

PATROLOGIÆ

CURSUS COMPLETUS,

SEU BIBLIOTHECA UNIVERSALIS, INTEGRÆ, UNIFORMIS, COMMODA, OECONOMICA,
OMNIUM SS. PATRUM, DOCTORUM SCRIPTORUMQUE ECCLESIASTICORUM,

SIVE LATINORUM, SIVE GRÆCORUM,

QUI AB ÆVO APOSTOLICO AD TEMPORA CONCILII TRIDENTINI (ANNO 1545) PRO LATINIS,
ET CONCILII FLORENTINI (ANN. 1439) PRO GRÆCIS FLOVERUNT :

REGUSIO CHRONOLOGICA

OMNIUM QUÆ EXSTITERE MONUMENTORUM CATHOLICÆ TRADITIONIS PER QUINDECIM PRIMA
ECCLESIAE SÆCULA ET AMPLIUS,

JUXTA EDITIONES ACCURATISSIMAS, INTER SE CUMQUE NONNULLIS CODICIBUS MANUSCRIPTIS COLLATAS, PERQUAM DILIGEN-
TER CASTIGATA; DISSERTATIONIBUS, COMMENTARIIS, VARIISQUE LECTIONIBUS CONTINENTER ILLUSTRATA; OMNIBUS
OPERIBUS POST ANPLISSIMAS EDITIONES QUÆ TRIBUS NOVISSIMIS SÆCULIS DEBENTUR ABSOLUTAS DETECTIS; AUCTA;
INDICIBUS PARTICULARIBUS ANALYTICIS, SINGULOS SIVE TOMOS SIVE AUCTORES ALICUJUS MOMENTI SUBSEQUENTI-
BUS, DONATA; CAPITULIS INTRA IPSUM TEXTUM RITE DISPOSITIS, NECNON ET TITULIS SINGULARUM FACINARUM
MARGINEM SUPERIOREM DISTINGUENTIBUS SUBJECTANQUE MATERIAM SIGNIFICANTIBUS, ADORNATA; OPERIBUS
CUM DUBIIS, TUM APOCRYPHIS, ALIQUA VERO AUCTORITATE IN ORDINE AD TRADITIONEM ECCLESIASTI-
CAM POLLENTIBUS, AMPLIFICATA;

DUCENTIS ET AMPLIUS LOCUPLETATA INDICIBUS AUCTORUM SICUT ET OPERUM, ALPHABETICIS, CHRONOLOGICIS, STATI-
STICIS, SYNTHETICIS, ANALYTICIS, ANALOGICIS, IN QUODQUE RELIGIONIS PUNCTUM, DOGMATICUM, MORALE, LITUR-
GICUM, CANONICUM, DISCIPLINARE, HISTORICUM, ET CURCTA ALIA SINE ulla EXCEPTIONE; SED PRÆSERTIM
DUOBUS INDICIBUS IMMENSIS ET GENERALIBUS, ALTERO SCILICET RERUM, QUO CONSULTO, QUIDQUID
NON SOLUM TALIS TALISVE PATER, VERUM ETIAM UNUSQUISQUE PATRUM, NE UNO QUIDEM OMISSE,
IN QUODLIBET THEMA SCRIPSERIT, UNO INTUITU CONSPICIATUR; ALTERO SCRIPTURÆ
SACRÆ, EX QUO LECTORI COMPERIRE SIT OBIIVM QUINAM PATRES ET IN QUIBUS OPERUM
SUORUM LOCIS SINGULORUM LIBRORUM S. SCRIPTURÆ VERSUS, A PRIMO
GENESEOS USQUE AD NOVISSIMUM APOCALYPTIS, COMMENTATI SINT:

EDITIO ACCURATISSIMA, CÆTERISQUE OMNIBUS FACILE ANTEPONENDA, SI PERPENDANTUR CHARACTERUM NITIDITAS,
CHARTÆ QUALITAS, INTEGRITAS TEXTUS, PERFECTIO CORRECTIONIS, OPERUM RECUSORUM TUM VARIETAS,
TUM NUMERUS, FORMA VOLUMINUM PERQUAM COMMODA SIBIQUE IN TOTO PATROLOGIÆ DECURSU CONSTANTEM
SIMILIS, PRETHI EXIGUITAS, PRÆSERTIMQUE ISTA COLLECTIO, UNA, METHODICA ET CHRONOLOGICA,
SEXCENTORUM FRAGMENTORUM OPUSCULORUMQUE HACTENUS HIC ILLIC SPARSORUM,
PRIMUM AUTEM IN NOSTRA BIBLIOTHECA, EX OPERIBUS ET MSS. AD OMNES ÆTATES,
LOCOS, LINGVAS FORMASQUE PERTINENTIBUS, COADUNATORUM.

SERIES GRÆCA PRIOR,

IN QUÆ PRODEUNT PATRES, DOCTORES SCRIPTORESQUE ECCLESIAE GRÆCÆ
A S. BARNABA AD PHOTIUM,

ACCURANTE J.-P. MIGNE,

Bibliothecæ Cleri universæ,

SIVE CURSUUM COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIÆ ECCLESIASTICÆ RAMOS EDITORÆ.

PATROLOGIA, AD INSTAR IPSIUS ECCLESIAE, IN DUAS PARTES DIVIDITUR, ALIA NEMPE LATINA, ALIA GRÆCO-LATINA.
LATINA, JAM PENITUS EXARATA, QUOAD PRIMAM SERIEM, VICINTI-QUINQUE ET DUCENTIS VOLUMINIBUS MORE SUA
STAT, MOXVE POST PERACTOS INDICES STABIT, AC QUINQUE-VICINTI-CENTUM ET MILLE FRANCIS VENIT. GRÆCA
DUPPLI EDITIONE TIPS MANDATA EST. PRIOR GRÆCUM TEXTUM UNA CUM VERSIONE LATINA LATERALIS AMPLI-
CITUR, ET AD NOVEN ET CENTUM VOLUMINA PERVENIT, SED SINE INDICIBUS; POSTERIOR AUTEM HANC VERSIONEM
TANTUM EXHIBET. IDEOQUE INTRA QUINQUE ET QUINQUAGINTA VOLUMINA RETINETUR; UTRAQUE VICESIMA QUARTA
DIE DECENBRIS 1860 OMNINO APPARUERAT. UNUMQUODQUE VOLUMEN GRÆCO-LATINUM OCTO, UNUMQUODQUE NERE
LATINUM QUINQUE FRANCIS SOLVMNODO ENITUR: UTROBIQUE VERO, UT PRETHI HUIUS BENEFICIO FRUATUR EM-
PTOR, COLLECTIONEM INTEGRAM SIVE GRÆCAM SIVE LATINAM, 326 VOLUMINIBUS PRO AMPLIORI EDITIONE ET 272
PRO MINORI ABSQUE INDICIBUS CONSTANTEM, COMPARET NECESSE ERIT, SECUS ENIM CUJUSQUE VOLUMINIS AMPLI-
TUDINEM NECNON ET DIFFICULTATES VARIA PRETHIA AQUABUNT. ATTAMEN, SI QUIS ENAT INTEGRÆ ET SEORSIM
COLLECTIONEM GRÆCO-LATINAM, VEL EAMDEM EX GRÆCO LATINE VERSAM, TUM QUODQUE VOLUMEN PRO NOVEN VEL
PRO SEX FRANCIS OBTINEBIT. ISTÆ CONDITIONES SERIEBUS PATROLOGIÆ NONDUM EXCUSIS APPLICANTUR.

PATROLOGIÆ GRÆCÆ TOMUS XXXVII

SANCTUS GREGORIUS NAZIANZENUS.

EXCUDEBATUR ET VENIT APUD J.-P. MIGNE EDITOREM,

IN VIA DICTA D'AMBOISE, OLIM PROPE PORTAM LUTETIÆ PARISIORUM VULGO D'ENFER
NOMINATAM, SEU PETIT-MONTROUGE, NUNC VERO INTRA MŒNIA PARISIINA.

1862

AVIS-IMPORTANT.

D'après une des lois providentielles qui régissent le monde, rarement les œuvres au-dessus de l'ordinaire se font sans contradictions plus ou moins fortes et nombreuses. Les *Ateliers Catholiques* ne pouvaient guère échapper à ce cachet divin de leur utilité. Tantôt on a nié leur existence ou leur importance; tantôt on a dit qu'ils étaient fermés ou qu'ils allaient l'être. Cependant ils poursuivent leur carrière depuis 23 ans, et les productions qui en sortent deviennent de plus en plus graves et soignées; aussi paraît-il certain qu'à moins d'événements qu'aucune prudence humaine ne saurait ni prévoir ni empêcher, ces Ateliers ne se fermeront que quand la *Bibliothèque universelle du Clergé* sera terminée en ses 2,000 volumes in-4°. Le passé paraît un assez sûr garant de l'avenir, pour ce qu'il y a à espérer ou à craindre.

Cependant, parmi les calomnies auxquelles ils se sont trouvés en butte, il en est deux qui ont été continuellement répétées, parce qu'étant plus capitales, leur effet entraînait plus de conséquences. De petits et ignares concurrents se sont donc acharnés, par leur correspondance ou leurs voyages, à répéter partout que nos Editions étaient mal corrigées et mal imprimées. Ne pouvant attaquer le fond des Ouvrages, qui, pour la plupart, ne sont que les chefs-d'œuvre du Catholicisme, reconnus pour tels dans tous les temps et dans tous les pays, il fallait bien se rejeter sur la forme dans ce qu'elle a de plus sérieux, savoir, la correction et l'impression; en effet, les chefs-d'œuvre même n'auraient qu'une demi-valeur, si le texte en était inexact ou illisible.

Il est très-vrai que, dans le principe, un succès inouï dans les fastes de la Typographie ayant forcé l'Éditeur de recourir aux mécaniques, afin de marcher plus rapidement et de donner les ouvrages à moindre prix, quatre volumes du double *Cours d'Écriture sainte et de Théologie* furent tirés avec la correction insuffisante donnée dans les imprimeries à presque tout ce qui s'édite; il est vrai aussi qu'un certain nombre d'autres volumes, appartenant à diverses Publications, furent imprimés ou trop noir ou trop blanc. Mais, depuis ces temps éloignés, les mécaniques ont cédé le travail aux presses à bras, et l'impression qui en sort, sans être du luxe, attendu que le luxe jurerait dans des ouvrages d'une telle nature, est parfaitement convenable sous tous les rapports. Quant à la correction, il est de fait qu'elle n'a jamais été portée si loin dans aucune édition ancienne ou contemporaine.

Et comment en serait-il autrement, après toutes les peines et toutes les dépenses que nous subissons pour arriver à purger nos épreuves de toutes fautes? L'habitude, en typographie, même dans les meilleures maisons, est de ne corriger que deux épreuves et d'en conférer une troisième avec la seconde, sans avoir préparé en rien le manuscrit de l'auteur.

Dans les *Ateliers Catholiques* la différence est presque incommensurable. Au moyen de correcteurs blanchis sous le harnais et dont le coup d'œil typographique est sans pitié pour les fautes, on commence par préparer la copie d'un bout à l'autre sans en excepter un seul mot. On lit ensuite en première épreuve avec la copie ainsi préparée. On lit en seconde de la même manière, mais en collationnant avec la première. On fait la même chose en tierce, en collationnant avec la seconde. On agit de même en quarte, en collationnant avec la tierce. On renouvelle la même opération en quinte, en collationnant avec la quarte. Ces collationnements ont pour but de voir si aucune des fautes signalées au bureau par MM. les correcteurs, sur la marge des épreuves, n'a échappé à MM. les correcteurs sur le marbre et le métal. Après ces cinq lectures entières contrôlées l'une par l'autre, et en dehors de la préparation ci-dessus mentionnée, vient toujours une révision et souvent il en vient deux ou trois, puis l'on clique. Le clicage opéré, par conséquent la pureté du texte se trouvant immobilisée, on fait, avec la copie, une nouvelle lecture d'un bout de l'épreuve à l'autre, on se livre à une nouvelle révision, et le tirage n'arrive qu'après ces innombrables précautions.

Aussi y a-t-il à Montrouge des correcteurs de toutes les nations et en plus grand nombre que dans vingt-cinq imprimeries de Paris réunies! Aussi encore, la correction y coûte-t-elle autant que la composition, tandis qu'ailleurs elle ne coûte que le dixième! Aussi enfin, bien que l'assertion puisse paraître téméraire, l'exactitude obtenue par tant de frais et de soins, fait-elle que la plupart des Editions des *Ateliers Catholiques* laissent bien loin derrière elles celles même des célèbres Bénédictins Mabillon et Montfaucon et des célèbres Jésuites Petau et Sirmond. Que l'on compare, en effet, n'importe quelles feuilles de leurs éditions avec celles des nôtres qui leur correspondent, en grec comme en latin, on se convaincra que l'improbable est une réalité.

D'ailleurs, ces savants éminents, plus préoccupés du sens des textes que de la partie typographique et n'étant point correcteurs de profession, lisaient, non ce que portaient les épreuves, mais ce qui devait s'y trouver, leur haute intelligence suppléait aux fautes de l'édition.

De plus, les Bénédictins, comme les Jésuites, opéraient presque toujours sur des manuscrits, cause perpétuelle de la multiplicité des fautes, pendant que les *Ateliers Catholiques*, dont le propre est surtout de ressusciter la Tradition, n'opèrent, le plus souvent, que sur des imprimés.

Le R. P. De Buch, Jésuite Bollandiste de Bruxelles, nous écrivait, il y a quelque temps, n'avoir pu trouver, en dix-huit mois d'études, une seule faute dans notre *Patrologie latine*. M. Denzinger, professeur de Théologie à l'Université de Wurzburg, et M. Reissmann, Vicaire Général de la même ville, nous mandaient, à la date du 19 juillet, n'avoir pu également surprendre une seule faute, soit dans le latin, soit dans le grec de notre double *Patrologie*. Enfin, le savant P. Pitra, Bénédictin de Solesmes, et M. Bonnetty, directeur des *Annales de Philosophie chrétienne*, mis au défi de nous convaincre d'une seule erreur typographique, ont été forcés d'avouer que nous n'avions pas trop présumé de notre parfaite correction.

Dans le Clergé se trouvent très-certainement de bons latinistes et de bons hellénistes, et, ce qui est plus rare, des hommes très-poisifs et très-pratiques. Eh bien! nous leur promettons une prime de 25 centimes par chaque véritable faute qu'ils découvriront dans n'importe lequel de nos volumes, mais surtout dans les grecs.

Malgré ce qui précède, l'Éditeur des *Cours complets*, sentant de plus en plus l'importance et même la nécessité d'une correction parfaite pour qu'un ouvrage soit véritablement utile et estimable, se livre depuis plus d'un an, et est résolu de se livrer jusqu'à la fin à une opération longue, pénible et coûteuse, savoir, la révision entière et universelle de ses innombrables clichés. Ainsi chacun de ses volumes, au fur et à mesure qu'il les remet sous presse, est recorrecté mot pour mot d'un bout à l'autre. Quarante hommes y sont ou y seront occupés pendant 10 ans, et une somme qui ne saurait être moindre d'un demi-million de francs est consacrée à cet important contrôle. De cette manière, les Publications des *Ateliers Catholiques*, qui déjà se distinguaient entre toutes par la supériorité de leur correction, n'auront de rivales, sous ce rapport, dans aucun temps ni dans aucun pays; car quel est l'éditeur qui pourrait et voudrait se livrer APRES COUP à des travaux si gigantesques et d'un prix si exorbitant? Il faut certes être bien pénétré d'une vocation divine à cet effet, pour ne reculer ni devant la peine ni devant la dépense, surtout lorsque l'Europe savante proclame que jamais volumes n'ont été édités avec tant d'exactitude que ceux de la *Bibliothèque universelle du Clergé*. Le présent volume est du nombre de ceux révisés, et tous ceux qui le seront à l'avenir porteront cette note. En conséquence, pour juger les productions des *Ateliers Catholiques* sous le rapport de la correction, il ne faudra prendre que ceux qui porteront en tête l'avis ici tracé. Nous ne recommandons que cette édition et celles qui suivront sur nos planches de métal ainsi corrigées. On croyait autrefois que la stéréotypie immobilisait les fautes, attendu qu'un cliché de métal n'est point élastique; pas du tout, il introduit la perfection, car on a trouvé le moyen de le corriger jusqu'à extinction de fautes. L'Hébreu a été revu par M. le chevalier Drach, le Grec par des Grecs; le Latin et le Français par les premiers correcteurs de la capitale en ces langues.

SÆCULUM IV. ANNUS 389.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ

ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΤΑ ΕΥΡΙΣΚΟΜΕΝΑ ΠΑΝΤΑ.

SANCTI PATRIS NOSTRI

GREGORII THEOLOGI

VULGO NAZIANZENI, ARCHIEPISCOPI CONSTANTINOPOLITANI,

OPERA QUÆ EXSTANT OMNIA,

AD MSS. CODICES GALlicos, VATICANOS, GERMANICOS, ANGLICOS, NEC NON AD ANTIQUIORES
EDITIONES CASTIGATA, MULTIS AUCTA ET ILLUSTRATA,
CURA ET STUDIO MONACHORUM ORDINIS S. BENEDICTI E CONGREGATIONE S. MAURI :

ACCEDUNT

VARIORUM COMMENTARII ET SCHOLIA IN OMNIA OPBRA SANCTI GREGORII;

ACCURANTE DENUO ET RECOGNOSCENTE J.-P. MIGNE,

Bibliothecæ Cleri universæ,

SIVE

CURSUM COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIÆ ECCLESIASTICÆ RAMOS EDITORE.

TOMUS TERTIUS.

VENEUNT QUATUOR VOLUMINA 44 FRANCIS GALlicIS.

EXCUEBATUR ET VENIT APUD J.-P. MIGNE EDITOREM,
IN VIA DICTA D'AMBOISE, OLIM PROPE PORTAM LUTETIÆ PARISIORUM VULGO D'ENFER
NOMINATAM, SEU PETIT-MONTROUGE, NUNC VERO INTRA MOENIA PARISINA.

1862

ELENCHUS

OPERUM QUÆ IN HOC TOMO XXXVII CONTINENTUR.

S. GREGORIUS THEOLOGUS, CP. ARCHIEPISCOPUS.

<i>A. B. Caillau Præfatio.</i>	col. 9
EPISTOLÆ.	21
<i>De S. Gregorii Testamento Monitum.</i>	387
TESTAMENTUM, ex archetypo descriptum.	389
<i>Monitum de S. Gregorii Poematibus.</i>	395
POEMATA.	397
Lib. I. — Poemata theologica.	397
Sect. I. Dogmatica.	397
Sect. II. Moralia.	521
Lib. II. — Poemata historica.	969
Sect. I. De seipso.	969
Sect. II. Quæ spectant ad alios.	1451
Index Rerum.	1599

A. B. CAILLAU PRÆFATIO.

Inter insurgentes hinc et inde multis jam ab annis publicarum discordiarum tumultus, hoc gravissimum emergere incommodum crediderim simul et dixerim, funestam videlicet istam, quæ doctos et pacis amantes litterarum labores interruptos pendere coegit, necessitatem. Quid enim scribendi studio cum ardore bellandi? quid meditationum quieti cum seditionum motibus? Ubi infausti civilium procellarum spiritus acriter sibilando invehuntur, ibidem languescant flores ingenii marcidique decendant necesse est.

Quis est studiosos inter sacræ antiquitatis alumnos, qui primum tam nitidæ et tam emendatæ S. Gregorii Nazianzeni editionis volumen non fuerit admiratus (a)? Quis illud meritis non extulit laudibus, Benedictinorumque Sancti Mauri, ita aliunde in suis operibus perfectorum, perfectissimum opus non prædicavit? Quis justo non prosecutus est desiderio amissum, ut nonnulli putant, aut saltem, ut verum est, suspensum excellentis elucubrationis complementum? Quod perditum deflent alii, quod alii interruptum dolent, hoc tandem e tenebris erutum tibi proferimus, optime lector, quod non te solum, sed et omnem eruditorum familiam grato animo accepturam confidimus.

Plura autem et certe gravissima in procinctu tractanda occurrunt, 1° scilicet quo felici casu authenticus Maurinorum manuscriptus codex nostras in manus inciderit; 2° quæ et quanti sint momenti opera, quæ nondum ad omnimodam integritatem severioremque castigationem revocata, emittenda supererant; 3° qua methodo doctissimi editores in operando processerint; 4° quid laboris tandem nobis, post tantos messorum prætermittas vix aliquas hinc et inde spicas legentibus, fuerit derelictum: quæ quidem ubi fuerint dilucide examinata et expensa, nil jam ultra quod expostulari possit vel exoptari remanere credimus.

ARTICULUS I.

De invento Maurinorum codice.

Nemo nescit recentiorem S. Gregorii Nazianzeni editionem primum a D. Jacobo de Friche susceptam, deinde vero a D. Francisco Louvard inchoatam, postea a D. Prudentio Maran præparatam, imo et publice anno 1708 annuntiatam, anno denique 1778, quoad primum volumen, fuisse emissam Parisiis a D. Clemencet, quocum insuper curas communicaverunt DD. Patert, Andreas Brion et Dionysius d'Olive, qui menda corrigendi ingratum difficilemque laborem non detrectavit. Domno Clemencet, qui, doctrina celebrior quam fide, plura scripsit ad confirmandos recentiorum novatorum errores, quorum acrior exstitit propugnator, adjutor in secundi voluminis labore datus est D. de Cosniac, qui lenior animo, at forte ingenio minor, ad eosdem errores videtur inclinasse. Hinc licet caute legendi, quando de falsis eorum agitur doctrinis, legendi tamen secure cum agitur de linguæ Græcæ peritiâ, de codicum vetustate, auctoritate et varietatibus, de vi et sensu verborum, de versionis proprietate, cæterisque ejusmodi, quibus conflatur omnis nostræ hujus editionis labor. Laboris autem ardui multiplex sollicitudo, præsertim defuncto jam D. Clemencet, plures requirebat manus, et quidem non indoctas; unde factum est ut in operis partem veniret D. de Verneuil, qui ejusdem ordinis non vestem solum, sed et scientiam præferebat. Tribus ab his viris, aliisque forsitan quorum memoria non superest, jam confectum opus, nil aliud quam typographorum manum expectare videbatur, quando irrui subito tristis violentaque procella, quæ, concussis religionis ipsius in Gallia fundamentis, sacros monachorum ordines spoliavit disturbavitque. Maurinis autem, cum ab avitis claustris nudi et egentes abjicerentur, nil antiquius fuit quam cæteris omnibus pretiosior, utpote tantis vigiliis sudoribusque comparatum

(a) Splendidum certe volumen, sed quoad textus emendationem non adeo extollendum. Speciminis loco sit pagina 4, ubi legitur bis *ἀναστάσις* pro *ἀναστάσις*, *ὄρος* pro *ὄρος*, etc. Sed quod mireris, in titulo primi voluminis quod jam peccaverant primi typographi, id non modo retinuerunt novissimi editores in eodem titulo typis iterum mandato, *ἐπισκόμια* pro *ἐπισκόμια* scribentes (quod tamen jam notaverat Harles ad *Biblioth. Græc. Fabricii*, tom. VIII, p. 403), sed aliud insuper mendum addiderunt *Γρηγορίου* exhibentes pro *Γρηγορίου*. EDIT. PATR.

thesaurum, fugiendo auferre, et, dum transiret tempestas, occultare. Utrum plures factæ fuerint ante hoc temporis transcriptiones, non satis constat; certum est autem duplicem jam codicem inter eminentissimi cardinalis DD. Fesch manus habitum fuisse, quorum cum prior, multa pecunia comparatus, quasi a propria Benedictinorum manu descriptus, manum alienam evidenter argueret, posteriorem iterum pecunia majori redemit eminentissimus idem Purpuratus; utrum veriorem sinceriolemque, asserat qui vidit; mihi enim illum videre non concessum. Romam enim deveniens, et ad Eminentissimi pedes provolutus, eo audaciæ devenire sum ausus, ut tam pretiosum monumentum, prelo subito mandandum, describendi licentiam exostularem; quam quidem propter gravissimas sane, quas non discutere meum est, sed revereri, rationes obtinere non contigit. Durum tamen et amarum animo sacræ antiquitatis amanti, præsumpti pulcherrimi laboris omnem penitus spem abjicere. Mihi, fateor, semper ante oculos observabatur secundum illud sancti Gregorii Benedictinum volumen. Ergone semper in unius bibliothecæ tenebris sepultum remanebit? Nunquam ergo fiet publici juris? Ecclesia tanto lumine nunquam irradiata gaudebit? Hæc me cogitante, subito fama ad aures affertur, verum et genuinum Maurinensis elucubrationis exemplar Parisiis haberi; D. de Verneuil, omnibus aliis, qui huic labori communicaverant, superstitem fideliter illud servasse; imo sæpius apud ipsum cardinalem Fesch egisse, ut prelo subjiceretur, cum vigeret adhuc potentissimi nepotis auctoritas, eundemque morte tandem præventum, dum regeret Sancti Dionysii prope Parisios parochiam, illud proximis reliquisset, qui ejus etiamnum possessione fruebantur. Nec mora: inquiruntur D. de Verneuil hæredes, nec multo post inveniuntur; invenitur cum illis pretiosus codex; severo subjicitur examini; giganteo labore proditur Maurinorum ingenium; castigatio textus, adnotationum proprietas, versionis perfectio, variantium lectionum delectus et multitudo, scripturæ ipsius vetustas, nihil est quod non ad manifestandam veritatem concurrat. Imo et editorum nomina, et eorumdem deliberationes, et danda typographis consilia, et sequenda in cunctis methodus rem ita clare elucidant, ut in dubium revocari non possit. Unum et quidem difficilium forte inveniendum remanebat, nempe fortem audacemque virum, qui et codicem argenti pondere comparare, et comparatum ingentibus dispendiis typis mandare non reformidaret. Detrectantibus aliis quibusdam periculumque subire recusantibus, obvium se fecit ultro D. Parent-Desbarres, qui jam de scientiâ et religione multis editionibus et præsertim *Collectione SS. Patrum* bene meritus, meritum illud novum præcedentibus superaddere voluit.

ARTICULUS II.

De nondum editis a Maurinensi congregatione Gregorii operibus.

Omnia beati Doctoris opera tres ad classes necessario revocantur, quarum prima, Sermones; secunda, Epistolas; tertia, Poemata complectitur. Gregorius enim ut in perorando sublimis et facundus, ita et in scribendo nitidus atque facilis, et in cantando grandis et amœnus exstitit.

Sermones quidem omnes jam a Benedictinis meliori ordine editi, et quoad textum emendati, in primo volumine habentur, servata veteri Billiana versione, sed in multis maximisque castigata, decerptisque quatuor orationibus, nempe XLV, XLVI, LI et LII, quæ non inter sermones, sed inter epistolas evidenter collocandæ, proprium in locum, ut par erat, fuerunt revocatæ. Restant igitur epistolæ et poemata, quæ jam in publicum emittere statuimus.

Epistolæ, quæ nonnisi 232 in novissima editione Billiana leguntur, superaddito autem Morelliano supplemento 242, sed quæ revera, amandatis quæ vel ad Basilium pertinent, vel bis repræsentantur, superadditis autem quæ vel ex orationibus desumuntur, vel aliunde fuerunt extractæ, ad 243 numerum assurgunt, ita argumentorum diversitate et varietate scribendi temperantur, modo de theologicis alte simul et dilucide disserentes, modo de philosophicis clare tractantes et sublimiter, nunc reorum a principibus veniam potenter implorantes, nunc consilia parvis et magnis dispertientes sapienter, aliquando etiam de minimis cum familiaribus, sed non minimo sale, jocantes, ut difficile sit admodum statuere, quibus gratiores utilioresque possint evadere, utrum videlicet religiosæ doctrinæ, an sæcularis facundiæ curiosis.

Poemata vero, quæ non solum numero, sed forte ingenio epistolas superant, non captandæ popularis auræ, verum promovendæ pietatis studio conscripta, ideo a beato Doctore fuerunt composita, sive ut Apollinaris, hæresim emissis in publicum cantibus insinuantis, carminibus

opponerentur, sive ut ipse morbi languores tentationumque tædia grato labore sublevaret. Nullum ita dixerim, quod non attigerit, argumentum, nullum poetici numeri genus, quod non in cantibus adhibuerit. Hic hexametris, hic iambicis, hic pentametris, hic Anacreonticis ludere gessit; hic facta historica, hic dogmata fidei, hic moralis disciplinæ præcepta evolvere et illustrare. Poemata, mirum dictum plus quam quadringenta supersunt, et in illis fere decem et octo millia versuum, quorum nonnisi pars aliqua apud Billium legitur: nec in tanta abundantia, multitudo, ut sæpius fit, perfectioni nocuit; idem semper, id est semper stylo nitidus, splendidus verbis, forma elegans, figuris dives, numero facilis, non minus admirationem rapit, cum ipsam Christi genealogiam, adhibitis omnibus Hebraicis nominibus, ad metri leges accommodat; quam cum Dei magnitudinem exaltat, aut, ad sua reversus, proprias narrat calamitates.

Hæc, breviter licet exposita, ad demonstrandum sane sufficient, quantum reipublicæ Christianæ emolumentum exurgat, si plena tandem et omnibus numeris absoluta prodeat epistolarum et poematum Gregorii nostri editio.

ARTICULUS III.

De Benedictinorum in præparanda editione methodo.

Quinque in Benedictinorum labore veniunt exploranda, nempe 1° correctio textus; 2° versionis sinceritas; 3° adnotationum delectus; 4° materiæ ordo; 5° monita quædam ex eorumdem codice manuscripto mutuata; quæ, qualiter se habuerint, ex dicendis jam clarius patebit.

I. Quod attinet ad textus emendationem, satis erit hic referre quales codices excusserint Benedictini, et qua cura varias lectiones cum jam editis contulerint.

Notitia codicum, quibus in emendandis S. Gregorii epistolis usi sunt docti editores.

E Regia bibliotheca.

457. Chartaceus, olim Tellerianus.
 506. Membranaceus, olim Mazarinæus, xi sæc. 255 epistolas continet.
 510. Membranaceus, olim Medicæus, ix sæc. Duæ ad Cleodonium epistolæ et epistola ad Nectarium. Eiusdem ad Virginem exhortatio metrica. Subiuncta est *δοξολογία*, quæ ab editis libris abest.
 514. Membranaceus, olim Colbertinus, x sæc. Duæ ad Cleodonium epistolæ.
 517. Membranaceus, olim Medicæus, x sæc. Duæ ad Cleodonium epistolæ, epistola ad Evagrium et *δοξολογία*.
 518. Membranaceus, Fonteblandensis, x sæc. Epistola ad Evagrium monachum; epistola ad Cleodonium.
 524. Membranaceus, xi sæc., ex Oriente, opera Vanslebii in Regiam bibliothecam illatus. Ep. ad Cleodonium, et ep. ad Nectarium.
 532. Membranaceus, olim Colbertinus, xi sæc. Epistolæ ad Cleodonium, ad Nectarium, ad Evagrium monachum.
 558. Membranaceus, xii sæc. Duæ ad Cleodonium epistolæ.
 540. Membranaceus, olim Mazarinæus, xii sæc. Duæ ad Cleodonium epistolæ; epistola ad Nectarium.
 545. Membranaceus, olim Colbertinus, xii sæc. Epistolæ ad Cleodonium.
 551. Membranaceus, a Constantinopoli illatus in Regiam bibliothecam. Epistolæ ad Cleodonium, epistola ad Nectarium, epistola ad Evagrium monachum.
 552. Membranaceus, olim Boistallenarius, xiii sæc. Epistolæ ad Cleodonium, ad Nectarium, ad Evagrium monachum *De Divinitate*.
 557. Bombycinus, olim Tellerianus, xiii sæc. Epistolæ ad Nectarium, ad Evagrium, ad Cleodonium.
 560. Membranaceus, olim Colbertinus, xiii sæc. Duæ ad Cleodonium epistolæ, epistolæ ad Nectarium et ad Evagrium.
 562. Membranaceus, olim Colbertinus, xiii sæc. Epistolæ ad Cleodonium, ad Nectarium et ad Evagrium.
 902. Bombycinus, xiv sæc. Variæ Gregorii epistolæ.
 968. Chartaceus, xiv sæc. Basilii et Gregorii variæ epistolæ.
 975. Membranaceus, xii sæc. Epistolæ ad Nectarium, ad Evagrium, eiusdem Vita in epitomen contracta.
 984. xiv sæc. Epistolæ ad Cleodonium et ad Nectarium.
 997. An. 1231. Epistolæ ad Nectarium et ad Amicum.
 1405. Chartaceus, Fonteblandensis, xvi sæc. 184 epistolas continet.
 2010. Chartaceus, xiv sæc. Gregorii epistolæ aliquot.
 2022. Bombycinus, Fonteblandensis, xiv sæc. Epistolas Gregorii 235 complectitur, quarum varias lectiones a se elegantissime descriptas suppeditavit D. Suter qui bibliothecæ S. Germani præerat.
 2998. Bombycinus, xiv sæc. S. Gregorii variæ epistolæ.
 3002. Chartaceus, olim Boistallenarius, xv sæc. Epistolæ aliquot.
 3014. Bombycinus, xiii sæc. Variæ Gregorii et Basilii epistolæ.
 — Codex Regius, olim Ecclesiæ Parisiensis, B. n° 5.

Alii codices manuscripti.

- Vat. Codex ms. ex bibliotheca Vaticana.
 Pass. Codex eminentissimi cardinalis Passionæi.
 Harl. Codex ms. ex bibliotheca D. Harlæi.
 Coisl. Codex ms. ex bibliotheca D. de Coislín, nunc Regius.
 Medic. Codex ms. ex bibliotheca Medicæa.

Notitia codicum quibus in emendandis S. Gregorii poematibus usi sunt docti editores.

Reg. Regii plures, 59, 990, 991, 992, 993, 1277, etc.

Paris. Codices ex bibliotheca Parisiensi, nunc Regia.

Colb. Codices ex bibliotheca Colbertina, item pariter nunc Regia.

Vat. Codex Romæ collatus in bibliotheca Vaticana.

Coisl. Codex ms. ex bibliotheca D. de Coislin, deinde in bibliotheca S. Germani a Pratis, nunc in Regia. Habet scholia super lineas scripta.

Chig. Romæ collatus in bibliotheca eminentissimi olim cardinalis Chigi.

Medic. Codex ms. ex bibliotheca Medicæ Florentiæ. Continet multa poemata a Muratorio edita.

Vind. Codex Vindobonensis bibliothecæ, ex quo suam editionem confecit Tollus.

Codices excusi.

Catalogo editionum veterum quæ primi voluminis initio, p. xiv (col. 30), leguntur, quoad carmina, addenda sunt :

Toll. Tollii, Carmina cygnea S. Gregorii, in *Insignibus itineris Italici*, Trajecti ad Rhenum, an. 1696, in-4°.

Murat. Muratorii *Analecta Græca*, Padovæ, an. 1709, in-4°.

Gaull. Dionysii Gaullier *collecta divi Gregorii Poemata*, Parisiis an. 1718, in-12.

Omnes horum codicum, sive manuscriptorum, sive excusorum varias lectiones, docti editores attentius selegerunt, et sedula distinctione adnotarunt primo in margine veteris editionis Billianæ, quam ad manus habemus, et deinde in notis, quas ad infimum paginæ locum digesserunt, servatis in textu verbis quæ ad sancti Doctoris sensum propius visa sunt accedere.

II. His curis ad emendandum textum adhibitis, de versione agitabatur quæstio, utrum scilicet nova adornaretur, an servaretur prior. Billiana epistolarum interpretatio, tum propter docti viri reverentiam, tum propter sententiæ rectitudinem et dictionis elegantiam non mutanda, sed in nonnullis solummodo perficienda visa est, sicuti et in primo volumine circa orationes fuerat factitatum. Non eadem autem placuit ratio, quando de carminibus actum est. Cum enim Billius versionem poeticam fuerat aggressus, ita sæpe metri necessitate fuit constrictus, ut sensum modo amplificare, modo truncare, sæpe etiam vel obscure, vel parum accurate representare cogeretur. Nova igitur, quæ totum redderet Gregorium, licet pedestri sermone, requirebatur interpretatio: et hic fuit magnus Benedictinorum sodalium labor, quem hodie publici juris facimus. Tali autem in pretio sunt Billii carmina, tantum ingenium et sudores tantos produunt, ut in eum minus humane ageretur, si ab hac nova amandarentur editione. Unde Benedictinorum proposito, quod in eorum chartis descriptum invenimus, fideliter insistentes, Billianam versionem metricam ad inferiorem paginæ marginem dimisimus, posita ex adverso Gregoriana textus prosaica quidem, sed exacta magis interpretatione.

III. Ex hoc vero, post textus correctionem, et fidelitatem versionis, accedit editioni cui-cunque pretium, quod doctis argumentis et selectis instruatur notis, tum ad elucidanda quæ obscura sunt, tum ad revocanda in lectorum memoriam quæ ad historias sacras et profanas referuntur, tum ad indigitanda quæ fidem possunt confirmare et hæreticas subvertere fabulas, tum ad explicanda quæcunque cognoscenda sunt circa genus, vitam et varias hominum dotes, necnon et circa locorum et factorum varietates. Quod quidem pretium huic Benedictinæ editioni minime deesse facilius advertet, quisquis notas et argumenta vel cursim legere voluerit.

IV. Ad hoc accedit sapienter digestus materiarum ordo, ita scilicet ut epistolæ juxta methodum chronologicam positæ, seriem historiæ juxta tempus evolvant; carmina vero ita ad argumentorum revocentur connexionem, ut, cum de historicis agitur, ordo chronologicus iterum, quantum in his fieri potest, fideliter asservetur, iis omnibus, quorum tempus dubium permanet, ad calcem ablegatis.

V. Hic subjungimus duas maximi momenti adnotationes, quas ex chartis Benedictinorum manuscriptis habuimus. Prior ita se habet: « Ad calcem operum S. Gregorii, tomo secundo « utriusque editionis Græco-Latinæ Parisiis datæ annis 1609 et 1630, editi sunt, Latine tantum, « varii in præfata opera commentarii, e Græco sermone in Latinum conversi, scilicet Eliæ « Cretensis, Nicetæ et Pselli, additis quibusdam J. Billii scholiis. Cum autem ad scribendas ad- « notationes, quibus abundat nova hæc editio, ea commentariorum ac scholiorum ubertas « passim adhibita sit, cumque ex iis id omne fuerit excerptum, quod ad S. Doctoris operum « intelligentiam conducere poterat, ab ipsismet commentariis et scholiis iterum edendis absti- « nendum esse duximus, ne actum agere videremur, atque etiam nimiis sumptibus emptores,

« et vano labore lectores gravaremus. Pauca tantum hic dicemus de modo memoratis scripto-
 « ribus. Elias, Cretensis metropolita, octavo sæculo scripsit commentarium in Gregorii ora-
 « tiones novemdecim. Nicetas, cognomento *Philosophus*, primum episcopus Serronis, ac
 « deinde archiepiscopus Heracleæ, undecimo sæculo scripsit commentarium in Gregorii ora-
 « tiones sexdecim, et brevem in quædam ejus poemata enarrationem. Psellus, et ipse cogno-
 « mento *Philosophus*, undecimo etiam sæculo scripsit libellum de difficilium Gregorii locorum
 « intellectu. Quod attinet ad Basilium illum qui sæpe in notis tomi primi hujus editionis citatus
 « est, is, Ecclesiæ Cæsariensis antistes, decimo sæculo scripsit scholia in Gregorii orationes
 « quadraginta duas; quæ quidem scholia manuscripta exstant Parisiis in bibliotheca Regia. »
 Posterior autem his verbis concipitur: « Foret hic locus exsequendi factam in Prolegomenis
 « tomi primi hujus editionis (col. 38), promissionem, et eas omnes diligentius fortiusque
 « repellendi criminationes, quibus Gregoriana doctrina identidem fuit a variis scriptoribus
 « impetita. Verum, re maturius considerata, supervacaneas ejusmodi concertationes a nobis
 « esse fugiendas existimavimus; quandoquidem Gregorianam doctrinam ita defendit constans
 « Ecclesiæ catholicæ approbatio, ut nulla ratione nobis defensoribus indigeat. »

Hinc facile intelligit lector, prætermisam a doctis editoribus dissertationem, a nobis mi-
 nime attingendam.

ARTICULUS IV.

De nostris in edendo hoc volumine curis.

Grande ad hoc opus cum manus primum admoveretur, quinque et quidem præcipua nobis
 perficienda occurrere, nempe 1° omnes doctorum Benedictinorum chartas juxta methodum ab
 iis assignatam ritumque in primo volumine admissum, ordinare; 2° mendis typographicis dili-
 gentius corrigendis sedulo invigilare; 3° veteres poeticas versiones in multis a priorum edito-
 rum incuria deformatas ad metri rationisque normam revocare, aut saltem illorum indigitare
 defectus; 4° novam poeticam versionem condere, qua Latinis carminibus exprimerentur car-
 mina post Billium a Tollio et Muratorio in lucem emissa; 5° indices adornare locupletissi-
 mos, juxta perfectum primi voluminis exemplar.

I. Omnes Benedictinorum chartæ, quæ ab omnibus videri possunt apud D. Parent-Desbarres,
 ad tria capita possunt revocari; quorum in primo reperiuntur illæ quæ sequendas in editione
 regulas indicant; in secundo autem vetus Billiana editio, cujus in margine plures signantur
 variantes cum variis adnotationibus lectiones; in tertio demum ipsa Benedictinorum versio
 Latina, cum notis exactissimis, in quibus inter alia recensentur omnia menda quæ in editis
 præcedentibus occurrunt, et simul verba quæ, ex probatissimis codicibus extracta, in eorum
 locum introducenda videntur, ut purus emergat textus et integer. Solæ epistolæ in uno codice
 Græcum textum habent manu conscriptum; sed hic novus exsurrexit labor, cum hoc exemplar
 manu minus docta exaratum, multis circa accentus mendis scaturiat. Hinc certa cum rectitu-
 dine, sed non sine accurata diligentia, data nobis facultas genuinum representandi Gregorium.
 Nobis enim, tum veteres editiones cum recentioris adnotationibus conferendi, tum accentuum
 signa perficiendi, tum epistolas et carmina ad novum ordinem reducendi, necessitas incubuit.
 Quamvis autem doctos editores merita veneratione, ut decet, semper et ubique prosequamur,
 non potuimus tamen abstinere, quin errores quosdam in interpretando non satis animadversos,
 vel adnotare, vel etiam corrigere auderemus, pro certo habentes futurum fuisse, ut illas ipsi
 emendationes admisissent, cum diligentiore adhibuissent animum. In deligendo insuper
 varias lectiones, non satis attenderunt ad poesis metrum, unde illud sæpius læsum restituere
 necessarium non immerito visum est: quanquam et in quibusdam aliquando nullam emenda-
 tionem potuimus adhibere, seu quia ipse poeta sibi nonnihil indulgit, seu quia manu-
 scripti codices mendis deformati nihil exhibent quo mendum queat resarciri. Sileam adhibitas
 a nobis curas, sive ad eligendos, in quantum fieri poterat, pares veteribus characteres, sive
 ad quærendam non inferiorem chartam, sive demum ad servandum antecessorum morem
 breves in margine sententias rescribendi, quod hodie nonnisi difficillime a typographis potest
 extorqueri.

II. Nec parvus, nec facilis labor eorum menda corrigere; unde mirandum nullatenus erit doctioribus, si nonnulla nostram etiam nunc vigilantiam fefellerint, quæ tamen ad calcem retractare conati sumus, utilitatem quærentes potius quam erroris pudorem reformidantes. Sed ut rariores forent isti defectus, non nostris solum ex viribus præsumpsimus, doctos autem advocavimus adjuutores, inter quos justa cum laude referam nomina D. Cirier, jam antea Regiæ typographiæ addicti, necnon et D. Doquin de Saint-Preux, in bibliotheca Regia librorum custodis, et D. Valatours, in collegio Borbonico notissimi professoris, qui sive in toto opere, sive in aliqua ejus parte suas nobiscum curas communicaverunt

III. Billii, Leuvenclaii et Federici Morelli poeticas, aut potius metricas versiones ad infimum paginarum marginem dimisimus, quorum primus feliciter sæpe, duo autem posteriores sæpe infelicius egregiam Gregorii poesim in Latinam musam transtulere. Ita autem corrupta supersunt istarum versionum exemplaria, ut sæpe deficiat metrum, et nullus etiam aliquando sensus possit deprehendi. Quoties deficiebat sensus, illum reparare studuimus, non semper autem restaurare metrum, quoties deficere videbatur; sed aliquando defectus signare, aliquando corrigere operæ pretium duximus. Neutrum autem fecimus, nisi variato caractere, et mutatione in notis indicata. Sunt etiam versus qui aut omissione, aut typographorum incuria, apud Billium desiderabantur; illos supplere, caracteribus iterum variatis, curavimus.

IV. Quin ad quatuor millia et amplius assurgit numerus versuum post Billium et alios editorum, quos, in poetam subitaneum rerum necessitate transmutati, decantare coacti fuimus, quosque lectorum commendamus indulgentiæ; quanquam in omnibus auctoris menti adhærentes, imo et verbis, poeticum tamen aliquid in elocutione, justasque in metro regulas servare tentavimus.

V. Supererat ingratus scribenti, sed gratus valde legenti indicum labor, qui quantum curæ temporisque absumat, nemo est sane qui possit in dubium revocare. Fideles Benedictinorum nostrorum asseclæ, epistolarum, sive quoad ordinem novum, sive quoad ordinem veterem, sive quoad ordinem alphabeticum indicem texuimus; quem proxime sequitur index carminum ubi pariter vetus ordo cum novo, novusque cum veteri comparatur. Duo breviores alii indices *Similia* et *Proverbia* ex Gregorio excerpta repræsentant. Tum evolvuntur indices majores, ubi res et verba alicujus momenti, quæ vel in operis decursu, vel in appendice leguntur, per ordinem litterarum collecta, curiosæ offeruntur inquisitioni; nec deest index ille sacer, quo sanctæ Scripturæ reperiuntur sententiæ, quas in scribendo pius Doctor adhibuit. Quæ autem aut utilia, aut curiosa perlectis sæpius sancti Gregorii operibus desumpsimus, horum ita rescribendi, ut ad ordinem alphabeticum redigerentur, fastidiosam, sed non inanem curam suscepit D. Ballin de Saint-Paul, vir a liberalibus disciplinis non alienus, cui sua laus permaneat.

Hæc quæ nec plura, nec pauciora fecimus, attendat lector, et utrum de Christiana republica nonnihil bene simus meriti, indulgentior dijudicet.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ
ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ.

S. P. N. GREGORII THEOLOGI

ARCHIEPISCOPI CONSTANTINOPOLITANI

EPISTOLÆ.

Α. ΒΑΣΙΛΕΙΩ ΕΤΑΙΡΩ (4).

I. I. BASILIO SODALI.

Prima hæc est epistola, in qua de Gregorii et Basilii primo, eoque futuro, in solitudinem recessu, et de amborum eam in rem ultro citroque data fide, agitur. Nulla alia est Gregorii scripta ante hæc tempora, saltem ex iis quæ exstant, epistola. Itaque cæteris præmittenda est. In ea querelis Basilii respondet, præstitam fidem agnoscit et excusat. Basilii epistolam non habemus, sed exstat responsio Gregorii, inquit Vitæ Basilii scriptor.

Ἐφευσάμην, ὁμολογῶ, τὴν ὑπόσχεσιν, συνέσεσθαί σοι καὶ συμφιλοσοφῆσιν καθομολογήσας ἐκ τῶν Ἀθηνῶν ἔτι, καὶ τῆς ἐκείσε φιλίας καὶ συμφύλας· οὐ γὰρ ἔχω τι τούτων εἰπεῖν οικειότερον. Ἐφευσάμην δὲ οὐχ ἐκῶν, ἀλλὰ νόμου νόμον νικῆσαντος, τοῦ θεραπεύειν κελεύσαντος (2) τοὺς γεννήτορας, τὸν τῆς ἑταιρείας (3) καὶ συνθηλας. Οὐ μὴν παντάπασιν ψεύσομαι, ἂν τοῦτο αὐτὸς καταδέξη (4). Τὰ μὲν γὰρ (5) ἡμεῖς σοι συνεσόμεθα· τὰ δὲ αὐτὸς ἡμῖν θέλησον, ἴν' ἢ τὰ πάντα κοινὰ, καὶ τὸ τῆς φιλίας ὁμότιμον. Οὕτω γὰρ ὑπάρξει, καὶ τὸ τούτους μὴ λυπεῖν, καὶ τὸ σου τυγχάνειν.

Promissis non steti, fateor : quippe jam inde ab Athenis illiusque loci amicitia et animorum connexionem (nec enim aptius verbum occurrit), facturum me receperam, ut tecum vitæ consuetudinem haberem, simulque philosopharer. Fidem autem sefelli, non sponte ac libenter, verum quod lex legem superavit, ea nimirum, quæ parentes colere jubet, sodalitatibus et familiaritatis legem. Non autem prorsus fallam, si quidem hanc accipias ipse conditionem. Partim enim nos tecum erimus ; partim vero ipse nobiscum esse velis, ut omnia sint communia, et æqualis amicitia. Sic enim fiet ut nec parentes mœrore afficiamus, et te fruamur.

Β. ΤΩ ΑΥΤΩ (6).

II. EIDEM.

Cum respondisset Basiliius, et in epistola quam amisimus (ut agnoscit novissimus Epistolarum Basilii editor), jocosus fuisset in Tiberinam, Gregorius rescripsit ; eumque vicissim perurbans in Cæsaream, ubi natus erat, et in Pontum, quo secedebat, dicitur remordet. Nondum Cæsarea exoesserat Basiliius, quando hanc ad eum Gregorius scripsit epistolam, siquidem urbanæ habitationis incommoda, imo delicias, opes, forum, quibus fruebatur, objicit, sed in Pontum fugere cogitabat, ut probant hæc epistolæ verba : ἴνα Καππαδοκίης ὦν, φυγῆς τὰ Καππαδοκίας. Scriptam ergo constat, antequam Basiliius epistolam nunc 11V, alias 11X, scriberet.

Οὐ φέρω τὴν Τιβερινὴν ἐγκαλούμενος, καὶ τοὺς ἐνταῦθα πηλοὺς (7) καὶ χειμῶνας, ὧ λίαν ἀπλη

Non fero mihi Tiberinam objici, atque hujus loci lutum et hiemes, o vir luti admodum expertus,

(1) Alias V. Scripta anno vortente 357, vel in eante 358. — Βασιλείῳ ἑταιρῶ. Sic Reg. 2012.

(2) Κελεύσαντος. Regii duo et Pass. κελεύοντος.

(3) Ἐταιρείας. Regius unus ἑταιρίας.

(4) Ἄν τοῦτο αὐτὸς καταδέξη. Ita Regii duo et Pass. Ed. ἂν τοῦτο αὐτὸ εἰ καταδέξη, quod Billius

vertit, Siquidem hoc gratum tibi futurum est.

(5) Τὰ μὲν γὰρ. His verbis Basilium invitavit ad Tiberinæ solitudinem in Cappadocia sitam, ubi erat Arianzus, Gregorii natale solum.

(6) Alias VI. Scripta circa idem tempus

(7) Πηλοὺς. Ita Regii duo et Pass. Ed. male παγούς, glaciem.

summisque pedibus incedens, et planities calcans, A ac pennate et pendule, simulque cum Abaridis sagitta delate, ut, cum Cappadociam patriam habeas, Cappadociae loca fugias. An vero injuriam vobis facimus, quod cum ipsi palleatis atque angustum quiddam spiretis, solemque ad certum modum accipiat; nos contra pingues et nitidi sumus, et saturamur, nec ullius loci angustiis circumscribimur? Sed haec vestra sunt; deliciis enim indulgetis, et opibus polletis, et in foro versamini: hoc minime proba. Quocirca vel lutum nobis exprobrare desine (nec enim tu urbem condidisti, nec nos hiemem): vel nos tibi pro luto caupones offeremus, et quidquid turpe et improbum urbes ferunt.

III. EVAGRIO.

Visum est hanc epistolam, quae nullam habet temporis notam, hoc loco statuere; maxime cum Evagrium, de quo hic agitur, rhetoricam commodius docere potuerit Gregorius, ut observat Tillemontius, prioribus secessionis suae in Pontum annis. Redux in patriam tam praestantis magistri discipulus, cum praeclara optima institutionis argumenta dedisset, numeribus ac litteris ejus pater magistro est gratulatus, hancque retulit responsum. Quis vero sit iste Evagrius, an ille diaconus Evagrius, de quo multa praeclara et honorifica in suo testamento Gregorius praefatur, an alius, statuere non possumus.

Laudari mihi jucundum fuit. Nam filium nostrum Evagrium clarum ac celebrem esse, nostra est celebritas; filiorum enim virtus, patrum est gloria. Nos autem, quantum ad doctrinam attinet, haud quidquam aut parum fortasse filio tuo utilitatis attulisse, nobismetipsis concilii sumus (neque enim magna in nobis est doctrina): unum autem pro omnibus et quidem maximum ei contulimus, haud istud inficere, nimirum Dei metum, quodque ei, ut res praesentes contemptui haberet, persuasimus. Atque ipsi quidem optima quaeque, et optavimus, et optamus; ut quae a nobis initia accepit, ad plenam frugem provehat, ac nos etiam diligentiae nostrae fructum aliquem feramus. Tuae vero excellentiae quam maximas gratias ago, quod et nostri meminisse non graveris, et amicitiae monumentis honestare. Quae quidem, cum minime parva sint, libentius suscepimus.

IV. BASILIO.

In hac epistola propemodum omnia reperies, quae in Basilii epistola XIX, nunc XIV, Jovis et salubris Gregorius consecretur canoras aves, pisces, feras, venationes, auras, lunatos anfractus, vallum, etc., quod quidem argumento esse videtur, his litteris Gregorium Basilianae epistolae XIX, nunc XIV, respondere; atque ita visum est doctissimo Tillemontio. Contra vero tam multa, quae nequidem attingerat in epistola sua ad Basilium, facite Gregorius regerit, aditus angustias et pericula, confragosa loca, spinas, praecipitia, strepitum, piscium inopiam, loci et omnium accuratam adeo descriptionem; ut, qui non vidisset oculis, designare nemo potuisset. Adde monasterii, gymnasii ac scholae speciosa nomina, quae dum Gregorius exagitat a Basilio impedita, necesse est scripto aut voce notari, et certe notasse luculenter testatur. Unde perspicuum est, nisi fallor, Gregorium, non epistolae XIX, nunc XIV, sed alteri respondere: aut certe jam, cum haec scriberet, locum adiiisse, quem ita probe exploratum haberet.

Tu quidem res nostras cavillis incesse ac sug-

σύ, καὶ ἀκροβάμων, καὶ τὰς πλάκας κατακροαίων (8), καὶ ὑπόπτειε σύ, καὶ μετάρσι, καὶ τῷ Ἀβάριδος διστῷ (9) συμφερόμενε, ἵνα καὶ Καππαδοκίης ὦν, φύγης (10) τὰ Καππαδοκίας. Ἡ ἀδικούμεν ὅτι ὑμεῖς μὲν ὠχρίσθε (11), καὶ στενὸν ἀναπνεῖτε, καὶ μετρεῖσθε (12) τὸν ἥλιον· ἡμεῖς δὲ λιπῶμεν, καὶ κορηννύμεθα, καὶ οὐ περιγεγράμμεθα; Ἀλλὰ ταῦτα (13) ὁμῶν ἐστί. Τρυφᾶτε δὲ, καὶ πλουτεῖτε, καὶ ἀγοράζετε· τοῦτο οὐκ ἐπαινώ. Ἡ τοίνυν παῦσαι τοὺς πηλοὺς ὀνειδίζων ἡμῖν, (ὅστε γὰρ σὺ τὴν πόλιν ἐδημιούργησας, ὅστε τὸν χερμῶνα ἡμεῖς) ἢ καὶ ἡμεῖς σοι προσίσωμεν ἀντὶ τῶν πηλῶν τοὺς κηπῆλους (14), καὶ ὅσα αἱ πόλεις μοχθηρὰ φέρουσι.

Γ. ΕΥΑΓΓΡΙΩ (15).

Ἡσθην ἐπαινούμενος. Τὸ γὰρ τὸν υἱὸν ἡμῶν Εὐάγγριον εὐδοκίμειν, ἡμᾶς ἐστὶν εὐδοκίμειν· τέκνων γὰρ ἀρετῇ, ὄψα πατέρων. Ἡμεῖς δὲ, εἰς λόγους μὲν, οὐδὲν ἢ μικρὸν ἰσως σύνισμεν ἡμῖν αὐτοῖς ὠφελήσασαι τὸν σὸν υἱὸν (οὐδὲ γὰρ μέγα ἡμῖν τὸ τῶν λόγων)· ἐν δὲ ἀντὶ πάντων αὐτῷ καὶ μέγιστον συνεισηγέχαμεν, οὐκ ἀρνήσομαι, τὸν τοῦ Θεοῦ φόβον, καὶ τὸ πείσαι τῶν παρόντων καταφρονεῖν. Ἐκείνων μὲν οὖν τὰ κάλλιστα συνηξάμεθα τε καὶ συνευχόμεθα, ἵν' ἂς ἔλαβε παρ' ἡμῶν ἀρχάς, τελῶς καρποφορήσῃ, καὶ τινα τῆς σπουδῆς καρπὸν ἐνεργώμεθα. Τῇ δὲ σὴ τιμωρίῃτι πᾶσα χάρις, ὅτι καὶ μεμνησθαι ἡμῶν ἀξιοῖς, καὶ τοῖς ὑπομνήμασι τιμῆν τῆς φιλίας. Ἄπειρ οὐ μικρὰ ὄντα μειζόνως ὑπεδεξάμεθα.

Δ. ΒΑΣΙΛΕΙΩ (16).

Σὺ μὲν σκῶπτει καὶ διάσπει τὰ ἡμέτερα, εἴτε παιζῶν, εἴτε σπουδάζων (17). Οὐδὲν τοῦτο πρᾶγμα·

(8) Τὰς πλάκας κατακροαίων. Male vertit Bil-
lius tabulas calcans.

(9) Ἀβάριδος διστῷ. Poetae narrant Abaridem
ab Apolline, cui servierat, sagittam accepisse, cum
qua Graeciam peragrabat, edens oracula, et alia
stupenda faciens.

(10) Φύγης. Ita Regii duo. Ed. φύγεις.

(11) ὠχρίσθε. Ita Pass. Ed. male ὠχρίστε.

(12) Μετρεῖσθε. Ita Pass. Ed. male μετρεῖσθε.

(13) Ἀλλὰ ταῦτα. Regius unus et Pass. ἀλλ'

οὐ ταῦτα, sed non nec.

(14) Ἀντὶ τῶν πηλῶν τοὺς κηπῆλους. Ita Reg.
unus et Pass. In ed. deest τῶν. Pro luto caupones:
hac in interpretatione perit gratia quae in Graecarum
vocaum allusione consistit: πηλός enim signifi-
cat lutum, κάπηλος vero cauponenem.

(15) Alias CLIII. Scripta circa annum 360.

(16) Alias VII. Scripta circa annum 361.

(17) Εἴτε σπουδάζων. Ita Pass. Edit. male εἴτε
καὶ σπουδάζων.

μεΐδια μόνον. καὶ τῆς παιδείσεως (18) ἔμποροῦ, καὶ φιλίας ἡμῶν ἀπόλαυε. Πάντα ἡμῖν χρηστὰ ἔπαρὰ σοῦ, ὅποια ποτ' ἂν ἦ, καὶ ὅπως ἂν ἔχη. Καὶ γὰρ μοι καὶ τὰ ἐνταῦθα σκώπτειν δοκεῖς, οὐχ ἵνα σκώψῃς, ἀλλ' ἵνα πρὸς ταυτὸν ἐλκυσῃς, (εἰ τί γε ἐγὼ σου συνίτημι·) ὥσπερ οἱ τὰ βέβηματα φράσσοντες, ἐν' ἀλλαχοῦ μεθελκυσῶσι. Τοιαῦτα ἡμῖν ἀεὶ τὰ σά (19).

Ἐγὼ δὲ σοῦ τὸν Πόντον θαυμάσομαι, καὶ τὴν Ποντικὴν ζοφροφορίαν, καὶ τὴν φυγῆς ἀξίαν μονήν, τοὺς τε ὑπὲρ κεφαλῆς λόφους, καὶ θῆρας, οἱ τὴν πίστιν ὑμῶν δοκιμάζουσι, καὶ τὴν ὑποκειμένην ἐσχατιάν, εἴτ' οὖν μουζίαν μετὰ τῶν σεμνῶν ὀνομάτων τοῦ φροντιστηρίου, καὶ τοῦ μοναστηρίου, καὶ τῆς σχολῆς, λόχμας τε ἀγρίων φυτῶν, καὶ βαθυκρήμνων ὀρῶν στέφανον, ὅφ' οὐ μὴ στεφανοῦσθε, ἀλλὰ συγκλείεσθε, τὸν δὲ μετρούμενον ἄερα, καὶ τὸν ποθοῦμενον ἥλιον, ὃν ὡς διὰ κάπνης αὐγάζεσθε, ὦ Ποντικοὶ Κιμμέριοι (20) καὶ οὐ τὴν ἐξάμηνον νύκτα (21) μόνον κατακρίθεντες, ὃ δὴ τινες λέγονται, ἀλλ' οὐδὲ μέρος τῆς ζωῆς ἄσκιον ἔχοντες, μίαν δὲ νύκτα μακρὰν τὸν ἄπαντα βίον, καὶ θυτῶς σκιὰν θανάτου, ἐν' εἴπω τὰ τῆς Γραγῆς. Ἐπαινώ καὶ τὴν στεγνὴν καὶ θεθλιμμένην ὁδὸν, (οὐκ οἶδα εἴτε εἰς βασιλείαν, εἴτε εἰς ἄδου φέρουσαν, σοῦ δὲ ἔνεκεν εἰς βασιλείαν φερέτω,) καὶ τὴν ἐν μέσῳ, τί βούλει, πότερον Ἐδέμ ὀνομάσω ψευδόμενος, καὶ τὴν εἰς τέσσαρας ἀρχὰς μεριζομένην πηγὴν, ἐξ ἧς ἡ οἰκουμένη (22) ποτίζεται, ἢ τὴν ξηρὰν καὶ ἀνικμον ἐρημίαν, ἣν τις ἡμερώσει Μωσῆς, ῥάβδῳ πέτρῳ πηγάσας; Ἔστι γὰρ ὅσον μὲν τιαπέφουε τὰς πέτρας, χαρδαίων· ὅσον δὲ τὰς χαρδαίας, ἀκανθειῶν· ὅσον δὲ ὑπὲρ τὰς ἀκάνθας, γρημῶς· καὶ ἡ ὑπὲρ τοῦτον ὁδὸς, ἐπίκρημνός τε καὶ ἀμφιτάλαντος, τῶν ὀδονύτων τὸν νοῦν συναγοῦσα καὶ γυμνάζουσα πρὸς ἀσφάλειαν (23). Ποταμὸς δὲ κάτω ροχθεῖ, οὗτος ὁ Ἀμφιπολίτης σοὶ Στρυμών (24) καὶ ἡσύχιος· καὶ οὐκ ἰχθυοφόρος μῆλλον, ἢ λιθοφόρος· οὐδὲ εἰς λίμνην ἀναχεόμενος, ἀλλ' εἰς βάθη κατασυρόμενος, ὦ λίαν ὑψηγορε σὺ, καὶ ποιητὰ καινῶν ὀνομάτων. Ἔστι γὰρ μέγας, καὶ φοβερός, καὶ ὑπερηγῶν τῶν ἄνω τὰ; ψαλμωδίας. Οὐδὲν πρὸς τοῦτον οἱ Κατάρματα, καὶ οἱ Κατάδουποι (25)· τοσοῦτον ὑμῶν

A est : subride solum, doctrinaque ad saturitatem fruiere, ac de amicitia nostra fructum cape. Omnia, quae a te proficiuntur, suavia nobis sunt, quaecunque tandem illa sint, et quoquo modo se habeant. Nam res quoque hujus loci mihi cavillis impetere videris, non ut cavilleris, sed ut me ad te ipsum trahas (si quid tamen ego mentem tuam intelligo) : quemadmodum qui fluentia obstruunt, ut in aliam partem retrahant ac derivent. Sic enim tua semper accipiam.

Ego vero Pontum tuum admirabor, et Ponticam caliginem, ac dignam exsilio sedem, et tumulos capiti imminentes, et feras fidem vestram explorantes, et subjectam solitudinem, imo murium cavernam cum speciosis gymnasiis, et monasterii, ac scholae nominibus, et agrestium stirpium silvas, et praeruptorum montium coronam, qua non tam coronamini quam coercemini, aerem etiam ad certum modum dimensum, et desideratum solem, quo velut per caninum irradiamini, o Pontici Cimmerii et sole carentes, nec semestri tantum nocte damnati, quod de quibusdam refertur, sed ne partem quidem ullam vitae habentes umbræ expertem, verum noctem unam longam totum vitae spatium, ac vere umbram mortis, ut cum Scriptura loquar¹. Sed et angustam illam et pressam viam laudo (haud scio in regnum an in orbem ferentem, caeterum tui gratia in regnum ferat), atque intermediam illam, quid vis, utrum ipsam Eden falso nomen, et in quatuor principia 4 divisum fontem, ex quo orbis terrarum irrigatur², an siccam et humore omni vacuum solitudinem, quam quis Moses mitigabit, ex petra ictu virgae fontem eliciens³? Nam qua parte rupibus confragosa non est, torrens est; qua parte rursus torrens non est, senticetum; qua vero supra sentes assurgit, praecipitium; et quae superius exporrecta est via, praecipitium est, atque in utramque partem librata, ingredientium mentem colligens atque ad caute incedendum exercens. Fluvius porro in ima parte cum strepitu fertur, quem tu Amphipolitano et quieto Strymoni confers; non piscium magis, quam lapidum ferax; non in stagnum effusus, sed in voragines profusus, o vir nimium grandiloque, et novorum nominum architecte. Est enim magnus, et horribilis, atque eorum, qui in superiori loco degunt, psal-

¹ Psal. xxii, 4. ² Gen. ii, 10. ³ Exod. xvii, 6.

(18) Παιδείσεως. Quidam censent legendum παιδίας, joco.

(19) Τοιαῦτα ἡμῖν ἀεὶ τὰ σά. Billius, hoc enim modo semper nobiscum agis.

(20) Ποντικοὶ Κιμμέριοι. Cimmerii septentrionalium Ponti Euxini oram incolabant, non procul a Bosphoro, qui ab ipsorum nomine Cimmerius appellatus est. Apud eos perpetuas esse tenebras dicit Homerus, *Odyss.* xi.

(21) Τὴν ἐξάμηνον νύκτα. Qui sub mundi polis habitant, semestrem diem ac semestrem noctem habent; iis enim sol sex menses sub horizonte deprimitur, et sex alios super ipsum eminet.

(22) Ἐξ ἧς ἡ οἰκουμένη. Ita Pass. Ed. Ἐξ ἧς

καὶ οἰκουμένη. Mon. Reg. unus et Pass. ξηρὰν καὶ ἀνυδροῦν, siccam et aqua carentem.

(23) Γυμνάζουσα πρὸς ἀσφάλειαν. Billius, ad securitatem exercens.

(24) Ὁ Ἀμφιπολίτης ... Στρυμών. Strymon, Macedoniae fluvius, in Haemo monte erit et prius quam cursum dirigat, septem lacus efficit; quibus deinde in unum alveum collectis, juxta Amphipolim, illius regionis urbem, influit in maris Aegaei sinum, qui ab ipso Strymonius appellatur. Ita Plinius, lib. iv.

(25) Οἱ Κατάρματα καὶ οἱ Κατάδουποι. Cataractae Nili ab Aethiopia in Aegyptum devolvuntur. Tanto autem cum impetu ex altis montibus ruit

modias strepitu suo superat et obruit. Nihil pro eo sunt Cataractæ et Catadupa : usque adeo vobis diu ac noctu obstrepit ! Atque ita asper est, ut vadusos interim non sit : ita rursus turbidus, ut potari nequeat : hoc tantum nomine humanus et benignus, quia sedem vestram non devolvit, cum a torrentibus et tempestatibus in furorem agitur. Habes quid de istis Fortunatorum insulis, vel de fortunatis vobis sentiamus. Tu vero mihi lunatos anfractus ne laudibus efferas, eas partes, quibus montis istius radices adiri possunt, non tam obvallantes ac velut muro cingentes, quam misere comprimentes, verticemque illum capiti vestro imminuentem, qui Tantalica vobis vitam efficit, et diffuentes auras terræque vapores, qui vos animi deliquo laborantes recreant, canoras etiam aves, garrientes quidem, sed famem, et circumvolitantes quidem, sed solitudinem. Nec quisquam eo, nisi venationis ergo accedit, inquis : adde, ut et mortuos vos visitet. Hæc proliziora quidem fortasse sunt, quam epistolæ modus postulet, utique tamen comædia minora. Tu autem, si quidem hos jocos æquo animo feras, recte feceris : siu secus, plura quoque adjungemus.

5 V. EIDEM.

Epistolæ præcedentis cum sequenti tanta est connexio, ut ista illius pars secunda potius, quam altera epistola dicenda sit. Breves et acutas litteras cum amaret, veritus ne epistolæ modum excessisset, cætera se dicturum in alia pollicitus erat his verbis : Si quidem hos jocos æquo animo feras, recte feceris ; sin autem secus, plura quoque adjungemus. Promissis stetit, et epistolam v. quæ proxime secuta est, his verbis exorditur : Quoniam quæ jocantes ad te scripsimus æquo animo fers, age quæ sequuntur adjiciamus. Quis jam dubitaverit ambus de eodem argumenta scriptas esse epistolas ? Nec vero scripta est epistola v. nisi post priorem in Pontum cum Basilio secessionem. Ante annum 350, et quidem labentem, hinc remeasse Gregorium non putamus ; quapropter his duabus litteris, ac præterea epistolæ vi, alias ix, annus 361 omnino statuendus videtur.

Quoniam quæ jocantes ad te scripsimus, æquo animo fers, age quæ sequuntur adjiciamus, ab Homero initium ducentes :

Nunc age, progrediens internum concine, quæso, ornatum,

tugurium videlicet tecto et januis carens, focum ignis et sumi expertem, parietes igni exsiccatos, ne luti guttis impetantur, Tantalus similes eademque poena mulctati, nimirum in aquis sitientes : jejunas etiam illas et miseris epulas, ad quas e Cappadocia sumus invitati, non tanquam ad Lotophagorum inopiam, sed velut ad Alcinoi mensam,

iste fluvius, ut in illis locis, quæ Catadupa nominantur, ad properantium inter scopulos aquarum fragorem aures incolarum dicantur obsurdescere.

(26) *Ἐκμαίνωσιν.* Ita Pass. Edit. *ἐκμαίνουσιν.*

(27) *Ταῖς τῶν Μακάρων νήσοις.* Fortunatorum insulæ contra extremam Mauritaniam ad occidentem sitæ sunt ; quam quidem ad partem etiam Hispaniæ terminus occidentus concurrat : a fructuum ubertate et aeris temperie nomen acceperunt. Ita Strabo, lib. iii.

(28) *Ὅς Ταντάλειον ὑμῖν ποιεῖ τὴν ζωὴν.* Alludit ad fabulam Tantalici, quem poetæ sinxerunt apud inferos hoc supplicii genus pati, ut ipsius capiti semper immineret saxum ingens, quod jam cæsurum videretur.

(29) *Περιπταμένους.* Reg. unus. *ὑπεριπταμένους, supervolitantες.*

(30) *τὴν παιδίαν.* Ita Reg. unus. Ed. male *παιδελαν, doctrinam.*

καταβοῶ νυκτὸς καὶ ἡμέρας. Τραχὺς μὲν ὢν, ἀπορος δέ· καὶ βολερὸς μὲν, ἀποτος δέ· οὐ τοῦτο μόνον φιλόανθρωπον, ὅτι μὴ παρασύρει τὴν μονὴν ὑμῶν, ὅταν αὐτὸν αἰ χαράδραι καὶ οἱ χειμῶνες ἐκμαίνωσιν (26). Ἄ μὲν οὖν ἡμεῖς σύνοισμεν, ταῖς τῶν Μακάρων νήσοις (27) ταύταις εἴτ' οὖν τῶν μακαρίων ὑμῶν, ταῦτά ἐστι. Σὺ δὲ μὴ θαύμαζε τοὺς μνηοειδεῖς ἀγκῶνας, τὰ βάσιμα τῆς ὑπαρείας ὑμῶν ἀπαγχονίζοντας μᾶλλον, ἢ ἀποτευχίζοντας, καὶ τὸν κορυφῆς ὑπερέλλοντα τένοντα, ὃς Ταντάλειον ὑμῖν ποιεῖ τὴν ζωὴν (28), τὰς τε διαβρούσας αὔρας, καὶ τῆς γῆς ἀναπνοῆς, αἱ λειποθυμοῦντας ὑμᾶς ἀναφύχουσι, τοὺς τε ὑδικοὺς βρῦνθας, ἄδοντας μὲν, ἀλλὰ τὸν λιμὸν· καὶ περιπταμένους (29) μὲν, ἀλλὰ τὴν ἐρημίαν. Ἐπιδημεῖ δὲ οὐδεὶς, ἔτι μὴ κατὰ θήραν, λέγεις· πρόσθε, καὶ ὥστε νεκροὺς ὑμᾶς ἐπισκέπτεσθαι. Ταῦτα μακρότερα μὲν ἴσως ἢ κατ' ἐπιστολήν, ἐλάττω δὲ κωμῳδίας. Σὺ δὲ εἰ μὲν οἴσεις μετρίως τὴν παιδίαν (30), ὀρθῶς ποιήσεις· εἰ δὲ μὴ, καὶ πλείω (31) προσθήσομεν.

E. Τῷ ΑΥΤῷ (32).

Ἐπειδὴ φέρεις μετρίως τὴν παιδίαν, καὶ τὰ ἐξῆς προσθήσομεν. Ἐξ Ὀμήρου δὲ τὸ προοίμιον·

Ἄλλ' ἄγε (32) δὴ, μετὰδθθι, καὶ τὸν ἔσο κόσμον [ἀείσων,

τὴν ἀστειον σκέπην καὶ ἄδυρον, τὴν ἀδυρον ἐστὶαν καὶ ἀκαπνον, τοὺς πυρὶ ξηραινομένους τοίχους, ἵνα μὴ ταῖς τοῦ πηλοῦ βανίσι βαλλώμεθα, Ταντάλειοι τινες καὶ κατάκριτοι, διψῶντες ἐν ὕδασι· τὴν ἐλειπνὴν ἐκείνην καὶ ἀτροφον πανδαίσταν, ἐφ' ἣν ἀπὸ Καππαδοκίας ἐκλήθημεν, οὐχ ὡς Λωτοφάγων πενίαν, ἀλλ' ὡς Ἀλκινόου τράπεζαν (34), ἡμεῖς οἱ

(31) *Καὶ πλείω.* Ita Reg. unus. Ed. male *καὶ τὰ πλείω.*

(32) *Alias VIII. Scripta circa idem tempus.*

(33) *Ἄλλ' ἄγε.* Sic habetur apud Homerum, *Odys.* viii :

Ἄλλ' ἄγε δὴ, μετὰδθθι, καὶ ἱππου κόσμον ἀείσω.

Quæ verba sunt Ulyssis Demodocum hortantis ad equi Trojani ornatum decantandum. Gregorius autem pro ἱππου posuit ἔσο, versum scilicet ad usum suum accommodans.

(34) *Ὅχι ὡς Λωτοφάγων πενίαν, ἀλλ' ὡς Ἀλκινόου τράπεζαν.* In Africa apud Syrtis habitabant Lotophagi inde vocati, quod loto victitare dicerentur ; quem cibum, suavitate sua, patriæ oblivionem edentibus afferre tradit Homerus, *Odys.* ix. Lotophagorum paupertati Gregorius opponit Alcinoi mensam deliciis omnibus refertam.

νέοι ναυαγοί τε καὶ τλήμονες. Μέννημαι γὰρ τῶν ἄρτων ἐκείνων, καὶ τῶν ζωμῶν (οὕτω γὰρ ὠνομάζοντο), ἀλλὰ καὶ μνήσομαι, καὶ τῶν περιολισθαιόντων (35) τοῖς βλωμοῖς ὕδοντων, εἶτα ἀνισχομένων, καὶ ἀνελομένων ὥσπερ ἐκ τέλματος. Αὐτὸς ταῦτα τραγωδῆσεις ὑψηλότερον, ἐκ τῶν οικειῶν παθῶν ἔχων τὸ μεγαλόφωνον· ὦν εἰ μὴ ταχέως ἡμᾶς ἡ μεγάλη καὶ πτωχοτρόφος ἦντως ἐβρύσατο, τὴν σὴν λέγω μητέρα, ὥσπερ λιμὴν ἐν καιρῷ φανείσα χειμαζομένοις, πάλαι ἂν ἦμεν νεκροί, πίστειως Ποντικῆς οὐκ ἐπαινούμενοι μᾶλλον ἢ ἐλεούμενοι. Πῶς παρέλθω τοὺς ἀκήπους κήπους ἐκείνους καὶ ἀλαχάνους, καὶ τὴν Αὐγείου κόπρον (36) ἐκ τῆς οἰκίας ἐκκαθαίρομένην, ἣ τούτους ἀνεπληρώσαμεν, ἥνικα τὴν γεωλόφον ἄμαξαν εἴλομεν (37), ἐγὼ τε ὁ βοτρῶν, καὶ ὁ λαμπρὸς σὺ, τοῖς ἀχέσι τούτοις καὶ ταῖς χερσὶ ταύταις, αἱ τῶν πόνων ἐτι τὰ ἔχνη φέρουσιν· (ὦ γῆ καὶ ἤλιε, ἀήρ (38) καὶ ἀρετὴ· τραγωδῆσω γὰρ τι μικρόν·) οὐχ ἵνα τὸν Ἑλλήσποντον ζεύξωμεν (39), ἀλλ' ἵνα κρημνὸν ὀμαλίσωμεν. Τούτοις εἰ μὲν οὐδὲν ἀχθεσθήσῃ λεγομένοις, πάντως οὐδὲ ἡμεῖς· εἰ δὲ ἀχθεσθήσῃ, πόσον γενομένοις ἡμεῖς· καὶ τὰ πλείω παρήσομεν, αἰδοί τῶν ἄλλων, ὧν πολλῶν ἀπελάσσομεν.

⊗ offenseum ex ea concipies, quanto magis non ex ipsis nobis! Ac maiorem partem pratermittimus multarum aliarum rerum, quibus nobis frui contingit, pudore deterriti.

Ζ'. Τῶ ΑΥΤῶ (40).

VI. EIDEM

Vitæ cum Basilio in solitudine peractæ cupide memor, hanc vivis depingis coloribus, hanc iterum consequi peroptas.

Ἄ μὲν πρότερον ἐπεστέλλομεν περὶ τῆς Ποντικῆς διατριβῆς, παιζόντων ἦν, οὐ σπουδαζόντων· ἂ δὲ νῦν γράφω, καὶ λίαν σπουδαζόντων. Τίς ἂν με θεῖη (41) κατὰ μήτρα ἡμερῶν τῶν Ἐμπροσθε ἐκείνων, ἐν αἷς συνενετρώφω σοι τῷ κακοπαθεῖν; ἐπειδὴ τὸ ἐκούσιον λυπηρὸν τοῦ ἀκουσίου τερπνοῦ τιμιώτερον. Τίς δώσει τὰς ψαλμωδίας ἐκείνας καὶ τὰς ἀγρυπνίας, καὶ τὰς δι' εὐχῆς πρὸς Θεὸν ἐκδημίας, καὶ τὴν οἶον ἄλλον ζωὴν καὶ ἀσώματον; Τίς ἀδελφῶν συμφοῖται καὶ συμψυχῆται, τῶν ὑπὸ σοῦ θεομένων καὶ ὑφουμένων; Τίς ἀμιλλαν ἀρετῆς καὶ παράθῃσιν, ἦν ὄροι γραπτῶς καὶ κανόνιν ἡσφαλισάμεθα; Τίς θεῶν λογίων φιλοπονίαν, καὶ τὸ ἐν αὐτοῖς φῶς εὐρισκόμενον, σὺν ὁδηγῆσθαι τοῦ Πνεύματος; Ἡ, ἵνα τὰ μικρότερα λέγω καὶ εὐτελέστερα, τίς ἐφημερίας καὶ αὐτοουργίας; τίς ξυληγίας καὶ λατομίας; τίς δὲ φυτείας (42) καὶ ὀχετηγίας; τίς δὲ πλάτανον τὴν χρυσὴν, καὶ τῆς Ξέρξου τιμιωτέ-

Quæ de Pontica commoratione prius scribebam, joco, non serio scribebam; quæ autem nunc scribo, admodum serio scribo. Quis me secundum pristinorum illorum dierum statum constituet, in quibus ego tecum afflictionem pro deliciis habebam? quandoquidem molestia sponte suscepta voluptati minime voluntariæ præstat. Quis psalmodias illas et vigilias dabit, atque ad Deum per orationem peregrinationes, illamque velut materia vacantem et incorpoream vitam? Quis fratrum eorum, qui dii a te efficiebantur, atque in altum evehebantur, concordiam animorumque conjunctionem? Quis virtutis certamen, et ad eam incitationem, quam scriptis legibus ac regulis obfirmavimus? Quis divinorum oraculorum studium, lucemque in ipsis ductu atque auspiciis Spiritus sancti inventam? Aut, ut minora et leviora dicam, quis diurnas operum vices et labores? quis lignorum comportationes et lapidicinas? quis arborum

⊗ Job xxix, 2.

(35) Τῶν περιολισθαιόντων. Ita Reg. unus. In ed. deest τῶν.

(36) Καὶ τὴν Αὐγείου κόπρον. Augiæ stabulum sive congesto plenum fuisse tradunt poetæ, et ipsius repurgationem inter laboriosa Herculis opera recensent.

(37) Τὴν γεωλόφον ἄμαξαν εἴλομεν. Reg. unus et Pass. τὴν γεωφόρον ἄμαξαν εἴλομεν, terras vehens plaustrum traheremus. Vox εἴλομεν deerat in editis: ipsam, in versione a Billio suppletam, in textu supplivimus e duobus codd. memoriatis. Mox pro καὶ ὁ λαμπρὸς σὺ, Reg. unus habet καὶ ὁ λαμ-

πρὸς σὺ, et tu illustris.

(38) Καὶ... ἀήρ. Sic Pass. et duo Reg. Edit. ἀνήρ, vir.

(39) Τὸν Ἑλλήσποντον ζεύξωμεν. Alludit ad Xerxem Persarum regem, qui tantum habuisse fertur navium apparatus, ut Hellespontum totum operiret, ac ponte Asiam Europæ jungeret.

(40) Alias IX. Scripta circa idem tempus.

(41) Τίς ἂν με θεῖη. Ita Reg. unus. Ed. male τίς ἂν μετεῖη.

(42) Φυτείας. Reg. duo φωτοκομίας, plantarum curas.

conditiones et irrigationes? quis platanum illam auream, et Xerxis platano præstantiorem, in qua non rex luxu diffluens, sed monachus lugens sedeat, quam ego plantavi, Apollo rigavit, hoc est, tua excellentia; Deus autem in honorem nostri auxit, ut seduli laboris nostri et industriæ monumentum apud vos conservetur, quemadmodum virga illa Aaronis, quæ floruerat, in arca servata esse dicitur et creditur? Sed hæc optare quidem perfacile, consequi autem non perinde facile. At tu, mihi adesto, virtutemque conspiratione tua atque opera mihi fove, eamque utilitatem, quam quondam collegimus, precibus tuis conserva: ne alioqui paulatim velut umbra dilabamur, adspescente die. Equidem ipse te magis quam aerem spiro, idque solum vivo, quod tecum sum, vel coram, vel absens per animi simulacrum.

7 VII. CÆSARIO.

Scriptas ad Cæsarium fratrem has litteras ineunte anno 362, his rationibus demonstrare facillimum est. Obiit Constantinus imperator die 3 Novembris anni 361. Mox summa rerum potitus, ingressusque Constantinopolim 11° Decembris Julianus, aulam totam commutavit, alii morte antea subductis ac de medio sublatis aliis submotis et expulsis decessoris sui sive amicis, sive domesticis, simulque ministrorum ambitiosa multitudine accita. Cæsarium tamen, qui primum, non, ut Pagius scribit, a Juliano, sed a Constantio, dignitatis gradum inter medicos obtinuerat, amicorumque in numero apud eundem imperatorem, ac maximo fuerat in honore, Julianus retinere voluit. Cæsarium primo consensisse liquet ex istis ad eum Gregorii litteris, quibus fratrem Christianum, plus æquo in Apostatæ aula morantem, domum revocare totis viribus contendit, quod et feliciter factum est, antequam Julianus Maio, vel Junio mense Antiochiam iter institueret.

Magnopere tua causa erubuimus: nam quod macerore affecti fuerimus, quid scribere attinet, ad eum præertim, cui id omnium mortalium maxime persuasum est? Etenim ut de nobis nihil dicamus, nec quanta mœstitia, addam etiam timore, nos fama ea, quæ de te pervagatur, impleverit, vellem, si fieri posset, sermonibus iis, quos de te et de nobis alii, tam familiares et necessarii quam externi, quoquo modo nobis cogniti, dum tamen Christiani, non hi quidem, non illi, verum omnes uno ore serunt, interesset; quandoquidem etiam homines promptius in alienis rebus quam in propriis philosophari solent. Instar alius cujuspiam declamationis hæc verba ipsis fuerunt: nunc episcopi filium militare, nunc pecuniis atque opibus ditum esse (quando communis ignis accensus est, atque in salutis animæque periculo versantur homines); ac non potius unam hanc gloriam, et securitatem, et opes existinare, nimirum fortiter et strenue adversus tempus stare, et quam longissime

* I Cor. iii, 6. * Num. xvii, 8-10.

(43) Καὶ τῆς Εἰρήνης τιμωτέραν. Pythius, Lydus, tantis opibus abundabat, ut Darium Persarum regem aurea platano donaverit; posteaque universum Xerxis exercitum hospitio et epulis exceperit, pecuniasque ipsi in belli sumptus a se suppeditatum iri spononderit. Ita Herodotus, lib. vii.

(44) Καὶ σύμπνη τῆν ἀρετῆν, καὶ συνεργάζου. Reg. unus καὶ σύμπνη καὶ συνεργάζου τῆν ἀρετῆν.

(45) Alias XVII. Scripta ineunte anno 362.

(46) Οἰκείων τε ὁμοίως καὶ ξένων, τῶν ὁπωσούν. Ita Reg. unus. Ed. male οἰκείων ὁμοίως καὶ ξένων, καὶ τῶν ὁπωσούν.

(47) Προθυμότερον ἐν τοῖς ἀλλοτριῶς ἢ τοῖς

οἰκείω. Ita Regg. duo. Ed. male προθυμότερον et in eisdem desunt voces ἢ τοῖς οἰκείω.
(48) Ὅποτε κοινὸν ἀνήπται πῦρ. Ita Regg. duo. Ed. male ὅποτε χρημάτων κοινὸν ἀνήπται πῦρ. Etenim persecutionem a Juliano Apostata motam inivit Gregorius; et fratrem in eo reprehendit, quod cum undique ignis esset accensus, non modo gloriæ, sed etiam pecuniarum cupiditate æstuarēt.
(49) Ἄλλοι νοθεύθησιν ὁ ἐπίσκοπος. Ita Regg. duo. Ed. male ἄλλοι νοθεύθησιν οἱ ἐπίσκοποι: agitur enim de solo Gregorio, Cæsarii et Gregorii Theologi patre.

Ζ. ΚΑΙΣΑΡΙΩ (45).

Ἰκανῶς ἠρυθρίασαμεν ἐπὶ σοί· τὸ γὰρ ὅτι ἐλυπηθημεν, τί χρὴ γράφειν, τῷ γε πάντων μάλιστα πεπεισμένῳ; Ἴνα γὰρ μὴ τὰ ἡμέτερα λέγωμεν, μηδὲ ὅσης ἀθυμίας ἐνέπλησεν ἡμᾶς ἢ περὶ σὲ φήμη, ὅς δὲ εἰπεῖν καὶ δεούς, ἐβουλόμην, εἰ πως οἶόν τε ἦν, παρῆναι σε τοῖς τῶν ἄλλων λόγοις, οἰκείων τε ὁμοίως καὶ ξένων, τῶν ὁπωσούν (46) γνωρίμων ἡμῖν, ἀλλ' οὐκ Χριστιανῶν, οὐς περὶ σοῦ τε καὶ ἡμῶν λέγουσι, οὐχ οἱ μὲν, οἱ δὲ οὐ, ἀλλὰ πάντες ἐξῆς ὁμοίως, ἐπειδὴ καὶ προθυμότερον ἐν τοῖς ἀλλοτριῶς ἢ τοῖς οἰκείω (47) φιλοσοφοῦσιν ἀνθρωποι. Ὅσπερ ἄλλη τις μελέτη γέγονεν αὐτοῖς ταῦτα τὰ ῥήματα. Νῦν μὲν οὖν ἐπιτοκίου στρατεύεσθαι, νῦν δὲ ὀρέγεσθαι τῆς ἐξωθεν δυναστείας καὶ δόξης, νῦν δὲ ἠττάσθαι χρημάτων (ὅποτε κοινὸν ἀνήπται πῦρ (48), καὶ τὸν περὶ ψυχῆς δρόμον τρέχουσιν ἀνθρωποι)· ἀλλ' οὐχὶ μίαν ἠγεῖσθαι καὶ δόξαν, καὶ ἀσφάλειαν, καὶ εὐπορίαν, τὸ γενναίως ἴστασθαι πρὸς τὸν καιρὸν, καὶ ὅτι πορρωτάτω ποιεῖν ἑαυτὸν παντὸς ἀγους τε καὶ μιάσματος. Πῶς δ' ἂν ἄλλον νοθεύθησιν ὁ ἐπίσκοπος (49), μὴ παρασυρῆναι τῷ καιρῷ,

οἰκείω. Ita Regg. duo. Ed. male προθυμότερον et in eisdem desunt voces ἢ τοῖς οἰκείω.

(48) Ὅποτε κοινὸν ἀνήπται πῦρ. Ita Regg. duo. Ed. male ὅποτε χρημάτων κοινὸν ἀνήπται πῦρ. Etenim persecutionem a Juliano Apostata motam inivit Gregorius; et fratrem in eo reprehendit, quod cum undique ignis esset accensus, non modo gloriæ, sed etiam pecuniarum cupiditate æstuarēt.

(49) Ἄλλοι νοθεύθησιν ὁ ἐπίσκοπος. Ita Regg. duo. Ed. male ἄλλοι νοθεύθησιν οἱ ἐπίσκοποι: agitur enim de solo Gregorio, Cæsarii et Gregorii Theologi patre.

μηδὲ τοῖς εἰδώλοις συναναφύρεσθαι; Πῶς δ' ἂν τοῖς A
 ἄλλο τι πλημμελοῦσιν ἐπιτιμήσειεν, αὐτὸς ἀφ' ἑστίως
 τὴν παρῆρησιαν οὐκ ἔχων (50). Ταῦτα καθ' ἑκάστην
 ἀκούοντας ἡμᾶς τὴν ἡμέραν, καὶ ἔτι πλείω τούτων
 καὶ χαλεπώτερα, τῶν μὲν καὶ διὰ φιλίαν λαγόντων
 ἰσως, τῶν δὲ καὶ διὰ δυσμένειαν ἐπιτιθεμένων (51),
 πῶς οἴσι διακεῖσθαι καὶ τίνας ἔχειν ψυχὰς ἀνθρώ-
 πους τῷ θεῷ προθεμένους δουλεύειν, καὶ πρὸς τὰς
 μελλούσας ὄρῃν ἐλπίδεις μόνον ἀγαθὸν κρίνοντας;
 Τὸν μὲν οὖν κύριον τὸν πατέρα ἡμῶν πάνυ δυσφο-
 ροῦντα τὰ πρὸς τὴν ἀκοήν, καὶ πρὸς τὸν βίον αὐ-
 τῶν ἀπαγορεύοντα, ὅπως οὐδὲν παραμυθοῦμαι
 καὶ ψυχαγωγῶ, τὴν σὴν ἐγγυώμενος γνώμην, καὶ
 πειθῶν ὅτι οὐκ ὑπομενεῖς ἔτι πλείον λυπεῖν ἡμᾶς.
 Τὴν δὲ κυρίαν τὴν μητέρα, εἰ πύθοιτό τι τῶν κατὰ
 σέ (μέχρι γὰρ τοῦ νῦν τέως ἀπεκρυψάμεθα πολλὰς B
 ἐπινοίας), οἴου καὶ παντελῶς ἀπαραμύθητον ἔξειν
 τὸ πάθος, ὡς γυναῖκά τε οὖσαν μικρόψυχον, καὶ
 ἄλλως διὰ τὸ λίαν εὐλαβὲς, μετριάξειν περὶ τὰ
 τοιαῦτα οὐ δυναμένην. Εἰ μὲν οὖν τινα καὶ σεαυτοῦ
 καὶ ἡμῶν ποιῆ λόγον, βούλευσαί τι βέλτιον καὶ
 ἀσφαλέστερον. Πάντως γὰρ καὶ τὰ ἐνταῦθα πρὸς
 ἐλευθέριον διαγωγὴν αὐτάραχην, τῷ γε μὴ λίαν ἀπλή-
 στη (52), μηδὲ ἀμέτρῳ περὶ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ
 πλείονος. Ἀλλὰ καὶ τοῦ καταστάσεως σε τυχεῖν οὐχ
 ὀρῶ τίνα καιρὸν ἀναμενοῦμεν, τὸν νῦν ἔασαντες. Εἰ
 δὲ τῆς αὐτῆς ἔχη γνώμης, καὶ μικρὰ πάντα σοι
 πρὸς τὴν ἰδίαν ὀρμήν, ἄλλο μὲν οὐδὲν εἰπεῖν βού-
 λομαι δυσχερὲς· τοσοῦτον δὲ προλέγω καὶ διαμάρτυ-
 ρομαι, ὅτι δυοῖν ἀνάγκη ἑστέρον, ἢ γνήσιον μένοντα C
 Χριστιανὸν τὴν ἀτιμοτάτην αὐτοῦ τετάχθαι (53),
 καὶ πράττειν ἀναξίως καὶ σεαυτοῦ καὶ τῶν ἐλπίζων·
 ἢ τῆς τιμῆς ἐπιέμενον, περὶ τὰ καιριώτερα βλά-
 πτεσθαι, τοῦ καπνοῦ γε μετέχοντα, εἰ καὶ μὴ τοῦ
 πυρός.

proloqui libet: hoc tantum prædico et denuntio, e
 Christianus manens contemplissimæ Christianorum classi ascribaris, indignèque vivas et teipso, et
 spe quam concepisti: vel honores expetens, in rebus majoris momenti detrimentum capias, sumi-
 que saltem, si non ignis, flas particeps.

Ε'. ΒΑΣΙΛΕΙΩ (54).

VIII. BASILIO.

Ad Basilium recens presbyterum creatum, scriptam esse viii epistolam manifestum est his verbis: Tu quoque captus es, inquit Basilio Gregorius, quemadmodum et nos circumscripti, quandoquidem ad presbyterium pertracti sumus. Itaque si Basilius anno 362, ut viris doctissimis Tillemontio, Hermantio, et aliis visum est, factus est presbyter, epistolam viii eodem anno scriptam esse constabit. Verum ab iis, licet ægre, dissentit novissimus epistoliarum Basilii editor, et quod eum deterret maxime ab hac annectenda opinione, imprimis sunt hæc epistolæ ipsius verba, quibus Basilium monet, ut sibi caveat, præsertim ad tempus multas in nos hæreticorum excitans linguas. Quæ verba, inquit, Valentis imperio mirifice congruunt; Juliani vero nequaquam.

Ἐπαινῶ σου τῆς ἐπιστολῆς τὸ προοίμιον. Τί δὲ D
 τῶν σῶν οὐκ ἐπικριτέον; καὶ σὺ ἐλάω ὡσπερ καὶ
 ἡμεῖς γεγραφότες, ἐπειδὴ γε εἰς τὸν πρεσβυτέρου
 βαθμὸν ἐδείχθημεν. Καίτοι γε οὐ τοῦτο ἡμῖν ἐσπου-

(50) Ἀφ' ἑστίως τὴν παρῆρησιαν οὐκ ἔχων. Is a
 Lare fiduciam non habere dicitur, qui delictum
 aliquid idcirco reprehendere ac vindicare non aude-
 det, quia semetipsum vel domesticos suos eo ob-
 strictos esse sentit. Quomodo igitur, inquit Theo-
 logus, ad hujus vitæ fragilis rerumque terrenarum
 despectionem alios jam hortabitur, eum habeat
 sibi mundi cupiditatibus immersum? BILLIUS.

(51) Διὰ δυσμένειαν ἐπιτιθεμένων. Qui ob in-

se ab omni scelere et piaculo removere! Quoniam
 autem modo episcopus alium admonere queat, no-
 a tempore distrabatur, atque cum idolis miscea-
 tur et contaminetur? Quoniam modo eos, qui aliud
 quiddam delinquant, objurgare possit, ipse a Lare
 fiduciam non habens? Hæc nos hisque plura, et
 graviora quotidie audientes, partim ab iis, qui
 amico fortasse animo loquuntur, partim ab iis,
 qui nos ob inimicitiam hostiliter aggrediuntur,
 quo tandem modo adiri et quem animum habere
 putas, nos, inquam, qui Deo servire proposuimus,
 nec ullum aliud bonum esse judicamus, quam futu-
 ræ vitæ spes ob oculis positas habere? Ac do-
 minum quidem patrem nostrum, sermones hos
 perquam ægre ferentem, ipsiusque etiam vitæ læ-
 dio laborantem, quoquo modo solor ac recreo, de
 tua voluntate illi spondens, atque confirmans te
 S nequaquam diutius nobis molestum fore. Domi-
 nam autem matrem, si quidquam de tuis rebus
 resciscat (nam ad hunc usque diem multis arti-
 bus eam celavimus), ita velle existimes eam
 tantum dolorem habituram, ut nullo omnino so-
 latio mitigari possit, utpote imbecillis animi femi-
 nam, et alioqui, ob pietatis magnitudinem, mo-
 dum in hujusmodi rebus tenere nequeuntem. Quanti-
 obrem, si quam et tui et nostri rationem habes,
 melius tutiusque tibi consule. Nam procul dubio
 facultates nostræ ad vitam ingenuè honesteque de-
 gendam sufficiunt, homini utique non nimis inex-
 plebili, nec immodica plus habendi cupiditate fla-
 granti. Quin etiam ad constituendas vitæ tuæ ra-
 tiones haud video, quodnam tempus expectabi-
 mus, si hoc nobis effluere sinamus. Quod si in ea-
 dem perstas sententia, præque tua cupiditate om-
 nia parva existimas, aliud quidem acerbi nihil
 e duobus alterum necesse esse, ut vel sincerus

Epistolæ tuæ proœmium laudo. Quid autem tuo-
 rum non est laudandum? Ac tu captus es, quem-
 admodum nos quoque circumscripti: quandoqui-
 dem ad presbyteri gradum pertracti sumus. Nec

inimicitiam amplificat. Billius, qui ob inimicitiam
 nobis imminet.

(52) Τῷ γε μὴ ἄρ' ἀπλήστῳ. Ita Reg. unus.
 Ed. minus bene τῷ γε λίαν μὴ ἀπλήστῳ.

(53) Τὴν ἀτιμοτάτην αὐτοῦ τετάχθαι. Vox αὐτοῦ
 sic accipienda est, quasi referatur ad vocem Χρι-
 στιανισμόν subauditam; ac deinde subintelligenda
 est vox τάξι.

(54) Alias XI. Scripta circa finem anni 362.

enim id a nobis expetebatur. Nam uterque alteri, A si alii quiquam, locupletes esse testes possumus, quam nobis cordi esset pedestris philosophia humique depressa. Verum hoc non fieri fortasse quidem præstitisset : aut quo alio verbo utar incertus sum, quoad Spiritus sancti consilium exploratum non habuero. Quoniam autem factum est, ferre necesse est, ut mihi quidem videtur, ac præsertim ob tempus istud, quod multas adversum nos hæreticorum linguas excitat : nec aut spei eorum, qui nobis ministerium crediderunt, aut

9 IX. AMPHILOCHIO.

Ante annum 362, quo ad sacerdotium evectus est Gregorius, epistolam ad Amphiloichium, alias CLIX, scriptam non fuisse suadent hæc verba : Horum, qui sacrario ministrant, est condiaconus noster Euthalius, etc., quæ nisi superioris ordinis, vel certe ejusdem, virum non decet. Neque vero in sequentes annos hanc epistolam differre sinit epistolæ ipsius initium : Bene structo thalamo columnas subijce, atque... a dextro initio nobis innotescere ; quæ tum primum fori iudiciis Amphiloichium occupatum arguunt.

Aureas, ut Pindari verbis utar, bene structo B thalamo columnas subijce, atque in præsentis cura a dextro initio nobis innotescere ; ut etiam admirandum palatium exstruas, illustrem in ea te ipsum ostendens. Quanam autem ratione id testatum reddes ? si Deum ac res divinas honori habeas : quo quid majus ac sublimius esse ducis ? Qui porro, et quibus rebus honorabis ? Una hac scilicet, si eorum, qui Deo astant, ac sacrario ministrant, communis consulas. Horum e numero est condiaconus noster Euthalius, cui nescio quo pacto posteaquam ad sublimiorem gradum migravit, auri tributum imponere conantur ii, qui rerum administrationi præfecti sunt. Hoc, quaeso, ne tibi ferendum videatur : verum et diacono et universo clero, ac præsertim nobis, quorum tibi cura est, manum C porrigere : alioqui certe unus omnium hominum miserrima conditione esset, si temporum humanitate, atque eo honore, qui sacri ordinis viris ab imperatoribus concessus est, minime frueretur ; sed contumelia et detrimto afficeretur, ac ideo fortasse quod viles sumus. Quod quidem bene feceris, si non patiaris : etiamsi alii non bene id velint.

X. CANDIDIANO.

Gregorii ad Candidianum litteræ, imperante Juliano, scriptæ sunt anno 363. Id plane persuadent hæc Theologi verba circa finem epistolæ Candidianum alloquentis : Nam cum religione gentilis sis, ac presentis imperatori eâ quæ imperii sunt, præstes, ut temporis adulatores. Et paulo inferius : Opto... ut ad nostras Deique partes aliquando te conferas, atque ab iis stes qui persecutionem patiuntur, non autem ab iis, qui eam inferunt. Quibus verbis, certe Apostatæ et impii persecutoris declaratur imperium. Idcirco autem Candidiani præjecturam ad annum 363 differimus, quod, qui anno superiori præerat, cum Nazianzenam ecclesiam vi et armis invadere tentasset, tantas aquilatis ac justitiæ nomine laudes et encomia a Theologo non esset consecutus.

Ubi nunc sophistæ ? Quid tacent poetæ ? Quos D meliores sermones requirunt, aut quam splendi-

(55) *Τὴν πεζὴν στέργει φιλοσοφίαν.* Pedestris philosophia humique depressa, nihil aliud est quam vita privata. nec ulla publici muneris administratione distracta.

(56) *Ἔως ἂν ἀγνοῶ.* Ita Reg. unus et Pass. Ed. ἕως γινώ, quod Billius vertit, quoadusque exploratum habuero.

(57) *Τῶν πεπ.* Billius, qui fidem nobis habuerunt.

(58) *Alias CLIX.* Scripta circa annum 362.

(59) *Ἐντελεῖ θάλαμῳ.* Ita Reg. unus, et ipse Pindarus, *Olymp.* od. vi, stroph. 4. Ed. male εὐτυχεῖ, felici.

(60) *Τὸν Θεόν.* Ita Reg. unus. In ed. deest τόν.

(61) *Διαγράφει ἐπιχειροῦσι χρυσοῖν οἱ τῆς ἡγε-*

δάξεται. Ἀλλήλοις γὰρ ἔσμεν, εἴπερ ἄλλοι τινές, ἀξιώπιστοι μάρτυρες τοῦ τὴν πεζὴν στέργει φιλοσοφίαν (55) καὶ κάτω μένουσαν. Ἀλλὰ τοῦτο μὴ γενέσθαι μὲν ἴσως ἀμείνων ἦν· ἢ οὐκ οἶδ' ὅτι καὶ φῶ, ἕως ἂν ἀγνοῶ (56) τὴν οἰκονομίαν τοῦ Πνεύματος. Ἐπει δὲ ἐγένετο, φέρειν ἀνάγκη, ὡς γούν ἐμοὶ καταφαίνεται, καὶ μάλιστα διὰ τὸν καιρὸν, πολλὰς ἡμῖν ἀρετικῶν ἐπεισάγοντα γλώσσας, καὶ μὴ κατασχύνειν μῆτε τὰς πῶν πεπιστευκότων (57) ἰδέας, μῆτε τὸν ἡμέτερον βίον.

Θ. ΑΜΦΙΛΟΧΙΩ (58).

Χρυστάς ὑπόστησον εὐτελεῖ θάλαμῳ (59) κίονας, κατὰ Πίνδαρον, καὶ ἀπὸ δεξιῆς ἡμῖν γνωρίσθητι τῆς ἀρχῆς ἐν τῇ παρουσίᾳ φροντίδι· ὡς ἂν καὶ θεῶν πῆξαις μέγαρον, εὐδόκιμος ἐν αὐτῇ φανεί. Γνωρίσεις δὲ πῶς ; τὸν Θεόν (60) καὶ τὰ θεῖα τιμῶν· οὐ τί σοι μεῖζον καὶ ὑψηλότερον ; τιμήσεις δὲ πῶς καὶ τίσιν ; ἐνὶ τούτῳ, τῷ κήδεσθαι τῶν παρισταμένων Θεῶν, καὶ λειτουργῶν τοῦ βήματος. Τούτων εἰς ἔστι καὶ ὁ συνδιάκονος ἡμῶν Εὐθάλιος, ὃν, οὐκ οἶδ' ὅπως, εἰς μεῖζον τάξιν μεταχωρήσαντα, διαγράφειν ἐπιχειροῦσι χρυσοῖν οἱ τῆς ἡγεμονικῆς τάξεως (61). Τοῦτο μὴ ἀνεκτὸν φανήτω σοι· καὶ χεῖρα δρεξὸν τῷ τε διακόνῳ καὶ τῷ κλήρῳ παντὶ, καὶ πρὸ τῶν ἄλλων ἡμῖν, ὧν σοι μέλει (62)· ἢ δεῖ ὅσατα ἂν πάθοι μόνοι ἀνθρώπων, μὴ τυγχάνων τῆς τῶν καιρῶν φιλανθρωπίας, καὶ τῆς δεδομένης τοῖς ἱερατικοῖς παρὰ τῶν βασιλέων τιμῆς, ἀλλ' ὑβριζόμενος καὶ ζημιούμενος ἴσως διὰ τὴν ἡμετέραν εὐτέλειαν (63). Ὅ σοι καλῶς ἔχει μὴ συγχωρεῖν, κἄν μὴ καλῶς ἄλλοι βούλωνται.

Υ. ΚΑΝΔΙΑΝΩ (64).

Ποῦ νῦν οἱ σοφισταί ; τί σιωπῶσιν οἱ περὶ τὴν πόλιν ; τίνας λόγους ἀμείνους ἐπιζητοῦσιν, ἢ τὴνα

μονικῆς τάξεως. Male vertit Billius, *expungere ac dignitate abdicare conatur ii qui rei militari præfecti sunt* : non enim ad rei militari præfectos, sed ad episcopum pertinuisset, alique in clero expungere ac dignitate ecclesiastica abdicare. Agitur hic de præstatione tributi in bellicos sumptus indicti.

(62) *Ὅρ σοι μέλει.* Ita legitur. Ed. male οἷς σοι μέλει. Mox deinde. Ita Reg. unus et Pass. Ed. minus bene δεινότητα.

(63) *Διὰ τὴν ἡμετέραν εὐτέλειαν.* Ita Regg. duo. In ed. deest εὐτέλειαν. Billius in versione supplevit φίλων, ita vertens : *et quidem fortasse ob eam que mihi cum eo est, amicitiam.*

(64) *Alias CXCIV.* Scripta anno 363.

λαμπροτέραν ὑπόθεσιν; νῦν ἔδει, πᾶσαν μὲν ἐπὶ σοὶ κινήθηται γλῶσσαν μουσικὴν τε καὶ ἑναρμόνιον, πᾶσαν δὲ ὑψηλὸν τε καὶ διαπρύσιον ἤχησαι ῥητορικὴν· οὐ ταύτη μόνον οὐτὶ χρέος ἀπάντων χρεῶν δικαιοτάτον, ἀρχοντα δεξιὸν ἀνυμνεῖσθαι τοῖς λόγοις· ἀλλ' ὅτι καὶ τὸν ἐν ἀμφοτέροις ἄκρον ἀμφοτέροις κοσμεῖν οἰκειότατον. Καὶ εἰ μὴ πρὸ καιροῦ τοὺς λόγους ἀνέπαυσα (νῦν γὰρ δὴ τοῦτο αἰσθάνομαι), καὶ ἐβουλεύγυριζεν, μηδὲ φοιτᾶν εἰς μέσους φιλοσοφίας, ὡς τάχα ἂν καὶ τὰς Τυρρήνικὰς ὑπερεφώνησα σάλπιγγας (65) (ἐρῶ γὰρ, μηδὲν τὸν τραχὺν τοῦ Μῶμου λίθον εὐλαθηθεῖς, κατὰ Πίνδαρον [66]), εἰ μὴ τῆς σιωπῆς ἀωρίαν κατεψηφισάμην (67). Νυνὶ δὲ ὁ πέπονθα ἐπὶ σοὶ, ὁποῖόν τι τοῦμὸν χρῆμα, τάχα ἂν γνοίης ἀπ' εἰκόνας τινός. Κόπτω μὲν οἶον (68) τοῦδα-
 φος τοῖς ποσὶ, κατὰ τοὺς θερμωτάτους τῶν ἴππων, καὶ διεσθίω τὰ χαλινὰ, καὶ τὸ οὐς διανίστημι, πνέω τε θυμὸν ἐκ μυκτῆρων, καὶ βλέπω δριμύ καὶ ἀφρῶ βάλλομαι (69)· μένω δὲ ὕμῳ εἰσω κιχλίδος (70), οὐκ ἐφιέντος (71) μοι τοῦ νόμου τὸν δρόμον.

solum serio, ac frenum exedo, et aures erigo, præfero, ac spuma conspergor: nihilominus tamen

τί οὖν; ἐπειδὴ ταῦτα δοκεῖ (72), τί δράσομεν; Ἡ παντάπασι καταβαλοῦμεν τοὺς λόγους, καὶ σιωπῇ τὰ σὰ θαυμασόμεθα, παρήντες ἐτέροις τὴν εὐφημίαν; Οὐ μὲν οὖν. Ἄλλ' ἄλλοι μὲν τᾶλλα τῶν σῶν εὐφημούντων, οὐτὶ ἂν ἕκαστος βούληται τε καὶ δύνηται. Πάντως δὲ πολλοὶς ἀρκέσει; λόγοις καὶ πανηγύρεσιν, ἂν μέρος ἕκαστος τῶν σῶν ἀπολαθῶν εὐφημῇ· οἱ μὲν, τὴν διοίκησιν τῶν κοινῶν, καὶ τὸ ἐν τούτοις εὐσύνετόν τε ὁμοῦ καὶ φιλόπονον· (τίς γὰρ ἦ εὐρετῆς (73) τοῦ δέοντος κοριμώτερος, ἢ ἐπιτελεῖσαι τὸ εὐρεθὲν ἐνεργέστερος;); οἱ δὲ τῆς δίκης τὰ τάλαντα, καὶ ὡς ὑπὸ λαμπρῶ τῷ φωτὶ διακρίνεις τὰς ξριδας, ὑψηλῶς ὑψηλῶς ἐμπομπεύων (74) τῇ θέμειδι. Τὸ δὲ σὸν εἶφος, φοβερόν μὲν, ὡς πλῆξον· ὡς δὲ οὐ πλῆσσον, ἀνάθημα. Κρατεῖς γὰρ οὐ τῷ (75) κολάζειν ἀμαρτάνοντας, ἀλλὰ τῷ σπουδάζειν ὅπως οὐδὲ τὴν ἀρχὴν ἀμαρτήσονται· καὶ τῶν πάντας ἠττάσθαι τῆς σῆς διανοίας πλέον, ἢ τῆς τῶν ἄλλων δυναστείας, ὧν ἡ θρασυτέτης τὸ ἔννομον. Ἄλλοι θαυμαζέτωσαν τοῦ λόγου τὸ κράτος· εἰ δὲ βούλει, λόγου πᾶν εἶδος, ὅσον τε εἰς κρίσιν ἔχει τῶν λεγομένων, καὶ ὅσον εἰς τὴν

(65) Τυρρήνικὰς... σάλπιγγας. Tyrrenæ dicuntur tubæ, quia ipsas Tyrreni invenisse narrantur.

(66) Κατὰ Πίνδαρον. Apud Pindarum, *Olymp.*, od. viii, vers. 73, ita legitur: Μὴ βάλετώ με λίθῳ τραγεῖ φθόνος, *ne feriat me lapide aspero invidia*. Pro φθόνος, Gregorius Μῶμον adhibuit, qui Mompus a poetis deus fingitur. Huius naturæ proprium esse ferunt, ipsum quidem nihil operis edere, sed aliorum deorum opera curiosis oculis contemplari; et si quid est omissum aut perperam factum, id liberius reprehendere; unde nomen accepit; nam μῶμος Græce significat *reprehensionem*.

(67) *Ei μὴ τῆς σιωπῆς ἀωρίαν κατεψηφισάμην*. Male verit Billius, nisi effectus meas vires silentio mulctassem. Non enim Gregorius agit de effectis viribus suis, sed de Juliani Apostatæ tempore ad

diorem materiam? Nunc et linguam omnem musicam et modulatam tua causa moveri, et omnem dicendi facultatem altum quiddam et clarum tinnire oportebat: non hoc tantum nomine, quod debitum omnium debitorum justissimum est, præsidem dextrum atque commodum oratione conccelebrare; sed hoc etiam, quod eam, qui summam utriusque scientiam **IO** obtinet, utroque exornare maxime convenit. Et nisi præmature studio eloquentiæ finem imposuissem (nunc enim hoc sentio,) atque, ut cuiusdam verbis utar, celerius quam sapientius consilium cepissem, hoc scilicet summo studio secutus, ut ne declamatorem agerem, nec in medios hominum cætus me conferrem; fortasse Tyrrenicas quoque tubas cantu superassem (dicam enim, asperum Momi lapidem, ut cum Pindaro loquar, nihil veritus), nisi intemptativum tempus silentio mulctassem. Nunc quod tua causa mihi accidit, et cuiusmodi sit res mea, per imaginem quamdam fortasse intelligis. Ego enim ferocissimorum equorum in morem pedibus quidem atque furorem e naribus spiro, acremque vultum intra cancellos maneo, lege nimirum currendi potestatem mihi minime faciente.

Quid igitur? quoniam ita placet, quid faciemus? An omnino sermones abjiciemus, taciti que tuas virtutes admirabimur, laudationis munere aliis relicto? Minime profecto. Verum alii sane, prout cuiusque voluntas aut facultas tulerit, alias virtutum tuarum partes laudibus evehant. Omnino autem multis sermonibus atque concionibus suffeceris, si quisque partem tuarum laudum celebrandam assumat: alii nimirum publicorum negotiorum administrationem, atque in his ingenii acumen simul et industriam; (quis enim est, qui aut id, quod in rem futurum sit, ingeniosius et acutius inveniat, aut, quod inventum est, majore diligentia et industria exsequatur?) alii justitiæ lanceas, et quo pacto velut sub clara luce controversias disceptas, sublimis, sublimi pompa justitiam ostentans. Tuus autem gladius terrorem quidem affert, tanquam percussurus: tanquam autem non percutiens, votivum donum est. Potestatem enim habes, non ut in peccantes animadvertas, sed id serio agens ne omnino peccent; et quia omnes tuæ

loquendum minus idoneo

(68) *Κόπτω μὲν οἶον*. Ita Reg. unus, et ed. ad marg. Male in textu *κόπτων μὲν οὖν οἶον*.

(69) *Ἀφρῶ βάλλομαι*. Billius, *spuma impellor*.

(70) *Κιχλίδος*. Ita Regg. duo, et ed. ad marg. Male in textu *κιχλίδος*.

(71) *Οὐκ ἐφιέντος*. Ita Reg. unus. Ed. minus bene *οὐκ ἀφιέντος*.

(72) *Ταῦτα δοκεῖ*. Ita Regg. duo. Ed. *ταύτη δοκεῖ*.

(73) *Ἡ εὐρετής*. Ita Regg. plures. In ed. *ἔεστ ἦ*.

(74) *Ἐμπομπεύων*. Ita Reg. unus, et ed. ad marg. Male in textu *ἐμπομπεύων*. Mox τὸ δὲ σὸν εἶφος. Ita Reg. unus, et ed. ad marg. Male in textu τὸ δὲ σοὶ εἶφος.

(75) *Οὐ τῷ*. Ita Reg. unus, et ed. ad marg. Male in textu *αὐτῷ*.

potius menti cedunt, quam aliorum, quibus audacia pro lege est, auctoritati ac potentiae. Alii rursus eruditionis vim admirentur; vel si mavis, eruditionis genus omne, tam quod ad eorum, quae dicuntur, censuram ac iudicium attinet, quam quod ad dicendi facultatem. Idem enim ipse iudicium de sermonibus ferre potes, et majorem etiam in dicendo vim obtines: ita ut alterum aureum illius calculum referat, aut Homericam illam amussim, sub qua equorum Eumelii aequalitatem censeris ac perpendi contigit; alterum autem nimbus hiemales superet. Pari enim cum laude, nunc certaminis arbitrum agis, ac prius ipse certabas. Alii firmitatem lenitate temperatam laudibus efferant, suavitatemque nihil abjectum habentem, cuiusmodi scilicet sunt leonum saltus. Alii viribus polens, et honore praeditum aurum, una cum magnificis nominibus contemptum, atque in effusam fugam a iustitia tua conversum: res sane una ex omnibus auditione ac fide sublimior. Quin poeta quoque quispiam atque arte liberior et solutior, agricolarum choro coacto, rusticum carmen accinat, demessaque matura spica, quam jucundissimum corollam nectat, vitibusque hedera et uvis intertextis caput cingat. Agriculturae nimirum haec iesiva sacra sunt, tuo beneficio rursus ad homines allatae. Rupes etiam lac fundant, et fontes mel: ac planta omnis, tam culta, quam agrestis, poetarum signata sunt, cum terram benignitate alii sane dicant et effingant. Etenim omne id, quod Lyrico videtur, sed etiam quam maxime oblectare solet.

Ego autem, quod in tuis virtutibus singularem in modum admiror atque amplector, hoc dicam; nimirum quod temporis difficultate ac molestia sublimiorem te praebes. Nam cum religione gentilissis, ac praesenti imperatori ea quae sunt imperii praestes: non tamen ita ipsi inservis, ut temporis adulator, sed ut ii, qui probitatis et honestatis amici sunt, altaque et excelsa mente praediti: atque ita adulatorum servile obsequium abhorres, patriae autem benevolentiam servas, immortalemque in re mortali gloriam consequeris. Quin illud etiam in tuarum laudum numero ponendum est, quod in tanta imperii amplitudine, amicitiae quoque aliquid reverentiae tribuis; ac tibi a tot

τοῦ λέγειν δύναμιν. Ὅ γὰρ αὐτὸς κρίνειν τε ἱκανὸς λόγον (76), καὶ εἶπεν δυνατώτερος· ὡς τὸ μὲν αὐτοῦ (77) καὶ τὴν χρυσὴν εἰκάζεσθαι ψῆφον, ἢ τὴν Ὀμηρικὴν στάθμην ἐκείνην (78), ὅφ' ἢ κρίνεσθαι συμβαίνει τὴν τῶν Εὐμηλείων Ἰππων ἰσότητα· τὸ δὲ ὑπὲρ τὰς χειμερίους εἶναι νιφάδας· ἀγωνοθετοῦντά τε ὁμοίως νῦν, καὶ ἀγωνιζόμενον πρότερον. Ἄλλοι τὸ στεβρόν (79) ἐπαινεῖτωσαν τῷ πρῶτῳ συγκεκραμένον, καὶ τὸ (80) ἐν τῷ μελιχλίῳ μὴ συμπατωκὸς, οἷα τὰ τῶν λεόντων σχιρτήματα. Ἄλλοι τὸν εὐρυσθενῆ χρυσὸν καὶ τιμήντα, μετὰ τῶν σεμνῶν ὀνομάτων ἀτιμασθέντα, καὶ προτροπὰδην εἴξαντα δίχη τῆ σῆ· πρῶγμα μόνον δὴ πάντων καὶ ἀκοῆς καὶ πίστεως ὑψηλότερον. Ποιητικὸς δὲ τις ἀνὴρ καὶ τὴν τέχνην ἄρετος καὶ αὐτόνομος, καὶ μέλος ἀγροικῶν προσ-
B ἀδέτω σοι (81), γηπῶνων χορὸν στησάμενος, καὶ ἀμησάμενος στάχυν ὠραῖον, πλεκτῶ στίφανον ὅτι· ἔδιστον, ἡμερίδας τε περὶ κεφαλῆς ἐγειρέτω (82) κισσῷ διαπλόκου καὶ βότρυσι. Γεωργίας ταῦτα θαλύσις, διὰ σοῦ πάλιν ἀνθρώποις ἐπενεχθούσης (83)· πέτραι τε γάλα ναόντων, καὶ μέλι κρῆναι, καὶ φυτὸν (84) ἅπαν ἡμέρους κομάτω καρποῖς, σύντροφόν τε ὁμοίως καὶ δρεῖον (85)· οἷα τὰ τῶν ποιητῶν κλάσματα, ὅταν τινὰ ποιῶσι χαριζομένην τὴν γῆν. Ταῦτα μὲν, ὅπερ ἔμην, λεγόντων τε καὶ πλαττόντων ἕτεροι. Τὸ γὰρ οἰκεῖον ἅπαν, οὐ πιέζει μόνον, ὡς τῆ λύρῃ δοκεῖ, ἀλλὰ καὶ εὐφραίνειν μάλιστα πέφυκεν.

mitibus fructibus redundet: cuiusmodi scilicet aliqua utentem inducant. Haec, inquam, ut dixi, quemque proprie attingit non solum premit, ut

Ἐγὼ δὲ ὁ διαφερόντως τῶν σῶν ἀγαμῆ τε καὶ ἀσπάζομαι, τοῦτο ἐρῶ· ὅτι τῆς τοῦ καιροῦ δυσκολίας κρείττονα σεαυτὸν παρέχεις. Ἑλλήν μὲν ὦν τὴν θρησκείαν, καὶ τῷ παρόντι κράτει τὰ τοῦ κράτους ὑπηρετούμενος· ὑπηρετούμενος δὲ (86), οὐχ ὅσα οἱ τοῦ καιροῦ κλάσας, ἀλλ' ὅσα οἱ τοῦ καλοῦ φίλοι, καὶ μεγαλόφρονες· καὶ τῶν μὲν τὴν θεραπείαν ἀρροσιούμενος (87), τηρῶν δὲ τῆ πατρίδι τὴν εὐνοίαν, καὶ ἀθάνατον ἐν θνητῷ πράγματι τὴν δόξαν καρπούμενος. Κάκεινο δὲ σοῦ τῶν ἐπαινετῶν, ὅτι καὶ φίλι τι νέμεις αἰδοῦς ἐν τοσοῦτῳ τῆς ἀρχῆς ἔγκω· καὶ σχολὴν ἄγεις ἀπὸ τοσοῦτων ὦν πράττεις, μὴ μεμνησθαι μόνον, ἀλλὰ καὶ τιμῶν διὰ γραμμάτων τοὺς φίλους, καὶ τὸν πόθον ὁμολογεῖν, καὶ πρὸς αὐτὸν ἔλκειν ἀπόν-

habent προσάδτω σοι.

(82) Περὶ κεφαλῆς ἐγειρέτω. Reg. unus ὑπὲρ κεφαλῆς ἀγειρέτω, super capiti congreget.

(83) Ἐπενεχθούσης. R. gii plures ἐπανελθούσης, reversa.

(84) Καὶ φυτὸν. Ita Regg. quatuor, et ed. ad marg. Male in textu, καὶ φησιν.

(85) Καὶ δρεῖον. Ita Regg. tres. Ed. male in textu ὠριμον, male etiam ad marg. ὠριον.

(86) Τὰ τοῦ κράτους ὑπηρετούμενος· ὑπηρετούμενος δὲ. Ita Regg. plures. In ed. deest prius ὑπηρετούμενος.

(87) Τῶν μὲν τὴν θεραπείαν ἀρροσιούμενος. Male vertit Billius, imperatori quidam defunctorie obsequeris; non enim istud viro laudi cederet.

76) Κρίνειν τε ἱκανὸς λόγον. Male vertit Billius, iudicium de rationibus ferre potes.

(77) Τὸ μὲν αὐτοῦ. Ita Regg. duo. In ed. deest αὐτοῦ.

(78) Στάθμην ἐκείνην. Ita Reg. unus. In ed. deest ἐκείνην. De Eumelii equis velut ad perpendiculum tergo similibus vide Homerum, *Iliad.* B, v. 765.

(79) Ἄλλοι τὸ στεβρόν. Ita Regg. plures. Ed. male ἄλλοι δὲ τὸ ἀουστηρόν, quod Billius vertit, alii item severitatem.

(80) Καὶ τό. Ita Regg. plures, et ed. ad marg. Male in textu καὶ τῷ.

(81) Ἀγροικῶν προσάδτω σοι. Ita Regg. plures. Ed. male ἀγροικῶν προσάδτωσαν, sed ad marginem

τας (88). Ἄνθ' ὧν ἐπέυχομαι σοι, τῶν μὲν εἰς εὐδοξίαν (89) μείζον οὐδὲν (κἀν γὰρ προσθήκην ἢ ἀρχὴν λάβῃ, τὴν γε ἀρετὴν λαβεῖν οὐκ ἔνεστιν), ἐν δὲ ἀντὶ πάντων καὶ μέγιστον, γενέσθαι μεθ' ἡμῶν ποτε καὶ Θεοῦ, καὶ τῆς τῶν διωκομένων εἶναι μερίδος, καὶ μὴ τῆς τῶν διωκόντων· ἐπειδὴ τὸ μὲν καιροῦ φορᾶ παρασύρεται, τὸ δὲ ἀθάνατον ἔχει τὴν σωτηρίαν. nihil addi potest), verum pro omnibus id unum ac maximum, ut ad nostras Deique partes aliquando te conferas, atque ab iis stes, qui persecutionem patiuntur, non autem ab iis, qui eam inferunt: quandoquidem hoc quidem temporis cursu distrahitur, illud autem immortalem salutem habet.

IA. ΓΡΗΓΟΡΙΩ ΝΥΣΣΗΣ (90).

Eodem circiter tempore scripta videtur epistola ad Gregorium, Basilii fratrem, quem acriter reprehendit, eo quod abjectis sacris libris, quos plebi in ecclesia lectitare solebat, ad rhetoricam profectendam, non sine piorum offensione, se contulisset.

Ἔχω τι δεξιὸν ἐν τῇ φύσει (μεγαλαυχῆσομαι γὰρ ἐν τι τῶν πολλῶν καὶ αὐτός)· ὁμοίως ἐμαυτῷ τε δυσχεραίνω βουλευομένη κακῶς, καὶ τοῖς φίλοις. Ἐπειδὴ τοῖνυν φίλοι πάντες ἀλλήλων καὶ συγγενεῖς οἱ κατὰ Θεὸν ζῶντες, καὶ τῷ αὐτῷ Εὐαγγελίῳ στοιχοῦντες, τί οὐκ ἀκούεις (91) παρ' ἡμῶν μετὰ παρήσας, & πάντες ὑποψιφίζουσιν; Οὐκ ἐπανοῦσι σου τὴν ἄδοξον εὐδοξίαν, ἐν' εἶπω τι καγὼ καθ' ὑμᾶς (92), καὶ τὴν κατὰ μικρὸν (93) ἐπὶ τὰ χεῖρω ῥοπήν, καὶ τὴν κακίστην δαιμόνων, ἣν φησιν Εὐριπίδης (94), φιλοτιμίαν. Τί γὰρ παθῶν, ὧ σοφώτατε, καὶ τί σεαυτὸν καταγνοῦς, τὰς μὲν ἱεράς καὶ ποτίμους βίβλους ἀπέβριψας, ἃς ὑπανεγίνωσκές ποτε τῷ λαῷ (μὴ γὰρ αἰσχυνθῆς (95) ἀκούων), ἢ ὑπὲρ καπνοῦ τέθεικας, ὡς τὰ πηδάλια (96) χειμῶνος ὄρα καὶ τὰς σκαπάνας, τὰς δὲ ἀμυράς καὶ ἀπότους μετεχειρίσω, καὶ ῥήτωρ ἀκούειν μᾶλλον, ἢ Χριστιανὸς ἠθέλησας; Ἡμεῖς δὲ τοῦτο μᾶλλον, ἢ ἵππερ ἐκείνο, καὶ πᾶσα τῷ Θεῷ χάρις. Μὴ σύ γε, ὦ ἄριστε, μὴ ἐπὶ πολὺ (97) τοῦτο πάθης, ἀλλ' ἔκνησον ὀφὲ γούν, καὶ πρὸς σεαυτὸν ἐπᾶνελθε, καὶ ἀπολόγησαι μὲν πιστοῖς, ἀπολόγησαι δὲ Θεῷ, καὶ θυσιαστῆρις, καὶ μυστηρίος, ἀφ' ὧν ἐμάκρυνας.

quando respicere, atque ad te redi, teque et piis altaribus, et mysteriis, a quibus te procul submovisti.

Καὶ μὴ μοι τὰ κομψὰ ταῦτα καὶ ῥητορικά ῥήματα εἶποις· — Τί δέ; οὐκ ἐχριστιανίζον ῥητορεύων; οὔτε δὲ ἡμῖν πιστὸς ἐν τοῖς μετράστοις στρεφόμενος; — καὶ ἴσως ἐπιμαρτυρῆ Θεῷ. Οὐδαμῶς, ὦ θαυμάσιε, οὐκ οὖν ὅσον εἰκὸς, εἰ καὶ μέρος τι δόημεν. Ποῦ δὲ τὸ πλῆσσειν ἄλλους ἐξ ὧν νῦν πράττετε, φυσικῶς πρὸς τὸ κακὸν ὄντας ἐτοιμοτέρους, καὶ τὰ χεῖρω δίδουσι περὶ σοῦ καὶ ὑπονοεῖν (98) καὶ λέγειν; Ἔστω

(88) Ἄπόνας. Ita Reg. unus. Ed. male ἀπαντας, omnes.

(89) Εὐδοξίαν. Ita Regg. plures. Ed. minus bene εὐδοκιμίαν, existimationem.

(90) Alias XLIII. Circa idem tempus.

(91) Τί οὐκ ἀκούεις. Ita Regg. duo. Ed. male τί οὐκ ἀκούουσι, quid non audiunt?

(92) Ἴν' εἶπω τι καγὼ καθ' ὑμᾶς. Ita Reg. unus. In eil. deest τι καγὼ.

(93) Κατὰ μικρὸν, paululum. Mox, ἐπὶ τὰ χεῖρω ῥοπήν. Ita Regg. duo. Ed. minus bene κλοπήν, subductionem.

(94) Ἴν' φησιν Εὐριπίδης. Apud Euripidem, Jocasta Electem filium alloquens, πλεονεξίαν, ἀνα-

tantisque rebus, quas geris, hoc oth superest, ut non modo amicorum memineris, sed etiam eos per litteras honore afficias, amoremque ac desiderium confictaris, absentesque ad te pertrahas. Pro quibus omnibus rebus hoc tibi opto, non ut ad gloriam cumulus aliquis accedat (quamvis enim incrementum accipiat imperium, tamen ad virtutem maximum, ut ad nostras Deique partes aliquando te conferas, atque ab iis stes, qui persecutionem patiuntur, non autem ab iis, qui eam inferunt: quandoquidem hoc quidem temporis cursu distrahitur, illud autem immortalem salutem habet.

XI. GREGORIO NYSSENO.

Inest mihi natura dextrum aliquid (licet enim mihi unum quid ex multis de me arrogantius prædicare): peræque et mihi malum consilium ineunt succensens, et amicis. Quoniam itaque omnes, qui secundum Deum vivunt, atque eodem Evangelii tramite incedunt, amicitia et cognationis jure inter se devincti sunt, quid non a nobis libere audias, quæ omnes submurmurant? Ingloriam tuam gloriam, ut et ego quidquam more vestro loquar, minime laudent, tacitamque in deterius prolapsionem, ac dæmonum pessimam, ut ait Euripides, ambitionem. Quid enim tibi accidit, vir sapientissimo, quidque tibi in teipso displicuit, ut sacris illis suavissimisque libris, quos quondam populo lectitabas (non enim hæc audiens erubescas), calcatis atque projectis, aut etiam ad fumum suspensis, non secus atque navium gubernaculis et ligonibus hiemis tempore, salsos et amarulentos in manus sumpseris, ac rhetor vocari, quam Christianus inlueris? Nos contra hoc potius, quam illud, eoque nomine maximam Deo gratiam habeo. Nequaquam quæso, o optime, ne diutius animo ita affectus sis; verum, serius quidem, sed tamen, alii hominibus fideque præditis purga, et Deo, atque

13 Ac ne mihi scita hæc et rhetorica proferas: — Quid vero? annon Christianus eram, cum eloquentiæ artem profiterer? annon pius ac fidelis, cum inter adolescentulos versarer? — ac fortasse etiam Dei fidem implorabis. Minime, vir eximie, saltem quantum par erat, etiamsi partem aliquam concedamus. Ubi autem illud ponemus, quod ex his, quæ nunc facis, alios offendis, hoc est, eos,

ritiam, vocat δαιμόνων κακίστην, dæmonum pessimam. Quod autem ille avaritiæ, hoc ambitioni tribuit Gregorius. BILLIUS.

(95) Ἀσχυρθῆς. Ita Reg. unus. Ed. male αἰσχυνθείς.

(96) Ὡς τὰ πηδάλια. Alludit ad illud Hesiodi, in poemate cui titulus est, *Opera et dies*: Πηδάλιον δ' εὐεργὲς ὑπὲρ καπνοῦ κρεμάσασθαι· *Clavum vero bene sabrefactum super fumum suspendito.*

(97) ὦ ἄριστε, μὴ ἐπὶ πολὺ. Ita Regg. duo. Ed. male ὦ ἄριστε, ἦν ὅτε, μὴ ἐπὶ πολὺ, quod Billius vertit, o quondam optime, ne diutius.

(98) Περὶ σοῦ καὶ ὑπονοεῖν. Ita Reg. unus. Ed. male περὶ τοῦ ὑπονοεῖν.

qui natura ad malum procliviores sunt, atque A occasione iis præbes de te sinistre partim suspi- candi, partim loquendi? Falso sane et inique id faciunt: quid tamen necesse est hanc illis occa- sionem suppeditari? Neque enim sibi ipsi quis tantum vivit, sed et proximo: nec sibi ipsi fidem facere satis est, nisi aliis quoque fides fiat. An tu aut pugnans in publico coetu decertans, aut etiam in theatris colaphum in malam accipiens vicissim atque impingens, aut denique turpiter et foede te- ipsum inflectens atque contorquens, postea te animo sobrium esse diceres? Sobrii hominis non est hæc cogitatio. Levis animi est, hæc ita suscipere. Ac si quidem meliorem mentem indueris, gaudebo, ut Pythagorici quispiam philosophus dicebat, cum prolapsi sodalis vicem lugeret: sin mi- nus, ille quidem scripsit: Mihi mortuus es; ego autem in gratiam tuam nondum hoc dicam. Nam ille ex amico hostis factus est, sed amicus ta- men, ut ait tragicus. Verum acerbe feram (sic enim moderatius loquar), si nec ipse quid officii sit perspicias, quod prius honorum hominum classis est, nec alium recte monentem æquaris, quod secundi ordinis est. Habes admoni- tionem nostram. Ac mihi, queso, ignosce, propter amicitiam dolenti, atque æque et tua et totius sacerdotalis ordinis, addam autem et omnium Christianorum, causa inflammato. Quod si etiam tecum, vel pro te orandum est, Deus infirmitati tuæ opem ferat, qui mortuos quoque ad vitam revocat.

XII. NICOBULO.

Nicobulus, ad quem scripta est epistola XII, Alypianam, filiam Gergonias, quæ Gregorii nostri sorori erat, uxorem duxerat. Sub initia hujus conjugii, cum, nondum assuetis conjugibus, vel joci, vel risu soleat exsistere, datus esse has litteras non male omnino conjicias, anno circiter 365: quo pariter anno datam ad Amphilochium pro Nicobulo epistolam XIII, cum nondum foro Amphilochius valedixisset, arbitratur Tillemontius.

Alypianam apud nos cavillis incessis, ut parvam, C ac tua proceritate indignam, o gigantee, et vaste, ac portentose, tum forma, tum robore. Etenim nunc intellexi animum mensuræ subjici, et virtu- tem expendi, ac rupes margaritis præstantiores 14 esse, corvosque lusciniis augustiores. Tu vero magnitudine tua et cubitis fruire, nec Aloydis illis ullo modo inferiorem te præbe. Equum enim ducis, et hastam vibras, et feræ tibi curæ sunt. Ipsa autem nil operis patrat: nec magni roboris est radium ferre, et eolum tenere, ac telæ assidere: id enim feminarum decus est. Quod si hoc quo- que adjicias, eam orationis causa humo adhxam esse, ac per iugentes mentis agitationes perpe-

(99) Ὁ τῆς πρώτης... μερίδος... δ τῆς δευ- τέρας. Male vertit Billius, *que prima classis est...*, qui *secundus ordo est*. Hesiodus, in poemate, cui titulus est, *Opera et dies*, optimos eos esse censet, qui per seipso quid facto opus sit perspiciunt; bonos item eos qui recte monentibus obtemperant; qui autem nec sibi ipsis consulere sciunt, nec recte consulentes audiunt, eos esse prorsus inutiles.

(1) Alias CLV. Scripta anno 365.

(2) Καὶ ἀμέτρητε. Ita Regg. duo, et ed. ad margi- nem. Male in textu καὶ ἀμύθητε.

(3) Νῦν γὰρ ἔγνω. Ita Regg. unus. In ed. deest γάρ.

(4) Ἀπόλαυε. Ita Regg. tres, et ed. ad margi- nem. Male in textu ἀπόλαβε.

ψεύδος· ἀλλὰ τίς ἡ ἀνάγκη; Οὐ γὰρ ἐαυτῷ ζῆ τις μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ πλησίον· οὐδὲ ἀρκεῖ τὸ παθεῖν σεαυτὸν, εἰ μὴ καὶ τοὺς ἄλλους. Ἡ καὶ πικτεῖσθαι σὺ γε ἐν τῷ κοινῷ, ἢ καὶ παύμενος ἐπὶ κόρῃς καὶ παλιν ἐν τοῖς θεάτροις, ἢ καὶ τὰ αἰσχροῦ λυγίζόμενος καὶ καμπτόμενος, εἴπας ἂν ὡς κατὰ ψυχὴν ἐσωφρό- νεις; Οὐ σωφρονούντος ὁ λογισμὸς. Κούφην τὸ ταῦτα δέχεσθαι. Εἰ μὲν οὖν μεταβάλοι, ἀλλὰ νῦν χαιρήσο- μαι, τῶν Ἡθαγορικῶν ἔφη τις φιλοσόφων, ἐταῖρον ἐκπαιτωκότα θρησκῶν· εἰ δὲ μὴ, ἐκείνος μὲν ἔγραψε, Τέθνηκάς μοι· ἐγὼ δὲ τοῦτο μὲν οὐκ ἐρῶ σὴν χάριν εἶ. Φίλος γὰρ ὢν, ἐχθρὸς ἐγένετο, ἀλλ' ὅμως φίλος, ἢ τραγῳδία φησὶν. Ἀνιάσομαι δὲ, τοῦτο γὰρ εἰπεῖν μέτριον, εἰ μήτε αὐτὸς συνορᾷς τὸ εἶον, ὃ τῆς πρώ- τῆς ἐστὶ τῶν ἐπαινετῶν μερίδος· μήτε ἄλλω εὖ εἰπόντι κατακολουθήσεις, ὃ τῆς δευτέρας (99). Τοσαῦτα τὰ τῆς παραινέσεως. Καὶ μοι σύγγνωθι διὰ φιλίαν ἀλοῦντι, καὶ ὁμοίως ὑπὲρ τε σοῦ, καὶ τοῦ ἱερατι- κοῦ παντὸς τάγματος φλεγομένω, προσθήσω δὲ, ὅτι καὶ πάντων Χριστιανῶν. Εἰ δὲ δεῖ καὶ συναΐξασθαι ἢ ὑπερεύξασθαι, θεὸς βοηθήσῃ σου τῇ ἀσθενείᾳ, ὃ καὶ τεθνηκότας ζωοποιῶν.

IB. NIKOBOYΛO (1).

Σκόπτεις τὴν Ἀλυπιανὴν ἡμῖν, ὡς μικρὴν, καὶ τῆς σῆς μεγαλειότητος ἀναξίαν, ὡ μακρὸν σὺ, καὶ ἀμέτρητε (2), καὶ τελώριε, τό τε εἶδος καὶ τὴν ἀκμήν. Νῦν γὰρ ἔγνω (3) ὅτι ψυχὴ μετρεῖται, καὶ ἀρετὴ ταλαντεύεται, καὶ τιμωτέραι τῶν μαργάρων αἱ πέ- τραι, καὶ κόρακις ἀηδόνων αἰθεσιμώτεροι. Σὺ μὲν οὖν ἀπόλαυε (4) τοῦ μεγέθους καὶ τῶν πηγῶν, καὶ μηδὲν λείπου τῶν Ἀλωάδων ἐκείνων (5). Ἴππον γὰρ ἀγεις, καὶ τινάσεις αἰχμὴν, καὶ θῆρες σοι μέ- λουσι. Τῇ δὲ οὐδὲν ἔργον, οὐδὲ πολλῆς τῆς ἰσχύος κερκίδα φέρειν, καὶ ἡλακίτην μεταχειρίζεσθαι, καὶ ἰσπῶ προσκαθέζεσθαι. Τὸ γὰρ γέρας ἐστὶ γυναι- κῶν (6). Εἰ δὲ καὶ τοῦτε προσθεῖς, ὅτι τῇ γῆ προ- σέφυκε (7) δι' εὐχὴν, καὶ θεῷ σύνεστιν αἰετὸς με-

(5) Καὶ μηδὲν λείπου τῶν Ἀλωάδων ἐκείνων. Aloidae sunt Otus et Ephialtes, quos ex Neptuno peperit Iphimedia, uxor gigantis Aloeï, Tertæ ac Tiliæ filii. Hos nono ipso ætatis anno novem cubitis latus et novem ulnis altos facit Homerus, *Odyss.* xi. Gigantibus contra superiores bellum parantibus, cum ad illud accedere non posset senior Aloeus, misit Otum et Ephialtem, qui Apollinis et Dianæ telis comfili perierunt, antequam ad pubertatem pervenissent.

(6) Τὸ γὰρ γέρας ἐστὶ γυναικῶν. Hæc verba sunt hemistichium ab ipso Gregorio adhibitum in poe- mate adversus mulieres sese nimis ornantes.

(7) Προσέφυκε. Ita Regg. duo. Ed. minus bene προσέκυψε, quod Billius vertit, *humii curvam esse*.

γάλιος τοῦ νοῦ κινήμασι, τί σοι ἐνταῦθα τὸ ὕψος, ἢ ἅ τὰ μέτρα τοῦ σώματος; Ἴδε καίριον σωτήν, φηγομένης ἄκουσον· τὸ ἀκαλλώπιστον κατανόησον, τὸ ὡς γυναιξίν ἀνδρικόν, τὴν οἰκωφέλειαν, τὴν φιλανδρίαν. Καὶ τότε φήσεις τὸ τοῦ Λάκωνος· Ὅντως οὐ μετρεῖται ψυχῇ, καὶ δεῖ τὸν ἐκτός ἐόντα, πρὸς τὸν ἐντός βλέπειν ἔνθρωπον. Ἄν οὕτω ταῦτα σκοπῆς, παύσῃ τοῦ παίζειν, καὶ καταπαίζειν αὐτῆς ὡς μικρῶς, καὶ σαυτοῦ μακαρίσεις τὴν συζυγίαν.

tuam cum Deo consuetudinem habere, quid hic de tua sublimitate, corporisque mensura te jactabis? Vide tempestivum silentium: loquentem audi: quam incompta sit, animadvertite: quam, ut femina, fortis ac strenua: quas rei domesticæ utilitates afferat: quam viri amans sit. Ac tunc illud Laco nis dices: Certe animus in mensuram minime cadit, atque externum hominem oculos in internum conjectos habere oportet. Si hæc ad hunc modum consideres, jocari desines, eamque ut parvam deridere: tuumque conjugium felix judicabis.

ΙΓ'. ΑΜΦΙΛΟΧΙΩ (8).

Ab Amphilochio petit ut Nicobuli in rerum tumultibus versantis patrocinium suscipiat.

Ἐπαινῶ τὸ Θεόγνιδος, ὃς τὴν μέχρι πότων καὶ τοῦ ἡδέος (9) φιλλαν οὐκ ἐπαινῶν, ἐπαινεῖ τὴν ἐπὶ τῶν πραγμάτων, τί γράφων;

Illud Theognidis probo, qui cum eam amicitiam, quæ ultra pocula et delicias minime se porrigit, haudquaquam laudet, eam contra, quæ in rebus elucet, laudibus vehit, his verbis utens:

Πολλοὶ παρὰ κρητῆρι φίλοι (10) γίνονται ἐταῖροι, ἔν δὲ σπουδαίῳ πράγματι (11) πειρώτεροι.

Ad calices multi sese proficiuntur amicos: Serius tractanti turus amicus erit.

Ἡμεῖς τοίνυν κρατήρων μὲν (12) ἀλλήλοις οὐ κοιωνήκαμεν, οὐδέ γε πολλὰ συγγεγόναμεν ἀλλήλοις (καίτοι ἐχρῆν παντός μάλλον (13), καὶ δι' ἡμᾶς αὐτοῦς, καὶ διὰ τὴν ἐκ πατέρων φιλίαν), τὴν ἐπὶ τῶν ἔργων δὲ ἀπαυτοῦμεν εὖνοιαν. Ἐγγὺς ἀγῶν, καὶ ἀγῶνων ὁ μέγιστος. Ὁ γὰρ υἱὸς ἡμῶν (14) Νικόβουλος ἐν ταραχαῖς ἀδοκῆσις, παρ' ὧν ἥμιστα ἂν ᾤφηθῃ τις ἔχειν πράγματα (15). Διὰ τοῦτο ἀξιούμεν παραεῖναι, καὶ βοηθεῖν ἡμῖν ὡς τάχιστα, καὶ συνδικάσοντα καὶ συνηγορήσοντα (16), εἰ εὖροις ἀδικουμένων. Εἰ δ' οὖν (16'), μὴ προληφθῆναι τῷ ἐναντίῳ μέρει, κέρδους μικροῦ τὴν ἐλευθερίαν ἀποδιδόμενον, ἣν αἰεὶ σοὶ μαρτυρηθεῖσαν παρὰ πάντων γινώσκωμεν. comperias. Sin mihius, at certe, ut ne ab adversa vendens, quam omnium testimonio semper tibi tributam fuisse perspectum habemus.

Non igitur poculorum quidem commercium inter nos habuimus, nec multum una fuimus (quamquam nihil nobis antiquius esse debeat, tum propter nos ipsos, tum propter traductam ad nos a parentibus amicitiam), at eam, quæ in rebus existit, benevolentiam exposcimus. Imminet certamen, et quidem certaminum omnium maximum. Filius enim noster Nicobulus in tumultibus inopinatus versatur, ab iis, a quibus minime quispiam existimasset habiturum eum negotia et molestias. Quamobrem abs te petimus, ut adsis, atque quam celerrime nobis opem feras, jus dicturus, ac patrocinium nostrum suscepturus, si nos injuria affici parte præripiaris, exiguo quæstu libertatem eam

ΙΑ'. ΚΑΙΣΑΡΙΩ (17).

Ad eundem profecto annum pertinet epistola XIV ad Cæsarium, qui sub Valentis imperatoris primordia, Constantinopoli præfectus legitur anno 365; quem Gregorius magistratum gessisse, cum hæc scriberet, ipse satis indicat.

Εὐεργέτησόν τι καὶ σαυτὸν καὶ ἡμᾶς, οἷον οὐ πολ- λάκις εὐεργετήσεις, ὅτι μηδὲ (18) πολλάκις παραπίπτουσιν εὐεργεσίας τοιαύτης καιροί. Τῶν κυρίων μου τῶν ἀνεψιῶν πρόστηθι προστασίαν δικαιοτάτην, χαμνόντων ἱκανῶς ἐπὶ κτήματι, ὅπερ ὤντησαντο μὲν, ὡς καὶ πρὸς ἀναχώρησιν ἐπετήδειον, καὶ τινα τοῦ βίου παρέχειν αὐτοῖς ἀνατροφήν (19) δυνάμενον· ἐπεὶ δὲ

Et teipsum, et nos, ejusmodi quodam beneficio affice, quali haud sæpe afficies: quandoquidem nec sæpe hujusmodi beneficii occasiones incidunt. Dominorum meorum consobrinorum æquissimum patrocinium suscipe, qui plurimum laboris et ærummæ pro eo prædio subeunt, quod, ut ad secessum aptum et idoneum, atque ex quo subsidium ali-

(8) Alias CLX. Scripta anno 365.

(9) Καὶ τοῦ ἡδέος. Ita Regg. duo. Ed. minus bene καὶ συνουσίας, quod Billius vertit, et societatem.

(10) Φίλοι. Hanc vocem, quæ in ed. deerat, supplevimus e Regg. tribus.

(11) Ἐν δὲ σπουδαίῳ πράγματι. Male vertit Billius, rebus ut in dubiis.

(12) Κρατήρων μὲν. Ita Regg. duo. Ed. κρατήρων γε. Mux οὐδέ γε. Ita Reg. unus In ed. deest γε.

(13) Ἐχρῆν παντός μάλλον. Ita Reg. plures. Ed. ἐχρῆν πάντως, quod Billius vertit, illud omnino facere consentaneus erat.

(14) Ὁ γὰρ υἱὸς ἡμῶν. Filium suum appellat Nicobulum, qui sororis ipsius Gorgoniæ filiam uxorem duxerat.

(15) Ἐχειν πράγματα. Ita Regg. duo. Ed. ἔχων πράγματα, quod Billius vertit, negotia et molestias habens.

(16) Συνδικάσοντα καὶ συνηγορήσοντα. Ita Regg. duo. Ed. δικάζοντα καὶ συνηγορήσαντα, quod Billius vertit, jus dicens ac patrocinium nostrum suscipiens.

(16') Εἰ δ' οὖν. Forte legendum, Et δ' οὖν. Tu videas. EDIT.

(17) Alias CV. Scripta anno 365.

(18) Ὅτι μηδέ. Ita Regg. tres. In ed. deest ὅτι.

(19) Ἀνατροφήν. Ita legitimus, Combessii conjecturam sequentes. Ed. male ἀποτροφήν, conversationem.

quod vitæ ipsis afferri posset, coemerunt; postquam autem coemerunt, in multas molestias et difficultates inciderunt, ut qui scilicet partim improbos venditores experiantur, partim a vicinis spolientur ac diripiantur: adeo ut lucro illis futurum sit, recepto pretio, quod dederunt, una cum iis sumptibus, quos præterea fecerunt, et qui non exigui sunt, prædii possessione cedere. Sane si tibi litem hanc ad teipsum transferre cordi sit, posteaquam, ut contractus bellissime ac firmissime se habeat, dispexeris, hoc utique et ipsis et nobis gratius jucundiusque fuerit. Sin secus, hoc secundo loco a te peto, ut hominis anxie nocendi sedulitati atque improbitati teipsum opponas; ut ne ob eorum vitam a negotiis remotam, ipsis in aliquo prævaleat, nempe ut vel prædium detrimens lædat, vel descendentes detrimento afficiat. Equidem ipse pudore suffusus sum, de his rebus ad te scribens. Tamen quoniam ipsis, tum ob generis propinquitatem, tum ob vitæ institutam, opera nostra debetur, (cujusnam enim potius, quam ejusmodi virorum, cura quispiam tangatur? aut qua re magis erubescat, quam si hujusmodi beneficia conferre minime student?) te rogo, ut vel tua ipsius, vel nostra, vel ipsorum causa, vel etiam propter hæc omnia in unum coacta, omnino quidem certe de iis bene merearis.

16 XV. LOLLIANO.

IE. ΛΟΛΙΑΝΩ (24).

Data ad Lollianum epistola, quæ sequitur, eodem anno, et eodem tempore conscripta est, quippe quæ de re eadem, et pro iisdem Heliadio et Eulatio, Gregorii consobrinis, agit.

Optime vero facis, quod ad nos te recipis, longo quidem intervallo, sed ita tamen (quod hoc præstantius est), ut res tuæ se habeant ex animi sententia: et quia nos iis curis, in quibus tua causa versabamur, liberasti. Siquidem omnia nobis communia tecum esse ducimus, tam tristia, quam læta et jucunda; ea enim amicitie natura est. Quoniam autem ad nos revertaris, fac felicitatem tuam, ut cujusdam verbis utar, amicis tuis impertias. Imperities autem, si dominos consobrinos meos, Heliadium et Euladium, cum in cæteris rebus velut familiares intueri animum induxeris (familiares autem dico, nisi tu nos pro alienis habeas, neque enim majus quidquam habeo, quod dicam), tum etiam, ut alii ipsis patroni requirendi sint, minime patiaris. Verum eis quidvis te præbeas, probum amicam, commodum vicinum, fortem adiutorem, et ne singula enumerem, generosum Lollianum, ac

(20) Πορθούμενοι. Ita Regg. duo. Ed. male ποθούμενοι, desiderantur.

(21) Ὁ δεδώκασι. Has voces, quæ in ed. deerant, supplevimus e Regg. duobus.

(22) Κτήσεως. Ita Regg. tres, et Billius in versione. Ed. male κτίσεως, creatione.

(23) Τῇ περιεργίᾳ. Billius, curiositati. Mox τοῦ ἀνδρός. Hoc singulare pro plurali positum Combesio videtur esse Atticum, quia de pluribus vicinis agit.

(24) Alias CXCIV. Scripta anno 365.

(25) Φησὶν ὁ σταῶν. Euripides, in *Oreste*.

ὠνήσαντο, πλείοσι περιπεπτώκασι δυσχεραίαις, τὰ μὲν τῶν πεπραχότων ἀγνωμόνων πειρώμενοι, τὰ δὲ ὑπὸ τῶν γειτονούτων περιχοπτόμενοι καὶ πορθούμενοι (20), ὥστε κέρδος εἶναι αὐτοῖς, τὸ τίμημα δὲ δεδώκασι (21) κομισαμένοι, μεθ' ὧν προσανηλώκασιν, ὄντων οὐκ ὀλίγων, ἀπαλλαγῆναι τῆς κτήσεως (22). Εἰ μὲν οὖν σοὶ φίλον εἰς σεαυτὸν περιστεῖσαι τὴν πραγματείαν, ὅπως ἂν κάλλιστα καὶ ἀσφαλίστατα ἔχη σοὶ τὸ συνάλλαγμα διασκευασμένοι, τοῦτο δὴ καὶ αὐτοῖς καὶ ἡμῖν ἴδιον. Εἰ δὲ μὴ, τὸ γὰρ δεύτερον, τῇ περιεργίᾳ (23) καὶ ἀγνωμοσύνῃ τοῦ ἀνδρός ἀντίθετος σεαυτὸν, ἵνα μὴ πάντως ἔν γέ τι διὰ τὴν ἀπραγμοσύνην αὐτῶν ἔχη πλεόν, ἢ κατέχοντας ἀδικῶν, ἢ ζημιῶν ἀπαλλαττομένων. Ἐγὼ μὲν οὖν καὶ ἡρωθρίασα περὶ τούτων ἐπιστελλῶν. Ἐπειδὴ γὰρ ἡμοῖως αὐτοῖς ὀφειλόμεθα, καὶ διὰ γένος, καὶ διὰ τὴν τοῦ βίου προαιρέσιν (τίνας γὰρ ἂν τις κήδοιο μάλλον, ἢ τῶν τοιούτων; ἐπὶ τῷ δὲ ἂν αἰσχύνοιτο πλεόν, ἢ τὰ τοιαῦτα εὐεργετεῖν οὐ προθυμούμενος); σὺ δὲ ἢ διὰ σεαυτὸν, ἢ δι' ἡμᾶς, ἢ διὰ τοὺς ἀνδρας αὐτοῦς, ἢ διὰ πάντα ταῦτα ἡμοῦ, ἀλλὰ πάντως γὰρ αὐτοῦς εὐεργέτησον.

Εὖ γὰρ ὅτι ἐπανήκεις ἡμῖν, διὰ μακροῦ μὲν, ἀλλ' ὅμως (καὶ δὲ τοῦτου κρείττον), ὅτι κατὰ νοῦν πράτων, καὶ τῶν ἐπὶ σοὶ φρονεῖδων ἡμᾶς ἠλευθέρωσας. Πάντα γὰρ κοινὰ ποιούμεθα πρὸς σέ. καὶ λύπας καὶ εὐφροσύνας τοιοῦτον γὰρ ἡ φίλια. Ἐπειδὴ δὲ ἐπανήκεις, μετάδος φίλοισι σοὶσι σῆς εὐπραξίας, φησὶν ὁ ἐπίων (25) μεταδώσεις δέ, εἰ τοὺς κυρίους μου τοὺς ἀνεψίους Ἑλλάδιον καὶ Εὐλάδιον, καὶ τὰλλα οἰκείους ὄρῃν προθυμοῖο (οἰκείους) (26) δὲ λέγω, εἰ μὴ ἄλλους ἡμᾶς πρὸς ἐαυτὸν νομίζεις, οὐ γὰρ οἶδ' ὅ τι ἂν μέζονα (27) εἴποιμι), καὶ μὴ ἐτέρων δεηθῆναι προστατῶν ἀνάσχοιο. Ἀλλὰ πάντα σεαυτὸν παράσχοιο, φίλον χρηστὸν, γέιτονα δεξῆδον, παραστάτην γενναῖον. ἵνα μὴ καθ' ἕκαστον λέγω, τὸν εὐγενῆ Λολλιανὸν, τὸν ἐπὶ καλοκαγαθίᾳ (28) γνώριμον. Ἵπισχοῦμαι δὲ, εἰ ἐπὶ πλεόν αὐτοῖς ὀμιλήσεις, καὶ τῆς φιλοσοφίας αὐτῶν (29) τὸ ὕψος κατέδοις, ὅτι πρὸς ἄλλους (30) ὑπὲρ αὐτῶν προσεύσεις. Τοσοῦτον θαρρῶ τῷ σὺ τρόπῳ,

(26) Οἰκείους... οἰκείους. Ita Regg. duo. Editi male habent bis οἰκείως, quod Billius vertit, familiariter.

(27) Ὅ τι ἂν μέζονα. Ita Regg. tres. Ed. minus bene ὅτι μέζονα.

(28) Καλοκαγαθία. Ita Regg. duo, et ed. ad marg. Male in textu καλοκαγαθίαν.

(29) Αὐτῶν. Hanc vocem, quæ in ed. deerat, supplevimus e Regg. pluribus.

(30) Ἄλλους. Ita Regg. plures, et Billius in versione. Ed. male ἀλλήλους.

καὶ οὕτω πολλὰς ἐλπίδας ἔχω μὴ διαμαρτήσεσθαι A
 σου (31) περὶ ὧν αὐτὸς ἐπρέσβευσα. tibi polliceor, si diutius cum eis verseris, ac philo-
 sophiæ ipsorum sublimitatem perspicias, fore ut ipse pro illis alios deprecetur. Usque adeo moribus
 tuis confido, ac tam ingentem spem habeo, me de iis rebus, de quibus tecum ago, repulsam a te mi-
 nime laturum.

17. ΕΥΣΕΒΙΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ (32).

XVI. EUSEBIO EPISCOPO CÆSARÆÆ.

Hæc epistola et sequentes versantur circa dissensionem inter Eusebium Cæsariensem et Basilium. Cujus dissensionis causam licet Gregorius taceat, non alia esse videtur, quam quod Basilii fama ac summus ingenii et doctrinæ splendor oculos Eusebii læserat. Basilium, qui eo ipsi charior esse debuisset, quo magis eum in ferendo episcopatus onere levabat, ab Ecclesiæ administratione non sine ignominia removit. Ducem suum sic injuria affectum monachi Cæsarienses ferre non potuerunt, sed statim audaci facinore ab episcopi communiōne recedere statuerunt, secumque partem plebis et honoratorum partem non exiguum abstrahunt. Eusebio cedens, ne sui causa laceraretur Ecclesiæ corpus, Basilium cum Gregorio suo, eoque secessus auctore, una profugit in Pontum, anno 363, ut censet Tillemontius, vel anno 364 exeunte, aut etiam inveniunt 365, ut contendit noster Prudentius Maranus. Inde reversus Gregorius ad conventus spirituales et concilia ab Eusebio vocabatur; negabat autem se abique Basilio venturum, atque ut revocaretur ab Eusebio flagitabat, simulque pollicitus fore ut Basilium ipse, velut umbræ corpora, sequeretur. Atque hæc Gregorius in epistola xvi.

Ἐπειδὴ πρὸς ἄνδρα ποιούμαι τοὺς λόγους, οὐτα B
 ἀγαπῶντα τὸ ψεῦδος, καὶ τὸ ἐν ἐτέρῳ φωρᾶσαι πάν-
 των ὀξύτατον, κἂν ὅτι μάλιστα σοφοῖς πλήκεται (33)
 καὶ ποικίλοις τοῖς λαθυρίνοις· πρὸς δὲ, οὐδὲ αὐτῷ
 μοι φίλον τὸ τεχνικὸν (εἰρήσεται γὰρ κἂν ἢ φορτι-
 κώτερον), πεφυκότι τε οὕτω καὶ τυπουμένῳ παρὰ
 τοῦ λόγου, διὰ τοῦτο γράφω τὰ παριστάμενα. Καὶ
 μου δέξαι τὴν παρῆρησιαν· ἢ ἀδικήσεις γε τῆς ἀλη-
 θείας, τὰ τῆς ἐλευθερίας (34) ἀποστερηῶν, καὶ ἀναγ-
 κάζων ἐν ἑμαυτῷ κατέχειν τὴν ὠδὴν τῆς λύπης,
 ὥσπερ τι νόσημα ὑπουλον καὶ κακότηδες. Ἐγὼ χαίρω
 μὲν ὑπὸ σοῦ τιμώμενος (εἰπερ ἀνθρωπὸς εἰμι, τοῦ
 προειρηκότος (35) ὁ λόγος), καὶ καλούμενος ἐπὶ τε
 συνόδους καὶ συλλόγους πνευματικούς (36). Οὐ φέρω
 δὲ τὴν γεγενημένην ὕβριν τῶν τιμωτῶν ἀδελφῶν Βα-
 σιλίῳ, καὶ γινομένην ἐτι παρὰ τῆς σῆς εὐλαβείας, ὅν C
 καὶ βίω καὶ λόγου κοινῶν, καὶ τῆς ὑψηλοτάτης φι-
 λосоφίας εἰλόμην τε ἀπαρχῆς, καὶ νῦν ἔχω· καὶ οὐ-
 δὲν ἑμαυτῷ μέμορμαι τῆς ἐπ' αὐτῷ χρίσεως. Οὕτω
 γὰρ εἶπεῖν μετριώτερον, ἵνα μὴ ἑμαυτὸν ἐπαινεῖν
 δόξω, τὰ ἐκείνου θαυμάζων. Σὺ δέ μοι δοκεῖς ποιεῖν
 παραπλήσιον, τὸν μὲν ἀτιμάζων, τιμῶν δὲ ἡμᾶς,
 ὥσπερ ἂν εἴ τις ἐνὸς ἀνδρὸς τῆ μὲν τῶν χειρῶν κα-
 ταψήχοι (37) τὴν κεφαλὴν, τῆ δὲ παῖσι τὴν παρεϊάν·
 ἢ καὶ θεμελίους ὑποσπῶν οἰκίας, διαζωγραφοῖ τούς
 τοίχους, καὶ καλλωπίζοι τὰ ἐξωθεν. Εἴ τι οὖν ἐμοὶ
 πείθῃ, τοῦτο ποιήσεις. Πεισθῆναι δὲ ἀξίω· καὶ γὰρ
 δίκαιον. Εἰ ἐκείνον θεραπεύσεις τὰ εἰκότα, καὶ παρ'
 ἐκείνου θεραπευθήσῃ. Τὸ δὲ καθ' ἡμᾶς ἔψεται ὥσπερ
 τοῖς σώμασιν αἱ σκῆλαι, μικροῦς τε ὄντας, καὶ πρὸς
 εἰρήνην ἐτοιμοτέρους. Οὐδὲ γὰρ οὕτως ἀθλίως πράτ-
 τομεν, ὥστε τ' ἄλλα μὲν ἐθέλειν φιλοσοφεῖν, καὶ τῆς
 κρείττονος εἶναι μερίδος· ὑπερορᾶν δὲ πράγματος, D

Quoniam mihi cum eo viro sermo est, qui nec
 ipse mendacium amet, et ad istud in altero depre-
 hendendum homines omnes acumine superet,
 quantumvis scitis et variis labyrinthis obvolvatur
 atque insuper nec mihi quidem fucus et artificium
 placet (dicam enim, etsi molestius sit), tum
 a natura ita comparato, tum a Scriptura infor-
 mato: idcirco quæ animo 17 occurrunt scribo.
 Ac tu fiduciam meam in bonam partem accipias
 velim: aut injurius in veritatem fueris, li-
 bertatem mihi adimens, cogensque me conce-
 ptum mœrorem, velut morbum quemdam ma-
 lignum et supputridum, imo pectore continere.
 Honore quidem me a te affici lætor (siquidem
 homo sum, ut prius dixit quispiam), atque ad con-
 cilia et conventus spirituales vocari. Verum contu-
 meliam charissimo fratri Basilio a tua pietate illa-
 tam esse, atque etiamnum inferri moleste fero,
 utpote quem, tum vitæ, tum studiorum, ac subli-
 missimæ philosophiæ socium, et ab initio elegi,
 et nunc habeo: nec quicquam mihi ob judicium
 de eo meum succenseo. Sic enim parcius loqui
 præstat: ne alioqui ipsius virtutes prædicans, me
 ipsum laudare videar. Tu vero, dum eo contempto
 nos honore afficis, perinde mihi facere videris, ac
 si quis unius viri caput altera manu demulceat,
 altera malam feriat; aut etiam convellens domus
 fundamenta parietes pingat, atque externas partes
 exornet. Proinde si quid mihi obtemperandum pu-
 tabis, hoc facies. Ut autem obtemperes, a te pcto
 et contendo: æquum est enim. Si illum, ut par est,
 colueris, ipse quoque ab eo vicissim observaberis.
 Nos autem sequemur, quemadmodum umbræ cor-

(31) Διαμαρτήσεσθαι σου. Ita Regg. tres. Ed. male διαμαρτήσασθαι, et in eis deest σου.

(32) Alias XX. Scripta anno 365.

(33) Πλήκεται. Ita Reg. unus, et Billius in versione. Edit. male πλήκτεται.

(34) Ἡ ἀδικήσεις γε τῆς ἀληθείας, τὰ τῆς ἐλευθερίας. Ita Regg. duo. Ed. male ἢ ἀδικήσεις γε, τῆς ἐλευθερίας, quod Billius vertit, aut injurius in me fueris, libertatem, etc.

(35) Τοῦ προειρηκότος ὁ λόγος. Inter sententias

ab Henr. Stephano editas hæc habetur: Τιμώμενοι γὰρ πάντες ἡδονταὶ βροτοί· Honore enim affecti omnes latitant homines.

(36) Ἐπὶ τε συνόδους καὶ συλλόγους πνευματικούς. Ita Regg. duo, et Billius in versione. Ed. male ἐπὶ τε συλλόγους καὶ συνόδους πνευματικούς, esset enim legendum πνευματικάς.

(37) Καταψήχοι. Ita Reg. unus, et Billius in versione. Ed. male καταψέχοι.

quod vitæ ipsis afferri posset, coemerunt; postquam autem coemerunt, in multas molestias et difficultates inciderunt, ut qui scilicet partim improbos venditores experiantur, partim a vicinis spolientur ac diripiantur: adeo ut lucro illis futurum sit, receptio pretio, quod dederunt, una cum iis sumptibus, quos præterea fecerunt, et qui non exigui sunt, prædii possessione cedere. Sane si tibi libem hanc ad teipsum transferre cordi sit, posteaquam, ut contractus bellissime ac firmissime se habeat, dispexeris, hoc utique et ipsis et nobis gratius jucundiusque fuerit. Sia secus, hoc secundo loco a te peto, ut hominis anxie nocendi sedulitati atque improbitati teipsum opponas; ut ne ob eorum vitam a negotiis remotam, ipsis in aliquo prævaleat, nempe ut vel prædium detrimentes lædat, vel discedentes detrimento afficiat. Equidem ipse pudore suffusus sum, de his rebus ad te scribens. Tamen quoniam ipsis, tum ob generis propinquitatem, tum ob vitæ institutum, opera nostra debetur, (cujusnam enim potius, quam ejusmodi virorum, cura quispiam tangatur? aut quia re magis erubescat, quam si hujusmodi beneficia conferre minime studeat?) te rogo, ut vel tua ipsius, vel nostra, vel ipsorum causa, vel etiam propter hæc omnia in unum coacta, omnino quidem certe de iis bene merearis.

16 XV. LOLLIANO.

IE'. ΛΟΛΛΙΑΝΩ (24).

Data ad Lollianum epistola, quæ sequitur, eodem anno, et eodem tempore conscripta est, quippe quæ de re eadem, et pro iisdem Helladio et Eulatio, Gregorii consobrinis, agit.

Optime vero facis, quod ad nos te recipis, longo quidem intervallo, sed ita tamen (quod hoc præstantia est), ut res tuæ se habeant ex animi sententia: et quia nos iis curis, in quibus tua causa versabamur, liberasti. Siquidem omnia nobis communia tecum esse ducimus, tam tristia, quam læta et jucunda; ea enim amicitiae natura est. Quoniam autem ad nos reverteris, fac felicitatem tuam, ut ejusdem verbis utar, amicis tuis impertias. Imperitias autem, si dominos consobrinos meos, Helladium et Eulatum, cum in cæteris rebus velut familiares intueri animum induxeris (familiares autem dico, nisi tu nos pro alienis habeas, neque enim majus quidquam habeo, quod dicam), tum etiam, ut alii ipsis patroni requirendi sint, minime patiaris. Verum eis quidvis te præbeas, probum amicum, commodum vicinum, fortem adjutorem, et ne singula enumerem, generosum Lollianum, ac

ἠνῆσαντο, πλείοσι περιπεπτώκασι δυσχεραίαις, τὰ μὲν τῶν πεπρακτότων ἀγνωμόνων πειρώμενοι, τὰ δὲ ὑπὲρ τῶν γειτονούωντων περικοπτόμενοι καὶ πορθούμενοι (20), ὥστε κέρδος εἶναι αὐτοῖς, τὸ τίμημα δὲ δεδώκασι (21) κομισαμένοις, μεθ' ὧν προσαναλώκασιν, ὄντων οὐκ ὀλίγων, ἀπαλλαγῆναι τῆς κτήσεως (22). Εἰ μὲν οὖν σοι φίλον εἰς σεαυτὸν περιστεῆσαι τὴν πραγματείαν, ὅπως ἂν κάλλιστα καὶ ἀσφαλίστατα ἔχη σοι τὸ συνάλλαγμα διασκευασμένον, τοῦτο δὴ καὶ αὐτοῖς καὶ ἡμῖν ἔστιον. Εἰ δὲ μή, τὸ γε δεύτερον, τῇ περιεργίᾳ (23) καὶ ἀγνωμοσύνῃ τοῦ ἀνδρός ἀντίθεος σεαυτὸν, ἵνα μὴ πάντως ἐν γέ τι διὰ τὴν ἀπραγμοσύνην αὐτῶν ἔχη πλέον, ἢ κατέχοντας ἀδικῶν, ἢ ζημιῶν ἀπαλλαττομένους. Ἐγὼ μὲν οὖν καὶ ἑρυθρίασα περὶ τούτων ἐπιστέλλων. Ἐπειδὴ γε ὁμοίως αὐτοῖς ὀφειλόμεθα, καὶ διὰ γένος, καὶ διὰ τὴν τοῦ βίου προαίρεσιν (τίνας γὰρ ἂν τις κήδοιτο μάλλον, ἢ τῶν τοιούτων; ἐπὶ τῷ δὲ ἂν αἰσχύνοιτο πλέον, ἢ τὰ τοιαῦτα εὐεργετεῖν οὐ προθυμούμενος); σὺ δὲ ἢ διὰ σεαυτὸν, ἢ δι' ἡμᾶς, ἢ διὰ τοὺς ἀνδρας αὐτοῦς, ἢ διὰ πάντα ταῦτα ὁμοῦ, ἀλλὰ πάντως γε αὐτοῦς εὐεργέτησον.

Ἐπειδὴ γε ὁμοίως αὐτοῖς ὀφειλόμεθα, καὶ διὰ γένος, καὶ διὰ τὴν τοῦ βίου προαίρεσιν (τίνας γὰρ ἂν τις κήδοιτο μάλλον, ἢ τῶν τοιούτων; ἐπὶ τῷ δὲ ἂν αἰσχύνοιτο πλέον, ἢ τὰ τοιαῦτα εὐεργετεῖν οὐ προθυμούμενος); σὺ δὲ ἢ διὰ σεαυτὸν, ἢ δι' ἡμᾶς, ἢ διὰ τοὺς ἀνδρας αὐτοῦς, ἢ διὰ πάντα ταῦτα ὁμοῦ, ἀλλὰ πάντως γε αὐτοῦς εὐεργέτησον.

Εὖ γε ὅτι ἐπανήκεις ἡμῖν, διὰ μακροῦ μὲν, ἀλλ' ὅμως (καὶ δὲ τούτου κρείττον), ὅτι κατὰ νοῦν πράττων, καὶ τῶν ἐπὶ σοὶ φροντίδων ἡμᾶς ἠλευθέρωσας. Πάντα γὰρ κοινὰ ποιούμεθα πρὸς σε, καὶ λύπας καὶ εὐφροσύνας τοιούτων γὰρ ἢ φίλια. Ἐπειδὴ δὲ ἐπανήκεις, μετὰ δὲ φίλοισι σοῖσι σῆς εὐπραξίας, φησὶν ὁ εἰπών (25) μεταδώσεις δὲ, εἰ τοὺς κυρίους μου τοὺς ἀνεψιούς Ἑλλάδιον καὶ Εὐάλιον, καὶ τὰλλα οἰκείους ὄρᾳ προθυμοῖο (οἰκείους (26) δὲ λέγω, εἰ μὴ ἄλλους ἡμᾶς πρὸς ἑαυτὸν νομίζεις, οὐ γὰρ οἶδ' ὅτι ἂν μερίζονα (27) εἶποιμι), καὶ μὴ ἐτέρων δεηθῆναι προστατῶν ἀνάσχοιο. Ἀλλὰ πάντα σεαυτὸν παράσχοιο, φίλον χρηστὸν, γέιτονα δεξιόν, παραστάτην γενναῖον. ἵνα μὴ καθ' ἕκαστον λέγω, τὸν εὐγενῆ Λολλιανὸν, τὸν ἐπὶ καλοκαγαθίᾳ (28) γνώριμον. Ἵπισχνοῦμαι δὲ, εἰ ἐπὶ πλείον αὐτοῖς ὁμιλήσεις, καὶ τῆς φιλοσοφίας αὐτῶν (29) τὸ ὕψος κατιδοῖς, ὅτι πρὸς ἄλλους (30) ὑπερ αὐτῶν πρεσβεύσεις. Τοσοῦτον θαρρῶ τῷ σῷ τρόπῳ,

(20) Πορθούμενοι. Ita Regg. duo. Ed. male ποθούμενοι, desiderantur.

(21) Ὁ δεδώκασι. Has voces, quæ in ed. deerat, supplevimus e Regg. duobus.

(22) Κτήσεως. Ita Regg. tres, et Billius in versione. Ed. male κτίσεως, creatione.

(23) Τῇ περιεργίᾳ. Billius, 'curiositati. Mox τοῦ ἀνδρός. Hoc singulare pro plurali positum Combesio videtur esse Atticum, quia de pluribus vicinis agitur.

(24) Alias CXCIV. Scripta anno 365.

(25) Φησὶν ὁ εἰπών. Euripides, in Oreste.

(26) Οἰκείους... οικειοῦς. Ita Reggii duo. Editi male habent bis οικείως, quod Billius vertit, familiariter.

(27) Ὁ τι ἂν μερίζονα. Ita Regg. tres. Ed. minus bene ὅτι μερίζονα.

(28) Καλοκαγαθία. Ita Regg. duo, et ed. ad marg. Male in textu καλοκαγαθίαν.

(29) Αὐτῶν. Hanc vocem, quæ in ed. deerat, supplevimus e Regg. pluribus.

(30) Ἀλλοῦς. Ita Regg. plures, et Billius in versione. Ed. male ἀλλήλοῦς.

καὶ οὕτω πολλὰς ἐλπίδας ἔχω μὴ διαμαρτήσεσθαι A prohibitis nomine insignem et nobilem. Illud autem σου (31) περὶ ὧν αὐτὸς ἐπρέσβευσα. tibi polliceor, si diutius cum eis verseris, ac philosophiæ ipsorum sublimitatem perspicias, fore ut ipse pro illis alios depreceris. Usque adeo moribus tuis confido, ac tam ingentem spem habeo, me de iis rebus, de quibus tecum ago, repulsam a te minime laturum.

ΙΓ. ΕΥΣΕΒΙΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ (32).

XVI. EUSEBIO EPISCOPO CÆSARÆÆ.

Hæc epistola et sequentes versantur circa dissensionem inter Eusebium Cæsariensem et Basilium. Cujus dissensionis causam licet Gregorius taceat, non alia esse videtur, quam quod Basilii fama ac summus ingenii et doctrinæ splendor oculos Eusebii læserat. Basilium, qui eo ipsi charior esse debuisset, quo magis eum in ferendo episcopatus onere levabat, ab Ecclesiæ administratione non sine ignominia removit. Duce[m] suum sic injuria affectum monachi Cæsarienses ferre non potuerunt, sed statim audaci facinore ab episcopi communiōne recedere statuunt, secumque partem plebis et honoratorum partem non exigam abstrahunt. Eusebio cedens, ne sui causa laceraretur Ecclesiæ corpus, Basilium cum Gregorio suo, eoque secessus auctore, una profugit in Pontum, anno 363, ut censet Tillemontius, vel anno 364 exeunte, aut etiam incunte 365, ut contendit noster Prudentius Māranus. Inde reversus Gregorius ad conventus spirituales et concilia ab Eusebio vocabatur; negabat autem se absque Basilio venturum, atque ut revocaretur ab Eusebio flagitabat, simulque pollicitus fore ut Basilium ipse, velut umbræ corpora, sequeretur. Atque hæc Gregorius in epistola xvi.

Ἐπειδὴ πρὸς ἄνδρα ποιῶμαι τοὺς λόγους, οὗτα B ἀγαπῶντα τὸ ψεῦδος, καὶ τὸ ἐν ἐτέρῳ φωρᾶσαι πάντων ὀξύτατον, κἀν ὅτι μάλιστα σοφοῦς πλέκῃται (33) καὶ ποικίλοις τοῖς λαβυρίνθοις· πρὸς δὲ, οὐδὲ αὐτῷ μοι φθον τὸ τεχνικὸν (εἰρήσεται γὰρ κἀν ἢ φορτικώτερον), πεφυκότι τε οὕτω καὶ τυπουμένῳ παρὰ τοῦ λόγου, διὰ τοῦτο γράφω τὰ παριστάμενα. Καί μου δέξαι τὴν παρῆρσιαν· ἢ ἀδικήσεις γε τῆς ἀληθείας, τὰ τῆς ἐλευθερίας (34) ἀποστερῶν, καὶ ἀναγκάζων ἐν ἑμαυτῷ κατέχειν τὴν ὠδίνα τῆς λύπης, ὥσπερ τι νόσημα ὑποῦλον καὶ κακότηδες. Ἐγὼ χαίρω μὲν ὑπὸ σοῦ τιμώμενος (εἴπερ ἀνθρωπὸς εἰμι, τοῦ προσειρηκότος (35) ὁ λόγος), καὶ καλούμενος ἐπὶ τε συνόδοις καὶ συλλόγοις πνευματικῶν (36). Οὐ φέρω δὲ τὴν γεγεννημένην ὕβριν τῶν τιμιωτάτων ἀδελφῶν Βασίλειῳ, καὶ γινομένην ἐτι παρὰ τῆς σῆς εὐλαθείας, ὃν C καὶ βίου καὶ λόγου κοινῶν, καὶ τῆς ὑψηλοτάτης φιλοσοφίας εἰλόμην τε ἀπαρχῆς, καὶ νῦν ἔχω· καὶ οὐδὲν ἑμαυτῷ μέμφομαι τῆς ἐπ' αὐτῷ κρίσεως. Οὕτω γὰρ εἶπεν μετριώτερον, ἵνα μὴ ἑμαυτὸν ἐπαινεῖν δόξω, τὰ ἐκείνου θαυμάζων. Σὺ δὲ μοι δοκεῖς ποιεῖν παραπλήσιον, τὸν μὲν ἀτιμάζων, τιμῶν δὲ ἡμᾶς, ὥσπερ ἂν εἴ τις ἐνὸς ἀνδρὸς τῇ μὲν τῶν χειρῶν καταψήχοι (37) τὴν κεφαλὴν, τῇ δὲ παῖοι τὴν παρεῖάν· ἢ καὶ θεμελίους ὑποσπῶν οἰκίας, διαζῶγραφοῖ τούτους τοίχους, καὶ καλλωπίζοι τὰ ἐξωθεν. Εἴ τι οὖν ἐμοὶ πείθῃ, τοῦτο ποιήσεις. Πεισθῆναι δὲ ἀξιῶ· καὶ γὰρ δίκαιον. Εἴ ἐκείνον θεραπεύσεις τὰ εἰκότα, καὶ παρ' ἐκείνου θεραπευθήσῃ. Τὸ δὲ καθ' ἡμᾶς ἐψεται ὥσπερ τοῖς σώμασιν αἱ σκιά, μικροῦς τε δντας, καὶ πρὸς D εἰρήνην ἐτοιμότερους. Οὐδὲ γὰρ οὕτως ἀθλιῶς πράττομεν, ὥστε τ' ἄλλα μὲν ἐθέλειν φιλοσοφεῖν, καὶ τῆς κρείττονος εἶναι μερίδος· ὑπερορᾶν δὲ πράγματος,

Quoniam mihi cum eo viro sermo est, qui nec ipse mendacium amet, et ad istud in altero deprehendendum homines omnes acumine superet, quantumvis scitis et variis labyrinthis obvolvatur· atque insuper nec mihi quidem fucus et artificium placet (dicam enim, etsi molestius sit), tum a natura ita comparato, tum a Scriptura informato: idcirco quæ animo 17 occurrunt scribo. Ac tu fiduciam meam in bonam partem accipias velim: aut injurius in veritatem fueris, libertatem mihi adimens, cogensque me conceptum mœrorem, velut morbum quemdam malignum et supputridum, imo pectore continere. Honore quidem me a te affici lætor (siquidem homo sum, ut prius dixit quispiam), atque ad concilia et conventus spirituales vocari. Verum contumeliam charissimo fratri Basilio a tua pietate illatam esse, atque etiamnum inferri moleste fero, utpote quem, tum vitæ, tum studiorum, ac sublimissimæ philosophiæ socium, et ab initio elegi, et nunc habeo: nec quicquam mihi ob judicium de eo meum succenseo. Sic enim parcius loqui præstat: ne alioqui ipsius virtutes prædicans, me ipsum laudare videar. Tu vero, dum eo contempto nos honore afficis, perinde mihi facere videris, ac si quis unius viri caput altera manu demulceat, altera malam feriat; aut etiam convellens domus fundamenta parietes pingat, atque externas partes exornet. Proinde si quid mihi obtemperandum putabis, hoc facies. Ut autem obtemperes, a te peto et contendo: æquum est enim. Si illum, ut par est, colueris, ipse quoque ab eo vicissim observaberis. Nos autem sequemur, quemadmodum umbræ cor-

(31) Διαμαρτήσεσθαι σου. Ita Regg. tres. Ed. male διαμαρτήσασθαι, et in eis deest σου.

(32) Alias XX. Scripta anno 365.

(33) Πλέκῃται. Ita Reg. unus, et Billius in versione. Edit. male πλέκῃται.

(34) Ἡ ἀδικήσεις γε τῆς ἀληθείας, τὰ τῆς ἐλευθερίας. Ita Regg. duo. Ed. male ἢ ἀδικήσεις γε, τῆς ἐλευθερίας, quod Billius vertit, aut injurius in vie fueris, libertatem, etc.

(35) Τοῦ προσειρηκότος ὁ λόγος. Inter sententias

ab Henr. Stephano editas hæc habetur: Τιμώμενοι γὰρ πάντες ἦδονται βροτοί· Honore enim affecti omnes lætantur homines.

(36) Ἐπὶ τε συνόδοις καὶ συλλόγοις πνευματικῶν. Ita Regg. duo, et Billius in versione. Ed. male ἐπὶ τε συλλόγοις καὶ συνόδοις πνευματικῶν, esset enim legendum πνευματικῶν.

(37) Καταψήχοι. Ita Reg. unus, et Billius in versione. Ed. male καταψήχοι.

pora, utpote parvi, et ad pacem propensiores. Non enim ita misero statu res nostræ sunt, ut aliis quidem in rebus philosophari, melioremque partem sequi velimus; dilectionem autem, quæ totius doctrinæ nostræ caput est, contemnamus et pro nihilo ducamus; ac præsertim erga virum sacerdotem, tamque insignem, quem et vita, et sermone, et instituto, omnium, quos novimus, præstantissimum esse agnoscimus. Neque enim mœror, quo affecti fuimus, veritati tenebras infundet.

XVII. EIDEM.

Non sine offensione monita Gregorii accepit Cæsariensis episcopus, idque datis ad eum litteris significavit, quibus non minori libertate respondit Gregorius epistola sequenti.

Non contumeliose potius atque insolenter, quem admodum tu de epistola nostra conquestus es, quam spiritaliter ac philosophice, atque, ut consentaneum erat, scripsi, nisi hoc quoque disertissimum Gregorium male habeat, Etsi enim dignitatis gradu superas, at nobis tamen aliquid **I** justæ libertatis ac licentiæ dabis. Ac propterea benigniorem te nobis præbe. Si tu epistolam nostram reprehendis, tanquam famuli, atque hominis qui te ne obtueri quidem debeat, sic etiam plagas accipiemus, ac ne lacrymas quidem emittemus. An hoc quoque nobis crimini dabitur? Id certe cuivis potius, quam pietati tuæ, accidere præditi, amicorum potius libertatem, quam inimicorum blanditias amplecti.

XVIII. EIDEM.

Tertia hæc est Gregorii ad Eusebium Cæsariensem epistola, in qua moderationem et lenitatem statim usus, venturum se respondit, ut preces cum precibus jungeret, unaque pugnaret, et qua voce, qua opera pugiles eo tempore, quo feræ in Ecclesiam impetum fecerant, adjuvaret. Quibus verbis ostendit, qua de causa et quo anno ab Eusebio vocaretur; eo nimirum, quo veluti nubes grandinis plena et stridens, Christi inimicissimus imperator Valens Cæsareæ cum improbis suis præsulibus imminerebat. Magnum, inquit (43), certamen propositum erat; non ignava etiam multorum alacritas, sed infirma acies, utpote carens propugnatore ac perito defensore; quem in Basilio, imo et in Gregorio, qui fidei propugnatores ambo designati erant, mox habuit.

Ne ipse quidem alioqui malevolo in pietatem **C** tuam animo eram, neque hoc nomine me crimineris. Verum posteaquam nonnulla cum fiducia loquendi libertatem usurpavi (quo videlicet conceptum animo mœrorem leniorem ac curarem), statim cessi ac succubui, meque regule libenter subjeci. Quidni enim id facerem, cum et te, et spiritus leges cognitatas haberem? Nunc autem etiamsi malevolo et ignavo animo essem, tamen ipsum tempus me hoc affectu laborare non patitur, nec feræ, quæ impetum in Ecclesiam fecerunt, nec denique generosus tuus strenuusque animus ita sincere ac sine fuco pro Ecclesia pugnant. Veniemus igitur, si ita videtur, ut et preces nostras cum vestris jungamus, et una pugnemus, et operam vobis navemus, atque, ut præstantissimum pugilem hortatores pueri, succlamationibus incitemus.

(38) Πολιτεία. Billius vertit *canitie*; quasi legitur πολιὰ, quod in quibusdam codd. habetur. Sed retinenda est lectio πολιτεία, non enim Basilio tunc erat ætas sic provecia, ut canitie foret præ cæteris verendus.

(39) Alias CLXIX. Scripta anno 365.

(40) Τὸν λογιώτατον Γρηγόριον. Censensus Gregorium sic fuisse ab Eusebio ironice nuncupatum.

(41) Καὶ οὐδ' ἀντιβλέπειν. Ita Regg. tres, et Billius in versione. Ed. male καὶ ἀντιβλέπειν.

A δ τοῦ καθ' ἡμᾶς λόγου κεφάλαιόν ἐστι, τῆς ἀγάπης ἄλλως τε καὶ πρὸς ἄνδρα ἱερίᾳ τε καὶ τοσοῦτον, ὅν καὶ βίῳ, καὶ λόγῳ, καὶ πολιτείᾳ (38) πάντων ἄριστον, ὧν ἴσμεν, γινώσκουμεν. Οὐ γὰρ ἐπισκοτῆσαι τὸ λυπεῖσθαι τῇ ἀληθείᾳ.

IZ. Τῷ ΑΥΤῷ (39).

Οὐχ ὀβριστικῶς ἐπέτετα μᾶλλον, ὥσπερ ἐμέμφω τῆς ἐπιστολῆς; ἢ πνευματικῶς τε καὶ φιλοσόφως, καὶ ὡς εἰκὸς ἦν, εἰ μὴ καὶ τοῦτο λυπαί τὸν λογιώτατον Γρηγόριον (40). Καὶ γὰρ εἰ τῷ βιβλίῳ κραταίς, ἀλλὰ δώσεις τι καὶ ἡμῖν ἐλευθερίας καὶ παρρησίας δικαίας. Καὶ διὰ τοῦτο ἔσο ἡμῖν χρηστότερος. Πλὴν εἰ κρινεῖς τὴν ἐπιστολήν ὡς εἰκέτου, καὶ οὐδ' ἀντιβλέπειν (41) ὀφείλοντος, οὕτω δὴ καὶ πληγὰς ληψόμεθα, καὶ οὐδὲ δακρύσομεν. Ἡ καὶ τοῦτο ἐγκληθησόμεθα; ὁ πάντας μᾶλλον, ἢ τὴν σὴν εὐλάβειαν παθεῖν ἄξιον. Ἔστι γὰρ ἀνδρὸς μεγαλόφρονος; φίλων ἀποδέχεσθαι μᾶλλον ἐλευθερίαν, ἢ ἐχθρῶν κολακείαν.

convenit. Est enim hominis animi magnitudine

III. Τῷ ΑΥΤῷ (42).

Εἶχον μὲν οὐδ' ἄλλως πρὸς τὴν σὴν εὐλάβειαν μικροψύχως, μὴ τοῦτο μου καταγνῆς; ἀλλὰ μικρὸν ἐλευθεριάσας (44) τε καὶ θαρρήσας (ὅσον τὸ λυποῦν ἐπιψύξει καὶ θεραπεύσαι), αὐτίκα ἤττηθην καὶ ὑπεκλίθην, καὶ τῷ κανόνι φέρων ἐμαυτὸν ὑπέβηκα. Τί δὲ οὐχ ἐμελλόν σέ τε γινώσκων, καὶ νόμους πνεύματος; Νῦν δὲ καὶ εἰ λίαν μικροψύχως εἶχον καὶ ἀγεννῶς, ἀλλ' ὁ γε καιρὸς οὐκ ἐφ' τοῦτο πάσχειν, καὶ οἱ καταδραμόντες θῆρες τῇ Ἐκκλησίᾳ (45), τό τε σὸν γενναῖον καὶ ἀνδρικόν, οὕτω καθάρως καὶ γνησίως προπολεμοῦν τῆς Ἐκκλησίας (46). Ἠξομεν οὖν, εἰ δοκεῖ, καὶ ταῖς εὐχαῖς ὑμῖν συλλαμβανόμενοι, καὶ συναγωνιούμενοι, καὶ ὑπηρετησόμενοι, καὶ ὡς ἀθλητὴν ἄριστον κελυσσάτω παῖδες, ταῖς ὑποφωνήσεσιν (47) ἐπαλεῖψοντες.

(42) Alias CLXX. Scripta eodem anno.

(43) Greg. orat. 43, n. 30 et 31.

(44) Ἐλευθεριάσας. Ita Reg. unus, et Pass. Ed. ἐλευθεριώσας.

(45) Τῇ Ἐκκλησίᾳ. Ita Pass. Ed. minus bene τῆς Ἐκκλησίας.

(46) Καὶ ἀνδρικὸν οὕτω καθάρως καὶ γνησίως προπολεμοῦν τῆς Ἐκκλησίας. Ita Pass., et Billius in versione. Ed. male καὶ ἀνδρεῖον οὕτω καθάρως προπολεμοῦν καὶ γνησίως τῆς ἐλευθερίας.

(47) Ταῖς ὑποφωνήσεσιν. Male vertit Billius.

10'. ΤΩ ΒΑΣΙΛΕΙΩ (48).

Tres epistolæ superiores, et ea quæ proxime sequitur, XIX ad Basillum, eo sunt anno scriptæ, quo Valens imperator in Ecclesiam Cæsariensem impetum fecit: id vel ex ipsis litteris certo constat. Quo autem anno Valens impetum fecerit, una non est sententia. Doctissimus Tillemontius impiam hanc Valentis impressionem anno 366 factam scribit (49); Baronius retrahit ad annum 364; noster Prudentius Maranus ad annum 365, ipsique favent Gothofredus (50), Ammianus, Socrates (51) et Sozomenus (52). Bollandiæ ad annum 367 differunt; Pagijs vero, quod absurdum est, ad annum 370. Ex his opinionibus non nisi duæ sunt, quæ defendi possint, Tillemontiana et Prudentiana. Utramvis elige: cum Tillemontio Valentis impressioni annum 366 constitue; vel potius cum nostro Prudentio, annum 363. Porro in epistola hac XIX Gregorius significat Basilio, emollitum esse Eusebium, hortatur ut, præmissis litteris, ad eum veniat; tempus id postulare; hæreticos imminere; periculum esse, ne veritatis doctrina convellatur.

Καιρὸς εὐθουλίας καὶ καρτερίας, καὶ τοῦ μηδένα Α φανῆναι ἡμῶν ἀνδρικώτερον, μηδὲ τοὺς πολλοὺς ἰδρύτας καὶ πόρους ἐν ὀλίγῳ καταλυθῆναι. Γράφω διατὶ ταῦτα, καὶ πῶθεν; Ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος ἡμῶν Εὐσέβιος (οὕτω γὰρ δεῖ περὶ αὐτοῦ λοιπὸν καὶ φρονεῖν καὶ γράφειν) λίαν πρὸς ἡμᾶς ἔχει συμβατικῶς τε καὶ φιλικῶς, καὶ ὡς περὶ εἰδηρὸς πυρὶ, τῷ χρόνῳ μαλάσσεται· καὶ οἶμαι καὶ γράμμα ἤξειν πρὸς σὲ παρακλήσεως τε καὶ κλήσεως, ὡς ἐμοὶ τε παρεθῆλωσε, καὶ πολλοὶ παῖθουσιν ἡμᾶς τῶν τὰ ἐκείνου σαφῶς εἰδόντων. Ὅν προλάβωμεν, ἢ παρόντες, ἢ ἐπιστελλαντες, μᾶλλον δὲ προεπιστελλαντες, εἴτα παρόντες· ἵνα μὴ αἰσχυνθῶμεν ὕστερον ἠττηθέντες, ἔξθιν νικῆσαι τῷ καλῶς ἠττηθῆναι καὶ φιλοσόφως, ὃ παρὰ τῶν πολλῶν ἀπαιτούμεθα. Ἦξε οὖν ἐμοὶ πισθεῖς, καὶ διὰ τοῦτο, καὶ διὰ τὸν καιρὸν· ἐπειδὴ σύστασις αἰρετικῶν κατατρέχει τὴν Ἐκκλησίαν, τῶν μὲν ἤδη παρόντων καὶ παρασόντων, τῶν δὲ, ὡς Β λόγον τῆς ἀληθείας, εἰ μὴ τάχιστα κινήθῃ τὸ πνεῦμα Βεσελεὴλ (53), τοῦ σοφοῦ τῶν τοιοῦτων ἀρχιτέκτονος λόγων τε καὶ δογμάτων. Εἰ δὲ δοκεῖς αὐτὸν ἐμὲ παρεῖναι καὶ συνδιᾶξοντα καὶ συνοδεύοντα (54), οὐδὲ τοῦτο φευξόμεθα.

latur, nisi primo quoque tempore Beseleelis spiritus excitetur, hoc est, sapientis huiusmodi disputationum et dogmatum architecti. Quod si tibi operæ pretium esse videtur, ut ipse adsim, tecum aliquandiu mansurus, ac itineris futurus comes, ne hoc quidem munus defugiemus.

Κ'. ΚΑΙΣΑΡΙΩ (55).

Narrat Socrates (56), anno, quo Valentinianus et Valens iterum consules fuere (qui annus æρᾶ vulgaris 368 fuit), terræ motu facta in Bithynia, Nicæam urbem subversam fuisse, die quinta Idus Octobris. In eo terræ motu, post hominum memoriam maxime, Bithyniæ tum quæstor Cæsarius, tecti ruina protectus (57), saluus et incolumis pene solus evasit. Qua statim arrepta occasione, fratrem hortatus est Gregorius, atque etiam persuasit, ut ad Dei cultum se totum converteret. Hoc quidem, inquit Theologus (58), et in animo habebat, et summo studio exoptabat, quemadmodum mihi per litteras persuadebat, cum hanc ad eum moneundum occasionem arripuissem.

Οὐδὲ οἱ φόβοι τοῖς εὐφρονοῦσιν ἀχρηστοί· ὡς δὲ C ἐγὼ φημι, καὶ λίαν καλοὶ, καὶ σωτήριοι. Εἰ γὰρ καὶ γίνεσθαι αὐτοὺς ἀπευχόμεθα, γινομένοις γε παιδευόμεθα. Κάμνουσα γὰρ ψυχὴ, ἐγγύς ἐστι· Θεοῦ, φησὶ που θαυμασιώτατα λέγων ὁ Πέτρος (59)· καὶ παντὶ διαφυγόντι κίνδυνον, πλείων οἰκειώσις περὶ τὸν περισώ-

tasitis vocibus. Deinde, ἐπαλεῖψοντες. Ita Reg. unus.

Ed. minus bene ὑπαλεῖψοντες.

(48) Alias XIX. Scripta anno 365.

(49) Tom. I, p. 789.

(50) Cod. Theod. chron. lib. IX, c. 2.

(51) Lib. VI, c. 2.

(52) Lib. VI, c. 2.

(53) Τὸ πνεῦμα Βεσελεὴλ. Beseleel, artifex a Deo vocatus, spiritu ejus impletus ad ædificationem tabernaculi (Exod. XXXI, 2, 3; XXXV, 30, 31).

Hoc autem loco per Beseleel Gregorius significat

XIX. BASILIO.

Probi consilii et tolerantie tempus est, nosque ita comparandi, ut nemo nobis animi magnitudine præstantior appareat, nec multi nostri labores et sudores temporis puncto collabantur. Cur autem et 19 unde hæc scribam, quæris? Deo charissimus episcopus noster Eusebius (sic enim de eo nobis deinceps sentiendum et scribendum est) animo erga nos est admodum amico et ad similitates componendas propenso, ac tempore, velut igne ferrum, emollitur; putoque fore, ut deprecatrices etiam et evocatrices litteræ ad te veniant, quemadmodum et ipse mihi subindicavit, et multi, qui res ipsius perspicue norunt, fidem nobis faciunt. Quem antevertamus, vel ad eum venientes, vel scribentes, vel potius, præmissis litteris, ad eum nos conferentes: ne postea nos pudeat, si vici fuerimus, cum vincere licuerit, præclare vide-

B licet et philosophice cedendo; id quod plerique a nobis exposcunt. Mihi itaque obsequere, ac veni, tum ob hanc causam, tum etiam ob tempus: quandoquidem hæretici conjuratis animis Ecclesiam percursant, partim jam præsentis, ac turbas concitantes; partim, ut rumor est, brevi affuturi. Ac periculum est, ne veritatis doctrina convellatur, nisi primo quoque tempore Beseleelis spiritus excitetur, hoc est, sapientis huiusmodi dis-

XX. CÆSARIO.

Ne ipsi quidem timores prudentibus viris incommodi sunt, quin potius, mea quidem sententia, valde commodi et salutares. Nam etsi, ne eveniant, optamus, iis tamen, cum eveniunt, erudimur. Ægræ enim anima vicina est Deo, ut eximie alicubi loquitur Petrus: atque omnis qui pericu-

Basilium. BILLIUS.

(54) Καὶ συνδιᾶξοντα καὶ συνοδεύοντα. Ita Reg. unus. Ed. male καὶ διάξοντα ταῦτα, καὶ συνοδεύοντα, quod Billius vertit: *Atque hoc administrem, tibi que itineris comitem me adjungam.*

(55) Alias XVI. Scripta anno 368 habente.

(56) Hist. lib. IV, c. 16.

(57) Gregor. Orat. VII, n. 15.

(58) Carm. lib. II, carm. 1.

(59) Φησὶ... ὁ Πέτρος. Ignoramus undenam sumpta sit hæc Petri sententia.

lum effugit, arctius ei adjungitur, a quo salutem est consecutus. Proinde non, quia mali participes existimus, indignemur : sed quia effugimus, grati animi officio fungamur. Nec alios nos Deo inter pericula, et alios post pericula exhibeamus : verum sive domi manentes, sive peregre agentes, sive privatam vitam ducentes, sive publica negotia gerentes (sic enim loquendum est, nec præmittendum), eum sequamur, a quo salutem accepimus, atque ad illius partes nosmet adjungamus, parva et humi repentia parum **20** curantes. Atque historiam quamdam posteris demus, tum ad gloriam nostram, tum ad animæ utilitatem, amplam et præclaram : quæ etiam ipsa utilissimo documento plerisque sit, nimirum periculum securitate potius esse, et calamitatem secundis rebus magis expetendam ; si quidem ante timores mundo addicti eramus, post timores autem Deo nos addiximus. Fortasse graves tibi ac molesti esse videmur, qui de his rebus sæpius ad te scribamus, ac sermones nostros, non admonitionem, sed ostentationem esse existimas. Quare de his rebus verborum satis ; nos vero scias, velim, prompto animo esse atque exoptare potissimum ad te usque proficisci, ut de salute tua tibi gratulemur ac de his rebus perfectius disseramus : sin minus, at certe, ut te hic primo quoque tempore reducem videamus, atque una tecum in grati animi significationem festum diem celebremus.

XXI. SOPHRONIO PRÆFECTO.

ΚΑ'. ΣΟΦΡΟΝΙΩ ΥΠΑΡΧΩ (63).

Urbis Constantinopolitanæ præfecturam gerebat Sophronius anno 369, quo datis ad eum litteris, Gregorius generum sororis suæ Nicobulum ei commendabat. Cæteræ omnes Gregorii ad eundem epistolæ præfecti potentiam prædicant, cui negotia et homines commendantur, et cujus præsidium imploratur. Præire autem omnibus ea debuit, in qua recentis dignitatis indicia quædam apparent, ut in his verbisprehenduntur : Etiam si ad altiores quotidie dignitatum gradus proveharis. Jam enim notarius, cum ab ea dignitate ad præfecturam Constantinopolitanam gradum fecit.

Aurum alias quidem alio modo immutatur et effingitur, in multos ornatus informatum, atque ad multas res ab arte tractatum : aurum tamen, ut est, manet, nec materia, sed forma mutationem suscipit. Eodem modo tuam quoque probitatem eandem erga tuos amicos manere existimantes, etiam si ad altiores quotidie dignitatum gradus proveharis, hanc tibi deprecationem offerre minime dubitavimus ; quod scilicet dignitatem tuam non magis metueremus, quam moribus tuis consideremus. Cum primis venerando filio nostro Nicobulo, quocum mihi necessitudines omnes intercedunt, tum ob generis propinquitatem, tum ob familiaritatem, tum, quod his pluris ducendum est, ob morum elegantiam, commodum ac facilem te præbe. Quibus in rebus, et quantum ? In iis rebus in quibus tua ope indigebit, et quantum tuæ animi magnitudini convenire existimabis. Nos id quod pulcherrimum habemus, tibi rependemus. Habemus porro sermones, atque quod virtutis tuæ præcones sumus, et si longe infra dignitatem, tamen quantum nostra fert facultas.

Ὁ χρυσὸς ἄλλοτε μὲν ἄλλως μεταποιεῖται καὶ σχηματίζεται εἰς πολλοὺς κόσμους τυπούμενος, καὶ πρὸς πολλὰ ὑπὸ τῆς τέχνης ἀγόμενος (64)· μένει δὲ ὅπερ ἐστὶ χρυσοῦ, καὶ οὐχ ἡ ὕλη μεταβολὴν, ἀλλὰ τὸ σχῆμα λαμβάνει. Οὕτω καὶ τὴν σὴν καλοκαγαθίαν ἡγούμενοι τὴν αὐτὴν μένειν τοῖς φίλοις, κὰν δεῖ προῖξεν ἐπὶ τὰ ἔμπροσθεν, ταύτην ἐθαυρήσαμεν τὴν προσβείαν προσαγαγεῖν, οὐ μᾶλλον τὴν ἀξίαν εὐλαθεθέντες, ἢ τῷ τρόπῳ πιστεύσαντες. Τῷ αἰδεσιμωτάτῳ υἱῷ ἡμῶν Νικοβούλῳ πᾶ πάντα ἔχοντι πρὸς ἡμᾶς ἐπιτηδείως, καὶ διὰ συγγένειαν, καὶ διὰ τὴν οἰκειότητά, καὶ, ὃ τούτων μεῖζόν ἐστι, διὰ τὸν τρόπον, γενοῦ δεξιός. Ἐν τίσι, καὶ πόσον ; Ἐν οἷς αὐτὸς σοῦ δεηθήσεται, καὶ ὅσον τῇ σῇ μεγαλονοίᾳ πρέπειν ὑπολαμβάνεις. Ἄντιδῶσομεν δὲ καὶ ἡμεῖς ὧν ἔχομεν τὸ κάλλιστον. Ἐχομεν δὲ τοὺς λόγους, καὶ τὸ κήρυκες εἶναι τῆς σῆς ἀρετῆς, εἰ καὶ μὴ τῆς ἀξίας ἐγγύς, ἀλλὰ γε κατὰ τὴν ἡμετέραν δύναμιν.

(60) *Εἶτε ἐνδημοῦντες.* Has voces, quæ in ed. deerant, supplevimus e Reg. uno et Pass.

(61) *Νομιζέω.* Ita Pass., et Billius in versione. Ed. male νομίζεν.

(62) *Συνηθησομένων.* Ita Reg. unus, et Bil-

lius in versione. Ed. male συνηθησομένων.

(63) Alias CVII. Scripta anno 369.

(64) *Καὶ πρὸς πολλὰ ὑπὸ τῆς τέχνης ἀγόμενος.* Ita Regg. duo, et Billius in versione. Ed. male καὶ πρὸς πολλὰ τῆς τύχης ἀγόμενος.

ΚΒ'. Τῷ ΑΥΤῷ (63).

Eodem tempore proclat dubio scriptæ sunt litteræ tres pro Amphilochio, anno scilicet 369, quo tantum, et non prius Constantinopoli præfectum vidimus Sophronium. Potentiæ siquidem ejus atque dignitatis mentionem cum discrete faciat Theologus in epistola, hanc hucusque oportuit differre aliasque geminas, quibus Amphilochio suo calumniis exagitato, quasi pecuniæ gratia ignavi aliquid gessisset reisque favisset, summorum hominum gratiam et patrocinium conciliare nititur Gregorius. Itaque Sophronium, quem patriæ gloriæ appellat, rogat, ut Amphilochio se instar omnium præbeat, potentiæ voluntatem adjungens.

Ἔδει, καθάπερ τὸν χρυσοῦν καὶ τοὺς λίθους τῆ Α δὲ γινώσκοντες, οὕτως καὶ τοὺς καλοὺς καὶ μὴ τῶν ἀνδρῶν αὐτόθεν διαγιγνώσκονται, καὶ μὴ μακροτέρως δεῖσθαι (66) δοκιμασίας. Οὐ γὰρ ἂν πολλῶν ἐδέχθησιν ἡμῖν λόγων ὑπὲρ τοῦ τιμιωτάτου υἱοῦ Ἀμφιλοχίου πρὸς τὴν σὴν μεγαλόνοιαν. Θάπτον ἂν ἤλπισα ἐν τῷ τῶν ἀπίστων καὶ παραδόξων, ἢ τοῦτον ἀγεννὲς (67) τι πράξειν ἐπὶ χρήμασιν, ἢ διανοησασθαι· τοσοῦτον αὐτῷ τὸ παρὰ πάντων συγκεχωρηκὸς ἐπὶ καλοκαγαθίᾳ, καὶ τὸ πρῶτον τῆς ἡλικίας ἔχειν τὴν φρόνησιν. Ἄλλὰ τί χρὴ παθεῖν; Οὐδὲν διαφεύγει (68) τὸν φθόνον, ὅποτε καὶ τοῦτου καὶ μῶμος ἤψατο, ἀνδρὸς δι' ἀπλότητα μᾶλλον, ἢ τρόπων (69) κακίαν περιπεσόντος ἐγκλήμασιν. Ἄλλὰ σοὶ μὴ ἀνεκτὸν φανείτω περιεῖδεν αὐτὸν ταῖς συκοφανταῖς παρασυρόμενον. Μὴ δέομαι σου τῆς ἰερᾶς καὶ μεγάλης ψυχῆς, ἀλλὰ καὶ τὴν πατρίδα τίμησον, καὶ τῆ ἀρετῆ βοηθήσον, καὶ ἡμᾶς αἰδέσθητι τοὺς παρὰ σοῦ καὶ διὰ σοῦ δοξασθέντας, καὶ ἀντὶ πάντων γενοῦ τῷ ἀνδρὶ, τῷ δύνασθαι τὸ θέλειν προσθεῖς, ἐπειδὴ πάντα τῆς σῆς ἀρετῆς οἶδα ἡτιώμενα.

ΚΓ'. ΚΑΙΣΑΡΙῷ (70).

Scripta hæc eodem tempore, pro Amphilochio, epistola ad Cæsarium, qui et ipse Constantinopoli præfectus fuerat, anno 365, at tum etiam dignitate quadam, aut certe bene administratæ provinciæ gloria et auctoritate pollebat. In his litteris sacerdotium et senectutem, imo canitiem suam, vel occulte subindicat, vel aperte commemorat; quod anno 369, magis quam anno 365 convenire nemo negaverit. Juvenem autem appellat Amphilochium Gregorius (71), quod quidem absolute non est accipiendum, sed juvenem præ Gregorio, qui grandior erat. Isie autem Cæsarius non videtur fuisse Gregorii frater.

Εἰ μεγάλα ἐστὶν ἃ αἰτοῦμεν, μὴδὲν θαυμάσης, C ἐπειδὴ καὶ παρὰ μέγαλον, καὶ συμμετρεῖσθαι (72) δεῖ τῷ αἰτουμένῳ τὴν αἰτήσιν. Ὁμοίως γὰρ ἀποπον παρὰ μικροῦ μεγάλα αἰτεῖν, καὶ παρὰ μέγαλον μικρά. Τὸ μὲν γὰρ ἀκαιρον, τὸ δὲ μικρόλογον. Αὐτὸς σοὶ προσάγω διὰ τῆς ἑμαυτοῦ χειρὸς τὸν τιμιωτάτον υἱὸν ἡμῶν Ἀμφιλόχιον, ἄνδρα τοσοῦτον ἐπὶ καλοκαγαθίᾳ γινώσκοντα, καὶ παρὰ τὸ εἶδος τῆς ἡλικίας, ὥστε ἂν αὐτὸς ἡγάπησῃ ὁ γέρον, καὶ ἱερεὺς, καὶ ὑμέτερος φίλος, οὕτως ὑπολαμβάνεσθαι. Εἰ δὲ φιλικὰς ἀνδρὸς ἡτηθείς, τὴν διαβολὴν οὐχ ὑπείδετο, εἰ θαυμαστόν; Τῷ γὰρ μὴ πονηρὸς εἶναι, οὐδὲ ὑπείδετο τὴν πονηρίαν, λόγου μᾶλλον διόρθωσιν ἢ τρόπου προσήκειν αὐτῷ νομίσας. Οὕτως συμπνεῖν ἐδέξατο (73). Τί τοῦτο δεινὸν τοῖς εὐγνώμοσι; Μὴ D

21 XXII. EIDEM.

Quemadmodum aurum ac lapides aspectu cognoscimus, ita etiam probos atque improbos eodem modo internosci oportebat, nec longius temporis spatium ad eorum animos explorandos desiderari. Haud enim multis mihi verbis opus fuisset, pro clarissimo filio Amphilochio tuam animi magnitudinem deprecanti. Equidem ipse unum aliquid potius ex iis, quæ fidem excedunt, atque ab hominum sensibus remota sunt, futurum speravi, quam ut hic pecuniæ causa ignavi aliquid faceret, aut cogitaret: tanta ei omnium consensu probitas tribuitur, prudentiaque ætate antiquior. Sed quid facias? Nihil livorem effugit, quipe cum reprehensio quædam eum etiam attigerit, ob simplicitatem potius quam ob morum improbitatem, criminis accusatum. At tibi minime ferendum videatur, eum calumniis exagitatum despiciere. Ne, inquam, quæso, ac sacrosanctum tuum et magni animi obtestor, verum et patriam honore affice, et virtuti fer opem, et nos, qui a te et per te gloriam consecuti sumus, verere, atque instar omnium te homini præbe, potentiæ mirum voluntatem adjungens; quandoquidem mihi exploratum est, nihil esse, quod non tuæ virtuti cedat.

XXIII. CÆSARIO.

Si magna sunt quæ petimus, ne mireris: nam a magno petimus, ac petitionem cum eo, a quo petitur, metiri decet. Æque enim absurdum est a parvo magna postulare, atque a magno parva. Nam ut illud importunum est, ita hoc minuti ac præparci animi. Ipse mea manu tibi charissimum filium nostrum Amphilochium offero, virum probitatis nomine usque adeo nobilem (etiam præter quam ætas ferat), ut ipse, qui et senex, et sacerdos, et amicus vester sum, præclare necum agi existimaturus sim, si eam apud vos existimationem obtinerem. Quod si viri amicitia captus ac superatus, calumniam 22 haudquaquam subollecit, quid mirum? Nam quia minime improbus erat, idcirco ne improbitatem quidem subodoratus

Male in textu τρόπου.

(70) Alias CVI. Scripta eodem tempore.

(71) Ammon. lib. xxvi, pag. 322.

(72) Συμμετρεῖσθαι. Ita Regg. duo. Ed. male συμμετρηεῖσθαι.

(73) Ἐδέξατο. Ita Reg. unus. Ed. male ἔδοξε, quod Billius vertit, videretur.

(65) Alias CX. Scripta anno 369.

(66) Δεῖσθαι. Hanc vocem, quæ in ed. deerat, supplevimus e Regg. tribus.

(67) Ἄγεννὲς. Ita Reg. unus, et ed. ad marginem. Male in textu ἀγεννὲς.

(68) Διαφεύγει. Ita Reg. et ed. ad marg. Male in textu διαφεύγειν.

(69) Τρόπων. Ita Reg. unus, et ed. ad marg.

est, nimirum sermonis potius quam morum correctionem sibi convenire arbitratus. Ita factum est, ut una cum eo laborare non recusaverit. Quidam hic criminis esse apud æquos et probos viros? Quamobrem ne vitium superioris conditione, quam virtutem, esse patere, nec canitium nostram aspernare : verum et reverere testimonium nostrum, et humanitatis officia nostris benedictionibus subijce, quarum fortasse aliqua apud Deum, cui astamus, ratio est.

Α τοίνυν ἀνάσχη πλέον ἔχειν (74) ἀρετῆς κακίαν, μὲδὲ τὴν ἡμετέραν πολιὰν ἀτιμάσῃς· ἀλλὰ καὶ τὴν μαρτυρίαν αἰδέσῃτι (75), καὶ τὸ φιλόδηρον ὑπόθεσι τὰς παρ' ἡμῶν εὐλογίας, ὡν ἴσως τις παρὰ θεῶ λόγος, ᾧ παρεστήκαμεν.

XLV. THEMISTIO.

KA'. ΘΕΜΙΣΤΙΩ (76).

Themistius, ad quem scripta hæc est epistola, gratia tum potius et eloquentia, iametsi gentilis, Gregorio cæcure, doctrinæ regula et amussis, ac sermonum rex ab eodem celebratur. Amphilochem commendat.

Sermones in periculo versantur : ac tempus est, siquidem tu rex es sermonum. Huc accedit, quod a paterno latere tibi amicus est meus Amphilochem. Addam etiam, quod ejusmodi, qui nec paterno generi, nec nostræ amicitia dedecori sit, nisi a generali hujusmodi arum iudex sum. Quodque maximum est, homini præsertim, ut es, philosopho, quod cum nihil iniqui admiserit, negotia et molestias habet. Quod quanquam per se levissimum sit, nobis tamen acerbissimum fuerit, si dissimulare ac contemnere videamur. Et quidem ipse, quod unum possum, hoc facio. Possum autem deprecatoris partes apud eos obire, quibus bene de eo merendi potestas est. Neque enim eo statu, quo nunc sum, aliud quicquam efficere queo. Tu vero id, quod a tuo Platone dictum est, confirma, nempe civitates non ante malorum sinem habituras esse, quam philosophia cum potentia conjuncta sit. Utraque enim re polles. Egenti manum porrige, eum videlicet, ut consentaneum erit, monens, ac juvans. Nihil certe melius philosophari possis, quam si nunc justitiæ patrocinium suscipias : hac re quoque beneficio afficies nos, laudum tuarum præcones, ac si per te dicere liceat, et amicos.

Λόγοι τὸ κινδυνεύομενον· καὶ οὗτος ὁ καρὸς, εἴπερ βασιλεὺς οὐ (77) τῶν λόγων. Καὶ πρὸς γε, σοὶ φίλος πατὴρθεν ὁ ἐμὸς Ἀμφιλόχιος. Προσθήσω δὲ, ὅτι καὶ τοιοῦτος, οἷος ἤμτε γένος πατέρων αἰσχύνειν, μήτε τὴν ἡμετέραν φίλαν, εἰ μὴ φαῦλος ἐγὼ τῶν τοιούτων κριτῆς. Καὶ τὸ μέγιστον, ἀνδρὶ μάλιστα κατὰ σὲ φιλοσόφῳ, ὅτι μηδὲν ἀδικῶν ἔχει πράγματα. Ὁ, τῷ (78) μὲν ἐστὶ κουφότερον, ἡμῖν δὲ αὐτὸ βαρύτερον, εἰ περιορῶντες φαινοίμεθα. Ἐγὼ μὲν οὖν, ὃ μόνον δύναμαι, τοῦτο ποιῶ. Δύναμαι δὲ προσθεύειν πρὸς τοὺς εὐποιεῖν δυναμένους. Οὐ γὰρ ἄλλο γε οὐδὲν ἐμοὶ δυνατόν οὕτως ἔχοντι, ὥσπερ νῦν ἔχω. Σὺ δὲ τὸν τοῦ σοῦ Πλάτωνος (79) βιβλαῖωσον λόγον, μὴ πρότερον πύσαισθαι τὰς πόλεις κακῶν εἰπόντος, πρὶν ἂν συνέλθῃ φιλοσοφίᾳ τὸ δύνασθαι. Ἰκανὸς γὰρ εἰ ἀμφοτέρω. Δὲ χειρὰ τῷ δεομένῳ, καὶ παραίτησας τὰ εἰκότα, καὶ βοηθήσας. Ὡς οὐκ ἐστὶν ὅτι φιλοσοφήσας (80) ἀμεινον, ἢ νῦν τῷ δικαίῳ συναγωνισάμενος. Πρὸς τῷ (81) καὶ ἡμᾶς εὐποιεῖν τοὺς σοὺς ἐπαινέτας, εἰ δὲ δίδως εἰπεῖν, καὶ φίλους (82).

23 XXV. AMPHILOCHIO.

KE'. ΑΜΦΙΛΟΧΙΩ (83).

Ex hac epistola ad Amphilochem, et ea quæ sequitur, sic Baronius apud Bollandum patrocinatur (84): Licet eandem Ponticam solitudinem Gregorius ac Basilius simul incoherent, debebant tamen singuli in singulis cellulis separatis, ita tamen inter se distantes, ut non incommoda sæpius veniendi daretur facultas. Id etenim ex Gregorii epistola, quam tum in eremo agens ad Amphilochem in eadem solitudine philosophantem scripsit, facile potest intelligi. Nam excepturus aliquando Basilius, olera ad se mitti rogat. Quod quidem recte colligeret Annalium parens, si ad tempus, quo Ponticam solitudinem incoluit Gregorius, nempe ad annum 358 labentem, 359, 360, 361 ineuntem, etiam epistola esset retrahenda; sed errat Baronius. Non enim in eadem solitudine, et in Ponto; sed Ozisale, de qua hac epistola Gregorius, in Cappadocia, tunc versabatur Amphilochem, ut parentis senium adjuvaret. Ipse Amphilochem, ut cætera omittam, quo tempore Ponticam solitudinem Gregorius et Basilius incolebant, nempe ab anno labente 358, ad annum 361 ineuntem, junior erat, quam ut ipsi liceret per ætatem, vitam cænobiticam amplecti, nedum anachoreticam. Imo nequidem tum amore solitudinis tenebatur Amphilochem, ut ex quibusdam Gregorii litteris, aliquot post annos scriptis, probare facillimum esset. Neque ergo tunc erat, neque antea Amphilochem in solitudine fuerat; sed fori mundique negotiis distentus erat. Credibile est, Amphilochem nonnisi post confecta negotia, de quibus in ejus gratiam plurimas Theologus anno 369 scripsit epistolas Sophronio et aliis, mundo valedixisse et in solitudinem sese recepisse. Itaque post illa tempora et negotia, epistolas xxv, alias xii, et xxvi, alias xiii, collocare visum est.

Panes a te non postulavimus, ut nec aquam ab D
 (74) Ἐχσιν. Hanc vocem, quæ in ed. deerat, supplevimus e Regg. tribus.
 (75) Alias CXL. Scripta anno 369.
 (76) Αἰδέσῃτι. Ita Regg. duo. Ed. male ἀναίσθητι, intellige.
 (77) Εἴπερ βασιλεὺς σὺ. Ita Regg. duo. Ed. minus bene εἴπερ σὺ βασιλεὺς.
 (78) Ὁ, τῷ. Ita Regg. duo, et ed. ad marg. Male in textu ὁ, τῷ.
 (79) Τοῦ σοῦ Πλάτωνος. Plato, De republica, libro v, sic ait: Nisi philosophi in civitatibus summam auctoritatem potestatemque obtineant: vel hi qui nunc reges et optimates dicuntur, ac rerum sum-

Ἄρτους μὲν οὐκ ἤτησαμεν παρὰ σοῦ, ὅτι μηδὲ
 mam obtinent, germana et cumulata quadam ratione philosophentur; ac in idem concurrant civis potentia et philosophia.... nulla unquam erit malorum in civitatibus quies, mea quidem sententia.
 (80) Φιλοσοφήσας. Ita Reg. unus. Ed. minus bene φιλοσοφήσεις.
 (81) Πρὸς τῷ. Ita Regg. duo. Ed. male πρὸς τῷ.
 (82) Εἰ δὲ δίδως εἰπεῖν, καὶ φίλους. Has voces, quæ in ed. deerant, supplevimus e cunctis codd. nostris.
 (83) Alias XII. Scripta circiter annum 369.
 (84) Vita Gregor. apud Bolland. n. 43, pag. 387.

ὕδωρ παρὰ τῶν Ὀστρακίην (85) οἰκούντων. Λάχανα ἃ εἰ αἰτιώμεν παρὰ ἀνδρὸς Ὀζιζαλέως (86), ὧν ἀφθονία μὲν παρ' ὑμῖν (87), παρὰ δὲ ἡμῖν πολλὴ σπάνις, θαυμαστὸν οὐδὲν, οὐδὲ ἔξω τῆς συνθηλαίας. Καταξίωσον οὖν λάχανα ἡμῖν ἀποστελεῖται πλεῖστα καὶ κάλλιστα, ἣ ὅσα γε δυνατὸν (ἐπεὶ καὶ τὰ μικρὰ μεγάλα τοῖς πένησιν), ἐπειδὴ καὶ τὸν μέγαν Βασίλειον δεξιούμεθα, οὐ μὴ βουλευθῆς, ὡσπερ ἐπειράθης κεκορησμένου φιλοσοφούντος, οὕτω πειραθῆναι πεινῶντος καὶ δυσχεραίνοντος.

ΚΓ'. Τῶ ΑΥΤῶ (88).

Frumentum suum, nisi Amphilocheus olera copiosius impertiat, a se contentum iri jocosè minatur.

Ὡς μικρολόγως ἡμῖν ἔχει τὰ λάχανα παρ' ὑμῶν! καὶ τί γὰρ ἄλλο, ἣ χρυσολάχανα (89); Καὶ τοί γε οὐ πᾶς πλοῦτος ὑμῖν κῆποι, καὶ ποταμοί, καὶ ἄλση, καὶ παραδείσοι, καὶ λαχανοφόρος ὑμῖν ἡ χώρα, ὡς χρυσοφόρος ἄλλοις, καὶ λειμώνια φύλλα νέμεισθε (90). Ὁ δὲ σίτος ὑμῖν ἡ μυθικὴ μακαρία· καὶ ὁ ἄρτος, ὃ δὴ λέγεται, ἄρτος ἀγγέλων, οὕτως ἀσπαστός τε καὶ ἀπιστός. Ἡ τοῖνον μεταδίδοτε τούτων ἡμῖν ἀφθονότερον, ἣ ἄλλο μὲν οὐδὲν ἀπειλήσομεν· τὸν δὲ σίτον ἐφέρομεν, καὶ εἰσόμεθα εἰ δντως δρῶσιν μόνῃ τρέφονται τέττιγες (91).

ΚΖ'. Τῶ ΑΥΤῶ (92).

Jocosè minatus fuerat Gregorius in epistola superiore se frumentum Nazianzenum minime missurum, nī Amphilocheus olera copiosius mitteret, cui comminationi cum Amphilocheus respondisset, ut verisimile est; nihil a morte, nec a fame metuere Ozizalenses, etiamsi non mitteretur frumentum, quod tam magnificè jactitabat, his litteris, quæ jocis et sale respersæ sunt, Gregorius rescripsit.

Παίξεις. Ἐγὼ δὲ οἶδα τὸν κίνδυνον Ὀζιζαλέως πεινῶντος, ὅταν μάλιστα γεωργήσῃτε (93). Ὡν ἐν τούτῳ μόνον ἐπαινέτων, ὅτι κἂν λιμῶ φθαρῶσιν, ἀλλ' εὐωδοῦσι, καὶ λαμπρὰς τυγχάνουσι τῆς ταφῆς. Πῶς; πολλοὶς βάλλονται καὶ ποικίλοις τοῖς ἀνθεσιν.

ΚΗ'. Τῶ ΑΥΤῶ (94).

His alteram ad Amphilocheum epistolam, ejusdem propemodum argumenti, sed non eodem tempore scriptam, subjungimus. Festive rogat Gregorius Amphilocheum, ut directum ad se hospitem laute et humaniter excipiens, oleribus eum honorare dignetur.

Τὰς ὀρεῖους μὲν, ὁμόρους δὲ τῇ Παμφυλίᾳ (95) πόλεις ἐπισκεψάμενοι, Γλαῦκον ἐκεῖ θαλάττιον ἐν τοῖς ὄρεσιν ἠλιεύσαμεν, οὐ λίνου δικτύοις τοῦ βυθοῦ τὸν ἰχθὺν ἐξελακύσαντες, ἀλλ' ἀγάπη φιλῶν τὸ θῆραμα

(85) Ὀστρακίην. Plin. Secund. *Hist. mundi* libro v, mentionem facit Ostracinae cujusdam ad fines Arabiæ positæ, a Pelusio lxxv mill. passuum distantis.

(86) Ὀζιζαλέως. Ozizale quædam erat Cappadocia regio, in qua tunc morabatur Amphilocheus.

(87) Ὡν ἀφθονία μὲν παρ' ὑμῖν. Ita Regg. duo, et Pass. Ed. male ὧν ἀφθονία ὑμῖν.

(88) Alias XIII. Scripta eodem anno.

(89) Ἡ χρυσολάχανα. Cod. Pass. καὶ τί γὰρ ἄλλο ἢ λάχανα; Et quid aliud quam olera?

(90) Καὶ λειμώνια φύλλα νέμεισθε. Pratenisique folia pascitis. Combefis.: Prataque virentia possidentis; existimat autem vatis cujusdam sibi ignoti esse hemistichium.

(91) Δρῶσιν μόνῃ τρέφονται τέττιγες. Virg.

A iis qui Ostracinam incolunt. Olera autem si a vire Ozizalensi petierimus, quorum apud vos summa copia, apud nos vero magna inopia est, nec mirum fuerit, nec a consuetudine alienum. Ne graveris itaque ad nos olera mittere plurima et pulcherrima, aut quantum certe potueris (nam exigua quoque pauperibus magna sunt), quandoquidem magnum etiam Basilium comna excipiemus, quem cave, ne quemadmodum saturum philosophantem expertus es, ita etiam esurientem et indignabundum experiaris.

XXVI. EIDEM.

Quam parce a vobis ad nos olera veniunt! et quid aliud sunt quam aurea olera? Atqui omnes vestrae opes in hortis et fluviis, et nemoribus et pomariis sitæ sunt, et olifera vobis est regio, quemadmodum aliis aurifera, pratenisique folia colitis. At frumentum vobis fabulosa felicitas est: et panis, ut dici solet, vobis est panis angelorum; ita vobis gratus, ac præter spem vestram fidemque venit. Aut igitur olera vestra copiosius nobis impertire, aut aliud quidem nihil comminabimur: verum frumentum nostrum continebimus. ac sciemus num cicadæ revera solo rore alantur.

XXVII. EIDEM.

Ludis. At ego Ozizalensis periculum novi, tum demum fame laborantis, cum maxime excolueritis. Quorum tamen hoc unum laudabile est, quod etiamsi fame intereant, tamen suaviter olent, ac splendidam sepulturam consequuntur. Qui tandem istud? Multis ac variis floribus conspergantur.

XXVIII. EIDEM.

Cum montanas et Pamphyliæ vicinas urbes iustrassemus, Glaucum ibi marinum in montibus piscati sumus; non lineis retibus e profundo extrahentes piscem, sed charitate amicorum captu-

Ecolg. v, ait:

Dumque thymo pascentur apes, dum rore cicadæ.

Hoc idem Plinius asserit, lib. xi, cap. 36. At eas rore ali solum argumentum est quod, cum excitatæ subvolant, reddant humorem. Neque enim ad excrementa corporis ullum foramen est, teste ibid. Plinio.

(92) Alias CLXIII. Scripta anno 369.

(93) Γεωργήσητε. Ita cod. Par., et duo Regii, et Combef. Ed. γεωργήσηται. Combef.: cum maxime messem feceritis, quod tota regio pratenis et hortensis vix quicquam tritici ferat, ut in epist. xxv, ad eundem.

(94) Alias CCXLI. Scripta tempore incerto.

(95) Τῇ Παμφυλίᾳ. Ita cod. Reg. In ed. τῆς Παμφυλίας.

ram irretientes. Uno verbo Glaucum ire pedes edoctum misimus probitati vestrae tabellarium, quem hospitio humaniter excipite, et hospitalitate Scripturis celebrata cum oleribus honorate.

XXIX. SOPHRONIO PRÆSIDI.

Cæsarius Nicææ ruinis expeditus, mox in patriam reversus, morbo corripitur, quem brevi mors consecuta est, anno 368 exeunte, vel incunte 369. Non solum dolore acerbissimo mors tam chari capillis Gregorium affecit, sed molestissimas etiam injectit. ut verbis ipsius utar (99), negotiorum incursionibus, quorum onere pressus ac gemens, querelas suas in variis carminibus et epistolis effudit. Exemplo esse potest hæc ipsa, qua Sophronium Constantinopoli præfectum orat, obsecrat, obtestatur, per amicitiam, per charissima quælibet, per vivos et mortuos, perque spes ipsas, ut sua auctoritate eos compescat, qui bona Cæsarii diripiabant. Epistolam autem hanc hucusque diatulumus, tum quia præmittenda erat ea, qua recens adeptam dignitatem Gregorius Sophronio gratulatur, tum quia illa mortuo statim Cæsario non videtur scripta.

Vides qualia nostra sint, et quomodo res humanæ velut in orbem volvuntur: ac nunc hi, nunc illi floreat, nunc marcescant; ita ut nec felicitas, nec infelicitas, ut dici solet, fixa stabilisque nobis permaneat, verum celerrime utraque commutetur ac delabatur; adeo ut ventis potius fidere quispiam possit, aut litteris in aqua scriptis, quam hominum prosperitati. Quod quidem, mea sententia, sit, ut harum rerum inconstantiam et inæqualitatem spectantes, concitatiores cursu ad Deum et futura properemus, ac nobis quoque ipsis nonnihil prospiciamus, parvam umbrarum et somniorum curam gerentes. Sed unde hæc fluxit oratio? non enim temere philosophor, nec incassum me ostento.

Erat quondam non obscuri nominis tuus quoque Cæsarius, imo, nisi me fraternus amor fallit, perquam ampli et splendidus, eruditionis nomine conspicuus, morum probitate plerisque superior, amicorum 25 etiam copia clarus et celebris, quorum inter primos principem te tuamque nobilitatem esse, tum ipse existimabat, tum nobis persuadebat. Ac vetera quidem hujusmodi erant; tuque etiam his plura a teipso adjicies, funebribus illum honoribus prosequens, et quod natura omnibus insitum est, mortuo quidpiam amplius elargiens. Nunc vero (ac ne siccis oculis hunc sermonem transmittas, aut honeste certe et commode collacrymes) hic quidem exanimis jacet, ab amicis inops, desertus, miserabilis, exigua myrrha donatus (si tamen hac quoque), ac paucis et

Δ σαγηνεύσαντες. Ἄπαξ δὲ τὸν Γλαῦκον πεζεύειν μάθοντα γραμματοφόρον προσαπεστάλακαμιν τῇ ὑμετέρῃ ἀγαθότητι (96), ὃν φιλοφρόνως ξενίσσατε, καὶ τῷ παρὰ ταῖς Γραφαῖς (97) εὐδοκίμουσι ξενισμῷ μετὰ λαχάων καταξιώσατε.

ΚΘ. ΣΟΦΡΟΝΙΩ ΥΠΙΑΡΧΩ (98).

Ὅραξ οἷα τὰ ἡμέτερα, καὶ ὅπως κύκλος τῶν ἀνθρωπίνων περιτρέχει πραγμάτων· νῦν μὲν τῶν, νῦν δὲ τῶν ἀνοθούτων καὶ ἀπανθοῦντων, καὶ οὔτε τοῦ εὖ πράττειν ἐστῶτος ἡμῖν, οὔτε τοῦ δυστυχεῖν, ὃ δὴ λέγουσιν, ἀλλὰ τάχιστα μετακινουμένου καὶ μεταπίπτοντος, ὡς αὖραις εἶναι μᾶλλον πιστεύειν, καὶ γράμμασι τοῖς καθ' ὕδατος, ἢ ἀνθρώπων εὐημερίᾳ. Τίνος ἐνεκεν; ἐμοὶ δοκεῖ, ἵνα τὸ ἐν τούτοις ἄστατον καὶ ἀνώμαλον θεωροῦντες, μᾶλλον τι προστρέχωμεν τῷ Θεῷ, καὶ τῷ μέλλοντι, καὶ τινα ποιῶμεθα καὶ ἡμῶν αὐτῶν ἐπιμέλειαν, βραχέα τῶν σκίων καὶ τῶν ὑνειράτων φροντίζοντες. Ἀλλὰ πόθεν ἡμῖν ὁ λόγος; οὐ γὰρ εἰκῆ ταῦτα φιλοσοφῶ, οὐδὲ διακηνῆς καλλωπίζομαι.

Ἦν ποτε τῶν οὐκ ἀφανῶν καὶ ὁ σὸς Καίσαρος, εἰ δὲ μὴ ὡς ἀδελφὸς ἀπατώμαι, καὶ τῶν λαν ἐπιφανῶν, γνώριμος μὲν ἐπὶ παιδεύσει, καλοκαγαθία δὲ ὑπὲρ τοὺς πολλοὺς (1), λαμπρὸς δὲ φίλων περιουσία, ὧν πρῶτον ἐν πρώτοις (2) σέ τε καὶ τὴν σὴν εὐγένειαν ὑπάρχειν αὐτῷ αὐτὸς τε ἐφφρόνει, καὶ ἡμᾶς ἐπειθε. Τὰ μὲν δὴ παλαιὰ ταῦτα, καὶ τὰ πλεῖω παρὰ σεαυτοῦ προσθήσει, τιμῶν αὐτὸν ἐπιτάφια· καὶ ὁ φύσει πάντες ἔχομεν ἀνθρωποὶ, μᾶλλον τι τῷ ἀπελθόντι χαρίζομενος (3). Τὰ δὲ νῦν (καὶ ὅπως μὴ παραδράμης (4) ἀδακρυτὶ τὸν λόγον, ἢ δακρυσαῖς γε εἰς καλὸν καὶ χρήσιμον·) ὁ μὲν κεῖται νεκρὸς, ἀφίλος, ἔρημος, ἐλεούμενος, σμύρνης ὀλίγης ἤξωμένος (εἰ γε καὶ τούτου), καὶ μικρῶν ἐνδυμάτων τῶν τελευταίων (5)· πολὺ γε εἶτι καὶ τούτων ἐλεούμενος. Ἐπιπεπτώκασι δὲ οἱ ἔχθροὶ, ὡς γε πυνθά-

(96) Τῇ ὑμετέρῃ ἀγαθότητι. Cod. Reg. πρὸς τὴν ὑμετέρην ἀγαθότητα.

(97) Τῷ παρὰ ταῖς Γραφαῖς. Ita codd. Regg. duo. In ed. deest τῷ.

(98) Alias XVIII. Scripta circa finem anni 369.— Σωφρονίῳ Ὑπάρχῳ. Amm. Marcellinus, lib. xxvi, meminit ejusdem Sophronii primum notarii, deinde præfecti Constantinopoleos sub Valente, qui is esse videtur ad quem scribit noster Theologus. Hæc Billius: Ac nunc, ac vide ut siccis oculis, etc.: alii legunt, καὶ πῶς μοι παραδράμης, etc., et quomodo siccis oculis hunc sermonem transmitteres, aut commode et utiliter collacrymares? Quasi diceret Sophronium neque non lacrymari posse, neque ita lacrymari, ut lacrymando aliquid proficiat. Montac. legit ὅπως μοι. Morel. ὅπως μὴ μοι, etc.; at Combef. nihil mutandum iudicat, et ejus versionem sequimur, παραδράμης ἀδακρυτὶ τὸν λόγον.

(99) Greg., Carm. lib. ii, carm. ii, vers. 376.

(1) Καλοκαγαθία δὲ ὑπὲρ τοὺς πολλοὺς. Combef.: Morum probitate quam pro vulgi ratione superior.

(2) Πρῶτον ἐν πρώτοις. Ita codd. duo Regg. In ed. ἐν πρώτοις desunt. Paulo infra αὐτὸς τε ἐφφρό-

vet. Bill., tum ipse confidebat.

(3) Ἀπελθόντι χαρίζομενος. Ita cod. et Combef. In ed. χαρίζομενοι.

(4) Καὶ ὅπως μὴ παραδράμης. Apparet, inquit Billius, legendum esse ὅπως μοι παραδράμης, ut in Frob., non ὅπως μὴ, ut in Hervag., quod aperte indicat id quod sequitur, ἢ δακρυσαῖς γε, etc., quod præcedentibus verbis opponi videtur. Vertit Billius: Ac nunc, ac vide ut siccis oculis, etc.: alii legunt, καὶ πῶς μοι παραδράμης, etc., et quomodo siccis oculis hunc sermonem transmitteres, aut commode et utiliter collacrymares? Quasi diceret Sophronium neque non lacrymari posse, neque ita lacrymari, ut lacrymando aliquid proficiat. Montac. legit ὅπως μοι. Morel. ὅπως μὴ μοι, etc.; at Combef. nihil mutandum iudicat, et ejus versionem sequimur, παραδράμης ἀδακρυτὶ τὸν λόγον.

(5) Τῶν τελευταίων. Ita codd. duo Regg. Montac. Morel. et editi nonnulli. Bill. τῶν εὐτελῶν, vilibus.

νομαι, καὶ ἄλλος ἄλλοθεν τὰ ἐκείνου κατὰ πολλὴν Ἀ
 ἔξουσίαν, οἱ μὲν διαρπάξουσιν, οἱ δὲ μέλλουσιν. Ἡ
 τῆς ἀναλλαγίας, ὡς τῆς ὠμότητος! Καὶ ὁ κωλύων
 οὐδεὶς· ἀλλ' ὁ γὰρ φιλανθρωπότητος, τοῦτο χαρίζεται
 μόνον, ἀνακαλεῖται τοὺς νόμους· καὶ εἰ δεῖ συντό-
 μως εἰπεῖν, ὄραμα γεγύναμεν, οἷ ποτε νομισθέντες
 εὐδαίμονες. Ταῦτα μὴ ἀνεκτὰ (6) φανήτω σοι· ἀλλὰ
 καὶ συνάλησον, καὶ συναγανάκτησον, καὶ δὸς χάριν
 νεκρῷ Καίσαρι. Ναὶ πρὸς τῆς φιλίας αὐτῆς· καὶ
 πρὸς τῶν σῶν φιλιτάτων καὶ τῶν ἐλπίδων, ἃς ποιη-
 σον σεαυτῷ δεξιὰς, πιστὸς τῷ ἀπελθόντι φανεὶς
 καὶ γνήσιος· ἵνα καὶ τοῖς ζῶσι τοῦτο χάριση, καὶ
 ποιήσῃς αὐτοὺς εὐέλπιδας. Οἶμαι περὶ χρημάτων
 ἡμᾶς ἀλγεῖν; τὸ τῆς αἰσχύνης ἡμῖν ἀφορητότερον,
 εἰ δόξειε μόνος τῶν ἀπάντων Καίσαριος μὴ ἐσχη-
 κέναι φίλους, ὁ δὲ καὶ πολλοὺς ἔχειν οἰόμενος. Ἡ Β
 μὲν πρεσβεία τοιαύτη, καὶ παρὰ τοιούτων (7),
 ἐπειδὴ σοι καὶ τὸ καθ' ἡμᾶς ἴσως οὐ παρέργον. Ἄ
 δὲ βοηθήσεις, καὶ δι' ὧν, καὶ ὅπως, τὰ τε πρά-
 γματα ὑποθήσεται, καὶ ἡ σὴ διασκέψεται σύν-
 σεις.
 amicis carnisse videatur, qui permultos etiam sibi esse existimabat. Ac deprecatio talis est, atque
 a talibus profecta, quandoquidem tu nos quoque fortasse non contemnendo loco habes. Quod autem
 auxilium, et quibus adminiculis, quaque ratione ferendum sit, tum res ipsæ admonebunt, tum pru-
 dentia tua dispiciet.

Α'. ΦΙΛΑΓΡΙΟ (8).

Non statim post Cæsarii mortem scriptam esse hanc epistolam ipsum epistolæ initium insinuat; sed non
 tam longo post tempore, ut arbitratu Tillemontius, qui decem post annos scriptam hinc forte colligit, quod
 in hac epistola scripserit Gregorius, sibi vitæ consuetudinem cum Philagrio a livore ereptam, qui res suas
 moleste constituerat. Nulla certe negotia suere, decimo post mortem Cæsarii anno, neque per id tempus,
 quod effluxit ab ejus morte, donec Constantinopolim se conferret, quæ impedimento fieri potuerint Gregorio,
 quominus Philagrio sui consuetudine uteretur. Vox livor videtur sucum fecisse viro docto, qui eam de iti-
 nere Constantinopolitano forte est interpretatus. Verum nihil Gregorio familiarius quam vox ista, qua passim
 utitur, dum vitæ suæ molestos adversosque casus narrat, sive antequam Constantinopolim peteret, sive post-
 quam inde digressus est. Quidquid adversi et molesti contigit, livori tribuit, ut sexcentis locis facillimum
 est demonstrare. Sæpius etiam hac voce diabolum intelligit. Sera profecto et importuna de morte Cæsarii
 post decem annos querimonia. Nobis igitur videtur scriptam hanc esse epistolam, quo tempore negotiis op-
 pressus, Sophronii Constantinopolitani præfecti, datis ad eum litteris, opem implorabat adversus facultatum
 Cæsarii prædatores.

Καίσαριον οὐκ ἔχω· ἐρῶ γάρ, καὶ εἰ μὴ φιλό- C
 σοφον τὸ πάθος. Στέργω τὰ Καίσαριον (9), καὶ ὁ
 τί ποτ' ἂν ἴδω Καίσαριον γνῶρισμα, καὶ περι-
 πτύσσομαι καὶ ἀσπάζομαι, καὶ οἶονεῖ αὐτὸν ὄρα
 δοκῶ, καὶ συνεῖναι, καὶ διαλέγεσθαι. Οἶον ἔπαθον
 καὶ νῦν (10) ἐπὶ τοῖς σοῖς γράμμασιν. Ὅμοῦ γὰρ
 ἀνέγνων τὸ πρόγραμμα τῆς ἐπιστολῆς, τὸ γλυκὺ
 μοι πρᾶγμα καὶ ὄνομα τὸ Φιλάτριον, καὶ πάντα
 μοι ἀθρόως ὑπεσιῆλθε τὰ ποτε τερπνὰ, αἱ πόλεις,
 αἱ διατριβαί, ἡ τράπεζα, ἡ πενία (11), τὰ τῆς
 ἐρατεινῆς ὀμηλικῆς, ὁ φησὶν Ὅμηρος (12), ἡ πα-

(6) Ταῦτα μὴ ἀνεκτὰ. Bill.: Hæc tibi ne levia et
 tolerabilia videantur, obsecro. Mox, ἀλλὰ καὶ συν-
 ἀλησον, Bill., verum et vicem nostram dolo.

(7) Παρὰ τοιούτων. Mallet Combef. περὶ τοιού-
 των.

(8) Alias XL. Scripta circa idem tempus.—Φιλα-
 γριον. Hæc epistola, inquit Bill., Eudoxii nomen
 præfererat, non Philagrio; sed quis hoc tyrographi
 oscitantæ ascribendum non videt, cum in ea
 Gregorius Philagrio nominatim mentionem faciat?
 Consimilis error in alia quadam epistola, nunc
 xxxii, inolevit.

(9) Στέργω τὰ Καίσαριον. Combef., Quæ Cæsarii

ultimis integumentis: magnique etiam æstimand-
 dum, quod hæc quoque hominum commiseratione
 consecutus sit. Impetum autem hostes fecerunt,
 ut audio, atque ejus facultates alii aliunde liber-
 rime et insolentissime, partim diripiunt, partim
 jamjam direpturi sunt. Ingentem crudelitatem et
 immanitatem! Nec quisquam est qui prohibeat;
 sed humanissimus quisque hoc solum præstat,
 quod legum fidem implorat et obtestatur; atque
 ut uno verbo dicam, fabula facti sumus, qui fel-
 ces quondam habebamur. Ne tibi hæc ferenda
 videantur; at una mecum vicem nostram dolo, et
 simul indignare, beneficioque Cæsarium e vivis
 sublatum affice. Eia te per amicitiam ipsam ob-
 testor; eia per ea, quæ charissima habes, per-
 spes animo conceptas, quas tibi faustas effice.
 fidum te et sincerum amicum mortuo præbens;
 ut iis etiam, qui vita fruuntur, hoc largiaris, ac
 spem meliorem afferas. An tu pecuniarum nomine
 nos angere putas? Intolerabilior nobis ignominia
 fuerit, si solus ex omnibus mortalibus Cæsarius

amicis carnisse videatur, qui permultos etiam sibi esse existimabat. Ac deprecatio talis est, atque
 a talibus profecta, quandoquidem tu nos quoque fortasse non contemnendo loco habes. Quod autem
 auxilium, et quibus adminiculis, quaque ratione ferendum sit, tum res ipsæ admonebunt, tum pru-
 dentia tua dispiciet.

26 XXX. PHILAGRIO.

Cæsarium non habeo; dicam enim, etsi parum
 philosophicus est hic affectus. Cæsarii rebus ac-
 quiesco, et si quid aliquando videam, quod mihi
 memoriam illius refricet, hoc amplector et ex-
 osculor, ac velut eum intueri mihi videor, simulque
 versari et confabulari. Id adeo mihi nunc in lit-
 teris tuis accidit. Nam simulac primam epistolæ
 partem legi, ac Philagrium, re nomineque mihi
 suavissimum vidi, omnes mihi veteres jucunditates
 in animum repente subierunt, urbes, studia,
 mensa, paupertas, atque jucundissimi sodaliti,

sunt! nativa prosequor amoris sui.

(10) Οἶον ἔπαθον καὶ νῦν. Ita cod. et Combef.
 In edit. καὶ οἶον ἔπαθον νῦν.

(11) Ἡ τράπεζα, ἡ πενία. Si mendo caret ea
 vox, ἡ πενία, ait Combef., indicio est ἀσχέσαι opem
 dedisse Philagrium, qua sic paupertatem col-
 luerit, Gregorio illi palæstræ socio. Hinc forte le-
 gendum vellent quidam ἡ τράπεζα ἡ κοινὴ, mensa
 communis.

(12) Ὁ φησὶν Ὅμηρος. Helena, Iliad. iii, 173,
 Priamum alloquens, sic inter cætera ait:
 Ὡς δεύλεον θάνατός μοι ἀδερὶν κακός, ἐπὶ πότῳ δειρῷ
 γέει σὺν ἐπόμην, θάλαμον γρωτοῦς τε λιποῦσα,

ut Homeri verbis utar, vel ludicra, vel seria, litterarii sudores, communes præceptores, spei sublimitas, cunctaque alia ejus ætatis bona, quæ quisquam percensere possit : quorum ego vel sola recordatione apprime delector. Quare ut tua opera magis etiam adhuc inter nos congregiamur, calamum move, ac si mihi rem gratam facere cupis, scribe. Nam ne hoc quidem procul dubio nobis parvi momenti est ; tametsi, quod maximum erat, hoc est, vitæ consuetudinem, nobis livor abripuit, res nostras moleste constituens.

XXXI. EIDEM.

Plures sunt ad Philagrium consolatoriae Gregorii epistolæ, quarum hæc prima esse, cæterisque præmittenda videtur : quippe quam tunc scripsit, cum primo laborantis amici nuntium audivit : tum maxime, quia nulla patientiæ Philagrii mentis, cujus præclara in sequentibus epistolis exempla commemorat. Quinimo euni animo simul cum corpore dejectum, afflictionemque deplorare suam, non obscure significat. Demum novitius in pietate videri potest homo, qui morbi solatia in Homeri Demosthenisque lectione quaerit.

Quæ tibi molesta sunt, utique et nobis. Amicorum enim, pro eo atque amicitia lex poscit, communia omnia, tam prospera quam adversa esse censemus. Quanquam, 27 si de his rebus nonnihil philosophandum est, atque apud te, ut par est, disserendum (quod etiam ipsum ipsam amicitia lex dicit), nolo, nec honestum esse censeo, te, hoc est, Philagrium, virum singulari rerum divinarum doctrina præditum, eodem modo affici, quo plerique solent ; nec simul cum corpore dejici, atque afflictionem ut incurabilem deplorare : verum dolori resistere, atque animo vel nunc maxime purgari, vinculisque superiores te præbere ; ac morbum nihil aliud esse ducere, quam utilem quamdam disciplinam, huc videlicet tendentem, ut et corpora et omnia quæ ad corpus spectant, et quidquid fluxum ac turbulentum est interiturumque contemns, ac pro nihilo putans, totam te celesti parti addicas ; nec præsentī tempori, sed futuro ævo vivas, mortisque meditationem, ut Plato ait, hanc vitam existimes, atque ab hoc sive corpore, sive sepulcro, ut idem loquitur, animam, quoad ejus fieri poterit, solvas. Si hæc philosophis, vir præstantissime, atque hunc animum geras, tui maximam ipse utilitatem inde capies, tum maiorem nostrum ex morbo tuo conceptum

Α γνια, ἢ σπουδάσματα, αἱ τῶν λόγων ἰδρωῆτες, αἱ κοινοὶ παιδεύται, τὸ τῶν ἐλπίδων ὕψος, πάντα ὅσα ἂν εἴποι τις τῶν τηλικαῦτα καλῶν, οἷς ἐγὼ χαίρω διαφερόντως καὶ μεμνημένος. Ἴν' οὖν ἐτι μᾶλλον ὀμιλῶμεν τούτους καὶ διὰ σοῦ, κινῶ τὴν γραφίδα, καὶ χαρίζου τὸ ἐπιστέλλειν. Πάντως οὐδὲ τοῦθ' ἡμῖν μικρὸν, εἰ καὶ τὸ μέγιστον ἤρπασεν ἡμῶν ὁ φθόνος, τὴν συνουσίαν, λυπηρῶς διαθείς τὰ ἡμέτερα.

ΛΑ'. Τῷ ΑΥΤῷ (13).

Α μὲν ἐτι σοι λυπηρὰ, πάντως καὶ ἡμῖν. Κοινὰ γὰρ ποιούμεθα πάντα (14) τὰ τῶν φίλων, εὖ τε καὶ ὡς ἐτέρως ἔχοντα, ὡσπερ δὴ καὶ φίλας (15) ὄρος ἐστὶ. Καίτοι περὶ τούτων εἰ τι δεῖ (16) φιλοσοφῆσαι, καὶ τὰ εἰκότα διαλεχθῆναί σοι (ὡσπερ οὖν δὴ καὶ ὁ τῆς φίλας (17) ὑποτίθεται νόμος), οὐ βούλομαι σε, οὐδέ γε καλῶς ἔχειν ὑπολαμβάνω, Φιλάγριον ὄντα, καὶ τὰ θεῖα διαφερόντως πεπαιδευμένον, ταυτὸν πάσχειν τοῖς πολλοῖς, οὐδὲ συγκαταπίπτειν τῷ σώματι, οὐδὲ ὡς ἀνήκεστον τὴν κακοπάθειαν ἐδύρεσθαι, ἀλλ' ἐμφιλοσοφῆσαι τῷ πάθει (18), καὶ τὴν διάνοιαν νῦν δὴ (19) καὶ μάλιστα ἐκκαθαίρεσθαι, καὶ κρεῖττω γαίνεσθαι τῶν δεσμῶν, καὶ ἡγείσθαι τὴν νόσον παιδαγωγίαν (20) πρὸς τὸ συμφέρον, τοῦτο δὲ ἐστι, περιφρονῶντα τὸ σῶμα καὶ τὰ σωματικὰ, καὶ πᾶν τὸ βίον (21) καὶ ταραχῶδες, καὶ ἀπολλύμενον, βίον τῆς ἀνω γενέσθαι μοίρας· καὶ ζῆν ἀντὶ τοῦ παρόντος τῷ μέλλοντι (22), θανάτου μελέτην (23), τοῦτο ὃ φησι Πλάτων, τὸν τῆδε βίον ποιοῦμενον, καὶ λύοντα τὴν ψυχὴν τοῦ εἴτε σώματος, εἴτε σήματος (24), κατ' ἐκείνον εἰπεῖν, ὅση δύναμις. Ἄν ταῦτα φιλοσοφῆς, ὦ ἄριστε, καὶ οὕτως ἔγῃς, αὐτός τε ὠνήσῃ τὰ μέγιστα, καὶ ἡμᾶς ἐπὶ σοὶ βάρους ποιήσεις, καὶ πολλοὺς διδάξεις ἐμφιλοσοφῆσαι τοῖς πάθει (25). Καὶ πρὸς γε, οὐ μικρὸν κερδανεῖς (εἰ τί σοι καὶ τοῦτου μέλει [26]), τὸ

Παῖδά τε τηλυγέτην καὶ ὀμηλικὴν ἐρατεινήν.

Ὀμηλικὴν ἐρατεινήν exponit Didymus τὰς ἐπεραστούς ὀμηλικὰς, amabiles meas æquales.

Utinam mors mihi gratificata esset acerba, cum huc Filium tuum secuta sum, thalamo fratribusque relicta,

Filiæque unica, ceterisque æqualium amabili.

(13) Alias LXX. Scripta anno 369 labente.

(14) Πάντα. Ueest in cod. Pass.

(15) Φίλας ὄρος. Ita codd. duo Regg. et Pass. Editi prave ἔρωσ, quod observaverat Billius.

(16) Εἰ τι δεῖ. Ita Pass., quam lectionem sic emendatam prætulisse videtur Billius. Ed. εἰ τι δὴ.

(17) Ὁ τῆς φίλας. Cod. Reg. et Combef. ὁ φιλοσοφίας.

(18) Ἐμφιλοσοφῆσαι τῷ πάθει. Philosophiæ, cum pietati Christianæ convenienter morbum perferre.

(19) Νῦν δὴ. Pass. νῦν δὲ.

(20) Ἠγείσθαι τὴν νόσον παιδαγωγίαν. Morias. et Morel. ἡττάσθαι τὴν νόσον παιδαγωγίαν.

(21) Καὶ πᾶν τὸ βίον. Ita cod. Reg., Morias et Morel. Pass. πᾶν ὠραῖον, ei quidquid tempori subiacet. In edit. πᾶν ὃ τι βίον.

(22) Καὶ ζῆν ἀντὶ τοῦ παρόντος τῷ μέλλοντι. Nec præsentī tempori, sed futuro ævo vivas ; id est, vitam agas quæ non tam præsentī quam futuro intenta sit sæculo. Pass. ζῆν.

(23) Θανάτου μελέτην. Mortis meditationem : sic enim Plato philosophiam desinit in Phædone.

(24) Εἴτε σήματος. Socrates apud Platonem in Cratylo σῶμα dictum putat, quia animæ σῆμα, id est, sepulcrum sit, quasi ipsa nunc in corpore sepulta sit. Hæc Billius.

(25) Πολλοὺς διδάξεις ἐμφιλοσοφῆσαι τοῖς πάθει. Combef., multos docebis in morbis philosophari.

(26) Τοῦτου μέλει. Ita cod. duo Regg. Pass. Morel. et Combef. In edit. τοῦτου μέλλοι.

παρὰ πάντων θαυμάζεσθαι. Τῶν δὲ πυχτίων ὧν ἤτησας, τὸ μὲν εὔρον, καὶ Ἐπεμφά σοι προθύμως, τὸ Δημοσθενικὸν λέγω· τὸ δὲ ἐζημιώθην· οὐκ ἔχω οὐλοὺ σὺ χρήσεις (27), τὴν Ἰλιάδα. Μὴ γάρ μοι διαπιστήσης, ὅτι μόνον τούτων ἀπολαύειν νομίζω, καὶ μόνον κακῆσθαι καλῶς, ὧν ἂν αὐτὸς μετάσχοις, καὶ οἷς ἂν ὡς σεαυτοῦ χρήσαι.

beo, nimirum Iliadem. Mibi enim in hoc velim eaque sola recte possidere existimem, quorum

levabis, tum etiam multis ad dolores sapienter ferendos documentum præbebis. Denique non parvum lucrum facies (si tamen id quoque tibi curæ est), nempe quod in admiratione apud omnes eris. Ex libris porro quos postulas, alterum inveni, eumque ad te libenter misi, nempe Demosthenicum : alterum vero amis ; quem posscis, non habedem ne abroges, quippe qui me his solis frui, ipse particeps es, quibusque, ut tuis, uteris.

AB. ΤΩ ΑΥΤΩ (28).

XXXII. EIDEM.

Epistolam superiore proximo secuta est intervallo ista, in qua jam Philagrío gratulatur, quod in ærumnis et doloribus philosophice se gerat, eximiaque det omnibus exemplum tolerantia. Ipse plura profert petita a profanis scriptoribus patientia exempla, quibus ad fortiter tolerandos corporis dolores excitet.

Εὖ γε ὅτι φιλοσοφεῖς ἐν τοῖς πάθει, καὶ γίνῃ πολλοῖς ὑπόδειγμα τῆς ἐν τοῖς ἀλγεῖνοις καρτερίας· καὶ ὡς περ ἐπὶ παντὶ βελτίστῳ κατεχρῶ τῷ σώματι, ἤνικα ὑγιεινῶς εἶχες, οὕτω καὶ νῦν τούτῳ χρῶ καλῶς (29), ἐπειδὴ γε ἀσθενῶς ἔχεις, καὶ ἀργεῖς οὐκ ἀργῶς, ἵν' οὕτως εἴπω. Φιλοσοφεῖς γάρ, καὶ ὁ φασὶ Διογένην εἰρηχέναι ποτὲ πυρέττοντα, καὶ διακαρτεροῦντα, τοῦτο καὶ αὐτὸς παρέχεις ὄρξην, ψυχῆς πάλην καὶ σώματος. Τοῦτο ἔπρεπε τῷ ἐμῷ Φιλαγρίῳ, μὴ μαλακίζεσθαι, μηδὲ κάμπτεσθαι πρὸς τὰ πάθη, ἀλλὰ περιφρονεῖν (30) τὸν πηλὸν, καὶ τὸ μὲν σῶμα ἔξιν πάσχειν τὰ ἑαυτοῦ, πάντως ἢ νῦν ἢ ὕστερον λυθησόμενον νόμῳ φύσεως (οἰχθήσεται γὰρ ἢ νόσῳ κάμνον (31), ἢ χρόνῳ)· αὐτὴν δὲ ὑψοῦ τὴν ψυχὴν ἔχειν, καὶ μετὰ Θεοῦ τετάχθαι τοῖς λογισμοῖς, κάκαίνο εἰδέναι, ὅτι τῶν ἀτόπων ἐστίν, ἡμᾶς ἔξω μὲν κινδύνων φιλοσοφεῖν (32), ἐν δὲ ταῖς χρεαῖσι C ἀφιλοσόφους φαίνεσθαι, καὶ διαψεύδεσθαι τὴν ὑπόσχεσιν.

philosophari, tempore autem id postulante philosophiæ expertes apparere, nec quod profitemur, præstare.

Gratulor tibi, quod philosophice in calamitatibus te geris multaque tolerantia in rebus acerbis exemplum existis : et quemadmodum ad optima quæque corpore utebaris, cum sanus esses, ita nunc quoque eo præclare utere, postquam in morbum incidisti, atque otiaris minime otiose, ut ita loquar. Philosopharis enim, et, quod Diogenem olim dixisse ferunt, cum febre laboraret, ac dolorem fortiter perferret, hoc ipse quoque præbes, nimirum animæ et corporis collectationem. Hoc scilicet Philagrimum meum decebat, nempe non emolliri, nec doloribus frangi, sed lutum contemnere, ac corpus quidem sinere ea pati, quæ ipsius natura fert, naturæ lege omnino, vel nunc, vel postea dilapsurum : (interibit enim, vel morbo, vel senectute confectum ;) sursum autem animam habere, ac per cogitationes cum Deo conjungi, illudque minime ignorare, absurdum ac præposterum esse nos extra pericula philosophari, tempore autem id postulante philosophiæ expertes apparere, nec quod profitemur, præstare.

Πάντα ἐπῆλθες δηλαδὴ τῇ διανοίᾳ, ὅσα ἡμέτερα, ὅσα ἀλλότρια, ὡς ἄνθρωπος (33) πεπαιδευμένος ἐν ἀμφοτέροις, καὶ παιδευτὴς ἄλλων· καὶ ἐκ πάντων σεαυτῷ συνελέξω τὸ τῆς ἀνθρωπίας φάρμακον (34). Ἴνα δὲ σοι κάγα συμπιλοσοφῆσω μικρὸν, εἰ τοῦτο κελεύεις, οὐκ ἐπαινῶ τοῦ Ἀριστοτέλους τὸ μικρολόγον, ὅς τὴν εὐδαιμονίαν ἡμῖν ὀρίζομενος, μέχρι μὲν τινος προῆλθεν ὀρθῶς, ψυχῆς ἐνέργειαν κατ' ἀρετὴν (35) εἶναι ταύτην ἀποφηνάμενος· καὶ προσθεῖς, ἐν βίῳ τελείῳ, καὶ τοῦτο μάλα σοφῶς, διὰ τὸ τρεπτὸν ἡμῶν καὶ εὐμετάπτωτον τῆς φύσεως. Ἐκεῖνο δὲ οὐκ ἐστὶ μεγαλοπρεπῶς, ἀλλὰ καὶ λίαν ταπεινῶς, ὅτι καὶ τὴν ἐξῴθεν εὐετηρίαν προστίθησιν· ὡς εἰ τύχοι πένης τις ὧν, ἢ νοσώδης, ἢ

Omnia quidem animo pervolvisti, tam nostra quam extranea, utpote vir in utriusque eruditus, et aliorum præceptor ; atque humanitatis pharmacum tibi ipse ex omnibus collegisti. Verum ut tecum, si ita jubes, nonnihil philosopher, Aristotelis jejunitatem non probo, qui beatitudinem nobis definiens, quodam tenus quidem recte progressus est, nempe animæ actionem secundum virtutem esse illam pronuntians, addensque, in vita perfecta, hoc quoque ipsum admodum sapienter, propter mutabilem facileque in diversum labentem naturæ nostræ conditionem. At illud non jam magnifice, sed perquam sordide et abjecte, quod externam quoque bonorum abundantiam

(27) Οἶον σὺ χρήσεις. Ita codd. duo Regg. Pass. Montac. et Morel. In ed. deest σὺ.
 (28) Alias LXIV. Scripta post superiorem.
 (29) Τούτῳ χρῶ καλῶς. Ita cod. Reg. In uno legitur χρῆσαι τούτῳ καλῶς. Ed. τούτῳ χρῆ.
 (30) Ἀλλὰ περιφρονεῖν. Cod. Pass. ἀλλὰ καταφρονεῖν.
 (31) Νόσῳ κάμνον. Cod. Reg. νόσῳ καμόν. Mox, αὐτὴν δὲ ὑψοῦ, ipsum vero sursum animum habere. Ὑψοῦ adverbium est.
 (32) Ἡμᾶς ἔξω μὲν κινδύνων φιλοσοφεῖν. Gubernator in tempestate dignoscitur, inquit Cypria-

nus, serm. iv De mortalitate, in acie miles probatur. Delicata jactatio est, cum periculum non est : conflictatio in adversis probatio est veritatis. Hæc BILL.
 (33) Ὡς ἄνθρωπος. Ita cod. Reg. Montac. et Morel. Male editi ὅσα.
 (34) Τῆς ἀνθρωπίας φάρμακον. Combef. τὸ τῆς ἀνίας φάρμακον, mæroris pharmacum ; quæ lectio ipsi videtur commoda.
 (35) Ψυχῆς ἐνέργειαν κατ' ἀρετὴν. Ita enim beatitudinem definit Aristoteles, lib. i Ethic. ad Nicomachum.

adjunxit; ita ut si quis inops sit, aut valetudinarius; aut obscuro genere, aut a patria extorris, propterea ipse a beatitudine arceatur. At Stoicorum animi magnitudinem ac præstantiam laudo, qui res externas nullum ad beatitudinem impedimentum afferre dicunt, sed virum bonum beatum esse, etiamsi in Phalaridis tauro cremetur.

Ob eamque causam non eos tantum admirror, qui apud nos pro virtute periculis se obtulerunt, aut calamitatem fortiter tulerunt, sed externos etiam, qui similes eorum existerunt, verbi gratia, Anaxarchum illum, Epictetum, Socratem, ut ne plures recenscam: quorum primus, cum manus ipsius, tyranno ita imperante, in mortario contunderentur, carnifices Anaxarchi **29** culeum tundere jubebat (ita videlicet hanc arumnosam carunculam appellans), quasi Anaxarchus ipse minime tunderetur, hoc est, philosophi anima: quod quidem apud nos externus homo et internus appellatur. Alter, cum crus ipsi stringeretur ac distorqueretur, velut in alieno corpore philosophabatur, citiusque crus perfractum esse visum est, quam ipse vim doloris persensisse. Socrates denique ab Atheniensibus ad mortem damnatus, carceremque, ut scis, incolens, prius quidem de corpore, tanquam de alio carcere, cum discipulis disseribat; et cumque fugam inire liceret, id facere recusavit: postquam autem cicuta oblata est, perlibenter accepit, perinde ac non letale poculum acciperet, sed propinando amicos ad potandum invitaret. His Jobum quoque nostrum **C** adjecissem, nisi te scirem ab ejus doloribus, Deo opitulante, longe remotum esse, atque etiam fore.

His rationibus te ipsum mulcere mihi videris, vir divine et sacrosancte, atque hanc medicinam adhibens, tum ipse levius, ut reor, habiturus es, tum nos etiam laudum tuarum præcones et amicos voluptate afficies; nimirum te ipsum ita comparans, ut nec morbo debiliteris, nec, quod ait David ¹, ob peccatorum pacem, eorumque in hac vita felicem rerum cursum offendaris: quin potius purgeris (si hoc verbo in te uti fas est), atque infirmitatem, virtutis materiam existimes.

¹ Psal. LXXII, 2, 3.

(36) Τὸν Ἀναξάρχου. Anaxarchus philosophus, mortuo Alexandro, apud quem summo in honore fuerat, in Græciam rediens, a Nicocreonte Cyrenarum tyranno interceptus, novo et inaudito supplicii genere cruciatus est. Epictetus autem summo fuit in honore apud Adrianum imperatorem, ut testis est Ælius Spartianus in Adriano. Hæc BILL.

(37) Ὅπερ ἡμῖν ὁ ἐντὸς καὶ ὁ ἐκτὸς ἀνθρώπος. Ita cod. Reg. In edit. Ὅπερ ἡμῖν ὁ ἐντὸς καὶ ὁ ἐκτὸς. (38) Κατατεινόμενος καὶ στρεβλούμενος. Bill. cum crus illi frangeretur; at videtur putatione crus amisisse; quod Gregorius cataeγῆναι dixit. Suidas, πηρωθεὶς τὸ σκέλος ὑπὸ βέματος, altero crure mutilatus ex deflusione, quod longe est a crurifragio tortorio.

(39) Δέχεται μάλα ἡδέως. Cod. Reg. et Combef.

A δυσγενής, ἡ φυγόπατρις, παρὰ τοῦτο αὐτῷ τῆς εὐδαιμονίας κωλυμένης. Ἐπαινῶ δὲ τῶν ἀπὸ τῆς Στοᾶς τὸ νεανικὸν τε καὶ μεγαλόνοον, οἱ μηδὲν κωλύειν φασὶ πρὸς εὐδαιμονίαν τὰ ἔξωθεν, ἀλλ' εἶναι τὸν σπουδαῖον μακάριον, κἂν ὁ Φαλάριδος ταῦρος ἔχη καίμενον.

Καὶ διὰ τοῦτο θαυμάζω μὲν τοὺς παρ' ἡμῖν ὑπὲρ τοῦ καλοῦ κινδυνεύσαντας, ἡ συμφορὰν διενεγκόντας νεανικῶς· θαυμάζω δὲ καὶ τῶν ἔξωθεν τοὺς τοῦτοις παραπλησίους, οἷον τὸν Ἀναξάρχου (36) ἐκεῖνον, τὸν Ἐπίκτητον, τὸν Σωκράτην, ἵνα μὴ λέγω πολλοὺς· ὧν ὁ μὲν ἐν ὀλίγῳ κοπτομένων αὐτοῦ τῶν χειρῶν, οὕτω τοῦ τυράννου κελεύοντος, πίσειν τὸν Ἀναξάρχου θύλακον διεκλευένο τοῖς βασανισταῖς. Τί τοῦτο λέγων; τὸ μοχθηρὸν ἡμῶν σαρκίον· ὡς Ἀναξάρχου γε οὐ πτισσομένου, τῆς φιλοσόφου ψυχῆς· ὅπερ ἡμῖν ὁ ἐντὸς, καὶ ὁ ἐκτὸς ἀνθρώπος (37) ὀνομάζεται. Ὁ δὲ τὸ σκέλος κατατεινόμενος καὶ στρεβλούμενος (38) ἐπιλοσόφει ὡς περ ἐν ἀλλοτρίῳ τῷ σώματι· καὶ θάττον καταεγῆναι τὸ σκέλος, ἡ ἐπαισθάνεσθαι τῆς βίας ἔδοξε. Σωκράτης δὲ τὸν θάνατον ὑπὸ Ἀθηναίων κατακριθεὶς, καὶ οἰκῶν, ὡς οἶσα, τὸ δεσμοτήριον, τέως μὲν, ὡς ὑπὲρ ἄλλου δεσμοτηρίου τοῦ σώματος τοῖς μαθηταῖς διελέγετο, καὶ φυγεῖν ἔβην, ἀπηξίωσεν· ἐπειδὴ δὲ προσηνέχθη τὸ κύνειον, δέχεται μάλα ἡδέως (39), ὡς περ οὐκ ἐπὶ θανάτῳ δεχόμενος, ἀλλὰ φιλοτησίας προπινόμενος. Προσέθηκα δ' ἂν τοῦτοις καὶ Ἰὼβ τὸν ἡμέτερον, εἰ μὴ σε ἴδειν πόρρω τῶν **C** (40) ἐκεῖνου παθῶν, καὶ ὄντα σὺν Θεῷ, καὶ ἐσόμενον. Deo opitulante, longe remotum esse, atque etiam

Ταῦτά μοι δοκεῖς καταπᾶδειν (41) σεαυτοῦ, ὧς θεία καὶ ἱερὰ κεφαλὴ, καὶ οὕτω σεαυτὸν ἰατρεύων, αὐτὸς τε ἂν βίων γενέσθαι, καὶ ἡμᾶς εὐφραίνειν τοὺς σου ἐπαινέτας καὶ ἑραστάς, οὐδὲν ὑπὸ τῆς νόσου καμπτόμενος (42), οὐδὲν, ὃ φησὶν ὁ θεὸς Δαβὶδ, ὑπὸ τῆς εἰρήνης τῶν ἀμαρτωλῶν, καὶ τῆς κατὰ τὸν βίον τοῦτον εὐροίας αὐτῶν ἐγκοπτόμενος (43)· ἀλλὰ καὶ καθαιρόμενος, εἰ θέμις ἐπὶ σοῦ τοῦτο εἰπεῖν (44), καὶ ὕλην ἀρετῆς ποιούμενος τὴν ἀσθένειαν.

D μάλα δέχεται ἡλαρῶς, maxima cum hilaritate accepit. (40) Πόρρω τῶν. Ita cod. Pass., quod postulare videtur sensus. Ed. οὐ πόρρω, etc.

(41) Δοκεῖς καταπᾶδειν. Ita cod. Reg. In ed. καταπᾶδων.

(42) Οὐδὲν ὑπὸ τῆς νόσου καμπτόμενος. Ita duo codd. Regg. et Pass. In edit. οὐδέ. Montac. et Morel. καμπτομένους.

(43) Βίον τοῦτον εὐροίας αὐτῶν ἐγκοπτόμενος. Cod. Reg. Βίον αὐτῶν εὐροίας ἐκπτοούμενος, obisuprefactus concidas. Mox in cod. Pass. καὶ deest.

(44) Εἰ θέμις ἐπὶ σοῦ τοῦτο εἰπεῖν, si hoc verbo uti fas est; id est, si fas est hoc dicere: Exigua illa peccata quæ in te restant, afflictionibus purgari, ac non potius virtutem tuam calamitatibus, velut aurum igne, purgari. Hæc BILL.

ΑΓ. ΤΩ ΑΥΤΩ (45).

XXXIII. EIDEM.

Cum nonnulli Philagrius, qui vim morbi laboribus avertere tentabat, carperent, atque objicerent eum avaritiæ invidere, vel animi duntaxat oblectamentum querere, datis ad eum litteris Gregorius, amici labores, dummodo avaritia absit et immoderatio, non modo excusat, verum etiam incusantibus amicis ipse succenset; quibus valere jussis, ut imperitiis illis graculis aquilæ volatum explorantibus, Philagrius adhortatur, ut seipsum, ac Deum, tum in dolore, tum in iis quæ dolorem spectant, in consilium adhibeat.

Λαμβάνοντάς σου τινες (αισθάνομαι γάρ), ὡς φιλοκαλοῦντος (46) τὸ μόνον σου κτῆμα, καὶ φιλεργούντος ἐν τοιαύτῃ καταστάσει (47) τοῦ σώματος. Καὶ θαυμαστὸν οὐδέν· ἐπειδὴ καὶ βῆθον ἐν τοῖς ἀλλοτρίοις ἢ τοῖς οἰκείοις φιλοσοφεῖν. Ἐγὼ δὲ εἰ μὲν ἐύρων σε πέρα τοῦ μέτρου τοῦτο ποιοῦντα, ἢ πλεονεκτικῶς (48) ἢ βιαίως τῇ φιλοπονίᾳ προσκαίμενον, καὶ ἐμεμφάμην (εἰρήσεται γὰρ τάλθηδες), μηδὲν τὴν φιλαν ἢ παιδεύειν (49) αἰδεσθεῖς. Εἰ δὲ φιλεργεῖς μὲν, οὐκ ἔξω δὲ τοῦ μέτρου, χρῆ δὲ (50) εἰς δέον οἷς φιλεργεῖς, πρόσεσι (51) δὲ καὶ τὸ πάθος, ἐνασχολοῦν τε ταῖς φροντίσι, καὶ πεῖθον ὡς ὑπὲρ τὸ σῶμά σοι (52) τὰ τοῦ σώματος, οὐκ ἔχω πῶς μὴ τοῖς μεμφόμενοις μέψωμαι, σὲ τῆς αἰτίας ἐλευθερῶν. Καὶ πρὸς γε τοῦτο (53) ἐμαυτὸν πείθω, ὅτι μήτε λογισασθαι περὶ πραγμάτων σου τις ἀμείνων, ᾧ γε καὶ πρὸς τὰ ἐκυτῶν ἅπαντες χρώνται διδασκάλῳ καὶ παραινέτῃ ὁμοίως ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ, μήτε ψυχῆς φροντίσαι φιλοσοφιότερος. Εἰ δὲ καὶ τῷ σώματι (54) τὴν ὑγίαν φυλάσσειν ἢ ἐπανάγειν (55) μόνης λατρικῆς, τίς οὕτω τολμηρὸς καὶ ἀπαιδευτὸς (56), ὥστε σοι περὶ τούτων νομοθετεῖν (57); τοὺς μὲν οὖν πολλοὺς ἔα χαίρειν, καὶ εἶναι κολοιοὺς πτησιν ἀετῶν δοκιμάζοντας (58)· αὐτὸς δὲ σεαυτῷ χρῶν συμβούλῳ, καὶ τῷ θεῷ, περὶ τε τοῦ πάθους, καὶ τῶν ὄσα (59) περὶ τὸ πάθος, καὶ οὐχ ἀμαρτήσεως τοῦ δέοντος. Quocirca homines imperitos valere sinito, et graculos esse aquilarum volatum explorantes: te autem ipsum, ac Deum, tum in dolore, tum in iis quæ dolorem spectant, in consilium adhibe; sicque ab officio minime aberrabis.

(45) Alias LXVII. Eodem circiter anno scripta.

(46) Ὡς φιλοκαλοῦντος. Sic vertit Bill.: *Unicum tuum prædium ambitiosæ atque in hujusmodi constitutione labores appetentem.*

(47) Ἐν τοιαύτῃ καταστάσει. Ita cod. Reg. et Combef. Ed. ἐν τοιαύτῃ τῇ καταστάσει.

(48) Ἡ πλεονεκτικῶς. Bill. *aut cum rapacitate.*

(49) Παιδεύειν. Bill. *eruditionem*: bene minus; intelligit enim Gregorius educationem quæ ipsi communis fuerat cum Philagrio, quod liquet ex epist. xxx.

(50) Χρῆ δὲ. Sic legit Combef., aut χρῆς pro χρῆ proponit. In ed. χρῆ.

(51) Πρόσεσι. Bill. *accedit insuper dolor in curis te occupans, tibi que persuadens corporis statum supra corpus tibi esse.*

(52) Καὶ πεῖθον ὡς ὑπὲρ τὸ σῶμά σοι. Ita cod. Reg. et Combef., qui reddidit, *persuadens ex corporis ratione esse quæ sunt corporis, aptos ei et in rem ejus sic assumptos labores, quasi exercitationis causa.* Clarius esset, addit Combef., ὡς πρὸς.

(53) Πρὸς γε τοῦτο. Ita cod. Reg., Montac. et Morel. In ed. πρὸς γε τοῦτο.

(54) Εἰ δὲ καὶ τῷ σώματι. Montac. et Morel. et

C τῷ σώματι.

(55) Ἡ ἐπανάγειν. Deest in cod., nec admittit Combefsius

(56) Καὶ ἀπαιδευτὸς. Montac., Morel. et Combef. ἢ ἀπαιδευτὸς, aut ineptus.

(57) Σοὶ περὶ τούτων νομοθετεῖν. Pro σέ, ut habent ed., legendum σοί, ait Billius; verbum enim νομοθετεῖν semper jungitur cum dativo personæ et accusativo rei. Dicimus enim νομοθετεῖν τοῖς ὑπὸ χεῖρα, et νομοθετεῖν τὴν εὐσεβείαν vel περὶ τῆς εὐσεβείας. Aut si in pronomine σέ nullus est error, profecto non νομοθετεῖν, sed νουθετεῖν legendum crediderim, si nobis constructionis rationem constare volumus. Verum cum cod. Reg. legitimus σοὶ νομοθετεῖν. Mox, τοὺς μὲν οὖν πολλοὺς. Combef., vulgi homines.

(58) Κολοιοὺς πτησιν ἀετῶν δοκιμάζοντας. Hunc locum citat Erasmus in adagio, *aquilam volare doces*, monetque hoc proverbium in eos competere, qui docere quempiam conantur in ea re, in qua cum sit ipse exercitissimus, nihil eget doctore.

(59) Καὶ τῶν ὄσα. Ita codd. duo Regg., Montac. et Combef. In edit. τῶν deest.

XXXIV. EIDEM.

ΛΔ'. Τῷ ΑΥΤῷ (60).

Philagrium per litteras saepe consolatus Gregorius, illi tandem morbo laboranti coram adfuit in Mataza, summamque viri patientiam miratus est. Cum enim roganti Philagrio psalmsu LXXII interpretaretur, is quasi morbo gestiens, in gratiarum actiones singulariter erumpebat, stupente Gregorio, qui hac epistola testatur se ipsius philosophiam nunc quoque in memoriam revocando exhorrescere. Quo ea anno gesta scriptaque sint divinare non possumus, unamque propemodum ob argumenti similitudinem, tres epistolas superiores atque etiam duas quae sequuntur hic collocamus.

Memoria teneo congressum illum, quo nuper in A Mataza mea una fuimus (mea siquidem voco ac censeo, quae tua sunt), philosophiamque illam cui tum operam dedisti, quam nunc quoque in memoriam revocans, cohorrresco. Ego quidem tibi scriptuagesimum secundum psalmum enarrabam (sic enim jubebas, nec repugnare fas erat), in quo David malorum causa quibus res prospere cedunt, aestuat, mœroreque 31 conficitur. Postea cogitationes suas ad alterius vitæ tribunalia, præmiaque institutis et actis vitæ posita mittens, ita demum perturbari desinit, animique molestiæ medetur. Ac, quantum fieri poterat, expositionem ad dolorem tuum trahebam tum ex nostris, tum ex profanis auctoribus ea disputans, utpote ad tantum tamque eruditum virum orationem habens, simulque B Spiritu ita ferente ac dolore exacuente; nihil enim dolore ingeniosius est. Ac sermo quidem currebat: tu vero, interim dum loquerer, quasi stimuli cuiusdam ictu excitatus, manusque ad cælum tendens, atque orientem versus quasi respiciens (non enim videndi facultatem habebas), clamare cœpisti: Gratias ago tibi, Pater, tuorumque hominum cæditior et castigator, quod invitos etiam ac reluctantes beneficio afficis, ac per externum hominem internum purgas, et per contraria nos ad beatum finem pro iis, quas nosti, rationibus ducis. Et quid omnia commemorem, quæ tu ante nos et nobiscum, velut morbo gestiens, philosophabaris? Ita me ex præceptore discipulum habebas. Verum cur harum rerum mentionem feci? nempe ut per te omnibus clamem et prædicem, malos nobis potius ob internum morbum lugendos esse, quam nos illis ob externum, dum sic animis instituti fuerimus et comparati: illudque insuper, præstabilirem esse morbum cum sapientia conjunctum, cœrenata prosperitate.

(60) Alias LXVI. Scripta circa eadem tempora.

(61) Ἡ ἀλλήλοισ. Ita cod. Reg.; at Combef. ἢ ἐν ἀλλήλοισ. Ed. ἦν ἀλλήλοισ.

(62) Μερμημένος ἐτι. Ita cod. Reg., Pass. et Combef. In edit. ἐτι deest.

(63) Κακούς εὐθηνούντας. Ita duo codd. Regg., Pass. et Combef. In edit. κακῶς εὐθηνούντας, quod Billius ita vertit, ob eos qui omnibus rebus immerito abundant.

(64) Εἰς τὰ ἐκεῖσε. Ita cod. Reg. In edit. πρὸς τὰ ἐκεῖθεν. Mox, ἀποκατεμένην τοῖς βίοις. Bill., utriusque vitæ recondita, quasi præsentis et futurae.

(65) Καὶ ἔτρεχέ πως. Ita Pass. In edit. deest καί.

(66) Ἐξ ὕσπληγρος. Cod. Reg. ἐκ μάστιγος. Mox, εἰς τὸν οὐρανόν. Ita cod. Reg., Pass. et Combef. In edit. ἐπὶ τὸν οὐρανόν.

(67) Πρὸς τε ἀνατολάς. Ita cod. Reg. et Pass. In ed. πρὸς γε ἀνατολάς, atque orientem versus. Prisca Ecclesia hoc ab apostolis acceptum religiosissime observavit, ut inter precandum orientem intueretur. Origenes hujus consuetudinis meminit.

Μέμνημαι τῆς τῆς συνουσίας, ἢ ἀλλήλοισ (61) συνεγεγόμεθα πρώην ἐν Ματάζῃ τῇ ἐμῇ (ἐμὰ γὰρ καλῶ καὶ ὑπολαμβάνω τὰ ἐμὰ), καὶ τῆς φιλοσοφίας, ἦν τηνικαῦτα ἐφιλοσόφησας, ἧς φρίττω καὶ νῦν μεμνημένος ἐτι (62). Ἐγὼ μὲν ἐξηγοῦμην σοι τὸν οὐ ψαλμὸν (σὺ γὰρ ἐκέλευες, καὶ ἀντιλέγειν οὐκ ἦν), ἐν ᾧ Δαβὶδ ἠλεγχε καὶ ἀσάλλει πρὸς τοὺς κακοὺς εὐθηνούντας; (63). Εἶτα πέμπων τοὺς λογισμοὺς εἰς τὰ ἐκεῖσε (64) δικαιοτήρια, καὶ τὴν ἀποκατεμένην τοῖς βίοις ἀντίδοσιν, οὕτω τῆς ταραχῆς ἴσταται, καὶ τὸ λυποῦν θεραπεύεται. Καί, ὡς οἶόν τε ἦν, εἶδον τὴν ἐξήγησιν πρὸς τὸ πάθος, ἐκ τῶν ἡμετέρων, ἐκ τῶν ἐξωθεν ταῦτα φιλοσοφῶν, ὡς ἀνδρὶ πεπαιδευμένῳ καὶ τοσοῦτῳ διαλεγόμενος, καὶ ἄμα τοῦ Πνεύματος οὕτω φέροντος, καὶ τοῦ ἀλγεῖν παραθήγοντος: οὐδὲν γὰρ τοῦ πάσχειν εὐρετικώτερον. Καὶ ἔτρεχέ πως (65) ὁ λόγος: σὺ δὲ μεταξὺ τοῦ λόγου διαναστάς, ὡσπερ ἐξ ὕσπληγρος (66), καὶ τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνατείνας, πρὸς τε ἀνατολάς (67) οἶον βλέπων (σὺ γὰρ τὸ βλέπειν εἶχες [68]). Εὐχαριστῶ σοι, ὦ Πάτερ, ἐθίας, ποιητὰ τῶν σῶν ἀνθρώπων, καὶ παιδευτὰ (69), ὅτι καὶ ἀκοντάς εὐ ποιεῖς (70), καὶ τῷ ἐκτὸς καθαλεῖς τὸν ἐντὸς ἀνθρώπον, καὶ διὰ τῶν ἐναντίων διεξάγεις ἡμᾶς πρὸς τὸ μακάριον τέλος, οἷς αὐτὸς ἐπίστασαι λόγος. Καὶ τί ἂν ἐλοιμὴ πάντα, οἷς προεφιλοσόφεις ἡμῶν καὶ συνεφιλοσόφεις, ὡσπερ τῇ νόσῳ χαίρων; καὶ εἶχες μαθητὴν τὸν διδάσκαλον. Ἀλλὰ πρὸς τί τούτων ἐμνήσθην; ἐκεῖνο πᾶσι διὰ σοῦ βρῶν καὶ κηρύσσων, ὅτι θρηνητέοι μᾶλλον ἡμῖν οἱ κακοὶ τῆς ἐνδον νόσου, ἢ περ ἐκείνοις ἡμεῖς τῆς ἐκτὸς, ἂν οὕτως ἐχωμεν (71)· καὶ ὅτι κρείττων εὐήμερία; ἀχαλινώτου νόσου φιλόσοφος.

fuerimus et comparati: illudque insuper, præstabilirem esse morbum cum sapientia conjunctum, cœrenata prosperitate.

Tertullianus, in *Apolog.* cap. 16, Christianos hoc nomine falso insimulatos ab ethnicis ait, quasi uilem pro Deo haberent. Augustinus, cæterique Patres, tum Latini tum Græci, illud idem testantur, variasque hujus consuetudinis rationes afferunt.

(68) Οὐ γὰρ τὸ βλέπειν εἶχες. Ita tres codd. Regg., Pass. et Combef. In edit. καὶ γὰρ τὸ βλέπειν εἶχες, quod Billius vertit, nam eo aspectus patebat.

(69) Καὶ παιδευτὰ. Ita cod. Reg., Pass. et Combef., quomodo Paulus, *Hebr.* xii, 7 et 9, Ὁρ γὰς ἀγαπᾷ Κύριος παιδεύει. Quem enim diligit Dominus castigat. In edit. ποιητὰ.

(70) Ὅτι καὶ ἀκοντάς εὐ ποιεῖς. Ita cod. Reg., Pass. ac Combef. In edit. ὅτι ἀκοντάς ἡμᾶς εὐ ποιεῖς, quod nos invitos et reluctantes beneficio afficis.

(71) Ἄν οὕτως ἐχωμεν. Combef. dum eo animo fuerimus, ea scilicet in morbis patientia. Non quod Bill., si quidem nobis eo laborare contingat; quid enim magni sic morbo externo laborare? et cum multi laborant vere lugendi. Montac. et Morel. ἔχομεν· καὶ ὅτι κρείττων.

ΛΕ'. ΤΩ ΑΥΤΩ (72).

Morbo laborantem Gregorium ad patientiam Philagrii per patientiam adhortatur.

Πρότερον μὲν αὐτὸς ἔγραφόν σοι τοὺς παρακλη-
τικoὺς εἰς τὸ πάθος (73)· προπεπτῶκεις γάρ. Νῦν
δέ μοι δοκεῖς (74) αὐτὸς ἂν ἡμᾶς παρακαλέσαι,
μικροῦ τὰ ἴσα κακοπαθοῦντας. Ἔδει γὰρ ἡμᾶς φί-
λους ὄντας, μηδὲ ταῦτα χωρίζεσθαι (75). Μᾶλλον δὲ
ἤδη παρακέληκας, οἷς καρτερεῖς, τὸ καρτερεῖν εἰσ-
ηγουμένους.

ΛΓ'. ΤΩ ΑΥΤΩ (76).

Morbo cruciatur Gregorius, et gratias agit.

Ἄλγῳ τῇ νόσῳ, καὶ χαίρω· οὐχ ὅτι ἀλγῶ, ἀλλ'
ὅτι τοῦ καρτερεῖν τοῖς ἄλλοις εἰμι διδάσκαλος.
Ἐπειδὴ γὰρ τὸ μὴ πάσχειν οὐκ ἔχω. τοῦτό γε τῷ
πάσχειν παρακερδαίνω, τὸ φέρειν καὶ τὸ εὐχαρι-
στεῖν, ὡσπερ ἐν τοῖς εὐθύμοις, οὕτω δὴ (77) κἂν
τοῖς ἀλγεινοῖς· ἐπειδὴ κείθουμαι μηδὲν ἄλογον εἶναι
παρὰ τῷ λόγῳ (78) τῶν ἡμετέρων, κἂν ἡμῖν οὕτω
φαίνηται.

ΛΖ'. ΣΩΦΡΟΝΙΩ (79).

*Propter Sophronii praefecturam, anno 369, ac forte etiam proxime sequenti affixam, Gregorii ad ipsum
epistolae in gratiam Eudoxii scriptam hunc annum constituimus.*

Μητέρα τιμῶν, τῶν ὁσίων. Μητέρα δὲ ἄλλη μὲν
ἄλλου· κοινή δὲ πάντων, πατρίς. Ταύτην ἐτίμησας
μὲν πάσῃ σου τῇ τοῦ βίου λαμπρότητι· τιμήσεις δὲ
καὶ νῦν, ἡμᾶς αἰδεσθεῖς, ὑπὲρ ὧν πρεσβεύομεν. Ἡ
πρεσβεία δὲ τίς; Τὸν λογιώτατον τῶν κατ' αὐτήν (80)
Εὐδόξιον τὸν ῥήτορα πάντως γινώσκεις. Τοῦτου παῖς,
ἐν εἴπω συντόμως, ἄλλος Εὐδόξιος καὶ βίω, καὶ λόγῳ,
νῦν σοι πρόσεισι δι' ἡμῶν. Ἴν' οὖν ὀνομαστότερον
σεαυτὸν καταστήσης, γενεὸν τῷ ἀνδρὶ δεξιός, ἐν οἷς
ἂν δέηται τῆς σῆς προστασίας. Αἰσχροὺς γὰρ, κοινὸν
ὄντας σε τῆς πατρίδος προστάτην, καὶ πολλοὺς εὐ-
πεποιηκότα, προσθήσω δὲ, ὅτι καὶ ποιήσοντα, μὴ
πρὸ πάντων τιμῆσαι τὸν ἀριστον ἐν λόγοις, καὶ
λόγους, οὐς, εἰ μὴ τι ἄλλο, κατὰ τοῦτο αἰδεῖσθαι
δίκαιον, ὅτι τῶν σῶν καλῶν εἰσιν ἐπαινέται.
doctrina et dicendi facultate omnes antecellit, colere atque ornare, atque etiam ipsam eloquentiam,
quam, si nulla alia, at certe hac de causa venerari
brantur.

(72) Alias LXVIII. Scripta eodem forte tempore.

(73) Εἰς τὸ πάθος. Combef., morbi solandi causa.

(74) Νῦν δὲ μοι δοκεῖς. Bill., nunc autem com-
mode ipse nos consolari possis.

(75) Μηδὲ ταῦτα χωρίζεσθαι. Perspicuum est,
inquit Bill., μηδ' ἐν ταῦτα legendum esse, non μηδὲ
ταῦτα. Verum, ait Combef., elegans est locutio, cor-
rectioque Billii inutilis. Nihil nos cum Combef. mu-
tandum putamus. Ταῦτα, id est, κατὰ ταῦτα.

(76) Alias LXIX. Scripta eodem circiter tempore.

(77) Οὕτω δὴ. Ita cod. et Combef. In edit.
οὕτω δέ.

(78) Μηδὲν ἄλογον εἶναι παρὰ τῷ λόγῳ. Apud

XXXV. EIDEM.

Prius quidem levandi doloris tui causa consola-
torias litteras ad te scribebam : prior enim in mor-
bum incidieras. Nunc autem mihi ipse nos conso-
lari videris, in iisdem propemodum molestiis ver-
santes. Conveniebat enim nos, cum amicitiae vin-
culo inter nos devincti sinus, ne hac quoque in re
disjungi. Quin potius jam consolationis officio fun-
ctus es, nimirum per patientiam tuam ad patientiam
nos exhortans.

XXXVI. EIDEM.

Morbo crucior, et gaudeo; non quia crucior,
sed quia aliis patientiae sum magister. Quoniam
enim non id habeo, ut dolore vacem, hoc lucri
obiter ex dolore facio, quod perfero, et gratias
ago, ut in laetis rebus, ita etiam in acerbis : quan-
doquidem illud exploratum habeo, nihil rerum
nostrarum apud summam rationem experts rationis
esse, tametsi ita nobis videatur.

XXXVII. SOPHRONIO.

Matrem honore afficere pium ac sanctum est.
Mater autem alia quidem alius est: communis autem
omnium, patria. Hanc tu quidem omnia vitae tuae
splendore ornasti; ornabis autem eam nunc quoque,
si supplicibus nostris precibus commovearis. Quae-
nam autem est haec precatio? Disertissimum totius
patriae nostrae Eudoxium rhetorem omnino cogno-
scis. Hujus filius, ut breviter dicam, tum vita,
tum doctrina, alter Eudoxius, nunc per nos ad te
accedit. Ut igitur majorem tibi nominis celebra-
tatem concilies, homini, quibuscunque in rebus praes-
sidio tuo opus habuerit, commodum et benignum te
praebere. Turpe enim fuerit, cum communis patriae
patronus sis, ac multos beneficio affeceris, addam
etiam affecturus sis, non praee omnibus eum, qui
convenit, quod ea virtutum tuarum laudes cele-

summam rationem nihil experts rationis esse : quae
sic vertere libuit, ait Billius, ut Graecorum verbo-
rum gratiam, quantum fieri posset, in translatione
retinerem.

(79) Alias CVIII. Circa annum 369 scripta.

(80) Τῶν κατ' αὐτήν. Cod. Reg. τῶν κατ' αὐτόν.
Combef. τῶν κατ' αὐτόν. Sophistarum disertissi-
mum, vel disertissimum generis sui oratorum. Ver-
tit Bill., τῶν κατ' αὐτήν, totius patriae vestrae, scilicet
perperam; nam utriusque communis patria Gre-
gorii et Sophronii, ut patet ex ipsius Gregorii ver-
bis epistolae sequentis. Ambo Cappadoces.

XXXVIII. THEMISTIO.

ΛΗ'. ΘΕΜΙΣΤΙΩ (81).

Ad Themistium scripta est hæc epistola, pro Eudoxio, ut præcedens; ideoque utramque eodem tempore scriptam verisimile est. Porro Eudoxius, qui litteris et eloquentia maxime commendatur, ille ipse est insignis rhetor, alteriusque cognominis rhetoris filius, cui commissam Nicobuli junioris ac fratrum institutionem infra videbimus.

Spartiatas lancea indicat, humerus Pelopidas, A eruditio magnum Themistium. Nam quamvis omnibus rebus omnes superes, hoc tamen tuorum omnium maxime insigne esse scio. Hoc etiam nos primum inter nos copulavit (si modo quiddam 33 ipsi in litteris sumus), ac nunc quoque, ut animi fiducia adhibeam, persuasit. Quod si virum, pro quo deprecamur, noveris, fortasse fiduciam quoque nostram comprobabis. Eximii viri Eudoxii filium hunc tibi offero, præclarissimum, inquam, maximeque commemorandum filium nostrum Eudoxium, vita quidem et doctrina, qualem ipse reperies, lapidem, ut proverbio dicitur, *funiculo admoventis*: (quæ autem amussis te justior?) nobis autem quam maxime charum, non minus ob virtutem, quam ob paternam amicitiam. Tanquam igitur in nos collaturus, quidquid in eum beneficii contuleris, ac tuam eruditionem ornaturus, induc animum, ut eum ad ea, quæ a fronte sunt, ducas. Opus est enim ut doctrina eum clarum atque insignem reddat, sibi que ipse victum ex doctrina quærat. Qualem autem illum, et quonam pacto, ipse demonstrabit: tua autem eruditio et prudentia explorabit.

XXXIX. SOPHRONIO.

ΛΘ'. ΣΩΦΡΟΝΙΩ (90).

Non semel observare licuit Gregorium cum viris eruditis, etiam gentilibus, Themistio, Sophronio, Eudoxio, aliisque bene multis amicitia junctum fuisse. Cujus rei in hac epistola exemplum singulare exhibet Amazonius, cui satis fuit in congressu quodam magnæ eruditionis specimen Gregorio præbuisse, ut ipsi Sophronii præsidium, amicitiam et patrocinium litteris conciliaret.

Omnia amicis læta et fausta cupio. Amicos autem cum dico, probos et honestos intelligo, quique nobis virtutis nexu copulantur, quandoquidem nos ipsi aliquo ejus studio tenemur. Ob eam quoque causam nunc cum mecum quæsissem, quoniam maximo beneficio inprimis venerandum fratrem nostrum Amazonium afficere possem (siquidem ex hoc congressu, qui mihi nuper cum eo fuit, singulare quemdam in modum eo delectatus sum), unum pro omnibus ipsi beneficium dandum esse existinavi, nimirum amicitiam tuam et præsidium. Nam ille brevi tempore magnæ eruditionis specimen nobis præbuit, tam ejus, cui quondam,

Πάντα τοῖς φίλοις βούλομαι (91) δεξιὰ. Φίλους δὲ ὅταν εἴπω, τοὺς καλοὺς λέγω καὶ ἀγαθοὺς, καὶ κατ' ἀρετὴν (92) ἡμῖν συναπομένους, ἐπειδὴ τι καὶ αὐτοὶ (93) ταύτης μεταποιούμεθα. Ταῦτά τοι (94) καὶ νῦν ζητήσας τί μέγιστον ἂν χαρισάμην τῷ αἰδουσιμωτάτῳ ἀδελφῷ ἡμῶν Ἀμαζονίῳ (καὶ γὰρ ἦσθην τῷ ἀνδρὶ διαφροντῶς ἐκ τῆς ἐναγχοῦς μοι γεγεννημένης πρὸς αὐτὸν συνουσίας), ἂν ἀντὶ πάντων αὐτῷ χαρίσασθαι δεῖν ᾤκηθην, τὴν σὴν φιλίαν καὶ προστασίαν. Ὁ μὲν γὰρ ἐν βραχεὶ πολλὴν τὴν παιδευσιν ἐπεδείξατο, τὴν τε σπουδασθεῖσαν ἡμῖν ποτε, ὅτε μικρὸν διεβλέπομεν (95), καὶ τὴν νῦν ἀντ' ἐκείνης σπουδαζομένην, ὅτε πρὸς τὸ τῆς ἀρε-

(81) Alias CXXXIX. Scripta eodem tempore.

(82) Κἄν γὰρ... κρατῆς. Cod. καὶ γὰρ... κρατῆς.

(83) Ἐπὲρ οὗ προσβέουμεν. Codd. tres ὑπὲρ οὗ προσβέω. Mox, ἀποδέξη. Ita codd. Regg. tres, Pass., Montac., Morel. ac Combef. In edit. ἀποδέξη.

(84) Τὰν λίθον ποτὶ τὰν σπάρταν. Funiculum lapidi admoventem dicuntur, qui curam omnem adhibent, ut veritas ipsis innotescat. Translatum est ab architectis, qui non credunt oculis suis, sed ad perpendicularum explorant lapidum æqualitatem. Vide Erasmus in adagio: *Funiculum ad lapidem*.

(84') Ἡμῖν ἐξ. Ita cod., Combef. ac Bill. In edit. vitiose ἡμῖν.

(85) Τὴν πατρικίην. Ita omnes codd. In edit. deest τὴν.

(86) Δεῖται γὰρ. Ita cod. Reg., Montac., Morel. ac Combef. In edit. Δεῖται ἐξ.

(87) Βίον αὐτῷ. Ita cod. Reg., Montac., Morel. et Combef. In edit. βίον αὐτῷ.

(88) Ὅτινα. Bill. ex quoniam porro hæc.

(89) Δοκιμάσει δὲ ἡ σὴ. Ita duo codd. Regg. In edit. δοκιμάσει δὲ καὶ ἡ σὴ.

(90) Alias CIX. Scripta circa idem tempus.

(91) Φίλοις βούλομαι. Ita cod. Reg. Montac., Morel. et Combef. βουλόμεθα, cupimus.

(92) Καὶ κατ' ἀρετὴν. Ita codd. duo Regg., Montac., Morel. et Combef. In edit. καὶ τοὺς.

(93) Ἐπειδὴ τι καὶ αὐτοὶ. Bill. quandoquidem nos quoque ipsius studio tenemur; sicque particulam minuentem nullo modo expressit.

(94) Ταῦτά τοι. Ita codd. Regg. tres, et Combef., vel ταύτη σοι. Ita de causa, ut passim Gregorius. In edit. ταῦτά σοι.

(95) Ὅτε μικρὸν διεβλέπομεν, cum parum per-

τῆς ὕψος ἐδλέψαμεν. Ἡμεῖς δὲ, εἰ μὲν τι καὶ κατ' ἀρετὴν (96) ἐφάνημεν ὄντες αὐτῷ, αὐτὸς ἂν εἰδείη· τὸ δ' οὖν κάλλιστον ὧν ἔχομεν (97) ἀντεπιδεικνύμεθα, τῷ φίλῳ φίλους· ὧν σὲ πρῶτον εἶναι καὶ γνήσιον τιθέμενοι, τοιοῦτον αὐτῷ φανῆναι βουλόμεθα, οἷον ἢ τε κοινὴ πατρὶς ἀπαιτεῖ, καὶ ὁ ἡμέτερος βούλεται πόθος καὶ λόγος (98), ἀντὶ πάντων αὐτῷ τὴν σὴν κηδεμονίαν ὑποσχόμενος.

esse statuentes, talem te ei præbeas cupimus, qualem et communis patria exposcit, et amor noster atque sermo vult, qui ei curam tuam ac patrocinium rerum omnium loco promisit.

M'. ΜΕΓΑΛΩ ΒΑΣΙΛΕΙΩ (99).

XL. MAGNO BASILIO.

Epistolas, quæ ad Eusebii Cæsariensis mortem, ejusque successoris Basilii electionem spectant, ad annum quo Eusebius obiit, electusque est Basilius, referendas esse constat. Verum quo anno ille obierit, isque in ejus sedem ascenderit, non una doctorum est sententia. Baronius et Bollandus annum 369 statuant; Pelavius, Tillemontius, aliique plures, annum 370; Pagijs, annum 371; cujus sententia, licet eam præfidens ex more proferat, et momentis, quæ hactenus ignorata sunt, demonstrare sibi videatur, stare nullatenus potest. Inventa enim illa, de quibus sibi blanditur, et quæ hactenus ignorata ostentat Pagijs, nihil aliud doctis videbuntur, quam in rebus chronologicis novus error. Interim dicere fas est infirma præsumptum esse quæ inventis suis Pagijs substruit fundamenta; quod quidem in convellendo ostendere facillimum foret. Sed huic labori, qui nullus esset, supersedemus, et opinionem quam defendit Tillemontius, ut longe potius, firmiterque nitamur fundamentis, amplectimur. Itaque mortuus est Eusebius medio 370 anno, et eodem anno electus Basilius. Nondum de morte Eusebii Cæsariensis episcopi quidquam norat Theologus, cum, datis ad eum litteris, Basilius ut ad se veniret jamjam moriturum, et extrema morientis verba accepturus, rogavit. Periculosam tam tristicii nuntio, lacrymas judit, jamque ad iter se accingebat, cum episcopos Cæsaream concurrere sensit. Mox pedem repressit, intellecto Basilii consilio, se non profecturum respondit, animique simplicitatem exprobravit, qui non vidisset se hominum sermones atque ambitus suspicionem, amico ad ejusmodi tempus accessit, non evitaturum. Quin etiam auctor fuit Basilio, ut prudenti recessu ipse tumultus et pravae suspensiones fugeret.

Μὴ θαυμάσης, ἐάν τι παράδοξον λέγειν δόξω, καὶ Β μη πρότερόν τισιν εἰρημένον. Ἐμοὶ δοκεῖς σὺ δόξαν μὲν ἔχειν ἀνδρὸς βεβηχότος, καὶ ἀσφαλοῦς, καὶ στερέρου τὴν διάνοιαν, πολλὰ δὲ βουλεύεσθαι καὶ περᾶν ἀπλούστερον, ἢ ἀσφαλέστερον. Τὸ γὰρ κακίας ἐλεύθερον, καὶ ὑπορᾶσθαι κακίαν ἀργότερον· οἶόν τι καὶ τὸ νῦν παρόν. Ἐκάλεισας ἡμᾶς ἐπὶ τὴν μητρόπολιν, περὶ ἐπισκόπου βουλῆς προκειμένης· καὶ τὸ πλάσμα (1) ὡς εὐπρεπὲς τε καὶ πιθανόν! Ἀρβωστεῖν ἐδοξας, καὶ ἀναπνεῖν τὰ τελευτάια, καὶ ποθεῖν μὲν ἰδεῖν ἡμᾶς (2), καὶ τὰ ἐξόδια φθέγγασθαι· οὐκ οἶδα ἴνα τί γένηται, καὶ τί παρόντες τῷ πράγματι συντελέσωμεν. Ἐγὼ μὲν ὄρησα, τῷ πράγματι περιαλγῆσας. Τί γὰρ ἔμοι τῆς σῆς ζωῆς ὑψηλότερον, ἢ τῆς ἐκδημίας (3) ἀνιαρότερον; καὶ δακρύων ἀφήκα πηγὰς, καὶ ἀνώμωξα, καὶ ἠσθόμην C ἑμαυτοῦ νῦν πρῶτον ἀφιλοσόφως διακειμένου. Καὶ εἰ γὰρ οὐ τῶν ἐπιταφίων (4) ἐπλήρωσα; Ἐπεὶ δὲ ἠσθόμην ἐπισκόπους συντρέχειν ἐπὶ τὴν πόλιν, ἀνεκόπη μὲν τῆς ὀρμῆς, ἐθαύμασα δὲ, πρῶτον μὲν, εἰ μὴ συνειδὲς τὸ εἰσρημον, μηδὲ τὰς τῶν πολλῶν ἐφυλάξω γλώσσας (5), αἱ τάχιστα τοῖς ἀκραϊοτέροις

Noli mirari, si quid præter opinionem tuam dixerero, nec prius a quoquam homine dictum. Videris tu quidem mihi viri constantis, et solidi, atque animi firmitate præditi existimationem habere; multa tamen simpliciter magis quam caute et circumspecte consultare atque exsequi. Nam qui a vitio liber est, is quoque ad suspicandum vitium segnior esse consuevit: cujusmodi quiddam nunc quoque contigit. Ad metropolitanam urbem nos accivisti, cum de episcopo consultatio proposita esset. Ac quam specioso et ad persuadendum appositum prætextu usus es! Ægrotare te sinxisti, atque extremos spiritus ducere, cupereque nos videre, atque extremum alloqui: quod quo consilio feceris, assequi nescio, nec quid præsentia nostra ad eam rem utilitatis allatura sit. Ego vero ad iter me accinxi, rem hanc ægerrimo animo ferens. Quid enim mihi vita tua sublinius, aut discessu tristius et acerbius? Ac fontem lacrymarum profudi, et ingemui, nuncque primum me aliter affectum sensi, quam philosophi ratio postularet. Denique quid funebrium non implevi? Posteaquam

spicaces mentis oculos haberemus. In duob. codd. legitur διεθαίνομεν. In edit. vitiose dicitur μικρόν, etc. Mox ἀντ' ἐκείνης. Ita cod. Male in edit. ἐκείνην.

(96) Καὶ κατ' ἀρετὴν. Ita tres Regg. In ed. καὶ δεστ.

(97) Ὃν ἔχομεν. Unus cod. εἰχομεν. Combef. ὧν ἔχομεν.

(98) Πόθος καὶ λόγος. Ita cod. et Combef. Amor noster et sermo, Christiana scilicet doctrina ac professio, ait Combef. In ed. λόγος καὶ πόθος.

(99) Alias XXI. Scripta anno 370 medio.

(1) Καὶ τὸ πλάσμα. Ita duo codd. Regg. In ed. καὶ πρᾶγμα. Mox πιθανόν. Sic cod. Harl. Ed. πιθανόν.

(2) Ποθεῖν μὲν ἰδεῖν ἡμᾶς. Ita cod. Pass. In ed. ποθεῖν ἰδεῖν τε ἡμᾶς.

(3) Ἡ τῆς ἐκδημίας. Cod. ἢ καὶ τῆς ἐκδημίας, αὐτὴ etiam discessu.

(4) Τί γὰρ οὐ τῶν ἐπιταφίων. Quid funebrium non implevi? nempe officiorum, ait Combef., amico quasi jam ablato. Bill. quid epitaphiis non implevi?

(5) Μηδὲ τὰς τῶν πολλῶν ἐφυλάξω γλώσσας. Bill. nec improborum linguis occurrendum putabas.

autem episcopus ad urbem concurrere intellexi, profectiois consilium abrupti, demirarique cœpi, primum si, quid honestum esset, non perspexisti, nec putasti cavendas esse vulgi **35** hominum linguas, quæ simplicioribus quibusque celerrime calumniam struunt; deinde, si non eadem tibi ac nobis convenire existimas, quibus et vita, et doctrina, et reliqua omnia communia sunt, nimirum a Deo ita jam inde a prima ætate consociatis; tertio (liceat enim hoc quoque dicere), si piorum Dei que metu prædicatorum hominum hujusmodi electiones esse judicasti, non autem potentium, et apud vulgus gratiosorum. Atque ego his de causis navigii proram converti, ac proficisci detrectavi. Tibi autem ipsi si videtur, hoc quoque fixum constitutumque sit intermedios tumultus pravasque suspiciones fugere. Tuam vero pietatem tum demum videbo, cum et negotia constituta fuerint, et per tempus licuerit; ac plura etiam et graviora exprobrabo.

XLII. AD CÆSARIENSES.

Cum Ecclesia Cæsariensis accivisset ac rogasset Gregorium, Nazianzi episcopum, ne se in electione episcopi desereret, adfuturum se promittit venerandus senex epistola sequenti, quam patris nomine Gregorius filius scripsit. Demonstrat quanti momenti sit electio episcopi Cæsareæ, omnium Ecclesiarum (Cappadociæ) matris: neminem Basilio præferri debere declarat, eumque solum, vel certe omnium esse maxime idoneum regendæ his temporibus Ecclesiæ. Si assentiantur, se adfuturum pollicetur; sin aliud illis placeat, se eorum consilii participem non futurum.

Sum quidem pastor exiguus, exiguique gregis **B** antistes, atque minimus inter Spiritus ministros: at gratia nequaquam angusta est, nec locis circumscripta. Quocirca parvis quoque libere loquendi potestas concedatur, præsertim de communibus maximisque rebus orationem habentibus, et cum tanta canitie consultantibus, quæ aliquid fortasse prudentius et solertius habet, quam plerique e vulgo. Non de parvis et levibus rebus deliberatis, verum quibus, vel recte, vel secus habentibus, republicam quoque, vel hoc, vel illo modo se habere necesse est. De Ecclesia enim nobis sermo est, pro qua Christus mortem oppetiit, ac de eo qui hanc Deo sistat et conciliet. *Lucerna enim corporis, ut Scriptura docet, est oculus, non hic tantum, qui corporeo modo cernit ac cernitur, sed etiam qui spiritualiter spectat et spectatur. Lucerna autem Ecclesiæ est episcopus, quemadmodum ipsi perspicue nostis, etiamsi non scripserimus. Itaque quemadmodum cum ille pure et integre se habet, corpus quoque recte ducitur, cum autem impurus est, non recte: consimili quoque ratione, utrolibet modo sese Ecclesiæ antistes ha-*

* Matth. vi, 22.

(6) *Εἰ μὴ τ' αὐτὰ σοὶ τε.* Ita cod. Pass. et Combef.; at cod. Harl. εἰ τ' αὐτὰ σοὶ τε. In ed. εἰ μὴ τὰ αὐτὰ σοὶ τε.

(7) *Καὶ αὐτῷ, τοῦτο.* Forte legendum αὐτὸ τοῦτο.

(8) *Καὶ τὰς πονηρὰς ὑποβολὰς.* Cod. 2022 ἐπιβολὰς, pravæque commenta.

(9) Alias XXII. Scripta paulo post, id est anno 370 decedente. — *Πρὸς τοὺς ἐν Καισαρείᾳ.* Cod. Reg. τῇ Ἐκκλησίᾳ Καισαρείων, ὡς ἐκ τοῦ πατρὸς, *Ecclesiæ Cæsariensium, quasi nomine patris.*

(10) *Περιγραπτὸς.* Ita duo codd. Regg. In ed. περιγραπτῆ.

A ἐπιτηρέαζουσι· δεύτερον δὲ, εἰ μὴ τ' αὐτὰ σοὶ τε (6) καὶ ἡμῖν πρέπει ὑπολαμβάνεις, οἷς καὶ βίος, καὶ λόγος, καὶ τὰ πάντα κοινὰ, οὕτως ἐκ Θεοῦ τὰ πρῶτα συναρμοσθεῖσι· τρίτον (ἔστω γὰρ καὶ τοῦτο εἰπεῖν), εἰ τῶν εὐλαβεστέρων ἐνόμισας τὰς τοιαύτας εἶναι προβολὰς, ἀλλὰ μὴ τῶν δυνατωτέρων, καὶ τοῖς πλήθεσιν οικειοτέρων. Ἐγὼ μὲν οὖν διὰ ταῦτα, πρῦμναν ἐκρουσάμην, καὶ ἀναδύομαι. Σοὶ δὲ εἰ δοκεῖ καὶ αὐτῷ, τοῦτο (7) δεδόχθω, φυγεῖν τοὺς ἐν μέσῳ θορύβους, καὶ τὰς πονηρὰς ὑποβολὰς (8). Τὴν δὲ σὴν εὐλάβειαν τηρικαῦτα ὑφομῖ, ἦνίκα ἂν τὰ τε πράγματα καταστῆ, καὶ κειρὸς ἦ, καὶ ὄνειδίσω γε πλείονα καὶ βαρύτερα.

MA. ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΕΝ ΚΑΙΣΑΡΕΙΑ (9).

Εἰμὶ μὲν ποιμὴν ὀλίγος, καὶ ποιμνίου μικροῦ **B** προεστηκώς, καὶ πολλοστὸς ἐν ὑπηρέταις τοῦ Πνεύματος. Ἡ χάρις δὲ οὐ στενὴ, οὐδὲ τόποις περιγραπτὸς (10). Διὰ τοῦτο δεδόςθω καὶ τοῖς μικροῖς παρβήσια, ἄλλως τε καὶ περὶ κοινῶν (11) καὶ τηλικούτων ὄντος τοῦ λόγου, καὶ μετὰ τοσαύτης βουλευομένοις τῆς πολιτείας, ἢ τυχὸν ἔχει τι καὶ τῶν πολλῶν συνετώτερον. Οὐ περὶ μικρῶν, οὐδὲ τῶν τυχόντων βουλευέσθε, ἀλλ' ὦν ἢ εὖ ἢ κακῶς ἐχόντων. Ἀνάγκη καὶ τὸ κοινὸν (12) ἢ ἐκείνως ἢ οὕτως ἔχειν. Περὶ γὰρ Ἐκκλησίας ἡμῖν ὁ λόγος, ὑπὲρ ἧς Χριστὸς ἀπέθανε (13), καὶ τοῦ ταύτην Θεῷ παραστήσοντος καὶ προσάξοντος. Λύχνος μὲν γὰρ τοῦ σώματός ἐστιν ὀφθαλμὸς, ὡς ἠκούσαμεν, οἱ μόνον οὗτος ὁ σωματικῶς ὄρων καὶ ὀρώμενος, ἀλλὰ καὶ **C** ὁ πνευματικῶς θεωρῶν καὶ θεωρούμενος. Λύχνος δὲ τῆς Ἐκκλησίας ἐπίσκοπος, ὃ δῆλον ὡμῖν, καὶ αὐτοὶ μὴ γράφωμεν. Ἀνάγκη τοίνυν, ὡσπερ ἐκείνου καθαρῶς μὲν ἔχοντος ὀρθῶς ἀγεσθαι καὶ τὸ σῶμα· μὴ καθαρῶ δὲ τυγχάνοντος, οὐκ ὀρθῶς· οὕτω δὲ (14) καὶ τῷ προστάτῃ τῆς Ἐκκλησίας, ὁποτέρως ἂν ἔχη, πάντως ἢ συνδιακινδυνεύειν, ἢ συνδιασώζεσθαι. Πάσης μὲν οὖν Ἐκκλησίας φροντιστέον, ὡς

(11) *Περὶ κοινῶν, etc.* Combef. cum de publicis maximisque rebus deliberatio sit, nempe de tota diœcesi.

(12) *Ἀνάγκη τὸ κοινόν, etc.* Cod. Reg. et Combef. κοινὸν οὕτως ἢ ἐκείνως ἔχειν, publicam rem, vel publicum, ipsam nempe diœcesim, hoc vel illo modo se habere.

(13) *Χριστὸς ἀπέθανεν.* Duo codd. Χριστὸς ἐπέθεν, *Christus passus est.*

(14) *Οὕτω δὲ.* In cod. Reg. deest δὲ. Paulo infra, συνδιακινδυνεύειν. Id. cod. habet συγκακινδυνεύειν.

Χριστοῦ σώματος, μάλιστα δὲ τῆς ὑμετέρας, ἡ μητηρ σχεδὸν ἀπάντων τῶν Ἐκκλησιῶν ἦν τε ἀπ' ἀρχῆς, καὶ νῦν ἐστὶ, καὶ νομίζεται, καὶ πρὸς ἡν τὸ κοινὸν βλέπει (15), ὡς κέντρῳ κύκλος περιγραφόμενος, οὐ μόνον διὰ τὴν ὀρθοδοξίαν ἀνωθεν πᾶσι κεκρηυμένην, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐκ Θεοῦ δεδομένην αὐτῇ προδήλως χάριν τῆς ὁμονοίας. Ἐπειδὴ (16) τοῖνον κεκλήκατε μὲν καὶ ἡμᾶς εἰς τὴν περὶ τούτου διάσκαψιν, ποιοῦντες ὀρθῶς καὶ κανονικῶς, κρατούμεθα δὲ γῆρα καὶ ἀρρώστια, εἰ μὲν καὶ αὐτοὶ παρήειμεν, τοῦ Πνεύματος ἐπιβρώσαντος (οὐδὲν γὰρ ἀπιστον τοῖς πιστοῖς), τοῦτο τῷ παντὶ βέλτιον (17), καὶ ἡμῖν ἥδιον, ἵνα καὶ ὑμῖν τι συνεισενέγκωμεν, καὶ αὐτοὶ τῆς εὐλογίας μετέσχωμεν· εἰ δὲ τῆς (18) ἀσθενείας νικώσης ἀπολειφθεῖν, ὅσα γε ἀποῦσι δυνατὸν, συνεισφέρομεν.

quidquam fide præditis incredibile est), hoc sane et rit, ut et vobis aliquid conferamus, et ipsi benedictionis participes efficiamur. Si autem per corporis infirmitatem adesse non licuerit, id certe, quod absentes possunt, conferimus.

Πείθομαι μὲν (19) καὶ ἄλλους εἶναι τῆς προστασίας ἀξίους παρ' ὑμῖν, καὶ ὡς ἐκ πόλεως τοσαύτης, καὶ οὕτω, καὶ ὑπὸ τοιοῦτων ἡγμένων ἀνωθεν· ἐνδὸς δὲ οὐδένα δύναμαι προτιμῆσαι τῶν παρ' ὑμῖν τιμωμένων (20) τοῦ θεοφιλεστάτου υἱοῦ ἡμῶν Βασιλείου πρεσβυτέρου (λέγω δὲ ὡς ὑπὸ Θεῷ μάρτυρι), ἀνδρὸς καὶ βίῳ καὶ λόγῳ κεκαθαυμένου, καὶ μόνου τῶν πάντων, ἡ ὅτι μάλιστα, κατ' ἀμφοτέρα δυναμένου στήναι πρὸς τὸν νῦν καιρὸν (21), καὶ τὴν κατέχουσιν τῶν αἰρετικῶν γλωσσαλίαν. Ταῦτα καὶ ἱερατικοῖς γράφω, καὶ μοναστικοῖς, καὶ τοῖς ἐκ τοῦ ἀξιωματικοῦ καὶ βουλευτικοῦ τάγματος, καὶ τοῦ δήμου παντός (22). Εἰ μὲν οὖν τοῦτο συνδόξετε, καὶ ἡ ψῆφος ἡμῶν κρατοῖ, οὕτως ὀγιῶς τε καὶ ὀρθῶς ἔχουσα, ὡς μετὰ Θεοῦ ψηφισομένη (23), καὶ πάρεμι πνευματικῶς καὶ παρέσομαι, μᾶλλον δὲ καὶ ἐπιτέβληκα τὴν χεῖρα ἤδη, καὶ θάρρῳ τῷ Πνεύματι. Εἰ δὲ ἄλλο τι, καὶ μὴ τοῦτο συνδόξετε, καὶ κατὰ φρατρίας καὶ συγγενείας τὰ τοιαῦτα κρινεῖτο, καὶ ἡ ὀχλώδης (24) χεὶρ πάλιν παρασύροι τὸ ἀκριβὲς, πράττοτε καθ' ὑμᾶς αὐτοὺς τὸ ἀρέσκον, ἡμεῖς δὲ συσταλησόμεθα.

buerit, **36** omnino vel periculi vel salutis participem esse necesse est. Porro omni Ecclesiæ, tanquam Christi corpori, summa cura et sollicitudine prospiciendum est, tum maxime vestræ, quæ omnium fere Ecclesiarum mater et antiquitas fuit, et nunc est, atque censetur, et ad quam tota respublica Christiana oculos conjicit, haud secus ac circulus centro circumscriptus, non modo propter fidei integritatem jam olim omnibus prædicatam, sed etiam ob concordiæ gratiam, divino haud dubio beneficio ipsi concessam. Quoniam igitur ad deliberationem, quam de hac re habetis, nos quoque, ut par erat, atque ecclesiastica regula postulabat, accivistis, senectute autem et morbo detinemur, siquidem ipsi quoque, Spiritu sancto vires nostras obfirmante, adesse queamus (neque enim publicæ utilitati melius, et nobis jucundius fuerit, ut et vobis aliquid conferamus, et ipsi benedictionis participes efficiamur. Si autem per corporis infirmitatem adesse non licuerit, id certe, quod absentes possunt, conferimus.

Et quidem alios quoque apud vos principatu dignos esse confido, utpote in urbe amplissima, atque ita præclare, et ab hujusmodi præsulibus olim gubernata : cæterum ex omnibus qui apud vos in honore sunt, neminem Deo dilectissimo filio nostro Basilio presbytero anteferre possum (hæc autem quasi Deo teste dico), viro et vita et sermone purgato, quique vel omnium solus, vel certe quam maxime, utraque re adversus hujusæ temporis turbinem ac vigentem hæreticorum linguæ prurimum, velut in procinctu stare possit. Hæc et iis scribo, qui sacerdotii munere funguntur, et monachis, et iis qui dignitates gerunt, et senatorii ordinis sunt, ac denique plebi universæ. Si igitur huc sententiæ assensum fuerit, suffragiumque nostrum adeo sanum et integrum, unaque cum Deo latum, vicerit ; et spiritualiter adsum et adero, imo et jam manum injeci, Spiritusque fiducia nitior. Sin autem aliud quidpiam potius quam hoc placeat, et per sodalitia et cognationes hujusmodi res expendantur, ac promiscua turba judicii sinceritatem rursus convulserit, et distraxerit, seorsum sane id quod placet facite, nos autem intra nosmetipsos colligemus.

(15) Πρὸς ἡν τὸ κοινὸν βλέπει. Hæc non de tota republica Christiana sunt intelligenda, seu de universa, quam late patet, Ecclesia, sed de Cæsariensi, quæ omnium fere mater erat Cappadociæ Ecclesiarum, quarum profecto plurimum intererat, ut in sede Cæsariensi eximius pastor constitueretur.

(16) Ἐπειδὴ. Ita cod. Reg. In ed. ἐπεὶ.

(17) Τοῦτο τῷ παντὶ βέλτιον. Combef. τῷ παντὶ vim adverbii tribuit vertitque, id omnino melius.

(18) Μετέσχωμεν· εἰ δὲ τῆς. Ita cod. Reg. et Combef. In ed. μετέσχωμεν· εἰ δὲ τῆς.

(19) Πείθομαι μὲν. Ita Reg., Herv. In edit. πείθομεν. Paulo infra, καὶ ὡς ἐκ πόλεως. Ita cod. Deest in ed. καί.

(20) Τιμωμένων. Cod. τιμίων. Paulo post, ideam cod. et Combef. Βασιλείου τοῦ πρεσβυτέρου.

(21) Πρὸς τὸν νῦν καιρὸν. Bill., adversus temporis turbinem, quod non reddit τὸν νῦν, nec præsentem satis indicat persecutionem ; tunc enim Valens Arianorum favore adversus Catholicos debacchabatur.

(22) Καὶ τοῦ δήμου παντός. Rectius forte legendum καὶ τῷ δήμῳ παντὶ.

(23) Ψηφισομένη. Ita legendum videtur. Ed. ψηφίζομεν.

(24) Καὶ ἡ ὀχλώδης. Ita cod. Reg. et Combef. : ἡ deest in edit. Mox καθ' ὑμᾶς. Sic id. cod. In ed. καθ' ἡμᾶς.

37 XLII. EUSEBIO SAMOSATENSI EPISCOPO. MB. ΕΥΣΕΒΙΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ ΣΑΜΟΣΑΤΕΩΝ (25).

Agit cum Eusebio Samosatensi, nomine patris, ut ad consultationem de episcopi creatione, Cæsaream se conferat.

*Quis mihi dabit pennas sicut columbæ? vel quomodo renovabitur senectus mea, ut ad charitatem vestram transire, desideriumque vestri, quo teneor, lenire, animique molestias exponere, ac vestra opera quoddam affectionum solatium reperire queam? A morte enim beati episcopi Eusebii metus non parvus nos invasit, ne forte ii, qui metropolitanae Ecclesiae nostrae quondam insidias struebant, eamque hæreticis zizanii implere cupiebant, occasionem nunc nacti, pietatem in hominum animis multo labore consitam perniciosius suis doctrinis radicitus evellant, ipsiusque unitatem scindant, quemadmodum in multis Ecclesiis fecerunt. Quoniam autem litteræ quoque cleri ad nos allatæ sunt, quibus rogamur, ne tali tempore eos negligamus; undique conspiciens, charitatis vestræ recordatus sum, rectæque fidei ac zeli quo pro Dei Ecclesiis perpetuo flagratis. Eaque de causa dilectum condiaconum Eustathium misi, ut veneratio vestra, illius hortatu precibusque permota, omnibus laboribus et ærumnis Ecclesiarum causa susceptis, hunc quoque adjungat, ac senectutem meam per congressum reficiat et recreet, rectæque Ecclesiæ celebrem illam pietatem dirigat, nobiscum scilicet (si modo digni habitii fuerimus qui vos in bono hoc opere juvemus), pastorem illi juxta Domini voluntatem præficientes, qui plebem ipsius gubernare ac moderari queat. Est quidem nobis præ oculis vir, quem nec ipsi ignoratis; quo si per divinam gratiam **38** potiamur, magnam haud dubie nobis fiduciam apud Deum comparabimus, maximoque beneficio populum,*

^a Psal. LIV, 7.

(25) Alias inter Basilianas recensita XLVII. Scripta eodem tempore. — Olim inscripta erat hæc epistola Βασίλειος Γρηγορίω· verum hanc Basilio abjudicant, suæque restituunt auctori recentiores Operum S. Basilii editores. In codd., inquit, Vat., Med. et Coisl. primo, titulus hic habetur: Γρηγορίω ἑταίρω, περὶ τῆς κοιμήσεως Εὐσεβίου τοῦ ἐπισκόπου, καὶ ὅτι ἔχει πρὸ ὀφθαλμῶν τὸν εἰς τὴν ἐπισκοπὴν ἐπιτίθειον· *Gregorio sodali de obitu Eusebii episcopi; et quod habet præ oculis virum ad episcopale munus idoneum.* Plures decepit titulus; at legi non potest attentius hæc epistola, quin eam non a Basilio, sed potius de Basilio scriptam esse pateat: imo hodie inter eruditos fere convenit eam a Gregorio patre, filii manu, ad Eusebium Samosatensem fuisse scriptam. Nam senem se esse declarat auctor epistolæ et in Cappadocia episcopus, ut qui litteris cleri ad electionem episcopi, et Ecclesiæ Cæsariensis defensionem invitatus fuerit. Is autem, ad quem scribit, et eadem dignitate præditus erat, et laboribus pro Ecclesia susceptis clarus, et amicus Basilio, necnon Cappadociæ vicinus. Omnia in Eusebium Samosatensem mirifice conveniunt, quem Basilii ordinationi scimus interfuisse.

(26) *Ἐφεδρεύοντες τῇ Ἐκκλησίᾳ.* Indicat Gregorius structas ab Ariamis insidias Ecclesiæ Cæsariensi anno 365, cum Valens in hanc urbem venit,

Τίς δώσει μοι πτέρυγας ὡσεὶ περιστερᾶς; ἢ πῶς ἀνακαινοσθῆ μου τὸ γῆρας, ὥστε με δυναθῆναι διαθῆναι πρὸς τὴν ὑμετέραν ἀγάπην, καὶ τὸν τε πόθον, ὃν ἔχω ἐφ' ὑμῖν, ἀναπαῦσαι, καὶ τὰ λυπηρὰ τῆς ψυχῆς διηγῆσασθαι, καὶ δι' ὑμῶν εὐρέσθαι τινὰ παραμυθίαν τῶν θλίψεων; Ἐπὶ γὰρ τῇ κοιμήσει τοῦ μακαρίου Εὐσεβίου τοῦ ἐπισκόπου φόβος ἡμᾶς κατέλαβεν οὐ μικρὸς, μήποτε οἱ ποτὲ ἐφεδρεύοντες τῇ Ἐκκλησίᾳ (26) τῆς μητροπόλεως ἡμῶν, καὶ βουλόμενοι αὐτὴν αἰρετικῶν ζιζανίων πληρῶσαι, καιροῦ νῦν λαβόμενοι, τὴν πολλῶν καμάτων κατασπαρῆσαν ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν ἀνθρώπων εὐσέβειαν ταῖς παρ' αὐτῶν πονηραῖς διδασκαλίαις ἐκτριψώσωσι, καὶ ταύτης τὴν ἐνότητά κατατέμωσιν, ὅπερ καὶ ἐπὶ πολλῶν Ἐκκλησιῶν πεποιήκασιν. Ἐπειδὴ δὲ καὶ γράμματα πρὸς ἡμᾶς ἀφίκετο (27) τοῦ κλήρου, παρακαλοῦντά με παροφθῆναι ἐν καιρῷ τοιοῦτω, περιδελφόμενος ἐν κύκλῳ ἐμνήσθην τῆς ὑμετέρας ἀγάπης, καὶ τῆς ὀρθῆς πίστεως, καὶ τοῦ ζήλου ὃν ἔχετε αἰεὶ ὑπὲρ τῶν Ἐκκλησιῶν τοῦ Θεοῦ· καὶ τούτου ἕνεκεν ἀπέστειλα τὸν ἀγαπητὸν Εὐστάθιον τὸν συνδιάκονον παρακαλεῖσαι ὑμῶν τὴν σεμνοπρέπειαν, καὶ δυσωπῆσαι, πᾶσι τοῖς ὑπὲρ τῶν Ἐκκλησιῶν καμάτοις καὶ τὸν παρόντα ἐπιθεῖναι, κάμου τε τὸ γῆρας τῇ συντυχίᾳ ἀναπαῦσαι, καὶ τῇ ὀρθῇ Ἐκκλησίᾳ (28) τὴν περιβόητον εὐσέβειαν διορθώσασθαι, δόντα αὐτῇ μεθ' ἡμῶν (εἰ ἄρα καταξιωθεῖμεν συναντιλαβῆσθαι ὑμῖν τοῦ ἀγαθοῦ ἔργου) ποίμενα κατὰ τὸ βούλημα τοῦ Κυρίου, δυνάμενον διευθῦναι τὸν λαὸν αὐτοῦ. Ἐχομεν γάρ (29) πρὸ ὀφθαλμῶν ἀνδρα, ὃν οὐδὲ αὐτοὶ ἀγνοεῖτε· οὗ εἰ καταξιωθεῖμεν ἐπιτυχεῖν, οἶδα ὅτι μεγάλῃν παρῆρησιαν πρὸς τὸν Θεὸν κτησόμεθα,

suo Ariarum episcoporum stipatus comitatu. Tunc Basilius, qui se in solitudinem pacis tuendæ causa receperat, ad succurrendum episcopo suo advolavit, omnibus rebus Ecclesiæ utilitati posthabitis, ac præclarum illum triumphum reportavit, de quo Gregorius, orat. XLIII, novæ editionis pag. 795, n. XXXII.

(27) *Πρὸς ἡμᾶς ἀφίκετο.* Sic edit. S. Basilii, et sic legit Bill., petitque series, ait Combef. At certe id non dixerit Basilius, qui, cum esset presbyter Cæsareæ (et in ipsius etiam sinu Eusebius animam efflaverat), ac in clero ejus urbis præniteret, litteras potius invitantes ad futuri episcopi electionem cum clero dederat, quam acceperat a clero. Sit ergo hæc epistola episcopi comprovincialis, qui alterius episcopi adventum sollicitus ac urgeat, Gregorii forte patris Theologi, aut ejus nomine. In edit. πρὸς ὑμᾶς ἀφίκετο.

(28) *Καὶ τῇ ὀρθῇ Ἐκκλησίᾳ, etc.* Edit. S. Basilii, ac percelebrem sanæ Ecclesiæ pietatem iustanter. Juxta Combef. διορθώσασθαι idem significat ac βραδύεσθαι· verit autem, ac orthodoxæ Ecclesiæ orbi pervulgatam pietatem fidenter astruat, et quasi erigat prope collabentem episcopi catholici excessum, nisi alius catholicus ei succedat.

(29) *Ἐχομεν γάρ.* Sic quatuor antiqui codd. In ed. ἔχομεν μὲν.

καὶ τῷ ἐπιχειρησάμενῳ ἡμᾶς λαῶ μεγίστην εὐεργεσίαν καταθησόμεθα. Ἄλλὰ παρακαλῶ (30) καὶ πάλιν καὶ πολλάκις πάντα ἔκνον ἀποθεμένους ἀπαντῆσαι, καὶ προλαβεῖν τὰ ἐκ τοῦ χειμῶνος δυσχερῆ.

A qui opem nostram imploravit, afficiemus. Verum te rursus ac sæpius rogo, ut, abjecta omni cunctatione, hic nobis præsto sis, hiemisque molestias antevertas.

ΜΥ. ΤΟΙΣ ΕΠΙΣΚΟΠΟΙΣ (31).

XLIII. AD EPISCOPOS.

Gregorius senior, mortuo Eusebio, Cæsaream ab episcopis advocatus, sed tam perfunctoris, ut nec adesse illum oportere significarent, nec qua de re, nec quo tempore, respondit his litteris Gregorii filii calamo scriptis. Non dissimulat venerandus indecoram ipsorum agendi rationem, neque ab ipsis contemptum; promittit tamen se adfuturum, si una secum voto et suffragio Basilium prosequi velint

Ὅς ἡθεὶς ὑμεῖς καὶ φιλόδημοι, καὶ περιττοὶ τὴν ἀγάπην! Κεκληθήκατε ἡμᾶς ἐπὶ τὴν μητρόπολιν, ὡς οἶμαι, περὶ ἐπισκόπου τι βουλευσόμενοι. Τοῦτο γὰρ ὑμῶν αἰσθάνομαι, οἷ γο μήτε ὅτι παρῆναι δεῖ, μήτε ἐφ' ᾧ, μήτε ὅτε, προσαγορεύσαντες (32), ἀθρόως ἡμῖν, ὅτι ἐξώρμησθε, δεδηλώκατε, ὡς ἂν τινες οὐ τιμᾶν ἔγνωκότες, ἢ καινῶνους (33) ἔχειν ἐσπουδακότες, ἀλλὰ τὸ παρῆναι ἀποσπουδάζοντες, ἵνα μηδὲ ἀκουσιν ἡμῖν περιπέσσητε (34). Τὸ μὲν οὖν ὑμέτερον (35) τοιοῦτον, καὶ οἴσομεν ὑβρίζομενοι· τὸ δὲ ἡμέτερον, ὅπως ἔχει, παραστήσομεν. Ἄλλοι μὲν ἄλλους δηλαδὴ (36) προβαλοῦνται, κατὰ τοὺς ἑαυτῶν ἕκαστοι τρόπους ἢ πόρους, ὅπερ ἐν τοῖς τοιοῦτοις φιλεῖ συμβαίνειν. Ἡμεῖς δὲ οὐδένα προτιμῆσαι δυνατόμεθα, οὐδὲ γὰρ ὄσιον, τοῦ τιμιωτάτου υἱοῦ (37) ἡμῶν Βασιλείου τοῦ συμπεροσβυτέρου. Τίνα γὰρ, ὡν ἴσμεν, εὐρίσκομεν ἢ βίω δοκιμώτερον, ἢ λόγῳ δυνατώτερον, καὶ πανταχόθεν εἰς ἀρετῆς κάλλος ἐξησημένον; Εἰ δὲ ἡ ἀσθένεια πρόφασις, οὐ γὰρ ἀθλητὴν (38) προβαλεῖσθε, ἀλλὰ διδάσκαλον. Καὶ ἅμα που τοῦτο δυνατόν (39) τοῦ τοῖς ἀσθενεῖς, ἂν περ ὡς τοιοῦτοι, βωβημένος καὶ ὑπερβίοντος. Ἄν ταύτην δέχησθε τὴν ψῆφον, καὶ παρεσόμεθα (40), καὶ συλληψόμεθα, ἢ πνευματικῶς, ἢ σωματικῶς. Εἰ δὲ ἐπὶ ῥητοῖς ἢ ὁδῶ, καὶ κρατεῖν μέλλοιεν αἱ στάσεις (41) παρὰ τὸ δι-

Quam suaves et humani estis, ac singulari charitate præditi! Ad metropolitanam urbem nos vocastis, de episcopo, ni fallor, consilii aliquid inuituri. Hoc enim vos in animo habuisse sentio, siquidem nec quod adesse oporteret, nec quam ob causam, nec quo tempore, prænuntiantes, repente nobis vos profectos esse significastis, tanquam videlicet, non nos honore afficere constituentes, aut socios habere studentes, sed præsentiam nostram sedulo impediētes, ne in nos invitos et repugnantes incidatis. Ac talis quidem vestra agendi ratio est, contumeliamque hanc feremus. Quid autem ipsi sentiamus, exponemus. Videlicet alii quidem alios in medium proponunt, pro suis quisque moribus aut commodis, quemadmodum in hujusmodi rebus accidere consuevit. Nos vero nominem, nec enim fas est, colendissimo filio nostro Basilio compresbytero præferre possumus. Ecquem enim ex omnibus, quos novimus, vel vita probatiorē, vel sermone ac doctrina valentiorē, magisque ad virtutis pulchritudinem undique perpolitum reperiemus? Quod si quis illius infirmitatem obtendit, non scilicet athleticam, sed doctorem creabit. Ac simul in hoc virtus illius lucet, qui infirmos, si quidem tales sint, fulcit et corrobora-

(30) Ἄλλὰ παρακαλῶ. Minime mirum, aiunt ed. S. Basilii. quod Eusebius in remotam provinciam ad electionem episcopi vocetur. Nam cum unus sit episcopatus et unus grex, sæpe incidunt tempora ejusmodi, ut curam suam et sollicitudinem episcopi ceteris Ecclesiis debeant. Ut hæream in exemplo Eusebii Samosatensis, nemini sanctus ille martyr in hoc genere concessit, ac in variis Ecclesialis presbyteros et diaconos, atque etiam episcopos magno Ecclesie commodo ordinavit, ut testatur Theodoret. *Hist.* lib. iv, cap. 13. Ex hac autem epistola et nonnullis aliis ejusdem Gregorii, et ex laboribus quos a patre, Basilii causa, susceptos narrat in orat. xviii et xliiii, facile perspicimus episcopos electionum otiosos spectatores non fuisse, sed plurimas earum partes consiliando et adhortando sustinuisse. Quin etiam electio interdum penes episcopos erat; et cum varia essent plebis ac cleri studia, ut in Basilii electione contigit, tunc ea pars vincebat, cui major favebat episcoporum numerus. Hinc cum ad canonicam Basilii electionem deesset unius episcopi suffragium, Gregorius Nazianzi episcopus, quamvis senio confectus ac morbo, Cæsaream advolavit, ut electionem calculo suo adjuvaret, βοηθήσων τῇ ψῆφῳ Gregor. Nazianz., orat. xviii, v. 36, et orat. xliiii, n. 37.

(31) Alias XXIII. Scripta eodem tempore.

(32) Μήτε ὅτε, προσαγορεύσαντες. Ita codd. Regg. duo. Mendose in ed. προσαγορεύσαντες. Mox, ἀθρόως

ἡμῖν, ὅτι. Sic unius Regii cod. ope locus ille emendatur. In ed. et τι, vertitque Bill.: *Si quid facere aggressi estis, declaratis.*

(33) Ἡ κοινῶνους. Ita duo Regg. Decat in ed. κοινῶνους.

(34) Μηδὲ ἀκουσιν ἡμῖν περιπέσσητε. Ita unus cod. Reg. Alii legunt ἀκοντες, ne inuiti in nos incideritis; alii ἤκουσιν ἡμῖν, ne in nos venientes. Mendose in ed. περιπέσσηται.

(35) Τὸ μὲν οὖν ὑμέτερον. Bill. ac tale quidem vestrum facinus est.

(36) Ἄλλοι μὲν ἄλλους δηλαδὴ. Ita Reg. et Combef. In ed. ἄλλοι μὲν οὖν ἄλλους δὴ. Paulo infra. id. cod. Reg. habet ἕκαστος pro ἕκαστοι.

(37) Τιμιωτάτου υἱοῦ. Bill. charissimo filio. Cod. Reg. τιμιωτάτου ἀδελφοῦ, venerabilissimo fratri.

(38) Οὐ γὰρ ἀθλητήρ. Huic, ait Bill., affine est illud Chrysostomi, cateches. 1, *Ad illuminandos: In milite eligendo exteriora, hoc est, corporis mensuram et bonam carnis habitudinem, sed et libertatem contemplanur. At cæli Rex nihil tale requirit; sed et servos in sui exercitum suscipit, senes et juvenes, tantum ut promptitudinem habeant se suscipiendi.*

(39) Καὶ ἅμα που τοῦτο δυνατόν. Codd. Reg. τὸ δυνατόν.

(40) Παρεσόμεθα. Ita cod. Reg. Ed. παρέσομαι.

(41) Αἱ στάσεις. Cod. Reg., Montac., Morel. et Combef. αἱ συστάσεις.

rat. Si huic suffragio calculum vestrum adjeceris, et adierimus, et nos vobis vel spirituali vel corporali modo adjuutores profitebimur. Si autem certis conditionibus via capessenda est, factionesque et dissidia contra jus et æquum valitura sunt, contemptos nos esse gaudemus. Vestrum sit opus; pro nobis autem orate.

XLIV. EUSEBIO SAMOSATENSI EPISCOPO. ΜΔ'. ΕΥΣΕΒΙΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ ΣΑΜΟΣΑΤΕΩΝ (43).

Magnum ex Oriente lumen, ut jam vidimus, accessit Gregorius Nazianzenus, missis ad sanctum Eusebium Samosatensem litteris per Eustathium diaconum, ut Ecclesiæ Cæsariensi adversus Arianos opem ferret. Accurrit sanctus martyr in Cappadociam, idque certum ex epistola XLVIII Basilii, et ex oratione XX Gregorii, qui Spiritum sanctum ab exteris regionibus viros pietate claros et zelo flagrantibus ad unguendum Basilium excelsitate testatur. Ipse Nazianzi episcopus, non solum senectute, sed etiam morbo fractus, iter aggredi non dubitavit, ut calculo suo electionem Basilii adjuvaret. Proficienti patri has litteras dedit Gregorius noster ad Eusebium Samosatensem, cujus zelum et sudores laudat, eisque acceptum refert, quod patri senectus renovata fuerit. Veniam petit, quod non accurrat ad ejus complexum, linguis improburum cedens; sed paulo post venturam se pollicetur, quod tamen non videtur perfecisse.

Unde tuarum laudum exordium ducam? et quo nomine proprie te appellabo? An te columnam et firmamentum ¹⁰ Ecclesiæ vocabo, aut luminare in mundo ¹¹, iisdem verbis cum Apostolo utens, aut gloriationis coronam ¹² incolunt Christianorum parti, aut Dei donum, aut patriæ columnam, aut fidei regulam, aut veritatis legatum, aut hæc omnia simul, atque his plura? Atque has pene incredibiles laudes, per ea quæ videmus, confirmabo. Quæ enim pluvia æque opportuna et tempestiva sitienti terræ illapsa est? Quæ aqua ex petra, iis, qui in deserto habitabant, exundans? Quem talem angelorum panem homo manducavit ¹³? Quibus Jesus, communis omnium Dominus, discipulis suis pessum euntibus ita opportune astitit, ut et fluctus sedaret, et periclitantibus salutem asserret ¹⁴, ut tu laborantibus nobis ac mœrentibus, ac jam velut naufragium facientibus apparuisti? Et quidem de aliis quid loqui necesse est, quanta nimirum lætitia et voluptate orthodoxorum animos perfudisti, quamque multos homines in desperationem lapsos

At mater nostra Ecclesia, Cæsariensem dico, nunc profecto ob tui aspectum viduitatis vestes exiit, et stolam jucunditatis ⁴⁰ assumit, magisque etiam explendescet, cum pastorem, et se, et antecessoribus episcopis, et manu vestra dignum consecuta fuerit. Nam quis sit rerum nostrarum status ipse quoque perspicias, quantumque miracu-

¹⁰ I Tim. III, 15. ¹¹ Philipp. II, 15. ¹² I Thess. II, 19. ¹³ Psal. LXXVII, 25. ¹⁴ Matth. VIII, 24-26.

(42) *Ἡμῶν δὲ ὑπερέχεσθε.* Cod. Reg. ἡμῶν δὲ ὑπερέχεσθαι, nostrum autem preces fundere; quæ lectio meliorem sensum videtur efficere.

(43) Alias XXIX. Scripta circa Septembrem an. 370. — *Ἐνδεβίῳ ἐπισκόπῳ Σαμοσατέων.* « Hæc epistola tum conscripta esse videtur, cum, Eusebio Cæsariensi episcopo vita functo, de successore ageretur. Porro non satis liquet an post Eusebii Samosatani ab exsilio reditum scripta fuerit, an vero antequam in exsiliium profectus esset. Illud perspicuum est, Cæsarienses illius adventu summo opere delectatos fuisse. » Hæc Bill. At perspicuum est non minus ante exsiliium Eusebii scriptam fuisse hanc epistolam. Nam anno 370 collocatus est in throno episcopali Basilii, et anno 374 in Thraciam Eusebius exsulavit. Vide Tillemontium.

(44) *Πατριδὸς ἐρείσμα.* Bill. patriæ subsidium; Comb. patriæ columnam, quemadmodum Piudar.

Πόθεν ἄρξομαι τῶν σῶν ἐγκωμίων; καὶ τί προσειπὼν σε κυρίως ἀνὸνμάσαιμι; σῦλον καὶ ἑδραίωμα τῆς Ἐκκλησίας, ἢ φωστῆρα ἐν κόσμῳ, τὰ αὐτὰ τῷ Ἀποστόλῳ φθεγγόμενος, ἢ στέφανον καυχήσεως τῷ σωζομένῳ μέρει Χριστιανῶν; ἢ Θεοῦ δῶρον, ἢ πατριδὸς ἐρείσμα (44), ἢ κανόνα κίστεως, ἢ προσβευτην ἀληθείας (45), ἢ ὁμοῦ πάντα καὶ πλείω τούτων; καὶ τὴν ὑπερβολὴν τῶν ἐπαίνων τοῖς ὀρωμένοις πιστώσομαι. Τίς ὑετὸς οὕτως (46) ὤριμος ἦλθε διψῶσιν γῆ; ποῖον ἐκ πέτρας ὕδωρ τοῖς ἐν ἐρήμῳ πλημμυροῦν; τίνα τοιοῦτον ἄρτον ἀγγέλων ἐπαγεν ἄνθρωπος; τίσιν Ἰησοῦς, ὁ Κύριος ὁ κοινὸς, τοῖς ἑαυτοῦ (47) μαθηταῖς οὕτως ἐν καιρῷ βαπτίζομένοις ἐπέστη. Ἰνα καὶ τὸ πέλαγος ἡμερώσῃ, καὶ τοὺς κινδυνεύοντας περισώσῃται, οἷος σὺ κάμνουσιν ἡμῖν καὶ ἀνωμένοις, καὶ οἷον ἦδη ναυαγοῦσιν ἐφάνης; Τί δεῖ (48) τὰ τῶν ἄλλων λέγειν, ὅσης εὐθυμίας καὶ ἡδονῆς ψυχᾶς ὀρθοδόξων ἐπέπλησας, καὶ ὅσων (49) ἀπόγνωσιν ἔλυσας;

Ἄλλ' ἢ μήτηρ ἡμῶν ἡ Ἐκκλησία, τὴν Καισάρειαν (50) λέγω, νῦν ὄντως ἀποδίδεται τὰ ἐνδύματα τῆς χηρέυσεως ἐπὶ τῇ σῆι θείᾳ, καὶ στολὴν εὐφροσύνης ἀναλαμβάνει (51), καὶ λαμπρυνθῆσεται μᾶλλον, ἐπειδὴν ποιμένος τύχοι (52) ἑαυτῆς τε καὶ τῶν προσηληφῶτων, καὶ τῶν ὑμετέρων χειρῶν ἀξίου. Τὰ γὰρ ἡμέτερα καὶ αὐτὸς ὄρεῖ οἶα, καὶ ὅσων ἔθαυ-

D Ἑλλάδος ἐρείσμα Ἀθῆναι, quasi basis et fulcimentum. (45) *Προσβευτην ἀληθείας assertorem veritatis ac cultorem;* quod aptius videtur Combef. quam *legatum.* Mox ἢ ὁμοῦ πάντα καὶ. Montac. et Morel. proponunt ἢ ὁμοῦ πάντα ταῦτα καὶ.

(46) *Τίς ὑετὸς οὕτως.* Sic Montac., Morel. ac Combef. In ed. τίς οὕτως ὑετός.

(47) *Τοῖς ἑαυτοῦ.* Ed. male τῆς.

(48) *Τί δεῖ.* Pass. τί δῆ. Cod. Reg. τῶν ἀγγέλων pro τῶν ἄλλων.

(49) Ὅσων Ed. male ὅσων.

(50) *τὴν Καισάρειαν.* Pass. Καισαρέων.

(51) *στολὴν εὐφροσύνης ἀνυλαμβάνει.* Pass. στολὴν ἀφθαρσίας ἐνδύεται. *Stolam immortalitatis induit.* Mox id. cod. καὶ λαμπρύνεται, magisque etiam explendescit.

(52) *Ποιμένος τύχοι.* Cod. Reg. et Combef. ποιμένος τύχη.

ματούργησεν ὁ οὐδὲς ζῆλος, καὶ ἰδρῶς, καὶ ἡ κατὰ Θεὸν παρρησία (53). Γῆρας ἀνακαινίζεται, καὶ ἀβρωστία νικᾶται, καὶ πηδῶσιν οἱ ἐπὶ κλίτης, καὶ ἀσθενεῦντες περιζωννύονται δύναμιν. Τοῦτοις εἰκάσω καὶ τὰ ἡμέτερα κατὰ νοῦν ἐκθήσεσθαι (54). Τὸν μὲν οὖν πατέρα ἔχεις ἀνθ' ἑαυτοῦ, καὶ ἀνθ' ἡμῶν, τέλος παντὶ τῷ βίῳ καὶ τῇ σεμνῇ πολιῆ καλὸν ἐπιθήσοντα (55), τὸν νῦν ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας ἀγῶνα. Καὶ δεξιόμεθα τοῦτον, εὖ οἶδα, εὐχαῖς ὑμετέραις ἐβρωμενέστερόν τε καὶ νεανικώτερον, αἷς πάντα δεῖ θαρρῶντα (56) πιστεύειν. Εἰ δὲ κἀν τῇ φροντίδι καταλύσειεν, οὐ ζημία τοιαύτης καὶ ἐπὶ τοιούτοις τυχεῖν τελευτῆς. Ἔμοι δὲ, παρακλῶ, συγγνώμην ἔχετε, εἰ μικρὸν ταῖς τῶν πονηρῶν γλώσσαις ὑποχωρήσας, μικρὸν ὕστερον ὑμῖν καὶ προσδράμοιμι (57), καὶ περιπτυσάμενην, καὶ ὅσα παρέρται νῦν, δι' ἑμαυτοῦ προσθείην, τῆς εὐφημίας.

ME. BASILIEIQ (58).

Post Basilii electionem nemo dubitabat, quin statim Gregorius ad amicum lætus accurreret. Sed satius ei visum est ad Basilium scribere, ac summi ex ejus ordinatione gaudium significare. Illius autem videndi desiderium cohibuit, tum ut amici famæ consuleret, tum etiam ne se ipse in invidiam et arrogantiae suspiciones conjiceret. His rationibus persuadere Basilio conatur, ne se statim accersat.

Ἐπειδὴ σε τεθέντα ἐπὶ τῶν ὑψηλῶν θρόνων ἔγνω (59), καὶ τὸ Πνεῦμα ἐνέκησε, τὸν λύχνον ἐπὶ τῆς λυχνίας δημοσιεύσαν, οὐδὲ τὸ πρὶν ἀμυδρῶς λάμποντα, ἤσθην μὲν, ὁμολογῶ. Τί δὲ οὐκ ἔμελλον, τὸ κοινὸν τῆς Ἐκκλησίας ὄρων κακῶς ἔχον, καὶ τοιαύτης χρῆζον χειραγωγίας; Προσέδραμον δὲ οὐκ εὐθὺς, οὐδὲ προσδραμοῦμαι· μηδὲ γε τοῦτο αὐτὸς ἀπαιτήσης. Πρῶτον μὲν, ἵνα σοι τὸ σεμνὸν φυλάξω (60), καὶ μὴ συνάγειν δόξης τοὺς σπουδαστάς, ὑπὸ τίνος ἀπειροκαλίας καὶ θερμότητος, ὡς ἂν φαίην οἱ ἐνδιαβάλλοντες (61). Δεύτερον δὲ, ἵνα ἑμαυτῷ πραγματεύσωμαι (62) τὸ σταθερὸν τε καὶ ἀνεπίφθονον. Πότε οὖν ἤξεις, τυχὸν ἐρεῖς, καὶ μέχρι τίνος ἀναδύσῃ; Ἔως ἂν ὁ θεὸς κελεύσῃ (63), καὶ παρέλθωσιν αἱ σκιά τῶν νῦν ἐπιτιθεμένων (64) καὶ βασκαίνοντων. Οὐ γὰρ ἐπὶ πλείστον ἀνθέξουσιν οἱ λεπροὶ (65), σαφῶς οἶδα, τῷ Δαβὶδ τὴν Ἱερουσαλήμ ἀποκλείοντες.

¹³ Matth. v, 15. ¹⁴ II Reg. v, 6.

(53) Ἡ κατὰ Θεὸν παρρησία. Combef., *Divinaque dicendi libertas atque fiducia.*

(54) Τὰ ἡμέτερα κατὰ νοῦν ἐκθήσεσθαι. Ita Pass. et Combef. In ed. ἐκθήσεσθαι. At pro ἡμέτερα, habet cod. ὑμέτερα.

(55) Καλὸν ἐπιθήσοντα. Sic legendum, ait Billius, non ἐπιθήσονται, ut in Hervag. et in ed. Paulo infra, pro ὑμετέραις, reponendum ὑμετέραις. Pro δεξιόμεθα, habet Pass. δεξαίμεθα.

(56) Δεῖ θαρρῶντα. Cod. Reg. θαρρῶντας. Ita et Combef., qui vertit: *De quibus nihil quod non nobis polliceri debeamus.*

(57) Ὑμῖν καὶ προσδράμοιμι. Cod. Reg. et Combef. καὶ προσδραμοῦμαι. Perperam in ed. ἡμῖν, ut notant Billius et Combellsius.

(58) Alias XXIV. Circa mensem Decembrem ejusdem an. scripta.

lum patrarit zelus tuus, et sudor, ac grata Deo fiducia et libertas. Senectus renovatur, morbus superatur, lecto affixi exsiliunt, infirmi potentia accinguntur. Quæ res mihi conjecturam asserunt, negotia quoque nostra ex animi sententia successura esse. Ac patrem quidem, tum suo, tum nostro nomine habes, pulchrum universæ vitæ et venerandæ canitie finem impositurum, nimirum præsentem hanc pro Ecclesia dimicationem. At certum habeo fore ut precibus vestris, quibus fretus nemo non sibi quidvis polliceri debet, firmiorem eum valentioremque recipiamus. Quod si in hac quoque cura extremo vitæ die perfungatur, minime illud in damno ponendum est, talem, et ob res tales, vitæ finem consequi. Mihi vero ignoscite, obsecro, si improborum linguis paulisper cedens, aliquanto post ad complexum vestrum accurram, et ea, quæ nunc in laudatione prætermissa sunt, coram ipse adjiciam.

XLV. BASILIO.

Posteaquam te in sublimi throno collocatum, ac lucernam, ne illam quidem prius obscure lucentem, a Spiritu victore supra candelabrum oculis omnium expositam esse intellexi, lætatus sum, fateor. Quidni enim, cum Ecclesiæ corpus male affectum esse, atque hujusmodi ductu et auxilio opus habere conspicerem? Non tamen ad te statim advolavi, nec advolabo: nec ipse id a me exposcas velim. Primum ut auctoritatem et venerationem tibi sartam tectamque custodiam: ac ne præ ineptia quadam et animi fervore, quemadmodum obrectatores dicere queant, tui studiosos colligere videaris. Deinde ut mihi ipsi stabilitatem comparem, invidiæque occurram. Quando igitur venies, et quandiu cunctaberis? Quoad Deus jusserit, atque eorum, qui nunc insidiantur, et invidia laborant, umbræ præterierint. Non enim diutius, sat scio, leprosi resistent, Davidem Hierosolymis excludentes.

Posteaquam te in sublimi throno collocatum, ac lucernam, ne illam quidem prius obscure lucentem, a Spiritu victore supra candelabrum oculis omnium expositam esse intellexi, lætatus sum, fateor. Quidni enim, cum Ecclesiæ corpus male affectum esse, atque hujusmodi ductu et auxilio opus habere conspicerem? Non tamen ad te statim advolavi, nec advolabo: nec ipse id a me exposcas velim. Primum ut auctoritatem et venerationem tibi sartam tectamque custodiam: ac ne præ ineptia quadam et animi fervore, quemadmodum obrectatores dicere queant, tui studiosos colligere videaris. Deinde ut mihi ipsi stabilitatem comparem, invidiæque occurram. Quando igitur venies, et quandiu cunctaberis? Quoad Deus jusserit, atque eorum, qui nunc insidiantur, et invidia laborant, umbræ præterierint. Non enim diutius, sat scio, leprosi resistent, Davidem Hierosolymis excludentes.

(59) Ἐγνω. Cod. Pass. διέγνω, *plane cognovi.*

(60) Ἴνα σοι τὸ σεμνὸν φυλάξω. Combef., *ut tibi gravitatem ac decorum servem;* sic etiam interpretatur Tillemontius.

(61) Ἐνδιαβάλλοντες. Cod. Pass. et Combef. διαβάλλοντες.

(62) Ἴνα ἑμαυτῷ πραγματεύσωμαι. Cod. Pass. πραγματεύσω. Mox, τὸ σταθερὸν. Combef. *moram constantiam conciliem;* Tillemont. *sapientiam et maturitatem in agendo.* Duo codd. Regg. τὸ στερεόν, *firmitatem.*

(63) Κελεύσῃ. Ita Pass. In ed. κελεύσει.

(64) Ἐπιτιθεμένων. Cod. Harl. ἐπιτιθεμένων τε καὶ Bill., *qui nunc insidiantur.*

(65) Οἱ λεπροὶ. In textu tam Hebræo quam Græco, de leprosis nulla fit mentio, sed de claudis et cæcis, quibus arcis Hierosolymitanæ custodia a Je-

XLVI. EIDEM.

ΜΓ. ΤΩ ΑΥΤΩ (66).

Nondum victus his rationibus, a Gregorio se contemptum querebatur; cujus querelis respondet peracute his litteris Gregorius. Scripta autem hæc epistola exeunte anno 370, aut ineunte 371.

Quomodo exiguae nobis et viles res tuae sunt, o A
divinum et sacrum caput? Quodnam hoc effugit
verbum dentalia septa? aut quomodo hoc dicere
ausus es? ut ipse quoque audacter aliquid dicam.
Quomodo vel animus id proposuit, vel atramentum
scripsit, vel charta excepit? o studia, et Athenæ,
et virtutes, et litterarii sudores! Me etenim litteris
tuis pene tragicum facis. Utrum nos, an te ipsum
ignoras, tu, inquam, orbis lumen, magna vox et
tuba, doctrinæ palatium? Tuane Gregorio parva
sunt? Quid igitur aliud quispiam admiretur eorum
quæ in terra sunt, nisi te Gregorius? Unum ver
inter anni partes, unus sol inter sidera, unum
cælum omnia complexu suo coercens, una vox tua
de omnibus triumphans, si modo satis meus sum,
qui de huiusmodi rebus iudicium feram, nec amor
me decipit, quod non existimo. Quod si nobis
hoc nomine succenses, quod te minus, quam tua
virtus meretur, suspicimus et admiramur, omni-
bus quoque mortalibus succenseas oportet: neque
enim alius quisquam satis digne te laudavit, aut
laudaturus est, præter te tuamque in dicendo
sublimitatem, si quidem fieri posset, ut quispiam
laudes ipse suas prædicaret, idque nobis sermo-
num lex ferret. Quod si contemptum tui nobis
objicis, quin prius insaniam? At quod philosophamur indignaris? Liceat mihi cum bona tua venia
dicere, hoc unum doctrina quoque tua et eruditione sublimius est et præstantius.

42 XLVII. EIDEM.

ΜΖ. ΤΩ ΑΥΤΩ (73).

Scriptit hanc epistolam Gregorius, cum in magna turbis molestiisque Basilii versaretur, quæ quidem molestiæ non aliæ sunt quam illæ quarum ipse Gregorius in oratione alias IX, nunc autem XLIII, p. 813. meminit. Tam enim in oratione quam in epistola de re eadem agitur, de Cappadocia divisione, belloque quod ea occasione Anthimus et alii præsules Basilio infensi intulerunt. In utraque, novæ res, invidiæ. æmulationis, denique dolor ex electione Basilii, turpi simul et exitiali bello initium dederit. Divisa autem est in duas provincias Cappadocia anno 370. Divisionem vero civilem non statim secuta est ecclesiasticæ provinciae divisio. Nam prior sub initium hæmis instituta est; altera autem, postquam Cæsarea discessit Valens; id est, circa mensem Martium anni 372. Adeoque hoc anno tres epistolæ sequentes scriptæ sunt, XLVIII, XLIX et L.

Audio te a recenti rerum novatione turbari, C
tibi que a sophistica quadam et usitata eorum, qui
rerum potiantur, curiositate negotia exhiberi: nec
sane mirandum est. Neque enim invidiam igno-
rabam, quodque ex iis, qui latus tuum cingunt,

busæis mandata fuerat. Hæc Billius. At nobis lepro-
sos consulto induxisse videtur Gregorius, ut non
sanæ satis doctrinæ, quæ lepra spiritualis est, Basilii
notaret adversarios. Pro λεπτοί suo periculo legen-
dum proponit Combef. *πηροί*, sicque scripsisse
putat Gregorium, ut, laconica sua brevitate, sub
una voce ambas Scripturæ voces, *οι τυφοι* καὶ *αι*
χωλοί, complecteretur: *πηρός* namque et cæcus et
quovis membro læsus intelligitur.
(66) Alias X. Scripta anno 370 exeunte, aut 371
ineunte.

(67) *Πῶς ἐπιφυλλίς*. Sunt ἐπιφυλλίδες, ait Bill.,
exigui illi racemi, qui a vindemiatoribus ad rae-
mationem relinqui solent. Unde translate quidam
contemptui est, ἐπιφυλλίς dicitur. Paulo infra,
ποτόν σε ἔπος φύγεν ἕρκος ὀδόντων, hemistichium
apud Homerum frequens.

(68) *Πῶς ἢ διάνου ὄρμησεν*, etc. Bill., quomodo

Πῶς ἐπιφυλλίς (67) ἡμῖν τὰ σά, ὦ θεὰ καὶ ἱερὰ
κεφαλή; ποτόν σε ἔπος φύγεν ἕρκος ὀδόντων; ἢ πῶς
τοῦτο εἰπεῖν ἐθάρασθας; ἵνα τι καὶ αὐτὸς θαρβήσω
μικρόν. Πῶς ἡ διάνουα ὄρμησεν (68), ἡ μέλαν ἔγρα-
ψεν, ἡ χάρις ἐδέξατο; ὦ λόγοι, καὶ Ἀθῆναι, καὶ
ἀρεταί, καὶ λόγων ἰδρωτὲς! Μικροῦ γάρ με καὶ
τραγωδῶν, οἷς γράφεις, ποιεῖς. Πότερον ἡμᾶς ἀγνοεῖς,
ἡ σεαυτὸν, ὃ τῆς οἰκουμένης οφθαλμὸς, ἡ μεγάλη
φωνὴ καὶ σάλπιγξ, τὸ τῶν λόγων βασιλεῖον; Μικρὰ
Γρηγορίῳ τὰ σά; Τί οὖν τις ἄλλο (69) θαυμάσειε τῶν
ἐπὶ τῆς γῆς, εἰ μὴ σὲ Γρηγόριος; Ἐν μὲν ἔαρ ἐν
ῥαίς, εἰς δὲ ἥλιος ἐν ἀστράτιν, εἰς δὲ περιέχων
ἅπαντα οὐρανὸς, μία δὲ κατὰ πάντων φωνὴ ἡ σὴ,
εἴπερ τι ἐγὼ ἱκανὸς τὰ τοιαῦτα κρίνειν, μὴδὲ ἀπατᾶ
με τὸ φῶτρον, ὅπερ οὐκ οἶομαι. Εἰ μὲν ἔτι μὴ πρὸς
Β ἐξίαν θαυμάζομεν (70), τοῦτο ἐγκάλεις, ἐγκάλει καὶ
πάντων ἀνθρώποις; οὐδὲ γὰρ ἄλλος τις ἀξίως ἐθαύμασεν,
ἢ θαυμάσεται (71), ἔτι μὴ σὺ, καὶ ἡ σὴ μεγαλοφονία,
εἴπερ οἷόν τε ἦν ἑαυτὸν ἐπαινεῖν, καὶ τοῦτο εἶχεν
ἡμῖν ὃ τῶν λόγων νόμος. Εἰ δὲ τὸ καταφρονεῖν ἐγκα-
λούμεθα, τί μὴ μανίαν πρότερον; Ἄλλ' ὅτι φιλοσο-
φοῦμεν ἀγανακτεῖς (72); ὅς εἰπεῖν, τοῦτο μόνον καὶ
τῶν λόγων τῶν σῶν ὑψηλότερον.

Πυνθάνομαι σε ταράττεσθαι παρὰ τῆς νέας καινο-
τομίας, καὶ πράγματα ἔχειν ἀπὸ τινος σοφιστικῆς
τῶν κρατούντων καὶ συνήθους περιεργίας (74) καὶ
θαυμαστοῦ οὐδέν. Οὐδὲ γὰρ ἠγγύουν τὸν φθόνον, καὶ
ὅτι πολλοὶ τῶν περὶ σὲ τὰ ἑαυτῶν διὰ σοῦ (75) θερα-

vel animus id proposuit, vel atramentum scripsit.

(69) *Τί οὖν τις ἄλλο*. Cod. Pass. *Τίνα οὖν τις*
ἄλλον, *Ecquæm* igitur alium quispiam admiretur eo-
rum qui, etc.

(70) *Θαυμάζομεν*. Cod. Pass. *θαυμάζωμεν*, *su-
spexerimus* et *admirati fuerimus*. Mox *ἐγκάλει*, ita
Pass. In edit. *ἐγκάλεις*.

(71) *Θαυμάσεται*. Ita codd. Reg. et Pass., et sic
reddidit Bill. In edit. *θαυμάζεται*.

(72) *Ἄλλ' ὅτι φιλοσοφοῦμεν ἀγανακτεῖς*, quod
philosophamur, id est, quia parentibus assidemus,
eorumque curam gerimus; *id enim per philosophiam*
designari puto, ait Bill. Mox cod. Pass. *ὅς ἡμῖν*
τοῦτο εἰπεῖν.

(73) Alias XXV. Scripta anno 372.

(74) *Καὶ συνήθους περιεργίας*. Combef., *consue-
taque anxia diligentia*.

(75) *Διὰ σοῦ*. In cod. Pass. hæc desunt.

παύοντες, καὶ τὸν σπινθῆρα τῆς μικροψυχίας (76) ἀνάπτοντές εἰσιν. Ἐκεῖνον μὲν οὖν οὐ δέδοικα, μὴ τι πάθης (77) ἀφιλόσοφον ἐν τοῖς λυπηροῖς, καὶ σεαυτοῦ καὶ ἡμῶν ἀνάξιον. Ἄλλ' ἠγοῦμαι νῦν δὴ καὶ μάλιστα γνωρισθῆσθαι (78) τὸν ἐμὸν Βασίλειον, καὶ ἦν ἐν παντὶ τῷ χρόνῳ συνελέξω φιλοσοφίαν, διαδειχθῆσθαι, καὶ ὑπερσχῆσειν τὰς ἐπιρρῆας, ὡσπερ ὑψηλῷ κύματι (79), καὶ μενεῖν ἀσειστον, ἄλλων ταρασσομένων. Εἰ δὲ δοκεῖ, καὶ αὐτὸς παρῆσομαι, τυχὸν μὲν καὶ γνώμης τινας κοινωνήσων (εἴπερ ὕδατος δεῖται θάλασσα, καὶ οὐ τοῦ συμβουλευόντος [80])· πάντως δὲ, ὠφελήθησόμενος, καὶ φιλοσοφῆσων τὸ συνυδρίζεσθαι.

quia opus est, et tibi consultore) : procul dubio autem, ut utilitatem ipse capiam, patientiæque in ferendis contumeliis socium me tibi præbeam.

ΜΗ'. Τῶ ΑΥΤῶ (81).

Sasimorum Gregorius episcopatum recusat, plurima graviaque Basilio objiciens, quod illius Ecclesie curam sibi demandasset.

Οὐ παύση βλασφημῶν ἡμᾶς, ὡς ἀπαιδεύτους (82), καὶ σκαιούς, καὶ ἀφιλοῦς, καὶ οὐδὲ ζῆν ἀξίους, ὅτι συνιέναι τετολήκαμεν ἃ πεπόνθαμεν; οὐ γὰρ ἄλλο γε οὐδὲν ἀδικοῦμεν, αὐτὸς ἂν εἴποις· οὐδέ τι σύνισμεν αὐτοῖς ἡμῖν (83) ἢ μικρὸν ἢ μεῖζον περὶ σὲ κακοῖς γεγονόσι, μηδὲ συγγνωθῆμεν· πλὴν τοῦτο μόνον ἐγνωμεν ἠπατημένοι, ὅψὲ μὲν ἄγαν, ἐγνωμεν δὲ· καὶ τὸν θρόνον αἰτιώμεθα, ὅς ὑψηλότερόν σε ἡμῶν ἀθρόως ποιήσαντα· καὶ κάμνομεν τὰ σὰ ἐγκαλοῦμενοι, καὶ ἀπολογούμενοι πρὸς τοὺς σαφῶς εἰδότες καὶ τὰ πρῶτα ἡμῶν, καὶ τὰ νῦν. Τοῦτο γὰρ ὦν πάσχομεν τὸ γελοιώτατον, ἢ ἐλευνιώτατον, τοὺς αὐτοὺς ἀδικεῖσθαι καὶ ἐγκαλεῖσθαι, ὅπερ νῦν ἡμῖν (84) συμβέβηκεν. Ἐγκαλοῦσι δὲ καὶ ἄλλοι μὲν ἄλλο τι, καὶ ὁ τι ἕκαστος βούληται, κατὰ τὸν ἑαυτοῦ τρόπον, ἢ τὸ μέτρον τῆς ὑπὲρ ἡμῶν ὀργῆς· οἱ φιλανθρωπώτατοι δὲ, ὑπεροφίαν καὶ περιφρόνησιν, καὶ τὸ παρεβρίθθαι ἡμᾶς μετὰ τὴν χρεῖαν, ὡσπερ τῶν σκευῶν τὰ ἀτιμώτατα, καὶ τοῦ μηδεὸς ἄξια, ἢ τῶν λειψιμάτων ταῦτα, ὑπὲρ ὧν αἱ ἀψίδες, ἃ μετὰ τὴν πῆξιν ὑφαιρεῖται καὶ διαπτύεται. Τοῦτους μὲν οὖν χαίρειν ἐάσομεν, καὶ λέγειν ὁ τι ἂν λέγωσιν· οὐδεὶς ἐφέξει γλώσσης αὐτονομίαν. Καὶ σὺ μοι τὸν μισθὸν κατάβαλε τὰς μακαρίας καὶ κενὰς ἐλπίδας, ἃς κατὰ τῶν

(76) *Spinθηρα τῆς μικροψυχίας.* Combef. *si nullatis et odiis fomitem.* Mox, εἰσὶν deest in codd. Harl. et Pass.

(77) *Οὐ δέδοικα, μὴ τι πάθης.* Bill., *non metuo ne quid tibi accidat.*

(78) *Γνωρισθῆσθαι.* Ita codd. Harl. ac Pass. In ed. γνωρισθῆναι. Paulo infra, pro φιλοσοφίαν, cod. Harl. σοφίαν, et pro συνελέξω, cod. Pass. συνελέξαμεν *collegimus.*

(79) *Ὅσπερ ὑψηλῷ κύματι.* Combef. ὡσπερ ὑψηλὸν κύμα τι, *haud secus ac alti fluctus procellam.* Mox, ταρασσομένων. Cod. Pass. τινασσομένων, *aliiis excusis.*

(80) *Τοῦ συμβουλευόντος.* Ita cod. unus, et Combef. At codd. Pass. et Harl. τοῦ συμβουλευόντος. Paulo infra, τὸ συνυδρίζεσθαι deest in cod. Pass.

(81) *Alias XXXI. Scripta anno 372.* — Hæc epistola, ait Bill., cum duabus proximè sequentibus atomachosa et jurgatrix est. Nam cum Basilius

A complures sint, qui commoda sua per te procurant, ac pusillanimitatis fomitem a cendant. Illud vero non metui, ne quid a philosopho alienum, atque et te et nobis indignum in rebus adversis ac molestiis tibi accideret. Quin potius nunc vel maxime futurum existimo, ut Basilius meus cognoscatur, et ea, quam per omne tempus collegisti, sapientia patefcat, ac tu improborum hominum injurias et impressiones superes, velutque in altissimis fluctibus immotus mancas, aliis in perturbatione ac tumultu versantibus. Quod si ita videtur, ipse quoque adero, fortasse quidem ut consilii quoque tibi aliquid impertiam (si tamen mari

quodam modo) : procul dubio autem, ut utilitatem ipse capiam, patientiæque in ferendis contumeliis socium me tibi præbeam.

XLVIII. EIDEM.

B Desinesne nos tandem maledictis incessere, ut insulsos, et rusticos, et alienos ab amicitia, ac ne vita quidem dignos, quoniam ea, quæ passi sumus, intelligere ac persentire ausi sumus? neque enim quidquam aliud proferre queas. in quæ a nobis læsus sis; nec ulla omnino in re, sive parva, sive magna, conscii sumus, 43 nos iniuriam aliquid in te admisisse, (atque utinam nunquam conscii simus!) nisi quod fraudem in quam inducti sumus, serius quidem quam oportuit, sed tamen aliquando agnovimus. Atque hujus rei culpam in episcopalem thronum conferimus, utpote qui te repente supra nos evertit: ac vehementer fatigamur, dum tua nobis objiciuntur, eaque apud illos, qui et pristina nostra et præsentia perspicue norunt, defendimus. Hoc enim omnium, quæ patimur, maxime ridiculum est, vel potius miserandum, nimirum quod iidem et injuria afficiuntur, et accusantur: id quod nobis hoc tempore accidit. Objiciunt porro alii aliud quiddam, et quidquid uniuscujusque voluntas tulerit, prout vel moribus comparati sunt, vel nostra causa irascuntur: benignissimi autem quique neglectum et contemptum, et quod nos, posteaquam opera nostra usus fueris,

diocesim suam in multos episcopatus partitus esset, Sasimisque ignobili loco, et ad philosophandum alienissimo, tantum virum, cui cum eo omnes necessitudines intercedebant, præfécisset, non immerito se per hujusmodi honoris speciem contemptum, ignominiam affectum fuisse vir optimus querebatur. Et sane eorum amicitia, quæ aliquotrabali clavo fixa videbatur, ob eam causam pene dissiluit. Basilius quidem apud bonos viros eo nomine offendit, iniquisque cum Gregorio exisime existimatus est, quam vel pro suo solito candore, vel pro illius meritis et dignitate, vel pro amicitia jure. Verum οὐδὲν ἀμαρτεῖν ἐστὶ θεοῦ καὶ πάντα κατορθοῦν, ut ille ait.

(82) *Ἀπαιδεύτους* deest in cod. Harl. Mox. καὶ ἀφιλοῦς. Bill. reddit: *et ab amicis inopes.*

(83) *Αὐτοῖς ἡμῖν.* Cod. Reg. ἡμῖν ἑαυτοῖς.

(84) *Ὅσπερ νῦν ἡμῖν.* Ita codd. Harl. et Pass. In edit. ὅπερ νῦν καὶ ἡμῖν. Paulo post, καὶ ἄλλοι μὲν, Montac. καὶ ἄλλοι μὲν.

velut sordidissima vasa et instrumenta projeceris, vel tanquam adminicula ea, quæ fornicibus supponuntur, ac simul atque structura firmata et compacta est, subduci et pro nihilo haberi solent. Verum hos sane valere sinamus, et quæ dicunt, dicere; nemo linguæ libertatem coercebit. Ac tu beatas illas spes et inanes mercedis loco persolve, quas adversus eos excogitasti, quite eo nomine lace- rant, quod subhonoris specie leves nos atque ad res hujusmodi promptos et obvios contumeliose protri- veris. Ego vero, quid in animo habeam, explica- bo; nec mihi propterea irascaris. Dicam enim, quæ flagranti etiam dolore prolocutus sum, non usque adeo vel ira æstuans, vel rei eventu per- cussus et attonitus, ut ratio se subduceret, ac quæ dicerem, ignorarem. Non arma comparabo, nec rei militaris artem discam, quam prius non didici, cum hujus rei commodius tempus esse videbatur, omnibus videlicet arma induentibus, et furiose inter se congregentibus (nosti infirmorum mor- bos), nec Martium Anthimum certamine excipiam, quamvis alioqui immaturum bellatorem, nimirum ipse inermis ac rei bellicæ ignarus, vulneribusque magis expositus. Quin tu potius cum eo, si ita videbitur, bellum gere (nam infirmos quoque sæpe neces- sitas **44** ipsa pugnaces efficit), aut qui bellum gerant quære, cum ille mulas tuas arripuerit, locorum angustias observans, quemadmodum ille Amalec, cum transitu Israelem arceret ¹⁶. Nobis autem aliarum omnium rerum loco quietem con- cede. Quid enim opus est pro lactentibus et avibus, et quidem alienis, non secus ac pro animabus et canonibus digladiari? Quid etiam splendidis illis arcanum, quod premendum et occultandum erat, aperire et detegere? Quocirca tu quidem viriliter age, et confortare, omniaque ad tuam ipsius gloriam, quemadmodum fluvii torrentes, trahe, nec amicitiam, nec vitæ consuetudinem et familiaritatem virtute ac pietate potio- rem habens, nec quæ ex his rebus hominum opinio de re futura sit quidquam curans, sed uni duntaxat spiritui te ad- dicens. Nos vero id duntaxat lucri ex amicitia tua capiemus, ut amicis posthac minime fidamus, nec Deo quidquam præferamus.

¹⁶ Exod. xvii, 8 sqq.

(85) Ὡς ἔχω. Codd. Reg., Harl., Pass. ὡς ἔχει. Paulo infra, pro αὐτὰ τοῦ πάθους, cod. Reg. παρ' αὐτὸ τὸ πάθος.

(86) Ἐπερ ἔλεγον. Cod. Pass. ἔπερ ἔλεγον. Paulo post, id. cod. pro ἀ μὴ πρότερον habet ἢ μὴ πρότερον.

(87) Τῶν ἀσθενῶν ἀρρώσθηματα. Cod. ἀριστεύ- ματα, infirmorum præclara facinora. Cod. Reg. τὰ τῶν Ἀθηνῶν ἀριστεύματα. Cod. Pass. τῶν Ἀθη- νῶν ἀρρώσθηματα.

(88) Τὸν Ἀρήιον Ἄνθιμον. Is, inquit Bill., Tyanorum episcopus erat, quocum de Cappado- ciæ episcopopatibus dividendis Basilio contentio erat. Urbs enim ea secundæ Cappadociæ metropolis re- cens creata fuerat. Vide orat. *De Basilii laudibus*. « At τὸν Ἀρήιον vox poetica est, inquit Combef., non nomen proprium, quod videtur velle Bill., sed ad- jectivum, quasi bellicosum Anthimum, qui sic strenue jura tuetur novæ metropoleos, et Basilio pugnaret. »

(89) Φιλόσ τε ὦν καὶ ἀπόλεμος. Combef., *levis*

βλαστρημούντων ἐξευῖρες, ὡς διὰ τιμὴν ὑβρίζων τοὺς κούφους ἡμᾶς, καὶ προγεύρους πρὸς τὰ τοιαῦτα. Ἐγὼ δὲ τὸ ἐμὸν, ὡς ἔχω (85), δηλώσω, καὶ μοι μὴδὲν ὀργισθῆς. Ἐρῶ γάρ, ἀ καὶ παρ' αὐτὰ τοῦ πάθους ἀπεφθεγξάμην, οὐ τοσοῦτον ἢ τῷ θυμῷ ζήσας, ἢ τῷ γεγονότι καταπλαγείς, ὥστε κλαπῆναι τοὺς λο- γισμοὺς, καὶ ἀγνοεῖν ἄπερ ἔλεγον (86). Οὕτε ἐπὶ λα κτήσομαι, οὔτε τὰ τακτικὰ μαθήσομαι, ἀ μὴ πρότερον ἔμαθον, ἤνικα καιρὸς εἶναι μάλλον ἐδόκει, πάντων ὀπλιζομένων καὶ μαινομένων (οἶσθα τὰ τῶν ἀσθενῶν ἀρρώσθηματα [87]), οὔτε τὸν Ἀρήιον Ἄνθιμον (88) ὑποστήσομαι, καίπερ ἄωρον ὄντα πολεμιστὴν, φιλόσ τε ὦν καὶ ἀπόλεμος (89), καὶ πρὸς τὰ τραύματα ἐπι- τηδειότερος. Ἄλλ' ἐκείνῳ μὲν αὐτὸς πολέμει, εἰ τοῦτό σοι φίλον (καὶ γὰρ τοὺς ἀσθενεῖς πολλάκις αἱ χρεῖαι Β ποιοῦσι πολεμιστὰς), ἢ ζητεῖ τοὺς πολεμήσοντας, ὅτ' ἂν σου τῶν ἡμιόνων (90) λαμβάνηται, τὰ στενά τη- ρῶν, καὶ ὡσπερ ὁ Ἀμαλθεὺς ἐκείνος, ἐργῶν τὸν Ἰσραήλ. Ἡμεῖν δὲ ἀντὶ πάντων δοῦναι τὴν ἡσυχίαν. Τί γὰρ δεῖ μάχεσθαι περὶ γαλαθῶνων (91) καὶ ὀρνί- θων, καὶ τοῦτο ἄλλοτριῶν, ὡς δῆτα περὶ ψυχῶν καὶ κανόνων; Τί δὲ τῶν λαμπρῶν Σασίμων ἀποστερεῖν τὴν μητρόπολιν, ἢ γυμνοῦν καὶ ἀνακαλύπτειν τὸ τῆς γνώμης ἀπόβρῆτον, συγκρούπτειν (92) δέον; Ἄλλὰ σὺ μὲν ἀνδρίζου, καὶ κραταιοῦ, καὶ πάντα ἔλκε πρὸς τὴν σεαυτοῦ (93) δόξαν, ὡσπερ οἱ ποταμοὶ τοὺς χρι- μάμβρους, μήτε φιλίαν, μήτε συνήθειαν τοῦ καλοῦ προτιμῶν, καὶ τῆς εὐσεβείας, μήτε τοῦ ποίῳ τις εἶναι δόξεις ἐκ τοῦ ταῦτα ποιεῖν φρονιζῶν, ἀλλ' ἐνὸς ὦν τοῦ πνεύματος. Ἡμεῖς δὲ τοῦτο μόνον κερδανού- μεν τῆς σῆς φιλίας, τὸ μὴ πιστεύειν φίλοις, μήτε τοῦ Θεοῦ ποιησθαι τι προτιμότερον.

Sasimis metropolitānam urbem privare, ac mentis aperire et detegere? Quocirca tu quidem viriliter age, et confortare, omniaque ad tuam ipsius gloriam, quemadmodum fluvii torrentes, trahe, nec amicitiam, nec vitæ consuetudinem et familiaritatem virtute ac pietate potio- rem habens, nec quæ ex his rebus hominum opinio de re futura sit quidquam curans, sed uni duntaxat spiritui te ad- dicens. Nos vero id duntaxat lucri ex amicitia tua capiemus, ut amicis posthac minime fidamus, nec Deo quidquam præferamus.

cum sim armatura miles, nec bello assuetus. Mox idem, πρὸς τραύματα.

(90) Ὅτ' ἂν σου τῶν ἡμιόνων. Alludere mihi videtur, ait Bill., ad illud Achillis apud Homerum, *Iliad.* 1, ubi negat sibi piscum esse cur Trojanis bellum inferat, quod ab eis nec boves nec equi sui unquam intercepti sint:

Ὁὐ γὰρ πάποι' ἐμὰς βοῦς ἤλασαν, οὐδὲ μὲν [ἴππους.]

Verum Billio minime assentitur Combef. Hic enim, inquit, nulla allusio Homericæ, qualem cogitavit Bill., sed ipsa res ab Anthimo gesta, quam describit Gregorius in Basillii epitaphio.

(91) Περὶ γαλαθῶνων. Combef. *pro subrumis*, agnellis videlicet ac porcellis; καὶ ὀρνίθων, *gallinisque*.

(92) Συγκρούπτειν. Sic Reg., Harl., Pass. ac Combef. In edit. συγκύπτειν.

(93) Πρὸς τὴν σεαυτοῦ. Ita codd. Harl. et Pass., Montac. et Morel. In ed. Iavutoῦ.

ΜΘ. ΤΩ ΑΥΤΩ (94).

XLIX. EIDEM.

Quiete gloriatur Gregorius; ipsi maxima actio est otium.

Ἐγκαλεῖς ἡμῖν ἀργίαν καὶ ῥαθυμίαν, ὅτι μὴ τὰ σά (95) Σάσιμα κατελήφαμεν, μηδὲ ἐπισκοπικῶς κινούμεθα, μηδὲ, ὡς περ κυσὶ βρώμα ριφὲν ἐν μέσῳ, κατ' ἀλλήλων ὑμᾶς ὀπλιζόμεν (96). Ἐμοὶ δὲ μεγίστη πρᾶξις ἐστὶν ἡ ἀπραξία. Καὶ ἵνα εἰδῆς τι τῶν ἐμῶν καλῶν, τοσοῦτον τῇ ἀπραγμοσύνῃ φιλοτιμούμαι, ὥστε οἴεσθαι καὶ νόμος εἶναι πᾶσι τῆς περὶ τοῦτο (97) μεγαλοφυχίας. Καὶ ὡς εἰ πάντες ἡμᾶς ἐμιμούντο, οὐδὲ ἂν ἦν πράγματα ταῖς Ἐκκλησίαις, οὐδ' ἂν ἡ πίστις παρεούρητο (98), τῶν ἰδίων ἐκάστῳ φιλονεικίων ὄπλον τυγχάνουσα.

Ν'. ΤΩ ΑΥΤΩ (99).

L. EIDEM.

Injurium se non esse Basilio probat Gregorius, minimeque se ab eo contumelia afficiendum.

Ἦς θερμὸν ἐξάλλη καὶ πωλικὸν ἐν τοῖς γράμμασι! Β Καὶ θαυμαστὸν οὐδὲν, ἄρτι σε δόξης γενόμενον (1), ἡμῖν ἐπίδεικνυσθαι βούλεσθαι, ἤνετινα δόξαν εὐρίσκης (2), ἵν' οὕτως σεαυτὸν μᾶλλον σεμνὸν ποιῆς, ὡς περ τῶν γραφῶν οἱ τὰς ὥρας γράφοντες. Ἐμοὶ δὲ τὸ μὲν πάντα ἐκδιηγείσθαι τὰ τῶν ἐπισκόπων, καὶ τὰ τῆς ἐπιστολῆς, ἐφ' ἣ σὺ δυσχεραίνεις, ὅθεν τε ἠρξάμεθα, καὶ ὅπου προέβημεν (3), καὶ εἰς ὃ κατελήξαμεν, μακρότερον ἢ κατ' ἐπιστολὴν εἶναι φαίνεται, καὶ οὐκ ἀπολογίας μᾶλλον ἔργον ἢ ἱστορίας (4). Ἦς δὲ συντόμως δηλώσαι, ἤκειν ἡμῖν ὁ γενναϊότατος Ἄνθιμος μετὰ τιῶν ἐπισκόπων, εἶτε ὡς τὸν πατέρα ἐπισκεψόμενος τὸν ἐμὸν (καὶ τοῦτο γὰρ ἔδοξεν), εἶτε σπουδάσων ἄπερ ἐσπούδατε. Πολλὴν δὲ καὶ περὶ πολλῶν (5) πείραν καθείς, τῶν παροικιῶν, τῶν Σασίμων λιμνῶν, τῆς ἡμετέρας χειροτονίας, χαρισάμενος, αἰτήσας, ἀπειλήσας, δικαιολογησάμενος, ψέξας, ἐγκω-

Desidiam et inertiam nobis objicis, quia non occupavimus tua Sasima, nec episcopatus fastu movemur, nec, velut esca canibus in medio projecta, in invicem vos armis instruimus. Mihi vero maxima actio est otium. Atque ut quidpiam laudum mearum intelligas, usque adeo quiete atque otio glorior, ut et omnibus magnitudinis animi hac in re me legem esse existimem. Atque utinam nostrum exemplum omnes sibi imitandum proponerent! nec Ecclesiae quidem negotii quidquam haberent, nec fides, quae propriamur cuique contentionum telum est misere distraheretur.

Quam ferociter, et equinorum pullorum ritu exsillis in tuis litteris! Nec mirum te ad gloriam nuper evectum ostentare nobis velle quam gloriam nactus sis, ut hac ratione teipsum augustiorem reddas, quemadmodum pictores, qui eximias formas depingunt. Mihi vero omnia, quae episcopi fecerunt, exponere, quidque epistola illa, qua discruciaris, contineat, atque et unde orsi et quo progressi simus, et ubi desierimus, prolixius esse videtur, quam epistolae modus postulet, nec tam apologiae opus, quam historiae. Ut autem rem brevi exponam, fortissimus Anthimus ad nos cum episcopis quibusdam venit, sive ut patrem meum inviseret (nam id quoque praese ferebat), sive ut, quae egit, ageret. Cumque plura pluribus modis tentasset, inquirens de paracisiis, de Sasimorum paludibus, de nostra ordinatione, nunc blande allo-

(94) Alias XXXII. Scripta anno 372.

(95) Ὅτι μὴ τὰ σά. In cod. Harl. σά deest. Σάσιμα κατελήφαμεν. Sasima non occupavimus. Combef. interpretationem sequimur; verterat Bill.: Sasima tua recusavimus, nec episcopatus cupiditate incitatur.

(96) Ἐμᾶς ὀπλιζόμεν. Sic codd. Harl. et Reg. At cod. Pass. ἡμᾶς ὀπλιζόμεν. In edit. ὑμῶν. Ita levi mutatione expeditus est sensus, cujus antea obscuritas eruditus nonnihil offendit. Corrigendum censuit Billius cod. Hervagianum ex Frobeniano, legitque μηδὲ, ὡς περ κυσὶ βρώματος ριφέντος ἐν μέσῳ, κατ' ἀλλήλων ὑμῶν ὀπλιζόμενων. Reddit autem: *Vobis, non secus atque esca canibus in medio projecta, arma induentibus.* Billium secutus est Montac., alique nonnulli. Atamen nec immerito Combef. displicuit lectio, suamque ipse sic proposuit: Μηδὲ, ὡς περ κυσὶ βρώμα, ριφέντες ἐν μέσῳ, κατ' ἀλλήλων ὑμᾶς ὀπλιζόμεν. *Nec velut canibus esca, in medium projecti, in invicem vos ad pugnam instruimus, vel in invicem vobis arma ministramus, dum quisque de episcopo contendit, novaque civitate, utrius metropoleos sit paracisia.*

(97) Περὶ τοῦτο. Codd. Reg. et Harl. περὶ ταῦτα. Hunc locum verterat Bill.: *Usque adeo quiete atque otio glorior, ut me mutuo adversus vos animi magnitudinis ejus, quae hic sita est, legem omnibus esse putem.*

(98) Παρεούρητο. Ita duo Regg. In ed. περιεσούρητο.

(99) Alias XXXIII. Scripta eodem anno 372.

(1) Δόξης γενόμενον. Ut significet eum, inquit Bill., qui totum se gloriae studio dedit, quemadmodum dicimus δλον τοῦ Θεοῦ γενέσθαι, de eo qui totum se ad Deum contulit, eique se addixit, et δλον εἶναι τῆς ἐκδημίας, qui totus in mortis meditatione defixus est. Legitur in Frobeniano, δόξης γενόμενον. Codd. Pass. et Reg., necnon Morel. et Combef. habent γενεσάμενον, nec fortasse male, ut significetur is qui jam gloriam degustavit.

(2) Ἐδρίσκης. Ita cod. Pass. Mox, pro σεμνὸν ποιῆς, codd. Harl. et Pass., necnon et Combef. σεμνοποιεῖς.

(3) Καὶ ἔπον προέβημεν. Cod. Pass. ὅτη προέβημεν. Mox, καὶ εἰς ὃ κατελήξαμεν, reddiderat Bill.: *et ubi scribendi finem fecerimus.* At non puto vertendum, ait Combef., *scribendi finem*, sed finem totius in Sasimorum episcopatu negotii; rectius igitur, *quo tandem res abierit.*

(4) Ἡ ἱστορίας. Male Bill., *quam epistolae*, quae ipsa brevior apologia esse consuevit; melius ait Combef., *quam prolixae narrationis et libri*

(5) Πολλῶν δὲ καὶ περὶ πολλῶν. Bill. vertit, *Cumque multis modis animum nostrum tentasset, paracias commemorans... et nostram electionem.* Sic ubique Billius erit χειροτονίαν.

quens, nunc postulans, nunc minas adhibens, nunc A expostulans, nunc vituperans, nunc laudans, orbes sibi circumscribens, tanquam ipse solus nobis ob oculos proponendus esset, novaque metropolis, utpote major ac præstantior: Quid, inquam, civitatem nostram circumscribis, cum ipsi Ecclesiam quoque faciamus, utpote Ecclesiarum revera matrem et quidem antiquitus? Ad extremum ille infectis rebus abscessit, multum anhelans, ac Basilismum nobis quasi Philippismum quemdam objiciens. Num hic tibi injurii esse videmur? Minime, ut opinor. Jam quonam etiam pacto nostra illa, hoc est, hominis insolentis et contumeliosi, epistola se habuerit, expende. Synodalem vocationem ad nos cuderunt. Me vero contra pugnante contumeliamque nobis fieri contendente, secundo loco postularunt, ut hortatu meo et rogatu de his rebus consultationem haberetis. Id ego, ne, quod prius moliebantur, fieret, me recopi facturum, rem omnem arbitrii vestri faciens, an eos 46 congregare velitis, et ubi, et quando: quod quidem hominis erat, non contumelia, sed honore vos afficientis. Quoniam autem ne hic quidem injuriæ quidquam tibi a me ortum est, quod reliquum est, commemorata. Quod si id vos ex me discere oportet, ipsam Anthimi epistolam vobis perlegam, quam, cum paludes nobis prohibentibus et comminantibus invasisset, ad nos misit, contumeliis et probris nos conscindens, ac velut triumphum quemdam adversus nos, ut victos, canens. Quam autem rationem habet, ut cum tua causa in illius offensio-nem incurramus, tibi rursus displiceamus, velut illi faventes? Hæc porro cognita tibi prius esse oportuit, vir admirande: ac ne tum quidem contumelia nos afficere, si nihil aliud, certe ut presbyteros. Quod si ostentationis gloriæque nimio studio teneris, atque e loco superiori nos alloqueris, velut metropolitanus parvæ civitatis incolas, vel etiam ruricolos, nobis quoque supercilium est, quod opponamus. Hoc enim cuivis facillimum est, ac fortasse æquius.

(6) *Κύκλους ἐαυτῷ περιγράφας*. *Limites sibi statuens*, ceu novæ metropoleos, intra quos Nazianzum cogebat, ac potissimum Sasima. Bill. reddit: *Variis denique orationis circulis, strophis et ambagibus utens*; nempe ut ad novam suam metropolim Gregorii animum induceret. Non acquievit Gregorius, imo contendit suam urbem paræciamque ad veterem pertinere metropolim: extincto tamen Basilio, dum Nazianzi curat præsei episcopum, agnoscit Theodoretum Tyanensem metropolitanam, cujus id juris esset, epistolis ad ipsum.

(7) *Μετζορα οὖσαν*. Cod. Harl., *μετζορα οὖσαν τῆς περιγραφῆς*, vel τῆς περιγραφείσης, *utpote latius statutis finibus procurrrens*.

(8) *Τί περιγράφεις, ἔφη, τὴν ἡμετέραν πόλιν*. In ed. quibusdam pro ἔφη legitur εἶπω, unde Combef. *τί περιγράφεις εἰσω τὴν ἡμετέραν [τὴν ἡμετέραν] πόλιν*. Gregorii verba sunt ad Anthimum: *Cur intra tuæ fines nostram circumscribis urbem?*

(9) *Βασιλισμὸν ἡμῖν, ὡς Φιλιππισμὸν*. Alludit,

μάσας, κύκλους ἐαυτῷ περιγράφας (6), ὡς δέον πρὸς αὐτὸν μόνον ὄραν ἡμᾶς, καὶ τὴν νέαν μητροπόλιν μετζορα οὖσαν (7). Τί περιγράφεις, ἔφη, τὴν ἡμετέραν πόλιν (8), ἡμῶν ποιουμένων καὶ τὴν Ἐκκλησίαν, ὡς δυνάως Ἐκκλησιῶν μητέρα καὶ ἄνωθεν; Τέλος, ἀπῆλθεν ἀπρακτος, πολλὰ περιπενεύσα, καὶ Βασιλισμὸν ἡμῖν, ὡς Φιλιππισμὸν (9), ἐγκατέσας. Μὴ τοῦτο ἀδικεῖν σοι δοκοῦμεν; Οὐκ οἶμαι. Σκόπει δὲ καὶ τὸ τῆς ἐπιστολῆς, ὅπως ἔσχε παρὰ τῶν ὕβριστῶν ἡμῶν. Κλησὶν συνοδικὴν ἐτύπωσαν (10) πρὸς ἡμᾶς. Ἐμοῦ δὲ ἀντιλέγοντος, καὶ ὕβριν τὸ πρᾶγμα φάσκοντος, ἀλλὰ τὸ γε δεῦτερον ἤξουν, δι' ἐμοῦ παρακληθῆναι ὑμᾶς περὶ τούτων βουλευσομένους (11). Τοῦτο ὑπέστην, ἵνα μὴ τὸ πρότερον γένηται, τὸ καὶ ἐφ' ὑμῖν ποιούμενος, εἰ βούλεσθε συναγαγεῖν αὐτοῦς, καὶ ὅπου, καὶ πηνίκα· ὅπερ τιμῶντος ἦν, οὐχ ὕβριζοντος. Ἐπειδὴ δὲ οὐδὲ τοῦτο ἀδικούμεν, εἰπέ τὸ λειπόμενον. Εἰ παρ' ἐμοῦ (12) τοῦτο δεῖ μαθεῖν ὑμᾶς, αὐτὴν ὑμῖν ἀναγνώσσομαι τὴν Ἀνθίμου ἐπιστολὴν, ἣν, ὅτε κατέσχε λίμνας, ἡμῶν ἀπαγορευόντων καὶ ἀπειλούντων, ἐπέσταλκε πρὸς ἡμᾶς, καὶ ὕβριζων, καὶ ἀνειδίξων, καὶ ὡσπερ ἐπινίκιον τινα καὶ ἡμῶν ἄδων ὡς ἠττημένων. Καὶ τίνα ἔχει λόγον, ἐκείνῳ μὲν προσκρούειν δι' ὑμᾶς, ὑμῖν δὲ ἀπαρέσχειν, ὡς ἐκείνῳ χαρίζομένους; Ταῦτα δὲ εἶδε πρότερον μαθεῖν, ὧ θαυμάσιαι, καὶ μὴδὲ τότε ὕβριζειν, εἰ μὴ τι ἄλλο, ὡς πρεσβυτέρους. Εἰ δὲ λίαν (13) ἐπιδεικτικῶς ἔχεις καὶ φιλοτίμως, καὶ ἐξ ὑπερδελίων ἡμῖν διαλέγῃ, ὡς μητροπολίτης μικροπολίταις, ἢ καὶ ἀπόλοιςιν (14), ἔστι καὶ ἡμῖν ὀφρὺς ἣν ἀνθέξομεν (15). Πᾶστον γὰρ τοῦτο παντὶ, καὶ ἴσως εὐλογότερον.

C oportuit, vir admirande: ac ne tum quidem contumelia nos afficere, si nihil aliud, certe ut presbyteros. Quod si ostentationis gloriæque nimio studio teneris, atque e loco superiori nos alloqueris, velut metropolitanus parvæ civitatis incolas, vel etiam ruricolos, nobis quoque supercilium est, quod opponamus. Hoc enim cuivis facillimum est, ac fortasse æquius.

(10) *Ἐτύπωσαν*. Cod. Harl. *ἐτυπόσαντο*. Mox, *δέ δεest in Pass. Synodalem ad nos sanxere vocationem*, hoc est, ait Combef., *vel ad synodum vocantes, vel ex synodo, quasi scilicet novæ metropoli subjectos*.

(11) *Περὶ τούτων βουλευσομένους*. Cod. Pass. *βουλομένους, ut in rebus assensum præbeat*.

(12) *Εἰ παρ' ἐμοῦ*. Id. cod. I. *εἰ δὲ παρ' ἐμοῦ*. Cod. Harl. *εἰ δεῖ παρ' ἐμοῦ*.

(13) *Εἰ δὲ λίαν*. Ita cod. Pass. Edit. *εἰ σε*.

(14) *Ἡ καὶ ἀπόλοιςιν*. Bill., *vel etiam civitatis expertiibus*.

(15) *Ἡρ ἀνθέξομεν*. Codd. Harl. et Pass. *ἀνθέξομεν*. Paulo post, *καὶ δεest in cod. Pass.*

NA. NIKOBOYAF (16).

LI. NICOBULO.

Quo anno tres epistolae quae sequuntur, ad Nicobulam scriptae sint, incertum. Si quis tamen velit conjecturam facere ex his epistola LIII, alias II, verbis: Cum Basilium Magnum semper mihi praetulerim, tamen illi contrarium videretur, tum nunc quoque praefero: si quis, inquam, velit ex his verbis conjecturam facere, quam falsior esse levissimam, conjectare licebit has litteras de epistola anni Gregoriorum scripsisse anno 372, quo tempore nonnihil Basilio, ob episcopatum Sasimensem, iratus erat. Quidquid sit de tempore, hoc ordine scriptas esse arbitramur. I. Rogatus a Nicobulo Gregorius, ut artem scribendi litteras traderet, respondit epistola LI, alias CCIX. II. Nicobulus deinde ipsas Gregorii epistolas, ut scribendi exempla, postulat, atque interim, dum mittenda epistolarum collectio parabatur, Gregorius rescripsit epistolam LII, alias CCXIII. III. Tandem cum suis epistolis et Basilianis emittit epistolam LIII, alias II.

Τῶν γραφόντων ἐπιστολάς (ἐπειδὴ καὶ τοῦτο αἰ- A
τεῖς), οἱ μὲν μακρότερα (17) γράφουσιν ἕπερ ἐκδς, οἱ δὲ καὶ λίαν ἐνδεέστερα· καὶ ἀμφοτέρω τοῦ με-
τρίου (18) διαμαρτάνουσι, ὥσπερ τῶν σκοπῶν οἱ
τοξέουτες, ἂν τε εἰς αὐτὸν ἐπιπέσωσι, ἂν τε ὑπερβαί-
νωσι· τὸ γὰρ ἀποτυγχάνειν ἔσον, κἀν ἀπὸ τῶν ἐναν-
τίων γίνηται. Ἐστὶ δὲ μέτρον ἐπιστολῶν, ἡ γραία·
καὶ οὕτως μακρότερα γραπτέον, οὐ μὴ πολλὰ τὰ πρῶ-
γματα· οὕτως μακρολογητέον, ἐνθα πολλὰ. Τί γάρ; ἢ
τῇ Περσικῇ σχολίῳ μετρεῖσθαι δεῖ τὴν σαφίαν, ἢ
παδικὸς πῆχσοι· καὶ οὕτως ἀτελῆ γράφειν, ὡς μὴδὲ
γράφειν· ἀλλὰ μμεῖσθαι τῶν σκιῶν τὰς μεσημβρι-
νὰς, ἢ τῶν γραμμῶν (19) τὰς κατὰ πρόσωπον ἀπαν-
τώσας, ὧν συνίζαναι τὰ μήκη, καὶ παραφαίνεται·
μᾶλλον ἢ φαίνεται τῶν ἄκρων τιτὶ γωριζόμενα·
καὶ ἐστὶ, ὡς ἂν εἴποιμι καιρῶς (20), εἰκασμάτων
εἰκασματα, ἀδὸν ἀμφοτέρων φεύγοντα τὴν ἀμετρίαν, B
τοῦ μετρίου κατατυγχάνειν. Περὶ μὲν δὲ συντο-
μίας (21) ταῦτα γινώσκω· περὶ δὲ σαφηνείας, ἐκείνο
γινώσκω, ὅτι χρὴ φεύγοντα τὸ λογοειδές (22), ἔσον
ἐνδέχεται, μᾶλλον εἰς τὸ λαλικὸν ἀπακλίνειν· καὶ, ἴν'
εἴπω συντόμως, αὕτη τῶν ἐπιστολῶν ἀρίστη καὶ
κάλλιστα ἔχουσα, ἢ ἂν καὶ τὸν ἐκείνην πείθῃ, καὶ
τὸν πεπειθευμένον, τὸν μὲν, ὡς κατὰ τοὺς πολλοὺς
οὔσα, τὸν δὲ, ὡς ὑπὲρ τοὺς πολλοὺς, καὶ ἢ αὐτόθεν
γινώσκω. Ὁμοίως γὰρ ἀκαιρον καὶ γρίφον (23) νοεῖ-
σθαι, καὶ ἐπιστολῆν ἐρμηνεύεσθαι. Τρίτον ἐστὶ τῶν
ἐπιστολῶν, ἢ χάρις. Ταύτην δὲ (24) φυλάξομεν, εἰ
μὴτε παντάπασι ἐπὶ καὶ ἀχάριστα (25) γράφομεν,
ἢ καὶ ἀκαλλώπιστα, ἀκόσμητά τε καὶ ἀκόρητα (26),
ὃ δὲ λέγεται· ὅσον δὲ γνωμῶν, καὶ παροιμιῶν, καὶ
ἀποφθεγμάτων ἐκτός, ἐστὶ δὲ σκωμμάτων, καὶ αἰνι-
γμάτων, οἷς ὁ λόγος καταγλυκαίνεται· μήτε λίαν τού-
τοις φαινόμεθα καταχρώμενοι· τὸ μὲν γὰρ ἀγροῦ-
κον, τὸ δ' ἀπληστον. Καὶ τοσαῦτα (27) τούτοις χρι-

Ex iis qui scribunt epistolas (quandoquidem
hoc etiam flagitas), alii longiores scribunt quam
par est: alii vero multo breviores. Horum utrique
a modo aberrant, ut a scopo qui, dum jaculantur,
vel citra, vel ultra mittunt. Nam utrumvis faciat,
perinde aberrant, etiamsi ex contrariis prodeant.
Est autem modus epistolarum, utilitas: et neque
longiores scribendae sunt, ubi multa non sunt
negotia, neque jejunitus conscribendae, ubi res
multae suppetunt. Quid enim? An Persico funi-
culo sapientiam metiri oportet, aut puerilibus cu-
bitis; et sic imperfecta scribere, ut ne scribere
quidem sit: sed imitari potius meridianas umbras,
aut lineas a fronte occurrentes, quarum considunt
longitudines, et offerunt se potius, quam apparent
extremitatibus quibusdam notae: et suat, ut apte
dixerim, conjecturarum conjectanea? Oportet
immoderatum in utrisque tementem fugiendo, 47
modum asequi. De concisa certe conscribendi
ratione, haec censeo; de diluciditate autem illud
perspicuum est, oportere fugiendo subtilius et
ornatius dicendi genus, quantum fieri potest,
ad familiare potius declinare; et, ut summam
loquar, haec optima et pulcherrime scripta epistola
est, quae et indocto persuadet et erudito: atque
illi quidem, ut ad vulgi consuetudinam accommo-
data, huic autem, ut vulgi indolem et captum
superans; item quae ex se quam primum cognita
perspectiva est. Nam aequo importunum est, e
griphum intelligere, et epistolam interpretari. Ter-
tia dos epistolarum est gratia: hanc sane obtine-
bimus, si non prorsus arida et ingrata scribimus,
aut etiam incompta, et inornata, et inculta, ut
dicitur; quale nimirum est quod sententiis, et ada-
giis, ac memorabilibus dictis vacuum est: itemque

(16) Alias CCIX. Scripta anno 372.

(17) Μακρότερα. Ita Reg., Montac. et Morel. μακροτέρας. Paulo post, iid. ἐνδεέστερας.

(18) Τοῦ μετρίου. Morel., mediocritate.

(19) Τῶν γραμμῶν. Ita cod. et Combef. Bene emendavit Morel. In edit. κίντρων.

(20) Ὡς ἂν εἴποιμι καιρῶς. Ita codd. Reg., Pass., Montac. et Combef. In edit. πῶς... κυρίως.

(21) Περὶ μὲν δὲ συντομίας. Mallet Montac. εὐμετρίας, aut, ut in ora cod. quem vidit, συμμετρίας, quam ultimam lectionem non improbat Morel., de modo in epistolis conscribendis servando.

(22) Φεύγοντα τὸ λογοειδές. Recidenda sunt ambitiosa ornamenta; nec exquisita figurataque nendum dictione, sed simplici elocutione, qualem familiari promimus eloquio, ac cui nihil sit opus interprete. Hanc esse Gregorii ibentem, in fine epistolae ipse clarius exponit, dum ait servandum

maxime in epistolis τὸ ἀκαλλώπιστον, καὶ ὅτι ἐγγυ-
τάτω τοῦ κατὰ φύσιν, quod ornatu caret, et ad na-
turam proximè accedit. Vertit Morel. φεύγοντα τὸ
λογοειδές, etc., fugiendo verborum futilitatem, ad
loquacitatem potius declinare. Certe sic in scribendo
concisus esse noluit Gregorius.

(23) Γρίφον. Griphum, hoc est, enigmaticum sermonem.

(24) Ταύτην δὲ. Ita codd. Reg. ac Montac. In edit. Ταῦτα.

(25) Ἐπὶ καὶ ἀχάριστα. Ita Par. et alter cod. In edit. ἐπὶ καὶ ἀχάρι.

(26) Καὶ ἀκόρητα. Ita Par. et alii codd. In edit. εὐκόρητα. Vertit interpres, et satietatem ac tardium, ut dicitur, gignentia.

(27) Καὶ τοσαῦτα. Ita cod. Edit. καὶ τὸ τοσαῦτον. Mox iid. ὅσα καὶ. In edit. καὶ ὅσα.

jocis, salvis dictis, et ænigmatibus caret, quibus dulcescit ac sapit oratio. Neque admodum his abuti videamur : illud enim agreste et rusticatum : hoc inexplabile. Quare iis pariter utendum est atque purpuris in textura. Figuras autem admittemus, sed et has quoque perpauca et non inverecundas. Opposita vero, allusiones, et paria membra sophistis projiciemus : quod si alicubi etiam adhibeamus, hoc ut ludentes potius faciemus, quam serio agentes. Extremum sermonis erit, quod ab aliquo perito viro accepi de aquila dicente, quando aves de regno disceptabant, atque aliæ aliter se exornassent, aquilæ pulcherrimum fuisse, quod non putaretur esse pulchra. Hoc etiam in epistolis potissimum est observandum, ut iis insit in affectata quædam gratia, et ut ad naturam quam proxime accedant. Hæc ad te hactenus de epistolis, ut per nos ad nos faciunt, quibus majora curæ sunt : cætera ipse tuo tibi studio comparabis, cum docilitate valeas, et qui in his clari sunt et celebres te docebunt.

48 LII. EIDEM.

Mittit Nicobulo Gregorius collectas epistolas, quas tanquam recte scribendi exempla flagitat.

Autumno flores a prato poscis, et Nestorem ætate provectum armas, dum a me elegans et scitum quiddam in sermonibus petis, qui jam dudum omnis orationis et vitæ amœniorem cultum amisit. Nihilominus (neque enim Eurystheum quoddam certamen, aut Herculeum nobis injungis, sed admodum suave et tranquillum; nempe ut tibi epistolas meas colligam, quanta copia fieri potest), tu tandem hæc lorum tuis libris insere, non amatorium, sed oratorium, neque ad specimen et ostentationem, potius quam ad usum etiam nostræ caulæ. Nam aliud quiddam est alterius iudicium, aut levius aut majus: verum sermonum nostrorum nota est, quod eruditi in sententiis atque decretis, ut usu venerit. Et quemadmodum cum ingenus partu, ita cum oratione pater una semper apparet, non minus quam ii qui procreant, corporis no-

(28) Ἀπορρίψομεν. Ita Par. A' ter cod. ἀπορρίψομεν. In edit. ἀπορρίψομεθα, quod mallet Morel., quia præcedit παραδεξόμεθα.

(29) Ἄλλοι ἄλλως. Tres codd. ἄλλος ἄλλως.

(30) Παρήμην. Par. et alter cod. παρ' ἡμῶν

(31) Φιλοπονήσεις. Ita tres codd. In edit. φιλοπονήσεις

(32) Alias CCVIII. Scripta paulo post præcedentem.

(33) Τὸ τεράτιον καταλέλυκα. Ita codd. quinque et Pass. In edit. τὸ φιλότιμον.

(34) Εὐρύσθειον τινα. Eurystheus, Mycenarum rex, Junonis odio obsequens, Herculem, oraculi jussu, sibi subditum, ad difficillima quæque alienanda pericula adegit, sperans futurum ut ponderis magnitudine opprimeretur; at semper evasit victor. Hæc memorat Virgilius, *Æneid.* viii, vers. 291-293 :

Ut duros mille labores,

Rege sub Eurystheo, satis Junonis iniquæ,
Pertulerit.

(35) Ἠδὺν τε καὶ ἡμερον. Ita Pass. Edit. ἡμερον καὶ ἡμέτερον, suave et familiare.

(36) Σὺ τοίνυν τοῦτον ἱμάντα. Parodia est insignis,

στέον, ὅσα καὶ ταῖς πορφυραῖς ἐν τοῖς ὑφάσμασι. Τροπὴς δὲ παραδεξόμεθα μὲν, ὀλίγας δὲ, καὶ ταῦτα, οὐκ ἀνασχύντους. Ἀντίθετα, καὶ πάρισα, καὶ ἰσόκωλα σοφισταῖς ἀπορρίψομεν (28)· εἰ δὲ που καὶ παραλάβοιμεν, ὡς καταπαίζοντες μᾶλλον τοῦτο ποιήσομεν, ἢ σπουδάζοντες. Πέρας τοῦ λόγου, ὅπερ τῶν κομψῶν τινοῦ ἤκουσα περὶ τοῦ ἀετοῦ λέγοντος, ἠνίκα ἐκρίνοντο περὶ βασιλείας οἱ θρνιθες, καὶ ἄλλοι ἄλλως (29) ἤκον ἑαυτοὺς κοσμήσαντες, ὅτι ἐκείνου κάλλιστον ἦν τὸ μὴ οἰεσθαι καλὸν εἶναι. Τοῦτο καὶ ταῖς ἐπιστολαῖς μάλιστα τηρητέον τὸ ἀκαλλώπιστον, καὶ ὅτι ἐγγυτάτω τοῦ κατὰ φύσιν. Τοσαῦτά σοι περὶ ἐπιστολῶν, ὡς δι' ἐπιστολῆς παρήμην (30)· καὶ ταῦτα ἴσως οὐ πρὸς ἡμῶν, οἷς τὰ μεῖζω σπουδάζεται· τᾶλλα δὲ αὐτός τε φιλοπονήσεις (31), εὐμαθῆς ὢν, καὶ οἱ περὶ ταῦτα κομφοὶ διδάξουσιν.

epistolam, transmittimus : atque hæc fortasse mihi ipse tuo tibi studio comparabis, cum docilitate valeas, et qui in his clari sunt et celebres te docebunt.

NB. Τῷ ΑΥΤῷ (32).

Ἐν μετοπώρῳ τὰ ἀνόητὰ παρὰ τοῦ λειμῶνος αἰτεῖς, καὶ γεγρακότα ὀπλίξεις τὸν Νέστορα, ἐμὲ τι νῦν ἀπαιτῶν δεξιὸν εἰς λόγους, ὅς πάλοι καὶ λόγους παντὸς καὶ βίου τὸ τεράτιον καταλέλυκα (33). Ὅμως δὲ (οὐ γὰρ Εὐρύσθειον τινα (34) τοῦτον ἄθλον ἐπιτάτεις ἡμῖν, οὐδὲ Ἡράκλειον, ἀλλὰ καὶ μᾶλα ἠδὺν τε καὶ ἡμερον (35), τῶν ἐμῶν ἐπιστολῶν σοι συναγαγεῖν ὅσας οἶόν τε), σὺ τοίνυν τοῦτον ἱμάντα (36) ταῖς σαῖς ἐγκατάθεο βίβλοις, οὐκ ἐρωτικὸν (37), ἀλλὰ λογικόν, οὐδὲ ἐπιδεικτικὸν μᾶλλον, ἢ χρήσιμον καὶ τῆς ἡμετέρας αὐλῆς (38). Ἄλλου μὲν γὰρ ἄλλο τι γνώρισμα (39), ἢ μικρόν ἢ μεῖζον· τῶν δὲ ἡμετέρων λόγων, τὸ παιδευτικόν (40) ἐν τε γνώμας καὶ ὀνόμασι, ἔπη παρείκοι (41). Καὶ καθάπερ εὐγενεῖ τέκνῳ (42), τοῖς λόγοις ὁ πατήρ αἰεὶ συνεμφαίνεται· οὐχ ἤττον ἢ τοῖς σωματικοῖς ὡς τὰ πολλὰ χαρακτηρῶσιν οἱ φύσαντες. Τὸ μὲν οὖν ἡμέτερον τοιοῦτον. Σὺ

inquit Morel., ad hunc Homericum versum *Iliad.* xiv, vers. 219 :

Τῇ γὺν τοῦτον ἱμάντα, τῶ δ' ἐγκάθεο κόλπῳ.

Hoc nunc accipio, gremioque imposito lorum.

(37) Οὐκ ἐρωτικόν. Cod. Pass. et alter οὐκ ἐρωτικόν τινα.

(38) Καὶ τῆς ἡμετέρας αὐλῆς. Ita Pass., Par. et alii codd. ac Combef. *Nostræ caulæ*, inquit, *scilicet disciplinæ Christianæ, non profanæ eruditionis.* In edit. καὶ τοῖς ἡμετέροις αὐλοῖς, quod vertit Morel., *Ad usum etiam nostrarum tibiarum.*

(39) Γνώρισμα. Ita codd. Reg., Pass. et Par. Edit. γνώριμον.

(40) Παιδευτικόν. Ita cod. Par. et Reg., Montac. et Combef. In edit. παιδευτόν, vertitque interpres, *Sermonum nostrorum nota est, id quod eruditum est tum in sententiis, tum in opinionibus decretivæ.*

(41) Παρείκοι. Ita cod. Reg. et Pass. In edit. παρήκοι.

(42) Καθάπερ εὐγενεῖ τέκνῳ. Alia series verborum in uno ex codd. Montac., et forte clarior : Καὶ τοῖς λόγοις ὁ πατήρ αἰεὶ συνεμφαίνεται, οὐχ ἤττον ἢ καθάπερ εὐγενεῖ τέκνῳ τοῖς σωματικοῖς, ὡς τὰ πολλὰ, χαρακτηρῶσιν οἱ φύσαντες.

ὅτι ἡμῖν ἀντιδοίης, αὐτό τε τὸ γράφειν, καὶ τὴν ἐξ ἄλλων γράφομεν ὠφέλειαν. Τοῦτου γὰρ ἀμείνω μισθὸν οὔτε αἰτεῖν, οὔτε ἀπαιτεῖν ἔχομεν, ἢ τοῖς αἰτούσι λυσιτελέστερον, ἢ τῷ παρέχοντι κρεπωδέστερον.

ΝΓ'. Τῷ ΑΥΤῷ (43).

Inter epistolas quas pro Nicobulo Gregorius collegit, primas concecit epistolis Basilii.

Ἄξι προτιμῆσας ἐμαυτοῦ τὸν μέγαν Βασίλειον, εἰ κάκεινῳ τούναντίον ἐδόκει (44), καὶ νῦν προτιμῶ, οὐχ ἦττον διὰ τὴν ἀλήθειαν, ἢ τὴν φιλίαν. Διὰ τοῦτο προθεῖς (45) τὰς ἐκείνου ἐπιστολάς, τὰς ἐμὰς ὑποτίθημι. Καὶ γὰρ ἐπιθυμῶ πανταχοῦ συνεζυγῆσαι ἡμᾶς ἀλλήλοις, καὶ ἅμα τύπον παρέχων τοῖς ἄλλοις τοῦ μετρίου καὶ τῆς ὑφέσεως.

ΝΔ'. Τῷ ΑΥΤῷ (46).

Hanc etiam ad Nicobulum epistolam ob nominis et materis cognationem subjungimus; quam tamen conscriptam esse tempore probabile est, cum roganti Nicobulo artem scribendi litteras tradidit. In ista quid sit laconismus eum docet laconice.

Τὸ Λακωνίζειν οὐ τοῦτό ἐστιν, ὅπερ οἶε, ὀλίγας συλλαβὰς γράφειν, ἀλλὰ περὶ πλείστων ὀλίγας. Οὕτως ἐγὼ καὶ βραχυλογώτατον Ὅμηρον λέγω, καὶ πολὺν τὸν Ἀντίμαχον (47). Πῶς; τοῖς πράγμασι κρήνων τὸ μῆκος, ἀλλ' οὐ τοῖς γράμμασι.

ΝΕ'. Τῷ ΑΥΤῷ (48).

Nicobulum hac epistola peramanter invitavit Gregorius, ut sese invitat. Quo tempore scripta sit nihil indicat.

Φεύγεις διώκοντας ἴσως νόμοις ἐρωτικοῖς, ἵνα σεσυτὸν ποιῆς τιμιώτερον. Ἦξε οὖν, καὶ νῦν τὴν τοῦ μακροῦ χρόνου ζημίαν ἀναπλήρωσον ἡμῖν. Καὶ εἰ τί σε τῶν αὐτῶν κατέχοι (49), πάλιν ἀφήσεις ἡμᾶς, ὡς ἂν σεμνότερος ἦς, πάλιν ποθοῦμενος.

ΝΖ'. ΘΕΚΛῆ (50).

Thecla, ad quam scripta est haec epistola, mulier fuit pietate insignis, quae fortuito in necessitudine Gregorii venerat, occasione cuiusdam epistolae de calamitatibus ad ipsum datae, in qua aliquid ipsa suo nomine addiderat.

Τὴν μικράν (51) σου προσθήκην τοῦ γράμματος, ὡς μεγάλην ἐπιστολήν, ἐδεξάμην. Ἐμοῦ γὰρ ὁμοίως, καὶ ὁμοῦν ἐγὼ, τοῦ πνεύματος οὕτως ἡμᾶς ἀρμόσαντος (52). Τοῦτο εἰδότες, εὐχεσθε (53) ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ περὶ πάντων θαρραίετε, ὡς οὐδένας (54)

(43) Alias II. Scripta eodem circiter tempore.

(44) *Ei κάκεινῳ τούναντίον ἐδόκει.* Ita Pass. Edit. minus bene *doxet, videatur.* Quorum quidem verborum hic sensus est, *tametsi ille sibi me praefereat.*

(45) *Προθεῖς.* Ita Reg. duo. Edit. male *προτιθεῖς.*

(46) Alias III. Scripta circa idem tempus.

(47) *Καὶ πολὺν τὸν Ἀντίμαχον.* Antimachum poetam fuisse obscurissimum colligere est ex Aelio Spartiano, ubi Adrianum imperatorem ait Calacianus libros obscurissimos, Antimachum imitando, scripsisse. Quin et Dion Cassius eundem Adrianum scribit Homeri poema abolere cogitasse, et pro eo Antimachum in scholis legendum inducere, cuius

tis, ut plurimum, innotescunt. Nostrum igitur ejusmodi est. At tu nobis et ipsam scriptionem rependas, et emolumentum ex iis quae scribimus. Potiorem enim hac mercedem neque petere, neque repossere habemus, aut flagitantibus utillorem, aut largienti magis decoram.

LIII. EIDEM.

Cum Basilium magnum mihi semper praetulerim, tametsi illi contrarium videretur, tum nunc quoque praefero, non minus veritate, quam amicitia motus. Quocirca epistolis illius prioris loco positus meas subnecto. Ubique enim nos inter nos conunctos esse cupio: simulque etiam id ago, ut modestiae ac submissionis exemplum aliis praebam.

LIV. EIDEM.

Laconice loqui, non est, ut putas, paucas syllabas scribere, sed de plurimis rebus paucas. Atque hac ratione ego et maxime breviloquum Homorum esse pronuntio, et prolixum Antimachum. Qui tandem istud? nimirum rebus, non autem litteris longitudinem aestimans.

LV. EIDEM.

Quod persequentes fugis, id fortassis ex amatoriis legibus facis, ut hac ratione majorem tibi honorem concilies. Veni igitur, ut et nunc diuturni temporis detrimentum nobis sarcias. Ac si quid rerum tuarum te retineret, rursum nos relinques; quo augustiorem hac ratione te reddes, rursum a nobis expetitus.

LVI. THECLAE.

Exiguum tuum litterarum additamentum, ut ingentem epistolam accipi. Nam et vos nostri, et nos vestri sumus, spiritu nimirum nos ad hunc modum copulante. Quod cum vobis exploratum sit, pro nobis preces ad Deum adhibete, et de omni-

nomen multi adhuc ignoraverant. BILL. Vide Suidae Lexicon.

(48) Alias CLIV. Scripta forte circa eadem tempora.

(49) *Κατέχοι.* Cod. Reg. *κατέχει.* Ita et legit Bill. qui reddit: *retinet.*

(50) Alias CC. Scripta circa annum 372.

(51) *Μικράν.* Ita codd. Reg. et Pass. In ed. μικράν. Mox ἐμοῦ. Ita Bill. et Combef. Edit. ἐμοί.

(52) *Ἀρμόσαντος.* Ita codd. Reg. et Combef. In edit. ἀρμόζοντος.

(53) *Εἰδότες, εὐχεσθε.* Ita cod. Reg. et Combef. In ed. εἰδότες, καὶ εὐχεσθε.

(54) *Οὐδένας.* Sic emendavimus ex cod. Par. οὐδένα, quod vitiose legitur in ed. Mox, ἡμῶν. Ed. ὁμῶν.

bus rebus magno animo estote, ac de nobis illud persuasum habetote, quod nullos unquam, qui sinceriore erga vos animo sint, nec qui magis res vestras communes sibi esse ducant, reperietis, etiamsi aliqui hoc nec longa consuetudo et familiaritas, nec experientia testatum fecit. De iis autem rebus, quæ molestiam afferunt, quid aliud scribere attinet, quam quod eos volo qui summæ philosophiæ tempus hoc esse existimant, in eum iis, qui mœrorem inferunt decertare, quandoquidem aliter nec fieri potest, nec fas est?

Α γνησιωτέρους ἡμῶν εὐρίσκοντες, οὐδὲ - μᾶλλον τῆ ὑμέτερα κοινουμένους (55)· εἰ καὶ μήπω, μήτε συνθήεια πολλή, μήτε πείρα τοῦτο εἰδίδαξαι. Περὶ δὲ τῶν λυπηρῶν, τῆ χρῆ γράφειν, ἢ ὅτι βούλομαι τῆς ἄκρας φιλοσοφίας καιρὸν τοῦτον νομίσαντας (56), ἐγκαρτερεῖν τοῖς πάθεισι, καὶ οὕτως ἀγωνίζεσθαι πρὸς τοὺς λυποῦντας, ἐπαίδῃ γε ἄλλως οὐτε δυνατὸν, οὐτε ἔσται;

calamitatibus fortem animum præstare, atque ita

50 LVIL EIDEM.

NZ. Τῆ ΑΥΤῆ (57).

Inter Basilii epistolæ, hæc CCCXXI ponitur; sed Gregorii nostri, non vero Basilii factus est. Etenim, ut cum nostro Prudentio Marano loquar, hujus epistolæ auctorem Gregorium Nazianzennum esse non obscure perspicitur. Tota sapit Gregorii argutias et venter, festinumque scribendi genus. In hac autem epistola, non sine solito lepore Theclam rogat, ut his qui ecclesiæ conceptum extruebant, vinum suppeditet, propterea quod vehemens anni præteriti frigus vites succiderat. Porro Gregorius nosler exædificati magnifice templi laudem patri suo tribuit. Non tamen de ipso templo, cujus mentio fit in oratione 1, alias XL1, quodque adeo jam ab anno 362 exstructum erat, sed de quibusdam externis ornamenti progressu temporis tempore adjectis, id esse intelligendum ipsa epistolæ verba non satis intellectu a priori interprete suadent.

Præterito anno, frigus incubuit patriæ vehemens, et vitium gemmas jam ad partum solutas succidit: quæ cum steriles remanserint, phialas nostras siccas et aridas reddiderunt. Sed quid nos induxit, ut plantarum sterilitatem tibi tragice ob oculos poneremus? Ut et ipsa secundum Salomonem hæc nobis florens vitis et palme abundans: non avam proferens, sed uvarum rorem sitientibus exprimens. Qui autem sitiunt, quinam sunt? Qui ecclesiæ conceptum extruunt. Ego cum non habeam unde eos montano liquore recreem, ad tuam dexteram uvis refertam confugi, ut in nos tuos fontes fluviali quadam copia manare jubeas. Id enim si cito feceris, multorum quidem ora curabis, eaque arida: me vero imprimis Atticum rogatorem recreabis.

Β Τὸ περιπεῦσαν ἔτος, κρυμὸς γέγονε (58) τῆ πατριδι βαρῦς, καὶ τὰς βλεφαρίδας τῶν ἀμπέλων (59) τὰς ἤδη πρὸς ὠδίνας λυομένας ἀνέκοψεν· αἱ δὲ ἀπομεινασαι στείραι, ἀχμηρὰς καὶ ἀδρόχους τὰς φιάλας ἡμῶν ἐξεργάζαντο (60)· τί δὴ ποτ' οὐν σοι τὴν τῶν φυτῶν ἀκαρτίαν ἐκτραγοῦσθαι προήχθημεν; Ἴνα γένῃ ἡμῖν, κατὰ τὸν Σολομῶντα, καὶ αὐτὴ ἀμπελος κυπρίζουσα, καὶ κατὰκαρπος κληματίς· οὐ βότρου ἐξανθήσασα, ἀλλὰ τῶν βοτρῶν ἐκθλίψασα τοὺς διψῶσι τὴν δρόσον. Τίνας δὲ εἰσιν οἱ διψῶντες; Οἱ τὸν περιβολὸν (61) τῆς συνόδου (62) τευχίζοντες. Τούτου ὀρεινῷ μεθύσματι ποτίζειν οὐκ ἔχων ἐγὼ, ἐπὶ τὴν πολυστάφυλόν σου κευόρηκα δεξιάν· Ἴν' ἡμῖν ἐκ ποταμίας τοὺς σοὺς καλεῦσης ἐπιρθεῦσαι κρουνοὺς. Τοῦτο γὰρ τάχος ποιήσασα, πολλῶν μὲν στόματα ξηρὰ θεραπεύσεις (63), εὐφρανεῖς δὲ πρῶτον ὡς ἐνὶ μάλιστα καὶ τὸν Ἀττικιστὴν ἐπαίτην (64) ἐμέ.

(55) Ὑμέτερα κοινουμένους. Ita Par. Edit. ἡμέτερα κοινουμένους.

(56) Καιρὸν τοῦτον νομίσαντας. Ita Par. Edit. νομίσαντας.

(57) Inter Basilianas CCCXXI. Scripta circa annum 372.

(58) Γέγονε. Coisl., duo Reg. duo et Vat. γεγένηται.

(59) Τῶν ἀμπέλων. Harl. et Med. τῆς ἀμπέλου. Ubidem λυομένας deest in Harl. Med. habet πρὸς ὠδίνας.

(60) Ἐξεργάζαντο. Coisl. duo et Reg. duo ἐργάζαντο. Paulo post, iidem ἐκτραγοῦσθαι; Ἴνα ἡμῖν. Sic Harl.

(61) Τὸν περιβολόν, reddidi conceptum, quia hac voce non parietes ipsius ecclesiæ designantur (jam enim ipsa videtur fuisse exstructa), sed septium illud quatuor murorum, quod ecclesiam interjecto aliquo spatio cellis, areis, balneis et aliis ejusmodi rebus destinato ingebat, ut videre est in lib. 14 De Vita Constantini, cap. 59; et in lib. 14 Cod. Theod. tit. XLV, ubi templum dicitur τετάρων τῶν τεγῶν περιβολῆ τευχίζόμενον, quadripartito parietum septo conclusum.

(62) Τῆς συνόδου. Non desunt exempla in quibus ecclesiæ Christianorum sic vocantur. Vide Basilii epistolam cclxxxvi. In lege Constantini, lib. XVI

C Cod. Theod. tit. 11, sic habetur: *Habeat unusquisque licentiam sanctissimo venerabilique concilio, decedens, bonorum quod optavit, relinquere.* Videtur ecclesiæ Christianorum designare Maximinus apud Eusebium, lib. 14 Hist. cap. 10, cum ait lege Diocletiani et Maximiani sancitum fuisse τὰς συνόδους τῶν Χριστιανῶν ἐξηρῆσθαι. Ipse enim hanc legem abrogans, illis concedit ut τὰ κυριακά instaurent. Videtur ergo superiora verba sic reddenda, ut *Christianorum ecclesiæ evertentur.*

(63) Στόματα ξηρὰ θεραπεύσεις. Pro his vocibus in Regio utroque et Coisl. duobus legitur ἀναπύσεις ψυχᾶς, animos recrebis.

(64) Ἐπαίτην. Ita Med. et Harl. Editi ἐπαίνετην, laudatorem. Parum commode Gregorius Atticum laudatorem se diceret: at peracrite vocat se Atticum rogatorem, id est non valde pudentem. Nam os Atticum idem est ac impudens; vel quod Athenienses hoc vitio laborarent, vel quod generatim tribuatur iis qui urbes incolunt. Unde illud Horatii, epist. 14:

Frontis ad urbanæ descendi præmia.

Hæc Operum S. Basilii editores, qui non ita forsitan vocem ἐπαίνετην amandassent, si apud Erasmium legissent adagium, *Haud difficile Athenienses Athenis laudare.*

NH. ΒΑΣΙΛΕΙΩ (65).

LVIII. BASILIO.

Narrat Gregorius quomodo Basilii defensorem se ostenderit contra philosophum, qui eo nomine eum impietatis accusabat, quod Spiritus sancti divinitatem haudquaquam aperte confiteretur. In Vita Gregorii, quo anno scripta sit haec epistola, demonstravimus; nempe post mensem Septembrem, in quem incidit beati Mar-tyris Eupychii memoria, unde Basilium calumniandi ansam arripuerat monachus.

Ἐγὼ σε καὶ βίου καθηγητὴν, καὶ δογματῶν δι- A
δάσκαλον, καὶ πᾶν ὃ τι ἄν (66) εἶποι τις τῶν καλῶν,
ἐθέμην τε ἀπ' ἀρχῆς, καὶ νῦν τίθεμαι· καὶ εἰ τις
ἄλλος ἐπαινήτης τῶν σῶν, ἢ μετ' ἐμοῦ πάντως, ἢ
μετ' ἐμέ. Τοσοῦτον ἤτημαί σου τῆς εὐλαβείας, καὶ
οὕτω καθαρῶς εἰμι σός! Καὶ θαυμαστὸν οὐδέν. Οὐ
γὰρ πλείων ἢ συνουσία, πλείων (67) καὶ ἡ πεῖρα· οὐ
δὲ ἡ πεῖρα σαφιλότερα, καὶ ἡ μαρτυρία τελειότερα.
Καὶ εἰ τι ἄλλο μοι τοῦ ζῆν ἕφελος, ἢ σὴ φίλα καὶ
συνουσία. Ἐχω μὲν οὕτω (68) περὶ τούτων, καὶ
ἔχοιμι. Ἄ δὲ νῦν γράφω, γράφω μὲν οὐχ ἔκων,
γράφω δὲ ὄμω. Καὶ μοι μὴδὲν ἀχθεσθῆς· ἢ λίαν
αὐτὸς ἀχθεσθήσομαι, εἰ μὴ κατ' εὐνοίαν ταῦτα λέγειν
τε καὶ γράφειν πρὸς δὲ πιστευσίῃν.

Πολλοὶ κατεγνώκασιν ἡμῶν, ὡς περὶ τὴν πίστιν B
οὐκ ἰσχυρῶν, ὅσοι κοινοποιοῦσι τὰ ἡμέτερα καλῶς
ποιούντες. Καὶ οἱ μὲν ἀσέθειαν ἐγκαλοῦσι φανε-
ρῶς, οἱ δὲ δειλίαν· καὶ ἀσέθειαν μὲν, οἱ μὴδὲ
ὕγιως λέγειν (69) πιστεύοντες· δειλίαν δὲ, οἱ τὴν
ὑποστολήν αἰτιώμενοι (70). Καὶ τὰ μὲν τῶν ἄλλων
τί χρῆ καὶ λέγειν; Ὁ δ' οὖν νεωστὶ συνέδη, τοῦτό σοι
διτηγήσομαι.

Συμπόσιον ἦν, καὶ τοῦ συμποσίου μετέχον οὐκ
ὀλίγοι τῶν ἐπιφανῶν καὶ ἡμῶν φίλων, ἐν δὲ τούτοις
καὶ ἀνήρ τις τῶν εὐλαβείας ὄνομα καὶ σχῆμα περι-
κειμένων. Οὕτω πῶτος ἦν, καὶ λόγος ζῆν περὶ ἡμῶν,
ἔπερ ἐν τοῖς συμποσίοις φιλεῖ συμβάλειν, ἀντ'
ἄλλου τιπὸς ἐπιστοδίου προστιθεμένων· πάντων δὲ
τὰ σὰ θαυμαζόντων, καὶ προστιθέντων ἡμᾶς (71)
ὡς τὰ Ἰσα φιλοσοφούντας, καὶ τὴν φίλιαν λεγόντων C
καὶ τὰς Ἀθήνας, καὶ τὴν ἐν ἅπασιν σύμπνοιαν καὶ
ὁμόνοιαν, δεῖνὸν τὸ πρῆγμα ποιεῖται ὁ δῆθεν φιλό-
σοφος (72). Καὶ τί τοῦτο, φησὶν, ὦ οὔτοι; μάλα τι
νεανικὸν ἐκδοήσας· ὡς λίαν ὑμεῖς ψευθεῖς τε καὶ
κόλακας (73)! Τὰ μὲν ἄλλα ἐπαινέσθωσαν οἱ ἄνδρες,
εἰ δοκεῖ· οὐδὲ αὐτὸς ἀντιλέγω. Τὸ μέγιστον δὲ οὐ
δίδοιμι, τὴν ὀρθοδοξίαν μάτην (74) μὲν ἐπαινέται
Βασίλειος, μάτην δὲ Γρηγόριος, ὁ μὲν προδιδοῦς

Ego te, et pro vitæ duce, et pro fidei ac dogma-
tum magistro, et quicquid præclari a quoquam dici
potest, tum antiquitus habui, tum nunc habeo: et
si quis alius tuarum laudum prædicator est, om-
nino vel mecum est, vel post me. Usque adeo me
tibi devinxit pietas tua, atque adeo 51 sincero
et ex animo sum tuus! Nec vero hoc mirum vi-
deri debet. Nam ubi amplior vitæ consuetudo est,
illic quoque amplius est experimentum: ubi autem
uberius est experimentum, illic etiam perfectius
est testimonium. Et si quem alium ex hac vita
fructum capio, hunc ex amicitia tua et contuber-
nio capio. Ac de his rebus ita sentio, utinam
sentiam! Quæ autem nunc scribo, invitus quidem
succenseas velim; alioqui perquam acerbè feram,
si fidem tibi non fecero, me hæc benevolentia ductum loqui, atque ad te scribere.

Multi nos, ut in fide parum fortes accusant, ii
nempe, qui et recte quidem communia omnia inter
nos esse statuunt. Atque alii quidem plane nos
impietatis insimulant, alii timiditatis: impietatis
nimirum, ii qui nos ne pie quidem loqui sibi per-
suadent, timiditatis autem, qui nobis dissimulationis
crimen impingunt. Ac sermones aliorum quid referre
attinet? Quod vero nuper accidit, ex me audies.

Epulum quoddam erat, in quo permulti claris-
simi viri nobisque amicitia conjuncti accumbabant,
atque inter eos vir quidam pietatis nomen habi-
tumque præ se ferens. Nondum ad pocula ventum
erat, cum, ut in convivii fero sit, de nobis sermo
excitatur, instar alius cujusdam adventitiæ rei in
medium propositis. Omnibus porro virtutes tuas
plurimissimis laudibus efferentibus, nosque etiam,
ut iisdem vitæ studiis deditos, adjungentibus, ami-
citiæque nostram et Athenas commemorantibus,
in rebusque omnibus concordiam animorumque
conspirationem, indigne tulit hic philosophus. Et
quidnam, hoc est, inquit, admodum furiose exclamans,
o viri? quam valde mendaces et adulatores
estis! Cætera quidem laudentur sane viri illi, si
ita lubet; nihil repugno: verum quod maximum

(65) Alias XXVI. Scripta mense Septembri anni 372, vel etiam 373.

(66) Καὶ πᾶν ὅτι ἄν. Ita codd. Harl. et Reg., Morel. et Combef. In edit. εἰ τι ἄν.

(67) Πλείων ἢ συνουσία, πλείων, etc. Ita cod. Reg. In edit. πλείων.

(68) Ἐχω μὲν οὕτω. Ita cod. Pass. In edit. ἔχω D
μὲν οὖν οὕτω.

(69) Μὴδὲ ὕγιως λέγειν. Codd. Reg., Harl., Pass. et Combef. μὴδὲ ὕγιως ἔχειν, qui nos ne pie quidem agere, aut qui ne nos quidem sanos in fide credunt.

(70) Ὑποστολήν αἰτιώμενοι. Combef., qui nos prævaricationis insimulant, aut nobis subductæ veritatis crimen impingunt.

(71) Καὶ προστιθέντων ἡμᾶς. Ita codd. Harl. et

Pass. At Combef. καὶ προστιθεμένων ἡμᾶς. In edit. καὶ προστιθέντων καὶ ἡμᾶς.

(72) Ὁ δῆθεν φιλόσοφος. Ita Reg., philosophus ceu monachus. Combef. ποιῶ δ' γε φιλόσοφος.

(73) Ὡς λίαν ὑμεῖς ψευθεῖς τε καὶ κόλακας. Hæc desunt in cod. Pass.

(74) Τὸ μέγιστον δὲ οὐ δίδοιμι, τὴν ὀρθοδοξίαν μάτην, etc. Sic cum Combef. interpunctionem apponendam censemus. In edit. τὸ μέγιστον δὲ οὐ δίδοιμι. Τὴν ὀρθοδοξίαν μάτην. Vertit autem Bill., quod maximum est, non illis concedam. Orthodoxiæ nomine frustra laudatur... ille quia sermonibus suis veritatem prodit, hic quia patientia sua eandem simul prodit.

est, non concedo. Orthodoxie nomine frustra laudatur Basilius, frustra Gregorius: ille quia sermonibus suis veritatem prodit; hic quia rem ferendo

Α την πίστιν οἷς διαλέγεται, ὁ δὲ συμπροδοῦς οἷς ἀνέχεται.
pari se proditiōnis reatu obstringit.

Nic ego: Unde hoc, ὁ homo vane, atque arrogantiae nomine nove Dathan et Abiron? unde nobis dogmatum promulgator venis? Siccine tantarum rerum iudicem teipsum efficis? Tum ille: Ex 52 Euppsychii martyris solemnī conventu nunc venio (sic enim res se habebat), atque illic Basilium magnum audivi, de Patris quidem et Filii deitate optime et perfectissime, atque ut vix quisquam alius facile queat, disserentem, Spiritum autem sanctum convellentem ac distortquentem (Ac similitudinem quamdam adhibebat, tanquam fluviorum, qui petras praetereant et arenam excavent). Alio qui enim cur tu, vir admirande, inquit me intuens, jam perspicuis verbis Spiritum sanctum Deum esse asseris, (simulque vocem quamdam meam commemoravit, cum ego in frequentissimo coetu de divinitate verba faciens, pervulgatum illud de Spiritu sancto interfassem: Quousque lucernam sub medio abscondemus?) ille autem fidei doctrinam obscure ostendit, ac velut adumbrat, nec veritatem libere proditetur, politice magis quam pie

Πόθεν τοῦτο, ἔφη, ὦ μάταις σὺ, καὶ νέε Δαδὴν καὶ Ἀδειρῶν τὴν ἀπίνοιαν; πόθεν ἡμῖν ἤκεις δογματιστής; Πῶς σεαυτὸν ποιεῖς τηλικούτων κριτὴν; Ἐκ τῆς κατ' Εὐψυχίου τοῦ μάρτυρος (75), ἔφη, συνόδου νῦν ἤκω (καὶ γὰρ εἶχεν οὕτως), κάκεισε ἤκουσα τοῦ μεγάλου Βασιλείου θεολογούντος τὰ μὲν Πατὴρ καὶ Υἱοῦ ἄριστά τε καὶ τελεώτατα, καὶ ὡς οὐκ ἄν τις ἄλλος ῥαδίως εἴποι, τὸ Πνεῦμα δὲ παρασύροντος (καὶ προσετίθει τινὰ εἰκασίαν, ὡς περ τῶν ποταμῶν οἱ τὰς μὲν πέτρας παρατρέχοντες, τὴν δὲ ψάμμον κοιλαινόντες). Ἡ τί δὴ ποτε, ὦ θαυμάσιε, σὺ μὲν, ἔφη πρὸς ἐμὲ βλέπων, ἔδει φανερώς τὸ Πνεῦμα θεολογεῖς (καὶ τινος ἀπεμνημόνευσε τῶν ἐμῶν, ὡς ἐν συνόδῳ (76) πολυανθρώπων θεολογήσαντος, εἶτα ἐπειπόντος τῷ Πνεύματι τοῦτο δὴ τὸ περιβόητον, τὸ. Μέχρι τίνος ὑπὸ τῷ μοδίῳ τὸν λύχον κρύψομεν; ; ὁ δὲ ὑποφαίνει μὲν ἀμυδρῶς, καὶ οἷον σκιαγραφεῖ τὸν λόγον, οὐ παρῆρησιάζεται δὲ τὴν ἀλήθειαν, πλετικώτερον ἢ εὐσεβέστερον τὴν ἀκοὴν ἐπικλύζων, καὶ τῆ δυνάμει τοῦ λόγου τὴν διπλόην περικαλύπτων (77).
aurem obruens, dicendique facultate versutiam te-

Quoniam, inquam, ego in obscuro positus, ac plerisque incognitus, sicut nec quae loquar, nec an loquar, ferme homines sciunt, sine periculo philosophor. Illius autem major habetur ratio, utpote cuius nomen, tum ob ipsius virtutem, tum ob Ecclesiae splendorem multo sit illustrius. Ac palam est quidquid dicitur: Ingensque circa eum bellum est, cupientibus nimirum haereticis nudam et apertam vocem ex ipsiusmet Basiliī or: arripere, ut ipse quidem ex Ecclesia expellatur, qui solus pene veritatis igniculus restat ac vitalis facultas, vicinis omnibus captis ac subjugatis; malum autem in civitate radices agat, atque ex hac Ecclesia non secus atque ex aggre quodam et propugnaculo terrarum orbem populetur. Praestat itaque oeconomiam quamdam ad veritatem adhibitam fuisse, nobis videlicet tempori, quasi nebulae cuidam, nonnihil cedentibus, quam ut ea ob praedicationis perspicuitatem opprimeretur. Nobis enim ex ea re nihil damni fa-

Ἐστὶ ἐγὼ μὲν, ἔφη, ἐν παραδύσει κείμενος, καὶ τοῖς πολλοῖς ἀγνωσόμενος, καὶ μηδὲ ἀ λέγοιμι, μηδὲ ὅτι λέγοιμι (78) σχεδὸν γινωσκόμενος, ἀκινδύνως φιλοσοφῶ. Τοῦ δὲ πλείων ὁ λόγος (79), ὡς περιφανέστερόν καὶ παρ' ἑαυτοῦ, καὶ παρὰ τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ δημοστὶ πᾶν τὸ λεγόμενον, πολὺς τε περὶ αὐτὸν ὁ πόλεμος, ζητούντων λαβέσθαι τῶν αἰρετικῶν γυμνῆς τῆς φωνῆς καὶ αὐτοῦ Βασιλείου, ἐν' ὃ μὲν ἐξωσθή τῆς Ἐκκλησίας, ὁ μόνος σχεδὸν ὑπολειπόμενος τῆς ἀληθείας σπινθὴρ καὶ ἡ ζωτικὴ δύναμις, τῶν κύκλων πάντων κατελειμμένων· ριζωθῆ δὲ τὸ κακὸν ἐν τῇ πόλει, καὶ ὡς περ ἀπὸ τίνος ὀρηκτηρίου τῆς Ἐκκλησίας ταύτης, πλάσαν καταδράμη τὴν οἰκουμένην. Βέλτιον οὖν οἰκονομηθῆναι τὴν ἀλήθειαν, μικρῶν εἰζάντων ἡμῶν, ὥς περ νέφει τινα, τῷ καιρῷ, ἢ καταλυθῆναι τῷ φανερῷ τοῦ κηρύγματος. Ἡμῖν μὲν γὰρ οὐδὲν βλάβος καὶ ἀπ' ἄλλων λέξεων τοῦ συνηγουσῶν, θεὸν τὸ Πνεῦμα γινώσκειν (οὐ γὰρ ἐν ἡμῶν μᾶλλον, ἢ διανοεῖσθαι καίσθαι τὴν ἀλήθειαν)· τῆ

(75) Κατ' Εὐψυχίου τοῦ μάρτυρος. Ita Montae, et sic legendum videtur. Nec enim verba τοῦ μάρτυρος jungi possunt voci συνόδου, quae generis est feminini. At Bill., ut omnem tollat ambiguitatem, verba τοῦ μάρτυρος refert ad Euppsychium et ad synodum, vertitque, *Ex Euppsychii Martyris synodo nunc venio, eamque dicti mei testem habeo.* Fortasse hic est Euppsychius ille Caesariensis nobili loco natus, cujus inveniunt Sozomenus, *Hist. tripart.* lib. v, cap. xi, qui, ob eversum Fortunae templum, impetrante Juliano interemptus est.

(76) Καὶ τινος ἀπεμνημόνευσε τῶν ἐμῶν, ὡς ἐν συνόδῳ, etc. In utrisque codicibus Graecis corruptissime legitur, καὶ τινος ἀπ' ἐμοῦ μονῆς τς τῶν ἐμῶν. Sed facile est errorem deprehendere; cor-

figere autem hoc opus, hic labor est. Ego vero veram lectionem hac demum ratione commodissime restitui posse arbitrator, si pro his quatuor verbis ἀπ' ἐμοῦ μονῆς τε, substituiarum unicum verbum ἀπεμνημόνευσε, atque etiam ita transtuli clarissimo, ut opinor, sensu, nec a Gregorii mente abhorrente.

(77) Τὴν διπλόην περικαλύπτων, varium ac multiplicem Scripturarum sensum obtegens.

(78) Μηδὲ ὅτι λέγοιμι. Combef. μηδὲ ὅστις λέγομαι, quia vocer propemodum.

(79) Πλείων ὁ λόγος. Ita col. et Combef. In edit. πλείων ὁ λόγος. Mox, καὶ παρ' ἑαυτοῦ, καὶ, etc. Bill. vertit, tum ob ipsius virtutem, tum ob Ecclesiae splendorem.

Ἐκκλησίᾳ δὲ μεγάλην ζημίαν (80) τὸ δι' ἐνὸς ἀνδρός A

διωχθῆναι τὴν ἀλήθειαν.

Ὅτι ἐδέξαντο τὴν οἰκονομίαν ὡς ἔωλον καὶ παίζουσαν (81) αὐτοὺς οἱ παρόντες· ἀλλὰ καὶ κατεβόων ἡμῶν, ὡς τὴν δαίλιαν μάλλον, ἢ τὸν λόγον οἰκονομούντων. Πολὺ γὰρ εἶναι βέλτιον, τὸ ἡμέτερον φυλάττειν διὰ τῆς ἀληθείας, ἢ τοῦτο γε ἀχραιοῦν, καὶ μὴ προσλαμβάνειν τὸ ἀλλότριον, διὰ τῆς δῆθεν οἰκονομίας. Τὰ μὲν οὖν καθ' ἕκαστον, ὧν τε εἶπον, ὧν τε ἤκουσα, καὶ ὡς ἠγανάκτησα πρὸς τοὺς ἀντιτείνοντας πέρα τοῦ μετρίου σχεδόν (82) καὶ τῆς ἔμμουτοῦ συνηθείας, μακρὸν ἂν εἴην νῦν (83) ἐκδιηγείσθαι, καὶ ἔσως οὐκ ἀναγκαῖον. Τέλος δὲ τοῦ λόγου, πρὸς μὲν οὕτως ἀπεπεμφάμεν. Σὺ δὲ διδάξον ἡμᾶς, ὡς θεία καὶ ἐστὶ κεφαλὴ, μέχρι τίνος προϊτέον ἡμῖν τῆς τοῦ Πνεύματος θεολογίας, καὶ τίσις χρηστέον φωναῖς, καὶ μέχρι τίνος οἰκονομητέον, ἵν' ἔχωμεν ταῦτα πρὸς τοὺς ἀντιλέγοντας. Ἐγὼ γὰρ εἰ ἐσοίμην νῦν (84) τοῦτο μανθάνειν, ὃ πάντων μάλιστα σέ τε καὶ τὰ σά γινώσκων, καὶ πολλὰκις περὶ τούτων πληροφορίαν καὶ δεδωκώς καὶ δεξάμενος, πάντων ἂν εἴην (85) ἀμαθίστατός τε καὶ ἀθλιώτατος.

mortalium maxime perspectas habeam, ac certissimam de his rebus fidem sapius dederim, vicissimque acceperim, omnium profecto stolidissimus essem ac miserrimus.

№. Τῷ ΑΥΤῷ (86).

LIX. EIDEM.

Cum Gregorii litteris Basilius sic respondisset ut ipsis nonnihil offensus fuisse videretur, rescripsit Gregorius, mentemque suam candidè aperiens, mœrore affectum immerito Basilium conqueritur, eidemque se simul et adfuturum et dimicaturum una pollicetur.

Τοῦτο ἦν, ὅπερ ἄλλος μὲν ἂν τις (87) ὑπέιδετο τῶν συνετωτέρων· ἐγὼ δὲ οὐκ ἔδεισα πρὸς σά γράφων, ὃ λαν ἀρχαῖος καὶ μάταιος. Ἐλύπησέ σε τὰ (88) γράμματα, ὡς δὲ ἐγὼ φημι, οὐκ ὀρθῶς, οὐδὲ δικαίως, ἀλλὰ καὶ λαν περιττῶς. Καὶ τὴν λύπην οὐκ ὠμολόγησας μὲν, οὐκ ἔκρυψας (89) δὲ, εἰ καὶ σοφῶς τοῦτο ἐποίησας, ὡς περ τινὲ προσωπαίῳ, τῇ αἰδοῦ τὸ τῆς λύπης καλύπτων πρόσωπον. Ἐγὼ δὲ, εἰ μὲν δολερῶς καὶ κακοήθως τοῦτο ἐποίησα, οὐχ ὑπὸ τῆς σῆς λύπης μάλλον ἢ τῆς ἀληθείας βλαβήσομαι· εἰ δὲ ἀπλῶς καὶ μετὰ τῆς συνήθους εὐνοίας, τὰς ἐμάς ἀμαρτίας, οὐ τὴν σὴν διάθεσιν αἰτιάσομαι. Πλὴν γε ὅτι διορθώσασθαι ταῦτα μάλλον εἶχε καλῶς, ἢ πρὸς τοὺς συμβουλευόντας δυσχεραίνειν. Τὸ μὲν οὖν σὸν καὶ αὐτὸς ἔβλε, καὶ ἄλλοις συμβουλεύειν τὰ αὐτὰ (90) ἱκανῶς ὦν· ἐμὲ δὲ προθύμως ἔχεις (91), ἐὰν διδῷ ὁ Θεός, καὶ

cinus, si ex aliis quoque dictionibus, quibus id certo colligatur, Spiritum sanctum Deum agnoscamus (neque enim in verborum sono potius, quam in mente et sententia veritas sita est); Ecclesia autem grave vulnus acceptura est, si ob unius hominis ejectionem veritas profugeret.

53 Hanc œconomiam si, qui aderant, tanquam vanam et insulsam ipsosque ludificantem, non modo non comprobarunt: imo etiam nos clamoribus insectabantur, ut ignavia nostræ potius, quam orthodoxæ doctrinæ consulentes. Longe enim præstantius esse, nostros per veritatem lueri et conservare, quam per huiusmodi scilicet œconomiam eos labefactare, nec interim alienos assumere. Enimvero quæ, et dixi, et audivi, et quam valde ac præter modum consuetudinemque meam adversus eos, qui contra nitabantur, indignatus sum, sigillatim exponere, prolixum nunc fuerit, minimeque fortasse necessarium. Ut autem finem dicendi faciam, sic eos amandavi. Tu vero, o divinum et sacrosanctum caput, doce nos quousque in disputatione de Spiritu sancti divinitate progredi, quasque voces usurpare, et quousque œconomia uti conveniat, ut ea adversus eos, qui contradicunt, in promptu habeamus. Nam si hoc nunc ipse abs te doceri postularem, cum te resque tuas omniumque acceperim, omnium profecto stolidissimus essem ac miserrimus.

Hoc nimirum erat, quod alius quispiam majori ingenii acumine præditus suspicari potuisset; ego vero qua sum vecordia et rusticitate, cum ad te scriberem, non extimui. Mœrore te affecerunt litteræ nostræ, non recte, nec merito, mea quidem sententia, sed et valde superflue. Quanquam mœrorem hunc tuum haudquaquam aperte prodidisti. nec vero occultasti, quamvis sapienter id feceris, veluti quadam larva, pudore scilicet mœroris faciem obtegens. Si subdolo et malevolo animo a me hoc factum est, non me magis mœror iste tuus quam veritas ipsa lædet: si autem simplici animo et pro ea, qua soleo, benevolentia, non animi tui affectum, sed peccata mea accusabo. Quanquam satius fuerat, his incommodis mederi, quam iis, qui consilium afferbant, succensere. Sed tu quid

(80) Μεγάλην ζημίαν. Ita cod. Pass. Edit. μεγάλη ζημία. Mox, δι' ἐνὸς ἀνδρός, Bill., ob unius hominis ejectionem.

(81) Καὶ παίζουσαν. Harl. καὶ πάλαι παίζουσαν, et iampridem eos ludificantem.

(82) Πέρα τοῦ μετρίου σχεδόν. Ita cod. 2022. In edit. μέτρου, et σχεδόν deest.

(83) Ἄρ εἴην νῦν. Deest νῦν in cod. Pass.

(84) Νῦν deest in eodem cod. Mox, ὃ πάντων. Ita cod. In edit. ὁ deest. Pro ὃ πάντων habet Harl. πάντων, et Pass. ὅποια.

(85) Πάντων ἂν εἴην. Pass. πάντως ἂν εἴην.

(86) Alias XXVII. Scripta eodem tempore.

(87) Ἄλλος μὲν ἂν τις. Combef. ἄλλος μὲν τις, et pro ὑπέιδετο, vellent nonnulli ὑπέιδε, quod alius

suspicari potuit.

(88) Ἐλύπησέ σε τὰ. Deest σε in cod. Pass. Mox, οὐκ ὀρθῶς, οὐδὲ δικαίως. Bill. idque immerito sane et inique, qui non reddit ἀλλὰ καὶ λαν περιττῶς. Combef. non recte, nec justa aliqua causa, sed et valde superflue, et quasi ultro a te quæsita occasione.

(89) Οὐκ ἔκρυψας. Ita Harl. Deerat οὐκ in edit.

(90) Τὰ αὐτὰ. Cod. Harl. τοσαῦτα. In cod. Pass. τὰ αὐτὰ desunt.

(91) Προθύμως ἔχεις. Montac. et Morel. proponunt προθύμως ἔχεις, habebis. Nihil mutandum putat Combef., redditque: habebis me prompto anima adfuturum. Bill. non vertit προθύμως.

est, non concedo. Orthodoxie nomine frustra laudatur Basilius, frustra Gregorius: ille quia sermonibus suis veritatem prodit; hic quia rem ferendo

Α την πίστιν οἷς διαλέγεται, ὁ δὲ συμπροδικῶς οἷς ἀνέχεται. pari se proditionis reatu obstringit.

Nic ego: Unde hoc, o homo vane, atque arrogantiae nomine nove Dathan et Abiron? unde nobis dogmatum promulgator venis? Siccine tantarum rerum iudicem te ipsum efficis? Tum ille: Ex 52 Euppsychii martyris solempni conventu nunc venio (sic enim res se habebat), atque illic Basilium magnum audiui, de Patris quidem et Filii deitate optime et perfectissime, atque ut vix quisquam alius facile queat, disserentem, Spiritum autem sanctum convellentem ac distortentem (Ac similitudinem quamdam adhibebat, tanquam fluviorum, qui petras praetereant et arenam excavent). Alio qui enim cur tu, vir admirande, inquit me intuens, jam perspicuis verbis Spiritum sanctum Deum esse asseris, (simulque vocem quamdam meam commemoravit, cum ego in frequentissimo cretu de divinitate verba faciens, pervulgatum illud de Spiritu sancto interfatus essem: Quousque lucernam sub medio abscondemus?) ille autem fidei doctrinam obscuro ostendit, ac velut adumbrat, nec veritatem libere profitetur, politice magis quam pie

Πόθεν τοῦτο, ἔφη, ὦ μάταιε σὺ, καὶ νέε Δαθὼν καὶ Ἀβειρῶν την ἀπίνοιαν; πόθεν ἡμῖν ἤκεις δογματιστής; Πῶς σεαυτὸν ποιεῖς τριλεικούτων κριτὴν; Ἐκ τῆς κατ' Εὐψυχίου τοῦ μάρτυρος (75), ἔφη, συνόδου νῦν ἤγω (καὶ γὰρ εἶχεν οὕτως, κάλειαι ἤκουσα τοῦ μεγάλου Βασιλείου θεολογούντος τὰ μὲν Πατρὸς καὶ Υἱοῦ ἀριστά τε καὶ τελειώτατα, καὶ ὡς οὐκ ἔν τις ἄλλος βράβειος εἶποι, τὸ Πνεῦμα δὲ παρασύροντος (καὶ προσεῖθαι τινα εἰκασίαν, ὡς περ τῶν πιταμῶν οἱ τὰς μὲν πέτρας παρατρέχοντες, τὴν δὲ ψάμμον κοιλαινόντες). Ἦ τί δὴ ποτε, ὦ θαυμάσιε, σὺ μὲν, ἔφη πρὸς ἐμὲ βλέπων, ἤδη φανερώς τὸ Πνεῦμα θεολογεῖς (καὶ τίνος ἀπεμνημόνευσε τῶν ἐμῶν, ὡς ἐν συνόδῳ (76) πολυανθρώπων θεολογήσαντος, εἶπα ἐπειπόντος τῷ Πνεύματι τοῦτο δὴ τὸ περιβόητον, τὸ, Μέχρι τίνος ὑπὸ τῷ μοδίῳ τὸν λύχνον κρύψομεν; ὁ δὲ ὑποφαίνει μὲν ἀμυδρῶς, καὶ οἷον σκιαγραφεῖ τὸν λόγον, οὐ παρῆρασιάζεται δὲ τὴν ἀλήθειαν, πολιτικώτερον ἢ εὐσεβέστερον τὴν ἀκοήν ἐπικλύζων, καὶ τῆ δυνάμει τοῦ λόγου τὴν διπλόην περικαλύπτων (77). aurem obruens, dicendique facultate versutiam te-

Quoniam, inquam, ego in obscuro positus, ac plerique incognitus, sicut nec quae loquar, nec an loquar, ferme homines sciant, sine periculo philosophor. Illius autem major habetur ratio, utpote cuius nomen, tum ob ipsius virtutem, tum ob Ecclesiae splendorem multo sit illustrius. Ac palam est quidquid dicitur a ingens circa eum bellum est, cupientibus nimirum haereticis nudam et apertam vocem ex ipsiusmet Basilii or: arripere, ut ipse vocem ex Ecclesia expellatur, qui solus pene veritatis igniculus restat ac vitalis facultas, vicinis omnibus captis ac subjugatis; malum autem in civitate radices agat, atque ex hac Ecclesia non secus atque ex aggere quodam et propugnaculo terrarum orbem populetur. Praestat itaque oconomiam quamdam ad veritatem adhibitam fuisse, nobis videlicet tempori, quasi nebulae cuidam, nonnihili cedentibus, quam ut ea ob praedicationis perspicuitatem opprimeretur. Nobis enim ex ea re nihil damni fa-

Ἐπιτίθει δὲ λέγοιμι, μηδὲ ἂ λέγοιμι, μηδὲ ὅτι λέγοιμι (78) σχεδὸν γινωσκόμενος, ἀκινδύνως φιλοσοφῶ. Τοῦ δὲ πλείων ὁ λόγος (79), ὡς περιφανεστότερον καὶ παρ' ἑαυτοῦ, καὶ παρὰ τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ δημοσίᾳ πᾶν τὸ λεγόμενον, πολὺς τε περὶ αὐτῶν ὁ πόλεμος, ζητούντων λαθίσθαι τῶν αἰρετικῶν γυμνῆς τῆς φωνῆς καὶ αὐτοῦ Βασιλείου, ἐν' ὃ μὲν ἐξωσθη τῆς Ἐκκλησίας, ὁ μόνος σχεδὸν ὑπολειπόμενος τῆς ἀληθείας σπινθὴρ καὶ ἡ ζωτικὴ δύναμις, τῶν κύκλω πάντων κατελιγμένων· ῥιζωθῆ δὲ τὸ κακὸν ἐν τῇ πόλει, καὶ ὡς περ ἀπὸ τίνος ὀρμητηρίου τῆς Ἐκκλησίας ταύτης, πῶσαν καταδράμη τὴν οἰκουμένην. Βέλτιον ὢν οἰκονομηθῆναι τὴν ἀλήθειαν, μικρῶν εἰζάντων ἡμῶν, ὡς περ νέφει τιμὴ, τῷ καιρῷ, ἢ καταλυθῆναι τῷ φανερῷ τοῦ κηρύγματος. Ἡμῖν μὲν γὰρ οὐδὲν βλάβος καὶ ἀπ' ἄλλων λέξεων τοῦτο συναγουσῖν, θεὸν τὸ Πνεῦμα γινώσκειν (οὐ γὰρ ἐν ἤχῳ μᾶλλον, ἢ διανοεῖα κείσθαι τὴν ἀλήθειαν)· τῆ

(75) Κατ' Εὐψυχίου τοῦ μάρτυρος. Ita Montae., et sic legendum videtur. Nec enim verba τῶ μάρτυρος jungi possunt voci συνόδου, quae generis est feminini. At Bill., ut omnem tollat ambiguitatem, verba τοῦ μάρτυρος refert ad Euppsychium et ad synodum, vertitque. Ex Euppsychii Martyris synodo nunc venio, eamque dicti mei testem habeo. Fortasse hic est Euppsychius ille Caesariensis nobili loco natus, cuius meminit Sozomenus, Hist. tripart. lib. v, cap. xi, qui, ob eversum Fortunae templum, impetrante Juliano interemptus est.

(76) Καὶ τίνος ἀπεμνημόνευσε τῶν ἐμῶν, ὡς ἐν συνόδῳ, etc. In utrisque codicibus Graecis corruptissime legitur, καὶ τίνος ἀπ' ἐμοῦ μονῆς τε τῶν ἐμῶν. Sed facile est errorem deprehendere; cor-

rigere autem hoc opus, hic labor est. Ego vero veram lectionem habere demum ratione commodissime restitui posse arbitror, si pro his quatuor verbis ἀπ' ἐμοῦ μονῆς τε, substituitur unicum verbum ἀπεμνημόνευσε, atque etiam ita transtuli clarissimo, ut opinor, sensu, nec a Gregorii mente abhorrente.

(77) Τὴν διπλόην περικαλύπτων, varium ac multiplicem Scripturarum sensum oblegens.

(78) Μηδὲ ὅτι λέγοιμι. Combef. μηδὲ ὅστις λέγομαι, quis tacer propemodum.

(79) Πλείων ὁ λόγος. Ita col. et Combef. In edit. πλείων ὁ λόγος. Mox, καὶ παρ' ἑαυτοῦ, καὶ, etc. Bill. vertit, tum ob ipsius virtutem, tum ob Ecclesiae splendorem.

Ἐκκλησίαι δὲ μεγάλῃν ζημίαν (80) τὸ δι' ἐνὸς ἀνδρός A

cimus, si ex aliis quoque dictionibus, quibus id certo colligatur, Spiritum sanctum Deum agnoscamus (neque enim in verborum sono potius, quam in mente et sententia veritas sita est); Ecclesia autem grave vulnus acceptura est, si ob unius hominis ejectionem veritas profugetur.

Οὐκ ἐδέξαντο τὴν οἰκονομίαν ὡς ἔωλον καὶ παίζουσαν (81) αὐτοὺς οἱ παρόντες· ἀλλὰ καὶ κατεβόων ἡμῶν, ὡς τὴν δειλίαν μᾶλλον, ἢ τὸν λόγον οἰκονομούντων. Πολὺ γὰρ εἶναι βέλτιον, τὸ ἡμέτερον φυλάττειν διὰ τῆς ἀληθείας, ἢ τοῦτ' ἔτι ἀχρειοῦν, καὶ μὴ προσλαμβάνειν τὸ ἀλλότριον, διὰ τῆς δῆθεν οἰκονομίας. Τὰ μὲν οὖν καθ' ἕκαστον, ὧν τε εἶπον, ὧν τε ἤκουσα, καὶ ὡς ἠγανάκτησα πρὸς τοὺς ἀντιτείνοντάς πέρα τοῦ μετρίου σχεδὸν (82) καὶ τῆς ἔμαυτοῦ συνηθείας, μακρὸν ἂν εἴην νῦν (83) ἐκδιηγείσθαι, καὶ ἔως οὐκ ἀναγκαῖον. Τέλος δὲ τοῦ λόγου, ὡς θεία καὶ ἱερὰ κεφαλὴ, μέχρι τίνος προτίτον ἡμῖν τῆς τοῦ Πνεύματος θεολογίας, καὶ τίσι χρηστέον φωναῖς, καὶ μέχρι τίνος οἰκονομητέον, ἵν' ἔχωμεν ταῦτα πρὸς τοὺς ἀντιλέγοντας. Ἐγὼ γὰρ εἰ θεομίην νῦν (84) τοῦτο μανθάνειν, ὃ πάντων μάλιστα σέ τε καὶ τὰ σά γινώσκων, καὶ πολλάκις περὶ τούτων πληροφορίαν καὶ δεδωκώς καὶ δεξάμενος, πάντων ἂν εἴην (85) ἀμαθέστατός τε καὶ ἀוליώτατος.

Hanc œconomiam ii, qui aderant, tanquam vanam et insulsam ipsosque ludificantem, non modo non comprobarunt: imo etiam nos clamoribus insectabantur, ut ignaviæ nostræ potius, quam orthodoxæ doctrinæ consulentes. Longe enim præstantius esse, nostros per veritatem lueri et conservare, quam per huiusmodi scilicet œconomiam eos labefactare, nec interim alienos assumere. Eninvero quæ, et dixi, et audivi, et quam valde ac præter modum consuetudinemque meam adversus eos, qui contra nitentur, indignatus sum, sigillatim exponere, prolixum nunc fuerit, minimeque fortasse necessarium. Ut autem finem dicendi faciam, sic eos amandavi. Tu vero, o divinum et sacrosanctum caput, doce nos quousque in disputatione de Spiritus sancti divinitate progredi, quasque voces usurpare, et quousque œconomia uti conveniat, ut ea adversus eos, qui contradicunt, in promptu habeamus. Nam si hoc nunc ipse abs te doceri postularem, cum te resque tuas omnium que acceperim, omnium profecto stolidissimus essem ac miserrimus.

№. Τῆ ΑΥΤῆ (86).

LIX. EIDEM.

Cum Gregorii litteris Basilium sic respondisset ut ipsis nonnihil offensus fuisse videretur, rescripsit Gregorius, mentemque suam candidè aperiens, mœrore affectum immerito Basilium conqueritur, eidemque se simul et adfuturum et dimicaturum una pollicetur.

Τοῦτο ἦν, ὅπερ ἄλλος μὲν ἂν τις (87) ὑπέσδετο τῶν συνετωτέρων· ἐγὼ δὲ οὐκ ἔδεισα πρὸς σὰ γράφων, ὃ λίαν ἀρχαῖος καὶ μάταιος. Ἐλύπησέ σε τὰ (88) γράμματα, ὡς δὲ ἐγὼ φημι, οὐκ ὀρθῶς, οὐδὲ δικαίως, ἀλλὰ καὶ λίαν περιττῶς. Καὶ τὴν λύπην οὐκ ὠμολόγησας μὲν, οὐκ ἔκρυψας (89) δὲ, εἰ καὶ σοφῶς τοῦτο ἐποίησας, ὥσπερ τινὲ προσωπείω, τῆ ἀιδεῖ τὸ τῆς λύπης καλύπτων πρόσωπον. Ἐγὼ δὲ, εἰ μὲν δολερῶς καὶ κακοήθως τοῦτο ἐποίησα, οὐκ ὀπὸ τῆς σῆς λύπης μᾶλλον ἢ τῆς ἀληθείας βλαδύσομαι· εἰ δὲ ἀπλῶς καὶ μετὰ τῆς συνήθους εὐνοίας, τὰς ἐμάς ἀμαρτίας, οὐ τὴν σὴν διάθεσιν αἰτιάσομαι. Πλήν γε ὅτι διορθωσασθαι ταῦτα μᾶλλον εἶχε κελῶς, ἢ πρὸς τοὺς συμβουλευόντας δυσχεραίνειν. Τὸ μὲν οὖν σὸν καὶ αὐτὸς ὄψει, καὶ ἄλλοις συμβουλεύειν τὰ αὐτὰ (90) ἱκανῶς ὧν ἐμὲ δὲ προθύμους ἔχεις (91), ἐὰν διδῶ ὁ Θεός, καὶ

Hoc nimirum erat, quod alius quispiam majori ingenii acumine præditus suspicari potuisset; ego vero qua sum vecordia et rusticitate, cum ad te scriberem, non extimui. Mœrore te affecerunt litteræ nostræ, non recte, nec merito, mea quidem sententia, sed et valde superflue. Quanquam mœrorem hunc tuum haudquaquam aperte prodidisti. nec vero occultasti, quamvis sapienter id feceris, veluti quadam larva, pudore scilicet mœroris faciem obtegens. Si subdolo et malevolo animo a me hoc factum est, non me magis mœror iste tuus quam veritas ipsa lædet: si autem simplici animo et pro ea, qua soleo, benevolentia, non animi tui affectum, sed peccata mea accusabo. Quanquam salius fuerat, his incommodis mederi, quam iis, qui consilium afferbant, succensere. Sed tu quid

(80) Μεγάλῃν ζημίαν. Ita cod. Pass. Edit. μεγάλη ζημία. Mox, δι' ἐνὸς ἀνδρός, Bill., ob unius hominis ejectionem.
(81) Καὶ παίζουσαν. Harl. καὶ πάλαι παίζουσαν, et jampriidem eos ludificantem.
(82) Πέρα τοῦ μετρίου σχεδόν. Ita cod. 2022. In edit. μέτρου, et σχεδόν deest.
(83) Ἄρ εἴην νῦν. Deest νῦν in cod. Pass.
(84) Νῦν deest in eodem cod. Mox, ὃ πάντων. Ita cod. In edit. ὃ deest. Pro ὃ πάντων habet Harl. ἀπάντων, et Pass. ὅποτε.
(85) Πάντων ἂν εἴην. Pass. πάντως ἂν εἴην.
(86) Alias XXVII. Scripta eodem tempore.
(87) Ἄλλος μὲν ἂν τις. Combef. ἄλλος μὲν τις, et pro ὑπέσδετο, vellent nonnulli ὑπέσδε, quod alius

suspicari potuit.
(88) Ἐλύπησέ σε τὰ. Deest σε in cod. Pass. Mox, οὐκ ὀρθῶς, οὐδὲ δικαίως. Bill. idque immerito sane et inique, qui non reddit ἀλλὰ καὶ λίαν περιττῶς. Combef. non recte, nec justa aliqua causa, sed et valde superflue, et quasi ultro a te quasita occasione.
(89) Οὐκ ἔκρυψας. Ita Harl. Deerat οὐκ in edit.
(90) Τὰ αὐτὰ. Cod. Harl. τσαῦτα. In cod. Pass. τὰ αὐτὰ desunt.
(91) Προθύμους ἔχεις. Montac. et Morel. proponunt προθύμως ἔξεις, habebis. Nihil mutandum putat Combef., redditque: habeas me prompto anima adfuturum. Bill. non vertit προθύμως.

est, non concedo. Orthodoxiæ nomine frustra laudatur Basilius, frustra Gregorius: ille quia sermonibus suis veritatem prodit; hic quia rem ferendo

A τὴν πίστιν οἷς διαλέγεται, ὁ δὲ συμπροδικῶς οἷς ἀνέχεται. pari se proditiois reatu obstringit.

Hic ego: Unde hoc, o homo vane, atque arrogantiae nomine nove Dathan et Abiron? unde nobis dogmatum promulgator venis? Siccine tantarum rerum iudicem teipsum efficis? Tum ille: Ex 52 Euppsychii martyris solemnī conventu nunc venio (sic enim res se habebat), atque illic Basiliū magnum audivi, de Patris quidem et Filii deitate optime et perfectissime, atque ut vix quisquam alius facile queat, disserentem, Spiritum autem sanctum convellentem ac distortentem (Ac similitudinem quamdam adhibebat, tanquam fluviorum, qui petras prætereant et arenam excavent). Alio qui enim cur tu, vir admirande, inquit me intuens, jam perspicuis verbis Spiritum sanctum Deum esse asseris, (simulque vocem quamdam niam commemoravit, cum ego in frequentissimo cœtu de divinitate verba faciens, pervulgatum illud de Spiritu sancto interfatus essem: Quousque lucernam sub medio abscondemus?) ille autem fidei doctrinam obscure ostendit, ac velut adumbrat, nec veritatem libere profitetur, politice magis quam pie

Πόθεν τοῦτο, ἔφη, ὦ μάταιε σὺ, καὶ νέε Δαθὼν καὶ Ἀβειρῶν τὴν ἀπίνοιαν; πόθεν ἡμῖν ἤκεις δογματιστής; Πῶς σεαυτὸν ποιεῖς τριλιούτων κριτὴν; Ἐκ τῆς κατ' Εὐψυχίου τοῦ μάρτυρος (75), ἔφη, συνόδου νῦν ἤκω (καὶ γὰρ εἶχεν οὕτως), κάλειεσ ἤκουσα τοῦ μεγάλου Βασιλείου θεολογούντος τὰ μὲν Πατρὸς καὶ Υἱοῦ ἀριστὰ τε καὶ τελειώτατα, καὶ ὡς οὐκ ἄν τις ἄλλος ῥαδίως εἴποι, τὸ Πνεῦμα δὲ παρασύροντος (καὶ προσεῖθαι τινὰ εἰκασίαν, ὡς περ τῶν ποταμῶν οἱ τὰς μὲν πέτρας παρατρέχοντες, τὴν δὲ ψάμμον κοιλαινόντες). Ἡ τί δὴ ποτε, ὦ θαυμάσιε, σὺ μὲν, ἔφη πρὸς ἐμὲ βλέπων, ἤδη φανερώς τὸ Πνεῦμα θεολογεῖς (καὶ τινος ἀπεμνημόνευσε τῶν ἐμῶν, ὡς ἐν συνόδῳ (76) πολυανθρώπων θεολογήσαντος, εἴτα ἐπειπόντος τῷ Πνεύματι τοῦτο δὴ τὸ περιβόητον, τὸ, Μέχρι τίνος ὑπὸ τῷ μῦθῳ τὸν λόγον κρύψομεν; ; ὁ δὲ ὑποφαίνει μὲν ἀμυδρῶς, καὶ οἷον σκιαγραφεῖ τὸν λόγον, οὐ παρῆρασιάζεται δὲ τὴν ἀλήθειαν, πολιτικώτερον ἢ εὐσεβέστερον τὴν ἀκοὴν ἐπικλύζων, καὶ τῆ δυνάμει τοῦ λόγου τὴν διπλόην περικαλύπτων (77). aurem obruens, dicendique facultate versutiam te-

Quoniam, inquam, ego in obscuro positus, ac plerique incognitus, sicut nec quæ loquar, nec an loquar, ferme homines sciant, sine periculo philosophor. Illius autem major habetur ratio, utpote cujus nomen, tum ob ipsius virtutem, tum ob Ecclesiæ splendorem multo sit illustrius. Ac palam est quidquid dicitur: ingensque circa eum bellum est, cupientibus nimirum hæreticis nudam et apertam vocem ex ipsiusmet Basiliū or: arripere, ut ipse quidem ex Ecclesia expellatur, qui solus pene veritatis igniculus restat ac vitalis facultas, vicinis omnibus captis ac subjugatis; malum autem in civitate radices agat, atque ex hac Ecclesia non secus atque ex aggere quodam et propugnaculo terrarum orbem populetur. Præstat itaque œconomiam quamdam ad veritatem adhibitam fuisse, nobis videlicet tempori, quasi nebulae cuidam, nonnihil cedentibus, quam ut ea ob prædicationis perspicuitatem opprimeretur. Nobis enim ex ea re nihil damni fa-

Ἵτι ἐγὼ μὲν, ἔφη, ἐν παραδύστη κείμενος, καὶ τοῖς πολλοῖς ἀγνωσμένος, καὶ μηδὲ ἀ λέγοιμι, μηδὲ ὅτι λέγοιμι (78) σχεθὼν γινωσκόμενος, ἀκινδύνως φιλοσοφῶ. Τοῦ δὲ πλείων ὁ λόγος (79), ὡς περιφανεστέρου καὶ παρ' ἑαυτοῦ, καὶ παρὰ τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ δημοσφ' πᾶν τὸ λεγόμενον, πολὺς τε περὶ αὐτῶν ὁ πόλεμος, ζητούντων λαβῆσθαι τῶν αἰρετικῶν γυμνῆς τῆς φωνῆς καὶ αὐτοῦ Βασιλείου, ἐν' ὃ μὲν ἐξωσθή τῆς Ἐκκλησίας, ὁ μόνος σχεδὸν ὑπολειπόμενος τῆς ἀληθείας σπινθὴρ καὶ ἡ ζωτικὴ δύναμις, τῶν κύκλω πάντων κατελιγμένω· βίρωθῃ δὲ τὸ κακὸν ἐν τῇ πόλει, καὶ ὡς περ ἀπὸ τίνος ὀρητηρίου τῆς Ἐκκλησίας ταύτης, πλῆσαν καταδράμη τὴν οἰκουμένην. Βέλτιον οὖν οικονομηθῆναι τὴν ἀλήθειαν, μικρὸν εἰξάντων ἡμῶν, ὡς περ νέφει τινι, τῷ καιρῷ, ἢ καταλυθῆναι τῷ φανερῷ τοῦ κηρύγματος. Ἡμῖν μὲν γὰρ οὐδὲν βλάβος καὶ ἀπ' ἄλλων λέξεων τοῦτο συναγούσιν, θεδὸν τὸ Πνεῦμα γινώσκειν (οὐ γὰρ ἐν ἡμῶν μᾶλλον, ἢ διανοίᾳ κείσθαι τὴν ἀλήθειαν)· τῆ

(75) Κατ' Εὐψυχίου τοῦ μάρτυρος. Ita Montae., et sic legendum videtur. Nec enim verba τοῦ μάρτυρος jungi possunt voci συνόδου, quæ generis est feminini. At Bill., ut omnem tollat ambiguitatem, verba τοῦ μάρτυρος refert ad Euppsychium et ad synodum, vertitque, Ex Euppsychii Martyria synodo nunc venio, eamque dicti mei testem habeo. Fortasse hic est Euppsychius ille Cæsariensis nobili loco natus, cujus meminit Sozomenus, Hist. tripart. lib. v, cap. xi, qui, ob eversum Fortunæ templum, impetrante Juliano interemptus est.
(76) Καὶ τινος ἀπεμνημόνευσε τῶν ἐμῶν, ὡς ἐν συνόδῳ, etc. In utrisque codicibus Græcis corruptissime legitur, καὶ τινος ἀπ' ἐμοῦ μονῆς τε τῶν ἐμῶν. Sed facile est errorem deprehendere; cor-

rigere autem hoc opus, hic labor est. Ego vero veram lectionem hac demum ratione commodissime restitui posse arbitror, si pro his quatuor verbis ἀπ' ἐμοῦ μονῆς τε, substituatür unicuique verbum ἀπεμνημόνευσε, atque etiam ita transtuli clarissimo, ut opinor, sensu, nec a Gregorii mente abhorrente.
(77) Τὴν διπλόην περικαλύπτων, varium ac multiplicem Scripturarum sensum obtegens.
(78) Μηδὲ ὅτι λέγοιμι. Combef. μηδὲ ὅστις λέγομαι, quis vocer propemodum.
(79) Πλείων ὁ λόγος. Ita col. et Combef. In edit. πλείων ὁ λόγος. Mox, κατ' ἑαυτοῦ, καὶ, etc. Bill. vertit, tum ob ipsius virtutem, tum ob Ecclesiæ splendorem.

Ἐκκλησίᾳ δὲ μεγάλῃν ζημίαν (80) τὸ δι' ἐνὸς ἀνδρός A cimus, si ex alii quoque dictionibus, quibus id certo colligatur, Spiritum sanctum Deum agnosca-

mus (neque enim in verborum sono potius, quam in mente et sententia veritas sita est); Ecclesia autem grave vulnus acceptura est, si ob unius hominis ejectionem veritas profugetur.

Οὐκ ἐδέξαντο τὴν οἰκονομίαν ὡς ἔωλον καὶ παίζουσαν (81) αὐτοὺς οἱ παρόντες· ἀλλὰ καὶ κατεβίβουν ἡμῶν, ὡς τὴν δευλίαν μᾶλλον, ἢ τὸν λόγον οἰκονομούντων. Πολὺ γὰρ εἶναι βέλτιον, τὸ ἡμέτερον φυλάττειν διὰ τῆς ἀληθείας, ἢ τοῦτο γε ἀχραιοῦν, καὶ μὴ προσλαμβάνειν τὸ ἀλλότριον, διὰ τῆς δῆθεν οἰκονομίας. Τὰ μὲν οὖν καθ' ἕκαστον, ὧν τε εἶπον, ὧν τε ἤκουσα, καὶ ὡς ἠγανάκτησα πρὸς τοὺς ἀντιτείνοντας πέρα τοῦ μετρίου σχεδόν (82) καὶ τῆς ἐμαυτοῦ συνήθειας, μακρὸν ἂν εἴην νῦν (83) ἐκδιηγέσθαι, καὶ ἔως οὐκ ἀναγκαῖον. Τέλος δὲ τοῦ λόγου, τὸς μὲν οὕτως ἀπεπεμφάμην. Σὺ δὲ διδάξον ἡμᾶς, ὡς θεία καὶ ἱερὰ κεφαλή, μέχρι τίνος προτίειν ἡμῖν τῆς τοῦ Πνεύματος θεολογίας, καὶ τίσι χρηστέον φωναῖς, καὶ μέχρι τίνος οἰκονομητέον, ἵν' ἔχωμεν ταῦτα πρὸς τοὺς ἀντιλέγοντας. Ἐγὼ γὰρ εἰ δεοίμην νῦν (84) τοῦτο μανθάνειν, ὁ πάντων μάλιστα σέ τε καὶ τὰ σά γινώσκων, καὶ πολλάκις περὶ τούτων πληροφορίαν καὶ δεδωκώς καὶ δεξάμενος, πάντων ἂν εἴην (85) ἀμαθέστατός τε καὶ ἀθλιώτατος.

mortalium maxime perspectas habeam, ac certissimam de his rebus fidem sæpius dederim, vicissimque acceperim, omnium profecto stolidissimus essem ac miserimus.

№. ΤΩ ΑΥΤΩ (86).

LIX. EIDEM.

Cum Gregorii litteris Basilium sic respondisset ut ipsis nonnihil offensus fuisse videretur, rescripsit Gregorius, mentemque suam candidè aperiens, mærore affectum immerito Basilium conqueritur, eidemque se simul et adfuturum et dimicaturum una pollicetur.

Τοῦτο ἦν, ὅπερ ἄλλος μὲν ἂν τις (87) ὑπέδειτο τῶν συνετωτέρων· ἐγὼ δὲ οὐκ ἔδεισα πρὸς σὰ γράφων, ὁ λίαν ἀρχαῖος καὶ μάταιος. Ἐλύπησέ σε τὰ (88) γράμματα, ὡς δὲ ἐγὼ φημι, οὐκ ὀρθῶς, οὐδὲ δικαίως, ἀλλὰ καὶ λίαν περιττῶς. Καὶ τὴν λύπην οὐχ ὠμολόγησας μὲν, οὐκ ἐκρυψάς (89) δὲ, εἰ καὶ σφωῶς τοῦτο ἐποίησας, ὡσπερ τινὲ προσωπεῖον, τῇ αἰδοῦ τὸ τῆς λύπης καλύπτων πρόσωπον. Ἐγὼ δὲ, εἰ μὲν δολερῶς καὶ κακοήθως τοῦτο ἐποίησα, οὐχ ὑπὸ τῆς σῆς λύπης μᾶλλον ἢ τῆς ἀληθείας βλαβήσομαι εἰ δὲ ἀπλῶς καὶ μετὰ τῆς συνήθους εὐνοίας, τὰς ἐμὰς ἀμαρτίας, οὐ τὴν σὴν διάθεσιν αἰτιάσομαι. Πλὴν γε ὅτι διορθώσασθαι ταῦτα μᾶλλον εἶχε καλῶς, ἢ πρὸς τοὺς συμβουλευοντας δυσχεραίνειν. Τὸ μὲν οὖν σὺν καὶ αὐτὸς ἔβλε, καὶ ἄλλοις συμβουλευεῖν τὰ αὐτὰ (90) ἱκανῶς ὧν· ἐμὲ δὲ προθύμως ἔχεις (91), ἔάν διδῷ ὁ θεός, καὶ

Hoc nimirum erat, quod alius quispiam majori ingenii acumine præditus suspicari potuisset; ego vero qua sum vecordia et rusticitate, cum ad te scriberem, non extimui. Mærore te affecerunt litteræ nostræ, non recte, nec merito, mea quidem sententia, sed et valde superflue. Quanquam mærorem hunc tuum haudquaquam aperte prodidisti, nec vero occultasti, quamvis sapienter id feceris, veluti quadam larva, pudore scilicet mæroris faciem obtegens. Si subdolo et malevolo animo a me hoc factum est, non me magis mæror iste tuus quam veritas ipsa lædet: si autem simplici animo et pro ea, qua soleo, benevolentia, non animi tui affectum, sed peccata mea accusabo. Quanquam salius fuerat, his incommodis mederi, quam iis, qui consilium afferebant, succensere. Sed tu quid

(80) Μεγάλῃν ζημίαν. Ita cod. Pass. Edit. μεγάλη ζημία. Mox, δι' ἐνὸς ἀνδρός, Bill., ob unius hominis ejectionem.

(81) Καὶ παίζουσαν. Harl. καὶ πάλαι παίζουσαν, et jampriorem eos ludificantiem.

(82) Πέρα τοῦ μετρίου σχεδόν. Ita cod. 2022. In edit. μέτρου, et σχεδόν deest.

(83) Ἄρ εἴην νῦν. Deest νῦν in cod. Pass.

(84) Νῦν deest in eodem cod. Mox, ὁ πάντων. Ita cod. In edit. ὁ deest. Pro ὁ πάντων habet Harl. ἀπάντων, et Pass. ὅποτε.

(85) Πάντων ἂν εἴην. Pass. πάντως ἂν εἴην.

(86) Alias XXVII. Scripta eodem tempore.

(87) Ἄλλος μὲν ἂν τις. Combef. ἄλλος μὲν τις, et pro ὑπέδειτο, vellet nonnulli ὑπέδειξ, quod alius

suspiciari potuit.

(88) Ἐλύπησέ σε τὰ. Deest σε in cod. Pass. Mox, οὐκ ὀρθῶς, οὐδὲ δικαίως. Bill. idque immerito sane et inique, qui non reddit ἀλλὰ καὶ λίαν περιττῶς. Combef. non recte, nec justa aliqua causa, sed et valde superflue, et quasi ultra a te quaesita occasio.

(89) Οὐκ ἐκρυψάς. Ita Harl. Deerat οὐκ in edit.

(90) Τὰ αὐτὰ. Cod. Harl. τοσαῦτα. In cod. Pass. τὰ αὐτὰ desunt.

(91) Προθύμως ἔχεις. Montac. et Morel. proponunt προθύμως ἔξεις, habebis. Nihil mutandum putat Combef., redditque: habeas me prompto animo adfuturum. Bill. non vertit προθύμως.

tibi faciendum sit, ipse videris, quippe qui aliis A
 54 quoque eadem suadere facile potes. Hoc autem habeto me, Deo juvante, et tibi alacriter adfuturum, simulque dimicaturum, virilemque operam impensurum esse. Quis enim reuset, imo quis non de veritate disputans atque contendens?

παροσόμενον, καὶ συναγωνιούμενον, καὶ τὰ θανάτῳ συνεισοίσοντα. Τίς γὰρ ἂν ἀναδύσεται (92); τίς δὲ οὐ θαρρήσει ὑπὸ σοῦ, καὶ μετὰ σοῦ, περὶ τῆς ἀληθείας λέγειν καὶ (93) ἀγωνιζόμενος;

magno et fidenti animo futurus sit, te duce ac socio

LX. EIDEM.

ΣΤ. Τῷ ΑΥΤῷ (94).

Promiserat Gregorius Basilio se adfuturum, et eo duce ac socio dimicaturum. Veruntamen quominus promissis a exsequeretur, mater, quæ morbo laborabat, impedimento fuit. Bollandistæ ad annum 364 referunt hanc epistolam; aut etiam Papebrochius ad annum sequentem; Tillæmontius, ad annum 371 desinentem. Tanti res non est, ut de ea certandam sit. Quam quisque voluerit, opinionem amplectatur, per nos licet.

Ut expleatur quod jubes, partim in nobis situm est, partim autem, et quidem potissimum, ut opinor, in tua pietate. In nobis quidem, cupiditas animique promptitudo : nam nec alias unquam congressum tuum defugimus, verum cum semper B consecramur : et nunc eum cupidius appetimus. In tua autem sanctitate, ut res nostræ melius constituentur. Assidemus enim dominæ matri, gravi jampridem morbo laboranti. Quam si non dubio et ancipiti statu relicturi sumus, tua presentia, mihi crede, haudquaquam carebimus. Illud modo tibi curæ sit, ut precibus tuis ipsi quidem ad sanitatem, nobis autem ad iter opem feras.

Τοῦ πληρωθῆναι σοὶ ἐπιτάγμα, τὸ μὲν τί ἐστὶν ἐπ' ἡμῶν· τὸ δὲ γε, καὶ αἶμα τὸ πλόν, ἐπὶ τῇ σῆ εὐλαβείᾳ. Ἐφ' ἡμῶν μὲν, τὸ τῆς ὀρθῆς καὶ τῆς προθυμίας (95)· οὐτὲ γὰρ ἄλλοτε ποτε τὴν σὴν συντυχῆαν ἐφύγομεν, ἀλλ' ἀσὶ (96) ταύτην διώκομεν, καὶ νῦν ταύτην πλόν ποθεύμεν. Ἐπὶ δὲ τῇ σῆ ἐσιώγητι, τὸ διορθωθῆναι (97) τὰ ἡμέτερα. Προσεδραεόμεν γὰρ τῇ κυρίᾳ, τῇ μητρὶ, πάλιν ἤδη καμούση χρόνον ἐξ ἀβήρωστας. Καὶ εἰ μὴ μέλλοιμεν ἀμφιδόλως αὐτὴν καταλείψειν, οὐ ζημιωθησόμεθα, εὖ ἰσθὶ (98), τὴν παρουσίαν. Μόνον ταῖς ὀχαῖς, τῇ μὲν πρὸς τὴν ὀγείαν, ἡμῶν δὲ πρὸς τὴν ὀδὸν ἐπικωλύρησιν.

LXI. AERIO ET ALYPIO

ΣΑ. ΑΕΡΙῶ ΚΑΙ ΑΛΥΠΙῶ (99).

Ad annum 372 vel 373, atque etiam paulo tardius referri potest epistola ad Aerium et Alypium. Quamvis enim quo anno scripta sit asseveranter pronuntiare non liceat, certum tamen eo tempore scriptam, quo una cum patre Nazianzeno Gregorius Ecclesiam administrabat. Et enim hujus Ecclesiae jura pastoris auctoritate hic defendit. Aerium et Alypium admonet atque hortatur, ut matris extremæ voluntati obsequentes, eam pecuniam, quam in pauperum alimoniam Ecclesiae reliquerat, exsolvant. Parmisse monachi videtur Alypius, si is ille est, qui, postea Cappadociae praefectus, communis philosophorum patronus, ac pupillorum curator, a Gregorio meruit appellari.

Quemadmodum aræ et torcularis primitias, et C
 miorum, eos qui vere filios amant, Deo consecrare justum ac pium est, quoniam ab ipso, et nos ipsi, et nostra omnia sunt : ita novæ hereditatis, ut pars prompte et libenter oblata, majori parti securitatem conciliet. Quocirca ne committite, ut post omnes alios benigni nobis sitis : verum ante omnes Deo benignos vos præbete, per quem etiam omnibus ; atque abjectis externis legibus, nostris servite, hoc videlicet a vobis ipsis offerentes, nempe animi promptitudinem et alacritatem. Nam ea quidem, quæ testamento 55 relicta sunt, ab aliis, alacritatem autem a vobis habebimus, quibus Deus multo plura, quam ea, quæ nunc daturi estis, rependere potest, non solum in hac fluxa et caduca vita, sed etiam in stabili et æterna ; quem unum spectare tutum est, in eoque spes omnes nostras defixas habere. Proinde, ut Deus talem erga vos

ὡς περ ἀπαρχὰς ἀλώνος τε καὶ ληνοῦ, καὶ τέκνων, τοὺς ἀληθῶς φιλοτίκτους ἀνατιθέναι θεῶν δίκαιόν τε καὶ ὀσιον, ὅτι παρ' αὐτοῦ καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ, καὶ τὰ ἡμέτερα· οὕτω καὶ νέας (1) κληρονομίας, ἵνα τὸ μέρος δοθῆν προθύμιας, παράσχη τῷ πλείονι τὴν ἀσφάλειαν. Μὴ τοίνυν ἀναμείνητε μετὰ πάντας ἡμῶν γενέσθαι χρηστοὶ, ἀλλὰ πρὸ πάντων θεῶν, εἰ ἂν καὶ πᾶσι καὶ τοὺς ἐξω βίβαντες νόμους, τοῖς ἡμετέροις δουλεύσατε, τοῦτο παρ' ὀμῶν αὐτῶν καρποφοροῦντες, τὴν προθυμίαν. Τὰ μὲν γὰρ καταλειφθέντα (2) παρ' ἄλλων, τὸ δὲ πρόθυμον παρ' ὀμῶν ἔχομεν, εἰς δυνατός ὁ θεὸς ἀντιδοῦναι πολυπλάσια, ὧν νῦν ἐπιδίδασκετε, οὐ μόνον ἐν τῷ προσκαίρῳ τούτῳ βίβω καὶ βέοντι, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ αἰωνίῳ καὶ μένοντι· πρὸς δὲ μόνον ὄρεν ἀσφαλές, καὶ εἰς δὲ πάσας τελευτῆν ἡμῶν τὰς ἐλπείας. Ὡς οὖν τοιοῦτον ταξομένου (3) τοῦ θεοῦ περὶ ὀμᾶς, οἷοι περ ἂν αὐτοὶ γένησθε τοῖς πτωχοῖς, μὴ μικροψύχως (4), μηδὲ μικρολόγως, ἀλλὰ καὶ

(92) Ἀναδύσεται. Ita Reg. 2023 et Pass. Edit. ἂν δυνήσεται.
 (93) Kal. Derst in edit.
 (94) Alias IV. Scripta eodem tempore.
 (95) Τὸ τῆς ὀρθῆς καὶ τῆς προθυμίας. Combef., voluntas animi et alacritas.
 (96) Ἐφύγομεν, ἀλλ' ἀσὶ. Cod. Pass. ἐφύγομεν· τί μὲν οὖν τοσοῦτον μεταδιώκομεν; imo utiquid tanto studio inquirimus?
 (97) Τὸ διορθωθῆναι. In cod. Pass. τὸ decst. Paulo infra, idem cod. πάλιν ἤδη καμούση.

(98) Εὖ ἰσθὶ. Desunt in cod. Pass.
 (99) Alias LXXX. Scripta anno 372 vel 373.
 (1) Νέας. Subauditur ἀπαρχὰς ἀνατιθέναι θεῶν δίκαιον.
 (2) Καταλειφθέντα. Id est, non vestro beneficio, sed vestrae matris, legatam pecuniam accipimus.
 (3) Τοιοῦτον ταξομένου. Cod. Reg. et Combef. τοιοῦτου τευξόμενοι. Paulo infra, pro γένησθε, cod. Reg. γενήσεσθε.
 (4) Μὴ μικροψύχως. Bill. nequamam maligne et aordide.

λίαν φιλοτίμως τε καὶ προδύμως, πληρώσατε τῇ A
καποιομένην τὴν βούλησιν, ἣν παρεῖναι τε ὑμῖν νο-
μισάσατες, καὶ ὄρῳ τὰ γινόμενα, διὰ τῆς ἐπιδόσεως
ἀναπαύσατε, ἵνα μὴ τὰ χρήματα μόνον ἔχητε παρ'
αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ τὴν στηριζούσαν οἴκους τέκνων μη-
τρὸς εὐλογίαν (5) πορίσηθε· τοῦτο ἐνθυμηθέντες,
ὅτι βελτίων μικρὰ μερὶς (6) μετὰ δικαιοσύνης, κατὰ
τὸ γεγραμμένον, ἢ πλατυτέρα μετὰ μικρολογίας (ἵνα
μὴ λέγω τι βλάβημον), καὶ ὅτι πολλοὶ καὶ ὄλων
οἴκων ἐκποιουμένων (7) εἰς ἐκκλησίας ἠνέσχοντο, οἱ
δὲ καὶ παρ' ἑαυτῶν πᾶσαν προήκοντο (8) τὴν περι-
ουσίαν, καὶ τὴν καλλίστην ἐπραγματεύσαντο πρα-
γματεῖαν, γενέσθαι διὰ τὸν ἐκεί πλοῦτον πένητας. Μὴ
τοῖον σπεῖρητε φειδομένως, ἵνα πλουσίως θερι-
σητε (9), ἀλλ' ἀγαθὸν κληρὸν καὶ ὑμῖν αὐτοῖς, καὶ
τοῖς φιλετάτοις ὑμῶν τοῦτον χαρίσασθε, μηδὲν ὄφ- B
ελόντες τῶν γεγραμμένων, ἀλλὰ πάντα μεθ' ἡδονῆς
καὶ φαιδρότητος ἐπιδόντες ἡμῖν, ἢ ἀποδόντες (10) ὡς
οἰκία τὰ τοῦ Θεοῦ, ὡς τοῦτο μόνον καρδανούνας; ὅ
τι ἂν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν ἀναλώσητε. Τί γὰρ δεῖ
θησαυρίζειν λησταῖς (11) καὶ κλέπταις, καὶ καιρῶν
μεταβολαῖς, ἄλλοτε εἰς ἄλλους μετατιθέντων καὶ ρι-
πίζοντων τὴν ἄστατον εὐπορίαν, ἀλλὰ μὴ εἰς τὰς
ἀεθραλεῖς ἀποθήκας ἀποτίθεσθαι, καὶ τῶν ἐπιθου-
λεύοντων ἰσχυροτέρας; Τὸ μὲν οὖν ἐντελεῖς (12) περὶ
ἄλλα καὶ ἄλλοις δεῖξατε (καὶ γὰρ εὐχομαι δυνατοῦς
ὑμᾶς εἶναι μετὰ χρηστότητος), ἡμῖν δὲ ἀγωνίσασθε
τὸν καλὸν ἀγῶνα, ὅστις νικήσει τὸν ἄλλον εὐλαβεῖ,
καὶ ταῖς ὀφειλομέναις εὐλογίαις ἐκ Θεοῦ (13) τοῖς
εὐγνώμοσι. Πείσατε οὖν ἡμᾶς ὅτι χριστιανίζετε γνη- C
σίως, μᾶλλον δὲ ἀπὸ καλῆς ἀρεζάμενοι ἀρχῆς, καὶ
οὕτως εὐσεβοῦς καὶ δικαίας, ἐντεῦθεν καὶ περὶ τῶν
ἄλλων ὁμονοήσατε· ὡς ἂν ὑμεῖς τε ἀλλήλοις, καὶ
ἡμεῖς ὑμῖν ἐπευφραϊνοίμεθα (14), τὰ τε ἄλλα καὶ
δεξῶν ὑπόδειγμα γενόμενοις (15) πάσῃ τῇ Ἐκκλη-
σίᾳ, τῆς περὶ ταῦτα εὐγνωμοσύνης.
Christianam fidem colere ac profiteri; quin potius a bono principio exorsi, tamque pio et justo, hinc
in aliis quoque rebus concordēs estote : ut et vos ipsi mutuo, et nos vobis oblectemur, cum ob alia,
tum quod universæ Ecclesiæ probitatis in hujusmodi rebus atque candoris exemplum fueritis.

¹⁷ Eccl. iii, 11. ¹⁸ Prov. xvi, 8. ¹⁹ II Cor. ix, 6. ²⁰ Matth. vi, 19, 20.

(5) Στηριζούσαν οἴκους τέκνων μητρὸς εὐλο-
γίαν. Alludit ad illud Eccl. iii, 11, *Benedictio pa-
tris firmat domos filiorum, et maledictio matris era-
dicat fundamenta*. Hic autem vitiose legitur in edit.
μητροί pro μητρὸς.

(6) Βελτίων μικρὰ μερὶς. Legitur in Prov. xvi,
8: *Melius est parum cum justitia quam multi fructus
cum iniquitate*. Hunc locum suæ apud sententiæ
Gregorius. Bill. autem μετὰ μικρολογίας vertit :
cum sordibus.

(7) Οἴκων ἐκποιουμένων. Ita cod. Reg. In edit.
ἐμποιοιμένων, vertitque Bill. : *Qui totas etiam domos
ecclesiis addici passī sint*. Rectius forte, *qui
etiam totas domos quasi inseri et incorporari eccle-
siis sustinebant*.

(8) Προήκοντο. Ita cod. Reg. In edit. προσήγοντο,
obtulērunt. Mox, οὐσίαν pro περιουσίαν.

(9) Ἴνα πλουσίως θερίσητε. Mendose in edit.
θερήσητε. Alludit Gregorius ad illud Apostol. II Cor.
ix, 6: *Qui parce seminari, parce et metet; et qui se-
minat in benedictionibus, de benedictionibus et metet*.

nequaquam illiberabiliter et sordide, sed admodum
liberali et alacri animo demortuæ voluntatem per-
ficite, quam et vobis adesse, et ea, quæ sunt, in-
tueri existimantes, per largitionem vestram re-
create. Ita fiet, ut ab ea, non modo pecunias ha-
beat, sed maternam etiam benedictionem, illor-
um domos fulcientem¹⁷, consequamini : atque
hoc vobiscum cogitate, meliorem esse partem exi-
guam cum justitia, ut Scriptura loquitur, quam
latiorem et uberiorem cum sordida paritate¹⁸
(ne quid male ominosum dicam) ; illudque præterea
in ecclesiarum sumptus alienari passī sint : non
etiam defuisse, qui sua sponte facultates omnes
B suas profuderint, ac pulcherrimum quæstum fece-
runt, hoc est propter futuræ vitæ opes inopiam
amplexi sint. Ne igitur parce seratis, ut copiose
metatis¹⁹; verum bonam cum vobis ipsis, tum
charissimis vestris hæreditatem hanc elargimini,
nihilque ex iis subtrahentes, quæ testamento per-
scripta sunt, verum omnia læte atque blari ani-
mo nobis tribuentes, imo vero reddentes, ut quæ
proprie Dei sint, ac velut hoc solum lucraturi,
quod pro animarum vestrarum salute impendori-
tis. Quid enim prædonibus et furibus thesaurizare
opus est²⁰, temporumque mutationibus incertas
et fragiles opes ad alios aliosque subinde transfe-
rentibus atque agitantibus, ac non potius in tuta
horrea, et firmitiora, quam ut ullis insidiis appeti
possint? Ac parcimoniam quidem circa alia et aliis
ostendite (opto enim vos cum benignitate poten-
tes esse), apud nos autem bonum certamen certate,
hoc est, uter alterum 56 pietate superet, ac beno-
dictionibus iis, quæ probris viris ex Deo debentur.
Fidem itaque nobis facite, vos vere et sincere Chri-
stianam fidem colere ac profiteri; quin potius a bono principio exorsi, tamque pio et justo, hinc
in aliis quoque rebus concordēs estote : ut et vos ipsi mutuo, et nos vobis oblectemur, cum ob alia,
tum quod universæ Ecclesiæ probitatis in hujusmodi rebus atque candoris exemplum fueritis.

(10) Ἐπιδόντες ἡμῖν ἢ ἀποδόντες. In edit. decet
ἡμῖν. Combef. ἀποδόντες ἡμῖν καὶ ἐπιδόντες, *cuncta
nobis reddentes ac largientes*. Mox, τὰ forte delen-
dum.

(11) Τί γὰρ δεῖ θησαυρίζειν λησταῖς, etc. No-
tum est illud Evangelii Matth. vi, 19, 20: *Nolite
thesaurizare vobis thesuros in terra, ubi fures effo-
diunt et furantur. Thesaurizate autem vobis thesau-
ros in celo, ubi fures non effodiunt, nec furantur*.

(12) Τὸ μὲν ἐντελεῖς. Vertit Bill. *frugalitatem*.
Duo codd. Reg. τὸ μὲν ἐντελεῖς. Sicque Combef. qui
vertit, *Circa alia et aliis, quod rigoris est et severi-
tatis ostendite*; ut et epist. LXXVII, φιλανθρώπους
φανῆναι μᾶλλον ἢ ἐντελεῖς, quod Bill. reddit, *Beni-
gnos potius quam severos nos prabeamus*.

(13) Ἐκ Θεοῦ, ex Deo. Dei scilicet indulgentia ac
liberalitate, non a Deo quasi debitor.

(14) Ἐπευφραϊνοίμεθα. Cod. ἐπευφραϊνόμεθα.

(15) Ὑπόδειγμα γενόμενοις. Cod. Reg. et Com-
bef. ὑπόδειγμα γενόμενοι.

tibi faciendum sit, ipse videris, quippe qui aliis A
54 quoque eadem suadere facile potes. Hoc au-
 tem habeto me, Deo iuvante, et tibi alacriter adfu-
 turum, simulque damnatum, virilemque operam
 impensurum esse. Quis enim recuset, imo quis non
 de veritate disputans atque contendens?

LX. EIDEM.

*Promiserat Gregorius Basilio se adfuturum, et eo duce ac socio dimicaturum. Veruntamen quominus pro-
 mis a exsequeretur, mater, quæ morbo laborabat, impedimento fuit. Bollandistæ ad annum 364 referunt hanc
 epistolam; aut etiam Papebrochius ad annum sequentem; Tillemontius, ad annum 371 desinentem. Tanti-
 nes non est, ut de ea certandum sit. Quam quisque voluerit, opinionem amplectatur, per nos licet.*

Ut expleatur quod iubes, partim in nobis situm
 est, partim autem, et quidem potissimum, ut opi-
 nor, in tua pietate. In nobis quidem, cupiditas
 animique promptitudo : nam nec alias unquam
 congressum tuum defugimus, verum enim semper
 consecretamur : et nunc eum cupidius appetimus. B
 In tua autem sanetitate, ut res nostræ melius con-
 stituantur. Assidemus enim dominæ matri, gravi
 jampridem morbo laboranti. Quam si non dubio et
 ancipiti statu relicтури sumus, tua presentia, mihi
 crede, haudquaquam carebimus. Illud modo tibi
 eura sit, ut precibus tuis ipsi quidem ad sanita-
 tem, nobis autem ad iter opem feras.

LXI. AERIO ET ALYPIO

*Ad annum 372 vel 373, atque etiam paulo tardius referri potest epistola ad Aerium et Alypium. Quamvis
 enim quo anno scripta sit asseveranter pronuntiare non liceat, certum tamen eo tempore scriptam, quo una
 cum patre Nazianzenam Gregorius Ecclesiam administrabat. Etenim hujus Ecclesiæ jura pastoris auctori-
 tate hic defendit. Aerium et Alypium admonet atque hortatur, ut matris extremæ voluntati obsequentes, eam
 pecuniam, quam in pauperum alimoniam Ecclesiæ reliquerat, exsolvant. Paruisse monitori videtur Alypius,
 si is ille est, qui, postea Cappadociæ præfectus, communis philosophorum patronus, ac pupillarum cura-
 tor, a Gregorio meruit appellari.*

Quemadmodum aræ et torcularis primitias, et C
 florum, eos qui vere filios amant, Deo consecrare
 justum ac pium est, quoniam ab ipso, et nos ipsi,
 et nostra omnia sunt : ita novæ hereditatis, ut
 pars prompte et libenter oblata, majori parti secu-
 ritalatem conciliet. Quocirca ne committite, ut post
 omnes alios benigni nobis sitis : verum ante om-
 nes Deo benignos vos præbeate, per quem etiam om-
 nibus; atque abjectis externis legibus, nostris ser-
 vite, hoc videlicet a vobis ipsis offerentes, nempe
 animi promptitudinem et alacritatem. Nam ea qui-
 dem, quæ testamento **55** relicta sunt, ab aliis,
 alacritatem autem a vobis habebimus, quibus Deus
 multo plura, quam ea, quæ nunc daturi estis, re-
 pendere potest, non solum in hac fluxa et caduca
 vita, sed etiam in stabili et æterna; quem unum
 spectare tutum est, in eoque spes omnes nostras
 defixas habere. Proinde, ut Deus talem erga vos

(92) Αναδύσεται. Ita Reg. 2022 et Pass. Edit. ἀν δυνήσεται.

(93) Καλ. Derst in edit.

(94) Alias IV. Scripta eodem tempore.

(95) Τὸ τῆς ὀρμῆς καὶ τῆς προθυμίας. Combef., voluntas animi et alacritas.

(96) Ἐφύγομεν, ἀλλ' ἀσλ. Cod. Pass. ἐφύγομεν- τί μὲν οὖν τοσοῦτον μεταδώκομεν; imo utiquid tanto studio inquisimus?

(97) Τὸ διορθωθῆναι. In cod. Pass. τὸ decst. Paulo infra, idem cod. πολὺν ἤδη χαμνοῦση.

παρσόμενον, καὶ συναγωνιούμενον, καὶ τὰ δυνατὰ
 συνεισίσσοντα. Τίς γὰρ ἂν ἀναδύσεται (92); τίς δὲ οὐ
 θαρρήσει ὑπὸ σοί, καὶ μετὰ σοῦ, περὶ τῆς ἀληθείας
 λέγων καὶ (93) ἀγωνιζόμενος;

magno et fidenti animo futurus sit, te duce ac socio

Σ. Τῷ ΑΥΤῷ (94).

Τοῦ πληρωθῆναι σοὶ ἐπίταγμα, τὸ μὲν τί ἔστω
 ἐφ' ἡμῖν· τὸ δὲ γε, καὶ αἶμα τὸ πλῆον, ἐπὶ τῇ σῆ
 εὐλαβείᾳ. Ἐφ' ἡμῖν μὲν, τὸ τῆς ὀρμῆς καὶ τῆς προ-
 θυμίας (95)· οὐτα γὰρ ἄλλοτε ποτε τὴν σὴν συντυ-
 χῆαν ἐφύγομεν, ἀλλ' ἀσλ (96) ταύτην διώκομεν, καὶ
 νῦν ταύτην πλῆον ποθοῦμεν. Ἐπὶ δὲ τῇ σῆ δαιώτητι,
 τὸ διορθωθῆναι (97) τὰ ἡμέτερα. Προσεδρεύομεν γὰρ
 τῇ κυρίᾳ, τῇ μητρὶ, πάλιν ἤδη χαμούση χρόνον ἐξ
 ἀρρώστιας. Καὶ εἰ μὴ μέλλομεν ἀμφιδόως αὐτὴν
 καταλείψειν, οὐ ζημιωθησόμεθα, εὖ ἴσθι (98), τὴν
 παρουσίαν. Μόνον ταῖς εὐχαῖς, τῇ μὲν πρὸς τὴν
 ὑγείαν, ἡμῖν δὲ πρὸς τὴν ὀδὸν ἐπικούρησον.

ΞΑ'. ΑΕΡΙΩ ΚΑΙ ΑΛΥΠΙΩ (99).

Ὅσπερ ἀπαρχὰς ἀλώνος τε καὶ ληνοῦ, καὶ τέκνων,
 τοὺς ἀληθῶς φιλοτέκνους ἀνατιθεῖν Θεῷ δίκαιόν τε
 καὶ ὀσιον, ὅτι παρ' αὐτοῦ καὶ ἡμεῖς αὐτοί, καὶ τὰ
 ἡμέτερα· οὕτω καὶ νέας (1) κληρονομίας, ἵνα τὸ μέ-
 ρος δοθῆν προθύμως, παράσχη τῷ πλείονι τὴν ἀσφά-
 λειαν. Μὴ τοίνυν ἀναμείνητε μετὰ πάντας ἡμῖν γε-
 νέσθαι χρηστοί, ἀλλὰ πρὸ πάντων Θεῷ, δι' ὃν καὶ
 πᾶσι καὶ τοὺς ἔξω ρίψαντες νόμους, τοῖς ἡμετέροις
 δουλεύσατε, τοῦτο παρ' ἡμῶν αὐτῶν καρποφοροῦντες,
 τὴν προθυμίαν. Τὲ μὲν γὰρ καταλειφθέντα (2) παρ'
 ἄλλων, τὸ δὲ πρόθυμον παρ' ἡμῶν ἔχομεν, εἰς δυνα-
 τὸς ὁ Θεὸς ἀντιθεῖναι πολυπλάσια, ὧν νῦν ἐκπέ-
 σετε, οὐ μόνον ἐν τῷ προσκαίρῳ τούτῳ βίω καὶ
 βίοντι, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ αἰωνίῳ καὶ μένοντι· πρὸς δὲ
 μόνον ὄραν ἀσφαλῆς, καὶ εἰς ὃν πάσας τείνει ἡμῶν
 τίς ἐλπῆς. Ὡς οὖν τοιοῦτον ταξομένον (3) τοῦ
 Θεοῦ περὶ ἡμῶν, οἷοι περ ἂν αὐτοὶ γένησθε τοῖς πτω-
 χοῖς, μὴ μικροψύχως (4), μηδὲ μικρολόγως, ἀλλὰ καὶ

(98) Ἐὖ ἴσθι. Desunt in cod. Pass.

(99) Alias LXXX. Scripta anno 372 vel 373.

(1) Νέας. Subauditur ἀπαρχὰς ἀνατιθεῖναι Θεῷ δίκαιον.

(2) Καταλειφθέντα. Id est, non vestro beneficio, sed vestrae matris, legatam pecuniam accipimus.

(3) Τοιοῦτον ταξομένον. Cod. Reg. et Combef. τοιοῦτου τευξόμενοι. Paulo infra, pro γένησθε, cod. Reg. γενήσθε.

(4) Μὴ μικροψύχως. Bill. nequamquam maligne et sordide.

λίαν φιλοτιμίαν τε καὶ προθύμω, πληρώσατε τῇ ἀκαποιομένη τὴν βούλησιν, ἣν παρεῖναι τε ὑμῖν νομίσαντες, καὶ ὁρῶν τὰ γινόμενα, διὰ τῆς ἐπιδόσεως ἀναπαύσατε, ἵνα μὴ τὰ χρήματα μόνον ἔχητε παρ' αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ τὴν στηρίζουσιν οἴκους τέκνων μητρὸς εὐλογίαν (5) πορίσθητε τοῦτο ἐνθυμηθέντες, ὅτι βελτίων μικρὰ μερὶς (6) μετὰ δικαιοσύνης, κατὰ τὸ γεγραμμένον, ἢ πλατυτέρα μετὰ μικρολογίας (ἵνα μὴ λέγω τι βλάσφημον), καὶ ὅτι πολλοὶ καὶ ὄλων οἴκων ἐκποιοιμένων (7) εἰς ἐκκλησίας ἠνέσχοντο, οἱ δὲ καὶ παρ' ἑαυτῶν πᾶσαν προσηκάντο (8) τὴν περιουσίαν, καὶ τὴν καλλίστην ἐπραγματεύσαντο πραγματείας, γενέσθαι διὰ τὸν ἐκεῖ πλοῦτον πένητας. Μὴ τοίνυν σπαίρητε φειδομένως, ἵνα πλουσίως θερσητε (9), ἀλλ' ἀγαθὸν κληρὸν καὶ ὑμῖν αὐτοῖς, καὶ τοῖς φιλάτοις ὑμῶν τοῦτον χάρισσατε, μηδὲν ὑφελόντες τῶν γεγραμμένων, ἀλλὰ πάντα μεθ' ἡδονῆς καὶ φαιδρότητος ἐπιδόντες ἡμῖν, ἢ ἀποδόντες (10) ὡς οἰκία τὰ τοῦ Θεοῦ, ὡς τοῦτο μόνον καρδανούτες; ὅτι ἂν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν ἀναλώσητε. Τί γὰρ δεῖ θεσχυρίζειν ληστῆς (11) καὶ κλέπταις, καὶ κειρῶν μεταβολαῖς, ἄλλοτε εἰς ἄλλους μετατιθέντων καὶ ῥιπίζοντων τὴν ἄστατον εὐπορίαν, ἀλλὰ μὴ εἰς τὰς ἀσφαλεῖς ἀποθήκας ἀποτίθεσθαι, καὶ τῶν ἐπιβουλεύοντων ἰσχυροτέραις; Τὸ μὲν οὖν εὐτελές (12) περὶ ἄλλα καὶ ἄλλοις δεῖξτε (καὶ γὰρ εὐχομαι δυνατοῦς ὑμᾶς εἶναι μετὰ χρηστότητος), ἡμῖν δὲ ἀγωνίσασθε τὸν καλὸν ἀγῶνα, ὅστις νικήσει τὸν ἄλλον εὐλαβεῖα, καὶ ταῖς ὀφειλομέναις εὐλογίαις ἐκ Θεοῦ (13) τοῖς εὐγνώμοσι. Παύσατε οὖν ἡμᾶς ὅτι χριστιανίζετε γνησίως, μᾶλλον δὲ ἀπὸ καλῆς ἀρεξάμενοι ἀρχῆς, καὶ οὕτως εὐσεβοῦς καὶ δικαίας, ἐντεῦθεν καὶ περὶ τῶν ἄλλων ὁμολοήσατε ὡς ἂν ὑμεῖς τε ἀλλήλοις, καὶ ἡμεῖς ὑμῖν ἐπευφραϊνομέθα (14), τὰ τε ἄλλα καὶ δεξιὸν ὑπόδειγμα γενομένοις (15) πάσῃ τῇ Ἐκκλησίᾳ. τῆς παρὶ ταῦτα εὐγνωμοσύνης.

Christianam fidem colere ac profiteri; quin potius a bono principio exorsi, tamque pio et justo, hinc in aliis quoque rebus concordēs estote: ut et vos ipsi mutuo, et nos vobis oblectemur, cum ob alia, tum quod universæ Ecclesiæ probitatis in hujusmodi rebus atque candoris exemplum fueritis.

¹⁷ Eccl. iii, 11. ¹⁸ Prov. xvi, 8. ¹⁹ II Cor. ix, 6. ²⁰ Matth. vi, 19, 20.

(5) *στηρίζουσιν οἴκους τέκνων μητρὸς εὐλογίαν*. Alludit ad illud Eccl. iii, 11, *Benedictio patris firmat domos filiorum, et maledictio matris eradicat fundamenta*. Hic autem vitiose legitur in edit. *μητρὶ* pro *μητρὸς*.

(6) *Βελτίων μικρὰ μερὶς*. Legitur in Prov. xvi, 8: *Melius est parum cum iustitia quam multi fructus cum iniquitate*. Hunc locum suæ aptæ sententiæ Gregorius Bill. autem μετὰ μικρολογίας vertit: *cum sordibus*.

(7) *Ὀίκων ἐκποιοιμένων*. Ita cod. Reg. In edit. ἐμποιοιμένων, vertitque Bill.: *Qui totas etiam domos ecclesiis addici passi sint*. Rectius forte, *qui etiam totas domos quasi inseri et incorporari ecclesiis sustinebant*.

(8) *Προσηκάντο*. Ita cod. Reg. In edit. προσήγοντο, *obtulērunt*. Mox, *ὄσταν* pro *περιουσίαν*.

(9) *Ἴνα πλουσίως θερσητε*. Mendose in edit. θερρήσητε. Alludit Gregorius ad illud Apostol. II Cor. ix, 6: *Qui parce seminat, parce et metet; et qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus et metet*.

se præbiturus est, quales vos erga pauperes, nequaquam illiberabiliter et sordide, sed admodum liberali et alacri animo demortuæ voluntatem perficite, quam et vobis adesse, et ea, quæ sunt, intuitu existimantes, per largitionem vestram recreate. Ita fiet, ut ab ea, non modo pecunias habeatis, sed maternam etiam benedictionem, filiorum domos fulcientem, consequamini: atque hoc vobiscum cogitate, meliorem esse partem exigam cum iustitia, ut Scriptura loquitur, quam latiore et uberiore cum sordida parcitate (ne quid male ominosum dicam), illudque præterea, complures exultasse, qui totas etiam domos in ecclesiarum sumptus alienari passi sint: non etiam defuisse, qui sua sponte facultates omnes suas profuderint, ac pulcherrimum questum fecerint, hoc est propter futuræ vitæ opes inopiam amplexi sint. Ne igitur parca seratis, ut copiose metatis; verum bonam cum vobis ipsis, tum charissimæ vestris hereditatem hanc elargimini, nihilque ex iis subtrahentes, quæ testamento perscripta sunt, verum omnia læte atque hilari animo nobis tribuentes, imo vero reddentes, ut quæ proprie Dei sint, ac velut hoc solum lucraturi, quod pro animarum vestrarum salute impendertis. Quid enim prædonibus et furibus thesaurizare opus est, temporumque mutationibus incertas et fragiles opes ad alios aliosque subinde transferentibus atque agitantibus, ac non potius in tuta horrea, et firmitiora, quam ut ullis insidiis appeti possint? Ac parcimoniam quidem circa alia et aliis ostendite (opto enim vos cum benignitate potentes esse), apud nos autem bonum certamen certe, hoc est, uter alterum 56 pietate superet, ac benedictionibus iis, quæ pro vobis viris ex Deo debentur. Fidem itaque nobis facite, vos vere et sincere Christianam fidem colere ac profiteri; quin potius a bono principio exorsi, tamque pio et justo, hinc in aliis quoque rebus concordēs estote: ut et vos ipsi mutuo, et nos vobis oblectemur, cum ob alia, tum quod universæ Ecclesiæ probitatis in hujusmodi rebus atque candoris exemplum fueritis.

(10) *Ἐπιδόντες ἡμῖν ἢ ἀποδόντες*. In edit. deest ἡμῖν. Combef. ἀποδόντες ἡμῖν καὶ ἐπιδόντες, *cuncta nobis reddentes ac largientes*. Mox, τὰ forte delendum.

(11) *Τί γὰρ δεῖ θεσχυρίζειν ληστῆς, etc.* Notum est illud Evangelii Matth. vi, 19, 20: *Nolite thesaurizare vobis thesaurum in terra, ubi fures effodiunt et furantur. Thesaurizate autem vobis thesaurum in cælo, ubi fures non effodiunt, nec furantur*.

(12) *Τὸ μὲν εὐτελές*. Vertit Bill. *frugalitatem*. Duo codd. Reg. τὸ μὲν ἐντελές. Sicque Combef. qui vertit, *Circa alia et aliis, quod rigoris est et severitatis ostendite*; ut et epist. lxxvii, φιλανθρώπου φανῆναι μᾶλλον ἢ ἐντελές, quod Bill. reddit, *Beneignos potius quam severos nos præbeamus*.

(13) *Ἐκ Θεοῦ, ex Deo*. Dei scilicet indulgentia ac liberalitate, non a Deo quasi debitore.

(14) *Ἐπευφραϊνομέθα*. Cod. ἐπευφραϊνομέθα.

(15) *ὑπόδειγμα γενομένοις*. Cod. Reg. et Combef. ὑπόδειγμα γενομένοι.

LXII. AMPHILOCHIO.

ΕΒ. ΑΜΦΙΛΟΧΙΩ (16).

Jam ab anno 373 Eustathius Sebastensis bellum tam aperte moverat, ut nulla petendæ pacis spes affulgeret. Petit tamen veterator ille, Basilii amicitia indignissimus, pacis sequestrem Amphilochium, qui postea Iconiensis episcopus fuit; nondum enim erat, ait Tillemontius. Amphilochius Theologum datus ad eum litteris adhibere voluit. Cui Gregorius respondit epistola LXII, id quod petebat, Christianum esse; verum Armenium, quo nomine appellat Eustathium, plane indignum esse. Hinc recte conjicias ante scriptam esse epistolam, quam Eustathii fraudes et prava dogmata, ab omnibus demum agnita infamem bonis omnibus effecissent.

Non barbaricum est ininitabilis tuæ prohibitatis A
dictum, sed Græcum, imo Christianum. At Armenius de quo gloriaris, barbarus plane est, ac longe a nostra laude et gloriatione remotus.

Ὁὐ βάρβαρον τὸ ἐπιτάγμα τῆς ἀμιμῆτου σου καλοκάθιας, ἀλλ' Ἑλληνικόν, μᾶλλον δὲ Χριστιανικόν (17). Ὁ δὲ Ἀρμένιος, ἐφ' ᾧ πάνυ φιλοτιμῆ (18), βάρβαρος ἀντικρυς, καὶ πόρρωθεν τῆς ἡμετέρας φιλοτιμίας (19).

LXIII. AMPHILOCHIO.

ΕΓ. ΑΜΦΙΛΟΧΙΩ (20).

Amphiloch'us, ad quem scripta est hæc epistola, non ille est, qui Ecclesiæ Iconiensis creatus fuit episcopus; sanctissimus enim præsul nec uxorem nunquam duxit, nec filios habuit, quod utrumque tribuunt hæc litteræ Amphilochio, ad quem datæ sunt. Itaque conjicias rectissime Theologum litteras ad cognominem Iconiensis episcopi patrem Amphilochium scripsisse, ut eum de assumpto ad episcopatum filio mæstum solaretur, quanquam et ipse eodem prorsus tempore, mortuo proprio parente, consolatione Gregorius indigeret. Litteras autem illas non tam ad Amphilochii patris consolationem, quam ad sui ipsius defensionem scripsit Gregorius; et jurgatrices potius quam consolatorias videri possint. Acrriter enim objurgat Gregorius Amphilochium, qui filium suum proditum fuisse querebatur, patris querelas refellit et iniquas esse ostendit. De tempore quo scripta est hæc epistola, nulla potest esse difficultas, quandoquidem scripta est anno, quo Amphilochius Iconiensi Ecclesiæ præfatus fuit, et quo Nazianzena Ecclesia pastore suo, Gregorii Theologi patre, defecta est: adeoque scriptam esse anno 374 constat.

Doles? Ego vero in deliciis sum omnino. Lacrymas fundis? Ego vero, ut cernis, festum diem ago, ac rebus præsentibus glorior, meque effero. An te quidem filius in mœrorem conjicit, quod ob virtutem arripiatur, et honore afficiatur; atque in calamitatis loco ponis, nisi tibi præsto sit, tuamque senectutem curcet, ac pro suo more, ea quæ muneris suo consentanea sint, præstet? Me autem non discruciat pater, qui extremam a nobis peregrinationem iniiit, ex qua non jam ad nos revertetur, nec a nobis conspicietur: non te tamen accusamus, nec debitam consolationem efflagitamus; quod scilicet illud sit nobis exploratum, propria mala malis alienis animum adjiciendi spatium non 57 præbere: neque enim ullus est adeo amicitia studiosus, et philosophus, ut supra animi perturbationes positus sit, aliumque consolari tentet, cum ipse consolatione indigeat. Tu contra plagam plagæ injicis, dum nos accusas, ut audio, atque filium tuum, fratrem vero nostrum, a nobis neglectum, aut etiam, quod longe gravius est, proditum fuisse existimas; nosque detrimentum minime agnoscere, quod omnes quidem et amici et

Β Ἄλγεῖς; ἐγὼ δὲ τρυφῶ δηλονότι. Δακρυεῖς; ἐγὼ δὲ, ὡς ὄρας, πανηγυρίζω, καὶ τοῖς παροῦσι καλλωπιζομαι. Ἡ σὲ μὲν υἱὸς λυπαῖ δι' ἀρετὴν ἀρπαζόμενος, καὶ τιμώμενος, καὶ δεῖνόν εἰ μὴ παρέσται σοι καὶ γηρωκομήσει (21), καὶ τὰ εἰκότα θεραπεύσει κατὰ τὸ σὺνηθες; ἐμὲ δὲ (22) οὐκ ἀντὶ πατρὸς τὴν τελευταίαν ἐκδημίαν (23) ἀφ' ἡμῶν ἐκδημήσας, ἐξ ἧς οὐκ ἐτι πρὸς ἡμᾶς ἀναλύσει, οὐδὲ παρ' ἡμῶν ὀρθήσεται. Εἶτα ἡμεῖς μὲν, οὐδὲν ἐγκαλοῦμεν, οὐδὲ τὴν ὀφειλομένην ἀπαιτοῦμεν παραμύθιον, εἰδότες ὅτι τὰ ἴδια κακὰ καιρὸν οὐ δίδωσι τοῖς ἀλλοτριοῖς σχολάζειν οὐδὲ γὰρ οὕτω τίς ἐστι φιλικὸς καὶ φιλόσοφος, ὥστε ὑπεράνω τῶν παθῶν εἶναι, καὶ παρακαλεῖν ἄλλον, αὐτὸς δέομενος παρακλήσεως. Σὺ δὲ τῇ πληγῇ πληγὴν ἐπιβάλλεις, αἰτιώμενος ἡμᾶς, ὡς πυνθάνομαι, καὶ νομιζῶν ἀμελεῖσθαι τὸν σὸν υἱὸν, ἡμέτερον δὲ ἀδελφόν, ἢ καὶ προδεδοσθαι παρ' ἡμῶν, ὃ βαρύτερον· ἀλλὰ μὴ τῆς ζημίας ἡμᾶς ἐπαισθάνεσθαι (24), ἣν ἐζημιῶνται πάντες μὲν καὶ φίλοι καὶ συγγενεῖς, ἐγὼ δὲ πάντων μᾶλλον, ὃ καὶ τὰς (25) ἐλπίδας τῆς ζωῆς ἐν ἐκείνῳ θέμενος (26), καὶ μόνον μὲν εἰρησισμα, μόνον δὲ σύμβουλον ἀγαθόν, μόνον δὲ κοινωνὸν εὐσεβείας ὑπαλαμβάνων. Καί τοι τῆς τοῦτο εἰκάσεις; Εἰ μὲν τοῖς

(16) Alias CLXII. Scripta anno 373 vel 374. — Ἀμφιλοχίω. Montac., Morel. ac Combef. Διοκλεῖ.

(17) Χριστιανικόν. Cod. Reg. et Combef. Χριστιανόν.

(18) Φιλοτιμῆ. Montac. et Combef. φιλοτιμείσθε.

(19) Φιλοτιμίας. Cod. Reg. φιλοσοφίας. Sic etiam Montac. et Morel. Id. cod. addit: διὸ καὶ ὡς μικρολόγως ἦκει ἡμῖν τὰ χρυσοδάχνα παρ' ὑμῶν καὶ τί γὰρ ἄλλ' ἢ χρυσοδάχνα. Atque id causa est cur nimium parce nobis venerint aurea olera ex vobis, et quæ alia quam aurea olera. Vide supra epist. xxvi, alias xiii.

(20) Alias CLXI. Scripta anno 374.

(21) Γηρωκομήσει. Ita Reg. duo. Edit. γηρωκομήσει..

(22) Ἐμὲ δὲ. Ita codd. duo Reg., Par., Bill. ac Combef. In edit. deest δὲ.

(23) Τελευταίαν ἐκδημίαν. Ita iid. codd., Montac., Morel. ac Combef. Sicque legit Bill. In edit. deest ἐκδημίαν.

(24) Ἡμῶν ἐπαισθάνεσθαι. Ita codd. Reg. duo ac Combef. In edit. deest ἡμᾶς. Paulo superius, βαρύτερον, sic duo Reg. Edit. βαρύτερον.

(25) Πάντες μὲν καὶ φίλοι καὶ συγγενεῖς, ἐγὼ δὲ καὶ πάντων μᾶλλον, ὃ καὶ τὰς. Ita cod. Reg. ac Combef. In edit. μὲν πάντες φίλοι καὶ συγγενεῖς, ἐγὼ δὲ πάντων μᾶλλον, ὃ τὰς, etc.

(26) Ἐν ἐκείνῳ θέμενος. Unus cod. ἐν ἐκείνῳ τιθέμενος.

πρώτοις, ἐνθυμήθητι (27) ὅτι καὶ διέβην μέχρῃς ἅ
 ὁμῶν ἐξεπίτηδες, τῇ φήμῃ τεταραγμένος, καὶ κοι-
 νωνῆσαι γνώμης ὁμῶν πρόθυμος ἐγενόμην, ἥνικα
 καιρὸς ἦν ἐπιπερὶ τούτων βουλευέσθαι· καὶ πάντα
 μᾶλλον ἢ ταύτην (28) ἡμῖν ἐκοινωνήσατε, εἴτε ὑπὲρ
 τῆς αὐτῆς ἀπορίας, εἴτε οὐκ οἶδ' ὅ τι βουλευθέντες.
 Εἰ δὲ τοῖς τελευταίοις, μάλιστα μὲν οὐκ εἶα τὸ πά-
 θος πάλιν ὁμῶν ἐντυχεῖν, καὶ ἡ τῷ πατρὶ χρεωστου-
 μένη τιμὴ καὶ ὁσία, ἧς οὐδὲν ἐδυνάμην ποιήσασθαι
 προσιμότερον, καὶ ταῦτα ὑπογίου τοῦ πάθους ὄντος,
 ἥνικα οὐκ ἀσεβὲς μόνον (29), ἀλλ' οὐδὲ ὄλωσ (30)
 εὐπρεπέως, ἔξω τοῦ καιροῦ φιλοσοφεῖν, καὶ ὑπὲρ τὸ
 ἀνθρώπινον· ἔπειτα καὶ προκατελιθῆσθαι ὑπὸ τῶν
 πραγμάτων ἐνομιζαμεν, πέρασ ἤδη (31) τῶν κατ'
 αὐτὸν ἐχόντων, ὅποιοι ἐδόκει τῷ ἄγοντι τὰ ἡμέτερα.
 Ταῦτα μὲν (32) δὴ τοιαῦτα. Νῦν δὲ καὶ τὴν λύπην B
 ἄνεσ ἡμῖν πάντων οὖσαν ἀλογωτάτην, ὡς ἐμαυτὸν
 πέθω· καὶ εἰ τί σοι πλέον δοκεῖ, παράστησον, ἵνα
 μὴ καὶ ἡμᾶς ἐν τῷ μέρει καὶ σεαυτὸν λυπῆς, καὶ
 πᾶγμα πάσχεις σφόδρα τῆς σῆς εὐγενείας ἀνάξιον,
 ἀντ' ἄλλων ἡμᾶς αἰτιώμενος, τοὺς οὐδὲν ἀδικούν-
 τας, ἀλλ' εἰ δὲ εἴ ἀληθὲς εἶπεν, τὰ ἴσα τυραννηθέν-
 τας ὑπὸ τῶν κοινῶν φίλων, καὶ οὐ μόνους εὐεργε-
 τας ἐνόμιζες.

dictum sit. Nunc autem et mœrorem animique
 persuado, atque a ratione alienissimam, nobis remitte : et si quid tibi amplius videtur, declara, ne
 tu nos quoque vicissim ac teipsum mœrore afficias, remque facias nobilitate tua perquam indi-
 gnam, aliorum loco nos accusans, a quibus nil læsus es, verum, si vere loquendum est, eandem
 viui a communibus amicis, quosque tu solos de te bene meritos existimabas, perpressos.

ΣΔ'. ΕΥΣΕΒΙΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ ΣΑΜΟΣΑΤΕΩΝ (33).

58 LXIV. EUSEBIO SAMOSATENSI EPISCOPO.

Anno 374 Eusebius Samosatensis, summis de Ecclesia meritis clarus, in Thraciam a Valente relegatus est; quo cum pergeret sanctissimus confessor, per Cappadociam transiit, ejusque complexu potitus est Basilium (34). Sed Gregorio Nazianzeno eadem felicitas non obtigit; quippe qui ita egrotabat, ut ne quidem ex ædibus prospicere posset. Cum igitur per morbum ipsi non licuisset videre sanctum Eusebium, postquam ad locum exsilii pervenit, has ad eum scripsit litteras, quibus significavit dolorem, ac rogavit, ut, quod ex ejus congressu ad animæ salutem consequi non poterat, id sibi precibus ad Deum obtineret. Neque enim viri tot persecutionibus pro Evangelio probati minus prodesse ad Deum preces, quam alicujus ex sanctis martyribus patrocinium, sibi persuadebat Theologus. Hæc autem epistola post Pascha anni 374 scripta est.

Ὅτε παρῆι σου ἡ θεοσέβεια διὰ τῆς πατρίδος C
 ἡμῶν, οὐτε δωματίου (35) προκούψαι οἶδ' τε ἡμῖν,
 ἐν ἐσχάτῃ ἀρρώστῳ διάγων. Ἐλπίει δὲ με οὐ το-
 σοῦτον ἡ νόσος τὸν περὶ τῶν ἐσχάτων φόβον ἐπ-
 ἀγούσα (36), ἀλλ' ὅτι τῆς ἱερᾶς σου καὶ ἀγαθῆς συν-
 τυχίας ἀπεστερούμην. Τοσαύτην ἔχω περὶ τὸ ἰδεῖν
 σου τὸ τίμιον πρόσωπον ἐπιθυμίαν, ὅσην εἰχὸς ἦν (37)
 τὸν χρῆζοντα μὲν θεραπειᾶς τῶν ψυχικῶν τραυμά-
 των, ταύτην δὲ παρὰ τῆς σῆς τελειότητος ἔξεν ἐλ-
 πίζοντα. Ἄλλ' εἰ καὶ τῶν ἀμαρτιῶν τῶν ἐμῶν γέ-

Quo tempore pietas tua per patriam nostram
 transibat, adeo gravi morbo laborabam, ut ne e
 cubiculo quidem prospicere possem. Me porro non
 tam morbus, quamvis alioqui periculosissimus,
 excruciat, quam quod fausto et sacrosancto tuo
 congressu privabar. Tanta quippe vultus istius
 honorabilis videndi cupiditate teneor, quanta cum
 teneri par est, qui spiritalium vulnerum curatione
 indiget, camque a præstantia tua se consecuturum
 sperat. Etsi autem hoc peccatis meis ascribendum

(27) Ἐνθυμήθητι. Ita Par., et sic reddit Bill. Edit. ἐνθυμήθητι.

(28) Ταύτην. Ita legit Combef. Edit. ταύτης.

(29) Οὐκ ἀσεβὲς μόνον. Malim οὐ μόνον οὐκ εὐ-
 σεβές, non modo non pium, sed etiam prorsus indecorum.

(30) Οὐδὲ ὄλωσ. Ita cod. Reg. et Combef. In edit. οὐδὲ ἄλλως, quod Bill., sed alioqui indecorum.

(31) Πέρασ ἤδη. Ita codd. nostri et Combef. In edit. πέρασ δὲ ἤδη.

(32) Ταῦτα μὲν. Ita iidem. In edit. τὰ μὲν.

(33) Alijs XXVIII. Scripta anno 374. — Εὐσε-
 β.φ. Hic Eusebius orthodoxæ fidei causa, a Valente

Ecclesia pulsus, et in Thraciam deportatus, mortuo
 Valente ab exsilio reversus, Dolichæ ab Ariana qua-
 dam muliercula, tegulæ ictu necatus est, vindicta-
 que amicis interdixit, quemadmodum testatur Theo-
 doretus lib. v, cap. 4, et Nicephorus lib. xii, cap. 5.
 (34) Theodor. Hist. lib. iv, cap. 13.

(35) Ὅτε δωματίου. Codd. Reg., Pass. et Combef. οὐτε τοῦ δωματίου.

(36) Τὸν περὶ τῶν ἐσχάτων φόβον ἐπἀγούσα, quamvis alioqui horæ novissimæ metum incutiens.

(37) Εἰχὸς ἦν. Ita codd. Reg., Pass. et Combef. In edit. εἰχὸς ἔχειν.

est, quod tunc tecum congrredi non licuit, potest tamen nunc quoque bonitas tua molestiis meis nonnihil medicinæ afferre. Nam si mei quoque memoriam in Deo acceptissimis tuis precibus habere digneris, id utique mihi omnis divinæ benedictionis viaticum futurum est, tum in hac vita mea, tum in futuro ævo. Tantum enim virum tot ærumnas pro Evangelii fide perferentem, tantisque persecutionibus vexatum, tantam denique sibi ipsi apud justissimum Deum libertatem per calamitatum perpressionem comparantem, hunc, inquam, patronum quoque nostrum per orationes fieri dignari, tantam vim habere mihi persuadeo, quantum si vel a quodam sanctorum martyrum id mihi impenderetur. Quocirca te obsecro, ut in iis Gregorii tui assidue sis memor, in quibus me dignum memoria tua esse summopere opto.

LXV. EIDEM.

Rescripsit Eusebius Gregorio, eumque de rebus suis certiore fecit. Quare cum Eupraxius paulo post per Cappadociam transiens ad Eusebium se transferret, Gregorius hanc scribendi et gratias agendi occasionem non prætermisit. Hæc epistola, quæ c. lxxvi, alias xxv, inter Basilianas estat, et alias xxx inter Gregorianas, non Basilio, sed Gregorio est adjudicanda. Quod ipse fatetur novissimæ editionis Basilii epistolarum auctor.

Quoniam mihi semper clarus fuit, atque inter sinceros amicos, venerabilis frater **59** noster Eupraxius, charior visus est et sincerior ob animi affectum erga te suum: quippe qui nunc quoque ad tuam pietatem properavit, ut cum Davide loquar²¹, tanquam cervus multam et intolerabilem sitim dulci limpidaque aqua refrigeraturus per ærumnarum tolerantiam: cujus ac nostri patronus esse velis. Ac beatus qui consuetudine tua et congressu dignus habitus fuerit: beatorum autem, qui calamitatibus pro Christo susceptis, laboribusque pro veritate exhaustis, talem coronidem imposuisti, qualem non multi pii viri Deique metu præditi consecuti sunt. Non enim inexploratam virtutem ostendisti, nec tranquillo solum tempore recte na-

²¹ Psal. xli, 2.

(38) Παρήσιαν ἐπὶ τοῦ δικαιοτάτου. Tantumque sibi meritum; sic reddit παρήσιαν Tillemont. Pro δικαιοτάτου, habent duo Regii et Pass. δικαιοδέτου, qui justa retribuit.

(39) Σου τῆς μνήμης ἄξιος. Codd. Reg., Pass. et Combef. σοι τῆς μνήμης ἐπάξιος.

(40) Alias XXX. Scripta anno decedente 374, vel 375 ineunte. — Inter Basilianas hæc epistola recensetur, sed juxta Tillemont. Gregorium sapit, eamque illi ascribunt ipsi etiam operum S. Basilii editores. Omnes codices manu exarati, excepto Coisluniano primo, Gregorii nomen præferunt.

(41) Πρὸς τὴν σὴν θεοσέβειαν. Ita cod. Reg., necnon S. Basilii editores. Et hæc est vera lectio, ait Combef. In edit. πρὸς τὴν θεραπείαν, quod reddit Bill., ad tibi inserviendum.

(42) Ὡς ἔλαφος τὸ πολὺ δίψος. Lectio πολὺδίψος videtur Billio commodior, ut in editis. Montac. autem ita legendum putat: Ὡς ἔλαφος, τὸ πολὺ δίψος, τὸ οὐ φορητὸν, ποτίμῳ καὶ καθαρᾷ τῇ πηγῇ καταψύχουσα· καὶ μακάριος ὁ σοὶ πλησιάζειν ἠξιωμένος διὰ τῆς τῶν θλίψεων ὑπομονῆς. Alii alias lectiones proponunt, verum quædam putant, addunt

γονεν ἔργον τὸ κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνοι διαμαρτεῖν με τῆς σῆς συντυχίας, νῦν διὰ τῆς σῆς ἀγαθότητος. Ἔστι δυνατὸν γενέσθαι μοί τινα τῶν λυπηρῶν ἐπανόρθωσιν. Εἰ γὰρ καταξιώσεως κάμου μνήμην ποιέσθαι ἐν ταῖς εὐπροσδέκτοις σου προσευχαῖς, πάσης ἔσται μοι τοῦτο τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ εὐλογίας ἐφ' ὄδιον, καὶ ἐν ταύτῃ μου τῇ ζωῇ, καὶ ἐν τῷ αἰῶνι τῷ μέλλοντι. Τὸ γὰρ ἄνδρα τοσοῦτον, οὕτως ἐναθλοῦντα τῇ πίστει τοῦ Εὐαγγελίου, καὶ τηλικούτους διωγμούς ὑπομείναντα, καὶ τοσαύτην ἐαυτῷ παρήσιαν ἐπὶ τοῦ δικαιοτάτου (38) Θεοῦ ἐτοιμάζοντα διὰ τῆς τῶν θλίψεων ὑπομονῆς, τοῦτον καὶ ἡμῶν καταξίου γενέσθαι προστάτην διὰ τῶν προσευχῶν, πέπεισμαι, ὅτι τοσαύτην ἔχει τὴν δύναμιν, ὅση ἂν ἦν μοι, καὶ εἰ παρὰ τίνος τῶν ἁγίων μαρτύρων ἐγένετο. Ὡστε παρακληθῆτι ἀπαρалаίπτως μεμνησθαι τοῦ σοῦ Γρηγορίου, ἐν οἷς εὐχομαι εἶναι σου τῆς μνήμης ἄξιος (39).

ΞΕ'. Τῷ ΑΥΤῷ (40).

Τὰ πάντα τίμιος ὦν ἡμῖν, καὶ τῶν φίλων ἐν τοῖς γνησίοις, ὁ αἰδεσιμώτατος ἀδελφὸς ἡμῶν Εὐπράξιος, τιμώτερος ὤφθη καὶ γνησιώτερος ἐκ τῆς περὶ σὲ διαθέσεως, ὅς γε καὶ νῦν οὕτως ὤρμησε πρὸς τὴν σὴν θεοσέβειαν (41), ἢ' εἶπω τὸ τοῦ Δαβὶδ, ὡς ἔλαφος τὸ πολὺ δίψος (42), τὸ οὐ φορητὸν, ποτίμῳ καὶ καθαρᾷ τῇ πηγῇ καταψύχουσα διὰ τῆς τῶν θλίψεων ὑπομονῆς· τοῦτο καὶ ἡμῶν καταξίου γενέσθαι προστάτης (43). Καὶ μακάριος ὁ σοὶ πλησιάζειν ἠξιωμένος, μακαριώτερος δὲ ὁ τοῖς ὑπὲρ Χριστοῦ παθήμασι, καὶ τοῖς ὑπὲρ ἀληθείας ἰδρῶσι τοιαύτην ἐπιθεῖς κορωνίδα, ἥς ὀλίγοι τῶν φοβουμένων τὸν Θεὸν τετυχηκασιν. Οὐ γὰρ ἀβασάνιστον ἐπεδείξω τὴν ἀρετὴν, οὐδὲ ἐν εὐδίας καιρῷ μόνον (44) ὀρθῶς ἐπλευσας, καὶ τὰς τῶν ἄλλων ψυχὰς ἐλευθέρησας· ἀλλ' ἐν ταῖς

quædam, quædam etiam transponunt, imo delent nonnulla. Sic in edit. Operum S. Basilii non leguntur hæc verba διὰ τῆς τῶν θλίψεων ὑπομονῆς. Hæc verba retulit, non reddidit Bill. Vertit autem Combef. velut cervus qui magnam sitim nec ferendam dulci limpidaque aqua, ærumnarum sustinentia leniturus sit ac refrigeraturus. Nobis, dum hic locus omnium torquet ingenia, si conicere fas est, legimus: Ὡς ἔλαφος τὸ πολὺ δίψος ποτίμῳ καὶ καθαρᾷ τῇ πηγῇ, τὸ οὐ φορητὸν καταψύξων διὰ τῆς τῶν θλίψεων ὑπομονῆς, ut quemadmodum cervus plurimam sitim pura et dulci aqua, sic ipse Eupraxius, quod intolerandum sibi erat, per suam in tribulationibus perferendum patientiam leniret ac sopiret.

(43) Προστάτης. In hoc loco restituendo multum insudavi, ait Bill., nec tamen quidquam proficisse mihi videor. Vera fatetur vir doctus, qui felicissimus insudasset si pro πρὸς ταύτης, quod vitiose legitur in edit., legisset, ut in cod. Reg., προστάτης.

(44) Μόνον. Ita cod. Reg. et edit. S. Basilii. In edit. μόνος. Mox, cod. ὀρθῶς ἐπλευσας. Ita et Combef., qui reddit: Fausto exitu navigasti.

δυσχερείαις τῶν πειρασμῶν διεφάνης (45), καὶ τῶν A
 διακόντων γέγονας ὑψηλότερος, τῷ γενναίως μετα-
 στήναι τῆς ἐνεγκούσης (46). Καὶ ἄλλοι μὲν τὸ πα-
 τρῶν ἕδαφος ἔχουσιν, ἡμεῖς δὲ τὴν ἄνω πόλιν·
 ἄλλοι τὸν ἡμέτερον ἴσως θρόνον, ἡμεῖς δὲ τὸν Χρι-
 στὸν. Ὡ τῆς πραγματείας! οἶων ὑπεριδόντες, οἷα
 κεκομισμεθα (47)! *Διήλομεν διὰ πυρὸς καὶ ὕδα-
 τος, πιστεύω δὲ ὅτι καὶ ἐξελευσόμεθα εἰς ἀναψυχήν.*
 Οὐ γὰρ εἰς τέλος ἐγκαταλείψει ἡμᾶς ὁ Θεός, οὐδὲ
 περιόχεται τὴν ὀρθὴν λόγον δεδιωγμένον, ἀλλὰ κατὰ
 τὸ πλήθος τῶν ὀδυνῶν ἡμῶν, αἱ παρακλήσεις αὐτοῦ
 εὐφρανοῦσιν (48) ἡμᾶς. Τοῦτο μὲν οὖν καὶ πιστεύο-
 μεν καὶ εὐχόμεθα. Σὺ δὲ, παρακαλῶ, ὑπεραύχου τῆς
 ταπεινώσεως ἡμῶν. Καὶ ὁσάκις ἂν ἐμπίπτῃ κατὰς,
 καὶ εὐλογεῖν ἡμᾶς διὰ γραμμάτων μὴ κατόκει, καὶ
 εὐθυμοτέρους ποιεῖν (49), τὰ κατὰ σαυτὸν δηλῶν, ὃ B
 ποιῆσαι καὶ νῦν κατηξίωσας.
 summæ voluptati futurum est, de tuis rebus nos
 facere dignatus es.

ΣΤ': Τῷ ΑΥΤῷ (50).

60 LXVI. EPISEM.

*Hæc epistola inter Basilianas et Gregorianas reperitur, et utrique sic convenit, ut pena communes am-
 borum litteras pronuntiare libeat. Tillemontius, concessa superiore epistola Gregorio, cujus stylum ipsi
 ridetur redolere, istam tribuit Basilio, ratus ipsi melius convenire excusationem, qua utitur auctor
 epistolæ, cur ad Eusebium non proficiatur, ut ab eo patientiæ in ærumnis exemplum capiat: ait enim
 se molestiis et negotiis detineri. Sed suæ Gregorio molestiæ cur defuerint non video, inquit noster Pru-
 dentius Maranus. Certe negotia deesse non poterant Nazianzenam Ecclesiam post mortem patris
 gubernanti. Utrique optime congruit vehemens Eusebii amor et admiratio (51), etc. Verum omnes manu
 ezarati codices, præter unum Coisl., Gregorii nomen præferunt. Quidquid sit de auctore, sive Basilio,
 sive Gregorius sit, cum assilium Eusebii recens præ se ferat epistola, scripta fuerit anno 374 exsente et in-
 cunte 375 necesse est.*

Καὶ γράφων, καὶ μεμνημένος, εὐφραίνεις ἡμᾶς· C
 καὶ, ὃ τοῦτος μεῖζον (52), εὐλογῶν ἐν τοῖς γράμ-
 μασι. Ἡμεῖς δὲ εἰ ἤμεν ἀξιοί (53) τῶν σὴν παθη-
 μάτων, καὶ τῆς ὑπὲρ Χριστοῦ καὶ διὰ Χριστὸν ἀθλή-
 σεως, κατηξιώθημεν (54) ἂν, καὶ μέχρι σοῦ γενό-
 μενοι, περιπτύξασθαι τὴν σὴν θεοσέβειαν, καὶ τύπον
 λαβεῖν τῆς ἐν τοῖς παθήματιν καρτερίας. Ἐπειδὴ
 δὲ ἀνάξιοι τοῦτου τυγχάνομεν, πολλὰς θλίψεις καὶ
 ἀσχολίας ἐνοχοῦμενοι, ὃ δεύτερόν ἐστι, ποιῶμεν·
 προσαγορευόμεν τὴν σὴν τελειότητα (55), καὶ ἀξιοῦ-

Et cum scribis, et cum nostri memor es, lætitia
 nos afficis; et, quod hoc majus est, cum nobis in
 litteris bene precaris. Nos vero, si tuis digni fuis-
 semus perpassionibus, ac pro Christo et Christi
 causa suscepta dimicatione, hoc utique obtinuis-
 semus, ut ad te usque profecti, pietatem tuam
 complecteremur, et patientiæ in calamitatibus
 exemplum a te caperemus. Quoniam autem hoc
 bono indigni sumus, ut qui multis afflictionibus et
 occupationibus exagitemur, quod secundum est,

⁵² Psal. lxxv, 12. ⁵³ ibid. ⁵⁴ Psal. xciii, 19.

(45) Ἄλλ' ἐν ταῖς δυσχερείαις τῶν πειρασμῶν
 διεφάνης. Ita ed. Operum S. Basilii, qui notant
 Coislinianum primum habere ἀνεφάνης. In edit. D
 Coislinianum primum habere ἀνεφάνης. In edit.
 ἀλλὰ ταῖς δυσχερείαις τῶν πειρασμῶν ἐφάνης. At
 ibi cum Montac. conjicit Combef. deesse aliquid,
 λαμπρότερος nimirum, aut aliud simile, *tentationum
 difficultatibus clarior effulsisti. Volunt quidam ἐφά-
 νης ἀήτητος, invictum te monstrasti. Reddit Bill.:
 in tentationum quoque difficultatibus et procellis spe-
 cimen tui dedisti. Vitiose in edit. πειρασμῶν.*

(46) Τῆς ἐνεγκούσης. Ita cod. Reg. In edit. deest
 τῆς. Id. cod. habet μεταστήναι.

(47) Οἷα κεκομισμεθα. Ita cod. Reg., et sic le-
 gendum censent cum Bill. « In edit. est, inquit, οἷα
 κεκομήμεθα, qui locus mendosus mihi videtur.
 Alioqui dicendum fuisset οἷος κεκομήμεθα, sic
 enim grammatice analogia postulat. Itaque pro
 κεκομήμεθα lego κεκομισμεθα a verbo κομίζομαι,
 quod percipio significat. »

(48) Εὐφρανοῦσιν. Ita Reg. In edit. εὐφρανοῦσιν.

(49) Μὴ κατόκει καὶ εὐθυμοτέρους ποιεῖν.
 Cod. ac Combef. μὴ ἔκει, καὶ εὐθυμότερους ποιεῖ.

*Ne graveris, imo libenti ac prompto animo concedas
 de tuis rebus nos faciens certiores.*

(50) Alias CCIV. Scripta eodem anno.

(51) Vita Basil. cap. 31, n. 2.

(52) Τοῦτου μεῖζον. Cod. Reg., Montac., Morel.
 ac Combef. addunt πολύ, et quod hoc multo majus
 est. Mox, pro εὐλογῶν ἐν τοῖς, Combef. εὐλογῶν νῦν
 τοῖς, cum nunc nobis per litteras, etc.

(53) Εἰ ἤμεν ἀξιοί. Ita cod. Reg., Montac., Morel.
 ac Combef. At S. Basilii edit. ἐσμέν. In nova, εἰ
 μὲν ἀξιοί. In edit. nostris, εἰ μὲν ἀξια, redditque
 Bill.: *Si pro eo atque perpassiones tuæ, ac... sus-
 cepta dimicatio meretur, hoc nobis divinitus conce-
 deretur, ut ad te usque... caperemus, præclare nobis-
 cum ageretur.*

(54) Κατηξιώθημεν. Legendum proponit Bill.
 καταξιώθημεν, et pro eo quod scribit Gregor.: Κα-
 τηξιώθημεν ἂν καὶ μέχρι σοῦ γενόμενοι περιπτύξασθαι
 τὴν σὴν θεοσέβειαν, veteres Basilii edit. habebant,
 εὐχόμεθα ἰδεῖν τὴν σὴν θεοσέβειαν.

(55) Τὴν σὴν τελειότητα. Ita duo codd. Edit. τὴν
 τελειότητά σου.

facimus : tuam integritatem ac perfectionem salutamus, teque ne nostri recordatione defatigeris, oramus atque obsecramus. Neque enim tuæ litteræ, cum iis abs te donamur, nobis utilitati duntaxat sunt, sed etiam gloriationi apud multos atque ornamento : nempe quod apud virum tanta virtute præditum, tantamque apud Deum conjunctionem ac familiaritatem habentem, ut alios etiam, tum

Α μεν μη κάμνειν σε μεμνημένον ἡμῶν. Οὐ γὰρ ὠφέλεια ἡμῖν μόνον τῶν σῶν καταξιούσθαι γραμμάτων, ἀλλὰ καὶ καύχημα πρὸς τοὺς πολλοὺς, καὶ καλλιῆπισμα, ὅτι λόγος ἡμῶν ἐστι παρ' ἀνδρὶ τοσοῦτω τῆν ἀρετῆν, καὶ τοσαύτην ἔχοντι πρὸς Θεὸν οἰκειότητα, ὥστε καὶ ἄλλους οἰκειοῦν δύνασθαι καὶ λόγῳ καὶ ὑποδείγματι.

sermone, tum exemplo, Deo conciliare atque ad-

LXVII. JULIANO.

ΣΖ'. ΙΟΥΛΙΑΝΟ (56):

Quo tempore Nazianzenam Ecclesiam administrabat Theologus, hanc Juliano præfecto scripsit epistolam; non quidem ante annum 374, quo Nazianzenus episcopus mortuus est, eoque mortuo noster Gregorius regendam ipsius Ecclesiam ægre suscepit, nec serius anno 375, siquidem hoc anno, Ecclesie regimine abjecto, Seleuciam se recepit. Julianum, qui exæquandis tributis hoc anno præfectus erat, rogat ut clericos suos eximat a tributis.

Mihi tecum amicitie quidem multa jura intercedunt, et si nihil aliud, litteræ certe, quibus apud multos nihil venerabilius est, nec quod majorem ad conciliandum amorem vim habeat : offensionis autem et inimicitie nec causa ulla est, atque utinam ne sit unquam. Nam ea, ob quæ adversus fratrem Nicolulum infenso animo es, aut ab eo mœrore affectus es, non magis ad me pertinent, quam quæ apud Indos geruntur : hoc uno excepto, quod nihil eorum, quæ contigerunt, mihi **61** probatur. Quamobrem hæc mihi ne imputes, nec propterea deterius quoddam de teipso consilium in eas : verum reipsa benignitatem eam, quam pauperibus pollicitus es, præsta. Quin etiam clericos meos, quos a te poposci, tributis pensione libera : illud tecum reputans, rem esse magnopere absurdam, alios suas quoque omnes facultates Deo consecrare, te autem ne gratis quidem benignum esse velle : atque aliis urbibus omnes eos, qui sacrarium ambiunt, donari, nobis autem ne eos quidem, quorum consuetudine utimur, et qui nobis ministrant, idque a vobis, quibuscum summa nobis est familiaritas, et quibus fortasse minime dedecori erimus. Hæc a nobis ad te scribi par fuit. Nec enim congregi tecum licuit, propterea quod morbus me ad Tyanensem urbem proficisci coegit, ut, dum per

Β Ἐμοὶ πρὸς σέ φιλίας μὲν πολλὰ δίκαια, καὶ εἰ μὴ τι ἄλλο, οἱ λόγοι, ὧν οὐδὲν τοῖς πολλοῖς ἀιδεσιμώτερον, οὐδὲ οἰκειότερον· ἀπυθελίας δὲ ὑπόθεσις οὐδεμία, οὕτε ἐστὶ, μήτε γένοιτο (57). Ἄ γὰρ πρὸς τὸν ἀδελφὸν Νικόβουλον, ἢ παρὰ Νικοβούλου λελύπησαι, οὐκ ἐμὰ μᾶλλον, ἢ τὰ ἐν Ἰνδοῖς πραττόμενα· ὅσον ἐπὶ τὸ (58) μὴ συναρέσκεισθαι μηδὲν τῶν γενημένων. Μὴ τοίνυν ἐμοὶ ταῦτα λογίσῃ, μηδὲ δὰ τοῦτο χεῖρόν τι βουλεύσῃ περὶ σεαυτοῦ· ἀλλ' ἦν ὑπέσχου τοῖς πτωχοῖς φιλανθρωπίαν, ταύτην ἐπιτελῆ ποίησον. Καὶ μὲν τοι καὶ τοὺς περὶ ἐμὰ κληρικῶς, ὅσους παρητησάμην, τῆς ἀπογραφῆς (59) ἐλευθέρωσον, ἐκεῖνο ἐνθυμηθεὶς, ὅτι λίαν τῶν ἀτόπων (60) ἐστὶν, ἄλλους μὲν καὶ οὐσίαν ὄλην καθιεροῦν τῷ Θεῷ, σὲ δὲ μὴδὲ προῖκα βούλεσθαι εἶναι **62** χρηστόν· καὶ ἄλλαις (61) μὲν πᾶσι πάντας τοὺς περὶ τὸ βῆμα δοθῆναι (62), ἡμῖν δὲ μὴδὲ τοὺς συνόντας καὶ θεραπεύοντας (63), καὶ ταῦτα παρ' ὑμῶν τῶν οἰκειοτάτων, οὐς τυχὸν οὐκ αἰσχυνοῦμεν (64). Ταῦτα ἐπισταλῆναι σοι παρ' ἡμῶν καλῶς εἶχε. Συντυχεῖν δὲ οὐκ ἐξεγένετο, ἐπειδὴ με ἡ νόσος ἐξώρμησε πρὸς τὰ Τύανα θεραπειᾶς τευξόμενον, ἕως καιροῦ. Καὶ συγγίνωσκε. Ἄντι δὲ ἡμῶν ἔχεις Θεὸν παρόντα, καὶ βοηθοῦντα τοῖς πένησι, τὸν πολὺ τῆς παρουσίας ἡμῶν ἀιδεσιμώτερον.

Pro tempore licet, curarer. Idque velim ignoscas. Pro nobis autem Deum præsentem habes, ac pauperibus opem ferentem, qui præsentia nostra multo augustior ac venerabilior est.

(56) Alias CLXVI. Scripta eodem tempore.

(57) *Μήτε γένοιτο.* Ita cod. Reg. et Combef. In edit. μηδὲ γένοιτο.

(58) *Ὅσον ἐπὶ τὸ,* etc. Combef.: *ea certe ratione, quod eorum quæ gesta sunt, nihil probaverim.* Mox, cod. Pass. μηδὲ συναρέσκεισθαι.

(59) *Τῆς ἀπογραφῆς.* Ita cod. Reg. In edit. τῆς γραφῆς.

(60) *Ἄταρ τῶν ἀτόπων.* Ita cod. In edit. λίαν τῶν ἀπίστων, *rem magnopere incredibilem.*

(61) *Καὶ ἄλλαις.* Ita omnes codd. nostri et Combef. Edit. καὶ ἄλλους.

Δ (62) *Τοὺς περὶ τὸ βῆμα δοθῆναι.* Combef., *qui sacrario funguntur immunes reddi.*

(63) *Καὶ θεραπεύοντας.* Tillemont. interpretationem sequimur. Combef., *qui nostro sunt addicti obsequio.* Non satis apte Bill., *a quibus colimur et observamur;* sic enim Gregorius a toto clero suo. Sed hic de illis sermo est qui domum constituebant episcopi, quos specialiter ratione immunes esse debere contendebat Gregorius.

(64) *Οὐκ αἰσχυνοῦμεν.* Codd. Pass., Montac. et Morel. αἰσχύνομα.

ΕΗ'. ΤΩ ΑΥΤΩ (65).

Jucundissimæ fuerunt Juliano Gregorii litteræ, ipsumque ut in componendis tributis socium se præberet invitavit. Causatus ægram valetudinem Gregorius hoc Juliano consilium dedit, quod utinam præ oculis habeant omnes tributis præfecti semper; nempe, ut si quid antea male constitutum est, corrigat, et eos negotii socios adhibeat, quos prudentia et moribus excellere noverit.

Ἐκάλεισας ἡμᾶς ἐπὶ τὴν μονὴν (66), καλῶς γε ποιῶν, ὡς κοινωνοὺς τοῦ κατὰ τὴν ἑπανίστασιν σκέμματος· καὶ γὰρ ἐστὶν οὐ μικρὰς τὸ πρᾶγμα φροντίδος. Ἐγὼ δὲ, εἰ μὲν ὑγιαίνων ἐτύχανον, σφόδρα ἂν ἀπήνητσα προθύμως· καὶ ἤξω δὲ, ὅταν οἶόν τε ἦ (67), Θεοῦ θέλοντος. Νῦν δὲ διὰ γραμμάτων πληρῶ τὰ τῆς παρουσίας. Οἶδά σε καὶ γονέων ἕντα ἱερῶν, καὶ τῶ θεῶ φόδω συνηυξημένον ἀνωθεν. Ἄ οὖν ἐπίστασαι συμφέρειν σοι, καὶ πρὸς εὐδοξίαν, καὶ πρὸς ἀσφάλειαν ψυχῆς, ταῦτα δηλονότι ποιήσεις, ἂν ἡμεῖς αὐτοὶ μὴ γράφωμεν (68). Εἰ δέ τι καὶ ἡμᾶς συνεισενεγκεῖν δεῖ, τοῦτο γνωρίζομεν, ὅτι ἀντ' ἄλλης τινὸς πολιτείας, ἣν εἰσφέρουσι τῶ θεῶ Χριστιανὰ ψυχὰ, τοῦτό σοι πρόκειται νῦν· καὶ μεγάλα σεαυτῷ θησαυρίζεις (69) τοῦ κοινῶ φροντίας, καὶ εἰ τι πρὸ τούτου διετέθη κακῶς, καὶ τοῦτο ἐπανορθώσαμενος. Ἐν δὲ καὶ μέγιστον εἰς ἀσφάλειαν (ὃ καὶ πρῶτόν σοι φυλακτέον), συνεργοὺς λαβεῖν, οὓς καὶ συνέσει καὶ τρόπῳ διαφέρειν τῶν ἄλλων γινώσκεις. Τί γὰρ ὄφελος κυβερνήτην εἶναι χρηστὸν, πονηροὺς χρώμενον ἐρέταις; quos et prudentia et moribus excellere noveris. Quid enim prodest gubernatorem bonum esse, si malis utatur remigibus?

LXVIII. EIDEM.

Ad mansionem nos vocasti, præclare sane faciens, ut considerationis ejus, quam de componendis tributis inis, socios adhiberes. Neque enim parvam curam hæc res desiderat. Ego vero, si commoda valetudine uterer, prompto sane animo affuissem; atque etiam, Deo favente, cum licerit, ad te veniam. Nunc autem presentiam per litteras suppleo. Scio te, et sacrosanctis parentibus natum esse, et cum divino timore jampridem adolevisse. Quamobrem, quæ tibi, tum ad nominis splendorem, tum ad animæ securitatem utilia esse scis, hæc scilicet, etiamsi nullas a nobis litteras accipias, factururus es. Quod si quid etiam a nobis conferendum est, illud te scire volumus, quod alius cujuscumque vitæ instituti loco, quod Christianæ animæ Deo offerunt, hoc tibi nunquam propositum 62 est. Atque magnos tibi thesauros congeres, si publicis negotiis consulueris, ac, si quid antehac male constitutum est, id quoque correxeris. Ad securitatem autem maximi momenti illud fuerit (quod etiam primum tibi providendum est), ut eos negotii socios asciscas, quos et prudentia et moribus excellere noveris. Quid enim prodest gubernatorem bonum esse, si malis utatur remigibus?

ΕΘ'. ΤΩ ΑΥΤΩ (70).

Voti compos factus Gregorius, gratias Juliano retulit brevioribus his litteris, quas postremo loco collocandas arbitrati sumus.

Ἔχω τὴν ὑπόσχεσιν, καὶ θαρρῶ τῶ τρόπῳ, δι' ὃν ἔχω καὶ τὴν δωρεάν (71)· μάλιστα μὲν οἶδε τὸ μέτρον τῶν ἐπιδόσεων, καὶ τῶν ἀντιδόσεων (72), ὁ μέγας τῶν χρεῶν διαλύτης. Εἰ δὲ καὶ ἐφ' ἡμῖν ἐστὶ τὰ τοιαῦτα συντελεσθαι, παρ' ἡμῶν ἡ θυσία (73), παρὰ σοῦ τὸ φιλόνηρον. Μερσιώμεθα τὴν ἀντιδοσίν.

Sponsonem habeo, moribusque tuis confido, propter quos donum quoque habeo: ac quidem largitionum et remunerationum mensuram magnus ille æris alieni dissolutor maxime novit. Quod si in nobis quoque situm est, ut hæc componamus, a nobis sacrificium, a te benignitas profisciscitur. Remunerationem inter nos partiamur.

Ο'. ΕΥΤΡΟΠΙΩ (74).

Eutropius, quem Breviarium historiae Romanæ scriptorem Heuricus Valestius existimavit, Asiam proconsulari dignitate obtinuit, ut auctor est Marcellinus (75); idque Valestius non obscure significatum ait his epistolæ LXXI verbis: Multos honore affecisti, cum sublimissimum thronum adhuc invidiæ.

LXX. EUTROPIO.

(65) Alias CLXVIII. Paulo post præcedentem scripta. — Τῶ αὐτῷ. Codd. habent τῶ Ἰουλιανῷ ἐξισωτῆ, Juliano tributorum exæquatori. Addunt Montac., Morel. ac Combef. Καταδοχίας.

(66) Ἐπὶ τὴν μονήν. Bill. ad monasterium; at insignis pietate, Deumque reveritus exæquator tributorum, at ea componeret cum sociis, verisimiliter in monasterio sedem non elegerat. Mox, καλῶς γε. Ita cod. In edit. γε deest.

(67) Ἐξω δὲ, ὅταν οἶόν τε ἦ. Ita cod. ac Combef. Proponit Bill. ἤξω δὲ εἰ οἶόν τε, ὅταν ἦ καιρὸς, vertitque: Atque etiam, si Dei voluntas ita tulerit, cum tempus erit, si fieri queat, ad te veniam. In edit. Ἐξω δὲ οἶόν τε ὅταν ἦ.

(68) Γράφωμεν. Cod. Reg. et Combef. γράφωμεν.

(69) Θησαυρίζεις. Cod. Reg. θησαυρίζεις.

(70) Alias CLXVII. Scripta paulo post præcedentes.

(71) Δι' ὃν ἔχω καὶ τὴν δωρεάν. Montac. et Morel. δι' ὃν ἔχω τὴν δωρεάν.

(72) Ἐπιδόσεων, καὶ τῶν ἀντιδόσεων. Ita cod. Par., Montac., Morel. ac Combef. In edit. καὶ τῶν ἀντιδόσεων desunt.

(73) Παρ' ἡμῶν ἡ θυσία, a nobis sacrificium. His verbis, sacrificium pro Juliano Gregorius se oblaturum non promittit, sed illud solum significat, quod, cum sua pauperibus bona erogaverit, hujus sacrificii remunerationem exspectet a Deo, qui Juliano benignitatis, qua bona sua a tributis redemerit, præmium est retributurus. Sic hunc locum ipse Gregorius in carmine, quod Juliani nomine inscribitur, exposuit. Utrique tamen interpretationi favere videtur Tillemantius.

(74) Alias CXXXVII. Scripta anno 375.

(75) Lib. xxix.

expositum teneres, atque in Asia obviam tibi factus fuisset, si memoria tenes, etc. Ex quibus et ex his quæ sequuntur, discimus, dum eam provinciam administrabat Eutropius, Gregorium in Asiam profectum, quem et lætissimo animo proconsul vidit, et ut ad se scriberet hortatus est. Quod quidem statim non præstitit. Post hæc Eutropius, ut factionis Theodori conscius, quamvis falso accusatus, a dignitate nihilominus excidit. Tunc enim in locis, ubi Gregorius versabatur, cum ipse privatus degeret vir clarissimus, Gregorii congressum per litteras expetiit. Verum quominus eum conveniret Gregorius morbo impeditus has ad ipsum litteras dedit.

Quidnam hoc est? Magnusne ille Eutropius apud A nostrates est? Nos quidem etiam audimus, at minime fruimur. Tantalus autem ille, quid tandem aliud, quam hoc erat, cum in mediis fontibus siti conficeretur? Tu sane congressum nostrum expectas, ut scribis: ac recte facis. Neque enim te, cum sis id quod es, amicos aspernari oportebat, verum obiter quoque de nobis mereri, atque eos nobis honores post magistratum habere, quibus nos, cum magistratum gereres, afficiendos ducebas. Me autem quonam pacto affici, et quo animo esse credis, congressum tuum non minus exoptantem, imo etiam, ut verisimile est, amplius (nam quod majorem **63** venerationem habet, avidius quoque appetitur)? Infirmitate autem, tanquam compedi- bus quibusdam, astricto, tu mihi esto Ægyptiacum B pharvacum, sive sermo hoc erat, sive aliud quiddam, quo Homerus animis mærore laborantibus medetur. Quanam autem ratione id eris? Primum si ignoscas: prompta enim ac propensa est ad ignoscendum benignitas. Deinde si per litteras nos erudias. Quandoquidem tu quoque, cum magistratu fungereris, virtutis magis quam potentia nomine suspiciendus occurrebas.

LXX'. EIDEM.

Præcedentem epistolam hæc brevi subsecuta est intervallo, qua Gregorius acceptis ab Eutropio litteris gloriatur, ipsique sublimem thronum exoptat. Quod quidem contigit, ita ut prophetia potius quam votum Gregorii illud videri possit. Quippe annis 380 et 381 Eutropium prætorio præfectum fuisse ex Codice Theodosiano constat.

Alius aliam quamdam virtutum tuarum partem C laudet (omnino pluribus linguis sufficies, si in partes distribuaris): ego autem, quod maxime sum admirator, hoc dicam. Tanta tibi probitatis atque doctrinae copia est, ut hoc quoque vel uno nomine quosdam in amicitiam recipias, quod tales esse judicentur. Me quippe, præter eos omnes, quos, cum tales essent, honore affecisti, cum sublimissimum thronum adhuc invidiae expositum teneres, atque in Asia obviam tibi factus fuisset, si memoria tenes (non autem mihi dubium est quin memineris, cum, præter tuam in omnibus rebus præstantem ac numeris omnibus absolutam

(76) Ἐν ἡμετέροις. Vertit Combef.: In provincia, apud nostrates, cujus itineris occasione (ἰδοῦ πάρεργον, sic reddit Combef.) ejus se copiam adepturum sperabat Gregorius. Combefisio favere videtur Tillemontius.

(77) Τί ποτ' ἄλλο, ἢ τοῦτο ἦν. Ita cod. ac Combef. At cod. alter, Montac. et Morel. τίς ποτ' ἄλλος, ἢ οὗτος ἦν, quis tandem alius quam iste erat. In edit. τι ποτε ἄλλο. ἢ οὗτος.

(78) Ἄ καὶ ἄρχων. Ita Reg., Pass., Montac., Morel. ac Combef., sicque legit Bill. In edit. ἄρχειν.

(79) Καὶ τίνα ἔχειν ψυχὴν. Ita cod. Reg. ac Combef. In edit. ἔχειν τὴν ψυχὴν.

(80) Πεπεδημένω. Sic legendum proponit Bill., cui assentimur. In edit. πεπεδημένον.

Τί τοῦτο; Εὐτρόπιος ὁ μέγας ἐν ἡμετέροις (76); καὶ ἡμεῖς ἀκούομεν, ἀλλ' οὐκ ἀπολαύομεν. Ὁ δὲ Τάνταλος ἐκαίνος τί ποτ' ἄλλο, ἢ τοῦτο ἦν (77), ἐν μέσαις πηγαῖς δῖψαι τηκόμενος; σὺ μὲν οὖν ποθεῖς τὴν ἡμετέραν συντυχίαν, ὡς γράφεις· καὶ καλῶς ποιεῖς. Ἔδει γὰρ ἔντα σε ὅπερ εἶ, μὴ περιφρονεῖν τοὺς φίλους, ἀλλὰ καὶ ἰδοῦ πάρεργον εὖ ποιεῖν ἡμᾶς, καὶ ταῦτα τιμᾶν μετὰ τὴν ἀρχὴν, & καὶ ἄρχων (78) τιμᾶν ἡξίους. Ἐμὲ δὲ πῶς οἶαι διακαεῖσθαι, καὶ τίνα ἔχειν ψυχὴν (79), ποθοῦντα μὲν οὐχ ἦττον, εἰ μὴ καὶ μᾶλλον, ὡς τὸ εἰκὸς (τὸ γὰρ αἰδουσιμώτερον, ποθεινότερον); Τῆ δὲ ἀβήρωστα πεπεδημένω (80), σὺ μοι γενοῦ τὸ Αἰγύπτιον φάρμακον, εἴτε λόγος τοῦτο ἦν, εἴτε τι ἕτερον, ὃ φαρμακεύει τὰς ψυχὰς Ὅμηρος ἐν ταῖς λύπαις. Γενήσῃ δὲ πῶς; Πρῶτον μὲν, συγγινώσων· ἔτοιμον γὰρ τὸ χρηστὸν εἰς συγγνώμην. Ἐπειτα παιδεύων ἡμᾶς, ἐξ ὧν ἀν ἐπιστέλλης. Ἐπει καὶ ἄρχοντά σε τῆς ἀρετῆς μᾶλλον (81) ἢ τῆς ἐξουσίας θαυμάζειν εἴχομεν (82).

Πρῶτον μὲν, συγγινώσων· ἔτοιμον γὰρ τὸ χρηστὸν εἰς συγγνώμην. Ἐπειτα παιδεύων ἡμᾶς, ἐξ ὧν ἀν ἐπιστέλλης. Ἐπει καὶ ἄρχοντά σε τῆς ἀρετῆς μᾶλλον (81) ἢ τῆς ἐξουσίας θαυμάζειν εἴχομεν (82).

ΟΑ'. Τῷ ΑΥΤῷ (83).

"Ἄλλος μὲν ἄλλο τι τῶν σῶν ἐπαίνεῖτω (πάντως δὲ ἀρκείαις γλώσσαις πολλαῖς, μεριζόμενος)· ἐγὼ δὲ, ὃ μάλιστα θαυμάσας ἔχω, τοῦτο ἐρῶ. Τοσοῦτόν σοι καλοκάγαθας καὶ λόγων περισσιν, ὥστε σοι (84) καὶ τοῦτο μόνον φίλους ποιεῖν, τὸ νομισθῆναι τινας τοιοῦτους. Ἐμὲ γοῦν πρὸς πάντας οἷς γε τετιμηκας οὔσι τοσοῦτοις, ἤνικα τὸν ὑψηλότατον εἶχες θρόνον ἔχοντα τὸ ἐπιφθονον εἶ (85), κατὰ τὴν Ἀσίαν περιτυχόν, εἰ γε μέμνησαι (86) (μὲμνησαι δὲ οἶδ' ὅτι τρηκικοῦτος ὢν καὶ τὰ φιλικὰ, μετὰ τῆς ἐν πᾶσι τελειώτητος), τὰ τε ἄλλα εἶδες ὡς ἔδιστα, καὶ γράφειν διεκελεύσω, λόγους τιμῶν τοὺς σοῦς. Οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ γράφαι πρότερος (87) ἡξίωσας,

(81) Τῆς ἀρετῆς μᾶλλον. Ita cod. et Combef. In edit. τῆς ἀρετῆς πλέον.

(82) Εἴχομεν. Cod. ac Combef. ἔχομεν.

(83) Alias CXXXVIII. Scripta paulo post præcedentem.

(84) Ὅστε σοι. Ita cod. Reg. ac Combef. In edit. deest σοι. Mox, ποιεῖν. Cod. ποιεῖ.

(85) Ἐχοντα τὸ ἐπιφθονον εἶ. Combef. invidiosum adhuc, amulos patientem, sive etiam, qui exosum haberent; nec bene Bill. invidia flagrantem.

(86) Εἰ γε μέμνησαι. Ita cod. et Combef. In edit. εἰ τι μέμνησαι.

(87) Γράφαι πρότερος. Montac. et Morel. γράφαι πρότερον.

τοὺς ἀγαθοὺς τῶν γραφῶν μιμούμενος, εἰ τῶν πα-
ραδεικνύει, καὶ πολλὰ, τοὺς μαθητὰς (88) ἐκπαι-
δεύουσι. Τοῦτο οὖν νῦν πεποίηκας εὖ ποιῶν. Καὶ τοῦ
λοιποῦ χαρίσασθαι μὴ κατόκει, κἄν σε ὑψηλὸν αὐ-
θις εἰ θρόνοι φέρωσιν (89) (οἴσουσι γὰρ τὴν ἀρχὴν,
οὐ τὴν ἀρετὴν· οὐδὲ γὰρ ἔχεις ὃ τι ὑψωθῆς κατὰ
ταύτην, ἥκων πρὸς τὸ ἀκρότατον [90]). Ἄλλὰ καὶ
τὰ κοινὰ πράττων, μὴ ἀμίλει τῶν φιλῶν κατὰ τοὺς
Ὀμηρεοὺς νεανίας, ἐν μέσῳ πολέμῳ τὰ φιλικὰ (91)
σπουδάζοντα. Ἐπειδὴ καὶ τοῦτω ποικίλλει τὴν
ποίησιν ὁ οὗτος Ὀμηρος.

altius subvehi potes, cum ad summum usque perveneris). At etiam publica negotia gerens, ne ami-
corum incuria labores, Homericos videlicet juvenes imitans, qui in medio bello amicitiae munera
exsequebantur. Nam hac quoque re poesim suam Homerus tuus exornat.

ΟΒ. ΓΡΗΓΟΡΙΩ ΝΥΣΣΗΣ (92).

*Hæretici, auctoritate Demosthenis Ponticæ vicarii freti, Gregorio Nysseno bellum inferunt. Demosthenes
ipse est, cui, cum in objurando se coram Valente barbarissimum admisisset, subridens Basilius respon-
dit: Vidimus etiam Demosthenem illitteratum. Is duo concilia hæreticorum, alterum Ancyræ, media hieme
anni 375, contra Gregorium Nyssenum, alterum Nyssæ, in quo depositus fuit Gregorius, congregavit. Ad
hæc pertinent tres epistolæ sequentes.*

Μη σφόδρα δάκνου τοὺς λυπηροὺς. Ἄ γὰρ ἂν ἤττον Β
λυπώμεθα (93) ἤττον ἔστι λυπηρὰ. Οὐδὲν δεινὸν εἰ ἀνε-
θάλησαν οἱ αἰρετικοὶ, καὶ τῶν ἑαρι θαρροῦσι τῶν φω-
λεῶν ἐξεργύσαντες, ὡς αὐτοὺς γράφεις. Μικρὰ συρι-
οῦσιν, εὖ οἶδα, εἴτα καταδύονται, καὶ τῇ ἀληθείᾳ, καὶ
τῷ καιρῷ (94) πολεμούμενοι· καὶ τόσῳ μᾶλλον, ὅσην
παρ ἂν τῷ Θεῷ τὸ πᾶν ἐπατρέπωμεν.

ΟΓ. ΤΩ ΑΥΤΩ (95).

Communia utrique Gregorio hæreticorum odia et convicia.

Περὶ ὧν ἐπίσταλκας, οὕτως ἔχομεν· οὐτε ὑπερ-
ορώμενοι δυσχεραίνουμεν, καὶ τιμώμενοι χαίρομεν.
Τοῦ μὲν γὰρ ἡμεῖς ἄξιοι, τὸ δὲ τῆς ὑμετέρας φιλο-
τιμίας (96). Προσεύχου περὶ ἡμῶν. Τῇ βραχυλογίᾳ
συγγίνωσκε. Πάντως γὰρ, εἰ καὶ μικρὰ (97) ταῦτα,
σιωπῆς γε μακρότερα.

ΟΔ. ΤΩ ΑΥΤΩ (98).

*Spe magna fretus, fausta ei precatur, satelurque summo se teneri eum videndi desiderio, aut saltem per
litteras amplectendi.*

Καὶ μένων συνεχδημῷ (99) διὰ τῆς ἀγάπης ὑμῶν·
πάντα γὰρ ὁ πόθος κοινοποιεῖ τὰ ἡμέτερα. Καὶ πολ-
λὰς ἐλπίδας ἔχω, τῇ τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίᾳ θαρ-

(88) Τοὺς μαθητὰς. Ita cod. In edit. deest τοὺς.
Mox, τοῦτο οὖν νῦν. Ita cod. Montac. et Combef. In
edit. τοῦτο δὲ νῦν. Et deinde, χαρίσασθαι, unus
cod. χαρίζεσθαι.

(89) Θρόνοι φέρωσιν. Ita tres codd. Regg. ac
Combef. In edit. φέρουσιν. Mox, οἴσουσι γὰρ τὴν
ἀρχὴν, etc., vertit Combef. : *Ferent enim sublimem
imperio et magistratu, non virtute, qua sublimius
evadere non potes.*

(90) Πρὸς τὸ ἀκρότατον. Ita cod. Reg., Montac.,
Morel. ac Combef. In edit. πρὸς τὸ ἀκμαιότατον.

(91) Τὰ φιλικὰ. Ita cod. Reg. ac Combef. In
edit. τὰ deest.

(92) Alias XXXV. Scripta anno circiter 376.

(93) Ἄ γὰρ ἂν ἤττον λυπώμεθα. Ita cod. Reg.
et Combef. qui reddit : *que enim minus moleste
habeamus.* In edit. ἂν γὰρ ἤττον. Mox, forte legen-
dum ἤττον ἔσται, et sic vertit BBE.

PATROL. GR. XXXVII.

A virtutem, in colendis amicitiae officiis tantus sis).
cum alioqui lætissimo animo vidisti, tum etiam
doctrinam tuam ornans, ut ad te scriberem hor-
tatus es. Noc eo contentus, prius quoque ad nos
scribendum duxisti, probos videlicet pictores refe-
rens, qui propositis exemplis discipulos, ut plu-
rimum, erudiunt. Hoc igitur nunc fecisti, ac recte
quidem et commode. Et deinceps id quoque mihi
largiri ne graveris, etiamsi te rursus throni subli-
mum ferant (magistratum enim ferent, non virtute-
m : neque enim quantum ad virtutem attinet,
altius subvehi potes, cum ad summum usque perveneris). At etiam publica negotia gerens, ne ami-
corum incuria labores, Homericos videlicet juvenes imitans, qui in medio bello amicitiae munera
exsequebantur. Nam hac quoque re poesim suam Homerus tuus exornat.

ΟΒ. LXXII. GREGORIO NYSSENO.

Molestis rebus ne nimis discrucieris. Si enim
minorem ex his mœrorem capiamus, minus mo-
lestæ erunt. Non ita grave putandum est, quod
recaluerint hæretici, ac veris amœnitate freti
ex latebris suis prorepant, ut ipse scribis. Pau-
lum, mihi crede, sibilabunt, ac postea in terram
se abdent, tum a veritate, tum a tempore oppu-
gnati, idque eo magis, si rem totam Deo permisc-
rimus.

LXXIII. EIDEM.

De iis, quæ scripsisti, ita sentio : nec me con-
temni ægre fero, et honore affici lætor. Illo enim
digni sumus : hoc vestri erga nos studii est. Ora
pro nobis. Brevitati ignosce. Nam profecto, etiam-
si hæc parva, silentio tamen longiora sunt.

LXXIV. EIDEM.

Quamvis domi mansam, per charitatem tamen
vobiscum excedo. Amor enim nostra omnia com-
munia efficit. Atque Dei benignitate vestrisque

(94) Καὶ τῇ ἀληθείᾳ, καὶ τῷ καιρῷ. Cod. Reg.,
καὶ τῷ Θεῷ, καὶ τῷ καιρῷ, tum a Deo, tum a tem-
pore. Mox, pro πολεμούμενοι, Montac. et Morel.
proponunt καταπολεμούμενοι.

(95) Alias XXXVI. Scripta eodem anno.

(96) Τὸ δὲ τῆς ὑμετέρας φιλοτιμίας. Ita cod. et
Pass. Sic et Combef. qui vertit : *Hoc tuæ erga nos
propensæ voluntatis : illud, inquit, non ita illiberale
amare ab amico coli et honorari. Quod reddit Bill.,
hoc ambitionis nostræ est, acumine caret.* In edit.
ἡμετέρας.

(97) Πάντως γὰρ, εἰ καὶ μικρὰ. Cod. et Combef.
καὶ γὰρ εἰ μικρὰ, etenim si hæc parva.

(98) Alias CXLIII. Eodem circiter anno scripta.

(99) Συνεχδημῷ. Combef. una proficiscor. Qua-
drant, inquit, hæc in Gregorium Nyssenum, sic in
Ecclesiarum visitatorum a concilio datum.

precibus fretus, magnam spem habeo fore, ut omnia vobis ex animi sententia eveniant, ac tempestas in auram solvatur, vobisque Deus hanc recte de religione sententiae mercedem pendat, ut eos, qui vobis infesti sunt, superetis. Ac maxime quidem velim vos brevi videamus, atque vobis, quemadmodum nobis in votis est, perfruamur. Sin autem, negotiis ita postulantibus, longiorem moram trahatis, litteris saltem, quibus de rerum vestrarum statu certiores fiamus, nos oblectare ne gravemini. Denique **65** nostra causa pro vestro more precemini. Sanos vos, ac firmos, omnibusque rebus laetos et alacres Deus optimus vos praebeat, commune Ecclesiae column.

LXXV. VITALIANO.

Vitalianus, ad quem hanc epistolam scripsit Gregorius, idem videtur ad quem exstat Theologi carmen, anno 374 conditum. Quo vero anno scripta sit epistola non liquet. Annum ipsi 378 assignat Tillemontius; cui quominus assentiamur nihil impedit, nihil etiam cogit. Qua de causa cum eo assidue non versatur, rationem suggerit.

Haud assidue tecum versamur. Si causam quaeris, quia multi circum te sunt, etiam hi quibus minime delectamur. Quod si a multis te repurges, ac virtutem contubernalem asciscas, claudos quoque, ut vulgo dici solet, currentes videbis. Hoc enim, Deo juvante, et pollicemur, et faciemus.

LXXVI. GREGORIO NYSSENO.

Suum de Basilii morte Gregorio Nysseno, ejus fratris, dolorem significat, eoque morbo prohibitum fuisse, quominus funeri occurreret, et sacrum corpus amplexaretur.

Hoc etiam ærummosæ huic vitæ servatum erat, ut Basilii mortem audirem, sanctæque illius animæ peregrinationem, qua a nobis peregre profectus est, ut præsens sit ad Dominum, per totum vitæ cursum hoc unum meditatus? Mihi autem præter alia hoc quoque propter gravem ac periculosum corporis morbum, quo etiam nunc premor, ereptum est, ut et sanctum cinerem exosculer, tibi que ea, quæ consentanea sunt, philosophanti præsto sim, atque communibus amicis consolationem adhibeam. Nam alioqui Ecclesiae solitudinem intueri hujusmodi gloria detonsæ et spoliatae, atque hujusmodi corona orbatae, nec oculis spectari,

*** II Cor. v. 6.

(1) *Θυρῶν.* Cod. Reg. θαρῶ. Sic etiam legunt Montac., Morel. ac Combef.

(2) *Κατὰ νοῦν ὑμῶν ἐκδήσεται.* Ita cod. Reg. et B. 3. Edit. ἡμῶν.

(3) *Λυθήσεται.* Ita codd. Basilii 3, sicque legendum proponit Bill. In edit. ληθήσεται.

(4) *Καὶ ἀπολαύομεν.* Ita cod B. 3. In edit. ἀπολαύομεν. recipiamus.

(5) *Μὴ ἀπαξιούτε θελοῦσι.* Cod. Reg., Montac. ac Morel. μὴ ἀπαξιούν τε καὶ θελοῦν.

(6) *Καὶ προσεύχεσθαι τὰ συνήθη ὑπὲρ ἡμῶν.* Codd. Reg., B. 3, et Combef. περὶ ἡμῶν. Montac. et Morel. καὶ προσεύχεσθε περὶ ἡμῶν.

(7) *Χαρίσεται, τῆς Ἐκκλησίας τὸ κοινὸν εἶσιμα.* Cod. B. 3, χαρίζεται τῇ Ἐκκλησίᾳ, τὸ κοινὸν εἶσιμα. Verit autem Bill., *Deus optimus maximus in commune Ecclesiae subsidium praebeat.*

(8) *Alias CXLV. Scripta anno 378. — Βιταλιανῶ.* Cod. Reg. Βιταλιῶ. Montac., Morel. ac Combef.

ῶν (1), καὶ ταῖς ὑμετέροις εὐχαῖς, ὅτι πάντα κατὰ νοῦν ὑμῶν ἐκδήσεται (2), καὶ ἡ καταγιγῆς εἰς αὐραν λυθήσεται (3), καὶ τοῦτον ὑμῶν ὁ θεὸς τῆς ὀρθοδοξίας δώσει μισθὸν, τὸ τοὺς ἐπιηρέζοντας ὑπερέχειν. Μάλιστα μὲν οὖν ἴδοιμεν ὑμᾶς ἐν τάχει, καὶ ἀπολαύοιμεν (4), ὡς εὐχόμεθα. Εἰ δὲ χρονίζετε, τῶν πραγμάτων οὕτως ἐχόντων, γράμμασι γοῦν εὐφραίνειν ἡμᾶς μὴ ἀπαξιούτε θελοῦσι (5) τὰ ὑμέτερα, καὶ προσεύχεσθαι τὰ συνήθη ὑπὲρ ἡμῶν (6). Ἐβρωμένους ὑμᾶς, καὶ τοῖς πᾶσιν εὐθύμους ὁ ἀγαθὸς θεὸς χαρίσεται, τῆς Ἐκκλησίας τὸ κοινὸν εἶσιμα (7).

OE. BITALIANQ (8).

Ὁὐ συνεχῶς ὀμιλοῦμέν σοι. Τὸ δὲ αἴτιον, ὅτι πολλοὶ περὶ σὲ, καὶ οἷς ἤκιστα χαίρομεν. Εἰ δὲ ἀνακαθάροις σεαυτὸν τῶν πολλῶν (9), καὶ σύγκικον ἔχοις τὴν ἀρετὴν, ὅψει καὶ χωλῶν δρόμον (10), ὡς ἡ παροιμία. Τοῦτο γὰρ καὶ (11) ὑπισχυόμεθα σὺν θεῷ, καὶ πράξομεν.

OC. ΓΡΗΓΟΡΙQ NYSSENE (12).

Καὶ τοῦτο ἀπέκλειτο τῇ μοχθηρᾷ μου ζωῇ, τὸ Βασιλείου θάνατον ἀκοῦσαι, καὶ τῆς ἀγίας ἐκείνης (13) ψυχῆς ἐκδήμιαν, ἣν ἐξεδήμησεν ἀφ' ἡμῶν, ἵν' ἐνδημήσῃ πρὸς Κύριον, πάντα τὸν βίον μελέτην τοῦτου πεποιημένος (14): Ἄλλ' ἐγὼ μὲν πλὴν τῶν ἄλλων (15) καὶ τοῦτο ἀφρημαι, διὰ τὸ νῦν ἐτι πονήρως ἔχειν τοῦ σώματος καὶ λίαν ἐπικινδύνως, τὸ καὶ περιπτύξασθαι τὴν ἀγίαν κόριν, καὶ σοι παρεῖναι τὰ εἰκότα φιλοσοφοῦντι (16), καὶ τοὺς κοινούς ἡμῶν φίλους παραμυθήσασθαι. Τὸ γὰρ τῆς Ἐκκλησίας ἰδεῖν ἐρημίαν, τοιαύτην ἀποκειραμένης δόξαν, καὶ τοιοῦτον ἀποσεισαμένης στέφανον, οὔτε ὅψει θεατὸν, οὔτε ἀκοῆ χωρητὸν, τοῖς γε νοῦν

τῶ αὐτῷ, id est, Ἄνυστω.

(9) *Σεαυτὸν τῶν πολλῶν.* In cod. πολλῶν desunt.

(10) *Χωλῶν δρόμον.* Montac. et Morel. χωλοὺς ἐν δρόμῳ. Mox, pro ὡς ἡ παροιμία, cod. Montac., Morel. ac Combef. κατὰ τὴν παροιμίαν.

(11) *Τοῦτο γὰρ καὶ.* Ita cod. et Combef. In edit. γὰρ deest.

(12) *Alias XXXVII. Anno 379 ineunte scripta.*

(13) *Τῆς ἀγίας ἐκείνης.* Ita cod., et sic legit Bill. In edit. ἐκείνης deest.

(14) *Πεποιημένος.* Cod. Reg. ποιούμενος. Post hoc verbum notulam interrogationis posuimus, et sic oratio sit παθητικωτέρα.

(15) *Πλὴν τῶν ἄλλων.* Cod. et Pass. μετὰ τῶν ἄλλων, una cum aliis.

(16) *Τὰ εἰκότα φιλοσοφοῦντι.* Cod. Pass. φιλοσοφοῦντα, tibi que ea, quæ consentanea sunt philosophiæ, solatia ministrans præsto s'it.

ἔχουσι. Εὐ δὲ μοι δοκεῖς πολλῶν ἔντων καὶ φιλῶν A καὶ λόγων τῶν εἰς παράκλησιν, ὑπ' οὐδενὸς ἂν οὕτω παρακληθῆναι, ὡς ὑπὸ σεαυτοῦ καὶ τῆς ἐκείνου μνήμης· οἱ καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσι γέγονατε (17) φιλοσοφίας ὑπόδειγμα, καὶ οἷον τις στάθμη πνευματικῆ τῆς τε ἐν τοῖς χρηστοῖς εὐταξίας, καὶ τῆς ἐν τοῖς ἀνιάρτοις καρτερίας. Ἐπαίδη δύο ταῦτα οἶδε φιλοσοφία, εὐπραξίαν τε διαθέσθαι μετρίως, καὶ συμφορὰν εὐσηχημόνως. Ταῦτα παρ' ἡμῶν πρὸς τὴν σὴν τιμότητα. Ἐμὲ δὲ εἰς παραμυθίσεται χρόνος, ἢ λόγος, τὸν ταῦτα γράφοντα, πλὴν τῆς σῆς συνουσίας καὶ ὁμιλίας, ἣν ἀνελὲ πάντων ἡμῶν ὁ μακάριος καταλλοίπειν, ἵνα ἐν σοὶ τὰ ἐκείνου καθορῶντες (18), ὥσπερ ἐν ἐσόπτρῳ καλῶ τε καὶ διαυγῆ, κάκεῖνον ἔχειν νομίζωμεν;

reliquit, ut virtutes illius in te, quasi in pulchro et pellucido speculo, intuentes, illum quoque habere existinemus?

OZ'. ΘΕΟΔΩΡΩ (19).

B.

LXXVII. THEODORO.

Hæc epistola in Græcis manuscriptis et editis scripta legitur ἀνωμόμω· in codice vero 2022 Θεοδώρω, et in Latinis, Theodoro; hæc quidem Mopsuesteno, ut perperam Facundus Hermianensis existimavit, sed Theodoro Tyansenii episcopo. Quod actis v concilii generalis (30) constat, in quo Theodulus, sive Biodorus diaconus et notarius, non tantum epistolas alias LXXXVIII, LXXIX, XC, Theodoro Tyansenii scriptas fuisse, verum etiam hanc de qua agitur, LXXVII, ad eundem Theodorum scriptam, probante concilio, affirmavit, et Euphrantas Ecclesiæ Tyansenis diaconus confirmavit. Theodorus Arianzi natus et singulari cum Gregorio amicitia junctus fuisse videtur; quem Constantinopolim euntem secutus, contumeliarum et persecutionum, quas Gregorius perpessus est, socius fuit. Quod cum moleste ferret et ulcisci vellet Theodorus, eum ad patientiam hæc epistola Theologus hortatur, propositis pluribus patientiæ exemplis, gravibusque rationum momentis, quibus eum a proposito deterrere conatur. Monet etiam cavendum ne, si pœnas a contumeliosis repositas, ficulnea, quæ fructum ferre potest, arescat, atque opus insigne deleatur; id est, ne fides catholica, quam pene exstinctam in urbe Constantinopolitana suscitare aggressus fuerat, penitus subverteretur. Tenero namque operi et via incepto, ultio intempestiva nocuisset, gravantibus et late dominantibus adhuc in urbe hæreticis. Non dubium est quin de rebus Constantinopoli gestis anno 379 Aprilis 21, qua die Pascha festum celebrabatur, hic agatur; adeoque mirum existimasse Baronium hæc contigisse, cum relicta Constantinopoli solus Arianzi degeret Theologus. Quod sane repugnat, ipsique Baronio adversatur. Fatetur namque (21), ut observat doctissimus Tillemontius, Annalium parens Constantinopoli gesta, eaque anno forte 380, quæ de illi Gregorius orat. XLVIII, epistolæ LXXVII, alias LXXXI, non solum consona, sed etiam eadem ac ipsissima commemorat. Præterea monachi Nazianzeni Gregorio suere semper chari et quam maxime adiecti, nedum molesti et contumeliosi.

Πυνθάνομαι σε βαρέως ἔχειν πρὸς τὰς γεγενη- C μένας ἡμῶν παρὰ τῶν μοναστῶν καὶ τῶν πτωχῶν ὕβρεις. Καὶ θαυμαστὸν οὐδὲν, ἀπλήγη ἔτι σε τυγχάνοντα, καὶ τῶν ἡμετέρων κακῶν ἀπείρατον (22), πρὸς τὰ τοιαῦτα δυσφόρως ἔχειν. Ἡμεῖς δὲ, ὡς καὶ κακῶν πλειόνων πεπειραμένοι, καὶ τῆς ὕβρεως κοινωνήσαντες, εἰκότως ἂν (23) ἀξιόπιστοι νομισθείημεν παραινούντες τῇ σῇ εὐλαβείᾳ ἀπερ ἢ τε ποιλὰ διδάσκει, καὶ ὁ λόγος ὑποδείκνυσι. Δεινὰ μὲν τὰ (24) γεγενημένα, καὶ πέρα δευνῶν, τίς ἀντερεῖ; ὕβρισθῆναι θυσιαστήρια, συγχυθῆναι μυστήρια, μέσους ἡμᾶς ἐστάναι τῶν τελουμένων (25) καὶ τῶν λιθαζόντων, καὶ φάρμακον ποιεῖσθαι κατὰ τῶν λιθασμῶν τὰς ἐντεύξεις, αἰδῶ παρθένων ἐπιλησθῆναι, μοναστῶν εὐκοσμίαν, πτωχῶν συμφορὰν, ζημιωθέν-

Audio te contumelias eas, quas monachi ac pauperes nobis intulerunt, graviter molesteque ferre. Nec vero mirum est te, qui nullum adhuc vulnus accepisti, nec calamitatum nostrarum periculum fecisti, ad hujusmodi res animo discruciarī. Nos autem, ut qui et plura mala persenserimus, et contumeliis impetiti simus, fidem atque auctoritatem merito nancisci queamus, ea pietati tuæ præcipientes, quæ tum canities docet, tum ratio ipsa suggerit. Gravia quidem atque adeo gravissima esse ea quæ contigerunt, quis incicias ire queat? Nimirum contumeliam altaribus illatam esse, conturbata mysteria, nos inter sacra, quibus opera dabatur, et eos qui saxis nos appelebant, interjectos, adversus lapidum jactus medicinam a precibus po-

(17) Γεγόνατε. Vertit Bill. fueris. Ad Basilium D æque et ad Gregorium id videtur referendum.

(18) Καθορῶντες. Cod. θεωροῦντες, contemplantes.

(19) Alias LXXXI. Scripta anno 379. — Θεοδῶρω. Ita cod. Reg., Tillemont. et Combef. In edit. Ἀνωμόμω.

(20) Concil. t. V, p. 446 et 447.

(21) Bar. ad an. 380.

(22) Κακῶν ἀπείρατον. Ita cod. Reg. et Combef. In edit. ἀπείρατον.

(23) Εἰκότως ἂν. Ita cod. Montac., Morel. ac Combef. In edit. ἂν deest. Mox, Bill. παραινούντες reddit præcipientes.

(24) Δεινὰ μὲν τὰ. Ita cod. Reg., Montac. et Combef.; sicut legit Bill. In edit. δεινὰ μὲν οὖν τὰ.

(25) Μέσους... τῶν τελουμένων. Per hæc verba, quæ reddit Bill. inter sacra quibus opera dabatur, putat Tillemont. intelligendos esse qui initiabantur baptismo, ac proinde in nocte Paschæ, quæ refert Gregorius, contigisse.

tiisse, virginumque pudorem in oblivionem venisse, A
monachorum modestiam, pauperum calamitatem, quos
animatorum austeritas misericordia quoque privaverat. Nihilominus tamen lenitate atque clementia
utili fortasse satius est, multisque per ea quæ perpetimur, lenitatis ac patientiæ documentum præbere. Non enim perinde oratio plerosque movet, atque actio, quæ taciti cujusdam monitoris instar est.

Magnum esse censemus, de iis a quibus læsi sumus, poenas sumpsisse : magnum, 67 inquam (nam et hoc ad aliorum vitia corrigenda utilis est), at multo hoc majus ac divinius est, acceptam injuriam tolerare. Illud enim improbitatem coercescet : hoc autem ad probitatem adducit ; quod quidem longe præstantius et perfectius est, quam a vitio abstinere. Ingentem nobis humanitatis quæstum propositum esse existimemus, et ea, quæ in nos admissa sunt, condonemus, ut ipsi quoque veniam consequamur, et benignitatem benignitati adhibeamus.

Zelatoris cognomentum hinc obtinuit Phinees, quod Madianitidem, una cum eo qui stuprum ipsi infererat, pugione transfixit, atque ex Israelitica natione probum exemit²⁶; at majorem hoc nomine laudem tulit, quod pro populo in scelus ocllapso preces fudit. Stemus igitur nos quoque, ut Scripturæ verbis utar²⁷, ac placemus, et cesset quassatio; nobisque istud ad justitiam reputetur²⁷. Laudibus item affectus est Moses, quod ex illata Israelitæ injuria dolore commotus, Ægyptium occiderit²⁸: verum majorem hinc sui admirationem concitavit, quod Mariam sororem lepra, propterea quod murmuraverat, laborantem, precibus suis in sanitatem vindicavit. Quin ea etiam quæ sequuntur animadvertente. Ninivitis excidium denuntiatur reges sceleratissimus : at inter eos, qui salutem

Quid tibi faciam, Ephraim²⁹, inquit Deus? Quantam iracundiam præ se fert hic sermo! et tamen confestim propugnatio subjungitur. Quid benignitate celerius? Sodomiticum ignem, adversus eos qui Jesum abigunt, discipuli postulant³⁰; at ille ultionem recusat. Malchi, unius ex petulantibus illis et contumeliosis, aurem Petrus amputat; Jesus autem restituit³¹. Quid autem ille, qui, septiesne fratri lapso ignosceret, percunctatus fuerat?

²⁶ Num. xxv, 7 sqq. ²⁷ Psal. cv, 30-31. ²⁸ Exod. ii, 12. ²⁹ Num. xii, 10 sqq. ³⁰ Jon. iii, 4 sqq. ³¹ II Paral. xxxiii, 1 sqq. ³² Ose. vi, 4. ³³ Luc. ix, 54. ³⁴ Luc. xxii, 50-51.

(26) Οὐ γὰρ οὕτως. Ita cod. Reg. ac Combef. In D edit. ὅτως.

(27) Καὶ γὰρ καὶ τοῦτο. Ita cod. Reg., Montac. et Morel. In edit. καὶ γὰρ τοῦτο.

(27) Πολλῶ τοῦτον. Unus cod. Montac. et Morel. πολλῶ τοῦτο.

(28) Καρτερεῖν ἀσχορτασ. Ita tres codd. Reg., Montac., Morel. ac Combef. In edit. πάσχοντα.

(29) Καὶ τελειώτερον. Cod. Reg. et Combef. καὶ τελειώτερον.

(30) Χρηστότητα τῇ χρηστότητι. Ita cod. et Combef. In edit. χρηστότητα χρηστότητος, quod Bill. vertit : ante benignitatem, benignitatem confestim.

(31) Προσηύξατο. Ita duo codd. Reg. et Combef. In edit. προσηύξατο.

των ἐκ τῆς τραχύτητος καὶ τὸν ἔλεον. Ἄλλ' ἴσως μακροθυμεῖν ἀμεινον, καὶ πολλοῖς ἐξ ὧν πάσχομεν δίδόναι μακροθυμίας ὑπόδειγμα. Οὐ γὰρ οὕτως (26) ὁ λόγος παθεῖ τοὺς πολλοὺς, ὡς ἡ πράξις, ἢ σωπῶσα παραίνεσις.

Μέγα νομίζομεν εἶναι τὸ δίκας παρὰ τῶν ἡδικηκῶτων λαβεῖν· μέγα φημι (καὶ γὰρ καὶ τοῦτο (27) χρησίμων εἰς τὴν τῶν ἄλλων διόρθωσιν), ἀλλὰ πολλῶ τοῦτο (27) μείζον καὶ θεϊκώτερον, τὸ καρτερεῖν πάσχοντας (28). Ἐκεῖνο μὲν γὰρ τὴν κακίαν ἐπιστραμίζει, τοῦτο δὲ χρηστοὺς εἶναι παθεῖ· ὁ τοῦ μη κακοῦ εἶναι, πολλὸν κρείττον ἔστι καὶ τελειώτερον (29). Μεγάλῃν ἡμῖν νομίσωμεν προκεῖσθαι πραγματεῖαν φιλανθρωπίας, καὶ συγχωρησάμεν τὰ εἰς ἡμᾶς, ἵνα καὶ αὐτοὶ τύχωμεν τῆς συγχωρήσεως· καὶ προεισενέγκωμεν χρηστότητα τῇ χρηστότητι (30).

Ζηλωτῆς ἦκουσε Φινεὲς, ὅτι τὴν Μαδιανίτιν ἐφ' ἑσέω συνεξέκρινε, καὶ ἐξέλεν θνεῖδοξ' ἐξ υἱῶν Ἰσραὴλ· ἀλλ' ἐπηνέθη πλέον, ὅτι τοῦ λαοῦ προσήξατο (31) πταίσαντος. Στώμεν οὖν καὶ ἡμεῖς, καὶ ἐξίλασώμεθα, καὶ κοπασάτω ἡ θραύσις, κατὰ τὸ γεγραμμένον· καὶ λογισθήτω τοῦτο ἡμῖν εἰς δικαιοσύνην. Ἐπηνέθη καὶ Μωσῆς, ὅτι τὸν Αἰγύπτειον ἀνεῖλε (32), τῷ Ἰσραηλίτῃ περιαλήσας· ἀλλ' ἔθαυμάσθη πλέον, ὅτι Μαριάμ τὴν ἀδελφὴν διὰ τὸ γογγύσαι λεπτρωθεῖσαν, διὰ τῆς εὐχῆς (33) ἰθεράπευσε. C Σκόπει καὶ τὰ ἐξῆς. Ἀπειλοῦνται Νινευῖται καταστροφῆν, ἀλλὰ δάκρυσιν ἐξουνοῦνται τὴν ἀμαρτίαν (34). Μανασσῆς ἐν βασιεῦσι παρανομώτατος, ἀλλ' ἐν τοῖς σωθεῖσι διὰ θρήνον περιφανέστατος. sed peccatum lacrymis redemerunt³². Manasses inter consecuti sunt, ob luctum clarissimus³³.

Τί σε διωθῶ, Ἐφραῖμ, παρὰ τοῦ Θεοῦ λέγεται; Ὅστις ὀργῆς ὁ λόγος! καὶ ὑπερασπισμὸς ἐπάγεται; Τί τῆς φιανθρωπίας ταχύτερον; Πῶρ ἑβδομηκονταίτησιν οἱ μαθηταὶ κατὰ τῶν ἀγόντων. (35) τὸν Ἰησοῦν, ὁ δὲ ἀπαξίολ τὴν ἐκδίκεσιν. Τέμνει Μάλχου τὸ ὄτιον Πέτρος, ἐνδὲ τῶν ὄβριστῶν, Ἰησοῦς δὲ ἀποκαθίστησι. Τί δὲ ὁ ἐρωτήσας, εἰ ἐπτάκις τῷ ἀδελφῷ συγχωρητέον πταίσαντι; οὐ μικρολογίαν καταγινώσκειται; τῷ γὰρ ἐπτάκις, τὸ ἑβδομηκον-

(32) Τὸν Αἰγύπτειον ἀνεῖλε. Bill. Ægyptium obtuncavit. Sed unde hoc illi cædis genus? Ineinde, διὰ τὸ γογγύσαι. Ita Pass. et tres Regg. In editiis desunt διὰ τὸ.

(33) Διὰ τῆς εὐχῆς. Ita cod. Reg. et Combef. Alter cod. διὰ τῶν εὐχῶν. In edit. ταῖς εὐχαῖς.

(34) Τὴν ἀμαρτίαν. Ita tres codd. Reg. et Combef. In edit. τὴν αὐτηρίαν, quod Bill. vertit: Verum salutem lacrymis redemerunt.

(35) Κατὰ τῶν ἀγόντων. Adversus eos qui a se propellebant Jesum, qui ei negabant hospitium et refectionem, ut legitur in Evangelio. Combef. κατὰ τῶν ἀπαγόντων. Nec enim, inquit, simplex ἀγόντων hic congruit, aut quod reddit Bill. qui Jesum adducunt. Ubi enim sic ignem imprecati fuissent discipuli Jesum adducenibus?

τάξις ἐπὶ προστίθεται. Τί δὲ ὁ χρεωφειλέτης ἐν ἅ τοις Εὐαγγελίοις, ὁ μὴ συγχωρήσας ἃ συγχωρήσεται; οὐ πικρότερον διὰ τοῦτο εἰσπράττεται; eadem, quæ sibi remissa fuerant, minime remisit⁵⁵? annon eo nomine acerbius ab eo debitum repetitur?

Τί δὲ ἡ τύπωσις τῆς εὐχῆς (36); οὐκ ἀφέσει βούλεται τὴν ἄρεσιν πραγματεύεσθαι; Τοσαῦτα ἔχοντες ὑποδείγματα, μιμησώμεθα Θεοῦ φιλάνθρωπιαν, καὶ μὴ βουληθῶμεν ἀφ' ἡμῶν μαθεῖν αὐτῶν, ὅσον (37) κακὸν ἀμαρτίας ἀντίδοσις. Ὁρᾷς ἀκολουθίαν χρηστότητος. Νομοθετεῖ πρῶτον, εἶτα διακελεύεται (38), ὑπισχνεῖται, ἀπειλεῖ, ὀνειδίξει, ἐπειναστέινεται, κατέχει· ἀπειλεῖ πάλιν· ὅταν ἐκδιασθῆ, πληγὴν ἐπάγει (39), καὶ ταύτην κατὰ μικρὸν, χώραν ὑπανόλων ταῖς διορθώσεσι. Μὴ τοίνυν μηδὲ πλῆξωμεν ἀθρόως (40) (οὐ γὰρ ἀσφαλές), ἀλλὰ τῷ φόβῳ σφωρνονίσαντες, τῆ φιλάνθρωπιᾳ νικήσωμεν, τῆ λάθωμεν ὑποχρέους (41) εὐλαβείας τῷ συνεϊδῶτι πλέον. ἢ τῆ ὀργῆ βασιανίσαντες. Μὴ ξηράνωμεν συκὴν ἐτι καρποφορεῖν δυναμένην, μὴ ὡς ἀχρήστου καταγνώμεν, καὶ καταργούσης τὸν τόπον, ἣν θεραπεύσει· τυχὸν τεχνίτου γεωργοῦ προστασία καὶ ἐπιμέλεια. Μηδὲ τοσοῦτον ἔργον καὶ περιβόητον δι' ἐπήρειαν (42) ἴσως τοῦ πονηροῦ καὶ φθόνον, οὕτως ἐν βραχεὶ καταλύσωμεν, ἀλλὰ βουληθῶμεν φιλάνθρωποι φανῆναι μᾶλλον ἢ ἐντελεῖς (43), καὶ φιλόπρωτοι πλέον, ἢ φιλοδίκαιοι· μηδὲ τῶν ὑπεκκαίοντων ἡμᾶς εἰς τοῦτο πλέον, ἢ τῶν κατεχόντων ἀνεγνώμεθα· καὶ τὸ ἀισχρόν, εἰ μὴ τι ἄλλο, ἐνθυμηθέντες, εἰ δόξαιμεν πρὸς πτωχοὺς ἀγωνίζεσθαι, οἱ τοῦτο μέγα πλεονεκτηοῦσι, τὸ, κἂν ἀδικῶσι, ἐλεῖσθαι διὰ τὴν συμφορὰν. Νῦν οὖν πάντας μὲν σοι προσπίπτειν πτωχοὺς τε καὶ πτωχοτερότους, πάντας δὲ μοναστὰς καὶ παρθένους ὑπὲρ αὐτῶν ἱκετεύοντας. Δὸς τοῖς πᾶσιν ἀντὶ τούτων τὴν χάριν (ἐπειδὴ καὶ συνετρίβησαν ἰκανῶς, ὡς δῆλον ἐξ ὧν ἡμῶν ἐδεήθησαν), καὶ πρὸ πάντων ἡμῖν τοῖς ὑπὲρ αὐτῶν πρεσβεύουσιν. Οὐδ' εἰ σοι δεῖν εἶναι φαίνεται τὸ παρ' αὐτῶν ἀτιμασθῆναι, πολλῷ φανερωτέρον τὸ σοι παραινούντας ταῦτα μὴ ἀκούσθῆναι. Τῷ δὲ καλῷ Παύλῳ (44) συγχωρήσειεν ὁ Θεὸς, ἃ εἰς ἡμᾶς ἐξύβρισεν.

da (quandquidem etiam satis afflicti atque obtriti sunt, ut ex eo liquet, quod nos obsecraverunt), ac præsertim nobis, eorum nomine, deprecantibus. Quod si tibi grave atque indignum videtur, nos ab ipsis contemptui habitos fuisse, multo velim tibi gravius videatur, nos hæc tibi suadentes minime exaudiri. Pulchro autem Paulo utinam Deus ea quæ in nos contumeliose perpetravit, condonet.

⁵⁵ Matth. xviii, 21. ⁵⁶ Matth. 28 sqq. ⁵⁷ Luc. xiii, 7 sqq.

(36) Τύπωσις τῆς εὐχῆς. *Orationis regula*, D nempe Dominice.

(37) Μαθεῖν ἀφ' ἡμῶν αὐτῶν, ὅσον. Cod. unus. μαθεῖν αὐτοὺς ἀφ' ἡμῶν, ὅσον. Montac. et Morel. μαθεῖν αὐτοὺς ὅσον. Combef. μαθεῖν ἡμᾶς ἀφ' ἡμῶν, ὅσον.

(38) Εἶτα διακελεύεται. Bill., non recte, hortatur.

(39) Ἀπειλεῖ πάλιν· ὅταν ἐκδιασθῆ, πληγὴν ἐπάγει. Sic legendum cum Combef.

(40) Πλήξωμεν ἀθρόως. Combef. vertit: *Ne impetui feriamus*.

(41) Λάθωμεν ὑποχρέους. Ita cod. Reg. et Combef. In edit. ὑπόχρεως.

annon ut præparcus ac nimis restrictus notatur? septenario enim septuagies septies adjicitur⁵⁶. Quid debitor ille, de quo in Evangeliiis mentio fit, qui eadem, quæ sibi remissa fuerant, minime remisit⁵⁷? annon eo nomine acerbius ab eo debitum repetitur?

Denique annon illa precatationis forma huc spectat, ut veniam nobis venia comparemus? Cum igitur tot exempla nobis præsto sint, Dei benignitatem ac facilitatem imitemur, nec quantum mali in peccati ultione positum sit, ex nobis ipsis dissecere in animum inducamus. Benignitatis seriem vides. Primum legem sancit, deinde jubet, pollicetur, minatur, increpat, poenas intendit, cohibet; minatur rursus; cum adactus fuerit, plagam infert, et ique paulatim, viam scilicet emendationi aperiens. Quamobrem nos quoque operam demus, ne repente feriamus (neque enim id tutum est), verum ut eos a quibus læsi sumus, metu castigatos, benignitate superemus, atque ad verecundiam et reverentiam astringamus, qui conscientia potius quam iracundia torqueantur. Ne sculneam, quæ fructus adhuc ferre queat, siccitate afficiamus, ne, ut inutilem et inutiliter locum occupantem, damnemus, cui industrii agricolæ cura et diligentia fortasse medebitur⁵⁸. Nec tantum atque celebre opus ob diaboli fortasse improbitatem atque invidiam tam cito deleamus. Quin potius animum ita comparemus, ut benignos potius quam severos, et pauperum potius quam exacti juris amantes nos præbeamus; nec eorum potius qui nos ad id inflammant, quam qui retinent, rationem habeamus. In quo illud quoque, si nihil aliud, nobis considerandum est, nimirum turpe ac fœdum esse, si cum pauperibus concertare videamur; qui hoc nomine, et quidem magno, superiore conditione sunt, quod, etiamsi alioqui injuriam inferant, ob calamitatem tamen hominibus misericordiam movent. Fac nunc putes omnes pauperes, ac pauperum alendorum studiosos ad genera tua prosterni, omnes item monachos et virgines pro ipsis supplicantes. His omnibus, istorum loco, hoc beneficii

(42) Καὶ περιβόητον δι' ἐπήρειαν. Ita cod. Reg. et Combef.; Montac. et Morel. defent kaf. In edit. καὶ περιβόητον οὕτως δι' ἐπήρειαν.

(43) Φιλάνθρωποι μᾶλλον ἢ ἐντελεῖς. *Benigni potius quam iudices*; ἐντελεῖς enim, ait Suidas, οἱ ἄρχοντες, ἢ ἄρχαντες, *iudices, magistratus*: nec aliud, inquit Combef., φιλάνθρωποι μᾶλλον ἢ ἐντελεῖς, quam quod Probus Ambrosio: *Vade, age, non ut iudex, sed ut episcopus*.

(44) Καλῷ Παύλῳ. Ita cod. tres Regg. et Combef. In ed. Πλούτωνι. Quis sit iste Paulus, minime novimus.

Tanta est hujus epistolæ eum præcedente, tum argumenti, tum methodi, congruentia, ut eas disjungere fas non sit. Videtur enim utraque eadem occasione eodemque tempore scripta, cum Theodorus, Theoteles et alii, qui media inter sacra mysteria lapidibus propemodum obruti cum Gregorio fuerant, sed Gregorius minus injuriæ patientes, sacrilegos in judicium vocare pœnasque repositere parabant. Quos Theologus ab ultionis desiderio ad benignitatem et injuriæ oblivionem magnis patientiæ exemplis et documentis nititur revocare. Theoteenum in primis monet, ut baptismi recens suscepti gratiam inimicorum cruore non contaminet, ne iterum purgatione, quod periculum non vulgare est, opus habeat.

Non quidem nos fugit, vix fieri posse, ut recente A
injuria, ac flagrante adhuc iracundia, rationes admittantur. Iracundia enim et mœstitia oculo carent, ac præsertim cum jure ac merito quis stomachatur. At quoniam ipsi quoque simul læsi et contumelia affecti sumus, nec minus stomachamur, ob eam causam æquum etiam est consilium nostrum minime a te contemni. Gravia perpeSSI sumus : adde, si lubet, qualia nemo alius mortalium. At ne propterea nobis ipsis injuriam inferamus, nec tantum pietatis odium concipiamus, quantum nobis minime expedit. Magna res est uxor, et chara res filia : necdum tamen animæ anteponenda. Veniat tibi in mentem, te baptismi gratiam recens consecutum esse, atque lavacro peccata eluisse. Est autem non vulgaris periculi, donum illud cruore contaminare, aliaque rursus purgatione opus habere. Quamobrem ne committamus, ut nobis ipsis insidias tendamus, ac fiduciam, quæ ad Deum est, amittamus, dum nos ipsos iis, a quibus læsi sumus, acerbos et ævos præbemus, ac plus æquo indignamur. Hominem Deo et futuris suppliciis relinquamus : nos autem editis benignitatis documentis, judicis benignitatem nobis conciliemus, atque ignoscamus, ut veniam obtineamus. Nec te inanis hæc cogitatio in fraudem inducat, nempe justam ultionem culpa carere, nec crimen in eo haberi, qui sontem et sceleratum legibus dederit. Romanis sææ leges sunt : nobis item nostræ. At illorum leges modum excedunt, et acerbæ sunt, atque ad cruorem usque grassantur : nostræ, benignæ et humanæ, nec furore adversus eos, a quibus Injuriam accepimus, utendi potestatem nobis facientes. His hærecamus, hæc sequamur : ut, ob exiguum beneficium (exigua 70 enim ac nullius pretii hæc vita est), magna ab ipso Deo, hoc est, ipsius benignitatem et spes futuras recipiamus.

(45) Alias CXCVIII. Scripta anno 379.

(46) *Οίδαμεν*. Combef. οίδα μέν. *Non quidem me fugit.*

(47) *Ζέοντος εστι, παραδεχθῆναι*. Ita cod. Par. ac Combef. In edit. ζέοντος εστι παραχθῆναι. Bill. addendum proponit μη παραχθῆναι, vel pro εστι legendum οστι παραχθῆναι. Montac. et Morel. Ιστα παραχθῆναι. Vertit autem Bill. : *Vix fieri posse quin ratio perturbetur.*

(48) *Εὐσέβειαν μισήσωμεν*. Plane legendum, ait Combef., ἀσέβειαν μισήσωμεν, nec tantum impietatis odium concipiamus ; at huic lectioni suffragantur nulli codices.

(49) *Και τῷ λουτρῷ τῶν ἁμαρτιῶν ἐκκαθάρθης*. Hæc verba desunt in editis. Restituimus ex cod. Reg., Montac., Morel. ac Combef.

Οίδαμεν (46) εστι χαλεπόν εστι, προσφάτου τῆς ἀδικίας ούσης, και τοῦ θυμοῦ ζέοντος εστι, παραδεχθῆναι (47) τοὺς λογισμοὺς. Τυφλὸν γὰρ ὁ θυμὸς και ἡ λύπη, και μάλιστα εστιαν τὸ δικαίως ἀγανακτεῖν παρῆ. Ὅμως ἐπειδὴ και αὐτοὶ τῶν συνηδικημένων εἰσμεν και συνυδρισμένοι, και οὐχ ἤττον ἀγανακτοῦντων, διὰ τοῦτο εἰσμεν δίκαιοι και συμβουλεύοντες μη ἀτιμασθῆναι. Δεινὰ πεπόνθαμεν· εἰ δὲ βούλει, πρόσθεσ οἶα μηδὲς ἄλλος ἀνθρώπων. Ἀλλὰ μη διὰ τουτο και ἡμᾶς ἀλοτους ἀδικήσωμεν, μηδὲ τοσοῦτον εὐσέβειαν μισήσωμεν (48), ὅσον ἡμῖν οὐ συμφέρει. Μέγα εστι γυνή, και τίμιον θυγάτηρ· ἀλλ' οὕτω ψυχῆς τιμώτερον. Ἐνθυμηθητι εστι νεωστὶ μὲν τῆς χάριτος ἠξιώθησ, και τῷ λουτρῷ τῶν ἁμαρτιῶν ἐκκαθάρθης (49)· κίνδυνος δὲ οὐχ ὁ τυχῶν, αἵματι μολῶναι τὴν δωρεάν, και πάλιν ἄλλης δεηθῆναι καθάρσεως. Μη τοῖνον ἐπιβουλεύσωμεν ἡμῖν αὐτοῖς, μηδὲ τὴν παρῆρσιαν τὴν πρὸς θεὸν ἀποβάλλωμεν (50), πικροὶ τοῖς ἡδικηκόσι φανέντες, και ὑπὲρ τὸ μέτρον ἀγανακτοῦντες. Ἀφῶμεν τῷ θεῷ τὸν ἄνθρωπον, και τοὺς ἐκαῖθεν κολαστηρίοις· ἡμεῖς δὲ φιλόανθρωπον κτησώμεθα τὸν κριτὴν, αὐτοὶ φανέντες φιλόανθρωποι, και συγχωρήσωμεν, ἵνα συγχωρηθῶμεν. Και μη σε ἀπατάτω μάταιος λογισμὸς, εστι τὸ δικαίως ἐπεξελεῖν ἀνεύθυνον, και τὸ παραδοῦναι τοῖς νόμοις τὸν παρανομήσαντα (51). Εἰσὶ νόμοι· Ῥωμαίων, εἰσὶ δὲ και ἡμέτεροι. Ἀλλ' οἱ μὲν ἄμετροι, και πικροὶ, και μέχρισ αἵματος (52) προΐοντες· ἡμῖν δὲ χρῆστοὶ και φιλόανθρωποι (53), και μη συγχωροῦντές τι τῷ θυμῷ χρεῖσθαι κατὰ τῶν ἀδικούντων. Τούτοις ἐμμελῶμεν, τούτοις ἀκολουθήσωμεν· ἵνα μικρὰ χαρισάμενοι (μικρὰ γὰρ ἡ ἐνταῦθα (54) ζωὴ και τοῦ μηδεὸς ἀξία), μεγάλα παρὰ τοῦ θεοῦ (55) ἀντιλάβωμεν, τὴν παρ' αὐτοῦ φιλανθρωπίαν, και τὰς ἐκαῖθεν ἐλπίδας.

pretii hæc vita est), magna ab ipso Deo, hoc est,

(50) *Ἀποβάλλωμεν*. Cod. Reg. καταβάλλωμεν. Montac. et Morel. κάτω βάλωμεν. In edit. ἀποβάλλωμεν.

(51) *Τὸν παρανομήσαντα*. Ita cod. Reg. ac Combef. In edit. τὸν deest.

(52) *Μέχρισ αἵματος*. Ita cod. Reg. et Combef. In edit. μέχρισ αἱμάτων.

(53) *Χρῆστοὶ και φιλόανθρωποι*. Horum loco unus cod. Reg. εὐμενεῖσ τε και ἡμεροὶ και φιλανθρωπίας ἐχόμενοι, nostræ autem elementiam et mansuetudinem, humanitatemque spirantes.

(54) *Ἡ ἐνταῦθα*. Ita duo codi. Reg. ac Combef. In edit. ἡ deest.

(55) *Παρὰ τοῦ θεοῦ*. Ita cod. et Combef. In edit. παρ' αὐτοῦ τοῦ θεοῦ.

ΘΨ. ΣΙΜΠΛΙΚΙΑ (56).

LXXIX. SIMPLICIÆ.

Quædam Cappadociæ Ecclesia, episcopo destituta, communi consensu elegit servum Simpliciæ; dicitis matronæ et in pauperes munificæ, sed hæreticis suspicionibus flagrantis; eumque loci incolæ ad Basilium et Gregorium adducunt, rogantes ut illum sibi episcopum darent; annuerunt episcopi fervidis precibus, servumque invitum ac reluctantem ordinarunt, non expectato dominæ consensu. Quod ubi illa recevit, plenas minarum et conviciorum atque etiam documentorum litteras dedit; ausa quippe est impudens mulier Basilium, ut minus peritum, docere; quin etiam sceleratos homines adversus eum concitavit. Rescripsit Basilium, siquæ iracundie mulieris compressit insolentiam, ut quandiu ille vixit, mutire ausa non sit. At eo mortuo, ad ingenium rediit, et ad Gregorium ea de re scripsit, perhonorifice quidem de Basilio loquens, sed tamen vehementer contendens, ut servi ordinatio antiquaretur, minabatur secularia iudicia. His litteris respondit Gregorius multo lenius quam scripserat Basilium.

Ἐπαινεῖς τὸν ἅγιον καὶ κοινὸν ἡμῶν (57) πατέρα, Α τὸ τῆς πίστεως ἔρεισμα, τὸν τῆς ἀληθείας κανόνα (58), καὶ χαρακτηριστὰ τῆς εὐσεβείας, τὴν πλήρη φρονήσεως πολιάν, τὸν ζωῆς ἀνθρωπίνης καὶ ἀρετῆς μέτρα νικήσαντα, τὸν πιστὸν θεράποντα, καὶ μέγαν ἀρχιερέα, τὸν Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων μεσίτην (59), τὸ τοῦ Πνεύματος καταγωγίον· τοῦτο μὲν ὁρθῶς ποιεῖς, ἐπεὶ καὶ πᾶς λόγος ἐλάττων ἐστὶ τῆς ἀγίας ἐκείνης καὶ μακαρίας ψυχῆς, εἰ μὴ με ἀπατᾷ τὸ φίλτρον, ἢ καὶ τὸ πάθος τῷ πῶθῳ κινρῶμενον (60). Ἐκεῖνο δέ σου καὶ ἅλιαν θεαύμαχα, πῶς ἐπαινεῖς μὲν ὡς ἅγιον, καὶ· μέγχι τοῦτο τὰ εἰκότα τιμᾷς, τὸ δὲ ἔργον αὐτοῦ καταλύειν· ἐπαχειρεῖς, ὡσπερ· τῶν ἀναγιῶν (61), καὶ μάλιστα ὕβρεως ὄντων ἀξίων, τῶν εἰκῆ ζησάντων (62) καὶ μεταστάντων. Εἰ μὲν γὰρ ὡς ἀνδραπόδου μεταποικῆ ἰδίῳ τοῦ συμποικιμένου (63), καὶ τὸ Β μικρὸν τοῦτο κέρδος διώκεις, οὐκ ἔχω πῶς ἐπαινέσω, ἵνα μετρίως εἴπω (64), καὶ σφόδρα τοῦτο τῆς σῆς μεγαλοφυίας ἀνάξιον. Πῶς γὰρ οὐκ ἄποπον, χρυσῶ μὲν καὶ ἀργύρῳ τιμᾶν τὸ θεῖον, καὶ τοῖς περιττοῖς τῆς κτήσεως, ἔνθα καὶ πλείον τοῦ πρὸς εὐσέβειαν ἴσως τὸ κατ' ἐπίδειξιν, ἱερεῖ δὲ ὄλω; βούλεσθαι ζημοῦν Ἐκκλησίαν, καὶ ἀποσυλῆν τῶν ἀναθημάτων τὸ ἀγώματον;

Εἰ δὲ ὅτι κατ' ἐξουσίαν τοῦτο πεποιήκαμεν, ἀλλ' οὐχὶ τὴν σὴν εὐγένειαν ὑπεμνήσαμεν, οὐδὲ τῇ φιλοτιμίᾳ καιρὸν ἐδώκαμεν (65), δυσχεραίνεις, λέγοις μὲν ἂν τι δίκαιον, καὶ τὸ πάθος ἀνθρώπινον (66)· ἴσθι δὲ, μείζονος ἐπιδόσεως εἶναι σοὶ νῦν, ἢ τῷ τότε

(56) *Alias XXXVIII. Scripta anno 379, ante vel post superiorem. — Συμπληκτικῶς.* Ad eandem existat quoque Basilii epistola; nempe cxv, in qua ei liberalitatem quidem tribuere videtur, sed eam nihil prodesse ait, ubi jus cõnsculatur, atque optimis viris per sceleratos et perditos homines periculum creatur.

(57) *Καὶ κοινὸν ἡμῶν.* Ita cod. Reg. ac edit. nonnulli; in quibusdam autem καὶ τὸν κοινόν.

(58) *Τῆς ἀληθείας κανόνα, Ecclesiæ regulam.* Mox, καὶ χαρακτηριστὰ τῆς εὐσεβείας. Ita cod. Reg., Montac., Morel., ac Combef. In edit. τῆς Ἐκκλησίας. Et paulo post, τῆς ζωῆς. Unus cod. habet καὶ ζωῆς.

(59) *Τὸν Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων μεσίτην.* Ita cod. et iid. Sic Apostol. I Tim. ii, 5: εἰς καὶ μεσίτην Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων. In edit. τὸν τοῦ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων μεσίτην.

(60) *Πάθος τῷ πῶθῳ κινρῶμενον.* Ita cod. Reg.; necnon Montac., Morel. ac Combef., sicque legit Bill. In edit. πάθος τῷ λόγῳ πῶθῳ κινρῶμενον, quod reddidit Combef. *dolor ex desiderio rationi commistus.*

(61) *Ὁσπερ τῶν ἀναγιῶν.* Combef.: eorum qui

Quod sanctum illum et communem patrem nostrum laudibus vebis, illud; inquam, fidei columnam, illam veritatis normam, et religionis formam, plenam prudentia canitiem, illum vitæ humanæ et virtutis modum supergressum, illum fidelem servum, et magnum pontificem, Dei et hominum mediatorem, Spiritusque sancti domicilium: hoc quidem recte facis, quandoquidem nec ulla oratio sanctæ illius et beatæ animæ laudibus par inveniri potest, nisi mihi amor imponit, aut etiam æmor cum desiderio permistus. Illud vero in te et quidem vehementer miror, quod cum eum et sanctum virum laudes, atque hæcenus, ut æquum est, honore afficias, ipsius tamen opus evertere conaris, non secus ac profanorum hominum, contumeliaque maxime dignorum, quique vane temereque vixerint, atque e vita discesserint. Nam si collegam nostrum, quasi mancipium tuum vindicas, atque exiguum hoc lucrum aucuparis, nescio qua ratione probaverim, ut parcius et moderatius loquar, et hoc tua animi magnitudine perquam indignum est. Annon enim iniquum et absurdum fuerit, cum auro et argento superfluisque opibus Deum honores, ubi plus fortasse ostentationis est quam pietatis, sacerdote omnino Ecclesiam mulctare velle, sanctissimumque donarium deprædari?

Sin autem, quia id libere ac pro potestate 71 ferimus, nec de ea re prius te certiores fecimus, nec liberalitati tuæ munificentiaque tempus dedimus, idcirco succenses, iusti quidem aliquid dixeris, humanusque est hic affectus. Illud autem

nulla sanctitate fulserint. Sed præstat, inquit, τῶν ἀνάγκων, quasi impurorum hominum; et ita cod. Reg., Montac. et Morel. Mox, ὕβρεως. Ita cod. Reg. In edit. ὕβρεων.

(62) *Τῶν εἰκῆ ζησάντων.* Combef., qui nulla fruge vixerint. Montac. et Morel. legendum proponunt τῶν οὕτω, εἰκῆ καὶ ζησάντων. Ita et nonnulli codices.

(63) *Μεταποικῆ ἰδίῳ τοῦ συμποικιμένου.* Cod. Reg. τοῦ συμποικινομένου, tecum simul greges pascentem, id est coepiscopum.

(64) *Ὅτι ἔχω πῶς ἐπαινέσω, ἵνα μετρίως εἴπω.* Hæc deerant in edit.; sed exhibent codd. nostri. Pro μετρίως, legunt καὶ σφόδρα Montac., Morel., et Combef. qui verit: Nescio qua ratione laudaverim, ut et tua animi magnitudine perquam indignum dicam.

D (65) *Ἐδώκαμεν.* Ita cod. Reg. Edit. δεδώκαμεν. Mox, pro δυσχεραίνεις, Montac. et Morel. δυσχεραίνει τις.

(66) *Τὸ πάθος ἀνθρώπινον.* Edit. addunt πλὴν ἀνθρώπινον, humanus tamen; sed hæc verba desunt in cod. Reg., eaque ablegant Montac. et Morel.

scito, tanto majorem nunc, quam illo tempore, largitionem tuam fore, quanto magnificentius est accipientibus concessisse, quam si ipsa elargita fuisses. Atque illo modo Dei tantum gratia id facere videris: hoc autem, de nobis quoque illius cultoribus, dignisque habitis, qui nomen ipsius portemus, præclare mereberis. Ac proinde, nec illi, nec nobis succense. Ille enim vim passus est, non injuriam intulit: nos autem quid mirum, si benignitate tua freti, communicare omnium suffragio credentes, eo progressi sumus? quod si quidem nonnulli ad gratiam aut malitiose et subdole tulerunt, ipsi viderint, Deoque rationem reddant. Nec enim nostrum est hoc scire, nec in omnium mentes pervadere. Nos vero, quo tandem modo id repudiare ac rejicere facile potuissemus, tantamque vim lacrymarum aspernari, nec loci solitudine moveri, tanto tempore inculti et pastore destituti, ac spiritali curam et administrationem requi-

Α καιρῷ (67), ὅση τοῦ αὐτῆν ἐπιδοῦναι τὸ λαβοῦσι συγχωρῆσαι (68) φιλοτιμότερον. Κάκιστα μὲν, τῷ Θεῷ μόνον (69) ἰδόκεις χαρίζεσθαι· οὕτω δὲ καὶ ἡμῖν τοῖς ἐκείνου θεραπευταῖς, καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ βασιτάζειν ἡξιομένους. Μὴ τοίνυν μήτε ἐκείνῳ χαλεπαίνε, μήτε ἡμῖν. Ὁ μὲν γὰρ τετυράννηται, οὐκ ἠδίκηκεν· ἡμαῖς (70) δὲ τί θαυμαστόν, εἰ τῇ σῆ χρηστότητι θαρρόυντες, ἐπὶ τοῦτο προελήλυθαμεν, καὶ ἅμα τῇ κοινῇ τοῦ παντός χωρίου ψήφῳ (71) πιστεύσαντες; ἢ εἰ μὲν πρὸς χάριν ἐποιήσαντό τινες ἢ καχοῦργως, αὐτοὶ ἂν εἰδοῖεν, καὶ τῷ Θεῷ λόγον δέχοιεν. Οὐ γὰρ ἡμέτερον τοῦτο εἶδέναι, οὐδὲ ταῖς πάντων ἐμβατεύειν γνώμαις (72). Ἡμεῖς δὲ, πῶς παρώσσομαι ῥάδιον ἦν, ἢ πῶς τοσαῦτα δάκρυα παρῖδειν (73), ἢ τοῦ χωρίου τὴν ἐρημίαν ἐπὶ τοσούτου Β ἀθεραπεύτου, καὶ ἀποιμάντου, καὶ τὴν πνευματικὴν ἐπιστάσιαν (74) οὐκ ἔχοντος;

Illud vero tibi vel in primis exploratum est, eos, qui tunc assentiebantur, at nunc inficiantur, rem nec piam nec honestis et ingenis hominibus dignam facere. Ac multo melior eorum ratio futura esset, si tunc obstitissent, quam cum hoc tempore adulantur, factumque suum evertunt, hominesque magis, quam Deum metuunt. Tecum ipsa constituito, hos, qua sunt animi facilitate, dicturos iterum se tui metu sententiam mutasse, et quidem multo verius: quoniam semper eos delinquere oportet, falsasque et captiosas excusationes captare. Quod si hæc quidem a nobis recte dici tibi videntur, verum administratæ rei familiaris rationem repositis (nam id quoque ad me delatum est, non enim in litteris tuis objecisti), 72 juste sane et humane ea reposcatur; nec quidquam eo nomine eilitatemque dominis fraudi esse.

Quid jam superest? virum fortasse, ut indignum arripere, ob eamque causam in ipsius ordinatio-

Ἐκεῖνο δὲ σοὶ καὶ πρὸ πάντων ἔηλον, ὅτι οἱ τότε μὲν συντιθέμενοι, νῦν δὲ ἀρνούμενοι, πρᾶγμα ποιοῦσιν οὕτε εὐσεβεῖς, οὕτε ἐλεύθερον. Καὶ πολλῶ βελτίους ἂν ἦσαν, τότε ἀντιλέγοντες, ἢ νῦν κολακεύοντες, καὶ τὰ ἐαυτῶν καταλύοντες (75), καὶ ἀνθρώπους μᾶλλον ἢ Θεὸν φοβούμενοι. Οὐδὲ πάλιν ἐρεῖν οἶον (76) διὰ τὴν εὐκολίαν, ὅτι φρόν τῷ πρὸς σὲ μετέστησαν, καὶ πολλῶ γε ἀληθέστερον· ἐπειδὴ δεῖ πταίειν (77) μὲν αὐτοὺς αἰεὶ, θηρᾶσθαι δὲ ψευδεῖς καὶ σεσοφισμῆνας ἀπολογίας. Εἰ δὲ σοὶ ταῦτα μὲν ὀρθῶς δοκεῖ λέγεσθαι, οἰκονομίας δὲ ἀπαιτεῖτε λόγον (78) (ἐπεὶ καὶ τοῦτο ἀκούω, οὐ γὰρ ἐν τοῖς γράμμασιν ἐνεκάλεσας), δικαίως τοῦτον ἀπαιτεῖσθω καὶ φιλανθρώπως· καὶ οὐδὲν μεμψόμεθα· οὐδὲ γὰρ ἡμῖν ἀρέσκει ζῆμιοῦσθαι δεσποτῶν ἐπιτελείαν.

queremur: neque enim nobis placet lenitatem fa-

Τί λοιπὸν ἔτι; ὡς ἀναξίου (79) τοῦ ἀνδρός ἔως ἐπιλαμβάνεσθαι, καὶ διὰ τοῦτο ἐπισκῆπτειν τῇ κα-

(67) Ἢ τῷ τότε καιρῷ. Deest τῷ in cod.; Morel. et Combef. legunt ἢ τὸν τότε καιρὸν.

(68) Τὸ λαβοῦσι συγχωρῆσαι. Ita codd. nostri, Montac. et Morel. In edit. τὸ λαβεῖν συγχωρῆσαι, quod Bill. reddit: potestatem accipiendi fecisse.

(69) Τῷ Θεῷ μόνον. Ita codd. nostri, Montac., Morel. ac Combef. In edit. τῷ Θεῷ μόνον.

(70) Οὐκ ἠδίκηκεν ἡμαῖς, etc. Ita codd. nonnulli. Alt., Montac., Morel. ac Combef. οὐκ ἠδίκησεν. In edit. οὐκ ἠδίκηκέ τι.

(71) Τῇ κοινῇ τοῦ παντός χωρίου ψήφῳ. Combef. τῇ κοινῇ τοῦ πρεσβυτερίου ψήφῳ, totius cleri communi suffragio ac calculo. Vertit hunc locum Bill.: Si benignitate tua freti eo progressi, communesque omnium incolarum voces et suffragia secuti sumus.

(72) Πάντων ἐμβατεύειν γνώμαις, omnium mentes scrutari. Combef.: In omnium animos pervadere.

(73) Παρῖδειν. Ita codd. nostri, Montac., Morel. ac Combef. In edit. περιδείν. Mox, τὴν ἐρημίαν. Combef., nec oppidi vel municipii solitudine. Paulo post, τοσούτου καὶ. Deest καὶ in codd. nostris et Combef.

(74) Τὴν πνευματικὴν ἐπιστάσιαν. Ita codd. nostri, Montac., Morel. ac Combef. In edit. τὴν ἐν

Πνεύματι ἐπιστάσιαν, cui debeat, qui in Spiritu præsens.

(75) Καὶ τὰ ἐαυτῶν καταλύοντες. Hæc desunt in cod. et Montac. Mox, μᾶλλον ἢ Θεόν. Ita codd. nostri. In edit. τὸν Θεόν.

(76) Οὐδὲ πάλιν ἐρεῖν οἶον. Bill.: Quos etiam, qua sunt animi levitate, dicturos puta. Pro ἐρεῖν legunt Montac. et Morel. ὡρεῖν· sed quid hoc verbo significare velint, non exponunt. Forte quos etiam iterum conficturos existima.

(77) Δεῖ πταίειν. In edit. πατεῖν. Correxerit Bill. in versione ex conjectura, nos freti auctoritate cod. Reg. necnon Montac., Morel. ac Combef.

(78) Ἀπαιτεῖτε λόγον. Sic legendum nobis videtur cum Montac. et Morel. In edit. ἀπαιτεῖται. Combef. ἀπαιτεῖσθαι. Mox, ἐπεὶ καὶ. Ita cod., Morel. ac Combef. In edit. ἐπειδὴ καὶ.

(79) Τί λοιπὸν ἔτι; ὡς ἀνάξιον. Montac. τί λοιπὸν ἔστι; ὡς ἀνάξιον. Inepie, ait Morel., refert Basilienæm lectionem Montacutius quasi legatur illic ὡς ἂν ἀξίου, et ineptam alleram subjicit ex Bodleiano cod. ἀνάξιον. Vertit Combef. ὡς ἀνάξιον ἐπιλαμβάνεσθαι, ut indignum forte virum criminari vel vindicare. Pro ἐπιλαμβάνεσθαι, cod. Reg. habet λαμβάνεσθαι.

ταστάται. Τοῦτο γάρ πως καὶ ἐγκαλεῖν εὐπρεπίσσι-
ρον. Ὁ δὲ μοι πρὸς τοῦτο λόγος, ἀπλοῦς καὶ βῆδιος.
Ἡμεῖς οὐδ' ἄλλον τινὰ τῶν ἐν αἰτίαις ἀφιμεν ἀν-
εξετάστον, οὐδ' ἂν πάνυ τῶν φίλων ἦ, καὶ τῶν εὐ-
γεγονότων (οὐδὲν γάρ τοῦ Θεοῦ, καὶ τοῦ κανόνος
αἰδεσιμώτερον), οὐδὲ τοῦτον (80) ἀφήσομεν. Ἄλλ'
εἰ τις ἔχοι τι κατηγορεῖν, εἰ μὲν βούλει, παρούσης
σου καὶ συνδικαζούσης· εἰ δὲ μή, καὶ ἀπούσης, ἐφ'
ἡμῶν ἐξετασθεῖς, εἰ μὲν ἀθῶος εὐρίσκειτο, κἂν ἦ
δούλος, ἀποφευγέτω. Ἐπειδὴ καὶ δούλων καὶ δεσπο-
τῶν ὁ αὐτὸς πατήρ καὶ Θεὸς, καὶ οὗ ταῖς ἀξίαις τὸ
δίκαιον διορίζεται. Εἰ δὲ ἀλίσκοιτο, τηνικαῦτα ὑπὸ
τῆς ἰδίας ἀμαρτίας κατακριθῆσεται. Καὶ οὕτως οὔτε
ὁ κανὼν ὑβρισθῆσεται, οὔτε ὁ ἀπελθὼν ἀτιμασθῆσε-
ται (τὸ γὰρ καθ' ἡμᾶς ἴσως καὶ παροπτέον, ὡς οὐ-
δενδὸς ἀξίους [81]), καὶ αὐτὴ φεύξῃ πονηρὰν ὑπό-
νοιαν, ὡς διὰ τὸ ἀλλοτριῶς ἔχειν πρὸς ἡμᾶς, καὶ
τὴν ὕγιή πιστῖν, ταῦτα τεχνάζουσα σοφιστικῶς, ἀλλ'
οὐκ εὐγενῶς· καὶ ὑπ' ἄλλου μὲν κινουμένη (82), εἰς
ἄλλο δὲ ἀποσκήπτουσα. Ὁ συμβουλευώ σοι μὴ πα-
θεῖν, ὡς οὔτε βασίον, οὔτε εὐπρεπέος· μηδὲ τοὺς ἡμε-
τέρους νόμους ἀτιμάσασαν, ἐπὶ τοὺς ἔξωθεν κατα-
φεύγειν. μηδὲ προσφιλονεικεῖν ἡμῖν, ἀλλὰ συγγινώ-
σκειν, εἰ τι ἀπλοῦστερον πεποιτήκαμεν διὰ τὴν ἑλευ-
θερίαν τῆς χάριτος, καὶ δέξασθαι νικηθῆναι μᾶλλον
καλῶς, ἢ νικῆσαι κακῶς, τῷ ἀντιθῆναι τῷ Πνεύ-
ματι (83).

II. EYΔOXIQ ΠHTOPI (84).

Post Basilii mortem scriptam esse hanc epistolam constat; eaque non longo post tempore videtur scripta Eudoxio, qui Eudoxii alterius, celeberrimi rhetoris, erat filius, et rhetor ipse.

Ἐρωτῆς πῶς τὰ ἡμέτερα. Καὶ λίαν πικρῶς (83). C
Βασίλειον οὐκ ἔχω, Καίσαριον οὐκ ἔχω, τὸν πνευμα-
τικὸν ἀδελφὸν καὶ τὸν σωματικόν (86). Ὁ πατήρ
μου καὶ ἡ μητὴρ μου ἐγκατέλιπόν με, μετὰ τοῦ
δαδιδ φθέγγομαι (87). Τὰ τοῦ σώματος πονηρῶς
ἔχει, τὸ γῆρας ὑπὲρ κεφαλῆς, φροντίδων ἐπιπλοκαί,
πραγμάτων ἐπιδρομαί, τὰ τῶν φίλων ἀπιστία, τὰ τῆς
Ἐκκλησίας ἀποίμαντα. Ἐβῆρει τὰ καλὰ, γυμνὰ τὰ
κακὰ, ὁ πλοῦς ἐν νυκτὶ (88), πυρὸς οὐδαμοῦ, Χρι-
στὸς καθάουδει. Τί χρὴ παθεῖν; μία μοι τῶν κακῶν
λύσις, ὁ θάνατος. Καὶ τὰ ἐκατόθεν μοι φοβερά, τοῖς
ἐντεῦθεν τεκμαιρομένω.

⁸⁷ Psal. xxvi, 10.

(80) Οὐδὲ τοῦτον... ἔχοι. Ita cod. Reg. In edit. D
οὔτε τοῦτον... ἔχει.

(81) Οὐδενδὸς ἀξίους. Ita cod. Reg., Montac.,
Morel. et Combef. In edit. οὐδενδὸς ἀξίων.

(82) Ὑπ' ἄλλου μὲν κινουμένη. Ita cod. Reg.,
Montac., Morel. et Combef. In edit. ὑπ' ἄλλου μὲν
κινουμένη, quod Bill. : atque ab alio accusata. Mox,
δ συμβουλευώ. Cod. δ συμβουλεύω.

(83) Τῷ ἀντιθῆναι τῷ Πνεύματι. In edit. qui-
busdam legitur τῷ ἀντιβαίνοντι Πνεύματι, quam
obnitente Spiritu male vincere.

(84) Alias XXXIX. Anno 375 scripta. — Εὐδο-
ξίω ῥήτορι. Cod. Pass. Φιλαγρίω. Sic et Combef.
Ad quem, inquit, et xxx huic pene genuina. Vera
itaque haec ex cod. Reg. inscriptio; sed nos cur ipsi
obtemperemus Combellisius non persuadet; imo ne

nem invadere. Nam hoc quoque objicere, specio-
sius quodam modo fuerit. Mithi vero ad hoc simplex
et facilis est oratio. Nos, nec alium quemdam, ex
iis qui criminis alicujus rei sunt, incognita causa
dimittimus, ne si arctissima quidem amicitia nobis
conjunctus sit, nobilitateque insignis (neque enim
Deo et ecclesiastica lege quidquam venerabilius est),
nec hunc dimitemus. Verum si quis aliquid habet
quod eum accuset, te praesente, simulque judicante,
si ita libuerit; sin minus, absente quoque,
nobis iudicibus exploratus, si quidem innocens
inventus fuerit, etiamsi servus sit, absolvatur.
Nam et servorum et herorum idem est pater ac
Deus, nec dignitatibus jus definitur: si vero
convictus fuerit, a proprio peccato condemnabitur.
Ita fiet, ut nec lex violetur, nec defuncto ignomi-
nia inferatur (nam de me fortasse nihil curandum
est, utpote nullius pretii homine), et tu improbam
suspicionem fugias, quasi ob id quod a nobis fide-
que sana abhorreas, haec, versute potius quam
generose, machineris; atque alio movente in aliud
impetum detorqueas. Quod quidem, si me monito-
rem audieris, non facies, quia nec sanctum, nec
honestum est: neque, contemptis nostris legibus,
ad externas confugies, ac nobiscum pertinacius
contendes: verum ignosces, si quid propter gra-
tiae libertatem simplicius fecimus, potiusque habe-
bis honeste vinci quam male vincere, nimirum
Spiritui obsistendo.

LXXX. EUDOXIO RHETORI.

Quæris quo statu res nostræ sint. Admodum
acerbo. Basilium non habeo, Cæsarium non habeo,
hoc est, spiritalem fratrem et corporeum. Pater
mens et 73 mater mea dereliquerunt me ⁸⁷, ut cum
Davide loquar. Corpus ægrum est, senectus caput
premit, curæ aliæ aliis intexuntur, incursant nego-
tia, infidi amici, Ecclesiæ res pastore et guberna-
tore carent. Pereunt bona: nuda et aperta sunt
mala: navigatio in nocte, fax nusquam; Christus
dormit. Quid faciam? Una mihi malorum depulsio,
mors. Ac res etiam alterius vitæ mihi formidolose
sunt, ex hujus vitæ rebus conjecturam ducenti.

illi adhæreamus, inter plurima unum in primis
obstat, quod, licet diversis temporibus, verisimile
non sit Gregorium eadem iterum Philagrio scri-
pississe.

(85) Καὶ λίαν πικρῶς. Legendum vellent non-
nulli val λίαν, vel κακῶς καὶ λίαν πικρῶς, utique
admodum, vel malo et admodum acerbo.

(86) Τῷ σωματικόν. Cod. Pass., Montac., Mo-
rel. et Combef. τὸν σαρκικόν, et carnalem.

(87) Φθέγγομαι. Cod. Pass., Montac. et Combef.
φθέγγομαι.

(88) Πλοῦς ἐν νυκτὶ. Ita cod. Pass. et Combef.
In edit. ἐν τῇ νυκτὶ. Mox, πυρὸς οὐδαμοῦ. Per
hæc verba alludit, ait Billius, ad faces illas quæ ex
sublimibus speculis lucem navigantibus ostendunt.

LXXXI. GREGORIO NYSSENO.

ΠΑ'. ΓΡΗΓΟΡΙΩ ΝΥΣΣΗΣ (89).

Gregorium Nyssenum in peragrandis et componendis variarum provinciarum Ecclesiis vitæ suæ partem non penitentiam, ex quo creatus fuit episcopus, constat posuisse. Propterea Gregorius Nazianzenus illum consolans lædido tot peregrinationum affectum et δυσχεραίνοντα, ut ait, τῇ περιόδῳ, soli comparat, qui, orbem terrarum radiis suis illustrans, assidue circumcursat; comparat et stellis erraticis, quarum τὸ πλάνον ἐναρμόνιον: ipse namque veræ in Jesum Christum pietatis causa episcopus pulsus sede sua, propriaque carens Ecclesia, huc illuc exsul, extorris, quosunque utilitas Ecclesiarum vocaret, eo se conferebat. Vide argumentum quod Casaubon præmisit notis in epist. Greg. Nyss. ad Eustathiam. Nobis hæc epistola convenire magis videtur legationi illi quam Nysseno, an. 379. concilium Antiochenum demandavit.

Locorum circuitu angeris, tibi que instabilis esse videris, quemadmodum ligna quæ aquis feruntur. Absit, vir eximie, absit ut ita affectus sis. Horum enim cursus coactus est, tuus autem circuitus Deo gratus et acceptus: fixumque tibi ac stabile est multis prodesse, quamvis loco minime fixus sis. Nisi vero quis solem accuset, quia in orbem currit radios spargens, atque omnibus rebus, quæ obit, vitam afferens; aut etiam inerrantes stellas laudans, planetas vituperet, quorum error quoque ipse compositus est atque concinnus.

LXXXII. ALYPIO.

Si Alypium, ad quem jam epistolam LXI scriptam vidimus, eum ipsum esse cui sequeus scribitur, conjicias, a vero forsitan non aberraveris. Cum autem ait hanc primam epistolam se scribere Alypio, sic intelligendum, quia epistola LXI Aërio quoque scripta erat. Præterea hæc epistola LXXXII prima deprecatoria est epistola; prima, inquam, qua alicui ab Alypio postulat. Is vero Alypius idem ille esse videtur, quem Gregorius epistola CCVII, alias CXLVI, patriæ decus atque ornamentum appellat. A patria aberat Gregorius quando hanc scripsit epistolam, rogans Alypium ut familiam suam tueretur, defensore carentem: familiam nostram, quæ apud vos est. Quæ verba significant tunc in Cappadocia versatum Alypium, et absuisse Gregorium, quem tunc credibile est Constantinopoli versatum fuisse.

Primam tibi hanc et epistolam scribo, et deprecationem offero; eoque etiam nomine æquum fuerit ut a te id consequar, quod me velle significo. Quid autem me velle significo? familiam nostram, quæ apud vos est, violentis, ut audio, incursibus dilaniat bellus ille Palladius, nec qui succurrat, ullus est. Recte igitur feceris, si ipsius, non modo præsentis viro, sed multo etiam magis absente, curam gesseris: ut ne, propterea quod desint qui injuriam prohibeant, res omnino labefactæ atque collapsæ intereant, ac ne ipsis etiam pugnantibus quiddam lucri esse possit, cum præmium certaminis non habent.

LXXXIII. EIDEM

Laudans studium Alypii erga domum suam Gregorius, animos addit, ne postea defatigetur.

Quod rerum nostrarum curam geras, laudo.

(89) Alias XXXIV. Scripta anno circiter 380.

(90) Κατὰ Θεὸν ἡ περίοδος. Combef. : Religiosus ex pietate circuitus. Ubique Bill. κατὰ Θεὸν reddit : Deo placens et acceptus.

(91) Στείρω τῆρ ἀκτίνα. Bill. : radios fundens.

(92) Alias CXLVIII. Scripta eodem anno 380.

(93) Ἀπαγγέλλω. Ἀπαγγέλλω. Ita cod. et Combef. In edit. ἐπαγγέλλω. Ἐπαγγέλλω, etc., quod Bill. : Me ea de quibus narras a te consequi æquum fuerit. Quid autem narro?

(94) Σπαρδῶσαι τῆρ ἡμετέραν, etc. Combef. : Disturbat ac diripit violentis insultibus nostram, quæ apud vos est, familiam. Τῆρ παρ' ὀμν. Tillemont. : Domum quæ jurisdictioni vestræ subjacet.

(95) Βίαιοις ἐρόδοις. Ita cod. Reg. ac Combef. ; sicque legit Bill. In edit. βίαιοις deest.

Δυσχεραίνεις τῇ περιόδῳ, καὶ ἀστατεῖν σεαυτῷ φαίνῃ, καθάπερ τῶν ξύλων ἂ καθ' ὕδατων φέρεται. Μηδαμῶς, ὦ θαυμάσιε, μὴ οὕτως ἔχε. Τῶν μὲν γὰρ ἀκούσιος ἢ φορὰ, αὐτὸ δὲ κατὰ Θεὸν ἡ περίοδος (90), καὶ πάγιον τὸ τοῦ πολλοῦς εὐ ποιεῖν, κἂν εἰ μὴ τόπω πετῆρος. Εἰ μὴ καὶ τὸν ἥλιον αἰτιώτῳ τις, ὅτι περιτρέχει σπείρων τὴν ἀκτίνα (91), καὶ πάντα ζωογονῶν ὅσα ἐπέρχεται. ἢ καὶ τῶν ἀστέρων τοῦς ἀπλανεῖς ἐπαινῶν, κακίῳ τῶς πλάνητας, ὧν καὶ τὸ πλάνον ἐναρμόνιον.

ΠΒ'. ΑΛΥΠΙΩ (92).

Πρώτη σοι ταύτην καὶ ἐπιστολὴν γράφω, καὶ προσάγω πρεσβείαν, ὥστε δίκαιος ἂν εἴην καὶ κατὰ τοῦτο τυχεῖν σου περὶ ὧν ἀπαγγέλλω. Ἀπαγγέλλω (93) δὲ τί; σπαρδῶσαι τὴν ἡμετέραν (94) οἰκίαν τὴν παρ' ὀμν, ὡς πυνθάνομαι, βίαιοις ἐρόδοις (95) ὁ καλὸς Παλλάδιος, ὁ δὲ βοηθήσων οὐδεὶς. Καλὸν σὺν ἐστὶ (96) σοι μάλιστα μὲν καὶ παρόντος κήδεσθαι τοῦ ἀνδρός, πολλῶν δὲ πλέον ἀπόντος· ὡς καὶ μὴ παντάπασιν οὐχεται (97) διασφαρέντα καὶ διαφθύνετα τὰ πράγματα, κατὰ πολλὴν τοῦ καλῶς σοντος ἐρημίαν, καὶ μὴδὲ τοῖς μαχομένοις αὐτοῖς (98) ἢ τι πλέον, τὸ εἶθον οὐκ ἔχουσι τοῦ παλαίσματος.

ΠΓ'. ΤΩ ΑΥΤΩ (99).

Ἐπαινῶ (1) ὅτι κήδη τῶν ἡμετέρων. Ἐτι ἐπαινῶ

(96) Καλὸν σὺν ἐστὶ. Combef. versionem sequimur. Reddit Bill. : Recte igitur feceris, si ipsius non modo presentis, sed multo etiam magis absentis, curam gesseris.

(97) Οὐχεται. Ita cod. Reg. In edit. οὐχίσθεται.

(98) Αὐτοῖς. Illic quiddam in Græco desiderari Bill. videtur. Putem, ait Combef., συμπερου, quod reddit Bill. : Ipsis hoc conducit, qui præmium certamine majus haudquaquam habent. Alio modo Combef. καὶ μοι ὅς, καὶ τοῖς μαχομένοις αὐτοῖς, ὁ πλέον, etc. : Hanc mihi gratiam facito, iisque ipsis quibus pugnatur, quibus nihil majoris æmulationis ac laboris, quam qua lucta funguntur.

(99) Alias CXLIX. Scripta eodem tempore.

(1) Ἐπαινῶ. Cod. Reg. Ἐπαινῶν. Verit Combef. Laudo quod nostros nostraque cures. Mox, ἐτι. Ita cod. Montac., Morel. et Combef.

ἐὸ καὶ γνωρίσαι δι' ἐπιστολῆς ἡμῖν, ὅτι τοῦτο ποιεῖς. Ἄ Τὸ μὲν γὰρ τῷ δικαίῳ χαρίζῃ, τὸ δὲ ἡμῖν. Ἄλλ' ὅπως μὴ ἀποκάμνης ἡμῖν καὶ πρὸς τὸ ἐξῆς εὐ ποιῶν· ἀεὶ δὲ τι φαίνοιο τῇ σπουδῇ προστιθείς, ἵνα σε καὶ πλέον (2) θαυμάζωμεν. Ὁ δὲ υἱὸς Εὐφῆμιος, οὕτω μὲν πάρεστιν, ἐλπίζεται δὲ, καὶ οἶμαί σοι μὴ πολλοῦ πόνου δεήσειν, εἰ παραγένοιτο.

ΠΔ'. Τῷ ΑΥΤῷ (5).

Petit ab Alypio ut Fortunato, in quibus ipse indiguerit, consultum velit.

Φορτουνάτος, ὁ τὴν ἐπιστολὴν ἐγχειρίζων σοι, φίλος καὶ οικεῖός ἐστιν (4) ἡμέτερος· εἰ δὲ δεῖ προσθήκης τινὸς, καὶ διάκονος τῶν ἐπαινουμένων (5). Ταῦτα εἶδε σε μαθεῖν παρ' ἡμῶν. Ἐξέλλει δὲ οἶδ' ὅτι παρὰ σεαυτοῦ προσθήσεις, τὸ οικεῖως ὄρῃ τὸν θυδρα καὶ κηδεμονικῶς, ἐν οἷς ἂν δέηται τῆς σῆς εὐλαθείας. Ὡς δ' ἐν τούτῳ εὐ ποιήσης, εὐεργετήσων εἰ ἡμᾶς (6).

ΠΕ'. Τῷ ΑΥΤῷ (7).

Rogat ut Lucianum hilari oculo aspiciat, ipsique curam domus cognatorum suorum demandet.

Οικειώσαι τὰ ἡμέτερα, ὥσπερ οὖν καὶ προλαθὼν οικειώσω, καὶ δι' ἔργων τοῦτο δεδήλωκας. Οικειώσῃ δὲ, τὸν ἀγαπητὸν ἀδελφόν, καὶ συμπρεσβύτερον ἡμῶν Λουκιανόν, τὰ τε ἄλλα ἡδέως ὄρῃ ἀξίων, καὶ προτρεψάμενος κήδεσθαι τῆς αὐτοῦ τῶν συγγενῶν ἡμῶν οικίας· ἐπειδὴ σὺν Θεῷ καὶ τὰ πράγματα πάρας Διαβὸς δεξιδόν, κρίσαι τε ἡμετέρα (8) καὶ φιλανθρωπία τῷ Κρηίττωτος.

ΠΓ'. Τῷ ΑΥΤῷ (9).

Alypium necnon et sororem ad votum et precationem invitat Gregorius.

Ὅσα τυραννεῖς ἡμᾶς ἐκ φιλίας! Διακινεῖται ἡμῖν ἐὸ δόγμα τὸ περὶ τὰς εὐχάς· καὶ τοὺς χλαινοφόρους (10) ἐγκρίνομεν. Οὕτω μὲν τοσούτον παρανομοῦντες (11), ὅσον οἱ δεῖνοι τὰ ἱρωτικά παρ' Ἑλλήσιν. Οὐ γὰρ θύουσι μόνον, ὡς Θεῷ, τῷ πάθει, ἀλλὰ καὶ τοῖς ὄρκοις (12) συγγνώμην νέμουσι, τοῖς δὲ ἱρωταί. Εἰ δὲ τι καὶ (13) παρανομοῦμεν, ὅτι διὰ φίλων πάσχομεν, τοῦτο οὐχ ἀμαρτάνοντες. Ἦκε

Præterea, quod te hoc facere, nobis per litteras significes, laudo. Illud enim justitiam tribuis, hoc nobis. Verum noli de nobis bene merendo deinceps defatigari; sed tuo erga nos studio cumulum aliquem subinde addas, quo majorem tui admirationem concipiamus. Filius autem Euphemius nondum adest, sed spes est eum brevi aditurum; nec magno, ut optiior, tibi labore opus erit, si accesserit.

LXXXIV. EIDEM.

Fortunatus, qui hanc tibi epistolam reddit, amicus et familiaris noster est: ac, si aliquid præterea addendum est, probus et laude dignus diaconus. Hæc te a nobis discere oportebat. Alia autem, quin a teipso adjicias, non dubito; hoc est, ut eum benevolenti animo conspicias, eique, quibus in rebus pietate tua et ope indiguerit, consultum velis. Certe quidquid in eum beneficii contuleris, eo nos affecturus es.

LXXXV. EIDEM.

Res nostras amplectere, tuasque existima, quem admodum et prius amplexus es, idque re ipsa perspicuum fecisti. Amplecteris etiam, si dilectum fratrem et compresbyterum nostrum Lucianum, cum cæteris in rebus læto atque hilari oculo aspicias, tum eum moneas et hortaris, ut domus cognatorum nostrorum, quæ illic est, curam gerat: quandoquidem divini numinis favore negotia prosperum finem habuerunt; quod tum ob nostrum iudicium, tum ob Dei benignitatem cortigit.

75 LXXXVI. EIDEM.

Heu! quam nobis ex amicitia vim inferis! De votis ac precibus nobis dogma movetur: et paludatos admittimus. Qua tamen in re non tam graviter peccamus, quam qui apud gentiles rerum amatoriarum perituli sunt. Nam illi non modo huic affectui, tanquam Deo, sacra faciunt, verum etiam perjuriis ob amorem conceptis veniam tribuunt. Quod si quid etiam delinquimus, tamen quis ob

(2) Ἴνα σε καὶ πλέον. Cod. Reg. ἵνα σε καὶ μάλλον.

(3) Ἀίας CLl. Scripta eodem tempore.

(4) Οικεῖός ἐστιν. In edit. deest totum.

(5) Διάκονος τῶν ἐπαινουμένων. Probus et laude dignus diaconus. Sic etiam intellexit Tillemont.; etiam nonne potius: *Rerum vel personarum laude dignarum minister?*

(6) Εὐεργετήσων εἰ ἡμᾶς. Ita cod. et Combef. In edit. εὐεργετήσας ἡμᾶς, quod Bill. eo nos affecteris.

(7) Ἄλλας CLll. Scripta eodem tempore.

(8) Κρίσαι τε ἡμετέρα. Legendum proponit Bill. κρίσαι τε ἡμετέρα, tam ob testrum iudicium.

(9) Ἄλλας CL. Scripta eodem tempore.

(10) Τοὺς χλαινοφόρους. Χλαῖνα, summa vestis est quæ pro tempore sumitur ad ventos, pluviam, frigoris depellendum. Hinc sane χλαινοφόρος red-

dit Combef., qui lanam gestent. Quod frigoris, inquit, ventorumque ἀμυντήρος, superinjecta vestis crassior, allusio sit ad hiemem, per cuius tempestatem, vel ea non satis sedata, Alypius a Gregorio ad festum rotaque invitetur, sive ipse potius ultro accurrat. Est etiam χλαῖνα quoddam genus vestis militaris, vel magistratus insignis, quo sensu accepisse videtur Bill. Quinam sit genuinus epistolæ sensus non satis liquet, eamque claravi minus ac nitidam non immerito dixerim.

(11) Παρανομοῦντες. Montac. παρανομοῦνται, Non tam graviter peccant.

(12) Τοῖς ὄρκοις, perjuriis. « Nimum, ait Combef. Melius juramentis. »

(13) Εἰ δὲ τι καὶ. Ita cod. Reg. ac Combef. In edit. deest καὶ. Mox, pro παρανομοῦμεν, Montac. et Morel. παρανομοῦσιν.

amicitiam id nobis accidit, in hoc minime peccamus. Veni igitur, si lubet, veste mutata, quo utrumque nobis se optime habeat, nempe ut et te potiamur, nec tamen a dogmate aberremus. Sin minus, omnino quoque paludatus. Quod si quis propterea nos violatæ legis reos agat, hactenus rhetorem agemus, ut te ex eorum, qui votam ac precesiones celebrant, non autem ex eorum, qui invitati sint, numero esse dicamus. Quod si quis nostrum hanc causam minime accipiat, quid ad hæc dicturus est? Ut orphanum te invitamus. Sic sane vim quoque asferes, quandoquidem tuum est tempus, tua occasio. Tertium autem, quod et maximum, illud erit: tibi nos ad votum et precesionem invitanti, etiam voti precumque participem esse licet. Atque ad hunc modum rhetorica vafricitie utentes te suscipiemus. De sorore autem, quod accesserit, nemo nos criminabitur: quin potius, et illam, et nos, nisi accesserit. Itaque ipsa sane ultro ac sponte sua veniat. Tu vero exorari te sine ut venias, partim auctoritate nostra, partim oratione fretus, ut jucundiorē nobis concionem reddas: quandoquidem tibi, Deo juvante, ea, quæ ad ventrem spectant, satis copiose procurata sunt, vel potius modo orphanis consentaneo, atque, ut sic dicam, ut valde preces vota que concedet, generosoque animi proposito.

76 LXXXVII. PHILAGRIO.

ΠΖ. ΦΙΛΑΓΡΙΩ (24).

Ardens visendi Philagrii desiderium, quo tenenti se ait Gregorius, et ad quem sine ulla cunctatione occurrisset, ut afflicta valetudo impedimento fuisset, argumento est hanc epistolam primam esse ex his quas Constantinopoli in patriam reversus scripsit. Abdicata sede Constantinopolitana, Theologus Nazianzum sese receperat, cuius loci Ecclesiam relinquere meditabatur. Quod resciciens Philagrius scripsit Gregorio, periculosum esse Ecclesiam relinquere. Cui respondens Gregorius, primum se excusat Philagrio quod eum peregre reversus non viserit; deinde rationes exponit cur Constantinopolitana sede se abdicavit; quod nimirum Jesus et fractus esset, cum invidia et cum episcopis concertans. Quæ profecto nisi de Constantinopolitana Ecclesia intelligi non possunt. Quæ autem sequuntur: quod si Ecclesiam, ut scribis, relinquere periculosum est, hæc si de Ecclesia Nazianzena, non quam deseruerat, sed quam deserere Theologus meditabatur, intelligas, ut videntur intelligenda, forte lites eruditorum de hac epistola componas, difficultatesque dissolvas.

Quod mutuo congressu frui nequeamus, eadem utriusque causa est impedimento. Nam et te corpus exercet, ut exercet, ne quid amplius dicam: et me scito admodum afflicta esse valetudine. Alioqui nihil, optime scias, prius habuissem, cum peregre redirem, quam ut sine ulla cunctatione ad te accurrerem, teque complecterer, ac de propositis rebus in consilium adhiberem virum amicum et pru-

(14) *Ἦξε οὖν, εἰ μὲν βούλει.* Ita cod. Reg. At Combef. ἦξε οὖν ἡμῖν, εἰ μὲν βούλει. In edit. ἦξε οὖν ἡμῖν, εἰ βούλη. Montac. et Morel. delect oὖν ἡμῖν.

(15) *Καὶ τὸ τοῦ δόγματος μὴ διαμαρτεῖν.* Ita cod. Reg. et Combef. In edit. καὶ τοῦ δόγματος μὴ διαμαρτεῖν.

(16) *Τίς ἐξ ἡμῶν.* In cod. desunt ἐξ ἡμῶν.

(17) *Ὅπως μὲν δὴ.* Cod. οὕτως μὲν οὖν.

(18) *Σὺς δὲ καιρός.* Ita cod. Reg., Montac., Morel. et Combef. In edit. σοὺς δὲ καιρός: quod Bill. non reddidit. Combef.: *Tibi vacat, per tempus licet.*

(19) *Παραγενομένης.* Ita cod. Reg., Montac. et Morel. In edit. μὴ παραγενομένης: vertitque Bill.: *Quod ea minime accesserit, et hæc versio Combef. non displicuit. Significat enim, inquit, Gregorius non admodum congruum ut et soror veniat, nec suo venturam hortatus: cui tamen, si velit, venire sit liberum.*

(20) *Εἰ μὴ παραγένοιτο.* Ita cod. Reg., Montac.,

οὖν, εἰ μὲν βούλει (14), μεταμφιασάμενος, ἴν' ἀμφοτέρω ἡμῖν ὡς κάλλιστα ἔχη, καὶ τὸ σοῦ τυχεῖν, καὶ τὸ τοῦ δόγματος μὴ διαμαρτεῖν (15). Εἰ δὲ μὴ, καὶ ἀπὸ τῆς χλιανδὸς πάντως. Κἄν τις ἡμᾶς διώκη παρανομίας, ἀκρι τοῦτου γε ῥητορεύσομεν, ὅτι τῶν ἐπιτελούντων εἰ τὴν εὐχὴν, οὐ τῶν καλουμένων. Ἐάν δὲ τοῦτο τις ἐξ ἡμῶν (16) μὴ προσδέξηται, εἰ πρὸς ἐκεῖνο ἐρεῖ; ὡς ὄρφανὸν καλούμεν σε. Ὅπως μὲν δὴ (17) καὶ τυραννήσει, ἐπειδὴ σὺς δὲ καιρός (18). Τρίτον δὲ δὲ καὶ μέγιστον, ἔξεστι σοὶ καὶ ὡς ἐπ' εὐχὴν ἡμᾶς καλοῦντι, μετασχεῖν τῆς εὐχῆς. Σὺ μὲν οὖν οὕτως εἰσδεξόμεθα ῥητορεύοντες. Ὑπερ δὲ τῆς ἀδελφῆς ἡμᾶς οὐδεὶς εὐθυσὶ παραγενομένης (19), ἀλλ' ἐκ τοῦ ἐναντίου κάκεινῃ καὶ ἡμᾶς, εἰ μὴ παραγένοιτο (20). Ὅπως ἢ μὲν αὐτόκλητος ἤκατό· σὺ δὲ παρακλήσο καὶ ἀπάντησον, τὸ μὲν τοι (21) ἡμῖν θαρρήσας, τὸ δὲ τῇ εὐχῇ, ἵνα καὶ φαυροτέραν (22) ποιήσῃς ἡμῖν τὴν πανήγυριν· ἐπειδὴ σοὶ οὖν θεῶ. ἱκανῶς τὰ περὶ τὴν γαστέρα ψικονόμηται, μᾶλλον δὲ ὄρφανικῶς, καὶ ἐν οὕτως εἶπω, λίαν εὐκτικῶς καὶ γενναίως (23).

Μετὰ τὴν ἐπιτέλειαν τῆς ἐπιστολῆς, ἡμεῖς ἐπιτελοῦμεν τὴν εὐχὴν, ἵνα καὶ φαυροτέραν ποιήσῃς ἡμῖν τὴν πανήγυριν· ἐπειδὴ σοὶ οὖν θεῶ. ἱκανῶς τὰ περὶ τὴν γαστέρα ψικονόμηται, μᾶλλον δὲ ὄρφανικῶς, καὶ ἐν οὕτως εἶπω, λίαν εὐκτικῶς καὶ γενναίως (23).

Τοῦ μὲν μὴ δύνασθαι ἡμᾶς συγγενεῖσθαι ἀλλήλοις ταυτὸν αἰτίον ἀμφοτέρω. Σοὶ τε γὰρ χρῆται τὸ σῶμα, ὡς χρῆται, ἵνα μηδὲν λέγω πλέον· ἐμὲ τε ἴσθι λίαν ἔχοντα πονηρῶς (25). Οὐ γὰρ ἂν ἔκνησα πρὸ πάντων ἐπανήκων ἐκ τῆς ἀποδημίας (26), εὐ τοῦτο ἐπίστω, καὶ προσδραμεῖν σοὶ, καὶ περιπτύξασθαι, καὶ συμβούλῃ χρῆσασθαι περὶ τῶν προκειμένων ἀνδρὶ καὶ φίλῳ, καὶ συνετῷ, καὶ ὑψηλῷ τῆς εὐσέβειαν. Ὁ δὲ λειπόμενον

Morel. ac Combef. In edit. εἰ παραγένοιτο, quod Bill. si adesses.

(21) *Ἀπάντησον, τὸ μὲν τοι.* Ita unus cod. Alter ἀπάντησον τὸ μὲν τι. In edit. ἀπάντησαι, τὸ μὲν τοι.

(22) *Φαυροτέραν.* Cod. Reg. σφοδρότεραν, αλατριότεραν.

(23) *Ἄλας εὐκτικῶς καὶ γενναίως.* Ita cod. Reg., Montac., Morel. ac Combef.: sicque Gregorium scripsisse conjecit Bill., ut alludat ad superiora. In edit. λίαν εὐκτικῶς καὶ γενναίως, quod Bill.: *Valde ad sanitatem accommodato et egregio.*

(24) *Alias LXV. Scripta anno 381 labente, vel ineunte 382.*

(25) *Ἄλας ἔχοντα πονηρῶς.* Cod. Reg. μοχθηρῶς. Alt., Montac. et Morel. πᾶσι πλέον ἔχοντα μοχθηρῶς, πρᾶς omnibus argummosa esse valetudine.

(26) *Ἐκ τῆς ἀποδημίας.* Cod. Pass. ἀπο τῆς ἐποδημίας.

ἦν, τὸ δὲ γραμμάτων ὀμιλεῖν ἡμᾶς ἀλλήλοις, τοῦτο ἔποίησας μὲν αὐτοῦ εὖ ποιῶν, ποιῶμεν δὲ καὶ ἡμεῖς. Οὐ μικρὰ ἡμῖν ἔστιν οὐδὲ μικροῦ λόγου (27) περὶ ὧν ἐπιστάλλεις· ὅθεν οὐδὲ αὐτοὶ παρέρργως οὐδὲ βαθμῶς ταῦτα διασκηψάμενοι, ἀλλὰ καὶ λίαν ἐπιμελῶς ἐπὶ τὴν κρίσιν ταύτην προσελθῶμεν (28). Κακῆκαμεν ἀγωνιζόμενοι πρὸς τὸν φθόνον, καὶ τοὺς ἱεροὺς ἐπισκόπους τὴν κοινὴν ὁμόνοιαν διαλύοντας, καὶ τῶν ἰδίων φιλονεικῶν τὸ τῆς πίστεως πάρεργον ποιούμενους. Διὰ τοῦτο ἐγνωμεν πρῶμυαν κρούσασθαι (29), τὸ τοῦ λόγου, καὶ εἰς ἡμᾶς αὐτοὺς συσταλῆναι, ὥσπερ τὸν ναυτὸν φασιν ἰχθῖν (30), ὅταν χειμῶνος αἰσθάνηται, καὶ τοὺς μὲν ἄλλους ὄρῃν πόρρωθεν βαλλομένους καὶ βᾶλλοντας, αὐτοὶ δὲ (31) πρὸς τὰ ἐκείσε μετασκευάζεσθαι. Εἰ δὲ τὴν Ἐκκλησίαν καταλιπεῖν ἐπικίνδυνον, ὡς γράφεις, ποίαν; Β; εἰ μὲν τὴν ἡμετέραν, χάγῳ φημι, καὶ ὀρθῶς λέγεται (32)· εἰ δὲ τὴν μηδὲν προσήκουσαν, μηδ' ἐπιχειρήσαν ἡμῖν, ἀνεύθυναι. Ἄλλ' ὅτι ἐπιμελήθημεν χρόνον τινα, τοῦτ' κρατούμεθα (33); πολλοὶ καὶ ἄλλοι κρατηθεῖεν ἂν, ὅσοι ξένων ἐπιμελήθησαν. Καὶ τάχα τὸ μὲν καμῖν ἐμμοισθον, τὸ δὲ ἀπειπεῖν (34) οὐχ ὑπεύθυνον. Μηδὲν οὖν δεῖσθαι περὶ ἡμῶν τοῦτου γε ἕνεκεν· ἀλλ' ἐκείνο μᾶλλον, μὴ τι βλαπτώμεθα.

Offere culpa caret. Quamobrem non est cur tu hoc potius, ne quid detrimenti patiamur.

ΠΗ'. NEKTARIO ARCHIEPISCOPO ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ (35).

Doctissimus Cotelierius, vir de Graecis litteris bene meritus, descriptam ex Regis codicibus epistolam hanc vulgavit in notis ad epistolam Barnabae (36). Cum autem Nectario recens in Constantinopolitana sede collocaio scripta sit, prior esse videri possit, quam Gregorius post abdicationem suam scripserit, vel certe inter primas, adeoque vel exeunte anno 381, vel inuenite 382.

Ἔδει τὸ βασιλεῖον ἀγαλμα τὴν βασιλῖδα πᾶν κρομαῖν. Διὰ τοῦτο σε μὲν, ὡς ἐπρεπεν, ἐπικώλιπον ἔχει μὲν τῶν ἀρετῶν, καὶ τῶν λόγων, καὶ τῶν ἄλλων κατὰ, οἷς ἡ θεὰ σε χάρις ἀξιοπρεπῶς καταπλούτισεν. Ἡμᾶς δὲ ἀπεσκευάλοισ καὶ ἀπέρρωψεν, ὥστανε συρφετόν τινα, καὶ ἄγνην, καὶ κῦμα θαλάσσιον. Ἄλλ' ἐπειδὴ τὰ τῶν φίλων κοινὰ, κοινοποιούμεναι μὲν ἐγὼ τὴν σὴν εὐπράγταν, καὶ τῆς τε δόξης

(27) Οὐδὲ μικροῦ λόγου. Montac. et Morel. οὐδὲ μικρολόγου, nec hominis qui in minima quaeque inquiri.

(28) Προσληθῶμεν, processimus. Ita cod. Reg., Montac., Morel. et Combef. At cod. Pass. προσληθῶμεν καὶ κακῆκαμεν. Edit. ἐληθῶμεν.

(29) Πρῶμυαν κρούσασθαι. Ita cod. Reg. et Combef. Sic in orat. De laud. Basilii legitur, πρῶμυαν ἐκρουσάμην. In edit. πρῶμυαν διακρούσασθαι. Πρῶμυαν κρούσασθαι, remigationem ad puppim convertere. Metaphora ducta a remigibus qui, proram in remigando pulsantes, puppim rursus pulsant, cum navim convertunt. Hoc adagium iis quadrat qui partes quas prius iuebantur, deserunt, atque in contrarium nituntur. Haec Bill.

(30) Ναυτὸν ἰχθῖν. De nautilo pisce sic Plinius scribit lib. ix, cap. xxvi: Inter praecipua miracula, qui vocatur nautilus, ab aliis pompilus, surpinus in summa aequorum pervenit, ita se paulatim subrigens ut emissa omni per fistulam aqua, veluti exoneratus sentina facile naviget. Postea duo prima brachia retorquens, membranam inter illa vitra te-

dentem, et sublimi pietate praeditum. Quod autem reliquum erat, nempe ut per litteras inter nos colloqueremur, hoc et ipse, ut par erat, fecisti, et nos quoque facimus. Ac nobis haudquaquam parva levisque momenti sunt ea de quibus scripsisti: proinde nec ipsi perfunctorie et negligenter, sed perquam accurate considerata re atque perpensa, ad hoc iudicium venimus. Fessi ac fracti sumus, cum invidia et cum sacris episcopis communem concordiam dirimentibus, fideique causam privatis contentionebus posteriorem habentibus, concertantes. Quocirca navigii proram, ut dici solet, convertere, nosque, quemadmodum nautilum piscem ferunt, cum tempestatem senserit, in nos ipsos colligere decrevimus: atque alios quidem eminus spectare mutuo se impetentes, ipsi autem ad alteram vitam convertere. Quod si Ecclesiam, ut scribis, relinquere periculosum est, quam tandem? Si nostram; recte dicitis, idemque ipse aio: si vero nihil ad nos attinentem, nec nobis assignatam, culpa vacamus. An idcirco tenemur, quia ipsius curam aliquantisper gessimus? Nimirum multi alii eadem ratione teneantur, quotquot nimirum extraneorum curam susceperunt. Ac fortasse laboribus quidem sua merces constat: officio autem ce-

LXXXVIII. NECTARIO ARCHIEPISCOPO CONSTANTINOPOLIS.

Oportebat ut regiam urbem regium decus exornaret. Ideo te quidem, sicut decet, sinu suo fovet atque complectitur, cum virtutibus et sermonibus, aliisque praeclearis quibus te divina gratia condigne locupletavit. Nos vero expulsi ac proiecti velut retrimenta et quisquilias, glumam et fluctus marinos. Verum quandoquidem res amicorum communes sunt, ego quidem tecum communico

nitatis extendit, qua velificante in auras caeteris subremigans brachiis, media cauda uti gubernaculo sese regit. Ita vadit alto Liburnicarum gaudens imagine, et si quid pavoris interveniat, hausta se mergit aqua. Mox, ὅταν χειμῶνος αἰσθάνηται. Bill. Cum hiemem senserit.

(31) Αὐτοὶ δὲ. Cod. Reg. αὐτοὺς δὲ. Mox, πρὸς τὰ ἐκείσε μετασκευάζεσθαι. Combef.: Ad alteram vitam commigrare, vel ad ea quae sunt avi futuri animam studiumque transferre.

(32) Ὀρθῶς λέγεται. Cod. Reg. et Pass. ὀρθῶς λέγεται, recte dicitur.

(33) Τοῦτ' κρατούμεθα. Ita duo codd. Regg., Montac., Morel. ac Combef. In edit. τοῦτο κρατούμεθα. In cod. Pass. τοῦτο deest.

(34) Τὸ δὲ ἀπειπεῖν. Sese autem abdicare. Bill. Facessere autem et concidere.

(35) Scripta anno 381 desinente, vel 382 invicente.

(36) Tom. I edit. Bat. p. 37, num. 91 [hujusce Patrologiae t. II].

felicitatem, suæque gloriæ particeps esse mihi A videor, necnon relictæ prosperitatis. Tu vero, sicut oportet, communes quoque habe nobiscum peregrinis tuis curas atque ærumnas hujus loci : nec solus id, quod suave est, consequere, juxta tragicos ; sed et labores ac molestias simul cum amico ex parte suscipe ; quo undique justus evadas, juste et ut par est, vivens amicitiaæ atque amicis. Ac apud te diuturnior maneat prospera fortuna, ut et magis bene facias ; imo tibi adsit stabilis atque perpetua post hujus sæculi prosperitatem, et transitam ad illius ævi felicitatem.

LXXXIX. BOSPORIO COLONIENSI.

Hæc epistola LXXXIX, al. CXLII, ante Bosporio scripta est quam Nazianzum desereret Gregorius, imo antequam, post reditum ex urbe Constantinopolitana, Nazianzenæ Ecclesiæ, cui pastorem præficere frustra conatus est, regimen susciperet. Ideo hic illam collocare visum est. Dixi conatum suisse Gregorium Nazianzenæ Ecclesiæ pastorem præficere, sed frustra. Bis namque delusus fuit ab episcopis, qui alium constituere recusabant, ut ad eam regendam tandem Gregorium compellerent. Hinc illæ Gregorii querelæ tum in epistolis, tum in carminibus, etiam adversus Bosporium, præulem alioqui Theologo conjunctionissimum.

Movet me tua invitantis diligentia. Mei autem B ipsius me magis puderet, si non ad te vera scriberem. Metui ne res nostræ finem haberent : ita me, et senectutis jam canæ, et communis mensæ, et jam inde a juvenili ætate susceptorum laborum 78 pudet, quod inferiore apud vos quam vel improbissimi ac sceleratissimi homines, loco sim, atque ab his, a quibus minime putavi, contemnar.

XC. PROCOPIO.

Querenti Procopio quomodo se res ejus haberent respondet Gregorius morbum adhuc infestum esse ; quibus verbis significare videtur, morbum, quo se affligi paulo ante scripserat Philagrio, adhuc perseverare. Ex quo merito colligitur hæc epistolam litteras ad Philagrium datas non longo subsecutam esse intervallo.

Ut res nostræ se habeant, sciscitaris. Cum quadam historia respondebimus. Legationem quamdam Athenienses apud Lacedæmonios obliisse C ferunt, cum tyrannide premerentur. Legationis porro hæc summa erat, ut boni et æqui aliquid ab eis impetrarent. Posteaquam autem e legatione redierunt, rogavit quispiam : Quo animo erga nos sunt Lacedæmonii ? At illi : Ut erga servos admodum benigno et humano ; ut autem erga liberos, perquam insolenti et contumelioso. Hoc igitur ipse quoque scribere possum. Humanus enim mitiusque nobiscum agit, quam cum rejectis et desperatis : durius autem quam cum iis qui Deo curæ sunt. Nam et morbus adhuc infestus est, et vehementi admodum dolore afficit, et amici nos

(37) Alias CXLII. Scripta paulo post superiorem.

(38) Αἰδοῦμαι σου τῆς κλήσεως τὸ φιλόπορον. Bill. : *Nominis tui industriam ac laboris amorem vereor.* Combef. : *Pudorem injicit tui invitantis séduktitas.*

(39) Δέδοικα μὴ πέρας, etc. Combef. : *Metui ne res nostræ ad extremum essent redactæ malorum.* Pro πράγματα, volunt Montac. et Morel. γράμματα.

(40) Ὑψ' ὧν ἤκιστα. Ita cod. Reg., Montac., Morel. ac Combef. ; sicque legit Bill. In edit. χάκιστα.

(41) Alias LVI. Scripta circa idem tempus. — Προκοπίῳ. Cod. Reg. Ἀνοσιῳ. Ita et Combef. ; sicque legitur in quibusd. edit.

μετασεῖν ἡγοῦμαι, καὶ τῆς ἄλλης εὐημερίας. Κοινῶν δὲ καὶ αὐτῶς, ὡς δεῖ, τῶν ἐνταῦθα φροντισῶν καὶ περιστάσεων τοῖς σοῖς ἀποδημοῖς· καὶ μὴ μόνος τὸ χρηστὸν ἀπολαθῶν ἔχει, τοῦτο δὴ τὸ τῶν τραγηθῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν πόνων ἐν μέρει συναντιλαμβανοῦ τῷ φίλῳ· ἵνα καθόλου δίκαιος ᾖ, δικαίως καὶ ἰσως διαιτῶν φιλήσῃ καὶ φίλοις. Καὶ σοὶ παραμῆνοι τὸ εὔπραγεῖν χρονώτερον, ὡς καὶ εὐδράσης κλεῖον, μᾶλλον δὲ ἀναφαίρετόν σοι προσητή καὶ ἀδύον, μετὰ τὴν ἐνταῦθεν εὐημερίαν ἐπὶ τὴν ἐκεῖ διάβασιν.

ΠΘ'. ΒΟΣΠΟΡΙΩ ΚΟΛΟΝΙΑΣ (37).

Αἰδοῦμαι σου τῆς κλήσεως τὸ φιλόπορον (38). Αἰσχυνομένην δ' ἂν ἐμαυτὸν πλέον, μὴ τ' ἀληθῆ γράφων. Δέδοικα μὴ πέρας (39) ἡμῖν ἔχη τὰ πράγματα· οὕτως αἰσχύνομαι τὴν ἐμὴν πολιάν, καὶ τὴν κοινὴν τράπεζαν, καὶ τοὺς ἐκ νεότητος πόνους, ἐλαττον παρ' ὡμῖν ἔχων καὶ τῶν κακίστων, καὶ ὕψ' ὧν ἤκιστα (40) ἂν ψήθητι ἀτιμαζόμενος.

Υ'. ΠΡΟΚΟΠΙΩ (41).

Πῶς ἔχει (42) τὰ πράγματα ἡμῖν, ἐρωτᾷς. Μετὰ τινος ἱστορίας ἀποκρινόμεθα. Ἐπρόσθετον Ἀθηναῖοι πρὸς Λακεδαιμονίους, φασὶν (43), ἦν ἔκτα ἐτυραννοῦντο. Ἡ πρεσβεία δὲ ἦν, γενέσθαι τι αὐτοῖς ἐκεῖθεν φιλόφρονον. Ὡς δὲ ἐπανήκον ἐκ τῆς πρεσβείας, ἐπειτα ἤρετό τις· Πῶς ἡμῖν (44) οἱ Λακεδαιμόνιοι ; οἱ δὲ, ὡς μὲν δούλοις (45) ἔφασαν λίαν χρηστῶς· ὡς δὲ ἐλευθέρους, λίαν ὀδρισιτικῶς. Τοῦτο γοῦν καὶ αὐτὸς ἔχω γράφειν. Πράττομεν γὰρ τῶν μὲν ἀπεγνωσμένων φιλοφρονώτερον· τῶν δὲ μελόντων θεῶν φορτικώτερον. Ἡ τε γὰρ νόσος παραλυτικῆ ἐστὶ, μᾶλλον δὲ λίαν λυσιπᾶ (46), οἱ τε φίλοι κακοῦντες οὐκ ἀνίστι, καὶ τὰ δυνατὰ βλάπτουτες.

Ἄλλ' εὐχου τὸ θεῖον εὐμενὲς ἡμῖν εἶναι· καὶ δυοῖν θάτερον, ἢ φευξόμεθα τὰ θεῖα πάντως, ἢ καρτερή-

(42) Πῶς ἔχει. Montac. et Morel. Πῶς ἐστὶ δέ.

(43) Φασὶν in cod. deest.

(44) Πῶς ἡμῖν. Cod. πῶς ἡμῖν, quomodo uel sunt erga vos Lacedæmonii ? Mox, οἱ δὲ non leguntur in eodem cod.

(45) Ὡς μὲν δούλοις. Huic non dissimile est, ait Bill., illud Theognidis : ὡς εὐ μὲν, χαλεπῶς· ὡς χαλεπῶς δὲ, μάλ' εὐ, id est, ut bene, male ; ut male, bene. Itemque illud Ciceronis Bruto : *Belli fortuna, ut in secundis, sua ; ut in adversis, bona.*

(46) Παραλυτικῆ ἐστὶ, μᾶλλον δὲ λίαν λυσιπᾶ. Ita cod. et Combef., qui vertit : *Morbus adhuc incommodat ; quin et valde infestat.* In edit. ἐστὶ παραλυτικῆ· cætera desunt.

σομεν. Ἔστι δὲ καὶ τοῦτο (47) ἐπιεικῶς συμφορᾶς A vexare, ac, quibus possunt, incommodis afficere ἐλάττωσις. non desinunt. At tu a Deo precibus pete, ut se propitium nobis et placidum præbeat. Ita duorum alterum continget, nempe ut vel has acerbitates omnino fugiamus, vel certe perferamus : quæ res plane etiam ærumnæ imminutio est.

ΛΑ'. NEKTARIQ APXIEΠIΣKOΠΩ KΩNCTANTI-
NOYΠOΛEΩΣ (48).

XCII. NECTARIO ARCHIEPISCOPO CONSTAN-
TINOPOLIS.

Alteram hanc ad Nectarium epistolam hucusque distulimus, quod ad eum scribat se morbo, quo in superioribus litteris se vexari significabat, utcumque recreatum. Ex his autem litteris intelligas, lector, quam amico in successorem eum animo fuerit Gregorius, qui ad eum ultro scribit, eique alios commendat; quod profecto, ut Billius observat, ingenui et candidi hominis est, nec ulla malevolentia invidiaque suffusi.

Τὸ μὲν καθ' ἡμᾶς ἔχει, ὡς ἔχει· ἀνευ πολέμου καὶ πραγμάτων καθήμεθα, σιωπῆς ἀκίνδυνον γέρας (49) ἀντὶ πάντων τιμήσαντες. Καὶ τι καὶ (50) ὠνάμεθα τῆς ἡσυχίας, ἐλέφ Θεοῦ ἱκανῶς τῆς ἀβρωστίας ἀνευγρόντες. Σὺ δὲ κατενοδοῦ καὶ βασίλευς, ὡς ὁ θεὸς Δαβὶδ φησι· καὶ σοὶ συνδιέποι τὴν ἱερωσύνην ὁ τιμήσας θεός, πάσης ἐπιρρείας ὑψηλοτέραν ταύτην χαρίζόμενος. Ἴνα δὲ τοῦ θαρρῆν ἀλλήλοις ἀπ' αὐτῶν δώμεν, καὶ μὴ τι πάσχωμεν ἀνθρώπων Θεῶν παριστάμενοι, ἐγὼ μὲν ταῦτα προσεδύω πρὸς οὐδὲ, σὺ δὲ μοι προθύμως ἐπίνευσον. Τοῦ γησιωτάτου ἡμῶν Παγκρατίου κηδόμεθα, πολλῶν ἕνεκεν ἀναγκαίως τοῦτο ποιῶντες. Τοῦτον καὶ προσέσθαι θέλησον εὐμενῶς, καὶ συστήσαι τῶν φίλων τοῖς σπουδαιότεροις (51), ὥστε τοῦ σκοποῦ τυχεῖν. Ὁ δὲ σκοπός, στρατεία τιλὴ τὴν ἀπραγμοσύνην λαβεῖν· ἐπεὶ μὴδὲ (52) εἰς βίος ἀνεπηρέαστος τοῖς πονηροῖς, ὃ καὶ αὐτὸς γινώσκεις.

Autem hic scopus, ut per quoddam militiæ genus ne genus quidem vitæ ullum est ab improborum nosti.

ΛΒ'. ΦΙΛΑΓΡΙΩ (53).

XCII. PHILAGRIO.

Ad annum 382 pertinent aliæ epistolæ, quas amicis suis scripsit Gregorius, cum post abdicatam sedem Constantinopolitanam, Nazianzi versaretur. Cum autem illæ litteræ nihil habeant, unde earum ordinem inter sese possimus statuere, eas indiscriminatim sic collocabimus, prioris tantum ordinis habita ratione.

Ὡς ἔχει σοὶ τὰ τοῦ σώματος; ἢ δηλονότι βραχὺς C ὁ λόγος, ὅπως ἂν ἔχοι (54); περὶ δὲ τῆς ψυχῆς οὐκ ἐρήσομαι πῶς. Οἶδα γὰρ ὅτι καὶ λίαν καλῶς· ἐπειδὴ γενναίως ἐφιλοσοφεῖς τοῖς πάθεσιν τοῦ σώματος (55), ὥσπερ βάσανον ἀρετῆς, ἀλλ' οὐχ ὕλης ἀνωμαλίαν (56) τὸ πρᾶγμα δεξάμενος, ἵνα ἢ σοὶ τὸ κακοπαθεῖν (57) τῆς τῶν ἄλλων ὑγείας μακαριώτερον. Δίδως καὶ ταύτην (58) ἱκανῶς τῆς φιλοσοφίας ἀπό-

Quomodo se habet corporis tui valetudo? An scilicet parum tibi curæ est, quomodo se habeat? De anima autem haud percunctabor ecquid valeat: scio enim bellissime valere, quandoquidem in corporis morbis strenue philosopharis, quasi non materiæ et humorum intemperiem, sed virtutis explorationem eam rem acceperis; ut sic in valetudo tua aliorum sanitate et incolumitate bea-

** Psal. XLIV, 5.

(47) Ἔστι δὲ καὶ τοῦτο. Ita cod. Reg. Et hoc, scilicet, τὸ χαρτερεῖν, haud exigua mali imminutio. Pro ἐπιεικῶς, Montac. et Morel. legunt ἐπιεικέως.

(48) Alias LVI. Scripta circa idem tempus.

(49) Σιωπῆς ἀκίνδυνον γέρας. Vide Erasmus in adagio: Silentii tutum præmium.

(50) Καὶ τι καὶ. Combef. καὶ τοὶ καὶ τι, quin et aliquid e solitudine ac quiete.

(51) Σπουδαιότεροις. Cod. et Combef. σπουδαίοις.

(52) Ἐπεὶ μὴδὲ. Pass. ἐπειδὴ μὴδὲ.

(53) Alias XLI. Scripta eodem tempore.

(54) Ὅπως ἂν ἔχοι. Ita cod. Reg., Pass., Montac., Morel. ac Combef. In edit. Regh.

(55) Ἐφιλοσοφεῖς τοῖς πάθεσιν τοῦ σώματος.

In edit. legitur tantum τοῖς τοῦ σώματος. Vertit tamen Bill.: in corporis morbo. Nonnulli codd. non habent τοῦ σώματος. Montac. et Morel. ἐφιλοσόφεις.

(56) Οὐχ ὕλης ἀνωμαλίαν, intemperiem et inæqualitatem humorum, corporis nempe, ait Combef.; sic enim hoc sensu passim Gregorius ea voce utitur. Pro οὐχ ὕλης, Montac. et Morel. οὐ τύχης, non fortunæ inæqualitatem.

(57) Σοὶ τὸ κακοπαθεῖν. Bill., calamitas tua; melius infirmitas, in valetudo, quam aliorum sanitati opponit.

(58) Δίδως καὶ ταύτην, etc. Vertit Bill.: Tu vero hoc quoque philosophiæ argumentum ede, ut nobis easdem res ac de iisdem præcipias. Montac. et Morel. τὰ τὰ τοιαῦτα.

felicitatem, suæque gloriæ particeps esse mihi A videor, necnon feliciæ prosperitatis. Tu vero, sicut oportet, communes quoque habe nobiscum peregrinis tuis curas atque ærumnas hujus loci : nec solus id, quod suave est, consequere, juxta tragicos ; sed et labores ac molatias simul cum amico ex parte suscipe ; quo undique justus evadas, juste et ut par est, vivens amicitia atque amicis. Ac apud te diuturnior maneat prospera fortuna, ut et magis bene facias ; imo tibi adsit stabilis atque perpetua post hujus sæculi prosperitatem, et transitam ad illius ævi felicitatem.

LXXXIX. BOSPORIO COLONIENSI.

Hæc epistola LXXXIX, al. CXXI, ante Bosporio scripta est quam Nazianzum desereret Gregorius, imo antequam, post reditum ex urbe Constantinopolitana, Nazianzenæ Ecclesiæ, cui pastorem præficere frustra conatus est, regimen susciperet. Ideo hic illam collocare visum est. Dixi conatum fuisse Gregorium Nazianzenæ Ecclesiæ pastorem præficere, sed frustra. Bis namque delusus fuit ab episcopis, qui alium constituere recusabant, ut ad eam regendam tandem Gregorium compellerent. Hinc illæ Gregorii querelæ tum in epistolis, tum in carminibus, etiam adversus Bosporium, præsulem alioqui Theologo conjunctissimum.

Movet me tua invitantis diligentia. Mei autem B ipsius me magis puderet, si non ad te vera scriberem. Metul ne res nostræ finem haberent : Ita me, et senectutis jam canæ, et communis mensæ, et jam inde a juvenili ætate susceptorum laborum 78 pudet, quod inferiore apud vos quam vel improbissimi ac sceleratissimi homines, loco sim, atque ab his, a quibus minime putavi, contemnar.

XC. PROCOPIO.

Querenti Procopio quomodo se res ejus haberent respondet Gregorius morbum adhuc infestum esse ; quibus verbis significare videtur, morbum, quo se affligi paulo ante scripserat Philagrio, adhuc perseverare. Ex quo merito colligitur hanc epistolam litteras ad Philagrium datas non longo subsecutam esse intervallo.

Ut res nostræ se habeant, sciscitaris. Cum quadam historia respondebimus. Legationem quamdam Athenienses apud Lacedæmonios obliisse C ferunt, cum tyrannide premerentur. Legationis porro hæc summa erat, ut boni et æqui aliquid ab eis impetrarent. Posteaquam autem e legatione redierunt, rogavit quispiam : Quo animo erga nos sunt Lacedæmonii ? At illi : Ut erga servos admodum benigno et humano ; ut autem erga liberos, perquam insolenti et contumelioso. Hoc igitur ipse quoque scribere possum. Humanus enim mitiusque nobiscum agitur, quam cum rejectis et desperatis : durius autem quam cum iis qui Deo curæ sunt. Nam et morbus adhuc infestus est, et vehementi admodum dolore afficit, et amici nos

(37) Alias CXXI. Scripta paulo post superiorem.

(38) Αἰδοῦμαι σου τῆς κλήσεως τὸ φιλόπορον. Bill. : *Nominis tui industriam ac laboris amorem vereor.* Combef. : *Pudorem injicit tui invitantis sollicitas.*

(39) Δέδοικα μὴ πέρας, etc. Combef. : *Metui ne res nostræ ad extremum essent redactæ malorum.* Pro πράγματα, volunt Montac. et Morel. γράμματα.

(40) Ὑψ' ὧν ἤκιστα. Ita cod. Reg., Montac., Morel. ac Combef. ; sicque legit Bill. In edit. κάκιστα.

(41) Alias LVI. Scripta circa idem tempus. — Προκοπίω. Cod. Reg. Ἀνυσίω. Ita et Combef. ; sicque legitur in quibusd. edit.

μετασεῖν ἡγοῦμαι, καὶ τῆς ἄλλης εὐημερίας. Κοινῶν δὲ καὶ αὐτῶς, ὡς δεῖ, τῶν ἐνταῦθα φροντισῶν καὶ περιστάσεων τοῖς σοῖς ἀποδημίαις· καὶ μὴ μόνος τὸ χρηστὸν ἀπολαθῶν ἔχει, τοῦτο δὴ τὸ τῶν τραγικῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν πόνων ἐν μέρει συναντιλαμβανοῦ τῷ φίλῳ· ἵνα καθόλου δίκαιος ᾖ, δικαίως καὶ ἰσῶς διαιτῶν φίλων καὶ φίλων. Καὶ σοὶ παραμῆνοι τὸ εὐπραγεῖν χρονιώτερον, ὡς καὶ εὐδράστης κλειόν, μᾶλλον δὲ ἀναφαίρετόν σοι προσεῖη καὶ ἀδύον, μετὰ τὴν ἐντεῦθεν εὐημερίαν ἐπὶ τὴν ἐκεῖ διάδοσιν.

ΠΘ'. ΒΟΣΠΟΡΙΩ ΚΟΛΟΝΙΑΣ (37).

Αἰδοῦμαι σου τῆς κλήσεως τὸ φιλόπορον (38). Αἰσχυνομένη δ' ἂν ἐμαυτὸν κλέον, μὴ τ' ἀληθῆ γράφων. Δέδοικα μὴ πέρας (39) ἡμῖν ἔχη τὰ πράγματα· οὕτως αἰσχύνομαι τὴν ἐμὴν πολιάν, καὶ τὴν κοινὴν τράπεζαν, καὶ τοὺς ἐκ νεότητος πόρους, ἐλαττον παρ' ὁμῖν ἔχων καὶ τῶν κακίστων, καὶ ὑψ' ὧν ἤκιστα (40) ἂν ψήθην ἀτιμαζόμενος.

Υ'. ΠΡΟΚΟΠΙΩ (41).

Πῶς ἔχει (42) τὰ πράγματα ἡμῖν, ἐρωτᾷς. Μετὰ τινος ιστορίας ἀποκρινόμεθα. Ἐπείσευον Ἀθηναῖοι πρὸς Λακεδαιμονίους, φασίν (43), ἦντινα ἐτυραννοῦντο. Ἡ πρεσβεία δὲ ἦν, γενέσθαι τι αὐτοῖς ἐκείθεν φιλόφρονον. Ὡς δὲ ἐπανήκον ἐκ τῆς πρεσβείας, ἐπειτα ἤρετό τις· Πῶς ἡμῖν (44) οἱ Λακεδαιμόνιοι ; οἱ δὲ, ὡς μὲν δούλοις (45) ἔφασαν λίαν χρηστῶς· ὡς δὲ ἐλευθέρους, λίαν ὑβριστικῶς. Τοῦτο γοῦν καὶ αὐτὸς ἔχω γράφειν. Πράττομεν γὰρ τῶν μὲν ἀπεγνωσμένων φιλοφρονώτερον· τῶν δὲ μελόντων θεῶν φορτικώτερον. Ἢ τε γὰρ νόσος παραλυτικῆ ἐστὶ, μᾶλλον δὲ λίαν λυπηρῆ (46), οἱ τε φίλοι κακοῦντες οὐκ ἀνίστασι, καὶ τὰ δυνατὰ βλάπτουσι. Ἄλλ' εὐχου τὸ θεῖον εὐμενὲς ἡμῖν εἶναι· καὶ δυοῖν θάτερον, ἢ φευξόμεθα τὰ θεῖα πάντως, ἢ καρτερή-

(42) Πῶς ἔχει. Montac. et Morel. Πῶς ἐστὶ δέ.

(43) Φασίν in cod. deest.

(44) Πῶς ἡμῖν. Cod. πῶς ἡμῖν, quomodo vis sunt erga vos Lacedæmonii ? Mox, οἱ δὲ non leguntur in eodem cod.

(45) Ὡς μὲν δούλοις. Huic non dissimile est, ait Bill., illud Theognidis : ὡς εὐ μὲν χαλεπῶς· ὡς χαλεπῶς δὲ, μάλ' εὐ, id est, ut bene, male ; ut male, bene. Itemque illud Ciceronis Bruto : Belli fortuna, ut in secundis, sua ; ut in adversis, bona.

(46) Παραλυτικῆ ἐστὶ, μᾶλλον δὲ λίαν λυπηρῆ. Ita cod. et Combef., qui vertit : Morbus adhuc incommodat ; quin et valde infestat. In edit. ἐστὶ παραλυτικῆ· cetera desunt.

σμεν. Ἔστι δὲ καὶ τοῦτο (47) ἐπεικῶς συμφορᾶς *Δ* vexare, ac, quibus possunt, incommodis afficere
ἐλάττωσις. non desinunt. At tu a Deo precibus pete, ut se
propitium nobis et placidum præbeat. Ita duorum alterum continget, nempe ut vel has acerbitates
omnino fugiamus, vel certe perferamus : quæ res plane etiam ærumnæ imminutio est.

ΛΑ'. ΝΕΚΤΑΡΙΩ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΩ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙ-
ΝΟΥΠΟΛΕΩΣ (48).

XCII. NECTARIO ARCHIEPISCOPO CONSTAN-
TINOPOLIS.

*Alteram hanc ad Nectarium epistolam hucusque distulimus, quod ad eum scribat se morbo, quo in superio-
ridus litteris se vexari significabat, utcumque recreatur. Ex his autem litteris intelligas, lector, quam
amico in successorem suum animo fuerit Gregorius, qui ad eum ultro scribit, sique alios commendat ;
quod profecto, ut Billius observat, ingenui et candidi hominis est, nec ulla malevolentia invidiaque suffusi.*

Τὸ μὲν καθ' ἡμᾶς ἔχει, ὡς ἔχει· ἀνευ πολέμου
καὶ πραγμάτων καθήμεθα, σιωπῆς ἀκίνητον γέ-
ρας (49) ἀντὶ πάντων τιμήσαντες. Καὶ τι καὶ (50)
ὀνόματα τῆς ἡσυχίας, ἐλέω Θεοῦ ἰκανῶς τῆς ἀβρω-
στίας ἀνεναγκόντες. Σὺ δὲ κατευοδοῦ καὶ βασιλεὺς,
ὡς ὁ Θεὸς Δαβὶδ φησὶ· καὶ σοὶ συνδιέποι τὴν ἱερω-
σύνην ὁ τιμήσας Θεὸς, πάσης ἐπιηρείας ὑψηλοτέραν
ταύτην χαριζόμενος. Ἴνα δὲ τοῦ θαρρῆν ἄλλῃσι
ἀπ᾿λαξιν δώμεν, καὶ μὴ τὴν πάσχουμεν ἀνθρώπινον
θῶπ παριστάμενοι, ἐγὼ μὲν ταῦτα προσθεύω πρὸς
ὧ, σὺ δὲ μοι προθύμως ἐπίνευσον. Τοῦ γνησιωτάτου
ἡμῶν Παγκρατίου κηδόμεθα, πολλῶν ἐνεκεν ἀναγκαι-
κάως τοῦτο ποιῶντες. Τοῦτον καὶ προσεῖσθαι θέλη-
σον εὐμενῶς, καὶ συστήσαι τῶν φίλων τοῖς σπουδαι-
τέροις (51), ὥστε τοῦ σκοποῦ τυχεῖν. Ὁ δὲ σκοπὸς,
στρατείας τινὲ τὴν ἀπραγμοσύνην λαβεῖν· ἐπεὶ
μὴδὲ (52) εἰς βίος ἀνετηρέαστος τοῖς πονηροῖς, ὃ
καὶ αὐτὸς γινώσκεις.

Autem hic scopus, ut per quoddam militiæ genus
ne genus quidem vitæ ullum est ab improborum
injuriam liberum, quemadmodum ipse quoque
nostri.

ΛΒ'. ΦΙΛΑΓΡΙΩ (53).

XCII. PHILAGRIO.

*Ad annum 382 pertinent aliæ epistolæ, quas amicis suis scripsit Gregorius, cum post abdicatam sedem
Constantinopolitanam, Nazianzi versaretur. Cum autem illæ litteræ nihil habeant, unde earum ordinem in-
ter sese possimus statuere, eas indiscriminatim sic collocabimus, prioris tantum ordinis habita ratione.*

Ἰῶς ἔχει σοὶ τὰ τοῦ σώματος ; ἢ δηλονότι βραχύς *C*
ὁ λόγος, ὅπως ἀν ἔχοι (54) ; παρὶ δὲ τῆς ψυχῆς οὐκ
ἐρήσομαι πῶς. Οἶδα γὰρ εἶ καὶ λίαν καλῶς· ἐπειδὴ
γενναίως ἐμφιλοσοφεῖς τοῖς πάθεσιν τοῦ σώμα-
τος (55), ὥσπερ βράσανον ἀρετῆς, ἀλλ' οὐχ ὕλης ἀνω-
μαλίαν (56) τὸ πρᾶγμα δεξάμενος, ἵνα ἢ σοὶ τὸ κα-
κοπαθεῖν (57) τῆς τῶν ἄλλων ὑγιείας μαχαριώτερον.
Δίδως καὶ ταύτην (58) ἰκανὴν τῆς φιλοσοφίας ἀπό-

Quomodo se habet corporis tui valetudo ? An
scilicet parum tibi curæ est, quomodo se habeat ?
De anima autem haud percunctabor ecquid va-
leat : scio enim bellissime valere, quandoquidem
in corporis morbis strenue philosopharis, quasi
non materiæ et humorum intemperiem, sed virtu-
tis explorationem eam rem acceperis ; ut sic in-
valetudo tua aliorum sanitate et incolumitate bea-

⁸⁰ Psal. XLIV, 5.

(47) Ἔστι δὲ καὶ τοῦτο. Ita cod. Reg. Et hoc,
scilicet, τὸ χαρτερεῖν, haud exigua mali imminutio.
Pro ἐπεικῶς, Montac. et Morel. legunt ἐπεικῆς.

(48) Alias LVI. Scripta circa idem tempus.

(49) Σιωπῆς ἀκίνητον γέρας. Vide Erasmus
in adagio : Silentii iutum præmium.

(50) Καὶ τι καὶ. Combef. καὶ τοὶ καὶ τι, quin et
aliquid e solitudine ac quiete.

(51) Σπουδαιότεροις. Cod. et Combef. σπου-
δαίτοις.

(52) Ἐπεὶ μὴδὲ. Pass. ἐπειδὴ μὴδὲ.

(53) Alias XLI. Scripta eodem tempore.

(54) Ὅπως ἀν ἔχοι. Ita cod. Reg., Pass., Mon-
tac., Morel. ac Combef. In edit. ἔχη.

(55) Ἐμφιλοσοφεῖς τοῖς πάθεσιν τοῦ σώματος.

In edit. legitur tantum τοῖς τοῦ σώματος. Vertit tamen
Bill. : in corporis morbo. Nonnulli cod. non habent
τοῦ σώματος. Montac. et Morel. ἐμφιλοσοφεῖς.

(56) Ὅχι ὕλης ἀνωμαλίαν, intemperiem et in-
equalitatem humorum, corporis nempe, ait Combef. ;
sic enim hoc sensu passim Gregorius ea voce utitur.
Pro ὄχι ὕλης, Montac. et Morel. οὐ τύχης, non for-
tunæ inæqualitatem.

(57) Σοὶ τὸ κακοπαθεῖν. Bill., calamitas tua ;
medius infirmitas, in valetudo, quam aliorum sani-
tati opponit.

(58) Δίδως καὶ ταύτην, etc. Vertit Bill. : Tu
vero hoc quoque philosophiæ argumentum ede, ut
nobis easdem res ac de iisdem præcipias. Montac. et
Morel. τὸ τὰ τοιαῦτα.

tior sit. Tu vero hoc quoque idoneum philosophiæ argumentum edis, cum nobis tales res, ac de talibus præcipis : quas tametsi aliis scribere audeamus, tamen te iudice causam dicere ac iudicium subire, periculo non vacat. Cæterum conabimur tuis jussis minime contradicere.

XCIII. SOPHRONIO PRÆFECTO.

Complectendi Sophronium desiderio tenetur Gregorius; rogat saltem ut sibi per epistolas congressionis umbram largiatur.

Habet quiddam læti et commodi noster secessus, nimirum otium et quietem; sed id non tam lætum ac commodum est, quam incommodum, quod a vestra amicitia et familiaritate, re tanti momenti, me sejungat. Alii præstanti tua virtute fruuntur; nobis autem hoc magnum et amplum fuerit, si sermonis et congressionis umbram habuerimus, quæ in epistolis continetur. An vero te rursum videbimus? an rursum complectemur decus nostrum et ornamentum: idque vitæ nostræ reliquiis dabitur? Si quidem detur, omnis Deo gratia habeatur: sin minus, jam maxima nostri parte mortui sumus. Tu vero Gregorii tui recordare, ac res nostras commemorare.

XCIV. AMAZONIO.

Se in adversis quiete philosophari, in disjunctione amicorum esse animo perquam abjecto fatetur Gregorius.

Si quis communium amicorum, quos permultos esse confido, ex te percunctetur: Ubi nunc Gregorius? et quid rerum agit? Dicere ne dubites, eum quiete ac tranquille philosophari, non magis eos, a quibus injuria ipsi illata est, curantem, quam eos, de quibus, in lucemne et vitam prodierint, ignotum atque obscurum est: adeo invicto est animi robore! Quod si te rursus idem roget: Quomodo fert amicorum disjunctionem? Non jam fidenter respondeas eum philosophari, verum animo esse perquam humili et abjecto. Alii enim in aliis rebus molliores sunt, nos autem in amicitia et amicis. Horum in numero eximius quoque Amazonius est. Tu vero hac una re fortasse morori nostro mederi queas, ac desiderium tui lenire, si nostri memor fueris, atque hujus rei fidem mihi per litteras facias.

XCV. LEONTIO.

Quod igne Sodomitico et episcopali dissolutione fuerit liberatus, sibi gratulatur.

O faustum ac commodum morbum, hostiumque

(59) Πειρασόμεθα δ' ὁμῶς. Cod. δ' ὄν. Mox, μὴ ἀντιλέγειν, minime reluctari; et sic scribere debuisset, ait Combef., non coarctari, ut legitur in edit.

(60) Alias LIX. Scripta eodem circiter tempore.

(61) Ἡμῖν δὲ μέγα. Ita cod. Reg. In edit. ἡμῖν δὲ τοῦτο μέγα.

(62) Τὴν ἐν τοῖς. Cod. et Combef. τῆς ἐν τοῖς.

(63) Ἄρα περιπτυσόμεθα τό. Ita codd. Reg. et Pass. In edit. ἄρα σε περιπτυσόμεθα τό.

(64) Τοῦτο δοθήσεται. Vocem τοῦτο, quæ deerat in Bill., suppeditarunt duo codd. Regg. et Pass.

(65) Ἐδὴ τῷ πλείστῳ. Ita codd. Regg. et Pass. In edit. ἔδη deest.

ΛΓ'. ΣΟΦΡΟΝΙῒ ΠΡÆΦΕΤῒ (60).

Ἐχει τι δεξιὸν ἡμῖν ἢ ἀναχώρησις, τὸ ἀπραγμὸν καὶ ἡσύχιον· ἀλλ' οὕτω τοσοῦτον, ὅσον σκαῖον, τὸ τῆς ὑμετέρας χωρίζει φιλας καὶ συνουσίας, τοσοῦτου πράγματος. Ἄλλοι τῆς σῆς τελειότητος ἀπολαύουσιν· ἡμῖν δὲ μέγα (61) κἀν εἰ τοῦτο ἔχοιμεν, σκεῖν ὁμιλίας τὴν ἐν τοῖς (62) πράγμασιν. Ἄρα σε διόμεθα πάλιν; ἄρα περιπτυσόμεθα τὸ (63) ἡμέτερον σεμνολόγημα; καὶ τοῦτο δοθήσεται (64) τῷ τῆς ζωῆς ἡμῶν λευψάνῳ; Εἰ μὲν δοθείη, πᾶσα τῷ Θεῷ χάρις· εἰ δὲ μὴ, τεθνήκαμεν ἤδη τῷ πλείστῳ (65) μέρει. Σὺ δὲ μέμνησο τοῦ σοῦ Γρηγορίου, καὶ διηγοῦ τὰ ἡμέτερα (66).

ΛΔ'. AMAZONIO (67).

Ἄν τις ἔρηται (68) σε τῶν κοινῶν φίλων (πολλοὺς δὲ εἶναι πειθόμεναι τούτους). Ποῦ δὲ νῦν ὁ Γρηγόριος (69); πράττει δὲ τί; θαρρῶν εἰπέ (70), ὅτι ἐφ' ἡσυχίας φιλοσοφεῖ, τοσαῦτα τῶν ἀδικούντων φρονιζῶν, ὅσα τῶν οὐδὲ εἰ γαγόνασι γινωσκομένων· οὕτως ἐστὶν ἀήττητος. Ἄν δὲ σε πάλιν ὁ αὐτὸς ἐπανέρηται· Πῶς δὲ τὴν διάζευξιν φέρει τῶν φίλων; μηκέτι θαρρῶν εἶποις ὅτι φιλοσοφεῖ, ἀλλὰ καὶ λίαν ἀγεννῶς ἔχει. Ἄλλου μὲν γὰρ ἄλλος ἦττων ἐστὶν, ἡμεῖς δὲ φίλας καὶ φίλων. Τούτων εἰς ἐστί καὶ ἐθαυμάσιος Ἀμαζόνιος (71). Τάχα ἂν ἐνὶ μόνῳ θεραπεύσαις ἡμᾶς, καὶ ῥήσους ἐπὶ σοὶ ποιήσαις, εἰ μνημονεύοις (72) ἡμῶν, καὶ ὅτι τοῦτο ποιεῖς, πείθοις τοῖς γράμμασιν.

ΛΕ'. ΛΕΟΝΤΙῒ (73).

Ἦ τῆς δεξιᾶς νόσου, καὶ τῆς τῶν ἐχθρῶν ἐπη-

(66) Καὶ διηγοῦ τὰ ἡμέτερα. Bill., Gregorii tui memoriam cole, ac res nostras narra.

(67) Alias LXXXIII. Scripta eodem circiter tempore.

(68) Ἄν τις ἔρηται. Ita cod. Reg., Montac. et Combef. In edit. εἶρηται.

(69) Ὁ Γρηγόριος. Unus eod. habet ὁ Γρηγόριος ἡμῖν.

(70) Θαρρῶν εἰπέ. Cod. Reg. et Combef. θαρρῶν φράσον, ἐφ' ἡσυχίας.

(71) Ἀμαζόνιος. Τάχα. Cod. Ἀμαζόνιος, ὅς τάχα.

(72) Εἰ μνημονεύοις. Ita cod. et Combef. In edit. εἰ μνημονεύης.

(73) Alias CIII. Scripta eodem circiter tempore

ρείας, δι' ἣν ἡμεῖς ἐλευθεροὶ γεγόναμεν ἔξω τοῦ Ἀ Σοδομιτικοῦ πυρὸς καὶ τῆς ἐπισκοπικῆς ἐκλύσεως (74). Ὑμῖν δὲ πῶς ἔχει τὰ πρὸς τὸν Θεόν; ταῦτα ἔχέτω καλῶς· τ' ἄλλα δ' ὅπως (75) ἂν ἔχη, χαίρειν ἕσσωμεν. Μικρὸν ἔτι, καὶ ὀφθαλμοὺς τοὺς ἐμοὺς ὄδριστάς, ἦνίκα ἂν πυρὶ κρήνηται τὰ ἡμέτερα. Προσαγορευόμεν ὁμᾶς, καὶ δι' ὁμῶν τοὺς κοινούς φίλους. Μέννησθέ μου τῶν λιθασμῶν.

ΛΓ'. ΥΠΑΤΙΩ (76).

Dolet Gregorius quod Hypatio potitus sit tantulum duntaxat, Ecclesiae imperio cedere propter invidiam coactus.

Πολὺν ἐζημιώμεθα χρόνον, οὐκ ἐχούσης (77) τὸν Β πρῶτον ἐν ἀνδράσι τῆς πρώτης ἐν πόλεσιν. Ἔδει γάρ, οἶμαι, χεθῆναι (78) τὸ ἀγαθὸν, καὶ κοινὸν γενέσθαι τὸ πάντων ὄφελος, ὡς ἂν στείρης (79) τὴν εὐνομίαν ἐξ ὕψους, καθάπερ τὰ σπέρματα οἱ τὰς τροφὰς ἡμερώσαντες (80), ὡς γούν τοῖς μύθοις δοκεῖ (81) καὶ τοῖς πλάσμασιν. Ἐμοὶ δὲ καὶ πλεον ἀλγεῖν (82) περίεστιν, ὅτι τοσοῦτον ἀπολαύσας μόνον, ὅσα καὶ ἀστραπῆς ὀλίγα τὴν θῆν περιλαμπούσης (83), ἐπιτα ἠττήθην τοῦ φθόνου καὶ εἰς ἐμαυτὴν συνεστάλην, ἄλλοις τοῦ κράτους τῆς Ἐκκλησίας παραχωρήσας, καὶ τῆς εὐπρεπεστέρης σκηνῆς (ἴν' οὕτως εἴπω, διὰ τοὺς παίζοντας εὐκόλως τὰ παιδείας δέξια [84]). Σὺ δὲ, ὡ πάντων ἀριστα, τὴν αὐτὴν σῶζε (85) πρὸς ἡμᾶς διάθεσιν, ἥτις κατὰ τὴν μαγνητικὴν (86) πρὸς ἑαυτὴν ἔλκει τὰ σιδήριον.

ΛΖ'. ΗΡΑΚΛΕΙΑΝΩ (87).

Cum semper sit apud se Herculanus, rogat ut apud Herculanum sit etiam Gregorius.

Ἄεὶ σὺ παρ' ἡμῖν ὁ καλὸς (88) Ἡρακλειανὸς, καὶ λέγων τι παιδεύσεως, καὶ ἀκούων· καὶ Κωνσταντινούπολις μὲθ' ἡμῶν ἡ καλὴ δι' ὁμᾶς, εἰ καὶ πρόσκαιρος, οὕτω τοῦ φθόνου θελήσαντος. Εἰ δὲ καὶ παρὰ σοὶ Γρηγόριος, ἀμεινον ἂν ἀμφοτέροις

(74) Σοδομιτικοῦ πυρὸς καὶ τῆς ἐπισκοπικῆς ἐκλύσεως. *Ignē Sodomitico, aulæ et maxime eunuchorum libidines notare videtur. Episcopali vero dissolutione, φιλαρχίαν episcoporum et similitates pravantes in nullis opiniones et hæreses.* Hæc Combel.

(75) Ἦ ἄλλα δ' ὅπως. Ita cod. et Combel. Edit. τ' ἄλλα ὅπως. Mox, ἕσσωμεν. Cod. Reg. ἕσσωμεν, sinemus.

(76) Alias CXCH. Scripta circiter eodem tempore. (77) Οὐκ ἐχούσης. Ita cod. Reg., Par., Montac., Morel. et Combel. In edit. οὐκ ἔχουσαν.

(78) Κεθῆναι. Ita Montac. et Morel., qui etiam legunt λεθῆναι.

(79) Ὄς ἂν στείρης. Cod. Reg. ὡς ἂν στείροις. (80) Καθάπερ τὰ σπέρματα οἱ τὰς τροφὰς ἡμερώσαντες. Cod. Reg., Montac. et Morel. καθάπερ οἱ τὰ σπέρματα ταῖς τροφαῖς ἡμερώσαντες.

(81) Ὡς γούν τοῖς μύθοις δοκεῖ. Etenim, si fabulæ fides, homines olim glandibus victitabant, usu frumenti nondum reperto; ast ubi Ceres hunc cibum hominibus monstravit, glandibus præsci desierunt.

improbis, qua factum est, ut Sodomitico igne atque episcopali dissolutione liberati simus! Vobis autem quo pacto res divinæ se habent? Hæc sane præclaro statu sint: cætera omnia, quoquo pacto se habeant, valere sinamus. Adhuc aliquantulum, et eos a quibus contumelia mihi illata est videbo, cum res nostræ per ignem iudicabuntur. Salutem vobis dicimus, ac per vos communibus amicis. Lapidationes meas memoria tenete.

81 XCVI. HYPATIO.

Diuturno detrimento multati sumus, dum scilicet urbiū prima virorum primum non haberet. Oportebat enim, ni fallor, bonum diffundi, omniumque utilitatem omnibus communicari, ut ex alto æquitatem spargeret, quemadmodum semina ii, qui hominum cibos mitigarunt, ut quidem fabulis ac figmentis placet. Mihi vero amplior quoque hinc dolendi causa existit, quod cum tantulum duntaxat te potitus essem, quantum fulgetra strictim duntaxat oculos collustrante, postea invidiæ cessi et meipsum contraxi, Ecclesiae imperio, ac speciosa scena (ut ob eos, qui in rebus castigatione dignis facile ludunt, his verbis utar), aliis cedens. Tu vero, omnium præstantissime vir, eundem erga nos animum retine, qui magnetis instar ferrum ad se trahit.

XCVII. HERCULIANO.

Semper apud nos es, o bone Herculiane, doctrinæ aliquid et dicens et audiens, ac pulchra Constantini urbs propter vos nobiscum est, etiamsi brevi duntaxat temporis spatio; ita enim livori placuit. Quod si etiam apud te Gregorius sit, me-

runt. Hinc Virgil. *Georg. lib. 1, 147 sq. : Prima Ceres ferro mortales vertere terram Instituit, cum jam glandes atque arbute sacre Deficerent silvæ, et victum Dodona negaret. Mox et frumenti labor additus...*

(82) Πλεῖον ἀλγεῖν. Cod. et Combel. πλεον ἀλγεῖν. Montac. et Morel. πλεονα λέγειν.

(83) Περιλαμπούσης. Cod. et Combel. διαλαμπούσης.

(84) Τὰ παιδείας δέξια. Ita legimus cum Combel. Edit. τὰ μὴ παιδείας δέξια, in rebus minime ludicris.

(85) Αὐτὴν σῶζε. Montac. et Combel. αὐτὴν σου σῶζε.

(86) Κατὰ τὴν μαγνητικὴν. De magnete lapide vide Plin. lib. xxxvi, cap. 16, ubi varias ejus species commemorat.

(87) Alias CLVI. Scripta eodem circiter tempore. (88) Ἄεὶ σὺ παρ' ἡμῖν ὁ καλός. Ita cod. Reg. et Combel., sicque legit Bill.; at Montac. ἀεὶ σοὶ παρ' ἡμῶν. Verum mendose, ait Morel.; nam quem vidit cod. receptam tuetur lectionem habetque καλός.

lius utrique nostrum hoc fuerit. Id autem per epistolas, quas ad nos mittes, planum facies. Nam hoc unum licet.

XCVIII. AD EOS QUI REMPUBLICAM ADMINISTRANT.

Acrius objurgat Nazianzenus tributorum exactores, qui diaconum sibi charum, titulo capellæ martyrum insignitum, vectigalem fecerant. Videtur Tillemontio (91) hæc epistola eodem tempore, quo superiores, scripta. Theotecnium, de quo in ea agitur, incertum est, an ille sit, ad quem exstat Gregorii epistola.

Vos mihi ne a Diogenis quidem Sinopensis pera, si vestra tempestate esset, temperaturi esse videmini, verum ipsi quoque unum injecturi, artem ipsi objicientes, **92** pallium, baculum, et hoc ipsum quod ex philosophiæ præscripto nihil possideret, verum nunc in hanc, nunc in illam domum commicaret, temere, atque ut sors ferebat, victians : quippe cum fratri quoque Theotecnio damnnum ex artibus irrogare conemini. Quid primum, aut quid maximum dicam ex iis, quæ juste pro eo proferri possunt? An quod diaconus est? An quod inops? An quod extraneus atque ad alios potius quam ad nos atinens? An quod vita et moribus venerabilis, ac martyrum sacerdos et inquilinus? Quin ne illud quidem vos fugit, quod etiam ultra vires hospitalitatis studium colit. Atque hoc unum fortasse peccat, quod unus ex omnibus, qui illic sunt, benignitatis officiis se dedere nititur. Horum quodnam maximum sit, vos ipsi perpendite. Homini autem his omnibus de causis parcite, ne alioqui exiguum fisco commodum afferentes, magnum ipsi detrimentum accipiatis, nudum, ut dici solet, non vestientes, sed exuentes.

XCIX. HOMOPHRONIO.

Laudat anachoreticæ vitæ deditum, optatque ut sic ad Deum cogentes mali bonis beneficiant.

Audio te animo deditum esse vitæ anachoreticæ ; C atque utinam nobis fias Joannes Baptista, aut etiam Elias Carmeli incola ; et in hoc solo nos lædant qui oderunt nos, quod eum Deo conjungant, et sincere rebus cælestibus addicant, negotiis et tumultibus liberatos : ut inviti quoque beneficiam nobis, quandoquidem volentes nequeunt.

(89) *Ἀμεινὸν ἂν ἀμφοτέροις ἔχοι.* Ita cod. Reg., Pass. et Combef. ; Montac. et Morel. ἔχη. In edit. deest ἂν.

(90) *Ἐπιστελεῖς.* Ita cod. ac Bill. In edit. ἐπιστέλλεις.

(91) Alias CXCXVII. Scripta eodem circiter tempore. — *Πρὸς τοὺς πολιτευομένους.* Combef. : *Ad magistratus eos qui civitatem administrant.*

(91) Tom. I, p. 789.

(92) *Σιτωπέως.* Ita cod. In edit. Σινοπέως. Mox, D cod. Reg. et Combef. κάσινω ἂν τὰς.

(93) *Ἐκ φιλοσοφίας.* Ita cod. Reg. et Combef. In edit. ἐκ τῆς φιλοσοφίας.

(94) *Τῶν ὑπὲρ αὐτοῦ δικαίων.* Combef., *Ex iis quibus jus illius statuatur.*

(95) *Καὶ ἄλλοις.* Ita cod. Reg., Montac., Morel., Bill. et Combef. In edit. καὶ ἄλλοι.

(96) *Ἵστε δὲ εἶ.* Ita iud. In edit. ἴστε δὲ ὄγε.

(97) *Βιάζεται εἶναι χρηστός.* Ita cod. Reg., Montac., Morel., Combef. et Bill. qui vertit, *Benignitatis*

A ἔχοι (89). Δηλώσεις δὲ τοῦτο δι' ἐπιστολῶν, ὡς ἐπιστελεῖς (90) ἡμῖν· ὃ μόνον ἐνδέχεται.

ΛΗ'. ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΠΟΛΙΤΕΥΟΜΕΝΟΥΣ (91).

Ἵμεῖς μοι δοκεῖτε, μὴδ' ἂν τῆς Διογένους πήρας, εἰ καθ' ἑμᾶς ἦν, ἀποσχέσθαι τοῦ Σινοπέως (92), ἀλλὰ κάσινω τὰς χεῖρας ἐπιβαλεῖν, τέχνην ἐπικαλοῦντες αὐτῷ, τὸν τρίβωνα, καὶ τὴν βακτηρίαν, καὶ αὐτὸ τὸ κακῆσθαι μηδὲν ἐκ φιλοσοφίας (93), ἄλλοτε δὲ ἄλλη θύρα προσφορεῖν εἰκὴ διαζῶντα καὶ ὄθεν ἔτυχεν· ὅποτε καὶ τῷ ἀδελφῷ Θεοτέκνῳ ζημίαν ἐπιβαλεῖν ἐπιχειρεῖτε τὴν ἐκ τῶν τεχνῶν. Τί πρῶτον, ἢ τί μέγιστον εἶπω τῶν ὑπὲρ αὐτοῦ δικαίων (94) ; ὡς διάκονός ἐστιν, ἢ ὡς ἄπορος, ἢ ὡς ξένος, καὶ ἄλλοις (95) μᾶλλον ἡμῶν προσήκων, ἢ ὅτι τὸν βίον ἀιδέσιμος, καὶ τῶν μαρτύρων ἱερεὺς καὶ πάροικος ; Ἴστε δὲ εἶ (96) καὶ ξεντροφεῖ παρὰ δύναμιν. Καὶ τοῦτο ἰσως ἀδικαί μόνον, ὅτι μόνος τὸν αὐτόθι βιάζεται εἶναι χρηστός (97). Τοῦτων ὅτι μὲν μέγιστόν ἐστιν, αὐτοὶ κρίνατε. Τῷ δὲ ἀνθρώπῳ διὰ πάντα συγχωρήσατε, μὴ δόξητε μικρὰ τὸ κοινὸν ὠφελοῦντες, μεγάλα ζημιουῖσθαι (98) αὐτοὶ, γυμνὸν, ὃ δὴ λέγεται (99), μὴ ἀμφιεννύντες, ἀλλ' ἀποδύοντες.

ΛΘ'. ΟΜΟΦΡΟΝΙΩ (1).

Πυνθάνομαι σε ἀναχωρητικῶς ἔχειν, καὶ εἴθε γένοιτο ἡμῖν Ἰωάννης ὁ Βαπτιστής (2). ἢ καὶ Ἰλάς ὁ τοῦ Καρμήλου· καὶ τοῦτο μόνον ἀδικήσαιεν ἡμᾶς (3) οἱ μισοῦντες, τὸ πρὸς Θεὸν συναγαγεῖν καὶ δοῦναι γρησῶς τοῖς ἄνω (4), πραγμάτων καὶ θορύβων ἀπαλλαγέντας· ἵν' ἄκοντες γοῦν εὖ ποιῶσιν ἡμᾶς· ἐπεὶ μὴ ἐκόντες δύνανται.

officia sibi per vim arrogat; Combef. autem: Benignitatis officiis studet, impenditur. In edit. βιάζεσθαι.

(98) *Ζημιουῖσθαι.* Ita cod. Reg., Morel. et Combef. In edit. ζημιουῖσε.

(99) *Γυμνὸν, ὃ δὴ λέγεται,* etc. *Nudo vestimenta detrahete,* adagium est apud Erasmus, et usurpatur pro eo quod est, ab eo sperare emolumentum, cui ne sit quidem quod auferrī queat.

(1) Alias CCXXXVII. Scripta anno exeunte 381, vel magis ineunte 382. — *Ὁμοφρονίῳ.* Hanc epistolam, nescio qua ductus ratione, ad Gigantium seu Sigantium scriptam narrat Tillemontius. Ita Bill.

(2) *Ἰωάννης ὁ Βαπτιστής.* Cod. Reg. Ἰώνας, καὶ Βαπτιστής.

(3) *Ἀδικήσαιεν ἡμᾶς.* Ita cod. Reg. 2022 In edit. ἡμᾶς deest.

(4) *Δοῦναι γρησῶς τοῖς ἄνω.* Morel. : *Legimus dent suavis et cælestibus.*

P. GIGANTIQ (5).

Quis sit ille Gigantius, quem in curminibus parte II, epigram. 2, Sigantium appellat, non novimus. Inter erumnas gaudio superabundat Gregorius, quod dignus sui habitus prae eo fieri veritatis, solaque ipsi firma familiaritas cum iis, qui sic affecti sunt.

Ἦσθην τῇ κλήσει, ὑπερήσθην οὐκ γράφεις, οὐκ ἄτι ἐπαινούμεθα (μικρὸν γὰρ), ἀλλ' ἐτι φρονεῖς ὀρθῶς· καὶ δεσμός σοι τῆς πρὸς ἡμᾶς ἀγάπης ἡ τῶν αὐτῶν ἐλπίς, καὶ ἡ γνησία τῆς Τριᾶδος προσκύνησις, ἣν φθεγγόμεθα μᾶλλον ἢ ἀναπνέομεν, καὶ μετὰ κινδύων, καὶ ἀκινδύως (6)· τὰ μὲν ἄλλα διδόντες τοῖς καιροῖς, ὡς ἂν βούλωνται (7), περιφέρειν, τοῦτο δὲ ἀκίνητον ἐν ταῖς ψυχαῖς ἔχοντες, τὸν μόνον ἀφθονον θησαυρὸν, καὶ θυτῶς ἡμέτερον· ὡς ἔγωγε, ὅταν τ' ἄλλα ἐνθυμηθῶ, καὶ δοῶσι θλίψεις αἱ μὲν περιέσχον ἡμᾶς, αἱ δὲ περιέχουσι, καὶ τὴν ἀνωμαλίαν τῶν ἄνω καὶ κάτω στροβούτων ἡμᾶς κακῶν (8), καὶ τὸν πόλεμον ὃν πολεμούμεθα ὑπὸ πάντων, οὐδὲν ἀδικούντες, πρὸς τοῦτο δὲ ἀποβλέψω μόνον, ὅτι κήρυξ γενέσθαι τῆς ἀληθείας κατηξιώθην, παρεβριμένης τε καὶ ἀπεπτυσμένης ἐν τῇ ἐρήμῳ (9) διδασκαλίας ὑγιαίνουσας, καὶ ἀβάτω, καὶ ἀνδρῶ, κατὰ τὸ γεγραμμένον· μικρὸν εἶπαι, ὅτι ἴσως πᾶσαν ἀθρομίαν, ἀλλὰ καὶ ὑπερήδομαι (10), ὡς μειζόνων ἢ κατ' ἐμαυτὸν ἤξειωμένος. Πρὸς οὖν τί ταῦτα (11) γράφω; Ἴν' ἐκείνο δηλώσω, ὅτι μόνη μοι βεβαία φίλια καὶ οικειώσις πρὸς τοὺς οὕτως ἔχοντας. Τῶν δὲ οὕτως ἔχόντων (12) τίς ἂν ἐκῶν ἀπολείποιο εἰ φρονῶν; τίς δὲ μελίων ἐορτῆ τοῦ τοιοῦτοῦ συνεορτάζειν (13); Εἰ δὲ ἡ ἀβρωστία, καὶ ὁ χειμὼν ἐμποδίζει τὴν προθυμίαν, ὁσῶ μὲν αὐτὸς τὴν ζημίαν· συγγνώσκετε (14) δὲ ὑμεῖς, καὶ καιρὸν ἄλλον συντυχίας ἡμῖν ἐπέυχεσθε.

Gavisus sum vocatione: iis, quæ scribis, letitia gestii, non quod laudemur (parum enim est), sed quia recte sentis, et vinculum tuæ erga nos charitatis, eorumdem spes est, et germana Trinitatis adoratio, quam enuntiamus magis quam spiramus, et cum periculo, et extra aleam periculi; cum cætera temporibus permittamus, ut ea, quomodo voluerint, versent ac circumferant; hoc autem immutabile in animis habemus, solum invidiæ expertum **83** thesaurum et vere nostrum: quare quidem ego cum alia mente agito et quot ærumnæ partim circumdederint nos, partim circumdent, et inæqualitatem malorum quæ nos sursum deorsumque exagitant, et bellum quo urgemur ab omnibus, nullam inferentes injuriam, tumque ad hoc unum specto, quod dignus habitus sim fieri præ eo veritatis, cum projecta esset ac despecta in terra deserta, et in via, et in aquosa, ut scriptum est **20**, sana doctrina: prope dixerim, omnem anxietatem excutio, sed et gaudio superabundo, ut majoribus, quam conditio mea postulet, honoratus. Ad quid igitur hæc scribo? ut illud declarem, solam mihi firmam esse amicitiam et familiaritatem cum iis qui ita se habent. Ecquis vero sani capitis, iis sponte desit, qui sic animis comparati sunt? Quæ major solemnitas, quam cum talibus festum celebrare? Quod si infirmitas et hiberna tempestas prohibeat alacritatem, feram sane ipse damnum, vos autem condonate, et aliam congressus occasionem C nobis apprecamini.

MONITUM.

Insignes sunt præ cæteris duæ Gregorii ad Cleodonium presbyterum epistolæ, quæ hactenus inter orationes numeratæ sunt, et 50 et 51 sedes occuparunt.

Prioris epistolæ pars magna in Ephesino concilio (15) honorifice cum hac præfatione laudatur: Gregorii magni sanctissimi episcopi Nazianzeni, etc. In concilio quoque Chalcedonensi (16) tanquam propria concilii totius ab eoque adoptata profertur; ab innumeris scriptoribus citantur epistolæ illæ ad Cleodonium: a Joanne Maxentio, a Petro Diacono, a Justiniano Augusto, a Theodoro, etc. Ambæ illæ epistolæ plastra conviciorum et contumeliarum ab hæreticis, quorum errores in iis refelluntur, Gregorio meruerunt. Non enim tantum prava Apollinaristarum jam nata, verum etiam Nestorii et Eutychetis dogmata, priusquam nascerentur, profiguntur. Scripsit has epistolæ Gregorius hæud Constantinopolis, ut visum est Eliæ Cretensi, sed Arianzi, ubi abdicata sede Constantinopolitana versabatur. Quod

20 Psal. LXXII, 3.

(5) Alias CCXXXIX. Scripta anno 382.

(6) Καὶ ἀκινδύως. Cod. 2022 ἢ ἀκινδύως.

(7) Ὡς ἂν βούλωνται. Cod. id. ὡς ἂν βούλοιντο.

(8) Στροβούτων ἡμᾶς κακῶν. In cod. Reg. κακῶν deest.

(9) Ἐν τῇ ἐρήμῳ. Cod. Reg. ἐν γῆ ἐρήμῳ. Verbit Morel.: Tum ad hoc tantum specto quod præconio veritatis dignus sim habitus, quæ projicitur et exprimitur in deserto doctrinæ sanæ, in invio loco et aqua destituito.

(10) Καὶ ὑπερήδομαι. Morel.: Et gaudio delibutus sum. Videntur hæc exsultantis Gregorii, ait Com-

D bef., de suscitata Constantinopoli vera fide et orthodoxa.

(11) Πρὸς οὖν τί ταῦτα. Ita codd. nostri. In edit. πρὸς οὖν σε ταῦτα, igitur hæc ad te scribo.

(12) Τῶν δὲ οὕτως ἔχόντων, etc. Morel.: Ecquis vero libens et prudens desereret ita affectos?

(13) Συνεορτάζειν. Ita codd. nostri. In edit. ἐορτάζειν.

(14) Συγγνώσκετε. Cod. Reg. συγγνώσκοιτε.

(15) Tom. III Conc., p. 514.

(16) Tom. IV, p. 826, 827, 850.

quidem vel inde constat, quod cum Apollinaristis, quos exagitat, controversiam non habuit, nisi postquam Constantinopoli rediit.

Scripta itaque prima epistola, cum Apollinaristæ, quos furiantes raptantesque Nazianzenas oves Gregorius Nazianzum reversus inveniens, ea spe pertulerat, ut lenitate sua mansuetos redderet ac placidos, paulatimque emolliret, hinc pejores effecti, non modo simplicioribus animis pravam suam doctrinam infundere, sed Gregorium etiam tanquam idem sœcum sentientem ausi sunt insinulare. Tum vero Gregorius, ne malum latius grassaretur, scribere coactus est. Ne nunc quidem, inquit, credas mihi velim, scripsissemus, nisi Ecclesiam lacerari atque discindi videremus. Sic veteres non nisi necessitate compulsi calanum stringebant. Neque alius epistolarum ad Cleodonium scopus, aut alia occasio, nisi quod secundam in gratiam Catholicorum magis scripsisse videatur, seu de fide Theologi nonnihil illi dubitarent, seu, ut placet Elicæ, id tantum peterent, ut regulam fidei quamdam et canonem haberent, ad quæ pravus hæreticorum doctrinas exigerent. Porro Cleodnius, ad quem utraque scripta est, is ipse est, ut videatur, quem Nazianzenæ diœceseos solitarium principem Hellenio commendans miris Theologus effert laudibus; qui Gregorii Testamento presbyter Iconii subscripsit. Ipsi constat litteris, Cleodonium, ad quem scriptæ sunt, presbyterum fuisse, eumque pietate ac fide insignem; cuius erat in Ecclesia docere et coarguere, pravumque dogma ne serperet advigilare, etc. — Hæreticorum novandi libido, fraudeque ut simpliciores deciperent: circa Trinitatem et Filii Dei incarnationem Christianum dogma: Apollinaristarum maxime errores et fragmenta insectatur Gregorius et tentat comprimere, petitque a Cleodonio ut quæ ipsi scribit, hæc apud multitudinem velit attestari.

CI. AD CLEDONIUM PRESBYTERUM CONTRA APOLLINARIUM

EPISTOLA I.

Perquam honorando ac Deo charissimo fratri et a compresbytero Cleodonio, Gregorius in Christo gaudere.

Scire cupimus, quænam hæc tanta sit circa Ecclesiam novandi libido, ut cuivis volenti **, atque, ut Scripturæ vocabulo utar, **84** prætergredienti, ovile præclare ductum et institutum discerpere, ac per furtivos impetus, vel potius prædatorias et absurdas doctrinas diripere liceat. Nam si quid haberent, quod in nobis circa fidem improbare ac condemnare possent, qui nunc impetum fecerunt, ne sic quidem tamen, nobis non a monitis, hujusmodi facinus aggredi par erat. Prius enim, vel persuadere, vel persuaderi velle oportebat (si modo nos quoque aliquo et numero sumus, ut qui Deum metuamus, et pro fidei defensione magnos labores subierimus, deque Ecclesia bene meriti simus), ac tum, si tum etiam, res novas moliri; sed tamen hac ratione petulantibus et contumeliosis hominibus aliqua fortassis excusatio suppeteret. Postquam autem fides nostra, et scriptis consignata, et verbis expressa, et hic et longius, et in periculis illi quidem res hujusmodi tentant, hi autem quietem agunt?

Nec vero adhuc illud indignum censendum est (quanvis utique grave atque indignum sit), quod homines isti pravam suam sententiam simplicioribus animis per versutiores et improbiores infundunt, sed quod de nobis falsè comminiscuntur, tanquam idem ac illi sentiamus et sapiamus, escam videlicet hamo circumdantes, improbeque per hunc obtentum cupiditatem suam explen-

** Psal. LXXIX, 13.

(17) Alias orat. L. Scripta anno 382. — Ἐπιστολῆ α'. Colb. 3 κατὰ Ἀπολλιναρίου λόγος β'. Morel. λόγος α'.

(18) Θεοφιλεστάτῳ ἀδελφῷ In cod. Reg. B et Orat. 2 drest ἀδελφῷ.

(19) Βουλόμεθα. Combef. βούλομαι.

(20) Νῦν ἐπελεθόντες. Montac., Morel. ac Combef. ἐπεισελθόντες.

(21) Μετὰ κινδύνων, etc. Colb. 3, μετὰ κινδύνου, καὶ ἀνευ κινδύνου.

PA. ΠΡΟΣ ΚΛΗΔΟΝΙΟΝ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΝ ΚΑΤΑ ΑΠΟΛΛΙΝΑΡΙΟΥ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ Α' (17).

Τῷ τιμιωτάτῳ καὶ θεοφιλεστάτῳ ἀδελφῷ (18) καὶ συμπρεσβυτέρῳ Κληδονίῳ Γρηγόριος ἐν Κυρίῳ χαίρειν.

Βουλόμεθα (19) μαθεῖν, τίς ἡ καινοτομία περὶ τὴν Ἐκκλησίαν, ἐν ἧσιν παντὶ βουλομένῳ καὶ παραπορευομένῳ, κατὰ τὸ γεγραμμένον, διασπᾶν τὴν ποίμνην καλῶς ἡγμένην, καὶ συλαγωγεῖν κλοπιμαίοις ἐφόδοις, μᾶλλον δὲ ληστρικοῖς καὶ παραλόγοις διδάγμασιν. Εἰ μὲν γὰρ εἶχόν τι καταγινώσκειν ἡμῶν περὶ τὴν πίστιν οἱ νῦν ἐπελεθόντες (20), οὐδ' οὕτω μὲν χωρὶς ὑπομνήσεως ἡμῶν ἔδει τὰ τοιαῦτα τολμᾶν. Πείσαι γὰρ ἐχρῆν ἢ πεισθῆναι θελήσαι πρότερον (εἴπερ τις καὶ ἡμῶν λόγος, ὡς τὸν Θεὸν φεβουμένων καὶ κοπιασάντων ὑπὲρ τοῦ λόγου, καὶ τὴν Ἐκκλησίαν ὠφελισάντων), καὶ τότε, εἴπερ ἄρα, καινοτομεῖν, πλὴν καὶ ἀπολογία τις ἦν ἰσως τοῖς ὀδρισταῖς. Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἐγγράφως καὶ ἀγράφως, καὶ ἐνταῦθα καὶ πορρωτέρῳ, καὶ μετὰ κινδύνων (21) καὶ ἀκινδύνως, ἡ πίστις ἡμῶν κεκήρυκται, πῶς οἱ μὲν ἐγχειροῦσι τοῖς τοιοῦτοις, οἱ δὲ ἡσυχάζουσι (22);

et in tranquillitate prædicata est, quoniam pacto

Καὶ οὐχὶ τοῦτό πῶ δεῖνόν, καίπερ ὄν δεῖνόν, εἰ τὴν ἑαυτῶν κακοδοξίαν (23) ἀνθρωποὶ ταῖς ἀκρατοτέραις ψυχαῖς διὰ τῶν κακουργοτέρων ἐναποτίθενται (24), ἀλλ' ὅτι καὶ ἡμῶν καταψεύδονται, ὡς ὁμοδόξων καὶ ὁμοφρόνων, τῷ χαλκῷ τὸ δέλεαρ περιβάλλοντες, καὶ διὰ τοῦ προσχήματος τούτου τὸ ἑαυτῶν θέλημα κακῶς ἐκκληροῦντες, καὶ τὴν ἀπλότητα ἡμῶν, ἐξ ἧς ἀδελφικῶς αὐτοὺς ἐρωῶμεν, καὶ

(22) Οἱ δὲ ἡσυχάζουσι. Combef. si autem silent.

(23) Κακοδοξίαν. Ita (Colb. 3, et in quibusdam edit. Habent nonnulli κενδοξίαν, vanam suam sententiam.

(24) Ἐναποτίθενται. Montac., Morel. ac Combef. legunt ἐναποτίθενται λόγων, per versutiores fallaciorisque sermones infundunt. Mox vertit Bill.: Sed quod nos etiam insinulant, tanquam idem sentientes et eodem modo affectus.

οὐκ ἄλλοστρούς, κακίας ἐφρόδιον ποιησάμενοι· οὐ μόνον δὲ, ἀλλ' ὅτι καὶ ὑπὸ τῆς δικτατικῆς συνόδου (25) δεδέχθαι φασίν, ὡς πυθάνομαι, ὑφ' ἧς τὸ πρότερον ἦσαν κατακριθέντες, ὡς πᾶσιν εὐδῆλον. Εἰ μὲν οὖν ἐδέχθησαν ἡ νῦν ἢ πρότερον οἱ τὰ Ἀπολλινάριου φρονούντες, τοῦτο δεξιότατον, καὶ ἡμεῖς στέρξομεν. Δῆλον γάρ (26), ὅτι τῷ ὀρθῷ λόγῳ συνθέμενοι· οὐδὲ γὰρ ἐνδέχεται (27) ἄλλως, εἰ τοῦτου τετυχήκασι. Δείξουσι δὲ πάντως, ἢ διὰ τόμου συνδικου, ἢ δι' ἐπιστολῶν κοινωνικῶν· οὗτος γὰρ τῶν συνόδων ὁ νόμος. Εἰ δὲ λόγος τοῦτό ἐστι καὶ ἀναπλασμός, εὐπρεπείας ἕνεκεν αὐτοῖς καὶ πιθανότητος τῆς πρὸς τοὺς πολλοὺς εὐρημέτος διὰ τὸ τῶν προσώπων ἐξισόπιστον, δίδαξον αὐτοὺς ἡρεμεῖν, καὶ ἐπέλεγχε. Τῇ γὰρ σῆ πολιταίᾳ καὶ ὀρθοδοξίᾳ τοῦτο πρέπειν ὑπολαμβάνομεν.

ob personarum auctoritatem apud multitudinem ipsos doce, ac coargue. Tuus quippe vite rationi ac rectæ fidei hoc convenire existimamus.

Μὴ ἀπατάτωσαν οἱ ἄνθρωποι, μηδὲ ἀπατάσθωσαν, ἄνθρωπον ἔχουν δεχόμενοι τὸν Κυριακὸν (28), ὡς αὐτοὶ λέγουσι, μᾶλλον δὲ τὸν Κύριον ἡμῶν καὶ Θεόν. Οὐδὲ γὰρ τὸν ἄνθρωπον χωρίζομεν τῆς θεότητος, ἀλλ' ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν δογματίζομεν, πρότερον μὲν οὐκ ἄνθρωπον, ἀλλὰ Θεὸν καὶ Υἱὸν μόνον (29) προαιώνιον, ἀμιγῆ σώματος, καὶ τῶν ὅσα σώματος, ἐπιτελεῖ δὲ καὶ ἄνθρωπον, προσληφθέντα ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς ἡμετέρας, παθητὸν σαρκί, ἀπαθῆ θεότῃ, περιγραπτόν σώματι, ἀπερίγραπτον πνεύματι, τὸν αὐτὸν ἐπιγίαν καὶ οὐράνιον, ὀρώμενον καὶ νοούμενον, χωρητὸν καὶ ἀχώρητον, ἐν ὅλῳ ἀνθρώπῳ τῷ αὐτῷ καὶ θεῷ ὅλος ἄνθρωπος ἀναπλασθῆ πεισῶν ὑπὸ τῆν ἁμαρτίαν.

Εἰ τις οὐ θεοτόκον τὴν ἁγίαν Μαρίαν (30) ὑπολαμβάνει, χωρὶς ἐστὶ (31) τῆς θεότητος. Εἰ τις ὡς διὰ σωλήνος τῆς Παρθένου δραμεῖν (32), ἀλλὰ μὴ ἐν αὐτῇ διαπελάσθαι λέγοι θεῖκῶς ἅμα καὶ ἀνθρωπικῶς· οὐδέ τις μὲν, ὅτι χωρὶς ἀνδρός· ἀνθρωπικῶς δὲ, ὅτι νόμου κοίτης (33), ὁμοίως ἄθεος. Εἰ τις διαπελάσθαι τὸν ἄνθρωπον, εἰθ' ὑποδευκέναι (34)

(25) Ὑπὸ τῆς δικτατικῆς συνόδου. Damasus urbis Romæ episcopus et Petrus Alexandrinus, cum Apollinarii hæresim latius serpere agnovissent, coacto Romæ concilio, alienam eam esse ab Ecclesia universali statuerunt, ut scribit Nicephorus lib. xi, cap. 12. ubi multa de Apollinario et illius a fide orthodoxa defectio. Romanum illud concilium occidentalem synodum hic videtur intelligere. Hæc Bill.

(26) Δῆλον γάρ, etc. Combef. Liqueat enim eu ratione receptos fuisse, quod rectæ fidei assensum præbuerint.

(27) Οὐδὲ γὰρ ἐνδέχεται. Colb. 3, οὐδὲ γὰρ ἐνδέχεται.

(28) Ἄνθρωπον... Κυριακόν. Hominem Dominicum. Hanc vocem bene reprobatur Gregorius: ea tamen usi sunt nonnulli Patrum; at non immerito, altius animum attendentibus ipsis postea displicuit. Sic Augustino qui de illa *Retract.* lib. 1, cap. 19. ait: Non video utrum recte dicatur homo Dominicus, qui est mediator Dei et hominum, homo Christus Jesus, cum sit utique Dominicus. Dominicus autem homo quis in ejus sancta familia non potest dici?

tes, ac simplicitatem nostram, qua fiebat, ut fraterno affectu, non autem alieno animo eos aspiceremus, in pravitalis occasionem et subsidium arripientes. Ad quam indignitatem illud etiam accedit, quod ab occidentali synodo esse, ut audio, susceptos esse aiunt, a qua prius fuerant condemnati, ut cuius est exploratum. Acquidem, si vel nunc, vel ante suscepti sunt, qui Apollinarii placita sectantur, hoc ostendant, et nos acquiescimus. Perspicuum est enim eos, ut rectæ doctrinæ assentientes, susceptos fuisse: nec enim aliter se res habere potest, si hoc consecuti sunt. Omnino autem ostendent, vel per synodalem libellum, vel per epistolas communionis indices: nam hic synodorum mos est. Si autem hoc merus est sermo ac figmentum,

D speciosi cujusdam decoris causa, et ut fidem sibi concilient, ab ipsis excogitatum, **85** quiescere

Ne homines isti alios decipiant, vicissimque ipsi decipiantur, hominem Dominicum, ut ipsi loquuntur, vel potius Dominum nostrum et Deum, mentis expertem esse asserentes. Neque enim hominem a divinitate separamus, sed unum et eundem profitemur, prius quidem non hominem, sed Deum et Filium unicum, ac sæculis omnibus antiquiorem, a corpore rebusque omnibus corporeis purum et secretum; in sine autem etiam hominem, propter salutem nostram assumptum, carne passibilem, divinitate impassibilem, corpore circumscriptum, C spiritu incircumscriptum, terrenum eundem et cælestem, visibilem et intelligibilem, comprehensibilem et incomprehensibilem; ut per eundem, totum hominem simul ac Deum, totus homo in peccatum lapsus reflingatur.

Si quis sanctam Mariam Deiparam non credit, extra divinitatem est. Si quis Christum per Virginem tanquam per canalem fluxisse, non autem in ea divino simul et humano modo formatum esse dixerit, divino, quia absque viri opera; humano, quia humani conceptus lege, æque atheus est. Si quis formatum hominem fuisse, Deumque postea

Ei hoc quidem ut dicrem, apud quosdam legi tractatores catholicos divinatorum eloquiorum. Sed ubique hoc dixi, dixisse me nollem. Postea quippe vidi non esse dicendum, quamvis nonnulla possit ratione defendi.

(29) Καὶ Υἱὸν μόνον. Ita cod. Reg. B, Orat. 2, Colb. 3, 6, 9, Morel. ac Combef. In edit. καὶ Υἱὸς μονογενῆ, et Filium unigenitum.

(30) Τὴν ἁγίαν Μαρίαν. Ita Montac., Morel. et Combef. In edit. ἁγίαν deest.

(31) Χωρὶς ἐστὶ. Cod. Reg. B, Orat. 2, Colb. 3, χωρὶς ἐστὶ. Colb. 9, χωρὶς ἐστὶ.

(32) Δραμεῖν. Montac., Morel. ac Combef. διαδραμεῖν, transiisse, excurre.

(33) Νόμῳ κοίτης. Bill., juxta pariendi consuetudinem; at melius Combef., juxta humani conceptus legem, quod utero gestatus, et ad justam molem per incrementa perductus.

(34) Εἰθ' ὑποδευκέναι. Deumque postea subsiisse, quasi jam existentiam homini deitas accesserit, non in ipso Deo existentiam ac subsistentiam primo ortu humanitas nacta sit.

subiisse dicat, damnationi obnoxius est. Hoc enim non Dei generatio fuerit, sed generationis fuga. Si quis duos filios, alterum ex Deo et Patre, alterum ex matre, non autem unum atque eundem induxerit, is ab ea quoque filiorum adoptione excidat, quæ recte credentibus promissa est. Quamvis enim duæ naturæ sint Deus et homo, quippe qui anima sit et corpus, non tamen duo filii et dii : quemadmodum ne hic quidem duo homines, tametsi Paulus ad hunc modum internam et externam hominis partem appellaverit³⁵. Atque, ut paucis rem complectar, aliud quidem atque aliud sunt ea, ex quibus Salvator, **86** (quippe cum non idem sit quod cerni non potest, cum eo quod in aspectum cadit; et quod temporis expers est, cum eo quod temporari subest) : non tamen aliud atque aliud : absit. Ambo enim hæc connexionem unum sunt, Deo nimirum humanitatem, atque homine divinitatem suscipiente, aut quocumque tandem nomine quispiam uti malit. Porro aliud et aliud dico, contra quam in Trinitate fides habet. Illic enim aliud atque aliud, ne personarum confundamus : non autem aliud atque idem sunt.

Si quis divinitatem in eo, velut in propheta, per gratiam operatam fuisse, non autem secundum essentiam copulatam fuisse atque copulari dixerit, a præstantiori afflatu vacuus sit, imo contrario impleatur. Si quis crucifixum non adorat, anathema sit, atque in eorum qui Deum interemerunt numerum ascribatur. Si quis eum ex operibus perfectum fuisse, aut post baptismum, vel resurrectionem a mortuis, in filium adoptatum dixerit, quemad-

³⁵ Ephes. i, 5. ³⁶ I Cor. xv, 45; II Cor. iv, 16; Ephes. iii, 16.

(35) *Ἐπεὶ καὶ ψυχὴ καὶ σῶμα, qui quidem homo et anima est et corpus.* Ea est enim humana natura de qua Gregorio controversia cum Apollinaristis. Nec bene Bill : *Quemadmodum et anima et corpus.* Num duæ naturæ? at sensus hic falsum sonat. Anima namque et corpus partes sunt unius humanæ naturæ, et his Christus, humana natura homo est, ut et divinitate Deus. *Novimus et tenemus,* inquit S. August., *serm. 174, mediatorem Dei et hominum, hominem Christum Jesum, in quantum homo erat, ejus esse naturæ ejus et nos sumus. . Et sicut tu unus homo, anima es et caro, sic et ille unus Christus, Deus et homo.*

(36) *Ἐν τῇ συγχράσει.* Combef : *Ambo coadunatione unum sunt.* Addit autem : *σύχρασιν con-temperationem* dicit Cicero. Quæ vox post Eutychem exponenda ut commercium illud divinitatis et humanitatis in uno Christo significet, integra utraque substantia : illa *coadunatione* Deus homo factus est, et homo deitate imbutus eoque Deus.

(37) *Ἄγω δὲ ἄλλο καὶ ἄλλο.* Alius est Pater, ait Bill., alius Filius, alius Spiritus sanctus : tres enim distinctæ personæ sunt; at non aliud sunt. Una enim substantia est. In Christo autem alia est divina, alia humana natura : non tamen alius, atque alius Christus. Sic Augustinus lib. xi *De civitate Dei*, cap. 10, istorum duorum vocabulorum *alius et aliud* longe in ratione Trinitatis diversam esse significationem admonet. *Spiritus,* inquit, *Patris et Filii Spiritus sanctus propria quadam ratione hujus nominis in sacris Litteris nuncupatur. Alius est autem quam Pater et Filius : quia nec Pater est nec Filius; sed alius dixi, non aliud,*

λέγοι Θεόν, κατάκριτος. Οὐ γὰρ γέννησις Θεοῦ τοῦτό ἐστιν, ἀλλὰ φυγὴ γεννήσεως. Εἴ τις εἰσάγει δύο Υἱούς, ἓν μὲν τὸν ἐκ Θεοῦ καὶ Πατρὸς, δεύτερον δὲ τὸν ἐκ τῆς μητρὸς, ἀλλ' οὐχὶ ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν, καὶ τῆς υἰοθεσίας ἐκπέσει τῆς ἐπιγγελημένης τοῖς ὀρθῶς πιστεύουσι. Φύσει μὲν γὰρ δύο Θεοὶ καὶ ἄνθρωποι, ἐπεὶ καὶ ψυχὴ καὶ σῶμα (35) υἱοὶ δὲ οὐ δύο, οὐδὲ Θεοί. Οὐδὲ γὰρ ἐνταῦθα δύο ἄνθρωποι, εἰ καὶ οὕτως ὁ Παῦλος τὸ ἐντὸς τοῦ ἀνθρώπου, καὶ τὸ ἐκτὸς προσηγόρευσε. Καὶ εἰ δεῖ συντόμως εἰπεῖν, ἄλλο μὲν καὶ ἄλλο τὰ ἐξ ὧν ὁ Σωτὴρ (εἴπερ μὴ ταυτὸν τὸ ἀόρατον τῷ ὁρατῷ, καὶ τὸ ἀχρονον τῷ ὑπὸ χρόνῳ), οὐκ ἄλλος δὲ καὶ ἄλλος μὴ γένοιτο. Τὰ γὰρ ἀμφοτέρωθεν ἐν τῇ συγχράσει (36), Θεοῦ μὲν ἐνανθρωπήσαντος, ἀνθρώπου δὲ θεωθέντος, ἢ ὅπως ἂν τις ὀνομάσει. Λέγω δὲ ἄλλο καὶ ἄλλο (37), Ἐμπαλιν ἢ ἐπὶ τῆς Τριάδος ἔχει. Ἐκεῖ μὲν γὰρ ἄλλος καὶ ἄλλος, ἵνα μὴ τὰς ὑποστάσεις συγχέωμεν οὐκ ἄλλο δὲ καὶ ἄλλο, ἔν γὰρ τὰ τρία καὶ ταυτὸν τῇ θεότητι.

Trinitate fides habet. Illic enim aliud atque aliud, quoniam tria quoad divinitatem unum et

Εἴ τις, ὡς ἐν προφήτῃ, λέγοι κατὰ χάριν ἐνηρηγμέναι, ἀλλὰ μὴ κατ' οὐσίαν συνῆφθαι τε καὶ συνάπτεσθαι, εἴη κενὸς τῆς χριστιανοῦ ἐνεργείας, μᾶλλον δὲ πλήρης τῆς ἐναντίας. Εἴ τις μὴ προσκυνεῖ τὸν ἐσταυρωμένον, ἀνάθεμα ἔστω, καὶ τετάχθω μετὰ τῶν θεοκτόνων (38). Εἴ τις ἐξ ἔργων τετελειωμένος, ἢ μετὰ τὸ βάπτισμα, ἢ μετὰ τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν υἰοθεσίας ἤξιώσθαι λέγοι, καθάπερ οὖς Ἕλληνας παρεγγράπτους εἰσάγουσιν (39), ἀνάθεμα ἔστω. Τὸ

quia et hoc pariter simplex pariterque bonum est, incommutabile et æternum. Sic etiam Hilar. lib. ii *De Trinitate* : *Alius, inquit, ab alio, quia Pater et Filius : non natura divinitatis alia et alia, quia ambo unum.*

(38) *Μετὰ τῶν θεοκτόνων.* Montac., Morel. et Combef. *χριστοκτόνων,* quam lectionem secutus est Bill., qui vertere non ausus est, *Deum interemerunt* : *θεοκτόνων,* quod tamen catholicum omnino. Profitemur enim unam in Christo ex duabus naturis, divina et humana, personam, et cum Ephesina synodo, part. i, c. 26, n. 4 : *Ipsam unigenitum Dei Filium ex Patre natum, etiamsi secundum propriam naturam impassibilis sit, nostri tamen causa mortem in carne secundum Scripturas passum esse, proprioque carnis afflictiones, quas nimirum in crucifixo corpore pertulit, circa illam sui passionem sibi adscribisse.* Nec aliud nos docet Apostolus Act. xx, Ephesinæ Ecclesiæ presbyteros alloquens : *Attendite vobis et universo gregi in quo vos Spiritus sanctus posuit episcopos regere Ecclesiam Dei quam acquisivit sanguine suo.* Profusus igitur in redemptionem Ecclesiæ sanguis, sanguis est ipsius Dei, qui seipsum tradidit, ut sanguine suo acquireret, mundaret, sanctificaret, exhiberetque ipse sibi gloriosam Ecclesiam non habentem maculam aut rugam, sed ut sit sancta et immaculata (Ephes. v, 27).

(39) *Παρεγγράπτους εἰσάγουσιν.* Momus apud Lucianum in dialogo cui titulus est : *Jupiter tra-gedus,* his verbis utitur : *Ac mihi hoc loco, o Jupiter, soli enim sumus, nec ullus hominum in hoc cœtu est, præter nuntium Herculeum, ac Dionysium et Ganymedem et Æsculapium qui nostri sunt et dii*

γάρ ηγγμένον, ἢ προκόπτον, ἢ τελειούμενον, οὐ θεός. πᾶν δὲ τὴν κατὰ μικρὸν ἀνάδειξιν οὕτω λέγεται. Εἰ τις ἀποτεθεῖσθαι νῦν τὴν ἀγίαν σάρκα (40) λέγοι, καὶ γυμνὴν εἶναι τὴν θεότητα τοῦ σώματος (41), ἀλλὰ μὴ μετὰ τοῦ προσλήμματος καὶ εἶναι, καὶ ἔξειν, μὴ ἴσοι τὴν δόξαν τῆς παρουσίας αὐτοῦ (42). Ποῦ γὰρ τὸ σῶμα νῦν, εἰ μὴ μετὰ τοῦ προσλαβόντος; οὐ γὰρ δὴ κατὰ τοὺς Μανιχαίων λόγους (43) τῷ ἡλίῳ ἐναποτίθεται, ἵνα τιμηθῇ διὰ τῆς ἀτιμίας· ἢ εἰς τὴν ἀέρα ἐχέθῃ καὶ διελύθῃ (44), ὡς φωνῆς φύσις, καὶ ὀσμῆς βύσις, καὶ ἀστραπῆς ὁρμός οὐχ ἰσταμένης. Ποῦ δὲ καὶ τὸ φηλαφηθῆναι αὐτὸν μετὰ τὴν ἀνάστασιν, ἢ ὀφθῆσεσθαι ποτε ὑπὸ τῶν ἐκκεντησάντων; θεότης γὰρ καθ' ἑαυτὴν ἀόρατος. Ἀλλ' ἔξει μὲν μετὰ τοῦ σώματος, ὡς ἐμὸς λόγος, τοιοῦτος δὲ οἷος ὤφθη τοῖς μαθηταῖς ἐν τῷ βρεῖ, ἢ παρεδείχθη, ὑπερνωκώσης τὸ σαρκίον τῆς θεότητος. Ὅσπερ δὲ ταῦτα λέγομεν ἀποσκευαζόμενοι τὴν ὑπόνοιαν, οὕτω κάκεινα γράφομεν διορθούμενοι τὴν καινοτομίαν.

lis discipulis in monte apparuit, aut obiter ostensus autem hæc ameliendæ suspitionis causa dicimus, bimus.

Εἰ τις λέγοι τὴν σάρκα ἐξ οὐρανοῦ κατακληθῆναι, ἀλλὰ μὴ ἀντεῦθεν εἶναι καὶ παρ' ἡμῶν, εἰ καὶ ὑπὲρ ἡμᾶς (45), ἀνάθεμα ἴστω. Τὸ γὰρ, Ὁ δεῦτερος ἄνθρωπος ἐξ οὐρανοῦ, καὶ Ὁλος ὁ ἐπουράνιος, τοιοῦτοι καὶ οἱ ἐπουράνιοι, καὶ, Ὁθελὶς ἀναβῆδῃκεν εἰς τὸν οὐρανόν, εἰ μὴ ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς ὁ Πιὸς τοῦ ἀνθρώπου, καὶ εἰ τι ἄλλο τοιοῦτο, νομιστίον λέγεσθαι διὰ τὴν πρὸς τὸν οὐράνιον ἔνωσιν (46), ὡσπερ καὶ τὸ διὰ Χριστοῦ γεγονέναι τὰ πάντα, καὶ κατοικεῖν Χριστὸν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, οὐ κατὰ τὸ φαινόμενον τοῦ Θεοῦ (47), ἀλλὰ κατὰ τὸ νοούμενον, κίρναμένων ὡσπερ τῶν φύσεων, οὕτω δὴ καὶ τῶν κλήσεων, καὶ περιχωρουσῶν εἰς ἀλλήλας τῷ λόγῳ τῆς συμφύτας.

Εἰ τις εἰς ἄνουν ἀνθρώπων ἠλπικεν, ἀνόητος ὄντως ἐστὶ, καὶ οὐκ ἀξίος ὄλωσ (48) σώζεσθαι. Τὸ γὰρ ἀπρόσληπτον, ἀθεράπευτον· ὁ δὲ ἤνωται τῷ Θεῷ,

A modum quos Græci ascriptitios inducunt, anathema sit. Neque enim id, quod initium habuit, aut proficit, aut perficitur, Deus est : tametsi hæc de eo idcirco dicantur, quod paulatim sese patefecerit. Si quis sanctam carnem nunc depositam esse, nudamque ac corpore vacuum divinitatem esse, non autem cum assumpta carne, et esse, et venturam esse dixerit, adventus illius gloriam non cernat. Ubi enim nunc corpus fuerit, nisi cum ea natura, a qua assumptum est? Non enim scilicet juxta Manichæorum deliria 87 soli impositum est, ut per dedecus honoretur : aut in aerem fusum et dissolutum est, ut vocis natura, et odoris fluxio, et fulguris cursus minime consistentis. Ubi etiam illud ponemus quod ipse post resurrectionem contactus fuisse scribitur 44, aut ab his, a quibus confixus est 45, aliquando videbitur? Divinitas enim per se oculorum obtutum fugit. Verum cum corpore quidem, ut sentio, voniet; talis autem, quæ est 46, divinitate carnem superante. Quemadmodum sic illa quoque corrigendi novi erroris studio scri-

Si quis carnem a cælo descendisse, non autem hinc atque a nobis esse dixerit, etiamsi supra nos, anathema sit Illud enim, *Secundus homo de cælo* 45, et, *Qualis cælestis, tales et cælestes* 46; et, *Nemo ascendit in cælum, nisi qui descendit de cælo Filius hominis* 47, et si quid aliud ejusdem generis, propter unionem cum cælesti dici existimandum est : quemadmodum et illud, *Per Christum omnia facta esse* 46, et *Christum in cordibus vestris habitare* 46, non secundum id Dei, quod oculis cernitur, sed secundum id, quod intellectu percipitur, commistis videlicet, ut naturis, ita etiam nominibus, atque ob arctissimam conjunctionem inter se vicissim commeanibus.

Si quis in hominem mente carentem sperat, amens profecto est, nec dignus, cui omni ex parte salus æferatur. Nam quod assumptum non est,

42 Luc. xxiv, 39. 43 Zach. xii, 10. 44 Matth. xvii, 2. 45 I Cor. xv, 47. 46 ibid. 48. 47 Joan. iii, 13. 48 Joan. i, 3. 49 Ephes. iii, 17.

ascriptitii, etc. Ascriptitios autem deos vocabant minorum gentium deos, qui ex hominibus in deorum ordine cooptati fuerant. Cicero *De legibus* deos majorum gentium appellat qui semper cælestes sunt habiti; ascriptitios autem quos in cælum merita vocaverunt. Hæc Bill.

(40) *Τὴν ἀγίαν σάρκα*. Ita Montac. et Morel. Sic et legit Bill. in edit. ἀγίαν deest.

(41) *Θεότητα τοῦ σώματος*. Ita Colb. 3, a, Montac. et Morel. At Colb. 9, θεότητα τοῦ προσλήμματος.

(42) *Παρουσίᾳ αὐτοῦ*. Ita Montac. et Morel., sicque legit Bill. in edit. αὐτοῦ deest.

(43) *Κατὰ Μανιχαίων λόγους*. Manichæi, inquit Bill., Christi corpus in sole repositum esse nugabantur : ex illo David loco, psalm. xviii, male intellectu errorem suum haurientes : *In sole posuit tabernaculum suum*. Vesaniam autem et impiam illorum de sole opinionem vide apud August. *contra Faustum*. lib. xx, cap. 6. Athanas. lib. iii *De assumptione hominis*, Manichæos solitcolas vocat :

Hermogeni tamen hæc hæresim tribuit Theodoretus.

(44) *Ἐχέθη καὶ διελύθη*. Colb. 3, ἐχέθη ἢ διελύθη, *fusum vel dissolutum est*.

(45) *Παρ' ἡμῶν εἰ καὶ ὑπὲρ ἡμᾶς*. Ita Colb. 3, 6, a, Montac., Morel. ac Combef. Sic etiam Elias Cret. in Comment. In edit. εἰ καὶ ὑπὲρ ἡμᾶς deest. Reddit Combef. *Licet altiori quam nos ratione*.

(46) *Διὰ τὴν πρὸς τὸν οὐράνιον ἔνωσιν*. Inscite Bill. aut typographus, præter cælestem unionem. Combef. *Unionis causa quæ cum cælesti intercedit*, id est, cum Verbo.

(47) *Ὁὐ κατὰ τὸ φαινόμενον τοῦ Θεοῦ*, *Non secundum id Dei quod oculis cernitur*. Ita Combef. qui addit : Parum theologice Billius, nec alto Gregorii sensu : *Non secundum eam partem quæ in oculis cadit*; ubi extremorum illam ἀντίθεσιν ex naturarum unionem considerat et explicat, jugulatque Nestorianos, quorum voces Bill. velut affectat.

(48) *Ὁὐκ ἀξίος ὄλωσ*. Ita codd. nostri, sicque legit Bill. In edit. οὐκ ἀξίος ὄλωσ.

curationis est expers: quod autem Deo unitum est, hoc quoque salutem consequitur. Si dimidia tantum ex parte Adamus lapsus est, dimidiatum quoque sit quod assumptum est, et quod salutem accipit; si autem totus peccavit, toti quoque genito unitus est, atque omni ex parte salutem consequitur. Quocirca ne perfectam salutem isti nobis inuideant, aut ossa solum, et nervos, atque hominis picturam Salvatori tribuant. Nam si ipse inanimatus homo est, hoc etiam Ariani aiunt, ut passionem divinitati tribuant, **88** tanquam videlicet quod corpus movet, idem quoque patiat. Si autem animatus quidem, verum mentis expers, quod tandem modo hominis nomen sustinebit? Neque enim homo animal est mente carens. Atque illud necesse est, ut species quidem et larva humana sit, anima autem equi cujuspiam, aut bovis, aut alius animalis mentem non habentis. Ac proinde illud Veritate delusus sum, ut qui, alio honore affecto, non autem mente carens homo est, desipere

At, inquit, divinitas mentis loco sufficiebat. Quid autem hoc ad me? Divinitas enim cum sola carne homo non est, imo nec cum sola anima, nec cum utraque, si mens absit, quæ etiam magis homo censeri debet. Quamobrem totum hominem retine, ac divinitatem adjuuge, ut me plene ac perfecte beneficio afficias. At, inquis, duo perfecta non capiebat. Non sane; siquidem corporeo modo rem expendas. Vas enim unius modii capax duos modios minime continebit, nec corporis unius locus duo aut plura corpora. Si autem ut intelligibilia et incorporea ea consideres, illud animadvertite, quod ideam ipse, et animum, et rationem, et mentem, et Spiritum sanctum continui, atque etiam ante me mundus hic (hoc est quod ex visibilibus et invisibilibus rebus constat), Patrem, Filium et Spiritum sanctum. Hæc enim eorum, quæ in intellectum cadunt, natura est, ut incorporeo atque invisibili modo, et inter se et cum corporibus misceantur, quandoquidem et plurium vocum auris una capax est, et multorum ora iisdem aspectari oculis possunt, odoresque olfactu eodem percipi, ita ut nec res sensiles ob perceptionis copiam imminuantur.

(49) *Εἰ ἡμισυς*. Colb. 9 et Combef. εἰ ἡμισυ.

(50) *Εἰ δὲ ὅλος*. Vox ἐπταίσα vel excidit, vel subauditur, hancque Bill. supplevit.

(51) *Καὶ ὅλος σώζεται*. Colb. 3, 9, et Combef. καὶ ὅλος σώζεται. Totus etiam salutem consequitur.

(52) *Τούτου καὶ πάσχοντος*. Cod. Reg. B, καὶ τοῦ πάσχοντος.

(53) *Ἀνθρώπιον εἶναι*. Ita Colb. 3, 6, 9, et Morel.; at Colb. a, ἀνθρώπινον εἶναι. In edit. εἶναι desit.

(54) *Ὅπως ἀνοήτωντας*. Ita Colb. 3, 6, 9, a, et cod. Reg. ac Combef. Sic etiam legit Bill. In edit.: οὕτως, quod non displicet: Tandem aliquando desipere desinant.

(55) *Ὁ καὶ μᾶλλον ἄνθρωπος*. Multi, inquit Filius, hominem sola mente definierunt; Plato præcipue substantiam ipsam rationalis animæ haberi, corpus autem hominis simulacrum et umbram. Vide Mars. Ficinum in argumento xii dialogi Pla-

τοῦτο καὶ σώζεται. Εἰ ἡμισυς (49) ἐπταίσα δ' Ἀδάμ, ἡμισυ καὶ τὸ προσεληγμένον καὶ τὸ σωζόμενον. Εἰ δὲ ὅλος (50), ὅλη τῷ γεννηθέντι ἤνωται, καὶ ὅλος σώζεται (51). Μὴ τοίνυν βασκαίνετωσαν ἡμῖν τῆς παντελοῦς σωτηρίας, μηδὲ ὁστὰ μόνον, καὶ νεῦρα καὶ ζωγραφίαν ἀνθρώπου τῷ Σωτῆρι περιτιθέτωσαν. Εἰ μὲν γὰρ ἀψυχὸς ὁ ἄνθρωπος. τοῦτο καὶ Ἀρειανοὶ λέγουσιν, ἐν' ἐπὶ τὴν θεότητα τὸ πάθος ἐνέγκωσιν, ὡς τοῦ κινουόντος τὸ σῶμα, τοῦτου καὶ πασχόντος (52). Εἰ δὲ ἐμψυχος, εἰ μὲν οὐ νοερός, πῶς καὶ ἄνθρωπος; οὐ γὰρ ἄνου ζῶον ὁ ἄνθρωπος. Καὶ ἀνάγκη τὸ σχῆμα μὲν ἀνθρώπειον εἶναι (53) καὶ τὴν σκετὴν, τὴν δὲ ψυχὴν ἔππου τινός, ἢ βοός, ἢ ἄλλου τῶν ἀνοήτων. Τοῦτο γοῦν ἔσται καὶ τὸ σωζόμενον· καὶ διεψεύσθη ἐγὼ παρὰ τῆς ἀληθείας. ἄλλου τιμηθέντος, ἄλλος μεταλαυχοῦμενος. Εἰ δὲ νοερός, ἀλλ' οὐκ ἄνου ὁ ἄνθρωπος, παυσάσθωσαν ὄντως ἀνοήταινοντες (54).

quoque erit, cui salus afferatur: atque ego ab ipsa ipse glorier, meque jactem. Si autem mentis participare ac mentis inopia laborare desinant.

Ἄλλ' ἤρκει, φησιν, ἡ θεότης ἀνεῖ τοῦ νοῦ. Τί οὖν πρὸς ἐμὲ τοῦτο; Θεότης γὰρ μετὰ σαρκὸς μόνης οὐκ ἄνθρωπος, ἀλλ' οὐδὲ ψυχῆς μόνης, οὐδὲ ἀμφοτέρων χωρὶς τοῦ νοῦ, ὃ καὶ μᾶλλον ἄνθρωπος (55). Τῆρε οὖν τὸν ἄνθρωπον ὄλον, καὶ μέξον τὴν θεότητα, ἵνα με τελείως εὐεργετῆς (56). Ἄλλ' οὐκ ἐχώρει, φησὶ, δύο τέλεια. Οὐδὲ γὰρ, εἴπερ σωματικῶς σκοπεῖς. Ἄγγειον γὰρ μεδιναῖον οὐ χωρήσει διμέδωμον, οὐδὲ (57) σώματος ἐνός τόπος δύο ἢ πλείω σώματα· εἰ δὲ ὡς νοητὰ καὶ ἀσώματα, σκόπει ὅτι καὶ ψυχὴν, καὶ λόγον, καὶ νοῦν, καὶ Πνεῦμα ἅγιον ὃ αὐτὸς ἐχώρησα, καὶ πρὸ ἐμοῦ τὸν Πατέρα, καὶ τὸν Υἱόν, καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα (58), ὁ κόσμος οὗτος, τὸ ἐξ ὀρατῶν λέγω καὶ ἀορατῶν σύστημα. Τοιαύτη γὰρ ἡ τῶν νοητῶν φύσις, ἀσωμάτως καὶ ἀμερίστως, καὶ ἀλλήλοις, καὶ σώμασι μιγνυσθαί. Ἐπεὶ καὶ φωναί πλείους; ἀκροῆ μίξ χωρηταί, καὶ ὄψεις πολλῶν (59) τοῖς αὐτοῖς ὄρατοῖς, καὶ ὁσφραντοῖς ὁσφρησις, οὔτε τῶν αἰσθήσεων στενοχωρουμένων ὑπ' ἀλλήλων, ἢ ἐκθλιδομένων, οὔτε τῶν αἰσθητῶν ἐλαττουμένων τῷ πλῆθει τῆς ἀντιλήψεως.

sensus mutuo comprimentur, vel extrudantur, nec

tonis *De legibus*, unde Africanus apud Ciceronem in *Somnio* sic Scipionem alloquitur: *Nec enim is es quem forma ista declarat; sed mens cuiusque is est quisque, non ea figura que digito demonstrari potest.*

(56) *Τελείως εὐεργετῆς*. Montac., Morel. et Combef. τελείως εὐεργετήσης.

(57) *Οὐδέ*. Colb. 3, . et Combef. οὐδὲ γὰρ.

(58) *Τὸ ἅγιον Πνεῦμα*. Colb. 3, 6, καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον.

(59) *Ὅψεις πολλῶν*. Ita Colb. 3, a, Montac., Morel. ac Combef. In edit. ὄψεις πλείονων. Mox pro ὄρατοῖς, cod. Reg. B, Montac. ac Combef. ὄραται, et pro ὁσφραντοῖς, Combef. ὁσφρανταί. Vertit Bill.: *Et plurimum a pectus ab iisdem rebus in oculorum sensum cadentibus capi potest, atque idem odoratus ab iisdem rebus quæ olfactu sentiuntur, sic nempe ut nec sensus a se ipsis mutuo comprimentur atque in angustias redigantur.*

Θεῷ δὲ καὶ τέλειος νοῦς ἀνθρώπου ἢ ἀγγέλου. Α Jam vero quonam pacto mens hominis, aut angeli, si cum divinitate comparatur, perfecta dici queat, ut alterum loco cedere cogatur majoris presentia? Neque enim splendor aliquid, si cum sole conferatur, nec 89 humor exiguus, si cum fluvio; ut quæ parva sunt prius submovemus, e domo splendorem, e terra humorem, atque ita quæ majora sunt et perfectiora capiantur. Quonam enim modo duo perfecta continebunt, hinc nempe domus splendorem et solem, hinc rursus terra humorem et fluvium, hoc consideremus; magna enim profecto cura et animadversione res digna est. An illud eos fugit, quod res eadem, quæ cum aliqua collata perfecta est, alterius ratione imperfecta sit, ut collis cum monte collata, et granum sinapis B cum faba, aut alio quopiam majori semine, etiamsi iis, quæ ejusdem sunt generis, majus dicitur: angelus etiam si ita lubet, cum Deo, et homo cum angelo? Quocirca mens nostra, perfecta illa quidem est, et principatum tenet, verum in animam et corpus; non autem simpliciter perfecta; Dei vero serva et subdita est, non principatus socia, nec pari honore prædita. Quandoquidem etiam Moses, Pharaonis quidem deus 90, Dei autem famulus est 91,

ut Litteris sacris proditum habetur; et stellæ noctem illustrent, a sole autem occultantur, ita ut interdiu ne eas quidem esse agnoscere possit; et exigua lucerna magno accedens accenso rogo, nec exstinguitur, nec lucet, nec disjungitur, sed totum rognus est ac flamma, superante nimirum eo quod præstantius est.

Ἄλλὰ κατάκριτος, φησὶν, ὁ ἡμέτερος νοῦς. Τι δαὶ ἡ σάρξ; οὐ κατάκριτος; Ἡ καὶ ταύτην ἀποσκεύασαι διὰ τὴν ἀμαρτίαν, ἢ κάκιστον πρόστασι (66) διὰ τὴν σωτηρίαν. Εἰ τὸ χεῖρον προσεληπται, ἢ ἀγιασθῆ διὰ τῆς σαρκώσεως, τὸ κρεῖττον οὐ προσληφθήσεται, ἢ ἀγιασθῆ διὰ τῆς ἐνανθρωπήσεως; εἰ ὁ πηλὸς ἐξυμώθη καὶ νέον φύραμα γέγονεν, ὡ σοφοί, ἢ εἰκὼν οὐ ζυμώθησεται, καὶ πρὸς Θεὸν ἀνακραθήσεται (67), θεωθείσα διὰ τῆς θεότητος; Κάκιστο δὲ (68) προσθήσομεν· εἰ διέπτυσται πάντως ὁ νοῦς ὡς ἀμαρτητικὸς καὶ κατάκριτος, καὶ διὰ τοῦτο σῶμα μὲν προσεληπται, νοῦς δὲ παραλείπεται, συγγνώμη τοῖς πταίοισι περὶ νοῦν. Μαρτυρία γὰρ Θεοῦ κατὰ σέ (69) σαφῶς ἔδειξε τὸ τῆς θεραπείας ἀδύνατον. Εἶπω τὸ μείζον· σὺ μὲν διὰ τοῦτο ἀτιμάσεις, ὡ βέλτιστε, τὴν ἐμὸν νοῦν (ὡς σαρκολάτρης, εἴπερ ἀνθρωπολάτρης ἐγώ (70)), ἵνα συνδήσης

90 Exod. vii, 1. 91 Jos. i, 15. 92 I Cor. v, 7.

(60) Οὐδὲ γὰρ ἀγγή τι. Sic emendat Combef. In edit. οὐδὲ γὰρ ἀγγή τις πρὸς ἥλιον, quod Bill.: Neque enim radius quidam, si cum sole conferatur, perfectus est.

(61) Ἴρα τὰ μικρὰ προανέλωμεν. Bill.: Libet enim parva prius sumere, nimirum domus splendorem, et solem, terræ autem humorem et pluviam, ut sic majora et perfectiora concipiantur.

(62) Νύκτα... περιλάμπουσιν. Montac. et Morel. νυκτὶ περιλάμπουσιν.

(63) Μεγάλη πυρκαϊά, etc. Bill.: Magno incendio adjuncta nec exstinguitur nec apparet.

(64) Ὀβτε χωρίζεται. Colb. 3 γνωρίζεται, nec dignoscitur.

(65) Ὁλον ἐστὶ πυρκαϊά. Bill.: Totum istud est incendium. Legit Combef. ὄλον ἐστὶ μία πυρκαϊά,

Jam vero quonam pacto mens hominis, aut angeli, si cum divinitate comparatur, perfecta dici queat, ut alterum loco cedere cogatur majoris presentia? Neque enim splendor aliquid, si cum sole conferatur, nec 89 humor exiguus, si cum fluvio; ut quæ parva sunt prius submovemus, e domo splendorem, e terra humorem, atque ita quæ majora sunt et perfectiora capiantur. Quonam enim modo duo perfecta continebunt, hinc nempe domus splendorem et solem, hinc rursus terra humorem et fluvium, hoc consideremus; magna enim profecto cura et animadversione res digna est. An illud eos fugit, quod res eadem, quæ cum aliqua collata perfecta est, alterius ratione imperfecta sit, ut collis cum monte collata, et granum sinapis B cum faba, aut alio quopiam majori semine, etiamsi iis, quæ ejusdem sunt generis, majus dicitur: angelus etiam si ita lubet, cum Deo, et homo cum angelo? Quocirca mens nostra, perfecta illa quidem est, et principatum tenet, verum in animam et corpus; non autem simpliciter perfecta; Dei vero serva et subdita est, non principatus socia, nec pari honore prædita. Quandoquidem etiam Moses, Pharaonis quidem deus 90, Dei autem famulus est 91,

At mens nostra, inquit, damnata est. Quid autem caro? annon damnata? Quare aut hanc quoque propter peccatum abjice, aut illam etiam propter salutem adjuge. Si quod deterius est, assumptum est, ut per incarnationem sanctificetur; annon, quod præstantius est, assumetur, ut per humanitatis susceptionem sanctitate afficiatur? Si lutum fermentatum est, o sapientes viri, ac nova conspersio exstitit 92, imago ipsa non fermentabitur, et cum Deo temperabitur, per divinitatem deificata? Quin hoc quoque adjiciemus: si mens, ut peccatrix et damnata, omnino spreta et rejecta est, ob eamque causam omiſsa mente corpus assumptum est, ignosci utique par est iis, qui circa mentem peccant. Dei enim testimonio, de tua sententia, aperte demonstratum est, eam nulla ratione curari posse. Dicamne quod majus est? Tu quidem, op-

lotum unus est rognus, una flamma.

(66) Κάκιστον πρόστασι. Combef. κάκιστον πρόστασι, Fac adjunxeris.

(67) Ἀνακραθήσεται, temperabitur, quæ versio Græcis respondet; sed cum Patrum vocibus abusi fuerint hæretici, mallet Combef. consociabitur, copulabitur.

(68) Κάκιστο δέ. Ita Colb. 3, a, Montac. ac Morel. In edit. δέ deest.

(69) Μαρτυρία γὰρ Θεοῦ κατὰ σέ. In cod. Reg. B, et apud Morel. κατὰ σέ desunt.

(70) Ἀνθρωπολάτρης ἐγώ. Ut idololatræ vocantur, ait Bill., qui simulacris divinos honores tribuunt, ita Apollinæristæ orthodoxos anthropolatras appellabant, quod totum hominem a Christo assumptum fuisse crederent, sicque illum colerent. Eodem

time vir (tanquam sarcolatra, siquidem ego anthropolatra sum), idcirco meatem meam contemnis, ut Deum cum carne devincias. **90** perinde atque aliter astringi nequeat, ob idque intermedium parietem tollis⁹¹. Mea autem ratio, hoc est, hominis minime sapientis et eruditi, quænam est? Mens menti, ut propinquiori et conjunctiori, jungitur, ac per eam carni, inter divinitatem et carnis molem, intervenientem.

Porro autem, quam humanitatis assumptæ, vel, ut ipsi loquuntur, incarnationis, causam afferant, videamus. Siquidem ut Deus alioqui incomprehensibilis, comprehendatur, ac sub carne, quasi velo quodam, eum hominibus versetur, scita sane hæc ipsis larva est, et hypocrisis fabula: ut interim non dicam alio quoque modo fieri potuisse, ut nobiscum versaretur, quemadmodum prius in ignis rubo⁹², et forma humana⁹³. Si autem ut simili per simile sanctificato peccati damnationem solvat, profecto quemadmodum carne propter carnem damnatam, et anima propter animam opus habuit, ita etiam mente propter mentem, utpote quæ in Adamo non solum peccaverit, sed et prima affecta fuerit, quemadmodum medici in morbis loquuntur. Quod enim mandatum accepit, hoc mandato quoque minime paruit: quod autem minime paruit, hoc etiam eo audaciæ progressum est, ut illud violaret; quod autem violavit, hoc in primis quoque salute indigebat; quod autem salute indigebat, hoc etiam assumptum est; ita fit, ut mens assumpta sit.

Hoc nunc, velint non sint, demonstratum est, C geometricis, ut ipsi aiunt, ac necessariis demonstrationibus. Tu vero perinde facis, ac si, læso hominis oculo, ac pede insuper offenso, pedi quidem medicinam adhiberes, oculum autem incuratum relinqueres: aut, cum pictor aliquid minus recte pinxisset, picturam quidem immutares, pictorem autem, velut munere suo recte functum, præterires. Quod si, his rationibus prohibiti eo confugiunt, ut Deum, remota etiam mente, homini salutem afferre posse dicant, utique potuit etiam, remota carne per solam voluntatem, quemadmodum alia quoque omnia citra corporis operam operatus est, et operatur. Quare cum mente carnem quoque tolle, ut plena et perfecta tibi sit temeritas. Sed scilicet a littera decipiuntur, proptereaque ad D

θεὸν πρὸς σάρκα, ὡς οὐκ ἄλλως δεθῆναι δυνάμενον, καὶ διὰ τοῦτο ἐξαιρεῖς τὸ μεσότοιχον. Ὁ δὲ ἐμὸς λόγος τίς, τοῦ ἀφιλοσόφου καὶ ἀπαιδευτοῦ; ὁ νοῦς τῷ νοῖ μίγνυται, ὡς ἐγγυτέρῳ καὶ οικειοτέρῳ, καὶ διὰ τοῦτου σαρκὶ μεσιτεύοντος (71) θεότῃ καὶ παχύτῃ.

Τίς δὲ καὶ ὁ λόγος αὐτοῖς τῆς ἐνανθρωπήσεως, ἴδωμεν, εἴτεον σαρκώσεως, ὡς αὐτοὶ λέγουσιν. Εἰ μὲν ἵνα χωρηθῆ θεός, ἄλλως ἀχώρητος ὢν, καὶ ὡς ὑπὸ παραπετάσματι τῇ σαρκὶ τοῖς ἀνθρώποις προσομιλήσῃ, κομψὸν τὸ προσωπεῖον αὐτοῖς, καὶ τὸ δράμα τῆς ὑποκρίσεως· ἵνα μὴ λέγω ὅτι καὶ ἄλλως ὀμιλήσαι ἡμῖν οἶόν τε ἦν, ὡσπερ ἐν βάτῳ πυρὸς καὶ ἀνθρωπίνῳ εἶδει (72) τὸ πρότερον. Εἰ δὲ ἵνα λύσῃ τὸ κατάκριμα τῆς ἀμαρτίας τῷ ὁμοίῳ τὸ ὅμοιον ἀγιάσας, ὡσπερ σαρκὸς ἐδέξασε διὰ τὴν σάρκα κατακριθεῖσαν, καὶ ψυχῆς διὰ τὴν ψυχὴν, οὕτω καὶ νοῦ διὰ τὸν νοῦν, οὐ πταίσαντα μόνον ἐν τῷ Ἀδάμ, ἀλλὰ καὶ πρωτοπαθήσαντα, ὡσπερ οἱ ἱατροὶ λέγουσιν ἐπὶ τῶν ἀρρώστημάτων. Ὁ γὰρ τὴν ἐντολὴν ἐδέξατο, τοῦτο καὶ τὴν ἐντολὴν οὐκ ἐφύλαξεν· ὁ δὲ οὐκ ἐφύλαξε, τοῦτο καὶ τὴν παράθεσιν ἐτόλμησεν· ὁ δὲ παρέβη, τοῦτο καὶ σωτηρίας ἐδείκτο μάλιστα; ὁ δὲ τῆς σωτηρίας ἐδείκτο, τοῦτο καὶ προσελήφθη· ὁ νοῦς δὲ προσεληφθῆται.

Τοῦτο νῦν ἀποδείκνυται, κἄν μὴ βούλωνται, γεωμετρικαῖς, ὡς φασιν αὐτοὶ, καὶ ἀναγκαῖαις ἀποδείξεσι. Σὺ δὲ ποιεῖς παραπλήσιον, ὡσπερ ἂν εἰ ὀφθαλμοῦ ἀνθρώπου πταίσαντος καὶ πόδῃ; προσπταίσαντος, τὸν πόδα μὲν ἐθεράπευες, τὸν δὲ ὀφθαλμὸν ἀθεράπευτον εἶας· ἢ ζωγράφου τι μὴ καλῶς γράψαντος, τὸ μὲν γραφὴν μεταποιεῖς, τὸν δὲ ζωγράφον ὡς κατορθοῦντα παρέτρεχες. Εἰ δὲ ὑπὸ τούτων ἐξαιρούμενοι τῶν λογισμῶν, καταφεύγουσιν ἐπὶ τὸ δυνατόν εἶναι Θεῷ, καὶ χωρὶς νοῦ, σῶσαι τὸν ἄνθρωπον, δυνατόν δὴ που καὶ χωρὶς σαρκὸς, μόνῳ τῷ βούλεσθαι, ὡσπερ καὶ τὰ ἄλλα πάντα ἐνεργεῖ, καὶ ἐνήργηκεν ἀσωμάτως. Ἄνελε οὖν μετὰ τοῦ νοῦ καὶ τὴν σάρκα, ἢ ἢ σοὶ τέλειον τὸ τῆς ἀπονοίας. Ἄλλ' ἀπατώνται ὑπὸ τοῦ γράμματος, καὶ διὰ τοῦτο τῇ σαρκὶ προστρέχουσι, τὴν συνήθειαν τῆς Γραφῆς

⁹⁰ Ephes. II, 14. ⁹¹ Exod. III, 2. ⁹² Gen. XVIII, 1 seq.

itaque modo Gregorius Apollinarii sequaces sarcolatras vocat, quod carnem solam ab eo assumptam fuisse contenderent. Superius enim probavit eos qui mentem tollunt, animam quoque prorsus tollere, utpote in qua nihil sit mente præstantius.

(71) Μεσιτεύοντος. Montac. et Morel. ὡς μεσιτεύοντος: Vertit Combef.: Quæ media intercedat inter deitatem et carnis molem.

(72) Ἐν ἀνθρωπίνῳ εἶδει. In humana specie, videlicet dum sui præsentiam patriarchis exhibuit. Christum ab initio inter homines fuisse conversatum existinarunt Patrum nonnulli. Congressus est, inquit Tertullianus, cum patriarchis et prophetis... ediscens jam in te a primordio, jam inde hominem quod

erat futurus in fine. Asserunt quidam, ait Augustinus, lib. XVI De civ. Dei. cap. 29, Dominum Christum, etiam ante indumentum carnis, fuisse visibilem. Est quidem divine potestatis et invisibilis incorporealis, incommutabilisque nature, sine ulla sui mutatione etiam mortalibus aspectibus apparere, non per id quod est, sed per aliquid quod sibi subditum est. Quid autem illi subditum non est? Verum huic sententiæ S. Doctor favere non videtur. Addit enim: Multo est credibilis quod et Abraham in tribus, et Lot in duobus viris Dominum agnoscebant, cui per singularem numerum loquebantur, etiam cum eos homines esse arbitrentur.

ἀγνοούντες. Ἡμεῖς αὐτοὺς καὶ τοῦτο διδάσκωμεν. Ὅτι μὲν γὰρ πανταχοῦ τῆς Γραφῆς ἄνθρωπος καὶ Υἱὸς ἀνθρώπου προσαγορεύεται, τί διὰ πρὸς εἰδότης καὶ λέγειν;

memorare attinet, quibus hoc cognitum est et exploratum?

Εἰ δὲ δισχυρίζονται τῷ (73), Ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, καὶ διὰ τοῦτο περιξέουσι τοῦ ἀνθρώπου τὴν κάλλιστον, ὡσπερ οἱ σκετεῖς τὰ παχύτερα τῶν δερμάτων (74), ἵνα θεὸν σαρκὶ συγκαλλήσωσιν, ὥρα λέγειν αὐτοῦ; καὶ σαρκῶν μόνων (75) τὸν θεὸν εἶναι θεόν, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ψυχῶν, διὰ τὸ γεγράφθαι, Καθὼς ἔδωκας αὐτῷ ἐξουσίαν πάσης σαρκός, καὶ, Πρὸς δὲ πῖσα σὰρξ ἦξει, καὶ εὐλογεῖτω πᾶσα σὰρξ τὸ ὄνομα τὸ ἁγιον αὐτοῦ, τοῦ ἴσθι πᾶς ἄνθρωπος· ἢ πάλιν ἀσωμάτων, καὶ ἀοράτους καταβεθηκέναι τοὺς πατέρας ἡμῶν εἰς Αἴγυπτον, καὶ τὴν ψυχὴν τοῦ Ἰωσήφ δεδέσθαι μόνην ὑπὸ τοῦ Φαραῶ (76), διὰ τὸ γεγράφθαι, Ἐν ἐβδομήκοντι πέντε ψυχαῖς κατέθησεν εἰς Αἴγυπτον, καὶ, Σίδηρον διήλθεν ἡ ψυχὴ αὐτοῦ (77), πρᾶγμα δεθῆναι μὴ δυνάμενον. Ἀγνοοῦσι γὰρ οἱ ταῦτα λέγοντες, ὅτι συνεκδοχικῶς τὰ τοιαῦτα ὀνομάζεται, ἀπὸ μέρους τοῦ παντός δηλουμένου· ὡσπερ καὶ, Νοσοὶ τῶν κοράων ἐπικαλοῦνται τὸν θεόν, ἢ ἡ πηνὴ δηλωθῆναι φύσει, καὶ Πλατὸς καὶ Ἐσπερος καὶ Ἀρκτοῦρος μνημονεύονται ἀντὶ πάντων ἀστέρων, καὶ τῆς περὶ τοὺτους οικονομίας.

Καὶ ἅμα οὐκ ἄλλως οἶόν τε ἦν τὴν τοῦ θεοῦ δηλωθῆναι περὶ ἡμᾶς ἀγάπην, ἢ ἐκ τοῦ μνημονευθῆναι τὴν σάρκα, καὶ οἱ (78) δι' ἡμᾶς κατέθη καὶ μέχρι τοῦ χείρονος. Σάρκα γὰρ εἶναι ψυχῆς εὐτελίστερον, πᾶ; τῶν εὖ φρονούντων ὁμολογήσει (79). Τὸ οὖν, Ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο, Ἰσὺν δοκεῖ μοι δύνασθαι τῷ καὶ ἁμαρτίαν αὐτὸν γεγονέναι; λέγεσθαι καὶ κατάραν· οὐκ εἰ; ταῦτα τοῦ Κυρίου μεταποιηθέντος, πῶς γάρ; ἀλλ' ὡς διὰ τοῦ ταῦτα δεξασθαι τὰς ἀνομίας ἡμῶν ἀναλαβόντος, καὶ τὰς νότους βασιτάσακτος. Ταῦτα μὲν οὖν ἱκανῶς ἐν τῷ παρόντι διὰ τὸ σαφές καὶ τοῖς πολλοῖς εὐληπτον. Οὐ γὰρ λογογραφεῖν, ἀλλ' ἐπισχεῖν τὴν ἀπάτην βουλόμενοι, ταῦτα γράφομεν, τὸν δὲ τελεώτερον περὶ τούτων λόγον, εἰ δοκεῖ, καὶ διὰ μακροτέρων ἀποδώσωμεν.

sed ut errorem et fraudem comprimamus, hæc scribimus, plenior et perfectior de iis rebus disputationem alias; si videbitur, edituri.

Ἐπεὶ δὲ τούτων ἐστὶ βαρύτερον, οὐδ' αὐτὸ τοῦτο πα-

D 92 Quod autem his gravius est, ne hoc quidem

⁷³ Joan. i, 14. ⁷⁴ Joan. xvii, 2. ⁷⁵ Psal. lxxiv, 3. ⁷⁶ Psal. cxliv, 21. ⁷⁷ Act. vii, 14. ⁷⁸ Psal. cix, 18. ⁷⁹ Psal. cxlvi, 9. ⁸⁰ Job xxviii, 31, 32. ⁸¹ Joan. i, 14. ⁸² II Cor. v. 21. Gal. iii, 13.

(73) Δισχυρίζονται τῷ. Colb. 3, 9, a, δισχυρίζονται τῷ.

(74) Τὰ παχύτερα τῶν δερμάτων. Perperam Bill. crassiores pelles: sic enim perit similitudo.

(75) Σαρκῶν μόνων. Colb. a, σαρκῶν μόνων. Colb. 3, σαρκῶν μόνων εἶναι θεὸν τὸν θεόν. Colb. 6, σαρκῶν μόνων τὸν θεὸν εἶναι, ἀλλ' οὐχί, etc.

(76) Ὑπὸ τοῦ Φαραῶ. Montac., Morel. et Combef. ὑπὸ τοῦ Πετεροφῆ, hoc est, Putiphare, quam lectionem confirmat Genes. xxxix, 20, ubi non a Pharaone, sed a Putiphare traditus dicitur Joseph in carcerem.

A carnem accurrunt, Scripturæ consuetudinem ignorant: nos hoc quoque 91 eos docebimus. Nam quod Christus passim in Scriptura, homo, et Filius hominis appelletur, quid apud eos comme-

Quod si huic loco innituntur, Verbum caro factum est, et habitavit in nobis ⁸⁰, ob idque, ut auctores quæ in pellibus crassiora sunt, ita ipsi, quod in homine præstantissimum est, abradunt, ut Deum cum carne conglutinent: tempus est ut ipsi dicant, carnum quoque duntaxat Deum esse Deum, non autem etiam animarum, quoniam scriptum est, Sicut dedisti ei potestatem omnis carnis ⁸¹; et, Ad te omnis caro veniet ⁸²; et, Benedicat omnis caro nomini sancto ejus ⁸³; hoc est, omnis homo: aut rursus patres nostros incorporeos et invisibiles in Ægyptum descendisse, solumque Josephi animam a Pharaone in vincula conjectam fuisse, quoniam scriptum est: In septuaginta quinque animabus descenderunt in Ægyptum ⁸⁴; et, Ferrum pertransiit anima ejus ⁸⁵, res profecto ejusmodi, quæ nullis vinculis astringi queat. Ignorant enim, qui hæc dicunt, res hæc per synecdochen enuntiarī, toto nempe per partem indicato; ut cum ait Scriptura, Et pulli corvorum Deum invocant ⁸⁶, ut avium natura designetur, et Pleias et Vesperus et Arcturus memorantur ⁸⁷, pro eo, ac si diceret omnia sidera, Deique circa ea providentiam.

Huc accedit, quod non aliter Dei erga nos amor testatus esse poterat, quam ex eo quod caro in memoria fuerit, et quia nostri causa ipse etiam usque ad deteriorem partem sese demisit. Carnem enim anima viliorē esse nemo sanæ mentis inficiabitur. Itaque hic locus, Verbum caro factum est ⁸⁸, eandem vim et significationem mihi habere videtur cum eo, quod peccatum quoque ipsum et male dictum factus esse dicitur ⁸⁹; non quod Dominus in hæc immutatus sit; qui enim id fieri posset? sed quia per id quod hæc suscepit, iniquitates nostras sustulit, et morbos portavit. Atque hæc quidem in præsentia propter perspicuitatem, et quia vel a rudioribus facile percipi queant, nobis dixisse sufficiat. Non enim ut libros condamus,

(77) Σίδηρον διήλθεν ἡ ψυχὴ αὐτοῦ. Ferrum pertransiit anima ejus; et sic Septuaginta interpretes, quam versionem requirit historia veritas. Nullibi enim legimus Joseph percussus gladio, at in vincula conjectum. Vulgatam secutus est Bill., reddiditque ferrum pertransiit animam ejus, quod Græco minime respondet, et a mente Gregorii prorsus est alienum.

(78) Καὶ δι' ἡμᾶς. Ita Colb. 2, 6, 9, a, Montac. et Morel. In edit. xat deest.

(79) Ὁμολογήσει. Colb. 3, a, Montac., Morel. et Combef. πᾶς ἂν τῶν εὖ φρονούντων ὁμολογήσει.

prætermittere convenit : *Utinam abscindantur qui vos conturbant* **, ac secundum Judaismum, et secundam circumcisionem, et secunda sacrificia invehunt. Si enim verum est quod asserunt, quid vetat quin Christus quoque ad eadem hæc abroganda rursus nascatur, et rursus a Juda prodatur, et in cruce tollatur, et sepulturæ mandetur, et resurgat, ut omnia, quæ ejusdem seriei sunt, impleantur, eodem stellarum motu, juxta Græcorum circuitum, eadem circumferente? Quæ enim hæc fatalis sors fuerit, ut ex iis, quæ tum contigerunt, aliud partim fiat, aliud partim omitatur? Hoc sapientes viri ostendant, et librorum multitudine glorientes.

Quonia enim ob librum illum de Trinitate animis inflati, falso nos, ut in fide minime sanos, accusant, ac plerosque velut esca quadam alliciunt, illud scire necesse est, Apollinarium, quamvis deitatis nomen Spiritui sancto dederit, vim tamen deitatis minime custodiisse. Siquidem ex magno, et majori, et maximo, hoc est, ex Spiritu sancto, et Filio, et Patre, tanquam ex splendore, et radio, et sole, Trinitatem constituere (quod quidem in illius libris aperte scriptum est), deitatis scala est, non in cælum subvehens, sed e cælo dejiciens. At nos Deum quidem Patrem et Filium et Spiritum sanctum agnoscimus : hæc autem non nuda nomina, disparēs dignitates aut potentias secantia, sed unam eandemque, ut appellationem, ita divinitatis naturam, et essentiam, ac potentiam.

Quod si quis hæc quidem a nobis recte dici arbitretur, verum hæreticorum communionem objiciat, hoc nostrum esse quispiam ostendat ; et tunc vel persuadebimus, vel secedemus. Ante judicium autem, nec aliud quidquam novi moliri tutum est, nedum rem tantam, et de rebus tantis. Nos quidem ista, et apud Deum et apud homines, contestati sumus, et contestamur. Ac ne nunc quidem, credas mihi velim, hæc scripsissemus, nisi Ecclesiam lacerari atque discindi videremus, **93** tum per alias præstigias, tum per præsens vanitatis concilium. Quod si quis nobis hæc dicentibus et

** Gal. v, 13.

(80) *Tà πάντα τὰ τῆς αὐτῆς.* Morel. τὰ πάντα τῆς αὐτῆς.

(81) *Κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἀνακύκλωσιν.* Hunc orbem ab eisdem abeundi, ait Bill., et ad eandem rem reverendi confutat Augustinus, lib. x, cap. 31, *De civit.*, quæ opinio Platonicorum fuit, qui circuitus temporum induxerunt, quibus eadem semper fuisse renovata atque repetita in rerum natura, atque ita deinceps fore sine cessatione asseverarent, ut idem August. docet, lib. xii, cap. 13. Cur autem hunc orbem necessarium putarent Platonicī, exponit Vives, lib. x, cap. 31, ne videlicet cum certus esset animarum numerus a Deo, cum mundum hunc architectaretur, creatus, deessent qui terram incolerent homines, mundo æterno et hominibus morti subditis. Revolutionem hæc videtur attingere Tullius in *Somnio Scipionis*.

(82) *Τίς γάρ ἢ ἀποκλήρωσις.* Ita codd. omnes,

ραλιπεῖν ἀναγκαῖον. *Ὁμαλον καὶ ἀποκόψονται οἱ ἀναστατοῦντες ὑμᾶς, καὶ δευτέρον Ἰουδαϊσμόν, καὶ δευτέραν περιτομὴν, καὶ θυσίας δευτέρας εἰσάγοντες· εἰ γὰρ τοῦτο, τί κωλύει καὶ πάλιν γεννηθῆναι Χριστὸν εἰς ἀθέτησιν τῶν αὐτῶν, καὶ προδοθῆναι πάλιν ὑπὸ Ἰουδα, καὶ σταυρωθῆναι, καὶ ταφῆναι, καὶ ἀναστῆναι, ἵνα πληρωθῆ τὰ πάντα τὰ τῆς αὐτῆς (80) ἀκολουθίας, κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἀνακύκλωσιν (81), τὰ αὐτὰ περιφερούσης τῆς αὐτῆς τῶν ἀστρῶν κινήσεως; τίς γὰρ ἢ ἀποκλήρωσις (82), τὸ μὲν τι γενέσθαι τῶν τότε συμβάντων, τὸ δὲ παρεθῆναι; τοῦτο διεξάτωσαν οἱ σοφοί, καὶ τῷ πλήθει τῶν βιβλίων φιλοτιμούμενοι.*

Ἐπειδὴ δὲ τῷ περὶ Τριάδος φυσιοῦμενοι λόγῳ, καταφεύδονται μὲν ἡμῶν, ὡς οὐχ ὑγιᾶς ἐχόντων περὶ τὴν πίστιν, δελεάζουσι δὲ τοὺς πολλοὺς, ἐκείνο γινώσκειν ἀναγκαῖον, ὅτι Ἀπολλινάριος μὲν τὸ τῆς θεότητος ὄνομα τῷ ἁγίῳ Πνεύματι δούς, τὴν δύναμιν τῆς θεότητος οὐκ ἐφύλαξε. Τὸ γὰρ ἐκ μεγάλου, καὶ μεζονος, καὶ μεγίστου συνιστῆν τὴν Τριάδα, ὡσπερ ἐξ αὐγῆς, καὶ ἀκτίνας, καὶ ἡλίου, τοῦ Πνεύματος, καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Πατρὸς (ὅπερ 83) σαφῶς ἐν τοῖς ἐκείνου γέγραπται λόγοις), κλίμαξ ἐστὶ θεότητος, οὐκ εἰς οὐρανὸν ἀγούσα (84), ἀλλ' ἐξ οὐρανοῦ κατὰγούσα Ἡμεῖς δὲ Θεὸν μὲν γινώσκομεν τὸν Πατέρα, καὶ τὸν Υἱὸν, καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα (85) ταῦτα δὲ οὐ κλήσεις ψιλὰς, τεμνούσας ἀξιωματῶν ἢ δυνάμεων ἀνισότητας, ἀλλὰ μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ὡσπερ προσηγορίαν, οὕτω καὶ θεότητος φύσιν, καὶ οὐσίαν, καὶ δύναμιν.

Εἰ δὲ τις ταῦτα μὲν ὀρθῶς σέεται λέγεσθαι, ἐγκαλεῖ δὲ τὴν τῶν αἱρετικῶν κοινωνίαν, δειξάτω τις τοῦτο τῶν ἡμετέρων (86) καὶ ἢ πείσομεν, ἢ ἀναχωρήσομεν. Πρὸ κρίσεως δὲ οὐδὲ ἄλλο τι καινοτομεῖν ἀσφαλές, μὴ ὅτι πρῶγμα τοσοῦτον, καὶ περὶ τηλικούτων. Ἡμεῖς μὲν οὖν ταῦτα καὶ διαμαρτυράμεθα Θεὸν καὶ ἀνθρώπους, καὶ διαμαρτυρούμεθα. Καὶ οὐδὲ νῦν, εὐ ἰσθι, ταῦτ' ἂν ἐγράφαμεν, εἰ μὴ τὴν Ἐκκλησίαν ἐπωρῶμεν διασπωμένην, καὶ τεμνομένην, καὶ ταῖς ἄλλαις τερατείαις, καὶ τῷ νῦν συνδρῶν τῆς ματαιότητος. Εἰ δὲ τις ταῦτα λεγόντων ἡμῶν καὶ διαμαρτυρούμενων, ἢ διὰ χρείας τινὰς (87),

Montac., Morel. et Combef., cujus interpretationem sequimur. In edit. ἀποπλήρωσις, vertitque Bill.: *Quæ enim hæc attributio fuerit, ut ex iis quæ tum contigerunt aliud factum, aliud omissum sit?*

(83) *Ὅπερ.* Ita codd. nostri. In edit. ὡσπερ.

(84) *Εἰς οὐρανὸν ἀγούσα.* Montac., Morel. et Combef. εἰς οὐρανὸν ἀνάγούσα, non in cælum sursum vehens.

(85) *Τὸ ἅγιον Πνεῦμα.* Colb. 3, καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον.

(86) *Δειξάτω τις τοῦτο τῶν ἡμετέρων.* Comb.: *Ostendat quispiam id ad nos spectare.* Bill.: *Hoc nostrorum quispiam ostendat.*

(87) *Ἢ διὰ χρείας τινὰς, etc.* Colb. 3, ἢ διὰ ἔχθρας τινὰς, ἢ διὰ φόβον ἀνῶν (ἀνῶν pro ἀνθρώπων), aut propter quasdam inimicitias aut propter insipientium metum, Paulo post, διὰ μικροψυχίας, reddit Bill. propter similitates.

ἢ διὰ φόβον ἀνθρώπινον, ἢ διὰ μικροψυχίας ἀτόπους, ἢ διὰ τὸ ἀπολείμαντον τέως καὶ ἀκυβέρνητον, ἢ διὰ τὸ ξενοχαρὲς, καὶ πρὸς τὰς καινοτομίας ἔτοιμον, διαπίπτει μὲν ἡμεῖς, ὡς οὐδενὸς λόγου ἀξίους, προστρέχει δὲ τοῖς τοιούτοις, καὶ διαιρεῖ τὸ καλὸν σώμα τῆς Ἐκκλησίας, αὐτὸς βασιτάσει τὸ κρίμα, ὅστις ἐὰν ᾖ, καὶ ὑπέξει τῷ Θεῷ λόγον ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως. Εἰ δὲ οἱ μακροὶ λόγοι, καὶ νέα ψαλτήρια, καὶ ἀντίφθογγα τῷ Δαβὶδ (88), καὶ ἡ τῶν μέτρων χάρις, ἡ τρίτη διαθήκη νομιζέται, καὶ ἡμεῖς ψαλμολογήσομεν, καὶ πολλὰ γράφομεν καὶ μετρήσομεν. Ἐπειδὴ δοκοῦμεν καὶ ἡμεῖς Πνεῦμα Θεοῦ ἔχειν· ἐπερ Πνεύματος χάρις τοῦτό ἐστιν, ἀλλὰ μὴ ἀνθρωπίνῃ καινοτομία (89). Ταῦτά σε βούλομαι διαμαρτύρασθαι τοὺς πολλοὺς (90), ἵνα μὴ βάρος ἔχωμεν, ὡς τοιοῦτο κακὸν παρορῶντες, καὶ παρὰ τὴν ἡμετέραν βῆθυμίαν, πονηροῦ δόγματος νομῆν καὶ ἰσχύιν λαμβάνοντες.

PF. ΚΑΤΑ ΑΠΟΛΛΙΝΑΡΙΟΥ ΠΡΟΣ ΚΛΗΔΟΝΙΟΝ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ Β' (91).

Mittit Cledonio Gregorius regulam fidei canonemque ad quem pravas hæreticorum doctrinas exigerent Catholici: versutias et sophismata Apollinaristarum aperit et dissolvit.

Ἐπειδὴ πολλοὶ, προσελθόντες (92) τῇ σῆ εὐλαθείᾳ, πληροφορίαν ζητοῦσι περὶ πίστεως, καὶ διὰ τοῦτο ἀπήτησας ἡμᾶς ἀγαπητικῶς σύντημον ὄρον τινὰ καὶ κανόνα τοῦ ἡμετέρου φρονήματος, διὰ τοῦτο ἐγράψαμεν τῇ σῆ εὐλαθείᾳ (8 καὶ πρὸ τῶν γραμμάτων ἐγνώριζες), ὅτι ἡμεῖς τῆς κατὰ Νίκαιαν πίστεως, τῆς τῶν ἁγίων Πατέρων τῶν ἐκεῖ (93) συνελθόντων ἐπὶ καθαιρέσει τῆς Ἀρειανῆς (94) αἰρέσεως, οὐδὲν οὕτε προετιμήσαμεν πώποτε, οὕτε προτιμᾶν δυνάμεθα, ἀλλ' ἐκείνης ἐσμὲν τῆς πίστεως σὺν Θεῷ καὶ ἐσόμεθα (95), προσδιαθροῦντες τὸ ἑλληπῶς εἰρημένον ἐκείνοις περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος (διὰ τὸ μὴδὲ κεινηθῆσαι τηνικαῦτα τοῦτο τὸ ζήτημα), ὅτι μίᾳς θεότητος εἶδέναι χρὴ τὸν Πατέρα, καὶ τὸν Υἱὸν, καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, Θεὸν καὶ τὸ Πνεῦμα γινώσκοντας (96). Τοὺς οὖν ὁτω φρονού-

⁸⁷ Gal. v, 10.

(88) Ἀντίφθογγα τῷ Δαβὶδ. Combef. : *Ex adverso Davidi respouidentia*, eique contraria. Illud erat Apollinarii studium, ut heroica paraphrasi psalmos Davidicos suis cantandos traderet, eaque arte illorum sibi conciliaret animos. Quin vel inscitia vel pravitate mentis textum ausus corrumpere, suos facilius disseminabat errores. Idem, quemadmodum narrat Socrates in *Hist. trip.*, lib. iii, cap. 16, libros Mosaicos carmine vertit, et quæ in Veteri sunt Testamento historica forma conscripta partim dactylo metro construxit, partim ad formam tragicæ dramaticæ elaboravit. Vide Niceph., lib. xi, cap. 12 Ab eo cum videret Gregorius multos suavitate carminis illectos in errorem pertrahi, ut huic malo medicinam afferret, animum ad componendos versus tradidit, multaque in extrema senectute carmina scripsit.

(89) Ἀλλὰ μὴ ἀνθρωπίνῃ καινοτομία. Colb. 3,

contestantibus, aut propter quædam commoda, aut propter humanum metum, aut propter absurdas quædam pusillanimitates, aut propter pastoris et gubernatoris inopiam, aut quia peregrinis et inusitatis rebus gaudet, atque ad res novas molindas promptus et paratus est, nos quidem ut nullius pretii homines aspernatur, ad istos autem accurrat, ac pulchrum Ecclesiæ corpus dividit, ipse iudicium portabit, quisquis tandem fuerit ⁸⁷, atque apud Deum in iudicii die causam dicet. Quod si proluxi libri, et nova Psalteria, Davidique contrarium sonum edentia, et carminum lepos, pro tertio quodam testamento habentur: nos quoque psalmos condemus, et multa conscribemus, ac versibus complectemur; quandoquidem ipsi quoque Spiritum Dei nos habere existimamus: si tamen Spiritus gratia hoc est, ac non potius humana novatio.

CII. AD CLEDONIUM CONTRA APOLLINARIUM

EP. STOLA II.

Quoniam multi, ad pietatem tuam adeuntes, certam de fide doctrinam quærunt, ob idque a nobis brevem quamdam sententiæ nostræ regulam et canonem amico animo exegisti, idcirco pietati tuæ scripsimus (quod ante litteras quodæ nostras compertum habebas), nimirum nos fidei Nicænæ, quæ a sanctis Patribus, qui illic ad evitendam Arianam hæresim convenerunt, edita est, nec quidquam unquam prætulisse, nec præferre posse; verum ejus fidei, Dei munere, nos esse, ac fore: illud insuper explicantes, quod ab illis minus ⁸⁸ plene de Spiritu sancto dictum est (propterea quod hæc quæstio nondum excitata et agitata fuerat), nempe unam eandemque Patris, et Filii, et Spiritus sancti divinitatem agnoscendam esse, Deum quoque videlicet Spiritum profitendo. Eos igitur,

92 α, καὶ μὴ ἀνῆ (ἀνῆ pro ἀνθρωπίνῃ) καινοτομία, ac non potius inusitans novatio.

(90) Τοὺς πολλοὺς. Cod. Reg. B, τοῖς πολλοῖς.

(91) Alias Ll. Scripta anno 382. — Πρὸς Κληδόνιον. Colb. 6, 9, et cod. Reg. B, πρὸς Κληδόνιον πρᾶσθύτερον ἐπιστολῆ β'. Morel. πρὸς Κληδόνιον πρᾶσθύτερον λόγος δεύτερος. Colb. 3, et Combef. πρὸς Κληδόνιον λόγος α'.

(92) Προσελθόντες. Colb. 3, a, Montac., Morel. ac Combef. προσιόντες.

(93) Τῶν ἐκεῖ. Montac. et Morel. τῶν ἐκεῖσε.

(94) Τῆς Ἀρειανῆς. Montac. et Morel. τῆς Ἀρειανικῆς.

(95) Σὺν Θεῷ, καὶ ἐσόμεθα. Montac. et Morel. καὶ ἐσόμεθα σὺν Θεῷ, sicque Bill. interpres, *Deoque adjuvante fore*.

(96) Τὸ Πνεῦμα γινώσκοντας. Colb. 3, a, τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον γινώσκοντας.

qui ita sentiunt, ac docent, pro sociis habere, quemadmodum et ipsi habemus: eos autem, qui secus sentiunt aversare, atque a Deo et Ecclesia catholica alienos existima. Quandoquidem autem, et de divina humanitatis assumptione, sive incarnatione, quæstio quædam movetur, hoc quoque omnibus de nobis affirmare, nos Dei Filium, qui ex Patre primum, ac deinde ex sancta Maria virgine genitus est, in unum jungere, nec duos filios nominare, sed unum et eundem in inseparabili deitate et honore adorare. Quod si quis vel nunc, vel in posterum, his minime assensus fuerit, ipse Deo in die iudicii rationem reddet.

Ac nostra quidem adversus amentem eorum de mente sententiam contentio et oppositio, ut brevi complectar, ita se habet: soli enim fere, quod profitentur, hoc etiam revera patiuntur, ob amentiam nimirum mentem circumcidentes. Ne autem nos hoc nomine accusent, quod Vitalii viri nobis charissimi fidem, quam, ita postulante beato Damiano, Romæ episcopo, litteris consignatam edidit, prius quidem probaverimus, nunc vero repudiamus, de hac quoque re pauca disseremus. Isti enim, cum apud fidos suos discipulos et arcanorum conscios, quemadmodum Manichæi, apud eos quos electos vocant, de divinitate disputant, totum suum morbum detegentes, vix etiam carnem Salvatori tribuunt. Cum autem communibus de humanitatis assumptione sententiis, quas Scriptura exhibet, convincuntur ac premuntur, piis quidem dictiones contententur, verum circa sensum et intelligentiam dolos nectunt, non quidem animæ, nec rationis ac mentis expertem nec imperfectum **95** hominem contententes: cæterum animæ, et rationis, ac mentis loco divinitatem inducentes, perinde atque ipsa sola cum carne temperata et copulata fuerit, at non etiam humanæ nostræ res et proprietates; etiamsi illa ab omni peccato puritas humana conditione sublimior esset, ac virtuosarum nostrarum affectionum exipatris.

(97) Ἐχε κοινωτικούς. Combef.: In communione habet, illis communione jungere.

(98) Ὁ δογματίζουσιν. Ita Colb. 3, 6, 9, a, Montac. ac Morel. legitque Bill. In edit. δ deest.

(99) Οὐταλλοῦ πιστῶν. Vitalius, honestate vitæ conspicuus et apostolicorum dogmatum alumnus, ab Apollinario tandem correptus est atque in hæresim pertractus. Theodoret. lib. v, cap. 4. Hunc Apollinarius sectatoribus suis Antiochiæ præfecit. Niceph. lib. xii, cap. 4, qui et illius supra meminerat lib. xi, cap. 12, ubi et Apollinaristas Vitalianos dictos ab Antiochenis scribit. Cum Vitalio isto se Antiochiæ congressum, atque multa de mente Christi disscruisse scribit Epiph., lib. iii. Hæc Bill.

(1) Γρηγορίοις αὐτῶν. Colb. 3, γρηγορίοις ταυτῶν.

(2) Ἐκλεκτοῖς λεγομένοις. August. in lib. De hæresibus ad Quodvultdeum, hæres. xlvii, tom. VIII, pag. 14, Manichæos ecclesiam suam voluisse constare duabus professionibus, auditorum et electorum, scribit. Ut autem intelligas, ait Bill., quos electos, quosque auditores vocarent Manichæi, operæ prælium erit verba ejusdem August. ex epist. nunc 236 ad Deuterium episcopum hic ascri-

τας καὶ διδάσκοντας ἔχε κοινωτικούς (97), ἐπεὶ καὶ ἡμεῖς· τοὺς δὲ ἐτέρως ἔχοντας ἀποστρέφου, καὶ ἄλλοτρίους ἡγοῦ καὶ τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας. Ἐπειδὴ δὲ καὶ περὶ τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως, εἰσὶν σαρκώσεως κινεῖται τι ζήτημα, καὶ τοῦτο διορίζου πᾶσι περὶ ἡμῶν, ὅτι τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, τὸν γεννηθέντα ἐκ τοῦ Πατρὸς, καὶ μετὰ τοῦτο ἐκ τῆς ἀγίας παρθένου Μαρίας, εἰς ἐν ἀγομεν, καὶ οὐ δύο υἱοὺς ὀνομάζομεν, ἀλλ' ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν ἐν ἀδιαίρετῳ θεότητι καὶ τιμῇ προσκυνοῦμεν. Εἰ δὲ τις οὐ συντίθεται τούτοις ἢ νῦν ἢ ὕστερον, αὐτὸς ὑφέξει τῷ Θεῷ λόγον ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως.

Ἡ μὲν οὖν πρὸς τὴν ἀνόητον αὐτῶν περὶ τοῦ νοῦ δόξαν ἐνστασις ἡμῶν καὶ ἀντίθεσις, ὡς ἐν βραχέϊ, τοιαύτη καὶ οὕτως ἔχουσα· μόνοι γὰρ σχεδὸν ὁ δογματίζουσιν (98), ὅπως καὶ πάσχουσιν, ἀνοίξαι τὸν νοῦν περικόπτοντες. Ἴνα δὲ μὴ κατηγορῶσιν ἡμῶν ὡς τὴν τοῦ ἀγαπητοῦ Οὐταλλοῦ πιστῶν (99), ἣν ἀπαιτηθεὶς ὑπὸ τοῦ μακαρίου Δαμάσου τοῦ τῆς Ῥώμης ἐπισκόπου, ἐγγραφὸν ἐπιπέδωκε, πρότερον μὲν ἀποδεχομένον, νῦν δὲ ἀναινομένον, καὶ περὶ τούτου βραχέα δηλώσομεν. Οὗτοι γὰρ ἦνίκα μὲν ἀν τοῖς γρηγορίοις αὐτῶν (1) μαθηταῖς, καὶ μύσταις τῶν ἀποφρήτων θεολογῶσιν, ὡσπερ οἱ Μανιχαῖοι τοῖς ἐκλεκτοῖς λεγομένοις (2), ἄλλην τὴν νόσον αὐτῶν (3) ἐκκαλύπτουσιν, μόλις καὶ τὴν σάρκα τῷ Σωτῆρι διδασιν. Ὅταν δὲ ταῖς κοιναῖς ὑπολήψεσι περὶ τῆς ἐνανθρωπήσεως, ἃς ἡ Γραφὴ παρίστησιν, ἐλέγχωνται καὶ πιέζωνται, τὰς μὲν εὐσεβεῖς λέξεις ὁμολογοῦσι, περὶ δὲ τὸν νοῦν κακουργοῦσιν (4), οὐκ ἀψυχὸν μὲν, οὐδὲ ἀλογον, οὐδὲ ἀνοον, οὐδὲ ἀτελεῖ ὁμολογοῦντες τὸν ἄνθρωπον, ψυχὴν δὲ καὶ λόγον, καὶ νοῦν, αὐτὴν εἰσάγοντες τὴν θεότητα, ὡς αὐτῆς τῇ σαρκὶ συγκαθεθείης μόνης, ἀλλ' οὐχὶ (5) καὶ τῶν ἡμετέρων καὶ ἀνθρωπίνων, εἰ καὶ τὸ ἀναμάρτητον κρεῖττον ἢ καθ' ἡμᾶς ἦν, καὶ τῶν ἡμετέρων παθῶν καθάρσιον.

bere. Auditorem, de Victorino subdiacono loquitur, sane Manichæorum, non electum se esse confessus est. Auditores autem qui appellantur apud eos, et carnis vescuntur, et agros colunt, et si voluerint, uxores habent, quorum nihil faciunt qui vocantur electi. Sed ipsi auditores ante electos genua figunt, ut eis manus supplicibus imponatur, non a solis episcopis, vel presbyteris, aut diaconis eorum, sed a quibuslibet electis. Solem etiam et lunam cum eis adorant et orant. Die quoque Dominico jejunant cum illis, et omnes blasphemias credunt, etc. Hæc ibi August. Electorum etiam ipsorum, ut et auditorum, meminit Posidonius Calamensis in lib. De Vita August., cap. 16.

(3) Νόσον αὐτῶν. Ita Montac. et Morel. In edit. νόσον αὐτοῖς, vertitque Bill.: Totum morbum ipsi detegentes.

(4) Περὶ δὲ τὸν νοῦν κακουργοῦσι Combef. interpretationem sequimur: verterat Bill.: Circa mentem dolum struunt.

(5) Ἀλλ' οὐχί, etc. Combef.: Ac non etiam quæ nostra sunt atque humana eidem contemperata fuerint et copulata.

Ὅτω γοῦν καὶ τὸ, Ἐμεῖς δὲ τοῦν Χριστοῦ ἔχομεν, παρεξηγούνται κακῶς καὶ λίαν εὐθῶς, νοῦν Χριστοῦ τὴν θεότητα λέγοντες, οὐχ, ὅσαρ ἡμεῖς, ὑπολαμβάνοντες, ὅτι οἱ τὸν αὐτῶν νοῦν καθήραντες μιμήσει τοῦ νοῦς ἐκείνου, ὅσαρ ἡμῶν ὁ Σωτῆρ ἀνεδέξατο, καὶ πρὸς αὐτὸν ῥυθμίζοντες, ὡς ἐφικτὸν, οὗτοι νοῦν Χριστοῦ ἔχειν λέγονται· ὡς καὶ σάρκα Χριστοῦ μαρτυρηθεῖεν ἂν ἔχειν ἐκείνοι οἱ τὴν σάρκα (6) παιδαγωγήσαντες, καὶ σύσσωμοι καὶ συμμέτοχοι Χριστοῦ κατὰ τοῦτο γενόμενοι· καὶ, Ὡς ἐφορέσαμεν τὴν εἰκόνα τοῦ χοικοῦ, ὅτω, φησὶ, φορέσομεν (7) καὶ τὴν τοῦ ἐπουραίου. Ὅτω δὲ καὶ τέλειος αὐτοῖς ἄνθρωπος, οὐχ ὁ πεπειρασμένος (8) κατὰ πάντα τὰ ἡμέτερα χωρὶς ἁμαρτίας, ἀλλὰ τὸ ἐκ Θεοῦ καὶ σαρκὸς σύγκραμα δογματίζεται (9). Τοῦτου γάρ, φασὶ, τί τελειότερον (10);

Sic quippe illud quoque, *Nos autem mentem Christi habemus* 66, prave ac perquam stolide interpretantur, nimirum per Christi mentem divinitatem significari contententes; non autem hunc locum more nostro exponentes, nempe quod ii, qui mentem suam ad illius mentis, quam Salvator pro nobis assumpsit, imitationem purgarunt, atque ad eam, quantum fieri potest, composuerunt, mentem Christi habere dicuntur: quemadmodum et illi carnem Christi habere dici possent, qui carnem domuerunt, atque hac ratione concorporati et participes Christi facti sunt 66, et, *Sicut portavimus imaginem terreni, ita, inquit* 70, *portavimus imaginem et celestis*. Eodem quoque modo ipsis perfectus homo, non qui omni ex parte res nostras, excepto peccato, expertus est, sed illud ex Deo et carne temperamentum esse statuitur. Hoc enim, aiunt, quid perfectius?

Τὸ δ' αὐτὸ καὶ περὶ τὴν τῆς ἐνανθρωπήσεως κακουργοῦσι φωνὴν (11), τὸ ἐνηθρώπησεν, οὐκ ἐν ἀνθρώπῳ γέγονεν (12), ὃν αὐτοῦ περιέπηξεν, ἐξηγούμενοι, κατὰ τὸ εἰρημονοῦν, *Αὐτὸς γὰρ ἐτήρωσθε τί ἦν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, ἀλλ' ἀνθρώπου ἐμίμησε*, καὶ συνεπολιτεύσατο, λέγοντες καὶ διδάσκοντες, καὶ πρὸς ἐκείνην καταφεύγοντες τὴν φωνὴν, τὴν· *Μετὰ τοῦτο* (13) *ἐπὶ τῆς γῆς ὤφθη, καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνεστράφη*, λέγουσαν. Καὶ τί ἂν τις ἀγωνίζοιτο ἐπὶ πλείον; Οἱ τὸν ἄνθρωπον (14) ἀποσκευαζόμενοι, καὶ τὴν ἐντὸς εἰκόνα, τὸ ἐκτὸς ἡμῶν καθαρῖζουσι μόνον διὰ τοῦ καινοῦ (15) προσώπου, καὶ τοῦ ὀρωμένου, τοσοῦτον αὐτοῖς μαχόμενοι, ὡς ποτὲ μὲν διὰ τὴν σάρκα καὶ τὰ ἄλλα παχῶς καὶ σαρκικῶς ἐξηγεῖσθαι (ἐνεῦθεν γάρ αὐτοῖς ὁ δεύτερος; Ἰουδαϊσμὸς ὠρμηται, καὶ ἡ χιλιότης (16) καὶ ληρώδης ἐν τῷ παραδείσῳ ἐρυφή, καὶ σχεδὸν τὸ (17) τὰ αὐτὰ πάλιν ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς ἀναλαμβάνειν ἡμᾶς), ποτὲ δὲ θόκησιν μᾶλλον ἢ ἀλήθειαν τῆς σαρκὸς εἰσάγειν, ὡς οὐδὲν τῶν ἡμετέρων παθούσης, οὐδὲ ὅσα τῆς ἁμαρτίας ἐστὶν ἐλεύθερα, καὶ κεργῆσθαι πρὸς τοῦτο τῆ ἀποστολικῆ φωνῆ, οὐκ ἀποστολικῶς νοουμένη, ἢ λεγομένη, ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων τὸν Σωτῆρα ἡμῶν γεγενῆσθαι, καὶ σχήματι εὑρησθαι ὡς ἄνθρωπον, ὡς οὐχὶ τοῦ ἀνθρωπίνου εἶδους ἐν τούτοις δηλου-

Idem autem etiam circa ἐνανθρωπήσεως vocem improbe ac versute usurpant, hoc verbum ἐνηθρώπησεν non ita explicant, ut idem sit, quod, in homine, quem sibi ipsi afflixi, exstitit, juxta id quod ait Scriptura, *Ipsa enim sciebat quid esset in homine* 71; verum idem esse dicentes et docentes, quod, cum hominibus consuetudinem habuit ac versatus est, atque ad hæc verba confugientes: *Post hoc in terra visus est, et cum hominibus conversatus est* 72. Quid autem diutius quispiam concertet? Sane dum hominem atque internam imaginem submovent, id duntaxat nostri, quod de foris est, per novam hanc larvam, et aspectabilem speciem mundant, adeo secum ipsi pugnantes, ut nunc quidem propter carnem cætera etiam crasso ac carnali modo exponant (hinc enim illis secundus Judaismus manavit, et delira mille annorum in paradiso voluptas, illudque propemodum, 96 nos eadem rursus post eadem resumere): nunc autem opinionem potius quam veritatem carnis inducant, tanquam nihil humani passa fuerit, ne earum quidem rerum, quæ peccato vacant; atque ad hujusmodi dogmatis confirmationem, apostolicam quamdam vocem adhibeant, nec apostolice intellectam, nec pronuntiatam, nimirum 73 in similitu-

66 I Cor. II, 16. 66 Ephes. III, 6. 70 I Cor. XV, 49. 71 Joan. II, 25. 72 Baruch III, 38. 73 Philipp. II, 7.

(6) *Οἱ τὴν σάρκα*. Ita cod. Reg. B, Colb. 3, 6, 9, a. In edit. oi deest.
 (7) *Φορέσομεν*. Nic aliter Vulgata Græca, *portabimus*, etsi Latina *portemus*.
 (8) *Πεπειρασμένος*, etc. Apostolus, Hebr. IV, 15, *πεπειρασμένον κατὰ πάντα χωρὶς ἁμαρτίας*, quod Vulgata, *tentatum per omnia absque peccato*.
 (9) *Δογματίζεται*. Coll. *δογματίζοντες*.
 (10) *Τούτου γάρ, φασὶ, τί τελειότερον*. Ita codex Regius B, Montac., Morel. et Combefisius. Et sic in versione Billius emendavit. In edit. τοῦτο γάρ, φασὶ, τελειότερον.
 (11) *Κακουργοῦσι φωνήν*. Combef. : *Circa vocem cavillantur*.
 (12) *Ἐν ἀνθρώπῳ γέγονεν*. Combef. : *Ut idem sit quod in hominem venit, cœpit esse in homine,*

quem compactum sibi adhibuit: hoc nempe, in ipsum venit, idem sit ac *compingere*, sibi que adhibere, totaque deitatis præsentia impletum suum facere, quo spectat auctoritas inducta: *Ipsa sciebat quid esset in homine*.
 (13) *Μετὰ τοῦτο*. Colb. 3, *μετὰ ταῦτα*, et sic habet Vulgata, reddiditque Bill.
 (14) *Οἱ τὸν ἀνθρώπον*. Colb. a, *ὅτι τὸν ἀνθρώπον*. Colb. 3, *ὅτι οἱ τὴν ἀνθρώπον*.
 (15) *Διὰ τοῦ καινοῦ*. Cod. Reg. B *διὰ τοῦ καινοῦ, per inanem hanc, etc.*
 (16) *Χιλιότης*. Ita Colb. 3, 6, 9, a, et Morel. qui notat mendose legi a Montac. *χιλιότης*; alios autem auctores scribere *χιλιότης*. In edit. *χιλιότης*.
 (17) *Καὶ σχεδὸν τὸ*. In Colb. 3 τὸ deest.

dinem hominum Salvatorem factum esse, et habitu inventum ut hominem: quasi his verbis non humana forma significetur, sed fallax quædam species et opinio.

Quoniam igitur hæ voces, si recte intelligantur, cum pietate conjunctæ sunt; si perperam expendantur, impietate non carent, quid mirum, si Vitalii quoque verba nos quidem, ita suadente voluntate, in pium sensum accepimus, alii autem ad eorum, quæ scripta sunt, mentem exasperantur et inflammantur? Quod etiam in causa fuisse reor, cur ipse quoque Damasus, cum postea rectius edoctus fuisset, simulque in pristinis eos expositionibus perstare audisset, eos ab Ecclesiæ cœtu abdicavit, fideique libellum cum anathematismo deleverit: tum etiam quod fraudem eam, in quam per simplicitatem inciderat, permoleste ferret.

Hærum itaque rerum cum manifeste convicti sunt, non indignatione afficiantur, sed pudore confundantur; non mendaciis nos incessant, sed animos deprimant, ac magnum illud et admirandum orthodoxiæ elogium et præconium ex ædium vestibulis expungant, quo ingressuris statim cum hujusmodi questione ac distinctione occurrunt, Adorandum videlicet esse, non hominem Deiferum, sed Deum carniferum. Quo quid stultius fingi possit, magnopere licet hoc nomine gloriantur novi illi veritatis præcones? Quamvis enim, ob inversionis celeritatem, sophisticam aliquam gratiam habeat, et velut in calculorum abductione, ludificationem quamdam, imperitorum animos oblectantem: nihil tamen æque ridiculum, nihil æque stultum et stolidum excogitari potest. Nam si quis immutato hoc vocabulo, *homo*, atque item hac voce, *caro*, in Deum (quorum scilicet alterum nobis, alterum ipsis placet), postea eximia ista et divinitus cognita inversione utatur, quid conscietur? nempe adorari debere, non carnem deiferam, sed Deum hominiferum. O ingentem absurditatem! absconditam post 97 Christum sapientiam hodie nobis annuntiant: id quod sane lacrymis dignum est. Nam si triginta duntaxat abhinc annis fides initium sumpsit, cum quadringenti jam fere anni fluxerint a quo Christus manifestatus est, inane utique tanto tempore fuit Evangelium, inanis etiam fides nostra, frustraque martyres martyrio perfuncti sunt, frustra tales tantique antistites plebi præfuerunt, versuumque, non autem fidei, est gratia.

(18) *Tolnun' ai φωνα αὐται*. Ita Colb. 3, 6, 9, a, Montac., Morel. et Combef. In edit. *tolnun αὐτὰ φωναί*.

(19) *Προτέρων μένειν σκοπόν, in pristinarum eos expositionum proposito perstare*.

(20) *Ἀνατετραφέναι*. Colb. 3, et Combef. *ἀναγεγραφέναι, cum anathematismo monumentis tradiderit*.

(21) *Ἀδῶν ἐξείνο*. Ita Colb. 3, 6, 9, a. In edit. *αὐτῶν οὐκ ἐξείνο*.

(22) *Ὅδ' τί*. Cod. Reg. B et Colb. a, *τούτου τί*.

(23) *Ῥήματι τούτῳ μέγα*. Ita Colb. 3, 6, 9, et

ἀ μένου, φαντασίας δὲ τινος ἀπατηλῆς καὶ δοκῆσεως.

Ἐπειδὴ τὸνυν αἱ φωναὶ αὐται (18), καλῶς μὲν νοοῦμεναι, μετὰ τῆς εὐσεβείας εἰσι, κακῶς δὲ ἐξηγούμεναι, τὸ δυσσεβὲς ἔχουσι, τί θαυμαστὸν, εἰ καὶ τοὺς Οὐϊταλίου λόγους, ἡμεῖς μὲν ἐπὶ τὸ εὐσεβέστερον ἐδεξάμεθα, οὕτω τοῦ θέλειν πεύθοντος, ἄλλοι δὲ πρὸς τὸν τῶν γεγραμμένων νοῦν ἀγριάλουσιν; ὁ μοι δοκεῖ, καὶ Δάμασος αὐτὸς μεταδιδασθεὶς, καὶ ἄμα πυθόμενος ἐπὶ τῶν προτέρων μένειν (19) αὐτοὺς ἐξηγήσεων, ἀποκηρύκτους αὐτοὺς πεποιήσθαι, καὶ τὸ γραμματεῖον ἀνατετραφέναι (20) τῆ; πίστει σὺν ἀναθεματισμῷ· καὶ πρὸς αὐτὴν τὴν ἀπάτην αὐτῶν B δυσχεράνας, ἣν ἔπαθεν ἐξ ἀπλότητος.

Ταῦτ' οὖν ἐληλεγμένοι σαφῶς, μὴ χαλεπαινέτωσαν, ἀλλ' ἐντρεπέσθωσαν, μὴδὲ καταψευδέσθωσαν, ἀλλὰ συσταλλέσθωσαν, καὶ τῶν πολῶνων ἐξαλειφῶσαν τὸ μέγα καὶ θαυμαστὸν αὐτῶν ἐκεῖνο (21) πρόγρημμά τε καὶ κήρυγμα τῆς ὀρθοδοξίας, μετὰ ζητήματος εὐθὺς ἀπαντῶντες τοῖς εἰσιούσι καὶ διακρίσει, τὸ δεῖν προσκυνεῖν μὴ ἀνθρώπον θεοφόρον, ἀλλὰ Θεὸν σαρκοφόρον. Οὐ τί (22) γένοιτ' ἂν ἀλογώτερον, κἂν τῷ ῥήματι τούτῳ μέγα (23) φρονῶσιν οἱ νέοι τῆς ἀληθείας κήρυκες; χάριν μὲν γὰρ ἔχει τινὰ σοφιστικὴν τῷ τάχει τῆς ἀντιστροφῆς, καὶ ψηφολογικὴν τερατείαν, τοὺς ἀπαιδεύτους τέρπουσαν· ἐστὶ δὲ τῶν γελῶν γελαιότερον, καὶ τῶν ἀσυνέτων ἀσυνετώτερον. Εἰ γὰρ τις μεταβαλὼν τὴν, *ἀνθρώπος*, φωνὴν, καὶ τὴν, *σάρξ*, εἰς Θεὸν (ὣν τὸ μὲν ἡμῖν ἀρέσκει, τὸ δὲ αὐτοῖς), ἔπειτα τῇ ἀντιστροφῇ (24) χρῆσαιτο τῇ θαυμασίῳ ταύτῃ καὶ θεογνώστῳ (25), τί συναχθήσεται; τὸ δεῖν προσκυνεῖν μὴ σάρκα θεοφόρον, ἀλλὰ Θεὸν ἀνθρωποφόρον. Ἡ τῆς ἀτοπίας! τὴν ἀποκεκρυμμένην μετὰ Χριστὸν σοφίαν σήμερον ἡμῖν καταγγέλλουσιν (26), ἐφ' ᾧ καὶ δακρύειν δεῖον. Εἰ γὰρ πρὸ τριάκοντα τούτων ἐτῶν ἢ πίστις ἤρξαστο, τετρακοσίων σχεδὸν ἐτῶν γεγονότων ἀφ' οὗ Χριστὸς πεφανέρωται, κενὸν ἐν τοσοῦτῳ χρόνῳ τὸ Εὐαγγέλιον ἡμῶν, κενὴ δὲ καὶ ἡ πίστις ἡμῶν, καὶ μάτην οἱ μὲν μαρτυρήσαντες ἐμαρτύρησαν, μάτην δὲ τοῦ λαοῦ (27) προέστησαν D οἱ τοιοῦτοι καὶ τηλικούτοι προστάται. καὶ τῶν μέτρων ἢ χάρις, ἀλλ' οὐ τῆς πίστεως.

Reg. B, Montac., Morel. et Combef. In edit. *ῥήματι μέγα τούτο*.

(24) *Τῇ ἀντιστροφῇ*. Ita Colb. 3, 6, 9, a. In edit. *τῇ deest*.

(25) *Θεογνώστῳ*. Montac. et Morel. legunt et *θεογνώστῳ et θεοπνεύστῳ*.

(26) *Σήμερον ἡμῖν καταγγέλλουσιν*. Male vel typis festinantibus, vel calamo, in edit. omissa vox *hodie*: simili præscriptione hæresum novitates sæpius compresserunt Catholici.

(27) *Μάτην δὲ τοῦ λαοῦ*. Montac. et Morel. καὶ τοῦ λαοῦ, sicque legerat Bill: et reddiderat.

Τίς δὲ οὐκ ἂν αὐτοὺς ἀγάσασαιτο τῆς παιδείουως, ἂν οὐ σαφῶς αὐτοὶ τὰ Χριστοῦ διαιρούνητες, καὶ τὸ μὲν, ἐγεννήθη, καὶ ἐπειράσθη, καὶ ἐπαίνησε, καὶ ἰδίψησεν, ἐκοπίασέ τε καὶ ὑπῆυσε, τῷ ἀνθρώπινῳ προσνέμοντες, τὸ δὲ, ὑπὸ ἀγγέλων ἰδοξάσθη, καὶ τὸν πειραστὴν ἐνίκησε, καὶ ἔθρεψε (28) λαὸν ἐν ἐρήμῳ, καὶ ἔθρεψεν οὕτω, καὶ ὑπερθεν θαλάσσης ἐπέζευσε, τῇ θεότητι λογιζόμενοι· καὶ τὸ μὲν, Πού τοθεύκατε Λάζαρον, ἡμέτερον εἶναι λέγοντες, τὸ δὲ, Λάζαρε, δεῦρο ἔξω, βοθρ, καὶ τὸν τετραήμερον νεκρὸν ἐγείρειν (29), ὑπὲρ ἡμᾶς· καὶ τὸ μὲν, ἠγωνίασε, καὶ ἐσταυρώθη, καὶ ἐτάφη, τοῦ προκαλύμματος, τὸ δὲ, ἐθάρσησε, καὶ ἀνέστη, καὶ ἀνέβη, τοῦ θησαυρισματος· Ἐπειτα κατηγοροῦσιν ἡμῶν, ὡς δύο φύσεις εἰσαγόντων ἀκηρητημένας (30), ἢ μαχομένας, καὶ μεριζόντων τὴν ὑπερφυὴ καὶ θαυμασιαν ἐνωσιν· δέον ἢ μὴ ποιεῖν ὃ κατηγοροῦσιν, ἢ μὴ κατηγορεῖν ὃ πράττουσιν, εἴτερ ἕνα τοὺς γούν ἀκολουθεῖν ἐγκώχεισαν, ἀλλὰ μὴ καὶ τὰ δεῖα λέγειν, καὶ τὰ τῶν ἀντιπάλων. Τοιοῦτόν ἐστιν ἡ ἀλογία· καὶ πρὸς ἑαυτὴν, καὶ πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἀπομάχεται, ὡς μηδὲ περιπίπτοντας αὐτοὺς ἑαυτοῖς ἢ νοεῖν, ἢ ἀισχύνεσθαι. non et sua, et quæ adversariorum sunt, dicere. Tale quiddam est stoliditas : et secum ipsæ, et cum veritate pugnat ; ut nec, cum sibi ipsais adversentur, aut intelligant, aut erubescant.

Καὶ εἰ τις οἰεται ταῦτα γράφειν ἡμᾶς ἢ λέγειν ἐχόντας, ἀλλ' οὐ τυραννομένους, καὶ τὴν ἐνωσιν ἀποσπείδοντας (31), ἀλλ' οὐχὶ καὶ λίαν σπουδάζοντας, ἴσω κακῶς φρονῶν, καὶ οὐκ ἰστογασμένως τῆς ἡμετέρας ἐπιθυμίας, οἷς οὐδὲν εἰρήνης ἐστίν, ἢ γέγονε προτιμότερον, ὡς αὐτὰ πείθει τὰ πράγματα· κἀν ἂ ποιούσι (32) τε καὶ νεανισύονται καθ' ἡμῶν ἀποκλείη παντάσῃ τὴν ὁμόνοιαν.

PG. ΠΑΛΛΑΔΙΩ (33).

98 CIII. PALLADIO.

Quem his litteris Palladio commendat, jam antea commendaverat Gregorius, ut his verbis ostendit : Supplicem tuum Euphemium rursus offero tibi, atque iterum supplico. Unde colligas quasdam deperditas Gregorii litteras, quibus jam Euphemium commendaverat. Palladius vero, cui commendatur Euphemius, ille ipse est, ut merito colligit Gothofredus ex hac et aliis ad ipsum Gregorii epistolis, qui sub Theodosio Magno sacrarum largitionum primo comes fuit, et ad summam postea dignitatem erectus. Anno 382 scripta videtur hæc epistola.

Ἐὶ τις ἐρωτήσει με, τί τῶν ἐν τῷ βίβῳ (34) κάλλιστον ; εἶποιμι ἂν, ὅτι φιλῶ. Τούτων δὲ τίνας μάλιστα τιμητέον ; τοὺς ἀγαθοὺς ἂν εἶποιμι. Τούτων δὲ τίνα πρώτον ὀνομάζει (35) ; οὐκ ἄλλον τίνα πρὸ τῆς σῆς ἀρετῆς, οἷδ' ὅτι θήσομαι. Καὶ γράφω ταῦτα,

Si quis interrogaverit me, quid eorum quæ in vita sunt, pulcherrimum sit, dicerem utique amicos esse. Ex his vero quinam potissimum honorandi sint? bonos enuntiareni. Ex his porro quem primum nominas? alium certe nullum, probe scio,

¹⁴ Joan. xi, 34. ¹⁵ ibid. 43.

(28) Ἐνίκησε, καὶ ἔθρεψε. In quibusdam ex codd. nostris legitur ἐνίκησε καὶ ἔτρεψε, tentationem vicerit et fugaverit. Οὕτω καὶ ὑπερθεν, et ita supra vane ambulavit : sic etiam Combef., cui hæc lectio videtur expeditior. Alii codd. ἐνίκησεν καὶ ἔθρεψεν λαὸν ἐν ἐρήμῳ καὶ ὑπερθεν, in quibus καὶ ἔθρεψεν οὕτω desiderantur. Notant Montac. et Morel. in nonnullis quos videntur codd. deesse καὶ ἔθρεψε λαὸν ἐν ἐρήμῳ. Attamen Billii lectio non displicet : quod enim Christus in deserto populum aluerit, miraculum est divinæ potentiae.

(29) Ἐγείρειν. Ita Montac., Morel. ac Combef. In edit. ἐγείρω.

(30) Ἀκηρητημένας. Perperam Bill : *Duas naturas.*

PATROL. GR. XXXVII.

distinctas.

(31) Ἀποσπείδοντας. Combef. : *Concordiam dissuadentes, ab ea dehortantes et non in eam, etc. Bill. autem quæ contraria sunt, eadem habet, Concordiam adurgentes, in eamque omni studio incumbentes.*

(32) Κἀν ἂ ποιούσι. In cod. Reg., B. et Coll. 3, 6, 9, a, xlv deest.

(33) Alias CCXXVIII. Anno 382 ineunte scripta.

(34) Ἐν τῷ βίβῳ. In cod. Pass. τῷ deest.

(35) Τίνα πρώτον ὀνομάζει. Montac. νομίζει. Cod. B. 3, et Pass. τίνας πρώτους νομίζει, quos primum arbitraris?

virtuti usque anteponebam. Atque hæc scribo non principatum colens, sed qui animum moresque colam, quorum parvi quidem nos fortasse præcones sumus, verum quod ex facultate sit non prætermitteutes : ac non præcones tantum, sed et concertatores, una cum precibus potestatem conferentes. Huc usque epistolam producere constitueram ; quia vero divinum numen non solum colimus, sed etiam ut beneficium nos afficiat, poscimus : admittite etiam ipse, non ut molestia a nobis ulla afficiaris (non enim nostra tibi molestiæ sunt; hoc ex iis quæ anteverterunt, conjicere habeo); verum ut per nos in mentem reducas. Supplicem tuum Euphemium rursus offero tibi; atque iteram supplico, ut non solum benigne juvenem excipias, sed etiam ut condones tarditati, quando quidem negotiis orborum præfectus, necessario occupatus fuit circa ea quæ tenuem domum ac familiam spectant : quin etiam ulterius eum promovere stude, cum honoris nostri causa, tum ad probitatis tuæ famam. Nam cum multi sint, de quibus bene meritis es, ac bene mereris, hoc tibi promeritum nullo minus ad gloriæ decus cedit, ut coram docui. Et nunc fidem mihi a te adhiberi velim : hic enim tum propter orbitatem miserandus, tum propter mores a nobis dilectus est, ne dicam ob sanguinis propinquitatem.

CIV. OLYMPIO.

ΠΑ. ΟΛΥΜΠΙΩ (43).

Olympius, ad quem datæ sunt hæc litteræ, anno 382, secundæ Cappadociæ, in qua situm est Arianzum, præfectus fuit, ut abunde probant epistolæ sequentes, quas, cum iniuria illius præfecturæ spectent, a cæteris separatas, hoc anno collocamus. Neminem volens accusare Gregorius, Olympii opem implorat pro Philumena, quid passa fuerit, expositura.

Alia omnia beneficia, quæ consecutus sum, a tua mansuetudine me accepisse **99** scio : ac velim Deus pro his tibi bona sua rependat, atque inter cætera illud, ut principatus curriculum cum splendore atque gloria conficias. Quod autem nunc a te peto, est hujusmodi, ut daturus ipse potius sim, quam accepturus, nisi tamen hoc arrogantius a me dicatur. Miseram Philumenam manu mea tibi offero, ut ad justitiæ tuæ pedes sese provolvat, ac vobis lacrymas eas sistat, quibus animum nostrum conficit. Atque eas quidem injurias, quas accepit, et a quibus, ipsa exponet. Neque enim mihi quemquam accusare tutum est. Hoc unum duntaxat dicere necesse est, quod viduitas et orbitas, cum

(36) *Δυναστείας θεραπεύων*. Cod. Reg., B. 3, et Pass. ac Montac. δυναστείαν κολακεύων, non principatum adulatione demulcens. Verit Morel. : *Non principatum colens, sed mores honorans*. Mox in edit. τὸν deerat ante τρόπον, sed habent codd. nostri et Combef.

(37) *Πλὴν τὸ εἰς δύναμιν*, etc. Morel. : *Verum pro virili nostra non deficientes*.

(38) *Μέχρι τούτου στήσαι*, etc. Morel. : *Huc usque epistolam procedere*. Combef. : *Scribendi finem facere constitueram*.

(39) *Παρ' ἡμῶν*. In cod. B 3, desunt hæc verba.

(40) *Τὸν σὸν ἰκέτην*. Ita cod. et Pass. ac Combef. ; sed cod. Reg. et Montac. τὸν σὸν οἰκέτην, famulum tuum. In edit. σὸν deest.

(41) *Περὶ τὸ οἰκίδιον*. Ita cod. Reg. et Combef. In edit. περὶ τὸ οἰκίδιον, quod Morel. : *Necessario*

οὐ τὴν δυναστείαν θεραπεύων (36), ἀλλὰ τὸν τρόπον τιμῶν, οὗ μικροὶ μὲν κήρυκες ἴσως ἡμεῖς, πλὴν τὸ εἰς δύναμιν (37) οὐκ ἐλλείποντες· καὶ οὐ κήρυκες μόνον, ἀλλὰ καὶ συναγωνισταί, ταῖς εὐχαῖς τὸ δύνασθαι συνεισφέροντες. Μέχρι τούτου στήσαι (38) τὴν ἐπιστολὴν ἐβουλόμην· ἐπεὶ δὲ καὶ τὸ θεῖον οὐ σέβωμεν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ εὐεργετεῖν ἀπαιτούμεν· δέξαι καὶ αὐτὸς οὐ διοχλούμενος παρ' ἡμῶν (39) (οὐ γὰρ ὄχλος σοι τὰ ἡμέτερα· τοῖς προλαβοῦσι, τοῦτο εἰκάζειν ἔχω), ἀλλ' ὑπομινησκόμενος παρ' ἡμῶν· τὸν σὸν ἰκέτην (40) Εὐφῆμιον πάλιν προσάγω σοι, καὶ πάλιν καθικετεύω, μὴ μόνον φιλανθρώπως δέξασθαι τὸν νέον, καὶ συγγνώμην τῆς βραδυτήτος, ἐπειδὴν ὄρφαναίκοις πράγμασιν ἐπιστάς ἀναγκάσιως ἠσυχολήθη περὶ τὸ οἰκίδιον (41)· ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ πρόσω ἀγαγεῖν προθυμήθητι, εἰς τιμὴν τε ἡμετέραν, καὶ δόξαν τῆς σῆς καλοκαγαθίας. Πολλῶν γὰρ ὄντων οἷς εὐπεποίησας καὶ ποιεῖς (42), οὐδενὸς σοι τοῦτο εἰς φιλοτιμίαν ἔλαττον, ὡς παρῶν ἐδίδαξα. Καὶ νῦν ἀξιῶ πιστευθῆναι· ὁ γὰρ αὐτὸς καὶ διὰ τὴν ὄρφανίαν ἐλεεινὸς, καὶ διὰ τὸν τρόπον ἀγαπητὸς ἡμῖν, ἵνα μὴ λέγω διὰ τὴν ἀγχιτείαν τοῦ αἵματος.

Τὰς μὲν ἄλλας χάριτας, δὼν ἔτυχον, εὐληθῶς οἶδα παρὰ τῆς σῆς ἡμερότητος (44)· καὶ σὲ ἀντὶ τούτων ἀμειψαίτο τοῖς παρ' ἑαυτοῦ χρηστοῖς ὁ θεός, ἐν δὲ τῶν χρηστῶν εὐδόκιμον καὶ λαμπρὸν διεξελθεῖν τὴν ἀρχήν. "Ἦν δὲ νῦν αἰτῶ, δώσων ἔρχομαι μᾶλλον, ἤπερ ληψόμενος (45), εἰ μὴ φορτικὸν εἶπαι. Τὴν ἀθλίαν Φιλομένην δι' ἑμαυτοῦ (46) προσάγω σοι, καὶ τῇ σῇ δίκῃ προσπεσομένην, καὶ ἑμὴν τὰ δάκρυα στήσουσαν (47), οἷς συντρίβει τὴν ἡμετέραν ψυχὴν. "Α μὲν οὖν ἠδίκηται, καὶ παρ' ἑν, αὐτῇ δηλώσει. Οὐ γὰρ ἡμῖν γε κατηγορεῖν οὐδενὸς ἀσφαλές. Αὐτοὺς δὲ τοσοῦτον εἶπαι ἀναγκαῖον, ὅτι χηρεῖα (48) καὶ ὄρφανία, πᾶσι μὲν βοηθητέα τοῖς γε νῦν ἔχουσι, μάλιστα δὲ, οἷς γυνὴ καὶ τέκνα ἐν μέσῳ, τὰ μεγάλα

occupatus fuit in domuncula.

(42) *Πεποίησας καὶ ποιεῖς*. Ita cod. Reg. et B. 3, Montac. ac Morel. At Combef. καὶ ποιήσεις, ac futurum ut bene merearis. In edit. καὶ ποιεῖς deest.

(43) *Alias CLXXIV. Scripta anno 382.* — *Ὀλυμπίῳ*. Cod. B. 3. Εὐσεβίῳ φίλῳ. Cod., Montac. et Morel. et Ὀλυμπίῳ et Θεμιστίῳ.

(44) *Παρὰ τῆς σῆς ἡμερότητος*. Montac. et Morel. περὶ τῆς σῆς καθαρότητος.

(45) *Ἦπερ ληψόμενος*. Cod. Reg. et Combef. ἢ παραληψόμενος. Montac. et Morel. ἢ παραληψόμενος.

(46) *Δι' ἑμαυτοῦ*. Ita cod. Reg., Montac., Morel. ac Combef. In edit. δι' ἑαυτοῦ.

(47) *Στήσουσαν*. Cod. Reg., Montac., Morel. ac Combef. συστήσουσαν.

(48) *Ὅτι χηρεῖα*. Cod. ὅτι χηρεῖα μὲν. Sic et Morel., qui paulo post μὲν delet.

τοῦ ἐλθεῖν ἐνέχυρα (49) · ἐπειδὴ γε ἀνθρώποις (50) A
δικάζομεν, ὄντες ἄνθρωποι. Ἡμῖν δὲ συγγνώμη τοῦ
δε' ἐπιστολῶν ταῦτα προσεύσιν, ἐπειδὴ γε τῷ ἀρ-
βωστειν ζημιούμεθα ἀρχοντος οὕτω δεξιού, καὶ οὕτω
θαυμαστοῦ τὴν ἀρετὴν, ὡς καὶ τὰ προόμια τῆς σῆς
ἀρχῆς εἶναι τιμιώτερα τῆς διὰ τέλους ἐτέρων εὐδο-
κιμῆσεως.

adversam valetudinem præsiede tam dextro atque commode privamur, tamque admirabili virtute
prædito, ut magistratus quoque tui præludia gloriam eam, quam alii toto magistratus sui tempore
consequuntur, antecellant.

PE. Τῶ ΑΥΤῶ (51).

Supplex Olympium obsecrat Gregorius ut ne pro Paulo deprecationem suam acerbè rejiciat.

Ὁ μὲν καιρὸς δέξῃς, ὁ δὲ ἀγὼν πολὺς, ἡ δὲ νόσος
βαρεία, μικροῦ καὶ ἀκινήτους ἡμᾶς ποιήσασα. Τί
λοιπὸν, ἢ θεοῦ δεηθῆναι, καὶ τὴν σὴν ἰκετεύσαι φι-
λανθρωπιαν τοῦ μὲν, ἐπὶ νοῦν ἀγαγεῖν σοὶ τὰ χρηστό-
τερα · τὴν δὲ, μὴ τραχέως ἀποπέμψασθαι τὴν ἡμε-
τέραν πρεσβειαν, ἀλλ' ἡμέρωσ δέξασθαι τὸν ἀθλιὸν
Παῦλον, ὃν ὑπὸ χεῖρας ἤγαγεν ἡ δικὴ τὰς σὰς, ἴσως
ἵνα σε λαμπρότερον ἐργάσῃται τῷ μεγάλῃ τῆς ἡμε-
ρότητος, καὶ τὰς ἡμετέρας εὐχὰς, εἰ τινὲς εἶσι, τῇ
σῇ προξενήσῃ φιλανθρωπίᾳ;
tis et clementiæ magnitudinem illustriorem reddat. ac nostras ad Deum preces, si quæ sunt, benigni-
tati tuæ conciliet ?

PG. Τῶ ΑΥΤῶ (52).

Concessas ab Olympio priores gratias commemorat: per eos honores, quos sibi habet, ad novas petendas
Eustratii causam provocatur Gregorius.

Ἴδοῦ σοὶ (53) καὶ ἄλλη γραμμάτων ὑπόθεσις, ἃς C
σὺ ποιεῖς (54), εἰ χρὴ τάληθῃ λέγειν, τῷ τιμῶν προ-
καλούμενος (55). Ἴδοῦ σοὶ καὶ ἄλλος ἰκέτης φόβου
δέσμιος οὗτος, ὁ συγγενὴς ἡμῶν Εὐστράτιος, ὃς μεθ'
ἡμῶν, καὶ δι' ἡμῶν προσπίπτει τῇ σῇ ἀγαθότητι,
οὕτε διαπαντὸς ἀφημιάζειν τῆς σῆς ἀρχῆς (56) ἀνε-
χόμενος, εἰ καὶ φόβος δικαίος αὐτὸν διεπτόησεν (57),
οὕτε δι' ἄλλου σοὶ προσπεσεῖν ἢ δι' ἡμῶν αἰρούμενος ·
ἵνα καὶ σεμνοτέρῃ ἑαυτῷ ποιήσῃ τὴν φιλανθρωπιαν,
ποιούτοις πρεσβευταῖς χρώμενος, οὐδ', εἰ μὴ τι ἄλλο,
αὐτὸς μεγάλους ποιεῖς, οὕτω τὰς παρακλήσεις δεχό-
μενος. Ἐν καὶ σύντομον φέγγεσμαι. Τὰς μὲν ἄλλας
πρώτας χάριτας ἐδίδωσ (58) ἡμῖν, ταύτην δὲ τῇ
σεαυτοῦ (59) κρίσει δώσεις · ἐπειδὴ ἅπαξ ὤρμη-
σας (60) παραμυθεῖσθαι τὸ γῆρας ἡμῶν καὶ τὴν
ἀσθένειαν ταῖς τοιαύταις τιμαῖς. Προσθήσω δὲ οὗ
καὶ τὸ θεῖον ἀεὶ σεαυτῷ ποιεῖς (61) εὐμενέστερον.

(49) Ἐνέχυρα. Ita cod. Reg. B. 3, Montac. et
Combef. In edit. ἐνέχυρα.

(50) Ἀνθρώποις. Cod. ἀνθρώπους.

(51) Alias CXXXIII. Scripta eodem circiter tem-
pore. — Τῷ αὐτῷ. Cod. Reg. ita, sed Θεμιστίω. In
codd. quos viderunt Montac. ac Morel. inscribitur
hæc epistola Themistio, et tamen, ut observant,
in fine libri, ubi iterum habetur, Olympium præ se
fert.

(52) Alias CLXXVII. Scripta eodem circiter tem-
pore. — Τῷ αὐτῷ, id est, Ὀλυμπίω. Cod. Reg.
Ἀλυπίω ἀρχοντι. Cod. B. 3, Εὐσεβίω φίλω.

(53) Ἴδοῦ σοὶ. Ita cod. Reg., B. 3, ac Combef.,
legitque Bill. In edit. ἰδοῦ.

(54) Ἄς σὺ ποιεῖς. Ita cod. Reg., B. 3, et Com-
bef. In edit. & σὺ ποιεῖς.

A omniam, qui quidem mente præditi sint, ope a-
que auxilio juvari debeant, tum eorum præsertim,
quibus, et uxor, et liberi, in medio sunt, magna,
inquam, hæc commiserationis pignora, quando
quidem hominibus jus dicimus, cum ipsi quoque
homines simus. Nobis autem, quod per epistolam
hæc a te petimus, velim ignoscas; siquidem ob
commodo privamur, tamque admirabili virtute
prædito, ut magistratus quoque tui præludia gloriam eam, quam alii toto magistratus sui tempore
consequuntur, antecellant.

CV. EIDEM.

Occasio volucris, discrimen ingens: morbus au-
tem gravis, atque ejusmodi, qui nos pene motus
omnis expertes reddiderit. Quid restat, nisi ut
Deum orem, tuamque misericordiam supplex obse-
crem: illum nimirum, ut tibi benigniora consilia
in mentem immittat; hanc autem, ut ne depreca-
tionem nostram dure atque acerbè rejiciat, verum
leni ac mansueto animo miserum illum Paulum
accipiat, quem Deus justitiæ præses, sub manus
tuas duxit, hac fortasse de causa, ut te per lenita-
tis et clementiæ magnitudinem illustriorem reddat. ac nostras ad Deum preces, si quæ sunt, benigni-
tati tuæ conciliet ?

100 CVI. EIDEM.

En tibi aliud quoque litterarum argumentum,
quarum tu, si vere loquendum est, causa es; ni-
mirum per eos honores, quos mihi habes, ad pe-
tendum me provocans. En tibi alius quoque supplex,
timoris vinculis constrictus, hic, inquam, cognatus
noster Eustratius, qui nobiscum, ac per nos, ad
bonitatis tuæ pedes sese prosternit, nec perpetuo
a tuo imperio per contumaciam sese abstrahere
sustinens, etiamsi justus eum metus perterruit,
nec per alium, quam me, ad pedes tibi accidere in
animum inducens: quo scilicet adhibitis hujus
modi deprecatoribus, quos, si nihil aliud, ipse
magnos efficis, dum deprecationes sic excipis,
splendidior sibi benignitatem tuam conciliet.
Unum duntaxat, idque breve, dicam. Cæteras qui-
dem priores gratias nobis concedebas; hanc tuo
ipsius judicio dabis, quandoquidem semel nostram

(55) Τῷ τιμῶν προκαλούμενος. Cod. ac Combef.
τὰ ἡμῶν ἐκκαλούμενος, nostra provocans.

(56) Τῆς σῆς ἀρχῆς. Cod. Reg. τῆς σῆς ἐξου-
σίας.

(57) Διεπτόησεν. Ita cod. Reg. ac Combef. In
edit. ἐπτόησεν.

(58) Ἄλλας πρώτας χάριτας ἐδίδωσ. Ita cod. In
edit. ἄλλας δεστ. Cod. Reg. ἐδίδωσ.

(59) Τῇ σεαυτοῦ. Ita cod. Reg., B. 3 et Combef.
sicque legit Bill. In edit. τῇ σεαυτῷ.

(60) Ὀρμησας. Bill. aggressus es.

(61) Σεαυτῷ ποιεῖς. Ita cod. In edit. σεαυτῷ
ποιεῖν, vertitque Bill.: Placidius reddes. At Com-
bef.: Addam vero et divinum tibi numen nunquam
non placidius reddere.

senectutem et corporis infirmitatem hujusmodi honoribus consolari in animum induxisti. Addam etiam quod hæc ratione placidius tibi divinum numen reddis.

CVII. CLEDONIO.

PZ'. ΚΑΗΛΑΟΝΙΩ (62).

Toto Quadragesimæ tempore anni 382 ad Pascha, quod in diem 17 Aprilis hoc anno incidēbat, Gregorius, quem morbus et senium solitis abstinentiæ laboribus operam dare non sinebant, quod invitatus hac parte deperdere sibi videbatur, id solitudine et continuo studuit silentio compensare. Varias tamen eo tempore scripsit epistolas, in quibus plerisque silentii quod sibi præscripserat, meminit. Has inter tres ad Cledonium sunt epistolæ et aliæ ad alios.

Quæris, quid silentium nostrum sibi velit? Mō- A dum sermonis et taciturnitatis vult. Nam qui totum superavit, idem minore negotio partem quoque superabit; ac præterea concitatum animi motum sedat, dum sermone minime effertur, verum in seipso absuiritur.

CVIII. EIDEM.

PH'. ΤΩ ΛΥΤΩ (64).

Quibus de causis taceat, Cledonium rursus certiores facit.

Sermone tacemus, ut quæ loqui opus sit discamus, ac nos ipsos ad turbulētos animi motus in imperio ac potestate tenēdos exercemus. Si quis hoc accipit, bene est: sin secus, hoc quoque lucri nobis silentium affert, quod multis nihil respondemus.

Σιωπῶμεν τῷ λόγῳ, τὸ λαλεῖν δὲ χρὴ διδασκόμενοι, καὶ τῶν παθῶν ἐπικρατεῖν γυμναζόμεθα. Εἰ μὲν τις δέχεται τοῦτο, καλῶς· εἰ δὲ μὴ, καὶ τοῦτο κέρδος τῆς σωτηρίας, τὸ τοῖς πολλοῖς (65) μηδὲν ἀποκρίνεσθαι.

CIX. EIDEM.

PΘ'. ΤΩ ΛΥΤΩ (66).

Cledonium ad congressum suum Gregorius admittit.

Congressum nostrum haud prohibeo. Nam etsi B lingua tacet, at aures tamen sermonibus tuis præbebimus, quandoquidem audire quæ oporteat, haud inferius est, quam ea loqui.

Ὁδὲ κωλύω τὴν συντυχίαν· εἰ γὰρ καὶ ἡ γλῶσσα σιγᾷ, τὰ γε ὅσα ἡδέως τοῖς σοῖς (67) λόγοις παρέξομεν, ἐπειδὴ τοῦ λαλεῖν δὲ χρὴ, τὸ ἀκούειν οὐκ ἀτιμώτερον.

CX. PALLADIO.

PY. ΠΑΛΛΑΔΙΩ (68).

Adhærens Christi legi, simile simili docet Gregorius, silentium silentio.

Novus admonitionis modus. Nam quia loquens linguas non cohibui, silentium silentio docui, simile simili edocens. Est et Christi ista lex: quoniam dum leges nobis conderet, non purgavit; humana natura hominem mansuefacit, secundum magnam suæ erga nos dispensationis clementiam.

Καινῶς τῆς νομοθεσίας ὁ τρόπος· ἐπειδὴ γὰρ λαλῶν οὐκ ἐπέχον τὰς γλώσσας, τῇ σωτηρίᾳ τὸ σιγᾶν ἐδίδαξα, τῷ ὁμοίῳ τὸ ὅμοιον ἐκπαιδεύων. Οὗτος καὶ Χριστοῦ νόμος· ἐπειδὴ νομοθετῶν (69) ἡμῖν, οὐκ ἐκάθην· ἡμεροὶ τῷ ἀνθρωπίνῳ (70) τὸν ἀνθρώπου, κατὰ τὴν μεγάλην αὐτοῦ τῆς περὶ ἡμᾶς οἰκονομίας φιλανθρωπίας (71).

(62) Alias XCIV. Scripta anno 382, tempore Quadagesimæ.

(63) 'Α.Α.Α' ἐν εὐαγγ. Ita cod. Reg. et Combef. In edit. αὐτῷ.

(64) Alias XCVIII. Scripta iisdem anno et tempore.

(65) Τοῖς πολλοῖς. Ita cod. Reg. In edit. τοῖς ἄλλοις. Μοx μηδὲν ἀποκρίνεσθαι. Ita cod. ac Combef. In edit. μηδὲν ἀποκρίνεσθαι.

(66) Alias XCVII. Scripta iisdem anno et tempore.

(67) Τοῖς σοῖς. Ita cod. Reg., Montac., Morel. et Combef. In edit. σοῖς deest.

(68) Alias CCXXXI. Scripta eodem tempore.

(69) Ἐπειδὴ νομοθετῶν, etc. Cod. Reg. ἐπειδὴ γὰρ, etc. Morel. et Combef. ἐπειδὴ γὰρ νομοθετῶν. ἡμᾶς οὐκ ἐκάθην, nam quia dum leges sanciret, nos non purgavit. Sic etiam legit Montac., qui tamen proposuit: νοουθετεῖ ἵνα ἡμεροῖ.

(70) Ἠμεροὶ τῷ ἀνθρωπίνῳ. Ita codd. nostri, Montac., Morel. et Combef. In edit. νομοθετεῖ δὲ τῷ ἀνθρωπίνῳ, quod Morel. constitutionibus vero humanis hominem instituit. At Combef. humanitatis natura hominem ad mansuetudinem transfert. Morel.

C autem in notis admonitione humana lenit hominem; sed, ait Combef., peregrine nimis.

(71) Κατὰ τὴν μεγάλην αὐτοῦ τῆς περὶ ἡμᾶς οἰκονομίας φιλανθρωπίας. Ita codd. nostri, Montac. et Combef.; nec ultra juxta illos epistola producit. Vertit in notis Morel.: *Iuxta magnam carnis pro nobis assumptæ benignitatem*; Combef. autem: *Iuxta magnam ipsius erga nos dispensationis indulgentiam humanitatem atque gratiam*. In edit. κατὰ τὴν μεγάλην ὁ υἱὸς Εὐφῆμιος οὕτω μὲν πάρεστιν· ἐπιτίθει δὲ, καὶ οἱμαί σε μὴ πολλοῦ πόνου δεήσειν, εἰ παραγένοιτο: quod Morel.: *Euphemi filius ad magnam hebdomadam nondum accessit, sed sperat se adfuturum: atque opinor tibi magno labore opus non fore, si accesserit κατὰ τὴν μεγάλην, ad magnam hebdomadam*. Quid hæc hebdomada ad præfectum? vertendum potius in magna nondum adest civitate: sic enim epist. CLXX, Constantino-polim Gregorius designat, ὀρμήσαντι ἐπὶ τὴν μεγάλην, ad magnam civitatem profectus. At cum Montac. dicamus: *Ista huc non spectant: videntur fuisse initium alterius epistolæ quæ in nostris manuscriptis non habetur*.

PFA. EYAAAIF (72).

Gratiam ut inter se communicent, optat Gregorius.

Σὺ φιλοσοφεῖς τὴν ἐρημίαν, καὶ τὴν ἀμετρον οὕτω Α
νηστείαν, ἐγὼ δὲ τὴν σιωπὴν. Μεταδῶμεν ἀλλήλοις
τοῦ χαρίσματος· ἐπειδὴν δὲ εἰς ἐν γενώμεθα, κοινή
τὸν Θεὸν φερόμεθα, καρποφοροῦντες ὡσπερ εὐλογον
σιωπὴν (73), οὕτω καὶ λόγον ἐνθεον.

PIB. KEAEYEIF (74).

Celeusium reprehendis, quod sacra jejunia non servat, et sæda spectacula proponat.

Εἰσεδεξάμην σε καὶ σιωπῶν (75), ἵνα μάθης καὶ
σιωπῆς λόγον τῆ γραφίδι λαλούμενον. Λαλήσω δὲ ἃ
πρέπει· φίλιᾷ καὶ τοιοῦτῳ καιρῷ. Παρανομεῖς, ὁ
δικαστὴς οὐ νηστεύων· καὶ πῶς φυλάξεις τοὺς ἀν-
θρωπίνους νόμους, τοὺς θεῖους περιφρονῶν; κάθαρὸν
σου (76) τὸ δικαστήριον, ἵνα μὴ θυοῖν ἐν, ἢ γίνῃ κα-
κός, ἢ νομίῃ. Τὸ προτιθέναι θεῶς αἰσχρὰς, ἑαυτὸν
ἐστὶ θεατρίζειν. Κεφάλαιον τοῦ λόγου, ἴσθι κρινόμε-
νος, ὁ κριτὴς (77), καὶ ἤττον ἀμαρτήσεις. Τούτων Β
οὐδὲν εἶχόν σοι παρασχέιν ἀμεινον.

PIF. TF AYTF (78).

Se tacentem ne judicet damnetque, Celeusium Gregorius admonet.

Μὴ κρίνε μὲ σιγῶντα, οὐδὲ γὰρ ἐγὼ σὲ φθαγγόμε-
νον, ὁ περὶ τῶν βρωμάτων ὁ Παῦλος (79) ἐνομοθέτη-
σεν. Εἰ δὲ κρίνεις, φοβοῦ τὴν γλῶσσαν, μὴ κατὰ σοῦ
κινηθῆ πρῶτον, εἰ σε λάβοι τοῦ σιωπῆν ἄξιον.

SIA. TF AYTF (80).

Celeusium loquaciorem hominem taciturnus Gregorius egregie carpit et irridet.

Ἐπειδὴ μοι τὴν σιωπὴν ἐγχαλεῖς, καὶ τὴν ἀγροι- C
κίαν, ὧ καλὲ καὶ ἀστικὲ, φέρε σοι δὴ καὶ μυθολογήσω
μῦθον οὐκ ἀμουσον, εἰ πως ἄρα ταύτῃ γε δυναίμην
ἐπισχεῖν σε τῆς φλυαρίας. Ἐπέσκωπτον αἱ χελιδ-
νες τῶν κύκνων, τὸ μὴ ἐθέλειν ὀμιλεῖν τοῖς ἀνθρώ-
ποις, μήτε δημοσιεύειν τὴν μουσικήν, ἀλλ' ἀμφὶ τοὺς
λειμῶνας διάγειν καὶ τοὺς ποταμούς, καὶ τὴν ἐρη-
μίαν ἀσπάζεσθαι, καὶ βραχέα μὲν ἕδειν· ἃ δὲ καὶ
ἕδειον, ἕδειν ἐν σφίσι αὐτοῖς (81), ὡσπερ αἰσχυ-
νομένους τὴν μουσικήν. Ἡμῶν δὲ, ἔφασαν, εἰσὶν αἱ
πόλεις, καὶ οἱ ἄνθρωποι, καὶ οἱ θάλαμοι, καὶ περι-
λαλοῦμεν τοῖς ἀνθρώποις, καὶ τὰ ἡμέτερα αὐτοῖς
διηγούμεθα, ταῦτα δὴ ταῦτα τὰ ἀρχαῖα καὶ Ἄττικὰ,

⁷⁶ Rom. xiv, 3.

(72) Alias CII. Scripta eodem tempore.

(73) Εὐλογον σιωπῆν. Combef. εὐκαιρον σιω-
πῆν, opportunum silentium.

(74) Alias LXXIV. Scripta eodem tempore.— Ke-
leusio. Cod. Reg. et Combef. Κελευσιῷ ἄρχοντι.
Putat tamen Tillemont. Celeusium tantummodo
urbis Nazianzi fuisse præfectum, nec alium hoc
anno præsidem gubernasse Cappadociam, præter
Olympium.

(75) Καὶ σιωπῶν. cod. Reg. et Combef. καὶ
σιγῶν.

(76) Κάθαρὸν σου. Ita cod. Reg. et Combef. In
edit. καθάρου σου.

(77) Ὁ κριτής. Ita cod. Reg. et Combef. In edit.

CXI. EULALIO.

Tu solitudini atque ita immodico jejunio da
operam; ego silentio. Gratiam inter nos commu-
nicemus. Cum autem una erimus, divinas laudes
simul canemus, ut rationi consentaneum silentium,
ita etiam divinum sermonem offerentes.

CXII. CELEUSIO.

Excepi te etiam tacens, ut silentii quoque ser-
monem esse intelligas, per calamum se proferen-
tem. Loquar autem quæ et amicitie nostræ et
hujusmodi tempori conveniunt. Inique agis, o judex,
qui non jejunas. Et quomodo leges humanas ser-
vabis, qui divinas contemnis ac pro nihilo ducis?
Purga tribunal tuum, ne **102** duorum alterum
tibi accidat, ut aut malus fias, aut existimeris.
Fœda spectacula proponere, seipsum traducere
est. In summa, o judex, te judicium subitutum
esse scito, et minus peccabis. His nihil melius
habebam, quod tibi præberem.

CXIII. EIDEM.

Ne me tacentem judices ac damnes, quemadmo-
dum nec ego te loquentem, quod de cibis Paulus
promulgavit ⁷⁶. Quod si judicas, time ne lingua
mea adversus te primum concitetur, si te silentio
dignum nanciscatur.

CXIV. EIHEM.

Quoniam silentium et rusticitatem mihi objicis,
vir bello et urbane, age fabulam minime incitiam
tibi effingam, ut experiar num hac saltem ratione
ineptam istam loquacitatem composcere queam.
Hirundines quondam eycnos cavillis incessebant,
propterea quod nec cum hominibus consuetudinem
habere, nec canendi artem in publicum proferre vel-
lent, sed circa prata solum et flumina vitam agerent,
ac solitudinem amplecterentur, paucaque canerent,
quæ vero canerent, in se ipsis canerent, perinde at-
que eos musices suppuderet. At nostræ, inquebant,
sunt urbes, nostri homines et thalami: atque apud
homines garrimus, resque nostras ipsi exponimus,

D ὁ δικαστής. Pro κρινόμενος legendum forte κρινού-
μενος.

(78) Alias LXXV. Scripta eodem tempore.

(79) Περὶ τῶν βρωμάτων ὁ Παῦλος. In cod.
τῶν deest. Paulus ad Romanos scribens sic loquitur
xiv, 3, seq.: *Is qui manducat non mandu-
cantem non spernat, et qui non manducat manu-
cantem non judicet.* Quo loco κρίνεις, non simplici-
ter judicare significat, sed etiam damnare, ut sæpe
in sacris Litteris: hunc locum ad propositum suum
Theologus accommodat. Ita Bill.

(80) Alias I. Scripta eodem tempore.

(81) Ἄθειν ἐν σφίσι αὐτοῖς. In seipsis canere
dicuntur, quia modulis suis aures vix ferunt.

nimirum vetera illa et Attica, Pandionem, Athenas, A Tereum, Thraciam, peregrinationem, affinitatem, contumeliam, linguæ exsectionem, litteras, præterque omnia Itym, et quomodo ex hominibus in aves mutata sumus. At cycni, quod earum garulitatem exosam haberent, vix quidem eas sermone dignas duxerunt; ut autem dignas duxerunt: At, o præclaræ, inquit, causa nostra in solitudinem quoque quispiam libens se contulerit, ut musicam audiat, cum zephyro pennas nostras inflandas permittimus; ut suave quiddam et concinnum inspiret. Quare, si non multum, nec apud **103** multos canimus, at illud certe in nobis pulcherrimum est, quod modum in canendo tenemus, nec musicam tumultibus permiscemus. Vos autem et in ædes admissas homines fastidiunt, et canentes aversantur, idque optimo jure, quippe quæ ne excisa quidem lingua silere queatis, verum ipsæ amissam vocem et calamitatem vestram lugentes, quavis alia ave profusa lingua prædita et canora loquaciores sitis. Intellige quid loquar, ait Pindarus, ac si taciturnitatem meam tua loquitandi facilitate præstantiorem esse inveneris, silentium nostrum inepte carpere atque insectari desine. Alioqui proverbium dicam, ut verissimum ita etiam brevissimum: Tum cantabunt cycni, cum graculi tacuerint.

CXV. THEODORO.

Ad Theodorum Tyanensem, paulo ante Pascha anni 382, scriptæ nobis videntur hæc litteræ quibuscum Philocaliam Origenis ad amicum. numeris loco, perferri curavit, ut aliquid haberet, quod sui et Iulii Magni memoriam refliceret.

Festum atque litteræ, quodque præstantius est, C tempus antevertis, dum alacritate nobis præstas ut festi celebritatem et gaudia anticipemus. Atque hæc quidem a tua pietate. Nos autem quod omnium maximum habemus, hoc est preces, tibi vicissim damus. Ut autem aliquid etiam, quod tibi nostri memoriam reflicet, a nobis, atque item a sancto Basilio, habeas, Philocaliæ Origenis librum ad te misimus earum rerum quæ litterarum studiosis utiles sint, collectanea quædam continentem. Hoc munus et accipias velim, et utilitatis ex eo perceptæ argumentum nobis præbeas, nimirum et a studio et a Spiritu adjutus.

CXVI. EULALIO.

Quo tempore silentium tenebat Gregorius, non solum litteras scripsit, sed etiam monachos in Lamide degentes invisit, inprimis Eulalium; nec tamen silentium rupit, verum tacens, et tanquam adumbratus invisit. Mox soluta jam lingua quas taceps inviserat, eosdem loquens videre cupiebat, et adfuturum pollicebatur. Hæc in litteris sequentibus ad Eulalium significat.

Mihi et silentii locus, et philosophiæ palæstra D

(82) *Tὸν Πανδίωνα, etc.* Tereus, rex Thraciæ, cum Progen, Pandionis Athenarum regis filiam, uxorem duxisset, ejus etiam sorori Philomelæ, per speciem visendæ uxoris, abductæ vim attulit; ac deinde linguam præcidit. Quod facinus cum illa sorori aliter indicare non posset, telam cruore suo depictam ad eam deferendam curavit. Qua re cognita, Progne, ut sororem ulcisceretur, Ityn filium patri epulandum apposuit. Prolato deinde capite, cum pater se uxoris dolo filium in sua viscera condidisse agnosceret, et ad ultionem properaret, Progne, ut poetæ fingunt, mutata est in hirundinem, Philomela in avem sui nominis, Tereus in upupam, Itys in phasianum. Hæc Servius. Vide

τὸν Πανδίωνα (82), τὰς Ἀθήνας, τὸν Τηρέα, τὴν Θράκην, τὴν ἀποδημίαν, τὸ κήδος, τὴν ὕβριν, τὴν ἐκτομὴν τῆς γλώττης, τὰ γράμματα, καὶ ἐπὶ πάσι τὸν Ἴτυν, καὶ ὡς ἐγενόμεθα ἐξ ἀνθρώπων ὄρνιθες. Οἱ δὲ μόλις μὲν αὐτὰς ἤξισαν καὶ λόγου, τῆς ἀδολεσχίας μισήσαντες· ἐπεὶ δὲ ἤξισαν, Ἄλλ' ἡμεῖς μὲν ἔνεκον ὦν, ὡ αὐταί, κἀν εἰς τὴν ἐρημίαν ἀφίκοιτό τις, ὥστε ἀκοῦσαι τῆς μουσικῆς, ὅταν ἀνώμεν τῷ Ζεφύρῳ τὰς πτέρυγας, ἐμπνεῖν ἡδὺ τι καὶ ἐναρμόδιον· ὥστ' εἰ μὴ πολλὰ καὶ ἐν πολλοῖς ἔδομεν, ἀλλ' αὐτὸ δὴ τοῦτο κάλλιστόν ἐστιν ἡμῶν, ὅτι μέτρω φιλοσοφοῦμεν τὸ μέλος, καὶ οὐκ ἀναμίγνυμεν βορύβοις τὴν μουσικὴν. Ὑμᾶς δὲ καὶ εἰσοικιζομένους οἱ ἄνθρωποι (83) δυσχεραίνουσι, καὶ ἄδουσας ἀποστρέφονται· καὶ μάλα ἐν δίκῃ, αἱ γὰρ οὐδὲ ἐκτριθεῖσθαι τὴν γλῶτταν δύνασθε σωπῆν, ἀλλ' αὐταί τὴν ἀφωνίαν ὕμῶν ὀδυρόμεναι, καὶ τὸ ἐφ' ὕμῳ πάθος, ἐπειτὰ ἔστε λαλίστεροι τίνος ὄχι τῶν ἐγγλύσττων καὶ μουσικῶν. Εὐνὲς δὲ τι λέγω, φησὶν ὁ Πίνδαρος· κἀν εὐρῆς τὴν ἐμὴν ἀφωνίαν ἀμείνω τῆς σῆς εὐγλωττίας, παῦσαι καταφλυαρῶν ἡμῶν τῆς σωπῆς· ἦ σοι παροιμίαν ἐρῶ, μάλιστα μὲν ἀληθῆ, μάλιστα δὲ σύντομον, ὅτι τότε ἄσονται κύκνοι, ὅταν κολοιοὶ σωπῆσιν.

PIE. ΘΕΟΔΩΡΩ (84).

Ἐορτὴ καὶ τὰ γράμματα (85), καὶ τὸ κρείσσον ὅτι προφθάνεις τὸν καιρὸν, τῇ προθυμίᾳ τὸ προεορτάζειν ἡμῖν χαρίζομενος. Τὰ μὲν οὖν παρὰ τῆς σῆς εὐλαβείας, τοιαῦτα· ἡμεῖς δὲ, ὦν ἔχομεν τὸ μεῖζον, ἀντιδίδομεν τὰς εὐχάς. Ἴνα δὲ τι καὶ ὑπόμνημα παρ' ἡμῶν ἔχῃς, τὸ δ' αὐτὸ καὶ τοῦ ἀγίου Βασιλείου (86), πυκτίον ἀπεστάλαχμα ἔσθαι τῆς Ὀριγένους Φιλοκαλιᾶς, ἐκλογὰς ἔχον τῶν χρησίμων τοῖς φιλόλογοις. Τοῦτο καὶ δέξασθαι καταξίωσον, καὶ ἀπόδειξιν ἡμῖν δοῦναι τῆς ὠφελείας, καὶ σπουδῆ καὶ Πνεύματι βοηθούμενος.

PIΓ. ΕΥΛΑΛΙΩ (87).

Ἐγένετο καὶ ἡ Λαμὶς ἐμὸι τῆς σωπῆς χωρίον, καὶ

Ovid. vi *Metamorph.* BILL.

(83) Ὑμᾶς δὲ καὶ εἰσοικιζομένους οἱ ἄνθρωποι, etc. (Inde proverbium, ait Bill., hirundinem sub lecto non habendam: hoc est, a garrulorum commercio abstinendum.)

(84) Alias LXXXVII. Circa Pascha anni 382.

(85) Ἐορτὴ καὶ τὰ γράμματα. Ita codd. tres Reg., Pass. et Combef. In edit. Ἐορτὴ καὶ γράμματα, quod Bill.: Festum quoque litteræ ipsæ sunt: quodque præstantius est animi studio atque alacritate festum antevertis, illud nobis tribuens.

(86) Ἀγίου Βασιλείου. Cod. Pass. μεγάλου Βασιλείου.

(87) Alias XCIX. Eodem tempore.

φιλοσοφίας ἐγγυμαστήριον, ἣν ὡς σιγῶν ἐθεασάμην, ἰδεῖν ἐπιθυμῶ καὶ φθειγγόμενος, ἵνα τοῖς τε ἀδελφοῖς πληρώσω τὸν πόθον, καὶ ὑμᾶς ἀμύνωμαι τῆς μικρολογίας (88), τοὺς κακοὺς τῶν ἐμῶν φθειγμάτων ἐσηγητάς. Αὐτὸς γάρ ὁ λαλῶν παρίσομαι, οὐκέτ' ἀλληγορούμενος, οὐδὲ εἰκαζόμενος, ἀλλὰ καθαρῶς νοούμενος.

PIZ'. Τῶ ΑΥΤῶ (89).

Eulalio sermonem impertire et vicissim cupit accipere Gregorius.

Καινὸν τι πέπονθα· παρόντι σιγήσας, ἀπόντα ποθῶ, ἵνα καὶ μεταδῶ λόγον καὶ μεταλάβω. Καλὸν γάρ ὡς περ ἄλλου παντός, οὕτω δὴ καὶ λόγων ἀπαρχὰς ἀνατιθεῖναι τῷ Λόγῳ πρῶτον, εἶτα τοῖς φοβουμένοις τὸν Κύριον.

PIH'. Τῶ ΑΥΤῶ (90).

Tacuit sibi Gregorius: aliis loquitur, quandoquidem loquendi tempus est.

Καιρὸς τῶ παντὶ πράγματι, φησὶν ὁ Ἐκκλησιαστής· διὰ τοῦτο Ἐθέμηρ φυλακὴν τῷ στόματι μου (91), ἥνικα καιρὸς, καὶ Ἰδοὺ τὰ χεῖλη μου οὐ μὴ κωλύσω, ἐπειδὴ τούτου καιρὸς. Ἐσιώπησα γάρ, φησὶν ἡ Γραφή, μὴ καὶ ἀεὶ σιωπήσομαι; ἐσιώπησα μὲν ἑμαυτῷ· λαλῶ (92) δὲ τοῖς ἄλλοις. Οἱ δὲ, εἰ μὲν, ἀχρή, φθειγγοῖντο, πᾶσα τῷ Θεῷ χάρις· εἰ δὲ μὴ, καὶ τὰ ὅσα φραξόμεθα.

PIΘ'. ΠΑΛΛΑΔΙῶ (93).

Silentii sui finem Palladio Gregorius annuntiat.

Χριστῷ συνενέκρωσα τὴν γλῶσσαν, ἥνικα ἐνήστευον· καὶ ἀναστάντι συνήγειρα. Τοῦτό μοι τῆς σιωπῆς τὸ μυστήριον· ἵνα ὡς περ ἔθυσσα νοῦν ἀνεκλάλητον (94), οὕτω θύσω καὶ λόγον κεκαθαρμένον.

PK'. ΕΛΛΑΔΙῶ (95).

Pro paschalibus muneribus et litteris Helladio gratias agit Gregorius, simulque eum rogat ut sibi senectulem, ejus beneficio, commode claudere liceat, constituto a vobis, inquit, huic Ecclesie, nempe Nazianzenae Ecclesie, episcopo. Quae quidem omnia hanc ad annum 382 epistolam pertinere demonstrant. Quisnam vero sit Helladius ad quem scripta est, an Helladius Caesariensis, an alterius sedis episcopus sit, incertum est. Baronius Caesariensem esse episcopum existimat. Verum Gregorius tunc non aliud provinciae caput agnoscebat, praeter Tyanensem episcopum, ut epistola 152, alias 88, patet, hisque ipsis litteris confirmari potest, in quibus Gregorius Helladium, non ut archiepiscopum, sed ut comprovincialem, ut ita loquat, episcopum compellat. Praeterea Helladius Caesariensis electioni Eulalii obstetit.

Ὅρῶν τὰ ἐλπίζόμενα (96) πόρρωθεν διδαχθέντες (χρήσομαι γὰρ τῷ σῶ προσιμίῳ), καὶ τοῖς ἤδη παροῦσιν ἐνευφραίνόμεθα. Τὴν γὰρ ἄγλιαν τοῦ Πάσχα ἡμέραν, εἰς ἣν κατηγνέχαμεν, τῶν ἐκεῖθεν ἀγαθῶν οἶδα μυσταγωγίαν, ἐορτὴν οὔσαν διαβατήριον. Ἄν καλῶς ἐποίησας καὶ αὐτὸς ἀναμνήσας ἡμᾶς, οἷς

⁷⁷ Eccle. iii, 1. ⁷⁸ Psal. xxxviii, 2. ⁷⁹ Psal.

(88) Ἀμύνωμαι τῆς μικρολογίας. Combef. : *Anxietate exillisque orationis nomine ulciscar.*

(89) Alias C. Scripta eodem anno, post Pascha.

(90) Alias CI. Scripta eodem tempore. — Τῷ αὐτῷ, id est Eulalio. Codex Regius et Combefisius, Εὐγενίῳ. Montac. et Morel. Εὐαγρίῳ.

(91) Τῷ στόματι μου. Cod. Reg. et Combef. χεῖλεσσι μου, labiis meis.

(92) Λαλῶ. Codd. duo Reg. λαλήσω, loquar.

(93) Alias CCXXX. Scripta circa idem tempus.

Lamis exstitit; quam ut tacens contemplatus sum, ita etiam loquens videre concupisco, ut et fratrum desiderio satisfaciam, et vos, sermonum meorum malos interpretes, ob verborum parcimoniam ulciscar. Ipse enim, qui loquor, adero, non jam in allegoricum sensum tractus, non conjectura quadam adumbratus, sed pure ac plane intellectus.

IOA CXVII. EIDEM.

Mihi novum quiddam accidit. Nam qui te praesente tacui, idem absentem requiro ut et sermonem impertiam, et vicissim accipiam. Praeclarum est enim, ut rerum omnium aliarum, ita etiam sermonum primitias Verbo primum, ac deinde iis, qui Domini metu praediti sunt, consecrare.

Mihi novum quiddam accidit. Nam qui te praesente tacui, idem absentem requiro ut et sermonem impertiam, et vicissim accipiam. Praeclarum est enim, ut rerum omnium aliarum, ita etiam sermonum primitias Verbo primum, ac deinde iis, qui Domini metu praediti sunt, consecrare.

CXVIII. EIDEM.

Omnia tempus habent, inquit Ecclesiastes 77, propterea Posui custodiam ori meo 78, cum tempus ita postularet; et Ecce labia mea non prohibebo 79, quandoquidem hujus rei tempus est. Tacui enim, inquit Scriptura 80, num etiam semper tacebo? Tacui, inquam, mihi; aliis loquor. Ipsi autem, si quidem ea, quae convenit, loquantur, omnis Deo gratia habeatur; sin minus, aures quoque occludemus.

CXIX. PALLADIO.

Cum Christo linguam mortuam habui, quando Jejunabam, et una cum eodem ad vitam revocato, illam excitavi. Hoc mihi silentii arcanum est, ut veluti mentem non garrulam sacrificavi, sic etiam purgatum sermonem sacrificem.

CXX. HELLADIO.

Res in spe positas procul videre admoniti (utar enim tuo proemio), rebus quoque jam praesentibus oblectamur. Etenim sanctum Paschae diem, ad quem pervenimus, mysticum futurorum bonorum symbolum esse scio, ut qui transitus festum sit. Quarum rerum tu quoque commode nos subino-

⁸⁰ Psal. xlii, 21. ⁸¹ Psal. xxxix, 10. ⁸² Psal. xlii, 21.

(94) Νοῦν ἀνεκλάλητον. Morel. : *Mentem non garrulam.* Combef. : *Sensum sermone tacitum.*

(95) Alias LIV. Scripta eodem anno, post Pascha, sed Aprilii mense.

(96) Τὰ ἐλπίζόμενα. Hebr. xi : *Iuxta fidem hi omnes mortui sunt, cum non accepissent promissiones, sed procul eas vidissent; et quod Paulus dicit promissiones, Theologus dicit τὰ ἐλπίζόμενα, eodem sensu.* BILL.

nulisti, tum per ea quæ misisti, tum per ea quæ scribis. Ego vero multa quidem Paschata jam exegi, atque hunc longioris vitæ fructum cepi. Nunc autem 105 purioris Paschæ desiderio teneor; nempe ex hac gravi et caliginosa hujus sæculi Ægypto egredi, et luto ac cœficiendorum laterum opere⁸¹, cui astringimur, liberari; atque ad promissionis terram migrare concupisco. Hanc nobis precare, si quid tibi curæ est quam præclarissime de nobis mereri. Tibi vero, rebus fauste feliciterque cedentibus, sæpius contingat simul cum Ecclesia festum celebrare. Quod si mihi senectutem quoque beneficio vestro commode claudere licuerit, constituto nimirum a vobis huic Ecclesiæ episcopo, quem Spiritus sanctus designaverit, bono opere perfuncti fueritis, paternisque, ut sic loquar, benedictionibus digno.

CXXI. THEODORO.

Similis pene argumenti est quæ sequitur epistola ad Theodorum; hæc quidem Mopsuestenum, ut sacundus Hermaniensis scripsit (3), sed Tyanensem, qui recens hujus Ecclesiæ episcopus fuerat ordinatus. Hanc esse causam arbitramur, cur illi tanquam juveni scribat Gregorius. Significat, gavisum se esse symbolis charitatis; id est, muneribus, quæ miserat Theodoros in Paschate, pro quibus Theodoros multa bona spiritualiter apprecando rependit Theologus, inprimisque ut talium stat parens filiorum, quod de spiritualibus filiis intelligere malimus, quam cum Tillemontio de natis conjugio liberis. Nos vero, inquit Gregorius, omnia spiritualiter rependimus.

Charitatis gaudemus symbolis, ac potissimum tali occasione, et de tali recens cogmentato simul et perfecto; atque, ut te Scripturæ verbis accipiam, de stabilito in juventute sua⁸². Sic enim vocat eum qui majori quam fert ætas, vi pollet intelligentiæ. Quocirca antiqui patres rorem cœli et pinguedinem terræ⁸³ inter alia liberis suis precabantur (nisi qui gratum sit etiam hæc sublimius intelligere), nos vero tibi omne spiritualiter rependimus. Impleat Dominus omnes petitiones tuas⁸⁴; et talium liberorum parens fias (si par est concise tibi et familiariter apprecari), qualem teipsum tuis majoribus subindicas, ut præter alia nos quoque propter te gloria deceamur.

CXXII. EIDEM.

Ad anniversarium honorem martyrum, qui quotannis Arianzi celebrabatur, mense Dathusa, simulque ad negotia ecclesiastica Theodoros invitat Gregorius.

Tu, et nobis, ut adversa valetudine laborantibus, curam atque officium debes, siquidem unum ex præceptorum numero est ægrotantium visitatio: et hæc sanctis martyribus anniversarium hono-

⁸¹ Exod. i, 14 seqq. ⁸² Psal. cxxliii, 12. ⁸³ Gen. xviii, 28. ⁸⁴ Psal. xix, 7

(97) *Αἰγυπτὸν ταύτην ἐξελθὼν.* Combef. ἐξελθεῖν, veritque: *Purior Pascha desidero, nempe ex hac egredi gravi et caliginosa sæculi Ægypto.* Non bene Bill.: *Nunc autem purior est ex hac gravi et caliginosa vitæ Ægypto egredi.*

(98) *Ταύτην ἡμῖν προσεύχου.* Cod. unus ταῦτα. Ita et cod. R. qui addit καὶ ὑπερεύχου.

(99) *Βιωσίμως ἔχοντα.* Combef.: *Vita fausta et incolumi.* Bill.: *Utinam vivo et incolumi.*

(1) *Καὶ ἦ' εἰπω.* Cod. Reg. et Combef. καὶ τί ἂν γὰρ ἢ πατριῶν, ac *quid aliud quam quod paternis sit conditionibus dignum?*

(2) Alias CCXX Scripta eodem anno. — Θεοδώ-
⁸⁵ *cop.* Cod. Pass. addit ἐπισκόπων θούωνων.

(3) *Trium Capit. Def.* t. 7, c. 7, pag. 655, apud

ἀπέσταλκας καὶ οἷς γράφεις. Ἐγὼ δὲ πολλὰ μὲν ἤδη Πά-
σχα διήλθον, καὶ τοῦτο ὀνάμην τῆς μακροτέρας ζωῆς.
Νῦν δὲ καθαρότερον ἐπιθυμῶ, τὴν Αἰγυπτὸν ταύτην
ἐξελθὼν (97), τοῦ βίου τὴν βαρεῖαν καὶ σκοτεινὴν, καὶ
τοῦ πηλοῦ καὶ τῆς πλινθείας ἐλευθερωθεῖς, ἢ συνθεδέ-
μεθα, πρὸς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας μεταναστῆναι.
Ταύτην ἡμῖν προσεύχου (98), εἰ τί σοι μέλει τοῦ τὰ
μέγιστα εὐποιεῖν ἡμᾶς. Σὰ δὲ πολλάκις γένοιτο συνορ-
τάσαι τῷ κοινῷ τῆς Ἐκκλησίας βιωσίμως ἔχοντα (99).
Εἰ δέ μοι δοίητε καὶ τὸ γῆρας ἐν καλῷ καταλύσαι, τῇ
Ἐκκλησίᾳ ταύτῃ δόντες ἐπίσκοπον, ὃν ἀναδείξει τὸ
Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἔργον ἀγαθὸν ἐργασάμενοι ἑασθε, καὶ ἦ' εἰπω (1), πατριῶν ἐυλογίῶν ἔξιον.

PKA. ΘΕΟΔΩΡΩ (2).

Ἀγάπης συμβόλοις ἡδόμεθα, καὶ μάλιστα και-
ροῦ τοιοῦτου, καὶ περὶ τοιοῦτου νεοπαγοῦς (4) τε
ὀμοῦ καὶ τελείου, καὶ ἵνα σε ἀπὸ τῆς Γραφῆς δε-
ξιώσωμαι (5), ἰδρῦμένου ἐν τῇ νεότητι. Οὕτω γὰρ
ἐκαίην καλεῖ τὸ πλεῖον ἐν τῇ συνέσει (6) τῆς ἡλικίας.
Οἱ μὲν οὖν παλαιοὶ πατέρες δρόσον οὐρανοῦ καὶ πύ-
τητα γῆς μετὰ τῶν ἄλλων ἐπιθύχοντο τοῖς παισιν (εἰ
μὴ τιμι φίλον καὶ ταῦτα νοεῖν ὑψηλότερον), ἡμεῖς
δὲ σοι τὸ πᾶν πνευματικῶς ἀντιδώσομεν (7). Πλη-
ρώσω Κύριος πάντα τὰ αἰτήματά σου· καὶ γέ-
νοιο τοιούτων τέκνων πατήρ (εἰ δεῖ σοι συντόμως
καὶ οικειῶς ἐπαύξασθαι), ὅσον σεαυτὸν ὑποφαίνεις
τοῖς σοῖς πατέραςιν, ὡς ἂν τὰ τε ἄλλα καὶ ἡμεῖς ἐπὶ
σοὶ δοξαζοίμεθα.

PKB. ΤΩ ΑΥΤΩ (8).

Χρεωστὴς μὲν ἡμῖν καὶ ὡς νοστροῖς θεράπειαν,
εἴπερ μία τῶν ἐντολῶν ἀσθενούντων ἐπίσκοπος·
χρεωστὴς δὲ καὶ τοῖς ἀγίοις (9) μάρτυσι τὴν δι-
έτους τιμὴν, ἣν ἐν Ἀριανζοῖς τοῖς σοῖς ἐορτάζομεν

Sirm. t. II.

(4) *Νεοπαγοῦς τς.* Ita Pass. et tres Reg., quæ lectio melior quam in edit. νεοπαγέντος.

(5) *Ἀπὸ τῆς Γραφῆς δεξιώσωμαι.* Ut tibi Scripturæ sacræ verba proferam.

(6) *Ἐν τῇ συνέσει.* Ita cod. Reg., Par., Pass., Montac. et Morel. In edit. τῇ δεστ. At, inquit Combef., quam bene Morel.: *Quod plus est in intellectu ætatis.*

(7) *Ἀντιδώσομεν.* Montac. ἀποδώσομεν. Forte ἀνταποδώσομεν, ait Morel.

(8) Alias XC. Scripta eodem anno, post Pascha.

(9) *Καὶ τοῖς ἀγίοις.* Ita cod. Reg., Montac., Morel. et Combef. In edit. τοῖς δεστ. Mox pro Ἀριαν-
ζοῖς, cod. 1045, Ναζιανζοῖς.

τῇ εἰκάδι δευτέρᾳ (10) τοῦ καθ' ἡμᾶς μηνὸς Δαθοῦσα (11). Καὶ ἅμα οὐκ ὀλίγα ἐκκλησιαστικῶν δεῖται κοινῆς διασκέψεως. Πάντων οὖν ἕνεκεν (12), ἀόκνως παραγενέσθαι καταζῶσον καὶ γὰρ εἰ πολὺς ὁ κάματος, ἀλλ' ἀντὶρρόπος ὁ μισθός.

PKΓ'. Τῷ ΑΥΤῷ (15).

Vocanti Gregorio præsens adfuit, tumque, vel sane litteris postmodum, ut se inviseret Gregorium rogavit Theodorus. Cui Theologus aeris inclementia et morbi domi se continere coactum significat, seque adfuturum, cum per tempus licuerit, pollicetur.

Ἡδέσθη σου τὴν παρουσίαν, καὶ στέργω τὴν συνουσίαν, καίτοιγε ἄλλως ἑμαυτὸν νοουθετήσας οἴχοι μένειν, καὶ καθ' ἡσυχίαν φιλοσοφεῖν· τοῦτο γὰρ εὐρον ἑμαυτῷ ἐκ πάντων λυσιτελέστερον (14). Ἐπεὶ δὲ οἱ τε ἀέρες ἐτι παραχώδεις (15), καὶ οὐκ ἀνῆκεν ἡ ἀβρωστία, παρακαλῶ, μικρὸν μακροθύμησον, συνεύχου δὲ τὴν ὑγιάν· καὶ τνίκα ἂν ᾗ καιρὸς, ἐπιστησόμεθα σαῖς εὐχαῖς.

PKΔ'. Τῷ ΑΥΤῷ (16).

Non ita multo post, redeunte veris amœnitate, Theodoro iterum invitanti rescribit Gregorius venturum se libenter, imo properaturum, ut solus cum solo congregiatur, sed synodos et concilia procul salutare. Si quis hanc in annos sequentes epistolam velit rejicere, quam hic conjiciendo collocamus, non admodum refragibimur.

Καλεῖς; ἡμεῖς δὲ σπεύδομεν· σπεύδομεν δὲ μόνω πλησιάσαι καὶ μόνοι (17). Συνόδους γὰρ καὶ συλλόγους (18) πόρρωθεν ἀσπαζόμεθα, ἐξ οὗ μοχθηρῶν (19) πεπειράμεθα τῶν πολλῶν, οὕτω γὰρ εἰπεῖν μέτριον. Τί οὖν ἐτι λείπεται; πόθω δικαίω βοήθησον διὰ τῶν εὐχῶν, ἵνα τύχωμεν ὧν σπουδάζομεν.

PKΕ'. ΟΛΥΜΠΙῷ (20).

Cum hoc anno Xanazaridis thermas petere morbi causa coactus fuisset Gregorius, viz itineri se commiserat, cum ejus absentiae opportunitatem nacti Apollinaristæ, eo audaciae proruperunt, ut cuidam nebuloni de impio suo et adulterino grege, episcopi nomen imponerent. Quod ubi rescivit Gregorius, Olympio Cappadocia præfecto scribit, ut facinus ab Apollinaristis contra imperatorum constitutiones et edicta attentatum ulciscatur. Mitius tamen, quam tanta mereatur audacia, perditii homines puniantur, obsecrat.

Παιδεύεται τι καὶ πολὺ, καὶ οὐ πάντῃ τὸ γῆρας, ὡς ἔοικεν, εἰς σύνεσιν ἀξιόπιστον. Ἐγὼ γοῦν πάντων μὲν μάλιστα τῶν Ἀπολλιναριστῶν εἰδὼς τὴν ἐνθύμησιν καὶ ἀσέθειαν (21), ὁρῶν δὲ οὐκ ἀνεκτὴν αὐτῶν (22) ἀπόνοιαν, ἐνόμιζον τῇ μακροθυμίᾳ πρῶτος αὐτοὺς ποιήσῃν, καὶ μαλάξῃν κατὰ μικρὸν, ὅπερ οὖν καὶ ταῖς ἐλπίσιν ὑπέτεινον (23). Ἐλαθον

(10) Τῇ εἰκάδι δευτέρᾳ. Ita tres codd. In edit. D compendiario τῇ κβ'.

(11) Δαθοῦσα. Mensis ille videtur, ait Combef., qui in veteri Lexico τεκοναία, et in mensibus Cappadocum septimus numeratur Julioque nostro respondet.

(12) Πάντων οὖν ἕνεκεν. Ita cod. et Reg. 1405. In edit. πάντων οὖν ἕνεκα. Pro πάντων, Montac., Morel. et Combef. ἕνεκα τούτων.

(13) Alias CCXXI. Scripta circa idem tempus.

(14) Λυσιτελέστερον. Cod. Reg. λυσιτέλεσθαι. Cod. Pass. λυσιτελέστατον, et sic legendum proponit Morel.

(15) Ἐτι παραχώδεις. Cod. Reg. ἐτι τραχώδεις, aer adhuc asper est. In cod. Pass. ἐτι deest.

(16) Alias LXXXIV. Scripta paulo post superiorum.

A rem debes 106 quem in Arianzis tuis vicesimo secundo mensis Dathusa, ut apud nos appellatur, die celebramus. Ae simul non pauca ecclesiastica negotia sunt, quæ communem considerationem requirant. His igitur omnibus de causis a te peto, ut impigre ad nos venias; etsi enim ingens labor est, par tamen est merces.

CXXIII. EIDEM.

Præsentiam tuam sum reveritus, et consortium tuum amplector, tametsi alioquin me ipsum commonefecerim domi manere, et per otium philosophari: hoc enim mihi ex omnibus inveni conducibilis. Quia vero et aer adhuc turbulentus est, neque infirmitas desituit me, obsecro te, parumper adhibeto patientiam, et comprecare militi sanitatem: nos simul atque tempestivum erit, attendemus precibus tuis.

CXXIV. EIDEM.

Vocas? Nos vero properamus. Properamus autem, ut soli cum solo congregiamur. Synodos enim atque conventus procul salutamus, ex quo scilicet tempore multa eorum, ut parce loquar molesta esse comperi. Quid igitur superest? Justo desiderio per orationes tuas optulare, ut quod studemus consequamur.

CXXV. OLYMPIO.

Canities quoque nonnihil eruditur, nec senectus, ut video, talis omnino est, quæ prudentiæ opinionem fidemque mereatur. Ego cum omnium maxime Apollinaristarum cogitationem et impietatem perspectam haberem, nec ferendam eorum audaciam 107 cernerem, existimabam tamen fore, ut lenitate mea mansuetos et placidos eos redde-

(17) Μόνω πλησιάσαι καὶ μόνοι. Ita cod. Reg. et Combef. In edit. μόνοι πλησιάσαι καὶ μόνοι.

(18) Καὶ συλλόγους, atque conventus. Bill. atque colloquia.

(19) Μοχθηρῶν, molesta. Bill. improba et flagitiosa, quod sane durius et contra Gregorii mentem, qui parce et moderate loqui se testatur: οὕτω γὰρ εἰπεῖν μέτριον. †

(20) Alias LXXVII. Scripta anno eodem.— Ὀλυμπίῳ. Cod. Reg., Montac., Morel. et Combef. Ἀλυπίῳ. Cod. Reg. Ἀλυπίῳ ἄργοντι.

(21) Τὴν ἐνθύμησιν καὶ ἀσέθειαν. Cod. et Combef. habent τὴν ἀσέθειαν.

(22) Αὐτῶν. Ita cod. et Reg. Deest in edit.

(23) Ὅπερ οὖν καὶ ταῖς ἐλπίσιν ὑπέτεινον. Ita cod. Reg. In edit. ὡςπερ οὖν, etc. Sicut nimirum spe mihi pollicebar. Montac., Morel. et Combef.

rem, ac paulatim emollirem, atque hoc mihi spe
 fingebam. Verum, ut apparet, illud minime
 animadverti, me peiores eos effecisse ac per in-
 tempestivam hanc philosophiam Ecclesiæ detri-
 mentum attulisse. Nec enim pravos homines leni-
 tas inflectit. Et quidem si nunc per meipsum hæc
 te docere potuissem, non dubitassem, probe nove-
 ris, vel ultra vires iter capessere, atque ad ex-
 cellentiæ tuæ pedes meipsum advolvere. Quoniam
 autem longius me morbus perduxit, et Xanxaridis
 thermis mihi de medicorum consilio uti necesse
 est, litteras mihi vicarias substituo. Præter alia
 omnia eo quoque audaciæ proruperunt mali homi-
 nes et male perdendi, ut episcopus etiam quos-
 dam, quibus dignitas ab universali Orientalium et
 Occidentalium concilio abrogata fuerat, accersen-
 tes, aut transeuntibus abulentes (non enim cemo
 affirmare possum), imperialibus omnibus constitu-
 tionibus atque omnibus vestris edictis violatis,
 cuidam impii et adulterini sui gregis episcopi
 nomen imposuerint, nulla re, ut opinor, perinde
 freti, atque summa mea imbecillitate : hoc enim
 dicendum est. Quæ si levia et ferenda sunt, ferat
 tua firmitas ; feremus ipsi quoque, quemadmo-
 dum et sæpe tulimus. Si vero gravia, et ne ipsis
 quidem pietatis laude præstantissimis imperatoribus
 ferenda ea, quæ admissa sunt, mitius tamen
 quam tanta audacia meretur, ulcisci dignare.

CXXVI. EIDEM.

*Cum Xanxaride balneorum causa versaretur Gregorius, opportuna videndi Olympium, et quasi a occasio
 se obtulit. Sed bonum quod jam manibus tenebat, recrudescente morbo, invitum perdidit. Quam illi sibi mo-
 lestum fuerit Olympio sua epistola significat : ab eoque præterea postulat, ut Nicobulum filium cursus publici
 seu veredariorum cura liberet. Nicobulum autem filium suum appellat Gregorius, quia Alypianam sororis
 suæ filiam uxorem duxerat.*

Velut per somnium hilari animo fui. Nam cum
 usque ad monasterium delatus essem, ut nonnihil
 solatii ex balneo consequerer, ac deinde congressum
 tuum spe concepissem, jamque hoc bonum
 velut manibus tenerem, atque aliquot **108** dies
 illic exegissem, repente a morbo, qui partim jam
 mihi negotium facessebat, partim minabatur,
 submotus sum. Ac si huic rei, quæ mihi accidit,
 imaginem quamdam et similitudinem invenire

ὡσπερ οὖν ἐπέτεινον, *majores ejus rei spes concipiebam.*

(24) Ταῦτα διδάξαι. Ita cod. Reg. et Combef. In edit. ταῦτα δεῖξαι, *hæc ostendere.*

(25) Ἐὐ Ἰσθι. Ita cod. Reg. et Combef. In edit. εὐ δεest. Reddit Bill., *mihi crede.*

(26) Περαιτέρω προήγαγεν. Sic enim legendum, ait Bill., non ut in vulgatis exemplaribus προσήγαγεν, id quod satis indicat adverbium præcedens περαιτέρω. Sic etiam habent cod. et Combef. ; at pro περαιτέρω, cod. Reg., Montac., Morel. et Combef. πορρωτέρω.

(27) Ξανξαρίδος θερμοῖς. Montac. et Morel. Ζανξαρίδος θερμοῖς. Ibi enim pro infirmis balnea calida. At in cod. Ξανξαρίδος. Nam eo loci constructum erat monasterium, cujus forsitan vivendi ratione de medicorum consilio uti sibi necesse putabat Gregorius.

(28) Καθηρημένους. Emendandus est, ait Bill., Hervag. codex ex Frobeniano, et pro κακατηρημένους, substituendum est καθηρημένους.

A δὲ, ὡς εἶοικε, κάκεινους χεῖρους ποιήσας. καὶ τὴν Ἐκκλησίαν βλάβας, τῇ ἀκαίρῳ φιλοσοφίᾳ. Οὐ γὰρ δισωπεῖ τοὺς πονηροὺς ἐπιείκεια. Καὶ νῦν, εἰ μὲν αὐτῷ μοι δυνατὸν ἦν δι' ἑμαυτοῦ ταῦτα διδάξαι (24), οὐκ ἂν ὤκνησα, εὐ Ἰσθι (25), καὶ παρὰ δύναμιν κινηθεὶς προσπεσεῖν τῇ σῆ τιμιότητι. Ἐπειδὴ δὲ περαιτέρω προήγαγεν (26) ἡμᾶς ἡ ἀρρώστια, καὶ τοῖς Ξανξαρίδος θερμοῖς (27) χρῆσασθαι ἀναγκαῖον ἐγένετο, τῶν ἱατρῶν τοῦτο συμβουλευσάντων, ἀν' ἑμαυτοῦ ποιούμαι τὰ γράμματα. Ἐτόλμησαν οἱ κακοὶ καὶ κακῶς ἀπολούμενοι πρὸς πᾶσι τοῖς ἄλλοις, καὶ καθηρημένους (28) ἐπισκόπους ὑπὸ πάσης ἀνατολικῆς καὶ δυτικῆς συνόδου καλέσαντες, ἢ παρ' οἷσι καταχρησάμενοι (οὐ γὰρ ἔχω τοῦτο εἰπεῖν ἀκριβῶς), καὶ πασῶν κατεξαναστάντες βασιλικῶν διατάξεων, καὶ ὑμετέρων προσταγμάτων, ἐπισκόπου ὄνομα ἐπιθεῖναι (29) τινι τῶν παρ' αὐτοῖς ἀσεβῶν καὶ κибδῆλων, οὐδενὶ τοσοῦτον, ὡς οἶμαι, ἔσον τῇ ἐμῇ νεκρώσει (τοῦτο γὰρ δεῖ λέγειν [30]) θαρρήσαντες. Ταῦτα εἰ μὲν ἀνεκτὰ, ἐνεγκάτω μὲν ἡ σὴ σταρρότης· ὁσοῦμεν δὲ καὶ ἡμεῖς, ὡσπερ οὖν πολ- λάκις ἠνέγκαμεν. Εἰ δὲ βαρέα, καὶ οὐδὲ τοῖς εὐλαβεστάτοις (31) βασιλεῦσιν αὐτοῖς φορητὰ, ἐπεξελθεῖν τοῖς γεγεννημένοις, εἰ καὶ τῆς ἀπονοίας ἔλαττον, καταξίωσον.

PKC. Τῷ ΑΥΤῷ (32).

C "Ὅναρ ἠδούμῃσα. Καὶ γὰρ μέχρι τῆς μονῆς ἐνεχθεὶς, ὥστε τινὸς ἐκ τοῦ λουτροῦ παραμυθίας τυχεῖν, εἶτα τὴν σὴν συντυχίαν ἐλπίσας, καὶ ὡσπερ ἐν χερσὶν ἔχων ἤδη τὸ ἀγαθόν, καὶ τινὰς ἡμέρας ἐνδιατρίψας (33), ἐξαίφνης ἀπήχθη (34) ὑπὸ τῆς ἀρρώστιας, τὰ μὲν ἤδη λυπούσης, τὰ δὲ ἀπειλούσης. Καὶ εἰ δεῖ τινὰ εἰκασίαν εὔρεῖν (35) τῷ πάθει, ταυτὸν ἔπαθον τοῖς πολύποσιν, οἱ βίξ τῶν πετρῶν ἀποσπώμενοι, κινδυνεύουσι καὶ ταῖς κοτύλαις

(29) Ὅνομα ἐπιθεῖναι. Cod. et Reg. ac Morel. ὄνομα περιθεῖναι, *quemdam episcopi nomine induerint. vel cuidam tribuerint nomen.*

(30) Τῇ ἐμῇ νεκρώσει. Quid legerit Bill. incertum omnino, dum reddit, *summa mea imbecillitate viriumque conservatione. Voluit profecto viriumque extinctione.* Combef. : *Exhaustis viribus meis enectoque corpusculo.* Mox in cod. γὰρ δεest.

(31) Εὐλαβεστάτοις. Duo cod. Reg., Montac., ac Morel., necnon et in edit. quibusdam εὐσεβεστάτοις.

(32) Alias CLXXVIII. Scripta eodem tempore. — Τῷ αὐτῷ, id est, Ὀλυμπίῳ. Cod. B. 3, Εὐσεβίῳ φίλῳ.

(33) Ἐνδιατρίψας. Ita cod. Reg., Montac., Morel. et Combef. In edit. προσδιατρίψας.

(34) Ἀπήχθη. Ita cod. Reg., Montac., Morel. ac Combef. ἀπηνέχθη ὑπὸ τῆς ἀρρώστιας, quod Bill. : *Ob morbum ablatum sum.* Edit. : ἀπηνέχθη.

(35) Εἰκασίαν εὔρεῖν. Cod. Morel. et Combef. λαβεῖν.

πολλάκις, ὧν τι προσφάσει ταῖς πέτραις, ἢ τι παρ' αὐτῶν προσλαμβάνουσι. Τὸ μὲν οὖν ἡμέτερον τοιοῦτον. "Α δ' ἂν παρῶν ἐδεήθη τῆς σῆς καλοκαγαθίας, ταῦτα καὶ ἀπὸν ἐθάρρησα. Τὸν υἱὸν Νικόβουλον σφόδρα εὖρον τῆ τοῦ δρόμου φροντίδι (36), καὶ τῆ τῆς μονῆς προσεδρεῖα στενοχωρούμενον, ἄνθρωπον καὶ ἀσθενῆ καὶ τῶν τοιοῦτων ἀήθη, καὶ τὴν ἐρημίαν οὐ φέροντα. Τοῦτω, πρὸς ἄλλο μὲν πᾶν ὃ τι ἂν ᾖ σοι φίλον, χρήσασθαι θέλησον· καὶ γὰρ πρόθυμος εἰς πάντα ὑπηρετεῖν τῆ σῆ ἐξουσίᾳ· ταύτης δέ, εἰ δυνατὸν, ἐλευθέρωσον τῆς φροντίδος· εἰ μὴ τι ἄλλο, καὶ ὡς ἡμέτερον τιμῶν νοσοκόμον, ἐπειδὴ πολλὰ καὶ περὶ πολλῶν δεηθέντες (37), καὶ τυχόντες, χρήσομεν καὶ εἰς ἡμᾶς αὐτοὺς τῆς σῆς ἡμερότητος.

libera, si non aliam ullam ob causam, saltem ut hoc honoris ei habeas, qui me ægrotantem curat. Quandoquidem cum multa et pro multis a te petierimus atque obtinuerimus, tua quoque erga nos ipsos mansuetudine opus habemus.

PKZ'. ΕΛΛΑΔΙΩ (38).

Hic commode collocanda se offert 127 epistola, quæ ejusdem argumenti et eadem de causa scripta est ac superior. Nimirum implorat opem Helladii ut Nicobulus publicæ rei oneribus solvatur, atque otio et quieti, cui assuetus est, reddatur.

Ἡδὺ μὲν καὶ ἄλλως (39) τὸ προσαγορεύειν τὴν Β σὴν εὐλάβειαν· ἐμοὶ δὲ ἥδιον οὕτω διακαιμένω. Τὸ γὰρ καθ' ἐκάστην σχεδὸν τὴν ἡμέραν ἀπογινώσκεισθαι (40), πλέον ἐχεσθαι σου ποιεῖ, ὡς ἂν (41) τὰ τελευταία παρακερδαίνοντα. Ἐπειδὴ δὲ τὸ (42) κέρδος ὁμολογῶ, χρεωστῶ τὴν ἀντίδοσιν τῷ αἰδεσιμωτάτῳ υἱῷ Νικοβούλῳ, παρ' οὗ τὸ κέρδος· ὅπερ δὲ ποιῶσιν οἱ πένητες πρὸς τοὺς εὐπόρους βλέποντες, ἵνα παρ' ἐκείνων εὐπάθωσι, τοῦτο καὶ αὐτὸς ποιῶ, διὰ σοῦ τῷ ἀνδρὶ διαλύων τὸ χρέος. Χρῆζει δὲ ἀπραγμοσύνης πάντα τὸν χρόνον ταύτῃ συνεθισμένος· πρὸς ταύτην (43) αὐτῷ συνάρασθαι καταξίωσον.

PKH'. ΠΡΟΚΟΠΙΩ (44).

Procopium Constantinopoli præfectum, amicitia sibi conjunctum, datis in agro Arianzo litteris, Gregorius salutat. Quo anno data sint certo statuere non possumus.

Διὰ μακροῦ σε προσφθέγγομαι, τὸν ἀνεὶ πάντων ἐμοὶ (45) καὶ πρὸ πάντων, ὃν καὶ παρόντα τῶν μεγάλων ἡξίους, καὶ ἀπόντα οἷδ' ὅτι τῶν αὐτῶν ἀξίους. Μισθὸς δὲ γενέσθω τῷ διακόνῳ τῆς ἐπιστολῆς τῷ υἱῷ ἡμῶν Ἀνθίμῳ (46) ὅπερ μεγάλων μέγας. Τίς οὗτος; τῆς παρὰ σοῦ προστασίας τυχεῖν, ἐν οἷς ἂν δέηται. Μέγιστον δὲ εἰς τὴν πρεσβείαν ἡμῶν, καὶ ὁ ἀνὴρ οὗτος (47) ἐξ ἐπιφανοῦς στρατείας, ἰσως καὶ

(3.) Τῆ τοῦ δρόμου φροντίδι. Combef. : *Cursus publici cura*. Ad quid hæc, inquit, cum monῆς προσεδρεῖα, nisi ex illa, quæ forte in strata publica erat, sic cursui publico operam dabat. Montac. et Morel. τῆ τοῦ νόμου φροντίδι, quod aliud esset, nec satis notum.

(37) *Δεηθέντες*. Ita cod. Reg. et B. 3. Montac. Morel. et Combef., sicque legit Bill. In edit. δεηθέντα, sed in margine δεηθέντες.

(38) *Alias CCXXXIV*. Scripta circa idem tempus.

(39) *Καὶ ἄλλως*. Ita cod. Reg. et Morel. in notis. Codd. Paes. 1 et 2 γὰρ καὶ ἄλλως. In edit. καὶ ἄλλοις.

(40) *Ἀπογινώσκεισθαι*. Cod. Pass. 2, τὸ γὰρ καθ' ἐκάστην ἐπιγινώσκειται σχεδὸν τὴν ἡμέραν.

oportet, idem mihi, quod polypis, usu venit; qui cum per vim a rupibus avelluntur, persæpe de acetabulis quoque in periculum veniunt, quippe quorum nonnihil rupibus relinquunt, aut ab illis aliquid assumunt. Atque hujusmodi quiddam nobis contigit. Quæ autem a tua probitate coram petissem, hæc absens quoque petere non dubitavi. Filium nostrum Nicobulum, tum cursus sollicitudine, tum assidua in monasterio cominatione valde pressum offendi, hominem et inlrmis viribus, et rerum hujusmodi insolentem, et solitudinem minime ferentem. Hujus opera ad quamcunque aliam rem tibi cordi fuerit, utaris velim; siquidem ad omnia prompto atque impigro animo tibi operam navabit. Hac autem cura, si fieri potest, eum libera, si non aliam ullam ob causam, saltem ut hoc honoris ei habeas, qui me ægrotantem curat. Quandoquidem cum multa et pro multis a te petierimus atque obtinuerimus, tua quoque

CXXVII. HELLADIO.

Jucundum utique etiam alia de causa reverentiam tuam salutare: sed mihi ita affecto jucundius est. Nam quod singulis ferme diebus animum despondeo, facit ut tibi arctius adhæream, quasi novissima obiter lucrificiens. Cum autem lucrum fatear, remunerationem debeo reverendo maxime Nicobulo, a quo lucrum accessit. Quod porro faciunt pauperes in opulentos intuentes, ut ab illis beneficium accipiant, idem ipse facio, dum per te viro debitum assolvo. Eget autem otio et quiete cui perpetuo assuetus est: ut illa fruatur illum adjuvare digneris.

109 CXXVIII. PROCOPIO.

Longo intervalle te saluto, atque alloquor, qui instar omnium, atque ante omnes mihi es, meque et præsentem magnis honoribus complectaris, et absentem (sic enim mihi persuadeo) iisdem complecteris. Merces autem filio nostro Anthimo, hujus epistolæ ministro, pro ingentibus rebus ingens rependatur. Quæ tandem hæc? Ut quibus in rebus opus ei fuerit, præsidium tuum

(41) *Ὡς ἀν*. Codd. Reg. et R. ὡς ἀελ. Ita et Morel. in notis. Reddit Combef.: τὰ τελευταία παρακερδαίνοντα, ut qui extrema obiter elucrer.

(42) *Ἐπειδὴ δὲ τό*. Ita codd. Reg. Pass. et R. In edit. ἐπειδὴ δὲ καὶ τό.

(43) *Πρὸς ταύτην*. Ita iisdem codd. In edit.: πρὸς αὐτήν. Verfit Morel.: *Hanc ipsi conferre digneris*. Combef. autem: *Ad eam, quæso, illi opitulare*.

(44) *Alias CLVII*. Incerto tempore scripta, sed forte an. 382.

(45) *Πάντων ἐμοὶ*. Ita cod. Reg., Morel. et Combef. In edit. πάντων ἡμῶν.

(46) *Ἀνθίμῳ*. Cod. et Montac. Ἀνθίμικῳ.

(47) *Ἀνὴρ οὗτος*. Combef. ἀνὴρ αὐτός.

consequatur. Maximum autem pondus ad deprecationem nobis affert hic quoque ipse vir, ex insigni atque illustri militia, vobis etiam magnis viris fortasse notus, atque corporis calamitas oculis ipsis fidem faciens. Quæ cum per se gravis et acerba sit, tamen quia præter meritum, ut verisimile est, plus acerbitatis habet. Quibus rebus adjuncta nostra precatio, non dubito, quin id, de quo laboramus, magis conficiat.

CXXIX. EIDEM.

*De tempore quo scripta est hæc epistola, ut superior, nihil certi habemus. Ex his tantum verbis: Nisi prava corporis valetudine uteremur, convenissemus te, et hanc per nos legationem ipsi obiissemus, con-
ficere fas est Gregorium Constantinopolim proficiscendi consilium non omnino abjecisse; siquidem præfectus in ea urbe debebat, vel Procopium alium fuisse. Observandum etiam Gregorium ad nuptias Olympiadis vocatum a Procopio, postea, ut videbimus, nullam aliam, præter morbum, excusationem obtendere; quod argumento est superiores litteras ad Procopium Constantinopolis præfectum scriptas esse, nec Gregorium omnino valedixisse huic civitati.*

Nisi pravæ corporis valetudine uteremur, atque de ipsa etiam vita malam spem haberemus, primum illud ac maximum lucrum fecissemus, ut tuo congressu ac colloquio frueremur, quod omnino nostri erga te officii ratio postulabat: deinde per nos ipsos hanc legationem obiissemus. Quoniam autem, morbo prorsus, tanquam catenis vinciti, jacemus, nec sponte nostra et voluntate hoc detrimentum accepimus, quod supererat, id facimus, teque per litteras adimus, atque amplectimur et exosculamur, eamque fiduciam concipimus, ut pro eoudiacono nostro Eugenio rogemus, quem a tua mentis magnitudine ac præstantia deposcimus. Ac si quidem nullum crimen est ea familiaritas, quæ ipsi cum Regiano homine **110** conscelerato et nefario intercessit (neque enim eum quidquam aliud sceleris admisisse constat), ob jus ipsum, cujus tu arbiter ac patronus es: si autem id crimen esse censes, certe in Dei gratiam, cui astitit, ac senectutis nostræ causa, quam multis viris Dei metu præditi venerationi esse non ignoras, hanc igitur, quæso, gratiam et nobis, et universo clero concede; atque hominem calumnia liberando faustas tibi divinas spes effice. Si hoc feceris, pro iis, quæ tribuis, non minora (nisi hoc dictu-

τοῖς μεγάλοις ὑμῖν (48) γνώριμος, καὶ ἡ συμφορὰ τοῦ σώματος αὐτόθεν τὴν εἶναι πείθουσα. Βαρύτα μὲν καὶ καθ' αὐτὴν, τῷ παρ' ἀξίαν δὲ, ὡς εἰκὸς, βαρυτέρα. Τούτοις προστεθείσα καὶ ἡ παρ' ἡμῶν παράκλησις, οἶδα ὅτι κατορθώσει μᾶλλον τὸ σπουδαζόμενον.

PKΘ. Τῷ ΑΥΤῷ (49).

Εἰ μὲν μὴ πονηρῶς ἡμῖν ἐχρητο τὸ σῶμα, μηδὲ περὶ τοῦ ζῆν αὐτοῦ πονηρὰς εἶχομεν τὰς ἐλπίδας, πρῶτον μὲν (50) ἂν καὶ μέγιστον ἐκερδάναμεν τὴν σὴν συντυχίαν καὶ συνουσίαν (51), ἢ σοι παρ' ἡμῶν πάντως ὠφείλετο· δεύτερον δὲ δι' ἡμῶν αὐτῶν ταύτην ἂν ἐπληρώσαμεν τὴν πρῆσβειαν. Ἐπεὶ δὲ κεί-
μεθα παντελῶς τῇ ἀβήρωσίᾳ πεπεδημένοι, καὶ οὐχ ἐκόντες ἐζημιώμεθα, ὁ δεύτερον ἦν ποιούμεν, πρόσ-
μὲν (52) σοι διὰ τῶν γραμμάτων, καὶ δεξιούμεθα, καὶ κατασπαζόμεθα (53), καὶ θαρρόμεν δεηθῆναι περὶ τοῦ συνδιακόνου (54) ἡμῶν Εὐγενίου, ὃν ἐξαι-
τούμεθα παρὰ τῆς σῆς μεγαλονοίας. Εἰ μὲν οὖν οὐδὲν ἔστιν ἀδίκημα ἢ πρὸς τὸν ἀνόσιον Ῥηγιανὸν οἰκειότης (οὐ γὰρ ἄλλο γε οὐδὲν ἀδικῶν φαίνεται), δι' αὐτὸ τὸ δίκαιον, οὐ σὺ βραβευτής (55) καὶ προ-
στάτης· εἰ δὲ ἀδίκημα τοῦτο κρίνεις (56), διὰ γε τὸν Θεόν, ᾧ παρέστηκε (57), καὶ τὴν ἡμετέραν πολιάν, ἣν ἀθέσιμον οἶδας (58) πολλοῖς τῶν φοβουμένων τὸν Κύριον, δὸς οὖν (59), παρακαλῶ, καὶ ἡμῖν καὶ τῷ κλήρῳ παντὶ ταύτην τὴν χάριν· καὶ δεξιὰς σεαυτῷ ποιήσον τὰς κατὰ Θεὸν ἐλπίδας, ἐλευθερώσας τῆς ἐπηρείας τὸν ἄνθρωπον. Ἀντιλήψῃ δὲ, ὣν δίδως, οὐχ ἐλάττονα (εἰ μὴ μέγα τοῦτο εἰπεῖν), τὰς παρ' ἡμῶν εὐχάς.

nimis magnum est), recipies, hoc est, nostras ora-

(48) *Μεγάλοις ὑμῖν*. Ita cod. B. 3, R, et Combef. In edit. ὑμῖν deest. Reddit tamen Billius.

(49) *Ἄλιος CLVIII*. Incerti temporis, sed forte ejusdem anni.

(50) *Πρῶτον μὲν*, etc. Hunc locum, cui nihil censet addendum, sic vertit Combef.: *Primum illud ac maximum essemus consecuti, ut tuo congressu ac colloquio potiremur, quippe qui hanc legationem per nos ipsos obiissemus*. Billius, inquit, hæc dividit; sed melius ac simplicius edita Græca quæ lectionem, quam secutus est, non admittunt. Unum agnoscit detrimentum Gregorius, quod præsentia illa exciderit, cui alterum facit, ut per epistolam adeat et interpellat: "Ὁ δεύτερον ἦν, πρόσμὲν σοι διὰ τῶν γραμμάτων.

(51) *Καὶ συνουσίαν*. Addimus cum cod. Reg. B. 3 et R, ac Morel.: "Ἡ σοι παρ' ἡμῶν πάντως ὠφείλετο· δεύτερον δὲ δι' ἡμῶν αὐτῶν ταύτην ἂν ἐπληρώσαμεν τὴν πρῆσβειαν. Legit Montac.: Καὶ συνουσίαν, ἢ σοι παρ' ἡμῶν σπανίως ὠφείλετο· δεύτερον ἔδ' ὡς δι' ἡμῶν αὐτῶν ταῦτα ἐπληρώσαμεν. In edit.

καὶ συνουσίαν, ὅτι παρ' ἡμῶν αὐτῶν ταύτην ἀνεπληρώσαμεν.

(52) *Ὁ δεύτερον ἦν ποιούμεν, πρόσμὲν*. Ita cod. Reg., B. 3, et R., Morel. ac Combef., sicque legit. Bill. qui vertit: *Quod deinceps sequebatur, id facimus*. Montac. ὁ δεύτερον ἦν προσίομεν. In edit. ποιούμεν deest.

(53) *Κατασπαζόμεθα*. Cod. et Combef. ἀσπαζόμεθα.

(54) *Συνδιακόνου*. Ita cod. Reg., Montac., Morel. et Combef. In edit. διακόνου.

(55) *Ὁδ' σὺ βραβευτής*. Ita cod. Reg., Montac., Morel. ac Combef. In edit. κρατεύτης.

(56) *Τοῦτο κρίνεις*. Ita cod. Reg. B. 3, Montac., Morel. ac Combef., ipseque Bill. In edit. τοῦτο κρίνεις.

(57) *Παρέστηκε*. Montac. et Morel. παρέστηκας.

(58) *Οἶδας*. Morel. et Combef. οἶδα.

(59) *Δὸς οὖν*. Ita cod. Morel. et Combef. In edit. deest οὖν.

ΠΑ'. ΤΩ ΑΥΤΩ (60).

CXXX. EIDEM.

Superiores epistolæ, quamvis incerti temporis, necessario huic præmittendæ erunt, quæ sequitur, nempe 150, quam Procopio scripsit. Constantinopoli habitum est anno 382 concilium; ad quod mature, forte veris initio, vel citius etiam a Theodoro Gregorius honoris causa vocatus est. Verum cum adesse nollet, aut accedente morbo non posset, ad Procopium notarium, seu Theodosio a secretis, ut vult Tillemontius, seu præfectum urbis Constantinopolitanæ, ut habet Gothofredus, epistolam 130, alias 55, dedit, qua se excusat, et Procopium rogat, ut det operam ne piissimus imperator inertiae ac ignaviae se condemnet, sed infirmitati ignoscat, etc. At autem se Gregorius ab omnibus episcoporum conciliis abhorreere, propter rixas et contentiones, quibus inter se conficiantur.

Ἐχω μὲν οὕτως, εἰ δεῖ τάλπηδες γράφειν, ὥστε Α πάντα σύλλογον φεύγειν ἐπισκόπων, ὅτι μηδεμιᾶς συνόδου τέλος εἶδον χρηστὸν, μηδὲ λύσιν κακῶν μᾶλλον (61) ἐσχηκυῖαν ἢ προσθήκην. Ἄει γὰρ (62) φιλονεικίαι καὶ φιλαρχίαι (ἀλλ' ὅπως μὴ (63) με φορτικὸν ὑπολάβῃς οὕτω γράφοντα), καὶ λόγου κρείττονες (64) καὶ θάττον ἂν τις ἐγκληθεῖν κακίαν ἑτέροις (65) δικάζων, ἢ τὴν ἐκείνων λύσει. Διὰ τοῦτο εἰς ἑμαυτὸν συνεστάλην, καὶ μόνην ἀσφάλειαν ψυχῆς (66) τὴν ἡσυχίαν ἐνόμισα. Νῦν δὲ καὶ τὴν ἀβρωστίαν ἔχω προστατούσαν τῆς κρίσεως, ἀεὶ σχεδὸν (67) τὰ τελευταῖα πνέων, καὶ εἰς οὐδὲν ἐκαυτῷ χρῆσθαι δυνάμενος. Διὰ τοῦτο συγγνωσκέτω μὲν ἡμῖν (68) ἢ σὴ μεγαλόνοια, πεισθῆτω δὲ διὰ σοῦ καὶ ὁ εὐσεβέστατος βασιλεὺς, μὴ βραθυμίαν ἡμῶν καταγινώσκειν, ἀλλὰ συγγινώσκειν τῇ ἀσθε- Β νειᾷ, δι' ἣν οἶδε καὶ συγχωρήσας (69) ἡμῖν, δεηθεῖσιν ἀντ' ἄλλης εὐεργεσίας, τὴν ἀναχώρησιν. **III** sed infirmitati ignoscat, ob quam se quoque nobis, instar alius cujuspiam beneficii hoc postulanti- bus, secedendi potestatem fecisse novit.

ΠΑΔ'. ΟΛΥΜΠΙΩ (70).

CXXXI. OLYMPIO.

Nihil superioribus litteris perfecit Gregorius. Imo iterata mandata per Icarium et Olympium Cappadociæ præfectum. Utrique respondit. Litteræ ad Icarium perire, quem illustrissimum vocat in epistola ad Olympium, quæ superest. Ea ipsa est quæ sequitur.

Τοῦτό μοι (71) τῆς ἀβρωστίας ἐστὶ βαρύτερον, τὸ ἀβρωστοῦντα μὴδὲ πιστεύεσθαι, ἀλλ' ἐκδημίαν οὕτω μακρὰν ἐπιτάττεσθαι, καὶ εἰς μέσους θορόβους ὤθεισθαι, ὧν τὴν ἀναχώρησιν ἠγαπήσαμεν, μικροῦ καὶ χάριν διὰ τοῦτο τῇ τοῦ σώματος κακοπαθείᾳ ὁμολογήσαντες. Ἀπράγμων γὰρ ἡσυχία τῆς ἐν C πράγμασι (72) περιφανείας τιμιωτέρα. Τοῦτο ἐπείστευλα μὲν καὶ πρώτῃ τῷ θαυμασιωτάτῳ Ἰκα-

Ego, si vera scribere oportet, hoc animo sum, ut omnem episcoporum conventum fugiam, quoniam nullius concilii finem lætium et faustum vidi, nec quod depulsionem malorum potius, quam accessionem et incrementum habuerit. Semp̄ enim sunt contentiones, et dominandi cupiditates (ac ne me, quæso, gravem et molestum existimes, hæc scribentem), nec ullis quidem verbis explicari queunt; citiusque aliquis improbitatis arguetur, dum aliis se judicem præbet, quam illorum improbitatem comprimat. Propterea meinet ipse collegi, animæque securitatem in sola quiete ac solitudine mihi positam judicavi. Nunc vero huic quoque meo iudicio patronus morbus accedit, quippe qui quotidie fere extremos efflo spiritus, nec ulla in re B meipso uti queo. Atque ob hanc causam ignoscat nobis tua animi magnitudo, detque operam ne piissimus imperator nos inertiae atque ignaviae condemnet, **III** sed infirmitati ignoscat, ob quam se quoque nobis, instar alius cujuspiam beneficii hoc postulanti- bus, secedendi potestatem fecisse novit.

Hoc mihi morbo ipso gravius est, quod cum æger sim, ægrotare tamen non credar, verum peregrinationem ita longam inire, in medios tumultus meipsum impellere jubear, a quibus secessisse tam mihi gratum fuit, ut hoc nomine gratiam quoque corporis afflictioni propemodum habeam. Quieta enim et a negotiis semota vitæ ratio actuosæ vitæ splendore præstantior est. Hoc et illustrissimo quo-

(60) Alias LV. Scripta anno 382, vere ineunte. — Τῷ αὐτῷ. Procopio. Combef. Ἡρακλιανῷ. Hujus epistolæ auctoritate ad conciliorum oppugnationem Calvinus abutitur, sed neminem piorum movere debet. Nec enim de generalibus, sed de particularibus quibusdam conciliis loquitur. Alioqui secum ipse pugnaret, utpote qui pluribus in locis Nicænum concilium laudibus in cælum ferat, et magna ipse pars fuerit Constantinopolitanæ synodi, in qua Macedoniani, qui Spiritui sancto bellum indixerant, damnati, atque anathemate percussi sunt. Hæc Bill.

(61) Λύσιν κακῶν. Cod. Reg. et Pass. ac Combef. λύσιν κακῶν.

(62) Ἄει γάρ. Ita cod. et Pass. ac Combef. qui reddit, nunquam enim non contentionem. In edit. αὶ γάρ.

(63) Ὅπως μὴ με. Ita cod. R. et Pass. ac Combef. In edit. ὅπως μήτε.

(64) Καὶ λόγου κρείττονες. Montac., Morel. ac Combef. εἰς λόγον κρείττονες.

(65) Κακίαν ἑτέροις. Ita cod. et R., sicque Montac., Morel. ac Combef. In edit. κακίαν ἑτέραν.

(66) Ἀσφάλειαν ψυχῆς. Lego enim, ait Bill., ψυχῆς ἀσφάλειαν, non jam ex conjectura duntaxat, ut in priore editione, sed etiam auctoritate librorum italicorum. Sic etiam habent cod. Pass., Montac., Morel. ac Combef. In edit. εὐχῆς.

(67) Ἄει σχεδόν, etc. Bill.: Quippe qui ita me distorqueat, ut quotidie fere extremos spiritus efflen, nec ulla re uti meipso queam.

(68) Συγγνωσκέτω μὲν ἡμῖν. Ita cod. et Pass. Montac., Morel. ac Combef.; sicque legit Bill., licet ἡμῖν desit in edit.

(69) Συγχωρήσας. Legendum forte: συγχωρήσαι. Sic Montac. et Morel.

(70) Alias LXXVI. Scripta anno 382. — Ὀλυμπίῳ. Montac. et Morel. Θεμιστόῳ. Nihil vetat, inquit Combef., Gregorium pluribus scripsisse de eodem argumento, vel etiam eadem, per quos iter illud deprecaretur, et ut se apud imperatorem excusarent.

(71) Τοῦτό μοι. Delent moi Montac. et Morel.

(72) Τῆς ἐν πράγματι. Cod. in πράγματι. Hunc locum reddit Combef.: Negotiis vacans solitudo ac quies claritate quæ in rebus gerendis est charior.

que Icario non ita pridem scripsi, cum idem jussum accepissem : et nunc a tua animi magnitudine peto, ut pro nobis quoque id scribere ne gravetur, quippe quem morbi locupletem testem habemus. Argumento est damnum illud, quod nunc accepimus, cum per corporis infirmitatem nec ad te accurrere, nec te frui, nobis licuerit, præsides tam commodo, tamque eximia virtute prædido, ut præludia quoque ipsa magistratus tui excellentiora sint ea gloria, quam alii toto magistratus tempore consequuntur.

CXXXII. SATURNINO.

Ex hac epistola, quæ ejusdem cum præcedentibus argumenti atque ejusdem etiam anni est, liquet quam bene erga Ecclesiam esset animatus Gregorius, quantoque studio pacem et concordiam prosequebatur. Quod ipsum spectat, quamvis gravi morbo laboraret, omnia, inquit, apud nos Dei beneficio recte se habent. Nihil anxius, nihil sollicitus, nisi de Ecclesiis sedē turbatis, vovet ut ne concilium tristi sine claudatur; concilium, inquam, illud, quod anno 382 proxime consecutum est œcumenicam illam synodum, in qua sede Constantinopolitana cesserat, non autem, ut Baronio visum est, aliud concilium quod anno 383, Saturnino consulē, Constantinopoli etiam Theodosius convocavit.

Non est apud me dubium (alioqui temerarium B esset scribere), quin amicitie officium a me requiras. Externis enim potestatem, nobis autem fiduciam tribuis, ut conservus bonus iis qui hoc consecuti sunt, ut ad Deum appropinquent. Quocirca te quoque alloquimur, et cupiditati morem gerentes, rerum nostrarum statum tibi exponimus. Omnia apud nos Dei beneficio recte se habent, hoc uno excepto, quod de Ecclesiis anxii et solliciti sumus, tam sedē perturbatis. His quacunque ratione 112 potueris, communem concordiam. et re et sermone, impigre constitue, quandoquidem rursus episcopi coeunt, ac metuendum rursus est, ne nunc quoque pudore suffundamur, si hæc synodus sinistram finem habuerit, quemadmodum habuit superior. Nam quæ nobis contigerunt, ea Deo omnia scienti et cognoscenda et judicanda relinuemus, etiamsi jucundo animo invidiæ cessimus ac volentibus; non tanquam suavem quamdam rem, ut plerisque videtur, sed admodum periculosam relinquentes, ac velut ex gravi et aspera tempestate ad tranquillum quemdam et tutum portum appellentes.

CXXXIII. VICTORI.

Eadem occasione, eademque tempestate datæ sunt litteræ ad Victorem, qui ab Juliano tempore magistri militum dignitatem cum laude tenebat. Hunc hortatur ut communi tranquillitati manum porrigat, quandoquidem synodus rursus cogitur, rursusque certamen existit, et afflictis Ecclesiæ rebus opem ferat.

Non quia nunc scribimus, audaces sumus; sed,

(73) Ἰκαρίω. Cod. R. et Combef. Οὐκάρτω.

(74) Ἦρ ἐζημιώθημεν. Montac. et Morel. ἐζημιώμεθα.

(75) Ὡς καὶ τὰ προοίμια. Ita supra epist. civ.

(76) Alias LXXII. Scripta anno 382.

(77) Ἀπαυτίς... τὰ φιλικὰ. Comb., quin amica requiras a me litterarum commercia.

(78) Καὶ εἴη. Sic legendum cum Billio. In edit. καὶ εἶ.

(79) Προσφθεγγόμεθα, καὶ ποθοῦντε σοι. Ita cod. In edit. σοι deest. Reddit Bill.: Te salutamus et cupiditati nostræ morem gerentes.

(80) Μικρὸν καὶ ταύτης λαβούσης τέλος, ὡς περ τῆς πρότερον. Ita cod. et Combef. In edit. μικρὸν καὶ ταύτης λαβούσης τέλος, ὡς περ καὶ πρότερον. Si μικρὸν, deest vox aliqua quam supplere conatur Bill., dum vertit. Parum latum finem habuerit, quemadmodum et prius. Canterus Novarum lectio-

ρῶν (73), τὸ αὐτὸ δεξάμενος πρόσταγμα· ἐπιστεῖλαι δὲ καὶ νῦν ὑπὲρ ἡμῶν ἢ σὴ μεγαλόνοια καταξιώσάτω, ὃν ἀξιώπιστον μάρτυρα τῆς ἡμετέρας ἐχομεν ἀβήρωστας. Πείθει δὲ καὶ ἡ ζημία, ἣν ἐζημιώθημεν (74) νῦν, μηδὲ προσδραμεῖν καὶ ἀπολαῦσαι σου δυνηθέντες, ἄρχοντος οὕτω δεξιῶ, καὶ οὕτω θαυμαστοῦ τὴν ἀρετὴν, ὡς καὶ τὰ προοίμια (75) τῆς σὴς ἀρχῆς εἶναι τιμιώτερα τῆς διὰ τέλους ἐτέρων εὐδοκιμήσεως.

ΠΑΡ. ΣΑΤΟΥΡΝΙΝΩ (76).

Ἀπαυτίς, εἴ οἶδα, τὰ φιλικὰ (77) (καὶ εἴη (78) τολμηρὸν ἄλλως τὸ γράφειν). Τοῖς μὲν γὰρ ἐξω τὴν ἐξουσίαν, ἡμῖν δὲ νέμετε τὴν παβήρησαν, ὡς ὁμόδουλος ἀγαθὸς τοῖς Θεῷ πλησιάζειν ἡξωμένοισ. Διὰ τοῦτό σε καὶ προσφθεγγόμεθα, καὶ ποθοῦντε σοι (79) παραστήσομεν τὰ ἡμέτερα. Πάντα ἡμῖν σὺν Θεῷ καλῶς ἔχει, πλην ἐνός, τοῦ μεριμνῶν περὶ τῶν Ἐκκλησιῶν, οὕτω ταρασσομένων. Ταύταις ὁ τι ἀν εἰσνεγκεῖν δυνηθῆς, μὴ κατοκήσης τὴν κοινήν ὁμόνοιαν καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ βραβεῦσαι, ἐπειδὴ πάλιν σύνοδος ἐπισκόπων, καὶ θεός πάλιν μὴ καὶ νῦν ἀσχυρθώμεν, μικρὸν καὶ ταύτης λαβούσης τέλος, ὡς περ τῆς πρότερον (80). Τὰ γὰρ ἡμέτερα Θεῷ τῷ τὰ πάντα εἰδοῖτε καὶ γινώσκειν καὶ κρίνειν ἀφήτομεν (81), εἰ καὶ ἡδέως εἴξαμεν τῷ φθόνῳ, καὶ τοῖς βουλομένοις (82)· οὐ χρηστοῦ τινος πράγματος (83), ὡς δοκεῖ τοῖς πολλοῖς, ἀλλὰ καὶ λίαν ἐπικινδύνου παραχωρήσαντες, καὶ ὡς περ ἐκ χειμῶνος; δεινοῦ καὶ τραχέος, εἰς εὐδίδιον τινα ὄρμον καὶ ἀσφαλῆ καταστήσαντες.

ΠΑΡ. ΒΙΚΤΟΡΙ (84).

Ὅχι ὅτι νῦν γράφομεν, τολμηροί, ἀλλ' ὅτι μὴ num lib. III, cap. 29, putat Theologum pro μικρὸν scripsisse μικρόν, atque ideo ita legendum.

(81) Ἀφήσομεν. Ita cod. et Combef., sicque legit Bill. In edit. ἀφήσομεν.

(82) Φθόνῳ καὶ τοῖς βουλομένοις. Ita cod. et Combef. In edit. deest καί. Legisse videtur Bill. τῶν βουλομένων. Vertit enim: Invidiæ eorum, qui id appelebant, cessimus. Mallet Combef. εἴξαμεν θρόνῳ τοῖς βουλομένοις, θρόνον cessimus volentibus.

(83) Ὅχι χρηστοῦ τινος πράγματος. Quidam fortasse suspicari poterant Gregorium non sine quodam animi dolore Constantinopolitano episcopatu sese abdicasse. Ait igitur nihil sibi jucundius accidere potuisse, quam quod a tam difficili et periculoso munere in suavissimam quietem vindicatus sit, ac velut ex gravissima tempestate in portum delatus. Hæc Bill.

(84) Alias CXXXIII. Scripta eodem anno. — Bl-

τάχον, όκηροί. Μάλλον δέ ούδδ τοῦτο. Ού γάρ εὔποροῦμεν δι' ὧν ἐπιστελοῦμεν. Καί τοί γε (85) πῶς οἰεῖ τοῦτο ποθοῦντες, ἐν ἀγρῶ πόρῳ που τῆς μονῆς διατριβόντες, κάκει τοῦ σώματος ἡμῶν ἐπιμελούμενοι (86) | Νῦν δέ, ἡνίκα καιρός, καί προσφθεγγόμεθά σε (87), καί ἀξιοῦμεν ἦν παροῦσιν ἡμῖν τιμῆν ἐχαρίζου, ταύτην καί ἀποῦσι χαρίζεσθαι, καί μὴ διὰ γραμμάτων ὀκνεῖν παραμυθεῖσθαι ἡμᾶς σφόδρα τῷ χωρισμῷ κάμνοντας. Ἐπειδὴ δὲ πάλιν σύνδοδος, ἀγῶν πάλιν, καί τοῦτο ἐν μέσοις ἐχθροῖς πάντα τηροῦσιν ἐπιμελῶς τὰ ἡμέτερα, ὅς χειρα τῇ κοινῇ καταστάσει, ὡς μέρος ὧν τῆς Ἐκκλησίας οὐ τὸ φρυδάτατον, καί μὴ περιδῆς πάντα (88) καταναλωθῆναι τῷ ἐμπρησμῷ τῷ νῦν περιέχοντι τὴν Ἐκκλησίαν. Ἄλλ' ὅ τι ἂν δυνήθῃς (89) τῶν σεσθηρίων ὀργάνων, τοῦτο προσένεγκε, καί τοῖς ἄλλοις διακελεύου, ἵνα καί τὸ σὸν εὔ ἔχοι (90) τοῦ κοινού πρᾶττοντος ἔμεινον.

ΡΑΔ'. Τῷ ΑΥΤῷ (91).

Altera ad eundem Victorem epistola hic commode collocari posse visa est; quam etsi hoc tempore scriptam non constat, scribi tamen potuit. In ea Gregorius res praeclare gestas Victoris praedicat, eique Hyperichium commendat.

Ὅντως νικητῆς σὺ, καί διὰ πάντων ἀριστέος, ὧ θαυμάσιε. Νικῶν γάρ τοῖς ὅπλοις τοὺς πολεμίους, ζωὸς ἐξῆν, καί νῦν πάντας (92) νικᾷς χριστότητι. Διὰ τοῦτο καί τὴν προσηγορίαν ταύτην ἐθαράσασαμεν προσεγαγεῖν, καί μετὰ τῆς προσηγορίας τὸν τιμώτατον υἱὸν Ἰπερέχιον, ὃν οἶδα ὅτι καί διὰ τὸν τρόπον τιμῆσεις, εἰ πείραν τοῦ ἀνδρός λάβοις, καί δι' ἡμᾶς, οἷς ἐγνωκας τὰ πάντα χαρίζεσθαι. Καί θάρβειν σοι κέλευε, εἰς ὑπόμνημα τῆς ἡμετέρας φιλλίας (93), ἦν, ὅσον αἰδῆ, πεπισμέθα.

Quantum in amicitiae nostrae momentum, quam, quanti facias, persuasum habeo, cum fiduciam in te collocare jube.

ΡΑΕ'. ΣΟΦΡΟΝΙῷ ΥΠΑΡΧῷ (94).

Ejusdem argumenti ac temporis, atque prior ad Victorem, est sine dubio illa epistola ad Sophronium, de quo jam fuit. Etenim in ea prioris nomine concilii, suique ipsius, Jonæ instar in pelagus projecti dum meminit, Constantinopolitanum primum, cui adeo secundum anni 382 opponit, concillium certissime designat. Sophronium ad componendas episcoporum controversias sarciendamque inter Orientales et Occidentales concordiam hortatur.

Φιλοσοφοῦμεν (95) ἐφ' ἡσυχίας· τοῦτο οἱ μισοῦντες ἡμᾶς ἠδίκησαν (96), ὡς εἴθε τι καί ἄλλο τοιοῦτον, ἵνα μάλλον εὐεργέτας αὐτοὺς γινώσκωμεν. Πολλά

πτορι. Cod. Reg. 1405, ac Combef. Βίκτορι στρατηλάτῃ περὶ εἰρήνης τῶν Ἐκκλησιῶν, Victori magistro militum de pace Ecclesiarum. Montac. etiam ac Morel hæc in inscriptione notant addenda.

(85) Καί τοί γε. Ita cod. Reg. et Combef. In edit. γε deest.

(86) Ἐπιμελούμενοι. Cod. et Combef. ἐπιμελούμενοι, corpus curatari.

(87) Προσφθεγγόμεθά σε. Ita cod. Montac., Morel. ac Combef. In edit. προσφθεγγόμεθα, et se deest.

(88) Μὴ περιδῆς πάντα. Ita cod. Reg. et R. In edit. πάντα, omnes. Mox pro καταναλωθῆναι, Reg. et Combef. καταναλωθέντα· legunt autem Montac. ac Morel. καί μὴ παρίδῃς πάντα καταναλωθέντα.

A quia non citius, pigri. Imo ne hoc quidem. Non enim præsto sunt quibus litteras demus. Et quidem quam putas nos hoc cupere, ruri procul a monasterio commorantes, illicque corpus nostrum curantes! Nunc autem, cum sese offert occasio, et te salutamus, et a te petimus, ut quem nobis presentibus honorem habuisti, eundem quoque absentibus habeas, nec nos disjunctionem nostram permolestes ferentes per litteras consolari graveris. Quoniam autem rursus synodus cogitur, rursusque certamen existit, idque per medios hostes, res nostras sedulo observantes, communi tranquillitati manum porrige, ut qui Ecclesie pars sis haud minima et abjectissima; nec omnia eo incendio, quod nunc Ecclesiam invasit, deflagrare atque consumi sine. Verum quidquid eorum instrumentorum, quæ ad extinguendam flammam apta sunt, poteris, adhibe, aliosque hortare; ita fiet ut, publicis negotiis melius se habentibus, meliori quoque statu res tuæ sint.

113 CXXXIV. EIDEM.

Vere victor es tu, atque in omnibus rebus palmam obtines, vir admirande. Nam ut hostes, quandiu licuit, armis vincebas, ita nunc omnes leniguitate vincis. Ob eam causam, hanc quoque salutationem tibi offerre non dubitavimus, atque cum salutatione clarissimum filium Hyperichium, quem te et propter morum elegantiam, si ipsius periculum feceris, et propter nos, a quibus in omnibus rebus gratiam inire in animum induxisti, honore affecturum esse scio. Quam-

quantum facias, persuasum habeo, cum fiduciam in

CXXXV. SOPHRONIO PRÆFECTO.

Tranquille philosophamur: hoc nobis injuriæ intulerunt, qui nostri odio flagrabant, atque utinam alia quadam hujusmodi injuria nos afficiant,

(89) Ἀννηθῆς. Cod. Reg., Montac., Morel. ac Combef. δυνηθείς.

(90) Εὔ ἔχοι. Ita cod. Reg. et Combef. In edit. εὔ ἔχη.

(91) Alias CXXXIV. Scripta eodem circiter tempore.

(92) Καί νῦν πάντας. In cod. et Reg. νῦν deest.

(93) Τῆς ἡμετέρας φιλλίας. Ita codd. Reg. B. 3, et R., Montac., Morel., ac Combef., sicque legendum conjecit Bill. In edit. φιλλίας deest.

(94) Alias LX. Scripta anno 382.

(95) Φιλοσοφοῦμεν ἐφ' ἡσυχίας. Cod. Reg. φιλοσοφοῦμεν τὰ ἡμέτερα ἐφ' ἡσυχίας.

(96) Ἠδίκησαν. Cod. ἠδικήσαν. Mox cod. Pass. ὡς εἴθε καί ἄλλο τι τοιοῦτον.

ut pluribus beneficiis nos ipsis obstrictos esse agnoscamus. Multa enim sunt, in quibus ii, qui læduntur, beneficium accipiunt, et contra iis, qui beneficium accipiunt, injuria infertur. Atque ad hunc modum res nostræ se habent. Quod si aliis hujus rei fidem non facimus, te quidem certe, cui libenti animo vitæ nostræ rationem reddimus, instar omnium scire volumus, imo vero et scire confidimus, et ignorantibus fidem facere. Vos vero, obsecro, omni studio in hoc incumbite, ut si non prius, nunc saltem orbis segmenta male disjuncta conspirent et coeant, ac præsertim, si eos inveneritis, non ob fidei doctrinam, sed ob privatas similitudines inter se distractos ac divulsos, quod quidem ipse observavi. Hoc et vobis mercedem tulerit, si id potueritis; et nobis minus mœroris habiturus est noster recessus, si apparuerit nos eum non incassum amplexos fuisse, sed sponte nosmetipsos in pelagus, Jonæ illius instar, projecisse, ut sedetur tempestas, ac vectores tuto serventur. Quod si nihilominus tempestate jactantur, nos certe, quod in nobis fuit præstitimus.

CXXXVI. MODARIO EXERCITUS DUCI.

Alteri etiam magistro militum, cum jam concilium celebraretur, litteras dedit Gregorius, quibus obsecrat ut pacem et concordiam inter episcopos, qui convenerant, fovet et tueatur. Is magister militum Modarius erat natione Gothus, sed Christianus.

Tu nobis et cognatus, et familiaris es, et quidquid ejusmodi a quoquam dici possit. Pietas enim nos conjunxit et virtutis gloria, quam in te animadvertimus; hinc videlicet illud perspicue ostendente, Græcum et barbarum, corporum, non animorum, esse discrimen, ac locorum distantiam, non autem morum ac voluntatum. Atque utinam multi ex iis, qui genere nobiscum juncti sunt, probitatem tuam imitentur! Sic enim non dubito, quin res omnes nostræ, tam publicæ quam privatæ, belle habituræ sint. Te autem rogo atque obsecro, ut quemadmodum externum bellum manu tua et consilio ac prudentia exstinguis, strenuo animo partes nostras tutans, ita etiam nostrum quoque comprimis: nimirum quantum in te situm erit, contendens, ut episcopis, qui nunc convenerunt, pacatus finis sit. Etenim sæpe in unum coire, nec tamen ullum malorum sinein reperire, verum tumultibus semper tumultus adjungere, majoris, ut tu quoque non ignoras, est infamiæ.

(97) Καὶ ἀδικουμένους εὖ πάσχειν. Ita cod. D Reg. et Pass. In edit. Πολλὰ γὰρ ἐστὶ καὶ ἀδικεῖσθαι δοκούντας εὖ πάσχειν, etc. Multa enim sunt in quibus ii qui læduntur beneficium accipiunt, et contra iis qui beneficium accipere putantur injuria infertur. Sæpe et inimici prosunt iis quibus cupiunt nocere, et amici obsunt iis quibus prodesse cupiunt. Vide Plutarchum, *De utilitate ab amico capiendâ*.

(98) Πείθομεν, αὐτὸν γέ σε. Cod. πείθωμεν. Id. tod. et Combef. αὐτὸν δὲ γέ σε.

(99) Ἠδέως. Cod. et Combef. ἡμεῖς.

(1) Συμφωνῆσαι. Cod. R. συμφρονῆσαι.

(2) Ὅπερ ἐγὼ τετήρηκα. Cod. Reg. ὅπερ ἐγὼ πετέρηκα, quod quidem ipse tentavi: mox, pro tούτο, cod. οὕτω.

(3) Ἄλλ' ἐκονεῖ. Ita cod. et Combef. In edit.

γὰρ ἐστὶ καὶ ἀδικουμένους εὖ πάσχειν (97), καὶ καλῶς πάσχοντας ἀδικεῖσθαι. Τὰ μὲν οὖν ἡμέτερα τοιαῦτα. Καὶ εἰ μὴ τοὺς ἄλλους πείθομεν, αὐτὸν γέ σε (98) ἀντὶ πάντων εἰδέναι βουλόμεθα, ᾧ λόγον ὑπέχομεν ἡδέως (99) τῶν ἡμετέρων, μᾶλλον δὲ, εἰδέναι πεπεισμένους, καὶ πείθειν τοὺς ἀγνοοῦντας. Ὑμῖν δὲ, παρακαλῶ, πᾶσα σπουδὴ γενέσθω νῦν γοῦν, εἰ καὶ μὴ πρότερον, συμφωνῆσαι (1) καὶ εἰς ἐν ἔλθειν τὰ τῆς οἰκουμένης τεμήματα κακῶς διεστώτα, καὶ μάλιστα, εἰ λάβοιτε αὐτοὺς οὐχ ὑπὲρ τοῦ λόγου τῆς πίστεως, ἀλλ' ὑπὲρ τῶν ἰδίων μικροψυχῶν διεστώτας, ὅπερ ἐγὼ τετήρηκα (2). Τούτο καὶ ὑμῖν ἐμμίσθον, ἂν εἴη τὸ δύνασθαι· καὶ ἡμῖν ἡ ἀναχώρησις ἀλυποτέρα, εἰ φανεῖται μὴ κενῶς ταύτην ἀρκάσαντες, ἀλλ' ἐκονεῖ (3) ῥέψαντες ἡμᾶς αὐτοὺς κατὰ πελάγους, ὥσπερ ὁ Ἰωνᾶς (4) ἐκεῖνος, ἐν ὁ κλύδων παύσεται, καὶ σωθῶσιν ἀσφαλῶς οἱ ἐμπλόοντες. Εἰ δὲ οὐδὲν ἤττον χεῖμαζονται, τότε ἡμέτερον εἰσενήνεται.

ΠΑΓ'. ΜΟΔΑΡΙΩ ΣΤΡΑΤΗΛΑΤῆ (5).

Ἡμῖν σὺ καὶ (6) συγγενὴς καὶ οἰκεῖος, καὶ πᾶν ὅτι οὖν ἂν (7) εἴποι τοιοῦτόν τις. Ἡ γὰρ εὐσέβεια συνῆψεν ἡμᾶς, καὶ τὸ τῆς ἀρετῆς εὐδόκιμον, ἦν ἐν σοὶ κατεμάθομεν, δεῖξαντι σαφῶς, ὅτι τὸ Ἑλληνικὸν καὶ τὸ βάρβαρον, σωμάτων, οὐ ψυχῶν ἐστὶ διαφορὰ, καὶ τόπων διάστασις, ἀλλ' οὐ τρόπων, οὐδὲ προαιρέσεων (8). Εἰ γένοιτο πολλοὺς τῶν ἡμετέρων τὸ γένος, τὴν σὴν μιμήσασθαι καλοκάγαθον, καὶ πάντα ἡμῖν οἶδ' ὅτι ἔξει καλῶς, τὰ τε κοινὰ καὶ τὰ ἴδια. Παρακαλῶ δὲ, ὥσπερ τὸν ἐξωθεν πόλεμον τῆ σεαυτοῦ δεξιᾷ καὶ συνέσει (9) καταλύεις, γενναίως ὑπὲρ ἡμῶν ἰστάμενος, οὕτω λύσον καὶ τὸν ἡμέτερον· ὅσα γέ ἐστιν ἐπὶ σοὶ, εἰρηρικὸν γενέσθαι τὸ τέλος τοῖς συνελθοῦσι νῦν ἐπισκόποις ἀγωνισάμενος. Τὸ γὰρ συνέναι μὲν πολλάκις, μηδὲν δὲ πέρας εὐρίσκεισθαι τῶν κακῶν, ἀλλ' ἀεὶ προστιθέναι ταραχαῖς ταραχάς, μέζονος τῆς αἰσχύνης (10), ὃ καὶ αὐτὸς γινώσκεις. Tumultibus semper tumultus adjungere, majoris, ut

ἀλλ' ἐκόντες.

(4) Ὅσπερ ὁ Ἰωνᾶς. Ita cod. et Reg. In edit. deest ὁ. Mox, pro παύσεται, col. παύση.

(5) Alias CXXXV. Scripta anno 382, ineunte æstate.

(6) Ὑμῖν σὺ καὶ. Ita codd. Reg. B, 3, et R, Montac. et Combef. In edit. σὺ deest.

(7) Πᾶν ὅτι οὖν ἂν. Ita cod. et Combef. In edit. πᾶν ὅτι ἂν.

(8) Οὐδὲ προαιρέσεων. Ita codd. Reg. id. 3, et R, Montac. et Morel., sicque legit Bill. At cod. et Combef. προαιρέσεων. In edit. προδιαρέσεων. Mox, pro εἰ γένοιτο, cod. Reg. ἢ γένοιτο. Cod. R. et Combef. ἢ καὶ γένοιτο.

(9) Δεξιᾷ καὶ συνέσει. In cod. καὶ συνέσει deest.

(10) Τῆς αἰσχύνης. Ita cod. Reg. et Combef. In edit. deest τῆς.

PAZ'. TQ AYTO (11).

CXXXVII. EIDEM.

Eidem Modario inscriptam hanc epistolam præcedenti subjungerè visum est. Si quis præmittendam judicaverit, eo libentius assentiemur, quod officiosa tantum salutatio est, quam forte Modario scripsit, postquam Constantinopolim reliquit. Quidquid sit, Theodorum quemdam sub Modario militem ejusdem auctoritatis ac potentie commendat.

Ἐπόθουν διὰ πολλοῦ προσεπιεῖν σου τὴν τιμὴν A
 ἡμεῶν, καὶ χάρις· τῷ Θεῷ. δεδωκότι τὴν ἀφορμὴν.
 Ζητῶν δὲ ὅπως ἂν ἀμειψάμεθα τὸν ἐγγχειρίζοντά σοι
 τὴν ἐπιστολήν, κάλλιστον τοῦτο εὔρον παραθέσθαι
 αὐτὸν τῇ σῇ ἐξουσίᾳ. Ὅν μέρος τι καὶ δι' ἡμᾶς
 ἠδέως ὀρθῶν ἀξίου, ἐμὸν τε ὄντα (12) καὶ σὸν· σύν-
 οίκον μὲν, ἡμέτερον, στρατιωτῆν δὲ σὸν (λέγω δὲ
 τὸν νῦν (13) προσιδόντα σοι δι' ἡμῶν Θεόδωρον), ὅπως
 ἂν καὶ αὐτὸς ἀσθῆται τῆς τιμῆς, ἣν ἀεὶ τετιμῆμεθα
 παρὰ σοῦ, καὶ νῦν ἐτι (14) τιμώμεθα.
 ad te accedit) : ut ipse quoque honorem eum sentiat, quo a te semper affecti fuimus, atque etiam-
 num afficimur.

ΡΑΗ'. ΒΟΣΠΟΡΙΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ ΚΟΛΩΝΙΑΣ (15).

115 CXXXVIII. BOSPORIO EPISCOPO COLO-
 NIÆ.

Circa hæc tempora, cum Nazianzena Ecclesia ab Apollinaristis magis ac magis in dies turbaretur, episcopis universoque populo, pusillis et magnis vociferantibus, et obsecrantibus, ut Gregorius assumpto Ecclesie clavo, eam ab imminente servaret naufragio; tandem victus dextras dedit, seque Ecclesie curam, Deo juvante, sine cunctatione suscepturum pollicitus est. Hoc Bosporio Coloniensi in secunda Cappadocia episcopo denuntiat.

Ἐνόμιζον μὲν καὶ ὑπὲρ τῶν προτέρων χρεωστέ- B
 σθαι μοι παρ' ὑμῶν ἀπολογία (οὕτως ἀρχαῖος τίς
 εἰμι (16) καὶ μάταιος). Ἐπειδὴ δὲ οὐκ ἀνίετε ἐπι-
 τιμῶντες (17) ἡμῖν, ἀλλ' ἀεὶ τοῖς προτέροις ἐπαγω-
 νίζεσθε, καὶ ταῖς ὑβρεσιν ὑβρεῖς προσεξευρίσκατε,
 οὐκ ὀδα δι' ἣν τινα αἰτίαν (18), εἴτε ἡμᾶς μισθύνετε,
 εἴτε ἄλλοις τὴν αἰτίαν ἡμῶν χαρίζόμενοι, ταῦτα
 μὲν τῷ Θεῷ καὶ εἰδέναι καὶ κρίνειν παρήσομεν, ὃν
 λανθάνει τῶν ὄντων οὐδὲν, ὃ φησιν ἡ θεία Γραφή,
 κἄν κυκῶμεν τῆς ἀληθείας τὸ πρόσωπον (19), εὐπρε-
 πείας ἕνεκεν τῆς πρὸς τοὺς πολλοὺς. Εὐαγγελιζό-
 μεθα δὲ τὴν ὑμετέραν εὐλάβειαν· ἠτήθημεθα, καὶ
 τῆς (20) Ἐκκλησίας, ἂν διδῶ θεός, τὰ δυνατὰ φρον-
 τίζειν οὐ κατοκνήσομεν (ἐπειδὴ τοῦτο ἀγωνίζεσθε,
 καὶ μάλιστα τοῦ καιροῦ κατεπελγοντος διὰ τὴν προσ-
 δοκωμένην τῶν ἐναντιῶν ἐπιδρομὴν, ὡς αὐτὸς γρά-
 φεις)· ἀλλὰ τὸ ταπεινὸν τοῦτο αἶμα χρῆσομεν τῷ
 Θεῷ, μέχρις ἂν διαρκῆ (21) καὶ σθένωμεν, ἵνα μήτε

Arbitrabar mihi pro iis quoque, quæ præcesse-
 runt, a vobis excusationem deberi (ita simplex
 quidam sum et stolidus). Quoniam autem objur-
 gandi me finem non facitis, sed ad priora certa-
 mina quidpiam semper adjicitis, ac contumelias
 contumeliis cumulat, haud scio qua causa per-
 moti, sive quod nos invidios habeatis, sive ut per
 nostri contemptum ab aliis gratiam ineatis; hæc
 quidem Deo et noscenda et judicanda relinquimus,
 quem nulla res fugit, ut ait Scriptura **, etiam si
 veritati fucum faciamus, ut speciosior sit apud
 multitudinem prætextus. Tuæ autem pietati hoc
 denuntiamus: manus damus et cedimus, atque
 Ecclesie curam, Deo dante, pro virili nostra sine
 cunctatione suscepturi sumus (quandoquidem hoc
 contenditis, ac præsertim urgente hac tempestate,
 propter imminentem ut ipse scribis adversariorum
 incursionem); sed et humile hoc corpus Deo

** Job XLII, 2.

(11) Alias CXXXVI. Scripta eadem circa tem-
 pora.

(12) Ἐμὸν τε ὄντα. Ita cod. et duo Regg. Montac.
 Morel. ac Combef. In edit. ἡμῶν τε ὄντα.

(13) Λέγω δὲ τὸν νῦν. Ita cod. Reg. Montac.
 Morel. ac Combef. sicque legit Bill. In edit. τὸν
 νῦν.

(14) Καὶ νῦν ἐτι. Ita codd. Reg. 1405, et B. 3,
 Montac. Morel. ac Combef., sicque legit Bill. In
 edit. νῦν deest.

(15) Alias XIV. Scripta anno 382.

(16) Οὕτως ἀρχαῖος τίς εἰμι. Combef.: Sic ine-
 ritus sum et stolidus. Male, inquit Bill., κατὰ πρό-
 χειρον· ita antiquus sum et stolidus.

(17) Ἐπειδὴ δὲ οὐκ ἀνίετε ἐπιτιμῶντες. Satis
 apparet, ait Billius, mendosum esse hunc locum in
 Hervag. Cod. οὐκ ἀνίετε τολμῶντες ἡμῖν. Itaque
 Frobenianum sequens pro τολμῶντες lego ἐπιτι-

μῶντες. Nobis tamen non incommode quoque pro
 τολμῶντες legi posse videretur πολεμοῦντες. Sic
 habent duo codd. Regg. et sic legendum censet
 Montac.

(18) Δι' ἣν τινα αἰτίαν. Ita codd. nostri. In edit.
 τινὰ τὴν αἰτίαν. Paulo infra, εἴτε ἄλλοις. Montac.
 εἴτε ἄλλῳις.

(19) Κἄν κυκῶμεν τῆς ἀληθείας τὸ πρόσωπον.
 Combef. Etiam si veritatis faciem turbemus. Cod.
 κἄν κρύπτωμεν, etiam si veritatis faciem velemus.
 Legendum proponunt nonnulli: κἄν ὑποδώμεν τῆς
 ἀληθείας τὸ προσωπεῖον. et sic vertit Bill.: Etiam si
 veritatis larvam prætendamus.

(20) ἠτήθημεθα δὲ. Paulo post, οὐ κατοκνήσομεν. Montac. οὐκ ἀποκνή-
 σομεν, minime timidi aut ignari recusabimus.

(21) Διαρκῆ. In edit. διαρκεί.

cominodaturi sumus, quamdiu durabit, viresque nostræ ferent, ut nec nos oneremur, atque obruamur, tum a vobis sic condemnati, tum cleri totius clamoribus exagitati, communibus omnium gemitibus nos opprimentis, atque Ecclesiam neglectam cernentes, ac permultos etiam offendentes, tanquam Ecclesiæ negotiâ contemnamus; nec vos diutius in nostri contemptione laboretis. Atque hoc faciemus precibus vestris freti, si tu Ecclesiæ curam suscipere vereris, ut et ipse scribis, et res ipsæ fidem faciunt. Præstat enim illis curis immori, quam his, quandoquidem omnino nos affligi necesse est, Deo res nostras ita constituente.

116 CXXXIX. THEODORO.

Quis ille sit Theodorus, ad quem Gregorius has litteras scripserit, non ausim asserere. Si dixerit Theodorum Tyanensem, verba ipsius epistolæ, quæ contrarium probant, objiciantur. His enim, ad quem scribit, Gregorius verbis compellat: Cum recens negotiis præfectus sis, et ignores plurima, ut verisimile est, quæ ad historiam nostram spectant, etc. Nunquid Theodorus rerum quæ ad Gregorii historiam spectabant, ignarus erat; Theodorus, inquam, Tyanensis, qui Ariani natus, qui Gregorio familiaris, qui ipsius Constantinopolim euntis comes, qui persecutionis, lapidationis socius et particeps fuit? Ad Theodorum, quisquis ille sit Theodorus, hæc verba, quæ in ea leguntur, eadem ac in superioribus litteris ad Sophronium: Quoniam vos etiam graves eratis, recessum exprobrantes... tandem victus sum, etc., ubicunque epistolam ejusdem argumenti et temporis esse demonstrant.

Qui Davidem servum suum ab arte pastorali ad regnum evezit, ac reverentiam tuam a grege ad pastoritium munus: qui ex voluntate sua dispensat res nostras et omnium qui in eum sperant; ipse etiam nunc in animum inducat tuæ perfectioni, ut agnoscat dedecus quo dedecorati sumus a dominis episcopis quantum ad vota et suffragia, qui quidem consentiunt ordinationi, nos autem repellunt. Nam haudquaquam reverentiam tuam incusabo, cum recens negotiis præfectus sis, et ignores plurima, ut verisimile est, quæ ad historiam nostram spectant. Atque hæc quidem satis superque: neque enim volo diutius tibi molestus esse, ne videar importunus, amicitia recens conciliata. Quæ vero visa sunt nobis cum Deo consilium summentibus, hæc patefacimus. Nam ego quidem a Nazianzena Ecclesia me subduxi, non quasi Deum contemnens, neque ut despiciens parvum ovile (absit enim ut id patiat anima philosophiæ dedita); sed primum quidem, qui nullo hujusmodi præconio tenerer; secundo quia infirmi-

(22) *Ὅτω κατακρινόμενοι.* Ita cod. Reg. necnon et Montac. In edit. *ὁτω* deest.

(23) *Ὅκνεῖς καὶ τῆς Ἐκκλησίας.* Deest *καὶ* in cod. Reg. et in edit. quibusdam.

(24) *Alia CXXXII.* Scripta circa idem tempus.

(25) *Πάντων τῶν.* Ita cod. Reg. Montac. ac Morel. In edit. *τῶν* deest. Combef. autem: πάντων τῶν ἐπιζήτων ἐπ' αὐτῶν.

(26) *Γνώσει τὴν ἀτιμίαν, etc.* Morel.: *Ut agnoscat infamiam qua affecti sumus a dominis episcopis per quorundam suffragia, qui quidem constitutioni aliorum favent, nos autem dimovent.*

(27) *Ἡμᾶς δὲ παρωθουμένων.* Nos autem repellunt, utique a ferendo suffragio, ac prouide velut ab episcoporum ordine. Quam dicat Gregorius constitutionem, seu electionem, κατάστασιν, non liquet. Ipse enim Nazianzenam Ecclesiam, licet fracto corpore, collapsisque viribus, procurandam iaterim

ἡμεῖς βάρως ἔχωμεν, ὅτω κατακρινόμενοι (22) παρ' ἡμῶν, καὶ παρὰ παντὸς τοῦ κλήρου καταθώμενοι παντοίοις ὀδυρμοῖς ἐκθλιβόντες ἡμᾶς, καὶ τὴν Ἐκκλησίαν ὀρώντες ἀμελουμένην, καὶ τοὺς πολλοὺς πλήσσαντες, ὡσπερ ὑπερορῶντες τὰ τῆς Ἐκκλησίας· μήτε ὑμεῖς μακρότερα κάμνητε ἀτιμῶντες ἡμᾶς. Καὶ τοῦτο πράξομεν ταῖς ὑμετέρας εὐχαῖς, εἰ αὐτὸς ὀκνεῖς καὶ τῆς Ἐκκλησίας (23) τὴν προστασίαν, ὡς αὐτὸς τε λέγεις, καὶ παθεῖ τὰ πράγματα. Βέλτιον γὰρ ἐκείναις ἐναποθανεῖν ταῖς φροντίσιν, ἢ ταύταις, ἐπιπῆθαι δεῖ πάντως ταλαιπωρεῖν, ὅτω τῶν πούντος τοῦ Θεοῦ τὰ ἡμέτερα.

PAG. ΘΕΟΔΩΡΩ (24).

Ὁ ἀναλαβὼν μὲν Δαβὶδ τὸν ἑαυτοῦ δοῦλον ἐκ ποιμαντικῆς εἰς βασιλείαν, τὴν δὲ σὴν εὐλάβειαν εἰς ποιμαντικὴν ἀπὸ ποιμνῆς· ὁ οἰκονομῶν κατὰ τὸ ἑαυτοῦ θέλημα τὰ ἡμέτερα, καὶ πάντων τῶν (25) ἐπιζήτων ἐπ' αὐτὸν, αὐτὸς καὶ νῦν ἐπὶ νοῦν ἀγάγοι τῇ σῇ τελειότητι γινῶναι τὴν ἀτιμίαν (26) ἣν ἠτιμάσμεθα παρὰ τῶν κυρίων τῶν ἐπισκόπων περὶ τὰς ψήφους, τῇ μὲν καταστάσει συντιθεμένων, ἡμᾶς δὲ παρωθουμένων (27). Οὐ γὰρ δὴ τὴν σὴν εὐλάβειαν αἰτιάσομαι, νεωστὶ τε (28) ἐπιστάσαν τοῖς πράγμασι, καὶ ἀγνοοῦσαν τὰ πλεῖστα, ὡς εἰκὸς, τῆς καθ' ἡμᾶς ἱστορίας. Ταῦτα μὲν οὖν ἰκανῶς· οὐδὲ γὰρ βούλομαι διοχεῖν σοι μακρότερον (29), ἵνα μὴ φαίνομαι φορτικὸς, ἀρτι τῆς φιλίας ἀρχόμενος. Ἄ δὲ πάρεστι μετὰ τοῦ Θεοῦ βουλευομένοις ἡμῖν (30), ταῦτα γνωρίζομεν. Ἐγὼ γὰρ ὑπεχώρησα μὲν τῆς κατὰ Ναζιανζῶν Ἐκκλησίας, ὅτε ὡς καταφρονεῖν τοῦ Θεοῦ, ὅτε ὡς περιορῶν (31) τοῦ μικροῦ ποιμνίου (μτδὲ γὰρ πάθοι τοῦτο (32) ψυχὴ φιλόσοφος), ἀλλὰ πρῶτον μὲν ὡς οὐδενὶ κηρύγματι τοιοῦτω κρατούμενος (33)· δεύτερον δὲ διὰ τὸ συνετερέσθαι τῇ ἀβρωστῆι, καὶ

susceperat, dum ei Ealalium præficiendum curaret.

(28) *Νεωστὶ τε.* Ita cod. et Combef. In edit. νεωστὶ δὲ. Montac. et Morel. νεωστὶ ἐπιστάσαν.

(29) *Μακρότερον.* Cod. et Combef. μακρότερα.

(30) *Βουλευομένοις ἡμῖν.* Ita codd. nostri; in edit. βουλομένοις ἡμῖν, quam lectionem probat Combef., licet, quos vidit codd., cum nostris consentiant, reddique: *Quæ autem, Deo auspice, dum velitis, vobis prestare licet, hæc declarabo.* Morel. autem: *Quæ visa sunt nobis cum Deo volentibus.* Apud Montac. necnon et Morel. ἡμῖν deest.

(31) *Περιορῶν.* Montac. et Morel. ὑπερορῶν.

(32) *Πάθοι τοῦτο.* Ita codd. nostri. In edit. πάθη τοῦτο.

(33) *Οὐδενὶ κηρύγματι τοιοῦτω κρατούμενος.* Morel. *Ut nulli præconio tali subditus; melius nullo præconii genere detentus, non ordinatus hujus urbis titulo vel ei ascriptus episcopus.*

νομίζειν μὴ ἐξαρκεῖν πρὸς τὰς τοιαύτας φροντίδας. Ἐπειδὴ καὶ ὑμεῖς ἐδαρεῖτε, τὴν ἀναχώρησιν ὀνειδίοντες, καὶ αὐτὸς οὐκ ἔφερον τὰς παρὰ πάντων μοι γινόμενας καταβολήσεις, ὃ τε καιρὸς χαλεπὸς, ἀπειλῶν ἡμῖν ἐχθρῶν ἐφοδὸν ἐπὶ βλάβῃ τοῦ κοινοῦ (34) πάσης τῆς Ἐκκλησίας· τέλος ἠτηθήθη ἤτταν (35) τῷ σώματι μὲν ὀδυνηρὰν, τῇ δὲ ψυχῇ ἰσως οὐ πονηρὰν. Ἐπιδίδωμι τὸ ταπεινὸν τοῦτο σῶμα τῇ Ἐκκλησίᾳ, μέχρις ἂν ἢ δυνατὸν (36), αἰρετώτερον εἶναι νομίζων ὁτιοῦν παθεῖν σαρκικῶς μᾶλλον, ἢ πνευματικῶς πλήσσεσθαι (37) καὶ πλήσσειν τοὺς πολλοὺς, τὰ χεῖρω περι ἡμῶν ὑπαιληφῶτας, ἐξ ὧν αὐτοὶ πάσχουσι. Ταῦτ' ὄν εἰδὼς καὶ συνεύχου, καὶ τὴν γνῶμην ἡμῶν ἀποδέχου· οὐ χεῖρον δ' ἰσως εἰπεῖν, καὶ τυποῦ πρὸς εὐλάβειαν (38).

PM. ΟΛΥΜΠΙΩ (39)

Præter varias ad Olympium epistolas, quas suis, ut potuimus, locis assignavimus, supersunt non paucæ, quas hoc anno quidem scriptas, præfecturæ vel mentio, vel significatio saltem aliqua, dubitare non sinit. Has itaque hic collocamus; admiatis tamen nonnullis ad alios datis, quæ cum ejusdem sint argumenti, ejusdem quoque temporis censendæ sunt. Sic justa se invicem positæ sibi mutuo lumen affundunt. Datus ad Olympium litteras per Aurelium perfugam præmittendas arbitramur. His Olympio, quam magnis cumulat laudibus, Aurelium commendat, nec ipsi solum, sed ejus etiam socio et adjutori, quem Asterium esse existimat Tillemontius, nec immerito; quippe quem et litteris eadem de re Gregorius et potentia cum Olympio consociat.

Πάλιν γράφω, παρῖναι δέον· ἀλλὰ παρὰ σοῦ μοι τὸ θάρσος, ὃ καὶ τῶν πνευματικῶν βραβευτὰ (40) (ἵνα πρῶτον εἶπω τὸ πρῶτον), καὶ τῶν κοινῶν ἐπανορθωτὰ, καὶ θεοδὲν τὰ ἀμφοτέρω (41)· ὃ καὶ μισθὸν εὐσεβείας λαβῶν, τὸ κατὰ νοῦν χωρεῖν σοι τὰ πράγματα, καὶ μόνω συγχάνειν ἀλωτὰ, τὰ μὴ τοῖς ἀλλοῖς ἀλώσιμα. Σύνεσις γάρ σοι καὶ ἀνδρεία τὴν ἀρχὴν ἀγούσιν, ἡ μὲν εὐρίσκουσα τὸ πρακτέον, ἡ δὲ βῆθως ἐπιτελοῦσα τὸ εὐρεθῖν. Καὶ τὸ μέγιστον, ἡ τῆς χειρὸς καθαρότης, ἥ πάντα εὐθύνεται. Ποῦ σοι χρυσὸς ὁ ἄδικος; οὐδ' ἐγένετο, πρῶτον ἐξορίαν κατακρηθεῖς (42), ὡς ἀφανὴς τύραννος. Ποῦ δὲ ἀπέχθεια; κατακέκριται. Ποῦ δὲ χάρις; ἐνταῦθ' αὖ τι κλίνη (κατηγορήσω γάρ σου μικρὸν), ἀλλὰ Θεοῦ φιλανθρωπίαν μιμούμενος, ἦν καὶ οὐν αἰτεῖ δι' ἡμῶν Αὐρήλιος (43) ὁ σὸς στρατιώτης, δὴ ἔφρονα φυγάδα καλῶ, καὶ ἰκέτην σώφρονα, ὅτι ὑπὸ τὰς ἡμετέρας ἑαυτὸν τέθεικε (44) χεῖρας, καὶ διὰ τῶν ἡμετέρων τὰς σὰς, ὡσπερ τινὰ εἰκόνα βασιλικὴν, τὴν πολιὰν ἡμῶν προβαλλόμενος (45), καὶ τὴν ἱερωσύνην, ἦν

(34) Ἐπὶ βλάβῃ τοῦ κοινοῦ. Morel. In damnum publicum totius Ecclesie.

(35) Ἠτηθήθη ἤτταν, etc. Morel. Victus sum clade corpori quidem laboriosa, animo vero fortasse non dampnosa. Combef. autem: Victus sum ejus generis victoria quæ corpori quidem dolorem afferat, at quæ animo forsitan dampnosa non exsistat.

(36) Μέχρις ἂν ἢ δυνατὸν. Morel. quando fuerit validum. Animadvertit sane vir doctus quod paulo ante corpus morbo confectum Gregorius eausetur, cui cura episcopalis damno futura sit et acerbior; ideoque, ut stet sensus quem excogitat, ἐπιδίδωμαι reddit concedam.

(37) Πνευματικῶς πλήσσεσθαι, etc. Combef. versionem sequimur. Morel. Spiritu percelli, et multos percillere, etc.

(38) Τυποῦ πρὸς εὐλάβειαν. Morel. Formeris etiam ad venerationem.

CXL. OLYMPIO.

Rursus scribo, cum adesse oportet; sed mihi a te fiducia hæc nascitur, o et spiritualium arbiter (ut primo loco, quod primum est, dicam), et publicarum rerum corrector, atque utrumque divinitus; qui etiam hoc pietatis præmium accepisti, ut res tibi ex animi sententia fluant, solusque ea assequi possis, quæ omnibus aliis negata sunt. Prudentis enim et fortitudinis ductu atque auspiciis imperium administras; quarum altera, quæ faciendæ sunt, excogitat; altera, quod est excogitatum facile exsequitur. Huc, quod maximum est, accedit manus puritas et integritas, qua omnia reguntur. Ubinam tibi aurum injuste collectum? ne fuit quidem unquam, utpote ante omnia proscriptum, tantquam tectus et obscurus tyrannus. Ubi inimicitia? damnata est. Ubi favor? hic nonnihil labas et flecteris (paulum enim te accusabo); verum Dei benignitatem imitans, quam nunc quoque per nos petit atque implorat Aurelius, miles tuus, quem dementem quidem perfugam voco, prudentem au-

(39) Alias LXXVIII. Scripta æstate anni 382. — Ὀλυμπίω. Cod. Reg. R. Montac. et Combef., Ἀλυπιῶ. Morel. Ἀλυπιῶ vel Παλλαδίω.

(40) Πνευματικῶν βραβευτὰ. Ita cod. Reg. R. ac Morel. unaque hæc vera lectio, ait Bill. in edit. πραγματικῶν.

(41) Τὰ ἀμφοτέρω. In cod. τὰ deest.

(42) Πρῶτον ἐξορίαν κατακρηθεῖς, prius exilio damnatum. Ita cod. 2022. At Reg. πρῶτος ἐξορίαν. In edit. quibusdam deest πρῶτος, in aliis πρῶτον ἐξω, quod Bill. prius damnatum et ejectum. Combef. πρῶτον ἐξω, vertitque: Ne fuit quidem unquam partium exira prius damnatum in ipsa ejus natura, quasi tyrannus tectus, omnique ei negato aditu.

(43) Αὐρήλιος. Cod. Αὐρήλιον.

(44) Ἐαυτὸν τέθεικε. Ita cod. et Reg. Edit. τέθηκε. Paulo infra, pro τὰς σὰς, iid. cod. τὰς σὰς.

(45) Προβαλλόμενος. Ita cod. Montac. Morel. et

tem supplicem; quoniam in manus nostras confu-
git, ac per nostras in tuas, canitiam nostram et
sacerdotium, quæ tibi venerationi esse sæpe con-
fessus es, instar imperatoris ejusdam imaginis
obtendens. En tibi hunc offert sacrificia hæc manus
et incruenta, quæque et multas **118** tuas laudes
litteris mandavit, pluresque etiam, scio, mandabit,
et adjutricis imperium prorogavit.

Α αιδεῖσθαι πολλάκι; καθωμολόγησας. Ἰδοὺ σοι προσ-
άγει τοῦτον ἡ θυσοφόρος αὐτῆ χειρ καὶ ἀναίμακτος,
καὶ πολλοὺς μὲν ἐπαίνους σου γράψασα (46), γρά-
ψουσα δὲ, οἶδ' ὅτι καὶ πλείους, εἰ θεὸς παρατείνουσιν
ὕμιν (47) τὴν ἀρχὴν, τὴν τε σὴν λέγω, καὶ τῆς
συνεργοῦ (48) τῆς σῆς θέμιδος
si Deus vobis, et tuum, et Themidis tuæ sociæ

CXLI. EIDEM.

PMA'. Τῷ ΑΥΤῷ (49).

Facinus aliquod patrarant Nazianzeni, et ad seditionem ventum erat ob irrogatum forsitan gratius quoddam tributum. Olympius minabatur se urbem solo æquaturum. Imminens popularibus suis periculum avertere et ad misericordiam flectere Olympium his litteris conatur Gregorius. Varias, inter omnes charitatis formas induit, ut seditiosis iratum præsidem conciliet, et urbis antiquæ ruinam avertat.

Rursus benignitatis tempus, et rursus ego audax **B**
et temerarius, qui rei tantæ deprecationem litteris
committam. Audacum enim me morbus facit, ne
progredi quidem sinens: nec enim honestum et
decorum ad te accessum præbet. Quæ igitur est
hæc deprecatio? a me placide et humane suscipe.
Acerba quidem etiam res est, mors hominis,
(quidni enim?) hodie viventis, et cras morituri,
nec ad nos reversuri. Multo autem acerbior est
urbis interitus, quam imperatores condidere, et
tempora constituerunt, et longa annorum series
conservavit. De Diocæsarea loquor quondam civi-
tate, nunc autem a civitatum albo expuncta, nisi
tu placidum quiddam annuas. Hanc per nos pedi-
tus tuis advolvi existimato. Ac vocem etiam hab-
beat, et lugubrem habitum induat, et comam ton-
deat, velut in tragœdia, taliq̄ue oratione te allo-
quatur:

Porrige mihi manum humi jacenti, succurre la-
boranti. Ne ad temporis acerbiteriam impetum
tuum adjungas, nec Persarum reliquias evertas.
Honestius tibi fuerit urbes extruere, quam labo-
rantes delere. Civitatis conditor exsiste, vel ad

Πάλιν φιλανθρωπίας καιρὸς, καὶ πάλιν ἐγὼ τολ-
μηρὸς γράμμασι πιστεύων περὶ τοσούτου παρακλή-
σιν πράγματος. Ποιεὶ γάρ με θρασὺν ἡ νόσος, οὐδὲ
προτέναι συγχωροῦσα· οὐ γὰρ εὐπρεπῆ παρέχει τὴν
εἰσοδον. Τί; οὐν ἡ πρῆσβεία; καὶ μὴ δέξει ταύτην
ἡμέρως καὶ φιλανθρωπῶπως (50). Δεινὸν μὲν καὶ ἀν-
δρὸς θάνατος (πῶς γὰρ οὐ;) τοῦ σήμερον ὄντος, καὶ
αὔριον οὐκ ἔσομένου, οὐδὲ πρὸς ἡμᾶς ἀναλύσον-
τος (51). Πολλῶν δὲ δεινότερον πόλιν ἀποθανεῖν, ἢν
βασιλεῖς ἰδρῦσαντο (52), καὶ χρόνοι συνεστήσαντο, καὶ
ἀκολουθία μακρὰ διεφύλαξεν. Ἰπὲρ τῆς Διοκαισα-
ρέων (53) ὁ λόγος, τῆς ποτὲ πόλεως, νῦν δὲ οὐ πό-
λεως, εἰ μὴ σὺ νεύσειας ἡμερον (54). Ταύτην σοὶ
προσπίπτειν νόμισον δι' ἡμῶν, καὶ φωνὴν ἐχέτω,
καὶ σχῆμα πενθιῶν περιχρῆστω, καὶ χειρᾶσθω κό-
μας (55), ὥσπερ ἐν δ. ἄματι, καὶ τοῦτους ποιείσθω
πρὸς σὲ τοὺς λόγους·

Δός μοι χεῖρα χαμαὶ κειμένη, βοήθησον ἀσθε-
νοῦσῃ. Μὴ συνεπιθῆ τῷ χρόνῳ (56), μηδὲ διαφθείρη;
τὰ Περσῶν λείψανα. Πόλις ἐγείρειν σοὶ κραττο-
δέστερον, ἢ καταλύειν τὰς κεκμηκυίας. Γενοῦ πολι-
στῆς ἢ τῷ προσθεῖναι τι (57) τοῖς οὖσιν, ἢ τῷ φυ-

Combef. Quis enim, ait Bill, non videt legendum
προβαλλόμενος, non προσβαλλόμενος. Qui autem
antiquitas ad imperatorum imagines et statuas con-
fugiebant, jus asyli consequuebantur, nec inde abs-
trahi poterant. Id videtur hic significare Theo-
logus.

(45) Ἐπαῖνον σου γράψασα. Ita cod. et Com-
bef. In edit. sol.

(47) Παρὰ τὸν ὕμιν. Ita cod. et Reg. In edit. **D**
ἡμῖν.

(48) Καὶ τῆς συνεργοῦ. Ita cod. Reg. Quæ dum
sic leguntur, uxor designatur, omnisque evanescit
ambiguitas. In edit. καὶ τοῦ συνεργοῦ τῆς σῆς θέ-
μιδος. Combef.: et tuæ Themidis socii et adjutoris,
silium fortasse significans. Bill. et Themidis tui socii
et adjutoris imperium prorogavit. Hunc socium et
adjutorem Tillemontius putat Asterium esse, quem
et litteris eadem de re et potentia cum Olympio
Gregorius epist. cxlviii, alias cxlviii, consociat;
imo quem clvi, alias cxlviii, cum præside diserte,
veluti cum Hercule Iolaum, prorethaneque cum gu-
bernatore conjungit.

(49) Alias XLIX. Scripta eodem anno. — Τῷ
αὐτῷ, id est, Ὀλυμπίῳ. Cod. R. et Combef. Ὀλυμ-
πίῳ ἀρχοντι, Olympio præsidī.

(50) Δέξει ταύτην ἡμέρως καὶ φιλανθρωπῶπως.
Ita cod. Montac. Morel. ac Combef. In edit. δέξει

ταύτην ἡμέραν φιλανθρωπῶπως. Utramque lectionem
reddidit Bill: A me placide et humane hodierno die
suscipe.

(51) Ἀναλύσαντος. Ita cod. et R. Montac. Mo-
rel. ac Combef. In edit. ἀναλύοντος.

(52) Βασιλεῖς ἰδρῦσαντο, etc. Sic cod. et R. ac
Combef. In edit. βασιλεῖς ἰδρῦσαντο, καὶ χρόνος συνε-
στήσαντο, καὶ ἀκολουθία μικρὰ. Montac. etiam ac
Morel. ἀκολουθία μακρὰ. Ita legit Bill.

(53) Ἰπὲρ τῆς Διοκαισαρέων. Diocæsaream inter
Cappadociæ urbes ponit Plinius, lib. vi, cap. 3.
Erat tamen et alia urbs hoc nomine in Palæstina
quam Gallus Cæsar, Juliani Apostatæ frater, excidi
ac solo æquari jussit ob rebelles Judæos. De qua
re vide Socratem, lib. ii, cap. 27. Hæc Bill. Dio-
cæsaream, pro qua supplex Gregorius Olympium
rogat, non aliam putat Tillemont. quam Nazian-
zum, cui datum utrumque nomen.

(54) Νεύσειας ἡμερον. Cod. et R., νεύσειας σῆ-
μερον, nisi tu hodierno die pronus fueris ad miseri-
cordiam.

(55) Χειρᾶσθω κόμας. Bill. comas laniet.

(56) Συνεπιθῆ τῷ χρόνῳ. Combef. συνεπιτεθῆ τῷ
χρόνῳ, ne libeat tibi cum temporis asperitate tuam
etiam iram conjungere.

(57) Τῷ προσθεῖναι τι. Ita cod. In edit. τῷ προσ-
θεῖναι.

λάσαι τὴν οὐσαν. Μὴ ἀνάσχη μέχρι τῆς σῆς ἀρχῆς ἄ
εἶναι πόλιν, καὶ μετὰ σὲ μηκέτ' εἶναι· μηδὲ δοῦναι
πονηρὸν (58) τῷ χρόνῳ διήγημα, λαβεῖν ἀριθμου-
μένην ἐν πόλεσιν, καὶ καταλιπεῖν χωρίον ἀοίκητον
τὴν ποτὲ πόλιν θρᾶσι, καὶ κρημονίς, καὶ ὕλαις
μόναις (59) γνωρίζομένην. Ταῦτα μὲν ποιεῖται καὶ λε-
γέτω πρὸς τὴν σὴν (60) φιλανθρωπίαν ἡ σοῦ πλάσμα-
τος πόλις.

Ἡμῶν δὲ ὡς φίλων δέξαι παραίνεσιν· σωφρονί-
σαι μὲν θέλησον τοὺς ἐξημαρτηκότας εἰς τὸ πρὸς-
ταγμα τῆς σῆς ἐξουσίας. Ὑπὲρ γὰρ τούτου (61) οὐδὲν
θαβροῦμεν, εἰ καὶ μὴ ἀπὸ κοινοῦ σκέμματός φασι
εἶναι τὸ θρᾶσι, ἀλλὰ (62) μεираκίσκων τινῶν ὄρμη
ἀλόγιστον. Τὸ πλεῖον δὲ τῆς ὄργης συγχωρῆσαι, καὶ
λογισμῶ χηρῶσθαι μερίζον. Μητρὸς ὑπερλήγησαν
νεκρομένης, οὐκ ἤνεγκαν πολλοὶ καλεῖσθαι, καὶ
εἶναι ἀπόλιδες, ἐμάνησαν, παρσινόμησαν, ἀπέγνωσαν
τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας· ἐκφρονας αὐτοὺς τὸ παρά-
δοξον τοῦ πάθους ἐποίησεν. Ἄρ' οὖν διὰ τοῦτο χρῆ
μηδὲ εἶναι πόλιν τὴν πόλιν; Μηδαμῶς, ὦ θαυμάσιε,
μὴ τοῦτο ἐπιγράφης (63). Ἄλλὰ τίμησον πάντας πολί-
τας, καὶ (64) πολιτευτάς, καὶ ἀξιωματικούς ἰκετεύον-
τας· πάντων γὰρ οἶον τὴν συμφορὰν ὁμοίως ἄπτεσθαι,
καὶ εἰ τῷ μεγέθει (65) τῆς σῆς ἐξουσίας ἐφη τυχεύουσιν,
οἶον ὑποβρύχια στείνοντες. Τίμησον δὲ τὴν ἡμετέραν
πολίαν, οἷς δεῖνόν εἰ ποτὲ τὴν μεγάλην πόλιν ἔχον-
τες, νῦν μηδὲ πόλιν ἔχομεν (66), καὶ θηρίων οἰκητή-
ριον γένοιτο μετὰ τὴν σὴν ἀρχὴν, ὃ τε ναὶς ὄν
ἡγεῖραμεν (67) τῷ Θεῷ, καὶ ἡ περὶ τοῦτον ἡμῶν
φιλοκαλία. Οὐδὲ γὰρ εἰ ἀνδριάντες κατενεχθήσου-
νται (68), τοῦτο δεῖνόν, εἰ καὶ ἄλλως δεῖνόν (69)
μηδὲ περὶ τούτων νομίσης ἡμῖν εἶναι τὸν λόγον,
οἷς περὶ τὰ κρείττονα ἢ σπουδῆ, ἀλλ' εἰ συγκα-
τενεχθήσεται τούτοις πόλις ἀρχαία, καὶ τι λαμπρὸν
ἐνεακοῦσα, ζώντων ἡμῶν καὶ ὄρωντων τῶν παρὰ σοὶ
τιμωμένων, καὶ τινα ἰσχύον ἔχον νομιζομένων. Ἄλλ'
ὃ μὲν περὶ τούτων λόγος τοσοῦτος.

et quæ eximii aliquid ac præclari tollit, una cum
in honore apud te sumus, gratiaque et auctoritate
illis corruat, nobis viventibus ac videntibus, qui
non nihil valere existimamur. Sed de his rebus sa-
tis a nobis dictum sit.

Οὐδὲ γὰρ εἰ πλεῖονα εἴποιμεν, ἰσχυρότερόν τι τῶν
σῶν εὐρήσομεν λογισμῶν, οἷς ἔθνος τοσοῦτον ἄγεται,
καὶ ἀχθεῖ γὰρ πλείω (70) καὶ μεῖζω, καὶ ἐπὶ μεῖ-

(58) Δοῦναι πονηρὸν. Ita cod. Reg. In edit. deest D
δοῦναι.

(59) Ὑλαιο μόνασι. Cod. ὕλαις μόνον. Utrum-
que reddidit Bill.

(60) Πρὸς τὴν σὴν. Ita cod. Montac. Morel. ac
Combef. In edit. περὶ τὴν σὴν.

(61) Ὑπὲρ γὰρ τούτου. Cod. ὑπὲρ γὰρ τοῦτο.

(62) Φασι εἶναι. Cod. R. ac Combef. φαμὲν
εἶναι, profectum esse existimamus.

(63) Μὴ τοῦτο ἐπιγράφης. Ne hoc inperes, ne
hoc indices, ne hoc statuas.

(64) Τίμησον πάντας πολιτας, καὶ, etc. Ita cod.
In edit. τίμησον μὲν πάντας πολιτας τε.

(65) Καὶ εἰ τῷ μεγέθει, etc. Etsi propter magni-
tudinem auctoritatis tuæ tacent, veluti intra se ge-
mentes. Pro ὑποβρύχια, Combef. ὑποβρύχιον.

(66) Πόλιν ἔχομεν. Cod. πόλιν ἔχομεν.

eam quidpiam addendo, vel integram conservando.
Ne patiaris eam usque ad præfecturam tuam civi-
tatem esse, et post te jam non esse; nec commi-
tas, ut posteri habeant quod de te male loquan-
tur, nimirum te inter civitates numeratam acce-
pisse, atque eam, quæ quondam urbs 119 erat,
vastum et incultum locum reliquisse, montibus
duntaxat et præcipitiis, ac ruderibus solis agno-
scendam. Atque hæc apud tuam humanitatem faciat et dicat civitas ea, quam loquentem in-
duximus.

Jam nostram, hoc est, amici viri, admonitionem
accipe. Causam haud dico quin tu in eos, qui in
tuæ potestatis edictum peccarunt, animadvertas.
Nam pro hac re nullum verbum dicere audent,
etsi audax hoc facinus, nequaquam a communi
consilio, sed a temerario quorundam adolescen-
tium impetu profectum esse narrant. Cæterum ma-
jorem iræ partem remitte, ac sublimius rem te-
cum considera. Doluerunt matrem opprimi, ac vel-
ut enecari; non tulerunt se civium nomen habere
et civitate carere, furore perciti sunt, a legibus
recesserunt, salutis suæ spem abjecerunt: calami-
tatis novitas eos de mentis statu deturbavit. Idcir-
cone urbem everti oportet? Absit a te, vir præclare,
ut hoc statuas. Quin potius te moveat, et civium
omnium, et eorum qui rempublicam administrant,
et magistratus gerunt, deprecatio: omnes enim
æque puta calamitate hac affici, etiamsi auctori-
tatis tuæ magnitudine deterriti quietem agunt, tacite-
que ingemiscunt. Nostra etiam te moveat canitica,
cui grave et acerbum fuerit, si magnam quon-
dam urbem habentes, nunc ne urbem quidem ha-
beamus, sed post præfecturam tuam in ferarum
lustrum convertatur templum illud, quod Deo
extruximus, omneque nostrum in eo exornando
studium. Neque enim, si statuæ dejiciantur, hoc
grave et acerbum est, etiamsi alioqui acerbum;
nec de his nobis esse sermonem arbitreris, qui in
præstantiora incumbimus; verum si urbs antiqua,
illis corruat, nobis viventibus ac videntibus, qui
non nihil valere existimamur. Sed de his rebus sa-
tis a nobis dictum sit.

Neque enim si plura dixerimus, validius quiddam
fortiusque tuis rationibus atque consiliis invenie-
mus, quibus provincia tanta gubernatur, atque

(67) Ναὶς ὄν ἡγεῖραμεν. Liquec hinc, ait Com-
bef., Diocæsaream, Nazianzum esse, quam sic
pater Gregorius magnifico templo ornavit.

(68) Εἰ ἀνδριάντες κατενεχθήσουται. Hic ob-
serva, ait Bill., Gregorii quoque tempore ædes
sacras statuæ et imaginibus ornatas fuisse. Ve-
rum, inquit Combef., non magis dicit statuæ ad
templi ornatum spectantes quam ad urbis decora;
ideoque non videtur hinc ratum argumentum hujus
 sæculi ritus sacrarum imaginum ac statuarum, a
quibus statuæ abhorrent fere Græcorum mores in
rebus sacris, cum pictura plana plurimum dele-
ctentur.

(69) Ἄλλως δεῖνόν. Cod. ἄλλοις. Ita etiam et
Morel. qui notat ἄλλως mendose legi a Montac.

(70) Καὶ ἀχθεῖ γὰρ πλείω. Bill. Quibus pro-
vincia tanta gubernatur atque sublimiora imperia.

regantur plures **120** majoresque etiam in sublimioribus imperiis. Hoc autem tuæ animi magnitudini, de iis qui jam in tuas manus inciderunt, notum esse oportet, quod prorsus miseri et abjecti sunt, nec cum iis, qui facinus illud patrarunt, petulantia ullius socii atque consortes exstiterunt, quemadmodum multi ex iis, qui tum adfuerunt, nobis fidem faciunt: De his rebus hoc constitue, quod expedire judicaveris, tum ad hujus vitæ gloriam, tum ad sequentis vitæ spem. Nos vero, quod tibi decernere in mentem venerit, non quidem sine mœrore feremus, sed tamen feremus. Quid enim aliud faceremus? Quod si deterior sententia vicerit, acerbè feremus, et eam quæ prius urbs erat, lacrymis prosequemur.

CXLII. EIDEM.

Proximam superioribus litteris, quas paulo post subsecuta est, sedem occupare debet epistola cXLII, qua Olympium, ut Nazianzenis parcat, enixe postulat Gregorius.

Ei congressus tui cupiditas ardens est, et rogantium necessitas magna; sed morbus vinci nequit. Ac propterea deprecationem hanc litteris committere non dubitavi. Moveat te nostra canities, quæ te jam antehac, ut par erat, et quidem persæpe movit. Moveat te quoque morbus hic, cui, si quid arroganter dicendum est, partem aliquam suscepti Dei causa sudores contulerunt. Ob eamque causam civibus parce, quorum in nos oculi conjecti sunt, tanquam qui auctoritatem ac fiduciam apud te habeamus. Aliis item, qui nostræ curæ subjecti sunt, parce. Siquidem nullum ex facilitate atque misericordia detrimentum rebus inferetur, quandoquidem tu terrore plura conficis, quam alii supplicii et cruciati. Tibi vero pro his rebus talem erga te judicem consequi contingat, qualem te supplicibus, ac nobis, qui pro ipsis deprecamur, præbueris.

121 CXLIII. EIDEM.

Hic commode se offert epistola cXLIII, qua Gregorius plurima se ab Olympio beneficia accepisse testatur, nec tamen ullam sibi metum esse, ne ipsius benignitatem exhauriat. Patronum nihilominus alium pro Leonitio deprecans adhibet, eam scilicet quam et imperii et potestatis sociam et consortem habebat, nempe Olympii conjugem.

Quid multa pertulisse, et beneficia accepisse, hominibus avertit? humanitatem ac misericordiam docet, efficitque ut ad eos sese inflectant, qui ipso-

At hæc versio nec verba, nec sensum reddit. Optat Gregorius ut, qui tantam gubernat provinciam plures majoresque gubernet sublimioribus infulis ornatus.

(71) *Προσεμπεπωκότων*. Ita cod. Montac. Morel. ac Combef. In edit. *προσεπεπωκότων*.

(72) *Νομίζης*. Ita cod. In edit. *νομίζεις*, quod Bill. *quod ex usu esse judicabis*.

(73) *Νικήσεις, χαλεπανούμεν*, etc. Ita cod. R. ac Combef. At Montac. et Morel. *νικήσεις, ἐν χαριούμεθα μόνον, τῇ ποτὲ πόλει, vicerit, unum duntaxat tribuimus: eam quæ quondam urbs erat*. In edit. *νικήσεις, ἐν χαλεπανούμεν, καὶ τῇ πρότερον πόλει*. Bill. *vicerit, rem unam acerbè feremus, eamque quæ prius urbs erat lacrymis prosequemur*.

(74) Alias CLXXII. Scripta paulo post superiorem. — *Τῷ αὐτῷ*, id est, Ὀλυμπίῳ. Ita plures e codd. nostris; at B. 3, *Εὐσεβίῳ φίλῳ*. In edit. quibusdam, et in cod. Reg. *Θεμιστίῳ*: sic etiam Mon-

ζοσι ταῖς ἀρχαῖς. Ἐκεῖνο δὲ ἀναγκαῖον γινῶναι τὴν σὴν μεγαλόνοιαν περὶ τῶν προσεμπεπωκότων (71), ὅτι παντελῶς εἰσιν ἄθλιοι, ἀπαρβιμμένοι, καὶ μηδεμίαν ἀταξίαν τοῖς ἡμαρτηκόσι κοινωνήσαντες, ὡς πολλοὶ πειθουσιν ἡμᾶς τῶν τότε παρόντων. Πρὸς ταῦτα βούλευσαι ὅτι ἂν συμφέρειν νομίσης (72), καὶ πρὸς τὴν ἐντεῦθεν δόξαν, καὶ πρὸς τὰς ἐκεῖθεν ἐλπίδας. Ἡμεῖς δὲ τὸ παραστὰν οἴσομεν, οὐκ ἄλύτως μὲν, οἴσομεν δέ. Τί γὰρ ἂν καὶ πράξαιμεν ἕτερον; Εἰ δὲ τὰ χεῖρῳ νικήσεις, χαλεπανούμεν (73), καὶ τῇ ποτὲ πόλει ἐπιβαλοῦμεν δάκρυον.

aliud faceremus? Quod si deterior sententia vicerit, acerbè feremus, et eam quæ prius urbs erat, lacrymis prosequemur.

PMB. Τῷ ΑΥΤῷ (74)

Ei καὶ ὁ πόθος (75) τῆς σῆς συντυχίας θερμὸς, καὶ ἡ χρεῖα τῶν δεομένων μεγάλη· ἀλλ' ἡ νόσος ἀήτητος. Διὰ τοῦτο γράμμασι πιστεῦσαι (76) ταύτην τὴν πρесоβίαν ἐθάρρησα. Αἰδέσθητι μὲν ἡμῶν τὴν πολιάν, ἣν ἠδέσθης ἤδη καλῶς ποιῶν καὶ πολλάκις. Αἰδέσθητι δὲ καὶ τὴν ἀρρωστίαν ταύτην (77), ἣ μέρος τι καὶ οἱ κατὰ Θεὸν ἰδρωτὲς συνεισφέρουσι, εἰ τι δεῖ καὶ νεανιεύσασθαι. Καὶ διὰ τοῦτο φείσαι μὲν τῶν πολιτευομένων πρὸς ἡμᾶς βλεπόντων, ὡς ἐχόντων ἡμῶν (78) ἐπὶ σοῦ παρρησίαν. Φείσαι δὲ τῶν ἄλλων τῶν ὑπὸ τὴν ἡμετέραν φροντίδα. Καὶ γὰρ οὐδεμία ζημία τοῖς πράγμασιν ἐκ τῆς φιλανθρωπίας, ἐπεὶ τῷ φόβῳ (79) πλείονα κατορθοῖς, ἢ ταῖς τιμωρίαις ἕτεροι. Σοὶ δὲ ἀντὶ τούτων γένοιτο, τὸ (80) τοιούτου τυχεῖν τοῦ κριτοῦ, οἷός περ ἂν αὐτὸς γένητοῖς δεομένοις, καὶ ἡμῖν τοῖς πρесоβούσιν.

PMG. Τῷ ΑΥΤῷ (81).

Τί τὸ πολλὰ παθεῖν, καὶ τὸ εὖ παθεῖν τοῖς ἀνθρώποις χαρίζεται; διδάσκει φιλανθρωπία, καὶ κλίνει τοῖς δεομένοις. Οὐδὲν γὰρ (82) τοιούτον παιδευμα

iac. Utrumque habet Morel.

(75) *Εἰ καὶ ὁ πόθος*. Ita cod. Reg. R. Morel. ac Combef. Ei deest in editis.

D (76) *Γράμμασι πιστεῦσαι*. Ita cod. et Reg. Montac. Morel. et Combef. In edit. *πιστεῦσαι* deest.

(77) *Ἀρρωστίαν ταύτην*. Ita cod. Reg. Morel. et Combef. In edit. *αὐτήν*.

(78) *Ἐχόντων ἡμῶν*. Ita cod. Reg. et R. Montac. Morel. et Combef. In edit. *ἡμῶν* deest.

(79) *Ἐπεὶ τῷ φόβῳ*. Ita cod. et B. 3, ac Combef. In edit. *ἐπὶ τῷ φόβῳ*.

(80) *Γένοιτο, τό*. Ita cod. In edit. *τό* deest.

(81) Alias CLXXV. Scripta eodem circiter tempore. — *Τῷ αὐτῷ*, id est, Ὀλυμπίῳ. Cod. Ἄλυπιῳ. Cod. Reg. Ἄλυπιῳ βροχοντι. Montac. et Combef. Ἄλυπιῳ, vel Ὀλυμπίῳ. Morel. Ἄλυπιῳ, vel Ὀλυμπίῳ, aut etiam Παλαδίῳ.

(82) *Οὐδὲν γάρ*. Ita cod. et Combef. In edit. οὐδὲ γάρ

πρὸς τὸ ἐλεεῖν, ὡς τὸ παραλαβεῖν χρηστότητα. Τοῦτο ἄ καὶ αὐτῷ μοι συμβέβηκεν ἔμαθον τὸ συμπαθεῖς ἐξ ὧν ἔπαθον. Καὶ ὄρας (83) τὸ ἡμέτερον μεγαλόψυχον; αὐτὸς χρῆζων τῆς σῆς ἡμερότητας ἐν τολῆς ἐμοῖς πράγμασιν, ὑπὲρ ἄλλων πρεσβεῶν, καὶ οὐ δέδοικα μὴ δαπανήσω σου (84) τὸ φιλόνηρον ἐν τοῖς ἀλλοτριῶς. Γράφω δὲ ταῦτα ὑπὲρ τοῦ πρεσβυτέρου (85) Λεοντίου, εἴτι' οὐδὲ ποτὲ πρεσβυτέρου· ὃς εἰ μὲν ἀξιαπέπονθεν ὧν πεποίηκεν, ἐνταῦθα στῶμεν, μὴ τὸ ὑπερβάλλον ἀδικία γένηται (86). Εἰ δὲ τι τῆ τιμωρίᾳ προσχρεωστῆται, καὶ οὕτω (87) τοῖς ἀμαρτήμασι τὰ τῆς ὑβρείως ἀντιστάθῃ, τοῦτο ἡμῖν (88) συγχώρησον, καὶ τῷ Θεῷ, καὶ τῷ βήματι, καὶ τῷ κοινῷ συλλόγῳ τῶν ἱερέων, οἷς ποτὲ συνηριθμηται (89), καὶ εἰ νῦν ἀνάξιον ἑαυτὸν ἀπέφηεν, οἷς τε πεποίηκεν, οἷς τε πέπονθεν. Εἰ μὲν οὖν πειθομεν, τοῦτο ἄριστον· εἰ δὲ μὴ, προσάγομέν σοι πρεσβευτήν αἰδεσιμώτερον, τὴν κοινωόν (90) σοι καὶ τῆς ἀρχῆς καὶ τῆς εὐδοξίας.

se res habet; sin minus, augustiorem deprecatricem tibi adhibemus, eam nempe, quam et magistratus gloriæ sociam et consortem habes.

PMA. Τῷ ΑΥΤῷ (91).

CXLIV. EIDEM.

Et tempore quo Nazianzenam Ecclesiam Gregorius regebat, scriptæ sint oportet duæ epistolæ, quarum una ad Olympium, altera ad Verianum. Utraque de Veriani filia, quam ejus pater a marito discedere volebat. Ambæ Theologo et episcopali prudentia et charitate dignissimæ. Priorem, quæ ad Olympium scripta est, jam a Billio vulgatam, Morellus veluti novam iterum edidit, pag. 904. Hac est inter epistolas CCXII.

Οὐ πανταχοῦ τὸ τάχος ἐπαινεῖται. Διὰ τοῦτο ἀνεπαλόμην τὴν ἀπόκρισιν εἰς τὰς περὶ τῆς (92) τοῦ αἰδεσιμωτάτου Οὐρηριανῷ (93) θυγατρὸς, τῷ χρόνῳ τι διδοῦς εἰς διόρθωσιν, καὶ ἅμα τῆς σῆς στοχαζόμενος ἀγαθότητος οὐκ ἐπαινοῦσας τὸ διαστάσιον, ἐξ ὧν ἡμῖν τὴν πῦσιν (94) ἐπέτρεψας, οὐδὲ οὐ ταχεῖς ἤδεις οὐδὲ ἀπερισκέπτους πρὸς τὰ τοιαῦτα. Διὰ τοῦτο μὲν οὖν κατέσχον ἑμαυτὸν εἰς δεῦρο, καὶ οἶμαι, οὐκ ἀλογίστως. Ἐπεὶ δὲ (95) εἰς στενὸν ἤκομεν τοῦ καιροῦ, καὶ ἀνάγκη γνωρίσαι τὸ παρά τῆς ἐξετάσεως εὑρεθὲν, καὶ δὴ γνωρίζομεν (96). Διπλῆ τις ἡ παῖς εἶναι μοι φαίνεται, μερίζομένη αἰδοῖ τε γονέων, καὶ ἀνδρὸς συνηθείᾳ. Καὶ τὰ μὲν ῥήματα μετ' ἐκείνων ἐστίν, ἢ δὲ δάνοια, οὐκ οἶδα εἰ μὴ τι καὶ μετὰ τούτου, ὡς παραδηλοῖ τὸ δάκρυον. Αὐτὸς μὲν οὖν δηλαδὴ πράξεις, ὃ παρίσταται τῆ σῆ δίκη καὶ τῷ κατευθύνοντι σε πρὸς πάντα Θεῷ. Ἐγὼ δὲ ἕδιστα ἀν γνώμην ἔδωκα τῷ υἱῷ Οὐρηριανῷ πολλὰ

rum ope indigent. Neque enim ullum tantum ad concipiendam miserationem documentum est, ut benignitatem prius accepisse. Hoc mihi usu venit; ex iis quæ perpassus sum, commiserationem didici. Ac videsne meam animi magnitudinem? Cum mansuetudine tua in meis rebus egeam, pro aliis deprecor; nec metuo ne benignitatem tuam in alienis rebus exhauriam. Hæc autem de Leontio presbytero scribo, vel, ut sic loquar, quondam presbytero: qui, si dignas scelerum pœnas dedit, hic consistamus; ne id, quod ad supplicii magnitudinem accesserit, in iniquitatem degeneret. Sin autem aliquid insuper pœnæ addi debet, et nondum scelerum atrocitatem contumeliæ gravitas adæquavit: hoc nobis concede, ac Deo, et sacrario, communique sacerdotum cœtui, quorum numerum aliquando auxit, tisi nunc, tam per ea quæ patravit, quam quæ perpassus est, indignum se eo honoris gradu reddidit. Si te his verbis permovemus, optime

haud ubique properatio laudanda est. Ac propterea de viri cumprius honorandi Veriani filia responsum huc usque distuli, ut tempori ad correctionem aliquid darem, simul etiam quod divortium istud minime bonitati tuæ probari, ex eo conjecturam fecissem, quod nobis, quos in hujusmodi rebus haud celeres ac præcipientes esse sciebas, percunctationis negotium commiseras. Eaue de causa meipsum huc usque retinui, nec, ut opinor, inconsiderate. Quoniam autem temporis angustiis premimur, teque, quid ex inquisitione a nobis inventum, atque compertum sit, certiores facere necesse est, id utique notum faciemus. Duplii quodammodo animi affectu mihi puella esse videtur, ut quæ partim pudore parentum partim viri consuetudine distrabatur. Atque ipsius quidem verba cum illis sunt: mens autem haud scio an non cum hoc quoque sit, ut lacrymæ indicant. At

(83) Καὶ ὄρας. Combef. καὶ ὄρα, et vide.

(84) Δαπανήσω σου. Cod. δαπανήσω σου.

(85) Ὑπὲρ τοῦ πρεσβυτέρου. Ita cod. Reg. et Pass. Morel. ac Combef. In edit. περὶ τοῦ πρεσβυτέρου.

(86) Ἀδικία γένηται. Cod. Morel. et Combef. ἀδικημα γένηται, in injustitiam degeneret.

(87) Καὶ οὕτω. Ita cod. Pass. Morel. et Combef. In edit. οὕτω, verum contextui repugnat.

(88) Τοῦτο ἡμῖν. Bill. proponit legendum τούτων. Sed nullus conjecturæ locus, ait post Morel. Combef.

(89) Συνηριθμηται. Cod. Reg. ac Combef. συνηριθμητο.

(90) Πρεσβευτήν αἰδεσιμώτερον, τὴν κοινωόν. Ita cod. et R. Morel. ac Combef. quæ verba, inquit, conjugem designant. In edit. παιδευτήν αἰδεσιμώτερον, τὸν κοινωόν, quod Bill. Augustiorem

præceptorem tibi adhibemus, eum nempe quem et imperii et gloriæ sociam. Ineptæ hic vox παιδευτήν, alienaque prorsus a deprecantis modestia. Vide supra epist. cxi.

(91) Alias CLXXVI. Scripta eodem tempore.

(92) Περὶ τῆς τοῦ. Ita cod. Reg. ac Combef., sicque legit Bill. In edit. τῆς deest.

(93) Οὐρηριανῷ. Ita cod. et Combef. At cod. Reg. Οὐρηριανῷ. In edit. Οὐρηριανῷ.

(94) Τὴν πῦσιν. Ita cod. Reg. ac Combef., legitque Bill. In edit. τὴν παλδυσιν.

(95) Ἐπεὶ δὲ. Cod. ἐπειδὴ δὲ.

(96) Καὶ δὴ γνωρίζομεν. Ita cum Combef. legendum censemus, qui etiam proponit γνωρίζομεν, hoc notum facimus. Cod. καὶ δὴ γνωρισόμενον, quid a nobis inventum atque inveniendum sit. Morel. καὶ δὴ γνωρίσωμεν, et vero jam notum faciamus.

tu quidem id scilicet facies, quod æquitati tuæ in A
mentem subibit, ac Deo, qui te in omnibus regit,
gratum erit. Ego autem lubentissime filio Veriano
id consilii darem, ut multa eorum, quæ in medio
sunt, præteriret, quo divortium minime confirma-
ret, quod legibus nostris prorsus improbatum, etiamsi Romanæ aliter decernant. Jus enim servari
necesse est, quod ut et semper dicas, et facias tibi, optamus.

CXLV. VERIANO.

PME'. OΥΗΡΙΑΝΩ (98)

Verianus, quem filium suum vocat Gregorius, forsitan quia Nazianzo oriundus, filiam suam a marito dis-
cedere volebat. Præfectus provinciæ Olympius interrogandi filiam minus commisit Gregorio, non ut censori,
sed ut episcopo. Qui cum filiam interrogasset, ipsius responsis, vel pctius lacrymis, agnovit nullatenus
illi discessionem a marito placere. Quam etiam minime probat Gregorius, qui Veriano scripsit hanc epi-
stolam.

Nihil grave carnifices agunt; legibus enim in-
serviunt. Nec iniquus est gladius, quo de improbis B
supplicium sumimus. Nec tamen laudatur carnifex,
nec cruentus gladius lubenti animo tractatur. Eo-
dem modo ne nos quidem odium nobis conflare
sustinemus, dum per manum ac linguam nostram
divortium confirmatur. Præstat enim conjunctionis
et amicitie quam dissidii ac vitæ solutionis arbi-
trium esse. Quod etiam mihi cumprimis admiran-
dus præses animadvertisse videtur, cum filie tuæ
interrogandæ munus nobis commisit, ut qui ad
matrimonii dissolutionem duro et rigido animo
venire minime possemus. Neque enim me, ut cen-
sorem, sed ut episcopum proposuit, ac vestræ ca-
lamitatis arbitrum constituit. Quamobrem vos rogo,
ut nonnihil donetis 123 meæ timiditati, et qui-
dem si ea quæ virtutis sunt prævaleant, nobis uti-
mini ut voluntatis vestræ ministris: ac nobis qui-
dem hujusmodi res imperari lætamur. Sin autem
deteriora et crudeliora, et quibus nondum ad hunc
usque diem manum adjecimus, ad hæc aptiorem,
quam ego sim, quærite. Mihi enim non vacat, ut
amicitiæ vestræ morem geram (etiamsi alioqui
prorsus vos plurimi faciam), in Dei offensionem
incurrere, cui omnis agitationis et cogitationis ra-
tionem reddendam habeo. Tuæ autem filie tum
denum tum idem adhibemus (dicam enim quod res
est), cum, depulso eo pudore, qui ei a vobis incu-
titur, verum libere proloqui potuerit. Nam nunc
enim verba, marito autem lacrymas tribuit.

(97) *Κρίνωσι*. Quæ sequuntur desunt in cod. et
R., possentque, ait Combef., nullo detrimento
abesse, nec refert Morel. qui hanc epistolam iterum
edidit.

(98) Alias CLXXXI. Scripta eodem tempore.

(99) *Μέσους γίνεσθαι*. Ita cod. et Combef., ac
cod. Reg. μέσον. In edit. γενέσθαι.

(1) *Δυναμένους ἐπὶ τὴν λύσιν*. Ita Montac., et
Morel, δυναμένης. In edit. δυναμένους. Cod. Reg.
ἐπὶ τὴν ἐξέτασιν.

(2) *Ὡς λογιστὴν*. Tillemont. ut *judicem*. Athenis
λογιστὰς dicebantur magistratus; et juxta Suidam
λογιστῆς, censor est, examinador, judex scilicet
vel princeps inter magistratus urbis, ait Tillemont-
ius, vel urbis gerens præfecturam.

(3) *Προεβάλετο*. Ita cod. et Combef. In edit.
προεβάλλετο.

(4) *Τῆς καθ' ὑμᾶς περιπετείας*. Combef. *Infor-
tunii vestri rerumque eventus, vel subita vestrae
contrarium mutationis.*

(5) *Παρακαλῶ τοίνυν χαρίσασθαι τι τῇ ἐμῇ...*

Οὐδὲν δεινὸν ποιοῦσιν οἱ δῆμιοι· καὶ γὰρ ὑπηρε-
τοῦνται νόμοις· οὐδὲ τὸ ξίφος παράνομον, ἢ τοὺς
πονηροὺς κολάζομεν. Ἄλλ' ὅμως οὐκ ἐπαινεῖται δῆ-
μιος, οὐδὲ ἀσμενίζεται φοινικὸν ξίφος. Οὕτως οὐδὲ
ἡμεῖς ἀνεχόμεθα γενέσθαι μιστοὶ, διὰ τῆς ἡμετέρας
χειρὸς καὶ γλώσσης τοῦ ἀποστασίου βεβαιουμένου.
Κρεῖττον γὰρ ἐνώσεως καὶ φιλίας, ἢ διαστάσεως καὶ
βίου λύσεως μέσους γίνεσθαι (99). Τοῦτό μοι δοκεῖ
καὶ ὁ θαυμασιώτατος ἄρχων ἐνδυμηθεὶς, ἡμῖν ἐπιτρέ-
ψαι τὴν πεῦσιν τῆς σφύρας, ὡς οὐκ ἀποτόμως,
οὐδὲ ἀπαθῶς ἐλθεῖν δυναμένους ἐπὶ τὴν λύσιν (1). Οὐ
γὰρ ὡς λογιστὴν (2), ἀλλ' ὡς ἐπίσκοπον δηλαδὴ
προεβάλετο (3), καὶ μέσον ἐποίησατο τῆς καθ' ὑμᾶς
περιπετείας (4). Παρακαλῶ τοίνυν χαρίσασθαι τι τῇ
ἐμῇ δειλίᾳ· καὶ εἰ μὲν τὰ κρεῖττω νικᾷ, χρῆσασθε
ἡμῖν ὑπηρέταις τῆς ὑμετέρας βουλήσεως, καὶ χαίρο-
μεν τὰ τοιαῦτα ἐπιταττόμενοι (5)· εἰ δὲ τὰ χείρω τε
καὶ σκαιότερα, καὶ οἷς οὐδέπω καὶ τῆμερον ἐνεχει-
ρήσαμεν, ἄλλον ἐπιζητεῖτε τὸν πρὸς ταῦτα ἐπιτη-
δεότερον (6). Ἔμοι δὲ οὐ σχολή, ἵνα τῇ ὑμετέρᾳ
φιλίᾳ χαρίσωμαι (εἰ καὶ τὰ πάντα οἶδα ὑμᾶς ἐμαυτῶν
τιμιωτάτους), Θεῷ προσκρούειν, ὃ λόγον ὑπέχω παν-
τὸς κινήματος καὶ διανοήματος. Τῇ δὲ σῇ θυγατρὶ
τότε πιστεύσομεν (εἰρήσεται γὰρ τάληθες), ὅταν
δυνηθῇ τὸ αἰδεῖσθαι ὑμᾶς φυγοῦσα παρρησιάζεσθαι: (7)
τὴν ἀλήθειαν. Ὡς νῦν γε (8) τὸ πάθος ἐλεινόν.
Μερίζει (9) γὰρ ὑμῖν μὲν τὰ δῆματα, τῷ δὲ ἀνδρὶ τὸ
δάκρυον.

quidem miserandum quiddam perpetitur. Vobis

χαίρομεν τὰ τοιαῦτα ἐπιταττόμενοι. Ita cod. Reg.
ac Combef. At cod. B. 3, Montac. et Morel. χαρίσα-
σθαι τῇ ἐμῇ δειλίᾳ καὶ εἰς τὰ κρεῖττω καταχρήσα-
σθαι ἡμῖν ὑπηρέταις τῆς ὑπερτέρας βουλήσεως. *Quam-
obrem vos rogo ut meæ jam formidini donetis, et ad
ea que potiora sunt nobis superioris voluntatis mi-
nistris utamini*. In edit. Παρακαλῶ οὖν χαρίσασθαι
ἡμῖν ὑπηρέταις τῆς ὑμετέρας βουλήσεως, καὶ χαίρω
μὲν τὰ τοιαῦτα ἐπιταττόμενος, quod Bill. *Quam-
obrem vos rogo ut nobis voluntatis vestræ ministris
obsecundetis; ac mihi quidem hujusmodi res impe-
rari lætor*.

(6) *Ἐπιτηδεότερον*. Ita cod. et Reg. ac B. 3, et
R. ac Combef., sicque legit Bill. In edit. ἐπιτε-
δεότερον.

(7) *Παρρησιάζεσθαι*. Ita cod. et Reg. ac Combef.
In edit. παρρησιάζασθαι.

(8) *Ὡς νῦν γε*. Ita cod. et Combef. In edit. ὡς
νῦν γε καί.

(9) *Μερίζει*. Combef. Μερίζεται.

PMΓ'. ΟΛΥΜΠΙΩ (10).

CXLVI. OLYMPIO.

Cæteris ad Olympium Gregorii litteris adjungenda est hæc epistola, quæ tamen paulo tardius scribi potuit. Omniam enim surprisum, ut ita dicam, libellorum, quos Olympio Gregorius obtulit, is postremus haberi præsit, in quo præfecti benignitatem a se exhaustam et tandem præ saturitate fastidium reformidat.

Τούτο ἦν ὅπερ ἔλεγον ὡσπερ ἕκ τινος προφητείας Α εἰς πάντα δεξιῶν σου (11) τυγχάνων, καὶ ἀπλήστως τῆς σῆς ἡμερότητος ἐμφορούμενος, ὅτι δέδοικα μὴ κενώσω τὸ φιλόφθονον ὑμῶν ἐν τοῖς ἀλλοτρίοις. Ἰδοὺ γὰρ ἀγὼν ἐμὸς (εἴπερ ἐμὸς (12), ὁ τῶν ἐμῶν), καὶ οὐ μετὰ τῆς ἰσῆς παρήρησας ποιῶμαι τοὺς λόγους. Πρῶτον μὲν ὅτι ἐμὸς. Τὰ γὰρ ὑπὲρ αὐτοῦ δεισθῆναι, εἰ καὶ χρησιμώτερον, ἀλλὰ ταπεινότερον. Ἐπειτα ὑφορῶμαι τὸν κόρον ὡς τὸ ἡδὺ λύοντα, καὶ πᾶσιν ἐναντιούμενον τοῖς καλοῖς. Ἐχει μὲν οὖν οὕτω ταῦτα, καὶ εἰκάσω (13) λίαν ὀρθῶς. Ὅμως δὲ τῷ τε Θεῷ θαρρῶν, ᾧ παρέστηκα (14), καὶ τῇ σῆ περὶ τὸ εὖ ποιεῖν (15) μεγαλοφυχία, τὴν ἰκασίαν ταύτην ἐθάβρησα.

Nihilominus tamen Deo, cui asto, tuaque in beneficiis dandis liberalitate fretus, ac nec tibi supplicationem offerre minime dubitavi.

Ἔστω χάριστος πάντων Νικόβουλος, ὃς ἐν ἀδικαῖς Β μόνον ὅτι δι' ἡμᾶς ἐστὶν ἐπίφθονος (16), καὶ τοῦ θέοντος ἐλευθεριώτερος. Ἔστω καὶ δικαιοτάτος ἀνθρώπων, ὁ νῦν ἡμῖν πολεμῶν. Αἰσχύνομαι γὰρ κατηγορεῖν ἐπὶ τῆς σῆς ὀρθότητος, οὐ πρώην ὑπερεμάχουν· ἀλλ' οὐκ οἶδα εἰ σοι παραστήσεται δίκαιον (17) ὑπὲρ ἄλλων ἀμαρτημάτων, ἐν ἄλλοις ἀπαιτεῖσθαι δίκην, καὶ τοῦτων ἀλλοτρίων, καὶ οὐδὲ ἔκουσίων τὸν οὕτω κινήσαντα τοὺς οἰκέτας, καὶ τοσοῦτον ἀγανακτήσαντα, ὥστε ἐνδοῦναι τῷ ἐγκαλοῦντι προθυμότερον, ἢ περ ἐκεῖνος (18) ἐβούλετο; Ἀλλὰ δεῖ δουλεύειν Νικόβουλον, ἢ τοὺς τούτου παῖδας, ὃ δοκεῖ τοῖς ἐπηρεάζουσι (19); αἰσχύνομαι γὰρ τὴν ὑπόθεσιν τῆς ἐπηρείας καὶ τὸν καιρὸν, εἰ σοῦ τε ἄρχοντος, καὶ ἡμῶν παρὰ σοὶ δυναμένων τοῦτο γενήσεται. Νῦν βοηθεῖται τὰ δημόσια; νῦν αἰξεται τὰ βουλευτήρια (20), ὅτε λυπεῖ τὰ ἴδια; Μηδαμῶς, ὡ θαυμάσιε, μὴ τοῦτο παραστήτη τῇ σῆ καθαρότητι. Ἀλλὰ συνέως μὲν τῷ πτηνῷ τάχει τῆς διαβολῆς τὴν ἀφ' ἧς ταῦτα γίνεται κακοθήθειαν, αἰδέσθεις δὲ ἡμᾶς τοὺς σοὺς ἐπαινέτας, φιλόφθονον σεαυτὸν παράσχου τοῖς κινουμένοις κριτῆν (21), ὡς οὐκ ἀνθρώποις μόνον

Hoc scilicet erat, quod velut ex vaticinio quodam dicebam, cum te in omnibus rebus commode et benevolo uterer, ac tua lenitate atque facilitate inexplebili quadam aviditate me ingurgitarem; nempe me vereri, ne benignitatem vestram in alienis rebus exhaurirem. Nam ecce discrimen meum (siquidem meum est, quod meorum est): nec jam pari cum fiducia verborumque libertate te alloquor. Primum, quia meum est. Nam pro seipso rogare, quanquam utilius atque conducibilis, humilium tamen et abjectius est. Deinde quia saturitatem suspectam habeo, ut quæ suavitatem extinguat, et pulchris omnibus rebus adversetur. Atque hæc quidem ita se habent, ac perquam recte conjicio.

Sit sane mortalium omnium sceleratissimus Nicobulus, cujus hoc unum duntaxat scelus est, quod propter nos invidiosus ac liberior est, quam par sit. Sit item rursus omnium justissimus is, qui nunc nos oppugnat. Pudet enim me apud tuam integritatem eum accusare quem nuper defendebam. At haud scio an **124** æquum existimatur sis, de alienis peccatis pœnas ab aliis expeti, de alienis, inquam, ac ne voluntariis quidem: in crimen vocari hominem, qui usque adeo famulos suos permovit, sicque rem indigne tulit, ut accusatori promptius etiam, quam ille volebat, cesserit? An propterea Nicobulum, aut ejus pueros, in servituti adduci oportebat, quemadmodum iis qui ipsi infesti sunt, placet? Mihi enim pudorem incutit injuriæ causa tempusque, si, te præside, ac cum apud te ipsi valeamus, illud contingat. Nunne fisci commodis consulitur? Nunne augentur tribunalia, dum res privatæ laborant? Ne, quæso, vir admirande, ne hoc, inquam, puritati atque integritati tuæ in mentem veniat. Verum pro volucri ingenii tui celeritate ac perspicacia improbitatem eam,

(10) Alias CLXXIX. Scripta eodem circiter tempore. — Ὀλυμπίω. Cod. Pass. Ὀλυμπίω ἄρχοντι. Cod. B. 3. Εὐσεβίω φίλῳ.

(11) Δεξιῶν σου. Montac. et Morel. δεξιῶς σοι.

(12) Εἴπερ ἐμὸς. In cod. Pass. hæc verbadesunt.

(13) Καὶ εἰκάσω. Cod. Reg. Montac. Morel. et Combef. καὶ ὡς εἰκάσω, atque ut conjicio.

(14) Παρέστηκα. Ita cod. et Reg. et Pass. Montac. Morel. ac Combef., sicque legit Bill. In edit. παρέστησαν.

(15) Περὶ τὸ εὖ ποιεῖν. Ita cod. et R. Verum cod. Reg. περὶ τι εὖ ποιεῖν. In edit. περὶ τοῦ.

(16) Ἔστιν ἐπίφθονος. Combef.: Invidia laborat, aut invidiæ habetur, Bill. Invidia flagrat, quod magis activum videtur. Mox, ἐλευθεριώτερος. Combef. Liberaliori ingenio, vir scilicet ingenuus, cui opponit, quod addicendus sit servituti.

(17) Παραστήσεται δίκαιον. Cod. τὸ δίκαιον, quod Combef.: Num jus tibi persuasurum sit, ut, etc.

(18) Οὐδὲ ἔκουσίων· τὸν οὕτω κινήσαντα...

ἀγανακτήσαντα, ὥστε ἐνδοῦναι... ἢ περ ἐκεῖνος. Ita cod. Reg. R. et Pass. Morel. ac Combef. At Montac. εὖ οὕτω κινήσαντα... ἀγανακτήσαντα. In edit. οὐδὲ ἔκουσίων τοὺς οὕτω κινήσαντας... ἀγανακτήσαντας, ὥστε ἐκδοῦναι... εἴπερ ἐκεῖνος, quod Bill.: De alienis, inquam, ac ne voluntariis quidem pœnam iis irrogari, qui nec famulos suos concitarunt, admissumque facinus adeo indigno et acerbo animo tulerunt, ut eos accusatori promptius etiam quam volebat dediderint.

(19) Τοῖς ἐπηρεάζουσι. Quæ sequuntur desunt in edit.; sed restituuntcod. Reg. R. B. 3, et Pass. Morel. et Combef., ipse etiam Montac., licet vitiose.

(20) Νῦν αἰξεται τὰ βουλευτήρια. Ita omnes codd nostri, Morel. et Combef. In edit. τὰ αἰξεί τὰ βουλευτήρια, reddiditque Bill. Nunne tribunalia augebit, cum eum res privatæ discruciant?

(21) Τοῖς κινουμένοις κριτῆν. Ita codd. Reg. et Pass. Morel. Combef. et Bill. in versione; in

unde hæc proficiscuntur, animadvertens, atque honoris etiam nostri causa, qui tuarum laudum præcones sumus, benignum atque humanum te iis, quæ moventur, iudicem præbe: tanquam non hominibus duntaxat hodierno die jus dicens, verum etiam virtuti ac vitio. Cujus quidem rei magis, quam singulorum hominum, ratio et cura habenda est, iis qui te virtute referunt, ac præfecti munere probe atque commode funguntur. Pro his autem rebus non preces duntaxat a nobis habiturus es, quas tibi haudquaquam, ut plerisque aliis, contumptui esse scio; verum illud etiam, ut clarum ac celebre tuum imperium apud eos omnes reddatur, quibus noti sumus.

CLXLVII. ASTERIO.

Geminæ quæ sequuntur ad Asterium epistolæ, ejusdem sunt argumenti et temporis, ac superiores. Servi Nicobuli facinus aliquod patrarant, cujus causa accusator quispiam, cujus olim patrociniū suscepit Gregorius, Nicobulum, ac veluti esset auctor delicti, iudicio persequabatur, quamvis satisfacere, ipsosque servos tradere non recusaret, imo offerret Nicobulus.

Quid Deo justius? et tamen, cum omnium creator ac dominus sit, peculiariter sibi populum Israeliticum vindicat, suumque nominat: nec veretur, ne hoc nomine injustus existimetur. Quid igitur mirum, si nos quoque, quamvis omnium, qui sub nostra manu et præfectura sunt, curam geramus, arctius tamen filium Nicobulum 125 complectamur, quem et senectulis nostræ et morbi curatorem agnoscimus, ac velut subsidium et baculum infirmitati nostræ subjecimus. Hunc tibi et per te præsidii commendamus, grave admodum et acerbum esse existimantes; si, cum alios ex gravissimis etiam accusationibus opera nostra liberemus, atque imprimis eos, qui nunc sævos accusatores se præbent, hunc tamen ne a calumnia quidem et iniqua vexatione liberare queamus; et quem in exteris honorem obtinemus, hunc in nostris minime consequamur; idemque nobis accidat, quod oculis, qui alia cernentes seipsos minime cernunt, aut quod fontibus in imo sitis, qui propinqua loca nequaquam alluentes, remota irrigant. Sint sane atrocia vel plusquam atrocia, quæ a puerulis patrata sunt, quanquam fortasse aut nihil omnino esse, aut parva saltem invenirentur, si modo præscripti ad inquisitionem temporis angustiis premi non contigerit. Quid hoc tamen ad dominos, qui eorum, quæ evenerunt, nulla omnino ex parte participes fuerunt? Aut quæ hæc ratio est, ut pro alienis peccatis ab aliis pœnæ expectantur ac nunc publicarum rerum cura subeunda sit, cum privatæ

edit. χρητήν. Nec bene Bill. τοῖς κινουμένοις, iis qui concitati sunt, sed potius, in præsentī negotio, in causa quæ movetur.

(22) Ἢ τοῦ. Ita cod. et Pass. Morel. ac Combef. At Reg. et Montac. ἢ τῶν. In edit. ἢ τοῖς.

(23) Σὴν ἀρχὴν. Ita cod. Reg. et Pass. In edit. σὴν deest.

(24) Alias XLVII. Scripta eodem tempore.

(25) Παρὰ τοῦτο. Ita codd. Montac. Morel. ac Combef., et sic legendum ait Bill. non παρὰ τοῦτον, ut in edit.

(26) Καὶ ὁλορ ἐρεῖσμα. Combef. Ac velut sustentaculum.

(27) Τίθεμεν. Cod. τίθεμεθα. Mox, καὶ διὰ τῶν σῶν ταῖς τοῦ ἀρχοντος. Bill. Et per te principi, quod, ait Combef., nimis imperatorem sonat, melius, ait Combef., vel iudici. Revera Nicobulum Gregorius Olympio præsidii commendavit.

(28) Μεγίστων ἐγκλημάτων. Ita cod. et Reg.

δικάζων σήμερον, ἀλλὰ καὶ ἀρετῇ καὶ κακίᾳ οὐ μᾶλλον, ἢ τοῦ (22) κατ' ἕκαστον, φροντιστέον τοῖς γε κατὰ σὲ τὴν ἀρετὴν, καὶ δεξιόις ἀρχουσιν. Ἔσται δὲ σοι παρ' ἡμῶν ἐπὶ τούτοις, οὐ τὸ τῶν εὐχῶν μόνον, ὧν οἶδ' αὖ σε μὴ περιφρονούντα κατὰ τοὺς πολλοὺς, ἀλλὰ καὶ τὸ περιβόητον καταστῆσαι τὴν σὴν ἀρχὴν (23) πᾶσιν, οἷς γνωρίζομεθα.

PMZ'. ΑΣΤΕΡΙΩ (24).

Τί Θεοῦ δικαιοτέρον; ἀλλ' ὁμως πάντων ποιητῆς ὧν καὶ δεσπότης, ἐξαιρέτων ἑαυτοῦ λαὸν ποιεῖται καὶ ὀνομάζει τὸν Ἰσραὴλ, καὶ οὐκ αἰσχύνεται, μὴ-ἄδικος παρὰ τοῦτο (25) νομιζέσθαι. Τί οὖν θαυμαστόν, εἰ καὶ ἡμεῖς πάντων κηδόμενοι τῶν ὑπὸ τὴν ἡμετέραν χεῖρα καὶ προστασίαν, πλέον τοῦ υἱοῦ Νικοδούλου περιεχόμεθα, ἐν καὶ γηρωκόμον καὶ νοσοκόμον γινώσκομεν, καὶ ὅλον ἐρεῖσμα (26) καὶ βακτηρίαν τῆς ἀσθενείας ἡμῶν ὑποβεβλήμεθα. Τοῦτον ὑπὸ τὰς σὰς τίθεμεν (27) χεῖρας, καὶ διὰ τῶν σῶν ταῖς τοῦ ἀρχοντος, πάνυ δεινὸν νομιζόντες, τοὺς μὲν ἄλλους καὶ τῶν μεγίστων ἐγκλημάτων (28) ἐλευθεροῦν δι' ἡμῶν, καὶ πρώτους γε τοὺς νῦν πικροὺς κατηγοροῦς: τοῦτον δὲ μηδὲ τῆς ἐπιτρέψας δύνασθαι, καὶ ἧς τυγχάνομεν ἐπὶ τῶν ξένων τιμῆς, ταύτης ἐφ' ἡμῶν αὐτῶν (29) μὴ τυγχάνειν, ἀλλὰ ταυτὸν πάσχειν τοῖς ὀφθαλμοῖς, οἳ τ' ἄλλα δρῶντες, ἑαυτοὺς οὐχ ὀρώσιν, ἢ τῶν πηγῶν ταῖς ἐν βάθει κειμέναις, αἱ τὰ πηλοῦν οὐχ ὑποβρέουσαι, ἐν πόρρω ποτίζουσαι. Ἔστω δεινὰ τετολημμένα (30) τοῖς παιδαρίοις ἢ ὑπέρδεια: ὡςπερ οὖν ἰσως οὐδὲν (31), ἢ μικρὸν εὐρεθῆσεται, εἰ μὴ τῷ καιρῷ τῆς ἐξετάσεως στενοχωρηθῆμεν. Ἀλλὰ τί τοῦτο πρὸς τοὺς δεσπότης (32), οἳ μηδὲν τῶν γεγενημένων κεκοινωνήκασι; ἢ τίς ὁ λόγος, ὑπὲρ ἄλλοτριων ἁμαρτημάτων ἐν ἄλλοις ἀπαιτεῖσθαι δίκεν, καὶ νῦν τῶν δημοσίων (33) φροντίζειν, ἤντεκα λυπεῖ τὸ ἴδιον;

D In edit. deest ἐγκλημάτων. Supplevit Bill., ut poluit, vertitque, ex gravissimis periculis. Pro δι' ἡμῶν, cod. R. Montac. Morel. et Combef. habent δι' ὑμῶν, opera vestra.

(29) Ἐφ' ἡμῶν αὐτῶν. Legit Bill. ἐφ' ἡμετέρων, et sensus postulat.

(30) Δεινὰ τετολημμένα. C. Cod. τὰ τετολημμένα. Sic etiam Combef. qui vertit: Quæ a servis præsumpta sunt, iisque minusculis, ut inquit, ætas facinus levet. Bill.: Quæ a pueris.

(31) ὡςπερ οὐδὲν ἰσως οὐδέν. Ita cod. Reg. et Combef. In edit. ὡςπερ οὐδὲν ἰσως.

(32) Τί τοῦτο πρὸς τοὺς δεσπότης; Quid hoc, non ad Romanos, ait Combef., ut inepte vertit Bill., sed quid hoc ad heros?

(33) Τῶν δημοσίων. Ita cod. et Reg. In edit. τῶν deest. Mox, pro λυπεῖ, Cod. λυπῆ. Sic epist. præced. circa finem.

PMH. Τῆ ΑΥΤῆ (54).

CXLVIII. EIDEM.

Vexato per improbitatem Nicobulo manum ut porrigat, Asterium denuo tentat Gregorius flectere.

Τί τοῦτο (35), ἴσως ἐρεῖς; πάλιν ἡμῖν Γρηγόριος; Ἄ πάλιν ἐπιστολαί (36); πάλιν αἰτήσεις; Ὡ τῆς ἀπληστίας, ἦν αὐτοὶ κεκινήκαμεν. Μηδαμῶς, ὠ θαυμάσιε, μὴ τοῦτο πάθῃς. Τίνων γὰρ οἱ λιμένες, ἢ τῶν χειμαζομένων; τίνων δὲ τὰ φάρμακα, ἢ τῶν ἀρρώστούντων; ὦνπερ ἡμεῖς μὴ ἀποστερηθεῖμεν, καὶ τοσοῦτω (37) μᾶλλον, ὅσῳ πιστευόμεθα δύνασθαι παρὰ σοί. Οὐκ ἔτι γὰρ αἰτοῦμεν, ἀλλ' ἀπαιτοῦμεν (38), ἀεὶ χάριτος χάριν προκαλουμένης (39). Νικόβουλος ἐν ἐπηρείαις, ταυτὸν δὲ εἰπεῖν ὅτι ἡμεῖς· ἡμῶν γὰρ ἔστιν ἀνάπαυσις. Καὶ πῶς οἶόν τε σωτηρίαν, καὶ μὴ φορτικὸν εἶναι (40) καὶ τὸν σφόδρα φιλόσοφον; ὅς χειρὰ πιεζομένοις, ἵνα καὶ αὐτὸς τῆς ἐκ Θεοῦ (41) τύχης, χρῆζων ταύτης ὡς ἀνθρώπος. Καὶ χρῆσαι πάσῃ τῇ φιλίᾳ (42), καὶ τῇ συνέσει, καὶ τῷ δύνασθαι σὺν Θεῷ, περὶ τὰ ἡμέτερα πράγματα. Οὕτε γὰρ σίδηρος ἔμπυρος πολλῶν δεῖται τῶν παρὰ τοῦ λίθου κρουμάτων (43), ἵνα τὸ ἐγχείμενον πῦρ δημοσιωθῇ (44)· ἀλλ' ἐπλήρη τε ὁμοῦ, καὶ τὸ πῦρ ἡστραψεν. Οὕτε αὐτὸς μακροτέρας δεήσῃ παρακλήσεως, καὶ τοῦτο ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ τοιοῦτου τοῦ πείθοντος ὄντος, καὶ οὕτω γνησίου κοινωνοῦ τῆς ἀρχῆς. Ἐν καὶ σύντομον φθέγομαι· τὰς μὲν ἄλλας χάριτας, ἄλλοι δι' ἡμῶν ἐλάβανον, ταύτης δὲ ἡμεῖς (45) χρῆζομεν ὑπὲρ ἡμῶν αὐτῶν, ὃ καὶ μᾶλλον δυσωπησάτω (46) τὴν σὴν λογίωτα.

autem nos pro nobis indigemus; quod magis etiam eloquentiam tuam doctrinamque flectat.

PMH. ΓΕΩΡΓΙῆ (47).

CXLIX. GEORGIO.

Georgius, ad quem scripta est haec epistola, diaconus erat Theologo charissimus. His illi litteris praescribit, ut alterum diaconum nomine Euthalium, qui Philadelphium verberibus caesum, etiam in carcerem conjecerat, ad se adducat rationem redditurum, et poenas luaturum. Istud Gregorii mandatum argumento est eum tunc episcopi munus obtinisse.

Τὸ ἀρρώστον θεραπεύεται, ἀλλ' οὐ συντριβεται. Ὡς οὖν ὁ συνδιάκονος ἡμῶν Εὐθάλιος, οὕτε τὸν βαθμὸν αἰδεσθεῖς, οὕτε τὴν οἰκειότητα τιμήσας, δεσμοῖς καὶ πληγαῖς συνέτριψε τὸν ἄθλιον Φιλαδέλφιον, ὡς δεικνυσι καὶ τῶν πληγῶν (48) τὰ ση-

Quid hoc, fortasse dicturus es? rursus ad nos Gregorius? rursus epistolae? rursus postulationes? O inexplabilem cupiditatem, quam ipsi excitavimus! Ne, quaeso, vir admirande, tibi hoc accidat! Quorum enim sunt portus? Annon eorum, qui tempestate jactantur? Quorum pharmacia? Annon eorum qui morbo laborant? quibus, quaeso, ne privemur; idque eo magis quod gratia et auctoritate apud te valere credimur. Non enim jam poscimus, sed exposcimus, nimirum gratia gratiam semper provocante. Nicobulus 126 per summam improbitatem vexatur, quod periude est ac si dixissem nos; hic quippe nos recreat et reficit. Et quomodo his silere, minimeque gravis et importunus esse queat vir etiam admodum sapiens? Oppressis manum porrigere, ut tibi Dei quoque manus porrigatur, qua, ut homo, opus habes. Atque omni amicitia, et prudentia, et potentia, Deo auspice, in rebus nostris utere. Nam nec ignitum ferrum multis lapidis pulsibus opus habet, ut insitus ignis in apertum proferatur; verum simul atque percussus est, confestim ignis fulget, atque emicat: nec tibi longiore deprecatione opus erit, idque pro nobis ac tali homine suasoris partes obeunte, tamque fido magistratus consorte. Unum idque breve, dicam: alia quidem beneficia alii per nos accipiebant; hoc autem nos pro nobis indigemus; quod magis etiam eloquentiam tuam doctrinamque flectat.

Quod aegrum est curari debet, non obteri atque confringi. Quoniam igitur pacto condiaconus noster Euthalius, nec gradum veritus, nec propinquitatem ac necessitudinem honore prosecutus, miserum Philadelphium vinculis ac plagis obrivit, quemad-

φιλόσοφον. Combef. Vir summa constantia praeditus, malorum tolerantissimus.

(41) Ἐκ Θεοῦ. Cod. ἐκ τοῦ Θεοῦ. Mox, pro χρῆζων ταύτης, Cod. Pass. χρῆζων καὶ αὐτός.

(42) Καὶ χρῆσαι πάσῃ τῇ φιλίᾳ, etc. Bill.: *Atque omni amicitia, et prudentiae et potentiae genere una cum Deo.* Combef. *Amicitia, prudentia ac qua a Deo fultus potentia es, nostris in rebus utere.*

(43) Τῶν παρὰ τοῦ λίθου κρουμάτων. Ita cod. R. et Combef. Cod. Pass. κρουμάτων. Hanc vocem supplavit Bill.; deest enim in edit. Legendum nonnulli mallent οὕτε γὰρ λίθος ἔμπυρος πολλῶν δεῖται τῶν παρὰ σιδήρου κρουμάτων. Λίθος ἔμπυρος, id est, silex in quo lateat ignis: silex enim a ferro percutitur, non ferrum a silice.

(44) Δημοσιωθῇ. Cod. et Combef. δημοσιεύσῃ.

(45) Ταύτης δὲ ἡμεῖς. Cod.: ταύτην δ' ἡμεῖς. Ita et Combef. qui vertit: *Hoc vos in rem ipsi nostram rogamus ac petimus.*

(46) Δυσωπησάτω. Cod. Pass. δυσωπησάτω. Mox, τὴν σὴν λογίωτα. Combef. *Catum animum tuum flectat.*

(47) Alias CLXXXII. Scripta circa idem tempus.

(48) Καὶ τῶν πληγῶν. In cod. καὶ deest.

(34) Alias XLVIII. Scripta paulo post superiorum.

(35) Τί τοῦτο. In cod. τί deest; hoc fortasse dicturus es. Mox, in edit. ὁ Γρηγόριος, sed cod. Pass. sequimur.

(36) Πάλιν ἐπιστολαί. Ita cod. R. et Pass. ac Combef. In edit. ἐπιστολάς.

(37) Καὶ τοσοῦτω. Codd. Pass. καὶ τόσῳ μᾶλλον ὅσον.

(38) Αἰτοῦμεν, ἀλλ' ἀπαιτοῦμεν. Cod. αἰτοῦμεν τοῦτο, ἀλλ' ἀπαιτοῦμεν. Casaubonus ad caput Theophrasti περὶ βελουρίας, pag. 244: *aitēn est poscere quod gratiae apponatur acceptum; απαιτεῖν, repetere quod sibi debeatur. Eo sensu dixit Andocides Atheniensis, unus ex decem illis oratoribus qui inter reliquos excellent: Ταῦτα ὁμᾶς, εἰ μὲν βούλεσθε, αἰτῶ, εἰ δὲ μὴ βούλεσθε, απαιτῶ, haec si vultis, a vobis posco; si autem non vultis, repesco.*

(39) Χάριτος χάριν προκαλουμένης. Gratia gratiam provocante. Quo enim libentius mihi gratificaris, eo me magis ad novas postulationes afferendas allicis. Haec Bill.

(40) Καὶ μὴ φορτικὸν εἶναι. Cod. Pass. καὶ τὸ μὴ φορτικὸν εἶναι φιλοσοφεῖν. Mox, καὶ τὸν σφόδρα

modum ipsæ quoque plagarium notæ indicant? Hoc sane demiratus sum. Quocirca ne id, quod factum est, susdeque accipias; verum quod accidit, ipsemet ad nos profectus, nobis expone. Adsit quoque diaconus ipse, ut criminis, cuius accessitur, rationem subeat, ac de hominis obtriti vita iudicium excipiat. Neque enim tam turpe atque indecorum facinus in nostris propemodum oculis perpetrari ferre possumus.

127 CL. ASTERIO.

Ex primis hujus epistolæ ad Asterium verbis colligere possumus, plures Gregorii ad eum litteras excidisse. Cum enim frequenter scripserit, et paucissimæ supersint epistolæ, multæ perierint necesse est. Illud scio me sæpe ac de multis rebus litteras ad te dedisse, inquit Gregorius. His litteris Georgium diaconum, virum eximium, commendat: non alium hunc esse putamus Georgium ab eo cui superior epistola scripta est.

Lætor me, et scribere, et tamen hoc nomine accusari, quod non scribam, si quando hoc contingat. Nam suaves quoque accusationes tuæ sunt. Quanquam illud scio me sæpe ac de multis rebus litteras ad te dedisse, atque adeo ea quoque, quæ precibus a te petieram, consecutum esse. At si nihil aliud, certe eorum, qui beneficiis a te affecti sunt, multitudo litteris meis testimonio est. Quod si tu quidem amicitia locupletior es, quam ullius vota ferant, ego contra in petendo timidior sum. Ipse sane virtutis principatum habeas; mihi autem ignoscat, importunitatis notam fugienti; quandoquidem optimum esse modum, Sapientis sermone proditum est. Cæterum Deo gratiæ habeantur, qui tibi illud præbuit, ut de aliis bene merearis, communiique benefactorum, imperique socium nobis præfecit. Ac propterea nunc quoque per hanc meam epistolam fratrem ac condiaconum nostrum Georgium tibi trado, virum et nobis eximium ac selectum, et Ecclesiæ summe utilem, rogans ut in iis rebus, in quibus cum nonnullis contendit, fiduciam obtineat, nec iniqua et tyrannica potentia abripi sinatur

CLI. NECTARIO.

Nectarium rogat ut Georgium variis calamitatibus afflictum domesticorum comiti commendet.

Præclare multi de mente tua conjecturam faciunt; imo potius non conjecturam ducunt, sed nobis glo-

(49) *Τύπος ληψόμενος.* Bill. *Ac de hominis obtriti vita surtam atque exemplum accipiat.* Obscura prorsus versio: clarior certe si per vocem τύπος intelligeretur iudicium. Τύπος enim iudicium erat quo iis interdiceretur foro, qui creditoribus non paria facerent, et quadrarent rationes. Vide Constantini lexicon ad verbum τύπος.

(50) *Alias CXXVI.* Scripta circa idem tempus.

(51) *Τούτο συμβάλει.* Cod. Pass. *τούτο συμβήνουν.*

(52) *Τοί γε πολλάκις.* Ita cod. et Combef. In edit. *τοί γε πολλά.*

(53) *Ἀφθονώτερος εἰ τὴν φιλιαν, ἢ τις ἄν εὖ-ξοιτο.* Ita codd. Reg. R. et Pass. ac Combef. qui reddidit: *Quod si tu amicitiarum legibus liberalior es quam ullus oportere.* Montac. et Morel. *ἀφθονώτερος εἰ τὴν φιλιαν, τις ἄν.* In edit. *ἀφθονώτερος ἢ τις ἄν εὖξοιτο.* Veritatem autem Bill. *Quod si tu quidem omnium vota liberalitate tua superas*

μεία, τούτο θαυμάμα. Μὴ τοίνυν παρέργως δέξῃ τὸ γεγονός, ἀλλὰ τὸ συμβάν, ἐλθὼν διὰ σεαυτοῦ, παράστησον ἡμῖν. Παρέστω δὲ καὶ ὁ διάκονος, καὶ λόγον ὑφέξων τῆς κατηγορίας, καὶ τύπον ληψόμενος (49) περὶ τῆς τοῦ συντριβέντος ζωῆς. Οὐ γὰρ ἀνεχόμεθα τοιαύτην ἀσχημοσύνην τολευσθαι σχεδὸν ἐν ταῖς ἡμετέραις ὄψεσιν

PN. ΑΣΤΕΡΙΩ (50).

Καίρω καὶ γράφων, καὶ ἐγκαλούμενος ὅτι μὴ γράφω, εἶποτα τούτο συμβαίνει (51). Χρηστά γάρ σου καὶ τὰ ἐγκλήματα. Καὶ τοί γε πολλάκις (52) καὶ περὶ πολλῶν ἐπιστελλας οἶδα, καὶ μὲν τοι καὶ τυχῶν περὶ ὧν ἐδεήθην σου. Καὶ εἰ μὴ τι ἄλλο, τό γε πλῆθος τῶν εὐπεπονηθέντων μαρτυρεῖ μοι τὰ γράμματα. Εἰ δὲ σὺ μὲν ἀφθονώτερος εἰ τὴν φιλιαν, ἢ τις ἄν εὖξοιτο (53), ἐγὼ δὲ περὶ τὰς αἰτήσεις δειλότερος. Σὺ μὲν ἔχε τὰ πρῶτα τῆς ἀρετῆς· ἐμοὶ δὲ συγγνώμη τὸ φορτικὸν φεύγοντι, ἐπειδὴ πᾶν μέτρον ἀριστον (54) οἶδεν ὁ τοῦ σοφοῦ λόγος. Πλὴν τῷ θεῷ χάρις, ὅτι σοι τὸ εὖ ποιεῖν ἐνεχείρισεν, οὕτω κοινὸν ἐπιστήσας ἡμῖν εὐεργέτην τε (55) καὶ συναρχοντα. Ἐπεὶ καὶ νῦν ἐγγχειρίζω σοι διὰ ταύτης μου τῆς ἐπιστολῆς, τὸν ἀδελφὸν καὶ συνδιάκονον ἡμῶν Γεώργιον, ἄνδρα τῶν ἐξαιρέτων (56) ἡμῖν, καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ χρησιμώτατον, ἀξίων θάρσους αὐτὸν τυχεῖν (57) ἐν οἷς πρὸς τινὰς διαφέρεται, καὶ μὴ συναρπασθῆναι τῇ τυραννίδι.

PNA. NEKTARIO (58).

Καλῶς οἱ πολλοὶ στοχάζονται (59) τῆς σῆς διαβολίας· μᾶλλον δὲ οὐκ εἰκάζουσιν, ἀλλ' ἡμῖν φιλοτι-

(54) *Πᾶν μέτρον ἀριστον.* Combef.: *Quidquid mediocritate optimum est.*

(55) *Εὐεργέτην τε.* Ita cod. Reg. et Combef. In edit. *τέ δεest.* Mox, *ἐπεὶ καὶ νῦν.* Ita Reg. Pass. Montac. Bill. ac Combef. In edit. *ἐπὶ καὶ νῦν.*

(56) *τῶν ἐξαιρέτων.* Cod. Pass. *τὸν ἐξαιρέτων.*

(57) *Ἀξίων θάρσους αὐτὸν τυχεῖν.* Bill. *Di- gnissime qui in iis rebus fiduciam obtineat.*

(58) *Alias CXXVI.* Scripta circa idem tempus.

(59) *Καλῶς οἱ πολλοὶ στοχάζονται.* Paræmiacus senarius est, inquit Morel., cui alludit:

Μάντις γ' ἀριστος ὅστις εἰκάξει καλῶς.

Qui bene conjiciet, vatem hunc perhibeto optimum, apud M. Tullium in opere De divinatione, lib. 11; unde mox habent codd. nostri Montac. ac Combef. οὐκ εἰκάζουσιν. In edit. autem οὐ στοχάζονται. Vide Erasmus. in Adagio: *Vates optimum qui bene conjicit*

μουμένοις (60) οὐκ ἀπιστοῦσιν, ὅτι μὴ μικρὰς (61) ἡμῶς ἀξιολογῶν αἰδοῦς καὶ τιμῆς. Τούτων εἷς ἐστὶ καὶ ὁ τιμιώτατος υἱὸς ἡμῶν Γεώργιος, ὃς πολλὰς ζημίαις περιπεσὼν, καὶ κάμων ἰκανῶς (62) ἐν τοῖς πράγμασιν, ἕνα λιμένα σωτηρίας εὐρίσκει, τὸ προσαχθῆναι σοὶ δι' ἡμῶν (63), καὶ τυχεῖν τινος φιλοanthρωπίας παρὰ τοῦ τιμιωτάτου τῶν οὐραίων Κόμητος. Δὸς οὖν τὴν χάριν, εἰ βούλει μὲν, αὐτῷ καὶ τῇ χρεῖα· εἰ βούλει δὲ, ἡμῖν, οἷς τὸ πάντα (64) χαρίζεσθαι οἶδ' ὅτι ἐγνωσμένον ἐστὶ σοι, καὶ αὐτοῖς πεθεῖς τοῖς πράγμασι (65).

PNB. ΘΕΟΔΩΡΩ (66).

Regimen Ecclesie Nazianzenae, hortantibus episcopis, maxime Bosporio Coloniensi, et Theodoro Tyanensi, populisque pastore destitutis cogentibus, Gregorius susceperat; haud quidem statim postquam, abdicato Constantinopolitana sede, Nazianzum reversus est; verum post silentium et Pascha, post Xanxaridis balnea. Nisi enim primum hujus Ecclesie regimen recusasset, tot precibus, tot instigationibus non opus fuisset, ut ad illud suscipiendum Gregorius impelleretur. Nazianzenam autem Ecclesiam cum per aetatem totum, relictam paulo amplius administrasset, circa initium autumnii datis litteris ad Theodorum Tyanensem significavit, se morbo ab Ecclesie gubernaculis abductum fuisse, ipsique Theodoro hanc curam incumbere; quod si non audiat, addit se omnibus publice predicaturum Ecclesiam hanc pastore indigere.

Καίρὸς μοι τὸ τῆς Γραφῆς εἰπεῖν· Πρὸς τίνα Β βοήθησμαι ἀδικούμενος; τίς ἐρέσει μοι χεῖρα πιεζομένη; εἰς τίνα τὸ βάρος τῆς Ἐκκλησίας χωρήσει, κακῶς οὕτω διαχειμένης, καὶ λελυμένης (67); διαμαρτύρομαι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἐκλεκτῶν ἀγγέλων, ὅτι μὴ δίκαια πάσχει τὸ τοῦ Θεοῦ ποιμνιον, ἀποιμάντων ὄν καὶ ἀνεπίσκητον διὰ τὴν ἡμετέραν νέκρωσιν. Ἐμὲ γὰρ ἡ νόσος κατέχει, καὶ τάχιον ἀπήγαγε τῆς Ἐκκλησίας, καὶ νῦν παντάπασιν ἀχρεῖοί, ἀεὶ τὰ τελευταῖα πνέοντα, καὶ πλέον τοῖς πράγμασι συνριβόμενον. Εἰ μὲν οὖν ἄλλην τινὰ κεφαλὴν εἶην ἡ ἐπαρχία, πρὸς ἐκείνην ἔδει βοᾶν καὶ διαμαρτύρασθαι. Τῆς δὲ σῆς εὐλαβείας ὑπερχειμένης (68), πρὸς σὲ βλέπειν ἀναγκαῖον. Φρόντισον τῆς σῆς Ἐκκλησίας ὄν βούλει τρόπον, καὶ μὴ περιδῆς ἀναξίως ἐαυτῆς πράττουσαν. Ἴνα γὰρ C ἄλλα ἐάσω, οἷα νῦν ἐπιστάντες οἱ Ἀπολλινάριοι, τὰ μὲν πεποιήκασιν, τὰ δὲ ἀπειλοῦσιν, παρὰ τῶν κυρίων μου τῶν συμπρεσβυτέρων μαθήσῃ, Εὐλάλιου τοῦ χωρεπισκόπου, καὶ Κελευσίου, οὓς ἐξ ἔργου (69) πρὸς τὴν σὴν εὐλάβειαν ἀπεστάλαξεν. Καὶ τὰ ταῦτα ἐπισχεῖν, οὐ τῆς ἡμετέρας ἡλικίας καὶ ἀσθενείας,

⁶⁶ Habac. 1, 2.

(60) *Ἡμῖν φιλοτιμουμένοις.* Combef. : *Nobis officiis gloriantibus, iisque effusis, fidem praestant.* Nou apte Morel. *Nobis cupide faventibus.*

(61) *Μικρὰς.* Ita codd. nostri, Montac. Morel. ac Combef. In edit. *μακρὰς.*

(62) *Κάμων ἰκανῶς.* Cod. Pass., κάμων περισσως. At Combef. præsens minus congruere videtur. Legit itaque καμῶν ἰκανῶς, ac vertit : *Plurimum negotiis insudarit, satis superque iis sit attritus.*

(63) *Προσαχθῆναι σοὶ δι' ἡμῶν.* Combef. : *Ut per nos tibi presentetur.* Morel. *Ut tibi nostra opera adjungatur.*

(64) *Εἰ βούλει δὲ, ἡμῖν, οἷς τὸ πάντα.* Montac. et Morel. εἰ βούλει δὲ καὶ ἡμῖν. Cod. et Pass. οἷς τὰ πάντα.

(65) *Καὶ αὐτοῖς πεθεῖς τοῖς πράγμασι.* B. 3, καὶ αὐτοῖς πιστοῖς τοῖς πράγμασι, *et utinam rebus ipsis confirmes!* Sic etiam habet Montac., mallet tamen καὶ γὰρ αὐτοῖς τοῖς πράγμασι πεθεῖς, *rebus enim ipsis persuades.*

(66) Alias LXXXVIII. Scripta initio autumnii anni 382.

riantibus fidem non abnuunt, quod nempe non mediocri nos observantia et honore prosequeris. Ex iis unus est etiam honoratissimus Georgius noster, qui cum in magnum damnum incidit, et plurimum insudet negotiis, unum salutis portum invenit, ut ad te per nos accedat, et benignitatem quamdam obtineat ab amplissimo Comite domesticorum. Da igitur hanc gratiam, si quidem velis, ipsi et necessitati; sin malis nobis, quibus omnia gratificari constitutum tibi esse probe novi, quin etiam rebus ipsis persuades.

CLII. THEODORO.

Tempus mihi est illud Scripturæ usurpandi : *Ad quem vociferabor injuriam perpetuens?* Quis mihi oppresso manum porrigit? Ad quem Ecclesie, tam male affectæ ac solutæ, pondus devolvetur? Testificor coram Deo et electis angelis, Dei gregem indigna pati, ut qui ob perditam valeitudinem meam nec pascatur, nec visitetur. Nam me morbus constrictum tenet, atque ab Ecclesie gubernaculis celerius abduxit, nuncque inutilem prorsus reddit, ut qui, et singulis diebus extremum pene spiritum efflem, et negotiorum mole magis opprimar. Ac si quidem hæc provincia caput quoddam aliud haberet, ad illud clamare, ipsiusque opem obtestari oporteret. Cum autem pietas tua superiore loco sita sit, ad te conjectos oculos habere necesse est.

Ecclesiam tuam, quo pacto tibi videbitur, cura, nec eam in ea calamitate, qua indigna est, versantem despice. Nam, ut cætera missa faciam, qualia Apollinaristæ nunc impetu facto, partim admiserunt, partim minitantur, ex dominis meis compresbyteris Eulalio chorepiscopo, et Celeusio, quos dedita opera ad pietatem tuam misimus, intelliges.

(67) *Καὶ λελυμένης.* Hæc verba desunt in cod. Pass.

(68) *ὑπερχειμένης.* Combef. *Superiori loco præsident, quaesito jam metropolitano jure.*

(69) *Οὓς ἐξ ἔργου.* Combef. οὓς ἐξ ἀγροῦ πρὸς τὴν σὴν εὐλάβειαν ἀπεστάλαξεν, *quos rure ad tuam pietatem misimus, chorepiscopum Eulalium, et Celeusium, ipsum quoque, ut par est, vicarium presbyterum et χωρικόν, sicque meo periculo emendo.* Inaudita enim phrasis, ἐξ ἔργου, ac nihil commoda: trita vero vocis alterius constructio cum particulis, ἐν, ἐξ, ἐκ, unaque reddunt dictione poetæ, ἀγρόθι, ἀγρόθεν, ἀγρόνδε. Hæc a Gregorio scripta sunt extrema sua senectute post reditum suum Constantinopoli, cum Nazianzenam Ecclesiam coactus est tantisper regere, donec Eulalium ei præficiendum obtinuit. Quod provincie præsidem alium non agnoscit quam Theodorum Tyanensem, argumento est Nazianzum quoque Tyanensis metropolitæ juri cecisisse tandem, ipsumque concessisse Gregorium.

Hæc porro reprimere, non nostræ ætatis et Imbecillitatis est, verum solertix tux ac potestatis : quandoquidem præter cætera hoc quoque ad commune Ecclesiæ præsidium tibi a Deo donatum est, ut viribus **129** polleas. Quod si hæc dicens ac scribens minime audiar, quod unum superest, hoc faciam, nempe ut publice omnibus prædicem ac perspicuum reddam, quod Ecclesia episcopo indigeat; ne aliqui ex adversa nostra valetudine deinceps sequatur, vos intelligetis.

CLIII. BOSPORIO EPISCOPO COLONIÆ.

Quod se facturum minabatur superioribus litteris Gregorius, præstitit; gubernacula Ecclesiæ abdicavit, nec cogi ultra potuit ut illa rursus susciperet. Hinc Bosporio, cui primum cesserat, hortanti iterum ut illa capesseret, his Litteris respondet se bis supplantatum et deceptum, ad Deum jam accessurum. Bis autem se deceptum ait, primo scilicet cum in Constantinopolitanam sedem est collocatus, deinde cum Ecclesiam Nazianzenam, suadente Bosporio, regendam suscepit. Juxta Tillemontium (72), Gregorius se queritur supplantatum primo Nazianzi, secundo Constantinopoli. Nobis hæc videntur intelligenda potius de illis, dicamne dolis, an impediementis, quæ constituendo Nazianzi episcopo ejus provinciæ præules semel et iterum attulisse queritur Gregorius. Episcopi rogabant ut remaneret tantisper, donec ejus loco episcopum consititissent. Hoc responsum unus ex iis, Gregorii aliqui familiaris, Bosporius habuit. Quare coacti sunt tandem huic Ecclesiæ episcopum præficere, quod anno 382 accidit, electumque Eulalianum arbitramur.

Hoc jam secundo a vobis supplantatus atque deceptus sum (quid dicam nosti) : ac si quidem juste, odoretur a vobis Deus odorem suavitatis⁸⁷; si autem iniuste, hæc noxam vobis Dominus condonet. Sic enim me de vobis loqui æquum est, quandoquidem illatas injurias æquo animo ferre jubemur. Cæterum ut penes vos est voluntatis vestræ potestas, sic meæ quoque penes me est. Non ultra vobis gravis erit gravis ille Gregorius. Ad Deum secedam, qui solus purus est, et a fraude alienus. In meisum colligar. Hæc mihi ipsi consulei. Bis enim ad eundem lapidem impingere dementibus solum tribuit parcemia.

CLIV. OLYMPIO.

Scripta est hæc epistola anno, quo Olympius Cappadociæ præfectus, decessit imperio, id est, exeunte anno 382. Summa æquitate provinciam administraverat Olympius, et ideo magnam sui desiderium apud Cappadocas reliquit; quod quidem his apparet litteris Gregorii, qui eum discedentem flevit, magnisque abeuntium laudibus et faustis ominibus est prosecutus.

Tu nobis præfectus es, etiam post præfecturam (alio enim modo quam vulgus solet, de rebus judicamus), quoniam virtutes omnes, quæ quidem præfecto dignæ sint, complexu tuo tenes. Plerique enim ex iis, qui sublimibus thronis insident, apud me humi jacent, nimirum quos manus humiles et abjectos efficit, servosque eorum, quibus præsent.

⁸⁷ Gen. viii, 21.

(70) Ἐπὶ τῇ κοινῇ τῆς Ἐκκλησίας προστασίᾳ. Ita cod. et Combef. In edit. ἐπὶ κοινῇ προστασίᾳ τῆς Ἐκκλησίας. Cod. Pass. ἐπὶ κοινῇ σωτηρίᾳ τῆς Ἐκκλησίας.

(71) Alias XV. Scripta paulo post superiorem.

(72) Vita Greg. § 40 et 71.

(73) Ὁσφρανθεὶ Κύριος παρ' ὁμῶν ὁσμῆν. Ita codd. duo Regg. et sic legit Bill. In edit. Κύριος ὁμῶν. Montac. et Combef. Κύριος ὁσμῆν. Alludit ad illud Genes. viii, 21: *Ædificavit autem Noë altare Domino, et tollens de cunctis pecoribus ac volucris mundi obtulit holocausta super altare, odoratusque est Dominus odorem suavitatis.*

(74) Γρηγόριος ὁ βαρῦς. Ita, ait Bill. duo exemplaria Græca; mihi tamen posteriori loco legendum videtur. οὐ βαρῦς, ut sic habeat translatio: Non

ἄλλὰ τῆς σῆς ἀγχινοίας καὶ δυνάμεως, ἐπειδὴ σοι, μετὰ τῶν ἄλλων, καὶ τὸ ἰσχυεῖν ἔδωκεν ὁ Θεὸς, ἐπὶ τῇ κοινῇ τῆς Ἐκκλησίας προστασίᾳ (70). Εἰ δὲ ταῦτα λέγων καὶ γράφων οὐκ ἀκουσίμην, ὃ λείπεται μόνον, τοῦτο γενήσεται, δημοσίᾳ κηρύξαι πᾶσι καὶ καταστήσαι γνώριμον, ὅτι ἐπισκόπου χρῆζει ἡ Ἐκκλησία, ἵνα μὴ παρὰ τῆς ἡμετέρας ἀβρωστίας καταβλάπτεται. Τὸ δὲ ἐξῆς ὑμεῖς εἰσαθε.

incommodo ac detrimento afficiatur. Quid autem

PNT'. ΒΟΣΠΟΡΙΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ ΚΟΛΩΝΙΑΣ (71).

Δις ἦδη τοῦτο ἐπτερίσμαι παρ' ὁμῶν, καὶ ἡπάτημαι (οἶδας ὃ λέγω)· καὶ εἰ μὲν δικαίως, ὀσφρανθεὶ Κύριος παρ' ὁμῶν ὁσμῆν (73) εὐωδίας· εἰ δὲ ἀδίκως, συγγνοίη Κύριος. Οὕτω γὰρ ἐμὰ περὶ ὁμῶν λέγειν εὐλογον, ἐπειδὴ φέρειν καὶ ἀδικούμενοι προστάγμαθα. Πλὴν ὡσπερ ὑμεῖς κύριοι τῆς ἡμετέρας γνώμης, οὕτω καὶ γὰρ τῆς ἐμῆς. Οὐκ ἔτι βαρῦς ὑμῖν ἔσται Γρηγόριος ὁ βαρῦς (74). Ἀναχωρήσω πρὸς Θεὸν τὸν μόνον καθαρὸν τε καὶ ἄδολον. Εἰς ἑμαυτὸν συσταλήσομαι. Ταῦτα ἑμαυτὸν ἐνουθέτησα (75). Δις γὰρ πρὸς τὸν αὐτὸν λίθον προσπταίειν, τοῖς ἀνοήτοις μόνους ἡ παρορμία δίδωσιν.

PNA'. ΟΛΥΜΠΙΩ (76).

Ἡμῖν ἀρχων σὺ καὶ μετὰ τὴν ἀρχὴν (κρίνομεν γὰρ ἑτέρως, ἢ ὡς οἱ πολλοὶ, τὰ πράγματα), εἰ πᾶσαν ἀρχικὴν ἀρετὴν ἐν σεαυτῷ συλλαβὼν ἔχεις. Πολλοὶ γὰρ τῶν ὑψιθρόνων (77) ἐμοὶ κάτω, ὄσους ἡ χεὶρ ποιεῖ (78) ταπεινοῦς καὶ δούλους τῶν ἀρχομένων. Πολλοὶ δὲ ὑψηλοὶ καὶ μετέωροι, κἂν ἐσθηκασι κάτω, ὄσους ἄνω τίθησιν ἀρετῆ, καὶ ποιεῖ μείζονων ἀρχῶν ἀξιούς.

ultra gravis vobis erit Gregorius, non, inquam, gratis. At, respondet Combef., vana est Billii conjectura; hanc nec admittit Tillemont

(75) Ἐνουθέτησα. Plures Regg. ac Montac. ἑμαυτῷ νενομοθέτησα· Hæc mihi ipsi constituiti.

(76) Alias L. Exeunte anno 382 scripta.

(77) Πολλοὶ γὰρ. Cod. πολλοὶ μὲν γὰρ. Mox, pro τῶν ὑψιθρόνων cod. Pass. habet τῶν ὑψηλῶν θρόνων.

(78) Ὅσους ἡ χεὶρ ποιεῖ. Combef.: Quos munere accepto efficit humiles et abjectos, vel quos manus imperatoris thronis sublimes facit homines abjectos, eorumque servos quibus imperio præsent. Male, inquit, Billius jungit et confundit. Ubique Gregorius factitiam istius modi dignitatem ac nobilitatem exagitat.

Ἄλλὰ τί τούτων ἐμοί; οὐκ ἔτι μεθ' ἡμῶν ὁ μέγας Ἀλύμπιος, οὐδὲ φέρει τοὺς ἡμετέρους ἀκακίας. Οὐχόμεθα (79), προεδόμεθα, γεγόναμεν αὐθις δευτέρα Καππαδοκία (80), πρώτη παρὰ σοῦ γεγονότες. Καὶ τὰ μὲν τῶν ἄλλων τί χρὴ λέγειν (81); ἀλλὰ τί; γηροκομήσει τὸν σὸν Γρηγόριον, καὶ φαρμακεύσει (82) τὴν ἀσθένειαν ταῖς τιμαῖς, καὶ θήσει τιμώτερον τὸν παρὰ σοῦ πολλοῖς προξενούντι τὸ φιλάνθρωπον; Νῦν μὲν οὖν ἀπίοιτε τὴν ὑμετέραν ὄδον, τὸν ὁδηγία καὶ πομπῇ κρείττονι, πολλὰ μὲν δάκρυα καταλιπόντες ἡμῖν, πολλὸν δὲ πλοῦτον ἐπικουμιζόμενοι παρ' ὑμῶν, καὶ οἷον οὐ πολλοὶ τῶν ἀρχόντων, τὴν εὐδοξίαν, καὶ τὸ ἀνάγκαστοι τυγχάνειν ταῖς πάντων ψυχαῖς, στήλαις οὐκ εὐκινήτοις. Εἰ δὲ πάλιν ἡμῖν ἐπισταίητε, μετὰ μεζονος καὶ λαμπροτέρας τῆς ἀρχῆς (τοῦτο γὰρ ὁ πόθος ἡμῖν μαντεύεται), τελευτώτερα τῷ Θεῷ τὰ χαριστήρια πάντως ἀνοίσωμεν.

possunt. Quod si ad nos rursus, cum majori et illustriori magistratu vobis venire contigerit (nam hoc nobis desiderium auguratur), pleniore utique Deo gratias persolvemus.

PNE. ΑΣΤΕΡΙΩ (83).

CLV. ASTERIO.

Eodem tempore quo superiorem epistolam ad Olympium scripsit Gregorius, datis paribus litteris Asterio, qui comes Olympii non minora pietatis et aequitatis argumenta ediderat, quique de Cappadocibus perinde ac Olympius bene meritus fuerat, quantum maerorem atque detrimentum ejus discessus attulerit, significavit. Qui has epistolas legerit, atque etiam 156, quæ proxime sequitur, huic tanquam in speculo contemplari licebit, quam suavi, quam tenero amore, quam toto pectore Gregorius diligenter amicos, quamque grati animi sensu accepta beneficia recoleret; denique quam sancte christianam coleret amicitiam.

Τί τοῦτο πάσχομεν; οἴχεσθε καταλιπόντες ἡμᾶς (84), καὶ ἡμεῖς ἀρρωστοῦμεν, οὐδὲ τοσοῦτον παρὰ τοῦ φθόνου (85), συγχωρηθέντες, ὅσον ἐφ' ὑμῖν (86) τὰ προπεμπτήρια φθέγγασθαι. Ὡ τῆς ζημίας (87), καὶ τῆς ἐπηρείας! Κινδυνεύω τι καὶ τολμηρὸν εἰπεῖν. Τί λαμβάνειν (88) ἔδει τὸ ἀγαθόν, εἰ μὴ παραμένειν ἔμελλον; Οὐ γὰρ τοσοῦτον εὐφραίνει παρὸν τῶν τερπνῶν οὐδὲν, ὅσον ἀνιᾶ χωριζόμενον. Τετιμημένα παρ' ὑμῶν, δεδοξάσμεθα, τῆς ἀρχῆς ἀπελαύσαμεν, τῆς φιλανθρωπίας ἐνεφορήθημεν (89). Οὕτε γὰρ ἐπιλεήσμεθα τούτων, οὕτε ἐπιλησόμεθα πρότερον ἡμῶν αὐτῶν, ἢ ὑμῶν. Τί δὲ παρ' ἡμῶν ἀντι τούτων ὑμῖν (90); Τί δ' ἄλλο γε, ἢ ὧν ἔχομεν τὸ κάλλιστον; ἔχομεν δὲ τὰς εὐχὰς αἷς σώζοισθε καὶ εὐδοκιμοίητε. Καὶ πάλιν ἡμῖν ὀφείητε, ἂν ἄρα τοσαύτης τύχωμεν τοῦ ζῆν προθεσμίας (91).

131 quibus utinam salus vobis et gloria comparetur. Faxitque Deus ut a nobis rursus videamini, si modo nobis tandiu vitæ usura concedatur.

(79) Οὐχόμεθα. In cod. deest, nec admittit Combelsius.

(80) Δευτέρα Καππαδοκία. Cod. δευτέρα Καππαδοκίων. Combef. δεύτεροι Καππαδοκίων, πρώτοι... *secundi rursus Cappadoces, qui a te primi facti eramus.* Nazianzum, inquit Bill., in secunda Cappadociæ provincia situm erat. Hoc igitur vult Gregorius, patriam suam quæ Olympii præfecti virtute supra primam Cappadociam se efferebat, eo decedente jam in ordinem redigi, atque in secundo gradu subsistere.

(81) Τί χρὴ λέγειν. Ita cod. et Pass. In edit. τί χρὴ καὶ λέγειν.

(82) Καὶ φαρμακεύσει, etc. Combelsius: *Honoribusque ac officiis ceu medicamentis imbecilles vires confovebit.*

(83) Alias CXXV. Scripta eodem tempore.

(84) Καταλιπόντες ἡμᾶς, καὶ ἡμεῖς, etc. Legit

Permuli rursus alti et sublimes, quamvis inferiori loco atque ordine sint, nempe quos virtus in alto collocat, ac majoribus præfecturis dignos reddit. Sed quorsum hæc mihi? Non jam nobiscum est magnus Olympius, nec gubernacula nostra gerit. Perimus, proditi sumus, facti sumus rursus secunda Cappadocia, qui primæ dignitatem a te consecuti eramus. Atque ut de aliis taceam, ecquis jam Gregorii tui senectutem curabit, corporisque imbecillitatem honoribus velut incantabit, honoratoremque ex eo reddet, quod multis hominibus benignitatem tuam conciliaret? Ac nunc quidem itinere vestro, cum meliori ductu ac pompa abite, multas nobis lacrymas relinquentes, multas autem vobiscum opes efferentes, quasque non multi præfecti secum asportant, nimium bonam existimationem, et quod in omnium animis inscripti atque incisi estis, velut columnis, quæ non facile moveri

Quidnam hoc est, quod nobis accidit? Relictis nobis abscessistis, ac nos morbo laboramus. Nec livor tantum nobis spatii concessit, ut discessum vestrum oratione prosequeremur. O grave detrimentum, et vim injustam! Periculum est ne audacius quid proloquar. Quid bonum capere atinebat, si permansurum non erat? Nec enim res ulla jucunda tantum voluptatis affert, cum adest, quantum mæroris, cum abscedit. Honore a vobis gloriaque affecti sumus, fructum ex magistratu vestro cepimus, humanitatis officiis repleti sumus. Nec enim hæc oblivione delevimus, nec debemus: priusque nostri quam vestri memoria nobis elabatur. Quidnam autem pro his rebus vobis beneficii rependemus? Quid aliud quam quod omnium præclarissimum habemus? preces autem habemus, Faxitque Deus ut a nobis rursus videamini,

Combef. καταλιπόντες ἡμᾶς καὶ ἡμεῖς, vos quoque nobis relictis abscessistis.

(85) Παρὰ τοῦ φθόνου. Montac. et Morel. παρὰ τῆς νόσου. Quæ lectio, ait Combef., simplicior est.

(86) Ἐφ' ὑμῖν. Ita codd. Regg. B. 3, et R. ac Combef. In edit. ἐφ' ἡμῖν.

(87) Ὡ τῆς ζημίας. Quæ sequuntur usque ad τί λαμβάνειν deerrant in edit. Supplemus ex cod. Reg. B. 3. Ita etiam Montac. Morel. et Combef.

(88) Τί λαμβάνειν. Cod. B. 3, Montac. et Morel. τί λαβείν.

(89) Τῆς φιλανθρωπίας ἐνεφορήθημεν. Bill. vertit: *Amicitia expleti sumus. Nec enim hæc oblivione hausimus, nec hauriemus.*

(90) Ἀντι τούτων ὑμῖν. Ita cod. Reg. B. 3, Montac., Morel., Combef., ipseque Bill. In edit. ἡμῖν.

(91) Προθεσμίας. Ita codd. Reg. B. 3, Montac., Morel., Combef. ac Bill. In edit. προθυμίας

CLVI. EIDEM.

ΠΝΓ'. ΤΩ ΑΥΤΩ (92).

Laudat Asterium quod praesidis adjutor et socius, publicisque deditus commodis, locum tamen dei officii amicitiae.

Magnus inter homines Hercules, ut ferunt (libet enim tibi, erudito ac disertio viro, tuorum quoque aliquid in memoriam revocare), at non tantus fuisset, nisi Iolaum certaminum socium habuisset ac praesertim adversus hydram, saevam hanc et multis capitibus praeditam belluam; cujus ille capita desecabat, hic autem igni cremabat, quemadmodum scilicet vos improbitatis. Multos et Actoris filii curruli certamine superabant, ut Homero placet, dum illi et corporibus et arte gemini habenas et flagellum inter se partirentur, victoriamque alter alteri conciliaret. Vectores multos servat gubernator: at non proinde servaret, nisi bonus proreta ipsi auxilio esset, qui et ventos observat, et scopulos praemonstrat, navisque velut oculus quidam existit. Tales nostro iudicio vos estis. Nam cum praeses ex seipso clarus sit, tu adjuncta opera tua et auxilio, clariorem eum reddis. Quem cum multis nominibus laudemus, tum hoc potissimum nomine admiramur, quod cum tantam publicis commodis benevolentiam conservetis, tamen locum quoque amicitiae officii datis, nimirum non morum asperitate (quod multi eorum faciunt, qui modum tenere nesciunt), juris rigorem ostentantes, verum mansuetudine votius imperii austeritate mit-

Μέγας ἐν ἀνθρώποις ὁ Ἡρακλῆς (93), ὡς λόγος (ἵνα σε λόγιον ὄντα καὶ τινος ἀναμνήσω τῶν σῶν)· ἀλλ' οὐκ ἂν τοιοῦτος ἦν, εἰ μὴ τὸν Ἰόλαον εἶχε συναγωνιζόμενον, καὶ κατὰ τῆς Ὑδρας (94) μάλιστα, τοῦ πικροῦ τούτου καὶ πολυκεφάλου θηρίου, ἧς ὁ μὲν ἐξέτεμνε (95) τὰς κεφαλὰς, ὁ δὲ ἐπέκαιεν, ὡσπερ τὰς τῆς κακίας (96) ὑμεῖς. Πολλοὺς παρήλαυον οἱ Ἀκτορίωνες ἄρμασιν, ὡς Ὁμήρω δοκεῖ (97)· δίδυμοι γὰρ ἦσαν καὶ τὰ σώματα καὶ τὴν τέχνην· ὁ μὲν τὰς ἡβίας· ὁ δὲ τὴν μάστιγα μεριζόμενοι, καὶ τὸ νικῆν ἀλλήλους συναρπάζοντες (98). Πολλοὺς διασώζει κυβερνήτης πλωτῆρας· ἀλλ' οὐκ ἂν ὁμοίως διέσωζε, μὴ καλῶ πρῶρεῖ βοηθούμενος, ὅς καὶ διαθρεῖ (99) τοὺς ἀνέμους, καὶ τὰς ὑφάλους προδείκνυσι, καὶ γίνεται τῆς νῆδος οἶόν τις ὄρβαλμός. Τοιοῦτον ἡμῶν καὶ τὸ ὑμέτερον. Λαμπρόρον γὰρ ὄντα τὸν ἄρχοντα καὶ παρ' ἐαυτοῦ, λαμπρότερον αὐτὸς ἐργάζη τῇ συνεργίᾳ· ὃν πολλὰ (1) ἐπαινοῦντες, τοῦτο θαυμάζομεν μάλιστα, ὅτι τοσαύτην (2) τοῖς δημοσίοις εὖνοιαν σώζοντες, χώραν δίδοτε καὶ τοῖς φιλικόις, οὐ τραχύτερη τρέπου τὸ ἀκριδῆς ἐνδεικνύμενοι, κατὰ τοὺς πολλοὺς τῶν ἀμέτρων, ἡμέροττι δὲ μᾶλλον τὸ τῆς ἀρχῆς αὐστηρὸν τιθασσεύοντες.

CLVII. THEODORO.

ΠΝΖ'. ΘΕΟΔΩΡΩ (3).

Anni 382 finem, vel sequentis initium redolet haec epistola, cujus exordium belle respondet epistolae 153, quam anno labente mox collocavimus. Quemadmodum enim in epistola 153 scribit Bosporio his verbis: Non ultra vobis gravis ero, etc., sic ad Theodorum: Non jam vobis molestiam exhibebo. Itaque cum exeunte tantum anno 382, vixque ante annum 383 episcopus Nazianzi ordinatus sit Eulalius, in confiniis anni utriusque haec epistola merito collocatur. Severe canones optat observari, rogatque Theodorum ut Nicobuli pueros paterno veliti oculo conspiciere.

Spiritualia finem habent: non jam vobis molestiam exhibebo. Coite, vos ipsos munite, 132 adversum nos consilia inite. Vincant qui nos oderunt: ad unguem observentur canones, a nobis, quibus

Τὰ μὲν πνευματικὰ (4) πέρας ἔχει· οὐκέτι προσθήσω διοχεῖν ὑμῖν. Συνιοῖτε, φράσσοισθε (5), βουλεύσοισθε καθ' ἡμῶν. Νικᾶτωσαν οἱ μισοῦντες ἡμᾶς· φυλαττέσθωσαν ἀκριδῶς οἱ κανόνες, ἀφ' ἡμῶν ἀρ-

(92) Alias CXXVII. Scripta paulo post superiorem.

(93) Ὁ Ἡρακλῆς. Ita codd. Par. Reg. 1405. B. 3, necnon Montac., Morel., Bill. ac Combef. In edit. Ἡρακλῆς. Mox, ὡς λόγος, sic iidem codd. ac Combef. In edit. ὡς ὁ λόγος.

(94) Καὶ κατὰ τῆς Ὑδρας. In cod. et Reg. καὶ deest. Hydra Lernæa serpens erat, ut poetæ fingunt, unicum duntaxat corpus habens et quinquaginta capita. Hæc Hercules secare aggressus, huic rei impar fuisset, uno enim occiso, duo statim repullulabant, nisi Iolaus socius certaminum abscissa capita excussisset. Hinc Ovidius, *Metamorph.* libro ix:

*Nec profuit hydra
Crescere per damnum, geminasque resumere vires.*

(95) Ὁ μὲν ἐξέτεμνε. Ita cod. et duo Regg. In edit. ἐξέτεμε. Mox, in edit. ἐπέκαιεν, sed cod. sequimur.

(96) Ὅσπερ τὰς τῆς κακίας. Ita cod. et Combef.: *Quemadmodum vos capita improbitatis*, etc. In edit. ὡσπερ τὰ τῆς κακίας, quod Bill.: *Quemadmodum vos improbitatem.*

(97) Ὁς Ὁμήρω δοκεῖ. Homer. *Iliad.* xxiii, 638 et seqq.:

*Οἰοῖσιν μ' Ἰπποισι παρήλασαν Ἀκτορίωνε
Πλήθει πρόσθε βαλόντες.*

*Οἱ δ' ἄρ' ἔσαν δίδυμοι· ὁ μὲν ἔμπεδον ἠνιόχευεν,
ὁ δ' ἄρα μάστιγι κέλευεν.*

*Solis me equis praevertentur Actoris filii
Multitudine superante.*

*Hi vero erant gemini: hic quidem firmiter auri-
[gabatur;*

Ille vero flagello imperitabat.

(98) Συνεραρπάζοντες. Cod. Par. ἀνεραρπάζοντες.

(99) Ὅς καὶ διαθρεῖ. Ita cod. Par. et duo Regg.; sic et Bill. ex conjectura.

(1) Ὅν πολλὰ. Ita cod. et Combef. In edit. ὧν πολλὰ.

(2) Ὅτι τοσαύτην. Ita codd. duo Regg. et Combef. In edit. ὅτι deest.

(3) Alias LXXIII. Exeunte anno 382, vel in-eunte 383 scripta.

(4) Τὰ μὲν πνευματικὰ. Montac. et Morel. μὴ delent. Paulo infra, pro διοχεῖν ὑμῖν, cod. Pass. διοχεῖν ὑμᾶς.

(5) Φράσσοισθε. Montac., Morel. ac Combef. φράζοισθε, loquimini, quod magis cohaeret.

ξάμνοι τῶν ἀμαθεστάτων. Οὐδεις ἀκριβείας φθόνος· τὰ φιλικὰ δὲ μὴ κεκυλῦσθω. Οἱ τοῦ τιμιωτάτου υἱοῦ Νικοβούλου παῖδες ἤκασιν εἰς τὴν πόλιν ταχυγραφεῖν μαθησόμενοι· τούτους τὰ τε ἄλλα καὶ οικείως (6) ἰδεῖν καὶ πατρικῶς θέλησον (οὐ γὰρ καὶ τοῦτο κωλύουσιν οἱ κανόνες), καὶ ὅπως ἂν γειτονῶσι τῇ ἐκκλησίᾳ φρόντισον (7). Βούλομαι γὰρ αὐτοὺς (8) καὶ τὸ ἦθος τυποῦσθαι πρὸς ἀρετὴν, τῇ σῇ τελειότητι συνεχῶς ἐντυγχάνοντας (9).
habitent. Cupio enim ipsorum perpetuam tecum, hoc est, cum homine omnibus virtutum numeris absoluto, consuetudinem habentium, mores etiam ad virtutem informari.

PNH. ΕΥΛΑΛΙΩ (10).

Eulalius ad quem hæc scripta est epistola, non alius quam qui recens Ecclesiæ Nazianzenæ præfectus fuerat. Proinde scribi ante annum 382 exeuntem non potuit, quo tempore perfecit tandem Gregorius quod multis precibus et conatibus frustra tentaverat, nempe ut Nazianzo episcopus præficeretur. Gregorius, explorato Alypianæ proposito, rationem reddit Eulalio, simulque hortatur ut pro puella preces fundat, et quod salutis initium accepit, excolat ad Dei gloriam: quibus verbis aperte et episcopi etga sacras Deo virgines officium, et ipsa Naziansi designatur Ecclesia.

Οὐδὲν ἰσχυρότερον ἀληθείας, ὡς τῷ Ἑσδρα κάμω B θεκεῖ· ἡ γὰρ παρθένος Ἀλυπιανὴ κατὰ πᾶσαν ἀκριβειαν (11) λόγον ἀπαιτούμενη παρ' ἡμῶν τοῦ οικείου προνήματος (12), ὡς προσέταξας, ἐπαρρήσιάσατο (13) καθαρῶς τὴν ἀλήθειαν, παρθενοῖαν ὁμολογοῦσα, καὶ ταύτης ἐχομένη θερμότερον μὲν ἢ ὡς προσεδωκώμεν (14), εὐσταθέστερον δὲ ἢ θερμότερον, ζήλω μὲν παρθενοῖκῳ (15), πολιαις δὲ ταῖς ἀποκρίσεσι· καὶ τὸ τραχὺ τῆς ἐρωτήσεως ἡμῶν τῷ τέλει χρηστὸν ἐφάνη· τὸ γὰρ στερρόν τῆς γνώμης μᾶλλον διέδειξε. Ταῦτ' οὖν (16) εἰδὼς ὑπερέυχου τε τῆς παιδός· καὶ ἦν Ἐλαβεν (17) ἀρχὴν τῆς σωτηρίας γεώρησον, εἰς δόξαν Θεοῦ τε καὶ ἡμῶν, καὶ παντὸς τοῦ τῶν εὐλαδῶν τάγματος (18).

PNΘ. ΘΕΟΔΩΡΩ (19).

Hanc ad Theodorum epistolam, aliasque plures hic collocamus, quæ ad annum 382 vel 383 referri possunt, ut cuique libuerit. Nihil enim continent quo veluti nota quadam dignosci certove argumento probari possit, quo tempore fuerint scriptæ. In ista Gregorius Theodoro (quem Tyanensem credimus) Amazoniam propinquam suam, piam virginem, commendat.

Αἴμα μὲν ἐμὸν, θρέμμα δὲ ὑμέτερον (20), κτήμα C δὲ Θεῷ τῶν τιμίων προσάγω τῇ σῇ εὐλαβείᾳ τὴν αἰδουσιμωτάτην θυγατέρα ἡμῶν (21) Ἀμαζονίαν τὴν

(6) Τούτους τὰ τε ἄλλα καὶ οικείως. Cod. Reg. τουτους γὰρ τὰ τε ἄλλα οικείως. Mox, pro πατρικῶς, cod. Pass. πνευματικῶς.

(7) Φρόντισον. Cod. Pass. φρόντισαι.

(8) Βούλομαι γὰρ αὐτοὺς. Ita codd. Reg. R. et Pass. In edit. βούλομαι γὰρ αὐτοὺς, quod Bill. : Cupio enim mores quoque ipsi ad virtutem informari, quod scilicet assequenter, si, etc.

(9) Ἐντυγχάνοντας. Ita codd. Reg. et Pass., Montac., Morel. et Combef. In edit. ἐντυχόντας.

(10) Alias GCXXXII Scripta eodem tempore. — Εὐλαλίω. Est ubi Helladio inscribatur hæc epistola. Sic in cod. Reg. et B. 3, necnon apud Montac. et Morel. Helladius Cæsariensis antistes fuit, Eulalios Nazianzenus. Utravis in urbe virgo nomen dederit sponso Christo, fuit sororis Gregorii Gorgoniæ neptis, Alypianæ filia Nicobulo nuptæ.

(11) Κατὰ πᾶσαν ἀκριβειαν. Morel. : *Omni accurato genere.* Combef. : *Severiori examine.*

(12) Τοῦ οικείου προνήματος. Morel. : *Constantis animi.* Combef. : *Obfirmati animi.*

(13) Ἐπαρρήσιάσατο, etc. Morel. : *Libera, ut injunxeras, et pure professa est veritatem confitens*

PATROL. GR. XXXVII.

CLVIII. EULALIO.

nihil est imperitius, initium ducentes. Nihil est quamobrem quispiam ob leges severe observatas invidia commoveatur : at vero amicitiae officia minime prohibeantur. Charissimi filii mei Nicobuli pueri ad urbem profecti sunt, ut celeriter scribendi artem addiscant; a te peto, ut, cum in aliis rebus benevolo eos ac paterno oculo conspicias (neque enim quominus id quoque fiat, canones ventant), tum etiam id cures, ut non longe ab ecclesia habitent. Cupio enim ipsorum perpetuam tecum, hoc est, cum homine omnibus virtutum numeris absoluto, consuetudinem habentium, mores etiam ad virtutem informari.

Nihil veritate fortius, ut et Esdræ et mihi videtur. Nam Alypiana virgo, cum omni diligentia ab ea exposceremus sui ipsius propositi rationem, ut injunxeras, libere et ingenue veritatem confessa est, virginitatem professa, eique adhærens majori fervore quam expectabamus, majori tamen constantia quam fervore, fervore, inquam, virgineo, sed senilibus responsis. Proinde interrogationis nostræ asperitas, exitu lenis visa est, nam consilii firmitatem ac propositi magis ostendit. Hæc igitur sciens pro puella preces funde; et quod salutis initium accepit, excole, ad Dei gloriam et nostram, ac totius religiosi cætus.

133 CLIX. THEODORO.

Propinquam quidem meam, tuam autem alumnam, possessionem vero Deo charam, pietati tuæ offero, nimirum cumprimis venerandam filiam

atque adhærentem.

(14) Θερμότερον μὲν ἢ ὡς προσεδωκώμεν. Cod. Reg. et Montac. θερμότερον ἢ προσεδωκώμεν. Ventit Morel. : *Fervidius illa quidem quam expectabamus.* Mox, εὐσταθέστερον. Ita cod. Reg. ac Combef. In edit. εὐσταθέστερον, quod Morel. *Sedet constantius quam calidius.*

(15) Ζήλω μὲν παρθενοῖκῳ. Ita cod. Reg. B. 3, et R. ac Combef. In edit. λέγω δὲ ζήλω μὴ παρθενοῖκῳ, quod Morel. : *Dico autem fervore non virgineo.* Apud Montac. λέγω deest.

(16) Ταῦτ' οὖν. In cod. Reg. et apud Montac. οὖν deest, et τὶ paulo post.

(17) Ἦν Ἐλαβεν. Codd. Reg. et R. ἦν Ἐλαβες, quod accepisti.

(18) Τάγματος. Cod. Reg. et Montac. συντάγματος.

(19) Alias LXXXII. Scripta anno 382 vel 383.

(20) Θρέμμα δὲ ὑμέτερον. Ita codd. tres Regg. In edit. viliosè ἡμέτερον.

(21) Θυγατέρα ἡμῶν. Cod. Reg. 1405. Montac. et Morel. non θυγατέρα, sed Θεοδώραν. At si Θεοδώραν, ait Combef, τὸ Ἀμαζονίαν adjectivum vi-

nostram virginem Amazoniam, cuius tu si et fidem honori habeas, et adversæ corporis valetudini opem feras, ob idque in omnibus rebus manum ipsi porrigas, ejusque curam suscipias, rem sane ingenuam, tuaque pietate, addam et amicitia nostra, dignam facies.

CLX. EIDEM.

Jus Eugeniæ ad hæreditatem adeundam commendat Gregorius Theodoro.

Et tu, et nos hoc volumus, filiam nostram Eugeniæ jus suum apud tuam pietatem obtinere, nec permittere ut a suis hæredibus injuria afficiatur. Afficeretur autem, si quid ei ex his rebus eriperetur, quæ ab avia nepti relictæ sunt; quam illa summa cura educavit ac reliquit, paucis ipsi rebus legatis, cum tamen multa tunc promisisset, sequere ei relicturam speraret.

CLXI. EIDEM.

Significat Theodoro se dictæ in quemdam hominem sententiæ acquiescere, eamque validis ipse rationibus confirmat. Hæc epistola in editis Leontio inscribitur, sed in Parisiensis Ecclesiæ, nunc Regio codice, τῷ αὐτῷ, adeoque Theodoro.

Quæ mihi æqua videbantur, scripsi. Quod si aliud quiddam, ac non illa tibi in mentem venerint (non autem dubito, quin optima ratione veniant), id quoque accipiemus. Alioquin enim adversus ipsammet pietatem iniqui et injuri essemus, si tibi, ut juste atque integre judicanti, eos qui ad nos accelunt, offeramus, at non item iis, quæ statueris, acquiescamus, quod quidem plerique ex iis, qui perquam miseri et imperiti sunt, facere consueverunt.

134 CLXII. EIDEM.

Laudatur tom. V Conciliorum hæc epistola, qua Theodoro ingenuas matronas ita commendat Gregorius, ut adversus potentioris tyrannidem, si deserantur, acrioribus ipse animis insurgere, earumque iuri innocentiam paratum se confiteatur.

Quæ a venerabilissimis dominis meis episcopis ad pietatem tuam scripta sunt, eadem a nobis quoque scripta esse ducens, ingenuis matronis dextram, quæso, præbe, nec eas viri illius, adversus quem progressæ sunt, tyrannica potentia vexari atque opprimi patere: verum iis, ut par est, opitulare, si scis quæ patiantur, et ob quam causam patiantur; si autem nescis quoniam id ipsum patiantur, propterea quod injustitia tibi ignotæ est, nec fidem meretur. Quod si nos quispiam curiosi-deri posset. Verum non esse liquet ex epist. 39, ubi Sophronio præfecto commendat reverendissimum fratrem Amazonium. Est hic ergo proprium nomen, nec edito mutandum aliquid.

(22) Alias LXXXV. Scripta iisdem temporibus.

(23) Τοῦτο βουλόμεθα. Ita Montac. et Morel. In edit. διὰ τοῦτο, etc., quod Bill., *Ob hanc causam volumus.* Sed quæ sit illa causa?

(24) Ἐθάρτα. Ita cod. Reg. et Combef. In edit. Εὐγενεία.

(25) Περιδεῖν αὐτὴν ἀδικουμένην ὑπὸ τῶν αὐτῆς κληρονόμων ἀδικηθείη, etc. Ita cod. Par. et alii duo Regg. In edit. hæc desunt.

(26) Ὑπεισχυεῖτό τε. Ita Combef. In edit. ὑπεισχυεῖτο τότε.

(27) Alias LXXXVI. Scripta circa idem tempus.

Α παρθένον, ἤς καὶ τὸ πιστὸν αἰδοῦμενος, καὶ τῇ ἀβρωστῆα τοῦ σώματος βοηθῶν, καὶ διὰ τοῦτο ἐν πᾶσι χεῖρά τε ὀρέγων καὶ κηδόμενος, πρᾶγμα ποιήσεις ἐλευθέρων καὶ τῆς σῆς εὐλαβείας ἄξιον, προσθήσω δὲ, καὶ τῆς ἡμετέρας φίλας.

PE. Τῷ ΑΥΤῷ (22).

Σὺ καὶ ἡμεῖς τοῦτο βουλόμεθα (23), τὰ δίκαια γενέσθαι τῇ θυγατρὶ ἡμῶν Εὐγενεία (24) παρὰ τῆς σῆς εὐλαβείας, καὶ μὴ περιδεῖν αὐτὴν ἀδικουμένην ὑπὸ τῶν αὐτῆς κληρονόμων· ἀδικηθείη (25) δ' ἂν, ὡς ἐμοὶ φαίνεται, εἴ τις στερηθείη τῶν τῇ ἐγγόνῃ παρὰ τῆς τιτθῆς καταλειφθέντων, ἣν ἀνεθρέφαστο κατὰ πᾶσαν ἐπιμέλειαν· καὶ ἀπέλιπεν ἐπ' ὀλίγους ἀντὶ πολλῶν ὧν ὑπεισχυεῖτό τε (26) καὶ ἤλπισεν.

PEA. Τῷ ΑΥΤῷ (27).

Ἄ δίκαια ζῆμν, ἐπέσταλκα (28). Εἰ δὲ ἄλλο τι, καὶ μὴ ταῦτα παρέστη (29) (πεῖθωμαι γὰρ ὡς ὀρθῶς παρέστη), καὶ τοῦτο δεξόμεθα. Ἡ ἀδικοῦμεν ἂν καὶ παρανομοῦμεν εἰς αὐτὴν τὴν εὐσέβειαν, ὡς μὲν τὰ δίκαια κρίνονται, τοὺς προσιόντας ἡμῖν προσάγοντες, οἷς δ' ἂν δικάσῃς, μηκέτι ἐμμένοντες· ὁ τοῖς πολλοῖς ποιεῖν σύνθετος τῶν λανθάνων καὶ ἀπαι- C δεύτων.

PEB. Τῷ ΑΥΤῷ (30).

Ἄ παρὰ τῶν κυρίων μου τῶν τιμιωτάτων ἐπισκόπων ἐπέσταλται πρὸς τὴν σὴν εὐλάβειαν, ταῦτα καὶ παρ' ἡμῶν ἐπεστάλθαι νομίσας, ὅς, παρακαλῶ, χεῖρα ταῖς ἐλευθεραῖς, καὶ μὴ περιίδῃς αὐτάς τυραννουμένας, καὶ περιωθυμένας ὑπὸ τῆς τοῦ ἀνδρὸς δυναστείας, καθ' οὗ προσεληύθασιν (31)· ἀλλ' ἐπικούρησον τὰ εἰκότα, εἰ μὲν οἶδας ἂ πάσχουσι, καὶ δι' ἂ πάσχουσιν (32)· εἰ δ' ἀγνοεῖς, ὅτε καὶ τοῦτο πάσχουσι, τῷ σοι μὴ γινώσκεισθαι τὴν ἀδικίαν, μηδὲ πιστεῦσθαι. Εἰ δέ τις αἰεταὶ περιε-

(28) Ἐπέσταλκα. Ita cod. Reg. 1405, et Combef. In edit. ἀπέσταλκα.

(29) Καὶ μὴ ταῦτα παρέστη. Bill.: *At non hoc tibi in mentem venerit.* Combef.: *Ei illa visa tibi probataque non fuerint.*

(30) Alias LXXXIX. Scripta iisdem temporibus.

(31) Προσεληύθασιν. Cod. Reg., Morel. et Combef. προσεληύθασιν, adversum quem accesserunt, scilicet interpellatura.

(32) Καὶ δι' ἂ πάσχουσιν. Ita Montac. ac Combef. In edit. καὶ deest Vertit Bill.: *Ob eam causam propter quam patiuntur.* Mox, εἰ δ' ἀγνοεῖς, etc. Combef.: *Si autem nescis, quoniam hoc ipsum patiuntur, quod injustitiam non cognoscas, nec illi fidem habeas, ut quibus nihil salebrosium.*

γοτέρους εἶναι ἡμᾶς, ὡς οὐδὲν προσήκουσαν δίκην Ἀ
 ρικειομένους, πειθῆτω τοῦτο, καὶ στέργωμεν (33).
 Νῦν δὲ δέδοικα μὴ οὐχ οὕτως ἔχη· μάλιστα μὲν γὰρ
 οὐδὲ (34) μεμέρισται τὰ Χριστοῦ, καὶ Χριστός·
 οὐδὲ ὄρους ἔχει φιλανθρωπία. Εἰ δὲ καὶ μεμερίσθαι
 θεῖη (35) τις, δύο τοὺς ἐν τῷ πράγματι βαρουμέ-
 νους γινώσκω, τὴν τε σὴν εὐλάβειαν καὶ ἡμᾶς, εἰ
 παροφθῆι τὸ δίκαιον. Ὑπὸ γὰρ τὴν ἀμφοτέρων
 οἰκονομίαν οἱ κρινόμενοι. Καὶ δέος μὴ παρασυρῆ
 λῶγων πιθανότητι τὸ ἀληθές. Διὰ τοῦτο καὶ συνδί-
 καζε, καὶ προδίκαζε (36), καὶ ὑπερμάχει τῆς ἀσθε-
 νείας ἡμῶν, μὴ πως εἰς ἀνάγκην καταστῶμεν, καί-
 περ οὕτω τοῦ σώματος ἔχοντος (37), θερμότερον τῆ
 ἀληθείᾳ συναγωνίζεσθαι μετὰ Θεοῦ, καὶ τῆς τῶν
 ὁσῶν εὐχῶν συνεργίας (38).

ΠΕΡ. Τῶ ΑΥΤῶ (39).

*Hic comest ad subsequetur alia ad eundem Theodorum epistola, quam merito canonicam appellare possu-
 mus. Lecta est in concilio generali quinto. In ea Theologus damnat Georgium Paspasinum, qui se promissis stare non teneri, nec juramento se strictum esse, propterea existimabat quod membranis inscripta non essent, nec facta cum execrationibus promissa. Quo errore depulso, Gregorius Georgio persuasit ut delictum fieret coram Deo et Theodoro, quem magnum appellat animarum medicum, eumque rogat ut juxta canones peccatore medicatus, pro compunctionis modo tempus benigne contrahat.*

Ὁ Θεὸς χάρισταιτό σε ταῖς Ἐκκλησίαις, εἰς δόξαν
 τε ἡμῶν καὶ πολλῶν ὄρωλων, οὕτως ὄντα περισσευ-
 μένον (40), καὶ ἀσφαλῆ περὶ τὰ πνευματικά (41),
 ὥστε καὶ ἡμᾶς (42) ποιεῖν ἀσφαλεστέρους, τοὺς
 πλέον ἔχειν τι τῷ χρόνῳ νομιζομένους. Ἐπειδὴ τοί-
 νον ἠθέλησας κοινωνοὺς ἡμᾶς λαβεῖν πνευματικῶ
 σκέμματος (λέγω δὴ τοῦ ὄρου ἐνεκεν, ὃν Γεώργιος C
 ὁ Πασπασίνος (43) ἄνθρωπος ὁμομοκῶς φαίνεται),
 τό γε παραστάν (44) ἡμῖν τῆ σῆ εὐλαβείᾳ δηλώσο-
 μεν. Παίζουσιν οἱ πολλοὶ ἑαυτοὺς, κατὰ τὸν ἐμὸν
 λόγον, τοὺς μὲν μετὰ τῶν ἄρων (45) προκείμενους
 ὄρους, ὄρους νομιζόντες· τοὺς ἐγγράφους δὲ δίχα
 τῶν βημάτων (46) ἀφοσιωσιν, ἀλλ' οὐχ ὄρον ὑπο-
 λαμβάνοντες. Πῶς γὰρ τὸ (47) μὲν τῶν χρεῶν χει-
 ρόγραφον δεσμεῖ πλέον τῆς ἀπλῆς ὁμολογίας· τὸν δὲ
 ἐγγεγραμμένον ὄρον, ἄλλο τι ἢ ὄρον ὑποληψό-

(33) *Στέργωμεν.* Cod. et Combef. *στέργομεν, acquiescimus.* Mox, pro *ἔχη*, cod. *ἔχει.*

(34) *Γὰρ οὐδέ.* Cod. et Combef. *γὰρ οὐ.*

(35) *Θεῖη.* Cod. R. et Combef. *οἰηθείη, esse quispiam existimet.*

(36) *Συνδίκαζε, καὶ προδίκαζε.* *Una judica et præjudica, prior ipse judica, judicium instrue, more Atheniensium: qui enim apud eos cædis accusabantur, in Prytaneo per tres menses ante judicium permanebant, eoque tempore ab utraque parte rationes in medium proferebantur, quod προδικασίαν vocabant.* Hæc Suidas. At in versione *προδίκαζε Bill.* omisit.

(37) *Ἐχοντος.* Ita cod. et Combef. In edit. *ἔχοντες.*

(38) *Εὐχῶν συνεργίας.* Ita cod. Reg. B. 3, R. et Combef. In edit. *συνεργίας* deest.

(39) Alias CCXIX. Scripta iisdem temporibus.

(40) *Περὶ περισσευμένων.* Germana est hæc versio, ait Morel; depravata illa *περὶ περισσευμένων.* Sic tamen cod. B. 3 et Montac.: *qui ita instructus es.*

(41) *Ἀσφαλῆ περὶ τὰ πνευματικά.* Morel. *Non bene firmus, ait Combef., sed cautus et circumspexus in spiritualibus, ut in eis falli non possit, nec sibi*

res quam par sit, esse existimet, ut qui licet nihil ad nos attinentem nobis acquiescamus, id probet, et acquiescemus. At nunc vereor ut ita sit. Maxime enim ne Christi quidem res, ut nec ipse Christus, divisæ sunt, nec finibus ullis circumscripta est benignitas. Atque si etiam divisæ esse quispiam statuat, duos, qui hæc in re graventur, esse scio, nimirum pietatem tuam et nos, si quod justum est, negligatur: etenim sub utriusque curam et administrationem sunt ii, de quibus judicatur. Ac metuendum est, ne verborum lenocinio veritas convellatur. Ac propterea jus una dicito, et antevertite, ac pro nostra imbecillitate depugna; ne alioqui in eam necessitatem adducamur, ut, in hæc licet corporis valetudine, Dei ope, ac tuarum precum adjumento freti, acrioribus animis veritati subsidium seramus.

CLXIII. EIDEM.

Deus concedat te Ecclesiis, cum ad gloriam nostram, tunc ad multorum emolumentum, qui ita circumspexus es et cantus in spiritualibus, ut nos etiam cautiores 135 efficias, qui plus aliquid ætate consecuti existimamur. Quando igitur voluisti consortes nos accipere disquisitionis spiritalis (dico jurisjurandi causa, quo se Georgius Paspasinus vir noscitur obstrinxisse), quod in mentem venit nobis tuæ reverentiæ declarabimus. Plerique seipsos illudunt, ut mea fert sententia, dum juramenta quidem cum execrationibus proposita, juramenta censent; scripta vero sine verbis, perfunctorium quiddam arbitrantur, sed non juramentum. Quomodo enim debitorum chirographum plus obligare putabimus, quam simplex pactum: scriptum vero juramentum, aliud quiddam, quam jura-

sinat fucum fieri. Apud Montac. et Combef. *περὶ* deest.

(42) *Ὅστε καὶ ἡμᾶς.* Ita cod. et Reg. ac Montac. In edit. *ὥστε καὶ πάντας.* Combef. *ὥστε καὶ ἡμᾶς πάντας.*

(43) *Πασπασίνος.* Cod. *Πασπασίνος.* Reg. *Παππίνος.* B. *Πασπασίνος.* Montac. et Morel. *Πασπασίνος,* et sic legit, ut notat Tillemont., in concilio generali v Euphrantes Tyrannensis archiepiscopus.

(44) *Τό γε παραστάν.* Cod. B. 3, *παριστάμενον.* Vertit *παραστάν* Morel.: *Quod saltem nobis constituit.* Combef.: *Quod visum est et judicavimus.*

(45) *Μετὰ τῶν ἄρων.* Ita Combef. cuius lectio versioni respondet. In edit. *κατὰ τῶν ἄρων, in execrationibus posita.*

(46) *Δίχα τῶν βημάτων.* Ita legitur cum Montac. Quæ lectio videtur explodenda Morello, qui sanio rem habet eam que in edit. *δεσμῶτων.* Legendum putat Combef. *διὰ τῶν δεσμῶτων,* et sic scripsisse Gregorium, non *δίχα.* Quomodo enim, inquit, scripto consignata juramenta, si deerant membranæ in quibus tunc scribebant?

(47) *Πῶς γὰρ τό.* Ita cod. B. 3, et Combef. Edit. *πάν γὰρ τό.*

mentum arbitramur? et, ut summam dicam, iuramentum nobis est rata ei qui interrogavit et credidit facta fides. Haudquaquam tamen usquam vi adactum fuisse sufficit ad excusationem (vis enim fuit ei lex, quam sibi imposuit), nec eo quod in prætorio postea superior causa fuit; etenim ipsum litigium iuramenti violatio est. Hoc etiam fratri Georgio persuasi, ne excusationem in peccatis prætexeret, neque rationes comminisceretur ad culpæ patrociniū; sed iurandum esse sciret quod scriptum fuit, et coram Deo fieret ac reverentia tua pro delicto, etiamsi prius aliter opinatus esset, seipsum decipiens. Hæc itaque ipsi disseruimus viro: ac manifestum est si tu ipsum alloquaris diligentius, fore ut multo magis eum compungas, tanquam magnus animorum medicus, et canone regulave medicatus ipsum, quanto visum fuerit tempore, conferes postea temporis indulgentiam. Tempus autem remittes pro modo compunctionis.

136 CLXIV. TIMOTHEO.

Hæc vel ab anno 382 dari potuit epistola. Si tamen finem attendas, anno potius 383 convenit; quo Eulalio tandem episcopo Naziansi consecrato, negotii nihil deinceps Gregorio fuit, nisi preces Deo adhibere ac vitæ discessum cogitare. Quis sit ille Timotheus ipsæ docebunt epistolæ. Ejus laudat virtutes: ab ipso laudatus laudes ejus miro modo excipit, hortatur ut pro Trinitate viriliter decertet.

Bonus ego semper bonorum virorum venator sum (libet enim nonnihil juvenum more gloriari), quippe qui eruditionem quoque tuam sese occultantem atque incognitam esse studentem, et ipse indagatricibus quibusdam rationibus inveni, et aliis cognitam reddidi: et ut aliquid ex nostra doctrina usurpem, lumen sub modio abditum candelabro imposui⁸⁸, atque in medium protuli. Ut enim alias tuas virtutes præteream, hoc est, doctrinam, pietatem, morum facilitatem ac modestiam (quæ quidem omnia ut unus obtineat, perdifficile est), en id quoque, quod nunc facis, quanti existimandum est! Et nostri recordaris, et per litteras complecteris, et laudes adjungis: non ut nos laudes (tuam enim philosophiam intelligo), verum ut melio-

⁸⁸ Matth. v, 15.

(48) Ἡ τοῦ ἐπερωτήσαντος, etc. Morel.: *Ejus qui interrogavit, et ejus qui stipulatus et assensus est, plena persuasio, quasi duos Gregorius velit.*

(49) Φάσκειν ἱκανόν. Ita codd. Reg. B. 3, et R. Combef. ac Montac. qui vertit: *Non satis est dicere se vi compulsus.* In edit. φάσκει Νικανόν. At secundis curis Morel. emendavit, reddiditque: *Nequaquam tamen satis idonea fuerit excusatio, asserere se vi adactum fuisse.*

(50) Ὅρ ἔδησεν. Combef.: *Lex quam colligavit, quam struxit, sibi que imposuit.* Proponit Montac. ὅν ἔδεισεν, vis ei lex fuit quam metuebat; sed lectionem hanc indignabundus respuit Morel. retinetque ὅν ἔδησεν, vis enim fuit ei quem lex ligavit. Vim patitur, inquit, hoc ipso quod obligatur ac vincitur ab illa; et quis nescit leges reipublicæ vincula a Græcis et Latinis passim dici?

(51) Ἐν τῷ δικαστηρίῳ. Cod. et R. τὸ δικαστηρίῳ. Montac. et Morel. τῶν δικαστηρίων ὕστερον ὑπερέχσιν, nempe φάσκειν ἱκανόν, neque vero sufficit in prætorio postea superiore causa fuisse.

μεθα; καὶ, συντόμως εἰπεῖν, ὄρκος ἡμῖν ἐστὶν ἡ τοῦ ἐπερωτήσαντος (48) καὶ πεισθέντος πληροφορία. Οὐ μὴν οὐδὲ τὸ βεβιδῆσθαι φάσκειν ἱκανόν (49) εἰς παραίτησιν (ἡ βία γὰρ ἦν ὁ νόμος, ὃν ἔδησεν [50]), οὐδὲ ἐν τῷ δικαστηρίῳ (51) ὕστερον ὑπερέχειν· αὐτὸ γὰρ τὸ δικάσασθαι, παρορκίας (52). Τοῦτο καὶ τὸν ἀδελφὸν Γεώργιον ἐπέισαμεν μὴ προφασίζεσθαι προφάσεις ἐν ἀμαρτίαις, μηδὲ λόγους ἀνευρίσκειν συνηγόρους τοῦ πλημμελήματος· ἀλλ' ὄρκον εἰδέναι τὸν ἐγγεγραμμένον, καὶ ὑποκλαίνει τῷ θεῷ καὶ τῇ σῆ εὐλαβείᾳ περὶ τῆς ἀμαρτίας, εἰ καὶ πρότερον ἄλλως ὑπελάμβανεν, ἑαυτὸν ἀπατῶν. Ταῦτα οὖν αὐτοῖ τε διελέχθημεν τῷ ἀνδρὶ· καὶ σὺ δῆλον εἶμι διαλεχθεὶς ἐπιμελέστερον, ἐπὶ πλείον (53) αὐτὸν κατανύξεις, ὡς μέγας τῶν ψυχῶν θεραπευτῆς, καὶ τῷ κανόνι φαρμακεύσας (54) αὐτὸν, ἐφ' ὅσον ἂν δοκῇ χρόνον, οὕτως ἐποίησας τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ χρόνου (55). Τοῦ χρόνου δὲ μέτρον, τὸ μέτρον τῆς κατανύξεως.

ΠΕΔ'. TIMOTHEO (56).

Ἄεὶ καλῶς ἐγὼ τῶν (57) καλῶν θηρευτῆς (ἵνα τε καὶ (58) νεανιεύσωμαι), ὅς καὶ τὴν σὴν λογίωτητα κρυπτομένην καὶ τὸ λανθάνειν φιλοσοφοῦσαν, ἀνεύρων τε λόγοις ἵχνητικαῖς, καὶ τοῖς ἄλλοις ἐγκώρισα. Καὶ ἴν' εἶπω τι τῶν ἡμετέρων, τὸ ὑπὸ τῷ μοδίῳ φῶς ἐπὶ τῆς λυχνίας ἐδημοσίουσα. Ἴνα γὰρ ἐάσω τ' ἄλλα τῶν σῶν καλῶν, τὴν παιδεύσιν, τὴν εὐσέθειαν, τὸ τοῦ ἤθους ἐπεικίς τε καὶ μέτριον (ἃ πάντα ἐνὸς γενέσθαι, τῶν λίαν ἐστὶ χαλεπῶν), ἰδοὺ τό γε παρὸν πηλίκον! Καὶ μνημονεύεις ἡμῶν, καὶ δεξιῶσαι τοῖς γράμμασι, καὶ προστίθης ἐπαίνους, οὐχ ἴν' ἐπαινήσης (συνήμι γὰρ σου τῆς φιλοσοφίας), ἀλλ' ἵνα κρείττους ποιήσης, καὶ προαγάγης εἰς τοῦμπροσθεν (59), ἀσχυνομένους μὴ τοιούτους φαίνεσθαι, οἷους ὑπολαμβάνεις. Τὰ μὲν οὖν ἡμέτερα

(52) Παρορκίας. Montac. et Morel. ἐπιορκίας. Perjurium est quod spectat ad eum, inquit Morel., qui fraudem tueri jurejurando parat.

(53) Διαλεχθεὶς ἐπιμελέστερον, ἐπὶ πλείον. Ita cod. B. 3, Montac. et Morel. διαλεχθήσῃ ἐπιμελέστερον, ἐπὶ πλείον αὐτὸν κατανύξας, si accuratius cum eo verba feceris, multo magis eum compunxeris. In edit. deest ἐπιμελέστερον.

(54) Κανόνι φαρμακεύσας. Combef.: *Canonis ritu, lata canone pœna, eum medicatus.*

(55) Φιλανθρωπίαν τοῦ χρόνου. Temporis indulgentiam, quæ semper episcoporum fuit. Morel.: *Benignitatem temporis. Temporis autem mensura modus est compunctionis.*

(56) Alias CLXXXVII. Scripta anno 382, vel 383. — Τιμοθέῳ. Combef. Εὐλαλίῳ.

(57) Ἄεὶ καλῶς ἐγὼ τῶν. In cod. Pass. 2, αὐτὸ deest. Cod. Reg. καὶ τῶν.

(58) Ἴνα τε καὶ. In cod. καὶ deest.

(59) Εἰς τοῦμπροσθεν. Ita cod. et Combef. In edit. εἰς τὸ ἐμπροσθεν.

πέρας ἔχει. Ὑπεχωρήσαμεν τῷ φθόνῳ, φιλοσοφούμεν ἐφ' ἡσυχίας τῷ θεῷ, καθ' ἡμᾶς αὐτοὺς συγινόμεθα ταῖς εὐχαῖς, τῶν ἐν μέσῳ κλόνων καὶ θορύβων ἡλευθερώμεθα. Σὺ δὲ ἡμῖν ἀνδρίζου, καὶ κραταιοῦ, καὶ ὑπεραγωνίζου τῆς Τριάδος εἰς δύναμιν. Καὶ ὁ πραῖς ἔστω μαχητῆς, ὃ καὶ ἡμᾶς ἐώρας (60) ποιοῦντας· οὐ γὰρ βούλομαι κέρκωτας μὲν εὐδοκιμεῖν, ἡρεμεῖν δὲ λέοντας. Καὶ ἡμῶν ὑπερέχου σφόδρα καμνόντων, ἐν' εἰρηνικῆς τύχοιμεν (61) τῆς ἐξόδου, ἥδη πρὸς τοῦτο νεύοντες (62). reant celebresque sint, leones autem quiescant. Ac pro nobis, qui magnis ærumnis premimur, Deum precare, ut pacatum e vita discessum, ad quem jam vergimus, consequamur.

PŒE. Τῷ ΑΥΤῷ (63).

Cum nescio quid molesti Timotheo contigisset, nimioque cum dolore factum accepisset Gregorius, datus ad illum litteris, amica simul et acri nonnihil objurgatione, animum ejus erexit.

Πυνθάνομαι σὲ πρὸς τὸ πάθος ἀφιλοσόφως ἔχειν, Β καὶ οὐκ ἐπήνεσα· δεῖ γὰρ τάληθῆ γράφειν, ἄλλως τε καὶ πρὸς ἄνδρα φίλον, καὶ καλοκαγαθίας μεταποιούμενον. Ἐγὼ γὰρ οὕτω περὶ τούτων, ὡς γε ἐμαυτὸν πείθω, καὶ λίαν (64) ὀρθῶς. Οὕτε τὸ λίαν ἀπαθὲς ἐπαινοῦ, οὕτε τὸ ἄγαν περιπαθὲς. Τὸ μὲν γὰρ ἀπάνθρωπον, τὸ δὲ ἀφιλόσοφον (65). Ἀλλὰ δεῖ τὴν μέσην βαδίζοντα, τῶν μὲν ἄγαν ἀσχέτων φιλοσοφώτερον (66) φαίνεσθαι, τῶν δὲ φιλοσοφούντων ἀμέτρως ἀνθρωπινώτερον (67). Καὶ εἰ μὲν πρὸς ἄλλον τινὰ ἐπέστελλον, ἴσως ἂν μοι μακροτέρων ἐδέησε λόγων, καὶ τὰ μὲν συμπαιθεῖν ἔδει, τὰ δὲ παραινέσαι, τὰ δὲ ἴσως ἐπιτιμῆσαι. Τό τε γὰρ συναλγεῖν, ἱκανὸν εἰς παραμυθίαν, καὶ δεῖται τὸ ἀβρωστοῦν τῆς ἐκ τοῦ ὑγιαίνοντος θεραπείας. Ἐπεὶ δὲ πρὸς ἄνδρα πεπαιδευμένον ποιοῦμαι τοὺς λόγους, C ἀρκεῖ τοσούτων εἰπεῖν· Γενοῦ σεαυτοῦ καὶ τῶν βιβλίων, αἷς καθωμίλητας, ἐν αἷς πολλοὶ μὲν βίλοι, πολλοὶ δὲ τρήποι, πολλὰ δὲ ἦδοναί καὶ λειότητες (68)· πολλὰ δὲ ὡς τὸ εἰκὸς, συμφοραὶ καὶ τραχύτητες. Πλέκει δὲ ταῦτα δι' ἀλλήλων ὁ θεός· ἐμοὶ δοκεῖ, ἵνα μηδὲ τὸ λυποῦν ἀθεραπεύετον ἦ, μηδὲ τὸ εὐφραίνειν ἀπαιδαγωγῆτον, καὶ ἵνα τὸ ἐν τούτοις ἄστατον καὶ ἀνώμαλον θεωροῦντες, πρὸς αὐτὸν μόνον βλέπωμεν. Ταῦτα οὖν ὡς περὶ κανόνα καὶ γινώμονα προσάγομεν (69) σὺ πάθει. Καὶ εἰ μὲν ἐπαινούμενόν τινα ἔγνωσ τῶν λίαν ὑποπεσόντων τοῖς ἀλγεῖνοις, ἥ τι τῷ ἀλγεῖν κατορθώσαντα (70), χρῶ τῷ λυποῦντι καὶ τοῦ πένθους ἀπόλαυε (71) (οὐδεὶς φθόνος συμφορᾶς

⁶⁰ Psal. xxx, 25.

(60) Ἡμᾶς ἐώρας. Cod. et Combef. ἡμᾶς ὀρᾶς.

(61) Τύχοιμεν. Ita codex et Combefisius. In editis τύχομεν.

(62) Νεύοντες. Ita codd. Reg., Pass. 2, et Combef. In edit. νεύοντες.

(63) Alias CLXXXIX. Scripta paulo post superiorem. — Cod. Reg., Montac. et Morel. Τιμωθῆω καὶ Στρατηγῶ σοφιστῆ. Cod. Στρατηγῶ. Cod. R. et Combef. Στρατηγῶ.

(64) Ὡς γε ἐμαυτὸν πείθω, καὶ λίαν. Ita cod. et Reg. ac Combef. In edit. ὡς γε ἐμαυτὸν πείθω λίαν.

(65) Ἀφιλόσοφον. Ita codd. Reg. B. 3, et R. Montac., Morel. et Combef., sicque legit Bill. In edit. φιλόσοφον.

(66) Φιλοσοφώτερον. Combef. : Majori con-

A res reddas, atque ad ulteriora promoveas, erubescences videlicet non tales nos præbere, quales esse arbitraris. At nostræ quidem res finem habent. Invidiæ cessimus, Deo tranquille philosophamur, soli degimus, atque in precibus versamur, mundi strepitibus ac tumultibus liberati sumus Tu vero viriliter age et confortare **, ac pro Trinitate, quantum vires tuæ ferent, diplica. Et qui mansuetus est, pugnax fiat, quemadmodum etiam nos facere videbas : neque enim mihi placet, ut simili flo-

CLXV. EIDEM.

Te calamitatem nimime philosophico animo ferre audio, nec laudo : vera enim scribere oportet, præsertim ad hominem amicum, ac probitatis et honestatis studiosum. De his enim rebus sic sentio, et quidem, ut mihi persuadeo, rectissime. Nec enim nimiam indolentiam probo, nec nimiam doloris acerbiteratem. Illud enim inhumanum est, hoc a philosopho alienum. Verum medium ita tenere convenit **137** ut et iis, qui nimis effrenato dolore præcipites aguntur, sapientiores nos præbeamus, et iis qui immodice philosophantur, humaniores. Ac si quidem ad alium quemdam scriberem, longiori fortasse oratione opus habuissem, meque partim vicem tuam dolere, partim monere, partim etiam objurgare oportuisset. Nam et commiseratio magnam ad levandum dolorem vim habet ; et qui æger est, ejus qui integra valetudine utitur medicam manum requirit. Quoniam autem mihi cum erudito viro sermo est, hæc dicere sufficere : Ad te redi, atque ad eos libros, quos familiares habuisti, in quibus et multæ vitæ sunt, et multi vitæ modi, et multæ voluptates et lenitates : multi vero, ut par est, adversi casus et asperitates. Deus enim hæc alia aliis neclit : ob id scilicet, meo quidem iudicio, ut nec mœrorum medicina careat, nec lætitiæ exers disciplinæ sit ; atque, ut inconstantiam et varietatem, quæ in his rebus est, contemplantes, oculos in eum conjiciamus. Hæc igitur tanquam normam ac regulam, tuo dolori admovemus. Ac si

D

stantia ac firmitate præditos. Cod. Reg. φιλοσόφω-
τατον.

(67) Ἀνθρωπινώτερον. Cod. Reg. et Combef. ἀνθρωπινώτερον.

(68) Καὶ λειότητες. Montac. et Morel. καὶ τελειότητες, et summæ virtutes. Mox quæ sequuntur deerant in edit. usque ad πλέκει δέ. Sed ea nobis exhibent codd. Reg., B. 3, Montac., Morel. et Combefisius.

(69) Προσάγομεν. Ita cod. et R. ac Combef. In edit. προσάγω. Ibid. τῷ abundat.

(70) Κατορθώσαντα. Combef. : Aliquid quod virtutis est prestilisse.

(71) Πένθους ἀπόλαυε. In edit. πένθους ἀπόλαβε. Cod. B. 3, πένθους ἀπόλαυε.

quemdam ex iis, qui rerum acerbitatibus nimium A θρηνουμένης)· εἰ δὲ κακίζόμενον καὶ ψεγόμενον. ἢ μὲν παροιμία φησὶν, Ὁ τρώσας ἰάσεται (72)· νῦν δὲ καλῶς ἔχει λέγειν, Ὁ τερωμένος. Ἡμῖν δὲ καὶ ἄλλως αἰσχρὸν, καὶ παρὰ τὸν ἡμέτερον νόμον, μιμῆσθαι τοὺς πολλοὺς ἐν τοῖς τοιοῦτοις· ἐπειδὴ καὶ τῶν παρόντων ἡμᾶς ὑψηλοτέρους ὁ λόγος ποιεῖ, καὶ πείθει ταῦτα μὲν παρατρέχειν, ὡς σκιάς καὶ αἰνίγματα, καὶ μῆτε τὸ λυποῦν, μῆτε τὸ εὐφραῖνον νομιζειν ἀλθθειαν· ζῆν δὲ ἀλλαχού, κάκεισε ὄρῳν, καὶ μόνον μὲν λυπηρὸν εἶδέναι κακίαν, μόνον δὲ ἡδὺ τὴν ἀρετὴν, καὶ τὴν πρὸς Θεὸν οἰκείωσιν (73). Ταῦτα κατέπαυε σεαυτοῦ, καὶ βῶν ἔση· μᾶλλον δὲ κατέπησάς τε οἷδ' ὅτι ἤδη, καὶ κατέπαυσαις (74), κἂν αὐτοὶ μὴ γράφωμεν.

quodammodo nos presentibus quoque rebus sublimiores divinus sermo reddit, monetque ut hæc tanquam umbras et ænigmata prætereamus, ac, nec res molestas, nec jucundas, pro veris rebus ducamus, verum alibi vivamus, illucque intentos oculos habeamus, atque unam molestiam peccatum, unam lætitiæ virtutem et cum Deo conjunctionem agnoscamus. Hæc tibi ipsi accine. ac melius habebis. Imo vero non dubito, quin et jam accinueris, et rursum accinas, etiamsi ad te minime scribamus.

138 CLXVI. EIDEM.

ΠΕΓ'. ΤΩ ΑΥΤΩ (75).

Objurgatione Gregorii nonnihil læsus Timotheus ipsi rescripsit, haud magnum esse e terra de navigantibus iudicium, majusque esse dimicare, quam ad perferendas calamitates alios hortari. Quod telum in se contortum, æquo animo se excipere Gregorius respondit hac epistola 166, modo illi curæ esset, ut adversus mœrorem fortem et philosophicam animum exliberet. Non longo tempore post superiorem epistolam hæc scripta.

Nonnihil fructus, vir eximie, imo etiam haud B Ἔχω τι τῆς ἐπιστολῆς, ὃ θαυμάσιε, ὕψελος, καὶ οὐ μικρὸν ἴσως, ὡς δεινὸς τῶν τοιοῦτων θεραπευτικῶν. Ἐξέκρουσέ σοι τὴν λύπην ἢ ἐπιτίμησιν, καὶ τοῦ πάθους τὸ ἐρυθρῖν ἀντεισῆλθε, καὶ πρὸς ἀντίρρησην διανίστασαι μάλα (76) σοφιστικῶς καὶ γενναίως. Καὶ μοι δοκεῖς, καθάπερ οἱ Ἀχίλλεως Ἴπποι, παρ' Ὀμήρῳ, τὴν κεφαλὴν εἰάρας, καὶ τὴν κόριν ἀποσεισάμενος (77) (ἐπειδὴ τοῦ ἀποπενθεῖν Πάτροκλον καιρὸς ἦν), αὔθις πεδίον ἐπιθυμεῖν, καὶ ὄπλων, καὶ ἐπιδείξεων· οὕτως σοι τὸ γράμμα τὸ πρὸς ἡμᾶς λαμπρὸν, καὶ φιλότιμον, καὶ τι καὶ πληκτικόν, εἰ τι ἐγὼ σοῦ συνίημι (78). Ἀνδρίζου μόνον καὶ φιλοσοφεῖ· κατὰ τοῦ πάθους, καὶ ἡμεῖς δεξόμεθα μὴ μέγα εἶναι τὸ ἀπὸ γῆς κρῖνειν τοὺς πλεόντας, καὶ μείζον εἶναι τὸ ἀγωνίζεσθαι, ἢ ἀλείφειν πρὸς συμφοράς· εἰ μὴ τις ἐκεῖνο λέγοι, ὅτι οὐτε σοὶ τοῦ ἀγωνίζεσθαι, ἢ ἀνάγεσθαι ἀνάγκη τις ἦν· εἴπερ κρείττον τι φιλοσοφία (79) τῶν ἐν οἷς ἐστὶ νῦν· ἡμῖν τε πρὸς πολλὰ, καὶ πολλὰκις, καὶ ὄλον, οἶμαι, τὸν βίον ἢ παράτα-

⁹⁹ Job v, 17, 18.

(72) Ὁ τρώσας ἰάσεται. Ad illud Job v, 17 et 18 alludere videtur: *Beatus homo qui corripitur a Domino, quia ipse vulnerat et medetur: percussit, et manus ejus sanabunt.*

(73) Καὶ τὴν πρὸς Θεὸν οἰκείωσιν. Ita cod. Reg. et Combef. In edit. καὶ πρὸς τὴν οἰκείωσιν.

(74) Καὶ κατέπαυσαις. Ita cod. et B. 3, ac Combef. In edit. κατέπαυσαις.

(75) Alias CXc. Scripta non multo post superiorem.—Τῷ αὐτῷ. id est, Τιμοθέῳ. Juxta cod. Στρατηρίῳ. Cod. Reg. Τιμοθέῳ καὶ Στρατηγίῳ σοφιστῇ. D Combef. Σταγειρίῳ.

(76) Διανίστασαι μάλα. Ita cod. Reg. et Combef. In edit. διανίστασαι εἰς μάλα. Montac. et Morel. διανίσταται, excitat.

(77) Κόριν ἀποσεισάμενος. Cod. Reg., Montac.

et Combef. κόριν ἀποσεισάμενος, *excussa juba.* At Homer., *Iliad.* xvii, 457:

Τῷ δ' ἀπὸ χαιτῶν κορίην οὐδάσδε βαλόρτε.

(78) Συνίημι. Cod. et Combef. σύνειμι.

(79) Κρείττον τι φιλοσοφία. Montac. et Morel. κρείττων ἢ φιλοσοφία, quod non longe abest ab edit. *Philosophia siquidem præstantiorum est quam ii sint in quibus nunc versatur.* Ac si ille, inquit Combef., eam habere sibi blandiatur philosophiam quæ major sit quam pro mortalium conditione, cui nulla probatione opus sit, cum in nobis vita omnis dimicatio sit ac pugna. Ubi aliquid ironicum. Legendum proponit Bill. ἐν οἷς εἰ νῦν, veritque, *in quibus nunc versatis*, sed nulla fretus auctoritate.

εις, ἐν οἷς εἰ μὴ λίαν ἀμαθῶς, μὴδὲ ἀνάνδρως ἀλαί- A tibi ne dimicare quidem, aut mare conscendere
φομεν (80), ἢ ἀγωνιζόμεθα, πολλοὶ δοκιμάζουσιν. necesse erat : siquidem philosophia præstantior
quædam res est, quam sint ii, in quibus nunc versatur. Nobis contra adversus multa, et sæpe, imo
Per totum, ut puto, vitæ tempus dimicatio est, in quibus, sum inscite atque ignave alios ad
pugnandum acuamus, aut etiam ipsi pugnemus, multi explorant.

PEZ'. ΕΛΛΑΔΙΩ (81).

CLXVII. HELLADIO.

Hæc epistola Helladio commendat Nicobulum. Scripta videtur anno 382 vel 383 ; et certe aliis ea eundem
Helladium, qui eximio cuidam viro re et nomine Sacerdoti negotia facessabat, epistolis præmittenda est ;
quippe quæ ante factam Sacerdoti injuriam scripta est.

Ἰδοῦ σοι καὶ ὑπόμνημα τῆς ἡμετέρας φιλίας, δ γλυκύτατος υἱὸς ἡμῶν (82) Νικόβουλος, τὸ πρῶτον
ἡμῖν τῶν ἐν τῷ γένει σπουδαζομένων· ὃν χαριῆ μὲν
ἡμῖν καὶ διδασκάλων συστήσας τοῖς σπουδαιοτέροις·
χαριῆ δὲ πλεον καὶ τὸ ἦθος πρὸς ἀρετὴν βυθμίσας.
Ἔσται δὲ τοῦτο, εἰ προτραπειῆ (83) συχνὰ πλησιάζειν σοι, καὶ τὸ μέγιστον, εἰ γινώσκῃ (84) μὴ παρ-
ορώμενος· ἐπεὶ καὶ ὀφθαλμὸς παιδευτοῦ σιωπῶσα
διδασκαλία. Χρῆσταις δὲ ἡμῖν, εἰ μὴ φορτικὸν εἰ-
πεῖσι, καὶ τὰ πνευματικὰ, ὡς ἀρχιερεὺς ἀρχιε-
ρεῦσι (85), καὶ τὰ λογικὰ, ὡς λόγιος φιλολόγοις.

En tibi etiam amicitie nostræ monumentum, dul-
cissimus alius noster Nicobulus, primum nobis ex
iis qui propinqui sunt genere curæ et studio :
quem si doctorum diligentioribus commendaveris,
gratum nobis facies ; sed multo gratius erit, si
mores ejus ad virtutem composueris. Hoc vero fiet
si tuo hortatu 139 frequenter ad te accedat ; et
quod maximum est, si noverit se non despici :
quandoquidem oculus præceptoris tacita disciplina
est. Debes autem nobis, nisi importunum dictu sit,
etiam spiritualia, ut episcopus episcopis ; et ad
orationem pertinentia, ut vir eloquens eloquentiæ
cupidis.

PEII'. ΦΩΤΙΩ (86).

CLXVIII. PHOTIO.

Sacerdoti Constantinopolim, rerum suarum causa, proficiscenti tres perferendas dedit epistolas Gregorius ;
quarum prima ad Photium, qui in ea urbe sophistam agebat, nempe dicendi et scribendi artem profitebatur.
Secunda ad Strategium, tertia ad Palladium. Gregorii sunt quæ habet Photius ; sic Photii vult esse quæ
sua sunt.

Πάρτα ὅσα ἔχεις ἐμὰ ἐστὶ (Θεοῦ γὰρ φωνὴν
ποιήσομαι τὸ προσέμιον), ἐμὰ δὲ λέγω, οὐ κατὰ τὴν C
κοινωνίαν μόνην τοῦ πνεύματος, ἀλλ' ὅτι καὶ τῆ
παρούσῃ καταστάσει τῆς Ἐκκλησίας (87) ἴσως οὐκ
ὀλίγην μοῖραν συνεισηγάκαμεν, ἕως ἤμεν ἐτι ἐν
τοῖς πράγμασι, καὶ τοῦ καιροῦ προειστήκαμεν (88).
Νῦν γὰρ ἐν φροντίζεται ἡμῖν μόνον, ἡ ἐκδημία (89),
πρὸς ἣν συστέλλόμεθα, καὶ συσκευαζόμεθα. Ἔστω
δὲ καὶ τὰ ἐμὰ ἐκ, τῆ ἀγάπῃ κοινοποιούμενα. Κάλ-
λιστον δὲ τῶν ἐμῶν ὁ τιμιώτατος ἀδελφός (90) καὶ
συμπρεσβύτερος ἡμῶν Σακερδῶς, δι' οὗ σὲ καὶ προσ-
φθειρόμεθα καὶ ὀρᾶν νομίζομεν.

Omnia, quæ habes, mea sunt ⁹¹ (a divina enim voce
initium scribendi ducam), mea autem dico non
tantum ob spiritus communionem, verum hoc etiam
nomine quod ad præsentem Ecclesiæ statum haud
parum fortasse momenti atque opis attulimus, cum
in rerum administratione adhuc versaremur, ac
tempori præessemus. Nunc enim nihil aliud nobis
curæ est, quam discessus ad quem nos ipsos colli-
gimus, et comparamus. Sint igitur mea quoque
tua, per charitatem scilicet communicata. Porro
meorum omnium pulcherrimum est in primis
honorandus et compresbyter noster Sacerdos,
per quem te salutamus, atque intueri existima-
mus.

PEΘ'. ΣΤΡΑΤΗΓΙΩ (91).

CLXIX. STRATEGIO.

Strategii, ad quem scripta est hæc epistola, domum summis laudibus ipsamque tabellarium extollit Gregorius.

Ὅ πόσον ἀλλήλων διετειχίσθημεν, οὕτω τοῦ Θεοῦ D
τὰ ἡμέτερα φέροντος ! Ὅ τῆς ἱερᾶς ἐστίας, καὶ συ-

O quantum inter nos disjuncti sumus, Deo res
nostras ita moderante ! O sacram domum, et conju-

⁹¹ Joan. xvi, 15.

(80) Ἀνάνδρως ἀλαίφομεν. Ita cod. et Combef. D
In edit. ἀνάνδρως ἢ ἀλείφομεν.

(81) Alias CCXVIII. Scripta anno 382, vel 383.

(82) Ἰδὸς ἡμῶν. Ita Combef. In edit. deest
ἡμῶν.

(83) Προτραπειῆ. Ita cod. Reg., Montac. et Mo-
rel. In edit. προτραπειῆς.

(84) Εἰ γινώσκῃ. Ita cod. Reg. ac Combef. In
edit. εἰ γινώσκαι.

(85) Ἀρχιερεὺς ἀρχιερεῦσι. Ita cod. et Combef.,
sicque legendum proponit Morel. In edit. ἀρχιερεὺς
ιερεῦσι, pontifex sacerdotibus. At Gregorius episco-
pali fungebatur (concre.

(86) Alias XCI. Scripta anno 382, vel 383. — Φω-
τίω. Ita cod. ; Reg. Φωτίω. Montac., Morel. et Com-
b. f. Φωτίω.

(87) Παρούσῃ καταστάσει τῆς Ἐκκλησίας.
Combef. : Ad præsentem Ecclesiæ constitutionem,
tranquillitatem ac pacem.

(88) Καιροῦ προειστήκαμεν. Cod. Reg. 2022, et
Combef. κοινού προειστήκαμεν, ac publico præesse-
mus.

(89) Ἡ ἐκδημία. Combef. : Quam emigratio sibi
excessus e vita ad quem accingimur.

(90) Ἀδελφός. Ita Combef. In edit. deest.

(91) Alias XCII. Scripta eodem tempore.

gium, et commuem omnium eorum, qui Deum A metuunt, portum! Alii bonis vestris fruuntur: mihi autem recordatio sola relicta est, ac zelotypiæ affectus adversum eos, qui ea participant. Ut autem ipse quoque bonorum nostrorum particeps sis, cum primis honorandi fratris et comprehyteri nostri Sacerdotis notitiam tibi concilio; quem non dubito quin ubi conspexeris, illud dicturus sis: Vere omnis boni amator est Gregorius,

140 CLXX. PALLADIO.

De Palladio jam satis dictum. In his ad eum datis litteris, scribit Gregorius, Sacerdoti gratificari magis non potuisse, quam si eum probitati Palladii notum faciat.

Quod sæpe ad te scribere audeam, non audaciæ nostræ, sed humanitati tuæ tribuendum est. Nulla quippe nos satietas capit per litteras vobiscum colloquendi, quandoquidem non alia datur facultas, Deo res nostras ita dispensante. Jam vero charissimo filio nostro et comprehytero Sacerdoti (quem eximie dileximus atque amamus), vere serioque philosophanti, et Deo per vitæ moderationem unito, qui rerum suarum causa ad civitatem magnam, te procurante, profectus est, haud scio quid majus gratificari possimus, quam si eum tuæ notum fecerimus probitati,

CLXXI. AMPHILOCHIO.

Quamvis incerti temporis sit hæc epistola, commode tamen hic collocari posse videtur. Anno namque 383, vel si mavis, alicui ex sequentibus optime conveniunt, quæ ibi de se et Amphilochio scribit Gregorius.

Vix tandem ab adversæ valetudinis laboribus respirantes ad te sanitatis auctorem festinavimus. Nam sacerdotis lingua meditata Dominum, excitat ægrotantes. Dum peragis igitur divina, fac quod præstantius est, et peccatorum molem nobis solve, diei resurrectionis victimam attingens. Nam mihi et vigilantibus et dormienti tua curæ sunt, et sollicitudini; ac mihi plectrum bonum effectus es, et concinnam mentibus nostris lyram inhabitare fecisti, ex qua sexcentiæ scribens ad scientiam mentes nostras acivisti: sed, o Dei cultor sanctissime, ne cumacteris et orare et legatione fungi pro nobis, quando verbo Verbum attraxeris, quando incruenta

(92) *Ἐπιπέδω ὑμετέρων.* Vera lectio, ait Combef., et ei assentimur. In edit. τῶν ὑμετέρων.

(93) *Τοὺς μετέχοντας.* Bill.: *Eos qui ea percipiunt.* D

(94) *Μετώσχη.* Ita cod. et Combef. In edit. μετέχνη.

(95) *Σακερδῶτα.* Cod. Pass. τὸν ἀδελφὸν καὶ συμπροσβύτερον τὸν τιμιώτατον Σακερδῶτα.

(96) *Alias CCXXIX.* Scripta eodem tempore.

(97) *Ἐπιπέδω ὑμετέρων.* In cod. Reg. B. 3, et Pass. ὑμῶν deest.

(98) *Ἐπειδὴ γε ἄλλως οὐκ ἔχομεν.* Morel.: *Quando non aliter affecti sumus, cum ita Deus res nostras dispensaverit.*

(99) *Καὶ τῷ Θεῷ.* Ita codd. nostri et Combef. In edit. καὶ ἐν τῷ Θεῷ, et in Deo vitæ cultu ac institutis conjuncti, nempe Gregorio commendanti.

(1) *Ὁρμησαρτί...* διὰ σέ. Morel.: *Qui propter te profectus est.*

(2) *Alias CCXL.* Scripta anno circiter 383.

(3) *Ποιεὶ τὸν τὸν κρείττον ἱερουργῶν.* Ita codd. nostri. In edit. ἱερουργόν. quod Morel.: *Fac igitur numen sacrificum.*

ζυγίας, καὶ τοῦ κοινοῦ λιμένες πάντων τῶν φοβουμένων τὸν Κύριον! Ἄλλοι τῶν ὑμετέρων (92) καλῶν ἀπολαύουσιν· ἐμοὶ δὲ ὑπελείφθη ἡ μνήμη μόνον, καὶ τὸ ζηλοτυπεῖν τοὺς μετέχοντας (93). Ἴνα δὲ καὶ αὐτὸς τῶν ὑμετέρων μετώσχη (94) καλῶν, γνωρίζω σοὶ τὸν τιμιώτατον ἀδελφὸν καὶ συμπροσβύτερον ἡμῶν Σακερδῶτα (95), ὃν οἶδα ὅτι θεασάμενος ἐρεῖς· Ὅντως καλοῦ παντὸς ἐραστὴς ὁ Γρηγόριος.

ΡΟ'. ΠΑΛΛΑΔΙΩ (96).

Τὸ πολλάκις θαρρῆν ἐπιπέδω, οὐ τῆς ὑμετέρας θρασύτητος, ἀλλὰ τῆς σῆς ἡμερότητας· οὐδεὶς γὰρ κέρος ἡμῖν τοῦ διὰ γραμμάτων ὑμῖν ὀμιλεῖν (97), ἐπειδὴ γε ἄλλως οὐκ ἔχομεν (98), οὕτως οἰκονομήσαντος τοῦ Θεοῦ τὰ ἡμέτερα. Τῷ δὲ τιμιώτατῳ υἱῷ ἡμῶν καὶ συμπροσβυτέρῳ Σακερδῶτι (ὃν διαφερόντως ἠγαπήσαμεν τε καὶ ἀγαπῶμεν), γνησίως φιλοσοφούντι, καὶ τῷ Θεῷ (99) διὰ τῆς πολιτείας ἐνούμενῳ, ὀρμήσαντι (1) τῶν οικειῶν ἐνεκεν ἐπὶ τὴν μεγάλην διὰ σέ πόλιν, οὐκ οἶδα τί ἂν ἐχαριστάμεθα μεῖζον, ἢ τῇ σῇ καλοκαγαθίᾳ γνωρίζαντες.

ΡΟΑ'. ΑΜΦΙΛΟΧΙΩ (2).

Μόλις ποτὲ τῶν ἐκ τῆς ἀρρώστιας ἀνανεύσαντες πόνων, ἐπὶ σέ τὸν τῆς λύσεως πρόξενον δεδραμηκαμεν. Γλῶσσα γὰρ ἱερέως φιλοσοφούσα τὸν Κύριον, ἀνεγείρει τοὺς κάμνοντας. Ποιεὶ τὸν τὸν κρείττον ἱερουργῶν (3), καὶ λύε τῶν ἁμαρτημάτων (4) ἡμῶν τὸ μέγεθος, τῆς ἀναστασιμίου θυσίας (5) ἀπτόμενος. Ἐμοὶ γὰρ καὶ ἐγρηγορῆσαι καὶ καθυδόντι μελεῖ τὰ κατὰ σέ, καὶ μοι γέγονας πληκτικρον ἀγαθόν, καὶ λύραν ἐναρμόνιον (6) ταῖς ὑμετέραις ψυχαῖς εἰσφύχσας, ἀφ' ὧν μυριάκις γράφων, πρὸς ἐπίγνωσιν τῆς ὑμετέρας ψυχᾶς (7) ἐξήσκησας. Ἄλλ', ὦ θεοσεβέστατε, μὴ κατόκνει καὶ προσεύχεσθαι καὶ πρεσβεύειν ὑπὲρ ἡμῶν (8), ὅταν λόγῳ καθέλκῃς τὸν Λόγον (9),

(4) *Ἐπιπέδω ὑμετέρων.* Codd. Reg. 2022 et 1405 τῶν ἁμαρτημάτων.

(5) *Ἐπιπέδω ὑμετέρων.* Codd. Reg. 2022 et 1405 τῶν ἁμαρτημάτων. Diei resurrectionis victimam, sive ipsam paschalem victimam, sive Dominicæ diei, quæ ipsa ἀναστάσιμος commemoratione Christi resurrectionis; nisi forte melius, victimam quæ resurgendi vim habuit. Morel.: *Victimam die resurrectionis oblatam.*

(6) *Καὶ λύραν ἐναρμόνιον.* Ita cod. 2022. In edit. καὶ λύρα ἐναρμόνιος. Vertit Morel.: *Plectrum bonum et lyra concinna effectus es; in mentibus nostris inhabitasti.*

(7) *Τὰς ὑμετέρας ψυχὰς.* Ita codd. nostri 2022 et 1405, etc. In edit. τῆς ὑμετέρας ψυχῆς, quod Morel.: *Quia sexcentiæ scribens ad agnitionem animæ nostræ exercuisti.*

(8) *Καὶ πρεσβεύειν ὑπὲρ ἡμῶν.* Apost. II Cor. 7, 20, ὑπὲρ Χριστοῦ πρεσβεύομεν, pro Christo legatione fungimur. Et hoc est præcipuum sacerdotis munus. Non apte Morel.: *Et intercedere pro nobis.*

(9) *Λόγῳ καθέλκῃς τὸν Λόγον.* Morel.: *Dicta*

θεαν ἀναιμάκτω τομῇ σῶμα καὶ αἷμα τέμνης Δεσπο- A sectione secaveris corpus et sanguinem Dominicum, τακόν, φωνὴν ἔχων τὸ ξίφος. vocem adhibens pro gladio.

POB'. ΕΛΛΑΔΙΩ (10).

Helladius respondet, qui prior scripserat, et forte Paschalia symbola, id est, munuscula quaedam miserat. Quæ munuscula vel symbola festi argumento sunt epistolam circa festum Paschæ scriptam esse, haud quidem anni 382, ne duas litteras binaque symbola ponamus, verum anni 383. Nihil necesse est monere hunc Helladium olim amicum Basilii, ejus postea in Cæsariensi sede successorem fuisse.

Ἦσθην τοῖς γράμμασι (11)· πῶς δὲ οὐκ ἐμελλον, τῷ μνήμην εἶναι σοι καὶ τῶν τεθνηκότων (12); Προσόντων δὲ καὶ τῶν συμβόλων (13) τῆς ἑορτῆς, πλείων ἢ χάρις. Ἀλλὰ πρόσθεος οἷς δίδως, ἅπερ αἰτεῖς. Προσεύχου δὲ περὶ ἡμῶν, εἰ μὲν συμφέρει, πάλιν ἡμᾶς ὑπομνησθῆναι καὶ ὑπομνησαί τῆς ἑορτῆς· εἰ δὲ μὴ, πρὸς τὰ ἐκείσε μεταθεθῆναι, καὶ τὴν ἀληθῆ (14) ἑορτὴν ἢ λαθεῖν, ἢ ἰδεῖν, ἐνθα εὐφραινομένων πάντων ἢ κατοικία. Τῶν γὰρ τοῦ βίου στροφῶν κεχορέσμεθα.

POΓ'. ΠΟΣΤΟΥΜΙΑΝΩ (15).

Postumianus ad quem data hæc epistola, prætorio præfectus ante sextam Aprilis diem anni 383 non apparet in codice Theodosius. Illius autem præfecturam, post alios in Oriente magistratus obitos, indicatam merito colligit Gotthofredus (16) ex his Gregorii verbis in epist. 173: Tandem ad summum potentiae apicem pervenisti. Et iterum: Quoniam autem magna consecutus... teque Deus prius nostrum effecit, deinde nobis etiam commode præfecit, etc. Hinc constat epistolam hanc scriptam ante non fuisse, atque etiam spectare concilium, quod rursus anno 383, mense Junio, Theodosius Constantinopoli convocavit (17), ut, quod per se Nectarius non volebat, ora impiorum obstrueret, qui Trinitatem impugnabant. Itaque Postumianum, non doctrina et pietate minus quam dignitate præstantem, rogat Gregorius ut potestate sua ad conciliandam pacem Ecclesiis, eosque qui dissidia exerceant, coercendos utatur.

Ἐψηλὸς εἶ τὴν παιδευσιν, καὶ ταύτην ὀποτέραν βούλει, καὶ εἰς ὃ τι βούλει τῶν λόγων εἶδος. Τῆς μὲν γὰρ κλέος (18) οἶον ἀκούομεν (οὐ γὰρ Ῥωμαϊκὸς τις ἐγὼ τὴν γλώτταν, οὐδὲ τὰ Ἰταλῶν δεινός), τῆς δὲ πεπειράμεθα, ὥστε καὶ ἄλλοις γνωρίζειν ἔχειν, εἰ τι καὶ ἡμῖν μέτεστι τοῦ τὰ τοιαῦτα (19) κρίνειν· μετεῖναι δὲ οὐκ ὀλίγοι φασίν. Ἐρῆθης ἀρχαῖς οὐκ ὀλίγαις· μᾶλλον δὲ ἤρας οὐκ ὀλίγας, εἰ δεῖ τ' ἀληθέστερον εἰπεῖν (20). Ἠλθεος ἐπὶ τὸ ἀκρότατον τῆς

⁹⁹ Psal. LXXXVI, 7.

allicis Verbum Dei. His verbis et sequentibus Eu-
charistiae, et sacerdotis ore, ipso operante Christo
ac sacerdote, peracti incruento modo sacrificii fidem
aperte profitetur Gregorius. Quis non vocis divinæ
virtutem attonitus et tremens admiretur?

(10) *Alias LIII.* Scripta circa Pascha anni 383.
— *Ἐλλαδίω.* Helladius hic, ait Bill., Cæsariensis
Ecclesiæ clayum tenebat, ac Basilio Magno in ea
sede successerat.

(11) *Τοῖς γράμμασι.* Forte σοῖς, et sic legit Bill.

(12) *Τῶν τεθνηκότων.* Hoc est, inquit Bill., mei
qui jam velut inter vivos agere desi, homo videlicet
et morbis et senectute fractus atque confectus.

(13) *Προσόντων δὲ καὶ τῶν συμβόλων.* Montac.
et Morel. παρόντων δὲ καὶ τῶν συμβόλων, *insuper
cum advenerint festi symbola.* Olim, ait Bill., ut in
Collationum libro scribit Cassianus, in Oriente præ-
sertim, summorum Ecclesiæ præsulum unus hoc
erat, ut missis quaquaversum epistolis inferiores
episcopos, quo die sacrum Pascha celebrandum
esset, certiores facerent. At, inquit Combef., *festi
symbola*, sive munuscula erant et eulogiæ, sive ipsa
precum suffragia: imo distincta insinuat Grego-
rius qui præter illa preces expectat. Bill. festi
symbola exponit de Paschatis indicatione; ego po-
tius de unartyrum conventu ac celebritate, ad quam

141 CLXXII. HELLADIO.

Litteris tuis delectatus sum: quidni autem, cum
te videam ne mortuorum quidem immemorem esse?
Ad id porro, cum festi symbola adjeceris, majori
voluptate me cumulasti. Verum ad ea quæ tri-
buis, ea quæ petis, adjunge. Precare pro nobis,
ut, si quidem id conducit, rursus festi submonea-
mur, vicissimque submoneamus: sin secus ad
alterius vitæ bona transferamur, ac verum festum,
vel capiamus, vel videamus, ubi lætantium om-
nium est habitatio⁹⁹; strophis enim hujus vitæ sa-
turati sumus.

CLXXIII. POSTUMIANO.

Doctrina sublimis es, et quidem utrovis doctri-
næ genere, et utraque dicendi facultate. Alterius
enim famam solam audimus (nec enim lingua
Romanus sum, nec Italicam doctrinam calleo), al-
terius autem periculum ipsi fecimus, ita ut alios
quoque certiores facere queamus, si modo ii su-
mus, qui de hujusmodi rebus non nihil judicare
possimus, quales nos esse plerique aiunt. Magi-
stratibus non paucis evectus es; imo, ut verius

Cæsariensis episcopus comprovinciales invitare so-
lebat, ac eos admonere, ut ex Basilii epistolis li-
quet. Paschatis indicatio episcopi Alexandrini erat.
Qui tamen hanc epistolam ad Pascha spectare vo-
lit, sic accipiat. Verum errarent et Bill. et Com-
bef., si Helladius cujus hæc epistola nomen præ-
fert, idem esset ac ille ad quem epistolam cxx
scripsit Gregorius. Variis enim probat argumentis
Tillemont. non ad Helladium Cæsariensem missam
fuisse epistolam cxx, sed ad quemdam ejusdem
cognominis tunc temporis episcopum in secunda
Cappadocia. Existimamus autem epist. clxxii ad
Helladium Cæsariensem scriptam fuisse.

(14) *Τὴν ἀληθῆ.* Cod. Pass. τὴν ἀληθινήν.

(15) *Alias LXXI.* Scripta anno 383, mense Maio
vel Junio.

(16) T. VI, p. 378.

(17) Vide Tillemont., *De Arianis*, § 137 et 138.

(18) *Τῆς μὲν γὰρ κλέος.* Combef.: *Nam Latine
dicendi facultate, quam præstes, audimus.*

(19) *Μέτεστι τοῦ τὰ τοιαῦτα.* Ita cod. Reg. et
Combef. In edit. τοῦ deest.

(20) *Εἰ δεῖ τ' ἀληθέστερον εἰπεῖν.* Ita cod. Reg.
et Combef. In edit. et δεῖ τὸν ἀληθέστερον εἰπεῖν
λόγον.

Iniquar, non paucos exexisti. Ad summum potentiae apicem venisti, non fortunæ munere, ut multi fortasse dixerint, sed pro virtutis præmio dignitatem hanc consecutus, ut ipsa quoque honoratiores edficiatur, atque imperator 142 ob suum de te iudicium laudetur. Sed hæc adhuc parva, adjungam aliquid ex rebus nostris. Piæ doctrinæ mysteriis prius imbutus es, postea eam suscepisti. Verba enim tua memoria teneo, ac miraculo illo meæ aures adhuc circumsonant. Quod si his rebus hoc adjeceris, ut amicorum sis memor (adjicies autem, sat scio, atque ex præteritis rebus hoc conjicio), majorem nobis tui admirationem commovebis. Hæc humanæ felicitatis meta est, ipsa beatitudo. Porro ultra Gades mare ab hominibus trajici non posse, Pindaro docenti assentior. Quoniam autem magna consecutus, magnis quoque nominibus obstrictus es, teque Deus prius nostrum fecit, deinde nobis etiam commode præfecit, ac præterea ineptum est a tanto viro non maxima quæque postulare, hoc te a nobis admoneri patere. Nihil tam præfecturæ tuæ convenire existima (quandoquidem rursus episcoporum synodus celebratur, haud scio qua de causa, et quo modo continentium), quam ut te præfecto, ac tua opera, Ecclesiæ ad pacem adducantur, etiamsi eos, qui dissidia exercent, asperius objurgare oporteat. Quod si cuiquam modum excedens esse videar, quod cum a negotiis recesserim, non tamen curam et sollicitudinem abjecerim, hoc ne mireris. Non enim quemadmodum thronis et supercilio, volentibus cessimus, ita etiam pietate: quin potius eo majorem fidem et auctoritatem apud te habiturus mihi videor, ut qui non rem meam privatam, sed publicam utilitatem curem.

CLXXIV. EUDOXIO RHETORI.

Varias ad Eudoxium rhetorem epistolas, plerasque incerti propemodum temporis, hic propterea collocamus, quod vix juniori Nicobulus hoc anno tardius Eudoxium audire potuerit. Quippe qui primum Tyana profectus, ut scribendi celeriter artem edisceret, Theodoroque anno 381 exeunte, aut ineunte 382, hujus urbis episcopo commendatus, Cæsaream Cappadociæ, humaniorum litterarum et rhetoricæ causa missus est, ac tandem Constantinopoli, aliæque mox in urbe aliisve magistris, vivo etiam nunc ac jubente patre, diversis operam sophistis dedit anno, ut arbitramur, 384, cum anno sequenti Nicobulus pater obierit. Anno itaque 383 Nicobulus Eudoxium audiit, adeoque huic anno conveniunt epistolæ omnes ad Eudoxium, in quibus de Nicobulo fit mentio, cæteræque ad ipsum Nicobulum scriptæ. Eudoxius autem ille Cappadox fuit, cognominis rhetoris filius, ac rhetor ipse insignis, isque Christianus, quem Gregorius Sophronio, Themisio, Saturnino, eloquentiæ nomine commendavit; eisdemque ipsi Eudoxio charissimam pignora, scilicet Nicobuli filios commendat litteris sequentibus et proxime secuturis.

Amicitiae officii te supero. Prior enim, ut vides, D

(21) Τιμωτέρα. Cod. σεμνότερα.

(22) Προσθήσω δέ τι. Ita cod. In edit. δέ deest.

(23) Προστειλέσθης. Ita cod. 2072. At Bill., Montac. et Morel. προτελέσθης. Combef. προστελεσθείς, πινε doctrinæ rudimento imbutus. In edit. προστελέσθης.

(24) Προσθήσεις δέ. Hervag. corrupte legit in tertia persona προσθήσει, quemadmodum paulo infra τεκμήρομαι pro τεκμαίρομαι.

(25) Θαυμασόμεθα. Ita cod. et Combef. In edit. θαυμαζόμεθα.

(26) Ἡτρον μακαριότης. Ita cod. In edit. εἶτρον μακαριότητος, quod Bill.: Humanæ felicitatis seu beatitudinis meta est.

(27) Γαδεῶν. Ita cod., sic et scribit Pindarus, Nem. iv. Edit. Γαδῶν. Gades locus est inter Hispaniam et Africanam, ubi mare permeabile esse negavit antiquitas. Unde adagium dictum est quo

ἄξουσας, ὃ τύχης δῶρον, ὡς ἂν οἱ πολλοὶ φαίεν, ἀλλ' ἀρετῆς ἄθλον ταύτην δεξάμενος, ἵνα καὶ αὐτὴ γένηται τιμωτέρα (21), καὶ βασιλεὺς ἐπαινεθῆ τῆς ἐπὶ σοὶ κρίσεως. Ἔτι καὶ ταῦτα μικρὰ προσθήσω δέ τι (22) καὶ τῶν ἡμετέρων. Προστειλέσθης (23) πρότερον τὴν εὐσέβειαν, εἰθ' ὑπέδξω. Μέμνημαι γὰρ τῶν σῶν λόγων, καὶ τὸ θαῦμα ἔντηον ἐτι ταῖς ἐμαῖς ἀκοαῖς. Εἰ τούτοις προσθείης τὸ καὶ μεμνησθαι τῶν φίλων (προσθήσεις δέ (24) οἶδ' ὅτι, τοῖς παρελθοῦσι τοῦτο τεκμαίρομαι), μᾶλλον σε θαυμασόμεθα (25). Οὗτος τῆς ἀνθρωπίνης ὁρος εὐδαιμονίας, ἦτον μακαριότης (26). Τὸ δὲ πρόσθε Γαδεῶν (27) μὴ περατὸν εἶναι ἀνθρώποις, Πινδάρῳ φιλοσοφοῦντι πιστεύομεν. Ἐπεὶ δὲ μεγάλων τυχῶν, μεγάλων καὶ ὑπὸ χρεος εἶ, καὶ σε πεποίηκεν ἡμέτερον πρότερον, εἴτα ἐπέστηκεν ἡμῖν εὐ ποιῶν ὁ θεὸς, καὶ ἅμα τῶν ἀτόπων ἄνδρα τοσοῦτον μὴ τὰ μέγιστα ἀπαιτεῖν, ἐκεῖνο δέξαι με παραινοῦντα. Μηδὲν οὕτω νόμιζε τῇ σῇ πρέπειν ἀρχῇ (ἐπειδὴ πάλιν σύνοδος ἐπισκόπων, οὐκ οἶδα δι' ὅ τι καὶ ὅπως συναγομένῳ), ὡς τὸ ἐπὶ σοῦ καὶ διὰ σοῦ εἰρηνεύσασθαι (28) τὰς Ἐκκλησίας, κἄν δὲ σφοδρότερον ἐπιτιμησῶ τοῖς στασιάζουσιν. Εἰ δὲ τῷ δοκῶ περιττὸς εἶναι (29), τῶν μὲν πραγμάτων ἀναχωρήσας, τὴν δὲ φροντίδα μὴ καταλύσας, τοῦτο σὺ μὴ θαυμάζης (30). Οὐ γὰρ ὡσπερ τῶν θρόνων καὶ τῆς ὀρρῶος τοῖς βουλομένοις, οὕτω καὶ τῆς εὐσεβείας παρεχωρήσαμεν (31): ἀλλὰ νῦν ἀξιοπίστοι καὶ πλέον, ὡς οἶμαι καὶ σοὶ δοκεῖν, ὡς οὐδὲν ἴδιον, ἀλλὰ τὸ κοινὸν θεραπεύοντες.

ΡΟΑ'. ΕΥΔΟΞΙΩ ΡΗΤΟΠΙ (32).

Νικῶ σε τοῖς φιλικοῖς. Ἐπιστέλλω γὰρ πρότερος, uti licebit, cum quis ad eum modum finemque pervenerit, ultra quem progredi non sinit natura. Hæc Bill.

(28) Εἰρηνεύσασθαι. Cod. εἰρηνεύεσθαι.

(29) Περιττὸς εἶναι. Bill.: Nimum curiosus. Combef.: Superfluous.

(30) Μὴ θαυμάζης. Cod. et Combef. μὴ θαυμάσης.

(31) Εὐσεβείας παρεχωρήσαμεν. In edit. ἂν χωρήσαμεν, sed mendose, ait Bill. Unico enim verbo legendum ἀνεχωρήσαμεν, quemadmodum vel medicriter hujus linguæ periti facile judicabunt. At nobis propter dativum, τοῖς βουλομένοις, rectius videtur παρεχωρήσαμεν, et sic habet cod. Hæc vox, inquit Combef., longe commodior est quam Bill. sic asserte ex conjectura substituit: Sic etiam pietate cessimus, ut nihil eam ad me spectare putanda sit.

(32) Alias CXV. Scripta anno 383.

ὡς ἔραξ. Καὶ οὐδ' ἂν (35) ἐκαλλωπισάμην, εὖ ἴσθι (οὐ γὰρ ἐμὸν), εἰ μὴ μέγα ἰποιοῦμην τὴν σὴν φιλίαν, μὴδὲ τῶν ἀναγκαίων ἐδόκει μοι, ὡσπερ ὑσπληγι πῶλον, διεγείραι σε πρὸς τὸ γράφειν. Μάλιστα δ' ἂν πρὸς τοῦτο παροξυνθείης, εἰ ἐκεῖνο ἐνθυμηθείης, τίς ὢν, καὶ τίνοι, καὶ τὸ τίνοσ, ἃ γράφω, γράφω (34), καὶ ὅτι πρέπει τοὺς παῖδας, ὡσπερ τῆς οὐσίας τῆς πατρικῆς, οὕτω δὴ καὶ τῆς φιλίας κληρονομεῖν. Πρὸς δὲ, κάκεινο λογιζέσθαι καλῶς ἔχει, ὅτι οὐ μὲν ἀκμὴν φιλοσοφείας (35) ἡμεῖς δὲ φιλοσόφων πατέρας, καὶ δεῖ ἐπιδεικνύσθαι (36) ἡμῖν τὴν ἀρετὴν, ὡσπερ τῶν ἀθλητῶν οἱ γενναῖοι τοῖς παιδοτρίβασ. Εἶπω τι καὶ μείζον τῶν εἰρημένων. Οὐ μικρὰ ἡμῖν φιλοσοφίας ὄμνηρα παρὰ σοί· αἷμα ἡμέτερον ἐκπαιδεύεις, καὶ αἷμα τῶν ἐγγυτάτων. Οἶδας οὖς λέγω, τοὺς (37) τοῦ γνησιωτάτου καὶ τιμιωτάτου υἱοῦ ἡμῶν Νικοβούλου παῖδας. Τούτοις (38) ὅτ' ἂν συμπράττης, ἡμῶν μνημονεύειν οἴου (39), οἱ οὐδενὸς ἄλλου φαυλότεροι, εἰ τι δεῖ τοῖς λέγουσι πιστεύειν, κρίνειν τε λόγους, καὶ σπουδὴν δοκιμάζειν (40), καὶ διδασκάλους δεξιούς ὑψηλοτέρους ποιεῖν τοῖς ἱπταίνουσ, qui, si iis qui id asserunt, fides habenda est, non minus, quam quivis alius, idonei sumus, qui de litteris judicemus, ac studium et industriam exploremus, eruditosque magistros laudibus altius esse-ramus.

POE. Τῶ ΑΥΤῶ (41).

Seguitte quodammodo laboranti Nicobulo studium ut suum opponat et diligentiam, Eudoxium incitat Gregorius.

Πάλιν πρὸς σέ ὁ Νικόβουλος ὁ ἐμός· καὶ πάλιν ἐγὼ περιττότα, μάλα σε σπεύδοντα καὶ αὐτόν (42) C δερύοντα. Ἐπεὶ δὲ φύσεως μὲν ἔχει δεξιᾶς (43) ὁ νέος (εἰ μὴ με ἀπατᾷ τὸ βούλεσθαι), ὃ δὲ τοῖς εὐφυσίαι ὡς τὰ πολλὰ συνέζευκται, ῥαθυμότερός πῶς ἔστι, καὶ κέντρων (44) δέόμενος, τὴν παρὰ σεαυτοῦ σπουδὴν ἀντείστανεγκε. Καὶ ἵνα τι τῶν ὑμετέρων εἶπω, τὸν μυθικὸν τέττιγα (45) μιμησάμενος, καὶ ἀντὶ τῆς ῥαγεῖσης νευρᾶς Εὐνόμου τῷ σῶ γενόμενος (46), ἀναπληρῶσον τὴν ὥδην. Οὕτω μοι δοκεῖς ἐνευδοκιμήσειν τῷ νέῳ καὶ ἡμῖν χαριεῖσθαι τὰ μέ-

(35) Καὶ οὐδ' ἂν. In cod. et R. ἂν deest; delendumque proponit Bill.

(34) Τὸ τίνοσ, ἃ γράφω, γράφω. Ita cod. Par. et Pass. Combef. τὸ τίνοσ ἀγράφου γράφω. Proponit Bill. τὸ τίνοσ χάριν ἃ γράφω, γράφω. In edit. τὸ τίνοσ ἀγραφοῦ γράφω.

(35) Ὅτι οὐ μὲν ἀκμὴν φιλοσοφείας. Ita cod. Reg. 1405 et Combef. qui reddit: *Quod etiam nunc in studium philosophiæ incumbis*. Montac. et Morel. καλῶς ἔχειν, οὐ μὲν ἀκμὴν φιλοσοφείας. In edit. ὅτι σοὶ μὲν ἀκμὴ φιλοσοφείας.

(36) Καὶ δεῖ ἐπιδεικνύσθαι, usque ad παιδοτρίβασ inclusive in cod. Pass. non leguntur.

(37) Οὖς λέγω, τοὺς. In cod. et apud Combef. τοὺς deest.

(38) Τούτοις. Ita cod. Reg. 1405, Montac., Morel. et Combef. In edit. τοὺτους. Mox, ὅτ' ἂν συμπράττης legitur cum cod. In edit. ὅ τι ἂν συμπράττης.

(39) Μνημονεύειν οἴου. Cod. Reg. et Combef. delent οἴου, leguntque μνημονεύουσ.

(40) Σπουδὴν δοκιμάζειν. Cod. Par. σπουδὴ δοκιμάζειν, *studiose eas exploremus*. Mox legitur διδασκάλους δεξιούς, et ita duo cod. Reg., Pass. et Combef. In edit. δεξιούς deest.

A scribo. Ac mihi credas velim, ne me quidem ostentasse (id enim a 143 me alienum est), nisi amicitiam tuam plurimi ducerem, mihi que necessario faciendum existimarem, ut tanquam pullum equinum scutica, sic te ad scribendum excitarem. Hinc autem maxime provocaberis, si illud cogites, quis ipse, et ad quem et cujus causa ea scribo que scribo: quodque filios ut paternorum bonorum, ita etiam paternæ amicitia hæredes esse convenit. Quin illud quoque reputare commodum fuerit, quod tu apprime philosopharis; nos autem philosophorum parentes sumus, ac nobis virtutis specimien præbendum est, quemadmodum strenui athletæ iis præbere solent, quos palæstræ magistros habuerunt. Vis majus aliquid adjungam? Non parva nobis philosophiæ pignora penes te sunt. Consanguineus enim nostros erudis, et quidem e propinquissimorum numero. Scis quos dicam; nimirum sincerissimi ac cumprimis honorandi filii nostri Nicobuli filios. Iis quidquid opis et adjumenti attuleris, nos in animo tuo ac memoria versari puta-

CLXXV. EIDEM.

Rursum ad te se confert meus Nicobulus: ac rursus ego supervacaneam operam sumo, qui te sponte tua currentem et ipsam incitem. Quoniam autem egregia quidem indole est adolescens (nisi me cupiditas fallit), verum, quod iis, qui eleganti ingenio sunt, persæpe adjunctum est, segnitie quodammodo laborat, calcaribusque indiget, studium tuum ac diligentiam oppone. Atque, ut de vestris litteris aliquid usurpem, fabulosam cicadam imitatus, ruptæque chordæ vicem Eunomo tuo supplens, cantilenam exple. Hac ratione, meo quidem judicio,

(41) Alias CXVI. Scripta eodem anno.

(42) Καὶ αὐτόν. Combef. καὶ αὐτός, et ipse excitem. Mox idem pro ἐπεὶ δέ, legit ἐπειδή.

(43) Ἐχει δεξιᾶς. Ita cod. et R. In edit. δεξιῶς.

(44) Καὶ κέντρων. Ita Montac. At Combef. κέντρων. In edit. κέντρον.

(45) Τὸν μυθικὸν τέττιγα. Cod. R. et Combef. Πυθικόν. In antiquis edit. βυθικόν, sed falsa lectio, ait Montac., nec admittenda quam habet Bill. μυθικόν. Vera lectio, Πυθικόν, inquit Morel., ut ex initio prophæticæ Clementis Alexandrini colligit Montac., ex quo corrigat.

(46) Εὐνόμου τῷ σῶ γενόμενος. Ita cod. R. et Combef. Ita etiam Montac. et Morel. qui ait: « Eunomum enim Loerensem intelligit Gregorius, cui similem contendit Nicobulum. » Ἐχοιμι ἂν σοι καὶ ἄλλον διηγῆσασθαι μῦθον, Εὐνομον τὸν Λοκρὸν καὶ τέττιγα τὸν Πυθικόν. Hæc Clemens Alex.: *Possunt quoque tibi aliam narrare fabulam, Eunomum Loerensem et cicadam Pythicam*. De Eunomo et cicada, vide Erasmus in adagio *Acanthia cicada*. In edit. καὶ ἀντὶ τῆς ῥαγεῖσης νευρᾶς ἐν νόμῳ τῷ σῶ γενόμενος, quod Bill.: *Ruptaque chorda, cantu tuo inchoato*.

gloriam **144** ex adolescente consequeris, maximo-
que beneficio nos afficies, qui tibi tuæque eruditioni
non multa præponimus.

CLXXVI. EIDEM.

Sibi succensentem compescit Eudoxium Gregorius, ipsique rursus tradit Nicobulum.

Quid tibi in nos accidisse dicemus, vir admiran-
dæ? Quænam non scribendi causa? Non enim
superbiam et contemptum objiciemus, nec desidi-
am, nec quod, quid scribas, non habeas. Neque enim
tuum est his affectibus laborare. Nimirum illud
est, de iambis illis nobis succenses, quos ille
male perdendus Valentinus expuit, idque te vo-
lente. Non enim hominis rhetoris ac facundi erat
hominem ulcisci, qui prius iambos ejusmodi fun-
dere minime dubitavit.

At, o Achilles, ingentem iracundiam doma...

rursumque nobis bastam tuam, hoc est, stilum
move: ne alioqui, cum exigua perpressus sis, in
majora, hoc est, in episcopale ingenium impetus
facere videaris. Equita, venare, ingredi arbitratu
tuo, quantum quidem ad me attinet, nec quidquam
jam scribemus, nec jocabimur. Ac de his satis,
tanti amicitiam tuam facimus. Hactenus tecum jo-
cati sumus. Quod autem non jam jocantium, sed
serio agentium est, suavissimum filium nostrum
Nicobulum rursus tibi tradimus. Ac velim eum
a nobis accipias, ut a nobis; rhetoricum qui-
dem opus patri, sophisticum autem nobis largiturus.
Non enim dubito, quin si volueris, nego-
tium felicem cursum habiturum sit. Admirandis
autem sophistis supercilium duntaxat relicturus
es, illudque, ut de augendis facultatibus confi-
cientur.

145 CLXXVII. EIDEM.

Incerto licet in editis hæc epistola sit inscripta, eam tamen Eudoxio datam esse non dubium est. Tantam enim cum superioribus litteris ac sequentibus, quæ ad eum scriptæ sunt, affinitatem habet, ut illam non ad alium quam ad Eudoxium scriptam esse constare videatur. Si quis autem tres epistolas quæ sequuntur, huic prævisse contendat, ob ea maxime verba: Ut habeas quæ contempsisti; ex quibus, cum hæc epistolam scripsit Gregorius, Eudoxium jam id fecisse videatur, ad quod eum Theologus his tribus litteris hortatur; si quis, inquam, contendat, non admodum refragabimur, modo vicissim concedat, hoc anno has omnes epistolas scriptas esse. Alioqui importune Nicobuli mentio hic injecta foret, quem hoc anno tardius auditorem Eudoxii fuisse non putamus.

Quonam pacto virtus tua se habet? nunquid,
quantum ad Deum attinet, progressum fecimus?

(47) Alias CXVII. Scripta anno 383.

(48) *Τὸ μὴ ἔχειν.* Cod. et Combef. τοῦ μὴ ἔχειν.

(49) *Μνησικακεῖς.* Ita cod. Reg. B. 3, et Combef. In edit. ἡμῖν deest.

(50) *Προσέπτυσες.* Combef.: *Abunde ut expueret, adjecit;* secundam enim, inquit, vox προσέπτυσσε molitionem indicat, ad quam ipse Eudoxius priores viri iambos carpendo ipsum impulerit, et ideo σοῦ θέλοντος, cujus ratio subditur, οὐ γὰρ ἦν, etc., quod non interrogare lego cum Billio, sed asserte.

(51) *Τις πρότερον.* Ita cod. Reg. et Combef. In edit. τις πρότερος, qui prior.

(52) *Ἐπισκοπικὸν τρόπον.* Ita cod. Reg. et R. Montac. ac Morel. In edit. ἐπισκοπικὸν ὄρονον, quod Bill.: *In episcopale solum.* At Combef.: *In episcopi mores et animum,* quasi in eam rem Gregorius jocando aliquid intulerit.

γιστα, οἱ μὴ πολλὰ σοῦ καὶ τῆς σῆς λογιότητος
ἐμπροσθεν ἄγομεν.

ΡΟΓ΄. Τῷ ΑΥΤῷ (47).

Τί φῶμεν πεπονθέναι σε πρὸς ἡμᾶς, ὦ θαυμάσιε;
τίς ἢ τοῦ μὴ γράφειν αἰτία; οὔτε ὑπεροφίαν ἐγκα-
λέσομεν, οὔτε ἀργίαν, οὔτε τὸ μὴ ἔχειν (48) ὃ τι
γράφεις. Οὐ πρὸς σοῦ τὸ ταῦτα παθεῖν. Ἦπου τῶν
ιάμβων μνησικακεῖς (49), ὧν ὁ κακῶς ἀπολούμενος
Ὑθαλεντίνος προσέπτυσσε (50), καὶ ταῦτα σοῦ θέλον-
τος. Οὐ γὰρ ἦν ῥήτορος ἀνδρὸς καὶ δεινοῦ ἄνδρ' ἐπ-
αμύνασθαι, ὅποτε τις πρότερον (51) λαμβοποιεῖν
τοιαῦτα κατετόλμησεν.

Ἄλλ', Ἀχιλεῦ, δάμασον θυμὸν μέγαν...

καὶ κίνησον αὐθις ἡμῖν τὴν γραφίδα, τὴν σὴν με-
λίαν· μὴ δόξης, μικρὰ πεπονθῶς, ἀπαντᾶν εἰς
μαίρω, τὸν ἐπισκοπικὸν τρόπον (52). Ἴππευε, θήρα,
βάδιζε ὡς ἂν ἐθέλης, ἐμοῦ γε εἵνεκα, οὔτε τι γρά-
φομεν ἔτι, οὔτε προσπαίξομεν. Καὶ ταῦτα ἱκανῶς,
τοσοῦτου τιμώμεθα τὴν σὴν φιλίαν. Ἡ μὲν οὖν
παιδιὰ (53) ποσαύτη, καὶ ἐπὶ τοσοῦτον. Ὁ δὲ οὐκέτι
παιζόντων ἐστίν, ἀλλὰ καὶ λίαν σπουδαζόντων (54),
τὸν γλυκύτερον υἱὸν ἡμῶν Νικόβουλον, αὐθις ἐγχει-
ρίζομέν σοι (55). Καὶ δέχοιο παρ' ἡμῶν τοῦτον, ὡς
παρ' ἡμῶν, τὸ μὲν ῥητορικὸν ἔργον (56) τῷ πατρὶ
χαριούμενος, τὸ δὲ σοφιστικὸν ἡμῖν. Οἶδα γὰρ ἔτι
θελήσαντί σοι τὸ πρᾶγμα ἐπιδρομον. Τοῖς δὲ θαυ-
μασίοις σοφισταῖς τὴν ὑφ' ἡμῶν μόνον ἀφήσεις, καὶ τὸ
περὶ τοῦ πλεονοῦς μάχεσθαι.

ΡΟΖ΄. Τῷ ΑΥΤῷ (57).

Πῶς σοι τὰ τῆς ἀρετῆς ἔχει; καὶ εἰ κατὰ Θεόν τι
προεηλύθαμεν; ὃ παντὸς σοι μᾶλλον ἀρμόζειν (58)

(53) *Ἡ μὲν οὖν παιδιὰ.* Ita cod. In edit. παιδεῖα, Μοx ποσαύτη καὶ ἐπὶ τοσοῦτον delet Combef.

(54) *Λίαν σπουδαζόντων.* Montac. φίλιαν σπουδαζόντων. Morel. λίαν σπουδαζόντων, *magno opere incitantium.*

(55) *Ἐγχειρίζομέν σοι.* Montac. et Morel. ἐγχειρίζομαι σοι.

(56) *Ῥητορικὸν ἔργον.* Ita cod. Reg. B. 3, Montac., Morel. ac Combef. Hortatur Gregorius, ait Combef., ut sophistica posita vanitate, ad Christianam philosophiam transeat, ut et clarius epist. sequente. In edit. ῥητορικὸν ἔριον, quod Bill.: *Rhetoricam tantam.*

(57) Alias CXIX. Scripta eodem anno.

(58) *Σοὶ μᾶλλον ἀρμόζειν.* Ita cod. 1405, et alii perimulti; sic et Combef. In edit. σὲ μᾶλλον ἀρμόζειν. Pro σὲ μᾶλλον ἀρμόζειν Bill. proponit

ὀπλομαθάνομεν. Ταῦτα γὰρ ἡμῖν φίλον καὶ ἀνερω-
τῆν καὶ ἀκούειν. Τὰ δὲ ἄλλα χαίρειν ἐάσωμεν, ὅπως
ἂν ἔχη (59). Καὶ τοι κἄν εἰ βουλοίμεθα (60) καὶ
ταῦτα δεξιῶς ἔχειν, δι' ἐν τούτῳ βουλοίμεθ' ἂν, ἵνα
ἔχης ὧν ὑπερείδεις, καὶ πλείω φιλοσοφῆς ἐπὶ μεί-
ζοσι (61). Ταῦτα καὶ προσείρησο παρ' ἡμῶν (62),
καὶ τῷ καλῷ Νικοβούλῳ γενοῦ τοιοῦτος, οἷον ἐπι-
ζομεν. Εἰ ἂν δὲ (63) καὶ πλέον αἰτῶμεν, τὴν ἀπλη-
στίαν ἡμῶν, ὡς φιλότιμος, κόρησον.

POH. TQ AYTO (64).

*Hortatur hac epistola Eudoxium, ut contemptis oribus, splendore, plausibus, totoque dicendi genere, philo-
sophiam amplectatur, Deoque adhæreat.*

Νόμος ἦν Ἀθήνησι παλαιός, ὡς δ' ἐγὼ φημι, καὶ Β
κάλλιστα ἔχων (65), ἐπειδὴν φθάσαιεν εἰς ἤβην οἱ
νέοι, πρὸς τέχνας ἀγεσθαι, ἀγεσθαι δὲ τὸν τρόπον
τούτον· προτίθεσθαι δημοσίᾳ ἐκάστης τέχνης, ἑρ-
γανα, καὶ προσάγεσθαι τούτοις τοὺς νέους· ὅτῳ δὲ
τύχῃ (66) χαίρων ἕκαστος, καὶ προστρέχων, τούτου
καὶ τὴν τέχνην διδάσκεισθαι· ὡς τοῦ μὲν κατὰ φύσιν
ἐπιτυγχάνοντος (67) ὡς τὰ πολλά, τοῦ δὲ παρὰ φύ-
σιν διαμαρτάνοντος. Τί μοι βούλεται τὸ διήγημα;
Καὶ σὲ φημι χρῆναι, πρὸς φιλοσοφίαν γὰρ ἔχεις
ἐπιτηδείως, ταύτης μὴ ἀμελεῖν, μηδὲ πρὸς ἄλλο τι
μᾶλλον ἐθίξεσθαι (68) τῶν οὐκ οἰκείων, ἢ ταύτης
περιέχεσθαι πρὸς ἣν νένευκας, οὐχ ὅτι ἀρίστη μό-
νον ἐστίν, ἀλλ' ὅτι καὶ προσφυσέερα. Τὸ δὲ μὴ
βιάζεσθαι ῥοῦν ποταμοῦ, καὶ ἡ παροιμία παιδεύει (69),
καὶ ἱπποσύνην δεδαῶτα μὴ ᾄδειν ἐθέλει (70) ἢ ποιη-
σας· μὴ τί γένηται; μὴ καὶ τῆς ἱπποσύνης δια-
μάρτης (71), καὶ τῆς φθῆς.
Porro non esse vi cohibendum fluminis cursum
etiam ei, qui equitandi artem didicerit, cantandi
nem, nec musicam assequatur.

Eccli. iv, 32.

σὲ μᾶλλον ἐρωτῆν, redditurque: *Quod quidem, meo
iudicio, potius quam quilibet aliud ex te perscrutari
convenit.* Verum nihil mutare necesse est.

- (59) Ὅπως ἂν ἔχη. Cod. ὅπως ἂν ἔχοι.
- (60) Κἄν εἰ βουλοίμεθα. Cod. κἄν βουλόμεθα.
- (61) Καὶ πλείω φιλοσοφῆς ἐπὶ μείζοσι. Com-
b. : *Et maioribus auctus magis philosophieris.*
- (62) Παρ' ἡμῶν. Ita cod. et Combef., sicque le-
git Bill. In edit. παρ' ἐμοῦ.
- (63) Εἰ ἂν δέ. Ita cod. In edit. et deest.
- (64) Alias LXIII. Scripta eodem anno.
- (65) Καὶ κάλλιστα ἔχων, eaque longe optima.
- (66) Ὅτῳ δὲ τύχῃ. Cod. ὅτῳ δὲ τύχοι.
- (67) Ὅς τοῦ μὲν κατὰ φύσιν ἐπιτυγχάνον-
τος. Hæc sententia uno versu exprimitur:

Naturæ sequitur semina quisque suæ.

Ibi valet ingenium ubi intenditur; ibi intenditur,
ubi sponte sua et libenter versatur, cogente ne-
mine.

(68) Μᾶλλον ἐθίξεσθαι. Cod. Pass. R. et Com-
b. *μᾶλλον ὠθίξεσθαι, potius te ipse per vim in-
geras.*

(69) Παροιμία παιδεύει. Cod. Reg. et Combef.
κελεύει, jubet. Eccli. iv, 32, *Noli niti contra tor-
rentem, nec coneris contra ictum fluvii;* Græce: Καὶ
μὴ βιάζου ῥοῦν ποταμοῦ, nec cursum fluvii violent-
er cohibeas. Quem locum ad eum accommodat
Theologus qui naturæ suæ vim inferi, alique invita

A quod tibi, potius quam quilibet aliud, appositum
existimamus. Nam hæc sunt, quæ lubenter acisciti-
tari atque audire solemus. Cætera quoquo modo
se habeant, valere sinemus. Quamquam, ut etiam
ea te prospera habere cupiamus, hoc uno nomine
cupiamus, ut habeas quæ contempsisti, ampliusque
ob ampliora philosophieris. Hæc et salutationis
causa a nobis accipe, et egregio adolescenti Nico-
bulo talem te præbe, qualem speramus. Quod si
plus etiam postulemus, nimiam nostram cupidita-
tem, ut liberalis et munificus exple.

CLXXVIII. EIDEM.

Athenis vetus lex erat, eaque meo iudicio, præ-
clarissime constituta, ut adolescentes, cum puber-
tatis annos attingissent, ad artes ducerentur, duce-
rentur autem ad hunc modum. Cujuslibet artis
instrumenta publice proponebantur, atque ado-
lescentes ad ea adducebantur. Quocunque autem
delectari quemque contigisset, ad idque accurre-
ret, hujus quoque artem edocebatur: quod videli-
cet ea, ut plurimum, recte succedant, quæ natura
duce aggredimur; ac contra ea, quæ invita natura
suscipiuntur, spem frustrari soleant. Quorsum au-
tem spectat hæc narratio? Nimirum hoc aio tibi
providendum esse, ne philosophiam, ad quam na-
tura optime comparatus es, negligas; aut cuiquam
alii arti, quæ tibi non satis apta sit, potius assue-
scas, quam hanc complectaris ad quam natura
propendes, non modo quia præstantissima est, sed
etiam quia ad naturam tuam accommodatior.
parœmia quoque ipsa 146 docet **, ac poesis
studio interdicit. Alioqui fore, ut nec equitatio-

Minerva aliquid tentat. Huic simile est illud Ho-
ratii, I Epist., x, 24, 25:

*Naturam expellas furca, tamen usque recurret,
Et mula perrumpet furtim vestigia victrix.*

(70) Ἄδειν ἐθέλει. Cod. Reg. et Combef. ἐθέ-
λειν. Anthologia Epigrammatum libro, cap. 76,
pag. 108:

*Τίπτε μὲ θρυλλησαντες ἐμὴν ἀπεπαύσαι' ἀοιδίην;
Ἰππεύς ἱππεύειν ἐδάη, καὶ ἀοιδὸς ἀεῖδειν·*

Ἦν δὲ τις ἱππεύειν δεδαῶς ἐθέλησιν ἀεῖδειν.

D Ἀμφοτέρων ἡμῶν, καὶ ἱπποσύνης καὶ ἀοιδίης.
Hic Nestori quærenti cur tantopere a scriptoribus
ac poetis celebratus, a nemine eorum ut canendi
peritus prædicetur, respondent poetæ res diver-
sissimas esse, equitare et canere; neque fieri
posse ut unus aliquis in utroque genere excellat;
Nestorem autem equitem esse, ac ea propter mi-
rum non esse, si ut cantor minime celebretur.
Vide Erasmus in adagio: *Equitandi peritus ne
cantet.*

(71) Ἰπποσύνης διαμάρτης. Hoc proverbio ad-
monemur, ait Bill., eas artes colendas et exercendas
esse in quibus studium nostrum collocavimus.
Unde illud Aristophanis perulgatum: *Ἐρδοι τις,
ἦν ἕκαστος εἰδότη τέχνην, quam quisque norit artem
in hæc se exercent.* Citatur a Cicero, disput. i Tu-
sculana. — Mallem legere, in tertia persona, δι-
αμάρτη. EDIT. PATROL.

Quæ autem est hæc naturæ aptitudo? Ut quidem A ipse te spectando animadverti, primum vitæ et morum tranquillitas atque simplicitas, animusque ad has vitæ fraudes et imposturas parum appositus et idoneus. Tum quia præstanti es animi indole, menteque alta, et erecta, atque ad contemplationem levi et expedita. Huc accedit adversæ cura valetudinis, et corporis infirmitas: nam hoc quoque non leve ad philosophiam pondus habere Platoni visum est. Quin etiam es ætate, ut jam animi perturbationibus infectantur. Nec vero paupertate tam frangi tibi videris, quam gloriarì. Jam quod erubescere scis, in eo non rhetorum morem refers. Sed neque scelesti tibi lingua est, nec malus effectus es, nec circumforaneus es, nec denique, ut rem paucis complectar, quidquam eorum habes, quibus B forensem hominem Democritus fingit atque instruit, vir scilicet popularis gubernationis peritiam Aristophane potior. Verum cum rhetor voceris, quidvis tamen potius, quam quoad mores attinet, inter rhetores censeris. Quocirca noli id philosophiæ, quod jam accepisti, projicere, nec secundas potius in secundis rebus, quam primas in maximis habeas. Atque ut etiam primas eloquentiæ tibi demus, ne sustineas inter graculos excellere, cum aquila esse possis.

147 Quousque ob res parvas humique reptantes inflamur, atque inter adolescentulos et fabulas ludimus, et a plausibus in altum attollimur? Migremus hinc, viri efficiamur, somnia projiciamus, umbras prætereamus, aliis vitæ oblectamenta, plusque doloris quam voluptatis habentia, relin- C quamus. Alios occupatos teneant, jactent, ludificentur invidia, et tempus, et fortuna. Quod scilicet rerum humanarum inconstantiam appellant, valeant throni, principatus, opes, splendores, elationes, casus, vilis hæc et despicibilis gloriola,

(72) *Ὁ τρόπος καὶ τό.* Ita cod. Reg et Combef. In edit. *ὁ τρόπος* ἐστὶ καὶ τό.

(73) *Ἡ νοσοκομία.* Bill. : *Adversa valetudo.*

(74) *Δοκεῖ τῷ Πλάτωνι.* Ita Montac. et Combef. In edit. τὸ Πλάτωνι, *Platoni visum est*; ac proinde, ait Bill., Academiam insalubrem Atticæ locum elegisse dicitur, ut nimis bonus corporis habitus, tanquam nimia vitis luxuries amputaretur. Vide Ficinum in ejus Vita.

(75) *Τὰ πάθη κλίνεσθαι.* Combef. : *Ut jam perturbationes atque vitia fatiscant et concidant.* Mox, pro *κλίπεσθαι*, *morderi*, reddit Bill. *κἀμπτεσθαι*, *frangi*; sicque legendum proponunt Montac. et Combef.

(76) *Οὐδὲ γέγονας κακός.* Ita cod. 2022, ac Combef. Alias *κακώς*, *nec male indolis homo es*; vel, *male natus es.* Bill. : *Nec male factus es.* In edit. οὐδὲ γέγονας κακός, at forte legendum οὐδὲ γέγονας κακώς, *neque clamas impudenter*, more scilicet quorumdam philosophorum.

(77) *Δημόκριτος ὁ κρείττων εἰς δημαγωγίαν Ἀριστοφάνους.* Ita cod. R. ac Combef. Huic lectioni favet quod de Democrito scribit Suidas: ἤρξε δὲ ἐν Ἀθήναις, διὰ τὴν ἑαυτοῦ σοφίαν τιμηθεὶς, πρᾶξαι ἐπὶ τῆς δημοτικῆς: qui honor propter ipsius sapientiam habitus fuit. Qui etiam respuit Athenas, cognominatus fuit sapientia, et clarissimum inter philosophos nomen obtinuit: eum itaque merito Aristophani comico anteponit

Ἄλλὰ τίς ἐπιτηδεύει; ὡς γοῦν ἐμοὶ θεωρήσαντι κατεφάνη, πρῶτον μὲν ὁ τρόπος καὶ τὸ (72) τοῦ ἤθους γαλήνιον τε καὶ ἀτεχνον, καὶ πρὸς τὰς τοῦ βίου στροφὰς ταύτας ἀνεπιτήθειον. Ἐπειτα τὸ τῆς ψυχῆς εὐφυὲς καὶ ὑψίνοον, καὶ πρὸς θεωρίαν εὐκλινῆτον. Τρίτον ἡ νοσοκομία (73), καὶ τὸ τοῦ σώματος ἀσθενές· ἐπειδὴ καὶ τοῦτο οὐ μικρὸν εἰς φιλοσοφίαν εἶναι δοκεῖ τῷ Πλάτωνι (74). Καὶ μὴν καὶ ἡλικίας ὥτως ἔχεις, ὡς ἤδη τὰ πάθη κλίνεσθαι (75). Καὶ τῇ πενίᾳ οὐ κἀμπτεσθαι μοι δοκεῖς μᾶλλον ἢ καλλωπιζεσθαι. Τό τε αἰσχύνεσθαι εἰδέναι, οὐ κατὰ ῥήτορας. Ἄλλ' οὐδὲ φωνῆ μιὰρά σοι, οὐδὲ γέγονας κακός (76), οὐδὲ ἀγοραῖος εἶ, οὐδὲ τι τῶν τοιοῦτων ἔχεις, ἢν' εἴπω συντόμως, οἷς πλάττει τὸν ἀγοραῖον Δημόκριτος ὁ κρείττων εἰς δημαγωγίαν Ἀριστοφάνους (77). Ἄλλὰ ῥήτωρ καλούμενος, πάντα πρότερον ἢ κατὰ τὸ ἤθος τελεῖς εἰς ῥήτορας (78). Μὴ τοίνυν θελήσης προέσθαι τῆς φιλοσοφίας ὅσον προεσηλάφας, μηδὲ τὰ δευτέρα ἔχης (79) ἐν τοῖς δευτέροις μᾶλλον ἢ τὰ πρῶτα ἐν τοῖς μεγίστοις. Εἰ δὲ καὶ τὰ πρῶτα τῶν ἐνταῦθα δόξῃμεν, μὴ ἀνάσχη ἀριστεύειν ἐν κολοιοῖς (80), ἀετὸς εἶναι δυνάμενος.

Μέχρι τίνος φυσώμεθα τοῖς μικροῖς καὶ χαμαὶ ἐρχομένοις, καὶ παίζομεν ἐν μετρακίσχοις καὶ πλάσμασι, καὶ ὑπὸ τῶν κρότων αἰρόμεθα; Μεταδῶμεν ἐντεῦθεν, ἀνδρες γενώμεθα, δέψωμεν τὰ ὄνειρατα, παραδράμωμεν τὰς σκιάς, ἄλλοις παρῶμεν τὰ τερπνά τοῦ βίου, καὶ πλέον ὀδυνηρά. Ἄλλους πραγματευέτω (81), καὶ μεταρρήπιτετω, καὶ παιζέτω, φθόνος, καὶ χρόνος, καὶ τύχη. Ὁ δὲ φασὶ τῶν ἀνθρωπίνων τὸ ἄστατον καὶ ἀνώμαλον (82), ἐββέτωσαν θρόνοι, δυναστεῖαι, πλοῦτοι, λαμπρότητες, ἐπάσματα, πτώματα, τὸ εὐτελεῖς τοῦτο δοξάριον καὶ ἀπόπτυστον, ᾧ

Gregorius. In edit. οἷς πλάττει τὸν ἀγοραῖον Δημόκριτον εἰς δημαγωγίαν Ἀριστοφάνους, quod Bill. : *Quibus Aristophanes forensem illum Democritum ad popularem gubernationem fingit atque instruit.*

(78) *Τελεῖς εἰς ῥήτορας.* Rhetores enim antiqui obreclationis et maledicentiæ vitio magna ex parte laborabant. Hæc Bill.

(79) *Τὰ δευτέρα ἔχης.* Cod. Par. et Combef. ἔχειν.

(80) *Ἀριστεύειν ἐν κολοιοῖς.* Hoc proverbio admonemur, ait Bill., præstare inter optimos et præstantissimos viros qualemcunque locum tenere quam primum inter perditos et profligatos: contra quam de Cæsare legitur, qui in parvo quodam et ignobili oppido primus esse malebat, quam Romæ secundus. Sed profecto ut olim Crotoniatarum postremus reliquorum Græcorum primus esse dicebatur, ita qui vel extremum inter veros Christianos tenet locum, etiam optimo gentili, vel eo qui inter homines mundo addictos probatissime vivit, præstantior censendus est.

(81) *Ἄλλους πραγματευέτω.* Cod. Par. et B. 5, ἄλλους πεττευέτω καὶ μεταρρήπιτετω φθόνος, *Alios ludificentur et jactent invidia*, etc.

(82) *Ὁ δὲ φασὶ τῶν ἀνθρωπίνων τὸ ἄστατον καὶ ἀνώμαλον.* Quæ sequentibus aptius jungi credimus, hæc verba Bill. refert ad ea quæ præcedunt, redditiq; : *Et fortuna, sic enim rerum humanarum inconstantiam appellant.*

μελλον ἀδοξήσει τις αἰρόμενος (83), ἢ γελώμενος ἅ ex qua plus capiat dedecoris quispiam, si eam reportet atque superbiat, quam si irrideat magna hujus scenæ ludicra, nngasque theatricas. Nos Verbum complectamur, ac pro omnibus rebus Deum habere optemus, solum, inquam, perennæ illud bonum et nostrum. Ita fiet, ut hic quoque splendorem assequamur, quandiu nimirum parvo adhuc animo sumus, idque appetimus, aut certe in futuro ævo; quandoquidem virtutis præmium est, Deum fieri, ac purissimo illo lumine irradiari, quod in trina unitate consideratur, cujus nunc radiis leviter tantum perstringimur. Ad hæc contendere, progredere, animo volita, vitam æternam arripe, nusquam spes tuas siste, quousque ad illud summe expetendum et beatum bonum perveneris. Ac nos, mihi crede, laudabis, nunc quidem parcius, paulo post autem uberius et copiosius, nempe cum in eo rerum statu, quem tibi pollicemur, teipsum conspexeris, ac non inanem felicitatem, nec mentis figmenta, sed rerum veritatem hæc esse inveneris.

ΡΟΘ. Τῷ ΑΥΤῷ (90).

CLXXIX. EIDEM.

In epistola 179 sic ab abrupto incipit Gregorius : Quid ais? num te his verbis permovemus, et docendi munus depones? *Quæ verba aperiunt non possunt superiorem referre ac designare epistolam. Jam permotum Eudoxium, ut Deum arctissime complectatur perurgel Gregorius.*

Τί φῆς; παίδομέν σε τοῖς λόγοις τούτοις, καὶ μεταθήσῃ (91) τὴν παιδευσίν, καὶ μεθ' ἡμῶν ταχθήσῃ τῶν ποτὲ κατὰ σέ, νῦν δὲ, εἰ δίδως εἰπεῖν, ὑπὲρ σέ; ἢ δεῖ σου κατεπάρδειν μακρότερα; μηδαμῶς, ὦ θαυμάσια, μὴ τοῦτ' ἀναμείνῃς. Αἰσχρὸν γάρ τὸ πλεόν ἔχοντα, τὸ πᾶν ἑλλείπειν. Εἰ γάρ ἡ ἀρχὴ (92) τὸ ἡμῖσι τοῦ παντὸς γίνεται, τοῦ ἡμῶσι τὸ πλεόν τί ἄλλο γε, ἢ τὸ πᾶν; Εἰ μὲν οὖν ἀρκοῦντες ἡμεῖς εἰς παράλειψιν, ἔχει ταῦτα καλῶς, καὶ μηδὲν πλεόν ἐπιζητεῖσθω. Εἰ δὲ δεῖ σοὶ καὶ κρείσσονος συμβούλου, μετὰ βουλῆς μὲν οἰνοποτεῖν Σολομῶν σοὶ παρακελεύεται (93), ἵνα μὴ τῇ τοῦ βίου μέθῃ καὶ εἴνῃ περιτραπῆς. Ἐγὼ δὲ τί φημι μικρὸν τῆς συμβουλῆς παρατρέψας. Μετὰ Θεοῦ βουλευού, καὶ οὐ διαμαρτήσεις τοῦ δένοντος.

isto nonnihil immutato, hoc dico : Cum Deo consilium cape, et ab officio miuime aberrabis.

* Eccli. xxxi, 32.

(83) *Τις αἰρόμενος.* Montac. et Morel. αἰωρούμενος. Hunc locum vertit Bill. : *Ex ea plus dedecoris quispiam capiat, si animo efferatur quam si irrideatur, ac denique magna hujus scenæ ludicra, nngasque theatricæ.* Etenim tā καίγνια regi potest, vel a participio γελώμενος, pro γελῶν, vel a verbo ἐρρέτωσαν, ut omnia inter ἀπόπτυστον et τὰ τῆς μεγάλης... legantur παρενετικῶς, participio γελώμενος passive sumpto.

(84) *Τοῖς ἐπι μικροῖς.* Ex cœlesti philosophia, inquit, hoc assequeris, ut et in hac vita clarum et celebre sil nomen tuum (siquidem nondum eo provecus sis ut humanam gloriam spernas), et in futuro ævo splendidum et illustre.

(85) *Θεὸν γενέσθαι.* Montac. et Morel. πλησίον Θεοῦ γενέσθαι. Deo proximum fieri.

(86) *Τῷ ἐν τῇ τρισσῇ μονάδι.* Bill. : *Quod in triplici unitate.* Sed vox *triplici* durior nimium, nec probata theologis.

Quid ais? num te his verbis permovemus, et docendi munus depones, atque ad nos, qui quondam tui similes eramus, nunc autem, si per te ita loqui liceat, te superiores sumus, te aggregabis? An tu longiori **148** oratione demulcendus es? Ne, quæso, mirifice vir, ne id exspectes. Turpe enim est, eum qui ampliorem habeat partem, totum non adipisci. Nam si principium totius rei dimidium est, quod dimidium excedit, quid aliud, quam totum esse queat? Ac si quidem consilio nostro contentus es, præclare res habet, nec quidquam præterea requiratur. Sin autem tibi præstantiore monitore opus est, illud quidem monet Salomon ²⁴, ut cum consilio vinum bibas, ne mundi hujus temulentia et vertigine agaris. Ego autem consilio

(87) *Πρὸς ταῦτα ἴθι.* Sic enim legendum, ais Bill., ut in Frob., non ἴσθι, ut in Hervag et in quibusdam edit. Mox, περὶ τῇ διανοίᾳ. Ita cod. Par. et Combef. In edit. περὶ τῇ διανοίᾳ. Montac. et Morel. περὶ τὴν διάνοιαν.

(88) *Ἔως οὗ.* Ita cod. 2022. In edit. οὐ deest.

(89) *Ταῦτα εὐρίσκῃς.* Cod. Reg. εὐρίσκεις.

(90) Alias CXX Scripta eodem anno.

(91) *Καὶ μεταθήσῃ.* Bill. : *Et eruditionem commutabis.* Montac. et Morel. ἵνα μεταθήσῃ.

(92) *Εἰ γὰρ ἡ ἀρχή.* Ita tres codd. Reg., sicque legendum proponit Bill. In edit. ἡ γὰρ ἀρχή, deest et. Sic Horat., I *Epist.* II, 40 :

Dimidium facti, qui cœpit, habet.

(93) *Παρακελεύεται.* Plures codd. et Combef. διακελεύεται. Mox, τοῦ βίου. Sic Par. et tres Regg. Edit. nonnulli τοῦ οἴνου.

CLXXX. EIDEM.

ΠΙ'. Τῶ ΑΥΤῶ (94).

Respondisse videtur Eudoxius, sibi nondum omnino persuasum, ut se totum ad philosophiam sanctioram conferret, animo tamen jam philosophari. Etenim rescribens Gregorius, animique propositum istius laudans, adjicit: etiamsi nondum philosophiam profitearis; eumque ad majora miro artificio promovere conatur.

Egregio quidem, filii, satus es patre, ut de te a audio. Tantum attolle te, prospere incede, et regna⁹⁵: nosque laudes tuas prædicabimus, etiamsi nondum philosophiam profitearis. Neque enim ad ea quæ dicis, magis animum adjicimus, quam ad ea quæ facis: quandoquidem hoc quoque ipsum, philosophiam non profiteri, valde philosophicum est. Quod de oratore Lysia censor Dionysius ait, nempe hoc ipsum quod artificio careat, summi artificii esse.

Πατὴρ μὲν (95) εἰς ἀγαθοῖο, φίλον τέκος, ὃ ἀ πυνθάνομαι περὶ σοῦ. Μόνον ἐπαίρου, καὶ κατευοδοῦ, καὶ βασιλευε· καὶ ἡμεῖς εὐφημήσομεν (96), κἀν μὴ πω τὴν φιλοσοφίαν ὁμολογήσῃς. Οὐ γὰρ οἷς λέγεις προσέχομεν μᾶλλον, ἢ οἷς ποιεῖς· ἐπειδὴ καὶ αὐτο τὸ μὴ ὁμολογεῖν τὴν φιλοσοφίαν, σφόδρα φιλόσοφον. Ὁ περὶ τοῦ Λυσίου τοῦ ῥήτορος φησιν ὁ κριτικὸς (97) Διονύσιος, ὅτι τὸ ἀτεχνον (98) αὐτοῦ λίαν ἔντεχνον ἦν.

CLXXXI. SATURNINO.

ΠΙΑ'. ΣΑΤΟΥΡΝΙΝῶ (99).

Hac epistola Eudoxium Gregorius commendat Saturnino, qui hoc anno consulatum iniit. Quod vel primis litterarum verbis significatur: Etsi imperii fastigium aditum omnem intercludit. Opportuniori loco collocari hæc litteræ non poterunt.

Etsi imperii fastigium aditum omnem intercludit, at benigna tamen et facilis est amicitia, qua factum est, ut hanc precationem tibi offerre non dubitarim. Ad omnia tua erga me beneficia hunc cumulum adde. Doctissimum ac disertissimum filium nostrum Eudoxium, virum et vita et doctrina virtute tua dignum, velim libenter videas; ac si qua in re probitatis tuæ ope indiguerit, præsidio tuo digneris. Nos autem preces tibi reprimemus: quam unam gratiam, iis, qui bene de nobis merentur, referre possumus.

Β Εἰ καὶ τὸ τῆς ἀρχῆς (1) ὕψος ἀπρόσιτον, ἀλλὰ φιλόφρονον ἢ φιλία, δι' ἣν ἐθαυρήσαμεν ταύτην σοὶ προσαγαγεῖν τὴν παράκλησιν. Πᾶσιν οἷς εὐ πεποιθήκας ἡμῖν (2), καὶ ζούτο πρόσθε· τὸν λογιώτατον υἱὸν ἡμῶν Εὐδόξιον, ἀνδρα καὶ βίω καὶ λόγῳ τῆς σῆς ἀρετῆς ἀξίον, καὶ τ' ἄλλα ἡδέως ἰδεῖν καταξίωσον, καὶ τῆς (3) παρὰ σοῦ προστασίας ἀξιῶσαι, περὶ ὧν ἂν δέχται τῆς σῆς καλοκαγαθίας. Ἡμεῖς δὲ ἀντιδώσομεν τὰς εὐχὰς, ὧ μόνῳ δυνατὸν ἡμῖν τοὺς εὐεργέτας ἀμειβεσθαι.

149 CLXXXII. GREGORIO NYSSENO.

ΠΙΒ'. ΓΡΗΓΟΡΙῶ ΝΥΣΣΕΝῆ (4).

Non semel observavimus, Gregorium, postquam Constantinopoli in patriam reversus sit, nulli labori percipiisse, ut Nazianzenæ Ecclesiæ episcopus præficeretur. Precibus tandem, supplicationibus et clamoribus, voli compositus est; et Eulalius, Gregorii consobrinus, vir venerabilis, Nazianzi episcopus creatus est, exeunte anno 382 vel 383 inveniunt. Verum invidiæ moribus iterum punit Gregorius. Nazianzenam Ecclesiam, utpote parvam ab eo despici, prius adversarii objiciebant. Postquam autem Eulalius consecratus fuit, eum, invito ac repugnante Gregorio, consecratum et præfectum fuisse Ecclesiæ Nazianzenæ, tantumque non expulsam Theologum prædicabant. Hanc calumniam repellit Gregorius in epistola quæ sequitur, et narrat quomodo rogatu suo Eulalius creatus sit episcopus.

Hei mihi, quia incolatus meus prolongatus est⁹⁶; et quod malorum caput est, bellis et seditionibus res nostræ flagrant, nec pacem, quam a sanctis Patribus accepimus, servavimus. Hanc non dubito, quin ipse restituas, in Spiritus illius virtute, qui, et te, et omnia tua regit ac moderatur. De nobis autem, ne quisquam, obsecro, falsos sermones jactet, nec de dominis episcopis, tanquam videlicet invitis nobis ac repugnantibus episcopum alium

Οἱμοὶ ὅτι ἡ παροικία μου ἐμακρύνθη· καὶ, τὸ κεφάλαιον τῶν κακῶν, ἐν πολέμῳ καὶ στάσει τὰ ἡμέτερα, καὶ ἦν παρελθόμεν παρὰ τῶν ἁγίων Πατέρων εἰρήνην, οὐκ ἐτηρήσαμεν. Ταύτην μὲν οὖν οἶδ' ὅτι αὐτὸς ἀποκαταστήσεις (5), ἐν τῇ δυνάμει τοῦ σέ τε καὶ τὰ σὰ φέροντος Πνεύματος. Ἡμῶν δὲ μηδεὶς καταψευδέσθω, παρακαλῶ, μηδὲ τῶν κυρίων τῶν ἐπισκόπων, ὅτι ἀπόντων ἡμῶν, ἄλλον ἐπεκήρυξαν ἡμῖν ἐπίσκοπον. Οὐ γὰρ τοσοῦτον αὐτοῖς ἀπεβρίμ-

⁹⁵ Psal. XLIV, 5. ⁹⁶ Psal. CLIX, 5.

(94) Alias CXXI. Scripta eodem tempore.

(95) Πατὴρ μὲν. Ita codd. tres Regg. In edit. μὲν deest.

(96) Εὐφημήσομεν. Codd. quatuor Regg. et D Montac. εὐθυμήσομεν, bono letoque animo erimus.

(97) Κριτικὸς. Cod. Reg., Montac. et Morel Κρητικὸς. Ut sunt enim, ait Combef., Dionysii plures, sic fere omnes ex patria distincti.

(98) Ἀτεχνον. Ejus simplicitas valde artificiosa.

(99) Alias LXXXII. Scripta anno 383. — Σατουρνίνῳ. Cod. Pass. et Combef. Σατουρνίνῳ. Mon-

lac. et Morel. Σατουρνίνῳ στρατηλάτῃ. Saturnino magistro militiæ. Cod. Reg., Σατουρνίνῳ στρατηλάτῃ.

(1) Τὸ τῆς ἀρχῆς. Cod. Reg., Montac. et Morel. τὸ τῆς ἀρετῆς, virtutis fastigium.

(2) Ἡμῖν. Ita cod. 1405. In edit. ἡμᾶς.

(3) Καὶ τῆς. Ita cod. Reg. τῆς deest in edit. Mox. σοῦ. Ita Pass. et alii cod. In edit. σεαυτοῦ.

(4) Alias XLII. Scripta anno 383.

(5) Ἀποκαταστήσεις. Ita cod. Reg. et Pas. In edit. ἀποκαταστήσεις.

μεθα, οὐδὲ οὐτως ἔχουσι πρὸς ἡμᾶς ἀπεχθῶς. Ἄλλὰ A
 πολλά δεηθεὶς διὰ τὴν ἑαυτοῦ νέκρωσιν, καὶ ἕμα
 τὸ βάρος φοβηθεὶς τῆς Ἐκκλησίας ἀμελουμένης,
 ταύτην τε ἤτησα παρ' αὐτῶν χάριν, οὕτε κανόνιν
 ἐναντιουμένην, καὶ ἡμᾶς ἀναφύχουσαν, δεθῆναι τῇ
 Ἐκκλησίᾳ ποιμένα, ὃς καὶ δέδοται ταῖς σαῖς ἀγαθαῖς,
 ἄξιος τῆς ὑμετέρας θεοσεβείας· ὃν καὶ εἰς χεῖράς
 σου τίθημι (6), τὸν αἰδεσιμώτατον Εὐλάλιον, τὸν
 θεοφιλέστατον ἐπίσκοπον (7), οὗ καὶ ταῖς χερσὶν
 ἐναποφύξαιμι. Εἰ δέ τις ολεταὶ μὴ χρῆναι ζῶντος
 ἐπισκόπου (8) ἄλλον χειροτονεῖν, ἴστω μὴδ' ἐνταῦθα
 κρατῶν (9) ἡμῶν. Πῆσι γὰρ δῆλον, ὅτι μὴ Ναζιανθοῦ,
 Σασίμων δὲ προσβλήθημεν, εἰ καὶ πρὸς ὅλγον αἰθεῖ
 τοῦ πατρὸς, καὶ τῶν ἰκετευσάντων, ὡς ξένοι τὴν
 προστασίαν κατιδεξάμεθα.
 me non Nazianzi, sed Sasimorum antistitem creatum fuisse, tametsi in patris reverentiam, et
 eorum, qui supplices hoc a me contenderunt, ad breve tempus praefecturam quasi hospites susce-
 pinus.

ΠΠΓ'. ΘΕΟΔΩΡΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ (10).

150 CLXXXIII. THEODORO EPISCOPO.

Quamvis per calumniam Eulalium invidis episcopis praefectum fuisse Ecclesiae Nazianzenae praedicarent
 Gregorii adversarii, ordinationi tamen Eulalii Helladii Caesariensis episcopus obstiitisse. violatosque cano-
 nes videtur objecisse; sed diversa ratione; nempe quod Ecclesiam apud quam ordinatus fuerat, deseruisset.
 Male hujus famae increbrescentis admonitus admonitus Gregorius a Theodoro, quiaque ille eis, sive alterius provinciae
 episcopus, seu Tyanensis, ut habent editi, hanc ad eum epistolam scripsit, in qua multiplices calumniarum
 generi occurrit; multiplici, inquam; neque enim unam tantum, sed omnes et singulas depellit. Praeterea
 Bosporium defendit.

Ἔσχε τι παρ' ἡμῶν ὁ φθόνος, ὃν οὐδεὶς βραδίως B
 δέσφυνε. Ἴδού καὶ Καππαδόκαι στασιάζομεν (11),
 ἐν' οὕτως εἶπω· τὸ μὴ πρότερον ἀκουσθῆν, μὴδὲ
 πιστευθῆν κακῶν, ὅπως μὴ καυχῶσθαι πᾶσα σάρξ
 ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ· ἀλλ' εἰδῶμεν, ἅπαντες ὄντες
 ἄνθρωποι, καὶ μὴ (12) προχειρῶς ἑτέρων (13) κατα-
 γινώσκωμεν. Ἄλλ' ἐμοὶ τι κέρδος καὶ παρὰ τῆς
 συμφορᾶς (εἰ δὲ παραδόξως εἰπεῖν), καὶ ὄντως (14)
 βόδα ἐξ ἀκαθῶν, ὡς ἡ παροιμία, συλλέγομεν. Ἐγὼ
 γούν οὕτως πρότερον οὕτε κατ' ἔβην συντετυχηκῶς
 τῇ σῇ εὐλαθείᾳ, οὕτε διὰ γραμμάτων ὠμιληκῶς,
 ἀλλὰ τῇ περὶ σοῦ φήμῃ μόνῃ καταυαζόμενος, νῦν
 εἰς ἀνάγκην (15) ἤλθον τῆς διὰ τῶν γραμμάτων

Habuit quiddam et apud nos livor, quem non
 facile potuit ullus effugere. Ecce etiam seditione
 Cappadoces laboramus, ut ita dicam; quod non
 prius auditum est, neque creditum malum; ut
 non gloriatur omnis caro coram Deo⁹⁷: sed videam-
 us, ut, omnes cum simus homines, non facile
 alios increpemus. At mihi aliquid est lucri, et a
 calamitate (si fas est contra vulgi opinionem lo-
 qui), profecto et ex spinis, sicut proverbium
 habet, rosas collegimus. Ego igitur nequaquam
 praesentia tuae pietatis antea usus, neque te litteris
 allocutus: sed tua solum fama et opinione illu-
 stratus, nunc in necessitatem veni te per litteras

⁹⁷ I Cor. 1, 29.

(6) *Εἰς χεῖράς σου τίθημι.* Montac., Morel. et
 Combef. *παρὰτίθημι, quem apud te quomodo in manus
 depono.*
 (7) *Θεοφιλέστατον ἐπίσκοπον.* Ita cod. Montac.,
 Morel. et Combef. In edit. *θεοφιλή ἐπίσκοπον, quae*
 verba Bill. non reddidit.
 (8) *Μὴ χρῆναι ζῶντος ἐπισκόπου.* Montac. et
 Morel. ὅτι μὴ χρῆ ὄντος ἐπισκόπου. Combefisio ὄντος
 magis placet quam ζῶντος. Potest enim, inquit, et
 vivere qui episcopus fuit, et episcopus non esse,
 quia gradu motus sit, vel alia occasione.
 (9) *Ἰστω μὴδ' ἐνταῦθα κρατῶν.* In edit. *ἴστω*
μηδὲν ταῦτα κρατῶν ἡμῶν. In Froben., ait Bill.,
 eodem modo legitur, nisi quod pro κρατῶν est κρα-
 τεῖς. Hic autem locus restituendus est ex vetustis-
 simo Reginæ codice, apud quem in margine cujus-
 dam orationis finem hujus epistolae citatum reperi-
 itaque haec verba ita habere, *ἴστω μὴδ' ἐνταῦθα κρα-*
τῶν ἡμῶν. Itaque nos eo sensu vertimus, et qui-
 dem commodissimo. Nobis eamdem lectionem ex-
 hibent codd. Reg. et Pass., sic et volunt Morel. et
 Combef. At Montac. μὴδ' ἐνταῦθα κρατεῖν ἡμῶν.
 Mox Montac. et Morel. ἀλλὰ Σασίμων.

(10) Alias CCXXV. Scripta eodem tempore. —
Θεοδώρῳ ἐπισκόπῳ. Cod. et Combef., sicut edit.
 addunt *Θυάκων, et Reg. Θυάκων.* Vide Tillem. in
Vita Greg. not. 58, ubi probat perperam hanc episto-
 lam Theodoro Tyanensi episcopo inscriptam fuisse.
 (11) *Στασιάζομεν.* Ita cod. Reg. et Combef. In
 edit. *ἐστασιάζομεν, quod Morel.: Seditionem susci-*
tavimus.
 (12) *Καὶ μὴ.* Legendum Morel. proponit ὡς καὶ
 μὴ, sic edit. ad marginem.
 (13) *Ἐτέρων.* Ita cod. Reg., Montac., Morel. ac
 Combef. In edit. *ἑτέρους.*
 (14) *(Εἰ δὲ παραδόξως εἰπεῖν), καὶ ὄντως, etc.*
 Sic legit et interpungit Montac., nec Morel. impro-
 bat. In edit., absque parenthesi. Quoad proverbium
 de quo Gregorius, illud Morel. refert, Ann. Mar-
 cel. xvi, ex antiqui poetae disticho:
Ὅς ἀρ' ἐχειρόδοτος καὶ ἀρὰ τρηχέσιαν δρωρῆν
φύονται μαλακῶν ἄρθρα λευκόλων.
Ut inter vepres et simul aspera cum ononi
Gignuntur mollium flores violarum.
 (15) *Νῦν εἰς ἀνάγκην.* Ita codd. et Combef. In
 edit. νῦν καὶ εἰς ἀνάγκην.

alloquendi; et gratia multa ei, qui hoc largitus est. Scribere autem de hoc aliis episcopis, de quibus scripsisti, jam non est tempus, ideoque omit- tam. Simul etiam et infirmitas nos pigriores in eam rem efficit: quæ autem tibi scribimus, et illis per te scribimus. Desinat perscrutari quæ circa nos sunt, dominus meus et Dei amator Hella- dius episcopus. Neque enim spiritali, sed conten- tioso hæc querit ambitu, neque ob tenacem cano- num disciplinam, sed ut iram expleat, sicut est ex tempore manifestum, dum sunt multi qui cum eo præter rationem permoti sunt; oportet enim taliter dicere, et non contristare. Ego certe si corpore quidem ita me haberem, ut præesse possem Eccle- siæ Nazianzenæ, 151 cuius ab initio præsul sum renuntiatus, minus autem Sasimorum, ut vobis non recte aliqui suadent, non adeo fui infelix, ne- que ita divinarum constitutionum indoctus, ut vel Ecclesiam despicerem, vel vitæ otia consecrarem præ repositis præmiis, iis qui laborant secundum Deum, et iis qui commissum talentum exercent. Quid autem tibi tanti labores prosunt, et magnæ spes, qui de maximis male consilium inierim? Quoniam autem et corpus mihi imbecillum est, sicut est omnibus manifestum; nihilque queris ac molestiæ ex recessione hac pertimui ob eam quam dixi causam, atque videbam Ecclesiam nobis hæ- rentem, gravique damno periclitantem, et ex mea dissolutione propemodum dissolutam, supplicavi et prius et nunc dominis meis et Dei amantissimis episcopis patriotis, ut darent caput Ecclesiæ, quod eum Dei adjutorio dederant dignum et meis desi- deriis et vestris orationibus. Hæc ergo et ipse cognosce, domine charissime, et reliquos doceto episcopos recipere eum, et calculo suo approbare, nec onerare meam senectutem, calumnias fidem accommodando. Additum sit autem et illud his

(16) Ἐπέστειλας. Ita codd. nostri et Combef. In edit. ἐπέστειλα, quod versio non reddidit.

(17) Παραλείψομαι. Cod. Reg. 1405, παραλείψο- μεν, omittemus.

(18) Θεοφιλέστατος Ἑλλάδιος ὁ ἐπίσκοπος. Ita cod. et Combef. In edit. καὶ θεοφιλέστατος ἐπίσκο- πος Ἑλλάδιος.

(19) Ἐριστικῇ ταῦτα ζητεῖ περιόδῳ. Vetus ver- sio: Contentioso hæc querit spiritu, neque ipsi scrupulositas regularum est, sed furoris expletio.

(20) Πολλῶν τῶν σὺν τούτῳ κεινημένων. Legit vetus interpres κεινημένων καὶ κινουμένων, vel κινήθησόντων. Reddit: Namque et multis cum eo præter rationem motis similiter et movendis.

(21) Καὶ μὴ λυπαῖν. Legendum forte, ait Com- bef. καὶ με λυπαῖ, etsi molestum est, etsi me male res habet.

(22) Ναζιανζοῦ. Ita cod. Montac. ac Morel. In edit. Ναζιανζῷ, vertitque vetus interpres: Ego enim si sic haberem corpus, ut præessem Ecclesiæ, in Nazianzo sum olim ordinatus, et non in Sasimis, quæ quidam persuadent vobis non recte. Legit cum edit. Combef. Ναζιανζῷ, et levi mutatione contendit suum Gregorio sensum constare, et quod alibi passim in- culcare videtur. Pro προστατεῖν Ναζιανζῷ, ἢ τὴν ἀρ- χὴν ἐπεκηρύχθην, proponit προστατεῖν, καὶ Ναζιανζῷ τὴν ἀρχὴν ἐπεκηρύχθην, ut Ecclesiæ possem præesse,

ἐντεύξεως, καὶ χάρις πολλὴ τῷ τούτῳ χαρισαμένῳ. Τὸ μὲν οὖν τοῖς ἄλλοις ἐπισκόποις, περὶ ὧν ἐπέ- στειλας (16), γράφειν, οὕτως γὰρ τούτου καιρῶς, παραλείψομαι (17). Καὶ ἅμα ἡ ἀβήρωσις ἀκηροτέ- ρους ἡμᾶς πρὸς τοῦτο καθίστησιν· ἃ δὲ σοὶ γρά- φομεν, κάκεινους διὰ σοῦ γράφομεν. Πανασθῶ πα- ρεργαζόμενος τὰ παρ' ἡμῖν, ὁ κύριός μου καὶ θεο- φιλέστατος Ἑλλάδιος ὁ ἐπίσκοπος (18). Οὐ πνευμα- τικῇ γὰρ, ἀλλὰ ἐριστικῇ ταῦτα ζητεῖ περιόδῳ (19)· οὐδὲ ἀκριβείᾳ κανόνων, ἀλλ' ὀργῆς ἐκπληρώσει, ὡς δὴλόν ἐστιν ἐκ τοῦ καιροῦ, καὶ πολλῶν τῶν σὺν τούτῳ κεινημένων (20) ἔξω τοῦ λόγου· χρεῖ γὰρ οὕτως λέγειν, καὶ μὴ λυπαῖν (21). Ἐγὼ γὰρ εἰ μὲν τοῦ σώματος οὕτως εἶχον ὡς Ἐκκλησίας δύνασθαι προ- στατεῖν Ναζιανζοῦ (22), ἢ τὴν ἀρχὴν ἐπεκηρύχθην, ἀλλὰ μὴ Σασίμοις (23), ὡς τινες ὑμᾶς παύθουσι οὐκ ὀρθῶς· οὐκ οὕτως ἡμῖν ἄλλιος, οὐδὲ τῶν θεῶν δια- τάξεων ἀμαθής, ὡς ἡ τῆς Ἐκκλησίας ὑπεριδεῖν, ἢ τὴν τοῦ βίου βρατώνην μεταδώσει (24), πρὸ τῶν ἀποκειμένων μισθῶν τοῖς κάμνουσι κατὰ θεόν. καὶ τὸ πιστευθὲν τάλαντον ἐπεργαζόμενοις (25). Τί γὰρ μοι τῶν πολλῶν πόνων ὄφελος, καὶ τῶν μεγάλων ἐλπίδων, περὶ τῶν μεγίστων βουλευσαμένων κακῶς; ἐπειδὴν δὲ καὶ τὸ σῶμα κακῶς ἔχει μοι (26), ὃ πᾶσι δὴλόν ἐστι· καὶ βάρος οὐδὲν ἐκ τῆς ὑποχωρήσεως ἔδεσσα ταύτης, δι' ἣν εἶπον αἰτίαν· καὶ τὴν Ἐκκλη- σίαν ἐώρων ἐχομένην ἡμῶν, βλαπτομένην δὲ περὶ τὰ καίρια, καὶ λευμένην (27) σχεδὸν ἐκ τῆς ἐμῆς λύσεως, ἰδεήθη καὶ πρότερον καὶ νῦν τῶν κυρίων μου καὶ τῶν (28) θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων, τῶν πατριωτῶν λέγειν, δοῦναι τῇ Ἐκκλησίᾳ κεφαλὴν, ἣν σὺν θεῷ δεδώκασι, ἀξίαν καὶ τῆς ἐμῆς ἐπιθυμίας καὶ τῶν ὑμετέρων (29) εὐχῶν. Ταῦτ' οὖν αὐτὸς γίνωσκε, κύριε τιμώτατε (30), καὶ τοὺς λοιποὺς ἐπισκόπους ἀναδίδαξον καὶ ἀποδέχεσθαι, καὶ συν- επισηφίζειν, καὶ μὴ βαρῆν τὸ ἡμέτερον γῆρας, ταῖς διαβολαῖς πειθομένους. Προσκαίτω δὲ κάκεινο τοῖς

et a principio Nazianzo episcopus profectus essem et ordinatus, non vero Sasimis. Sed vide præfationem præviam editionis nostræ, tom. I, § IV, pag. 34, ubi plurima disputavimus, quæ, ut diximus, aperta, vera, certa, necessaria erant ad propulsandas a Gregorio nostro calumnias: apta etiam et commoda ad abstergendam a textu Græcæ corruptionis notam, atque ad tollendam ab innumeris locis qui pugnare inter se videntur repugnantiam.

(23) Σασίμοις. Montac. et Morel. Σασίμων.

(24) Μεταδώσει. Ita codd. nostri, Montac., Morel. ac Combef. In edit. ὑπερδώσει.

(25) Ἐπεργαζόμενοις. Duo codd. ἀπεργαζόμε- νοις. Montac. et Morel. καταργαζόμενοις.

(26) Ἐχει μοι. Ita duo codd. Edit. ἔχομι.

(27) Λευμένην. Ita codd. nostri, Combef. et Morel. qui vertit: Hærentem nobis et læsam periculo- sa. In edit. λευπημένην, reddiditque vetus inter- pres: Videbam enim Ecclesiam Dei nos habere in principalibus rebus, et ex nostrâ dissolutione propemodum vastitiam affectam.

(28) Τῶν κυρίων μου καὶ τῶν. Ita codd. nostri, Montac., Morel. ac Combef. In edit. τῶν κυρίων μου καὶ δεσπῶν.

(29) Ὑμετέρων. Montac. et Morel. ἡμετέρων.

(30) Κύριε τιμώτατε. Ita codd. nostri, Montac., Morel. et Combef. In edit. κύριε ἐμοῦ τιμώτατε.

γράμμασι τὸν κύριόν μου τὸν θεοφιλέστατον συλλειτουργὸν Βοσπόριον, εἰ μὲν ἢ παρ' ὁμῶν (31) ἐξέτασις εὐρίσκει περὶ τὴν πίστιν κακὴν, ὃ μὴδὲ λέγειν ἐστὶ θεμιτὸν (ἐὼ γὰρ τὸν (32) μακρὸν χρόνον καὶ τὴν μαρτυρίαν τὴν ἡμετέραν), αὐτοὶ τοῦτο κρίνατε. Εἰ δὲ ἢ τῶν παροικιῶν (33) ζήτησις τὴν κακοδοξίαν δημιουργεῖ, καὶ νέον τὸ ἐγκλημα, μὴ ταῖς διὰβολαῖς παρασύρεσθε, μὴδὲ ἰσχυροτέρας τῆς ἀληθείας ποιήσθε, παρακαλῶ, μὴ πολλοὺς εἰς ἀθυρίαν καταστήσῃτε τῶν εὖ πράττειν προσηομένων. Ἐβρωμένως, εὐθυμῶς, προκόπτειν κατὰ θεόν, χαρισθείης ἡμῖν, καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ, τὸ κοινὸν σεμνολόγημα.

ΡΗΔ'. ΑΜΦΙΛΟΧΙΩ (34).

Ad calcem superioris epistolæ, Bosporii defensionem suscipit. Variæ huic episcopo illatæ fuerant calumniæ a nefariis hominibus, qui, a pastore suo redargui ægre ferentes, eo usque rem perduxere, ut, orta de iuribus Ecclesiæ diœcesisque descriptione controversia, ipsa etiam fides in dubium ab orthodoxis episcopis vocaretur. Cum itaque causa agitari cœpit, Gregorius atrocitate rei et Bosporii amicitia commotus, datis ad Amphilochium litteris, petit, ut Parnassum usque profectus illatam cumprimis honorando, Deo quoque charo episcopo, calumniam refutaret. Quod cum egregie præstitisset, gratias amplissimas in hac epistola agit Theologus; simulque Bosporii doctrinæ, quam alias sæpe viva voce, et litteris, aliisve modis ipse docuisse proficitur, ipsiusque laudes prosequitur. Quæ omnia de Bosporio, haud quidem Doarensi, qui nullus tunc asiam legitur, verum de Coloniensi episcopo, viro tum temporis celeberrimo, intelligenda esse probant et Gregorii cum episcopo Coloniensi necessitudo, de hujus epistola cum aliis litteris in quibus Bosporii nomen habetur, ipsaque rerum, quæ ibi tractantur, affinitas; neque moramur auctoritatem Theodoretæ, quem in multis falli constat. Ad Amphilochium quoque, ut habent Græca, non vero ad Eutropium, ut Latina præ se ferunt, scriptam hanc epistolam putamus. Eutropium enim alium non novimus Gregorio familiarem, nisi illum, qui primum Asiæ proconsul, deinde prætorio præfectus fuit. Cui profecto non potuit nec debuit Gregorius scribere, ut cum cæteris episcopis Bosporii controversiam disceptaret.

152 CLXXXIV. AMPHILOCHIO.

Πληρώσαι Κύριος πάντα τὰ αἰτήματά σου (καὶ β' μὴ ἀπαξιώσης (35) πατὴρ εὐχῆν)· ἰκανῶς γὰρ τὸ γῆρας ἡμῶν ἀνέπαυσας, καὶ γενόμενος μέχρι Παρνασσῶ, καθὼς προεκήθης (36), καὶ τὴν ἐπενεχθεῖσαν τῷ τιμιωτάτῳ καὶ θεοφιλεστάτῳ ἐπισκόπῳ συκοφαντίαν ἐλέγξας. Ἐπειδὴ φιλοῦσιν οἱ πονηροὶ τὰς αἰτιῶν αἰτίας περιτρέπαιν εἰς τοὺς ἐλέγχοντας. Ἰσχυρότερος μὲν γὰρ πάσης κατηγορίας ὁ χρέωνος τοῦ ἀνδρός, καὶ ὁ βίος, καὶ ἡμεῖς οἱ πολλὰκις τὰ αὐτὰ καὶ ἀκούσαντες παρ' αὐτοῦ (37) καὶ διδάξαντες, οἳ τε ἐκ τῆς πλάνης ἐπαναχθέντες, καὶ προστεθέντες τῷ κοινῷ σώματι τῆς Ἐκκλησίας· ἐδείκτο δὲ ὁμῶς πονηρὸς ὁ καιρὸς ὢν, καὶ ἀκριβοτέρας ἀποδείξεως, διὰ τοὺς ἐπιγεραστὰς καὶ κακοθήεις, ἦν αὐτὸς ἡμῖν ἔχαρισω, μᾶλλον δὲ καὶ τοῖς κουφοτέροις, καὶ βραδίως ὑπὸ τῶν τοιούτων ἀπατωμένοις. Ταῦτα δὲ εἰ θελήσεις καὶ μακροτέρην ὁδὸν ὑποστὰς διὰ σεαυτοῦ μαρτυρήσαι, καὶ διαίτησις τοῖς ἀμφοσθητούμενοις, μετὰ τῶν λοιπῶν ἐπισκόπων, ἔργον ποιήσεις πνευματικῶν, καὶ τῆς σῆς τελειότητος ἄξιον. Τὴν σὺν σοὶ (38) ἀδελφότητα ἐγὼ τε καὶ οἱ σὺν ἐμοὶ (39) πάντες προσαγορευόμεν.

Impleat Dominus omnes petitiones tuas (nec patris votum dedigneris): abunde quippe senectutem nostram recreasti, dum et Parnassum usque, quemadmodum provocatus eras, profectus es, et illatam cumprimis honorando ac Deo charo episcopo calumniam refutasti. Quandoquidem improbi homines hoc libenter faciunt, ut culpas suas in eos, a quibus arguuntur, convertant. Quanquam enim ipsius ætas et vita omni accusatione valentior est, et nos, qui sæpe res ipsas ab eo audivimus, aliosque docuimus, et ii, qui ex errore revocati sunt, communique Ecclesiæ corpori adjuncti: accuratiori tamen ac certiori argumento propter calumniatores et pravi ingenii homines, tempus hoc, utpote malum, indigebat; quod quidem tu nobis, vel iis potius, qui animi levitate laborant, atque ab hujusmodi hominibus facile in fraudem inducuntur, præbuiti. Hæc autem si longiore quoque itinere suscepto ipsemet pro testimonio dicere, ac cum cæteris episcopis hanc controversiam disceptare volueris, spirituale opus feceris, tuaque integritate dignum. Fraternitatem, quæ tecum est, ego et omnes, qui mecum sunt, salutamus.

90 Psal. xix, 7.

(31) Παρ' ὁμῶν. Ita tres Regg. Edit. ἡμῶν. Vetus interpres: Si quidem examinatio apud vos reperit circa fidem (ingratum) malum.

(32) Ἐὼ γὰρ τόν. Ita codd. nostri. Edit. ἐὼ γὰρ λέγειν τόν.

(33) Εἰ δὲ ἢ τῶν παροικιῶν. Vetus interpres: Quod si circummanentium inquisitio malam ei opinionem operatur, ei crimen notum est.

(34) Alias CLXIV. Scripta paulo post superiorem.

(35) Καὶ μὴ ἀπαξιώσης. Cod. Reg., Montac. et

D Morel. καὶ μὴ ἀπαξιώση, et non dedignetur.

(36) Προεκήθης. Cod. B 3., παρεκήθης, quemadmodum precibus a te petitum erat, ut vertit Bill.

(37) Τὰ αὐτὰ καὶ ἀκούσαντες παρ' αὐτοῦ. Ita cod. Reg. 1405. In edit. τὰ αὐτοῦ καὶ ἀκούσαντες καί. Mox, pro οἳ τε cod. Reg. etc. Ita Montac. et Morel.

(38) Τὴν σὺν σοὶ. Sic cod. Reg. 1405, sicque legit Bill. In edit. τὴν σὴν, etc.

(39) Οἱ σὺν ἐμοὶ. Cod. B 3., οἱ σὺν ἡμῖν.

Bosporii causam cum audisset Gregorius Constantinopolim traducendam, controversiamque hanc apud iudices prætorios disceptandam, Nectario protinus scripsit minime ferendam, ut huiusmodi negotium apud tales iudices, quamvis Christiani essent, disceptaretur. Quod quidem non solum obtinuit, verum etiam cum a foras fuit, vel occasione præbuit piissimo imperatori Theodosio condendi legem (41), quæ, dato ad præfectum Augustalem Optatum pridie Nonas Februarii anni 385, vel potius 384 rescripto, sancivit ne nomen episcoporum, vel eorum qui Ecclesiæ serviunt, ad iudicia sive ordinariorum, sive extraordinariorum iudicum pertraheretur; et omnia, quantum ad causas ecclesiasticas pertinet, auctoritate episcopali decideri. In hac autem epistola Gregorius commendando Bosporium, ipsius laudes sic permiscet, ut ad commiserationem nemo non trahatur.

Quando alius aliud quiddam e tuis laudet, et A omnes ut in foro bonam tuam existimationem promovent, ego, quæ mearum virium sunt confesso, ac nullo minus; quia 153 et honorare nos dignaris, velut filius dilectus patris senectam solari. Idecirco etiam nunc hanc tibi precationem ausus sum offerre pro reverendissimo et Dei amatissimo episcopo Bosporio, pudore quidem suffusus, partim quod vir tantis litteris nostris opus habet, cui et vitæ ratio et ætas reverentiam stabilium: nec vero minori pudore affectus, quod sileam, et quod nullum de eo sermonem instituiam, qui voce præditus sim, et fidem colam, atque maxime virum cognoscam. Controversiam certe de paræciis exortam ipse dissolves juxta Spiritus gratiam, quæ in te est, et canonum tenorem. Illud autem minime B ferendum tuæ reverentiæ videatur, quod nostra publicis prætorii traducantur. Nam tametsi sint Christiani, ut certe Dei benignitate sunt, ejusmodi negotiorum iudices, quid commune gladio et Spiritui? Quod si etiam concesserimus, quomodo aut ubinam justum, disputationem de fide cum aliis controversiis implicari? Num hodie nobis hæreticus Dei amatissimus episcopus Bosporius? num hodie civitates ejus expenditur, qui tot devios ab errore reduxit, tantum etiam sanæ in recta fide opinionis specimen exhibuit, et omnium nostrum doctor fuit? Ne, quæso, ne des locum ejusmodi calumniis; verum, si fieri potest, pace compone quæ dissident, et hoc etiam tuis laudibus addatur. Sin secus, hoc saltem ne admiseris, ut nos omnes dedecoremur huiusmodi calumnia, cum quibus et vitam exegit, et consenuit; nos, inquam, quos nosti sedulos Deitatis præcones, et cum periculo,

Όταν ἄλλος ἄλλο τι τῶν σῶν ἐπαινῆ, καὶ πάν-
τες ὡς ἐν ἀγορᾷ προβάλλονται (42) τὴν σὴν εὐφη-
μίαν, ἐγὼ τὰ κατ' ἐμαυτὸν συνεισφέρω, καὶ οὐδενὸς
ἐλαττον, ὅτι καὶ τιμᾶν ἡμᾶς ἀξιοῖς (43), καὶ ὡς
τέκνον ἀγαπητὸν πατρὸς γῆρας παραμυθεῖσθαι (44).
Διὰ τοῦτο καὶ νῦν ἐθάρρῃσα ταύτην προσαγαγεῖν
τὴν παράκλησιν ὑπὲρ τοῦ αἰδεσιμωτάτου καὶ θεοφι-
λεστάτου (45) ἐπισκόπου Βοσπορίου, αἰσχυρόμενος
μὲν, εἴ γε (46) τοσοῦτος ἀνὴρ τῶν ἡμετέρων δαίτα
γραμμῶν, ᾧ καὶ πολιτῆς καὶ χρόνος βεβαίως ἐπὶ
αἰδέσιμον· αἰσχυρόμενος δὲ οὐχ ἦττον τὸ σιωπᾶν (47),
καὶ τὸ μὴ τινα περὶ αὐτοῦ ποιήσασθαι λόγον, φωνὴν
ἔχων, καὶ πιστὴν τιμῶν, καὶ πάντων μάλιστα τὸν
ἀνδρα γινώσκων. Τὴν μὲν οὖν περὶ τῶν παροι-
κίων (48) ἀμφισβήτησιν δηλαδὴ αὐτὸς διαλύσεις
κατὰ τὴν ἐν σοὶ τοῦ Πνεύματος χάριν, καὶ τὴν τῶν
κανόνων ἀκολουθίαν. Ἐκείνοι δὲ μὴ ἀνεκτὸν φανήτω
τῆ σὴ εὐλαβεῖ, τὸ δημοσίως δικαστηρίοις τὰ ἡμέ-
τερα στηλιτεύεσθαι (49). Κἂν γὰρ ὡς Χριστιανοί,
ὥσπερ οὖν εἰσι τῆ τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίᾳ, οἱ τῶν
τοσοῦτων κριταί, τι κοινὸν ἔξωσι καὶ Πνεύματι; Ἄν
δὲ καὶ τοῦτο συγχωρήσωμεν, πῶς ἢ τοῦ δίκαιον τὸν
περὶ πίστεως λόγον συμπλέκεσθαι τοῖς ἄλλοις ἀμφι-
σβητήμασι; σήμερον ἡμῖν κακόδοξος ὁ θεοφιλέστατος
ἐπίσκοπος Βοσπόριος; σήμερον ποῖα ταλαντεύεται
τοῦ τοσοῦτου μὲν ἐκ τῆς πλάνης ἐπαναγαγόντος (50),
τοσαύτην δὲ ἀπόδειξιν δεδωκότος ὀρθοδόξιας, διδα-
σχάλου δὲ πάντων ἡμῶν; Μὴ, παρακαλῶ, μὴ δὲ
χωρᾶν ταῖς τοιαύταις συκοφαντίαις· ἀλλ' εἰ μὴ
δυνατὸν, εἰρήνευσον (51) τὰ διςτώτα, καὶ προσ-
τεθήτω τοῦτο τοῖς σοῖς ἐπαίνοις· εἰ δὲ μὴ, τοῦτό γε
μὴ δέξῃ, καθυβρίζεσθαι πάντας ἡμᾶς διὰ τῆς τοιαύτης
ἐπηρείας, οἷς καὶ συνεβίωσα καὶ συνεγήρασα (52)·
οἷς οἶδας ἀκριβεῖς τῆς θεότητος κήρυκας, καὶ μετὰ

(40) Alias CCXXVII. Scripta anno 383.

(41) *Cod. Theod.* in append. ed. a Sirm. 1696, t. 1, p. 719, *Constit.* 111.

(42) Ὡς ἐν ἀγορᾷ προβάλλονται. In *cod. Pass.* ὡς δεest. Edit. *προβάλλονται*.

(43) Τιμᾶν ἡμᾶς ἀξιοῖς. Apud *Combef.* ἡμᾶς δεest.

(44) Παραμυθεῖσθαι. Addit *Montac.* δεινοῖ, et recte quidem, ut ipsi videtur; at necessarium minime, cum textus habeat τιμᾶν ἀξιοῖς, καὶ παραμυθεῖσθαι.

(45) Καὶ θεοφιλεστάτου. Hæc desunt in edit., sed leguntur in *cod. Reg. B. 3.*, et *Pass.*, necnon apud *Montac.* ac *Morel.*

(46) Μὲν, εἴ γε. Ita *codd. nostri, Montac., Morel.* ac *Combef.* In edit. μὲν δεest. Mox, iidem τῶν ἡμετέρων. Deest τῶν in editis.

(47) Τὸ σιωπᾶν, etc. Nullo sensu, ait *Combef.*, hæc in tertia persona *Morel.* reddidit, quod sileat, sermonem instituat, cum de se omnia dicat Grego-

rius, ac momenta afferat, unde ad viri commendationem quasi necessario accedit.

(48) Περὶ τῶν παροικιῶν. *Combef.*: de paræciis vicariisque plebibus, utri scilicet metropolitæ attineant, in ea Cappadociæ divisione nuper Basilio episcopo facta, de qua et *epist. clxxxiii.* Ubique *Morel.* æque rudis in re ecclesiastica, *circummanentium, circummanentibus.*

(49) Τὰ ἡμέτερα στηλιτεύεσθαι. Ita *cod. Reg. B. 3.* et *Pass., Montac., Morel.* ac *Combef.* In edit. τὰ ἡμέτερα desunt.

(50) Ἐπαναγαγόντος. Ita *cod. Reg. et Combef.* In edit. ἐπανάγοντος.

(51) Εἰρήνευσον. Ita *codd. nostri et Combef.* In edit. εἰ δυνατόν εἰρήνευειν, quod *Morel.*: si fieri potest ut quæ dissita sunt conciliantur.

(52) Οἷς καὶ συνεβίωσα καὶ συνεγήρασα. *Montac.* et *Morel.* οἷς καὶ συνεβίωσας καὶ συνεγήρασας, quibuscum et vitam exegisti et consenuisti.

κινδύνων καὶ ἀκινδύνως, καὶ μὴδὲν ὑφαιρεῖν ἀνεχο-
 μένους τῆς μιᾶς καὶ ἀπροσίτου (53) Θεότητος. Καὶ
 ὑπὲρ ἡμῶν προσεύχου, παρακαλῶ, σφόδρα κερνόν-
 των τῇ ἀδελφότητι. Τὴν σὺν σοὶ ἀδελφότητα (54) ἐγώ
 τε καὶ αἱ σὺν ἐμοὶ πάντες προσαγορεύομεν. Ἐρω-
 μένος, εὐθύμος, εὐδαίμων ἐν Κυρίῳ χαρισθείης
 ἡμῖν καὶ ταῖς Ἐκκλησίαις τὸ κοινὸν στήριγμα (55).

ΠΠΓ'. Τῶ ΑΥΤῶ (56).

Altera ad eundem Nectarium epistola circa idem tempus scripta, commode subiiciatur. Cognatam, seu neptem suam Nectario prolixè commendat.

Τί ἂν ἐποίησας, εἰ παρὼν αὐτὸς εἶχον πράγματα;
 ἢ δῆλον, ὅτι πᾶσαν ἂν ἔθου σπουδῆν, ἐλευθερώσαι με
 τῆς ἐπιθρείας, εἴπερ τι δεῖ τοὺς προλαβοῦσι τεκμαί-
 ρεσθαι. Τοῦτο καὶ νῦν ἡμῖν χάρισαι διὰ τῆς κο-
 σμωτάτης ἀνεψίδος ἡμῶν, τῆς προσπιπτούσης (57)
 σοὶ δι' ἡμῶν, αἰδεσθεὶς μὲν τὴν ἡλικίαν τῆς ἐκείτης,
 αἰδεσθεὶς δὲ καὶ τὸν τρόπον (58) καὶ τὴν εὐλάβειαν,
 οὐ κατὰ τὰς πολλὰς (59) οὖσαν γυναικας αἰδεσθεὶς
 δὲ καὶ πρὸς τοὺς ἄλλοις καὶ τὴν ἀπραγμοσύνην τῆς
 γυναικός, καὶ τὸ παρὰ τῶν οἰκείων νῦν ἔχειν πρά-
 γματα, πρὸ πάντων δὲ καὶ τὴν ἡμετέραν (60) παρ-
 κλησίν. Ἡ μείζων δὲ χάρις, τὸ τάχος τῆς εὐεργε-
 σίας, ἦν ἀπαυτοῦμεν. Τὸ μὲν γὰρ φιλόνητον τῇ
 χεῖρ καὶ ὁ ἀδικος ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ κριτῆς (61)
 ἐγαρίσαστο, ἀλλὰ μετὰ πολλὴν ἰκεσίαν καὶ προσ-
 εδρείαν. Παρ' ὑμῶν δὲ ὑπαρχέτω τὸ τάχος, ἵνα μὴ
 κάμνη μικρὰ ταῖς φροντίσι, καὶ ταῖς ἐπι τῆς ἁλλο-
 δαπῆς κακοπαθείαις· εἰ καὶ τὰ μάλιστα οἶδα σαφῶς,
 ὅτι οἰκείαν αὐτῇ ποιήσει (62) καὶ τὴν ἁλοτριαν ἢ

σὴ θεοσέβεια.
 gravibusque in externa regione afflictionibus et ærumnis conficiatur : tametsi illud maxime novi
 tuam pietatem effecturam, ut ex terra tellus illi patria sit.

ΠΠΖ'. ΕΥΔΟΞΙῶ (63).

154 CLXXXVI. EIDEM.

Quid fecisses, si præsens ipse negotia habuis-
 sem? Perspicuum utique est, te nihil omnino
 studii ac diligentiae prætermisurum fuisse,
 quo me ab injuria et fraude liberares, si quid
 conjecturæ duci potest ex his quæ præcesserunt.
 Hoc igitur nunc quoque nobis per ornatisissimam
 neptem nostram, pedibus tuis per me advolutam,
 concede, tum (supplicis ætate pernotus, tum)
 et morum integritate et pietate (longe enim ab
 aliarum muliercularum moribus aliena est); tum
 præterea ipsius quiete et negotiorum gerendorum
 imperitia, tum quia a propinquis nunc ipsi nego-
 tium exhibetur, tum denique et maxime, quia id
 ego a te precibus contendo. Porro eo majorem a
 nobis gratiam inieris, quo in eo, quod petimus,
 beneficio celeritatem majorem adhibueris. Nam
 ille quoque in Evangelio iniquus judex humanum
 se viduæ clementerque præbuit, sed post diu-
 turnam et importunam supplicationem. A vobis
 autem celeritatem requirimus, ne diuturnis curis,

CLXXXVII. EUDOXIO.

De Eudoxio rhetore, cujus auditor fuit Nicobulus, satis jam supra dictum. Cum autem variis in locis, varios habuerit magistros Nicobulus, recitare quis posset in dubium, num Eudoxio scripti sit hæc epistola, quæ alii ex his magistris scribi potuit, ut Photio, quem Constantinopoli morantem et docentem audiit Nicobulus, ut ex datis ad ipsum Gregorii litteris certum est. Verum tanta hujus epistolæ cum aliis, quas Eudoxio scriptas esse constat, convenientia, ut qui has legerit, istam quoque ipsi datam esse non sit dubitaturus. Quod non scribat, Eudoxium expostulantem Gregorius arguit, monetque non crediturum se, nisi documento præbito, quæ de Nicobulo magna scripsit et miranda.

Αἰτιζε τὸ μὴ γράφειν, οὐδὲ αὐτὸς ὦν, οἶμαι, τῶν
 πλείεστα ἐπεσταλκῶτων, εἰ μὴ με (64) ἡ νόσος λῆρον
 ποιῆ, καὶ ὦν εὐ πέπνοθα ἐπιλήσημονα. Καὶ τοί γε εἰ
 μὴ τι ἄλλο, ὡς ἀποθανοῦσιν ἡμῖν ὁ παρὰ τῶν

Quod non scribam, expostulas, cum ipse, ut
 puto, non multas litteras miseris, nisi forte me
 morbus delirum reddidit, acceptorumque beneficio-
 rum immemorem. Atqui si nihil aliud, certe nobis,

(53) Καὶ ἀπροσίτου. Cod. Reg., Montac. et Morel.
 καὶ ἀσυγγύτου, ab una et nihilo confusa Deitate.

(54) Τὴν σὺν σοὶ ἀδελφότητα. Montac. τὴν σὴν
 ἀδελφότητα, tuam fraternitatem.

(55) Χαρισθείης ἡμῖν καὶ ταῖς Ἐκκλησίαις τὸ
 κοινὸν στήριγμα. Ita cod. nostri. At Combef. χα-
 ρισθείης ἡμῖν καὶ ταῖς Ἐκκλησίαις τῶν Ἐκκλη-
 σιών κοινὸν στήριγμα. In edit. χαρισθείης ἡμῖν, τῶν
 Ἐκκλησιῶν τὸ κοινὸν στήριγμα, quod Morel.: *Laetus
 et probatus nobis in Domino gratificeris, Ecclesiarum
 commune columen.* Verum, sic Combef., inscitum
 prorsus gratificeris. Morel. sic jam epist. clxxxiii,
 idem χαρισθείης active reddiderat, gratum feceris.

(56) Alias LII. Scripta eodem circiter tempore.

(57) Τῆς προσπιπτούσης. Ita Montac. et Morel.
 In edit. αὐτῆς προσπιπτούσης.

(58) Καὶ τὸν τρόπον. Ita cod. In edit. et deest.

(59) Κατὰ τὰς πολλὰς. Deest τὰς in cod. Pass.

(60) Καὶ τὴν ἡμετέραν. Ita cod. Pass. In edit.
 καὶ deest.

(61) Καὶ ὁ ἀδικος ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ κριτῆς. Cod.
 2022 et Combef. καὶ ὁ τῆς ἀδικίας κριτῆς ἐν τοῖς
 Εὐαγγελίοις.

(62) Ὅτι οἰκείαν αὐτῇ ποιήσει, etc. Combef.:
*Quin tua pietas, quæ illi externa regio est, faciat
 propriam, sic officis denegando, ut patriæ commoda
 et in aliena minime desideratura sit. At quam Bil-
 lius abscessit, dum vertit : Quin tua pietas exter-
 nam quoque mulierem tibi conciliatura sit.*

(63) Alias CXVIII. Scripta anno circiter 384. —
 Εὐδοξίῳ. Ita codd. Pass. B. 3, Montac., Morel. ac
 Combef. In edit. Φωτίῳ.

(64) Εἰ μὴ με. Ita codd. Reg. B. 3, et Pass., Mon-
 tac., Morel. ac Combef. In edit. et μὴ γε.

ut morte functis, oratio funebris a te, cujus ars A
in declamando ac scribendo sita est, debebatur.
Atque hic arguendi finis sit : neque enim, cum
amice accusemus, id ultra amicitiae limites facere
conuenit. Quae autem de suavissimo filio Nicobulo
scribis, magna quidem admodum, et miranda sunt,
atque 155 ejusmodi, quae patris facilitatem iis re-
bus, quas vult, fidem facile adhibentem, adripere
queant. Nos autem tum denique vera esse cre-
demus, cum adollescens documento nobis praebito,
nec tuis promissis, nec nostra spe indignum se
praebuerit.

CLXXXVIII. STAGIRIO.

*Ad audiendum Stagirium Nicobulus suomet ipse consilio se contulit, et patris etiam voluntate, nullatenus
vero ex Gregorii sententia, qui tamen his eum litteris Stagirio commendauit.*

Eruditione Atticus es? Attici nos quoque. Ado- B
lescentibus praes? nos omni aetate. Ad sermonem
informas? nos ad mores. Multa nobis inter nos
communia sunt. Unum autem pro omnibus, ac
praes omnibus, suavissimus noster filius Nicobulus
in medio positus; cui tu, ut par est, et doctri-
nam tuam ostendes, et nostram amicitiam, si
modo ea tibi curae est. Est autem, ni opinione
fallor. Nam et veteres athletae a juvenibus honore
habentur, et quidem tantum, quantum etiam victo-
riae praemia ipsis offerentes juxta palaestrae leges,
grati animi officio fungi existimantur.

CLXXXIX. EUSTOCHIO SOPHISTAE.

*Huic sophistae, quem Athenis in litterarum studio socium et amicum videtur habuisse, praclarum juvenem
Pronoium commendat.*

Fac Alexandrum imiteris, vir admirande : ac C
quemadmodum ille, ut Atheniensibus placeret,
liberalior erat atque magnificentior, et propterea
regni sui theatrum Athenas nunquam non appella-
bat, eodem modo tu quoque nos aliquid esse arbi-
tratus, quamvis nihil simus, tamen propter idem
litterarum studium, et propter ipsas Athenas, ac
praeterea communes eloquentiae parentis veritus,
da operam ut praeclearo Pronoio litterarum ac
doctrinae studium conduplices. Omnino id quod in
adolefcentem contuleris, in nos conferes, qui et ad
accipiendum beneficium idonei sumus, et oratio-

(65) Ὁ παρὰ τῶν σῶν. Ita codd. Reg. B. 3, ac
Combef. In edit. ὁ deest.

(66) Ἐλεγχος τοσοῦτος. Ita cod. et Combef. In
edit. Ἐλεγχος οὕτως

(67) Τῆς φιλικῆς ὄρων. Cod. τῆς φιλοσοφίας ὄρων.
Μοχ τοῦτο deest in cod. Pass.

(68) Καὶ θαυμαστὰ καὶ ἱκανὰ συναρπάσαι. Ita
Combef. et sic legit Bill. In edit. καὶ ἱκανὰ καὶ
θαυμαστὰ συναρπάσαι.

(69) Ἀνάξιος φάνηται. Cod. et Combef. φαίνε-
ται. Cod. Reg. ἂν φάνηται. Cod. Pass. ἂν φαίνεται.

(70) Alias CLXXXVIII. Scripta anno circiter
384. — Σταγειρίῳ. Cod. Reg. 2022, Στατηρίῳ.

(71) Τυποῖς. Ita cod. 1405 et alter Reg., sicque
legit Bill. In edit. τυπαῖς.

(72) Καὶ τοσοῦτον, ὅσον. Ita cod. 2022, et R.
ac Combef. In edit. καὶ τοσοῦτον, ὅσα.

(73) Alias CXI. Scripta eodem forte anno vel

σῶν (65) λόγων ὄφειλετο ἐπιτάφιος, ἢ τέχνη τὸ
λέγειν καὶ γράφειν. Ὁ μὲν σῶν Ἐλεγχος τοσοῦ-
τος (66)· οὐδὲ γὰρ δεῖ φιλικῶς ἐγκαλοῦντας, ἐξω-
τῶν τῆς φιλικῆς ὄρων (67) τοῦτο ποιεῖν. Ἄ δὲ περὶ
τοῦ γλυκυτάτου υἱοῦ Νικοβούλου γράφεις, μεγάλα
μὲν σφόδρα, καὶ θαυμαστὰ, καὶ ἱκανὰ συναρπά-
σαι (68) πατὴρ εὐκόλιαν, βραδίας οἷς βούλεται
καὶ πιστεύουσιν. Τότε δὲ ἀληθῆ εἶναι δεξιόμεθα,
ὅταν πείραν διδοῦς ἡμῖν ὁ νέος, μὴ ἀνάξιος φάνη-
ται (69). ἢ τῶν σῶν ὑποσχέσεων, ἢ τῶν ἡμετέρων
ἐπιπέλων.

PΠH. ΣΤΑΓΕΙΡΙΩ (70).

Ἄττικὸς σὺ τὴν παιδευσιν; Ἄττικοί καὶ ἡμεῖς.
Νέων προκαθίστη; πάσης ηλικίας ἡμεῖς. Τυποῖς (71)
πρὸς λόγον; ἡμεῖς πρὸς ἕθε. Πολλὰ κοινὰ πρὸς
ἀλλήλους ἡμῖν· ἐν δὲ ἀντι πάντων καὶ πρὸ πάντων,
ὁ γλυκυτάτος υἱὸς ἡμῶν Νικοβούλος ἐν μέσῳ καιρ-
νος. Ἢ σὺ καλῶς ποιών, ἐπιδείξῃ καὶ τὴν παιδευσιν,
καὶ τὴν ἡμετέραν φίλαν, εἴπαρ σοι μέλει ταύτης.
Οἶμαι δέ· καὶ γὰρ ἀθλῆται παλαιοὶ νέους τιμῶνται·
καὶ τοσοῦτον, ὅσον (72) καὶ τὰ τῆς νίκης ἄλλα
προσφέροντες· τοῦτοις, εὐγνώμονες εἶναι νομίζονται
περὶ νόμους ἀθλήσεως.

PΠΘ. ΕΥΣΤΟΧΙΩ ΣΟΦΙΣΤῆ (73).

Μίμησαί μοι τὸν Ἀλέξανδρον, ὦ θαυμάσιε· καὶ
ὡσπερ ἐκείνος ἐν Ἀθηναίοις ἀρέσῃ, φιλοτιμότερος
ἦν, διὰ ταῦτά τοι (74) καὶ θέατρον δεῖ τῆς ἑαυτοῦ (75)
βασιλείας τὰς Ἀθήνας ὀνόμαζεν, οὕτω καὶ σὺ τὸ
καθ' ἡμᾶς εἶναι (76) τι νομίσας, εἰ καὶ μηδαμῆ,
ἀλλ' ἢ τῶν λόγων εἵνεκα καὶ τῶν Ἀθηνῶν αὐτῶν,
πρὸς δὲ καὶ τοὺς κοινούς πατέρας τῶν λόγων αἰδου-
μενος, διπλασιάσαι κερθυμήθητι τῷ καλῷ Προνοίῳ
τὴν περὶ λόγους σπουδὴν. Πάντως ὁ τι ἂν εἰσανέγκης
τῷ νέῳ, ἡμῖν τοῦτο εἰσοίσσεις, οἱ καὶ παθεῖν (77) εὖ
ἐπιτήδειοι, καὶ λόγων ἐπαινέται ἴσως οὐ φαῦλοι· εἰ
καὶ κατωτέρω σοφιστικῶν θρόνων καθήμεθα. σιωπῆς

etiam superiori.

(74) Φιλοτιμότερος ἦν, διὰ ταῦτά τοι. Ita codd.
Reg. B. 3, R. et Combef. At Montac. et Morel. φι-
λοτιμότερος ἦν ταῦτά σοι. In edit. φιλοτιμούμενος
ἦν ταύτη τοι, quod Bill. : Atheniensibus placere stu-
dens, propterea regni sui theatrum Athenas appellabat.
Melius forte, magnifice liberalis erat, ac propterea,
etc.

(75) Τῆς ἑαυτοῦ. Ita cod. Montac. et Morel. In
edit. αὐτοῦ.

(76) Τὸ καθ' ἡμᾶς εἶναι. Ita cod. et Combef. qui
reddidit : Sic quemadmodum aliquo nos habuisti in
numero, quanquam nulla alia ratione quam littera-
rum, ipsarumque Athenarum causa, ac praeterea
communium litterarum, parentum reuerentia motus.
In edit. τό deest.

(77) Οἱ καὶ παθεῖν. Montac. et Morel. οἱ καὶ τὸ
παθεῖν.

ἀκίβητον γέρας ἡμῖν αὐτοῖς ἐπιτάξαντες (78). num haud mali fortasse atque contemnendi laudatores; etiamsi infra sophisticos thronos desideramus, quod videlicet periculo vacuum silentii munus nobis ipsis indixerimus.

Πι. Τῷ ΑΥΤῷ (79).

156 CX. EIDEM.

Eustochius, iniquo sereno animo Nicobulum, se posthabito, ad audiendum Stagiriam accessisse, non tantum Eudoxium artis ejusdem sectatorem et professorem, quæ erat sophistarum invidia et æmulatione, maledica oratione laceravit, verum etiam Gregorium, ex ejus sententia ratus Nicobulum ad audiendum Stagiriam accessisse, dicitur insectatus est, ipsi per litteras Stagirismum exprobrans. Gregorius hac epistola primum se purgat quod Nicobulum Stagirio commendavit. Deinde graviter admodum in maledicendi sophistarum impotentiam invehitur, remque indignam prorsus vitro hujus ætatis publice aliam infamare, ac vicissim infamari, asserit, tam pernicioso iis, quos instituant, adolescentibus exemplo, etc.

Ἄ Ὀδυσῦ (80), μάλᾳ πῶς με καθίκο, Στα- Α
γειρισμὸν ἀνεύβητον, καὶ κατασφραγεύων ἡμῶν ἐπι-
μάλιστά τε. Καὶ σοῦ τῆν παρῆγοιαν ἐπαίνω, ἐφ' οἷς
γράφεις (81) & γράφεις. Κρεῖσσον γάρ, ἐκλαλεῖν τὸ
λυποῦν, ἢ ἡρεμεῖν, ὡς ἐρεῖν ἀγνοοῦντας (82). Ἐγω
τι καὶ ἐγκαλεῖν. Ὅμως δὲ ἴνα νόμον (83) φυλάξω
δικαστικόν, ἀπολογησάμην πρότερον, εἰτα κατηγο-
ρήσω· καὶ ἀμφοτέρω μετὰ τῆς ἰσῆς εὐνοίας. Τῷ καλῷ
Σταγειρίῳ προσῆλθεν Νικόδουλος ὁ ἐμὸς, οὐ τι καθ'
ἡμέτερόν γε νόμον (84), μὴ τοῦθ' ὑπολάβῃς· οὐχ ὅσως
ἢ τῶν Ἀθηναίων ἐπαλήσιμος ἐγώ, ἢ τῆς σῆς φιλίας καὶ
ἐταιρείας· ἀλλ' ὄρωμαι παρ' ἐμῶν, καὶ τοῦ πατρὸς
οὗτος θελήσαντος· καὶ ἐμοῦ δὲ διὰ τῶν γραμμάτων
ἐνεχειρίσθη. Τί τοῦτο ἀρεῖον ἢ ἀπάνθρωπον; Ἐπαὶ δὲ
τῆν ἀπολογίαν ἔχεις, δέξαι καὶ τῆν κατηγορίαν.
patris voluntate ad eum se contulit, a me autem illi per litteras traditus est et commendatus. Quid hic ab amicitia aut humanitate alienum feci? Quoniam autem purgationem nostram habes, accusationem quoque accipe.

Ὅχι ἐπαίνῳ σου τοὺς κοροπλάθους, καὶ τοὺς Β
Τελχίνας (85), οἷς βάλεις κακῶς τὸν ἀντίτεχνον,

O Ulysses, scite sane me perstrinxisti, Stagiri-
sum exprobrans, sophisticoque artificio studiosis-
sime me versans et exagitans. Atque istam animi
libertatem laudo, quod ea scribas, quæ scribis.
Præstat enim id eloqui quod animum ægre habet,
quam quiescere, perinde atque eloqui nesciamus.
Ipse quoque aliquid habeo, quod te accusem.
Verumtamen ut fori ac judiciorum legem scrivem,
prius tibi ad ea, quæ objicis, respondebo, postea
autem accusabo; atque utrumque pari cum bene-
volentia faciam. Ad Stagiriam virum optimum
Nicobulus meus accessit, haudquaquam de nostra
sententia, ne hoc existimes; non enim ita vel
Athenarum, vel amicitia tua et sodalitates, im-
memor sum: verum suomet ipse consilio et de

Coroplathos illos tuos, et Telchinas minime
laudo, quibus artis æmulam perperam insectaris;

(78) Ἀυτοῖς ἐπιτάξαντας. Montac. et Morel. ἐπι-
τεύξαντας. Ita et Combef. qui verit: Qui ipsi va-
cantis periculo silentii præmium minusque felici
faustisque successu simus adepti.

(79) Alias LXI. Scripta anno 384.

(80) Ἄ Ὀδυσῦ. Verba sunt Menelai ad Ulys-
sem, cum ab eo ignavia nomine verbis acerrimis
perstrictus esset. *Iliad.* lib. xiv, 104.

(81) Ἐφ' οἷς γράφεις. Legendum nonnulli vel-
lent ἐφ' ἧς γράφεις, qua scribis, quæ scribis.

(82) Ὅς ἐρεῖν ἀγνοοῦντας. Ex tot corruptis
codicibus, inquit Bill., minus corruptum hic se-
cutus sum, eum nempe qui Haganosæ typis Joan.
Sec. excusus est, anno 1528, ubi habetur ὡς ἐκαί-
ων ἀγνοοῦντας, ubi tamen ἐκαίω legendum. In duo-
bus aliis exemplaribus ita legitur: Κρεῖσσον ἐκλα-
λεῖν τὸ λυποῦν, ἢ ἡρεμεῖν ὡς ἐρεῖν ἀγνοοῦντας, hic
quid significare possit, ὡς ἐρεῖν ἀγνοοῦντας, equi-
dem non vident, nec quis sensus erui queat. Proinde
pro ἐρεῖν, ἐλαῖν, potius legendum ceuserem, ut sit
sensus: Præstare animi dolorem præ se ferre ac
delegere quam premere et occultare, eosque tacite
condemnare qui nullius culpæ sibi conscii sint, fa-
cile se purgaturi, si doloris causa ipsis aperiretur.
Quam tamen conjecturam non quasi ex tripode
prolatam accipere volo, sed ut ab animo studiosorum
sacrorum pro virili juvenandorum cupidissimo pro-
fectam. • Lectionem Billii retinendam ceusimus,
non versionem; reddidit autem: Præstat enim id
quod animum male habet, efferre atque expromere,
quam quiescere, perinde atque id ignoremus. Hæc
versio nobis non recte Græco responderet videtur.
Aliam lectionem exhibent cod. et Reg., quam Com-
bef. cognovit, nobisque non displicet: Κρεῖσσον
γάρ ἐκλαλεῖν τὸ λυποῦν, ἢ ἐρήμῃ αἰρεῖν ἀγνοοῦ-

τας. Præstat enim id eloqui quod animum ægre ha-
bet, quam ignorantes indicta causa damnare. ἢ ἐρήμῃ
subaudito substantivo δίχη, causa indicta, id est
altera parte absente: ἐρήμῃ αἰρεῖν, indicta causa
damnare, vulgo *par contumace* et *par défaut*. Ἐρήμῃ
δίχη dicitur de reo, ait Suidas, qui vadimonium
deserens, nec in judicio se sistens, a iudicibus
condemnatur.

(83) Ἐγκαλεῖν. Ὅμως δὲ ἴνα νόμον. Ita cod. et
Combef. In edit. ἐγκαλεῖν ὄμως. ἴνα δὲ νόμον.

(84) Ὅς τι καθ' ἡμέτερόν γε νόμον. Aliud Ho-
meri hemistichium, *Iliad.* ix, 108. Verba sunt
Nestoris quibus Agamemnonem hortatur ut cum
Achille in gratiam redeat. Hæc Billius.

(85) Ὅχι ἐπαίνῳ σου τοὺς κοροπλάθους καὶ
τοὺς Τελχίνας. His verbis adversarium suum Eu-
stochius insectabatur. Κοροπλάθος autem, ut Chri-
stodulus docet, sigulum proprie significat puparum
et hujusmodi imaginularum. Hæc Bill. At Sui-
das: (Qui effigies puerorum, inquit, et quorumvis
animalium, quibus pueri vel puellæ decipiuntur, ex
cera vel gypso conficiunt, qui ex luto vel alia hu-
jusmodi materia pupas fingunt, κοροπλάθοι vocan-
tur. De Telchinibus, ait Bill., varia est opinio.
Quidam enim eosdem fuisse credunt Curetas, Ca-
byros, Telchinas, Corybantas et Idæos Dactylos,
qualem Sceptium fuisse scribit Strabo lib. x. Alii
cognatos fuisse existimant, nonnihilque disserre,
anninoque furore quopiam motos. Telchinas porro
fascinatores fuisse ferunt et maleficos quod Sty-
giam aquam animalibus et stirpibus perniciosi gra-
tia inspergerent; qua ex re calamitates, fames et
pestes consequerentur. Cujus sententia est Tzetzes
Hist. lib. cxiii, qui etiam Telchinas numerat Adeum,
Magalesiam, Omentum, Lycum, Myconem, Mimou-
nem. Nonnulli tamen contrarium sentiunt, et arti-

quandoquidem usus obtinuit, ut ejusdem artis A
professores ἀντίτεχοι, id est, artis æmuli atque
adversarii vocentur. 157 Quousque enim ista?
Nunquamne sophisticæ huic obtreccationi et ma-
ledicentiæ finem statuemus? An exspectabimus,
dum mors ab hac improbitate nos abrumpat?
Juveni enim fortasse, honoris cupiditate flagranti,
opibusque inhianti, qui hæc modo parce faciat,
nonnihil veniæ dari possit (libet enim in gratiam
tuam Demosthenis verbis aliquantulum uti):
hominem autem id ætatis, atque hoc rerum statu,
publice alium infamare ac vicissim infamari, in-
tempestivum prorsus et pertinacis contentionis
plenum; non solum quia hoc omnino inhonestum
et sordidum est, sed etiam quia mira est hujus rei
facilitas, perinde ac *fluxus reciprocantis*. Etenim B
ut cum Nonero rursus loquar:

Dictum tale feres, quale et jam dixeris ipse.

*Radentem porro vicissim radere nequaquam repre-
hendendum est.*

Quæ igitur hæc sapientia est cum virtute vincere
liceat, vitio superari, aut etiam superare, quod
multo pejus est? At hoc quoque nomine, ut vere
loquar, iudices accusandos esse censeo, quod,
quæ pro tribunali damnant, eadem cum audiunt,
laudant. Nec id solum, sed multos etiam habent,
qui simul laudent, ac vitium accendant, atque
huc usque in partes et studia disseci sint. Atqui
convenit ut, si hæc falsa existimentur, non lau-
dentur: si autem vera esse credantur publice,
judicentur; aut etiam hanc rationem adhibere, C
ut si falsa obijciuntur, accusatores coarguantur:
sina vera, ii adversus quos oratio habetur; non
autem permittere ut nobilium virorum existimatio,
res maximi ponderis, tam facile ludibrio ad-
hibeatur.

Quare, si meo consilio paretis (utrumque enim
alloquor), hujusmodi sermones et vituperationes
valere sinite, si nihil aliud, canitiei certe reveren-
tia, aut etiam rerum turpissimarum lassitudine.
Ipsi vero in animum inducite veteri proverbio
obsequi, quod virtutis cultum amplecti jubet, cum
satis ad victum amplæ facultates sunt. Nec cum
vobis ipsis, tum juvenum spei insidias comparate, D

bus illos præstantes fuisse volunt. De toto hoc ma-
lesticiorum genere, vide Gyraldum lib. *De diis gentium*.
De Telchinibus autem vide Suidam ad vocem Τελ-
χίνες, et Erasmus in Adagio, *Novi Simonem, et
Simon me*.

(86) *Κυρίττειν τε καὶ κυρίττεσθαι*. Non male
Bill. metaphoram reddidit, sed legisse videtur κη-
ρύττειν τε καὶ κηρύττεσθαι. Sic habet cod. Reg.
Combes. *κυρίττειν τε καὶ κυρίττεσθαι, cornibus pe-
tere ac vicissim peti*, petulcorum arietum more; quæ
grammaticis, inquit, usitata vocis acceptio et au-
ctoribus probata. Hoc fortasse significavit Horatius
in *Odis*: *Parata tollo cornua*.

(87) *Ὀπκοῖόν κ' εἰρησθα ἔπος, τοῖόν κ' ἐπ-
ακούσας*. *Talia audies, qualia in alios dixeris*. Illius:
Dictum tale feres quale ante interseris ipse.
Verba sunt Æneæ ad Achillem, *Iliad.* lib. xx, vers.
250.

ἔπειδὴ νενίκηκε τοὺς δημοτέχους ἀντιτέχους κα-
λεῖν. Μέχρι τίνος γὰρ ταῦτα; καὶ ποῦ στησόμεθα
τῆς σοφιστικῆς ἐπηρείας; ἕως ἂν τί γέννηται; ἕως
ἂν θάνατος ἡμᾶς διακόψῃ τῆς πονηρίας; Ταῦτα γὰρ νέον
μὲν ἔντα, φιλοτιμίας ἠττώμενον, κέρδους μεταποιου-
μενον, καὶ τότε μετρίως ποιεῖν, ἔχει τινὰ συγγνώμην
(μικρὸν γὰρ τι Δημοσθενίῳ σὴν χάριν) ἐν τούτῳ
δὲ τῆς ηλικίας, καὶ οὕτω πράττοντα, κυρίττειν τε
καὶ κυρίττεσθαι (86), παντελῶς ἄωρον καὶ φιλό-
νεικον, οὐ μόνον δὲ ἀπρεπὲς καὶ παντάπασιν ἀνελευ-
θερον, ἀλλ' ὅτι καὶ ῥασιῶν πολλῇ τοῦ πράγματος,
Ὀπκοῖόν κ' εἰρησθα ἔπος, τοῖόν κ' ἐπακούσας (87),

καθὰπερ βέουματος ἀντιστρέφοντος. πάλιν γὰρ
Ὁμήρῳ συγχρήσομαι.

. . . *Τὸν ξύοντα δὲ ἀντιξέειν*

παντελῶς ἀνεπίφθονον.

Τίς οὖν ἡ σοφία, ἔξῃν ἀρετῇ πρωτεύειν, ἠττώσθαι
κακίᾳ, ἢ καὶ νικᾶν, ὃ πολλῶν χειρόν ἐστιν; ἀλλ' ἐγώ
γε καὶ τῶν δικαστῶν τοῦτο μέφομαι, εἰρήσεται γὰρ
τάληθές, ὅτι ἂν κολάζουσι κρινόντες, ταῦτα ἐπαινοῦσιν
ἀκρωόμενοι. Οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς ἔχουσι
τοὺς συνεπαινέτας, καὶ τὴν κακίαν ἀνάπτουσι, καὶ
ταῖς σπουδαῖς ἀχρι τοῦτου μεμερισμένους· δέον, εἰ
μὲν ἀπιστεῖται, μὴ ἐπαινέσθαι· εἰ δὲ πιστεύεται,
δημοσίᾳ κρινέσθαι· ἢ οὕτω, εἰ μὲν ψευδῆ, τοὺς
κατηγόρους ἐλέγχουσαι (88)· εἰ δὲ ἀληθῆ, τοὺς
καθ' ὧν ὁ λόγος· καὶ μὴ οὕτω, μέγιστον πρᾶγμα,
τὴν τῶν εὐ γεγονότων ὑπόληψιν, οὕτω βλάβως
παίζεσθαι.

Εἰ τι οὖν ἐμοὶ πείθεσθε (πρὸς γὰρ ἀμφοτέρους ὁ
λόγος), τοὺς μὲν τοιοῦτους λόγους καὶ φόβους χαίρειν
ἔάσατε (89), εἰ μὴ τι ἄλλο, τὴν πολιὴν αἰδοῦμενοι,
ἢ καὶ ἀποκάμνοντες (90) ἐν τοῖς αἰσχίτοις. Αὐτοὶ
δὲ βουλευσασθε (91) τὴν παλαιὰν τιμῆσαι παραίνεσιν,
τὴν, ὅταν ὁ βίος ἱκανὸς ἦ (92), ἀρετὴν ἀσκεῖσθαι
κελεύουσιν. Καὶ οὐκ ἐπιβουλεύσατε μὲν ὑμῖν αὐ-
τοῖς (93), ἐπιβουλεύσατε δὲ ταῖς τῶν νέων ἐλπίσιν,

(88) *Κατηγόρους ἐλέγχουσαι*. Cod. et Reg. κα-
τηγόρους κολάζουσαι, *accusatores coerceantur*. Sic
etiam Montac. et Morel.

(89) *Χαίρειν ἔάσατε*. Forte legendum ἔάσατε, *va-
lere sinetis*.

(90) *Ἀποκάμνοντες*. Ita cod. In edit. ἀποκα-
μόντες.

(91) *Βουλευσασθε*. Legendum forte βουλεύσασθε.
Combes. βουλεύσοισθε.

(92) *Ὅταν ὁ βίος ἱκανὸς ἦ*, etc. Ad hoc prover-
bium alludit Horatius, *Epist.* 1.

.... *O cives, quaerenda pecunia primum est,
Virtus post nummos*....

(93) *Ὁὐκ ἐπιβουλεύσατε μὲν ὑμῖν αὐτοῖς*. Ita
cod. et Reg. At Montac. et Morel. οὐκ ἐπιβουλεύσα-
ται μὲν ὧν ὑμῖν αὐτοῖς. Legissee videtur Bill., aut
saltem legendum censuisse μηδὲ ὑμῖν αὐτοῖς. In
edit., ἡμῖν αὐτοῖς. Mox, μηδὲ ταῖς τῶν νέων.

οὐ πάντως ἂν τὰ δεινότερα πάθειεν, εἰ λόγους ἀσκού-
μενοι κακίαν μάθειον, καὶ ταύτην οὐκ ἀμισθον,
ὡσπερ οὐκ ἀρετῆς, ἀλλὰ ταύτης ἔχοντες ὑμᾶς δι-
δασκάλους. Εἰ δὲ σοι φορτικὸς εἶναι δοκῶ ταῦτα
γράφων, ἀμυνέ με (94) τοῖς ἴσοις, καὶ αὐτὸς τι παραι-
νήσας τῶν χρησίμων, ἢ ἢ παιδόμενον ὠφαλῆς, ἢ
ἐγκλησῆς (95) ἀντιτείνοντι.

PLA. TQ AYTO (96).

Ut veritas odium parit, Eustochium quasi crabronem tam sapiens, tamque amica irritavit admonitio, linguamque ad maledicendum paratiorum facile concitavit Gregorius. Eustochii maledictis hac brevi, sed acutissima epistola, rescripsit Theologus, se admodum non cruciari, simulque monet, ut linguam, si fieri potest, coerceat.

Ὅσον ἠγνόησα! ὡς σκαὴν λίαν καὶ ἀπαιδεύτον!
δὴνδρα σφιστήν ἐνουθέτησα τῆς ἀπονοίας (97), καὶ
οὐδὲ ὑπὸ τῆς παροικίας τῆς Ἰδιωτικῆς ἐπαιδεύτην,
φαλακρὸς ἂν κατὰ κριοῦ μὴ νυστάζειν ἀντὶ προσ-
ώπου (98), μηδὲ σφηκίαν ἐγείρειν κατ' ἐμαυτοῦ (99),
γλώσσαν πρὸς τὸ κακῶς λέγειν ἐτοιμότεραν. Τοῦτω
μὲν οὖν οὐ πᾶνυ τι (1) δυσχεραίνω (μετὰ πολλῶν
γὰρ προστεθήην, ὡς γε πυνθάνομαι, εἰ δὲ ζῶοις (2),
καὶ πρὸ πολλῶν)· ἐκεῖνο δὲ μᾶλλον, ὅτι μὴ ἐπιστεύθη
φιλικῶς τοῦτο ποιεῖν. Πλὴν ὀργαίνεις καὶ σῶμα καὶ
ψυχὴν, καὶ τὴν γλῶσσαν κατέχοις, εἰ δυνατόν· ἀλλὰ
νῦν τὸ γε ἡμέτερον (3) στέρξομαι.

PLIV. STAGEIRIQ (4).

Eudoxii maledicta non tulit Stagirus; sed cum par esset certare, et respondere paratus, ipse etiam Eustochium lingua dicaciori multo incessit. Quos inter medius, pacisque sequester prodiit Gregorius, datus ad Stagiriam etiam ac de re literis. Haec enim ad eum scripta est epistola, ut manuscriptis constat, non autem ad Timotheum, ut editi libri pra se ferunt, contra codicum auctoritatem; quae tametsi non adesset, epistolae tamen argumentum dicere non sinneret eam ad Timotheum scriptam. Sophistis ut arma dependant quidvis pollicetur, amicitiam, laudes, suam ipsorum et omnium utilitatem; alioquin et sibi et Nicobulo injuriam fieri, ac eos vitii potius quam virtutis magistros adolescentulis reipsu futuros, spesque eorum qui se illorum fidei commiserat, falli contestatur.

Πάρρησιάζομαι τι πρὸς σέ· καὶ γὰρ πέφυκα οὕτω, C
καὶ βούλομαι. Εἰ δὲ μὴ μεταδοῖς ἡμῖν (5) τὸν Νικό-
δουλον.

(94) Ἀμυνέ με. Ita cod. Reg., Montac. et Morel. At Combef. ἀμυναί με. In edit. ἀμυναί μοι. Mox Montac. et Morel. παραινέσων.

(95) Πειδόμενον ὠφαλῆς, ἢ ἐγκλησῆς. Ita cod. Reg. et R. In edit. παιδόμενον ἐπαινήσας, ἢ ἐγκλησῆς, quod Bill.: *vel obtemperantem praecipis tuis laudes, vel accusas.*

(96) Alias LXII. Scripta eodem anno.

(97) Ἐνουθέτησα τῆς ἀπονοίας. Ita cod. et Reg. In edit. ἐνουθέτησα. Ὁ τῆς ἀπονοίας, quod Bill.: *Virum sophisticam castigare institui. O singularem audaciam!*

(98) Μὴ νυστάζειν ἀντὶ προσώπου. Ita cod. At cod. Reg. μὴ νυστάζειν. Cod. R. et Pass. κατὰ προσώπου. In edit. νυστάζειν ἀντιπρόσωπος. Suo periculo legendum proponit Combef. κρατίζειν κατὰ προσώπου, sicque reddit Bill.: *Cum calvus sis, cum ariete obversa fronte ne congrediaris; et, Crabronem ne provocas; paræmiæ sunt quibus docemur minime lacessendos esse homines suapte natura irritabiles. A Gregorio adagiū hoc mutuatur Erasmus.*

(99) Μηδὲ σφηκίαν ἐγείρειν κατ' ἐμαυτοῦ. Ita cod. Montac., Morel. ac Combef. At Pass. ἀνεγείρειν. In edit. ἐγείρειν deest. Vide Erasmus in adagio, *Irritare crabrones.*

A qui profecto gravissima injuria afficientur, si literarum studia colentes, vitium addiscant, et quidem non sine mercede; perinde ~~158~~ ac vos, non virtutis, sed vitii magistros habeant. Quod si molestus esse videor, hæc scribens, iisdem rebus me ulciscere, utile quoque aliquid consilium mihi offerens, ut vel præceptis tuis obtemperanti prosis, vel repugnantem accuses.

CXCI. EIDEM.

Quale illud est, quod ignoravi! quam stultum et ineptum! Virum sophisticam commonui vecordiae, ac ne a vulgari quidem proverbio eruditus sum, ut, cum calvus essem, cum ariete obversa fronte ne congrederer, nec crabronem in meipsum irritarem, hoc est, linguam ad maledicendum paratiorum. Quanquam illud quidem non admodum me discruciat (multis enim, ut audio, adjunctus sum: ac si vixeris, multis etiam anteponar). Hoc vero acerbius me angit, quod tibi minime probavi me hoc amico animo facere. Et tamen opto, ut tum corpore, tum animo valeas, ac linguam, si fieri possit, coerceas: nunc autem, quod ad nos attinet, æquo animo feremus.

CXCH. STAGIRIO.

Liberius aliquanto ad te loquar: sic enim natura comparatus sum, ac volo. Si Nicobulum.

(1) Τοῦτω μὲν οὖν οὐ πᾶνυ τι. Montac. et Morel., τι οmissio, τοῦτο μὲν οὖν οὐ πᾶνυ.

(2) Εἰ δὲ ζῶοις. Combef., εἰ δὲ ζῶης. *Multis adjunctus sum*, id est, ait Bill., multos alios virulenta lingua precidisti; quod si etiam vita longior tibi contigerit, primum inter eos locum tenebo. In me enim stylum potissimum acues, atque impurissimo ore debacchaberis.

(3) Ἀλλὰ νῦν τὸ γε ἡμέτερον. Cod. Pass. εἰ δὲ μὴ, ἀλλὰ νῦν τὸ ἡμέτερον. At Combef. τὸ γε ἡμέτερον, *vestra illa probra feremus.*

(4) Alias CXCI. Scripta eodem circiter tempore. — Σταγειρίω. Ita cod. Reg., Tillem. ac Combef. At Montac. et Morel. Σταγειρίω. In edit. τῷ αὐτῷ, id est, Timotheo.

(5) Εἰ δὲ μὴ μεταδοῖς ἡμῖν. Addenda Bill. videntur ἐμὲ τε καὶ Νικόδουλον ἀδικήσεις. Vertit autem: *Quod si hanc libertatem, loquendi scilicet, minime concedas, et mihi, et Nicobulo injuriam facies.* Combef. intricatas esse primas voces, et aliquid desiderari existimat, quod sic possit restitui: *Μετάδος ἡμῖν τὸν Νικόδουλον, εἰ δὲ μὴ μεταδοῖς, ἡμῖν ἀδικήσεις, cede nobis Nicobulum; quod si non cesseris, injuste feceris.* Contendebant enim sophistæ, uter Nicobulum puerum litteris imbuendis acciperet. Hunc hortatur ut cedat, ne ipse incurrat in

m hī minime concesseris, injuste ages. Nam et A
 amici animum offenderimus, et nihil amplius a te
 habuerimus. 159 Sin autem, quantum speramus
 dederis, probi candidique viri officio fungeris, at-
 que utrumque nobis præclarissime se habebit.
 Nam et illi satisfaciemus, et te laudabimus. Quod
 si etiam hoc nobis concedis, ut te quoque paterne
 moneamus, ne tu pro tua imperandi consuetudine
 consilium nostrum asperneris : viri in hujus-
 modi rebus haud rudis et imperiti sermonem ac-
 cipe. Tandem aliquando tela deponite, ac fundas,
 et atrociores hastas, id est, linguas, quibus vos
 mutuo incessitis et vulneramini, idque applauden-
 tibus ac laudantibus iis, quos vestri studiosos
 habetis. Et quidem eas hoc magis deponite, quod
 promptius paratiusque armis telum istud est ;
 ne alioqui vitii potius quam virtutis duces ado-
 lescensculis existatis, si non verbis, at certe rebus
 ipsis. Nam quibus rebus, cum sunt, quisque delectatur,
 easdem etiam tacens, suadet. Hoc si fece-
 ritis, tum vobis ipsis proderitis, tum nos amicos
 habebitis, nec spes eorum qui fidei vestræ se commiserunt,
 Nicobuli causa susceptis, merces sit. Quod si plenius
 experimentum sumpserimus, pleniorum etiam
 his laudem tibi persolvemus.

CXCIII. PROCOPIO.

ΡΙΓ. ΠΡΟΚΟΠΙΩ (13).

Exeunte anno 384, vel potius ineunte 385, hæc scripta est epistola. Cum enim Olympiadem, de cujus
 nuptiis in ea agitur, scribat Palladius (14), vix viginti menses in matrimonium egisse, cum maritus ejus na-
 turæ debitum solvit; constat autem Nebridium, cui, eodem auctore, illa nuptiarum, primum sub Theodosio
 Magno comitem privatarum rerum, ac deinde urbis Constantinopolitanæ præfectum, vel, ut habet Palladius,
 expræfectum, in nidiis adhuc fuisse tertio Kalendas (15) Julii, Honorio et Eudoxio consulibus, hoc est, anno 386,
 quo ad eum de Edictiis actionibus lex data est, cui etiam superates parumper fortasse fuerit; non potuerit
 Olympiadis nuptiæ ante exeuntem annum 384, vel potius annum 385 ineuntem celebrari; neque adeo Grego-
 rius de sua, ut vocat, in filiis Olympiadi nuptiis, iisque velut celebratis ante anni 385 primordia scribere,
 ac invitanti Procopio se, quod non adfuisse, excusare. Quis ille sit Procopius jam diximus; hic addere suf-
 ficiat, patris loco eum Olympiadi avunculum, patruumve ac tutorem fuisse.

Sentio, quod crimen mihi objicias, etiamsi id C
 reticeas. Nuptias celebramus, forsitan dixeris, id-
 que aureæ tuæque Olympiadis, ac grex episcopo-
 rum aderat : tu vero aberas, vir egregie, vel de-
 dignatus, vel gravatus. Neutrum horum, o admi-
 rande. Sed fieri non poterat, ut qui tragice se
 haberet, comice festum diem ageret; ac simul
 omnino intempestivum est atque a nuptiis alie-
 num, podagricos duos videre, qui inter saltitantes
 circumferantur, et rideantur. Libet enim tecum
 nonnihil quoque nuptiali more ludere. Nam alio-
 qui, quantum ad voluntatem atinet, et adsum,
 et simul festum celeberrimum, juvenilesque dexteras in-

alterius offensam. Verum sine addito coherent D
 omnia, nec supplendum quidquam nobis offerunt
 vel codd. nostri, vel quos videre Montac. et Morel.

(6) Τὴν συμβουλὴν. Ita cod. 1405 ac Combef.
 In edit. τὴν βουλὴν.

(7) Κατ' ἀλλήλων. Combef. ἀλλήλους.

(8) Τοσοῦτον μάλλον. Ita cod. 1405 et Combef.
 In edit. τοσοῦτον μάλλον.

(9) Ἐξηγήσθε. Ita cod. et Combef. In edit. ἐ-
 γηγήσθε.

(10) Ποιῆτε. Ita cod. 1405 et Combef. In edit.,
 ποιῆτε.

(11) Τῶν πεπιστευκότων. Combef. : qui fidei

vestræ adolescentes commiserunt.

(12) Οὗτός σοι. Ita cod. 1405, et Combef. In
 edit. οὗτός μοι.

(13) Alias LVII. Scripta eodem tempore.

(14) De vita cler. cap. 17. p. 460.

(15) Gotfred., t. VI, p. 374.

(16) Ἀισθάνομαι σου. Ita cod. Reg. In edit.
 σου deest.

(17) Ἄμα παντελῶς ἄωρον. Forte legendum
 θέαμα παντελῶς ἄωρον, spectaculum omnino intem-
 pestivum. Mox, pro ποδαγγοί, cod. Reg. ποδαγγοί.

(18) Οὕτω δὴ καί. Ita cod. et Reg. ac Combef. In
 edit. οὕτω σοι καί.

παντὶ βέλτιστῳ γενέσθαι καὶ κατὰ τὰς κοινὰς ἡμῶν **A** ter se iungo, atque utrasque **160** Dei manus. eὐχάς.

Convenit enim, ut quemadmodum alia tibi omnia bona, ita matrimonium quoque in optimum quæque finem et secundum communia postea vota fiat.

ΠΛΔ'. Τῷ ΑΥΤῷ (19).

CXCIV. EIDEM.

Aliam fratris sororisve filiam in matrimonium collocavit Procopius, scribendique iterum occasionem Gregorio præbuit. Tardius licet scripta forsitan hæc epistola fuerit, eam hic collocare, quod ejusdem sit argu- menti ac superior, visum est. Excusat se iterum quod nuptiis non adfuerit, et gratulatur Procopio Gregorius, eumque ut se totum ad rerum supernarum studium conferat, hortatur.

Ἰδοὺ καὶ δευτέρως σοι γαμβρός· καὶ τὸ γλυκὺ φορτίον ἀποσκευάζῃ (20), καλῶς ποιῶν. Ἄργιοι δὲ ἡμεῖς, ὡς ἂν αὐτὸς εἴποι· ὡς δὲ ὁ ἀληθὴς λόγος, ἀσθενεῖς, οὐκ ἄργιοι (21). Πλὴν καλῶς ἡμῖν ἔχει τὰ ἐκ Θεοῦ. Τῶν μὲν γὰρ θορύβων ἄλλοις παρεχωρήσα- μεν, τῆς φιλοσοφίας δὲ ἡμεῖς ἀπολαύσομεν (22), ἐπειδὴν Θεῷ συσταλῆς, καὶ ὁλοῦς τῶν ἄνω γένη, μηδὲν δεσμῶν κατεχόμενος. Καὶ νῦν δὲ τοῖς γάμοις συνεισφέρομεν τὰς εὐχάς, ἃς ἔδει δωροφορεῖν ἡμᾶς (23) τὸ κάλλιστον.

En alter tibi quoque gener, et dulce onus excu- tis, rem laudabilem faciens. Nos vero desides, ut ipse fortasse dixeris : ut autem vere dicam, infirmi, non desides. Cæterum quæcumque a Deo, recte nobis eveniunt. Nam tumulus quidem aliis concessimus ; nos autem philosophia fruemur, posteaquam ad Deum collectus fueris, totumque te ad superarum rerum studium contuleris, nullo jam vinculo præpeditus ac detentus. Ac nunc preces, quas, ut donum omnium pulcherrimum, nos offerre oportebat, nuptiis largimur.

ΠΛΕ'. ΓΡΗΓΟΡΙῷ ΑΡΧΟΝΤΙ (24).

CXCV. GREGORIO PRÆSIDI.

Sororem suam, eisque liberos, qui, mortuo Nicobulo patre, a quibusdam retabantur, Gregorio præsidi com- mendat Theologus hac epistola, quæ citius anno 385 scripta non est ; siquidem hoc anno Nicobulus filium suum sophistis erudiendum tradidisse invenitur. Vitam autem cum morte non tardius anno 385 commutasse, cum Tillemontio existimamus.

Οὐκ ἐπιανῶ τὸν Ἡσιόδον, ὅτι τοὺς ὀμοτέχνους ἀντιτέχνους ὠνόμασε,

Καὶ κεραμῆς κεραμῆι (25) κοτῆει, (λέγων,) καὶ [τέκτορι τέκτων.

Hesiodum nimime laudo, qui ejusdem artis opi- fices, vocavit æmulos his verbis :

Et faber est fabro, figulo figulusque molestus.

Οὐ γὰρ φθονεῖ μᾶλλον, ἢ προστρέχει τε καὶ ἀσπάζε- ται, ὡς ἐμὸς λόγος, καὶ ὡς οἰκείου περιέχεται. Ἄοιδός δὲ ἀοιδῷ τοσοῦτον πλέον (26), ὅση καὶ λόγος ἐστὶ τοῦτοις τὸ σπουδαζόμενον. Τοῦτο δὲ καὶ αὐτὸς πεπονηθῶς πρὸς τὴν σὴν λογιότητα, εἰ μὲν οὕτως εἶχον τοῦ σώματος, ὥστε ταῖς τῆς ψυχῆς ὀρμαῖς ὑπουργεῖν δύνασθαι, οὐκ ἂν μέ τις ἐφθῆ καὶ προσ- δραμῶν (27), καὶ περιπτυστάμενος, καὶ τὰ ἐπιδατήρια προσφθεγξάμενος. Ἄλλ' ἥλιψ μὲν ἐπισκοτεῖ νέφος, ἐμοὶ δὲ καὶ ἡ ἀβρωστία, καὶ τὸ φθονεῖν τοῦτο σαρκίον καὶ δεσμοτήριον. Ἄρα δέξῃ μου τὴν ἐπιστολήν ἀντὶ τῆς παρουσίας; καὶ δέξῃ, λόγιός τε ὢν (28), καὶ συγγνώμων, εὐ οἶδα τοῦτο, καὶ οὐκ εἰκάζειν ἔχω.

Neque enim, mea quidem sententia, magis invidet quam accurrit, et exosculatur, ac velut familiarem et necessarium complectitur. Cantor autem eo magis cantori adjungitur, quod eorum opera circa vocem versatur. Quo etiam ipse modo erga eloquentiam tuam affectus, si quidem eo corporis statu essem, ut animæ cupiditatibus observare posset, nemo me prior ad te complectendum accurrisset, ac magistratum incuntem consalutasset. Verum, ut solem nubes obscurat, ita me morbus, atque invidium hoc corpusculum et ergastulum. Accipiesne igitur **161** præsentis vice epistolam meam? Accipies profecto, utpote æquus et ad

(19) Alias LVIII. Scripta incerto tempore.

(20) Ἀποσκευάζῃ. Ita cod. et Reg. Sic Bill. auctoribus libris Italicis. In edit. ἀποσκευάζεις, dulce onus commode excutis, id est, filiam tuam aufert tibi; filia enim est onus patri, sed dulce onus, quo tamen liberatur, alio illud in se recipiente, nimirum genero, filix marito. Verum Tillemont. non de marito filix Procopii loqui putat Gregorium, sed eo loci ab eo vocem γαμβρός sic usurpatam, quemadmodum in testamento suo, ubi Meletium γαμβρόν, generum suum, dicit, quod sororis suæ filiam duxerit uxorem.

(21) Ἀσθενεῖς, οὐκ ἄργιοι. Bill. : infirmi, desides non sumus. Mox, πλὴν καλῶς ἡμῖν, et Bill. : Cæterum quantum ad ea quæ ex Deo sunt, bene velle habemus. At cod., πλὴν καλῶς ἡμῖν ἔχει, rerum mi- nam nobis prospere cedant quæcumque veniant a Deo.

(22) Ἀπολαύσομεν. Addendum putant nonnulli, sed nulla freti auctoritate, καὶ οὐχ ἡμεῖς μόνον, ἀλλὰ καὶ σὺ, ἐπειδὴν, et non nos tantum, verum et

tu, etc. Mox, Bill. cum Montac. et Morel. legit συστα- λῆς, non συσταλῆς, ut in antiquis edit.

(23) Ἄς ἔδει δωροφορεῖν ἡμᾶς. Ita cod. et R. Edit. et δὲ δωροφορεῖν ἡμῖν, etc., ut donum omnium pulcherrimum vobis offeramus.

(24) Alias XLIV. Scripta anno 385.

(25) Καὶ κεραμῆς κεραμῆι. Vide adagium apud Erasmum, Figulus figulo invidet : ex quo loci illius illustratio petenda est.

(26) Τοσοῦτον πλέον. Sic Montac., Morel. et Combef. In edit. τοσοῦτον πλέον. Mox ὅση καὶ λόγος ἐστὶ. Vertit Bill. : Quod circa vocem ac sermonem. Verum non tam vocem ac sermonem sonat hic λόγος, ut arbitror, quam vocis concentum.

(27) Προσδραμῶν. Ita Montac., Morel. ac Combef. In edit. προδραμῶν. Mox καὶ τὰ ἐπιδατήρια προσφθεγξάμενος. Combef. : ac pro atterito magistratu consalutatus.

(28) Λόγιός τε ὢν. Combef. : utpote qui sis vir prudens ac rerum peritus, melius quam quod ver- tit Bill., disertus.

ignoscendum propensus : nec hoc tantum con- A
 cilio, sed etiam certo mihi persuadeo. Atque ut in-
 telligas, quantum probitati et benignitati tue con-
 fidam, en legationem quoque nobis admodum ne-
 cessariam tibi offero, atque a tua amicitia ami-
 corum officia postulo. Nicobulum meum de manu
 mea tibi cum fratribus suis trado, non ut pœnas
 det, sed ut sumat, viduamque citius quam oportebat,
 eorum matrem et domum quondam illustrem et
 conspicuam, cum superstes nobis esset, insignis
 vir Nicobulus ; nunc autem ita miseram, ut ne
 lugendi quidem potestas ipsi facta sit, tum ob exorta
 jam mala, tum ob impendentia, nisi tibi ac tue ju-
 stitiæ visum fuerit adversus malum dæmonem in
 procinctu stare, nosque honore afficere, atque humanarum rerum fragilitate moveri, clarumque et cele-
 brem tibi ipsi magistratum tuum per beneficentiam erga nos reddere.

CXCVI. ECEBOLIO.

Ρ. Γ. ΕΚΗΒΟΛΙΩ (36).

*Ejusdem argumenti et temporis ac superior, est hæc epistola, in qua Nicobuli uxorem, ejusque filios Ece-
 bolio commendat. Morbus quo detineri se ait Gregorius, ille ipse est, quo correptus fuit post electionem Εκ-
 talii. De eadem queritur in epist. 107, 160, 178 et 234.*

Adversus meipsum nonnihil exclamabo, ac do- B
 lenti ignoscendum est, ea quæ dolentis sunt,
 loquenti. O prava et maligna caruncula, quibus
 me malis afficis ! quænam efficis ! In propinquo
 vir erat, quem etiam procul remotum persequi
 cumprimis oportebat, tum ejus virtutis causa, qua
 præses nitet, tum ob cæteram mansuetudinem et
 lenitatem. Tu vero male ac propemodum torpide
 te habes, nec tibi quidquam curæ est, quod aliis
 hoc bono fruentibus, ipsi careamus. Atque hujus-
 modi nostra est accusatio. Quoniam autem, quæ
 patimur, deplorare minime sufficit, verum medica-
 mentum etiam quoddam vulnere adhibendum est,
 hoc invenimus, nimirum ut hanc epistolam scri-
 bere audeamus, ac præsentiam per litteras adum-
 bremus. Quod si de nobis quoque præclare mereri
 studes et expetis, vir bonitate scatens, fidenti
 animo calamitosam domum ac misericordia 162
 dignam tibi offerimus, viduam ac pupillos lacrymis
 adhuc calentes, sororem, inquam, meam, ejusque
 liberos, qui probo patre nati, et qui tum impera-
 toribus non ignobilem, verum perillustrem operam
 in armis navaverit, tum etiam vobis præsidibus

Και ἐν' εἰδῆς (29) ὅσον θαρρῶ τῆ σῆ καλοκαγαθίῃ,
 ἰδοὺ καὶ πρεσβεῖαν προσάγω σοι, σφόδρα ἡμῖν ἀναγ-
 καίαν, καὶ πρὸς τῆς σῆς φιλίας (30) αἰτῶ τὰ τῶν
 φίλων. Τὸν ἐμὸν Νικόβουλον ἀπὸ τῆς ἐμῆς δεξιᾶς
 ἔγχειρίζω σοι σὺν τοῖς ἀδελφοῖς, οὐ θῶσοντα δίκην,
 ἀλλὰ ληφόμενον, καὶ χήραν ἄωρον (31) τὴν τοῦτον
 μητέρα, καὶ οἰκίαν ποτὲ (32) λαμπρὰν οὖσαν καὶ
 ἀπόδλεπτον, ἕως περιτὴν ὁ πολὺς ἡμῖν Νικόβουλος·
 νῦν δὲ οὐδὲ πενθῆσαι συγχωρηθεῖσαν, ἐκ τῶν ἤδη
 ἀναφανέντων (33) κακῶν, καὶ προσδοκωμένων, εἰ
 μὴ σοὶ τε παρασταίῃ καὶ (34) τῆ σῆ δίκῃ στήναι
 πρὸς τὸν πονηρὸν δαίμονα, καὶ ἡμᾶς τιμῆσαι (35),
 καὶ τὸ ἀνθρώπινον αἰδεσθῆναι, καὶ λαμπρὰν σεαυτῷ
 ποιῆσαι τὴν ἀρχὴν διὰ τῆς εἰς ἡμᾶς εὐποιίας.

Βοήσομαι τι κατ' ἐμαυτοῦ· καὶ συγγνώμῃ τῷ ἀλ-
 γοῦντι τὰ ἀλγοῦντος φθέγξασθαι (37). Ὁ σαρκῶν
 πονηρὸν καὶ κακὸς ἦσαι, οἶά με κακὰ ἔραξ! οἶα ἐρ-
 γάζῃ (38)! Ἐγγὺς ἀνὴρ, ὃν καὶ πόρρω τυγχάνοντα
 μεταδιώκειν τῶν ἀναγκαίων ἦν, τῆς τε ἀρχικῆς ἀρε-
 τῆς εἶνεκα (39), καὶ τῆς ἄλλης ἡμερότητος. Σὺ δὲ
 πονηρῶς ἔχεις, καὶ σχεδὸν ἀκινήτως, καὶ περιορᾷς
 ἄλλως τοῦ ἀγαθοῦ μεταλαμβάνοντας, ἡμᾶς δὲ ζημι-
 ούμενους. Τὰ μὲν οὖν τῆς κατηγορίας τοιαῦτα.
 Ἐπεὶ δὲ οὐκ ἐξαρκεῖ τὸ ἀποδύρασθαι μόνον ἃ πά-
 σχομεν, ἀλλὰ δεῖ καὶ τίνος φαρμάκου (40) πρὸς τὴν
 πληγὴν, τοῦτο ἐξεύρομεν, τὸ θαρρῆσαι πρὸς τὴν
 ἐπιστολὴν ταύτην (41), καὶ τοῖς γράμμασι σκια-
 γραφήσαι τὴν παρουσίαν. Εἰ δὲ καὶ τὸ εὖ ποιῆν
 ἡμᾶς ἐπιζητεῖς, βρῶν τὸ ἀγαθὸν (42), προσάγομεν
 C θαρρῶντες οἰκίαν ἐλευθέρην καὶ φιλανθρωπίαν ἀξίαν,
 χήραν μετ' ὄρφανῶν ἐτι θερμῶν ἐν τοῖς δάκρυσι, τὴν
 τε ἀδελφὴν τὴν ἐμὴν λέγω, καὶ τοὺς ταύτης παῖδας,
 οἱ πατρὸς ἀγαθοῦ γεγονότες, καὶ πολλὰ μὲν βασι-
 λεῦσι καμόντος ἐν ὅποις οὐκ ἀνωσύμως, ἀλλὰ καὶ
 λίαν λαμπρῶς, πολλὰ δὲ τοῖς ἀρχουσιν ὅμιν ὑπουρ-
 γήσαντος (εἰ τίνα Νικόβουλον ἀκούεις), κινδυνεύουσι
 νῦν πάσχειν τὰ χαλεπώτατα. Μετὰ γὰρ τὴν τῶν

(29) Καὶ ἐν' εἰδῆς. Ita cod. Reg. et Combef. In edit. καὶ deest. Montac. et Morel. ἐν' εἰδῆς.

(30) Πρὸς τῆς σῆς φιλίας, et coram amicitia tua. Montac. et Morel.

(31) Χήραν ἄωρον. Bill. : viduam decrepitam ; quam versionem non probat Combef. Reddit enim, inquit Bill., ἄωρον, quasi idem esset ac ἔξωρον· melius sane ante tempus, vel maturius orbatam conjung.

(32) Οἰκίαν ποτὲ. Ita cod. et Combef. In edit. ἦν ὅτε.

(33) Ἐκ τῶν ἤδη ἀναφανέντων. Cod. 2022, Montac. ac Morel. ἐκ τῶν ἤδη τε ἀναφανέντων, tum ob jam reascentia mala.

(34) Σοὶ τε παρασταίῃ καὶ, etc. Legunt Montac. ac Morel. παρασταίῃ. Εἴη οὖν τῆ σῆ δίκῃ.

(35) Ἐμᾶς τιμῆσαι. Ita cod., Montac. et Morel. ; sicque reddidit Bill. In edit. ὁμᾶς τιμῆσαι.

(36) Alias XLV. Scripta eodem tempore.

(37) Τὰ ἀλγοῦντος φθέγξασθαι. Cod. et Pass. τὰ τοῦ ἀλγοῦντος καὶ φθέγξασθαι.

(38) Οἶα ἐργάζῃ. Hæc Bill. non reddidit. Putat Combef. legendum οἶα κατεργάζῃ quibus me conficis !

(39) Ἀρχικῆς ἀρετῆς εἶνεκα. Bill. : tum ob principe viro dignam virtutem. At Combef. : tum ob viri præsidis, vel judicis virtutem, justitiam nempe et æquitatem.

(40) Καὶ τίνος φαρμάκου. Ita cod. Reg. et Pass. In edit. τίνος καὶ φαρμάκου.

(41) Πρὸς τὴν ἐπιστολὴν ταύτην. Cod., Reg. et Pass. τῆ ἐπιστολῆ ταύτην.

(42) Βρῶν τὸ ἀγαθόν. Vir fundens bonitatem, id est, bonum quod in se est, allatum nobiscum communicans.

φίλων έκδοσιν (43) καὶ τοὺς ὄρκους ἐκείνους, οὓς Ἀ multiis modis inseruierit (si Nicobuli nomen ad ἐπὶ τῇ ἐξετάσει ὑπέστησαν, νῦν πάλιν ἐπηριάζειν tuas aures peruenit), nunc gravissima quæque ἐπιχειροῦσι τοῖς ὄρφανοῖς. pati periclitantur. Ktenim post amicorum deditio- tionem et iusjurandum illud, quod ob inquisitionem subierunt, nunc rursus pupillos vexare conantur.

ΡΙΖ'. ΓΡΗΓΟΡΙΩ ΤΩ ΝΥΣΣΕΩ (44).

Consolatoria hæc est ad Gregorium Nyssenum de morte Theosebiam, cujus laudes prosequitur. Quam sororem Nysseni appellat ἱερῶς σύζυγον, quæ verba pluribus errandi ansam præbuerunt, eamque cum Theologo junctam fuisse matrimonio arbitrandi. Quem errorem in nostra de perpetua virginitate Theologi disputatione refellimus. Nihil in epistola apparet quo tempus, quando scripta est, certo statui possit.

Ἄρμημένον με πρὸς ὑμᾶς κατὰ πάσαν σπουδὴν, καὶ μέχρις Εὐφημιάδος γινόμενον, ἐπέσχεν ἡ σύν- οδος· ἦν αὐτοὶ (43) τελεῖτε τοῖς ἁγίοις μάρτυσι, καὶ τὸ μὴ μετασχεῖν ταύτης (46) οἶόν τε εἶναι διὰ τὴν ἀρρωστίαν, καὶ ἄλλως βαρὺν ἀν γενέσθαι τῇ ἀκαι- ρία (47). Ἄρμησα δὲ ὁμοῦ μὲν, ἐπισκεψόμενος (48) ὑμᾶς οὕτω διὰ μακροῦ, ὁμοῦ δὲ θαυμασόμενός σε τῆς καρτερίας, καὶ τῆς φιλοσοφίας, ἦν φιλοσοφεῖς (49) (πυνθάνομαι γάρ) ἐπὶ τῇ μεταστάσει τῆς ἁγίας ἀδελ- φῆς ὑμῶν (50) καὶ μακαρίας, ὡς ἀνὴρ ἀγαθός τε καὶ εὐλειος, καὶ Θεῶ παριστάμενος (51), καὶ πάντων μᾶλλον εἰδώς τὰ θεῖα καὶ τὰ ἀνθρώπινα (52)· καὶ ὁ τοῖς ἄλλοις βαρύτερόν ἐστιν ἐν τοῖς τοιούτοις, τοῦτο κορυφαίον κρινῶν τὸ τοιαύτη μὲν συζῆσαι, τοιαύτην δὲ παραπέμψαι, καὶ εἰς τὰς ἀσφαλεῖς ἀποθέσθαι μόνος, ὡσπερ θημωνιάδων ἀλωνος κατὰ καιρὸν συγκο- μθεῖσαν, ἐν εἰπῶ τῆς θείας Γραφῆς· καὶ τῶν μὲν τερπνῶν τοῦ βίου μετασχούσαν, τὰ δὲ λυπηρὰ διαφυγεύσαν τῷ μέτρῳ τῆς ηλικίας, καὶ πρὶν ἐπι- σοὶ πανθῆσαι, παρὰ σοῦ τιμηθεῖσαν τῇ καλῇ κηδείᾳ, καὶ τοῖς τοιούτοις ὀφειλομένην (53). Ποθῶ δὲ καὶ αὐτὸς εὐλοῖ, τὴν μετάστασιν, εἰ καὶ μὴ καθ' ὑμᾶς (παλὸν γὰρ τοῦτο εἶπε), ἀλλ' εὐθύς μεθ' ὑμᾶς. Ἄλλὰ τί χρὴ παθεῖν πρὸς Θεοῦ νόμον πάλαι κεκρα- τηκότα, ὃς ἔχει Θεοσεβίαν τὴν ἐμὴν (54) (ἐμὴν γὰρ ὀνομάζω τὴν κατὰ Θεὸν ζήσασαν, ἐπειδὴ κρείττων ἡ πνευματικὴ συγγένεια τῆς σωματικῆς)· Θεοσεβίαν τὸ τῆς Ἐκκλησίας καύχημα, τὸ τοῦ Χριστοῦ (55) καλλώπισμα, τὸ τῆς καθ' ἡμᾶς γενεᾶς ὄφελος (56), τὴν γυναικῶν παρῆρσιαν· Θεοσεβίαν, τὴν ἐν τοσοῦ-

Job v, 26.

(43) Φίλων έκδοσιν. Combef. : Post editos seu proditos amicos, ne quid sapere queant occulte.

(44) Alias XCIV. Scripta forte anno 385.

(45) Ἐπέσχεν ἡ σύνδοδος ἦν αὐτοί. Ita cod. Reg. et Combef. In edit. ἐπέσχεν ἡ σύνδοδος ἦν αὐτοῖ. Montac. et Morel. ἦν αὐτοῖς τελεῖτε τοῖς.

(46) Μετασχεῖν ταύτης. Montac., Morel. ac Combef. κατασχεῖν ταύτης, eum assequi.

(47) Βαρὺν ἀν γενέσθαι τῇ ἀκαιρίᾳ. Ne molestus essem ob temporis inopportunitatem, quod sic infirmitate gravatus tardius occurrerem. Hæc Combef.

(48) Ἐπισκεψόμενος. Ita cod., Montac., Morel. ac Combef. In e. lit. ἐπισκεψόμενος.

(49) Ἦν φιλοσοφεῖς. Combef. ἦς φιλοσοφεῖς.

(50) Ἀδελφῆς ὑμῶν. Cod. Reg. et Combef. ἡμῶν.

(51) Καὶ Θεῶ παριστάμενος. In cod. hæc desunt.

(52) Εἰδώς τὰ θεῖα καὶ τὰ ἀνθρώπινα. Montac., Morel. ac Combef. εἰδῆς τὰ τε θεῖα καὶ τὰ ἀνθρώ-

CXC VII. GREGORIO NYSSENO.

Tendentem me ad vos omni studio ac celeritate, jamque ad Euphemiadem usque profectum, conventus ille retinuit, quem ipse in sanctorum martyrum honorem celebratis, tum quod huic ob morbum interesse nequeam, tum ne ob importunitatem gravis ac molestus sim. Porro hæc de causa iter susceperam, partim ut te tanto intervallo viserem; partim ut te ob eam tolerantiam ac philosophiam mirificis laudibus efferrem, quam ob sanctæ ac beatæ sororis vestræ discessum ex hac vita præstas (ita enim audio), ut vir probus et perfectus, ac Deo astans, divinaque et humana, magis quam quivis alius, cognita et perspecta habens; quodque in hujusmodi rebus aliis gravissimum et acerbissimum est, hoc levissimum judicans, nempe quod cum tali vixeris, et talem transmiseris, atque in cælestia domicilia, tanquam aræ acervum, ut Scripturæ verbis utar **, tempestive devectum, recondideris: et quidem ita, ut ipsa jucunditatem quidem vitæ particeps fuerit, molestias autem per ætatis mensuram effugerit, priusque quam propter te luxisset, præclaro funere, atque hujusmodi mortuis debite, a te ornata sit. Cupio, mihi crede, ipse quoque hinc migrare, si non tam vehementer ac vos (magnum enim dictum hoc est), ut certe statim post vos. Sed quid faciamus adversus Dei legem jam olim vigentem ac dominantem, quæ Theosebiam meam habet (meam enim eam **163** voco quæ, ut Dei legibus consentaneum erat, vixit; quandoquidem spiritualis cognatio

pinna, qui tum divina, tum humana noveris.

(53) Τοῖς τοιούτοις ὀφειλομένην. Bill. : Hujusmodi mulieribus debito. At τοῖς τοιούτοις neutri generis est aut masculini; non vertendum igitur hujusmodi mulieribus. Cod. et Combef. τοῖς τοιούτοις χρεωστουμένην.

(54) Ὅς ἔχει Θεοσεβίαν τὴν ἐμὴν. E recentioribus nonnulli Theosebiam Theologo nupsisse, alii Gregorio Nysseno junctam voluerunt matrimonio. Vide præmissam tom. I editionis nostræ præfationem, pag. 22 et seq., ubi variis probavimus argumentis Theologum nec cum Theosebia, nec cum ulla alia connubio fuisse copulatum; Theosebiam, non uxorem, sed germanam fuisse sororem Gregorii Nysseni: imo ipsam Theosebiam virginitatem fuisse professam.

(55) Τοῦ Χριστοῦ. Ita cod. et Combef. In edit. τοῦ deest.

(56) Τὸ τῆς καθ' ἡμᾶς γενεᾶς ὄφελος. Combef. : ætatis nostræ fastigium et culmen.

corporum antecellit) : Theosebiam, Ecclesiae decus, Christi ornamentum, ætatis nostræ utilitatem, seminarum fiduciam : Theosebiam, in tanta fratrum pulchritudine formosissimam et clarissimam : Theosebiam vere sacram, atque sacerdoti comparem, et parem honore, magnisque mysteriis dignam : Theosebiam, quam futurum quoque tempus excepturum est, in immortalibus columnis, hoc est omnium, tam qui eam nunc norunt, quam qui posthac futuri sunt, animis sitam? Nec vero mirum tibi videatur, quod eam sæpe appellem. Nam etiam beatæ illius femine memoriam pro deliciis habeo. Atque hic sermo, brevis quidem ille, amplius tamen et copiosus, tum ad illius funus honestandum, tum ad te consolandum a nobis habitus sit; tametsi alioqui, pro tua in omnibus virtute animique constantia, ejusmodi cohortationem aliis ipse adhibere possis. Congressum autem (nam nos quoque hoc appetimus), nunc nobis ea, quæ a nobis commemorata est, causa eripuit. Verum demus operam, ut mutuas orationes jungamus, quandiu in hac vita sumus, neque communis nos finis disjungat, ad quem appropinquamus. Ac proinde nobis omnia perferre necesse est, ut qui nec diutius gavisuri, nec in mœnore futuri sinus.

CXC VIII. NEMESIO.

Nemesius, ad quem hæc epistola aliæque plures scripte sunt a Theologo, vir fuit doctrina atque optimarum artium studiis eruditus. Cappadocia præfectus erat, cum senectute et morbo maxime gravabatur Nazianzenus, qui eum plurimi fecit, ejusque integritatem commendatam in epistolis reliquit. Quamvis autem gentilis esset Nemesius, nihilominus Gregorium ob litteras, quarum studio et amore uterque tenebatur, cultu et honore dignatus est, ejusque senectutem fovit. Cujus beneficii gratiam referre cupiens Gregorius, carmen contra idolorum vanitatem conditum misit Nemesio, ut eum ab errore abductum ad Christianam religionem perduceret. Nec irritum fuisse Gregorii conatum credibile est, quippe inter catechumenos nomen dedisse a quibusdam creditur; elegantis etiam libri De hominis natura sub nomine Nemesii philosophi Christiani auctor habetur: quod certe nobis affirmare non licet. Illum autem rogat ne Valentiniano mulctam irroget, sed operam ferat ejus calamitati.

Samium Pythagoram nonnulli hoc nomine laudibus efferunt, quod cum ipse sacrificare cogere- tur (quandoquidem alioqui sacrificia minime probabat), bove ex 164 argilla confecto sacrificium exsolvit: quod scilicet negaret mortua mortuis expianda; nam ita corpora appellabat. Hunc mihi tu quoque, vir eximie, pulchre imitari posse videris. Quoniam autem mulctam irrogare tibi interdictum est, et solus præsidium, aut certe cum perpauca, iis quibus præes, metum detri-

(57) Ὅπως ἰερῶν καὶ ἱερέως σύζυγον. Montac. ὄπως ἱερέων σύζυγον. Verum cod. Reg., Morel. et Combef. ὄπως ἱερέως σύζυγον, vere sacerdotis conjugem. Ita post Bill. reddit Combef. At in supradicta præfatione demonstravimus vocem Græcam σύζυγος, non proprie significare eos quos conjuges vocamus, sed eos generatim qui ejusdem operis socii, idem veluti jugum trahere censentur. Theologus igitur Theosebiam, Nyssemi sororem, ejusdem diaconissam his verbis astruit, quibus aptiora non sunt ad designanda diaconissæ merita et mæria: Theosebiam vere sacram, atque adeo sacerdoti comparem, et parem honore, magnisque mysteriis dignam.

(58) Ἐντρυφῶ γὰρ καὶ. Ita cod. 1405 et Combef. In edit. καὶ δεστ.

(59) Ὅστος ἐκείνη. Ita cod. et Combef. In edit., ὄστος.

(60) Καίπερ ἄλλους. Cod. 1405, ὑπὲρ ἄλλους.

(61) Διὰ τῆν ἐν πᾶσι φιλοσοφίαν. Combef. :

τῶν κάλλει τῶν ἀδελφῶν εὐπρεπεστάτην τε καὶ διαφανεστάτην · Θεοσεβίαν τὴν ὄντως ἱερᾶν, καὶ ἱερέως σύζυγον (57), καὶ ὁμοτίμον, καὶ τῶν μεγάλων μυστηρίων ἄξιαν · Θεοσεβίαν, ἣν καὶ ὁ μέλλων ὑπολήφεται χρόνος, ἐν στήλαις ἀθανάτοις κειμένην, ταῖς ἀπάντων ψυχαῖς τῶν τε νῦν ἐγνωσῶτων, καὶ τῶν ὕστερον ἐσομένων; Καὶ μὴ θαυμάσης, εἰ πολλάκις ταύτην ἀνακαλῶ. Ἐντρυφῶ γὰρ καὶ (58) τῇ μνήμῃ τῆς μακαρίας. Ὅστος ἐκείνη (59) τε παρ' ἡμῶν ἐπιτάφιος ἐν βραχεῖ πολὺς καὶ σοὶ παρακλητικὸς λόγος, καίπερ ἄλλους (60) τὰ τοιαῦτα παρακαλεῖν δυναμένῃ διὰ τὴν ἐν πᾶσι φιλοσοφίαν (61). Τὴν δὲ συντυχίαν (ἔπει καὶ ταύτην ποθοῦμεν) νῦν μὲν ἀφηρήμεθα, δι' ἣν εἶπον αἰτίαν. Συνευρόμεθα δὲ ἡμῖν αὐτοῖς, ἕως ἂν ἔτι (62) ὑπὲρ γῆς ὤμεν, καὶ μὴ τὸ κοινὸν ἡμᾶς διαζεύξη τέλος, ᾧ πλησιάζομεν. Διὸ καὶ πάντα (63) φέρειν ἀναγκαῖον ἡμῖν, ὡς ὅτε ἡσθησομένοις (64), ὅτε ἀνισομένοις μακρότερα.

nunc nobis ea, quæ a nobis commemorata est, causa eripuit. Verum demus operam, ut mutuas orationes jungamus, quandiu in hac vita sumus, neque communis nos finis disjungat, ad quem appropinquamus. Ac proinde nobis omnia perferre necesse est, ut qui nec diutius gavisuri, nec in mœnore futuri sinus.

PLII. NEMESIO (65).

Ἐπανοῦσί τινες τὸν Πυθαγόραν τὸν Σάμιον (66), ὅτι θῦσαι δεῖσαν αὐτῷ (ἐπειδὴ γε ἄλλως οὐκ ἐπῆναι τὸ θῦειν [67]), πηλῶν βοῖ τὴν θυσίαν ἀφωσιούσατο· μηδὲ γὰρ χρῆσθαι νεκρὰ νεκροῖς καθαίρειν, οὕτω λέγων τὰ σώματα. Τοῦτόν μοι καὶ αὐτὸς μιμήσασθαι καλῶς ἔχεις, ὧ θαυμάσιε. Ἐπειδὴ δὲ τὸ προστιμῆν ἀπηγόρευται σοι, καὶ μόνος ἀρχόντων ἢ κομιδῆ σὺν ἄλλοις, ἀξήμιον ἐνὶ δρυσας τοῖς ἀρχομένοις (68) τὸν φόβον· μηδὲ ὀυαλεντινιανὸν ζημιῶσαι τὸν σὸν καὶ ἡμέτερον (ὑπὲρ συγγενοῦς γὰρ κρεσθεύομεν), ἀλλ'

pro tua in omnibus fortis animi constantia. Bill. : pro tua in omni genere sapientia.

(62) ἕως ἂν ἔτι. Ita Montac. ac Morel. et Combef. In e. t. deest ἕως.

(63) Διὸ καὶ πάντα. Montac. et Morel. melius videtur καὶ δι' ὃ πάντα.

(64) Ἠσθησομένοις. Cod. B. 3, ἀισθησομένοις, nec diutius sentiemus.

(65) Alias CLXXXIII. Scripta forte anno 386.

(66) Τὸν Πυθαγόραν τὸν Σάμιον. Pythagoras Samius, philosophus, sacrificiis utebatur inanitiis. Cruentas hostias diis offerri vetuit, at aram incruentam adorari jussit. Tradunt tamen quidam ex animalibus eum solos gallos gallinaceos, hædos et agnos subrumos ad sacrificia adhibuisse. Vide Suidam.

(67) Τὸ θῦειν. Ita cod. Reg., Montac., Morel. ac Combef., sicque legit Bill. In edit. τὸ θῦειν.

(68) Τοῖς ἀρχομένοις. Montac. et Morel., τοῖς ἐρχομένοις.

δσον φθέξασθαι πλάσαντα τὴν προστίμησιν, ἐπι-
σχεῖν τὴν ζημίαν. Καὶ γὰρ οὐδὲ οἰκίας βῆθυμίας
ὕπερ: δίκην (εἰ ἐστὶ θαρβήσαντας τοῦτο εἰπεῖν). Εἰ
μὲν οὖν ὡς δικαστὴν παύσομεν, τοῦτο ἀριστον· εἰ δὲ
μὴ, πρὸς τὸν φίλον καταφευξόμεθα (69), καὶ τοῦτο
φθεγξόμεθα πρὸς τὴν σὴν λογίωτητα, ἔπερ λέγε-
ται (70) πρὸς αὐτοῦ φίλον γεγραφίναί τις· Τὸν
δεῖνα (71), εἰ μὲν οὐδὲν ἀδικεῖ, διὰ τὸ δίκαιον ἄφες·
εἰ δὲ ἀδικεῖ, ἡμῖν ἄφες (72). Πάντως δὲ ἄφες, ἐκείνο
πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐνθυμηθεῖς, ὅτι τὸ μὲν κοινόν, οὐ-
δὲν ἂν μέγα ὀνήσειεν ἱππῶ δύο προστίμησις (73),
ἡμῖν δὲ ἡ χάρις ἀνάγραπτος. Καὶ τοῦτο δὲ προσκαί-
σθω· Τῇ συμφορᾷ τοῦ ἀνδρὸς βοήθησον σφόδρα συν-
τριβέντος ἀπὸ συμπτώματος.

Ριθ. Τῷ ΑΥΤῷ (74).

*Prima sequentis epistolæ verba argumento sunt, plurimas Gregorii ad Nemesium litteras excidisse; cum
pauciores supersint, quamvis frequenter scripserit. In ista autem Nemesium rogat ne Theodosius venerabilis,
filius noster, inquit, patrio solo migrare cogatur, fortasse muneris alicujus obeundi causa, a quo multorum
qui cum eo periclitabantur, orphanorum inopia sublevata erat. Sunt μεταστάσιως qui nomine exilium intel-
ligunt, et in eorum numero est Billius. Verum si de exilio ageretur, vehementius certe Nemesium urgeret
Gregorius.*

Εἰ σοι δοκῶ φορτικὸς συχνὰ ἐπιστέλλων, μὴ θαυ-
μάσης (75), ἢ κατερῶ σου πρὸς σὲ τὸν δίκαιον δι-
καστὴν, καὶ οἶδ' ὅτι ἀφήσεις με τῆς αἰτίας. Αὐτός
μοι τοῦ θαρβεῖν αἰτιος γέγονας (76), τῷ προθύμως
παρέχειν τὸ αἰτεῖν προκαλούμενος· καὶ θαυμαστὸν οὐ-
δὲν. Πολλὰ γάρ ἐστιν οἷς προθύμως ἂν δόλις τὴν χάριν,
τὸ γῆρας, ἡ ἀβήρωστία, ἡ κοινωνία τῶν λόγων (ἐπερ
τι καὶ τὸ ἡμέτερον ἐν λόγοις), αὐτὸ τὸ ποθεῖν με (77) τὴν
συντυχίαν, ὑπὸ δὲ τῆς ἀσθενείας κωλύεσθαι, καὶ δι-
αμαρτάνειν τοσοῦτου πράγματος. Ἀλλὰ τίς ἡ πρε-
σβεία; καὶ εἰ μὲν ἄδικος, αἰσχυνοίμην ἂν (78) ἄνδρα
τοσοῦτον· εἰ δὲ δίκαια, προθύμως ἐπένευσον. Πάλιν
ὁ αἰδεσιμώτατος υἱὸς ἡμῶν Θεοδοσίος ἦκει πρὸς τὴν
σὴν λογίωτητα, ὁ ἐμὸς καὶ σὸς, σκοπῶ μὲν ἐμὸς (79),
σὸς δὲ ἐκείτης. Καὶ ἦκει πρεσβύτων ὑπὲρ ἑλσεινοῦ
πράγματος· ὄρφανοὶ κινδυνεύουσι (80), καὶ τὸ ἀνθρώ-
πινον ἐν μέσῳ ἀδηλον (81) εἰς δὲ περιστήσεται· καὶ
μετάστασιν αἰδούμεθα πατρὸς (82), πολλοὶ· ὄρφανίαν
ἐπικουφίσαντος. Μίαν τοῖς πᾶσι· κατὰ θου χάριν.

(69) Καταφευξόμεθα Combef. φευξόμεθα.

(70) Ὅπερ λέγεται. Ita cod. 1405, Montac., Mo-
rel. et Combef., sicque legit Bill. In edit. ὅπερ
λέγεται.

(71) Τὸν δεῖνα. Ita cod. 2022 et alii. Edit. ad-
dunt ὅτι.

(72) Ἡμῖν ἄφες. Ita id. cod. Montac. et Morel.
In edit. ἡμῖν deest, et legendum Bill. proponit διὰ
τὴν ἡμετέραν φίλιαν, vel δι' ἡμᾶς, vertitque: in
nostri gratiam absolvo, omnino autem absolvo.

(73) Ὅρησιον ἱππῶ δύο προστίμησις. Ita codic.
1405 et 2022. In edit. ὀνήσειεν ἱππῶ προστίμησις,
et ad marginem f. ἱππῶν.

(74) Ahas LXXIX. Scripta forte anno 386.

(75) Μὴ θαυμάσης. Cod. μετὲν θαυμάσης. Mox,
in edit. εἰ κατερῶ σου πρὸς γε, si te accusem; cod.
B. secuti sumus.

(76) Αἰτιος γέγονας. Cod. et Combef. γεγονός.
Mox, τῷ προθύμως, etc., per libertatem petendi,

A menti expertem constituisti, ne, queso, commit-
tas ut Valentinianum tuum ac nostrum (pro cognato
enim loquor), incommodo afficias, verum sermone
tenus efflicta multa detrimentum reprime. Nam
ne propriæ quidem inertiae ac socordiae (si verum in-
trepido animo dicendum est) poenam suffert. Ac
si quidem te, ut judicem, hac oratione permo-
vemus, hoc sane optimum fuerit. Sin minus, ad
amicum confugiemus, hisque ad te hominem eru-
ditum verbis utemur, quæ ad amicum suum qui-
dam scripsisse dicitur: Petrum, si nihil sceleris
admisit, ob jus ipsum et æquitatem absolve: si
admisit, dimitte nobis. Omnino dimitte, illud
præter cætera reputans, fisco quidem duorum

equorum multam haud magnam commodum allaturam esse: at gratiam hanc perpetuo in animis
nostris inscriptam fore. Addam illud etiam: Hominis calamitati fer opem, casu quodam vehementer
obtriti atque confecti.

CXCIX. EIDEM.

B Si tibi hoc nomine molestus et importunus esse
videor, quod identidem ad te scribam, ne mireris,
aui: te apud te justum judicem accusabo; nec dubito,
quin me culpa liberaturus sis. Ipse mihi fiducia
hujus causam attulisti, nimirum per id quod
prompto animo largiris, ad petendum alliciens;
nec mirum id videri debet. Multa enim sunt ob
quæ prompte et impigre nobis gratificeris, senec-
tus, morbus, studiorum communitas (si quid tam-
en nos quoque in litteris sumus), hoc ipsum,
quod, cum congressum tuum mirifice exoptem,
infirmitate tamen prohibear, nec re tantopere
expetita potiri queam. Sed quenam hæc postu-
latio est? et si quidem iniqua, tanti viri os vul-
tumque erubescerem: si autem æqua, prompto
animo petitioni **165** cede atque annue. Rursus
venerabilis filius noster Theodosius ad te profici-
scitur, meus, inquam, et tuus, proposito nenpe
meus, tuus vero supplex. Profici-scitur autem, ut

quam grato animo concedis, provocans.

(77) Ποθεῖν με. Ita cod. et Combef. In edit.
deest με.

(78) Αἰσχυροίμην ἄν. Ita cod. In edit. ἂν deest.

(79) Σκοπῶ μὲν ἐμός. Combef. σκοπὸς μὲν ἐμός,
meus quidem inspector; ac nescio, inquit, quid
aliud Gregorius in mente habuit.

(80) Ὅρφανοὶ κινδυνεύουσι. Cod. Reg. ὄρφα-
νοὺς, etc.

(81) Ἀδηλον. Ita cod. Reg. Addunt editi ἐν,
quæ vox videtur superflua, nisi forte legendum ἔν.

(82) Καὶ μετάστασιν αἰδούμεθα πατρὸς. Ac ve-
remur ne patrio solo migrandum sit patri. Hoc loco,

ait Billius, μεταστάσιως nomine non tantum exsi-
lium accipi potest, sed etiam patria migrandi ne-
cessitas muneris alicujus obeundi causa; sed prior
intellectus mihi magis arridet. Melius forsitan καὶ
μετάστασιν αἰδούμεθα πατρὸς, verteret, ac moriem
timeamus patris.

pro re tristi et commiserabili deprecetur : orphani A
periclitantur, et, ut humana incerta sunt, quor-
sum res interim recidet obscurum est, ac vere-
mur ne patrio solo migrandum sit patri, a quo
multorum orphanorum inopia sublevata est.
Proinde hoc beneficii gratiaque omnibus tribue.
Porrigere manum calamitati, quam tu ipse probabis.
Nulla quidem gloriae accessione imperium tuum
opus habet, quemadmodum nec Lucifer splendore.
Sed tamen si cumulum aliquem quaeras,
nullus isto, mihi crede, nec major nec præclarior
contigerit, ut permulti veritatis studiosi, probitatem
tuam docebunt.

CC. EIDEM.

Si non eodem ac superiore anno data est hæc epistola, ut certe proxime sequenti. Etenim his litteris, provincia circa finem anni decedentem Nemesium, laudibus, ut supra de Olympio vidimus, et totis prosequitur, simulque admonet, sibi ab eo ex pollicitatione deberi, quem inchoatum imperfectumque de religione congressum reliquerat.

Tu quidem præturam quoque in philosophiam B
convertebas, convertesque rursus, hoc scio, si
quid res nostræ Deo curæ sunt. Nunc tamen
commodissimum esset te convenire, cum, juxta
quod optabas, a publicis negotiis feriaris, tuaque
prudentia ingenique acumine tranquille frui
licet, cujus cum paulum participes facti fuisset,
ac velut fulgetræ, quæ oculorum acie teneri
non potest, majori parte ea frustrati sumus.
Verum hoc optare quidem magnum, consequi
autem haud facile est, ita videlicet nobis habente
corpore, quemadmodum habet. Ac si quidem hoc
consequi possimus, nihil non habebimus (nam de
nostra religione congressum quoque quemdam ex
pollicitatione debes, quem inchoatum quodammodo
et imperfectum reliquisti). Sin minus, nos quidem
hoc damnun invito animo ferimus. Tu vero hoc
tibi persuade, te, quocumque in loco sis, nobiscum
esse : atque utinam precibus nostris ducibus pro-
sperum iter habeas. 166 Quin illud quoque tibi
item persuadeas, te, quandiu spiritum ducemus,
apud nos mansurum esse, in quibus, nulla
columna inferioribus aut contemptioribus te ipsum,
inscripsisti : atque etiam magis inscripturus
es, cum ad Deum te adjuveris, perspicueque noster
fueris, aut, si ita loqui suavius est, nos tui.

CCI. EIDEM.

Discedendo Nemesius, aut alia qualibet occasione, non longe a Gregorii solitudine iter fecit, amicumque non visum præterit. Quod summo opere dolens, hac epistola dolorem suum significavit.

Quiddam hoc est? inscientes nos præteristi, nec
magis arripi potuisti, quam echo ab iis, qui
eam propinquam se habere existimant, ac per
oppositas voces decipiuntur. Nam alioqui hac una

(83) Δός. Cod. Reg. δούς, porrigens manum.

(84) Δοκιμάσεις. Ita cod. et Montac., sicque legit Bill. In edit. δοκιμάσεις.

(85) Ζητείς. Ita cod. et Combef. in edit. ζητοίης.

(86) Alias CLXXXIV. Scripta circa finem anni 386, aut 387 initium.

(87) ΕΙ γε τῷ Θεῷ. Ita cod., Morel. et Combef. qui mox legit μέλοι. In edit. εἰ τι τῷ Θεῷ.

(88) Ἄγεις, ὅπερ ἐπέθεις. Ita codd. 1405 et 2022. In edit. ὅπερ ἐπέθεις desunt.

(89) Ὀλίγα μετασχόντες. Ita cod. Reg., Morel. ac Combef. In edit. ὀλίγα γε μετασχόντες.

(90) Τῆς ὄψει. Morel. et Combef. τῆ ὄψει.

(91) Καὶ τούτου. Ita cod. Reg. 1405, Morel. et

Δός (83) χεῖρα τῆ συμφορᾶ, ἣν αὐτὸς δοκιμάσεις (84).
Δεῖται μὲν γὰρ οὐδέμιδς προσθήκης εἰς εὐδοξίαν ἢ
σὴ ἀρχή, οὐδὲ γὰρ λαμπρότητος Ἐωσφόρος· εἰ δὲ τὴν
καὶ προσθήκην ζητεῖς (85), οὐκ ἂν μείζων ταύτης.
εἶ ἴσθι, οὐδὲ λαμπρότερα γένοιτο, ὡς πολλοὶ τάληθῆ
βουλόμηνοι λέγειν, τὴν σὴν καλοκαγαθίαν διδάξουσιν.

Σ. Τῷ ΑΥΤῷ (86).

Ἐποίεις μὲν ἡμῖν καὶ τὴν ἀρχὴν φιλοσοφίαν, καὶ
οἷδ' ὅτι ποιήσεις, εἰ γε τῷ Θεῷ (87) μέλει τῶν ἡμε-
τέρων. Ὅμως δὲ κράτιστον ἦν νῦν συγγίνεσθαι σοι,
ἡνίκα σχολὴν ἄγεις, ὅπερ ἐπέθεις (88), ἀπὸ τῶν δη-
μοσίων, καὶ καθ' ἡσυχίαν ἐξεστὶ τῆς σῆς ἀπολαύειν
συνέσιως, ἥς ὀλίγα μετασχόντες (89), καὶ ὅσα γε ἀσ-
τραπῆς τῆς ὄψει (90) μὴ κρατουμένης, τοῦ πλείονος
διημάρτομεν. Ἀλλὰ τοῦτο εὐξασθαι μὲν μέγα, λα-
βεῖν δὲ οὐ βῆστον, οὕτως ἔχοντος ἡμῖν, ὡσπερ ἔχει,
τοῦ σώματος. Εἰ μὲν οὖν καὶ τούτου (91) τύχοιμεν,
τὸ πᾶν ἐξομεν (καὶ γὰρ τίνα καὶ χρεώστες ἡμῖν
συνουσίαν ἐξ ὑποσχέσεως (92) περὶ τοῦ λόγου τοῦ καθ'
ἡμᾶς, ἦν πως ἀτελῆ κατέλειπες (93))· εἰ δὲ μὴ, αὐτοὶ
μὲν τὴν ζημίαν ὀσομεν ἄκοντες. Σὺ δὲ ἴσθι μεθ'
ἡμῶν ὢν, ὅπου παρ' ἂν εἴης (94), καὶ ὀδηγῶτο ταῖς
ἡμετέραις εὐχαῖς. Καὶ αὐτὸς δὲ ἴσθι παρ' ἡμῖν μέ-
νων, ἕως ἂν πνέωμεν (95), οἷς σαυτὸν ἐνέγραφας, οὐδε-
μιδς στήλης ἀτιμοτέρους, καὶ ἔτι μᾶλλον ἐγγρά-
φεις (96), ἐπειδὴν γένη Θεοῦ καὶ σαφῶς ἡμέτερος,
ἢ σοῦ (97) γε ἡμεῖς, εἰ τοῦτο λέγεσθαι ἤδιον.

ΣΑ'. Τῷ ΑΥΤῷ (98).

Τί τοῦτο; παρέδραμες ἡμᾶς ἀγνοήσαντας, καὶ λα-
βεῖσθαι οὐκ ἦν, οὐ μᾶλλον γε ἢ τῆς τιχοῦς τοὺς πλη-
σίον ἔχειν αὐτὴν νομίζοντας, καὶ ἀπατωμένους ταῖς
ἀντιβῆσσειν· ἢ τοῦτο μόνον ἂν τῶν πάντων ἐτυραν-

Combef. In edit. καὶ τούτων.

(92) Συνουσίαν ἐξ ὑποσχέσεως. Ita cod. Reg., 1405, Morel. et Combef. In edit. καὶ τούτων.

(93) Κατέλειπες. Ita cod. 2022 et R. Morel. ac Combef. In edit. κατέλειπες.

(94) Ὅπου παρ' ἂν εἴης. Cod. 1405, ὅποι παρ. Alii. ἂν ἤς.

(95) ἕως ἂν πνέωμεν. Ita cod. Morel. et Combef. At cod. B. 5, et Montac. ἕως ἂν ἐμπνέωμεν. In edit. συμπνέωμεν.

(96) Ἐγγράφεις. Ita cod. 1405. In edit. ἐγγράφας.

(97) Ἡ σοῦ. Ita Combef. proponitque Bill. In edit. ἢ σοῦ.

(98) Alias CXXXV. Scripta eodem tempore.

νήσαμεν. Ἄλλ' ἐπιστέλλεις (99) γὰρ ἡμῖν, ὧ θαυμάσιαι, καὶ τοῦτο ἐξομεν ἀντὶ σοῦ, σκιά, ὃ δὴ λέγεται, ἀντὶ σώματος.

ΣΒ'. ΠΡΟΣ ΝΕΚΤΑΡΙΟΝ ΕΠΙΣΚΟΠΟΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ (1).

A in re vim tibi adhibuissemus. At saltem ad nos scribe, vir eximie, idque pro te habebimus, hoc est, ut dici consuevit, umbram pro corpore.

CCII. AD NECTARIUM CONSTANTINOPOLITANUM EPISCOPUM.

Hæc ad Nectarium epistola tanti visa est pretii, ut inter orationes numeraretur, quemadmodum duæ ad Cleodonium, quasi dignitas aut materia, non autem stylus orationem faciat. Hanc Theodoretus (2) epistolæ nomine, aliique iurini laudant; hanc pene totam eodem nomine, vel certe partem maximam, Historiæ suæ intexuit Sozomenus (3). Ingens hæreticorum Constantinopoli incubuerat cohors, et late grassabatur. Imminenti Ecclesiæ periculo Gregorius, pro suo in eam studio, permotus, arripit calamum, ut Nectario torporem excutiat; quo dormitante, ab Arianis, Eunomianis, Macedonianis, maxime vero Apollinariis, plantata a se vinea, Ecclesia scilicet Constantinopolitana, proculcabatur. Tum ut vehementius Nectarii, quem alloquitur, ipsiusque imperatoris zelum accenderet, ex Apollinarii libello, quem præ manibus habebat, blasphemias intolerabiles a se descriptus misit, ut concessam, tacente Nectario, Apollinariis licentiam, rescindendam esse agnosceret. Quæ omnia ut piissimo imperatori nota faciat Nectarius, oblectatur Gregorius. Ista Nectario epistola videtur Gregorius Theodosio auctor sancientiæ legis, quæ anno 388 contra hæreticos lata est; idque præter cætera habet Apollinariorum, quos maxime querelæ Gregorii spectabant, a capite legis designatio. Hinc etiam fas est epistolæ tempus investigare. Eam quidem vel ab anno 384 scribere potuit Gregorius, quo Eunomius in Cappadociam relegatus fuerat. Verum cum illo ipso anno XII Kal. Septembris contra Eunomianos, Apollinarios, Arianos, Macedonianos, lex ea data fuerit (4), qua Constantinopoli sine ulla gratiæ interventione illi pellebantur: vix credibile sit, eosdem illos hæreticos, quos singulos etiam Gregorius appellavit, tantos hoc ipso anno 384 progressus in audaciam, imo et gratiam imperatoris subito fecisse (5), ut collectas ibi, perinde ac Catholici, celebrandi facultatem ab eo sibi compararent. Cohærent aptius quæ Theologus narrat cum lege anni 388, quæ iisdem pene verbis, ac iis quibus querebatur Gregorius, sancit ut Apollinarii colligendarum congregationum, vel in publicis, vel in privatis ecclesiis careant facultate: ut ipsi ac cæteri diversarum hæresum sectatores... instituendorum clericorum potestatem non habeant, nullaque iis episcoporum faciendorum præbeatur auctoritas: ipsi quoque episcopi nomine destituti, appellationis huius dignitatem amittant. Quæ singula singulis Gregorii epistolæ capitulis sic respondent, ut eam Constitutionis imperatoris exemplar fuisse diceret. Præterea anno 388 congruunt longe melius quam anno 384 ea quæ Gregorius commemorat annis 387 et 388; quibus, Demophilo morte sublato, Murinus, moxque Dorotheum sibi episcopum Ariani constituunt. Et certe suam habuisse episcopum per hæc tempora Sozrates et Sozomenus testantur. Quare sit omnino verisimile, inquit Gothofredus, languentem quodammodo Theodosii animum, forte ob alteram uxorem Gallam, Arianam, ut prodit Philostorgius, hoc ipso tempore ductam, episcoporum diligentia nunc excitatum, sive Gregorii Nazianzeni, sive Nectarii, sive etiam Ascolii Thessalonicensis episcopi; nam et Thessalonice hoc tempore versabatur Imperator: seu potius omnium illorum qua precibus, qua ad nominationibus legem condidisse. Ea porro, cum anno 388 inuente data sit lex, a verisimilitudine non abhorret, epistolam ad Nectarium exente anno, vel etiam citius esse scriptam.

Ἔοικε τὴν παρούσαν ζῶην ἐπιλειοπέναι καθόλου ἢ τοῦ Θεοῦ κηδεμονία, ἢ ἐν τοῖς πρὸ ἡμῶν χρόνοις τὰς Ἐκκλησίας φυλάττουσα. Καὶ μοι τοσοῦτον βεβάπτισται ὑπὸ συμφορῶν ἢ ψυχῆ, ὥστε τὰ μὲν ἴδια τῆς ἐμῆς ζωῆς ἀλγεῖν ἀμὲν καὶ ἐν κακοῖς εἶναι λογίζεσθαι (τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα (6) ὄντα, ὡς μὴ ἂν ἑτέρῳ τινὶ συμβάνατα φορητὰ εἶναι νομισθῆναι), πρὸς μόνον δὲ βλεῖται τὰ κοινὰ τῶν Ἐκκλησιῶν πάθη, ὧν εἰ μὴ γένοιτο τις ἐν τῷ παρόντι καιρῷ σπουδῆ πρὸς διόρθωσιν, εἰς παντελῆ ἀνεπιστίαν κατὰ μικρὸν προελύσεται.

Οἱ τοῦ Ἀρελοῦ ἦτοι Εὐδοξίου (7) αἰρέσεως, οὐκ οἶδα τίνοσ ἀυτοῦσ παρακινήσαντοσ εἰς ἀπόνοιαν, ὥσπερ τινὸσ παρήρησιαι ἐπειλημμένοι, τῇ νόσῳ ἐαυ-

Dei cura et providentia, quæ ante tempora nostra Ecclesiæ tueri solebat, vitam hanc deseruisse in universum videtur. Ac mihi calamitatibus ita demersa atque obruta est anima, ut privatas vitæ meæ molestias ne in malorum quidem numero **167** ducam (tot alioqui tamque graves et acerbas, ut si cui alii accidissent, intolerabiles existimarentur), verum solas Ecclesiæ afflictiones aspectem; quibus sanandis nisi hoc tempore cura aliqua adhibeatur, in omnimodam desperationem sensim res provolventur.

Qui Arianæ sive Eudoxii hæresim profitentur, haud scio a quo in hanc arrogantiam audaciamque perpulsi atque incitati, velut libertate quadam arrepta,

(99) Ἄλλ' ἐπιστέλλεις. Cod. Reg. ἀλλ' ἐν' ἐπιστέλλεις. Sic et Combef. Cod. 1405, ἀλλ' ἐν' ἐπιστέλλεις. Cod. 2022, ἐπιστέλλεις.

(1) Alias Oratio XLVI. Scripta anno circiter 387. — Πρὸς Νεκτάριον. In Colb. maximo legitur πρὸς Νεκτάριον ἐπίσκοπον Κωνσταντινουπόλεως ἐπιστολή, et revera epistola est, licet hucusque inter Orationes locum tenuerit ob materiæ gravitatem. Excitat torpentem Nectarii animum, zelumque movet adversus hæreticos, pro gradus dignitate, quem sustinebat regiæ urbis antistes.

(2) Dial. 3, pag. 165.

(3) Hist. lib. vi, pag. 675, 676.

(4) Cod. Theodos. Gothofr. tom. VI, pag. 129.

(5) Ibid., pag. 150, tit. 5.

(6) Τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα. Cod. Reg. τοιαῦτα καὶ τοσαῦτα. Montac. τοιαῦτα καὶ τηλικαῦτα. Morel, utramque lectionem habet.

(7) Ἦτοι Εὐδοξίου. Eudoxius Arianæ hæresis acerrimus propugnator fuit. Eleusius Macedoniæ errorem arctissime complexus est. Eunomius autem acceptum a magistro Aetio dogma de naturarum inæqualitate tanta animi acrimonia et contentione propagavit, ut tota Anomæorum secta, extincto Aetii nomine, Eunomiana fuerit appellata. De Apollinario, quoniam hic ejus errores recensentur, nihil dico, ne bis crambe, inquit Bill., ut est in proverbio, ne scilicet repetita fastidium generent.

morbum suum insolenter ostentant, ecclesias col-
ligentes, quasi ex permisso hoc facientes. Macedo-
niani autem, factiose contententes, eo teme-
ritatis proruperunt, ut episcoporum etiam nomen
sibi ipsis asciscant, atque in his locis appareant,
caputque exserant, Eleusium suis suffragiis cele-
brantes. At vero intestinum malum nostrum, Eu-
nomius, parum jam habet quoquo numero esse :
verum nisi omnes in perniciem suam exitumque
pertraxerit, detrimenti loco ducit. Atque hæc
tamen toleranda. Quod autem ex omnibus eccle-
siasticis calamitatibus acerbissimum, Apollina-
ristarum licentia est, quos haud scio quonam
modo pietas tua conventuum, æque ac nos, ha-
bendorum auctoritatem sibi arrogasse atque usur-
passe, passa fuerit.

Quanquam autem omnino Dei beneficio myste-
riis divinis instructus et eruditus, non modo rectæ
doctrinæ patrocinium nosti, verum ea etiam om-
nia, quæ adversus sanam et orthodoxam fidem ab
hæreticis excogitata sunt : honorificentiam tæmen
tuam a tenuitate nostra certiolem fieri haudqua-
quam intempestivum fuerit, mihi in manus ve-
nisse libellum Apollinarii, in quo ea, quæ astruun-
tur, hæreticam omnem pravitate excedunt. **168**
Affirmat enim nequaquam adventitiam esse car-
nem illam ob naturæ nostræ instaurationem ab
unigenito Filio secundum dispensationem as-
sumptam ; verum carnalem illam naturam in Filio
jam inde a principio esse. Atque evangelicum
quoddam dictum perperam acceptum ad hujusmodi
absurditatis testimonium præterdit, quod ita ha-
bet : *Nemo ascendit in cælum, nisi qui descendit
de cælo, Filius hominis* ; tanquam prius etiam,
quam ipse descendisset, filius hominis esset, ac
descendens carnem suam secum adduxerit illam,
quam in cælis habebat, quamdam ante sæcula
existentem, essentialæque suæ insitam. Profert enim
rursus apostolicum quoddam dictum, a toto con-

¹ Joan. III, 13.

(8) Ἐκπομπέουσιν. Montac. et Morel. ἐμπομ-
πέουσιν, ita et Combef.

(9) Ἐξ ἐπιτροπῆς. *Permissionem*, inquit Bill.,
hoc loco transtuli a verbo, ἐπιτρέπω absurdum
enim fuisset vertere *ex mandato et delegato*. Neque
enim verisimile est Theodosium insigni pietate præ-
ditum, hæreticis mandasse ut errores suos sparge-
rent ac diffunderent ; verum illos potius optimi
principis clementia abutentes, atque ecclesias con-
gregantes, hoc audaciæ suæ prætexuisse, quod se
permisso imperatoris facere dicerent, quæ facerent.
Et certe hoc eis Theodosium permisisse testatur
noster Gregorius in sua *Vita*, eoque etiam nomine
ipsum reprehendit, ut non satis magno zelo prædi-
tum ; tametsi postea, ut ipsius factum excuset,
causam aliquam proferat. Combef. ὡς ἐξ ἐπιτρο-
πῆς τοῦτο ποιοῦντες, *velut facta rei licentia*, relicto
eis per principis facilitatem rei arbitrio.

(10) Κατὰ Μακεδόνιον, ἐρίζοντες. Coisl. et Reg.
Montac. et Morel. κατὰ Μακεδόνιον ἀιρετίζοντες.
Macedonii sectæ adherentes.

(11) Ἐαυτοῖς ἐπισημίζοντες. In Orat. 2, et Colb.
6, 9, ἐαυταῖς deest.

τῶν ἐκπομπέουσιν (8), ἐκκλησίας συνάγοντες, ὡς
ἐξ ἐπιτροπῆς (9) τοῦτο ποιοῦντες. Οἱ δὲ κατὰ Μακε-
δόνιον, ἐρίζοντες (10), εἰς τοσοῦτον προεληλύθασιν
ἀπονοίας, ὡς καὶ ὄνομα ἐπισκόπων ἑαυτοῖς ἐπισημί-
ζοντες (11), τοῖς καθ' ἡμᾶς τόποις ἐπιπολάζειν (12),
τὸν Ἐλεῦσιον ταῖς χειροτονίαις αὐτῶν (13) ἐπιθρο-
λοῦντες. Τὸ δὲ ἐγκόλιον ἡμῶν κακὸν ὁ Εὐνόμιος,
οὐκέτι ἀγαπᾷ τὸ ὅπως εἶναι ἄλλ' εἰ μὴ πάντα
τῇ ἑαυτοῦ ἀπωλείᾳ συνεφελεύσαστο (14), ζημίαν κρῖ-
νει. Καὶ ταῦτα μὲν φορητά. Τὸ δὲ πάντων χαλεπώ-
τατον ἐν ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς συμφοραῖς, ἡ τῶν
Ἀπολλιναριστῶν ἐστὶ παρῆρσία, οὗς οὐκ οἶδα πῶς
παρεῖδὲ (15) σοῦ ἡ ὁσίουτος πορισμένους ἑαυτοῖς τοῦ
συνάγειν ἀμοτίμως ἡμῖν ἐξουσίαν (16).

B

Πάντως μὲν οὖν διὰ πάντων κατὰ Θεοῦ χάριν τὰ
θελα πεπαιδευμένος μυστήρια, οὐ μόνον τὴν τοῦ ὀρ-
θοῦ λόγου συνηγορίαν ἐπίστασαι, ἀλλὰ κακίαινα ὄσα
παρὰ τῶν αἰρετικῶν κατὰ τῆς ὑγαινοῦσης ἐπινοήθη-
ται πίστεις· πλὴν καὶ παρὰ τῆς βραχύτητος ἡμῶν,
οὐκ ἄκαιρον ἴσως ἀκούσαι σοῦ τὴν σεμνοπρέπειαν,
ὅτι μοι πτυκτίον ἦλθεν ἐν χερσὶ (17) τοῦ Ἀπολλιναρ-
ριου, ἐν ᾧ τὰ κατασκευαζόμενα πᾶσαν αἰρετικὴν
κακίαν παρέρχεται. Διαθεβαίουται γὰρ, μὴ ἐπίκτη-
τον εἶναι τὴν σάρκα κατ' οἰκονομίαν ὑπὸ τοῦ μονο-
γενοῦς Υἱοῦ προσληφθεῖσαν ἐπὶ μεταστοιχειώσει τῆς
φύσεως ἡμῶν, ἀλλ' ἐξ ἀρχῆς ἐν τῷ Υἱῷ τὴν σαρκώδη
ἐκείνην φύσιν εἶναι. Καὶ κακῶς ἐκλαδῶν εὐαγγελι-
κὴν τινα ῥῆσιν εἰς μαρτυρίαν τῆς τοιαύτης ἀτοπίας·
προβάλλεται λέγων, ὅτι οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς τὸν
οὐρανόν, εἰ μὴ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς ὁ Υἱὸς
τοῦ ἀνθρώπου· ὡς καὶ πρὶν τοῦ καταθεῖν αὐτὸν
οὐδὲν ἀνθρώπου εἶναι, καὶ καταθεῖν ἰδίαν ἐπαγόμενον
σάρκα ἐκείνην, ἣν ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἔχον ἐτύγχανε,
προαιώνιον τινα (18) καὶ συνοουσιωμένην. Λέγει γὰρ
πάλιν ἀποστολικὴν τινα ῥῆσιν, τοῦ ὄλου σώματος τῆς
συμφράσεως ἀποκνίσας· ὅτι ὁ δεύτερος ἀνθρώπος
ἐξ οὐρανοῦ. Εἶτα κατασκευάζει τὸν ἀνθρώπον ἐκεί-

(12) Ἐπιπολάζειν. Coisl. 1, Montac., Morel. ac
Combef. ἐπιχωριάζειν, *in nostris locis agant et fre-
quentes sint*.

(13) Ταῖς χειροτονίαις αὐτῶν. Non recte Bill. :
D Eleusium suæ electionis auctorem garrientes. Melius
Combef. : *suarum auctorem ordinationum factantes,*
vel se ab Eleusio ordinatos esse rumorem spargentes.
At hujusmodi interpretationes Græco respondere
non videntur.

(14) Συνεφελεύσαστο. Ita Reg. In edit. συνεφε-
λεύσαστο.

(15) Οἶδα πῶς παρεῖδὲ. Coisl. 1, αἶδ' ὅπως περι-
ίδεν. Reg. id. οἶδ' ὅπως περιεῖδε. Vertit Combef. :
quonam modo neglexit, ac quasi non advertit, quæ
Nectarii non satis pervigilis ex episcopali munere,
insimulatio est.

(16) Τοῦ συνάγειν... ἐξουσίαν. Reg. τοῦ συν-
άγειν παρῆρσιαν.

(17) Πτυκτίον ἦλθεν ἐν χερσὶ. Ita Or. 2, Coisl. 2et
Colb. 3. At Coisl. 1 πτυκτίον γέγονεν ἐν χερσὶ. Utrum-
que verbum deest in edit., utrumque legit Combef.

(18) Προαιώνιον τινα. Bill. : *antesæcularem*
quamdam videlicet.

νον τὸν ἄνωθεν ἦγοντα τὸν νοῦν μὴ ἔχειν, ἀλλὰ τὴν θεότητα τοῦ Μονογενοῦς τὴν τοῦ νοῦ φύσιν ἀναπληρώσασαν, μέρος γενέσθαι τοῦ ἀνθρωπεύου συγκράματος; (19) τὸ τρίτημόριον, ψυχῆς τε καὶ σώματος κατὰ τὸ ἀνθρώπινον περὶ αὐτὸν ὄντων, νοῦ δὲ μὴ ὄντος, ἀλλὰ τὸν ἐκείνου τόπον τοῦ Θεοῦ Λόγου ἀναπληροῦντος. Καὶ οὕτω τοῦτο δεινόν· ἀλλὰ τὸ πάντων χλεπώτατον, ὅτι αὐτὸν τὸν μονογενῆ Θεόν, τὸν κριτὴν τῶν πάντων (20), τὸν ἀρχηγὸν τῆς ζωῆς, τὸν καθαιρέτην τοῦ θανάτου, θνητὸν εἶναι κατασκευάζει, καὶ τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ θεότητι πάθος δέξασθαι, καὶ ἐν τῇ τρίτῳ ἐκείνη νεκρώσει τοῦ σώματος, καὶ τὴν θεότητα συναπονεκρωθῆναι τῷ σώματι, καὶ οὕτω παρὰ τοῦ Πατρὸς πάλιν ἀπὸ τοῦ θανάτου διαναστῆναι. Τὰ δ' ἄλλα ὅσα προστίθησι ταῖς τοιαύταις ἀποδείξαι μακρὸν ἂν εἴη διεξιέναι.

vocatam. Alia autem omnia, quæ hujusmodi absurditatibus adjicit, longum fuerit commemorare.

Εἰ τοίνυν οἱ τοιαῦτα φρονούντες ἐν ἐξουσίᾳ τοῦ συνάγειν γίνονται, σκοπεῖτω σου ἡ ἐν Χριστῷ εὐδοκίμος φρόνησις, ὅτι μὴ συμβαίνοντων ἡμῶν οἷς ἐκεῖνοι φρονοῦσι (21), τὸ λαβεῖν αὐτοὺς ἐξουσίαν συναξείας, οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν, ἢ ἀληθεστέρου τοῦ καθ' ἡμᾶς δόγματος νομισθῆναι. Εἰ γὰρ ὡς εὐσεβοῦντες ἐκεῖνοι διδάσκειν ὡς φρονοῦσι, καὶ κηρύττειν ἐν παρρησίᾳ τὸ καθ' αὐτοὺς ἐπιτρέπονται δόγμα (22), ὄφρα ὅτι κατέγνωσται ὁ τῆς Ἐκκλησίας λόγος, ὡς τῆς ἀληθείας παρ' αὐτοῖς οὐσης. Δύο γὰρ ἐναντίους λόγους περὶ τοῦ αὐτοῦ πράγματος ἀληθεῖς εἶναι, φύσις οὐκ ἔχει. Πῶς οὖν ὑπέμεινέ σου ἡ μεγαλοφυῆς καὶ ὑψηλὴ διάνοια, μὴ χρῆσασθαι τῇ συνήθει παρρησίᾳ εἰς διόρθωσιν τοῦ τοσοῦτου κακοῦ; Ἄλλ' εἰ καὶ μὴ πρότερον τοῦτο γέγραθε, νῦν γοῦν διαναστήτω ἡ ἀμίμητος (23) σου ἐπ' ἀρετῇ τελειότης, καὶ διδάξάτω τὸν εὐσεδέστατον βασιλέα, ὅτι οὐδὲν κέρδος ἔσται τῆς λοιπῆς αὐτοῦ περὶ τὰς Ἐκκλησίας σπουδῆς, εἰ τὸ τοιοῦτο κακὸν ἐπὶ καθαιρέσει τῆς ὑγαινουσύνης πίστεως, διὰ τῆς παρρησίας αὐτῶν κατισχύσει (24).

ΣΓ'. ΟΥΑΛΕΝΤΙΝΙΑΝΩ (25).

Cæteras Gregorij epistolæ quæ supersunt, extremis ejus vitæ temporibus scriptas fuisse licet affirmare, Cum autem illæ omni prorsus temporum caractere sint destitutæ, in tanta rerum obscuritate, cum ipsis annum assignare possibile non sit, sat erit hunc inter illas ordinem servare, ut quæ prius datæ videntur, priori quoque loco collocentur; quæ eidem, eodemve de argumento scriptæ, juxta se invicem ponantur, ut mutuan sibi lucem et claritatem præbeant.

* I Cor. xv, 47.

(19) Ἀνθρωπεύου συγκράματος. Reg. et Or. 2, ἀνθρώπινον συγκράματος.

(20) Κριτὴν τῶν πάντων. Ita Reg. et Or. 2. In edit. τῶν deest. Refert Montac. ex Reg. κριτὴν πάντων, ὄντων ἀρχηγόν. At in Mediceo, inquit Morel., legitur tantum κριτὴν τῶν ἀπάντων. In cod. vero Francisci I, κριτὴν τῶν ὄντων, τὸν ἀρχηγόν.

(21) Ὅτι μὴ συμβαίνοντων ἡμῶν οἷς φρονοῦσι. Billius: quod cum nobis cum eorum dogmatibus non conveniat, cælus habendi potestatem illis factam esse, nihil aliud est quam eorum doctrinam nostra veriore existimare.

(22) Ἐπιτρέπονται δόγμα. In oratione 2 verbum δόγμα deest, nec legitur etiam in tribus codicibus Colbertinis, nempe in iis quæ signantur 3, 6, 9.

A textus corpore avulsum: Secundus homo de celo. Deinde hominem illum cælitus venientem mente minime præditum esse asserit, verum Unigeniti deitatem mentis naturam supplementem, tertiam humanæ coagmentationis et conjunctionis partem exstitisse: quod nimirum anima et corpus juxta humanitatem in eo sint, mens autem minime; verum ejus locum Verbi divinitas suppleat. Nec hoc adhuc grave est; sed, quod omnium indignissimum atque atrocissimum, ipsum unigenitum Deum, omnium judicem, vitæ auctorem, mortis extinctorem, mortalem esse docet, ac probare nititur, propriaque sua divinitate passum esse, atque in tridua illa corporis morte divinitatem quoque simul cum corpore mortuam fuisse, sicque rursus Patris opera a morte ad vitam re-

Proinde si iis, qui talia sentiunt, cælus habere licet, illud velim cogitet atque expendat tua in Christo illustris prudentia, quod nobis non idem sentientibus ac illi, cælus habendi potestas illis facta, nihil aliud sit, quam eorum doctrinam nostra veriore existimari. Nam si illis, ut et pie sentientibus, ea, quæ sentiunt, docere libereque promulgare permittitur, quis non videt Ecclesiæ doctrinam condemnari, periclitæ ac veritate ab illorum partibus stante? Neque enim rerum natura fert, duas de eadem re contrarias doctrinas veras esse. Quomodo igitur excelsus et præstans animus tuus ad tanti mali correctionem 169 consueta libertate non uti sustinuit? Verum etiamsi nondum factum est, nunc saltem inimitabilis tua numerisque omnibus absoluta virtus excitetur ac pietissimum imperatorem doceat, nihil ex reliquo ipsius erga Ecclesias studio rediturum esse utilitatis, si tale malum ad fidei sanæ eversionem per eorum libertatem licentiamque prævaleat.

CCIII. VALENTINIANO.

(23) Ἡ ἀμίμητος. Ita Coisl. 1, Reg., Montac. et Combef. Quam lectionem secutus est Bill. In edit. ἀμίμητος, inculcata.

(24) Κατισχύσει. Addunt Coisl. 1, Reg., necnon Montac. et Morel. ἐβρωμένον σε καὶ ὑπερευχόμενον ἡμῶν ὁ Χριστὸς χάρισαίτο ταῖς αὐτοῦ Ἐκκλησίαις τὸν κοινὸν προστάτην τῶν Ἐκκλησιῶν, incolumem te ac pro nobis orantem Christus Ecclesiis suis largiatur communem Ecclesiarum defensorem. Similem clausulam nonnullis Gregorius apposuit epistolis, nec rara est apud sanctos Patres; hanc tamen, inquit Combef., non habet Colb. maximus, nec codd. exhibent meliores.

(25) Alias CXCVI. Scripta eodem anno.

Priorem inter eas locum obtineat epistola ad Valentinianum, quæ quidem post illam scripta est quam pro ipso Valentiniano ante scripserat, ut eum præfecto commendaret. In ista vero de eo queritur; quippe qui eum Arianum per summum scelus exire coegit, sive, ut ait ipse Gregorius, Carbala ejecit. Carbalam enim et Ariantum eundem locum esse, non immerito Bollandi volunt continuatores (26); sic tamen, ut Ariantus ipsius nomen fuerit vici, intra quem et ecclesiam habebant sancti martyres, et prope ecclesiam prædiolum suum habuerit Gregorius proprio nomine dictum Carbala, ut solent etiam domus hortique singuli suum in pagis nomen habere.

Valentinianus e regione prædioli feminas collocarat, quibus conspectis Gregorius, cui castitatis servandæ summa cura fuit, relictis et manuum suarum laboribus et iis rebus quarum spe ducebatur, effugit et alio emigravit. Transiit ut cervus, inquit Baronius, senex infirmis pedibus, etc.

Carbala per summum scelus ejicimur. Atque, A ut tragœdiæ verbis nonnihil inmutatis utar, ejicimur, non quidem sermone, sed re ipsa summaque cum violentia. Multo enim melius erat, tabula publice proposita nobis secessionem indicere, quam per mulieres, quas e regione nostri collocasti, vitæ gravitatem et sanctitatem interciderere, ac quotidianum dedecus et maledicentiam adjungere, ab illis profliciscentem, qui libenter iis, qui ita sibi vivendum proposuerunt, ut nos vivimus, obtreant. Ac nisi hoc dictu audax est, nos quoque per Evam e paradiso expulisti. Est quidem facile speciosum aliquem prætextum invenire, teque excusare, atque æqua dicere videri, nempe nos a te minime ejici, verum hinc potius honore a te affici, quod nobis vicinus esse cupias: addes etiam fortasse, quod nos amice, et, ut cognatos decet, complecti velis, atque etiam aliquem ex amicitia nostra fructum capere. Hoc autem merus sermo est, non res. Vos enim, cum ad hunc locum acceditis, et excipimus, et amplectimur. Ad domesticum autem feminarum imperium 170 ita nos proripiemus, ut ad viperinos impetus. Ac nostræ quidem res finem habent. Circumscripti sumus, nos ipsos collegimus, multam nobis imposuimus, relictis et manuum nostrarum laboribus, et iis rebus quarum spe ducebamur, longaque ad sanctos martyres, excusandi nostri causa, oratione habita. Omnino, etsi hæc gravia et acerba sunt, attamen modo consentaneo vitæ nostræ instituto a nobis perferuntur, nec graviora et molestiora sunt, quam (quod ferre jussi sumus) ex urbibus in urbes migrare. Tu vero locum quidem velim diutius incolas, quam ii, qui prius eum incoluerunt; castius

Ἐξελανώμεθα (27) Καρβάλης ἀνοσιώτατα. Συγχρήσομαι γὰρ τῷ τῆς τραγῳδίας (28), μικρὸν ἐναλλάξας. Ἐξελανώμεθα δὲ (29) λόγῳ μὲν οὐδαμῶς, ἔργῳ δὲ καὶ πάντῳ σφοδρῶς. Πολλῶ γὰρ βέλτιον ἦν προγράμματι κηρύξαι τὴν ὑποχώρησιν, ἢ γυναιξίν (30), ἃς ἀντιπροσώπους ἡμῶν συνώκισας, τὸ σεμνὸν τοῦ βίου περικόπτων, καὶ καθημερινὴν ἀσχημοσύνην καὶ βλασφημίαν παρασκευγῶς, παρὰ τῶν βλάβεις ἐπιπρεαζόντων τοῖς οὕτω ζῆν ἐλομένοις, ὡσπερ ἡμεῖς. Εἰ δὲ μὴ τοιμηρὸν εἰπεῖν, καὶ ἡμᾶς τοῦ παραδείσου διὰ τῆς Εὐας ἐκπέδηκα. Ῥᾶδιον μὲν γὰρ εὐρεῖν εὐπρεπὲς τι, καὶ (31) ἀφοσιώσασθαι καὶ δοῦναι δίκαια λέγειν, ὡς οὐτε ἐξουθούμεθα παρὰ σοῦ, καὶ τιμώμεθα γέντιον ἡμῶν θελοντος (32) προσθήσεις δὲ ἴσως, ὅτι καὶ δεξιούσθαι φιλικῶς τε καὶ συγγενικῶς, καὶ τι παραπολαύειν τῆς φίλας τῆς ἡμετέρας. Τὸ δὲ λόγος, οὐκ ἔργον ἐστίν. Ὑμᾶς μὲν γὰρ (33) ἐπιδημοῦντας τῷ τόπῳ, καὶ δεχόμεθα, καὶ ἀσπαζόμεθα. Οἰκαρχαίαι: δὲ γυναικῶν οὕτως ὑποχωρήσομεν, ὡσπερ ἐχιδναίοις ἐπιδρομαῖς. Τὸ μὲν οὖν ἡμέτερον ἔχει κέρως. Κατεσοφίσθημεν (34), συνεστάλημεν, ἡμᾶς αὐτοὺς τετιμῆκαμεν, ἀφέντες καὶ πόνους χειρῶν ἡμῶν καὶ ἐλπίδας, καὶ πολλὰ τοῖς ἁγίοις ἀπολογησάμενοι μάρτυσι. Πάντως εἰ καὶ βάρβατα ταῦτα καὶ δύσφορα, ἀλλὰ καθ' ὅδον γε τοῦ καθ' ἡμᾶς βίου (35) φιλοσοφούμενα, καὶ οὕτω (36) τοῦ πόλεως ἐκ πόλεων ἀμείδειν (ὃ φέρειν ἐκελεύσθημεν), φορτικώτερα. Σὺ δὲ τὸν τόπον οἰκίης (37) μακρότερα μὲν ἢ κατὰ τοὺς προνοικησάντας (38), σωφρονέστερον δὲ ἢ ἐλπίζομεν, ὡς ἂν μῆτε τοὺς ἁγίους ὀβριζήτε (39) μάρτυρας, μῆτε αὐτοὶ πλήσσησθε τῇ παροιμίᾳ. Ἐκεῖνο δὲ πρὸ πάντων ἀσφαλίσασθε, τῶν καθιερωμένων τοῖς μάρτυσι φείσασθε (40). Ἴνα μὴ κακῶς περὶ τε ὑμῶν αὐτῶν, καὶ τῶν ὑμετέρων βου-

(26) 9 Maii, pag. 424.

(27) Ἐξελανώμεθα. Ita cod. Reg. 1405, et alii. In edit. ἐξελανώμενα.

(28) Τῷ τῆς τραγῳδίας. Ita cod. 2022, et 1405. In edit. τό.

(29) Ἐξελανώμεθα δέ. Ita codd. duo Regg. In edit. δὲ deest. Alludere videtur nobis Gregorius ad illud Euripidis in Phœnis. 391, ubi Polynicen interrogat Jocaste: *Esse exulem, nonne malum magnum est? Maximum*, respondet Polynices, *re vero majus est quam verbis*. ἔργῳ δ' ἐστὶ μείζον, ἢ λόγῳ.

(30) Γυναῖξιν. Ita Par. 1405 et alii. Edit. ἐν γυναιξίν. Mox ἡμῶν. Ita cod. 2022 et Combef. In edit. ἡμῶν.

(31) Εὐπρεπὲς τι, καὶ, etc. Addimus καὶ ex cod. 1405. Montac. et Morel. τι ἀπρεπὲς, καὶ, etc.

(32) Θεέλοντος. Cod. Reg. ἐθέλοντος.

(33) Ὑμᾶς μὲν γάρ. Ita cod. 1405, etc. In edit. μὲν deest.

(34) Κατεσοφίσθημεν, etc. Combef.: *Compressi*

ac coerciti sumus, nos ipsi æstimavimus, multamque nobis indiximus; quasi qui sponte cedere malimus, quam e vicino feminas habere. Nihil clarius; nec Bill. bene ex trito vocum usu, qui etiam legendum pro tetimῆκαμεν proponit tetimωρηκαμεν.

(35) Καθ' ὅδον γε τοῦ καθ' ἡμᾶς βίου. Bill.: *modo superiori nostræ vitæ consentaneo.* Combef.: *eius quam instituimus, vitæ ratione.*

(36) Καὶ οὕτω. Ita cod. Reg., Morel., Combef. ac Bill. In edit. καὶ οὕτω.

(37) Οἰκίης. Ita cod. Edit. οἰκίεως.

(38) Προνοικησάντας. Cod. 1405, πρόσθεν οἰκῆσαντας. Ita et Morel., qui etiam legit προνοικῆσαντας.

(39) Ὑβρίζετε. Ita cod. In edit. ὀβρίζετε. Mox πλήσσησθε. Ita cod. et Morel. In edit. πλήσοισθε.

(40) Τῶν καθιερωμένων τοῖς μάρτυσι φείσασθε. Bill.: *Ne quid durius in eos qui martyribus sese consecrarunt, statuas.*

λεύσησθε, πονηρῶ τῷ ἐπεισοδίῳ τὰ ὄντα φθει-
ροντες.

A autem, quam speramus : ut nec martyribus contumeliam inferatis, nec ipsi hujusmodi incolatu percutiamini. Illud autem ante omnia providete, ut ab iis quæ martyribus sunt consecrata manum abstinete; ne alioqui, et vobis, et rebus vestris male consulatis, facultatibus vestris per malam accessionem, labem et perniciem afferentes.

ΣΔ'. ΑΔΕΛΦΙΩ (41).

CCIV. ADELPHIO.

Prima hæc ad Adelphium nobilem juvenem epistola, aliud nihil est quam officiosa salutatio qua virtutis Adelphii primordia, animi simplicitatem, candorem morum atque integritatem laudat. Pollicetur etiam ad eum se venturum, ut iis, quæ præjecit, fundamentis, ac veluti columnis aureis, admirandum quoque in eo juvene palatium Deo super truat. Bis excusa est in eodem volumine hæc epistola, pag. 859, ex versione Billii, et iterum pag. 910, n. 223, Latine reddita a Morello, qui hanc ut novam obtulit.

Εἶεν (42) τὰ μὲν δὴ πρῶτα ἡμῖν ἔχει καὶ πάνυ καλῶς. Ἀρετὴν ἐπαινοῦμεν, ἀμφω πρὸς Θεὸν νεύομεν, οὐ δεδέμεθα πρὸς τὰ κάτω, οἷ μὴ πᾶσα ἀνάγκη (43), τὴν κρείττω καὶ θειοτέραν φιλίαν ἀσπασόμεθα, χεῖρας ἀλλήλων εἰλήφαμεν, καὶ ἐπιστωσόμεθα (44). Φέρε δὲ ἤδη καὶ περὶ τῆς δευτέρας υἰκατέφθητος προσεύσωμεν πρὸς ὑμᾶς, Θεὸν προσεσάμενοι τοῦ λόγου, καὶ σὺν τούτῳ κινουήμενοι, ὅπως δὴ παντὸς ποιούμεθα καὶ ἔργου καὶ λόγου προστάτην. Εἰ δὲ γράμματα πράγμα τοσούτου πιστεύομεν, μὴ θαυμάσης. Μάλιστα μὲν γὰρ ἡ σὴ δεξιότης, καὶ τὸ τῶν σῶν ἡθῶν ἀπλοῦν τε καὶ ἐλευθέριον (ὅπερ ὀλίγον καὶ παρ' ὀλίγοις (45) εὐροί τις ἂν), ἐπῆρεν ἡμᾶς καὶ ταῦτα (46) θαρρῆν. Ἐπειτα οὐδὲ γράμμασι τὸ πᾶν ἐπιτρέπομεν (οὐχ οὕτως ἔσμεν ἀρχαῖοι, καὶ μικρῶς τὰ μεγάλα πράττοντες (47), οὐδὲ τὰ σπουδαῖα παρέρχως), ἀλλὰ νῦν μὲν, ὡς φησι Πίνδαρος, ὄϊον χρυσέας ὕψισταμεν εὐτυχεῖ θαλάμῳ (48) κίονας, μικρὸν ὑπερὸν δι' ἡμῶν αὐτῶν, ἡλίκα ἂν διδῶ ὁ Θεὸς, καὶ θετητὸν μέγαρον πῆξομεν, ἔργον, ὃ φασί, λόγῳ συνάπτοντες. Πολλοὶ πρόσκειται τῶν ἐν ὑμῖν εὐπατρίδαι (49), (καὶ γὰρ παύθωμαι προσεῖναι πολλούς. Τίς δὲ οὐχ ὑμῶν ἐρᾷ καὶ τῆς συναφείας τῆς ὑμετέρας;) πολλοὶ τῶν τῆς μεγάλης ὀφρῶς, χρήματα, συγγένειαν, φίλους, δυναστείαν ἐν πόλει, δυναστείαν ἐν βασιλείῳ, πάντα προτείνοντες ὅσα ἐστὶ περιφορᾶς ἀλόγου καὶ καιροῦ καίγνια, νῦν μὲν τοῖς προσπίπτοντα, νῦν δὲ τοῖς, καὶ ὥσπερ ἐν πεττῶν θέσει ἄλλοτε εἰς ἄλλους μεταρρίπτόμενα.

(41) Alias CXXVIII. Scripta extremis vitæ Gregorii temporibus, annisque forte 387, 388 aut 389.

(42) *Εἶεν*. Τὸ *εἶεν*, ἀντὶ τοῦ ταῦτα μὲν δὴ οὕτως. Ἔστι γὰρ ἐπιρρημα ἀφοριστικόν· ἐπὶ γὰρ τοῖς ἤδη εἰρημένους λεγόμενον, περιορίζει αὐτὰ· σημαίνει γὰρ τὸ ἄγε δὴ, ἔστι καὶ ἀναφάνησις. Ab illis verbis duxit olim exordium hæc epistola. Miror, ait Montac., hæc a Billio versa : non enim illa quæ sequuntur usque ad τὰ μὲν δὴ πρῶτα, sunt τοῦ Θεολόγου, sed cuiusdam scholiastæ notatio : ideo nec in Morelli codice erant, qui hanc epistolam inter suas ἀνεκδότους dedit, nec in Bôdl. exemplari. Hæc Montac., qui nequaquam, inquit Morel., debet insultare Parisiensibus, quod hanc inter ἀνεκδότους dederint, hoc decepti glossemate, quod ejus initium deformarat, cum in eumdem offenderit ipse lapidem, ut videri potest pag. 138. Illic enim est epistola CLXVII ἰδοῦ σοι, quam velut ἀνεκδότου nobis obtulit pag. 122 editionis suæ. Litigent inter se, ac sese dilacerent viri sapientissimi : non mirandum minus, quæ retulimus verba, reddita fuisse a Billio. Scholium enim sunt male assutum, potuitque vir doctus rem sic claram advertere. Vertit tamen Εἶεν, hoc εἶεν idem est ac si dicam, Atque hæc ad hunc modum se

Esto : prima quidem nobis perbelle se habent. Virtutem laudamus; ambo ad Deum tendimus; rebus terrenis, nisi quantum ineluctabilis necessitas cogit, haudquaquam alligati sumus; præstantiorem ac diviniorem amicitiam amplexamur; alter alterius manus cepimus, fidem mutuo dedimus. Age jam de secunda propinquitate ac necessitudine legationem ad vos obeamus, Deum orationi præficientes, atque una cum illo impulsus et agitati; quippe 171 quem et operis omnis et sermone patronum atque antistitem nobis proponamus. Quod si rem tantam litteris committo, ne tibi mirum istud videatur. Maxime enim dexteritas et facilitas tua, morumque tuorum simplicitas et integritas (quod quidem raro et apud paucos quispiam reperiat), ad hanc fiduciam nos extulit. Deinde ne litteris quidem rem totam committimus (non enim ita stolidi sumus ac magna demisse agentes, et seria negligenter ac perfunctorie), verum nunc quidem, ut Pindarus loquitur, velut aureas columnas felici thalamo subjicimus : paulo post autem per nos ipsos, cum id Deus concesserit, admirandum quoque palatium extruemus, opus nimium, ut dici solet, cum sermone connectentes. Multi inter vos nobili loco nati ad te adeunt, (non enim dubito, quin multi adeant. Quis enim est qui te conjunctionemque tuam non amet?) multi, inquam, alti supercilii, opes, cognationem, amicos, potentiam in urbibus, potentiam in imperatorum aulis, ac deni-

habent. Est enim adverbium distinguens. Etenim cum post ea quæ jam dicta sunt, usurpatur, ea circumscribit. Significat etiam idem quod, Age vero. Vim item declarandi habet.

(43) Ὅτι μὴ πᾶσα ἀνάγκη. Bill. : nisi quantum necessitas cogit. Vim phrasis, ait Combef., non intellexit Morel., nec bene quia non urgens necessitas est, præstantiorem ac diviniorem.

(44) Καὶ ἐπιστωσόμεθα Morel. sequimur; at Bill. : eamque scilicet amicitiam confirmavimus.

(45) Ὅπερ ὀλίγον καὶ παρ' ὀλίγοις. Combef. ὅπερ ὀλίγων. Cod. R. et Morel. καὶ παρ' ὀλίγοις. Bill. καὶ παρ' ὀλίγων.

(46) Καὶ ταῦτα. Morel. καὶ τὰ τοιαῦτα.

(47) Πράττοντες. Morel. πράττομεν.

(48) Εὐτυχεῖ θαλάμῳ. Cod. B. 3, εὐτυχεῖ. Morel. εὐτυχεῖ προθύρῳ, bene structo vestibulo. Verum, ut notat Combef., Pindarus ad vi Olymp., stroph. 4, εὐτυχεῖ προθύρῳ θαλάμῳ, bene structo vestibulo domus; τὸ προθύρῳ missum fecit Bill., nec Morel. τὸ θαλάμῳ reddidit. Vide supra epist. ix.

(49) Πρόσκειται τῶν ἐν ὑμῖν εὐπατρίδαι. Morel. πρόσκειται ὑμῖν εὐπατρίδαι, multi accedunt ad vos patricii.

que omnia ea protendentes, quæ temerariæ jactationis, et temporis ludibria sunt, quæ nunc ad hos. nunc ad illos cadunt, ac velut in talorum situ alias ad alios trajiciuntur atque immutantur. Nos autem unum pro omnibus tibi offerimus, hoc est, nos ipsos : vicissimque unum pro omnibus quaerimus, hoc est, vos. Quod si alios meliores ac melioribus natos pro amicis habiturus es (constemur enim, quandoquidem hoc quoque nostrum efficitur), at una re saltem (quod favente Deo a i: e dictum velim) nequaquam nobis superiores futuros, nimirum fide ac sinceritate in colenda amicitia. Cujus quidem rei major habenda est ratio, quam omnium aliarum rerum in unum congestarum, iis quidem certe, qui mente præditi sunt. Pluribus verbis ad tuam excellentiam minime opus est, imo

etiam plura fortasse diximus, quam epistolæ modus postulet. Superest. ut et mihi ipsi et vobis aliquid optem. Deus, qui, et hæc, et alia iis, quos sui amantes habet, procurat, id vobis in mentem inducat, quod optimum, atque et nobis et vobis æque in rem futurum sit, ac præsertim de tantis rebus consilium sumentibus.

172 CCV. EIDEM.

Navilos ad visendum Adelphium Gregorius se venturum pollicitus fuerat, negotiis autem et morbo impeditus, promissa non perfecit. Excusat se hac epistola, atque iterum spondet se venturum.

Nec filius contemnitur, nec patri diffiditur. Quocirca ne nobis fidem abroges, illud purgandi nostri causa dicentibus, quod occupatio et morbus spiritalis, quominus Navilos proficisceremur, ac concilio interessemus (præsertim cum tanto studio omnique affectu vocati fuisset), impedimento fuit, non autem pigritia quædam aut contemptio, quemadmodum fortasse suspicatus es. Ac nunc quidem infirmitate adhuc tenemur. Si autem Deus sanitatem nobis dederit, illud etiam adjungemus, ut rebus ipsis tibi satisfaciamus, atque usque ad nobilitatem tuam curramus, plenasque domui nostræ benedictiones persolvamus. Nostra enim esse, quæ tua sunt, volumus et optamus.

CCVI. EIDEM.

Adelphium turpiter et misere prolapsus amore mulierum, erigere et corrigere conatur Gregorius.

Honorandum te adhuc voco, etiamsi ea quæ honore minime digna sunt, consilia in eas. Ac velim hanc meam loquendi libertatem in bonam partem accipias, qui paternis visceribus inciter, nec propter benevolentiam patientia uti possim. Multo enim melius est brevi atque exiguo mœrore illato maximam utilitatem afferre, quam dum ea, quæ jucunda sint, sequimur, in eo, quod summum ac præcipuum est, detrimentum tibi conflare. Sacer-

(50) Ἐν ἀντὶ πάντων. Bill. ἐναντίον πάντων.

(51) Alias CXXIX. Scripta eodem circiter tempore.

(52) Ἀρρώστια πνευματικῆ. Forsan ἀρρώστια πνευμονική, pulmonis ægrotudo, qua et se teneri adhuc mox significat; τῆ ἀσθενείᾳ. Bill. : corporis imbecillitate.

(53) Κωλύσαν ἦν ἡμᾶς. Ita cod. R. et Combef. In edit. ἡμᾶς deest.

(54) Καὶ δρασμόντες. Cod. Reg. et Harl. ad marg. καμόντες.

(55) Ἀποδώσσετε. Cod. 1405, ἀποδώσωμεν.

Ἡμεῖς δὲ ἐν ἀντὶ πάντων (50) προσάγομεν ὑμῖν, ἡμᾶς αὐτοὺς, καὶ μέντοι καὶ ζητοῦμεν ἐν ἀντὶ πάντων, ὑμᾶς. Εἰ τοίνυν καὶ βελτίους καὶ ἐκ βελτιόνων (ὁμολογοῦμεν γὰρ, ἐπεὶ καὶ τοῦτο ἡμέτερον γίνεται), ἀλλ' ἐνὶ γε οὐχ ὑπερέξοντας ἡμῶν (ἐν Θεῷ δὲ εἰρησεται), τῷ πιστῷ καὶ γνησίῳ περὶ τὴν οἰκειότητα οὔπερ δεῖ μάλλον ποιεῖσθαι λόγον, ἢ πάντων ὁμοῦ τῶν ἄλλων, τοὺς γε νοῦν ἔχοντας. Ἀρκεῖ τοσαῦτα πρὸς τὴν σὴν τελειότητα, καὶ ταῦτα πέρα ἰσως ἢ κατὰ μέτρον ἐπιστολῆς. Λοιπὸν τὶ καὶ ἑμαυτῶ καὶ ὑμῖν ἐπεύξομαι. Θεὸς ἐπὶ νοῦν ὑμῖν ἀγάγοι, παρ' οὗ καὶ ταῦτα καὶ τ' ἄλλα οἰκονομεῖται τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν, ὃ τι ἂν ᾖ βέλτιστον καὶ σύμφορον ἡμῖν τε καὶ ὑμῖν ἐπίσης, ἄλλως τε καὶ περὶ τηλικούτων βουλευομένοις.

ΣΕ'. Τῷ ΑΥΤῷ (51).

Ἰδὸς οὐκ ἀτιμάζεται, ἀλλ' οὐδὲ ἀπιστεῖται πατρί. Διὰ τοῦτο μὴ ἀπιστήσης ἡμῖν ἀπολογούμενοις, ἐτι ἀσχολία καὶ ἀρρώστια πνευματικῆ (52) τὸ κωλύσαν ἦν ἡμᾶς (53) γενέσθαι μέχρι Ναυίλων, καὶ τῆς συνόδου μετασχεῖν, ἄλλως τε καὶ τοσαύτη σπουδῆ κεκλημένους, ἀλλ' οὐκ ἕκνος τις, οὐδὲ περιφρόνησις, ὅπερ ἰσως ὑπέλαβες. Νῦν μὲν οὖν ἐτι τῇ ἀσθενείᾳ κρατούμεθα. Εἰ δὲ δόητ' ἐδύγαίνειν Θεὸς, καὶ τὴν διὰ τῶν ἔργων ἀπολογίαν προσθήσομεν, καὶ δρασμόντες (54) μέχρι τῆς σῆς εὐγενείας, καὶ πληρεῖς τὰς εὐλογίας τῷ οἴκῳ ἡμῶν ἀποδώσοντες (55). Ἡμέτερα γὰρ εἶναι τὰ σὰ καὶ βουλόμεθα καὶ εὐχόμεθα (56).

C

ΣΓ'. Τῷ ΑΥΤῷ (57).

Ἐτι σε καλῶ τίμιον, καίπερ οὐ τίμια βουλεύμενον. Καὶ μοι δέξαι (58) τὴν παρῆρησιαν σπλάγγχοις πατρικοῖς κινουμένου (59), καὶ καρτερεῖν οὐ δυναμένου διὰ τὴν εὐνοίαν. Πολλῷ γὰρ βέλτιον βραχέα λυπήσαντα, μέγιστα ὠφελῆσαι, ἢ τὰ πρὸς ἡδονὴν (60) διώκοντα ζημιῶσαι τῷ κεφαλαίῳ. Ἰερεὺς ἦν ὁ Ἡλεῖ (61), καὶ τοῖς παισὶν ἀσεβοῦσιν ἐπέπληττε μὲν, οὐκ ἀγαθῆ ἢ ἀκοῆ, λέγων, ὦ τέκνα, ἦν ἐγὼ ἀκούω περὶ ὑμῶν. Ὅτι δὲ μὴ σφοδρῶς ἐπέπληττε,

(56) Βουλόμεθα καὶ εὐχόμεθα. Ita cod. et Combef. In edit. εὐχόμεθα καὶ βουλόμεθα.

(57) Alias CXXX. Scripta post superiorem.

(58) Καὶ μοι δέξαι. Ita omnes codi. et interpretes. In edit. καὶ μοι δέξαι.

(59) Σπλάγγχοις πατρικοῖς κινουμένου. Bill. : Hoc est ejus qui paternis visceribus incitetur, nec patientia uti possit.

(60) Ἐὰ τὸ πρὸς ἡδονήν. Ita cod. et Combef. In edit. ἢ τὸ πρὸς ἡδονήν.

(61) Ὁ Ἡλεῖ. Cod. et Combef. ὁ Ἡλ.

σοφορῶς ἐνεκλήθη, καὶ δίκην ὑπέσχε πατὴρ εὐσεβῆς Α παίδων παρανομίας. Τοῦτο φοβούμενος τὸ ὑπόδειγμα καὶ αὐτὸς, ἐπὶ ταύτην ἦλθον τὴν παραίνεσιν. Τί ἐστὶν ὁ πέπονθας, ἀγνοῶ. Τίς ἡ τοσαύτη περὶ σὲ σκοτομήνη; Πῶς αἰσχύνεις μὲν σεαυτοῦ τὸ γένος; αἰσχύνεις δὲ τὴν ἡμετέραν πολιάν, καὶ τὰς ἐλπίδας ἃς εἶχομεν ἐπὶ σοί, ἤνικα ἐπέστημεν Ναυτίλοις, πᾶν ἀγαθὸν καὶ διαλεχθέντες, καὶ πείσαντες, ὡς ᾤμεθα; Πῶς οὐκ ἀκούεις λεγούσης τῆς Γραφῆς, Μὴ δὲς γυναίξει τὸν σὸν (62) πλοῦτον καὶ τὰ σὰ χρήματα εἰς ὑστεροβουλίαν; Εὖ γὰρ ἴσθι (63), μεταμελήσει σοι τούτων μικρὸν ὑστερον, ἤνικα ἂν κατατριβῶσι σάρκες σώματός σου (64), κατὰ τὸ γεγραμμένον, καὶ δυνηθῆ διασχῶν ὡσπερ ἐκ νέφους ὁ νοῦς πρὸς Θεὸν ἰδεῖν, καὶ λογισασθαι καθαρῶς (65) τὰ συμφέροντα. Φύλαξαι τὴν παγίδα (66), μὴ ἀγρευθῆς τοῖς ὀφθαλμοῖς· καὶ εἰ ἠγρευθῆς, ἔκνηψον (67), μὴ καὶ τὸ θρυλλούμενον βεβαιώσης (68), οἷ φαρμάκοις τὸν νοῦν ἐκλάπης (69)· ἐπειθεὶ δεινὸν εἰς κακῶν ἐπίνοιαν ἢ ἀσέλγεια. Ἀλγεινὸν μὲν γὰρ τὸ καὶ οἶκον τοσοῦτον (70), καὶ τοσοῦτους πόνοις συνελεγμένον, οὕτως ἐν βραχεὶ διασπείραι, καὶ καταλύσαι, καὶ μάλιστα ἐν ἀρχαῖς βίου, ἤνικα, ἢ τὴν καλὴν, ἢ τὴν πονηρὰν δόξαν ἕκαστος ἑαυτῷ καταβάλλεται. Πολλῷ δὲ δεινότερον τὸ καὶ γυναῖκας παρθένους οὔσας, ἃς καὶ οἱ σοῦ (71) γονεῖς, καὶ αὐτὸς, ὡς ἡμᾶς ἐπειθεῖς, καθιέρωσας τῷ Θεῷ, ταύτας ἱεροσυλεῖν καὶ ἀρπάζειν· καὶ τὰς μὲν ἔχειν ἤδη, τὰς δὲ ποιεῖν ὡς τὰ αὐτὰ πεισομένας. Τὸν οὖν Θεὸν φοθηθεὶς, ᾧ λατρεύεις, καὶ ἡμᾶς αἰδεσθεὶς, ἐπίσχες σεαυτὸν τοῦ λοιποῦ πάσης πονηρᾶς προαιρέσεως. Εἰ γὰρ οἶόν τε ἦν παρὰ κῦψαντά σε γυνῶναι τὴν ἀδοξίαν (72), ἦν πάντων ἡμῶν κατέχεας, τάχα ἂν οὐκ ἐδεήθης ἄλλης παραινέσεως, ἀλλ' αὐτὴν τὴν αἰσχύνην σύμβουλον (73) ἐποίησω τῶν σῶν πρακτέων. Τούτων ἠδὲ (74) μὲν εἶχον γράφειν, λυσιτελέστερα δὲ οὐδαμῶς (75). Καὶ τὰ πλείω παρήσω γράφειν, ἐκεῖνο εἰδὼς, ὡς εἰ μὴ σε ὁ τοῦ Θεοῦ φόδος παιδαγωγῆσει, μικρὸν ἢ οὐδὲν οἱ λόγοι δυνήσονται· ἐπὶ καὶ σιδήρῳ κηρὸς μὲν εὐκόλως χαράσσεται, σιδηρὸς δὲ ἐργωδέστερον, ἀδάμας δὲ οὐδὲ τῷ στερρότατῳ, διὰ σκληρότητα φύσεως.

¹ I Reg. II, 24. ² Prov. xxxi, 3. ³ Prov. v, 11.

(62) *Μὴ δὲς γυναίξει τὸν σὸν.* Cod. R. μὴ δῶς. D Mox τὰ σὰ χρήματα. Horum loco legitur apud LXX, Prov. xxxi, 3, *Μὴ δῶς γυναίξει σὸν πλοῦτον, καὶ σὸν νοῦν, καὶ βίον εἰς ὑστεροβουλίας. Ne dederis mulieribus divitias tuas ei mentem tuam et vitam in penitentiam.* Hebr.: *Unde aboleantur consilia regum.* Vulg.: *Ad delendos reges; nec facile Græca eis conciliare.*

(63) *Εὖ γὰρ ἴσθι, μεταμελήσει σοι.* Ita cod. Reg. et Combef. In edit. γὰρ et σοι desunt.

(64) *Κατατριβῶσι σάρκες σώματός σου.* Ita LXX interpretes, *quando conterentur carnes corporis tui; Vulg.: Cum consumpseris carnes tuas.* Legendum forte videretur *κατατριβῶνται σάρκες*, sicque legit Billius.

(65) *Καθαρῶς.* Cod. Reg., Montac., Morel. ac Combef. καλῶς. Melius tamen edit.

(66) *Φύλαξαι τὴν παγίδα.* Bill.: *Sagenam obsequia.*

dos erat Heli, atque filios quidem impia crimina patrantes objurabat. *Non enim bona fama est, inquit, o filii, quam de vobis audio*¹. Quoniam autem haud acriter ac vehementer objurabat, vehementer ipse accusatus est, scelerisque filiorum pius pater pœnas luit. Hoc exemplum ipse quoque reformidans, ad hanc admonitionem veni. Quid tibi acciderit, ignoro. Quæ hæc tanta caligo te circumfundit? Quonam pacto genus tuum dedecoras? Dedecoras etiam canitiem nostram, spesque eas, quas de te conceptas habebamus cum Navilos perrexissemus, atque omne boni genus, et disse-rissemus, et, ut quidem nobis videbatur, persuasissemus? Quin tu Scripturam audis, dicentem: **173** Ne dederis mulieribus divitias tuas, et opes tuas in serum consilium²? Hujus rei, mihi crede, aliquanto post, te pœnitebit, eum obtritæ corporis tui carnes fuerint³, ut Scripturæ verbis utar, ac mens, velut diffusa et penetrata nube, Deum prospicere, atque ea quæ commoda et frugifera sunt, pure ac liquido considerare poterit. Cave laqueum, ne oculis tuis capiaris; et, si captus es, expergiscere, ne illud etiam, quod rumore celebratur, confirmes: nempe quod beneficiis quibusdam mens tibi subrepta sit, siquidem ad comminiscenda mala mire solers est lascivia. Atque acerbum quidem est, tantam domum, ac tot laboribus collectam, brevi adeo temporis spatio dissipare et evertere, ac præsertim vitæ initiis, cum vel bonæ, vel malæ famæ et existimationis sibi quisque fundamenta jacit. At longe gravius et acerbius, virgines et feminas, quas et tui parentes, et tu etiam, ut nobis fidem fecisti, Dei cultui consecrasti, sacrilega manu rapere, atque alias quidem jam habere, aliis autem, tanquam idem perpessus, terrorem injicere. Quamobrem et Dei, quem colis, metu, et nostri reverentia permotus, ab omni improbo et flagitioso animi instituto deinceps te reprime. Nam si fieri posset, ut velut per transennam spectans, ignominiam, qua nos omnes perfudisti, cognitam haberes, fortasse ne alia quidem admonitione opus habuisses, verum ipsam quoque

(67) *Ἐκνηψον.* Ita cod. Reg., Par., Montac., Morel. ac Combef., sicque legit Bill. In edit. ἔκνηψον.

(68) *Βεβαιώσης.* Ita cod. Reg. In edit. διαβεβαιώσης.

(69) *Φαρμάκοις τὸν νοῦν ἐκλάπης.* Ita cod. Reg. In edit. ἐκλάμπης. Pro φαρμάκοις, legit Bill. βλαφάροις.

(70) *Οἶκον τοσοῦτον.* Cod. τοιοῦτον.

(71) *Γυναῖκας παρθένους οὔσας, ἃς καὶ οἱ σοῦ,* etc. Sic cod. 2022. Edit. παρθένους, ἃς καὶ οἱ σοῦ.

(72) *Τὴν ἀδοξίαν.* Ita cod. Reg., Montac., Morel. ac Combef., sicque legit Bill. In edit. τὴν δόξαν, quod Bill.: *opinionem eam.*

(73) *Σύμβουλον.* Ita cod. Reg., Montac., Morel. ac Combef., sicque legit Bill. In edit. σύμβολον. Notæ Combef. alias legi συμβούλην.

(74) *Ἡδὲ.* Cod. 1405, ἠδὲως.

(75) *Οὐδαμῶς.* Id. cod. οὐδαμοῦ.

infantiam in rerum gerendarum consilium adhibuisses. His jucundiora quidem habebam, quæ scriberem, utiliora autem haudquaquam. Ac multo etiam plura scribere prætermittam, quod illud sciam, nisi Dei metus te coerceat, parvam aut nullam omnino vim sermones habituros esse: quandoquidem ferro quoque cera facile imprimitur, ferrum autem difficilium: adamus vero ne firmissima quidem re, propter naturæ duritiem.

174 CCVII. JACOBO.

ΣΖ'. ΙΑΚΩΒΩ (76).

Jacobus, ad quem scripta est hæc epistola præfectus fuit Cappadociæ; Alypius autem, cujus uxorem etiam ipsi commendat Gregorius, idem esse videtur, ac ille qui anno 380 Cappadociæ præfectus erat, ad quem etiam scriptas a Gregorio litteras vidimus. Porro Simplicia hæc, Alypii vidua, illa sit necne ad quam Basilii et Gregorii exstant epistolæ, divinare non licet. Hæretica quidem ista tum erat ac soluta, sed agnita forsitan veritate nupta, imo jam et vidua. Si Muratorio fides (77), Alypius, de quo in hac epistola agitur, maritus Gorgoniæ sororis Gregorii fuit, qui etiam Simplicię quondam maritus fuerat. Quæ quomodo possint conciliari minime intelligo. Precibus contendit, ut Jacobus Simplicię causa rectissimo perpensa et explorata, hilariorem eam ad se remittat.

Si corpore ita valerem, ut laboribus ferendis par essem, ipsemet ad vos me contulisset, ut et congressus vestri desiderium explerem, et de quibus vellem, colloquerer. Non enim de levibus rebus vobis sermo est. Quoniam autem adversa valetudine teneor, ad litteras venire necesse habui. Ornatissimam filiam nostram Simpliciam, probi atque honesti viri Alypii, totius patriæ nostræ ornamentum, quondam uxorem, cum miseris viduitatis, atque orbitatis nominibus tibi offero, ut a te, de his rebus, in quibus ope tua indigebit, jus suum obtineat. Ac calamitatis magnitudinem, quæso, conspice. Nondum luctibus finem imposuit, et de pupillis laborat, ac longas peregrinationes in tam imbecilli corpore ac negotiorum insolentia suscipit, quæ ne quidem ultra domus limen progredi conatus est. Quo quid miserabilius? nempe ne luctibus quidem locum dari, ac nobilitatis honorem calamitate opprimi. Hæc igitur omnia tecum reputans, atque etiam precibus nostris permotus, ne expectes, dum alius tibi iudex sit, magno, inquam, ac probo Jacobo: neu eam in hanc necessitatem adducas, ut longiorem peregrinationem inire cogatur, cum æquitati causæ suæ magnopere confidat, ut quidem multis, ac nobis itum, fidem facit. Verum litteris nostris perlectis, causaque rectissime perpensa et explorata, hilariorem eam ad nos remitte, illud ante omnia cum animo tuo considerans, multa te Dei beneficio consecutum esse, potentiam, opes, famam atque existimationem, quæ ad majorem felicitatem aditum muniant. Hæc tibi per præsentem benignitatem conserva: sicque cogita, ut liberorum pater, partim e periculis extractus, partim ingressus pericula, letasque ac commodas tibi ipsi per præsentem materiam spes apud Deum effice.

Εἰ μὲν οὕτως εἶχον τοῦ σώματος, ὡς ἐξαρκεῖν πρὸς τοὺς πόρους, αὐτὸς ἂν ἀφικόμενος πρὸς ὑμᾶς, τὸν τε τῆς συντυχίας (78) πόθον ἐπλήρωσα, καὶ διελέχθην περὶ ὧν ἐβουλόμην. Οὐ γὰρ περὶ μικρῶν ἡμῖν ὁ λόγος. Ἐπεὶ δὲ τῇ ἀβήρωσι κατέχομαι, ἀναγκαίως ἤλθον ἐπὶ τὰ γράμματα. Τὴν κοσμιωτάτην θυγατέρα ἡμῶν (79) Σιμπλικίαν, τὴν τοῦ καλοῦ καὶ ἀγαθοῦ Ἀλυπίου ποτὲ γυναῖκα, τοῦ κόσμου πάσης ἡμῶν τῆς πατρίδος, προσάγω τῇ σφί εὐγενείᾳ, μετὰ τῶν οἰκτρῶν ὀνομάτων χηρείας καὶ ὀρφανείας, τῶν δικαίων παρὰ σοῦ τευξομένην, περὶ ὧν σοῦ δεήσεται (80). Καὶ σκόπει τῆς συμφορᾶς τὸ μέγεθος. Οὕτω τῶν θρήνων πέπυται, καὶ ἀγωνιᾷ περὶ τῶν ὀρφανῶν, καὶ ὁδοῦ ἐκδημεῖ μακρὰς, ἐν οὕτω ἀσθενεῖ τῷ σώματι καὶ ἀπειρίᾳ πραγμάτων, ἢ μηδὲ προκύπτειν τῆς οἰκίας (81) εἰθισμένη. Τοῦτου τί ἐλευνότερον; μηδὲ θρήνοις γενέσθαι χώραν, καὶ τὴν τῆς εὐγενείας αἰδῶ (82) λυθῆναι τῷ πάθει. Ταῦτα οὖν πάντα ἐνθυμηθεὶς, καὶ πρὸς γὰρ τὴν ἡμετέραν παράκλησιν αἰδεσθεὶς, μὴ ἀναμείνης ἄλλον γενέσθαι σοὶ δικαστὴν τῷ μεγάλῳ καὶ χρηστῷ Ἰακώβῳ· μηδὲ εἰς ἀνάγκην αὐτὴν καταστῆσαι (83) μακροτέρας ἀποδημίας, σφόδρα θαρρόυσαν τοὺς ἐαυτῆς δικαίους, ὡς πέθει πολλοὺς καὶ ἡμᾶς. Ἀλλὰ ταῖς ἐπιστολαῖς ἐντυχῶν, καὶ μετὰ πάσης ὀρθότητος τὰ δίκαια βασανίσας, εὐθυμωτέραν ἡμῖν ἀπόπεμψον, ἐκεῖνο πρὸ πάντων ἐνθυμηθεὶς, ὅτι ἐστὶ σοὶ πολλὰ (84) παρὰ Θεοῦ, δυνατεῖα, χρήματα, δόξα, μεζονος εὐπραξίας ὁδός. Ταῦτα φύλαξον σεαυτῷ διὰ τῆς παρουσίας φιλοανθρωπίας, καὶ ὡς τέκνων πατῆρ, καὶ τῶν μὲν ἐξαιρεθεὶς κινδύνων, τοῖς δὲ ἐμβεβηκῶς, οὕτω διανοήθητι, καὶ δεξιὰς σεαυτῷ ποιήσον ἐκ τῆς παρουσίας ὑποθέσεως τὰς κατὰ Θεὸν ἐλπίδας.

(76) Alias CXLVI. Scripta iisdem circiter temporibus.

(77) Anecd. Gr. p. 66.

(78) Τὸν τε τῆς συντυχίας. Ita cod. Reg. et Combef. In edit. τῆς deest.

(79) Θυγατέρα ἡμῶν. Ita cod. Reg., Par. ac Combef. In edit. μητέρα ἡμῶν.

(80) Δεήσεται. Cod. et Combef. δεηθήσεται.

(81) Προκύπτειν τῆς οἰκίας. Ita emendavimus

ex cod. Reg. et Par. In edit. προκρίπτειν τῆς οἰκίας. (82) Τῆς εὐγενείας αἰδῶ. Bill.: Nobilitatis pudorem.

(83) Καταστῆσαι. Bill. καταστήσεις. Ita edit. ad marginem.

(84) Ὅτι ἐστὶ σοὶ πολλὰ. Ita cod. et Reg. In edit. ὡς ἐστὶ πολλή σοι, quod Bill.: Te Dei beneficio ingentem potentiam obtinere opesque et famam... aditum tibi muniat.

ΣΗ. Τῶ ΑΥΤῶ (85).

Quamvis epistola quæ sequitur, eidem inscripta sit, vitæ adduci possim ut credam geminas hasce epistolas uni scriptas Jacobo, quarum, licet eadem de causa sint scriptæ, neutra tamen ab altera ullatenus pendet, nec ulla sui parte cum altera cohaeret. Quapropter libentissime doctissimi Tillemontii conjecturam amplectimur, qui non ad Jacobum, sed ad ejus præfecturæ socium et assessorem hanc alteram datam esse epistolam existimat.

Ἄκοῦ μὲν γινώσκω τὴν σὴν τιμιότητα. Θαυμάζω δὲ εἰς ὅσον ὀλίγοι (86) τῶν ἐπὶ πλείστον ὠμιληκότων τοσοῦτος παρὰ πᾶσι τῆς σῆς καλοκαγαθίας ὁ λόγος (87). Διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς ταύτην ἐθάρρησα τὴν προσδεῖλαι. Ἀπέλιπεν ἡμᾶς ὁ θαυμαστός (88) Ἀλύπιος, ὁ κοινὸς τῶν φίλων (89) προστάτης, καὶ τῶν ὄρφανῶν κηδεμῶν. Οὐ μικρὸν τοῦτο ἡμῖν πρὸς συμφορὰν (90). Δεύτερον προσεγένετο τὸ καὶ τὴν κοσμιωτάτην ἐλευθέραν (91) αὐτοῦ φροντίζειν ὑπὲρ τῶν ὄρφανῶν. Ταύτην παραμύθησαι τῇ νῦν φιλοφροσύνῃ, καὶ τὸ ἀσφαλὲς τοῖς σοῖς τέκνοις χάρισαι διὰ τῆς εἰς τοὺς ὄρφανούς εὐποιίας, καὶ δεῖξον πλέον ἔχουσαν τῶν ξένων τὴν οἰκειότητα. Προσέσται δὲ καὶ τὸ ἡμῖν χάρισσασθαι, οὗς ὅτι ἂν τιμῆσης, θεὸν ἔση τετιμηκώς, οὐπερ ἡμεῖς ἡξιώμεθα εἶναι παραστάται καὶ λειτουργοί, καὶ εἰ τῆς ἀξίας ἐλάττονες.

Auditione quidem ac fama duntaxat excellentiam tuam cognitam habeo. Miror autem quod tam pauci ex iis, qui diuturnam tecum consuetudinem habuerunt, eam cognoscant. Tanto videlicet omnium sermone probitas tua prædicatur. Eam ob causam ipse quoque hoc deprecationis munus fidei animo suscepi. Reliquit nos admirandus Alypius, communis amicorum ille patronus, ac pupillorum curator. Hoc nobis haud parvæ calamitati est. Deinde illud accessit, quod ornatissima illius vidua, pupillarum causa, in cura et sollicitudine versatur. Hanc tu, quæso, per præsentem humanitatem ac misericordiam consolare, tuisque liberis, per tuam erga pupillos benignitatem, securitatem præbe, atque illud ostende, meliori conditione propinquos, quam alienos esse. Accedet hic quoque cumulus, quod hac ratione gratiam a nobis initurus es, in quos quidquid honoris contuleris, in Deum collaturus es; cujus beneficio id consecuti sumus, ut astemus ac ministremus, etsi tantî muneris dignitate inferiores simus.

ΣΘ. ΚΑΣΤΟΠΙ (92).

Sacerdos re et nomine, vir fuit eximius, Basilio et Gregorio pro pietate churissimus, patientia in ferendis laboribus ac persecutionibus, aliisque virtutibus clarissimus. Pauca jam de eo a nobis prælibata sunt, plura etiam hic addiderimus, nisi satis videretur ex ipsis fontibus haurire, id est, ex ipso ore Gregorii audire in epistolis, quas vel ad Sacerdotem, vel Sacerdotis causa scripsit. Quis enim ille Sacerdos, quæ negotia fuerint, quæ calumniæ, quibus ejus constantia probata fuit, epistolæ satis exponent. Ideoque hic eas simul collocare visum est, maxime vero quia extremis vitæ Gregorii temporibus causa Sacerdotis fuit agitata et ipsius morte finita.

CCIX. CASTORI

Ὁς τυραννικὸς εἶ καὶ βίαιος! Γράμμα σὸν ὤφθη μόνον, καὶ ἡμεῖς ὑπερῶφθημεν. Ἄλλ' ἰδοὺ σοὶ καὶ ὁ πολύτλας (93) Σακερβὸς, ὁ σὸς μὲν ἀδελφὸς, υἱὸς δὲ ἐμὸς, καὶ τῶν παθῶν κοινωνός. Ἴνα δὲ μὴ παντελῶς (94) ἡττηθῶμεν, τοῦτον τάχιστα ἡμῖν ἀπόδος τὴν τοῦ βίου παραμυθίαν, φιλοσοφεῖν καὶ διδασκασίμην, καὶ διδάξοντα. Μέγιστον γὰρ εἰς μὲν ὁμόνοιαν (95) τὸ συμπάσχειν, εἰς δὲ συμβουλήν ἡ ὁμόνοια.

Quam tyrannicus ac violentus es! Litteræ tuæ tantummodo conspectæ sunt, et nos in contemptum venimus. At en tibi vir multa passus Sacerdos, tuus quidem frater, meus autem filius, et calamitatum socius ac particeps. Porro ne prorsus atque omni ex parte superemur, fac quam celerime hunc nobis, vitæ solatium, reddas, ut philosophari possit, tum edocendus, **176** tum edocturus. Siquidem ut ad concordiam permagni momenti est doloris societas: sic ad consilium animorum consensio et concordia.

(85) Alias CXLVII. Scripta eodem tempore ac præcedens.

(86) Θαυμάζω δὲ εἰς ὅσον ὀλίγοι. Ita cod. Reg., Par., Montac. et Morel. θαυμάζω δὲ ὅσον ὀλίγοι. In edit. θαυμάζω δὲ ὅσον ὀλίγος, quod Bill.: *Tantum autem eam suspicio atque miror, quantum pauci ex iis qui diuturnam tecum consuetudinem habuerunt.*

(87) Ὁ λόγος. Ita cod. Reg., Montac., Morel. ac Combef. In edit. ὁ δεest.

(88) Ὁ θαυμαστός. Ita cod. Reg. ac Combef. In edit. θαυμάσιος.

(89) Τῶν φίλων. lid. codd. ita. In edit. τῶν φιλοσόφων, philosophorum patronus, scilicet monachorum et ascetarum; eos enim nonnunquam philosophorum nomine designat Gregorius.

(90) Πρὸς συμφορὰν. Ita cod. Reg. In edit. εἰς συμφορὰν. Pro συμφορὰν, legunt Montac. et Morel. συμφωνίαν.

(91) Κοσμιωτάτην ἐλευθέραν. Ita cod. Par., Montac., Morel. ac Combef., ipse etiam Bill. In edit. κο-

σμηκὴν ἐλευθέραν. Vertit Bill.: *ornatissima uxor. Combef.: ingenua femina.* Melius forte, *ornatissima vidua.* Dum enim eam Gregorius ἐλευθέραν dicit, ut viduam noninet, attendere videtur ad illud Apost. I Cor. vii, 8, Ἐὰν δὲ ἀποθήνη ὁ ἀνήρ, ἐλευθέρα ἐστὶν ἀπὸ τοῦ νόμου. Ea fuit Tillemontii sententia.

(92) Alias XCIII. Scripta iisdem circiter temporibus.

(93) Καὶ ὁ πολύτλας. Ita cod. Reg., Montac, Morel. ac Combef., hancque lectionem confirmant quæ sequuntur. In edit. ὁ πολύτιμος, quod Bill.: *vir summi pretii.*

(94) Μὴ παντελῶς. Combef.: *Ne prorsus forte simus impares.* Mox, τοῦτον τάχιστα. Ita cod. et Combef. In edit. τοῦτον δεest. Hunc locum Bill. reddit: *Quam celerime nobis vitæ solatium reddas, philosophari, tum edocendum, tum edocturum.*

(95) Εἰς μὲν ὁμόνοιαν. Ita cod. R. et Combef. In edit. μὲν δεest.

CCX. EIDEM.

ΣΤ. ΤΩ ΑΥΤΩ (96).

Ejusdem ac superior argumenti, et ad eundem scripta hæc est epistola. Gregorius, ingravescente podagra, lecto affixus, atque, ut ipse loquitur, plane immobilis, Castorem rogat, ut dominam communem sororem, quam ocissime ad se remittat, ut et piorum omnium et suæ ipsius infirmitatis commune sustentaculum. Quænam illa sit soror communis, an Thecla, ignoramus.

Mihi, ut apparet, benigniorem se præbebat extera A regio, quam patria. Nam illa hoc mihi dabat, ut amicitia tua fruerer : hæc autem nihil hujusmodi nobis concessit. Atque hoc mihi morbus atulit, qui me velut pedibus devinctum tenet, atque ad multa torpidum, aut etiam, si verius loquendum est, plane immobilem reddit. Sed enim hoc detrimentum, incerto licet animo, feremus. Quid autem molestiarum est, quod homo non ferat? Tantum valeas ipse, tibi que omnia ex sententia cedant, ac res tuæ in manu Dei sint. Erunt autem, si animo sincero eum prebendas. Dominaam autem, communem nostram sororem, velim quam ocissime ad nos remittas, ut et piorum et nostræ infirmitatis commune sustentaculum, aut alioqui sacerdotem tuam magnis clamoribus exagitabimus, ob quam B hoc detrimento afficimur, ac proprio eam nomine appellabimus. Quodnam autem illud sit, exploratum habebis, si eam interroges.

CCXI. CYRIACO.

ΣΙΑ'. ΚΥΡΙΑΚΩ (4).

Cyriacum rogat Gregorius, ut pauperum hospitalem domum, cui præerat Sacerdos, cui Castor duo prædia largitus fuerat, ab omni liberet insulsi atque injuria (quod de vetergalibus inierpretatur Tillemontius), eorumque in posterum provideat securitati. Hic incerti temporis epistola erat collocanda, eo quod Sacerdotis et Castoris in ea mentio fiat.

Religiosos honoras, probe novi, et pauperibus C benigne facis : utriusque virtutis tibi nunc se offert occasio ; sic enim res se habet. Charissimus et Deo acceptissimus filius noster Sacerdos comprehyter, præfectus est pauperum mendicorumve domui, insigni et hominibus refertæ, ob pietatem et diligentiam quæ in hac re desideratur. Inter ea autem, quæ domui hospitali suppeditantur, Lirianus et Caberina prædia his locis vicina ad utilitatem domus liberalitate honoratissimi Castoris conferunt. Hæc si omni injuria et insultu liberaveris, non minimam conferes partem, et pauperibus curationis, ac tibi 177 ipsi remunerationis, quam piis deberi nosti. Perspicuum est autem, cum semel animum induxeris ad benefaciendum, etiam te securitati in posterum provisurum, ut ne volenti quidem ulli damnum liceat inferre iis locis, eo modo quem sagacitas tua excogitaverit.

Ἐμοὶ τῆς πατρίδος, ὡς ἔοικεν, ἡ ἀλλοδαπὴ χριστοτέρα. Ἡ μὲν γὰρ εἰδίδου τῆς σῆς ἀπολαύειν φιλαίας (97), ἡ δὲ οὐδὲν τοιοῦτον ἡμῖν ἐχαρίσατο. Καὶ τοῦτό μοι παρὰ τῆς ἀβρωστίας, ἡ με κατέχει πεδήσασα, καὶ πρὸς πολλὰ ποιεῖ δυσκίνητον, ἡ ἀκίνητον, εἰ χρὴ λέγειν τὸ ἀληθέστατον. Ταύτην μὲν οὖν τὴν ζημίαν λυπούμενοι μὲν (98) οἴσομεν. Τί δὲ οὐ φέρεται τῶν ἀνιαρῶν (99) ἀνθρώπων ; μόνον ὑγαίνοις, καὶ πράττοις τὰ κατὰ νοῦν (1), καὶ ἐν χειρὶ Θεοῦ εἶη τὰ σά. Ἔσται δὲ, εἰ γνησίως αὐτοῦ λαμβάνοις. Τῆν δὲ κυρίαν, τὴν κοινήν ἡμῶν ἀδελφὴν (2), τάχιστα ἡμῖν ἀποπέμψασθαι θέλησον, ὡς κοινὸν ἔρεισμα καὶ τῶν εὐλαδῶν, καὶ τῆς ἀσθενείας τῆς ἡμετέρας· ἡ πολλὰ σου τῆς σακερδωτικῆς καταδοσόμεθα, δι' ἣν ζημιούμεθα (3), καὶ καλλέομεν αὐτὴν τῇ οἰκίᾳ B προσηγορίᾳ. Γνώσῃ δὲ ἡ τις, παρ' αὐτῆς τυθόμενος. ἀπὸ τῆς οἰκίας ἐπισημῶν πολυανθρώπου, εὐσεβείας τε ἕνεκα καὶ τῆς εἰς τὸ πρῶγμα σπουδῆς. Ἔστι δὲ τῶν ὑπηρετουμένων τῶν πτωχείᾳ κτήματα Αἰριάδος καὶ Καθερίνα (6) ὁμορροῦντα τόποις τοῖς τῆς οἰκίας, ἐξ ἐπιδόσεως τοῦ τιμιωτάτου Καστορος, τῶν πτωχείᾳ τι συνεισφέροντα (7). Ταῦτα πάσης ἐπηρείας ἐλευθερώσας, μέρος οὐκ ἐλάχιστον συνεισίσσεις, καὶ τοῖς πτωχοῖς τῆς θεραπειας, καὶ σεαυτῷ τῆς ἀντιδόσεως, ἣν οἶδας ὀφειλομένην τοῖς εὐσεβεῖσι. Ἀῆλον δὲ, διὰ ἀπαξ ὀρμήσας εἰς τὴν εὐεργεσίαν, καὶ τῆς εἰς τὸ μέλλον ἀσφαλείας ποιήσεις (8) πρόνοιαν, ὡς μηδὲ βουλομένην τινὲ ἐξελθαι κακὸν γενέσθαι (9) περὶ τοῖς τόποις, τρόπον ὃν ἐπινοήσεις ἡ σὴ σύνεσις

(96) Alias XCIV. Scripta circiter eodem tempore. D

(97) Ἀπολαύειν φιλαίας. Coc. Reg., Montac. Morel. ac Combef. ὠφελείας, ut utilitate quæ ex te est fruerer. Combef. : ut ex te commodum reportarem.

(98) Λυπούμενοι μὲν. Ita col. et Combef. In edit. μὲν deest. Mox, pro τί δέ, Combef. τί γάρ, quid enim.

(99) Τῶν ἀνιαρῶν. Ita cod. Pass. et Combef. In edit. τῶν deest.

(1) Τὰ κατὰ νοῦν. Ita cod. Pass. et Combef. In edit. τὰ deest.

(2) Τῆν κοινήν ἡμῶν ἀδελφὴν. Cod. Reg., Montac., Morel. et Combef. τὴν γνησίαν ἡμῶν ἀδελφὴν, veram sororem nostram. Mox in edit. τάχιστα ἡμῖν

ὡς. Verum cum Combef. ὡς expungendum putavimus.

(3) Δι' ἣν ζημιούμεθα. Ita cod. In edit. δι' ἣν καί.

(4) Alias CCXXXIII. Scripta tempore incerto.

(5) Εὐ οἶδα, καὶ πτωχοῖς εὐ ποιεῖς. In cod. 2022 εὐ deest.

(6) Καθερίνα. Id. cod. Καθαρίνα. Mox, τοῖς τῆς οἰκίας τόποις.

(7) Συνεισφέροντα. Id. cod. συνεισφέροντος.

(8) Ποιήσεις. Cod. 2022, ποιήσῃ.

(9) Κακὸν γενέσθαι. Reddit Morel. : Ut ne volenti quidem ulli integrum sit maligno esse circa hæc loca.

ΣΙΒ. ΣΑΚΕΡΔΩΤΙ (10).

Commode etiam hic se offert ad ipsum Sacerdotem epistola. Nihil in ea de mox futura persecutione, sed officiosa tantum salutatio est et generalis adhortatio. Ideoque iis praeire debet litteris in quibus de persecutione sermo est.

Προσαγορεύω σε τὴν νέαν ἡμῶν ἐλπίδα, τὸν πολὺν (11) ἐν νεότητι· καὶ πᾶν ὅτι σοι κάλλιστον βούλομαι τε καὶ εὐχομαι (12). Τῶν δὲ καλῶν τὸ πρῶτον οὐκ ἀγνοεῖς· ὅπερ ἐστὶν ἀεὶ θεὸν κτᾶσθαι, καὶ γενέσθαι κτῆμα θεοῦ διὰ τῆς πρὸς αὐτὸν οἰκειούσεώς (13) τε καὶ ἀναβάσεως· ὃ καὶ σαυτὸν οἶδ' ὅτι νοουθετήσεις (14).

ΣΙΓ. Τῶ ΑΥΤῶ (15).

Adhortatio quoque est haec epistola, sed ita tamen ut imminens tentationis tempus designare merito videre possit. Habetur in Criticis sacris, ad caput xxxi Ecclesiastici.

Εἰ σοι μηδὲν ἠλπίζετο δυσχερὲς, ἤνίκα φιλοσοφίᾳ προσέβαινες (16), ἀφιλόσοφος ἢ ἀρχῆ (17), καὶ τοὺς πλάστας μέφομαι. Εἰ δὲ ἠλπίζετο, εἰ μὲν οὐκ ἀπῆντησε (18), τῷ θεῷ χάρις· εἰ δὲ ἀπῆντησεν, ἢ καρτέρει πάσχων, ἢ ἰσθι ψευδόμενος τὴν ὑπόσχασιν (19).

ΣΙΔ. Τῶ ΑΥΤῶ (20).

Sacerdotem ut de accepta injuria Deo gratias agat, tum suo ipsius exemplo, tum gravibus momentis hortatur, nullum solitae humanitatis condimentum admiscens; quippe qui Sacerdotem virum fortem norat, adeoque non lacte, sed solidioris veritatis cibo concoquendo exercitatum.

Ὁὐ δίκαιον τὸ ἀπειρασθαι· τὸ δὲ βασανισθῆναι ἐν τοῖς πράγμασι, δοκιμώτερον (21)· ὡς ἐν καμίνῳ χρυσός. Καὶ εἰ μὲν ἱκανῶς σοι τοῦτο πεφιλολογήσεται (22), τῷ θεῷ χάρις. Εἰ δὲ οὐκ ὅπως τελείως, ἐμαυτὸν προστιθημί σοι καὶ τὰ ἐμά. Ὑδρίσματα, μυστήματα· τί γὰρ οὐ πεπόνθαμεν τῶν δεινῶν, ὅσον ἐπὶ τοῖς βουληθεῖσι; Εἶτα τῶν λυπούντων (23) ἡμᾶς ἀπῆλλάγηθα. Τούτων τί ἂν μείζον εὐεργετηθεῖμεν (24); Ταῦτ' οὖν ἐνοῶν καὶ αὐτὸς χάριν ὁμολογεῖ τῷ θεῷ τῆς ἐπιτηρείας, εἰ καὶ μὴ τοῖς δράσασιν.

40) Alias CCXII. Scripta incerto tempore.

(11) Ὁν πολὺν. Montac. et Morel. τὴν πολιάν.

(12) Καὶ εὐχομαι. Combef.: et votis a Deo exproscio. Int. voveo.

(13) Καὶ γενέσθαι κτῆμα θεοῦ διὰ... οἰκειούσεως. Ita cod. 1405, Montac. ac Combef. In edit. οἰκειότητος. Vertit Morel.: et Dei mancipium esse factum per familiarem cum eo conjunctionem. Combef. vero: in rem peculiumque Dei ex necessitudine cum eo transire.

(14) Νοουθετήσεις. Id. cod. et Montac. addunt καὶ νουθετήσας, et jam submonuiti.

(15) Alias CCXIV. Scripta circa eadem tempora.

(16) Προσέβαινες. Ita cod. 1405, Pass., Par., Montac. et Combef. In edit. προσέβαλλες, quod Morel.: Quando ad philosophiam accedebas; philosophiam, id est, ut Tillemont. intelligit, vitam monasticam.

(17) Ἀφιλόσοφος ἢ ἀρχῆ. Edit.: a philosophia alienum imperium. Combef.: abhorrrens a philosophia auspiciatio. Mox, τοῦ πλάστας. Vertit Morel., sculptores. At, inquit Montac., non sculptores, sed factores reprehensi, tales de quibus Cicero: Irascor jam magistris tuis qui te tanta mercede nihil sapere

CCXII. SACERDOTI.

Saluto te novam spem nostram, qui canus es in juventute; et omnia tibi praeclearissima volo, atque precor. Eorum vero quae pulchra et honesta sunt, quid primum sit, non ignoras; videlicet semper Deum possidere, et in rem possessionemque Dei ex necessitudine cum eo et ascensu transire: de quo teipsum etiam, certo scio, submonebis.

CCXIII. EIDEM.

Si nihil a te asperum ac difficile sperabatur, cum philosophiae animum adjungeres, alienum a philosophia initium, et factores reprehendo. Quod si exspectabatur, si quidem non occurrit, Deo sit gratia; quod si occurrit, aut patiens constanter tolera, aut scito te votum fallere ac pollicitationem.

CCXIV. EIDEM.

Non probatum quod tentationis expertus est: sed quod exploratum est in negotiis, hoc probatum magis, ut in camino aurum. Ac si quidem satis hoc tibi perceptum et meditatatum est, Deo sit gratia. Sin minus adhuc perfecte, meipsum et mea adjungo. Affecti sumus injuria, in odium incurrimus; quid enim gravium non pertulimus, quantum in iis fuit, qui animo destinarent? Postea ab iis qui nos afficiebant injuria, liberati sumus. Ecquod majus beneficium ista accipere potuissemus? Hoc igitur ipse cogitans. Deo gratiam habeto acceptae injuriae, licet non habeas iis qui intulerunt.

docuerunt. Rursum iratus Montacutio Morel. πλάστας interpretatur, fabros ingeniorum; et ut suam firmet opinionem, illud Gregorii ipsius in Epitaphio Basilii refert: Διαπλάττεται πλάσιν τὴν ἀρίστην, quod tamen Bill. reddidit: Optimo illo fumento effingitur.

(18) Ἀπῆντησε. Cod. Pass. ἀπῆντησε, et sic paulo inferius.

(19) Ψευδόμενος τὴν ὑπόσχεσιν. Combef.: falsum esse quod profiteris, hoc est, philosophum falso praeferre. Morel.: sic habeto te mentitum in promissis.

(20) Alias CCXV. Scripta circa eadem tempora.

(21) Δοκιμώτερον. Ita cod. Pass., Par., Montac., Combef. ac ipse Morel. In edit. δοκιμώτατον, probatissimum.

(22) Περιελάβομαι. Combef.: satis animo tibi constitutum est.

(23) Εἶτα τῶν λυπούντων. Cod. Pass. et Montac. cum interrogatione, εἶτα τί; τῶν λυπούντων. Quid postea? Ab iis qui malis nos afficiunt.

(24) Εὐεργετηθεῖμεν. Cod. Pass. et Montac. εὐεργετήθημεν.

CCXV. EIDEM.

ΣΙΕ'. ΤΩ ΑΥΤΩ (25).

Amotum tandem ab administratione ptochotrophii Sacerdotem, præclara hac epistola ad cælum usque provehit Gregorius. In illa siquidem diaboli lucta (sic motam adversus Sacerdotem appellat persecutionem), prævaluit livor.

Quid grave nobis? Nihil præterquam a Deo et divinis deerrare. Cætera ut Deus tulerit, ita se habeant, sive per arma justitiæ dextra et leniora dispenset et regat nos, sive per sinistra et incommodiora*. Novit horum rationes vitæ nostræ dispensator. Unum tantum formidemus, ne quid philosopho indignum patiamur. Pauperes aluimus, fraterno invicem nos amore prosecuti sumus, psalmodiis incubentes oblectati sumus, quandiu integrum su. Non hoc nobis conceditur: aliud quiddam philosophemur; non pusilla gratia est. Privatam vitam degamus, contemblemur, mentem expurgemus divinis visis; quod fortasse etiam prædictis sublimius est. At non ita nos affecti sumus: sed quia ab uno aberravimus, a toto excidisse existimamus: absit! Verum bonam adhuc spem retineamus, si quid nobis reliquum viderimus: neque eadem patiamur quæ equulei, qui, quod assuefacti non sint terroribus, ad strepitus exasperati. ascensorum suos deturbant, atque excutiant.

179 CCXVI. EUDOCIO.

ΣΙΓ'. ΕΥΔΟΚΙΩ (36).

Is Eudocius in miserrima illa tragædia, sive in Sacerdotis persecutionis actor primarius atque pars maxima fuit. Primum quidem amicitia cum Sacerdote conjunctus fuerat, observantia eum ut patrem coluerat, ejusque monasterii, ut videtur, monachus erat. Deinde ab ejus amicitia turpi dissidio sponte discessit: aliis etiam, ut credibile est, instigantibus, litem movit Sacerdoti et apud Helladium accusavit, sive calumniatus est. Helladius vero, Sacerdotis occultus forte adversarius et instigator Eudocii, venerabili illi presbytero curam pauperum, sollicitudinemque sacrarum ædium et fratrum, uno verbo, membris indigne ferentibus, corpori capiti abstulit, ægrique in Sacerdote animi dolorem et dictis et scriptis palefacere non dubitavit. Quæ tamen Sacerdoti objecta fuerint crimina, adhuc ignoratur. Gregorius, qui Sacerdotis pietatem norat et innocentiam, Eudocio et Helladio, a quibus tam indigna perpessus fuerat Sacerdos, scripsit in hac ad Eudocium epistola, mirum est quam blande, quam amice delinquentem admoneat; quam paterne juvenem senex allicitat, ut se litis et dissidii cum Sacerdote velit mediatore uti, et ideo convenire. Nam ipse aderat Sacerdos, qui ad Gregorium confugerat.

Qui concors est, idem condolet: et quod condolet, sincerum est: quod autem sincerum est, dignum est cui fides in consilio adhibeatur. Cum

* II Cor. vi, 7.

(25) Alias CCXIII. Scripta circa eadem tempora.

(26) *Οτι μή Θεού. Ita Montac. et Combef. In edit. ὅτι μή καὶ Θεού.

(27) Διὰ τῶν δεξιῶν ὀπλων. Ad illud respicit Apost. II Cor. vi, 7: Διὰ τῶν ὀπλων τῆς δικαιοσύνης τῶν δεξιῶν καὶ ἀριστερῶν, quod Vulgata: Per arma justitiæ a dextris et a sinistris.

(28) Οἶδε τοὺς λόγους. Combef.: Novit horum causas. Morel.: Novit horum sermones. Sed illa profecto parum contentus interpretatione, aliam in notis tacite proponit, dum illud refert August. De civitate Dei, lib. v, cap. 21: Hæc plane Deus unus et verus regit et gubernat. ut placet, et si occultis causis, nunquid injustis? Montac.: Novit horum rationes. Siquidem Gregorius ipse orat. i in Julian. tom. I, pag. 90, ait: Deus impietatem non represit... ob eas causas quas ipse pro ineffabili sua potentia gubernandique ratione cognitas et exploratas habet, οἷς αὐτὸς ἠπίστατο λόγοις.

(29) Ἡμῶν οἰκονόμος. In cod. Pass. ἡμῶν deest.

(30) Οὐ συγχωροῦμεθα. Ita cod. 1405, Pass. ac Combef. In edit. οὐ συγχωροῦμαι.

Τί δεινὸν ἡμῖν; Οὐδὲν, ὅτι μὴ Θεοῦ (26) καὶ τῶν θείων διαμαρτάνειν. Τάλλα δὲ, ὡς ἂν φέρῃ Θεός, οὕτως ἐχέτω, εἴτε διὰ τῶν δεξιῶν ὀπλων (27) καὶ χρηστοτέρων οἰκονομεῖ τῆς δικαιοσύνης ἡμᾶς, εἴτε διὰ τῶν ἀριστερῶν τε καὶ σκαιότερων. Οἶδε τοὺς λόγους (28) τοῦτων ὁ τῆς ζωῆς ἡμῶν οἰκονόμος (29). Ἐν φοβηθῶμεν μόνον, τὸ μῆτι παθεῖν ἀφιλόσοφον. Ἐπτωχοτροφήσαμεν, ἐφιλαδελφήσαμεν, ψαλμωδίας ἐνετρυφήσαμεν, ἕως ἐξῆν. Οὐ συγχωροῦμεθα (30) τοῦτο· ἄλλο τι φιλοσοφήσωμεν· οὐ πενιχρὰ ἡ χάρις. Ἰδίσωμεν, θεωρήσωμεν, τὸν νοῦν καθάρωμεν ταῖς θείαις ἐμφάσεσιν (31), ὃ τάχα καὶ τῶν προσηρτημένων (32) ὑψηλότερον. Ἡμεῖς δὲ οὐχ οὕτως ἔχομεν· ἀλλ' ὅτι τοῦ ἐνὸς διημάρτομεν, τοῦ παντὸς ἐκπεπτωκέναι (33) νομίζομεν. Μὴ οὕτως· ἀλλ' ἔτι κρατῶμεν τῆς χρηστῆς ἐλπίδος, εἰ τι ἡμῖν ὑπολειπόμενον ἴδωμεν (34)· καὶ μὴ ταυτὰ πάσχωμεν τοῖς πύλοισι, οἳ τῷ μὴ συνειθίσθαι ταῖς πτόαις, πρὸς τοὺς ψόφους (35) ἐξαγριαίνοντες, τοὺς ἐπιθάτας ἑαυτῶν καταβάλλουσιν.

Ὁ σύμπνοος, καὶ συμπαθῆς· τὸ δὲ συμπαθῆς, καὶ γνήσιον· τὸ γνήσιον δὲ, καὶ εἰς συμβουλίην ἀξιόπιστον. Ἐπειδὴ τοίνυν ἡμεῖς μὲν ἀρχαιότεροι τῆν

(31) Θείαις ἐμφάσεσιν. Combef.: divinis cogitationibus et sensis.

(32) Προσηρτημένων. Ita cod. Pass., Par. ac Montac. In edit. σιρημένων.

(33) Ἐκπεπτωκέναι. Male edit. ἐκπεπτωμένα.

(34) Ἄλλ' ἔτι κρατῶμεν τῆς... εἰ τι ἡμῖν ὑπολειπόμενον ἴδωμεν. Ita cod. Pass., Par., Montac. ac Combef. Hanc tamen lectionem depravatam contendit Morel. Ac si cui displicet edita, ἀλλ' εἰ τι τῆς χρηστῆς ἐλπίδος ἴδωμεν ἡμῖν ὑπολειπόμενον, verum si quid adhuc bonæ spei nobis relictum videamus, aliam ad oram libri quam potiore castigationemque prædicat, adnotavit, nempe: εἰ τι κρατῶμεν τῆς χρηστῆς ἐλπίδος, εἰ τι ἡμῖν ὑπολειπόμενον ἴδωμεν, imo si quid adhuc bonæ spei habemus, videamus nunquid residuum sit nobis. Mox cod. Pass. ac Combef. καὶ μὴ ταυτῶν.

(35) Πρὸς τοὺς ψόφους. Ita cod. Reg. et Par. In edit. καὶ τοὺς ψόφους.

(36) Alias CCXXXV. Scripta eodem tempore. Εὐδοκίω. Cod. Reg. Εὐδοκίμω.

εὐσέβειαν, καὶ πολλῶν καὶ ἀνδρῶν (37) καὶ ἡθῶν ἔν περὶ γεγόναιεν (περὶ δὲ μήτηρ συνέσεως), ὁμοίως δὲ ὡς παῖλοι νεοζυγεῖς, καὶ ἄρτι τῶν κατὰ Θεὸν ἀγῶνων (38) ἀρχόμενοι (τὸ δὲ ἀρχόμενον ἔπαν θερμότερον, καὶ δυνάμενον (39) τῇ ζήσει τοῦ πνεύματος πολλὰ μὲν κατορθῶσαι τῶν δεόντων (40), πολλὰ δὲ διαμαρτεῖν ἐξ ἀγνοίας), θέλησον, γενόμενος μέχρις ἡμῶν, καὶ ὡς γέροντας τιμῆσαι, καὶ ὡς πατέρας αἰδεσθῆναι, καὶ μεσῖταις (41) χρήσασθαι τῆς πρὸς τὸν αἰδεσιμώτατον ἀδελφόν καὶ συμπερσῦτερον ἡμῶν Σακερδῶτα διαφορᾶς, πάρεστι γὰρ αὐτός· ἵνα τὰ πρὸς ἀλλήλους εὖ θέμενοι (42), καὶ τὸ ἐπίσκοπον θεραπεύσητε, καὶ τὸ σκάνδαλον τῶν πολλῶν λύσητε, καὶ, τὸ μέγιστον ἀπάντων, τὸν Θεὸν κλειώσηθε, μὴ πρᾶγμα τοσοῦτον καὶ οὕτως ἔνδοξον (λέγω δὲ τὴν σύμπνοιαν ὁμῶν, καὶ τὰς κατὰ Θεὸν τοῦ βίου (43) συνθήκας) οὕτως ἐν βραχεῖ καταλύσητε.

ΣΙΖ'. ΤΩ ΑΥΤΩ (44).

CCXVII. EIDEM.

Deliberaturum se, et quid facto opus esset consulturum, rescripsisse videtur Eudocius, siquidem hac satis ostendunt Gregorii verba, quibus sequentem orditur epistolam: Post bellum auxilium... post factum consulimus Tum mediam inter assentationem et objurgationem viam carpens, sic in alios culpam rejicit, ut ea minime liberet Eudocium. Imo magis ad delictum curandum, obducendamque cicatricem, quam ut suam deplorat, hortatur; eique demum offert colloquium, si ejus desiderio teneatur.

Μετὰ τὸν πόλεμον ἢ συμμαχίᾳ· μετὰ τὴν ζάλην ὁ κυβερνήτης (45)· καὶ δέον βουλευσασθαι πρότερον, εἴτα πράξει, τὴν τάξιν ἀνεστρέψαμεν (46)· μετὰ τὴν πρᾶξιν, βουλεύομεθα. Εἰ μὲν οὖν κολακεύειν ἔδει, καὶ χεῖρω ποιεῖν (47), πολλὰς ἂν εὖρον κολακείας ὁδοὺς, ὅσων καὶ βῆσον τὸ πρᾶγμα, καὶ πολλοὺς νῦν κατορθούμενον. Ἐπειδὴ δὲ (48) τὴ βλάπτειν οὐ πρὸς ἡμῶν, καὶ μάλιστα ψυχὴν ἐτι νεοτελῆ, καὶ ἄρτι τῷ καλῷ προσβαίνουσαν, ἄκουε τάληθῆ. Ἄφιλσοφος ἢ ἀρχή· καὶ κακῶς ἠγάπησάν σε οἱ θεραπεύσαντες, καὶ ὑπ' ἄλλω προσωπεῖν τὰ ἑαυτῶν παίξαντες (49). Εἰ μὲν οὖν ἀλλὰ νῦν μεταβάλοις (50), καὶ θεραπεύσεις τὴν ἁμαρτίαν, τάχα ἂν τις (51) ὁμῖν ἔλθοι συνούλωσις, εἰ καὶ μόγις (52). Εἰ δ' ἐπι-

igitur nos antiquiores pietate simus, ex multorum virorum, tum morum experimentum fecerimus (experientia aulem mater prudentia), vos vero tanquam equulei nuper jugo subditi, et recens religiosa adorsi (omne autem quod incipit fervidius est, et fervore spiritus multa praestare potest eorum quae officii sunt, sed et in multis deerrare ignorantia), velis nos convenire, et ut senes honorare, et ut patres revereri, et nobis uti mediatoribus litis et dissidii cum venerando fratre et collega nostro Sacerdote exorti, nam ipsemet adest: ut rebus inter vos rite compositis, et episcopum obsequio foveatis, et multorum offensiculum tollatis, et quod omnium maximum est, Deum propitium reddatis, ne tantum negotium, et tam gloriosum (concordiam vestram dico et vitae pacta ex Dei praescripto), sic parvo momento diruat.

Post bellum auxilium: post tempestatem gubernator: et cum prius deliberandum sit, deinde agendum; ordinem invertimus: post factum consulimus. Quare si adulari oporteret, et peiora facere, multas certe adulationis vias invenissem; quanto et facilius est negotium, et a multis nunc praestatur. Quoniam vero laedere minime ad nos pertinet, ac praesertim animum recens initium, et recens honesto se applicantem, audi, quae vera sunt. Initium a philosophia alienum: et male te cultores tui dilexerunt, etiam cum sub aliena persona res suas lusere. Si igitur saltem nunc mutatus fueris, et delictum curaveris, forte quaedam vobis cicatricis obductio eveniet, etiamsi aegre-

(37) Πολλῶν καὶ ἀνδρῶν. In cod. 1405 καὶ deest.

(38) Κατὰ Θεὸν ἀγῶνων. Morel.: recens certamina a Deo proposita subeuntes. Cod. Pass.: ἄρτι τὸν κατὰ Θεὸν βίον ἀρχόμενοι, recens acceptam Deo vitam degentes.

(39) Θερμότερον, καὶ δυνάμενον. Cod. 2022, θερμότερον καὶ δυνατώτερον, δυνατούμενον.

(40) Πολλὰ μὲν κατορθῶσαι τῶν δεόντων. Morel.: Nulla emendare eorum quae dirigenda sunt. Combef.: Multa felici implere exitu eorum quae officii sunt.

(41) Καὶ μεσῖταις. Ita cod. Pass. et R. In edit. καὶ τῶν μεσῖταις.

(42) Πρὸς ἀλλήλους εὖ θέμενοι. Cod. Pass., εὖ διαθέμενοι. Vertit Morel.: Ut bene affecti et animati invicem et episcoporum curetis.

(43) Κατὰ Θεὸν τοῦ βίου. In cod. τοῦ βίου de-sunt.

44) Alias CCXXIV. Scripta eodem tempore.

(45) Μετὰ τὴν ζάλην ὁ κυβερνήτης. Ita cod. Reg., Montac., Morel. ac Combef. Haec in edit. de-sunt.

(46) Ἀνεστρέψαμεν. Morel.: evertimus. At cod. Reg. ἀπεστρέψαμεν.

(47) Χεῖρω ποιεῖν. Cod. Pass. χαροποιεῖν, liti-

tia officere. Mox id. cod. Montac. et Combef. πολλὰς ἂν εὖρον. In edit. πολλὰς μὲν εὖρον, vertitque non bene Morel.: Si adulari oportet, multas certe assentationis vias inveni. Nec melius paulo post, πολλοὺς νῦν κατορθούμενον, multis nunc recte ac feliciter institutum. Quid enim opus, recte ac feliciter, ubi spurcissimi vitii tabes notatur?

(48) Ἐπειδὴ δὲ. Ita Montac. In edit. ἐπεὶ δὲ. At, inquit Morel., ἐπεὶ δὲ ferri potest, ut ἐπεὶ τοι· usitatius tamen ἐπειδὴ δὲ.

(49) Καὶ ὑπ' ἄλλω προσωπεῖν τὰ ἑαυτῶν παίξαντες. Combef.: et sub aliena persona scenam suam egere. Morel.: Etiam cum sub aliena persona sua ipsorum ludibrio habuerint. Perperam Montac. pro παίξαντες proponit πράξαντες.

(50) Μεταβάλοις. Ita cod. Reg., Montac., Morel. ac Combef. In edit. μεταβάλλοις. Mox, cod. Pass. θεραπεύσεις. Montac. et Morel., θεραπεύεις. In edit. θεραπεύσεις.

(51) Τάχα ἂν τις ὁμῖν. Post Montac. recte inquit Morel., τάχα ἂν τις ἡμῖν, quaedam nobis cicatricis obductio, quia sequitur ποιῶμαι ἑμαυτοῦ τὰ ὑμέτερα.

(52) Εἰ καὶ μόγις. Ita cod. Reg., Pass. ac Combef. In edit. μόλις.

Quod si in iisdem cuncteris, et de mala victoria magnos animos gesseris: *Acerba mea plaga est*, inquit divina Scriptura, *unde sanabor*? Nam res vestras, meas esse reputo: et quamvis ita sim affectus, si colloquii tenet te desiderium, non dene-gabo.

CCXVIII. EIDEM.

ΣΙΗ'. ΤΩ ΑΥΤΩ (56).

Eudocius acceptis superioribus litteris offensus respondit Gregorio, eius Sacerdotis amicitiam objecit, colloquium tamen a se desiderari significavit. Rescribens iterum Gregorius, amicum se Sacerdotis fateatur; qui quidem in iis quæ expostulavit, vim charitatis non deseruit, et fraternam magis instituit reprehensionem, quam odii plenam amulationem. Addit se non adeo incitum ac temerarium esse, ut litem, priusquam utrumque audierit, disceptare atque iudicare velit. Denique si colloquium hiems impediatur, Eudocium hortatur, ut in concordiam et amicitiam cum Sacerdote quantocius redeat.

Amicus certe mihi est, fateor, et sit utinam, honestus et probus Sacerdos compresbyter, et eo magis quod te amore complectitur. Nec enim in iis quæ expostulabat, vim charitatis deseruit; verum fraternam magis reprehensionem instituebat, quam accusationem odii plenam. Non adeo tamen inscius ac temerarius sum, ut litem disceptare ac iudicare velim, priusquam utrumque audierim (cave ne ita existimes), quippe qui per epistolam quidem, quam tu condemnas ut audaciorem, nisi oscitantius et aliud agens eam legis, non tantum te perstrinxi, quantum eos qui vobis iras accendant, et ex vestra simultate suas ipsi lucrantur delicias. Quid est igitur quod feci? ita noveris. Equorum domitores equuleos exercent ad colores et strepitus, et loca tum declivia pronaque, tum supina et acclivia, non **181** ut exterreant, sed ut non exterreri doceant. Hoc equidem cum in animum induxissem, asperiores utique epistolam scripsi. Etenim multæ philosophiæ exercitationes sunt; et Deo sit gratia, quod te non alienum a studio sapientiæ inveni, nec rebus terrenis addictum, sed admodum mitem, et nostri contubernii, ex quo tum modeste scribis, tum congressum colloquiumque desideras. Si hoc igitur nobis concesseris, melius facies, teque admitemus, sic habeto, paternis oculis. Quod si aliquatenus hiems impedit, adhortatione interim te excipimus. Nihil præferas etiamnum amicitiae et concordiae cum fratre Sacer-

Ἐμὸς φίλος μὲν ἐστίν, ὁμολογῶ, καὶ εἴη, ὁ καλός τε καὶ ἀγαθὸς Σακερδῶς ὁ συμπρεσβύτερος, καὶ ταύτη μᾶλλον (57) ὅτι σου περιέχεται. Οὐδὲ γὰρ ἐν οἷς ἤτιςτο, τὸ φίλτρον ἀπέλιπεν, ἀλλ' ἀδελφικὴν μᾶλλον ἐποιεῖτο μέμψιν ἢ κατηγορίαν φιλαπεχθήμονα. Οὐ μέντοι τοσοῦτον ἀμαθῶς ἔχω καὶ προπετῶς, ὥστε δικὴν διακρίνειν πρὶν ἀμφοτέρων ἀκοῦσαι (μὴ τοῦθ' ὑπολάβῃς), ὅς γε καὶ δι' αὐτῆς τῆς ἐπιστολῆς, ἧς κατέγνωκας ὡς θρασείας (εἰ μὴ παρέργως ταύτην ἀνέγνωκας), οὐ τοσοῦτόν σου καθηψάμην, ἔσον τῶν ἀναπτόντων ὑμᾶς, καὶ παρακερδαινόντων ἐκ τῆς ὑμετέρας (58) μικροψυχίας ἰδίαν ἀπδλαυσιν. Τί οὖν ἐστίν ὁ πέπονθα (59); Ἰννοῖς ἄν οὕτως. Οἱ πωλοδᾶμναι τοὺς πάλους γυμνάζουσι πρὸς τὰ χρώματα καὶ τοὺς ψόφους (60), καὶ τῶν χωρίων τὰ κρηνῆ τε καὶ ὑπτια, οὐχ ἵνα πτοήσωσιν, ἀλλ' ἵνα μὴ πτοεῖσθαι διδάξωσι. Τοῦτο γὰρ διανοηθεὶς, τραχυτέραν (61) πῶς καὶ τὴν ἐπιστολὴν ἐποίησάμην. Πολλὰ γὰρ τὰ φιλοσοφίας γυμνάσματα· καὶ τῷ θεῷ χάρις, ὅτι σε μὴ ἀφιλόσοφον εὔρον, μηδὲ τῆς ὕλης, ἀλλ' ἡμερον ἱκανῶς, καὶ τῆς ἡμετέρας αὐλῆς, ὑπ' ἧς καὶ γράφεις (62) ἐπεικῶς, καὶ τὴν συντυχίαν ποθεῖς. Εἰ μὲν οὖν καὶ ταύτην ἡμῖν χαρίζοιο, κρεῖττον ποιεῖς, καὶ σε δεξόμεθα, εὐ ἴσθι, πατρικοῖς ἡμῶσιν. Εἰ δ' ἄρα τι ὁ χειμῶν (63) ἐμποδίζει, τῇ παραινεῖσει τέως σε δεξιούμεθα. Μηδὲν προτιμήσης ἔτι καὶ νῦν τῆς πρὸς τὸν ἀδελφὸν Σακερδῶτα φιλίας καὶ ὁμοιοῖας (ἐμὸι πείσθητι), μηδ' ἄλλο τι νομίσης, ἢ πείραν εἶναι τοῦ ποτηροῦ τὸ γινόμενον, τῇ σῆ φ-

⁷ Jerem. x, 19.

(53) *Μένοις*. Ita lidem. At Montac. μένης. Mallem, ait Morel., μένοις. In ed. μένεις.

(54) *Μεγαπποροῖς*. Ita cod. Reg., Montac., Morel. ac Combef., quod est *altum spirare*. In edit. μεγαλοπποροῖς.

(55) *Θεῖα Γραφή*. Ita cod. Reg., Pass., Montac., Morel. ac Combef. In edit. θεῖα deest.

(56) Alias CCXXXVI. Scripta eodem tempore.

(57) *Καὶ ταύτη μᾶλλον*. Morel. : *et eatenus potius qua te complectitur*. Mox, in cod. R. περιέχεται deest.

(58) *Παρακερδαινόντων ἐκ τῆς ὑμετέρας*. Ita cod. Reg. et Combef. In edit. παρὰ τῆς ὑμετέρας, vertitque Morel. : *et obiter questum faciunt oblectationis suæ ex pusillo animo nostro*. Combef. : *exque vestra simultate, et per ejus occasionem facto compendio sese oblectant*.

(59) *Τί οὖν ἐστίν ὁ πέπονθα*; Combef. : *Quid est igitur quod mihi accidit?* Morel. : *Quid est igitur quod me dolet ac pungit? Sic cognitum et perspicuum habebis*.

est igitur quod mihi accidit? Morel. : Quid est igitur quod me dolet ac pungit? Sic cognitum et perspicuum habebis.

(60) *Καὶ τοὺς ψόφους*. Ita cod., ac Morel. in not., sic etiam Gregorius ipse supra epist. ccxv, πρὸς τοὺς ψόφους ἐξαγριαίνοντες. In edit. καὶ τοὺς ψόβους, quod Morel. : *et strepitus horrificos*.

(61) *Τραχυτέραν*. Morel. : *Procaciorē epistolam*; et sic, inquit, exposui, ut Plinius secundus in præf. ad Titum imper. : *Questus in alia procaci epistola nostra*.

(62) *Ὑπ' ἧς καὶ γράφεις* etc. Morel. : *Sub quo et sapienter scribis et conversationem desideras*. Combef. : *Ex quo ac cuius nutu tum sedate scribis atque modeste, tum colloquium desideras*.

(63) *Ἄρα τι ὁ χειμῶν*. Ita cod. et R. In edit. ἄρα τί σε ὁ χειμῶν. Paulo infra, post τέως, cod. sé restituit.

λοσοφία βασκαίνοντος. Ἀλλὰ πρὸς τὴν πρώτην παύσαν ἀγωνίσαι γενναίως καὶ ἀνδρικῶς, ἵνα μὴ τὴν δευτέραν καὶ τρίτην ποιήσῃται πάλιν (64), καὶ ἄλλας ἐξῆς, ἀλλ' ἤττημένος ἀπέλθῃ καὶ ἡσχυμένος. Ἴσμεν γὰρ αὐτοῦ τὰ παλαίσματα (65), τῷ μακρῷ χρόνῳ τοῦτο μαθόντες, καὶ τοῖς πρὸς αὐτὸν ἀγωνίμασι.

ΣΙΘ. ΕΛΛΑΔΙΩ (66).

Helladii de Sacerdote iudicium plurimis offendicito erat, piusque viros, Sacerdoti impensius addictos, illatam ipsi iniuriam œgre serentes mœstitia afficiebat; nemo tamen erat qui se quasi murum opponeret iniquitati. Unus Gregorius, pro sua constantia, et æquitali amore, innocentiam tueri et defendere aggressus est. Id quidem miro artificio præstat in his ad Helladium litteris; quas qui legerit, scribendarum litterarum artis antistitem agnosceat qui eas scripsit.

Ὅδς ποιήσομαι πρὸς σὲ λόγους, ὅπῃ εὐνοίας ποιήσομαι, ὥστε δίκαιος ἂν εἴην μάλιστα μὲν ἀκουσθῆναι παρακαλῶν (67). εἰ δ' οὐ, ἀλλὰ (68) συγγνωσθῆναι τῆς παραινέσεως. Οὐ πολλοὶ τὴν πρᾶξιν ὑμῶν ἀποδέχονται, τὴν περὶ τὸν τιμώτατον ἡμῶν ἀδελφὸν καὶ συμπρεσβύτερον Σακερδῶτα (69), ὡς ἐκ διαβολῆς τινῶν (70) μᾶλλον ἢ κρίσεως οἰκείας γεγενημένην, οἱ τὴν μὲν ἀκολουθίαν τῶν πραγμάτων τυχόν ἀγνοοῦσι, τὸ δὲ τέλος αὐτὸ καθ' αὐτὸ θεωροῦντες οὐκ ἐπαινοῦσι. Ταῦτα μὲν οὖν αὐτὸς ἂν εἰδείης. Οὐ γὰρ ἡμῶν τὰ σὰ πολυπραγμονεῖν, δε καὶ τοῖς ἄλλοις τὰ πρακτικὰ νομοθετεῖς. Ἡμεῖς δὲ παρακαλοῦμεν τὴν σὴν ἀγαθότητα, τὸ μὲν πρῶτον συγχωρῆσαι τῷ ἀνδρὶ πᾶσαν τὴν ἐπιμέλειαν, ὣν ἐφρόντιζεν (71). Οὐδὲ γὰρ οὕτω ῥᾶδιόν τι φιλοσοφῆσαι (72), καὶ ὁ καρτερικώτατος ἢ καὶ φιλοσοφώτατος, ὥστε πῶν τὸσοῦτον καὶ συνηθείας τοσαύτης ἀποστερούμενον (73) φέρειν. Εἰ δὲ μὴ, τότε δεῦτερον, τὴν μὲν πῶν πτωχῶν ἐπιμέλειαν, ὡς βούλει, διαθέσθαι, καὶ δι' ὧν (74) αὐτὸς δοκιμάσεις, τὴν δὲ τῆς μονῆς (75) φροντίδα καὶ τῶν ἀδελφῶν, ἐπ' αὐτῷ ποιήσασθαι· καὶ μὴ λυπῆσαι μὲν αὐτὸν τῇ καινοτομίᾳ, λυπῆσαι δὲ πλεον ἐκείνους τῆς συνηθείας ἀντεχομένους, καὶ ὡσπερ σώματος ἐνὸς διασπασμῶν μελῶν οὐ φέροντας (76). Τοῦτο γὰρ καὶ πρὸς ἡμᾶς ἐλθόντες τινὲς αὐτῶν ἀπαυδύρατο. Εἰ μὲν οὖν τί σοι καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ ὁ ἀνὴρ αἰδέσιμον ἔχειν φαίνεται (ὡσπερ οὖν ἔξιον), αὐτὸν δι' αὐτὸν αἰδέσθητι, καὶ τὴν πολιάν, καὶ τοὺς χαμάτους, τοὺς τε ἄλλους (77),

A *dote (mihi crede), neve quod factum est aliud quidquam existimes, quam tentationem mali qui tute philosophiæ invidet. Verum ad primum tentamentum fortiter et generose decerta, ne secundum et tertium moveat certamen, et alia deinceps, sed victus abscedat et erubescens. Nam ejus luetas novimus, id longo tempore edocti, et certaminibus cum illo susceptis.*

CCXIX. HELLADIO.

B *Quæ tecum verba facturus sum, præ benevolentia faciam: quare dignus siu maxime quidem, qui audiar adhortando: sin minus, cui condonetur adhortatio. Non multi actionem vestram approbant erga venerabilissimum fratrem nostrum et comprehbyterum Sacerdotem, velut ex calumnia quorundam potius quam ex proprio iudicio profectam, qui quidem rerum seriem forsitan ignorant, finem vero ipsum per se considerantes non laudant. Hæc sane ipse noveris. Non enim nostrum est, res tuas curiose scrutari, qui cæteris etiam quæ agenda sunt, præscribis. Cæterum nos probitatem tuam obsecramus, primum quidem ut concedas viro omnem curam eorum quibus studium atque operam impendebat. Neque enim 182 tam facile est cuiquam philosophari, tametsi patientissimus sit et constantia maxime philosophica præditus, ut tot laboribus et tali sodalitate privati se patiantur: sin minus, alterum certe, ut arbitrio tuo, et per quos ipse judicaveris, pauperum curam geras, monasterii autem et fratrum per ipsum administrationem suscipias; nec novarum rerum institutione molestiam illi exhibeas, hisque potius sis molestus qui consuetudinem propugnant, ac tanquam unius corporis membrorum distractionem non ferunt. Nam hoc etiam nonnulli eorum qui ad nos venerunt, deplorarunt. Quocirca si tibi vir vel a semetipso venerabile quid habere videtur (ut certe æquum est), ipsum propter se reverere, et*

D *studium et operam dedit.*

(72) *Φιλοσοφῆσαι.* Combef.: *Sic animi constantiam tenere.*

(73) *Ἀποστερούμενον.* Montac. *ἀποστερουμένου, tot laboribus et tanta consuetudine fraudatos.*

(74) *Καὶ δι' ὧν* etc. Ita cod. 1405 et Montac. In edit. *καὶ deest.*

(75) *Τῆς μονῆς.* Ita cod. Reg. Edit. τῶν μονῶν. Non bene Morel.: *sacrarum ædium*, quod universalis est, aliisque vocibus Græcis exprimitur.

(76) *Ἐνὸς διασπασμῶν μελῶν οὐ φέροντας.* Ita cod. ac Combef. In edit. *ἐνὸς ἢ μέλους διασπασομένου, quod Morel.: tanquam unum corpus vel membrum distractum non ferunt.*

(77) *Τοὺς τε ἄλλους* etc. Vertit Morel.: *tam quos secundum Deum exantillavit, priorem ac potiore ætate pietatem indicando, quam quos ad pauperum alimentum et fratrum defensionem ac subsidium pertulit.*

(64) *Δευτέραν καὶ τρίτην ποιήσῃται πάλιν.* Ita cod. Edit. habent τὴν δευτέραν ποιήσῃται, καὶ τρίτην πάλιν, quod Morel.: *Ne secundum adjiciat et tertium quoque, et alia deinceps tentamina.*

(65) *Τὰ παλαίσματα.* Cod. R. τὰ πλάσματα.

(66) Alias CCXVI. Scripta eodem tempore.

(67) *Ἀκουσθῆναι παρακαλῶν.* Vertit Morel.: *Maxime quidem qui dum hortor, audiar.* At in notis monet legendum, *qui dum hortor, moneove, audiar.*

(68) Ἄλλὰ deest in edit. Adlidimus ex auctoritate quinque codd.

(69) *Σακερδῶτα*, nomen proprium; non igitur, ut Morel. vertit, *presbytero*, collega in sacerdotio, sed *presbyterii gradu collega Sacerdote.*

(70) *Διαβολῆς τινῶν.* Ita cod. 2022, ac Montac., qui mox pro *δικίας*, ut erat in edit., habet cum cod. Reg. ac Combef. *οικίας*. Vertit Morel.: *quasi calumnia quædam potius quam justo iudicio.*

(71) *Ἐφρόντιζεν.* Cod. Reg. ἐφρόντιζεν, quibus

canitiam et labores, tum quos pie religioseque exantlavit, majorem quam pro ætatis ratione pietatem exhibens, tum quos impendit alendis pauperibus, fratrumque regendis collegiis. Quod si parvum hoc tibi videtur, nos saltem et nostram obsecrationem prorsus ne despicias : et ante alia omnia, dimitte illi iram animique dolorem : quæso te, ut tanquam pater tibi filium conjungas : si qua in re mœrere te affecerit, quod non arbitror, hoc nobis condonans, et nihil indignum illo, ac tua lenitate, vel dieens, vel scribens de ipso ; si quid autem jam scriptum sit, remittens. Neque dolorem publices, quem occultare melius est, quam notum facere externis ; et cum alia, tum etiam æquo et patienti animo ipsum esse doceas exemplo.

α οὐς κατὰ θεὸν ὑπέστη, προσκυτέραν τῆς ηλικίας τὴν εὐλάβειαν ἐπιδεικνύμενος, καὶ τοὺς (78) ἐπὶ τῇ πρωτοτροφίᾳ καὶ προστασίᾳ τῶν ἀδελφῶν. Εἰ δὲ τοῦτο μικρὸν σοὶ δοκεῖ, ἀλλ' ἡμεῖς γε καὶ τὴν ἡμετέραν προσβελαν πάντως μὴ ἀτιμάσῃς· καὶ πρὸ πάντων τῶν ἄλλων (79), ἀνεξ αὐτῶ τὴν ὀργὴν καὶ τὴν λύπην, ναὶ παρακαλῶ, καὶ ὡς πατὴρ τέκνῳ οἰκείωσαι· εἴ τι καὶ λελύπηκεν, ὅπερ οὐκ εἰσμαι, τοῦτο ἡμῖν συγχωρήσας, καὶ μηδὲν ἀνάξιον μὲν αὐτοῦ, ἀνάξιον δὲ τῆς σῆς ἡμερότητος ἢ εἰπῶν, ἢ γράψας περὶ αὐτοῦ· εἰ δὲ τι καὶ γέγραπται, λύσας. Μηδὲ τὴν λύπην δημοσιεύσῃς, ἣν κρύπτειν βέλτιον (80) ἢ γνωρίζειν τοῖς ἔξωθεν· ὡς ἂν τὰ τε ἄλλα καὶ αὐτὸν μακροθυμεῖν διδάξῃς τῶ ὑποδείγματι.

CCXX. EIDEM.

B

ΣΚ'. Τῶ ΑΥΤῶ (81).

Benigna verbis quidem suavisque Helladii responsio fuit Gregorio, te autem molestissima, quippe quæ varia et gravissima Sacerdoti objecta fuisse crimina, vel certe invidios admodum imposuisse Helladio significabat. Quibus eo minus fidem Gregorius adjungebat, quod Sacerdos, qui tum aderat, ad defendendum se probandumque omnia esse falsa et conficta paratum se esse contestabatur. Quocirca ipsum cum hac epistola ad Helladium misit, ut per se, si quid illum contristasset, sanaret ipse, eundemque omnia ex rei veritate doceret.

Quæ ad me scripsisti, partim admodum suavia et benigna, partim ejusmodi sunt, ut quid de his dicam, non habeam, nisi quod nobis molesta sint : et jure merito, ut mihi persuadeo. Nam sive jure accusetur **183** frater noster, et compresbyter Sacerdos, quod quidem non arbitror, molestum est. Qui enim id non esset? tantam religionem, et tot ac tantos labores, tam parvo temporis momento periisse? Sive calumnia hæc fuerit ad invidentibus ipsei comparata ; et hoc acerbum, virum, cujus tibi conjuncta vitæ ratio et disciplina, hunc, quibus appetitur injuriis, abalienari. Quod igitur in præsentem rerum statu optimum et utilissimum novi consilium, hoc accipe : ipsum ad te misi fratrem, vel potius profectum deduxi, qui ipse per se quod moleste habet, sanaturus sit, et omnia ex rei veritate edocturus. De aliis enim ad defensionem offerendam paratum se dicit, et ad probandum alia ut falsa dolo fuisse composita. Hoc enim etiam nobis persuasit, quippe qui Dei metu sermones instituit.

Ἐν ἐπέστελλας τὰ μὲν λίαν ἡμερα καὶ φιλόανθρωπα, τὰ δὲ οὐκ ἔγω (82) τί λέγειν, πλὴν ἡμῖν λυπηρά· καὶ μάλα εἰκότως, ὡς ἑμαυτὸν πείθω. Εἶτε γὰρ δικαίως ἐγκαλεῖται ὁ ἀδελφὸς ἡμῶν καὶ συμπροσβύτερος Σακερδῶς (83), ὅπερ οὐκ εἰσμαι, λυπηρόν. Πῶς γὰρ οὐ ; τοσαύτην εὐλάβειαν καὶ τοσοῦτους πόρους οὕτως ἐν βραχεῖ καταλυθῆναι ; Εἶτε διαβολῆ ταῦτά ἐστι παρὰ τῶν φθονούντων αὐτῶ κατασκευασθεῖσα (84), καὶ τοῦτο ἀνιάρδον, οὗ ἡ πολιτεία συνῆπται σοι, τούτων ἀλλοτριουῖσθαι ταῖς ἐπιηρείαις. Ἐν ὧν ἐν τοῖς παροῦσι ἀρίστην γνώμην καὶ λυσιτελεστάτην ἔγνω, ταύτην ἀπόδεξαι· αὐτὸν ἐπισμῆσαι σοὶ τὸν ἀδελφόν, μᾶλλον δὲ ὠρμημένον προέπειψα (85), δι' αὐτοῦ καὶ τὸ λυποῦν θεραπεύσοντα, καὶ πάντα μετὰ ἀληθείας ἀναδιδάξοντα (86). Περὶ μὲν γὰρ τῶν ἀπολογησασθαι φησιν ἔτοιμος εἶναι, τὰ δὲ ὡς ψεύδη κατασκευασθαι, δείξει. Τοῦτο γὰρ καὶ ἡμεῖς ἐπεισεν, ὡς φόβῳ (87) Θεοῦ τοὺς λόγους ποιούμενος.

(78) Καὶ τοῦς. Ita cod. 2022 etc. In edit. καὶ Δ τὴν.

(79) Πρὸ πάντων τῶν ἄλλων. Montac. πρὸ τῶν ἄλλων, ante alia. Non recte Morel. ad personas refert, vertitque ante alios omnes. Mox, idem Morel. ἀνεξ αὐτῶ τὴν ὀργὴν καὶ λύπην, iram adversus eum ac molestiam coarctat.

(80) Κρύπτειν βέλτιον. Legendum proponit Bill. κρύπτεσθαι ἄξιον, et paulo post, pro μακροθυμεῖν, μακροθυμοῦντα, sed huic lectioni non favent codd. nostri. nec Montac. nec Combef.

(81) Alias CCXVII. Scripta paulo post superiorem.

(82) Οὐκ ἔγω. Ita cod. Reg., Morel. ac Combef. In edit. οὐδὲ ἔγω.

(83) Συμπροσβύτερος Σακερδῶς. Morel. presbyter collega.

(84) Αὐτῶ κατασκευασθεῖσα. Ita Combef. In edit. αὐτῶ de-st. Mox, καὶ τοῦτο ἀνιάρδον, etc. reddit Morel. : Id etiam infestum est, virum conversatione tibi conjunctissimum alienari injuriarum insolentia. Combef. : hunc malevolorum calumnia atque fraudibus alienari.

(85) Προέπειψα. Montac. et Morel. προσέπειψα. Reddit Combef. ὠρμημένον προέπειψα, properitatem et a se incitatum deduxi.

(86) Ἀναδιδάξοντα. Ita Combef. In edit. ἀναδιδάξαντα.

(87) Ὡς φόβῳ. Montac. et Morel. ὡς ἐν φόβῳ.

ΣΚΑ'. ΟΜΟΦΡΟΝΙΩ (88).

Has litteras eo tempore datas, quo Sacerdos vexabatur, his epistolæ verbis patet: Suade charissimo filio nostro Sacerdoti ne despondeat animum, etc. Scripta autem epistola Homophronio, qui forte unus e primoribus ptochotrophii illius administris erat, Gregoriumque ad festi cujusdam in eo loco celebrandi lætitiã invitarat.

Ἐπὶ τὴν σύνοδον ἡμᾶς καλεῖς· ἐγὼ δὲ ἠύχόμην ἅ
οὕτως ἔχειν τοῦ σώματος, ὥστε παρῆναι ὑμῖν καὶ
αὐτόκλητος (89), ἵνα ἴδω τὸν ἱερὸν οἶκον ὑμῶν, τὸ
Χριστοῦ καταγώγιον, τὴν τῶν ἁγίων κλάδων βί-
ζαν (90), τὴν ὡς ἀληθῶς μητέρα τέκνων εὐφραينو-
μένην τε καὶ εὐφραينوμένην. Οὐδα τοῦτο καὶ πέ-
πεισμαι ἐν Κυρίῳ, καὶ διὰ τοῦτο λέγω θαρρῶν,
καὶ εἴ τι (91) λυπηρὸν νῦν ἡμῖν ἀπήντηκεν, οὐ μὴ
ἀποσθεσθῆ ὁ λύχνος τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ ταῖς αὖραις
τοῦ πονηροῦ βριπίζηται· οὐδὲ ἡ τοῦ Θεοῦ χρηστότης
ἐπὶ πλεῖον κρυφθήσεται, ἢν κρύπτει τοῖς φοβου-
μένοις αὐτὸν λόγοις ἀβήτοις οἰκονομίας, ἀλλ'
ἐνδοξασθήσεται μᾶλλον καὶ θαυμασθήσεται διὰ τῆς
ὑμετέρης ὑπομονῆς καὶ τῆς μὴ κατασχνοῦσης ἐλ-
πίδος. Τοῦτο δὲ παραίνει καὶ τῷ τιμιωτάτῳ υἱῷ
ἡμῶν Σακερδῶτι, μηδὲν ἀθυμεῖν, μηδὲ ἀνάξιον
ἑαυτοῦ τι πάσχειν (92), ἀλλ' οὕτω τὸν καιρὸν δια-
θέσθαι, ὡς φιλοσοφίας ὕλην τὰ λυπηρὰ λαβεῖν. Ἐτι
θεραπευσάτω τὸν τιμιώτατον ἡμῶν ἐπίσκοπον· ἔτι
βωννύτω τοὺς ἀδελφούς, ἵνα μάλιστα μὲν μὴ κατα-
λυθῆ τὸ ἔργον ἡμῶν ὃ προσέμεθα ἐν Κυρίῳ, τοσοῦ-
τὸν τε ὄν, καὶ οὕτω περιδότητον. Εἰ δὲ μὴ, τὸ γοῦν
ἐπισκεῖς δεξιόμεν, καὶ τὸν φθόνον νικῆσομεν (93),
ὡς μηδεμίαν δεδωκότας καθ' ἑαυτῶν λαβὴν τοῖς πονη-
ροῖς ματαίως (94) ἡμῖν ἐχθραίνουσιν.

ΣΚΒ'. ΘΕΚΛῆ (95).

Irrita fuerit omnia que gessit scripsitque Gregorius, ut Sacerdotem cum Helladio in gratiam reduceret; pius enim ille presbyter inter vexationes et calumnias interiit. Theclam ejus sororem hac epistola consolatur et utriusque laudes prosequitur.

Ἄρμησα μὲν καὶ αὐτὸς πρὸς τὴν σὴν εὐλάβειαν, C
καίπερ ἀσθενοῦντος ἡμῖν τοῦ σώματος, ἐπισκεψόμε-
νός τε ὁμοῦ, καὶ τῆς καρτερίας ἐπαινεσόμενος, ἦν
ἐπὶ τῷ (96) μακαριωτάτῳ ἀδελφῷ σου φιλοσοφεῖς·
τοῦτο γὰρ οὐκ ἀμφίβολον. Ἐπειδὴ δὲ ὑπὸ τινος πε-
ριστάσεως ἐκωλύθη, ἀναγκαίως ἤλθον ἐπὶ τὰ γράμ-
ματα, καὶ συμφιλοσοφῆσω σοι διὰ βραχέων τὰ σά.
Πόθεν ὁ καλὸς Σακερδῶς ἡμῖν, ὁ γνήσιος τοῦ Θεοῦ
παραστάτης καὶ νῦν καὶ πρότερον; ἐκ Θεοῦ. Ποῦ δὲ
Σακερδῶς νῦν; πρὸς Θεόν· οὐκ ἀηδῶς ὑποχωρήσας,
εὐ οἶδα, τῷ φθόνῳ καὶ τοῖς τοῦ πονηροῦ παλαί-
σμασι. Πόθεν δὲ ἡμεῖς; οὐκ ἐκεῖθεν; ποῦ δὲ ἡμεῖς
ἀναλύσομεν; οὐ πρὸς τὸν αὐτὸν Δεσπότην; καὶ εἴθε
μετ' Ἰσῆς τῆς παρῆσας! Τοῦ αὐτοῦ προσκυνηταί

* Psal. cxii, 9. * Psal. xxx, 20. ** Rom. v, 5.

(88) Alias CCXXXVII. Scripta eodem tempore. D
(89) Αὐτόκλητος. Ita cod. Reg. ac Morel. in no-
tis. Edit. habent αὐτόκλητον.

(90) Τῶν ἁγίων κλάδων βίζαν. In illud intendit
Pauli ad Rom. xi, 16, Εἰ ἡ βίζα ἄγλα, καὶ οἱ κλά-
δοι, σὶ radix sancta est, etiam rami.

(91) Καὶ εἴ τι. Ita cod. Reg. ac Morel. in notis.
Edit. habent εἴ τι καί.

(92) Τι πάσχειν. Ita cod. et R. In edit. τι deest.

PATROL. GR. XXXVII.

CCXXI. HOMOPHRONIO.

Ad synodum nos vocas: equidem optarem ita
valere corpore ut vobis interesset etiam ultro ac-
cedens, ut sacram ædem vestram viderem, Christi
domicilium, sanctorum ramorum radicem, illam
revera matrem filiorum lætantiem * et lætantium.
Hoc novi, ac persuasum habeo in Domino, et
propterea dico confidens, licet quid triste nunc ac
molestum nobis occurrerit, haudquaquam extin-
guetur lucerna Israelis, etiamsi mali ventis flabel-
letur: neque Dei bonitas amplius occultabitur,
quam timentibus se abscondit * rationibus dispen-
sationis arcanis, sed magis glorificabitur et admi-
rationi erit per patientiam vestram et spem, quæ
non confundit **. Hoc etiam suade charissimo filio
nostro Sacerdoti, ne despondeat animum, neque
indignum se quidquam patiat; sed ita tempus
disponat, ut tristitia pro philosphiæ subjecto acci-
piat. Ad hæc episcopum nostrum maxime hono-
randum curet; quin etiam fratres corroboret, ideo
maxime ne opus nostrum quod in Domino propo-
suimus dissipetur, cum tanti momenti sit, et ita
pervagatum. Sin minus, æquitatis 184 speciem
dabimus, et livorem vincemus; quippe cum nul-
lam adversus nos ansam dederimus improbis iu-
cassum nos odio prosequentibus.

CCXXII. THECLÆ.

Equidem ipse quoque ad pietatem tuam profi-
cisci parabam, etiamsi alioqui infirma corporis
valetudine, tum ut te inviserem, tum ut tolerantie
illius nomine laudibus efferrem, quam ob beatissi-
mum fratrem tuum adhibes: neque enim id du-
bium est. Quoniam autem casu quodam hoc meum
iter impedivum est, ad litteras venire necesse ha-
bui, ut de tuis rebus tecum paucis philosopher.
Unde, quæso, præclarus noster Sacerdos, sincerus,
inquam, ille et nunc et prius Dei astes ac minister,
ortum traxit? Ex Deo. Ubi autem nunc Sacerdos?
Apud Deum: postquam scilicet haud illibenter
(hoc probe scio) livori sese ac diaboli lucis sub-
duxit. Unde item nos ortum duximus? Annon

(93) Δειξόμεν, καὶ τὸν φθόνον νικῆσομεν. Ita
iidem codd. In edit. δεξιόμεν, καὶ τὸν φθόνον νικῆ-
σωμεν.

(94) Πονηροῖς ματαίως. Ita cod. In edit. πονηροῖς;
καὶ ματαίως.

(95) Alias CCII. Scripta eodem circiter tempore.

(96) Ἦν ἐπὶ τῷ. Ita cod. Reg. 1405. Alii co-
dices ἐπὶ τῶν μακαριωτάτων ἀδελφῶν. In editis
ἦν ἐν τῷ.

12

indidem? Quonam autem migrabimus? Annon ad eundem Dominum? atque utinam cum pari libertate ac fiducia! Ejusdem adoratores, et producti sumus, et transferemur, paucis in hac vita ærumnis ac miseriis exantlatis, siquidem cum futuræ vitæ spe conferantur: ac fortasse ut per ea, quæ perpessi fuerimus, divinam gratiam intelligamus. Pater, mater, frater, antecessores; quidnam hoc est? Numerus proborum viatorum. Hos, Dei ancilla, et bonorum primitiæ, Thecla, paulo post sequetur, postquam aliquantum expectarit: tum ut illos per patientiam honore afficiat, tum ut permultis philosophiæ in ejusmodi rebus præstandæ exemplum præbeat. Quamobrem eundem Dominum laudemus, ipsiusque consilium et dispensationem sublimius, quam vulgus soleat, accipiamus. Hæc nobistri loco nunc habe, atque in his cogitationibus versare; etiamsi alioqui meliores ac præstantiores per teipsam invenias. Quod si divino beneficio illud nobis concedatur, ut te quoque coram, omnemque eum cœtum, qui tecum est, videamus, ampliorem ci, a quo id beneficii acceperimus, gratiam habebimus.

185 CCXXIII. EIDEM.

Epistolæ sequentis ad eandem Theclam hæc verba: Illud quoque considera quasnam ob res divexerimur, annon propter eos qui ex hac vita migrarunt? hæc, inquam, verba non nisi Sacerdotem qui ex hac vita migraverat, significare videntur; ideoque cum Tillemontio ad illud tempus referri et commode hic collocari posse visa est hæc epistola. Hinc etiam liquet Theclam post fratris mortem, rexatam etiam fuisse ab ejus adversariis, qui de patrimonio pauperum male administrato forte calumniabantur; et qui, eo defuncto, Theclam sororem, ad quam hereditatis fratris mortui bona devenerant, vexabunt. Digna sane quæ communicaret fratris passionibus ancilla Dei, cujus hic virtutes, ut sint in exemplum, Gregorius testis oculatus exponit. Etenim quod promiserat in epistola superiori, illam inviserat, ut statim ab initio testatur. Observare juvat quod Gregorius ait, inter proposita Theclæ patientiæ momenta, Sanctorum animas res nostras sentire, gratiamque nos ab iis inuituros, si illatas propter illos injurias toleremus.

Cæteras epistolæ quæ præterquam cum aliis bene multis incerti sunt temporis, nullam neque argumentis, neque nominis cum aliis habent affinitatem, rejectas ad calcem collocare visum est.

Doles, ut verisimile est, nobis relictis: nos autem magis, quod a tua pietate disjuncti simus. Deo tamen gratias agimus, quod usque ad te pervenerimus, neque nos suscepti laboris pœnituit. Siquidem tuæ in Christum fidei firmitatem, et laude dignam solitudinem, ac philosophicum seressum perspeximus; nempe quia ab omnibus mundi voluptatibus separata, soli Deo ac sanctis martyribus, apud quos habitas, teipsam conclusisti, ac Deo una cum charissimis filiis tuis hostiam viventem, gratamque et acceptam obtulisti, atque etiamnum offers. Hæc igitur tuis quoque molestiis solatio sint. Quandoquidem et magnus ille David in futuris illis

(97) *Κακοπαθήσαντες*. Ita cod. Pass. Bill. et Combef. In edit. vitiose *κακοπαθήσαντες*.

(98) *Ὀδοιπόρων*. Ita lidem. In edit. *ὀδοιπόροι*.

(99) *Ἀπαρχὴ τῶν καλῶν*. *Bonorum primitiæ*, inter eos præstans, primaque laude virtutum; sic Tillemont. intellexit. Quod reddidit Bill.: *Virtutum primitiæ*, non probandum ait Combef., nec enim matrona virtus, ut sic virtutum dicatur primitiæ.

(1) *Ἐκείνους τε τιμῆσαι*. Ita Combef. At cod. Pass. *ἐκείνους τετιμῆσαι*. In edit. *ἐκείνους τετιμῆσαι*.

(2) *Ὅν τήν*. Ita cod. Reg. et Pass. In edit. *ὄν γε τήν*.

(3) *ὑψηλότερον*. Combef. *ὑψηλοτέραν, dispensationem sublimiorem, quam vulgus cogitat*.

(4) *Παρά σεαυτῆ*. Ita cod. et Combef. In edit. *παρὰ σεαυτήν, quod Bill.: Per teipsam*.

καὶ παρήχθημεν, καὶ μεταχρησόμεθα, ὀλίγα ἐνταῦθα κακοπαθήσαντες (97), ὡς γε πρὸς τὴν ἐκεῖθεν ἐλπίδα· καὶ ἴσως ἵνα γνῶμεν τὴν χάριν, ἐξ ἧν ἐνταῦθα πεπόνθαμεν. Πατὴρ, μήτηρ, ἀδελφοί, οἱ προσιληφότες· τί τοῦτο ἐστίν; ἀριθμὸς ἐπαινετῶν ὀδοιπόρων (98). Τοῦτοις ἀκολουθήσει καὶ Θέκλα μετὰ μικρὸν, ἡ τοῦ Θεοῦ δοῦλη καὶ ἀπαρχὴ τῶν καλῶν (99), ὀλίγον ὑπομείνασα· ὅσον ἐκείνους τε τιμῆσαι (1) τῆ καρτερίας, καὶ πολλοῖς ὑπόδειγμα γενέσθαι τῆς περὶ ταῦτα φιλοσοφίας. Ἐπαινῶμεν οὖν τὴν (2) αὐτὴν δεσποτέραν, καὶ δεχόμεθα τὴν οἰκονομίαν τῶν πολλῶν ὑψηλότερον (3). Ταῦτα ἔχε νῦν ἀνθ' ἡμῶν, καὶ τοῦτοις σύνεστο τοῖς λογισμοῖς, εἰ καὶ κρείττονας παρὰ σεαυτῆ (4) ἀνευρίσκεις. Εἰ δέ σε καὶ κατ' ὄψιν ἰδεῖν καταξιοθεῖημεν, μετὰ παντὸς τοῦ σοῦ καὶ περὶ σὲ πληρώματος, πλείων ἢ χάρις (5) τῷ εὐεργέτῃ.

per teipsam invenias. Quod si divino beneficio illud nobis concedatur, ut te quoque coram, omnemque eum cœtum, qui tecum est, videamus, ampliorem

ΣΚΓ'. Τῆ ΑΥΤῆ (6).

Ἄλλοις ἀπολειφθέντων ἡμῶν (7), ὡς εἰκόσ· ἡμεῖς δὲ πλέον ἐπὶ τῷ χωρισμῷ τῆς σῆς εὐλαβείας. Πλὴν εὐχαριστοῦμεν τῷ Θεῷ, μέχρι σοῦ φθάσαντες, καὶ οὐ μεμφόμενοι τῷ κόπῳ. Ἐβδομεν γάρ σου τὸ στερέωμα τῆς εἰς Χριστὸν (8) πίστεως, καὶ τὴν ἐπαινετὴν ἔρημίαν, καὶ τὸν φιλόσοφον ἰδαισμόν· ὅτι πάντων χωρισθεῖσα τῶν τοῦ κόσμου τερπνῶν, Θεῷ μόνῳ (9) συνέκλεισας εαυτὴν, καὶ τοῖς ἀγίοις μάρτυσιν, οἷς παροικεῖς (10), καὶ προσήγαγες τῷ Θεῷ, καὶ προσάγεις μετὰ τῶν (11) ἀγαπητῶν σου τέκνων θυσίαν ζῶσαν, εὐάρεστον. Ταῦτα οὖν ἔστω σοι καὶ παραμυθία τῶν λυπηρῶν. Ἐπεὶ καὶ Δαβὶδ ὁ μέγας ἐγκρύπτει τοῖς ἐκεῖθεν ἀγαθοῖς, εἰς ἃ πέμπει τοὺς

(5) *Πλείων ἢ χάρις*. Ita cod. Bill. ac Combef. In edit. *πλέον ἢ χάρις*.

(6) *Ἄλλοις CCL. Scripta paulo post superiorem*.

(7) *Ἀπολειφθέντων ἡμῶν*. Ita cod. 1405. Combef.: *Absentia nostra*. Editi. *ὀπολειφθέντων*.

(8) *Τῆς εἰς Χριστὸν*. Ita cod. 1405 et B. 3, Bill. ac Combef. In edit. *τῆς ὡς Χριστόν*, et ad marginem *εἰς*.

(9) *Θεῷ μόνῳ*. Bill.: *Cum solo Deo*; at non bene, ait Combef.

(10) *Οἷς παροικεῖς*. Ita cod. 1405, B. 3, Bill. ac Combef. In edit. *αἷς παροικεῖς*.

(11) *Μετὰ τῶν*. Addidimus μετὰ ex cod. Par. et aliis. Poterat tamen non addi, et sic verti: *Charissimorum filiorum tuorum hostiam viventem gratamque, etc.*

(11) *Μετὰ τῶν*. Addidimus μετὰ ex cod. Par. et aliis. Poterat tamen non addi, et sic verti: *Charissimorum filiorum tuorum hostiam viventem gratamque, etc.*

(11) *Μετὰ τῶν*. Addidimus μετὰ ex cod. Par. et aliis. Poterat tamen non addi, et sic verti: *Charissimorum filiorum tuorum hostiam viventem gratamque, etc.*

(11) *Μετὰ τῶν*. Addidimus μετὰ ex cod. Par. et aliis. Poterat tamen non addi, et sic verti: *Charissimorum filiorum tuorum hostiam viventem gratamque, etc.*

(11) *Μετὰ τῶν*. Addidimus μετὰ ex cod. Par. et aliis. Poterat tamen non addi, et sic verti: *Charissimorum filiorum tuorum hostiam viventem gratamque, etc.*

(11) *Μετὰ τῶν*. Addidimus μετὰ ex cod. Par. et aliis. Poterat tamen non addi, et sic verti: *Charissimorum filiorum tuorum hostiam viventem gratamque, etc.*

(11) *Μετὰ τῶν*. Addidimus μετὰ ex cod. Par. et aliis. Poterat tamen non addi, et sic verti: *Charissimorum filiorum tuorum hostiam viventem gratamque, etc.*

(11) *Μετὰ τῶν*. Addidimus μετὰ ex cod. Par. et aliis. Poterat tamen non addi, et sic verti: *Charissimorum filiorum tuorum hostiam viventem gratamque, etc.*

(11) *Μετὰ τῶν*. Addidimus μετὰ ex cod. Par. et aliis. Poterat tamen non addi, et sic verti: *Charissimorum filiorum tuorum hostiam viventem gratamque, etc.*

λογισμούς, τὰ ἐντεῦθεν ὀδυνηρὰ, ὅταν λέγῃ· Ὅτι Ἀ
ἐκρυψέ με ἐν σκηνῇ αὐτοῦ ἐν ἡμέρα κακῶν. Καὶ
οὐκ ἀποτιθεται μόνον τὸ ἀλγεῖν, ὅταν μνησθῇ τοῦ
Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ εὐφραίνεται. Ἐμνήσθη γὰρ, φησί,
τοῦ Θεοῦ (12), καὶ εὐφράνθη. Ἀλγοῦσι καὶ οἱ τῶ
κόσμῳ προστετηχότες, καὶ πολὺ πλεονα τῶν Θεῶ
δουλεύοντων. Ἄλλ' ἄμισθον αὐτοῖς; τὸ ἀλγεῖν· ἡμῖν
δὲ καὶ τὸ (13) πάσχειν ἔμισθον, ὅταν διὰ τὴν Θεὸν
καρτερῶμεν.

Φέρε γὰρ ἀντισταθμήσωμεν τὰ λυπηρὰ τοῖς ἡδέ-
σι, καὶ τὰ παρόντα τοῖς μέλλουσι· καὶ οὐδὲ πολ-
λοστὸν μέρος εὐρήσωμεν ταῦτα ἐκείνων· τοσοῦτον
ὑπερβάλλει τὰ χρηστότερα. Καλὴν οὖν φάρμακον
ἡμῖν, ὅταν ἰδυνώμεθα, τὸ γε μεμνήσθαι (14) Θεοῦ
καὶ τῶν ἐκεῖθεν ἐλπιδῶν, καὶ τὸ τοῦ Δαβὶδ πάσχειν,
ἐν θλίψει πλατύνεσθαι· καὶ μὴ (15) στενοχωρεῖσθαι
τοῖς λογισμοῖς, μηδὲ ὡσπερ νέφει τῇ λύπῃ κα-
λύπτεσθαι, ἀλλὰ τότε (16) μάλιστα τῆς ἐλπίδος
ἔχεσθαι, καὶ πρὸς τὴν ἐκεῖθεν διαβλέπειν (17) μα-
καριότητα τὴν ἀποκειμένην τοῖς ὑπομένουσι. Μά-
λιστα δ' ἂν οὕτω πεισθῆναι ἐγκαρτερεῖν τοῖς δει-
νοῖς, καὶ ὑπὲρ τοὺς πολλοὺς εἶναι ὅταν ἀλγῶμεν, εἰ
ἐνθυμηθῆμεν τί ἐπηγγελάμεθα τῷ Θεῷ (18), καὶ τί
ἠλπίσαμεν ὅτε φιλοσοφία προσέβημεν (19). Πλουτεῖν;
εὐθυμεῖν; εὐημερεῖν κατὰ τὸν βίον τοῦτον; ἢ ἐκ τῶν
ἐναντίων (20) θλίβεσθαι; κακοπαθεῖν; στενοχωρεῖ-
σθαι; πάντα στέγειν, πάντα ὑπομένειν διὰ τὴν τῶν μελ-
λόντων ἐλπίδα; ταῦτα, οἶδα, οὐκ ἐκεῖνα προσδοκῆ-
σαμεν. Φοδοῦμαι οὖν μὴ καὶ τὰς συνθήκας τὰς πρὸς
Θεὸν ψευδῶμεθα, ὅταν καὶ ταῦτα ζητῶμεν ἔχειν, κά-
κεῖνα ἐλπίζωμεν. Μὴ καταλύσωμεν (21) τὴν πραγμα-
τείαν, ἀλλ' ἐνέγκωμεν ταῦτα ὑπὲρ τοῦ τυχεῖν ἐκεί-
νων. Ἐθλίψαν ἡμᾶς οἱ θλίψαντες (22), ἠνίασαν οἱ
μεταχωρήσαντες· ἀλλ' ἡμεῖς ἀδούλωτον τοῖς πάθεσι
τὴν ψυχὴν φυλάξωμεν. Οὕτω τῶν λυπούντων κρατή-
σομεν (23).

at nos animum a perturbationum servitute liberum
molestis superiores erimus.

Κάκεινο σκόπει, διὰ τίνα (24) θλιβόμεθα. Οὐ διὰ
τοὺς μεταστάντας; Τί δ' ἂν ποιοῦντες ἐκεῖνοις χαρί-
σασθαι ὀφθείημεν (25); Οὐ καρτεροῦντες; Τοῦτο

¹¹ Psal. xxvi, 5. ¹² Psal. lxxvi, 4.

(12) Ἀλλὰ καὶ εὐφραίνεται. Ἐμνήσθη γὰρ,
φησί, τοῦ Θεοῦ. Hæc deerrat in edit. Supplevimus
ex cod. et Reg.

(13) Ἡμῖν δὲ καὶ τό. Sic iidem codd. In edit. καὶ
deest. Mox iidem, διὰ τὸν Θεόν. In edit. τὸν deest.

(14) Τὸ γε μεμνήσθαι. Ita cod. 1403, ac Combef.
In edit. τότε μεμνήσθαι.

(15) Καὶ μὴ. Ita codd. quatuor, Par., 1405, ac
Combef. In edit. ἀλλὰ μοι.

(16) Ἀλλὰ τότε. Ita cod. Reg. 1403, Par. ac Com-
bef. In edit. ἀλλὰ τό.

(17) Διαβλέπειν. Ita col. Reg., Montac., Morel.
ac Combef. In edit. βλέπειν.

(18) Τί ἐπηγγελάμεθα τῷ Θεῷ. Combef.: Quid
Deo uoverimus?

(19) Προσέβημεν. Ita cod. ac Combef. In edit.
πρὸς ἐβήσωμεν.

bonis, ad quæ cogitationes suas mittit, hujus vitæ
acerbitates occultat, cum ait : *Quoniam abscondit
me in tabernaculo suo in die malorum* ¹¹. Nec vero
dolores duntaxat et molestias deponit, cum Deus
ipsi in animo et memoria versatur; sed etiam volu-
ptate afficitur. *Memoria sui Dei*, inquit, *et delectatus
sum* ¹². Dolent etiam qui mundo prorsus addicti
sunt, ac multo quidem amplius, quam qui Deo ser-
viunt. At dolor ipsis mercede caret : contra dolori
nostro merces sua constat, cum Dei causa toleran-
tiam adhibemus.

Age enim molestias cum voluptatibus, et præ-
sentia cum futuris perpendamus : ac ne minimam
quidem horum partem illa esse reperiemus : us-
que adeo læta exsuperant. Commodum ergo phar-
macum nobis fuerit, cum in dolore sumus, Deum
ac futuræ vitæ spes in animum revocare, atque
eodem modo, quo David, affici, hoc est, in tribu-
latione dilatari, non autem cogitationum angustiis
premi, nec mœrore, tanquam nube, obduci, verum
tum maxime spei inhærere, atque ad cœlestem
beatitudinem, quæ iis, qui res **186** adversas pa-
tientis animo ferunt, recondita est, oculorum aciem
intendere. Hac autem potissimum ratione adduce-
mur, ut rerum acerbitates æquo animo perferamus,
atque cum in dolore versamur, supra vulgus assur-
gamus, si quid Deo promiserimus, et quid, cum
ad philosophiam accederemus, spe nobis finxerim-
us, cogitemus. Utrum opibus abundare, læto et
hilari animo esse, atque in hac vita florere, an con-
tra vexari, afflicti, premi, et propter rerum futu-
rarum spem omnia perferre ac sustinere? Hæc
nimirum, non autem illa, expectavimus. Quocirca
vereor, ne pacta quoque cum Deo inita violemus,
cum et hæc habere studemus, et illa speramus. Ne,
quæso, negotiationem dissolvamus : verum hæc,
ut illis potiamur, feramus. Affligerunt nos affligen-
tes; contristaverunt nos ex humanis migrantibus :
et immunem conservemus. Ita tristibus rebus atque

Quin illud quoque considera, ob quæ divexo-
mur. Annon propter eos, qui ex hac vita migra-
runt? Quibusnam autem operibus videbimur illis

(20) Ἐκ τῶν ἐναντίων. Ita cod. Reg. et Combef.
In edit. ἐκ τοῦ ἐναντίου.

(21) Μὴ καταλύσωμεν. Bill.: *Ne deleamus.*

(22) Οἱ θλίψαντες. Ita cod. Reg. et R. ac Com-
bef. In edit. οἱ μισήσαντες, quod Bill.: *Qui nos in-
visos habuerunt.* Mox, ἠνίασαν οἱ μεταχωρήσαντες.
Sic iidem codd. ac Combef. At Montac. et Morel.
ἠνίασαν ἡμᾶς οἱ μεταχωρήσαντες. Hæc in edit. de-
erant. Quæ quidem duo dicta sunt in solatium ma-
tronæ, cujus illi morte sublatis fuerant.

(23) Τῶν λυπούντων κρατήσομεν. Ita Combef.
et Bill. qui vertit : *Ita fiet ut eos qui nobis mole-
stiam exhibent, superemus.* In edit. κρατήσωμεν.

(24) Διὰ τίνα. Combef. διὰ τίνας, *quinam sint, ob
quos, etc.*

(25) Χαρίσασθαι ὀφθείημεν. Ita cod. et Combef.
In edit. χαρισάμεθα, quod Bill.: *Gratiam ab iis in-*

gratificari? annon forti animo sustinentes? Hoc igitur in eorum gratiam faciamus : siquidem illud persuasum habeo, sanctorum animas res nostras sentire. Præter omnia, et ante omnia, illud nobiscum reputemus, absurdum et præposterum esse, cum nulla necessitas urget philosophari : in calamitatibus autem philosophiæ expertes apparere, non autem multitudini exemplum fieri, ut gratiarum actionis in rebus lætis et jucundis, ita etiam tolerantia in gravibus et acerbis. Hæc porro scribo, non ut ignorantem doceam, sed ut scientem submoneam. Deus autem consolationis, tum te a calamitatibus illæsam custodiat, tum nobis concedat, ut pietatem tuam rursus videamus, resque ipsæ nobis fidem faciant, laborem nostrum haudquaquam inanem et irritum fuisse, verum nos majorem, quam alios, auctoritatem apud te obtinere ; atque, ut nos in calamitatis societatem tecum venimus, ita vicissim te

ἄν αὐτοῖς χάρισώμεθα· καὶ γὰρ πείθομαι τὰς τῶν ἀγίων ψυχὰς τῶν ἡμετέρων αἰσθάνεσθαι. Ἐπὶ πᾶσι, καὶ πρὸ πάντων, ἐκείνο λογιζώμεθα, ὅτι τῶν ἀτόπων ἐστὶν, ἔξω μὲν τῆς ἀνάγκης (26) φιλοσοφεῖν· ἐν δὲ τοῖς πάθεσιν ἀφιλοσόφους φαίνεσθαι, ἀλλὰ μὴ τοῖς πολλοῖς τύπον γίνεσθαι, ὡσπερ τῆς ἐν τοῖς εὐθύμοις εὐχαριστίας, οὕτω καὶ τῆς ἐν τοῖς δεινοῖς καρτερίας. Καὶ ταῦτα (27) γράφω, σὺχ ὡς ἀγνοοῦσαν διδάσκων, ἀλλ' ὡς ἐπισταμένην ὑπομιμνήσκων (28). Ὁ δὲ Θεὸς τῆς παρακλήσεως, σέ τε ἀτρωτον φυλάξει τοῖς πάθεσι, καὶ ἡμῖν γε χάρισαιτο (29) πάλιν ἰδεῖν σου τὴν εὐλάβειαν, καὶ διὰ τῶν ἔργων πισθῆναι, ὅτι ὁ κόπος ἡμῶν οὐκ εἰς κενὸν ἐγένετο, ἀλλ' ἐσμέν τι παρὰ σοὶ πλέον τῶν ἄλλων· ὡς τῆς θλίψεως ἐκoinωνήσαμεν, οὕτω καὶ τῆς φιλοσοφίας κοινωνῶν λαβόντες· ὁ τάχα τῇ πολιῇ ἡμῶν ταύτῃ, καὶ τοῖς κατὰ Θεὸν καμάτοις ὀφείλεται.

CCXXIV. AFRICANO.

ΣΚΔ'. ΑΦΡΙΚΑΝῶ (50).

Cur non adeat Africanum adversam causatur valetudinem. Anno 385 serius scripta non est hæc epistola ; siquidem Nicobulus, per quem hanc Africano scripsit Gregorius, hoc ipso anno mortuus est.

Quibusnam rebus equi maxime gaudent? non dubium quin equis. Quibus aquilæ? aquilis profecto. Graculum porro graculo assidere ipsa quoque paræmia docet. Eodem proinde modo Atticum quæque Atticis oblectari puta : et probitatis studio eam ejus amatore et antistite. Nam mihi præses nihil aliud esse videtur, quam virtutis adjutor, et vitii adversarius ; sive incruentum imperiam gerat, ut nos, sive id, quod gladium et lorum junctum habet. Cruorem enim tibi minime adjiciemus, quippe quem virtute imperium tenere scimus, non vi cohibere, ac metu potius, quam suppliciis improbos coercere ; quæ quidem optimi Imperii lex est. His itaque de causis magnopere quidem congressum tuum expelebam, ac nunc etiam expeto. Verum quia per adversam valetudinem id mihi consequi non licet, necessario ad litteras veni ; et quod commodissimum est, te per virum amicum et familiarem ac cognatum saluto, hoc est, per charissimum mihi Nicobulum, qui et me apud te excusabit (vir autem est fide dignus, si quisquam alius, quantum quidem ipse cognosco), et per nos sese præstantiæ tuæ præbebit.

Τίσιν ἵπποι μάλιστα χαίρουσι ; δῆλον ὡς ἵπποις. Ἄετοί δὲ τίσιν ; οὐκ ἄλλοις ἢ ἀετοῖς. Κολοῖν δὲ ποτὶ (31) κολοῖν ἰζάνειν, καὶ τῆς παροιμίας ἀκούεις. Οὕτω δὴ καὶ Ἀττικὸν Ἀττικοῖς οὐο χαίρειν, καὶ τὸν καλοκαγαθίας μεταποιούμενον τῷ ταύτης ἐραστῇ καὶ προστάτῃ. Τοῦτο γὰρ (32) ὁ ἀρχῶν εἶναι μοι φαίνεται, βοήθῃς ἀρετῆς καὶ ἀνταγωνιστῆς κακίας, κἂν τὴν ἀναίμακτον ἀρχὴν ἀρχὴν (33), καθάπερ ἡμεῖς, κἂν τὴν μετὰ ξίφους καὶ τελαμῶνος. Δίμα γὰρ οὐδὲ σοὶ προσθήσομεν, ἀρετῇ κρατοῦντα γινώσκοντες, οὐ βίβη καθείργοντα, καὶ φόβῳ μᾶλλον ἢ ἔργῳ κολάζοντα τοὺς κακοῦς, ὅπερ τῆς ἀρίστης ὁρῆς ἀρχῆς. Διὰ δὴ ταῦτα, σφόδρα μὲν τὸ τῆς συντυχίας ἐσπουδάξέτο μοι, καὶ νῦν ἐτι σπουδάζεται. Οὐκ ἔχων δὲ ὅπως τοῦτο τύχοιμι διὰ τὴν ἀβρωσίαν, ἀναγκαίως ἦλθον ἐπὶ τὰ γράμματα (34), καὶ τὸ κάλλιστον, ὅτι προσφθέγγομαι σε δι' ἀνδρός (35) οἰκείου καὶ φίλου καὶ συγγενούς, τοῦ τιμιωτάτου πάντα ἐμοὶ Νικοβούλου, ὃς καὶ ἀπολογησεται σοὶ περὶ ἡμῶν (ἀξιώπιστος δὲ ὁ ἀνὴρ, εἴπερ ἄλλος τις, ὅσα δὴ ἐμὲ γινώσκειν), καὶ δι' ἡμῶν ἐαυτὸν γνωρίσει τῇ σῇ τελειότητι.

ituri sumus. Mox iidem, οὐ συγκατεροῦντες pro οὐ καρτεροῦντες, quod Bill. vertit : Annon illatas injurias tolerantes? sed perperam, cum sermo sit de dolore ex suorum obitu.

(26) Ἐξω μὲν τῆς ἀνάγκης. Ita fere epist. xxxii ad Philagrium.

(27) Καὶ ταῦτα. Ita cod. In edit. καὶ deest.

(28) Ὑπομιμνήσκων. Ita cod. Par. et 1405. In edit. ἀναμνήσκων. Mox pro, ὁ δὲ Θεὸς τῆς, etc. Cod. 1405, ὁ δὲ Θεὸς πάσης.

(29) Ἡμῖν γε χάρισαιτο. Ita cod. Reg. ac Combes. In edit. χάρισαι, τό.

(30) Alias XLVI. Scripta incerto tempore ; forte tamen ante ann. 385.

(31) Κολοῖν δὲ ποτὶ, etc. Hoc adagio significatur, homines ejusdem artis et conditionis vite libenter simul versari ; unde illud : Similis simi-

lem quaerit. Hoc proverbium quemadmodum et alia nonnulla ab hoc auctore usurpata, ab Erasmo in doctissimis illis Chiliadibus prætermisum est. Sic Bill. At certe vir bonus, dum hæc scriberet, dormitavit. Erasmus enim refert adagium Semper graculus assidet graculo ; quin et hunc citat locum Gregorii. Errat tamen dum hæc Eudoxio scripsisse Gregorium asserit.

(32) Τοῦτο γάρ. Montac. et Morel. τοῦτω γάρ.

(33) Ἀναίμακτον... ἀρχήν. Ἡ ἀναίμακτος ἀρχή, ecclesiastica potestas ; ἡ ἀρχὴ μετὰ ξίφους καὶ τελαμῶνος, secularis. Perperam igitur legendum proponunt Montac. et Morel. καθάπερ ὁμοίως.

(34) Ἐπὶ τὰ γράμματα. Ita Cod. Edit. πρᾶγματα, res ipsas.

(35) Δι' ἀνδρός. Cod. διὰ τοιούτου ἀνδρός. Paulo infra, cod. τὰ πάντα μοι.

ΣΚΕ'. ΕΛΛΕΒΙΧΩ (36).

Dolere se significat, quod morbo prohibitus sit, quominus Ellebicho occurreret; missionem scripto dari Mamanti, filio militis, postulat.

Ὅλα ζημιούμεθα παρὰ τῆς ἀρρώστιας (37)! Προσ-
δραμεῖν ἔδει καὶ περιπτύξασθαι, καὶ τῆς παλαιᾶς
ἀναμνήσαι φιλίας καὶ συνηθείας. Ἐχει δὲ οὐχ οὕτως
ἡμῖν τὰ τοῦ σώματος. Διὰ τοῦτό σοι πρόσιψεν διὰ
τῶν γραμμάτων, καὶ τῇ προσηγορίᾳ δεξιούμεθα.
Ἐπεὶ δὲ καὶ δωροφορεῖν ἔδει τι, τοῦτο (38) προσφέ-
ρομεν, Μάμαντα τὸν ἀναγνώστην, ὄντα μὲν ἀπὸ
στρατιώτου πατρὸς, καθισρωθέντα δὲ τῷ Θεῷ διὰ τὸν
τρόπον. Ἄφες τῷ Θεῷ καὶ ἡμῖν, ἀλλὰ μὴ συναρι-
θμήσης τοῖς πλάνησι· καὶ ὁδὸς ἐγγραφον τὴν ἐλευθε-
ρίαν, ἵνα μὴδὲ ὑπὸ ἄλλων ἐπηρεάζεται. Δώσεις γὰρ
σεαυτῷ δεξιὰς τὰς τοῦ πολέμου καὶ τῆς στρατηγίας
ἐλπίδας. Ναὶ παρακαλῶ, τοῦτου φρόντισον. Οἷς γὰρ
τὰ μέγιστα ἐν χερσὶ, καὶ ἐν οἷς τὸ πᾶν ταλαντεύεται,
τούτοις μάλιστα φροντιστέον Θεοῦ, καὶ τῆς ἐκείθεν
ἐπικουρίας.

sunt, et in quibus rerum omnium summa, tanquam
auxilium curæ esse debet.

ΣΚΖ'. ΑΝΥΣΙΩ (39).

Commoda valetudine utenti Anysio æger ipse rescribit Gregorius.

Ἦκεν ἡμῖν παρὰ σοῦ γράμματα, τὴν τε ὑγίειαν (40)
θελούντα, καὶ ὅτι σοι κατὰ νοῦν ἐξέβη τὰ τῆς ἐκδη-
μίας. Καὶ πᾶσα τῷ Θεῷ χάρις. Εἰ δὲ καὶ ἡμεῖς ἔχοι-
μέν τι τοιοῦτον περὶ ἡμῶν αὐτῶν ἐπιστέλλειν,
πλείων ἢ χάρις.

ΣΚΖ. ΟΥΡΣΩ (41).

Adversa minus valetudine utebatur Gregorius, cum hæc ad Ursam dedit litteras, anno forsitan 382 quo scripta est epistola xcii. Ursi vellet frui charitate, sed cur ad eum non proficiscatur, causam aperit.

Ἦδὺ μὲν τὸ προσαγορεύειν τοὺς φίλους· τὸ δὲ καὶ
διὰ φίλων ἦδιν. Ὅτι ἐστὶν ὁ τιμιώτατος (42) υἱὸς
ἡμῶν Ἀνύσιος, ὃς καὶ τὴν ὑγίειαν ὑμᾶς εὐαγγελίσταται
τὴν ἡμετέραν· εἴπερ ὑγεία τοῦτό ἐστιν ἡ βραχεῖα
πρὸς τὸ κρεῖττον βροπή. Καὶ περὶ ὧν ἠξιώθη (43),
κοινώσεται. Ὡς τό γε μέχρις ὑμῶν (44) γενέσθαι,
ὥσπερ ἐπιζητεῖτε φιλικῶς καὶ γνησίως, καὶ τῆς ἀγά-
πης ἀπολαῦσαι τῆς ὑμετέρας, ἐμοὶ μὲν ἠδιστον, εὖ
ἴσθι, καὶ οἶον οὐκ ἄλλο τι τῶν σπουδαζομένων, ὡς
ἴσασιν οἷς βοῶμεν τὴν ὑμετέραν δεξιῶσιν. Εἰ δὲ καὶ
δυνατὸν, ἢ ἄλλως (45) εὐπρεπὲς, ἢ σὴ δοκιμάσειε (46)
σύνεσις, μὴ πως ἀκαιρίαν καταγνωσθῶμεν, καὶ φορ-
τικοὶ τισὶ δόξωμεν, ὡς ἄνευ λόγου παραφανέντες καὶ

(36) Alias CXXIII. Scripta eodem circiter tem-
pore.

(37) Παρὰ τῆς ἀρρώστιας. Post ἀρρώστιας, Mon-
tac. interrogacionis notam apponit.

(38) Δωροφορεῖν ἔδει τι, τοῦτο. Cod. fretus au-
toritate, sic legit distinguitque Combef. δωροφορεῖν
ἔδει· τί τοῦτο; προσφέρομεν Μάμαντα, quoniam autem
munus quoque offerre conveniebat: quodnam hoc erit?
offerimus Mamantem.

(39) Alias CXLIV. Scripta eodem tempore.

(40) Ὑγίειαν. Ita cod. Reg. Edit. ὑγίειαν.

(41) Alias CXXII. Scripta incerto tempore; forte
circa annum 382.

(42) Ὁ τιμιώτατος. Cod. et Combef. ὁ αἰδεσι-

CCXXV. ELLEBICHO.

Quanto nos detrimento morbus afficit! Accurrere
ad te oportebat, teque amplexari, ac veterem ami-
citiæ et consuetudinem in memoriam tibi revo-
care. At non ea corporis valetudine sumus. Ac
proinde per litteras te adimus, ac salutando exci-
pimus. Quoniam autem munus quoque aliquod
offerre conveniebat, hoc offeremus, nempe Maman-
tem lectorem, qui cum militem patrem habeat,
188 Deo tamen ob morum probitatem consecratus
est. Hunc, quæso, Deo ac nobis missum fac, nec
inter erroneas numera: atque libertatem ac vaca-
tionem ei scripto consignatam tribue, ut ne ab
aliis quidem per calumniam vexetur. Sic enim
faustas quoque tibi ipsi belli atque militaris im-
perii spes dabis. Te, inquam, obsecro, ut ea res
tibi curæ sit. Nam quibus res maximæ in manu

in truçina, nutat, his potissimum Deus, ipsiusque

CCXXVI. ANYSIO.

Redditæ sunt nobis tuæ litteræ, quæ te commo-
da valetudine esse, profectioemque tuam tibi ex
animi sententia cessisse significant. Quo nomine
ingentes Deo gratias habeo. Quod si nos quoque
aliquid ejusmodi de nobis scribere possimus, majo-
res gratias habiturus sim.

CCXXVII. URSO.

Suave quidem est amicos salutare; suavius au-
tem per amicos. Quorum in numero est charissimus
filius noster Anysius, qui etiam de nostrâ sanitate
læta vobis nuntiabit: si quidem sanitas appellanda
est exigua in melius inclinatio. Ac de iis rebus
de quibus rogatus est, vobiscum communicabit.
Nam ad vos, ut amico ac sincero animo requiritis,
proficisci, ac vestra charitate frui, mihi quidem
(velim hoc credas) jucundissimum fuerit, atque
ita, ut earum rerum, quarum cupidissimi sumus,
nulla perinde, quemadmodum ii norunt, apud quos
vestram in excipiendis amicis humanitatem prædi-
camus. Num autem id fieri possit, aut etiam alio-

μώτατος. Mox iidem, υἱὸς ἡμῶν. In edit. ἡμῶν
deest.

(43) Περί ὧν ἠξιώθη. Putem legendum, ait Com-
bef, ἠξιώθη, de quibus rogatus sum. Non enim
amici res, sed suas prosequitur. Mox pro κοινώσε-
ται, Montac. et Morel. κοινωθήσεται. Ita etiam cod.
Reg. et R.

(44) Μέχρις ὑμῶν. Ita cod. Reg. 1405, Par.,
Montac. et Morel. In edit. μέχρις ἡμῶν. Mox, pro
ὥσπερ, Cod. 1405 et Combef. ὅπερ, et pro ἐπιζη-
τεῖτε, Montac. et Morel. ἐπιζητεῖται.

(45) Ἡ ἄλλως. Combef. ἢ καὶ ἄλλως.

(46) Δοκιμάσειε. Cod. 1405 et Combef. δοκι-
μάσοι.

qui conveniat, prudentia tua perpendat. Verendum A *προδήλου τινὸς αἰτίας. Ἐπειδὴ μὴ πειθόμεν (47)* enim est, ne importunitatis notam subeamus, ac *τοὺς πολλοὺς ὡς ἀδύλως φιλοσοφοῦμεν, καὶ πάντα* graves et molesti quibusdam esse videamur, ut qui *δίδομεν Θεῷ τὰ ἡμέτερα.* sine ratione ac perspicua ulla causa in conspectum prodierimus. Quandoquidem multis fidem non facimus, nos citra fucum philosophari, ac res omnes nostras Deo donare.

189 CCXXVIII. PANSOPHIO.

ΣΚΗ. ΠΑΝΣΟΦΙΩ (48).

Si hujus epistolae annum assignare non possumus, saltem affirmare licet post annum 379 scriptam esse. Cum enim in ea Gregorius Evagrium condiaconum appellat, atque etiam ad philosophiam non ignavo animo accedere scribat, post annum 379 scripta sit epistola necesse est; si quidem Evagrius idem, ut videtur, ille sit quem, mortuo Basilio, diaconum vult Baronius cum Socrate a Gregorio Nazianzeno ordinatum, Palladius autem verisimilius a Gregorio Nysseno. Forte etiam post annum 381 vel 382 differri possit hæc epistola, cum profectus Constantinopoli, ubi apud Nectarium ab alterutro Gregorio relictus fuerat, Evagrius ille philosophiam non tantum profiteri, sed et in ea magnos potuit facere progressus.

Quis stirpem jam floribus abundantem non laudat? Quem non oblectat seges, cum jam ligatur, ac maturam spicam pollicetur? Quem item lætitia non afficit anima recens initiata, jam Deo ornata, et terrenas compedes excutere incipiens, ut Deo se adjungat, earumque rerum, quarum nunc umbras duntaxat cernimus, veritatem conspiciat? His nimirum de causis charissimo fratre ac comministro nostro Evagrio majorem in modum delector, eum ad philosophiam haud ignavo animo accedentem cernens: quandoquidem philosophia quoque est sapientiæ amore teneri. Quin hoc quoque nomine lætor, quod mihi tuam amicitiam conciliat; atque impensius adhuc lætabor, si plures ad nos litteras des, ac plura amicitiae signa nobis rependas.

CCXXIX. EIDEM.

ΣΚΘ. ΤΩ ΑΥΤΩ (54).

Etsi loco remotus a Pansophio Gregorius, ipsi tamen semper propinquus amicitia.

Quantum inter Hispanos, tantum inter nos quæ interjectum est spatium, hoc est, dierum haud paucorum iter! At amicitia etiam ea, quæ inter se disjuncta et remota sunt, propinqua efficit. Festi porro symbola, quam læta et jucunda! Quantum item illud est, quod a te vocamur, congressusque noster expellitur! Quidnam igitur tibi pro his tantum optabo? talis nimirum ut sis. Quod si etiam quiddam majus dicendum est, teipsum superes.

CCXXX. THEODOSIO VEL THEODORO.

ΣΑ'. ΘΕΟΔΟΣΙΩ Η ΘΕΟΔΩΡΩ (57).

Epithalamium, cum duabus sequentibus, censeri potest hæc epistola, in qua de Euphremio, quem de Gregorii familia fuisse his verbis significari videtur: Nunc quoque genera copulantur, ... ut amor noster capiat incrementum.

Pictores imitatur, qui corpora prius adunbrant et delineant, ac postea secunda et tertia manu addita, ea accuratius expoliant, atque coloribus

(47) *Μὴ πειθόμεν.* Cod. μὴ πειθόμεν.

(48) Alias CXII. Scripta incerto tempore; forte post ann. 379.

(49) *Ἄρτι δεσμούμενον.* Combef.: *Cum jam geniculis nodis ligatur.*(50) *Ὡς νῦν τὰς σκιάς δρώμεν.* Ita cod. 2022 ac Combef. In edit. ὦν νῦν δρᾶ τὰς, quarum nunc umbras cernit. Mox, pro χαίρω μὲν οὖν, iidem χαίρομεν οὖν.(51) *Ὁρώ.* Iidem δρώμετες.(52) *Ἐπειδὴ φιλοσοφία.* Ita cod. Reg. ac Combef. In edit. φιλοσοφίας.(53) *Τοῖς τῆς φιλίας.* Ita iidem. In edit. τῆς ἀρεστ.

Ὅσον Ἰδέρων καὶ ἡμῶν τὸ μέσον, ἡμερῶν οὐκ ὀλίγων ὁδός. Ἄλλ' ἡ φιλία, καὶ τὰ διεστώτα ποιεῖ πληστόν. Τὰ δὲ σύμβολα τῆς ἐορτῆς ὡς ἡδέα! Τὸ δὲ τῆς κλήσεως ὄσον, καὶ τὸ ποθεῖν τὴν συντυχίαν τὴν ἡμετέραν! Τί οὖν ἀντὶ τούτων ἐπεύξομαι σοι τοσούτον ἀγαθόν; εἰς τοιοῦτος (55). Εἰ δὲ δεῖ τι καὶ (56) μείζον εἰπεῖν, σαυτὸν ὑπερβάλλιο.

Μιμούμεθα τοὺς ζωγράφους, οἱ ταῖς σκιάς τὰ σώματα προχαράττοντες, δευτέρᾳ καὶ τρίτῃ χεὶρὶ ταύτας ἀπακριβοῦσι (58) καὶ τελειοῦσι τοῖς χρώμασι.

(54) Alias CXIII. Scripta eodem tempore.

(55) *Τοσούτον ἀγαθόν; εἰς τοιοῦτος.* Ita cod. 1405, Montac., Morel. et Combef. In edit. τοσούτον; Ἄγαθὸς εἰς τοιοῦτος, quod Bill.: *Quidnam igitur tibi pro his tantum optabo? Bonus utinam sis, cum talis sis.* Post τοιοῦτος, ὦν subintelligit.(56) *Εἰ δὲ δεῖ τι καὶ.* Combef. εἰ δὲ ἐστὶ καὶ, quod si etiam majus dicendum est. Mox, pro ὑπερβάλλοις, Combef. ὑπερβάλλοις.(57) Alias CXIV. Scripta ad summum ann. 371. — *Θεοδόσιω ἢ Θεοδώρῳ.* Cod. et Combef. Θεοδώρῳ. Reg. Θεοδοσίω.(58) *Ἀπακριβοῦσι.* Cod. 1405, Montac., Morel. ac Combef. ἐπακριβοῦσι.

Πρὸς τί βλέπει μοι τὸ παράδειγμα; Ἦν ἡμῖν πρὸς ἄλλήλους φίλα καθαρά τε καὶ ἀδολοῦς (πράγμα τῶν σπανίων νῦν μάλιστα, καὶ παρ' ὀλίγοις εὕρισκόμενον), καὶ ταύτην ἡμῖν ἔποιε ὅτε συγγένεια τοσοῦτον, ὅτε κοινωνία πατρίδος, ὅτε, ὃ φησιν Ὀμηρος, *ὀμηλικὴ ἐρωτικὴ*, ὅσον ὁμοτροπία, καὶ τὸ τοῖς αὐτοῖς χαίρειν· ὃ μάλιστα πηγῆσιν τὰς φιλίας, καὶ βεβαιωτέρας ἐργάζεται. Νῦν καὶ τὰ γένη συνάπτεται (σὺν Θεῷ δὲ ὁ λόγος), ἵνα τῇ φιλίᾳ προσθήκη γένηται, καὶ μᾶλλον ὤμεν (59) ἀλλήλων. Καὶ τοῦτο πραγματεύεται (60) φίλων δικαίω βοηθῶν ὁ Θεός. Ἔχε οὖν καὶ ἡμᾶς διὰ τοῦ γλυκυτάτου υἱοῦ ἡμῶν Εὐφροσύνου καὶ ἔχομεν ὑμᾶς διὰ τῆς γλυκυτάτης θυγατρὸς ὑμῶν. Τὸ δὲ ἐξῆς, οὐκ οἶδα ὑπὲρ τίνος μᾶλλον, ἢ τίνι διαλεχθῶ, ὑπὲρ τοῦ νέου τῇ ὑμετέρᾳ τιμιότητι (61), ἢ τῷ νέῳ περὶ ὑμῶν. Εὐνοία γὰρ πατρὸς τέκνοις ὁμότιμος. Πλὴν ἐπεύχομαι ὑμῖν ἐπὶ παντὶ βελτίστῳ γενέσθαι τὴν συζυγίαν, καὶ ὅταν εἰχὸς, Θεοῦ συναρμολόζοντος.

ΣΛΑ'. ΕΥΣΕΒΙῶ ΦΙΛῶ (62).

absolvunt. Quorsum mihi spectat hoc exemplum? Erat **190** jam inter nos pura minimeque fucata amicitia (res sane nunc praesertim rara, quaeque in paucis invenitur), atque hanc nobis, non tam cognatio, et communis patria, et ut Homeri verbis utar, *amabilis aetatum aequalitas* efficiebat, quam morum similitudo, quodque iisdem rebus gaude-remus; quod quidem amicitias maxime coagmentat, firmioresque reddit. Nunc quoque genera copulantur (faveat velim huic sermoni Deus), ut amor noster incrementum capiat, magisque alter alterius simus. Atque id agit ac molitur Deus, justo amori opem ferens. Quamobrem, et tu nos per suavissimum filium nostrum Euphemium habe: et nos item per suavissimam filiam vestram vos habemus. Quod autem sequitur, utrius potius causa, aut ad quem loquar, non novi, nempe juvenis causa ad vestram praestantiam, an vestra causa ad quam optime cedat, atque ita ut par est, cum Deus id copulat.

CCXXXI. EUSEBIO AMICO.

Festiva admodum est haec epistola quamvis a viro morbo laborante scripta, Eusebio de hujus filii nuptiis; benedictione et votis solemnibus clauditur.

Εὐώπιον ἢ φιλιότητι (63), καὶ γάμου καιρὸς, καὶ βίον κρηπὶς, καὶ πατέρων εὐχαὶ πληρούμεναι. Ἡμεῖς δὲ ἀπεσμεν, οὐς μάλιστα παρῆναι καὶ συνεύχεσθαι δικαίον ἦν. Καὶ τοι καὶ ὑπεσχόμεν, τὸ γὰρ ἐπιτίθειν ὑπὲρ τῷ ποθεῖν· ἱκανὸν γὰρ εἰς ἀπάτην (64) τὸ βούλεσθαι. Καὶ πολλάκις μὲν ὀρμήσας, πολλάκις δὲ κατακνήσας, τέλος ἠτήθη τῆς ἀβρωστίας (65). Ἄλλοι μὲν οὖν καλεῖσθαι ἔρωτας (ἐπειδὴ γαμικὸν καὶ τὸ παίζειν), καὶ παρθένου κάλλος γραφέτωσαν, καὶ νυμφίου χάριν ἀντεχειρέτωσαν, καὶ βαλλέτωσαν λόγοις μετὰ τῶν ἀνθῶν (66) τὰς παστάδας. Ἐγὼ δὲ ὑμῖν προσάσω (67) τὸν ἐμὸν ἐπιθαλάμιον. *Εὐλογῆσαι ὑμᾶς Κύριος ἐκ Σιών*, καὶ αὐτὸς ἀρμόσαι τὴν συζυγίαν, καὶ *ἰδοὺς υἱὸς τῶν υἱῶν σου*, οὐ κολῶ δ' εἰπεῖν, ὅτι καὶ χρεῖσζονας. Τοῦτο καὶ παρῶν ἐπηρξάμεν ἂν ὑμῖν, καὶ νῦν ἐπεύχομαι. Τάλλα δὲ ὑμῖν μελέτω, καὶ στεφανούτω πατήρ, ὡς ἠῤῥατο. Τοῦτο γὰρ καὶ εἰ που γάμος παραγεγῶναμεν, ἐτυπώσαμεν· ἐκεῖνων μὲν εἶναι τοὺς στεφάνους, ἡμῶν δὲ τὰς εὐχὰς, ἃς οἶδα μὴ τόποις ὀρίζομενας. praescripsimus; nempe ipsorum coronas esse, nostrum autem esse preces, quas scio locis minime definitas ac circumscriptas.

12 Psal. cxvii, 5. 14 ibid. 6.

(59) *Māλλον ὤμεν*. Pro ὤμεν Bill. proponit *ἐρώμεν*, *nosque mutuo majori amore prosequamur*.

(60) *Πραγματεύεται*. Cod. *πραγματεύεται*, atque *id agit ac molitur Deus*.

(61) *Τιμιότητι*. Nonnulli codd. ac Combef. *λογιότητι*, *ad vestram facundiam*. Mox, pro περὶ ὑμῶν, Bill. proponit ὑπὲρ ὑμῶν.

(62) Alias CLXXI. Scripta eodem forte tempore.

Evopia amantissima, et nubendi tempus, et vitæ fundamentum, et parentum vota expleta. Nos autem absumus, quos maxime adesse ac simul vota facere oportebat. Quin id quoque promiseram, siquidem cupiditati spes suberat: magnam enim ad fallendum vim habet aliquid velle. Atque ipse quidem, cum sæpe proficisci parassem, ac sæpe rursus cunctatus essem, tandem a morbo superatus sum. Alii igitur amores vocent (quandoquidem nuptiis consentaneus est lusus), ac virginis pulchritudinem pingant, sponsique venustatem vicissim attollant, thalamumque ut floribus, ita sermonibus conspergant. Ego vero nuptiale meum carmen vobis accinam: *Benedicat vos Dominus ex Sion*¹²; atque ipse matrimonium concinnet: *Et videas filios filiorum tuorum*¹⁴; pene addidi, te quoque meliores ac praestantiores. Hoc et vobis, si adessem, orassem; et nunc opto. Cætera autem vobis curæ sint, ac pater filiam vittis redimiat, ut

D oplavit. Hoc enim, et sicuti nuptiis interfuimus,

(63) *Εὐώπιον ἢ φιλιότητι*. Bill. *Evopia tui amoris ac deliciæ*.

(64) *Εἰς ἀπάτην*. Cod. 2022, et R. *εἰς ἀγάπην, ad amandum*.

(65) *ἠτήθη τῆς ἀβρωστίας*. Combefisius: *Morbo succubui*.

(66) *Μετὰ τῶν ἀνθῶν*. Ita cod. et Combef. In edit. *μετὰ τῶν ἀνθέων*.

(67) *Προσάσω*. Ita cod. 1405, ac Combef. In edit. *προσάσω*.

191. CCXXXII. DIOCLI.

ΣΑΒ'. ΔΙΟΚΛΕΙ (68).

Ejusdem ac duæ superiores argumenti hæc est epistola ad Dioclem de filia nuptiis, quibus optat ut Christianus intersit ac modestius, omniaque in melius, velut aqua in vinum, convertantur. Modesta enim et composita Christianorum matrimonia esse oportet.

Etsi ad filia nostræ nuptias minime vocati, adsumus tamen, et festum simul agitant, et aivivi alacritate præferentes, et vobis optima et pulcherrima quæque optantes. Unum autem honorum i. lud est, ut Christus nuptiis intersit (porro ubi Christus est, modestia quoque est), atque aqua in vinum convertatur, hoc est, ut cuncta in melius immutentur, sic nimirum, ut quæ misceri nefas est, inter se minime misceantur, nec episcopi cum sannionibus copulentur, nec preces cum plausibus, nec psalmodiæ cum tibicinum cantibus. Operæ pretium enim est, ut, quemadmodum cætera omnia, sic etiam Christianorum nuptiæ modestiæ et compositæ sint. Modestia porro in gravitate sita est. Hæc nuptiis munera offerimus: tu vero pro his obedientiam nobis repende. Generum autem, si his obsequitur, filium velim habeas; sin minus, militem.

CCXXXIII. ABLABIO.

ΣΑΓ'. ΑΒΛΑΒΙΩ (75).

Ablabium monet ne, dum cupit sophista esse, virtutis oblitus, nihil aliud sit quam sophista; simulque sophisticum supercilium ludice pingit.

Sophisticæ amore te flagrare audio, ac mirificum quiddam existimare, graviter ac magnifice loqui, excelsum vultum præferre, alte ac sublimiter ingredi, atque ingentes tuos spiritus in Marathonem et Salaminem, illa, inquam, vestra ornamenta, tendere, nihilque aliud quam Milliades et Cynægiros, Callimachos et Telemachos cogitare, ac denique omnibus rebus sophisticæ, ac quam proxime ad conatum tuum et institutum tuum, instructum esse. Quod si igitur una cum hac re virtutis quoque nonnulla tibi ratio est, noster es, atque gloria nominisque celebritas tibi via et ordine progreditur. Sin autem nihil aliud, quam sophista es, nostramque amicitiam oblivisceris, eaque, quæ de bono et honesto persæpe inter nos disserimus, nihil aliud gravius ac molestius dicam. Illud **192** autem fortasse dictu non immeritum fuerit: scito te parumper quidem inter tibi ipsi lusui ac ludibrio fore, cum ad bonam mentem veneris. Sed id serius.

(68) Alias CXCI. Scripta eodem forte tempore.

(69) *Κεκλημένα*. Ita cod. Par., Montac., Morel. ac Combef. In edit. *κεκληρώμεθα*.

(70) *Ὁὐ δὲ ὁ Χριστός*. Ita quatuor codd. Regg. Edit. τοῦ δὲ Χριστός.

(71) *Εἰς τὸ βέλτιον*. Cod. 1405 et Morel. πρὸς τὸ βέλτιον.

(72) *Κόσμος δὲ ἡ σεμνότης*. Ita cod. 2022, Morel. et Combef. In edit. vitiose κόσμον δὲ τῆς σεμνότης.

(73) *Ἐπέθειαν*. Cod. 1405, et Montac. εὐπάθειαν.

(74) *Ἐχσις*. Forte melius *ἐχοις*.

(75) Alias CXXXI. Scripta incerto tempore. — *Ἀβλαβίω*. Cod. Reg., Montac., Morel. ac Combef. *Εὐλαβίω*.

(76) *Τὸ λῆμα*. Ita cod. et Combef. Legendum proponunt Montac., Morel. ac Bill. τὸ λῆμμα. Sed aliud est, ait Combef., neque hic aptum. Mox, pro *ἐκείας*, cod. Reg. et Combef. *ἐκείθεν*.

Ὁὐτε κεκλημένα (69) πρὸς τοὺς γάμους τῆς θυγατρὸς ἡμῶν, καὶ πάρεσμεν, καὶ συνεορτάζοντες, καὶ συμπροθυμούμενοι, καὶ ἐπευχόμενοι πᾶν ὑμῖν ὁ κάλλιστον. Ἐν δὲ τῶν καλῶν παρεῖναι Χριστὸν τοῖς γάμοις (οὐ δὲ ὁ Χριστὸς (70), εὐκοσμία), καὶ τὸ γενέσθαι οἶνον τὸ ὕδωρ, τὸ δὲ ἔστι, πάντα μεταποιεῖσθαι εἰς τὸ βέλτιον (71)· οὕτως, ὡς μὴ τὰ ἄμικτα μίγνυσθαι, μήτε εἰς ταυτὸν ἀγειν ἐπισκόπους καὶ γελωποιοὺς, εὐχὰς καὶ κρότους, ψαλμῶδίας καὶ συναυλίας. Δεῖ γὰρ ὡσπερ τᾶλλα πάντα, οὕτω καὶ τοὺς γάμους Χριστιανῶν ἔχειν τὸ εὐκοσμον· κόσμος δὲ ἡ σεμνότης (72). Ταῦτα δωροφοροῦμεν τῷ γάμῳ· σὺ δὲ ἡμῖν ἀντιδοῆς τὴν εὐπείθειαν (73). Τὸν δὲ γαμβρὸν, εἰ μὲν ἔπεται τούτοις, ἔχσις (74) οὐδὲν· εἰ δὲ μὴ, στρατιώτην.

Πυνθάνομαι σε σοφιστικῆς ἐρᾶν, καὶ τὸ χρῆμα εἶναι θαυμάσιον, οἶον σοβαρὸν φθέγγεσθαι, μέγα βλέπειν, βαδίζειν ὑψηλὸν καὶ μετέωρον, τὸ λῆμά (76) σοι φέρειν ἐκείσε εἰς Μαραθῶνα καὶ Σαλαμίνα, ταῦτα δὲ τὰ ὑμέτερα καλλιοπισμάτα, καὶ μηδὲν (77) ἐνοεῖν, ὅτι μὴ Μιλτιάδης καὶ Κυναγεῖρος, Καλλιμάχου τε καὶ Τηλεμάχου, καὶ πάντα ἐσκευάσθαι (77) σοφιστικῶς, καὶ ὅτι ἐγγύτατα τῆς ἐγχειρήσεως. Εἰ μὲν οὖν (78) μετὰ τούτου καὶ ἀρετῆς ποιῆ τινὰ λόγον, ἡμέτερος εἶ, καὶ καθ' ὁδὸν σοι πρόεισι (78*) τὰ τῆς εὐθοκιμῆσεως· εἰ δὲ τὸ ὄλον εἶ σοφιστῆς, καὶ τῆς (79) ἡμετέρας ἐπιλανθάνῃ φίλιας, ὧν τε πρὸς ἀλλήλους πολλάκις περὶ τοῦ καλοῦ διελέχθημεν, ἄλλο μὲν οὐδὲν ἐρῶ δυσχερές (79*). Ἐκείνο δὲ εἰπεῖν ἴσως μέτριον· ἴσθι, βραχέα μὲν παίζων ἐν τοῖς μειρακίοις, πλεῖστα δὲ ὑπὸ σεαυτοῦ παιχθησόμενος (80), ἦνίκα ἂν ἔλθῃ σοι τὸ φρονεῖν· ἀλλ' εἰς ὕστερον.

Ἐπιλανθάνομαι σε σοφιστικῆς ἐρᾶν, καὶ τὸ χρῆμα εἶναι θαυμάσιον, οἶον σοβαρὸν φθέγγεσθαι, μέγα βλέπειν, βαδίζειν ὑψηλὸν καὶ μετέωρον, τὸ λῆμά (76) σοι φέρειν ἐκείσε εἰς Μαραθῶνα καὶ Σαλαμίνα, ταῦτα δὲ τὰ ὑμέτερα καλλιοπισμάτα, καὶ μηδὲν (77) ἐνοεῖν, ὅτι μὴ Μιλτιάδης καὶ Κυναγεῖρος, Καλλιμάχου τε καὶ Τηλεμάχου, καὶ πάντα ἐσκευάσθαι (77) σοφιστικῶς, καὶ ὅτι ἐγγύτατα τῆς ἐγχειρήσεως. Εἰ μὲν οὖν (78) μετὰ τούτου καὶ ἀρετῆς ποιῆ τινὰ λόγον, ἡμέτερος εἶ, καὶ καθ' ὁδὸν σοι πρόεισι (78*) τὰ τῆς εὐθοκιμῆσεως· εἰ δὲ τὸ ὄλον εἶ σοφιστῆς, καὶ τῆς (79) ἡμετέρας ἐπιλανθάνῃ φίλιας, ὧν τε πρὸς ἀλλήλους πολλάκις περὶ τοῦ καλοῦ διελέχθημεν, ἄλλο μὲν οὐδὲν ἐρῶ δυσχερές (79*). Ἐκείνο δὲ εἰπεῖν ἴσως μέτριον· ἴσθι, βραχέα μὲν παίζων ἐν τοῖς μειρακίοις, πλεῖστα δὲ ὑπὸ σεαυτοῦ παιχθησόμενος (80), ἦνίκα ἂν ἔλθῃ σοι τὸ φρονεῖν· ἀλλ' εἰς ὕστερον.

(77) *Καὶ μηδὲν*. In cod. Reg. καὶ deest.

(77*) *Καὶ πάντα ἐσκευάσθαι*. Ita codex et Combefisius. In edit. καὶ deest. Montac. et Morel. πάντα σε ἐσκευάσθαι.

(78) *Εἰ μὲν οὖν*. Ita cod. Reg. ac Combef.; ita etiam Montac. et Morel., qui pro μετὰ τούτου καὶ ἀρετῆς, habent μετὰ ταύτης ἀρετῆς. In edit. οὖν deest.

(78*) *Σοὶ πρόεισι*. Ita cod. et Combef. In edit. πρόσοι, quod Bill.: *Atque ut gloria nominisque celebritas tibi via et ordine progrediatur velim.*

(79) *Εἰ δὲ τὸ ὄλον εἶ σοφιστῆς, καὶ τῆς*, etc. Ita cod. et Combef. In edit. εἰ δὲ ὄλον εἶ σοφιστῆς, καὶ τὰ τῆς.

(79*) *Ὁὐδὲν ἐρῶ δυσχερές*. Ita cod. Reg., Montac., Morel. ac Combef., sicque legit Bill. In edit. ἐρῶ deest.

(80) *Ἐπὶ σεαυτοῦ παιχθησόμενος*. Ita cod. Reg. Vitiose in edit. *παιχθησόμενος*.

ΣΑΔ'. ΟΛΥΜΠΙΑΝΩ (80').

Olympianus, iudex optimus et orator eloquentissimus, Cappadociae praefectus, librum Epistolarum Aristotelis a Gregorio acceperat, quem exposcit Gregorius, significatque his litteris se recipere, ne tam incorrupti iudicis tentata a se integritas dicatur.

Τὸ πικτίον ὅπερ ελληφας παρ' ἡμῶν, τὰς Ἀρι-
στοτέλους Ἐπιστολάς, ἐδυνάμην μὲν μὴ ἀνακο-
μίσασθαι, ἀλλὰ παρὰ σοι μένειν ἔσσει, λογίω τε
δῶρον οικειόν, καὶ φιλας ὑπόμνημα δεξιόν. Ὡς ἂν
δὲ μὴ γραφὴν ἀπενέγκης καθ' ἡμῶν τῆς εἰς ἀρχὴν
παρανομίας καὶ ὕβρεως, ὡς καὶ ῥήτωρ (81) δεινό-
τατος καὶ δικαστῆς ἀριστος, ὅτι διαφθέρειν ἐπιχει-
ροῦμεν δικαστὴν οὕτως ἀνάλωτον, καὶ παντὸς ὑψη-
λότερον λήμματος, ἠκέτω πάλιν ἡμῖν ὃ δεδώκαμεν.
Μισθὸν δὲ ζητοῦμεν παρὰ τῆς σῆς λογιότητος, ἄλλο
μὲν οὐδὲν, (τί γάρ ἂν καὶ δοῖς ἡμῖν τὸ μὴδὲ ἔχειν
φιλοσοφοῦσιν;) αὐτὸ δὲ τὸ ἐπιστέλλειν ἵνα σοι καὶ
πρὸς λόγον ἦ τὸ τῆς ἀντιδόσεως, τὴν ἐπὶ ταῖς Ἐπι-
στολαῖς χάριν δι' ἐπιστολῶν διαλύοντι.

ΣΑΕ'. ΑΔΑΜΑΝΤΙΩ (81').

Rhetoricæ libros postulanti Adamantio, scribit Gregorius petendos potius sacræ Scripturæ libros utpote utiliores et aptiores. Mittit tamen quos postulaverat, quotquot lineas et mures effugerunt, monetque iis cum præclare usurum, si Dei metus, quem ab omnibus et ubique coli oportet, superet vanitatem. Si minus philosophicum Adamantio videatur quod pretium librorum postulet, Gregorius respondet: Tu mihi pretium solve, objectionem autem solventi pauperes.

Ἀλτεῖς (82) πικτία παρ' ἡμῶν εἰς ῥητορικὴν ἀν-
ηθάσκων (82'), ἣν ἡμεῖς κατελύσαμεν, ἐκ Θεοῦ τε καὶ
διὰ Θεὸν ἄνω νεύσαντες. Ἐπειδὴ ἐχρῆν ποτε παύ-
σασθαι παίζοντας ἡμᾶς, καὶ τὰ μειρακίων ψελλιζο-
μένους, καὶ πρὸς τὴν ἀληθινὴν ἀνακύψαι παιδευσιν,
καὶ δοῦναι τῷ Λόγῳ τοὺς λόγους μετὰ τῶν ἄλλων, ἃ
ποτε εἰχομεν. Κάλιον μὲν εἰ θεϊκὰς ἦεις βίβλους,
ἀλλὰ μὴ ταῦτας· ἐπεὶ καὶ λυσιτελεστέρας σοι καὶ
οικειοτέρας ἐκεῖνας οἶδαμεν. Ἐπειδὴ δὲ τὰ χεῖρω
νικᾷ καὶ μεταπειθεῖν οὐκ ἔστιν, ἰδοὺ σοι καὶ τὰ
πικτία παρ' ἡμῶν ἄπερ αἰτεῖς (83'), ὅσα τοὺς σῆτας
διέφυγες, καὶ τὸν καπνὸν, ὑπὲρ οὗ κατέκειτο, καθ-
ἄπερ τοῖς ναυτικοῖς τὰ πηδάλια (83') μετὰ τὸν
πλοῦν καὶ τὴν ὥραν. Σὺ δὲ μοι προεισένεγκε τῆς
σοφιστικῆς μὴ μικρολόγως, μὴδὲ ἀμυδρῶς, ἀλλὰ
καὶ λίαν ἐπιδεικτικῶς καὶ γενναίως, ἐπειδὴ καὶ
πολλοὺ ἀξίον ὁμῖν οἱ Κυναίγειροι, καὶ οἱ Καλλιμα-
χοι, καὶ τὰ τρόπαια Μαραθῶν τε καὶ Σαλαμῖς, ὑφ'
ἧν αὐτοὶ τε εὐδαίμονες εἶναι νομίζετε, καὶ ποιεῖν
τοὺς νέους. Ταῦτα μὲν εἰς τοσοῦτον παιζέσθω (84'), εἰ
καὶ ἔξω τοῦ καιροῦ καὶ τῆς ἡμετέρας προαιρέσεως·
ἀλλ' ἐκ τῆς παλαιᾶς συνηθείας. Σὲ δὲ εἴη καὶ κτή-
σασθαι ταῦτα, καὶ χρῆσασθαι εἰς καλὸν τοῖς κτη-
θεῖσι. Χρῆσις δὲ οὕτω, τοῦ θαίου φόβου νικῶντος τὴν
ματαιότητα (ὅν πᾶσι καὶ πανταχοῦ τιμητέον), ὅσον

(80') Alias CLXV. Scripta incerto tempore. — *Ὀλυμπιανῶ*. Cod. 1405, Ὀλυμπίω.

(81) Ὡς καὶ ῥήτωρ. Ita iidem codd. et alii quorum auctoritate delevimus ὃ. In edit. ὡς καὶ ὁ ῥήτωρ.

(81') Alias CXCIX. Scripta incerto tempore.

(82) Ἀλτεῖς. Ita cod., Montac., Morel., Bill. ac Combef. In edit. ἦεις.

(82') Ἀνηθάσκων. Cod. 1405, Montac. et Morel. ἀναβαίνων.

CCXXXIV. OLYMPIANO.

Librum quem a nobis accepisti, quo Aristotelis *Epistolæ* continentur, poteram quidem non recipere, verum penes te relinquere, munus videlicet erudito viro aptum, et commodum amicitiae monumentum. Verum ne, ut orator eloquentissimus et iudex optimus, iniquitatis et contumeliae adversus praefecturae dignitatem admissae dicam nobis impingas, quod tam integrum et incorruptum iudicem atque omni quaestu sublimiorem, corrumpere tentamus, redeat ad nos id quod dedimus. Mercedem autem a te, viro erudito, nullam aliam postulamus, (quid enim nobis dares, quibus nihil habere studio est?) quam hoc ipsum, ut ad nos scribas. Sic enim æqua tibi remuneratio erit, *Epistolarum* beneficium per epistolas dissolventi.

CCXXXV. ADAMANTIO.

Libros a nobis petis, ad rhetoricen repubescens, quam nos abjecimus, cum divino instinctu ac Dei causa in caelum oculos ereximus. Siquidem nos aliquando tandem finem ludendi, ac puerili more balbutiendi facere oportebat, atque ad veram eruditionem aspirare, ac Verbo sermones una cum iis omnibus, quæ quondam habebamus, muneri dare. Ac pulchrius quidem faceres, si divinos libros, non autem hos peteres; quandoquidem illos quoque tibi utiliores atque aptiores esse scimus. Quoniam autem deteriora superiores partes obtinent, nec a sententia deduci potes, cum libros eos a nobis habes, quos postulas, eos, inquam, omnes qui lineas effugerunt fumumque supra quem siti erant, quemadmodum nautis gubernacula post navigationem ac navigandi tempus. Tu vero sophisticen adhibe, non minute **193** et ignave, sed perquam ambitiose ac fortiter: quandoquidem apud vos quoque magno in honore ac pretio sunt Cynægiri et Callimachi, ac Marathonis et Salaminis trophæa: ob quæ et felices vos ipsos esse existimatis, et felicitatem adolescentibus afferre. Atque hæc joco dicta sint, etiamsi a tempore et a nostro instituto aliena, at ex veteri nostra consuetudine. Tibi autem hæc adipisci contingat, et

(83) Ἄπερ αἰτεῖς. Ita id. cod. et Combef. In edit. ἄπερ ζητεῖς.

(83') Τοῖς ναυτικοῖς τὰ πηδάλια. Hanc comparisonem ab Hesiodo mutuavit Gregorius. Vide notas ad epistolam xi.

(84) Εἰς τοσοῦτον παιζέσθω. Cod. 1405 πεπαίχθω. In eo cod. deest ἡμῖν, quod habent editi Montac., Morel. et Combef. εἰς τοσοῦτον πεπαίχθω. In edit. εἰς τοσοῦτον ἡμῖν παιζέσθω.

adeptis commode uti. Sic porro uteris, si Dei me-
tus (quoniam in ab omnibus et ubique coli oportet) vani-
tatem, quantum fieri potest, superet, etiamsi
hanc non omnino excutiamus. Quod si hæc quidem
tibi recte dici videntur, at minime philosophicum esse
librorum pretium postulare: tu mihi pauperes.

CCXXXVI. LIBANIO SOPHISTÆ.

Hæc epistola, brevissima omnium, Libanio, sophistæ famoso, ut videtur, matris nomine scripta est, cum Gregorius ejus esset auditor.

Mater patri filium misi: naturalis, inquam, mater, eloquentiæ patri. Ut igitur mihi curæ sit, tibi curæ erit.

CCXXXVII. MACEDONIO.

Incertioris adhuc temporis sunt quam superiores, epistolæ quæ sequuntur. Ista ad Macedonium mera est gratiarum actio de acceptis beneficiis. Summi ipsi psalten remittit.

Nos in beneficiis ab amicis accipiendis haudquam insaturabiles sumus, etsi tu ad beneficia danda uberrimus et copiosissimus sis. Ac propterea psalten quoque, ut inter nos convenerat, ad te remisimus, virum cum aliquo optimum (quantum brevi temporis spatio perspeximus), tum etiam fortasse tibi gratum, propter psalmodiam, Dei ac salutis memoriam perpetuo refricantem. Quod si rursum, cum tibi visum fuerit, atque occasio sese obtulerit, beneficio nos complectaris, melius facies, idque tuo erga nos amori magis consentaneum erit.

194 CCXXXVIII.

Consolatoria est hæc epistola ad monachos et virgines, in eodem monasterio, sive mistum esset, ut vocant, sive duplex, degentes, qui de morte abbatis contristabantur. Gratiarum actionis causam, non vero mæroris esse id quod contigerat, docet Gregorius; nempe quod athleta, post præclarum certamen, ab arbitro certaminis assumptus sit et justitiæ coronam acceperit. Deinde hortatur ut defuncti virtutes, puritatem, lenitatem et humilitatem, in suis quique moribus effugant, ut ejus viva sint mortui monumenta, atque in ipsis ille reviviscat.

Pientissimæ atque omnibus rebus in Christo ornatissimæ fraternitati, quæ est in Sannabadaa b. at i Leucadii, inter monachos et virgines, in Christo Jesu sanctificatos, Gregorius in Domino salutem.

Id quidem, quod Dei consilio ac providentia contigit, prudentibus viris gratiarum actionis, non lacrymarum materia est, nempe quod athleta post præclarum certamen quo perfunctus est, ex arena excesserit, atque a certaminis arbitro assumptus sit, ut justitiæ coronam acciperet, ac per eum

(85) *Σύ μοι τὰ χρήματα.* Bill. legendum censet *χρήματα πάρεχε* vel *λύε*, sed plana satis et elegans locutio, etiamsi nihil addatur.

(86) Alias CCIII. Scripta incerto tempore.

(87) *Πέποιμα παιδα.* Cod. Reg. *πέποιμα παιδας.*

(88) *Τῷ κατὰ λόγου.* Ita cod. 1405 et Combef. In edit. τὸ κατὰ λόγου.

(89) Alias CXXIV. Scripta incerto tempore.

(90) *Περὶ τὸ πάσχειν.* Cod. Pass. *παρὰ τὸ πάσχειν.*

(91) *Ἀπεπέμφαμεν.* Ita cod. Reg. ac Combef., sicque legit Bill. In edit. *ὕπεπεμψάμεν.*

(92) *Φαίνεται.* Ita cod. Reg. et Combef. In edit. *φανέται.*

ἀνδέχεται, εἰ καὶ μὴ παντελῶς αὐτὴν ἀποσκευάζομεθα. Εἰ δὲ σοι ταῦτα μὲν ὀρθῶς δοκεῖ λέγεσθαι, οὐ φιλόσοφον δὲ εἶναι τὸ τιμὴν τῶν πικτικῶν αἰτεῖν· οὐ μοι τὰ χρήματα (85), λύσουσι δὲ οἱ πένητες τὴν ἀντίθεσιν.

pecuniam solve, objectionem autem tuam solvant

ΣΑΓ'. ΛΙΒΑΝΙΟΥ ΣΟΦΙΣΤῆ (86).

Μήτηρ πατρὶ πέποιμα παιδα (87), ἢ κατὰ φύσιν τῷ κατὰ λόγου (88). Ὅπως οὖν μοι μελήσει, σοὶ μελήσει.

ΣΑΖ'. ΜΑΚΕΔΟΝΙΟΥ (89).

Οὐκ ἀπληστοὶ περὶ τὸ πάσχειν (90) εὐ παρὰ τῶν φίλων ἡμεῖς, εἰ καὶ σὺ πρὸς τὸ ποιεῖν ἀφθονός. Διὰ τοῦτο σοι τὸν ψάλτην ἀπεπέμφαμεν (91) κατὰ τὰ συγκεείμενα, βέλτιστόν τε ἄλλως ὄντα (ὅσον ἐν βραχέι χρόνῳ καταμαθεῖν), καὶ σοι κεχαρισμένον ἰσως διὰ τὴν ψαλμῳδίαν, ὑπόμνησιν ἔχουσαν ἀεὶ θεοῦ καὶ τῆς σωτηρίας. Εἰ δὲ καὶ πάλιν εὐεργετήσεις ἡμᾶς, ἡλίκα ἀν' ἧ τοῦτο σοι φίλον, καὶ καιρὸς φαίνεται (92), ποιήσεις ἄμεινον, καὶ μᾶλλον τι τῆς σῆς τοῦτο φιλάς.

C

ΣΑΗ' (95).

Τῇ εὐλαβεστάτῃ καὶ κατὰ πάντα (94) κεκοσμημένῃ ἐν Χριστῷ ἀδελφότητι τῇ κατὰ Σανναβιάδην (95) τοῦ μακαρίου Λευκαδίου, ἐν μονάζουσι καὶ παρθένοις (96) ἡγιασμένοις ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, Γρηγόριος ἐν Κυρίῳ χαίρειν (97).

Τὸ μὲν γενόμενον κατ' οἰκονομίαν θεοῦ, εὐχαριστίας, οὐ δακρῶν (98) ὑπόθεσις ἐστὶ τοῖς γενοῦν ἔχουσι, τὸ ἐξῶθεν (99) τοῦ σταδίου γενέσθαι τὸν ἀθλητὴν μετὰ τῆς καλῆς ἀγωνίας ἧς ἡγωνίσαστο, καὶ παραληφθῆναι παρὰ τοῦ ἀγωνοθέτου, ὥστε ἀπαλαβεῖν τὸν τῆς δικαιοσύνης στίφανον, καὶ πλεονάσαι

(93) Alias CLXXX. Scripta incerto tempore.

(94) *Κατὰ πάντα.* Ita cod. In edit. *διὰ πάντων.*

(95) *Σανναβιάδην.* Montac. *Σανναβόδα.* Ita et Morel. qui etiam cum Combef. *Σανναβιάδην.*

(96) *Ἐν μονάζουσι καὶ παρθένοις.* Combef.: *Monachorum et virginum.*

(97) *Χαίρειν.* Ita cod. Reg., Morel. et Combef. In edit. *χαίρειν.*

(98) *Εὐχαριστίας, οὐ δακρῶν.* Ita cod. 1405 ac Combef. At Montac. et Morel. κατὰ πάντα εὐχαριστίας, οὐ δακρῶν, omnino gratiarum actionis, non lacrymarum. In edit. εὐχαριστίας deest.

(99) *Τὸ ἐξῶθεν.* Ita cod., Morel. ac Combef. In edit. τὸ ἐξῶ.

δι' αὐτοῦ τὸν τῶν (1) ἀγγέλων χορὸν. Πάντα ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης ἀφορμὴ (2) τοῖς πρὸς τὴν ἀλήθειαν βλέπουσι κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον γίνονται. Ἐπειδὴ δὲ συνθήει τις ἐκράτησεν ὥστε καὶ σκυθρωπάζειν ἐπὶ τῇ μεταστάσει τῶν ἁγίων, καὶ τῆς παρὰ τῶν ἀγαπητῶν παρακλήσεως ἀξιοῦσθαι, τοῦτου ἕνεκα σκυθρωπὸν μὲν τι καὶ κατηφές, οὔτε λαλήσαι καταδεχόμεθα (3), οὔτε ὑμῖν συμβουλευόμεν ὑποσχέιν τὰς ἀκοὰς τοῖς τοιοῦτοις τῶν λόγων. Τὴν δὲ χρεωστούμενην παρακλήσιν ἀποπληροῦμεν, ἐν τῷ συμβουλευσαί (4) τῇ κοσμιότητι ὑμῶν, ἀεὶ πρὸς ἐκεῖνον βλέπειν, διὰ τοῦ πρὸς ἀλλήλους ὄραϊν. Τοῦτο γὰρ εὐχόμεθα, ἕκαστον καὶ ἑκάστην τῷ βίῳ τοῦ μακαρίου μορφωθῆναι, ὥστε ὅταν ἀλλήλους ὄρατε, πληροφροεῖσθαι ὑμᾶς, ὅτι τῷ ἐκεῖνου χαρᾶς κτήρι ἐνατενίζετε. Μορφοῦται τὴν ζωὴν ὑμῶν τὸ ἐκεῖνου καθαρὸν, τὸ ἀόρητον, ἡ ταπεινοφροσύνη, ἡ ἐνεργὴς φιλοσοφία (5), τὸ ἀεὶ πρὸς τὸν Θεὸν συντεταμένῃ τὴν ψυχὴν ἔχειν, τὸ μὴ πρὸς τὰς ἀπάτας τοῦ βίου τοῦτου μετεωρίζεσθαι (6)· ἕνα ταῦτα ἐν ἀλλήλοις (7) βλέποντες, τὸ ἐκεῖνου μνημόσυνον ἐν αὐτοῖς ζωγραφῆσθε, καὶ οὔτε ἐκεῖνος, οὔτε ὑμεῖς ἐν θανάτῳ γενήσθε. Ἐν γὰρ τῷ ὑμετέρῳ βίῳ κάκεινος ζῶν διαπαντός ἐπιδειχθήσεται, καὶ ὑμεῖς διὰ τῆς ἀγαθῆς πολιτείας, τῆς τοῦ θανάτου κοινωνίας ἀλλοτρίους ἑαυτοῦς καταστήσετε. Ἐρρωμένους ὑμᾶς, ψυχῇ καὶ σώματι προκόποντας (8), ἐν τῇ δυνάμει τοῦ ἁγίου Πνεύματος ὁ Κύριος σκεπάσει (9) μεμνημένους ἡμῶν ἐν ταῖς προσευχαῖς.

ΣΑΘ'. ΕΠΙΦΑΝΙΩ (10).

Epiphanium quemdam ad amicitiae certamen, ac litteris ultro citroque mittendis dimicandum, festivo prore suum juvenem provocat senex, seque Nestore nihilo spondet ignaviozem.

Νόμῳ προκαλοῦμαι νόμον, τὸν κελεύοντα τιμᾶσθαι πατέρα (11), τῷ κελεύοντι διδάσκεισθαι παῖδας. Νῦν μὲν οὖν (12) ἐξηγοῦμαι σοὶ πρὸς τὰ κάλλιστα, καὶ ὅσον δεξιὰν φιλίας δέξου τὰ γράμματα. Εἰ δὲ ἀντεπιθεῖς (13), καὶ πολλάκις τοῦτο ποιεῖν βουλήθεις, ἴσως ποιήσεις καὶ γέροντα ἀιχημητὴν, οὐδὲν τοῦ Νέστορος ἀγενέστερον.

ΣΜ'. ΜΕΛΕΤΙΩ (14).

Non absimilis argumenti est epistola, qua Meletium, studiorum aliquando socium, ad scribendum excitat; desidiam exprobrans, suam ipse fatetur, amicumque hortatur ut litteris deinceps ostendat quid illi sua cura sit amicitia.

Οὔτε ἐδεξάμην σου γράμματα (15) πόποτε, τοσοῦτος ἐξ οὗ χρόνος ἤδη, πῶς οἶε, ποθῶν· οὔτε

(1) Δι' αὐτοῦ τὸν τῶν. Sic iidem. In edit. δι' αὐτοῦ τῶν.

(2) Ἀφορμὴ. Vocem hanc addimus ex cod. 1405, et aliis pluribus auctoritatibus.

(3) Καταδεχόμεθα. Cod. δυνάμεθα.

(4) Συμβουλευσαί. Ita cod. 1405, Montac., Morel. ac Combef. In edit. συμβουλεύειν.

(5) Ἐνεργὴς φιλοσοφία. Ita codex 2022, ac Combefisius qui sic vertit hunc locum: *Srenua et acris philosophia*. Editi ἐνεργός.

(6) Μετεωρίζεσθαι. Combef.: *Nec ad ejus sæculi fraudes animis efferrī ac insollescere*.

(7) Ἐν ἀλλήλοις. Ita cod. Morel. ac Combef.

angelorum chorus augetur. Hæc, inquam, atque alia ejusmodi, iis, qui ex Evangelii præscripto conjectos in veritatem oculos habent gaudii ac lætitiæ argumentum existunt. Quoniam autem usus quidam et consuetudo hoc obtinuit, ut ob sanctorum virorum ex hac vita discessum et mœnore afficiamur, et ab iis, qui clari nobis sunt, consolationem accipiamus; eam ob causam triste quidem ac mœstum aliquid, nec loqui sustinemus, nec, ut hujusmodi sermonibus aures subjiciatis, auctores vobis sumus. At vero eo, quod debemus, consolationis munere fungimur, illud scilicet vos monentes, ut per nutuum vestrum conspectum semper eum ante oculos propositum habeatis. Hoc enim optamus, ut quisque et quæque ad beati illius viri vitam sese component, ita ut, dum vos invicem conspiciatis, illud vobis persuasum sit, vos ipsius notas ac formam intueri. Vestram vitam informet ipsius puritas, lenitas, humilitas, actiosa philosophia, perpetua animi ad Deum contentio, nec ad hujus vitæ fraudes suspendi ac distrahi. Sic enim flet, ut hæc alii in aliis perspicientes ipsius monumentum in vobis ipsis effingatis, nec aut ille, aut vos in morte sitis. Nam et ille in vestra vita perpetuo vivens ostendetur, et vos rursus per probam et honestam vitæ rationem a mortis commercio alienos vos reddetis. Sanos vos et incolumes, atque et animo et corpore proficientes, nostrique in precibus vestris memores, in Spiritus sancti virtute Dominus protegat.

CCXXXIX. EPIPHANIO.

Lege legem provoco, ea nimirum quæ filios erudire jubet, eam quæ patri honorem habere imperat. Nunc igitur ad res præclarissimas ducem me tibi præbeo: ac velut amicitiae dextram litteras nostras accipe. Quod si impetum contra facias, ac sæpe id facere in animum inducas, fortasse senem quoque pugnacem reddes, Nestore nihilo ignaviozem.

CCXL. ΜΕΛΕΤΙΩ.

Tanto jam tempore nec ulla a te litteras accepi, tametsi, ut putas, id exoptens: nec ipse ad

sicque legit Bill. In edit. ἐν ἄλλοις.

(8) Προκόποντας. Ita cod., Morel. ac Combef. Vitiose in edit. προκόπτον.

(9) Σκεπάσει. Ita cod., Morel. ac Combef. In edit. σκεπάζη.

(10) Alias CIV. Scripta incerto tempore.

(11) Τιμᾶσθαι πατέρα. Cod. 1405, et Combef. πατέρας, parentes.

(12) Νῦν μὲν οὖν. Sic iidem. In edit. οὖν deest.

(13) Ἀντεπιθεῖς. Ita cod. Reg. et Combef. In edit. ἀντεπιτιθεῖς.

(14) Alias CXLIII. Scripta incerto tempore.

(15) Σοῦ γράμματα. Montac. et Morel. σου γράμμα.

te scripsi, minime dubito quin id etiam expetentem. O ingentem cessationem ac desidiam, ne dicam stuporem! Pene quoque nobis, quantum ad somnum attinet, Arganthonius rediit: ita diu dormiimus. Ubi nobis illa sodalitas? ubi communes sermones et cœtus, et dulcis ille ac perennis fons, unde hauriebamus? Equidem ipse et exsurgo et pulvereim excutio, quemadmodum Achillis equi, serius id licet (vcreor enim dicere), ac setam succutio. Ne me, quæso, cavillari existimes. Tu vero ecquid amicitiam nostram cures, et litteris tuis conspicuum fiet.

CCXLI. ABUGRIO.

Hanc epistolam extremis vitæ Gregorii diebus scriptam constat; quippe quam scripsit cum vix tantilla vitæ scintilla superesset, ut spirare liceret. Abugrio fausta precatur.

Fama bonorum nuntia nobis memorare non intermitit, te emicare stellarum instar, qui modo in hac, modo in illa barbaricæ oræ parte exoriaris: nunc stipendia militaria et annonas erogando, nunc in 196 regis conspectum cum splendido ornatu prodeundo. Deum precamur ut tibi fausto, prout æquum est, conatu, ad summum evadas dignitatis gradum, utque contabescenti quandoque conspicuus appareas: tanta enim vitæ nobis inest scintilla, quanta ad respirationem solam sufficiat.

CCXLII. PETRO.

Germanarum Gregorii epistolarum agmen claudit hæc, quam ad Petrum scripsit. Jam enim annis, senectute morboque fractus, e vita discessurus, metu ac sollicitudine discessus laborans, imminuentem mortem exspectabat.

Diuturno tempore alter ab altero remoti fuimus, atque nec mutuo conspectu nobis frui, nec per litteras colloqui contigit. Verum hanc disjunctionem corporum duntaxat, ac non item animorum esse confido. Nunc autem cum occasio se offert, et pietatem tuam salutem, et vicissim a te peto, ut pro nobis, qui et senectute, et morbo, et vitæ actæ, ac discessus e vita metu ac sollicitudine laboramus, preces ad Deum adhibeas.

CCXLIII. AD EVAGRIUM MONACHUM, DE DIVINITATE.

Legitur in scholiis, Iostéon éti κατά τινος ó λόγος ἀμφιβάλλεται. Sciendum est hunc tractatum in dubium vocari, e forte, inquit Combef., quod paulo sit intricatior, nec iis luminibus niteat, quibus Gregorii reliqua. Ego potius spurium existimem, sic abesse videntur omnes Gregorii characteres. Colb. tamen maximus, nulla censura aut observatione, integrum representat. — Sic D. de Cosniac in notis; Pater autem D. Clemencet in argumento sic habet. — Epistola ad Evagrium, quæ inter orationes olim 45, non

(16) *Ὅττε ἐπέσταλκα.* Ita cod. 1405, et Combef. In edit. ἐπέστειλα. Mox, καὶ αὐτῷ. Supplendum videtur, ait Combef., καὶ αὐτῷ σοι, sicque legit Bill., qui pro αὐτῷ proponit αὐτό.

(17) *Ἀργανθώνιος.* Arganthonius, rex Tartessiorum, cui Anacreon poeta centum et quinquaginta tribuit annos; trecentos vixisse volunt alii. Mox, pro εἰς ὕπνου λόγον, Montac. et Morel. legunt εἰς ὕπνον λόγου.

(18) *Ὁ θάλασος.* Ita cod. 1405 et Par., sicque legisse videtur Bill. In edit. θεάλασος.

(19) *Alias CCXLII.* Scripta in extrema vita, et forte ann. 389.

(20) *Φανῆναί ποτε τηκομένῳ.* Hanc lectionem

ἐπέσταλκα (16), παίθομαι δὲ ὅτι καὶ αὐτῷ ποθοῦντε. Ὡ τῆς ἀργίας, ἵνα μὴ εἶπω τῆς ἀναληγσίας! Μικρὸν καὶ ὁ Ἀργανθώνιος (17) ἡμῖν εἰς ὕπνου λόγον, οὕτως ἐκαθευδῆσάμεν. Ποῦ μὲν ὁ θάλασος (18) ἡμῖν ἐκεῖνος; ποῦ δὲ οἱ κοινοὶ λόγοι καὶ σύλλογοι, καὶ ἡ γλυκεῖα πηγὴ καὶ ἀφρονος, ἀφ' ἧς ἠρούμεθα; Ἐγὼ μὲν οὖν καὶ διανίσταμαι, καὶ τὴν κόνιν ἀποσεύομαι, κατὰ τοὺς Ἀχιλλέως ἱππους, ὅψε γούν (ὀκνῶ γὰρ εἰπεῖν), καὶ τὴν χαίτην ἀνασεύομαι. Μὴ με κωμῶδειν ὑπολάβῃς. Σοὶ δὲ εἰ τι μέλει τῆς ἡμετέρας φιλίας, ἐξ ὧν ἐπιστέλλεις δρῶθῆσεται.

ΣΜΑ'. ΑΒΟΥΓΓΡΙΩ (19).

Διφττειν σε ὡς τοὺς ἀστέρας, ἄλλοτε κατ' ἄλλο μέρος τῆς βαρβαρικῆς ἀνίσχοντα, νῦν μὲν σιτηρέσια στρατιωτικὰ παρέχοντα, νῦν δὲ βασιλεῖ φαινόμενον μετὰ λαμπροῦ τοῦ σχήματος, ἡ τῶν ἀγαθῶν ἀγγελοσ φήμη ἀγγέλουσα ἡμῖν οὐ διαλείπει. Εὐχόμεθα δὲ τῷ Θεῷ κατὰ λόγον μὲν σοι προαἰούσαν τὴν ἐπιχειρήσιν, ἐπὶ μέγα σε προσελθεῖν ἀξίωμα, καὶ φανῆναί ποτε τηκομένῳ (20). Τοσοῦτον γὰρ μέτεστιν ἡμῖν τοῦ βίου, ὅσον ἀναπνεῖν μόνον.

ΣΜΒ'. ΠΕΤΡῶ (21).

Πλείστον ἐμακρύνουμεν ἀπ' ἀλλήλων, μήτε κατ' ἕβην πλησιάσαντες, μήτε δι' ἐπιστολῶν ὁμιλήσαντες. Θαῤῥῶ δὲ ὅτι σωμάτων ἐστὶ διάστασις, ἀλλ' οὐ πνεύματος. Ἄλλὰ νῦν ἔτι καιρὸς, καὶ προσαγορεύου σου τὴν εὐλάβειαν, καὶ προσεύχεσθαι περὶ ἡμῶν ἀξίῳ, καὶ γήρα, καὶ νόσῳ χαμνόντων, καὶ ἀγωνίᾳ τῆς πολιτείας καὶ τῆς ἐκδημίας (22).

ΣΜΓ'. ΠΡΟΣ ΕΥΑΓΓΡΙΟΝ ΜΟΝΑΧΟΝ, ΠΕΡΙ ΘΕΟΤΗΤΟΣ (23).

quam sensus postulare videtur, proponit Combef.; levi namque mutatione sibi textus cohæret. In edit. τήκομεν. Hunc locum vertit Morel.: *Deum precamur ut cœpta tua rationi consentaneo et felici progressu ad summum dignitatis gradum promoveat, utque videaris aliquando. Nos utique tabescimus; tantum enim vita nobis vitalis est, ut spirare solum liceat.*

(21) *Alias CLXXXVI.* Scripta extremis diebus Gregorii.

(22) *Καὶ τῆς ἐκδημίας.* Cod. Pass. καὶ τῆς Ἐκκλησίας.

(23) *Alias Oratio XLV.* Dubia, vel potius supposititia. — *Περὶ Θεότητος.* Colb. 5 addit μαθητὴν αὐτοῦ, discipulum suum.

genuinus, sed supposititius est fetus. Fas sit dicere cum Petavio (23) : Ut enim germanam esse non putem, cogit tum styli dissimilitudo, tum pedestris illius ac plebeius sermo, minimeque Nazianzeni elegantiam et granditatem redolens. Tillemontius quoque hanc epistolam non esse Gregorii existimat, nec eloquentissimi stylium oratoris redolere, imo ineptis rationibus vocabisque ipso indignis scaterere. Observat doctus Cotel. (24), epistolam ad Evagrium Theologo tribui in ms. Regio 1789 circa finem quæstionum Anastasii. Verum et in editis ejusdem Anastasii quæstionibus Basilio eadem ascribitur, multoque etiam probabilius in ms. itidem Regio 1472, itemque Cæsareo apud Lamberium 706 Gregorio Nysseno tribuitur, et tanquam illius laudatur ab Euthymio, Panopliæ prima parte, titulo secundo. A Gregorio Nazianzeno scriptam hanc non esse epistolam sat cum viris doctis affirmare. [Adde quod neque Nicetas eandem orationem tanquam Nazianzeni fetum agnovisse videtur, qui eam videlicet in suis commentariis præterierit.]*

Σφόδρα τε θαυμάζω καὶ λίαν ἐκπλήττομαι τῆς Vehementer te suspicio, ac summopere prudentiam tuam admiror, etc.

Vide inter opera sancti Gregorii Nysseni mox edenda.

MONITUM IN SEQUEMTEM EPISTOLAM.

(GALLAND. *Vel. Patr. Biblioth.*, t. VI.)

197 *Sequentem epistolam Basilissæ inscriptam ex amplissimæ Venetæ S. Marci bibliothecæ codice LXXXI, qui S. Gregorii Nazianzeni epistolas 251 continet, eruit V. C. Antonius Bongiovanni ac Latine redditam vulgavit anno 1754 in opere cui titulus : Memorie per servire all' Istoria letteraria d'Italia, t. IV, p. III, p. 55. Est in codice epistola 186. De cujus quidem epistolæ integritate nemo, ut videtur, jure ambigat, si sermonis in primis elegantiam sententiarumque gravitatem spectet. Neque novum præterea Basilissæ nomen apud Nazianzenum. Duo enim carmina funebria prostant inter ea quæ in lucem extulit Muratorius, quorum alterum in Eusebium et Basilissam, alterum in Georgium Basilissæ fratrem videas exarata (carm. olim 46 et 50, nunc 121, 122, p. 1159); ut proinde haud immerito quis conjiciat Basilissam carmine a Gregorio celebratam eandem cum illa esse cui epistola hæc inscribitur. Cæterum Theologus eidem fortasse Basilissæ scripserit ad quam ea ipsa tempestate aliam dedit epistolam Gregorius Nyssenus.*

ΣΜΔ'. ΒΑΣΙΛΙΣΣΗ

CCXLIV. BASILISSÆ.

Εἰ μὴ περιττὸν τὴν πονουσαν ἐγείραι πρὸς πόνους. **C** Ni supervacaneum videatur te ultro jam laborantem ad labores incitare, tuum in hanc rem alacrem studium pro vitare confirmare communis utilitatis gratia non recusabo: non alia quidem plane nova tibi monita tradens, sed ea commemorans, quæ sæpe diximus, in quibus exercere te maxime consuevisti. Ea sunt: animum afflictionibus superiorem constituere, maguanimis in rebus versando: secernere a mente tua quidquid a virtute sit alienum, animoque tuo prorsus indignum: temetipsam ad pietatem et moderationem omnem componere: tuam acuere mentem, ne quid amplectatur, neve quid cogitet, quod non fuerit antea bene discussum: te tuumque animum omni tempore et modis omnibus confirmare, sanctorum qui nos præcessere, monita contemplando: odio et amicitia omni præferre justitiam æquitatemque in tuos et extraneos: temperantiam **198** incessanter colere, quæ solidas in animam radices agat, eique firma et fixa semper hæreat: non committere, ut ad hujusce vitæ vicissitudines immutationesque simul immutentur et mores. Nam cum in paupertate ac miseria frangi animum turpe est, tum rerum omnium affluentibus copiis insolenter efferri, minime tutum. Quam ob rem pulcherrimum est secundis in rebus exercere continentiam et moderationem; in adversis contra præ se ferre patientiam atque constantiam. Veteris præterea abundantia oblivisci decet; quærere quantum victui sat esse possit; oblati acquiescere; sperare meliora; patienter ferre corporis infirmitates; nulla

(23*) Petav. tom. I *Dogm. Theol.* c. 6, § 3, p. 137.
(24) Tom. III *Monument. Eccles. Græc.* in not., p. 550.

(24*) Ἀποδιδοῦσα. Fortasse legendum ἀποδίδουσα. BONGIOVANNI.

de re conucri, neque dolere, sed Providentiæ, A καὶ πρὸ τοῦ πράξει τὸ πρακτέον· οὕτω γὰρ δὴ ἔσται σοι πᾶν τὸ βήθην, ἢ πραχθὲν ἀμεταμέλητον. Εὐσχημονεῖν ἡγοῦ μὴ τοῖς ἐξωθεν προκαλύμμασι, πλοῦτον νόμιζε γνήσιον καὶ βέβαιον τὴν ὀλιγόδειαν· οὐ γὰρ ἐν τῷ πολλᾷ κεκτηῖσθαι τὸ πλουτεῖν ἔστι βεβαίως, ἀλλὰ τῷ μὴ πολλῶν δεῖσθαι. Τὸ μὲν γὰρ ἐπὶ σοι, τὸ δὲ τῶν ἐξωθεν. Ῥύθμιζε τὸν μὲν τρόπον ἐπιεικεία, τὸ δὲ ἦθος ἀταραξία, τὴν δὲ γλώτταν βραχυλογία. Διὰ δὲ τούτων κόσμει τὴν κεφαλὴν τῷ σκέπειν, τὰς δὲ ὄφρυς τῷ κατεσταλμένως ἔχειν, τοὺς δὲ ὀφθαλμοὺς τῷ συνιδεῖν, καὶ κοσμίως βλέπειν, τὸ δὲ στόμα τῷ μηδὲν ἀπρεπῶς λαλεῖν, τὰ δὲ ὦτα τῷ μόνῳ τοῖς σπουδαίοις ὑπέχειν, σύμπαν δὲ τὸ πρόσωπον τῷ ἐξ αἰδοῦς χρώματι. Ἐν πᾶσι δὲ, καὶ διὰ πάντων φύλασσε σεαυτὴν ἀμόλυντον, ὥσπερ τι κειμήλιον ἄψαυστον. Κόσμος γὰρ οἰκεῖος, πρέπει γυναιξί, σεμνότης, εὐστάθεια, σωφροσύνη. Τρυφὴν νόμιζε καλλίστην ὁμοῦ καὶ ἄσπλην, τὴν χρεῖωδὴ τροφήν· αὕτη γὰρ καὶ καθ' ἑαυτὴν ἐπαινετὴ, καὶ πρὸς τὸν ἐν σωφροσύνῃ βίον αἰρετὴ, καὶ πρὸς ὑγίαν ἀρίστη, καὶ συμμετρίαν, καὶ τὴν ἄλλην εὐκοσμίαν, καὶ παιδείαν οὐκ ἀνόνητος.

B

modestiam ac solidas opes habeto, paucarum rerum indigentiam atque frugalitatem. Solidæ quippe divitiæ non in eo sitæ sunt, quod multa possideas; sed in hoc, quod rebus multis non egeas. Hoc enim in te ipsa est; illud in rebus externis. Fac animum componas æquitate, mores modestia, linguam breuiloquentia; atque ita cura, ut ornes caput operimentis, supercilia contractione, oculos modesto intuitu, ora decenti sermone, aures honesti duntaxat sermonis auditu; totam denique faciem eo colore, qui verecundiam præ se ferat. In omnibus autem et per omnia fac temet ipsam intactam custodias, uti rem pretiosam. Ornamentum enim mulierum proprium, eisque maxime conveniens est sanctimonia, castitas atque modestia. Delicias pulcherrimas simul et comparatu facillimas ducito frugalem victum; hic enim cum ipse per se laudabilis est, tum ad moderate vivendum optabilis, tum salutis maxime conferens, et reliquæ temperantiæ et modestiæ rectæque disciplinæ non inutilis.

MONITUM

DE SANCTI GREGORII TESTAMENTO

199-200 Prodiit primum Græce Testamentum istud anno 1583, Barnabæ Brissonii cura, lib. vii *De formulis*, pag. 760. J. vero Sirmondus, duos nactus antiquissimos Vaticanæ bibliothecæ codices, idem Testamentum Græce accuratius et Latine redditum vulgavit. Suis etiam *Annalibus* inseruit Baronius (25), ab objectionibus vindicatum, scholiisque illustratum. Sunt tamen qui dubitent an sincerum sit Gregorii monumentum. Hos inter Andreas Rivetus (25*), ex heterodoxis. « Id sane mihi mirum visum est, inquit, si illud sit Gregorii Testamentum quod theologus tantus, et vir adeo sanctus, in postremæ voluntatis testatione, ne verbo quidem attigerit vitam anteactam, fidem et dogmata quæ docuerat, in genere saltem non confirmaverit, illo præsertim turbulentissimo tempore, neque animam suam Deo commendaverit de temporalibus suis bonis sollicitus. In quo etsi eluceat sollicitudo ejus erga pauperes non vulgaris, in tanti tamen episcopi Testamento aliud quid non injuria circumspiciet lector requisiverit. » Hactenus Rivetus. Sunt etiam ex nostris, qui an legitimum sit Testamentum dubitent. « Nullus tamen dubitandi locus, ut ait vir doctissimus Tillemontius; nullæque objiciuntur rationes, quæ non levi opera possint refutari. » Quod autem annum et diem hujus Testamenti spectat, die 31 mensis Maii anni 382 conditum fuisse videtur, cum adhuc Constantinopolitanæ Ecclesiæ præesset Gregorius, siquidem subscripsit: *Gregorius episcopus catholicæ Constantinopolis Ecclesiæ.*

(25) Tom. IV, p. 592, ad an. 389.

(25*) *Critic. sacr. specimen.* n. 363.

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ

ΙΣΟΝ ΤΗΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ

ΜΕΤΑΓΡΑΦΕΝ ΕΚ ΤΟΥ ΑΡΧΕΤΥΠΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ, ΕΝ Ω ΚΑΙ ΙΔΙΟΧΕΙΡΟΙ ΥΠΟΓΡΑΦΑΙ ΣΩΖΟΝΤΑΙ
ΥΠ' ΑΥΤΟΥ ΤΕ ΚΑΙ ΤΩΝ ΥΠΟΓΡΑΨΑΝΤΩΝ ΜΑΡΤΥΡΩΝ.

SANCTI GREGORII THEOLOGI

EXEMPLUM TESTAMENTI

DESCRIPTUM EX ARCHETYP0 EXEMPLARI, IN QUO PROPRIÆ MANUS SUBSCRIPTIONES EXSTANT, TAM
IPSIUS QUAM TESTIUM QUI SUBSCRIPSERUNT.

Ἰσαεὶα Φλαβίου Εὐχεριου καὶ Φλαβίου Εὐα- **A 201** *Flavio Encherio et Flavio Evagrio, viris cla-*
γγριου, τῶν *Λαμπροτάτωρ, ἀπὸ μύτις Καλιανδῶν*
Ἰανουαρίωρ. *rissimis, consultibus, pridie Kalendas Januarias.*

Γρηγόριος ἐπίσκοπος τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας
τῆς ἐν Κωνσταντινου πόλει, ζῶν καὶ φρονῶν, καὶ
ὕγιει γνώσει, καὶ ἐβλῶμένοις τοῖς λογισμοῖς, οὐθέ-
μην τὴν Διαθήκην μου (26) ταύτην· ἣν κελεύω καὶ
βούλομαι εἶναι κυρίαν καὶ βεβαίαν ἐπὶ παντὸς δικα-
στηρίου καὶ πάσης εξουσίας. Ἦδη μὲν (26) γὰρ τὴν
ἐμαυτοῦ γνώμην κατέστησα φανεράν, καὶ πᾶσάν μου
τὴν οὐσίαν καθιέρωσα τῇ καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ τῇ
κατὰ Ναζιανζῶν, εἰς τὴν τῶν πτωχῶν διακονίαν, τῶν
ὑπὸ τὴν προειρημένην Ἐκκλησίαν. Διόπερ καὶ τρεῖς
προεστησάμην πτωχοτρόφους εἶναι, κατὰ ταύτην
μου τὴν προαίρεσιν· Μάρκελλον τὸν διάκονον καὶ
μονάζοντα, καὶ Γρηγόριον τὸν διάκονον, τὸν ἐκ τῆς **B**
οἰκίας μου γενόμενον, καὶ Εὐστάθιον τὸν μονάζοντα,
τὸν καὶ αὐτὸν ἐκ τῆς οἰκίας μου γενόμενον. Καὶ νῦν
δε τὴν αὐτὴν συνειδήσιν τῇ ἀγίᾳ Ἐκκλησίᾳ τῇ κατὰ
Ναζιανζῶν φυλάττων, ἔχομαι τῆς αὐτῆς προαιρέσεως.
Ἐὰν οὖν συμβῆ με τέλει τοῦ βίου χρήσασθαι, ἔστω
μου κληρονόμος ὁ προειρημένος Γρηγόριος ὁ διάκο-
νος καὶ μονάζων, ὁ γενόμενος ἐκ τῆς οἰκίας μου, ὃν
πάλαι ἠλευθέρωσα, ἐξ ὀλοκλήρου πάσης μου (27) τῆς
οὐσίας, κινήτης τε καὶ ἀκινήτου, τῆς πανταχοῦ μοι
ὑπάρχούσης· οἱ δὲ λοιποὶ πάντες ἔστωσάν μου ἀπο-
κληρονόμοι. Οὕτω μέντοι, ὥστε αὐτὸν πᾶσάν μου
τὴν οὐσίαν, κινήτην τε καὶ ἀκινήτον, ἀποκαταστή-
σαι τῇ ἀγίᾳ (28) καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ τῇ ἐν (29) Να-
ζιανζῶν, μηδὲν τὸ παράπαν ἐπεξεσόμενον (30), πλὴν
ὅν ἂν ἐν ταύτῃ τῇ Διαθήκῃ μου τισὶν ἰδικῶς κατα-
λίπω, λεγάτου ἢ φιδοκομιέισσου χάριν· ἀλλὰ πάντα,
ὡς προσέπων, ἀκριβῶς ἀποσῶσαι τῇ Ἐκκλησίᾳ,
ἔχοντα τὸν τοῦ Θεοῦ φόβον πρὸ ὀφθαλμῶν, καὶ εἰδόντα,
ὅτι εἰς διακονίαν τῶν πτωχῶν τῆς αὐτῆς Ἐκκλησίας
προσέταξα πᾶσάν μου τὴν οὐσίαν προσχωρήσαι, καὶ ἐπὶ τούτῳ αὐτὸν ἐνεστησάμην κληρονόμον, ὥστε εἰ
αὐτοῦ τῇ Ἐκκλησίᾳ πάντα ἀπαραιρέτως ἀποσωθῆναι.

(26) *Μοῦ.* Hæc vox deest in cod. Chig.

(26*) *Ἦδη μέν.* Forte cum profectus est Constans-
tinopolim.

(27) *Πίσης μου.* Cod. Chig. πάσης μοι.

(28) *Ἀγία.* Cod. Chig. addit καί.

(2) *Er.* Deest in cod. Chig.

(30) *Ἐπεξεσόμενον.* Cod. Chig. ἐπεξεσόμενον.

Servos quoscumque vel mea voluntate, vel beatissimorum parentum meorum mandato manumisi : hos omnes nunc etiam liberos manere volo, et peculia sua ipsis absque ullo impedimento firma permanere. Volo præterea hæredem meum, Gregorium diaconum, una cum Eustathio monacho, ambos olim e domo mea, possidere prædium Arianzenum, quod ex Rhegini bonis ad nos pervenit. Gregales vero equas et oves, quotquot jam ipsis præsens dari jussi, quarumque proprietatem ipsis ac dominium tradidi, has ipsis quietas manere volo, jure domini. Per præceptionem item Gregorium diaconum, et hæredem meum, qui mihi fideliter ministravit, privato jure domini habere volo aureos numero quinquaginta. Russianæ virgini venerandæ, propinquæ meæ, certa quædam in annos singulos dari jussi, unde liberaliter vivat; quæ quidem omnia eidem, quemadmodum præscripsi, volo ac jubeo quotannis sine mora præstari. De habitatione autem tum quidem nihil propterea statui, quod nescirem ubinam ipsa degere vellet. Nunc vero, et hoc volo, quocumque ipsa loco elegerit, parari ei domum ingenuæ congruentem, ad honestam virginis habitationem : quam utique domum sine interpellatione habebit ipsa in usumfructum, quoad vixerit : postea vero restituet Ecclesiæ. Addi præterea eidem volo puellas duas, quas ipsa delegerit : hoc nimirum pacto, ut cum ea morentur puellæ usque dum vivet : et si quidem illis ita visum fuerit, liceat ipsi libertate eas donare, sin minus, et illæ quoque ad Ecclesiam pertineant. Theophilum puerum, qui mecum manet, jam manumisi. Volo autem ei nunc etiam dari legati nomine nummos quinque. Eupraxium vero ejus fratrem liberum esse volo, eique legati nomine dari nummos aureos quinque. Volo præterea Theodosium notarium meum liberum esse, eique legati nomine dari aureos nummos quinque. Alypianam filiam meam dulcissimam (cæterarum enim Eugenix **203** et Nonnæ, exigua ratio ducenda est, ut quarum vita reprehensione non vacat) veniam mihi dare volo, quod nihil possim ipsi relinquere, quippe qui omnia jam pauperibus destinavi, aut potius beatissimis parentibus, qui ita polliciti erant, obsecutus sum; quorum voluntatem irritam reddere nec sanctum nec tutum arbitror. Quæcumque tamen ex beati fratris mei Cæsarii rebus in veste serica, aut linea, aut lanea, aut burichaliis supersunt, hæc ad ipsius liberos pertinere volo; et nulla in re ipsam vel sorores ipsius molestas

Α Τους οὖν οἰκέτας, οὓς (31) ἤλευθέρωσα, εἴτε ἐξ ἐμῆς προαιρέσεως, εἴτε ἐξ ἐντολῶν τῶν μακαριωτάτων (32) γονέων μου, τοὺτους πάντας βούλομαι καὶ νῦν ἐπ' ἐλευθερίας μὲν, καὶ τὰ πεκοῦλια αὐτοῖς πάντα μένειν βεβαίως καὶ ἀνενόγητα. Ἔτι βούλομαι κατασχέειν τὸν κληρονόμον μου Γρηγόριον τὸν διάκονον, ἅμα τῷ μονάζοντι Εὐσταθίῳ, τοὺς γενομένους ἐκ τῆς οἰκίας μου ποτε, κτῆμα ἐν Ἀριανζοῖς (33), τὸ ἐκ τῶν Ῥηγίνου καταλθὸν εἰς ἡμᾶς. Τὰ δὲ φοράδια, καὶ τὰ πρόβατα, ὅσα ἤδη αὐτοῖς παρῶν ἐκέλευσα δοθῆναι, ὧν καὶ τὴν νομὴν αὐτοῖς καὶ τὴν δεσποτείαν παρέδωκα, ταῦτα μένειν αὐτοῖς ἀνενόγητα βούλομαι δεσποτείας δικαίῳ. Ἔτι δὲ ἐξαιρέτως Γρηγόριον τὸν διάκονον καὶ κληρονόμον μου, γηρησίως ὑπηρετήσαντά μοι, βούλομαι κατασχέειν ἰδίῳ δεσποτείας δικαίῳ χρυσίνους τὸν ἀριθμὸν πενήκοντα. Τῇ αἰδεσιμωτάτῃ παρθένῳ Ῥουσιανῆ, τῇ συγγενίδι μου, ῥητὰ ἐκέλευσα καθ' ἕκαστον ἔτος δίδοσθαι πρὸς τὸ ἐλευθερίως (34) αὐτὴν διάγειν· ἅπερ βούλομαι καὶ κελεύω πάντα κατὰ τὸν τύπον, ὃν προσέταξα, ἀνυπερθέτως αὐτῇ δίδοσθαι καθ' ἕκαστον ἔτος. Περὶ δὲ οἰκήσεως αὐτῆς, τότε μὲν οὐδὲν διαταξάμην, μὴ εἰδὼς ποῦ μᾶλλον ἀρεστόν ἐστιν αὐτῇ διάγειν· νῦν δὲ καὶ τοῦτο βούλομαι, ὥστε, ἐν οἷῳ ἂν (35) ἐπιλέξηται χωρῶν, κατασκευασθῆναι αὐτῇ οἰκίαν ἐλευθέρα πρέπουσαν, εὐσχήμονι διαγωγῇ παρθένου· ἦνπερ οἰκίαν ἔξει δηλαδὴ ἀνενοχλήτως εἰς χρῆσιν καὶ καρπῖαν μέχρι βίου ζωῆς, μετὰ δὲ ταῦτα ἀποκαταστήσει τῇ Ἐκκλησίᾳ. Προστέθηται δὲ αὐτῇ βούλομαι καὶ δύο κόρας, ἃς αὐτῇ ἐπιλέξεται, οὕτω μέντοι, ὥστε αὐτῇ παραμεῖναι τὰς κόρας μέχρι τοῦ τῆς ζωῆς αὐτῆς χρόνου. Καὶ εἰ μὲν αὐταῖς εὐχαριστήσεις, ἐξείναι αὐτῇ ἐλευθερίᾳ αὐτάς τιμῆσαι· εἰ δὲ μὴ, καὶ αὐτάς διενεγκεῖν τῇ αὐτῇ Ἐκκλησίᾳ. Θεόφιλον τὸν παῖδα τὸν παραμεινοντά μοι, ἤδη ἤλευθέρωσα. Βούλομαι οὖν αὐτῷ καὶ νῦν δοθῆναι λεγάτου χάριν, νομίσματα ε'. Εὐπράξιον δὲ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ βούλομαι ἐλεύθερον εἶναι, καὶ δοθῆναι αὐτῷ λεγάτου λόγῳ χρυσᾶ νομίσματα ε'. Ἔτι βούλομαι Θεοδοσίον τὸν νοτάριόν μου ἐλεύθερον εἶναι, δοθῆναι δὲ αὐτῷ καὶ λεγάτου λόγῳ χρυσοῦ νομίσματα ε'. Τὴν γλυκυτάτην μου θυγατέρα Ἀλυπιανὴν (36) (τῶν γὰρ ἄλλων, Εὐγενείας (37) τε καὶ Νόννης, ὀλίγος λόγος, ὧν καὶ ὁ βίος ἐπιληψιμὸς ἐστὶ) βούλομαι συγγνώμην ἔχειν μοι, εἰ μὴδὲν αὐτῇ καταλιπεῖν κύριος ἐγενόμην, πάντα προεπαγγελάμενος τοῖς πτωχοῖς, μᾶλλον δὲ τοῖς μακαριωτάτοις γονεῦσιν ὑποσχομένους ἀκολουθήσας, ὧν ἀθετῆσαι τὴν γνώμην οὐδ' ὄσιον, οὐτ' ἀσφαλὲς ἤγοῦμαι. Ὅσα μέντοι ἐκ τῶν τοῦ μακαρίου μου ἀδελφοῦ Καισαρίου πραγμάτων, ἐν ἐσθῆτι σπρικῆ ἢ λινοῦ, ἢ ἐρεσῆ, ἢ βουρικαλοῖς περι-

(31) Οὗς. Deest in cod. Chig.

(32) Μακαριωτάτων. Cod. Chig. μακαρίων.

(33) Ἀριανζοῖς. Cod. Chig. Ἀριανζῶ.

(34) Ἐλευθερίως. Cod. Chig. ἐλευθερίας.

(35) Ἐν οἷῳ ἂν. Cod. Chig. ἐν οἷῳ δ' ἂν.

(36) Τῆν μου θυγατέρα Ἀλυπιανὴν, Alypianam filiam meam. Nihil magis certum ac exploratum ex omnibus Gregorii rebus gestis videri potest, ut cum Baronio loquar, quam ipsum perpetuam coluisse virginitatem. Filiam igitur non habuit. Sic tamen

vocat Alypianam, quæ filia erat Gorgoniæ sororis sue.

(37) Τῶν γὰρ ἄλλων, Εὐγενείας, etc. Cod. Chig. Εὐγενείας. Cæterarum enim, Eugenix et Nonnæ, exigua ratio ducenda est. Mirum forte videri possit Gregorium turpitudinem sempiternam publicis tabulis iniurere affinibus suis. Sic postea Gregorius Magnus coram frequenti populo Gordianæ virginis amittæ suæ lapsum narrare veritus non fuit. Viri sancti suos, si quando impii sunt, despiciunt.

λέλειπται, ταῦτα διαφέρειν τοῖς τέκνοις αὐτῆς βούλομαι, καὶ ἐν μηδενί, μήτ' ἐκείνην, μήτε τὰς ἀδελφὰς αὐτῆς ἐνοχλεῖν, μήτε τῷ κληρονόμῳ μου, μήτε τῇ Ἐκκλησίᾳ. Μελέτιος ὁ γαμβρός (38) μου, τὸ κτήμα τὸ ἐν Ἀπηνζινσῷ τὸ ἐκ τῶν Εὐφημίου, ἴστω κακῶς κατέχων. Καὶ ὑπὲρ τούτου καὶ πρότερον ἐπέστειλα πολλάκις τῷ Εὐφημίῳ, ἀνανδρίαν αὐτοῦ καταγινώσκων, εἰ μὴ τὸ ἑαυτοῦ ἀναρρῶσαιτο. Καὶ νῦν μαρτύρομαι πάντας καὶ ἄρχοντας καὶ ἀρχομένους, ὅτι ἀδικεῖται ὁ Εὐφήμιος· χρῆ γὰρ Εὐφημίῳ ἀποκαταστῆναι τὸ κτήμα. Τὴν ὄντην τοῦ χωρίου Κανοτάλων τῷ αἰθεσιμωτάτῳ υἱῷ τῷ ἐπισκόπῳ Ἀμφιλοχίῳ ἀποκαταστῆναι βούλομαι. Ἔστι γὰρ ἐν τοῖς χαρτίσις ἡμῶν, καὶ πάντες ἴσασι, ὅτι καὶ τὸ συνάλλαγμα ἐλύθη, καὶ τὴν τιμὴν ἀπέλαβον, καὶ τὴν νομὴν καὶ δεσποτείαν τοῦ κτήματος πάλαι παρέδωκα.

Εὐαγρίῳ τῷ διακόνῳ πολλὰ μοι συγκαμόντι καὶ συνεκφροντίσαντι, διὰ πλείονων τε τὴν εὐνοίαν παραστήσαντι, χάριν ὁμολογῶ καὶ ἐπὶ Θεοῦ καὶ ἐπὶ ἀνθρώπων. Καὶ τοῖς μεῖζοσι μὲν αὐτὸν ὁ Θεὸς ἀμείψεται· ἵνα δὲ μηδὲ τὰ μικρὰ τῆς φιλίας σύμβολα παρ' ἡμῶν ἐλλείπη, βούλομαι αὐτῷ δοθῆναι κάμασον (39) ἓν, στιχάριον ἓν, πάλλια β', χρυσᾶ νομίσματα λ'. Ὁμοίως καὶ τῷ γλυκυτάτῳ συνδιακόνῳ ἡμῶν Θεοδοῦλῳ τῷ ἡμῶν ἀδελφῷ δοθῆναι: βούλομαι κάμασον ἓν, στιχάριον β', τῶν ἐν τῇ πατρίδι, χρυσᾶ νομίσματα κ' ἐκ τοῦ ἐν τῇ πατρίδι λόγου. Ἐλαφίῳ τῷ νοταρίῳ εὐτρόπῳ ὄντι (40), καὶ καλῶς ἡμᾶς ἀναπαύσαντι ὅν ὑπηρετήσατο χρόνον, βούλομαι δοθῆναι κάμασον ἓν, στιχάριον β', πάλλια γ', σιγίλλων (41), ἐν τῇ πατρίδι χρυσᾶ νομίσματα κ'.

Ταύτην μου τὴν διαθήκην κυρίαν καὶ βεβαίαν εἶναι βούλομαι ἐπὶ παντὸς δικαστηρίου καὶ πάσης ἐξουσίας. Εἰ δὲ καὶ ὡς διαθήκη μὴ ἰσχύσειεν, εἰς βούλησιν, εἴτ' οὖν (42) κωδικοκλήρον, αὐτὴν ἰσχύειν βούλομαι. Ὁ δ' ἐπιχειρῶν αὐτὴν ἀνατρέπειν, δώσει λόγον ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, καὶ ἕξει τὸν λόγον.

Πρὸς τὸ νόμα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

Γρηγόριος ἐπίσκοπος τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας τῆς ἐν Κωνσταντινῶν πόλει, ἀναγνοὺς τὴν διαθήκην, καὶ ἀρσθεὶς πᾶσι τοῖς γεγραμμένοις, ὑπέγραψα χειρὶ ἐμῇ, καὶ ἰσχύειν αὐτὴν κελεύω καὶ βούλομαι.

Ἀμφιλόχιος ἐπίσκοπος τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας τῆς ἐν Ἰκονίῳ, παρῶν τῇ διαθήκῃ τοῦ αἰθεσιμωτάτου ἐπισκόπου Γρηγορίου, καὶ παρακληθεὶς παρ' αὐτοῦ (43), ὑπέγραψα χειρὶ ἐμῇ.

Ὀπτιμος ἐπίσκοπος τῆς κατὰ Ἀντιόχειαν καθολικῆς Ἐκκλησίας, παρῶν διατιθεμένῳ (44) τῷ αἰδε-

(38) *Γαμβρός*. Vox illa ex Græco Latine reddita, gener est, et hic est vocis hujus frequentior usus. Verum linguæ Græcæ peritissimi, ut Henricus Stephanus, Budæus, etc., profitentur γαμβρός interdum quemlibet affinem significare. Imo vero et apud Latinos eadem est vis hujus vocis gener. Justinus, *H. st.* lib. xviii, virum sororis generum appellat. Itaque non proprie generum, sed Gregorii affinem, qui forte Eugeniam vel Nonnam Gorgonice sororis suæ filiam uxorem duxerat, fuisse Meletium existimare debemus.

esse, vel hæredi meo, vel Ecclesiæ. Meletius gener meus sciat se prædium Apenzinsenum, quod Euphemii fuerat, mala fide possidere: de quo quidem et jam antea scripsi sæpius Euphemio, ignavie eum condemnans, nisi sua recuperaret. Et nunc testor omnes magistratus, et qui sub magistratu sunt, injuriam fieri Euphemio: oportet enim prædium Euphemio restitui. Emptionem fundi Canotalorum reverendissimo filio episcopo Amphilochio reintegrari volo. Constat enim ex chartis nostris, idque sciunt omnes, quod et solutus fuerit contractus, et pretium receperim, proprietatemque ac dominium possessionis jampridem tradiderim.

Evagrio diacono, qui multorum mecum laborum et curarum particeps, in multis suam mihi benevolentiam commendavit, gratiam habeo coram Deo et coram hominibus. Ac majora quidem ipsi Deus retribuet. Ne vero parva etiam amoris symbola præternittamus, volo ei dari camasum unum, tunicam unam, pallia duo, aureos nummos triginta. Similiter dulcissimo condiacono nostro et fratri Theodulo dari volo camasum unum, tunicas duas ex iis quæ sunt in patria, aureos viginti ex patriæ item rationibus. Elaphio notario, qui et bene moratus est, et, quo tempore fuit in obsequio, belle nos refocillavit, dari volo camasum unum, tunicas duas, pallia tria, sigillionem, in patria nummos aureos viginti.

Hoc meum testamentum ratum ac firmum esse volo in omni judicio et 204 quomodocunque. Quod si tanquam testamentum vim non habuerit, tanquam voluntatem ipsum, seu codicillum, valere volo. Qui vero ipsum evertere tentaverit, rationem reddet in die judicii, et pœnam sustinebit.

In nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti.

Gregorius episcopus catholicæ Constantinopolis Ecclesiæ relegi testamentum, et omnia probans subscripsi manu mea, et vim obtinere volo ac jubeo.

Amphilochius episcopus catholicæ Iconii Ecclesiæ interfui testamento reverendissimi episcopi Gregorii, et eo rogante subscripsi manu mea.

Optimus episcopus catholicæ Antiochenæ Ecclesiæ interfui, cum reverendissimus episcopus Gre-

(39) *Κάμασον*. Cod. Chig. κάμασον.

(40) *Εὐτρόπῳ ὄντι*. Cod. Chig. εὐτρόπῳ τε.

(41) *Σιγίλλων*. De Sigillione apud Trebellium Pollionem in Claudio fit mentio. In eo testamento voces sunt, quibus vestimenta significantur, ut Camasum, vel Comasum, quæ ob nimiam antiquitatem inter exoticas abierunt.

(42) *Εἴτ' οὖν*. Cod. Chig. ἤγουν.

(43) *Παρ' αὐτοῦ*. Cod. Chig. ὑπ' αὐτοῦ.

(44) *Διατιθεμένῳ*. Cod. Chig. διαθεμένῳ.

gorius, testamentum suum, ut supra scriptum est, disponeret, et eo rogante subscripsi manu mea.

Theodosius episcopus catholicæ Idæ Ecclesiæ præsens testamento reverendissimi episcopi Gregorii, et ab eo rogatus subscripsi manu mea.

Theodulus episcopus sanctæ catholicæ Apamæ Ecclesiæ, præsens, et cætera.

Hilarius episcopus catholicæ Isauriæ Ecclesiæ, præsens, et cætera.

Themistius episcopus sanctæ catholicæ Adrianopolis Ecclesiæ, præsens, et cætera.

Cledonius presbyter catholicæ Iconii Ecclesiæ, præsens, et cætera.

Joannes sanctissimæ Nazianzi ecclesiæ lector et notarius, exemplum divini Testamenti, quod in sanctissimâ ecclesia mea reconditum est, sancti et illustri ac Theologi Gregorii, exscripsi et edidi.

(45) Ἀγίας. Deest in cod. Chig.

(46) Θεμιστιος... παρών. Cod. Chig. παρήμην ἐν τῇ διατυπώσει τοῦ αἰδεσιμωτάτου Γρηγορίου, καὶ

αἰμωτάτου Γρηγορίου ἐπισκόπου κατὰ τὰ προγεγραμμένα, καὶ παρακληθεὶς παρ' αὐτοῦ, ὑπέγραψα χειρὶ ἐμῇ.

Θεοδόσιος ἐπίσκοπος τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας τῆς ἐν Ἰδῆ, παρὼν τῇ διαθήκῃ τοῦ αἰδεσιμωτάτου ἐπισκόπου Γρηγορίου, καὶ παρακληθεὶς παρ' αὐτοῦ, ὑπέγραψα χειρὶ ἐμῇ.

Θεόδουλος ἐπίσκοπος τῆς ἁγίας (45) καθολικῆς Ἐκκλησίας τῆς κατὰ Ἀπάμειαν, παρὼν, καὶ τὰ ἐξῆς.

Ἰλάριος ἐπίσκοπος τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας τῆς κατὰ Ἰσαυρίαν, παρὼν, καὶ τὰ ἐξῆς.

Θεμιστιος ἐπίσκοπος τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας τῆς κατὰ Ἀδριανούπολιν, παρὼν (46), καὶ τὰ ἐξῆς.

Κληδόνιος πρεσβύτερος τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας τῆς ἐν Ἰκονίῳ, παρὼν, καὶ τὰ ἐξῆς.

Ἰωάννης ἀναγνώστης καὶ νοτάριος τῆς ἀγιωτάτης ἐκκλησίας Ναζιανζοῦ, πεποιθὼς τὸ ἴσθ' τῆς θείας Διαθήκης, τῆς ἀποκειμένης ἐν τῇ κατ' ἐμὲ ἀγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ, τοῦ ἀγίου καὶ ἐνδόξου καὶ Θεολόγου Γρηγορίου, ἐκδίδωκα.

παρακληθεὶς παρ' αὐτοῦ ὑπέγραψα χειρὶ ἐμῇ, præsens fui in testamento reverendissimi Gregorii, et eo rogante subscripsi mea manu.

MONITUM

DE SANCTI GREGORII POEMATIBUS.

205 Pluribus causis ad condenda poemata inductus fuit sanctus Gregorius. Præcipua hæc est, quam exponit scribens ad Cledonium (epist. ci, alias orat. li), ut scilicet veritatem tueretur adversus Apollinaristas, qui errores suos carminum a se scriptorum ope disseminabant. Alias enarrat in poemate *de versibus suis* (libro ii, sectione i, poemate 37, alias 162 apud Billium), nimirum ut pauciora scriberet, ob difficultatem in elaborandis versibus sitam; ut juvenibus gratum quoddam præberet pharmacum, illecebrosus ducens ad utilia, et præceptorum molestiam arte deliniens; ut ostenderet Christianos scriptores ethnicis non esse inferiores; demum ut morbis suis aliquod levamen afferret.

Omnia sancti Gregorii poemata in duos distribuimus libros: quorum primo complectimur poemata theologica; secundo autem poemata historica representamus. Liber autem prior, ubi de carminibus theologis agit, rursus in duas sectiones dividitur; quarum prima continentur poemata dogmatica, secunda vero poemata moralia. Duplicem pariter sectionem habebit liber posterior, in quo carmina historica colliguntur, ita ut in una legantur poemata quæ ad ipsum Gregorium spectant, in altera vero quæ spectant ad alios. Imo et varia hujusce libri poemata ordine chronologico, quantum licet, disponimus, prætermissis tali ordine in primi libri carminibus, quorum tempus nulla prorsus regula potest determinari.

Arduum sane et plenum laboris opus suscepit Billius, cum Græcos Gregorii versus Latinis versibus expressit: sed opus istud plus ipsi difficultatis quam lectoribus utilitatis attulit. Sæpissime enim interpres ita metri legibus fuit strictus, ut auctoris nec verba nec etiam sententias commode redderet. Quapropter e re lectorum fore visum est, si Gregoriana poemata, a Billio metricè versa, oratione soluta verterentur. Verumtamen ne Billiana versio injusta premeretur oblivione, ipsam in inferiori margine collocari placuit. Idem factum est in quibusdam poematibus quæ a Federico Morello metricè versa fuerant. Versiones autem a Tollio et Muratorio soluta oratione compositæ, plurimis in locis emendatæ sunt.

Huc usque Benedictini, quorum monito hoc ego novus editor adjungam, me videlicet, ne tam sapienter excogitati ordinis ulla pars manca videretur, hoc laboris aggredi præsumpsisse, ut omnia carmina, quæ nondum metricè fuerant translata, metris pro meis viribus comprehensa in publicum proferrem, quanquam ad duo millia et amplius condendorum versuum numerus exsurgeret. Quæ quidem nostræ infirmitatis tentamenta indulgentius, benigne lector, accipias.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ
ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΕΠΗ.

ΒΙΒΛΟΣ Α'. ΕΠΗ ΘΕΟΛΟΓΙΚΑ.

ΤΟΜΗ Α'. ΕΠΗ ΔΟΓΜΑΤΙΚΑ.

SANCTI PATRIS NOSTRI
GREGORII THEOLOGI

ARCHIEPISCOPI CONSTANTINOPOLITANI

CARMINA.

LIBER I. POEMATA THEOLOGICA.

SECTIO I. POEMATA DOGMATICA.

Α'. Περὶ τοῦ Πατρὸς.

Ὅσα μὲν ὡς σχεδῆσι μακρὸν πλῶον ἐκπερώμεν,
ἢ τυθαῖς πτερύγεσαι πρὸς οὐρανὸν ἀστερόεντα

Σπαύδομεν, οἷσιν ὄρωρ νῶος θεότης ἀναφαίνεν,

Ἦν οὐδ' οὐρανίοισι σέβειν σθένος, ὅσων λοικός,

ἢ Ἡ μεγάλης θεότητος ὄρους, καὶ ὀλακα παντός.

I. De Patre'.

206-207 Scio nos exiguis cymbis magnum mare trajicere,
Parvisque pennis in cœlum astris ornatum
Properare, quibuscunque fert animus Divinitatem prædicare,
Quam ne cœlestes quidem, quantum par est, colere valent,
5 Aut magnæ Divinitatis decreta et mundi gubernaculum.

* Alias Billius *Arcau. carm.* 70, p. 161.

ARGUMENTUM. In isto poemate et in aliis decem subsequentibus res theologicas abstrusissimas et difficillimas de Trinitate, de Deo Patre, de Filio, de Spiritu sancto, de mundo, de Providentia, de substantiis mente præditis, de anima, de Testamentis et adventu Christi, necnon de ipsius Incarnatione, ita pie, docte ac subtiliter prosequitur Gregorius, ut virum omni doctrina excultum, poetamque insignem

facile agnoscas.

1. Tit. Περὶ τοῦ Πατρὸς. Plerique codices et editti τοῦ αὐτοῦ. Vat. simpliciter Περὶ ἀρχῶν, ἢ-τοι περὶ Τριάδος.

2 Πρὸς. Vat. ἐς.

3 Ἀραγα'σιν. Langus ἀμφαίνεν.

4 Σέβειν. Coisl. οὐρανίους σέμνεν.

METRICA VERSIO.

I. DE PATRE.

(Billio interprete.)

Immensum exigua pelagus sulcare carina,
Parvisque æthereum pennis volitare per axem

Aggredimur (non me fugit hoc), quicunque Te-
[nantis

Tendimus arcanum verbis exprimere numen :
(Quod neque sat digno chorus immortalis honore
Cœlicolum cumulare potest), Triadisque referre

Ἐμπης δ' (οὐδὲ θεὸν γὰρ ἀρέσσατο πολλαὶ δῶρον
 Πλειστήρης ἀπὸ χειρὸς δσον φίλης ὀλίγης τε),
 Τοῦνεκα θαρσαλέως ῥήξω λόγον. Ἄλλ' ἀπὸ τῆλε
 Φεύγεις, ὅστις ἀλιτρός· ἐμὸς λόγος, ἢ καθαροῖσιν,
 10 Ἢ ἐκαθαίρομένοισιν ὄδ' ἔρχεται· οἱ δὲ βέβηλοι,
 Ὡς θῆρας, Χριστοῖο κατ' οὐραοῦ ἀκροτόμοιο
 Λαμπομένου, Μωσῆϊ νόμον τ' ἐνὶ πλαξί γράφοντος,
 Αὐτίκα ῥηγγυμένοισιν ὑπὸ σκοπέλοισι δαμῆεν.
 Κεῖνοι μὲν δὴ τοῖα· καὶ ὡς Λόγος ὦσε κακίστους
 15 Ἡμετέρου χοροῦ θετημάχον ἤτορ ἔχοντα.
 Αὐτὰρ ἐγὼν ὅσα τήνδε προοίμιον ἐν σελίδεσσι
 Θήσομαι, ἦν τὸ πάροιθε θεόφρονες ἄνδρες ἔηκαν,
 Λαῶ τάρβος ἔγοντες ἀπηγνέϊ μάρτυρε μύθων,

A Μωσῆς, Ἡσαίας τε (ἐπισταμένοις δ' ἀγορεύσω),
 20 Ἦτοι ὁ μὲν νεόπηγα διδοὺς νόμον, ἐς δὲ λυθέντος,
 Οὐρανὸς εἰσατοί, χθὼν δέχυντο ῥήματα' ἐμοῖο.
 Πνεῦμα Θεοῦ, σὺ δ' ἐμοίγε νόον καὶ γλώσσαν ἐγείρους
 Ἀτρεκίης σάλπιγγα ἐρίθρομον, ὡς κεν ἅπαντες
 Τέρπωνται κατὰ θυμὸν ὄλη θεότητι μιγνέτες.
 25 Εἰς Θεὸς ἐστιν ἀναρχος, ἀνάτιος, οὐ περιγραπτος
 Ἦ τιμὴ πρόσθεν ἔδοντι, ἢ ἐσομένῳ μετέπειτα,
 Αἰῶν' ἀμφὶς ἔχων, καὶ ἀπείριτος, Υἱὸς ἐσθλοῦ
 Μουνογενοῦς μεγάλοιο Πατὴρ μέγας, οὐ τι πεπονηθῶς
 Υἱεῖ, τῶν ὅσα σαρκὸς, ἐπαί νόος. Εἰς Θεὸς ἄλλος,
 30 Οὐκ ἄλλος θεότητι, Θεοῦ Λόγος, οὗτος ἐκείνου
 Σφρηγὶς κιννυμένη πατρώιος, Υἱὸς ἀνάρχου

Sed tamen (sæpe enim Deo non placet donum
 Divitis manus, quantum amicæ et pauperis),
 Idcirco sermonem fidenter proferam. At procul
 Fugite, scelesti. Sermo meus ad puros
 10 Dirigitur, aut ad eos qui expurgantur. Profani autem,
 Velut feræ, cum Christus e summo monte
 Fulgeret, ac Moysi legem in tabulis scriberet,
 Protinus sub scopulis disruptis prodiguntur.
 Illis quidem sic fiat, itidem ut improbis, quos Verbum
 15 E nostro cœtu expulit, inimicum Deo cor habentes.
 Rursus ego vocem, proœmii loco, tabulis
 Apponam, quam olim viri a Deo afflati emisere,
 Populo terrorem duro incutientes, testes verborum
 Moyses et Isaias (scientibus loquar),
 20 Ille legem recens structam tradens, iste, cum lex violata esset.

208-209 Audiant cæli, et terra verba mea accipiat.
 Tu vero, Spiritus Dei, mentem meam et linguam excita
 Veritatis tubam valde sonoram, ut omnes
 Gaudeant toti Divinitati ex corde immisti.

25 Unus Deus, principii et causæ expers, non circumscriptus
 A quoquam ante existente, aut postea futuro;
 Ævum circumplectens et infinitus, boni Filii
 Magni Unigeniti magnus Pater, nihil eorum passus
 In Filio, quæcunque carnis sunt, siquidem mens est. Unus Deus alius,
 30 Non tamen alius deitate, Dei Sermo: hic illius
 Vivum sigillum Patris, solus principio carentis

14 Κεῖροι μὲν. Minus recte Billius: Atque ita
 fecerunt Hebræi.

15 Θετημάχον. Coisl. θεόμαχον.

17 Ἄνδρες ἔηκαν. Plures codices ἴσως ἔειπον.

20 Νεόπηγα, recens conditam. Male Billius: No-
 vam legem, qua voce non nisi lex Christi, seu Evan-
 gelium, debet appellari. Ibidem λυθέντος. Male edit.

λυθέντες.

24 Μιγνέτες. Hoc est, ut Cyrus exponit, veritati
 totius religionis assentientes, eique mente per fidem
 conjuncti. BILLIUS.

27 Ἀπειρίτος. Coisl. ἀπείρητος. Hesych. ἀπει-
 ρατος.

METRICA VERSIO.

Dogmata, quæ totum moderatur legibus orbem.
 Sed tamen intrepido mea vox erumpet ab ore,
 Quandoquidem et Christo non tam sunt grata fre-

quenter
 Munera, quæ gravida dives largitur ab arca,
 Quam quæ (sit modo chara) manus pauperrima
 fundit.

Ergo procul, procul extemplo, scelerata caterva,
 Hinc iuge; namque meus puras tantummodo men-

tes
 Sermo petit, vel quæ sese purgare laborant.
 Quod si quisquam animo, si moribus atque profanis
 Hinc veniat, densa saxorum mole peribit
 Obrutus: ut quondam cum summo in vertice montis
 Omnipotens claro radiaret lumine Christus,
 Mosique in tabulis sanctissima jura notaret.
 Atque ita fecerunt Hebræi: nosque perinde
 Sacrilega a nostris submovimus agnina verbis.
 Ast mihi scribendi exorsus vox illa futura est,
 Quam prius, ut duram quaterent formidine gentem,

B Persancti misere viri (dum quærit uterque
 Quos testes sermonum habeat), Mosesque piusque
 Isaias, legem ille novam cum prodidit, iste
 Cum sacrata Dei plebs impia jura resolvit:
 Audite, ætheræ sedes, tuque excipe, terra,
 Quæ dicam. Ac mihi tu, quæso, cum pectore linguam,
 Pneuma, move, quæ sit tanquam tuba persona, veri:
 Ut cunctos supero penitus cum numine junctos
 Non levis ex nostro capiat sermone voluptas.

Unicus omnino Deus est, ab origine nulla,
 Causæque ignarus, quem circumscribere quidquam
 Quod queat haud unquam fuit, aut quandoque futu-

rum est:
 Ævum ipse amplectens, immenso robore, nati
 Unigenæ magnus genitor; quem dicere passum
 Grande nefas cuiquam fuerit, dum gignit, eorum,
 Quæ carnis natura capit; nam spiritus ipse est.
 Unus item est alius Deus alti Sermo parentis
 (Non alius deitate tamen), qui manat ab illo,
 Ac viva est Patris effigies, atque unica proles.

Οἶος, καὶ μούνοιο μονώτατος, ἰσοφέριτος,
 Ὡς κεν ὁ μὲν μίμνη γενέτης ὄλος, αὐτὰρ ὄγ' Ὑἱὸς
 Κοσμοθέτης νωμεύς τε, Πατὴρς σθένος ἡδὲ νόημα.
 35. Ἐν Πνεῦμ' ἐξ ἀγαθοῦ Θεοῦ Θεός. Ἐρῆτε πάντες,
 Ὅδ' ἢ Πνεῦμ' ἐτύπωσεν ἔην θεότητ' ἀναφαίνειν,
 Ἄλλ' ἢ βένθος ἔχουσι κακῶς, ἢ γλῶσσαν ἄναγνον,
 Ἥμισφαις, φθονεροί τε, νοήμονες αὐτοδιβακτοί,
 Πηγή κευθαμένη, λύχνος σκοτίας ἐνὶ κόλποις.

B: *Περὶ τοῦ Υἱοῦ.*

Υἱέα δὲ πρώτιστον ἀείσομεν, αἷμα σβόντες
 Ἐμστέρων παθίων τὸ καθάρσιον. Ἡ γὰρ ἀνάγκη

Filius, solus ex solo, æqualis,
 Na ut ille quidem maneat totus genitor, Filius autem
 Mundi creator et gubernator sit, Patris robur et intelligentia.
 35 Unus Spiritus ex bono Deo Deus. Abiunt omnes,
 Quos non signavit Spiritus, ut ipsius divinitatem prædicent,
 Quique cor habent perversum, aut linguam incestam,
 Semilucidi, et invidi, prudentes a se ipsis docti,
 Fons occultus, lucerna in tenebrosis angulis.

II. De Filio.*

Filium primo cantabimus, sanguinem venerantes.
 Qui vitiorum nostrorum expiatio fuit. Necesse est enim
 Etiam mortalem auxilio venire cælestibus, ob linguam
 Detrahentem divinitati, prave sentientem, sui ipsius homicidam.

5 Nihil ante magnum Patrem erat. Omnia enim
 Inatus habet. Nihil Patre majus. E Patre
 Genitum magni Dei Verbum, Filius expers temporis,
 Inago exemplaris, natura Genitori æqualis.
 Patris enim gloria est magnus Filius. Resplenduit autem,
 10 Ut solus scit Pater, et qui ex Patre resplenduit :
 Nihil enim divinitati vicinum erat ; sed tamen
 Omnibus hoc persuasum est hominibus, ut et mihi,
 Nihil fas est ex mea generatione in divinitatem conferre,
 Non fluxionem, non sectionem sædam. Ego enim.

* Alias Bill. 71, pag. 16f.

37 Ἄλλ' ἢ βένθος ἔχουσι κακῶς. His verbis
 eos Gregorius insectatur, qui perversam doctrinam
 colunt, et qui sanam libera voce prolitteri verentur.
 II. 3 *Ὁόρωλοισιν*. Nicetas exponit *δόγμασι*, de
 Deo et æternis decretis. Billius, *angelos*, inquit, *potius
 acceperim*. Verum quid ad angelos, ut recte
 Combessius observat, restringere, cum primo et
 principaliter personarum fidem Gregorius exponat
 et tueatur adversus linguas detrahentes Divinitati.

4 *Ἀδοτόφνοιο*. Vat. *αὐτοφονῆος*.

6 *Πατὴρς ὑπέρτερον οὐδέν*. Sic Vat. Quæ lectio
 præferenda nobis visa est. Edit. *Πατὴρς ἀπρόφορος
 οἶδεν*, quod vertit Billius : *A magno pendetque Pa-
 rente*, quæ quidem verba theologi facile non admi-
 serint.

8 *Γεννήτορος*. Coisl. aliique plures *γεννήτορι*.
 Alii autem *γενετήρος*.

METRICA VERSIO.

Solus et e solo planeque æqualis : ut ille
 Duntaxat Pater, hic maneat tantummodo natus :
 Mens Patris et robur, mundi moderator et auctor.
 Unus item Deus est ex summo Numine manans
 Spiritus. Este procul cuncti sœdæque perite,
 Vos quibus hoc medio non ille in pectore fixit,
 Pneuma Deum ut clara dicatis voce palamque.
 Sed male vel vobis sceleratum perfida morbum
 Corda foveat, vel lingua timet, languetque profana.
 Ac tantum media lucetis parte, malusque
 Vos nimis exagitat livor, doctique penes vos
 Estis, et abstrusi latices, hominumque negati
 Usibus, atque sinu tenebroso tecta lucerna.

II. DE FILIO.

(Billio interprete.)

Ac primum Nati præconia sancta canemus,
 Mortem, qua vitii macula est deteresa, colentes.

B Coelicolis etenim mortalem ferre necesse est
 Auxilium adversus linguam, quæ perfida bello,
 Sequæ ipsam jugulans, numen cæleste lacessit.
 Nil erat ante Patrem magnum. Nam cuncta coerces
 Complexu ille suo. A magno pendetque Parente
 Editus ex illo Sermo, qui temporis expers
 Effugiem in sese Patris exprimit undique, et illi
 Par est natura : namque incluta gloria Patris
 Filius est, et grande decus. Fuge quærere quonam
 Sit pacto genitus : soli cum prole parenti
 Cognitus hic modus est. Quis enim mortalis adesce
 Tum potuit, Triademque oculis spectare beatam ?
 Sed tamen id nulli dubium est quin sectio nulla,
 Nullaque sit supero prorsus tribuenda parenti
 Fluxio, quæ nimium spurca est, nec denique quid-
 quam,
 Quod cadat in nostros ortus, quos cæca libido
 Prægreditur. Nam si idcirco me passid tangit,

13 Οὐκ ἀπαθὴς γενέτωρ· καὶ γὰρ δεῖται· οὐτι πα-
 [θητός,
 "Ὅς τις πάμπαν ἀπηκτος, ἀσώματος. Ἐν γὰρ ἀπωθεν
 Εἰσι φύσεις, τί τὸ θαῦμα καὶ εἰ γεννήσιες ἄλλαι;
 Εἰ χρόνος· ἐστὶν ἐμειο παρότερος, οὐ πρὸ Λόγιο
 Ὁ χρόνος, οὗ γενέτης ἐστ' ἀχρονος. Ἦμος ἀναρχος
 20 Ἦε Πατήρ θεότητος· ὑπέρτερον οὐτι λελοιπίως,
 Τῆμος καὶ Πατὴρ Υἱός, ἔχων Πατέρ' ἀχρονον ἀρχήν,
 Ὡς φάος ἡλίου μέγαν περικαλλέα κύκλον·
 Εἰ καὶ εἶδα πάντα κάτω μέγαλοιο Θεοῦ,
 Ὅφρα κῆ μή τι Πατὴρ καὶ Υἱός αἰὲν ἰόντων
 25 Μεσογῶ στήσαντες, ἀπορρήξωμεν ἀνακτα
 Υἱὸν Πατὴρ ἀνακτος. Ὁ γὰρ πάρος ἐστὶ Θεοῦ,
 Ἦ χρόνος, ἢ ἐθέλιος, ἐμοὶ τμηξίς θεότητος.

Ἦς Θεός, ὡς γενέτης, γενέτης μέγας. Εἰ δὲ μέγιστον
 Πατρί τὸ μὴ τιν' ἔχειν κενῆς θεότητος ἀφορμήν,
 30 Ὁσ' ἦσαν μεγαλοιο Πατὴρ γεννήματι σεπτῶ
 Τοίην ῥίζαν ἔχειν. Τῷ μὴ Θεὸν εἶργε Θεοῦ.
 Οὐ γὰρ ἀπόπροθι Πατὴρ ἔγνωσ Παῖν. Ἦ δ' ἀγέννητος
 Φωνή, γέννησις τε Πατὴρ ἀπε, οὐ θεότητος
 Ἐπλετο εἶδα δισά· τίς ἐπλάσεν, ἀμφὶ δ' ἐκείνην
 35 Ἀμφοτέρ' ἰκτὸς ἰόντα, φύσις δ' ἀκείστος ἐμοιγε·
 Εἰ μὲν δὴ γέννησεν ἔχει Λόγος, οὐτε Πατὴρ τι
 Σαρκός, ἀσαρκός ἐὼν ἐπέδξεται (οὐποτε τόσων
 Ἀνθρώπων νόος ἐστὶν ἀτάσθαλος ὥστε νοῆσαι),
 Καὶ Θεὸν Υἱὸν ἔχεις, γεννήτορος ἀξίον εὐχος.
 40 Εἰ δ' ἐπίηρα φέρων Πατὴρ μέγαλου θεότητι
 Μαψιδίως, κενῶν τε δέος πραπίδεςσι χαράσων,

210-211 15 Non sum sine passione genitor, sum enim compositus : at minime passi-
 Qui omnino incorporeus est et incorporeus. Quorum enim discrepantes sunt [bilis.
 Naturæ, quid mirum si et generationes diverar?
 Si antiquius me tempus est, non ante Verbum
 Tempus est, cujus genitor temporis est expers. Quando principio carens
 20 Existebat Pater, nihil supra divinitatem relinquens,
 Tum et Patris Filius, principium habens Patrem principii expertem,
 Ut splendor magnus et præclarum solis orbem :
 Quanquam exempla omnia infra magnum Deum sunt ;
 Sed ne quid inter Patrem et Filium, qui semper existunt,
 25 Medium statuentes, abscindamus regem
 Patris regis Filium. Nam ante Deum
 Tempus aut voluntas, mihi sectio est divinitatis.
 Ut Deus, ut genitor, magnus est genitor. Quod si maximo
 Est Patri gloria, nullam habere adorandæ deitatis causam,
 30 Non delectus est venerandæ magni Patris soboli
 Talem habere radicem. Quare Deum a Deo non arcess.
 Non enim remotum a Patre nosti Filium. Voces autem
 Ingenitum et generatio a Patre nequaquam divinitatis
 Duplex idea sunt : finxit id aliquis : sed circa divinitatem
 35 Utraque extrinsecus est. Natura autem inseparabilis est.
 Sed si generationem habet Verbum, neque Pater quidquam
 Carnis admittet, cum carne careat (nunquam profecto
 Humana mens ita erit impia, ut id cogitet);
 Et Deum Filium habes, dignum genitore decus.
 40 Quod si nequidquam magni Patris divinitati
 Gratificans, vanumque terrorem pectori imprimens,

16 Ὁς τις. Sic Regii plures. Coisl. ὄστις. Edit.,
 ὅς τι. Græcus interpres, ὄστις παντελῶς ἀσύνθετος
 καὶ ἀπλοῦς, πάντως οὐ παθητός, qui enim omnino
 compositionis est expers et simplex, protus est im-
 passibilis.

18 Ἐμειο. Ita Hesych. Edit. ἐμοιο.

19 Ἦμος ἀναρχος. Ita tres mss. Edit., ἀνάρχου.

26 Ὁ γὰρ πάρος. Græcus interpres, ὃ γὰρ ἂν
 πρεσβύτερον ἢ τοῦ Θεοῦ, ἢ χρόνος, etc., quidquid
 enim Deo antiquius fuerit aut tempus, aut voluntas,
 Divinitatem separat et dividit.

27 Τμηξίς. Alii τμησις.

30 Ὁσ' ἦσαν. Val. cum tribus aliis, οὐχ ἦσαν.
 Μικ-Θεοῦ pro Πατρός. Non minor gloria est Filio.

32 Ἀπόπροθι. Ita Coisl. Ibid. ἢ δ' ἀγέννητος, etc.
 Græcus interpres : Ἦ γὰρ γέννησις καὶ ἡ ἀγεννη-
 σία, τὸ ἀπὸ τοῦ Πατρός εἶναι δηλοῦσι τὸν Υἱὸν, οὐ
 θεότητος; σημαντικαί. Hæ voces a Patre Filium esse
 ostendunt, divinitatem vero non significant.

36 Ἐχει. Tres mss., ἔχει.

38 Ὅστε. Val., ὡς τί.

39 Ἐχεις. Sic Val. et Coisl. Edit., ἔχειν.

METRICA VERSIO.

Haud simplex quia sum, sed mente et corpore consto,
 Qua jam fronte Deo tribuetur passio, cum sit
 Corporis et rerum, proprii quæ corporis exsors?
 Nam quorum sunt dissimiles longexque remotæ
 Naturæ, similes quisnam horum dixerit ortus?
 Si prius est tempus quam sim, prius at tamen haud est
 Quam Verbum, cujus Pater est sine tempore. Cum-
 Nil penitus deitate sua majusve priusve [que
 Esset habens Genitor, Natus quoque tunc erat, atque
 Principium ipse Patrem, qui tempus nescit, habebat :
 Non secus ac magnum Phœbi lux ignea discum :
 Sit licet exemplum divino Numine quodvis
 Inferius. Nec enim debet committere quisquam,
 Ut Patris ac Nati, quorum est æternus uterque,
 Quidquam interjiciat medium, sobolemque nelaudo
 Crimine dissociet, charoque a Patre secare
 Audeat. Ille etenim deitateu dissevat audeat,
 Ante Deum, aut tempus quicumque, aut velle locarit,

B Ac sane magnus Deus est, orbisque creator.
 Quod si non ullam causam deitatis habere
 Ad decus est amplum Genitori : non minus hercule
 Illustre est Nato tali fluxisse Parente,
 Incutereque hinc causam. Quocirca a numine numen
 Truncare, et stolidam disjungere parcite mente.
 Nam neque tu sobolem nosti unquam a Patre remo-
 Ingenitū porro ac geniti vocabula, quæ tu [tam
 Incassum metuis, non sunt ea verba, patescat
 Queis nobis natura Dei, certisque notetur
 Indiciis. Nam si species hinc bina probatur,
 Dic age quis genitor fuerit, quis fletor ægrum?
 Ast ambo circa naturam, extrinseca cum sint,
 Versantur, manet autem omnino insectillis ipsa.
 Quod si ortum Verbo tribuas, duo lucra sequentur,
 Nam neque propterea, careat cum corpore, quid-
 Admittet carnale Pater (non tam impius unquam

Τὴν μὲν ἀπαρνήσαιο, βάλεις δ' ἐς κτίσματα Χριστὸν, Ἄ
 Ἄμφοτέρων θεότητα καθύδρυσας, ὦ κενεφρον,
 Τὸν μὲν Παῖδός ἀμερσας, ὃ δ' οὐ Θεός, εἴπερ ἐτύχθη.
 45 Πᾶν γὰρ ὃ μὴ ποτε ἦν, αὐτῶν τόδα· κἄν τι Θεοῖο
 Τοῖς μεγάλοισι λόγοισι μένοι, καὶ ἔμπεδον εἴη.
 Τίς δὲ λόγος, σὲ μὲν ἔνθεν ἀφορμηθέντα, φέριστε,
 Τοῖς Χριστοῦ παθέεσαι Θεὸν μετέπειτα γενέσθαι,
 Τὸν δ' ὑπὸ δεσμᾷ φέρειν, καὶ σὸν καλέειν ὁμόδουλον
 50 Δουλοσύνης γεράεσαι τιμώμενον ἀντι Θεοῖο;
 Εἰ μιν ἔτευξεν ἔπειτα Θεός, μέγας δργανὸν ἐσθλὸν
 (Χαλακῆς ὡς ῥαστήρα πονησάμενος δι' ἄμαξαν),
 Ὡς κεν ἔμ' Ἀρχεγόνιο Θεός, χειρὶ κτεατίσση·
 Ὡδ' ἂν καὶ Χριστοῖο πέλοι κτίσις οὐρανόιο.

55 Πολλὸν ἀρειοτέρη, κείνης Λόγος, εἴ περ ἔκητι
 Οὐ κείνη Χριστοῖο. Τίς ἂν τάδε μυθήσαιο;
 Εἰ δ' ὅτι σὸμ' ὑπέδεκτο τοῖς παθέεσιν ἀρήγων,
 Τοῦνεκα καὶ θεότητι μεγακλέϊ μέτρ' ἐπιθήσαιο·
 Ἥλιτεν δὲ σ' ἐλέγηεν; ἐμοὶ δὲ γε πλεον ἀγγιγός·
 60 Οὕτε τι γὰρ θεότητος ἀπέξεας, καί μ' ἐσάωσιν,
 Ἴητήρ δυσόδομοισιν ἐπικύψας παθέεσιν.
 Ἦν βροτὸς, ἀλλ' ἂ Θεός. Δαδὶδ γένος, ἀλλ' Ἀδάμοιο
 Πλάστῃς. Σαρκοφόρος μὲν, ἀτὰρ καὶ αἵματος ἐκτός.
 Μητρὸς, παρθενικῆς δέ· περιγράφος, ἀλλ' ἀμέτρητος.
 65 Καὶ φάτην μὲν ἔδεκτο, Μάγοις δὲ τε ἠγεμόνευεν
 Ἀστήρ, διωροφόροι δ' ἄρ' ἔβαν, καὶ γούνατ' ἔκαμψαν.
 Ὡς βροτὸς ἦλθ' ἐπ' ἀγῶνα, ὑπέροχεθε δ' ὡς ἀδάμαστος

Generationem neges, Christumque detrudas inter res creatas;
 Utriusque divinitati injuriam fecisti, o stolide,
 Illum Filio spoliasti: iste vero non jam Deus, si quidem conditus.
 45 Quidquid enim aliquando non erat, res creata est, etiamsi Dei
 Magnus consiliis maneat, et stabile futurum sit.
 Quæ autem ratio, ut tu quidem hinc ortum habens,
 Christi passionibus Deus postea fias,
 Illum vero in vincula conjicias, et tuum, pro Deo, conservum.
 212-213 50 Servitutis præmiis ornatum voces?
 Si illum postea magnus Deus condidit, ut bonum instrumentum
 (Velut faber plaustræ causa malleum elaborans),
 Ut me Primogeniti manu factum Deus possideat:
 Sic et Christo cælesti res creata longe
 55 Præstaret, siquidem illius causa Verbum existeret,
 Non illa Christi causa. Quis autem hæc proferat?
 Quod si quia corpus suscepit, tuis morbis opem ferens,
 Idcirco gloriosæ divinitati modum imponis,
 Num peccavit, qui tui misertus est? Mihi vero magis admirandus.
 60 Nam nec de divinitate quidquam amisit, et me salvum fecit,
 Medicus fetentibus inclinans se vulneribus.
 Mortalis erat, sed Deus. Davidis genus, sed Adami
 Opifex; carnem quidem gerens, sed et corporis expers.
 Matrem habuit, sed virginem: circumscriptus, sed et immensus.
 65 Illum stabulum excepit, sed Magis dux fuit
 Stella, et dona ferentes venerunt, ac genua flexerunt.
 Ut homo venit ad certamen, sed superavit, ut insuperabilis,

44 Ἀμερσας. Sic Coisl. Male edit. ἀμερσας.
 45 Ποτε ἦν, αὐτῶν. Val., ποτ' ἦν, αὐτῶν, ex ipsis,
 scilicet ex rebus creatis, κτισμάτων.
 59 Ἥλιτεν. Mendose edit. ἦλιτεν.

63 Πλάστῃς. Ita Coisl. Editi. πλάστος.
 65 ἠγεμόνευεν. Alii ἠγεμονεύει.
 67 ὑπέροχεθε. Ita Coisl. et Combef. qui inter-
 pretatur ὑπερανίκησας. Editi ὑπέρχετα.

METRICA VERSIO.

Ullus erit scelus ut tantum vel pectore verset);
 Et (dignum genitore decus) Deus insuper ipse
 Natus erit. Sin, dum patriæ deitatis amore
 Afficeris nimis, atque metus tibi fingis inanes,
 Perfidus hanc tollas, redigasque ad condita Christum,
 Amorum numen stultus violabis eodem
 Crimine. Namque Patri soboles tam chara peribit:
 Ac rursus propria Natus deitate carebit,
 Si modo conditus est: nam quidquid tempore cœ-
 Hoc etiam prorsus statui inter condita debet. [pit,
 Quod vero certum ac stabile est, et temporis expers,
 Id colito, idque Deum lingua haud trepidante vocato.
 Quæ porro hæc ratio est, ut cum per vulnera Chri-
 Atque salutiferos Deus efficere dolores, [sti,
 Iprimere huic contra et servili classe locare
 Non dubites, nomenque illi Dominique De:que
 Eripias, sat habens meliorem dicere servum,
 Quisque gradu primas tantum mereatur in isto?
 Jam si instrumenti Genitor vice condidit ipsum
 (Non sceus atque faber gnavus, dum condere cur-
 frum
 Destinavit, aut aliud quidquam, prius organa condit);
 Ut per primigenam ipsius me denique dextram
 Elliceret, Christo multis quoque partibus esset

B Condita res potior, siquidem non propter honorem.
 Exstiterit Christi, sed contra Christus ob illam. [cœx
 Quisnam autem nisi stultus, in has prorumpere vo-
 Sustineat? Quod si, quia carnem assumpserit, ut lo
 Eximeret gravibus vitiiis, morbisque levaret,
 Inferiore putas idcirco sede locandum,
 Divinæque gradus naturæ figere pergis,
 Scilicet erravit, tua quem flexere maiorum
 Agmina, quique tulit tantis medicamina morbis.
 At contra illius magis hoc quoque nomine numen
 Suspicio et vereor, quia nec deitatis ab ipso
 Facta uila est prorsus jactura, mibique salutem
 Attulit, ut facilis medicus, dum fetida tractat
 Ulcera, pallentes seseque inclinavit ad ægros.
 Ips: quidem mortalis erat: verum et Deus idem;
 Davidica destirpe satus: sed qui tamen ipso
 Condidit primævum hominem; carnalis, at idem
 Carne vacans; de matre quidem, sed virgine natus.
 Inklusæque loco, sed quem mensura nequiret
 Finire. Exceptus stabulo: duce sidere verum
 Accessere Magi, flexisque haud parva dedere
 Munera poplitibus puer. Certamina, tanquam
 Mortalis, subiit: triplici sed agone tyrannum
 Fregit, ut indomitus. Sumpto jejuna refecit

Πειραστήν τρισσοῖσι παλαισµασίν· εἶδαρ ὑπέστη,
 Θρέψε δὲ χιλιάδας, ὕδωρ τ' εἰς οἶνον ἀμειψε.
 70 Λούσατο, ἀλλ' ἐκάθηρεν ἀμαρτάδας, ἀλλ' ἔδοθη
 Πνεύματι βρονταῖης φωνῆς ὑπο Υἱὸς Ἀνάρχου·
 Ὡς βροτὸς ὑπὸν ἔδεκτο, καὶ ὡς Θεὸς εἰνασε πόντον.
 Γοῦνα κάμειν, παρήτοις δὲ μένος καὶ γούνατ' ἐπηξεν.
 Εὔξατο· τίς δ' ἐσάκουσε λιταζομένων ἀμνηνῶν;
 75 Ἦν θύος, ἀρχιερεὺς δὲ θυηπῶλος, ἀλλὰ Θεὸς περ.
 Αἶμ' ἀνέθηκε Θεῷ, κόσμον δ' ἐκάθηρεν ἅπαντα.
 Καὶ σταυρὸς μιν ἄειρε, πάγη δ' ἤλοισιν ἀμαρτάς.
 Ἄλλὰ τί μοι τὰ ἕκαστα λέγειν; νεκύεσσιν ἐμίγηθι,
 Ἐγρετο δ' ἐκ νεκύων, νεκροὺς δ' ἀνέγειρε πάροισιν·
 80 Ἐκεῖνα βροτῆς πενήτης, ὄδε πλοῦτος ἀσάρκου·

A Mh sú γε τοῖς βροτέοισιν ἀτιμάζεις θεότητα,
 Καίην δὲ χθονίην μορφήν ἐρικυδέα τεύχειν,
 Ἦν, σοὶ γ' εὐμενέων, μορφώσατο ἀφθίτος Υἱός.

Γ. Περὶ τοῦ δῆλου Πνεύματος.

Θυμὲ, τί θηθύεις; καὶ Πνεύματος εὐχος δεῖδα,
 Μηδὲ τέμης μύθεισιν, δὲ μὴ φύσις ἐκτός ἐσθικε.
 Πνεῦμα μέγα τρομέωμεν, ὁμοίθεον, ᾧ Θεὸν ἔγνων,
 Ὅς Θεὸς ἐστὶν ἕναντα, καὶ ὃς Θεὸν ἐνθάδε τεύχει·
 5 Πανθενὲς, αἰολόδωρον, ἀγνῆς ὑμνημα χορείης.
 Οὐρανίων χθονίων τε φερῆσιόν, ὑψιθόκων,
 Πατρώθεν ἐρχόμενον, θεῖον μένος, αὐτοκλειευστον,
 Οὗτε Πάτῃ (μούνος γὰρ ἐνὸς Πάτῃ ἐσθλὸς ἀρίστου),

Tentatorem triplici pugna. Cibus appositus :
 Sed aluit plura millia, et aquam in vinum convertit.
 70 Baptizatus est, sed peccata expiavit, sed acclamatus est
 Spiritu tonitruum voce Filius Aeterni.
 Ut homo somnum cepit, sed, ut Deus, mare compescuit.
 Genibus fatigatus est, sed paralyticis robur et genua firmavit.
 Precatus est; sed quis infirmos precantes exaudivit?
 75 Victima fuit, sed et pontifex; sacerdos, sed tamen Deus.
 Sanguinem obtulit Deo, sed mundum universum mundavit.
 Num crux exulit, sed clavis confixum peccatum.
 Sed quid singula recenseo? mortuis permistus est,
 Sed ex mortuis surrexit, ac multos antea mortuos suscitavit :
 80 In his humana paupertas : in hoc divitiarum incorporei.
 Ne vero tu ob humana divinitati dedecus inure :
 Sed ob deitatem terrestri formae plurimum honoris habeto,
 Quam, tui amore adductus, incorruptus Filius suscepit.

214-215 III. De Spiritu sancto.

Anime, quid moraris? Spiritus quoque gloriam canta,
 Ne sermone scindas quod natura non dissociavit.
 Contremiscamus coram magno Spiritu, pariter Deo, per quem Deum cognovi,
 Qui Deus est manifeste, et hic me Deum efficit :
 5 Omnipotens, variorum donorum auctor, hymnorum sancti chori inceptor,
 Coelestibus terrestribusque vitam impertiens, in altis sedens.
 Ex Patre procedens, divinum robur, nulli potestati subjectus ;
 Nec Filius (unus est enim unius optimi bonus Filius),

* Alias Bill. 74, p. 167.

70 Ἀλλ' ἐκάθηρεν. Ita Vat. Editi, ἀλλὰ κάθηρεν.
 71 Υἱὸς ἀνάρχου. Coisl., Πατρός.
 72 Καὶ ὡς Θεὸς εἰνασε πόντον. Vat., Θεὸς δ' ὡς
 πᾶσε θάλασσαν.
 73 Παρήτοις. Id est, παρειμένους τὰ μέλη καὶ πα-
 ραλλελυμένοις.
 77 Σταυρὸς μιν ἄειρε. Ita Coisl. et Hesych. Quae
 lectio melior quam in editis, σταυρὸς μὲν ἄειρε.
 80 Βροτῆς. Sic Coisl. Editi βροτέοις. Mox, ἀσάρ-

κου. Vat. ἀνάρχου. Ibid. Ἐκεῖνα. Forte, ut stet
 versus, κάκεινα. Mox τοῖς deest in edit.
 81 Ἀτιμάζεις. Vat. et Hesych., ἀτιμάζειν.
 III. 4 Καὶ ὃς. Ita Vat. Editi, καὶ ὡς. Legendum
 videtur ὃ.
 5 Αἰολόδωρον. Vat., ἄλιόδωρον. Ibid. ἀγνῆς ὑμ-
 νημα χορείης, casti laudatio chori (virginum), ange-
 lorum hominumque vitae auctor.

METRICA VERSIO.

Membra cibo : verum numerosae pabula turbae
 Praebuit, et vinum liquidis expressit ab undis.
 Tinctus item est, verum maculas et crimina mundi
 Abluit, et grandi ipsius sanctissima voce
 A Patre testata est deitas, Natusque vocatus.
 Quin, ut homo, dulci recreavit membra sopore :
 At, velut omnipotens, compescuit aequoris aestum.
 Lassos ipse pedes sensit, eum longa viarum
 Confleret spatia : at lassas fractisque refudit
 Vini genibus, fixisque recens in corpore robur.
 Incubuit precibus : sed quid? nonne ille precan-
 Supplicibus votis attentam praebuit aurem? [tum
 Victima erat; sed et antistes, magnusque sacerdos
 Sacrificus, verum simul et Deus. Ipse Parenti
 Obtulit hunc, quem saevi homines fudere, cruorem
 At totum obscenis lustravit sordibus orbem,
 Inque crucem est actus, verum in cruce fixa pependit
 Noxa hominum, nobisque salus hinc parta. Quid autem
 Singula commemoro? Tenebrosae spicula mortis
 Sensit : at ipse brevi jugulata morte revixit,
 Atque prius multos superas revocavit ad auras.

B Quidnam igitur? Nempe illa parit mortalis egestas;
 Haec opibus tribuenda Dei, quem carne vacare
 Non dubium est. Ideoque cave ne, dum anxius haeres
 Humana expendens, minuas deitatis honorem.
 Quin ob eam potius mortalem extollere formam
 Esto memor, quam chara, tui dum flagrat amore,
 Aetherei assumpsit proles aeterna Parentis.

III. DE SPIRITU SANCTO.

(Billio interprete.)

Mens mea, rumpe moras, etiam praecordia pande
 Pneumatis, et verbis ea quae natura ligavit
 Dissociare cave. Sanctus pia corda tremore
 Spiritus afficiat, qui Patri condens atque
 Est Nato, per quem mihi summi Numinis orta est
 Notitia, et qui nos divina in Numina vertit.
 Omnipotens, variusque in donis, cantio coetus
 Angelici, atque hominum, pietas quibus insita cordi
 A Patre progressus, divino robore pollens. [est;
 Vivificus, celsae residens in culmine sedis,
 Arbitriique sui liber. Non Filius (absit;
 Una etenim est superi soboles tantummodo Patris).

Οὐτ' ἐκτὸς θεότητος ἀειδέος, ἀλλ' ὁμόδοξον.

10 Ὅστις δ' ἐν σελίδεσσι θεοπνεύστοιο νόμοιο
Πνεύματος οὐρανίου λαβεῖν ποθέει θεότητα,
Πολλὰς μὲν πυκινὰς τε τρίβους εἰς ἕν συνιοῦσας
᾽ὄφεται, ἣν ἐθέλῃσι, καὶ εἴ τι Πνεύματος ἀγνοῦ
Ἐίρυσεν ἢ κραδίῃ, καὶ εἰ νόος δέξῃ δέδορκεν.
15 Εἰ δὲ γυμνὴν ποθέει φωνὴν θεότητος ἑρανήης,
Ἴστω μὴ πινυτὸν ποθέων λόγον. Οὐ γὰρ ἐψκει,
Μὴ πω τῆς Χριστοιο βροτῶν πλεόνεσαι φανελοῖς,
Ἄχθος ἄγειν κραδίῃσιν ἀπαυροτάτησιν ἀπιστον.
Οὐδὲ γὰρ ἀρχομένοιαι τελειοτέροιο λόγοιο
20 Καιρός. Τίς δ' ἀμυδροῖσιν ἐτ' ἔμμασιν ἢ πυρός
[αὐγὰς
Δεῖξεν ὄλας, ἢ φωτὸς ἀπληροτέροιο κόρεσεν;
Λώϊον, ἣν κατὰ μικρὸν ἀγῆς πυριβαλλέας αὐγὰς,

A Μὴ πως καὶ γλυκεροιο φάους πηγὰς τι χαλάρῃς.

Ὡ, γὰρ Πατὴρ ἀνακτος ὄλην θεότητα προφαίνων
25 Πρόσθε λόγος, Χριστοιο μέγα κλέος αὐγάζεσκε
Παύροισιν πινυτοῖσι φαινόμενον μερόπεσιν,
᾽Ὡς καὶ Παιδὸς ἔπειτα φαινοτέρην ἀναφαίνων,
Πνεύματος ἀιγλήεντος ὑπῆστραφεν θεότητα.
Βαῖὸν τοῖσδ' ὑπέλαμψε, τὸ δὲ πλεον ἤμιν ἔλειπεν,
30 Οἷς ἄα καὶ ἐν γλώσσησι πυρὸς μετέπειτ' ἔμα-
[ρίσθη,
Σῆμα φέρον θεότητος, ἐτ' ἐκ χθονὸς ἄλτο Σαωτήρ.
Καὶ γὰρ πῦρ Θεὸν οἶδα κακοῖς, ὡς φῶς ἀγαθοῖσιν.
Οὕτω σοι θεότητα συνήγαγον. Εἰ δὲ τέθηπας
Υἷὸν τ' οὐχ Υἷὸν τε μῆς θεότητος ἀκούων,
35 Μύθοις τ' ἀντιθέτοισιν εὐστροφέεσσι πέποιθας-
Δώσει κἀνθάδ' ἔμοιγε Θεὸς λόγον αὐτὸς ἐπιλωθῶν.

Nec extra divinitatem invisibilem, sed par honore.

10 Quisquis autem in tabulis divinitus inspiratae legis,
Spiritus coelestis deprehendere cupit divinitatem,
Multas quidem crebrasque vias in unum coeuntes
Perspiciet, si modo volet, et si quid Spiritus sancti
Hauserit suo in corde, si mens illius acutum cernit.
15 Sed si nudam vocem amabilis divinitatis desiderat,
Sciat se rem desiderare non prudentem. Non enim conveniebat,
Cum nondum Christi divinitas plerisque hominibus manifesta esset,
Onus imponere infirmis cordibus periculosum.
Non enim tironibus perfectior doctrina
20 Tempestiva est. Quis enim debilibus adhuc oculis totam ignis
Flammam ostendat, aut lumine abundantiore satiet?
Satius est paulatim ardentem radios adducere,
Ne forte dulcis etiam lucis angulos lædas.
Quemadmodum enim Patrie regis totam divinitatem ostendens
25 Antiqua doctrina, magnum Christi decus illustrabat
Paucis prudentibus hominibus manifestum;
Ita et Filii postea divinitatem apertius declarans,
Spiritus quoscantis divinitatem splendide promulgavit.
Leviter quidem illis illuxit (Spiritus), nobis autem pleraque servavit,
30 Quibus postea in linguis igneis divisus est,
Signum efferens divinitatis, postquam Servator e terra assumptus est.
Deum enim scio malis ignem esse, ut lucem bonis.
Sic tibi divinitatem collegi. Quod si stupes,
Filium ex eadem divinitate, et non Filium audiens,
216-217 35 Contrariisque sermonibus apte contortis confidis,
Hic quoque verba mihi suggeret Deus ipse auxilio veniens.

11 Οὐρανίου. Sic Coisl. Editi, οὐρανίου.

18 Ἀπιστον. Incredible, fidem excedens.

32 Καὶ γὰρ πῦρ, etc. Deus ignis est, qui vitium
omne in malis absumat et adurat; lux contra bonis
ac sanctis, ut qui eis sanctitatem afferat, mentisque

eorum abdita illuminet. BILL.

34 Υἷὸν τ' οὐχ Υἷὸν τε, Filium ac non Filium,
id est, Unigenitum et Spiritum sanctum. lb. μῆς.
Vat. ἡς.

METRICA VERSIO.

Nec rursus deitate carens, ad eaque remotus :
Sed Patri et Nato unigenæ par prorsus honore. -

Quod si quis sacris testatum forte libellis
Hoc reperire cupit, quod sit Deus ille, ducentos
Perspiciet calles, qui congregiantur in unum,
Si volet, atque aliquid si status pectore traxit
Ætherei, viget atque animis, et cernit acutum.
Sin cupit, et vocem poscit deitatis apertam, [dum
Haud satis est prudens. Nam, Christi numine non-
Humano generi patefacto, imponere pondus
Infirmis humeris aliud, quod ferre nequirent,
Quisnam æquum, nisi mentis inops, hoc diceret esse?
Nam neque doctrinam pueris proponere plenam
Convenit, ut nec adhuc teneris ostendere totum
Solem oculis, nimiaque illos perfundere luce.
Flammivomos etenim radios inducere sensim
Præstiterit, quam, dum plus æquo cernere gestis,
Perpetuam læsis oculis offundere noctem.

B Nam velut ante Patrie totum divinus aperto
Numen pandebat sermo, contraque micabat
Gloria perpaucis Christi, qui mente valerent,
Sic etiam post, Unigenæ dum clarius orbi
Exsereret numen, tamen almi parcius idem
Pneumatis, et tecta prodebat imagine numen.
Namque parum antiquis fulsit, nobisque reliquit
Splendidum lumen, quibus est divisus in igne
Linguarum in formam effictio (quo sancta patebat
Ipsius deitas), tum cum Servator ab imis
Sedibus æthereas cœli remeavit ad arces.
Nam velut ille malis vindex est flamma, proborum
Sic contra lætum est numen, dulcisque voluptas.
Ac mihi sic paucis deitas collecta superni
Pneumatis est. Quod si mirum tibi forte videtur
Ex uno gigni hunc, illum procedere Patre,
[Oppositisque parat fidens contendere verbis, lb.
Hic quoque quid dicam (dabit illi mihi Christus) habe-

Πειραστήν τρισσοῖσι παλαίσμασιν· εἶδαρ ὑπέστη,
 Θρήψε δὲ χιλιάδας, ὕδωρ τ' εἰς οἶνον ἀμειψε.
 70 Λούσατο, ἀλλ' ἐκάθηρεν ἀμαρτάδας, ἀλλ' ἐβοήθη
 Πνεύματι βρονταίης φωνῆς ὑπο Υἱὸς Ἀνάρχου·
 Ὡς βροτὸς ὑπνιον ἔδεκτο, καὶ ὡς Θεὸς εὐνασα πόντον.
 Γούνα κάμεν, παρέτοις δὲ μένος καὶ γούνατ' ἐπήξεν.
 Εἰξάτο· τίς δ' ἐσάκουσε λιταζομένων ἀμενηνῶν;
 75 Ἦν θύος, ἀρχιερεὺς δὲ θυηπόλος, ἀλλὰ Θεὸς περ.
 Αἴμ' ἀνέθηκε Θεῷ, κόσμον δ' ἐκάθηρεν ἅπαντα.
 Καὶ σταυρὸς μιν ἄειρε, πάγη δ' ἤλοισιν ἀμαρτάς.
 Ἄλλὰ τί μοι τὰ ἕκαστα λέγειν; νεκύεσσιν ἐμίχθη,
 Ἐβρετο δ' ἐκ νεκύων, νεκρούς δ' ἀνέγειρε πάροισιν
 80 Ἐξαίνα βροτέης πενήτης, ὄδα πλοῦτος ἀσάρκου·

A Mh σύ γε τοῖς βροτέοισιν ἀτιμάζεις θεότητα,
 Κεῖνη δὲ χθονίην μορφήν ἐρικυδέα τεύχειν,
 Ἦν, σοί γ' εὐμενέων, μορφώσατο ἀφθίτος Υἱός.

Γ. Περὶ τοῦ ἀγίου Πνεύματος.

Θυμὲ, τί δηθύνεις; καὶ Πνεύματος εὐχος δεῖδα,
 Μηδὲ τέμης μύθοισιν, ὃ μὴ φύσις ἐκτὸς εἶθηκε.
 Πνεῦμα μέγα τρομώμεν, ὁμοίθεον, ᾧ Θεὸν ἔγνων,
 Ὅς Θεὸς ἐστὶν ἕναντα, καὶ ὡς Θεὸν ἐνθάδε τεύχει·
 5 Πανσθενὲς, αἰολόδωρον, ἀγνῆς ὑμνημα χορείης,
 Οὐρανίων χθονίων τε φερέσιόν, ὑψιθόωκον,
 Πατρώθεν ἐρχόμενον, θεῖον μένος, αὐτοκλειευστον,
 Οὔτε Πάτρις (μῦθος γὰρ ἐνὸς Πάτρις ἐσθλὸς ἀρίστου),

Tentatorem triplici pugna. Cibus appositus :
 Sed aluit plura millia, et aquam in vinum convertit.
 70 Baptizatus est, sed peccata expiavit, sed acclamatus est
 Spiritu tonitruum voce Filius Aeterni.
 Ut homo somnum cepit, sed, ut Deus, mare compescuit.
 Genibus fatigatus est, sed paralyticis robur et genua firmavit.
 Precatus est; sed quis infirmos precantes exaudivit?
 75 Victima fuit, sed et pontifex; sacerdos, sed tamen Deus.
 Sanguinem obtulit Deo, sed mundum universum mundavit.
 Mortuum crux extulit, sed clavis confixum peccatum.
 Sed quid singula recenseo? mortuis permistus est,
 Sed ex mortuis surrexit, ac multos antea mortuos suscitavit :
 80 In his humana paupertas : in hoc divitiarum incorporei.
 Ne vero tu ob humana divinitati dedecus inure :
 Sed ob deitatem terrestri formae plurimum honoris habeto,
 Quam, tui amore adductus, incorruptus Filius suscepit.

214-215 III. De Spiritu sancto.

Anime, quid moraris? Spiritus quoque gloriam canta,
 Ne sermone scindas quod natura non dissociavit.
 Contremiscamus coram magno Spiritu, pariter Deo, per quem Deum cognovi,
 Qui Deus est manifeste, et hic me Deum efficit :
 5 Omnipotens, variorum donorum auctor, hymnorum sancti chori incensor,
 Coelestibus terrestribusque vitam impertiens, in altis sedens.
 Ex Patre procedens, divinum robur, nulli potestati subjectus ;
 Nec Filius (unus est enim unius optimi bonus Filius),

* Alias Bill. 74, p. 167.

70 Ἄλλ' ἐκάθηρεν. Ita Vat. Editi, ἀλλὰ κάθηρεν.
 71 Υἱὸς ἀνάρχου. Coisl., Πατρός.
 72 Καὶ ὡς Θεὸς ἐβρασε πόντον. Vat., Θεὸς δ' ὡς
 πῦρ θάλασσαν.
 73 Παρέτοις. Id est, παρειμένους τὰ μέλη καὶ πα-
 ραλειμένους.
 77 Σταυρὸς μιν ἄειρε. Ita Coisl. et Hesych. Quae
 lectio melior quam in editis, σταυρὸς μὲν ἄειρε.
 80 Βροτέης. Sic Coisl. Editi βροτέος. Mox, ἀσάρ-

κου. Vat. ἀνάρχου. Ibid. Ἐξαίνα. Forte, ut stet
 versus, κάκεινα. Mox τοῖς deest in edit.

81 Ἀτιμάζεις. Vat. et Hesych., ἀτιμάζειν.

III. 4 Καὶ ὡς. Ita Vat. Editi, καὶ ὡς. Legendum
 videtur ὃ.

5 Αἰολόδωρον. Vat., ὀλιθόδωρον. Ibid. ἀγνῆς ὑμ-
 νημα χορείης, casti laudatio chori (virginum), ange-
 lorum hominumque vitæ auctor.

METRICA VERSIO.

Membra cibo : verum numerosae pabula turbae
 Praebuit, et vinum liquidis expressit ab undis.
 Tinctus item est, verum maculas et crimina mundi
 Abluit, et grandi ipsius sanctissima voce
 A Patre testata est deitas, Natusque vocatus.
 Quin, ut homo, dulci recreavit membra sopore :
 At, velut omnipotens, compescuit æquoris æstum.
 Lassos ipse pedes sensit, eum longa viarum
 Confleret spatia : at lassis fractisque refudit
 Vini genibus, fixitque recens in corpore robur.
 Incubuit precibus : sed quid? noane ille precan-
 Supplicibus votis attentam praebuit aurem? (sum
 Victima erat : sed et antistes, magnusque sacerdos
 Sacrificus, verum simul et Deus. Ipse Parenti
 Obtulit hunc, quem saevi homines sudere, cruorem
 At totum obscenis lustravit sordibus orbem,
 Inque crucem est actus, verum in cruce fixa pependit
 Noxa hominum, nobisque salus hinc parta. Quid autem
 Singula commemoro? Tenebrosae spicula mortis
 Sensit : at ipse brevi jugulata morte revixit,
 Atque prius multos superas revocavit ad auras.

B Quidnam igitur? Nempe illa parit mortalis egestas;
 Haec opibus tribuenda Dei, quem carne vacare
 Non dubium est. Ideoque cave ne, dum anxius haeres
 Humana expendens, minuas deitatis honorem.
 Quin ob eam potius mortalem extollere formam
 Esto memor, quam chara, tui dum flagrat amore,
 Ætherei assumptis proles aeterna Parentis.

III. DE SPIRITU SANCTO.

(Billio interprete.)

Mens mea, rumpe moras, etiam praecordia pande
 Pneumatis, et verbis ea quae natura ligavit
 Dissociare cave. Sanctus pia corda tremore
 Spiritus afficiat, qui Patri condens atque
 Est Nato, per quem mihi summi Numinis orta est
 Notitia, et qui nos divina in Numina vertit.
 Omnipotens, variusque in donis, cantio coetus
 Angelici, atque hominum, pietas quibus insita cordi
 A Patre progressus, divino robore pollens. (est;
 Vivificus, celsae residens in culmine sedis,
 Arbitriique sui liber. Non Filius (absit;
 Una etenim est superi soboles tantummodo Patris).

Οὐτ' ἐκτὸς θεότητος ἀειδός, ἀλλ' ἑμῶδεςον.

10 Ὅστις δ' ἐν σελίδεσσι θεοπνεύστοιο νόμοιο
Πνεύματος οὐρανόιο λαβεῖν ποθέει θεότητα,
Πολλὰς μὲν πυκινὰς τε τρίβους εἰς ἐν τυνιούσας
Ὅφεται, ἣν ἐθέλῃσι, καὶ εἴ τι Πνεύματος ἀγνοῦ
Ἐίρυσεν ἢ κραδίη, καὶ εἰ νόος δὲυ δέδορκεν.
14 Εἰ δὲ γυμνὴν ποθέει φωνὴν θεότητος ἐραννῆς,
ἴστω μὴ πινυτὸν ποθέων λόγον. Οὐ γὰρ ἐψέκει,
Μὴ πω τῆς Χριστοῦ βροτῶν κλεόνεσαι φανεῖσθαι,
Ἄχθος ἄγειν κραδίησιν ἀφαιροτάτησιν ἀπιστων.
Οὐδὲ γὰρ ἀρχομένοισι τελειότεροιο λόγοιο
20 Καιρός. Τίς δ' ἀμυδροῖσιν ἐτ' ὄμμασιν ἢ πυρὸς
[αὐγὰς
Δεῖξεν ὄλας, ἢ φωτὸς ἀπληροτέροιο κόρεσσεν;
Λώϊον, ἣν κατὰ μικρὸν ἀγῆς πυριθαλπείας αὐγὰς,

A Μὴ πως καὶ γλυκεροῖο φάους πηγὰς τι χαλέψῃς.
Ὡ, γὰρ Πατὴρ ἀνακτος ἄλτην θεότητα προφαίνων
23 Πρόσθε λόγος, Χριστοῖο μέγα κλέος αὐγάζεσθαι
Παύροισιν πινυτοῖσι φαινώμενον μερόπεσσι,
Ὅς καὶ Παιδὸς ἔπειτα φαινοτέρην ἀναφαίνων,
Πνεύματος αἰγλήεντος ὑπῆστραφεν θεότητα.
Βαῖν τοῖσδ' ὑπέλαμψε, τὸ δὲ πλεόν τ' μὲν εἰσπεν,
30 Οἷς βὰ καὶ ἐν γλώσσησι πυρὸς μετέπειτ' ἔμε-
[ρίσθη,
Σῆμα φέρον θεότητος, ὅτ' ἐκ χθονὸς ἄλτο Σωτήρ.
Καὶ γὰρ πῦρ θεὸν οἶδα κακοῖς, ὡς φῶς ἀγαθοῖσιν.
Οὕτω σοι θεότητα συνήγαγον. Εἰ δὲ τέθηπας
Υἷον τ' οὐχ Υἷον τε μιῆς θεότητος ἀκοῦων,
35 Μύθοις τ' ἀντιθέτοισιν ἕστροφέεσσι πέποιθας-
Δώσει κἀνθάδ' ἔμοιγε θεὸς λόγον αὐτὸς ἐπαλθῶν.

Nec extra divinitatem invisibilem, sed par honore.

10 Quisquis autem in tabulis divinitus inspiratæ legis,
Spiritus cœlestis deprehendere cupit divinitatem,
Multas quidem crebrasque vias in unum coeuntes
Perspiciet, si modo volet, et si quid Spiritus sancti
Hæusit suo in corde, si mens illius acutum cernit.

15 Sed si nudam vocem amabilis divinitatis desiderat,
Sciat se rem desiderare non prudentem. Non enim conveniebat,
Cum nondum Christi divinitas plerisque hominibus manifesta esset,
Onus imponere infirmis cordibus periculosum.
Non enim tironibus perfectior doctrina
20 Tempestiva est. Quis enim debilibus adhuc oculis totam ignis
Flammam ostendat, aut lumine abundantiore satiet?
Satius est paulatim ardentem radios adducere,
Ne forte dulcis etiam lucis angulos lædas.

Quemadmodum enim Patris regis totam divinitatem ostendens

25 Antiqua doctrina, magnum Christi decus illustrabat

Paucis prudentibus hominibus manifestum;

Ita et Filii postea divinitatem apertius declarans,

Spiritus coruscantis divinitatem splendide promulgavit.

Leviter quidem illis illuxit (Spiritus), nobis autem pleraque servavit.

30 Quibus postea in linguis igneis divisus est,

Signum efferens divinitatis, postquam Servator e terra assumptus est.

Deum enim scio malis ignem esse, ut lucem bonis.

Sic tibi divinitatem collegi. Quod si stupes,

Filium ex eadem divinitate, et non Filium audiens,

216-217 35 Contrariisque sermonibus apte contortis confidis,

Illic quoque verba mihi suggeret Deus ipse auxilio veniens.

11 Οὐρανόιο. Sic Coisl. Editi, οὐρανόιο.

18 Ἄπιστων. Incrediblem, fidem excedens.

32 Καὶ γὰρ πῦρ, etc. Deus ignis est, qui vitium
omne in malis absumat et adurat; lux contra bonis
ac sanctis, ut qui eis sanctitatem afferat, mentisque

eorum abdita illuminet. BILL.

34 Υἷον τ' οὐχ Υἷον τε, Filium ac non Filium,
id est, Unigenitum et Spiritum sanctum. Ib. μῆς.
Vat. ἰῆς.

METRICA VERSIO.

Nec rursus deitate carens, ad eaque remotus:
Sed Patri et Nato unigenæ par prorsus honore.

Quod si quis sacris læstatum forte libellis
Hoc reperire cupit, quod sit Deus ille, ducentos
Perspiciet calles, qui congregiantur in unum,
Si volet, atque aliquid si status pectore traxit
Ætherei, viget atque animis, et cernit acutum.
Sin cupit, et vocem poscit deitatis apertam, [dum
Haud satis est prudens. Nam, Christi numine non-
Humano generi patefacto, imponere pondus
Infirmis humeris aliud, quod ferre nequirent,
Quisnam æquum, nisi mentis inops, hoc diceret esse?
Nam neque doctrinam pueris proponere plenam
Convenit, ut nec adhuc teneris ostendere totum
Solem oculis, nimiaque illos perfundere luce.
Flammivomos etenim radios inducere sensim
Prestiterit, quam, dum plus æquo cernere gestis,
Perpetuam læsis oculis offundere noctem.

B Nam velut ante Patris totum divinus aperto
Numen paudebat sermo, contraque micabat
Gloria perpaucis Christi, qui mente valeret,
Sic etiam post, Unigenæ dum clarius orbi
Exsereret numen, tamen almi parcius idem
Pneumatis, et tecta prodebat imagine numen.
Namque parum antiquis fulsit, nobisque reliquit
Splendidius lumen, quibus est divisus in igne
Linguarum in formam effictio (quo sancta patebat
Ipsius deitas), tum cum Servator ab imis
Sedibus æthereas cœli remeavit ad arces.
Nam velut ille malis vindex est flamma, proborum
Sic contra lætum est numen, dulcisque voluptas.
Ac mihi sic paucis deitas collecta superni
Pneumatis est. Quod si mirum tibi forte videtur
Ex uno gigni hunc, illum procedere Patre,
Oppositisque parat fidens contendere verbis, [bo.
Illic quoque quid dicam (dabit id mihi Christus) habe-

Ἐξ ἐνὸς ἀρχηγόνου δάμαρ καὶ Σηθ ἐγένοντο,
 Ἡμίτωμος, δυάδος τε γόνος θεσμοῖσι γάμοιο·
 Οὐ τεκτῆ, τεκτός τε, βροτοί γε μὲν ἔσονται ὁμοίως.
 40 Τῶν σὺ μνωόμενος μὴδὲν θεότητος ἀτίξεν,
 Πρόσθε φέρων τὸδ' ἔμερθεν. Ἴη φύσις ἐστίν, ἀμετρον.
 Ἄκτιστον, ἀχρονον, ἐσθλόν, ἐλευθερόν, ἡδ' ὁμόσε-
 [πτον,
 Εἰς Θεὸς ἐν τρισσοῖς ἀμαρύμασι κόσμον ἐλάσων.
 Τοῖσιν ἐγὼ νέος ἄλλος ἐγγέρομαι, εἴπε λοστρῶ
 45 Θαππομένου θανάτωιο παλίστυτος ἐς φάος ἔλθω.
 Τρισσὴ γὰρ θεότης με φαισφόρον ἐξανέτειλεν.
 Οὐ σε, κάθαροι φίλη, οὐ ψεύσομαι. Εἰ θεότητι

A Λουσαμένος θεότητα διατμήξαιμι φαινήν,
 Λύσον ἦν... τρομέω δὲ κακοῦ μύθοιο τελευτήν,
 50 Ἐλωρῆθι θείοιο χαρίσματος ἡδὲ λοστρῶν.
 Εἰ μ' ἔλον ἐξεκάθηρεν, ἔλος καὶ σεπτὸς-ἔμοιγε
 Ἐπί Θεός. Τὸ δ' ἄν ἴσον. ἔχοι βροτὸς ὅστις ἀίτηρος,
 Ἀυτὸς ἔην θεότητα, Θεοῦ γέρας, ἀνδιχα τέμνων.
 Εἰ τινα δ' ἦ περὶ Παιδὸς ἀκούομεν, ἢ ἀγαθοῖο.
 55 Πνεύματος ἐν θείοισι λόγοις καὶ θεοφόροισιν
 Ἀνδράσιν, ὡς βα Θεοῖο τὰ δεύτερα Πατρὸς ἔχουσιν,
 Ὅδε νοεῖν κέλομαι σε λόγοις Σοφίης βαθυκόλπου
 Ὡς εἰς ρίζαν ἀναρχον ἀνέρχεται, οὐ θεότητα
 Τέμνει, ὅρα κεν ὅλον ἔχης κράτος, οὐ παλύσεπτον.

Ex uno primogenito uxor et Seth prodierunt;
 Semisecta, duorum proles secundum leges matrimonii,
 Non genita, genitus, homines pariter fuerunt.
 40 Horum tibi memor, cave quidquam in Divinitate spernas,
 Aut supra statuens, aut infra. Una natura est et immensa,
 Increata, expers temporis, bona, libera, pariter colenda,
 Unus Deus in tribus splendoribus mundum gubernans.
 Ab his ego novus et alius restitutor, cum lavacro,
 45 Sepulta morte, redivivus in lucem prodeō.
 Trina enim me deitas luce fulgentem reproduxit.
 Non tibi, chara expurgatio, non mentiar: si divinitate
 Ablutus, divinitatem lucidam discindam,
 Satius erat... sed perhorresco mali sermonis clausulam.
 50 Spe divini muneris et lavacri repressus.
 Quod si me totum expurgavit, totus quoque mihi colendus.
 Est Deus. Similia autem patiaturs quisquis scelestus,
 Suam ipse divinitatem, Dei donum, seorsim scindit.
 Quod si nonnulla audimus, aut de Filio aut de bono
 55 Spiritu in divinis litteris, et divinitus inspiratis
 Hominibus, nempe eos a Deo Patre secundas habere,
 Sic te volo intelligere profundæ verba Sapientiæ:
 Ad radicem principio carentem assurgit, ut divinitatem
 Non scindit, ut unum imperium habeas, non varie colendum.

37 Ἐξ ἐνὸς ἀρχηγόνου. Græcus interpres: Ἐξ ἐνὸς ἀνθρώπου, τοῦ ἀρχηγόνου Ἀδάμ, γυνὴ ἡ Εὐα, καὶ υἱὸς Σηθ ἐγένετο. Ἡ μὲν πλευρὰς τμήμα, ὃ δ' ἀμφοτέρων γάμου θεσμοῖς γέννημα· ἡ μὲν οὐ γεννηθεῖσα, ὃ δὲ γεννηθεῖς· ἀμφὼ δὲ ὁμοίως ὑπῆρχον ἀνθρώποι. Ex uno homine, primigenio Adamo, mulier Eva et filius Seth prodierunt. Illa quidem ex costa secta est, iste autem utriusque Adami et Evæ fetus existit matrimonii legibus. Eva quidem genita non fuit, Seth vero genitus. Ambo tamen pariter homines fuerunt.

47 Οὐ ψεύσομαι. Græcus interpres: Οὐ ψεύσομαι σε, ἀγία Τριάς, οὐ ψεύσομαι τὴν ἐμὴν κάθαριν. Non tibi mentiar, sancta Trinitas, non mentiar meæ purgationi.

49 Τρομέω δέ. Sed ne absolvam quod dirum habet oratio, deterreat ubi spem gratiæ divinæ sanctitatisque illius, quæ per baptismum comparatur.

51 Εἰ μ' ἔλον. Forte ἔλος. Græc. int. Εἰ μ' ἔλον ἐκάθηρε τρισσὴ θεότης. Si me totum expurgavit triplex Deitas. Forte ἄλη.

52 Ἐχοι. Sic Coisl. cum tribus aliis. Edit., ἔχοι. — lidem τὸ δ' ἴσον quod forte melius: Personarum inæqualitatem admittat quisquis scelestus. (GAILLARD.)

53 Ἀνδιχα. Ita Coisl. Edit., ἀνδιχα.

59 Ὅρα κεν. Græcus int., ἴνα ἐν δοξάζῃς κράτος καὶ μίαν ἀρχὴν. οὐ παλύσεπτον, cuius non varius, sed unus idemque et individuis sit cultus.

METRICA VERSIO.

Primigeno ex uno conjux Sethusque parente
 Fluxerunt, secta ni mirum femina costa,
 Jure thori Sethus. Licet autem haud illa fuisset,
 Hic velut, ex Adamo genita, at mortalis uterque
 Æque erat. Hæc animo memorans tecumque revol-
 [vens,
 Ne Triadis sanctæ quidquam aspernere, caveto,
 Celsius inferiusve locans. Namque unica tantum
 Natura est, immensa, incondita, temporis expers,
 Optimaque, atque sui juris, pariterque colenda.
 In triplici radio volvens Deus unicus orbem.
 Atque ego personis prorsus novus excitor hisce,
 Tum cum rore sacro redivivus morte sepulta
 In lucem venio. Deitas nam trina fugatis
 Me clarum effecit tenebris. Non mentiar ergo,
 Non, inquam, tibi chare latex, quo pellitur omnis
 Spurcicitas scelerum. Triplici nam numine lotus,
 Si post aggrediar deitatem incidere, nonne

B Præstiterat... Sed ne peragam, tremor impedit, et
 [spes
 Muneris egregii, quod ros mihi lustricus affert.
 Cumque salutiferiæ totum me sordibus unda
 Purgarit, quidni totum quoque nomen adorem?
 Dissimile ast habeat, pietas cui sancta nefando
 Est odio, quique ipse suum discindere nomen,
 Divino accepit quod munere, perfidus audet.
 Quod si de Nato, quod si de Pneumate, sacra
 Pagina, scriptoresque pii quid forte loquantur,
 Tanquam quæ supero sint inferiora Parente,
 Hoc tu, quidquid erit, prudens sic accipe dictum.
 Hinc etenim id demum monstratur, ducat uterque
 A Patre quod causavi, non autem utriusque direm-
 [ptum
 Numen ab hoc: ut sint tibi non permulta, sed unum
 Imperium, quod non venereris dispare cultu
 Ac Trias ex monade est, trinoque ex numine rursus

00 Ἐκ μονάδος Τριάς ἐστι, καὶ ἐκ Τριάδος μονάς Α
 [αὐθις,
 Οὔτε πόρος, πηγή, ποταμὸς μέγας, ἐν τε ῥέθρον,
 Ἐν τρισσοῖα τύποισιν ἐλαυνόμενον κατὰ γαίης·
 Οὔτε δὲ πυρκαϊῆς λαμπρὰς πάλιν εἰς ἐν ἰούσα,
 Οὔτε λόγος, πρῶτων τε νόου, καὶ ἔνδοθι μίμνων,
 65 Οὔτε τις ἐξ ὑδάτων κινήμασιν ἠλιακοῖται,
 Μαρμαρυγῆ, τοίχοισι περίτρομος, ἀστατεύουσα,
 Πρὶν πελάσαι φεύγουσα, πάρος φυγέειν πελάουσα.
 Οὐδὲ γὰρ ἀστατός ἐστι Θεοῦ φύσις, ἢ ῥέουσα,
 Ἢ ἐπάλιν συνιούσα· τὸ δ' ἔμπεδόν ἐστι Θεοῦ.
 70 Ἄλλ' ἔδ' ἂν φρονέων καθαρὸν θύος ἔνδοθι ῥέζοις.
 Ἐν τρισσοῖς φάσεσιν ἡ φύσις ἐστηρικται.

Οὔτε μονὰς νήριθμος, ἐπεὶ τρισὶν ἴστατ' ἐν ἐσθλοῖς·
 Οὔτε Τριάς πολύσεπτος, ἐπεὶ φύσις ἐστ' ἀκίεστο·
 Ἢ μονὰς ἐν θεότητι. τὰ δ' ὦν θεότης τρισάριθμα.
 75 Εἰς Θεὸς ἐστιν ἕκαστον, ἐπὶ μόνον ἐξαγορεύης.
 Εἰς Θεὸς αὖθις ἀναρχος, ὅθεν πλοῦτος θεότητος,
 Εὔτε τριῶν τινα μνηστὶν ἔχη λόγος, ὡς τὸ μὲν εἴη
 Τῶν τρισῶν φαέων σεπτὸν κήρυγμα βροτοῖσι,
 Τῷ δὲ μονοκρατὴν ἐρελαμπέα κυδαινόμεν,
 80 Μηδὲ θεῶν ἀγορῇ τερπώμεθα τῇ πολυάρχῃ.
 Ἴσον γὰρ πολυάρχον ἐμοὶ καὶ πάμπαν ἀναρχον
 Μαρνάμενον. Δῆρις δὲ διάστασις· ἡ δ' ἐπὶ λῦσιν
 Σπεύδει. Τῷ θεότητος ἐκάς πολυάρχον ἐμοιγε.
 Τρεῖς δὲ θεοὶ· καλέοιεν, ὅσους χρόνος, ἢ ἐνόημα,

60 Ex unitate Trias, et ex Trinitate unitas.
 Non ut rivus, fons, magnus fluvius, unum sunt fluentum,
 Quod triplici modo terram alluit;
 Non ut fax rogi, quæ divisa rursus in unum cogitur;
 Non ut sermo ex mente prodiens, et intus manens;
 65 Non ut ex aquis a sole agitatis
 Fulgor circa muros tremulus, mobilis,
 Fugiens antequam accedat et accedens antequam fugiat.
 Non enim instabilis est Dei natura aut fluxa,
 Aut rursus coiens: sed firmum et stabile Deo tribuendum.
 218-219 70 Sic autem sentiens puram intus victimam offeres.
 In tribus luminibus una natura firmatur.
 Nec unitas sine numero: in tribus enim bonis consistit;
 Nec Trinitas varie colenda: nam natura est inseparabilis.
 Unitas in divinitate: tria autem numerantur quorum est divinitas.
 75 Unus Deus est unusquisque, cum de uno loqueris.
 Rursus unus sine principio Deus, ex quo divitiæ divinitatis,
 Cum de tribus sit mentio, ita ut per hoc quidem servetur
 Trium luminum veneranda hominibus prædicatio;
 Per illud autem monarchiam coruscantem celebremus,
 80 Nec deorum turba diverse re-nante oblectemur.
 Mihi enim æquale est nullius imperio multorum imperium,
 Quod secum pugnat. Pugna autem divisio est; divisio autem ad dissolutionem
 Properat. Quare a Divinitate multiplex imperium arceo.
 Tres autem dii vocentur, quos tempus, sententia,

60 Ἐκ μονάδος Τριάς ἐστι. Ex unitate, hoc est, ex una quantum ad naturam attinet, ac singulari Deitate existit; ac rursus ex tribus personis unica Deitas compleitur.

66 Περίτρομος Vat. περίδρομος.

77 Ἐδὲ τριῶν τινα. Græcus int. Ἠνίκα τῶν τριῶν ὁποσσάσιων μνήμη τις γένηται, Cum mentio fit ali-cujus ex tribus personis. Deus enim sunt tres simul personæ spectatæ, cum ejusdem sint naturæ, et una-quæque Deus est, cum mens cogitatione separat quæ sunt inseparabilia. Ibid. ὡς τὸ μὲν εἴη, etc. Græcus

int.: Ut Trinitatis confessione trium personarum vene-randa prædicatio fiat, unius autem confessione natu-ræ, unicum imperium Divinitatis in tribus personis celebretur.

81 Ἴσον γὰρ πολυάρχον, e.c. Idem enim mihi est multorum imperium, ac nullius imperium.

84 Τρεῖς δὲ θεοὺς καλέοιεν. His verbis solvit, quod ex deorum multitud. nec objici poterat. Etenim si unaquæque ex tribus personis Deus nuncupata est, quid impedit quominus tres quoque dii apud nos dicantur, quemadmodum et tres angeli et tres

METRICA VERSIO.

Sancta monas, vitrei non tanquam fontis ocellus,
 Fonsque ipse, atque ingens fluvius, quæ, fluxio cum
 Una, tamen triplici volvuntur concita forma: [sint
 Non ut fax geminata rogi, quæ rursus in unum
 Cogitur, aut ratio, quæ mentem prosilit extra,
 Interneque manens semper cum mente moratur:
 Non etiam ut radius (commotus ortus ab undis,
 In quas æthereus vibrat sua lumina Titan)
 In murum intortus, tremulusque et mobilis usque,
 Non prius accedens, quam defluit atque recedat,
 Nec prius effugiens, quam confluat, atque propinquet.
 Haud etenim fluxa est natura, incertaque summi
 Numinis, aut rursus coiens, sed fixa per ævum.
 At vero pure sic demum in corde litabis,
 Si firmo teneas animo mea dicta, fideque.
 Una ergo in triplici natura est lumine fixa, illa
 Nec monas est expers numeri (namque in tribus
 Consistit): vario nec rursus honore colenda est

B Sancta Trias. Divina etenim natura secari
 Respuit. In Deitate monas duntaxat: in illis,
 Ex quibus est, rursus tria conspiciantur oportet.
 Quisque trium Deus est unus, cum nonnisi de uno
 Verba facis: rursus Deus unus originis expers,
 Unde fluunt deitatis opes, Scriptura sacra
 Cum tria commemorat. Trini nos luminis illud
 Edocet obsequium et cultum: contraque per istud
 Imperium amplecti tantummodo discimus unum,
 Et confusa procul falsorum arcere deorum [esse
 Agmina, multorum imperium: namque haud minus
 Credo malum, quam si sine principe cuncta ferantur.
 Hinc etenim lites, ex litibus aspera pugna,
 Ex pugna interitus sequitur. Procul ergo beato
 Multorum imperium regimenque a Numine distat.
 Tres autem liceat (nam sunt hi tres quoque vere)
 Dicere cuique deos, quos mens tempusve diremit
 Int. r. se, aut robur varium, disparique voluntas:

85 Ἡ κράτος, τῆ θήλησις ἀπ' ἀλλήλων ἐκείασεν.
 Αὐτοῦ ταυτὸν ἕκαστον ἀδήριτον οὐ ποτ' ἴοντα.
 Τῆς δ' ἀρ' ἐμῆς Τριάδος ἐν μὲν σθένος, ἐν δὲ νόημα,
 Ἐν κλέος, ἐν δὲ κράτος. Τῆ καὶ μονάς ἐστιν ἀρεστος,
 Ἀρμονίῃ θεότητος; ἢ μέγα κῦδος; ἔχουσα.
 90 Τόσσον ἔμοι; φαίεσαι Τριάς σέλας ἐξεκάλυψεν,
 Ἐκ περὺγων θεοῦ τε πετάσματος ἔνδοθι νηοῦ.
 Τοῖς ὑπο κεύθετ' ἄνασσα Θεοῦ φύσις. Εἰ δὲ πλέον τα
 Ἀγγελικοῖσι χοροῖσι, πόδε πλέον ἢ Τριάς ἴστω.

Δ'. Περὶ κόσμον.

Εἰ δ' ἄγε καὶ μέγαλο Θεοῦ κτίσιν ὕμνεῖωμεν,
 Δόξαι ψευδομένησιν ἐναντία δηριώωντες.

85 Robur, voluntas ab invicem discindit,
 Cum unusquisque nunquam secum ipse consentiat.
 Mæx autem Triadis unum est robur, una mens,
 Una gloria, unum imperium. Quare dilabi non potest unitas.
 Una divinitatis harmonia magnum habens decus.
 90 Tantum lucis oculis meis Trias retexit,
 Trans pennas ac divinum intra Dei templum velamen,
 Quibus regina Dei natura obtegitur. Si quid autem plus
 Angelicis choris concessum, plus illud Trias norit.

IV. De mundo.

Jam nunc et magni Dei opus celebremus,
 Contra falsas opiniones delitigando.
 Unus Deus; materia et formæ, quas Græcorum
 Sapientes cœternas existimant, inanis est fabula.
 5 Ac illæ quidem, quas diis affingunt, formæ venerabiles.
 Non erant, sed factæ sunt, magno Deo volente.
 Quis autem materiam unquam vidit sine forma, aut sine materia.
 Formam, etsi mentis evagationibus multum laboraverit?
 Non enim ego corpus reperi sine colore, aut sine corpore
 220-221 10 Colorem. Quis ea dissociavit, quæ natura in unum conjunxit?
 Sed tamen dissociemus: necum considera, si separata
 Erant omnino, quomodo in unum venere? Aut quis ille mundus.
 Stetit in duas partes omnino divisus? Sin mista erant,
 Quomodo mista sunt? Quis sine Deo miscuit? Si miscuit
 15 Deus, hunc omnium conditorem agnosce.

* Alias Bill. 124, pag. 188.

homines, alique in quibus una percipitur natura.
 Illi sane, inquit Theologus refellens hoc argumen-
 tum, dii nulli dicantur, in quibus et tempus, quo
 generati sunt, diversum est, etc. At vero mæx Trini-
 tati, quæ simplex et una est, una natura et essentia,
 una vis et voluntas, etc.

87 Ἐρ δέ. Ita mss.; edit., ὄν.

93 Τόδε κλέος. Horum loco Hoeschelius habet,
 forte elegantius, ἀνώτερα δ' ἢ Τριάς ἴστω. (CAILLAV.)

IV. 1 Εἰ δ' ἄγε. Ita Vat. et Coisl. Editi, εἰ δ' ἄγε.

2 Δηριώωντες. Coisl., δηριώτης.

8 Νόου. Coisl. νόους.

10 Ἄ μὴ φύσις, εἰς ἑν ἄγρουσι. Quæ natura
 non separavit, sed in unum conjunxit. Græcus int.,
 ἀ μὴ φύσις ἐχώρισεν τὰ ταῦτα συνάψασα.

15 Ἐστῶκεν. Coisl. ἐστάνα. Hesych. et Vat.
 ἐστάμεν.

METRICA VERSIO.

Quique ipsi secum nunquam ulla pace fruuntur.
 At contra nostræ Triadis mens, gloria, robur,
 Imperiumque unum. Quocirca haud labilis ipsa
 Est monas, unius nexu deitatis honorem
 Maximum habens. Hæc sunt Deitas quæ sancta retexit
 Trans pennas velunque sacræ mihi sanctius ælis,
 Regia quo tegitur summi natura monarchæ.
 Si quid præterea est, superis id linquo sciendum
 Mentibus. At quidquid superest, Trias optima norit.

IV. DE MUNDO.

(Billio interprete.)

Te quoque, cunctipotentis opus structuraque dex-
 [træ,

Munde, canam, falsis coiens in prælia linguis
 Unus dumtaxat Deus est: at forma gravisque
 Materies, ipsi veterum quas turba sophorum
 Esse cœternas sensit, mera verba, et inanis
 Fabula sunt. Omnes etenim, quascunque deorum

B Gentiles habuere loco, produxit in ortum
 Ac lucem ex nihilo formas divina voluntas.
 Quisnam autem est, qui materiam perspexerit un-
 [quam
 Informem, aut sine materia qui viderit ulla
 Formam aliquam, partes quamvis versarit in omnia
 Ingenium, mentemque gravi torquere labore
 Institerit? Nec enim corpus reperire, figura
 Quod prorsus careat, potui, rursusque figuram,
 Corporea quæ mole vacet. Quisnam ergo diremit,
 Quæ natura sagax vixitque ac junxit in unum?
 Sed tamen hæc per me liceat distinguere mente.
 Dic igitur, si materies et forma diremptæ
 Prorsus erant, quam tandem ratione modoque
 Post rursus coiere simul. Dic insuper, ora,
 Quinam mundus erat, tum cum distincta jacerent.
 Illinc materies, hinc nuda orbatæque forma
 Materie. Contra si junctæ, quæro quis illas
 Junxerit absque D.o, quonamque hæc mistio pacto

Εἶδος καὶ κεραμεὺς πηλῷ βάλε κύκλον ἐλίσσω,
Χρυσῷ χρυσοδόξ, λαοξόος οἶσι λίθοισι.

Δὸς πλέον ἡμετέρης τι Θεῷ φρενός, ὦ φιλόναρχε.
Ἵλλη τὸ πλέον ἐστὶ σὺν εἰθεσι κινυμένοισι.

20 Νώσατο, καὶ τὰ γέγοντο ἐνεῖδα· θεία νόησις,
Ἦ πάντων γενέτειρα πολύπλοκος. Οὐ γὰρ εἰκοι
Ζωγράφον ὡς τιν' εἰκοις ἔπι· εἶδος εἶδος· ἐγείρειν
Δερκόμενον προκάροιτε τὰ μὴ νόος ἔγραφεν οἶος.

Καὶ σὺ, Μανιχαῖοιο κακὸν σκότος, οὐ πάρος ἦες

25 Ἀκροτάτοιο φάους ἀντίθρονον. Εἰ Θεός ἦεν,
Οὐ σκότος. Οὐ γὰρ εἰκοι Θεῷ κακὸν ἀντιφερῖσαι.

Εἰ σκότος, οὐ Θεὸν οἶδας. Ὁμοφρονέειν μὲν ἄκοσμον·
Μαρναμένων δέ, τὸ κάρτος ἀρελιόος. Ἰσοπαλεῖς δέ,

A Τίς τρίτος εἰς ἐν ἄγων σοφίη καὶ νείκεα λῶν;
30 Καὶ τόδε θαῦμα μέγιστον, ἐπαὶ μόθον αἰνὸν ἐγεί-
[ρεις.

Αἴθις ὁμοφρονέοντα τιθεῖς, ἐπελήσαο χάριμης.

Ψυχὴ καὶ δέμας εἰμί. Τὸ μὲν θεότητος ἀποβρώξ

Φωτὸς ἀπειρεσίω· τὸ δὲ σκοτίης ἀπὸ βίξης

Σοὶ πλάσθη. Τὰ δὲ πολλὸν ἀπόπροθεν εἰς ἐν ἀγειρας·

35 Εἰ ξυνη φύσις εἰμί, λῶα μόθον. Εἰ μόθος αἰνός,

Ἐμπεδος, οὐκέτ' ἐγὼ πλεκτηὶ φύσις ἀμφοτέρωθεν.

Οὐ γὰρ μαρναμένων ξυνὸς γόνος, ἀλλὰ φιλεούντων.

Τοῖος μὲν κραδίης τῆς σῆς ζόφος. Αὐτὰρ ἔμοιγε

Εἷς Θεός ἐστιν ἀναρχος, ἀδῆριτος, ἐν φάος ἐσθλόν,

40 Ἀπλῶν τε πλεκτηῶν τε νοῶν σθένος ὑψιθεόντων,

Formam et faber affingit luto, dum rotam versat,

Aurifex auro, lapicida suis lapidibus.

Deser Deo plus quidpiam quam menti nostræ, o principatus inimice.

Plus autem materia est cum formis mobilibus.

30 Cogitavit, et res formatae exstiterunt. Divina cogitatio

Omnium secunda genitrix: non enim probabile est

Deum instar pictoris ex forma similem formam expressisse,

Dum coram intuetur, quæ mens sola non descripsisset.

Et tu, Manetis prava caligo, non eras ab initio

25 Summi luminis æmula. Nam si Deus erat,

Tenebræ non erant. Non enim probabile est malum cum Deo pugnare.

Si tenebræ erant, Deus evanescit. Absurdum quidem est ut consentiant.

Quod si pugnant, victoria erit fortioris. Sin paribus viribus,

Quis tertius in unum adducet sapientia et lites dirimet?

30 Atque id maxime mirabile, postquam horribile bellum excitasti,

Rursus consentientia ponens, oblivisceris pugnae.

Anima et corpus sum. Illa divinitatis particula

Lucis infinitæ: istud ex tenebrosa radice

Tibi constatum est. Quæ autem procul a se distabant, in unum collegiati.

35 Si communis natura sum, solvo bellum. Sin gravis pugna,

Stabilis, nec jam sum natura ex duabus compacta.

Non enim pugnantium communis soboles, sed amantium.

Hæ sunt cordis tui tenebræ. At mihi

Unus Deus expers principii, expers litis, unum bonum lumen,

40 Si npliciu. et co.npositorum robur mentium quæ sursum feruntur,

18 Ὁ φιλόναρχε. Qui amas materias et formas
principio carentes.

22 Ἐγείρειν. Ita Coisl. et Vat. Editi ἐγείρει.

26 Ἀντιφερῖσαι. Combef.: *Conquare Deo, ex ad-*
verso opponere. Int. Græc., οὐ γὰρ ἐνδέχεται, οὐδὲ
δυνατὸν, κακὸν τι ἐξισοῦσθαι Θεῷ. *Non enim licet,*
neque possibile est, aliquid mali Deo conquare.

27 Οὐ Θεὸν οἶδας. Fortasse ὃν Θεόν, quem Deum
existimas. Int. Græc.: *Εἰ σκότος ἦν, οὐδεὶς γινώ-*
σκει τὸ σκότος Θεόν. Nemo tenebras agnoscit Deum.

Μοχ, ὁμοφρονέειν. Idem, ὁμοφρονεῖν γὰρ τὸ σκότος
τῷ φωτὶ τοῦ Θεοῦ ἀποπὸν τε καὶ ἄκοσμον.

30 Ἀγειρας. Coisl., Vat. aliique plures, ἔγειρας.

36 Ἐμπεδος. Vat. ἔμπεδον οὐδὲν ἔγωγε.

METRICA VERSIO.

Contigerit. Quo si Deus est qui junxerit: ipsum
Tu quoque cunctarum factorem admittere rerum
Ne dubites. Namque et figulus, dum vascula torquet,
Quamlibet argillæ formam injicit, atque periti
Aurifex auro, saxis latomique perinde.

Plus quiddam, o philanarche nimis, concede Tonanti,
Quam nostro ingenio, quam nostris artibus atque;
Plus auctro est illud, vestita agitable forma

Materies; porro varia, rerumque parente
Mente Deus tantam voluit, formaque decenti
Quidlibet ornatum confestum protulit. Instar
Non pictoris enim formas ab imagine duxit,

Propositum exemplar cernens, imitansque, quod ipsa
Sola nequivisset mens pingere. Tu quoque tetra
Pravaque ab insano caligo inducta Manete,

Non luci adversas sedes æterna tenebas
Supremæ. Nam si Deus es, caligine prorsus
Ergo cares; sin tu contra caligo, Deumne

Dicere jure queam? Nec enim cum Numine par est
Decertare malum. Jam cum caligine luci
Non pax esse potest, non ullum fœdus amoris.

Aspera sua moveant certamina, vincat oportet

B Fortius, inter se sin denique viribus æquis
Concertent, quisnam sublatis fœdera rixis
Sanciet, et vinclo pugnantia junget amico.
Quin ego demiror, quid sit cur jurgia æva
Cum moveas, eadem rursus concordia fingis,
Disidii velut oblitus, pugnaeque prioris.
Namque ipse ex anima et crasso cum corpore con-
[stem.

Divinæ illa quidem lucis tibi rivulus esse

Fingitur, hoc vero tenebras habuisse parentes.

Tune igitur, spatii quæ tam sunt dissita longis,

Jungere non dubitas? Equidem pugnantibus ipse

Naturis si consto, odium litesque molestas

Comprimo: sin pugnae funestaque jurgia durant,

His ego naturis nequeo constare duabus.

Non etenim ex illis, quæ sunt pugnantia, sed quæ

Fœdere juncta, potest fœtus communis oriri.

At tales vesane tui, Manichæe, tenebræ

Sunt animi. Ast unus mihi contra nescius omnis

Principii Deus est, luxque expers unica pugnae

Compositis simplexque quibus natura tributa est,

Mentibus irradians, superas atque volantes,

Οὐρανίων χθονίων τε· τὸ δὲ σκότος ὑστατον ἦλθεν, Ἀ
 Ὁ φῶς ἐστὶ κνίει περιγραφοί, ἡμετέρη δὲ
 Τοῦτο πάλαι κακίη. Κακίη δὲ τε λύσει; ἐπετμῆς,
 Ὡς νῦν ἡελίοιο δύσει, νεότητος ἀφανυρὸν
 45 Γῆρας. Χσίμα δ' ἐνεγκαν ἄνω δρόμος ἡελίοιο
 Φρικτόν. Ὁ μὲν πρώτιστος ἐν οὐρανίοις φαίεσσι
 Ἦς ὑπαροπλήσει φῶς καὶ κῦδος ὀλέσσει,
 Αἰὲν ἀπεχθαίρει μερόπων γένος. Ἐκ δ' ἄρ' ἐκείνου
 Γεύσατο καὶ κακίης πρώτος βροτὸς ἀνδροφόνου,
 50 Καὶ θανάτου, ριπίσαντος ἐμοὶ φλόγα οἷσι δδ-
 [λοισιν.
 Ἦδε μὲν ὀψιγόνου κακοῦ φύσις, ἥς περ ἐκείνος
 Ἔστι πατήρ. Ἀώδη μὲν ἰδ; κρατεροῖο τιδήρου·

Ἀώδη δ' αὐτοδάκτος ἐγὼ κακίην ἐφύεσσα.
 Ἐσπόμενος φθονεροῖο παλαίσμασιν ἦν διὰ μήτιν.
 55 Κόσμε, εὐ δ' εἰ μὲν ἴης τῆμος Τριάς, ἔγγις
 ἰ ἀνάρχου
 Κύδει. πῶς δὲ σε τόσον ἀπόπρῃθι φῶτες ἴθηκαν
 Χριστοφόροι, θεῶν τε δαήμονες, ὥστε μετρεῖσθαι
 Οὐ μάλα πολλὸν ἀριθμὸν ἐλιττομένων ἐναυτῶν,
 Ἐξότε πῆξε μέγας σε θεοῦ λόγος; Εἰ δ' ἄρ' ἐπατα
 60 Πήχθης, φραζόμεσθα τί κίνυτο θεῖα νόησις
 (Ὅδὲ γὰρ ἐστιν ἀπρηκτος ἐμοὶ θεός, οὐδ' ἀτέλεστος),
 Πρὶν εἶδε πᾶν στήναί τε καὶ εἶδει κοσμηθῆναι.
 Αἰῶσιν κενεοῖον ὑπέρτατος ἐμβασιλεύων,
 Κίνυτο κάλλος οἷο φίλην θρηύμενος ἀγγλῆν,

Sive in cælo, sive in terra. Tenebræ autem serius venerunt :
 Quæ quidem non sunt natura circumscripta, sed nostrum
 Vitium. Vitium autem est solutio præcepti,
 Ut nox est solis occasus, et juventutis infirma
 222-223 45 Senectus. Horridam hiemem adduxit solis cursus
 Australes ad auras. Qui primas habebat in luminibus cælestibus,
 Postquam sua superbia lucem et gloriam perdidit.
 Semper odio habet hominum genus. Ille autem homicida,
 Qui dolis suis flammam meam accendit,
 50 Vitium primo homini et mortem degustandam propinavit.
 Hæc est vitii serius orti natura, cujus ille
 Pater est. Ac labes quidem validi ferri rubigo est :
 Ego autem vitii labem a me ipso consumptus plantavi,
 Dum obsequor dolis, quos hostis invidus valerrimus struxit.
 55 Munde, si tunc eras, cum eras Trinitas, gloria non distans ab eo
 Qui principio caret, quomodo te tam longe removerunt
 Christiferi et rerum divinarum periti viri, ita ut metirentur
 Numerum non valde magnum elapsorum annorum
 Ex quo te compegit magnum Dei Verbum? Quod si serius
 60 Compactus es, consideremus quid cogitaverit divina cogitatio,
 (Non enim mihi Deus nihil agens, aut imperfectus)
 Antequam hæc universitas staret et speciebus ornaretur.
 Sæculis vacuis summus regnator,
 Movebatur pulchritudinis suæ dulcem considerans splendorem,

42 Ὁ φῶς ἐστὶ κνίει. Non natura subsistens.
 45 Ἐπετμῆς. Mendose ed. ἐνεικεν.
 47 Ἦς, etc. Sic Hom. Iliad. 1, v. 205.
 Ἦς ὑπαροπλήσει τὰχ' ἄρ ποτε θυμὸν ὀλέσσει.
 Suis superbis cito tandem animum perdet.
 48 Ἐκ δ' ἄρ' ἐκείνου. Verum ex isto homicida
 primus homo degustavit peccatum et mortem, ex eo
 qui dolis suis flammam meam accendit.
 50 Ἐμοὶ. Coisl. et Vat., ἐμῆν.

51 Ὀψιγόνου. Ita Coisl. Edit., ὀψιγόνου.
 54 Παλαίσμασιν. Int. Græc.: μηχανήμασι, ἰδίε
 προαιρέσει. Sponte mea in fraudem lapsus.
 55 Ἐης. Sic plerique mss. Edit. mendose, εἴης...
 Ἐγγύς ἀνάρχου κύδει. Proximos huic, qui principio
 caret, honorēs occupans.
 60 Φραζόμεσθα τί. Vat., φραζόμεσθ' ἔτι.
 61 Οἷο φίλην θρηύμενος. Sic tres Regii. Edit.,
 ἰοτο.

METRICA VERSIO.

Quæque etiam hic degunt, naturas robore complens. B
 Horrida post autem subit caligo, nec illa
 Subsistens quidquam est, quod circumscribere pos-
 [sis :
 Sed nostro ex vitio fluxit (cum mente superba
 Impositam nobis a summo Numine legem
 Fregimus) ; haud aliter quam terræ inducere noctem
 Cernimus occubitum solis, fragilemque senectam
 Dulcis ab occasu viridisque exstare juventæ,
 Atque hiemem, australes vergit dum Phoebus ad
 [auras.
 Ac sane ætherea qui primum in sede, tumorem
 Mentis ob horrendum Satanas lucemque decusque
 Perdidit, æternis odiis sævoque furore
 Humanum genus insequitur, fecitque per artes
 Ille suas, ut pestiferam male providus escam
 Et vitium exciperet, generis qui semina nostri
 Fudit : at igniculos versuta perfidus arte
 Mortis in ingentem flammam mihi sustulit hostis.
 Ea quæ sit natura mali, quod serius ortum est,
 Et cujus pater est Satanas, atque unicus auctor.

Ac rubigo quidem labes certissima ferri est :
 Contra ego (pestiferi dum credulus obsequor hostis
 Consiliis, in me invidiæ qui percitus cæstro
 Exardet), vitii labem, quæ pectora rodit,
 Consevi, manibusque meis meme ipse peremi.
 At te, munde, Trias siquidem non tempore quidquam
 Exsuperat, certe a summæ Deitatis honore
 Dissitus haud procul es. Curnam ergo et moribus at-
 [que
 Doctrina præstante viri, rerumque periti
 Sacrarum, non te tam longe ponere ab illa
 Sunt veriti, annorumque brevem subducere sum-
 [mam,
 Ex quo te primum Christus produxit in ortum.
 Quod si posterius te condidit ille, quid ante
 Quam fieres, variasque tibi Deus undique formas
 Linderet, imperitans tam multa in sæcla patrabat.
 Imperfectum etenim non est mihi numen, inersque.
 Scilicet ille suæ splendorem cernere formæ
 Gaudet, nomenque suum triplicique parique
 Luce nitens, soli ut notum est ipsique piisque.

65 Τρισσοφασὺς Θεότητος ἁμὼν εἶλας ἰσοφέριστον,
 Ὡς μόνῃ Θεότητι, καὶ ὧν Θεός, ἐστὶ ἀρίθμηλον.
 Κίνυτο καὶ κόσμιο τύπους οὐς στήσατο λεύσων
 Οἶσιν ἐνὶ μεγάλῃσι νοήμασι κοσμογόνους νοῦς
 Ἐσομένου μετέπειτα, Θεῶν δὲ τε καὶ παρεόντος.
 70 Πάντα Θεῶν προπάρσιθεν, ἅτ' ἔσεται, ὅσσ' ἐγέ-
 [νοντο,
 Ὅσα τε νῦν παρέασιν. Ἐμοὶ χρόνος ὧδε κέασσε,
 Πρόσθε τὰ μὲν, τὰ δ' ὀπίσθε· Θεῶν δὲ τε εἰς ἕν ἅπαντα,
 Καὶ μεγάλῃς Θεότητος ἐν ἀγκοίνῃσι κρατεῖται.
 Τοῦνεκεν ὅσον ἔτεταιν ἐμὸς νόος εἰσχωῖται.
 75 Νοῦς ὠδινεν ἅπαντα, βᾶγγ' δ' εἰς ὕστερον ὠδῆς,
 Ἄριος, εὖτε Θεοὶ μέγας Λόγος ἐξεκάλυψεν.

A Ἴθελε μὲν νοεῶν στήναι φύσιν, οὐρανὴν τε
 Καὶ χθονίην, πρῶτιστο διαυγέα φωτὸς ἔσοπτρα,
 Τὴν μὲν ἄνω στήθουσιν, ὑποδρῆστεϊραν ἄνακτος,
 80 Πλησιφαῆ, μεγάλην, τὴν δ' ἐλθέδε κύδος ἔχουσαν,
 Πηγάζων θεότητα, ὅπως πλεόνεσσιν ἀνάσση
 Οὐρανόις, πλεόνων τε πέλη φάος ὀλιθόδωρον.
 Ἴθεε γάρ ἐστιν ἄνακτος ἐμοῦ φύσιν ἔλθον ὀπάξειν.
 Ὅφρα δὲ μὴ πελάουσα Θεῶν κτίσις ἀντιθέοιο
 85 Κύδος μείρουσα, φάος καὶ κύδος ὀλέσση
 (Μέτρα φέρειν γὰρ ἀριστον, ἀμετρήτῃ δὲ χάκιστον),
 Τοῦνεκεν ἐπτομένοισι φίλα φρονέων Λόγος αἰπὺς
 Τῆλε βάλε Τριάδος μὲν ὅσον φάος ἀμφιθώκων,
 Ἀγγελικῶν τε χορῶν βροτέην φύσιν, ἀγγελικὴν μὲν

65 Simile et æquale lumen Deitatis tripliciter lucentis,
 Ut soli Deitati et Deum colentibus manifestum est.
 Movebatur et mundi formas intuens quas instituerat
 Magnis suis cogitationibus mens mundi creatrix
 Postea futuri, sed tamen Deo præsentis.
 70 Omnia coram Deo, et quæ futura sunt, et quæ fuerunt,
 Et quæ nunc adsunt. Mihi autem tempus sic res exhibet,
 Ut aliæ priores sint, aliæ posteriores : at Deo omnia in unum
 Collecta, magnæque Deitatis sinu continentur.
 Quare quid mea mens repererit, audite.
 75 Mens parturiebat omnia, prorupitque postea partus
 Opportunus, cum illum retexit magnum Dei Verbum.
 Voluit intelligentem naturam creare, tum cælestem,
 Tum terrestrem, primi luminis pellucida specula :
 Alteram in superis fulgentem, regis ministram,
 224-225 80 Lucis plenam, ingentem : alteram hic decus habentem :
 Illumdens divinitatem, ut plurimis imperaret
 Cælestibus, ac plurimorum esset lux beatitudinis fons.
 Hæc est enim regis mei natura, ut beatitudinis largitor sit.
 Sed ne appropinquans Deo, res creata æquale Deo
 85 Appetens decus, lumen et decus amitteret
 (Modum enim tenere optimum est : immoderatio pessima res est) ;
 Idcirco his, qui futuri erant, benevole consulens, Verbum sublime
 Longe statuit a Trinitate, quidquid lucis est circa thronum Dei,
 Et ab angelicis choris, humanam naturam ; non tamen angelicam

74 Ἐτεμεν. Exponit interp. : τεθεώρηκεν, con-
 templata est.
 80 Τὴν δ'. Int. Græc. : τὴν δὲ χθονίαν.
 81 Πηγάζων. Int. Græc. : καὶ βλύζων, καὶ χέων
 τὴν ἀγαθότητα τῆς Θεότητος.
 82 Πέλη. Sic Coisl. cum aliis tribus. Edit., πέλει.
 85 Ὀλέσση. Sic Vat. cum aliis tribus, et He-
 sych. Male edit., ὀπάξει. Int. Græc. : ὡς ἂν μὴ πλη-
 σιζούσα τῶν Θεῶν ἢ κτίσις, καὶ δόξης ἰσοθέου ἐπιθυ-

μοῦσα, τὸ δοθὲν αὐτῇ φῶς καὶ τὴν δόξαν ἀπολέσῃ.
 Ne appropinquans Deo res creata, et æquale Deo de-
 cus appetens, datum sibi lumen et gloriam amitteret.
 87 Ἐπτομένοισι. Creandis omnibus, non tantum
 hominibus.
 88 Ἀμφιθώκων. Int. Græc. : φῶς περὶ τὸν θρόνον
 ἱστάμενον.
 89-91 Ἀγγελικῶν.... ἐκγερόμεσθα. Hic locus
 in ed. depravatus erat, deerratque unus versus,

METRICA VERSIO.

Hoc quoque præterea, quo se exerceret, habebat,
 Sancta Trias. Mundi formas namque ipsa futuri,
 Jam sibi præsentis, lustrabat mente beata.
 Cuncta etenim quæ jam vel præteriere, vel adsunt,
 Quæque etiam exstabant, Triadi sunt prompta,
 [patentque.
 Hæc etenim tempus mihi sic distinxit, ut illud
 Ante sit, hoc retro ; Deus autem prorsus in unum
 Cuncta tenet, sinibusque suis collecta coercet.
 Quocirca quidquid vel mens mea reperit unquam,
 Aut etiam audivit, mens parturiebat id omne
 Numinis ætherei, post autem fetus in ortum
 Tempore maturo erupit, cum cuncta retextit
 Unigenus Sermo, claraque in luce locavit.
 Ac ratione quidem pollentem et mente volebat
 Condere naturam, quæ partim sedibus altis
 Degeret, et terra partim, primique referret
 (Ut speculum quod labe vacat, præstatque nitore)
 Luminis effigiem, sanctæque imitamina formæ :

B Sic tamen ut superæ mentes, regisque ministræ
 Undique fulgenti radiarent lumine, contra
 Illic inæ imperium et regalia sceptrum tenerent.
 Namque suum late cupiebat lundere numen.
 Scilicet ut plures, quibus induperaret, haberet
 Cælicolas, pluresque sua quos luce bearet.
 Nam Patris hæc demum superi est natura, beare.
 Ne vero Triadi rea condita forte propinquans,
 Numinis æqualis correpta cupidine, lumen
 Perderet, acceptumque decus (nam qualibet in re
 Laudandus modus est, contraque ingentia damna
 Neglectus modus usque parit, pestemque), futuris
 Idcirco angelicas divino a Numinis mentes
 Semovit procul, atque homines procul ægmine
 [rursus
 Fixit ab angelico. Quanquam non tam procul ille
 Disjunctis superas mentes ; his namque ministris
 Utitur. At nostram procul a Deitate removet

90 Οὐ μάλα πολλὸν ἀνευθε παραστάτιν, ἡμετέρην δὲ
 Καὶ μάλα πολλὸν ἀνευθεν, ἐπεὶ χθονὸς ἐκγενομέσθα
 Μιχθείσης Θεότητι· ἀπλῆ δὲ τε φύσις ἀρείων.
 Κόσμων δ' ὁ μὲν ἦν προγενέστερος οὐρανὸς ἀλ-
 [λος,
 Θειοφόρων χώρημα, μόνοις τε νόεσσι θετηδν.
 95 Παμφαῆς, εἰς ἃν ἔπειτα Θεοῦ βροτὸς ἔνθεν ὀδεύει,
 Ἐῤτε Θεὸς τελέθησι, νόον καὶ σάρκα καθήρας·
 Αὐτὰρ ὁ γε θνητοῖσι πάγῃ θνατὸς, ἦνιξ' ἔμελλε
 Στήσεσθαι φαίων τε χάρις κηρύξ τε Θεοῦ,
 Κάλλει τε μεγέθει τε, καὶ εἰκόνοσ ἐμβασιλευμα·
 100 Πρῶτος δ' ὀστάτιός τε Θεοῦ μέγαστοι λόγοισι.

E. *Περὶ Προνοίας.*

Ἦδε μὲν εὐρυθέμελλον ἐπέζητο κόσμον ἀπειρων
 Νοῦς μέγας, ἐντὸς ἅπαντα φέρων, καὶ παντὸς ὑπερθεῖν
 Αὐτὸς ἑὼν· τί δὲ μήχος ἀχωρήτοιο λαβέσθαι;
 Αὐτὰρ ἐπεὶ μιν ἔτευξεν, ἀγει πρῶτης ὑπὸ ριπῆς,
 Ἐ Πληγῆς ὡς ὑπο ῥόμβον ἐπειγόμενον στροφάλιξι,
 Κιννύμενον μέγαστοι ἀκινήτοισι λόγοισιν.
 Οὔτε γὰρ αὐτομάτῃ φύσις κόσματο τοσούτου
 Καὶ τοίου, τῷ μηδὲν ὁμοίον ἔστι νοῆσαι·
 Μὴ τῶσον αὐτομάτοισιν ἐπιτρέψῃτε λόγοισι.
 10 Τίς δὲ δόμον ποτ' ὄπωπεν, ὃν οὐ χέρες ἐξετέ-
 [λεσσαν;

90 Tam procul sejunxit, cujus ministerio utitur : nostram vero
 Longissime, ut qui ex terra facti sumus
 Misti Deitati ; sed simplex natura praestantior.
 Mundorum autem alter quidem antiquior, nempe caelum,
 Deo fruendum locus, solisque mentibus aspectabile,
 95 Lucis plenum, quo postea homo Dei hinc proficiscetur,
 Cum Deus factus fuerit mente et carne expurgatus.
 Alter autem mundus mortalibus compactus est mortalis, cum jam deberent
 Prodire siderum decus, et praeco Dei,
 Tum pulchritudine, tum magnitudine, et imaginis regia :
 100 Sed primus et ultimus magni Dei consilii conditi sunt.

V. *De Providentia* *.

Sic igitur lata fundamenta habentem fixit immensum mundum,
 Mens magna intus omnia portans, quaeque ipsa est
 Super omnia : qua autem arte teneatur, qui comprehendit non potest ?
 Postquam autem eum fabricavit, sub prima illum motione,
 5 Veluti trochum, qui semel ictus in orbem torquetur,
 Dirigit magnis et immobilibus motum rationibus.
 Non enim fortuita est natura tanti mundi,
 Ac talis cui nihil simile excogitare possumus :
 Ne tantum tribute fortuitis opinionibus.
 10 Quis domum unquam vidit, quam manus non fabricaverint ?

* Alias Bill. 75, pag. 168.

quamvis a Billio Latine redditus. Omnia restitui-
 mus ope mas. Coisl. et Vat.

95 *Κόσμων.* Ex duobus juxta Gregorium, con-
 ditis mundis, hoc est, spirituali et sensibili, alter
 est antiquior, caelum nimirum aliud, non autem
 istud quod supra caput nostrum extenditur, sicut
 pellis, sed caelum novum et mundano sublimius.

98 *Στήσεσθαι.* Vat. στήσεσθαι.

100 *Πρῶτος.* Int. Graec. Πλὴν καὶ ὁ πρῶτος καὶ
 ὁ δεύτερος κόσμος τοῖς λόγοις ὑπέστησαν τοῦ μέγα-
 λου Θεοῦ. *Verumtamen primus et secundus mundus*

magni Dei rationibus conditi sunt.

V. 1 *Ἀπειρον.* Ita Reg. 992. Int. Graec. legit
 ἀπειρων, et jungit cum sequenti νοῦς. Billius haec
 de duobus mundis dicta intelligit, quamvis de uno
 tantum, nempe sensibili, agatur, quem divina Pro-
 videntia regi Gregorius ostendit. Ed. ἀπειρων.

4 *Ῥιπῆς.* Vat., Coisl. et tres alii ῥοπῆς.

6 *Ἀκινήτοισι.* Ita Reg. 992. Ed., ἀκινήτοις.
 (Bi. l. 1630).

7 *Τοσούτου.* Coisl. τοιούτου.

8 *Τῷ.* Vat., φ.

METRICA VERSIO.

Naturam : quoniam e terra cum Numine juncta
 Existimus ; simplex autem natura, vacansque
 Corpore compositam superat, potiorque putan-
 [da est.

Jam duo sunt mundi, quarum est antiquior alter,
 Caelum aliud, sedesque hominum tranquilla pio-
 [rum,

Conspicuis solis aninis, atque undique clarus,
 Ad quem, cum mentem, carnem quoque sordibus
 [atris

Eluerint, virtusque illos aequarit honori
 Coelicolum, humanis aditus sedesque patebit.
 Alter at est fluxus fluxis tum denique mundus
 Conditus, Omnipotens cum jam proferre pararet
 Et solem, lunamque, et caetera sidera caeli.
 Atque hic mole sua nobis miroque decore
 Praedicat aeterni nomen laudesque Parentis :
 Estque homini, quem nobilitat caelestis inago,
 Primus et extremus, tanquam sua regia, mundus.

B

V. DE PROVIDENTIA.

(Billio interprete.)

Atque ita mundorum (quos nulli includere fines,
 Metiri res nulla queat) fundamina lata
 Mens ingens mundum hunc fixit, quae cuncta co-
 [ercet

Omniaque exsuperat : siquidem quanam arte teneri
 Ille queat, qui captum hominis procul effugit omnem.
 Postquam autem hunc mundum struxit semel, im-
 [pete primo

(Non secus ac rhombum, quem quisquam torquet
 [in orbem

Verbere) semper eum volvit mirisque gubernat
 Consiliis. Nec enim mundi pulcherrima moles,
 Cuique aequale nihil mens ulla effingere possit,
 Aut primum temere exorta est, aut nunc quoque
 [fertur.

Ne, rogo, tam temere vanissima verba profunde.

Τίς ναῦν, ἢ θεὸν ἄρμα; τίς ἀσπίδα καὶ τρυφάλειαν;
 Ὄβρ' ἂν τόσσον ἔμειναν ἐπὶ χρόνον, εἴπερ ἀναρχος,
 Καὶ χορὸς ἂν λήξειεν ἀνηγεμόνευτος ἔμοιγε.
 Ὄβτ' ἄλλον τιν' εἰκόδς ἔχειν σημάτωρα παντός,
 15 Ἥε τὸν ὄς μιν ἔτευξεν. Ὅδ' ἀστέρας ἡγεμονῆας
 Ἡμετέρης γενεῆς τε βίου θ' ἄμα παντός ὀπάζων,
 Αὐτοῖς δ' ἀστρασιν εἰπέ τιν' οὐρανὸν ἄλλον ἐλξέεις;
 Καὶ τῷ δ' αὖ πάλιν ἄλλον, ἀέτ' ἐπ' ἀγούσιν ἀγοντας;
 Εἰς βασιλεὺς πλεόνεσσι συνάστερος, ὧν ὁ μὲν ἐσθλός,
 20 Ὅς δὲ κακός, ῥήτηρ τις, ὁ δ' ἔμπορος, ὄς δ' ἄρ'
 [ἀλήτης,
 Τὸν δὲ φέρει θρόνος αἰπὺς ὑπέρφρονα. Ἐν δέ τε πόντῳ
 Καὶ πολέμῳ πλεόνεσσι ὁμὸς μόρος ἀλλογενέθλοισι.
 Ἀστέρης, οὗς συνέδησαν, ὁμὸν τέλος οὐ συνέδησε.

Α Κείνους δ' οὗς ἐκέασσαν, ὁμῆ συνέδησε τελευταῖη.
 25 Εἰ μὲν δὴ καθ' ἕκαστον ἔχει πρώτη τις ἀνάγκη,
 Μῦθος ὅδ'· εἰ δ' ἄρα τῆς κρατέει ζυῆ τις ἀρείων,
 Τείρεα τείρεσιν ἐστὶν ἐναντία. Τίς δ' ἄρ' ὁ μίξας;
 Ὅς γὰρ δὴ συνέδησε, καὶ ἦν ἐθέλησιν ἔλυσεν.
 Εἰ δὲ θεός, πῶς πρῶτον, ὁ μοι θεός ἐξετίναξεν;
 30 Εἰ μὴ καὶ θεὸν αὐτὸν ὑπ' ἀστρασι σοῖσιν ἐλξήης.
 Εἰ δ' οὐ τις κρατέων, πῶς στήσεται; Οὐ γὰρ ὀπωπα.
 Κεῖνοι μὲν τοιοῖσι λόγοις θεὸν ἐκτός ἔχουεν.
 Ἡ γὰρ δὴ θεός ἐστιν, ἢ ἀστέρες ἡγεμονῆες.
 Αὐτὰρ ἐγὼ τότε οἶδα, θεός τάδε πάντα κυβερνᾷ,
 35 Νωμῶν ἔνθα καὶ ἔνθα θεοῦ Λόγος ὄσσα θ' ὑπερ-
 [θεν,
 Ὅσσα τ' ἐνερθεν ἔθιχε νοήμασι· τοῖς μὲν ἔδωκεν

226-227 Quis navem aut celerem currum? quis clypeum aut galeam?

Nec tandiu permaneret, si careret principio:
 Desineret certe chorus sine ductore.

Neque alium quemquam probabile est mundi esse rectorem

15 Præter eum qui fabricavit Sed qui stellas rectrices

Nostræ generationis, ac totius simul vitæ constituitis,

Ipsis stellis dic quodnam aliud cælum evolves?

Atque isti quodnam aliud, semperque rectoribus quosnam rectores?

Rex unus idem habet sidus cum multis, quorum alius bonus est,

20 Malus alius; rhetor hic, ille mercator, alius erro;

Alium effert sublimis thronus superbientem. In mari

Et in bello multorum eadem mors, ortus diversus.

Quos astra conjunxerant, idem finis non conjunxit,

Et quos astra dissociaverunt, mors eadem consociavit.

25 Si unumquemque prima quædam necessitas tenet,

Commentum est: si huic necessitati communis aliâ præstantior dominatur,

Sunt sidera sideribus contraria. Quis autem ea miscuit?

Nam qui colligavit, solvet cum voluerit.

Quod si Deus, quomodo primum, quod Deus agitavit?

30 Nisi forte et ipsum Deum tuis sideribus subicias.

Si nemo dominatur, quomodo stabit mundus? Non enim video.

Ac illi quidem his ratiocinationibus Deum excludunt:

Vel enim Deus moderatur, vel sidera.

Ego vero id scio: Deus hæc omnia gubernat,

35 Regens hic et illic Dei Verbum, quæcunque supra,

Quæcunque infra collocanda iudicavit, rationibus; his quidem dedit

26 Τῆς κρατέει. Ita Coisl. cum aliis tribus, et Regio 992. Ed. τίς.

29 Πῶς πρῶτον, ὁ μοι θεός ἐξετίναξεν. Hæc evidenter vera lectio, quæ astruitur ex similitudine versus 12 carminis sequentis, ubi leguntur eadem, iisdem ferme verbis: Εἰ μὲν θεοῦ, πῶς πρῶτον, ὁ στρέφει θεός, εἰ α Deo moventur, quomodo primum,

quod versat Deus? Benedictini male correxerant cum Billio, supponendo ἐκτινάσσει, in quo duo sunt errores, alter quidem sensus, alter vero metri, ut patet; unde verterant: Quod si Deus, cur ab excutiendo Deum initium fecisti? (CAILLAU.)

30 Ἀστρασι σοῖσιν. Reg. 992 οἶσιν.

36 Νοήμασι. Int. Græc. σήμασι, quod ita expo-

METRICA VERSIO.

Quisnam ædes, celerem aut currum, clypeumve
 Aut unquam galeam vidit, quæ condita dextra
 [ratemve,

Non foret artificis? Quin nec per sæcula tanta

Mansisset, siquidem regeretur principe nullo.

Quippe nec ipse chorus, choragum si demperis illi,

Quamlibet exiguo consistere tempore possit.

Nec vero ut mundi quisquam moderetur habenas

Convenit, hoc uno excepto, qui condidit illum.

At tu qui nostræ clavum et moderamina vitæ

Sideribus tribuis, cælum quoque rursus oportet

Inducas aliud, quod sidera temperet ista,

Atque aliud rursus, quod et hoc regat atque gu-

[bernet.

Regem unum invenias, qui non sit dispare natus

Sidere cum multis aliis, quorum improbus ille est,

Hic bonus, ille forum sequitur, mercatur at iste,

Aut victum supplex diversa per ostia quærit:

Hic autem imperii sedet alta sede superbus.

Contra alios videas, dispar quibus existit ortus:

B Et tamen haud varia perierunt morte, vel undis

Abrepti simul, aut rapidi certaminis æstu.

Atque ita, quos sidus primo sociarat in ortu,

Non fatum sociavit idem, rursusque jugavit

Pallida mors, quos non sidus natale jugarat

Quod si quemque tenent strictum fatalia vincula,

Figmentum est istud. Sin quoddam in cætera sidus

Imperium commune tenet, sceptroque potitur,

Ergo sideribus contraria sidera ponis.

Illa igitur quisnam junxit? Nam qui illa ligavit,

Hic quoque confestim solvet, si forte libebit.

Si Deus est, quonam pacto primum asseris illud,

Quo nobis Deus excutitur. Nisi tu quoque numen

Motibus imperioque astrorum subdere pergas.

Sin tenet imperium nemo, consistere mundus

Quo tandem pacto queat, incolumisque manere?

Atque Deum hoc illi sermone extrudere tentant,

(Aut etenim rector Deus est, aut sidera mundi).

Accipe jam quæ sit sententia nostra, fidesque.

Omnia Sermo Dei regit ista, hinc inde gubernans

'Αρμονίην τε δρόμον τε διαρκέα ἔμπεδον αἰεὶ,
Τοῖς δὲ βίον στρεπτόν τε, καὶ εἶδεα πολλὰ φέροντα ·
Ὡν τὸ μὲν ἡμῖν ἔφηγε, τὸ δ' ἐν κευθμῶσι φυλάσσει
40 Ἦς σοφίης, θνητοῦ δ' ἐθέλει κενὸν εὖχος ἐλέγ-
|χειν.

Καὶ τὰ μὲν ἐνθάδ' ἔθηκε, τὰ δ' ἡμασιν ὑστατίοισιν
Ἀντήσει. Κεῖραι δὲ γενημόρος ὧρια πάντα,
Ὡς καὶ Χριστὸς ἀριστος ἐμοῦ βύτου δικαστής.
Οὗτος ἐμὲς λόγος ἐστὶν ἀνάστερος, αὐτοκλέυθος.

45 Ὁροθέτας δὲ σύ μοι καὶ λεπταλάας ἀγόρευε
Μοίρας, ζωοφόρους τε κύκλους καὶ μέτρα πορείης ·
Λύε δὲ μοι ζωῆς τε νόμους, καὶ τάρβος ἀλιτροῖς,
Ἐκπαρῆν τ' ἀγαθοῖσιν ἐς ὑστερον ἀντιώσασιν.

A Εἰ γὰρ κύκλος ἅπαντα φέρει, κείνου περιωγῆ
50 Ῥοιζοῦμαι, τὸ θέλειν δὲ καὶ αὐτόγε κύκλος ἐποφ-
[σει,
Οὐδὲ τίς ἐστιν ἐμοίγε βοπή πρὸς κρείσσον ἄγρουσα,
Βουλῆς ἡδὲ νόοιο, πόλος δὲ με τῆδε κυλίνδει.

Σιγάσθω Χριστοῖο μέγα κλέος ἀγγελος ἀστήρ
Ἀντολήθε Μάγοισιν ἐπὶ πτόλιν ἡγεμονεύσας,
55 Ἐνθα Χριστὸς Ἐλαμφε βροτοῦ γόνος ἄχρονος Ὑῖος.
Οὐ γὰρ τῶν τις ἔην ὄσων φραστήρες ἑασσιν
Ἀστρολόγοι, ξείνος δὲ καὶ οὐ κάρος ἐξεφαίνθη,
Ἐβραϊκῆτι βίβλοισιν ὁρώμενος, ὧν ἀπο παῖδες
Καλδαίων προμαθόντες, ὄσοις βίος ἀστροπολεύειν,
60 Μοῦνον ἀπὸ πλεόνων θηγύμενοι, οὐς ἐδόκειον,

Concentum et perennem cursum, semperque stabilem ;
Istis vero vitam mutabilem ac multiplicem formas habentem,
Quarum partem nobis manifestam fecit, partem in abditis servat
40 Sapientiae suae, vanam mortalium gloriationem arguere volens,
Atque alia quidem hic posuit, alia diebus postremis
Occurrent. Carpit agricola matura omnia :
Sic et Christus optimus mense vitae iudex.
Haec mea est doctrina, sine astris, spontanea et libera.
45 Tu vero mihi horarum speculatoris et minutae enarra
Partitiones, et zodiacum circulum et vitae mensuras ;
228-229 Solve leges vitae, aufer pavorem improbis,
Et spem bonis in posterum adimplendam.
Nam si circulus omnia rapit, illius impetu
50 Volvor ego, mihi que voluntatem ipsam circulus inferet ;
Nec ulla mihi est voluntas ad id, quod praestantius est, flectens,
Aut mentis propensio, atque polus sic me volutat.
Taceatur Christi magnum decus nuntia stella
Ex Oriente Magos ad urbem perducens,
55 Ubi Christus illuxit, mortali genitus sempiternus Filius.
Non enim una ex illis erat, quas observant
Astrologi, sed nova, et nunquam antea visa ;
Praevia in Hebraeorum libris, a quibus edocti,
Chaldaeorum filii, quorum vita erat astris dedita,
60 Cum solam inter multas quas observabant, viderent,

nit : τοῖς ἰδίοις νοήμασιν, ὡς μόνος ἐπίσταται, id est, *intelligentia sua, quemadmodum ipse solus novit*. Bil-
lio tamen magis placet ut σῆμα idem hic sit quod
σημασιν. Solem enim, inquit, et lunam signa posuit
Deus, ut tradit Scriptura (Gen. 1).

58 Καὶ εἶδεν πολλὰ. Ita Græc. πολυεῖδη καὶ
πολλὰς διαφόρους τρόποις οἰκονομούμενον. *Multiplices
formas habentem ac pluribus variisque modis guber-
natam.*

42 Κεῖραι. Int. Græc. ὥσπερ γὰρ γεωργὸς ἔμπε-
ρος σπείρει μὲν ὅτε καιρὸς, καὶ συγκομίζει εὐκαί-
ρως. *Ut peritus agricola seminat cum tempus adest,
et matura opportune colligit.*

44 Ἀνάστερος. Id est, ταῖς ἀστράταις αἰτίαις καὶ
κινήσεσιν οὐδαμῶς ἐξηρητημένος, id est, *ex astrorum*

causis et motibus minime pendens. Ibid. αὐτοκλέυ-
θος, id est, αὐτοκίνητος, ἀσθαίρετος γνώμη τὸν κατ'
ἀρετὴν ἢ κακίαν βίον αἰρετίζων, id est, *spontaneo
motu praedita, ac voluntaria animi propensione, vel
honestam, vel flagitiosam vitam amplectiens*.

45 Ὁροθέτας, id est, horoscopus, hoc est, sidera
illa quae eo momento oriuntur, quo quispiam in
lucem prodit.

51 Ἐμοίγε. Ita Coisl. Ed. ἐμῆιο (vel ἐμῆι).

54 Ἀντολήθε, id est, ἀπ' ἀνατολῆς.

55 Ἄχρονος. Val. ἀφθτος.

60 Οὐς ἐδόκειον. Interpretes Græci οὐς ἐπισκέ-
πουν, νοσηρῆ τε καὶ τρέχοντα, quas observabant,
nuper rutilantem et currentem.

METRICA VERSIO.

Inferaque, et cælo quæcunque in signa locavit.
Concentum superis tribuit, cursumque perennem
Ac stabilem : reliquis ævum mutabile, formas
Multiplicesque gerens, partim quas ipse patere
Humanis voluit, partim penetrabilibus imis
Abdidit æternæ sophiæ, quo monstret inanes
Esse homines, qui se doctrinæ nomine jactant.
Ac quædam hic posuit ; postrema cætera luce
Occurrent. Ut enim durus matura colonus
Cuncta metit : sic et iudex meus æquus Iesus.
Hæc mea doctrina est, sine sidere, libera prorsus.
Tu vero Horothetas memora partesque minutas,
Signiferamque orbem, quæque est mensura viarum.
Frange mihi vitæ leges, absterge timorem
Sontibus, atque piis spem lætam deme futuræ
Mercedis. Nam si fert cuncta volubile cælum,

B Volvor ego motu rapido. Quin ipsa voluntas
Non aliunde mihi, quam coeli existet ab orbe.
Nec mihi consilii mentisque est ulla potestas,
Qua vitio ducar studia ad meliora relicto ;
Sed polus invitum rapit huc, secumque volutat.
Nec vero stellam hic quisquam mihi proferat illam,
Quæ tellure Magos ab Eoa nuntia Christi
Duxit ad oppidulum, soboles ubi temporis expers
Venerat in lucem mortali nata parente.
Non etenim ex illis, quas observare videmus
Astrologos, erat ipsa, recens sed condita, necdum
Visa prius, tamen Hebræis prædicta libellis.
Ex quibus instructi, studium quibus astra notare est,
Chaldæi, solumque novo splendore micare
Sidus id ex cunctis, perque æra solis ab ortu
Tendere ad Hæbrææ cornentes littora penitis,

'Αρτιφαή τραχάοντα κατ' ήέρος άντολίθηεν
 'Εβραίων έπι γαλαν, έτεκμήραντο άνακτα ·
 Τήμος δτ' άστρολόγοισιν όμοϋ πέσε μήδεα τέχνης,
 'Αστρολόγων πόν άνακτα σϋν οϋρανόισι σεβόντων.
 65 'Αλλ' οί μόν πρόωεντες ήην όδόν, ήηκερ έταξε
 Χριστός άναξ, πυρόεντες, άείδρωμοι, άστυφάικτοι,
 'Απλανές τε πλάνοι τε παλίμποροι, ώς ενέπουσιν,
 Έλτε τις άτροφός έστι πυρός φύσις, έλτε τι σώμα,
 Πέμπτον ό δή καλόουσι, περιδρομον οίμον έχοντες ·
 70 'Ημεις δ' ήμετέρην όδόν άνιμεν. Είς λογικήην
 [γάρ
 Σπευδομεν, οϋρανήν τε φύσιν, και δέσμιοι αίης.

A Γ'. *Περι τής άστης.*
 'Εβροειν οί τδ Θεϊον εξηρηνημένοι,
 Καί μηδδ την άφραστον εύαρμοστίαν
 Του παντός εις τιν' αναφέροντας αιτίαν
 Ποητικήν τε και συνεκτικην δλων.
 5 'Εβροειν οί θεϊών τιν' έσμων ειδότες,
 'Η δαιμόνων καλών τε και κακών κράτος.
 'Εβροειν οί Ηρόνοιαν εξηρηνηκάτες,
 'Όσπερ τδ σώζεσθ' εκ Θεου δεδουκάτες ·
 'Αλλ' ή φορβή νέμοντες άσάττω τδ πίν,
 10 'Η και διδόντες άστέρων κινήμασι,
 Τοίς πώς, πόθεν τε, κάκ τίνος, κινουμένοις;

Valde rutilantem, currentem per aera ex Oriente
 In terram Hebræorum, regem natum esse conjecerunt.
 Tunc astrologorum artis solertia omnis concidit,
 Cum regem astrologi adorarent una cum cœlestibus.
 65 Ac stellæ quidem suam percurrant viam, quam eis præscripsit
 Rex Christus, igneæ, stare nesciæ, immotæ,
 Tum quæ fixæ, tum quæ errantes et cursum reflectentes, ut narrant, .
 Sive ignea quædam sint natura, alimento non indigentes, sive quoddam
 Quintum corpus, ut vocant, circularem cursum habentes.
 70 Nos autem viam nostram sectamur. Ad rationalem enim
 Properamus et cœlestem naturam, quamvis in terra captivi.

VI. *De eodem argumento*.

Pereant, qui divinum Numen negant,
 Nec hanc inenarrabilem et elegantissimam compagem
 Hujus universitatis in quamdam referunt causam
 Effectricem et servatricem universorum.
 5 Pereant, qui deorum quasi quoddam examen agnoscunt,
 Vel dæmonum bonorum ac malorum imperium.
 Pereant, qui Providentiam insciantur,
 Quasi, ne a Deo serventur, metuentes,
 230-231 Sed aut casui incerto tribuunt omnia,
 10 Aut ascribunt astrorum motibus.
 Quomodo autem, unde, et a quo moventur ?

* Alias Bill. 124, p. 188.

65 *Πρόωεν ήην όδόν.* Sic Coisl. cum tribus aliis.
 Int. Græc. *ιδίαν αύτοίς όδόν πορευόσθωσαν, propriam
 sibi viam percurrant.*

68 *'Ατροπος.* Int. *δύλός έστι.*
 70 *'Ανιμεν.* Reg. 992 *λομεν.* Int. *άνερχόμεθα,*
οδ κατ' άνάγκην φερόμενοι, λόγω δδ και βουλήσει
κινούμενοι. έτι και λογικής έσμεν φύσεως, κών σώ-
ματι προσεδέμεθα. Nos autem viam nostram prose-
quimur, non necessitate aliqua coacti, sed ratione
moti; quippe qui naturam ratione præditam habe-
mus, licet terrenis astricti vinculis. — Ita Benedi-
ctini, nobis autem videntur hi duo postremi versus
nihil aliud proponere quam elegantem quamdam

viam transeundi ad carmen, quod in editis sequebatur, et titulum præfert *De substantiis mente præditis.* Unde duo illa carmina male fuerunt, alio iambico interjecto, separata. Ordinem tamen Maurinorum reveriti, nostram sententiam timide audemus, contra ipsum interpretem Græcum, aperire. Tunc posset præferri lectio edit. *δέσμιοι,* ita ut hic fiat sensus: *Ad rationalem properamus naturam, sive cœlestem aut angelicam, sive in terris captivam, aut humanam.* (CAILLAU.)

71 *Δέσμιοι.* Ita Reg., int. Græc. et Billius. Ed. *δέσμιοι.*
 VI. 3 *Atklar.* Ita Vat. Edit. *ούσταν.*

METRICA VERSIO.

Protinus hinc magnum conjectavere monarcham. B
 Tumque etiam astrologis solertia concidit artis,
 Cum Christum astrologi submisso corde pioque,
 Cœlicolum gregibus sociis, coluere. Sed ista,
 Quem cursum instituit rex Christus, obire sinamus
 Sidera, tam quæ fixa loco certosque ratosque
 Consciantur cursus, quam quæ raptata feruntur
 Reflexo, ut memorant, cursu, semperque vagantur.
 Ac sive est ignis, qui nulla alimenta requirat,
 Seu quintum, mos est velut ipsis dicere, corpus,
 Hic habeant iter illa suum, et moveantur in orbem.
 At nos quod nobis mandatum a Numine summo
 Est iter, hoc omni studeamus obire labore.
 Ad naturam etenim cœlestem et carne vacantem
 Tendimus, hic quamvis terrena compede vinciti.

VI. DE EODEM ARGUMENTO.

(Billio interprete.)

Pereant profani, qui Deum summum negant,
 Tantamque mundi (verba quam nulla explicant)
 Concinnitatem cuiquam causæ dare,
 Quæ cuncta faciat, servit et cuncta, abnuunt.
 Pereant, deorum qui vagam turbam inferunt,
 Ac vim bonorum, vel malorum dæmonum.
 Pereant, Pronœam qui negant (tanquam optum)
 Ne servet ipsos cura metuentes Dei),
 Regenda sed dant casui incerto omnia,
 Aut ea reservant motioni siderum:
 Quæ quis sit ille qui movet, lubens rogem,
 Deus? Deus quod versat, an primum asseres?

Εἰ μὲν Θεοῦ, πῶς πρῶτον, ὃ στρέφει Θεός ;
 Τοῦ γὰρ πλέκοντός ἐστι καὶ μεταπλέκειν.
 Εἰ δ' οὐ Θεοῦ, πῶς στήσεται' ἐξ ἀναρχίας,
 15 ἢ καὶ μάχης τοῦ κρείσσονος ; Πῶς δ' οὐ μάχη ;
 Ἡ γὰρ προνομίας ἄρσις, ἀνταρσις Θεοῦ·
 Εἰ μὴ σὺ ποιῆς καὶ Θεὸν πεπρωμένον,
 Φέροντ' ἄκοντα τὴν πλοκῆς τυραννίδα.
 Οὕτω μὲν οὗτοι σφῶν ἀλίσκονται λόγοις.
 20 Ἡμῖν δ' ἄγει μὲν εἰς Θεὸς τὸ πᾶν τότε,
 Σοφῶς ἔλίσσων καὶ πλέκων, ὡς ἂν θέλη,
 Τοῖς αὐτὸς αὐτοῦ νεύμασι τε καὶ λόγοις,
 Κἂν μὴ τὰ πάντα δεξιῶς στρέφειν δοκῆ.
 Πολλοὶ γε μὴν κάρνουσι καὶ σόφωτάτων,
 25 Τοῖς τῆδ' ἀνίσοις, καὶ πάλαι καὶ νῦν ἐτι.
 Τί δεῖ λέγειν ἅπαντας ; ἀλλὰ μοι σκόπει

Α Δαυὶδ τί πάσχει ; τοὺς κακοὺς ὄρων καλῶς
 Πράττοντας (ὡς δοκεῖσι), σφῶδρ' εἰλιγγεῖ,
 Μὴ τις φορᾷ δὴ τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων,
 30 Ὡς οὐκ ἐπιστατοῦντος ἦρῖν οὐδενός.
 Ὁ δ' αὐτὸς ὀδὲ τὴν λύσιν· Τὸ γὰρ τέλος
 Πάντων σκόπει μοι, φησιν, ὡς ἀντίστροφον.
 Ἐσπειρας· βῆει τῆς σπορᾶς καὶ τὸν στάχυν.
 Εἰ δ' ἄγνοαίς σὺ τοὺς λόγους, οὐ καὶ ἄθρος·
 35 Οὐδὲ γὰρ, εἰ σὺ τῆς γραφῆς, καὶ ζωγράφος·
 Οὐδ' εἰ σὺ γραμμῶν, καὶ γεωμέτρης ὃ σὺ.
 Τὸ μὲν κατελιφᾷς τι, τῷ δ' ἔπου σοφῶς.
 Ἔστιν λόγος καὶ τοῦτο, πειθεσθαι λόγῳ.
 Εἰ πάντα δῆλα, ποῦ τὸ πιστεῦσιν, λέγε.
 40 Πιστις γάρ ἐστιν ἀπράγμων συναίνεσις
 Ἐγὼ δὲ καὶ τοῦτ' ἐννοῶ σοφῶς ἴσως·

Si quidem a Deo, quomodo primum quod versat Deus ?
 Illius enim, qui texuit, est et retexere.
 Si autem a Deo non moventur, quomodo stabunt, cum careant capite,
 15 Aut pugnent contra potentiores? quomodo namque non esset pugna ?
 Etenim sublata providentia, tollitur quoque Deus ;
 Nisi tu Deum statuis fato alligatum,
 Qui ferat invite nexus tyrannidem.
 Sic enim illi suismet capiuntur verbis.
 20 Nobis autem unus Deus regit hanc universitatem,
 Sapienter volvens et neclens, ut voluerit,
 Suis ipse nutibus ac rationibus,
 Quamvis non omnia recte moderari videatur.
 Multi quidem torquentur etiam inter sapientissimos,
 25 Ob inaequalitatem rerum, tum olim, tum etiam nunc.
 Quid necesse est cunctos referre? sed velim attendas,
 Davidi quid acciderit. Malos cernens prospero
 Rerum statu florere (ut nonnulli videntur), vehementer angitur,
 Veritus ne quis casui tribuat hanc naturam rerum,
 30 Ac veluti nemo sit, qui nobis praesit.
 At ipsemet hunc nodum norat solvere : Finem enim
 Rerum omnium considera mihi, inquit, quam sit contrarius.
 Seminasti : videbis ex semine provenientem culmum.
 Si tu hujus rei ignoras rationes, non eas ignorat Verbum.
 35 Neque enim, si tu picturae rationes nescis, eas etiam nescit pictor.
 Neque demum, si tu linearum rudis es, geometres rudis est, perinde ac tu.
 Hoc quidem tu percepisti, in aliis autem acquiesce sapienter :
 Rationis enim istud est, obtemperare rationi.
 Si cuncta sunt perspicua, dic, obsecro, ubi sit fides.
 40 Fides enim simplex est et nihil perscrutans assensus.
 Ego vero illud etiam cogito, sapienter forsitan :

25 Καὶ πάλαι καὶ νῦν ἐτι. Tum superioribus saeculis, tum isto etiam tempore.

26 Ἀναρχίας. Vat. ἅπαντα.

32 Ὡς ἀντίστροφον. Quam sit contrarius. Nam qui delicias et voluptates per omnem vitae cursum

amplexus est, eas in morte cum acerbissimis doloribus commutat, et contra. BILLIUS. Leuv. Quam is accurate respondeat.

37 Σοφῶς. Combef. legit σοφοῦς, artis peritos sequere.

METRICA VERSIO.

Nectentis etenim est vertere id quod nexuit.
 Si non movetur a Deo, ex anarchia
 Stabuntne, pugna vel Dei? Pugna est enim.
 Nam providentem qui negat, bellum Deo
 Infert : Deum ni forte fatalem invehis,
 Qui nexionis illibens vim sufferat.
 Suismet istos sic vides dictis capi.
 Mundum gubernat unus a nobis Deus,
 Sapienter ipse nutibus volvens suis,
 Neclensque cuncta prorsus ad libitum suum,
 Quaedam putetur volvere haud reete licet.
 Multi laborant, et quidem sophi admodum
 Et nunc, et olim, disparem ob vitae statum.
 Referre cunctos quid decet? Spectes velim
 David quid ipse sentiat, cernens malos

B Florere, ut ipsi judicant. Valde aestuat,
 Ne cuncta temere quispiam ferri putet,
 Nec esse quemquam, nostra qui prudens regat.
 At solvit istud ipsemet. Finem omnium
 Specta, inquit ille, quamque sit contrarius.
 Quod seminaris, certus hoc tandem metes.
 Ignota ratio si tibi est, non est Deo :
 Ignota nam si lineae est, tabulae et tibi,
 Utriusque novit hanc vel hanc tamen artifex.
 Quaedam ipse nosti : in caeteris esto sequar.
 Prudentis hoc est nam viri, Verbo obsequi.
 Si cuncta clara, dic velim fides ubi.
 Simplex profecto est nam fides assensus.
 Quin illud etiam cogito, haud forsitan male.
 Non, cum venires, ista promisi tibi,

Ὅδ ταῦτα εἰσίντι σοι καθυπεσχόμη,
 Πλουτεῖν, ἀμεριμενεῖν, εὐθανεῖν, ἢ εὐτακνεῖν·
 Εὐζῶταν δὲ καὶ τὰ προσδοκώμενα·
 45 Ὡς ἀντὶ τῶν νῦν προσδοκᾶν τὰ μελζονα.
 Πῶς οὖν δικαίον, ὥσπερ ἐν συναλλαγῆ,
 Καὶ τὸ πραθὲν ζητεῖν σε, καὶ τὸ χρῆμ' ἔχειν;
 Εἰ μὴ μόνω σοι τοῦτο τῶν πάντων γέρας.
 Ὡ; σφόδρ' ἀπληστον, καὶ ξένης συνεισφορᾶς!
 50 Ἡ κείνα ῥίψον, φλιτατ', ἢ καὶ ταῦτα δός·
 Εἰ πέρ τι δεῖ σοι τὸν σὸν ἐσθάναι λόγον,
 Μηδ' ἐκτὸς ἐρχῆ τῶν καλῶς συγχειμένων.
 Πῶς οὖν, ἀν εἰποις, τοῖς πάλαι καὶ ταῦτα ἦν;

A Οὕτω τότε ἦν ἡ πίστις ἐβρίζωμένη,
 55 Καὶ πίστις ἦν τὰ τῆδε τῶν νοουμένων,
 Ὡσπερ γάλακτι νηπίοις ἀνδρουμένοις.
 Τεχμήριον δὲ τοῦ λόγου. Καὶ γὰρ τότε ἦν
 Τὰ μὲν μέγιστα τῶν κακῶν συγγνωστά πως·
 Τὰ δ' οὐ μέγιστα τῶν κακῶν τιμητέα·
 60 Ἀντιζυγούσης τῆς ἐν ἀμφοῖν ἀξίας.
 Αἰ δ' ἐκδικήσεις τῶν σοφῶν ὑπέριμετροι.
 Δαυὶδ σε ταῦτα κειθέτω, καὶ Μωϋσῆς,
 Ἐλισσεὸς τε, οὐ τρέμω μεμνημένος·
 Ὅ μὲν κολασθεὶς ἐνθεῶς τοῖς πταίσμασι,
 65 Ὅ δ' ἀντὶ μικρῶν, καὶ Θεοῦ λαθῶν θέαν·

Non ista tibi fidem amplectenti pollicitus sum,
 Scilicet opes, curarum expertem vitam, robur corporis, inclytam prolem,
 Sed vitam illam beatam et bona quæ expectantur,
 45 Ut pro his præsentibus sperares majora.
 Quo pacto igitur æquum sit, ut velut in contractu
 Et rem venditam requiras, et pretium præ manibus habeas?
 Nisi tibi uni hunc præ omnibus vindices honorem.
 232-233 Quam magna aviditas, et novum commercii genus!
 50 Aut illa projice, vir optime, aut etiam hæc largire,
 Si quidem necesse est ut tuis stes verbis,
 Nec iis excedas quæ præclare sunt pacta.
 Quomodo igitur, inquires, priscis hominibus hæc bona erant!
 Nondum eo tempore fides altas satis egerat radices,
 55 Et vitæ præsentis bona erant certitudo de bonis quæ intellectu conspiciuntur,
 Ac veluti pueris qui lacte vescuntur, donec vires colligant.
 Planum est hujus rei argumentum. Etenim tunc erant
 Vel maxima peccata quodam modo ignoscibilia;
 Et culpæ non maximæ poenis afficiebantur,
 60 Expenso velut in balance utriusque merito.
 Vindictæ autem quædam sanctorum modum excessere.
 Hoc tibi suadeat exemplum Davidis, Mosis
 Et Elisæi cuius non sine horrore mentionem facio.
 Ille quidem (David) poenas dedit impares culpæ,
 65 Iste vero (Moyses) pro levibus graviter punitus est, qui Dei visione dignatus erat,

46 Πῶς οὖν δικαίον, etc. Sic fere cap. 25 Epicteti legitur: Ἄδικος οὖν ἐστὶ καὶ ἀπληστος, εἰ μὴ προέμενος ταῦτα, ἀνθ' ὧν κείνα κινεῖται, προῖκα αὐτὰ βουλήσῃ λαμβάνειν. Injustus eris et inexplebilis, si non numerato eo pretio, quo illa veneunt, gratis illa accipere velis.

49 Καὶ ξένης συνεισφορᾶς. Et novæ collectæ.

52 Συγχειμένων. Id est, ὁμολογουμένων, περωνημένων.

55 Καὶ πίστις ἦν τὰ, etc. Fidem ipsis faciebant de bonis quæ mente tantum percipiuntur.

59 Κακῶν. Sic ipse legit Billius et vertit: Non gravibus autem juncta laus culpæ erat. Et in nota ad hunc locum: Levis peccata honori quodammodo, inquit, et laudi dabantur. Quod quam absurdum sit, quam Gregorio et Scripturis repugnet, nemo non intelligit. Nunquam certe laudata, nunquam honori habita leguntur in Scripturis peccata, quasi Deo probante minora vitia. Mundi sunt oculi ejus, ne malum videant. Obscuri ac difficilioris hujus loci

sensus iste est: Tunc temporis gravissima peccata veniam aliquando consequentur; quæ vero non admodum gravia, plectebantur, inæquali ac veluti contraria lance, appenso utriusque merito. In ed. καλῶν. Mox, τιμητέα. Vocis hujus notissima est in jure hæc acceptio. Inscrutabilis hujus Dei judicii exemplum suppeditant David et Moyses: ille quidem ob gravissima peccata leviter poenas luit; iste vero ob leviusculum delictum promissa terra, in cuius desiderio erat, exclusus fuit.

65 Ὅ δ' ἀντὶ μικρῶν, καὶ Θεοῦ λαθῶν θέαν. Pro levibus alter conspicit rebus Deum. Ita Billius. Leuv. Moyses autem pro re una: non magna consecutus est, ut ipsum Deum aspiceret, legemque promulgaret. Nihil ineptum magis, magisque a Gregorii mente alienum, quam utraque hæc versio. Planus est vatis sensus: David, inquit, gravioribus delictis minores poenas dedit; deinde prosequitur: Iste autem (Moyses) pro levioribus punitus est gravissime, cum esset vir tantus, quem suo Deus aspectu dignatus fuerat. —

METRICA VERSIO.

Opes, quietem, robur, et prolem inclytam,
 Felix sed ævum, quæque sperantur bona,
 Majora speres ut loco præsentium.
 Estne igitur æquum, te, velut in contractibus,
 Et res habere, et venditam rem poscere?
 Ni forte honoris vis tibi hoc uni dari.
 Nimis avidi hoc est, et novi commercii.
 Aut illa, bone vir, projice, aut hæc da quoque.
 Si stare verbis tu cupis firmus tuis,
 Nec, pacta quæ sunt commode, his excedere.
 Ista quoque, dices, ergo cur priscis erant?
 Fundata nondum tunc satis fides erat:

B Fidemque certis fluxa præstabant bona;
 Velut puellis, lacte qui vires trahunt.
 Planum hiinc sit istud: tunc enim gravissimis
 Etiam solebat venia criminibus dari,
 Non gravibus autem juncta laus culpæ erat.
 In utroque dispar sic erat libræ bilanx.
 At vindicandis optimis viris modus
 Aberat: docent hoc David et Moses, docet
 Elisæus etiam, mente quem versans tremo.
 Culpis minores ille nam poenas luit.
 Pro levibus alter conspicit rebus Deum,
 Caputque legem, maximam et servat manum.

85 Ἡ κράτος, ἢ ἐθλήσις ἀπ' ἀλλήλων ἐκέασσεν.
 Αὐτοῦ ταυτὸν ἕκαστον ἀδήριτον οὐ ποτ' ἴδοντα.
 Τῆς δ' ἀρ' ἐμῆς Τριάδος ἐν μὲν σθένος, ἐν δὲ νόημα,
 Ἐν κλέος, ἐν δὲ κράτος. Τῶν καὶ μόνος ἔστιν ἀραεστος,
 Ἀρμονίῃ θεότητος; ἢ μέγα κῦδος; ἔχουσα.
 90 Τόσσον ἐμοί; φαίεσσι Τριάς σέλας ἐξεκάλυψεν,
 Ἐκ πετερύγων θείου τε πετάσματος ἐνδοθι νηοῦ.
 Τοῖς ὑπο κεῦθετ' ἄνασσα Θεοῦ φύσις. Εἰ δὲ πλέον τι
 Ἀγγελικοῖσι χοροῖσι, τόδε πλέον ἢ Τριάς ἴστω.

Δ'. *Peri κόσμου.*

Εἰ δ' ἄγε καὶ μεγάλου Θεοῦ κτίσιν ὑμνεῖωμεν,
 Δόξαις ψευδομένησιν ἐναντία θηριώωντες.

A Εἰς Θεός· ὕλη δ' αὐτε κατεῖδεα μῦθος ἀφανρός,
 Ἐλλήνων πιτυτοῖσι νοούμενα ὡς συνάναρχα.
 5 Τῶν μὲν ἅσα πλάσσοισι θεοῦ μορφώματα σεπτὰ,
 Οὐκ ἔσαν, ἀλλὰ γέγοντο, Θεοῦ μεγάλου θέλοντος.
 Τίς δ' ὕλην ποτ' ἔπωπεν ἀνείδειον, ἢ τίς ἄϋλον
 Μορφῆν, καὶ μάλα πολλὰ νόου στροφάλιγγι μογήσας;
 Οὐδὲ γὰρ ἄχρουν εὔρον ἐγὼ δέμας, ἢ τιν' ἄζωμου
 10 Χροῖην. Τίς διεκρίνεν ἂ μὴ φύσις, εἰς ἐν ἄγουσα;
 Ἄλλ' ἐμπης τέμνωμεν· ἄθρηι δέ μοι, εἰ μὲν ἄμικτα
 Πάμπαν ἔην, πῶς εἰς ἐν ἐλήλυθεν, ἢ τίς ὁ κόσμος
 Ἔστακεν ἀνδιχα πάντα διαμπερές; Εἰ δ' ἐπίμικτα,
 Πῶς μίχθη; τίς ἔμιξε Θεοῦ δίχα; εἰ δὲ κεραστής
 15 Ἔστι, θεός, τοῦτον καὶ κτίστορα δέχνοσο πάντων.

85 Robur, voluntas ab invicem disciunt,
 Cum unusquisque nunquam secum ipse consentiat.
 Mæx autem Triadis unum est robur, una mens,
 Una gloria, unum imperium. Quare dilabi non potest unitas.
 Una divinitatis harmonia magnum habens decus.
 90 Tantum lucis oculis meis Trias retexit,
 Trans pennas ac divinum intra Dei templum velamen,
 Quibus regina Dei natura obtegitur. Si quid autem plus
 Angelicis choris concessum, plus illud Trias norit.

IV. *De mundo.*

Jam nunc et magni Dei opus celebremus,
 Contra falsas opiniones delitigando.
 Unus Deus; materia et formæ, quas Græcorum
 Sapientes cœternas existimant, inanis est fabula.
 5 Ac illæ quidem, quas diis assignant, formæ venerabiles
 Non erant, sed factæ sunt, magno Deo volente.
 Quis autem materiam unquam vidit sine forma, aut sine materia
 Formam, etsi mentis evagationibus multum laboraverit?
 Non enim ego corpus reperi sine colore, aut sine corpore
 220-221 10 Colorem. Quis ea dissociavit, quæ natura in unum conjunxit?
 Sed tamen dissociemus: mecum considera, si separata
 Erant omnino, quomodo in unum venire? Aut quis ille mundus.
 Stetit in duas partes omnino divisus? Sin mixta erant,
 Quomodo mixta sunt? Quis sine Deo miscuit? Si miscuit
 15 Deus, hunc omnium conditorem agnosce.

* Alias Bill. 124, pag. 188.

homines, alique in quibus una percipitur natura.
 Illi sane, inquit Theologus refellens hoc argumen-
 tum, dii multi dicantur, in quibus et tempus, quo
 generati sunt, diversum est, etc. At vero meæ Trini-
 tati, quæ simplex et una est, una natura et essentia,
 una vis et voluntas, etc.

87 Ἐρ δέ. Ita mss.; edit., ὄν.

95 Τόδε πλέον. Horum loco Hoeschelius habet,
 forte elegantius, ἀνώταρα δ' ἢ Τριάς ἴστω. (CAILLAU.)

IV. 1 Εἰ δ' ἄγε. Ita Vat. et Coisl. Editi, εἰ τ' ἄγε.

2 θηριώωντες. Coisl., θηριώωτης.

8 Νόου. Coisl. νόους.

10 Ἄ μὴ φύσις, εἰς ἐν ἄγουσα. Quæ natura
 non separavit, sed in unum conjunxit. Græcus int.,
 ἂ μὴ φύσις ἐχώρισεν ἢ ταῦτα συνάψασα.

15 Ἔστακεν. Coisl. ἐστάναι. Hesych. et Vat.
 ἐστάμεν.

METRICA VERSIO.

Quique ipsi secum nunquam ulla pace fruuntur.
 At contra nostræ Triadis mens, gloria, robur,
 Imperiumque unum. Quocirca haud labilis ipsa
 Est monas, unius nexu deitatis honorem
 Maximum habens. Hæc sunt Deitas quæ sancta retexit
 Trans pennas velumque sacræ mihi sanctius ædis,
 Regia quo tegitur summi natura monarchæ.
 Si quid præterea est, superis id linquo sciendum
 Mentibus. At quidquid superest, Trias optima norit.

IV. DE MUNDO.

(Billio interprete.)

Te quoque, cunctipotentis opus structuraque dex-
 [træ,

Munde, canam, falsis coiens in prælia linguis
 Unus duntaxat Dens est: at forma gravisque
 Materies, ipsi veterum quas turba sophorum
 Esse cœternas sensit, mæra verba, et inanis
 Fabula sunt. Omnes etenim, quascunque deorum

B Gentiles habuere loco, produxit in ortum
 Ac lucem ex nihilo formas divina voluntas.
 Quisnam autem est, qui materiam perspexerit un-

[quam
 Informem, aut sine materia qui viderit ulla
 Formam aliquam, partes quamvis versarit in omnes
 Ingenium, mentemque gravi torquere labore
 Institerit? Nec enim corpus reperire, figura
 Quod prorsus careat, potui, rursusque figuram,
 Corporea quæ mole vacet. Quisnam ergo diremit,
 Quæ natura sagax vinxitque ac junxit in unum?
 Sed tamen hæc per me liceat distinguere mente.
 Dic igitur, si materies et forma diremptæ
 Prorsus erant, quamam tandem ratione modoque
 Post rursus coiere simul. Dic insuper, oro,
 Quinam mundus erat, tum cum distincta jacerent.
 Illinc materies, hinc nuda orbataque forma
 Materie. Contra si junctæ, quæro quis illas
 Junxerit absque D. o, quoniamque hæc mistio pacto

Εἶδος καὶ κεραμεὺς πηλῷ βάλε κύκλον ἐλίσσω,
Χρυσῷ χρυσοκόβῃ, λαοξόδοι οἶσι λίθοισι.
Δὸς πλεόν ἡμετέρης τι θεῶ φρενός, ὦ φιλόναρχε.
Ἵλλη τὸ πλεόν ἐστὶ σὺν εἶδωσι κινυμένοισι.

20 Νώσατο, καὶ τὰ γέγοντο ἐνεῖδα· θεία νόησι,
Ἡ πάντων γενέτειρα πολύπλοκος. Θύ γὰρ εἰκοὶ
Ζωγράφον ὡς τιν' εἰκόδ' ἔπι· εἶδος εἶδος· ἐγείρειν
Δερκόμενον προκάρουθε τὰ μὴ νόος ἔγραφεν οἶος.

Καὶ σὺ, Μανιχαῖοιο κακὸν σκότος, οὐ πάρος ἦες
25 Ἀκροτάτιο φάου· ἀντίθρονον. Εἰ θεός ἦεν,
οὐ σκότος. Οὐ γὰρ εἰκοὶ θεῶ κακὸν ἀντιφερῖζειν.
Εἰ σκότος, οὐ θεὸν οἶδας. Ὁμοφρονεῖν μὲν ἄκοσμον·
Μαρναμένων δὲ, τὸ κάρτος ἀρελιόνοσ. Ἰσοκαεῖς δὲ,

A Τίς τρίτοσ εἰς ἐν ἄγων σοφῆ καὶ νεῖκα λῶν;
30 Καὶ τόδε θαῦμα μέγιστον, ἐπεὶ μόθον αἰνὸν ἐγεί-
[ρεισ.

Αἴθις ὁμοφρονέοντα τιθεῖσ, ἐπελήσαο χάρμησ.
Ψυχὴ καὶ δέμασ εἰμί. Τὸ μὲν θεότητοσ ἀποβρώξ
Φωτόσ ἀπειρεσίοιο· τὸ δὲ σκοτίησ ἀπὸ βίξησ
Σοὶ πλάσθη. Τὰ δὲ πολλὸν ἀπόπροθεν εἰς ἐν ἀγείρασ·
35 Εἰ ξυνη φύσισ εἰμί, λῶμα μόθον. Εἰ μόθοσ αἰνὸσ,
Ἐμπεδοσ, οὐκέτ' ἐγὼ πλεκτηὶ φύσισ ἀμφοτέρωθεν.
οὐ γὰρ μαρναμένων ξυνοσ γόνοσ, ἀλλὰ φιλεούντων.
Τοίοσ μὲν κραδίησ τῆσ σῆσ ζόφοσ. Αὐτὰρ ἔμοιγε
Εἰσ θεόσ ἐστιν ἀναρχοσ, ἀδήριτοσ, ἐν φάοσ ἐσθλὸν,
40 Ἀπλῶν τε πλεκτηῶν τε νοῶν σθένοσ ὑψιθεόντων,

Formam et faber affingit luto, dum rotam versat,
Aurifex auro, lapicida suis lapidibus.
Deser Deo plus quidpiam quam menti nostræ, o principatus inimice.
Plus autem materia est cum formis mobilibus.
20 Cogitavit, et res formatae exsisterunt. Divina cogitatio
Omnium secunda genitrix: non enim probabile est
Deum instar pictoris ex forma similem formam expressisse,
Dum coram intuetur, quæ mens sola non descripsisset.
Et tu, Manetis prava caligo, non eras ab initio
25 Summi luminis æmula. Nam si Deus erat,
Tenebræ non erant. Non enim probabile est malum cum Deo pugnare.
Si tenebræ erant, Deus evanescit. Absurdum quidem est ut consentiant.
Quod si pugnant, victoria erit fortioris. Sin paribus viribus,
Quis tertius in unum adducet sapientia et lites dirimet?
30 Atque id maxime mirabile, postquam horribile bellum excitasti,
Rursus consentientia ponens, oblivisceris pugnae.
Anima et corpus sum. Illa divinitatis particula
Lucis infinitæ: istud ex tenebrosa radice
Tibi conflatum est. Quæ autem procul a se distabant, in unum collegisti.
35 Si communis natura sum, solvo bellum. Sin gravis pugna,
Stabilis, nec jam sum natura ex duabus compacta.
Non enim pugnantium communis soboles, sed amantium.
Hæ sunt cordis tui tenebræ. At mihi
Unus Deus expers principii, expers litis, unum bonum lumen,
40 Simplicium et compositarum robur mentium quæ sursum feruntur,

18 Ὁ φιλόναρχε. Qui amas materias et formas
principio carentes.

22 Ἐγείρειν. Ita Coisl. et Vat. Editi ἐγείρει.
26 Ἀντιφερῖζειν. Combef.: *Conquære Deo, ex ad-*
verso opponere. Int. Græc., οὐ γὰρ ἐνδέχεται, οὐδὲ
δυνατόν, κακὸν τι ἐξισοῦσασι θεῶ. Non enim licet,
neque possibile est, aliquid mali Deo *conquære.*

27 Οὐ θεὸν οἶδας. Fortasse δὲν θεόν, quem Deum
existimas. Int. Græc.: Εἰ σκότοσ ἦν, οὐδεὶσ γινώ-
σκει τὸ σκότοσ θεόν. Nemo tenebras agnoscit Deum.
Mox, ὁμοφρονεῖν. Idem, ὁμοφρονεῖν γὰρ τὸ σκότοσ
τῷ φωτὶ τοῦ θεοῦ ἀποτόν τε καὶ ἄκοσμον.
30 Ἀγείρασ. Coisl., Vat. aliique plures, ἔγείρασ.
36 Ἐμπεδοσ. Vat. ἐμπεδοσ οὐδὲν ἔγωγε.

METRICA VERSIO.

Contigerit. Quo l si Deus est qui junxerit: ipsum
Tu quoque cunctarum factorem admittere rerum
Ne dubites. Namque et figulus, dum vascula torquet,
Quamlibet argillæ formam injicit, atque periti
Aurifices auro, saxis latomique perinde.
Plus quiddam, o philanarche nimis, concede Tonanti,
Quam nostro ingenio, quam nostris artibus atque:
Plus autem est illud, vestita agibile forma
Materies; porro varia, rerumque parente
Mente Deus tantam voluit, formaque decenti
Quidlibet ornatum confestum protulit. Instar
Non pictoris enim formas ab imagine duxit,
Propositum exemplar cernens, imitansque, quod ipsa
Sola nequivisset mens pingere. Tu quoque tetra
Pravaque ab insano caligo inducta Manete,
Non luci adversas sedes æterna tenebas
Supremæ. Nam si Deus es, caligine prorsus
Ergo cares; sin tu contra caligo, Deumne
Dicere jure queam? Nec enim cum Numine par est
Decertare malum. Jam cum caligine luci
Non pax esse potest, non ullum fœdus amoris.
Aspera sin moveant certamina, vincat oportet

B Fortius, inter se sin denique viribus æquis
Concertent, quoniam sublatis fœdera rixis
Sanciet, et vinclo pugnantia junget amico.
Quin ego demiror, quid sit cur jurgia æva
Cum moveas, eadem rursus concordia fingis,
Diasidii velut oblitus, pugnaeque prioris.
Namque ipse ex anima et crasso cum corpore con-
[stem,
Divinæ illa quidem lucis tibi rivulus esse
Fingitur, hoc vero tenebras habuisse parentes.
Tunc igitur, spatii quæ tam sunt dissita longis,
Jungere non dubitas? Equidem pugnantibus ipse
Naturis si consto, odium litesque molestas
Comprimo: sin pugnae funestaque jurgia durant,
His ego naturis nequeo constare duabus.
Non etenim ex illis, quæ sunt pugnantia, sed quæ
Fœdere juncta, potest fœtus communis oriri.
At tales vesane tui, Manichæe, tenebræ
Sunt animi. Ast unus mihi contra nescius omnis
Principii Deus est, luxque expers unica pugnae
Compositis simplexque quibus natura tributa est,
Mentibus irradians, superas alteque volantes,

Ὀυρανίων χθονίων τε · τὸ δὲ σκότος ὕστατον ἦλθεν, Ἀ
 Ὁ φῶσις ἐστηκυῖα περιγραφοῦς, ἡμετέρη δὲ
 Τοῦτο πέλει κακίη. Κακίη δὲ τε λύσις ἐφετμῆς,
 Ὡς νῦν ἡελίοιο δύσις, νύκτεος ἀφανρὸν
 45 Γῆρας. Χεῖμα δ' ἐνεγκαν ἄνω δρόμος ἡελίοιο ·
 Φρικτόν. Ὁ μὲν πρῶτιστος· ἐν οὐρανίοις φαέσσειν
 Ἥς ὑπεροπλήσει φῶς καὶ κῦδος ὀλέσσει,
 Αἰὲν ἀπεχθαίρει μερόπων γένος. Ἐκ δ' ἄρ' ἐκείνου
 Γέσαστο καὶ κακίης πρῶτος βροτῆς ἀνδροφόνου,
 50 Καὶ θανάτου, βίπισαντος ἐμοὶ φλόγα οἶσι δδ-
 [λοισιν.

*Ἦδε μὲν ὀψιγόνου κακοῦ φύσις, ἥς περ ἐκείνος·
 Ἔστι πατήρ. Ἀλώη μὲν ἰδὲ κραταροῖο τιδήρου·

Ἐσπόμενος φθονεροῖο παλαίσμασιν ἦν διὰ μῆτιν.
 55 Κόσμε, σὺ δ' εἰ μὲν ἔης τῆμος Τριάς, ἐγγύς
 { ἀνάρχου
 Κύδει, πῶς δὲ σε τόσων ἀπόπρωθι φῶτες ἴσθηκαν
 Χριστοφόροι, θείων τε δαήμονες, ὥστε μετρεῖσθαι
 Οὐ μάλα πολλὸν ἀριθμὸν ἐλιττομένων ἐναυτῶν,
 Ἐξότε πῆξε μέγας σε Θεοῦ Λόγος; Εἰ δ' ἄρ' ἔπαυται
 60 Πήχθης, φραζώμεσθα τί κίνυτο θεία νόησις
 (Οὐδὲ γάρ ἐστιν ἀπρηκτος ἐμοὶ Θεός, οὐδ' ἀτέλεστος),
 Πρὶν εἶδε πᾶν στήλην τε καὶ εἰδοὶ κοσμηθῆναι.
 Αἰῶσιν κενεοῖσιν ὑπέρτατος ἐμβασιλεύων,
 Κίνυτο κάλλεος οἷο φλῆην θεγόμενος ἀγγλῶν,

Sive in caelo, sive in terra. Tenebrae autem serius venerunt :
 Quae quidem non sunt natura circumscripta, sed nostrum
 Vitium. Vitium autem est solutio praecipii,
 Ut nox est solis occasus, et juventulis infirma
 222-223 45 Senectus. Horridam hiemem adduxit solis cursus
 Australes ad auras. Qui primas habebat in luminibus caelestibus,
 Postquam sua superbia lucem et gloriam perdidit.
 Semper odio habet hominum genus. Ille autem homicida,
 Qui dolis suis flammam meam accendit,
 50 Vitium primo homini et mortem degustandam propinavit.
 Haec est vitii serius orti natura, cujus ille
 Pater est. Ac labes quidem validi ferri rubigo est :
 Ego autem vitii labem a me ipso consumptus plantavi,
 Dum obsequor dolis, quos hostis invidus vaferrimus struxit.
 55 Munde, si tunc eras, cum u erat Trinitas, gloria non distans ab eo
 Qui principio caret, quomodo te tam longe removerunt
 Christiferi et rerum divinarum periti viri, ita ut metirentur
 Numerum non valde magnum elapsorum annorum
 Ex quo te compegit magnum Dei Verbum? Quod si serius
 60 Compactus es, consideremus quid cogitaverit divina cogitatio,
 (Non enim mihi Deus nihil agens, aut imperfectus)
 Antequam haec universitas staret et speciebus ornaretur.
 Saeculis vacuis summus regnator,
 Movebatur pulchritudinis suae dulcem considerans splendorem,

42 Ὁ φῶσις ἐστηκυῖα. Non natura subsistens.
 45 Ἐνεγκαν. Mendose ed. ἐνεικεν.
 47 Ἥς, etc. Sic Hom. Iliad. 1, v. 205.
 Ἥς ὑπεροπλήσει τὰς ἄρ ποτε θυμῶν ὀλέσσει.
 Suis superbis cito tandem animum perdet.
 48 Ἐκ δ' ἄρ' ἐκείνου. Verum ex isto homicida
 primus homo degustavit peccatum et mortem, ex eo
 qui dolis suis flammam meam accendit.
 50 Ἐμοὶ. Coisl. et Vat., ἐμῆν.

51 Ὀψιγόνου. Ita Coisl. Edit., ὀψιγόνου.
 54 Παλαίσμασιν. Int. Græc.: μηχανήμασι, ἰδίᾳ
 προαιρέσει. Sponte mea in fraudem lapsus.
 55 Ἐγγύς. Sic plerique mss. Edit. mendose, εἴης...
 Ἐγγύς ἀνάρχου κύδει. Proximos huic, qui principio
 caret, honores occupans.
 60 Φραζώμεσθα τί. Vat., φραζώμεσθ' εἶτι.
 64 Οἷο φλῆην θεγόμενος. Sic tres Regil. Edit.,
 ἰοτο.

METRICA VERSIO.

Quaeque etiam hic degunt, naturas robore complens. B
 Horrida post autem subit caligo, nec illa
 Subsistens quidquam est, quod circumscribere pos-
 [sis :
 Sed nostro ex vitio fluxit (cum mente superba
 Impositam nobis a summo Numine legem
 Fregimus) ; haud aliter quam terræ inducere noctem
 Cernimus occubitum solis, fragilemque senectam
 Dulcis ab occasu viridisque exstare juventæ,
 Atque hiemem, australes vergit dum Phoebus ad
 [auras.
 Ac sane ætherea qui primum in sede, tumorem
 Mentis ob horrendum Satanas lucemque decusque
 Perdidit, æternis odiis ævoque furore
 Humanum genus insequitur, fecitque per artes
 Ille suas, ut pestiferam male providus escam
 Et vitium exciperet, generis qui semina nostri
 Fudit : at igniculos versuta perfidus arte
 Mortis in ingentem flammam mihi sustulit hostis.
 En quæ sit natura mali, quod serius ortum est,
 Et cujus pater est Satanas, atque unicus auctor.

Ac rubigo quidem labes certissima ferri est :
 Contra ego (pestiferi dum credulorum obsequor hostis
 Consilii, in me invidiæ qui percitus caestro
 Exardet), vitii labem, quæ pectora rodit,
 Consevi, manibusque meis me ipse peremi.
 At te, munde, Trias siquidem non tempore quidquam
 Exsuperat, certe a summæ Deitatis honore
 Dissitus haud procul es. Curnam ergo et moribus at-
 [que
 Doctrina præstante viri, rerumque periti
 Sacrarum, non te tam longe ponere ab illa
 Sunt veriti, annorumque brevem subducere sum-
 [mam,
 Ex quo te primum Christus produxit in ortum.
 Quod si posterius te condidit ille, quid ante
 Quam fieres, variasque tibi Deus undique formas
 Inderet, imperitans tam multa in sæcla patrabat.
 Imperfectum etenim non est mihi numen, inersque.
 Scilicet ille suæ splendorem cernere formæ
 Gaudet, numenque suum triplicique parique
 Luce nitens, soli ut notum est ipsique piisque.

65 Τρισσοφασῶς Θεότητος ἁμὴν εἶλας ἰσοφέριστον,
 Ὡς μούνη Θεότητι, καὶ ὧν Θεός, ἐστὶ ἀρίθην.
 Κίνυτο καὶ κόσμιο τύπουσ οὐς στήσατο λεύσσω
 Οἶσιν ἐνὶ μεγάλῃσι νοήμασι κοσμογόνος νοῦς
 Ἐσομένου μετέπειτα, Θεῶν δὲ τε καὶ παρεόντος.
 70 Πάντα Θεῶν προπάρσθεν, ἅτ' ἔσεται, ὅσο' ἐγέ-
 ςνοντο,
 Ὅσα τε νῦν παρέασιν. Ἐμοὶ χρόνος ὧδε κέασσε,
 Πρόσθε τὰ μὲν, τὰ δ' ὀπίσθε· Θεῶν δὲ τε εἰς ἐν ἅπαντα,
 Καὶ μεγάλῃς Θεότητος ἐν ἀγκοίνῃσι κρατεῖται.
 Τοῦνεκεν ἔσσον ἔταρμεν ἐμῶς νόος εἰσφαίεται.
 75 Νοῦς ὧδινεν ἅπαντα, βράγγη δ' εἰς ὕστερον ὧδης,
 Ὄριος, εὔτε Θεοῦ μέγας Λόγος ἐξεκάλωψεν.

A Ἦθελε μὲν νοεῶν στήναι φύσιν, οὐρανὴν τε
 Καὶ χθονίην, πρῶτοιο διαυγέα φωτὸς ἔσοπτρα,
 Τὴν μὲν ἄνω στήλθουσαν, ὑποδρῆστειραν ἄνακτος,
 80 Πλησιφαῆ, μεγάλην, τὴν δ' ἐθέλαδε κύδος ἔχουσαν,
 Πηγάζων θεότητα, ὅπως πλεόνεσσι ἀνάσση
 Οὐρανίοις, πλεόνων τε πέλη φάος ὀλιθόδωρον.
 Ἦδε γάρ ἐστιν ἄνακτος ἐμοῦ φύσιν ἔλθον ὀπάσειν.
 Ὅφρα δὲ μὴ πελάουσα Θεῶν κτίσις ἀντιθέοιο
 85 Κύδος μείρουσα, φάος καὶ κύδος ὀλέσση
 (Μέτρα φέρειν γὰρ ἀριστον, ἀμετρή δὲ χάκιστον),
 Τοῦνεκεν ἔσσομένοισι φίλα φρονέων Λόγος αἰπίος
 Τῆλε βάλε Τριάδος μὲν ἔσον φάος ἀμφιθώκων,
 Ἀγγελικῶν τε χορῶν βροτέην φύσιν, ἀγγελικὴν μὲν

65 Simile et æquale lumen Deitatis tripliciter lucentis,
 Ut soli Deitati et Deum colentibus manifestum est.
 Movebatur et mundi formas intuens quas instituerat
 Magnis suis cogitationibus mens mundi creatrix
 Postea futuri, sed tamen Deo præsentis.
 70 Omnia coram Deo, et quæ futura sunt, et quæ fuerunt,
 Et quæ nunc adsunt. Mihi autem tempus sic res exhibet,
 Ut aliæ priores sint, aliæ posteriores : at Deo omnia in unum
 Collecta, magnæque Deitatis sinu continentur.
 Quare quid mea mens repererit, audite.
 75 Mens parturiebat omnia, prorupitque postea partus
 Opportunus, cum illum relexit magnum Dei Verbum.
 Voluit intelligentem naturam creare, in-n cælestem,
 Tum terrestrem, primi luminis pellucida specula :
 Alteram in superis fulgentem, regis ministram,
 224-225 80 Lucis plenam, ingentem : alteram hic decus habentem :
 Effluens divinitatem, ut plurimis imperaret
 Cælestibus, ac plurimorum esset lux beatitudinis fons.
 Hæc est enim regis mei natura, ut beatitudinis largitor sit.
 Sed ne appropinquans Deo, res creata æquale Deo
 85 Appetens decus, lumen et decus amitteret
 (Modum enim tenere optimum est : immoderatio pessima res est) ;
 Idcirco his, qui futuri erant, benevole consulens, Verbum sublime
 Longe statuit a Trinitate, quidquid lucis est circa thronum Dei,
 Et ab angelicis choris, humanam naturam ; non tamen angelicam

74 Ἐτεταρ. Exponit interp. : τεθεώρηκεν, con-
 templaia est.
 80 Τὴν δ'. Int. Græc. : τὴν δὲ χθονίαν.
 81 Πηγάζων. Int. Græc. : καὶ βλύζων, καὶ χέων
 τὴν ἀγαθότητα τῆς Θεότητος.
 82 Πέλη. Sic Coisl. cum aliis tribus. Edit., πέλει.
 85 Ὀλέσση. Sic Vat. cum aliis tribus, et He-
 sych. Male edit., ὀπάσει. Int. Græc. : ὅς ἂν μὴ πλη-
 σιζούσα τῷ Θεῶν ἢ κτίσις, καὶ δόξης ἰσοθέου ἐπιθυ-

μοῦσα, τὸ δοθὲν αὐτῇ φῶς καὶ τὴν δόξαν ἀπολίση.
 Ne appropinquans Deo res creata, et æquale Deo de-
 cus appetens, datum sibi lumen et gloriam amitteret.
 87 Ἐσσομένοισι. Creandis omnibus, non tantum
 hominibus.
 88 Ἀμφιθώκων. Int. Græc. : φῶς περὶ τὸν θρόνον
 ἰστάμενον.
 89-91 Ἀγγελικῶν.... ἐκγενημέσθα. Hic locus
 in ed. depravatus erat, deerratque unus versus,

METRICA VERSIO.

Hoc quoque præterea, quo se exerceret, habebat,
 Sancta Trias. Mundi formas namque ipsa futuri,
 Jam sibi præsentis, lustrabat mente beata.
 Cuncta etenim quæ jam vel præteriere, vel adsunt,
 Quæque etiam exstabant, Triadi sunt prompta,
 [patentque.
 Hæc etenim tempus mihi sic distinxit, ut illud
 Ante sit, hoc retro ; Deus autem prorsus in unum
 Cuncta tenet, sinibusque suis collecta coerces.
 Quodcirca quidquid vel mens mea reperit unquam,
 Aut etiam audivit, mens parturiebat id omne
 Numinis ætherei, post autem fetus in-ortum
 Tempore maturo erupit, cum cuncta retextit
 Unigenus Sermo, claraque in luce locavit.
 Ac ratione quidem pollentem et mente volebat
 Condere naturam, quæ partim sedibus altis
 Degeret, et terra partim, primumque referret
 (Ut speculum quod labe vacat, præstatque nitore)
 Luminis effigiem, sanctæque imitamina formæ :

B Sic tamen ut superæ mentes, regisque ministræ
 Undique fulgenti radiarent lumine, contra
 Hic inæ imperium et regalia sceptra tenerent.
 Namque suum late cupiebat lundere numen.
 Scilicet ut plures, quibus induperaret, haberet
 Cælicolas, pluresque sua quos luce bearet.
 Nam Patris hæc demum superi est natura, beare.
 Ne vero Triadi res condita forte propinquans,
 Numinis æqualis correpta cupidine, lumen
 Perderet, acceptumque decus (nam qualibet in re
 Laudandus modus est, contraque ingentia damna
 Neglectus modus usque parit, pestemque), futuris
 Consultum cupiens soboles æterna Tonantis
 Idcirco angelicas divino a Numinis mentes
 Semovit procul, atque homines procul ægmine
 [rursus
 Fixit ab angelico. Quanquam non tam procul ille
 Disjunctis superas mentes ; his namque ministris
 Utilitur. At nostram procul a Deitate removet :

90 Οὐ μάλα πολλὸν ἀνευθε παραστάτιν, ἡμετέρην δὲ
Καὶ μάλα πολλὸν ἀνευθεν, ἐπεὶ χθονὸς ἐχγενόμῃσθα
Μεγθεΐσης Θεότῃσι· ἀπλῆ δὲ τὴ φύσις ἀρείων.
Κόσμων δ' ὅς μὲν ἔην πρόγενέστερος οὐρανὸς ἀλ-

[λοῦ,

Θεοφόρων χώρημα, μόνοις τε νόεσσι θεητόν,
95 Παμφαῆς, εἰς ὃν ἔπειτα Θεοῦ βροτὸς ἐνθεν ὀδεύει,
Ἐὔτε Θεὸς τελέθῃσι, νόον καὶ σάρκα καθήρας·
Αὐτὰρ ὁ γε θνητοῖσι πάγῃ θνατὸς, ἦνίκα' ἔμμελλε
Στήσασθαι φαίων τε χάρις κηρύξ τε Θεοῖο,
Κάλλει τε μεγέθει τε, καὶ εἰκόνας ἐμβασιλευμα·
100 Πρῶτος δ' ὑστάτιός τε Θεοῦ μέγαλοιο λόγοισι.

E. *Περὶ Προνοίας.*
Ἦδε μὲν εὐρυθέμεθλον ἐπέζητο κόσμον ἀπειρων
Νοῦς μέγας, ἐντὸς ἀπαντα φέρων, καὶ παντὸς ὑπερθεῖν
Αὐτὰρ ἐπεὶ μιν ἔτευξεν, ἀγει πρώτης ὑπὸ βιπῆς,
Ἐ Πληγῆς ὡς ὑπο βόμβον ἐπειγόμενον στροφάλιγξι,
Κιννύμενον μέγαλοισιν ἀκινήτοισι λόγοισιν.
Οὔτε γὰρ αὐτομάτῃ φύσις κῶσμαιο τοσοῦτου
Καὶ τοίου, τῷ μηδὲν ὁμοῖον ἔστι νοῆσαι·
Μὴ τῶσον αὐτομάτοισιν ἐπιτρέψῃτε λόγοισι.
10 Τίς δὲ δόμον ποτ' ὄπωπεν, ὃν οὐ χρέας ἐξετέ-
[λεσαν;

90 Tam procul sejuncti, cujus ministerio utitur : nostram vero
Longissime, ut qui ex terra facti sumus
Mista Deitati ; sed simplex natura præstantior.
Mundorum autem alter quidem antiquior, nempe cælum,
Deo fruentium locus, solisque mentibus aspectabile,
95 Lucis plenum, quo postea homo Deij hinc proficiscetur,
Cum Deus factus fuerit mente et carne expurgatus.
Alter autem mundus mortalibus compactus est mortalis, cum jam deberent
Prodire siderum decus, et præco Dei,
Tum pulchritudine, tum magnitudine, et imaginis regia :
100 Sed primus et ultimus magni Dei consiliis conditi sunt.

V. *De Providentiâ.*

Sic igitur lata fundamenta habentem fixit immensum mundum,
Mens magna intus omnia portans, quæque ipsa est
Super omnia : qua autem arte teneatur, qui comprehendendi non potest ?
Postquam autem eum fabricavit, sub prima illum motione,
5 Veluti trochum, qui semel ictus in orbem torquetur,
Dirigit magnis et immobilibus motum rationibus.
Non enim fortuita est natura tanti mundi,
Ac talis cui nihil simile excogitare possumus :
Ne tantum tribuite fortuitis opinionibus.
10 Quis domum unquam vidit, quam manus non fabricaverint ?

* Alias Bill. 75, pag. 168.

quamvis a Billio Latine redditus. Omnia restituimus ope mss. Coisl. et Vat.

95 *Κόσμων.* Ex duobus juxta Gregorium, conditis mundis, hoc est, spirituali et sensibili, alter est antiquior, cælum nimirum aliud, non autem istud quod supra caput nostrum extenditur, sicut pellis, sed cælum novum et mundano sublimius.

98 *Στήσασθαι.* Vat. στῆσαι.

100 *Πρῶτος.* Int. Græc. Πλῆν καὶ ὁ πρῶτος καὶ ὁ δεύτερος κόσμος τοῖς λόγοις ὑπέστησαν τοῦ μεγάλου Θεοῦ. *Verumtamen primus et secundus mundus*

magni Dei rationibus conditi sunt.

V. 1 *Ἀπειρον.* Ita Reg. 992. Int. Græc. legit ἀπειρων, et jungit cum sequenti νοῦς. Billius hæc de duobus mundis dicta intelligit, quamvis de uno tantum, nempe sensibili, agatur, quem divina Providentiâ regi Gregorius ostendit. Ed. ἀπειρων.

4 *Ῥιπῆς.* Vat., Coisl. et tres alii ροπῆς.

6 *Ἀκινήτοισι.* Ita Reg. 992. Ed., ἀκινήτοις. (Bi. l. 1630).

7 *Τοσοῦτου.* Coisl. τοιούτου.8 *Τῷ.* Vat., ᾧ.

METRICA VERSIO.

Naturam : quoniam e terra cum Numine juncta
Exstitimus ; simplex autem natura, vacansque
Corpore compositam superat, potiorque putan-

[da est.

Jam duo sunt mundi, quarum est antiquior alter,
Cælum aliud, sedesque hominum tranquilla pio-

[rum,

Conspicuis solis animis, atque undique clarus,
Ad quem, cum mentem, carnem quoque sordibus

[atris

Eluerint, virtusque illos æquarit honori
Cœlicolum, humanis aditus sedesque patebit.
Alter at est fluxus fluxis tum denique mundus
Conditus, Omnipotens cum jam proferre pararet
Et solem, lunamque, et cætera sidera cœli.
Atque hic mole sua nobis miroque decore
Prædicat æterni nomen laudesque Parentis :
Estque homini, quem nobilitat cœlestis imago,
Primus et extremus, tanquam sua regia, mundus.

V. *DE PROVIDENTIA.*

(Billio interprete.)

Atque ita mundorum (quos nulli includere aines,
Metiri res nulla queat) fundamina lata
Mens ingens mundum hunc fixit, quæ cuncta co-

[erret

Omniaque exsuperat : siquidem quam arte teneri
Ille queat, qui captum hominis procul effingit omnem.
Postquam autem hunc mundum struxit æmel, im-

[pete primo

(Non secus ac rhombum, quem quisquam torquet
[in orbem

Verbere) semper eum volvit mirisque gubernat
Consiliis. Nec enim mundi pulcherrima moles,
Cuique æquale nihil mens ulla effingere possit,
Aut primum temere exorta est, aut nunc quoque

[fertur.

Ne, rogo, tam temere vanissima verba profunde.

Τίς ναῦν, ἢ θεὸν ἄρμα; τίς ἀσπίδα καὶ τρυφάλειαν;
 Οὐτ' ἂν τόσον ἔμεινεν ἐπὶ χρόνον, εἴπερ ἀναρχος,
 Καὶ χορὸς ἂν λήξειεν ἀνηγεμόνευτος ἔμοιγε.
 Οὐτ' ἄλλον τιν' εἰκότως ἔχειν σημάτωνρα παντός,
 15 Ἥ ἐ τὸν δὲ μιν ἔτευξεν. Ὅδ' ἀστέρας ἡγεμονίας
 Ἡμετέρης γενεῆς τε βίου θ' ἄμα παντός ὀπάζων,
 Αὐτοῖς δ' ἄστρασιν εἰπέ τιν' οὐρανὸν ἄλλον ἐλίξεις;
 Καὶ τῷ δ' αὖ πάλιν ἄλλον, αἰετ' ἐπ' ἄγουσιν ἄγοντας;
 Εἰς βασιλεὺς πλεόνεσσι συνάστερος, ὧν ὁ μὲν ἐσθλός,
 20 Ὅς δὲ κακός, ῥήτηρ τις, ὁ δ' ἔμπορος, ὃς δ' ἄρ'
 [ἀλήτης,
 Τὸν δὲ φέρει θρόνος αἰπὺς ὑπέρφρονα. Ἐν δὲ τε πόντῳ
 Καὶ πολέμῳ πλεόνεσσι δὲ μὲν μόρος ἀλλογενέθλοισ.
 Ἀστέρες, οὓς συνέδησαν, ὁμὸν τέλος οὐ συνέδησε.

A Κείνους δ' οὓς ἐκάσσαν, ὁμῆ συνέδησε τελευταῖ.
 25 Εἰ μὲν δὴ καθ' ἕκαστον ἔχει πρώτη τις ἀνάγκη,
 Μῦθος ὅδ'· εἰ δ' ἄρα τῆς κρατέει ζυγὴ τις ἀρείων,
 Τείρεα τείρεσιν ἐστὶν ἐναντία. Τίς δ' ἄρ' ὁ μίξας;
 Ὅς γὰρ δὴ συνέδησε, καὶ ἦν ἐθέλησιν ἔλυσεν.
 Εἰ δὲ θεός, πῶς πρῶτον, ὁ μοι θεὸς ἐξέτιναξεν;
 30 Εἰ μὴ καὶ θεὸν αὐτὸν ὑπ' ἄστρασι σοῖσιν ἐλίξης.
 Εἰ δ' οὐ τις κρατέων, πῶς στήσεται; Οὐ γὰρ ὄπωπα.
 Κεῖνοι μὲν τοιοῖσι λόγοις θεὸν ἐκτός ἔχοιεν.
 Ἡ γὰρ δὴ θεός ἐστιν, ἢ ἀστέρες ἡγεμονῆες.
 Αὐτὰρ ἐγὼ τότε οἶδα, θεὸς τάδε πάντα κυβερνᾷ,
 35 Νωμῶν ἐνθα καὶ ἐνθα θεοῦ λόγος ὄσσα θ' ὑπερ-
 [θεν,
 Ὅσσα τ' ἐνερθεν ἔθηχε νοήμασι· τοῖς μὲν ἔδωκεν

226-227 Quis navem aut celerem currum? quis clypeum aut galeam?

Nec tandiu permaneret, si careret principio:
 Desineret certe chorus sine ductore.

Neque alium quemquam probabile est mundi esse rectorem

15 Præter eum qui fabricavit Sed qui stellas rectrices

Nostræ generationis, ac totius simul vitæ constituitis,

Ipsis stellis dic quodnam aliud cælum evolves?

Atque isti quodnam aliud, semperque rectoribus quosnam rectores?

Rex unus idem habet sidus cum multis, quorum alius bonus est,

20 Malus alius; rhetor hic, ille mercator, alius erro;

Alium effert sublimis thronus superbientem. In mari

Et in bello multorum eadem mors, ortus diversus.

Quos astra conjunxerant, idem finis non conjunxit,

Et quos astra dissociaverunt, mors eadem consociavit.

25 Si unumquemque prima quædam necessitas tenet,

Commentum est: si huic necessitati communis alia præstantior dominatur,

Sunt sidera sideribus contraria. Quis autem ea miscuit?

Nam qui colligavit, solvet cum voluerit.

Quod si Deus, quomodo primum, quod Deus agitavit?

30 Nisi forte et ipsum Deum tuis sideribus subicias.

Si nemo dominatur, quomodo stabit mundus? Non enim video.

Ac illi quidem his ratiocinationibus Deum excludunt:

Vel enim Deus moderatur, vel sidera.

Ego vero id scio: Deus hæc omnia gubernat,

35 Regens hic et illic Dei Verbum, quæcunque supra,

Quæcunque infra collocanda judicavit, rationibus; his quidem dedit

26 Τῆς κρατέει. Ita Coisl. cum aliis tribus, et Regio 992. Ed. τίς.

29 Πῶς πρῶτον, ὁ μοι θεὸς ἐξέτιναξεν. Hæc evidenter vera lectio, quæ astruitur ex similitudine versus 12 carminis sequentis, ubi leguntur eadem, iisdem ferme verbis: Εἰ μὲν θεοῦ, πῶς πρῶτον, ὁ στρέφει θεός, εἰ ἀ θεο moventur, quomodo primum,

quod versat Deus? Benedictiæ male correxerant cum Billio, supponendo ἐκτινάσσει, in quo duo sunt errores, alter quidem sensus, alter vero metri, ut patet; unde verterant: Quod si Deus, cur ab excutiendo Deum initium fecisti? (CALLIAU.)

30 Ἄστρασι σοῖσιν. Reg. 992 οἶσιν.

36 Νοήμασι. Int. Græc. σήμασι, quod ita expo-

METRICA VERSIO.

Quisnam ædes, celerem aut currum, clypeumve

Aut unquam galeam vidit, quæ condita dextra
 Non foret artificis? Quin nec per sæcula tanta
 Mansisset, siquidem regeretur principe nullo.
 Quippe nec ipse chorus, choragum si demperis illi,
 Quamlibet exiguo consistere tempore possit.

Nec vero ut mundi quisquam moderetur habenas
 Convenit, hoc uno excepto, qui condidit illum.
 At tu qui nostræ clavum et moderamina vitæ
 Sideribus tribuis, cælum quoque rursus oportet
 Inducas aliud, quod sidera temperet ista,
 Atque aliud rursus, quod et hoc regat atque gu-

bernet.
 Regem unum invenias, qui non sit dispare natus
 Sidere cum multis aliis, quorum improbus ille est,
 Illic bonus, ille forum sequitur, mercatur at iste,
 Aut victum supplex diversa per ostia querit:
 Illic autem imperii sedet alta sede superbus.
 Contra alios videas, dispar quibus exstitit ortus:

B Et tamen haud varia pericrunt morte, vel undis
 Abrepti simul, aut rapidi certaminis æstu.
 Atque ita, quos sidus primo sociat in ortu,
 Non fatum sociavit idem, rursusque jugavit
 Pallida mors, quos non sidus natale jugarat
 Quod si quemque tenet strictum fatalia vincla,
 Figmentum est istud. Sin quoddam in cætera sidus
 Imperium commune tenet, sceptroque potitur,
 Ergo sideribus contraria sidera ponis.
 Illa igitur quisnam junxit? Nam qui illa ligavit,
 Hic quoque confestim solvet, si forte libebit.
 Si Deus est, quonam pacto primum assersit illud,
 Quo nobis Deus excutitur. Nisi tu quoque numen
 Motibus imperioque astrorum subdere pergas.
 Sin tenet imperium nemo, consistere mundus
 Quo tandem pacto queat, incolumisque manere?
 Atque Deum hoc illi sermone extrudere tentant,
 (Aut etenim rector Deus est, aut sidera mundi).
 Accipe jam quæ sit sententia nostra, fidesque.
 Omnia Sermo Dei regit ista, hinc inde gubernans

'Αρμονίην τε δρῶμον τε διαρκέα ἔμπεδον αἰεὶ,
 Τοῖς δὲ βίον στρεπτόν τε, καὶ εἶδεα πολλὰ φέροντα ·
 Ὅν τὸ μὲν ἡμῖν ἔφηνε, τὸ δ' ἐν κευθμῶσι φυλάσσει
 40 Ἦς σοφίης, θνητοῦ δ' ἐθέλει κενὸν εὖχος ἐλέγ-
 χειν.

Καὶ τὰ μὲν ἐνάδ' ἔθηκε, τὰ δ' ἤμασιν ὑστατίοισιν
 Ἄντησει. Κεῖρει δὲ γεημόρος ὦρια πάντα,
 Ὡς καὶ Χριστὸς ἀριστος ἐμοῦ βιώτου δικαστής.
 Οὗτος ἐμὸς λόγος ἐστὶν ἀνάστερος, αὐτοκλέυθος.

45 Ὀροθέτας δὲ σύ μοι καὶ λεπταλέας ἀγόρευε
 Μοίρας, ζωφόρους τε κύκλους καὶ μέτρα πορείης ·
 Λῦε δέ μοι ζῶης τε νόμους, καὶ τάρβος ἀλιτροῖς,
 Ἐλπωρῆν τ' ἀγαθοῖσιν ἐς ὑστερον ἀντιώσωσαν.

Concentum et perennem cursum, semperque stabilem ;
 Istis vero vitam mutabilem ac multiplices formas habentem,
 Quarum partem nobis manifestam fecit, partem in abditis servat
 40 Sapientiae suae, vanam mortalium gloriationem arguere volens,
 Atque alia quidem hic posuit, alia diebus postremis
 Occurrent. Carpit agricola matura omnia :
 Sic et Christus optimus meae vitae iudex.
 Haec mea est doctrina, sine astris, spontanea et libera.
 45 Tu vero mihi horarum speculatoris et minutas enarra
 Partitiones, et zodiacum circulum et vitae mensuras ;
 228-229 Solve leges vitae, aufer pavorem improbis,
 Et spem bonis in posterum adimplendam.
 Nam si circulus omnia rapit, illius impetu
 50 Volvor ego, mihi que voluntatem ipsam circulus inferet ;
 Nec ulla mihi est voluntas ad id, quod praestantius est, flectens,
 Aut mentis propensio, atque polus sic me volutat.
 Taceatur Christi magnum decus nuntia stella
 Ex Oriente Magos ad urbem perducing,
 55 Ubi Christus illuxit, mortali genitus sempiternus Filius.
 Non enim una ex illis erat, quas observant
 Astrologi, sed nova, et nunquam antea visa ;
 Praevisa in Hebraeorum libris, a quibus edocti,
 Chaldaeorum filii, quorum vita erat astris dedita,
 60 Cum solam inter multas quas observabant, viderent,

nit : τοῖς ἰδίοις νοήμασιν, ὡς μόνος ἐπίσταται, id est, *intelligentia sua, quemadmodum ipse solus novit*. Bilio tamen magis placet ut σῆμα idem hic sit quod σημεῖον. *Solem enim, inquit, et lunam aiana posuit Deus, ut tradit Scriptura* (Gen. 1).

38 Καὶ εἶδεα πολλὰ. Ita. Græc. πολυεῖδη καὶ πολλοῖς διαφόροις τρόποις οἰκονομούμενον. *Multiplices formas habentem ac pluribus variisque modis gubernatam.*

42 Καίρει. Int. Græc. ὥσπερ γὰρ γεωργὸς ἔμπεδος στείρει μὲν ὅτε καιρὸς, καὶ συγκομίζει εὐκαιρως. *Ut peritus agricola seminat cum tempus adest, et matura opportune colligit.*

44 Ἀνάστερος. Id est, ταῖς ἀστράφαις αἰτίας καὶ κινήσεσιν οὐδαμῶς ἐξηρητημένος, id est, *ex astrorum*

A Εἰ γὰρ κύκλος ἅπαντα φέρει, κείνου περιωγῆ
 50 Ῥοιζοῦμαι, τὸ θέλειν δὲ καὶ αὐτόγε κύκλος ἐπο-
 [σει,
 Οὐδὲ τις ἐστὶν ἐμοίγε ῥοπή πρὸς κρείσσον ἀγούσα,
 Βουλῆς ἡδὲ νόοιο, πόλος δὲ με τῆδε κυλίνδει.

Σιγάσθω Χριστοῦ μέγα κλέος ἀγγελος ἀστήρ
 Ἄντολήθε Μάγοισιν ἐπὶ πτόλιν ἡγεμονεύσας,
 55 Ἐνθα Χριστὸς ἐλαμψε βροτοῦ γόνος ἀχρονος Γίως.
 Οὐ γὰρ τῶν τις ἐην ὄσων φραστήρες ἔασσιν
 Ἄστρολόγοι, ζεῖνος δὲ καὶ οὐ πάρος ἐξεφαάνθη,
 Ἐβραϊκῆτι βίβλοισιν ὀρώμενος, ὧν ἀπο παῖδες
 Καλδαίων προμαθόντες, ὅσις βίος ἀστροπολεύειν,
 60 Μοῦνον ἀπὸ πλεόνων θηεῦμενοι, οὐς ἐδόκεον,

causis et motibus minime pendens. Ibid. αὐτοκλέυθος, id est, αὐτοκίνητος, αὐθαρέτω γνώμη τὸν κατ' ἀρετὴν ἢ κακίαν βίον ἀιρετίζων, id est, *spontaneo motu praedita, ac voluntaria animi propensione, vel honestam, vel flagitiosam vitam amplectens.*

45 Ὀροθέτας, id est, horoscopus, hoc est, sidera illa quae eo momento oriuntur, quo quispiam in lucem prodit.

51 Ἐμοίγε. Ita Coisl. Ed. ἐμεῖο (vel ἐμεῖς).

54 Ἄντολήθε, id est, ἀπ' ἀνατολῆς.

55 Ἄχρονος. Vat. ἀφθιτος.

60 Ὅς ἐδόκεον. Interpres Græcus οὐς ἐπισκόπων, νεοφανῆ τε καὶ τρέχοντα, *quas observabant, nuper rutilantem et currentem.*

METRICA VERSIO.

Inferaque, et caelo quæcumque in signa locavit.
 Concentum superis tribuit, cursumque perennem
 Ac stabilem : reliquis ævum mutabile, formas
 Multiplicesque gerens, partim quas ipse patere
 Humanis voluit, partim penetralibus imis
 Abdidit æternæ sophiæ, quo monstret inanes
 Esse homines, qui se doctrinæ nomine jactant.
 Ac quædam hic posuit ; postrema cætera luce
 Occurrent. Ut enim duras matura colonus
 Cuncta melit : sic et iudex meus æquus Iesus.
 Hæc mea doctrina est, sine sidere, libera prorsus.
 Tu vero Hærothetas memora partesque minutas,
 Signiferamque orbem, quæque est mensura viarum.
 Frange mihi vitæ leges, absterge timorem
 Sontibus, atque piis spem lætam denique futuræ
 Mercedis. Nam si fert cuncta volubile cœlum,

B Volvor ego motu rapido. Quin ipsa voluntas
 Non aliunde mihi, quam cœli existet ab orbe.
 Nec mihi consilii mentisque est ulla potestas,
 Qua vitio ducar studia ad meliora relicto ;
 Sed polus invitum rapit huc, secumque volutat.
 Nec vero stellam hic quisquam mihi proferat illam,
 Quæ tellure Magos ab Eoa nuntia Christi
 Duxit ad oppidulum, soboles ubi temporis expers
 Venerat in lucem mortali nata parente.
 Non etenim ex illis, quas observare videmus
 Astrologos, erat ipsa, recens sed condita, necdum
 Visa prius, tamen Hebræis prædicta libellis.
 Ex quibus instructi, studium quibus astra notare est,
 Chaldæi, solumque novo splendore micare
 Sidus id ex cunctis, perque æra solis ab ortu
 Tendere ad Hebrææ carnetes littora gentis,

Ἀρτιφῆ τροχάοντα κατ' ἡμέρας ἀντολήθηεν
 Ἐβραίων ἐπι γαίαν, ἐτεκμήρανο ἀνακτα·
 Τῆμος δὲ ἀστρολόγοισιν ὁμοῦ κέε μῆδεα τέχνης,
 Ἀστρολόγων τὸν ἀνακτα σὺν οὐρανοῖσι σεβόντων.
 65 Ἄλλ' οἱ μὲν παρόων ἐὼν ὁδὸν, ἦνπερ ἔταξε
 Χριστὸς ἀναξ, πυρόντες, ἀειδρομοί, ἀστυφέλικτοι,
 Ἀπλανέες τε πλάνοι τε παλίμποροι, ὡς ἐνέπουσιν,
 Ἐτε τις ἀτροφὸς ἐστι πυρὸς φύσις, ἐτε τι σῶμα,
 Πέμπτον δ' ἢ καλέουσι, περιδρομον οἶμον ἔχοντες·
 70 Ἡμεῖς δ' ἡμετέραν ὁδὸν ἀνιμεν. Εἰς λογικὴν
 [γάρ
 Σπεύδομεν, οὐρανίην τε φύσιν, καὶ δέσμοιο αἴης.

A Γ'. Περὶ τῆς αὐτῆς.
 Ἐρροῖεν οἱ τὸ θεῖον ἐξηρημένοι,
 Καὶ μὴδὲ τὴν ἀφραστον εὐαρμοσίαν
 Τοῦ παντὸς εἰς τιν' ἀναφέροντες αἰτίαν
 Ποιητικὴν τε καὶ συνεκτικὴν ἄλων.
 5 Ἐρροῖεν οἱ θεῶν τιν' ἔσμεν εἰδότες,
 Ἡ δαιμόνων καλῶν τε καὶ κακῶν κράτος.
 Ἐρροῖεν οἱ Πρόνοιαν ἐξηρηηκότες,
 Ὅσπερ τὸ σώζεσθ' ἐκ Θεοῦ δεδοικότες·
 Ἄλλ' ἢ φορᾶ νέμοντες ἀστάτη τὸ πᾶν,
 10 Ἡ καὶ διδόντες ἀστέρων κινήμασι,
 Τοῖς πῶς, πόθεν τε, καὶ τίνας, κινουμένους;

Valde rutilantem, currentem per aera ex Oriente
 In terram Hebraeorum, regem natum esse conjecerunt.
 Tunc astrologorum artis solertia omnis concidit,
 Cum regem astrologi adorarent una cum caelestibus.
 65 Ac stellae quidem suam percurrant viam, quam eis praescripsit
 Rex Christus, igneae, stare nesciae, immotae,
 Tum quae fixae, tum quae errantes et cursum reflectentes, ut narrant,
 Sive ignea quaedam sint natura, alimentato non indigentes, sive quoddam
 Quintum corpus, ut vocant, circularem cursum habentes.
 70 Nos autem viam nostram sectamur. Ad rationalem enim
 Properamus et caelestem naturam, quamvis in terra captivi.

VI. De eodem argumento.

Pereant, qui divinum Numen negant,
 Nec hanc inenarrabilem et elegantissimam compagem
 Hujus universitatis in quamdam referunt causam
 Effectricem et servatricem universorum.
 5 Pereant, qui deorum quasi quoddam examen agnoscunt,
 Vel daemonum bonorum ac malorum imperium.
 Pereant, qui Providentiam insciantur,
 Quasi, ne a Deo serventur, metuentes,
 230-231 Sed aut casui incerto tribuunt omnia,
 10 Aut ascribunt astrorum motibus.
 Quomodo autem, unde, et a quo moventur?

* Alias Bill. 124, p. 188.

65 Παρόων ἐὼν ὁδόν. Sic Coisl. cum tribus aliis.
 Int. Græc. ἰδίαν αὐτοῖς ὁδὸν πορευσάσθωσαν, propriam
 sibi viam percurrant.

68 Ἀτροφός. Int. ἄσλός ἐστι.

70 Ἀνιμεν. Reg. 992 ἵομεν. Int. ἀνερχόμεθα,
 οὐ κατ' ἀνάγκην φερόμενοι, λόγῳ δὲ καὶ βουλήσει
 κινούμενοι. ἔτι καὶ λογικῆς ἔσμεν φύσεως, καὶ σῶ-
 ματι προσδεόμεθα. Nos autem viam nostram prose-
 quimur, non necessitate aliqua coacti, sed ratione
 moti; quippe qui naturam ratione praeditam hube-
 mus, licet terrenis astricti vinculis. — Ita Benedic-
 tini, nobis autem videntur hi duo postremi versus
 nihil aliud proponere quam elegantem quamdam

viam transeundi ad carmen, quod in editis seque-
 batur, et titulum praefert *De substantiis mentis praedi-
 titis*. Unde duo illa carmina male fuerunt, alio
 iambico interjecto, separata. Ordinem tamen Mau-
 riorum reveriti, nostram sententiam timide aude-
 mus, contra ipsum interpretem Græcum, aperire.
 Tunc posset praeferrī lectio edit. δέσμιον, ita ut
 hic fiat sensus: *Ad rationalem properamus naturam,
 sive caelestem aut angelicam, sive in terris captivam,
 aut humanam.* (CAILLAU.)

71 Δέσμοιο. Ita Reg., int. Græc. et Billius. Ed.
 δέσμιον.

VI. 3 *Atlar*. Ita Vat. Edit. οὐσαν.

METRICA VERSIO.

Protinus hinc magnum conjectavere monarcham. B
 Tumque etiam astrologis solertia concidit artis,
 Cum Christum astrologi submitto corde pioque,
 Coelicolum gregibus sociis, coluere. Sed ista,
 Quem cursum instituit rex Christus, obire sinamus
 Sidera, tam quæ fixa loco certosque ratosque
 Consciant cursus, quam quæ raptata feruntur
 Reflexo, ut memorant, cursu, semperque vagantur.
 Ac sive est ignis, qui nulla alimenta requirat,
 Seu quintum, mos est velut ipsis dicere, corpus,
 Hic habeant iter illa suum, et moveantur in orbem.
 At nos quod nobis mandat a Numine summo
 Est iter, hoc omni studeamus obire labore.
 Ad naturam etenim caelestem et carne vacantem
 Tendimus, hic quamvis terrena compede victi.

VI. DE EODEM ARGUMENTO.

(Billio interprete.)

Pereant profani, qui Deum summum negant,
 Tantamque mundi (verba quam nulla explicant)
 Concinnitatem cuiquam causæ dare,
 Quæ cuncta faciat, servit et cuncta, abnuunt.
 Pereant, deorum qui vagam turbam inferunt,
 Ac vim bonorum, vel malorum daemonum.
 Pereant, Pronœam qui negant (tanquam optimi
 Ne servet ipsos cura metuentes Dei),
 Regenda sed dant casui incerto omnia,
 Aut ea reservant motioni siderum:
 Quæ quis sit ille qui movet, lubens rogem,
 Deus? Deus quod versat, an primum asseres?

Εἰ μὲν Θεοῦ, πῶς πρῶτον, δ στρέφει Θεός ;
 Τοῦ γὰρ πλέκοντός ἐστι καὶ μεταπλέκειν.
 Εἰ δ' οὐ Θεοῦ, πῶς στήσεται ἐξ ἀναρχίας,
 15 Ἥ καὶ μάχης τοῦ κρείσσονος ; Πῶς δ' οὐ μάχη ;
 Ἥ γὰρ προνοίας ἄρσις, ἀνταρσις Θεοῦ·
 Εἰ μὴ σὺ ποιεῖς καὶ Θεὸν πεπρωμένον,
 φέροντ' ἀκοντα τὴν πλοκῆς τυραννίδα.
 Οὕτω μὲν οὗτοι σφῶν ἀλίσκονται λόγοις.
 20 Ἡμῖν δ' ἔχει μὲν εἰς Θεὸς τὸ πᾶν τόδε,
 Σοφῶς ἔλίσσων καὶ πλέκων, ὡς ἂν θέλῃ,
 Τοῖς αὐτὸς αὐτοῦ νεύμασί τε καὶ λόγοις,
 Κἂν μὴ τὰ πάντα δεξιῶς στρέφειν δοκῇ.
 Πολλοὶ γε μὴν κάρνουσι καὶ σοφωτάτων,
 25 Τοῖς τῆδ' ἀνίσοις, καὶ πάλαι καὶ νῦν ἔτι.
 Τί δεῖ λέγειν ἅπαντας ; ἀλλὰ μοι σκόπει

A Δαυὶδ τί πάσχει ; τοὺς κακοὺς ἐρῶν καλῶς
 Πράττοντας (ὡς δοκεῖσι), σφόδρ' εὐλιγγιᾶ,
 Μὴ τις φορᾶ δῶ τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων,
 30 Ὡς οὐκ ἐπιστατοῦντος ἦρῖν οὐδενός.
 Ὁ δ' αὐτὸς οἶδε τὴν λύσιν· Τὸ γὰρ τελὸς
 Πάντων σκόπει μοι, φησὶν, ὡς ἀντίστροφον.
 Ἐσπειρας· ἔχει τῆς σπορᾶς καὶ τὸν στάχυν.
 Εἰ δ' ἄγνοεῖς σὺ τοὺς λόγους, οὐ καὶ λόγος·
 35 Οὐδὲ γὰρ, εἰ σὺ τῆς γραφῆς, καὶ ζωγράφος·
 Οὐδ' εἰ σὺ γραμμῶν, καὶ γεωμέτρης δ σὺ.
 Τὸ μὲν κατεληφᾶς τι, τῷ δ' ἔπου σοφῶς.
 Ἔστιν λόγος καὶ τοῦτο, παύθουσαι λόγῳ.
 Εἰ πάντα δῆλα, ποῦ τὸ πιστεύειν, λέγει.
 40 Πίστις γὰρ ἐστὶν ἀπραγμῶν συναίνεσις
 Ἐγὼ δὲ καὶ τοῦτ' ἐννοῶ σοφῶς ἴσως·

Si quidem a Deo, quomodo primam quod versat Deus ?
 Illius enim, qui texuit, est et retexere.
 Si autem a Deo non moventur, quomodo stabunt, cum careant capite,
 15 Aut pugnent contra potentiores? quomodo namque non esset pugna ?
 Etenim sublata providentia, tollitur quoque Deus ;
 Nisi tu Deum statuis fato alligatum,
 Qui ferat invite nexus tyrannidem.
 Sic enim illi suismet capiuntur verbis.
 20 Nobis autem unus Deus regit hanc universitatem,
 Sapienter volvens et nectens, ut voluerit,
 Suis ipse nutibus ac rationibus,
 Quamvis non omnia recte moderari videatur.
 Multi quidem torquentur etiam inter sapientissimos,
 25 Ob inæqualitatem rerum, tum olim, tum etiam nunc.
 Quid necesse est cunctos referre? sed velim attendas,
 Davidi quid acciderit. Malos cernens prospero
 Rerum statu florere (ut nonnulli videntur), vehementer angitur,
 Veritus ne quis casui tribuat hanc naturam rerum,
 30 Ac veluti nemo sit, qui nobis præsit.
 At ipsemet hunc nodum norat solvere : Finem enim
 Rerum omnium considera mihi, inquit, quam sit contrarius.
 Seminasti : videbis ex semine provenientem culmum.
 Si tu hujus rei ignoras rationes, non eas ignorat Verbum.
 35 Neque enim, si tu picturæ rationes nescis, eas etiam nescit pictor.
 Neque demum, si tu linearum rudis es, geometres rudis est, perinde ac tu.
 Hoc quidem tu percepisti, in aliis autem acquiesce sapienter :
 Rationis enim istud est, obtemperare rationi.
 Si cuncta sunt perspicua, dic, obsecro, ubi sit fides.
 40 Fides enim simplex est et nihil perscrutans assensus.
 Ego vero illud etiam cogito, sapienter forsitan :

25 Καὶ πάλαι καὶ νῦν ἔτι. Tum superioribus sæculis, tum isto etiam tempore.

26 Ἄπαντας. Vat. ἅπαντα.

32 Ὡς ἀντίστροφον. Quam sit contrarius. Nam qui delicias et voluptates per omnem vitæ cursum

amplexus est, eas in morte cum acerbissimis doloribus commutat, et contra. BILLIUS. Leuv. Quam is accurate respondeat.

37 Σοφῶς. Combef. legit σοφοῖς, artis peritos sequere.

METRICA VERSIO.

Nectentis etenim est vertere id quod nexuit.
 Si non movetur a Deo, ex anarchia
 Stabantne, pugna vel Dei? Pugna est enim.
 Nam providentem qui negat, bellum Deo,
 Infert : Deum ni forte fatalem invehis,
 Qui nexionis illibens vim sufferat.
 Suismet istos sic vides dictis capi.
 Mundum gubernat unus at nobis Deus,
 Sapienter ipse nutibus volvens suis,
 Nectensque cuncta prorsus ad libitum suum,
 Quædam putetur volvere haud recte licet.
 Multi laborant, et quidem sophi admodum
 Et nunc, et olim, disparem ob vitæ statum.
 Referre cunctos quid decet? Spectes velim
 David quid ipse sentiat, cernens malos

B Florere, ut ipsi judicant. Valde æstuat,
 Ne cuncta temere quispiam ferri putet,
 Nec esse quemquam, nostra qui prudens regat.
 At solvit istud ipsæmet. Finem omnium
 Specta, inquit ille, quamque sit contrarius.
 Quod seminaris, certus hoc tandem metes.
 Ignota ratio si tibi est, non est Deo :
 Ignota nam si lineæ est, tabulæ et tibi,
 Utriusque novit hanc vel hanc tamen artifex.
 Quædam ipse nosti : in cæteris esto squar.
 Prudentis hoc est nam viri, Verbo obsequi.
 Si cuncta clara, dic velim fides ubi.
 Simplex profecto est nam fides assensus.
 Quin illud etiam cogito, haud forsitan male.
 Non, cum venires, ista promisi tibi,

Οὐ ταῦτα εἰσιόντι σοι καθυπεσχόμην,
 Πλουτεῖν, ἀμεριμενεῖν, εὐσθενεῖν, ἢ εὐτεκνεῖν·
 Εὐζῶταν δὲ καὶ τὰ προσδοκώμενα·
 45 Ὡς ἀντὶ τῶν νῦν προσδοκᾶν τὰ μαλζονα.
 Πῶς οὖν δίκαιον, ὡσπερ ἐν συναλλαγῇ,
 Καὶ τὸ πραθὲν ζητεῖν σε, καὶ τὸ χρῆμ' ἔχειν;
 Εἰ μὴ μόνω σοι τοῦτο τῶν πάντων γέρας.
 Ὡ; σφόδρ' ἀπληστον, καὶ ξένης συνεισφορᾶς!
 50 Ἡ κείνα ῥίψον, φιλτατ', ἢ καὶ ταῦτα δός·
 Εἰ πέρ τι δεῖ σοι τὸν σὸν ἐστάναι λόγον,
 Μηδ' ἐκτὸς ἐργῆ τῶν καλῶς συγχειμένων.
 Πῶς οὖν, ἀν εἶποις, τοῖς πάλαι καὶ ταῦτα ἦν;

A Οὐπω τότε ἦν ἡ πίστις ἐβρίζωμένη,
 55 Καὶ πίστις ἦν τὰ τῆδε τῶν νοουμένων,
 Ὡσπερ γάλακτι νηπίος ἀνδρουμένοις.
 Τεχμήριον δὲ τοῦ λόγου. Καὶ γὰρ τότε ἦν
 Τὰ μὲν μέγιστα τῶν κακῶν συγγνωστά πως·
 Τὰ δ' οὐ μέγιστα τῶν κακῶν τιμητέα·
 60 Ἀντιζυγούσης τῆς ἐν ἀμφοῖν ἄξιας.
 Αἱ δ' ἐκδικησεῖς τῶν σοφῶν ὑπέριμετροι.
 Δαυὶδ σε ταῦτα κειβέτω, καὶ Μωυσῆς,
 Ἐλισσεὸς τε, οὐ τρέμω μεμνημένος·
 Ὅ μὲν κολασθεὶς ἐνθεῶς τοῖς πταίσμασι,
 65 Ὅ δ' ἀντὶ μικρῶν, καὶ Θεοῦ λαθῶν θέαν·

Non ista tibi fidem amplectenti pollicitus sum,
 Scilicet opes, curarum expertem vitam, robur corporis, inclytam prolem,
 Sed vitam illam beatam et bona quæ expectantur,
 45 Ut pro his præsentibus sperares majora.
 Quo pacto igitur æquum sit, ut velut in contractu
 Et rem venditam requiras, et pretium præ manibus habeas?
 Nisi tibi uni hunc præ omnibus vindices honorem.
 232-233 Quam magna aviditas, et novum commercii genus!
 50 Aut illa projice, vir optime, aut etiam hæc largire,
 Si quidem necesse est ut tuis stes verbis,
 Nec his excedas quæ præclare sunt pacta.
 Quomodo igitur, inquires, priscis hominibus hæc bona erant!
 Nondum eo tempore fides altas satis egerat radices,
 55 Et vitæ præsentis bona erant certitudo de bonis quæ intellectu conspiciuntur,
 Ac veluti pueris qui lacte vescuntur, donec vires colligant.
 Planum est hujus rei argumentum. Etenim tunc erant
 Vel maxima peccata quodam modo ignoscibilia;
 Et culpæ non maximæ pœnis afficiebantur,
 60 Expenso velut in bilance utriusque merito.
 Vindictæ autem quædam sanctorum modum excessere.
 Hoc tibi suadeat exemplum Davidis, Mosis
 Et Elisæi cujus non sine horrore mentionem facio.
 Ille quidem (David) pœnas dedit impares culpis,
 65 Iste vero (Moyses) pro levibus graviter punitus est, qui Dei visione dignatus erat,

46 Πῶς οὖν δίκαιον, etc. Sic fere cap. 25 Epicteti legitur: Ἄδικος οὖν ἔσθ' ἡ ἀπληστος, εἰ μὴ πρόθετος ταῦτα, ἀνθ' ὧν κείνα πιπράσκειται, προίκα αὐτῶν βουλῆσθ' λαμβάνειν. Injustus eris et inexplebilis, si non numerato eo pretio, quo illa veneunt, gratis illa accipere velis.

49 Καὶ ξένης συνεισφορᾶς. Et novæ collectæ.

52 Συγχειμένων. Id est, ὁμολογουμένων, περωνημένων.

55 Καὶ πίστις ἦν τὰ, etc. Fidem ipsi faciebant de bonis quæ mente tantum percipiuntur.

59 Κακῶν. Sic ipse legit Billius et vertit: Non gravibus autem juncta laus culpæ erat. Et in nota ad hunc locum: Levius peccata honori quodammodo, inquit, et laudi dabantur. Quod quam absurdum sit, quam Gregorio et Scripturis repugnet, nemo non intelligit. Nunquam certe laudata, nunquam honori habita leguntur in Scripturis peccata, quasi Deo probante minora vitia. Mundi sunt oculi ejus, ne malum videant. Obscuri ac difficilioris hujus loci

sensus iste est: Tunc temporis gravissima peccata veniam aliquando consequerentur; quæ vero non admodum gravia, plecebantur, inæquali ac veluti contraria lance, appenso utrorumque merito. In ed. καλῶν. Mox, τιμητέα. Vocis hujus notissima est in jure hæc acceptio. Inscrutabilis hujus Dei judicii exemplum suppeditant David et Moyses: ille quidem ob gravissima peccata leviter pœnas luit; isto vero ob leviusculum delictum promissa terra, in cuius desiderio erat, exclusus fuit.

65 Ὅ δ' ἀντὶ μικρῶν, καὶ Θεοῦ λαθῶν θέαν. Pro levibus alter conspicit rebus Deum. Ita Billius, Leuv. Moyses autem pro re una non magna consecutus est, ut ipsum Deum aspiceret, legemque promulgaret. Nil ineptum magis, magisque a Gregorii mente alienum, quam utraque hæc versio. Planus est vatis sensus: David, inquit, gravioribus delictis minores pœnas dedit; deinde prosequitur: Iste autem (Moyses) pro levioribus punitus est gravissime, cum esset vir tantus, quem suo Deus aspectu dignatus fuerat. —

METRICA VERSIO.

Opes, quietem, robur, et prolem inclytam,
 Felix sed ævum, quæque sperantur bona,
 Majora speres ut loco præsentium.
 Estne igitur æquum, te, velut in contractibus,
 Et res habere, et venditam rem poscere?
 Ni forte honoris vis tibi hoc uni dari.
 Nimis avidi hoc est, et novi commercii.
 Aut illa, bone vir, projice, aut hæc da quoque.
 Si stare verbis tu cupis firmus tuis,
 Nec, pacta quæ sunt commode, his excedere.
 Ista quoque, dices, ergo cur priscis erant?
 Fundata nondum tunc satis fides erat:

B Fidemque certis fluxa præstabant bona;
 Velut puellis, lacte qui vires trahunt.
 Planum hinc sit istud: tunc enim gravissimis
 Etiam solebat venia criminibus dari,
 Non gravibus autem juncta laus culpæ erat.
 In utroque dispar sic erat libræ bilanx.
 At vindicandis optimis viris modus
 Aberat: docet hoc David et Moses, docet
 Elisæus etiam, mente quem versans tremo.
 Culpis minores ille nam pœnas luit.
 Pro levibus alter conspicit rebus Deum,
 Capitque legem, maximam et servat manum.

Νόμον τε, καὶ τοσοῦτον ἐκώστας στρατόν·
 Ὁ δ' ἐκ βραχέας ὕβρεως καὶ νηπίοις
 Πληγὴν τοσαύτην ἀντιδούς παρ' ἐλπίδας.
 Ὡς τῶ σκυώδης τηνηκαῦτ' ἦν καὶ νόμος.
 70 Ὡς τῶ κάθαρος θυσιῶν δι' αἵματος,
 Σαρκῶν τ' ἀνάγκων ἀσθενῆ βαντίσματα·
 Οὕτως ἀριστον ἢ φυγὴ τῶν χειρόνων,
 Εἰ καὶ πλέον τι μὴ προσῆν, μικροῖς ὄροις
 Τῆς εὐσεβείας περιγραφομένης τοῖς τότε.
 75 Εἶπω τι μείζον, ὧν ἔφη; Ἀελέξεται.
 Οὐδ' εἰσφορὴν τοσαύτην εἶχον οὐδέπω,
 Ὅσην παρ ἡμεῖς, τοῖς Θεοῦ παθήμασιν,

A Ἄμυνε τε τῷ σφαγέντι τοῖς ἐμοῖς κακοῖς.
 Ὅσ' ἦν τὸ κείνων πλέον· εἰ δὲ πλέον ἦν,
 80 Ἄδς πλέον εἶναι τῶν πόνων καὶ τὸ χρέος,
 Ἡμῖν δ' ἑαττον τοῖς τυχοῦσι πλείονων.
 Ὅδ' ἀντὶ πάντων καὶ πρὸ πάντων χρὴ λέγειν·
 Μὴ σφόδρ' ἐπαινέει τοῦ βίου τὸ εὐδρομον,
 Ὅ μείζον εἰδῶς τῶν ὀρωμένων φρονεῖν·
 85 Μὴ πως ἐμολ μὲν ὕψος ἢ τὸ δύσβατον,
 Σολ δ' ἀμφίπρημνον τοῦ ὁρόμου τὸ εὐπατές.
 Ἐμοῦ τὸ λυπρὸν κρείσσον ἢ τὸ σὸν καλόν.
 Βοῶν ποτ' εἶδες τὸν μὲν ἐν φάτην μῆγαν,
 Ἐπρημένον, στίλβοντα τῇ εὐσαρκίᾳ,

Qui legem acceperat et tantum servaverat exercitum.
 Elisæus autem levi affectus injuria, pueris ob levem subsannationem
 Tantam inflixit ac inopinatam plagam.
 Sic umbris involuta tunc lex erat.
 70 Sic scelerum purgatio per victimarum sanguinem :
 Sic immundorum leves corporum lustrationes :
 Sic maxima virtus erat fuga criminum,
 Etiam si nihil præterea adesset ; adeo angustis limitibus
 Pietatis horum virorum erat tum circumscripta.
 75 Dicamne aliquid majus his, quæ prolocutus sum ? Dicam profecto.
 Nondum illi beneficium tantum erant consecuti,
 Quantum nos adepti sumus Christi cruciatibus,
 Et Agno illo occiso propter crimina mea.
 Sic erat illorum laus major : si autem laus erat major,
 80 Da quoque majus esse laborum debitum ;
 Nobis vero minus qui majora accepimus beneficia
 Quod autem loco omnium et ante omnia dicendum est :
 234-235 Ne nimium laudes hujus vitæ prosperitatem,
 Tu qui nosti majora ista, quæ videntur, sapere ;
 85 Ne forte mihi aspera semita sit sublimitas,
 Tibi vero utrinque periculum habeat expeditus rerum cursus.
 Tristitia mea præstat felicitati tuæ.
 Bovem aliquando ad præsepe vidisti ingentem,
 Ferocein, nitentem corporis pinguedine,

Sic Benedictini quorum lectionem et versionem referre nobis est necessarium. Sed falsa utraque videtur. Forte ponendum est, ut in editis, versu 58, Οὐ μέγιστα τῶν καλῶν τιμητέα, et interpretandum : *Virtutes non maximæ honori habebantur.* Deinde vertendus est cum Leuv. versus 65, in hunc modum : *Moyses autem consecutus est pro meritis non magnis, ut videret Deum, etc.* Quo facto, omnia optime quadrant. Exemplum Davidis ostendit maxima peccata pernis imparibus puniri ; Moysis historia, mediocribus meritis magna conferri munera ; Elisæi vindicta, ultiones sanctorum, id est, ultiones pro sanctis a Deo intentatas, modum quasi excessisse. Videat lector et judicet. (CAILLAU.)
 72 *Χειρόνων.* De idolorum culta intelligit Leuv. ; sed latius patet hæc dictio, et ad omnia vitia se porrigit.
 79 *Ὅσ' ἦν τὸ κείνων πλείον.* Carpit Billius Leuvenclavium, qui sic vertit : *Quamobrem illorum*

fuit conditio potior. Quoniam enim pacto eorum qui Christum adhuc expectabant, nihilque præter umbras et figuras habebant, melior conditio esse potuisset, quam eorum qui Christo et veritate fruuntur?

85 *Τὸ δύσβατον.* Evidens est vatis sensus : *Ne forte, dicit, dum ego per asperam semitam sublimem feror, tu in facili via continua reperias pericula.* Benedictini verterunt, nescio qua ratione : *Ne forte mihi contingat sublimitas inaccessa ;* simulque in nota addiderunt : *Ad quam pertingere arduum sit.* Sensus clare determinatur articulo τὸ, qui positus ante δύσβατον, indubitanter indicat hoc verbum esse phrasis subjectum, μὴ πως τὸ δύσβατον ἢ ἐμολ ὕψος. Billius ergo jure vertendum putat : *Ne forte itineris difficultas me in altum evehat.* (CAILLAU.)

87 *Ἐμοῦ τὸ λυπρὸν.* Alii : *Mea deformitas præcellit decori tuo.*

METRICA VERSIO.

Postremus autem, non gravi a pueris probro
 Affectus, ipsos afficit poena gravi.
 Umbrosa sic tum lex erat : sic victimis
 Sita in cruentis criminum purgatio ;
 Aspersiones carnis et spurcæ leves ;
 Vitæ culpam summa sic virtus (licet
 Nil plus adesset), parvulis tum temporis
 Pietate clausa terminis. An quidpiam
 Illis majus ipse proloquar? Certe loquar.
 Nondum illi habebant, quale nos, munus, Dei
 Perpassiones scilicet, et innocius

B Quem fudit Agnus sanguinem ob labes meas.
 Horum ergo major laus erat, quod si amplior,
 Majus laborum da quoque esse debitum ;
 At, plura quoniam cepimus, nobis minus.
 Quod instar autem est omnium, atque ante omnia ;
 Cursus secundos ne nimis vitæ efferas,
 Qui sapere nosti res supra, quas cernimus.
 Me forte callis arduus in altum vehit.
 Te vero facilis cursus in præceps rapit.
 Macies decori nostra præcellit tuo.
 Bovine cernis alterum, in stabulo caput

90 Τραχηλιώντα, τὸν δὲ κάτω νευκεύετα,
 ῥικνὸν, δυσειδῆ συμβόλοις γεωργίας·
 Ἐπειτα τὸν μὲν εἰς σφαγὴν τηρούμενον,
 Τὸν δὲ τρέφονθ' αὐτόν τε καὶ τὸν δεσπότην.
 Τούτων τίς ἐστὶν εὐτυχέστερος, δοκεῖς;
 95 Οὐχ ὁ στενός τε, καὶ ζυγῆ τετρυμμένος;
 Εὐδηλον. Ἄλλὰ σοὶ γε τὸ πλάτος φίλων,
 Κἂν ἢ κακὸν τε καὶ κακῶ συγκαίμενον.
 Ἥ καὶ τὸν ἔγκον ὑδριῶντος αἰνέσης;
 Ἥ καὶ φρενοπλήξ ἰσχυεῖν σοὶ φαίνεται;
 100 Τὸ δ' ἠδὲ πάντως φάρμακον σωτήριον;
 Πολλοὺς τὸ πικρὸν ἐξέσωσε πολλακίς·
 Τὸ δ' ἠδὲ πρὸς τὸ χεῖρον ὡς τὰ πᾶλλ' ἄγει.
 Υἱῶ δὲ πατρὸς βάρδος οὐ σεβασμία
 Τῶ νοῦν ἔχοντι; τῶ δὲ κακὸν ἢ χρηστότης

A 103 Οὐτ' ἐστὶν υἱός, οὐτε βάρδῳ πλήσσειται.
 Τί δ' εἰ παλαίεις, εἰς ἴωδ, ὑπὲρ στέφους;
 Ἐπαθε σαυτῶ ταῦτα, καὶ βῆαν ἔση,
 Παρηγόρημα τοῦ ποιεῖν πιούμενος,
 Τῶ δ' εὐχαρίστῳ κτώμενος τὴν ἐλπίδα.
 110 Δούλου κακοῦ γὰρ, προσγελῶντα μὲν σέβειν
 Τὸν δεσπότην· πλήττοντα δ' ἡγεῖσθαι κακόν.
 Δέον δέχεσθαι πᾶσαν οἰακος στροφην,
 Ἥ μ' ἐκ πάλης τε καὶ ζάλης διεξάγει,
 Ἔως ἂν ὄρμοις εὐδοίς προσορμίση·
 115 Ἐπερ γε τὴν ναῦν μὴ μάτην ἐπήξατο,
 Ἄλλ' εἰς καλὸν τε κάπνιδέσιον τέλος.

Z'. Περὶ νοσῶν οὐσιῶν.

Οἷη δ' ὑπερίοιο κατ' ἡμέρος εὐδιώντος,

90 Cervicæ attolentem, contraque alium, demisso capite,
 Rugosum, deformem, quæ sunt indicia laboris in arando :
 Deinde illum quidem jugulationi reservatum,
 Istum vero nutrientem se ipsum et herum.
 Horum quis tibi felicior videtur ?
 95 Nonne macilentus et jugo attritus ?
 Id profecto perspicuum est. Verum te sagina delectat,
 Licet mala sit et ad malum compacta.
 Nunquid tumorem hydropici laudaveris ?
 An mente captus tibi fortis videtur ?
 100 An dulce prorsus pharmacum salutare est ?
 Plurimos amarum sanavit sæpius ;
 Dulce autem ut plurimum est noxium.
 Annon filio virga patris est venerabilis,
 Si mente sit præditus ? Cui autem noxia est (patris) bonitas
 105 Neque filius est, neque virga cæditur.
 Quid autem, si certas, ut Job, pro corona ?
 Accine tibi ipsi hæc, et agilior eris,
 Lenimen doloris nactus,
 Et gratiarum actione spem comparans.
 110 Mali enim est servi, arridentem colere
 Dominum; et eundem, cum cædit, durum arbitrari.
 Decet enim ferre quamlibet gubernaculi inflexionem,
 Quo me (Deus) ex palæstra et tempestate dirigit,
 Donec ad tranquillam stationem appellat :
 115 Siquidem non frustra navem compegit,
 Sed ad bonum et felicem exitum.

VII. De substantiis mente præditis *.

Qualis pluvio et sereno aere,

* Alias Bill. 75, pag. 168.

97 Συγκαίμενον. Et noxium in finem concessa.
 107 Καὶ βῆαν. Facilius ærumpnas perferes.
 VII. Tit. Περὶ νοσῶν οὐσιῶν. Reg. 992, Coisl.,

Vat. Περὶ λογικῶν φύσεων· περὶ λογικῶν οὐσιῶν· ἦτοι περὶ ἀσωμῶτων φύσεων.

METRICA VERSIO.

Alte efferentem, carnis et pinguedine
 Nitidum ac ferocem, prorum humi contra alterum,
 Curvum, indecorum ruris ob culti notas;
 Quorum ille, dandus post brevi certe neci,
 Servetur, at hic sequē alat, dominum et suum.
 Horum videtur quis tibi felicior ?
 Nonne macilentus, et gravi pressus jugo ?
 Sagina sed te forte delectat, mala
 Sit illa quamvis, atque compacta improbe.
 Quid ? an tumorem tu probas hydropici ?
 Fortemne censes, cui furor mentem abstrahit ?
 An dulce prorsus pharmacum morbos fugat ?
 Multis amarum poculum bono fuit ;
 Persæpe contra dulce perniciem parit.
 Annon paternam filius virgam colit,
 Si mente constet ; at malum est hinc suavitas.

B Nam gnatus haud est, virga quem nunquam ferit.
 Quid, pro corona, Job velut, si dimicas ?
 Hæc si tibi ipse concinas, levaberis,
 Ac mollietur protinus labor tuus,
 Spem comparabis et bonam, grates agens.
 Qui blandientem sedulus dominum colit,
 Malumque censet, cum ferit, servum hunc malum
 Dico. Decet nam, quo trahit clavus, sequi,
 Quo me ex palæstra, turbine et sævo regit,
 Donec procellis liberum in portum serar.
 Namque ille summus artifex frustra ratem
 Haud fecit, ast in commodum finem et bonum.

VII. DE SUBSTANTIIS MENTE PRÆDITIS.

(Billio interprete.)

Ut Phœbi radius, cœlum cum forte serenum est.

Ἄνομένη νεφέεσσιν ἀποκρούσταις περιωγαῖς,
 Ἄκταις ἡλίοιο πολύχροον Ἴριν ἐλίσσει,
 Ἄμφι δέ μιν πάντη σελαγίζεται ἐγγύθεν αἰθήρ,
 5 Κύκλοισιν πυκνοῖσιν καὶ ἔκτοθε λυόμενοι·
 Τοίη καὶ φαέων πέλειται φύσις, ἀκροτάτοιο
 Φωτὸς ἀποστελλόντος ἀεὶ νόας ἥσσονας αὐγαῖς.
 Ἦτοι ὁ μὲν πηγῇ φαέων, φάος οὐτ' ὀνομαστόν,
 Οὐθ' ἔλετόν, φεῦγόν τε νόου τάχος ἐγγύς ἰόντος,
 10 Ἀλλ' ὑπεκπροθέον πάντων φρένας, ὡς κε πόθοισι
 Τεινώμεσθα πρὸς ὑψος ἀεὶ νέον. Οἱ δέ τε φῶτα
 Δεύτερα ἐκ Τριάδος βασιλῆϊον εὐχος ἐχούσης,
 Ἄγγελιοι αἰγλήεντες, ἀειδέες, οἳ βα θόωκον
 Ἄμφι μέγαν βεβαῶτες, ἐπὶ νόας εἰσὶν ἑλαφροί,

A 15 Πῦρ καὶ πνεύματα θεῖα δι' ἡέρος ὄκα θόντες
 Ἐσσομένως μεγάλῃσιν ὑποδρῆσσοσιν ἐφετμαῖς,
 Ἄκλοι τε, νοεροὶ τε, διαυγέες, οὐτ' ἀπὸ σαρκῶν
 Ἐρχόμενοι (σάρκας ἰόντες, ὅπερ δ' ἐγένοντο μένοντες).
 20 Ἦθελον εἰπεῖν πάμπαν ἀτειρέες· ἀλλ' ἄνεγ' ἵππον
 Καὶ μάλα θερμὸν ἔοντα, νόου ψαλλοῖσιν ἐτέρων.
 Καὶ β' οἱ μὲν μέγαλοιο παραστάται εἰσὶ θεοῖο·
 Οἱ δ' ἄρα κόσμον ἅπαντα εἰς κρατέουσιν ἀρωγαῖς,
 Ἄλλην ἄλλος ἔχοντες ἐπιστασίην παρ' ἀνακτος,
 25 Ἄνδρας τε, πτόλιάς τε, καὶ ἔθνεα πάνθ' ὀρόωντες,
 Καὶ λογικῶν θυέων ἐπίστορες ἡμερλοῖσι.
 Θυμὲ, τί καὶ βέξεις; τρομέει λόγος οὐρανλοῖσι

Incurrans in nubes per repercussos circulos,
 Radius solis multicolore formatur iridem.

236-237 Ac circa illum fulget undique proximus aether

5 Variis circulis qui statim solvuntur;

Talis est et luminum natura, summo
 Lumine minores mentes semper radiis illustrante.

Atque illud quidem luminum fons est, lumen quod nec nominari
 Nec apprehendi potest, fugiens mentis appropinquantis celeritatem,

10 Semper subducens se omnium mentibus, ut desideriiis
 Tendamus ad altitudinem semper novam. Illi autem sunt lumina

Secunda, ex Triade regum decus habente,
 Angeli, splendidi, forma carentes, qui dum circa solium

Magnum versantur, cum mentes sint agiles,

15 Ignis et spiritus divini per aerem cito currentes,

Alacriter magnis ministrant mandatis,

Simplices, intelligentes, lucidi, neque a carne

Ortum habentes (caro enim, quia compacta est, rursus peribit),

Neque in carnem venientes, sed id quod facti sunt, permanentes.

20 Addere volebam, omnino inviolabiles: sed siste equum

Quamvis valde ferventem, eumque mentis habentis coerce.

Horum alii magno assistunt regi:

Alii mundum universum suis continent auxiliis,

Alii aliam habentes a rege praefecturam,

25 Viros et urbes et omnes gentes inspicientes,

Rationaliumque victimarum conscii mortalibus.

Anime, quid facies? tremit ratio ad caelestes

2 Περιωγαῖς. Sic mss. Edit περιωπαῖς.

5 Ἐκτοθς. Reg. 992, ἔκτοθι.

8 Ὁ μὲν πηγῇ. Int. Græc. ὁ μὲν γὰρ θεὸς πηγῇ ἔστιν, ἦτοι ἀρχή, etc. Deus enim est fons, etc.

10 Ἰπεκπροθέον. Celeriore cursu antevertens. Combells. Vult infra sect. 1, poem. moral. 1, in laudem virginitalis. Bill. 3, v. 15, ubi eadem leguntur.

18 Ἐρχόμενοι. Vat. ἀρχόμενοι.

20 Ἦθελον εἰπεῖν, πάμπαν ἀτειρέες. Vat. cum aliis tribus et καὶ πάμπαν. Int. ἀκλινεῖς πρὸς τὴν κακίαν, ad vitium inflexibiles.

26 Θύωρ. Fallitur Cyrus, qui hæc intelligit de sacrificiis quæ Deo in templis offeruntur. Mox, ἐπίστορες, qui fidelium vota et sacrificia dirigunt Deoque offerunt, et ita sunt conscii testes, arbitri et magistri.

METRICA VERSIO.

In nubem incurrens, omnique ex parte repulsus,
 Efficit ut variis distincta coloribus iris
 Protinus existat, totusque effulgeat aether
 Vicinus, crebrique orbes nascantur, et una
 Intereant: summum caelestia lumina lumen
 Haud secus illustrat radiis, mentesque minores.
 Atque ille et lux est, et luminis omnis origo,
 Cui dare nec nomen, quem nec comprehendere

[possis.
 Mentis enim cursum celer effugit usque propinquæ;
 Scilicet ut dulci correpta cupidine semper
 Ulterius tendat, seseque extollat in altum.
 Ast ab eo, decus extimium carpente, secunda
 Lumina sunt mentes superæ, formaque carentes,
 Quæ solium stantes circum regale (leves nam
 Sunt mentes, ignisque; et pneumata dia, per altum
 Aethera præpetibus pennis volitantia), prompte
 Numinis æterni sanctissima iussa capessunt.

B His simplex natura data est, ac prædita mente.
 Nec vero aut fluxis traxerunt carnibus ortum
 (Rursus enim, fluxa constant qui carne, peribunt),
 Aut carnem assument, venientque in corpora:

[verum
 Incolumis status ipsarum per sæcla manebit.
 Quin etiam sceleri exemptas, culpæque periculo
 Dicere gestirem: sed equus retinendus habena est,
 Sit licet ille ferax valde, calidusque feratur.
 Ac pars æthereum circumstat sedula numen,
 Pronaque ad obsequium pars altera sustinet orbem,
 Auxilio servatque suo: sic scilicet, illi
 Diversa ut curent, caelestia iussa sequentes,
 Illi homines, urbes isti gentesque gubernent,
 Et sacra consciscant, quæ spiritualia, nobis.

Mens, quid ages? mihi lingua pavet, quatiturque
 [tremore
 Ingrediens superas mentes. Caligine densa

Κάλλιστον ἐμβεβαύς· ἀγλὺς δέ μοι ἀντεβόλησεν,
 Οὐδ' ἔχω ἢ προτέρω θείναι λόγον ἢ ἀναδύναι.
 30 Ὡς δ' ὅτε τρηχάλεω ποταμῷ περάων τις ὀδίτης
 Ἑξαπίνης ἀνέπαλτο, καὶ λοχεται ἰέμενός περ,
 Πολλὰ δέ οἱ κραδίη πορφύρεται ἀμφὶ βέβρω·
 Χρειαὶ θάρσος ἐπιῆξε, φόβος δ' ἐπέδθησεν ἔρωήν·
 Πολλάκι ταρσὸν κείρεν ἐφ' ὕδατι, πολλάκι δ' αὖτε
 35 Κάσσατο, μαρναμένων δὲ, φόβον νίκησεν ἀνάγκη.
 Ὡς καὶ ἐμοὶ θεότητος ἀειδέος ἔγγυς ἴοντι,
 Τάρβος μὲν καθαρῶ παραστάτας ὑψιμέδοντος
 Θεῖναι ὑπ' ἀμπλακίῃ, φωτὸς κεκορημένον εἶδος,
 Μὴ πω καὶ πλεόνεσσιν ὁδὸν κακῆς στορέσασμαι.
 40 Τάρβος δ' ἄτροπον ἐσθλὸν ἐμοῖς ἐπέεσσι χαράζει,

A Μέσφ' ὅτε καὶ σκολιὸν τιν' ὀρῶ κακῆς μεδίοντα.
 Οὔτε γὰρ ἦν ἀγαθὸν, κακοῦ φύσιν ἄμμι φυτεῦσαι,
 Ἥε μόνον προφέρειν καὶ ἔχθεα οἷσι φιλοισιν·
 Οὔτε μὲν ἀντιθώκων ἀναστῆναι κακότητα
 45 Ὑστατον, ἢ καὶ ἀναρχὸν εἶναι φύσιν ὥσπερ
 [ἀνακτα.
 Ὡδὲ μοι ἀσχαλῶντι θεὸς νόον ἐμβαλε τοῖον.
 Πρῶτον μὲν θεότητος ἀγνή φύσις ἄτροπος αἰεὶ,
 Ἄνθ' ἐνὸς οὐ ποτε πολλά. Τί γὰρ θεότητος ἄρειον
 Εἰς δ' μετακλίνοιο; τὸ δὲ πλεόν ὄντος ἀλυξίς.
 50 Δεύτερον ἀκροτάτοιο φάους μεγάλοι θεράποντες,
 Τόσσον πρωτοτύποιο καλοῦ πέλας, ὁσάτιόν περ
 Αἰθῆρ ἡέλλιοιο. Τὸ δὲ τρίτον ἡέρες ἡμεῖς.

Ubi pervenit pulchritudines : in me incurrit caligo :
 Nec habeo quid agam : proferam sermonem, an retro cedam?
 30 Quemadmodum asprum fluvium trajecturus viator,
 Subito resilit, et quamvis cupidus, retinetur ;
 Plurima cor ejus cogitat circa fluvium.
 Necessitas fiduciam confirmat, metus impetum reprimit.
 Sæpe plantam attollit ad aquam, sæpe rursus
 35 Recedit. In conflictu metum vincit necessitas.
 Sic et ego dum ad Deitatem forma carentem prope accedo,
 Metuo puri ac summi regis ministros,
 Genus lumine satiatum, peccato subjicere,
 Ne pluribus quemadmodum vitii viam sternerem.
 238-239 40 Metuo etiam bonum immutabile meis verbis prædicare,
 Quandiu serpentem quemdam video vitii regnatorem.
 Nam nec boni erat, naturam mali in nobis plantare,
 Ac bellum et inimicitias amicis suis procreare,
 Nec æmulum vitium exoriri
 45 Posterius, aut principii expertem naturam, instar regis habere.
 Mihi autem his in angustiis, talem Deus cogitationem injecit.
 Primum quidem divinitatis sancta natura semper est immutabilis,
 Nec unquam pro uno multa. Quid enim divinitate præstantius,
 In quod illa mutetur? Qui autem plus admittit, illius, quod est, jacturam facit.
 50 Secundo summi luminis magni ministri,
 Tantum bono primario propinqui, quantum
 Æther soli. Tertio nos aer sumus.

29 Οὐδ' ἔχω, etc. Cyrus legit οὐδ' ἔχω τί πράξει.
 Int. οὐκ ἔχω τί πράξω, εἰπεὶν τὸν λόγον ἢ καταλιπεῖν.
 30 Περάων. Vai. πελάων. Int. μέλλων διαπερῆν.
 32 Πορφύρεται. Int. πολλά διαλογίζεται περὶ
 βέβρω.
 33 Χρειαί. Coisl. χρεῖα. Cyrus ἀνάγκη.
 35 Μαρναμένων δέ. Subauditur φόβου καὶ ἀνάγκης.
 38 Ἀμπλακίη. Coisl. ἀμπλακίην. Mox, φωτὸς κεκορημένον εἶδος. Int. εἶδος ὑπάρχοντος πεπληρωμένον φωτός.
 43 Ἐχθεα. Coisl. ἔχθρα. Int. ἔχθραν.

44 Ἀναστῆναι. Reg. 992, ἀναστῆσαι.
 45 Ὑστατον. Int. ὕστερον.
 47 Πρώτον. Coisl. cum aliis tribus πρώτη.
 48 Ἄνθ' ἐνός. Int. οὐ μεταβάλλουσα τὸ ἐν αὐτῆς
 εἰς πολλά.
 52 Τὸ δὲ τρίτον ἡέρες ἡμεῖς. Int. καὶ τρίτη, οἱ
 κατ' εἰκόνα τοῦ Θεοῦ πλασθέντες ἡμεῖς, καὶ τῷ νοητῷ
 ἡλίῳ φωτιζόμενοι, καθάπερ τῷ αἰσθητῷ ἄηρ. *Tertia
 natura nos homines sumus ad imaginem Dei formati,
 intelligibili sole illustrati, ut aer sensibili.*

METRICA VERSIO.

Obruor inceptumque ultra producere carmen
 Nec queo, nec rursus cœptos abrumpere versus.
 Utque parans animum gelidum tranare viator,
 Mente licet prompta, resilit tamen ipse repente,
 Ac reprimit gressus, secumque in margine ripæ
 Multa agitat volvitque animis, atque anxius hæret.
 Hinc vis exstulatur, roburque in pectore condit :
 Dejicit hinc contra pavor hinc, gressumque mo-
 [ratur.
 Sæpe pedem tollit, gelidasque immittit in undas :
 Sæpe pedem rursus retrahit, timidusque recedit :
 Denique vis urgens superat perlitque timorem.
 Sic ego cum Triadi sanctæ informique propinquem,
 Cœlicolas, puri solio quæ principis astant,
 Luceque sunt saturæ, vitio submittere mentes
 Pertimoo, deturne pluribus ansa ruendi
 In scelus : atque illas rursus formido negare

B Ad mala flexibiles, vitii cum cerno parentem.
 Namque bono plantare malum non convenit, hisque,
 Quos adamat, lites atque horrida bella creare :
 Nec rursus vitii adversas inducere sedes
 Post orti, vel quod sit prorsus originis experts,
 Haud secus ac celsi magnus dominator Olympi,
 Tandem alternanti Deus intulit banc mihi mentem.
 Prima quidem Triadis pura est natura, nec un-
 [quam
 Mobilis, ex uno quæque in permulta secetur.
 Numine divino quid enim præstantius esse
 Omnibus in rebus queat, ut vertatur in illud?
 Nam si plus uno quis dixerit, excidit ente.
 Post illam superæ mentes, lucisque ministræ
 Supremæ, quantum soli purissimus æther,
 Tantum etiam primæ luci firmæque propinquæ.
 Postrema est hominum classis, velut infimus aer.

Εἰς πάντε ἀτροπός ἐστι Θεοῦ φύσις· εἰς κακίην δὲ Ἀ Κύδεος ἱμείροντας ὁ βάσκανος ἰσοθόιο.

Δύστροπος ἀγγελικῆ, καὶ τὸ τρίτον εὐτροπος ἡμεῖς,

55 Ὅσον τῆλε Θεοῦ, τόσον κακίης πελάοντες.

Τοῦνεκεν ὁ πρῶτιστος Ἐωσφόρος ὕψος ἀερεῖς

(Ἡ γὰρ δὴ μέγαλοιο Θεοῦ βασιληῖδα τιμῆν

Ἦλιπετο, κύδος ἔχων περιώσιον), ὤλεσεν ἀγλήν,

Καὶ πέσεν ἐνθάδ' ἄτιμος, ὄλον σκότος ἀνελ Θεοῦ·

60 Καὶ κούφος περ ἑὼν χθαμαλήν ἐπὶ γαίαν διέσθεν,

Ἐνθεν ἀπεχθαίρει πινυτόφρονας, οὐρανίης δὲ

Εἴργει πάντας ὄδοιο, χολούμενος ἦν διὰ λόβην.

Οὐδ' ἐθέλει θεότητος, ὅθεν πέσεν, ἄσπον ἰκέσθαι

Πλάσμα Θεοῦ· ξυνήν γὰρ ἔχειν ἐπόθησε βροτοῖσιν

65 Ἀμπλακίην σκοτίην τε· τῷ ἔκβαλεν ἐκ παρα-
δείσου,

Ὡς ἄρ' ὄγ' οὐρανίης ἐξ ἄντυγος ἦλθεν ἀερεῖς·

Ἄλλ' οὐ μούνος διέσθεν, ἐπαὶ δὲ μιν ὤλεσεν ὕβρις.

Κάππεσε σὺν πλεόνεσσιν, ὄσους κακίην ἐδίδαξεν

70 (Ὡς στρατὸν ἐκ Βασιλῆος ἀποβῆρῆξας τις ἀλιτρὸς),

Βασκανίη τε χοροῖο θεόφρονος ὕψιμέδοντος,

Καὶ πλεόνεσοι κακοῖσιν ἔχων πόθον ἐμβασιλεύειν.

Ἐνθεν ἄρ' ἐβλάστησαν ἐπιχθόνιοι κακότητες,

Δαίμονες ἀνδροφόνιοι κακοῦ βασιλῆος ὄπηδοι,

75 Ἀδρανέα, σκιδόντα, θυσαντέα φάσματα νυκτός,

Ψεῦσταί θ' ὕβρισται τε, διδάσκαλοι ἀμπλακίαν,

Πλάγκται, ζωροπόται, φιλομειδέες, ἐγρεσίκωμοι,

Χρησολόγοι, λοφοί, φιλοδῆριες, αἱματόντες,

Ταρτάριοι, μυχέντες, ἀναιδέες, ἀρχιγῆτες,

Ad omnia immutabilis Dei natura ; in vitium
Difficile mutatur angelica, nos tertii facile flectimur,
55 Quantum a Deo remoti, tantum vitio propinquui.

Quare primus Lucifer in altum elatus

(Jam enim magni Dei regiam gloriam

Sperabat, præcellenti decore præditus), amisit splendorem,

Atque huc cecidit inglorius, pro Deo lotus tenebræ :

60 Et quanquam levis in humilem terram delapsus,

Unde prudentes odit, et a cœlesti

Deterret omnes via, iratus ob suam plagam ;

Nec patitur ut ad Deum, a quo cecidit, prope accedat

Dei figmentum : communem enim cupit habere cum hominibus

65 Nequitiam et caliginem. Hinc etiam invidus e paradiso

Gloriæ Deo æqualis appetentes eiecit.

At ille quidem e cœlesti abside, dum superbit, lapsus est ;

At non solus lapsus est : sed postquam illum perdidit superbia,

Cecidit cum multis, quotquot improbos esse docuit

70 (Veluti si exercitum a rege scelestus quis abstrahat) :

Pio summi regis choro invidens,

Ac pluribus improbis imperandi cupidus.

Inde pullularunt terrestria scelerum portenta,

Dæmones, improbi et homicidæ regis peditesque,

75 Infirma, tenebrosa, dira noctis simulacra,

240-241 Mendaces, contumeliosi, scelerum magistri,

Errones, vini potores, risus amatores, comessionem excitantes,

Harioli, tortuosi, litium amatores, cruenti,

Tartarei, lucifugi, impudentes, præstigatorum duces,

54 *Δύστροπος ἀγγελικῆ.* De prima angelorum
creatione hæc sunt intelligenda.

65 *Τῷ ἔκβαλεν.* Tres mss. *Τῷ καὶ βάλεν.* Bene
quidem quoad sensum, male autem quoad metrum,
quod prorsus deficit. Paucis litteris mutatis, stat
versus et sensus. (CAILLAV.) Int. διὰ τοῦτο. Edit. τό.

67 *Ὡς.* Sic Coisl. et Vat. cum aliis tribus. Edit.
ἦς. Ibidem ἄντυγος. Int. ἀψίδων.

75 *Ἐρθεν.* Int. Græc. ἐντεῦθεν οὖν ἐβλάστησαν

ἐπὶ γῆς αὶ κακίαι· Hinc igitur super terram pullu-
larunt vitia. Hinc dæmones, etc.

77 *Φιλομειδέες.* Coisl. φιλομηδέες. Ibidem ἐγρε-
σίκωμοι, ad ridendum et bibendum excitantes. Hæc
sunt pleraque dæmonum epitheta, quod ad ea ho-
mines impellant.

79 *Μυχέντες.* Int. ἐκ μυχατάτων ἀναδύντες ἔδοον.
Ex abditissimis Orci penetralibus emergentes.

METRICA VERSIO.

Inverti Deitas prorsus nequit. Angelus ægre
Flectitur in vitium. Facilis mortalibus autem
Est flexus, lapsusque celer : vitioque propinquant
Hoc mage, quo summo magis a genitore recedunt.
Quocirca primus malesana mente tumescens
Lucifer (eximio nam quod frueretur honore.
Sperabat regale Dei soliumque, decusque).
Corruit amisso villis splendore, miserque ;
Dum Deus esse cupit, tetra caligine totus
Obrutus est, levis atque licet, prostratus ad ima.
Quo sit ut infestis odiis, ac fervidus ira,
Ob labem acceptam, quotquot prudentibus uti
Consiliis videt, incessat, studeatque ferentem
Omnibus ad superas sedes præcludere callem.
Mortales etenim propius cum numine jungi,
Unde ipse est lapsus, non sustinet, atque tenebras
Nobiscum, et noxas communes gestit habere.
Ergo divinos Adamus dum quærit honores,

B Præcipitem extrusit paradiso lividus hostis.

Sic ille æthereæ, fastu dum turget, ab arce
Corruit : at quoniam fastus gravis attulit ipsi
Exitium, haud solus cecidit, verum agmine septus
Ingenti, accleris cui dix fuit atque magister.
Nam velut averit commissum proditor agmen
Regis ab imperio : multas sic ille cohortes
Regis ab obsequio magni, cœtuque piorum
Abductos ad se allexit ; nam scilicet ipse
Imperium in multos pravos cupiebat habere.
Hinc generi humano noxæque et crimina mille
Fluxerunt, hinc pestiferi sævique tyranni
Dira cohors, hinc umbrosæ spectacula noctis
Horrida : mendaces, petulantes, atque magistri
Cujusvis sceleris, vini que et fraudis amantes,
Et risus, ludosque leves de nocte cientes,
Ambigua edentes stultis oracula, pugna
Rixarumque avidi gravium, fusique cruoris :

80 Ἐρχόμενοι καλέουσιν, ἀπεχθαίρουσι δ' ἄγοντες·
Νύξ, φῶς, ὡς κεν ἔλωσιν, ἢ ἀμπαδόν, ἢ λοχῶντες.

Τοιῆ μὲν κείνων στρατιῇ, τοίος δὲ καὶ ἀρχός,
Χριστὸς δ' οὔτε μιν ἔσχεν ἀιστώσας ἰότητι,
Ἥ καὶ κόσμον ἔτευξεν ὄλον· καὶ τόνδ' ἂν ἔλασεν,
85 Αἰψ' ἐθέλων (χαλεπὴ δὲ Θεοῦ κοπιόντος ἀλυξίς),
Οὐδὲ μὲν οὐδ' ἀνέτηκεν ἐλευθερον ἐχθρὸν ἐμελο,
'Ἀλλὰ μέσον μεθέτηκεν ὁμῶς ἀγαθῶν τε κακῶν τε,
Δῶκε δ' ἐπ' ἀλλήλοισι κακὸν μόνον, ὡς ὁ μὲν αἰὼν
Δίσχος ἔχη, καὶ τῆδε, χειροῖνι περ πολεμίζων,
90 Οἱ δ' ἀρετῇ μογιόντες ἔδν κλέος αἰὲν ἔχουσιν,
'Ὡς χρυσός, χράνοισι καθαίρομενοι βίωτοιο,

80 Veniunt, cum vocantur, odere cum abducunt;
Nox et lux, ut capiant, vel aperte, vel ex insidiis.
Talis quidem illorum exercitus, talisque dux:
Quem quidem Christus eodem consilio quo mundum
Universum creavit, nec prorsus delevit: perdidisset autem
85 Protinus, si voluisset (difficile enim Dei iram fugere):
Neque etiam liberum reliquit hostem meum,
Sed medium dimisit inter bonos pariter et malos;
Movitque grave bellum inter eos, ut ille quidem magnum
Etiam in hac re probrum haberet, dum certat cum debiliore,
90 Illi vero virtutis laboribus æternam gloriam consequantur,
Velut aurum, vitæ fornacibus expurgati;
Et fortasse pœnas deinceps indomitus Satan persolvat,
Materia accensa, cum ignea erit merces,
Multa prius in suis ministris perpassus
95 Dum illi torquentur. Hoc mali parenti supplicium est.
Atque hæc quidem me de angelico lumine Spiritus edocuit
Primo et posteriore. Mensuram hic quoque invenit;
Mensura autem hæc est, Deus ipse. Quantum quis ad regem accedit,
Tantum habet lucis, quantum gloriæ.

VIII. De anima.

Anima flatus est Dei, misionemque celestis
Pertulit cum terrestri, lux antro cooperta,

* Alias Bill. 76, p. 170.

80 Ἐρχόμενοι καλέουσιν. Int. ἡμᾶς πρὸς ἡδονὰς, μισοῦσι δὲ λαθόντες.

81 Νύξ, etc. Int. ὅπερ εἶσι, φαινόμενοι, ἢ φῶς, ὅπερ δοκοῦσιν, ὑποκρινόμενοι. Veniunt ut lux, quod sunt, cum ad apertum scelus nos trahere conantur, ut nox autem, cum per objectam virtutis speciem falsam, ad vitium callide nos alliciunt.

82 Τοίος δὲ καί. Sic Reg. 992. Edit. τοίος δὲ τε.

83 Χριστὸς δ' οὔτε. Int. ὁ Χριστὸς δὲ καὶ ὁ Θεὸς ἡμῶν οὔτε ἐπέσχεν αὐτόν, καὶ ἠφάνισεν (ἴσχυσε γὰρ, εἰ ἐβούλετο, τῇ πανουργίᾳ αὐτοῦ θυνάμει ἀνελεῖν ἐκείνον). Christus autem et Deus noster neque eum repressit et penitus sustulit (poterat enim, si voluisset, omnipotenti sua virtute eum delere).

A Ἡ τάχα κεν μετέπειτα δίκας τίσειεν ἀπειρής,
Ἔλης δ' ἀπτομένης, ὅτε ἐμπυρός ἐστιν ἀμειψίς,
Πολλὰ πάροιθεν εἴοισιν ἐνὶ δρηστήρσι δαμασθεῖς
95 Τειρομένοις· τὸ γὰρ ἐστὶ κακοῦ γεννήτορι τίσις.
Ταῦτα μὲν ἀγγελικῆς ἀγλῆς πέρι Πνεῦμ' ἐδίδαξε
Πρώτης θ', ὕστατης τε. Μέτρον δὲ τε κἀνθάδ' ἀνεύρε.
Μέτρον δ' αὖ Θεός ἐστιν. Ὅσον παλάει τις ἀνακτι,
Τοσσάτιον φῶς ἐστὶν, ὅσον φῶς, εὐχος ὁμοῖον.

H. Περὶ ψυχῆς.

Ψυχὴ δ' ἐστὶν ἄσμα Θεοῦ, καὶ μίξιν ἀνέτηλ
Οὐρανίη χθονίωιο, φῶς σπηλυγγὶ καλυφθέν,

91 Χράνοισι. Sic Coisl. et Vaticanus. Mendose editi χράνοισι.

92 Δίκας τίσειεν ἀπειρής. Int. ἡ τάχα διὰ τοῦτο, καὶ ἵνα πάλαινα δίκην δῶ κατὰ τὸν αἰῶνα μέλλοντα. Et fortasse ut acrioribus suppliciis in ævo futuro afficiatur.

93 Ἔλης δ' ἀπτομένης. Forte ἕλης δαπτομένης.

95 Κακοῦ. Sic Coisl. Mendose edit. κακῶν.

97 Πρώτης θ' ὕστατης τε. Primos vocat bonos angelos, ultimos vero malos.

98 Μέτρον δ' αὖ Θεός. Coisl. Hesych. μέτρον αὐθίς ἐστὶν ὅσον.

VIII. 2 Σπηλυγγί. Sic Coisl. et Vat. cum tribus aliis. Edit. σπηλυγγί.

METRICA VERSIO.

Tartarei, clausique antris, sine fronte, ducesque
Præstigiosorum; veniunt cum forte vocantur:
Atque odere tamen quos ad certissima damna
Exitiumque trahunt; nox sunt et lumen, aperto
Marte, vel insidiis ut nos superemur et astu.

Ac tale illorum est agmen, talis quoque princeps.
Consilio at Christus nec eum compressit eodem,
De medioque tulit, quo totum condidit orbem,
Quoque illum extemplo, si vellet, perdere posset;
(Ecquis enim fugiat commoti fulmina Christi?)
Nec rursus faciles hosti laxavit habenas:

Verum interque malos, virtutis et inter amicos
Liquit eum medium, violentaque prælia movit.
Scilicet ut fracto gravius sit dedecus hosti,
Inferiore cadit præceptum dum victus ab hoste:
Qui vero ærumnas subeunt virtutis amore,
Ut fulvum rapidis purgatur in ignibus aurum,
Sic illi ardenti vitæ in fornace probati,
Insignem obtineant mansura in sæcula laudem.

B Postea quin etiam pœnas dabit ille perennes
(Tum cum materies tandem accendetur, eritque
Flamma ultrix scelerum) graviter cruciatus eorum
Ante oculos, habuit quos ad sua jussa ministros.
Namque ea pœna decet culpæ scelerisque parentem.
Hæc me de primis, de posterioribus atque
Mentibus angelicis docuit sanctissimus ille
Spiritus. At vero quis sit modus alta petendi,
Ipse quoque invenit. Namque hic modus est Deus
[ipse.

Quanto etenim Triadi propior mens quæque superna
[est,
Lucidior tanto est etiam: quantoque vicissim
Lucidior, tanto majori gaudet honore.

VIII. DE ANIMA.

(Billio interprete.)

Numinis est animus flatus, qui, cœlitus ortus,
Nexum terrena subiit cum carne jugalem,

Ἄλλ' ἔμπης θεῖη τε καὶ ἀφθίτος. Οὐ γὰρ εἶοικεν
 Εἰκόνα τὴν μέγαλοιο Θεοῦ λύεσθαι ἀκόσμως,
 5 Ἐρπυστήρσιν ὁμοῖα βοτοῖσι τε ἀφραδέεσσιν.
 Εἰ καὶ μιν θνητὴν γε βιήσατο δεῖναι ἀμαρτάς.
 Οὐτε πυρὸς μαλεροῦ πέλει φύσις· οὐ γὰρ εἰκόης
 Δάπτειν δαπτομένοιο πέλειν κέαρ· οὐτ' ἀποπνευστοῦ
 Ἥερος, ἢ πνευστοῦ, καὶ οὐ ποτε ἰσταμένοιο·
 10 Οὐδὲ μὲν αἱματώεσσα χύσις διὰ σάρκα θέουσα·
 Ἄλλ' οὐδ' ἀρμονίη τῶν σώματος εἰς ἓν ἰόντων.
 Οὐ γὰρ ἴη σαρκῶν τε καὶ εἰδῶς ἀθανάτοιο
 Ἔστι φύσις. Τί δὲ πλεῖον ἀρειοτέροισι κακίστων,
 Οὐς κράσις ἢ κακοὺς τεκτῆνατο ἢ ἐφρίστους;
 15 Πῶς δ' οὐ καὶ ἀλόγοισι λόγου φύσις; Ἀρμονίη γάρ

A Ἡ σαρκῶν βροτέων τε καὶ εἰδῶς ἐστ' ἀλόγοισιν,
 Εὐκράτες δ' ἄρα πάντες ἀρειότες, ὡς ὄγε μῦθος.
 Κεῖνοι μὲν δὴ τετα· τὸ δ' αἴτιον, ὧν ἀπαιόντων
 Ψυχὴ σώμα λείοιπε, κέαρ τάδε μυθήσαντο.
 20 Φορβὴ δ' οὐ ποτὲ σοι κέαρ ἐπλετο, ἥς ὄχι θνητὸν
 Ζῶειν πάμπαν ἀπιστον, ἐπεὶ σθένος ἐστὶν ἐδητύς.
 Οἶδα δὲ καὶ λόγον ἄλλον, ὃν οὐ ποτε δέξομ' ἐγώ γε,
 Οὐδὲ γὰρ ἂν ξυνή τις ἔμοι καὶ πᾶσι μεριστῇ
 Ψυχῇ, πλαζομένη τε δι' ἡέρος. Ὡδ' ἂν ὁμοίη
 25 Πᾶσι πέλοι πνευστῇ τε καὶ ἔκπνοος· ἐν δ' ἄρα
 [πᾶσι,
 Πάντες, ὅσοι ζῶουσι μεταπνεύοντες, ἔκαινο,
 Εἰ δὲ καὶ ἡέρος ἐστὶ χυτὴ φύσις ἄλλοι' ἐν ἄλλοις,

Sed tamen divina et immortalis. Non enim fas est,
 Imaginem magni Dei, non secus ac reptilia,
 5 Et pecudes mutas, solvi indecore.
 Quamvis illam mortalem reddere conatum sit peccatum.
 Neque ignis fervidi natura est. Non enim credibile
 Id quod peredit, cor esse illius, quod pereditur. Neque etiam efflati
 242-243 Aeris, aut tracti, ac nunquam immobilis natura;
 10 Nec sanguineus est humor per carnem diffusus;
 Nec temperatio partium corporis in unum coeuntium;
 Non enim una carnis et formæ immortalis
 Natura est. Quid autem bonis amplius inesset quam pessimis,
 Quos temperatio malos fluxisset, aut optimos?
 15 Quomodo etiam non inesset pecudibus rationis natura? Temperatio enim
 Carnium mortalium et formæ inest pecudibus.
 Qui autem bene temperati, essent omnes, ut isti ratiocinantur, boni.
 Atque illi quidem talia. Hac autem nituntur ratione: quibus absentibus
 Anima corpus relinquit, hæc animam esse statuerunt.
 20 Nunquam alimentum animam tibi esse credidisti, sine quo mortalem
 Vivere omnino incredibile, siquidem robur est cibus.
 Novi et aliam sententiam, quam equidem non amplector.
 Non enim communis mihi et omnibus participata
 Anima, percurrrens aerem. Sic enim similis esset
 25 In omnibus tracta et efflata; atque in omnibus
 Omnes essent, quicumque spirando vivunt,
 Si quidem aeris diffusa est natura alias in aliis.

5 Ἐρπυστήρσιν. Sic Coisl. et alii tres. Edit. ἔρπυστήρον. Mox, βοτοῖσι. Ita legit Combef. Male edit. βοτοῖσι.

7 Μαλεροῦ. Edit. mendose, ταλεροῦ. Neque ignis, qui absumendi vim habet, anima corporis, quod absumitur, esse potest.

9 Ἰσταμένοιο. Ita Coisl. Male edit. ἰσταμένοιο.

12 Ἀθανάτοιο. Reg. 991 ἀνθρώποιο.

16 Βροτέων τε καὶ. Sic codex Regius 991. Τέ

deerat in editis.

17 Εὐκράτες. Juxta hanc rationem, ut exponit Cyrus, omnes ii meliores essent, qui meliori temperamento, ac corporum harmonia forent.

26 Μεταπνεύοντες ἔκαινο. Leuv. Et simul exspirantes morerentur.

27 Εἰ δὲ καὶ. Leuv. Quod si etiam aeris est natura, sequitur eam esse aliam in aliis.

METRICA VERSIO.

Haud secus ac lumen quod cæco obducitur antro; B
 Divinus tamen est, mortisque ignarus acerbæ.
 Non etenim, ut bruta et pecudes ratione carentes,
 Numinis effigiem procumbere morte decebat;
 Mortalem hanc quamvis nitatur reddere noxa.
 Ignea porro animæ non est natura putanda.
 Confecti quis enim mentem quod conficit esse
 Crediderit? Nec item est aer; namque ipse vicissim
 Efflatur trahiturque, nec unquam immobilis hæret.
 Non etiam est toto diffusus corpore sanguis.
 Quin neque concentus, quem humorum gignit amica
 Temperies. Neque enim est eadem carnisque ani-
 [mæque,
 In quam nil juris letho est, natura. Quid auteni
 Præstiterint, decorat quos virtus pulchra, scelestis,
 Si probitate graves homines, aut crimine fœdos
 Temperies diversa facit? Quin hinc quoque fiet

Ut mens et ratio brutis animantibus insit.
 Bruta etenim et formæ concentum et carnis habebunt.
 Adde quod hinc etiam probiores esse necesse est,
 Corpore qui gaudent sano, recteque valente.
 Atque hæc senserunt homines de mente profani,
 Scilicet ista animam statuentes esse, remota
 Quæ simul ac fuerint, mens frigida membra relinquit.
 Atqui non illis animus cibus exstitit unquam,
 Quo tamen exempto, nullus, qui vivere possit,
 Esse queat: robur nam pabula sumpta tumentur.
 Quin alia est etiam nobis sententia nota,
 Quam dum luce fruar, non unquam admisero.
 [Namque
 Non mihi communis mens est, quæque omnibus æque
 Secta sit, aerea quæque in regione vagetur.
 Sic etenim cunctis eadem mortalibus esset,
 Tractaque et efflata: atque omnes vitalibus auris

Εἰ δὲ μένει, τί μὲν ἔσχε, τί δ' ἐν σπλάγχθοις τεκούσης Δ
 Ζῶν ἔτ', εἰ κείνη με προσέσπασεν ἐκτὸς ἔόντα;
 30 Εἰ δὲ πλειοτέρων τεκῶν σύ γε μητέρα θείης,
 Ψυχᾶς δαπτομένησιν ἔτι πλεόνεσσι γέρηρας.
 Οὐ πινυτῶν ὄδε μῦθος, ἐτώσια παίγνια βίβλων,
 Οἷ καὶ σώματα πολλὰ βίοις προτέροισιν ὅμοια
 Ἐσθλοῖς ἢ δὲ κακοῖς, ψυχῇ δόσαν αἰὲν ἀμείβειν,
 35 Ἥ τιμὴν ἀρετῆς, ἢ ἀμπλακίης τινὰ ποιήν·
 Εἴμασιν ὡς τινα φῶτα κατενδύοντες ἀκόσμως,
 Ἥ μετεκδύοντες, ἐτώσια μοχθίζοντες,
 Ἰξίονος κύκλοιαν ἀλιτροτάτοιο φέροντες,
 Θῆρα, φυτὸν, βροτὸν, ὄρνιν, ὄφιν, κύνα, ἰχθύν τευξαν.
 40 Πολλάκι καὶ δις ἕκαστον, ἐπὴν τό δε κύκλος
 [ἀνώγει.

Μέχρι τίνος; Θηρὸς δὲ σοφοῦ λόγον οὐποτ' ὄπωπα,
 Οὐδὲ θάμνον λαλέουσιν. Ἄεὶ λακέρυζα κερώνη·
 Αἰεὶ δ' ἰχθὺς ἀναυδὸς ὑγρὴν διανήχεται ἄλμην.
 Εἰ δὲ καὶ ὀστατὴ ψυχῆς τίσις, ὡς ἐνέπουσι
 45 Κεῖνοι, τῶν δδ' ἐλεγκμὸς ἐτώσιος. Εἰ μὲν ἀσάρκου,
 Θαῦμα μέγ'. Εἰ δ' ὄμα σαρκί, τίν' ἐκ πλεθόνων πυρὶ
 [δύσεις;
 Καὶ τότε θαῦμα μέγιστον, ἐπεὶ πλεόνεσσι ἐδησας
 Σώμασι, καὶ πλεόνων με δαήμονα θήκατο δεσμῶν,
 Πῶς τόδε μόνον ἄλυξεν ἐμὴν φρένα, τίς με πάροισεν
 50 Εἶχε δορῆ; τίς ἔπειτα; πόσις θάνον; οὐ γὰρ
 [ἐπλοῦται
 Ψυχᾶς, ὡς θυλάκοισι, δέτης ἐμὸς. Ἥ ἄρα μακρῆς
 Καὶ τόδ' ἄλγος, λήθην με παθεῖν προτέρης βιότητος.

Si autem manet, quid igitur habuit mater, quid in ejus visceribus
 Vivum fuit, si me prius, cum essem foris, illa attraxit?

30 Quod si plurium filiorum matrem esse ponas,
 Eo pluribus illam animabus, quæ consumuntur, decorabis.
 Vana librorum ludibria, ac hominum minime sapientium est opinio;
 Qui etiam in multa corpora vitæ præcedenti consentanea,
 Sive bonæ, sive malæ, animas semper transferunt,
 35 Vel ob virtutis præmiun, vel ob pœnas sceleris :
 Velut hominem vestibus induentes indecore
 Aut exuentes, inanem laborem suscipientes,
 Ixionis scelestissimi rotæ affigentes,
 Feram, arborem, hominem, avem, serpentem, canem, piscem fabricantur,
 40 Sæpe etiam bis unumquemque, cum id circulus postulaverit.
 Usquequo hæc? Equidem sapientis belluæ nunquam audivi ratiocinationem,
 Nec arborem loquentem. Semper garrula cornix :
 Natus semper in mari humido mutus piscis.

244-245 Quod si postrema est animæ pœna, ut ipsi dicunt,
 45 De his inutile iudicium. Nam si sine carne,
 Magnum hoc miraculum. Si cum carne, quamnam ex pluribus igni trades?
 Ac tunc maximum erit miraculum. Nam pluribus me illigasti
 Corporibus, fecitque vinculum ut multa scirem.
 Quomodo autem hoc unum meam mentem effugit, quæ me prius
 50 Habuerit pellis, quæ posterius, quot in corporibus interii? Non enim,
 Ut saccis, ita animabus dives, alligator meus. At profecto magnum
 Hoc erratum est, quod me oblivio prioris vitæ cepit.

28 *Εἰ δὲ μένει.* Sic int. exponit: *Quod si negas eodem modo animam diffundi, ut aerem, verum in uno eodemque loco permanere.*

34 *Ἐσθλοῖς ἢ δὲ.* Pythagorei, qui metempsychosim, seu animarum in alia atque alia corpora migrationem induxerunt, eas animas, quæ virtutem coluissent, in præstantissima quæque corpora migrare, iis vero qui se vitiorum illecebris dedissent, obscœnissima quæque corpora tribui docebant.

38 *Ἰξίονος.* Poetæ fingunt Ixionem ob scelus ad-

missum, rotæ affixum fuisse, atque in orbem perpetuo volvi et contorqueri; sic illi miseram animam ex homine in belluam et canem et serpentem, etc., postea rursus ad hominem reducunt.

41 *Δόρον οὐποτ' ὄπωπα.* Nunquam vidi ratiocinationem.

45 *Τῶν δδ' ἐλεγκμὸς.* Leuv.: *Quorum hoc vanum est dogma.* Mox, *εἰ μὲν ἀσάρκου.* Super. lin. *ψυχῆς τίσις.*

47 *Καὶ τότε.* Vatic. *τόδε.*

METRICA VERSIO.

Et qui pascuntur, truculentæ quique dedere
 Colla neci, in cunctis essent: quod dicere stultum est.
 Namque etiam nunc hos aer, nunc rursus ad illos
 Se fundit. Quod si certis mens sedibus hæret,
 Dic age, quisnam habuit, quid item vivebat in alvo
 Materna, si me traxit cum extrinsecus essem?
 Quod si multiplicis quoque fingas esse parentem
 Hanc sobolis, magnos hercle a te carpit honores,
 Quam multis decoras animis, qui mole malorum
 Confecti intereant. Stulta hæc sunt dogmata plane,
 Ludicra vanorum auctorum, qui corpora multa,
 Vel male, vel pure transactæ æqualia vitæ,
 Perpetuis animo vicibus mutanda dederunt,
 In sceleris pœnam, vel honestæ præmia vitæ;
 Haud secus ac variis tectum nunc vestibus illum,
 Nunc etiam rursus spoliatum, Ixionis instar,
 Volvere cogentes vanis conatibus orbem.
 Plantam, hominem, volucrum, piscemque, ca-
 [liumque, feramque,

B Cæruleumque anguem fecerunt, bisque frequenter
 Quodlibet, id quando revolutus jussisset orbis.
 Quantisper, quæso, has voces fundetis inanes?
 Nam mihi brutorum non vox audita soporum est,
 Non etiam arbusti: sed semper garrula cornix,
 Semper et in salso mutus natus æquore piscis.
 Quod si etiam, ut memorant, in mundi calce da-
 [tura est

Mens scelerum pœnas, frustra hæc censura feretur.
 Nam si pendendas habeat sine corpore pœnas,
 Hoc equidem miror: quod si cum corpore, quodnam
 Ex tot corporibus flammis ultricibus ipse
 Injicies? Quin hoc quoque miror, corpora multa
 Cum mihi tradideris, multarum meque peritum
 Fecerit hic nexus rerum, qui fiat ut unum
 Ignotum hoc mihi sit, quænam me pellis habebat
 Antea, quæ deinceps? quoniam mihi corpora morte
 Occiderint? etenim qui me cum corpore vinxit,
 Haud animis tam dives erat, quam solibus (istud

Ἡμέτερον δ' αἰὼς ψυχῆς πέρι μῦθον ἄριστον.
 Ἐνθεν ἑλὼν, τέρψιν δὲ μικρὴν ἀναμίζομεν οἴμῃ.
 55 Ἦν ποτε ἦν οὗτος κόσμος ἐπέζητο νοῦ Ἀλόγου αἰτύς,
 Ἐσπόμενος μέγαλοιο νόου Πατρὸς, οὐ πρὶν ἔόντα.
 Εἶπεν ὅδ', ἐκτετέλεστο δσον θέλεν. Ὡς δὲ τὰ πάντα
 Κόσμος ἦν, γαίη τε καὶ οὐρανὸς ἠδὲ θάλασσα,
 Αἰζέτο καὶ σοφίης ἐπιτοσσορα μητρὸς ἀπάντων,
 60 Καὶ χθονίων βασιλῆα θεοῦδέα, καὶ τὸδ' εἶπεν·
 « Ἦδῃ μὲν καθαροὶ καὶ ἀείζωοι θεράποντες
 Οὐρανὸν εὐρύν ἔχουσιν ἀγνοὶ νόος, ἀγγελοὶ ἐσθλοὶ,
 Ὑμνοπόλοι μέλποντες ἐμὸν κλέος οὐποτε λήγον·
 Γαῖα δ' ἔτι ζώοισιν ἀγάλλεται ἀφραδέεσσι.
 65 Σύνδον δ' ἀμφοτέρωθεν ἐμοὶ γένος εὐαθε πῆξαι

Α Ὁμηρῶν τ' ἀθαλάσσιον νοήμονα φῶτα μεσηγῶ.
 Τερπόμενόν τ' ἔργοισιν ἐμοῖς, καὶ ἐχέφρονα μύσσην
 Οὐρανόω, γαίης τε μέγα κράτος, ἀγγελοῦ ἄλλον
 Ἐκ χθονός, Ὀμηρῆρα ἐμῶν μενῶν τε, νόου τε.
 70 Ὡς ἄρ' ἔφη, καὶ μοῖραν ἑλὼν νεοσηγῆος αἴης,
 Χείρῃσιν ἀθανάτησιν ἐμῇ ἐστήσατο μορφήν.
 Τῇ δ' ἄρ' ἔης ζωῆς μοιόησατο, Ἐν γὰρ ἔηκε
 Πνεῦμα, τὸ δὲ θεότητος ἀειδέος ἐστὶν ἀπορρώξ.
 Ἐκ δὲ χοῦς πνοῆς τε πάγην βροτὸς ἀθανάτοιο
 75 Εἰκῶν· ἢ γὰρ ἀνασσα νόου φύσις ἀμφοτέρωσι.
 Τοῦνεκα καὶ βίωτον τὸν μὲν στέργῳ διὰ γαῖαν,
 Τοῦ δ' ἔρον ἐν στήθεσσι ἐμῷ θείαν διὰ μοῖραν.
 Ἦδε μὲν ἀρχεγόνοι βροτοῦ δέσπαι. Αὐτὰρ ἔπειτα

Nontram audi de anima optimam doctrinam :
 Hinc incipiens, aliquid oblectamenti admiscebo sermoni.
 55 Mundum olim condidit summæ mentis sublimè Verbum,
 Parens magni Patris consilio, antea non existentem.
 Dixit ille, et factum est quidquid volebat. Cum autem omnia creata
 Mundum ita constituissent, terra, cælum et mare,
 Quærebat agnitorem suæ sapientiæ genitricis omnium,
 60 Et terrestrium regem Deo similem ; ac sic fatus :
 « Jam quidem puri et semper victuri ministri
 Latum habitant cælum, mentes sanctæ, boni nuntii,
 Et hymnis perpetuis gloriam meam celebrare nunquam desinunt.
 Terra autem adhuc brutis tantum gaudet animalibus,
 65 Itaque conflatum ex duobus mihi placet genus condere,
 Mortales inter et immortales, intelligentia præditum hominem, qui medius sit,
 Oblecteturque operibus meis, prudentem investigatorem
 Cœlestium, terræ magnum imperatorem, angelum alterum
 Ex terra, præconem meæ potentia et sapientiæ. »
 70 Sic dixit, et partem sumens creatæ recens terræ
 Manibus suis immortalibus, meam expressit formam ;
 Cui etiam vitam suam impertivit. In eam enim iunxit
 Spiritum qui a Divinitate formæ experte fluit.
 Sic ex pulvere divinoque flatu concretus sum homo, immortalis Dei
 75 Imago ; mentis enim natura imperat utrique.
 Quamobrem vitam hanc diligo terræ causa
 Et alterius desiderium in corde habeo, divinam ob particulam.
 Talis fuit primum creati hominis colligatio. Verum deinceps

55 Ἦν ποτε ἦν. Erat aliquando tempus, etc.
 59 Αἰζέτο. Hic versus et octodecim sequentes leguntur sect. II, in poemate jam laudato moral. I, in laudem virginitalis. Bill. 3.

66 Μεσηγῶ. Reg. 991, μεσηγῶν.
 74 Πάγην. Ita Reg. 991. Edit. παγή.
 75 Ἐ γὰρ ἀνασσα. Mentis enim natura utrique imperat, animo scilicet et corpori.

METRICA VERSIO.

Crede si fas est), quin hic quoque maximus er
 Dicere me vitæ memorem non esse prioris.
 Optima jam de mente fides doctrinaque nostra
 Quænam sit, breviter referam : tu sedulus audi.
 Atque ego verborum (quo carmina dulcius aures
 Nostra tuas feriant), hinc demum exordia ducam.
 Principio mundum ex nihilo produxit in ortum
 Consilii parens æternus Sermo Tonantis.
 Dixit, et effectum est quidquid divina voluntas
 Ipsius tulit. Ut vero jam cuncta decorem
 Accepere suum, tam cœli fervidus axis,
 Quam mare, quam tellus, sed qui sophiamque
 [perennem
 Nosceret, imperiumque in terrea cuncta teneret,
 Dixerat adhuc, tales emisit pectore voces :
 « Jam puri omnino servi, æternumque futuri.
 Sunt mihi, qui cœlos habitent sedesque beatas,
 Angelicæ ac sanctæ mentes, quibus hoc opus
 [unum est
 Carminibus celebrare meas in sæcula laudes.
 Quia etiam tellus animantibus exsilit illis,

B Quæ ratione carent. Mihi porro condere utrinque
 Conflatum genus est cordi, mortalia quod sit
 later, et hæc rigidæ quæ non obnoxia morti,
 Nempe hominem instructum rationis munere,
 [quique
 Gaudêat et lustrans oculis quæcunque creavi,
 Contemplansque animo cœlestia cuncta sagaci :
 Terræque imperium teneat, sitque angelus alter,
 E terra nomenque meum dextramque potentem
 Ore pio, sophiamque canens. » Hæc ille locutus,
 Particulam terræ, quam paulo struxerat ante,
 Divinis sumpsit manibus, formamque creavit
 Protinus ipse ineam, vitamque impertiit illi.
 Pneuma etenim inseruit, quod numine fluxit ab
 [alto.
 Sic ego cœlesti flatuque et pulvere terræ
 Sum concretus homo, patris immortalis imago
 Regia mens siquidem parti dominatur utrique.
 Quo fit ut hanc vitam complectar corporis ergo,
 Quod mihi terrenum est ; ac rursus vita futura
 Divinam ob partem stimulos mihi subdat amoris.
 En quæ primigeni fuerit structura parentis.

Σῶμα μὲν ἐκ σαρκῶν, ψυχὴ δ' ἐπιμίσηται ἄτοως, Α
 80 Ἐκτοθεν εἰσπίπτουσα πλάσει χάος. Οἶδεν ὁ μίξας
 Πῶς πρῶτόν τ' ἔπνευσε, καὶ εἰκόνα δῆσατο γαίῃ
 Εἰ μὴ τόνδε λόγον τις, ἐμοὶς ἐπέσσειν ἀρήγων,
 Θῆσει θαρσαλέως τε, καὶ ἐσπόμενος πλεόνεσσιν·
 Ὡς καὶ σῶμα τὸ πρῶτον ἀπὸ χθονὸς ἄμμι κερασθῆν,
 85 Ὑστερον ἀνδρομέτῃ βύσις ἔπλετο, οὐδ' ἀπολήγει
 Ἄλλοτε ἄλλον ἔχουσα βροτῶν πλαστῆς ἀπὸ βίζης·
 Καὶ ψυχὴ πνευσθεῖσα Θεοῦ πάρα, κέθην ἔπειτα
 Ἀνδρομέοισι τύποισι συνέρχεται ἀρτιγένεθλος,
 Σπέρματος ἐκ πρώτοιο μεριζομένη πλεόνεσσι.
 90 Θνητοῖς ἐν μελέεσσιν αἰεὶ μένον εἶδος ἔχουσα.
 Τοῦνεκεν ἡγεσθῆν νοερῆν λάχεν. Ὡς δ' ἐνὶ τυτθοῖς
 Πνεῦμα μέγα στεινὸν τε καὶ ἔκτροπον λαχεν αὐλοῖς,

Καὶ μάλα ἰδριος ἀνδρῶς, ἐπὴν δ' εἰς χεῖρας ἔκωνται
 Εὐρύποροι, τμηόσδε τελειότερην χέον ἤχην,
 95 Ὡς ἦγ' ἀνδρανέεσσιν ἐν ἔψασιν ἀδρανέουσα,
 Πηγνυμένοις συνέλαμψε, νόον δὲ τε πάντ' ἀνέφηγεν.
 Αὐτὰρ ἐπειδὴ τεύξεν ἐδὼν βροτῶν ἀφάττος ὕψος,
 Ὅφρα κε κύδος ἔχησι νέον, καὶ γαλαν ἀμείψας
 Ἥμασιν ὑστατίοισι Θεῷ Θεὸς ἐνθεν ὀδεύσῃ,
 100 Οὐτε μιν οὐτ' ἀνέτηεν ἐλευθέρον, οὔτε τι κάμπαν
 Δῆσατο· θεὸς δὲ νόμον τε φύσει, καὶ ἐσθλά χαράδας
 Ἐν κραδίῃ, γυάλοισιν ἀειθαλέος παραδείσου
 Θῆκέ μιν ἀμφιτάλαντον, ὅπῃ βέψειε δοκεῖων,
 Γυμνὸν ἄτερ κακίης τε καὶ εἶδος ἀμφιθέτοιο.
 105 Ζωὴ δ' οὐρανῆν κέλεται παραδείσος ἔμοιγε.
 Τοῦ βὰ μιν ἐντὸς ἔθρε λόγων δρηστέῖρα γεωργῶν.

Corpus a carne propagatur, anima autem immiscetur modo incognita,
 246-247 80 Extrinsecus illapsa terreno huic figmento. Novit qui miscuit,
 Quomodo et primum insufflaverit, et imaginem suam terræ alligaverit,
 Nisi quis rationem hanc, verbis meis opem ferens,
 Ponat fidenter, et sententiam secutus plurimorum :
 Quemadmodum corpus primum e terra nobis temperatum,
 85 Deinceps humanæ gentis origo fuit, nec desinit
 Alios ex aliis semper proferens homines ex prima condita radice ;
 Sic quoque animam a Deo inspiratam, exinde
 Ad humanas formas accedere modo natam,
 Ex primo illo semine distributam pluribus,
 90 Humanis in membris perpetuam formam habentem.
 Propterea principatum intellectilem nacta est. Ut autem in exiguis
 Flatus magnus exile quiddam et inconcinnum sonat tibiis,
 Etiam si canendis peritus sit tibicen ; verum si in manus venerint
 Latiores tibiæ, tunc perfectiorem edunt sonum :
 95 Sic et anima debilibus in membris debilis,
 Cum solidiora facta sunt, collucet, totamque mentem explicat.
 Postquam autem suum condidit hominem immortalis Filius,
 Ut gloria frueretur nova, et terram relinquens
 Extremis diebus, hinc ad Deum Deus pergeret,
 100 Neque ipsum reliquit plane liberum, neque etiam omnino
 Constrinxit ; sed legem naturæ statuens et bona quæque infligens
 Ejus pectori, in vallibus semper florentis paradisi
 Collocavit eum utrinque libratum, quo se inclinaret exspectans,
 Nudum absque scelere et prava simulatione.
 105 Vita cœlestis erat, ut mihi videtur, hic paradisis,
 In quo eum locavit, ut operaretur, et mandatum servaret.

79 Ἄτοως. Combef. legit in cod. Reg. αὐτμαῖς,
 et vertit : *Admiscetur spiraculo.*
 80 Πλάσει. Ita Reg. 992. Edit. πλάσιν.
 83 Θαρσαλέως. Ita Reg. 992. Edit. θαρσαλέος.

94 Εὐρύποροι. Vat. εὐρύπορος.
 96 Ἀρέφηγεν. Ita Vatic. et Coisl. Edit. ἐνέφηγεν.
 106 Λόγων δρηστέῖρα γεωργῶν. Schol. Reg. 991,
 ἐργάζεσθαι καὶ φυλάσσειν δοθείσαν αὐτῷ ἐντολήν.

METRICA VERSIO.

Post autem in reliquis carnes ex carnibus ortum
 Ducunt : exterius mens vero illapsa latenter
 Pulveræ moli sese conjungit, ut ille
 Novit, qui primum effigiem cum carne ligavit ;
 Ni forte intrepidus quisquam multosque secutus,
 Hoc mea præsidio defendere verba laboret :
 Nempe quod ut corpus, quod primum e pulvere
 [fluxit,
 Post concretum in nos humanæ gentis origo
 Exstitit, ac semper prima ex radice vicissim
 Ex aliis alii nascentur ; sic quoque plane
 Mens ea, quam primum Deus inspiravit ab alto,
 Orta recens, hinc deinde coit cum corpore nuper
 Efficta, in plures divisa ex semine primo :
 Et formam in membris mortalibus usque tuetur.
 Idcirco imperium divino munere nacta est.
 Ast ut, habet parvum cum tibia longa foramen,
 Angustum quiddam resonat tenerisque molestum
 Auriculis ingens flatus, quantumlibet arte
 Præstantem aulædum placeat tibi fingere : quod si

B Illa foraminibus latis adaperita peritum
 Aulædum inveniat, sonus est tum denique plenus :
 Sic anima infirmis in membris languida primum,
 Mox cum membra suum jam collegere vigorem,
 Collucet, viresque suas jam detegit omnes.
 At quia mortales hominem cœlestis ad auras
 Filius extulerat, mutatis sedibus ille
 Ut tandem splendore novo frueretur, et istinc
 Pergeret ad superum donatus Numine Numen,
 Hoc sibi proponens, non omni ex parte solutum
 Vivere jure suo voluit, nec rursus eumdem
 Constrictum prorsus tenuit, verum optima quæque.
 Naturæ ac medio legem cum corde notasset,
 Protinus in viridis paradisi sede locavit
 Accipitem (observans partem inclinaret in utram),
 Nudum etiam, et scelæris purum fraudisque malignæ.
 Ac vitæ cœlestis genus paradisis, opinor,
 Hic erat, in cuius media regione parentem
 Fixerat humani generis, pia sensa probosque
 Ut coleret mentis fetus, aleretque colendo.

Ἡμέτερον δ' αἰοῖς ψυχῆς περί μῦθον ἄριστον.
 Ἐνθεν ἑλὼν, τέρψην δὲ μικρὴν ἀναμίξομαι οἴμῃ.
 55 Ἦν ποτε ἦν δευτερός κόσμος ἐπιφύατο τοῦ Λόγου αἰπύς,
 Ἐσπόμενος μέγαλοιο νόφ Πατρὸς, οὐ πρὶν ἔντα.
 Εἶπεν ὁδ', ἐκτετέλεστο δσον θέλεν. Ὡς δὲ τὰ πάντα
 Κόσμος ἦν, γαίη τε καὶ οὐρανὸς ἠδὲ θάλασσα,
 Δίκετο καὶ σοφίης ἐπίστορα μητρὸς ἀπάντων,
 60 Καὶ χθονίων βασιλῆα θεοῦδα, καὶ τὸδ' εἶπεν·
 « Ἦδη μὲν καθαροὶ καὶ ἀείζωοι θεράποντες
 Οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν ἀγνοὶ νόες, ἄγγελοι ἐσθλοί,
 Ὑμνοπόλοι μέλποντες ἐμὸν κλέος οὐποτε λῆγον·
 Γαῖα δ' ἐτι ζώοισιν ἀγάλλεται ἀπρᾶδῆσαι.
 65 Συνὸν δ' ἀμφοτέρωθεν ἐμὸν γένος εὐαδε πῆξαι

Α Ἐπιφύατο τ' ἀθανάτων εὐνοήμονα φῶτα μεσηγύ,
 Τερπόμενον τ' ἐργοῖσιν ἐμοῖς, καὶ ἐχέφρονα μύστην
 Οὐρανίω, γαίης τε μέγα κράτος, ἄγγελον ἄλλον·
 Ἐκ χθονός, ὑμνητήρα ἐμῶν μενῶν τε, νόου τε. »
 70 Ὡς ἄρ' ἔφη, καὶ μοῖραν ἑλὼν νεότητος αἴης,
 Χείρασιν ἀθανάτησιν ἐμῇ ἐστήσατο μορφήν.
 Τῇ δ' ἄρ' εἰς ζωῆς μοιροῦσατο. Ἐν γὰρ εἶπε
 Πνεῦμα, τὸ δὲ θεότητος ἀειδύος ἐστὶν ἀπορρώξ.
 Ἐκ δὲ χοδὸς πνοιῆς τε πάγην βροτὸς ἀθανάτοιο
 75 Εἰκῶν· ἣ γὰρ ἄνισσα νόου φύσις ἀμφοτέροισι.
 Τοῦνεκα καὶ βίωτον τὸν μὲν στέργω διὰ γαίαν,
 Τοῦ δ' ἔρον ἐν στήθεσσι βῶτα θέλαν διὰ μοῖραν.
 Ἦδε μὲν ἀργεγόνιοιο βροτοῦ δέσις. Αὐτὰρ ἔπειτα

Nostram audi de anima optimam doctrinam :
 Hinc incipiens, aliquid oblectamenti admiscebo sermoni.
 55 Mundum olim condidit summæ mentis sublimè Verbum,
 Parens magni Patris consilio, antea non existentem.
 Dixit ille, et factum est quidquid volebat. Cum autem omnia creata
 Mundum ita constituisent, terra, cælum et mare,
 Quærebat agnitorem suæ sapientiæ genitricis omnium,
 60 Et terrestrium regem Deo similem ; ac sic fatus :
 « Jam quidem puri et semper victuri ministri
 Latum habitant cælum, mentes sanctæ, boni nuntii,
 Et hymnis perpetuis gloriam meam celebrare nunquam desinunt.
 Terra autem adhuc brutis tantum gaudet animalibus,
 65 Itaque conflatum ex duobus mihi placet genus condere,
 Mortales inter et immortales, intelligentia præditum hominem, qui medius sit,
 Oblecteturque operibus meis, prudentem investigatorem
 Cælestium, terræ magnum imperatorem, angelum alterum
 Ex terra, præconem meæ potentæ et sapientiæ. »
 70 Sic dixit, et partem sumens creatæ recens terræ
 Manibus suis immortalibus, meam expressit formam ;
 Cui etiam vitam suam impertivit. In eam enim immisit
 Spiritum qui a Divinitate formæ experte fluit.
 Sic ex pulvere divinoque statu concretus sum homo, immortalis Dei
 75 Imago ; mentis enim natura imperat utriusque.
 Quamobrem vitam hanc diligo terræ causa
 Et alterius desiderium in corde habeo, divinam ob particulam.
 Talis fuit primum creati hominis colligatio. Verum deinceps

55 Ἦν ποτε ἦν. *Erat aliquando tempus, etc.*
 59 Δίκετο. *Hic versus et octodecim sequentes leguntur sect. II, in poemate jam laudato moral. I, in laudem virginitalis. Bill. 3.*

66 Μεσηγύ. *Reg. 991, μεσηγύ.*
 74 Πάγην. *Ita Reg. 991. Edit. παγή.*
 75 Ἡ γὰρ ἄνισσα. *Mentis enim natura utriusque imperat, animo scilicet et corpori.*

METRICA VERSIO.

Crede si fas est), quin hic quoque maximus er
 Dicere me vitæ memorem non esse prioris.
 Optima jam de mente fides doctrinaque nostra
 Quænam sit, breviter referam : tu sedulus audi.
 Atque ego verborum (quo carmina dulcius aures
 Nostra tuas feriant), hinc demum exordia ducam.
 Principio mundum ex nihilo produxit in ortum
 Consilii parens æternus Sermo Tonantis.
 Dixit, et effectum est quidquid divina voluntas
 Ipsius tulit. Ut vero jam cuncta decorem
 Accepere suum, tam cæli fervidus axis,
 Quam mare, quam tellus, sed qui sophiamque
 Nosceret, imperiumque in terrea cuncta teneret,
 Deerat adhuc, tales emisit pectore voces :
 « Jam puri omnino servi, æternumque futuri,
 Sunt mihi, qui cælos habitent sedesque beatas,
 Angelicæ ac sanctæ mentes, quibus hoc opus
 Carminibus celebrare meas in sæcula laudes.
 Quin etiam tellus animantibus exsilit illis,

Quæ ratione carent. Mihi porro condere utrinque
 Conflatum genus est cordi, mortalia quod sit
 Inter, et hæc rigidæ quæ non obnoxia morti,
 Nempè hominem instructum rationis munere,
 Gaudet et lustrans oculis quæcunque creavi,
 Contemplansque animo cælestia cuncta sagaci :
 Terræque imperium teneat, sitque angelus alter,
 E terra nomenque meum dextramque potentem
 Ore pio, sophiamque canens. » Hæc ille locutus,
 Particulam terræ, quam paulo struxerat ante,
 Divinis sumpsit manibus, formamque creavit
 Protinus ipse meam, vitamque impertit illi.
 Pneuma etenim inseruit, quod numine fluxit ab
 Sic ego cælesti flatuque et pulvere terræ
 Sum concretus homo, patris immortalis imago
 Regia mens siquidem parti dominatur utriusque.
 Quo fit ut hanc vitam complectar corporis ergo,
 Quod mihi terrenum est ; ac rursus vita futura
 Divinam ob partem stimulos mihi subdat amoris.
 En quæ primigeni fuerit structura parentis.

Σῶμα μὲν ἐκ σαρκῶν, ψυχὴ δ' ἐπιμίσηγε' ἀίσιως, Α
 80 Ἐκτοθεν εἰσπίπτουσα πλάσει χοῶς. Οἶδεν ὁ μίξας
 Πῶς πρῶτόν τ' ἔπνευσε, καὶ εἰκόνα δῆσατο γαίῃ
 Εἰ μὴ τόνδε λόγον τις, ἐμοὶς ἐπέεσσιν ἀρήγων,
 Θῆσει θαρσαλέως τε, καὶ ἱστούμενος πλεόνεσσιν·
 Ὡς καὶ σῶμα τὸ πρῶτον ἀπὸ χθονὸς ἄμμι κερασθῆν,
 85 Ὑστερον ἀνδρομέτῃ ρύσις ἔπλετο, οὐδ' ἀπολήγει
 Ἄλλοτε ἄλλον ἔχουσα βροτὸν πλαστής ἀπὸ ρίζης·
 Καὶ ψυχὴ πνευσθεῖσα Θεοῦ πάρα, κείθεν ἔπειτα
 Ἀνδρομέοισι τύποισι συνέρχεται ἀρτιγένεθλος,
 Σπέρματος ἐκ πρώτοιο μεριζομένη πλεόνεσσι,
 90 Θνητοῖς ἐν μελέεσσιν αἰεὶ μένον εἶδος ἔχουσα.
 Τοῦνεκεν ἡγεσίην νοερὴν λάχεν. Ὡς δ' ἐνὶ τυτθοῖς
 Πνεῦμα μέγα στεινόν τε καὶ ἔκτροπον ἴαχεν αὐλοῖς,

Καὶ μάλα ἴδριος ἀνδρὶς, ἐπὴν δ' εἰς χεῖρας ἴκωνται
 Εὐρύποροι, τμησάδε τελειότερην χέον ἡχὴν,
 95 Ὡς ἤγ' ἀνδρανεύσσειν ἐν ἀψέσιν ἀδρανέουσα,
 Πηγνυμένοις συνέλαμψε, νόον δὲ τε πάντ' ἀνέφηεν.
 Αὐτὰρ ἐπειδὴ τεύξεν ἐὼν βροτὸν ἀφαικτος ὕλης,
 Ὅφρα κε κύδος ἔχῃσι νέον, καὶ γαῖαν ἀμείψας
 Ἥμασιν ὑστατίοισι Θεῷ Θεδὸς ἔνθεν ὀδεύσει,
 100 Οὐτε μιν οὐτ' ἀνέηκεν ἐλευθερον, οὐτε τι πάμπαν
 Δῆσατο· θεὸς δὲ νόμον τε φύσει, καὶ ἐσθλά χαράξας
 Ἐν κραδίῃ, γυάλοισιν ἀειθαλέος παραδείσου
 Θῆκε μιν ἀμφιτάλαντον, ὅπῃ βέψει δοκεύων,
 Γυμνὸν ἄτερ κακίης τε καὶ εἰδος ἀμφιθέτοιο.
 105 Ζωὴ δ' οὐρανίῃ πέλεται παράδεισος ἔμοιγε.
 Τοῦ βὰ μιν ἐντὸς ἔθηκε λόγων δρηστήρα γεωργόν.

Corpus a carne propagatur, anima autem immiscetur modo incognito,
 246-247 80 Extrinsecus illapsa terreno huic ligmento. Novit qui miscuit,
 Quomodo et primum insufflaverit, et imaginem suam terræ alligaverit,
 Nisi quis rationem hanc, verbis meis opem ferens,
 Ponat fidenter, et sententiam secutus plurimorum :
 Quemadmodum corpus primum e terra nobis temperatum,
 85 Deinceps humanæ gentis origo fuit, nec desinit
 Alios ex aliis semper proferens homines ex prima condita radice ;
 Sic quoque animam a Deo inspiratam, exinde
 Ad humanas formas accedere modo natam,
 Ex primo illo semine distributam pluribus,
 90 Humanis in membris perpetuam formam habentem.
 Propterea principatum intellectilem nacta est. Ut autem in exiguis
 Flatus magnus exile quiddam et inconcinnum sonat tibiis,
 Etiam si canendis peritus sit tibicen ; verum si in manus venerit
 Latiores tibiæ, tunc perfectiorem edunt sonum :
 95 Sic et anima debilibus in membris debilis,
 Cum solidiora facta sunt, collucet, totamque mentem explicat.
 Postquam autem suum condidit hominem immortalis Filius,
 Ut gloria frueretur nova, et terram relinquens
 Extremis diebus, hinc ad Deum Deus pergeret,
 100 Neque ipsum reliquit plane liberum, neque etiam omnino
 Constrinxit ; sed legem naturæ statuens et bona quæque infligens
 Ejus pectori, in vallibus semper florentis paradisi
 Collocavit eum utrinque libratum, quo se inclinaret exspectans,
 Nudum absque scelere et prava simulatione.
 105 Vita cœlestis erat, ut mihi videtur, hic paradisos,
 In quo eum locavit, ut operaretur, et mandatum servaret.

79 Ἀίσιως. Combef. legit in cod. Reg. αὔματς,
 et vertit : *Admiscetur spiraculo.*
 80 Πλάσει. Ita Reg. 992. Edit. πλάσιν.
 83 Θαρσαλέως. Ita Reg. 992. Edit. θαρσαλέος.

94 Εὐρύποροι. Vat. εὐρύπορος.
 96 Ἀνέφηεν. Ita Vatic. et Coisl. Edit. ἐνέφηεν.
 106 Δόγων δρηστήρα γεωργόν. Schol. Reg. 991,
 ἐργάζεσθαι καὶ φυλάσσειν δοδεῖσαν αὐτῷ ἐντολήν.

METRICA VERSIO.

Post autem in reliquis carnes ex carnibus ortum
 Ducunt : exterius mens vero illapsa latenter
 Pulveræ molis sese conjungit, ut ille
 Novit, qui primum effligit cum carne ligavit ;
 Ni forte intrepidus quisquam multosque secutus,
 Hoc mea præsidio defendere verba laboret :
 Nempe quod ut corpus, quod primum e pulvere
 [fluxit,
 Post concretum in nos humanæ gentis origo
 Exstitit, ac semper prima ex radice vicissim
 Ex aliis alii nascuntur ; sic quoque plane
 Mens ea, quam primum Deus inspiravit ab alto,
 Orta recens, hinc deinde coit cum corpore nuper
 Efflcto, in plures divisa ex semine primo :
 Et formam in membris mortalibus usque tuetur.
 Idcirco imperium divino munere nacta est.
 Ast ut, habet parvum cum tibia longa foramen,
 Angustum quiddam resonat tenerisque molestum
 Auriculis ingens flatus, quantumlibet arte
 Præstantem aulædum placeat tibi fingere : quod si

B Illa foraminibus latis adaperita peritum
 Aulædum inveniat, sonus est tum denique plenus :
 Sic anima infirmis in membris languida primum,
 Mox cum membra suum jam collegere vigorem,
 Collucet, viresque suas jam detegit omnes.
 At quia mortales hominem cœlestis ad auras
 Filius extulerat, mutatis sedibus ille
 Ut tandem splendore novo frueretur, et istinc
 Pergeret ad superum donatus Numine Numen,
 Hoc sibi proponens, non omni ex parte solutum
 Vivere jure suo voluit, nec rursus eundem
 Constrictum prorsus tenuit, verum optima quæque.
 Naturæ ac medio legem cum corde notasset,
 Protinus in viridis paradisi sede locavit
 Aucipitem (observans partem inclinaret in utram),
 Nudum etiam, et sceleris purum fraudisque malignæ.
 Ac vitæ cœlestis genus paradisos, opinor,
 Hic erat, in cujus media regione parentem
 Fixerat humani generis, pia sensa probosque
 Ut coleret mentis fetus, aleretque colendo.

Ολου μιν ἀπέργε τελειότεροιο φυτοιο,
 Ἐσθλοῦ τ' ἤδὲ κακοῦ διάκρισιν ἐντὸς ἔχοντος
 Τὴν τελέην. Τελέη γὰρ ἀεξομένοισιν ἀρείων,
 110 Ἄλλ' οὐκ ἀρχομένοισιν· ἐπεὶ τόσον ἐστὶ βαρεία,
 Ὅσων νηπιάχοισι τελειοτέρη τις ἔδωδῃ.
 Ἄλλ' ἐπεὶ οὖν φθονεροῖο παλαίσμασιν ἀνδροφόνοιο,
 Θηλυτέρωιο λόγοιο παραιφασίησι πιθήσας,
 Γεύσατο μὲν καρποῖο προώριος ἡδυβόροιο,
 115 Ἀσρματίνοιο δὲ χιτώνας ἐφέσσατο σάρκα βαρεῖαν
 Νεκροφόροιο (θανάτω γὰρ ἀμαρτάδα Χριστὸς ἔκορσεν),
 Ἦλθε μὲν ἄλλοιο ἐκτὸς ἐπὶ χθόνα τῆς γένος ἦεν,
 Καὶ ζωὴν πολύμοχθον ἐδέξατο. Τῷ δ' ἄρ' ἔθηχε
 Ἐῆλον ἔδν πυρόντα φυτῷ κληῖδ' ἐριτίμω,

A 120 Μή τις Ἀδάμ, ὁ πρόσθε, προώριος ἐντὸς ἔχεται,
 Πρὶν πτόρθου γλυκεροῖο φυγεῖν δαπτρεῖαν ἔδωδῃν,
 Καὶ ζωῆς πελάσειε φυτῷ κακὸς ὡς δ' ὑπ' ἀήταις
 Χειμερλοῖοις καλίνορσοιο ἀλίπλοιοις ἦλθεν ἐπίσσω,
 Αὖθις δ' ἤε πνοιῆσιν ἐλαφροτέρησι πετάσας
 125 Ἰστίον, ἢ ἐρέτῃσι μόγῳ πλόον αὖθις ἀνυσσεν,
 Ὅς ἡμεῖς μεγάλωιο Θεοῦ ἀπὸ τῆλε πεσόντες,
 Ἐμπαλιν οὐκ ἀμογητὶ φίλον πλόον ἐκπερώωμεν.
 Τοίῃ πρωτογόνοιο νεόσποροιο ἦλυθεν ἄτη
 Δειλοῖσιν μερόσασσιν, ὅθεν στάχυς ἐβλάστησε.

Θ'. *Περὶ Διαθηκῶν καὶ Ἐπιφανείας Χριστοῦ.*

Δεῦρ' ἄγε καὶ διασσοῖο νόμου λόγον ἐξερέσειε.

Una ei interdixit perfectiore arbore,
 Quæ boni et mali dijudicationem habebat
 Perfectam. Perfecta enim cognitio adultis est utilior
 110 Quam imperfectis: siquidem istis periunde gravis est
 Atque infantulis solidior cibus.
 Postquam autem invidi dolis homicidæ,
 Fæmineæ voci et consiliis obsecutus,
 Gustavit suavem hunc ante tempus fructum,
 115 Pelliceaque tunica induit crassam hanc carnem,
 Morti obnoxius (morte enim peccatum Christus multavit),
 Ejectus e paradiso venit in terram e qua ortus erat,
 120-125 Vitamque laboribus plenam suscepit. Huic autem obdidit
 Præclaræ arbori zelum suum igneum quasi pessulum,
 120 Ne quis Adamus, ut ante, præmaturus ingrediatur,
 Priusquam dulcis rami noverit vitare noxium cibum,
 Neve ad vitæ arborem accedat quispiam malus. Sicut autem per ventos
 Hibernos coactus quis mare navigans retro rediit,
 Rursum aut ventis mitioribus expandens
 125 Velum, aut ope remigum, magno labore cursum conficit,
 Ita nos a magno Deo longe prolapsi,
 Rursus non sine labore clararam navigationem perficimus.
 Talis semper ex recenti semine virescens supervenit calamitas
 Miseris hominibus a primo parente, unde totius iniquitatis spica germinavit.

IX. *De Testamentis et Adventu Christi.*

Eia age, et utriusque legis rationem expende;

*Alias Bill. 77, p. 173.

115 *Σάρκα βαρεῖαν.* Gregorius, ut observare juvat, non dixit simpliciter Adamum, postquam peccavit, carnem suscepisse, qui error Origenis fuit, ab Epiphano confutatus hæresi 64, sed *carnem gravem*, id est, ut exponit Cyrus, *gravem et mortalem* pro pellucido ac tenuissimo corpore induit, cada-verque gestavit.

119 *Ἐῆλον ἔδν πυρόντα.* Flammeum gladium vocat Scriptura, et cherubim nuncupat. Mox, in iisdem codicibus δαπτρεῖαν pro δαπτρεῖαν.

121 *Φυγεῖν.* Ita Reg. 991, et Vat. Sic legendum suspicatus fuerat Billius pro φαγεῖν, quod habent edditi.

126 *Πεσόντες.* Cod. Sirlæus habet πλόοντες. Billius præfert πόνοντες.

129 *Στάχυς.* Reg. 992 στάχυν. Schol. Reg. 991, ἢ τῆς συμπύσης ἀδικίης στάχυς.

IX. τίτλ. *Περὶ Διαθηκῶν.* Vaticanus habet *Περὶ Διαθηκῶν.* Alii tres *Περὶ παλαιῶ τε καὶ νέου νόμου, De lege veteri et nova.*

METRICA VERSIO.

Una, quæ reliquis perfectior, arbore tantum
 Interdixit ei, plenum discrimen habebat
 Quæ recti et vitii. Namque ut conducit adultis,
 Sic teneris gravis est animis damnosaque plena
 Cognitio, firma ut pueris solet esca tenellis:
 Pestiferi at postquam sævis insultibus hostis,
 Fæmineisque levis præbens sermonibus aures,
 Nectaream dentes præ tempore misit in esam,
 Pelliceas vestes, hoc est grave corpus et atræ
 Subjectum morti, tunc induit ipse (secari
 Nam Deus immisissæ voluit per apicula mortis
 Crimina, ne toto se noxa extenderet ævo):
 Atque etiam viridi confestum ejectus ab horto
 In terram infelix venit, qua traxerat ortum,
 Ac duram subiit vitam plenamque laboris.
 Quia etiam ardentem zelum Moderator Olympi
 Collocat ante fores, aditum qui pervigil omnium

B Oculos teneat, ne primi more parentis
 Ante quis huc præcox veniat, quam sumpserit escam,
 Qua male demulcens animum consumitur arbor,
 Ac vitæ ligno scelerata mente propinquet.
 At vero infesto jactatus turbine venti
 Nauta quidem invitatus cedit, ferturque retrorsum;
 Post autem passis faveant si flamina velis,
 Aut ope remigii, cursum non segnis ininitum
 Conficit: haud aliter nos magno a Numine longe
 Avulsis, rursus cursum non absque labore
 Exsequimur, superasque citi properamus ad oras.
 Sic Adamus sceleris lethalia semina jecit,
 Unde seges tandem vitiorum amplissima nata est.

IX. DE TESTAMENTIS ET ADVENTU CHRISTI.

(Billio interprete.)

Eia age binarum rationem expendere legum

Ὡς τε παλαιότερος, καὶ δὲ νέος ἐξεφαάνθη,
 Πρῶτα μὲν Ἑβραίοισιν, ἔπειτα θεὸν ὑψιμέδοντα
 Πρῶτοι καὶ γνώσαντο, ἔπειτα δὲ πείρασιν αἰῆς.
 5 Οὐ γὰρ μαρναμένοιαι θεὸς βροτῶν ἡγεμονεύει
 Δόγμασιν, ὡς τις αἰῶρις ἐὼν, λόγος ἄριστος ἀπάντων,
 Οὐδὲ καλιμβούλοισιν, ὃ καὶ θνητοῖσιν δνείδος.
 Ἄλλ' ὅδ' ἐμὸς λόγος ἐστὶ θεοῦ φιλέοντος ἀρωγῆς.
 Λυσσῆεις ὅτε πρῶτον Ἀδάμ βάλεν ἐκ παραδείσου,
 10 Κλέψας ἀνδροφόνου φυτοῦ δηλήμονι καρπῶν,
 Ὡς στρατὸν ἡγητῆρος ὀλωλῆτος αἰσχεῖ τύπων,
 Διζετο καὶ τεκέεσαι κακὸν καὶ κῆρα φυτεῦσαι,
 Ῥήξας δ' οὐράνιου θεοῦ κλειψέροντι βουλῆ,
 Τρέψατο ὅσοι βροτοὶ πρὸς οὐρανὸν ἀστερόεντα,

A 15 Κάλλεσι παμφανώσι τεθηλότα, πρὸς τε θα-
 γόντων
 Μορφᾶς, ἃς ἐτίποισε πόθος, καὶ μῦθος ἔτισε,
 Πιστὸς ἐν οὐ ξείνοισι κακοῖς, ψεύστης ἀνέλεγκτος,
 Αἰὲν ἐπερχομένοισιν ἀεζόμενος λυκάδασιν.
 Ἑβραίων ἱερῶν ὄλον γένος, οὐχ ὑποφῆταις
 20 Εἶκον ὀδυρομένοισι, λιταζομένοισιν, ἀνακτος
 Μῆνιν ἀεὶ προφέρουσι. Πάρος γε μὲν ὄλλυον αὐτούς.
 Οὐδὲ μὲν οὐ βασιλῆς ἐτάρβουν, ἀλλ' ἔρα καὶ τῶν
 Οἱ πλέονες κακίους, οὐδ' ἔλπεα πάμπαν ἔλπιον,
 Οὐδ' ὄρεων κορυφᾶς, καὶ δαίμονας αἱματόντας.
 25 Τοῦνεκα καὶ μεγάλοιο θεοῦ ζηλήμονα μῆνιν
 Εἶρυσαν, ἐκ δὲ τίναχθεν. Ὁ δ' ἀντιστήθων ἔγωγε

Alia antiquior, et alia postea effulsit,
 Primum quidem Hebræis, siquidem Deum supremum dominatorem
 Primi noverunt, post hæc finibus terræ.

5 Non enim pugnantibus Deus hominem regit
 Dogmatibus, quasi quis ignarus, cum Verbum novit omnia,
 Aut mutabilibus, quod vel ipsis mortalibus probro foret.
 Hæc autem mea est sententia de providentia Dei homines diligentis.

Postquam rabidus hostis primum hominem ejecit e paradiso,
 10 In fraudem inducens illius homicidæ arboris pestifero cibo,
 Ut qui exercitum, duce cæso, perturbatum armis profligat,
 Parabat soboli etiam mala et mortem inferre;
 Disjungens a cælesti Numine fraudulentum consilio,
 Convertit oculos hominis ad stelliferum cælum
 15 Omnimoda pulchritudine splendens; adque mortuorum
 Simulacra, quæ finxit desiderium, quibus honorem tribuit fabula,
 Fidem inveniens in propriis calamitatibus, mendax quæ convinci nequit,
 Semper advenientibus crescens annis.
 Ipsa etiam Hebræorum gens, sanctorum soboles, depravata est, nec prophetis
 20 Obtemperarunt cum lacrymis moventibus, et Dei
 Iram semper proponentibus. Imo et ipsos morte affecerunt.
 250-251 Ne quidem principes Deum metuebant: nam eorum
 Plerique populo pejores, nec lucos linquebant,
 Nec montium cacumina, nec dæmonia sanguine gaudentia.
 25 Quapropter magni Dei gravem iram
 Concitarunt, et e terra sua ejecti sunt. Ego vero ingressus sum

6 Δόγμασιν, decretis, doctrinis, legibus.

8 Ἑμὸς. Vatic. ἐμῆς. Hæc mea est doctrina, is
 orationis scopus, circa Dei in homines benigni provi-
 dentiam, curam, opem, etc.

11 Αἰσχεῖ. Græc. Int. κοντοῖς καὶ βέλεσι καὶ πᾶ-
 σιν ὄπλοις. — Forte ἔγχει, quod supponit versio.
 (GAILLARD.)

17 Πιστὸς ἐν οὐ ξείνοισι κακοῖς. Bene Billius
 idem esse scripsit, quod οὐκ ἀλλοτρίαις συμφοραῖς,

id est, propinquorum calamitatibus. Mox, ψεύστης
 ἀνέλεγκτος, mendax quæ convinci nequit, ob longam
 scilicet annorum seriem, qua hujusmodi mendacia,
 de mortuis conficta, velut obvoluta sunt.

18 Αἰὲν ἐπερχομένοισιν. Sic infra lib. II, sect. 2,
 18, Bill. 50, v. 126, Nicobuli filii ad patrem...
 et ibid. VII, Bill. 62, v. 296.

19 Ἱερῶν. Ita Vatic. Edit. ἱερῶν.

METRICA VERSIO.

Jam propria, quarum illa prius, post altera fulsit: B
 Hebræis primum, quoniam novere priores
 Æthereum numen, post autem finibus orbis.
 Non etenim adversis, velut inscius ac rudis, ille
 Quem res nulla fugit, mortalia corda gubernat
 Dogmatibus, vel quæ vario pro tempore semper
 Evariant: namque hoc etiam mortalibus ipsis
 Haud parvam attulerit labem. Quodnam ergo juva-
 [men

Ingenti generis nostri succensus amore
 Præstitit Deus, et quæ sit sententia nostra,
 Accipe. Pestifera postquam serus arboris esca
 Illectum primævum hominem dejecit ab horto
 Hostis, ut, occiso duce, qui perterrita fundit
 Agmina, sic etiam sobolem mactare parabat.
 Ergo oculos hominum divino a Numine vaftris
 Artibus abripiens, ad cælum et sidera vertit;
 Atque hominum, abstulerant quos fata immittia, for-
 [mas,

Quas desiderium finxit, quæis fabula honorem
 Præbuit, haudquaquam notis in casibus ægre
 Nacta fidem, et mendax, quam non convincere pos-
 [ses,

Acquirensque novas vires crescentibus annis.
 Quinetiam Hebræos inter, scelerata parentum
 Sanctorum soboles, in eandem perfida fraudem
 Incidit, obsistens prædura fronte prophetis
 (Qui lacrymis precibusque animos mollire feroces
 Tentabant, iramque Dei propomere nullo
 Tempore cessabant ipsis), et recta monentes
 Vesano afficiens crudeli morte furore.
 Quin neque terror eos, qui regia sceptrata tenebant,
 Pulsabat. Magna namque hi quoque parte nefando
 In scelere hærebant, virides nec linquere lucos,
 Aut rigidos poterant montes, aut dæmonas atro
 Sanguine gaudentes. Quo crimine Numinis iram
 Contraxere gravem, meritoque est illa repulsa
 Gens tota, inque locum confestim inductus eorum

Ἄτραπιτὸν ζήλοιο ποδηγεσίῃ σφίσιν ἔλκων,
 Πίστιν ἐς εὐσεβεία Χριστοῦ παλινρῶσα φέρεσθαι,
 Ὅφθ' μεταστρεφθεῖσιν, ἐπὶν κορέσωνται ἀνίης,
 50 Βασκανίη λαοιο νεήλυδος, ᾧ διαμειφθεν.
 Ἄλλὰ τὰ μὲν μετόπισθ'. Οἱ δ' ὡς νόμον εἶχον ἄτιμον,
 Ὑστάτιον τοιῆσθε βροτῶν γένος ἔμμορε τιμῆς.
 Νεύμασιν ἀθανάτοιο Πατρὸς, καὶ ἔργμασι Παιδός·
 Χριστὸς ὅσον βροτέων ἐνὶ σώματι κίτθετο μοίρης
 35 Οὐρανίης, λεύσσων κακίης ὑπο θυμοβόροιο
 Δαπτόμενον, σχολίων τε βροτῶν μεδέοντα δράκοντα,
 Ὡς κεν ἀναστήσειεν ἐδὸν λάχος, οὐκ ἔτι νοῦσον
 Ἄλλοισιν ἐπέηκεν ἀρηγησίον (οὐ γὰρ ἐπαρκές
 Τοῖς μεγάλοις παθέσει μικρὸν ἄκος)· ἀλλὰ κενώσας
 40 Ὅν κλέος ἀθανάτοιο Θεοῦ Πατρὸς Υἱὸς ἀμήτωρ

A Δύτὸς καὶ δίχα πατρὸς ἐμοὶ ξένος υἱὸς ἐφάνθη·
 Οὐ ξένος, ἐξ ἐμέθεν γὰρ εἰς ἄμβροτος ἦλθε βροτωθεῖς
 Παρθενικῆς διὰ μητρὸς, ὄλον μ' ὄλος ὕψρα σώσση.
 Καὶ γὰρ ὄλος πέπτωκεν Ἄδὰμ διὰ γέυσιν ἀλιτρήν.
 45 Τοῦνεκεν ἀνδρομέοισι καὶ οὐ βροτέοισι νόμοισι,
 Σεμνοῖς ἐν σπλάγγχοισιν ἀπειρογάμοιο γυναικὸς
 Σαρχωθεῖς (ὦ θάμβος ἀφαιροτάτοισιν ἔπιστον!)
 Ἦλθε Θεὸς θνητὸς τε, φύσις δύο εἰς ἐν ἀγείρας,
 Τὴν μὲν κευθομένην, τὴν δ' ἀμφοδίην μερόπεσσαν·
 50 Ὅν Θεὸς ἡ μὲν ἔην, ἡ δ' ὕστατον ἡμῖν ἐτύχθη.
 Εἰς Θεὸς ἀμφοτέρωθεν, ἐπεὶ θεότητι κερασθεῖς,
 Καὶ βροτὸς ἐκ θεότητος ἀναξ καὶ Χριστὸς ὑπέστη·
 Ὡς κεν Ἄδὰμ νέος ἔλλος ἐπιχθονοῖσι φανθεῖς,
 Τὸν πάρος ἐξακέσαιτο, πετάματι δ' ἀμφοὶ καλυφθεῖς

Viam, zeli ductu eos provocans
 Ad saluiferam Christi fidem amplectendam,
 Sero tandem a contumacia abductos, cum satiati fuerint calamitatibus
 30 Ortis ex concepto livore in populum juniorem ipsis subrogatum.
 Verum hæc postea. Cum igitur Hebræi vilem habuissent legem,
 Tandem hominum genus hunc sortitum est honorem,
 Nutibus æterni Patris, et operationibus Filii :
 Quidquid Christus humano corpori immiscuerat nature
 35 Cælestis, videns id pestifera malitia
 Peresum, et tortuosum hominibus imperantem draconem,
 Ut suam exsuscitaret hæreditatem, non jam morbum
 Aliis commisit medicis (non enim idonea
 Gravibus morbis levis medicina) ; sed exuens se
 40 Sua gloria æterni Dei Patris Filius matre carens,
 Ipse et sine patre novus mihi filius visus est :
 Nec vero novus : propter me enim, cum immortalis esset, mortalis proditit
 Ex matre virgine, totum totus ut me salvaret.
 Etenim totus cecidit Adam funesto gustu.
 45 Propterea more humano et contra humanum morem,
 Venerandis in visceribus virginis mulieris
 Incarnatus (o miraculum infirmis animis incredibile!) ,
 Venit Deus et mortalis, duas naturas in unum colligens,
 Alteram absconditam, alteram manifestam hominibus :
 50 Quarum illa Deus erat, hæc autem postremo nobis formata est,
 Unus Deus utrinque, siquidem deitati mistus,
 Et homo per deitatem rex et Christus exstitit,
 Ut novus Adamus alter mortalibus exortus,
 Veterem Adamum sanaret velamine carnis coopertus

27 Ζήλοιο ποδηγεσίῃ. Abjeto propter suam contumaciam Israele, ego vicissim fidei viam ingressus sum, quæ quidem illis est zeli directio, ac manu ductio ad saluiferam Christi fidem viam sternens. Nam, ut ait Apostolus, Rom. xi, 11, sed illorum delicto salus est gentibus, ut illos æmulentur.

29 Ἐπὶν κορέσωνται ἀνίης. Postquam calamitatibus, quas de gentium salute concepta invidia illis parit, satiati fuerint, etc.

32 Ὑστάτιον. Sic infra sect. II, poem. I, vers. 437, ubi iidem versus leguntur.

37 Ἐδὸν λάχος. Τὴν ἰδίαν κληρονομίαν.

METRICA VERSIO.

Ipse fui, ut zeli ductu ad legemque fidemque
 Christi dirigerem errantes, cum scilicet illi
 Tristitia fessi, parit bis quam livor iniquus
 Ob populum juvenem, ipsorum est qui sede locatus,
 Induerint meliorem animum, tandemque reversi
 Ad Christum fuerint. Verum hoc non ante futurum
 [est,
 Vergat ad interitum quam moles maxima mundi.
 Isaciæ porro legalia solvere jura
 Cum minime horrerent, nutu Patris omnipotentis
 Hoc soboles æterna homines affecti honore.
 Nam cum, divinæ quodcumque in corpore partis
 Considerat primum, funesto a crimine rolli
 Cerneret, obliquumque homini dare jura draconem,
 Ut partem ipsa suam erigeret, committere morbum
 Non jam aliis voluit medicis (nam parva medela
 Pellendis gravibus non est accommoda morbis) :
 Sed decus evacuans æterno qui Patre natus
 Matre caret, rursus mihi filius exstitit idem

B Absque parente novus : quanquam haud novus :
 [exstitit ex me
 Namque ille, et mortis qui non sub fata cadebat,
 Matre tamen fluxit mortalis virgine, totis
 Integer ut nobis certam daret ipse salutem.
 Namque et totus Adam per pabula noxia primum
 Corruit. Humanaque ideo ratione, simulque
 Humanum superante modum incarnatus, in ortum
 Et Deus et processit homo (res mira profecto,
 Quamque fide haud firma qui sunt, non credere pos-
 Naturasque duas simul est complexus in unum, [sunt];
 Quarum tecta est una, oculis patet altera nostris.
 Semper erat Deus illa : hæc autem in fine creata est.
 Unus utrinque Deus, quoniam cum numine sancto
 Mistus homo, atque homini deitas commista vicis-
 Exstitit et Christus, magni dominator et orbis, [sim],
 Scilicet antiquum novus ut mortalibus ortus
 Instauraret Adam, morbis gravibusque levaret.
 At quoniam languens, dirisque obnoxia morbis,

55 (Ὁὐ γὰρ ἔην χωρητὸς ἐμοῖς παθέσαι πελάσσαι),
 Καὶ πιτυτὸν δοκέοντα ὄφιν σφθλιεν ἀέλπτως,
 Ὡς μὲν Ἀδὰμ πελάσσοντα, Θεῶν δὲ τε ἀντίασσοντα,
 Τῷ περὶ κάρτος ἐμελλεν ἔης ἀξιν καχότητος,
 Τρηχέην περὶ πέτραν ἀλίπτυτων ὡς τε θάλασσα.
 60 Ὡς ἐφάνη, γαῖα τε καὶ οὐρανὸς ἀμφὶ γενέθλη
 Σείετο. Οὐρανὴ μὲν ὕμνους κατέπεμπε χορείη,
 Ἄστηρ δ' ἀντολήθη Μάγοις ὄδδον ἡγεμόνευε,
 Δωροφόροις λάτρισι νεηγενέος βασιλῆος.
 Οὗτος ἐμοὶ Χριστοῦ νέης λόγος ἐστὶ γενέθλης.
 65 Ἄσχος δ' οὐδὲν ἔπεστιν, ἐπεὶ μόνον ἄσχος
 [ἀμαρτίας·
 Τῷ δ' οὐκ αἴτχος ἔπεστιν, ἐπεὶ Λόγος αὐτὸν ἐπηξεν.

A Οὐδὲ ῥύσει βροτῆ βροτὸς ἔπλετο, ἐκ δ' ἄρα σαρκὸς,
 Τὴν Πνεῦμ' ἤγγισε πρόσθεν ἀνυμφέα μητέρα κεδνήν,
 Αὐτοπαγῆς βροτὸς ἦλθε, καθήρατο δ' εἶνεκ' ἐμείο.
 70 Καὶ γὰρ πάνθ' ὑπέδεκτο, νόμῳ θραπτήρια τίνων,
 Ἥ καὶ χαζομένῳ πεμπτήρια, ὡσπερ ὄλω.
 Αὐτὰρ ἐπεὶ μεγάλιο φάους ἐριλάμπει λύχνῳ
 Κηρυχθεὶς προθέοντι γόνου, προθέοντι δὲ μύθου,
 Χριστὸν ἐμὸν βοδῶντι Θεὸν μεσάτη ἐν ἐρήμῳ,
 75 Ἐξεφάνη, λαῶν μὲν ἔθη μέσος ὅς τ' ἀπὸ τηλοῦ,
 Ὅς τε πέλας (ἑυνὸς γὰρ ἐπ' ἀμφοτέροις ἀχρόγωνος
 Ἀδὰς ἔην)· δισοδὸν δὲ καθάρσιον ὠπασε θνητοῖς
 Πνεύματος ἀενάοιο, τό μοι προτέρην ἐκάθηρη
 Σαρκογενῆ κακίην, καὶ αἵματος ἡμετέροιο.

55 (Neque enim languores mei ad Deum me sinebant accedere),
 Et versutum serpentem falleret præter spem,
 Quasi quidem ad Adamum accessurum, Deo vero obstitutum,
 55-53 Ut illi totas suæ vires illideret nequitia,
 Quemadmodum ad maximos scopulos franguntur fluctus maris.

60 Cum prodiit Christus, terra et cælum ad ortum ejus
 Movebantur. Hymnos emittebat cœlestis chorus.
 Stella ab Oriente Magis iter monstrabat
 Dona ferentibus, et cultoribus recens nati regis.
 Hæc mea est doctrina de novo Christi ortu.
 65 Nec vero quidquam turpe hic fuit. Nihil enim turpe est præter peccatum :
 Huic autem nihil fœdum fuit : quippe Verbum hunc finxit.
 Neque humano ex semine homo est conditus : verum ex carne
 Quam Spiritus sanctam prius fecerat, virginis matris venerandæ,
 A seipso factus homo venit : purgatus est autem in mei gratiam.
 70 Omnia enim suscepit, legi educationis mercedem pendens,
 Aut recedenti prosecutionis munus persolvens, ut arbitror.
 Postquam magni luminis præfulgente lucerna
 Nuntiatius, præcurrente ortum, præcurrente evangelicam doctrinam,
 Christum Deum meum inelamante in media eremo,
 75 Prodiit, medius incessit inter populos quorum alter longe remotus,
 Alter prope erat (communis enim utrique populo angularis
 Lapis erat), duplicemque præbuit purgationem mortalibus :
 Nimirum baptismum Spiritus sancti qui pristinam delevit
 Carne contractam labem, et baptismum sanguinis nostri.

55 Ὁὐ γὰρ ἔην. Etenim supra vires meas erat accedere ad divinitatem.

56 Καὶ πιτυτὸν δοκέοντα ὄφιν. Ut serpentem, qui bestiarum omnium callidissimus, conspicua humanitate inescatum, divinitate sua tanquam homo transfigeret, naturam generis humani assumpsit, inquit S. Leo, ut inventor mortis diabolus per ipsam, quam vicerat, ipse vinceretur.

60 Γαῖα. Cod. Vatic. γαῖη. Mox idem, γενέθλην, pro γενέθλη, Cœli et terra movebantur, quasi gentes in obsequium pueri nascentis.

64 Ἐμοί. Cod. Vatic. ἐμοῦ.

66 Ἐπηξεν. Scilicet ex venerandæ Virginis matris utero.

69 Αὐτοπαγῆς. Communis hoc Spiritui sancto tribuitur. Mox, καθήρατο δ' εἶνεκ' ἐμείο. Hæc Bilius de Christi baptismo intelligit, repugnante Gregorio, qui, versu sequenti, exponit de legali expiatione, νόμῳ θραπτήρια τίνων. Videtur Gregorius alludere ad hæc Luc., II, 22, verba, et cum impleti essent dies purgationis eorum, τοῦ καθαρισμοῦ αὐτῶν, Mariæ nimirum et Jesu, quam lectionem Origenes et alii plerique veteres scriptores atque etiam mss. exhibent. Porro purgationis viri nulla mentio in Lege aut Evangelio. Purgatio infantis erat oblatio et redemptio.

71 Ἥ καὶ χαζομένῳ. Veluti eo digna esset honore.

METRICA VERSIO.

Numinis accessum divini ferre nequibat
 Gens hominum, idcirco carnis velamine textus
 Prodiit : atque etiam versutum ut falleret anguem,
 Dum, velut aggreddens male cauta mente parentem
 Primigenum, incideret stellati in Numen olympi,
 Nequitiaque suæ vim totam illideret ipsi ;
 Non secus ac rigidis fluctus franguntur inanes
 Rupibus allisi. Porro cum Christus in ortum
 Prodiit, et tellus et cœli fulgidus axis
 Intremuit. Superæ nam dulcia carmina mentes
 Fundebant, et stella Magos ducebat ab ortu
 Dona recens nato regi non parva ferentes.
 Ortu de Christi nostra hæc doctrina secundo est.
 Nec vero hic labes ulla est, nam crimine dempto
 Nil fœdum : vitii caret autem sordibus ille.
 Nam satus est Verbo mortalis seminis experts,

B Virginis ac matris, sanctam quam Spiritus ante
 Fecerat, ex utero factorque parensque suimet
 Prodiit. Ast hominum causa lustralibus undis
 Est tinctus, velut et suscepit cætera cuncta :
 Scilicet altrici persolvens præmia legi,
 Aut abscedentem deducens non sine honore.
 Postquam autem ingentis lucis præclara lucerna,
 Præcedens ortu, præcedens vocibus atque,
 In media Christi Numen clamavit eremo,
 Tum vero eluxit soboles æterna Tonantis,
 Vicinumque inter populum, longeque remotum
 Incessit (communi etenim gens utraque juncta
 Est lapide), ac duplicem tribuit mortalibus ægris
 Baptisimum, sancti nimirum Pneumatis unum
 (Pristina quo vitii labes, a carne profecta,
 Funditus extersa est), unum nostrique cruoris :

80 Καὶ γὰρ ἐμὸν, τὸ Χριστὸς ἐμὸς Θεὸς ἐξεκένωσε
 ῥύσιον ἀρχαίων ποθέων, κόσμοιό τ' ἄποινον.
 Εἰ μὲν δὲ μὴ τρεπίστος ἦεν βροτὸς, ἀλλ' ἀδάμαστος,
 Οἷος καὶ μεγάλιο Θεοῦ χρῆζον ἐφετηῆς,
 Ἦ μ' ἐκόμει τ', ἐσάωσε, καὶ ἐς μέγα κῦδος ἔεξε.
 85 Νῦν δ', οὐ γὰρ με θεὸν τεύξεν Θεός, ἀλλὰ μ'
 [ἔπηξεν
 Ἄμφιρεπῆ, κλιτόν τε, τὸ καὶ πλεόνεσσιν ἐρεῖδει,
 Ὅν ἐν καὶ λοετροῖο βροτοῖς χάρις. Ὡς γὰρ ἔλεθρον
 Ἑβραίων ποτὲ παῖδες ὑπέκφυγον αἵματι χριστῶ,
 Τὸ φλιάς ἐκάθηρεν, δὲ ὠλετο πρωτογένεθλος
 90 Αἰγύπτου γενετὴ νυκτὶ μετῆ, ὡς καὶ ἔμοιγε

Α Σφρηγὶς ἀλεξικάκοιο Θεοῦ τὸδε, νηπάχοις μὲν
 Σφρηγὶς, ἀεξομένοισι δ' ἄκος καὶ σφρηγὶς ἀρῆστη,
 Χριστοῦ φωτοδόταο θεδρῆτος, ὡς κεν ἀλύξας
 Βένθος ἄχουσι καὶ βαῖν ἀπ' ἄχθεος αὐχέν' ἀνασχῶν,
 95 Πρὸς ζῶην καλίνορον ἄγω πόδα. Καὶ γὰρ ὀδίτης
 Ἄμπνεύσας χαμάτω, νεδσοστα γούνατ' ἐγείρει.
 Συὸς μὲν πάντεσσιν ἀήρ, ξυητὴ δὲ τε γαῖα,
 Συὸς δ' οὐρανὸς εὐρύς, ἔθ' ὠρια κύκλος ἔλισσαι
 Συὸν δ' ἀνθρώποισι σαδδρτοτον ἐπλετο λουτρὸν.

I. Κατὰ Ἀπολλινάρου, περὶ ἀνθρώπισηςως.

Νοῦν τὸν μέγιστον ἴσμεν ἀνθρώπου φύσιν

80 Etenim meus ille est sanguis, quem Christus Deus meus effudit,
 Veteris in expiationem sceleris, mundique redemptionis pretium.
 Equidem, si non essem homo inconstans, sed immutabilis,
 Uno Dei magni opus haberem mandato,
 Quod me regeret, servaret magnoque honore afficeret.

85 Nunc autem, non me deum fecit Deus, sed me finxit
 Consilii mentisque ancipitem, utrinque pendulum, et me pluribus praesidiis fulcit,
 Quorum unum lavacri gratia est hominibus collata. Quemadmodum enim mortem
 Hebraeorum filii olim edugerant oblito cruore,
 Quo tincti erant postes, cum perierunt primigenii

90 Aegyptiorum fetus nocte una, sic mihi est
 Signum Dei malorum depulsoris lavacrum, infantibus quidem

254-255 Signum, adultis autem remedium et signum optimum,
 A Christo lucis datore divinitus manans, ut emergens

E profundo mœroris, et paululum excusso onere collum attollens,

95 Ad vitam pedem reflectam. Etenim viator
 Qui a labore respiravit, alacrius e lassitudine recreatos pedes movet.

Communis quidem omnibus aer, communis etiam terra,
 Commune latum cœli spatium, et anni tempestates quas axis volvit :
 Commune mortalibus salutarum baptismum.

X. De Incarnatione, adversus Apollinarium*.

Mens suprema, ut scimus, hominis naturam

* Alias Bill. 161, p. 247.

86 Τὸ καὶ, pro διὰ τοῦτο, idcirco, etc.

89 Τὸ φλιάς ἐκάθηρεν, qui postes mundavit.
 Cod. Vatic. φλιάς καθήραντες.

91 Νηπιάχοις μὲν σφρηγίς. Difficilis ille locus
 qui doctrinæ Pelagianæ de peccato originali favere
 videtur, difficilior redditur versione Billii, qui me-
 tro serviens sic habet : Signum pueris tantummodo,
 ac veluti Gregorius docuerit baptismum non esse
 remedium pueris, quo deleatur peccatum, sed tan-
 tummodo signum, quo Deo consecrantur, quo olim
 Pelagianorum dogma fuit. Mollius ergo interpretari
 debuisset Billius Gregorii verba, nec addere vocem
 tantummodo, quæ Pelagiano dogmati favet, a quo
 tum Gregorius, tum ipsius interpres abhorrent.
 Compare igitur loquitur Gregorius, vultque magis
 in adultis, quam in pueris, remedii rationem habere

baptismum, qui in pueris peccatum duntaxat origi-
 nale, in adultis autem etiam contractas propria vo-
 luntate labe abstergit : nec vero, pace doctissimi
 Billii dixerim, idem est de omnibus ac de Gorgonia
 et similibus adultis, qui ante baptismum sic vix-
 erunt, ut jam omnem peccati reatum depulisse vide-
 rentur, quibus hoc unum supererat, ut exteriori
 baptismatis signo, Christo adjungerentur.

95 Καὶ γὰρ ὀδίτης. Eadem similitudine utitur
 Gregorius in orat. De bapt., tom. I, pag. 695, n. vii.

X. ΤΙΤΟΥ. Ἀπολλινάρου. Cod. Vatic. Ἀπολι-
 ναρῶν. Idem argumentum fusius pertractat Gre-
 gorius in ep. ci, 1^a ad Cledonium, alias orat. L. —
 In Anastasii presbyteri lucubratione cui titulus :
 Patrum Doctrina de Verbi incarnatione, quam edidit
 card. Ang. Mai tom. VII Veterum Scriptorum, legi-

METRICA VERSIO.

Namque meum, fudit quem Christus, jure vocarim,
 Quo pulsum est Adami vitium, mundusque redem-
 [ptus.

Ac si equidem constans atque immutabilis essem,
 Numinis edicto tantum cœlestis egerem,
 Quod me ornaret, magnoque servaret honore.

At quia divinum divina potentia non me,
 Sed dubium finxit, quique in contraria mentem
 Inclinare queam, idcirco me pluribus illa
 Præsidii fulsit : quorum unum est lustrica lympha.
 Nam velut Hebræis perflui sanguine postes
 A pueris olim arcebant pestemque necemque,
 Una primigeni fetus cum nocte perirent
 Aegypti, signum nobis est haud secus unda

B Lustralis ; signum pueris tantummodo, verum
 Grandibus et signum simul, et medicina salubris
 Munifico a Christo manans lucisque datore :
 Mœstitiæ ut fundo emersus, duroque levatus
 Pondere, jam vitam repetam, callemeque relictum.
 Namque etiam cum quis gressu defessa quieti
 Membra dedit, posthæc alacris vestigia firmat.
 Omnibus est tellus communis, et omnibus aer,
 Omnibus et cœlum, partes quoque quatuor anni,
 Quas axis creat æthereus, dum fertur in orbem :
 Lustrica communis mortalibus omnibus unda est.

X. DE INCARNATIONE, ADVERSUS APOLLINARIUM.

(Fœd. Morello interprete.)

Mentem supremam scimus humanam indolem

Πᾶσαν παγέντα, ἐκ τριῶν συγκειμένην,
Ψυχῆς τε καὶ νοῦ καὶ πάχους τοῦ σώματος,
Ἄδᾱμ ὅλον τὸν πρόσθεν πλὴν ἁμαρτίας.
5. Ἐπεὶ γὰρ οὖν ἐγγίγνεται ἄνθρωπος Θεός,
Θεὸς τελεῖται ἄνθρωπος εἰς τιμὴν ἐμήν·
Ἴν' οἷς περ ἐληφεν ὁ δέδωκ' ἀναπλάσας,
Λύση τὸ κρίμα τῆς ὅλης ἁμαρτίας,
Κτείνῃ τε τὸν κτείναντα τῷ τεθηκότει.
10 Ἄπλοῦς ἄκωθεν, εἶτα συμπαγείς, Θεός·

A Παγείς ἔπειτα χερσὶ ταῖς θεοκτόνοις.
Οὗτος Θεοῦ σοι τοῦ μεμιγμένου λόγος.
Θεὸς μὲν ἦν ἄκωθεν, ἐξ οὗ καὶ Πατῆρ,
Ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος τε καὶ κτίστης ὅλων,
15 Κρείσσω χρόνου τε καὶ παθῶν καὶ σώματος.
Ἐπεὶ δ' ἐπληγε τῷ ἕλψῃ τῆς γνώσεως,
Καὶ πᾶσαν ἡμῶν τὴν φύσιν κατέτρεχεν,
Ὡς εὐάλωτον καὶ κατακρίτον, ὁ φθόνος·
Ὡς ἂν λύσεις τὴν ἑκαστην τοῦ φθόνου,

Totam assumpsit ex tribus constantem
Anima, et mente et corpore,
Totum Adamum priorem, excepto peccato.
5 Posteaquam itaque factus est Deus homo,
Homo Deus efficitur, quæ mea est gloria,
Ut per ea quæ assumpsit, quod dederat, reformans,
Solveret iudicium totius sceleris,
Et occideret interfectorem per eum qui mortuus est.
10 Simplex ab æterno, postea compositus Deus,
Fixus dehinc cruci manibus deicidit.
Hæc de Deo tibi misto oratio.
Deus quidem erat ab æterno, coævus Patri,
Dei Verbum et creator omnium,
15 Nec tempori obnoxius, nec affectibus corporis.
Verum postquam vulneravit ligno scientiæ,
Et totam naturam nostram pervasit diabolus,
Utpote fragilem et obnoxiam crimini,
(Deus Verbum) quo retunderet superbiam inimici,

tur (p. 63) exemplar Iamborum adversus Apollinarium quod omnino ab editis differt. Sic enim se habet:

Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου ἐκ τῶν ἐπιτῶν κατὰ Ἀπολιναρίου.

Ὅλοιο κείνος ὀρθοδόξων ἐξ ἀνῆρ
Ὅς τὴν πρὸς ἡμᾶς τοῦ Θεοῦ Λόγου κράσιν,
Ἦν οὐ τραπέζης ἐδέξατο ἄνθρωπον λαβῶν
Ἐμφυγον ἔνουν ἐμπαθῆ τὰ σώματος
Ἄδᾱμ ὅλον τὸν πρόσθε, πλὴν ἁμαρτίας,
Ταύτην τέμνων, ἄνουν τιν' εἰσάγει Θεόν,
Ὅσπερ δεδοικώς μὴ Θεῷ μάχητ' ὁ νοῦς.
Οὕτω γὰρ ἂν δέισαιμι καὶ σαρκῶς φύσιν,
Μᾶλλον γὰρ αὐτῇ καὶ Θεοῦ πόρρωτάτω·
Ἦ τῶν μὲν ἄλλων δεομένων σωτηρίας
Τὸν νοῦν δ' ὀλέσθαι παντελῶς δεδωγμένον
Ὁ δὴ μάλιστα τῷ Θεῷ μου σωστὸν·
Καὶ γὰρ μάλιστα ὄλισθεν ἢ πρώτῳ πλάσις
Ὁ γὰρ δέδεκτο καὶ παρὶθε τὸν νόμον·
Μὴ τοίνυν ἡμισύν με σωζέτω Λόγος
Ὅλον παθόντα, μὴδ' ἀτιμούσιω Θεός
Ὡς οὐχ ὅλον λαβῶν με, πηλὸν δὲ μόνον
Ὁ δ' ἦν πάριδον τοῦτο καὶ προσλήψιμον,
Ψυχὴν δ' ἄνουν τε καὶ λόγου ζώου τινός,
Ὅς καὶ σέσωσται δηλαδὴ τῷ σῶ λόγῳ.
Καὶ ληξάτω τοιαῦτα εὐσεβῶν ἄπας.
Ἴσον γὰρ τι πταλοῦσιν ἐξ ἐναντίας
Τοῖς εἰσαγοῦσιν ἀσκόπως υἱοῦς δύο·
Ἦ προσκυνούμεν ἀνθ' ἑνὸς δύο θεοῦς,
Ἦ τοῦτο μὴ πάθωμεν εὐλαβοῦμενοι,
Πέμπωμεν ἐξου τοῦ Θεοῦ τὸ σύνθετον·
Ὅν μὲν γὰρ ἡ σὰρξ οὐδὲν ἂν πάθοι Θεός,
Θεοῦ δ' ὅλου μετέσχεν ἀνθρώπου φύσις,
Οὐχ ὡς προφήτης ἢ τις ἄλλος ἐνθέων,

Ὅς οὐ Θεοῦ μετέσχε, τῶν Θεοῦ δὲ γε,
Ἄλλ' οὐσωθεὶς ὡσπερ αὐγαῖς ἥλιος·
Οὗτοι μὲν συνέρροιοι ἐκ μέσου λόγου,
Εἰ μὴ σέβοιεν ὡς ἐν ἀνθρώπων Θεόν,
Τὸν προσλαβόντα σὺν τε τῷ προσλήμματι,
Τὸν ἀχρονόν τε, καὶ τὸ συμμιγῆς χρόνῳ,
Τὸν ἐκ μόνου Πατρός τε καὶ Μητρός μόνης,
Δύο φύσεις εἰς Χριστὸν ἐλθούσας ἕνα,
Ἐνα Χριστὸν ἴδιον τε, οὐ φύσιν μίαν.

EDIT.

2 Ἀνθρ... παγέντα. Morellus a Gregorii mente longius aberrat cum vertit: *Humanam indolem omnem struxisse tribus partibus*, quasi sermo esset de creatione hominis, cum agatur de incarnatione, qua Verbum, seu mens suprema, totam humanam naturam tribus constantem partibus, sibi assumpsit, παγέντα, cum sensu reflexo.

3 Πάχους τοῦ σώματος, crassitie corporis.

4 Τὸν πρόσθε. Ita cod. Vatic. Edit. τό.

5 Ὅν ἐγγίγνεται. Ita Combef. Edit. οὐκ ἐγγίγνεται, et in margine, ἐγγίγνεται.

6 Θεός τελεῖται. Male Morel. Perficitur omnino Deus.

8 Τῆς ὅλης. Cod. Vatic. ἐν ὅλοις, in omnibus.

12 Οὗτος. Hæc de Deo, qui tuam assumens naturam, tibi mistus est. Hoc Dei tibi misti Verbum.

15 Κρείσσω χρόνου. Expers temporis et affectuum corporis.

16 Ἐπληγε. Sic omnino legendum putat Combef., pro ἐπλήγη, postquam vulneravit, nempe Adamum scientiæ ligno diabolus, φθόνος, qua voce sollet Gregorius diabolus significare. Hinc peccat Morelli versio.

METRICA VERSIO.

Omnem ex tribus struxisse prorsus partibus,
Et mente, et animo, et crassitate corporis.
Priusque totum excepto Adamum crimine:
Nam posteaquam effectus est homo Deus,
Perficitur omnino Deus decus ad meum,
Ut cum relinqueret data his quæ assumpserat,
Erroris omne crimen antiqui eluat,
Cædatque caesorem, per hunc qui mortuus est.
Simplex ab antiquo Deus, concretus hinc,

B Et postea lixus cruci manu impia.
Hæc orsa de misto Deo est oratio.
Deus ævo ab omni, qui coævus est Patri.
Verbum Dei nempe et creator omnium,
Et tempus idem corpusque et affectus habet
Sub se: ast ubi ictus est scientiæ arbore,
Et pertulit naturæ onera nostræ omnia
(Ut livor indicio perit semper suo),
Quo solveret livoris astum turgidum,

20 Καὶ τὴν φθαρεῖσαν εἰκόνα κτίση πάλιν,
 Ἐγγίνεθ' ἡμῖν. Ἐν γὰρ ἀγνῇ παρθένῳ
 Κυλισκεταί τε καὶ προέρχεται Θεός.
 Ὅλος Θεός τε καὶ βροτὸς, σώζων μ' ὄλον,
 Ὑῶς νοούμενός τε καὶ δρώμενος.
 25 Ἀνθρώπολάτρης εἰμί σοι, σέβων ὄλον
 Τὸν συντεθέντα μυστικῶς ἐμοὶ Λόγον
 Αὐτὸν Θεόν τε καὶ βροτὸν σωτήριον.
 Σὺ σαρκολάτρης, εἰσάγων ἄνου ἐμέ,
 Ἄν σου τὸ κομψὸν πειθανῶς ἀντιστρέφω.
 30 Ἡ τοῦτο δέξαι, φίλτατ', ἢ κάμολ πάρες,
 Εἴπαρ δίκαιος τοῦ λόγου μένεις βραβεύς,
 Εἰ σοι τὸ χεῖρόν ἐστιν ἐκ Θεοῦ Θεός
 (Χεῖρον γὰρ ἢ σὰρξ τοῦ κατ' εἰκόνα πολλῷ),
 Κάμολ τὸ χρεῖσσον· νοῦς γὰρ Ἐγγιον Θεοῦ.

A 35 Πλὴν σοὶ γε κινδυνεύεθ' ἡμισυς βροτὸς·
 Ὅ μὴ προσεληπτὰ γὰρ, οὐδὲ σώζεται.
 Τί φῆς, ἀμύντωρ τοῦ Λόγου σοφώτατε,
 Ὅ τοῖς τέμνουσι τὴν θεότῃα δυσφορῶν;
 Οὐ καὶ σὺ τέμνεις τοῦ Θεοῦ τὸ σύνθετον,
 40 Τὸ μὲν διδούς τι τῶν ἐμῶν, τὸ δ' οὐκέτι,
 Τὴν σάρκα κινῶν, τὸν δὲ νοῦν ἀποξείων,
 Ὅσπερ δεδοικώς τοῦτο, μὴ συνθῆς ὄλος;
 Πῶς οὖν δύο τέλεια χωρήσει τὸ ἐν
 Ἡ καὶ βαγῆναι τὴν δορὰν δεδοίκαμεν;
 45 Ὡ τῆς ἀνοίας! νοῦν δὲ καὶ λόγον μία
 Ψυχὴ δέδεκται· ποῦ δ' ὄλωσ σοι καὶ μέγα
 Νοῦς, τοῦ Θεοῦ παρόντος; Εἰ δ' ἢ σὰρξ ἄνου
 Ἐξηπάτημαι. Δέρμ' ἐμὸν ψυχὴ τίνος;
 Τίς ἢ Θεοῦ γέννησις ἐκ τῆς Παρθένου;

20 Et depravatam imaginem iterum crearet,
 Nascitur nobis. In casta enim virgine
 Concipitur et progreditur Deus,
 Totus Deus et homo, me servans integrum,
 Filius mente perceptus, et oculis visus.
 25 Hominis cultor tibi videor, colens totum
 256-257 Coagmentatum mystico mihi Verbum,
 Ipsum Deum et hominem salutis auctorem.
 Tu vero carnis cultor es, qui inducis me mentis expertem,
 Si tuas solerter in te facetias retorqueo.
 30 Aut hoc accipe, o bone, aut mihi quoque permitte,
 Si quidem æquus es sermonis arbiter,
 Si tibi pejus est ex Deo Deus
 (Pejus enim multo est caro, quam id quod imaginem refert),
 Et mihi melius. Mens enim propius ad Deum accedit.
 35 Verumtamen tibi periclitatur dimidius homo;
 Quod enim non est assumptum, neque servabitur.
 Quid ais, vindex Verbi sapientissime,
 Qui secantes divinitatem ægre fers?
 Nonne et tu ipse secas Dei compositum,
 40 Dando quidem ex meis quidpiam, aliud autem eripiendo,
 Carnem Christo compingens, animamque ipsi adimens;
 Ac veluti timeres ne totus in compositionem venires?
 Quomodo igitur bina perfecta unum capiet?
 Nunquid ne rumpatur cutis, veremur?
 45 O stultitia! mentem et rationem una
 Accepit anima. Ubi autem omnino tibi et magna res est
 Mens, Deo præsentem? Si autem caro absque mente,
 Ego deceptus sum: mea cutis; cujus anima est?
 Quænam Dei nativitas ex Virgine?

21 Ἐγγίνεθ'. Ita cod. Vatic. Edit. καὶ γίνεθ'.

35 Ἡμισυς βροτὸς, dimidia pars hominis.

38 Δυσφορῶν. Qui secantibus divinitatem infen-
 sus es.

40 Τῶν ἐμῶν. Ita cod. Vatic. Edit. τοῖς ἐμοῖς.

41 Τὴν σάρκα κινῶν. Id est, carnem a Christo
 assumptam concedens, mentem abradis.

METRICA VERSIO.

Lapsamque imaginem excitaret denuo,
 En nascitur nobis. Pudica in virgine
 Concipitur et procedit augustus Deus,
 Totus Deusque homoque, servans me integrum,
 Qui filius percipitur animo, et cernitur.
 Cultor hominis videor tibi, totum colens
 Verbum, ut mihi arcane coagmentatur hic,
 Salutis auctorem hominem, et excelsum Deum.
 Imo ipse cultor carnis es, qui me facis
 Mentis inopem, si commode facetias
 Verto tuas: aut hoc cape, aut mihi sine,
 Si justus es sermonis assertor sacri.
 Si pejus existit tibi, ex Deo genitus Deus
 (Namque caro pejus multo quam quod imaginem
 Refert), mihi at quod melius: est enim Deo

B Mens propius: atqui tibi periclitabitur
 Dimidius homo, quando nec id servabitur
 Quod minime erit sumptum: quid ais, acerrime
 Verbi patrone, cui graves sunt qui secant
 Deitatem; et ipse non secas quod in Deo est
 Compositum? ut aliquid cum meis des, hoc neges.
 Carnemque temperando mentem ipsam eripis:
 Ac si timeres usque ne componeres.
 At quomodo unum bina perfecta caperet?
 An pertimescimus cutis ne rumperet?
 Quis hic furor? mentem una rationemque habet
 Anima. Ast ubi omnino tibi res est magna mens,
 Præsentem summo Numine? At si amens caro est,
 Deceptus ego sum: mea cutis; cujus anima est?
 Quænam Dei de Virgine est nativitas?

50 Πῶς εἰς ἓν ἦλθε τῶν διεστώτων φύσις;
 Ἐβήρητόν ἐστιν, ὡς δ' ἔμοιγε φαίνεται,
 Μικρῷ λόγῳ μετροῦντι τὰ κρείσσω λόγου.
 Τὸ Πνεῦμ' ἐπῆλθε παρθένῳ καθάρσιον,
 Λόγος δ' ἑαυτῷ πήγνυτ' ἔνδοθι βροτῶν,
 55 Ὅλου βροτοῦ θανόντος ἀντάλλαγμα ὄλον.
 Ἐπεὶ δ' ἀμικτός ἐστι σαρκίῳ Θεός,
 Ψυχὴ δὲ καὶ νοῦς οἷον ἐν μεταίχμιῳ,
 Σαρκὸς μὲν, ὡς σύνοικος, ὡς δ' εἰκῶν, Θεοῦ.
 Τῷ συγγενεῖ μιγεῖσα ἡ Θεοῦ φύσις,
 60 Ἐξεῖθεν ἔσχε καὶ πάχους κοινωνίαν.
 Οὕτω τὸ θεῶσαν καὶ θεωθὲν εἰς Θεός.
 Τί οὖν πέπονθεν ἀμφοτέρ'; ὡς ἐμὸς λόγος,
 Τὸ μὲν κερασθὲν τῷ πάχει, τὸ δ' ὡς πάχος

A Ἐμῶν μετασχόν, πλὴν παθῶν ἀμαρτίας.
 65 Ζητῶ τὸ αἶμα τῷ προσεβήρη Θεοῦ;
 Εἰ μὲν πονηρῷ φεῦ, τὸ Χριστοῦ τῷ κακῷ.
 Εἰ τῷ Θεῷ δέ· πῶς, ἐτέρῳ κρατουμένων
 Ἡμῶν; ἐπεὶ κρατοῦντός ἐστ' αἰὲν λύτρον.
 Ἡ τοῦτ' ἀληθές, αὐτὸν προσφέρειν Θεῷ,
 70 Ἴν' αὐτὸς ἡμᾶς τοῦ κρατοῦντος ἀρπάσῃ,
 Λάβῃ τε ἀντάλλαγμα τοῦ πεπτωκότος
 Τὸν Χριστόν· ὁ χρίσας γὰρ οὐχ ἀλώσιμος.
 Οὕτω φρονοῦμεν. Τοὺς τύπους δ' αἰδοῦμεθα.
 Ἐχεις τὰ τῆδε· προσκύνει τὴν Τριάδα.

IA. *Peri Ἐνανθρωπήσεως.*

Νήπιος, ὅστις ἀνακτα Θεοῦ Λόγον αἰὲν ἔχοντα
 Οὐ σέβει· ἰσοθέως Πατρὸς ἐπουρανοῦ.

50 Quomodo in unum convenit dissidentium natura?
 Ineffabile istud est, ut mihi videtur,
 Infirma metienti oratione, quæ quamlibet superant orationem.
 Spiritus supervenit Virgini expiator,
 Verbum autem sibi ipsi compegit in ipsius sinu hominem,
 55 Qui totius hominis peccato mortui pretium integrum ac redemptio esset.
 Cum autem caruncula misceri non possit Deus,
 Anima et mens sunt veluti quoddam intermedium quo carni unitur
 Anima quidem, ut carnis contubernalis; mens vero, ut Dei imago;
 Affini conjuncta est Dei natura,
 60 Hinc habuit et carnis societatem.
 Sic et quod deificat, et quod deificatur, unus est Deus.
 Quid igitur factum utrique est? ut assero,
 Alterum quidem fuit unum crassæ substantiæ; alterum vero, ceu crassa substantia
 Meorum fuit particeps, præter peccati affectum.
 258 259 65 Quæro cui effusus sit sanguis Christi?
 Si quidem malo, heu! Christiane sanguis effusus improbo?
 Sin autem Deo: quomodo, alteri mancipatis
 Nobis? Siquidem ejus qui dominatur, semper est redemptionis pretium.
 Profecto id verum est, ipsum se offerre Deo,
 70 Ut nos servitio eximat,
 Et Deus accipiat, in permutationem ejus qui cecidit,
 Christum. Qui enim unxit, capi non potest.
 Ita sentimus. Typos autem veneramur.
 Habes ista hic: adora Trinitatem.

XI. De Christi Incarnatione.

Stultus, quicumque supremum Dei Verbum, semper existens,
 Non veneratur honore pari ac Patrem supercælestem.

* Alias Murat. 324.

61 Θεῶσαν. Quod deificat, id est, divinitas, θεωθὲν, quod deificatur, id est, humanitas.
 63 Τὸ μὲν. Alterum quidem, id est, τὸ θεῶσαν. Verbum ac Deitas crassæ substantiæ ut uniretur. Ibid. τὸ δ' ὡς πάχος. Alterum autem, τὸ θεωθὲν, nempe humanitas, crassa substantia, meorum esset particeps, ἐμῶν μετασχόν, meis esset affectibus obnoxia, præter peccatum.
 65 Τῷ, pro τινι.

66 Κακῷ. Ita cod. Vat. Edit. κακῶν.
 67 Ἐτέρῳ κρατουμένων. Cod. Vat. ἄλλῳ, cum alteri mancipati nos essemus.
 70 Ἡμᾶς τοῦ κρατοῦντος ἀρπάσῃ. Ut nos e manibus dominantis eripiat.
 73 Τοὺς τύπους δ' αἰδοῦμεθα. Videtur intelligere Eucharistiam et mysteria, quæ vere typhi effus sanguinis ac immolatio Christi mystica.

METRICA VERSIO.

Qui coaluit natura dissidentium?
 Effabile haud est, videtur quidem ut mihi,
 Dum melior sermone quod potius vocibus.
 In Virginem almus Spiritus purgans venit,
 Verbumque fingit sibi met hominem in intimo.
 Defuncti hominis hæc est redintegratio.
 At quia nefas jungi Deum est carunculae:
 Sed mens et anima sicut interstitia sunt,
 Carnis quidem, ceu contubernalis, velut,
 Dei imago, natura Dei ut affini addita;
 Hinc societatem crassitatis obtinet:
 Sic quod Deum fecit, deificatumque idem,
 Deus unus est. Quid ergo utrumque passus est?
 Ut assero, hoc mistum cuti crassæ: istud, ut
 Affectuum consors meorum crassitas,

B Sine labe. Quæro cui cruor fusus Dei?
 Si quidem malo, heu! Christi cruore pessimo?
 At si Deo, qui mancipatis alteri
 Nobis? utique redemptio Dominantis est.
 Hoc nempe verum, se quod offerat Deo,
 Ut ipse nos a detinente liberet,
 Et capiat in vicem illius qui eoncidit,
 Unctum, quia is qui unxit, capi haudquaquam potest.
 Sentimus hoc modo. Reveremur ac typos.
 Ist hæc habes hic. Trinitatem aliam cole.

XI. DE CHRISTI INCARNATIONE.

(A. B. Caillau interprete.)

Stultus, qui Verbum Patris immortale, supernum
 Non simili ac Patrem pronus honore colit.

PASSUM!

Νήπιος, ὅστις ἀνακτα Λόγον βροτῶν ἔθα φανέντα Α ΙΒ'. *Περὶ τῶν γησίων βιβλίων τῆς θεοπνεύστου*
 Οὐ σέβει' ἰσοθέως οὐρανόιο Λόγου.
Γραφῆς.

5 Τέμνει δ' ἢ μεγάλιο Πατρός Λόγον, ἢ Λόγιο
 Μορφὴν ἀνδρομέην, καὶ πάχος ἡμέτερον.
 *Ἦν Θεός, ἀλλ' ἐπάγη Πατρός Λόγος ἡμέτερος φῶς,
 *Ὡς κε Θεὸν μίξῃ, μικτὸς ἔων χθονίοις.
 Εἰς Θεὸς ἀμφοτέρωθε· τόσον βροτῶς, ὅσον ἐμ' ἔρβειν
 10 Ἄντι βροτοῦ Θεόν. Ἰλαθι, τρωτὸς ἄνω.
 Τόσον ἔχοις. Τί δ' ἔμοιγε νόον, καὶ μίξιν ἀφραστον;
 Ἄμφι Θεόν, Θνητοί, στέργετε μέτρα λόγου.
 Εἰ μὲν δὴ πεπίθοιμι, τὸ λῶλον. Εἰ δὲ μελαίνεις
 Τὸν χάριτην πολλαῖς χιλισίαν ἐπέων,
 15 Δεῦρ' ἄγε, πλαξί τσαις διλιγσίτοιχα ταῦτα χαράξω
 Γράμματ' ἐμῇ γραφίδι, ἢ μέλαν οὐδὲν ἔχει.

Θεοὶς ἐν λογιόισιν ἀεὶ γλώσση τε νόω τε
 Στρωφᾶσθ'· ἢ γὰρ ἔδωκε Θεὸς καμάτων τὸδ' ἀέθλον,
 Καὶ τι κρυπτόν ἰδεῖν ἄλιγον φάος, ἢ τὸδ' ἄριστον,
 Νύττεσθαι καθαροῦ Θεοῦ μεγάλῃσιν ἐφετμαῖς·
 5 Ἦ τρίτατον, χθονίων ἀπάγειν φρένα ταῖσδε με-
 [ρίμναις.
 *Ὅφρα δὲ μὴ ξείνησι νόον κλέπτοιο βίβλοισι
 (Πολλὰ γὰρ τελέθουσι παρέγγραπτοι κακότητες),
 Δίχυσσο τοῦτον ἐμεῖο τὸν ἐγκριτον, ὦ φίλ', ἀριθμῶν.
 Ἱστορικαὶ μὲν ἔσαι βίβλοι δυοκαίδεκα πᾶσαι
 10 Τῆς ἀρχαιοτέρης Ἑβραϊκῆς σοφίης.

Stultus, quicumque supremum Verbum humana carne hic indutum,

Pari non veneratur honore ac caeleste Verbum;

5 Separat autem, aut a magno Patre Verbum, aut a Verbo
 Formam humanam et nostram crassitudinem.

Erat Deus, sed compactum est Patria Verbum noster homo,

Ut misceat nobis Deum, mistum ipsum mortalibus.

Unus Deus utrinque : tantum mortalis quantum me faciat

10 Pro mortali Deum. Propitius esto, vulneratus supra !

Tantum accipito. Quid vero mihi mentem et missionem ineffabilem (querere)?

Erga Deum, mortales, diligite mensuras sermonis.

Si igitur persuasero, hoc melius. Sin autem denigras

Chartam multis verborum millibus,

15 Eia age, tabulis tui cordis paucorum versuum has inscribam

Litteras meo stylo qui atramenti nil habet.

XII. De veris Scripturae libris.

Divinis in Litteris semper et lingua et mente

Versare. Aut enim Deus hoc dedit laboris praemium,

Ut occultam aliquam lucem percipias, vel, quod optimum est,
 Pungaris Dei sancti magnis praecipis;

5 Vel demum ut his sollicitudinibus avoceris a rebus terrenis.

260-261 Sed ne peregrinis libris mens tua subripiatur

(Sunt enim multae ascriptitiae pravitates),

Accipe a me selectum hunc, amice, numerum.

Sunt quidem historici libri omnes duodecim

10 Antiquioris Hebraicae sapientiae :

* Alias Bill. 34, p. 98.

ΧΙ. 6 Πάχος. Ita schol. Cod. Vat. πάθος.

8 Μίξῃ. Addit schol. ἡμίον.

9 Εἰς Θεὸς ἀμφοτέρωθε· τόσον βροτῶς. Murat.
 pro τόσον quod habet ms. legit τόσσον· melius ratio-
 ne metri ascripisset vir doctissimus τόσον vel
 τόσα et ἀμφοτέρωθε, ut Billius qui ita restituit hunc
 locum : εἰς Θεὸς ἀμφοτέρωθε· τόσα βροτῶς. Sic au-
 tem habebatur mendose apud Hervagium : εἰς Θεὸς

ἀμφοτέρωθεν ὡς ἀμβροτος.

10 Ἄνω. Forte legendum ἀναξ.

XII. ΤΙΤΥΛ. Περὶ τῶν. Cod. Vat. ὅσαι ἐνδίδθητοι
 βίβλοι τῆς Παλαιᾶς τε καὶ Νέας Διαθήκης.

5 Ἀπάγειν. Ita duo Regg., Vat. et Coisl. Edit.
 ἀπάγει.

·6 Ἐσίγησι. Cod. Reg. 990, ξείνασι.

METRICA VERSIO.

Stultus, qui Verbum latitans sub carne, supernum B

Non colit ac Verbum pronus honore pari.

Hic magni Patris Verbum, Verbive resolvit

Humanam speciem, corporeumque lutum.

Numen erat, sed noster homo compingitur ultro,

Ut mistus nobis, misceat ipse Deum.

Unus utrinque Deus; fit homo, ut me Numine donet;

Me miserum sane vulnere, Christe, pio.

Hæc habeam. Quid enim mistam mihi querere men-
 [tem?]

Terrea, Numen ubi, verba modum teneant.

Si credar, melius; sin vero sordibus atram

Verbosis chartam commaculare velis,

Eia age, verba tuo inscribam paucissima cordi,

Sepia quæ nigro nulla colore notat.

XIII. DE VERIS ET GERMANIS SCRIPTURÆ LIBRIS.

(Billio interprete.)

In libris sacris linguaque et mente frequenter
 Versare. Aut etenim donat Deus ista laborum
 Præmia, ut absconse lucis mens sedula quiddam

Conspiciat; vel certe istinc ea commoda carpit,

Ut per sancta Dei capiat præcepta dolorem;

Aut, quod postremum est, animos hæc lectio rebus

Abstrahit a fluxis, studia ad meliora vocatos.

At, tua ne libris fallatur mens alienis

(Namque ascriptitii multi falsique vagantur),

Hunc habeas certum numerum, a me, lector amice.

Bissenii libri Veteris sunt Fœderis, omnes

Historici. Genesis primus liber. Exodus inde

Ἡρώτατη, Γένεσις, εἴτ' Ἐξόδος, Λευιτικὸν τε.
 Ἐπειτ' Ἀριθμοί. Ἐἵτα Δεύτερος Νόμος.
 Ἐπειτ' Ἰησοῦς, καὶ Κριταί. Ρουθ ὁγδόη.
 Ἡ δ' ἐνάτη δεκάτη τε βίβλοι, Πράξεις βασιλῶν,
 15 Καὶ Παραλειπόμενα. Ἐσατον Ἐσδραν ἔχεις.
 Αἱ δὲ στιχηραὶ πέντε, ὧν πρῶτος γ' Ἰώδ·
 Ἐπειτα Δαυὶδ· εἵτα τρεῖς Σολομωνταί·
 Ἐκκλησιαστής, Ἄσμα καὶ Παροιμίαι.
 Καὶ πένθ' ὁμοίως Πνεύματος προφητικῶ.
 20 Μίαν μὲν εἰσιν ἐς γραφῆν οἱ δώδεκα·
 Ὡσὲ κ' Ἀμώς, καὶ Μιχαίας ὁ τρίτος·
 Ἐπειτ' Ἰωήλ, εἴτ' Ἰωνθς, Ἀθδίας,
 Ναοῦμ τε, Ἀβδακούμ τε, καὶ Σοφονίας,
 Ἄγγαιος, εἵτα Ζαχαρίας, Μαλαχίας.
 25 Μία μὲν οἷδε. Δευτέρα δ' Ἡσαίας.

A Ἐπειθ' ὁ κληθεὶς Ἱερεμίας ἐκ βρέφους.
 Εἴτ' Ἰεζεκιήλ, καὶ Δανιήλου χάρις.
 Ἀρχαίας μὲν ἔθηκα δύο καὶ εἰκοσι βίβλους.
 Τοῖς τῶν Ἑβραίων γράμμασιν ἀντιθέτους.
 30 Ἦδη δ' ἀρίθμει καὶ νέου μυστηρίου.
 Ματθαῖος μὲν ἔγραψεν Ἑβραίοις θαύματα Χριστοῦ·
 Μάρκος δ' Ἰταλῆ, Λουκᾶς Ἀχαϊάδι·
 Πᾶσι δ' Ἰωάννης, κήρυξ μέγας, οὐρανοφοίτης.
 Ἐπειτα Πράξεις τῶν σοφῶν ἀποστόλων.
 35 Δέκα δὲ Παύλου τέσσαρες τ' ἐπιστολαί.
 Ἐπτὰ δὲ καθολικαί, ὧν, Ἰακώβου μία,
 Δύω δὲ Πέτρου, τρεῖς δ' Ἰωάννου πάλιν·
 Ἰούδα δ' ἐστὶν ἐβδόμη. Πάσας ἔχεις.
 Εἴ τι δὲ τούτων ἔκτός, οὐκ ἐν γνησίαις.

Primus Genesis, deinde Exodus et Leviticus;
 Postea Numeri, tum Deuteronomium.
 Deinde Josue et Judices. Ruth octavus est.
 Nonus decimusque liber, res gestæ Regum,
 15 Et Paralipomena; Esdram habes ultimo loco.
 Quinque versibus scripti sunt, quorum primus Job,
 Postea David, tum Salomonis tres,
 Ecclesiastes, Canticum et Proverbia.
 Similiter quinque Spiritus prophetici.
 20 Ac uno quidem continentur libri duodecim,
 Osee, et Amos, et Michæas tertius;
 Deinde Joel, postea Jonas, Abdias,
 Nahum, Habacuc et Sophonias,
 Aggæus, deinde Zacharias, Malachias.
 25 Uno hi continentur libro: secundo Isaias,
 Tertio qui vocatus est Jeremias ab infantia,
 Quarto Ezechiel, quinto Danielis gratia.
 Veteres quidem numeravi duos et viginti libros,
 Hebræorum elementorum numero respondententes.
 30 Jam vero recense et Novi Fœderis libros.
 Matthæus quidem scripsit Hebræis Christi miracula,
 Marcus Italis, Lucas Græcis,
 Joannes omnibus, præco ad cælos usque pertingens.
 Deinde gesta sapientium apostolorum.
 35 Decem et quatuor sunt Pauli Epistolæ,
 Septem catholicæ e quibus Jacobi una,
 Duæ Petri, tres autem iterum Joannis,
 Judæ vero est septima. Habes omnes libros.
 Si quid est extra hunc numerum, non est ex germanis Scripturis.

11 Λευιτικὸν τε. Deest τε in pluribus.
 12 Δεύτερος Νόμος. Cod. Reg. 992, δευτερονόμιον.
 16 Πρῶτος γ' Ἰώδ. Cod. Reg. 990, ἐστὶν Ἰώδ.
 17 Σολομωνταί. Ita codd. duo Regg. Ed. Σολομώνταί.
 25 Μία μὲν. Codd. duo Regg. ἡ μία.
 26 Ἐκ. Cod. l. duo Regg. ἀπό.
 27 Δανιήλου. Cod. Chig. et alii Δανιήλος, alii Δανιήλ.

28 Ἀρχαίας, etc. Hunc versum a Billio in versione metrica omissum supplevimus, et descripsimus italicis.
 39 Γνησίαις. Sic Regii tres, Chig., Vat. et Coisl. Edit. γνησίαις. Plurimos et quidem genuinos Scripturæ libros a catalogo suo excludit, quos tamen Ecclesia veros ac legitimos esse pronuntiavit. Sed ignoscendus est error, cum hæc scriberet Gregorius, quo tempore nondum quidquam certe ea de re fuerat definitum.

METRICA VERSIO.

Leviticus, Numeri, Legis tunc scita Secundæ.
 Post Jesus, Critæ, Ruth, Regum gestaque bini
 Describunt libri. Sequitur liber ille, vocatur
 Qui Paralipomenon. Cuncutorum est ultimus Esdras.
 Quinque metris constant, Job, David, tres Salomonis,
 Concio, et insignes Cantus, Proverbia sacra.
 Quinque prophetarum sunt libri rursus, in uno
 Bisseni vales sunt juncti, nomina quorum,
 Oseas, Amos, Michæas tertius, inde
 Joel, ac Jonas, Abdias sextus, at hunc post
 Naumque, Habbacucque octavus. Tum Sophonæus,
 Aggæus, post Zacharias, atque ultimus horum
 Malachias. Liber hos unus complectitur omnes;
 Esaiam est alter, Jeremiam tertius autem.

B Ezechiel quarto, Daniel post ordine quinto.
 Hinc libros numerare duo datur atque viginti,
 Tot nempe Hebrææ quot sunt elementa loquelæ.
 Perge age jam Pacti libros numerare Recentis.
 Matthæus Christi Hebræis miracula scripsit,
 Ausonibus Marcus, Lucas at doctus Achivis,
 Cunctis Joannes, penetrans cœlestia mente.
 Inclyta apostolicæ classis tum gesta sequuntur.
 Hinc bis septenæ literæ, quas numine Paulus
 Æthereo scripsit. Sequitur post una Jacobi
 Atque duplex Petri, tres rursus auctore beato
 Joanne; ac Judæ postremo est unica. Sunt hæc
 Omnia divinæ germana volumina chartæ.
 Quidquid præterea est, haud inter certa locandum

II. Πατριάρχαι υιοί τοῦ Ἰακώβ.

Δώδεκα δ' ἐξ Ἰακώβ πατρὸς μεγάλοιο πάτερραχοι·
 Ῥουβείμ, καὶ Συμεών, καὶ Λευὶ, τοῖς δ' ἔπ' Ἰούδας.
 Αὐτὰρ ἔπειτα νόθοι, Δάν, Νεφθαλεῖμ, Γὰδ τε Ἀσήρ τε·
 Ἀΐθις δ' εὐγενέας μνηστῶν ἄπο, Ἰσάχαρ ἦεν,
 Ἐ Ζαβουλῶν, καὶ Ἰωσηφ, καὶ πύματος Βενιαμίν.

IΔ'. Μάστιγες Αἰγύπτου.

Μάστιγας Αἰγύπτιοι κακόφρονος αἰὲν ἀριθμοί,
 Ὅς κεν ὑποτρομέης κάρτεϊ τῷ μεγάλῳ.
 Αἵματι μὲν πρώτιστον ὕδωρ ἐρυθαίνετο γαίης,
 Δεύτερον αὖ βατράχους ἔβρασεν οὐλομένους.
 Ἐ Τὸ τρίτον αὖ, σκνίπασσιν ἀήρ καὶ γαλα καλύφθη.

A Καὶ κυνόμυια φάνη τέτρατον ἐξαπίνης.
 Πέμπτον, τετραπόδεσσιν ἐπέχραε λυγρὸς βλεθρός.
 Φλυκτίδες ἀνθρώπων σάμψαισι, ἔκτον ἄχος.
 Ἐβδομον, ὕσε χάλαζα μέση πυρὸς, ὄμβρος ἀμικτός.
 10 Ὅγδοον, ἐξ ἀκριδὸς ὠλετο χλωρὸν ἔπαι.
 Εἴνατον, Αἰγύπτου πέδον κατὰ νύξ ἐκάλυψε
 Πρωτοτόκων δὲ μέρος ἡ δεκάτη βάσανος.

IE'. Ἡ τοῦ Μωϋσέως Δεκάλογος.

Τοὺς δὲ νόμους ἐχάραξε θεὸς δέκα ἐν ποτε πλαστῷ
 Λαϊνέαις· σὺ δὲ μοι ἔγγραφε τῇ κραδίῃ.
 Οὐ γνώση θεὸν ἄλλον, ἐπεὶ σέβας οἶον ἐνός γε.
 Οὐ στήσεις ἰσάλαμα κενὸν, καὶ ἄπνοον εἰκό.

262-263 XIII. Patriarchæ filii Jacob .

Duodecim ex Jacob magno patre patriarchæ :
 Ruben, et Simeon, et Levi, insuper his Judas ;
 Postea spurii, Dan, Nephtholim, Gad et Aser ;
 Rursus nobiles ex sponsis, Issachar,
 5 Zabulon, et Joseph, et ultimus Benjamin.

XIV. Plagæ Ægypti**.

Plagas impiæ Ægypti semper animo recense,
 Ut formides magnam Dei potentiam.
 Primum quidem fuit sanguine tincta aqua terræ ;
 Secundo ranas edidit perniciosas.
 5 Tertio culcibus aer et terra obducta sunt.
 Quarto cynomyia repente apparuit.
 Quinto jumenta dira lues invasit.
 Ulcera in hominum corporibus orta, sexta sunt plaga.
 Septima, pluit grando igne mista, imber insociabilis.
 10 Octava, locustis periit quidquid erat viride.
 Nona, Ægypti solum nox involvit.
 Primogenitorum autem mors decima fuit plaga.

XV. Moysis Decalogus***.

Has decem leges inculpsit olim Deus in tabulis
 Lapideis. Tu vero mihi eas in corde inscribe.
 Non agnosces alium Deum, siquidem adoratio sola unius est.
 Non fabricabis tibi vanum simulacrum et mortuam imaginem.

* Alias Bill. 37, p. 99. ** Alias Bill. 35, p. 99. *** Alias Bill. 33, 36, p. 99.

XIII. ΤΙΤΥΛ. Πατριάρχαι υιοί τοῦ Ἰακώβ. Sic
 cod. Reg. 992 et Vatic. Edit. παρὶ τῶν δυοκαίδεκα
 Πατριαρχῶν.

1 Μεγάλοιο πατριάρχαι. Codd. Regg. duo et Chig.

XIV. 4 Ἐβρασεν. Sup. lin. Reg. 991, ἀνέδωκεν.
 5. Σκνίπασσιν. Cod. Vat. σκνίφασσιν.

6 Κυνόμυια, musca canina.

7 Λυγρός. Ita codd. Regg. tres, Chig. et Vat.
 Edit. λοιγός.

9 Ἀμικτός. Int. ἀκατάμικτος. Exod. ix, 24, ἦν
 δὲ χάλαζα, καὶ τὸ πῦρ φλογίζον ἐν τῇ χαλάζῃ.

XV. 1 Σέβας οἶον ἐνός γε. Int. ἡ τιμὴ μόνῃ τοῦ
 ἐνός.

METRICA VERSIO.

XIII. PATRIARCHÆ FILII JACOB.

(Billio interprete.)

Bis senos magnus patriarchas femore Jacob
 Eduxit; primos Ruben, Simeona Levinque
 Et Judam. Tum deinde notho fluxere cubili
 Aucillis nati, Dan, Nephtalinus, Gad, Aserus.
 Post autem veris uxoribus Issachar, atque
 Zabulon, et Joseph. Postremus Benjamin exit

XIV. ÆGYPTI PLAGÆ.

(Billio interprete.)

Ægypti plagas semper numerare memento,
 Ut paveas sancti robora magna Dei.
 Flumina purpureo sunt primum tincta cruore.
 Hinc tellus ranas edidit innumeras

B Aera post cinipbes texerunt, arvaque cuncta.

Tum cynomyia ferox visa repente fuit.
 Quinto quadrupedes omnes mors sæva peremit :
 Sexto afflixerunt ulcera Nillicolas.
 Horrida post grando cecidit, simul igneus imber.
 Octava at rursum plaga locusta fuit.
 Hanc plagam horribilis caligo deinde secuta est.
 Ultima primigenum mors inopinata fuit.

XV. MOYSIS DECALOGUS.

(Billio interprete.)

Has Patris æterni bis quinas dextera leges
 Inculpsit saxis : tu vero inscribitis cordi :
 Nullum aliud tibi numen erit, nec, quem mihi debes
 Cultum, divinumque alii præstabis honorem.

ὅς ποτε μαφιδίως μνήση μέγαλο· Θεοῦ.
 Σά'ε'ατα πάντα φύλασσε μετάρσια καὶ σκιδέντα.
 Ὀλβιος, ἦν τοκέεσσι φέρης χάριν, ἦν ἐπέοικε.
 Φεύγειν ἀνδροφόνον παλάμης ἄγος, ἀλλοτρίης τε
 Εὐνῆς, κλεπτοσύνην τε κακόφρονα, μαρτυρίαν τε
 10 Ψευδῆ, ἀλλοτρίων τε πόθον, σπινθήρα μόροιο.
 ΙΓ'. *Εἰς τὰ θαύματα Ἡλλίου τοῦ προφήτου καὶ
 Ἐλισαίου.*

Τοσαῦτα θαύματ' Ἡλλίου τοῦ Θεοσίτου.
 Κόραξι πρῶτον ἐτράφη· καὶ δεῦτερον
 Ἐθρεψε χήραν πλουσίως Σαραφθίαν,
 Μικροῖς ἐλαίου καὶ ἀλεύρου λειψάνοις·
 5 Ἦς καὶ τὸν υἱὸν ἐκ νεκρῶν φουσημασιν
 ἤγειρεν. Ἐτόν τ' ἀνέσχεν ἐκ Θεοῦ,

Α Ἐπειτ' ἀφῆκε. Θυσίαν καταγύσας
 Πυρὶ ξένῳ τε καὶ ξένοις, εἴτ' ἤρκεσε
 Τροφῆς ἀγευστος ἡμέραις ἐν πλεοίστι
 10 Ἐφλεξεν ἄρδην πεντηκοντάρχας δύω.
 Ἰορδάνην διῆλθε μηλωτῆ τεμών·
 Πυρὸς δ' ἀνῆλθεν ἔρματι πρὸς οὐρανὸν
 Ὅμοῦ δορᾶν τε καὶ χάριν Ἐλισαίῳ
 Ἀφῆκεν. Ἄθρει καὶ τὰ τούτου θαύματα·
 15 Ἰορδάνην διῆλθε μηλωτῆ τεμών.
 Πηγὰς ἐθήκεν ἀλσιν εὐτέκνουσ' πόλει.
 Παῖδας δ' ὄθριστὰς θηρίοις ἀπώλεσεν
 Διψῶντι βέυματ' ἐξ Ἐδῶμ' ἐπήγαγε
 Στρατῶν γυναικὰ τε χρέους ἐβρύσατο
 20 Πηγὰς ἐλαίου· τῇ δὲ Σουναμίτιδι

5 Nunquam inaniter memineris magni Dei.
 Dies omnes festos celebra, sive insignes, sive minus solemnes.
 Felix, si parentibus gratiam referas quam decet referre.
 Fuge homicidæ manus crimen, extraneique
 Cubitis, furtum malignum, testimonium
 10 Falsum, alieni appetitionem, igniculum mortis.

264-265 XVI. *Eliæ et Elisæi miracula* *.

Hæc sunt miracula Eliæ prophætæ Thesbitæ.
 A corvis primum pastus est. Deinde
 Pavit ipse copiose viduam Sarephta,
 Ex exiguis olei et farinæ reliquiis;
 5 Cujus et filium a mortuis insufflando
 Excitavit. Pluviam continuit verbo Dei,
 Postea demisit. Victimam postquam lustravisset
 Igne novo, et novo apparatu ac inaudito, vixit
 Cibi nihil degustans diebus plurimis.
 10 Igne interemit geminos quinquagenarios duces.
 Jordanem trajecit, aquas pallio dividens.
 Igneo curru ascendit in cælum,
 Simul vestem et gratiam Elisæo
 Reliquit. Cerne et istius miracula:
 15 Jordanem pertransiit, divisit pallio aquis.
 Fontes sale fertiles reddidit civitati.
 Pueros conviciatores ferarum morsibus necavit.
 Sitienti aquarum rivos ex Edome duxit
 Exercitui. Viduam a creditoribus liberavit
 20 Fontibus olei. Sunanitidi liberis carenti

* Alias Bill. 154, p. 204.

Μνήση. Id est, pronuntiaveris nomen Dei.
 7 *Τοκέεσσι.* Codd. tres Regg. et alii *τεκέσσι.*
 8 *Ἀνδροφόνον.* Ita codd. Regg. quatuor. Edit.
 ἀνδροφόνον.
 10 *Ἀλλοτρίων.* Rerum alienarum cupiditas,
 mortis est fomes.
 XVI. ΤΙΤ. *Εἰς τὰ θαύματα.* Cod. Vatic. *Θαύματα*
 Ἡλλίου.

8 *Καὶ ξένοις.* Quippe aquam infundi rogo jusserat Elias. Nihilominus ignis rogam corripuit et absumpsit.

10 *Πεντηκοντάρχας.* Cod. Vat. *πεντηκοντάρχους.*

16 *Εὐτέκνουσ.* Non solum dulces aquas ad bibendum reddidit propheta, sed etiam fertiles, ita ut agri antea steriles, iis irrigati fontibus, fertiles evaderent.

METRICA VERSIO.

Ne statuas unquam simulacraque mortua fingas;
 Neve tui Domini lingua tere nomen inani.
 Sabbata legitima tibi sunt servanda quiete,
 Tam quæ tecta umbris, quam quæ sublimia sensu.
 Felix, si merito cultu venerere parentes.
 Ne quemquam occidas. Alieni fœdera lecti
 Ne violes. Nec te constringas crimine furti.
 Neve aliquem testis mendacibus opprime verbis.
 Nec cupidis oculis aliorum commoda lima:
 Illic namque æternæ quæruntur pabula morti.

XVI. ELIÆ ET ELISÆI MIRACULA.

(*Billio interprete.*)

Hæc mira sanctus Elias quondam edidit.
 Hunc primo corvus aluit: ac Sareptiam
 Post ipse viduam nutriit perquam ampliter,

B Olei et farinæ reliquiis paucissimis:
 Ejusque ab orci filium extraxit sinu:
 Mox ipse cælum claudit, et pluviam negat.
 Flammis vorandam victimam plane novis,
 Novoque more tradit, et multos dies,
 Omnino capiens pabuli nihil, exigit;
 Binosque flamma mittit ad stygem duces.
 Jordanis undas pallio immisso secat.
 Curruque vectus igneo cælum petit.
 Cum veste linquit gratiam Elisæ suam:
 Eximia cujus cerne jam miracula.
 Jordanis undas pallii tactu secat.
 Sterilesque fontes urbis edulcat sale.
 Juvenes ferarum morsibus necat improbos
 Sævamque trinis eximit castris sitim.
 Per munus olei debito grandi levat
 Viduam: alterique (mira res) dat filium,

Οὐκ ὄντ' ἔδωκε παῖδα, κ' ἐκ νεκρῶν πάλιν.
Φθορὰν τ' ἐπέσχεν ἐκ πάσας, καὶ πλείοσιν
Ἦμινα λιμὸν ἐνδεεστέρῃ τροφῇ.
Ναιμῶν δὲ λέπρας ἐκκαθάρσας τὸν Σύρον,
25 Πέμπει Γιεζεὶ τὴν νόσον· εἶτ' ἀξίνην
Ἐπλευσε νότοις ἐκ βυθῶν Ἰορδάνου·
Σύρων δὲ τοὺς ἔλκοντας ἔβρις ἀμβλύνας
Ἐδωκεν ἐχθροῖς· εἶτα τῷ στρατῷ κόρον
Προεῖτο, λεπτῶν ἔργα. Καὶ νεκρὸς νεκρῶν
30 Ἦγειρεν, ἔγγυς συντεθέτων ὀστέων.

17. Ἐπίγραμμα εἰς τὸ μαρτύριον Ἠλίου τὸ
καλούμενον Χρησιον.

Αὕτη, ξένη, καὶ Σαρεπτά τῆς Σιδωνίας,

A Οὗτος δὲ χήρας πύργος, ἡ φιλοξένος
Θεοῦ προφήτην Ἠλίαν τὸν Θεοβίτην,
Λιμοῦ κακοῦντος τὰς πόλεις, ἐδέξατο·
5. Ἡ καὶ μικρὸν ἦν ἔλαιον ἐν τῷ καψάκῃ,
Καὶ δρᾶξ ἀλεύρων ὕδρια κεκρυμμένος.
Τοῦτο δ' ἀπειδῶς μεταδοῦσα τῷ ξένῳ,
Πηγῆν, τρέφουσαν οἶκον, εὔρε τὴν ὄσιν.
Ταύτης τὸν υἱὸν Ἠλίας ζῶντα τρέφων,
10 Θανόντα νεκρῶν ἐξανέστησε ζόφου.
Μήτηρ δὲ, πρὶν κλαίουσα τὴν ἀπαιδίαν,
Ἐγένετο μήτηρ αὐθις ὠδίνων δίχα.

18. Περὶ τῆς τοῦ Χριστοῦ γενεολογίας.

Ματθαῖος πόθεν, εἰπέ, μέγας, Λουκάς τε φέριστος,

Dedit filium, eumque a mortuis excitatum reddidit.
Venenum depulit ex herba (colocynthide), et plurimos
Fame laborantes refecit exigua dape.
Naaman Syrum cum a lepra mundasset,
25 Immisit eundem Giezi morbum. Posthac securi in
In altum traxit, ex imo Jordanis vado.
Syrorum, qui eum capturi venerant, oculis caliginem offundens,
Eos tradidit hostibus. Deinde exercitui cibos
Apponi jussit, leprosoꝝ opera. Mortuus mortuum
30 Suscitavit, simul compositis ossibus.

XVII. Epigramma in templum Eliæ, quod Χρησιον appellabatur *.

Hæc est, hospes, illa Sarepta Sidoniæ,
Hæc est turris viduæ, quæ humanissime
Dei prophetam, Eliam Thebiten,
266-267 Cum famas grassaretur per urbes, hospitio excepit :
5 Quæ paululum olei in cado,
Et manipulum farinæ duntaxat habebat in hydria occultatæ :
Hæc autem liberaliter tribuens hosti,
Fontem qui pasceret familiam suam, consecuta est pro dono.
Hujus filium Elias viventem qui paverat,
10 Eundem mortuum ad vitam revocavit e mortis tenebris ;
Et mater quæ prius flebat se filio orbatam,
Effecta est rursus parens absque partus doloribus.

XVIII. De Christi genealogia **.

Matthæus unde, quæso, magnus, et optimus Lucas,

* Alias Bill. 26, p. 195. ** Alias Bill. 39, p. 99.

21 Κ' ἐκ. Sic legendum versus postulat. Ed. Ix.
24 Ἐκκαθάρσας. Ita versus et contextus videntur
postulare. Edit. ἐκάθηρε.

29 Λεπτῶν ἔργα. Hic significat miraculum liberatæ ab obsidione Samariæ, qua eam Syri cingebant, qui subito timore correpti divinitus immisso, omni belli apparatu in castris relicto et annona, noctu confugerunt; quod primi noverunt civibusque nuntiarunt leprosi.

XVII. τ.τ. Εἰς τὸ μαρτύριον, in martyrum aedem. Μοχ, χρησιον, τιδυα domus.

6 Ὑδρία κεκρυμμένος. Combef. legit ὕδρια κε-

κρυμμένην. Αἱ. ὕδριας κεκρυμμένης. Verisimilius ὕδρια κεκρυμμένος.

XVIII. τ.τ. Περὶ τῆς, etc. Cod. Reg. 991 addit παρὰ τῷ Ματθαίῳ καὶ παρὰ Λουκά.

1 Ματθαῖος πόθεν, εἰπέ, μέγας, Λουκάς τε φέριστος, etc. Sic distinxiimus, addita interrogatione. Edit. Ματθαῖος πόθεν εἶπα μέγας, Λουκάς τε φέριστος, etc., quod ipsi Benedictini verterant : Matthæus autem magnus scripsit et optimus Lucas : alium quidem ille, etc... quod evidentissimè mendosum corrigere præsumpsimus. (CAILLAU.)

METRICA VERSIO.

Avidique rursus faucibus lethi extrahit.
Tum labem ab herbis pellit : et magno agmini
Pastu minacem pellit exiguo famem.
Namaamque Syri corpus a lepra eluit,
Hac insicitque servulum. Post asciam
Ex imo in altum fluminis trahit vado.
Syriaca castra, visibus capta, hostibus
Tradit, deinde saturat appositis cibis.
Junctisque reddit mortuum vitæ ossibus.

XVII. EPIGRAMMA IN TEMPLUM ELIÆ, QUOD Χρησιον
APPELLABATUR.

(Billio interprete.)

Hospes, Sareptam cernis hic Sidoniæ.

B Viduæque turrim, quæ pium vatem Dei,
Cum premeret urbes aspera vindex fame,
Perquam hospitali pectore excepit domo :
Cui nil habebat vas, nisi olei paululum,
Præter farinæ paululum nil hydria.
Quod cum dedisset hosti haud parca mano,
Hoc munus ipsum nutrit, et totam domum.
Hujusce natum dum esset in vivis alens,
Post luce cassum a morte revocavit statim;
Et quæ parens, ante, orbitatem luxerat,
Effecta rursus mater est, partu sine.

XVIII. DE CHRISTI GENEALOGIA.

(Billio interprete.)

Matthæus quondam scripsit, Lucasque disertus a

Τὴν μὲν δγ', αὐτὰρ ὀτὴνδε βίβλοις ἐνέθηκα γενέθλην, Α 15 Ἐκ δὲ δῶα γενεῶν, τῆς μὲν πλέον, ἐξ ἐτέρης δὲ
 Αἱ Χριστὸν κατάγουσιν ἀφ' αἵματος ἀρχηγόνιοι ;
 Πῶς δ' ὁ μὲν ἐν πλεόνεσσιν, ὄδ' ἐν παύροισιν ἐληξεν ;
 5 Ἐς Δαυὶδ μὲν ἀνακτα γένους ῥόος ἀμφοτέροισιν
 Ἄτμητος· μετέπειτα ῥέει διγα, ὑστάτιον δὲ
 Συμφέρεθ' ὡς ἐπὶ πόντον ἀπαίρονα Χριστὸν ὀδεύων.
 Ὀδὲ κεν ἀθρήσειας, ἐμψ' δ' ἐπιπαίθεο μύθῳ·
 Δαυὶδαι, Σολομῶν τε, Νάθαν τ' ἔσαν, ὧν ὁ μὲν εἶλκεν
 10 Ὡς τε ῥόον μεγάλου ποταμοῦ, βασιλῆϊον αἶμα·
 Αὐτὰρ δγ' εὐαγέων τε φαεινοτάτων θ' ἱερῶν.
 Χριστὸς δ' ἀμφοτέρ' ἔσκεν, ἀναξ μέγας, ἀρχιμερὺς τε.
 Τούνεκα Ματθαῖος μὲν ἐγράφατο πνεύματι θείῳ
 Τὸς Σολομωντιάδας, Λουκᾶς δ' ἐς Νάθαν δρουσεν.

Παυρότερον τὸ ῥέεθρον ἐπελθέμεν· οὐ μέγα θαῦμα.
 Οὐ μὲν παυρότερον· γενεῶν δ' οὐκ ἴσον ἀριθμὸν.
 Ὀδε τὰ πρῶτα κέασθεν, ἔπειτα δὲ εἰς ἐν ἀγερθεν.
 Φράζε δὲ καὶ τότε μοι, πατέρων δύο πῶς ποτ' Ἰωσήφ.
 20 Τέθμιον ἦν Μωσῆος, ἐπὶν ἀσπερμος δληται
 Ἑβραῖος, κάσιν ἢ τιν' ὀλωλότος, ἢ τινα πῆῶν
 Ἑγγύθεν, αἶφα δάμαρτα φίλην καὶ κτῆσιν ἔχοντα,
 Σπερμαίνειν φοιμέτω τε γόνον καὶ οἶκον ἀέξειν,
 Ὅφρα κε μὴ κύνυμος ἐν ἀνθρώποισιν δληται.
 25 Τούνεκα κρυπτόν ὑπερθε Θεοῦ βροτέου τὸδ'
 [ἀνεῦρον.
 Ματθᾶν ἐκ Σολομῶνος ἀγων γένος, ἡγάγετ' Ἑσθάν.

Aliam quidem ille, aliam vero iste libro edidit generationem,
 Quæ Christum deducit a sanguine primi parentis?
 Cur autem hic plures avos numeravit circa finem, ille vero pauciores?
 5 In Davidem quidem regem generationis fluxus apud utrumque
 Indivisus est; postea fuit bifariam, postremo autem
 Una fertur in Christum, veluti in immensum mare se effundens.
 Sic considera, et meo assentire sermoni:
 Ex Davide nati sunt Salomon et Nathan, quorum ille quidem traxit,
 10 Veluti fluxum magni fluminis, regium sanguineum;
 Hic vero nobilium celeberrimorumque sacerdotum.
 Christus autem utrumque fuit, rex magnus et sacerdos.
 Itaque Matthæus enarravit, divino afflatus Spiritu,
 Salomontiadæ, Lucas vero Nathani nepotes recensuit.
 15 Ex duobus autem generationibus, si ex una quidem uberius, ex altera autem
 Contractius fluentum decurrat, non valde mirum est.
 Sed nec quidem contractius; generationum vero non est par numerus.
 Sic primum distractæ sunt, postea in unum convenere.
 Dic vero mihi, quomodo duorum patrum filius sit Joseph.
 20 Lex ea erat Moysis, si quando absque liberis mortuus fuisset
 Hebræus, ut frater mortui aut aliquis affinitate conjunctus
 Et propinquus, statim ipsius uxorem dilectam et possessionem accipiens,
 Procrearet defuncto sobolem, et domum augetet,
 Ne nomen ejus inter homines periret.
 268-269 25 Quare arcanum hoc de Deo homine facto inveni:
 Nathan ex Salomone trahens originem, uxorem duxit Estham.

2 Βίβλοις. Sic cod. Reg. 991. Edit. Βίβλαις.
 3 Αἱ Χριστὸν. Codd. duo Regg. et Chig. αἶς. —
 Ibid. ἀρχηγόνιο. Cod. Reg. 991, sup. lin. τοῦ πρω-
 τοπλάστου Ἀδάμ.
 7 Συμφέρεθ'. Sup. lin. cod. 991, συμμίγεται.
 8 Ὀδὲ κεν. Cod. Reg. 991, sup. lin. οὕτως.
 9 ἔσαν. Cod. Reg. 990, ἔσαν.
 10 ῥόον. Sic codd. Regg. 39, 990, 992, 993,
 Chig. et Coisl. Edit. ῥόον.
 11 Ἰερῶν. Hæc Gregorii opinio repugnat Apo-

stoli verbis, qui asserit Christum de ea tribu fuisse
 de qua nullus altari præsto fuit. *Manifestum est,*
 inquit, Hebr. vii, 13 et 14, *quod ex Jada ortus, in*
qua tribu nihil de sacerdotibus Moyses locutus est.
 18 Ἀγερθεν. Cod. Reg. 991, sub lin. συνηθρο-
 σθησαν.
 21 Κάσιν ἢ τιν'. Codd. duo Regg. κασιγητήν.
 Vide Casaubon. not. 26, in Luc., ad calcem Com-
 ment. Novi Testamenti Græci.
 25 Κρυπτόν. Codd. tres Regg. μικρόν.

METRICA VERSIO.

Verum non simili scripserunt ordine Christi
 Natales quibus ille Adami de sanguine fluxit.
 Cur vero plures numeraverit ille parentes,
 Hic contra, brevis numerum concludat avorum,
 Expediam. Fluxu non dispare currit uterque,
 Donec perventum est clari Davidis ad annos.
 Tramite post bifido currunt, ac denique rursus
 In Christo nostræ coeunt auctore salutis.
 Non secus ac fluvius partes dissectus in ambas,
 In mare collectis tandem devolvitur undis.
 Quod si tu nostris attentas vocibus aures
 Præbueris, verum, quod diximus, esse videbis.
 Ex Davide Nathan fluxit, Salomone parente,
 Quorum alter, veluti magno de flumine rivum,
 Sic traxit regale genus, sceptrumque superbum:
 A patre sacrificum duxit genus alter eodem.
 At Christus simul et princeps erat, atque sacerdos.
 Ergo Matthæus, divino Numine pulsus,
 Enumerat Salomontiadæ, seriemque nepotum

B Hinc trahit: at contra Lucas, Salomone relicto,
 Arripit in signem Nathanum, Nathanique nepotes.
 Ex duplici porro genere haud mireris oportet,
 Uberioris aquæ si rivulus alter ab illo
 Manet, ab hoc rursus currat contractior alter.
 Quanquam si nobis recte proprieque loquendum est,
 Haudquaquam magis hic contractus labitur undis:
 Sed genus hoc tantum numero minus, amplius illud.
 Sic primo sectum genus est, ac deinde coivit.
 At quonam pacto duplici patre fluxit Ioseph
 Lex ea Mosis erat, si quem mors atra tulisset,
 Hebræa de gente satum, natisque carentem,
 Protinus ut frater, vel sanguinitate propinquus
 Uxorem extincti capiens, censumque, domumque,
 Funderet huic sobolem, ne nulla prole relicta
 Obrueret totum tumulus cum corpore nomen.
 Quare de Christo arcanum mihi tale repertum est
 Mathianus eximia Salomonis stirpe creatus,
 Esthæ junctus erat: quo cæca morte perempto,

Τοῦ δ' ἄρ' ἀποφθιμένοιο, Ναθειδης οὐνομα Μελχι. Α 40 Μάρτυς δ' ἄγγελος ἄμμιν, ἐπεὶ Προδρόμοιο
 Καὶ τῷ μὲν Ἰακώβ, τῷ δ' Ἥλει γείνατο παῖδας. [γενέθλην
 Ἥλει δὲ φθιμένοιο, ἐπεὶ γόνου οὐτίν' εἰλεπεν,
 30 Αἶψα ὄμμον τε λέχοι τε Ἰακώβ οὐχ ὀμόπα-
 [τρος
 Δέξατο, καὶ τέκεν υἱὸν ἀδελφεῶ ἑσθλὸν Ἰωσήφ.
 Οὕτω τοῦ μὲν ἔην, τῷ δ' ἔγραφε θεσμὸς Ἰωσήφ.
 Εὐαγγελιστῶν δ' ὅς μὲν εἶπε τὴν φύσιν,
 Ματθαῖος, ὅς δ' ἔγραφε Λουκᾶς τὸν νόμον.
 35 Παῦσαι διοχλῶν τὴν καλὴν συμφωνίαν.
 Πῶς Δαυὶδ ἐς ἀνακτα φέροι Θεός, εὔτε φαάνθη
 Μητέρας ἐκ βροτέης Θεὸς ἄμβροτος; ἐκ μὲν Ἰωσήφ,
 Πῶς ὄγε; παρθενικῆς γὰρ ἔην πάϊς, ἐκ Μαρίας δὲ,
 Δευίδης· Μαρὶάμ γὰρ ἀφ' αἵματος ἦεν Ἀαρῶν.
 Ἄγγελλον μέγαλοιο φάους θεοειδὲι μητρὶ,
 Μητέρας ἀμφοτέρας ὄγ' ἀνήγαγεν ἐς μέγαν Ἀαρῶν.
 Φρήτραι δ' αὖ βασιλῆος ἀμιγέες, ἡ δ' ἱερήων.
 Οὐκ ἔτυμον. Φρήτραι μὲν ἔσαν δίχα, πολλάκι δ' αὖτε
 45 Μίγνυτο. Πρόσθεν μὲν Ἀρῶν μέγαλοιο θύγατρα
 Ἠγάγετ' ἐς μέγα δῶμα Ναασῶν, ὅς δ' ἀπ' Ἰούδα
 Ἔκτος ἔην. Μετέπειτα δ' ἐπεὶ πόλιν ὤλεσεν αἰχμητῆ
 Ἀσσυρίων, Βαβυλῶν τε τὰ τέθμια πάντα τίναξεν,
 Οὐδὲ φυλῶν τῆμόσδε διακριδὸν αἶμα φυλάχθη
 50 Οὕτω μὲν διὰ μητρὸς ἀνέρχεται ἐς βασιλῆας.
 Ἐκ δὲ πατρὸς δοκίοντος ὄπως, φράζεσθαι ἄνωγα.
 Αἰγούστου βασιλῆος ἐπεὶ φόρος ἔγραφε πάντας

Illo autem mortuo, Nathides nomine Melchi (cum duxit);
 Et illi quidem (Mathano) Jacobum, isti vero (Melchi) Heli genuit filios;
 Heli autem defuncto, cum prolem non reliquisset,
 30 Statim domum et uxorem illius Jacobus, non ex eodem patre natus,
 Accepit, et fratri egregium genuit filium Josephum.
 Sic istius (Jacobi) filius erat Joseph; verum illi (Heli) lex eum ascripsit.
 Evangelistarum igitur alter, juxta naturam (Christi genus) narravit,
 Matthæus; alter vero, Lucas; juxta legem scripsit.
 35 Desine perturbare egregiam concordiam.
 Quomodo ad regem David revehitur Deus, cum apparuerit
 Ex matre mortali immortalis Deus? et quidem ex Joseph
 Quomodo ille? Virginis enim erat filius, scilicet ex Maria
 Levita. Maria enim erat ex sanguine Aaron.
 40 Testis nobis est angelus; siquidem natale Præcursoris
 Nuntians magnæ facis divæ parenti,
 Ambas matres ad magnum revocavit Aaron.
 Tribus autem regalis et sacerdotalis impermistæ erant.
 Id verum non est. Distinctæ quidem erant tribus, sæpe tamen
 45 Miscebantur. Primum quidem ex tribu magni Aaronis filiam
 Duxit in domum suam Naasson qui a Juda
 Sextus erat. Deinde autem postquam civitatem evertit exercitus
 Assyriorum, et Babylon omnia jura concussit,
 Neque tribuum tunc distinctio servata est.
 50 Sic quidem per matrem ad reges ascendit.
 Quomodo autem ab eo, qui ejus pater videbatur, dicas velim.
 Augusti imperatoris jussu, cum censerentur omnes,

32 Τοῦ μὲν. Cod. Reg. 990, τῷ μὲν. Mox idem, θεσμὸν habet pro θεσμὸς. Cod. Reg. 993 et Chig. consentiunt.

39 Μαρὶάμ γὰρ. Certe si ex tribu Levi orta (linea masculina) fuisset Maria, Christus ex stirpe David salus et de tribu Juda vere dici non posset,

quod fidei et Scripturis adversatur. Vide infra v. 57, ubi Gregorius asserit Josephum et Mariam ex eadem tribu ortos fuisse.

41 Μέγαλοιο φάους. Cod. Reg. 991, sup. ἴν. μεγαλοφώνου.

47 Πόλις. Civitatem, nempe Jerusalem.

METRICA VERSIO.

Duxit eam Melchi, Nathanæo sanguine cretus
 Mathanus hac genuit Jacobum, Melchius Elin,
 Quem rapuit nulla mors horrida prole relicta.
 Ergo domum illius capit uxoremque superstes
 Jacobus, frater tantum maternus, eique
 Josephum genuit, sic Joseph filius ejus
 Verus erat; tamen hunc tribuit lex optima fratri.
 Atque ita Matthæus naturam scribere Christi
 Instituens, veram seriem numeravit avorum:
 At Lucas populi legem ritumque notavit.
 Quare ne verbis concordia scripta lacesse.

Cur genus a magno deducit Davide Christus,
 Visus ut est nostro Deus immortalis in orbe,
 Progrediens castæ per viscera sancta parentis?
 Cur pater illius Joseph de more vocatur,
 Cum non Josepho, sed sit de Virgine natus?
 Ex Maria porro Levites: namque ab Arone,
 Qui Levi de stirpe fuit, genus ipsa trahebat.

B Angelus est testis: siquidem natale propinquum
 Dum Præcursoris divæ narrare parenti
 Pergit, ab excelso demissus vertice cœli,
 Ambas ad veterem matres revocavit Aronem.
 Nil porro commune tribus regalis habebat
 Cum sacra, inter se thalami nec jure coibant.
 Falsum. Nam quamvis distincta erat utraq; classis,
 Utraque jure tamen thalami persæpe coivit.
 Namque prius natam thalamio sibi junxit Aronis,
 Nasson ab illustri qui sextus fluxit Iuda.
 Atque iidem Assyriæ postquam manus impia ferro
 Evertit Solymas, tum nec distinctio certa
 Servata est tribuum, generis nec sectio prisca
 Sic ille ex Maria regali est sanguine cretus.
 Dic age, quo pacto Josephum habuisse parentem
 Creditus est? Magnus regebat cum legibus orbem
 Augustus, cunctos perscribere nomina jussit.
 Ergo quisque suum patria cum nomen in urbe

Ἄλλοι μὲν τ' ἄλλοισιν ἐνὶ πόλειςσι γράφοντο
 Πατρώαις, Δαυὶδ δὲ φίλον πέδον αἶψα κίχανον
 Ἐὖ Βηθλεὲμ, ἢ κολποῖσι μέγαν ὑπεδέξατο Χριστόν,
 Ἄμφότεροι, μνηστὴ τὴ φίλη, καὶ κεδνὸς Ἰωσήφ
 Γραφόμενοι. Φρήτρης γὰρ ἰῆς ἔσαν. Ὡδ' ἐνὶ φάτῃ
 Μήτηρ παρθενική, κόσμου τέκε παντὸς ἀνακτα.
 Οὕτω καὶ διὰ πατρός ἀνέρχεται ἐς βασιλῆας.

60 Ἐμπαλί μὲν γενεὴν Λουκᾶς μέγας ἤγαγε μύθῳ
 Εἰς Ἀδὰμ ἐκ Χριστοῖο. Ἐμοὶ δ' Ἀδὰμ ἦλθ' ἐπὶ Χριστόν.
 Χεῖρὶ Θεοῦ πρῶτιστος Ἀδὰμ γένετ'. Ἐκ δ' Ἀδάμοιο
 Σὴθ πέλε. Τοῦ δ' ἄρ' Ἐνώξ. Τοῦ, τέτρατος ἦξ Καϊνάν.
 Τοῦ δ' ἦν Μαλελεήλ. Τοῦ δ' Ἰαρέδ, ὃς τέκε παῖδα
 65 Κεῖνον Ἐνώχ, ὃς ζωὸς ἐς οὐρανὸν ἦλθεν ἀερθεῖς.
 Τοῦδε, Μαθουσάλα ἔσκεν, ὃς υἷα γείνατο Λάμex.
 Αὐτὰρ δ, Νῶε πατήρ. Σὴμ, Νῶεος υἱὸς ἐκέλευ.
 Ἐκ τοῦ δ' Ἀρφαξᾶδ, Καϊνάν, Σαλά· τοῦ δ' ἐπέπουσιν
 Ἰὺδν Ἐβερ. Ἐβερὸς δὲ Φάλεξ πάξι. Ἐκ δ' ἄρα Φάλεχ,
 70 Ἔσχε Ῥαγάδ. Κεῖνος δὲ Σερούχ τέκεν, ὃς τέκε
 [Ναχώρ.

A Ἀβραὰμ αὐτ' ἐπὶ τοῖσδε, πάξι Θάρα Ναχοριδαο.
 Ἀβραμίδης δ' Ἰσαὰκ Ἰακώβ τέκεν, ὃς δ' ἄρ' Ἰούδα.
 Αὐτὰρ δὲ ἐκ Θαμάρης Φαρὲς τέκεν. Αὐτὰρ δ, Ἐσρώμ.
 Ἐσρώμ, τὸν Ἀρῶμ, ὃς τὸν Ἀμιναδάμ. Ὅς δὲ Ναασσών.
 75 Ναασσών δ' αὐ, Σαλμών. Σαλμών, Βοός. Ἐκ Βοός,
 [Ὡδῆδ.
 Ὡδῆδ δ' Ἰσσαι· τοῦ δ' ἐκ μέγας ἐπλετο Δαυὶδ.
 Δαυίδης δὲ, Νάθαν, ὃς Ματθάν υἱὸν ἔτικτεν.
 Ὅς Μαῖνάν. Μαῖνάν, Μελεάν τέκε. Ὅς δ' Ἐλιακεῖμ.
 Ὅς τὸν Ἰωάναν. Ὅς τὸν Ἰωσήφ. Ὅς, τὸν Ἰούδα
 80 Γεῖνατο. Τοῦ, Συμεών. Τοῦ, Λευί. Τοῦ ἀπο,
 Ματθάν.
 Τοῦδε, Ἰωρεῖμ. Τοῦ δ' Ἐλιέζερ. Τοῦδε, Ἰωσάφ.
 Τοῦ δ' Ἡρ. Τοῦ δ' Ἐλμῶδ. Τοῦ δ' αὐ πάξι ἐπλετο
 [Κωσάμ.
 Κωσάμ, ἔην Ἀδδί. Τοῦ, Μελχι. Τοῦ δ' ἀπο, Νηρί.
 Τοῦ δ' ἀπο, Σαλαθιήλ, Ζοροβάβελ, Ῥησά, Ἰωνάν,
 85 Ἰούδας, Ὡσώκ. Σεμεὶ τ' αὐ, Μαθθίας τε,
 Καὶ Μαᾶθ, Ναγγαί, καὶ Ἐσλεῖμ· τοῦ δ' ἀπο Ναοῦμ,

Et alii in aliis urbibus scriberentur
 Patriis, charam Davidis urbem, illico petierunt
 55 Bethlehem, quæ suo sinu magnum excepit Christum,
 Uterque, dilecta sponsa et inclytus Joseph,
 Ut hic scriberentur; ex eadem enim erant tribu. Hic autem in præsepio
 Mater Virgo totius mundi peperit regem.
 Sic et per patrem ascendit ad reges.

60 Inverso autem ordine magnus Lucas generationem duxit
 270 271 In Adam a Christo; mihi Adam in Christum venit.
 Manu Dei primus Adam conditus est; ex Adamo
 Seth natus est. Hujus autem filius Enos. Quartus fuit Cainan,
 Hujus autem fuit Malaleel, hujus Jared qui genuit filium;
 65 Is fuit Enoch qui vivus in cælum sublatu est;
 Hujus vero fuit Mathusala, qui filium genuit Lamech.
 Hic fuit pater Noe. Sem hujus Noe filius;
 Ex isto Arphaxad, Cainan, Sala; hujus autem dicunt
 Filium Heber. Heberi vero Phalec filius. Ex Phalec rursus
 70 Fuit Ragab. Hic genuit Seruch, qui genuit Nachor.
 Post hos rursus Abramam filius Thara Nachoridæ.
 Abramides autem Isaac genuit Jacob, qui et ipse Judam.
 Verum hic ex Thamar genuit Phares. Hic autem Esrom.
 Esrom genuit Aram, qui Aminadam. Hic vero Naasson.
 75 Naasson autem Salmon; Salmon Boos; ex Boos Obed;
 Obed Jesse; ex isto magnus prodiit David.
 Ex Davide autem Nathan, qui Mathan filium genuit.
 Is Mainan. Mainan genuit Melean. Hic autem Eliacim.
 Is Joannam, qui Joseph. Hic Judam
 80 Genuit. Hujus Simeon; hujus Levi; ex hoc autem Mathan.
 Hujus Jorim; hujus Eliezer; hujus Josephus.
 Hujus autem Er; hujus Elmodad; hujus filius fuit Cosam.
 Ex Cosam fuit Addi; hujus Melchi; ex hoc Neri.
 Ab hoc Salathiel, Zorobabel, Resa, Jonan.
 85 Judas, Osoc, Semei et Mathias,
 Mahat, Nagge et Elim: ex quo Nabum,

54 Πατρώαις. Cod. Reg. 990 et Coisl. πατρώαις. B ab evangelistis petere licet, tum quia tota Hebraicis
 60 Ἐμπαλί. Hic carmen novum incipit in cod. nominibus constat, a quibus vix dici potest, quan-
 990. cum hoc titulo: Περὶ τῆς γενεαλογίας τοῦ Χρι- tum Latinae musæ abhorreant.)
 στοῦ κατὰ Λουκᾶν. Hic totam genealogiam, ut est 65 Ἠλθερ ἀερθεῖς. Cod. Reg. 992, ἦλυθεν ἀρθεῖς.
 apud Matthæum et Lucam, versibus prosecutus est 70 Ῥαγάδ. Cod. Reg. 992, Ῥάγαυ.
 Gregorius. « Nobis eandem, inquit Billius, carmini- 76 Ὡδῆδ δ'. Cod. Coisl. Ὡδῆδ δέ.
 bus exprimere minime placuit, tum quia cuius eam 82 Ἡρ. Ita cod. Reg. 990. Edit. Elρ.

METRICA VERSIO.

Scriberet, extemplo Joseph cum conjuge casta
 Davidicam, in tabulas ut nomen utrumque referret
 (Una etenim tribus amborum), perrexit in urbem.
 Hicque orbis Dominum peperit sanctissima Virgo.
 Sic etiam ad claros reges ex parte paterna
 Ipse sui generis ducit primordia Christus.
 Quinetiam inverso Christi genus ordine Lucas.

Tradidit, a Christo incipiens, in Adamque quiescens.
 Contra Matthæus, dum telam orditur eandem,
 Incipiens ab Adam in Christo finivit Iesu.

(Cætera non vertit Billius, et merito. Vide notam
 ad versum 60.)

Ἀμώς, Ματθαίας, καὶ Ἰωσήφ, ἡδὲ Ἰανναί·
 Μελχι, καὶ Λευι, καὶ Ματθάν, Ἡλεὶ, Ἰωσήφ.
 Λουκᾶς μὲν οὕτω. Πῶς δὲ Ματθαίος μέγας ;
 90 Ἐξ Ἀβραάμ μὲν μέχρι Δαυὶδ, ὡς ἔφην.
 Ἐνθεν δὲ Λουκᾶ τὴν ἱερατικὴν παρεῖς
 Σποράν, τίθησι τοῦ γένους ἀνακτόρων.
 Εἰσὶν δ' ὅσοι τε καὶ τίνες, λελιξέται.
 Δαυίδης, Σολομών, Ῥοβοάμ, Ἀβίας τε, Ἀσά τε.
 95 Τοῦ δ' Ἰωσαφάτ ἔσκεν. Ὁ δ' Ἰδομοσ ἦεν Ἰωράμ.
 Ὀζίας, ἡδ' Ἰοιάθαμ, ἡδ' Ἀχάζ, Ἐζεκίας τε,
 Καὶ Μανασῆ, καὶ Ἀμώς, Ἰωσίας. Αὐτὰρ ἔπειτα
 Ἰεχονίας, ἀλωτὸν ὃν ἤγαγον ἐς Βαβυλῶνα·
 Σαλαθιήλ, Ζοροβάβελ, Ἀβιοῦδ, ἡδ' Ἐλιακεῖμ,
 100 Ἀζώρ. Τοῦδε, Σαδώκ. Τοῦ δ' Ἀχίν. Τοῦ δ' Ἑλιούδα.
 Τοῦδ' Ἐλιέζερ ἔην. Τοῦ, Ματθάν. Τοῦ δὲ Ἰακώβ.
 Ὑστατος, ὃς δοκίμασε πατὴρ Χριστοῦ, Ἰωσήφ.

Ammon, Mathathias, et Joseph atque Janna,
 Melchi et Levi, et Mathai, Eli, Joseph.

Lucas quidem sic : quomodo vero Matthæus ?

90 Ab Abraham usque ad David, ut dixi ;

Hinc inde Lucæ sacerdotalem dimittens

Progeniem, textit seriem regum.

Quotquot autem, et qui sunt, narrabitur.

Davidis filius Salomon, Roboham, Abia et Asa.

95 Hujus autem Josaphat. Septimus vero fuit Joram :

Osiæ et Joathan et Achaz, Ezechiasque,

Et Manasses, et Amos, Josias. Postea vero

Jechonias, quem captivum in Babylonem duxere,

Salathiel, Zorobabel, Abiud et Eliacim.

100 Azor, hujus autem Sadoc ; hujus Achim ; hujus Eliada.

Hujus Eliezer fuit ; hujus Mathan ; hujus Jacob ;

Ultimus, qui videtur Christi pater, Joseph.

272-273 XIX. Discipuli Christi duodecim *

Duodecim Christi magni Dei discipull,
 Petrus et Andreas, Joannes et Jacobus ;
 Quintus erat Philippus, sextus vero Bartholomæus,
 Matthæus, Thomas, Jacobus Alphæi,
 5 Judas et Simon, et non nominandus alter Judas.

XX. Miracula Christi secundum Matthæum **.

Matthæus libro prodidit miracula quæcunque fecit
 Christus rex mortali corpori mistus.
 Primum quidem, lepræ gravem excussit morbum,
 Deinde centurionis famuli firmavit membra.
 5 Tertium, socrus Petri febrem exstinxit apprehensa manu.
 Quartum, magnam procellam et ventos sedavit.

* Alias Bill. 38, p. 99. ** Alias Bill. 40, p. 101.

91 Λουκᾶ. Sic cod. Coisl. Male edit. Λουκᾶς. Β νης καὶ Ἰάκωβος pro Ἰωάννης τ' Ἰάκωβος. Codd. Mox παρεῖς. Cod. Coisl. super. lin. ἐάσας.

XIX. τιν. Μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ. Ita codd. duo Regg. et Vat. qui addit IB'. Edit. Περὶ τῶν δώδεκα Ἀποστόλων.

2 Πέτρος τ. Cod. Reg. 993 Πέτρος. Mox Ἰωάν-

A IΘ. Μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ IB'.

Δώδεκα δ' αὐτῷ Χριστοῦ Θεοῦ μεγάλου μαθηταί.
 Πέτρος τ' Ἀνδρέας τε, Ἰωάννης τ', Ἰάκωβος.
 Πέμπτος δ' ἦε Φίλιππος· ὁ δ' ἕκτος, Βαρθολομαῖος,
 Ματθαῖος, Θωμᾶς τε, καὶ Ἀλφαίου Ἰάκωβος·
 5 Ἰούδας τε, Σίμων τε, καὶ οὐ φατὸς ἄλλος Ἰούδας.

K'. Τὰ τοῦ Χριστοῦ θαύματα κατὰ Ματθαῖον.

ματθῆεις βίβλιον τὰ θαύματα, ὅππῃς ἔρεξε
 Χριστὸς ἀναξ βροτῶν σώματι κιννάμενος.
 Πρῶτον μὲν λεπροῖο πικρὴν ἀπεσείσατο νοῦσον,
 Εἰθ' ἑκατοντάρχου παιδὸς ἐπιῆξε μέλη.
 5 Τὸ τρίτον αὐτῷ Πέτρον ἑκπυρῆς φλόγα ἔσβεσε χαιρῖ.
 Τέτρατον, οἶδμα μέγα εὐνασε καὶ ἀνέμου.

METRICA VERSIO.

XIX. DISCIPULI CHRISTI DUODECIM.

(Billio interprete.)

Discipulos habuit bisenos Christus Iesus.
 Hi, Petrus, Andreas, Joannes, atque Jacobus,
 Matthæus, Thomas, cum Juda Bartholomæus,
 Alter Jacobus, post cum Simone Philippus,
 Ultimus est alter, non certe sandus, Iudas.

XX. MIRACULA CHRISTI SECUNDUM MATTHÆUM, VERSIBUS ELEGIACIS.

(Billio interprete.)

Hæc quæ mortali Billio interus cum carne patravit,
 Matthæus sacræ prodidit historiæ.
 Depulit informem primum de corpore lepram ;
 Atque tulit famulo centurionis opem.
 Inde socru Petri violenta febre levata,
 Ventos et fluctus comprimit æquoreos.

Δαίμονας ἤκε σύσσει τὸ πέμπτον, ἐν Γεργασσηνοῖς. Α
 Ἐκτον, ἐὴν κλίνην ἤρε βαρὺς μέλεσιν.
 Ἐβδομον, ἀψαμένης πηγῆν σθέθεν αἰμοροοσύσης.
 10 Ἀρχοντος θυγάτηρ ὄγδοον εὔρε φάος.
 Ἐννατον αὖ, τυφλοῖσι πόρεν φάος. Ἐκ δ' ἐλαθέντος
 Δαίμονος, οὐ λαλέων ῥῆξε λόγον, δέκατον.
 Σαβδάτω ἐνδέκατον, ξηρὴν χέρα λύσατο δεσμῶν,
 Ὅσσε δὲ δαιμονίου κ' οὐατα, δωδέκατον.
 15 Ἐκ δεκάτοιο τρίτον, κοφίνους δυοκαίφερα πλῆσε,
 Κάνδρων χιλιάδας πέντ' ἀπὸ πέντ' ἀκόλων.
 Τέτρατον ἐκ δεκάτου δὲ, κιχῆσατο νῆα πόδεσσι.
 Τὰς δ' ὑπόειξε μέγας πόντος ἐρινόμενος.
 Πέντε δὲ καὶ δέκατον, Χανααίας νευῦμ' ἐδίωξε,
 20 Μητρὶ χαριζόμενος πολλὰ λιταζομένη.
 Ἐκτον καὶ δέκατον, σπυρίδας λίπον ἔπτ' ἀπὸ ἔπτᾶ

Ἄρτων, χιλιάδες τέσσαρες, ἦν τε κόρος.
 Ἐπτα δὲ καὶ δέκατον, θεῖον ἠλλάξατο μορφήν,
 Στράφας οἷσι φίλοις ἡλίου πλέον.
 25 Ὀκτωκαίδέκατον δὲ, σεληναίης ἀπὸ νοούτου
 Ὡς ἐκέτευσε πατήρ, λύσατο παῖδα φίλον.
 Ἐνεακαίδέκατον, φάος ἡμμασιν ἐξ Ἱερικοῦς
 Τυφλοῖς εἰνοδοῖς δῶκε πορευόμενος.
 Εἴκοστων δ' αὐγάς πόρεν ἡμμασι, πηρὰ τ' ἔλυσε
 30 Γούνατα, ἐξ ἱεροῦ λύματα πάντ' ἐλάσας.
 Θαῦμα δὲ Βηθανίθην κὼν ποίησε μέγιστον,
 Ἐρηρὴν αἶψα συκῆν, ὧς μιν ἀκαρπον ἴδεν.
 Ἐκ δ' ἐχύθη σταυροῦ βαθὺ σκότος, οὐχομένοιο
 Φωτὸς, καὶ νηοῦ εὐρὺ πέτασμα βράγη.
 35 Γαῖα δὲ παλλομένη, γαίης ὑπερ ἔσχισε πέτρας,
 Καὶ νέκυες τύμβους λείψαν ἀνεγρόμενοι.

Quintum, daemones in porcos misit, in terra Gerasenorum.

Sextum, eo jubente, lectum suum tulit membris captus.

Septimum, tangentis eumbæmorroissæ sanguinis profluvium sistit.

10 Octavum, principis filia ad lucem rediit.

Nonum, cæcis restituit visum. Decimum, ejecto

Dæmone, non loquens voces reddidit.

Undecimum, Sabato aridam manum vinculis solvit.

Duodecimum, oculis atque auribus a dæmonio captos sanavit.

15 Tertium decimum, cophinos duodecimi implevit

Et virorum quinque millia ex quinque panibus.

Quartum decimum, navem assecutus est pedibus ;

His cessit magnum mare procella agitata.

Quintum decimum, e Chanaanæa malum spiritum expulit,

20 Gratificans matri multum roganti.

Sextum decimum, septem sportas reliquerunt ex septem

Panibus quatuor millia, fuitque saturitas.

Septimum decimum, divinam immutavit formam,

Apparens amicis suis sole splendidior.

25 Octavum decimum, a lunæ morbo,

Rogante patre, dilectum liberavit filium.

Nonum decimum, lumen oculis, ex Hiericho

Egressus, cæcis in via præbuit.

274-275 Vicesimum, lucem restituit oculis, sauciata sanavit

30 Genua, e templo piacula omnia ejiciens.

Miraculum autem Bethania progrediens fecit maximum,

Aridam subito ficum, cum eam sine fructu vidisset.

E cruce vero profundæ fusæ sunt tenebræ, deficiente

Lumine, et latum templi velum scissum est ;

35 Concussa terra, supra terram saxa acidit,

Et mortui tumulos liquerunt excitati.

14 Κ' οὐατα. Ita Coisl. et Reg. Edit. κοβατα.

16 Ἀκόλων. Super. lin. ἄρτων.

17 Κιχῆσατο. Inl. κατέλαβε.

23 ἠλλάξατο. Coisl. Schol. ἤμελεν. Reg. 991,
 sup. lin. ἐδείξατο, ostendit.

METRICA VERSIO.

Dæmonas in porcos Gerasenis mittit in arvis ;

Sustulit et lectum qui resolutus erat.

Profluvium sistit mira virtute cruentum ;

Et redit ad lucem principe nata viro.

Lucem restituit cæcis, Satanaque fugato

Mutus inassuetos edidit ore sonos.

Solvitur extemplo gravibus manus arida vinclis :

Et presso a Satana voxque sonusque redit.

Bis senos cophinos et millia quinque virorum

Explevit quinque panibus appositis.

Hic pedes assequitur, res nonquam audita, cari-

[nam :

Et cedit pedibus vis truculenta maris.

Solvitur hoste malo Chanaanæa matre creata,

Mater ut obnixas misit ab ore preces.

Panibus ex septem turbis septena redundat

Sporta, quaterque fames mille fugata viris.

PATROL. GR. XXXVII.

B Divinam formam assumit, solisque videtur

Lumine discipulis clarior ipse suis.

Inde piis precibus flexus lacrymisque parentis,

Lunæ actum morbo liberat horribili.

His ita patris J. richuntia mœnia linquit,

Et binis aperit lumina clausa viris.

Mox etiam cæcis affusa luce medetur :

Et claudis pedibus fert miseratus opem.

Sed prius a sacra commercia depulit æde,

Quæstusque impuros, sacrilegamque manum.

Bethania Solymas pergens arescere ficum

Imperat, hanc omni fruge carere videns.

Denique dum lumen moritur, caligo coorta est :

In partes velum scinditur atque duas.

Concutitur tellus, scinduntur saxa dolore :

Et linquit tumulos excita turba suos.

Hic verò, ut primum lux tertia fulsit in orbe

16

Ἀδάρ ὄγε τριτάτῳ ἐνὶ ἡματι τύμβον ἀνοίξας,
 Αὐθις εἰσὶ φίλοις ἐν Γαλιλαΐ' ἐφάνη.

ΚΑ'. Τὰ Χριστοῦ θαύματα κατὰ Μάρκον.

Μάρκος δ' Αὐσονίοισι Θεοῦ τάδε θαύματ' ἔγραψε,
 Πέτρῳ θαρσαλέος Χριστοῦ μεγάλῳ θεράποντι.
 Δαίμων καὶ πυρετὸς, καὶ λέπρη, καὶ παράλυσις
 Εἶξε λόγῳ Χριστοῦ. Μετέπειτα δὲ χεὶρ ἐτανύσθη
 5 Ἐρηΐ· καὶ ἀνέμων λήξεν μένος ἠδὲ θαλάσσης.
 Καὶ λεγεῶν ὑπέειξε, καὶ αἱματώσσαν ἔπαυσε
 Πηγγῆν, καὶ θυγατρὶ ζωὴν πόρ' Ἰαίροιο.
 Πέντε δ' ἄρ' ἐξ ἄρτων πολλοὶ τράφεν. Ἐνθεν ἔδρασε
 Λιόντον ἐπιστείδων. Μετέπειτα δὲ, πνεῦμ' ἐδίωξε
 40 Φοινίσσης, Τυροῖσι τέρας καὶ Σιδονίοισι,

Ipse vero statim tertia die sepulcrum aperiens,
 Rursus suis amicis in Galilæa visus est.

XXI. *Miracula Christi secundum Marcum* .

Ausoniiis vero hæc Dei miracula scripsit Marcus,
 Petro addictus, magno Christi servo.
 Dæmon et febris, et lepra et paralysis
 Cessit verbo Christi. Deinde manus restituta est
 5 Arida, et quievit ventorum furor et maris.
 Et legio cessit, et sanguineum coercuit
 Fontem; et Jairi puellæ vitam reddidit.
 Quinque ex panibus plurimi pasti sunt. Inde vinxit
 Mare gradiens super aquas. Postea dæmonem ejecit
 10 Ex Phœnissa, insigne prodigium Tyrii et Sidoniis,
 Surdum etiam et mutum. Pavit iterum ex septem panibus
 Virorum millia; et cæcus vidit lucem. Dehinc
 Et vultu fulgorem emisit, et vinculum solvit
 Lingua, spiritum ejiciens: Bartimæusque lumen
 15 Cæcus ex Hierichonte vidit. Cum autem sine fructu
 Invenisset ficum esuriens, hanc aridam verbo reddidit.
 Cæcos autem et claudos sanavit juxta templum.

XXII. *Miracula Christi secundum Lucam* .

Græciæ vero præclara hæc Dei miracula scripsit Lucas,
 Paulo intimus, magno Christi servo.
 Dæmon et febris et lepra et paralysis
 Cessit verbo, et arida manus restituta est.
 276-277 5 Deinde Centurionis famulum deficientem roboravit,

* Alias Bill. 44, pag. 103. ** Alias Bill. 43, pag. 102.

XXI. 2 *Θαρσαλέος*. Schol. Coisl. Πέτρῳ φοιτή-
 ς; τῷ κορυφαίῳ. Int. θαρσαλέως.
 3 *Λέπρη*. Sic Chig. et Reg. 992, at sup. lin. λέπρα.
 8 *Πέντε... τράφεν*. Hæc omisit Billius in versione
 metrica. Edit.
 16 *Νεκράν*. Sup. lin. ξηράν.
 17 *Ἐγγύθι*. Ita Reg. 991 et Coisl. Mox νηοῦ. Sic
 legendum videtur. Edit. 1630 ἐγγύθε νεοῦ.
 XXII. 1 *Δουκᾶς δ' Ἑλλάδι σεπτά*. Ita codex

Α Κωφόν τ' οὐ λαλέον. Θρέψεν πάλιν ἔπτ' ἀκόλοισιν
 Ἄνδρῶν χιλιάδας· καὶ τυφλὸς ἴδεν φάος. Ἐἶτα
 Καὶ μορφῆς ἀπέπεμψε σέλας, καὶ δεσμὸν ἔλυσε
 Γλώσσης, πνεῦμ' ἐλάσας· Βαρτιμαῖός τε φάσθε
 15 Τυφλὸς ἐξ Ἱεριχοῦντος ἐσέδρακεν. Ὡς δὲ ἄκαρπον
 Εὔρε συκῆν χατέων, νεκράν ἔθραξε λόγῳ.
 Τυφλοῦς δ' αὐ χλωούς τε ἤσκατο ἐγγύθι νηοῦ.

ΚΒ'. Τοῦ αὐτοῦ θαύματα κατὰ Λουκᾶν.

Λουκᾶς δ' Ἑλλάδι σεπτά Θεοῦ τάδε θαύματ' ἔγραψε.
 Πύλῳ θαρσαλέος Χριστοῦ μεγάλῳ θεράποντι.
 Δαίμων καὶ πυρετὸς καὶ λέπρη καὶ παράλυσις
 Εἶξε λόγῳ· καὶ χεὶρ τεύλατο καρφαλέη.
 5. Εἶθ' ἑκατοντάρχοιο λελυμένον ἤδρασε παῖδα·

Palatino-Vaticanus; quæ profecto germana est
 lectio. Editi habent Λουκᾶς δ' ἄλλα δις ἔπτά, quasi
 Lucas quatuordecim tantum Christi miracula de-
 scripsisset, cum Gregorius ipse plus quam viginti
 ab ipso Luca relata in medium proferat.

2 *Θαρσαλέος*. Quasi *Paulo fretus, ejusque per-
 suasu*, Lucas scripserit Evangelium.
 3 *Καὶ λέπρη*. Val. 33, καὶ ἄρη. λέπρα λύσις τε
 4 *Λόγῳ*. Verbo vel imperio, ἐπιτάγματι.

METRICA VERSIO

Surrexit, tumulo prosiliitque suo.
 Discipulisque suis Galilæa rursus in ora
 Spectandum sese non semel exhibuit.

XXI. CHRISTI MIRACULA SECUNDUM MARCUM.
 (Billio interprete.)

Marcus at Ausoniæ Christi miracula genti
 Hæc memorat, Petri nixus sermone, fideque.
 Viribus ejicit Christi cum dæmone febris,
 Lepra cadit, paralysis abit, manus arida tensa est.
 Et furor æquoreus cum tempestate quiescit:
 Victa fugit Legio; siccatur vena cruenta.
 Tum Jairi natam mediis et faucibus orci
 Extrahit, et luci reddit caroque parenti.
 Post pelagi rabiem vinxit, sævasque per undas
 Incedit siccis pedibus. Tum deinde fugato
 Dæmone, sanatur mulier Phœnissa, deditque
 Sidoniis grande hoc facinus, Tyriisque profanis.

B Hinc surdo et muto linguamque auresque recludit
 Septenis rursus turbas explevit inanes
 Panibus; et cæco charissima lumina reddit;
 Augustoque suo radios et corpore mittit.
 Et Satana ejecto depellit vincula linguæ:
 Bartimiusque etiam cæcus Jerichuntis ab urbe
 Anissam lucem recipit; fructuque carentem
 Omnipotens ficum Christus sterilesce jussit.
 Tum juxta templum cæcis claudisque medetur.

XXII. CHRISTI MIRACULA SECUNDUM LUCAM.

(Billio interprete.)

Bis septena refert Lucas miracula Christi,
 Egregium Pauli tutus ob auxilium.
 Et febris, et dæmon, paralysis, lepraque Christo
 Cessit: et est propere mortua tensa manus.
 Centurionis adhuc famulum jam morte propinqua

Χήρη τ' ἐκ νεκῶν ἐν Ναζμ υἷα πόρε.
 Τὴν δὲ μύρω χρίσασαν ἀγνοῦς πόδας ἤγνισε μύθῳ.
 Καὶ στήσεν ἀνέμους, καὶ λεγεῖνα μέγαν.
 Αἵματος ἔσχε ῥύσιν, καὶ Ἰαείριοιο θύγατρα
 10 Ἦγαγεν ἐς ζωὴν. Πέντε δ' ἄρ' ἐξ ἀκόλων
 Καὶ δύο ἰχθυδίων, ἐν ἐρήμῳ πέντε ποτ' ἀνδρῶν
 Θρέψεν χιλιάδας. Εἶδεος ἤχε σέλας.
 Δαίμονα τηλυγέτοιο πικρὸν ἀποέργαθε παιδὸς,
 Καὶ τὸν ἐπὶ γλώσσης ἤμενον, ὡς δὲ πάλαι
 15 Ἑβραίων στυγερῆ νοῦσῳ κλίναντα γυναίκα,
 Ναὶ μὴν καὶ ὑδέρου ὄγκον ἀπεσκέδασε.
 Καὶ λακρούς ἐκάθηρε δέκα, τῶν εἰς Σαμαρείτης.
 Τυφλῷ τ' ἐξ Ἱεριχοῦς φῶς πόρεν ἐνοδῶν.
 Ὅσα τ' ἀποψύχοντος ἴδον σημήια Χριστοῦ,

A 20 Ἦδ' ὡς ἐκ νεκῶν οἷσι φίλοισι φάνη.
 ΚΓ'. Τοῦ αὐτοῦ θαύματα κατὰ Ἰωάννην.
 Παῦρα δ' Ἰωάννου δῆεις ἱερῆ ἐνὶ βίβλῳ
 Θαύματα δὴ, πολλοὺς δὲ λόγους Χριστοῦ ἀνακτος.
 Ἦν γάμος, οἰνοχόοι δ' ἐκέρων ἐξ ὕδατος οἶνον.
 Εἶπε, καὶ υἱὸς ἀνουσοῦς ἔην κἀμνων βασιλίσκου.
 5 Εἶπε, λέχος δ' ἀνάειπεν, ὃς οὐ φύγε δεσμὰ λοστροῦς.
 Πέντε δ' ἔπειτ' ἄρτων τέλεσεν τέρας. Ἐνθεν ἔδευσεν
 Πόντον ὑπερζέλοντα, καὶ ἐξέσάωσε μαθητάς.
 Τυφλὸν δ' ἐκ γενετῆς ἰήσατο, πηλὸν ἀλείψας.
 Τέτρατον ἤμαρ ἔην καὶ Αάζαρος ἔγχετο τύμβου.
 10 Αὐτὰρ ὁ καὶ νεκῶεσσι θάναεν, καὶ ζῶσιν ἀναστὰς
 Χριστὸς ἀναξ ἀναφανδὸν ὀμίλειεν οἷς ἐτάροισι.

Viduaeque in urbe Naim filium ex mortuis vivum restituit.
 Mulierem unguento sanctos pedes ungentem mundavit verbo.
 Compescuit ventos et magnam dæmonum legionem
 Sanguinis sistit fluxum, et Jairi filiam
 10 Reduxit ad vitam. Ex quinque panibus
 Et duobus pisciculis in eremo quinque olim virorum
 Pavit millia. E vultu fulgorem emisit.
 Crudelem dæmonem ex unigenito filio ejecit,
 Et eum qui linguæ insidebat; sic etiam eum qui jamdudum
 15 Mulierem Hebræam tristi morbo curvaverat,
 Quin etiam et hydropis tumorem dispulit.
 Decem expurgavit leprosos, quorum unus Samaritanus erat:
 Cæcocoque ex Hiericho lucem præbuit in via posito.
 Quæcunque etiam morientis Christi miracula viderunt,
 20 Atque ut a mortuis resurgens suis amicis apparuit.

XXIII. *Miracula Christi secundum Joannem* *

Pauca quidem reperies in sacro Joannis libro
 Miracula, plures vero Christi sermones.
 Erant nuptiæ: pocillatores factum ex aqua vinum fundebant.
 Dixit, et sanus fuit, qui æger erat, filius reguli.
 5 Dixit et lectum sustulit, qui morbi vincula aquis non exucrat.
 Deinde quinque panum fecit miraculum. Inde ambulavit
 Super mare iratum, et servavit discipulos.
 Cæcum a nativitate sanavit luto ungens.
 Quartus erat dies, et Lazarus e tumulo excitatus est.
 10 Verum ipse et pro mortuis obiit, et viventibus resurgens,
 Christus rex palam cum amicis suis versabatur.

* Alias Bill. 42, pag. 102.

15 *Τηλυγέτοιο*. Reg. 991, sup. lin. μονογενοῦς, hic est juvenis, qui filius patris unicus vexabatur a diabolo. Vide *Iliad.* III, 175, ubi παῖδα τηλυγέτην ab omnibus veritibus *filiam unicam*. Benedictini male *θηλυγέτοιο*, quod minime rei concordat. (CAILLAU.)

19 *Ἰδον*. Ita Reg. 991. Mendose edit. 1650 ἴδην.
 20 *Ἦδ' ὡς*. Alt. καὶ ὡς' ἔκ.
 XXIII. 1 *Ἀγεις*. Reg. 991, sup. lin. εὐρήσεις.
 4 *Βασιλίσκου*. Chig. βασιλικού.
 10 *Αὐτὰρ*. Deest hic versus in Reg. 992.

METRICA VERSIO.

Roborat, et natum restituit viduæ.
 Post, illam egregium pedibus quæ infuderat unguen,
 Abluit, offensas sustulit atque graves.
 Ventorum rabiem sedat fluctusque minaces.
 Cogit et legio carpere victa fugam.
 Sanguineum sicut fluxum, Jairoque parente
 Prognatam mortis faucibus ille rapit.
 Hinc homines magno nutrit bonus agmine, quinque
 Panibus et geminis piscibus appositis.
 Emicat Augusto rutilans e corpore fulgor:
 Et Satanam a puero cogit inire fugam,
 Ac jubet obsessa muti decedere lingua:
 Afflictumque caput femina prona levat.
 Hydropis gravidum pellit de carne tumorem:
 Leprosisque decem discutit ipse luem.
 Dum quoque vicinam tendit Jerichuntis ad urbem,
 Quæsitam cæco fert miseratus opem.
 Denique, more novo quæ tum sunt edita, Christum
 Cum duræ affixit perfida turba cruci.

B Utque etiam ad lucem devicta morte resurgens,
 Discipulis patuit non semel ipse suis.
 XXIII. CHRISTI MIRACULA SECUNDUM JOANNEM.
 (Billio interprete.)
 Joannes Christi miracula pauca recenset:
 At quæ divino mortalibus edidit ore,
 Plurima verba refert. Primum mirabile Cana
 Vindicat, ex liquidis cum vinum expromitur undis.
 Dixit, et extemplo curatur regia proles.
 Dixit, et ille torum tuti, haud servatus ab undis.
 Panibus hinc quinque sicut laudabile vulgus;
 Atque per iratos figit vestigia fluctus:
 Discipulosque suos fulcit, salvosque tuetur.
 Post vero hunc curat, qui matris cæcus ab alvo
 Exierat, simul ac cæno conspersit ocellos.
 Quarto a morte die devicta morte resurgit
 Lazarus. Ipse etiam pro nostro crimine Christus
 Interit, et vivis rediens ad lumina vitæ,
 Sepe suos inter fidos versatur amicos.

ΚΑ'. Τοῦ αὐτοῦ παραβολαὶ καὶ αἰνίγματα.
 Εἰ δ' ἄγε, καὶ σκοπίων αἰνίγματα ἐέρχει μύθων·
 Οἶκον ἐπὶ ψάμμου κείμενον ἀβρανέος,
 Καὶ σπόρον, ὡς ἐπὶ γαίαν ὁμοίως, ἤλθεν ἀνισός·
 Καὶ σπόρον, ᾧ καλῶ σπέρματα ἐχθρὰ μίγη·
 5 Καὶ δένδρον, ὀλίγον νάπτου σπόρον· εἶτ' ἐν ἀλεύρω
 Ζύμην κρυπτομένην· ὥσιν ἀγρὸν ἐστὶ
 Ἰησαυροῦ χάριν· καὶ μαργαρίτην πολύτιμον,
 Ἐμπορὸς ἐν πάντων ἐπρίλατο κτεάνων·
 Καὶ νεπέδων ἔλκουσαν ἅπαν γένος ἐξ ἄλλος ἀρκυν·
 10 Αἰρόμενόν τ' ὥμοις πλαζόμενον πρόβατον·
 Καὶ πικρῶ θεράποντι χρέους πέρι, πικρὸν ἀνακτα
 Καὶ πρότοις, πυμάτους, μισθὸν ἔχοντας ἴσον·

Α Περμπομένους θ' οἴης, ἐς ἀμπελον οὐδὲν ὁμοίους,
 Καὶ τοὺς κληρονόμον ὠσαμένους θανάτῳ·
 15 Καὶ σχεδίους νυμφῶνι φίλῃν πλήσαντας ἐορτήν·
 Ἐνθεν ἀκοιμήτους ἐν δαίδασσι κόρας
 Καὶ κύριον δούλοισι νέμοντ' οὐκ ἴσα τάλαντα·
 Ἐμπαλιν αὖ προβάτοις ἰσταμένους ἐρίφους.

ΚΕ'. Παραβολαὶ Χριστοῦ κατὰ Μάρκον.

Τόσσα Χριστὸς ἔρεξε μέγας, μύθους δ' ἀγόρευσε
 Παρολήθην· ἐπὶ γαίαν ἕνα σπόρον οὗτι ὁμοιον,
 Καὶ τὸν ζιζανίων σπέρματι συμφύεα,
 Καὶ νάπτῳ, κληρονόμον τε θανόνθ' ὑπὸ χειρῶν ἀθέσμοις.
 5 Μάρκος μὲν δὴ τοῖα, Πέτρου φυτὸν· εὐρυχόρῳ δὲ

XXIV. *Parabolæ Christi et ænigmata secundum Matthæum.*

Eia age, obscurorum ænigmata inspicere sermonum ·
 Domum in instabili positam arena ·
 Et sementem, quomodo in terram missus similis, dissimilis prodiit ;
 Et semen bonum, cui noxia semina mixta sunt ;
 5 Et parvum sinapis granum, quod evadit in arborem ; deinde in farina
 Fermentum absconditum ; emptum agrum
 278-279 Thesauri causa ; et margaritam pretiosam
 Quam mercator emit omnibus facultatibus ;
 Et ex omni piscium genere e mari trahens rete ;
 10 Sublatam humeris escrabundam ovem ;
 Et crudeli servo, ratione debiti, iratum dominum ;
 Et primis novissimos mercedem accipientes parem ;
 Missosque filios in vitem nequaquam similes ;
 Et eos qui occisum hæredem ejiciunt ;
 15 Et extemporales convivas amicam sponso implentes celebritatem ;
 Inde vigiles cum facibus virgines ;
 Et dominum servis non æque dividentem talenta ;
 Ex adverso ovium stantes hædos.

XXV. *Parabolæ Christi secundum Marcum.*

Totidem Christus magnus fecit : verba vero locutus est
 Per parabolas super terram : unum semen nequaquam simile ;
 Et cum zizaniarum semine simul natum ,
 Et sinapi, et hæredem occisum manibus iniquis.
 5 Marcus quidem talia, Petri alumnus ; late patienti autem

· Alias Bill. 41, pag. 102. ·· Alias Murator., 227, pag. 215.

XXIV. 3 Ὡς, pro ὄς.

4 Μίγη. Reg. 990, ἐμίγη.

6 Ἄνω. Reg. 991, sup. lin. πράσιμον.

16 Ἐρθεν. Reg. 992, ἐντεῦθεν.

18 Ἐμπαλιν αὖ. Val. et Chig. Ἐμπαλιν τε προβά-
 τοις. Reg. 991, καὶ τὸ ἀνάπαλιν, sup. lin. Int. Coisl.
 καὶ τῶν προβάτων καὶ ἐρίφων τὴν στάσιν τὴν ἀκατά-
 ἄλληλον.

XXV. Τίτ. Παραβολαί, etc. Parvum illud carmen
 est majoris sine dubio fragmentum, cui deesse vi-
 dentur principium et finis. Ibi enim agitur de mi-
 raculis, sicut et de parabolis, nec solum de Luca
 loquitur, sed et de Marco. (CAILLAU.)
 3 Τὸν. Chig. τῶν.

5 Μάρκος μὲν δὴ τοῖα. Chig. Μάρκος δὴ τοῖα.

METRICA VERSIO.

XXIV. PARABOLÆ CHRISTI ET ÆNIGMATA SECUNDUM R
 MATTHEUM.

(Billio interprete.)

Accipe jam, siquidem juvat hoc quoque discere,
 [quidnam

Obscure Christus tradidit eloquio :
 Fundamenta domus tenera jaciuntur arena ;
 Semen idem in varios decidit atque locos ;
 Semen item egregium, cui noxia miscuit hostis ;
 Et sinapis granum tollit in alta caput ;
 Conditur in molli fermentum insigne farina ;
 Propter thesaurum cedit ager pretio ;
 Margaritæ hinc sequitur, cujus mercator amore
 Prædia cuncta lubens vendit, opesque suas ;
 Omnigenos pisces alto trahit æquore rete ·
 Escrabunda humeris tollitur atque pecus ;

Crudeli servo dominus se præstat acerbum ,
 Postremis merces solvitur æqua viris ;
 Disparibus natis mandatur cura colendæ
 Vitis ; et hæredem gens scelerata necat ;
 Regia convivis impletur mensa coactis ;
 Virgineusque facies grex vigilisque gerit.
 Committit Dominus servis non æqua talenta ;
 Læva hædi, dextra parte locantur oves.

XXV. PARABOLÆ CHRISTI SECUNDUM MARCUM.

(A. B. Caillau interprete.)

Hæc Christus fecit magnus ; sed mystica fudit
 Verba : datum terræ unum semen scilicet iubar,
 Quodque inter crescit fertile zizania ;
 Hæredemque male occisum, granumque sinapis.
 Filius hæc Petri Marcus ; Pauli sed alumnus

Ἑλλάδι Παύλοιο Λουκᾶ; ἔγραψε τάδε·
Δαίμων, καὶ πυρετὸς, καὶ ἀγρη, λέπρα, λύσις τε.

ΚΖ'. *Παραβολαὶ κατὰ Λουκᾶν.*

Παροιμιῶν δὲ Λουκᾶ; ἐμνήσθη τὸσων·
Τοῦ θέντος ἔδραν ἀσφαλῆ πέτρης ὑπερ
Καὶ τοῦ παθόντος εἰς πλεόν, καὶ τῷ πλεόν
Στέργοντος· εἶτα τοῦ σπόρου εἰς τέσσαρας
Ἵ Φύσεις πεσόντος γῆς· ἔπειθ' ὁδοπόρου
Λησταῖς πεσόντος. Εἶτ' ἀωρὶ πρὸς θύρας
Ἐλθὼν τις αἰτεῖ, κ' οὐ πονηρὰ λαμβάνει.
Ἀκάθαρτον εἶτα πνεῦμα δ' εἰσοικίζεται
Ἐπτά ξὺν ἄλλοις. Καὶ μάτην τις ἐλπίζει
90 Καρπῶν γέγηθεν, ἀγνοῶν οἱ στήσεται.

Græciæ Pauli (alumnus) Lucas scripsit hæc :
Dæmon, et febris, et piscatio, lepra et paralysis.

XXVI. *Parabolæ Christi secundum Lucam.*

Harum parabolarum Lucas meminuit :
Ejus qui domum stabilem exstruxit supra petram,
Et qui plus accepit, plus etiam
Diligit; deinde seminis in quatuor
5 Natura dissimiles terræ partes cadentis; postea viatoris
In prædonum manus incidentis. Dehinc intempestive ad fores
Veniens quis rogat, nec repulsam patitur.
Impurus spiritus iterum domum occupat
Cum aliis septem. Frustra quis spe uberum
10 Frugum delectatus est, ignorans quo rapietur
E nuptiis autem revertenti vigilandum est
Ut Christo occurramus; beneque servitio est utendum.
Ficus sterilis stercorebus fovenda.
Sinapi, fermentum, et pauperes in nuptiis.
20-281 15 Gaudium de drachmæ inventionem et ovis;
Pater filiorum cadentem miseratus.
Deinde villicus partem debitorum remittit,
Fraudans domum provido furto. Lazarus et dives.
Inde viduæ efflagitatio impensior.
20 Dehinc rursus Publicanus, et Pharisæi superbia;
Minarum partitio pari numero decem servis;
Mali coloni et interfectores domini sui.

XXVII. *Parabolæ Christi secundum omnes evangelistas.*

Vereor ne vitæ fundamentum in arena

* Alias Bill. 45, pag. 105. ** Alias Bill. 46, pag. 105.

XXVI. 6 *Πεσόντος*. Vat 33, πληγέντος. Ibid.
εἶτ' ἀωρὶ πρὸς θύρας. Coisl. et Chig. παρὰ καιρὸν
θύρας. Mox uterque pro ἐλθὼν habet ἐλθόντος. Sed
Coisl. sup. lin. ἐλθὼν τις.

7 *Κ' οὐ πονηρὰ λαμβάνει*. Et mala non recipit.
12 *Χρηστέον*. Chig. Χρητέον, quæ lectio non est

spernenda.

19 *Ἀξίωσις*. Ita Coisl., Regg. plures, et sup. lin.
δέησις. Edit. ἐξίωσις.

XXVII. 1 *Δεῖδω*, etc. Octo priores versus, si ser-
tum exceperis, leguntur infra, sect. 2^a, poemate II,
cui tit. *Præcepta ad virgines*, v. 371.

METRICA VERSIO.

Grajugenis Lucas talia scripta dedit :
Membra soluta, febris, dæmon, piscatio, lepra.

XXVI. PARABOLÆ SECUNDUM LUCAM.
(Billio interprete.)

Lucæ has videbis in notis parœmiis.
In rupe prudens vir domum certam exstruit.
Qui plura cepit, diligit ferventius;
Jactumque variis spargitur semen locis.
Plagas viator accipit perquam graves.
Tum vero amici nocte qui pulsat fores,
Instanter orans obtinet quod postulat.
Dæmon fugatus in domum, quam liquerat,
Majore rursus cum manu revertitur.
Quid gratulatur uberum spe fructuum
Sibi sceleratus, nec miser capiti videt
Mortem imminentem? Ex nuptiis cum rex bonus
Redibit ad nos, ne super nos opprimat.

B Munus minister expleat recte suum.
Fimo juvetur fructibus ficus carens.
Sinapique, fermentum, et inopes in nuptiis.
Simul ut reperta drachma, ovisque perdita,
Magnum excitatur gaudium et plausus statim.
Lapsus parentem filius fletu movet.
Partem remittit debitorum villicus,
Dominumque furto provido fallit suum.
In morte felix Lazarus, dives miser.
Precibus fatigat judicem vidua improbis.
Tum Publicanus et Pharisæus arrogans.
Servis minas dat dominus augendas decem.
Mali coloni filium hæredem necant.

XXVII. PARABOLÆ QUATUOR EVANGELISTARUM.
(Billio interprete.)

Proh superi, quantum vereor, ne forte salutis

Βαλλόμενος, ποταμοῖσι καὶ εἰν ἀνέμοισι κεδασθῶ,
Ἥ σπόρο· ὡς ἐπὶ γαῖαν ἰὼν ξηρὴν καὶ ἄκαρπον,
Ἦκα μὲν ἀντιλάιμι, τάχιστα δὲ αἶδος ἔοιμι,

5 Ἡελίοιο βολῆσι τυπαῖς, καὶ πῆμασι τυτθοῖς·

Ἦ με φάγοι πετενηῶ, καὶ ἐκθλίψειαν ἄκαρθοι.

Μὴ δέ μοι ὑπνώνonti κακὴν σπόρον ἐγκαταμίξῃ

Ζιζανίων ἀρότης τε κακῶν, καὶ βάσκανος ἐχθρός.

Μὴ δ' ἔρ' ὁμοῦ γλοόουσι βαλὼν ἐπὶ χεῖρα φυτοῖσιν

10 Ἐσθλοῖς ἡδὲ κακοῖσι, πρὶν ἐν σταχῦεσι σταθῆναι,

Σύν που ζιζανίοισι καλὴν φυτὸν ἐξολέσαιμι.

Παύρων γὰρ τοιοῖσδε νοήμονα χεῖρ' ἐπιθεῖναι,

Ἔνθ' ἀρετὴ κακίη τε διάνδιχα ναιετάουσαι,

Ἀρχιθυροὶ γεγάσι, κακὴν δ' ἐπιτέλλεται ἐσθλῶ.

15 Αἰνῶ τὸν ὀλίγον νάπυος σπόρον, ὡς ὀλίγος μὲν,

Δενδροῦται δὲ τάχιστα, καὶ ἐς τόσον ὕψος ὀδεύει,

A Ὅστε καὶ ὀρνίθεσι πέλειν σκέπας ἡερίοισι.

Μάργαρε τιμῆι καὶ κύδιμῃ, σοῦ δ' ἔρ' ἐγῶγε

Κάλλεος ἱμείρων, μέγας ἔμπορος αἴθε γενοίμην,

20 Πάντων δ' ὅσα μοί ἐστι μέγρις πυμάτιο χρεῖω-

[νος,

Ἦνιον ἀντιλάδοιμι φίλον κτέαρ, ὡς κεν ἅπαντας

Πλούτῳ νηκῆσαιμι, πεπασμένους οἶον ἀπ' ἄλλων,

Ἦ θησαυρὸν ἀγρολοῦ μοιχοῖς ἐνὶ κρυπτῶν ἐόντα!

Οἶδα δ' ἐγὼ καὶ κόσμον ἔσω πίπτοντα σαγήνης,

25 Ἦ Χριστοῦ βασιλῆος ὑποδρήσοντες ἐφετμαῖς,

Ἦ ανθρώπων ἀλίητες ἐν λίνον ἀμφὶς ἔσθραν,

Ἦς ἀλὸς ἐξερούσῃσι βυθῶν, ὀπάσῃσι δὲ Χριστῶ

Νηχομένους πικροῖς ἐνὶ κύμασι τοῦδε βίοιο.

Ἄλλ' ὅπταν κρήνης ἀλίην, διὰ δ' ἀνδιχα τέμνην,

30 Μὴ μ' ἀπὸ τῆλε βάλεις, ἀχρήσιον οἶά περ ἰχθῶν·

Jacens, imbre, fluvii et ventis dejiciat ;
Vel, ut semen in terram cadens siccam et sterilem,
Statim quidem exoriat, citissime autem arescam,
5 Soliis radiis percussus, parvisque noxis ;
Aut me volucres edant, præfocentique spinæ ;
Ac ne etiam mihi dormienti malum semen intermiscat
Zizaniorum sator malorum, et invidus inimicus ;
Neve simul virentibus immittens manum plantis
10 Bonis et malis, priusquam in matura stent spica,
Cum zizaniis forsitan bonum semen perdam.
Pauci enim norunt his intelligentem dextram adhibere,
Ubi virtus et vitium bipartito habitantia,
Vicinia foribus nata sunt, malum autem bono innascitur.

15 Laudo parvum sinapis granum, quod parvum quidem,

Arbor sit celerrime, et in tantam altitudinem assurgit,

Ut etiam aeris avibus tectum præbeat.

O margarita pretiosa, et splendida, tuæ ego quidem

Pulchritudinis cupidus sum : utinam magnus mercator sim,

20 Omnibusque, quæcunque possideo, ad extremam usque tunicam,

Venalem acquiram charam possessionem, ut omnes

Divitiis superem, possidens hanc unam cæterorum pretio,

Aut thesaurum, qui in agri latebris est absconditus !

Novi autem ego et mundum intra sagenam cadentem,

25 Quem circum regis Christi subservientes jussis

Hominum piscatores, rete suum tendunt,

Ut e maris extrahant gurgitibus, Christoque exhibeant

282-283 Natantes in amaris hujus vitæ fluctibus.

Quando autem delectum piscium adhibueris, et in duas partes secaveris,

30 Ne me procul abjeceris inutilem veluti piscem,

5 Βολῆσι τυπαῖς. Combef. legit Βολῆσι τυπαῖς.

10 Σταθῆναι. Reg. 990, Coisl. et Chig. δεθῆναι.

14 Ἀρχιθυροὶ. Coisl. sup. lin. γείτονες ὑπάρ-

χοῦσι. Μοχ, ἐπιτέλλεται. Int. Coisl. ἐπιφύεται.

18 Τιμῆι. Ita Coisl. Edit. τιμῆι.

22 Πεπασμένος. Ita Regg. 59, 990, Chig. et Coisl.

Edit. πεπασμένος.

25 Ἦ. Nempe κόσμῳ.

28 Νηχομένους πικροῖς. Ita legendum videtur.

Male edit. νηχομένους δέ.

29 Διὰ δ' ἀνδιχα. Ita Coisl. et Vat., atque ita me-

trum petit. Edit. διάνδιχα.

METRICA VERSIO.

Lævus in instabili jacens fundamen arena
Orutus imbre cadam, fluvisque et turbine venti.
Aut, velut in siccam venientia semina terram,
Protinus ipse quidem exoriat : sed solis acutis
Percussus radiis siccer, moriarque repente.
Aut etiam placido recreanti membra sopore
Inferat impurum semen mihi lividus hostis,
Pinguia zizaniam qui fundit in arva nocivum.
In proba neve prius mittens atque improba dextram
Seniina, quam messem veniens clamaverit æstus,
Cum tristi holo semen laudabile perdam.
Pauci namque manus norunt adhibere peritas,
Hic ubi vicina est vitio pulcherrima virtus.
Quinetiam sinapis semen laudabile duco,
Quod licet exiguum primo, tamen arboris instar
Crescit, et in tantum latissima brachia fundit,

B Ut volucres in ea soleant sibi fingere nidos.
Margare mirifici pretii, mireque relulgens,
Quis det ut ipse tui magno correptus amore
Mercator bonus ille siem, rebusque caducis
Omnibus hanc animam redimam, sedesque beatas :
Divitiisque omnes, qui vitæ luce fruuntur,
Exsuperem, aut etiam defossam nactus in agro
Thesaurum, cursu properato mercer agellum ?
Quinetiam mundum includens mihi nota sagena est
Quem circum, ætherei dum Regis jussa capessunt
Expiscatores hominum, sua retia tendunt,
Exque trahunt fundo pelagi, traduntque Tonanti
Fluctivagæ salso natitantes gurgite vitæ.
At tu cum bina capturam parte secabis,
Ne velut insipidum, bone, me, Pater, abjice piscem :
Quin potius vasis cœlestibus injice, magno

Ἄγγροι δ' ἐγκατάθειο φυλασσόμενον βασιλῆϊ.
 Ἐς μεγάλην δὲ θεοῖο καλὴν ἐριθιλή' ἀλώην,
 Ἡῶς μὲν ἔβην, καὶ πλείονα μόχθον ἀνέτην·
 Μισθὸν δ' ὑστατίοισιν ἴσον, καὶ κῦδος ἔχοιμι.
 35 Τίς φθόνος, εἰ μόχθοισι πόθον Θεὸς ἀντιφε-

[ρίζει;

Πέμπε πατὴρ υἱῆς ἐς ἄμπελον, ὡς κομέοιεν,
 Τὸν πρότερον, πρότερον· ὁ δ' ἄρα πρόφρων ὑπέδεκτο,
 Οὐ μὴν ἐξετέλεσε πατρὸς πόθον, ὥσπερ ὑπέστη.
 Αὐτὰρ ὄγ' οὐχ ὑπέδεκτο, καὶ ἐξετέλεσεν ἐφετμὴν
 40 Ὀπλιότερος. Κρείσσω μὲν ἔμοι, γλυκίων δὲ
 [τοκῆϊ
 Ἄμφοτέρων, ὃς ἔδεκτο, καὶ ἐξετέλεσεν ἐέλδωρ.
 Κληρονόμον δ' ὀλέσαιεν, ὅσοι πυρὸς, ἐκτὸς ἀλώης.

Ἔστι γάμος, τὸν παιδί πατὴρ φίλος ἐσθλὸς ἀρίστῳ·
 Δαίνυσι καγχαλῶν· τοῦδ' ἀντίασαιμι ἔγωγε,

A 45 Τοῦδ'· ἐγὼ ἀντίασαιμι, καὶ ὃς φίλος ἔσειν
 [ἔμοιγε!

Μίμνοι δ' ἐκτοθι κείνος, ὅτις πρὸ γάμοιο τίθησιν
 Ἡ ἀγρὸν, ἢ ἐ βοῶν ζευγὸς νέον, ἢ ἐ δάμαρτα.
 Μηδ' ἐνὶ δαιτυμόνεσσι γαμήλιον εἶδος ἔχουσιν,
 Εἴματ' ἔχων ρυπτόντα, δεθεὶς χειράς τε πόδας τε,
 50 Νυμφῶνός τε γάμου τε, φίλων τ' ἀπὸ τῆλε πέ-

[σοιμι.

Ἡνίκα δ' αἰθομέναις ἀγνῶν δεκάς ἐν δαίδεσσι
 Παρθένοι ἐγρήττουςαι, ἀκοιμήτοις φαέεσσι
 Νυμφίον ἔμερβεντα Θεὸν δοκέωσιν ἀνακτα,
 Ὡς λαμπραὶ γανώντι ὑπαντήσωσιν ἰόντε,
 55 Μή μ' ἐνὶ ταῖς κενεῆσι νόον, καὶ ἄφροσι θεῆς,
 Ἡδὴ που Χριστοῖο παρεσσομένου μογεοῦσαις,
 Μηδ' ὀλιγοδρανέον δαίδων σέλας ἕμμασι λεύσσων,
 Ὅψ' ἐ φάους ζωῆς ὑγρὸν ποθέοιμι ἔλαιον·

Sed vasis injice servandum Regi.

In magnam autem pulchram et frondosissimam Dei vineam

Matutinus quidem veni, et plurimum laborum pertuli;

Mercedem vero saltem ultimis parem et gloriam habeam.

35 Quænam invidia, si laboribus pro desiderio mercedem Deus rependit?

Misit pater filios in vineam ut eam excolerent,

Natu majorem, primum: ille quidem promptus jussum excepit,

Verumtamen patris desiderium non perfecit ut pollicitus fuerat.

Alter vero non suscepit et perfecit præceptum

40 Junior. Melior autem mihi videtur et jucundior parenti,

Ex ambobus, qui excepit et perfecit desiderium.

Hæredem interficiant extra vineam, quos ignis vindex vorabit.

Sunt nuptiæ, quas dilectus filio bonus pater optimo

Celebrat exsultans; harum ego sim particeps!

45 His utinam ego intersim, et quisquis amicus mihi est!

Maneat autem extra, qui nuptiis præfert

Aut villam, aut nova boum juga, aut uxorem.

Sed ne (mihi contingat) ut inter convivas nuptialem ornatum habentes,

Vestes habens sordidas, vinctus manusque pedesque,

50 A thalamo sponsi, amicis et nuptiis longe excidam.

Aut quando ardentibus casta decas cum facibus

Virgines evigilantes, non sopitis oculis

Sponsum amabilem Christum regem expectabunt,

Ut splendidiæ rutilo occurrant venienti,

55 Ne me cum vacuis mente et fatuis annumeres

Jamjam Christo prope adfuturo laborantibus:

Neve tenuem tædarum lucem oculis cernens,

Sero luminis vitæ humidum oleum requiram:

31 Ἐγκατάθειο. Vat. 35, ἐγκατάθειο.

36 Πέμπε. Coisl. πέμπει.

45 Ἔστι γάμος. Iste versus cum viginti tribus
 aliis subsequentibus legitur infra, sect. 2^a, poemate
 jam laudato II, cui titulus *Præcepta ad virgines*.
 Bill. 4, vers. 378-389.

50 Πέσοιμι. Reg. 990 πεσόντα.

51 Αἰθομέναις. Ita Chig., quæ lectio melior pro
 syllabis. Ed. αἰδομένησιν. Mox ἀγνῶν δεκάς. Sic
 Reg. 990 et Coisl. Edit. ἀγνόν. Ita et Benedictini,
 quod non potest concordare cum δεκάς, cum femi-
 neum genus habeat. (CAILLAU.)

57 Ὀλιγοδρανέον. Reg. 990 ὀλιγοδρανέων.

METRICA VERSIO.

Servandum Regi. Simul ut lucescere cœpit,
 In Domini vitem summo regnantis olympo
 Sim licet ingressus, plures tulerimque labores:
 Præmia postremo referant tamen æqua laborum.
 Namque quid invidia stimulet, si, iudice Christo,
 Corporis æquatur laudanda cupido labori?
 Ad vitis cultum natos pater ire jubebat:
 Annuerat senior, verum promissa sefellit:
 Abiit inferior, verum meliore recepta
 Mente, sui promptus genitoris jussa peregit.
 At, nisi fallor, erit jucundior ille parenti,
 Qui simul et sese promisso obstrinxit, et omni
 Id quod promisit studio præstare laborat.
 Hæredem jugulent, quos vindex flamma peruret.
 Nati connubium celebrat pater, atque superbas
 Regalesque omnino epulas festivus adornat:
 His utinam intersim, cunctisque accumbere detur,

B Queis mea chara salus. Ille excludatur ab aula,
 Qui vel agrum, geminosve boves, thalamive jugatam
 Fœdere, non epulis dubitat præponere sanctis.
 Atque etiam graviter metuo, cum cætera turba
 Connubiis digno decoretur corpus amictu,
 Ne, quia pannoso sordet mihi corpus amictu,
 Protinus abripiar, manibus pedibusque revinctis,
 Et thalamo atque epulis charisque extrudat amictis;
 Aut, cum casta decas, privans sua lumina somno,
 Ardentesque faces gestans, perfusaque luce
 Ætherea Christum venientem ex arce manebit,
 Ut splendens caro, sicut decet, obvia fiat,
 Adnumerer stultæ classi, tenuemque micantem
 E facibus lucem cernens jam forte propinquo
 Principis æterni gnato, languente lucerna,
 Tum sero infelix oleum vitale requiram,
 Et foribus clausis thalamo miser arcear illo,

Μηδέ με κληϊσθέντα γάμων ὤσαιτο θύρετρα,
 60 Ἐνθα λόγος καθαρῆσι πόθου μεγάλοις ὑπὸ δε-
 [σμοῖς
 Μιγνύμενος κραδίαις θάρσος καὶ κῦδος ὀπάξει.
 Ἐκ δὲ γάμων καλίνορος ἀναξ ἔμδς εὐτ' ἂν ἐπέλθῃ,
 Ἐξαπίνης δοκέουσι, καὶ οὐ δοκέουσιν ἐπιστάς
 Εὐροι μ' ἐν δοκέουσι, καὶ αἰνήσειε φόβοιο
 65 Ὡς ἀγαθὸν θεράποντα, καὶ ἥπιον ἀρχομένοισι,
 Καὶ σίτοι δοτῆρα, λόγου σφερεῖο, φέριστον.
 Σχιζομένων τ' ἐρίφω καὶ ὄϊων, ἤματι πικρῶ,
 Ἄνδρῶν εὐσεβέων τε καὶ οὐχ ὁσίων ἐκάτερθεν,
 Στήσας μὴ μ' ἐρίφως ἐναρθῆμιον, ἀλλ' ὄισσι
 70 Δεξιτερῆν παρὰ χεῖρα, μένοι τ' ἐν χεῖρασι λαίῃ.
 Αὐχνος δὲ τις ἔμοιγε φασσφόρος ἔκτοθι λάμπει

A Λυχνίης καθύπερθε. Καλὸν δέ τι καὶ θεὸν οἶον
 Ἴδμεναι, ὅς πάντεσσιν ἐπίσκοπον ὄμμα τίθησιν.
 Αἰαὶ δὲ στέργοιμι θεὸν πλέον, ἔστε τι πακρὸν
 75 Ἐστ' ἀγαθὸν παρέχοι· πᾶν γὰρ καλόν. Εἰ δὲ
 [τυπεῖην
 Ληϊσταῖς, μεγάλης κατιῶν ἀπὸ Χριστοπόλως,
 Μὴ με λίπης χεῖρεςσιν ὑπ' ἀνδροφόνοις δαμῆναι.
 Εἰ δὲ πνεῦμ' ἐλάσεις ψυχῆς ἀπο, μηκέτ' ἀεργὸν
 Εὐρῶν σὺν πλεόνεσσι καταδράμοι ἐχθρὸς ἔμειο.
 80 Μηδὲ συκῆν ὀλέσειας ἀχρήτων, ἀλλ' ἔτι καρπὸν
 Ἐλπεο, μηδὲ τέμης μιν, ἀναξ· κομῶων δέ τ' ἐγείρειν.
 Δραχητὴν τε, πρόδατόν τε, πᾶν τ' ἀπὸ πάντ' ὀλέσαντα
 Εὐρῶν, τὴν μὲν ἐραξε, τὸ δ' οὐρεσι, τὸν δ' ὑπὸ ποσσίν
 Οἰκτρὸν ὑποστρέψαντα πατρώϊον ἐς ὄμον, ὦ ἄναξ,

Ac ne a nuptiis clausæ me expellant januæ,
 60 Ubi Verbum puris, arcto amoris vinculo,
 Immistum pectoribus. splendorem et gloriam tribuit.
 Verum a nuptiis revertens rex meus cum advenerit,
 Repente exspectantibus et non exspectantibus superveniens,
 Inveniat me inter exspectantes. laudetque ob timorem,
 65 Ut bonum servum, et mitem iis quibus præest.
 284-285 Et frumenti, seu verbi solidi æquum dispensatorem.
 Separatisquæ hædis et ovibus, die terribili
 Viris piis et impiis hinc inde,
 Ne me statuas cum hædis annumeratum, sed cum ovibus
 70 Ad manum dexteram, maneatque læva pessimis.
 Lucerna autem quædam mihi splendida exterius luceat
 Desuper e candelabro. Bonum vero est quiddam Deo soli
 Notescere, qui universa inspicientes oculos habet.
 Semper autem Deum amem magis ac magis, sive quid acerbum
 75 Sive prosperum tribuat: quidquid enim ex Deo accidit, bonum est. Si percussus fuero
 A latronibus, ex magna descendens Christi civitate,
 Ne me sinas manibus intersectoris periri.
 Si malum spiritum ex anima ejicias, non jam ultra inertem
 Inveniens me, cum pluribus invadat inimicus meus.
 80 Ne sicut perdas sterilem, sed adhuc fructum
 Spera, neque eam excidas, o rex, sed curans erige.
 Tum drachinam, et ovem, et natum, qui omnia consumpsit.
 Reperiens, hanc quidem humi, illam in montibus, istum vero sub pedibus,
 Miserabiliter reversum in domum paternam, o rex,

60 Καθαρῆσι. Colb. καθαροῖσι.
 62 Ἐκ δὲ γάμων. Versus quinque hic Billius La-
 tine non reddidit, vel typographo oscitanti exci-
 dere; nos supplevimus. (LAILLAU.)
 64 Φόβοιο. Coisl. Int. εὐλαβετίας.
 66 Λόγου. Coisl. Int. τοῦ λόγου τῆς χάριτος.
 71 Αὐχνος δὲ τις. Reg. 990 λυχνός δ' εἰ τις.
 72 Λυχνίης. Sic Reg. 990 et Coisl. Edit. λυχνί-
 τῆς. Ibid. καλὸν δέ τι καὶ θεόν, etc. Coisl. sup. lin.
 τί ποτε. Præstat Deum solum quiddam aliquando

nosse, qui universa intuetur, qui universis inspecto-
 res oculos præbet.

76 Ἀπὸ Χριστοπόλως. Reg. 990 ἀπὸ, Χριστέ,
 πόλιος.

78 Ἐλάσεις. Reg. 990 ἐλάσης. Colb. ἐλάσεις. Si
 malum ejicias spiritum. Coisl. Int. πνεῦμά πονηρὸν
 καὶ ἀκάθαρτον.

83 Εὐρῶν. Versus ille deest in Regg. 991 et 992.

84 Ὡ ἄναξ. Reg. 990, Coisl., Vat. et Chig. αὐθις.

METRICA VERSIO.

In quo pectoribus puris commistus amore
 Christus splendorem tribuit, decus atque perenne.
 Cum vero astiterit rex festa jugalia linquens,
 Insuperatus ab his, bene sed speratus ab illis,
 Inveniat sperantem me, laudetque timentem,
 Ut fidum domino famulum, famulisque benignum
 Queis frumenta manu, seu verbum, dividit æqua.
 At cum grex orium nigris dirimetur ab hircis,
 Horrendoque die tandem consistet utrinque
 Justorum cætus perendaque turba malorum:
 Hircorum in numerum ne me, Deus optime, quæso,
 Pone, sed inter oves, manuique adjungito dextræ.
 Læva relinquatur miseris, qui nuninis iram,
 Criminiibus meruere suis, flammisque calentes.
 Luceat exterius modio non tecta lucerna.
 Nec tamen humanos quisquam sibi quærat honores,
 Laudarique velit; satis est, ut cognita nostra

B Sint benefacta Deo, totum qui perspicit orbem.
 O utinam Christi magis ac magis urar amore,
 Sen latos rerum successus, seu quid acerbi
 Miserit. Est etenim quidquid manus illa superne
 Humano generi mittit, faustumque bonumque.
 Quod si Christicola forsitan digressus ab urbe
 Vulnerer infandis manibus spoliisque latronum,
 Ne sine sacrilegis miserum procumbere dextris.
 Quod si etiam gravibus Satanæ tua gratia vinculis
 Solverit hanc animam, ne rursus nactus inertem
 Perfidus, invadat magna comitante caterva.
 Ne sterilem sicut evulsam radicibus imis
 Perde, Pater, sed adhuc spera meliora, tuæque
 Erige labentem cura, sterilique medere.
 Tum drachmam nactus pecudemque in montibus a'tis
 Errantem, natumque suas qui turpiter omnes
 Consumpsit fugitivus opes, in tecta paternam,

85 Ἀζῆθις ἀριθμῆσαι ἐν υἰάσι, θρέμμασι, δρα-
[χμαῖς.
Μη δ' ἀγαθοῦ βασιλῆος ἐμοῖς παθέσσειν ἐόντος,
Πρηκτῆρ αὐτὸς εἰμι πικρὸς χρήσταις ὁμοδούλις.
Καί τι χρεῶν κόψαιμι λαθῶν πιτυτόφρονι βουλήῃ,
Ὡς κεν χρῆζ' ὦν ποτ' ἐς ὑπερον ἄλκαρ ἔχοιμι !
93 Ἀλάζαρος ἐνθάδ' εἰμι, καὶ ὑπερον ἄλλος ἀγῆνωρ
Ἐνθάδε, κεῖθι δ' ἄτιμος ἔχων φλόγας ἀντὶ κόροιο.
Εἴην μὴ μεγάλαυχος, ἐπεὶ κακὸς εἰμι τελώνης.
Δάκρυσιν οἶκτον ἔχοιμι, Φαρισαῖοι δὲ πέσοιεν.
Χήρην δ' εἶποι' ἐμεῖο παρὰ προθύροις μογέουσαν
95 Ἄπρηκτον πέμψαιμι, καὶ εἰ λίθον ἢ ὄφιν αἰνὸν
Ἄντ' ἄρτοιο φίλοιο καὶ ἰχθύος ἡδυόδροιο
Ἐχθρὰ φιλοφρονέων, παλάμη ἀπὸ τῆσδ' ὀρέγοιμι,

Α Τοῖων ἀντιτύχοιμι Θεοῦ πάρα. Εἰ δ' ἀποθήκας
Τὰς μὲν σφρηγῆς ἔχει, τὰς δ' ἐλπίδες ὡκα θέουσαι,
100 Ἦδε με νύξ ὀλέσειε σὺν ἀδρανέουσιν ὄνειροις.
Οὐδὲ μὲν οὐδὲ τάλαντον, ὃ μοι Θεὸς ἐγγυάλιξε
Πλειοτέρην ἄλλοισι μετρῶν χάριν, εὐχομ' ἔγωγε
Τοῦτο μένειν παλάμησιν ἐν ἡμετέρησιν ἀεργόν,
Ἦὲ μὲν φυσικοῦ λόγου, χάριν ἰσονέμητον,
105 Ἄλλ' ἔργον τ' ὀπάσαιμι, κλέους τ' ἐπὶ τ' ἀντι
[τύχοιμι.
Μηδὲ δίκην τίσαιμι πικρῆν, καὶ αἰσχος ἔχοιμι.

ΚΗ. Χειμῶν ἀπὸ Χριστοῦ κατασταλαθεῖς.

Ἦν ὅτε Χριστὸς ἴαυσεν ἐφ' ὀκλάδος ἔμφυτον ὕπνον,
Τετρήχει δὲ θάλασσα κυδοιμοτόκοισιν ἀήταις.

85 Rursus numeres inter filios, pecora et drachmas.

Ne vero, cum rex mihi debitori indulgens sit,
Exactor ipse durus sim conservis debitoribus.
Atque utinam ex debito clanculum quid rescem prudenti consilio,
Ut indigens aliquando, in posterum calamitatis levamen habeam !
90 Lazarus hic ego sim, et postea : alter superbus
Hic, illic autem inglorius et flammam habens pro saturitate.
Ne sim jactabundus, siquidem pravus sum publicanus
Lacrymis misericordiam obtineam, Pharisei autem cadant.
Viduas autem si quando ad fores meas afflictam
95 Re infecta dimiserim, ac si lapidem aut dirum serpentem
Pro grato pane et suavi pisce,
Inimice sentiens, hac dextra porrexerim,
Talia a Deo recipiam. Quod si horrea
Partim servet sigillum, partim spes, quæ cito defluunt,
100 Hæc me nox perdat cum inanibus somniis.
Talentum vero quod mihi Deus tribuit,
286-287 Qui etiam plura aliis largitus est, ego deprecor,
Ne in manibus meis maneat otiosum ;
Aut mina nativi sermonis, gratia æqualiter divisa :
105 Sed opus exhibeam, et gloriam pro opere recipiam ;
Non autem acerbas solvam pœnas et probrum subeam.

XXVIII. *Tempestas a Christo sedata* .

Christus olim dormiebat in navi naturali sopore,
Sæviebat autem mare, procellam excitantibus ventis.

* Alias Bill. 104, pag. 179.

87 Χρηστὰς. Ita Reg. 990. Edit. Χρηστοῖς.
90 Ἀλάζαρος. Lazarus hic ego sim, et in altera
vita; alius, ut dives, etc.
95 Εἰ λίθον. Ita Coisl. Edit. mendose ol. Int. ἀντ'
ἄρτου καὶ ἰχθύος αἰτούντι φίλῳ λίθον ἢ ὄφιν ὀρέξαιμι,
amico petenti panem, etc.
99 Ἐχει. Reg. 990 et Coisl. ἔχει.

100 Ἀδρανέουσιν. Chig. ἀδρανέουσιν.
104 Λόγου. Sermonis, vel naturalis rationis minam,
pari sorte mortalibus concessum munus : singulare
talentum et mina una. Sic quoque Hilar.us. Billius
omisit minam in sua interpretatione
XXVIII. 1 Ἐμφυτον ὕπνον. Bill. Sopor altus.

METRICA VERSIO.

Christe, reduc, natisque iterum drachmisque, ovi-
[busque
Annmerare velis, primaque in sede locare.
Cumque mihi dominus debenti plurima sese
Præbuerit facilem, nomenque remisit omne,
Non sinat Omnipotens, ut sæva mente reposeam
Debita, queis conserva mihi est obstricta caterva.
Atque utinam Domino prudenti debita mente
huminuam, et duris quæram solatia rebus.
Lazarus in terris, supero sim Lazarus orbe.
Turgeat hic alius fastu, frontemque superbam
Tollat, et æterno vivat contemptus in ævo,
Pro luxu flammæ subiens tormenta perennis.
Neve meæ vanus texam præconia laudis,
Cum vitiiis scateam, cum sim miser ille telones :
Sed lacrymis moveam Dominum, veniamque rogando
Obtineam, miseræque cadat Phariseus inanis.
Quod si cassa viro foribus muliercula nostris

B In vanum adjaceat, vel cum cerealia duplex
Munera vel piscem poscat, crudelis in illam
Haud dubitem durum lapidem jactare, vel anguem,
Non aliter mecum faciat Dominator olympi.
Quod si nostra gravi partim sint obdita clave
Horrea, venturis partim nova frugibus amens
Edificem, nox hæc meque et mea somnia perdat.
Nec mihi, quod bonitas tribuit divina, talentum,
(Plura licet dederit aliis) tellure profunda
Occultem : verum sortem cum fenore reddam :
Meque Deus magno cæli dignetur honore ;
Non autem probrum subeam pœnasque futuras.

XXVIII. TEMPESTAS A CHRISTO SEDATA.

(Billio interprete.)

In navi quondam Christum sopor altus habebat,
Et vesana graves turbabant æquora venti,

Δείματ' ἑπὶ πλωτῆρες ἀνάχον· Ἐγρεο, Σῶτερ,
Ὀλλομένοις ἐπάμμον. Ἄναξ δ' ἐκέλευεν ἀναστάς
Ἐ΄ Ἀτρεμέειν ἀνέμους καὶ κύματα, καὶ πέλεν οὕτως.
Θαύματι δ' ἐφράζοντο Θεοῦ φύσιν οἱ παρεόντες.

ΚΘ. Ὕμνος εἰς Θεόν.

Ὅ πάντων ἐπέκεινα τί γὰρ θέμις ἄλλο σε μέλπειν;
Πῶς λόγος ὀμνήσει σε; σὺ γὰρ λόγῳ οὐδενὶ ρητόν.
Πῶς νόος ἀθρήσει σε; σὺ γὰρ νόῳ οὐδενὶ ληπτός.
Μοῦνος ἔων ἀφραστός· ἐπεὶ τέκες ὅσα λαλεῖται.
Ἐ Μοῦνος ἔων ἀγνωστός· ἐπεὶ τέκες ὅσα νοεῖται.
Πάντα σε καὶ λαλέοντα, καὶ οὐ λαλέοντα λιγαίνει.
Πάντα σε καὶ νοέοντα καὶ οὐ νοέοντα γεραίνει.
Συνοὶ γὰρ τε πόθοι, ξυνοὶ δ' ὠδίνες ἀπάντων

Α Ἄμφι σέ· σοὶ δὲ τὰ πάντα προσεύχεται· εἰς σέ δὲ
[πάντα

10 Σύνθεμα σὸν νοέοντα λαλεῖ σιγώμενον ὕμνον.
Σοὶ ἐνὶ πάντα μένει· σοὶ δ' ἀθρόα πάντα θαύζει.
Καὶ πάντων τέλος ἐσσί, καὶ εἴς, καὶ πάντα, καὶ οὐδεὶς,
Οὐχ ἔν ἔων, οὐ πάντα· πανώνυμε, πῶς σε καλέσω,
Τὸν μόνον ἀκλήϊστον; Ὑπερνεφέας δὲ καλύπτρας
15 Τίς νόος οὐρανίδης εἰσδύσεται; Ἰλαος εἰης,
Ὅ πάντων ἐπέκεινα· τί γὰρ θέμις ἄλλο σε μέλπειν;

Α'. Ὕμνος πρὸς Θεόν.

Σὲ τὸν ἀρβιτον μονάρχην Δι' ὃν ὕμνος, δι' ὃν αἶνος,
Δὸς ἀνυμνεῖν, δὸς ἀείδειν, Ἐ Δι' ὃν Ἀγγέλων χοροῖς.
Τὸν ἀνακτα τὸν δεσπότην· Δι' ὃν αἰῶνας ἀπαυστοί,

Præ timore discipuli clamabant : Expergiscere, Servator,
Perentibus succurre. Rex surgens imperavit
Ἐ Ventis et mari quiescere, et ita contigit.
Hoc miraculo Dei naturam agnoverunt, qui aderant.

XXIX. Hymnus ad Deum.

Ο tu qui es supra omnia ; quo enim alio te fas sit sermone celebrare?
Quomodo oratio te laudabit? tu enim nullis verbis efferi potes,
Quomodo mens te aspiciet? tu enim nulla mente percipi potes.
Solutus es ineffabilis ; utpote qui creasti quæcumque voce enuntiantur.
Ἐ Solus es qui nosci non possis ; quippe creasti quidquid mente percipitur.
Omnia te prædicant, et quæ loquuntur, et quæ non loquuntur.
Omnia te mente prædita et non prædita honorant.
Commune enim desiderium, communis omnium consilia
Circa te ; te omnes deprecantur : tibi cuncta
10 Quæ compositionem tuam intelligunt, tacitum conciaunt hymnum.
Tibi uni omnia permanent : ad te cuncta simul festinant.
Et omnium finis es, et unus, et omnia, et nihil horum,
Non unum es, non omnia ; qui omnia habes nomina, qui te appellabo,
Qui solus appellari nequis? altiora nubibus cælorum tegmina
15 Quæ mens cælestis penetrabit? propitius sis,
Qui es supra omnia, quo enim alio te nomine fas est celebrare?

XXX. Hymnus alius ad Deum.

Te immortalem monarcham,
Da celebrare, da canere
Te regem ac Dominum,

Per quem hymn's, per quem laus,
Ἐ Per quem angelorum chori,
Per quem infinita sæcula,

* Alias Bill. 168, pag. 252. ** Alias Bill. 121, pag. 185.

3 Πλωτῆρες. Vectores, nautæ. Matthæus a discipulis e somno excitatum fuisse Dominum narrat.

XXIX. 6. Πάντα σε καὶ λαλέοντα, καὶ οὐ λαλέοντα λιγαίνει. Vat. hunc exhibet versiculum, qui deest in editis Græcis, licet Latine redditus.

8 Συνοὶ δ' ὠδίνες ἀπάντων. Leuv.: Communes aculei res omnes erga te stimulant, tibi preces fundunt.

10 Σύνθεμα σὸν νοέοντα. Quæ compositionem tuam intelligunt, nempe quod factus sis homo. Sic exponit Combef. Male Leuv.: Nutum tuum observantia.

11 Σοὶ δ'. Ita legendum. Edit. σὺ δ'.

15 Πανώνυμε. Vat. in marg. πολύλογε. In editis sequitur aliud poematum, quod legitur infra, lib. II, sect. 4, poem. XLVIII, alias Bill. 170.

METRICA VERSIO.

Ac trepidi nautæ clamabant: Abjice somnum,
Servator, pestemque a nobis pelle propinquam.
Tum Dominus surgens, ventisque undisque quietem
Protinus indixit: tranquillaque cuncta fuere:
Ætherei numen sic agnovere monarchæ.

XXIX. HYMNUS AD DEUM.

(Fed. Morello interprete.)

Omnia qui superas (te aliter qui fas celebrare est?)
Quæ vox laudabit, nulla qui voce notaris?
Qui mens te cernet, cum te nulla prehendat?
Non effabilis ulli; omnis sermonis origo.
Ignotus solus, Pater es notionis et omnis.
Omnia quæque silent te cantant, quæque loquuntur.
Et te prædita mente et mente carentia honorant.

B Nam communis amor, communis fetus et in te
Ferturab omnibus: omnia te venerantur, et hymnum
Cuncta tuum numen capientia, sed tacitum dant.
In te cuncta moent: ad te simul omnia pergunt.
Es finis cunctorum; unus, cuncta, et nihil horum.
Unum cum non sis, non omnia, nomine quo te
Compellare queam sine nomine? vela polorum
Quæ mens cælestis subeat? tu propitius sis,
Omnia qui excedis; quid enim canere est aliud fas?

XXX.

Te principem, Deumque,

HYMNUS ALIUS AD DEUM.

Quem laus ob est, et hym-

(Billio interprete.)

[nus,

Te maximum monarcham

Et cætus angelorum:

Da prædicare, quæso,

Ob quem absque fine sæ-

[cia,

Δι' ὃν ἥλιος προλάμπει,
 Δι' ὃν ἑδρόμος σελήνης,
 Δι' ὃν ἄστρον μέγα κάλ-
 [λος,
 10 Δι' ὃν ἀνθρωπος ὁ σε-
 [μνός
 Ἐλαχε νεεῖν τὸ θεῖον,
 Λογικὸν ζῶον ὑπάρχων.
 Σὺ γὰρ ἔκτισας τὰ πάντα
 Παρέχων τάξιν ἐκάστῳ,
 15 Συνέχων τε τῇ προ-
 [νοίᾳ.
 Ἀδὸν εἶπας, πέλεν ἔργον.
 Ὁ Λόγος σου Θεὸς Υἱός·
 Ὁμοούσιος γὰρ ἐστίν,
 Ὑπότιμος τῷ τεκόντι,
 20 Ὅς ἐφήρμοσεν τὰ
 [πάντα,
 Ἴνα πάντων βασιλεύσῃ.
 Περιλάμβανον δὲ πάντα
 Ἄγιον Πνεῦμα τὸ θεῖον
 Προνοούμενον φυλάσσει.
 25 Τριάδα ζῶσαν ἐρῶ σε,
 Ἐνα καὶ μόνον μονάρχην,
 Φύσιν ἀτρεπτον, ἀναρχον,
 Φύσιν οὐσίας ἀφράστου,
 Σοφίας νοῦν ἀνέφικτον,
 30 Κράτος οὐρανῶν ἀ-
 [πταιστον,
 Ἄτερ ἀρχῆς, ἀπέραντον,

Ἄκατασκόπητον αὐγὴν,
 Ἐφορῶσαν δὲ τὰ πάντα,
 Βάθος οὐδὲν ἀγνοοῦσαν
 35 Ἀπὸ γῆς μέχρις
 [ἀβύσσου.
 Πάτερ, ἢλεως γενοῦ μοι.
 Διὰ παντὸς θεραπεύειν
 Τὸ σέβασμα τοῦτο, δός
 [μοι.
 Τὰ δ' ἀμαρτήματα ῥίψον,
 40 Τὸ συνειδὸς ἐκκαθαί-
 [ρων
 Ἀπὸ πάσης κακονόας,
 Ἄχρισ αἰῶνος ἀμέτρου.
 ΛΑ'. Ὑμνος ἄλλος.
 Ἀόξα θεῶ τῷ Πατρὶ, καὶ Υἱῷ καμθασιῆι·

288 289 Per quem sol lucet,
 Per quem cursus lunæ,
 Per quem siderum eximia pulchritudo,
 10 Per quem homo venerabilis
 Consecutus est divini numinis cognitionem,
 Cum sit ratione prælitum animal.
 Tu enim creasti omnia,
 Suum attribuens ordinem cuilibet,
 15 Et tua gubernans providentia.
 Verbum dixisti, opus exstitit.
 Verbum tuum, Deus tuusque Filius est.
 Eiusdem enim naturæ est,
 Et æqualis honore Parenti
 20 Qui omnia coagmentavit,
 Ut omnibus imperet.
 Complectens autem omnia
 Spiritus sanctus qui ipse Deus est,
 Providus custodit.
 25 Vivam Trinitatem te dicam
 Unum atque unicum monarcham,
 Naturam immutabilem, principii expertem,
 Naturam essentia ineffabilis,
 Sapientia mentem imperviam

30 Robur cælorum inconcussum,
 Absque principio, absque fine,
 Nulli unquam visum lumen,
 Prospicientem omnia,
 Nihil vel profundissimum ignorantem
 35 A terra usque ad inferos.
 Pater, propitius esto mihi;
 Semper colere
 Numen istud da mihi,
 Peccata autem mea projice,
 40 Conscientiam purgans
 Ab omni mala cogitatione,
 Ut dem gloriam Deo
 Puras tollens manus,
 Ut Christo benedicam,
 45 Et genu flexo supplicem
 Ut me tunc suscipiat servum suum
 Quando venerit regnaturus.
 Pater, propitius esto mihi,
 Misericordiam et gratiam inveniam;
 50 Nam gloria et gratiarum actio tibi debetur,
 In perpetua sæcula.

XXXI. *Hymnus alius*·.

Gloria Deo Patri et Filio omnium dominatori :

· Alias Toll. 15, pag. 91.

XXX. 9 *Κάλλος*. Vat. κλέος.
 22 *Περιλάμβανον*. Ita Coisl. Edit. παραλαμβά-
 νων.
 30 *Οὐρανῶν ἀπταιστον*. Coisl. Codex οὐρα-
 νῶν, Vaticanus autem ἀπταιστον.
 34 *Βάθος οὐδὲν ἀγνοοῦσαν*. Profundissima quæ
 que penetrantem.

46 *Τότε*. Forsan. ὥστε. — Ita Benedictini, quod
 male conjectum videtur, cum nullum alium hujus
 carminis versum invenias sic pedem amphimacrum
 pro anapæsto recipientem. Cæterum τότε vicem an-
 tecedentis, ut aiunt, gerit, ante ὄτ' ἄν, tum, ... cum.
 (CAILLAU.)
 47 *Ἐλεθῆ*. Coisl. Ἐλεθς.

METRICA VERSIO.

Quem lucet obque Phœ-
 [bus,
 Ob quem sororque currit,
 Et astra pulchra cœli,
 Ob quemque nosse numen
 Nacti sumus supremum
 Nos, contigit quibus mens.
 Nam cuncta tu creasti,
 Et ordinem dedisti
 Cunctis, et hæc gubernas.
 Locutus es, fuitque
 Statim quod es locutus.
 Sermo tuus Deusque
 Est, natus et, tibi que
 Essentia parenti
 Par, ac honore prorsus
 Nil non is ordinavit,
 Ut imperet quibusque.
 At Spiritus coercens
 Vi cuncta præpotenti,
 Gubernat et tuetur.
 O viva Trinitas, te
 Unum canam monar-
 [cham,
 Origo cui nec ulla
 Est, versio nec ulla :
 Excedit esse cuius
 Sermonis omne robur :
 Sophiæque mente cuius
 Nulla potest teneri :
 Cœli perenne robur,
 Ortu carensque line.

B Acienque cujus omnem
 Splendor fugit supremus.
 Quæ cuncta contueris,
 Quam nil humi latet, nil
 Et in mari profundo.
 Lenis, Pater, mihi sis :
 Da numen istud a me
 Colatur absque fine.
 Absterge quæ patravi,
 Mentem meam repur-
 [gans,
 Ne quid mali voluet :
 Ut gloriam tibi dem,
 Puras manus in altum
 Tollens, canamque Chri-
 [stum :
 Genu petamque nixo,
 Assumat ut clientem,
 Ad seeptra cum redibit.
 Lenis, Pater, mihi sis :
 Da te mihi benignum :
 Grates, decus decent
 [quem
 In sæcla sæculorum.

XXXI. Hymnus alius.

(A. B. Caillau interprete.)

· Gloria summa Patri, summo par gloria Nato ;

Δείματι τε πλωτῆρες ἀνίαχον· Ἐγρεο, Σῶτερ,
Ὀλλυμένοις ἐπάμμονον. Ἄναξ δ' ἐκέλευεν ἀναστᾶς
5 Ἄτρεμέειν ἀνέμους καὶ κύματα, καὶ πέλεν οὕτως.
Θαύματι δ' ἐφράζοντο Θεοῦ φύσιν οἱ παρεόντες.

ΚΘ'. Ὕμνος εἰς Θεόν.

Ὅ πάντων ἐπέκεινα τί γὰρ θέμις ἄλλο σε μέλπειν;
Πῶς λόγος ὑμνήσει σε; σὺ γὰρ λόγῳ οὐδενὶ ῥητόν.
Πῶς νόος ἀθήσει σε; σὺ γὰρ νόφ οὐδενὶ ληπτός.
Μοῦνος ἔων ἀφραστός· ἐπεὶ τέκες ὅσσα λαλεῖται.
5 Μοῦνος ἔων ἀγνωστός· ἐπεὶ τέκες ὅσσα νοεῖται.
Πάντα σε καὶ λαλέοντα, καὶ οὐ λαλέοντα λιγαίνει.
Πάντα σε καὶ νοέοντα καὶ οὐ νοέοντα γεραίνει.
Συνοὶ γὰρ τε πόθοι, ξυναὶ δ' ὠδίνες ἀπάντων

Α Ἀμφὶ σέ· σοὶ δὲ τὰ πάντα προσεύχεται· εἰς σέ δὲ
[πάντα

10 Σύνθεμα σὸν νοέοντα λαλεῖ σιγώμενον ὕμνον.
Σοὶ ἐνὶ πάντα μένει· σοὶ δ' ἀθρόα πάντα θοάζει.
Καὶ πάντων τέλος ἔσσι, καὶ εἰς, καὶ πάντα, καὶ οὐδέεις,
Οὐχ ἔν ἐόν, οὐ πάντα· πανώνυμε, πῶς σε καλέσω,
Τὸν μόνον ἀκλήϊστον; Ὑπερνεφέας δὲ καλύπτρας
15 Τίς νόος οὐρανόθεν εἰσδύσεται; Ἰλαος εἰς,
Ὅ πάντων ἐπέκεινα· τί γὰρ θέμις ἄλλο σε μέλπειν;

Λ'. Ὕμνος πρὸς Θεόν.

Σὲ τὸν ἀφίτητον μονάρχην Δι' ὃν ὕμνος, δι' ὃν αἶνος,
Δὸς ἀνυμνεῖν, δὸς ἀεῖδειν, 5 Δι' ὃν Ἀγγέλων χοροῖς,
Τὸν ἀναχτα τὸν δεσπότην· Δι' ὃν αἰῶνες ἀπαστοι,

Præ timore discipuli clamabant : Expergiscere, Servator,
Pereuntibus succurre. Rex surgens imperavit
5 Ventis et mari quiescere, et ita contigit.
Hoc miraculo Dei naturam agnoverunt, qui aderant.

XXIX. Hymnus ad Deum.

Ὁ tu qui es supra omnia; quo enim alio te fas sit sermone celebrare?
Quomodo oratio te laudabit? tu enim nullis verbis efferi potes,
Quomodo mens te aspiciet? tu enim nulla mente percipi potes.
Solutus es ineffabilis; utpote qui creasti quæcunque voce enuntiantur.
5 Solutus es qui nosci non possis; quippe creasti quicquid mente percipitur.
Omnia te prædicant, et quæ loquuntur, et quæ non loquuntur.
Omnia te mente prædita et non prædita honorant.
Commune enim desiderium, communis omnium consilia
Circa te; te omnes deprecantur: tibi cuncta
10 Quæ compositionem tuam intelligunt, tacitum conciaunt hymnum.
Tibi uni omnia permanent: ad te cuncta simul festinant.
Et omnium finis es, et unus, et omnia, et nihil horum,
Non unum es, non omnia; qui omnia habes nomina, qui te appellabo,
Qui solus appellari nequis? altiora nubibus cælorum tegmina
15 Quæ mens cælestis penetrabit? propitius sis,
Qui es supra omnia, quo enim alio te nomine fas est celebrare?

XXX. Hymnus alius ad Deum.

Te immortalem monarcham,
Da celebrare, da canere
Te regem ac Dominum,

Per quem hymnos, per quem laus,
5 Per quem angelorum chori,
Per quem infinita sæcula,

* Alias Bill. 168, pag. 252. ** Alias Bill. 121, pag. 185.

3 Πλωτῆρες. Vectores, nautæ. Matthæus a discipulis e somno excitatum fuisse Dominum narrat.

XXIX. 6. Πάντα σε καὶ λαλέοντα, καὶ οὐ λαλέοντα λιγαίνει. Vat. hunc exhibet versiculum, qui deest in editis Græcis, licet Latine redditus.

8 Συνοὶ δ' ὠδίνες ἀπάντων. Leuv.: Communes aculei res omnes erga te stimulant, tibi preces fundunt.

10 Σύνθεμα σὸν νοέοντα. Quæ compositionem tuam intelligunt, nempe quod factus sis homo. Sic exponit Combef. Male Leuv.: Nutum tuum observantia.

11 Σοὶ δ'. Ita legendum. Edit. σὺ δ'.

15 Πανώνυμε. Vat. in marg. πολύλογε. In editis sequitur aliud poematum, quod legitur infra, lib. II, sect. 4, poem. XLVIII, alias Bill. 170.

METRICA VERSIO.

Ac trepidi nautæ clamabant: Abjice somnum,
Servator, pestemque a nobis pelle propinquam.
Tum Dominus surgens, ventisque undisque quietem
Protinus indixit: tranquillaque cuncta fuere:
Ætherei numen sic agnovere monarchiæ.

XXIX. HYMNUS AD DEUM.

(Fed. Morello interprete.)

Omnia qui auferas (te aliter qui fas celebrare est?)
Quæ vox laudabit, nulla qui voce notaris?
Qui mens te cernet, cum te mens nulla prebendat?
Non effabilis ulli; omnis sermonis origo.
Ignotus solus, Pater es notionis et omnis.
Omnia quæque silent te cantant, quæque loquuntur.
Et te prædita mente et mente carentia honorant.

B Nam communis amor, communis fetus et in te
Fertur ab omnibus: omnia te venerantur, et hymnum
Cuncta tuum numen capientia, sed tacitum dant.
In te cuncta manent: ad te simul omnia pergunt.
Es finis cunctorum; unus, cuncta, et nihil horum.
Unum cum non sis, non omnia, nomine quo te
Compellare queam sine nomine? vela polorum
Quæ mens cælestis subeat? tu propitius sis,
Omnia qui excedis; quid enim canere est aliud fas?

xxx.

HYMNUS ALIUS AD DEUM.

(Billio interprete.)

Te maximum monarcham
Da prædicare, quæso,

Te principem, Deumque,
Quem laus obest, et hym-
[nus,
Et cætus angelorum:
Ob quem absque sine sæ-
[cula,

Δι' ὃν ἥλιος προλάμπει,
 Δι' ὃν ἡ δρόμος σελήνης,
 Δι' ὃν ἄστρων μέγα κάλ-
 [λος,
 10 Δι' ὃν ἄνθρωπος ὁ σε-
 [μνός
 Ἐλαχε νεεῖν τὸ θεῖον,
 Λογικὸν ζῶον ὑπάρχων.
 Σὺ γὰρ ἐκτίσας τὰ πάντα
 Παρέχων τάξιν ἐκάστω,
 15 Συνέχων τε τῆ προ-
 [νοίᾳ.
 Λόγον εἶπας, πέλεν ἔργον.
 Ὁ Λόγος σου Θεὸς Υἱός·
 Ὁμοούσιος γὰρ ἐστίν,
 Ὑπόμιμος τῆ τεκόντι,
 20 Ὅς ἐφῆρμοσεν τὰ
 [πάντα,
 Ἴνα πάντων βασιλεύσῃ.
 Περιλάμβανον δὲ πάντα
 Ἄγιον Πνεῦμα τὸ θεῖον
 Προνοούμενον φυλάσσει.
 25 Τριάδα ζῶσαν ἐρῶ σε,
 Ἐνα καὶ μόνον μονάρχην,
 Φύσιν ἄτρεπτον, ἀναρχον,
 Φύσιν οὐσίας ἀφράστου,
 Σοφίας νοῦν ἀνεφικτον,
 30 Κράτος οὐρανῶν ἀ-
 [πταιστον,
 Ἄτερ ἀρχῆς, ἀπέραντον,

Ἄκατασκόπητον αὐγὴν,
 Ἐφορῶσαν δὲ τὰ πάντα,
 Βάθος οὐδὲν ἀγνοοῦσαν
 35 Ἀπὸ γῆς μέχρις
 [ἀβύσσου.
 Πάτερ, ὡς γενοῦ μοι.
 Διὰ παντὸς θεραπεύειν
 Τὸ σέβασμα τοῦτο, δός
 [μοι.
 Τὰ δ' ἁμαρτήματα βίβον,
 40 Τὸ συνειδὸς ἐκκαθαί-
 [ρων
 Ἀπὸ πάσης κακονοίας,
 Ἴνα δοξάσω τὸ θεῖον
 Ὅσας χεῖρας ἐπαίρων
 Ἴνα Χριστὸν εὐλογήσω,
 45 Γόνυ κάμπτων ἱε-
 [τεῦσω
 Τότε προσλαβεῖν με δοῦ-
 [λον,
 Ὅτ' ἂν ἔλθῃ βασιλεύων.
 Πάτερ, ὡς γενοῦ μοι,
 Ἐλεον καὶ χάριν εὐρω·
 50 Ὅτι δόξα καὶ χάρις
 [σοι
 Ἀχρὶς αἰῶνος ἀμέτρον.

ΔΔ'. Ὑμνος ἄλλος.

Δόξα Θεῷ τῷ Πατρὶ, καὶ Υἱῷ παμβασιῆϊ·

288 289 Per quem sol lucet,
 Per quem cursus lunæ,
 Per quem siderum eximia pulchritudo,
 10 Per quem homo venerabilis
 Consecutus est divini numinis cognitionem,
 Cum sit ratione prælitum animal.
 Tu enim creasti omnia,
 Suum attribuens ordinem cuilibet,
 15 Et tua gubernans providentia.
 Verbum dixisti, opus exstitit.
 Verbum tuum, Deus tuusque Filius est.
 Ejusdem enim naturæ est,
 Et æqualis honore Parenti
 20 Qui omnia coagmentavit,
 Ut omnibus imperet.
 Complectens autem omnia
 Spiritus sanctus qui ipse Deus est,
 Providus custodit.
 25 Vivam Trinitatem te dicam
 Unum atque unicum monarcham,
 Naturam immutabilem, principii expertem,
 Naturam essentiali inefabilis,
 Sapientiæ mentem imperviam

30 Robur cœlorum inconcussum,
 Absque principio, absque fine,
 Nulli unquam visum lumen,
 Prospicientem omnia,
 Nihil vel profundissimum ignorantem
 35 A terra usque ad inferos.
 Pater, propitius esto mihi ;
 Semper colere
 Numen istud da mihi,
 Peccata autem mea projice,
 40 Conscientiam purgans
 Ab omni mala cogitatione,
 Ut dem gloriam Deo
 Puras tollens manus,
 Ut Christo benedicam,
 45 Et genu flexo supplicem
 Ut me tunc suscipiat servum suum
 Quando venerit regnaturus.
 Pater, propitius esto mihi,
 Misericordiam et gratiam inveniam ;
 50 Nam gloria et gratiarum actio tibi debetur,
 In perpetua sæcula.

XXXI. Hymnus alius*.

Gloria Deo Patri et Filio omnium dominatori :

* Alias Toll. 15, pag. 91.

XXX. 9 Κάλλος. Vat. κλέος.
 22 Περιλάμβανον. Ita Coisl. Edit. παραλαμβάνων.
 30 Οὐρανῶν ἀπταιστον. Coislinianus codex οὐρανικον, Vaticanus autem ἀπτυστον.
 34 Βάθος οὐδὲν ἀγνοοῦσαν. Profundissima quæque penetrantem.

46 Τότε. Forsan. ὦστε. — Ita Benedictini, quod male conjectum videtur, cum nullum alium hujus carminis versum invenias sic pedem amphimacrum pro anapæsto recipientem. Cæterum τότε vicem antecedentis, ut aiunt, gerit, ante δὲ ἂν, tum, ... cum. (CAILLAU.)

47 Ἐλθῃ. Coisl. ἔλθῃς.

METRICA VERSIO.

Quem lucet obque Phœ- Nil non is ordinavit,
 [bus, Ut imperet quibusque.
 Ob quem sororque currit, At Spiritus coercens
 Et astra pulchra cœli, Vi cuncta præpotenti,
 Ob quemque nosse numen Gubernat et tuetur.
 Nacti sumus supremum O viva Trinitas, te
 Nos, contigit quibus mens. Unum canam monar-
 Nam cuncta tu creasti, [cham,
 Et ordinem dedisti
 Cunctis, et hæc gubernas. Origo cui nec ulla
 Locutus es, fuitque Est, versio nec ulla :
 Statim quod es locutus. Excedit esse cujus
 Sermo tuus Deusque Sermonis omne robur :
 Est, natus et, tibi que Sophique mente cujus
 Essentia parenti Nulla potest teneri :
 Par, ac honore prorsus Cœli perenne robur,
 Ortu carensque fine,

B Aciemque cujus omnem Ut gloriam tibi dem,
 Splendor fugit supremus. Puras manus in altum
 Quæ cuncta contueris, Tollens, canamque Chri-
 Quam nil humi latet, nil [stum :
 Et in mari profundo. Genu petamque nixo,
 Lenis, Pater, mihi sis : Assumat ut clientem,
 Da numen istud a me Ad seeptra cum redibit.
 Colatur absque fine. Lenis, Pater, mihi sis :
 Absterge quæ patravi, Da te mihi benignum :
 Mentem meam repur- Grates, decus decent
 [gaus, [quem
 Ne quid mali volutet : In sæcla sæculorum.

XXXI. HYMNUS ALIUS.

(A. B. Caillau interprete.)

* Gloria summa Patri, summo par gloria Nato ;

Ἀδξά πανευρήμῳ Πνεύματι παναγίῳ.
 Ἡ Τριάς εἰς Θεός ἐστιν, ὃς ἔκτισε, πλήσέ τε πάντα,
 Οὐρανὸν οὐρανίων, γαίαν ἐπιχθονίων·
 5 Πόντον, καὶ ποταμούς, καὶ πηγὰς πλήσεν ἐνὺδρων,
 Πάντα ζωογονῶν πνεύματος ἐξ ἰδίου·
 Ὅρρα σοφὸν κτίστην πᾶσα κτίσις ὕμνησει,
 Τοῦ ζῆν, τοῦ τε μένειν, αἴτιον ὄντα μόνον.
 Ἡ λογικὴ δὲ μάλιστα φύσις διὰ παντός ἀείσῃ.
 10 Ὡς βασιλεῖα μέγαν, ὡς ἀγαθὸν πατέρα.
 Πνεύματι, καὶ ψυχῇ, καὶ γλώττῃ, καὶ διανοίᾳ,
 Ἀδς καὶ ἐμοὶ καθαρῶς δοξολογεῖν σε, Πάτερ.
 ἈΒ'. Ὑμνος ἐσπερινός.
 Σὲ νῦν εὐλογοῦμεν, Χριστέ μου, Ἀδγε Θεοῦ,

Α Φῶς ἐκ φωτός ἀνάρχου, Ὅς νοῦν ἐφώτισας ἀνθρώπων·
 Καὶ Πνεύματος ταμίαν, [που
 5 Τριττοῦ φωτός εἰς Λόγῳ τε καὶ σοφίᾳ,
 [μίαν 15 Λαμπρότητος τῆς
 Δόξαν ἀθροίζομένου· [ἄνω
 Ὅς ἔλυσας τὸ σκότος, Καὶ κάτω θεὸς εἰκόνα,
 Ὅς ὑπέστησας τὸ φῶς, Ἵνα φωτὶ βλέπῃ τὸ φῶς,
 Ἵν' ἐν φωτὶ τὰ πάντα κτί- Καὶ γένηται φῶς ὅλος.
 [σης, Σὺ φωστῆρσιν οὐρανὸν
 10 Καὶ τὴν ἄστυον ὕλην, 20 Κατηύγασας ποιητέ-
 Στήσης μορφῶν εἰς κό- [λοισ.
 [σμον, Σὺ νύκτα καὶ ἡμέραν
 Καὶ τὴν νῦν εὐκοσμίαν· Καὶ ἄλλῃλαις εἰκεν ἡπίως

Gloria Spiritui quam maxima laude celebrando, sanctissimo.

Trinitas unus Deus est, qui creavit implevitque omnia,

Caelum caelestibus, terram terrestribus,

5 Mare et flumina, et fontes implevit aquatilibus,

Omnia vivificans virtute proprii Spiritus :

Ut sapientem creatorem omnis creatura laudet,

Qui, quod vivat et permaneat, causa est unica.

290-291 Rationis vero compositae maxime natura semper celebret,

10 Ut regem magnum, ut bonum patrem.

Spiritu, et mente, et lingua et cogitatione

Da et mihi pure te laudibus cumulare, Pater.

XXXII. Hymnus vespertinus*.

Tibi nunc benedicimus,
 Christe mi, Verbum Dei,
 Lumen ex lumine sine principio
 Et Spiritus sine principio,
 5 Trino lumine in unam
 Gloriam coeunte ;
 Qui solvisti tenebras,
 Qui produxisti lucem,
 Ut in luce omnia creares,
 10 Et mobilem materiam
 Sisteres, in hanc speciem mundi effingens,

* Alias Toll. 16, pag. 97.

XXXI. 10 Ὡς βασιλεῖα. Videtur hoc Gregorio familiare fuisse, ut e, addito t, produceret. Alias ὡς βασιλεῖα scribi legive potuerit. — Ita Tollius, qui forte male imputavit pravam scribendi rationem eujusdam librarii, cui scilicet indiscreta fuerint ἡ et ετ propter absoluta n soni similitudinem. (CAILLAU.)

XXXII. Τίτλ. Ὑμνος. Chig. τοῦ αὐτοῦ λόγος εὐχαριστήριος.
 1 Nῦν. Chig. et Coisl. καί.
 4 Ταμίαν. Coisl. ταμίαν. Chig. Πνεῦμα τὸ ταμίαν. Edit. ἀνάρχου, unde vix sensus rationi accommodatus educi potest; quod nos, contra Benedictinorum versionem, qui posuerant et Spiritus sine principio,

corrige præsumpsimus. (CAILLAU.)

16 Καὶ κάτω, etc. Benedictini hæc verba vertunt, quasi in textu legeretur τῆς ἄνω καὶ τῆς κάτω. Sed cum τῆς in secundo phrasos membro deficiat, evidentissimum est particulam καὶ non conjunctivam esse, sed expletivam, unde sensus est Deum posuisse mentem hominis etiam hic infra tanquam imaginem splendoris superni. Hinc in re tam clara non dubitavimus versionem mutare Benedictinorum, qui scripserant : Splendoris superni et inferi ponens imaginem. Id.

18 Ὁλος. Coisl. ὅλος.

METRICA VERSIO.

Summa sit et sancto gloria Spiritui.
 Unicus et trinus fecit Deus omnia, terram
 Terrenis implens, æthera et æthereis ;
 Æquor aquatilibus, fluvius fontesque replevit,
 Cuncta simul proprio Flamine vivificans ;
 Ut tanto auctori laudes canat omne creatum,
 Qui vitam ordiri, qui retinere dedit.
 Illa sed in primis ratio quibus alma refulsit
 Regem glorificent, glorificentque patrem.
 Mente, anima, lingua necnon et corde volenti
 Da mihi, da pure te celebrare, Pater.
 XXXII. HYMNUS VESPERTINUS. (A. B. Caillau interprete).
 Laudes damus tibi nunc, Cœleste, Christe, Verbum,

B De luce lux ab ævo,
 Et Spiritus sequester :
 Ex luce namque trina
 Splendor refulget unus.
 A te soluta noctis
 Est umbra ; lumen a te
 Exivit, ens ut omne
 In luce conderetur,
 Et cuncta omnia moven-
 [tur
 In orbis hanc figuram
 Et ordinem venirent.
 Illuminata per te

Humana mens sagaci
 Rationis est nitore,
 Superæque fulget infra
 Imago facta lucis,
 Ut luce pervideret
 Almam coruaca lucem,
 Totumque lumen esset.
 Per te polus micavit
 Vario rotundus igne
 Nox et dies vicissim
 Cedunt tenentque [gaum :

Ἐταξας, νόμον τιμῶν
Ἀδελφότητος καὶ φιλίας.

25 Καὶ τῇ μὲν ἔπαυσας
[κόπους

Τῆς πολυμόχθου σαρκός·
Τῇ δ' ἤγειρας εἰς ἔργον,

Καὶ πράξεις τὰς σοὶ φι-
[λας,

Ἵνα τὸ σκότος φυγόντες
30 Φθάσωμεν εἰς ἡμέ-

[ραν,
Ἡμέραν τὴν μὴ νυκτὶ

Τῇ στυγνῇ λυομένην.
Σὺ μὲν βάλοις ἐλαφρόν

Ἵπνον ἔμοις βλεφάροις,

35 Ὡς μὴ γλῶσσαν Α Καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι,
[ὄμνησθδν Ὡ τιμῇ, δόξᾳ, κράτος,

Ἐπὶ πολλὸν νεκροῦσθαι.
Μῆτ' ἀντίφωνον ἀγγέλων

Πλάσμα σὸν ἠσυχάζειν.
Σὺν σοὶ δὲ κοίτη εὐσεβεῖς

40 Ἐννοίας ἐταξέτω,
Μηδέ τι τῶν ῥυπαρῶν

Ἡμέρας νύξ ἐλέγχη,
Μηδὲ παιγνία νυκτὸς

Ἐνύπνια θροεῖτω·
45 Νοῦς δὲ καὶ σώματος

[δίχα
Σοὶ, Θεέ, προσλαλεῖτω,

Τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ Υἱῷ,

50 Εἰς τοὺς αἰῶνας.
[Ἀμήν.

ΛΓ'. *Εὐχαριστήριον.*

Σοὶ χάρις, ὦ πάντων βασιλεῦ, πάντων δὲ ποιητά.
Οὐρανὸς ἐπλήσθη δόξης σέο, πᾶσά τε γαῖα
Σῆς σοφίης. Θεὸς Υἱὸς ὁ σὸς Λόγος ἔκτισε πάντα.
Σὸν ἅγιον Πνεῦμα ζωὴν πάντεσσι χορηγεῖ.
Ἡ Ἰλήκοις κόσμῳ θεῖα Τριάς· Ἰαβὶ δ' ἡμῖν,
Υἱὲ Θεοῦ κατὰ πνεῦμα, καὶ ἀνθρώπου κατὰ σάρκα,
Ὅστις ἐπὶ σταυροῖο μόρον τέτληκας ἐπισπεῖν,
Οἷα βροτὸς· τριτάτη δὲ πύλας λίπες αἰδοῦντος,
Οἷα Θεός· θανάτου γὰρ ἔλυσας δεσμὸν ἀναστάς,
10 Καὶ βροτέῃ γενεῇ φύσιν ὠπασας, οἷα καὶ ἡμᾶς
Ζῶειν ἤματα πάντα, σὲ δ' ἀμβροτον αἰὲν ἀείδειν.

Jussisti, legem statuens
Fraternitatis et amicitiae,
25 Et illa quidem modum posuisti
Laboribus ærumnosæ carnis,
Ista autem excitasti ad opus
Et negotia tibi amica,
Ut tenebras fugientes
30 Festinemus ad diem,
Diem nulla nocte
Tristi solvendam.
Tu quidem mitte levem
Somnum meis palpebris,
35 Ut ne lingua laudatrix
Longius sopita sileat.

Neu respondens angelis
Opus tuum quiescat:
Tecum autem cubile pius
40 Cogitationes deferat,
Neve quidquam sordium
Diei nox redarguat,
Neu ludibria noctis
Vana somnia perturbent;
45 Sed mens etiam sine corpore
Te, Deus, alloquatur,
Patrem et Filium,
Et sanctum Spiritum,
Cui honor, gloria, fortitudo,
50 In sæcula. Amen.

292-293 XXXIII. *Actio gratiarum* *.

Tibi gratiæ, o rex omnium, omniumque conditor;
Cælum plenum est gloria tua, omnisque terra
Tua sapientia. Deus Filius, tuum Verbum, creavit omnia.
Tuus sanctus Spiritus vitam omnibus subministrat.
5 Propitius mundo, divina Trinitas. Propitiare et nobis,
Fili Dei secundum spiritum, et hominis secundum carnem,
Qui in cruce mortem pati sustinuisti
Ut homo, tertia vero die portas liquisti inferni
Ut Deus, mortis enim solvisti vincula resurgens,
10 Et mortali generi naturam contulisti, qua et nos
Vivamus omnes dies, teque immortalem semper canamus.

* Alias Toll. 13, pag. 95.

38 Ἐσυχάζειν. Coisl. habet ἡσυχάζου.

41 Μηδέ τι. Ita Coisl. et Chig. Edit. μηδ' ἐτι.

42 Ἡμέρας. Ita Coisl. et Chig. Edit. ἡμέραν.
Mox ἐλέγχη pro ἐλέγχη, quod habent edit.

45 Νοῦς δέ. Coisl. νοῦς καί.

XXXIII. 10 Ἡμᾶς. Sic legendum merito putat
Tollius. In edit. ὄμμεν, sed male.

METRICA VERSIO.

Fratrem inter et sororem
Est blanda lex amoris.
Dulcem dat ista vitæ
Requiem laboriosæ:
Illo sed excitamur
Ad opus tibi probatum,
Ut nocte derelicta
Tendamus ad diem al-
[inum,
Nulla nigrantis umbra
Noctis diem fugandum.
Levem meis soporem
Da palpebris benignus;
Ne, longius sopita,
Quæ lingua te celebrat,

Silentio prematur,
Nec angelis reclamans
Opus tuum quiescat.
Tecum cubile sacra
Mi cogitata portet;
Neu criminosa sordes
Nox arguat diei;
Ludibriove noctis
Me vana visa turbent.
Sed carne mens soluta
Tibi, Deus, loquatur,
Patremque Filiumque
Et Spiritum salutet,
Cui laus, honor, potestas,
Per cuncta sæcla. Fiat.

B

XXXIII. GRATIARUM ACTIO.

(A. B. Caillau interprete.)

Laus tibi sit, princeps mundi, mundique Creator
Gloria cælum implet, totam sapientia terram;
Ecce tuum Natus Verbum Deus omnia fecit;
Spiritus ecce tuus vitam omnibus afflat ubique.
Sis bona, diva Trias, mundo; mihi tu bonus esto,
Nate Dei juxta mentem, carnalia juxta
Nate hominis, cruce qui pendens mortalibus obisti,
Infernique Deus voluisti linquere portas,
Vincula resolvendo mortis, cum tertia lux est;
Naturamque homini larga pietate dedisti,
Qua semper vivens, te prædicet usque perennem.

ΔΔ'. Εὐχαριστήριον ἄλλο.

Σοὶ χάρις, ὦ πάντων βασιλεῦ, πάντων δὲ ποιητά.
 Σοὶ χάρις· ὅς τὰ νοητὰ λόγῳ, τὰ θ' ὄρατὰ κελεύσει.
 Στήσας τ' οὐ πρὶν ἔόντα, καὶ ἐξ ἀφανοῦς κατέδειξας.
 Ἐν ὁρόνῳ ἀμφιπέουσιν ἀκήρατοι ὑμνητῆρες,
 5 Ἐνθεν μυριάδες, καὶ χιλιάδες πάλιν ἔνθεν,
 Ἀγγελικῆς στρατιῆς πυρροὶς χορὸς, ἀφθιτοὶ ἀρχὴν
 λαοὶ πρωτοτόκων, καὶ λαμπομένων χορὸς ἀστρων·
 Πνεύματα θεσπεσίων ἀνδρῶν, ψυχαὶ τε δικαίων,
 Πάντες ὁμηγερέες, καὶ σὸν ὁρόνῳ ἀμφιπέοντες,
 10 Γηθασύνη τε, φόβῳ τε διηνηκέες ἀειδουσι
 Ὕμνον ἀνυμνεῖοντες ἀκήρατον, ἧ καὶ ἀπαιστον·
 Σοὶ χάρις, ὦ πάντων βασιλεῦ, πάντων δὲ ποιητά.
 Οὗτος ἀκήρατος ὕμνος ἐπ' οὐρανίῳ χοροῖο.
 Ναὶ λίτομαι κάγῳ, Πάτερ ἀφθιτε, καὶ γόνυ κάμπτω

Α 15 Ἡμετέρης κραδῆς, Πάτερ ἀμβροτε, καὶ νόος
 [ἔνδον
 Πρηνῆς σου προπάροιθε· κάρη δέ μοι ἐς χθόνα νεύει
 Λισσομένῳ· κείμαι δ' ἱκέτης, καὶ δάκρυα χεύω.
 Οὐδὲ γὰρ δεξιὸς εἰμι πρὸς οὐρανὸν ἀντία λεύσσειν
 Ἄλλὰ σὺ μ' οἰκτεροῖς, ἑλέους Πάτερ, ὄλαος ἔσσο
 20 Σῶ κινορῶ θεράποντι· σάου δέ με χεῖρα ταυίσσας
 Ἐξ ὀνύχων θανάτοιο, νοήματα πάντα καθήρας.
 Μὴ μ' ἀπογυμνώσης σοῦ Πνεύματος, ἀλλ' ἔτι μᾶλλον
 Χεῦε μένος καὶ θάρσος ἐνὶ στήθεσσιν ἐμοῖσιν·
 Ὅφρα σε καὶ κραδίη, καὶ χεῖλεσι καλὸν ἀείσω.
 25 Ὅσπερ ἐμῷ γενετῆρι, σῶ θεράποντι παρέστῃς,
 Ἄδς καὶ ἐμὸν καθαρὸν βίον, καθαρὰν τε τελευτῆν,
 Ἐλπωρῆν τε τυχεῖν ἀγαθῆν, ἐλεὸν τε, χάριν τε·
 Πάντα δ' ἀμαλδύνει, ὅσα ἤλιτον ἐκ νεότητος,

XXXIV. *Alia gratiarum actio* *.

Tibi gratiæ, o rex omnium, et omnium creator:
 Tibi gratiæ, qui intelligibilia mente et visibilia, jussu
 Creasti, cum antea non essent, et ex obscuro manifestasti.
 Tuum thronum circumstant perfecti laudatores,
 5 Hinc millia millium, et inde rursus millia multa,
 Angelici exercitus igneus chorus, incorruptus ab initio
 Populus primogenitorum, et lucentium chorus astrorum;
 Spiritus divinorum virorum, animæque justorum,
 Omnes simul congregati thronum tuum circumstantes,
 10 Lætitia et pavore indesinenter canunt
 Hymnum accinentes perennem et incessabilem:
 Tibi gratiæ, o rex omnium, omniumque conditor.
 Ille perpetuus hymnus in cælesti choro.
 Ita supplico et ego, Pater æternæ, et genu flecto
 15 Mei cordis, Pater immortalis, et mens intus
 Prona coram te; caput autem in terram inclino
 Tibi supplicans. Jaceo supplex et lacrymas fundo.
 Neque enim dignus sum in cælum oculos tollere.
 Sed tu mei miserere, misericordiæ Pater, propitius esto
 20 Tuo lamentanti famulo. Salva me manum extendens
 Ex unguibus mortis, sensus omnes expurgans.
 Ne me nudes tuo Spiritu, sed potius amplius
 Infunde fortitudinem et fiduciam pectoribus meis,
 Ut te et corde et labiis rite canam.
 25 Quemadmodum meo patri, tuo famulo, adfuiſti,
 294 295 Da mihi et puram vitam, sanctamque mortem;
 Spemque nancisci bonam, et misericordiam et gratiam.
 Omnia autem dele, quæcunque peccavi a juventute,

* *Alia Toll. 14, pag. 95.*

XXXIV. 25 *Γενετῆρι, σῶ.* Tollius legere mallet
 γενετῆρ' ὡς σῶ. Nobis melius videtur γενετῆρι, τεῶ.
 (CAILLAU.)

28 *Ἀμαλδύνει.* Mallet Tollius ἀμαλδύνης, et qui-
 dem rectius. Ibidem ὅσα ἤλιτον.

METRICA VERSIO.

XXXIV. ALIA GRATIARUM ACTIO.
 (A. B. Caillau interprete.)

Laus tibi, regnator mundi, mundique Creator,
 Laus tibi, qui menti nascenda videndaque, jussu
 Fecisti, nihilum educens in lumen ab umbris.
 Turba thronum æterno cœtu circumdat et hymnis;
 Mille hinc, inde decem rursus stant millia, turuæ
 Flammeus angelicæ chorus, immortalis ab ævo,
 Et genitus primo populus, lucentiaque astra,
 Divinorum hominum mentes animæque leatæ
 Densato solium stipantes agmine, læto
 Corde simul pavidoque tibi pia carmina fundunt,
 Perpetuumque iterant hymnum sine fine canentes;
 Laus tibi, regnator mundi, mundique Creator.
 Semper hic ætherco renovatur cantus olympo.

B Te precor ipse, Pater, supplex, flexisque fidelis
 Poplitibus cordis, Pater immortalis, adoro.
 Mens inter complexa pedes silet, oraque terræ
 Fixa manent; largos effundunt lumina fletus.
 Dignus enim non sum qui tollam ad sidera vultus.
 Tu miserere mei, clemens Pater, et bonus esto,
 Dum servus precor ipse tuus; tua mortis ab ungue
 Me manus eripiat; purgentur et intima mentis.
 Ne me, oro, prives divino Flamine; firmet
 Sed magis infuso fiducia robore pectus,
 Ut te corde simul memori labiisque celebrem.
 Te dextrum sensit genitor, mihi dexter adesto.
 Vivere da pure, puram da occumbere mortem.
 Spes bona me recreet, recreet pia gratia mentem
 Dele cuncta, bonus princeps, quæ cæca juvenus

Ὡς ἀγαθὸς βασιλεὺς· ὅτι σοὶ χάρις ἤματα πάντα,
50 Σοὶ χάρις ἤματα πάντα, καὶ εἰς αἰῶνας ἀπαντας.

ΛΕ'. Ἐπίκλησις πρὸ τῆς τῶν Γραφῶν ἀναγνώσεως.

Κλῦθι, Πάτερ Χριστοῦ πανεπίσκοπε, τῶνδε λιτῶν
Ἡμετέρων· μολπὴν δὲ χαρίζεο σῶν θεράποντι
Θεσπεσίην. Ζαθέην γὰρ ἐς ἀτραπὸν ἰχνος ἐλαύνων
Οὕτως, ὃς αὐτογενέθλον ἐν ζωαῖς Θεὸν ἔγνω,
5 Καὶ Χριστὸν θνητοῖσιν ἀλεξίκακον βασιλεῖα·
Ὅς ποτ' ἐποικτεῖρας μερόπων γένος αἰνὰ παθόντων
Πατρὸς ὑπ' ἐννεσίησιν ἐκὼν ἠλλάξατο μορφῆν.
Γίγνετο δὲ θνητὸς Θεὸς ἀφίθιος, εἰς ὃκε πάντας
Ταρταρέων μογέοντας ὑφ' αἵματι λύσατο δεσμῶν.

40 Δεῦρ' ὦθι νῦν, ἱερῆς καὶ ἀκηραστῆς ἀπὸ βίβλου

Α Ὑψὴν σὴν ἀτίταλλε θεοπνεύστοις ἐνὶ μύθοις.

Ἐνθα γὰρ ἀθρήσειας ἀληθείης θεράποντας
Ζωὴν ἀγγελέοντας ὑπ' οὐρανομηχεῖ φωνῆ.

ΛΓ'. Ἐντίδιον.

Χριστὲ ἀναξ, ὃς πάντα πέλεις σοῖσιν μερόπεσιν
Ἐσθλά, καὶ ἐν πάντεσσιν ἑδὸς ἰθεῖα τέτυξαι,
Ὅς πυρὶ καὶ νεφέλῃ, στρατῶν ἡγαγες, ὃς θ' ὀδὸν εὖρες
Ἐν πελάγει τμηθέντι φίλοις, Φαραῶν δ' ἐκάλυψας,
5 Ἄρτον δ' οὐρανόθεν ἐξενώπασας, ἐκ δ' ἄρα πέτρης
Ἐβλυσας ἀκροτόμοιο βρόν, μέγα θαῦμα, ἐν ἐρήμῳ·
Δυσμενέων ἀνδρῶν στήσας μένος, εὔτε διέσχε,
Σταυρῶν ὑποσκιάων, Μωσῆς χέρας, ἄλκαρ ἐμεῖο.
Μήτην δ' ἡελίος τε δρόμον στέλον. Ὡς δὲ βέθερον

Ut bonus rex : quoniam tibi gratia diebus cunctis,
Tibi gratia diebus cunctis, et in omnia secula.

XXXV. *Precatio ante Scripturæ lectionem* *.

Audi, Pater Christi, omnia conspiciens, has preces
Meas. Cantum indulge tuo famulo
Cœlestem. Divinam enim in semitam vestigia dirigit
Ille, qui ex se genitum in vivis Deum novit,
5 Et Christum mortalibus malorum depulsorem regem
Qui aliquando misertus humani generis gravia passi,
Patris consilio volens mutavit formam,
Et factus est mortalis, Deus immortalis, donec omnes
Tartareis gementes per sanguinem solveret vinculis.
10 Iluc adesto nunc, et sacro puroque ex libro
Animam tuam sagina divinitus inspiratis sermonibus.
Hic enim videris veritatis ministros
Vitam annuntiaturos cœlesti voce.

XXXVI. *Precatio ante iter suscipiendum* **.

Christe rex, qui omnia existis tuis hominibus
Bona, et in omnibus via recta es,
Qui igne et nebula exercitum duxisti, quique viam pandisti
In mari amicis scisso, Pharaonem autem aquis obruisti,
5 Panem e cœlo novum tribuisti, e petra etiam
Prærupta scaturire fecisti aquæ fluentia in eremo, o magnum miraculum
Hostilium turmarum potentiam fregisti, cum extenderet
Moyses manus suas, formam exprimens crucis, quæ meum est præsidium.
Luna et sol substitere; atque etiam lumen

* Alias Toll. 12, pag. 95. ** Alias Bill. 54, pag. 127.

XXXV. ΤΙΤ. Ἐπίκλησις. Carmen istud præfationis instar est prælegendum, inquit Tollius, seu præmittendum syntagmati Carminum heroicorum.

3 Ἐλαύνων. Mallet cum Tollio, ἐλαύνει, scilicet poeta.

8 Γίγνετο. Pro ἐγένετο. Sic profecto legendum

pro γέγονα, quod mendose legitur in mss.

XXXVI. 2 ἰθεῖα. Reg. 994 sup. lin. εὐθεῖα.

5 Ὅς πυρὶ. Schol. διὰ πυρός, per ignem.

4 Τμηθέντι. Coisl. et Vat. τμηθέντι.

7 Μέρος. Sup. lin. ἐν δυνάμειν.

METRICA VERSIO.

Heu! male deliquit. Tibi nam laus tempus in omne; B
Tempus in omne tibi laus, laus in sæcula cuncta.

XXXV. PRECATIO ANTE SCRIPTURÆ LECTIONEM.
(A. B. Caillau interprete.)

Vota, Pater Christi, qui conspicias omnia, mitis
Suscipe, nuncque tuo præbe cœlestia servo
Carmina. Nam sacro figit vestigia calli
Qui propria novit genitum virtute Tonantem,
Et mala pellentem a mortalibus omnia Christum:
Qui nostri sortem generis miseratus acerbum
Patre volente volens formam mutavit, onusque,
Immortale licet lumen, mortale recepit,
Solveret infernis cunctos dum sanguine vinculis.
Huc adsis: purum cape sacratumque volumen,
Nuncque tuam divo mentem sermone sagina
Hic etenim veri dabitur rectique ministros
Cernere, qui pandent cœlesti voce salutem.

XXXVI. PRECATIO ANTE ITER SUSCIPENDUM.

(Billio interprete.)

Christe potens rerum, atque hominum bona cun-

[cta tuorum,
Rebus et in cunctis, qua pergant, semita recta,
Ingens qui flamma duxisti atque ignibus agmen:
Quique iter Isacidis freta per ventosa dedisti,
Nilicolum insanum mergens in gurgite regem:
Cujus et ætherea panis delapsus ab arce est
Munere, et in vasta (facinus mirabile!) eremo
Maxima de rigido manarunt flumina saxo:
Cujus et hostiles infregit dextra phalanges,
Mose manus tendente pias in vertice montis
Atque crucem signante, in eum qua nititur omne
Auxilium: cuius jussu sol lunaque cursus
Continuere suos, cessit properantibus annis,

ΑΔ'. Εὐχαριστήριον ἄλλο.

Σοὶ χάρις, ὦ πάντων βασιλεῦ, πάντων δὲ ποιητά.
 Σοὶ χάρις· δεῖ τὰ νοητὰ λόγῳ, τὰ θ' ὄρατὰ κελύσει.
 Στήσας τ' οὐ πρὶν ἔόντα, καὶ ἐξ ἀφανοῦς κατέδειξας.
 Τὴν θρόνον ἀμφιέπουσιν ἀκήρατοι ὑμνητῆρες,
 5 Ἐνθεν μυριάδες, καὶ χιλιάδες πάλιν ἔνθεν,
 Ἀγγελικῆς στρατιῆς πυρρῆς χορὸς, ἀφθιτοὶ ἀρχῆν
 Λαοὶ πρωτοτόκων, καὶ λαμπομένων χορὸς ἄστρον·
 Πνεύματα θεσπεσίων ἀνδρῶν, ψυχὰι τε δικαίων,
 Πάντες ὁμηγερέες, καὶ σὸν θρόνον ἀμφιέποντες,
 10 Γηθοσύνη τε, φόβῳ τε διηγεκὲς αἰδοῦσι
 Ὑμνον ἀνυμνεῖοντες ἀκήρατον, ἢ καὶ ἄπαυστον·
 Σοὶ χάρις, ὦ πάντων βασιλεῦ, πάντων δὲ ποιητά.
 Οὗτος ἀκήρατος ὕμνος ἐπ' οὐρανόισι χοροῖο.
 Ναὶ λίτομαι καὶ γῶ, Πάτερ ἀφθίτα, καὶ γόνυ κάμπτω

Α 15 Ἡμετέρης κραδῆς, Πάτερ ἀμβροτε, καὶ νόος
 [ἔνδον
 Πρηνῆς σου προπάροθε· κάρη δέ μοι ἐς χθόνα νεύει
 Λισσομένῳ· κείμαι δ' ἰκέτης, καὶ δάκρυα χεῖου.
 Οὐδὲ γὰρ δεξιὸς εἰμι πρὸς οὐρανὸν ἀντία λεύσσειν
 Ἄλλὰ σὺ μ' οἰκτεροῖς, ἑλέους Πάτερ, Ἰλαος ἔσσο
 20 Σὺ κινυρῶ θεράποντι· σάου δέ με χεῖρα τανύσας
 Ἐξ ὀνύχων θανάτοιο, νοήματα πάντα καθήρας.
 Μὴ μ' ἀπογυμνώσης σοῦ Πνεύματος, ἀλλ' ἔτι μέλλον
 Χεῦε μένος καὶ θάρσος ἐνὶ στήθεσσιν ἔμοισιν·
 Ὅφρα σε καὶ κραδίη, καὶ χεῖρασι καλὸν αἴεσω.
 25 Ὅσπερ ἐμῷ γενετῆρι, σὺ θεράποντι παρέστης,
 Ἄδς καὶ ἔμοι καθαρόν βλοτον, καθαρὰν τε τελευτήν,
 Ἐλπώρη τε τυχεῖν ἀγαθῆν, Ἐλεόν τε, χάριν τε·
 Πάντα δ' ἀμαλδύνει, ὅσα ἤλιτον ἐκ νεότητος,

XXXIV. *Alia gratiarum actio* *.

Tibi gratiæ, o rex omnium, et omnium creator:
 Tibi gratiæ, qui intelligibilia mente et visibilia, jussu
 Creasti, cum antea non essent, et ex obscuro manifestasti.
 Tuum thronum circumstant perfecti laudatores,
 5 Hinc millia millium, et inde rursus millia multa,
 Angelici exercitus igneus chorus, incorruptius ab initio
 Populus primogenitorum, et lucentium chorus astrorum;
 Spiritus divinorum virorum, animæque justorum,
 Omnes simul congregati thronum tuum circumstantes,
 10 Lætitia et pavore indesinenter canunt
 Hymnum accinentes perennem et incessabilem:
 Tibi gratiæ, o rex omnium, omniumque conditor.
 Hic perpetuus hymnus in cœlesti choro.
 Ita supplico et ego, Pater æterne, et genu flecto
 15 Mei cordis, Pater immortalis, et mens intus
 Frona coram te; caput autem in terram inclino
 Tibi supplicans. Jaceo supplex et lacrymas fundo.
 Neque enim dignus sum in cœlum oculos tollere.
 Sed tu mei miserere, misericordiæ Pater, propitius esto
 20 Tuo lamentantî famulo. Salva me manum extendens
 Ex unguibus mortis, sensus omnes expurgans.
 Ne me nudes tuo Spiritu, sed potius amplius
 Infunde fortitudinem et fiduciam pectoribus meis,
 Et te et corde et labiis rite canam.
 25 Quemadmodum meo patri, tuo famulo, adfuisti,
 294 295 Da mihi et puram vitam, sanctamque mortem;
 Spemque nancisci bonam, et misericordiam et gratiam.
 Omnia autem dele, quæcunque peccavi a juventute,

* Alias Toll. 14, pag. 95.

XXXIV. 25 *Γενετῆρι, σὺ*. Tollius legere mallet
 γενετῆρ' ὡς σὺ. Nobis melius videtur γενετῆρι, τεψ̄.
 (CAILLAU.)

28 *Ἀμαλδύνει*. Mallet Tollius ἀμαλδύνης, et quid-
 dem rectius. Ibidem ὅσα ἤλιτον.

METRICA VERSIO.

XXXIV. ALIA GRATIARUM ACTIO.
 (A. B. Caillau interprete.)

Laus tibi, regnator mundi, mundique Creator,
 Laus tibi, qui menti noscenda videndaque, jussu
 Fecisti, nihilum educens in lumen ab umbris.
 Turba thronum æterno cœlu circumdat et hymnis;
 Mille hinc, inde decem rursus stant millia, turmæ
 Flammeus angelicæ chorus, immortalis ab ævo,
 Et genitus primo populus, lucentiaque astra,
 Divinorum hominum mentes animæque lætæ
 Densato solium stipantes agmine, læto
 Corde simul pavidoque tibi pia carmina fundunt,
 Perpetuamque iterant hymnum sine fine canentes:
 Laus tibi, regnator mundi, mundique Creator.
 Semper hic ætherco renovatur cantus olympo.

B Te precor ipse, Pater, supplex, flexisque fidelis
 Populiibus cordis, Pater immortalis, adoro.
 Mens inter complexa pedes silet, oraque terræ
 Fixa manent; largos effundunt lumina fletus.
 Dignus enim non sum qui tollam ad sidera vultus.
 Tu miserere mei, clemens Pater, et bonus esto,
 Dum servus precor ipse tuus; tua mortis ab ungue
 Me manus eripiat; purgentur et intima mentis.
 Ne me, oro, prives divino Flamine; firmet
 Sed magis infuso fiducia robore pectus,
 Ut te corde simul memori labiisque celebrem.
 Te dextrum sensit genitor, mihi dexter adesto.
 Vivere da pure, puram da occumbere mortem.
 Spes bona me recreet, recreet pia gratia mentem
 Dele cuncta, bonus princeps, quæ cæca juvenus

Ὡς ἀγαθὸς βασιλεὺς· ὅτι σοὶ χάρις ἡμᾶτα πάντα,
50 Σοὶ χάρις ἡμᾶτα πάντα, καὶ εἰς αἰῶνας ἄπαντας.

ΛΕ'. Ἐπικλησις πρὸ τῆς τῶν Γραφῶν ἀναγνώσεως.

Καὶ θὲι, Πάτερ Χριστοῦ πανεπίσκοπε, τῶνδε λιτῶν
Ἡμετέρων· μολπῆν δὲ χαρίζεο σὺ θεράποντι
Θεσπεσίην, Ζαθέην γὰρ ἐς ἀτραπὸν ἴγνος ἐλαύνων
Οὕτως, ὃς αὐτογένεθλον ἐνὶ ζωῆς Θεὸν ἔγνω,
5 Καὶ Χριστὸν θνητοῖσιν ἀλεξίκακον βασιλῆα·
Ὅς ποτ' ἐποικτεῖρας μερόπων γένος αἰνὰ παθόντων
Πατρὸς ὑπ' ἐννεσίησιν ἐκὼν ἠλλάξατο μορφήν.
Γίγνεται δὲ θνητὸς Θεὸς ἀφθίτος, εἰς ὃ κε πάντας
Ταρταρέων μογιόντας ὑφ' αἵματι λύσατο δεσμῶν.
40 Δεῦρ' ἴθι νῦν, ἱερῆς καὶ ἀκπρασίης ἀπὸ βίβλου

Α Ψυχὴν σὴν ἀτίταλλε θεοπνεύστοις ἐνὶ μύθοις.

Ἐνθα γὰρ ἀθρήσειας ἀληθείης θεράποντας

Ζωὴν ἀγγελέοντας ὑπ' οὐρανομηκεῖ φωνῆ.

ΛΓ'. Ἐν' ἰδίῳ.

Χριστὲ ἀναξ, ὃς πάντα πέλεις σείειν μερόπεσσι
Ἐσθλά, καὶ ἐν πάντεσσιν ὁδὸς ἰθεῖα τέτυξαι,
Ὅς πυρὶ καὶ νεφέλῃ στρατὸν ἠγαγες, ὃς θ' ὄδον εὔρες
Ἐν πελάγει τμηθέντι φίλοις, Φαραῶ δ' ἐκάλυψας,
5 Ἄρτον δ' οὐρανόθεν ξένον ὠπασας, ἐκ δ' ἄρα πέτρης
Ἐδύσας ἀκροτόμοιο βίον, μέγα θαῦμα, ἐν ἐρήμῳ
Δυσμενέων ἀνδρῶν στήσας μένος, εὔτε διέσχε,
Σταυρὸν ὑποσκιάων, Μωσῆς χέρας, ἄλλακ' ἐμειο.
Μῆνη δ' ἠελίος τε δρόμον σχέθων. Ὡς δὲ βέεθρον

Ut bonus rex : quoniam tibi gratia diebus cunctis,
Tibi gratia diebus cunctis, et in omnia saecula.

XXXV. *Precatio ante Scripturae lectionem* *.

Audi, Pater Christi, omnia conspiciens, has preces
Meas. Cantum indulge tuo famulo
Caelestem. Divinam enim in semitam vestigia dirigit
Ille, qui ex se genitum in vivis Deum novit,
5 Et Christum mortalibus malorum depulsorem regem
Qui aliquando misertus humani generis gravia passi,
Patris consilio volens mutavit formam,
Et factus est mortalis, Deus immortalis, donec omnes
Tartareis gementes per sanguinem solveret vinculis.
10 Huc adesto nunc, et sacro puroque ex libro
Animam tuam sagina divinitus inspiratis sermonibus.
Hic enim videris veritatis ministros
Vitam annuntiaturos caelesti voce.

XXXVI. *Precatio ante iter suscipiendum* **.

Christe rex, qui omnia existis tuis hominibus
Bona, et in omnibus via recta es,
Qui igne et nebula exercitum duxisti, quique viam pandisti
In mari amicis scisso, Pharaonem autem aquis obruisti,
5 Panem e caelo novum tribuisti, e petra etiam
Prærupta scaturire fecisti aquæ fluentia in eremo, o magnum miraculum!
Hostilium turmarum potentiam fregisti, cum extenderet
Moyses manus suas, formam exprimens crucis, quæ meum est præsidium.
Luna et sol subsistere; atque etiam flumen

* Alias Toll. 12, pag. 93. ** Alias Bill. 54, pag. 127.

XXXV. ΤΙΤ. Ἐπικλησις. Carmen istud præfationis instar est præfigendum, inquit Tollius, seu præmittendum syntagmati Carminum heroicorum.

3 Ἐλαύνων. Mallet cum Tollio, ἐλαύνει, scilicet poetâ.

8 Γίγνεται. Pro ἐγένετο. Sic profecto legendum

pro γέτονα, quod mendose legitur in mss.

XXXVI. 2 Ἰθεῖα. Reg. 994 sup. lin. εὐθεῖα.

5 Ὅς πυρὶ. Schol. διὰ πυρός, per ignem.

4 Τμηθέντι. Coisl. et Vat. τμηθέντι.

7 Μέρος. Sup. lin. τῆν δόναμιν.

METRICA VERSIO.

Heu! male deliquit. Tibi nam laus tempus in omne; B
Tempus in omne tibi laus, laus in saecula cuncta.

XXXV. PRECATIO ANTE SCRIPTURÆ LECTIONEM.
(A. B. Caillau interprete.)

Vota, Pater Christi, qui conspicias omnia, mitis
Suscipe, nuncque tuo præbe caelestia servo
Carmina. Nam sacro figit vestigia calli
Qui propria novit genitum virtute Tonantem,
Et mala pellentem a mortalibus omnia Christum:
Qui nostri sortem generis miseratus acerbum
Patre volente volens formam mutavit, onusque,
Immortale licet lumen, mortale recepit,
Solveret infernis cunctos dum sanguine vinculis.
Huc adsis: purum cape sacramque volumen,
Nuncque tuam divo mentem sermone sagina
Hic etenim veri dabitur rectique ministros
Cernere, qui pandent caelesti voce salutem.

XXXVI. PRECATIO ANTE ITER SUSCIPENDUM.

(Billio interprete.)

Christe potens rerum, atque hominum bona cun-
[cta tuorum,
Rebus et in cunctis, qua pergant, semita recta,
Ingens qui flamma duxisti atque ignibus agmen:
Quique iter Isaacidis freta per ventosa dedisti,
Nihilicolum insanum mergens in gurgite regem:
Cujus et ætherea panis delapsus ab arce est
Munere, et in vasta (facinus mirabile!) eremo
Maxima de rigido manarunt flumina saxo:
Cujus et hostiles infregit dextra phalanges,
Mose manus tendente pias in vertice montis
Atque crucem signante, in eum qua nititur omne
Auxilium: cujus jussu sol linaque cursus
Continuere suos, cessit properantibus amnis,

10 Εἶξεν ἐπειγομένοισιν, ὁδὸς δ' ἐπὶ γαῖαν ἐτύχθη
 Ῥηϊδίη, τὴν αὐτὸς ὑπέσχεο καὶ κατένευσας.
 Αὐτὸς δ' οὐρνίην οἶμον μερόπεσσιν ἐδειξας
 Ὑστατον, ἀρχαίη δὲ νέην ἐπέμιξας ἀταρπὸν,
 Εὖτε θεὸς θητός τε κραθεὶς, ἐπὶ γαῖαν ὀδεύσας
 15 Ἡμετέρην, αὐθις δὲ πρὸς οὐρανὸν ἐνθεν ἀρθεῖς,
 Ἴξαι ἰλλομένοισι φαάντερος, ἢ τὸ πάροιθεν.
 Αὐτὸς καὶ πελάγους ἐπέβησας, σοὶς δὲ πόδεσσιν
 Οἶδμα πέσεν, χαλεποῖσι βιαζόμενον ἀνέμοισιν.
 Ἄλλὰ μάκαρ, καὶ ἐμοὶ γε συνέμπορος ἔλθε καλεῦντι
 20 Σήμερον, εὐοδίην δὲ πόροις, καὶ ἀγγελὸν ἐσθλὸν,
 Πομπὸν, ἀλεξητήρα, βοηθὸν, ὄφρα με πάντων
 Ἡματίων νυχίων τε κακῶν ἀπο τηλόθ' ἐέργων,
 Καὶ τέλος ἐσθλὸν ὁδοῦ χαριζόμενος μοιέοντι,
 Οἴκοθεν ἀρτεμέοντα, καὶ οἰκαδέ μ' αὐθις ἀγίνοι

A 27 Προϊσὶν τε φίλους τε ὁμὸν βίον ἀμφιπέουσιν,
 Ἐνθα σε νύκτα καὶ ἡμᾶρ ἐλεύθερος, ἀτρεμέων τε
 Λισσοίμην, κακότητος ἀμιγεία σοὶ βίον ἔλκων,
 Σοὶ τε νόον περὸντα, βίου φάος, αἰὲν ἀείρων,
 Μέσφ' ὅτε καὶ πυμάτην ξυνήν ὁδὸν ἐξανύσαιμι,
 30 Ἐς δὲ μονὴν ἔλθοιμι μόγου τέλος εὐσεβέεσσι.
 Σοὶ ζῶ, σοὶ λαλέω, σοὶ δ' ἔζομαι, ὦ ἄνα Χριστέ,
 Σοὶ δ' αἶρω ποδὸς ἴχνος, ἐπεὶ σύ με χειρὶ καλύπτεις·
 Ἄλλὰ με καὶ νῦν ἀγῶις ἐσθλὸν ἐπὶ τέρμα πορεύεις.

AZ'. Ἄλλη περὶ εὐδοκίας προσευχή.

Οὐκ ἔστ' οὐδὲ ποδὸς χωρὶς σέο ἴχνος ἀείραι,
 Χριστέ ἄναξ, ὃς πάντα πέλεις σοῖσιν μερόπεσσι·
 Ἐσθλά, καὶ ἐν πάντεσσιν ὁδὸς ἰθεὶς τέτυξαι.
 Σοὶ πίσυνος, καὶ τήνδε τέμνω κρήνον, ἀλλὰ με πέμπεις

40 Cessit festinantibus Israelitis, et via facilis parata est
 Ad terram quam ipse promiseras et annueras.
 Tu denique ipse caelestem viam hominibus ostendisti,
 Veteri autem novam adjunxisti semitam,
 Quando Deus et homo simul, in terram veniens
 296-297 15 Nostram rursus aut in caelum e terra sublatus
 Venies cupientibus manifestior quam antea.
 Ipse etiam mare conscendisti, tuisque pedibus
 Tempestas concidit gravissimis commota ventis.
 O beate, et mihi comes adesto vocanti te
 20 Hodie, prosperumque iter praebas et angelum bonum
 Ducem, malorum depulsorem, adiutorem, ut me ab omnibus
 Diurnis nocturnisque malis procul removens,
 Felicemque vitae finem praestans mihi laboranti,
 E domo sanum, et domum rursus incolumem reducat
 25 Propinquis et amicis similem meae vitam agentibus,
 Ubi te nocte ac die liber et tranquillus
 Deprecor, scelertis puram tibi vitam ducens,
 Celeremque ad te mentem, vitae jubar, semper attolens,
 Donec extremam et communem omnibus viam peregero,
 30 Et in domicilium venero quod piis est laboris meta.
 Tibi vivo, tibi loquor, tibi sedeo, o rex Christe,
 Tibi moveo pedum vestigia, quoniam tu me manu tegis :
 Me igitur et nunc perducas ad bonum finem itineris.

XXXVII. *Alia de prospero itinere precatio* *.

Ne unum quidem sine te possibile est pedis vestigium proferre,
 Christe rex, qui omne es tuis mortalibus
 Bonum, et in omnibus, via recta ades.
 Tibi fidens et hanc in eo viam. Sed deduc me

* Alias Murator. 1-5.

12 *Αὐτ' ἑς δ'*. Ita Vat. et Coisl. Edit. αὐτὴν δ'.
 16 *Ἴξαι*. Sic Coisl. et Vat. Edit. ἴξε.
 21 *Ἄγινος*. Vat. ἀγάγοι. Schol. Coisl. καθιστάνη.
 25 *Ὁμ' ἔβλωρ*. Ad marg. 991 τοῖς τὸν ὁμοίον ἐμὸν

βίον ἀγούσι. D. Gaultier legit ἐμὸν, ac vertit, *quibus vita mea chara est*.

XXXVII. TITULUS. Poematium istud sicut et sequens similia sunt iis quae in praecedenti leguntur.

METRICA VERSIO.

Pronaque promissas patuit via laetaque ad oras :
 Tu vero humanis iter ad caelestia regna
 Monstrasti, jungens veteri cum calle recentem,
 Tum cum mortalis simul et Deus incola terrae
 Factus es, ac superas remeasti victor ad arces,
 Hincque etiam ad cupidus venies, quam clarior ante.
 Tu mare cum pedibus premeres, mox orta procella
 Concidit, et tumidis agitata fluctibus aequor.
 Tu mihi, sancte, viae comitem te junge vocanti
 Hac luce, atque tuo sit iter mihi numine faustum.
 Pro duce sit, quae so, bonus angelus : illius ipse
 Fulciar auxilio firmo : meque ille periculis
 Subducens, gravibusque malis, noctuque, diuque,
 Atque viae optatum finem tribuensque laboris,
 Incolumem inducat tectis, rursumque valentem
 Sanguinis ad socios referat. charasque sodales :
 Hic ubi perque dies omnes noctesque quietus

B Vota dabo, et vitae spatium sine crimine ducam.
 Atque ad te mentem, vitae lux fulgida, tollam,
 Donec mors cursum fragilis mihi finiat aevi.
 Atque utinam sedes pertingere detur ad illas,
 In quibus est justis requies finisque laborum.
 Vivo tibi, tibi, Christe, loquor, sedeoque, pedemque
 Tollo meum, nam tu me dextra operisque, te-
 [gisque.
 Sit mihi meta vitae, duce te, laetissima, Christe.

XXXVII. ALIA PRECATIO.

(A. B. Caillan interprete.)

Nullum ferre gradum pedis, o rex Christe, va-
 [lemus
 Te sine ; namque tuis solus mortalibus es tu
 Omne bonum, et directa pates via semper, eunti
 Carpo viam, fidens in te : me duc, age, quae so,

5 Ἀσκηθῆ, καὶ πάντα πόροις, ὅσ' ἐέλδεται ἦτορ, A Ἐν πελάγει, πῆξας κύματ' ἑλαυνομένους.
 Καὶ μὲ, Ἄναξ, παλίνροσον ἄγοις ἐπὶ βῶμα πενιχρὸν, Ἄρτον δ' οὐρανὸθεν ὕσας ξένον οὐ δοκέουσιν·
 Ἐνθα σε νύκτα καὶ ἡμαρ ἐλευθέρος ἱλασκοίμην. Ἐκ δὲ πέτρης πηγὴν ἐδύσας ἀκροτόμου.
 ΑΗ'. Ἄλλη εἰς ταῦτό προσευχῆ. 5 Καὶ νῦν τῷ θεράποντι συνέμπορος ἐλθε καλεῦντι,
 Ὅς πυρὶ καὶ νεφέλῃ στρατῶν ἡγάγας, ὅς δ' ὄδῶν εὗρας Χριστὲ, φάος μερόπων, δεξιὰ πάντα φέρων.

5 Illæsum; et omnia tribue, quæcunque desiderat cor meum,
 Et me, Rex, reducem ducito ad domum pauperem,
 Ubi te nocte et die liber mihi propitium reddam.

XXXVIII. *Alia precatio.*

Qui igne et nube exercitum duxisti, quique iter fecisti
 In mari, concresecere faciens fluctus pulsus:
 Qui cœlitus novi panis pluviam fudisti nec opinantibus,
 E petra autem prærupta fontem eduxisti:
 5 Et nunc etiam tuo famulo te invocanti comes veni,
 Christe, lumen mortalium, prospera omnia ferens.

* Alias Murator. 186.

METRICA VERSIO.

Illæsum, cordisque mei vota omnia comple,
 Et brevius tectis reducem me redde modestis,
 Liber ubi noctu merear tua dona diuque.

XXVIII. ALIA PRECATIO.
 (A. B. Caillau interprete.)

Nube vel igne favens, sacræ qui per freta plebi

B Pandisti siccum, dum fugiebat, iter:
 Qui nova cœlestis fudisti munera panis,
 Larga e præcisa rupe fluentia trahens:
 Te nunc corde precor, famulo comes esto precanti,
 Christe, hominum lumen, prospera cuncta ferens.

TOMH B'. ΕΠΗ ΗΘΙΚΑ.

298-299 SECTIO II. CARMINA MORALIA.

A'. Παρθενίης ἔπαινος.

Παρθενίην στεφάνους ἀναθήσομεν ἡμετέροισιν,
 Ἐκ καθαρῆς κραδίης καθαροῖς μέλιποντες ἐν
 [ὕμνοις.
 Τοῦτο γὰρ ἡμετέροιο βίου ξεινήτιον ἐσθλόν,

C Χρυσῶ τ' ἡλέκτρον τε φαάντερον, ἢ δ' ἐλέφαντος,
 5 Οἷς ζωὴν χθονίην χαμάδις βάλει παρθένος οἶστρος,
 Πρὸς θεὸν ὑψιμέδοντα νόου πτερόν ἐνθεν ἀείρων.
 Ἀρχομένου δ' ὕμνοιο συναινοῖσθε μὲν ἄγνοι·
 Σύνδον γὰρ πάντεσσιν ὕμνος γέρας εὐαγέεσσιν.

I. In laudem virginitalis.

Virginitatem coronis nostris redimire juvat,
 Ex puro corde puris psallentes in hymnis.
 Hoc enim vitæ nostræ præclarum est donum,
 Auro et electro splendidius et ebore,
 5 His in quibus terrenam vitam humi sternit virgineus ardor,
 Mentis alas ad Deum in cœlo regnantem hinc evehens.
 Laudare autem incipiente me, congaudete, qui puri estis,
 Est enim hymnus commune munus omnibus piis.

* Alias Bill. 3, p. 42.

I. ARGUMENTUM. In hoc poemate disputat Gregorius utra vita præstantior sit, cœlebs, an conjugata. Quod ut magis perspicuum fiat, postquam altius laudes virginitalis repetivit poeta, utramque vitam inducit causam suam disceptantem. Tandem vincit cœlibatus. Meminit hujus poematis Hieronymus in Catalogo scriptorum illustrium, lib. 1, cap. 7, in Jovin., ubi illud vocat, ut Suidas tom. 1, pag. 628: Librum hexametro versu, virginitalis et nu-

ptiarum contra se invicem disserentium.

ΤΙΤ. Παρθενίης ἔπαινος. Sic melioris notæ codices. Alii ἐγκώμιον, vel ἔπος, vel λόγος. Alii addunt καὶ γάμου.

2 Ἐκ καθαρῆς. Ita mss. omnes. Edit. καθαρῶς.
 3 Σειρήτων. In Reg. 993 sup. lin. καὶ δῶρον.
 7 Συναινοῖσθε. Int. 993 συνευφραίνεσθε, congaudete.

METRICA VERSIO.

I. IN LAUDEM VIRGINITATIS.

(Billio interprete.)

Expertem thalami nostris redimire corollis
 Vitam fert animus, puroque ex pectore puros
 Hymnos et laudis meritos effundere versus.

PATROL. GR. XXXVII.

D Hoc etenim nostræ donum est memorabile vitæ
 (Electro atque ebore et fulvo splendentius auro),
 Terrenam vitam quis sternit firmus et ardens
 Virginitalis amor, mentes ad sidera tollens.
 Laudis ad exorsum vestro mea gaudia plausu
 Excipite, o puræ mentes et corpora pura.

17

10 Εἶξεν ἐπειγομένοισιν, ὁδὸς δ' ἐπὶ γαῖαν ἐτύχθη
 Ῥηϊδίη, τὴν αὐτὸς ὑπέσχεο καὶ κατένευσας.
 Αὐτὸς δ' οὐρανίην ὁμιον μερόπεσσιν ἔδειξας
 Ὑστατον, ἀρχαίη δὲ νέην ἐπέμιξας ἀταρπὸν,
 Ἐὐτε θεὸς θηητὸς τε κραθεῖς, ἐπὶ γαῖαν ὁδεύσας
 15 Ἥμετέρην, αὐθις δὲ πρὸς οὐρανὸν ἔνθεν ἀερεθεῖς,
 Ἴξσαι ἔλδομένοισι φαάντερος, ἢ τὸ πάροιθεν.
 Αὐτὸς καὶ πελάγους ἐπεθεῖσας, σοῖς δὲ πόδεσσιν
 Οἶδμα πέτεν, χαλεποῖσι βιαζόμενον ἀνέμοισιν.
 Ἄλλὰ μάκαρ, καὶ ἔμοι γε συνέμπορος ἔλθῃ καλεῦντι
 20 Σήμερον, εὐοδίην δὲ πόρους, καὶ ἀγγελὸν ἔσθλόν,
 Πομπὸν, ἀλεξητήρα, βοηθὸν, ὄφρα με πάντων
 Ἥματιῶν νυχίων τε κακῶν ἀπο τηλόθ' ἔργων,
 Καὶ τέλος ἔσθλὸν ὁδοῖο χαριζόμενος μοι γένοιτο,
 Οἴκοθεν ἀρτεμέοντα, καὶ οἰκαδέ μ' αὐθις ἀγίνοι

A 25 Προϊσίν τε φίλεις τε ὁμὸν βίον ἀμφιέπουσιν,
 Ἐνθα σε νόκτα καὶ ἤμαρ ἐλεύθερος, ἀρτεμέων τε
 Λισσοίμην, κακότητος ἀμίγξα σοι βίον ἔλκων,
 Σοὶ τε νόον πτερρόντα, βίου φάος, αἰὲν ἀέλων,
 Μέσφ' ὅτε καὶ πυμάτην ξυνήν ὁδὸν ἐξανύσαιμι,
 30 Ἐς δὲ μονὴν ἑλοοίμι μόγου τέλος εὐσεβέεσσι.
 Σοὶ ζῶ, σοὶ λαλέω, σοὶ δ' ἔζομαι, ὡς ἄνα Χριστὲ,
 Σοὶ δ' αἶρω ποδὸς ἴχνος, ἐπὶ σύ με χεῖρὶ καλύπτεις·
 Ἄλλὰ με καὶ νῦν ἀγῶς ἔσθλὸν ἐπὶ τέρμα πορείης.

ΛΖ'. Ἄλλη περὶ εὐοδίας προσευχή.

Οὐκ ἔστ' οὐδὲ ποδὸς χωρὶς σέο ἴχνος ἀέτραι,
 Χριστὲ ἄναξ, ὃς πάντα πέλεις σοῖσιν μερόπεσσι·
 Ἐσθλά, καὶ ἐν πάντεσσιν ὁδὸς ἰθεὶα τέτυξαι.
 Σοὶ πίσυνος, καὶ τήνδε τέμνω κριθὸν, ἀλλὰ με πέμπου·

40 Cessit festinantibus Israelitis, et via facilis parata est
 Ad terram quam ipse promiseras et annueras.
 Tu denique ipse caelestem viam hominibus ostendisti,
 Veteri autem novam adjunxisti semitam,
 Quando Deus et homo simul, in terram veniens
 296-297 15 Nostram rursus aut in caelum e terra sublatus
 Venies cupientibus manifestior quam antea.
 Ipse etiam mare conscendisti, tuisque pedibus
 Tempestas concidit gravissimis commota ventis.
 O beate, et mihi comes adesto vocanti te
 20 Hodie, prosperumque iter praebas et angelum bonum
 Ducem, malorum depulsorem, adiutorem, ut me ab omnibus
 Diurnis nocturnisque malis procul removens,
 Felicemque vitae finem praestans mihi laboranti,
 E domo sanum, et domum rursus incolumem reducat
 25 Propinquis et amicis similem meae vitam agentibus,
 Ubi te nocte ac die liber et tranquillus
 Deprecor, sceleris puram tibi vitam ducens,
 Celeremque ad te mentem, vitae jubar, semper attollens,
 Donec extremam et communem omnibus viam peregero,
 30 Et in domicilium venero quod piis est laboris meta.
 Tibi vivo, tibi loquor, tibi sedeo, o rex Christe,
 Tibi moveo pedum vestigia, quoniam tu me manu legis:
 Me igitur et nunc perducas ad bonum finem itineris.

XXXVII. *Alia de prospero itinere precatio* *.

Ne unum quidem sine te possibile est pedis vestigium proferre,
 Christe rex, qui omne es tuis mortalibus
 Bonum, et in omnibus, via recta ades.
 Tibi fidens et hanc in eo viam. Sed deduc me

* *Alias Murator.* 185.

12 *Αὐτὸς δ'.* Ita Vat. et Coisl. Edit. αὐτὴν δ'.
 16 *Ἴξσαι.* Sic Coisl. et Vat. Edit. ἴξε.
 21 *Ἀγίνοι.* Vat. ἀγάγοι. Schol. Coisl. καθιστάνη.
 23 *Ὁμὸν βίον.* Ad marg. 991 τοῖς τὸν ὁμοιον ἐμοί

βίον ἀγούσι. D. Gaulyer legit ἐμόν, ac verit, qui-
 bus vita mea chara est.

XXXVII. Titulus. Poematium istud sicut et se-
 quens similia sunt iis quae in praecedenti leguntur.

METRICA VERSIO.

Pronaque promissas patuit via laetaque ad oras:
 Tu vero humanis iter ad caelestia regna
 Monstrasti, jungens veteri cum calle recentem,
 Tum cum mortalis simul et Deus incola terrae
 Factus es, ac superas remeasti victor ad arces,
 Hincque etiam ad cupidos venies, quam clarior ante.
 Tu mare cum pedibus premeres, mox orta procella
 Concidit, et tumidis agitata fluctibus aequor.
 Tu mihi, sancte, viae comitem te junge vocanti
 Hac luce, atque tuo sit iter mihi numine faustum.
 Pro duce sit, quaeso, bonus angelus: illius ipse
 Fulciar auxilio firmo: meque ille periculis
 Subducens, gravibusque malis, noctuque, diuque,
 Atque viae optatum finem tribuensque laboris,
 Incolumem inducat tectis, rursusque valentem
 Sanguinis ad socios referat, charosque sodales:
 Hic ubi perque dies omnes noctesque quietus

B Vota dabo, et vitae spatium sine crimine ducam.
 Atque ad te mentem, vitae lux fulgida, tollam,
 Donec mors cursum fragilis mihi finiat aevi.
 Atque utinam sedes pertingere detur ad illas,
 In quibus est justis requies finisque laborum.
 Vivo tibi, tibi, Christe, loquor, sedeoque, pedemque
 Tollo meum, nam tu me dextra operisque, te-
 [gisque.
 Sit mihi meta viae, duce te, laetissima, Christe.

XXXVII. ALIA PRECATIO.

(A. B. Caillau interprete.)

Nullum ferre gradum pedis, o rex Christe, va-
 [lemus
 Te sine; namque tuis solus mortalibus es tu
 Omne bonum, et directa pates via semper, eunti
 Carpo viam, fidens in te: me duc, age, quaeso,

5 Ἀσκηθῆ, καὶ πάντα πόροις, δὲ ἐέλδεται ἦτορ, A Ἐν παλάγῃ, κήξας κύματ' ἑλαυνομένοις.
 Καὶ με, Ἄναξ, παλίνροσον ἄγοις ἐπὶ ἔωμα πενυχρὸν, Ἄρτον δ' οὐρανόθεν ὕσας ξένον οὐ δοκέουσιν
 Ἐνθα σε νύκτα καὶ ἡμαρ ἐλεύθερος Πασκοίμην. Ἐξ δὲ πέτρης πηγὴν ἑδύσας ἀκροτόμου.
 ΑΗ'. Ἄλλη εἰς ταῦτό προσευχῆ. 5 Καὶ νῦν τῷ θεράποντι συνέμπορος ἐλθὲ καλεῦντι,
 Ὅς πυρὶ καὶ νεφέλῃ στρατῶν ἡγαγας, ὅς δ' ὄδον εὔρας Χριστὲ, φάος μερόπων, δεξιὰ πάντα φέρων.

5 Illæsum; et omnia tribue, quæcunque desiderat cor meum,
 Et me, Rex, reducem ducito ad domum pauperem,
 Ubi te nocte et die liber mihi propitium reddam.

XXXVIII. *Alia precatio*.

Qui igne et nube exercitum duxisti, quique iter fecisti
 In mari, concresecere faciens fluctus pulsus:
 Qui cælitus novi panis pluviam fudisti nec opinantibus,
 E petra autem prærupta fontem eduxisti:
 5 Et nunc etiam tuo famulo te invocanti comes veni,
 Christe, lumen mortalium, prospera omnia ferens.

* Alias Murator. 186.

METRICA VERSIO.

Illæsum, cordisque mei vota omnia comple,
 Et brevius tectis reducem me redde modestis,
 Liber ubi noctu merear tua dona diuque.

XXVIII. ALIA PRECATIO.
 (A. B. Caillaux interprete.)

Nube vel igne favens, sacræ qui per freta plebi

B Pandisti siccum, dum fugiebat, iter:
 Qui nova cælestis fudisti munera panis,
 Larga e præcisa rupe fluentia trahens:
 Te nunc corde precor, famulo comes esto precanti,
 Christe, hominum lumen, prospera cuncta ferens.

ΤΟΜΗ Β'. ΕΠΗ ΗΘΙΚΑ.

298-299 SECTIO II. CARMINA MORALIA.

Α'. Παρθενίης ἔπαινος.

Παρθενίην στεφάνοις ἀναδήσομεν ἡμετέροισιν,
 Ἐκ καθαρῆς κραδίης καθαρῶις μέλπονοις ἐν
 [ὑμνοῖς.
 Τοῦτο γὰρ ἡμετέροιο βίου ξεινήιον ἐσθλόν,

C Χρυσοῦ τ' ἠλέκτρου τε φαάντερον, ἢ δ' ἐλέφαντος,
 5 Οἷς ζωὴν χθονίην χαμάδις βάλε παρθένος οἶστρος,
 Πρὸς θεὸν ὑψιμέδοντα νόου πτερόν ἐθεν ἀείρων.
 Ἀρχομένου δ' ὑμνοιο συνυφαινοῖσθε μὲν ἄγνοί·
 Συδὸν γὰρ πάντεσσιν ὕμνος γέρας εὐαγγέσσιν.

I. *In laudem virginitatis*.

Virginitatem coronis nostris redimire juvat,
 Ex puro corde puris psallentes in hymnis.
 Hoc enim vitæ nostræ præclarum est donum,
 Auro et electro splendidius et ebore,
 5 His in quibus terrenam vitam humi sternit virgineus ardor,
 Mentis alas ad Deum in cælo regnantem hinc evehens.
 Laudare autem incipiente me, congaudete, qui puri estis,
 Est enim hymnus commune munus omnibus piis.

* Alias Bill. 3, p. 42.

I. ARGUMENTUM. In hoc poemate disputat Gregorius ultra vita præstantior sit, cælebs, an conjugata. Quod ut magis perspicuum fiat, postquam altius laudes virginitatis repetiit poeta, utramque vitam inducit causam suam disceptantem. Tandem vincit cælibatus. Meminit hujus poematis Hieronymus in Catalogo scriptorum illustrium, lib. 1, cap. 7, in Jovin., ubi illud vocat, ut Suidas tom. 1, pag. 628: Librum hexametro versu, virginitatis et nu-

ptiarum contra se iuicem disserentium.

ΤΙΤ. Παρθενίης ἔπαινος. Sic melioris notæ codices. Alii ἐγκώμιον, vel ἔπος, vel λόγος. Alii addunt καὶ γάμου.

2 Ἐκ καθαρῆς. Ita mss. omnes. Edit. καθαρὰς.
 3 Σειρήτων. In Reg. 993 sup. lin. καὶ δῶρον.

7 Συυφαινοῖσθε. Int. 993 συνευφραίνεσθε, congaudete.

METRICA VERSIO.

I. IN LAUDEM VIRGINITATIS.

(Billio interprete.)

Expertem thalami nostris redimire corollis
 Vitam fert aninius, puroque ex pectore puros
 Hymnos et laudis meritos effundere versus.

PATROL. GR. XXXVII.

D Hoc etenim nostræ donum est memorabile vitæ
 (Electro atque ebore et fulvo splendidius auro),
 Terrenam vitam quis sternit firmus et ardens
 Virginitatis amor, mentes ad sidera tollens.
 Laudis ad exorsum vestro mea gaudia plausu
 Excipite, o puræ mentes et corpora pura.

17

Οι φθονεροὶ δὲ θυρῆσιν ἐπιφράσσοισθε ἀκουάς·

10 Εἰ δὲ τις ἀμπετάτειν, ἀγνίζοιτο φρένα μύθηρ.

Παρθενή, μέγα χαιρς, θεάδοτε, δῶτερ ἐάνω,
Μήτηρ ἀπημοσύνης, Χριστοῦ λάχος, οὐρανόισι
Κάλλεσιν ἀζυγέσσιν ἐμάζυγε· ἀζυγέες γάρ,
Πρῶτα θεός, μετέπειτα Θεοῦ χορὸς αἰὲν ἐόντος.

15 Ἦτοι ὁ μὲν πηγῇ φαίων, φάος οὐτ' ὀνομαστὸν,

Οὐθ' ἔλετόν, φεῦγόν τε νόου τάχος ἐγγὺς ἰόντος,

Αἰὲν ὑπεκπροθέον πάντων φρένας, ὡς κε πόθοισιν
Ἐλκώμεσθα πρὸς ὕψος αἰὲν νέον· οἱ δὲ τε φῶτα

Δεύτερα ἐκ Τριάδος βασιλῆϊον εὐχος ἐχούσης.

20 Πρῶτη παρθένος ἐστὶν ἀγνή Τριάς. Ἐκ μὲν

[ἀνάρχου

Πατρὸς Υἱὸς ἀναξ, οὐτ' ἐκτοθεν ὀρηθῆντος

Invidi autem ostiis obstruite aures;

10 Aut si quis eas patefecerit, mentem expuret per ea quae dicuntur.

Virginitas, multum salve, a Deo data, targitrix honorum,

Mater integritatis, Christi pars, caelestibus

Pulchritudinibus conjugii expertibus compar: sunt enim conjugii expertes,

Primum quidem Deus, deinde Dei chorus sempiterni,

15 At ille quidem origo luminum, lumen quod nec nominari potest,

Nec apprehendi, fugiens animi celeritatem prope accedentis,

Omniumque mentes semper praecurrens, ut desideris

Trahamur ad altitudinem semper novam: hi vero lumina

Secunda post Trinitatem quae regiam majestatem obtinet.

20 Prima virgo est sancta Trinitas. Filius rex ex Patre

Principii experte, neque extrinsecus producto

(Ipse enim omnibus est via et radix et principium),

Neque filium similiter ac homines generante,

Sed ut splendor ex splendore procedit. Ex Filio autem

15 Non jam filius dilectus simili gloria praeditus.

Sed manet totus Genitor, ac ipse etiam Filius tantummodo

Filius, et solus ex solo: in unum coeuntes

Cum magno Spiritu, qui ex Patre similis procedit,

300-301 Unus Deus in tribus resplendens luminibus.

30 Ac talis quidem est Triadis pura natura. Ex illa autem

Angeli splendentes, forma carentes, qui circa

Magnum thronum versantur: sunt enim mentes agiles,

Ignis et spiritus divini per aera velociter curvantes,

Ac cito magna facessunt praeccepta.

15 Ἦτοι ὁ μὲν πηγῇ φαίων, etc. lidem versus leguntur supra, sect. 1, poem. vii, vers. 8 et seqq.

16 Οὐθ' ἔλετόν. Ita Reg. unus. Edit. οὐθ'.

19 Ἐκ Τριάδος. Gloss. παρηγγμένα τῆς ἐχούσης τὸ κράτος τῶν πάντων βασιλείας.

21 Υἱός. Ita Chig. et Reg. Edit. Υἱόν. Mox ἐκτοθεν, ἀπὸ τινος, παρ' ἑτέρου, ἀπ' αἰο quoquam.

25 Ὀμοίον. Gloss. κατὰ τὴν ὁμοίωσιν ὁμοιον.

27 Ὀλον. Gloss. μόνον Υἱός, nonpe significat Filium tantummodo filium esse, nec alterius filii parentiam. Mox εἰς ἐν ἴοντα. Gloss. συνηγμένοι, συνελθόντας.

A (Αὐτὸς γὰρ πάντεσσιν ἰδὸς καὶ βίσα καὶ ἀρχή),

Ὅτε πᾶν θνητοῖσιν ὁμοίωτα γειναμένοιο,

Ἄλλ' ὡς ἐκ σέλαος σέλας ἐρχεται. Ἐκ δ' ἄρα Πατρός,

25 Οὐκέτι παῖς ἀγαπητὸς ὁμοίων εὐχος ἐφέλλων·

Ἦς κεν ὁ μὲν μίμη γενέτης ἰδὸς, αὐτὰρ δ' γ' Υἱὸς

Ὀἶον καὶ μούνοιο μονώτατος· εἰς ἐν ἰόντε

Πνεύματι σὺν μεγάλῳ, τὸ βα πατρὸθεν εἶσιν ὁμοῖον,

Εἰς θεὸς ἐν τρισσοῖσιν ἀνοιγέμενος φαέεσσι.

30 Τοίῳ μὲν Τριάδος καθαρῇ φύσει. Ἐκ δ' ἄρα [κείνης,

Ἄγγελοι εὐχληντες, ἀειδέες, οἱ βα θάοικον

Ἄμφ' μέγαν βεβαῶτες, ἐπεὶ νόος εἶσιν ἐλαφροί,

Πῦρ καὶ πνεύματα θαλά δι' ἤερος ὄκα θέοντες,

Ἐσσυμένως μεγάλῳσιν ὑποδρήσσοισιν ἐφετμαῖς.

28 Τὸ βα. Ita Reg. 29 et 993. Deorat in editis βα, quae particula ad merum explendum necessaria est. Gloss. ἔπερ ἀπὸ τοῦ Πατρὸς προέρχεται.

29. Ἀνοιγόμενος. Gloss. ἐν τρισὶν νοουμένοις προσώποις τῆς ὁμοῖω δεινούμενος.

31 Ἀειδέες. Gloss. ἀράτοι, ἀοώματοι. Vide supra, sect. 1, poem. vii, vers. 13 et seqq.

34 Ἐσσυμένως. Gloss. ὀρηκτικῶς, ἐσπουδασμένως, μετὰ πάσης σπουδῆς. Mox μεγάλῳσιν. Ita tres Regg. et Coisl. Edit. μεγάλωσιν.

METRICA VERSIO.

Namque omnes aequae laus haec pietatis alumnos
Afficit. At quisquis misero livore teneris,
Sis procul, atque aures ad nostros obstrue versus:
Aut illas si forte aliquis patefecerit, ima
Mente prius carnes foedas abstergere sordes.

Salve, virginitas, divino tradita dono,
Mater inoffensae vitae, bona maxima fundens,
Christi pars, et spiritibus sociata supernis,
Ignaris thalami; nam magnus conjugis expertus
Est Deus, atque Dei rutilans chorus omnipotentis.
Luminis ille quidem fons est lumenque perenne,
Quod verbis nequit efferrī, manibusve teneri.

Sed celeri cursu mentem fugit, atque propinquus
Ex oculis hominum semper subducitur, ut nos
Ad nova seminer amor fastigia, sumptaque flamma
Pertrahat. Hi vero sunt proxima lumina, primo
A Triadis sanctae lumen fulgore trabentes,
Quae lumen splendore suo supereminet omne.
Prima Trias virgo est. Si quidem Patre natus anarcho

B Filius est: nec enim Pater ortum traxit ab ullo
(Utpote principium rerum, et vitalis origo),
More nec humano generavit semine natum:
Sed velut igniculos videas ex igne micantes.
At vero ex Nato non jam progignitur alter
Filius, aequalem qui Patri carpat honorem.
Nam totus manet ille Pater, manet hic quoque
Filius

Filius, ex solo solus, cum Pneumate sacro
(A Patre quod supero, similis tamen omnia Patri
Progreditur), juncti matrem, nam Deus unus,
Unumque in triplici collucet lumine numen.
Actalis Triadis natura est undique purae.
Ex illa porro certissima lucis origo
Cœtibus angelicis: mortali lumine cerni
Qui nequeunt, sedemque Dei soliumque beatum
Cingentes (levius nil namque est caestibus illis,
Pneumata sunt etenim, flammæque per aera purum
Currentes), prompte sublimia jussa capessunt.

35 Τοῖσι μὲν οὐτε γάμος, οὐτ' ἄλγεια, οὐ μελεδῶναι,
 Οὐ παθῆναι κλόνος αἰνὸς ἀτάσθαλος· οὐ μελέεσσι
 Σχίζοντ', οὐδὲ δόμοισιν· ὁμόφρονες ἀλλήλοισιν,
 Ἀδῶ τ' αὐτὸς ἕκαστος. Ἴη φύσις, Ἴη τε νόημα,
 Εἰς πόδος ἀμφὶ ἄνακτα θεὸν μέγαν. Οὐδὲ τι παισὶ
 40 Τέρποντ', οὐτ' ἀλόχοισι, γλυκῶν πόνον ἀμφι-

[έποντες·

Οὐ πλοῦτος κείνοισιν ἐράσματος, οὐδ' ὅσα θνητοῖς
 Γαῖα φέρει κακίης μελεδήματα. Οὐκ ἀρδούσιν,
 Οὐ πελάγη πλώουσιν ἀτειρῆς εἴνεκα γαστέρας,
 Γαστέρας ἀρχαίκοισιν τροφή μίε πᾶσιν ἐρίσση
 45 Δαίνυσθαι μεγάλοιο θεοῦ λόγον, ἧδὲ φασινῆς
 Ἐλακεν ἐκ Τριάδος σέλας ἀπλετον. Οἰόδοιο δὲ
 Ζώουσιν καθαροὶ θεοῦ καθαροὶ θεράποντες,

35 Nullæ illis nuptiæ, nullæ molestiæ, nullæ sollicitudines.
 Affectuum gravi et pernicioso tumultu carent. Non membris
 Dividuntur, aut domibus: consentiunt inter se omnes,
 Ac secum ipso unusquisque. Una illis natura, una sententia,
 Unum desiderium, circa Deum regem magnum. Nec filii
 40 Delectantur, nec uxoribus, dulcem quærentes laborem.
 Non divitiis illis amabiles, nec quæcunq; mortalibus
 Terra profert nequitiae incrementa. Non arant,
 Non maria navigant, indomiti ventris causa,
 Ventris malorum originis. Unus omnibus optimus cibus,
 45 Satiari Dei magni verbo, atque lucida
 Trahere ex Triade lumen immensum. Soli
 Vivunt, puri Numinis famuli puri,
 Simplices, intelligentia præditi, lucidi, qui nec a carnibus
 Ortum ducunt (carnes enim, postquam compactæ sunt, peribunt);
 50 Nec in carnes venerunt, sed, quod creati sunt, permanent.
 Cum his juncta virginitas, Deo similis, expedita semita
 Ad Deum, assecuta cogitationum Dei immortalis,
 Qui sapienter regit magni gubernacula mundi;
 In coeque caeleste, terrestre, magnanimum, mortale,
 55 Hominum laboriosorum sacrum genus, laudem ac decus regis.
 Nunc ergo agite, edisseram mysteria Dei veneranda,
 Et quo modo postremis virginitas temporibus affulserit.
 Fuit aliquando cum omnia nox nigra cooperiret.
 Non tunc prodibat auroræ lumen amabile, nec viam
 60 Sol inflammata currebat ab oriente.
 Non luna cornuta apparebat, noctis decus.

38 Ἀδῶ τ' αὐτὸς. Ita Regg. 39 et 995. Edit. αὐτῶ
 τῶνός.

43 Ἀτειρῆος. Gloss. ἀδαμάστου, ἀχολάστου.
 44 Γαστέρας ἀρχαίκοιο. Sic infra lib. II, sect. I, D.
 poem. I, De rebus suis, vers. 283.

45 Ἀδῶν. Sic duo Regg. et Chig. Edit. νόον.
 46 Οἰόδοιο. Gloss. μονόδοιο, ἀγαμοῖ.

48 Ἀπλοῖ τε. Chig. ἀγνοῖ τε, Vide supra, sect. I,
 poem. VII, vers. 17, etc.

51 Τοῖς μετὰ. Gloss. μετὰ τούτοις, vel τούτοις

A Ἀπλοῖ τε, νοεροῖ τε, διαυγέες, οὐτ' ἀπὸ σαρκῶν
 Ἀρχόμενοι (σάρκες γὰρ ἐκεῖ πάγειν, αὐτὸς ἀλύνονται),
 50 Οὐτ' ἐπὶ σάρκας ἴοντες, ἔκπερ δ' ἐγένοντο, μένον-
 Τοῖς μετὰ παρθενήν θεοαίκελος, οἶμος ἐτοίμη (περ.
 Πρὸς θεὸν, ἐσπομένην τε νόημασιν Ἀθανάτου
 Νωμῶντος μεγάλοιο σοφῆς αἰήτα κόσμου·

Ἐν δὲ καὶ οὐρανίῃν, χθόνιον, μαγαλήνορα, θνητῶν,
 55 Ἀνθρώπων μογερῶν ἱερὸν γένος, εὐχος Ἀνακτος.

Ἐὶ δ' ἄγε νῦν ἐρῶ μυστήρια κεδνὰ θεοῖα,
 Παρθενήν τε χρόνοιςιν ἔλαις πυμάτοισιν ἐλαμψεν.

Ἦν ποτ' ἔην, ὅτε πάντα κελαινὴ νύξ ἐκάλυπταν.

Οὐδ' ἄρ' ἔην ἡοῦς ἐρατὸν φάος οὐδὲ κέλυσον

60 Ἥλιος πυρρῶσσαν ἐπέσσυτο ἐκταλίθηεν,

Οὐ μῆνη κερρῶσσε φαίνετο, νυκτὸς ἀγαλμας

μέτασιν.

52 Ἐσπομένη. Gloss. ἀκολουθοῦσα.

53 Νωμῶντος. Ita fere infra, lib. II, sect. I, D.
 rebus suis, poem. I, vers. 575.

54 Ἐν δὲ. Subauditur κόσμῳ. Μακ μαγαλήνορα.
 Coisl. μαγαλήνορα.

55 Εὐχος Ἀνακτος. Gloss. ἦτι εἰς ἄεξαν πάντα
 καὶ μᾶλλον ὁ ἀνθρώπος γέγονε τοῦ θεοῦ.

60 Ἐπέσσυτο. Gloss. ἐπήρχετο ἐπὶ τῆς ἀνα-
 τολῆς.

METRICA VERSIO.

His non connubium, non curæ, ægrique dolores, B Non a carne fluunt (namque omnis carnea moles
 Non motus turbas miseris in corde cientes. Postquam concrevit, certæ est obnoxia morti)
 Non etiam membris diripiuntur, et ædibus, omnes Nec rursus carnem subeunt, nec corpora crassa,
 Inter se mire jungit concordia nexu. Sed tales remanent, quales sunt ante creati,
 Idem quisque sibi: natura est omnibus una, Hujus virginitas classis, promptissima cœli
 Unaque meos, similique Dei rapiuntur amore. Semita, consiliisque Dei sapientibus hærens,
 Nec vero gnatis charisque uxoribus illi Qui clavo latum sapienter dirigit orbem,
 Gaudent, ac dulci exercent sua membra labore, Humanumque genus, cælo terraque profectum,
 Non illos inflammat opum vesana cupido, Magnanimum, ærumasque ferens, laudemque
 Nec quæcunq; mali parit irritamina tellus. [decusque
 Non pelagus sulcant ratibus, nec vomere terram Principis ætherei. Sed jam mysteria magni
 Proscindunt ventris causa, mortalibus ægris Carminibus veneranda Dei nunc persequar, utique
 Primigena qui fraude mali genus omne creavit. Candida virginitas postremis fulserit annis.
 Optimus hic cunctis cibus est, ut Numine summo Omnia nox quondam tenebris horrenda tegelat.
 Exsatiænt mentem, Triadisque ex lumine lucem Non erat auroræ splendor, non Phœbeis Eois
 Immensam excipiant. Sunt porro conjugis omnes Partibus exoriens currus agitabat equorum:
 Expertes, puri regis purique ministri. Gloria nec noctis radiabat in æthere Phœbe:
 His mens et simplex natura est, atque corpusca. Sed confusa simul temerarius omnia motus

Πάντα δ' ἄμ' ἀλλήλοισι φορούμενα, μὲν ἀλάλητο
 Πρωτοτόνου χάος ζοφερὸς δεδημημένα δεσμοῖς.
 Ἄλλὰ σὺ, Χριστὲ μάκαρ, Πατὴρς μεγάλου φραδίῃσι
 65 Πειθόμενος τὰ ἔκαστα διέκρινας εὐ κατὰ κόσμον.
 Ἦτοι μὲν πρόωιστα φάος γένεθ', ὡς κεν ἅπαντα
 Ἔργα πέλοι χαρίεντα φάους πλέα. Αὐτὰρ ἔπειτα
 Οὐρανὸν ἀστερόεντα κυκλώσασο, θαῦμα μέγιστον,
 Ἥελξ μῆνη τε διαυγέα. Τελσιν ἔειπας,
 70 Τῷ μὲν ἄρ' ἠριγίνευσαν ἐπ' ἀνθρώποισι φαεῖνεν
 Φωτὸς ἀπαιρεσίοιο βολαῖς, καὶ ὥρας ἔλισσεν.
 Τῇ δὲ κνέφας σιλάειν, καὶ δευτέρον ἡμᾶρ ὀπάξει.
 Τῷ δ' ὑπὸ γαλαν ἔθηςας ἐμὸν ἔδος, ἐν δὲ θάλασσαν
 Γαίης ἀγκάλιδεσσιν ἔθηςας, γῆν δὲ θάλασση
 75 Ὀκεανοῦ κλόποισι περιέβρυτον. Ὡς δὲ τὰ πάντα

· Α Κόσμος ἔην, γαίη τε, καὶ οὐρανός, ἡδὲ θάλασσα,
 Οὐρανός οὐρανοῖσιν ἀγαλλόμενος φαέεσσι,
 Πόντος δὲ πλωτοῖς, πεζοῖς δὲ τε γαλα πάλωρη.
 Ἄθρησας τότε ἔπειτα καὶ ἄρμενα πάντα νόησας,
 80 Τέρπετο Παιδὸς ἀνακτος ὁμοφρονέουσιν ἐπ' ἔρ-
 [γοῖς.
 Δίκετο καὶ σοφίης ἐπιπτορα μητρὸς ἀπάντων,
 Καὶ χθονίων βασιλῆα θεοῦδα, καὶ τὸδ' ἔειπεν·
 Ἦδη μὲν καθαρὸν καὶ ἀείζωον θεράποντες
 Οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν, ἀγροὶ νόες, ἀγγελοὶ ἔσθλοι,
 85 Ὑμνοπόλοι, μέλποντες ἐμὸν κλέος οὐποτα λήγον·
 Γαλα δ' ἔτι ζώουσιν ἀγάλλεται ἀφραδέουσι.
 Μικτὸν ἔτ' ἀμφοτέρωθεν ἐμὸν γένος εὐαδε πῆξαι
 Ἐνητῶν τ' ἀθανάτων τε νοήμονα φῶτα μεσηγῆ,

Omnia autem promiscue agitata temere errabant,
 Primigenii chaos tenebrosis constricta vinculis.

302-303 At tu, Christe beate, Patris magni consilii

65 Obsequens, singula præclarissime discrevistis.

Primum quidem facta lux est, ut omnia

Opera jucunda essent lucis plena. Rursus deinde

Cælum stelliferum in orbem circumegisti, maximum miraculum,

Solis ac lunæ radiis conspicuum. His præcepisti,

70 Illi quidem, ut diem hominibus promeret

Lucis immensæ rivis, ac horas volveret :

Isti vero, ut tenebras illustraret, ac diem alteram efficeret.

Huic autem terram supposuisti sedem meam, ac mare

Telluris ulnis colligasti, et mari terram

75 Quam Oceani sinus circumfluunt. Sicque omnia

Mundus erant, terra, cælum et mare,

Cælum cælestibus ornatum luminibus,

Pontus natalibus, pedestribus terra immensa.

Quod cum vidisset Pater, et apte omnia composita intelligeret,

80 Lætatur Filius regis concordibus operibus.

Quærebat etiam, qui sophiæ omnium matris esset conscius,

Ac terrestrium rex Deo similis, sicque locutus est :

· Jam puri et immortales famuli

Iatum cælum incolunt, mentes sanctæ, angeli fortes,

85 Hymnis operam dantes, ac meam nunquam deficientem gloriam celebrantes

Terra autem hactenus multis animalibus decoratur.

Placet mihi mistum ex utroque genus condere,

Hominem intelligentia præditum, mortales inter et immortales medium,

64 Φρυδίῃσι. Gloss. βουλαῖς.

65 Διέκρινας εὐ. Gloss. διεχώριστας καλῶς.

70 Ἠριγίνευσαν. Int. ἡμέραν. Comb. αὐροταν.

75 Τῷ δ' ὀπά. Subauditur οὐρανῷ. Paulo post,

ἐμὸν ἔδος. Ita Chig. et plerique codd. Edit. ἐμὸν πέδον.

77 Ὀυρανοῖσιν. Ita Reg. 39 et alii. Edit. οὐ-

ρανῆσιν.

79 Ἀθρησας. Regg. duo, ἀθροῖσας.

81 Δίκετο. Gloss. ἐβουλεύσατο. Mox ἐπιπτορα.

Gloss. ἐπιστήμονα. Hic versus et alii octodecim

subsequentes leguntur supra, sect. 1, poem. viii, De anima, v. 59 et sqq.

82 Θεοῦδα. Gloss. καθ' ὁμοίωσιν Θεοῦ, ἴμοιοι αὐτῷ τῷ Θεῷ.

86 Ἀφραδέουσι. Regg. duo, οὐ φρονέουσι. Gloss. ἀνοήτοις, ἀλόγοις.

87 Εὐαδε πῆξαι. Gloss. ἤρεσε μὲν σὺν ἐποῖ καὶ καλὸν ἐφάνη ὑποστήσασθαι καὶ μικτὸν γένος, ἐξ ἀμφοτέρων σύνθετον.

88 Φῶτα. Gloss. ἄνδρα μέσον.

METRICA VERSIO.

Volrebat gravibus tenebrarum vincita catenis,

Quas chaos antiquum toto diffuderat orbe.

At tu consilio parens, bone Christe, paterno,

Singula sede sua recte discreta locasti.

Condita principio lux est, ut gratior esset

Tota operis moles, jucundo lumine fulgens.

Postea tornasti (facinus mirabile !) cælum,

Perspicuum solis radiis lunæque rubentis.

Namque illum sparsa jussisti luce per orbem

Fulgere humano generi, cursuque notare

Horas, atque suo distinguere tempora motu ·

Hanc itidem fuso tenebras splendore fugare,

Et proferre diem repetita luce secundum.

Quin jussisti etiam terram subsidere cælo,

Finibus et terræ furibundas æquoris undas

Junxisti; terramque mari : nam maximus illam

B Oceanus cingens gelidis circumfluit undis.

Atque ita mundus erant hæc omnia, florida tellus,

Et cælum, et pelagus ; cælum fulgentibus astris

Exsultans, tellus animantibus, et mare vastum

Piscibus immensi sulcantis æquoris undas.

Quæ Pater excelsa postquam prospexit ab arce,

Chari gaudebat Nati concordibus actis,

Quærebatque aliqueum, regeret qui terrea sceptra,

Nosceret ac summam sopliam, rerumque parentem.

Talia dehinc sator : · Jam puri ævoque perennes

Cultores habitant excelsa palatia cæli,

Scilicet angelici cætus, mentesque beatæ,

Atque meam celebrant mansuram in sæcula laudem.

Quin etiam tellus ob bruta animantia gaudet.

Nunc mihi constatum genus ex utrisque creare

Fixum animo est, hominem, rationis lumine clarum,

Τερπόμενον τ' ἔργοισιν ἐμοῖς, καὶ ἐχέφρονα μύστην Α
90. Οὐρανίων, χθονίων. τε μέγα κράτος, ἄγγελον

[ἄλλον

Ἐκ χθονός, ὑμνητῆρά τ' ἐμῶν μενέων τε νόου τε.

Ὡς ἄρ' ἔφη, καὶ μοῖραν ἑλὼν νεοπηγέος αἴης.

Χείρῃσιν ἀθανάτησιν ἐμὴν ἐστήσατο μορφήν.

Τῆ δ' ἄρ' ἔης ζωῆς μοιρήσατο ἔν γάρ ἔηκε

95. Πνεῦμα, τὸ δὴ θεότητος ἀειδέος ἐστὶν ἀπορρώξ.

Ἐκ δὲ χοῦς πνοῆς τε βροτὸς γένετ', ἀθανάτοιο

Εἰκῶν ἢ γὰρ ἀνασσα νόου φύσις ἀμφοτέροισι.

Τόσσα καὶ βίωτον τὸν μὲν στέρῃω διὰ γαῖαν,

Τοῦ δ' ἔρον ἐν στήθεσσιν ἔχω θεῖον διὰ μοῖραν.

100. Αὐτὰρ ἔπαλ θεῖον μὲν ἐπὶ χθονὶ πλάσμα φαάνθη,

Καὶ χθονός, ἐν γυάλοισιν ἀειθάλέος παραδίσου,

Τῷ δ' οὐπω τις ἀρωγὸς ὁμοίως ἔσκα βίωιο.

Δὴ τότε μητιέταο Λόγου τόδε θαῦμα μέγιστον ἰ

Τὸν βροτὸν, ὄνπερ ἔτευξεν ἐοῦ θηήτορα κόσμου,

105. Ῥίζαν ἐμὴν, καὶ στέρμα πολυσχιδέος βίωτοιο,

Ἄνδιχα μοιρήσας μεγάλην ζωαρκεῖ χεῖρι,

Πλευρὴν ἐκ λαγόνων μούνην ἔλε, τὴν βὰ γυναῖκα

Δειμάμενος, καὶ φίλτρον ἐνὶ στέρνοισι κεράσσας,

Ἄμφοτέροις ἐφέτηκεν ἐπ' ἀλλήλοισι φέρεσθαι :

110. Οὐ πᾶσ' οὐδ' ἐπὶ πάντας, ὄραν δ' ἐπέθηκε πό-
θοισιν.

Ὅν βὰ γάμον καλέουσ', ὕλης ἀμέτροιο χαλινόν.

Gaudentem meis operibus, prudentem contemplatorem

90 Cœlestium, magnamque terrestrium potestatem, angelum alterum.

E terra, qui celebret mea consilia, meamque sapientiam.

Sic dixit, et terræ recentis partem sumens,

Immortalibus manibus meam statuit formam.

Illique de vita sua impertivit; immisit enim

95 Spiritum, qui Divinitatis incorporeæ emanatio est.

Ex terra autem et spiritu factus est homo, immortalis Dei-

Imago: regina enim mentis natura in utroque.

304-305 Propterea vitam istam amo propter terram,

Alterius vero amorem concepi propter divinam particulam.

100 Rursus postquam divinum in terra visum est et terrenum

Figmentum in vallibus semper florentis paradisi,

Cum illi nondum esset vitæ adjutor illi similis,

Tunc prudentissimi Verbi hoc maximum exstitit miraculum:

Hominem, quem sui spectatorem mundi condiderat,

105 Radicem meam et semen multifidæ vitæ,

Bifariam dividens magna manu vivifica,

Costam ex latere unicum cepit, eamque in mulierem-

Ædificavit, et amorem pectori immiscens

Utriusque, in mutuos complexus ferri concessit,

110 Non tamen omnibus, neque in omnes, sed modum imposuit desideritis,

Quem vocant matrimonium, materię immoderatę frenum;

89 Μύστην. Gloss. συνετὸν μαθητὴν, μυσταγωγόν.

90 Οὐρανίων. Nomine cœlestium, quorum cultor est homo, divinas mentes, ac νοητά, Deumque ipsum accipit Combef. Sic ipse, inquit, postmodum Gregorius: μύστης τε Θεοῦ, θεῖον τε φαεινός, Dei discipulus, ut et terrestrium collatum illi imperium.

91 Ἐκ χθονός. Gloss. καὶ κήρυκα ἐπίγειον τῆς ἐμῆς δυνάμεως.

92 Νεοπηγέος. Ita Coisl. Edit. νεοπαγέος.

94. Τῆ δ' ἄρ' ἔης. Naturæ suæ participem fecit, immitiendo spiritum qui ex incorporali Deitate manat.

95 Ἀειδέος. Gloss. ἀσωμάτου. Μοκ, ἀπορρώξ. Gloss. μετοχή.

98 Ἄορον. Sup. lin. βίον. Gloss.: Διὰ τοῦτο τὸν βίον στέρῃω τὸν σαρκικόν, ὡς ἐκ γῆς ὑποστάς, καὶ τὸν πνευματικὸν ἔχειν ἐπιποθῶ, ὡς ἐκ θείας πνοῆς τὴν ὑπόστασιν εὐληθῶς. Propterea vitam terrestrem amo, quatenus e terra formatus; spiritalem autem vitam habere cupio, quatenus ex divino spiritu naturam accipere.

102. Τῷ δ'. Sic Coisl. et Reg. 39. Edit. τοῦ δ'.

104 Θηήτορα. Gloss. θεατῆν.

105 Στέρμα πολυσχιδέος βίωτοιο. Gloss. σπέρμα παντός τοῦ κόσμου.

106 Ζωαρκέι. Int. ζωική.

108 Στέρνοισι. Reg. 39 στήθεσσι, 990. πρᾶπιδεσσι, 992 στήθεσι.

111 Καλέουσ', ὕλης. Chig. et Coisl. male καλέ-

METRICA VERSIO.

Inter mortales medium, mentesque supernas,
Qui læto mea facta animo consideret, atque
Ardua siderei discat mysteria cœli,
Terreaque imperio teneat, sitque angelus alter
E terra, mentemque meam dextramque potentem
Laudibus assiduus celebrans, cantuque sonoro.

Hæc ait, et terræ, quam paulo struxerat ante,
Particulam quamdam capiens, limumque tepentem,
Æternis manibus corpus mortale creavit,
Exiguamque suæ vitæ partem indidit illi:
Pneuma etenim infudit, quod Numine fluxit ab alto.
Sic partim terra, partim spiramine molli.
Primus homo efficitur, Patris immortalis imago.
Nam princeps mentis natura in utroque relucet.
Quo fit ut ex duplici vita mihi corporis ergo
Altera perliceat: magna que cupidine rursus
Propter divinam me vulneret altera partem.

B Ast ubi figmentum in terra cœleste videri,
Et viridis pulchro paradisi cœpit in horto
Etenim similis referens vestigia formæ.
Ulla erat adjutrix vitæ, consorsque laboris).
Protinus aggreditur facinus mirabile Verbum.
Namque hominem primum, quem, lætum ut cer-

[neret orbem,
Condiderat, vitæ semen genitale, meique
Radicem generis, partes discindit in ambas,
Et tenerum costa truncans latus illius una,
Femineum mira in lucem genus edidit arte,
Ambobusque parem miscens in pectore flammam,
Jussit in amplexus inque oscula mutua ferri.
Nec confusa tamen permisit corpora jungi,
Concubituque vago: sed frenum iniecit amoris
Conjugium, carnis temere immodiceque vagantis
Vincula: ne petulans atque effrenata libido,

Πάντα δ' ἄμ' ἀλλήλοισι φορούμενα, μὴ ἀλόγητο
 Πρωτογόνου χάος ζοφερῶς δεδημημένα δεσμοῖς.
 Ἄλλ' σὺ, Χριστέ μάκαρ, Πατὴρς μεγάλου φραδῆσαι
 65 Πειθόμενος τὰ ἕκαστα διέκρινας εὖ κατὰ κόσμον.
 Ἦτοι μὲν πρῶτιστα φῶς γένεθ', ὡς κεν ἅπαντα
 Ἔργα τέλοι χαρίεντα φάους πλέα. Αὐτὰρ ἔπειτα
 Οὐρανὸν ἀστερόεντα κυκλώσασο, θαῦμα μέγιστον,
 Ἡελίῳ μὴν τε διαυγέα. Τοῖσιν εἵπας,
 70 Τῷ μὲν ἄρ' ἠριγένειαν ἐπ' ἀνθρώποισι φαεῖνεν
 Φωτὸς ἀπαιρεσίῳ ῥοαῖς, καὶ ὥρας ἔλυσσεν·
 Τῇ δὲ κνέφας σιλάειν, καὶ δευτέρον ἡμᾶρ ὀπάξει.
 Τῷ δ' ὑπὸ γαλαν Ἐθρας ἐμὸν ἔδος, ἐν δὲ θάλασσαν
 Γαίης ἀγκαλίβασσιν ἔθρας, γῆν δὲ θαλάσση
 75 Ὀκεανοῦ κόλποισι περιβήρυτον. Ὡς δὲ τὰ πάντα

Α Κόσμος ἔην, γαίη τε, καὶ οὐρανός, ἡδὲ θάλασσα,
 Οὐρανὸς οὐρανίοσιν ἀγαλλόμενος φαεῖσαι,
 Πόντος δὲ πλωτοῖς, περὶ τοῖς δὲ τε γαλα πλώρη.
 Ἀθρήσας τότε ἔπειτα καὶ ἄρμενα πάντα νοήσας,
 80 Τέρπετο Παιδὸς ἀνακτος ὀμοφρονέουσιν ἐπ' ἔρ-
 [γοῖς.
 Δίξετο καὶ σοφίης ἐπιστορα μητρὸς ἀπάντων,
 Καὶ χθονίων βασιλῆα θεοῦδα, καὶ τότε εἶπεν·
 Ἦδη μὲν καθαροὶ καὶ ἀεζῶοι θεράποντες
 Οὐρανὸν εὐρὴν ἔχουσιν, ἀγροὶ νέες, ἀγγελοὶ ἑσθλοὶ,
 85 Ὑμνοπόλοι, μέλποντες ἐμὸν κλέος οὐποτα λῆγον·
 Γαλα δ' ἐπιζώουσιν ἀγγάλλεται ἀφραδέουσι.
 Μικτὸν ἔτ' ἀμφοτέρωθεν ἐμοὶ γένος εὐδα πῆξαι
 Θνητῶν τ' ἀθανάτων τε νοήμονα φῶτα μεσηγῆ,

Omnia autem promiscue agitata temere errabant,
 Primigenii chaos tenebrosis constricta vinculis.

302-303 At tu, Christe beate, Patris magni consilii
 65 Obsequens, singula præclarissime discretivisti.

Primum quidem facta lux est, ut omnia
 Opera jucunda essent lucis plena. Rursus deinde
 Cælum stelliferum in orbem circumegisti, maximum miraculum,
 Solis ac lunæ radiis conspicuum. His præcepisti,
 70 Illi quidem, ut diem hominibus promeret
 Lucis immensæ rivis, ac horas volveret :

Isti vero, ut tenebras illustraret, ac diem alteram efficeret.

Huic autem terram supposuisti sedem meam, ac mare
 Telluris ulnis colligasti, et mari terram

75 Quam Oceani sinus circumfluunt. Sicque omnia
 Mundus erant, terra, cælum et mare,
 Cælum coelestibus ornatum luminibus,
 Pontus natalibus, pedestribus terra immensa.

Quod cum vidisset Pater, et apte omnia composita intelligeret,

80 Lætatur Filius regis concordibus operibus.

Quærebat etiam, qui sophiæ omnium matris esset conscius,
 Ac terrestrium rex Deo similis, sicque locutus est :

« Jam puri et immortales famuli

Latant cælum incolunt, mentes sanctæ, angeli fortes,

85 Hymnis operam dantes, ac meam nunquam deficientem gloriam celebrantes

Terra autem hactenus mutis animalibus decoratur.

Placet mihi mistum ex utroque genus condere,

Hominem intelligentia præditum, mortales inter et immortales medium,

64 Φραδῆσαι. Gloss. βουλαῖς.

65 Διέκρινας εὖ. Gloss. διεχώρισας καλῶς.

70 Ἠριγένειαν. Int. ἡμέραν. Comb. auroram.

75 Τῷ δ' ὑπὸ. Subauditur οὐρανῷ. Paulo post,
 ἐμὸν ἔδος. Ita Chig. et plerique codd. Edit. ἐμὸν πῆδον.

77 Ὀμοφρονέουσιν. Ita Reg. 39 et alii. Edit. οὐ-
 ρανήουσιν.

79 Ἀθρήσας. Regg. duo, ἀθροίσας.

81 Δίξετο. Gloss. ἐβουλεύσατο. Mox ἐπιστορα.
 Gloss. ἐπιστήμονα. Illic versus et alii octodecim

subsequentes leguntur supra, sect. i, poem. viii,
 De anima, v. 59 et sqq.

82 Θεοῦδα. Gloss. καθ' ὁμοίωσιν θεοῦ, ὁμοιον
 αὐτῷ τῷ θεῷ.

86 Ἀφραδέουσι. Regg. duo, οὐ φρονέουσι. Gloss.
 ἀνοήτοις, ἀλόγοις.

87 Εὐδα πῆξαι. Gloss. ἤρασε μὲν οὖν ἐμολ καὶ
 καλῶν ἐφάνη ὑποστήσασθαι καὶ μικτὸν γένος, ἐξ ἀμ-
 φοτέρων σύνθετον.

88 Φῶτα. Gloss. ἄνδρα μέσον.

METRICA VERSIO.

Voltebat gravibus tenebrarum vineta catenis,
 Quas chaos antiquum toto diffuderat orbe.
 At tu consilio parens, bone Christe, paterno,
 Singula sede sua recte discreta locasti.
 Condita principio lux est, ut gravior esset
 Tota operis moles, jucundo lumine fulgens.
 Postea tornasti (facinus mirabile!) cælum,
 Perspicuum solis radiis lunæque rubentis.
 Namque illum sparsa jussisti luce per orbem
 Fulgere humano generi, cursuque notare
 Horas, atque suo distinguere tempora motu·
 Hanc iidem fuso tenebras splendore lugare,
 Et proferre diem reperta luce secundum.
 Quin jussisti etiam terram subsidere cælo,
 Finitibus et terræ suribundas æquoris undas
 Junxisti, terramque mari: nam maximus illam

B Oceanus cingens gelidus circumfluit undis.
 Atque ita mundus erant hæc omnia, florida tellus,
 Et cælum, et pelagus: cælum fulgentibus astris
 Exsultans, tellus animantibus, et mare vastum
 Piscibus immensi sulcantibus æquoris undas.
 Quæ Pater excelsa postquam prospexit ab arce,
 Chari gaudebat Nati concordibus actis,
 Quærebatque aliquem, regeret qui terrea sceptrâ,
 Nosceret ac summam sophiam, rerumque parentem.
 Talia dehinc fatur: « Jam puri ævoque pereuntes
 Cultores habitant excelsa palatia cæli,
 Scilicet angelici cœtus, mentesque beatæ,
 Atque meam celebrant mansuram in sæcula laudem.
 Quin etiam tellus ob bruta animantia gaudet.
 Nunc mihi conflatum genus ex utrisque creare
 Fixum animo est, hominem, rationis lumine clarum,

Τερπόμενον τ' ἔργοισιν ἐμοῖς, καὶ ἐχέφρονα μύστην Α
90 Οὐρανίων, χθονίων. τε μέγα κράτος, ἄγγελον
[ἄλλον
Ἐκ χθονός, ὕμνητῆρά τ' ἐμῶν μενέων τε νόου τε.
"Ὡς ἄρ' ἔφη, καὶ μοῖραν ἄλων νεοπηγέος αἴης,
Χείρῃσιν ἀθανάτησιν ἐμῆν ἐστήσατο μορφήν.
Τῆ δ' ἄρ' ἔης ζωῆς μοιρήσατο· ἐν γὰρ ἔηκε
95 Πνεῦμα, τὸ δὴ θεότητος ἀειδέος ἐστὶν ἀποβρώξ.
Ἐκ δὲ χορῆς πνοῆς τε βροτῶς γένετ', ἀθανάτοιο
Εἰκῶν· ἡ γὰρ ἀνασσα νόου φύσις ἀμφοτέροισι.
Τούνεκα καὶ βίον τὸν μὲν στέργω διὰ γαλαν,

Τοῦ δ' ἔρον ἐν στήθεσιν ἔχω θεῖην διὰ μοῖραν.

100 Αὐτὰρ ἐπεὶ θεῶν μὲν ἐπὶ χθονὶ πλάσμα φαάνθη,
Καὶ χθονός, ἐν γυάλοισιν ἀειθάλεος παραδείσου,
Τῷ δ' οὐπω τις ἀρωγὸς ὁμοίως ἔσκα βλοία.
Δὴ τότε μητιέταο λόγου τότε σαύμα μέγιστον·
Τὸν βροτὸν, ὄνπερ ἔτευξεν ἐοῦ θήητορα κόσμου,
105 Ἦζαν ἐμῆν, καὶ σπέρμα πολυσχιδέος βίοτοιο,
Ἄνδιχα μοιρήσας μεγάλη ζωαρκεῖ χεῖρι,
Πλευρῆν ἐκ λαγόνων μούνην ἔλε, τὴν βα γυναῖκα
Δειμάμενος, καὶ φίλτρον ἐνὶ στέροισι κεράσας,
Ἄμφοτέροις ἐφέηκεν ἐπ' ἀλλήλοισι φέρεσθαι·
110 Οὐ πᾶσ' οὐδ' ἐπὶ πάντας, ὄρον δ' ἐπέθηκε πό-
θοισιν,
Ὅν βα γάμον καλέουσ', ὕλης ἀμέτροιο χαλῶν,

Gaudentem meis operibus, prudentem contemplatorem
90 Coelestium, magnamque terrestrium potestatem, angelum alterum.
E terra, qui celebret mea consilia, meamque sapientiam.
Sic dixit, et terræ recentis partem sumens,
Immortalibus manibus meam statuit formam.
Illique de vita sua impertivit; immisit enim
95 Spiritum, qui Divinitatis incorporeæ emanatio est.
Ex terra autem et spiritu factus est homo, immortalis Dei:
Imago: regina enim mentis natura in utroque.
304-305 Propterea vitam istam amo propter terram,
Alterius vero amorem concepi propter divinam particulam.
100 Rursus postquam divinum in terra visum est et terrenum
Figmentum in vallibus semper florentis paradisi,
Cum illi nondum esset vitæ adjutor illi similis,
Tunc prudentissimi Verbi hoc maximum exstitit miraculum:
Hominem, quem sui spectatorem mundi condiderat,
105 Radicem meam et semen multifidæ vitæ,
Bifariam dividens magna manu vivificæ,
Costam ex latere unicam cepit, eamque in mulierem
Ædificavit, et amorem pectori immiscens
Utriusque, in mutuos complexus ferri concessit,
110 Non tamen omnibus, neque in omnes, sed modum imposuit desiderii,
Quem vocant matrimonium, materiæ immoderatæ frenum;

89 Μύστην. Gloss. συνετὸν μαθητὴν, μυσταγωγόν.
90 Οὐρανίων. Nomine caelestium, quorum cultor
est homo, divinas mentes, ac νοητά, Deumque ipsum
accipit Combef. Sic ipse, inquit, postmodum Grego-
rius: μύστης τε Θεοῦ, θελὼν τε φαεινός, Dei disci-
pulus, ut et terrestrium collatum illi imperium.

91 Ἐκ χθονός. Gloss. καὶ κήρυκα ἐπίγειον τῆς
ἐμῆς δυνάμεως.

92 Νεοπηγέος. Ita Coisl. Edit. νεοπάγος.

94 Τῆ δ' ἄρ' ἔης. Naturæ suæ participem fecit,
immittendo spiritum qui ex incorporali Deitate
manat.

95 Ἀειδέος. Gloss. ἀσωμάτου. Μορ, ἀποβρώξ.
Gloss. μετοχή.

98 Ρόρον. Sup. lin. βίον. Gloss.: Διὰ τοῦτο τὸν
βίον στέργω τὸν σαρκικόν, ὡς ἐκ γῆς ὑπόστας, καὶ
τὸν πνευματικὸν ἔχειν ἐπιποθῶ, ὡς ἐκ θείας πνοῆς
τὴν ὑπόστασιν εἰληφώς. Propterea vitam terrestrem
amo, quatenus e terra formatus; spiritalem autem
vitam habere cupio, quatenus ex divino spiritu natu-
ram accipit.

102 Τῷ δ'. Sic Coisl. et Reg. 39. Edit. τοῦ δ'.

104 Θήητορα. Gloss. θεατὴν.

105 Σπέρμα πολυσχιδέος βίοτοιο. Gloss. σπέρ-
μα παντός τοῦ κόσμου.

106 Ζωαρκεῖ. Int. ζωϊκῆ.

108 Στέροισι. Reg. 39 στήθεσσι, 990. πρᾶπ-
δεσσι, 992 στήθεσι.

111 Καλέουσι, ὕλης. Chig. et Coisl. male καλέ-

METRICA VERSIO.

Inter mortales melium, mentesque supernas,
Qui læto mea facta animo consideret, atque
Ardua siderei discat mysteria cœli,
Terreaque imperio teneat, sitque angelus alter
E terra, mentemque meam dextramque potentem
Laudibus assiduus celebrans, cantuque sonoro.
Hæc ait, et terræ, quam paulo struxerat ante,
Particulam quamdam capiens, limumque tepentem,
Æthereis manibus corpus mortale creavit,
Exiguamque suæ vitæ partem indidit illi:
Pneuma etenim infudit, quod Numine fluxit ab alto.
Sic partim terra, partim spiramine molli
Primus homo efficitur, Patris immortalis imago.
Nam princeps mentis natura in utroque relucet.
Quo fit ut ex duplici vita mihi corporis ergo
Altera perplaceat: magnaque cupidine rursus
Propter divinam me vulneret altera partem.

B. Ast ubi figmentum in terra cœleste videri,
Et viridis pulchro paradisi cœpit in horto
(Necdum etenim similis referens vestigia formæ.
Ulla erat adjutrix vitæ, consorsque laboris).
Protinus aggreditur facinus mirabile Verbum.
Namque hominem primum, quem, lætum ut cer-
[neret orbem,
Condiderat, vitæ semen genitale, meique
Radicem generis, partes discindit in ambas,
Et tenerum costâ truncans latus illius una,
Femineum mira in lucem genus edidit arte,
Ambobusque parem miscens in pectore flammam,
Jussit in amplexus inque oscula mutua ferri.
Nec confusa tamen permisit corpora jungi,
Concubituque vago: sed frenum iniecit amoris
Conjugium, carnis temere immodiceque vagantis.
Vincula: ne petulans atque effrenata libido,

Ἦς μὴ μαινώσῃ, καὶ ἀσχετὰ μαργαίνουσα,
 Προφρονέως ἀγγελῶν ἐπ' ἀλλήλοισιν ἰόντων,
 Ῥήξειεν μερόπων ἰερὸν γένος ἐκ φιλόκτητος
 115 Ἀζυγός, καλέμους δὲ καὶ ἔχθρα πᾶσιν ὄρινη
 Οἶστρος ἀσημάντοις φορεῦμενος ἀφραδίῃσιν.
 Ὅφρα μὲν οὖν μήτετρα βροτῶν ἐπαδεύτο γαῖα,
 Οὐδ' εἶχεν κόσμον τὸν ὑπέρτατον, ὥσπερ ἔμελλεν,
 Ἄλλὰ καὶ ὁ πρῶτιστος ἀτασθαλίῃσιν ἔησι,
 120 Βασιανὴν τε δράκοντος ἀδεικίος ἐκ παραδείσου
 Βληθεὶς ἀνδροφόνου φουτοῦ διὰ γεῦσιν ἄλιτρην,
 Δερματίνουσι χιτῶσιν ἔην ἔθρις' ἐπὶ γαῖαν·
 Τόφρα δὲ καὶ δυὰς ἦεν ἐν ἀνθρώποισιν ἀρίστη,
 Καὶ γάμος, ἀνδρομέης γενεῆς φύσις, ἄλκαρ ὀλίθρου.

A 125 Ἦς κεν ἀπολλυμένων τε καὶ ἐρχομένων με-
 [όπισθεν
 Ἐλκῆται μερόπων τρεπτόν γένος, οἷα βέεθρον,
 Ἄστατον ἐκ θανάτου, καὶ ἰσάμενον τακίεσθιν.
 Αὐτὰρ ἐπὶ κῶλοι τε καὶ εὐρέα πείρατα γαίης,
 Ἄντολή τε, δύσις τε, νότου πλευρῆ, βορέου τε
 130 Πλήσθεν ἐφημερίων, ἔθριν δ' ἐξίξεσεν ἰλις.
 Καὶ πολλοῖσι πάρος παιδεύμασι πλάσμα δαμασθῆν
 Γλώσσιαις τεμνομένησι, καὶ ὕδασι, καὶ πυρὸς ὑμβροῖς,
 Καὶ γραπτοῖο νόμοιο διδάγμασιν, ἦδ' προφήταις,
 Οὐκ ἔθελε πρῶτης κακῆς ἀπὸ θεοσμῶ τινάξαι,
 135 Ἄλλ' αἰεὶ στερεοῖσιν ἐν δμμασιν εἶχτο σαρκός,
 Μαχλοσύναις τε, μέθαις τε καὶ εἰδώλοισι μεμηγῆς,

Ne lasciviens illa et insuperabiliter effervescens,
 Hominum libidinose in promiscuos concubitus abeuntium
 Sacrum genus, amose jugi experte, rumperet,
 115 Ac bella et odia in omnibus accenderet
 Œstrum effrenata insania concitatum.

Quandiu autem mater tellus hominibus indigebat,
 Nec ad summum decus, quod ei destinabatur, pervenerat,
 Sed et primus homo propria nequitia
 120 Et invidia crudelis draconis e paradiso
 Ejectus ob funestum homicidæ arboris gustum,
 Pelliceis vestibus in terram suam decidit:
 Tandiu optima in hominibus exstitit duorum conjunctio,
 Et nuptiæ, humanæ generationis principium, mortis solatium:
 125 Ut morientium et postea supervenientium mutabile
 Hominum genus, veluti flumen traberetur,
 Instabile ob mortem, stabile per liberos.
 Rursus postquam tractus terræ et remotissimi termini,
 Oriens, Occidens, Austri plagæ, Boreæque
 130 Impleta sunt mortalibus, ac in vitium limus effervuit:
 Postquam multis prius animadversionibus domitum augmentum,
 Linguis divisis, aquis, ignis imbribus,
 300-307 Legis scriptæ documentis atque etiam prophetis,
 Noluit primæ nequitie vincula excutere,
 135 Sed semper carni astringebatur firmis nexibus,
 Lasciviis, ebrietatibus, et simulacris insaniens,

ουσιν, ὕλης, quod peccaret contra metrum, cum
 ὕλης habeat primam syllabam longam, ut videre
 est in Iudice Homericō et in *Thesaurō* Morell.
 (CAILLAU.)

115 Ἐχθρα. Sic Regg., 991 et 992. Edit. ἔχθρα,
 id est, ne, si petulans et effrenata libido nullo coer-
 ceretur freno, humani generis sacra consortia rum-
 perentur, atque indomita voluptas horrida moveret
 bella.

117 Ἐπαδεύετο. Gloss. ἐπίδεξις ἦν.

118 Τὸν ὑπέρτατον. Gloss. μεζίονα, nempe πλή-
 ρωμα τῶν ἀνθρώπων, hominum multitudinem, ut
 exponit Paraph. Reg. cod. et Combef.

119 Πρῶτιστος. Gloss. ἀνθρῶπος.

120 Ἀδεικίος. Cod. 993 ἀναίδος. Gloss. χα-
 λεπῶν.

121 Ἀνδροφόνου φουτοῦ. Pestiferam hanc ar-
 borem ob affectum vocat, non quod natura sua
 esset exitiosa: Vidit enim Deus cuncta, quæ fecerat,
 et erant valde bona (Gen. 1, 31).

122 Ἐἦν ἔθρις'. Paraph. εἰς τὴν ἰδίαν κατ-
 ὠλισθε γῆν.

124 Φύσις. Reg. γύσις.

130 Πλήσθεν. Gloss. πληρώθησαν ἀνθρώπων,
 ἔθριν δ' ἐξέβρασεν ὁ πῆλος.

135 Ἄμμασι. Gloss. ἐν θεοσμῶ καταγέτο.

136 Μαχλοσύναις. Gloss. πορνείαις. Mox μεμη-
 γῆς. Chig. et duo Regg. μεμηγῆς.

METRICA VERSIO.

Nobis inter nos nullo discrimine junctis,
 Ex libito coitu, thalami nec lege jugato,
 Rumperet humani generis consortia sacra,
 Ac temere indomiteque ruens incerta voluptas
 Innumeras turbas atque horrida bella moveret.

Ergo dum generis tellus erat indiga nostri,
 Nec decus illa suum mundumque acceperat omnem,
 Atque etiam culpaque sua, sævique draconis
 Invidia, vetitum ligni exitialis ob esum,
 Infelix Adamus, paradiso pulsus amœno,
 Pelliceo in terram cecidit depressus amictu:
 Tantisper quoque mollis erat conjunctio carnis
 Optima, connubiumque ferax, luctusque juvamen.
 Namque aliis morti jugulum præbentibus atræ,
 Vitalesque aliis rursus carpentibus auras,

B Vita traheretur violenti fluminis instar,
 Labilis ob duræ fatalia spicula mortis,
 Fixaque perpetuo numerosæ semine prolis.
 At postquam terræ gremium, sineque remoti,
 Ortusque, Occiduumque latus, quaque humidis Au-
 Et Boreas flatu glaciali concussit orbem, [ster
 Impletum est genere humano, vitisque nefandis
 Corporeæ cepit massæ fervere cœnum,
 Pluribus atque modis domitum genus ante rebelle
 (Dissectis linguis, et aquis, et vindice flamma,
 Et scriptæ legis documentis, atque prophetis)
 Excuteat antiquæ: renuebat vincula noxæ;
 Quin potius firmis carni complexibus hærens
 In Bacchum et Venerem simulacraque muta rucbat,
 Consilio tandem magno nutuque Parentis

Ἰσάτιον τοιῆσδε φίλον γένος ἔμμορε τιμῆς
 Νεύμασιν ἀθανάτοιο Πατρός, καὶ ἔργμασι Παιδός.
 Χριστός, ὅταν βροτέψ ἐνὶ σώματι κάθετο μοίρης
 140 Οὐράνιης, λεύσσων κακίης ὑπο θυμοδόροιο
 Δαπτόμενον, σκολιόν τε βροτῶν μεδέοντα δράκοντα,
 Ὡς κεν ἀναστήσειεν ἐὼν λάχος, οὐκέτι νοῦσον
 Ἄλλοισιν ἐφέηκεν ἀρηγόντιν, (οὐ γὰρ ἐπαρχῆς
 Τοῖς μεγάλοις παθέσαι μικρὸν ἄκος) ἀλλὰ κενώσας
 145 Ὅν κλέος, οὐράνιός τε καὶ ἀτροπος οὐράνιοιο
 Εἰκῶν, ἀνδρομέοις τε καὶ οὐ βροτέοισι νόμοισι,
 Σεμνοῖς ἐν σπλάγγχοισιν ἀπειρογάμοιο γυναικός
 Σαρκοθεῖς, ὧ θάμβος ἀφαιροτάτοισιν ἄπιστον,
 Ἦλθε θεὸς θνητός τε, φύσεις δύο εἰς ἐν ἀγέλας.

A. 150 Τὴν μὲν κευθομένην, τὴν δ' ἀμφαδίην μερό-
 [πασσιν,
 Ὅν θεὸς ἢ μὲν ἔην, ἢ δ' ὕστατον ἄμμιεν ἐτύχθη.
 Τῆμος, ὅτ' ἐν σπλάγγχοισι μίγη θεὸς ἀνδρομέοισιν.
 Εἰς θεὸς ἀμφοτέρωθεν· ἐπεὶ θεότητι κερασθεῖς,
 Καὶ βροτὸς ἐκ θεότητος ἀναξ καὶ Χριστὸς ὑπέστη.
 155 Καὶνὴ δ' ἐπλετο μίξις, ἐπεὶ προτέρην ἀθέριξα.
 Πρῶτον ἐγὼ πνοιῆς θεῖης λάχον, ὕστατιον δὲ
 Χριστὸς ἐμὴν ψυχὴν τε καὶ ἄψαα πάνθ' ὑπέδεκτο,
 Κεῖνον Ἀδάμ τὸν πρόσθεν ἐλεύθερον, ὃς γυμνὸς ἦεν
 Ἀμπλακίης, πρὶν ὄφιν τε ἰδεῖν, καρποῦ τε πάσσαθαί
 160 Καὶ θανάτου, θυμὸν δὲ νοήμασιν ἔτρεφεν
 [ἀπλοῖς

Tandem amicum genus hunc honorem sortitur
 Patris aeterni nutibus et Filii operationibus.

Quidquid Christus humano corpori injecerat naturæ
 140 Cælestis, videns id pestifera malitia peredi,
 Ac obliquum draconem imperium in homines obtinere,
 Ut suam exsuscitaret hæreditatem, non jam mortuum
 Aliis commisit medicis (non enim idonea
 Gravibus morbis levis medicina); sed exuens se
 145 Sua gloria cum cælestis esset, et immutabilis imago
 Patris cælestis, more humano, et contra humanum morem,
 Venerandis in visceribus virginis mulieris
 Incarnatus, o miraculum infirmis animis incredibile!
 Venit Deus et mortalis, duas naturas in unum colligens,
 150 Alteram absconditam, manifestam mortalibus alteram,
 Quarum illa Deus erat, hæc autem postremo nobis formata est,
 Tunc cum in visceribus mistus est Deus humanis:
 Unus utrinque Deus: siquidem Deitati mistus
 Et homo per deitatem rex et Christus exstitit.

155 Nova autem exstitit mistio, quia primam contempsi.

Primum quidem ego divini spiraculi particeps fui, ac postremo
 Christus animam meam et membra omnia suscepit;
 Adamum illum antea liberum, qui nudus erat
 Peccati, priusquam serpentem videret, atque fructum gustaret
 160 Et mortem, simplicibusque animam cogitationibus nutrebat

157 Ἰσάτιον. Hic versus et alii tredecim fere
 continui, iterum leguntur supra, sect. 1, poem. 12,
 De Testamentis et adventu Christi, vers. 32 et seqq.
 150 Κευθομένην. Chig. κρυπτομένην.
 155 Εἰς θεὸς ἀμφοτέρωθεν. Unus utrinque Deus;
 non quod ex utraque natura sit Deus; sed quia
 Deus et homo unus est Christus, ac proinde Deus.
 Ita Bill., Combef. autem: Utraque natura, qua
 Christus, unusque Deus ac filius.
 156 Πρῶτον. Duo Regg. πρόσθεν.
 158 Κεῖνον Ἀδάμ. Hic Benedictini supponentes
 legendum esse ὡς pro ὃς, istaque verba ὡς γυμνός

ἦεν, duobus virgulis concludentes, ita verterant:
 Adamum illum, qui cum nudus esset, antequam ser-
 pentem videret, et de fructu gustaret, liber erat a
 vitio et a morte. Nihil autem immutatum, sensus
 planus est et facilis; unde illorum versionem de-
 serere ausi sumus propter erroris evidentiam, præ-
 sertim cum clarum sit poetam alludere ad hæc
 verba Scripturæ: Mortem non gustabit in æternum.
 Cæteros versus ita disposuerant docti Interpretes,
 ut præter constantem ipsorum consuetudinem
 omnia verba inverterent; illa ad solitum ordinem
 revocare satius judicavimus. (CAMILAU.)

METRICA VERSIO.

Atque opera Nati talem sortitur honorem:
 Namque Deus quidquid cælestis in carne locarat,
 Totum pestifero lacerari crimine cernens,
 Obliquinque hominum generi dare jura draconem:
 Ut nos afflictos vitii misereque jacentes
 Sed sese evacuans, licet immutabilis esset
 Et coeli dominus, Patris et cælestis imago,
 More hominum simul, et mortali lege revulsa,
 Virginis in casto conceptus ventre puellæ
 (Res mira, infirmis animis terræque volutis
 Non factura fidem!), Deus et mortalis in orbem
 Venit, naturam duplicem complexus in unum.
 Altera mortales hominum fugiebat ocellus:

¶ Altera perspicuo foriebat lumina sensu.
 Illa Deus sublimis erat, dominator Olympi:
 Hæc nostræ causa tandem producta salutis.
 Tunc cum mortali Deus est in corpore junctus,
 Unus utrinque Deus. Deitati namque beate
 Junctus homo, deitasque homini simul addita, Chri-
 [stus.
 Hac porro ratione nova est commistio lacta,
 Quod prior a nobis frede calcata fuisset.
 Primum ego divinæ traxi spiracula vitæ:
 Post animam Christus suscepit et omnia membra
 Corporis, atque Adamum subiit, sed qualis in ortu.
 Cum nondum vitii infectum pectus haberet,
 Nec dulci alloquio diri serpentis et astu
 Pellectus, pomum, Stygiamque in viscera mortem
 Misisset, supera sed mentem pasceret esca,

Οὐρανίους; μύστης τε Θεοῦ θείων τε φαινός.
 Τὸν μὲν ἀναπλάσσω, βροτέην Θεὸς ἐς φύσιν ἤλθεν,
 Ὡς κεν ἀεθλεύσας τε καὶ ἐκ θανάτου φονήα
 Νικήσας, γαῖσιν τε χολῆ, καὶ χεῖρας ἀθέσμους
 165 Ἥλοισι, σσαυρῶ τε φυτῶν, καὶ ὕψει γαίαν,
 Πρὸς ζῶην παλίνορσον Ἀδάμ καὶ κῦδος ἀνάξη.
 Πείρασι δ' ἀπλώσας ἱερὸν δέμας, ὃν βροτὸν αὐτὸς
 Ἐκ παράτων συνάγειρε, καὶ εἰς ἓνα δῆσατο φῶτα,
 Καὶ μεγάλης θεότητος ἐν ἀγκοίνῃσιν ἐθῆκεν,
 170 Αἵματι μὲν Ἄμνοιο μολύσματα πάντα καθ-
 [ήρας,
 Οἶμον δ' οὐρανίης θνητοῖς ἀγῶς ἔνθεν ἀερεῖς.
 Ὡ Ἄνα, τίς δέ κε σέο νόον καὶ βένθος ἀνεύροι,
 Ὅς σταγῶνων ὕετοιο, καὶ ὃς ἀλίης ψαμάθου
 Οἰῆδας ἀριμὸν ἔπαντα, καὶ ὃς ἀνέμοιο καλεῖθους;

A 175 Τίς δέ κεν αὖ γνώσοιτο τῆς, Μάκαρ, Ἰχθυα
 [βουλῆς,
 Ὑψιμέδων ὡς πάντ' ἐφορᾷς καὶ πάντα κυβερνᾷς,
 Αἰὼν ὄσσα κέκευθεν ἀπείριτος; Ἐς δὲ σὲ τείνων
 Νοῦς μερόπων τυτθὸν λείψει σέλας, οἷα τάχιστα
 Ἀστεροπῆν φεύγουσαν ἀπ' ἡέρος. Ἄλλὰ τὸδ' ἐμπη,
 180 Ἀτρεκέ, ὡς παθέσσι τοῖς βροτὸν ἔνθεν
 [ἀείρας,
 Ἐς βίον ἄλλον ἔθῆκας ἐλεύθερον ἀντὶ κακοῦ.
 Πρὸσθε μὲν ὠδίνεσκε βίος καὶ κόσμος ἔραζε,
 Καὶ χθονίων βασιλῆα πολὺς ἀμφίστατο λαός,
 Οὐς μεγάλου Βασιλῆος ἀφῆρπασε κερδοσύνησι.
 185 Νῦν δ' αἰνῆς κακίης Χριστὸς ἀπὸ χειρὸς ἐρῶ-
 [σας,
 Ἄψ ἀνάγει πρὸς Ἄνακτα μέγαν καὶ κόσμον ἀρεταῖα.

Cœlestibus, contemplator Dei ac divinorum splendidus.
 Hunc restituere volens, humanam Deus in naturam venit,
 Ut cum decertasset, et morte homicidam
 Vicisset, gustum felle, infandas manus,
 165 Clavis, cruce arborem, atque excelso terram stipite,
 Rurus ad vitam Adamum et ad gloriam revocaret.
 Ad terræ autem fines sacrum corpus expandens, hominem suum
 Ex sinibus congregavit, atque in unum colligavit hominem,
 306-309 Magnæque divinitatis in ulnas deposuit,
 170 Cum sanguine Agni piacula omnia expiasset,
 Ac semitæ cœlestis dux mortalibus hinc evectus esset.
 O Rex! quis mentem tuam et profundum investiget,
 Qui guttarum pluvizæ, qui maris arenæ
 Numerum omnem nosti ac venti vias?
 175 Quis tui, o Beate, cognoscat vestigia consilii?
 Quomodo, in cœlo regnans, omnia inspicias, omnia gubernas,
 Quæcunque infinitum ævum occultavit? In te intendens
 Mens humana pusillum aspicit splendorem, velut celerrime
 Fulgur a nebula fugiens. Illud tamen certissimum est,
 180 Hominem passionibus tuis hinc a te evectum in aliam
 Vitam esse translatum, et ipsi libertatem fuisse redditam, qui malus erat:
 Ac antea quidem in terra sæculum et mundus parturiebat,
 Et terrestrium regem populus ingens circumcingebat,
 Quem a magno Rege abstraxerat suis fraudibus.
 185 Nunc autem Christus e manibus detestabilis nequitiz erulus
 Rursus ad magnum Regem et ad meliorem mundum reducit.

161 Μύστης τε. Sic duo Regg. et Combef Edit. μύστις τε. Benedictini ita verterant ac si φαινός esset substantivum, et dixerant: Dei discipulus ac divina contemplans, quod contra linguæ Græcæ notitiam evidenter peccat: unde correximus sine dubitatione. (CAILLAU.)
 167 Ὡ. Aldus junxit cum δέμας, corpus suum.
 168 Εἰς ἓνα δῆσατο φῶτα. Alludere videtur, in-

quit Bill., ad id quod ait Apostolus, Ephes. II, 15, Christum ideo mortem pertulisse, ut duos conderet in semetipso, in unum novum hominem faciens p. com.
 171 Ἀσπελῆς. Sic Reg. 39 et 993. Editi. ἀείρας.
 175 Ἰχθυα. Reg. 39 ἰχθυα.
 176 Ὡς. Reg. 993 ὅς.
 177 Ἐς. Reg. 993 εἰς.

METRICA VERSIO.

Simplicibusque cibus, meditans caelestia, clarus
 Discipulusque Dei, divinaque sola volutans.
 Hunc renovare volens humanum Christus in ævum
 Prodiit, ut pugnans, et acerba morte latronem
 Crudelem superans, et gustu felleis amari
 Pestiferum ligni gustum, dextrasque nefandas
 Clavis, et dulcem sancta crucis arbore plantam,
 Atque salutiferæ crucis alto stipite terram,
 Vitæ Adamum antiquæ reddat, lucique priori.
 Quinetiam expandens sacrati corporis artus
 In fines orbis, mortale ex sinibus orbis
 Collegit genus, atque hominem contraxit in unum,
 Et mediis magnæ posuit deitatis in ulnis,
 Expurgans foelas agnino sanguine labes,
 Ac scelus e medio tollens quod clauserat astra.
 Quis reperire tuæ, bone Rex, queat abdita mentis,
 Cui pluvizæ guttæ, cui cognitus omnis arenæ

B Est numerus, ventique viæ? quis nosceret magni
 Ardua consilii rursus vestigia possit?
 Omnipotens, qui cuncta vides, et cuncta gubernas,
 Quæcunque hic mundus claudit latissimus. In te
 Mens hominum defixa brevi splendore refulget:
 Non secus ac fulgur rapidum, quod protinus ortum
 Protinus emoritur, perstrictaque lumina linquit.
 Nec tamen hoc dubium est, quin per tua vulnera
 Reddita libertas fuerit, vitæque prioris [nobis
 Sordibus excussis, ævo meliore fruamur.
 Ac prius in terra spargebat semina mundus,
 Atque ingens mundi cingebat turba tyrannum,
 Quam vaser a magno distractam Rege tenebat
 Nunc autem sædo vitiatorum gurgite Christus
 Extractam, Regi, meliorique asserit ævo.
 Illud connubium, contra hoc mortalibus assert
 Splendida virginitas; terræ decus illud, at ista

Καίνο γάμος μερόπεσαι, τὸ δ' ἄζυγη θεοειδής.

Κόσμος ὁ μὲν γαίης, ἡ δ' οὐρανίου χορείης.

Ἄπνοα δ' ὡς πινάκασιν ἀνήρ εἰδωλα χαράσων,
190 Βαυοὶς μὲν πρῶτιστον, ἀμυδροτέρους τε τύ-

[ποισιν

Εἶδος ὑποσκιάει πειρώμενος· αὐτὰρ ἔπειτα

Χρῶμασι παντοδαποῖσιν ὄλην ἐστήσατο μορφήν·

Ὡς ἄρα παρθενὴ Χριστοῦ λάχος αἰὲν ἐόντος,

Πρόσθε μὲν ἐν παύροις φαίνεται, καὶ σκιδόεσσα,

195 Μέσφ' ὅτε καὶ βασιλευε νόμος, χρώμασιν
[ἀπαυροῖς

Φαινομένοις, κρυπτόν τ' ὀλίγοις ὑπελάμπστο φέγγος.

Αὐτὰρ ἐπεὶ καὶ Χριστὸς ἀγνῆς διὰ μητρὸς ὀδεύσας

Παρθενικῆς, ἀέτσιοι, θεοῦδεις, ἀχράντιοι

(Νόσφι γάμου καὶ πατρὸς ἐπεὶ χρέος ἦε γενέσθαι),

200 Ἦγνισε θηλυτέρως, εὖαν δ' ἀπεσεῖσατο πικρὴν,

Α Καὶ σαρκὸς δ' ἀπέπεμψε νόμους, μεγάλους τε λόγους

Πνεύματι γράμμ' ὑπόειξε, καὶ ἡ χάρις ἐς μέσον ἦλθεν·

Δὴ τότε παρθενὴ στράψεν μερόπεσαι φαεινῇ,

Λυομένη κόσμιοι, λύουσά τε κόσμον ἀπαυρόν,

205 Τοσσάτιον προφέρουσα γάμου βιότοιο τε δε-
[σμῶν,

Ἵσάτιον ψυχῇ προφερεστέρῃ ἔπλετο σαρκὸς,

Καὶ χθονὸς οὐρανὸς εὐρύς δσον βιότοιο βέοντος

Ἐστηῶς μακάρεσσιν, δσον θεὸς ἀνδρὸς ἀρείων.

Καὶ χορὸς ἀμφι· Ἄνακτα φαεσφόρον ἴστατ' ἀμεμφῆς,

210 Οὐράνιος, γαίηθεν ἐπιγόμενος θεὸς εἶναι,

Χριστοφόρος, σταυροῦ λάτρης, κόσμιοι περιφρων,

Τεθνηῶς χθονίοισιν, ἐπουρανοῖσι μεμηλῶς,

Λαμπτήρες κόσμιοι, διαυγέα φωτὸς ἔσοπτρα,

Οἱ θεὸν εἰσρόβωσι, καὶ ὦν θεὸς, οἱ τε θεοῖο.

215 Δεῦρ' ἄγ', ὄσαι πλεωρῆσιν ὁμόφρονες, ἡδὲ γάμοιο

Hoc nuptiæ hominibus, illud virginitas Deo similis præstitit.

Illæ telluris decus sunt, ista cælestis chori.

Quemadmodum pictor inanimes tabulis imagines illinens,

190 Levibus primum et opacioribus notis

Speciem adumbrare tentat; deinde vero

Omni colorum genere totam absolvit effigiem :

Sic virginitas, Christi pars semper existens,

Prius quidem in paucis videbatur, et umbris abdita erat,

195 Quandiu lex coloribus obscure apparentibus

Regnavit, et occultus splendor paucis affulsit.

At postquam Christus ex casta Matre virgine,

Jugi experte, Deo simili, incontaminata prodiens

(Necesse enim erat, ut sine nuptiis, sine patre nasceretur),

200 Sanctificavit feminas, Evamque acerbam repulit,

Et carnis leges removit, ac per Evangelii prædicationem

Spiritui cessit littera, venitque in medium gratia :

Tunc profecto virginitas mortalibus illuxit splendida,

Soluta mundo, ac mundum infirmum solvens,

205 Tanto præstantior nuptiis ac vitæ vinculis,

Quanto anima præstat carne,

Et terra latum cælum, et vita fluitante

310-311 Stabilis beatorum vita, et Deus homine.

Tunc chorus circa Regem luce circumfluentem stetit immaculatus,

210 Cælestis, e terra properans fieri Deus,

Christifer, crucis cultor, mundi contemptor,

Mortuus terrestribus, cælestibus deditus,

Mundi lumina, clara lucis specula,

Qui Deum contempnantur, quorum Deus est, et qui Dei sunt.

215 Eia agite, quæcunque thalamum laudatis, ac nuptiis

188 Χορείης. Sic habent tres Regg. Unus χοροῦο.
Edit. autem θεοῦο.

189 Ἄπνοα δ' ὡς. Itaschol. et hoc exigit metrum.
Edit. ὡς δ' ἄπνοα. (CAILLAU.)

191 Πειρώμενος. Sic Reg. 39, 993. Edit. τειρώ-
μενος.

196 Κρυπτόν τ'. Reg. 995 κρυπτόν δ'.

198 Θεοῦδεις. Int. θεοσεβούς.

200 Ἀπεσεῖσατο. Ita Chig. et duo Regg. Edit.
ἀπεπέσσατο.

213 Ἐσοπτρα. Reg. 990 ἔσωπτρα.

METRICA VERSIO.

Numinis est summi, lateque patentis Olympi.

Ut vero in tabulis pictor dum corpora fingit,

Obscuris primum ora notis levibusque figurat,

Mox formis studet omnigenos adhibere colores,

Atque opus inceptum numeris polit omnibus artis :

Sic quoque virginitas, magni pars inclyta Christi,

Ante quidem umbroso in paucis splendore micabat,

Dum lex jura daret terris, et in orbe vigeret,

Exiguus spectanda notis, paucisque liceret

Lucis ad internæ radios penetrare micantes.

At postquam Christus per castæ viscera matris,

Absque patre et tædis, vitæ progressus in auras,

Lustravit muliebrem genus, primamque parentem

Depulit, et carnis leges abscedere jussit,

Spirituique novo submitis littera fasces,

B Gratiaque in medium venit : tum denique nostro

Virginitas generi præclaro lumine fulsit,

Instabilem mundum abrumpens, abruptaque mundo :

Connubium tantum exsuperans, et vincula vitæ,

Quantum animus carni præstat, convexaque cæli

Regia tellurem superat, quantoque fugaci

Illud in æternum durans præstantius ævum est,

Quanto mortali melior Deus. Ac chorus ingens,

Carpere quem nequeas, Regem lætissimus ambit,

Cælestis, studioque omni Deus esse laborans,

Christifer, atque crucis servus, mundique ruentis

Contemptor, tota meditans cælestia mente,

Perspicuum lucis speculum, lux fulgida mundi :

Quique Dei, cujusque Deus, quem cernere gaudet.

Vos quibus est cordi thalamus, tædæque jugales,

Μυστίδες, ὀψικάρηναι καὶ ὄμματα γοργὰ φέρουσαι,
 Καὶ χρυσὸν λιθάεσσι μεμιγμένον εὐγενέεσσι,
 Καὶ μαλακοῦς ἀπαλοῖσι περιβρέθεσσι χιτῶνας,
 Λέξασθ' ὅσα θνητοῖσι γάμος καὶ δεσμὸς ὀπάξει
 22) Κέρδεα, καὶ μετέπειτα καλέσσομεν ἄζυγα μοι-
 [ργιν.

Αἱ μὲν τοὶ ἐρέουσιν ἐπίτροχα φυσιδῶσαι·
 Κέκλυτε δ' ὦ φίλα τέχνα γάμου, χθονίων βασιλῆος,
 Ἡμεῖς, ἧσι μέμηλε γάμος καὶ δεσμὰ βίαια,
 Ἀνδρομέης γενεῆς, καὶ αἵματος ἡμετέρου,
 225 Ὅν Πάρις ἀθανάτοιο Πατρὸς ἐστήσατο δεσμὸν
 Ἐξέτι τοῦ, ὅτε πρῶτον Ἀδάμ πλευρῇ συνέδησε,
 Καρπὸν ἀπ' ἀνθρώποιο πέλαιν βροτῶν, ἐκ δὲ γόνου,
 Καίπερ θνητὸν ἶόντα, μένειν σταχύνοντα τέχεσσι,

Α Τόνδε νόμον τίουσαι, ὀμοζυγίην τ' ἐρατεινήν,
 230 Ἀλλήλαις συνέδημεν, ἐπεί χοδὸς ἐκγενόμεσθα,
 Κοῦ νόμον τ' εἰ θεοῖο παλαιάτατον ἀμφίπεουσαι.
 Καὶ γὰρ δὴ φύσις μὲν ὅσαι λάχον οὐρανὸν εὐρίην,
 Ἄζυγίαι, παθῶν τε καὶ ἀργαλείων μελιδιώνων
 Κρεῖσσονες· ἡμερίους δὲ γάμος καὶ δεσμὸς ἔναιαρ.
 235 Ἀμφότερον, πόρθων τε φιλῶν, καρπῶν τ'
 [ἐρατεινῶν
 Ἰρίζα τε καὶ βύδτωι μαλλέρονος ἐσθλὸν ἔραισμα.
 Πρῶτα θεὸς πάντων γενέτης. (Καὶ λαθι, Χριστῆ,
 Σειο νόμοις καθαροῖσι παροίταρον ἢ τοπάρουθεν.)
 Τῷ δ' ἐπὶ δεσμὸς ἔρωτος, ἐπεί καὶ γαῖα καὶ αἰθήρ,
 240 Καὶ πόντος τεκέσσι, γάμου δώροισι, τέθηλεν.
 Εἰ δ' ἐτεδὸν φρίνιξι πόθου νόμος ὀψικάμοισι.

Initiata estis, quæ sublimè caput oculosque procaces geritis,
 Ac aurum lapidibus permistum pretiosis,
 Quæque mollibus vestibus delicata membra tegitis,
 Dicite quot et quanta mortalibus connubium et vinculum offerant

220 Commoda, deinde vocabimur partem jugi expertem.

Ac illæ quidem sic statim turgidæ loquentur :

Audite, o chara soboles connubii, terrestrium regis,

Nos, quibus curæ sunt nuptiæ et vitæ vincula,

Generationis humanæ et sanguinis nostri legem.

225 Constitutam ab æterni Patris Filio,

Cum Adamum costæ primum conjunxit,

Ut fructus ex homine homo nasceretur, ac per generationem,

Quamvis mortalis esset, maneret in sobole, ut in spica :

Hanc legem et amabile conjugium magnificantes,

230 Mutuam conjunctionem sectamur, et quia e terra originem traximus,

Terræ Deique legem antiquissimam amplectimur.

Naturæ enim quæ latum cælum sortitæ sunt,

Jugi expertes sunt, ac passionibus et molestis sollicitudinibus

Superiores : mortalibus autem connubium et vinculum utilia sunt.

235 Utrumque enim hoc habent, ut et dulcium ramorum et amabilem

Fructuum radix sint, et dulcis vitæ optimum præsidium.

Primum Deus universorum genitor (Christe, lave

Legibus tuis sanctis impensius quam olim).

Inest autem universo vinculum amoris : siquidem terra et æther

240 Et pontus sobole, quæ connubii donum est, efflorescunt.

Quod si vere palmis alticomis inest lex amoris,

216 Ὑψικάρηναι. Sic tres Regg. Edit. ὀψικάρηναι.
 218 Περιβρέθεσσι. Τίς μέλει, poetica licentia,
 vox conjuncta.

219 Λέξασθ'. Ita Chig., Coisl. et Reg. Edit. mendo-
 jose λέξασθ'.

223 Ἡσι. Duo Regg. αἵσι.

226 Πλευρῇ συνέδησε. Reg. 990 πλευρῆσιν
 ἔδησε.

227 Ἐκ δὲ γόνου. Regg. duo ἐκ δὲ γάμου.

229 Ὀμοζυγίην. Reg. 30, et Coisl. ὀμοζυγίαν.

230 Ἀλλήλαις. Tres Regg. ἀλλήλοις.

232 Φύσις. Regg. 993 φύσις.

237 Καὶ λαθι, Χριστῆ. Hæc verba sensu carere
 Billio visa sunt; esque in sua versione expungenda
 judicavit. Sensu tamen non careat; his enim, ut
 Combellis videtur, anteoecupat quod opponi po-
 terat, nempe his matrimonii laudibus, institutæ a
 Christo virginitati plurimum detracti, quod a se
 poeta repellit. In mss. sup. lin. τοῖς σοῖς νόμοις
 πάλιν ἐμπροσθεν ἢ πρὸ τούτου.

239 Τῷ δ' ἐπὶ. Coisl. sup. lin. ἐπὶ τούτῳ δέ.

241 Φρίνιξι. Vide Plin. Hist. nat., lib. xiii, c. 4.

METRICA VERSIO.

Quæ sublimè caput geritis, vultusque procaces,
 Intextumque aurum gemmis, quæ mollibus artus
 Vestibus integitis, prodite, et dicite primæ,
 Quæ bona conjugium pariat, quæ commoda portet:
 Post autem innuptæ pro se quoque dicere parti
 Fas erit. Ergo illæ tumido sic ore loquentur :
 Audite, o dulcis thalami charissima proles,
 Qui terram imperio terrenaque cuncta gubernat.
 Nos, quibus est curæ thalamus thalamicque voluptas,
 Legem, quam generi humano nostroque cruori
 Numinis æterni soboles sanctissima fixit
 (Inde ex quo primum lateri conjunxit amico
 Primigenum illum Adamum, et costæ sociavit
 [ademptæ,
 Nempe hominem ut producat homo, natosque
 [creando,

B Mortalis licet ipse, tamen sibi proroget ævum,
 Ut solet in viridi revirescere semen arista),
 Hanc legem et thalami genialia jura colentes,
 Vivimus inter nos junctim, terraque creatæ
 Antiquam sequimur legem terræque Deique.
 Nam mentes, quæ cælum habitant, sedesque beatas,
 Conjugis expertes vivunt, motusque, gravesque
 Ignorant curas. Mortali sanguine cretis
 Utile conjugium est, ramorum certaue radix
 Pulchrorum, dulcis vitæ columenque decusque.
 Ac primum Deus est rerum generator et auctor
 (Sis facilis mihi, Christe, tuas nam non nego leges
 Esse magis puras multo, quam jura priora):
 Mox amor et thalamus; nam terra, et pontus, et
 [æer
 Munere connubii producta prole virescunt.

Μιγνυμένους θηλύν τε καὶ ἀρσένα εἶαρος ὥρη
 Ἐρνοκόμων παλάμησι βρῦνιν βοτρυκίωδα καρπῶν,
 Εἰ δὲ καὶ ἐκ δυάδος λιθάων λίθος εἰς ἐν λούσης
 215 Τίττεται, ὡς ἐνέπουσι λίθων ἐπιτορορῶς ἀνδρες,
 Ἔστι καὶ ἀψύχοισι γάμος καὶ δεσμός ἔρωτος.
 Ἄλλὰ τί μου ξείνων φιλότης μύθων τε πόθων τε;
 Δέρκεο τὰ μερόπτεσσι γάμος πόρσυνεν ἐχέφρων.
 Τίς σοφίην ἐδίδαξε φίλην, καὶ βένθε' ἀνεῦρεν,
 250 Ὅσσα χθῶν, ὅσα πάντος, ὅσ' οὐρανός ἐντός
 [ἔβρει;
 Τίς πολλέσσιν ἔθηκε νόμους; καὶ τῶνδε πάροιδεν
 Τίς πτόλιας δ' ἀνέγειρε, καὶ ἤρετο μῆδεσι τέχνας;
 Τίς πλησεν ἀγοράς καὶ δώματα, καὶ τίς ἀγῶνας;
 Τίς στρατὸν ἐν πολέμοισι, καὶ ἐν θαλίῃσι τραπέζας;
 255 Τίς χορὸν ὕμνητῆρα θυώδει πήξατο νηῶ;

Δ Τίς θηρῶν κατέλυσε βίον, καὶ γαίαν ἀράσσειν,
 Καὶ φυτοσργίην ἐδιδάξατο, καὶ παλάγεσσι
 Νῆ' ἐπαφήκε μέλαιναν ἐπειγομένην ἀνέμοισι;
 Τίς γαίαν καὶ πόντον ὕγρη συνέδησε κελεύθῳ
 290 Νόσφι γάμου, τὰ δὲ πολλὸν ἀπόπροθεν εἰς ἐν
 [ἔγειρε;
 Καὶ τὰ μὲν ἐνθάδε, τοῖα. Τὰ δ' ὕψοι, πολλὸν ἀρείω.
 Ἄλληλοισι χέρες τε καὶ οὐατα καὶ πόδες ἔσμεν
 Συζυγίῃ. Διπλοῦν δὲ γάμος καὶ θναλκιν ἔθηκε,
 Χάρμα μὲγ' εὐμενέσσιν, ἀχος δὲ τε δυσμενέσσιν.
 265 Συναὶ καὶ μελεῦναι ἰλαφρίζουσιν ἀνίας·
 Συναὶ δ' εὐφροσύναι γλυκεριώτεραι ἀμφοτέροισι.
 Τερπνότερος μὲν πλοῦτος ὁμοφρονέουσι τέτυκται·
 Τερπνότερη πλοῦτοιο δ' ὁμοφροσύνη χατέουσι.
 Κλητὶς δ' ἀμφοτέροισι σαφροσύνης τε πόθων τε

Ut masculus et femina verno tempore maritati
 Hortulanorum manu praeferant fructum racemosum,
 Si ex duobus lapidibus in unum coeantibus lapis
 312-313 245 Nascitur, ut asserunt qui lapidum scientiam callent,
 Sunt etiam in rebus inanimis nuptiae et vinculum amoris.
 Sed quid ego externos sermones et amores persequor?
 Vide, quid praestent hominibus nuptiae prudentes.
 Quis sapientiam docuit? quis profunda investigavit,
 250 Quaecunq;ue terra, quaecunq;ue mari, quaecunq;ue caelo includuntur?
 Quis urbibus leges dedit, et ante leges
 Quis urbes condidit, et artes meditando invenit?
 Quis fora et domos implevit, quis palaestras?
 Quis exercitum in bellis, et mensas in conviviiis?
 255 Quis chorum hymnorum cantorem in templo sufficitibus perfuso constituit?
 Quis ferinam vivendi rationem repressit, et terram arare,
 Ac plantas inserere docuit, et maribus
 Navem nigram immisit ventis impetendam?
 Quis sine nuptiis terram et pontum humida semita
 290 Coniunxit, ac remotissima in unum deviaxit?
 Atque haec quidem talia. Quae vero sublimia, longe meliora.
 Nobis invicem manus et aures et pedes sumus
 Nuptiarum beneficio, quae duplum robur asserunt,
 Magnum sane amicis gaudium, et inimicis dolorem praestant.
 265 Communis sollicitudo delinit molestias.
 Communes jucunditates sunt utrique suaviores.
 Jucundiores sunt divitiarum ex concordia.
 Jucundior divitiis concordia his qui divites non sunt;
 Clavis utrisque et castitatis et amoris

241 Μιγνυμένους. Ita tres Regg. Edit. πηγνυ-
 μένους.
 241 Ἐκ δυάδος. Vide eund. Plin., lib. xxxvi,
 cap. 18, et Solin., cap. 56.
 252 Ἡῦγετο. Coisl. εὔρετο. Chig. εὔρατο.
 255 Θυώδει. Coisl. sup. lin. ἐντεθουμαμένω.
 257 Φυτοσργίην. Reg. 993 et Coisl. φυτοσργίαν.
 253 Ἐπαφήκε. Coisl. ἀπέφηκε. Tres Regg. ἐπ-

έθηκε.
 262 Καὶ πόδες. Duo Regg. καὶ σθένος εἶμεν.
 264 Χάρμα μὲγ'. Alludit ad illud *Odys.* Ζ, 184 :
 . . . Πόλλ' ἄλγεα δυσμενέεσσι,
 Χάρματα δ' εὐμενέεσσι.
 265 Συναὶ καὶ. Reg. 39 et Coisl. συναὶ μὲν.
 Regg. 990 et 993, συναὶ δέ.

METRICA VERSIO.

Quin, si vera ferunt, nec palma libidinis expers.
 Namque maritae sub verni temporis horam,
 Egredios tum deinde solent producere fructus.
 Quod si etiam ex coitu saxorum saxa creantur,
 Ut memorant, lapidum quibus est perspecta facultas,
 Res quoque tangit amor rigidas, vitaeque carentes.
 Sed quid ego externos verbis complector amores?
 Perspice jucundae quae sint munera laetae.
 Quis sophiam docuit? quis reperit abdita cuncta,
 Quae mare, quae tellus, caelumque volubile claudit?
 Quis gravibus claris instruxit legibus urbes?
 Oppida quis struxit? quis doctas attulit artes?
 Quis fora, quisve domos implevit, quisve palae-
 Convivis epulas, armata bella cohorte, [stras,
 Quis coetusque, Dei praekoniam magna venentes?
 Quis sine connubio vitam morcosque serenos

B Depulit, et docuit proscindere vomere terram?
 Quis plantas serere, et navem committere ponto,
 Sulcantem gelidas rapidis aquilonibus undas?
 Quis mare cum terris undoso tramite vinxit,
 Et multum inter se disjuncta elementa ligavit?
 Ac ne praesenti tantum prodesse putetur
 Conjugium vitae, non hic sua commoda sistit.
 Nam merita illius multo majora supersunt.
 Praestat enim ut nobis auresque manusque vicissim
 Atque pedes simus: languentes corporis artus
 Roborat, ingentique hostilia corda dolore
 Angit, laetitia contra diffundit amicos:
 Afflictis animis communis cura medetur:
 Delectatque magis communis utrumque voluptas.
 Gratior in thalamo concordiae copia rerum:
 Rursusque in thalamo melius toleratur egestas.

270 Συζυγίη, καὶ σφρηγίς ἀναγκαίης φιλότητος.

Εἰς πῦλος φίλης σκιρτήμασι θυμὸν λαίνων.

Ἐν ποτὸν οἰκιδίης πηγῆς ἔπινοισιν ἀγευστον,

Οὐτ' ἐκτὸς προρίον, οὐτ' ἐκτοθεν ἄλλον ἀγεφρον.

Συμφυέας σάρκασσι, ὁμόφρονες, εὐσεβίης τε

275 Κέντρον ἐν ἀλλήλοισι πόθῳ θήγοντες ὁμοτον.

Οὐδὲ γὰρ οὐδὲ θεοιο γάμος ἀπάνευθε τίθησιν,

Ἄλλ' ἔχεται μᾶλλον τις, ἔπει καὶ μᾶλλον ἐπαίγει.

Ἦ; δ' ὀλίγην μὲν νῆα μικρὸς προίησιν ἀήτης

Λαίφεισι πεπταμένοισι δι' οἰδματος ἕκα θέουσαν,

280 Ἡὲ χέρες πέμπουσιν ἐπειγομένην ὑπ' ἔρετμοῖς,

Πολλὴν δ' οὐκ ὀλίγη πνοὴ φέρει, ἀλλὰ βαρεῖαν

Ἡόντων ἐπαχομένην στερεώτερος οὖρος ἐπαίγει,

Ἦς βα καὶ ἀζυγίης μὲν ἐπει ζῶουσιν ἐλαφροί.

A Κουφοτέρης μεγάλιο θεοῦ χατέουσιν ἀρωγῆς.

285 Ἦς δ' ἄλόγου τε φίλης καὶ κτήσιος ἀμφιδέθηκε,

Καὶ τεκνῶν, τέμνει δὲ πολλὸ μέγα λαίτημα βίοιο

Χρειοὶ πλειοτέρη, πλειον θεὸν ἀμπαγαπάζει.

Τοῖα γάμος, πηρὸς δε βίος φιλότητος ἀνευθε,

Νηλῆς, ἀπροτίποτος. ἀνίστιος, οὐρασιφοῦτος:

290 Οὐκ ἄλλαρ παθῶν, οὐ γήραος ἀδρανέοντος:

Φάρμακον, ἠδάσκωντες ἕδῃς τεκίεσσι τοκῆς

Οὐ πῆξις βιότιο μελιφρονος. Οὐκ ἀγορῆσι

Τέρποντι, οὐ θαλήσιν, ἀμειδέες, ἐκτοδι κόσμου.

Οἱ βιότου γεγάσι, καὶ οὐ στέργουσι βίοιο

295 Ἐίτας, οὐ μερότεσσι ὁμόφρονα θυμὸν ἔχουσιν.

Εἰ δ' ἀρετῆν ποθέων τις ἀτιμάζει φιλότητα,

Οὐδ' ἀρετῆ φιλότητος ἀπόπροθεν, οὐχ ὅτι μόνου

270 Connubium, ac sigillum necessariz amicitiaz;

Unus amicitiaz pullus animum saltibus detinens;

Unus domestici fontis potus, externis ingustatus,

Noque foras profluens, neque foris queniquam asciscens-

Carnibus conjuncti, animo concordēs, ac pietatis

275 Similem stimulum in se invicem amore acuentes.

Non enim a Deo connubium abducit,

Sed ei quisque magis adhaeret, quia eum magis incitat Deus.

Quemadmodum exiguam navem exiguus ventus impellit

Velis expansis tumidos fluctus cito percurrentem,

280 Aut eam manus incitant sub renis properantem,

Ingentem vero levis aura non feret, sed cum gravis sit

Pontum ingressam fortior ventus impellit:

314-315 Ita et cœlibes, quia vivunt expediti.

Leviori magni Dei indigent auxilio.

285 At qui circa dilectam uxorem et res suas occupatur,

Et natos, ac vastum sæculi mare navigat,

Ut pluribus indigens, plus Deum colit.

Talia connubium præstat: sed vita manca sine amore,

Humilis, aspectum fugiens, sine loco, montium amans.

290 Non morborum solatium est, non infirmæ senectutis

Remedium, quo parentes in filiis suis repubescunt;

Non fulcrum vitæ mellifluæ. Non conventibus

Delectantur, non conviviis, sine risu, extra mundum,

Vitæ nati sunt, et non diligunt vitæ

295 Radices, nec consentaneum hominibus animum gerunt.

Quod si quis virtutem amans, jugalem amorem despicit,

Nec virtus ab amore jugali remota est, non solum

270 Σφρηγίς. Reg. 993 σφραγίς.

271 Εἰς πῦλος. Videtur Gregorius alludere ad

Illud Prov. v, 18, *Lactare cum muliere adolescentiæ*

tuæ: cerca charissima et gratissimus hinnulus. Ibid.

φίλης. Tres Regg. et Coisl. φίλους. Int. Coisl. τέρ-

πων ψυχὴν φιλικῶς σκιρτήμασι, animum oblectans

gratis saltibus.

272 Ἐν ποτὸν. Alludit quoque ad hæc verba

Prov. v, 16, *In plateis aquas tuas divide: habeto eas*

solas, nec sint alieni participes tui.

275 Προπέον. Duo Regg. προπρόον.

282 Ἐπαίγει. Regg. 690 et Coisl. ἐλύνει.

287 Χρῆσι. Duo Regg. χρεῖη.

288 Πηρὸς. Coisl. sup. lin. τυπλός. Mox, ἀνευθε.

Regg. tres et Coisl. ἀνευθεν.

289 Ἀπροτίποτος. Coisl. sup. lin. ἀπροσνότητος.

293 Ἀμειδέες. Morosi

295 Ἐίτας. Radices, principia. Mox, ἐμόφρονα.

Reg. 990 ὁμόφρονα.

METRICA VERSIO.

Tuta pudicitiz, Veneris quoque, clavis utrique
Conjugium, obsignans violenti sædus amoris.

Unus amicitiaz pullus, qui pectora saltu

Exhilararet, proprii sintque unica pocula fontis,

Qui nec cuiqua u alii pateat, nec diffuset extra.

In thalamo concors animus, concordia membra,

Inque vices acuunt solidæ pietatis amorem.

Nam neque conjugium a Christo veraque salute

Abducit: verum stimulos quoque subdit et urget.

Utque perexiguam venti vis parvula puppim

Incitat, expansis velis maria alta secantem,

Aut etiam remis impulsa, per æquora cursu

Fertur: at ingentem non fert levis aura carinam,

Quæ nisi pergravibus ventis agitata quiescit:

Sic etiam inuupti, quoniam levioribus ævum

Trajiciunt pedibus, leviori videntur egere

Numinis æterni auxilio, afflatuque minore.

B At qui consortem thalami, qui pignora chara

Curat, opesque suas, et vastum navigat æquor,

Arctius ille Deo, quia pluribus indiget, hæret.

Hæc thalamus: contra manca est sine conjuge vita,

Dura, petens montes, improvidaque, et laris expert:

Non animi morbis adhibet, senioque medelam,

Non facit ut primos vitæ renouentur ad annos,

Atque repubescant suscepta prole parentes:

Non dulcem in terra contendit figere vitam.

Non fora delectant miseram, non prodiga mensa,

Non epulæ: verum in lacrymis luctuque pereunim

Versatur, fluxique horret contagia mundi,

Et cum sit vitæ, tamen odit gaudia vitæ.

Denique cum reliquis animo non vivit eodem.

Ac ne forte thoro, virtutis amore, jugali

Abstineat quisquam, thalamo contermina virtus:

Non modo quod sanctis thalamus mortalibus olizæ.

Πάντασι τοπάρειθε γάμο; φίλον εὐσεβέεισιν,
 Ἄλλ' ὅτι καὶ φιλόκτητος ἐνθάδε εἰσι γενέθλη
 300 Καὶ Χριστοῦ παθῶν ἐπίστορες, τῶ' ὑποφῆται,
 Πάτριαρχοι, ἱερεῖς, ἀεθλοφόροι, βασιλῆες,
 Παντοιαῖς ἀρετῆσι κεκασμένοι. Οὐ γὰρ ἀνέσχε
 Χθῶν ἀγαθοὺς, ὡς φασὶ πελώρια φύλα γιγάντων,
 Ἄλλὰ γάμου τελέθουσι γόνος καὶ κῦδος ἅπαντες.
 305 Τίς Θεὸν ἀνθρώποισι μέγαν κρατέονθ' ὑπέδειξε,
 Καίπερ τηλόθ' ἐοῦσι, νόον δ' ἐπλήσεν ἔρωτος
 Θειοτέρου, καὶ ἔνθεν ἀπήγαγεν ἐς βίον ἄλλον;
 Τίς ψυχὰς ἐκάθηρεν ὄλοις μερόπεσσι φαεινοῖς;
 Πίστις Ἐνώχ μετέθηκεν. Ὁ δ' ἐξ ὀδάτων ἐσάωσε
 310 Κόσμον ὄλον ψυχᾶς ὀλίγαις καὶ σπέρμασι πλω-

[τοῖς

Α Νῦν μέγας. Ἀβραὰμ δὲ πατὴρ πολλῶν τε καὶ ἰθῶν,
 Καὶ θυσίην Χριστῷ παραβώμιον υἱα παθήσας.
 Μωσῆς ἤγαγε λαὸν ἀπ' Αἰγύπτου βαρείης
 Θαύμασι σὺν μεγάλοις, νόμον δ' ὑπεδέξατο πλαστῆν
 315 Ὑψόθε λαϊνέησι, Θεὸν δ' εἰσέδρακεν ἄστην.
 Πιστὸς ἐνὶ προτέροιςι θυηπόλοις ἔσκειν Ἀαρῶν.
 Μήνης; δ' ἡέλιου τε δρόμον σχέθεν ἦρος Ἰησοῦς,
 Μακρότερον δηλοῖσι φόνον καὶ κήδεα τεύχων.
 Καὶ σὺ, μάκαρ, χριστοῖσι φέρων κέρας, ἀγνὲ Σαμουὴλ,
 320 Δαβὶδ ἐν βασιλεῦσιν αἰόδιμος ἦεν ἄπασι,
 Καὶ Σολομῶν σοφίης πρῶτον κλέος. Οὐδὲ προφητῶν
 Λήσομαι. Ἥλιον δὲ πρὸς οὐρανὸν ἤρπασεν ἄρμα.
 Τίς δὲ νόμοιο μέσον καὶ πνεύματος οὐχὶ τέθηπε
 Φωτὸς Ἰωάννην ἐριχηέα πρόδρομον ἄρου;

Quia omnibus piis olim nuptiæ placuerunt,
 Sed etiam quia prohi amoris soboles sunt
 300 Et Christi passionis testes, et prophetae,
 Patriarchæ, sacerdotes, triumphales martyres, reges,
 Omnibus virtutibus ornat. Neque enim bonos
 Terra protulit, ut protulisse dicitur monstrosum gigantum genus,
 Sed nuptiarum omnes fructus sunt et decus.
 305 Quis Deum hominibus summum regem ostendit,
 Quamvis longe dissitis, ac mentem amore implevit
 Divino, atque hinc in aliam vitam evexit?
 Quis hominum omnium illustrium animos expurgavit?
 Fides Enoch transtulit. Ex aquis salvum fecit
 310 Universum orbem cum paucis animabus et seminibus natantibus
 Noe magnus. Abraham pater existit urbium et nationum,
 Ac filium Christo ad aram immolandum ligavit.
 Moyses eduxit populum ex immulti Ægypto
 Magnis cum prodigiis, ac legem accepit tabulis
 315 Lapidis divinitus insculptam, Deumque coram intuitus est.
 Fidelis imprimis fuit sacerdos Aaron.
 Lunæ solisque cursum cohibuit optimus Jesus,
 Prolixiorem hostibus cædem et luctum parans.
 Tuque beatus, qui regibus olei cornu tulisti, sancte Samuel,
 316-317 320 David inter omnes reges celeberrimus fuit,
 Ac Salomon sapientiæ præcipuum decus. Nec prophetas
 Omittam. Eliam currus in cælum rapuit.
 Quis est autem, qui medium inter legem et spiritum non admiraretur
 Joannem, summi luminis canorum præcursorem?

303 Ὡς φασὶ πελώρια. Gigantes a poetis finguntur fuisse filii Terræ et Titanis. Γηγενεῖς illos vocant Græci.

305 Μέγαν. Sic Reg. codex. Edit. μέγα.

312 θυσίην. Duo Regg. et Coisl. θυσίης.

315 Ὑψόθε. Bno Regg. ὑψόθεν. Mox, ἄστην, coram, facie ad faciem, ut Scriptura loquitur.

316 θυηπόλοις. Reg. 900 θυηπόλοις.

317 Μήνης δ' ἡέλιου τε. Ita Coisl. Edit. μήνη δ' ἡέλιω τε.

319 Κέρας. Cornu, seu, lenticula olei, quo reges unxit Samuel.

324 Ἐριχηέα. Duo Regg. περιχηέα.

METRICA VERSIO.

Cunctis charus erat, contempta cælibe vita,
 Verum etiam thalamo quia sunt genitore creati
 Vates, sacrifici, doctores, et patriarchæ,
 Laurigeri, reges, omni virtute decori.
 Non etenim egregios homines, ut vasta gigantum
 Corpora commemorant, luci dedit arida tellus:
 Omnes sunt sacræ fetusque et gloria lædæ.
 Quis generi humano Numen patefecit Olympi
 Omnipotens, supera quanvis procul absit ab arce?
 Quis mentes hominum divino implevit amore,
 Et terra abstractas tulit ad præstantius ævum?
 Quis claras animas purgavit sordibus atris?
 Alma fides pietasque ad sidera vexit Enochum.
 Noe perexiguo numero et semine natante
 Mortiferis orbem totum servavit ab undis.
 Inclutus Abrahamus, numerosæ gentis origo,

B Haud trepidus natum mactandum admovit ad aram.
 Quin etiam Moses miracula magna patravit,
 Dum populum ærumnis, duraque tyrannide pressum
 Extrahit, et sanctas leges, mandataque saxi
 Jura capit, Numenque adverso lumine cernit.
 Inter sacrificios veteres fulgebant Aaron.
 Et Phœbæ et Phœbo cursum produxit Iesus,
 Dum sequitur fractas susasque per arva phalanges.
 Tu quoque fidus eras, Anna prognate, sacerdos,
 Et Domini christis cornuque oleumque ferebas.
 Quid David? regum quo non præstantior ullus.
 Quid Salomon sophiæ vertex, omnesque prophetae,
 Ardentique Elias abreptus ad æthera curru?
 Quis non suspiciat veterisque novique sequestrum
 Fœderis, et qui mox ventura luce supremis,
 Nuntia læta ferens mortalibus ante cucurrit?

270 Συζυγίη, και σφρηγίς αναγκαίης φιλότητος.

Εἰς πῶλος φίλης σιρτήμασι θυμὸν λαίνων.

Ἐν ποτὸν οἰκιδίης πηγῆς ζήνοισιν ἀγευστον,

Οὐτ' ἐκτὸς προρέον, οὐτ' ἐκτοθεν ἄλλον ἀγεφρον.

Συμφυέες σάρκεσσιν, ὀρόφρονες, εὐσεβίης τε

275 Κέντρον ἐν ἀλλήλοισι πόθῳ θίγοντες ὁμοῖον.

Οὐδὲ γὰρ οὐδὲ θεοτο γάμος ἀπάνευθε τίθησιν,

Ἄλλ' ἔχεται μᾶλλον τις, ἔπει καὶ μᾶλλον ἐπαίγει.

Ἦ; δ' ὀλίγην μὲν νῆα μικρὸς προτήσιν ἀήτης

Λαίφεισι πεπταμένοισι δι' ὀδύματος ἕκα θέουσαν,

280 Ἦ ἐ χέρες πέμπουσιν ἐπαιγομένην ὕπ' ἔρετμοῖς,

Πολλὴν δ' οὐκ ὀλίγη πνοὴ φέρει, ἀλλὰ βαρεῖαν

Πόντον ἐπεροχόμενον στερεώτερος οὖρος ἐπαίγει,

Ἦ; βα καὶ ἀζυγίης μὲν ἔπει ζῶουσιν ἐλαφροί,

A Κουφοτέρης μεγάλου Θεοῦ χατέουσιν ἀρωγῆς.

285 Ὅς δ' ἀλόγου τε φίλης καὶ κτήσιος ἀμφιδέθηκε,

Καὶ τεύων, τέμνει δὲ πολὺ μέγα λαίψμα βίωσιν

Χρειοὶ πλειοτέρη, πλείον Θεὸν ἀμπαγαπάξει.

Τοῖα γάμος, πηρὸς δε βίος φιλότητος ἀνευθε,

Νηλῆς, ἀπροτιοπος, ἀνίστιος, οὐρασιφαίτης.

290 Οὐκ ἄλλαρ παθῶν, οὐ γήρας ἀδρανέοντος:

Φάρμακον, ἡδάσωντες ἐὼς τεκίεσαι τοικίης

Οὐ πῆξις βίωτοιο μαλῆφρονος. Οὐκ ἀγορῆσι

Τέρποντ', οὐ θαλίησιν, ἀμειδίης, ἐκτοθι κόσμου.

Οἱ βίωτου γεγάασιν, καὶ οὐ στέργουσι βίωσιν

295 Πίλας, οὐ μερόπεσσιν ἐμόφρονα θυμὸν ἔχουσιν.

Εἰ δ' ἀρετὴν ποθέων τις ἀτιμᾶζει φιλότητα,

Οὐδ' ἀρετῆ φιλότητος ἀπόπροθεν, οὐχ ὅτι μόνον.

270 Connubium, ac sigillum necessariz amicitiz;

Unus amicitiz pullus animum saltibus delinens;

Unus domestici fontis potus, externis ingustatus,

Neque foras profuens, neque foris quenquam asciscens-

Carnibus conjuncti, animo concordēs, ac pietatis

275 Similem stimulum in se invicem amore acuentes.

Non enim a Deo connubium abducit,

Sed ei quisque magis adhæret, quia eum magis incitat Deus.

Quemadmodum exiguam navem exiguus ventus impellit

Velis expansis tumidos fluctus cito percurrentem,

280 Aut eam manus incitant sub remis properantem,

Ingentem vero levis aura non feret, sed cum gravis sit

Pontum ingressam fortior ventus impellit:

314-315 Ita et cælibes, quia vivunt expediti.

Leviori magni Dei indigent auxilio.

285 At qui circa dilectam uxorem et res suas occupatur,

Ei natos, ac vastum sæculi mare navigat,

Ut pluribus indigens, plus Deum colit.

Talia connubium præstat: sed vita manca sine amore,

Immitis, aspectum fugiens, sine foco, montium amans.

290 Non morborum solatium est, non infortiæ senectutis

Remedium, quo parentes in filiis suis repubescunt;

Non fulcrum vitæ mellifluæ. Non conventibus

Delectantur, non conviviis, sine risu, extra mundum,

Vitæ nati sunt, et non diligunt vitæ

295 Radices, nec consentaneum hominibus animum gerunt.

Quod si quis virtutem amans, jugalem amorem despicit,

Nec virtus ab amore jugali remota est, non solum

270 Σφρηγίς. Reg. 993 σφραγίς.

271 Εἰς πῶλος. Videtur Gregorius alludere ad illud Prov. v, 18, *Lætare cum muliere adolescentiæ tuæ: cæra charissima et gratissimus hinnulus.* Ibid. φίλης. Tres Regg. et Coisl. φίλιος. Int. Coisl. τέρπων ψυχὴν φιλικῶς σιρτήμασι, *animum oblectans gratiis saltibus.*

272 Ἐν ποτὸν. Alludit quoque ad hæc verba Prov. v, 16, *In plateis aquas tuas divide: habeto eas solus, nec sint alieni participes tui.*

275 Προρέον. Duo Regg. προρρέον.

282 Ἐπαίγει. Regg. 690 et Coisl. ἐλαύνει.

287 Χρειοί. Duo Regg. χρεῖη.

288 Πηρὸς. Coisl. sup. lin. τυφλός. Μοx, ἀνυθα.

Regg. tres et Coisl. ἀνευθεν.

289 Ἀπροτιοπος. Coisl. sup. lin. ἀπροσνόητος.

293 Ἀμειδέες. Morosi

295 Πίλας. Radices, principia. Μοx, ἐμόφρονα. Reg. 990 ὁμοίφρονα.

METRICA VERSIO.

Tuta pudicitiz, Veneris quoque, clavis utrique

Conjugium, obsignans violenti fœdus amoris.

Unus amicitiz pullus, qui pectora saltu

Exhilareret, proprii sintque unica pocula fontis,

Qui nec cuiqua n alii pateat, nec diffuset extra.

In thalamo concors animus, concordia membra,

Inque vices acunt solidæ pietatis amorem.

Nam neque conjugium a Christo veraque salute

Abducit: verum stimulos quoque subdit et urget.

Utque perexiguam ventis vis parvula puppim

Incitat, expansis velis maria alta secantem,

Aut etiam remis impulsâ, per æquora cursu

Fertur: at ingentem non fert levis aura carinam,

Quæ nisi pergravibus ventis agitata quiescit:

Sic etiam inuupti, quoniam levioribus ævum

Trajiciunt pedibus, leviore videntur egere

Numinis æterni auxilio, afflatuque minore.

B At qui consortem thalami, qui pignora chara

Curat, opesque suas, et vastum navigat æquor,

Artius ille Deo, quia pluribus indiget, hæret.

Hæc thalamus: contra manca est sine conjuge vita,

Dura, petens montes, improvidaque, et laris expers:

Non animi morbis adhibet, senioque medelam,

Non facit ut primos vitæ renoventur ad annos,

Atque repubescant suscepta prole parentes:

Non dulciter in terra contendit figere vitam.

Non fora delectant miseram, non prodiga mensa,

Non epulæ: verum in lacrymis luctuque pereunni

Versatur, fluxique horret contagia mundi,

Et cum sit vitæ, tamen odit gaudia vitæ.

Denique cum reliquis animo non vivit eodem.

Ac ne forte thoro, virtutis amore, jugali

Abstineat quisquam, thalamo contermina virtus:

Non modo quod sanctis thalamus mortalibus olim.

Πάντισσι τοπάροισι γάμο; φίλον εὐσεβέεσσιν,
 Ἄλλ' ὅτι καὶ φιλότιτος ἐνθάδε εἰσι γενέθλη
 300 Καὶ Χριστοῦ παθέων ἐπιστορες, τῶ' ὑποφῆται,
 Πάτραρχοι, ἱερῆς, ἀσθλοφόροι, βασιλῆς,
 Παντολαῖς ἀρετῆσι κεκασμένοι. Οὐ γὰρ ἀνέσχε
 Χθὼν ἀγαθοῦς, ὡς φασὶ πελώρια φύλα γιγάντων,
 Ἄλλὰ γάμου τελέθουσι γόνος καὶ κῦδος ἅπαντες.
 305 Τίς Θεὸν ἀνθρώποισι μέγαν κρατέονθ' ὑπέδειξε,
 Καίπερ τηλόθ' εὐοῖσι, νόον δ' ἐπλήσεν ἔρωτος
 Θειοτέρου, καὶ ἔθεν ἀπήγαγεν ἐς βίον ἄλλον;
 Τίς ψυχὰς ἐκάθηρην ὄλοις μερόπεσσι φαεινοῖς;
 Πίστις Ἐνώχ μετέθηκεν. Ὁ δ' ἐξ ὕδατων ἐσάωσε
 310 Κόσμον ὄλον ψυχὰς ὀλίγαις καὶ σπέρμασι πλω-

[τοῖς

A Νῶε μέγας. Ἀβραάμ δὲ πατὴρ πολλῶν τε καὶ ἐθνῶν,
 Καὶ θυσιῇ Χριστῷ παραθῶμιον υἷα πεθήσας.
 Μωσῆς ἤγαγε λαὸν ἀπ' Αἰγύπτου βαρείης
 Θαύμασι σὺν μεγάλοισι, νόμον δ' ὑπεδέξατο πλαξίν
 315 Ἰψόθε λαϊνέησι, Θεὸν δ' εἰσέδρακεν ἄντην.
 Πιστὸς ἐνὶ προτέροισι θυηπόλος ἔσκεν Ἰσραῶν.
 Μήνης δ' ἡελίου τε δρόμον σχεθεν ἡδὲ Ἰησοῦς,
 Μακρότερον δηλοῖσι φόνον καὶ κήδεα τεύχων.
 Καὶ σὺ, μάκαρ, χριστοῖσι φέρων κέρασ, ἀγνὲ Σαμουὴλ,
 320 Δαβὶδ ἐν βασιλευσὶν αἰδιδίμος ἦεν ἅπασι,
 Καὶ Σολομῶν σοφίης πρῶτων κλέος. Οὐδὲ προφητῶν
 Ἀήσομαι. Ἥλιαν δὲ πρὸς οὐρανὸν ἤρπασεν ἄρμα.
 Τίς δὲ νόμοιο μέσον καὶ πνεύματος οὐχὶ τέθηπε
 Φωτὸς Ἰωάννην ἐρηχία πρόδρομον ἀκρου;

Quia omnibus piis olim nuptiæ placuerunt,
 Sed etiam quia prohi amoris soboles sunt
 300 Et Christi passionis testes, et prophetae,
 Patriarchæ, sacerdotes, triumphales martyres, reges,
 Omnibus virtutibus ornat. Neque enim bonos
 Terra protulit, ut protulisse dicitur monstrorum gigantum genus,
 Sed nuptiarum omnes fructus sunt et decus.
 305 Quis Deum hominibus summum regem ostendit,
 Quamvis longe dissitis, ac mentem amore implevit
 Divino, atque hinc in aliam vitam evexit?
 Quis hominum omnium illustrium animos expurgavit?
 Fides Enoch transtulit. Ex aquis salvum fecit
 310 Universum orbem cum paucis animabus et seminibus natantibus
 Noe magnus. Abraham pater exstitit urbium et nationum,
 Ac filium Christo ad aram immolandum ligavit.
 Moyses eduxit populum ex immitti Ægypto
 Magnis cum prodigiis, ac legem accepit tabulis
 315 Lapideis divinitus insculptam, Deumque coram intuitus est.
 Fidelis imprimis fuit sacerdos Aaron.
 Lunæ solisque cursum cohibuit optimus Jesus,
 Prolixioram hostibus cædem et luctum parans.
 Tuque beatus, qui regibus olei cornu tulisti, sancte Samuel,
 316-317 320 David inter omnes reges celeberrimus fuit,
 Ac Salomon sapientiæ præcipuum decus. Nec prophetas
 Omittam. Eliam currus in cælum rapuit.
 Quis est autem, qui medium inter legem et spiritum non admiretur
 Joannem, summi luminis canorum præcursorem?

303 Ὅς φασὶ πελώρια. Gigantes a poetis flu-
 guntur fuisse filii Terræ et Titanis. Γηγενεῖς illos
 vocant Græci.
 305 Μέγας. Sic Reg. codex. Edit. μέγα.
 312 Θυσίην. Duo Regg. et Coisl. θυσιῆς.
 315 Ἰψόθε. Duo Regg. ὑψόθεν. Μοχ, ἄντην,
 coram, facie ad faciem, ut Scriptura loquitur.

316 Θυηπόλος. Reg. 900 θυηπόλοις.
 317 Μήνης δ' ἡελίου τε. Ita Coisl. Edit. μήνη δ'
 ἡελίω τε.
 319 Κέρασ. Cornu, seu, lenticula olei, quo reges
 unxit Samuel.
 324 Ἐρηχία. Duo Regg. περιηχία.

METRICA VERSIO.

Cunctis clarus erat, contempta cælibe vita,
 Verum etiam thalamo quia sunt genitore creati
 Vates, sacrifici, doctores, et patriarchæ,
 Laurigeri, reges, omni virtute decori.
 Non etenim egregios homines, ut vasta gigantum
 Corpora commemorant, luci dedit arida tellus:
 Omnes sunt sacræ fetusque et gloria tædæ.
 Quis generi humano Numen patefecit Olympi
 Omnipotens, supera quamvis procul absit ab arce?
 Quis mentes hominum divino implevit amore,
 Et terra abstractas tulit ad præstantius ævum?
 Quis claras animas purgavit sordibus atris?
 Alma fides pietasque ad sidera vexit Enochum.
 Noe perexiguo numero et semente natante
 Mortiferis orbem totum servavit ab undis.
 Inclutus Abrahamus, numerosæ gentis origo,

B Haud trepidus natum mactandum admovit ad aram.
 Quin etiam Moses miracula magna patravit,
 Dum populum ærumnis, duraque tyrannide pressum
 Extrahit, et sanctas leges, mandataque saxis
 Jura capit, Numenque adverso lumine cernit.
 Inter sacrificos veteres fulgebant Aaron.
 Et Phœbæ et Phœbo cursum produxit Iesus,
 Dum sequitur fractas fusasque per arva phalanges.
 Tu quoque fidus eras, Anna prognata, sacerdos,
 Et Domini christis cornuque oleumque ferebas.
 Quid David? regum quo non præstantior ullus.
 Quid Salomon sophiæ vertex, omnesque prophetae,
 Ardenti quæ Elias abreptus ad æthera curru?
 Quis non suspiciat veterisque novique sequestrum
 Fœderis, et qui mox ventura luce suprema,
 Nuntia læta ferens mortalibus ante cucurri?!

325 Τίς δὲ δωδεκάδα κλειῶν μετέπειτα μαθητῶν ;
 Τίς Παῦλο μένος μεγαλήτορος οὐρανοφοίτου,
 "Ἄλλους θ' οἱ γεγάσι, καὶ οἱ νῦν εἰσὶν ἄριστοι,
 Ἔρμα λόγου, κόσμου τε κλέος, λαοῦ τε θέμεθλα ;
 Τὸς πάντας μερόπασσι γάμος καὶ Χριστὸς ἔδωκεν.
 330 Οὐδὲ μὲν οὐδὲ γυναῖκες ἔπ' εὐσεβῆ κομῶσσαι,
 Ὅν μέγας ἐν βίβλοισι θεοπνεύστοισιν ἀριθμῆς,
 Νόσφι γάμου καὶ σαρκὸς ἐκκλειῆς ἐπέθησαν.
 Εἶπω μαίρινα μῦθον ἐμὴν τιῶν φιλότητα.
 Καὶ Χριστὸς καθαρὸς μὲν, ἀτὲρ ἐκλέττοιισιν ἐμίχθη
 335 Ἄνθρωποις, μνηστῆς δὲ διωλίθησε γυναϊκῆς,
 Ἥμισυ συζυγίης μίξας βροτῆς θεόσητι.
 Ἐν δ' ἐπὶ πᾶσι μέγιστον ἐμὸν κράτος, ἦν κρατέωσιν
 Ἄζυγες, καὶ οἱ γὰρ ἐμὸν γένος, ὧσπερ ἅπαντες.

A Οὐδὲ γὰρ ἐξ ἀγάμων γεγαμηκότες, ἐκ δὲ γάμου
 340 Ἄζυγες. Ταχέσσιν ἀνώγομεν, ἴσχετε ἄγῶνα.
 Εἰ τοι μὴ πατέρες, πατέρων γε μὲν ἐξεγένεσθε.
 Τοια γάμος. Μετέπειτα κατηφιόωσα παρητή
 Ἐν τρυχίνοις βαχίεσσι, καὶ ἔψατιν ἀνδρανόουσι,
 Νήλιπος, ἀβαλὴ τε, κατὰ χθονὸς ὄμματ' ἔχουσα
 345 Παρθενίη, τυτθὸν δὲ διαστᾶλλουσα εἰν αἰδοὶ
 Χεῖλα, φοινίσσουσα παρήλον αἵματι σεμνῆ,
 Κάκ κεφαλῆς ἐρύουσα σίγα κρύπτειτο καλύπτειν.
 Τὴν δ' ἄρα παρπεπιθοῖμι ἐγὼ τοιοῦτ' ἐπίεσσι·
 Ὅ τέκος Οὐρανόιο, καὶ ἐνδοθὶ κυδύεσσα,
 350 Ὅ μέγαλοιο χοροῖσι παριεταμένη μεδέουσα
 Ὑμνοπόλοις, εἰ καὶ σε θέμας καὶ γαλα κατέχει,
 Δεῦρ' ἔθι, καὶ φάθι μῦθον. Ἐγὼ δὲ σὺ προπάροισεν

325 Quis duodecadem illam illustrium discipulorum,
 Quis Pauli magnanimi constantiam in caelum evecit,
 Atque alios et nunc etiam praestantissimos viros,
 Praesidium doctrinae, mundi decus, populi columen?
 Hos omnes hominibus nuptiae et Christus dederunt.

330 Sed nec mulieres pietate ornatae,
 Quarum magnus in libris divinitus inspiratis numerus,
 Sine nuptiis et carne gloriam adeptae sunt.
 Dicam majus quidpiam in honorem mei thalami.
 Christus ipso puris quidem, sed tamen visceribus mistus est
 335 Humanis, atque ex desponsata prodiit muliere,
 Dimidium conjugii humani immiscens divinitati.
 Unum autem mihi omnium longe maximum est robur, si vincant
 Caelibes; hi quoque meum genus sunt, ut alii omnes.
 Non enim ex coelitis conjugati, sed ex nuptiis
 340 Caelibes: Sic praecipimus filiis: Pugna desistite,
 Et si patres non estis, ex patribus geniti estis.

Talia connubium. Deinde vero subtristis facie,
 Laceris pannis, et membris infirmis,
 Absque calceis, macie confecta, oculos humi dehaerens,
 345 Virginitas, vix diducens praer pudore
 Labia, vultum verecundo rubore perfusa,
 E capite silens trahit velum quo tegatur.
 Hanc ego his verbis adhortabor:
 O caelestis Patris progenies, ac intus splendida,
 350 O quae magni Regis ades choris
 Hymnos cantantibus, quamvis te corpus et terra detineant,
 Illic ades, et verba loquere. Ego ante te

325 Δωδεκάδα. Reg. 39 δωδεκάδε. Reg. 990,
 993 δωδέκα γε.

331 Ὅρ. Mendose in edit. ὧς.

336 Βροτῆς. Mss. βροτίας, etsup. lin. ἀνθρωπίνης.

338 Ἀπάρτας. Reg. 993 ἄποντες, et sup. lin. ἀρ-
 στήσαντες.

340 Ἄνώγομεν. Coisl. sup. lin. καλεύομεν.

345 Τρυχίνοις. Duo Regg. τρυχίνοις. Mox ἀδρα-
 νόουσι. Sic Reg. 990, Coisl., Herv. Edit. Paris ἀν-
 δρανόουσι.

345 Τυτθὸν δέ. Coisl. et Reg. 990 τυτθὸν τε.

350 Μέγαλοιο. Reg. 990 et Coisl. μέγαλοισι,

METRICA VERSIO.

Quis non discipulos Christi, fidosque sequaces?
 Quis non caelipetae robur mirabile Pauli?
 Atque omnes alios, quorum clarissima virtus
 Vel prius illuxit, vel nostro tempore fulget,
 Praesidium fidei, plebis columen, decus orbis,
 Quos omnes nobis Christus thalamusque dedere?
 Sed neque femineo in sexu quocumque potentem
 Egredia pietate Deum coluere, fideoque
 (Quarum non parvum numerum Scriptura recenset),
 Sunt sine conjugio tam magna laude potitae.
 Utque etiam in thalami quiddam genialis honorem
 Altamen humanum Christus ac corpore junxit,
 Et desponsatae per viscera casta parentis
 Fluxit, conjugiique humani cum deitate
 Dimidium junxit. Sed et hic quoque maxima nobis
 Vis posita est, quod si superet pars conjugis experta,
 Huic tamen a nobis genus et vitalis origo est.

B Non etenim ex agamis ortum traxere jugati:
 Verum illi contra nexu luxore jugali.
 Quocirca, nati, quamprimam sistite pugnam.
 Quanquam etenim patrum minime vos nomen habetis,
 Attamen a patribus traxistis semina vitae.
 Haec ubi verba dedit, siluit pars conjuge gaudena.
 Tum maesto vultu, atque hirsutis horrida pammis,
 Infirmis membris, macie confecta, pedesque
 Nuda, solo fixis oculis, immobilis laerens,
 Virginitas, paulum diducens labra pudore,
 Purpureoque suam perfundens sanguine frontem
 E capite extracto clam sese obvelet amictu.
 Hanc igitur tali pavidam sermone cohortans
 Alloquar: O celsi proles generosa parentis,
 Interno splendore nitens, o caetibus estans
 Angelicis, regem laudantibus usque supernum,
 In terra licet ac mortali corpore versans:
 Huc age, depositoque metu sancta ora resolv.

Στήσομαι. Ἢ γὰρ ἔμοιγε θεόδοτος ἦλθεσ' ἄνασσα· Ἄ
Ἦλυθεσ', ἀλλ' ἔτι μάλλον ἴσας τε καὶ ἴσως εἴης.

355 Τίς με καὶ οὐκ ἐθέλουσαν ἀγῆς πρὸς τόνδε θόωκον;
Τίς δ' ἔργους μεμυῖται ἐμὸν θεὸν ἀτρεμῆν τε
Τίειν, ἡματιός τε πόνοισι, νυχῆσι τ' ἀοιδαίς,
Καὶ θακρῶν πηγῆσι, καὶ εὐαγέεσι καθαρμοῖς,
Εἰς δῆριν καλέει κενεθῆν, καὶ νεύεια μύθων;
360 Οὐ γὰρ ἐν ἀνθρώποισιν ἐμὸν κράτος, οὐδὲ λό-

[γοισιν
Εὐστροφος, οὐδ' ἀγοραῖς ἐπιμίστομαι, οὐδὲ δικαστῶν
Εὐμενῶν ψήφοισιν ἀγᾶλλομαι, οἷσι μέμλε
Παῦρα μὲν εὐδίκησιν, παύροις τε, πολλὰκι δ' αὖ τε
Ἐνθα καὶ ἔνθα τάλαντον ἐπικλίνοισι θέμιστος.
365 Ἄλλοισιν βίότιοι τὰ τίμια. Αὐτὰρ ἔμοιγε

Πρὸς θεὸν ὑψιμέδοντα φασαφόρον ἐνθεν ὀδεύειν.
Τῶν δ' ἄλλων ἀγαθῶν με τόσον φρένας ἱμαρὸς εἰρᾶ,
Οἷς κενεὸν φρονέουσιν ἐτώσια φυσίουντες,
370 Ὡκὰ τ' ἐπερχομένοισι, καὶ ἄλλομένοισι τάχιστα,
Ὅσσάτιον καπνολο καὶ ἀτιμῶς, ἠδὲ βροῦσης
Αὔρης, καὶ φαιμάθοιο τινασσομένους ἀνίμοισι
Πάντοσε συρομένης, ἢ ὕπαιρ ἄλα νηὸς ἀταρπού.
Βουλοίμην κεν ἄτριπε ἐν ἀνθρώποισιν ἀεῖσα,
375 Τυτθὸν ἐν οὐρανόισιν ἔχων κλέος αἰὲν ἐούσιν
Ἢ πάντων κρατέουσα, Θεοῦ κίπταιν ἀπάνευθεν.
Ἄλλ' ἔμπης τρομέτω καὶ δαίδια, μὴ τις ἀεραίης,
Παρθενίης νεόπηκτον ἐπὶ κτερῶν αἰθέρι νυμφῶν,
Τοῖσδε λόγοις ἐπὶ γαῖαν ἐλισθήσασε τάχιστα.

Stabo. Mihi enim Dei donum, regina venisti :

Venisti, ac saepius adhuc venias; et propitia sis.

355 Quis me etiam nolentem ad hanc adducit sedem ?

Quis desiderantem operibus ac quieta vita Deum meum

318-319 Colere, ac diurnis laboribus, et nocturnis cantibus,

Et lacrymarum fontibus, ac sanctis expurgationibus,

Ad vanam advocat litem rixasque verborum ?

360 Non enim in hominibus meum robur est, nec verbis

Volubilis sum, nec foris immisceor, neque iudicium

Benevolorum suffragis gloriol, quibus parum cordi est

Rectum jus, ac perpaucis, ac saepe etiam

Huc et illuc iustitiae libra inclinatur.

365 Aliis vitae honores relinquo. Mihi autem

Una lex, una cogitatio, ut divino amore perfusa

Hinc ad Deum in caelo regnantem ac lucis auctorem proficiscar.

Cæterorum autem honorum tantum me desiderium tenet,

Quibus vani homines stulte inflati effleruntur,

370 Cito venientibus et celerrime pereuntibus,

Quantum fumi aut vaporis, aut fluentis

Auræ, et arenæ ventis agitatis

Undique raptatae, aut semitæ navis in mari.

Malim ingloria inter homines

375 Paululum gloriæ nascisci in cælestibus semper manentibus,

Quam omnibus imperans, Deo excidere.

Sed timeo et extimesco, ne quis elatior

Virginitatis recentis pennas in aere ventilans,

Isidis sermonibus in terram coleriter cadat.

354 Ἰσας. Sic tres Regg., Coisl. et Chig. Edit.
Coisl.

357 Νυχῆσι τ'. Sic tres Regg. Edit. νυχῆσι τ'.

358 Πηγῆσι. Duo Regg. πηγᾶσι.

359 Καλέει. Ita duo Regg. et Coisl. Edit. male
καλέειν.

363 Παύροις τε. Ita Coisl. Edit. παύροις δέ τε.

364 Θέμιστος. Coisl. sup. lin. τῆς δίκης.

366 Κρασσαμέτην. Coisl. sup. lin. μέσσαν. Int.

Coisl. ἐμοὶ δὲ εἰς νόμος. ἐν θέλημα, τὸν κρατῆρα
τῆς πρὸς θεὸν ἀγάπης πλήρη στήσασαν, πρὶς ἐκεί-
νον ἐνευθεῖν ἐπειγέσθαι. Mihi autem una lex, una
voluntas, ut, poculo Dei amoris cumulado, inde ad
ipsum proficiscar.

371 Ὅσσάτιον. Ita Reg. 39, 993. Edit. ὁσσάτιον.

372 Τινασσομένοις. Sic Reg. 993. Edit. τινασ-
σομένης.

METRICA VERSIO.

Ipsæ tibi patronus ero : nam tu mihi sane,

Tu mihi cælesti venisti munere, diva.

Sæpius atque utinam venias, veniasque benigna !

Protinus hæc tales emittit pectore voces :

Quis vero invitam me sedibus admovet istis ?

Quis vitæ probitate Deo servire parantem,

Nocturnisque hymnis, sudoribus atque diurnis,

Atque piis, lustris, lacrymarum et fonte perenni,

Ad pugnam et rixas verborum adducit inanes ?

Non apud humanos vis nostra est atque facultas.

Non lingua valeo, strepitus nec quæro forenses ;

Non animos etiam mihi gratia iudicis offert.

Judicibus siquidem recti tenuissima cura est,

Perpaucisque viris. Nam partem in utramque scelesti

Iustitias persæpe solent inflectere libram.

Sint aliis hujus dulcissima commoda vitæ :

B Hæc lex una mihi, scopus hic est unus, amore

Ut correpta Dei terris excedere possim.

Cætera, queis vane vanissima pectora turgent,

Quæque cito veniunt, subita pereuntque ruina,

Non magis afficiunt animum, quam fumus inanis,

Quam vapor et ventus, concussaque turbine venti,

Et passim distracta effusaque mollis arena,

Aut etiam in lato puppis vestigia ponto.

Atque apud humanos ingloria vivere malim,

Inter coelicolas dum sit mihi gloria quædam

Quam terræ imperio fulgens procul arce superna

Excidere, atque Deo per sæcula cuncta carere.

At vereor ne quis non firma virginitatis

Æthera percutiens ala, sermonibus istis

Coccidat in terram pronus, cœlumque relinquat.

Quocirca ut vobis, Christo donante, periculum

380 Τοῦνεκεν εἰς μέσον ἤλθον ἐμῶν τεκνίων ἐπι- Ἀ Ὀλλυμένων. Ψυχῆ δὲ Θεοῦ κρατίοντος θεῖμα
 [κουρος, 395 Ἐκτοθεν εἰσπίπτουσα πλάσαι χοός. Οἶδεν ἔ
 [μίξας,
 Μῦθον ἀσοσητήρα Θεοῦ σὺν χειρὶ φέρουσα.
 Μητρὶ δ' ἐμῆ τὰ πρῶτα μυθήσομαι, ὅσα' ἐπέοικε.
 Κεῖνο μὲν ἀτρεκέως μυθήσασ, καὶ κατέλεξας,
 Συζυγίῃ χαρίσσα, καὶ ἦνεσα (ἧ γὰρ ἔγωγε
 385 Ἄρξον' ὅθεν κατέληξε τὰς λόγος), ὡς ἀγάμοισι
 Ἔριζα γάμος. Καὶ γὰρ τε πέλει καὶ ῥίζα καὶ ἀρχή.
 Τίς δὲ κεν ἀρνήσαιο σοσφρονέων γενετήρας;
 Οὐ μὲν πάντ' ἀγόρευσας ἐτήτυμα. Ἄλλὰ δόχοιο,
 Καὶ μήτηρ παρ' ἐούσα, σοφὸν καὶ ἐχέφρηνα μῦθον,
 390 Καὶ μεγάλης σοφίης μυστήριον ἀμφὶ γενέθλην,
 Ἦν κευθμῶνις ἴδεισαν ἐμοὶ μέγαλοιο Θεοῖο.
 Οὐχ ὄλου ἀνθρώποιο πατὴρ βροτῶν, ὡς ἐνέπουσιν,
 Ἄλλ' ὅσων σαρκός τε καὶ αἵματος, ἀμφοτέρων μὲν

380 Quare in medium prodii meorum natorum adjutrix,
 Sermonem auxiliatoremi, Deo dante, afferens.

Primum matri meæ dicam quæ conveniunt.

Illud quidem vere elocuta est, ibique assentior (ego enim

385 Inde incipiam, ubi tua desit oratio), cælibum

Radicem esse nuptias. Sunt enim et radix et principium.

Quis cordatus genitores abneget

Non tamen omnia vera dixisti. Sed excipe,

Quamvis mater sis, sapientiam ac prudentem sermonem,

390 Magnæque sapientiæ mysterium circa generationem,

Quod mihi ex abditis magni Dei recessibus monstratum est.

Non totius hominis homo pater est, ut dici solet,

Sed tantum carnis et sanguinis, quorum utrumque

Peribit. Anima autem Dei omnipotentis spiraculum est

320-321 395 Extrinsecus incidens in terrestre signum. Novit qui miscuit,

Quando primum afflavit, ac imaginem terræ miscuit.

Testis est meorum verborum etiam amor tuus. Dimidiatus enim est,

Non animas diligens natorum, sed tantum corpora,

Quibus doles laborantibus, gaudesque florentibus.

400 Plus enim patris et venerandæ matris cor

Leves natorum suorum vulnerant nævi,

Quam magna animarum vitia, et deteriores labe.

Sunt enim corporum genitores, nequaquam animarum.

Quod si te ego matrem appello, quamvis ob deteriores partem.

405 Quomodo his qui cælibes sunt, præstantioremi invides patrem?

Magno ergo hominum genitori libenter cede,

381 Ἀσοσητήρα. Sic Reg. 990. Edit. ἀσοσητήρα.

384 Συζυγίῃ χαρίσσα. Combef. legit συζυγίῃ,
 et vertit, in conjugii gratiam orans, ejusque causam
 agens.

390 Μυστήριον. Ita Coisl. et tres Regg. Edit.

μυστήρια.

391 Ἦν. Reg. ἔν.

392 Ὀλου. Tres Reg. et Chig. ὄλος.

395 Πλάσαι χοός. Ita Coisl. et duo Regg. Chig.
 Θεοῦ πλάσαι. Edit. χοός πλάσαι.

398 Μίξατο. Tres Regg. et Coisl. δήσατο. Vide
 supra, sect. 1, poem. viii, De anima, vers. 80 et 81,
 ubi eadem leguntur.

398 Μούνα. Reg. 39 μούνον.

399 Θαλέθουσι. Coisl. et duo Regg. θαλέουσι.

405 Ἠθέουσι. Int. τῶν; ἀγαθαί; τέκνοις.

METRICA VERSIO.

Submoveam, vestram aggrediar defendere causam. B
 Ac primum dicam, quæ sunt dicenda parenti :
 Vera quidem, fateor, carnis conjunctio, narras,
 Mirificæque probo (namque hinc exordiar, unde
 Mirificæ cessasti), quod radix virginitatis
 Conjugium. Radix namque est et origo perennis.
 Equis enim sana genitorca mente negarit?
 Attamen haud vere dixisti cuncta; sed æqua
 Aure, precor, genitrix, cordatum percipe dictum,
 Ortuque in nostro sophiæ mysteria magnæ,
 Abdita cœlestis mihi quam doctrina retexit.
 Non homo totum hominem, veluti de inore lo-

[quantur,

Progignit: verum crassæ tantummodo carnis
 Est pater, et calidi dat semina prinia cruoris :
 Quorum utrumque gravi corruptum morte peribit.
 Ast anima in corpus divino condita flatu

Immeat externe. Novit Rex ille supernus
 Quo primum pacto flavit, terræque jugavit
 Augustam effugiem. Porro ne dicere falsa
 Censear, ipsa tuo locuples mihi testis amore
 Esse potes: nec enim perfectus et integer ille est.
 Non etenim natorum animas, sed corpora sola
 Diligis, et magno, cum sunt male sana, dolore
 Afficeris, rursus gaudes florentibus illis.
 Nam multo gravius mentes utriusque parentis
 Exeruciat vel parva lues quæ membra suorum
 Inficiat, quam magna animi labeque luesque.
 Cur? quia non animas illi, sed corpora signant.
 Quod si cum mihi pars duntaxat vilior abs te
 Nascatur, nomen tibi non invita parentis
 Ipsa tamen tribuo, quisnam tua pectora livor
 Occupat, ut prives natos meliore parente?
 Ergo Patri magno, genitrix, jam cede libenter,

Παρθενὴν τίουσα, Θεὸν πατέρ' ἀμφίεπουσαν.

Μητέρι μὲν δὴ τοιαῖα, καὶ ἄρκιως ἐνθάδε μῦθος.

Αὐτὰρ ἐγὼ, φίλα τέκνα Θεοῦ, πάντων βασιλῆος,

410 Τόνδε νόμον τίουσα, ὁμοφροσύνῃν ἐρατεινὴν

Πρὸς Θεὸν ὅσον ἔμιξα, χόρος δ' ἀπέλειπον ἔρωτα,

Ὅν πάϊς ἀθανάτω Πατρὸς ἐστήσατ' ἄνωθεν,

Ἐκγεγάως ἀδέτιοι, καὶ ἀφθιτος οὐ φθινύθοντες,

Ἐξέτι τοῦ, ὅτε πρῶτον Ἀδάμ θέτο ἐν παραδείσῳ

415 Ἄζυγα, καὶ μετέπειτα διδούς νόμον ἦγγισε

[λαδὸν,

Καὶ τοκετοῦς ἐκάθηρε νόμῳ, καὶ νηὸν ἔτισε

Σώμασιν ἀγνωτάτοισιν ἀμοιβαδίων ἱερῶν.

Μάρτυς Ἰωάννηο πατρὸς μέγας, οὐτι πάροισθε

Σπερμηθῆνας φίλον υἷα, τὸν ἔνδοθε δέξατο νηοῦ,

A 420 Τὸν Χριστοῦ μεγάλοιο προάγγελον ἡμερίοισι,

Πρίν γε Θεῷ τελέσαι μυστήρια ἡμασιν ἀγνοῖς.

Τοῦ δὲ νόμοιο τέλος Χριστὸς, μερόπεσσι κερασθεῖς

Παρθενικῆς ἀπὸ γαστρὸς, ὅπως γάμος ἐς χθόνα νεύσῃ.

Καὶ ῥ' ὁ μὲν ὡς ὑπόειξεν, ὁ δ' ἔγρετο κόσμος ἀρείων,

425 Καὶ μόρος ἀρχεγγόνιο λυτῆς διὰ σαρκὸς ὀδύων,

Ῥοιῇ τιχομένοιοισι, καὶ ὀλλυμένοιοισι γενέθλη,

Παρθενίῃ γ' ἐνέκυρσε, καὶ ὤλετο, ὡς ὅτε πέτρῃ

Ἀγχιάλῳ μέγα κυμα, καὶ ὕδατι βοσκομένη φλόξ.

Πρὸς τὰδε τίς πτολιεσσαὶ καὶ ἀβρανέεσσι νόμοισι,

430 Τίς δ' ἀγορήσῃ γέγηθε, καὶ οἰδμασσι, καὶ τίς

[ἀγῶσιν,

Οὓς μῦθοι συνέπηξαν ἐπ' ἄκυμφοροισιν ἐφήβοις;

Τίς στρατὸν ἐν πολέμοισι, καὶ ἐν θαλάσῃ τραπέζας

Honorem habens virginitati, Deum patrem assectanti.

Ac matri quidem talia; satisque hæc sit dixisse.

Rursum ego, charissimi matri Dei, omnium regis

410 Legem coleas, concordiam amoris

Cum Deo solo miscui, ac terrenum amorem abjeci,

Quam legem Filius æterni Patris olim instituit,

Natus ex patre vinculi experte, incorruptibilis ex incorruptibili,

Cum primum Adamum posuit in paradiso

415 Jugi expertem, ac postea legem promulgans sanctificavit populum,

Ac partus lege expurgavit, templumque decoravit

Castis corporibus sacerdotum vices exercentium.

Testis hujus rei magnus Joannis pater, qui non prius

Genuit dilectum filium, quem intra templum accepit,

420 Magni Christi prænuntium hominibus,

Quam divina absolvisset mysteria castis diebus.

Legis autem finis Christus, hominibus mistus

Ex virginali utero, ut nuptiæ in terram vergant.

Ac illæ quidem cesserunt, inmundusque præstantior illuxit,

425 Et mors quæ per carnem dissolubilem primi parentis evenerat

Hominibus fluxione nascentibus, et generatione pereuntibus,

Incurrit in virginitatem et periit, veluti in rupem

Littoralem incidens ingens fluctus, et aquis absumpta flamma.

Ad hæc quis civitatibus et infirmis legibus,

430 Quis foro delectatur et inflationibus? Quis certaminibus

322-323 Quæ fabulæ ob juvenes immature mortuos statuerunt

Quis exercitum in bellis, et in convivii mensas

411 Ἀπέλειπον. Sic Reg. 39. Editi ἀπέλιπον.

415 Ἄζυγα. Reg. 990 ἄζευκτα.

418 Ἰωάννηο. Ita Reg. 993, Chig. et Coisl. Edit.

Ἰωάννηο.

421 Τελέσαι. Tres Regg. et Coisl. τέλεσεν. Id colligit sanctus Doctor ex verbis Lucæ, qui cap. 1

de Zacharia loquens, his verbis utitur: *Et factum est, ut impleti sunt dies officii ejus, abiit in domum suam.* Bill.

427 Παρθενίῃ γ', Ita habent duo codices Regg.; γ' deest in editis.

430 Ἀγορήσῃ. Duo Regg. ἀγοραῖσι.

METRICA VERSIO.

Virginæ meritis vitæ jam defer honores,
Utpote quæ supernum complectitur usque parentem.

Hæc mihi sufficiat charæ dixisse parenti.

Ast ego, cœlicolæ soboles dulcissima Patris,

Hanc legem venerans, humiliter tellure relicta

Vota immortalis Domini succendor amore,

Quam satus æterno genitore ac cœlibe Christus

Instituit, tunc cum paradisi in sede locavit

Primigenium illum Adamum, thalami consorte ca-

[rentem,

Dehinc legem tribuens Veneris præcepit ab usu

Ut se plebs certis cohiberet tota diebus.

Quin etiam partus purgari lege recentes

Jussit, sacrificisque ornavit nobile templum,

Corpore qui puro divinum munus obibant

Pro vice quisque sua. Testis mihi prodeat ille

Zacharias; nec enim, quem sacra accepit in æde,

Luminis immensi mundo jucunda ferentem

B Nuntia, produxit natum, divina priusquam

Omnia virgineis celebrasset festa diebus.

Jam vero Christus, quo lex veniente sepulta est,

Humano generi mistus de Virgine fluxit:

Vergeret ut posthac in terram uxoria vita.

Ac sic illa quidem cessit, mundusque repente

Exoriens melior terris lucescere cœpit.

Et per primigenam gradiens mors aspera carnem,

Atque homines fluido nascentes semine patrum,

Ac prole educta linquentes lumina vitæ,

Virgineam in vitam misera incidit, atque necata est

Qualis in abruptos scopulos insana procella

Incidit, aut in aquas rapidissima flamma nivales.

Quis porro latas urbes infirmaque jura,

Atque forum letus sequitur, fluctusque feroces?

Publica quis magnis certamina laudibus effert,

Quæ propter juvenes properata morte cadentes

Fabula confudit? quis lautæ ferula mensæ

ἤνεσε; τίς σοφίην κενεαυχέα, ἢ τ' ἐνὶ χερσίν,
 Ἦ τ' ἐν ἀραχνάλισι λόγοις καὶ πλέγμασι κεῖται,
 433 Αὐτοῦ τικτομένοισι, καὶ ἡέρι λυομένοισι;
 Τίς δ' ἄρα τοῖσι γέγγηθε, φουτοσκαφίης τε πόνοισι,
 Νηός τ' ὠκυάλιο δρόμῳ κραίπνοις ὑπ' ἀήταις;
 Ταῦτα μὲν οὔτε γάμοιο διδάγματα, τῆς δ' Ἀδάμοιο
 Τίσιος ἀρχαίης τυτθὸν μέρος, οἷσιν ὑφέρπει
 440 Πτέρων ἐμὴν δοκέων πικρὸς ὄφις. Εἰ δὲ γά-
 [μοιο,
 Ἐρρήτω. Οὐ γὰρ ἔμοιγε συνέμπορα πρὸς βίον ἄλλον
 Ἐνθεν ἐπειγομένη, τὰ δὲ γ' ἔλθια πάντ' ἀπολείπει
 Σήμερον, ἢ κόσμοιο σὺν ἀστατέοντι βεέθρω
 Ἐυστὸς γὰρ βευστοιο διεκπεράξ βίωτοιο,

A 415 Βαῖν ἐφαπτόμενός τε παρατροχάων τροχάοντα.
 Εἰ δὲ σοφοῖσι γέγγηθας, ἐπεὶ σέθεν ἐξεγένοντο,
 Δέξαι καὶ ἀλιτρῶν κακίην, ὧν ῥίζα τέτυξαι.
 Ῥίζα Κάιν, Σοδόμων τε, καὶ οὐδ' ἐκέδασ' ἐπὶ πύργῳ
 Χριστὸς ἀταπθαλέοντας, ὕβριν θ' ὧν ἐσθεσαν ὑμῶς
 430 Ὀβρανθὲν χλόνα πλάσαν ὁμοῦ πνεύσοις καθήρας.
 Τίς Φαραῶ κακόμητιν, Ἀχάθ Ὁράσος, Ἀσσυρίων τε
 Πικροτάτους βασιλῆας ἐθρέψατο; τίς δὲ δίκαιον
 Αἴμα πύτῳ μάχλοισ τε κινήμασι δόντα θυγατρὸς
 Ὀσλιον Ἡρώδην, παιδοκτόνον, τῆ δὲ φονίης
 455 Χριστοῦ παμβασιλῆος, ὅσοι τ' ἐγένοντο διώκται
 Πρόσθεν καὶ μετέπειτα, καὶ ὕστατοισι χρόνοισι,
 Ὃν πύματον πρῶτόν τε, κακὸν Βελίαο βέρεθρον,

Laudavit? quis sapientiam inanem, tum quæ in manibus,
 Tum quæ in araneorum sermonibus et tricus est posita,
 435 Simul nascentibus et in aërem evanescentibus?
 Quis his rebus gaudet, atque plantarum colendarum laboribus,
 Navisque celeris cursu sub vehementibus ventis?
 Atque hæc quidem non sunt conjugii documenta, sed Adami
 Antiquæ vindictæ pars pusilla; et per hæc subrepsit
 440 Plantam meam observans infandus serpens. Quod si conjugii sunt
 Valeant. Non enim me comitantur ad aliam vitam
 Hinc properantem, et beata omnia peribunt
 Hodie, vel cum mundi instabili fluente.
 Effluens enim effluentem trajicis vitam,
 445 Leviter illam tangens, et currentem prætercurrens.
 Quod si sapientibus gaudes, quia ex te genui sumi,
 Recipe in te et malorum nequitiam, quorum radix es.
 Radix es Caini et Sodomorum, et quos divisit Christus
 Ad turrim improbe agentes, et quorum scelus exstinxit imber
 450 Cœlitus terras cum omnibus spirantibus expurgans.
 Quis Pharaonem scelerum inventorem, quis Achabi audaciam et Assyriorum
 Acerbissimos reges enutrivit? Quis illum qui sanguinem
 Justum computationi et lascivis filix motibus tradidit,
 Scelestum Herodem, et eum qui infantes occidit, et interfectores
 455 Christi summi regis, et quotquot exstiterunt persecutores
 Ante et post, et novissimis temporibus,
 Quorum postremus et primus, nefandum Belix barathrum,

434 Ἐν ἀραχνάλισι λόγοις. Sermonibus rationibusque contortis, quibus vis major non inest, quam a anearum telis.

442 Ἐπειγομένη. Sic tres Regg. Edit. ἐπειγομένη.

445 Τροχάοντα. Tres Regg. τροχάοντος.

453 Μάχλοισ τε. Sic Reg. 990 et Chig. qui pro κινήμασι quod sequitur, habet λιγύσματος. In edit. deest τε.

454 Παιδοκτόνον. Memoria lapsus videbitur Gregorius, si eundem esse existimaverit Herodem qui Joannem obtruncari, ac eum qui pueros jussit oc-

cludi: quem errorem pluribus esse familiarem observat Hieronymus, Matth. ii. Herodes enim magnus, quo jubente, infantes cæsi sunt, obierat priusquam ex Ægypto puer Jesus reverteretur. Verum nihil obstat, quominus sanctus doctor de utroque voluerit sermonem facere, interponendo scilicet virgulam.

457 Ὃρ. Ita Coisl. Edit. τῶν. Vide 2^a invecivam adversus Julianum imperatorem, tom. I, pag. 155.

METRICA VERSIO.

Prædicat, et sophiæ præconia pandit inanis,
 Quæ partim in manibus, partim in sermone caduco
 Est sita, qui subito natus vanescit in auras?
 His, inquam, quisnam gaudet, plantisque serendis
 Incubat, et pelagus gestit sulcare carina?
 Non ea connubium docuit, sed parvula pars sunt
 Hujus supplicii, quo primi noxa parentis
 Judicio est multata Dei, quibus anguis acerbus
 Obrepsit, plantamque meam pervertere tentat.
 Quod si connubio cuiquam hæc tribuenda videntur,
 Jam valeant, nec enim, mihi dum migrare necesse

[est
 E vita atque hominum cœtu, comitantur euntem.
 Sed quæcunque suo complexu terra coercesc,
 Vel nunc, vel laudem mundo labente peribunt.
 Fluxus enim fluxæ tu trajicis æquora vitæ,
 Ilanc leviter tangens celeri cursuque fluentem

B Præteriens. Quod si claros probitate fideque
 Ex te progenitis gaudes, atque inde tumescis,
 Quin tu consimili vitium ratione malorum
 Accipis? horum etenim radix es, certa parensque.
 Ex te profluitque Cain, Sodomæque coloni,
 Quosque etiam aggressos sceleratam condere turrim
 Divisit Christus, quosque imber missus ab alto
 Exstinxit, terras simul atque animantia purgans.
 Quisnam viperæ Pharaonem, Achabumque fu-
 [rentem,
 Et regum Assyriæ rabiem nutrivit et iram.
 Et sævum Herodem, pueros qui cæde nefanda
 Sustulit, ac natæ lascive membra moventi
 Baptistæ caput innocuum dedit atque cruorem?
 Quis Christi regis summi, vitæque parentis
 Carnifices, aliosque omnes, qui tempore primo,
 Qui post, quique etiam extremis crudeliter annis

Δεινὸν Τουλιανοῦ κράτος, ψυχῶν ὀλετήρης,
 455 θεῶθεν πληγέντος, ἐπεὶ μόθον ἔρατο Χριστῷ,
 460 Θερμὸν ἔτι ζεῖουσα κόνις, μέγα τάρβος ἀλι-
 [τροῖς·
 "Ἄλλους θ' οὐς περ ἔδωκε βίῳ γάμος, ἢ δ' ἔτι δώσει,
 Ψεύστας, ἀνδροφόνους, σκολιούς, ἐπιτροχὸν ὀμοῦντας,
 "Ἀρπαγὰς ἀλλοτριῶν, ξείνης δηλήμονας εὐνῆς,
 Τίς κεν ἀριθμήσειεν; ἐπεὶ τόδε πᾶσι πέφανται,
 465 Ὄς πλείων χρυσοῖο κόνις, πλείους δὲ κάκιστοι
 Τῶν ἀγαθῶν· καὶ γὰρ τε τρίβους περὶώσιν ἀνίσους.
 Τοῖς μὲν γὰρ χαμαλῆ καὶ ἐπιτροχός ἐστι κακοσίην.
 Οἱ δ' ἀγαθοὶ τέμνουσι προσάντεα. Τοῦνεκεν ἐσθλῶν
 Πλείετον, ὅσον κακίους προζερέστεροί εἰσιν ἀριθμῷ.
 470 Εἰ μὲν δὴ λήξῃσας ἀγαλλομένη τεκέεσσι,

A Καὶ πηρὸν καίεουσα βίον θεότητος ἑταῖρον,
 Στήσομεν ἐνθάδε μῦθον. Ἐχοῖς κλέος ἀμφήριστον.
 Οὐδὲ γὰρ οὐδ' αὐτὴ φθονέω χθονίῳ γενητῆρι.
 Εἰ δὲ θεοῖο λαχοῦσα τὰ δεύτερα, πρῶτα δέδορκα,
 475 Φθέγομαι ἀτρεκέως μὲν, ἀτὰρ θυμαλγία μῦθον.
 Τίς πάντων μερόπων τόδ' ἐμήσατο τέκνον ἀριστον
 Σπερμῆναι; τί δὲ μήχος ἀνάριστον υἷα φυτεῦσαι;
 Εἰκόνα μὲν γράψεν τις ἀπ' εἰκόνας οὐτι χερεῖω,
 Καὶ πλάστης ἐτύπωσεν εἰκότα πλάσματα μορφαῖς,
 480 Καὶ χρυσὸν παλάμησιν, ὄπη νόος, ἤλασε τέχνη,
 Καὶ στάχυν ἐξ ἀγαθοῦ γεωμόρος ἐσθλὸν ἄμῃσε
 Σπέρματος, οὐδ' ἀτύχησε τέλους πόθος, οἷον ἐώλπει
 Θνητῶ; δ' οὐ σάφα οἶδε γόνου φύσιν, εἰς ὃ τι λήξει,
 Οὐ κακῶς, οὐδὲ μὲν ἐσθλός· ἑ δ' εὐχεται ἐσθλὸς ἀρεῶ·

Horribilis Juliani potestas, animarum perditoris
 Quo divinitus percusso (bellum enim Christo indixerat),
 460 Ejus civis adhuc fervide ebulliens, magnus est improbis terror;
 Atque etiam alios quos nuptiæ sæculo dederunt et dabunt,
 Mendaces, homicidas, perfidos, perjuros,
 Raptores alienarum rerum, alieni perniciem thalami,
 Quis enumeret? Illud enim omnibus manifestum est,
 465 Copiosiore esse auro cinerem, ac plures improbos
 Quam probos: nam et vias consiciunt diversas.
 324-325 Improbis enim proclivis est, et laxa currenti:
 Boni vero præruptis gradiuntur itineribus. Ideo boni
 Tanto pluris faciendi sunt, quanto mali numero præstant.
 470 Quod si desinas de illis gloriari,
 Et mancam appellare amicam divinitatis vitam,
 Desinam hic loqui; labas ambiguum decus.
 Nam ne ipsa quidem invidere terrestri parenti.
 Sed si secundo loco apud Deum posita, primum tibi arrogas,
 475 Eboquar verum quidem sermionem, sed molestum.
 Quis ex omnibus hominibus id didicit filium optimum
 Gignere? Aut quis modus filii vitio non carentis gignendi?
 Imaginem quidem aliquis pinxit ab imagine non deteriorem,
 Fictorque similes formis sculpsit statuas,
 480 Arsque aurum manibus ducit quocumque meus voluerit,
 Bonamque spicam ex bono semine metit
 Agricola, nec a sperato sine desiderio aberravit.
 Sed mortalium haud clare novit sobolis naturam, qualis futura sit,
 Sive bonus, sive malus sit, quanquam bonus meliora precatur,

460 Ἐτι ζεῖουσα. Reg. 992 ἐπιζεῖουσα. Juliani
 cadaver, inquit ad hunc locum Valesius Henric., in
 tumulto quasi ebullire videtur.

472 Ἐχοῖς. Ita duo Regg. et Coisl. Edit. ἔχεις.
 Mox ἀμφήριστον, Reg. 992, sup. lin. ἀμφίβολον.

473 Χθονίῳ. Coisl. χθονίων, terrestrium parenti.

474 Λαχοῦσα. Aldum immerito carpit Billius,

quod reddiderit: secundas partes sortita; sic enim
 vox ista accipienda, et accipitur a Budæo.

476 Ἐμήσατο. Coisl. sup. lin. δεδάηται.

477 Μήχος. Coisl. sup. lin. μηχανή.

479 Μορφαῖς. Ita tres Regg. Edit. μορφή.

484 Ὁ δ' εὐχεται. Ita Coisl. et Int. et καὶ ἀγα-
 θὸς ἐπεύχεται ἀμείνονα. Male edit. οὐδ'.

METRICA VERSIO.

Insigni pietate Deum studioque colentes
 Vexarunt? quorum in numero Julianus habendus,
 Uicinus ille quidem serie, sed crimine primus,
 Haud dubium Satanae barathrum, pestisque ani-
 [marum.

Quo, quia sacrilegis Christi tentaverat armis
 Expugnare idem, divino vulnere caeso,
 Fervet adhuc civis ipse, timor non parvus iniquis:
 Quis reliquos memoret, quos jam dedit atque da-
 [turum est

Connubium mundo, mendacia verba loquentes,
 Versutos, sœdæ maculatos crimine cædis,
 Ore venenato perjuria dira vomentes,
 Raptores, thalamicque alieni jura terentes?
 Pispicum siquidem est cunctis, quod pulvis ut
 Excedit numero, sic justos turba malorum [aurum
 Exsuperat: nec enim similis calcatur utrisque
 Semita: namque malis prona est atque undique
 Difficilis contra justis, salebrosa, molesta. [fusa:

B Quo fit ut egregios homines manus impia multum
 Exsuperet. Quod si de te sentire superbe
 Ob sobolem tandem cesses, vitamque superno
 Conjuuctam regi mancam infirmamque vocare,
 Hic finem faciam; dubium tibi carpere laudem
 Jam liceat; nec enim terreno filia patri
 Invideo. Verum si summo nata parente,
 Vilia mirificis præfers, primisque secunda,
 Vera quidem tibi dicta dabo, sed acerba. Quis
 [unquam

Hoc animo novit, justum producere natum?
 Qua rursus quisquam possit ratione creare
 Deformem vitium? ab imagine pictor eandem
 Picturam ducit: plastes non dispare forma
 Propositam reddit formam; manibusque peritis,
 Quoquo mens tulerit, tractatum ducitur aurum;
 Exque bono segetem telluris cultor optimam
 Semine ferre solet, nec spem deplorat inanem.
 Ast homini, quidnam jacta semente creabit,

485 Εἰ Παῦλος τις ἔων χριστοκτόνων υἷα φυτεύσει,
 Ἄνναν ἢ Καϊάφαν ἀτάσθαλον, ἢ τιν' Ἰούδαν·
 Οὐδ' εἰ τις κακίαν πεφυκώς οἶός περ Ἰούδας,
 Ἦ Παύλου ζαθέου κεκλήσεται, ἢ ὄγς Πέτρου,
 Πέτρης ἀβραγέος, γενέτης κληῖδα λαχόντος.
 490 Οὐδὲ γὰρ εἰ φίλον υἷα φυτεύσεται τῆς θύγατρα,
 Οἶδε πατήρ. Ἵθρην δὲ χόος μόνον ἔσθισεν εὐνή.
 Ἐκ δ' ἐνὸς ἀρχεγόνοιο Κάιν καὶ Ἄβελ ὑπέστην,
 Ζηλήμων, θυσίης τε θεουδέος ἐσθλὸς ἀρητήρ.
 Ἰσακίδαί δ' Ἡσαῦ τε κακός, Ἰακώβ τε φέριστος·
 495 Καὶ πλῆον, ἐκ γὰρ ἐνὸς διδύμος γόνος οὐδὲν
 ἴδιοις.
 Καὶ Σολομῶν τὴ πρῶτα σοφός, μετέπειτα κάκιστος,
 Ἦνίκα θηλυτέρῃσιν ἐφωμάρτησεν ἀλιτραῖς.
 Ἐμπαλιν αὖ Παύλοιο μέγα σθένος ἀμφοτέρωθεν,

A Ὅς Χριστὸν μὲν ἀτιζεν, ἔπειτα δὲ πᾶσιν ἐψηνε,
 500 Τρέψας εἰς ἀγαθὸν ζῆλον πυρόεσσαν ἐρωτήν.
 Τούτων συζυγίῃ δὲ τί δώσομεν; οὐδὲν ἐγώ γε.
 Οὐ γὰρ ζευγυμένους καταθύμιος ἔσπετα· εἰκῶν
 Ἄλλ' ὡς τις στρεπτοῖσιν λαϊνόμηνος φρένα πεσοῦς;
 Πεσοῦς μὲν προέηκε, τὸ δ' ἄρτιον τῆς περισσῆς
 505 Οὐ χέρες, αὐτόματα δὲ λίθων στροφάλιγγες
 ἔνεικον·
 Ὡς βα γάμος, τεκίων ἀρότης, πινυτούς τε κακοῦς τε
 Οὐ τέκιν, ἀλλ' ἐδίδαξε βροτῶν φύσις τῆς μάθης.
 Εἰ δ' ἔπειν ποθέεις γνῶναι λόγον, οἱ μὲν ἄριστοι,
 Πνεύματος τῆς λόγιο διαπλάσσοντος, ἄριστοι.
 510 Σπινθήρ εὐσεβείης γὰρ ἐν ἀνθρώποισι κέκρυπται,
 Ὡς τισιν ἐν λάσσι πυρός μένος. Ὡς δὲ σίδερος
 Κρούμασιν ἐκ λιθάκων ἦκε σέλας, ὡς ἀπὸ θνητῶν

485 Si Paulus quis exstiterit, ignorat annon Christi interfectorem
 Generabit Annam, aut Caiapham detestabilem, aut Judam quemdam.
 Sic etiam vitiosissimus, qualis exstitit Judas,
 Annon divini Pauli vocabitur genitor, aut Petri
 (Illius petrae quae rumpi non potest), cui commissa clavis.
 490 Nam ne illud quidem, utrum amabilem filium generaturus sit, an filiam
 Novit pater. Tantummodo carnis rabiem cubili exstinxit.
 Ex uno generis principe Cain et Abel prodierunt,
 Invidus, et hostiae Deo gratæ probus immolator ;
 Isacidae autem, Esau improbus, et præstantissimus Jacob ;
 495 Et quod majus est, ex uno gemella proles nulla in re similis.
 Salomon in primordiis sapiens, postea pessimus,
 Cum mulieres sectaretur scelestas.
 Rursus Paulus in utramque partem plurimum potuit,
 Qui Christum probis incessebat ac postea omnibus manifestavit,
 500 Converso in optimum zelum inflammato impetu.
 Quid horum dabimus conjugio? Nihil equidem dederim.
 Non enim jugatos optata sequitur Imago.
 Sed quemadmodum qui animum rotatis talis oblectat,
 326-327 Talos quidem emittit, par autem aut impar
 505 Non manus induxerunt, sed fortuitæ lapillorum volutationes :
 Sic nuptiæ, liberorum seges, bonos aut malos
 Non gignunt, sed hi a natura hominum et doctrina instituuntur.
 Si veram cupis audire rationem, optimi
 Spiritu et doctrina formante, optimi sunt.
 510 Inest hominibus occultæ pietatis scintilla,
 Ut ignis ardor quibusdam lapidibus. Quemadmodum autem ferrum
 Fulgorem ex lapidibus tundendo educit, ita ex mortalibus

488 Ζαθέου. Reg. 39 Ζαθείο.
 490 Φιτύσσεται. Chig. et Coisl. φυτεύσεται.

495 Ἐκ γὰρ ἐνός. Reg. 39 ἐκ δ' ἄρ' ἐνός.

METRICA VERSIO.

Non liquet, et prolis quænam natura futura est.
 Nescius est etenim, qui Paulum laudibus æquat,
 Carnificemne suo producet semine Christi,
 Aut Annam, aut Caiapham, vel crimine proditiōnis
 Consimilem Judæ, quique in scelus omne feratur.
 Rursus qui vitiiis, ut proditor ille nefandus.
 Tructum pectus habet, quis scit Paulumne beatum
 Proferet, aut Petrum gignet, petramque perennem,
 Cui fuit a Christo clavis concredita cæli?
 Nescit enim genitor natum natamne creabit :
 Sed coitu rabiem tantum restinguere carnis
 Cogitat. Ex uno siquidem fluxere parente
 Inmittisque Cain, zeloque accensus Abelus,
 Grataque sacra Deo faciens. Esau scelerato,
 Et Jacob pietate gravi pater exstitit idem :
 Quodque etiam majus, quod eodem patre gemelli
 Mōribus adversis prorsus studiisque fuerunt.
 Quin etiam Salomon, quo non sapientior alter
 Exstiterat, tandem thalamis illectus iniq̄uis,

B Addixit vitiiis animum, virtute relicta.
 At contra Paulus Christum, quem spreverat ante,
 Postquam ardorem animi zelus laudabilis acrem
 Excepit, toto notum mox reddidit orbe.
 Horum quid thalamo tribuemus? nil ego certe.
 Non etenim in Veneris lusus et læta ruentes
 Oscula, quam cupiunt, dulcis sectatur imago :
 Sed veluti damnosa juvat quem tessera, talos
 Ille quidem mittit : manus haud tamen efficit ut par
 Exeat aut impar numerus, sed forte voluti
 Id faciunt lapides inopina sorte eadentes :
 Sic neque connubii nexu sonesque probosque
 Produxit, verum docuit natura vel usus.
 Quin si vera cupis cognoscere, quisquis honesti
 Corripitur studio, rectique ardescit amore,
 Talis ab æterno formatur Pneumate, talis
 Doctrina efficitur ; pietatis namque sepulta
 In nobis scintilla latet, velut igneus ardor
 Inclusus saxis. Ut porro saepe tercendo

Εὐσεβῆν λοχόωσαν ἀγχι λόγος. Οἱ δὲ κάκιστοι,
 Μῆλλον συζυγίης. Ἦ γὰρ πλέον ἐνθάδε τίττει,
 515 Καὶ κόσμοιο βέροντος ὀμόστολος ἦλος ἔραζε
 Σίρρα δέων, ψυχὴν τε κάτω βρῆθουσα μολυβδῖς,
 Καὶ κλήρος τοκέεσσιν ὀμόστος ἐνθάδε μίμων.

Ἄλλ' ἔμπης τοκέων περιδώμεθα, μὴ τε σὺ βάζειν
 Τοὺς ἀγαθοὺς, ρίψω τε ἀτασθαλέοντας ἔγωγε.
 520 Τοῖς δ' ἄλλοις, ὀππόσσον ἀγνὸς βίος ἐστὶν ἀρεῶν,
 Γνοίης κεν φιλότῃτα Θεοῦ, σαρκὸς τε παχέης,
 Σκεψαμένη, κόσμου τε φύσιν καὶ τέρματα δισά.
 Εἰ γὰρ τοὶ καὶ μικρὸν ἀποσκηδάσειας ὀπωπιῆς
 Ἦ λήμην ρυπόωσαν, ἀπ' ἀβγαος ἢ σὺ γ' ὀμῆλῃν,
 525 Καὶ γλήνῃν πετάσειας ἐς αὐγὰς ἡελίοιο

Latentem pietatem doctrina educit. Sed pessimi filii
 Matrimonii potius sunt fetus. Nam hoc ævo magis gignit,
 515 Et mundi labentis comes clavus humi
 Carnem deviciens, animamque deorsum trahens instar plumbi,
 Et hæreditas parentibus similis in filiis hic permanens.

Sed tamen parentes relinquam; nec mihi tu
 Bonos objice; et ego improbos projiciam.
 520 Aliis autem ex rebus, quanto præstantior sit virginitas,
 Perspicies, si Dei amorem et crassæ carnis
 Consideres, ac mundi naturam et duplicem finem.
 Nam si vel paululum depuleris ab oculis
 Lippitudinis sordes, aut tenebras a lumine,
 525 Et aciem intenderis in solis nostri radios,
 Ac mente pura omnia lustraveris,
 Scies virginitatem totam Deo esse consecratam,
 Auro et electro splendidiorem et ebore,
 Prudentem, serenam, pennis celerem, vertice sublimem,
 530 Levem, undique lucidam, terra celsiorem, minime fixam
 In terræ profundo, in civitate cœlesti
 Late fundata, et procul a carne degentem,
 Manuum altera amplectentem senii expertem
 Vitam, altera divitias et gloriam non desituram;
 535 Minime vero, quasi domum suam sub testaceo pondere gestaret,
 Pigris passibus corpus humidum ægre trahentem,
 Minima divisam inter Christi et carnis dominatum:
 Neque, ut amphibiiis mos est, et in terra degentem,

513 Οἱ δὲ κάκιστοι. Int. Coisl. βλαστήματα.
 517 Τοκέεσσιν. Sic tres Regg. et Coisl. qui sup.
 lin. γονεῦσι. Male in edit. τεκέεσσιν. Quo fit ut filii
 quasi hæreditario jure parentibus similes hic perman-
 neant. Hæc ergo Gregorii sententia, parentes glo-
 riari non debere de filiis, cum tam malorum quam
 bonorum parentes sint.

518 Τοκέωρ. Combef. legit τεκέων περί δώμεθα,
 et vertit: *Demus hoc nobis, ut nec tu bonos, nec ego
 malos commemorem; postea tamen legit ipse Com-
 belfsius: τοκέων περιδώμεθα. Sensus virginitatis
 hic est, inquit Billius, qui legit τοκέων: Quoniam
 vides te bonorum virorum qui ex te prognati sunt,
 laudes vindicare non posse, quin eadem ratione sce-*

A Ἡμετέρου, καθαρῶ δὲ νόμῳ λείψαις ἅπαντα,
 Δήεις παρθενίην μὲν ὀλην ἀνάθημα Θεοῦ,
 Χρυσοῦ τ' ἡλέκτρον τε φαάντερον, ἢδ' ἐλέφαντος,
 Εὐσκοπον, εὐδιόωσαν, εὐπτερον, ὑψικάρηνον,
 530 Κούφην, παμφανώωσαν, ἔνω χθονὸς, ἀστήρικτον
 Γαίης ἐν γυάλωσιν, ἐν ἄστει δ' εὐρυθεμέθλι
 Οὐρανίω, καὶ σαρκὸς ἀπόπροθι ναιετάουσαν,
 Χειρῶν ἀμφοτέρων τῇ μὲν κατέχουσαν ἀγήρω
 Ζωῆν, τῇ δ' ἐτέρῃ πλοῦτον καὶ κύδος ἄπαιστον.
 535 Οὐχ ὡς δὴ φερέοικον ὄπ' ἀχθεὶ ὀστρακόνει
 Ἐλκουσαν μογερώς ὕγρον δέμας ἔγχεισι κωθοῖς,
 Οὐ Χριστῶ καὶ σαρκὶ μεριζομένην βασιλῆϊ,
 Οὐδὲ, ὡς ἀμφιβίοσι νόμος, καὶ χέρσον ἔχουσαν

leratorum hominum probra in te recidere necesse sit;
 age hoc inter nos paciscamur, ut nec tu bonos viros
 in medium proferas, nec ego sceleratos tibi objiciam.

519 Ρίψω τα. Reg. 995, ρίψω δέ.
 520 Ὀππόσσον. Ita Reg. 39. Edit. ὀπόσσον.
 521 Ποχέλης. Ita duo Regg. et Coisl. Edit. βαρεῖης.
 523 Τοι. Duo Regg. τι.
 526 Λεύσειας. Ita tres Regg. Edit. λύσειας.
 527 Ἀνάθημα. Reg. 992, ἀνάθημα, et sup. li. i.
 ἀγάμμα κοινόν.
 530 Ἀστήρικτον. Reg. 992, ἀνισταμένην. Coisl.
 sup. lin. μὴ ἴσταμένην.
 531 Ἄστει δ'. Ita Regius 39, 992 et Coislinianus.
 In editis deest δ'.

METRICA VERSIO.

Ferrum de rigido solet ignem extundere saxo,
 Haud aliter pietas latitans, sermone salutis
 Attrita, in medium prodit, clareque refulget.
 At qui perfricta facie scelus omne sequuntur,
 Sunt mage conjugii; namque hoc plus gignit in ævo,
 Et mundi fragilis clavus sociusque comesque,
 Clavus humi carnem stringens, animamque deorsum
 Plumbi more trahens, atque omnis census eisdem
 Partibus ad natos hæredes morte parentum
 Delabens, vitæ nec limite longior hujus.

Verum age, sic tecum, mater veneranda, paciscar,
 Ut neque tu justos homines producere pergas,
 Ipsa nec injustos memorem: sileantur utrique.
 Ast aliis rebus facile est cognoscere quanto
 Præstet virginitas, si crassæ carnis amorem
 Atque Dei spectes, naturam si bene mundi
 Excutias, æquo duplicemque examine finem

B Perpendas; nam si nubem tenebrasve molestas
 Tantillum ex oculis discusseris, atque micantes
 Ad solis radios pateant tua lumina nostri,
 Et bene purgata lustraveris omnia mente,
 Invenies vitam thalami consorte carentem,
 Totam cœlesti, vice muneris, esse parenti
 Appensam, sacramque, electrum, aurumque nitore
 Vincentem, pennis celerem, mireque serenam,
 Prudentemque levemque, excelsam vertice, claram
 Undique, non terræ fixam, immersamque profundo.
 Ætherea sed in urbe proculque a carne manentem,
 Dextra amplexantem cœlum, vitamque sen cte
 Ignaram, lævaque manu decus, atque perennis
 Divitias, non testaceo sub pondere lentis
 Passibus in morem domiportæ membra trahentem,
 Non carnis Christique sinuli mandata sequentem,
 Non, velut amphibiiis mos est, in molliibus undis

Καὶ μαλακοῖς ναῖουσιν ἐν ὕδασι νυκτὶ καὶ ἡρῶ,
 540 Ἄλλὰ Θεοῦ πέμπουσιν ὄλον νόον, ἐκ δὲ Θεοῦ
 Κρείσσοσι καὶ τεκίων γεννήμασιν εὐθαλέουσιν,
 Ἐλπωρῇ, καθαρῶς τε νοήμασιν ἐκ καθαροῦ.
 Συζυγίην δ' αὖ πάμπαν ἀπὸ Χριστοῦ θέουσιν
 Βράσμασιν οὐλομένοιο χοῦς, κόσμου τε μερίμασι
 545 Παντοίοις, ἢ βαιῶν ἐφαπτομένην γε Θεοῦ.
 Ὡς γὰρ ὁμοῦ λεύσσοσα κάρη δύο, ἢ πρόσωπα,
 Ἡὲ καὶ ἐν σελλίδεσσι γεγραμμένα γράμματα δισσοῖ,
 Οὐχ ὄλον ἀτρεκέως τύπον ἤρπασεν, ἰεμένη περ,
 Ἄλλὰ τὸ μὲν κατέμαρψε, τὸ δ' ἐκφυγεν ὄψιν ἀραιήν
 550 Σκιδναμένην, ὡς οἶστρος ἐπ' ἀμφοτέροισιν
 [ἀφαυρῶς,
 Κόσμῳ τς, Χριστῷ τε, ὁ δ' ἔμπεδος εἰς ἓνα τείνων.
 Ἡ γὰρ Χριστὸν ἔχων τις ὄλον, ἀλόγησε δάμαρτος,
 Ἡ τῶν φιλόσητα χοῦς, Χριστοῦ λέλίσσεται.

Et in mollibus aquis diu noctuque commorantem,
 540 Sed Deo totum animum mittentem, et a Deo
 328-329 Meliore filii sobole efflorescentem,
 Spe nimirum et puris cogitationibus, a puro Deo immissis
 Conjugium autem videtis omnino a Christo aberrans,
 Aestibus perniciosae carnis, mundique innumeris
 545 Sollicitudinibus, aut leviter divini aliquid attingens.
 Quemadmodum enim qui duo capita aut duos vultus aspicit,
 Aut scriptas in duabus tabulis litteras,
 Non totam certo arripit formam, quamvis cupiat;
 Sed partem apprehendit, pars altera debilem visum effugit
 550 Dispersum; sic infirmus est amor divisus
 Inter mundum et Christum: ille vero stabilis qui in unum tendit:
 Vel enim Christum habens quis totum, contempsit uxorem,
 Vel carnis amorem colens, Christi oblitus est.
 Video lapicidam quemque, vel operum artificem
 555 Ligneorum, prudentes homines et solertes,
 Cum amussim ad propositum dirigunt,
 Oculorum alterum sub palpebris claudere,
 Ac per alterum lucem in unum collectam immittentes,
 Amussim certo assequi, nec ferrum abnegare.
 560 Sic amor in unum tendens, Christo propius adjungit,
 Qui amantem amat, et respicientem respicit,
 Et accedenti obviam venit.
 Quantum quis amat, tantum respicit, et quantum respicit,
 Tantum amat, sicque circulus optimus peragitur.
 565 Hunc ego amans, saeculum reliqui, nec potui

544 Οὐλομένοιο. Sic tres Regg. et Coisl. Edit.
 οὐλομένοιοι.
 547 Δισσοῖς. Sic codd. plerique. Edit. δισσοῖ.
 550 Ἀφαυρῶς. Coisl. sup. lin. ἀσθενής.
 557 Ἐτερον μέρ. Ita duo Regg. et Coisl. In edit.

A Ἡδὴ καὶ τιν' ὄπωπα λιθοδόον, τῆ τιν' ἔργων
 555 Ἴδριν δουρατέων, κινυτοῦς καὶ φράδμονας ἀν-
 [δρας.
 Ἰθαίην στάθμησιν ἐπὴν διατεκμήφρωνται,
 Ὡς φαέων ἔτερον μὲν ὑπὸ βλεφάροισιν ἔδρασαν,
 Τῷ δ' ἐτέρῳ πέμψαντες ὄλον φάος εἰς ἐν ἀγερθεν,
 Ἀτρεκέλης ἐτύχησαν, ὁ δ' ὠμάρτησε σίδηρος.
 560 Ὡς πόθος εἰς ἐν ἰών, Χριστοῦ πλέον ἐγγὺς
 [ἐλαύνει,
 Ὅς ποθέει ποθέοντα, καὶ εἰσροῶντα δέδορκεν,
 Εἰσροῶντα δέδορκε, καὶ ἀντιᾶει προσιόντι.
 Ὅσσον τις ποθέει, καὶ δέρεται, ὅσσον ὄπωπεν.
 Ὅσσον καὶ ποθέει· κύκλος ἀνελλίσσεται ἐσθλός.
 565 Τὸν μὲν ἐγὼ ποθέουσα, λίπον βίον, οὐδὲ θυ-
 [νάσθη

deest μέν.
 559 Ἐτύχησαν. Coisl. ἐτύχθησαν.
 562 Εἰσροῶντα δέδορκε. Haec desunt in Reg.
 992, neque ea vertimus quæ versu præcedenti le-
 guntur.

METRICA VERSIO.

Degentem, atque etiam in terra, noctuque diuque, B Ille procul dubio constans et certus amator.
 Ardua sed penitus mittentem ad sidera mentem: Namque vel ardenti Christi inflammatum amore,
 Et spe, cui prolis generatio carnea cedit, Conjugis amplexus spernit lædasque jugales:
 Cœlitus invecta lætam, semperque virentem, Vel Christum ex animo, carnem dum deperit, arceat.
 Ac puris animi conceptibus, æthere ab alto Quinetiam latomi solertes, quique fabrilem
 Largiter immissis, puroque a Numine fuis. In lignis artem exercent, cum linea recta
 Contra connubium a Christo vel prorsus aberrat, Quæritur, exactaque opera captatur amussis.
 Aestibus abstractum carnis, variisque caduci Ex oculis unum claudunt, et lumine toto
 Immersum curis mundi: vel Numen olympi In socium fuso, visus acieque coacta,
 Exigue attingit, levibusque amplexibus urget. Recta sequente tenent duro vestigia ferro:
 Namque duplex veluti cernens caput, oraque bina, Sic collectus amor propius conjungit amantum
 Aut etiam geminas spectans in codice chartas, Pectora casta Deo, cupientem qui cupit, atque
 Non totam vere poterit comprehendere formam, Cernentem cernit, sitque obvius advenienti.
 Id licet obnixe studeat, sed parte retenta, Quem quo plus quisquam cupit, hoc magis cernit
 Effugiet sparsum et tenuem pars altera visum: [eundem:
 Sic Christo et mundo quisquis partitur amorem, Quoque magis cernit, tanto magis expetit illum
 Hujus amor plane levis est et frigidus: at qui Cernere; sicque bonus semper convolvitur orbis.
 Totam animi flammam penitus delixit in uno, Hunc ego deperiens præsentis commoda vitæ

ἡμα βαλεῖν ἐτέρωσε· γλυκὺς δὲ με δεσμὸς ἐρύκει ἄλλοος ἰσχανώσαν, ὃ μευ φρένας ἱπτοίησε
 ἐρχομένης, ἐπ' ἔμοι δὲ τινάξατο παμφανώσαντα
 ὑρσόν, ὄλην καλὴν τε καὶ αἰγλήεσαν εἴηκε.
 70 Μοῦνος γάρ τε πόθων καὶ κάλλεος αἴσαν ἀγέλει
 εἰς ἐρατοῦ ποθέοντι· ὃ δ' Ὀδῖος, ὅστις ἔδεκτο.
 Ἀλλὰ σὺ καὶ πόθον ἄλλον ἐνὶ στήθεσσι ἀέξεις,
 ἰαὶ φρονέεις, ὡς μᾶλλον ἐπ' οὐρανίαις πελάουσα,
 Ἰνεκα, φῆς, τεκέων καὶ κτήσιος ἧδὲ τοκῆων,
 75 Ὡς ἐλαφρῶν, ἐλαφρῶν δὲ σοφῆ πόθος ἐστίν
 [ἀκερδῆς,
 ἰηὺς ὄλιγη, βαιὸς τε πόρος, καὶ κέρδος; ἐλαφρὸν

Τῶν οὐχ ἰσταμένων. Σοὶ δὲ πλῆθος οὕτως ἀπέλαρον,
 Καὶ πορθμὸν περῶσα, ἐπαύχεο πομποποιεῖν
 Ἰστία κολπώσασα δι' οὐδματος Ἰονίοιο.
 580 Πνοὴ ταῦτα φέρει, καὶ βέλτερον, εἰ τῆς ἀρείων·
 Εἰ δὲ καὶ ἀντιώσα· μικρὸς μῦθος ἐνθάδε θνήσκειν.
 Ψυχῆς δὲ πλῆθος ἐστὶ μέγας καὶ πνεύματος ἐσθλοῦ.
 Τῆ ῥα περιτρομέουσα, πλέον Χριστοῦ δέδραγμα·
 Οὐκ οἶον, ποθέω δὲ καὶ εὐδιδώσά περ ἔμπτῃς
 585 Χριστὸν ἐμὸν, πόθον ἀγνόν, ὃς ἔμπεδός ἐστι
 [ποθεύειν.
 Ὅς τις δ' αὖ χατέων λεύσσει πρὸς χεῖρα Θεοῦ,
 Οὐ χατέειν δοκέων, καιροῦ πύθον αἴψα λέλοιπεν.

Oculus alio convertere, meque dulce vinculum constringit
 Pulchritudinis illius cupidam, quæ meam mentem conspecta
 Admiratione percussit, ac in me splendens excitavit
 Facem, meque totam effecit pulchram et fulgidam.
 570 Solus enim hic amor etiam pulchritudinis partem ab eo qui amatur,
 Deducit in amantem, ac beatus qui hoc donum exceptit.
 At tu alium amorem in pectore alis,
 Tibique videris propius ad cœlestia accedere
 Ob natos, ut ais, et rem familiarem et parentes :
 575 Nimitum quia eorum qui leves et expediti sunt (horum autem, o sapiens, amor
 Pusilla navis est, tenuisque cursus, et lucrum exiguum [infructuosus),
330 331 Rerum pereuntium. Tibi vero immensa hæc navigatio,
 Et fretum trajiciens gloriaris, quasi mare trajicias
 Expansis per fluctus Adriæ velis.
 580 Ventus hæc impellit, et commode velim, si secundus fuerit :
 Sin autem adversus, non grandis casus hic mortem oppetere.
 Animæ vero ingens navigatio est et a potenti spiritu.
 Hujus ego causa contremiscens, Christum arctius complector :
 Neque id solum, sed tranquillitate perfruens, prosequor tamen
 585 Christum meum casto amore, qui stabilis est diligentibus.
 Quisquis vero indigenus respicit ad manum Dei,
 Statim ac sibi videtur non indigere, projicit amorem temporis.

567 Ἰσχανώσαν. Ita Reg. 39. Edit. ἰσχανώσαν.
 Mox Int. ἱρέθησε pro ἐπτοίησε.
 570 Μοῦνος γάρ τε πόθων. Sic duo Regg. Edit.
 μῦνος γάρ ποθέων. Mox ἀγέλει. Ita duo Regg. et
 Coisl. pro ἐγέλει, quod habent edit.
 575 Ἀκερδῆς. Sic tres Regg. et Chig., Coisl.
 sup. lin. τυφλὸς καὶ ἀνόητος. Schol. ἀκερδῆς καὶ
 ἀνόητος. Edit. ἀδερχῆς. Billius putat aliquem ver-
 sum hic deesse : quod ipsi in mentem venisse mi-
 ratur Combefis. Ipse sic intelligit hæc verba ὡς
 ἐλαφρῶν, ut quæ commoda vita solatia, liberi, pa-
 rentes, opes, sed ad hæc prospera, σοφῆ. clausi sunt
 virginis oculi. At scriptum ἀκερδῆς. et forte melius,
 inquit vir doctus, favenique sequentia.
 576 Βαιὸς τε πόρος. Cod. Reg. 992, sup. lin.
 μικρὸν ῥεῦμα.
 580 Φέρει. Tres Regg. φέροι.
 582 Ψυχῆς δὲ πλῆθος. Coisl. ψυχῆς δ' αὖ πόθος.

587 Καιροῦ πόθον. Mendum hic esse putat B'l-
 lius, et pro καιροῦ legendum esse Χριστοῦ, sed
 immerito. Codices enim omnes habent καιροῦ.
 Porro quid valeat hæc vox καιροῦ, quæ familiaris-
 sima est Gregorio, patet. Significat eum, qui ad
 Deum angustia compulsus, oculos sustulit, ubi pri-
 mum angustis solutus est, confestim amorem ex-
 temporaneum, qui altas nondum egit radices, ab-
 jicere. Sic Dominus in Evangelio temporalem vocat
 eum qui audit verbum et continuo cum gaudio acci-
 pit illud... facta autem tribulatione et p-secutione
 propter verbum continuo scandalizatur (Matth. xiii,
 20, 21), nempe abjicit fidem. Verum hunc esse
 sensum Gregorii, his scholiastæ Coislintiani verbis
 manifestum est : Ταχέως τὸν πόθον ἀποσθένυσιν,
 ὡς καιροῦ δημιουργητα, statim hoc desiderium ex-
 stinguunt, ut temporis fetum.

METRICA VERSIO.

Deserui, nec quoquam alio mea lumina quivi
 Fletere, sed dulci teneor jam compede vincta,
 Eximiam illius correpta cupidine formam,
 Vulnere quæ dulci mentem transiit, et acres
 Clarasque in medio fudit mihi pectore flammæ,
 Et totam pulchram effecit, totamque coruscantem.
 Namque hic solus amor formosum reddit amantem,
 Quodque magis mirum est, ab amato nascitur illi
 Gratia, quam quisquis susceperit, ille beatus.
 At tibi cum in diis etiam altera flamma medullis
 Insidet, tumidam tamen andes tollere frontem,
 Ut magis ad cælum accedens, sedesque beatas,
 Ob natos et opes, grandesque ætate parentes,
 Tanquam sint levia hæc; verum sapientis amores
 Non levia aspicunt, sed dura et acerba sequuntur.
 Parva ratis, parvus tractus, nec commoda magna

B Rerum, quæ pereunt nec habent durabile quidquam.
 Ast immensa tibi est hujus trajectio ponti.
 An freta parva secans, sinuatis te quoque velis
 Pōsse per Ionium pelagus ductare carinam
 Jactanter dices? hæc vento flante moventur,
 Ac tanto melius, quanto mage commodus ille
 Exstiterit; quod si fuerint contraria venti
 Flamina, non liquidis genus est grave mortis in
 fundis.
 Ast animus contra longinqua per æquora fertur,
 Ingentemque exposcit opem, statumque secundum.
 Quo sit ut huic metuens atque imo corde tremiscens,
 Arctius amplectar Christum, rebusque secundis
 Non minus hunc cupio, qui nunquam fallit amantes.
 At quem pauperies rerumque angustia cogit
 Implorare Deum, quamprimum tristis cgestas

Εἰ γὰρ ὀπιστεύσεις τὴν φρένα Χριστὸς ἄνωθεν,
Καὶ μεσάτην τρώσειεν ἀναφύχοντι βελόμην,
590 Ἄμφοτέρους κεν ἔρωτας ἐποπτεύουσ' ἐκά-

[τερθεν,

Γνοίης κέντρον ἀνακτος ὄσον γλυκερώτερόν ἐστι.

Τί πλέον; ὕψισσιν ἀναχλοάζουσι τοκῆς

Γηροκόμοις, ἀλόχῳ τε πόσις, ἄλοχός τε ἀκόιτῃ.

Συναὶ δ' εὐφροσύναι τε, καὶ ἄλγεα καὶ μελεδῶναι

ἔ93 Κουφότεραι, σκάζοντι δὲ τις βεβαῶς μέγ'

[φρεῖσμα.

Αὐτὰρ ἐμοὶ τοκῆς μὲν, ὄσοι καλὴν ἐξεδίδαξαν,

Παῖδες δ', οὐς ἐδίδαξαν. Ὁμόζυγα δ' ὄλον ἐδέχθη

Χριστὸν, ὃς ἀζύγας προσπύσσεται ἔξοχον ἄλλων,

Εἰ καὶ πᾶσι πάγῃ, σταυρὸν τ' ἐπὶ πάντας ἄειρεν.

A 600 Ὡ καὶ καγαλάωσα, καὶ ἦν ἀποθύμια βάλλη,

Χαίρω, καὶ με τίθεισιν ἐλαφροτέρην καὶ ἀνῆ,

Ὡς χρυσὸν χόανοισι καθαιρόμενον ρυπώοντα.

Σωφροσύνης δ' ἦν σοὶ γε γάμος καὶ δεσμός ἐέργει,

Τῆς μὲν ἐγὼν οὐ σάρκα, Λόγον δ' ἐπίκουρον ἔθηκα,

605 Καὶ πόθον, ὃς κρατέων ἀλλότριοι ἐκτός ἐθηκα,

Ὡς τις ἐλαφροτέροισι λέων θήρεσσιν ἐπιστάς.

Σάρκες γὰρ τελέθουσιν ὁμόφρονες ἐν παθέσσι·

Τοῦνεκα καὶ τιν' ἴσασι φέρειν χάριν ἀλλήλησι.

Σοὶ βέβριθε τράπεζα, τρύφος δ' ἐμὲ μικρὸν ἔθρεψεν,

610 Ὡς καὶ χιλιάδας Χριστὸς μέγας ἐν ποτ' ἐρή-

[μοῖς.

Σοὶ ποτὸν ἡμερίδων, τὸ δ' ἐμὸν μέθω πλούσιον αἰεὶ,

Κρῆναι, καὶ ποταμοὶ, καὶ φρεῖατα μακρὰ νάουσι.

Nam si pectus tuum e caelo vulneret Christus,

Teque mediam refrigerante telo transfigat,

590 Amorem utrumque separatim considerans,

Videbis quanto dulcius sit regis spiculum.

Quid amplius? filiis senectutem foventibus, parentes

Reflorescunt, et uxore maritus, et uxor marito.

Communia sunt gaudia, et molestiae ac curae

595 Leviores sunt, et claudicanti magnum praesidium qui recte graditur.

At mihi parentes sunt, quicumque virtutem edocuerunt,

Et filii quos edocui. Comparem autem solum accepi

Christum, qui calibes praecipue complectitur,

Quamvis omnibus natus et crucem pro omnibus sustulerit.

600 Quo quidem laetabunda gaudeo, etiamsi molesta in me

Conjiciat, me etiam per maerorem allevat,

Velut aurum in fornace sordibus expurgatum.

Pudicitiae autem, quam in te matrimonium et vinculum

Coercent, non carnem ego, sed Verbum adiutorem habeo,

605 Et amorem, qui, cum dominatur, alienum eliminat,

Velut leo infirmioribus belluis superveniens.

Concordes enim sunt carnes in animi morbis :

Quare aliquam a se invicem gratiam norunt inire.

Tibi mensa dapibus onerata : frustulum me nutrit,

610 Ut millia olim magnus Christus in deserto aluit.

Tibi potum vites suppeditant; meum merum semper copiosum est,

332-333 Fontes, flumina, putei largiter fluunt.

588 *Εἰ γὰρ ὀπιστεύσεις*. Vide infra, lib. II, scet. 2, poem. VII, ad *Nemestium*, v. 33 et seqq., ubi isti versus iterum leguntur.

592 *Υψηλοσιν*. Ita postulat metrum : alioquin *υἱέσσιν*, *Combef.* Mox, *ἀναχλοάζουσι*. Duo Regg. et *Coisl.* ἀναχλοάσουσι.

599 *Ἐὰν πάντας*. Sic duo Regg., *Chig.* et *Coisl.*

ἐπὶ πᾶσι. Mox, *ἐδάστωσι* pro *ἄειρεν*, quod habent editi.

600 *Βάλλη*. Duo Regg. et *Coisl.* βάλλοι.

605 *Ἐθῆκεν*. Reg. 39 et *Coisl.* ἐλαύνει.

608 *Ἀλλήλησι*. Reg. 39 ἀλλήλαισι.

612 *Κρῆναι*. Sic *Hom. Iliad.* xxi, 197. Καὶ πᾶσαι κρῆναι, καὶ φρεῖατα μακρὰ νάουσι.

METRICA VERSIO

Fugerit, extemplo divinum linquet amorem.
Quod si te supera Christus transfigat ab arce,
Atque salutaris penetret tua corda sagitta,
Sejunctinque duos bene contempleris amores.
Protinus agnosces quanto rex summus amantis
Dulcius exstinguet pectus, mentemque beatam.

Quid sequitur? natis senium curantibus ægrum,
Canitie posita, rursus florere parentes
Incipiunt, uxorque viro, contraque maritus
Conjugis auxilio primos renovatur ad annos.
Communis porro magis est jucunda voluptas;
Communes curæ minus angunt, atque dolores,
Et recte gradiens titubantem fulsit amicam.
Hæc ais; at contra ipsa meos ego judico patres,
Virtutis quicumque mihi præcepta dedere.

Rursus pro natis habeo, quoscunque salutis
Instruxi monitis : demum pro conjugè Christum.
Præ reliquis adamat qui virginittatis alumnos

B (Sit licet ob cunctos natus, crucis atque dolores
Pertulerit); qui me, licet aspera duraque mittat,
Expl-et lætitia, leviozem mole dolorum
Efficiens, instar vitiatu sordibus auri,
Ignea quod fornax purgat, redditque nitore.
Atque pudicitia, cujus tibi septa coercent
Conjugii vinculum, Christus mihi, non caro, tutrix,
Et divinus amor sperans, qui depulit omnem
Flammam aliam, celerique fuga decedere jussit,
Non secus atque feris levibus leo fervidus astans.
Concordes etenim affectus motusque caduca
Corpora habent : ideoque sciunt sibi mutua ferre
Gaudia, quæ Veneris parit illecebrosa voluptas.

Differta est tibi mensa epulis : me frustula pascunt,
Per loca sola velut numerosæ millia turbæ
Multa Dei quondam pavit clarissima proles.
Pocula læta tibi vitis fecunda ministrat :
At fontes fluviique siti, puteique perennes

Σοὶ λιπώνοντα πρόσωπα, καὶ εἴματα σιγαλόεντα,
 Κόσμος ἐμοὶ ρυπώοντα κόμη, καὶ εἴματα λυπρά.
 615 Εἶμα φέρω χρυσοῖσι τινασσομένον θυσάνοισι
 Χριστόν, ἐμῆς ψυχῆς κρυπτόν περικαλλέα κόσμον.
 Εὐνή σοι μαλακῆ, τὰ δὲ ῥήγεα σάκκος ἔμοιγε,
 Καὶ στιδᾶς ἐν δαπέδῳ, καὶ δάκρυσι δαυομένη χθών.
 Σοὶ τιμῆεις χρυσοῦς, ἐμοὶ κόνις ἡμερόεσσα.
 620 Μόσχου γαυροτέρη σὺ, κατηφιόωσα νένευκα.
 Καγγάζεις γελώωσα, παρήϊον οὐ ποτ' ἔλυσα.
 Κύδεος ἡμείρεις, τὸ δ' ἐμὸν κλέος οὐκ ἐπὶ γαίης.
 Ἀυτὰρ ἐπὴν δὴ ταῦτα διαθρήξης καὶ ἴθαι,
 Ἄθρει καὶ τὰ γάμοιο προσάντα λατρίσι σαρκός.
 625 Ὀνίος ἐστὶ δάμαρτι πόσις, καὶ τοῦδε χέρειον

A Πολλάκις οὐδ' ἀγαθός, καὶ ὄνιος εὖνις ἀκοίτη
 Πολλάκι καὶ στυγερῆ· τυκτόν κακόν, οὐδ' ἀπόπεμπτον.
 Εἰ μὲν γὰρ ἐσθλοὶ καὶ ὁμόφρονες, εἰς ἐν ἰόντων
 Κουφότερος βίδοιο πλόος καὶ μικτὸς ἀήτης.
 630 Εἰ δὲ κακοὶ, πόνος ἔνδον ἐφέστιος, ἔχθος
 [ἄπαιστον.
 Ἔησομεν οὖτε κακοὺς, καὶ ὁμόφρονας· ἀλλὰ βαρεῖα
 Πολλάκι καὶ νεόνυμφον ἐπὶ ζυγῶν ἤλυθε μοῖρη.
 Νυμφίος, εἶτα νέκυς· θάλαμος, τάφος· ἀμμίγα τερ-
 [πνοῖς
 Ἄλγεα· μικρὸν ἄεσμα, παροῖτερον ἐσθλὸν ἀνιγροῦ.
 635 Ἄλλος πυρσὸν ἀνήψε γαμήλιον, ἔσθεσεν ἄλλος.
 Ἄλλον τις δ' ὀνόμηνε πάϊς πατέρ', ἄλλος ἄτεκνος

Pinguis tibi ora et magnificæ vestes :
 Meus ornatus, squallida coma, et sordida indumenta.
 615 Vestem gero aureis agitatam simbriis,
 Christum, animæ meæ occultum et præclarissimum ornatum.
 Molle tibi cubile : stragula mea saccus est,
 Et stratum in pavimento et lacrymis tellus madida.
 Tibi aurum in pretio, mihi cinis in deliciis.
 620 Vitulo ferocior es, ego vultu demisso et tristi.
 Tu ridendo cachinnaris : ego rictum nunquam diduxi.
 Gloriam appellis : gloria mea non in hac terra est.
 Postquam hæc consideraveris, et perspexeris,
 Vide matrimonii incommoda cultores carnis prementia
 625 Venalis est maritus uxori, et quod gravius est,
 Sæpe ne probus quidem : venalis etiam uxor marito,
 Sæpe etiam odiosa : malum adscitum nec reparabile.
 Nam si boni sunt et concordēs, in unum tendentibus
 Levior quidem vitæ navigatio, mistusque ventus :
 630 Sin autem mali, intus labor domesticus, odium implacabile.
 Ponamus concordēs esse nec malos : at gravis
 Sæpe in novum conjugium venit calamitas :
 Sponsus, deinde mortuus : thalamus sepulcrum : mista jucundis
 Tristia : læta cantilena, paulo post tristis nœnia.
 635 Alius nuptialem tædam accendit, alius exstinxit.
 Alium filius appellavit patrem : alius subito liberis

618 Δαυομένη. Ita Coisl. Edit. δουμένη.
 620 Γαυροτέρη. Duo Regg. γαυροτέρα.
 621 Ἐλυσα. Reg. 990 ἔλυσα.
 622 ἡμείρεις. Coisl. ἡμείρη.
 627 Τυκτόν. Int. ἀθάλαστον. *Iliad.* v, 831. Dio-
 demes ita Martem designat, *adscitum malum.*
 628 Εἰς ἐν ἰόντων. Coisl. ἰόντες.
 629 Κουφότερος βίδοιο πλόος καὶ μικτὸς ἀή-
 τῆς. Deest in edit. hic versus, licet a Billio Latine

redditus. Hunc suppeditaverunt codd. Chig., Coisl.
 et Reg. Chig. sup. lin. ἐκατάμικτος.
 634 Ἐσθλὸν ἀνιγροῦ. Ita Chig. codex, cuius
 ope sanavimus mendum, ut observavit Billius,
 ἐσθλὸν ἀνιγροῦ. In his verbis nec metrum, nec sen-
 sus reperitur; utrumque vero constat Chig. codicis
 lectione, παροῖτερον ἐσθλὸν ἀνιγροῦ, *gaudium prius*
luctu, vel gaudium ante luctum.
 636 Ἄλλος. Reg. 992 et Coisl. ἄλλος.

METRICA VERSIO.

Nostram discutiant, effusaque pocula præbent
 Est tibi præpinguis facies, ornataque vestis :
 Sordida cæsaries decor est mihi, vilis amictus.
 Vestis, quam mire movet aurea sumbria, Christus
 Est mihi, lectum animæ decus, ornatusque refulgens.
 Te juvat in molli noctem requiescere lecto :
 At saccus in membra tegit, mihi stragula præbet,
 Inque solo humenti lacrymis do membra sopori.
 In pretio est auri tibi vis : mihi pulvis amori.
 Est tua, quam vituli teneri, lascivia major :
 Tristis ego in terram mœrentia lumina flecto.
 Rides, atque genas solvis petuante cachinno :
 In mollem risum haudquaquam gena nostra soluta
 Te misera incendit famæ laudisque cupido : [est.
 At mea non humilem quærit sibi gloria terram.
 Atque animo postquam lustraveris ista sagaci,
 Perspice quanta premant servos incommoda carnis.
 Femina non parva mercatur dote maritum,
 Quodque etiam gravius, vitiosum sæpe et inertem.

B Rursus emenda viro conjux, nec moribus illa
 Prædita sæpe bonis, quæsitâ attractaque pestis,
 Pestis quam nulla liceat ratione fugare.
 Nam si concordēs animis iustique coirent
 Jure thori, levius sulcarent æquora vitæ,
 Nimirum duplici vento impellente carinam.
 At vitiiis fœdos thalamus cum fœdere jungit,
 Inhumanis labor est, dolor hic præcordia rotit.
 Omnia dissidiis flagrant : nec enim inter iniquos
 Firma coire potest concordia, certus amorque.
 Aspera quin etiam thalamos persæpe recentes
 Fata subiverunt : nunc sponsus, deinde cadaver.
 Nunc thalamus tumultus, lætis junguntur acerba.
 Exiguum cantum sequitur mox nœnia tristis.
 Connubii tædas alius succendit, eastem
 Exstinxit manus alterius, fœdusque jugale
 Sustulit. Hic tenera pater est a prole vocatus :
 Ille repente rogo sobolem dedit, ac sterilescit,
 Non secus ac ramus ventor in urbine fractus.

Ἐξάπινος, ὄρηξ τις ὅπως ἀνέμοιο τιναχθεῖς.
 Ἄρτι κόρη, μετέπειτα γυνή, μετέπειτα δὲ χήρη.
 Νυκτὶ μὴ τάδε πάντα, καὶ ἤματι πολλάκι μούνη.
 640 Ἐλκομένη πλοκάμους, κότμον τ' ἀπὸ τῆλε
 [βαλοῦσα
 Νυμφίδιον, δρύπτουσα παρῆια χερσὶν ἀρζιαῖς,
 Αἰδῶ παρθενίης πικροῖς παθέεσσι λιπούσα,
 Αἰνόμερον καλέουσα πόσιν, καὶ οἶκον ἔρημον
 Μυρομένη, χῆρὸν τε λέχος, καὶ πένθος ἄωρον.
 645 Σιγήσω τοκατοῖο βέλη καὶ ἄγθεα νεκρὰ
 Μήτηρς ἐν λαγόνεσσι, πικρὸν καὶ ἀμήτορα καρπὸν,
 Οὐ τεκέων, τεκέων δὲ τάφους πάρος, εἶτα τεκούσα,
 Πρεσβυτέρους τοκατοῖο μύρους, ἔλογχόν τε λοχειήν.
 Σιγῶ δ' ἠλιτόμηνα, καὶ ἔκφρονα, καὶ παράσημα,

A 650 Λώδην ἀνδρομέτης γενεῆς, καὶ παίγνια σαρκός.
 Ταῦτα ταλαντεύοι τις, ὅτη πλάστιγγος ἐριση
 Δερκόμενος, καὶ πολλὸν ἐμὸς βίος ὕψος ἀνέλκοι
 Πρὸς θεὸν ὑψιμέδοντα, πᾶσι περιφαντος ἀρίστοις.
 Αἴσχεα δ' ἀλλήλων σιγήσομεν· ὡς γὰρ εἰοικε
 655 Παρθενίης στόμα σεμνὸν ἐπεσβολᾶς ἀλειεῖνιν.
 Εἰ δὲ σὺ παρθενή προφέρεις θεοειδέϊ μώμους,
 Εἰ πού τις καὶ βαιὸν ἐμὴν ἤσχυνε πορείην,
 Καὶ Χριστοῖο χιτῶνα τὸν ἀσιπλον αἰσχεῖ μίξε,
 Σῶν ἀγαθῶν τὸ πρῶτον ἐν ἀμπλακίησιν ὑποστάς,
 660 Ὀψίγαμος, ἀγνοῦ τε φυγᾶς μεγάλου βίστιοιο
 Μνήσω δὴ καὶ ἐγὼ κλοπῆς πανταίσχεος εὐνύης,
 Ἦν ἄλιτροι κλέπτουσι, θεοῦ πειτόντας ἀπεινάς.
 Τοῦτο γὰρ ἐν θνητοῖσι κακῶν ὀλοώτατόν ἐστι

Orbatus, quasi ravis a vento concussus.

Modo virgo, deinde uxor, mox vidua.

Una nocte haec omnia, ac saepe una die.

640 Vellit capillos, ornatum longe a se projicit

Nuptialem : genas infirmis manibus lacerat,

Virginitatis pudorem acerbo dolore percussa deponit,

Miserum maritum vocat, et desertam domum

Lamentatur, ac viduum cubile et immaturum funus.

645 Taceo partus dolores et onera mortua

In vulvæ profundo, acerbum et absque matre fructum,

Natorum non natorum tumulos, antequam sint matres,

334-335 Prioris partu mortes, et partus steriles.

Taceo ante tempus nata, insana, portentosa,

650 Dedecus humani generis, et carnis ludibria.

Hoc si quis perpendat, bilancis motum

Considerans, intelliget quanto altius vita mea pertrahat

Ad Deum in caelo regnantem, bonis omnibus laudata.

Mutua autem dedecora tacebimus : sic enim decet

655 Ut virginitatis os venerandum a conviciis absterneat.

Quod si tu divinae virginitati convicia ingeris

Eo quod aliquis paululum institutum meum dedecoraverit,

Et Christi immaculatae vesti foeditatem admiscuerit,

Præter fas amplexus id quod bonorum tuorum est primum,

660 Serus maritus, ac magni et casti instituti fugitivus :

Ego quoque commemorabo furta contaminati cubilis,

Quæ nefarii homines, Dei contemptis minis, admittunt.

Id enim inter homines malorum perniciosissimum est

637 Ἀνέμοιο τιναχθεῖς. Regg. tres ἀνέμοιοι ταυχθεῖς.

641 Νυμφίδιον. Reg. 39 νύμφειον, al. νύμφιον. Coisl. νύμφιον ἰδρύπτουσα.

644 Λέχος. Sic Regg. quatuor. Edit. λάχος.

647 Οὐ τεκέων, τεκέων δέ. Ita tres Regg. et Coisl. Nonnulli habent τε pro δέ. In edit. nonnullis deest τεκέων.

649 Ἠλιτόμηνα. Schol. τὰ πρὸ συμπληρώσεως τῶν μηνῶν τιχτόμενα, καὶ παράφρονα, non justo tempore nata, ante justos menses nata.

656 Προφέρεις. Reg. 992 προσφέρεις.

657 Τις. Duo Regg. τίς κε.

658 Μίξε. Ita duo Regg. et Coisl. Edit. μίξας.

661 Κλοπῆς. Reg. 39 κλοπῆς. Mox Coisl. et Reg. 993, πανταίσχεος pro πανταίσχεος.

METRICA VERSIO.

Nunc virgo, conjux demum, mox orba marito :
 Uno hæc sæpe die, sunt una hæc nocte frequenter.
 Dilaniatque comas, sponsalemque ejicit a se
 Ornatum, laceratque genas, sævoque dolore
 Perdita virgineum pelit de corde pudorem,
 Extinctumque vocat miseranda morte maritum,
 Desertamque domum luget, viduumque cubile
 Et præmaturo sublatum funere deflet.
 Nec vero partus pergam memorare dolores,
 Atque onera in matrum vulvis extincta referre,
 Et tristes fructus, et fetus matre carentes,
 Quæ prius est tumulus natis, ac demique mater,
 Infetosque etiam fetus, partuque priores
 Interitus. Taceo eductos ad lumina vitæ
 Ante diem, mentisque inopes, atque horrida monstra,
 Dedecus humani generis, ludibria carnis.
 Quæ si cui vera libeat perpendere lance,

B Illico perspiciet, quanto mea vita feratur
 Alius ad regni moderantem sceptrâ superni,
 Cunctis nota viris decorat quos inclyta virtus.
 Quinetiam partis labes utriusque silebo.
 Virginitatis enim decet os convicia castum
 Effugere. At mihi si tentes aspergere labem,
 Si quis forte meam maculavit crimine vitam,
 Et probro Christi tunicam quæ nescia sordis
 Junxerit, idque bonum, quo non præstantius ullum
 Est tibi, complexus fuerit cum crimine foedo,
 Uxorem sero accipiens, vitamque beatam
 Linquens, quæ blandæ prorsus oscula carnis :
 Ipsa quoque obscenum contra memorabò cubile,
 Quod furtim rapiunt calcata lege, minisque
 Quas Deus intentat, mæchorum perdita turba.
 Rebus in humanis etenim mage noxia pestis
 Nulla est, nec gravius quæ mollia pectera vexet,

Πάντων, καὶ μαλεροῖο πυρὸς πλέον ἔγκατα δάπτων,
665 Εὐτέ τις ἀλλοτρίῃ πελάων κακομήχανος εὐνή,
Καὶ γόνον ἀμφήριστον ἔχει, καὶ δεσμὸν ἔρωτος.

Ἄλλὰ σὲ μὲν μοιχοὶ καὶ ἀλάστορες οὐτι γάμοιο
Ἐργουσιν· γαμέει δὲ καὶ δε ἐνὶ φάσγανον ἦκε
Δυσμενέος πλευρὴν μοιχοκτόνον, εἰσέτι λύθρου
670 Στάζων ἀνδρομῆιο, καὶ δε ὑπάλυξεν ἀκωκῆν.
Τῶν δὲ με τίς Χριστοῖο πόθον ἀποτηλόθι θήσει
Ἄφραδέων, ψηφίς δὲ μικρὴ ῥόον εὐρὺν ἐφέξει;
Οὐ θέμις, οὐδ' ἐπέοικεν, ἐπεὶ πολὺ λῳδῶν ἐστιν,
Αἰρομένων πλεόνων, πίπτειν τινάς (εἰ θέμις εἰπέιν
675 Τόνδε λόγον γλώσσησιν ἐναντίον), ἢ χαμάζε
Μίμνειν δειδιότας, μὴ που πετρὸν ἐς χθόνα βέουση.
Οἱ μὲν γὰρ ἐσθλοὶ, Χριστοῦ κλέος, οἱ δὲ κάκιστοι,

Α Ὡς τε λίθον πέμποντες ἐς οὐρανὸν ἀφραδίησι,
Δέχονται κακίην τε καὶ ἀσχεα οἷσι καρήνοιο.
680 Ἄγγελος ἦν τοπάροισιν Ἐωσφόρος. Ἄλλὰ πεσόν-
[τος,
Οὐρανοῖσι παρέμειμεν ἐδὸν κλέος, ὡς δὲ μαθηταῖς
Οὐδὲν Ἰούδας δνειδος, ἐπεὶ πέσεν, ἀλλ' ὁ μὲν ὤκα
Ἐξ ἀριθμοῦ λογάδων, οἱ δ' ἔνδεκα μίμονον ἄριστοι.
Καὶ πόντος τιν' ἔβλεσεν, ὁ δ' ἴστια λευκὰ πετάσασα,
685 Πλώει ναυηγῶ ἑύσσων τάφον, ἢ ἀπὸ τύμβρου
Πείσματα λυσάμενος, πρυμνήσια δ' ἔνθεν ἀνῆψε.
Μῆτερ ἐμὴ, κέλευαί με λιπέιν βίον ὧδ' ἀνιόντα,
Ἥ ἐ λόγον στήσωμεν, ἐπεὶ κράτος ἐστὶ θυγατρὸς,
Κάρτος ἐμὸν, τοκέων δὲ καὶ ὡς κράτος; Εἰ δ' ὅτι μήτηρ
690 Παρθενίης σὺ γέγηθας, δσον κλέος ἐστὶν ἐμοῖο;

Omnium, ac fervido igne vehementius pectora peredens,
665 Ubi quis sceleris machinator, alieno irrepens cubili,
In ambiguo habet et prolem et amoris vinculum.

Sed te mœchi et scelerati nequaquam a nuptiis
Deterrent : nubique et qui gladium immisit lethiferum
In mœchi inimici latus, adhuc cruore
670 Stillans humano, et qui gladium effugit.
Me vero quis longe ab amore Christi removebit
Insipientium? num latum fluentum sistet lapillus?
Fas id non est, neque convenit. Multo enim satius est,
Multis in altum tendentibus, nonnullos cadere (si fas est
675 Hunc sermonem linguæ haud amicam proferre), id, inquam, satius,
Quam humi residere meluentes, ne qua in terram alia decidat.
Boni enim sunt Christi gloria : improbi autem,
Velut qui lapidem in cœlum præ insipientia jaciunt,
Nequitiam et probra propriis capitibus excipiunt.
680 Angelus fuit primo Lucifer. Sed eo lapsus,
Suum permansit cœlestibus decus, quæmadmodum discipulis
Nullum Judas opprobrium cadendo intulit : sed ille quidem cito
Ex selectorum numero exclusus, undecim autem optiimi permanserunt.
Hunc pontus perdidit : ille alba vela expandens
336-337 685 Navigat naufragi tumulum aspiciens, vel a tumulo
Funes solvens, quibus puppim illico alligaverat.
Jubesne, mater mea, ut vitam in cœlum ascendentem dimittam,
An vero loqui desinam, siquidem victoria mea
Victoria est filix; et sic quoque parentum victoria? Quod si
690 Matrem te esse virginitatis gaudes, quanta est gloria mea?

666 Ἀμφήριστον ἔχει. Coisl. sup. lin. ἀμφι-
βολον. Duo Regg. ἔχη.
669 Πλευρῆν. Coisl. et tres Regg. πλευρῆ.
674 Αἰρομένων. Reg. 39 sup. lin. ὑψουμένων.
675 Ἐρῶντων. Coisl. sup. lin. ἐναντίων.
676 Βέουση. Reg. 992 et Coisl. νεύση.

681 Παρέμειμεν. Coislinianus codex et duo Regi
παρέμειμεν.
687 Κέλευαί. Ita Coisl. et duo Regg. Edit. κέ-
λεται.
690 Παρθενίης. Reg. 39 παρθενίη. Mox, γέγηθας.
Ita Coisl. et tres Regg. Edit. γεγήθασ.

METRICA VERSIO.

Quam non legitimum lectum versutus adulter
Dum petit, et dubio fecundat semine mœcham.
An vero cum te mœchorum densa caterva
Non teneat, lecto quin subdas colla jugali,
Imo etiam uxorem ducat, qui vindice dextra
Lethiferum mœchi demisit in illa ferrum,
Totus adhuc stillans admixtæ sanguine cædis,
Quique fuga celeri minitantiæ spicula fugit,
Me contra a Christo quorundam insana libido
Distraheth, atque meum de corde fugabit amorem,
Et lapis exiguus latissima flumina sistet?
Haud decet, haud fas est; nam multo præstat, ut
[ingens
Dum numerus levibus petit ardua sidera pennis,
Æthere labantur quidam, si dicere fas est,
Quam fixi in terra maneant, jaceantque supini,
Dum metuunt ne penna nimis sublata liquescat,
In terramque cadant, temere dum sidera quærent.
Namque homines virtute graves sunt gloria Christi :

B Contra, qui vitiiis animum immersere nefandis,
Non aliter quam qui conjecit in aera saxum,
Verticibus vitium capiunt sordesque malignas.
Angelus ante fuit miro splendore coruscus
Lucifer : ast illo cœlesti ex arce ruente,
Cœlitibus tamen incolumis sua gloria mansit.
S.c neque discipulis scelerati casus ludæ
Opprobrium fuit; ille quidem de sede bonorum
Protinus ejectus, nigrum detrusus in orcum est :
At reliqui cursum recti tenere priorem.
Sic postquam æquoræ quemdam rapuere procellæ,
Vela alius pandens vento tumefacta furenti
Navigat, extincti prospectans triste sepulcrum,
Aut etiam a tumulo puppis retinacula solvit.
Linquere mense jubes vitam sic alta petentem,
Chara parens, verbisne meis imponere linem
Incipiam, quoniam obtinuit tua filia causam?
Vici ego, dilecti pariter vicere parentes.
Quod si, te cælebs quia vita est orta parente,

Οὐκ ἄφεις ὅτι πάντες, ὅσους κατέλεξας ἀρίστους,
Ἐκ τοκέων, τοκέων δὲ δικαιοτέρου καὶ ἀρείου;
Καὶ Χριστὸς Μαρίας μὲν, ἀτὰρ πολὺ φέρτερός ἐστιν,
Οὐκ οἷον Μαρίας τε, καὶ οὗς περὶ σάρκας ἔχουσιν,
695 Ἄλλὰ καὶ οὐρανὸς εὐρύς ὅσους νόσας ἀμφικα-
[λύπτει.

Καὶ στάχυς ἐξ ὀλίγου μὲν, ἀτὰρ στάχυς ἐδλάσθησε
Σπέρματος, ἐκ ψαμάθου δὲ μέγ' ἐξοχος ἐπλετο χρυσός.
Ἡ δὲ λόγιοι κορωνίς· ἐπ' ἀμφοτέροισι βίοισιν,
Ἄζυγίη τε γάμψ τε, τίν' εἰκόνα μύθος ἐφεύροι·
700 Ὡδέ κεν ἀβρησίας ἐμοῦ μύθοιο τελευταίην,
Χειμέριαι νιφάδες, τὰ δὲ γ' ἄνθεα εἴσραος ὦρη,
Καὶ πολλὴ ῥίχνοισι, τὸ δὲ σθένος ἠδῶντος.
Ἦδη δ' ἄνθεα μὲν γ' ἐνὶ χεῖματι, χειμέριαι δὲ

A Ὀφθησαν νιφάδες ποτ' ἐν ἡμασιν εἰαρινοῖαι.
705 Καὶ πολλὴν ἀνέταίτε νέος, καὶ γῆρας ἐλαφρόν
Ἐδρακον ἀρτιχῆνοιο πολὺ σθεναρώτερον ἀνδρός.
Ὡς ἄρα συζυγίη μὲν ἐφυ χθονός, ἀζυγίη δὲ
Χριστοῦ παμβασιλῆος ὁμόζυγος. Ἄλλὰ καὶ ἐμπης
Παυράκι παρθενίη μὲν ἐπὶ χθόνα νεῦσε βαρεῖα,
710 Συζυγίη δ' ἤϊξε πρὸς οὐρανόν, ἐνθεν ἀέλπτως
Ἄμφω ψευδόμεναι, ἡ μὲν γάμον, ἡ δὲ κορείην.
Ἄλλὰ, φίλοι τοκέες τε καὶ ἄζυγες εἰσέτι κοῦροι,
Μέχρι τίνος χθαμαλοῖσιν ἐοικότες τῆς χελώναις,
Ἡ καὶ λοξοδάμοισι καὶ ὀκαπόδεσσι παγούροις,
715 Ἡ δολιχῶν ὀφίων σκολιοῖς μηρύμασι γαστροῦς-
Ζώοιτε στυγαρῶν βεβαρηθέντες ἀχθεῖ σαρκός;
Δεῦρ' ἀγε καὶ Χριστοῦ παραφασίην ἀίνοντες,

Nonne audis optimos viros, quotquot recensuisti,
Ex parentibus quidem, sed parentibus justiores et meliores fuisse?
Ac Mariæ quidem Christus, sed Maria longe præstantior:
Nec Maria solum et omnibus carnem gerentibus,
695 Sed et mentibus, quascunque latum cælum abscondit.
Atque ex parvo quidem arista semine, sed tamen arista
Crescit, et ex arena aurum longe præstantissimum prodit.
Hæc erit sermonis coronis; de utraque vita,
Virginitate et nuptiis, imaginem quandam sermo adinveniat:
700 Sic habebis orationis meæ finem.
Nives hiberno, flores verno tempore:
Canities rugosi est hominis, juvenis autem robur.
Sed tamen flores nonnunquam hiberno tempore, nives autem
Hibernæ vernis diebus visæ sunt:
705 Et canitiem ostendit juvenis, et senium ὄγίλη
Vidi longe robustius juvene vix pubescente:
Sic etiam nuptiæ quidem e terra ortæ sunt, virginitas autem
Christi omnium regis conjux; sed tamen
Interdum virginitas in terram decidit ponderosa,
710 Et conjugium hinc assiluit in cælum, dum præter spem
Ambo mentiuntur, istud quidem nuptias, illa virginitatem.
Verum, dilecti parentes, et cælibes adhuc juvenes,
Usquequo terrenis similes aut testudinibus,
Aut oblique gradientibus et octo pedes habentibus cancris,
715 Aut serpentum oblongorum tortuosis ventris tractibus,
Vivitis odiosa aggravati carnis pondere?
Eia agite, et Christi monitis dociles,

695 Μαρίας. Tres Regg. Μαρίας.
699 Ἐφεύροι. Coisl. et tres Regg. ἐφεύρη.
700 Ὡδέ κεν. Reg. 990 Ὡδε γάρ.
701 Ὀρη. Duo Regg. et Coisl. ὦρης.
702 ἠδῶντος. Duo Regg. ἠδῶντος. Coisl.
ἠδῶντος.
709 Βαρεῖα. Ita legimus. Edit. βαρεῖαν, sed
male.
711 Κορείην. Chig. et Reg. 992 χορείην.
712 Ἄλλὰ, φίλοι τοκέες τε καὶ ἄζυγες. Billius
hic hæret, substituendum ratus τεκέες pro τοκέες,

eo quod subjicit inferius, ἔμπαιιν ἐξ ἀδέτοιτο βίου
πρὸς κῦδος ἰωμην, quibus verbis solus ianuptos vi-
detur compellare. Verum utrosque compellat, et ad
æternæ vitæ munera hortatur: sic tamen ut re et
animo, vel certe proposito, a nuptiis abstineant,
ut Paulus I Cor. vii, 29: Qui habent uxores, tan-
quam non habentes sint.

714 Παγούροις. Genus cancrorum est, qui octo
pedes habent, ut scribit Plin. lib. ix, cap. 31.
715 Μηρύμασι. Duo Regg. μυρίμασι.
717 Παραφασίην. Duo Regg. παραφασίης.

METRICA VERSIO.

Lætitia idcirco tanta diffunderis: inde
Colligere est promptum quantum mea gloria major.
Nonne vides omnes, quorum a te mentio facta est,
Præstantes virtute viros, a conjuge vita
Productos, superasse tamen virtute parentes?
Christus enim, quamvis Maria de Virgine natus,
Partibus innumeris vincit superatque parentem,
Et quoscunque alios obvolvitur carnæ mola,
Quasque tegit mentes stellantis regia cæli.
Quin etiam tenui de semine crescit arista,
Eximiumque aurum vili profertur arena.
Ad summam a nobis quædam statuetur imago,
Qua, velut in tabula, vitam pingemus utramque:
Atque ita tu nostri finem sermonis habebis.
Præma nives profert, flores sunt veris amœni:
Dat senium rugas, vires generosa juvenus.

B Sed tamen et brumæ spectantur tempore flores,
Atque nives gelidæ vernis quandoque diebus:
Protulit et canos juvenis, viridemque senectam
Vidi, et vincentem juvenilia robore membra.
Haud aliter, quamvis sit terræ uxoria vita,
Castaque virginitas decoretur conjuge (h. isto:
Interdum tamen in terram depressa recumbit
Virginitas, contra thalamus ferit æthera pennis.
Utraque sic simulans, specie mentitur inani,
Illa quidem tadas, hæc contra virginitatem.
At vos, o patres, o virginitatis alumni,
Quantisper tardæ, quæso, testudinis instar,
Aut velut obliquo gradientes tramite cancri,
Aut per humum oblongi velut angues membra tra-
[hentes,
Oblique depressi vivetis pondere carnis?

Κάλλος τ', εὐκλείην, πλοῦτον, γένος, ἄλδον, ἅπαντα A 730 Παρθενίης. Χριστὸς δὲ διδοῦς γέρας ἀμφοτέ-
 ριφαντες, κακότητος ἀπηνέος ἔχονα τερπνά, [ροισι,
 720 Ἐνθεν ἀνεγρόμενοι, ζωῆς ἐπιβῶμεν ἐλαφρῆς,
 Ἄγνότατοι καθαροῖσιν ἡμόφρονες οὐρανόισιν,
 Ὡς κεν δὴ μεγάλοι Θεοῦ τελέθοντες ὀπηδοί,
 Γηθόσουνοι μέλπωμεν ἔορτιον ὕμνον ἄνακτι·
 Εἰς δὲ γάμον λήξαντες, ἀπ' ἀγλατῆς παραδείσου,
 725 Καὶ γαῖαν πολύμοχον, ἅ θ' ἔσπεται ὄλλυμέ-
 [νοισιν,
 Ἐμπαλιν ἐξ ἀδέτοιου βίου πρὸς κῦδος ἴωμεν,
 Καὶ φυτὸν ἄλσεος ἐσθλόν, ὅθεν πέσον ἀφραδίησι.
 Τοῖς καὶ ἀζυγίη θεοσεκελος. Οἱ δὲ δίκασταί
 Συζυγίην ποθέοντες, ὁμῶς στέψουσι κάρηνον

Τὴν μὲν δεξιτερῇ παραστήσεται ἐγγύθι χειρὶ,
 Τὴν δ' ἐτέρην λαίῃ, κῦδος δέ τε καὶ τὸ μέγιστον.

B. Ἵποθῆκαι παρθένοις.

Νίκη μὲν δὴ σεῖο, καὶ δὲ μάλα σαρκὸς ἑταῖρος,
 Ὡδε δίκην δικάσειε. Μικρὸν δ' ἐπέεσσιν ἐμοῖσι,
 Παρθένη κυθῆσσα, καὶ ἀγλαόμητι, περιφρων,
 Οὐατα παρθεμένη, καὶ ἐνὶ φρεσὶ σῆσι βαλέσθαι
 5 Μῦθον ἐμόν. Πολιτῆς δὲ παραίφασίς ἐστὶν ἀρίστη.
 Μὴ σε νόος τρώσειεν ὑπερνεφέουσαν ἐρωαίς.
 Πολλάκι γὰρ πτώσις μὲν ἀπὸ χθονὸς ὕψος' ἀίρειν,
 Ἐς χθόνα δ' ὕψος ἔθηκε. Θεῶ τὰδε τέθμια κείται,

Pulchritudinem, gloriam, divitias, genus, felicitatem, omnia
 Projicientes, crudelis nequitiae blanda germina,
 720 Hinc assurgentes, vitam expeditam ingrediamur,
 338-339 Puri cum puris caelestibus concordēs,
 Ut magni Dei asseclae facti,

Laeti festivum hymnum regi canamus :
 Et qui in nuptias devenimus, ex pulchritudine paradisi,
 725 Et in terram ærumnosam ei inhærentia pereuntibus mala,
 Rursus ex vita jugi experie ad gloriam perveniamus,
 Et ad bonam paradisi arborem, unde insipientia decidi.

Hæc virginitas Deo similis. Judices autem, etsi
 Nuptiarum cupidi, corona tamen cingent caput
 730 Virginitatis. Christus autem utrique præmia largiens,
 Hanc quidem dextra manu adsciscet,
 Alteram autem læva, quod et ipsum decus maximum est.

II. Præcepta ad virgines.

Tua est victoria, nec qui carni valde amicus est,
 Aliter judicet. Paulum autem meis verbis,
 Virgo decora, excellenti prædita ingenio, prudentissima,
 Aures accomoda, et cordi tuo manda
 5 Sermonem meum. Optima est canitiei adhortatio.
 Ne te mens vulneret ultra nubes impetu abreptam.
 Sæpe enim lapsus e terra in cælum erigit,
 Et ad terram deprimit elatio. Deo autem hæc statuta lex,

* Alias Bill. 4, pag. 55

723 Γηθόσουνοι. Reg. 990 γηθοσούνη. Chig. γη-
 θόμενοι.

730 Ἀμφοτέροισι. Tres Regg. ἀμφοτέρησι.

II. ARGUMENTUM. Hoc in egressio poemate vir-
 gines salutiferis præceptis instruit. Porro ex titulo
 Græco, qui articulo feminino caret, et ex eo quod
 poeta nunc viros, nunc feminas alloquatur, conjicere
 licet ad omnes utriusque sexus, qui virginitatem pro-
 ficientur, poema pertinere.

3 Ἀγλαόμητι. Sup. lin. Reg. 991 λαμπράν γλώ-
 μην ἔχουσα.

4 Βαλέσθαι. Sup. lin. in duobus Regg. ἐμβαλε.

5 Πολιτῆς δὲ παραίφασίς. Ita fere lib. II, sect. 2,
 poem. v, vers. 7, Nicoluli patris ad filium.

6 Ἐρωαίς. Coisl. sup. lin. ὄρμαίς, immoderatis
 desideriis.

7 Ἵψος' ἀίρειν. Int. εἰς ὕψος. Reg. 993 ἀίρειν.

8 Τέθμια. Sch. νόμιμα

METRICA VERSIO.

Huc agite, atque aures Christo præbete monenti.
 Formam, splendorem, censum, genus, omnia terræ
 Comoda, et horrendo de crimine gaudia nata,
 Pellentes procul a nobis, tendamus in altum,
 Et leve sectemur vitæ genus, atque beatis
 Cœtibus angelicis æqualiter affliciamur,
 Et nos jungat puris purissima vita
 Mentibus, æternum ut Regem Dominumque se-
 quentes

Lætis ipsi animis carmen solemne canamus.
 Utque in conjugium, paradisi sede beata
 Pulsi, desiimus, terramque labore refertam,
 Atque ea quæ rigida perfunctos morte sequuntur :
 Sic decus ad primum nos innuba vita reducat,
 Et nemus egregium, mihi quod vecordia clausit.

Hæc quoque virginitas divino protulit ore.
 At qui judicio præsumunt, licet urat eorum
 Pectus hymen tædæque sitis, thalamicque cupido,
 Nos tamen idcirco facient, quin candida vitæ

B Tempora virgineæ cingant victrice corona.
 Ac statuens etiam sua præmia Christus utrique,
 Hanc mage condecorans in dextra parte locabit :
 Illam autem a læva considerare parte jubebit.
 Nam nec honor levis hic, nec gloria parva putanda
 est.

II PRÆCEPTA AD VIRGINES.

(Billio interprete.)

Palma tua est, o virgo, tua est victoria certe :
 Sicque vel is nimium ardenti qui carnis amore
 Afflicitur, statuet ; sed enim, clarissima virgo,
 Cordata et prudens, nostris sermonibus aures
 Arrige, quæso, tuas, medioque in pectore fige.
 Optima sunt etenim canæ præcepta senectæ.
 Motibus immodicis ne mens elata cruento
 Vulnere te feriat, vigilantem prospice cura.
 Namque hominem haud raro casus provexit in al-
 Ac contra sædæ est elatio causa ruinæ. [tum :

Εὐμένειν γοροῖσιν, ὑπερφιάλους δὲ κολούειν.

10 Μῆδ' ἐμικροῖς μέτροισι τῆν σταθμώμενος οἶμον,
Εἰ τινα παρθρέξιας ἀπόδρομον, ἤε χάριστον,
Τέρμα πέλειν ἀρετῆς τὸδ' ἰθεο· οὐ γὰρ ἄριστον
Τῶν ὀλίγων προφέρειν. Μέτρον δὲ σοὶ ἔστιν ἐφετμῆ,
Καὶ θεός, οὐ σὺ γ' ἄπωθε, καὶ εἰ τροχάλωτερος ἄλλων.
15 Σκέπτεο μὴ καθύπερθεν ὄσων, ὀπόσων δ' ἔνπε-
[ἐνερθεν

Ἔστως, πάντων προφερέστατος εὐχεται εἶναι.
Οὐρανὸς εὐρύς ὑπερθε, σὺ δ' ἐν χθαμαλοῖσιν ἀεῖρη.
Ἐκλυον, ὡς νεπόδεςσι καθ' ὕδατος αὐγάζονται
Μῆνη τ', ἡέλιός τε καὶ ἀστέρεις. Οὐ μὲν ἄρ' οἱ γε

A 20 Κωφὰ δ' ἀληθείης ἰνδάλματα εἰσπρόωντες,
Τέρπονθ' ὡς φωστῆρσιν ἀφαιροτάτοισι τύποισιν.
Οὐ ποτε γὰρ νύτων πολιτῆς ἀλδς ἐξαναδύντες,
Ἄτρεκέως λαμπτήρας ἐθηήσαντο πάροιβεν·
Ἥ τὰχ' ἂν ἐσκέψαντο φάος καὶ παίγνια φωτός.
25 Ὡς τινες· οὐ γὰρ ἀνακτος ἐτήτυμον ἔδρακον ὕψος·
Μικρὸν ἀναθρώσκοντες, ἔχειν δοκίμουσι πᾶν ὕψος.
Ἄλλὰ σὺ τοῦ μὲν ἔμαρψας, δδ' ἔλπεο, τοῦδ' ἐπίθαινε
Βαθμοῖς ἐν πλεονεσσίῃ, ἀεὶ τὸ πρόσθε δεδορκώς.
Καὶ στάσις ἐπὶ χάριστον· ἐπαίγιο δ' ὡς καταμάρψων,
30 Μέχρι σε καὶ πυμάτην ἐπὶ βαθμίδα Χριστοῦς
[ἀνάξει.

Favere gementibus, superbos reprimere.

10 Ne viam tuam exiguis ponderibus librans,
Si quem præcurras errabundum aut pessimum,
Metam id virtutis esse putes : non enim optimum est
Paucos præcurrere. Sit tibi mensura præceptum,
Et Deus, a quo tu longe es, etsi alios levitate superes.

15 Considera, non quot et quantis superior, sed quot et quantis
Inferior, omnibus te præstare gloriaris.

Latum cælum supra te est : tu vero in infimis extolleris.

Audivi piscibus in aquis illucere
Lunam et solem et stellas. Et quamvis solummodo

20 Infirma veritatis simulacra videant,

340-341 Delectantur levissimis imaginibus, quasi essent luminaria.

Nam cum terga nunquam extulerint extra album mare,

Accurate luminaria non prius inspexerunt :

Alias certe lucem et lucis ludicra dignovissent.

25 Sic et nonnulli homines. Nam cum veram Regis altitudinem non viderint,

Si paululum assurgant, videntur sibi omnem altitudinem consecuti.

At tu aliud apprehendisti, aliud speres, ad aliud tende

Pluribus gradibus, semper intuens id quod anterius est.

Stare pessima res est : festina ut comprehensurus,

30 Donec te ad supremum gradum Christus perduxerit.

11 Ἀπόδρομον. Errabundum, incessu tardiozem.
Schol. Reg. 992 πεπαιυμένον ἀπὸ τῶν δρόμων, ad
currendam inhabilem. Hic Gregorius perstringit eos
qui exiguo modulo ac pede se metientes, ad sce-
leratorum hominum vitam, tanquam ad certum
examen, vitæ suæ rationes exigunt, sibi que gratul-
lantur, si a gravissimis quibusdam criminibus, quæ
in aliis perspicunt, immunes se esse arbitrentur.
Non est hæc libra ad quam Christianus se expen-
dere debet, sed doctrina illa, quam nobis sequen-
dam proposuit Deus.

16 Ἔστως. Reg. 993 alique duo ἔστω ὡς. Pro
εὐχεται Reg. 992 habet εὐχεται.

20 Εἰσπρόωντες. Tres Regg. οἱ δ' ὄρωντες.

21 Ἀφαιροτάτοισι. Reg. 990 ἀφαιροτέροισι.

Reg. 39 sup. lin. ἀθνεστεροῖς.

22 Οὐ ποτε γάρ. Int. 992 οἱ τινες, quippe qui
haud unquam ex salis emergentes fluctibus.

23 Ἐθηήσαντο. Coisl. ἐθεήσαντο.

27 Σὺ τοῦ. Ita Chig. Edit. τό, vel τι. Mox id.
Chig. τοῖς δ', pro τοῦδ'.

28 Τὸ πρόσθε. Duo Regg. τὸ πρόσθεν. Videtur
alludere ad hæc Pauli verba, Philipp. III, 12 : Non
quod acceperim, aut jam perfectus sim : sequor autem,
si quomodo comprehendam, in quo et comprehensus
sum a Christo Jesu... Unum autem quæ retro sunt,
obliviscens, ad ea autem quæ sunt priora, extendens
me ipsum, ad destinatum persequor.

30 Πυμάτην. Duo Regg. πυμάτων. Mox tres
item Regg. ἀνάξη pro ἀνάξει.

METRICA VERSIO.

Numinis hic etenim mos est, gemebunda favore
Pectora complecti, et mentes calcare superbas.
Neve tuam exiguo librans examine vitam,
Si quem criminibus sædum aut errore vagantem
Præterea, ideo esse putes virtutis in arce.
Non etenim summa est parvos præcellere laudis.
Sit tibi lex divina modus, sit rector olympi,
Qui, quamvis alios cursu præcedere possis,
Te tamen immense exsuperat, retroque relinquit :
Nec, cum te superent multi virtutis honore,
Sic animos tollas, quasi non sit par tibi quisquam.
Te supra excelsi latissima regia cœli :
Tu vero inter humi fusos pronosque jacentes
Altius assurgens, quid laude efferris inani ?
Ut sol in nitidis Phœbeque et sidera lymphis
Piscibus irradiant, quanquam non illa, sed umbras

B Vanaque prospiciunt veri simulacra remoti,
Lætanturque umbris, et imagine lucis inani
(Non etenim ex salis emersi fluctibus unquam
Lucida cœnæci spectantur sidera cœli :
Namque alias illis esset dignoscere promptum,
Quodnam sit verum lumen, quæ ludicra lucis) ;
Haud aliter quidam, quia magni culmina Regis
Nunquam lustrantur oculis nec imagine mentis,
Si paulum assurgant, fastigia laudis habere
Summa putant. At tu complexu condita quædam
Jau retines, quædam speres, ad cætera magno
Tende gradu semper scandens spectansque priora
Stare loco mala res. Ergo torpore remoto
Ut accipias, propera : donec virtutis ad arcem,
Supremumque gradum perveneris auspice Christo.
Advigila, ne te Monus scelerataque lingua

Μὴ δέ σε Μῶμος ὀπίσθε βάλοι, καὶ γλῶσσα κακίστη A 45
 Ἴδὼν ἐχιδναῖον πέμπουσα' ἐπὶ σοῖσι καλοῖσι,
 Δοταὶ γὰρ μερόπτεσσι δόλοι, καὶ δισσὴν δνειδός·
 Ἡ μὲν γὰρ τε κακῆ, καὶ ἐς τέλος ἴσον ἄγουσα,
 55 Ἡ δ' ἀγαθὴ, καὶ τῆσδε φίλον τέλος, ὡς ἐπίοικε.
 Μῶμος δ' ἀμφοτέρησιν' ἐπεὶ γλῶσσης τί κεν ἦεν
 Φέρτερον, εἰ μούνοισιν ἐπέχραε τοῖσι κακίστοις;
 Νῦν δ' ἡ μὲν πάντεσσι δμῶς ἀγαθοῖς τε κακοῖς τε
 Λύσσα πέλει. Σὺ δέ μοι φράδμων καὶ ἐπίσκοπος εἶναι
 40 Ἀμφοτέρων, καὶ τὴν μὲν ὄπλιζο, ἥ τις ἀλιτροῖς;
 Ἔσπεται, ὡς κακότερα φύγης, τὴν γλῶσσα χαλέπτει.
 Τῆς δ' ἐτέρης μοι τόσον ἔχειν δεός, ἦν ἀγαθοῖσιν'
 Ἐχθρὸς ἐφοπλίζει πικρὴν κακός, ὅσον ἀήτου
 Ἄγχι γὰρ πύργου καὶ κύματος ἀγνυμένοιο.

Μὴ τ' ἀγαθοῦ λήξειας, δ κεν συγγέωσι κάκιστοι.
 Ἔρδειν δ' εὐκλείης μὲν ἐπάξια. Ἦν δ' ἀπέησι,
 Μὴ σέ γ' ἀνιῶτω ψεύστης λόγος, ἀλλ' ἴθι πρόφρων
 Τὴν ἰδὼν Οἱ δ' ὑλάοιεν ἐτώσια, οὐδὲν ἔρωτος
 50 Θειοτέρου βλάβουσι. Ὁ δὲ φθόνος ἄμα τῆσσι.
 Μῆδ' ἐσὺ γ' ἐκ Σοδόμων προφυγῶν, καὶ τέφραν ἀλύξας
 Τοῦδε βίου, θείου τε πυρὸς σπονόμεσαν ἀπειλήν,
 Εἰς Σόδομα βλέψαι, ἐπεὶ λίθος αἰψὰ παγήσῃ,
 Στήλη καὶ κακίης, καὶ ἀργαλέου θανάτοιο.
 55 Μῆδ' ἐκ μὲν Σοδόμων κλέψης πόδας, ἐν πεδίοις δὲ
 Γέλτοσι δηθύνειν ἄσπον πυρὸς, ἀλλὰ τάχιστα
 Σώζεσθαι πρὸς ἄσπον, μὴ σε πυρὸς βυμβρὸς ἐπίσση.

Nec te Momus a tergo feriat, linguaque pessima
 Venenum viperinum immittens in tua ornamenta.
 Sunt enim duæ hominibus viæ et duo probra.
 Altera quidem mala est et in similem exitum ducens :
 35 Altera autem bona, illiusque amabilis est exitus, ut par est :
 Utramque Momus ferit. Quid enim esset lingua
 Præstantius, si pessimos tantum impeteret ?
 Nunc autem pariter in omnes, sive bonos. sive malos,
 Rabiem effundit. Tu vero prudenter explora
 40 Utramque, ac illam fuge quæ scelestos
 Insectatur, ut nequitiam fugias, quam lingua castigat :
 Alteram autem, cujus acerbitatem in bonos
 Malus armat inimicus, tantum time, quantum
 Rupes in mari ventos et fluctus qui ad illam frauguntur.
 45 Nihil unquam turpe, etsi pluribus gratum, admitte,
 Nec a bono quod pessimi oderunt, desiste.
 Res dignas laude gere ; sed si laus absit,
 Non te angat sermo mendax, sed perge alacriter
 Viam tuam. Illi autem nequidquam latent, nihil amori
 50 Divino nocebunt. Invidia oculos tabefaciat invidiorum.
 Neque tu ex Sodomis profugus, et a cinere hujus vitæ,
 Luctuosisque mimis divini ignis liberatus,
 Ad Sodomam respicias ; statim enim lapis figaris,
 Ac nequitia et funestæ mortis monumentum.
 55 Nec Sodomis pedes surripias, in campis autem
 342-343 Vicinis moreris prope ignem : sed celerrime
 Salutem in monte quære, ne te igneus imber comprehendat.

31. Μὴ δέ σε Μῶμος. Vide infra, v. 246.

34 Ἴσον. Coisl. αἰών.

36 Τὴν καὶ ἦεν. Schol. Reg. 39 τί ἂν ὑπάρχοι.

39 εἶναι. Sup. lin. 991 γένου.

40 Ὀπλιζο. Idem ac ἐπιστρέφου. *Eam cave, illam declina, quæ scelestis est comes.*

45 Μῆτ' αἰσχρῶν. Duo Regg. μῆτ' αἰσχρῶν. Ad marginem ms. μηδὲν, δ τοῖς πλειοσιν ἀρέσκει, πράξις. Hæc videntur attingere quod in Exod. cap. xxiii

legitur : *Non sequeris turbam ad faciendum malum, nec in iudicio plurimorum acquiesces sententiæ, ni a vero devies.*

47 Ἦν δ' ἀπέησι. Reg. 992 ἦν δ' ἀπέησι σοι.

49 Τὴν ἰδὼν. Ita Coisl. Edit. τὴν δ' ἰδὼν.

51 Προφυγῶν. Reg. 39 ἐκφυγῶν.

55 Κλέψης. Ἐπάξις.

56 Δηθύνειν. Βράδυνειν.

METRICA VERSIO.

A tergo incautam feriat, famamque veneno
 Inficiat, laudesque tuas, carpatque maligne.
 Namque duplex duplici vita est obnoxia probro :
 Altera criminibus gravis est, nec dispare fine
 Clauditur : egregium contra tenet altera cursum,
 Tandemque optatus, sicut decet, exitus illam
 Excipit. At Momus petulans arrodit utramque
 Dente pari. Quid enim lingua præstantius esset,
 Pectora si tantum morsu vitiosa protervo
 Impeteret ? Verum nullo discrimine in omnes
 Evomit hæc rabiem. Quare prudenter utramque
 Explorare tuum est, ac totis viribus illam
 Effugere, in scelerata suum quæ pectora virus
 Diffundit, puramque lueri a crimine mentem,
 Commoda quod linguis furialibus arma ministrat.
 Altera, qua recti lacerat malus hostis amicos ;
 Non magis te turbet, quam vis asperrima venti
 Æquoreos agitans scopulos, unda-que minaces,
 Quas facile infringit petræ firmissima moles.

B Nec vero turbæ captans popularis amorem
 Turpe quid admittas : nec recti desere curam,
 Sit licet hoc illis odio, quos improba vita
 Delectat ; cura quæ sunt dignissima laude.
 Si tamen illa tuis meritis comes esse recusat,
 Non te disrueat mendax oratio : verum
 Prompta per assuetos vestigia figito gressus :
 Quamlibet oblatrent, atque ora impura resolvant
 (Lædere nil unquam, quod sit coeleste, valebunt),
 Ipsorumque oculos livor justissimus urat.
 Nec vero Sodomam fugiens mundi que favillas,
 Horribilesque minas labrentis ab æthere flammæ,
 Ad Sodomam flectas oculos : ne forte repente
 Concresecas salis in statuam, cunctisque columna
 Publica tum vitii prostes, tum mortis acerbæ.
 Nec Sodomam liquisse lingua contentus, in arvis
 Vicinis desige gradum, flammæque propinquis :
 Sed celer in montem propera, ne te igneus imber
 Obruat, et sævos pariat mora longa dolores.

Μήτε λήην τρομείνισαρκὸς φύσιν, ὡς ἀδάμαστον.
 Οὐ θεόθεν γὰρ τάρβος, δ δέσιμον ἄνδρα τίθησι.
 ὅθ' Μήτε λήην σάρκεσσιν ἐπιμέναι μαλακῆσι,
 Μή σε κατὰ κρημῶν βίβη κόρος οὐ δοκίοντα.
 Πρόφρων μὲν τρηχέϊαν θῆι τρήδον. Εἰ δ' ἐπιβαίης,
 Σκέπτο μὴ τις δλίσθος, ὅπως ἐπὶ τέρμα παλάσσης
 Ἄπτωτος, στεινὸν δὲ διεξέλασσης πωλεῶνα,
 65 Ἐνθα φάος τε κλέος τε, κακῶν τ' ἄμπνευσις ἀπάν-
 Εἰ τρομέεις, καλάμην σπινθηρῶτι τυτθὸς ἀνάπτει, [των.
 Θάρσει· ἕμβρος ἀνωθεν καταψύζει φλόγα πολλήν,
 Εὐχαι τε, στοναχαί τε, καὶ ἤματα δακρυδέντα,
 Καὶ νύχαι μελεδῶναι, ἔρωσ θ' ἔλος ἀμφὶ ἀνακτα.

A 70 Τοια σκυρρωσύνης καλλὴ φάρμακα, οἷς σὺ, φέ-
 Οὐδ' εἰδῶλα πόθοιο χεραιοτέρου ποτὲ θήσεις [ριστε,
 Σῆσιν ἐνὶ πραπίδεσσιν, ἀγνὸν δὲ τε καὶ νόον ἔξεις,
 Ὃς νῆος μεγάλιο θεοῦ καὶ Πνεύματος ἀγῆλη.
 Παρθένε, παρθένος ἴσθι καὶ οὐσαι, καὶ φαέσαι,
 75 Καὶ γλώσση πᾶσιν γὰρ ἐπιτροχός ἐστιν ἀμαρτίας·
 Οὐατα μὲν περλοῖτο μόνοις ἐσθλοῖσι λόγοισιν,
 Αἰσχροῖσι δὲ θύρετρα καὶ ἀραράδεςσι τετάσθω.
 Ὅμματα δ' ἐν νυμφῶσι τοῖς βλεφάροισιν ἐρύχθω
 Σώφρονα, μὴδὲ μάχλοισι κινήμασι κέτρων ἐγέροι.
 80 Χεῖλεα δ' αὖ, καλύκεσσιν ὁμοῖα, δέσιμα κείσθω,
 Καὶ μῦθος ποθίοντο. Πόδες δ' ὑπέροπλον ἰόντες

Nec valde perhorrescas carnis naturam, quasi domari non possit.

Non enim a Deo pavor, qui hominem vinculis constringit.

60 Nec multum carnis indulge mollibus,

Ne te in præcipitia satiety imprudentem impellat.

Alacriter quidem incede asperam semitam. Quod si progrediaris,

Cave ab omni lapsu, ut ad metam accedas

Integer, et arctam introeas januam,

65 Ubi lux et gloria, et ab omnibus malis respiratio.

Si tremis, quia stipulam scintilla levis accendit,

Confide: imber e caelo refrigerabit ingentem flammam,

Precesque et gemitus, et lacrymæ diurnæ,

Nocturnæque sollicitudines, et totus amor circa Regem.

70 Talia sunt castitatis præclara remedia, quorum tu ope, optime,

Ne imagines quidem deterioris amoris unquam injicies

Cordi tuo, et puram mentem habebis,

Ut magni Dei templum et Spiritus splendor.

Virgo, auribus sis virgo, et oculis

75 Et lingua: hæc enim omnia ad peccata proclivis:

Aures arrectæ sint bonis tantum sermonibus,

Turpibus autem ostia et insulsis ponantur.

Casti, tanquam in thalamo, tuis sub palpebris claudantur

Oculi, nec lascivos motus exstimulent.

80 Labia, velut rosæ putamina, clausa teneantur,

Ac sermo desideretur. Pedes superbe ambulantes

60 Ἐπιμέναι. Int. 992 ἐνδιδῶναι.

64 Στεινὸν δὲ διεξέλασσης. Sic tres Regg., sicque legendum suspicatus fuerat Billius. Edit. στεινὸν δὲ γε ἐξέλασσης. Schol. διαπεράσσης. Ita Matth. vii, 13: *Intrate per angustam portam.*

71 Εἰδῶλα. Sic tres Regg. Edit. εἰδῆλα. Ad marginem: οὐδὲ σκιὰ πόθου τοῦ ἐλάττονός ποτ' ἐμβάλλει.

73 Αἰγῆλη. Sic tres Regg. Edit. αἰγῆλης.

75 Ἐπιτροχός. Int. 992 ταχέια. Schol. ἐπάνω τούτων σου τῶν αἰσθητηρίων τρέχουσα, quod tuis hiis sensibus inolet.

76 Περλοῖτο. Tres Regg. περλώτο.

78 Ἐν νυμφῶσι. Int. 992 παρθενικός. Significat ita coerendos esse oculos ut palpebris, quasi cubiculo quodam nuptiali, teneantur. Ita Nicetas in com-

ment. Orat. *De nova Dominica*, hæc verba poeticis numeris solvens: Τὰ μὲν οὖν ἕμματα οὕτω σωφρονιζέσθω, ὡσπερ ἐν νυμφῶσι τοῖς βλεφάροις παρθενικῶς θαλαμειδόμενα. Ibid. Ἐρύχθω. Int. 992 ἀνακλεισθωσαν.

79 Μάχλοισι. Ita Coisl., tres Regg. et Combef. Prave edit. μάχοισι.

80 Καλύκεσσιν. Int. Reg. κεκαλυμμένοις ἴδοις.

81 Ποθίοντο. Int. ἐπιθυμητικός, rarus sit; Schol. Ποθίοντο παρὰ τῶν ἔξωθεν ἀκούεσθαι, ὡς αἰγῆ δαδασμένος, sui audiendi desiderium faciat, quod vincit silentio est. Ili duo versus leguntur infra, lib. ii, sect. 2^a, poem. vi, ad Olympiadem virginem nubilem, v. 84 et 85: sed in posteriori pro ἕμματα πέρων ἔχει τε, legitur ἕμματα ὑβρις ἴσπεσι.

METRICA VERSIO.

Nec tibi sit nimio carnis natura pavori.
 Tanquam illam nequeas ulla ratione domare
 (Non etenim timor hic divina manat ab arce,
 Qui mentes hominum tam dura compede neclit).
 Nec rursus carni plus æquo frena relaxa:
 Ne te securum abripiat, sternatque repente.
 Durum iter et salebris infestum carpe libenter,
 Conscendensque vide, ne quid vestigia fallat:
 Ut tibi propositam pedibus contingere metam
 Detur inollensis, perque arctam tendere portam
 Ad sedes superas: ubi gloria luxque perennis,
 Et jucunda quies nullo interrupta dolore.
 Si metuis, stipulam quia parvulus excitat ignis,
 Pone metum, flammam ingentem tibi coelicus imber
 Sopiet, atque preces, gemitus, lacrymæque diurnæ,
 Atque graves curis noctes, totusque supernum

B Ad regem contensus amor, sedesque beatas.
 Talia virgineæ sunt optima pharmaca vitæ,
 Quis tu nec nudas species curabis amoris
 Corporei miscere animo: sed mente pudica
 Esse laborabis, velut alti Numinis ædes,
 Pneumatis et radius superno demissus ab axe.
 Virgo, sis oculis, sis ore atque auribus ipsa
 Virgo: nam tribus his facile est decedere recto.
 Egregiis tantum pateant sermonibus aures:
 Turpibus et stultis claudatur janua verbis.
 Quin etiam velut in thalamo tua lumina claudè
 Involutris devincta suis, nec motibus illa
 Lascivis stimulent vesano pectus amore.
 Utque lateat rosa verna suo putamine clausa,
 Sic os vincla ferat, validisque arctetur habenis,
 Indicatque suis proluxa silentia labris.

Ψεύσται παρβενίης, καὶ ἴθματα πόρνον ἔχει τι.
 ῥωγαλέον δὲ χιτῶνα, καὶ οὐ τρυφένοντα κάρηνα
 Αἰθεο. μὴ σερῶν καλὰ νήματα. Μάργαρας ἄλλη
 85 Κοσμεῖτω, καὶ χρυσὸς ἐπαστράπτων μελέεσσιν,
 Ὡν καὶ γραπτὰ πρόσωπα, χθονίων πλάσματα χειρῶν,
 Εἰκόνος οὐρανίης ἀλλότρια, εἰκόνες αἰσχυρῶν,
 Μαχλοσύνης στήλαι τε καὶ οὐ λαλέοντες ἔλεγχοι,
 Κινύμενοι πίνακες, μυστήρια νυκτὸς ἐντροῦς,
 90 Αἰσχεα μαρμαίροντα, τάφοι κρύπτοντες οἰζύν.
 Τῶν ἀπο τηλόθ' ἴοιο, παραστάτι κυθήεσσα
 Κάλλι κρυπτομένῳ, σύμφη Χριστοῦ ἀνακτος.
 Ὅμματα δ' ἔμμαισι μίση, λόγῳ λόγον, ἀγνὰ καὶ
 [ἀγνοῖς.

A Μὴ ποτε μὴδὲ γέλωτι γέλων, καὶ θάρσει θάρσος.
 95 Ἐκ γὰρ δὴ τοῖωνδε κακὸς μερόπεσσιν ἐλισθος.
 Ἄρσενα πάντ' ἀλέεινε, συνεῖσακτον δὲ μάλιστα,
 (Μετρήδης πικρὸν ὕδωρ, καὶ πείθεο, παρβένος ἀγνή,)
 Κῆν χρυσοῖο πέλη καθαρώτερος, ἢ ἀδάμαντος
 Στερρότερος. Διπλοῦν γὰρ ἐπι δέος. Εἰ σὺ πέποιθας
 100 Σαρκί τεῆ, τίς πίστις ὁμωροφίοις μελέεσσιν,
 Μὴ σοι μὲν καθαρὸν τε καὶ ἀσπιλον ἔμμα, νόος τε,
 Φρῆν δ' ἐτέρη κεῦθοι τι χοδός, καὶ πνεῦμα δῶκοι;
 Ἐκ σαρκῶν ἐπὶ πνεῦμα μετήλυθες, ἔνθεν ἀέρθης·
 Πῶς αὔθις σάρκεσσιν ὁμὸν βίον αἰνήσασα,
 105 Νυμφιον ἱμερόντα τεῆς ζήλημονα μορφῆς
 Αἰσχύνεις, μὴ πού σε κεδνὴς φιλόττος ἀμέρση,

Mentiuntur virginitatem, et hi gressus habent aliquid meretricii.

Laceras vestes et neglecta capita

Reverere, non pulchritudinem sericæ texturæ. Margarita

85 Aliam ornet, ac aurum in earum membris coruscans,

Quarum picti vultus, manus terrestres figmenta,

Cœlesti imagine aliena, turpia simulacra,

Lasciviæ monumenta, et tacita argumenta,

Tabulæ mobiles, mysteria tranquillæ noctis,

344-345 90 Splendida dedecora, sepulcra fetorem tegentia.

Ab his longe recedas, virgo fortis et ornata

Occulta pulchritudine, Christi regis sponsa.

Oculos oculis junge, sermonem sermoni, pura puris;

At nunquam risum risui et audaciæ audaciam:

95 Ex his enim malæ hominibus ruinæ.

Masculum omnem fuge, præsertim introductitium

(Mirrhæ aqua amara, crede mihi, casta virgo),

Etiamsi auro purior sit, et adamante

Firmior. Duplex enim hic subest timor. Si tu confidis

100 Carni tuæ, quæ fides membris simul habitantibus,

Ne tibi quidem, cum purus sit et sine nævis oculus et mens,

Anima autem dissona terreni aliquid occultet, et spiritum insectetur?

A carnibus ad spiritum translata es et inde evecta:

Quomodo rursus carnis conjunctionem laudans,

105 Sponsum dedecoras, qui tuam cupidus formam æmulatur,

Non verita, ne quando pretiosum tibi amorem subtrahat,

83 Τρυφένοντα. Duo Regg. τρυφένοντα. Chig. τροφένοντα. Coisl. τυφόνοντα.

86 Χθονίων. Int. 992 χοϊκῶν.

91 Κυθήεσσα. Regii codices duo, Chigianus et Coislinianus κυθίωσα.

93 Λόγῳ λόγον. Ita Coisl. Edit. λόγον λόγῳ. Mox ἀγνὰ καὶ ἀγνοῖς. Tres Regg. et Coisl. ἀγνὴ, καὶ ἀγνή. Int. 992 καθαρὲ, καθαρα.

95 Ἐκ γὰρ δὴ. Ita duo Regg. In edit. deerat δὴ. Mox μερόπεσσιν. Chig. ἀνθρώποισιν.

97 Μετρήδης. Alludit ad vers. 25, cap. xv, Exodi. Mox καὶ πείθεο. Duo Regg. et Coisl. val πείθεο.

99 Ἐπι δέος. Int. 992 ἐπεστι δέος.

100 Τίς πίστις. Ita Chig. Edit. πιστός. Mox ὁμωροφίοις. Coisl. ὁμορροφίοις.

102 Κεῦθοι. Regg. tres κεῦθη. Mox iidem et Coisl. δῶκη pro δῶκοι.

105 Ἱμερόντα. Sic tres Regg. et Coisl. Edit. ἱερόντα.

METRICA VERSIO.

Nec vero castam te jactes esse, superbe
 Si graderis; gressus est quædam namque libido.
 Mentitur, fœdatque suum quoddammodo corpus.
 Detritas etiam vestes venerare, caputque
 Deliciis vacuum et luxu, non sericæ fila.
 Ornentur geminis aliæ, decorentur et auro,
 Quod fulgore suo collustrat corporis artus:
 Hæc, inquam, his placeant, quarum depicta colore
 Multiplici est facies, morali que arte manique
 Condita, cœlestique ab imagine turpis imago
 Dissita, calcatum prodens sine voce pudorem:
 Viventes tabulæ, mysteria noctis opacæ,
 Externeque nitens labes, pulchrumque sepulcrum
 Interno fetore madens et sordibus atris.
 A quibus, o virgo, Christum sortita maritum,
 Quam decor occultus decorat, quam tecta venustas,
 Esto procul, turpemque ornatum a corpore pelle.
 Lumina luminibus, verbis conjungito verba,

B Pura tamen puris: non risus risibus autem,
 Audacesque animos audacibus atque protervis.
 Hinc etenim humanos vestigia lubrica fallunt.
 A cunctis abscede viris, sed maxime ab illo,
 Virgo, συνεῖσακτον quem nos de more vocamus
 (Crede mihi, virgo, Merrhæ salsissimus amnis);
 Firmior ille licet sit saxo, purior auro.
 Namque duplex metus est. Si te fiducia carnis
 Efficit intrepidam, (quis enim confidere membris
 Ausit, quæ tecto semper clauduntur eodem?)
 Ne tibi pura quidem sit mens, oculique pudici,
 Sed versuta tegat quiddam mens altera carnis,
 Spirituque neget pacem dulcemque quietem.
 Ex humilli ad superam migrasti corpore mentem:
 Cur rursus teneræ laudans consortia carnis,
 Sacrum dedecoras Sponsum, qui teque tuamque
 Mirifice affectat formam, nec sustinet ullum
 Rivalem adjungi? nec te timor occupat ille,

Ὡς εἰσὴν, σκάζουσας ἐπ' ἀμφοτέροισι πόδεςσι ;
 Χριστὸν ἔχεις ἀγαπητὸν, ἀπόπτυσον ἄνδρας ἅπαντας.
 Τί χρήσεις ἐπικούρου ἔχειν χατέοντ' ἐπικούρου
 110 Πῶλοι μὲν πῶλοισι φίλοι, ἑλαφοὶ τ' ἐλάφοισι,
 Καὶ ψῆρες ψῆρεςσιν, ἀγνῶ δέ τε τίμιος ἀγνός.
 Ἄλλ' ἔμπης κακόμητιν ἀλεύσο, μὴ σε δολώσῃ,
 Καὶ πιτυτὸν περ ἔοντα· σοφοῖς δέ τε καὶ πλεόν ἔχθει.
 Πολλάκις ἐξ ἀγαθοῦ κακὸν πόρσυνε καὶ ἐσθλοῖς.
 115 Νῦν φάος, εἶτα σκότος, ἔνδον μῶρος, εἶδαρ
 [ὑπερθεν.
 Καὶ σαίνει γλυκεροῖσι, καὶ ἄλλυσι κευθομένοισι.
 Πολλάκι μὲν συνάγειρεν ὁμόφρονας ἀλλήλοισι

Ἄ Πνεύματι, καὶ φάος ἦλθεν, ἐπωνυμίην τέ γε σεμνήν,
 Τὴν ἀγάπην καλέουσιν, ὑπήλυθεν. Αὐτὰρ ἔπειτα
 120 Ἐκ κραδίης ἐπὶ σάρκας ἄγων πόθον ἐγγύς
 [έούσας,
 Ἡ πῦρ, ἢ ἐ πυρὸς σημήτια λυγρὰ δίδωσιν.
 Εἰ τοι μὲδ ἐ πυρὸς σημήτιον, ἀλλὰ τάχιστα
 Πλήξεις εἰσορόωντας. Ἐτοιμότεροι δέ τε πάντες
 Εἰς κακίην τελέθουσι. Ἦρός δ' ἐπὶ πρηγὲς ὀδεύει.
 125 Ἄλλὰ δόμος, καὶ εἶμα, τράπεζά τε, ἀδρανῆ τε
 Γήραο; ἀργαλέοιο, τόδ' ἤγαγεν αἰσχος ἀρωγόν.
 Χρύσεια χαλκείων διαμίθειαι, εἰ γανώνωντος
 Ἄντ' βίου μικρὴν καὶ ἀεικέα τέρψιν ἐδέξω.

Ut duplici et claudicanti utroque pede?
 Christum habes amicum, respue omnes viros.
 Quid opus habes adjutore, cui adjutore opus est?
 110 Sunt quidem pullis pulli amici, et cervi cervis,
 Et sturni sturnis, et agno charus est agnus.
 Sed tamen malum consultorem fuge, ne te dolo decipiat,
 Quamvis prudens sis; plus enim odit sapientes.
 Sæpe ex bono malum machinatur etiam probis.
 115 Nunc lux, postea tenebræ; intus mors, esca superne.
 Blanditur per dulcia, et per occulta perniciem affert.
 Sæpe congregat unanimes inter se
 Spiritu, et lux advenit, ac sub venerabili cognomine,
 Quod Agapen vocant, delitescit. Rursus postea
 120 Ex corde in carnes, quæ vicinæ sunt, amorem insinuans,
 Aut ignem edit, aut ignis tristitia signa.
 Quod si ne ignis quidem signa, ac citissime
 346-347 Qui vident, a te percutiuntur. Paratiores sunt omnes
 Ad malitiam: fluentum per declive fertur.
 125 At domus, et vestimentum, et mensa, et infirmitas
 Senectutis molestæ, hoc dedecus in auxilium adduxerunt.
 Auræ æreis permutas, si splendidiæ loco
 Vitæ levem et indecoram oblectationem suscipis.

106 *Κεδνής*. Edit. τιμίας.
 109 *Ἐπικούρου*. Duo Regg. et Chig. ἐπικούρων.
 Coisl. ἐπικούρω
 112 *Κακόμητιν*. Coisl. et unus Reg. δολόμετιν.
 116 *Γλυκεροῖσι*. Duo Regg. γλυκερήσι.
 119 *Ἐπωνυμίην*. Ita rei turpissimæ honestissimum nomen imponebat: ἀγάπη namque charitatem significat, ac pro casto et sancto amore proprie accipitur. Hinc agaparium nomine appellabatur convivia quæ olium in Ecclesia ex charitate celebrabantur. Hoc vero loco per ἀγάπην, συνείσαξις illa foeda significatur, qua non sine magna piorum omnium offensione, et ingenti Ecclesiæ probro monachi quidam, aut alioqui cælibatum professi, feminas sibi contubernales adjugebant, ac turpissimam hanc vitæ societatem ἀγάπην appellare non verebantur. Vir feminam, cum qua habitabat, *aga-*

petam, femina autem virum *agapetum* nominabat. De syniactis et agapetis exstat doctissimi Muratorii disquisitio, in qua *syniactorum* et *agapetarum* originem repetit a temporibus Cypriani, qui habitantes cum sacris virginibus clericos arguit; canones refert conciliorum, quæ huic morbo occurrerunt, querelas virorum proborum qui voce et scriptis reclamaverunt, atque excusationes a syniactis adhibitæ dissolvit. Vide *Anecdota Græca*, edita Patavii, in-4°, an. 1709, pag. 218.

124 *Ὀδεύει*. Reg. 992 ὀδεύσει.
 125 *Δόμος*. Sic habent Regius 39, Chigianus et Coislilianus. Edit. *δομοί*.

127 *Χρύσεια χαλκείων*. Alludit ad Homericum Glaucum, qui per recordiam aurea arma æreis cum Diomede permutavit. *Iliad*, vi, v. 255. Ibid. γανώνωντος. Int. 992 λαμπρυνόμενου.

METRICA VERSIO.

Ne tandem iratus sacro te privet amore
 Utpote quam duplici conspiciat poplite claudam?
 Christus amore tui flagrat: ne forma virilis
 Te premat, et medio sedem sibi pectore figat:
 Illius auxilio quid opus tibi, dic age, qui non
 Sufficit ipse sibi, sed opem conquirat amicam?
 Charus equo quamvis sit equus, cervo quoque cervi,
 Et sturni sturnis, et vir pius egregiusque
 Egregiis pietate viris: tamen ipsa caveto,
 Ne te, quantumvis prudentem animoque sagacem,
 Artibus atque dolis in fraudem pertrahat hostis.
 Nam graviore animos bello insectatur acutus,
 Exque bono persæpe bonis mala subdolos affert.
 Nunc splendet, tenebris nunc est adopertus opacis:
 Mors gravis interius, dulcissimaque esca superne;
 Blanditus mulcet, lecto perimitque veneno.

B Sæpe animis et mente pares collegit in unum,
 Et lucis speciem præ se tulit, atque decorum
 Cognomentum Agapes subit: mox callidus omnem
 Ex animo ad carnes vicinas slectit amorem,
 Et flammam aut flammæ tristissima signa reliquit.
 Utque etiam flammæ non signa impresserit ulla,
 At celer ipsa tamen letali pectus eorum
 Vulnere concuties, in te quia lumina torquent.
 Ad vitium siquidem ferimur proclivius omnes:
 Non secus ac per prona solet rapidissimus amnis.
 At domus, et mensa, et vestis, tristisque senectus
 Corpusque invalidum labi prætexitur isti.
 Maxima cum minimis permutas, aurea ferro,
 Si vitæ claro perfuse lumina parvas
 Ipsa voluptates præfers minimeque decentes
 Non mihi si grandes auri donaris acervos,

Οὐδ' εἰ μοι χρυσοῖο, καὶ ἤλεκτροιο τάλαντα,
 130 Καὶ πεδία χλοάοντα καὶ εὐρέα πώεα δόιης,
 Καὶ δόμον αἰγλήφεντα, καὶ Ἀλκινόιο τράπεζαν,
 Οὐδ' εἰ μοι βίον ἄλλον ἀγῆραον ἀντὶ παρόντος,
 Οὐδέ κεν ὡς λιπόχριστον ἐγὼ βίον αἰσχρὸν ἐλοίμην.
 Ἄρτος ἐμοὶ στείνετο, ποτὸν τὸ ὕδωρ ποθέοιτο·
 135 Φύλλα συκῆς μ', ὡς πρόσθεν Ἄδᾶμ Εὐάν τε,
 [καλύπτει
 Καὶ σήραγγας ἔχοιμι πετρῶν δόμον, ἢ τινα φηγοῦ
 Κευθμῶνα, σχέδιόν τε βίον, καὶ θηρῶν ὁμοῖον·
 Ἦ τινα πᾶρ πυλεῶνα βεβλημένος, ἄχθος ἀρούρης,
 Ἄνδρὸς ὑπερβιάλοιο, πένης, καὶ Ἀδάμας ἄλλος.
 140 Ἔλκοιμι ζωὴν τε λυγρὴν καὶ σῶμα πονηρὸν.
 Νῦν τάδε, χάσμα δ' ἔπιτα, καὶ ἀντιτα πάντα τὰ
 [τερπνά.

Non si mihi auri et electri talenta,
 130 Non si virides agros et lata jugera dederis,
 Et domum renidentem, et Alcinoi mensam,
 Neque etiamsi pro hac praesenti vita aliam senii expertem,
 Idcirco turpem vitam, Christi desertor, elegerim.
 Sit mihi panis arctus, pro potu aqua nequidem abundans;
 135 Folia fici me, ut olim Adamum et Evam, operiant:
 Domum habeam fissuras petrarum, aut aliquam fagi
 Latebram, et vitam simplicem et feris similem:
 Aut ad aliqua:u januan' viri arrogantis,
 Terræ pondus et pauper jacens, et alter Lazarus,
 140 Vitam tristeam traham et corpus languidum.
 Nunc hæc, postea sepulcrum: pœnasque dabunt omnes voluptates.
 Tibi satietas, mihi dolor: paulo post omnia oblivioni dantur.
 Unum omnes sumus post tumulum, unus cinis: æqualis locus
 Servis et regibus. Quod superest, nonne infernus?
 145 Quocirca nec praesentia te bona oblectent,
 Nec valde animum hujus vitæ adversa frangant.
 Nam simul cum jucundis molesta omnia relinques,
 Non ita multo post. Quid enim longum in hac mortali vita?
 Hospes sis et peregrinus in aliena terra repens:
 150 Inde te Deus suscitabit in patriam tuam,
 Postquam paulum certaveris; majus autem laboribus præmium.
 Et tu filiis charissimis, Jonadab prudentia insignis,
 Dum divitias, quibus nihil in humanis rebus præstantius, parare studes,
 Hanc eis legem et sermonem dedisti: « Filii mei, eia agite,
 155 Accipite a patre, quas nec mihi, nec ulli unquam filio tener

Α Σοὶ κόρος, ἄλγος ἔμοιγε· μικρὸν, καὶ πάντα λείασται.
 Ἐν πάντες μετὰ τύμβον, ἴη κόνης· Ἴσος ὁ χώρος
 Ἀμώεσι καὶ βασιλευσί. Τὸ δὲ πλεόν, οὐκ ἀΐδω;
 145 Τοῦνεκα μήτ' ἀγαθοῖσιν ἰαίνεο τοῖς παρεούσι,
 Μῆτε λίην μογεροῖσιν ἄσαι φρένα τοῦδε βίοιο.
 Ἦ γὰρ ὁμοῦ τερπνοῖσι καὶ ἄλγεα πάντ' ἀπολείψεις
 Οὐ μετὰ δὴν. Τί δὲ μακρὸν ἐφημεροῖο βίοιο;
 Ξεῖνος δ' ἴσθι πάροικος ἐπ' ἀλλοτρίης χθονὸς ἔρπων·
 150 Ἐνθεν ἀναστήσει σε θεὸς ἐς πατρίδα σεῖο,
 Μικρὸν ἀεθλεύσαντα, πόνων δὲ τε μείζον ἀεθλον.
 Καὶ σὺ φίλοις τεκέεσσιν, Ἰωνὰδὰ ἐξοχε μῆτιν,
 Ὀλβον ἐπισπεύδων τὴν ὑπέρτατον ἐν μερόπτεσι,
 Τόνδε νόμον μῦθόν τ' ἐφθέγγασο· « Παῖδες ἔμοιο,
 155 Δεῦτε, πατρὸς δέξασθε τὸν οὐ πόρε πλοῦτον
 [ἔμοιγε,

130 Πώεα. Regg. duo ποιμένα, copiosos greges.
 134 Τὸ ποτόν. Ita Reg. 993. In edit. deest τὸ.
 137 Κευθμῶνα. Reg. 59 κευθμῶνας.
 140 Λυγρῆν. Duo Regg. λυγρῆν. Schol. 994 ἐπι-
 κωνον.
 141 Χάσμα. Sup. lin. Reg. 991. et Coisl. τάφος.

Mox iidem, ἀντὶ τὰ πάντα τὰ τερπνά. Sup. lin. τι-
 μωρίαν ἔχοντα. Int. Coisl. τὰ τερπνά τῶν ὀδυνηρῶν
 ἀντίθετα.
 142 Μικρὸν. Reg. 59 μικρόν.
 146 Μογεροῖσιν ἄσαι. Reg. unus μογεροῖς ἀνιά-
 σης. Sup. lin. λύπησι.

METRICA VERSIO.

Electrumque nitens, immensaque jugera terræ,
 Et latas vestes, et splendida tecta, simulque
 Alcinoi regis mensam, non denique vita
 Altera si detur rugosæ ignara senectæ,
 Sic tamen amplectar deformem crimine vitam,
 Turpiter atque velim deserto vivere Christo.
 Exiguus mihi sit panis, sint pocula lymphæ,
 Et ficus foliis, primos velut ante parentes,
 Me legat, et vili corpus convolvat amictu,
 Ac mihi sit quadam tecti vice concava rupes,
 Aut fagi latebræ; sit simplex vita levisque,
 Atque feris prorsus similis; vel ad atria quædam
 Divitis ipse jacens, incommoda sarcina terræ,
 Pauper et ulceribus plenus, languentia membra
 Mœrentemque traham vitam, luctuque refertam.
 Ista quidem in terris: post vero chasma profundum,
 Atque voluptates vindex rogus excipit omnes.
 Sis saturo tu ventre, meos dolor occupet artus:

B Omnia post paulo memori de mente recedent.
 Unum omnes erimus tumulato corpore, pulvis
 Unus, et æqualis locus est, sedesque parata
 Regibus et servis: terram properamus ad unam.
 Quocirca nec te praesentia commoda vitæ
 Immodice oblectent, nec rursus tristitia frangant.
 Tristitia quippe tibi simul et jucunda necesse est
 Linqvere cuncta brevi; quid enim, mihi dicit, lon-
 gum
 Hæc mortalis habet fatoque obnoxia vita?
 Hospes es in misera peregrinus et incola terra:
 Post vero ad patriam divina potentia sedem
 Te velut in fragili postquam certaveris ævo:
 Præmia sunt porro longe majora labore.
 Tuque etiam, Jonadab, sublimi prædite mento,
 Vitam, qua nulla est homini felicius usquam,
 Accelerans natis, hanc legem et verba dedisti:
 « O nati, quas nec genitor mihi præbuit unquam

Οὐτ' ἄλλω ποτὲ παιδὶ πατὴρ φίλος, Ἐμπεδον αἰεὶ.
 Μὴ δόμον οἰκήσητε περίγραπτον μελέεσσι;
 Μὴ γαίην ἀρόσητε. Τί δ' ἄμπελος ὕμιν θνειαρ;
 Ἐν σκηναῖς ναίετε, μέθυμά τε καὶ γλυκὺ πῶμα
 160 Μὴ ποτ' ἐφ' ὑμετέρῳ λαίμῳ, μὴ, τέκνα, χέοιτε,
 Ἄλλὰ θεῶ ζῶοιτε, Θεὸν δέ τε πλουτοῦν ἔχοιτε
 Μοῦνον, ἀεὶ ζῶοντα, ὁμοῖον, κάτυφέλικτον. »
 Ὡς ἄρ' ἔφη· παῖδες δὲ πατὴρ ἐτέλεσαν ἐφετητῆν.
 Οἶδα δ' ἐγὼ καὶ λαὸν ὑποσχασίης ἐπὶ γαίαν
 165 Ἰέμενον, τοῦ πρόσθε πυρὸς στύλος ἡγεμόνευε,
 Καὶ νεφέλης ἔλκοντος ἀσημάντου δι' ἐρήμης·
 Ὃ πόντος ὑπόειξε, καὶ οὐρανὸς εἶδαρ ἔδωκε,
 Καὶ πέτρῃ βλάστησεν ὕδωρ, ὃ δ' ἔχασσάτ' ὀπίσσω
 Εὐρὺ βέων ποταμῶς, καὶ ἥλιος ἔσχεθε δίφρον,

A 170 Καὶ παλάμησι τρώπαιον ἀνήρ ἔστῃσε ταθείσαις
 Σταυρὸν ὑποσκιῶν, πίστις δ' ἐπέδησεν ἀκωκῶς.
 Ἥλιος δὲ κόραξι τράφη, καὶ γαίαν ἔθρεψε
 Σιδονίην τυτθῆσιν ἐν ψεκάδεσσι βλοιο,
 Οὐ ποτὲ γ' ἐν πενιχρῇ σιπύῃ λήγοντος ἀλεύρου,
 175 Καὶ κεράμιο βρῦντος ἀεὶ τόσον ὕγρον ἔλαιον,
 Ὅσσον ἀφύσσετό χερσὶ φιλοξείνοιο γυναικῶς.
 Ἑβραῖοι δὲ τε παῖδες ἔην ποθέοντες ἔδωδῆν,
 Ὅφρα κε μὴ βασιλῆος ἐνὶ χρανθῶσι τραπέζῃ,
 Ἀσσυρίης καθύπερθε φλογὸς χαίροντες ἔβησαν,
 180 Ἐνθεν ἀναψύχοντες, ἐὰ πρὸς δώμαθ' ἔκοντο.
 Καὶ Δαυιὴλ λείουσι βίφεις βορὰ μαινομένοισι,
 Θρέψε μὲν οὐτι λέοντα, ἐπαὶ χέρας ἐξεπέτασεν,
 Ἀερίην δ' ἐνὶ χερσὶν ἐδέξατο δαῖτα προφήτου.

Acquisivit pater, divitias, in omne ævum stabiles.

Nec domos incolatis corporibus circumscriptas,
 Nec terram aretis. Quid vos juvalit vitis?

In tabernaculis habitate; nec incipientem, nec dulcem potum

348-349 160 Vestro unquam gutturi, nati, infundite.

Sed Deo vivite; vobisque Deus sit thesaurus,

Qui solus semper vivit, ac neque mutari, neque auferri potest. »

Sic ille locutus: filii vero parentis imperio parent.

Novi ego et populum in terram promissionis

165 Properantem, cui dux erat columna ignis antecedens,

Et nubes deducens per desertum vestigiis carens;

Cui cessit mare, cælumque escam dedit,

Et petra aquam scaturivit, recessitque retrorsum

Læte fluens amnis, sol cursum inhibuit;

170 Trophæumque vir erexit extensis manibus

In formam crucis, fidesque hostiles gladios constrinxit.

Elias a corvis nutritus est, et anum nutrit

Sidoniam parvis ad vitam sustentandam guttis,

Nunquam deficiente in paupere arca farina,

175 Semperque urceo tantum olei scaturiente,

Quantum hauriebant mulieris hospitem amantis manus.

Hebræi pueri dum suum cibum desiderant,

Ne regis mensa contaminarentur,

Supra flaminam Assyriam alacres conscenderunt,

180 Inde refrigerati in domos suas redierunt.

Daniel leonibus projectus esca furentibus,

Non leones nutrit (manus enim extenuerat),

Sed delatum per aerem manibus prophetæ prandium accepit.

158 Γαίην. Duo Regg. γαίαν.

169 Χέοιτε. Ita duo Regg. Edit. χέοιτο.

164 Καὶ λαόν. Sic Reg. 990. In edit. deerat καί.

166 Νεφέλης ἔλκοντος. Reg. 39 νεφέλη. Reg.

992 νεφέλην. Pro ἔλκοντος, Coisl. ἔλκοντο. Sup. lin.
 ἔλκοντες. Mox ἀσημάντου. Int. Coisl. et Reg. ἀτριβοῦς,

nullis tritum vestigiis. Ἐλκοντος in genere non concordat cum νεφέλης, nisi sit poetæ licentia.

168 Βλάστησεν Coisl. βλάστησεν. Int. ἔβησε.

172 Καὶ γαίαν. Duo Regg. et Coisl. χῆραν.

183 Ἀερίην. Duo Regg., Coisl. et Cing. τερτίην.

METRICA VERSIO.

Nec soboli pater ullus, opes sine fine manentes,
 Percipite, ac læti cœlestia carpite regna.

Vos primum nullis concludite corpora tectis,

Vomere nec terram perstringite: vitrea vobis

Nulla sit, atque vicem tecti tentoria præsent.

Nec vero dulci guttur perfunde Lyæo,

O mea progenies, sed Regi vive superno,

Divitiasque omnes in eo censumque repone,

Censum qui cunctos stabilis perdurat in annos. »

Hæc ait, atque patris nati pia iussa facessunt.

Arva quid Isacidas memorem promissa petentes:

Queis flammæ monstravit iter nubisque columna,

Per deserta trahens quæ nemo triverat ante;

Queis cessit pelagus; queis dulcia pabula cælum,

Duraque petra dedit lactes, gelidusque retrorsum

Territus abscessit fluvius, cursuque reprensus

Longior in terris fixit sua lumina Titan?

Et manibus tensis hostilia castra fugavit

B Unus homo, crucis in formam pia brachia fingens:
 Ac gladios ferrumque fides hostile retudit.

Eximiumque Eliam corvi pavere rapaces:

Isque etiam viduam fractamque senilibus annis,

Sidonia haud magnis epulis nutrit in urbe.

Pauper enim dulcem semper dabat arca farinam,

Atque olei tantum pleno manabat ab utre,

Quantum ab eo sancti deiraxerat hospitis altrix.

Quid dicam Hebræos pueros alimenta seorsim

Poscentes: ne, si regis mensaque cibisque

Implerent ventrem, fœda se labe notarent?

Quique etiam læto Chaldæis pectore flammis

Insiliunt, redenuntque domum non corpore læso?

Ipse feris Daniel rabidis projectus in escam,

Non aluit sævos lacerata carne leones:

Sed postquam fuditque preces, palmasque tetendit,

Aera per medium delata est esca prophetæ.

Quinctiam æquoreus medio de pectore piscis

Σπλάγγων δ' ἐκ μεσάτων ἀπερρύζατο θεῖον Ἴωνᾶν
185 Θῆρ ἄλδς, οἶον ἔδεκτο τριήμερον. Ὡ μέγα
[θαῦμα !

Πίστις γὰρ συνέερκτο καὶ ἐν σπλάγγνοισι προφήτη.
Ἄκρις Ἴωάννου δὲ τροφή καὶ κηρίον ἦεν
Ἄγριον, ὀφιλόφων τε τρίχες ἔσθημα καμῆλων,
Καὶ δόμος οὐρανὸς εὐρύς, ἐρημαῖα τε χαμεῦναι.

190 Τίς Θέλιαν ἐσάωσεν ὑπὲκ πυρὸς, ἢ τίς ἔδησε
Θηρῶν ὠμοδόρων κρατερὸν μένος; Ἡ μέγα θαῦμα!
Παρθενίη καὶ θῆρας ἐκοίμισεν, οὐδ' ἐτάλασσαν
Παρθενικῆς δέμας ἀγνὸν ἑαῖς γενύεσσι μιῆναι.
Οὐδὲ μὲν οὐδ' ἀγνῆς ἐπιλήσομαι (οὐ γὰρ ἔοικε),
195 Σωσάννης, εἰ καὶ μιν ὑπὸ ζυγῶν ἤγαγεν ἀνήρ,
Σωφροσύνης ἢ τόσον ἔχεν πόθον, ὥστε φυγοῦσας

A Χείρας ἀθεσμοτάτας, ψήφοις τ' ἀδίκοιαι δικαστῶν
Ἐς μόρον ἔλκομένην, πόθ' ὑπὲκ θανάτοιο σώσσε
Πνεῦμα νέου, πολλοῖο φρένας, καὶ μήδεα πυκνὰ
200 Ὀρθοδίκου, δῆσαντος ὑπὸ σφετέροισι λόγοισι
Πρεσβυτέρους Βαβυλῶνος, ἀλιτροτάτους, ἀθεμίστους.
Παύλου δ' αὐτὸς ἄκουσας, ὄσης κακότητος ἀεθλον,
Ἵσαστίων μόθων τε καὶ ἀργαλέων μελεδῶνων
Ἐν φίλοις, ἐχθροῖς τε, καὶ εἰν ἄλλ, καὶ κατὰ γαῖαν
205 Ἦρκατο, καὶ τριτάτοιο πόλου πρὸς χῆρον
[ἰκέσθαι,

Καὶ θεῖναι γλυκερῆσιν ἐν ἄρκυσι κόσμον ἅπαντα.
Κεῖνος καὶ λυπροῖσιν ἀγάλλεται, ὀππόσον οὐτις
Δεξιτεροῖς. Μεσάτη δὲ κακῶν ἀρετὴ κατὰκειται
Ὡς ῥόδον ἐν στυγερῆσι καὶ ὀξείησιν ἀκάνθασι.

E mediis visceribus evomuit divinum Jonam
185 Fera marina, qualem triduo ante exceperat. O magnum miraculum!
Fides enim simul cum propheta in visceribus inclusa fuerat.
Acrides Joannis alimonia et mel agreste,
Vestimentum autem procerorum pili camelorum,
Domus caeli spatium, cubile tellus deserti.
190 Quis Theclam ex igne liberavit, aut quis repressit
Voracium belluarum fortem impetum? Magnum sane miraculum!
Virginitas etiam feras sopidit, nec ausae sunt
Casius virginis corpus ore suo contaminare
Neque etiam obliviscar (non enim id decet)
195 Susannae, etsi illam vir sub jugum duxit;
Haec tanto amore castitatis flagrabat, ut cum effugisset
350-351 Manus scelestas, iniqua autem iudicium sententia
Ad supplicium traheretur, eam a morte servaverit
Spiritus juvenis, mente senis, ac prudentia consilia
200 Justii iudicis, qui propriis ipsorum verbis constrinxit
Seniores Babylonis, nequissimos ac scelestos.
Ipse ego audi vi ex Paulo quot cum malis certamina,
Quot et quantos labores ac molestas sollicitudines,
A fratribus et inimicis terra marique
205 Sustinuerit, ut in tertium caelum ascenderet,
Blandisque mundum universum retribus caperet.
Adversis ille rebus gloriatur, quantum non quisquam
Prosperis. Media autem inter mala virtus posita
Ut rosa in odiosis et acutis spinis.

188 Ἐπιλόφων. Int. Reg. 992 et Coisl. ὀφιλό-
τραχήλων.

189 Ἐρημαῖαι. Ita tres Regg. et Chig. Edit. ἐρη-
μαῖα.

192 Ἐτάλασσαν. Int. Reg. 992 ἐτόλμησαν.

193 Μιῆναι. Duo Regg. μιῆναι.

195 Σωσάννης. Tres Regg. Σουσάννης.

197 Ἐς μόρον ἔλκομένην. Reg. 39 εἰς. Coisl.
ἐρχομένην.

199 Μήδεα πυκνὰ. Int. Reg. 991 et Coisl. βου-
λεύματα συνετά.

201 Πρεσβυτέρους. Vulgata seniores interpreta-
tur.

204 Ἐν φίλοις. Ita Reg. 992 et Coisl. Edit. ἐμ-
φύλοις.

208 Μεσάτη δὲ κακῶν ἀρετὴ κατὰκειται. Id est,
virtus arumnis, ut rosa spinis, obsepia. Billius a
Gregorii mente videtur abesse longius, dum vertit:
In medio malorum virtus, quasi vitiorum, hisque
Horatii verbis, ep. 18, v. 9, abutitur:

Virtus est medium vitiorum utrinque reductum.

METRICA VERSIO.

Evomuit Jonam (dictu mirabile!) qualem
Miserat in vastas fauces tribus ante diebus.
Namque fides in ventre feræ comes exstitit illi.
Melle fameni agresti repulit vilique locusta
Zacharia genitore satius, texitque cameli
Membra pilis, habuitque domum versatile caelum,
Atque in humo dura corpus dabat ipse sopori.
Quis Theclam necis eripuit flammæque periclo?
Quis validos unguis vinxit rabiemque ferarum?
Virginitas (o res omni mirabilis ævo!)
Virginitas fulvos potuit sopire leones!
Dente nec impuro generosos virginis artus
Ausi sunt premere, et rigido discernere morsu!
Nec vero præclara mihi Susanna tacenda est,
Jure licet thalami fuerit sociata marito.
Illa pudicitiae tanto flagravat amore,

B Ut velitam fugiens Venerem dextrasque nefandas,
Judicio injusto decretæ proxima morti,
Consilio juvenis tanto discrimine vitæ
Eruta sit, cani mentem, ingenique sagacis,
Ore suo qui presbyteros Babylonis iniquos
Convicit, charoque orbavit lumine vitæ.
Ipse tibi Paulus longo sermone recenset,
Quot mala, quot tristes curas durosque labores
Externis pressus simul et civilibus armis
Sustinuit pelago et terra: tum deinde corusci
Tertia pervenit gaudens ad culmina caeli,
Dulcibus et totum laqueis innexuit orbem
Tristibus ille magis gessit, quam rebus optimis
Cætera turba hominum soleat, flatuque secundo.
In medio porro virtus est fixa malorum,
Haud secus ac spinas inter rosa mollis acutas.

210 Τῶν σὺ μνωμένη, τήρει βίον ἀγνὸν Ἄνακτι,
 Πάμπαν ἐν ἐλπρωῆσιν ἀμείνοσι, μὴ σε δολώσῃ
 Χρειῶ, ἢ τε τάχιστα καὶ ἔμφρονα φῶτα δαμάζει.
 Τοῦνεκα καὶ δολόμητις, ἐπεὶ Χριστοῦ βασιλῆος
 Εἰς πείραν καθέηκε, θεὸν βροτῶν ἄμιγα λεύσων
 215 Πεινῶντ', ἐκέλευσε λίθους εἰς εἶδαρ ἀμείψαι,
 Ὡς κεν χρῆζοντα ἐν ἀρκυσιν ἦσιν ἔλῃσιν.
 Ἄλλὰ θεοῦ μὲν ἄμαρτε, σὲ δὲ βροτῶν οὐλία σάινει
 Ὡς βροτῶν. Ἄλλὰ θεοῦ γε πέλοις, καὶ τῆλε διώκοις
 Ἐχθρὸν, ὅλη μίμνουσα θεοῦ, καὶ σαρκὸς ὑπερθεῖν.
 220 Μηδ' ὡς ἐν πλεκτοῖο χοροῦ περιηγεῖ κύκλω,
 Τὸν μὲν δεξιτερῇ κατέχοις, ἄλλον δὲ τε λαίῃ,
 Ἴσον ἐφαπτομένη καὶ σχιζομένη θεότητος,
 Ἥμισυ μὲν Χριστοῦ, τὸδ' ἡμισυ σαρκὸς εἶουσα.

A Ἡ πέλαγος τέμνουσα θοῆ καὶ ἐπαρτεῖ νηῖ,
 225 Πνεύματος ἰσταμένου καὶ εὐδία κυμαίνοντος,
 Ἴσχειν νηοπέδησι ταχὺν πλόν, ἢ δ' ἀπὸ γαίης
 Ἐλκεσθαι, νωθρὴν τε δι' οὐδατος οἶμον οὐδεῖν,
 Ἄμφω κοντοπόροις καὶ πεζοπόροις ὁμοίην.
 Μηδὲ τεῆ ζωῆ βαλέειν ἐχνητῖδα σάρκα,
 230 Ἦτε καὶ ἰεμένην περ, ὁμῶς κατὰ νῆα πείδησεν.
 Ἄλλ' ὡς τι στεινοῖο πόρου διὰ ρεῖθρον οὐδεῖον
 Ροιζτηδόν, μολῖθου περιηγέος ἐν κενεῶσιν
 Ὀλκοιο πλήθοντος ὅσον χάδε, καὶ πρὸς ἀνάντες
 Δέσμιον ἄλλεται ὠκα, βιαζόμενον κατόπισθεν,
 235 Ὡς κέλομαι σέο φίλτρον ἐνὶ πραπίδεσσι τεῆσι
 Σφ:γγόμενον, Χριστοῦ καταντίον ὑψι φέρεσθαι,
 Ἦε καλὴν πείραν ἐπικλύζειν τίν' ἄρουραν.

210 Horum tu recordata . vitam Regi puram custodi,
 Freta omnino bona spe, ne te decipiat
 Egestas, quæ celerrime prudentem hominem domat.
 Quare dolorum inventor, ubi Christum regem
 Tentaturus accessit, Deum simul et hominem videns
 215 Esurientem, jussit ut lapides in cibum mutaret,
 Ut indigentem retribus suis caperet.
 Sed in Deo quidem operam lusus; tibi vero homini perniciose blanditur
 Ut homini. Sed Deo adhære, et procul fuga
 Hostem, tota Dei manens, et carne superior.
 220 Neque, ut in nexæ choreæ circumfacto orbe,
 Hunc dextra teneas, ilium sinistra,
 Æque contingens Deum, et ab eo divisa,
 Christo dimidium tui, dimidium carni tribuens:
 Nec mare navigans celeri et instructa nave,
 225 Flante vento et leniter undante,
 Contineas anchoris celerem rateam; vel a terra
 Retrahas, segnemque per nudam viam incedas,
 Ambobus similis, navigantibus et pedibus iter agentibus:
 Nec vitæ tuæ immittas remoram carmeni.
 230 Quæ etiam properantem navem detinet.
 Ac veluti angusto meatu fluentum decurrens
 Magno strepitu, plumbi rotundi in cavitatibus,
 352-353 Canali repleto, quantum continere potest, sursum fertur.
 Et constrictum illico salit, vi retrorsum propulsante,
 235 Sic jubeo amorem tuum in tuis præcordiis
 Constrictum, ad Christum in sublime ferri,
 Aut pulchram et pinguem irrigare terram:

214 Ἐν ἐλπρωῆσιν. Duo Regg. ἐπ' ἐλπρωῆσιν.
 216 Χρητῶρα. Reg. 992 et Int. χρῆζοντι. Mox
 Ἐλῃσιν. Duo Regg. ἔλῃται.
 218 Βροτῶν. Ita Coisl. Edit. Θεόν.
 226 Ἡ δ' ἀπό. Ita Reg. 59. Edit. ἢ ἀπό.
 228 Ἄμφω, etc. Hunc versum, qui non legebatur
 in versione metrica, uno e præcedentibus duobus
 vicibus iterato, supplevimus distinximusque itali-
 cis. (GAILLARD.)

229 Ἐχνητῖδα. Reg. 991: Ἐχνητῖς, εἶδος ἰχθύος;
 εἴρηται ἀπὸ τοῦ ἔχειν καὶ κρατεῖν τὴν ναῦν. *Genus
 est piscium, sic dictum, quod arreptam navem reti-
 neat, quo nomine elegantem carnem vocat Grego-
 rius: quippe corpus, veluti injectis compedibus,
 animam premit, nec eam cælum se efferre sinit.*
 232 Ροιζτηδόν. Ita tres Regg. et Coisl. Edit. ρη-
 ζηδόν.
 233 Ἀνάντες. Ita Coisl. int. Reg. ἀνωφερές.

METRICA VERSIO.

Hæc memori volvens animo, pulcherrima virgo,
 Spe comitata bona, te vitæ semper ab omni
 Parte Deo studeas puram sanctamque tueri.
 Nec, quæ etiam facilis prudentia pectora frangit
 Unquam te fallat duris in rebus egestas.
 Quippe etiam Christum dum tentat callidus hostis,
 Esuriæ pressum cernens, durissima saxa
 Protinus in dulces jubet illum vertere panes:
 Ut sic pestiferis laqueis involvat egentem.
 Vanus at in Christo fuit illius impetus omnis.
 Ergo mortiferis, Christum velut ante salutis
 Auctorem, illecebris homines mulcere laborat.
 Sed te junge Deo, procul hostem pelle malignum,
 Christi tota manens, teneræ nec subdita carni.
 Nec velut in lepidæ fieri solet orbe choreæ,
 Hunc dextra, hunc læva teneas, quantumque pro-
 | pinqua,
 Tantum etiam a Christo sis omnipotentem remota,

B Et simul addicas animum carni que Deoque.
 Æquora nec celeri sulcans infida carina,
 Dum tibi fiat zephyrus nec magnas excitat undas;
 Committe, ut cursum ratis anchora jacta retardet:
 Non etiam e tellure trahes hanc, segnemque per altum
Carpe viam, navæ similis, similisque pedestri,
 Nec vitæ ipsa tuæ immittas echeneida carnem.
 Quæ velut injecta properantem compede puppini
 Detinet, ac tantam cogit subsistere molem.
 Ac velut angusto decurrens unda meatu,
 Plumbeus ut primum lymphæ labente canalis
 Plenus aquas ultra nullas capit, illico vineta
 Acclivisque salit, vi propulsante retrorsum:
 Non secus ipse tuum, qui mente arctatur, amorem
 Te jubeo ad Christum sublato tollere fluctu,
 Aut pulchram quamdam pinguemque obducere ter-
 | rana.
 Nam si luc atque illuc liquidas diffuderis undas,

Εἰ δὲ σύ γ' ἔνθα καὶ ἔνθα χέοις ψαμάθοισι βαθείαις,

Ἥ κατὰ πετρῶων, ἢ λείμακος, ἢ χαράδρης,

240 Ὡλετό σοι ῥόδος ἐσθλὸς ἀσύνδετος, οὐδὲν δνειαρ.

Εἰ μὲν σοὶ γὰρ πατὴρ ζῶει φίλος, ὅς σε φάωσδε

Ἥγαγεν, ἢ μήτηρ γλυκερὴ, καὶ φίλτρον ἀμειφές,

Εἰ σὺ κασιγνήτοισιν ἐραϊδεαὶ εὐμένεουσιν,

Ἥ τοκέων τοκέεσσιν ἀρηγόσιν, ἢ καὶ ἀρωγῆς

245 Δευομένοις, τούτοις μὲν ὄμνν βίον ἀμφαγα-

[πάζειν

Οὐ φθόνος, οὐδὲ πικρὸν καὶ ἀνάρισον ἐνθάδς Μῶμος

Ἦμμα βαλεῖ, τρίζειν καὶ σάνδαλα πολλάκι φάσκων·

Ἔστι δὲ καὶ τὸδ' δνειαρ ἐμοί, κακὸς δμματα βάλλων.

Κεῖνος μὲν βαλεῖ, τὸ δ' ἐμὸν κέαρ ἐμπεδον ἔσται.

250 Τῶν δ' ἄλλων μοι τόσσον ἀλεύεσθαι φιλότῃτα,

A Ἥ τοι μὴ φίλην γε, συνωροφίην δ' ἀλεγεινήν,

Ἥ θάρσος δολερὸν τε καὶ εὐθαλέεσσιν ἀπιστον,

Ὅσσάτιον Χριστοῖο περιδράσσεσθαι εἰοῖεν

Ἐμπεδον ἐμπεφυῖαν ἀειζῶοισι πόθοισι.

255 Μῆδὲ σὺ παρθενίης μὲν ἔχειν πόθον ἡμεροέσσης,

Τοῖς δ' ἄλλοις παθέεσαι τέην φρένα πάμπαν ἀνοίγειν,

Σωφροσύνη κομῶσα· κακὸν δὲ γε τοῦτο χέρειον,

Τίκτησθ' ἐξ ἀγαθοῖο κακὸν φθονεροῖο δόλοισιν.

Οὐ γὰρ τόσσον ἐμοιγε γάμος, οὐδ' ἔργα γάμοιο

260 Φύξιμος, ᾗ γε Θεὸς θνητῶν γένος αἰὲν ἀέξει,

Ἦσπον ἐμοῖς παθέεσσιν ἄκος καὶ ἀλκαρ ἀνεῦρον

Παρθενίην. Ἦν εἰ μὲν ἐλεύθερον ἦμαρ ἐγοίμι,

Ἔστι καὶ ἀζυγίης τις ἐμοὶ χάρις. Εἰ δὲ θύρετρα

Θήρεσιν ἀμπετάσαιμι, φίλην φραγμαῖσιν ἀλώην

Si autem tu hinc inde fuderis in profundas arenas,

In rupes, in prata, in torrentes,

240 Optimus periit tibi fluxus non collectus, nulla utilitas.

Si autem charus tibi vivit pater, qui te in lucem

Eduxit, aut dulcis mater et amor innoxius;

Si tu fratribus inniteris benevolis,

Aut parentibus parentum auxiliatoribus, aut et ipsis auxilio

245 Indigentibus, cum his quidem communem vitam complexus

Nulla invidia: neque amarus et iniquos ob id Momus

Injiciet oculos, stridorem emittere soleas dicens:

Est autem et hoc utile mihi, malus oculos conjiciens.

Ille quidem injiciet, cor autem meum firmum erit.

250 Aliorum vero mihi tanta sit cura effugere amorem,

Vel si non amicitiam, contubernium saltem periculosum

Aut confidentiam fallacem ætate florentibus maleflicam

Quantum par est Christum complecti,

Firmiter illi adhærendo continuis desideriis.

255 Nec vero tu glorieris habere amabilis desiderium virginitatis,

Si aliis affectibus penitus tuum pectus aperias,

Temperantia florens. Malum vero istud deterius,

Nasci ex bono malum, invidi dæmonis fraudibus.

Non enim tam mihi connubium et opera connubii

260 Fugienda quibus Deus mortalium genus aniplicat,

Quam meis vitiis quærenda medela et auxilium

Virginitate. A quibus si vel diem liberam habeam,

Est mihi cælibatui habenda gratia. Sin autem portas

Feris aperiam, amicam sepibus aream

239 Λείμακος. Coisl. κλίμακος.

241 Φάωσδε. Coisl. φάος δέ.

242 Ἀμειφές. Regg. duo et Chig. ἀμειπτον.

243 Κασιγνήτοις. Int. ἀδελφοῖς.

246 Ἀνάριστον. Ita Coisl. Reg. 991 sup. lin. ἄδικον.

247 Σάνδαλα. Coisl. et Reg. 992 σανδάλια. Momus dicitur convicii, maledicentiæ ac reprehensionis deus, quem ex Nocte natum refert Hesiodus; tantæ libertatis fuit in reprehendendo, ut et sandalia et crepidas Veneris reprehenderet. De illius mor-

dicitate passim vide apud Lucianum.

250 Ἀλεύεσθαι. Ita tres Regg., Coisl. et Chig.

Edit. ἀλεύασθαι. Mox Coisl. φιλότῃτα pro φιλότῃτα.

251 Ἥ τοι μὴ. Coisl. εἰ τοι μὴ, et sup. lin. καὶ εἰ μὴ.

252 Εὐθαλέεσσιν. Coisl. εὐθαλέουσιν.

253 Εἰοῖεν. Coisl. εἰοικός.

257 Κακόν. Chig. et Reg. 990 κακοῦ.

260 Φύξιμος. Reg. 39 φευκτός.

263 Θύρετρα. Reg. 992 οὐραθρα.

METRICA VERSIO.

In rupes, in prata, in torrentes, in arenas:

Optimus haud dubie fluxus tibi, virgo peribit,

Dispersis quoniam lentus devolvitur undis.

Ætherea quanquam genitor charissimus aura

Si fruidur, qui te donavit lumine vitæ,

Aut dulcis genitrix, a crimine liber amorque,

Quinetiam fratrum si niteris ipsa favore,

Aut patris auxilio et matris, vel forte juvandi

In senio si sunt, ipsis convivere nulla

Invidia est, oculos nec ob id tibi Momus acerbos

Injiciet, soleas stridorem emittere dicens:

Hoc quoque non fuerit mediocriter utile, virgo,

Cum malus hostiles in te contorquet ocellos:

Invidus ille licet jaciatur, tu pectore firmo

Semper eris, nec te livor maculabit iniquus,

Nil alienus amor tibi sit, nil exera flamma.

Aut si quosdam alios casto amplexaris amore,

B Saltem ne tecti jus sit commune caveto.

Corporibusque nocens sanis fiducia fallax;

Quin potius pressis manibus complectere Christum,

Æternusque illi te jungat nexum amore.

Nec tibi virginea quidquam clarescere laude

Profuerit, vitiis habeas si pectus apertum,

Virginitate tumens. Gravius scelus istud habendum

Nascitur ex virtute malum cum dæmonis astu.

Non tam etenim ut dulces thalamos nexumque juga-

lem,

Quo genus humanum Deus immortalis adauget,

Effugiam, quam ut criminibus mentique medelam

Quæram, virginæ vitæ delector amore.

Quæ si forte meam purgarit crimine mentem,

Egregie de me merita est, gratesque rependo.

At si, cum validis conclusa sit arca septis,

265 Ἐίρξας, ἢ φραγμοῖο τὸ μὲν πυκινῶς ἀράροιμι,
 Τῷ δὲ τρίβους οἰξάιμι παρατροχάουσιν ὀδίταις,
 Τί πλέον; Ἡ γὰρ ὀμῶς δηλήσατο ἐχθρὸς ἀλωῆν
 Πάντοθεν εἰσπίπτων. Καὶ γὰρ σέο πάντα δοκεῖσι,
 Ἐκτοθεν ὅτι βάλῃσι, καὶ ἔνδοθεν ὅτι λάθῃσιν,
 270 Ἄμφαδὴν, λογῶν τε. Τίς ἂν κακότηθ' ὀπ-

[αλύξαι

Ἐπίδωξαι, μὴ Χριστὸν ἔχων ἐπιτάρροθον αἰεῖ;

Μὴ μικρὸν ἐν κακίῃ θεῖς ποτὲ μηδὲ τὸ μικρὸν.

Τυθοῖς ἀντιώσα, χερειοσιν οὐ ποτε κύρσοις.

Ἵσσα φέριστ' ἀίοις, καὶ φθέγγεο ὅσα δὲ βάζεις,

275 Λεύσσοις προφρονέως. Ὅψις δ' ἐπὶ ἔργων

[ελαύνοι.

Ἄ Πάντα σὺν ἀλλήλοισι, τέλος, λόγος, ὄψις, ἀκοῦή.

Φεύγειν σπέρμα πονηρὸν, ὅπως στάχυν ἐσθλὸν ἀγέλης
 Μηδὲ σὺ μοιχιδίην κλέπτειν φιλότητα βίωσιν·

Κλέπτει δ' ὅστις ἔδεκτο κακοῦ καὶ ρίζαν ἐλαφρῆν·

280 Ἐκ γὰρ τοι ρίζης γε πολυσχιστοὶ κλαδεῶνες

Ἐνθα καὶ ἐνθα χέονται ἀπ' ἰκμάδος αἱματοέσσης,

Καὶ τυτθὸς συνέδησεν ὅπως μέγα χεῦμα γάλακτος,

Καὶ ψήφισ σταθεροῖο καθ' ὕδατος ἀίσσουσα

Ἐξαπίνης συνέχευεν ὄλην περικαλλέα πηγῆν,

285 Πολλοῖσιν κύκλοισιν ἐλαυνομένην, ἀπὸ κέντρου

Ἄλλ' ἐπιφρίσσοισι, καὶ ἔκτοθι λυομένοισι.

Ἰδνώθη δὲ τυπέντος ὄλον δέμας ἀμφ' ὀδύνησιν

Ἐλκόμενον· γεῦσις δ' ὀλίγη, καὶ νεκρὸς ἔγωγε.

265 Vinciens, aut sepium partem unam diligenter accommodaverim,

Aliam vero partem aperuerim prætereuntibus viatoribus,

Quid proderit? Hostis namque simul vastavit atream

Undique irrumpens. Et enim tua omnia observat,

354-355 Quid exterius feriat, et quid interius rapiat,

270 Manifeste et insidiis excipiens. Quis ejus malitiam effugiat

Facile, nisi Christum semper adiutorem habeat?

Nihil unquam parvum in vitio ducas, ne id quidem quod parvum est.

Si parvis obviam ieris, nunquam in graviora incides.

Quæcunque optima audieris, loquere: quæcunque vero loqueris,

275 Spectes sedulo. Visus autem ad opus stimulet.

Omnia hæc consociantur, finis, oratio, visus, auditus.

Respue malum semen, ut spicam bonam colligas.

Neque tu adulterinum fureris vitæ amorem:

Furatur autem, quisquis vel tenuem excipit mali radicem.

280 E radice enim plures variique rami

Hinc inde diffunduntur ab humore sanguineo,

Et succus exiguus condensat magnam copiam lactis,

Et calculus tranquillam super undam impetu delapsus

Illico totum turbat formosum fontem,

285 Multiis orbibus agitato, e centro

Semper erumpentibus, et extra evanescentibus.

Inflicto vulnere curvatur totum corpus doloribus

Inclinatum: exiguus autem cibus, et ego mortuus sum.

272 Μὴ μικρὸν ἐν τῇ κακίῃ. Int. Coisl. μηδὲ τὸ
 μικρὸν νομίσῃς ποτὲ. Ne id quidem quod parvum
 est in vitio, parvum esse unquam arbitraris... In Reg.
 μὴ ὀλίγον ἐν κακίᾳ ἐμβάλλῃς.

274 Ἵσσα δέ. Sic tres Regg. et Coisl. Edit.
 ἄσσα δέ.

275 Λεύσσοις. Regg. 992 λεύσεις. Mox ελαύνοι.

Duo Regg. ελαύνει

277 Ἀγέλης. Coisl. ἀμήσης, metas.

278 Μοιχιδίην. Regg. duo μοιχιδίψ.

280 Ρίζης γε. Regg. 992 ῥίζης τε.

281 Αἱματοέσσης. Cruentum humorem appellat
 Gregorius innatam libidinem, peccati fomitem. Coisl.
 et tres Regg. ούλομένοιο.

283 Αἴσσουσα. Regg. 39 αἰθύσσουσα.

284 Συνέχευεν. Tres Regg. διέχευεν. Int. διετάρ-

ραξεν.

287 Ἰδνώθη. Ἐκάμθη, totum corpus collapsum.

288 Γεῦσις δ' ὀλίγη. Alludere videtur ad illud
 Jonathæ, I Reg. xiv, 43: Gustans gustavi... paulu-
 lum mellis, et ecce morior.

METRICA VERSIO.

Porta feris pateat rabidis, pateantque fenestæ:
 Aut cum parte aliqua sepes, molimine magno
 Conditæ, vim nullam nictuat, pars altera rursus
 Tota viatrici teneatur aperta catervæ:
 Quid mihi profuerit? nec enim minus area sævum
 Latronem excipiet, qui parte irrumpit ab omni,
 Et mea pervigili circumspicit omnia mente,
 Sedulus observans, quonam mea vulnere membra
 Sauciet, externo telumque in corpore ligat.
 Quidque etiam interius rapiat. Nunc sævum aperto
 Marte furit: nunc insidiis oppugnat inermem.
 Quis, nisi præsidio Christi subnixus, acerbum
 Effugiat Satanam, et turpis contagia vitæ?

Nec vero in vitiis quidquam parvique levisque
 Ponderis esse putes. Qui parvis obvius ibit,
 Is nunquam præcepis scelera in graviora feretur.
 Optima quæque libens audi: loquere optima cuncta,
 Quæque loquere prius spectes bene sedula; visus

B Fac te ad opus semper stimulet. Junguntur amice
 Visus et auditus, sermo finisque loquendi.
 Utque bonam messem facias, bona semina funde.
 Sed neque furtivos mundi secteris amores,
 Atque fidem Christo juratam perfida fallas.
 Hanc porro fallit, sacratæque fœdera rumpit,
 Quisquis vel tenuem radicem criminis in se
 Excipit. Innumeros nam parvo tempore ramos
 Hinc atque hinc extenta solet diffundere radix,
 Et succo exiguo densatur copia lactis.
 Ac lapidem si quis tranquillæ jactet in undas,
 Præclaros turbat latices, vitiatque colorem,
 Multiplicesque orbes summa nascuntur in unda,
 Qui, simul ac pacantur aquæ, solvuntur inanes.
 Quinetiam parvo livescit vulnere totum
 Corpus, et ingentes subeunt cruciantque dolores.
 Exiguusque cibus mihi mortem inexit acerbam.
 Nam scelus hoc scelerum densissima turba secuta est:

Τῆδε γὰρ ὠμάρτησαν ἀμαρτῆδες, ὡς δὲ ἀρίστῳ
 290 Αἰχμητῆ στρατὸς ἄλλος, ἐπὶν διὰ τεῖχος ἔλθῃσιν.
 Ἀσπίδος οὐ μέγα τύμμα, δίδωσι δὲ γ' αὐτίκα πόντῳ
 Ὑπναλίῳ, καὶ τερπνὸς ἀποπνεύουσιν θλεθρός.
 Τῷ, μὴ μοι βυπόψαν ἔχειν φρένα, μῆδ' ἐπὶ τυτθοῖς.
 Γαστήρ κλειθεῖρα φέρουσα, τάχ' ἂν καχότητα φύγησι.
 295 Τὴν δ' ἄθυρον τρομέω, μὴ τις χόδ' ὕβρις ἐπέλθῃ.
 Σώματι δαμναμένῳ, συνδάμναται οἶστρος ἀναιδῆς.
 Οἶνος παρθενικῆσι χόλου πλέον ἐστὶν δνειδοῦς,
 Θυμὸς δ' αὖ μανίης. Οἶμος δὲ τε πάντα μόροιο.
 Παρθένε, θρύπτέ μοι μῆδ' ἐν βυπόψει χιτώσιν·
 300 Ἔστι καὶ εὐτελής τι κακὸν, ὀρώωντας λαίνειν.

A Μῆδὲ παρειῶν σκιρτήμασιν ἐχθρὸν ἐγείροισ.
 Αἶσχει καγχάζοιεν, ὅσαις τέγος ἀκλήϊστον
 Χάρματι παλλομέναις. Σοὶ δ' Ὀλαος ἦκα παρεῖη
 Λυέσθω, τὸ δ' Ἐρευθοῦ ὑπαντέλλοιτο, τάχιστα
 305 Κλέπτον ἔυφροσύνην. Αἰδῶς δ' ὀρώωντι Ἐρευθοῦς.
 Φθέγγεσθαι μὲν ἔοικε Θεοῦ πέρι παῦρα γυναιξί.
 Τόσσον, ὅσον Τριάδος σεπτῆν φύσιν ἔδμεναι οἶον,
 Τρισσὴν ἐν θεότητι, μίαν χάριν (οὐ γὰρ ἀμεινον
 Σιγᾶν εὐσεβίης καὶ ῥήματα), εἰσατεῖν δὲ
 310 Πάριον, καὶ τρομεραῖς ἀμῶν φρεσὶν εὐαγέ-
 [ως τε,
 Καὶ καθύπερθε φέρειν αἰδοῦς σκέπας. Οἱ δὲ μάχιστον

Hoc enim scelus ingens scelerum secuta est turba, veluti cum optimum

290 Bellatorem sequitur exercitus, quando mania perrupit.

Aspidis non grande est vulnus, dat tamen extemplo mortiferum

Soporem, et dulcis est mors expirantibus.

Quapropter ne vel levissimis mentem inquines maculis.

Venter claustra ferens, forsitan contagia effugerit.

295 Foribus autem carenti timeo, ne qua pulveris injuria superveniat.

Corpore domito, simul donatur stimulus inverecundus

Vinum virginibus majus est probrum quam ira;

Ira vero rursus, quam insaniam. Via autem haec omnia sunt mortis.

Virgo, ne fracta ac dissoluta sis in sordidis vestibus;

300 Est enim, vel in villitate vestium aliquid mali, videntes delectare.

Neque genarum subsultibus inimicum excites.

Inhonestos tollant cachinnos, quibus est tectum patens

356-357 Gaudio salientibus. Tibi vero benigna leniter gena

Solvatur, ruborque exoriatur, confestim

305 Furans oblectationem. Virgineus enim rubor videtur pudorem incutit.

Pauca quidem de Deo loqui decet mulieres,

Tantum, quantum sat est ut venerandam Divinitatis naturam intelligant

Trinam in divinitate, unam gratiam (non enim melius est

Pietatis verba tacere), verum audiant

310 Plura, et utrumque tremebunda mente et sancte,

Et desuper pudoris velum ferant. Certent autem

290 Αἰχμητῆ. Sic tres Regg. et Coisl. Edit. αἰχμητῆς. Mox διὰ τεῖχος ἔλθῃσιν. Benedictini proponunt ἄλλται pro ἔλθῃσιν, sed sine ulla codicum auctoritate, et sine necessitate ulla, cum διὰ pertineat ad verbum sequens, διέλθῃσιν. (CAILLAU.)

291 Πόντῳ. Coisl. πόντον.

295 Μῆδ' ἐπὶ τυτθοῖς. Haec jungit Combefisius cum versu sequenti, γαστήρ κλειθεῖρα φέρουσα, sicque interpretatur: Ne in minimis claustra respuens, ad vitium forte et libidinem proruat. Haec, inquit, Gregorii adversus gulam, non quod expressit Billius: Statuendus illi et in minoribus modus, ne si praeter justam necessitatem habenae laxentur, quod vitii est, obrepat, ipsaque vitiorum caterva, quorum parens fonsque gula. Nos secuti sumus codicis Coisl. interpretationem: Διὰ τοῦτο μῆδὲ μικρῆς μολύβειν ἀνέχου βυπόψασι τὴν ψυχὴν· κλειομένη γὰρ ταχέως

ἀν φύγη κάκωσιν.

294 Καχότητα. Ita Regg. quatuor. Edit. καχότητι.

297 Παρθενικῆσι. Int. ταῖς παρθένους.

299 Θρύπτέ μοι. Bill.: Ne inde supercilium tollas, quod tibi sordida vestis, quod Combefisio non placet.

302 Αἶσχει. Chig. ἀσχετα. Mox καγχάζοιεν. Ita Coisl. Edit. καχλάζοιεν.

303 Χάρματι παλλομέναις. Int. Coisl. ὑπὸ χάρας ἀπαλλομέναις.

306 Γυναιξί. Reg. 39 ad marg. ὅ τι δεῖ τὰς παρθένους περὶ τῆς ἀγίας Τριάδος φθέγγεσθαι.

308 Μίαν χάριν. unum Numen.

310 Εὐαγέως. Reg. 991 εὐαγείαις, et sup. lin. καθαραῖς.

METRICA VERSIO.

Non aliter quam cum perruptis mœnibus urbem
 Ingreditur miles, sequiturque exercitus omnis.
 Aspidis haud grande est vulnus: tamen illa soporem
 Mortiferum extemplo inducit, vacuusque dolore
 Interit, excepti qui tetrum corpore virus.
 Ergo cave, ne vel labes tenuissima mentem
 Inficiat, minimasque etiam procul abjice noxas.
 Venter claustra ferens vitii contagia forsitan
 Evitare queat: sed si laxentur habenæ,
 Januaque hic omnis pateat, metus imminet ingens,
 Ne furtim obrepat carnis lascivia quædam.
 Corpore cum domito facilis Cytherea domatur.
 Vinum virginibus probrum est obscenius ira:
 Turpius ira malum graviusque in virgine crimen,
 Quam furor in reliquis; iter hoc ad tartara ducit.
 Nec rursus quia membra tegit tibi sordida vestis,

B Inde supercilium tollas. Nam gloria vana
 Interdum tacite in viles irrepit amictus.
 Nec gena pestiferum fœdis subsultibus hostem
 Excitet. His etiam petulantes Inque cachinnos
 Lætitiamque vagam, faciunt quæ corpore quæstum.
 At tibi solvatur leni gena candida risu,
 Purpureusque rubor confestim gaudia fallat.
 Nam qui virginea cernunt in fronte ruborem,
 His cadit exorto petulantia victa rubore.
 Femina pauca loqui de summo Numine debet,
 Hactenus ut Triadis naturam intelligat unam
 In tribus (haud etenim pietatis verba tacere
 Utilius fuerit), sed plura admittat in aures:
 Atque utrumque pio faciat tremefacta pavore,
 Et nivei externe velum ferat usque pudoris.
 Pugnet docta cohors, adversaque verba profundat,

Μύθοις ἀντιθέτοισι σοφοὶ σχεδόντες ἀπίστους.
 Μὴ σοὶ γ' ἀρπάξοιτο θεὸς στυγερῆσι μερίμναις,
 Αἰ τε καὶ ἔψι θέοντα θούως ἐπὶ γαίαν ἔηξαν,
 315 Μῆδὲ νόος πλάζοιτο φρεύμενος ἔνθα καὶ ἔνθα
 Τέρματος, οἷά τε πῶλος ἀεθλοφόρος κ' ἀδάμαστος
 Τῆλε θέων, Χριστοῖο μέγα κλέος. Εἰ δέ σε πικρὸς
 Κλέψειεν Βελία, πλάγκτης νόος, ὅτι τάχιστα
 Καμπτόμενος, πρὸς νύσσαν τοῖς δρόμον ἴθιν ἐπελθών.
 320 Κερκίς σοὶ γε μέλοι, καὶ εἰρία, καὶ μελεδῶναι
 Θεοῖσι ἐν λογιῶσι, σοφίῃ, καὶ ἔξματα θεία,
 Λεπταλέης φωνῆς ἔμφρων θρόος, οὐκ ἐπίδεικτος,
 Ἦς πλέον ἐν πραπίδεσσι, μικρὸν δ' ἐπὶ χεῖλεσι κείσθω.
 Πολλάκι καὶ κωφοῖσι δι' οὐατος ἔσθορον ἐχθρός.

A 325 Μῆδὲ σὺ συζυγίῃν τε καὶ ἀχθεα θηλυτερῶν
 Θειοτέροισι πόθοισι φυγοῦσ', ὧ πάντα σαδφρων,
 Ἄλλοτρίους μεθέπειν θαλάμους καὶ ἔργα γάμοιο
 Ἄντι δὲ παρθενικῆς γε, γυνὴ ζυγίη καλέεσθαι.
 Μῆδὲ δόμοις ξείνουσι παρέξο, μῆδὲ τραπέζαις.
 330 Μῆδὲ μέση δμῶν τε καὶ οἰκιδίων ὄρυμαγδῶν
 Στρωφᾶσθαι. Μὴ θῶπα φέρειν λόγον ἀντι κόροιο.
 Μέτρα φιλοξενίης ἀσπάξο· εἰ τις ἄριστος,
 Οἷγε προφρονέως ἐλαχύν δόμον· εἰ τις ὄμιλου,
 Τηλόθεν εὐμένεοι. Σοὶ δὲ κλέος οἴκος ἐρυμνός.
 335 Αὐτίον ἀξενίη πουλυξείνοιο δόμοιο
 Παρθενικαῖς. Αἰδῶς γὰρ ἐνὶ πλεόνεσσιν ὀλεῖται,
 Καὶ τοῖς παρθενίη κεν ἐρυδρίζοιτο φαεινῆ.

Verbis oppositis viri docti fugantes hæreticos.

Ne tibi eripiat Deus molestis curis,

Quæ et alte currentem celeriter in terram detraxerunt:

315 Neque mens vagabunda huc et illuc feratur

Longe a scopo, ac veluti equus semper victor et indomitus

Procul currens, o magnum Christi decus! Sin autem acerbus te

Decipiat Belial, spiritus fallax, quam citissime

Flexo cursu, ad metam redeas rectum iter inieus

320 Radius tibi curæ sit, et lana, et meditatio

In oraculis divinis, sapientia et cantica divina,

Tenuis vocis prudens sonus, non elatus,

Quæ plus in præcordiis lateat, minus autem in labiis appareat.

Sæpe etiam surdis per aures irrepsit inimicus.

325 Neque tu connubium et mulierum curas

Divinioribus desideris fugiens, o sapientissima,

Alienos sæcteris thalamos et opera nuptiarum,

Ac pro virgine mulier compar voceris:

Neque domibus externis, neque mensis assideas.

330 Neque media inter servos et domesticos tumultus

Verseris. Ne adulatoria verba rependas pro satietate.

Modos in hospitalitate amplectere: si quis optimus,

Aperi prompte angustam domum: si quis e turba,

Procul amicus sit. Tibi laudi est domus munita.

335 Melior sine hospite, quam multis repleta hospitibus domus,

Virginibus. Pudor enim in magna turba peribit,

Atque hinc splendida virginitas dedecoratur.

315 Πλάζοιτο. Sic duo Regg., Chig. et Coisl.,
 cuius int. μῆδὲ πλανήσθω σοὶ ὁ νοῦς ἀπὸ Χριστοῦ
 τῆδε κακείσε φερόμενος. Male edit. πλάζοιτο.

317 Μέγα κλέος. Coisl. μεγαυχέος. Int. μεγαλοδό-
 ξου. Combelsium sequimur, qui interpretatur, grande
 decus Christi, ac vult esse virginis epithetum: deinde
 approbat Billii conjecturam, qui legendum πλάζοιτο
 coniecerat. — Nobis melior videretur prior lectio:
 τῆλε θέων Χριστοῖο μεγαυχέος. (CAILLAU.)

318 Κλέψειεν. Coisl. κλέψειε.

319 Ἐπελθών. Coisl. ἀπελθών.

321 Λογιῶσι, σοφίῃ. Reg. 990 λόγιοι σοφί.

322 Ἐπίδεικτος. Ita Coisl. et unus Reg. non in
 ostensionem compositus. Edit. ἐπίδεικτος.

326 Πόθοισι. Prave edit. πόθοισι. Mox σαδφρων.
 Coisl. et duo Regg. σαδφρων. Int. σωφρονεστάτη, o
 sapientissima.

328 Ζυγίη. Duo Regg. συζυγίη.

331 Ἄντι κόροιο, cum satietate fueris.

334 Ἐρυμνός. Int. στυγρός, σκωτεινός.

METRICA VERSIO.

Sternat, et hæreticam cogat dare terga cohortem. B
 Ne tibi curarum moles densissima Christum
 Eripiat, quæ vel mentem in sublime volantem
 Detrahât, atque humilî cogit subsidere terra.
 Nec velut indomitus solet in certamine pulius
 Currere calce procul, sic in diversa feratur
 Mens tua, et a Christo procul excidat atque salute.
 Fraude tamen Belixæ si mens fortasse vegetur,
 Flecte celer cursum, dubioque errore relicto,
 Protinus optatam studeas contingere metam.
 In manibus tibi sint radii, sit candida lana,
 Inque super tibi sint divina oracula curæ.
 Cœlestisque etiam sapientia, cantica sancta,
 Et tenuis vocis prudens sonus, atque susurrum
 Tam leve, ut admotas haudquaquam verberet aures:
 Quod minus in labris habeat, quam pectore fixum.
 Sæpe etiam in surdas hostis malus insilit aures.
 Sed neque cum tædas sis aspernata jugales,

Et quæ femineos animos incommoda vexant,
 Divinisque semel, virgo castissima, flammis
 Arseris, externos thalamos malesana sequaris,
 Et quæ sunt thalamo conjuncta negotia, quæras,
 Conjugis et sancta referas pro virgine nomen:
 Aut etiam assideas alienis improba lectis,
 Atque epulis, interque greges verseris inepte
 Servorum, turbasque domus strepitusque molestos,
 Proque fame expleta verba obsequiosa rependas.
 Hospitibus porro tibi sit modus excipiendis:
 Si pietas, si quem commendat maxima virtus,
 Huic facito, ut pateant angusti limina lecti.
 Sin unus de vulgo hominum, procul hic sit amicus.
 Ducetur tibi parva domus desertaque laudi.
 Hospite præstitit siquidem tibi, virgo, carere,
 Quam sine delectu cunctos admittere lecto.
 Nam cœtu in magno facilis jactura pudoris,
 Atque hinc virginea in vita grave dedecus hæret.

Τῷ, μή μοι περάτων γαίης ἀπο πίστιν ἀγέειριν.

Ἄιδεό μοι πολιτὴν, καὶ ἔσπερ ἤθεσι κεδνοῖς.

340 Πλεῖον γάρ τι φέρει πολιτὴ νεότητος ἐγέφρων.

Μηδὲ μὲν εὐσεθέουσα περιδρομον ἔνθα καὶ ἔνθα,

Πολλάκις οὐ κατὰ κόσμον, ἀμ' ἀνδράσι κουφοτέροισι

Σὺν πόδα δινεύειν ἱεροῦς σπεύδοντ' ἐπὶ χύρους,

Καὶ περ τηλόθ' ἔόντας Ἐφέστιός ἐστιν ἅπασι

345 Χριστὸς ἀναξ πελάων τε καὶ ἐν κραδίῃ φιλέον-

[τος.

*Ἄξέο μοι πρώτιστα Θεὸν, μετέπειθ' ἱερῆα

Χριστὸν ἐπιχθόνιον, ζωῆς σημάντορα σεῖο·

*Ὁ πελάειν πτερόεσσα, καὶ ὦ σιγῶσ' ὑποκίειν,

A Ὁ γήθειν ἀνιούσα, καὶ ὦ βειουσ' ὑποκίειν,

350 Ὡς κεν ὑποτρομέουσα, καλίσσυτος ὕψι φέρηται

*Ἄλλοις πέθναθι πᾶσιν, ἐπεὶ τόδε λυτὸν ἐστὶ

Παρθενικαῖς, ἢ γυμνὸν ἔχειν βίον, ἀσκαπέα τε.

Αἰνῶ θηλυτέρων, τὰς ἄρσενες οὐδὲ Ἴσασι.

Ζῶσι δ' ἐκάς βιότοιο, Θεῷ δέ τε κρυπτὰ πέφανται.

355 Ἀτὴν εὐσεθέειν, λίην δέ τε μὴ βλεμμαίνειν.

Κύδεος ἱμείρουσα, τάχ' ἀν κλέος ἐσθλὸν ὀλέσσαις,

*Ἀνδράσι τὸ περίφαντον· ὀλοῖτο δὲ θήλεος αὐχὴν.

Ζηλούσθω μὲν ἀριστος, ὁ δὲ συγγέοιτο κάκιστος.

Τὸ φθονέειν ἀγαθοῖς ἴσον, σέργειν τε κακίστους.

360 Μῆτε κακοῦς ὀρώουσα γαληνιόωντας, ὀδοῖο

Quare ne mihi a finibus terræ fidem quæras.

358-359 Reverere mihi canitiem, et graves imitare mores.

340 Plus enim prodest prudens senectus quam juvenus.

Ne pietatem exerceas, huc et illuc discurrens.

Sæpe etiam indecore, cum viris levissimis

Iter pedibus facere studens ad sacra loca

Etiam longe remota. In cujusque domo est

345 Christus rex et proximus, et in ipso corde amantis.

Venerare mihi in primis Deum, deinde sacerdotem

Christi personam in terra gerentem, vitæ ducem tuæ,

Cui te velox adjungas; huic tacita te submittas;

Hoc gaudeas sursum tendens, huic labens cedas,

350 Ut tremebunda rediens in altum tollaris.

Aliis omnibus mortua sis, siquidem hoc utilius est

Virginibus, quam in omnium oculis et propatulam vitam ducere.

Laudo ex virginibus, quas viri neque norunt:

Vivunt autem procul a mundo, verum Deo patent occulta.

355 Multum pietatem cole, multum autem ne extollaris.

Gloriam desiderans, cito forte veram gloriam amiseris,

Etiam in oculis hominum; pereat autem mulieris fastus.

Unice diligatur optimus, odio autem habeatur pessimus.

Invidere bonis idem est, ac amare peccatos.

360 Nec malos videns tranquillos, a via

338 Τῷ μή μοι. Virgines eas perstringit Gregorius, quæ sine delectu externos omnes hospitio excipiebant; idque eo se facere causabantur, ut fidei Christianæ pietatem ipsorum doctrina alerent. (BILL.)

340 Ti. Tres Regg. τε.

341 Περιδρομον. lut. περιτρέχοντα.

344 Ἐφέστιος. Tota hic doctrina alterius Gregorii, Nyseni videlicet, epist. De peregrinatione ad Jerusalem et ad alia loca sancta. Quæ religio, ut non vana, sic parum virgini aut monacho congrua.

346 Ἄξο. Sic tres Regg. et Colsl. Edit. ζξο.

348 Ὑποκίειν. Reg. 990 ὑποκίειν.

353 Θηλυτέρων. Ita Regg. quatuor. Edit. θηλυτέρων. Mox ἄρσενες. Reg. unus ἄρσενα, quæ ne quidem virum norunt. Sed legendum foret τὰ pro τὰς, vel αἱ.

354 Θεῷ δέ τε. Tres Regg. Θεῷ τῷ. Alius Θεῷ τῷ. Non displicet prima lectio Θεῷ τῷ, ὅτινι· Procul a mundo, vivunt Deo, cui manifesta sunt occulta.

357 Ἀνδράσι τὸ. Sic Regg. tres. Edit. τε. Colsl. τοι, cujus int. locum hunc sic exponit: δόξης ἐπιθυμία, καὶ τὸ ἐν ἀνδράσιν ἐπίδεικτον δόξης ἀγαθῆς ἡλεθρος, gloriam cupiens, et quod apud homines est præclarum, cito forte veram amiseris gloriam.

METRICA VERSIO.

Colligere ergo fidem caveas a finibus orbis.

Quinetiam canos hominis seniumque verere,

Et mores imitare graves. Cordata senecta

Commoda plura feret, quam stulta levisque juvenus.

Nec vero ardenti pietatis concita zelo

Cum levibus discurre viris, oblita decori,

Adque sacras ædes procul a te perge remotas.

In cujusque domo Deus est, cunctisque propinquus,

Pectoreque in medio semper versatur amantis.

In primis venerare Deum, tum deinde sacratum

Pontificem, in terris fungentem munere Christi:

Quo duce certa teris fluxæ vestigia vitæ.

Huic tu præpetibus comitem te adjungito pennis,

Huic taciturna tuum. virgo, submitto collum.

Hoc gaude alta tenens, huic labens cede doleque;

Te pavor ut rursus tractum subducat in altum.

Mortua sis cunctis aliis, velutique sepulta.

Namque hæc virginibus melius, quam ducere vitam

B Expositam cunctorum oculis fœdeque relectam.

Illa mihi mulier, quam nescit turba virilis,

Quæ procul a mundo vivit, quæque abdita Christo

Cernitur, illa mihi dignissima laude videtur.

Magna quidem tua sit pietas, præclaraque virtus:

Nec tamen idcirco pietatis laude tumescas.

Laudem etenim captans hominum famamque ca-

[ducam,

Egregiam laudem amittes nomenque perenne.

Femineo e sexu fastus tollatur inanis

Quem tu virtutis meritis fulgere videbis,

Hunc ferventer ama, et tota complectere mente:

Contra, quem vitii tinctum perspexeris, illum

Insectare odio. Non est in dispare culpa,

Qui premit invidia motus virtutis alumnos,

Quam vitio addictis qui se profitetur amicum.

Nec tranquilla malis cum prospicis omnia, rectum

Desere iter: justos nec cum mala plurima vexant,

Ἵσχεο, μήτ' ἀγαθοῖς φρένα δάπτειο καμπτομένοισι.
 Πισσοὶ ταῦτα βίοιο, τὰ δ' ὕστατα δέρκεο πάντα.
 Χαίρειν εὐδιόωσα· τὰ δ' ἐστάμεν' οὐ σάφα οἶδας,
 Μὴ πού τις βροτολογὸς ἐπιπνεύσειεν ἀήτης.
 365 Τοῦνεκεν ἢ τρομέειν, ἢ προτρομέειν βίοτιο
 Πίπτοντο; δὲ κανοιο, τεὸν πόδα μάλλον ἐρεῖδειν,
 Εἰ δὲ καὶ εὐδρομέοντο; ἔτι πλέον. Εἰ γὰρ ἀριστοί
 Πίπτουσιν, ἀνόλιστον ἔχειν βίον, οὐ μάλ' ἐλαφρόν.
 Ἄνθρακὲς εἰσι πόδεσιν ἵπας βίος, οὐ μάλ' ἐλαφροί·
 370 Καὶ κρυπῶν παγίδων αἰεὶ καθύπερθεν ὀδεύεις.
 Δείδω μὴ βίοτιο θεμελίον ἐν ψαμάθοισι
 Βαλλόμενος, θυμῶν, ποταμοῖς τ' ἀνέμοις τε κεδασθῶ,
 Ἦ σπόρος ὡς ἐπὶ γαίαν ἰὼν ξηρὴν καὶ ἀκαρπον,

A Ὡκα μὲν ἀντείλαμι, τάχιστα δὲ αὖθις ἔοιμι,
 375 Ἥελιοιο βολῆσι τυπεῖς, καὶ πῆμα πι τυττοῖς.
 Μὴ δέ μοι ὑπνώντι κακῶν σπόρον ἐγκαταμίξῃ
 Ζιζανίων ἀρότης τε κακῶν, καὶ βάσκανος ἐχθρὸς.
 Ἦνίκα δ' αἰθομέναις ἀγνῶν δεκάς ἐν δαίδρασι
 Παρθένου ἐγρήσσουσαι ἀκοιμήτους φαέεσαι
 380 Νυμφίον ἱμερόεντα θεὸν δοκέωσιν ἀνακτα.
 Ὡς λαμπραὶ γανῶντι ὑπαντίσωσιν ἰόντι,
 Μὴ μ' ἐνὶ ταῖς κενεῆσι νόον καὶ ἄφροσι θεῆς,
 Ἦδη που Χριστοιο παρεσσομένου μογεούσαις,
 Μηδ' ὀλιγοδρανέον δαῖδων σέλας ἕμμασι λεύσασιν
 385 Ὅτ' ἐφάους ζωῆς ὕγρον πόθειοιμι ἔλαιον.
 Μὴ δέ με κληῖσθέντα γάμων ὤσαιτο θύρετρα,

Recedas : nec bonis, mentem discrucies, vexatis.

Hæc vitæ lusus sunt ; ultima vero omnia respice.

Gaudeas inodeste, dum tranquilla es : quæ enim superventura sint, non certo nosli,

Ne forte quis letalis procellosus spiraverit ventus.

365 Quapropter aut timeas præsentem, imo venturam prætimeas vitam.

Cadente autem malo, pedem tuum firmitus figas.

Si etiam qui recte currit [corruerit], tibi magis [cavendum]. Si enim optimi

Cadunt, inoffensam vitam ducere non facile est.

Carbones pedibus tota vita est, nec multum leves ;

370 Et super latentes laqueos semper incendis.

Vereor, ne vitæ fundamentum in arena

Jaciens, imbre, fluvio et ventis dejiciat :

360-361 Vel ut semen in terram cadens siccam et sterilem,

Statim quidem exoriar, citissime autem arescam

375 Solis radiis percussus, parvisque noxis ;

Ac ne etiam mihi dormienti malum semen intermiscat

Zizaniarum sator malorum, et invitus inimicus ;

Aut quando ardentibus casta decas cum facibus

Virgines evigilantes non sopitis oculis

380 Sponsum amabilem Christum regem expectabunt,

Ut splendida rutilo occurrant venienti,

Ne me cum mente vacuis et fatuis annumeres,

Jamjam Christo prope adfuturo laborantibus.

Neve tenuem facum lucem oculis cernens,

385 Sero luminis vitæ humidum oleum requiram :

Ac ne a nuptiis clausæ me expellant januæ,

363 *Εὐδιόωσα*. Reg. 990 *εὐδοῶσα*. Mox, τὰ δ' ἐστάμεν'. Sic tres Regg., et sup. lin. ἐνεστῶτα. Edit. τόδ'.

365 *Ἦ τρομέειν*. Reg. 993 οὐ τρομέειν.

368 *Ἀνόλιστον*. Chig. et Reg. 993, ἀνόλισθον.

369 *Εἰσι*. Duo Regg. ἔστι. Mox, ὁ πᾶς, pro ἅπας. 371 *Δείδω*. Hic versus et alii trīginta subsequentes iterum leguntur supra, sect. 1, poem. xxvii, v. 1-7 et v. 43-66.

379 *Ἐγρήσσουσαι*. Coisl. sup. lin. ἀγρυπνοῦσαι.

Reg. 992 ἀγρύσσουσαι.

380 *Δοκέωσιν*. Sic Regg. quatuor, Chig. et Coisl. Sup. lin. Reg. 992 *δοξάζωσιν*. Edit. δοκέουσιν.

382 *Θεῆς*. Tres Regg. θεῆ. Reg. 790 sup. lin. θῆσαι.

384 *Ὀλιγοδρανέον*. Ita Chig. et tres Regg. Edit. ὀλιγοδρανέων. Hic versus in editis præcedentem antecedebat.

385 *Πόθειοιμι*. Chig. παθίοντα.

METRICA VERSIO.

Te sævus dolor excruciet, mentemque perurat.
 Hi vitæ lusus, hæc fallax alea mundi.
 Quocirca extremos rerum vigil inspicie fines.
 Dum mare cæruleum arridet, fluctusque quiescunt,
 Lætitia moderare tuæ ; nam forte propinqua
 Tempestas puppim quatiet, mergetque profundo.
 Aut igitur timeas instantem, virgo, procellam,
 Aut dubios casus incertaque tempora vitæ.
 Certius injusto vestigia lige cadente :
 Quod si etiam recti studium complexus et æqui
 Corruat, ipsa tuæ tanto magis prospice vitæ.
 Nam cum etiam insignes homines titubentque ca-
 [dantque,
 Ardua inoffensam res est traducere vitam.
 Carbones pedibus vita est hæc tota molesti ;
 Per medios graderis laqueos, per mille pericla.
 Ac timor incessit mentem, ne forte salutis

B Lævus in infida faciens fundamen arena,
 Obrutus imbre cadam fluvioque et turbine venti
 Aut velut in siccam labentia semina terram,
 Protinus ipse quidem exoriar, sed solis acutis
 Arescam radiis tactus, moriarque repente ;
 Aut etiam placido recreanti membra sopore,
 Inserat impurum semen mihi lividus hostis.
 Pinguia qui lolium clam fundit in arva nocivum.
 Aut cum casta decas privans sua lumina somno,
 Ardentesque faces gestans, perfusaque luce,
 Ætherea Christum venientem ex arce manebit,
 Ut splendens rutilo, veluti decet, obvia fiat,
 Annumeret stultæ classi, tenuisque micantem
 E facibus lucem cernens, jam forte propinquo
 Principis æterni gnato, languente lucerna,
 Tum sero infelix oleum vitale requiram,
 Et foribus clausis thalamo miser arceat illo,

Ἐνθα Λόγος καθαρῆσι, πόθου μεγάλοις ὑπὸ δεσμοῖς, **A 400** Ὡς ἀγαθὸν θεράποντα καὶ ἥπιον ἀρχομένοισι,
Μιγνύμενος κραδίῃσι, σέλας καὶ κῦδος ὀπάζει. Καὶ αἰτοῖο δοτῆρα, λόγου στερεοῖο, δίκαιον.
Ἔστι γάμος, τὸν παιδὶ πατὴρ φίλος ἐσθλὸς ἀρίστῳ Παρθενίῃ μὲν τοῖα πατὴρ ὡς ἠπιόμητις
590 Δαίνουσι καγχαλδῶν. Τοῦ δ' ἀντιάσαιμι ἔγωγε. Ἐκ θυμοῦ φιλέων ἐπιτέλλομαι. Ἄλλὰ, θύγατρες,
Τοῦ δ' ἐγὼ ἀντιάσαιμι, καὶ ὃς φίλος ἐστὶν ἔμοιγε. Καὶ παῖδες, καὶ τέκνα, φίλου πατρὸς εἰσαίτοιτε,
Μίμνοι δ' ἔκτοθι κείνος, ὃ τις πρὸ γάμοιο τίθησιν **405** Εἰ πού τις καὶ ἔμοιγε Θεοῦ χάρις, ὥσπερ ἔολπα.
Ἦ ἀγρὸν, ἢ ἐ βροῶν ζῆυγος νέον, ἢ ἐ δάμαρτα. Μηδ' ὡς Ἥλειδαι πατρὸς ἀτίσῃτε ἐφετμήν,
Μηδ' ἐν δαιτυμόνεσσι γαμήλιον εἶδος ἔχουσιν, Μη, τέκνα, μὴ κείνοισιν ὁμοίον οἶον ἔλησθε.
595 Εἴματ' ἔχων ῥυπῶντα, δεθεῖς χεῖράς τε πό- Τοῖς δ' ἄλλοις ὅδε μῦθος. Ἀπληγέως δ' ἀγορεύσω
[δας τε, ἴσον ἐπ' ἀμφοτέροισι λόγον καὶ σταθμὰ τιταίνων,
Νυμφῶνός τε, φίλων τε, γάμων τ' ἀπο τῆλε πέσοιμι. **410** Ἀζυγίῃ τε γάμῳ τε. Θεὸς δ' ἐπιμάρτυρος ἔστω.
Ἐκ δὲ γάμων παλίνρσος ἀναξ ἔμδς εὐτ' ἂν ἐπέλθῃ, Ὅσσον παρθενίῃ προφερεστέρῃ ἐστὶ γάμοιο,
Ἐξαπίνης δοκέουσι καὶ οὐ δοκέουσιν ἐπιστάς, Τόσσον παρθενίης ἀγνὸς γάμος ἀμφιβίοιο.
Εὔροι μ' ἐν δοκέουσι, καὶ ἀινήσειε φόβοιο Τοῦνεκεν ἢ καθάρῃν ἀσπάζεο πάμπαν, ἄριστε,

Ubi Verbum puris, arcto amoris vinculo,
Immistum pectoribus, splendorem et gloriam tribuit.
Sunt nuptiæ quas dilectus filio bonus pater optimo
390 Celebrat exsultans. Harum ego sim particeps :
His utinam ego intersim, et quisquis amicus mihi est.
Maneat autem extra, qui nuptiis præfert
Aut villam, aut nova boum juga, aut uxorem.
Sed ne (mihi contingat) ut inter convivas nuptiales ornatum habentes
395 Vestes habens sordidas, vinctus manusque pedesque,
A thalamo sponsi, amicis et nuptiis longe excidam :
Verum a nuptiis revertens rex meus, cum advenierit,
Repetente expectantibus et non expectantibus superveniens,
Inveniat me inter exspectantes, laudetque ob timorem,
400 Ut bonum servum et mitem iis quibus præest,
Et frumenti, seu verbi solidi æquum dispensatorem.
Virginibus quidem hæc, ut pater benigne consulens,
Ex animo diligens præcipio. Verum, filia,
Et nati, et natæ, dilectum patrem audite.
405 Si qua forte et mihi est Dei gratia, quemadmodum spero
Nec sicut Helidæ patris contemnite mandatum ;
Ne, filii, ne similem illis pœnam patiamini.
Ad alios vero hæc oratio. Libere autem loquar,
362 363 Æquam in utrosque orationem et lancem intendens,
410 Et cælibem et connubio junctum. Deus autem testis sit.
Quanto virginitas præstantior est conjugio,
Tanto virginitate ancipitis vitæ castum conjugium.
Quapropter, optime, aut puram omnino amplectere

387 Καθαρῆσι. Reg. 993 καθαροῖσι. Mox id. θεσμοῖς, sup. lin. δεσμοῖς.
390 Τοῦ δ' ἀντιάσαιμι, id est τοῦτου γάμου μετά-σχοιμι.
391 Μίμνοι. Tres Regg. μίμνει. Mox ὃ τις. Duo Regg. et Chig. ὃς τις
394 Εἴματ'. Chig. ἄματ'. Mox, id. cum tribus

Regg. γάμου pro γάμων.
397 Ἐπέλθῃ. Duo Regg. et Chig. ἐπέλθαι.
401 Λόγου. Chig. βίου. Mox στερεοῖο. Duo Regg. εἰκαλοῦ. Reg. 970 φερίστω.
407 Ἐλησθε. Tres Regg. ὄλοισσε.
408 Ἀπληγέως. Sup. lin. ἀποτόμως.

METRICA VERSIO.

In quo pectoribus puris commistus amore
Christus splendorem tribuit famamque perennem.
Nati connubium celebrat pater, atque superbas
Regalesque omnino epulas festinus atornat.
His utinam intersim, cunctisque accumbere detur,
Queis mea chara salus ! Ille excludatur ab aula,
Qui villam geminosve boves, thalamumve jugalem
Non epulis stultus dubitat præponere sanctis.
Atque etiam graviter metuo, cum cætera turba
Connubiis digna thalamis quoque veste tegatur,
Ne, quia pannoso sordet mihi corpus amictu,
Protinus abripiar, manibus pedibusque revinctis,
Et thalamo atque epulis charisque excludar amicis.
Cumque meus Dominus, thalamo thalamique relictis
Deliciis, tandem cælesti arc arce redibit,
Ac subito adveniens toto spectabitur orbe,
O utinam inter eos numerer, qui mente parata
Illius adventum exspectant, laudetque timorem

B Ipse meum, famulumque bonum vocet atque fidelem,
Ut qui conservæ lenem facilemque catervæ
Me præstem, fideique illis alimenta ministrem,
Sedulus et partes frumenti partiar æquas
Hæc, veluti natis genitor charissimus, ipse
Virginibus mando : vos charum audite parentem,
Et dulces nati, et natæ pulcherrima proles,
Gratia si qua mihi affulget (nam forte refulget),
Nec velut Helidæ contemnite iussa parentis :
Ne scelus horrendum non dispar pœna sequatur
Nunc alios demum verbis affabor apertis,
Æqua utrisque tenens exactæ pondera libræ
Cœlitibus, thalamique jugo quæ colla dedere :
Ac mihi sit testis magnus moderator Olympi.
Quanto virginitas melior quam vita jugalis,
Tanto etiam dubiam præcedit virginitatem
Conjugii sancti nexus castumque cubile.
Ergo virgineam vel prorsus dilige vitam,

Παρθενίν, εἰ σοί γε μένος, καὶ θυμὸς ὄρωρεν,
 415 Ἥβη γάμον στέργειν τὸν ὁμοίον, ὡς ἐπέουσι,
 Δεύτερον ἐκ πρώτου καλὸν πλόν. Ἀμφοτέρων δὲ
 Φεύγειν ἀζυγέος τε βίου, ζυγίου τε πρόσωπον,
 Μιγνύντας μέλιτι τε χολήν, καὶ βόρβορον οἴνω,
 Καὶ Σολύμοις Σαμάριαν ἀλιτροτάτην ἱεροῖσιν.
 420 Οὐδὲ γὰρ ὡσπερ ὁδοῖο τιτανόμενον κατόπι-
 |σθεν
 Ἄψ ἰέναι πόνος ἐστὶν ἐτώσιος, οὐδὲ τι τάρβος,
 Ἥβη βέλος πέμποντα μικρὸν προπάροιθε ποδοῖν
 Ἴψῃαι, μηδ' ἐπὶ τέρμα καὶ ἐς σκοπὸν ἄκρον ἰέσθαι·
 Οὐχ ὡς παρθενίην Χριστῷ βασιλῆϊ προθέντα,
 425 Καὶ λογικὴν θυσίην, ἱερῆιον αἵματος ἐκτός,
 Εἰς γάμον ἄψ ἰέναι, θωή μόνον, ἀλλὰ μέγιστον

Α Πτῶμα πέλει, θανάτῳ πέλας, πρὸς δ' αἰσχος δληκτον,
 Τῷ ἔκειλον, ὡς εἰ τις ἐπ' οὐρεος ἀκροτόμοιο,
 Ὅ πλείστοισι μόγοις προσηθήσατο χρυσὸν ὑρύσσει,
 430 Ἥ θήρης μεθέπων γλυκερὸν πόνον, ἀπρω:ία-
 [πτος
 Ἐξαπίνης ἐπὶ γαίαν ὀλισθήσειε πόδεσσι.
 Τίς δ' αἴων Σάπφειραν ἀτάσθαλον, Ἄνανίην τε,
 Κέρδεος οἱ σφετέροιο κακὸν μόνον ἠλλάξαντο,
 Οὐ τρημέει καὶ μικρὸν ὑποσχασίης τι κολούειν;
 435 Καὶ γλώσσαν χρυσήν τις, ἐπεὶ νοσησάτο
 [λάθρη
 Ἄνδράσιν ἐν προτέροισι, παρεκνόον ἡγεμονῆος,
 Εἰμά τε, χρῆμά τε βαῖον, ἔλω δηλήσατο λαῶ.
 Τοῖος παρθενίης ὀπίσω δρόμος, ἡδὲ χερσίων,

Virginitatem, si tibi vires sunt, et voluntas impellit,
 415 Aut nuptias elige similes [virginitati], ut aiunt,
 Secundam a prima felicem tenens navigationem. Utriusque autem vitæ
 Fuge, caribis nempe et conjugalis, speciem,
 Qua miscetur fel melli, et cœnum vino,
 Et sacris Hierosolymis nefanda Samaria.
 420 Non enim sicut qui per eandem viam regreditur,
 Retro euntis inanis est labor, nec quidquam ipsi timendum:
 Aut qui parvam sagittam emittens, eam ante pedes
 Projicit, nec ac destinatum summumque scopum pertingit:
 Non sic etiam, si quis virginitatem Christo regi obtulit,
 425 Rationale sacrificium, victimam incruentam,
 Nuptias si deinceps quæsierit, jactura tantum illi, verum gravissimus
 Est casus morti proximus, ac propterea opprobrium indelebile,
 Huic simile, ac veluti si quis e montē prærupto,
 Quem multo sudore conscendit, ut aurum effoderet,
 430 Aut venationis gratum amplexus laborem, ex improvise
 Statim in terram pedibus corruerit.
 Quis vero audiens Sapphiram infelicem et Ananiam,
 Lucro qui suo malam mortem commutarunt,
 Non vereatur vel modicum quid de promisso decedere?
 435 Regulam etiam quis auream cum furtim subripisset
 In veteri populo, inscio duce,
 Vestem et pecuniæ modicum, toti nocuit genti.
 Talis est qui virginitatem amplexus reiro graditur, aut etiam deterior,

416 Δεύτερον ἐκ πρώτου. Quemadmodum, qui
 mari iter faciunt, cum eum quem maxime optant,
 nequeant, proximum illi tamen, quanquam non adeo
 commodum, cursum tenere conantur: ita, quibus ad
 virginitatis laudem aspirare per carnis infirmitatem
 non licet, ut si matrimonium contrahant.

418 Μιγνύντας. Reg. 39 μιγνύντα.

419 Ἰεροῖσιν. Reg. 991 ἱεροῖσι.

420 Τιτανόμενον. Regius 991. Coislianus sup.
 lin. ἀκόμενον. Qui, inquit, iter, quod fecerit, veluti
 relegit ac relexit, aut qui scopum, ad quem collima-
 bat, non est assecutus, nihil aliud quam operam lu-

sit. At virginis longe alia est ratio. Quisquis enim
 virginitatis, quam Deo voverat, abjecto studio, ad
 conjugatam vitam regreditur, non modo priorem
 operam lussit, sed gravissimo crimine sese obstringit.
 (BILL.)

428 Ἰκελον. Coisl. ἐκελον.

430 Ἀπρωτόμοιο. Reg. 990 ἀπρωτόμοιο.

432 Ἄνανίην. Reg. 39 Ἄνανίαν.

434 Τι κολούειν. Quam vel leviter promissa vio-
 lare: quidquam voto detrudere.

435 Καὶ γλώσσαν. Vid. tom. I, pag. 626.

436 Παρκερόν. Præter voluntatem ducis.

METRICA VERSIO.

Si genus hoc vitæ arridet, vel, membra domare
 Si nequeas, thalamo cervicem innecte jugali.
 Utque is, qui ratibus secat æquora vasta, secundum
 Sic teneas cursum, primo et meliore negato.
 Ast sædam vitæ misturam utriusque caveto,
 Nec cœnum vino, nec felli dulcia mella,
 Nec sacris Samaram Solymis misceto nefandam.
 Non etenim ut vano torquet sua membra labore,
 Qui relegit gressus, pedibus quos triverat ante,
 Vel ferit emissa stultus loca densa sagitta,
 Aut illam ante pedes laxato projicit arcu,
 Nec, quo tendebat, temere volitantia fixit
 Spicula: sic etiam qui Christo virginitatem,
 Spirituale velut sacrum vacuumque cuore,
 Obtulit, atque pedem referens connubia quærit,

B Non illi hoc facinus tantum jactura futurum est,
 Sed casus gravis, et morti vicina ruina,
 Et probrum ac labe omni durabilis ævo.
 Non secus ac si quis prærupto e vertice montis,
 Quem sudore gravi reptans ascenderat, aurum
 Ut foderet, cursuve feras agitaret agrestes,
 In terram subita lapsus cadat ille ruina.
 Quis porro pœnam Ananiæ Saphiræque tremendam
 Cum legit, occultos nummos qui morte luerunt,
 Non, etiam leviter, metuit perfringere vota?
 Isque etiam in linguam ellectum qui sustulit auram,
 Vestesque, et paucos ignaro principe nummos,
 Sacrilego totam constrinxit crimine gentem.
 Virginis haud levius crimen, quæ perfida cursum
 Egregium linquens, misere in contraria fertur.

Ἵσασαίτην προφέρει λάχος ἔμπνοον. Ὡς ἀπόλοιτο
 440 Συζυγίη, τήν οὐτι γαμήλιος ἥρμοσς θεσμός,
 Ἄλλ' ὅστις ψυχᾶς αἰεὶ προπάροθεν ἰούσας
 Ἄψ ἔρπει, χθαμαλοῖσιν κέπως πλεόνεσσιν ἀνάσσει,
 Πρῶτος ἐπ' οὐρανόιο κλέους ἐπὶ γαίαν ἔλυσθεις,
 Ἦς ὑπεροπλήσιν ἀτιμίας ζυγὸν ἔλκων
 445 Ἐνθάδε τοῦ περ αἰεὶ κέντρον πεφυλαγμένος

[εἶναι

Ἦδη καὶ τοκέσσειν ἐγὼ μυθήσομαι ἄριστα,
 Ὦν βίος ἐν χεῖρεσσι. καὶ ἀσχεα, καὶ κλέος ἐσθλὸν
 Παρθενικῶν, πηοῖς τε σάφοροι, καὶ μελεδώναις.
 Οὐ θέμις, οὐδ' ἐπέοικε βιάζεσθαι μεγάλοιον
 450 Πλάσμα Θεοῦ. Πάντες γὰρ ἐνὸς γένους, ὅστις
 [ἀνάσπων,

A Ὅστις ἀνασσομένοις ἐναριθμῖος, ὅστις ἀνολθός,
 Ὅστις ἐρικτήμων, ὄφιθρονος, ἐς χθόνα νεύων,
 Ὅς πολιῆσι πέποιθε, καὶ δε νεότητι γέγηθε.
 Πάντες ἐνός, πάντεσσι πνοή μία, εἰς ἓνα πάντες
 455 Νεύομεν. Ὡς δὲ Θεὸς πᾶσι βροτῶς ἴσος ἐτύχθη,
 Καὶ θάνε, καὶ συνέγειρε, καὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔδωκε.
 Τῷ μὴ τις σάρκεσσι φέρων χάριν ἀφραδέεσσι,
 Παρθενικὴν ἀέκουσαν ἄγοι πρὸς λέκτρα καὶ εὐνήν
 Δρατσομένην Χριστοῖο, πόθον βιώσαν ἄριστον,
 460 Πούλυπον ἐκ θαλάμης πέτρην κοτύλησιν ἔχον.
 [τα,
 Ἢέ τιν' ὄρνιν ἀοιδὸν ἀπ' εὐτύχτοιο καλιῆς.
 Ἄλλ' εἰ μὲν φιλόχριστον ἔχεις κέαρ, ἢ σέ γε δεσμοῖς
 Θειοτέροις ἐνέδησε Θεός, κόσμου τ' ἀνάειρε,

Quantum scilicet pars spiritualis præstat. Sic pereat
 440 Conjunctio, quam nullatenus connubialis lex instituit,
 Sed ille, qui semper animas ad recta tendentes
 Retro trahit, jacentibus ut pluribus imperet,
 Primus ab ætherea gloria in terram dejectus,
 364-365 Sua pro superbia, infamiae jugum trahens
 445 Hic, cujus stimulum semper observa.

Jam et parentibus ego præcipiam optima,
 Quorum in manibus vita, et dedecus, et gloria nobilis
 Virginum, affinibusque prudentibus et curatoribus.
 Nec fas est, nec decet vim facere magni
 450 Figmento Dei. Omnes enim unius progenies sumus, qui regnat,
 Qui subditis annumeratur, qui caret divitiis,
 Qui multa possidet, alto insidens solio, in terram vergens,
 Qui canis confidit, et qui juventute gaudet.
 Omnes ex uno, omnibus idem spiritus, ad unum omnes
 455 Tendimus. Ut autem Deus omnibus mortalis similis effectus est,
 Et mortuus est, et nos secum suscitavit et ad cælum evexit.
 Quare ne quis stolidæ carni indulgens,
 Ad thalamos et cubile invitam trahat virginem,
 Quæ Christum sequitur ardenti flagrans amore,
 460 Quasi polypum saxo adhærentem [depelleret] e cavo cubiculo,
 Aut aliquam avem canoram e nido pulchre elaborato.
 Verum si Christi amicum cor habeas, aut te vinculis
 Divinioribus constrinxit Deus, mundoque sustulit,

439 Ὡς ἀπόλοιτο συζυγίη. Sic pereat conjunctio,
 nempe sceleratum illud sacrarum virginum intro-
 ductitiorumque virorum contubernium.

442 Ἐρπεί. Chig. ἐρύσει.

443 Ἄψ. Sic Coislianus et Regius 990. Edit.
 ἐπ'. Μοχ ἔλυσθεις. Regius 991 ἔλκυσθεις. Sup. lin.
 παραλυθεις, ὀλισθεις.

444 Ἦς ὑπεροπλήσιν. Ita supra, sect. i, poem.
 iv, vers. 47, De mundo. Sic apud Homerum, Iliad.
 i. 205.

Ἦς ὑπεροπλήσιν τὰχ' ἄν ποτε θυμὸν ὀλέσσει.
 Suis superbiis cito tandem animam perdet.

445 Ἐτνα. Ita Reg. 991. Coisl. sup. lin. γενοῦ.

448 Μελεδώναις. Reg. μελεδωνοῖς. Sup. lin. φρον-
 τισταίς.455 Ἴσος ἐτύχθη. Duo Regg. ἴσον ἐτέχθη. Sup.
 lin. ἐγενήθη, natus est.456 Συνέγειρε. Non bene Billius, ad vitam rediit:
 verum contensuscitavit, et sedere fecit in caelestibus.
 Ephes. ii, 6.459 Βιώσαν. Duo Regg. βοῶσαν, et sup. lin.
 κράζουσαν, flagranti inclamans desiderio.

460 Πέτρην. Coisl. πέτρην.

462 Ἐχεις. Reg. 39 ἔχοις.

463 Ἀνάειρε. Reg. ἀνάειρεν.

METRICA VERSIO.

Imo etiam quanto melior res prædita vita,
 Tanto etiam furto graviori astricta tenetur.
 Ac pereat thalamus, pereat conjunctio vitæ,
 Quam non lex thalami, non connubialia jura
 Sanxerunt, verum ille animas qui recta tenentes
 Invidus oborto collo in diversa retorquet,
 Ut premat imperii majorem compede turbam.
 Primus ab æthero ad terram splendore volutus,
 Ac tumidæ mentis pnenam, grave dedecus, atque
 Immortale tulit probrum; quem nocte dieque
 Observa, stimulum tibi ne defgat acerbium.

Vos ego converso jam nunc sermone, parentes,
 Alloquar, in quorum manibus jacet arbitrioque
 Gloria virginæ vel fœda infamia prolis.
 Ac simul ad charos etiam dabo dicta propinquos,
 Et quibus ætatis commissa est cura penclixæ.

B Haud decet, haud fas est magni figmenta Parentis
 Cogere; namque omnes ab origine fluximus una,
 Et rex, et regi qui vectigalia pendit,
 Dives, inops, altis solis qui que insidet, et qui
 Vergit humi, florensque annis, fractusque senecta:
 Omnes ejusdem soboles patris, omnibus idem
 Spiritus, ad regem cuncti properamus eundem.
 Omnibus est natus, mortem tulit omnibus æque
 Christus. et ad vitam rediit, vitamque beatam
 Obtulit et rutili convexa palatia cœli.
 Nemo igitur stolidæ vanissima gaudia carnis
 Dum sequitur, Christi quæ flagrat amore, puellam
 Invitam ad thalamos revocat, Veneremque molestam:
 Ac velut hærentem saxo affixumque rigenti
 Polypon, aut volucrum tentet depellere nido.
 Quin tua si potius transfixit pectora Christus,

Στήσεις προφρονέως Χριστῷ περικαλλέα νόμφην,
 465 Ἡ κοῦρον, φιλότεκνος ὅπως πάρος Ἄννα Σα-
 [μουήλ,
 Σῶν καθαρῶν λαγόνων ἱερὸν γόνον, ἔμπνοον ἱερὸν,
 Πάντων πρωτοτόκων ἱερώτερον, ἀσταχύν τε
 Καὶ βοτρώων, οὐς κείρεν ἀπάργματα γηπίνος ἐσθλός.
 Εἰ δὲ σύ γε Χριστοῦ μέσος κόσμοῖό τε βαινεις,
 470 Ἴσον συζυγίη τε καὶ ἀζυγίη ζυγοῖν ἔλκειν,
 Ἄμφοτέρων δ' ὅσα καλὰ, καὶ ὅσ' ἀντίξοα λέξας,
 Εὖ καὶ ἐπισταμένως, καὶ τέρματα δισὰ χαράξας,
 Ἐσπεο τῇ κεν τοι θερμὸς πόθος ἡδ' ἐπάργε,
 Τῇ μὲν δουλοσύνη, τῇ δ' οὐρανίοισι πόθοισιν.
 475 Ἥτις δ' ὠριὸς ἐστὶ γάμψ, καὶ σῶφρονι βουλή

(Καὶ δεσμὸς ἀλόγῳ μὲν ἀνὴρ, τοκέες δὲ θυγατρῆ,
 Χριστοῦ δ' ἀμφοτέροισι φόδος, φίλτρον δ' ἀγάμοισι).
 Μῆτε λιλαιομένην ἀνδρὸς ἀποέργαθε κούρην,
 Μῆτε Θεῷ πελάουσαν ἐς ἀνέρος οἶκον ἐπέλγειν,
 480 Ἄχρὶ καὶ ἀτρεκίης, πειρᾶν γε μὲν οὐ τι με-
 [γαίρω.
 Εἰ δὲ γε συζυγίη μὲν ὄλην φρένα χεῖρα τε δόλης,
 Καὶ στήσας θαλάμους τε, χοροῦπτιας τε, πότους τε
 Καγχαλῶν, καὶ γῆρας ἀποξύσειε μενοινή,
 Παρθενική δ' ἀπὸ σεο φυγὰς πρὸς Χριστὸν ἀνέλθει,
 485 Ὡς τε Δίκη τοπάροιθε, βόδς κτζμένου ἀροτῆρος,
 Δελδία μὴ κοτέτηθι Θεὸς ψήφοις ἀνίστοι
 Τῷ ὑποδάμναθ' ἅπανα χόδς φύσις, ὡς πυρ. κηρὸς

Offeres prompto animo formosam Christo sponsam,
 465 Aut puerum, filiorum amans, ut olim Anna Samuelem
 Sancti tui uteri sacram prolem, vivam hostiam,
 Omnibus primogenitis præstantiorem, et aristis
 Et uvis, quas pius agricola primitias carpsit.

Si vero tu mediis Christum inter et mundum incedis,
 470 Æqua lance conjugium et cælibatum expende,
 Ac utriusque quæcunque bona, et quæcunque incommoda referens
 Bene ac scienter, et geminos fines describens,
 Sequere quo fert ardens voluntas, aut auxilium præsta,
 Sive servituti [conjugali], sive cælestibus desideriis.
 475 Quæ vero matura est thalamo et prudenti consilio
 (Vinculum quidem uxori est vir, parentes filiæ,
 Utrisque autem Christi timor, amor vero innuptis),
 Neque cupidam viri proliibe puellam;
 Neque Deo adhærentem in viri domum compelle.

366-367 480 Interea, an verum sit desiderium, explorare et periculum facere non pro-
 Sin autem connubio totam mentem manumque dederis, [hibeo.
 Et institueris thalamos, choros, convivia,
 Lætus animo, et senium excusserit cura,
 Et virginitas a te fugitiva ad Christum accesserit,
 485 Ut quondam Astræa, cum hos arator interfectus est,
 Vereor ne Deus irascatur iudiciis iniquis,
 Cui subdita est omnis terrena natura, velut igne cera

466 Σῶν. Duo Regg. τῶν. Mox, ἱερὸν. Chig. sup.
 Ἡν. θυσιαν.
 467 Ἰερώτερον. Chig. ἱερώτατον.
 468 Κείρεν. Offeri, vel carpsit.
 471 Ὅσ' ὅσ'. Sic Coisl. et Reg. 992. Edit. ὅσα.
 Mox, λέξας. Duo Regg. λέξεις
 477 Φίλτρον δ' ἀγάμοισι, amoris ut innupti te-
 neutur. Eorum animis amor inardescit
 480 Ἄχρὶ καὶ ἀτρεκίης, donec veritatem explo-
 raveris.
 483 Μειοιή, cupiditas.

485 Ὡς τε Δίκη. Alludit ad Aratum, qui fingit
 Δίχην, seu Justitiam, quam Latini Astræam vocant,
 bove cæso, terras reliquisse atque in cælum avo-
 lasse. Tanta enim, ait Tullius, lib. ii *De natura*
deorum, aurea ætate utilitas percipi putabatur ex
 hobus, ut eorum visceribus vesci scelus haberetur.
 Columella in Præfat. lib. vi, ait olim tam capitale
 fuisse necare bovem quam civem. Plinius, lib. viii,
 cap. 45, scribit, quemdam ob interfectum bovem
 actum fuisse in exsilium. BILL.
 486 Ψήφοις ἀνίστοι. Reg. 993 ψήφοισιν ἀνίστοις

METRICA VERSIO

Atque ea divino Pater immortalis amore
 Implevit, Christo ne sit grave sistere nympham,
 Aut puerum, ut quondam, gremio quem fuderat,
 [Anna,
 Quo nullum numen sacratius, hostia viva
 Primigenis cunctis præstantior, omnibus uvis
 Et spicis, manus agricolæ quas sedula carpiat,
 Primitiis frugum dum cæli Numen adorat.
 Quod si inter Christum mundi que incedis amorem
 Lance pari studeas utramque expendere vitani,
 Quæque bona, et quæ sint utriusque incommoda
 [partis,
 Egrediis verbis referens, quemque utraque sine n
 Spectet: tum demum tulerit quocunque volentis
 Illius, huc sequere, ac thalamo vel porrigere dextram
 Auxilii, huc divinæ succurrato flammæ.
 At quæ maturis jam vitæ adoleverit annis;
 Ut vel mortali possit, vel nubere Christo

B (Ut vir enim uxori, sic natæ vincla parentes:
 Atque utriusque Deum metuunt, sed virgo, timore
 Depulso, flammis cælestibus ardet in illo):
 Hanc neque connubii cupidam coitusque virilis
 Reprime: nec rursus cupientem nubere Christo,
 In thalamos compelle graves, et trade marito.
 Nec tamen impedio quin tentes nonnihil illam,
 Quamque habeat mentem, explores, faciasque peri-
 [clum.
 At vero totam si tu mentemque manumque
 Connubio dederis, thalamos, epulasque, chorosque
 Instituens, animo lætus, curisque molestum
 Talibus excutiens senium, misereque fugata
 Virginitas cælos repetat, Christoque querelas
 Deferat, ut quondam terris Astræa relicta
 In cælum rediit, cum bos est cæsus arator:
 Quam vereor ne iudiciis Pater almus iniquis
 Offensus, justa lacinus grave vindicet ira!

Πινόμενος Τάρβος δὲ Θεοῦ καὶ σάρκ' ἐπέδησεν.
 Ἔστι καὶ οὐρανόισιν ὁμοίος ἐνθάδε λάτρις.
 490 Ἔστι καὶ ἐν θνητοῖσι νόος θεότητι παλάζων.
 Ἦλιτε δ' ὅστις ἐμίξε φύσιν σάρκεσσι βλασφονοῦν,
 Ἀγγλικῶν τε πόθων κρατεροῦς ἀνέηκε Γίγαντας,
 Καὶ γαῖαν ἐκάθηρεν ἀμαρτᾶσιν οὐρανόωνων.
 Ἐλλήνων τὰδε παισὶν, ἐπεὶ παθέεσθαι ἐχένοι
 495 Ἄλλαρ, ἐμπεῖσαντο θεοὺς στήσασθαι ἀλιτροῦς,
 Κλέπτας, ἀνδρογύνους, μοιχοῦς, ἀλιτήμονας ἀνδρῶν,
 Ἀνδροφόνους, τεκίων δηλήμονας, ἡδὲ τοκίων.
 Οὐκ οἶον, παθέων δὲ καὶ αὐτῶν ἱρὰ τέλεσαν.
 Ἄθρει δὴ πρῶτιστον ὄσ' ἔπλετο μαργροσύνησι,

A 500 Ταῦρος, κύκνος, ὄφις, χρυσός, κόβρις, ὄρνις,
 [ἅπαντα
 Ὅσσα μιν ὠκὺς ἄνωξεν ἔρωις κοῦρός τ' ἀλαπαδῶς.
 Κεῖνοι παρθενίην μὲν ἀτιμάζουσιν ἐρανήν,
 Σαρκοπέδην. Κεῖνοισιν ἀπιστοτάτη χόρις ἀγλή,
 Οἱ σφισι μετρεῖουσιν ἀτασθαλίην ἅπαντας.
 505 Οὐ καθαρῆς γλήνης δὲ κατηγρέα τεύρεα λεύσσειν
 Καὶ χθῶν ἐμπεδός ἐστιν, ἰλιγγίῳσι δ' ἀπιστος.
 Ἦμῖν δ' οὐ θέμις ἐστὶν ἐλεγκείην καταχευεῖν
 Παρθενίης. Τί δ' ἀπιστον ἔρον Χριστοῦ βασιλῆος
 Εὐνάζειν βροτέους τε πόθους καὶ σαρκῶς ἐρωάς,
 510 Ὡς πάρος αἱματέντα βόον σχίθεν αἰμορροούσης

Liquefacta. Timor etiam Dei carnem constrinxit.

Est caelestibus similis, qui in terris cultor est :

490 Est etiam inter mortales animus Divinitati appropinquans.

Peccavit, quisquis carni naturam carnis expertem miscuit,

Angelicisque desideriis fortes eduxit Gigantes,

Et terram expurgavit criminibus caelestium.

Græcorum hæc illis : si quidem illi suis criminibus

495 Patrocinium excogitarunt, deos statuendo peccatores,

Fures, androgynos, adulteros, deceptores hominum,

Homicidas, natis crudeles, atque etiam parentibus.

Nec hoc tantum, verum etiam et ipsis criminibus sacrificia obtulerunt.

Adverte primum deorum, quot deditus fuerit flagitiosis cupiditatibus.

500 Qui tauri, oloris, serpentis, auri, mariti, volucris omnesque induit formas,

Quascunque illi jussit celer amor et puer effeminatus.

Illi quidem amabilem spernant virginitatem,

Carnis compedem. Illis incredibilis sit corporis splendor,

Qui propriis omnes sordibus metiuntur.

505 Oculi est non sani obscura sidera cernere ;

Est terra stabilis est, sed vertigine laborantibus infida.

Nobis autem fas non est probrum infundere

Virginitati. Quid vero incredibile, si amor Christi regis

Sopiat mortales affectus et carnis impetus,

510 Ut olim sanguineum fluxum cohibuit hæmorrhoidæ,

488 Πινόμενος. Tres Regg. τηχόμενος. Mox, καὶ σάρκ' ἐπέδησεν. Sic tres Regg. et Chig. sup. lin κατ-επέδησεν. Male edit. κατὰ σάρκα. Hæc ad ea, quæ sequuntur, pertinent : timor etiam Dei ineundi matrimonii causa exstitit. Quo fit ut conjux cultor Dei caelestibus similis sit, et inter mortales animus deitati appropinquans.

492 Ἀνέηκε Γίγαντας. Schol. sic habet : Ὡς ἄρα ἄγγελοι ποτὲ γυναῖξιν συγγέγοντο, καὶ ἐκ τῆς αὐτῶν συναφείας γίγαντες ἐγένοντο, Ἦν νενπε ἀγγελὶ quondam cum mulieribus congregiebantur, ex quorum copula procreati sunt gigantes. At si ita voluit Schol. aut Gregorium velle putavit, errore deceptus est. Figmentum istud Græcorum esse ait ipse Gregorius. Jampridem explosa fuit illa opinio,

exsulatque ab Ecclesiæ septis. COMBER.

493 Καὶ γαῖαν ἐκάθηρεν. Quis facinorosos homines accusare, et supplicio afficere audeat, cum eorumdem criminum dii convicti teneantur ?

495 Ἄλλαρ, ἐμπεῖσαντο. Duo Regg. et Chig. Ἄλλαρ ἐὼς μῆσαντο. Vide primam Invektivam in Julianum Apostatam, tom. I, p. 144 ; et infra, lib. II, sect. 2^a, poem. VII, vers. 92, ad Nemesium, ubi iterum leguntur isti versus.

496 Ἀνδρῶν. Duo Regg. et Chig. ἄνδρας.

499 Πρῶτιστον. Sup. lin. πρῶτον τῶν θεῶν, nempe Jovem.

504 Σφισι μετρεῖουσιν. Reg 991 σφῖσι μετρεῖουσιν.

509 Ἐρωάς. Sup. lin. ὄρμας.

METRICA VERSIO.

Cui natura omnis cedit terrena, pavensque,
 Cera velut rapidis flammis admota liquescit,
 Et mentes hominum terret, versatque tremore.
 In terris porro qui sancte Numen adorat,
 Hic similis superis, hic divum proximus ædi.
 Is vero haud dubie scædo se crimine vinxit,
 Qui teneræ carni naturam carne vacantem
 Miscuit, angelicoque eduxit amore gigantes,
 Criminibusque deum purgavit atrocibus orbem.
 Hæc Græci fingant, quorum vesania divos
 Condidit auctores vitii scelerumque patronos,
 Fures, androgynos, mæchos, pestesque virorum,
 Carnifices, natos tollentes morte patresque.
 Quodque etiam multo gravius, templisque sacriss-

[que

Crimina non puduit miseros ornare nefanda.
 Perspice, quam varias proles Saturnia formas

PATROL. GR. XXXVII.

B Sumpserit, insanæ Veneri dum laxat habenas.
 Nunc avis efficitur, nunc serpens atque maritus,
 Nunc taurus nive candidior, nunc cygnus et aurum :
 Et quascunque jubet natus Cythereide, formas
 Arripit, ac pueri quamprimum jussa facessit.
 His sane probro sit ; carnem compe stringens
 Virginitas nullo his prorsus celibretur honore :
 Hi fieri non posse putent, ut carnea moles
 Fulgeat, expendant propriis qui sordibus omnes.
 Ast ægri est oculi nigra cernere cæli
 Sidera ; sic tellus, quamvis immota quiescat,
 Volvitur ipsa tamen cæca vertigine captis.

At nos virgineam probris conscindere vitam
 Haud decet, et duris insontem carpere verbis.
 Quid mirum in medio si fixus corpore Christus
 Humanos omnes pellat violentus amores,
 Sanguineum ægrote solo velut ante repressit

20

Ἀψαμένης· κλέφθῃ γὰρ ἐκὼν Θεός, ἡ δὲ βεβήρων
 Αὐαλέη πηγῇ τῆμος θάλεν, εὖτ' ἐμαράνθη.
 Ἦδ' πυρός, ξιφείων τε καὶ ὑδατος, ἀργαλέων τε
 Θηρῶν, δαπτομένων πικροῖς μελέων κεράεσσι.
 515 Θυμὸς Χριστιανοσιν ὑπέρτερος, εὖτε δῖωκτης
 Καιρὸς ἐπισπέρχῃσι Θεοῦ περὶ θῆριν ἐγείρων.
 Οὐκ ἄθνηος κείνοισι βίος, καὶ ἀνέστιος αἰῶν;
 Εὐχαί τε, στοναχαί τε ἀκαμπίες; οὐ δακρύοισι
 Τήκοντ'; οὐ νυχίησι καὶ ἡματιήσιν δοῖδαίς,
 520 Ἐνθεν ἀναθρώσκουσι βίον καὶ σάρκα λιπόν-
 τες;
 Οὐκ ὀλίγοις σπινθηρσι πνοῇ κατερύκετ' ἐδωδῆς;
 Οὐ σήραγγας ἔχουσι δόμους, καὶ δέμνια πέτρην,
 Ἥ δ' ἀπαλὸς ποίας τε καὶ αὐαλέους κλαδεῶνας;

Α Οὐ θηρσὶ ναίουσιν ὀμέστιοι ὠμοδόροισιν,
 525 Ὡς κεν ὑπεκκαχότῃτα χοδὸς καὶ δεσμὰ φύγωσιν;
 Ὡς δ' ἄρνιν φοίνικα φάτις θνήσκοντά νεάζειν
 Ἐν πυρὶ τικτόμενον, πολλῶν ἐτέων μετὰ κύκλα,
 Γηραλέης κονίης ξείνον γόνον αὐτογένεθλον,
 Ὡς οἱ γε θνήσκοντες ἀείζωοι τελέθουσι,
 530 Δαϊόμενοι πυρόντι πύθῳ Χριστοῦ βασιλῆος.
 Ἐν δ' ὀλιγοδρανίῃ κείται σθένος εὐσεβέεσσι.
 Ταῦτα τίς εἰσορόων, οὐ σπένδεται ἡθίοισι
 Γηθόσυνος σάρκαεσιν, ἐπεὶ ζῆσον εἰστρος ἀρείων;
 Ὡ φύσι παμμήτειρα, σὰ δ', οὐκ ἐκὰ θαύματα λέξω,
 535 Ὅσσα καὶ ἐν χέρσοισι καὶ ἐν πελάγασσιν ἔθῃμας.
 Πυθάνομ' ὡς πτερόεσσα τρυγῶν, τρυγόνος φιλόιο
 Χηρωθεῖς', ὀμόλεκτρον ἐν ποθέουσα σαόφρων,

Quæ ipsum tetigerat (Deum enim volentem furata est, et profluvii
 Squalens fons tunc vigebat, cum aruit);

368-369 Aut vim ignis, ensiumve et aquæ, immaniumque
 Ferarum, cum sævis læcerantur membra cornibus.

515 Animus Christianis major est, cum persecutionis
 Tempus instat contra Deum bella movens.

Nonne insomnem ducunt illi et sine tecto vitam?

Nonne preces genitusque perennes edunt? Nonne lacrymis

Madent? Nonne nocturnis diurnisque hymnis

520 Illinc prosiliunt vitam et corpus linquentes?

Nonne tenui victu spiritum sustentant?

Nonne pro domibus speluncas habent, et pro stratis saxum,

Vel molles herbas, aridosque ramos?

Nonne carnivoris feris contubernales habitant,

525 Ut nequitiam carnis et viscera effugiant?

Quemadmodum autem avis phœnix, ut fama est, moriens juvenescit

In igne genita, post multorum annorum circulos,

Ex veteri pulvere novam prolem se ipsa generans,

Sic illi profecto morientes semper vivi existunt,

530 Flagrantes ardenti desiderio Christi regis.

In infirmitate autem piis situm est robur.

Hæc quis perspicuens, fœdus inire cum castis

Carnilibus non gaudebit, cum exarserit flamma meliore?

O natura omnium parens, tua quidem, non mea miracula narrabo,

535 Quæcunque in terris et in mari fecisti.

Audio quod alata turtur, turture dilecto

Viduata, conjugem suum casta lugens,

512 Ἐδτ' ἐμαράνθη. Int. Coisl. ξηροποιὸς πηγῇ
 τοῦ βέουματος τότε ἀνέθαλεν, ὅτε μαράνθησα βέον
 ἐπαύσατο. Tum scaturiebat, cum siccatus est: tum
 florebat, cum siccatus fluere desit.

514 Δαπτομένων. Reg. 991 addit τε. Lacerantium
 vel passive laceratis.

522 Δέμνια. Στρώματα, stragula, cubile.

525 Ὑπεκκαχότῃτα, id est ὑπέκκαυμα, carnis
 libidinis facem, fomitem.

526 Φοίνικα. De hac ave plurima leguntur, lib. v

Constit. apost., apud Cyrillum Jeros. Catech. De
 resurrectione, et apud Herod. lib. ii.

531 Ἐν δ' ὀλιγοδρανίῃ. Sic Paulus II Cor. xii,
 9: in infirmitate perficitur virtus.

532 Σπένδεται. Sup. lin. φιλοῦται. Μοχ ἡθίοισι.
 Sup. lin. ἀγάμοις, ἰσοθέοις σάρκαεσσι, cum carnis
 corporibus.

533 Ζέσσει. Sup. lin. ἐθερμάνθη.

534 Ὡ φύσι παμμήτειρα. O rerum natura pa-
 rens, o maxime divum. Bill. non satis caute.

METRICA VERSIO.

Profluvium tactu (namque est furata salutem
 Illa volente Deo, siccataque vena cruoris).
 Aut gladios, undasque graves, flammæque feroces,
 Immanesque feras laniantes corpora sancta?
 Christicolis animus circum præcordia major
 Exiit infestus quoties movet arma tyrannus,
 Persequiturque fidem Christi, belloque accessit:
 Tum vitam insomnem ducunt tectoque carentem:
 Tum genitus lacrymæque fluunt, tum vota, preces
 Tum dulces hymnos nocturne diuque canentes [que,
 Sidera summa petunt, mundoque et carne relictis,
 Tum tenui victu sustentant corporis artus:
 Antra vicem tecti præbent vastaque cavernæ.
 Strata lapis, mollesque herbæ, ramiqve viroris

3 Expertes, sylvasque truces, atque lava quærent
 Cumque feris habitant, fugientes vincula carnis.
 Ut phœnix moriens primos revirescit ad annos,
 In mediis flammis post plurima iustia renascens,
 Atque novum veteri surgit de corpore corpus:
 Haud secus egregia redduatur morte perennes,
 Dum pia divinis ardescunt pectora flammis.
 Corpore in afflicto sita vis roburque piorum est.
 Hæc quisquis bene perspiciet, cum corpore fœtus
 Non feriet, postquam meliore exarserit igni.
 O rerum natura parens, o maxime divum,
 Arbitrio qui cuncta regis, miracula pandam
 Jam tua, quæ terris lucent, vastumque per æther.
 Ut semel est dulci turtur viduata marito,

Ὁὐ δέχεται πῶσιν ἄλλον ἕης καθύπερθε καλιῆς.
 Ὅρνι σοφῆ! Μερύπσισι δ' ἀγνὸς βίος, ὅσσον ἀρείων!
 540 Οὐδὲ μὲν οὐ λαχέρυσα μελάγχροος, ἀλλὰ καὶ
 Ζῶει κουριδίω πῶδου τμηθεῖσα κορύων, [αὐτῆ
 Πάντα πόσιν στυγέουσα, ἐπὶν φίλον εὖνιν ὀλέσση.
 Ἰχθύσι δ' εἰναλοῖσι νόμος, παύροις μὲν ἄσμος,
 Ἄμφι γάμου, πολλοῖς δὲ σαοφροσύνης τε μέμηλε,
 545 Καὶ θαλάμων, ἀλόχων τε. Δίκη δὲ τε κἀνθάδ'
 Ἄλλοι δ' οὐ πλεόνεσσιν ἐνδὸς μογέουσι τόκοιο, [ἀνάσσει.
 Ἄλλοι δ' εἰαρηνῆ μόνῃ φιλόττη γάννυται,
 Καὶ πλεόνες. Μέτρον δὲ φύσις ἐπέθηκε πῶθοισι.
 Καίρως δ' αὖ φιλόττης ἐνθὸς ἐστὶν ἄπασιν,
 550 Ἡερίως ἄλλως τε καὶ ὅσ' ἐπὶ γαῖαν ὀδεύει.

A Οὐδ' ἐκτὸς προχέουσι ὄρου πῶθον, ἀλλὰ δέονται
 Ὅρια μαργαίνοντες, ἐπὶν σφεαδ' εἶαρ ἐγείρη.
 Καὶ δ' οἱ μὲν μεγάδεσσιν ἐπαίσσουσι γάμοισι.
 Τῶς δ' ἄλοχοί τε μέλουσι φίλοι, καὶ θεσμός ἐρωτος.
 555 Οἰοτόκος δ' ἄλλοισιν ἐπάρκιος ἐπλετο μίξις.
 Ὡς τινες, οἱ ζῶων τε γόνους καὶ πάντ' ἐφράσαντο.
 Εἰ δὲ καὶ ἀφραδέεσι σαοφροσύνης τε μέμηλε,
 Πλάσμα Θεοῦ, σὺ δὲ σαρκὸς ὄλον νόμον οὔτι πεδῆσαι,
 Ἦν ἐθέλης; Εἰκτὸς δὲ λόγι βροτὸς, ὡς πυρὶ χαλκός.
 560 Εἰ δ' οὐ σαρκὸς ἄνασσα λόγου φύσις, ὡς μ' ἐθέω-
 Εἰκῶν, τί πλεόν ἡμῖν ὁμοῖτα κινυμένοισιν; [σεν.
 Εἰ τοι καὶ πλεόνων φύσις ἀσχετος, ἀλλὰ τῶδ' ἴσμεν,
 Πολλάκι καὶ ξυνῆς φύσιος κρατέουσιν ἐφετμῆν.

Non admittit alium maritum suum supra nidum.
 O sapiens avis! mortalibus autem casta vita quanto præstantior?
 540 Quinetiam vel garrula nigricolor ipsa cornix
 Vivit, abjecto omni nuptiarum desiderio,
 Omnem maritum exosa, postquam dulcem conjugum amittit.
 Piscibus vero marinis sua lex est, paucis quidem neglecta,
 Circa nuptias, imo pluribus temperantiæ cura est,
 545 Et cubilium et uxorum; justitia his quoque regnat.
 Alii non pluribus quam uno partu laborant:
 Alii autem solo amore verno delectantur,
 Et pars major. Mensuram vero natura imposuit desideriis.
 370-371 Tempus vero rursus placidi amoris est omnibus.
 550 Aeriis, marinis, et quæcunque super terram gradiuntur:
 Nec ultra limites effundunt desiderium, sed indigent
 Tempestive lasciventiæ, ut ea ver stimulet.
 Alia quidem commistis irruunt nuptiis;
 Aliis vero dilectæ conjuges curæ sunt et lex amoris.
 555 Unius futuræ aliis sufficiens est mistio.
 Ut ferunt nonnulli, qui animalium partus et omnia considerant.
 Sin autem vel ratione carentibus temperantiæ aliqua cura est,
 Tu signum Dei, non totam carnis legem astringes,
 Si volueris? Mortalis rationi cedit, velut æs igni.
 560 Si autem carnis domina non est rationis natura, sicut me Deum effecit
 Imago, quid amplius nobis est qui iisdem motibus agitantur?
 Quamvis autem plurimum indomita sit natura, illud tamen scimus,
 Sæpe communem naturam coerces præceptum.

538 Ὁὐ δέχεται. Idem testatur Basilus, hom. 8 in Hexaem.

541 Κουριδίω. Sup. lin. ἐκ παρθενίης. Quasi, cui virgo virgini nupserat: tantam continentie laudem cornicibus tribuunt, qui de avium natura pertractarunt, ut extincto conjugio, non parvo tempore, sed novem etiam ætates in summa castimonia viduæ perseverent. BILL.

542 Ἐννῶ. Duo Regg. ὄρνι.

546 Τόκοιο. Reg. 990. Chig. τόκοισιν.

550 Γαῖαν. Sic duo Regg. Edit. prave γαῖαν.

551 Οὐδ' ἐκτὸς. Reg. 39 et 993 οὐκ. Μοχ, 193 φύ-
 σιν pro πῶθον.

556 Πάντ' ἐφράσαντο. Reg. 79 et Coisl. πάντα
 φράσαντο.

558 Ὀδῆι. Coisl. ὄχλ.

560 Ὡς. Duo Regg. et Coisl. ὅς.

562 Εἰ τοι. Coisl. εἰ τις.

563 Φύσιος. Duo Regg. φύσεως.

METRICA VERSIO.

Extinctum gemit assidue, luctuque requirit.
 O vere sapiens volucris! Mortalibus autem
 Quanto virginitas tandem præstare putanda est?
 Garrula quin etiam cornix orbata marito
 Tristis agit vitam, cunctosque exhorret amores.
 Nec vero multi circum connubia pisces
 Finibus excedunt legum, temereque feruntur
 In Venerem: vitam sed magna ex parte pudicam
 Traducunt, thalamosque et jura uxoria curant.
 Namque etiam in magno legis viget æquore regnum.
 Sunt quibus est uno partu contenta libido:
 Sunt qui suntuat sub verni temporis horam
 Fæmineo coitu gaudent; natura modumque
 Imposuit Veneri, et rabidos frenavit amores.
 Omnibus ac rursus coeundi tempora certa,
 Aeriis, quæque in terra versantur, et alto.
 Namque animal nullum fines excedit amoris,
 Sed tempestiva stimulata libidine cuncta
 In Venerem exorto turgentia vere feruntur.

B Ac quædam mistim coeunt discrimine nullo.
 Cætera legitimo coitu definit amorem
 Turba, suis rabidos sedans uxoribus ignes.
 Sunt etiam quibus est unum satis edere fetum,
 Ut scriptis retulere se, quos noscere juvit,
 Quotque et quam varios pariant animantia fetus.
 Ergo pudicitia cum quamdam animantia curam
 Bruta gerant, tu quem summus Dominator olympi
 Omnipotente manu finxit, non compede totam
 Astringes carnem, modo sit tibi prompta voluntas?
 Sic etenim es factus, rationi ut cedere rectæ
 Non minus ipse queas, quam ferrum cedere
 [flamini.
 Quod si ut me divum effecit cælestis imago,
 Non itidem tenet imperio mens optima carnem,
 Dic mihi, quid tandem nobis animalia cedunt,
 Motibus omnino si nos agitamur eisdem?
 Quæquam autem multi affectus rapiuntur in omnes:
 Communis tamen haud dubie natura frequenter

Καὶ γὰρ ἐμοὶ δέμας ἐστὶν ὁμοίον· ἀλλὰ μ' ἔδησε
 565 Σταυρὸς ἑλὼν, ᾧ σάρκα φέρων προσέδησα βα-
 Χριστῷ συνθανεῖν γὰρ ἐβόλομαι, ὡς συναερθῶ, [ρεῖαν.
 Πάντα φέρων Χριστοῖο, λόγον, δέμας, ἦλον, ἔγερσιν.
 "Ἄλλοις δ' αὐτομάτῃ σαρκὸς δέσις, οὐχ ὑπ' ἔρωτος
 Θειοτέρου, τὴν οὐτι παροφροσύνην καλέουσιν.
 570 Ἐμπαγε μὴν γέρας ἐσὶ θεόδοτον, ὕβριος ἀκτὸς
 Ζώειν, εὐδιώνντά τ' ἔχειν νῖον, ἡδ' ἀτίνακτον.
 "Ἄλλος δ' αὖ μέθυ λαρὸν ἀπὶ χθετο, ἄλλος ἐδωδὴν,
 Τὴν ἄλλοι φιλέουσιν, ἀπέστυσεν ἄλλος αὐτμῆν.
 "Ἄλλοι δ' αὖ μερόπαισιν ἀπεχθέα θυμὸν ἔχοντες,
 575 Ἐσχατιὰς ναίουσι, βροτῶν δ' ἀπο τῆλε θεοῦσι
 Προφρονέως. Σὺ δ' ἀπιστον ἔχεις νόον ἀζυγέσσειν.

Α Οὐ μὲν ἀπιστον ἔγωγε ὀρομαι. Ἄλλ' ἐπὶ τάρχος
 Φεύγεις, συζυγίης δὲ κακῶν ἐπελήσασο τῆμος.
 Οὐδὲ πυρὸς μαλεροῖο διατρέχει, ἦ ὅτε γαίης.
 580 Σκαίρουσα χθαμαλοῖσι ποσὶν τυτθὴ σαλαμάνδρη;
 Ἰχθύς δ' ἔμπυρός ἐστι, καὶ οὐ πυρὶ δάμνατ' ἀπίστῳ
 Ἐμπυρός· αἰθόμενος δὲ, μέσης διαλάμπεται ἄλμης.
 Οὐδὲ λίθος μάγνησσα σιδήρεον ὄλμον ἀνέλκει;
 Οὐδ' ἀδάμας ἀδάμαστος; ὁ δ' οὐ σέλας ἦκε σιδήρῳ
 585 Θεινόμενος, ἄλλος δὲ σελάσεται ὕδατι βαίῳ.
 Ὑδατι μὲν σέλας ἦκεν, ἀπηγύαθη δ' ἄρ' ἐλαίῳ.
 Ὅσσα τε δ' αὖ καὶ τῶνδε παροίτερα θαύματ' ἔασι,
 Τίς κεν ἀριθμήσειεν; ἐπεὶ πάρα πόλλ' ἀγερούσιν.
 Παίξει γὰρ λόγος αἰπὺς ἐν εἰδεσι πνιτοδαποῖσι

Nam et mihi est corpus simile: sed me vinxit
 565 Eripiens mando crux, cui gravem ultro affixi carnem.
 Cum Christo enim mori cupio, ut simul sursum ferar,
 Omnia ferens Christi, verbum, corpus, clavum, ad vitam reditum.
 Alii sua sponte carnem doment, non ex amore
 Divino; quod nequidem temperantia appellatur.
 570 Attamen præmium est a Deo datum, sine labe
 Vivere, tranquillamque habere mentem et immotam.
 Alius gratum horret vinum; alius epulas,
 Quas alii amant, odit; alius odores.
 Alii vero rursus inimicum hominibus animum habentes,
 575 Loca remotissima habitant, et ab hominibus procul fugiunt
 Atacriter. Tu autem incredulam habes mentem cœlibibus.
 Nec tamen incredibile ego crediderim. Sed specie timoris
 Fugis, connubiique malorum nunc es oblitus.
 Nonne per ignem ardentem currit, ac veluti per terram,
 580 Saliens brevibus pedibus parva salamandra?
 Empyrus est piscis, nec infuso igne absumitur,
 Ignitus cum sit, verum ardens in medio mari effulget.
 Nonne lapis magnes mortarium ferreum trahit?
 572-573 Nonne adamas indomitus est? est lapis qui scintillam non edit
 585 Quamvis ferro percussus; alius vero modica aqua infusa ignem concipit;
 Lux autem, quam aqua elicit, protinus oleo exstinguitur.
 Cætera vero et his quæ majora sunt miracula
 Quis recenseat? Si quidem plura fas esset narrare.
 Ludit enim summa ratio omnimodis figuris

565 Προσέδησα. Duo Regg. προσέδησα.
 570 Ὑβριος. Duo Regg. ὕβριως.
 578 Τῆμος. Reg. 39 et 993 τόσων.
 580 Σαλαμάνδρη. Salamandra animal quadrupes, lacertæ simile, stellatum, cauda brevi, propter exuberantem quandam humoris copiam, in igne

vivere dicitur. Vide Plin. lib. x, cap. 67.
 581 Ἐμπυρός. Nomen est cuiusdam piscis flammei atque ardentis in mari victitantis. Mox pro ἄλμης, Reg. 990 ἄλης.
 588 Πάρα. Sup. lin. πάρεστι. Coisl. μάλα pro πάρα.

METRICA VERSIO.

Vincitur, et mandata lubens divina facessit.
 Nam mihi nec corpus dispar, nec carnea moles:
 Et tamen extractum mundo crux compede firma
 Vinxit, eique meos affixi corporis artus.
 Namque ego cum Christo cupio decedere vita,
 Ut simul ad vitam redeam, simul æthera tangam,
 Cuncta ferens Christi, Verbum, carnemque caducam,
 Clavosque, et mortem, et redivivæ lumina vitæ.
 Sponte domant alii carnem, non cœlibe flamma
 Incensi; quare nec virginitatis honore,
 Nec titulo digna est talis compressio carnis.
 Nec tamen æterni venit hoc sine numine Patris,
 Ut quisquam Veneris foedæque libidinis expers
 Vivat, et hoc fragili maneat tranquillus in ævo.
 Invenies etiam, qui dulcia vina cibosque,
 Quos alii quærunt, exhorreat atque liquores.
 Sunt alii rursus, generis consortia nostri
 Qui fugiant, hominumque odio loca sola sequantur.
 Ast in cœlibibus tu tantum incredulus hæres.
 Quamquam incredulitas, nisi fallit opinio mentem,

B Non adeo in causa est, quam quod timor occupat
 Nec memor es, thalamus quot secum incommoda
 Parvula flammigeros currit salamandra per ignes,
 Ac velut in gelida figit vestigia terra.
 Empyrus est piscis, qui nunquam absumitur igne:
 Verum ardens mediis effulget in æquoris undis.
 Nonne etiam cogit magnes assurgere ferrum?
 Nonne adamas manet indomitus, nec viribus nullis
 Frængitur? In saxis quædam tam dura videbis,
 Ictibus ut nequeat ferrum his extundere flammam.
 Infusus aliud lymphis cito concipit ignem:
 Quasque etiam saxo flammam expresserit unda,
 Protinus infusus liquor has exstinguet olivi.
 Cætera de genere hoc, nam plurima dicere pro-
 Quis tandem numerare queat miracula Verbi?
 Mens etenim sapiens ludit, speciesque creatas
 Temperat arbitrio, et toto commiscet in orbe.

590 Κιρνάς, ὡς θέλει, κόσμον ὅλον ἔνθα καὶ ἔνθα.
 Παῦρα δ' ἀπὸ πλεόνων μυθήσομαι, ὧν τὰ μὲν, αὐτῶς
 Ἐδρακον, ὧν δὲ βίβλοι, ὧν δ' οὐατα πίστιν ἔδωκαν.
 Οὐχ εἷς μὲν ποταμοῖσι κάτω βόος ἐστὶν ἅπασιν ;
 Εἷς δὲ νόμος πελάγεσσιν ἐπ' ἠθόνεσσι δεδέσθαι ;
 595 Εἷς δὲ πυρὸς φλογέντος ἄνω δρόμος ἄλμασι
 [πυκνοῖς ;
 Ἄλλ' ἔμπης ποταμὸς πικρὴν διανήχεται ἄλμην,
 Καὶ ποταμὸς περ ἑὼν, οὐδ' ὕδατι μίσγεται ὕδωρ.
 Ναῦται δ' ἐκ πελάγους γλυκερὸν ποτὸν ὕδρευόνται,
 Νῆα βῶν παλάντες ἐπειγομένῃ ποτὶ γαίαν.
 600 Ἐδόοις δ' ἄρ' ὀπωπὰ θρασὺν πόρον, οὐδ' ἐπί-
 [φρασσον
 Πορθμὸν, ἀλλὰ κληῖδα, παλισσῦτοισι βρέθροις

Ἄ Μαινόμενον. Μόντος δὲ βίει, καὶ βέλθρον ἄνεισιν.
 Ἄκεανὸς δ' οὐχ ἔλκετ' ἀπὸ χθονὸς, εἴτ' ἐπὶ χέρσον
 Ἔρχετ' ἐπειγομένοισι μετασσωμ ῥοθίοισι ;
 605 Καὶ πεδῖον καὶ πόντος ἐπ' ἠΐδα Κιμμερῖοισιν ·
 Ἄλλος δ' αὐτὸς εἶσι πυρὸς φλογὸς, εἰ ἐπεὶ γὰρ.
 Αἰτναίων σκοπέλων ἀπερεύγεται ὀλόος ἀπιστος,
 Πῦρ ποταμὸς. Τὰ δ' ἄμικτα μέγη, Χριστοῖο θέλοντος.
 Οἶδα καὶ ἐν βαιοῖσιν ὁμοῖα θαύματ' αἴσαι.
 610 Ἔστι τις ἐν καρποῖσι κερασθόλος, ὡς ἐνέπου-
 [σιν,
 Ὅς μόνος, τῶν ὅσα φύει ζεῖδωρος ἀρουρα,
 Ἐσκληκὸς καὶ ἀτεγκτον ἔχων δέμας, οὐτ' ἐνὶ γαίῃ.
 Λύεται, οὐτ' ἄμβροισι πιζίνεται, ἀλλὰ πέπηγεν
 Αὐαλέος, κεράων στερεώτερος ἤματα πάντα.

590 Vestiens commistim hinc et inde totum, ut ei placuerit, mundum.
 Pauca tamen e multis referam, quorum alia ego ipse
 Vidi ; aliorum autem libri, aliorum aures mihi fidem dederunt.
 Nonne unus fluviis omnibus declivis cursus ?
 Nonne unam legem habent æquora littoribus vinciri ?
 595 Nonne ignis flamma sursum fertur crebris saltibus ?
 Veruntamen fluvius amaras permeat aquas,
 Quamvis fluvius sit ; nec aqua aquæ miscetur.
 Nautæ autem e ponto dulcem potum hauriunt,
 Navem fluento admoventes refluenti ad terram.
 600 Jam vero Euripi audacem vidi meatum, et ineffabile
 Fretum, maris clavam, undis resiliensibus
 Furens. Pontus vero fluit, et fluentum redit.
 Nonne Oceanus recedit a terra, deinde ad terram
 Revortitur impellentibus irruens fluctibus ?
 605 Et (vicissim) terra et pontus (cernuntur) in littoribus Cimmeriis ?
 Est alius iterum fluvius ignis flammæ, si quidem vera ferunt ;
 Ætnæ scopulis manat tractus incredibilis,
 Igneus fluvius. Insociabilia mista sunt, Christo volente.
 Novi et in parvis similia miracula proferre.
 610 Est quoddam in seminibus cornu tactum, ut aiunt,
 Quod solum ex omnibus, quotquot procreat vitæ datrix terra,
 Rigidum et sterile habens corpus, neque in terra
 Solvitur, neque imbribus pinguescit, sed rigescit,
 Aridum, cornibus solidius, in omnes dies,

590 *Κιρνάς*. Chig. *κρινάς*. Mox Reg. 993 et Coisl.
 ἐὼν pro ὅλον.
 594 *Δεδέσθαι*. Regg. tres et Chig. *φέρεσθαι*.
 595 *Πυκνοῖς*. Reg. 993 et Chig. *κούφοις*.
 596 *Ποταμὸς*. Is fluvius est Alphæus, de quo
 tom. I, pag. 787.
 603 *Ἄ' ὄνχ*. Ita habent tres Regg. et Coislinianus.
 Edit. δ' ὄν.
 610 *Κερασθόλος*. Semen est durum quod cum
 frumento et leguminibus una nascitur, colore ni-
 grum, rotundum et magnitudine grano milii par,
 quod cum aliis leguminibus coctum duritiem non
 deponit. Dictum vero inde est, quod inter semi-

mandum et arandum cornua boum tangat, et in ea
 incidat. Hinc Plato, initio lib. *De legibus*, *κερα-*
σθόλον dicit hominem indoctum, contumacem, le-
 gibus non obtemperantem. *Μή τοι ἐγγίνηται τῶν*
πολιτῶν ἡμῶν, ὅσον κερασθόλος. Ne quis inter nos
existat civis aliquis seminis quod cornu tetigit, na-
turam imitans, qui adeo durus et præfractus eva-
 dat, ut emolliri nequeat, sicut nec semina illa igne.
 611 *Ζεῖδωρος*. Reg. 993 *ζεῖδωρα*.
 612 *Ἐσκληκὸς καὶ ἀτεγκτον*. Coisl. sup. lin.
 ἀδέψητος. Duo Regg. *ἔτηκτον*.
 613 *Παίτρεται*. Duo Regg. et Coisl. *διαίτρεται, ma-*
descit.

METRICA VERSIO.

Ex multis nunc pauca tamen memoranda videntur, B
 Quæ partim his oculis vidi, partim auribus hausi ;
 Partim etiam monumenta fidem mihi prisca dedere.
 Annon declivi labuntur flumina cursu ?
 Annon littoribus sævum constringitur æquor ?
 Annon flamma levis natura fertur in altum ?
 Et tamen est fluvius, qui salvas permeat undas,
 Nec quidquam miscetur aquis aqua dulcis amaris.
 At licet e pelago nautis haurire fluenta
 Dulcia, si refluxum ratis admoveatur ad amnem.
 Jam vero Euboicum vidi tractumque fretumque,
 Quod fuit insanis crebro redeuntibus undis :
 Unda fluit refluitque, et rursum versa recurrit,
 Ac modo deserta repetit citus æquora terra

Oceanus, rapido nunc verberat impete terram :
 Cimmeriaque itidem in ripa nunc humida tellus
 Cernitur, æquoreis nunc contra obducitur undis.
 Est alius rursus flammis ardentibus amnis,
 Si modo vera ferunt, Ætnæo vertice manans.
 Mirum profluvium ! nexu sociatur amico
 Ignis aquæ, coeunt Christi contraria jussu.
 Quin etiam in parvis eadem miracula lucent.
 Esse ferunt semen, quod solum ex omnibus illis
 Ubere quæ gremio tellus largissima fundit.
 Corpus habet rigidum, nec terra solvitur unquam,
 Imbre nec æthereo pinguet ; sed tempus in omne
 Delixum siccumque manet, nec cornibus ullis
 Duritie quidquam cedit, quod scilicet ictum est

615 Οὐ τὸ κέρασ βέβληκε βόδσ κέρασ, εὖτ' ἀρετῆρος
 Δεξιτερῆ προχέησιν ἔην ἔσ καρπὸν ἀρουραν,
 Ἐνθεν ὄγ' ἐκ κεράων καὶ οὐνομα καὶ φύσιν ἔσχεν,
 Εἰ τί τιν' ἄλλον ἴσασι σοφοὶ λόγον· οὐ γὰρ ἔγωγε.

Ταῦτα φύσις. Σὺ δ' ἄκουε καὶ ὄσ' ἐδίφαστο τέχνη.
 620 Ψῆρεσ μὲν λαλέουσιν ὁμοῖον ἀνθρώποισι,
 Φωνῆσ ἄλλοτρίησ ζηλημονεσ. ἦν ἐδίδαξεν
 Εἶδωλον ἔστωτο κατ' εἰσόπτροιο φαανθὲν
 Ψῆρὸσ, κρυπταθῆν τε ἰεῖσ ὅπα κερδαλέοσ φώσ.
 Καὶ κάρακεσ κλέπτουσιν ὁμάσ ὅπα. Ὡσ δ' ἐρατόχρωσ
 625 Ψιττακόσ ἀγκυλόχειλοσ ἔτω πλεκτοῦ δόμοιο,
 Ἀνδρόμοιο φώνησε, καὶ ἠπαφεν ἀνδρὸσ ἀκουήν.
 Ἴπποισιν δὲ κάλωεσ ἀπήφοροι, ὧν καθύπερθεν
 Βαίνουσιν. Στυγερῆ δὲ δι' ἡέροσ ἀρκτοσ ὀδεύει,

A Ἐν δὲ δίκεσ θάκοισι, δικασπόλοσ ὡσ τισ ἐχέτρωσ,
 630 Ἐζόμενη, νόμησα δίκεσ ἰθεῖα τάλαντα,
 Ὡσ δοκέει, παλάμησι, νόον δὲ φεύσαστο καὶ θῆρ.
 Καὶ βροτὸσ ἐξεδίδαξεν, ἅ μὴ φύσις. Ὡσ δὲ λέοντοσ
 Εἶδον ὑπὲρ νότοιο λεοντοκόμοιο βριαροιο
 Ἐζόμενον, θηρὸσ δὲ μένοσ ὑπεδάμνατο χειρὶ,
 635 Καὶ ὄ' ὁ μὲν ἠνιοχέυεν, ὁ δ' ἠγετο βρυχαλέοσ θῆρ.
 Πίψασ· λοίγιον ἄσθημα, καὶ ὄν σαίνεσκεν ἀνακτα.
 Ὡσ δὲ καὶ ἀργιόδοστα βαρὺν, μεγακῆτεα θῆρα.
 Ἰνδὸσ ἄγει καθύπερθε πάισ ὀλίγη ὑπὸ κέντραμ.
 Νωμῶν οἶά τε νῆα δέμασ κρατεροῦ ἐλέφαντοσ.
 640 Τολμήησ, ὄσ πρώτοσ ἐμήσαστο θῆρα θαμάσσαι.
 Καὶ ζυγὸν ἀχένη θῆκε, καὶ ἠγαγεν ἄρμα πέλωρον.
 Ἄλλὰ σὺ καὶ θῆρεσσι νέμεισ πλέον ἢ μερόσσεσιν,

615 Cujus cornu tetigit bovis cornu, cum aratoris
 Dextera in suam semen terram fundit,
 Unde istud ex cornibus et nomen et naturam habet :
 Sive aliquam aliam sapientes norunt causam ; haud quidem ego.

Hæc natura præstat. Tu vero audi, et quanta ars efficiat.

374-375 620 Sturni enim loquuntur velut homines,
 Vocis æmulatores alienæ, quam docuit
 Visa polito in speculo figura

Sturni, furtivamque edens vocem astutus homo.
 Et corvi pariter furantur vocem. Sic etiam pulchricolor

625 Psittacus adunco ore intra plexam domum,
 Humanam vocem mentitur, et hominis aurem fallit.

Equis autem sunt funes penduli, per quos
 Gradiuntur. Terribilis etiam per aera ursa incedit,
 Et in judicii sedibus, velut gravis iudex,

630 Sedens, librat recta justitiæ pondera,
 Ut videtur, pedibus, mentemque bellua mentita est.

Hæc mortalis edocuit, quæ natura non (docuerat). Sic et leonis

Vidi robustum supra dorsum, leonis magistrum

Sedentem : belluæ ferociam manu domabat,

635 Et ille quidem aurigæ vices gerebat, fera autem rugiens parebat,

Pestiferum deponens statum, suæque cauda adblandiebatur domino

Similiter autem elephantem gravem, iugentem feram,

Indus puer dorso insidens, regit exiguo stimulo,

Movens perinde ac navem corpus fortis elephantis.

640 Audax quicumque primus voluit feram domare,
 Et jugum collo imposuit, et portentosum duxit currum.

Verum tu feris plus tribuis quam hominibus,

624 Ἐρατόχρωσ. Ὁ ἐρασμίαν χροιάν ἔγωγ.
 627 Ἴπποισιν δέ. Chig. ἐν ποσὶ δέ. Duo Regg.
 et Coisl. ἐν ποσὶ δέ. Sup. lin. ἐν τοῖσ ποσὶ. Mox ἀπή-
 φοροι, μετῆφοροι. Int. Coisl. μαχοῖ.

628 Δι' ἡέροσ. Sic duo Regg. et Coisl. Egit. καὶ
 ἡέροσ.

636 Πίψασ. Sup. lin. παύσασ.

639 Κρατεροῦ. Coisl. κρατερόν.

METRICA VERSIO.

Cornibus obduris validi bovis, arva colonus
 Dum serit, et fido Cererem committit agello.
 Atque hinc naturam cum nomine traxit eandem :
 Ni tamen est doctis præstantior altera causa
 Nota viris, nostræ quæ fallit mentis acumen.

Hæc natura facit. Jam vero perspicere, quantum
 Ars hominum efficiat, naturæ jura resolvens.
 Sturnus enim nostras condiscit reddere voces,
 Atque aliena suo garritu verba profari,
 Quæ visa in speculo sturni depicta figura
 Edocuit, virque ingenio præclarus et arte
 Stans retro, sturnum sturnique in imagine fallens,
 Dum sua furtiva modulatur carmina voce.
 Nec minus humanum videas effingere corvos
 Eloquium, ac nostris crebro sermonibus uti.
 Sic etiam in cavea pulcher canit ore recurvo
 Psittacus, et voces hominum mentitur, et aures
 Cantu sæpe suo nostras avis improba fallit.
 Pendulus est etiam funis pierumque caballis,

B Per quem non aliter quam læto tramite terræ
 Fortia membra trahunt: liquidumque per aera fertur
 Ursa, sedensque gravis, velut ad subsellia jūdex,
 Juris, ut apparet, rectissima pondera librat
 Anteriore pede, et simulat fera bellua mentem.
 Arsque hominum docuit, quod ei natura negarat.
 Quin etiam hærentem spectavi sæpe leonis
 Dorso hominem, sævanique feram manus una do-
 lle quidem aurigæ ritu tractabat habenas : [mabat.
 At fera pestiferum linquens asperrima statum
 Parebat, dominumque suum mulcebat amice
 Insuper horribiles ducit manus indica berras.
 Exiguisque puer stimulis mitescere cogit,
 Sessorque intrepidus validissima membra gubernat :
 Non secus ac clavo regitur latissima puppis.
 Audax qui rabieum primus mollire ferinam
 Tentavit, duroque jugum grave neclere collo.
 Nec portentosum trepidavit ducere currum.
 Ergo hominum generi vitam præferre ferinam

Εἰ θηρῶν μὲν ἑκαμψὴ βίη φύσιν, οἱ δ' ἀδίδακτοι
 Εἰσὶ καλοῦ, καὶ μῦθον ἐπιβρόθον ἐγγύς ἔχοντες.
 645 Ἄγριε, πῶς ῥα σὺ τόσον ἐφυβρίζεις μεγάλῳ
 Πλάσμα Θεοῦ; τίς τόσον ἔην ἤχθηρε γενέθλην;
 Ἄλλ' οὐ τοῖος ἔμοιγε νόος καθαρά φρονέοντι·
 Ἄλλ' οἷδ' οὐρανίους τε νοήματα, καὶ δέμας ἀγνοῦς
 Ἄνδρας θηλυτέρας τε. Τὸ γὰρ πλεόν ἐν μελέεσσιν·
 650 Συναὶ δ' ἀμφοτέροις ἀρεταί, ξυνηὶ δὲ κέλευθος
 Ἐς βίον αἰπήνεται. Τὸ δὲ πλεόν ἰεμένῳ.
 Πηοῖσι μὲν ταῦτ' ἐπιτέλλομαι οὐρανοφοιτῶν.
 Παρθενίη, σὺ δὲ μοι περιχθῆδε, ὧς κεν ἐρυμνή
 Πάντοθεν, εὖ βεβαυῖα, θεῶν καὶ ἀρτίας εἴης,
 655 Μάργαρος ἐν λάεσσιν, ἐωσφόρος ἐν φαέεσσιν.

A Ἐν πτηνοῖσι πέλαια, ἐν ἄλγεσιν ἔρνος ἐλαίης,
 Καὶ κρίνον ἐν πεδίῳσι, καὶ ἐν πελάγευσι γαλήνῃ.
 Παρθένε, κόσμον ἅπαντα, καὶ ὀπίσσω τερπνὰ βίῳ
 Ὀσμήνῃ, Χριστοῦ πέλας ἴστασο λαμπυρόωντος,
 660 Καὶ χερὶ χερὸς ἐλοῦσα, τῆς ἄγε παστάδος
 [εἶσαι,
 Τερπνῆς, ἡδυπνῶοιο, θυώδεος· ὧς καὶ μύροισι
 Μίξαις οὐρανίῳσι μύρον τέδν, ἐνθα χυθεῖσιν
 Ἀφράστοισι πόθοισι πόθους, καὶ κάλλει κάλλος,
 Κρυπτὴν κρυπαδίῳ, καὶ αἰγλήνῃ φαινόν,
 665 Χριστὸν ἔχοις μορφῆς ἐρικυδέος ἐσθλὸν ἔρα-
 [στήν,
 Χριστὸν ἰεδνωτήν. Χριστὸς δ' ἀνέφξε καλύπτρην,

Siquidem ferarum naturam vis inflexit : hi vero apti non sunt ad discendas

Res honestas, quamvis rationem adjutricem prope habeant.

645 Barbare, quomodo tu tantam facis injuriam magui

Figmento Dei? Quis tantopere suo inimicus fuit generi?

Verum non talis mihi animus est recta sapienti :

Sed novi caelestes animis, et corpore castos

Viros ac mulieres. Nam magis inter se differunt corporibus :

650 Communes autem utrisque virtutes, communis etiam via

Ad sublimem vitam. Praecellit autem qui sollicitior est.

Haec quidem mando affinibus in caelo versantium.

Tu vero mihi, o virginitas, curam gere, ut munita

Undique. recte incedens Deo et perfecta sis,

376-377 655 Margarita in lapillis, lucifer in sideribus,

Inter aves columba, inter arbores ramus olivæ,

Et in campis liliū, et in mari tranquillitas.

O Virgo, ornatum omnem, et quaecunque grata vitæ

Abjiciens, prope splendens Christum consiste,

660 Et manu manum tenens, tuum ducito intra cubiculum

Gratum, suaveolens, odoratum, ut unguentis

Misceas caelestibus unguentum tuum, hic effusis

Ineffabilibus desideris desideria, et pulchritudini pulchritudinem,

Celatam celatæ, et splendenti lucidam,

665 Christum habeas gloriosæ formæ egregium amatorem,

Christum sponsum. Christus vero aperuit tegmen capitis,

644 Ἐπιβρόθον. Edit. male ἐπιβρόθον. Cod. 991
 sup. lin. βοηθόν... μῦθον (λόγον), non tam qui auribus
 personet, quam qui mentem intus illuminet.

651 Αἰπήνεται. Chig. et Reg. 39 ad marginem
 ὑψηλόν. Coisl. int. ὑψηλότατον. Ibid. πλεόν ἰεμένῳ,
 plus autem ei qui magis desiderat. Int. ὁ σπουδάζων
 καὶ πρόθυμος. In edit. et mss. sequuntur tres ver-

sus qui leguntur supra, v. 576. Delevimus eos.

655 Ἐρυμνή Int. ἀσφαλής.

656 Ἐν ἄλγεσιν. Ita Reg. 991. Coisl. sup. lin.
 ἐν δένδροις. Male edit. ἐν ἄλγεσιν.

660 Παστάδος. Ad marginem συμφορῆς οἶκος.

665 Ἐραστήν. Duo Regg. et Chig. ἐταῖρον.

METRICA VERSIO.

Non dubitas, si, cum naturam inflectat earum
 Vis hominum, labor assiduus, doctrinaque longa,
 Hi contra indociles persistent, nec flectere mentem
 Ad meliora queant, quantumvis sermo propinquus
 Insonet, et recti praecepta instillet in aures.
 Barbare, quid tantum Regis signenta superni
 Deprimis, et tanta pergis conspergere labi?
 Tamne suo generi quisquam ferus existit hostis?
 At mihi non animus, non est sententia talis,
 Nec cuivis alii, ratio quem recta gubernet.
 Novi ego caelestes animis et corpore puros
 Utroque in sexu multos; nam femina solum
 Robore membrorum cedit: communis utrosque
 Inflammat virtutis amor: communis utrisque
 Est via, quæ celsum rectissima tendit ad ævum.
 Hicque ille est potior, cuius magis prompta voluntas
 (Hæc manus, hic hominum labor improbus efficit :
 [at tu

Difficis solum his, qui gaudent cælibe vita.

Quamquam incredulitas, nisi fallit opinio mentem,
 Non adeo in causa est, quam quod pavor obsidet
 [artus :

B Nec memor es, thalamus quot secum incommoda
 [portet.

Hæc sunt cœlipetæ classis quæ mando propinquis).

At tu, virginitas, vigilantem adnitere cura,

Undique præsidio septa ut sis, et pede recto

Incedas, placeasque Deo, perfectaque vivas,

Margaris in saxis, atque inter sidera cœli

Lucifer, in silvis frondosæ ramus olivæ,

Liliū in herbosis campis, avibusque columba,

Traunquillosque secans fluctus tutissima puppis.

Virgo, mundum omnem fugitivaque gaudia vitæ

Abjiciens, celeri cursu te adjungito Christo,

Et manibus complexa manus inducito lætæ

In thalamum, grato penitus perfusa liquore :

Ut tuus infuso cœlesti ex arce liquori

Jungatur liquor, et sancto societur amori

Sanctus amor, lectusque decor mireque refulget

Attrahat oculum plenum radiisque decorum.

Atque tuæ Christus formæ correptus amore

Te sibi desponset, veloce a fronte remoto

Obstipeat, forma cernens praestante puellam,

Sanctam, gemmatam, caput in subline ferentem :

Καὶ θάμβησεν ἰδὼν κεδνὴν περικαλλέα νύμφην,
Ἐσθλὴν, μαργαρίεσσαν, ἐσθρονον, ὑψικάρηνον,
Καὶ σε καλὴν περ τοῦσαν, ἔτι χάριεσσαν ἔθηκε.
670 Χριστὸς κατγαλῶσαν ἐκ πρὸς δώματ' ἀνάξει,
Καὶ θήσει σοι δαῖτα γαμήλιον ἐν μεγάλοισιν
Ἄχράντοις χοροῖσι, καὶ οὐρανίησιν αἰδαῖς,
Καὶ στέψει χαρίτεσσιν ἀειθαλέεσσι κάρηνον,
Καὶ στήσει κρητῆρα μεθύσματος ἡδυπνόοιο,
675 Καὶ δείξει σοφίης μυστήρια, τῆς ἐν ἐσόπτρῳ
Εἰκόνας ἐνθάδ' ὄρωμεν, ἐτήτυμα φῶτα νόοιο
Γυμνοτέρου: Σάρκας γὰρ ὑποεἰζήσουσι παγχαίαι
Πνεύματι, ἡέριαι δὲ, βίον δέξονται ἀγήρω.
Ἄλλὰ, φίλοι, μέλπωμεν, ὅσοις πόθος ἀγνὸς ἀνακτος·
680 Ἡθεοὶ κοῦραὶ τε, Θεοῦ γάμον οὐρανίωσιν,
Λαμπάδας ἀψάμεναι, θελοῦ μιμήματα φωτὸς,

Et miratus est, insignem cernens, formaque præstantissimam sponsam,
Sanctam, margaritis ornatam, in pulchra collatam sede, ore sublimem,
Et tibi, quamvis jam pulchra sis, adhuc pulchritudinem addidit.

670 Christus exsultantem te in suas ædes ducet,
Et apponet tibi nuptiale convivium in magnis
Immaculatisque choris et celestibus canticis,
Et tuum cinget gratis semper virentibus caput,
Et statuet craterem meri suaveolentis
675 Et pandet mysteria sapientiæ, cujus velut in speculo
Imagines hic cernimus, vera lumina mentis
Purioris. Crassa namque cedent corpora
Spiritus, aëria autem facta sortientur vitam senii expertem.

Sed, amici, canamus, quibuscunque castus est amor regis,
680 Juvenes, puellæ, Dei connubium cælestis sponsi,
Lucernas accedentes, divini incitamenta luminis,
Inexstinguibiles, intelligentes, majorem semper in puris et præclaris
Actionibus ac sermonibus flammam excitantes
Usque ad cælum. Tu vero propitia nobis adsis,
685 Propitia, propitia nobis, sancta Trinitas, in unum coiens
Ex uno, oculis sublucens splendidis
Hodie; postea autem splendidius, quibus illucescis
Unus Deus ex Genitore per Filium in magnum Spiritum,
Sita in perfectis perfecta divinitate.

378-379 III. Exhortatio ad virgines*.

In hoc scripto Gregorius, ut in scholio Græco notatur, imitatus erat Syracusium. Hic enim solus poetarum rhythmis atque colis utebatur, poeticos numeros parvi pendens.

O virgo sponsa Christi, glorifica tuum sponsum

* Alias Bill. 174, p. 299.

668 *Μαργαρίεσσαρ*. Coisl., Chig. et unus Reg. *μαργαρίεσσαρ*. Tres Regg. *μαργαρίεσσαρ*. Mox, *ἐσθρονον*, auroræ epithetum.

672 *Οὐρανίησιν*. Reg. 39 *οὐρανίωσιν*.

674 *Κρητῆρα*. Reg 993 *κρατῆρα*.

678 *Ἠέριαι*, nempe, *carnes, corpora*. Benedictini verterant, *caduca*, et in nota addiderant: Idem intelligit Gregorius, quod alibi passim, cum *ἡμέριον* appellat hominem, id est, *caducum*, cujus vita sit unius diei. *Comæf*. Forte legendum *ἡμέριαι*. — Nilhil autem immutandum videtur, planusque est sen-

sus, nempe, *corpora quæ crassa erant, postquam Spiritui cesserint, jam fieri quasi aëria, et sortiri vitam senii expertem*. (CAMILLO).

685 *Μεγάλοισιν*. Ita legimus. Edit *μεγάλησιν*. sed male; est enim solæcismus.

688 *Ἐκ Γενέταο δι' Υἱόος*. Modus loquendi in theologia quem secuta universa Græcia, *ex Patre per Filium in magnum Spiritum*: qui sit verus ordo in divinis emanationibus a Gregorio Nysseno, fratreque ipsius Basilio assertus.

III. TIT. Exhortationem hanc ad virgines Morel-

METRICA VERSIO.

Amplificetque tuæ largissima munera formæ
Dulcis amans, lætamque suas perducet ad ædes,
Inque choris sanctis, in cantibus atque supernis
Magnificis thalamicque epulis sibi fœdere jungat,
Atque venustatis cingat tua tempora serlo,
Nectaris ætherei fecundaque pocula fundat,
Abditaque ostendat sophiæ mysteria summa
(Cujus ut in speculo tenues nunc cernimus umbras),
Lumina vera animi radio cernentis aperto.
Spiritus nam tum crassissima corpora cedent,
Ac levia æternæ poterant munere vitæ.

At nos, o chari juvenes charæque puellæ,
Quarum sanctus amor Christi pia pectora cepit,
Connubium Patris æterni celebremus ovantes:
Atque suas omnes accensas usque lucernas

B In manibus teneant, divinæ incitamina lucis.
Quas sermo et morum ac vite præstantia semper
Excitet, in cœlos ut lucida flamma feratur.
Tu quoque, sancta Trias, nobis accede benigna,
Tu bona, quæso, veni nobis, quæ semper in unum
Ex uno coiens claras hic lumine mentes
Perstringis: radios at vero splendidiore
Nobis ætherea tandem jactabis in aula:
Queis Deus effulget unus, Genitor, Genitusque,
Spiritus atque sacer. Deitas namque integra sese
Sistit in integræ Triadis numeroque fideque.

III. AD VIRGINES EXHORTATIO.

(Fed. Morello interprete.)

O sponsa Christi virgo, sponsum orna tuum.

Ἄει. Κάθαρος σαυτὴν ἐν λόγῳ καὶ σοφίᾳ,
 Ἴνα λαμπρὰ τῷ λαμπρῷ πάντα ζήσης τὸν αἰῶνα·
 Κρείσσων γὰρ αὕτη πολὺ τῆς φαρτῆς συζυγίας.
 5 Ἐν σώματι τὰς νοερὰς δυνάμεις ἐμιλήσω
 Ἀγγελικὴν ἐπὶ γῆς μετῆλθες πολιτείας.
 Δεσμὸς ἐνταῦθα, καὶ λύσις, καὶ σώματ' ἐκ σωμάτων·
 Ἄνω δ' ἐκάστη μόνος οὐποτε λυομένη·
 Οἱ πρῶτοι φέρουσ' ἀκτίνα τῆς καθαρᾶς Τριάδος,
 10 Πνεύματα καὶ πῦρ, λειτουργοὶ τῶν Θεοῦ προσ-
 [ταγμάτων.
 Ὡς δὲ μίξιν ἐξεῦρεν, αἶε βέουσα φύσις,
 Ἢ μέτρον ὤρισε Θεός, γάμον νομοθετήσας.

Α Σὺ δ' ἔργον ὕλης φυγοῦσα, τοῖς ἄνω συνηρμόσθησι
 Ὡς νοῦς ἀρμόζεται νοῖ τὴν θείαν ἀρμονίαν,
 15 Καὶ σαρκὶ πολυμοῦσα βοήθεις τῇ εἰκόνι.
 Ἦνοη γὰρ ἔφυς Θεοῦ, τῷ χείρονι συνθεθεῖσα,
 Ἴνα ἐκ πάλης καὶ νίκης τὸ στέφος ἀπολάβῃς,
 Ἄνω θεῖσα καὶ τὸν χοῦν καλῶς ὑποταγέντα.
 Αἰνεῖσθω σοὶ καὶ γάμος, πρὸ γάμου δ' ἀφθορία·
 20 Γάμος συγγνώμη πάθους, ἀγγελία δὲ λαμπρότης·
 Γάμος πατὴρ ἀγίων, ἀγγελία δὲ λατρεία.
 Ταύτην καὶ τότε καιροῖς ἐτίμων τοῖς εὐθέτοις,
 Ἄδᾶμ ἐν παραδείσῳ, Μωσῆς ἐν δρει Σινᾶ,
 Λειτουργῶν ὁ Ζαχαρίας, ὁ πατὴρ τοῦ Προδρόμου.

Semper. Expurga te ipsam doctrina et sapientia,
 Ut splendida cum splendido in omne vivas ævum.
 Hæc enim conjunctio mortali connubio longe præstantior est.
 5 In corpore intellectuales virtutes imitata es,
 Angelicam in terris vitam sectata.
 Sunt hic nexi, solutio, ortus corporum ex corporibus :
 In cælis autem singulæ sunt unitates, nec unquam dissolvuntur.
 Illis proxime illustrantur radii puræ Trinitatis,
 10 Spiritus et ignis, ministri Dei mandatorum.
 Materia autem missionem invenit, natura continuo fluens,
 Cui modum præscripsit Deus, matrimonii legem constituens.
 Tu vero rem materiæ fugiens, cœlestibus aptata es,
 Ut mens menti consociatur, divina quadam harmonia,
 15 Et adversus carnem pugnans auxiliarius divinæ imagini.
 Dei enim spiraculum orta es, et cum re deteriori colligata es,
 Ut per pugnam et victoriam coronam consequaris,
 In cœlum transferens pulverem præclare subditum spiritui.
 Laudetur quidem tibi connubium, sed posthabenda virginitati nuptiæ.
 20 Conjugium indulgentia est libidini concessa, virginitas autem splendor.
 Thaliamus pater est sanctorum : virginitas religio.
 Hanc tunc quoque colebant congruis temporibus.
 Adam in paradiso, Moses in monte Sinai,
 Ministerio fungens Zacharias pater præcursoris.

lus Latinis versibus senariis reddidit, quamvis pa-
 ribus Græcis versibus non constet. Imo in plerisque
 codicibus nullam versuum habere formam videtur.
 In Coisluniano codice quilibet versus editionis bifa-
 riam dividitur in hunc modum :

Παρθένε νόμῳ Χριστοῦ,
 Δόξαζέ σου τὸν νομόφρον.

1-2 *Νομόφρον ἀεί.* Ita legendum cum Combefisio.
 Edit. νομόφρον. Ἄει κάθαρε.

3 *Πάντα ζήσης.* Sic legendum cum eodem. Edit.
 τῷ λαμπρῷ συζήσης.

5 *Τὰς νοερὰς δυνάμεις.* Intelligentes virtutes, seu
 potestates, vel ut mavult Hieronymus, fortitudines :
 remotius Morel. puram mentium vim

9 *Τριάδος.* Sic Coisl. Ita etiam legit Combefisius.
 Edit. οὐσίας, essentialiæ.

10 *Πνεύματα καὶ πῦρ, λειτουργοὶ,* etc. Coisl.
 πνεύματα καὶ λειτουργία, etc.

11 Ὡς δὲ. Caro autem.

14 *Νοῖ.* Sic Coisl. Edit. νοῦτ.

16 *Τῷ χείρονι.* Carni et corpori. Male Morellus :
Ligatus pessimo : corpus quippe malum non est.

17 *Ἴνα ἐκ πάλης,* etc. Reg. ὥστε. Deinde ἀπο-
 λαβεῖν pro ἀπολάβῃς. Edit. ἀπολαύης.

18 *ὑποταγέντα,* scilicet τῷ πνεύματι, ut addit
 Coisl.

20 *Συγγνώμη πάθους.* Remedium adversus incon-
 tinentiam.

21 *Ἀγγελία δὲ λατρεία.* Sacer Dei cultus : Coisl.
 θυσία, castitas, victima, sacrificium. Male edit.
 ἀγγελίας.

22 *Ταύτην καὶ τότε.* Virginitatem ante Christum.
 Non bene Morel. prisco tempore.

24 *Μωσῆς.* Aduert Coisl. et Combef. νόμῳ προσ-
 άγων, legi admovens ac concilians, toto tempore,
 quo præfuit populo Dei, eumque legis præceptis iu-
 buit.

METRICA VERSIO.

Te semper expurga, arteque et sapientia,
 Vivas in ævum splendida ut cum splendido :
 Connubium hoc præstat jugali vinculo.
 Imitata puram es mentium vim in corpore ;
 Vitamque sectata angeli poli in solo.
 Hic nexus est, solutio, ortus corporum :
 Sursum unitas distincta, solvi nescia :
 Primi ibi fruuntur luce puræ essentialiæ ;
 Flamina, ministri, faxque jussorum Dei.
 Natura misturam fluens crassa edidit ;
 Deus at marita statuit hunc lege modulum :
 Materiæ at actuum tu fugis, juncta superis ;

B Ut jungitur mens menti in harmonia sacra :
 Bellansque cum carne, adjuvas imaginem.
 Nam spiritus Dei es, ligatus pessimo ;
 Victoriæ et lucta ut coronam dent tibi ;
 Bene subdito pulvisculo erecto ad polum.

Laudato conjugium, integrum at corpus ma-
 [gis.

Connubium, affectus venia : micat integrum,
 Parens piorum illud, religioque integri est.
 Prisco hanc colebant castitatem tempore ;
 In consito horto Adam, in Sinæ Moses jugo :
 Pater Joannis dum ministrat Zacharias.

25 Ἰῆμος; καὶ παρθενίας ρίζα τῆς Θεῶ φίλης,
 Ἄλλ' ἔστιν ὁμῶς σαρκὸς καὶ βράσματος δουλεία.
 Ὅτ' ἦν νόμος, καὶ σχιὰ, καὶ πρόσκαιροι λατρεῖαι,
 Τότ' εἶχε πρῶτα καὶ γάμος, ὡς ἔτι νηπιώδης·
 Ὅτε δ' ὑπεξῆλθε τὸ γράμμα, τὸ πνεῦμ' ἀντεισήχθη,
 30 Καὶ Χριστὸς ἔπαθε σαρκί, πραελθῶν ἐκ Παρ-
 [θένου,
 Τότ' ἐξέλαμψεν ἀγνεία συντέμνουσα τὸν κόσμον,
 Ὅν ἐκεῖ δαί μεταβῆναι Χριστῶ συναελθόντι.
 Καλῶς ὀδεύεις, παρθένε, εἰς ὄρος, ἄνω σώζου·
 Μὴ πρὸς Σόδομ' ἀποβλήψης, μὴ στήλη παγῆς ἄλός.
 35 Μὴδὲ λίαν σε σαρκὸς ἢ φύσις ἐμφοβεῖται·
 Μὴδὲ θαρρήσης ἄγαν, ὥστε πότ' ἐκπλανηθῆναι.
 Σπινθὴρ ἀνάπτει καλάμην· σθένυνσι δ' ὕδωρ φλόγα.

25 *Conjugium etiam virginitatis radix est, Deo gratissimæ :*

Sed id etiam est carnis, æstusque libidinis servitus.

Quando erat lex et umbræ, atque illius temporis levis cultus,

Tunc primas habebat conjugium, ut adhuc infantile

Postquam autem subtracta est littera, et suffectus in ejus locum spiritus,

30 Et Christus passus est carne, natus ex Virgine,

380-381 *Tunc effulsit castitas contrahens mundum,*

Quem illuc migrare oportet simul cum Christo ascendente.

Præclarum inis iter, o virgo; in montem fugiens consule salis;

Noli Sodomam respicere, ne concrescas in statuam salis.

35 Neque vehementius te carnis natura terreat :

Neque confidas nimium, sic ut a via aberres aliquando.

Scintilla stipulam accendit : ignem vero exstinguit aqua.

Venerandæ castitatis habes remedia plurima :

Dei timor te obfirmet, jejunium evacuet,

40 Vigilæ, preces, lacrymæ, humi cubatio,

Amor totus ad Deum graviter directus,

Qui sopiat omne desiderium alienum a rebus celestibus.

Qui lapsus est, surgat : qui naufragium fecit, is miserationem moveat.

Tu vero feliciter naviga, expendens spei velum.

45 Qui humi serpunt, tuti non cadunt : ex his autem qui ad excelsa nituntur,

Nonnullos pennæ deliciunt : plures rectum cursum tenent.

Cecidit Lucifer, at cælum incolunt angeli :

Judas fuit proditor, undecim vero sunt sidera.

Solummodo totam te ipsam castam serva, o virgo,

50 Nec ullo modo fœdes Christi immaculatam vestem.

Oculus tuus sit pudicus, lingua virginea,

26 Ἄλλ' ἔστιν ὁμῶς σαρκὸς. Sic Reg. et Coisl. Edit. ἔστι νόμος.

27 Πρόσκαιροι λατρεῖαι. Exiles cultus et ad tempora constituti.

28 Ὅς ἔτι νηπιώδης. Ex parvulorum adhuc indole, illisque comparatum. Coisl. ὡς ἐν τι νηπιώδες.

29 Ὅτε δ' ὑπεξῆλθε. Coisl. ἐξῆλθε. Mox, τὸ πνεῦμ' ἀντεισήχθη. Combef. legit ἀντεισήχθη δὲ τὸ πνεῦμα.

31 Ἐξέλαμψεν. Ita Coisl. et Combef. Edit. ἔλαμψεν.

32 Συναναλθόντι. Coisl., Leuvenk. et Combef. συναελθόντα.

33 Ἄνω σώζου. Coisl. ἀποσώζου.

34 Μὴ πρὸς Σόδομ'. Ita fere poemate præce-

A Ἐχεις φάρμακα πολλὰ τῆς σεμνῆς παρθενείας·

Θεοῦ σε φόβος πηγνύτω, νηστεία σε κενοῦτω,

40 Ἀγρυπνία, προσευχαί, δάκρυα, χαμευνία,

Ἔραξ ὄλος πρὸς Θεόν, γησιῶς τεταμένος,

Πάντα κοιμίζων πόθον ἀλλότριον τῶν ἄνω.

Ὅ πασῶν ἐγειρέσθω· ὁ ναυαγῶν ἐλεεσθω.

Σὺ δὲ εὐπλάει, τὸ ἱστῖον πετάσασα τῆς ἐλπίδος

45 Οὐ τῶν κάτω τὸ πίπτειν, τῶν δ' ἄνω φερομένων

Ὀλίγοι περοβρῦοισιν, οἱ πλείους δ' εὐδρομοῦσιν.

Ἐπεσεν Ἐωσφόρος, ἀλλ' οὐρανὸς ἀγγέλων.

Ἰούδας ἦν προδότης, οἱ δ' ἔνδεκα λαμπτήρες.

Μόνον δλην σεαυτὴν ἀγνήν τήρει, παρθένε.

50 Μὴ πως ρυπώσης Χριστοῦ τὸν ἀσπίλον χιτῶνα.

Ὄμμα σου σωφρονεῖται, γλῶσσα παρθενεύεται,

denti, vers. 53 et seqq.

35 Ἐμφοβεῖται. Coisl. ἐκφοβεῖται. Ita fere ibid. vers. 58.

36 Ἐκπλανηθῆναι. Reg. et Coisl. ἐκλυθῆναι.

37 Σπινθὴρ. Ita fere carmine præcedenti, vers. 66.

38 Σεμνῆς. Reg. σεπτῆς. Ita ibid. vers. 70

39 Κενοῦτω. Reg. et Combef. νεκροῦτω.

40 Προσευχαί. R. g. πρόσκαιρος, quasi constituto

tempore vigiliæ. Ita poemate præcedenti, vers. 68.

44 Τῆς ἐλπίδος. Coisl. τῆ ἐλπίδι.

47 Ἐπεσεν Ἐωσφόρος. Ita fere poemate præce-

denti, vers. 680.

49 Μόνον. Coisl. et Combef. μόνην.

50 Μὴ πως. Ita Coisl. et Combef. Edit. μὴ πῶς.

METRICA VERSIO.

Conjugium item virginei honoris rivus est :

Lex est idem carnis, libidinis comes.

Cum lex erat cultusque adumbrati et levis,

Tunc nuptiæ inter prima erant, res ut recens,

At littera ut fluxit, subitque spiritus,

Christusque carne est passus, ortus Virgine,

Lux castitati est orta, mundum contrahens,

Migrare quem illuc, scandere et cum Christo opus
 [est.

Virgo ambulans præclare, adi ad montem exitimum,

Nec respice ad Sodomam, salis ne petra sis.

Natura carnis terreat non te nimis,

Neve nimium confide, ne solvare sic.

Scintilla cultum accendit, aqua flammam obruit.

B Remedia pro pudicitia habes plurima,

Metus Dei obfirmet, cibus vacuet levis,

Preces, vigiliæ, lacrymæ, cubare humi

Amor ad Deum directus ex animo integro,

Qui sopiat cupidinem aversam a polo.

Qui cecidit exsurgat ; moveat hic naufragus.

Tu naviga veto spei feliciter.

Serpunt quæ humi cadunt, supera petentium

Pennæ effluunt paucis, tenent plures iter :

Dum Lucifer cadit, tenent cælum angeli.

Judas fuit lues ; at undecim, faces.

Virgo hoc age, ut casta usquequaque tota sis,

Ne polluas Christi togam purissimam.

Sit continens oculus, pudica lingua sit :

Μη νοῦς πορνεύη, μη γέλως, μη ποῦς ἀσχετα βαίνων. Ἀ
 Τὴν πιναρὴν στολὴν σου, καὶ τὴν ἀύχημῆρῶν κόμην,
 Μᾶλλον αἰδοῦμαι μαργάρων καὶ τῆς σερῶν εὐκοσμίας.
 55 Καλὸν αἶδος ἢ αἰδώς, καὶ μέγας κόσμος ὠχρότης,
 Καὶ πλῆγμα καλὸν, πάσαις ἀρεταῖς στεφανοῦσθαι.
 Ἄλλη χρώμασιν εἰκόνα τὴν Θεοῦ νοθευέτω,
 Πίναξ ἔμφυχος, σιγῶν κατήγορος τῶν ἔνδον.
 Σὺ δ' ἤς ἔχεις σύμορφία νεκρούσθω σοι τὸ πλεῖστον.
 60 Κάλλει δὲ λάμπε ψυχῆς ἐκ Θεοῦ κοσμουμένη.
 Ὅψιν δ' ἀρβένων φεύγε, εἰ θέμις, καὶ σωφρόνων,
 Μὴ που πλήξης, ἢ πληγῆς ἐκ μώμου τοῦ Βελία.
 Ὅμματ' ὀμμασι μὴ δουλοῦ, μὴ δ' ἔλας λόγον λόγῳ,
 Μὴ παρειὰ παρειᾶς διδόντω παρῆρσιαν.

65 Μῆδέν σοι καὶ τῇ γεύσει ξύλου τοῦ κατακρίτου,
 Μὴ σε ξύλου τῆς ζωῆς ὁ ὄψις ἐξω βάλη.
 Καὶ τοῦτο πείθου σὺ, παρθένε, μὴ συνοίξει προ-
 [σάτη]
 Χριστὸν ἔχουσα νυμφίον, ζηλοῖ σου τὴν ἀγνείαν,
 Τί μοι, σάρκας φυγοῦσα, πρὸς σάρκα, ἐπιστρέφεις.
 70 Οὐ πάντες ἄνδρες τὴν σὴν ἀπλότητα χωροῦσιν.
 Ὡς ῥόδον ἐν ἀκάνθαις, οὕτως ἐν πολλοῖς στρέφῃ,
 Καὶ ἐπάνω πονηρῶν παγίδων διαβαίνει·
 Ὅ μὲν ἐγείρει παστάδας, ἢ δ' ἐκκομίζει νυμφίον,
 Ἄλλος γίνεταί πατήρ, ἄλλος δ' ἀπαιεὶ ἀθρόως.
 75 Ὅσον κακὸν ὠδίνε, ἀτέλειστοι πολλῶσιν;
 Ὅσον δὲ ζῆλος συζύγου, κλαπήναι που φιλίαν;

Ne mens sit lasciva, non risus, non pes inordinate gradiatur.
 Sordidam vestem tuam, squallidamque comam,
 Puris facio quam gemmas et sericum ornatum.
 55 Venustus flos est pudor, et ornamentum insigne pallor.
 Pulchri cincinni, omnibus virtutibus velut corona cingi.
 Alia coloribus imaginem Dei aduiteret,
 Tabulata animata, index tacitus animi affectionum;
 Tu autem quam habes, formæ venustatem exstingue maxima ex parte,
 60 Et fulgeas splendore animæ divinitus ornatae,
 Conspectum marium fuge, quoad licet, etiam pudicorum,
 Ne alium percutias unquam, aut percutiaris invidia Beliae.
 Oculis oculis ne captivos reddas, nec trabe sermonem sermone:
 Nec genæ genis præbeant licentiam.
 65 Nihil tibi et degustationi arboris damnatae,
 Ne te a ligno vitæ serpens deturbet.
382 383 Et hoc crede, virgo, non habites cum defensore,
 Tu quæ Christum habes sponsum tuæ castitatis zelotypum.
 Quid mihi, tu quæ carnem fugisti, ad ipsam reverteris?
 70 Non omnes viri tuam simplicitatem norunt,
 Sicut rosa in spinis, ita inter plurimos versaris,
 Et supra exitiosos laqueos incedis.
 Hic thalamos nuptiales excitat: illa autem sponsi funus prosequitur:
 Alius sit pater, alius subito absque liberis.
 75 Quantum dolorem afferunt, sæpe infausti, partus?
 Quanta æmulatio conjugis, ne quid amicitiae tuoque nuptiali subrepat?

52 Πορνεύη. Reg. πόρνος.
 53 Πιναρῶν. Ita fere legitur poemate præcedenti, vers 83.
 55 Πάσαις ἀρεταῖς στεφανοῦσθαι. Coisl. ἀρεταὶ πάσαι στεφανοῦσαι. Colb. στεφανοῦσαι. Omnes te virtutes, veluti corona cingunt.
 57 Ἄλλη χρώμασιν. Combef. ἄλλος μὲν τὴν ἐκ Θεοῦ, alius, quam ex Deo nactus est imaginem. Ita fere poemate præcedenti, vers. 87.
 58 Ἐμφύχος, σιγῶν. Coisl. ἔμφυχος αἰσχυρός, expressa pictura, quasi tabulæ, turpis animi index est, internarum animi affectionum accusatrix.
 60 Κάλλει δὲ λάμπε. Combef. κάλλος δὲ λάμπρυνε, et cui Deus ornatum præstat, animi decus excole. Mox, κοσμουμένης. Edit. κοσμουμένη. Ita fere poemate præcedenti, vers. 92.
 61 Ὅψιν δ' ἀρβένων. Ita fere carm. præcedenti, vers. 96
 62 Πληγῆς. Ita Coisl. Edit. πλήγῃ. Sic poemate

præcedenti, vers. 31.
 63 Ὅμματ'. Versus iste sic in Coisl. legitur: ὀμματα δ' ὀμμασιν μὴ αἰδοῦ, μὴ πλέξαι λόγῳ λόγον. Oculis oculis ne dederis, neque sermone sermonem inseras. Si autem legas, δουλοῦ, oculus oculis ne captivos reddas. Sic carmine præcedenti, vers. 93.
 67 Πείθου σὺ. Coisl. πείθουσα. Mox, συνοίξει σοι προ συνοίξει.
 69 Ἐπιστρέφεις. Coisl. ἐπιστρέφῃ. Sic carmine præcedenti, vers. 103.
 70 Ἀπλότητα. Reg., Coisl. et Combef. λαμπρότητα. Sic legit Int. qui vertit: Splendoris omnes non sunt capaces tui.
 71 Ὡς ῥόδον. Ita fere legitur poemate præcedenti, vers. 209.
 73 Ἡ δ' ἐκκομίζει. Sic Reg. et Coisl. Edit. ὁ δὲ κομίζει. Ita fere supra poemate 1, vers. 636 et 637.
 76 Ὅσον. Reg. ὅσος ζῆλος συζύγου κλαπήναι που φιλίαν.

METRICA VERSIO.

Lasciva non mens, risus haud, nec pes salax:
 Stola tuæ sordes, comamque squallidam
 Antefero gemmis, velleribus et sericis.
 Pudor venustus flos, decus pallori inest:
 Monile virtutum omnium orbis te decens.
 Fucet coloribus Dei alia imaginem,
 Tabula animata, tacitus index pectoris.
 Formæ tuæ radios retunde maxime:
 At mentis ornatae a Deo decus augeas.
 Fuge marium intuitum, pudicorum quoque,
 Ne vulneres quem, vulnererisque a malo.
 Ne lumina oculis inseras, voces sonis.

B Genæ genis licentiam ne impertiant:
 Cave ne edas fructum exsecrata ab arbore:
 Ne te anguis arbore a feraci vitæ agat.
 Domi patronum contubernalem ne habe;
 Christum tenes sponsum æmulum decoris tui.
 Cur fugeris cum carnem, ad hanc reverteris?
 Splendoris omnes non capaces sunt tui.
 Versaris inter plurimos, rosa in spinis.
 Incedis et laqueis super deterrimis.
 Hic excitat thalamos, virum hæc tumulto tegit.
 Hic liberos gignit; repente ille orbis es!
 Quantum dolor partus, miser qui identidem est.

Ἐκθρέψαι δὲ καὶ παιδεύσαι, ὅπειρ' ἀτιμασθῆναι,
 Καὶ πικρὰς ἀπολαύειν τῶν πόνων ἀντιδόσεις ;
 Σοὶ δὲ μέριμνα μία πρὸς Θεὸν ἀεὶ βλέπειν.
 80 Ἡ χρεῖα δ' ἔστω ὀλίγη μάζα, καὶ μικρὰ σκέπη,
 Ἀφ' ἧς πείραν καὶ Χριστῷ προσήγαγεν ὁ πειράζων,
 Αἰθους αἰτῶν εἰς ἄρτους πεινῶντα μετατρέψαι·
 Ὅν μὴ ποθ' εἶνεκα μηδὲ τι τῶν αἰσχυρῶν ὑπομένης.
 Οὐ χείρων εἰ πετεινῶν σχεδὼς τρεφομένων.
 85 Οὐκ ἐκλείψει σοι καμφάκης ἐλαίου πιστευσούση.
 Κόραξ ἐκθρέψει καθάπερ Ἡλίαν ἐν ἐρήμῳ.
 Ὅραξ θέκλαν ἐκ πυρὸς καὶ θηρίων φυγοῦσαν,
 Παῦλον τὸν μέγαν πεινῶντα, καὶ βιγούντα προθύμῳ,
 Ἴνα σὺ μάθης, παρθένε, πρὸς Θεὸν μόνον βλέπειν,
 90 Ὅς ἐν ἐρήμῳ τρέφειν οἶδε καὶ μυριάδας.

A Μαραίνεται τὸ κόλλος, ἡ δόξα παρατρέχει,
 Ὁ πλοῦτος ἀπιστον βεῦμα, τὸ δύνασθαι δ' ὀλίγων·
 Σὺ δὲ τοῦ πλάνου κόσμου τὰς στροφὰς ἐκφυγούσα,
 Ἐσελθε εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων γελῶσα,
 95 Καὶ συνάγγελοις χορεύσεις τὴν ἀπαιστον χορείαν,
 Κρείσσονα τόπον λαχοῦσα υἱῶν καὶ θυγατέρων.
 Ἄλλ', ὦ παρθένοι, Χριστὸν μένοιτε γρηγοροῦσαι,
 Καὶ φαιδραῖς τὸν νυμφίον δέξασθε ταῖς λαμπάσιν,
 Ἴνα συνελθούσαι τὸ κάλλος τοῦ νυμφίου
 100 Ἴδητε, καὶ μιγῆτε τοῖς ἄνω μυστηρίοις.

Δ'. Εἰς παρθένον.

Ἄγνευε πᾶσι, Παρθένε, καὶ τοῖς ὁμοίαισι
 Πάντων μάλιστα· μηδὲ τίς εἰσοικίσῃ

Quantum est educare et instituere liberos, et postmodum ab ipsis injuria affici
 Et acerbas consequi laborum remunerationes?

Tibi autem una sit cura ad Deum semper respicere.

80 Ad vitæ necessitates sufficiant tenuis panis et angusta domus :

Quo ex pane ut Christi periculum faceret, accessit tentator,

Petens ab esuriente, ut lapides in panem mutaret :

Quorum causa, nihil unquam turpe admiseris.

Non es deterior avibus, quæ victitant ultro oblati.

85 Non tibi fiduciam habenti deficiet olei cadus.

Corvus te nutriet, ut Eliam in eremo.

Cernis Theclam ab igne et belluis intactam effugisse,

Paulum hunc egregium, famem et frigus alacri animo perferentem,

Ut tu discas, virgo, Deum solum respicere,

90 Qui in solitudine novit alere plura hominum millia.

Marcessit formæ venustas, gloria præterit,

Divitiæ infidæ sunt et fluxæ, potentia paucorum est ;

Tu vero fallacis mundi dolos effugiens,

Ingredere in Sancta sanctorum gaudens,

95 Et cum angelis duces choreas perennes,

Nacta potiorem sedem præ filiis et filiabus.

Verum, o virgines, Christum exspectate vigilantes,

Et cum accensis sponsum excipite lucernis,

Ut simul ingressæ, sponsi pulchritudinem

100 Intueamini, et consociemini cœlestibus mysteriis.

384-385 IV. Ad virginem .

Eato casta rebus omnibus, virgo, et oculis
 Omnium maxime. Nec quemquam in domum admittas

* Alias Bill. 119, p. 182.

79 *Μέριμνα μία*. Coisl. *μέριμνα πᾶσα*.

81 *Ἀφ' ἧς*, neque *μάζης*. Ita fere carmine præcedenti, vers. 214, etc.

83 *Μηδὲ τι τῶν*. Ita Combef. et postulat metrum. Edit. *μηδὲν τῶν*.

86 *Ἐκθρέψαι*. Jes. *σε τρέψαι*.

87 *Ὅραξ*. Jes. *οἶδας, nosti*. Ita fere carmine

præcedenti, vers. 190, 202.

90 *Ὅς*. Sic Reg. et Jes. Edit. *θεός*.

93 *Στροφὰς*. Ita Combef. quæ vox consona πλάνου. Reg. et Jes. ταπεινοῦ κόσμου τρυφὰς, *abjecti despicibilis mundi delicias*. Edit. *τρυφὰς*.

94 *Εἰσηλθε*. Ita Reg. Edit. *εἰσηλθεσ, ingressa es*.

97 *Μένοιτε*. Sic Coisl. Edit. *μένητε*.

METRICA VERSIO.

At cura quæ ne conjugis amor corruat?

Dein educare et erudire, hinc despici,

Ac præmia laborum tam acerba consequi?

Tibi una sollicitudo videas ut Deum.

Usus petat parum cibi, arctam et casam,

Ab his periculum fecit hostis Messie

Ut saxa panes famelico fierent rogans.

Tu gratia istorum turpe nil commiseris.

Non pejor aviculis, quæ aluntur vilibus.

Non tibi cadus deficiet olei cum fide.

Te nutriet corvus, ceu eremo olim Eliam.

Videsne Theclam ereptam ab igne et belluis?

Paulum fameque et frigore oppressum et alacrem?

Ut, virgo, discas hinc Deum unum cernere.

Nutrire populos in solitudine scit Deus.

B Marcet decus formæ illico, laus præterit,

Infida copia est opum, haud potestas plurium est,

Mundi dolos cupediasque ut spreveris,

In Sancta sanctorum tu adibis letior,

Ducesque chorcam perpetim una cum angelis,

Nacta potiorem quam mares locum et murus.

Heus, virgines, Christum opperimini sedulæ,

Cum lampadibus excipite sponsum ardentibus

Ut pulchritudine ejus inspecta, in plagis

Cœlestibus, fruamini arcanis bonis.

IV. AD VIRGINEM.

(Billio interprete.)

Sis parte ab omni, virgo, sed potissimum

Oculis pudica, nec virorum quæcipiam

Ἄνδρῶν βοηθὸν, μηδὲ τὸν σοφώτατον.
Σὺ μὲν γὰρ ἀγνή, τὸν φρόνον δ' ἐγὼ λίαν
5 Δέδοικα, μὴ σε κεντρίσας δυσφρμίᾳ,
Λύση τὸν ἀγνὸν ζῆλον οὐ στέρχεις βίου.

Ὅλοιό μοι πᾶς ὅστις ἀγγεῖαν σέβων,
Τὴν τῶν ἀσάρκων ἀγγέλων παραστάτιν
Σύνοικον αἰρήν παρθένον. Τί δεῖ πυρός;
10 Κρείσσων πυρός σὺ; πῶς δὲ τὸν καπνὸν φύγοις.
Σαυτὸν μελαίνων τῆ κενῆ γλωσσαλιᾷ;
Ἐντεῦθεν ἤρθης, παρθένε, καὶ ζῆς ἄνω.
Μάχα στενή σοι, καὶ ἀκέπη τὸ φορτίον;
Ἵν μὴ ποτ' αἰσχρὸν εἴνεκεν μηδὲν πάθῃς.
15 Μῆδ' ἀντὶ τοῦ σοῦ προστάτου δέξῃ τινα

Α Κοινωνὸν αἰσχυρῶν, καὶ βίου, καὶ ἀγνός ἤ,
Μῆ ποῦ σε Χριστὸς ὡς διπλῆν ἔξω βάλῃ.

Ε. Πρὸς τοὺς ἐν κεινοβίῳ μοναχοὺς.

Εἰ μὲν δὴ πλεόνεσσιν ἑμὸν βίον αἰνήσαιεν
Ἄνδρες ἤδὲ γυναῖκες, ὁμοφροσύνης ὑπὸ δεσμοῖς,
Ἴλαον ἀμφὶ ἄνακτα χοροστασίης μεδέοντα,
Σύμπνοον, ἰσοκέλευθον, ὁμώροφον εὐχος ἔχουσαι,
5 Λώϊον. Οὐκ ἐθέλει γὰρ ἅπαν καλὸν οἶον ὀρᾶσθαι.
Οὐδὲ γὰρ ἔστιν ἀριστον, ὃ μὴ καλοῖο πρόσχε.
Καὶ στεινὴ φιλή, βαίη χάρις, ὡς πολύμικτος
Βορβορέη. Κέλομαι δὲ καὶ ἐνθάδε χάσμα μέγιστον

Virorum, ut auxiliatorem, nequidem sapientissimum.
Tu quidem enim casta es : invidiam autem ego valde
5 Timeo, ne te pungens quadam infamia,
Exstinguat castam amulationem vitæ quam amplecteris.
Pereas mihi tu, quisquis castitatem colens,
Carnis expertum angelorum astitem,
Contubernalem vis habere virginem. Quid opus est igne?
10 Tunc igne superior es? Et quomodo fumum vitabis
Temet ipsam denigrans vana hominum loquacitate?
Hinc sublata es, virgo, et sursum vivis.
Victus tenuis tibi et indumentum, an grave onus?
Quorum causa, nihil unquam turpe admittas;
15 Nec pro patrono suscipias quemdam
Consortem turpitudinis et vitæ, quantumvis casta sis,
Ne te forsitan Christus tanquam duplicem foras ejiciat.

V. Ad monachos in monasterio degentes *.

Si communem pluribus vitam ament
Viri ac mulieres, concordie sub vinculis,
Circa propitium regem choro presidentem.
Una mente, uno timere, eodem lecto gloriantes,
5 Melius id quidem. Quidquid enim præclarum est, non amat solum videri :
Neque enim optimum est, quod non bono præstat.
Ac angusta amicitia, levis est gratia, ut et lutosa
Quæ valde permista est. Volo et hic maximum chaos

* Alias Bill. 47, p. 105.

IV. 12 Ἐντεῦθεν ἤρθης. E terra subducta es, in
caelis vivis.

13 Μάχα στενή. Id est, præter tenuem victum,
et indumentum, nihil tibi curæ esse debet. Mox
versus sequens reperitur poemate præcedenti, v.
85.

17 Μῆ ποῦ σε Χριστὸς ὡς διπλῆν ἔξω βάλῃ.
Hunc versum Vat. suppediavit jam Græce et La-
tine editum a Murat. pag. 194. — Versioni metri-
cæ addidimus illum Italicis descriptum. (CAILLAU.)

V. Τίτ. Μοναχός. Vox illa, inquit Combefisius,
ex usu sequioris ævi obrepsit. Non enim solet Gre-
gorius sic vocare eos qui communem vitam sanctis

exercitiis ducunt, sed μιγάδας. Monachi vero illi
solitarii sunt et οἰββιοί.

6 Πρόσχε. Int. Coisl. ὑπερέχει.

7 Πολύμικτος, permista et promiscua.

8 Κέλομαι δὲ καί. Sic Reg. 992, qui mox pro
χάσμα habet θαῦμα. Int. Coisl. Κελεύω δὲ ἐν τοῖς
κεινοβίοις μέγιστον χάσμα εἶναι, καὶ τεῖχος ὡστερ
διεῖργον τὰ γένη διακκριμένα ἀμρότερα, ἢ ὡς ἀπ'
ἀλλήλων ἀνδρες καὶ γυναῖκες, καὶ οὕτως εὐσεβέον-
τες ὅμοιον κλέος ἔχοιεν. Volo autem in cœnobiiis
magnum esse intervallum, et quasi murum qui
utrumque sexum diversum separet, ita ut a se
invicem distincti sint viri et mulieres, et sic p. itatem

METRICA VERSIO.

Admitte tecto, te ut juvet, sophum licet.
Tu namque quamvis casta sis, livor tamen
Terret, malum ne dedecus conflet tibi,
Zelumque vitæ delet, quam amplecteris.
Pereas velim, qui, castitatem dum colis,
Communem habere vis domum cum virgine,
Quæ carne vacuis angelis astat. Tibi
Flamma quid opus est? Non times flammam? Quid
Fugiesne linguæ garrulæ fumum gravem? [aet?
Elata es istinc, virgo, sursum et victitas.
Est ossa curta, te grave et pondus premit?
Hæc turpe propter, virgo, nil admiseris :
Sociumque vitæ neminem, et turpis probri,
Quæris patronum dum tibi, susceperis,

B Ne forte Christus, ut dolosam, respuat.

V. AD MONACHOS IN CŒNOBIO DEGENTES.

(Billio interprete.)

Si sociam vitam sexus collaudet uterque, [que,
Conjunctisque colens amimis Dominumque Deum
Una habitet, vitæque viam gradiatur eandem,
Rectius id fuerit; nam virtus sola videri
Abnuat : eximium merito nec jure vocandum est,
Quod non pulchrum aliquid superat meritoque
[probandum.
Parvaque amicitie est angustæ gratia prorsus :
Ut contra lutulenta nimis promiscua rursus.
Ast interjectum chaos ingens esse necesse est,

Ἐστάμαν, ὡς κεν βωπι διασταδὸν εὐσεβέοντες,
 10 Ἄνδρες ἢ δὲ γυναῖκες, ὁμῶν κλέα οἶον ἔχρειν.
 Οὐδὲ γὰρ οἰοβίοισι μόνον φθόνος, ἀλλ' ἔτι μάλλον
 Πλειστέροις, κλείων τε κακοῦ μέθος. Εἰ δὲ καὶ οἶος
 Ναιετέειν ἐθέλοις Χριστῷ ξυνοῦμενος οἶω
 Καὶ τὸ φίλον πάντεσσι δ' ὁμῶς δέος, ὥσπερ ἔμοι γε,
 15 Δυσμενέος τε πάλης, καὶ πτώματος οὐλομένοιο.

Γ'. Εἰς σωφροσύνην.

Καλὸν γάμῳ δεδέσθαι, σωφρόνως μόνον,
 Πλείον νέμοντα τῷ Θεῷ συσσαρκίας.
 Κρείσσον τὸ ἐσαμῶν τυγχάνειν ἐλευθέρων,
 Τὸ πᾶν νέμοντα τῷ Θεῷ καὶ τοῖς ἄνω.

A 5 Θεὸς μὲν ἀζυξ, ἀγγέλων τ' ἀσαρκία·
 Ἦλη δὲ συζυγῆς τε καὶ πλήρης φθορᾶς.
 Γάμος μέριμνα συζύγου καὶ φιλάτων·
 Τῇ παρθενίᾳ Χριστός. Εἰ γυνὴ Θεῷ
 Ἴσον φέρει τι, καὶ γάμῳ λυτῷ βίω·
 10 Εἰ δ' οὐδὲν ἴσον, οὐδὲ τοῖς βίοις ἴσον.
 Μὴ τοίνυν, ὦ τεκόντες, ὑβρίζοιτέ με,
 Γάμῳ περισχιρτῶντες, ἀγνεῖα δὲ μὴ.
 Γάμῳ δίδωμι, τὴν ἀγγελίαν λαμβάνω.
 Ἄλλ' εἰσὶν οἱ πεπτῶκασ' ἄλλ' ἔλοις μοι,
 15 Μὴ τοὺς ἀρίστους ἐκλέγων. τοὺς δ' ἀσθενεῖς.
 Οἱ μὲν γὰρ αὐτοῖς αἰσχρῶς, οἱ δ' ἡμῖν κλέος.
 Γῆ δ' οὐκ ἀροῦται τῆς χαλάζης εἶνενα,

Intercedere, ut illic separatim pietatem colant

10 Viri ac mulieres, ac communis tantum sit inter eos gloria.
 Non enim iis tantum, qui soli vivunt, sed iis etiam magis qui cum multis,
 Instat invidia, majorque mali impetus. Quod si solus
 Habitare velis cum solo consuetudinem habens Christo,
 386-387 Id quoque mihi est gratum; sed tamen omnibus, ut et mihi, adest timor
 15 Hostilis pugnae et exitialis ruinae.

VI. De pudicitia *

Bonum est nuptiis ligari, modo caste,
 Et plus detur Deo quam conjugio.
 Melius vinculis esse liberum,
 Et totum tribuere Deo, rebusque caelestibus.
 5 Deus a conjugio liber est, angelorumque vita caelebs;
 Crassa vero moles est connubium et plena corruptionis.
 Conjugium sollicitum est de compare et rebus charissimis:
 Virginitati Christus curae est. Si femina cum Deo
 Aequale quid habet, connubium etiam habet cum soluta vita
 10 Sin autem nihil aequale, neque in vitis est ulla paritas.
 Ne igitur, o parentes, opprobriis me afficiatis,
 Conjugio voluptatem capientes, minime vero puritate vitae.
 Connubio concedo, castitatem amplector.
 At sunt, inquires, qui exciderunt: pereat mihi,
 15 Qui non optimos seligit, sed infirmos.
 Hi enim ipsi sunt probrum, illi vero nobis decus.
 Nunquid terra non aratur grandinis causa,

* Alias Bill. 78, p. 175.

colentes decus habeant commune. Inde liquet propositum Gregorij non fuisse, ut mulieres cum viris in eodem monasterio non congregarentur. Jubeat solummodo eos a se invicem separari, ne eos premeat invidia, et ulla mali ausa subrepat. In edit. deest δέ.

13 *Ξυνοῦμενος.* Sic Coisl. Edit. ξεινούμενος.

VI. Τῆς. Εἰς σωφροσύνην. Val. Εἰς παρθένων ἐτέραν, ad aliam virginem.

5 *Ἀγγέλων τ' ἀσαρκία.* Id est: Angelorum vita caelebs. Alii vertunt: Et angeli carnis sunt experles.

8 *Ἐτ γυνὴ Θεῷ,* id est, quantum inter Christum et feminam interest, tantum etiam inter conjugatam vitam et caelibem.

13 *Γάμῳ δίδωμι.* Id est, conjugio utimini, per me licet: concedo vobis nuptias: mihi castitatem vindico. Favet cod. Val. γάμον δίδωμι.

METRICA VERSIO.

Distinctis illi ut degant ac sedibus illæ,
 Sicque piam vitam simili cum laude sequantur.
 Solivagis etenim non solis livor iniquus
 Imminet, at multo magis his quos vita sodalis
 Oblectat; gravior namque istos pugna fatigat.
 Sin, nisi cum Christo, vis plane vivere solus,
 Id quoque mi gratum est; metus at communis
 [utrisque,
 Ut mihi, sit, ne hosti duro in certamine cedant,
 Præcipitesque ruant tenebrosi ad tartara Ditis.

VI. DE PUDICITIA.

(Leuv. interprete.)

Bonum ligari nuptiis, caste modo,
 Deoque plus des, quam toro connubii:

B At præstat esse liberum vinculis tamen,
 Deoque totum, rebus et superis, dare.
 Est numen injux, angelus non est caro:
 At conjugata labis et plena est hyle.
 Et cura prolis et conjugis est nuptiis:
 At cura Christi cælibi. Si par Deo
 Est uxor, est par cælibi vitæ torus.
 Sin prorsus impar, impares vitæ quoque.
 Vos ergo, patres, ne probris me aspergite,
 Tædæs sequentes, non tori vitam insciam.
 Toro pudicitiam jugali do quidem,
 At puritatis cælibes carum decus.
 At corruerunt, dixeris, quidam. Male
 Tibi sit, legis qui debiles, non optimos.
 Illi probrum sunt nam sibi: hi vobis decus.
 Diramne propter grandinem tellus coli,

Οὐ δ' ἀμπελῶν φυτεύεθ' ; ἢ θάλασσα δὲ
 Ὅρμοις δίδωσι πάντα οὐσπερ λαμβάνει ;
 20 Τί μοι τὰ πόρρω ; καί μιν δ' Ἐωσφόρου
 Μὴ συγκατενόησαν ἀγγέλων χοροί ;
 Τί δ' , οὐκ Ἰούδας ἦν φρονεὺς τοῦ Δεσπότου,
 Ἄλλ' οἱ μαθηταὶ δόξα ; Τοῦτο δ' οὐ σκοπεῖς,
 Τοῦ σοῦ γάμου τὰ δεινὰ, καὶ μοιχῶν κλοπὰς.
 25 Ἐξ ὧν τὸ φίλτρον, καὶ γένος νοθεύεται.
 Ὑψοῦ βάδιζε, τὸν φθόνον δ' ἔα κάτω.
 Ἄγνευε πᾶσι, παρθένε. Χριστῷ μόνῳ
 Νύμφη, κράτει τὸ κάλλος ἐσπραγισμένον.
 Χρηστὸς μὲν ἔστιν, ἀλλὰ καὶ ζήλου πλέως.
 30 Οὐδὲν δυσειδὲς, οὐδ' ἄκοσμον ἐκφέρει.
 Ἐσθῆτι κόσμου κόσμος ἢ ἀκοσμία,
 Θρόψιν δὲ φεύγε, καὶ ταπεινὸν τὰς κλάσεις.

A Μὴ τὸ βλέπεσθαι τῷ βλέπειν θήρυνέ μοι.
 Σκόφρον βάδιζε, καὶ ἀναστρέφῃ μόνῃ·
 35 Κλειὺς ὡσεὶ καίσθω, μὴδὲ πορνεοὶ γέλω·
 Πλεῖστον παρειαί, καὶ γέλωτος ἐμφασίς.
 Θυμὸς, μέθη, δαίμων τε παρθένοις ἴσον·
 Πάντων δὲ χεῖρον πλησμονὴ γαστρὸς χάριν.
 Εὐχαῖς τὸ κάλλος εἰκέτω κάγρυπνίαις.
 40 Σύνοικον αἵρου μὴδ' ἀδελφὸν βράδιως.
 Ἐμπεπύρευμα (sic) τῆς νόσου τί δεῖ βλέπειν
 Οὐδὲν τόδ' αἰσχρὸν, πλὴν μόνῃ μνήμῃ χόος.
 Πατὴρ μόνος σοι, καὶ θεὸς πιστὸς, νέε·
 Ἄλλοι δὲ φευγέτωσαν, ὡς θῆρές ποτε
 45 Τὸ Σινά, πλαξίν ἐντυπωμένου νόμου.
 Ἄψαυτος ἔστω προσφορά καὶ παρθένος,
 Ἥ μὲν βεβήλοις, ἢ δ' ἀπάντων ἔβασαν.

Aut vinea non scriitur? Nunquid mare
 In portus deducit omnes quos suscipit?
 20 Quid mihi longinqua commemorare? Cum Lucifer lapsus est,
 Nunquid simul lapsi sunt angelorum chori?
 Quid autem, an non Judas fuit interemptor Domini,
 Caeteri vero discipuli ejus gloria? Hoc vero non attendis.
 Tui connubii mala, et adulterorum furta,
 25 Quibus amor et soboles adulterinae sunt.
 Sublimis gradere, invidiam relique deorsum.
 Pura sis rebus omnibus, virgo; Christo soli,
 Sponsa, serva tuam pulchritudinem obsegnatam.
 (Christus) equidem benignus est, at idem aemulatione plenus.
 30 Nihil deforme, neque indecorum effert.
 Vestem induere, cujus cultus sit esse sine cultu.
 Mollitiem fuge, deprime fractos et lascivos motus.
 Noli, ut specteris, videndo ipsa venari.
 Pudice incede, etiamsi sola tecum verseris:
 35 Clavi aures obserantur; ne procax sit risus:
 Pierumque genae sunt risus indicium.
 Ira, ebrietas et daemon virginibus idem sunt,
 Omnium autem res pessima est, repletio gulae gratificans.
 Venustas formae cedat precibus et pervigiliis.
 40 Contubernalem nequidem fratrem admittas facile.
 Fomitum morbi tui quid necesse est intueri?
 Nihil quidem in hoc turpe, verumtamen sola recordatio pulveris periculosa.
 Pater solus tibi, et Drus fidelis, o puella,
 Caeteri fugiant, sicut olim bestiae
 45 Montem Sina, cum lex in tabulis scriberetur.
 Intactiles sint victima et virgo,
 Illa quidem profanis, haec omnium oculis.

20 *Καιμένωφ.* Idem argumentum prosequitur Gre-
 gorius supra poem. 1, vers. 679.
 25 *Νοθεύεται.* Vat. μοιγεύεται.
 29 *Χρηστός.* Mendose editi. Χριστός.
 31 *Ἐσθῆτι κόσμον κόσμος.* *Vesti mundanae*
cultus sit ipsa invenustas. Eo loci versum ali-
 quem desiderat Billius, aut vitium aliquod in verbis

Græcis arguit, sed immerito. Satis est subaudire ἤς,
cujus, etc.
 35 *Τῷ βλέπειν.* Ita legendum videtur. Edit. τῷ.
 34 *Κᾶν.* Sic melius legitur. Edit. κατ.
 41 *Ἐμπεπύρευμα.* Vat. ὑπεμπύρευμα.
 42 *Χόος.* Vat. Χρόος.

METRICA VERSIO.

Serique vitis, desinit? Quid? littori
 Pontusne cunctos applicat, quos accipit?
 Longinqua vero quid sequor? cum Phosphoro
 Utrum angelorum sunt simul lapsi chori?
 Quid? Nonne Christi carnifex Judas erat?
 Apostoli vero decus? Quin jam mala
 Tu nuptiarum cogitas, furta et tori,
 Adulteratur queis amor, et queis genus?
 Incede sursum; livor ab humili corrual,
 Sis parte ab omni virgo, sis soli Deo
 Sponsa, teneasque conditum formae decus.
 Benignus ille est: æstuans zelo tamen.
 Deforme secum, turpe vel defert nihil.
 Carere cultu sit tibi cultus, fuge
 Est molle quidquid, et nimis fractum, neque

B Captes videndo prospici. Gressus tuus
 Pudicus esto, degere et sola expete.
 Claudantur aures, sit procax risus procul.
 Sat est superque vel levis risus nota.
 Par ira, Bacchus, et Satan sunt virgini.
 Pejor saturitas ventris est his omnibus.
 Cedat venustas vigiliis, precibus queque.
 Sociumque terti facile nec fratrem cape.
 Spectare morbi fomitum quid attinet?
 Non est quidem hoc sædum: ast memoria sordidat
 Vel sola. Patri crede te soli, et Deo.
 Fugiant (ut olim bestiae montera Sina,
 Cum lex tabellis sculperetur) caeteri.
 Intacta sint hæc, victima, et virgo: manus
 Fugiat profanas illa, visum hæc omnium.

Ἦ χρεῖα δουλεύτω σε σαρκὸς μὴ δ' ὄλω.
 Ἄν προεδῆ του, καψάκης σοι πιγάσει,
 50 Ὑδρία δώσει πυθμῆνος γεωργίαν.
 Ἄρτοις τρέφονται πέντε μύριος λεώς·
 Πότον σὺ μάλλον, ἢ Θεοῦ παραστάτις;
 Μὴ τοίνυν ἀγνὸν τόνδ' ἔχουσα νυμφίον
 Κάλλους ἀσάρκου, συζυγῆς τῷ δευτέρῳ.
 55 Μοιχὸς γὰρ οὗτος, οὐκ ἀνὴρ καθίσταται,
 Ζώντος τὸ φίλτρον ἀνδρὸς ἐγκαρπούμενος.
 Ἦ καὶ κανοῦν προσθεῖσα τῷ Θεῷ σὺ γε
 Ἄποστερήσεις; καὶ Σοδόμων φυγοῦσα πῦρ,
 Παλινδρομήσεις; μὴ λίθος παγῆς ἀλός.
 60 Χήρας σὺ πλείον, ἀλλὰ καὶ χήρας γάμος
 Ὑπαύθυνος, ψευσθέντος ἀγγελίας ὄρου.

Χρυσὸς τί γλώσσης ἐστὶν εὐτελέστερον,
 Ψιλῆς, διδράχμου, δὴ τι τῶν ἀναστάτων;
 Ἄλλὰ κλαπέντα τὸν στρατὸν διώλεσε.
 65 Ταῦτ' οὖν ὄρωσα, παρθένε, πείθου Θεῷ.

Z. *Περὶ ἀγγελίας.*

Ἄρετὴ πᾶσα δικαιοῖς
 Ἐνα βαθμὸν προβιδάξει.
 Ὅ μὲν ἀλλότριος εὐνῆς
 Ἴσος ἐγγέλους ὑπάρχει.
 5 Ὅ δέ τ' ἐγκράτειαν ἀσκῶν,
 Μετὰ παρθένων τετάχθω·
 Ὅ δέ τὸν γάμον φυλάσσω,
 Ἴσος ἐγκρατεῖ γενέσθω.

Necessitas carnis nulla te unquam in servitute redigat.
 Si indigebis rei cujusquam, cadus tibi fontis instar fluat.
 50 Hydria dabit tibi fundi fructum.
 Panibus pascuntur quinque millia hominum,
 Quanto magis tu qui Deo astas?
 Ne igitur, cum purum hunc habeas sponsum
 Pulchritudinis incorporeæ, jungaris alteri.
 55 Adulter enim ille, non tuus conjux esset,
 Viventis amorem mariti sibi vindicans.
 An tu canistrum, quod Deo obtuleris, postea
 Adimes? num tu, quæ fugisti Sodomorum ignem,
 Illic recurre? absit ut in saxum salis coalescas.
 60 Tu plus es quam vidua, et tamen viduæ conjugium
 Pœnæ obnoxium est, cum transiliuntur castitatis fines.
 Aurea quid lingua vilis est,
 Penula, et didrachmo, cæterisque direptæ urbis spoliis?
 Attamen, his subreptis, Hebræorum fugatus est exercitus.
 65 Hæc igitur cernens, virgo, Deo obtempera.

VII. *De castitate*.*

Virtus omnis homines justos
 Ad unum gradum promovet.
 Qui est expers conjugalis tori
 Par est angelis.
 5 Qui continentiam in conjugio sectatur,
 390-391 Cum virginibus computetur.
 Qui conjugii leges servat,
 Par sit continenti.

* Alias Bill. 167, p. 252.

53 Τόνδ'. Edit. mendose τὸ δ'.
 54 Συζυγῆς. Edit. συζυγῆς.
 61 Ψευσθέντος. *Derelictio castitatis proposito.*
 Edit. ψευθέντος.
 63 Ψιλῆς, διδράχμου, etc. Vat. ψιλῆς τε, διδράχμου
 τε. Tria hic Gregorius commemorat, quæ in direptione Jericho furatus est Acham: nimirum auream linguam, sagum et didrachmum, quod Billius et Leuven. non attenderunt, et locum hunc male

reddiderunt, alienum in sensum detorquentes vocem ψιλῆς, quæ aliud nihil hic significat, quam penulam, sive sagum quæ vestis est militaris. Vide supra II, 435, et tom. I, pag. 626. Mox, ἀναστάτων. Ita legendum pro ἀναστάντων, quod edit. habent mendose.

VII. ΤΙΤ. Ἄγγελιας. Vat. addit σόματος.

5 Ὅ δέ τ' ἐγκράτειαν. Vat. ὁ δέ γ' ἐγκράτειαν.

METRICA VERSIO.

Te nulla carnis subjuget necessitas.
 Si quid requires, fontis in morem fluat
 Lecythus, farinam et hydria tibi proferet.
 Immensa quinque vescitur plebs panibus.
 Quanto magis tu maximo quæ astas Deo?
 Cum sponsus ergo sit tibi hic cujus decor
 Est carnis expers, alteri jungi cave.
 Namque est adulter iste, non conjux, viri
 Ad sese amorem transferens vivi. Deo
 An tu canistrum cum semel donaveris,
 Adimes? rogam cum fugeris Sodomiticum,
 Redibis? Absit; ne salis fias lapis.
 Quam vidua plus es. At torus viduas quoque,
 Si castitatis fragerint votum, reas

B Facit. Quid esse vilis lingua aurea
 Possit? didrachmo quid minus? Sed hæc tamen
 Subrepta totum perdidere exercitum.
 Hæc ergo cernens, virgo, Christo obtempera.

VII. DE CASTITATE.

(*Fed. Morello interprete.*)

Virtus omnis ab æquis
 Gradu altero promovetur:
 Alienus hic cubili,
 Par est Dei ministris.
 Colit at qui continentem
 Vitam, esto par puellis:
 Connubiumque servans
 Similis sit abstinenti.

Μόνον ἀσχεῖτε τὸ σῶφρον
10 Ἵνα μαιζόνων τύχητε.

Η'. Σύγκρισις βίωσιν.

Βι. Κρίναις ἀν ἡμῖν, ὦ ξένη. Κριτ. Κρίσις δὲ τίς ;
Βι. Βίαι μάχονται. Κριτ. Καὶ τίνας, τίς δ' ἡ κρίσις ;
Βι. Ὁ κοσμικός τε καὶ ὁσος τοῦ πνεύματος,
Πότερος ἀμείνων καὶ σοφοῖς βιώσιμος ;
5 Κριτ. Ὡς δυσκρίτον μὲν, ἀλλ' ὅμως ἀκουστέον.
Κοσμ. Κόσμου πεφυκῶς, οἶδα καὶ στέργω τάδε·
Τὸ δ' εὐσεβὲς, πατρῶν ἀδελφῶν νόμον.
Πρ. Θεοῦ πεφυκῶς, οἶδα καὶ σέβω Θεόν·
Τὸ δ' εὐσεβὲς, τέλειον εἰδέναί σέβας.

A 10 Εἰ σοὶ τὸ χεῖρόν ἐστι τιμωτάτον.
Πῶς οὐκ ἐμοὶ τὸ κρείσσον ἐνδίκωτερον ;
Κοσμ. Μήτηρ ἐμοὶ σὰρξ καὶ συνεχράθη χεῖ,
Σαρκὸς ποθῶ πλήρωμα τῆς ἐρήγγμένης
Πρ. Θεὸς πατήρ μοι καὶ Θεῶ συνεζύγη,
15 Μορφῆς ποθῶ μίμησιν ἧς ἀπερρύθη.
Κοσμ. Πῶς δ' ἂν συνέστη, φράζε, τὸ βροτῶν γένος,
Εἰ μὴ τὸ σαρκῶν συζυγὲς συνέδραμε,
Νόμῳ τε θαίψω καὶ φύσει κρατούμενον ;
Πρ. Νόμος μὲν οὗτος, νῦν δὲ λυθῆναι με θεῖ,
20 Βίον πρὸς ἄλλον τοῦ παρόντος κρείσσονα
Σπείδοντα, δεσμῶν καὶ φθορᾶς ἐλευθέρων.
Κοσμ. Πῶς οὖν νέηλος ἦλθε παρθένος βίος ;

Saltem excolite temperantiam,
10 Ut majora dona consequamini.

VIII. Comparatio vitarum.

Vit. Judices nos, hospes. Jud. Quæ lis dirimenda?
Vit. Vitæ disceptant. Jud. Quænam illæ, et quæ disceptatio?
Vit. Vita sæculi, et vita spiritus,
Ultra melior, et sapientibus eligenda?
5 Jud. Res certe difficilis ad judicandum, sed tamen audiendum.
Sæc. Ex mundo nata, novi hæc et diligo :
Pium est autem paternam legem revereri.
Spir. Ex Deo nata, novi et colo Deum :
Pium est autem perfectum nosse cultum.
10 Si, quod deterius est, tu maxime veneraris,
Annon ego potiori jure, id quod præstantius?
Sæc. Mater mihi caro, et carni adjuncta sui,
Carnis disruptæ plenitudinem desidero.
Spir. Deus pater mihi est, et cum Deo conjuncta sum,
15 Formæ, ex qua fluxi, similitudinem desidero.
Sæc. Quomodo constitisset, dic mihi, mortalium genus,
Nisi carni conjunctio accessisset,
Divina lege et natura firmata?
Spir. Lex quidem talis exstitit, nunc autem solvi me illa oportet,
20 Dum ad aliam vitam præsentem præstantiorem
Propero, a vinculis et corruptela liberam.
Sæc. Quomodo ergo advenit recens vita cælebs?

* Alias Bill. 156, p. 220.

VIII. ARGUMENTUM. Hoc carmine per prosopopœiam inducuntur duæ vitæ inter se disceptantes, nempe spiritualis et mundana, quæ hospitem quemdam controversiæ suæ arbitrum constituunt. Per spiritalem autem eam intelligit Gregorius, quæ colendæ pietatis studio ita prorsus addicta est, ut et a corporis voluptatibus et a congerendis vitiis, et a bonorum amore, ac denique ab omnibus mundi illecebris abhorreat; per mundanam autem, eam quæ et liberis operam dat, et opibus gaudet, et bonorum cupiditate afficitur, et lautiori vitæ genere delectari solet. Non autem hic spiritualis vita mundanæ ita opponitur, ut nihil inter utramque sœderis, nihil

commercii esse queat, quemadmodum nec inter lucem et tenebras, fidelem et infidelem, sed ut vita monastica cum promiscua, quam κοσμική Græci, mundanam Latini solent appellare. Quod quidem ex judicis sententia constat, in qua jubentur hæ duæ vitæ pacem concordiamque inter se colere ac simultatem omnem abjicere.

2 Κρίσις. Vat. μάχη.

5 Ὡς. Coisl. ὁ. Bill. legisse videtur οὐ.

12 Χοί. Ita Vat. et Coisl. Edit. mendose γροί. Mox, σαρκὸς ποθῶ. Elegans matrimonii periphrasis. (BILL.)

21 Φθορᾶς. Coisl. πάθους.

METRICA VERSIO.

Colito unicam modestam
Laudem, assequeris alta.

VIII. COMPARATIO VITARUM.

(Billio interprete.)

Vit. Nostræ, hospes, oro, litis hic iudex sede.
Jud. Lis ista quænam est? Vit. Dissident vitæ duæ.
Jud. Quæ, curque? Vit. Mundi vita, et spiritus,
Ultra præferenda sit viris prudentibus.
Jud. Non iudicatu est arduum hoc: tamen audiam.
Mund. Prognata mundo, jure mundum diligo:
Leges vereri nam paternas est pium.
Spir. Deum, Deo sim cum sata, et scio, et colo:
Nescire summum nam Deum grave est nefas.

PATROL. GR. XXXVII.

B Si tam expetendum, vilius quod est, putas,
Quod præstat an non justius charum mihi?
Mund. Sum carne nata matre, juncta et pulveri:
Addi resectam postulo carnem mihi.
Spir. Deus pater mi, meque devinxi Deo:
Formam æmulari gestio, ex qua prodii.
Mund. Quonam exstitisset, dic, modo nostrum genus,

Carni fuisset juncta ni conjunx caro:
Natura lexque quod superna continet
Spir. Lex id ferebat; at modo solvi est opus,
Dum tendo ad ævum celsius cursu levi,
Quod labe penitus et thori nexu caret.
Mund. Innupta quonam venit ergo post modo

21

Πρ. Ἦν μὲν σκώδης καὶ πάλαι λάμπει δὲ νῦν,
Ἐξ οὗ Θεοῦ πάργνη Μήτηρ παρθένος.

25 Καὶ γὰρ νόμος παλαιὸς εἶξε τῷ νέῳ·
Τὸ γράμμ' ἀπῆλθε, τὸ κράτος δὲ πνεύματος.

Κοσμ. Ἄζυξ δ' ἂν ἦν τις συζύγου βίου δίχα,
Ἦ τις δίκαιος; *Πρ.* Ὡς λίαν κομψός τις εἶ,

Παίθων τὸ σάρκας συνδραμεῖν καλῶν χάριν,
30 Καλοῦς μὲν ἐξέθραψεν ἢ κακοῦς χρόνος,

Ἵθριν δὲ σαρκὸς ὁ σποραεὺς ἐπέβλυσεν.
Οὐκ ἄλλο. Τὸ φρονεῖν δὲ τῷ πάθει γέλως,

Ὡς συγκάμνοντα Θεοῦ θελήματι.

Κοσμ. Τί οὖν βίω δέδωκας, ἐξήτείς δὲ τί;

35 *Πρ.* Κλάδους. *Κοσμ.* Ἴνα ψυγῶσιν, ἢ λατλαψ
[λάδοι;

A Δὸς τὴν ἐμὴν σὺ βίξαν· εἶτ' ἔχε κλάδους.

Πρ. Ἀρκεῖ γενέσθαι. Τῆ φθορᾷ δ' ἄλλος κάμει,

Τρέφων, διδάσκων, εἶτα πενθῶν ἀθρόος
Τὸν οὐκ ἔτ' ἔντα, γραπτῶν ἐν τοίχοις βλέπων

40 Ἄπνου ἐὶ κάλλος, οὐδὲν οὐ κινούμενον.

Κοσμ. Εὐπατρίδης ἐγὼ τις. *Πρ.* Ἐκ ποίου γένους;

Ποῖος δ' ὁ πλάστης; τὸν δὲ πηλὸν ἀγνοεῖς

Ὡς εἰς; μὴ εὐγένεια, μίμησις Θεοῦ.

Τάφοις κρατεῖς σὺ καὶ νέοις προστάγμασιν,

45 Ἐξ ὧν ἐγράφης εὐγενής, οὐκ ἐτράφη.

Κοσμ. Ἐμοὶ τὸ πλουτεῖν δυσμενεῖς βάλλει κάτω,

Φθόνῳ δὲ τῆκει τοὺς κακοῦς, ποιεῖ φίλους,

Θρόνους δίδωσιν ἐν πόλει φουσῶν μέγα.

Πρ. Ἐμοὶ πένια μῆδὲ δυσμενεῖς ἔχειν

Spir. Erat quidem olim, sed obscura, nunc vero coruscat,
Ex quo Dei apparuit virgo Mater.

25 Vetus enim lex cessit novæ:

Littera abscessit, spiritus autem viget.

Sæc. Quis caelebs sine conjugio foret,

Aut quis justus? *Spir.* Valde lepida es.

Quæ contendis carnes concurrere ob probos viros;

30 Ac probos quidem et malos tempus enutrivit,

Carnis autem contumeliam pater protulit.

Nihil aliud. Jactare vero se libidine ridiculum est,

Quasi cum Dei voluntate simul labores.

Sæc. Quid igitur sæculo dedisti, aut quid quærebas?

35 *Spir.* Ramos. Sæc. Ut frigore pereant, aut eos turbo rapiat?

Da mihi tu radicem meam: tu vero ramos habeas.

Spir. Satis est nasci; mobilibus rebus alius det operam,

Nutriens, docens, ac deinde subito iugens

Non amplius existentem, pictam ad parietem cernens

40 Inanimam pulchritudinem, immobilem filium.

Sæc. Nobilis quædam sum. *Spir.* Ex quo genere?

Qualisque opifex? an lutum ignoras

Unum esse? Nobilitas una, imitatio Dei.

Sepulcris nixa es, et novis rescriptis,

45 Per quæ scripta es, non educata, nobilis

Sæc. Mihi divitiarum inimicos sternunt,

Ac invidia urunt improbos, conciliant amicos

Thronis in urbe gloriari donant.

Spir. Mihi vero paupertas, ut ne habeam quidem inimicos,

26 Κράτος δέ. Ita Coisl. Edit. κράτος καί.

27 Ἄζυξ. Ita Coisl. et Vat., quod idem est ac
monachus. Edit. ἄθριξ.

28 Δίκαιος. Justus, pius conjugatus.

29 Σάρκας συνδραμεῖν. Id est, lepida profecto
tu es, quæ fingis homines conjugio mancipatos, in re
uxoria hoc spectare, ut liberos procreent, a quibus
Deus pie sancteque colatur. Coisl. σάρκα.

31 Ἐπέβλυσεν. Vat. ἐξέβλυσεν.

32 Συγκάμνοντα. Vat. συνεροῦντα.

34 Ἐξήτεις. Hic Billius distinguit, et spiritalem

vitam inducit cui sæcularis respondet κλάδους juxta
Combesium. Postea spiritalis, ἴνα ψυγῶσι, aut frige
re pereant. Sæc. Δὸς τὴν ἐμὴν, etc. Da mihi radi-
cem meam. Sic clare distinguendum ait Combef.
Sæc. Ramos, prolem, liberos. *Spir.* Ut algore inter-
eant, aut procella auferat. Sæc. Da meam tu radi-
cem, sicque ramos habeto, ἔχε κλάδους.

35 Ἀδοί. Coisl. λάθη.

36 Ἐχε. Ita Coisl. Edit. ἔχει.

45 Ὡς εἰς. Coisl. ὡς οἷς μὴ εὐγένεια, quippe qui-
bus una est nobilitas.

METRICA VERSIO.

Vita? *Spir.* Erat et olim, tectior quamvis; Dei
Supremi ut autem virgo Mater exstitit,
Jam lucet illa, nam vetus cessit novæ
Lex legi, abivit littera: vicissim viget
Spiritus. *Mund.* An esset, vita ni conjux foret.
Cælebs vel ullus vir prorsus? *Spir.* Lepida admo-
[dum es,

Coire dicens ob probos carnem viros.

Probos malosque nutriti tempus. Pater

Tantum obsecutus carnis est lascivix.

Ridendus autem est cui libido animos facit,

Ut quem supremi Numini velle adjuvet.

Mund. Quidnam ei goiuundo porrigis? *Spir.* Quid-
[nam petis?

Ramos. *Mund.* Ut algor hos necet.

B Stirpem meam da, surculos turbo auferat.

Spir. Ortam esse satis est, qui volet, labi vacet

Alens docensque, luce post cassum gemens,

Pictum in tabella contuens, nec spiritum

Ullove motu præditi formæ decus.

Mund. Sum stirpe clara. *Spir.* Quod genus tan-
[dem tibi,

Quinamve flector? Noa lutum par omnibus?

Deum æmulatur quisquis, hic est nobilis

Vincis sepulcris, atque rescriptis novis

Queis scripta, sed non educata es, nobilis.

Mund. Hostes acerbos dejicit census mihi,

Parit favores, urit invidia improbos,

Thronos dat, utque in urbibus gradiar tumens.

Spir. Mihi contra egestas hoc dat, ut caream hostibus,

50 Χαρίζετ', οίκτος δ' ἀσφαλέστερος φθόνου.

Θρόνοι δὲ λυτοὶ καὶ φίλοι καιροῦ πλέον.

Ἄν οὖν μένωσι, κρείσσον ἠτιάσθαι Θεοῦ,

ἢ πρῶτα πάντων τῶν ὀρωμένων ἔχειν.

ἢ πάντων εἶναι τῶν ὀρωμένων ἄνω.

55 Πόλις δ' ἔχοι με λαμπρὸν ἢ νοουμένην.

Κοσμ. Τίς δ' ἀσφάλεια τῷ πένητι τοῦ βίου·

Τελεχῆ, πολῶνας, μηχαναί, ξιφηφόροι;

Πρ. Κάμνοντες, ὥστε μὴ τὸ σώμ' ὑπεκκλαπῆ·

Μόνον πέπασται τοῦτο καὶ μικρὸν βράχος.

60 Ἄλλων ὀλοσθῆς, ἢ τυραννὶς ἐβρέτω.

Ὁ φῶρ ἐχόντων' εἰς ἔμοι πλοῦτος, Θεὸς,

Ὅν οὐποτ' οὐδεὶς ἀρπάσει κεκτημένῃ.

Τὰ δ' ἄλλ' ἐχόντων οἷς φίλον, τὴν οὐσίαν

A Ἀρπαζίτωσαν τὴν ἐμὴν πᾶσαι χεῖρες.

65 Πένητος ἀνδρὸς οὐδὲν ἀσφαλέστερον·

Θύει σαγήνη πλούσιος, τὴν δεξιὰν

Τὴν αὐτὸς αὐτοῦ, ὡς φιλῆν ἀσπάζεται,

Καὶ τῶν καλῶν δοτῆρα οὐχ ὑμνεῖ Θεῖν,

Ἔως δ' ἐκέκτη' εἰς ξένου πείθῃ χεῖρας

70 Οὐ μὴ θέλει· τί φημι; δυσμενοῦς ἴσως,

Κάκειθεν ἄλλου, τὰ τροχῶν κυλίσματα·

Ἐμοὶ δ' ἅπας συνέρχεται, ἦν θάνω, βίος,

Οὐδὲν φθόνῳ τε καὶ στροφαῖς λελεῖψεται.

Κοσμ. Πόσον τὸ χεῖρας μὴ βλέπειν εἰς γειτόνων,

75 Ἄλλους δ' ἐς ἡμῶν, εὐσεβεστέρους ἴσως.

Πρ. Πόσον τὸ χεῖρας εἰς Θεοῦ μόνον βλέπειν,

Τοῦ καὶ διδόντος καὶ πατρικῶς αἰτουμένου,

50 Largitur : invidia autem miseratio tutior.

Throni vero caduci sunt et qui temporis magis amici sunt :

Atque etiamsi permaneant, satius est Deo subesse,

Quam primas in omnibus rebus aspectabilibus tenere,

Aut supra res omnes visibiles evehi.

55 Urbs autem illa splendidum me habeat, quæ mente intelligitur.

Sæc. Quæ autem vitæ securitas pauperi?

Muri, vestibula, machinæ, satellites?

Spir. Nimirum laborantes, ne furto corpus rapiatur :

Hoc solum possidet et laceram vestem.

60 Ad alios latro : facessat tyrannis.

Fur invadat eos qui habent : mihi unicæ opes, Deus,

Quem nemo unquam rapiet possidenti.

Alia habeant qui eis delectantur : mea

Abripiat bona omnis manus.

65 Viro paupere nihil securius.

Reti suo immolat dives : dexteram

394-395 Suam ipsæ, ut amicam osculatur,

Et honorum largitorem non laudat Deum,

Donec ea quæ possidet in alias incidant manus

70 Quas minime velit : quid dico? forte in manus inimici,

Atque inde in alias, rotarum instar.

Me vero, si moriar, census omnis sequitur ;

Nihil invidiæ et vicissitudinibus relinquetur.

Sæc. Quanti illud æstimandum est, ut non in manus vicinorum inspiciamus,

75 Sed alii in nostras, et fortasse magis pii respiciant?

Spir. Quanti illud, ut quis in manus Dei solius respiciat,

Qui donat et paterne imploratur ;

50 Φθόνου. Vat. θρόνου.

51 Λυτοί. Coisl. αὐτοί. Throni vero ipsi et amici temporales sunt.

53 Ἡ. Coisl. φ. Versus sequens deest in mss.

55 Ἐχοι. Coisl. ἔχει.

58 Ὅστε μὴ τὸ σώμ' ὑπεκκλαπῆ. Coisl. ὑπεκκλαπῆ. Hoc ironice dictum : neque enim fures eas domos aggredi solent, in quibus nihil est quod rapere possint.

65 Πένητος. Sic infra, poem. xxxiii, vers. 125.

66 Θύει, etc. Alludit ad hæc verba IIabac. i, 16, quæ dicta sunt de rege Nabuchodonosor, quod rerum prospere gestarum gloriam viribus suis ascribat, propterea immolabit sagenæ suæ, et sacrificabit reti suo. Vide tom. I, pag. 315.

69 Πείθῃ. Coisl. πέσοι.

73 Στροφαῖς. Fraudibus.

METRICA VERSIO.

Livore porro tutior miseratio,

Throni caduci. Tempori est amicior

Amicus : utque maneat hic, præstat Deo

Subesse, primas ferre quam rerum omnium,

Aut cuncta supra, quæ videntur, evehi.

Hac demum in urbe splendeam, quam mens videt.

Mund. Quæ vitæ egenti suppetit securitas?

Vestibula, muri, machinæ, satellitum

Manus laborans. Spir. Corporis furtum timens?

Hoc namque solum veste tum villi obtinet.

Aliis latrones imminet, vis sit procul.

Fur petit habentes; solæ opes Deus mihi,

Quem nemo rapiet si semel possidero.

Id præter unum cuncta, qui volet, auferat;

B Prædentur omnes, si velint, opes meas :

Egente non est tutius quidquam viro.

Dives superbus immolat reti suo,

Velutque amicæ dat suæ dextræ osculum,

Omnis datorem nec boni laudat Deum,

Quousque tandem ad alterum cadant opes

Quem nolit ipse, forte inimici in manus

Volvantur, hincque ad alterum, rotæ in modum.

At me sequetur census abeuntem meus.

Nil vindicabunt livor et rerum vices.

Mund. Quanti æstimandum proximi non ex manu

Pendere, sed eum, forte meliorem, ex mea.

Spir. Quanti putandum est ut quis in solam Dei,

Qui dat, paterne et poscitur, spectet manum,

Αἰσχρὸν δὲ μὴδὲν τοῦ λαβεῖν δρᾶσαι χάριν,
 Τὴν αἰμολάπτειν βδέλλαν ἐκμιμούμενον,
 80 Τὰ μὲν κρατοῦντα, τοὺς δ' ἐρείθοντα φρένα,
 Τὰ δὲ βλέποντα οὐ καλοῖς ἐν ὄμμασι,
 Τὰ δ' ἐκτυποῦντα ταῖς ὄνειρων ἐλπίσιν,
 Ἄει πλέον πένητα τῶ ποθομένῳ;

Κοσμ. Οἶσαι δὲ πῶς τις δυσκόλου καιροῦ φορᾶν,
 85 Μὴδὲν φέρων φρεῖσμα τῆς ἀηδίας;
Πρ. Ἦρον με πῶς τις φεύξεται εὐστοχον βέλος;
 Θρήξ οὐ διαιρεῖτ' εὐπατῶς, οὐδ' ἐγγύθεν.
 Γενοῦ στενός μοι καὶ κακῶν φεύξῃ φορᾶν.
 Δόναξ φέροι τὰ πνεύματ', ἀλλ' οὐχὶ δρύες.
 90 Ὅ μὲν γὰρ εἶκει, τὰς δ' ἀνατρέπει βάρος.
Κοσμ. Ἐμοὶ τρυφᾶν ἔξοστιν. *Πρ.* Ἄλλ' ἔμοι τρυφῆ,
 Τὸ μὴ τρυφᾶν, κόρη τε καὶ τοῖς ἐντέροις

A Οἰδοῦντα, καὶ νοσοῦντα πλουσίᾳ νόσῳ,
 Ὄζοντα τερπνῷ βορβόρῳ λαιμοῦ πέρα,
 95 Τὸν νοῦν στενοῦντα τῶ πάχει τῆς ἰλῦος.
Κοσμ. Ἐμοῦ τὰ πέμματ'. *Πρ.* Ἄρτος ἡ καρυκεία,
 Ἐμοὶ τὰ πόματ', ἐξ ἄλῶν ἅπαν γλυκύ.
 Οἷς τῶν τρυφάντων ἀλμυρὸν καταπτύω.
Κοσμ. Ὅσμη μύρων ἐμοίγε τέρψις, ἄσματα,
 100 Χερῶν ποδῶν προτήματ', εὐρυθμοὶ κλάσεις,
 Ὅμορροθούτων ὀργάνων συμφωνία.
Πρ. Αἰνεῖς σὺ ταῦτα, ταῦτα δ' ἐστίν, οἷς κακὸς
 Ἐμοίγ' ὁ πλοῦτος, ὡς κακῶν διδάσκαλος.
 Κρείσσων μὲν ἤμῃν ὀργάνων φαλμαγδία.
 105 Ψυχὴν συναρμόζουσα τοῖς νοσομένοις
 Μύρου δὲ παντὸς Χριστὸς εὐωδέστερος,
 Ἢμῖν κενωθείς, ὡς λύση δυσωδίας,

Nihilque, lucri causa, turpe admitat,
 Sanguinis avidam hirudinem imitatus,
 80 Ac alia quidem tenens, aliis mentem intendens,
 In alia pravos injiciens oculos,
 Alia effingens somniculosus spebus,
 Semper pauperior, ob ea quæ desiderat?

Sæc. Quomodo feret quis molesti temporis impetum,
 85 Nullum habens molestiæ fulcrum?
Spir. Quæris a me quomodo sagittam apte vibratam quis effugiat?
 Capillus non facile dividitur, ne cominus quidem.
 Sis mihi in arcto, et malorum effugies impetum.
 Ventos arundo sustinet, quercus vero nequaquam.
 90 Illa enim cedit: hanc moles subvertit.
Sæc. Mihi deliciis frui licet. *Spir.* At mihi deliciæ sunt
 Minime deliciis frui, nec satietate et visceribus
 Turgere, ac morbo divite ægrotare,
 Nec suave lutum ultra guttur olere,
 95 Ac mentem angustam et exilem cœni pinguedine facere.
Sæc. Mæx placentiæ sunt. *Spir.* Panis, condimentum;
 Mihi potus est, ex sale omnis dulcedo:
 His salsuginem eorum despicio, qui deliciis sectantur.
Sæc. Odor unguentorum mea oblectatio, cantica,
 100 Manuum pedumque strepitus, flexiones in numerum,
 Consentientium instrumentorum symphonia.
Spir. Hæc tu laudas: at hæc ipsa in causa sunt, cur malæ
 Mihi quidem sint divitiæ, ut malorum magistræ.
 Præstat organis apud nos psalmorum cantus,
 396-397 105 Animam agglutinans rebus cœlestibus.
 Unguento autem omni Christus fragrantior,
 Pro nobis effusus, ut nos a fetore liberaret,

83 Πλέον πένητα. Val. 1, πλέον νέμοντα, id est, avarum semper pluris id facere quod expetit, quam id quo fruitur: vilescit enim nobis, quod in promptu est.

84 Φορᾶν. Coisl. φοράς.

86 Ἦρον με. Val. ἔρῳ με. Mox idem habet εὐστοχου pro εὐστοχον.

88 Ἐτερός. Coisl. σθένος.

96 Καρυκεία. Ita Coisl. Edit. καρυκία.

97 Πόματ' ἐξ ἄλῶν. Ita Coisl. Edit. πέμμα, quam lectionem præfert Billius codicum auctoritatis, et vertit, panis et dapes mihi: condire solo dulce quas mihi est sale.

98 Τρυφάντων ἀλμυρὸν καταπτύω. Leuv. Deliciale viventes salse irrideo.

99 Ἄσματα. Edit. ἄσματων.

METRICA VERSIO.

Amore lucri turpe nec quidquam gerat,
 Avidam cruoris æmulans hirudinem,
 Quædam tenens jam, mente quædam cogitans,
 Oculisque rursus non bonis quædam intuens,
 Quædamque inani spe levis fingens sibi,
 Per expetita semper indigentior?
Mund. Qui durioris impetum sortis feret,
 Habens, molesta quod levet, prorsus nihil?
Spir. Quo quis sagittam vitet, exquiris modum?
 Vix dissecatur cominus licet, pilus.
 Mihi robur esto: sicque vitabis mala.
 Ventos arundo sustinet, quos non ferunt
 Quercus: quod illa cedat, has moles gravis
 Evertat. *Mund.* Ample victito. *Spir.* Luxus mihi
 Arcere luxum, nec cibis præter modum

B Farcire ventrem, divite et morbo premi,
 Gratumque cœnum, guttur ultra, protinus
 Olere, mentem stringere et crasso luto.
Mund. Dapes mæx sunt. *Spir.* Panis et dapes mihi:
 Condire solo dulce quas mihi est sale:
 Per quem ipsa salsum despuo luxum tuum.
Mund. Dulces odores me juvant, et cantica
 Manuumque plausus et pedum, et motus chorus
 Concinne in orbem, barbyti et concors sonus.
Spir. Tune ista laudas? Ast opes hoc nomine,
 Vitii ut magistras, improbandas judico
 Præstat quibusvis organis psalmodia,
 Ut quæ supernis rebus animum concuplet;
 Omnique Christus unguine est fragrantior,
 Effusus ob nos, ut, quo me scelus grave

Ἦς νεκρότης μ' ἐπλησε τῆς ἀμαρτίας.
 Κροτῶ δὲ χεῖρας, ἦν πέση φονεύς ἐμῆς,
 110 Λόγον τιν' ἢ πρᾶξίν τιν' εἰσηγούμενος
 Κακῆν. Ποδῶν ὄρησις, ἐνθεος στροφῆ.
 Κοσμ. Τάχ' ἂν τόδ' εἶποις, ὡς πενία καὶ ταῖς νόσοις.
 Ἀρκεῖ, πλέον φέρουσα σωμάτων ἀπρ.
 Πρ. Τῶδ' οὐκ ἂν εἶποιμ'. Οὐκ ἀληθὴς γὰρ λόγος.
 115 Ὁ δ' ἔστ' ἀληθὴς, τοῦτο καὶ λελέξεταί.
 Πένης ἐχόντων εὐσθενέστερος πολὺ.
 Θεὸς δ' ἔδωκεν, ἀντανιστῶν τὴν χάριν,
 Ἰσχὺν πένησιν, εὐπόροις δὲ φάρμακα.
 Μογθεὶ πένης, ἰδρῶσι τὰς ὕλας κενῶι,
 120 Πεινᾶ, βίγιοι, συγκαλεθ' ἡλίψ μεσφ.
 Ὀδοιορεῖ, φορτίζεθ', ἕεται, στένει·

Δ Καιροῦ τροφὴν ἀπλὴν τε καὶ ἀσύνθετον.
 Ἐδέξατ', οὐδὲν οἶδε μαγγανευμάτων,
 Ἵν' ὀφθοιοὶ καὶ τρυφῆς ὑπηρεταί.
 125 Γῆς καὶ θαλάσσης ἐκπορίζουσι μυγῶν,
 Θῆλον τράπεζαν ἐκτιθέντες ἀνδράσι
 Φῦσαι, κατάρθοι, σπλήνες, ἐξαρθρήματα,
 Βοαί, φορήσεις, ὠχρέτητες, ἐκλύσεις
 Τῶν εὐπορούντων τῶν κόρων οὔτοι τόκοι.
 150 Οἱ μὴτ' ἔχουσιν ὦν ἔχουσιν ἡδονήν,
 Ζητοῦσι θ' οἷς λελίψωσιν ὄγκον, πολλακίς
 Ζηλοῦντες εὐεκπούντας ἀσθενεστέρους.
 Πάντων ἔρημοι, δυστυχεῖς εὐδαίμονες.
 Χρυσὸς, λίθοι, ποικιλίματ' ἐσθῆτος, βαφαί
 135 Ζωογράφου τε πορφύρας ἀντιχρόου,

Quo me peccati mortalitas impleverat.
 Manibus plaudo, si cadat meus carnifex,
 110 Cum sermonem aliquem aut actionem inducit
 Malam. Pedum saltatio, immissa a Deo commotio.
 Sæc. Forsan illud dixeris, paupertatem etiam in morbis
 Præsidio esse, ut quæ plura ferat corporum remedia.
 Spir. Nequaquam id dixerim : non enim vera oratio.
 115 Sed quod verum est, id eloquar.
 Pauper divitibus longe robustior.
 Deus dedit, hoc compensans beneficio paupertatem,
 Vires pauperibus, divitibus remedia.
 Pauper laborat, sudoribus humores noxios exhaurit,
 120 Esurit, alget, uritur sole meridiano,
 Iter facit, fert onera, imbres patitur, gemit :
 In tempore simplicem cibum et imparatum
 Sumit, nec novit quidquam ex lenociniis
 Quæ coqui et deliciarum ministri
 125 Ex terræ marisque comportant angulis,
 Effeminatam mensam viris apponentes.
 Flatus, pituita, lienis morbi, luxationes membrorum,
 Clamores, gestationes, pallores, solutiones,
 Divitum sunt, hi satietatis nimie fetus :
 130 Ne ex iis quidem quæ habent voluptatem percipiunt ;
 Sed quærunt, quibus relinquunt divitias, ac sæpe
 Invident inferioribus bene se habentibus,
 Omnium inopes, felices miseri. (Tametsi suppedit)
 Aurum, lapilli, variae vestes, tincti
 135 Purpuræ æmula pictoris manu

111 Ποδῶν ὄρησις, ἐνθεὸς στροφῆ. Coisl. πο-
 δῶν δ' ὄρησις ἐνθέῳ στροφῆ.
 112 Καὶ ταῖς. Deest in Coisl. καί.
 117 Ἀντανιστῶν. Ἀντανιστῶν.
 120 Πεινᾶ. Ita Coisl. Edit. πεινῆ.
 121 Φορτίζεθ'. Coisl. φροντίζεταί.
 127 Σπλήνες, ἐξαρθρήματα. Lienis morbi, arti-
 culorum membrorumque debilitates. Ita Vat. Edit.
 σπλήνος, ἐξαρθρημάτων.
 131 Ζητοῦσι θ' οἷς λελίψωσιν ὄγκον. Quærunt

quomodo molem imminuant. Leuv. Investigant ea
 per quæ a mole corporis, et aqua intercute liberentur.
 134 Λίθοι. Coisl. λίθοι. Μοκ ποικιλίματ' ἐσθῆτος.
 Variae vestes, acu pictæ, floridæ, tinctæ, etc. Aliter
 interpretes ; Billius, *variaque ars* : Leuv. *res varie-*
gatæ, tinctæ vestes.
 135 Πορφύρας. Ita Coisl. Edit. πορφύρα. Leuv.
 Picturæ, ad vivum expressæ purpuræ, parietum,
 tectorum.

METRICA VERSIO.

Implevit omni parte, fetorem auferat.
 Jam plaudo læta, carnifex quando meus
 Cadit, aclestum facinus aut dictum mihi
 Sudadens. Choreæ sanctus est motus vice.
 Mund. Fortasse dices, inopiam morbos quoque
 Arcere, plura et pharmaca ægrotis dare.
 Spir. Non hoc quidem ipsa dixerim, falsum est
 [enim :
 Vero quod autem consonum est, hoc eloquar.
 Pauper opulento viribus longe est prior.
 Deus vicissim gratiam nam conferens,
 Vires egeno, diviti dat pharmaca.
 Pauper laborat, sudat, humorem improbum
 Exhaurit, alget, esurit, sole uritur ;
 Incedit, onera gestat, imbre funditur,

B. Gemit, capitque simplices in tempore
 Cibos, gulæ nec illices novit dapes,
 Luxus minister intimo quas e mari
 Terraque sumit, et cocus solers, viris
 Molles decentem fomias mensam parans.
 Flatus, catarrhi, splenis et pedum dolor,
 Gestationes, pallor, et solutio,
 Hæc divitum sunt (hos parit fetus gula),
 Quos nec voluptas ex bonis capit suis.
 Ac sæpe, molem queis suam linqunt, petunt,
 Sanisque, quamvis indigis, tamen invident,
 Cunctis egentes, divites miserrime.
 Aurum, lapilli, variaque ars, et murice
 Infecta vestis, pictus et paries probe,
 Depicta tigna, calculis stratum solum,

Τοίχων, ὀρόφων καὶ ψηφίδος παδοσιβοῦς·
 Ἄργυρος, ὃ μὲν τις χρυπέος ἐν κόλποις χθονὸς
 Εἰργθείς, ὅθεν προήλθεν, ἄξιος τάρων,
 Ὅ δ' ἐν προσθήκῃ, καὶ προσαστράπτων πότοις·
 140 Ἴπποι, τάπητες, ἄρμαθ', ἀρματηλάται,
 Κύνες, κυνηγοί, θηρίων ἰχνεύμονες·
 Καὶ ταῦτα δὴ τὰ τεργνὰ, δεσποίνης κακῆς,
 Γαστρός, πόρου τε πανδόχου λαιμοῦ χάρις·
 Στρώται, θυρωροί, κλήτορες, κοιμητορες,
 145 Ἀνθηφόροι, βαντήρες, ἐκμαγεῖς κύκλων,
 Γεῦσαι, σκιασταί, νευμάτων ἐπίσκοποι,
 Λοῦσαι, κερασταί δακτύλων ὑψώμασι,
 Κούραι γυναῖκες, ὁμμάτων ἡδύσματα·
 Τύμβου τὰ πάντα πλουσίου, γραπτῆς χοδός.

A 150 Ὅ δ' ἐνδεῆς ἔστηκεν, ἂν δὲ καὶ πέση
 Νόση καμῶν, μόγις ποτ' ἢ μακρῶ χρόνῳ,
 Οὐδὲν παρέξει πρᾶγμα τοῖς αὐτοῦ φίλοις,
 Τεθνήξεθ' ὡς λέων τις ἐν βρυχήμασι
 Νεκρὸς, ζακλούτων πλεῖστον εὐανθέστερος.
 155 Τί λοιπόν; ὕβρις, θυμὸς, ἐκστασις, θράσος,
 Μέθη, γέλωτες ἀκρατεῖς, αἰσχροὶ λόγοι,
 Θεοῦ περιφρόνησις, αἵματος, φίλων,
 Ταῦτ' οὐ πενήτων μᾶλλον ἔστ' ἢ πλουσίων·
 Ἡλοῦτος γὰρ ὕβριν, ἢ δ' ἀπώλειαν φέρει.
 160 Ὅ δ' ἐκπιέζει ὡς τὰ πόλλ', οὐδ' αἴρεται·
 Θεοῦ μάλιστ' ἂν συνδραμῶν φόβος τύχη.
 Καλῶς ἀπάντων παιδαγωγὸς εὐσθενής.
 Ἄθρει δ' ἕκαστον ἀνθ' ἑκάστου συντόμως,

Parietes, tigna et stratum calculis solum,
 Argentum partim additum in terræ sinu
 Inclusum, unde prodiit, dignum sepulcris,
 Partim in propatulo, et renidens in poculis :
 140 Equi, tapetes, currus, et curruum ductores,
 Canes, ductores canum, vestigatores belluarum ;
 Ac illæ etiam voluptates, improbi domini,
 398-399 Ventris, et meatus nihil non absorbentis gulæ causa .
 Stratores, janitores, vocatores, sopitores,
 145 Florigeri, spargentes odores, discos abluentes,
 Gustatores, umbram efficietes, nutuum observatores,
 Balneatores, pinceræ ad signum digiti sublati,
 Crine mulieres, oculorum oblectamenta :
 Sunt hæc omnia divitis sepulcri, picti pulveris.
 150 Stat vero pauper, atque etiamsi cadat
 Morbo laborans, vix tandem aut longo senio,
 Nihil negotii exhibebit amicis suis,
 Morietur, ut leo quidem inter rugitus
 Mortuus, divitibus longe floridior.
 155 Quid superest ? contumeliæ, ira, insania, audacia,
 Ebrietas, risus intemperantes, dicta turpia,
 Dei contemptus, consanguineorum et amicorum,
 Hæc non magis pauperibus inhærent quam divitibus :
 Divitiæ enim contumeliam, illa perniciem parit.
 160 Ille vero opprimitur, ut plurimum, nedum insolescat.
 Præsertim si Dei concurrat timor,
 Bonorum omnium fortis magister.
 Considera breviter, unum cum altero conferens,

136 Παδοσιβοῦς. Val. Edit. παδοσιβοῦς. Soli calculis stratâ.

137 Ἄργυρος. Hic versus uno pede redundare videbatur Benedictinis, qui delendum proponebant τῖς. Sed immerito, cum ἄργυρος sit dactylus, a quo prius pes versus informetur.

139 Πότοις. Coisl. τοποῖς, in ædibus.

143 Χάρις. Forte χάριν.

144 Στρώται. Per stratores, inquit Billius, inteligit Gregorius eos, qui mensas aut lectos, aut ali-

quid ejusmodi sternunt. Per vocatores autem eos, qui apud divites hoc munere funguntur, ut heri nomine ad epulas certos homines invitent.

145 Πατηῆρας. Aspersores odorum fragrantium.

147 Κερασταί δακτύλων ὑψώμασι. Qui summa manu potum ministrant. Bill., Leuv. temperatores extremis ulentes digitis.

150 Ὅ δ' ἐνδεής. Ita Coisl. Edit. mendose οὐδ' ἐνδεής.

155 Τεθνήξεθ' ὡς. Ita Coisl. Edit. τέθηξ' ἐθ'.

METRICA - VERSIO.

Argentum et imò conditum partim sinu
 Terræ, unde fluxit, atque humo dignum tegi
 Partim redundans et micans in poculis :
 Equi, tapetes, ductor et cum curribus,
 Canes, canumque qui feras capiunt duces :
 Et quæ voluptas ventris est, heri improbi,
 Datumque nil quæ respu:it prorsus, gulæ :
 Strator, vocator, janitor, somnum ciens,
 Floresque gestans, qui que discos abluunt
 Terguntque, gustant qui dapes, umbram cient,
 Spectantque nutus, qui levant, summa et manu
 Potum ministrant crine femine:; omnia
 Hæc sunt sepulcri divitis, pictæque humi.
 Consistit at inops : ac licet tandem cadat,

B Aut febre, senio fractus aut longo, nihil
 Charis amicis afferet negotii.
 Instar leonis spiritum nam rugiens
 Edet, opulento floridus multo magis.
 Quid restat ? Ira, temeritas, insania,
 Bacchus, cachinni, turpia et dicta, ac Dei,
 Gregisque chari, et sanguinis contemptio :
 Hæc cuncta longe divites premunt magis.
 Namque insolescit dives, ac pestem hinc trahit.
 Vexatur at inops sæpe, nec frontem erigit :
 Potissimum si sit comes Dei metus,
 Firmus magister omnis omnino boni.
 Collata cerne quæque jam cum singulis,
 Utrique justus arbiter vitæ manens.

Ἄμφοιν δίκαιος τοῖν βίον μὲνων βραβεύς,
 165 Εἰ μὴ φέρειν σοι καὶ τὸδ' ὕβριν φαίνεται,
 Ὅσπερ πενήτων ἐστάναι καὶ πλησίον,
 Ἦ πνεῖν τὸν αὐτὸν ἀέρα, ἢ κλῆσιν μίαν
 Καλεῖσθ', ὁμόσπερος γὰρ τε καὶ σύμπλους δοκεῖν.
 Φθονεὶς ἀρίστοις, καὶ κακοῖς οἰκτιζομαι.
 170 Κακῶν γὰρ οὐδέν' ἐστὶν ἀβλυώτερον,
 Κἂν εὐδρομῶσιν εἰς ἐπισφαλὲς τέλος.
 Διαπτύεις πένητας, ὡς ἄλλου Θεοῦ.
 Ἐν οἶδα πλάσμα, πάντας εἰς μίαν κρίσιν
 Ἦξοντας. Ἄλλ' ἢ δευτέρα πλάσις, τρόπος.
 175 Χρηστοῖς ἐπαίρη' σωφρονίζομαι φόβῳ.
 Κάμπτη μογηροῖς' ἐλπίσιν κωφίζομαι.
 Μένει γὰρ οὐδέκ, ἀλλὰ βεῖ μακρῷ χρόνῳ.
 Νῦξ ἡμέραν ἔπαυσε, νύκτα δ' ἡμέρα

A Χαρὰν δὲ λύπη, καὶ τὰ τερπνὰ συμφορὰν
 180 Ἔστησεν· οὐκου, ὡς παγίους, προσεκτέον.
 Σοὶ δεινὸν οὐδὲν, οὐδὲ τῶν ἀγαν· κακῶν·
 Τῷ γὰρ φρονεῖν πως τὸ τρυφᾶν ἐπίσταται.
 Ἔμοι δὲ πένθος, καὶ τὰ μικρὰ φαίνεται.
 Θεοῦ γὰρ ἀλλοτρίωσις ἢ ἀμαρτία·
 185 Πῶς δ' ἂν φέροισι ζημιούμενος Θεόν;
 Σοὶ χρηστὸς ὕπνος καὶ δύο πλευρῶν θέσεις.
 Ἦδεῖς δ' ὕπνιοι τῶν ἐν ἡμέρᾳ τύποι.
 Πίνεις, κυβεύεις, λαμβάνεις, παίξεις, γελᾷς.
 Ἔμοι δ' ἄπνον τοῦ βίου πλεῖστον μέρος,
 190 Κεντούσι γὰρ με καὶ καθεύδονθ' οἱ πόνοι
 Ἄν δ' ἀρπάσω τι μικρὸν ὕπνου, σακρῶν
 Φοβεῖ με καὶ εἰδωλα νυκτὸς ἀγρίας,
 Κρίσις, δικαστὴς ἀβρόπος, ἔντρομος στάσις.

Utrique vitæ justus arbiter manens,
 165 Nisi id et tibi injuriosum videtur,
 Ut et prope pauperes stare,
 Aut eundem aerem spirare, aut eodem nomine
 Vocari, ejusdemque tecti et navigii consortem videri.
 Invidet optimis; miseret me malorum.
 170 Malis enim nihil est miserabilius,
 Etiamsi prospero cursu in lubricum tendant.
 Despuis egenos, quasi ab alio essent Deo:
 Unum scio figmentum, omnesque idem in judicium
 Venturos. At secunda formatio, mores sunt.
 175 Efferunt te res prosperæ: me timor sapere docet.
 Incurvant te res adversæ: spes me allevat.
 Nihil enim permanet, fluunt universa temporis diuturnitate.
 Nox diem fugat, et noctem dies:
 Gaudium mæror, et res jucundæ mærorem
 180 Excipiunt: his ergo, ut stabilibus, non est inhærendum.
 400-401 Tibi nil grave videtur, etiam ex his quæ valde mala sunt.
 Quominus enim sapias deliciæ obsistunt.
 Mihi vero luctu digna, etiam quæ parva sunt, videntur.
 A Deo enim alienatio est peccatum:
 185 Quomodo feram me Deo defraudari?
 Gratus tibi somnus, et duorum laterum eonjunctio.
 Dulcia somnia quibus rerum diurnarum exhibentur simulacra.
 Bibis, ludis, accipis, jocularis, rides.
 Mihi vero insomnis maxima vitæ pars:
 190 Pungunt enim me etiam dormientem molestiæ.
 Si paululum autem somni arripuero, lacrymor;
 Terrent me imagines noctis asperæ,
 Judicium, judex inexorabilis, horrenda statio:

164 Βραβεύς. Coisl. et Vat. κριτής
 167 Μίαν. Ita Coisl. Edit. male μίαν.
 173 Κρίσιν. Coisl. κρίσιν.
 176 Μογηροῖς. Coisl. γορηροῖς, et ἐλπίδι προ ἐλπί-
 σιν.
 182 Τῷ γὰρ φρονεῖν πως. Coisl. τὸ γὰρ φρονεῖν
 τῷ τρυφᾶν.
 186 Θεσεῖς. Billius sic emendat aut emendare

videtur: δυοῖν πλευρῶν θέσεις.
 187 Ἦδεῖς. Coisl. ἡμεῖς, quod error esse videtur.
 Ὀνειροὶ τῶν ἐν ἡμέρᾳ τύποι, somnia namque
 sunt imagines eorum quæ interdum nobis contingunt:
 quod quidem Gregorius alio in loco sic expressit:
 Φρονεῖσιν ἡμαρτίας γὰρ ὁμοῖα φάσματα νυκτὸς. *Curis diurnis similia sunt noctis simulacra*, lib. II, sect. I, poem. I, vers. 291.

METRICA VERSIO.

Ni forte iniquum tu quoque hoc existimas,
 Ut quod propinqua sit cohors tibi pauperum,
 Paremque spiret aerem, nomenque idem
 Gestet, habitetque et naviget tecum simul.
 Viris honestis invidet? miseror malos.
 Turba nocente nil enim est infelicius,
 Cursu secundo tartarum quamvis petant.
 Contemnis inopes, ut satos Deo altero?
 Figmentum at unum nosco, idem cunctis fore
 Tribunal; alia fictio, mores probi.
 Animos tibi augent læta: castigor metu.
 Te dura curvant: spe levor, nam nil manet,
 Sed cuncta longo temporis tractu fluunt.
 Claudit diem nox: comprimit noctem dies.

B Luctum voluptas, gaudium mæror fugat:
 Figenda non his ergo mens firmis velut.
 Tibi tetra nullum crimina immittunt metum:
 Eripere luxus nam solet mentem bonam.
 At mihi pusillis surgit ex noxis dolor.
 Nam noxa summo distrahit nos a Deo:
 Jacturam at ipsa quo feram pacto Dei?
 Tu dulce dormis ad latus jungens latus,
 Referuntque lucis mellei somni typos,
 Bibis, aleaque lusitas, rides, capis.
 At parte vigilem maxima vitam exigo.
 Nam dormientem me labor pungit quoque.
 Ac si soporis quidpiam capiam, gemo.
 Nam spectra noctis asperæ metum afferunt.

Πηγὴ παφλάζουσ' ἔνθεν ἀσπίστου πυρός·
 195 Σκώλης ἐκαίθων ἐσθίων ἀτίδως·
 Μέσον συνειδὼς, ἀγραφῆς κατήγορος
 Θεὸς Θεός σοι, ἦν φέρῃ τὰ δεξιὰ·
 Ἔμοι σεβαστὸς, κἄν φέρῃ τάναντία.
 Τὸ γὰρ με κάμνειν, φάρμακον σωτηρίας·
 200 Ὅσον πιάζουμ', ἔρχομαι τόσῃ πέλᾳς
 Θεοῦ· τὸ γὰρ πάσχειν με συσφίγγει Θεῷ.
 Καὶ γὰρ στρατὸς δούκων εἰς τεύχη φέρει.
 Παιδες, γυνὴ σοὶ καὶ φίλοι παρήγοροι,
 Ἄ καὶ μεθίσταθ' ἢ μεγίστη συμφορά.
 205 Ἔμοι δ' ἔρεισμα καὶ παραψυχὴ Θεός·
 Πεινώντι, καὶ δίχοῦντι καὶ στενουμένῳ.
 Ὑβρίζε, παῖε, δυσγενῆ, πτωχὸν κάλει,
 Πάττει, βιάζου, μικρὸν ὑβρίσεις χρόνον.

A Θεῷ φέρω τὰ πάντα πρὸς ἔν καὶ βλέπω.
 210 Πέμπω λογισμὸν εἰς βίον τὸν ὑστερον·
 Ἐκεὶ καθίσταμ'. Οὐδὲν οἶδα τῶν κάτω.
 Οὕτω τὸ λυποῦν ῥηθίως ἐκλύομαι.
 Τί τ' ἄλλα; σήμερον δὲ σοὶ μὲν μὴ λαβεῖν
 Τὴν ψῆφον, οὐ φορητὸν, ὡς γ' ἔμοι δοκεῖ·
 215 Οὐ γὰρ φέροι κρατούμενον τὸ κρατοῦν ἀκί.
 Ἴσον δ' ἔμοι λαβεῖν τε καὶ τὸ μὴ λαβεῖν.
 Ἄρκει Θεός μοι, κἄν τὰ πάντ' ἄλλος φέρῃ,
 Τοῦτ' εὐκλεὲς μέγιστον εἰς νίκην ἔμοι.
 Κοσμ. Τί οὖν ἐὰν πείσῃσι τῶν ἀκρων τινές;
 220 Πρ. Τί οὖν ἐὰν πείσῃσι καὶ τῶν δευτέρων;
 Καὶ γὰρ κατορθοῦν ἔστιν ἀμφοῖν, καὶ πεσεῖν.
 Ἴσον πρὸς ἴσον, ἀλλ' ἐγὼ χεῖρους παλὺ
 Τίθημι τοὺς πλιπτοντας ἐν πρώτῳ βίῳ·

Hinc fons bulliens ignis inextinguibilis,
 195 Illinc vermis æternum peredens :
 Media conscientia, absque scripto accusatrix.
 Deus tibi Deus est, si donet prospera :
 Mihi venerandus est, etiamsi ferat contraria.
 Nam si affligor, præsidium id salutis est.
 200 Quo magis premor, eo propius accedo
 Ad Deum : ipsa me afflictio astringit Deo.
 Insequens enim exercitus ad mœnia impellit.
 Tibi uxor, pueri et amici solatium ferunt,
 Quorum factura maxima est calamitas.
 205 Mihi præsidium et solatium Deus,
 Esurienti, rigenti, afflictato.
 Injuriam fac, percutite, ignobilem, pauperem voca,
 Calca, vim infer, non diu injuriam facies.
 Deo offero omnia, ad quem et respicio.
 210 Emitto cogitationes in futuram vitam ;
 Illic hæreo : nihil eorum quæ infra sunt, novi.
 Sic mœrore facile liberor.
 Quid plura ? Hodie tibi non adjudicari
 Causam, res est, ut mihi videtur, intolerabilis :
 215 Non enim vinci se fert, qui semper vincit.
 Mihi autem perinde est accipere et non accipere.
 Sufficit mihi Deus, etiamsi omnia alius auferat ;
 Hæc mihi maxima est ad vincendum gloria.
 Sæc. Quid igitur si summorum labuntur aliqui ?
 220 Spir. Quid si labantur etiam ex his qui secundum gradum tenent ?
 402-403 Etiam præclare agere utrique possunt et cadere.
 Par utrinque ratio, verumtamen longe deteriores
 Existimo eos esse qui labuntur in perfectiore vita :

200 Ὅσῳ. Coisl. τόσον.

209 Θεῷ. Coisl. Θεόν. Ita Vat. qui addit μου,

quam lectionem sequitur Leuv. Deum meum ego
 semper gesto.

METRICA VERSIO.

Censura, judex, statio cui comes tremor,
 Hinc fons perennis bulliens flammæ, impias
 Sine fine mentes vermis hinc morsu petens :
 Hæc inter animus conscius, scelera arguens,
 Ullo absque scripto. Tum Deus tibi est Deus.
 Cum læta mittit; hunc et in duris colo :
 Est nam salutis aasa, quod premor, mihi,
 Quo gravius angor, propius accedo ad Deum.
 Nam me supremo Numini astringit dolor,
 Ut cogit hostis insequens ad mœnia.
 Proles, amici, sunt tibi solatio,
 Uxorque, quorum damna mors tibi parit.
 At mihi levamen atque subsidium est Deus,
 Cum frigus, aut me dura cum fame premit.
 Illude, cæde, pauperem, obscurum voca,
 Calca, opprime etiam, non diu me proteres.

B Fero cuncta summo, mente quem cerno, Deo.
 Vitam sequentem cogito, illic collocor.
 Nihil inferarum cognitum est rerum mihi.
 Nullo labore sic fugit mœror meus.
 Quid plura? si tu forte nunc causa cadas,
 Aut fallor, istud aut feres gravissime :
 Qui vincit etenim semper, is vinci dolet.
 Vincam ipsa causa, vel cœlam, par est mihi,
 Deum modo habeam; reliqua, qui volet, ferat.
 Decusque famæ maximi ad palmam æstimo.
 Mund. Quid ergo summo si cadant ex ordine?
 Quidam? Spir. Quid ergo si cadant ex altero?
 Nam labi utrique, consequi et laudem quæunt.
 Par cum pari sit; pejor at multo mihi
 Videtur is qui principie in vita cadit :
 Tam sum malis infesta! nam quorum magis

Τοσοῦτόν εἰμι τοῖς κακοῖς ἐναντίας.

225 Ὦν γὰρ κρατούντων τιμιώτερον κράτος,
 Τούτων πεσόντων πτώσις ἀθλιωτέρα.
 Ἐκείνο δ' αἰτῶ μὴ λογίζεσθαι βίην
 Εἰ τις κάκιστος· τῷ βίην γὰρ δυσμενής.
 Σκοπεῖν δ' ἐπ' αὐτῷ καὶ δοκιμάζειν τὸν τρόπον
 230 Καλῶν θ' ὁμοίως καὶ κακῶν κατ' ἀντίον,
 Καὶ μὴ τὸ μείον ἐν ζυγῷ καταρρέπειν,
 Οὐ γὰρ δίκαιον, ἰσχύειν δὲ τὸ πλεόν.
 Γνώσης δ' ἂν οὕτω τοῖν βίον ὅσον μέσον,
 Μὴ μοι τὸν ἄκρον τῶν θυῶν ἵππων κακῷ
 235 Ἀνεξετάζειν, μηδὲ κοσμοῦ βίου
 Ἄριστον ἄνδρα, τῷ κακίστῳ τῶν ἐμῶν.
 Κρείττους γὰρ ἂν φανελεῖν, οὐκ ἀρνήσομαι.
 Εἰ δ' ἄκρον ἄκρω, καὶ κακὸν θεῖς κακῷ

A Ἐναντίους, μάθους ἂν ἀπόσου κρατῶ.

240 Σκόπει κάκεινο, ὅσον ἐν παντὶ χρόνῳ
 Τὸ πταίσει ὑμῖν, καὶ παρ' ἡμῖν τὸ κρατοῦν.
 Μίαν δὲ φασιν οὐ φέρειν χελιδόνα
 Ἐαρ τὸ καλὸν, οὐδὲ γὰρ γῆρας τρίχα.
 Τί φῆς; δίδως τὴν ψῆφον; ἢ χαίρειν ἐγώ;
 245 Κριτ. Δίδωμι· πῶς δ' οὐ; τῆνικαυτ' οἴησο-

Χρῆναι προτιμᾶν τὸν κάτω τοῦ σοῦ βίου,
 Ὅταν θεῶ βροτῶν τιν' ἰσῶσω μακρῶς·
 Εἰ δ' οὐ μανῆσομαι, οὐδὲ τοῦτε πείσομαι.
 Ἄλλ' ἄπιτε· λώιον δ' ἦν ἐχρητ' εἰρηνικῶς
 250 Ἄμφω πρὸς ἀλλήλους τε καὶ θεὸν μέγαν,
 Σὺ μὲν νέμων τὰ πρῶτα τῷ πρῶτῳ βίῳ,
 Σὺ δ' ὡς ἀδελφὸν δεύτερον προσλαμβάνων.

Usque adeo malis sum inimica.

225 Quorum enim, si vicerint, gloriosior est victoria,
 Illorum quoque, si labantur, lapsus est miserior.
 Hoc autem postulo, ut minime imputetur vitæ generi,
 Si quis fuerit pessimus: huic enim vitæ est inimicus.
 At consideres velim et perpendas mores
 230 Bonorum pariter et malorum ex adverso:
 Nec, quod minus est, in lance deorsum vergat
 (Non enim æquum fuerit), sed præponderet, quod gravius est.
 Sic disces, quantum sit inter utramque vitam intervallum.
 Nec mihi optimum inter asinos cum equorum pessima
 235 Contuleris, neque munianæ vitæ
 Præstantissimum virum cum teterrimo meorum:
 Alioqui meliores tui videbuntur, id non negabo.
 Verum si summum cum summo, pravum cum pravo conferas
 Ex adverso, tunc intelliges quantum antecellam.
 240 Hoc quoque perpende, quot sint quovis tempore
 Ex vobis qui cadant, ex nobis autem qui vincant.
 Una enim, ut aiunt, non facit hirundo
 Ver jucundum, nec unus senectutem pilus.
 Quid ais? dasne calculum? aut te valere sino?
 245 Jud. Do. Qui enim non darem? Tunc arbitrabor
 Præferendam esse terrenam vitam tuæ,
 Cum, mente captus, Deo mortalem quempiam parem fecero.
 Quandiu autem sana mente fuero, id non crediderim.
 Vos vero, jam abite: satius est ut pacem habeatis
 250 Ambæ mutuam inter vos et cum magno Deo:
 Tu quidem primas concedens primæ vitæ,
 Tu vero ut sororem hanc a te secundam amplectens.

224 Ἐναντίας. Ita Coisl. Edit. ἐναντίας.
 225 Ὦν. Coisl. et Vat. ὄν.
 230 Κατ' ἀντίον. Vat. in margine ἀνδρῶν κάτω.
 231 Καταρρέπειν. Vat. κάτω ῥέπειν.
 232 Ἰσχύειν δὲ. Ita Coisl. Edit. ἰσχύειν καὶ.
 234 Ἰππῶν. Coisl. et Vat. ἵππων.
 240 Ὅσον. Edit. ἴσον.

241 Ὑμῖν. Ita Coisl. Edit. ἡμῖν.
 243 Καλῶν. Coisl. τερπνόν.
 244 Δίδως τὴν ψῆφον; An victoriam mihi calculo tuo concedis?
 249 Λώιον δ' ἦν. Præstat vos mutuam, etc
 252 Προσλαμβάνων. Ita Coisl. Edit. προσλαμβάνων.

METRICA VERSIO.

Est palma celebris, dum decus palmæ ferunt,
 Horum ruina est, dum cadunt, quoque tristior.
 Hoc posco, generi ne imputes vitæ, malus
 Si quis sit; odit hic enim vitæ genus.
 Sed separatim tum bonorum ponderes
 Mores, malorum tum malos mores item:
 Nec vergat infra quod minus (iniquum hoc enim),
 Sed robor habeat id quod est multo amplius.
 Sic porro nosces inter has vitas duas
 Quid distet; asinum pessimo cum equo optimum
 Conferre noli· nec meorum pessimo,
 Mundana eum qui præstet in vita omnibus.
 Sic ille nanque vinceret: non id nego.
 Bonum at bono si conferas, pravo et malum,

B Quantum antecellam protinus conspexeris.
 Reputes et illud, quod grege ex nostro cadant
 Pauci, tuorum et infrequens vineat cohors.
 At ver, ut aiunt, una hirundo non facit,
 Ut nec senectam crinis unus. Quidnam ais?
 An calculum das? aut valere te sino?
 Jud. Do vero, nam tunc inferam vitæ tuæ
 Vitam anteponam, mente cum læsa Deo
 Æquabo summo quempiam mortalium.
 At sana donec mens erit, non hoc agam.
 Abite: satius est erit, si mutuam
 Pacem colatis, et Deo cum maximo.
 Primas quidem tu principi vitæ dato:
 At tu ut sororem rursus hanc complectere.

Εἶτοι τὸ πρῶτον οὐκ ἔχει, τί κωλύει
 Ἐχειν τὰ δεύτερα; οὐδὲ τοῦτ' ἀτιμία.
 255 Οὕτως ἂν ἡμῖν ἀσφαλῆς εἴη βίος.

Θ. Περὶ ἀρετῆς:

Τὴν ἀρετὴν ποθέω μὲν, ἀτὰρ τόδε μ' οὐκ εἰδίδεξεν,
 Ἥτις δὴ τελέθει, καὶ ὀπποθεν ἴζει' ἐμοίγε,
 Καὶ μάλα περ ποθέοντι. Πόθος δ' ἀτέλεστος, ἀνίη.
 Εἰ μὲν δὴ καθαρὸς τελέθει βίος, οὐκ ἐπίμικτος
 Ὡς Ἰβασὶ χειμερίοισι, χαρὰδραίοισι τ' ἀναύροισι,
 Δίξην μ' ὅς μιν ἔπρεμνεν ἐπὶ χθονός. Ἥ γὰρ ἀνέσχε
 Βόρβορον ἐκ κραδίης, ἥ δέξατο, σάρκα βαρεῖαν.

Si primas quis non habet, quid vetat
 Quominus secundum locum teneat? Neque id ignominia afficit.
 255 Sic nobis secreta erit vita.

404-405 IX. De virtute.

Virtutem quidem desidero, verum hoc non me docuit,
 Quænam illa sit, et unde contingat mihi,
 Quamvis cupidissime expetenti. Cupiditas non expleta supplicium est.
 Si purus quidem est rivus virtutis, nec immistus
 5 Aquis hibernis, aut salebrosis torrentibus ex pluvia collectis.
 Quæro quis eam invenerit in terra. Aut enim protraxit
 Cœnum ex corde, aut suscepit, utpote gravem carnem
 Trabens, et tenebroso externe turbatus hoste
 Vitæ nostræ, ac lutulento barathro.
 10 Neque enim conveniebat, cum fluxus sim concretus,
 Ac per fluxam vitam decurro, me esse fluxionis expertem.
 Si autem non limpidus omnino est rivus, sed permista.
 Est deteriorior virtus, et concretio foeda,
 Quomodo virtus esse queat, considera. Ego enim
 15 Hinc et inde celerem mentem intra præcordia volvo.
 Frigida quidem est nivis natura et candida;
 Flava vero et calida ignis natura, nec miscentur
 Hæc inter se. Ante enim eorum vis solvetur, quam commisceantur
 Virtuti autem quomodo macula superveniens imaginem dedecorat,

* Atlas Bill. 59, p. 135.

253 Εἴ τοι. Forte εἴ τις.
 254 Τοῦτ' ἀτιμία. Ita Coisl. codex. Edit. τοῦ τ'
 ἀτιμίας.
 IX. ARGUMENTUM: « Eruditissimum ac contem-
 plationis plenissimum carmen De humana virtute
 hic condidit Gregorius, in quo omnem mentis elationem,
 studiumque vel sibi, vel aliis placendi ex anima
 elidit, ac contra humilitatem et modestiam ipsius
 amatoribus conciliat. Hoc est Cyri argumentum in
 istud carmen eximium, quo certe non est aliud ullum
 inter Gregorii carmina præstantius: in eo virtutem
 generatim, ejus naturam et essentiam exponit. Quam
 infirma, imperfectaque virtus humana sit, ostendit,
 quam difficile comparetur: Dei donum esse docet,
 Dei, inquam, sine cujus ope nihil aliud sunt homi-
 nes, nisi ludibria et viva cadavera sceleribus fetida.
 Conditum autem esse illud carmen videtur, cum ad-
 huc in sede Constantinopolitana Gregorius noster

sederet, id est circa annum 380.
 Τίτ. Περὶ ἀρετῆς. Sic Vat. et Reg. 992. Edit.
 εἰς ταυτόν, de seipso.
 4 Ῥόος. Sup. lin. ἀρετῆ.
 6 Ἐτρεμν. Coisl. et Reg. 991 sup. lin. εὔρεν,
 κατέλαβε. Mox ἀνέσχε. Schol. ἀναδέδωκε καὶ ἀνέ-
 βλωσε.
 10 Ῥύσις εἰμὶ παγεῖσα. Joh 1: Nonne sicut
 lac multasti me, et sicut caseum me coagulasti?
 11 Ἀρεστον. Schol. ἀφθαρτον.
 12 Ἀργύρεος. Sup. lin. λαμπρός.
 14 Καὶ γάρ. Schol. καὶ γὰρ ἔγωγε πολλὰ σκοπη-
 σας οὕτω κατέλαβον. Etenim nondum percerpi, quam-
 vis in id mentem consecerim.
 16 Ἀργυρῆ τε. Reg. ἀργυρῆ τε.
 18 Πάρος, ἤ. Schol. πρῶτον γὰρ λυθίζεται ταῦτο
 ἢ ἀλλήλοις μιγῆσεται.

METRICA VERSIO.

Si ferre primas nequeat aliquis, quid vetat,
 Quin is secundas teneat? hoc probro caret.
 Sic vita nobis tuta erit periculo.

IX. DE VIRTUTE.
 (Billio interprete.)

Ipse quidem miro teneor virtutis amore
 At nec quænam sit, nec qua ratione parari
 Possit, me docuit, quamvis mihi nil magis esset
 In votis: cruciat porro frustrata cupido.
 Namque latex illa est purus si prorsus, et undæ
 B:umalis, torrensque parit quam turbidus, expers,
 Scire avco quisnam in terris invenerit illam.
 Aut etenim e medio lutulentum pectore cœnum
 Extulit: aut certe infelix excepit, onustus

B Carne gravi, quemque externe sævissimus hostis
 Turbet et inficiat, luteo immergatque barathro.
 Nam cum sim fluxu primum concretus, et ævum
 Percurram fluidum, non conveniebat ut in me
 Fluxio non caderet. Sin non purissima prorsus
 Est virtus aqua, sed cœno miscetur olenti,
 Qui virtus queat esse, velim tecum ipse volutes.
 Namque animus partes noster se versat in ambas.
 Frigida nix tantum est et candida: flammaque rursus
 Tota calet, rubet atque, nec unquam in sædus
 [amicum
 Ista coire queunt; quod si vim feceris, ante
 Miscere inter se quam possis illa, peribunt.
 Quinam ergo sceleris labes fœdissima sese

20 Εἰκόνα τὴν μεγάλου Θεοῦ, κακόχαρτος ἀμαρτᾶς,
Εἰ ἐτεδὸν Θεός εἰμι, λάχος δὲ σὸν εὐχομαι εἶναι.

Πυθάνομ' Ἀλφειοῖο καλὸν ῥέον, ὡς διὰ πικρῆς
Ἔρχεθ' ἄλδος, μέγα θαῦμα, γλυκὺς ῥόος, οὐδ' ἐπί-
[μικτος

Ἡ λώδη τελέθει. Λώδη δὲ τε τήρος ἀχλὺς,

25 Καὶ νοῦσο; μελέων ἀρετῆς δέ τε, ἡμετέρη νύξ.

Πολλάκι ταρσὸν ἄειρα πρὸς αἰθέρα, καὶ με βαρεῖα

Τηκεδανὴ τε μέριμνα χαμαὶ βάλε· πολλάκι δ' αὐτὲ

Λύγασάμην θεότητος ἀγνὸν φάος, ἀλλὰ μέσον τι

Ἦλθε νέφος, κρύφθη δὲ σέλας μέγα, καὶ μ' ἐδάϊξεν,

30 Ὡς φύγεν ἔγγυς ἐόντα. Τίς ὁ φθόνος; ἢ ποθέσθαι

Αἰὲν ἐμὸν ποθέει θνητοῦ νόμος, ἢ τὸδ' ἀμεινον

A. Ἔστιν ἐμὸν, μόχθῳ μὲν ἐλεῖν, μόχθῳ δὲ φυλάξαι,
Τοῦτο γὰρ ἐμπεδὸν ἐστίν, ὁ νοῦς κάμει. Πολλάκι δ' αὐτὲ
Ἐσθλοῦ τ' ἠδὲ κακοῦ διακρίσιν ἐχθρὸς ἀμερσεν,
35 Ὡς θῆρ κεραδαῖος τις ἐπ' ἴχνησιν ἴχνια βάλλων,
Ἵς κεν θηρητῆρα καλοῦ πλάξῃε δόλοισιν.

Ἄλλο τι σάρξ μὲν ἄνωξεν ἐμὸν φίλον, ἄλλο δ' ἐφετμή,

Ἄλλο θεὸς, φθόνος ἄλλο, χρόνος τὸ μὲν, ἄλλο τι δ' αἰών.

Ἐρῶ δ', ὁ στυγέω, καὶ ἀμφιγέγυθα κακαῖσι.

40 Καὶ γελῶ μόρον αἰνὸν ἐνὶ σπλάγγχοισιν ἐμοῖσι,

Σαρδάνιον, κακόχαρτον, ἐπεὶ καὶ τερπνὸς ἐλεθρὸς.

Νῦν χθαμαλὸς, νῦν αὐτὲ μετῆρος· ὕβριν ἀτίζων

Σήμερον, ὕβριστῆς δ' ἄρ' ἐς αὔριον· ἄλλος ἐν ἄλλοις

Καιροῖς, πούλυπόδης τις κειδόμενος χροᾶ πέτραις·

20 Imaginem magni Dei, malis gaudens peccatum,

Si vere Deus sum, et partem tuam me esse gloriōr ?

Audio Alphæi pulchrum amnem per amarum

Æquor fluere, et quod valde mirum, dulcem servare aquam, nihilque ipsi

Corruptionis admisceri. Corruptela autem aeris est nubes :

25 Morbus corporis : virtutis autem peccatum, quod est nox nostra.

Sæpe pedem tuli in æthera, sed me gravis

Et exitiosa cura in terram dejecit; sæpe etiam

Affulsit mihi divinitatis sanctum lumen, sed media illico

Interfusa nube, subtraxit se lux magna, et dolore me confecit,

30 Ut me fugit, cum prope essem. Quæ invidia ? an ut desiderio ardeam,

Perpetuo poscit hominum lex ? an hoc melius

Est mihi, labore quidem comparare, labore etiam servare ?

408-407 Hoc namque stabile est, in quo mens multum laboravit. Sæpe eti

Boni et mali delectum hostis ademit,

35 Veluti fera quædam callida, vestigiis vestigia inducens,

Ut venatorem virtutis dolo decipiat.

Aliud quid caro blandum mihi præcipit, aliud lex :

Aliud Deus, aliud livor; tempus præsens aliud, aliud æternitas :

Ago quod odi, et propriis oblector malis.

40 Rideo gravem mortem, conceptam in visceribus meis,

Risu sardonico et flagitioso, siquidem mihi mea grata est perniciēs

Modo humilis, modo sublimis; a contumelia abhorrens

Hodie, cras contumeliosus : alius in aliis

Temporibus, polypus quidam referens colorem petrae.

25 Ἠμετέρη νύξ. Schol. 991 φθορὰ ἢ παρ' ἡμῶν
ἀμαρτία. Nostra nox, nempe corruptio, peccatum
quod a nobis est.

29 Ἐδάϊξεν. Schol. λελύπηκεν οὐ μετριῶς.

30 Τίς ὁ φθόνος. Id est, ut Cyrus exponit, quæ-
nam causa est ut a bono excidam, nec illud conse-
quar ?

32 Φυλάξαι. Ut labore partum majori studio ser-
vem.

33 Ὁ νοῦς κάμει. Schol. μετὰ πολλοῦ πόνου κατ-

ελαβε, quod mens magno labore percepit.

34 Ἀμερσεν. Ἀφελετο.

36 Πλάξῃε. Coisl. πλάζειε. Schol. ἀποπληθήσῃ
τῆς ἀληθείας.

38 Χρόνος. Schol. ἢ παροῦσα ζωή.

41 Σαρδάνιον. Sardonium risum ridere, inquit
Billius post Erasmum, idem est ac voluptatem ex
aliqua exitiosa re capere.

44 Ἐσιδόμενος χροᾶ πέτραις. Polypodes dicun-
tur referre petrarum, quibus adhærent, colorem.

METRICA VERSIO.

Virtuti adjunxit, simulacrum nobile turpans
Numinis ætheri, si vere sum Deus, atque
Pars tua, summe Parens, non frustra dictior esse ?

Arcadicum memorant amnem per salsa fluentem

Æquora dulcorem incolumentem servare, nec ullam

Protinus injecti labem; res mira profecto !

Ætheris at labes caligo, corporis acris

Vis morbi, mea nox virtutis denique labes.

Sæpe meus sese pes summa ad sidera lætus

Extulit : at subiens tristis me cura repente

Stravit humi. Lumen rursus persæpe tuenti

Numinis æterni, nubes densissima sese

Protinus injecti mediam : sese abdidit ingens

Fulgor, et ardentem fixit mihi corde dolorem

Ut mihi jam propius posito se præpete cursu

Eripuit, cepitque fugam. Cur istud ? Amari

An quod a me semper cupiat, cupideque requiri

(Namque ita moris habent homines quoquo) ? vel

[mihi quod sit

B Utilius satiusque Deum non absque labore
Accipere, ut captum servem studiosius ? istud
Nam demum stabile est, quod mens percepit ægre.

Sæpe mihi rursus delectum subdolos hostis

Virtutis vitiique adimens, mea lumina fallit,

Ut fera, signa pedum quæ signis callida turbat ;

Hac venatorem virtutis ludat ut arte.

Quod blandum est mollis caro præcipit : ast Deus

[atque

Lex divina aliud, mundus diversa, malusque

Livor : et id facio quod mens mea damnat et odit,

Oblectorque malis, mortemque in pectore fixam

Rideo sardonio risu ; certissima pestis

Nam mihi lætitiā gignit. Submissius est me

Nunc nihil : elata gradior nunc mente : superbus

Nil hodie duco : cras sum tamen ipse superbus.

Tempore pro vario varios assumere mores

Non vereor nimium levis, ac sum polypus aller,

Diversos capiens diversa ad saxa colores.

45 Δάκρυα θερμά χέων, ἡ δ' οὐ συνέρπεισεν ἄμαρ- A Ἐξαπίνης παλινροσον ὑπὸ προπόδεσσιν ἔθηκεν.
[τάς. Ὡς τε κατὰ φαρμάθιο φέρων πόδα λοίγιος ἐχθρὸς.
Καὶ τὰ μὲν ἐξεκίνωσα, τὰ δ' ἔνδοθεν αὔθις ἀγείρω 60 Κλεπτομένης προπαρόιθειν ὑπ' ἔχνεσιν ἀστα-
Ἄλλαις ἀμπλακίησιν, ἄκους δέ τε φάρμακα ρίψα. [τέουσιν·
Σάρκεισι παρθένος εἶμι, καὶ εἰ φρεσίν, οὐ σάφα οἶδα.
Αἰδῶς ἑμ' ἐκάλυψε, νόος δ' ἀνένευσεν ἀναιδῆς,
50 Ὅξυφαθῆς ζεῖνοισι κακοῖς, ἰδοῖς δέ τ' ἀφεγγῆς.
Οὐράνιος μύθοισιν, ἐπιχθόνιος πραπίδεσσιν
Εἶμι, γαληνίων τε, καὶ εὐδίας· εἰ δ' ἄρ' ἀήτης
Καὶ τυτθὸς πνεύσειεν, ἀνίσταμαι οἰδαλέοισι
Κύμασιν, οὐδ' ἀπέληξε ῥόδος πάρος, ἢ γενέσθαι
55 Νηνεμίην. Τῆμος δὲ πεσεῖν χόλον, οὐ μέγα θαῦμα.
Πολλάκι δ' εὐδρομόντα σὺν ἔλπωρῆσιν ἀρίσταις,
Ἦδη καὶ μεσάτης ἀρετῆς ὑπερκετείνοντα,

45 Calidæ fluunt ex oculis lacrymæ, sed non fuit peccatum :
Et has quidem exhausti, alias inter intus colligo
Aliis peccatis, ac medicinæ remedia projeci.
Corpore virgo sum ; an autem et mente, haud certum habeo.
Pudor oculos contegit, animus autem sese effert impudens ;
50 Acutum cernens in alienis vitiiis, in propriis vero cæcutiens.
Cælestis sermonibus, terrenus animo
Sum, tranquillisque et pacatus ; sin autem ventus
Vel levis flaverit, statim tumidis attollor
Fluctibus, nec æstus ille conquiescit prius, quam redeat
55 Serenitas. Tunc autem iram cadere non valde mirum.
Sæpe etiam recte currentem cum spe optima,
Et jam ultra mediam vulgaremque virtutem pertingentem,
Subito præcipitem, ad ima dejecit pestifer inimicus ;
Ac veluti, cum quis incedit per arenam,
60 Quæ furtim ante subduxit se vestigiis instabilibus quam figantur
Rursus ascendo, et rursus in terram relabor,
Magis adhuc quam antea miser, semper incedens,
Semper magno percussus terrore, vix ascendi, cito corrouo.
Longa mihi jam vita est, nec tamen desidero vitæ
65 Solutionem, medicinam expetens : medicina autem longe est a me
Uipote qui, quo plures eunt dies, eo plura contraho vitia
Quamobrem nostro generi hoc dogma fixum esto :
Prima quidem Trinitatis pura natura : deinde vero
406-409 Angelica : tertia autem mortalis, quæ mea est, ambigua,
70 Media inter vitam et acerham mortem

49 Αἰδῶς. Sic Vat., Coisl. et Reg. 991. Edit. male αἰδούς.

50 Ὅξυφαθῆς. Hoc est, quod ait Horatius :

Cur in amicorum vitiiis tam cernis acutum,

53 Οἰδαλέοισι. Schol. ὡσεὶ θάλασσα.

54 Ἀπέληξε Sic Vat. Edit. ἀπέρηξε. Schol. καὶ οὐ πρὶν κατέπαυσα τὴν ὄργην, πρὶν τὰ τῆς ὄργης

ἐπέλεξασθαι.

56 Εὐδρομόντα. Coisl., Vat., Reg. 991. Sup. ἢα τρέχοντα.

58 Προπόδεσσιν. Schol. πόσιν.

66 Κακότητος. Mendose edit. κακότηας

69 Ἀμφιτάλαντος. Schol. ἀμφιρρεπῆς.

METRICA VERSIO

Effundo lacrymas : sed noxa haud effluit una ;
Et lacrymis fuis, nova per peccata recentes
Interne lacrymas cumulo, quæque ante, medere
Ut morbis animæ, sumpsi medicamina, perdo.
Corpore sum virgo, verum an quoque mente, su-
[git me.

Ora pudor texit : sed mens ignara pudoris
Sese effert. Oculos aliena ad crimina claros
Tendo : sed ipse meo sum plane in crimine cæcus.
Sermo meus cœlum respicit : sed terrea mens est.
Nil me tranquillum magis est : at vel levis aura
Si flarit, tumidis confestim surgo procellis ;
Nec fera tempestas, nec fluctus ante quiescunt,
Omnia quam ventus reddat tranquilla recedens :
Tum vero non est iram considerare mirum.
Sæpe etiam egregia dum spe subnixus in altum
Effero, ac mediæ virtutis septa volatu

B Transillo, dirus resupinum montis ad ima
Præcipitem fundit Satanas : mihi que accidit illud,
Quod solet huic, qui litorea dum incedit arena,
Haud certa elusis pedibus vestigia firmat.
Erigo ipse iterum : rursusque in terga relabor.
Quam prius infelix magis ; incedensque labore
Perpetuo, trepidumque fovens in corde pavorem,
Vix gradior : citus at labens figo oscula terræ.
Jam decursa mihi longissima tempora vitæ,
Nec tamen hinc exire libet : quod pharmaca morbis
Ipse meis cupiam, procul at medicina remota est :
Nam plus vivendo scelerum quoque crescit acervus,
Dogma ergo humano generi hoc statuat oportet :
Prima quidem Triadis pura est natura beatæ ;
Angelica hanc sequitur : postrema ego, partem in
[utramque
Ancipiti fato vergens, finisque beatus

Ἔσθηός, ἐρίδωρον ἔχων τέλος, ἀλλ' ἐπίμοχθον,
 Εἰ καὶ μικρὸν ἔψα κακοῦ βίότιοι θύρετρα.
 Ὅδε θεὸς γὰρ ἀνωξεν ἐμῆς φρονὸς ἔμμεν' ἀελθον.
 Καίνοσ δ' ἐστὶν ἀριστοσ, ὃσ ἐν πλεόνεσσι καχοῖσι
 75 Βαῖά φέρει κακίησ ἰνδάλματα, καὶ πρὸσ ἀναντεσ
 Σπεύδει σὺν μεγάλωι θεοῦ χερὶ, θερμὸν ἔρωτα
 Τῆσ ἀρετῆσ φορέων, κακίησ δὲ τε νῶτα διώκων.
 Ὅσ τε ῥόσοσ ποταμὸλο βιώμενοσ ἄλλο ῥέσθρον
 Τρηχάλεον, θολερόν τε καὶ ἄγριον, εἰ δὲ μεγαίη,
 80 Κρύπτων πλειοτέρω καθαῖρ ῥόον ἰλυδεντά·
 Ἦδ' ἀρετῆ πλεκτολο, τὸ δὲ πλέον οὐρανιῶνων.
 Εἰ δὲ τισ ἰνθάδ' εἶν θεὸν ἔβρακεν, ἢ πρὸσ ἀνακτα

A Ἔδραμε σάρκα βαρεῖαν ἐσ οὐρανὸν ἐνθεν ἀείρασ,
 Τοῦτο θεοῦ γέρασ ἐστί. Βροτοῖσ δὲ τε μέτρ' ἐπι-
 [κείσθω.]

85 Εἰ δ' ἄγε τοι καὶ τοῦτον ἐγὼ λόγον ἐν φρεσὶ
 [θήσω,

Πῶσ κεν τῆσ μεγάλησ ἀρετῆσ ἐπὶ τέλος ἴκηαι,
 Ἦ μούνη καθαῖρ καθαρόν θύσοσ. Οὐ μὲν ὄλω
 Ἐνθάδε. Πουλύχοοσ γὰρ ἐπ' ἔμμεσιν ἐνθάδε καπνόσ·
 Στέργω δ', εἰ κεν ἐπειτα λίπω κακὰ δακρυόεντα.
 90 Οὐκ οἶον μεγάλωι θεοῦ τότε δῶρον ἐτύχθι,
 Εἰκόνα περ τιοντοσ, ἐπεὶ καὶ σείο μαινιῆσ,
 Οὔτε σείο φρονὸσ οἶον, ἐπεὶ καὶ κρείσσονοσ ἀλκῆσ,

Posita, præclarum habens finem, sed ærumnosum,
 Quamvis paululum aperuerim malæ vitæ fores,
 Sic enim jussit Deus esse mentis meæ certamen.
 Ille autem optimus est, qui inter plurimos malos
 75 Levia habet sceleris simulacra, et ad superna
 Properat magni Dei auxilio, fervido amore
 Virtutis flagrans, mallitiamque a tergo persequitur:
 Ac veluti fluvius aliquis vim inferens alteri flumini
 Aspero, turbido et sævo; vei si misceatur,
 80 Occultat majore copia puræ undæ undam lutulentam:
 Hæc est virtus hominis; major autem virtus celestium.
 Si quis vero, cum hic esset, Deum vidit, vel ad regem
 Evolavit, gravem hinc in cœlum carnem attollens,
 Hoc Dei beneficium est. Mortalibus autem adsit modus.
 85 Age vero et hunc ego sermonem tuæ menti apponam,
 Quomodo ad summæ virtutis culmen pervenias,
 Quæ sola puro Deo pura est hostia. Non tamen arbitror
 In hæc vita. Multiplex enim hic mentes nostras occupat fumus:
 Contentus sum, si (hoc assequor) postquam liquero flebilis hujus vitæ mala.
 90 Non Dei autem duntaxat donum est virtus,
 Imaginem suam licet magnificiat, sed et tuæ curæ;
 Neque tuæ voluntatis solummodo, verum et magnæ Dei potentæ:

71 Ἐρίδωρον. Int. Coisl. ἀλιδῶρον, opulentum.
 72 Ἐψα. Sup. lin. ἀνέψα. De peccato originali
 Billius intelligit; Combessius vero de peccatis quæ
 quisque propria voluntate admittit, et quæ felicitati
 æternæ comparandæ impedimento sunt. Pro κακοῦ
 Combessius mallet καλοῦ, quod sensum hunc effice-
 ret: *Labore ac studio comparandus finis, quantum-*
vis vitæ probæ fores aperuerim.

75 Βαῖά φέρει κακίησ ἰνδάλματα, καὶ πρὸσ
 ἀναντεσ
 Σπεύδει σὺν μεγάλωι θεοῦ χερὶ, θερμὸν ἔρωτα
 Τῆσ ἀρετῆσ φορέων, κακίησ δὲ τε νῶτα διώκων.

Primus versus claudicabat, et gemini qui sequuntur,
 antea in editis deerant, Billius postea restituit.
 Hos versus exhibent codices Regii, Vat., Coisl. Ibid.
 ἀναντεσ. Reg. et Vat. sup. lin. ἀνωφερὲσ. Coisl.
 ὄψηλόν. Bill. ἀνακτα.

77 Κακίησ δὲ τε νῶτα διώκων. Quandoquidem
 fieri non potest, ut quis virtutem ab omni vitio

puram adipiscatur, optimus ille censendus est qui
 omni studio enititur, ut vitium propulset et adver-
 setur: atque assequitur ut virtutis exuberantia vi-
 tium obscuretur et obruatur: si minus efficere possit,
 ut omni vitio aditus intercludatur, quod ele-
 gantissima similitudine ostendit Gregorius.

81 Ἦδ' ἀρετῆ πλεκτολο. Schol. αὕτη δὲ ἐστὶν
 ἀρετῆ ἀνθρωπίνη, τοῦ συνθέτου ἀνθρώπου, hæc ἐστὶν
 virtus humana, hominis constati ex corpore et anima.
 84 Μέτρ' ἐπικείσθω. Schol. καὶ τῆσ ἀρετῆσ, καὶ
 τῆσ γνώσεωσ, virtutis et scientiæ.

85 Εἰ δ' ἄγε. Hic in Vat. Regisque pluribus
 aliud carmen incipit cum eodem titulo περὶ ἀρε-
 τῆσ. Ibid. θήσω. Schol. προσθήσω.

86 Τέλοσ ἴκηαι. Vat. τέρμ' ἀφίκηαι.
 89 Στέργω δ'. Contentus sum, bene tecum agi
 credam, si hoc assequar, postquam hujus vitæ mala
 liquero. Ibid. κακὰ. Schol. βλοῦ τοῦτου.

92 Κρείσσονοσ ἀλκῆσ. Schol. τοῦ θεοῦ δυνά-
 μωσ.

METRICA VERSIO.

Ille quidem, sed durus erit, si forte fenestras
 Vel paulum impuræ stultus reseravero vitæ.
 Hæc etenim esse meæ vult mentis prælia Christus.
 Optimus hic autem est, qui plures inter iniquos
 Pauca gerit sceleris simulacra, Deique potenti
 Auxilio nixus convexa ad sidera tendit,
 Virtutisque ardet studio, vitiumque profanum
 Pellit et insequitur, violenti ut fluminis unda
 Undam aliam impuram extrudens, abigensque re-
 [trorsum]:
 Aut etiam abscondens, si sese admisceat illa,
 Limpiditate hæc luctum majore lutosum.
 Compositi sua virtus: quod suora est, collicolarum.

B Quod si vivus adhuc Dominum quis vidit olympi,
 Aut ad eum, in cœlum sublata carne, ecurrit,
 Contigit hoc superi præclaro munere Regis.
 At modus interea mortalibus inditus esto.
 Hunc tibi quinetiam sermonem in mente lo-
 [cabo]:
 Quonam nempe modo virtutis tangere culmen
 Ipse queas, puro quæ sola est victima pura
 Non reor hic equidem: nam multo lumina fumo
 Caligant: actum egregie tecumque putabo,
 Si mala vel saltem post tristia fata relinquam.
 Non tantum ætherei, charissima sit licet illi
 Effigies, virtus contingit munere Patris:

Ὡς οὐδ' ἤψις ἔμοιγε μόνη θηήσατο λευστά,
 Καὶ μάλα δερπομένη περ, ἐκὰς μεγάλου Φαίθοντος.
 95 Αὐτὸς δ' ἔμματ' Ἐλαμφε, καὶ ὄμμασιν αὐτὸς
 [ἐφάνθη.
 Δοιαὶ μὲν μεγάλοιο Θεοῦ πρὸς κρείσσονα μάστραι,
 Πρώτη θ' ὄστατι τῆ, ἢ δέ τε καὶ παρ' ἔμοιο.
 Κεῖνος δεκτὸν ἔθηκε καλοῦ, καὶ κάρτος ὀπάζει.
 Αὐτὸς δ' ἐν μεσάτῳ σταδιηδρόμος οὐ μάλ' ἔλαφρος
 100 Ἔρχομαι, οὐκ ἀγέραστος, ἐν ἄλμασι κῶλα
 [τιταίνων
 Χριστὸν ἔχων πνοήν, Χριστὸν σθένος, διδὸν ἀγῆτον,
 Ὅς με καὶ ὠπήνεντα καὶ εὐδρομέοντα τίθεισι.
 Κεῖνου δ' ἐκτὸς, ἅπαντες τῶσισα παίγνια θητοῖ,
 Καὶ νέκυες ζῶντες, ὀδωδότες ἀμπλακίησιν.

A 105 Οὐδὲ γὰρ ἤερος ἐκτὸς ἴδες πωτώμενον θριν,
 Οὐδὲ μὲν ὕδατος ἐκτὸς ἀλίδρομος ἔπτατο δελφίς.
 Ὡς οὐδὲ Χριστοῦ διχα βροτὸς ἔχνος ἀείρει.
 Τῷ μὴ μοι λίην μεγαλίξω, μηδ' ἐπὶ σεῖο
 Κάρτος ἔχειν πραπίθεσσι, καὶ εἰ μάλα πάνσοφος
 [εἴης.
 110 Μηδέ τιν' εἰσορέων χθαμαλωτέρων ὑψός
 [ἀερθῆς,
 Ὡς πάντων κρατέων, καὶ τέρματος ἄσπον ἐλαύνων.
 Τέρματος ἐντὸς ἔμεινεν, ὃς οὐκ ἴδε τέρμα πορείης.
 Λίην μὴ τρομέειν, λίην δέ τε μὴ βλεμαίνειν.
 Εἰς γῆν ὑψος ἔθηκεν, ἐς οὐρανὸν ἔλπις ἄειρε.
 115 Καὶ β' ὀπεροπλήσι Θεὸς κοτέει μεγάλησι.
 Μάρπτε τὸ μὲν χεῖρεσσι, τὸ δ' ἔλπω, τῷ δ' ὀπόεικε·

Quemadmodum nec solus oculus meus spectabilia cernit,
 Quamvis perspicacissimus, sine solis lumine :
 95 Ipse enim sol oculos illustrat et oculus illucet.
 Duæ quidem magni Dei ad bonos actus sunt partes,
 Prima et ultima : una vero mea est.
 Ille me' capacem efficit boni et vires suppeditat.
 Ego vero in medio, velut in stadio cursor, non admodum levis
 100 Grador, non sine præmii spe, inter currendum membra protendens,
 Christum habens pro afflatu, Christum pro robore, pro opibus amplissimis,
 Qui mihi et perspicaces oculos et prosperos cursus præstat.
 110-111 Sine ipso, omnes vana ludibria sunt mortales,
 Et mortui viventes, fetidi peccatis.
 105 Neque enim sine aere vidisti volantem avem,
 Neque sine aqua maris cursor natavit delphinus.
 Sic nec sine Christo mortalis pedem movet
 Quamobrem, ne nimium glorieris, nec tuæ
 Viribus mentis confidas, etsi magnopere sapiens fueris.
 110 Neque aliquem videns abjectiorem, in altum attollaris,
 Quasi omnibus superior, et ad metam propius accedas.
 Intra metam subsistit, qui non prospexit metam curriculi.
 Neque nimium timeas, nec nimium confidas.
 In terram superbia dejicit, in cælum spes tollit,
 115 Et Deus fastus odit insolentes,
 Apprehende hoc manibus, istud spera, huic cede,

94 Ἐνάς. Schol. διχα φωτὸς ἡλιακοῦ.
 96 Πρὸς κρείσσονα. Schol. πρὸς τὴν ἐργασίαν.
 101 Ἀγῆτον. Ita Vat. Edit. ἀγῆτον.
 109 Κάρτος. Vat. ad marg. θράτος.
 112 Ἴδς. Ita Bill. et postulat metrum. Edit. οἶδς.
 Coisl. εἶδς.
 115 Λίην μὴ τρομέειν. Schol. Προσέχει τοίνυν
 μήτε λίαν φοβέσθαι, μήτε λίαν θαρσύνειν. Edit. μὲν
 τρομέειν.
 114 Ἐλπὶς, etc. Sic Coisl. Edit. ὑψος. Schol. ἢ

γὰρ ἔπαρος εἰς γῆν καθήγαγεν, ἢ ἐλπὶς δὲ ἀνήγαγεν
 εἰς τὸν οὐρανόν. Coisl. schol. : Ἐπιτημένον φρόνημα
 καθήνεγκαν εἰς γῆν, ἐλπὶς δὲ ἀνύψωσιν εἰς οὐρανόν.
 Combessius intelligit hæc de Christo : Qui ascendit,
 ipse est qui descendit, ut exaltationis viam humilita-
 tem ostenderet.
 116 Μάρπτε. Schol., τὸ μὲν λάμβανε τῶν καλῶν.
 Ibid. τῷ δ' ὀπόεικε. Schol. τότε ὑπὲρ τὴν σὴν κατ-
 λήψιν νόμιζε, hoc captum tuum superare existima, te
 imparē crede.

METRICA VERSIO.

Nam tua cura etiam studiumque accedat oportet.
 Nec rursus illa tua tantummodo mente paratur :
 Majus enim robur, majorem poscit opemque.
 Quippe nec ipse, licet visu præcellat, ocellus,
 Sole tamen dempto, corpus spectabile cernit.
 Ille etenim et nostros oculos illustrat ; et idem
 Post oculis sese infudit, præbetque tuendum.
 Atque Dei, ut virtus homini contingere possit,
 Sunt geminæ partes, prima et postrema : necesse at
 A nobis unam est mediamque accedere binis.
 Virtutis namque ille mihi dedit esse capacem :
 Et validas idem vires nervosque ministrat.
 Ast ego, ut in stadio, non sane præpete gressu,
 Incedo, moveoque haud vano membra labore,
 Dum Christus mihi præstat opem, mihi præstat opes-
 [que.
 Qui facit ut cernam, cursu ferar atque secundo
 Quo sine mortales vanissima ludicra cuncti,

B Quo cuncti sine viva cadavera, putrida noxis.
 Nam neque submoto volitantes æthere cernas
 Pennigeras volucres : nec demptis fluctibus unquam
 Delphini æquorea poterant regione natare.
 Sic quoque præsidio Christi sine tollere gressum
 Haud unquam mortale genus queat. Ergo caven-
 [dum
 Ne tibi plus æquo tribuas, et mente superba
 Viribus ipse tuis fidas, quantumlibet in te
 Fulgeat insignis sapientia : neve virum quem
 Inferiore gradu cernens, attollere cristas
 Incipias, tanquam sublimior omnibus, atque
 Vicinus metæ : metam nam constitit intra,
 Virtutis quicunque viam non prorsus obivit.
 Ne timeas nimium, nimium nec lumina tollas.
 Detrahit in terram fastus : spes tollit ad astra.
 Atque Dei in mentes semper furit ira superbos.
 Hoc manibus jam carpe tuis : spera istud : at illi

Καὶ τὸ σαοφροσύνης, μέτρ' ἴσμεναι ἥς βιοτήτος.
 Ἴσόν τι κακὸν ἔστιν ἀπ' ἐλπίδος ἐσθλά τίθεσθαι,
 Καὶ μέγα θάρσος ἔχειν, ὡς εὐπετὲς ἔμμεν' ἄριστον.
 120 Ἄμφοτέρως κεν ὁδοῖο κακὴν στάσιν ἐν φρεσὶ
 {θείης.
 Αἰεὶ σοὶ τὸ βέλεμον ἐπίσκοπον ἐν χερὶ κείσθω·
 Μηδὲν ὑπερπέμπειν Χριστοῦ μεγάλιο ἐφετμῆς,
 Μηδὲ μὲν ἐντὸς ἀγειν· ἀδελῆς σκοπὸς ἀμφοτέρωθεν.
 Πολλάκι καὶ τὸ περισσὸν ἀχρήτιον, εὔτε νέστο
 125 Κύδεος ἱμαίροντες, ὑπέρτονα τοξεύοιμεν.
 Ἦν μεγαλοφρονέης, μνήσω δ' ὅθεν ἐς βίον ἦλθες,
 Τίς μὲν ἔης τοπάροισι, τίς ἐν σπλάγγνοιςιν ἐκεύθου,
 Τίς δ' ἄρ' ἔση μετέπειτα, κόνις, καὶ σιτὸς ἰδωδῆ,
 Μηδὲν ἀκιδνοτάτοιο φέρων πλέον ἐν νεκυέσσιν.

A 130 Ἦν χθαμαλοφρονέης, πλάσμα Χριστοῦο τί-
 |τυξαι,
 Καὶ πνοή, μοίρη τε σεβάσμιος, ἔθεν ἐπήχθης,
 Οὐράνιος, χθόνιος, τυκτὸς Θεὸς, ἔργον ἀληστον,
 Τοῖς Χριστοῦ παθέσσιν ἐς ἀφθιτον εὐχος ὀδεύων.
 Τοῦνεκα μὴ σάρκεσσι χαρίζεο, μὴ τὰ περισσὰ
 135 Τοῦδε βίου φιλέειν, νῆδν δέ τε λφωνα τεύχειν.
 Νῆδς γὰρ μεγάλιο Θεοῦ βροτὸς, δνπερ ἔτευξε
 Κινύμενος γαίτηθεν, ἐς οὐρανὸν αἰὲν ὀδεύων.
 Τὸν περ ἐγὼ κέλομαι σε θυώδεα πᾶσι φυλάσσειν
 Ἔργμασιν ἠδὲ λόγοισιν, αἰεὶ Θεὸν ἐντὸς ἔχοντα,
 140 Αἰὲν ἄριστον ἔόντα, ἐτήτυμον, οὐ δοκούντα.
 Μὴ ναῦν μιλοπαρρηον, ἐθχρουν, ἢ παρασῆμοις
 Κάλλεσιν ἀστράπτουσαν ἀγειν ἐπὶ νῦτα θαλάσσης·

Et hoc temperantis animi est, vitæ suæ modum cognoscere.

Par quoddam malum est, spem virtutis abjicere

Et nimiam fiduciam habere, tanquam facile sit esse optimum.

120 Utrovīs enim modo affectus fueris, perniciose in via subsistes

Semper tibi sagitta ad scopum directa præ manibus sit :

Neque mittatur ultra magni Christi præceptum,

Nec citra ; a scopo aberrabis utroque modo.

Sæpius etiam immoderatum studium inutile, cum novæ

125 Gloriæ cupidi, nimis intento arcu jaculamur.

Si superbieris, in memoriam revocabo, unde in vitam veneris,

Quis esases antea, quis cum in maternis visceribus abscondereris

Quid postea futurus sis, pulvis et vermium cibus,

Nibil amplius ferens inter mortuos, quam quod infirmissimus quisque.

130 Si nimis abjecto animo fueris, cogita te Christi signentum esse,

Et spiramen, et augustam partem, unde compactus es,

Cœlestem et terrestrem, Deum factitium, opus immortale,

Per Christi passiones ad immortalē gloriam tendere.

Quamobrem ne carni indulgeas, nec superflua

135 Hujus vitæ diligas, sed templum præstantius ædifices.

Templum enim magni Dei est homo, quod exstruit,

Cum elferens se a terra, in cœlum semper tendit.

412-413 Hoc igitur templum, ego velim, tu semper flagrans omnibus serva bonis

Actionibus et sermonibus, semper Deum intus possidens :

140 Semper quam optimus esse studeas re ipsa, non specie tantum ;

Ne navem minio fucatam, pulchris coloribus tinctam, aut adulterina

Pulchritudine fulgentem committas pelago hujus vitæ ;

117 Σαοφροσύνης. Schol. σαφροσύνης.

122 Ὑπερπέμπειν. Schol. ὑπερακοντίζειν.

127 Τίς ἐν. Coisl. et Vat. τί δ' ἐν.

131 Ἐπήχθης. Schol. ἐπάσθης. Id est, partem
 hujus a quo compactus es. Id. habet σεβάσμιος, pro
 σεβάσμιον, quod habent edit. (CAMILLAU.)

132 Ἀληστον. Schol. ἀθάνατον.

133 Παθέσσιν. Schol. διὰ τῶν Χριστοῦ παθη-
 μάτων.

135 Λφωνα. Schol. κρείσσονα.

138 Θυώδεα. Sup. lin. εὐώδη διὰ παντός.

141 Μιλοπαρρηον. Coisl. μιλοπαρρηιον.

142 Θαλάσσης. Schol. τοῦ βίου τούτου

METRICA VERSIO.

Cede humilis, prudentis enim est agnoscere vitæ
 Humanæ modulum. Non est in dispare culpa,
 Qui bona desperat, nimium vel qui sibi, credens
 Proclive esse bonum, fudit, victus utrinque ;
 Namque ita cessabit præclarum insistere callem.
 Missilibus telis semper pete providus album,
 Non ultra Christi tendat præcepta sagitta :
 Non etiam citra ; sic namque utrinque feretur
 Irrita, sæpe etenim immodicus conatus ab omni
 D. ficitur fructu, vanæ dum laudis amore
 Tela, modum præter, curvato mittimus arcu.
 Quod si forte tuam damnosa superbia mentem
 Sollicitet, tum tu quisnam tibi cesserit ortus
 Esto memora, quidnam fueris prius ipse, parentis
 Quidnam cum gravida tegereris rursus in alvo,
 Denique quidnam sis post ultima fata futurus,
 Nempe cinis, tineæque cibus, nil lumine cassos
 Amplius inter habens, quam quivis paupere censu.

B Sin nimis es dejecto animo, reminiscere quod te
 In lucem extulerit Christus, quod cœlite statu
 Sis ortus, quod sis simul et cœlestis origo
 Terrenusque simul, factus Deus, ac memòrandum
 Prorsus opus, Christi quod per tormenta crucem-
 |que

Ad decus æternum properes, sedesque piorum.
 Ergo nega obsequium carni, nec dilige quidquid
 Vita supervacui præsens habet, atque Tonanti
 Sedulus in medio delubrum pectore conde.
 Namque salutifero templum tum denique Christo
 Condimus, æthereum cum mens cita fertur ad axem.
 Istud odoratis igitur factisque tuere
 Sedulus ac dictis : et in ipso semper olympi
 Numen habe, curans ut non videare, sed ut sis
 Optimus : idque cavens, minio ne tincta carina
 Atque notho splendore nitens falsoque decore
 Ducatur rapidi gravia ad discrimina ponti :

Ἄλλ' ἐσθλὴν γόμοισιν, ἐὺπλοον, εὖ ἀραρυῖαν
Χείρσει ναυπηγοί, δι' ὀδματος ὄκα φέρουσαν.

145 Πᾶς μὲν τοι προπάρουθε, Θεοῦ δὲ τε πάντες
[ἔχοισθε,

Ὅς σοφός, ὃς σθεναρός, ὃς πλούσιος, ὃς τ' ἐπιδευής,

Ἐρματος ἀφεύστοιο. Πρυμνήσια κείθεν ἀνήρθω

Πᾶσιν, ἐμοὶ δὲ μάλιστα, ὃς ἔξομαι ὑψιθώκος,

Λαὸν ἄγων θυέσσει πρὸς οὐρανόν, ᾧ τόσον ἄχθος

150 Χριστὸν ἀτιμάζοντι μελαινομέναις πραπίδουσιν,

A Ὅσασιον κλῖος ἐσθλὸν ἐπήν θεότητι πελάζω.

Καὶ γὰρ δὴ μέτροισι Θεοῦ καὶ μέτρα βίου

Ἔσπεται, ὡς δὲ μέτροισι βίου καὶ μέτρα Θεοῦ.

Ἄδ' ἄν μοι φρονέων, βίον ἔμπεδον ἐνθάδ' ἐλαύνοις;

155 Ἐνθάδε καὶ μετέπειτα Θεοῦ σὺν ἀρελοῦν [πομπῇ,

Αυθέντος σκιδέντος ἐν ἡματι τοῦδε βίου.

I. Περὶ ἀρετῆς.

Πολλῶν ἀκούω, καὶ λέγομι μὴ μάτην,

Sed bonam clavem, navigationi aptam, optime compactam
Manibus navium fabricatoris, fluctus rapide secantem.

145 Quilibet tendat ad perfectissima. Verum Deo omnes adhaerentis,

Et sapiens, et fortis, et dives, et pauper,

Velut anchorae firmissimae. Rudentes suos illic alligent

Omnes, ego vero potissimum, qui sede sublimi throno;

Qui plebem duco sacrificiis ad caelum, cui tantum est oneris

150 Si Christum contempnam impuro animo,

Quantum gloriae et splendoris, si ad Deum accedam per virtutem.

Ut enim mensuram Dei mensura vitae nostrae

Sequitur, sic etiam mensuram vitae mensura Dei.

Si ita senseris, vitam securam hic duces,

155 Hic et postea cum meliore Dei pompa,

Solutus, ad lucem extremae diei, vitae hujus tenebris.

X. De virtute.

Multa audio, et velim non frustra, sic enim dicere non verobis,

Alias Bill. 153, p. 204.

145 Ἀραρυῖαν. Coisl. et Reg. 991 sup. lin. ἡρμοσμένην.

144 Φέρουσαν. Vat. et Coisl. θέουσαν, per fluctus currentem.

145 Προπάρουθε. Schol. πρὸς τὰ βελτίονα.

151 Πελάζω. Schol. δι' ἀρετῆς.

152 Μέτροισι Θεοῦ. Id est, juxta Billium: Pro ratione acceptae divinitus gratiae, id quisque curare aebet, ut parem quoque ipsi beneficio accepto vitam afferat: rursus, ut Cyrus exponit, juxta vitae mensuras, a Deo quoque congruenter laborum praemia rependantur.

154 Ἄδ' ἄν μοι, etc. Schol. Reg. 991 οὗτω σὺν φρονέων βίον ἀσφαλῆ ἀπρόσκοπον ἐνταῦθα ἐλαύνοις, καὶ ζῶν καὶ μεθιστάμενος, ἀγγέλων ἀγίων παραπεπόντων καὶ ὀδηγούντων σε. Si hoc animo fueris, vitam securam inoffenso decurras pede, et vivens, et moriens, tibi que sancti angeli comites et itineris duces erant. Int. Coisl. ὅτε τὸ σκιδερὸν καὶ ζοφώδες τοῦ παρόντος βίου τῷ τῆς ἡμέρας ἐκείνης φωτὶ διαλυθήσεται. Cum tenebras hujus vitae, extremae diei splendor dissolvat. — Verbu ἐλαύνοις vim futuri tribuunt Benedictini, cum potius habeat necessario vim optativam; utinam ita sentiens vitam securam hic duces, etc. (CAILLAU.)

ΤΙΤ. Περὶ ἀρετῆς. Hic est titulus in codice quo

usus est Billius, quem titulum, posthabitis aliis, ut genonum retinuit. Aliis enim in codicibus, Coisl., etc. inscribitur περὶ ταπεινοφροσύνης, σωφροσύνης, καὶ ἐγκρατίας, de humilitate, castitate et temperantia.

X. ARGUMENTUM. Juvenem quemdam hoc carmine instituit Gregorius, ostendens quoniam sit optima tam vitae, quam studiorum ratio; praecipue demonstrat, quantum Christiana doctrina praestet ethicae, quantoque illustriora sint in omni genere virtutum exempla nostrorum, quam philosophorum. Juvenem ad virtutis studium excitat, nihil omnino esse in terris declarans, quod cum Dei cultu conferri queat. Deinde orationem altius repetens, de rerum creatione disserit. Utriusque vitae, laudabilis et pravae, finem ob oculos ponit. Tum auctoritate sibi prius et benevolentia conciliata, illud docet, eos qui sapientiae doctrinaeque laude apud ethnicos floruerunt, tametsi alloqui a vera pietate longissime absuerint, ac caeteris etiam in rebus acerrima animarum contentions inter se decertarint, hac tamen una in re omnes consensisse, nempe nihil virtute melius ac praestantius. Ac deinde ad singula virtutis genera descendens, qui apud eos in quolibet genere excelluerint, narrat, sed ita tamen, ut illud simul ostendat, colorem potius quemdam ac lineamenta duntaxat virtutis apud eos inveniri; solitam enim atque omnibus numeris perfectam virtu-

METRICA VERSIO.

Sed bona, sed clavem firme compacta periti
Artificis manibus, leviterque per aequora currens.

Haud velo quin alios quivis praecurrere tentet:

Dummodo sit nullus qui non e Numine summo

Pendeat, et sapiens, et fortis, dives, inopsque.

Alliget ad firmum hoc columen fidumque rudentes

Quisque suos: ego praecipue, qui sede superba

Consideo, plebemque ad celsa palatia caeli

Per pia sacra veho: cuique instat poena dolorque

Non minor, insana superum si mente parentem

Sprevero, quam decus egregium, nomenque perenne,

Si turpi sine labe Deo quandoque propinquem.

B Nam vitae mensura comes velut esse supernae

Certa solet: summi quoque sic mensura monarchae

Mensuram nostrae comitatur congrua vitae.

Hoc animo fuerit qui praeditus, exigit ævum

Hic tutum et placidum, meliorique agmine septus

Postea, discussa fragilis caligine vitae,

Æternum superas tendet victurum ad arces.

X. DE VIRTUTE.

(Billio interprete.)

Plerique narrant, ac velim haud inaniter:

Ἄλλ' ἔργον ἐστὶ τοῦ λόγου τὸ δεξιόν.
 Ἐστ' οὖν τινὲς σε τῶν φίλων Θεοῦ νέον,
 Οἷς πάντα τηρεῖν ἐμμελὲς τὰ τῶν νέων,
 5 Διδόντα χρηστὰ τοῦ βίου γνωρίσματα
 (Καὶ γὰρ λέοντ' ἔδωκε δηλοῦσθαι λόγος),
 Ἐδωκαν ἀλλήλοις τὸ θαῦμα ὑφ' ἡδονῆς,
 Ἐστ' ἡ καλῶς τὰ πάντα μηχανωμένη
 Πρόνοια καὶ σοὶ βουλομένη τὰ δεξιὰ,
 10 Ὅδον δίδωσι τὴν λόγον τοῖς πράγμασιν,
 Ὅς ἂν προληφθεὶς τῷ νομίζεσθαι καλῶς,
 Οἷόν τιν' ἀρβῶνα τὴν φήμην ἔχης
 Τῆς εὐσεβείας, ἐκ Θεοῦ καλούμενος.
 Εἰκαζέτω μὲν τοῦτο ὅστις βούλεται,

Λ 15 Ὅ δ' οὖν ἀκούω, τοῦτο ἐρχομαι φράσω,
 Ὅτι μέγα πρὸς ὕψος ἡ ψυχὴ βλέπει,
 Καὶ τὴν ὀμίχλην, ἣ τὸν ἐνταυθοὶ βλον
 Ἡμῶν καλύπτει πάντα κείμενον χαμαί,
 Ταύτην διασχῶν καὶ ὑπερκύψας βραχί,
 20 Ἴλύν θ' ὑπερβάς καὶ πέδας τοῦ συνθέτου,
 Ρίψας τυράννους τῆς θεϊκῆς εἰκόνας,
 Δοῦναι σεαυτὸν τῷ Θεῷ σπουδῆν ἔχεις,
 Ἦνπερ μόνην παιδεύειν οἴεσθαί σε χρή.
 Πρῶτον δὲ καὶ μέγιστον ἀνθρώποις καλόν.
 25 Τί γὰρ τοσοῦτο τῶν κάτω πλανωμένων,
 Ἄλλων τε ἄλλους ἀφρυνῶντων παιγνίων,
 Καιροῦ τύχης τε, ὡς φασί, δωρημένων;

Sed fama egregia cum re ipsa conjuncta esse debet :
 Sive igitur te nonnulli ex amicis Dei,
 Quibus curæ est omnia in juvenilibus observare, te juvenem
 5 Præclara vitæ indicia dantem videntes
 (Nam ex unguibus leonem agnosci ferunt),
 Miram hanc rem præ gaudio sibi invicem tradiderunt,
 Sive, quæ præclare omnia gubernat,
 Providentia, quæque tibi prospera consulit,
 10 Viam hac fama sternit ad actiones,
 414-415 Ut boni viri opinione præoccupatus
 Famam habeas veluti pignus quoddam
 Pietatis cælestis, vocatus a Deo ad salutem.
 Conjiciat hæc unusquisque, ut volet :
 15 Quod autem audio, id protinus eloquar :
 Nempe quod inagnam ad celsitudinem (cæli) anima tua respiciat,
 Et caliginem, quæ vitam hic nostram
 Totam obtegit humi jacentem,
 Hanc penetrans, ac paulo te erigens,
 20 Lutumque transgrediens et corporis compedes,
 Divinæ imaginis tyrannos projiciens,
 Donare teipsum Deo studeas :
 Quæ quidem sola doctrinæ institutio tibi existimanda,
 Primumque et maximum hominis bonum.
 25 Ecquod enim tantum eorum, quæ in hac vita fluitant,
 Aliorumque alios infantium ludibriorum,
 Quæ temporis atque, ut loquuntur, fortunæ dona sunt ?

tem non nisi apud eos esse posse, qui veræ religionis
 cultum profitentur. Ad extremum a nimis curiosa
 divinarum rerum indagatione nos revocat, atque
 Deum sui cognitionem iis potius tribuere, qui piis
 studiis ac divinarum mandatorum observationi totos
 se addicunt, quam iis qui in subtilissimorum myste-
 riorum ac rerum ingenii nostri captum excedentium
 inquisitione defixi hærent.

2 Ἄλλ' ἔργον. Verum actio esse debet famæ con-
 similis.

3 Ἐστ' οὖν. Ita Coisl. Edit. ζουν.

4 Ἐμμελές. Coisl. ἐπιμελές.

5 Διδόντα. Coisl. διδόντες.

6 Λέοντ'. Coisl. λέονταξ.

7 Ἐδωκαν. Coisl. διέδωκαν. Mox, θέαμα pro
 θαῦμα.

11 Καλός. Ita Coisl. Edit. καλῶς.

13 Ἐκ Θεοῦ καλούμενος. Ita Coisl. pietatis ad
 quam a Deo vocaris. Deest in edit. ἐκ Θεοῦ καλού-
 μένος.

14 Ὅστις. Coisl. ὅ τις.

16 Ὅτι. Coisl. addit σοί. Mox ἡ ψυχὴ βλέπει. —
 Benedictini servaverant, ut in edit., τὴν ψυχὴν βλέ-
 πειν, rejecta in notas altera versione, quæ sola
 potest esse legitima, cum in priori desit prorsus
 metrum. Hinc versionem quoque correximus, quæ
 sic in Benedictinis se habebat : *Magnum tibi est,*
quod anima tua sursum respiciat. CAILLAU.

21 Ἐκδόρος. Ita Val. et Coisl. Male edit. εἰκόνες.

23 Σε χρή. Deerat in edit. σε, quod suppeditavit
 Coisl.

METRICA VERSIO.

Sed sermo demum hic laudem habet, tui res comes. B
 Quidamque, juvenum sedulo omnia qui solent
 Inspicere, juvenem te Deo charum putant,
 Ut pulchra qui des indolis signa optimæ.
 Ab ungue namque noscitur, ut aiunt, leo.
 Sparsere lati mutuo hoc miraculum.
 Pronæa deinde, rite moderans omnia,
 Tuisque summis commodis bene consulens,
 Per famam ad ipsas res tibi sternit viam :
 Famam anteceptus ut per eximiam, velut
 Pietatis habeas pignus hanc, dum cœlitum
 Sic te ad salutem maximus rector vocat.
 Conjicet ast hoc scilicet quisquis volet :

ΠΑΡΟΛ. ΓΑ. XXXVII.

Scriptura at ipse sacra quod docet, eloquar.
 Res magna certe, mente si spectes polum,
 Istudque penetres, vita quo nostra hæc humi
 Prostrata tegitur, nubilum, et caliginem
 Oculosque tendens altius paulo, gravem
 Limumque superans, compedes et corporis,
 Imaginisque Numinis summi procul
 Fugans tyrannos, te Deo studeas dare.
 Doctrina habenda est hæc enim sane unica,
 Primumque nostri maximum et generis bonum.
 Quis tantus etenim fructus in rebus vagis,
 Aliisque varie ludicris infantibus,
 Donis, ut aiunt temporis cæcæ et deæ,

22

Κάν εις ἐν ἑλθῆ πάντα καὶ πάντων καλὰ,
 Ὡς ἔστιν, ἢ νομίζει' ἐν λυτῶν βίῳ,
 30 Κέρδος τοσοῦτον, κἄν τρέχειν ὄρους δοκῆς;
 Κάν σοι τὰ Γύγου τοῦ πολυχρύσου παρῆ,
 Στρέφῃς τε πάντα τῇ στροφῇ τῆς σφενδόνης,
 Σιγῶν δυνάστης· κἄν φρονῆς τὰ Λυδίου,
 Χρυσῶ βέοντι καὶ ὁ Πέρσης σοι Κύρος
 35 Κάτω καθέζηθ', ὁ θρόνων αὐγῶν κράτος·
 Κάν Τροίαν αἰρῆς τοῖς αἰοδίμοις στόλοις,
 Χαλκοῦν δὲ δῆμοι καὶ πόλεις ἔχωσι σε·
 Ἄγῃς δὲ τοῖς σὸς νεύμασι τὰς ἐκκλησίας,
 Πανηγυρῆς δὲ στεφάνων ἐπαξίως,
 40 Πνέης δὲ θυμὸν ἐν δίκαις Δηλοσθένους,
 Ἐξῆ δὲ σοι Λυκοῦργος ἢ Σόλων νόμοις·

A Κάν τὴν Ὀμήρου μοῦσαν ἐν στέρονις ἔχῃς,
 Κάν τὴν Πλάτωνος γλώσσαν, ἢ μελισσαγῆς
 Ἔστι τε καὶ νομίζει' ἀνθρώπων γένει·
 45 Κάν ταῖς ἀφύκτοις καὶ κακαῖς ποδοστράβαις
 Πάντας πιέζῃς τοῖς ἐριστικοῖς λόγοις·
 Κάν πάντ' ἄνω τε καὶ κάτω μεταστρέφῃς,
 Πλέκων λαθυρίνθους δυσδιεξέδοις λόγοις
 Ἄριστοτέλους ἢ τινῶν Πυρρῶννίων·
 50 Κάν πτηνὸν αἰρῆ Πήγασος, ἢ τοῦ Σκύθου
 Ἄβαριδος δίτοδς, ὅστις ἦν, οἱ μυθικοί·
 Τοῦτων τί κέρδος τηλικούτον, ὧν λέγω,
 Γάμων τε λαμπροῦ καὶ τραπέζης Συβαρικῆς
 Ἄλλων τε πάντων οἷς ἐπαίρονται φρένες,
 55 Ὅσον ἐδ ταῦτα πάντα ποιῆσαι κάτω,

Etiamsi in unum coeant omnia et omnium bona,
 Ut in hac misera vita sunt, aut esse existimantur;
 30 Ecquod, inquam, tantum erit emolumentum, etiamsi fines transgredi videaris?
 Etiamsi adsint tibi Gygis auro abundantis divitiæ,
 Veritasque omnia inversione annuli,
 Silens tyrannus; etiamsi Lydii instar te efferas,
 Auroque circumfluentem infra te Cyrus Persæ
 35 Sedeat, qui se regum dominum esse gloriabatur;
 Etiamsi Trojam expugnes celeberrimis classibus,
 Teque æreum populi et urbes habeant;
 Tuisque nutibus conciones regas,
 Ac panegyricis orationibus coronas merearis,
 40 Spiresque animum Demosthenis in iudiciis,
 Tibique Lycurgus et Solon legibus concedant;
 Etiamsi Homeri musam in præcordiis habeas,
 Ac linguam Platonis, quæ mel stillat,
 Et stillare ab omnibus hominibus existimatur;
 45 Etiamsi inevitabilibus et pravis compedibus
 Omnes, subtiliter disserendo, constringas,
 Ac omnia sus deque veritas,
 Nectens labyrinthos inextricabilibus disputationibus
 416-417 Aristotelis, aut quorundam Pyrrhonorum;
 50 Etiamsi volucrem te tollat Pegasus, aut Scythæ
 Sagitta Abaridis, quicumque ille fuerit, certe fabulosus uterque:
 Horum, quæ dixi, atque etiam splendidi matrimonii,
 Ac mensæ Sybaritanz, eorumque omnium,
 Quibus corda efferuntur, ecquod tantum erit emolumentum,
 55 Quantum est hæc omnia parvifacere

29 Ὡς ἔστιν. Ita Coisl. Edit. ὅς.
 30 Δοκῆς. Edit. δοκίς.
 34 Χρυσῶ βέοντι. Bill. et Leuv. hæc jungunt
 cum verbis præcedentibus, φρονῆς τὰ Λυδίου, ta-
 meti ob aurum fluxum tam temet efferas, quam Ly-
 dorum ille rex olim solebat.
 35 Καθέζηθ'. Ita Coisl. Edit. κατέζηθ'.
 37 Χαλκοῦν. æreum, id est, statuis expressum.
 41 Σοι. Ita Coisl. Edit. σοῦ.
 46 Πάντα. Ita Coisl. Edit. πάντα. Mox, ἐριστι-

κοῖς λόγοις, non male Leuv. *contentiosis argumentis*.
 48 Δυσδιεξέδοις λόγοις. Edit. δυσδιεξέδοις λό-
 γους.
 49 Πυρρῶννίων. Edit. mendose Πύρρων νέων.
 50 Πήγασος. De Pegaso et sagitta Abaridis no-
 tion est fabula, quam ut hic commemoranda sit.
 Vide tom. I, pag. 787.
 55 Ποιῆσαι κάτω. Parvi facere, vel quantum est,
 hæc omnia inferiora ducere.

METRICA VERSIO.

Coeant in unum cuncta licet, atque omnium
 Bona, quæ vel hic sunt, esse vel quidam putant?
 Quis tantus, inquam, limites jungas licet,
 Omnesque præsto sint opes Gygis tibi,
 Veritasque, vertens annuli gemmam, omnia,
 Tacens tyrannus? quamlibet Cræsi in modum
 Auro intumescas; quamlibet Cyrus tibi
 Cedat, thronorum principem sibi vindicans;
 Claris tametsi classibus Trojam eruas,
 Gentesque et urbes æreum te habeant, tuo
 Ducasque nutu conciones maximas,
 Digna et coronis proferas verba, in foro
 Spiresque prorsus in modum Demosthenis;
 Scitis Lycurgus cedat, et Solon, tuis;

B In corde Homeri musa sit quamvis tuo;
 Quamvis Platonis lingua sit, quam melleam,
 Ut est profecto, nemo non existimat;
 Pravis tametsi nexibus sophismatum
 Tenacibusque nemo sit quem non premas:
 Sursum ac deorsum torqueas licet omnia,
 Dum captivum nectis ambages, tibi
 Quas aut Stagira natus, aut Pyrrho dedit;
 Quamvis te in altum Pegasius, vel Abaridis
 Tollat sagitta (quæ duæ sunt fabulæ):
 Quis tantus hisce fructus ex rebus venit
 (His adde thalamos splendidos, Sybariticæ
 Mensæ, et alia, quæ leves mentes tument),
 Quantum redibit, spreveris si hæc omnia,

Ψυχῆς δὲ ἐπιθεῖν ἀξίωμα, καὶ πόθεν
 Ἐλήλυθε, πρὸς ὃν τε καὶ ποῖ τρεπτά,
 Ἥεις τε ταύτης ἢ κατ' εὐλογον φορὰ ;
 Ἐπεὶ γὰρ ἔστιν, ὡς ἐγὼ τεκμαίρομαι,
 60 Σοφῶν τε ἀκούω, θεῖα τις μεταβόη,
 Ἄνωθεν ἡμῖν ἐρχομένη, εἶτ' οὖν ὄλη,
 Εἶθ' ὁ πρῦτανις ταύτης κυβερνήτης τε νοῦς,
 Ἐν ἔργον αὐτῇ φυσικόν τε καὶ μόνον,
 Ἄνω φέρεσθαι καὶ συνάπτεσθαι Θεῶ,
 65 Ἄσι τε πάντη πρὸς τὸ συγγενὲς βλέπειν,
 Ἥκιστα πάθει σώματος δουλουμένη,
 Ἐόντος εἰς γῆν καὶ καθέλκοντος κάτω,
 Τῆν τε γλυκεῖαν τῶν ὀρωμένων πλάνην
 Πέμποντος εἰσω, καὶ τὸ τῶν αἰσθησέων
 70 Σχοτιῶδες, ὕψ' οὐ μὴ Λόγω κρατουμένη
 Ψυχῆ βέουσα κατ' ὄλιγον πίπτει κάτω·

A Ἦν δ' αὖ κρατῆται, κάνακρῶνται πυκνά,
 Ὡσπερ χαλινῶ, τῷ Λόγω, τάχ' ἂν ποτε
 Ὑψούντο; αὐτὴν τοῦ Λόγου, κατὰ βραχῦ
 75 Εἰς ἱερὰν φθάσει τὴν ἄνω πόλιν,
 Ἐως λάθεται τῶν πάλοι ποθομένων,
 Τὸ δ' ἔστι, πᾶν κάλυμμα καὶ τὰς νῦν σκιάς
 Παραδραμοῦσα, καὶ τὰ τῆδ' αἰνίγματα,
 Ὅσον δ' ἐσόπτροις τοῦ κάλλους φαντάζεται,
 80 Βλέψη πρὸς αὐτό τ' ἀγαθὸν γυμνούμενον,
 Γυμνῶ τε τῷ νῷ, καὶ πλάνης σταθῆ ποτὲ,
 Φωτὸς κορεσθεῖσ', οὐπερ ἡξίου τυχεῖν,
 Ἐχουσ' ἐκείθεν τῶν καλῶν τὸ ἔσχατον.
 Ὅ γὰρ σοφῶ τὰ πάντα ποιήσας λόγῳ,
 85 Καὶ τὴν ἀφραστον τῶν δλων ἄρμονίαν
 Ἄρμωσάμενος τῆ τῶν ἐναντιῶν κράσει,
 Κόσμον τε τάξας τοῦτον ἐξ ἀκοσμίας

Ac animæ dignitatem considerare, et unde
 Venerit, ad quem et quo reditura sit,
 Et quis illius sit secundum rationem motus ?

Nam cum sit, ut equidem arbitror,
 60 Atque ex sapientibus audio, divina quædam fluxio
 E cælo nobis adveniens, sive tota adveniat,
 Sive illius reatrix et gubernatrix mens,
 Unum illi naturale et solum opus est,
 Sursum ferri et conjungi Deo,
 65 Semperque ad id, quod cognatum est, omnino respicere,
 Corporis affectionibus minime mancipata,
 Quod in terram desluit, et ad inferiora trahit,
 Dulcemque rerum aspectabilium errorem
 Mittit intro, ac sensuum latebras,
 70 Quibus anima, quæ a Verbo non gubernatur,
 Diffluens, paulatim ad inferiora decidit.
 Quod si gubernetur, atque a Verbo frequens
 Tanquam freno coerceatur, certe aliquando
 Verbo illam in altum tollente, paulatim
 75 Ad sacram perveniet cælestem civitatem,
 Donec dudum optata consequatur,
 Id est, ut omne tegumen et hujus vitæ umbras
 Prætergrediens, et quæ hic sunt ænigmata,
 Et quidquid pulchri per specula apprehenditur,
 80 Nudum ipsum intueatur bonum
 Nuda mente, atque aberrare aliquando desinat
 Lumine satiata, quod consequi cupiebat,
 Possidens illic supremum bonorum.
 Nam qui sapiente verbo fecit omnia,
 85 Ac ineffabilem hujus universi harmoniam
 Contrariorum temperatione composuit,
 Ac mundum hunc ex inornata mole adornavit,

61 Ἐρχομένη. Sic Coisl. Edit. ἔρχεται
 62 Ὁ πρῦτανις ταύτης κυβερνήτης τε νοῦς.
 Ita Coisl. Edit. ὁ πρῦτανις καὶ κυβερνήτης.

76 Ἐως. Coisl. ὡς. Id. ἄνω pro πάλαι.
 80 Βλέψη. Ita Coisl. Edit. βλέπει.

METRICA VERSIO.

Decusque spectes animæ, et unde venerit
 Hæc primum, et ad quem quoque reditura sit brevi,
 Quamnamque ut ipsa tendat in partem decet ?
 Divina nam cum, mens velut mea conjicit,
 Doctique narrant, ipsa sit defluxio,
 Nobisque ab alto prodeat tota æthere,
 Aut tota si non, mens quidem reatrix fluat,
 Hoc munus ejus unicum est ipsi insitum,
 Ad alta ferri, maximo et jungi Deo,
 Affine quodque est, cernere id semper, malis
 Affectibusque corporis non subijci,
 Quod ad ima pronum deprimit mentes humi,
 Dulcemque rerum, quas videt, fraudem intima
 In corda mittit, sensuum et caliginem :
 Per quam animus, hunc ni ratio compescat, fluens,
 Paulatim ad ima labitur : sin at frequens,

B Freni tenacis instar, hunc coerceat,
 Teneatque ratio, scilicet spes est fore,
 Hac sublevatus animus ut sensim supra
 Urbis supernæ mœnibus tandem applicet,
 Donec cupitis gaudeat rebus fruens,
 Hoc est, ut omne tegumen, affusus modo
 Umbrasque superans prorsus, atque ænigmata,
 Pulchrique quidquid cernit in speculo velut,
 Jam mente nuda spectet ipsimum bonum
 Nudum, et vagari desinat tandem, ut prius,
 Luce saturatus expetita fervide,
 Bonum honorum maximum illic obtinens.
 Ratione nam qui condidit cuncta optima,
 Nexuque, nulla quem queat vox eloqui,
 Res colligavit, temperans contraria,
 Mundum ordinavit huncque confusum prius,

Μείζον τὸ θαῦμ' ἔδειξεν ἐν ζῶου φύσει.
 Μικρὸν δ' ἄνω φιλοσοφήσω σοι λόγον.
 90 Θεὸς μὲν ἐστὶν εἴτε νοῦς, εἴτε οὐσία
 Κρείσσων τις ἄλλῃ, νοῦ μόνου ληπτῆ βολαῆς,
 Εἰ μὲν τελείως τοῖς ἄνω, οἷδε Θεός,
 Ἥμῖν δ' ἀμυδρῶς, οἷς ἐπιπροσθεὶ νέφος
 Σαρκὸς παχείας, δυσμενοῦς προβλήματος·
 95 Τέως μὲν οὕτω, τὸ πλεόν δ' ἐς ὕστερον.
 Ἐπεὶ δ' ἀπαρχὰς τῶν λόγων ἔχει Θεός,
 Σκοπῶμεν ἥδη τάχ' Θεοῦ. Ἐχει δὲ πῶς;
 Δύ' ἐστὸν ἄνω καὶ φύσεις ἑναντίαι.
 Ἡ μὲν Θεοῦ τε πλησίον καὶ τιμῆα·
 100 Καλοῦσι γὰρ λογικῆν τε καὶ πλήρη νοῦς,
 Καλοῦσι δ' αὐτὴν ἐκ λόγου παρωνύμως,

A Οἶαν τιν' οἶδα τὴν Θεοῦ παραστάτην
 Ἄκρων τε δευτέρων τε τάξιν ἀγγέλων,
 Ἄνωτέραν αἰσθήσεων καὶ σωματίων,
 105 Πρώτην τε λαμπρὰν Τριάδος τῆς ἀρχικῆς.
 Ἡ δ' ἐκ Θεοῦ τε καὶ λόγου παρρωτάτω·
 Καλοῦσι δ' αὐτὴν ἄλογόν γ', ὡς τοῦ λόγου
 Ἐνὴν, ὅσος τ' ἐν ἤχῳ, καὶ ὅσος λαλούμενος.
 Οὕτως δὲ ταῦτα χωρίσας Θεὸς Λόγος
 110 Ὡς καλλιτέχνης καὶ πλέκων σοφῶς κτίσιν.
 Καὶ σύνθετόν τι ζῶον ἐξ ἀμφοῖν ἐμὲ
 Πλάττει, λόγου τε καὶ λόγου συναρμόσας,
 Ψυχῆς ἀειδούς, ἧ φέρω τὴν εἰκόνα
 Θεοῦ μεγίστου, κἀνοήτου σώματος.
 115 Μίξις μὲν ἦδε πλάσματος τοῦ τιμῆου,

Majus miraculum exhibuit in animalis natura.

418-419 Paulo autem altius repetens philosophabor tibi.

90 Deus vel mens est, vel alia quaedam præstantior
 Essentia, quæ solius mentis acie apprehendi possit:
 Utrum perfecte ab iis comprehendatur, qui in cælo sunt, novit Deus;
 Nobis autem obscure, quibus astat nebula
 Carnis crassæ, quæ inimicus est obex:
 95 Atque ita quidem hæcenus, deinceps uberius.
 Postquam autem sermonis primitias Deo dedimus,
 Spectemus jam quæ a Deo sunt. Quænam eorum est ratio?
 Duæ sunt extremæ et contrariæ naturæ:
 Una Deo propinqua et honorabilis:
 100 Rationalem vocant, et mentis plenam,
 Vocant autem eam a ratione deductio cognominem,
 Qualem unum novi Deo astantem
 Primorum et secundorum angelorum ordinem,
 Sublimiorem sensibus et corporibus,
 105 Quæ prima resplendet ex regnatura Triade.
 Altera autem a Deo et a ratione remotissima:
 Vocaturque rationis experta, ut a sermone aliena,
 Tum illo, qui in sono consistit, tum qui loquendo exprimitur.
 Cum autem Deus Verbum hæc ita separasset,
 110 Ut peritus artifex et sapienter nectens rem creatam,
 Compositum me ex utroque animal quoddam
 Fingit, nimirum ex ratione, et rationis experte concinnans,
 Ex anima non spectabili, qua sero imaginem
 Dei maximi, et ex corpore non intelligente.
 115 Atque hæc quidem fuit honorabilis signenti temperatio,

89 Φιλοσοφήσω. Sic Coisl. Edit., mendose, φίλος σοφίω.

95 Τέως. Edit. mendose Θεός.

98 Δύ' ἐστὸν. Sic Coisl. Edit. ἑστων.

103 Τάξιν. Coisl. τάξις.

104 Ἀνωτέραν. Coisl. ὀψηλοτέρ'.

105 Πρώτην τε λαμπρὰν. Coisl. πρώτῃ τε λαμπρά.

106 Ἡ δ' ἐκ Θεοῦ. Coisl. ἡ δὲ γε Θεοῦ τε.

108 Ὅσος τ' ἐν ἤχῳ. Combef. legit ἄηχος. Est enim, inquit, hic sermo in mente absconditus. Hæc λαλούμενος. Forte νοούμενος, qui mente concipitur. Edit. ad marg., λόγος ἐνδιάθετος καὶ προφορικός.

115 Ἡ. Sic legimus. Edit. ἡς.

114 Κἀνοήτου. Sic Plato in Timæo, Cicero in 1. 2. 0 interprete. Edit. mendose καὶ νοητοῦ.

METRICA VERSIO.

In homine majus edidit miraculum.
 Sermonem at ipse ducam ut aliquanto altius,
 Deus vel est mens, melior aut essentia,
 Quam sola capere mens potest: si cœlitum
 Caterna plene, novit hoc summus Deus:
 At nos subobscuræ, officit nubes quibus,
 Quam crassa et hostis objicit nobis caro:
 Ac nunc quidem sic: plus quod est, in posterum.
 Sermonis orsum jam Deus cum sumpserit,
 Consideremus opera quænam sunt Dei.
 Extrema duo sunt, res duæ contrariæ,
 Quarum propinqua est altera Deo, et nobilis
 (Logicam vocant hanc, mentis et plenam undique,
 (Logicam, petito nomine hoc ἐκ τοῦ λόγου),

B Quæ præpotenti Numini astat jugiter,
 Summos et imos angelos intelligo,
 Sublimiores corpore et sensu simul:
 A Triade primi qui sacra lucem hauriunt.
 Ratione procul est altera, procul Deo,
 Brutam vocant hanc, ratio quod ab hac exsulet,
 Interna, quæque vocibus se detegit.
 Hæc separasset Filium cum sic Dei,
 Nectens, ut ingens artifex, res conditas,
 Mix me ex duabus construit, nempe ex eo
 Quod ratio decorat, penitus et quod hæc vacat,
 Ex mente dico (maximi formam Dei
 Quam gesto) sensu prædita, æque corpore.
 Præstantis operis talis est hæc mistio,

Ὅν κόσμον ἄλλον ὄνομ' ἐν μικρῷ μέγαν.
 Ὡς ἂν δὲ, φωτὶ πλημμυρῶν καὶ τῷ καλῷ,
 Δῶν τι κάμωι τοῦ καλοῦ, ἔργον τ' ἐμὸν
 Ἥ τῷ θελήσαι, τῆς ἄκρας ἀμποῖν βίωιν.
 120 Τότε δὴ προδείξας καὶ διαστελλας λόγῳ,
 Προσθεὶς βοήθην τὸν νόμον τῷ πλάσματι,
 Αὐθαίρετόν μ' ἔθηκεν ἐργάτην καλοῦ,
 Ὡς ἐκ μάχης τε καὶ πάλης στέφη φέρειν.
 Κρείττον γὰρ, ἢ ζῆν τερμόνων ἐλευθερον.
 125 Οὗτος λόγος σοι τῆς ἐμῆς συμπτῆσεως.
 Ἥ δὲ στροφῆς μὲν ἐνθάδε πλείεσταις ἀεὶ
 Δονεῖτ', ἄνω τε καὶ κάτω στροβουμένη,
 Μέση πονηρῶν πραγμάτων καὶ δεξιῶν,
 Δι' ὧν πυροῦται καὶ δοκιμάζεται ἄθλια,

A 150 Ὡς χρυσὸς ἐν ἀνθαξί τοῖς καθαρτικοῖς.
 Ἄλλ' ὕστερον πραχθήσεθ' ὧν ἐσπείραμεν
 Καρποῦς, δικαίῳ τοῦ Θεοῦ κριτηρίῳ,
 Ληνοὶ θ' ἔτοιμοι τῶν βιβλίων λαθεῖν θέρος.
 Οὕτω δὲ τούτων κειμένων, ὁ μὲν νόμον.
 155 Τηρῶν, Θεοῦ τε μοῖραν ἦν ἔχει σέβων,
 Ἐν παντί τ' ἔργῳ καὶ λόγῳ καὶ νοῦ στροφῆ
 Ἄχραντος ὡς μάλιστα τ' ἠπατημένων.
 Καὶ τῷ βέοντι μῆδὲν ἰλοσπώμενος,
 Ἐλκων δὲ τὸν χοῦν ἐμπαλιν πρὸς οὐρανὸν,
 140 (Ὡ τοῦ μεγίστου καὶ σοφοῦ μυστηρίου!)
 Θεὸς γενέσθαι, τῶν πόνων ἔξει γέρας,
 Θεὸς θετὸς μὲν, ἀλλ' ἄκρου φωτὸς γέμων,
 Οὐ τῆδ' ἀπαρχὰς μετρίως ἐδρέφατο.

Quod quidem mundum alterum magnum in parvo esse existimo.

Ut autem, ille luce circumfluens et bono,
 Mihi etiam aliquid boni impertiat, ac meum opus.

Meum sit volendo, terminos utriusque vitæ
 120 Jam tum demonstrans et ratione discernens,

Legem adjutricem figmento imponens,
 Liberum me opificem boni constituit,

Ut per pugnam et luctam reportem coronam:
 Id enim satius, quam omni lege solutum vivere.

125 Hanc tibi compactionis meæ rationem exposui.

Ha autem turbinibus in hac vita plurimis semper

420-421 Jactatur, dum sus deque torquetur,

Media inter adversas res et prosperas,

Quibus uritur misera et probatur,

130 Ut aurum in carbonibus expurgantibus.

Verum aliquando ab ea reposcentur eorum quæ seminavimus

Fructus in justo Dei judicio,

Parataque horrea ad excipiendam librorum segetem.

His ita constitutis, qui legem

135 Observat, et, quam habet Dei particulam, honorat,

In omni actione, et verbo, et mentis agitatione

contaminatus quam maxime ab eorum, qui seducti sunt, consortio,

Nec inter rerum fluxus cæno inquinatus,

Corpusque in cælum vicissim trahens

140 (O magnum et sapiens mysterium!)

Hanc laborum habebit mercedem, ut Deus fiat,

Deus quidem adoptione, sed summo plenus lumine,

Cujus hic primitias mediocriter decerpit.

416 Ολορ' ἐν μικρῷ μέγαν. Prave Edit. ὄλον. Cur autem hominem magnum mundum, et contra mundum hunc aspectabilem parvum appellet, vide orat. secundam in sanctum Pascha, tom. I, pag. 850.

419 Ἥ τῷ θελήσαι. Sic ad oram Par. edit. emendatum reperimus, quod habetur in editis: οὕτω θέλησε, sed nullus codex laudatur. Coisl. θέλησε τῆς ἄκρας ἀμποῖν βίωιν. Combef. legit τέλησε, et vertit: qui utriusque vitæ extremos fines teneres.

120 Τότε δὴ. Ita Coisl. Deerat. δὴ in edit.

133 Βιβλίων. Eorum messem, quæ in libris scripta

σικτὲ, eorum quæ gessimus, quorum Deo reddenda est ratio. Forte scribendum foret βίωιν.

137 Τ' ἠπατημένων. Ita Coisl. Edit. τῶν πατουμένων.

138 Ἰλοσπώμενος. Ita Coisl. Edit. ἰλοσπώμενον

140 Ὡ. Ita Vat. et Coisl. Edit. ὦς.

141 Ἐξεῖ γέρας. Sic Billii conjecturam secuti et Comb. legitimus pro ἐξῆς ἐράς. Vide. tom. I, pag. 386, orat. in laudem Athanasii, ubi hæc luculentissime tractantur.

143 Τῆδ' ἀπαρχὰς. Sic Coisl. Edit. ἀπαρχήν.

METRICA VERSIO.

Novum ipse mundum quam vocem magnum in brevi,
 Ut autem abundans lumine, et plenus bono,
 Boni daret mi quidpiam, meterem ut meum.
 Opus, utriusque limites vitæ indicans,
 Ratione et illos tum prius disterminans,
 Hominique legis insuper jungens opem,
 Studium reliquit sic boni mihi liberum,
 Ut dimicando consequar palmæ decus.
 Hoc namque melius, vita quam expers limitum.
 Hæc constructionis ratio, summa est hæc meæ.
 At ipsa crebro, donec in terris sumus,
 Sursum deorsum vertitur, fluctus velut,
 Læta inter anceps, aspera et quæ sensibus,
 Rer quæ probatur misera, sitque purior,

B Ut aurum in igne purius reddi solet.

Post autem eorum, sevinus quæ nos, seges

Tandem exigetur lancibus justis Dei,

Messemque vitæ prompta sunt capere horrea.

Cum talia hæc sint, quisquis observat sacras.

Leges, Deique, quam tenet, partem colit,

Dictoque in omni, reque item, et mente insuper,

A proterendis integer rebus manet,

Ab eoque, semper quod fluit, negat abripi,

Verum ipse contra pulverem in cælum trahit,

(O scitum et ingens admodum mysterium!)

Laborum habebit præmium hoc, ut sit Deus,

Factus quidem ipse, lumine at summo affluens.

Gustavit id quod leviter hic tantummodo.

Ἵστις δὲ δεσμοῦ πρὸς τὸ χεῖρον καὶ πληκῆς
 145 Νεύσας, ὁμόσπονδός τε τοῖς κάτω φανείς,
 Δούλος τε σαρκὸς καὶ βέουσι προσφιλῆς,
 Τὴν θεῖαν εὐγένειαν ὑβρίζει βίῳ,
 Κἄν ὡς μάλιστα εὐδρομῆ τοῖς ἀστάτοις,
 Κούφοις ὄνειροις καὶ σκιαῖς γαυρούμενος,
 150 Πλουτῶν, τρυφῶν τε καὶ θρόνοις ἐπηρμένος,
 Φεῦ τῷ ταλάντου τῶν ἐκαίθεν μαστίγων!
 Ἴ τῶν κακῶν τὸ πρῶτον ἐκ Θεοῦ πεσεῖν.
 Ταῦτ' οὖν ἀκούων καὶ πεπεισμένος σὺ γε,
 Τὴν δεξιᾶν βιάδιζε, τὴν φαύλην δ' ἔα,
 155 Εἰ μοί τι πείθῃ γνησίῳ παραινέτη.
 Ἄψον δὲ πείθεσθ' οἶδα, καὶ δέξῃ λόγον.
 Τριῶν γὰρ ὄντων, ὡς λέγουσιν οἱ πάλαι,

Α Οἷς τὸν ἀγαθὸν σύμβουλον ὠπλισθαι χρεῶν,
 Ἐμπειρίας τε, φιλίας τε, καὶ παρήρσιας,
 160 Τούτων ἂν οὐδὲν ἡμῖν εὐρῆς ἐνδεές.
 Ἐμπειρίας μὲν εἰς τοσοῦτον ἤλασα,
 Ὅσον περ εἰκὸς τοῦς πονήσαντας μακρὰν
 Χρόνῳ τε πολλῷ προσαλήσαντας σοφῶν
 Βίβλοις, θεοπνεύστων τε δογμάτων λόγοις,
 165 Πηγῆ γλυκεῖα σφόδρῶς τ' ἀρυσίμῳ,
 Ὅν καὶ βάθος τι μικρὸν ἐξηντήσαμεν.
 Τοῦ δευτέρου δ' ὦν εἶπον, εὐνοίας λέγω,
 Πίστις μεγίστη· ταῦτα γὰρ σοι βούλομαι
 Ἐπρόσθ' ἑμαυτῷ, φιλάτε, παρήνεσα,
 170 Ἐνίκα λογισμοὶ κινδύνους συνέδραμον
 Πικρὰς θαλάσσης, οἷς συνήχθην πρὸς Θεόν·

At qui ad deteriorem colligationis et nexus partem
 145 Inclinans, et cum rebus inferioribus foederatus,
 Carnisque servus, et iis quæ fluunt, amicus,
 Divinam cognitionem vita dedecorat,
 Etiam si in iis, quæ instabilia sunt, cursum habeat optatissimum,
 Levibus somniis et umbris superbiens,
 150 Dives, delicatus et thronis elatus;
 Heu pondus flagellorum illic ei insigendorum!
 Quatenus malorum maximum est Dei jacturam facere.
 Hæc igitur audiens, iisque assentiens,
 Dextram viam incede, pravam relinque,
 155 Si quid mihi obsequeris germano monitori.
 Satius autem esse obsequi scio, et verba mea suscipe.
 Nam cum tria sint, ut antiqui dicunt,
 Quibus probum consiliarium instructum esse decet,
 Experientia, amor et libertas,
 160 Horum mihi nullum deesse reperies.
 Ac in experientia quidem tantos habeo progressus,
 Quantos par est eos, qui longos labores sustinuerunt,
 Dique collocuti sunt cum sapientum libris,
 Et cum doctrinæ divinitus inspiratæ litteris,
 165 ~~422-423~~ Qui fons est dulcissimus a prudentibus viris hauriendus,
 Ex quibus aliquid in profundo latens hausimus.
 Alterius autem, quæ dixi, nempe amoris,
 Maximum argumentum accipe. Cupio enim tibi omnia,
 Amice, quæ prius me ipse admonui,
 170 Tum, cum ratiocinationes occurrerunt cum periculis
 Acerbi maris, quibus ad Deum adductus sum :

145 Ἵμόσπονδός τε. Ita Coisl. Edit. ὁμόσπονδός
 τε τοῖς κάτω. Cum rebus terrenis consors cineris.

148 Κἄν ὡς. Ita Coisl. Edit. κ' ἄνωσ.

151 Φεῦ, etc. Id est, heu quam gravibus pænis in
 altera vita plectetur! Bill. heu quanta moles verberum
 hunc illic manet!

153 Ἴ τῶν κακῶν τὸ πρῶτον. Coisl. εἰ τῶν κα-
 κῶν μέν. Ibid. πεσεῖν. Ita Coisl. a Deo excedere.
 Edit. πασόν.

160 Εὐρῆς ἐνδεές. Coisl. εὐροῖς ἀλλεῖπον.

163 Χρόνῳ τε πολλῷ. Decrat in edit. πολλῷ,
 quod Coisl. suppeditavit.

164 Λόγοις. Ita Coisl. Edit. λόγους.

166 Μικρὸν. Coisl. κρυπτόν.

169 Παρήνεσα. Quæ mihi ipse per-nasi, ut
 scripsi.

170 Κινδύνους. Ita Coisl. Edit. κινδύνους.

171 Οἷς συνήχθην. Ita Coisl. Edit. ἧς συν-
 ἤχθην.

METRICA VERSIO.

In pejus at qui vinculi et nexus nuit,
 Rebusque sese mancipans totum inferis,
 Carnisque servus, perditæ et fluxa expetens,
 Generis superni moribus turpat decus,
 Felix sit ipse rebus in fluxis licet,
 Leves se ob umbras efferens et somnia,
 Ob luxum opesque tumidas, et celsos thronos,
 Heu quanta moles verberum hunc illic manet!
 Quorum supremum est, deijci a summo Deo.
 Hæc ergo tu nunc audiens, atque his fidem
 Adhibens, relicto carpe iter rectum improbo,
 Monenti amice pareas si quid mihi;
 Parere porro melius: ut certe audies.
 Nant terna cum sint, ut vetus sensit cohors,

B Pollere debet optimus monitor quibus,
 Rerum usus ingens, charitas, os liberum,
 In me requires prorsus ex tribus nihil:
 Namque usus in me tantus est, quantum decet
 Hunc obtinere, qui labores plurimos
 Hausit, diuque volvit auctores bonos,
 Sacrosque trivit sedula libros manu,
 Qui dulcis est fons, mentibus castis patens,
 Ex quæ profunda quidpiam est haustum mihi.
 Jam charitatem, cui secundas præbui,
 Testatur istud: hæc enim opto nunc tibi,
 O chare juvenis, quæ mihi suasi prius,
 Cum recta coit mens freti periculis,
 Junxere passum gravia quæ me Deo.

Φόβος γὰρ ἀρχὴ πολλάκις σωτηρίας.
 Παρρησίας δὲ μὴ λάθῃς πειράν ποτε,
 Μήτ' οὖν ἐμῆς γε, μήτε τούτων σοι ξένων ·
 175 Ἄλλ' οὐδὲ λήψῃ τοῖς ἐμοῖς πεισθεὶς λόγους ·
 Ἔσῃ γὰρ αἰών, οὐ φύγων ἐπάξιος.
 Ἐπεὶ δὲ ταῦτα, δευρὸ μοι σαυτὸν δίδου,
 Ἄδς, καὶ Θεῷ δώσωμεν, ὃν λήψῃ δοθεὶς.
 Φύσις γὰρ αὕτη τοῦ δίδόντος γίνεται.
 180 Σκοπῶν δ' ἂν οὕτω τῆς ἀληθείας τύχοις.
 Εἰσὶ δὲ τινες καὶ παρ' Ἑλλήσι θεοφοί,
 Οὐ μὴν σοφοί γε · πῶς ἂν εἰποιμεν σοφοῦς
 Τοὺς τὴν κρατίστην φύσιν ἠγνοηκότας,
 Θεὸν, τὸ πάντων αἴτιον πρῶτον καλῶν ;
 185 Οὐ καὶ φύσις γε τοῖς φρονοῦσι πρόξενος,

A Τάξις θ' ὀρωμένων τε καὶ νοουμένων ·
 Τῶς δ' ἢ τελεῖται ἐκβαλόντας τοῦ λόγου
 Τὸ Θεῶν, ἢ πρόνοιαν ἐξηρηκτότας,
 Ἦ μέτρα θέντας, μὴ κάμοι σώζων Θεός.
 190 Ὅν οἱ μὲν βῆει χρώμενοι διδασκάλω,
 Ἄστροις ἔδωκαν τοῖς ὀμοδοῦλοις τὸ κράτος,
 Οἷς πάντ' ἀγούσιν, ἠγμένοι λίαν κακῶς ·
 Ἄλλοι δὲ προσεκύνησαν αἰσχρῇ κνωδάλων,
 Πλέον πεσόντες · οἱ δὲ δαιμόνων σκιάς,
 195 Μύθους τ' ἀνεῦρον τῶν παθῶν συνηγρόους.
 Στήλας τ' ἔθεντο τῆς ἀνοίας ἀξίας,
 Ἰδρύμαθ' ὕλης, καὶ χερδὸς ποιήματα.
 Τίς οὖν τοσοῦτον ἄσφοτος, ὡς τούτους σοφροῦς
 Θεῖσθαι ; Ὅμως ἔστωσαν, εἰ δοκεῖ, σοφοί.

Sæpe enim timor, initium salutis.
 Libertatem vero ne unquam experiaris,
 Neque meam prorsus, neque horum qui tibi extranei sunt :
 175 Sed nea experieris, si meis pareas sermonibus :
 Eris enim laudibus, non vituperiis dignus.
 Cum igitur hæc ita sint, da teipsum mihi,
 Da, et Deo te dabimus, quem datus accipies.
 Hæc enim dantis natura est.
 180 Veritatem autem assequeris, si res ita consideres.
 Sunt quidam et apud Græcos sapientes,
 Non tamen sapientes : quomodo enim sapientes dixerimus,
 Qui præstantissimam naturam non noverunt,
 Deum, primam omnium bonorum causam,
 185 Quem ipsa etiam natura cordatis monstrat,
 Et ordo eorum quæ videntur, quæque intelliguntur ?
 Sed vel omnino excludunt a doctrina sua
 Divinitatem, vel providentiam negant,
 Aut terminis circumscribunt, ne laboret servando Deus.
 190 Horum alii, visu utentes magistro,
 Astris dederunt conservis dominatum,
 Per quæ omnia gubernant, ipsi pessime gubernati :
 Alii adoraverunt dedecora reptilium,
 Turpius lapsi : alii vero dæmonum umbras,
 195 Et fabulas invenerunt patronas vitiorum,
 Ac monumenta statuerunt sua digna stultitia,
 Status ex materia, et manus opera.
 Quis igitur adeo insipiens, ut hos sapientes
 Judicet ? Sint tamen, si ita videtur, sapientes :

179 Φόβος, etc. Hic versus a Billio prætermis-
 sus erat, sed illum supplevimus in versione metrica,
 italicisque notavimus. CAILLAU.

175 Λόγους. Ita Coisl. Edit. λόγους.

178. Ὅρ. Ita Coisl. Edit. ὦ. Ibid. Θεῷ. In edit.
 male Θεῷ γε, quo deficit metrum.

187 Τῶς δ' ἢ τελεῖται. Coisl. ἀλλ' ἢ παντε-
 λῶς.

188 Ἐξηρηκτότας. Sic Coisl. Edit. ἐξηρηκτότας.

189 Σώζων. Ita Coisl. Edit. σώζειν, quasi veritas
 essent ne defatigaretur Deus, omnia regendo et con-
 servando.

190 Διδασκάλω. Ita Coisl. Edit. διδασκάλων.

191 Ἐδωκαν. Ita Coisl. Edit. ἔδωκεν.

193 Αἰσχρῇ κνωδάλων. Ita Coisl. et Vat. turpis-
 simas bestias, ut Ægyptii crocodilæ. Edit. αἰσχρῆ
 κύριον.

METRICA VERSIO.

Nam sæpe fit salutis principium timor.
 Fiduciam autem sentias nunquam meam,
 Ex hisve, qui sunt exteri tibi, ullius :
 Nec, obsequare si mihi, unquam senties.
 Nam laude dignus sic eris, non at probro.
 Hæc ergo cum ita sint, des mihi te velim ;
 Deoque dabimus, cui datus sumas eum.
 Natura dantis talis est enim Dei.
 Verum assequeris porro, sic considerans.
 Sunt quidam et inter Ethnicos sophi viri,
 Quanquam sophos quis dicat hos jure optimo,
 Qui rebus id quod præminet longe omnibus,
 Deum, bonorum principem causam, haud sciunt,
 Natura quem vel ipsa cordatas docet,

B Ordoque rerum, quæque in aspectum cadunt ·
 Mentemque ? sed vel submovent prorsus Deum,
 Vel regimen ejus pernegant omne, aut modum
 Statuunt, laboret ne nimis servans Deus.
 Visum magistrum pars enim tantum sequens,
 Subjecit astris cuncta, conservis licet :
 Nilque esse quod non hæc regant, male censuit.
 Pars lapsa gravius, bestias vilissimas
 Coluit, vel umbras dæmonum atque fabulas
 Excogitavit, vitia ut obtegeret sua :
 Dignas columnas statuit et vecordia,
 Simulacra varia facta materia et manu.
 Quis ergo tantum desipit, ut istos sophos
 Appellet ? at sint hi tamen, si vis, sophi.

200 Τούτους ἄν εὖροις τοῖς μὲν ἄλλοις δόγμασιν
 Ἄσυνθέτους τε καὶ διεσπότητάς τει
 Τοῖς περὶ νοητῶν καὶ ὁρωμένων λόγοις,
 Θεοῦ προνοίας, ἰδεῶν χ' εἰμαρμένης,
 Ὑλῆς ἀπείρου, συνθέσεώς τε σωμάτων,
 205 Ψυχῆς, νοός τε καὶ πλάνης αἰσθήσεων·
 Ἐξ ὧν Στοαί τε καὶ προσώπων ὄφρῦες,
 Ἀκαδημαῖαι τε καὶ πλοκαὶ Πυρρῶνιων,
 Σκέψεις, ἐφέξεις, τεχνικῶν ληρήματα·
 Ἄσυνθέτους μὲν ταῦτα, πάντας δ' ἐξ Ἰσσυ
 210 Ἐπαινέτας δὲ τοῦ καλοῦ καὶ σύμφρονας,
 Οὐδὲν τιθέντας τῆς ἀρετῆς ἀκώτερον,
 Κἂν μυριοῖς ἰδρῶσι καὶ πολλοῖς πόνοις
 Χρόνῳ τε μακρῷ τυγχάνῃ κραταυμένη,
 Μεινήσομαι δὲ, δαίγματος χάριν, τινῶν,

A 215 Ὡς ἂν μάθῃς κἀνθένδε τὴν ἀρετὴν, ὅσα
 Ῥόδ' ἐξ ἀκανθῶν, ὡς λέγουσι, συλλέγων,
 Ἐκ τῶν ἀπίστων μανθάνων τὰ κρείσσανα.
 Τίς οὐκ ἀκούει τὸν Σινωπέα τὸν κῦνα;
 Οὗτος, (τί τᾶλλα χρῆ λέγειν;) ἀλλ' εὐτελής
 220 Οὕτως τις ἦν, καὶ μέτριος τὰ τοῦ βίου,
 Καὶ ταῦθ' ἐαυτῷ νομοθετῶν, οὐκ ἐκ Θεοῦ
 Νόμον φυλάττων, οὐδ' ἐπ' ἔλπισι τισίν,
 Ὅσπ' εἶχεν ἔν μὲν κτῆμα, τὴν βακτηρίαν,
 Οἶκον δ' ὑπαίθρον ἐν μέσῳ τοῦ ἄστεος,
 225 Στρεπτόν πῖθον φεύγοντα πνευμάτων βίας,
 Ὅς ἦν ἐκαίνῳ δωμάτων χρυσορρόφων
 Κρείσσαν' τροφή τε σχέδιος, οὐ πονουμένη.
 Κράτης δ' ὁμοίως χρημάτων ὑπεριτιθεὶς
 Αὐτὸν, μεθεὶς τε μηλόδοτον τὴν οὐσίαν,

200 Reperies eos aliis quidem in dogmatibus
 Incompositos, et dissentientes in quibusdam
 Disputationibus de iis quæ intelliguntur et videntur,
 424-425 De Dei providentia, de ideis, de fato,
 De materia infinita, de conformatione corporum,
 205 De anima et mente, et sensuum deceptione:
 Ex his Porticus et vultuum supercilia,
 Academiæ et tricæ Pyrrhonoram,
 Speculationes, inhibitiones assensus, artificum deliria.
 Atque in his quidem cum dissideant, omnes tamen æque
 210 Laudatores sunt virtutis, et consentiunt,
 Nihil virtuti præponentes,
 Etiamsi immensis sudoribus, multisque laboribus,
 Ac longo tempore parabilis sit.
 Nonnullos autem exempli causa commemoratio,
 215 Ut hinc etiam, quanta res sit virtus, cognoscas, veluti
 Rosas in spinis, ut dicitur, colligens,
 Dum ab infidelibus, quæ bona sunt, doceris.
 Quis ignorat Synopensem illum canem?
 Is (quid necesse est alia dicere?) tenuis
 220 Adeo et parvus in victu erat,
 Et quidem à seipso sibi præscriptam, non a Deo acceptam
 Legem observans, nec adductus spe ulla,
 Ut rem unam possideret, nempe baculum,
 Ac domum sub dio, in medio civitatis,
 225 Dolium versatile, quo tegebatur a vi ventorum,
 Quod quidem ei domibus auro tectis erat
 Pretiosius. Cibus autem nec præparatus, nec elaboratus.
 Crates similiter, cum divitiis altiqrem
 Se præberet, ac opes suas pecori pascendas reliquisset,

205 Ἰδεῶν χ'. Vat. ἰδεῶν θ'.
 204 *Συνθέσεώς τε σωμάτων*. Coisl. et Vat. δέσιν
 εἶναι σωμάτων. Sic videtur legisse Leuv., *de eo quod*
vinculum quoddam sit corporum.
 205 *Νοός τε*. Coisl. νοοῦ τε.
 206 Ἐξ ὧν. *Ex quibus προσώπων ὄφρῦες, elata*
supercilia, fastus præstantiorum virorum, persona-

rum dignitate, gradu, scientia insignium.
 208 *Ληρήματα*. Ita Coisl. Edit. ληρημάτων.
 211 *Ἀνώτερον*. Coisl. ἀνωτέρω.
 215 *Κἀνθένδε*. Ita Coisl. Edit. κἀνταῦθα. *Μοκ*
ῶσπ' pro ὅσα.
 221 *Ἐαυτῷ νομοθετῶν*. Ita Coisl. Edit. ἐαυτῶν
 νομοθετῶν.

METRICA VERSIO.

Hos discrepare cæteris rebus quidem
 Cernas, gravique congregi certamine,
 De rebus, aut quas oculus, aut animus videt,
 Fatove, formis, atque providentia,
 Hyle, quibusque nostra consent corpora,
 Animaque, mente, et sensuum fallacia,
 Stoa unde fluxit, vultuum et fastus gravis,
 Academiæque, vincula et Pyrrhonia,
 Nugæque acutæ, quæ nihil certo asserunt.
 Hos rebus, inquam, dissidere cæteris
 Videas: at omnes ore concordii bonum
 Laudare, quidquam celsius nec ducere
 Virtute: multis hæc licet sudoribus
 Pareatur, atque temporis tractu haud brevi,
 Dietsique constet ut fides, quosdam tibi

B Producam, ut inde, quanta res virtus, scias,
 Rosas, ut aiunt, colligens ex sentibus,
 Bona nempe discens quæpiam vel ab ethnicis,
 Quis non, Synope quem tulit, novit canem?
 Hic (quid necesse est cætera ut recenseam?)
 Tam tenuis, ac tam parvus in vita sua
 Erat, (idque sibi cum lex foret, non a Dei
 Jussa sequeretur, spes nec ulla præmii)
 Ut baculus esset ipsi opum loco omnium,
 Proque domo haberet urbis in medio cadum
 Versatile, huncque, spes nec ulla præmii
 Quem prælerebat ædibus pulcherrimis.
 Quin victus illi tenuis, et cura vacans.
 Crates eodem negligens opes modo,
 Pascenda linquens bestiis sua prædia,

230 Ὡς ἂν κακίας ὑπηρετῖν καὶ σωμάτων,
 Ἄρθεῖς ὑπὲρ βωμοῦ, μεγάλῳ κηρύγματι
 Ἀνεῖπεν αὐτὸν, ὡς ἐν Ὀλυμπίᾳ μῆσθι,
 Τὸ θαυμάσιον δὴ τοῦτο καὶ βοῶμενος·
 « Ἐλευθεροὶ Κράττητα Θηβαίων Κράτης· »
 235 Δουλείαν εἰδὼς τὸ κρατεῖσθαι χρημάτων.
 Φασὶν τὸν αὐτὸν (ὡς τινες δ', ἄλλον τινὰ
 Τῶν φιλοσοφούντων ἐξ Ἰσοῦ φρονήματος),
 Πλέοντα, τοῦ κλύδωνος ἀγριουμένου,
 Ἐπειτα φόρτῳ τῆς νεῶς βαρουμένης,
 240 Ῥίπτειν προθύμως εἰς βυθὸν τὰ χρήματα,
 Τοῦτον δ' ἐπειπεῖν ἄξιον μνήμων λόγον·
 « Εὖ γ', ὦ Τόχη, μοι τῶν καλῶν διδάσκαλε,
 Ὡς εἰς τρίθωνα βῆδλιος συστέλλομαι ! »
 Ἄλλος παρήκεν οὐσίαν τοῖς ἐκ γένους·

230 Ut nequitiae administras ac corporum,
 Aram ascendens, magno praenonio
 Seipsum, ut in media Olympia, renuntiavit,
 Mirabile illud dictum proclamans :
 « Crates Cratetem Thebaeum libertate donat ; »
 235 Servitutem esse ducens amorem pecuniae.
 Eumdem narrant (quanquam alium nonnulli
 Philosophorum, sed pari animi magnitudine),
 Cum navigaret, mari effervescente,
 Ac deinde navis pondere gravaretur,
 240 Libenter projecisse in profundum pecuniam suam,
 426-427 Ac memorabilia haec verba adjecisse :
 « Euge, Fortuna, virtutis mihi magistra,
 Quam facile ad pallium contrahor ! »
 Alius bona sua propinquis reliquit.
 245 Alius haec, ut humana, superans,
 Sua omnia in unam quamdam colligens
 Auream massam, deinde in altum proventus,
 Profundo tradidit fastus et erroris materiam,
 Non enim oportere (aiebat) alteri conciliare id quod bonum non est.
 250 Illud etiam laudo. Quidam ex antiquis canibus
 Accedens ad regem postulabat cibum,
 Sive inopia coactus, sive ut regis periculum faceret.
 Rex autem sive honoris causa, sive experimenti cujusdam,
 Auri talentum prompto animo imperat
 255 Dari : quod ille minime accipere abnegat ;
 Sed cum accepisset, statim in ejus qui dederat oculis
 Panem emit talenti pretio : « Hoc, inquit,
 Indigebam, non fastu, qui comedi non potest. »
 Haec igitur meis pene legibus aequalia,

233 Δὴ τοῦτο καὶ. Deest in edit. καὶ, quod Vat.
 et Coisl. suppeditarunt. Legimus βοῶμενος, quamvis
 Coisl. et edit. habeant βοῶμενον.
 246 Ἄπανθ' ὅσ' εἶχεν. Ita Vat. Edit. ἄπανθ' ὅσ'
 εἶχεν.

A 245 Ἄλλος δ' ὑπερβάς ταῦτα, ὡς ἀνθρώπινα,
 Ἄπανθ' ὅσ' εἶχεν εἰς μίαν βῶλόν τινα
 Χρυσὴν συνελών, ἔπειτ' ἀναχθεὶς εἰς ἄλα,
 Βυθῷ δίδωσι τὴν ἀλαζόνα πλάνην,
 Μὴ δεῖν γὰρ ἄλλῳ προξενεῖν τὸ μὴ καλόν.
 250 Καὶ τοῦτ' ἐπαίνῳ. Τῶν τις ἀρχαίων κυνῶν
 Βασιλεῖ προσελθὼν ἤξλου τροφῆς τυχεῖν,
 Εἴτ' ἐνδεὴς ὢν, εἶτα καὶ πειρώμενος.
 Τοῦ δ' εἶτε τιμῇ γ', εἶτε καὶ πείρᾳ τινί,
 Πλὴν χρυσοῦ τάλαντον ἐκ προστάγματος
 255 Δόντος προθύμως, οὐ μὲν ἀρνείται λαβεῖν·
 Λαθὼν δ' ἐν βῆει τοῦ δεδωκότος αὐτίκα
 Ἄρτον πριάμενος τοῦ τάλαντου· « Τόδ', ἔφη,
 Λαθεῖν ἔχρηζον, οὐ τὸν ἄβρωτον τύπον. »
 Ταῦτ' οὖν μὲν ἴσα τοῖς ἐμοῖς νόμοις σχεδόν,

249 Ἄλλῳ. Ita Coisl. Mendose edit. ἄλλων.
 252 Εἴτ' ἐνδεὴς ὢν. Ita Vat. Edit. εἴτ' οὖν δεδ-
 μενος.
 253 Τιμῇ γ'. Ita Vat. Coisl. τιμῇ. Edit. τιμῆς.
 257 Τόδ' ἔφη. Coisl. et Vat. τοῦτ' ἔφη.

METRICA VERSIO.

Tanquam ministra criminum et libidinum,
 Scandens in aram, maximo praenonio
 Mirum illud atque vocibus celebre omnium,
 Media in Olympo victor ut, de se extulit,
 « Crates Cratetem liberat Thebis satum ; »
 Servile censens, opibus addici nimis.
 Quin idem, ut aiunt, alter aut, quidam ut putant,
 Sed mente certe praeditus non disparii,
 Cum navigaret aspero quondam mari,
 Nimisque pressa mercibus navis foret,
 Opes libenter in fretum jecit suas :
 Hoc laude dignum maxima dictum efferens,
 « Bene est : magistram te mihi praebes boni,
 Fortuna ; vile ad pallium redigor libens. »
 Opes propinquis alter at liquit suas.

B Humana veluti, rursus haec superans adhuc
 Alter, et in unam colligens massam auream
 Sua cuncta, mox et vectus in mare altius,
 Imo superbum gurgiti errorem dedit :
 Non esse dandum dicitans malum alteri.
 Collaudo et illud : Cum vetus quidam canis
 A rege peteret pabulum, vel quod fame
 Premeretur, aut hoc principem tentans modo,
 Atque ille, honoris gratia, aut tentans eum,
 Hilari talentum porrigi mente aureum
 Juberet, istud accipit, sed princeps
 Spectante panem mox emit toto unicum
 Auri talento : verbaque haec statim addidit :
 « Pane indigebam, non typho qui non alit. »
 Haud ista multum legibus sunt a meis

260 Οἱ με πεπερῶσιν εἰς βίον τε καὶ φύσιν
 Πτηνῶν, ἐφημερίῳ τε κ' ἀσπέρῳ τροφῇ,
 Κρίνων τε κάλλι εὐ μάλ' ἡμιασεμένων,
 Ὑφαῖς ἀτέχνους ἐγγυῶνται μοι σκέπην,
 Εἰ πρὸς μόνον βλέπομι τὸν μέγαν Θεόν.
 265 Ἄλλ' εἰ τι χρῆ με καὶ ξέσαι τὰ τῶν βίων,
 Ὡς ἂν δοκοῖν μὴ μάτην ταυθ' ἱστορεῖν,
 Οἱ μὲν τιμῶντες χρημάτων ἀκτησίαν,
 Βίον τ' ἐλεύθερόν τε καὶ δεσμῶν ἄνω,
 Πρῶτον μὲν οὐ καλῶς τὸ καλὸν μετήσαν·
 270 Πλείον γάρ ἦν ἐνδείξις, ἢ καλοῦ πέθος.
 Ἦ τί ποτ' ἔδει βωμῶν τε καὶ κηρυγμάτων;
 Ἐπειτα γαστρὸς ἡδοναῖς ἐφίεσαν,
 Ὡς ἂν τινες φεύγοντες οὐ πλοῦτου κόρον,

A Τὰς φροντίδας δὲ καὶ πόνοὺς τῆς κτήσεως,
 275 Τρωφῆς δ' ἀφορμὴν τὸ ἀπορεῖν ποιούμενοι,
 Δηλοῦσι σπασαμοῦσιν ἄρτοι κρήθινοι
 Ὑπεχόντες, καὶ τραγυρίας ἐπι,
 Ὡς ἐν τι καὶ τὸδ' εὐστόχως εἰρημον·
 ε Ὡ ξένοι, τυράννοις ἐκ ποδῶν μεθίστασο, α
 280 Σέρις τε φεύγουσα ἐκ μέσων ἡδυσμάτων,
 Ὅσον πανήτων, ἀφθονὸς τε γῆς χάρις.
 Ἡμῖν δ' ἀνεπίδεικτον μὲν εἰ τι τῶν καλῶν,
 Οἷς πρῶτόν ἐστι μηδὲ τὴν εὐώνυμον
 Τὰ δεξιὰς κινήματ' εἰδέναι σαφῶς.
 285 Ἢ δ' ἐγκράτεια μαρτυρεῖ τὸ ἐνθεον.
 Καλὸν Κλεάνθους τὸ φρέαρ, καὶ Σωκράτους
 Τὸ ζῆν πενιχρῶς· τᾶλλα δ' ὧς ἀσχήμονα!

260 Quæ me quibusdam aliis efferunt ad vitam et naturam
 Volucrum, invento in die non seminato cibo,
 Et liliorum pulchritudine, quæ admodum splendide vestita sunt,
 Texturis sine arte vestimentum mihi pollicentur,
 Si ad solum respiciam magnum Deum.

265 Sed si me oportet et mores discutere,
 Ut ne videar hæc frustra narrare,
 Hi quidem qui paupertatem in pretio habent,
 Vitamque liberam et vinculis altiolem,
 Primo quidem non recte rectum secuti sunt;

270 Major enim erat ostentatio, quam studium virtutis.
 Quid enim opus erat aris et præconiis?
 Deinde vero voluptatibus ventris indulgebant,
 Ut qui fugerent, non divitiarum satietatem,
 Sed sollicitudines et labores possessionis,

275 Et penuriam in deliciarum copiam verterent.
 Demonstrant id placentis panes hordeacei
 Loco cedentes, et tragœdiæ verba,
 Inter quæ illud etiam apposite dictum,

ε Hospes, tyrannis protinus cedito,
 280 Cichoriumque mediis ex eduliis profugum,

428-429 Pauperum obsonium, et copiosæ telluris opes.
 Nobis autem nefas in lucem proferre, si quid præclare egerimus,
 Quibus primarium est, ut ne sinistra quidem
 Dextræ motus clare perspiciat.

285 Est etiam castitas divinæ aspirationis argumentum.
 Præclarus Cleanthis puteus, et Socratis
 Vitæ paupertas; cætera vero quam turpia!

261 Κ' ἀσπέρῳ. Coisl. x' ἀπύρῳ. Edit. male καὶ ἀσπέρῳ.

262 Κάλλι. Ita Coisl. Vat. κάλλος. Edit. κάλλη.

265 Ξέσαι. Ita Coisl. Edit. ζέσαι.

268 Δεσμῶν ἄνω. A vinculis immunem, liberam.

274 Φροντίδας δέ. Ita Coisl. Edit. τε.

275 Τρωφῆς δ' ἀφορμῆν. Inopiæ prætestu suavisius viventi.

279 Ὡ ξένοι. Hospes, etc. Versus est Euripidis ex tragœdia quæ Phœnissæ inscribitur. Hunc versus Diogenes non infestive usurpavit, cum, in prandio quodam, pane hordeaceo vesceretur. Alata namque placentia, hordeaceum panem abji-

ciens, ait: ε Hospes, tyrannis procul oedito, hordeaceum panem per hospitem, placentam autem per tyrannos intelligens.

280 Σέρις τε. Ita Coisl. Edit. σέριν τε.

281 Ἀφθονός τε γῆς χάρις. Quam gratiam asfatim terra præbet. Bill. legit: ἀφθονὸς στέγγ; χῆρις. Favet cod. Vat. carens invidia tecti gratis.

282 Ἀνεπίδεικτον. Vat. ἀναπόδεικτον.

286 Κλεάνθους τὸ φρέαρ. Cleanthes, cum summa inopia premeretur, noctu aquam in hortis hauriebat: unde appellatur φρεάντης: interdum autem litterarum studiis operam dabat.

METRICA VERSIO.

Remota, quæ me per cibum partum in diem,
 Nec seminatum, subvehunt ad alitum
 Vitam, atque operta lilia insignem in modum,
 Sine arte quamvis, unde mihi non defore
 Vestem fides sit, si Deum spectem unicum.

At ponderare siquidem exacte decet
 Vitæ (referre hæc ne puter frustra omnia),
 Queis cura egestas existit, queis liberani
 Nullis strictam vinculis vitam sequi,
 Primum secuti rem bonam non sunt bene:
 Mago nam movebat gloria hos, quam amor boni.
 Nam quid erat aris, quidque opus præconiis?
 Laxasse ventri frena quin ipsos liquet:
 Ut qui minime opes serio fugerent, opum

B Curas sed acres, ac labores anxios,
 Essetque luxus his seges, penuria.
 Monstrant placentæ hoc, panis et cibarius
 Subductus, atque carmina ex tragœdia.
 Quorum istud unum est editum ac modicum,
 ε Hospes, tyrannis cede quamprimum via:
 Mediisque fugiens intybum ex eduliis,
 Inopum esca, tecti gratia invidia carens:
 Nos contra ab omni re proba omnem gloriæ
 Auram fugamus: ut quibus nil sit prius,
 Quam ne sinistra, dextra quid faciat, sciat.
 Jam si meretur continens animus decus,
 Pulcher Cleanthis puteus, et inops Socratis
 Vita. Indecora cætera at quam sint, vide:

Οἱ Χαρμίδαι τε καὶ σκέπη τριβωνίων,
 Ὑφ' ἧς τὰ θεῖα τοῖς νέοις ὁ γεννάδας
 290 Συνῆν. Μόνοι γὰρ οἱ καλοὶ νοήμονες.
 Μηδελς ἔρωτι σωματῶν θηρεύτω
 Τὸ κάλλος. Ὡς δλοῖτο τοῖα σκέμματα·
 Χωρὶς τὰ Μουσῶν καὶ Αὐδῶν ὄρισματα.
 Ἀλκμαίονος δὲ τίς τὸδ' αἰνέσει ποτὲ,
 295 Ὅς πρῶτ' Ἀθηναίων τῶν δοιδίμων φέρων
 Ἀνήρ γένοιε τε καὶ κράτει πνέων μέγα,
 Τοσοῦτον ὠφθη χρημάτων ἠττώμενος,
 Ὅσον περ εἰκὸς ἦν φανῆναι κρείττονα ;
 Κροίσου γὰρ αὐτὸν πλεῖστοι δεξιουμένου,

Charmidæ, et tegumen palliorum,
 Sub quo præclarus philosophus de rebus divinis cum juvenibus
 290 Colloquebatur. Soli enim pulchri intelligentia præditi.
 Nemo corporum amore, virtutem
 Venetur. Pereant ejusmodi speculationes :
 Sint separati Mysorum et Lydorum termini.
 Jam vero illud Alcææonis quis laudaverit,
 295 Viri inter Athenienses, quorum magna celebritas, primarii,
 Ac de genere et auctoritate multum se efferentis,
 Qui tanto se inferiorem pecuniæ exhibuit,
 Quanto illum par erat altiore videri ?
 Nam cum illum Cræsus pluribus donis ornasset,
 300 Inter quæ illud exstitit, ut omnem auri thesaurum ei proferens,
 Ut pote regnator fortuna elatus,
 Tantum juberet auferre ex ramentis, quantum posset,
 Is et sinum et buccas implens, et comam
 Gerens inauratam, o quanta immoderatio .
 305 Prodiit coram Lydis dives irrisus.
 Quid autem Plato tibi, quamvis sapientissimus
 Hominum? Quid Aristippus? lepidissimum illum dico.
 Quid festivus Speusippus, ut equidem opinor?
 Horum unus cauponis infelicis vitam ducebat,
 310 Labores exantians ad lucra marinos.
 Oleum erat sarcina. Sed forte nondum

288 *Οἱ Χαρμίδαι τε.* Illic παιδαγωγίας Socratem
 insinulat Gregorius. Nonnulla sunt in dialogo
 Platonis inscripto *Charmides*, quæ hujus sceleris
 purum non fuisse hunc philosophum produnt, a
 quo nihilominus eum alius e suis discipulis, Xeno-
 phon, vindicat. Vide *Memorabilem* lib. 1, cap. 11,
 n. 16. Ibid. *σκέπη*. Coisl. *σκέπαι τριβωνίων*.
 289 *Ὑφ' ἧς*. Coisl. et Vat. *ὕψ' οἷς*.
 290 *Μόνοι γὰρ οἱ καλοὶ*. Salse hoc loco, ait Bil-
 lius, Socratem perstringit, ut qui ea de causa cum
 præstanti forma adolescentibus consuetudinem ha-
 beret, quod scilicet si soli mentis acumine atque
 intelligendi facultate pollerent, qui egregia forma
 præditi erant.
 292 *Κάλλος*. Vat. *καλόν*.
 293 *Μυσῶν*. Edit. mendose *Μήδων*. Vide infra
 lib. II, sect. 4, carm. XI, *De vita sua*, vers. 1240.
 Hoc utitur eo loci proverbio Gregorius, ut ostendat

A 300 Ἄν ἐν, ταμεῖα χρυσοῦ ἅπαντα προθεῖς,
 Ὡς ἂν δυνάστης τῇ τύχῃ μέγα φρονῶν,
 Ἐχειν ἐκέλευσεν ὅσον δύναίτο ψηγμάτων·
 Πλήσας δὲ κόλπους, καὶ γνάθους, καὶ τὴν κόμην
 θεῖς χρυσόπαστον (τῆς ἀμετρίας ὄση!)
 305 Προῆλθε Αὐδοῖς πλοῦσιος γελώμενος.
 Τί δ' ὁ Πλάτων σοι, καίπερ ὦν σοφώτατος
 Ἀνδρῶν; Τί δ' Ἀριστιππος, τὸν ἥδιστον λέγω;
 Τί δ' ὁ χαρτίαις Σπεύσιππος, ὥσπερ οἴομαι;
 Ὅ μὲν καπήλου δυστυχοῦς ἔζη βίον,
 310 Πόνους διαντλῶν κέρδεσιν θαλαττίους·
 Ἐλαίον ἦν ὁ φόρτος. Οὕτω τοῦτ' ἴσως

inter honestam docendi rationem, atque impudic-
 um amorem, quo flagrabat Socrates, plurimum
 interesse.
 294 *Ἀλκμαίονος*. Coisl. *Τίς δ' Ἀλκμαίονος τοῦτ'*
ἐπαινέσει ποτὲ.
 296 *Ἰνέων*. Sic Coisl. et Vat. Edit. *πλέων*.
 300 *Ταμεῖα*. Coisl. et Vat. *ἐν ταμεῖφ χρυσοῦ*
πάντα.
 301 *τῇ τύχῃ*. Coisl. *τῆς τύχης*.
 302 *Ἐκέλευσεν ὅσον*. Coisl. *ἐκέλευσ'* ὅσον.
 304 *τῆς*. Ita Coisl. Edit. mendose *τῆν*.
 308 *Τί δ' ὁ χαρτίαις*. Suspiciatur, nec immerito,
 Billius hunc versusum glossema quoddam esse, quod
 postea in textum irrepserit: loquitur enim subinde
 de Platone et Aristippo, nec ullum de Speusippo
 verbum facit.
 310 *θαλαττίους*. Coisl. *θαλασσίους*.
 311 *Ἐλαίον ἦν φόρτος*. *Oleum hinc inde vehebat*.

METRICA VERSIO

Et Charmides et pallii velum exteri,
 Sub quo docebat puberum pulchrum gregem
 Divina; soli pulchri enim ingenio valent.
 At nemo amore corporum, quod est bonum
 Captet: utinamque scemmata hæc intercidant.
 Mysos Lydosque meta sit quæ separet.
 Illud quis autem laudet unquam Alcææonis,
 Qui cum suorum civium esset maximus,
 Et stirpe clara generis, et potentia,
 Tam sædo amore victus erat pecuniæ,
 Quam vinci ab illo par erat fluxas opes?
 Namique ipsi, honores præter alios plurimos,

B Cum Cræsus auri maximam vim ostenderet,
 Ut rex beata sorte non parum tumens,
 Efferre quantum posset omnino jubens,
 Tunc ille buccas, et sinum implens et comam
 Auro (cupido quanta, quam præpostera!)
 Lydis cachinnum prodiit summum movens.
 Plato quid autem, quamlibet doctissimus?
 Festivus ille quidnam Aristippus? Quid et
 Speusippus ille lepidus, ut existimo?
 Plato victitabat, ut solet miser institor,
 Ferens labores æquoris studio lucri.
 Oleum ferebat scilicet; at hoc dixeris

'Ερείς ἀπληστον, καὶ πενίᾳ τε προσνέμεις.

Τὸ δὲ τραπέζας προσκυνεῖν τυραννικὰς
Πλάτωνα· φεῦ λόγων τε καὶ σεμνῶν πόνων!

313 Ἐὼ λέγειν πράσιν τε καὶ οὐχὶ πράσιν,

Εἰ μὴ Πλάτωνί τις Αἰδύς τῆς Ἑλλάδος
Ἔφη γ' ἀμείνων, καὶ μικροῦ τιμήματος
Ἀξίαν τε καὶ Πλάτωνος ὠνεῖται λόγους.

Τοῦ δ' ἐκ Κυρήνης, μέγα μὲν ἡ παρῶρησία·

320 Ὅμως δ' ἔμιξε τῷ ἐλευθέρῳ τρυφήν,

Βλάπτων τὸ καλὸν ἀλμυρῷ τῷ δόγματι.

Μύρων γὰρ ὄζων, συμποτῶν κατέπνεε·

Τὸ δ' εὐχάριστον τοῦ τρόπου καὶ στωμύλον

Ὁδηγὸν εἶχε λημμάτων. Οὐτὰ ποτὲ

A 325 Στολὴν γυναικῶν, Ἀρχελάου τοῦ σοφοῦ,

Οὐκ οἶδ' ὅπως τε καὶ δι' ἦν τὴν αἰείαν,

Δωρουμένου, Πλάτων μὲν οὐ προσήκατο,

Ἰαμβον εἰπὼν καίριον ἐξ Εὐριπίδου·

« Οὐκ ἂν δυναίμην θῆλον ἐνδύναϊ στολήν. »

330 Ὅ δ', ὡς τὸ δώρημα ἦλθεν εἰς αὐτοῦ χέρας,

Φέροντος ἀνδρός, καὶ προθύμως λαμβάνει,

Καὶ τὴν ἰάμβου κομψότητ' ἰαμβίῳ

Βάλλει, τὸδ' εἰπὼν· « Καὶ γὰρ ἐν βακχεύματι.

Ὅσ' ἦγε σῶφρων, οὐ διαφραρήσεται. »

335 Ὅ δ' αὐτὸς Ἀρχελαός, ὡς φασιν, ποτὲ

Λαβεῖν θελήσαντός τι τοῦ Σοφοκλέους,

Εὐριπίδῃ δίδωσι τῷ σοφωτάτῳ.

Id dices inexplebilem avaritiam, aut paupertati aliquid concedes.

Sed quod mensas tyrannicas colebat

Plato: heu libros et præclaros labores!

430-431 315 Mitto auctionem, imo ne auctionem quidem,

Nisi Libyus quidam Platoni Græcia

Meliiorem ac benigniorem se exhibuisset, et parvo pretio

Gloriam et Platonis libros emisset.

Cyrenensis autem magna quidem exstitit dicendi libertas;

320 Sed tamen libertati luxum miscuit,

Bonum lædens salsamentaria doctrina.

Oiens enim unguenta compotores perflabat.

Morum autem urbanitas et dicacitas

Via illi erant ad captanda munera. Sic aliquando.

325 Vestem muliebrem, sapiente Archelao,

Nescio quomodo, aut quam ob causam,

Donante, Plato quidem illam non accepit,

Iambum ex Euripide proferens opportune:

« Haud feminarum vestibus possim indui. »

330 Ille vero, ut munus in ejus manus venit,

Ab aliquo allatum, protinus libens cepit,

At iambi leporem iambico telo

Percussit his verbis: « Non enim in Bacchi orgiis,

Si casta mulier exstitit, vitiabitur. »

335 Idem Archelaus, ut narrant, cum aliquando

Aliquid ab eo vellet accipere Sophocles,

Donavit id Euripidi sapientissimo,

313 Τὸ δὲ τραπέζας. Sit ita sane, quod Plato vituperio dignus non sit, ob vectum in Ægyptum mercaturæ causa oleum; an vero in tali viro reprehensione dignum non est, quod in Siciliam ad Dionysium juniorem se contulerit cupidiarum amore? quod certe philosophum dedecebat, qui scriptis victus tenuitatem profitebatur.

314 Φεῦ λόγων. Ita habent codd. Coisl. et Vat. Prave edit. λέγων.

315 Ἐὼ λέγειν πράσιν τε. Quædam exponenda sunt, ut intelligatur hic locus. Plato e Sicilia rediens, ad Æginam insulam appulsus, ad quam accedere Atheniensibus capitale erat, maximum vitæ discrimen adiit. Tandem quidam Afer, Anicetis, meliorem se tota exhibens Græcia, quæ ab Ægineis de redimendo Platone nullatenus laborabat,

eum atque ipsius famam et doctrinam viginti aut triginta minis coemit.

316 Εἰ μὴ Πλάτωνί τις Αἰδύς τῆς Ἑλλάδος. Sic legendum, ut sensus et metrum constet. Edit. Εἰ μὴ Αἰδύς τις τῆς Πλάτωνος Ἑλλάδος.

321 Βλάπτων. Vat. βάπτων. Ἀλμυρῷ. Salsamentariam Aristippi doctrinam appellat, quod ipse voluptatis assertor erat.

329 Θῆλον. Ita Coisl. Edit. θῆλαια. Versus hic est Euripidis in Bacchis 834. Vide Laertium in Vita Aristippi.

334 Ὅσ' ἦγε. Sic Vat. et Coisl. Edit. male οὐχ ὅς ἦγε.

336 Θελήσαντός τι τοῦ. Coisl. et Vat. θελήσαντός γε τοῦ.

METRICA VERSIO.

Non criminandum: dasque inopiæ quidpiam.

Mensas Platonem sed equi tyrannicas,

Turpe, et labores atque doctrinam indecens:

Mitto auctionem, quæ nec habuisset locum,

Ni præstitisset Græcia sese Africus

Benigniorem; namque paucis numulis

Platonis emit gloriam ac scientiam.

Fiducia oris magna Aristippo fuit:

Sed juncta nimium luxui sædo tamen.

Læsunque misto dogmate est falso bonum.

Nam combibones, unguine ipse perlitus,

Affabat; atque comitas morum, et sales

Huic muniabant maximum ad quæstum viam.

B Sic Archelao rege quodam tempore

Vestem offerente femina dignam (haud scio.

Qua mente munus istud), hanc quidem Plato

Rejecit, illud proferens Euripidis:

« Non feminarum vestibus queam indui. »

Hic autem, ut ejus munus in manus idem,

Ferente quodam, venit, hoc statim accipit,

Versum et rependit versui lepide alterum,

Hæc dicta suadens: « Non enim in Bacchi Orgiis

Matrona casta labis aliquid contrahet. »

Idem Archelaus, ut ferunt, cum posceret

Sophocles ab illo quidpiam, hoc Euripidi

Dedit erudito protinus, verba hæc loquens:

Τοσαῦτ' ἐπειπὼν· « Σὺ μὲν ἄξιος δοκεῖς
 Ζητεῖν ἔμοιγε, λαμβάνειν δ' Εὐριπίδης· »
 340 Δεικνὺς ὅπερ ἄριστον εὐγενῆς τρόπος.
 Τάξας δὲ τοῖς Ἕλλησι τοὺς πόρους ποτὲ
 Ὁ Λυσιμάχου, καὶ ἄλλα τῶν πρώτων φανείς
 Ἐν δημαγωγίαις τε καὶ στρατηγίαις,
 Τοσοῦτον ὠφθῆ χρημάτων ἀνώτερος,
 345 Ὡσθ' (ὅτι μὲν ἔσχε τοῖνομ' ἐκ τῆς πράξεως,
 Δίκαιος ὢν τε καὶ καλούμενος εἰς ἔτι,
 Ἐκὼν παρήσω) τὰς δὲ παῖδας ἢ πόλις
 Ἐκδοῦσα τιμᾷ χρήμασι πένιαν καλήν,
 Αὐτόν τ' ἔθαψεν, οὐκ ἔχονθ' ὄθεν ταψῆ.
 350 Οὐκ ἂν παρῆλοίμ' οὐδὲ τὰ Ῥωμαίων καλὰ
 Ὡς μὴ παλαιὸς ἰσχυριζοίμην μόνος.
 Πύρρῳ κρατήσας ἐν μάχῃ Φαβρίκιος,

A Ἦν δὲ στρατηγὸς τῶν περιδλέπτων ἄγαν,
 Καὶ τοῖσδ' ἐνίκα μάλλον· ὡς γὰρ εἰς στενὸν
 355 Ὁ Πύρρος ἦλθεν ἐλπίδων, ἐπειράθη
 Χρυσοῦ ταλάντοις τὸν στρατηγὸν ἀρπάσαι·
 Ὁ δ' οὐκ ἐδέξατ', ἀλλ' ὄμως ἐσπείσατο.
 Ἐπεὶ δ' ὁ Πύρρος, ὡς λέγουσ', εἰρηνικὰ
 Παίζων πρὸς αὐτόν, τῶν ἐνόπλων θηρίων
 360 Ἔνα τῶν ἐλεφάντων ὑπερφυῖα τε καὶ μέγαν,
 Οὐπω κατ' ἔψιν οἱ τέως ἐγνωσμένον,
 Ἔδειξε· βινὸς ὑπερφανείσης ἀθρόως
 Οὕτ' ἐπτοθήθῃ, καὶ τόδ' εἶπεν ὄλωσ'·
 « Οὐ μ' οὔτε χρυσὸς εἶλεν, οὔτα θηρίον. »
 365 Ἀρκαί τοσαῦτα, καὶ τὰδε μέτρον πέρα,
 Ὡς ἂν τις εἴποι χρημάτων καταφρονῶν.
 Μήτ' οὖν ἐκεῖνα προσδέχου τὰ μὴ καλὰ

Tantum adjiciens : « Tu quidem dignus mihi
 Videris qui petas, Euripides autem qui accipiat ; »
 340 His indicans esse quid præstantissimum generosos mores.
 Is qui tributa Græcis aliquando exæquavit
 Lysimachi filius, aliasque inter principes enituit,
 In rebus publicis agendis ac militaribus expeditionibus,
 Ita pecunia visus est altior, ut
 345 (Ac illum quidem nomen ex agendi ratione habuisse,
 Ut qui justus fuerit, et justus hactenus vocetur,
 Libens omitto), ut civitas ære publico et illius filias
 Collocaverit, præclaræ paupertati honorem habens,
 Et ipsum sepelierit, non habentem unde sepeliretur.
 350 Neque etiam Romanorum præteribo res præclare gestas,
 Ne priscis tantum inniter exemplis.
 Pyrrhum vicerat in prælio Fabricius,
 432-433 Vir inter præcipuos duces insignis.
 Sed his, quæ dicam, clarius vicit. Nam cum in arcum
 355 Pyrrhi spes reductæ essent, aggressus est
 Auri talentis ducem rapere ;
 At ille non accepit, fœdus tamen pepigit.
 Deinde, cum Pyrrhus, ut ferunt, pacificos ei
 Ludos exhiberet, ex armatis belluis
 360 Unam, nempe elephantem, insigni magnitudine,
 Nunquam hactenus ab eo visu cognitam
 Monstravit : at subito apparente proboscide,
 Neque exterritus est, et placide dixit :
 « Neque me aurum vicit, neque bellua. »
 365 Hæc quidem satis multa, atque etiam supra modum ;
 Idque quisquis pecuniæ contemptor est, haud negaverit ·
 Ne igitur ista amplectans non belle dicta

340 Ὡπερ ἄριστον. Ita Coisl. et Vat. Edit. ἀρι-
 στοῦ.
 349 Ἐθαψεν. Ita Coisl. Edit. ἔθαψαν.
 352 Φαβρίκιος. Coisl. Φαβορίνος.
 355 Ἐπειράθη. Ita Vat. et Coisl. Edit. ἐπαράθη.
 356 Ἀρπάσαι. Rapere, animum ducis pellicere.
 360 Ἔνα τῶν. Coisl. Εἶδε τὸν ἐλέφανθ' ὑπερφυῖ
 τε καὶ μέγαν. Sic videtur legisse Leuv., qui vertit :

Cum Pyrrhus, ut aiunt, amice cum eo jocans, an im-
 adverteret eum, etc.
 364 Ἐγνωσμένον. Ita Coisl. Edit. ἀγνωσμένον.
 365 Μέτρον. Coisl. et Vat. μετρίου.
 366 Ὡς. Ita Coisl. Leuv. legisse videtur ὢν, ut
 in editis ; vertit namque, quæ dicere quis possit,
 opes ac pecunias contemnens.

METRICA VERSIO.

« Dignus videris tu quidem, qui postules :
 Qui capiat autem, dignus est Euripides : »
 Hinc, morum honestas quanta sit res, judicans.
 Quin Lysimachi filius, qui Græciæ
 Tributa quondam fixerat, vir eminens
 Bello, domique rebus in forensibus,
 Nummorum amore tam fuit sublimior,
 Ut (mitto Justi nomen hinc quod rettulit
 Adhucque gestat) ipsius natus viris
 Urbs collocarit, de suo penuriam
 Præclaram honestans : atque eum ære publico
 Humarit, ipsi quod nihil prorsus foret.
 Nec præteribo decora magnorum Ausonum
 Exempli, ne me prisca solum fulciant
 Fabricius armis vicerat Pyrrhum, agminis

B Ductor Latini nobilis, rursum hunc magis
 Hac arte superat. Pyrrhus etenim spes suas
 Pressas in arcum conspicans, studuit ducem
 Surripere, munus maximum ipsi deferens.
 At hic rejecit : pepigit inducias tamen.
 Ut Pyrrhus autem per jocum, velut ferunt,
 Elephantia quemdam corporis vastissimi
 Monstravit, armis undique instructum (haud prius
 Fabricius hocce viderat monstri genus),
 Sic ut proboscis subita sese ostenderet :
 Non tremuit, hilari verba sed fronte hæc dedit :
 « Nec me ante nummi, nec modo vicit fera. »
 Satis ista nobis dicta sunt, et plus satis,
 De despiciendis opibus. Ergo ne probet
 Illa parum honesta quispiam, ex priscis libris

Βίβλων παλαιῶν, ὦγαθ', αἷς ἐνετράφησ'·
 Ἐα με κερδαίνοντα κεκληθῆσαι κακόν.
 370 Κρείσσον γάρ ἢ σέβοντα τοὺς θεῶν νόμους
 Πένητα ναλεῖν, δέξαν ἡμποληχίτα.
 Μῆ μοι γένος γένιζε, μάχα μοι γένος.
 Τὰ χρήματ' ἀνθρώποισι τιμιώτατα.
 Πένητος ἀνδρὸς οὐδὲν ἀθλιώτερον.
 375 Ἄνευ δὲ χαλκοῦ, Φοῖβος οὐ μαντεύεται.
 Οὐκ ἔστιν ὅστις πάντ' ἀνήρ εὐδαιμονεῖ·
 Ἦ γάρ πεφυκῶς ἐσθλὸς, οὐκ ἔχει βλον,
 Ἦ δυσγενῆς ὢν, πλουσίαν ἀροῖ πλάκα.
 Πῶς γάρ καλεῖς δυσδαίμονα, τὸν πένητα μὲν,
 380 Πολλῶ δ' ἔχοντα πλουσιώτερον τρόπον;
 Δύσδαιμον ὄντως τὸ φρονεῖν οὕτω κακῶς.

Α Ταῦτ' οὖν ἅπαντα φεῦγε τοὺς τ' εἰρηκότας,
 Ἐτ' ἄλλο τούτοις ἐμπερές τι ἐν λόγοις.
 Καὶ τῦτ' ἐπαίνει τῶν σοφῶς εἰρημένων·
 385 Ὅτ' ἐκ πονηροῦ πράγματος κέρδος λάθης,
 Τοῦ δυστυχεῖν νόμιζε ἀρραβῶν' ἔχειν.
 Μῆ πάντοθεν κέρδαινε, σαυτὸν αἰσχύνων·
 Τὸ μὴ δικαίως εὐτυχεῖν, ἔχει φόβον.
 Μῆ Πλοῦτον εἴπης, οὐχὶ θαυμάζω θεὸν,
 390 Ὅν καὶ κάκιστος βλάβως ἐκτίησαςτο.
 Πένης μὲν ἔστι, τὸν τρόπον δὲ πλοῦσιος.
 Σοφὸν πένητα μᾶλλον, ἢ Μίδα κακόν.
 Ληρεῖ δὲ μοι θεόγνης ὡς λῆρον πλατύν,
 Κρημνοὺς προσιμῶν τῆς ἀπορίας καὶ βυθοῦς,
 395 Κακῶς τε Κύρνω νομοθετῶν εἰς χρήματα.

In antiquis libris, quibus innutritus es, o bone,
 Sine me lucra facientem vocari improbum :
 370 Id enim satius, quam colentem leges deorum
 Pauperem degere, gloriam ambientem.
 Ne mihi genus proferas : offa mihi genus.
 Pecunia hominibus maxime venerabilis.
 Homine egeno nihil miserabilius.
 375 Sine ære Apollo non vaticinatur.
 Nemo est qui ab omni parte sit beatus ;
 Vel enim egregiis ortus parentibus, caret opibus,
 Vel gente non clarus divitem arat campum.
 Quomodo ergo miserabilem eum vocas, qui pauper quidem est,
 380 Sed moribus præditus est longe ditissimis ?
 Vere miserum est tam prave sentire.
 Hæc igitur omnia effuge, et eos qui ea effutierunt,
 Et si quid aliud his consonum libris.
 Atque etiam hæc lauda sapienter dicta :
 385 Cum ex re prava lucrum feceris,
 Scito te pignus infelicis vitæ habere.
 Ne lucreris undequaue, teipsum dedecorans :
 Injusta prosperitas non caret metu,
 Ne Plutum appelles : non ego admiror deum,
 390 Quem facillime teterrimus possidet.
 434-435 Pauper quidem est, sed moribus dives.
 Pauperem sapientem malo quam improbum Midam.
 Delirat mihi Theognis insigniter,
 Barathra præferens egestati et abyssos,
 395 Pravasque de pecunia leges Cyrno præscribens.

369 Ἐα με κερδαίνοντα. Versiculi hi, inquit
 Billius, ex variis poetis corrogati sunt; quibus
 postea ad paupertatis commendationem alios mox
 subnectit.
 370 Κρείσσον. Leuv. ita reddit: *Nam longe id
 præstat, atque si leges deorum colens, in paupertate
 cum gloria degerem.*
 375 Μῆ μοι γένος γένιζε. Arbitratur Billius γε-
 νίσειν esse vocem effictam ad irridendam generis
 nobilitatem. Vat. ξένιζε, *ne meum genus deprimas.*
 380 Πολλῶ. Ita Coist. Edit. πολλῶν.

385 Ὅτ' ἐκ. Vat. οὐκ ἐκ.
 389 Μῆ Πλοῦτον εἴπης. *Noli Plutum, id est, di-
 tem appellare, etc.*
 394 Κρημνοῦς. Alludit Gregorius ad hæc Theo-
 gnidis :
*Χρὴ περίην φεύγοντα, καὶ εἰς μετακίητα πόρτον
 Πλάτσει, καὶ περῶν, Κύρνε, κατ' ἡλιβάτων.*
*Opportet eum, qui inopiam fugit, in vastum mare se
 projicere, aut e præruptis scopulis se dare præcipi-
 tem.*

METRICA VERSIO

Desumpta, juvenis quæ manu volvit frequens,
 Sine me vocari, dummodo lucrer, malum :
 Id namque præstat, quam colentem cœlitum
 Leges egere, gloria hinc dum quaeritur.
 Genus mihi ne profer : offa mi genus.
 Res nulla censu charior mortalibus.
 Miserum indigente nil magis fingi potest.
 Responsa Phœbus, æra si desint, negat.
 Nemo beatus rebus est in omnibus.
 Nam vel probis vir moribus victu caret :
 Vel, stirpe cum sit sordida, censu affluit.
 Miserum vocandum nam quid ipse existimas
 Opibus carentem, divitem sed moribus ?
 Miser est profecto, quisquis hæc sentit male.

B Hæc ergo cuncta cum suis auctoribus,
 Aliudque si quid tale sit dictum, fuge.
 At ista lauda : dicta sunt enim probe.
 Ex non honesta cum capis re commodam,
 Calamitatis, hoc scias, arrham tenes.
 Non undecunque lucra fac : verere te.
 Pavore iniqua non caret felicitas.
 Plutum quid inquis ? Non ego admiror deum,
 Haud ægre apisci quem queat vel pessimus.
 Pauper quidem ille : moribus dives tamen.
 Sophos egentes malo, quam Midas malos.
 Delirat autem maxime Theognides,
 Diram anteponeit cum necem penuriæ,
 Cyrnoque sancit improbas leges opum.

Ὅμηρε καὶ σὺ, πῶς τοσοῦτον ἀστάτῳ
 Πράγματι νέμεις, ὥστε φράσαι· που τῶν ἐπῶν,
 Ὅπηδὸν εἶναι τὴν ἀρετὴν τῶν χρημάτων;
 Φησὶν· Τόδ' εἶπον αὐτὸς, οὐχ οὕτως ἔχων,
 400 Γελῶν δὲ τοὺς ἔχοντας οὕτως ἀλλίως.
 Οὐ γὰρ δοκεῖ σοι τὴν θάλασσαν ἐκφυγῶν
 Ὀδυσσεὺς ἔχεινος, οὐ τὰ πολλὰ ἀθλήματα,
 Ὀφθελίς ἀλήτης τῆ βασιλίδι γυμνός,
 Καταδέσας δὲ τῷ λόγῳ τὴν παρθένον,
 405 Φαλαξί τ' αὐτοῖς ἀξίως πλείστου φανείς,
 εἶναι προδήλως τῆς ἀρετῆς ἐγκώμιον;
 Τὸν μῦθον αἰνῶ τὸν Φρύγιον, ὅς εὖ ἔχει·
 Μίδᾳ γὰρ αἰτήσαντι πάντα χρυσοῦ
 Πλήρη γενέσθαι, τῆς ἀμετρίας δίκην

A 410 Θεὸς δίδωσιν ὧν περ ἤξιον τυχεῖν·
 Ὁ χρυσοῦς ἦν ἀβρωτος· ὅς δ' εἶχεν, νέκυς.
 Τί μοι ξένων μύθων τε καὶ διδαγμάτων;
 Αὐτοὺς σκόπει μοι τοὺς ἐμούς· ἦδη νόμους.
 Ἔμοι γένος μὲν ἔστι τὸ πρῶτον καλόν,
 415 Ὅσπερ προῆλθον, καὶ πρὸς δ' πτερῶ βίον,
 Δεσμῶν ἑμαυτὸν ἐκλύειν πειρώμενος.
 Ἢ δ' ἐκ μελῶν τε καὶ φθορᾶς ὀρμωμένη,
 Νεκρῶν τε λαμπρῶν καὶ παλαιοῦ σσηπότητων,
 Ἢν δὴ καλοῦσιν εὐγένειαν οἱ κάτω,
 420 Κόπρου βροῦσης οὐδὲν εὐγενεστέρα.
 Πατρὶς δὲ σωμάτων μὲν οὐκ ἐλευθέρᾳ,
 Φύρων τε δούλῃ, καὶ κακῶς τετμημένη
 Κόλποις θαλάσσης καὶ νάπαις περιγράφος,

Et tu, Homere, quomodo tantum instabili rei
 Tribuis, ut dicas alicubi carminum,
 Pedissequam pecuniæ esse virtutem?
 Sed, ait, non ideo dixi, quod sic ipse sentirem,
 400 Sed ut eos irriderem, qui tam misere sentiunt.
 Nonne enim fateberis profugum ex mari
 Ulyssem illum, qui tot exercitatus laboribus,
 Errabundus, et nudus regis filia visus est,
 Ac reverentiam sibi a virgine sermone suo conciliavit,
 405 Ipsisque Phæacibus summo in pretio fuit,
 Manifestum esse virtutis præconium?
 Laudo fabulam Phrygiam, quæ præclarissima est.
 Nam cum precatu esset Midas, ut auro totus
 Impleretur, immoderationis pœnam
 410 Deus constituit, ut consequeretur quod rogabat:
 Aurum non poterat comedi: qui autem habebat enectus est.
 Sed quid mihi opus est peregrinis fabulis et doctrinis?
 Ipse jam necum meas leges considera.
 Genus mihi quidem est primarium illud bonum,
 415 Unde processi, et ad quod vitam erigo,
 Vinculis memet ipsum satagens exsolvere.
 Quæ autem ex membris et corruptela orta est,
 Et ex illustribus defunctis dudumque putrefactis,
 Nobilitas, ut terreni homines vocant,
 420 Hæc sîmo diffluente nihilo præstantior.
 Corporum autem patria minime libera est,
 Sed tributis subdita, ac non bene secta
 Finibus maris et silvis circumscripta,

398 Ὅπηδὸν εἶναι τὴν ἀρετὴν. Memoria hic
 lapsum esse Gregorium putat Billius, nec ab Ho-
 mero dicta, sed ab Hesiodo, lib. cui tit. *Opera et*
dies.

Et δὲ κεν ἐργάζῃ, τάχα σε ἐηλώσει ἀεργός
 Πλουτοῦντα· πλούτῳ δ' ἀρετὴ καὶ κῦδος ἀκηδεῖ.
 Si sedulus fueris, forsitan invidabit tibi piger locu-

pleti; divitiarum pedisseque sunt virtus et glo-
 ria.

400 Γελῶν. Ita Coisl. et Vat. Edit. γενῶν.

406 Τῆς ἀρετῆς ἐγκώμιον. Quod eo loci Grego-
 rius ascribit Ulyssis virtuti, eloquentiæ ejusdem tri-
 buit infra, lib. II, sect. 2, v. 208.

410 Ἀδῶσι. Coisl. et Vat. τίθησιν.

415 Ὀδῆε. Coisl. et Vat. ὀδῆε.

METRICA VERSIO.

Homere, qui sit ut rei fluxæ admodum
 Tribuas et ipse tantum, opum ut quodam loco
 Pronuntiaris esse virtutem assecclam?
 Dixi quidem, inquit: non tamen se sentiens,
 Ridens, sed illos, sentiunt qui tam male.
 Nam nonne Ulyssem, qui tot ærumnas tulit,
 Cum sævientis impetum effugit freti,
 Nudusque, inopsque regia est a virgine
 Conspectus, hancque vocibus flexit suis,
 Phæacibusque maximo in pretio exstitit,
 Virtutis esse splendidam laudem putas?
 Fabella quin hæc est Phrygum pulcherrima.
 Nam cum petisset cuncta mutari sibi
 Midas in aurum, quo malæ cupidinis

B Supplicia lueret, annuit votis deus.
 Sic habuit aurum: sed miser periit fame.
 Figmenta sed quid atque præcepta externa
 Propono? leges jam velim spectes meas.
 Stirps clari generis est mihi princeps bonum.
 Quo sum ortus, ad quod subvebo vitam meam
 Studens molestis vinculis me exsolvere.
 At nobile illud, terrei ut vocant, genus,
 A labe, nexu et corporum quod profuit,
 Clarisque quondam mortuis et putridis,
 Fluente sîmo neutiquam est mage nobile.
 Rursumque patria corporum haud est libera.
 Gravibus tributis subdita, et scissa improbe,
 Finita silvis, sinibus et vasti maris,

Πολλοὺς ἀμείβους' ἀθλοῦς οἰκήτορας,
 425 Αὐτὴ γὰρ μήτηρ καὶ τάφος γεννημάτων,
 Κόπτουσα τοὺς κόπτοντας. Ὁ δίκη, δίκη
 Τοῦ πρωτοπλάστου γεύσεώς τε καὶ πλάνης!
 Ἡ δ' ἀντι ταύτης τοῖς σοφοῖς ζητούμενη
 Πρὸς ἦν βλέποντες ἐνθάδ' οὐ ριζούμεθα,
 450 Ὅσπερ πόα τι ἐφ' ὑδάτων ὄχουμένη,
 Πλατεῖ ἀτέρμων εὐγενῶν σχηνωμάτων,
 Κρατούμενη τε τοῖς κατοίκους εἰς αἰὲ,
 Ζώντων τε μήτηρ, καὶ μόνων ἀλλοτρία,
 Χορὸς τ' ἀπαυστα Χριστὸν ὑμνούστων μέγαν,
 435 Πανήγυρις τε πρωτοτόκων γεγραμμένων
 Ἐν οὐρανοῖς βίβλοις τε ταῖς αἰωνίοις.

Α Δόξαν τ' ἐπαινῶ τῆν ἄνω μοι κειμένην,
 Στεθμῆν δικαίαν, καλὸν ἀψευδέστατον.
 Ἡ δ' ἐνθάδ', αὔρα καὶ κενῶν κενὴ χάρις·
 440 Ἡ μὲν δικαία προστεθῆσιν οὐδὲ βν·
 Ἡ δ' οὐκ ἀληθὴς εἰς βλάβην καθίσταται.
 Τὸ γὰρ δοκεῖν, ὕφειλε τοῦ εἶναι πολὺ.
 Πλοῦτος δ' ὁ μὲν βέων τε καὶ μέθης πλέως,
 Ὅψιν τε πηρὸς καὶ περιπλανώμενος,
 445 Φυσῶν τε πολλοὺς καὶ κενῶς ἀντλῶν τύχην,
 Γαστρὸς τις ὄγκος ὑδέρου πεπλησμένος·
 Ἄλλοις προσέρποι φάρμακον νόσου γέμον
 Καιροῦ φθόρου τε παγγίνιον τιμώμενον.
 Ἔμοι δὲ πλοῦτος ἀφθόνος τε καὶ μένων,

Mutationem sæpe patiens miserorum incolarum,
 425 Eadem mater et tumulus sobolis suæ,
 Tundens tundentes. O vindicta, o vindicta
 Primi parentis gustus et seductionis!
 At quæ istius loco a sapientibus queritur,
 436-437 Quamque hic intuentes non fluctuamus,
 430 Velut herba aquis innatans,
 Terminis caret præ latitudine egreriorum tabernaculorum,
 Et ab incolis in æternum possidetur,
 Mater viventium, et a laboribus aliena,
 Chorus eorum qui magnum Christum indesinenter celebrant
 435 Cœtus primogenitorum descriptorum
 In cœlis ac libris æternis.
 Gloriam etiam laudo in cœlis mihi repositam,
 Ponderus justissimum bonum minime mendax.
 Terrena autem ventus est, et vanorum hominum vana gratia:
 440 Ac ea quidem, quæ justa est, nihil prorsus addit;
 Quæ vero non vera, in damnum convertitur.
 Videri enim de vero multum detrahit.
 Divitiæ fluentes et ebrietatis plenæ sunt,
 Oculis captæ et errabundæ,
 445 Quæ multos inflant, et vane fortunam infundunt:
 Ventris tumor quidam ex aqua intercute.
 Aliis obrepat remedium illud morbidum.
 Temporis et invidiæ ludibrium pretiosum.
 Mihi vero divitiæ pretiosæ, permanentes,

424 Ἀμείβους'. Ita Coisl. Edit. ἀμείβους.
 426 Κόπτουσα τοὺς κόπτοντας. Tundens scilicet
 post mortem eos, a quibus, dum viverent, calcata est.
 429 Ριζούμεθα. Vat. et Coisl. ριζούμεθα. Non
 hic radices mittimus, haud secus ac herba fluctibus
 innatans.
 431 Πλατεῖ ἀτέρμων. Ita Coisl. et Vat. Vastis-
 sima, nullis circumscripta terminis. Mendose edit.
 πλατεῖα τέρμων.
 432 Τοῖς κατοίκους. Vat. et Coisl. τοῖς ἀπαξ οἰ-
 κήσασι.
 434 Χορὸς τ' ἀπαυστα. Ita Coisl. Edit. χορὸς τὰ

πάντα.
 436 Ταῖς. Coisl. τοῖς.
 442 Τὸ γὰρ δοκεῖν. Videri enim quod non sumus,
 multum detrahit, quominus sumus id quod videmur.
 Opinio multum veritati detrahit.
 444. Ὅψιν τε πηρὸς. Oculis captus Plutus, ab Ari-
 stophane inducitur, eo quod, nulla proborum homi-
 num habita ratione, divitias indignissimis largiatur.
 445 Ἀντλῶν τύχην. Ita Coisl. et Vat. Edit. men-
 dose ἀτλῶν.
 448 Καιροῦ φθόρου τε παγγίνιον τιμώμενον.
 Deerat hic versus in editis, Coisl. suppeditavit.

METRICA VERSIO

Subinde mutans incolas miserrimos:
 Eadem parensque sobolis, et tumulus simul,
 Eosque tundens, a quibus tusa est prius.
 Quam primi acerbe plectitur gustus patris!
 Illius ast hæc quam sophi exquirunt loco,
 In quam intuentes neutiquam hic reptabimus
 (Ut herba fluviis innatans), nullos habet
 Omnino fines: domibus eximiis viget.
 Semper colonis obtinetur a suis.
 Viventium est mater, laborum libera:
 Horum, Deum qui jugiter laudant, locus:
 Decusque celebris agminis primo sati,
 Cœlestis ille quod tenet scriptum liber.

B Jam laudo, sursum quod mihi situm est, decus,
 Rectam illam amussim, ne-scium falsi bonum.
 Mundana namque gloria est ventus levis.
 Ac justa vero ne pilum adjungit quidem:
 At falsa damnum maximum secum trahit.
 Putare quippe, plurimum de re eripit.
 Rursus fluentes, ebrizæ, cæcæ, vagæ
 Opes, tumorem plurimum quæ contrahunt,
 Vaneque fortunam hauriunt, intercuti,
 Similesque prorsus sunt aquæ, alteros petant:
 Medicina morbi plena, ludus temporis,
 Invidiæ et atræ: sint licet pretio haud levi.
 At census est his amplus et stabilis mihi,

450 Ἐστὺς, ἀσυλος, κτημάτων ἀνώτατος,
 Μηδὲν παπάσαι πλὴν Θεοῦ καὶ τῶν ἄνω.
 Ἄπαντα μὲν γὰρ οὐκ ἂν, εἰ βούλοιτό τις,
 Κτήσαιτο, οὐτ' ἐκτήσαιε' οὐκ οὐκ ἄχρι νῦν·
 Πάντων δ' ἕνεστιν ἀθρόως καταφρονεῖν,
 455 Κραίττω τε πάντων τοῦτον εἶναι τὸν τρόπον.
 Ἄλλοι φάλαγγας τασσέτωσαν ὀπλιτῶν,
 Πλείον τε πασχέτωσαν, ὣν δρᾶσιν κακῶν,
 Βάλλοντες, οὐμῶζοντες, ἀστάτοις βροπαῖς
 Ἄγγωμαλοῦντες, αἰμάτων ἀνοῦμενοι
 460 Πλοῦτου τίν' ἔγκον, ἢ τυραννίδος κράτος.
 Ἄλλοι δὲ γῆς τε καὶ θαλάττης ἀγρίας
 Κόλπους μετρούντων, ἔμποροι δυσδαίμονες.
 Ἄλλοι δίκας τε καὶ νόμους ἀντιστρέφουσ
 Σπουδῇ πλεκόντων, λημμάτων μικρῶν χάριν·

A 465 Ἐμοὶ δὲ πάντων Χριστὸς ἐστὶν ὄνιος,
 Σταυρόν τε τὸν πένητα πλουσίως φέρω,
 Ῥίψας τὰ σπητῶν καὶ στροφὴν πεττευμάτων.
 Τοῦτου νόμος μὲν πρῶτος, ἢ πρώτη τρυφή,
 Ἐδὲμ δὲ καὶ παράδεισος εὐβαλῆς φυτοῖς,
 470 Πηγὴ τ' ἐς ἀρχὰς τέτταρας τετμημένη.
 Οὐ χρυσοῦς, οὐκ ἤλεκτρον, οὐδὲ ἀργυρος,
 Οὐκ εὐχρόων τε καὶ φανῶν λίθων χάρις,
 Ἄ γῆ δίδωσι τῶς κάτω νένευκοῖσι·
 Μόνους δὲ καρποῖς ἀφθόνως διέτρεφε
 475 Τὸν ἐργάτην Θεοῦ τε καὶ θείας τρυφῆς.
 Κάνταυθ' ὄρος τις ἤδονῃ μετροῦμενος·
 Σύλου γὰρ εἶργε γνώσεως ἐναντίων.
 Ὅς οὐ φυλαχθεὶς, παντὸς ἐστέρησέ με,
 Καὶ γῆς πόνους ἔδωκε μητρὸς τῆς ἐμῆς.

450 Stabiles, furibus non obnoxia, possessionum præstantissimæ
 Nihil possidere, præter Deum et cælestia.
 Nemo est qui omnia, etiamsi velit,
 Possideat, neque hactenus quisquam possedit.
 At licet omnia simul contempere,
 455 Omnibusque esse hoc modo celsiorem.

Ordinent alii militum phalanges,
 Ac plura patiantur, quam inferunt mala,
 Ferientes, eculantes, accipiti Marte
 Decertantes, sanguine ementes
 460 Divitiarum molem aliquam, aut tyrannidis potentatem.

Alii terræ ferique maris
 Sinus metiantur, mercatores miseri.
 Alii judicia et contrarias leges
 Sedulo innectant, parvi lucri gratia :
 465 Mihi vero Christum omnibus emendus est,
 Ac pauperem crucem opulente fero,

438-439 Postquam ea quæ rodit tinea, et instar cuborum volvantur, projecti
 Christi primam legem primæ deliciae exceperunt ;

Ac Edem et paradisi plantis floridus
 470 Et fons in quatuor sectus principia :
 Non aurum erat, non electrum, non argentum,
 Non nitentium et pellucidorum lapidum gratia,
 Quæ terra largitur his qui humi defixi sunt ;
 Solis at pomis abundanter nutriebat

475 Cultorem Dei et divinarum deliciarum.
 Atque hic etiam modus voluptati præscriptus :
 Ligno enim cognitionis contrariorum prohibebat ;
 Quæ lex minus servata omnibus me spoliavit,
 Ac terræ miseris matris meæ me addixit.

450 Ἄσυλος, κτημάτων ἀνώτατος. Ita Coisl. Edit. ἀσειστος, χρημάτων ἀνώτερος. Vat. πτωμάτων ἀνώτατος.

457 Πλείον. Coisl. πλείω. Mox, δρῶσι pro δρᾶσι.

467 Πεττευμάτων. Vat. τῶν πεμμάτων. Optima loquendi ratio, qua significat Gregorius omnia huiusce vite bona esse fortuita, et alex in modum

singulis fere diebus in diversum mutari.

468 Τοῦτου. Hujus prima lex, primæ deliciae.

471 ἤλεκτρον. Ita Coisl. Edit. ἤλεκτρος.

476 Ἠδονῇ μετροῦμενος. Ita Coisl. Edit. ἡδονῆς μετρουμένης.

477 Ἐναντίων. Contrariorum, id est, boni et mali.

METRICA VERSIO.

Fures nec ullos, nec graves casus timens,
 Nil possidere, nisi Deum, et cæli bona.
 Nani nemo prorsus omnia adipisci potest,
 Nec est adeptus hactenus, cuncta at simul
 Quin spernat, et sic rebus omnino omnibus
 Existat ipse celsior, nihil vetat.

Alii phalanges instruant ad prælium,
 Subeantque plura, quam inferant ipsi, mala,
 Dum vulnerant nunc, nunc gemunt ob vulnera,
 Dubioque Marte dimicant, et quasdam opes
 Emunt cruore, robur aut tyrannidis :
 Terræque, sævi et æquoris miser sinus
 Mercator obeat, maximos quæstus sequens :
 Leges et alter, juraque adversaria,
 Dum lucra capiat parva, nectat sedulus.

PATROL. GR. XXXVII.

B Mihi ast emendus rebus est cunctis Deus,
 Et crux, egentem quam fero opulente, obterens
 Quod tinea rodit, et cubi instar volvitur.
 Hujus fuit lex prima, primum gaudium,
 Edem, hortus ille dulcibus plantis virens,
 Fonsque in quaternos fluminum sectus sinus.
 Argentum et aurum non erat tunc temporis,
 Non tunc nitentes gemmula, et pellucida,
 Quæ cuncta tellus porrigit flis humi :
 Verum colonus Numinis solo famem
 Pellebat esu fructuum dulcissimo.
 Atque hic voluptas limites etiam suos
 Habebat, arbor vetita nam scientiæ
 Erat, esa quæ nos omnibus orbos bonis
 Terræ parentis tradidit laboribus.

23

480 Ὡν εἷς, τὸ πλεῖον τῶν ἀναγκαίων ἔχειν
Μηδὲν τε μέτρον εἶδέναι τῆς κτήσεως,
Κακοῦ τὸ χεῖρον φάρμακον ποιουμένους,
Διψῶντας ἀπὲ τῷ ποτῷ καυσουμένους.
Ἐξ οὗ, τί γίνεθ' ὡς παράδοξον, σκόπει,
485 Ἄελ πένεσθαι τῷ λιπόντι κτωμένους,
Τέρψιν δὲ τοῦ κτηθέντος οὐ δύνασθ' ἔχειν,
Τῷ μὴ παρόντι· καὶ γὰρ ἐκτῆχει φρένας.

Πρῶτος μὲν οὗτος εὐτελοῦς ζωῆς νόμος,
Ἔστιν δ' ἐκεῖνος δευτέρος. Τὸν Ἀβραάμ
490 Τὸν πατριάρχην, τὸν θεόπτην τὴν μέγαν,
Οἴκου, γένους τε, πατρίδος ἐξελεύσας,
Ὁ τῶν μεγίστων οἰκονόμος μυστηρίων,
Εἰς γῆν μετήγαγ' εὐκόλως ἀλλοτρίαν,

A Ἐόνον, πάροικον, ἄστεγον, πλανώμενον.
495 Πίστις γὰρ εἶλεν ἐλπίδων τῶν μειζόνων—
Ἄρτον δ' Ἰακώβ καὶ σκέπην ἦπει μόνον,
Ὅρμων ποταμῶν ποτ' εἰς μέσην, ὡσπερ λόγος,
Εἰ καὶ πολυθρέμμων ἐπάνεισιν ἄστερον,
Μισθὸν δίκαιον εὐρόμενος οὗτον πρόνων.
500 Καὶ τοῦτο δ' εἰπεῖν εὐ ἔχει πρὸς οἷς ἔτην·
Μωσῆς δ' εἰσω τοῦ γνόφου μόνος μόνω
Θεῷ προσωμίλησε, καὶ πλαξιν νόμον
Διπλοῦν ἐδέξαθ', ὅψ λείων ἦγε μέγαν·
Τότε οὖν μερίζων ἦν κατέσχον ἐλ Θεοῦ,
505 Ἄλλοις μὲν ἄλλην γῆν ἐμέτρησε ξένην·
Υἱοῖς δὲ Αὐεὶ κληῖρον οὐ νέμει μόνους.
Κληῖρος γὰρ αὐτοῖς ὁ κράτιστος, ἦν Θεός.

480 Horum una est, plus quam necessitas requirat, habere,
Nec modum ullum possessionum agnoscere,
Malo pejorem dum facimus medicinam,
Sitientesque ipso potu astuamus.

Ex quo quid fiat, quamque mirum sit, considera:
485 Per id quod deest, semper sumus pauperes in opibus,
Neque ex acquisitis voluptatem ullam percipere possumus,
Propter id quod non adest: hoc enim mentem labefacit.

Atque illa quidem prima exstitit vitæ simplicis lex,

Hæc autem secunda. Abrahamum
490 Patriarcham, magnum Dei contemplatorem,
Domo, genere, patria extractum,
Qui maximorum dispensator est mysteriorum,
In terram haud invitum transtulit extraneam,
Hospitem, inquilinum, sine tecto, errabundum.

495 Illum enim fides spei majoris traherat,
Panem Jacob et vestes tantummodo petebat,
Profectus aliquando in Mesopotamiam, ut refert Scriptura,
Quantum postea dives pecoribus rediit,
Justam hanc mercedem laborum adeptus.

500 Atque illud etiam his, quæ dixi, æquum est addere:

Quando Moses intra caliginem solus cum solo
Collocutus est Deo, ac lapidibus insculptam legem
Duplicem accepit, qua magnum regebat populum:
Tunc dividens terram, quam a Deo datam tenebant,

440-441 505 Aliis quidem aliam emensus est extraneam terram,
Solis autem filii Levi nullam partem distribuit.
Pars enim illis præstantissima erat Deus.

482 Ποιουμένους. Ita Coisl. Edit. ποιούμενοις.

483 Ἀπὲ τῷ. Ita Coisl. Edit. εἶναι τῷ. Μοκ καυ-
σουμένους, combustos.

485 Τῷ λιπόντι κτωμένους. Coisl. λιπόντι τρηκο-
μένους.

486 Τοῦ κτηθέντος. Coisl. τῶν κτηθέντων.

495 Ἐλέκεν. Vat. et Coisl. ἤγειν.

499 Μισθὸν δίκαιον εὐρόμενος οὗτον πρόνων.
Coisl. μισθὸν δικαίων εὐράμενος τούτων. Vat. etiam
εὐράμενος. — Benedictini post edit. servaverunt ve-
cem οὗτον, quæ Græco idiomati extranea videtur;
dicitur enim τούτων, non vero οὗτον. Forte legendum
foret οὕτως, sic justam mercedem, etc.

METRICA VERSIO.

Quorum unus est hic, plus habere scilicet,
Quam sit necesse, scire nec census modum:
Morboque sic est pharmacum nocentius.
Hinc porro, quam res mira coatingat, vide:
Ut neque major surgat ex potu sitis,
Per idque miseri, quo carent, penuria
Semper laborent, gaudium nec sentiant
Ob parta; nam quod deficit, mentem premit.

Atque ista vitæ prima lex est pauperis.
At hæc secunda: summa qui mysteria
Dispensat, egit, patriarcha ut maximus,
Gonspector atque Numini summi, domum,
Patriasque sedes, cum propinquis omnibus,
Linquens, obiret exteras terras, vagus,

B Carensque tecto, dissitas longe; fides
Trahebat etenim, spesque majoris boni.
Jacob poposcit, pane dempto et vestibus,
Nihil, interamnam se fuga ad terram ferens:
Dives tametsi post domum revertent,
Æquum laboris præmium id nactus sui.
Quin ad priora commode hoc jungi potest:
Moses receptus montis in caliginem,
Solutus locutus cum Deo est, legem ac duplam
Accepit, agmen duceret qua maximum.
Tunc ergo terram partiens datam a Deo,
Aliis quidem aliam mensus est partem soli;
Levi sed ortis ipse nil solis dedit,
Quod pars eorum præpotens esset Deus.

Ἰωνὰδὰ δὲ παισὶν εἰσάγων ποτὲ
 Ἀκτισίαν τε καὶ τὸν ὕψηλὸν βίον
 510 (Ἦδει γὰρ, ἤδει φιλοσοφεῖν, καίπερ τότε
 οὐδὲ πανίας πω καιμένης ἐν θαύματι)·
 Τὰδ' εἶπε, πατρὸς λίαν ὡς χρηστοῦ λόγον·
 « ὦ παῖδες, οἷον ὑμῖν, ὡς ἄγαν πολὺν
 Κληῖρον πορίζω, οἷον οὐπω τις πατήρ
 515 Παισὶν δέδωκεν, οὐδ' ὅς εὐπορώτατος·
 Φεύγοιτε πάντα κληῖρον, εὐλύτον βίον
 Ἔχοιτε, δεσμῷ μηδένι κρατούμενοι.
 Σκηνάς μὲν οἰκαίτ', οἰκίας κινουμένας·
 Τέμνοι δὲ γῆν ἄλλος τις· ἀμπελος δὲ γε
 520 Τούτῳ φυτεύσθ'· ὄντιν' οἶνος εὐφρανεῖ·
 Ὑμῖν δ' ἄοικος, ἐγκρατὴς ἔστω βίος.

A Ὡδ' ἂν βιοῦντες, ἀσφαλῶς ζῳοῖτέ μοι. »
 Οἷτος μὲν οὖν τοιοῦτος. Ἥλιαν δὲ πω
 Θήσοιμεν, ὃν Κάρμηλος ἔτρεφεν μέγας
 525 Κόραξι χειμάρῳ τε, γῆς ἐκ διψάδος;
 Ὅς ὦν πένης τε καὶ πανήτων ἰσχατος,
 Ἰστὴ τυράννοις βετούς, βεθρων βάθη·
 Πῦρ εἶλεκεν ἐχθροῖς καὶ θυσίαις ἐξ οὐρανοῦ.
 Χήραις ἐπήγαγε βανίδας στενῆς τροφῆς,
 530 Τρέφων τρεφούσας πλουσίως ὁ ἐνδής·
 Νεκρούς δ' ἀνέστη, μισθὸν εὐσεβοῦς σκέπης,
 Πυρός τ' ἀνήγεθ' ἄρματι πρὸς οὐρανόν.
 Ἐλισσαίου τε κληῖρος, ὃς παρ' Ἥλιου,
 Χάρις τε καὶ τὸ κλεινὸν ἐξ ὕψους δέρος.
 535 Ὅδε πρὸ γαστρὸς ἰσρός. Ὡ τοῦ θαύματος!

Jonadab filiis præscribens olim
 Nil possidere, vitamque sublimem ducere
 510 (Sciebat enim, sciebat philosophari, quamvis tunc
 Paupertas nondum admirationem moveret).
 Hanc ad illos habuit, ut optimus pater, orationem :
 « O filii, unam vobis, ut valde copiosam
 Hæreditatem trado, qualem nondum ullus pater
 515 Filiis dedit, ne ditissimus quidem :
 Possessionem omnem fugite ; liberam vitam
 Ducite, nullo prorsus vinculo constricti.
 Tabernacula habitate, mobiles domos.
 Terram scindat alius : vinea autem
 520 Ab eo plantetur, quem vinum delectat.
 Vobis autem vini expertis continens sit vita.
 Sic namque viventes secure vixeritis, nati. »
 Sic igitur ille. Etiam autem ubi
 Collocabimus, quem magnus aluit Carmelus.
 525 Per corvos et torrentem, sitiente terra ?
 Is pauper et pauperum ultimus,
 Compressit tyrannis pluvias et ima fluminum,
 Ignem e cælo devocavit in inimicos et victimas.
 Viduis fudit guttulas arcti cibi
 530 Pauper copiose eas alens a quibus alebatur.
 Mortuos suscitavit in mercedem pii hospitii,
 Ac igneo curru in cælum evectus est.
 Elisæo hæreditas ab Elia venit,
 Gratiæque et præclarum ex alto pallium.
 535 Iste, ante partum sacer. O rem mirabilem!

508 Ἰωνὰδὰδ. Ita Coisl. Edit. Ἰωνὰδάμ. Ita fere
 supra *Carm.* II, vers. 152, etc.

512 Ὡς χρηστοῦ λόγον. Vat. et Coisl. ὡς λίαν
 χρηστοῦς λόγους.

522 Ζῳοῖτες. Coisl. ζῳήτε.

523 Οἷτος μὲν οὖν τοιοῦτος. Ille igitur talis fuit :
 forte melius οἷτως : sic igitur ille. Coisl. et Vat.
 μὲν δὴ.

524 Θήσοιμεν. Coisl. θήσομεν. Mox, Κάρμηλος.
 Billius pro Carmelo, scripsit *torrentem* : Gregorius

memoria lapsus est. Nam a corvis pastus est Elias,
 non in Carmelo, sed in torrente Carith. Verum κῆ
 Billio fas erat observare, atque etiam debebat, quod
 est interpretis officium : at verba Gregorii non erant
 mutanda.

525 Γῆς ἐκ διψάδος. Coisl. γῆς ἐκδιψάμενος.

527 Τυράννοις. Coisl. τυράννοῦς.

529 Ἐπήγαγε. Vat. ἐπήγε.

534 Κλεινόν. Coisl. καλόν. Mox, Vat. δέρας pro
 δέρος. Vide supra sect. I, *carm.* XVI.

METRICA VERSIO.

Rechabus etiam filiis vitam indigam
 Celsamque suadens (quippe jam norat genus
 Vitæ altioris persequi : in pretio licet
 Tum nondum egestas esset, ac miraculo),
 Hæc verba patre protulit digna optimo :
 « Qualem ipse vobis, filii, quam divitem
 Hæreditatem porrigo ! qualem haud pater
 Donavit ullus, ne quidem censu affluens.
 Nil possidete ; liberum ævum ducite, *
 Nullo rotenti vinculo ; in tentoriis
 Habitete : vobis mobiles sint hæ domus
 Proscindat alius quispiam terræ solum,
 Vitesque plantet, quem juvat Bacchi liquor.
 At vita vobis sit meri prorsum inscia.

B Vitæ exigetis tuto sic, nati, dies. »
 Ac talis ille. Quo loco ponam Etiam,
 Quem perque corvos, perque torrentem Deus
 Alebat, arens dum siti tellus foret ?
 Qui, pauper etsi, pauperum et pauperrimus,
 Fluxus tyrannis imbrium pressit tamen,
 Hostibus ab alto et victimis flammam extudit,
 Viduisque fudit guttulas arcti cibi,
 Alens alentem largiter vir indigus,
 Traxitque ab orco mortuos pro præmio
 Hospitii : ad astra raptus est curru igneo.
 Hæreditatem quid Elisæi proferam,
 Delapsam ab alto gratiam cum pallio ?
 Quid ante ventrem, mira res ! sacrum Deo ?

Πάντως ἀκούεις τὸν Σαμουὴλ τὸν μέγαν,
 Ὅν μητρὸς εὐχὴ τῷ Θεῷ προσήγαγεν·
 Εἰ μὴ λίαν τολμηρὸν εἶπεν τοῦτό γε·
 Οὐδ' αὐτὸν εἶχεν ἐκ βρέφους Θεῷ δοθείς.
 540 Τίς ἦν παλαιᾶς καὶ νέας μεταίχμιον
 Θεοῦ διαθηκῶν, ὡς σκιᾶς καὶ σώματος.
 Τὴν μὲν καταίρων, τῆς δ' ἀνοίγων εἰσόδους;
 Τίς φωτὸς ἄκρου προτρέχων λόγος μέγας;
 Τίς ἐν γεννητοῖς πρῶτος, ᾧ μάρτυς Θεός;
 545 Ἐρημὸν ἔκει, καὶ ἔζην εἶχε τροφήν·
 Καμήλιον δ' ἰσθημα δέματος στροφέη
 Ἐσφίγγετ' ἔγραψε τὸν Ἰωάννην Λόγος.
 Ὅς οὐδὲ διπλοῦν εἶπασε κεκτῆσθαι βράχος.

Magnum sine dubio intelligis Samuelem,
 Quem matris votum Deo tradidit:
 Nisi forte id dictu audacius est:
 Neque illum habuit mater: infans Deo traditus.
 540 Quis inter vetus et novum Dei testamentum
 Intermedius, velut inter umbram et corpus.
 Illud quidem claudens, huius aditum aperiens?
 542-543 Quis summam lucem præcurrens magna lampas?
 Quis inter eos, qui nati sunt, Deo teste, primus?
 545 Eremum incolebat, ac novo utebatur cibo:
 Vestis illi ex cameli pilis, pellicea zona
 Stringebatur: Joannem his verbis depinxit Christus,
 Qui ne laceram quidem vestem sinit possidere duplicem.
 Quid illum eloquar, qui ex arte victum
 550 Parabat, Paulum? quid eum, qui solis ex lupinis delicias
 Degustabat, Petrum, magnum utrumque apostolum:
 Qui mundum universum intra Dei retia
 Immiserunt: qui manibus fuderunt multas
 Divitias pauperibus, donis opulentiæ cumulati?
 555 Alii cymbas reliquerunt cognatis,
 Vocati a Deo ad meliorem piscatum.
 Optimis enim sermonibus ducebantur
 Christi, qui pauper factus est, et crassam hanc induit carnem,
 Cum esset niens maxima, et prima mentis progenies;
 560 Ac pauperes instituens verbi nuntios,
 Comitem eis dedit solam fidem,

550 Οὐδ' αὐτὸν εἶχε. Ita Coisl. Edit. 56' αὐτὸν εἶχεν. Qua lectione vitiosa decepti interpretes, a Gregorii mente aberrarunt. Sic Leuvenkl. *Continuit ille se primis ab annis*. Bill. *Ineptam minus sententiam efficit: Deum autem habebat ille.*

540 *Μεταίχμιον*. Sic Coisl. et Vat. Edit. μεταίχμιον.

542 *Καταίρων*. Coisl. et Vat. καταργῶν, τῆς ἀνοίγων εἰσόδους. *Vetus abolens, novo autem aditum patefaciens.*

547 Ἐγραψε τὸν Ἰωάννην Λόγος. *Joannem depinxit Verbum Christus qui, etc.* — Contra sensum peccavit Billius, referendo vocem δς ad Joannem,

Α Τί δ' ἂν τις εἶποι πρὸς τὸν ἐκ τέχνης τροφήν
 550 Παῦλον πορίζοντ'; ἢ τὸν ἐκ θέρμων μόνω
 Τρυφῶντα Πέτρον, τοὺς μεγάλους ἀποστόλους·
 Ὅτι πάντα κόσμον δικτύων εἶσω Θεοῦ
 Ἐθήκαν· ὡν αἱ χεῖρες ἔβρον πολὺν
 Πλοῦτον πένησι πλουσίως δωρουμένων;
 555 Ἄλλοι παρήκαν συγγενέσιν ἀλειάδας,
 Καλούμενοι Θεῷ πρὸς ἀλείαν κρείττονα.
 Λόγοις γὰρ ἦσαν τοῖς ἀρίστοις ἡγμένοι
 Χριστοῦ, δς ἐπτώχευσε καὶ σαρκὸς πάχος,
 Νοῦς ὡν μέγιστος, καὶ νοὸς πρώτη φύσις·
 560 Πτωχοῦς δὲ τάξας τοῦ λόγου διαγγέλους,
 Συνέμπορον δίδωσι τὴν πίστιν μόνην,

cum referri debeat ad Verbum Christum. Melius vertisset: *Baptista depictus a Verbo sic fuit, quod, etc.* CAILLAU.

548 *Ελας*. Coisl. ελα.

554 *Πλουσίως δωρουμένων*. Coisl. πλουσίως δωρουμένων. Sic videtur legisse Leuv. qui vertit: *Donantibus eas locupletibus*. Combef. *δωρούμενον. Pauperibus abundantem datas.* — Vox δωρουμένων sensum habere solet activum, non passivum, unde melius verteretur, *donā dantes opulenti.* CAILLAU.

555 *Συγγενέσιν*. Vat. ad marg. συγγόνους. Mox, idem ἀλειάδας.

560 *Τοῦ λόγου*. Coisl. τῷ λόγῳ.

METRICA VERSIO.

Samuelem, opinor, accipis, magnum virum:
 Votum parentis quem Deo summo obtulit,
 Audacter ipse forte ni dico hoc nimis:
 Deum autem habebat ille, ei a puero datus.
 Quis erat sequester fœderis prisci et novi,
 Umbraeque velut et corporis conspectum,
 Illud coercens, rursus huic pandens fores?
 Lucerna summi luminis quis prævia?
 Quis inter homines teste supremus Deo?
 Sola incolebat hic loca, huic victus novus,
 Vestis camelus, zonæ erat pellis loeo:
 Baptista nobis pictus est his versibus,
 Qui nec sinebat quempiam vestes duas
 Habere. Paulum quid loquar, victum sibi

B Manibus parantem? quid Petrum, cujus cibus
 Erant lupini? maximos apostolos,
 Quorum labore totus est orbis Dei
 Clausus lagena: maximæ quorum e manu
 Opes fluebant, indigis datæ ampliter.
 Pars alia cymbas liquit agnatis suas,
 Ad rete traheret hos Deus cum ditius.
 Christi instituti namque erant dictis probis,
 Qui prima cum esset, maxima et mens omnium,
 Crassitiem egenæ carnis excepit tamen.
 Legisset inopes cumque præconus sacri
 Sermonis, his dat unicam comitem fidem.
 Nudis, quibus non esset æs, non calcei,
 Non pera, nec opes, maximum mysterium

Γυμνοῖς, ἀγάλκοις, πῆραν οὐκ ἐξημμένους,
 Ἀσανδάλοισ τε καὶ ἀπόροις, μυστήριον
 Ὅλης ἐπιτρέψας τῆς νέας οἰκουμένης,
 565 Καὶ μηδὲ ράβδον ἐν χειροῖν ἔων ἔχειν,
 Ὡς πίστις εἴη τοῦ λόγου τὸ εὐσθενές.
 Ὅρα τὸ μείζον· οὐδὲ τῷ νέῳ μαθεῖν
 Χρῆζοντι, πῶς ἂν τοῦ τελείου τις τύχοι,
 Ἄλλω τὸ ἄκρον, ἢ μόνω περιγράψει,
 570 Τῷ δεῖν ἅπαντα τοῖς πένησι σκορπίσαι,
 Σαρρὸν ἐπ' ὤμων τὸν μέγαν φέρειν ἀεὶ,
 Αὐτῷ θ' ἴππεσθαι τοῖς· κάτω νεκρούμενον,
 Ἐπερ ποθοίη καὶ συνυφουῖσθαι θεῷ.
 Ὡτω τελείοι καὶ τελώνας εἰσόδω

A 575 Πάντα προθύμως τῷ θεῷ δωρουμένους·
 Καὶ πειθέτω Ζαχαῖος, ὃς πλουτῶν κακῶς,
 Ὄλετω πενήτων τῶν τε ἠδικημένων
 Πλουτεῖ τὸ πένεσθαι, καὶ ρύπτου καθαίρεται.
 Εἶεν· τὰ μὲν δὴ χρημάτων οὕτως ἔχει·
 580 Τῆς δ' ἐγκρατείας μικρὰ μὲν τὰ τῶν πάλαι
 Σοφῶν παρ' Ἑλλήσι τε καὶ τῶν βαρβάρων.
 Καὶ βαρβάρους γὰρ τῆς ἀρετῆς ἦν τις λόγος.
 Τί χρεῖ δ' ἀφ' ἡμῶν οἶα καὶ ἅσα γράφειν;
 Πᾶσιν γάρ ἐστι περιφανῆ καὶ γνώριμα.
 585 Ἦκουσα τοῦτο τῆς σοφῆς τραγωδίας·
 « Γαστρός δὲ πειρῶ πᾶσαν ἦνταν κρατεῖν. »
 Μόνη γὰρ ὧν πέπονθεν οὐκ ἔχει χάριν.

Nudis, sine ære, sine pera,
 Sine sandallis, sine censu, mysterium
 Totius novi committens mundi;
 565 Ac ne baculum quidem manibus gestare sinens,
 Ut fides esset verbi robur.
 Majus quidpiam inspicere: ne juveni quidem discere
 Cupienti, quomodo ad summum quis perveniat,
 Alio vel solo perfectionem circumscribit,
 570 Ut scilicet omnia pauperibus distribuatur,
 Magnamque semper crucem humeris ferat,
 Ac rebus terrenis mortuus ipsum sequatur,
 Si etiam cum Deo in altum tolli cupiat.
 Sic et introiens lustrat publicanos,
 575 Qui Deo omnia libenter tradunt.
 Persuadeat id Zachæus ille, qui cum male ditatus esset
 Miserans pauperes, et eos quos læserat,
 Paupertate ditescit, et a sordibus expurgatur,
 Atque hæc quidem dicta sint de divitiis.
 580 De continentia autem perpauca ab antiquis
 444-445 Sipientibus, tum apud Græcos, tum apud barbaros suppeditantur.
 Nam et barbaris virtus aliquo in pretio fuit.
 Nostra autem, quæ et quanta sint, quid attinet describere?
 Sunt enim manifesta omnibus et nota.
 585 Audivi illud sapientis tragædiæ:
 « Ventris conare habenas omnes tenere. »
 Solus enim eorum, quæ de illo merueris, gratiam non habet.

562 Πῆραν οὐκ ἐξημμένους. *Peram non habenas alligatam.*

564 Ἐπιτρέψας. Ita Vat. Edit. ἐπιστρέψας.

565 Καὶ μηδὲ ράβδον. Vat. μὴ ράβδον αὐτοῦς.

566 Εὐσθενές. Vat. ἀσθενές, quam lectionem præfert Billius; verum bene minus juxta Combellium: eo quippe loci commendatur efficacia et robur, cui nimirum astipulatur virtus divina, nullaque alia suppetunt adminicula.

568 Τις τύχοι. Ita Vat. Edit. κατατύχοι.

575 Τῷ θεῷ δωρουμένους. Coisl. τοῦ θεοῦ δωρουμένους.

576 Καὶ πειθέτω. Coisl. et Vat. πείθει Ζαχαῖο; ἐκέλευς.

578 Πλουτεῖ τὸ πένεσθαι. *Paupertate divitiis consequitur.*

579 Εἶεν· τὰ, etc. *Hæc dicta sunt: quod quidem ad opes spectat, ita res se habent.*

581 Καὶ τῶν. Prave in edilibus καὶ γῆ.

584 Περιφανῆ. Vat. ἐμφανῆ.

586 Γαστρός δὲ. Erat hic versus in monastichis Græcorum sententiis, ac Chareti tribuitur a Stobæo, sermone 16 *De continentia*. BILL.

METRICA VERSIO.

Totius orbis in manus tradens novi:
 Nec ferre baculum vel levein hos sinens manu:
 Infirmus ut dogmati astrueret fidem.
 Quod majus audi: postulanti, quo modo
 Perfectus esse posset, adolescentulo,
 Virtutis arcem finit haud ipse altera
 Ulla re, egenis cuncta quam si protinus
 Dispergat, humeris semper et gestat crucem,
 Ipsumque, rebus mortuus terræ omnibus,
 Sequatur, aveat cum Deo si subveli.
 Sic et telonas lustrat ingressu suo,
 Dantes libenter Numini summo omnia.

B Testis Zachæus, qui malis dives modis,
 Miserans egentes postea, et quos læserat.
 Pauper opulente redditus, labem expiat,
 Atque ista sunt dicta de censu mihi.
 Ac continentis pectoris Græcus apud
 Exempla quædam suppetunt, et barbaros.
 Et barbaris nam cura virtutis fuit.
 Quot nostra vero, quantaque, hic perscribere
 Quid est necesse, clara cum sint omnibus?
 Hæc eruditæ verba sint tragædiæ:
 « Omnes habenas ventris ipse contine. »
 Est namque doni solus accepti inamemor.

Ἐν πλησμονῇ τοι Κύπρις, ἐν πικρῶσι δ' οὐ.
 Παιχία γαστήρ λεπτόν οὐ τίχεται νόον.
 590 Πληρῶσαι δέριον κηρίων ἢ τ' ἀλείψων,
 Οὐδὲν διοίσει ταῦτα γαστρός ἐν μυχοῖς.
 Πίθω δ' ἐπανέλιν ἐκρέοντι, τίς χάρις;
 Γαστήρ δ' ἀναλτος εὔρα καὶ νεῶν δρόμους·
 Ἄλλους δ' ἐπ' ἄλλοις ἐμμανεῖς ἐξώπλισεν.
 595 Ἄπαντα δ' ἔρπαιν εἰς βυθὸν τὰ τίμια
 Τῶν γαστριμάργων οἶτα, μὴ δὲ σπ' ἐτι
 Τῶν εὐτελεστάτων, μέθης ἐξ ἑνός,
 Ὅρθως λέγει που Κερκιδᾶς ὁ φιλάτος,
 Τέλος τρυφῶντων, αὐτὸς ἐσθίων ἄλας,
 600 Αὐτῆς τρυφῆς ἔθ' ἄλμυρον καταπτύω.
 Τίς δ' οὐκ ἐπαινεῖ τὸν τρυφῶντι τῷ νέψ

A Φήσαντα: « Παῦσαι προστιθείς σου ταῖς πέδιαις,
 Ἐξαγγριῶν τε τὸ σπαράσσον θηρίον. »
 Κάκεινο δ' οἶον Στωικῶν τῶν φιλάτων;
 605 Ὡς ἄλλος ἄλλω σαρκίῳ τις προσαλάων·
 « Τί σοι χρωστώ, φησιν, ἄθλιον ἄερος;
 Φαγεῖν; μέγιστον, ἄρτος ἐνδεῶς δοθείς.
 Πιεῖν; ὕδωρ σοι δώσομεν, καὶ ὀξίνην.
 Οὐ ταῦτά μ' αἰτεῖς· τὰ τρυφῆς δὲ καὶ κόρου,
 610 Κρουσταλλίνων τε ἀδρότητ' ἐκπιωμάτων.
 Αἶαν ἐτοίμως δώσομέν γ', ἀλλ' ἀγγόνην. »
 Ταῦτ' οὐκ ἀμίαινον τῶν πάλαι βλακευμάτων
 Σαρδαναπίλου τοῦ Νίνου, ὃς ἔν ποτε
 Πλούτῳ τε λαμπρὸς καὶ τρυφῇ διεφθορῶς,
 615 Ἐδαύλεθ' αὐτῷ καὶ γράνου μηχίσταρον

In satietate Cypris, at non in esurientibus.
 Pinguis venter subtilem sensum non parit.
 590 Melle autem pellem implere, an farina,
 Nihil hæc differunt in ventris penetralibus.
 Dolio infundere diffluenti quid juvat?
 Venter inexplebilis invenit etiam navium cursus,
 Aliosque in alios furentes armavit.
 595 Pretiosissimos quosque cibos, ubi irrepsero
 In gurgitem belluonum, non jam cibos esse
 Vel vilissimos, unico ex lebete,
 Recte dixit alicubi lepidissimus Cercidas,
 Finem luxuriosorum, ipse sale victitans,
 600 Ac ipsius luxuriæ salsamenta respuens.
 Quis non laudaret eum, qui juveni luxurie diffluenti
 Dixit: « Desine tuis adicere compedibus,
 Ac belluam dilaniantem irritare. »
 Illud vero quale est jucundissimorum Stoicorum?
 605 Carnem quis alloquens ut alius alium:
 « Quid tibi debeo, inquit, misera cutis?
 Cibum? maximum donum est panis parce datus
 Potum? aquam tibi dabimus et acetum.
 At non hoc reposcis, sed delicias et satietatem
 610 Et crystallinorum poculorum elegantiam.
 Libentissime dabimus, sed restem. »
 Annon hæc meliora sunt, quam antiqua luxuries
 Sardanapali a Nino prognati, qui cum esset
 Divitiis splendidus, et deliciis corruptus,
 615 Optabat ut sibi etiam grue longius

588 Ἐν πλησμονῇ τοι. Ita Coisl. et Vat. Men-
 dose in edit. πλησμονήτας.
 589 Παιχία. Ita fere infra carm. xxxvi, vers.
 35, etc.
 590 Πληρῶσαι... ἢ τ'. Sic legendum, et ita le-
 gisse videntur Bill. et Leuv. Edit. πληροῦται... εἴτ'.
 592 Ἐπαντελεῖν. Benedictini male *haurire*, pro
infundere, quod sensu directe repugnat. CAILLAU.
 593 Νεῶν. Coisl. νέον δρόμον, novum cursum. Sic
 Leuv.
 598 Ἀλας. Coisl. λέγων.

589 Ἄλας. Coisl. ἄλα.
 600 Αὐτῆς τρυφῆς ἔθ'. Coisl. τρυφῆς τε αὐτῆς.
 602 Ταῖς πέδιαις. Ita Coisl. Edit. τὰς πέδας.
 609 Οὐ ταῦτα μ' αἰτεῖς. Coisl. οὐ ταῦτα ἀπατεῖς.
 611 Ἄλλ' ἀγγόνην. Vide intra lib. II, sect. 1,
 poem. LXXXI, v. 96, etc., ubi Gregorius eandem
 loquendi formam usurpat.
 613 Σαρδαναπίλου. Hæc Aristoteles non Sar-
 danapalo, sed Philoxeni tribuit.
 615 Μηχίσταρον. Coisl. et Vat. μηχέστερον.

METRICA VERSIO.

In ventre pleno Cypris est, non in fame.
 Subtilem obeseas venter haud mentem parit.
 Ventrem farina, melle vel dulci impleas,
 In ventris imo differet prorsus nihil.
 Cado effluenti quid juvat te infundere?
 At lurco venter navibus cursum dedit,
 Hominesque rabido Marte commisit ferus.
 Cunctasque in imum gurgitem labi dapes,
 Charas gulosis, non dapes tamen amplius,
 Lebete veluti quopiam ex vilissimo,
 Dixit profecto Cercidas scite admodum,
 Finem belluonum, cum sale ipse viveret,
 Ipsumque luxum conspuens, salsum velut.
 Quis non probarit, debito quod luxui

B Quandoque dixit quispiam: « Ne adaugeas
 Vincula tua, sevaram et belluam magis asperes. »
 Quale autem et illud, quod suam carnem alloquens
 Stoicus, ut alter alterum, dixit: « Tibi
 Quid, misera pellis, debeo? Te ut nutriam?
 Abunde panis frustulum est. Potum petis?
 Aquam aut acetum dabimus, ut pellas sitim.
 At ista forte non petis, verum dapes
 Gratas palato, pocula et dulcis meri?
 Non ista, restim sed tibi lubens dabo. »
 Nonne ista longe præferenda luxui
 Sardanapali, splendidus qui copiis
 Opum, maloque perditus luxu, grue
 Optabat esse long' us guttur sibi,

Λαιμόν γενέσθαι, ἥδονῆς μικρὰς χάριν ;
 Ὡ θεε Δαβὶδ, σοὶ δὲ διψῶντι φρέαρ
 Γῆς ἀλλοφύλων καὶ ποτὸν κρατούμενον,
 Ἐπεὶ δι' αἱμάτων τε καὶ μάχης τινὲς
 620 Ὑπηρετοῦντο τῷ πόθῳ, χερσὶν λαδῶν
 Ἐσπείσας ὕδωρ· οὐ γὰρ ἐξ ἀλλοτρίων
 Κακῶν ἐδέξω τὸν σὸν ἐκπλήσσει πόθον.
 Εἰ δ' ἀγγέλων τις ἄρτος, ἢ Λόγου τροφή
 (Ἄσώματον φύσιν γὰρ οὐ σῶμα τρέφει),
 625 Ὅσοι παρ' ἡμῖν ἀγγέλων ζῶσιν βίον,
 Σπινθῆρσι μικροῖς τοῦ βίου κρατούμενοι !
 Καὶ τοῦτ' ἄκοντες, δόξατος θεοῦ χάριν·
 Δεῖ γὰρ δεδέσθαι, μέχρις ἐκλύση Θεός.
 Ἐὼ τὰ βίβλων καὶ τὰ τῶν πάλαι λέγειν.
 630 Ὅσοι καθάρσει σωματῶν θεοῦμενοι,

Ἄ Τροφῆς ἄγευστοι ἡμέρας καὶ πλείονας
 Διήλθον, ὥσπερ σωματῶν ἐλεύθεροι,
 Πυρὸς δ' ἀπειλήν, καὶ λεόντων χάσματα
 Ἦνεγκαν, ὥστε μὴ βέβηλον ἐν ζένη
 635 Τροφήν προσέσθαι βαρβάρων προστάγματι.
 Ἄφ' οὐ δὲ Χριστῷ συμπλακεῖς ὁ δυσμενής·
 Ἀπῆλθε, σαρκὸς εὐγενοῦς ἠττημένος,
 Ἐκ τετταράκοντ' αἰτίας νυθημέρων,
 Ὅς μᾶλλον αἰσχύνοιτο τῆς πείρας σφαλεῖς,
 640 Νόμος προῆλθε τῆς φίλης κακώσεως
 Ἐν τοῖς ἀγῶσιν, ὦ σοφοῦ παλαίσματος !
 Καὶ τῶν ἀναίμων ἐνθέων τε θυμάτων,
 Ἄ πᾶς ὁ κόσμος καλλιερεῖ τῷ Δεσπότην,
 Θύοντες, οὐ μόσχους τε τῷ πάλαι νόμῳ,
 645 Οὐδ' ἄρνας, οὐδ' ἐξωθεν εἰσφορὰν τινα

Guttur daretur, quo prolixior esset voluptas ?
 O divine David, cum sitiēte te, ad puteum
 Terræ Philistinorum et potum perventum esset,
 446-447 Quia per sanguinem et pugnam nonnulli
 620 Ministraverant desiderio tuo, manibus acceptam
 Libasti aquam : non enim ferebas aliorum
 Incommodo sitim tuam expleri.
 Quod si angelorum panis quidam est, nempe Verbi cibus
 (Incorpoream enim naturam non alit corporalis cibus),
 625 Quam multi apud nos angelorum vitam ducunt,
 Parvis vitæ scintillis consistentes !
 Idque non libenter, sed propter divinum decretum :
 Vinctum enim esse oportet, donec Deus solvat.
 Mitto sacræ historię et veterum exempla.
 630 Quotquot corporum expurgatione dii facti,
 Ciborum jejuni plures dies
 Traduxerunt, quasi a corporibus liberi essent ;
 Ignisque minas et leonum ora
 Pertulerunt, ne profanum in aliena terra
 635 Cibum sumerent barbaro præcepto.
 Ex quo autem cum Christo luctatus inimicus
 Abscessit, a carne nobili victus,
 Quæ per dies et noctes quadraginta nil gustaverat,
 Ut eum puderet magis inanis tentamenti,
 640 Prodiit lex voluntariæ corporis afflictationis
 In certaminibus, o sapientem luctam !
 Et incruentorum ac divinarum victimarum,
 Quas totus orbis immolat Domino,
 Sacrificantes, non vitulos, ut in antiqua lege,
 645 Neque arietes, neque extrinsecus aliquam oblationem

617 Σοὶ δὲ διψῶντι, etc. Cum sitires et optares
 aquam cisternæ Bethlehem, quam occupabant Phi-
 listini, et potum penes te haberes, etc.
 635 Βαρβάρων. Coisl. βαρβάρω.
 638 Ἐκ τετταράκοντ' αἰτίας. Per quadraginta

dierum ac noctium jejunium.
 639 Σφαλεῖς. Tentationis spe frustratum.
 641 Ἐν τοῖς ἀγῶσιν. In certaminibus. Non male
 Leuv. In pietatis exercitiis.
 644 Τῷ πάλαι. Ita Coisl. Edit. τῶν.

METRICA VERSIO.

Ut ne voluptas flueret ipsi tam cito ?
 Jessæe, sed tu, cum sitires, atque aquam
 Ex agro haberes hostium, quoniam haud sine
 Cruore quædam tulerat hanc turma, obsequens
 Cupiditati regię, laticem statim
 Libasti, et unda militum parta nialo
 Explere vota veritus es, sitim et tuam.
 Quod si angelorum panis est Verbi cibus
 (Nani carne vacuas non alit mentes caro),
 Quam multi apud nos angeli vitam exigunt,
 Tenuisque vitæ spiritus tantum trahunt :
 Nec id libenter, sed Dei ut jussa expleant !
 Vinctum esse oportet, usque dum solvat Deus.
 Antiqua sileo, quæque commemorant libri,
 Cæterva q̄ tanta, corporum purgamine

B Divina facta, duxerit multos dies
 Impasta, tanquam corpore omnino carens :
 Minas et ignis, oraque leonum horrida
 Tulerit, profanis extera in terra cibus
 Ne vesceretur, barbari jussu impii.
 Cum Christo at ex quo Stygius hostis prælio
 Congressus, abiit victus a carne inelyta,
 Jejuna denos quæ dies quater egerat,
 Quo major illum spe pudor lusum angere.,
 Lex in palæstris prodiit jejunio
 Carnis premendæ, o callidum pugnae genus !
 Atque incruentæ victimæ, et sanctissimæ.
 Dominoque totus orbis æthereo immolat,
 Non vitulum, ut olim, non arietem, aut exteram
 Oblationem quampiam, plenam haud satis

Τῶν οὐ τελείων (πᾶν γὰρ ἄλογον ἐνδεές),
 Αὐτοὶ δ' ἑαυτῶν τῆξιν ἐμμέτρῳ τροφῇ,
 Τὸ μὴ τρυφᾶν τρυφῶντες, ὡ ξένης τρυφῆς!
 Ναοὺς καθαίρειν τῷ Θεῷ περὶ ὠμῶν,
 650 Ἄγρυπνιαὶς τε παννύχοις θ' ὀμνηδαις,
 Ἐκδημῆλαις τε τοῦ νοδὸς πρὸς νοῦν μέγαν,
 Ζῶντες τοσοῦτον ἐν σκιαῖς καὶ φάσμασιν
 Ὅσον τὰ κρυπτὰ τοῖς ὀρωμιένοις λαθεῖν.
 Ἐντεῦθεν οἱ μὲν δέσμιον σαρκὸς πάχος
 655 Θέντες σιδήρῳ, τὸν κόρον κατέσθεσαν·
 Οἱ δὲ ζῶφω τε καὶ στενοῖς οἰκῆμασιν
 Ἡ ῥήγμασι κλεισθέντες ἀγρίων πετρῶν,
 Βλάβην ἐπέσχον τῶν πλάνων αἰσθήσεων.
 Ἄλλοι δ' ἐρημίαις τε καὶ θηρῶν νάπαις,

A 660 Τὴν θηριώδη τοῦ φυγεῖν ἀμαρτίαν,
 Αὐτοὺς ἔδωκαν, ἔκφυλον ζῶντες βίον,
 Τοῦθ' ὁ βλέπουσι κόσμον εἰδότες μόνον,
 Σάκκῳ τις ἄλλος, καὶ σποδῷ, καὶ δακρύοις
 Ἐλκυσαν οἶκτον, καὶ χαμμενίας πόνῳ,
 665 Ἐτάσει τε νυκτῶν ἡμερῶν τε πλειόνων,
 Μηῶν τε, τοῦτου μείζον· εἰ δ' εἰποιμ' ἔτων,
 Ἄπιστον οἶμαι, πλὴν ἐμοὶ πιστὸν λίαν,
 Ὅσοι τ' ἐπόπται τῶν φιλῶν τοῦ θαύματος.
 Πίστις γὰρ ἐστήλωσε καὶ φόβος Θεοῦ,
 670 Τὸν νοῦν πρόωρον ἀρπάσας τῶν σωματικῶν.
 Ξένων δ' ἀκούσῃ καὶ ποτοῦ καὶ σιτίων·
 Ὅφον, σποδὸν τε καὶ δάκρυον μεμιγμένον,
 Ἄναρτον, ὡς ἀνυδρον οἱ δ' ἄλλοι βίον.

Haud perfectam (imperfectum enim quidquid rationis exers),

Sed ipsi suam ipsorum demenso cibo tafefactionem,
 Deliciis carere pro deliciis habentes, o novas delicias!

Templa Deo expurgare nitentes,
 650 Vigiliis, nocturnis psalmodum cantibus,
 Ac mentis ad magnam mentem migrationibus,
 Eatenus in umbris et imaginibus viventes,
 Quatenus abdita ex his, quæ videntur, percipiant.

Hinc alii vincam corporis molem
 655 Sub ferro tenentes, cupiditatem exstinxerunt:
 Alii autem tenebris et angustiis habitationibus,
 Aut fissuris inclusi silvestrium petrarum,
 Labem represserunt noxlorum sensuum.

~~660-660~~ Alii autem desertis et serarum saltibus,

660 Ut ferinum fugerent peccatum,
 Seipsos tradiderunt, vitam non humanam ducentes,
 Præter id quod vident, nihil ex mundo cognitum habentes.

Alius sacco, et cinere, et lacrymis
 Miserationem movit et chameuniz labore,
 665 Et multarum noctium ac dierum statione,
 Et mensium, quod majus est: quod si dixero annorum,
 Incredibile id erit, opinor, at mihi valde credibile,

Et sicque amicis, quicumque miraculi spectatores fuerunt,
 Fidem enim illos et Dei metus quasi cippos fixerat,
 670 Mentem ante tempus abstrahens corporibus.

Inusitatos audi et potus et cibos:
 Pro obsonio cinerem cum lacrymis mistum,
 Sine pane, quemadmodum et alii sine aqua.

646 Τῶν οὐ τελείων. Eorum quæ non sunt perfecta.

647 Αὐτοὶ δ' ἑαυτῶν. Id est, ipsi suum corpus inedia, cibi parcitate absumentes, tafefacientes.

655 Ὅσον τὰ κρυπτὰ. Quatenus ex rebus sensibilibus ad veram insensibilem et proinde abditarum cognitionem valeant assurgere.

655 Σιδήρῳ. Ita Vat. Edit. σιδήρον. Ferro vincientes carnem.

661 Ἐκφυλον ζῶντες βίον. Ab omni hominum commercio vitam agentes ita remotam, ut, præter eam

terre particulam in quo degunt, nullam aliam agnoscat mundum.

666 Μηῶν τε, τοῦτου μείζον· εἰ δ' εἰποιμ' ἔτων. Ita Coisl. et Vat. Edit. μηῶν τὸ μείζον· εἰ δὲ εἰποιμ' χρόνων.

667 Οἶμαι. Ita Coisl. et Vat. Edit. εἶμαι.

671 Ξένων δ'. Ita Coisl. Edit. ξένων δ'. Versus iste et duo qui proxime sequuntur, in duobus codd., quos vidit Bill., desunt, nec ad sensum magnopere facere ipsi videntur.

673 Οἱ δ' ἄλλοι. Coisl. ἄλλων. Vat. ἄλλων.

METRICA VERSIO.

(Perfectione nam parent bruta omnia),
 Sed quiaque tabem corporis: pro luxu habens
 Carere lautis dapibus, o luxum novum!
 Purgare templum sedulo nitens Deo,
 Totas in hymnis dum vigil noctes agit,
 Ac mente magnam migrat ad mentem, hactenus
 Vivens in umbris levibus, et spectris, per hæc,
 Quæ cernit oculus, capiat ut res abditas.
 Hinc pars, catenis corpus astringens suum,
 Exstinxit omnem funditus petulantiam.
 Pars domibus arctis, quasque sol nunquam videt,
 Vel clausa quodam rupis exessæ cavo,
 Damnum repressit, quod vagi sensus ferunt.
 Loca sola, quos et incolunt saltus feræ

B Scelus ut ferinum fugeret, haud tardo pede
 Pars petiit, ævi transgens novum genus,
 Mundum sciens hoc, quod videt, tantummodo.
 Est cui cinisque, saccus et, cum lacrymis.
 Humique captus somnus inflexit Deum,
 Statio et dierum plurimorum et noctium.
 Et mentium etiam: siquidem annos dixero;
 Non credet ingens agmen: at credam tamen.
 Credentque periter, mira res visa hæc quibus.
 Figebat illos num fides, Dei et metus,
 Animum aute tempus abstrahens a corpore.
 Haud usitatum prandium quin audies,
 Cineri calentes lacrymas mistas simul.
 Sine pane sunt qui vixerint, aqua et sine.

"Α μοι δοκοῦσι καὶ φύσεως νικᾶν νόμους,
675 Ζήλου φέροντος ἄχρισ ἐκτόπων ὁδῶν.

Τί ταῦτα; Τοῦ Λεῶ δὲ σὺ θαυμάζεις κόρας,
Τὰς τῶν Ἀθηῶν προσφαιγεῖσας ἀσμένως,
Μενοικέως τε τὴν πρόθυμον εἰσφορὰν,
Θηδῶν ὑπερθανόντος ὡς σῶση πᾶσιν·
680 Κλεομβρότου τε τοῦ σοφοῦ τὸ τίμιον
Πήδημ' ἀφ' ὕψους, ὡς ἀπέλθοι σώματος,
Ἐπεὶ Πλάτωνος τῷ περὶ ψυχῆς λόγῳ
Πεισθεῖς, ἔρωτι λύσεως κατεσχέθη.
Λέγεις Ἐπικτήτου τε τὸ κλασθὲν σκέλος,
685 Πρὶν ἢ τι ῥῆξαι ῥῆμα δοῦλον τῆς βίας·
Εἶναι γὰρ, εἶναι τ' ἀνδρὸς, ὡς ἀκούομεν,
Τὸ σῶμα δοῦλον, τὸν τρόπον δ' ἐλεύθερον·

Α Πτισμόν τ' ἐν ὄλμῳ τῶν Ἀναξάρχου χειρῶν,
Ὡς οὐ παρόντος, καὶ κελεύοντος σφοδρῶς
690 Πτίσσειν τὸν αὐτοῦ θύλακον, αὐτὸν γὰρ μένειν
Ἄππιστον, ὅστις ἐστίν, οὐχ ὀρώμενον·
Καὶ Σωκράτους τὸ κῶνειον, φιλοτησίαν
Ξένην τοσοῦτον ἠδέως ἐσπωμένην.
Σὺ ταῦτ' ἐπαινεῖς; καὶ τι κάγῳ, πλὴν ὅσον
695 Ἐν τοῖς ἀφύκτοις ἦσαν ἀνδρεῖοι κακοῖς·
Τοῖς γὰρ θέλουσιν οὐχ ὀρῶ σωτηρίαν.
Ἐντεῦθεν ἐλθὲ πρὸς πάλην τὴν ἔνθεον
Ἐμῶν ἀθλητῶν, καὶ σε διναίτω φόδος,
Τούτων ἀκούοντά τε καὶ μεμνημένον·
700 Οἷοις ὅσοις τε κινδύνοις ἠῤῥήσασμεν
Χριστοῦ τὸ σεπτὸν καὶ νέον μυστήριον,

Quæ quidem mihi videntur naturæ leges superare,
675 Fervore usque ad inusitatas vias ferente.

Sed quidnam hæc? Tu Lei admiraris puellas,
Libenter pro Athenis mactatas,
Et Menœcii voluntariam devotionem
Pro Thebis mortui, ut urbem servaret,
680 Et sapientis Cleombroti præclarum
Ex alto saltum, ut corpore abscederet,
Postea quam Platonis de anima libro
Perculsus, amore dissolutionis correptus est.
Narras Epicteti fractum crus, antequam
685 Vox ulla, doloris vi cogente, erumperet.
Erat enim hujus hominis, ut discimus,
Servum corpus, mores autem ingenui.
Contusas etiam in mortario Anaxarchi manus,
Quasi ille non adesset; imo cum juberet vehementer
690 Contundi saccum suum: se enim manere
Intactum, ut qui oculis, quis sit, non cernatur.
Socratis etiam cicutam, ejusque miram
Propinationem, tam libenter a se haustam.
Hæc tu laudas? ac ipse etiam laudo; sed tamen
695 In malis inevitabilibus fortes fuere;
Neque enim salutem volentibus relictam video.

450-451 Hinc te transfer ad certamen divinum
Athletarum meorum, et contremisce,
Hæc audiens et in memoriam revocans,
700 Quot et quantis periculis obeundis auxerimus
Christi venerabile ac novum mysterium,

674 Δοκοῦσι. Coisl. δοκεῖ καὶ. Vat. ἐμοὶ δοκεῖ.
675 Ἐκτόπων. Ad inauditas usque vias rationes,
absonas. ἔξεστραμμένων. Hesyeh... Suid.
677 Προσφαιγεῖσας. Ita Coisl. et Vat. Leos, Or-
phei filius, ut Atticam universam gravissima fame
levaret, tres filias virgines maclandas tradidit,
quod hoc unum depellendo morbo remedium ora-
culo ostensum esset. In cuius beneficii memoriam
monumentum ab Atheniensibus erectum est, quod
Leochorium appellarunt. Edit. προσφαιγεῖσας.

678 Μενοικέως. Vid. tom. I, pag. 109.
687 Τὸ σῶμα δοῦλον. Non Epicteti ipsius, ut In-
terpretatur Billius, hæc sunt verba, sed de illo dicta.
692 Φιλοτησίαν. Philotesia est, ait Billius, amica
quædam ad bibendum invitatio. Novam autem So-
cratis philotesiam vocat, eo quod Socrates cicutæ
poculum bibiturus dixisse feratur: *Propino pul-
chro Critiæ*, qui quidem in eum fuerat laterrimus,
ut scribit Tullius.
695 Τοσοῦτον. Ita Coisl. Edit. τοσοῦτων.

METRICA VERSIO.

Natura leges habeat adversas licet,
Zelo ferente prorsus insuetam ad vitam.
Quidnam hæc? Lei tu filias laude evebis.
Subiere quæ pro gente Cecropia necem;
Seque offerentem non pigro morti pede,
Thebis salutem quo daret, Menœceum:
Cleombrotumque, sponte qui, dum corpore
Exire gestis, se dedit præceps neci,
Postquam Platonis quopiam inductus libro,
Amore mortis captus est magno illico.
Crus fractum Epicteto insuper narras prius,
Quam vi doloris ederet verbum indecens.
Namque asserebat ille, sic accepimus,
Servum esse corpus, liberam at mentem suam.

B Tusas recenset tu quoque Anaxarchi manus,
Ut si abfuisset, namque utrem suum acriter
Tundi jubebat: quippe se illæsum interim
Manere: nec enim, quis sit, oculis conspici.
Laudas cicutam Socratis, philotesiam
Insolitam, ab illo pectore exhaustam impigro?
Tunc ista laudas? laudo et ego; verum in malis,
Quæ non dabatur fugere, constantes erant;
Nam spes salutis nulla erat, vellent licet.
Hinc ad palæstram transeas sacram velim
Pugilum meorum: teque corripat tremor,
Hæc audientem, et mente volventem, quibus
Quantisque fortes auximus periculis
Christi verendum ac novum mysterium:

Οἱ τοῦ καλοῦ ἐκείθεν ἡξωμένοι.
 Πολλοὺς γὰρ ἡμῖν πολλάκις τε τοῦ φθόου
 Ζέσαντος ἐχθροὺς καὶ διώκτας τοῦ λόγου,
 705 Θυμὸν πνέοντα, θήρας ἡγρωμένους,
 Οὐ πάποθ' ἡμεῖς εἴξαμεν καιροῦ ῥοπαίς.
 Ἄλλ' εἴ τι καὶ ῥάβθυμον εἰρήνη προσῆν,
 Εἴ τις κακὸς καὶ τέλλα ὦν ἐτύγχανεν,
 Ἐνταῦθα πάντες ἐστομώθημεν θεῶ.
 710 Ζήλω δὲ πυκνωθέντες ἐμπύρω, θράσος
 Ἐχθρῶν δεδέγμεθ', εὐκλεῶς ἠτώμενοι.
 Οὐδεὶς γὰρ οὕτως ἡδέως σωτηρίαν
 Κομίζεθ', ὡς ἡμεῖς γε κινδύνους καλοῦς.
 Τίς πῦρ, ξίφη, βάραθρα, λιμὸν, ἀγχόνην,
 715 Θήρας φονῶντας, ὡς τρυφήν ἐδέξατο;

Α Στρεβλώματ', ἐξαβρώματ', ὀμμάτων σβέσεις,
 Ζέσεις, σπαραγμοὺς, καὶ μαλῶν λαχίσματα,
 Κρυμοὺς, βυθοὺς, ζόφους τε καὶ κρημνίσματα,
 Χρόνου τε μακροῦ ποικίλην τραγῳδίαν;
 720 Ὁ καὶ κακῶν χερίστον, εἰδοῖσι φράσω.
 Ἡ μὲν γὰρ ἀκμή τοῦ κακοῦ, λύσις φόβου.
 Τὸ προσδοκῆν δ' αἰεὶ τι, πάσχειν ἔστ' αἰεὶ,
 Θνήσκειν τε πολλοὺς ἀνθ' ἐνὸς πικροῦς μόρου.
 Ἐὼ λέγειν φυγὰς τε καὶ τὰς χρημάτων
 725 Ἄλλοτριώσεις, καὶ τὸ ταῦτ' ἐν ἔθει
 Ἀνδρῶν, γυναικῶν, ἡλικίων, τέκνων, φίλων,
 Πάσχειν, ἃ κάμπει καὶ τὸν ἀλκιμώτατον.
 Καὶ ταῦθ' ὑπὲρ τοῦ; συλλαθῆς ἴσως μίδς.
 Τί τοῦτό φημι συλλαθῆς; καὶ νεύματος

Qui ab eo nomen, quo appellamur, consecuti sumus.
 Nam cum multos nobis ac sæpe invidia
 Incendisset inimicos et persecutores doctrinæ,
 705 Iram spirantes, belluas efferatas,
 Nunquam cessimus temporum momentis.
 Sed si quid negligentia pax habuit,
 Aut si quis aliunde timidus fuit,
 Hic omnes obfirmati sumus Deo,
 710 Studioque ardenti consolidati, impetum
 Hostium excepimus, præclare victi.
 Neque enim quisquam tam libens salutem
 Accipit, quam nos præclara pericula.
 Quis ignem, gladios, barathra, famem, restem,
 715 Belluas crudeles, ut delicias suscepit?
 Quis tormenta, luxationes membrorum, oculorum extinctiones,
 Ollas ferventes, dilacerationes, membrorum discriptiones,
 Frigora, foveas, tenebras et præcipitia,
 Longique temporis variam tragœdiam?
 720 Quod quidem malorum maximum est, scientibus loquor;
 Nam mali summa vis, solutio est timoris.
 Semper autem aliquid expectare, semper est pati,
 Ac multas pro una crudeles mortes obire.
 Mitto exsilia et bonorum
 725 Publicationes; atque hæc in oculis
 Virorum, conjugum, aequalium, filiorum, amicorum,
 Pati, quod quidem vel fortissimum incurvat.
 Atque hæc, qua de causa? Pro una forsitan syllaba;
 Sed quid dico syllabam? cum vel nutus

706 Καιροῦ ῥοπαίς. *Voluntati, nutibus eorum qui rerum potiebantur, tyrannis.*

710 Πυκνωθέντες ἐμπύρω. Ita Coisl. Edit. mendose πυρωθέντες ἐν πύρω.

717 Ζέσεις. *Liquidum plumbum.*

720 Εἰδοῖσι. Ita habet Coisl. Edit. Edit. autem mendose εἰ δώσι.

721 Ἀκμή τοῦ κακοῦ. Merito Gregorius censet

melliores esse mortes quamlibet acerbam, quam diuturnas calamitates.

728 Ὑπὲρ τοῦ. Sic Vat. Edit. ὑπὲρ τῆς. *Atque hæc quidem pro una syllaba.*

729 Φημι. Coisl. et Vat. εἶπον. Ibid. καὶ νεύματος. Imo propter nutum, per abnegationem male salutem consulentem.

METRICA VERSIO.

Nomen etiam unde trahere nobis contigit.
 Persæpe nam cum livor in nos plurimos
 Hostes furentes, persequentes et fidem,
 Trucibusque similes belluis commoverit,
 Non turbulento temporum unquam cessimus.
 Quin pax habebat languidi si quidpiam,
 Aut si quis alias moribus pravis erat,
 Hic cuncti ad unum pectus obfirmavimus,
 Atque solidati flammæ zelo, hostium
 Tutissimus furorem, splendide et victi sumus.
 Nemo salutem nam capit lubentius,
 Pericula quam nos, vera laus quibus comes.
 Quis ignem et enses, barathra quis, crucem,
 Sævasque, luxus instar, excepit feras,

B Tormenta, et artus sedibus vulsos suis,
 Oculosque raptos, membra laniata undique,
 Frigoraque, tenebras, corpora in præceps data,
 Longique variam, quo nihil, gnaris loquor,
 Est gravius animo, temporis tragœdiam?
 Ardor doloris nam metum mox eximit.
 Timere vero semper, est semper pati,
 Mortesque ferre plurimas loco unius.
 Exsilia mitto dicere, ablatas opes,
 Atque hæc virorum, conjugum, sodalium,
 Charæque sæpe prolis in conspectibus:
 Quæ corda flectunt sæpe, vel fortissima.
 Atque ista curnam? Syllabæ causa unicæ.
 Quid dico causa syllabæ? nutus levis,

730 Ἐνδς, κακῶς σῶζοντι, ἐξ ἀρνήσεως.
 Θεὸς γάρ ἐστιν ἐν βραχεῖ τὸ καίμενον·
 Ὀν παρ προδοῦσιν, ἄλλον οὐκ ἔστιν λαβεῖν.
 Τί δεῖ λόγων μοι πλετόνων; ἄρον κύκλω
 Τὴν ἔψιν, ἀθρεῖ τὴν δὴν οἰκουμένην
 735 Ὅσην κατέσχε νῦν λόγος σωτήριος,
 Δήσας θεῶν τε καὶ πάθει μεμιγμένος,
 Μίξιν ξένην τε καὶ θεοῦ πόρρω νόμων·
 Ταύτην καταστράπτουσιν ὡσπερ ἀστέρες
 Σχεδόν τι πᾶσαν αἰθρίοις αὐγάσμασιν,
 740 Ὑψωρόφοις θρόνοις τε καὶ διδάγμασιν,
 Ἀθροίσμασιν τε καὶ δρόμοις πανεστίοις,
 Ὑμνωδίαις τε τῶν πόνων ἐπαξίαις,

A Οἱ τοῦ σφαγέντος εὐκλειεῖς νικηφόροι.
 Τοσοῦτον δ' ἐστὶν τῆς ἀθλήσεως αἰδᾶς,
 745 Ὡς καὶ κόνην βραχεῖαν, ἢ τι λείψανον
 Ὅστων παλαιῶν, ἢ τριχῶν μικρὸν μέρος,
 Ἢ καὶ βακώματ', ἢ τι καὶ βαντισμάτων
 Σημεῖον, ἀρκεῖν εἰς ἄλου τιμὴν ποτε.
 Καὶ κλῆσιν ἔγνω, ἔστιν ὧν ἀλείψανον,
 750 Τόποις δοθεῖσαν ἀνθ' ἄλου τοῦ μάρτυρος.
 Ἰσχύν τ' ἴσην λαβοῦσαν, ὦ τοῦ θαύματος!
 Σῶζειν γὰρ οἶμαι καὶ τὸ μεμνησθαι μόνον.
 Τί δ' εἰ λέγοιμι καὶ νόσον καὶ δαιμόνων
 Κάθαρσιν ἐνθεν ἀπιστον, ἄχρι σημάτων,
 755 Ἄ σωματῶν ποτ' ἤξιώθη τιμῶν,

730 Unicus malam neganti salutem conciliet.
 Quod enim agitur, ut verbo dicam, Deus est,
 Quem qui prodiderunt, alium consequi non possunt.
 Quid pluribus verbis opus est? tolle undique
 Oculos, intuere orbem universum,
 735 ~~452-453~~ Quem nunc occupat salutaris doctrina,
 Postquam eum colligavit Deo et passioni,
 Quæ mistio nova est, et a Dei legibus abhorrens;
 Hunc orbem illustrant, velut astra,
 Pene universum splendidis fulgoribus,
 740 Excelsisque thronis, et doctrinæ institutionibus,
 Cœtibusque et frequentissimis concursibus,
 Ac hymnorum cantibus, qui laboribus digni sunt,
 Illius qui occisus est inclyti martyres.
 Tanta autem est suscepti certaminis veneratio,
 745 Ut minutus pulvis, aut reliquæ
 Veterum ossium, aut exigua capillorum particula,
 Aut panni, aut sanguinis aliquid aspersione
 Signatum, sufficiant nonnunquam ad totius cultum.
 Scio nomen sine reliquiis inditum esse
 750 Nonnullis locis, totius martyris loco,
 Vimque eandem habuisse, o miraculum!
 Salutem enim est, opinor, vel tantum reminisci.
 Quid si dixerim a morbis et dæmonibus
 Expurgationem incredibilem inde profectam, cujus vis ad usque sepulcra,
 755 Quæ aliquando venerandis dignata sunt corporibus,

731 Θεὸς γάρ ἐστιν, Deus est enim, ut paucis
 dicam, id quod nobis propositum est.

736 Δήσας. Vinciens Deo et passioni Christo scilicet, qui Deus est et idem homo, per cuius divinitatem et passionem salus nobis collata est. Hunc esse Gregorii sensum probat quod sequitur: quæ mistio nova, etc. Leuv. Deo et morbo; hoc est, inquit in nota, auxilio divino et humanæ infirmitati. Nam robur meum, inquit, in infirmitate perficitur. Ex scholio Græco.

739 Αἰθρίοις αὐγάσμασιν. Ita Coisl. Edit. αἰθρίοις τε βήμασιν. Quod sic exponit Combef. Ejusmodi sacrariis quæ serenam referunt cælum... Locus est altaris, inquit, et Sancta sanctorum, ubi res sacra peragitur; quasi æthereis. Addit Combef.

jungendum ὑψωρόφοις cum βήμασιν quæ sic alte fastigiata Christiani rerum potentes, tanti sacrificii religione ambitiose exstruxerunt.

741 Δρόμοις πανεστίοις. Ad quos totæ familiæ, genus omne et ætas confluebant.

744 Ἀθλήσεως. Ita Coisl. et Vat. Edit. ἀληθείας. — Hinc Billius male: Venerationi tamque magnæ est veritas, quod correctum Italicis distinguimus. CAILLAU.

749 Κλῆσιν ἔγνω, ἔστιν ὧν ἀλείψανον. Ita Coisl. Leuv. ita legisse videtur. Edit. κλῆσιν, ἔστιν ἄγιον τὸ λείψανον.

751 Ἰσχύν τ' ἴσην. Ita Coisl. Edit. τὴν ἰσχὺν ἴσην.

METRICA VERSIO.

Deum abnegantis, consulat vitæ ut male.
 De quo agitur etenim, multa ne dicam, est Deus:
 Quem cum negaro, consequi haud licet alterum.

Quid plura? visus tolle per gyrum tuos,
 Orbemque totum cerne, quantum nunc tenet
 Ille occupatum sermo, quo venit salus,
 Nos per Deumque, perque cruciatum ligans,
 Mistura mira, legibus procul et Dei.
 Hunc pene totum clara per sacraria,
 Thronos et altos, perque doctrinam piam,
 Cœtusque, sanctæ plebis et cursus leves,
 Dignasque laudes maximis laboribus,
 Fulgoræ complent, siderum in modum, illius,

B Mactatus est qui, martyres clarissimi.
 Quin fulget almi tanta laus certaminis,
 Exiguus etiam pulvis ut, vel ossium
 Particula veterum quæpiam, aut paulum comæ,
 Vesteeve, sparsi aut sanguinis quædam notæ,
 Cultum parem habeant, atque corpus integrum
 Locisque nomen martyris solum inditum
 Novi quibusdam, martyris loco integri,
 Habuisse prorsus vim parem (o miraculum)!
 Meminisse nam vel martyrism solum, ut reor,
 Assert salutem. Quid febres ac dæmones
 Mirum hinc fugatos in modum recenseam?
 Quin et sepulcra, sacra, ubi olim corpora

Ἀντιστατούντων πνευμάτων ἐπιδρομαῖς ;
 Τοιαῦτα ἀθλητῶν τῶν ἐμῶν τὰ θαύματα.
 Πίσαν δέ μοι σὺ καὶ κόνην τὴν Δελφικὴν
 Ἀδχεῖς, Νεμέαν τε καὶ πίτυν τὴν Ἴσθμίαν ·
 760 Δι' ὧν Ἐφεβοὶ δυστυχεῖς ἔσχον κλέος,
 Ἄθλων τιθέντες μικρὰ καὶ μικρῶν γέρα,
 Πυγμαῖς, πάλης τε καὶ δρόμου, καὶ ἀλμάτων,
 Ἄ μήτε νικᾶν, μήτε νικᾶσθαι μέγα.
 Οὐ γὰρ θεὸς τὸ ἄθλον, ἢ πωτηρία,
 765 Ὡς τοῖς ἐμοῖς νόμοις τε καὶ παλαίσμασι,
 Τυχεῖν τε δόξης τῆς ἄνω καὶ στεμμάτων.
 Ἐπαὶ δὲ τὴν ἀνδρείαν ἐν τούτοις ἴδεις,
 (Ἦν καὶ μιμεῖσθαι ταῖς καθ' ἡμέραν πάλαις
 Πρὸς τὸν διώκτην τοῦ βάρους καὶ λάθριον,
 770 Κλέπτοντα δεινῶς ταῖς πλάνοις αἰσθήσεσι,
 Κρᾶτιστόν ἐστι καὶ λαὸν σωτήριον),

Α Δεῦρο σκόπει μοι καὶ τὰ τῆς αἰνουμένης
 Ἥμῖν μάλιστα σωφροσύνης. Ἔχει δέ πως.
 Εἰσὶν μὲν, εἰσὶ καὶ παρ' Ἑλλησίν τινες
 775 Ταύτης ἔραστοι καὶ πάλαι καὶ νῦν ἔτι.
 Οὐ γὰρ ἀπιστῶσα γε τοῖς θρυλλουμένοις ·
 Φθόνος γὰρ οὐδεὶς σωφρονεῖν καὶ τοὺς ξένους.
 Ξενοκράτην λέγουσιν, ὡς πόρνης τινὸς
 Οἱ προστριφείης ἐκ τινῶν πειρωμένων,
 780 (Καὶ γὰρ καθεῦδων νυκτὸς), ἤνικ' ἤσθετο,
 Οὐτ' ἐπιπόθη τῶ ξένῳ τῆς ὑβραως,
 Οὐτ' ἐξανέστη, ἢ φυγεῖν ἠθέσχετο ·
 Ἄμφω γὰρ εἶναι δεύτερα Ξενοκράτους ·
 Οὕτω δ' ἀκίνητός τε καὶ ἄτρωτος ἦν,
 785 Ὄστ' ἐκφυγοῦσαν ἀσμένως βοᾶν · Τί με
 Νεκρῷ παρευνάσαντες ἠπατήσατε ;
 Ἐπίκουρος ἤδονήν μὲν ἠγωνίζετο

Obsistentia dæmonum incurisibus ?
 Talia sunt meorum athletarum miracula,
 Tu vero Pisam mihi et pulverem Delphicum
 Jactas, et Nemeam, et pinum Isthmiam,
 760 Per quæ misera juvenus gloriam acquirebat,
 Vilium certaminum vilia referens præmia,
 Pugilationis luctæ, cursus, saltuum,
 In quibus nec vincere magnum est, nec vinci.
 Non enim præmii loco propositus est Deus, aut salus,
 765 Ut in meis legibus et præliis,
 Ac gloriæ cœlestis et coronarum adeptio.
 Sed quia fortitudinem in his spectasti
 (Quam quidem imitari in quotidianis præliis
 Contra persecutorem internum et occultum,
 770 Qui nos misere decipit fallacibus sensibus,
 Optimum est et admodum salutare),
 Nunc ea mihi considera, quæ spectant ad laudatam
 775-785 Nobis maxime castitatem. Sic autem se habent.
 Fuerunt quidem et apud Græcos nonnulli
 775 Hujus virtutis olim, et nunc etiam amatores.
 Non enim his, quæ dictitantur, fidem detrahā ;
 Nec, si casti sint, etiam extranei, invidēhimus.
 Xenocratem ferunt, cum meretrix quædam
 Ei noctu dormienti immissa esset,
 780 Quorundam tentamento, ubi id persensit,
 Neque territum fuisse novitate injuriæ,
 Nec surrexisse, aut fugere dignatum fuisse :
 Utrumque enim esse indignum Xenocrate :
 Sic autem invictus et invulnerabilis fuit,
 785 Ut illa fugiens festivo clamaret :
 « Cur mortuo me copulantes decerpistis ? »
 Epicurus voluptatem quidem contendebat

758 Πίσαν δέ. Vide tom. I, pag. 450.
 767 Ἀνδρείαν. Coisl. ἀνδρείαν. Mox Coisl. et
 Vat. ἔγνωσ pro ἴδεις.

770 Πλάνοις. Melius πλάναις vel πλάνης.
 780 Καὶ γὰρ. Coisl. sup. ἴην. ἔν.
 786 Παρευνάσαντες. Coisl. παρευνήσαντες.

METRICA VERSIO.

Jacere, pravos spiritus pellunt procul.
 Hæc mira pugiles in dies patrant mei.
 Tu vero Pisam, Delphicum tu pulverem,
 Nemeamque jacta, et Isthmiam pinum insuper.
 Per quæ juvenus misera quondam claruit,
 Statuens palæstris præmium exiguis leve,
 Pugnaeque, luctæ, cursibusque, et saltibus :
 Magnum in quibus nec vincere est, nec cedere.
 Nam nec salus hic præmium, nec est Deus,
 Ut est palæstris in meis, superum est quibus
 Decus, et coronas colligunt sancti viri.
 Spectatum in hisce robur est postquam tibi
 (Quod et æmulari commodum affert maximum,
 Pugnīs in illis, quas dies per singulos
 Inimicus, ima cordis exagitans, movet,
 Subripere sensus per vagos mentem studens),

B Jam castitatem, laudibus quæ amplissimis
 Præsertim apud nos floret, attente inspicere.
 Hanc expetentes quidam etiam apud ethnicos
 Olim fuerunt, nec modo desunt adhuc :
 Nec enim asserenti detrahā famæ fidem.
 Namque esse castos externos quoque nil vetat.
 Quondam sopori dedito Xenocrati,
 Subito a quibusdam est, hunc virum tentantibus,
 Admota meretrix : quod statim ut sensit, neque
 Adeo insolenti motus est injuria
 Nec exsiluit illico, ac cepit fugam,
 Neutrum decere judicans Xenocratem :
 Immutus at tam, vulnere et liber stetit,
 Ut illa fugiens diceret : « Cur fraus mihi
 Est facta, dum me copulastis mortuo ? »
 Epicurus autem præmium ærummæ mihi

Εἶναι τὸν ἄθλον τῶν ἐμοὶ πονουμένων,
 Εἰς ἦν τελευτᾷ πάντα τ' ἀνθρώπων καλά.
 790 Ὡς ἂν δὲ μὴ δόξειεν ἡδονῇ τινι
 Ταύτην ἐπαινεῖν, κοσμίως καὶ σωφρόνως
 Ἔζη, βοηθῶν ἐκ τρόπου τῷ δόγματι.
 Οὐδ' ὁ Πολέμων ἐμοὶ γε σιγηθήσεται·
 Καὶ γὰρ τὸ θαῦμα τῶν ἄγαν λαλουμένων.
 795 Ἦν μὲν τὸ πρόσθεν οὗτος οὐκ ἐν σίφροσι,
 Καὶ λίαν αἰσχρὸς ἡδονῶν ὑπηρέτης·
 Ἐπεὶ δ' ἔρωτι τοῦ καλοῦ κατεσχέθη,
 Σύμβουλον εὐρῶν, οὐκ ἔγω δ' εἰπεῖν τίνα,
 Ἐστ' οὖν σοφὸν τιν', εἴθ' ἑαυτὸν, ἀθρόως,
 800 Τοσοῦτον ὤφθη τῶν παθῶν ἀνώτερος,
 Ὡσθ' ἐν τι θήσω τῶν ἐκείνου θαυμάτων.
 Ἐταῖραν εἰσεκάλει τις ἀκρατὴς νέος·

A Ἦ δ' ὡς πύλωνος ἦλθε, φασὶ, πλησίον,
 Τῆς δ' ἦν προκύπτων Πολέμων ἐν εἰκόνι,
 805 Ταύτην ἰδοῦσα, καὶ γὰρ ἦν σεβασμία.
 Ἀπῆλθεν εὐθύς καὶ θέας ἠττημένη,
 Ὡς ζῶντ' ἐπαισχυνθεῖσα τὸν γεγραμμένον.
 Καὶ τοῦτο πολλοῖς οἶδα τῶν λαλουμένων·
 Δίω ἀνέπνει, φασίν, οὐ μάλ' ἡδύ τι
 810 (Τοῦτον λέγω Δίωνα, οὐ πολὺς λόγος),
 Καὶ τοῦτ' ἐκερτόμησε τῶν τις ἀστικῶν·
 Τόνδ', ὡς εἶδε γυναῖκα τὴν αὐτοῦ, φράσσι·
 « Τί τοῦτο; οὐ γὰρ ἔφρασάς μοι τὴν νότον. »
 Καὶ τὴν σὺν ὄρω· « Τοῦτο πάντων ἀρρένων,
 815 Εἰπεῖν, τὸ σύμπτωμ' ὀφύμην, οὐ σοῦ μόνου. »
 Τοσοῦτον ἀνδρῶν καὶ φίλων ἀποστατεῖν·
 Ὅ γὰρ λόγος, δῆλωμα τοῦ σεμνοῦ τρόπου.

Præmium esse laborum meorum :
 Atque huc tendere quidquid hominibus inest boni.
 790 Sed ne videretur voluptatis quodam amore,
 Voluptatem laudare, honeste et caste
 Vivebat, doctrinam moribus commendans.
 Neque etiam a me Polemo prætermittetur :
 Res enim mira est, et plurimum decantata.
 795 Ac prius ille quidem parum pudicus erat,
 Turpisque valde voluptatum servus ;
 Sed postquam boni amore correptus est,
 Nactus consiliarium, quemnam illum dicere nequeo,
 Utrum sapientem aliquem, an seipsum, subito
 800 Ita libidinum suarum victor apparuit,
 Ut ex his quæ in eo mira sunt unum aliquod narrare libeat.
 Meretricem accersivit juvenis intemperans :
 Illa autem, ubi ad atrium, ut narrant, prope accessit,
 Prominentem Polemonis imaginem,
 805 Quæ venerabilis erat, conspicata,
 Statim ipso visu superata, abiit,
 Ut vivum reverita eum, qui pictus erat.
 Hoc etiam scio multorum ore celebrari :
 Spirabat Dion halitu non valde suavi
 810 (Dionem illum dico, de quo multus est sermo),
 Atque hoc illi exprobravit quidam ex civibus :
 Is autem, ut vidit uxorem, dixit ei :
 456-457 « Quidnam hoc? non enim mihi vitium indicasti. »
 At illa cum jurejurando : « Omnibus id, inquit,
 815 Viris inesse vitium putabam, non tibi soli. »
 Adeo se a viris et ab amicis removerat ;
 Sunt enim hæc verba indicium castæ indolis.

788 Πονουμένων. Vat. πονημάτων.
 792 Ἐζη. Ita Coisl. et Vat. Mendose edit. ἔξω.
 794 Λαλουμένων. Vat. θρυλλουμένων.
 796 Καὶ λίαν αἰσχρὸς. Ita Coisl. Edit. καὶ σφό-
 δρ α γ ε.

804 Προκύπτων. Coisl. et Vat. ὑπερχύπτων. De
 quo prospectabat pictura expressus Polemon; quam
 conspicata, erat namque venerabilis.
 807 Ζῶντ'. Mendose edit. ζῶτ'.
 812 Εἶδε. Ita Coisl. Edit. ἰδεῖν.

METRICA VERSIO.

Statuebat omnis gaudium : hucque tendere
 Dicebat, homines quidquid efficiunt boni.
 Ac ne putaret quispiam hunc ob gaudia
 Id facere, honesta vita erat. Sic dogmati
 Opem ferebat castitas morum improbo.
 Polemo nec ipse dignus est silentio.
 Sermone celebre est omnium namque hoc quoque.
 Erat impudicus moribus primo admodum,
 Libidinumque servus ; at postquam est boni
 Amore captus (nescio an suo ipsius
 Suasus sit usus, an sophi cujuspiam),
 Statim suarum sic faces libidinum
 Exstinxit omnes, istud ex miraculis
 Ut ejus unum prosequi haud verbis graver.
 Scortum vocarat quispiam juvenis salax,

B Ut ergo meretrix atrium tetigit domus,
 Polemona pictum prominentem conspicans
 (Ore venerando namque erat, perquam et gravi),
 Superata solo retulit visu pedem.
 Pictum perinde verita, luce ut præditum.
 Quin istud etiam plurimum in lingua est situm :
 Dion olebat, ut ferunt, haud suaviter
 (Hunc dico fama nobilem). Huic cum quispiam
 Hoc exprobrasset, conjugem ut primum suam
 Vidit : « Quid? inquit, cur meum morbum mihi
 Non indicasti? » Tum, deos testes vocans,
 Respondit illa : « Sic olere masculos
 Omnes putabam. » Tam procul cunctis viris,
 Proculque amicis, ipsa se removerat!
 Nam castitatem maximam hic sermo indicat.

Τίς δ' οὐκ ἐπαινεῖ τῶν Ἀλεξάνδρου τόδε ;
 Ὅς τὰς Δαρείου παῖδας ὡς ἠττημένον
 820 Εἰς χεῖρας εἶλεν· εὐπροσπεῖς δ' εἶναι μαθῶν,
 Εἰς ὄψιν οὐκ ἐδέξατ'· εἶναι γὰρ κακοῦ,
 Τ' ἀνδρῶν κρατήσανθ' ἤσσαν' εἶναι παρθένων.
 Ταῦτ' ἐστὶ τῶν ἐμῶν μὲν οὐδὲν πλησίον·
 Ὅμως δ' ἐπαινώ· καὶ πόθεν ; λευκὴν ἰδεῖν
 825 Μορφὴν ἐν Αἰθιοφίν, ἡλίκη χάρις,
 Ἥ καὶ θαλάσσης ἐν μέσῳ νάμα γλυκύ !
 Ὡς δ' ἐν πονηροῖς καὶ κακοῖς διδάγμασιν,
 Ἐχειν τι σῶφρον, ἢ μεγίστου θαύματος.
 Ὅν γὰρ σεδάσματ' ἐστὶν ἐμπαθέστατα,
 830 Τούτοις τὸ πάσχειν δηλαδὴ καὶ τίμιον.
 Καὶ γὰρ θεῶν τιν', οὐτὸ πᾶθος, προτίστανται,

A Κακῶν βοηθῶ τοῦ κακοῦ κεχρημένους.
 Τίνων ἔρωτες, εἰπέ μοι, καὶ ἀβρένων,
 Δεῖ γὰρ πλεόν τι τοὺς θεοὺς ὑμῶν ἔχειν.
 835 Τίνων Φρυγίσκοι μείρακες καὶ συμπόται,
 Ἥδιστον νέκταρ οἰνοχοῦντες ἐκλύτως ;
 Αἰσχύνομαι γὰρ τοῖς Διὸς μυστηρίοις.
 Τίνων, γάμων κλοπαὶ τε καὶ δεσμών ὕβρεις ;
 Θέατρον αἰσχρὸν καὶ γέλωσ κεκλημένοις.
 840 Πῶς πάντα ποιούσ' αἱ γυναῖκες τὸν Δία,
 Ταῦρον, κεραυνὸν, κύκνον, ἄνδρα, θηρίον,
 Χρυσὸν, δράκοντα, τὰς ἔρωτος ἐκστάσεις,
 Τὸν ὑπατὸν τε καὶ κακίστων μῆστορα ;
 Τίς ἡδονῶν δέσποιναν ἡγᾶται θεόν,
 845 Βωμούς τ' ἐγείρει καὶ ναοὺς παθήμασι ;

Quis non illud, inter alia, Alexandri laudet ?
 Is, cum filiae Darii, quem vicerat,
 820 In ejus manus venissent, ubi pulchras esse didicit,
 Noluit eas coram se introduci: pravi enim esse hominis
 Vinci a puellis, postquam viros superavit.
 Haec ad meas res haud prope accedunt:
 Sed tamen laudo. Cur hoc? quia albam cernere
 825 Formam in Aethiopicibus, quam jucundum,
 Aut dulcem in medio mari scaturiginem!
 Sic etiam inter prava vivendi praecipua,
 Casti aliquid habere, res est maxime mirabilis.
 Quorum enim dii libidinosissimi,
 830 His profecto prave afflicti etiam honestum est.
 Nam qui sic afficitur, deorum aliquem vitii sui patronum constituit,
 Malum adiutorem mali asciscens.
 Quorumnam amores, dic mihi, etiam in masculos arserunt?
 Decet enim, ut plus aliquid, quam vos, dii habeant.
 835 Quorum Phrygii juvenes et convivae,
 Suavissimum nectar dissolute fundentes?
 Pudet enim me Jovis mysteriorum.
 Quorumnam exstitere furta connubii et vinculorum ignominiae?
 Turpe spectaculum et risus his qui vocati fuerant.
 840 Quomodo Jovem mulieres in omnia commutant,
 Taurum, fulmen, cycnum, virum, feram,
 Aurum, draconem, amoris aestu abreptum,
 Summum ac rerum pessimiarum consiliarium?
 Quis voluptatum dominam existimat deam,
 845 Arasque et templa statuit vitiiis?

818 Τόδε. Ita Coisl. Edit. τότε.
 821 Εἰς ὄψιν οὐκ ἐδέξατ', εἶναι γὰρ κακοῦ. Ita
 Coisl. et Vat. Decrat hic versus in edit.
 831 Θεῶν τιν', οὐ τὸ πάθος. Ita Coisl. et Vat.
 Edit. Θεῶν τινες.
 832 Κεχρημένους. Ita Vat. et Coisl. Edit. κεχρη-
 μένους.

839 Κεκλημένους. Ita Coisl. Edit. mendose, κε-
 κλημῆνης.
 841 Κύκνον. Sic Vat. Male edit. κύκλον. Vide
 supra carm. II, vers. 499, et infra lib. II, sect. II,
 carm. VII, vers. 92.
 842 Ἐκστάσεις. Ita Vat. et Coisl., insanias, fu-
 rores. Edit. ἐκτάσεις.
 843 Τὸν ὑπατόν. Ita Jovem appellat Homerus.

METRICA VERSIO.

Magni quis illud non Alexandri probet,
 Qui rego natas Persico, quem vicerat,
 Tenens, venustas audiens esse, abnuvit
 Ipsas videre: turpe nimirum ratus
 Vinci a puellis, Marte prostratis viris.
 Quanquam haec remota longius sunt a meis,
 Tamen ipse laudo. Cur ita? albam cernere
 Aethiopes inter plurimum formam juvat,
 Dulcisque lymphæ paululum in medio mari:
 Praecipua sic et improba inter, quidpiam
 Habere casti, maxime mirum arbitror.
 Libidinosam nam quibus sunt numina,
 Ab his libido plurimi fit scilicet.
 Nam quisque numen criminis praeses sui

B Statuit, nefandæ pravam opem querens rei.
 Quorumnam amores, dic mihi, etiam masculi?
 Vobis deos nam plus habere quid decet.
 Quorum Phryges sunt, dic item, adolescentuli,
 Qui dulce nectar dissolute porrigunt?
 Mysteriorum nam Jovis me suppuget.
 Quorum jugalis furta thalami, et vincula,
 Fœdum theatrum, risus accitis deis?
 In cuncta qui fit feminæ ut vertant Jovem
 (Fit taurus, aurum, fit draco, cygnus, fera,
 Vir, fulmen, et amor quidquid insanus jubet),
 Summum, atque gravium criminum hercle conscium?
 Deam esse dominam quis voluptatum putat?
 Arasque vitiiis maxima et templa exstruit?

Τῶν δὲ νύκτες, νυκτὸς ἔντω; ἄξιαί,
 Σεμνῶς ἀτίμων συμβόλοις τιμώμεναι;
 Ἰθύφαλλοι τε καὶ Φαλλοί, γέλωσ μέσος,
 Θεὸν νέον μιγνύντες ἐν τοῖς πλάσμασιν·
 850 Ἄ καὶ λεγόντων ἐγκαλύπτεσθ' ἦν πρόπον,
 Ἐρμαφρόδιτοι, Πάνες, ἀσχημον γόνος·
 Θεοὶ τραγοσκελεῖς τε καὶ τράγων τρόπον,
 Παρ' οἷς γάμων χορεύτριαί καὶ παρθένοι·
 (Δεῖ γὰρ γάμου τι πάσχειν, εἰ καὶ μὴ γάμου).
 855 Παρ' οἷς γαμίζουσ' αἱ καλά τὰς οὐ κα-

[λὰς,

Α Συνεισφέρουσαι προῖκα, πορνείας πόρον.
 Ἡ αἰσχρότης δὲ δαιμόνων τιμὴ τινοσ,
 Ὡς μὴδὲ τὸ φιλόανθρωπον εὐσχημον μένειν.
 Ἐντεῦθεν ἔσχεν αἰσχρὰ τὴν παρρησίαν,
 860 Πόρνης τέγγη μισθώμαθ', ὕβρις ἔννομος.
 Ταῖς σφῶν δ' ἑταίραις τὴν Ἀφροδίτην οἱ σοφοί
 Μορφοῦσιν, ὡς θεοῖντο τῷ σφισματι·
 Καὶ Φειδία τὰ παιδικὰ ἐν τῷ δακτύλῳ
 Τῆς παρθένου γραφέντα· « Παντάρχης καλός. »
 865 Ἐντεῦθεν ὡς ἀνδραὶ καὶ στρατηγίαί
 Λαμπραὶ γραφαὶς τε καὶ κρῶτοις καὶ συγγραφαῖς,

Quorum illæ noctes, nocte prorsus dignæ,
 Religiose turpium rerum signis decoratæ?
 Ithyphalli, Phalli, et risus interjectus,
 Cum deum juvenem suis miscent figmentis,
 850 Quæ omnia occultari deceret :

458-459 Hermaphroditii, Panes, obscena soboles,
 Dii hircinos pedes habentes, et ipsi hirci moribus,
 Apud quos nuptiarum choros ducunt virgines;
 (Oportet enim ut connubii quidpiam subeant virgines, quamvis connubium non sit);
 855 Apud quos venustæ elocant invenustas,
 Afferentes pro dote scortationis pretium.

Hæc etiam turpitudine honos est dæmonum alicujus,
 Ut ne humanitas quidem honesta maneat.
 Hinc turpitudine nacta est libertatem,
 860 Prostibulum præmia, scelus lege permissum.
 Suorum etiam scortorum forma Venerem callidi pictores
 Effingunt, ut hac arte ipsis divinitatem concilient.
 Et Phidias amores suos in annulo
 Virginis (Minervæ) scripsit his verbis : « Pantarches formosus. »
 865 Hinc ut res præclare gestæ et bellicæ
 Celebrantur picturis, plausibus et historiarum monumentis,

846 Νύκτες. Ita Coisl. et Vat. Intelligit *Thesmo-*
phoria, seu *Cerealia* festa in honorem Cereris. Edit.
 νυκτὸς.

850 Ἄ καὶ λεγόντων ἐγκαλύπτεσθ' ἦν. Ita Coisl.
 et Benedictini, sed mendose; legendum enim patet,
 vel ἄ καὶ λεγόντων ἐγκαλύπτεσθ' ἦν, vel ἄ μὴ λε-
 γόντων ἐγκαλύπτεσθ' ἦν. CAILLAU. — Edit. ὄν καὶ
 ἐγκαλύπτεσθαι. Combef. ὄν καί. Quæ quidem vel
 audita pudorem incutere debebant. Leuv.

851 Πάνες. Leuv. legit πάντες, non recte.

852 Θεοί. Ita Coisl. Edit. Θεοί.

854 Εἰ καὶ μὴ γάμου. Quamvis non connubii,
 nempe, spurciliarum, non legitimi thalami.

856 Πόρον. Ita Coisl. Mendose edit. πόρων. Bil-
 lius putat hic a Gregorio designari Assyrios, apud
 quos olim virgines maturæ viro, in publicum pro-
 ductæ, singulis annis venales iis proponebantur,
 qui uxores ducere vellent; primo pulcherrimæ quæ-
 que vendebantur, et ea pecunia, quæ ex pulchriori-
 bus venditis collecta fuerat, aliæ connubio loca-
 bantur. Joan. Bohemus, lib. II, *De moribus gentium*,
 cap. 5.

857 Ἡ αἰσχρότης. Coisl. ἡ χρηστότης, et sup.
 Iin., ut edit., quæ lectio si placet, benignitas ea
 intelligenda est, qua pecunia stupro quæsitæ defor-

mes elocabant.

858 Ὡς μὴ τό. Ita Coisl. Edit. ὡς μὴ τό. Ibid.
 εὐσχημον. Ita Coisl. Edit. ἀσχημον.

859 Παρρησίαν. Ita Coisl. Edit. παρρησίας.

860 Πόρνης τέγγη. Coisl. πόρνης τε γάταν. Com-
 bef. τέγγη, seu στήγη, prostibula. Ὑβρις ἔννομος,
 scortatio lege confirmata.

862 Μορφοῦσιν. Ita Praxiteles, ut ex Possidio
 refert Clemens Alexandrinus in *Adhortatione ad*
gentes, Cnidix Veneris imaginem construens, fecit
 eam forma similem Cratinæ quam amabat, ut ad-
 orarent miseri amicam Praxitelis. Ita pictores olim
 ad pulchritudinem cujusdam meretricis Venerem
 effingebant.

863 Καὶ Φειδία. Phidias Atheniensis in annulo
 Jovis Olympii, ut scribit Clemens Alexandrinus
 (non Minervæ), pusionis sui nomen scripsit.

864 Παντάρχης καλός. Ita Coisl. Edit. πάντ'
 ἀρχαί. Combef. πάντ' ἀρχαί καλός ἐντεῦθεν, quod
 sic exponit : hinc (ea arte) præclare durant omnia.

865 Ἀνδραὶ καὶ στρατηγίαί. Ita Coisl. Edit.
 ἀνδραί, στρατηγίαί.

866 Λαμπραί. Ita Vat. et Coisl. Sic etiam Bil-
 lius in nota scripsit se reposuisse pro λαμπραῖς,
 quod tamen legitur in edit. Paris.

METRICA VERSIO.

Quorum, oro, noctes, quas nigræ noctes decent,
 Fædorum honeste symbolis turpissimis
 Cultæ: veretra et rigida, risus maximus?
 (Numiniibus aliis nam novum adjungunt deum,
 Cujus pudorem nomen et solum incutit.)
 Hermaphroditii, Panes, obscenus satus :
 Dii pedibus hirci, moribusque hirci simul.
 Connubii apud quos virgines ducunt choros
 (Subire thalami quidpiam quoque virgines
 Debent), venustæ et invenustas elocant,
 Stupri afferentes præmium dotis loco.

B Coliturque dæmon fœditate hac quispiam,
 Honestæ maneat ne quidem ut benignitas.
 Hinc turpitude reperit licentiam,
 Prostibula, pretium; lege permissum hinc scelus.
 Scortique formam callidus pictor sui
 Dat Veneri, ut arte feminam hac reddat deam.
 Sic pusionis Phidias in annulo
 Scripsit Minervæ subdolos nomen sui.
 Hinc, bellicorum gesta præclara ut ducum
 Pinguntur, atque litteris prodi solent :

Ὡς καὶ τὸ κοινὸν κάλλος. Ἄθρει μοι τόσας
 Πόρνας ναοὺς τε καὶ θεοὺς τιμωμένας,
 Εὐφρώ, Φρύνην, Λάειναν ἐν τῷ θηρίῳ,
 870 (Σεμνὸν γὰρ ἦν καὶ τοῦνομ' ἐν ναοῖς μέσοις),
 Τὴν Ἑλλάδος δέσποιναν, ἥς παλὺς λόγος,
 Ἐξ Ἰκκάρων φθάρεισαν αἰσχρὰν Λαῖδα,
 Ἄλλας τε πολλὰς, οὐ γὰρ ἀξιώ λόγου.
 Τοῦτων μὲν οὖν, βέλτιστε, ὥσπερ εὐφυῆς
 875 Ἀργυρογνώμων, εἴ τι μὲν καλὸν, δέχου·
 Ἀπακλέγου δ' ἀ μὴ σε ποιεῖ βελτίω·
 Τοῖς σοῖς δὲ πᾶσι προστρέχειν διδάγμασι,
 Τύποις τε ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν σωφρόνων·
 Ὃν ἐλπίς ἐστι καὶ θεὸς διδάσκαλος,
 880 Κρείσσους νόμους γράφοντες ὧν ἡ χεὶρ γράφει.

A Ἡμῶν γὰρ ἐσμὲν οἱ, τὸ μοιχεύειν κακὸν
 Ἄλλων τιθέντων καὶ πολαζόντων νόμῳ,
 Αὐτοὶ τὸ τούτου μεῖζον εἰσηγούμενοι,
 Μὴ δ' ἐμβλέπειν αἰσχρῶς τε καὶ καθητικῶς,
 885 Εἰς ἐν τιθέντες τῷ τέλει τὴν αἰτίαν,
 Ὡς τῷ φονεύειν τὸν χόλον, παρ' οὐ φόνος.
 Ὅρκου θ' ἑτοιμότητα τῇ ψευδορκίᾳ·
 Ὃν γὰρ κακὸν τι χωρὶς οὐ γενήσεται,
 Ταῦτ' οὐκ ἔωντες, καὶ τὰ δεινὰ φεύγομεν.
 890 Οὕτως ἐμοὶ τὸ εὐφρόν ἐστιν ἀσφαλές·
 Ἐξ οὐ πολὺς μοι καὶ χορὸς τῶν παρθένων,
 Ζῶν ἀσάρκων ἀγγέλων μιμούμενος,
 Θεοῦ τε τοῦ συνόντος εὐτῷ καὶ μόνου.
 Ὅθεν τί γίνεται; Ἐς βίον τὸν δεύτερον

Sic propalam posita pulchritudo. Vide mihi tam multas
 Meretrices aris et cultu deorum decoratas,
 Euphro, Phrynem, Lænam in belluæ forma,
 870 (Venerandum enim erat horum nomen mediis in templis),
 Et Græciæ dominantem, de qua tam multus sermo,
 Ex Hyccaris ortam foetam Laidem,
 Aliasque plurimas quas recensere non dignor.
 Ex his quidem, vir optime, tanquam egregius
 875 Argenti explorator, si quid boni fuerit, suscipe:
 Relega autem, quæ te meliorem non faciunt;
 Et ad tua omnia accurre vivendi præcepta,
 Et ad exempla pudicorum virorum et mulierum,
 Quorum spes et Deus sunt magistri,
 880 Quique leges meliores scribunt, quam quæ manus scribit.
 Nos enim, cum adulterium malum esse
 Alii statuunt, ac lege puniunt,
 Nos majus quidpiam præcipimus,
 Ne aspicere quidem turpiter et libidinose,
 460-461 885 Æqualem ducentes fini causam,
 Homicidio iracundiam, ex qua homicidium,
 Et præceps jurejurandum perjuro.
 Nam dum illa, sine quibus malum aliquod non fiet,
 Non permittimus, ipsa crimina effugimus.
 890 Sic mihi castitas in tuto est.
 Unde mihi frequens virginum chorus,
 Qui carnis expertem vitam angelorum imitatur,
 Ac Dei ipsius, qui huic choro ac solus quidem adest.
 Quid hinc sit? ut ad vitam æternam

867 Ἄθρει μοι. Ita Coisl. Edit. ἄθροι μοι.
 869 Ἐν τῷ θηρίῳ. Ita Vat. et Coisl., qui sup.
 lin. ᾧ τὰ θηρία. Edit. ἀγὼν θηρίων. Læna, mere-
 trix Atheniensis, Harmodii amica (de qua Athe-
 næus, lib. xiii, cap. 24), sub Veneris forma in tem-
 plic depicta erat. Combef. αἰνὸν vel ὄργον θηρίων.
 872 Λαῖδα. Hæc erat scortum ex Hyccaris, Si-
 ciliiæ oppido, ortum; sic apud Athen. ejusd. lib.
 eod. cap.
 Roboris invicti atque animi sit Græcia quamvis,

Victa tamen formæ paruit illa sua
 Laidis.

878 Τύποις. Ita Coisl. Edit. τύπος.
 885 Εἰς ἐν τιθέντες. Coisl. et Vat. ἰσην, æqua-
 mus æqualia; quæ tamen non sic accipienda sunt,
 ut paria crimina esse credamus, cædem et iram,
 adulterium et turpem aspectum, perjuriū et jura-
 mentum, sed æque a Christo prohibeantur.
 886 Ὡς τῷ. Vat. ὡς καὶ.
 892 Ἀσάρκων. Ita Coisl. Edit. ἀσάρκων.

METRICA VERSIO.

Sic prostituta forma. Tot scorta inspicere,
 Quis structa templa, quæ honor divum datus,
 Euphro, Lænam belluæ in forma, Phrynem
 (Erat enim et ipsi nomini in templis honor),
 Atque dominantem Græciæ ortam ex Hyccaris
 Fantusque de qua sermo, foetam Laidem:
 Aliasque multas, eloqui quas me piget.
 Horum ergo, quisquis es bonus mensarius,
 Si quid probandum est, accipe, at per quæ nequis
 Probitatis aliquid consequi, cuncta improba.
 Divinæ at omne sequere doctrinæ genus,
 Imitans pudicos, et viros, et feminas,
 Magistra quæ spes, et Deus: qui scilicet
 Meliora scribunt scita, quam scribat manus.

B Nos namque, reliqui sola cum mala censeant
 Stupra esse, pœnis istud et plectant scelus,
 Progredimur ultra, legibusque edicimus;
 Ne spectet oculo feminam quisquam improbo;
 Causamque fini jungimus, cædi velut
 Iram, ira siquidem cædis est tandem parens,
 Orcum et frequentem necitum perjurio.
 Etenim hæc vetantes, sine quibus nihil mali
 Exoritur, ipsa crimina in fugam damus.
 Sic tuta nobis castitas. Hinc virginum
 Habemus agmen maximum, quod se æmulum
 Vitæ angelorum, regis et summi exhibet,
 Qui degit una hoc cum choro, et solus quidem.
 Quid hinc sit? ævum confluant ad alterum

895 Ἄπαντα συρρέειν, καὶ ποθεῖν μετὰστασιν
 Δεσμῶν λυθέντα καὶ νόμων γαμηλίων,
 Ἐξ οὗ με Χριστὸς, παρθένου μητρὸς τόκος
 Φανείς, νόμοις καινοῖσι ποιεῖ παραθέτων.
 Ἐπεὶ γὰρ ἦλθον εἰς βίον καὶ δέσμιος,
 900 ῥύσει τὰ βευστά καὶ φθορᾶ τὰ τῆς φθορᾶς
 Γινῶναι βιασθεῖς, ὡς μάθω τὰ κρίσιονα
 Ἐκ τῶν ὁρωμένων τε καὶ πλανωμένων·
 Καίρων ἐπανάγων πρὸς Θεὸν τὴν εἰκόνα,
 Ἐλευθέρῳ τε καὶ ἀσυνδέτῳ βίῳ,
 905 Μηδὲν λελοπιῶς τῆς ἐμῆς ἔχνης δορᾶς,
 Ἄσχόν τιν' ἄλλον ἐν βίῳ φουσῶμενον.
 Ὅλος θ' ὄλω τε τῷ Θεῷ κινούμενος,
 Παλλῶν μετ' ἄλλων γησίων συνεμπόρων

Α Οὐ πρὸς μόνην βλέποντες ἦν ἐλπίζομεν
 910 Ζωὴν, ἀνῆχαν οὐ κόμας οὐδ' οὐσίας
 Θεῷ, παρ' οὗ τὰ πάντα, ὧν ἔχουσι δὲ
 Τὸ πρῶτον, ἀγγεῖαν τε καὶ ἀσαρκίαν,
 Τὰ Ναζιραίων τῶν νέων συστήματα,
 Πλήθοντα καὶ στίλβοντα τοῖς ἔνδοις καλοῖς,
 915 Ἄ παρθένου τιμῶσι μέχρις αἵματος.
 Τί σοι λέγοιμ' ἂν Θεόκλαν; ἢ τὴν, ἢ τινὰς,
 Ὅσαι Θεῷ τὸ κάλλος ἐσφραγισμένον
 Τηρεῖν θέλουσαι, κινδύνοις προσέδραμον;
 Τὸ δ' οὖν αἰεὶ πᾶσιν τε γυμνωμάτων,
 920 Ὅρξας ἀγρύπνου παρθένων ψαλμωδίας
 Ἄνδρῶν, γυναικῶν, φύσεως λεληθμένων·
 Οἶων θ' ὄσων τε, καὶ ὄσων θεουμένων!

895 Confluant omnia, atque hinc migrare cupiant,
 Vinculis soluta, et legibus nuptialibus :
 Ex quo scilicet me Christus, virginis matris proles
 Apparens, virginem novis legibus efficit.
 Nam cum vinctus in hanc vitam venerim,
 900 Atque ex fluxione quæ fluxa sunt, ex corruptione quæ sunt corruptionis
 Noscere coactus sum, ut discam meliora
 Ex aspectabilibus ac vagis et incertis,
 Gaudens reduco ad Deum imaginem,
 Liberaque et vinculis soluta vita,
 905 Nullum relinquens pellis meæ vestigium,
 Velut alium quemdam utrem in vita inflatum,
 Totus cum toto Deo communico,
 Cum pluribus aliis vitæ germanis sociis,
 Qui ad eam solam respicientes quam speramus
 910 Vitam, non comas aut opes dicarunt
 Deo, a quo omnia, sed quod habent
 Præcipuum, castitatem et sine carne vitam.
 Hi Nazaræorum recentium sunt cœtus,
 Abundantes et coruscantes internis bonis,
 915 Quæ virgines usque ad sanguinem in pretio habent.
 Quid tibi Theclam enarrem ? aut illam, aut alias,
 Quæcunque Deo pulchritudinem obsignatam
 Servare cupientes, etiam pericula libenter susceperunt ?
 Sed, quod semper ac omnibus notissimum est,
 920 Cernis insomnes virginum psalmodias
 Virorum ac mulierum naturæ obliturum ;
 Quot et qualium ! quam ad divinitatem accedentium !

900 Τὰ βευστά. Ita Coisl. Edit. τ' ἀρευστα. Leuv. De fluxione fluxa, de interitu obnoxia interitui cognoscere cogor, ut, etc.

904 Ἐλευθέρῳ. Per liberam vinculisque solutam vitam.

907 Ὅλος θ'. Coisl. ὄλος θ'. Vat. pro ὄλω quod sequitur, ὄλω. Mox κινούμενος. Forte melius κινούμενος, quod metro non obstat, licet hoc dicant Benedictini. GAILLAV.

910 Κόμας. Ita legendum, versu postulante ;

alludit enim ad Nazaræos Veteris Testamenti, qui comam suam Deo consecrabant.

916 Ἡ τήρ. Ita Coisl., aut illam, aut alias. Edit. ἢ τιν'.

918 Τηρεῖν. Coisl. et Vat. τηρούς' ἐδέξαντ' εὐκόλως καὶ κινδύνους.

920 Παρθένων. Ita Coisl. et Vat. Edit. πρὸς Θεόν.

922 Ὅσων. Coisl. ὄσων θεουμένων, quotquot ad divinitatem accedunt.

METRICA VERSIO.

Ut cuncta prorsus, hincque migrare expetant,
 Thalami soluta legibus et vinculis,
 Ex quo parente Christus ortus Virgine,
 Me per recentes virginem leges facit.
 Nam quando in ævum prodi, et vinctus quidem,
 Per fluxa, fluxa, perque labeni noscere
 Coactus hæc quæ subjacent labi, et neci,
 Meliora discam ut per vaga, et quæ cernimus,
 Apollo mente latus effigiem ad Deum,
 Per injugatum, liberum et vitæ genus :
 Nullam relinquens pellis hic notam meæ,
 Inflatum ut utrem quempiam in vita, a Deo
 Sed incitatus unico, cum plurimis
 Aliis comitibus optimis sanctæ viæ ;

PATROL. GR. XXXVII.

B Vitam intuentes jugiter qui cœlitem
 Christo dicarunt, non comam, aut opes suas,
 Sed castitatem corporis, cui nil habent
 Quod comparari possit in bonis suis.
 Hos Nazaræos dico, qui novo agmine
 Omnes abundant conditis intus bonis,
 Quæ sanctæ honorant virgines usque ad necem.
 Quid Theclam, et omnes cæteras narrem tibi,
 Quæ dum Tonanti conditam formam student
 Servare, vitæ maxima in discrimina
 Venere ? Sed, quod omnibus notissimum,
 Nocturne cernis ut canat laudes Deo,
 Naturæ uterque sexus oblitus suæ ?
 Quot, quamque sancti ? cernis angelicum chorum,

24

Σύμφωνον, ἀντίφωνον ἀγγέλων στάσι
 Δισσὴν, ἄνω τε καὶ κάτω τεταγμένην,
 925 Θείας ὕμνων δέξιας καὶ φύσεως ;
 Οὕτω μὲν οὖν ἀγνελα σοὶ τιμητέα,
 Λόγοις τοσοῦτοις καὶ τύποις, πρὸς οὓς βλέπων,
 Ἄγνιζε σαυτὸν, ὡς Θεοῦ δέξῃ νόμους
 Φρονήσεως δὲ πάντα μὲν τὰ τοῦ λόγου.
 930 Τί γὰρ φρονήσεως δίχα τῶν αἰνουμένων ;
 Πρῶτον δὲ καὶ μέγιστον, εἰδέναι Θεόν,
 Ἐργῶ λόγῳ τε γνησίως τιμώμενον ·
 Πηγὴ γὰρ αὕτη πᾶσι καὶ σωτηρία.
 Θεὸς νοεῖται μὲν τισιν, εἰ καὶ μετρίως ·
 935 Ὑπ' οὐδενὸς δὲ φράζειτ', οὐδ' ἀκούεται,

A Ὅσον πέρ ἐστι, κἄν τις οἴηται λίαν.
 Παρεμπίπτει γάρ, ὡς ἀγλὸς, τῷ σκέμματι
 Ἄετι τῶν ἐμῶν τε καὶ ὀρωμένων ·
 Ὅπερ ὑπερβάς συγγενώμαι τῷ Θεῷ,
 940 Ὡ; καὶ κρατῆσαι καὶ πατεῖσθαι τοῦτ' ἔχειν
 Ὅπερ λαβεῖν ἔσπευον, οὐ κἀμνων ἔτι.
 Θεὸν τὸ μὴ σέβειν μὲν ἐστ' ὀλωτάτον,
 Μηδ' αἰτίαν τιν' εἰδέναι πρῶτην διαν,
 Ἐξ ἧς τὰ πάντα καὶ προήλθε καὶ μένει,
 945 Τάξει τ' ἀφράστῳ καὶ λόγῳ τηρούμενα.
 Ὅ δ' ἐστὶν ὀλεσθ' εἰδέναι, βλάβη φρενῶν,
 Πλὴν εἰ καθ' ὕδατων τις ἤλιου σκιάν
 Βλέπων, νομίζει προσβλέπειν τὸν ἤλιον ·

462-463 Concinentem et angelis respondentem chorum
 Duplicem, in caelo et in terra ordinatum,
 925 Divinae laudatorem majestatis et naturae?
 Sic igitur tibi castitas colenda
 Has ob rationes, et exempla, quae quidem considerans,
 Expurga te ipsum, ut Dei leges accipias.
 Ad prudentiam autem attinent quaecunque sunt rationis.
 930 Quid enim sine prudentia laudabile?
 Ac illud quidem primum et maximum est, Deum noscere,
 Opere ac sermone illum sincere colendo:
 Haec enim omnia fons et salus omnibus sunt.
 De Deo quidem cogitant nonnulli, etsi mediocriter:
 935 De illo autem, quantus est, nemo dicendo explicat,
 Aut audit, etiamsi in hoc multum quis sibi tribuat.
 Considerationi enim intercidit, velut nebula,
 Semper aliquid meorum et eorum quae videntur;
 Quod quidem superans conjungar cum Deo,
 940 Ut teneam ac certus sim me habere
 Quod apprehendere conabar, nihil amplius laborans.
 Deum non colere res est miserrima,
 Nec nosse primam aliquam omnium causam,
 Ex quo omnia prodire et permanent,
 945 Ordine non enarrabili et ratione conservata.
 Quod autem sit (Deus) scire sibi videri, vulnus est mentis,
 Nisi quis forte solis umbram in aquis
 Intuens, solem intueri sibi videatur,

925 Σύμφωνον. Concinentem et respondentem angelicum chorum, aut simul, aut alternis vicibus cantentem angelicum chorum.

926 Μὲν οὖν. Coisl. μὲν ἢ.

928 Ἄγνιζε σαυτὸν. Alludit ad Israelitas quibus, antequam legem acciperent, divinitus mandatum est, ut sese biduo sanctificarent, ac vestimentorum suorum labes abstergerent, ut habetur Exodi xix. BILL.

929 Τὰ τοῦ λόγου. Quaecunque sunt rationis. Billius, quae cuncta diximus, nempe virtutum exempla, quae in medium attulimus. Combef. Prudentiae sunt, prudentia nituntur, quaecunque doctrinae Christianae (ex Evangelii norma) sunt. Id enim λόγος, sic absolute.

935 Ὑπ' οὐδενός. Alludit ad Mercurium Trismegistum, qui Deum quidem cogitari quoquo modo posse ait, at oratione explicari nullo modo posse. BILL. In eadem est sententia Plato.

937 Παρεμπίπτει. Ita Coisl. et Vat. Edit. παρ-ειστρέχει.

939 Ὅπερ ὑπερβάς. Ita Coisl. Edit. ὁ πῶς. Billius ὡ πῶς ὑπερβάς. Quae sunt verba pii hominis gementis ob res corporeas, quae ipsius menti in divina contemplatione defixae se ingerunt.

940 Κρατῆσαι. Ita Coisl. Edit. κρατεῖσθαι.

942 Ὀλωτάτον. Coisl. et Vat. ἀθλιώτατον.

944 Ἐξ ἧς. Ita Coisl. Edit. ἐξῆς.

METRICA VERSIO.

Qui nunc simul, nunc vicibus alternis canis,
 Partim deorsum positus, et partim supra,
 Sine fine summi concinens laudes Patris?
 Sic est colenda corporis tibi castitas
 Per ista dicta, per typos, quos intuens,
 Ut scita capias Numinis, mentem expia.
 Prudentiae autem sunt quaecunque diximus
 Cuncta; hac remota quidam enim laudabile?
 At munus ejus maximum, nosse est Deum,
 Hunc ore colere, rebus, et non subdole.
 Est namque fons hic omnibus, certa et salus.
 Hunc cogitare quispiam exigue potest;
 A idire sed non, quantus est, nec eloqui,

B Quantumlibet vane sibi hoc persuasest.
 Ut nebula semper hic enim se interjicit
 Aliquid meorum, visui et quae subjacent.
 Superare quis det hoc mihi, ut jungar Deo,
 Certusque jam sim, quod bono hoc vere fruatur,
 Quod capere avebam, non laborans amplius?
 Miser est profecto quisquis haud colit Deum,
 Nescitque quamdam principem causam omnium,
 Quae procrearit omnia, et miro ordine
 Miraque sophia servet haec quae condidit.
 At scire quid sit, qui putat, mente excidit,
 Atque est perinde, solis ut si quis videns
 Umbras in undis, hunc putet se cernere;

Ἡ καὶ πολῶνος κάλλος ἐπεπληγμένως,
 950 Τὸν δεσπότην οἴοιτο τῶν ἔνδον βλέπειν.
 Ἄλλος μὲν ἄλλου καὶ ποσῶς σοφώτερος,
 Ὅς πλεῖον αὐγῆς ἔσπασε, πλείω βλέπων·
 Κάτω δ' ὅμως ἅπαντες ἀξίας Θεοῦ,
 Ὅν φῶς καλύπτει, οὐ σκότος προτίστανται.
 955 Ἦν καὶ ζόφον τέμνη τις, ἀνταστράπτεται
 Τοῦ φωτὸς ἄκρου δευτέρῃ προβλήματι.
 Διπλοῦν δ' ὑπερέχειν οὐ μάλ' εὔπετὸς σκέπας
 Ὅς πάντα πληροῖ καὶ ἄνω παντὸς μένει,
 Ὅς νοῦν σοφίζει, καὶ νοῦς φεύγει βολὰς,
 960 Ἐλκων ἀεὶ με πρὸς ὕψος ὑπεκδρομαί.
 Θεὸν μάλιστα καὶ νοεῖν μὲν καὶ σέβειν,
 Δεικνὺς τὸ φηλατρὸν ἐν ζήσει τῶν ἐντολῶν.

Aut vestibuli pulchritudinem admirans,
 950 Arbitretur dominum eorum, quæ intus sunt, cernere.
 Alius quidem alio quadam ex parte sapientior,
 Qui plus lucis traxit, plura intuens;
 At omnes pariter infra dignitatem Dei
 Quem lux abscondit, cui tenebræ præeunt.
 955 Si quis tenebras secet, fulguratur
 Summi luminis secundo velamine.
 Duplex autem velum penetrare non admodum facile est.
 Qui cuncta replet et supra omnia manet,
 960 Trahens me semper in altum prætercurrit.
 Deum maxime cogita et cole,
 Ostendens aurorem fervida mandatorum observatione.
 Quærere autem quid sit, nec ubique, nec semper convenit,
 Nec facile cuivis ea de re mentem tuam aperire.
 965 Aliquid de Deo dicatur et quidem cum timore.
 Aliquid etiam intus sit repositum, et sola mente
 Colatur absconditum, sine strepitu, honore affectum.
 Alicui auris aperiatur, si quæ doceat oratio.
 Minus enim auris quam lingua periculum affert.
 970 Quod autem superest, rogemus ut discamus quidpiam perspicue
 Soluta crassitie corporis. At nunc quantum potes,
 Expurgare te ipsum et innovare cures splendida vita.
 Sic enim Deum apprehendes mente conceptum.
 Deum ad suum templum accurrere, omnium est vox.
 975 Puri namque purum esse debet habitaculum.
 Ratiocinationes parum conferunt ad cognitionem Dei :

950 Οἴοιτο τῶν ἔνδον. Leuv. videtur legisse τὸν ἔνδον, Herum ipsum intra aedes abditum intueri se arbitretur.

952 Πλείω. Coisl. πλείον.

954 Οὐ σκότος προτίστανται. Ante quem stant tenebræ. Priore versiculi parte alludit ad illud psal. cxi : Amictus lumine sicut vestimento; posteriore autem ad illud psal. xvii : Posuit tenebras latibulum suum.

955 Ἦν καὶ. Ita Coisl. Edit. ἦ καὶ.

956 Προβλήματι. Ita Coisl. Conjectura emendaverat Billius.

959 Βολὰς. Radios.

960 Ὑπεκδρομαί. Coisl. et Vat. ταῖς ὑπεκδρο-

Α Ζητεῖν δ' ὅ ἐστι, μηδὲ πάντη, μηδ' αἰεὶ,
 Μῆτε προχείρως πᾶσι γυμνοῦν τὸν λόγον.
 965 Τὸ μὲν λεγέσθω τοῦ Θεοῦ καὶ σὺν φόβῳ·
 Τὸ δ' ἔνδον ἔστω κείμενον, καὶ νῦ μόνῳ
 Σέβοιτο χρυπτόν, ἀφόφως τιμώμενον.
 Τῷ δ' οὐκ ἀνοίγειτ', ἦν διδάσκη τις λόγος,
 Ἦττον γὰρ οὐκ, ἢ γλώττα κίνδυνον φέρει.
 970 Τὸ δ' ἕστερον δεοίμεθ' ἐκμαθεῖν σαφῶς,
 Λυθέντος ἡμῖν τοῦ πάχους· νῦν δ', ὡς σθένος,
 Σαυτὸν καθαίρειν καὶ νεοῦν λαμπρῷ βίῳ·
 Δέξῃ γὰρ οὕτω καὶ Θεὸν νοούμενον.
 Ναῶ Θεὸν δὲ προστρέχειν ἅπας λόγος·
 975 Ἄγνου γὰρ ἄγνός ἐστιν οἰκητήριον.
 Οἱ μὲν λογισμοὶ μικρὸν εἰς γνῶσιν Θεοῦ.

μαίς. — Ita Benedictini; sed metrum prorsus deficit, cum ὕψος sit trochæus, et non iambus, ut requiritur. Forte legendum foret : Ἐλκων ἀεὶ με ταῖς πρὸς ὕψος ὑπεκδρομαίς. CAILLAU.

961 Θεὸν μάλιστα. Coisl. Θεὸν νοεῖν μὲν ὡς μάλιστα, καὶ σέβειν. Ad marg. ut in edit.

966 Μόνῳ. Ita Coisl et Vat. Edit. μόνον.

968 Τῷ δ' οὐκ. Coisl. τὸ δ' οὐκ.

969 Ἦττον. Ita Coisl. Edit. ἦττων.

970 Τὸ δ' ἕστερον. Postremo.

973 Δέξῃ. Ita Coisl. Edit. δέξει.

974 Ναῶ Θεὸν δὲ προστρέχειν. Ita Vat. Edit. Θεὸν δὲ νῦ καί, etc. Coisl. ναῶ δὲ Θεὸν.

METRICA VERSIO.

Valdeque mirans atrium pulchræ domus,
 Dominum videre credat Idcirco ædium.
 Præcedat alter alterum sophia licet,
 Qui nempe lucis plus trahit, plura intuens,
 Infra Dei omnes dignitatem sunt tamen :
 Quem lumen operit, ante quem fusus nigror;
 Tenebrasque si quis dissecet, velo statim
 Summi secundo luminis perstringitur.
 Non facile porro scinditur velum duplex.
 Qui cuncta complens altior cunctis manet,
 Docensque mentem, mentis aspectum fugit :
 Trabens in altum dum celer se proripit.
 Deum quidem tu cogita, et cole maxime,
 Philtrum, obsequendo legibus, monstrans tuum :

B At parce, quid sit ipse, ubique, quærere,
 Semperque, cunctis verba nec fundas levis.
 Quiddam loquaris de Deo, idque cum metu
 Quiddam sit intus conditum, strepitu sine
 Clausum, quod ima mente persancte colas.
 Ad aliud aures arrigas, si quis docet.
 Auris pericli, lingua quam, minus parit.
 Quod restat, ora planius post ut scias
 Soluta mole corporis; nunc te expia,
 Sancteque vivens innova quantum potes.
 Sic namque, quem mens concipit, sumes Deum
 Ad purum is autem concito accurrit gradu
 Puri domus nam purus est; summi Dei
 Ad notionem ratio non multum facit:

Λόγῳ γάρ ἐστι πᾶς λόγος ἀντίστατος.
 Στραπτῆν δὲ πίστιν οὐμὸς οὐκ ἔχει λόγος·
 Τὸ δ' ἐξέχσθαι τοῦ λαλομένου μέγα.
 980 Ὅς μὲν γὰρ ἠγάπησε, καὶ στεργθῆσεται·
 Ὅς δ' ἠγάπηται, καὶ ἐνοικον λαμβάνει.
 Οὐδ' ἐστίν, οὐκ ἐνεσι μὴ φῶς τυγχάνειν·
 Φωτὸς δὲ πρῶτον αὐτὸ γινώσκειν τὸ φῶς.
 Οὐτω τὸ φιλερον πρόξενον καὶ γνώσεως·
 985 Ἡδ' ἐστ' ἀμείνων εἰς ἀλήθειαν τρίτος,
 Τῆς ἐν λόγῳ τε καὶ στοφαῖς τιμωμένης.
 Ὅ δ' οὖν ἐφικτὸν, τοῦτο καὶ δηλώσομεν.
 Ἄναρχον, Ἄρχη, Πνεῦμα, Τριάς τιμία,
 Ἄναίτιον, γεννητὸν, ἐκπορεύσιμον·
 990 Πατὴρ τὸ μὲν· τὸ δ' Υἱὸς, αὐτὸς καὶ Λόγος·

Cuius enim rationi est ratio opposita.
 Flexilem autem fidem mea non admittit doctrina :
 Verum hæerere revelatis, quiddam est maximum.
 980 Qui enim dilexerit, et ipse diligetur :
 Qui autem dilectus fuerit, is Deum hospitem accipit.
 Ubicumque Deus est, non potest lux non esse.
 Porro lucis pars prima est cognoscere lucem.
 Sic amor nobis conciliat cognitionem ;
 985 Eaque longe mellor ad veritatem via,
 Quam quæ in disputationibus et argutiis versatur, estque in prætio.
 Quod igitur percipi potest, id tibi manifestabimus.
 Principii expers, Principium, Spiritus, Trinitas veneranda,
 Expers causæ, Genitus, Procedens.
 990 Primus Pater est ; secundus Filius, idem et Verbum :
 Tertius vero non quidem Filius, Spiritus autem ejusdem essentia.
 Unus ex tribus (personis) Deus, et communis cultus,
 Quibus mortali nexu exuor.
 Hæc si religiose colas et teneas, honesta vita
 995 ~~466-467~~ Abjiciens omnem terrenæ vitæ tempestatem,
 Per doctrinam veram et odium fabularum
 Sursum effereris, atque utinam me altius,
 Ut majoreræ consequaris libertatem.

XI. *Dialogus cum mundo* .

Interr. Litem moveo tibi, munde. Quis et unde sis,
 Primum doceto, et ad quem finem tendas.
Cur me impetu volvis instar circuli, quasi formiculam?
Respons. Non novi unde processerim, at certe a Deo.

* Alias Bill. 101, pag. 179.

977 *Λόγῳ γάρ.* Huic simile est id quod sit infra
 in Tetrast., carm. xxxiii, vers. 12 : Λόγῳ παλαίη
 πᾶς λόγος.

978 *Ὁμῶς.* Ita habet Vaticanus codex, quasi ὁ
 ἐμὸς. Edit. ὁ ὁμῶς.

979 *Τὸ δ' ἐξέχσθαι.* *Hæerere nudæ fidei simplici
 assensu, missa argumentorum contentione.* Billius,
hæerere Numini.

982 *Τυγχάνειν.* Val. λαμβάνειν. *Is non potest non
 esse lucis particeps.*

Α Τὸ δ' οὐ μὲν Υἱὸς, Πνεῦμα δ' οὐσίας μῖα.
 Εἷς ἐκ τριῶν Θεὸς τε καὶ κοινὸν σέβας·
 Οἷς καὶ τὸ θνητὸν τῆς πλοκῆς ἐκλύομαι.
 Ταῦτ' ἦν σέβης μοι καὶ κρατῆς, σεμνῶ βίη
 995 Ῥίψας ἄπασαν τὴν κάτω βίου ζάλην,
 Λόγῳ τ' ἀληθεῖ καὶ μίττει τῶν πλασμάτων
 Ἄνω τε τάξῃ, καὶ γένειό μου πλεόν,
 Ὡς ἂν τύχοις πλειονος παρρησίας.

ΙΑ'. *Πρὸς κόσμον διαλογισμὸς.*

Ἐρώτ. Δικάζομαι σοι, κόσμη. Τίς, πόθεν πάρεαι,
 Πρῶτον διδάξον, καὶ ὅποι καταστρέφεις.
Ῥοιζεῖς δὲ πῶς με κύκλος ὡς μύρμηκ' ἄγων ;
Ἄποκρ. Οὐκ οἶδ' ὅθεν προήλθον, ἐκ Θεοῦ δὲ γα.

988 *Ἄναρχον.* Ita Coisl. et Vat. Edit. Ἄναρχος.
 Mox Coisl. πᾶ Τριάς.

990 *Ἀπόκρ.* Coisl. οἷος, unicus.

991 *Ὁυσίας μῖα.* *Unius substantia.*

992 *Καὶ κοινὸν σέβας.* *Commune Numen.*

993 *Ἐκλύομαι.* Hoc est, in quorum nomine ba-
 ptizor.

994 *Σεμνῶ.* Val. λαμπρῶ.

997 *Μου.* Ita Coisl. Edit. μοι.

METRICA VERSIO.

Nam ratio quævis alteram pugnans habet.
 Doctrina at horret flexilem fidem mea·
 Hæerere vero Numini est res maxima.
 Nam diligetur, qui Deum dilexerit.
 Dilectus autem hunc hospitem interne capit.
 Ubicumque porro sit Deus, lux est quoque.
 Pars prima porro lucis est, lucem ut scias.
 Sic notionem charitas nobis parit.
 Estque ista multo melior ad verum via,
 Quam sermo scitus, et leves argutiæ.
 Nunc jam, potest quod percipi, exponam brevi.
 Anarchus, Arche, Spiritus, sacra Trinitas :
 Causa carens, et Genitus, atque Prodiens.
 Pater ille : Natus rursus hic, Verbumque item :
 Spiritus at alter : unius substantia

B Deus unus, idem et cultus omnino in tribus
 Mortale per quos exuo vinculum. Colas
 Tu si ista, teneas et proba vita, procul
 Hujusce vitæ turbinem pellens, fide
 Veraque, et odio fabularum turpium,
 Sursum locaberis : utinam meque altius,
 Fiducia inde major ut surgat tibi.

XI. *SERMOCINATIO CUM MUNDO.*

(*Billio interprete.*)

Interr. Lis, munde, tecum est nunc mihi. Primum
 [doce
 Quis ortus, et quis terminus tandem tibi :
 Me quique volvis, orbis ut formiculam ?
Respons. Processerim unde, nescio : certe ex Deo.

5 Καταστρέφω δ' εἰς χρεῖσιν. Οὐ βροῦν δέ σε,
 'Αλλ' αὐτὸς ὢν ἄκοσμος, ὑβρίζεις ἐμέ.
 'Ερ. Πῶς οὖν σὺ μὲν πέπυγας, ἄστατος δ' ἐγώ;
 'Απ. Ἐγὼ μὲν ἐκτός εἰμι, καὶ τίς ἡ χάρις;
 Σὺ δ' ὢν θελητής, εἰ θέλεις, ἔχεις πλόν.
 10 'Ερ. Καλῶς· τὰ δ' ἐκτός τίς φέρει; 'Απ. Τί
 [γὰρ κακόν;
 'Υλὴ τὰδ' ἐστὶ τοῖς καλοῖς σωτηρίας.
 'Ερ. Ἦ χρεῖσιν αὐτὸν αἰτιῶσθ'; 'Απ. Οὕτω; ἔχει.
 15. Περὶ τοῦ ἐπικλήρου τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως.
 Κόσμη φιλ', οὐ φιλᾶ πάντα, τί μ' ὡς τροχὸς ἀμφι-
 [έλικτος
 'Ροιζήδων φορέεις ἀντιπορευόμενον,

A Μύρμηχ' ὡς ὀλίγον, πικρὴν φορὰν ἀσχαλῶντα;
 Ἐμπα γε μὴν φορέεις τόσων ἰόντα, τόσος.
 5 Οἶδα μὲν ὡς θεσθεν σὺ Θεοῦ κλέος. Ἄλλα καὶ αὐτὸς
 Χριστοῦ χειρὶ πάτην, πλεεκτός ἀπ' ἀμφοτέρων,
 Οὐρανίων χθονίων τε. Τὸ μὲν δέμας ἐνθεν ἐτύχθη·
 Ψυχὴ δ' αὐτὸν μεγάλου ἐστὶν ἄσμα νόου.
 Ἄλλα καὶ ὡς πολλοῖσιν ἐλαύνομαι ἐνθα καὶ ἐνθα
 10 Πήμασιν ἐξ ἐμέθεν, πῆμασι δυσμενέος.
 Δελφίς δ' ὡς ἐπὶ χέρσον ἀλδρόμοσ, ἔβρι θνήσκω.
 Κόσμη, παρήλθον ἐγὼ, λαδὸν ἀρωτων ἀγοῖς.
 15. Περὶ τοῦ αὐτοῦ.
 Ἄλλήλους μὲν ἐγὼ τε καὶ ὁ χρόνος, ὡς πεττηνὴ
 Ἦ νέες ἐν πελάγει ἀντιπαρερχόμεθα,

5 Desino autem in melius. Non te volvo,
 Sed tu inscitus probro me afficis.
 Int. Quomodo igitur tu quidem fixus es, ego vero instabilis sum?
 Resp. Ego quidem extra sum: sed quænam est hæc gratia?
 Tu vero tui compos, si vis, habes amplius.
 10 Int. Bene; at externa quis gubernat? Resp. Quid in eis est mali?
 Sunt hæc optimis hominibus salutis materies.
 Int. Num præstat, ut se quisque culpet? Resp. Sic est.

XII. De naturæ humanæ fragilitate.

Amice munde, non tamen omnino amice, cur me, ut turbo versatilis,
 Violenter raptas in contraria euntem,
 Velut parvam formicam, jactatione acerba dolentem?
 Me talem abripis, cum tantus ego sim et tu talis.
 5 Equidem scio ex Deo te Dei gloriam esse. Sed et ipse
 Christi factus sum manu, ex duobus conflatus,
 Cælestibus et terrenis. Ac corpus quidem hinc formatum:
 Anima autem magnæ spiraculum est mentis.
 Sed tamen plurimis jactor huc et illuc
 10 Ærumnis a me ipso, ærumnis ab hoste.
 Velut delphin in terra, mari assuetus, in aere morior.
 Munde, ego præterii; populum invulneratum transmittite.

468-469 XIII. De eodem argumento.

Nos invicem, ego et tempus, velut aves
 Aut naves in mari præterimus;

* Alias Bill. 25, pag. 95. ** Alias Bill. 26, pag. 95.

XI. 7 Ἄστατος. Instabilis, mutationi obnoxius.
 8 Ἐκτός εἰμι. Id est, corpus, quod solummodo
 agatur, moveatur, cuius laus nulla sit; τὸ ἐντός,
 anima, qua homo θελητής, voluntate præditus, agens
 libere.
 10 Τὰ δ' ἐκτός. Corpora autem quis agit?
 11 Τὰδ' ἐστὶ. Sic Vat. Edit. τότ', et ad marg.
 τὸ δ'.
 XII 4. Τόσων. Coisl. sup. lin. τοσοῦτον ἔντα,
 τοσοῦτος ἔων. Me, cum tantus sim, tu ipse tantus
 rapis. Quibus verbis suam præ mundo præstantiam

declarat, et sequentibus confirmat. Non certe, ut
 Billius et eum secutus doctus Gaultier, tantillum
 tantus. In prima editione Billius, pro tantillum,
 verterat tantum, atque etiam observat in nota, hominem a
 Gregorio non μικρὸν κόσμον, ut eum Democritus appellat,
 sed μέγαν κόσμον appellari.
 11 Ἀλδρόμοσ. Maris cursor, maris incolæ. Aristoteles,
 lib. viii, cap. 2, De hist. anim., delphinum diutius in terra
 vivere posse scribit, quod spirandi facultate sit præditus.

METRICA VERSIO.

In melius autem desinam; nec volvo te:
 Immundus at tu me probro contra afficis.
 Int. Quinam ergo, quæso, fixus es, non ast ego?
 Resp. Extra quidem ipse sum: quænam est hæc gratia?
 At, velle cum sit, amplius, si vis, habes.
 Int. Externa vero quis vehit? Resp. Quod hæc matrum?
 Sunt hæc salutis optimis viris seges.
 Int. Ut me ergo culpam præstat? Resp. Istud scilicet.

XIII. DE NATURE HUMANÆ FRAGILITATE. (Billio interprete.)

Pic mihi, munde fugax, quid me ut versatilis orbis
 Vi trahis, adversam dum tibi carpō viam.

B Formicam velut exiguam, quam motio torquet?
 Tantillum tantus me tamen ipse trahis.
 Tu certe divinum opus es, tu gloria: at ipse
 Sum quoque opus Christi, textus et ex superis,
 Et simul ex imis; hinc ortum nam mihi corpus:
 Mens autem est status Numinis ætheri.
 Casibus innumeris tamen hinc ego jactor et illinc,
 Quos ego, quosque mihi vis inimica parit.
 Aereque amissa morior delphinus ut unda.
 Præterii: populum, munde, rege incolumem.

XIII. DE EODEM ARGUMENTO.

(Billio interprete.)

Ut volucres, celeresque per æquora lata carinæ,
 Mundum ego, me mundus præterit instabilis.

Ἐστὸς οὐδὲν ἔχοντες· ὃ δ' ἤμπλακον, οὐ παραθρέξει, Α Καὶ γὰρ πῶς φίλων τόδε φάρμακον ἐν παθέεσσιν,
 Ἄλλὰ μένει ζῶης τοῦτο μογηρότατον.
 5 Οὐδ' ὃ τι εὐξομ' ἔχω, ζῆσαι πλέον, ἢ ἐ λυθῆναι·
 Τάρδος ἐπ' ἀμφοτέροις· ὧδε δὲ φράζεό μοι.
 Ζωὴ μοι παλύμοχος ἀμαρτάνειν. Εἰ δὲ θάνοιμι,
 Αἰ αἰ, τῶν προτέρων οὐδὲν ἔσος παθῶν.
 Εἰ ζῶῃ τόδε σοι τεκμαίρεται, ἤς τόσον ἀχθος,
 10 Οὐδὲ τὸ λυθῆναι λῦσιν ἔχει καμάτων,
 Κρημνὸς δ' ἀμφοτέρωθε. Τί ρέξομεν; ἢ τὸδ' ἀριστον,
 Λεύσσειν πρὸς σὲ μόνον, σὴν τ' ἀγανοφροσύνην.
 ΙΔ'. Περὶ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως.
 Χθιζὺς ἐμοῖς ἀχέεσι τετρυμένος, οἷος ἀπ' ἄλλων
 Ἥμην ἐν κσιερῷ ἄλλοι, θυμὸν ἰδῶν.

Nihil stabile habentes : quod autem peccavi, non praeteribit,
 Sed manet; quod quidem in vita molestissimum.
 5 Nec quid optem habeo, diutius vivere, an solvi :
 Pavor utrinque. Sic autem mecum considera.
 Vita mihi valde peccatis molesta. Quod si moriar,
 Heu, heu! priorum nulla jam malorum medela;
 Si hoc tibi portendit vita, cuius tantum est onus,
 10 Nec solvi quidem solutio est molestiarum :
 Sed utrinque praecipitium. Quid faciemus? Illud profecto optimum,
 Ad te solum, Deus optime, et tuam misericordiam respicere

XIV. De humana natura*.

Meri meis molestiis confectus, solus ab omnibus
 Sedebam in umbroso nemore, animum peredens.
 Amo enim hanc medicinam in mœrore,
 Animum ipse meum tacitus alloqui.
 5 Stridebant auræ una cum canoris volucris :
 Dulci ex ramis arborum concentu oblectabant
 Quamvis valde afflictum : ex arboribus autem
 Molliter modulantes, sonoræ, solis amicæ,
 Cicadæ cantibus totum nemus personabant.
 10 Unda etiam frigida pedes prope alluebat
 Leniter fluens per roscidum nemus. At ego,
 Sicut prius, vehementi dolore afficiebar.
 Nihil ista curabam. Nam mens, ubi iugruunt
 Dolores, non libenter oblectamenta suscipit.
 15 Ipse autem, cum turbinibus mens circumageretur
 Hanc contrariorum dictorum pugnam instituebam :

* Alias Bill. 14, pag. 86.

XIII. 11 *Τί ρέξομεν; ἢ.* Vat. τί ρήξομαι; ἢ.
 XIV. 1 *Χθιζὺς.* Duo Regg. et Coisl. χθιζόν.
 5 *Ἀῦραι δ' ἐπιθύριζον.* Susurrabant, resonabant.
 7 *Κεκαφῆσσι.* Comb. κεκμηχῆσσι.
 8 *Στηθομελεῖς.* Sic Regg. 39, 990, 991, 992,
 993, Vat. et Coisl. qui sup. lin. τῷ στήθει μελί-

ζοντες. Edit. στηλομελεῖς.
 10 *Ἐγγύς ἐκλυζε.* Reg. 990 ἐγγύθι κλύζε.
 12 *Τῶς.* Vat. τόσσ'. Al. ὡς. Mox, pro κρατερῶς.
 Reg. 99° κραταίως. Idem ἀνίης pro ἄλγεας. Reg.
 991 κραταῶς ὡς, ἐχόμεν ἀνίης.
 16 *Ἐχωρ.* Duo Regg. ἔχον.

METRICA VERSIO.

At non praetereunt, sed stant, quæcunque patravi : B
 Quo nihil in vita tristius esse potest.
 Quidque optem haud habeo, vitamve an funera ; parte
 Namque ab utraque gravis concutit ossa tremor.
 Vita mihi noxas cumulat : rursusque medela est,
 Si moriar, vitiis omnis adempta meis.
 Hoc mihi portendit si vita onerosa, labores
 Nec rursus solvit vita soluta meos.
 Quid faciam? hoc unum superest mihi scilicet, ut tu,
 Rex bone, sis oculos jugiter ante meos,

XIV. DE HUMANA NATURA.

(Billio interprete.)

In nemus umbriferum, confectus corda dolore,

Solus ego hesternæ luce profectus eram,
 Namque meos luctus levat hæc medicina, dolorque,
 Cum tacitus mecum colloquer ipse, cadit.
 Aura susurrabat tenuis, volucresque canoræ
 Fundebant avido guttore mille sonos.
 Quinetiam cantu circum nemus omne sonabat,
 Quem rauca ex viridi fronde cicada dabat.
 Denique per tacitam labens sine murmure silvan,
 Tingebat nostros frigida lymphæ pedes.
 Ast ego, læta licet, prorsus nihil ista morabar :
 Tantus amor luctus pectore fixus erat!
 Nam cum mens querulo semel est obsessa dolore,
 Ad læta oclusas tunc habet illa fores.
 In partes variasque animum distractus, et illuc
 Iluc quoque me versans talia dicta dabam :

Τίς γενόμεν, τίς δ' εἰμι, τί δ' ἔσομαι; Οὐ σάφα οἶδα. Α
 Οὐδὲ μὲν ὅστις ἐμοῦ πλείωτερος σοφίην.
 Ἄλλ' αὐτὸς νεφέλη κεκαλυμμένος ἔνθα καὶ ἔνθα,
 20 Πλάζομαι οὐδὲν ἔχων, οὐδ' ἔναρ, ὧν ποθέω.
 Πάντες γὰρ χθαμαλοὶ καὶ ἀλήμονες, οἷσι παχείης
 Σαρκὸς ἐπικρέματα κυανέη νεφέλη.
 Κεῖνος δ' ἔστιν ἐμῆιο σοφώτερος, ὃς πλεόν ἄλλων
 Ἦπαφεν ἥς κραδίης ψεῦδος ἐτοιμολόγον.
 25 Εἰμί. Φράζε τί τούτο; Τὸ μὲν παρέθρεξεν ἐμῆιο·
 Ἄλλο δὲ νῦν τελέθω, ἄλλ' ἔσομ', εἰ γ' ἔσομαι.
 Ἐμπαθὸν οὐδὲν ἔγωγε βόος θολεροῦ ποταμοῦ
 Ἄνεν ἐπερχόμενος, ἔσταδ; οὐδὲν ἔχων.
 Τίπτα με τῶνδ' ἔρεϊς; τί δὲ σοι πλεόν εἰμι, διδάζων.

30 Καὶ νῦν τῆδε μένων, δέρκεο μὴ σε φύγω.
 Οὐτὲ ὅς ἢν τοπάρουθε, βόν ποταμοῖο περήσεις
 Ἐμπαλιν, οὔτε βροτὸν εἶπαι, ὃν τοπάρου.
 Ἦν πάρος ἐν χροῖ πατρός, ἔπειτά μ' ἰδέξατο μήτηρ,
 Συὺν δ' ἀμροτέρων. Ἐνθεν ἔπειτα κρέας
 35 Ἄκριτον, ἀβροτον, αἰσχου ἀνείδου, οὔτε λόγου,
 Οὔτε νόου μετέχον, μητέρα τύμβου ἔχον.
 Δίς ταφές, ζῶοντες ἐπὶ φθορᾷ. Ἦν γὰρ ὀδεύω
 Ζωὴν, τῆνδ' ὄρω τῶν ἐτέων δαπάνην,
 Ἦ μοι γῆρας ἔχουεν ὀλοφίον. Εἰ δὲ με κείθι
 40 Αἰὼν οὐ φθινύθων δέξεται, οἶα φάτις,
 Φράζου μὴ ζωὴ μὲν ἔχη μόνον, ἡ δὲ τελευτῆ
 Ζωὴ σοὶ γε πέλη, ἔμπαλιν ἢ δοκείς.

Quis fuerim, quis sim, quid futurus sim, non clare perspicio,

Sed nec aliquis, qui me sapientia superet.

Sed ipse nebula coopertus huc et illuc

20 Erro, nihil habens, nequidem per somnium, eorum quæ cupio.

470-471 Omnes enim abjecti et errabundi sumus, quibus crassæ
 Carnis incumbit cœrulea nebula.

Ille autem me sapientior, qui præ cæteris

Ejecit e corde suo loquax mendacium.

25 Sum. Quid hoc? quæso: pars quidem jam a me effluxit.

Aliud hunc sum: aliud autem ero, si quid ero.

Nihil firmum et certum: ego unda sum turbidi fluminis,

Semper progrediens, nihil habens stabile.

Quid me horum esse dices? quid tibi amplius sim, edoce.

30 Et nunc hic manens, ne effugiam, vide.

Nec bis, quam ante trajecisti, undam fluminis trajicies,

Nec rursus eundem, ac prius, hominem videbis.

Eram prius in carne patris: postea excepit me mater

Communem utriusque. Inde postea carnis

35 Moles indigesta, non homo, sed informis seditas, nec rationis,

Nec mentis particeps, matrem habens pro tumulo.

Bis sepelimur. Vivimus in corruptione. Quam enim percurro

Vitam, hanc video annorum esse impendium,

Ut quæ mihi invexerit perniciosam senectutem. Quod si me illic

40 Ævum immortale excipiet, ut oraculis constat,

Vide an non vita mortem habeat, mors autem

Vita tibi sit, aliter atque opinaris.

19 Αὐτός. Tres Regg., Coisl. et Vatic. αὐτως.
 Coisl. sup. lin. μάτην.

20 Πλάζομαι οὐδὲν ἔχων. Aveo enim Deum cognoscere: nec tamen sapientiæ ipsius perspicendæ facultas ulla est. Dixi: Sapiens efficiar, at illa (sapientia) longius recessit a me magis quam erat (Eccle. vii, 24).

22 Κυανέη. Coisl. sup. lin. μέλαινα σκοτία.

23 Ὅς πλεόν. Tres Regg. et Coisl. ὃν πλεόν.

24 Ἦπαφεν. Sup. lin. Coisl. ἠπάτησε. Mox ἐτοιμολόγον. Int. ταχυλόγον. Combef. legit ἐτυμολόγον, et vertit: Decepit cordis ejus falsa opinio, rationem reddens rerum originis. Gaulyer: Qui præ cæteris præcipiæ sui cordis errorem sefellit. Hoc propositum Gregorii videtur, ut Ecclesiasticis sententiam

explanet, qui cuncta vanitate: vanitatum, et spiritus presumptionem appellat.

26 Ἄλλ' ἔσομ'. Sic legerunt Benedictini, ut patet ex versione, licet hanc in textu emendationem prætermiserint. CAILLAU.

28 Ἐπερχόμενος. Ita quatuor Regg. et Coisl. Edit. ἐνερχόμενος.

37 Δίς ταφές. Bis sepelimur, primo quidem in utero matris, qui est instar tumuli, deinde in terra post mortem. Ita carm. seq., vers. 133, Ἐκ τύμβου θορῶν ἐπὶ τύμβου ὀδεύω. E tumulo ad tumulum rapide sero.

42 Πέλη. Tres Regg. et Coisl. πέλοι. Mox ἔμπαλιν. Int. τούναντιον.

METRICA VERSIO

Quis prius ipse sui, quis sum, quis eroque, nec ipse B
 Novi, nec sophiæ me quoque laude prior.

Sed vapor huc illuc, caligine tectus opaca,

Nil horum, quæ mens nostra requirit, habens.

Nam quibus impendit carnis densissima nubes,

Sunt humiles omnes, sunt inopesque vagi.

Ac magis hic sapiens, quem veri pectus inane

Decipit, et promptum fundere verba, magis.

Sum. Quid, quæso? Mei jam pars effluxit: at istud.

Sum nunc: atque aliud post ero, si modo ero.

Nil ego sum firmi, rapidi sed fluminis instar

Volvor, et instabilis semper ad ima fluo.

E tribus his quidnam potius sim, dic age: teque,

Hic quamvis positus, conspice ne fugiam.

Quas semel, haud iteram fluvii transmiseris un-
 [das,

Qui semel, haud iterum conspicietur homo.

In patre ante fui; cepit me postea mater:

Ex utroque simul post caro factus ego.

Non homo, sed labes informis, muta, carensque

Mente: mihi tumuli mater et instar erat.

Sic duo mi tumuli, vivoque in funera: quodque

Vitæ oboe, annorum certa ruina mihi est.

Hinc mihi canities fusa est; post funera vero

Sic mihi, quam memorant, vita perennis erit.

Dispice num vita hæc mors sit tibi, mors quoque

Vita: secus quamvis forsitan ipse putes.

Οὐδὲν ἔφυν. Τί κακοῖσι δαμάζομαι, ὡς τι πεπηγός; Α
 Τοῦτο γὰρ ἡμερίων ἀτροπὸν ἔστι μόνον.
 45 Συμφυῖς, ἀστυφελικτον, ἀγῆραον. Ἐξέτε κόλπων
 Μητρὸς ὀλισθήσας πρώτων ἀφῆκα δάκρυ,
 Ὀσσατίος, οἷος τε συναντήσασθαί ἐμελλον
 Πήμασι, δακρυχέων πρὶν βιώτοιο θίγω!
 Χώρην μὲν τιν' ἄθρον ἀκούομεν, ὡς ποτε Κρήτην,
 50 Καί τινα καὶ κρυερῶν ἀλλοτρίην νιφάδων·
 Θνητῶν δ' οὐ ποτέ τις τόδ' ἐπεύξατο, ὡς ἀδάμαστος
 Τοῦδε βίου στυγερῶν ἔνθεν ἀπῆλθε μόγων.
 Ἀδρονίη, πανή τε, τόκος, μόρος, ἔχθος, ἀλιτροί,
 Θῆρες ἄλδς, γαίης, ἀλγαα, πάντα βίος.
 55 Πήματα μὲν καὶ πάμπαν ἀτερπία πόλλ' ἐνόησα,

Τῶν δ' ἀγαθῶν οὐδὲν πάμπαν ἀμοιρον ἄχους,
 Ἐξέτι τοῦ, ὅτε μοι πικρὴν ἐπομόρξατο ποιήνη
 Γαῦσις τ' οὐλομένη, καὶ φθόνος ἀντιπάλου.
 Σοὶ μὲν δὴ, σὰρξ, τοῖα δυσάλθεϊ, εὐμενέοντι
 60 Ἐχθρῶ, καὶ κόλμω ὀλίποτε λυομένη,
 Θηρὶ πικρὸν σαίνοντι, πυρὶ ψύχοντι, τὸ θαῦμα!
 Θαῦμα μέγ', εἰ ποτ' ἐμοὶ γ' ὕστατον εὐμενέοις.
 Ψυχῇ, σοὶ δ' ἄρ' ἐπειτα λελέξεται δασ' ἐπέοικε.
 Τίς, πόθεν, ἦ τί πάλαι; τίς δέ σε νεκροφόρον
 65 Θήκατο, καὶ στυγεροῖσι πέδαις ἐνέδησε βίοιο,
 Ἐς χθόνα βριθομένην πάντοθε; Πῶς ἐμίγης
 Πνεῦμα πάχει, σαρκῆν δὲ νόος, καὶ ἀχθεὶ κούφῃ;
 Ταῦτα γὰρ ἀλλήλοισ μάρανται ἀντιθέτως.

Nihil sum. Cur ergo malis premor, ut firmum aliquid?
 Hoc autem solum est in hominibus non varium et inconstans,
 45 Sed innatum, inseparabile, non senescens. Ex quo matris
 Elapsus sinu, primam effudi lacrymam,
 In quot et quantas incursurus eram
 Calamitates, illacrymans antequam vitam attingerem!
 Regionem quamdam feris carere audivimus, ut olim Cretam,
 50 Aliquam etiam a frigidis nivibus liberam:
 At mortalium nullus unquam gloriatus est, quod expers
 Tristitium hujus vitæ molestiarum hinc discederet.
 Morbus, paupertas, partus, mors, inimicitia, improbi,
 Feræ maris et terræ, dolores, omnia hæc vita sunt.
 55 Mala multa novi omnino expertia lætitiæ,
 At bonum nullum omnino expers constititiæ,
 Ex quo mihi acerbam inussit pœnam
 Perniciosus gustus et inimici invidia.
 472-473 Hæc tibi, caro, dicta sint, non facile sanabili, blando
 60 Hosti, a bello nunquam desistenti,
 ere crudeliter blandienti, igni, res mira, refrigeranti:
 Valde mirabor, si vere mihi amica aliquando fueris.
 Anima, tibi deinceps dicentur, quæ convenient.
 Quæ et unde, quidnam es? quis te mortuum circumferre
 65 Jussit, et molestis vitæ vinculis alligavit
 Vergentem semper ad terram? Quomodo mista es
 Crasso, quæ spiritus es, et carni mens, et oneri levis?
 Hæc etiam pugnant inter se adversis frontibus.

51 Ἐπεύξατο. Int. ἐπεκαυχήσατο.
 56 Οὐδὲν κάμπαν. Reg. 993 κάμπαν οὐδὲν.
 57 Ἐπομόρξατο. Reg. 992 ἐνομόρξατο.
 61 Θηρὶ πικρὸν σαίνοντι, πυρὶ ψύχοντι, τὸ
 θαῦμα. Sic in Reg. 39, aliisque duobus codicibus
 legitur. In edit. vitiose thepὶ ψυχρῶ.
 62 Εὐμενέοις. Sic duo Regg. et Coisl. Edit. εὐ-
 μενέεις. Totum hunc locum Int. Coisl. exponit
 quemadmodum a nobis est redditus. Σοὶ μὲν οὖν,
 ὦ σὰρξ, τοιαῦτα· θηρὶον ἡμερον ἡμοῦ καὶ ἀτίθασσον,
 φίλον καὶ πολέμιον, ἀσπονδον, ἐν ταύτῳ πικραίνον
 καὶ ἀνάψυχρον, δ καὶ θαυμάσιον, καὶ ὡς ἀληθῶς
 ὑπερθαύμαστον, εἰ ποτέ μοι καὶ ὕστατον διατιθείης

εὐμενέως. Tibi igitur, o caro, talia; bellua mansueti-
 ta simul et aspera, amica et infesta, implacabilis, in
 eodem amaritudinem afferens et refrigerationem,
 quod mirum est, et mirandum prorsus, si unquam
 mihi amica fueris. — Ac bellua, inquit Bill., per-
 apposite comparari potest, adulatorie quidem mul-
 centi, cæterum non sine magno dolore interdum mor-
 denti.

64 Ἐ τι... Duo Regg. εἰ τι. Mox, νεκροφόρον. Sic
 animam appellat, qua sublata, corpus nihil aliud
 est quam cadaver.

66 Βριθομένην. Int. βαρουμένην.

METRICA VERSIO.

NH sum; cur ergo tanquam firmissima quædam
 Res, adeo sævis opprimor usque malis?
 Namque homini hoc tantum firmum est, expersque
 [senectæ,
 Inde ex quo nascens setibus ora rigat:
 Per lacrymas testans, quas vitæ in limine fundit,
 Quotnam illum maneat agmina dura mali.
 Est regio, ut quondam Cretæa, ignara ferarum,
 Est alia hibernæ nescia terra nivis:
 At vacua adversis quod vitæ tempora rebus
 Clauserit, haud quisquam dicere jure queat.
 Morbus, pauperies, partus, mors, hostis, iniqui:
 Quasque feras etiam terra vel æquor alit.
 Ac nullis sociata bonis mala plurima vidi:
 At bona nulla, quibus non mala juncta forent:

B Inde ex quo ultrices pœnas mihi pestifer esus
 Attulit, et sævi dæmonis invidia.
 Ista tibi sint dicta, caro, medicabilis ægre,
 Hostis blanda, omni tempore bella gerens:
 Ac fera damnose mulcens, et frigidus ignis.
 Quæ, mihi si saveas, res nova prorsus erit.
 Eia age! Mens; nam te nunc alloquar, atque ea
 [dicam,
 Quæ fore narratu non aliena puto.
 Quidnam es, o mea mens? et quis tibi contigit ortus?
 Atque cadaver olens quis tibi ferre dedit?
 Quis solidis vitæ astrinxit gravibusque catenis,
 Pendentem assidue lumina fixa solo;
 Ut crasso status, carni mens juncta, levisque es
 Duro oneri? Pugna est nam gravis inter ea.

Εἰ μὴν δὴ σάρκασιν ὁμόσπορος ἐς βίον ἤλθες,

79 Ὡ μοι συζυγίης τηλόθεν οὐλομένης!

Εἰκὼν εἰμι Θεοῦ, καὶ ἀσχεος υἱὸς ἐτύχθην·

Αἰδέομαι τιμῆς μητέρα μαργασίνην.

Ῥεῖσις γάρ μ' ἐφύτευσεν, ὃ δ' ἐφθίτο· νῦν βροτός·

[αὔθις

Ὁὐ βροτός, ἀλλὰ κόνις· ἐλπίδες ὑστάται.

75 Εἰ δὲ σύ γ' οὐρανίη, τίς, ὅθεν; ποθέοντα διδάξον.

Εἰ μὴν ἄημα Θεοῦ καὶ λάχος, ὡς φρονεῖς,

Ῥίζον ἀτασθαλίην, καὶ παίδομαι. Οὐ γὰρ εἶοικε

Τοῦ καθαροῦ ῥυπαρήν ἐμμανεῖν, οὐδ' ὀλίγον.

Οὐδὲ γὰρ ἡλιόιο λάχος σκότος, οὐδὲ πονηροῦ

80 Πνεύματος αἰγλήην ἔκγονον ἐξεφάνη.

Πῶς δ' ὀλοοῦ Βελίαο τινάγμασι τόσσον ἐλαύνη,

Α Καὶ περ ἐπουρανίῳ Πνεύματι κίρναμένη;

Εἰ γὰρ τοῖον ἔχουσα βοηθόον ἐς χθόνα νεύεις,

+ Α? αὐ τῆς ἀκράτου σῆς ὀλοῆς κακίης!

85 Εἰ δ' οὐ μοι θεόθεν σύ, τίς ἡ φύσις; ἤ μέγα τάρβος,

Μὴ ποτε μαψιδίῳ κῦβετ φυσίω.

Πλάσμα Θεοῦ, παράδεισος, Ἔδεμ, κλέος, ἐλπὶς,

[ἐφετμή],

Ὅμβρος ὁ κοσμολέτης, δμβρος ὁ πυρσοπόλος,

Αὐτὰρ ἔπειτα νόμος, γραπτὸν ἄκος· αὐτὰρ ἔπειτα

90 Χριστὸς ἔην μορφὴν ἡμετέρῃ κεράσας,

Ὡς κεν ἐμοῖς παθέσαι παθὼν θεός, ἄλλαρ ὀπάξει,

Καὶ με θεὸν τελέση εἶδει τῶ βροτέῳ.

Ἄλλ' ἔμπης ἀδάμαστον ἔχω μένος, ἐς δὲ σίδηρον

Αὐτοφόνῳ μανίῃ σπυδομένον, ὥστε σῦες

Quod si cum carnibus sata in vitam venisti,

70 Heu! conjunctionem mihi jampridem perniciosam!

Imago Dei sum, et turpitudinis filius factus sum:

Pudori mihi est, mater decoris cupiditas.

Fluxus me genuit: is corruptus est: nunc homo: rursus

Non homo, sed cinis: hæc spes extrema.

75 Quod si cœlestis es, quænam et unde? scire aventem doce.

Si flatus Dei es, ejusque hæreditas, ut sentis,

Projice vitium, et credam: non enim convenit

Eam quæ ex puro est orta, vel leviter sordidam esse.

Non enim a sole caligō oritur, nec mali

80 Spiritus fetus apparuit splendidus.

Quomodo nefarii Beliaë tantis impulsibus agitaris,

Quamvis divino spiritui mista sis?

Nam si tantam habens adjutorem in terram vergis,

Heu! meram et perniciosam tuam malitiam!

85 Sin autem mihi ex Deo non es, quæ tua natura? valde profecto metuo

Ne inani gloria inflatus sim.

Figmentum Dei, paradus, Eden, gloria, spes, præceptum,

Imber mundi extinctor, imber igneus:

Tum postea lex, scriptum remedium: rursus tandem

90 Christus formam suam nostræ immiscuit,

Ut morbis meis patiens Deus auxilium ferat

Meque deum efficiat forma sua humana.

474-475 Sed tamen indomitum habeo animum, ac in ferrum,

Instar atri, furore mei ipsius homicida, ruo.

72 Αἰδέομαι. Pudet me honoris mei matrem, hoc est, imaginis divinæ, petulantem et imprudicam carnis libidinem dicere vel cogitare.

76 Λάχος. Hæreditas: si a Deo data es, si Dei manns, etc.

87 Πλάσμα Θεοῦ. Adjumenta et beneficia Dei erga hominem enumerat. Primum paradusum in Eden plantavit; deinde hanc ei primam gloriam infudit, ut ad imaginem suam eum conderet. Tum adjumenti causa mandatum ei imposuit, cujus observationi immortalitatis consequendæ spes promittebatur. Quin etiam, cum a mandato recessisset, ne sic quidem omni ope destitutum reliquit; verum pluribus disciplinæ generibus, tam publicis quam privatis, impietatis et flagitia eorum, quibus

nefarie offendebatur, juste vindicans, sic paulatim eos ad agnitionem sui instituit; atque undis quidem obrutum orbem exitio tradidit: fulminibus autem Sodomitarum execrandam libidinem oppressit, urbesque in cinerem redegit. Postea aliud medicinæ genus, hoc est, scripta lex per Moysen inducta est; ac denique remedium omnium valentissimum ac præstantissimum, summæque bonitatis plenum, ipse in plenitudine temporum, a sinu paterno minime excedens unigenitus Filius, divinam naturam humanæ copulavit, totus toti personaliter arcano modo unitus, quo nimirum Deus impassibilis manens humana parte perpetuens, passionibus meis mederetur. BILL.

94 Αὐτοφόνῳ. Coisl. Int. et Reg. 991 ἀλληλοφόνῳ.

METRICA VERSIO.

Si vitæ, cum carne simul sata, prodis in auras:

Quam procul est nexus pestifer iste mihi!

Numinis effliges sum labe exorta: decusque,

Proh pudor! eximium fœda libido parit.

Corruptum semen me gignit; nunc homo, rursus

Non homo, sed spes est ultima nostra cinis.

Si tu cœlestis: quinam tibi, dic, precor, ortus?

Si pars, ut sentis, flatus et ipsa Dei es,

Crimina dum pellas, credam id: namque edita puro

Quæ sit, eam cuncta labe carere decet.

Nam neque sol tenebras edit, nec pneumate pravo

Spiritus exoritur splendidus atque bonus.

Qui rabidus porro tam te quatit hostis et urget,

Spiritus æthereus cum sit ab axe tibi?

B Namque ope nixa licet tali si vergis ad ima,

Heu! quanta est vitii copia visque tui!

Si non orta Deo es, tibi quæ natura? Verendum

Est animos inflat ne mihi vanus honor.

Plasma Dei, paradus, Eden, spes, gloria, lex-

[que,

Mundum imber delens, igneus imber item.

Legibus a scriptis demum est medicina petita:

Atque Deo Genitus denique factus homo:

Ut patiens nostris ferret medicamina morbis,

Sanctaque nos faceret numina, factus homo.

Sed tamen indomitum est robur mihi: nec secus

[atque

Trux aper, in ferrum concitus ipse ruo

95 Τίπτ' αγαθὸν βίότιοι; Θεοῦ φάος; Ἄλλ' ἄρα καὶ Ἄ
[τοῦ

Εἶργει με φθονερῆ καὶ στυγερῆ σκοτίη.
Οὐδὲν πλεῖον ἔμοιγε. Τί δ' οὐ πλεόν ἐστὶ κακοῖσιν;
Ἄφθε γὰρ ἴσον ἔχον, καὶ μάλα περ μογέων!
Κεῖμ' ὀλιγοδρανίων· τάρβος δέ με θεῖον ἔκαμψε·
100 Τέτρυμ' ἡματιαῖς φροντίσι καὶ νυχταῖς.
Οὔτος ὁ βρισαύχη με καὶ ὑπτιον ὦσεν ὀπίσσω,
Ἄξέ ἐπέθη. Σὺ δέ μοι δείματα πάντα λέγε,
Τάρταρον ἑρβόντα, πυριφλεγέθοντα, ἱμάσθλας,
Δαίμονας, οἱ ψυχῶν πράκτορες ἡμετέρων.
105 Μῦθος ἅπαντα κακοῖσι, τὸ δ' ἐν ποσὶ μούνον
[ἄριστον·

Οὐδὲν ἐπιστρέφεται τῆς βασάνου κακίη.
Λύων ἦν ἀλιτροῖσιν ἐς ὕστερον ἔμμεν' ἄπιτα,
Ἥ ἐμὲ νῦν κακίης πῆμασιν ἀσχαλαῖν.
Ἄλλὰ τί μοι, βροτέων τί δέ μοι τόσον ἄλγε' ἀεθέειν;
110 Ἥμετέρης γενεῆς πᾶσιν ἔπασιν ἄχος.
Οὐ μοι χθῶν ἀτίνακτος, ἀλα κλονέουσι γῆται.
Ἵραι δ' ἀλλήλαις εἶξαν ἐπισσόμεναι.
Νῦς ἡμᾶρ κατέπαυσε, τὸ δ' ἤχλωσεν ἡέρα χεῖμα.
Ἄστρασιν ἡέλιος, ἡέλιω δὲ νέφος
115 Κάλλος ἀπημάλθυσε, παλλίζως δὲ σελήνη·
Ἄϊτάρ δ' ἡμιφανῆς οὐρανῶς ἀστεράεις
Καὶ σὺ ποτ' ἀγγελικοῖσιν, Ἐισφόρος, ἦσθα χορεύσει,
Βάττανε, νῦν δ' ἔπασσε ἀίσχος ἀπ' οὐρανίων

95 *Ecquod vitæ bonum? Dei lux? sed ab illa
Arcent me invidiæ et odio dignæ tenebræ.
Nulla ad me utilitas redit. Ecquod est in quo non me superent mali:
Utinam enim illis æqualis essem, quamvis valde laborans!
Jaceo languidus: metus me divinus percussit:
100 Conficio diurnis ac nocturnis sollicitudinibus.
Ille me superbus supinum impulit retro,
Et calcibus protrivit. Tu vero mihi narra omnia metuenda,
Nigrum Tartarum, igneos Phlegethontes, flagella
Dæmones animarum nostrarum carnifices.
105 Fabula omnia improbis, et quod ante pedes positum, id optimum.
Nihil profecto mutatur propter tormenta improbitas.
Satius esset improbos in posterum esse impunitos,
Quam me nunc nequitia pœnas deslere.
Sed quid mihi, quid tantopere necesse est mortalium ærumnas cauere?
110 Generis nostri omnibus mala sunt communia.
Non mihi terra immobilis est: mare agitant venti:
Horæ sibi invicem cedunt depulsæ:
Nox diei finem affert: aërem obscurat tempestas:
Sol astris, soli nebula
115 Decorem auferunt: reviviscit autem luna:
Cælum stelliferum dimidia sui parte apparet.
Et tu aliquando angelicis choris intereras, Lucifer
Invide, nunc autem probrum e cœlis cecidisti.*

95 Καὶ τοῦ. Reg. 992 καὶ τὸ.
97 Οὐδὲν πλεῖον ἔμοιγε. Id est, *nihil melius mihi est (ob virtutis studium) quam aliis; imo meliora omnia impiis eveniunt.* Eisdem querelas de impiorum prosperitate in viris saucis, in Davide et prophetis passim reperies.
101 Βρισαύχη. Super lin. Coisl. μεγάληουχος. Forte ὑψαύχη, erecta cervice.
103 Πυριφλεγέθοντα. Ita tres Regg. Int. πυρίνου; ποταμούς. Coisl. sup. lin. ποταμούς τοῦ ἔδου. Edit. περιφλεγέθοντα.
106 Ἐπιστρέφεται. Reg. 991, sup. lin. ἀισχύνεται, et ad marg. φροντίζει.
107 Ἄπιτα. Coisl. sup. lin. ἀτιμώρητα. Int. Coisl. βέλτιον ἦν τοῖς ἁμαρτωλοῖς τὰς ἐκαίθων τιμωρίας διαφυγεῖν, ἢ ἐμὲ νῦν ἀσχαλαῖν καὶ ἀνιδεσθαι κακοῖς. *Melius esset peccatoribus avari futuri pœnas effugere,*

B *quam me nunc molestiis et ærumnis confictari. Billius hoc velle Gregorium putat: Multo melius actum iri cum peccatoribus, si in hac vita, quæ brevi finem habitura est, cum ipso multas acerbitates perferrent, quam ut ad æternas pœnas reservarentur. Mallem priorem Billii interpretationem: Tametsi impii et nefarii homines de hujus vitæ prosperitate sibi gratulentur, me contra miserum existimare soleant, qui nullis in vitæ curriculo calamitatibus afficiar; revera tamen præstabilius est magisque expetendum in hac vita excrucitari, quam scelerum pœnas in altero ævo expendere.*
111 Ἄλα. Ita tres Regg., Coisl. et Chig. Edit. mendose ἀλλά.
112 Ἵραι. Horæ. Potest etiam intelligi de anxi partibus.

METRICA VERSIO.

Quodnam hujusce bonum vitæ est? lux; dira ta-
[men me
Caligo, invidiæ plenaque, pellit ab hac.
Plus ego nil habeo: quid non malus amplius autem?
Namque utinam saltem pars foret æqua mihi!
Oppressus jaceo: divinus me timor angit,
Conficio curis nocte dieque miser,
Me sternit, pedibusque terit vir quisque super-
[bus,
Segnisque; ac mihi tu, quæ metuenda, refer.
Tartara nigra nimis, Phlegethontes, verbera dira,
Dæmonas obscenæ carnificesque animæ.
Cuncta mali hæc rident, et amant præsentia tantum;

C *Non curat pœnas gens scelerata graves.
Utilius pravis esset post funera pœnas
Non dare, quam pœnas hic dare me sceleris.
Ast hominum quid ego, quid nostræ incommoda gentis
Colligo? Res plane nulla dolore vacat.
Non terra intrepida est, quatitur sed turbine venti,
Inque vicem cedunt tempora prompta sibi.
Nox legit atra diem, tempestas æthera fuscet:
Astrorum obscurat sol radiansque decus.
Sol tegitur nebulis, redivivaque luna resurgit:
Dimidiaque polum parte sui latitat.
Angelicos etiam cœtus, tu Lucifer, inter
Qui fueras, supera lapsus es arce miser.*

Ἰλαθί μοι, βασιλεία κεδνή, Τριάς, οὐδέ σὺ παμπαν Ἀ
 120 Γλώσσαν ἐφημερίων ἔκφυγες ἀφραδέων.
 Πρόσθε Πατήρ, μετέπειτα Πάτρις μέγας, αὐτὰρ ἔπειτα
 Πνεῦμα Θεοῦ μεγάλου, βάλλετ' ἐπεσοβόλαις.
 Ποῖ στήσεις με φέρουσα καχοφραδὲς ἔνθε μέριμνα;
 Ἰστασο. Πάντα Θεοῦ δεύτερα. Ἐίχε λόγῳ.
 125 Οὐδέ με μαψιδίως τεύξεν Θεός. Ἐμπαλιν ὦδῃς
 Ἰσταμαι· ἡμετέρης τοῦτ' ὀλιγοφρενίης.
 Νῦν ζόφος, αὐτὰρ ἔπειτα λόγος, καὶ πάντα νοήσεις,
 Ἦ Θεὸν εἰσορών ἢ πυρὶ δαπτόμενος.
 Ὡς μοι ταῦτ' ἐπάεισε φίλος νόος, ἄλγος ἔπαισεν.
 30 Ὁψὲ δ' ἀπὸ σκιεροῦ ἄλσεος οἴκαδ' ἔβην,
 Ἄλλοτε μὲν γελῶν ἑτερόφρονα, ἄλλοτε δ' αὖτε
 Κῆρ ἔχει σμύχων, μαρναμένοιο νόου.

Propitia mihi sis, Trinitas, venerandum regnum : ne tu quidem

120 Linguam hominum insipientium effugisti.

Primo Pater, deinde magnus Filius, tum postremo

Spiritus magni Dei, conviciis impugnatur.

Quo me tandem hinc abreptum ferēs, inconsulta sollicitudo?

Desine. Deo omnia inferiora. Cede verbo.

125 Non me frustra Deus formavit. Hic jam carmen

Retexo : hæc pusillo animo nostro tribuenda sunt.

Nunc tenebræ : rursus postea ratio, et omnia perspicies,

Aut Deum videns, aut igne cruciatus.

476 477 Postquam hæc mihi cecinit amica mens, dolorem concoxi.

130 Sic sero e nemore umbroso domum rediit,

Nunc quidem me irridens, quod aliter sensissem : nunc rursus

Cor mœrore macerans, mente secum pugnante.

XV. De exterioris hominis vilitate.

Quis natus sum? quis sum? quis abhinc non longe futurus sum?

Ubi statures magnum tuum figmentum, o Immortalis!

Si quid tamen magnum est, ut equidem arbitror, cum nihil simus,

Frustra supercilium homines tollimus.

5 Si id tantum simus, quod plerisque apparet,

Amissa vita, nihil amplius habebō.

Vitulus e matris suæ utero exsilit,

Et saltat, et dulcia premit ubera.

Triennis jugum subit, et pondus plaustrī trahit,

10 Cervicemque magnam collari inserit.

Hinnulus varia pelle, ubi ex alvo cecidit,

Statim matris suæ pedi pedem jungit,

* Alias Bill. 15, pag. 88.

123 Ποῖ. Schol. Ποῖ με φέρουσα στήσεις, ὃ κά-
 κιστα βουλευομένη μέριμνα; ἐνταῦθα στήθι. His ver-
 bis velut suam temeritatem reprimit, quod ausus
 sit Trinitatem, quæ ab omni injuria immunis est,
 in earum rerum classem adjungere, quæ variis in-
 commodis atque injuriis pateat. Ibid. καχοφραδὲς.
 Reg. 991. Coisl. sup. lin. κακόβουλε. Mox ἔνθε. Duo
 Regg. et Coisl. ἔνθα.

125 Ἐμπαλιν ὦδῃς Ἰσταμαι. Int. Coisl. παρα-
 φρονῶν λαλῶ τῶν πρώην εἰρημένων ἀντίρροπα.

1E'. *Peri tēs tou êktōs ânthrōpou sūteleias.*

Τίς γενόμην; τίς δ' εἰμί; τί δ' ἔσσομαι οὐ μετὰ θερόν;

Πῆ δὲ φέρων στήσεις πλάσμα μέγ', Ἀθάνατε,

Εἰ τι μέγ', ὡς μὲν ἔγω γε δομαί, οὐδὲν ἔόντις.

Ὅφρὸν μαψιδίως τείνομεν ἡμέριοι.

5 Εἰ τόδε μόνον εἰομεν, ὅσον πλεόνεσοι πέφανται,

Ζωῆς δ' ὄλλυμένης, μηδὲν ἔχοιμι πλέον.

Πόρτις μὲν διάλυξεν ἔδν κευθμίνα τεκούσης.

Καὶ σκαίρει, γλυκερόν τ' ὄσθα ἀνακραδάει.

Καὶ τριετὴς ζυγὸν ἤρε, καὶ εἰρυσεν ἀχθος ἀπήνης,

10 Αὐχένα δ' αὐχενίῳ κάρτει μίξε μέγαν.

Νεθρός δ' αἰολόδεμος, ἐπὴν διὰ γαστρὸς ὀλισθῆ,

Αὐτίκα μητρὸς ἑῆς πὰρ ποδὶ θῆκε πόδα,

ARGUMENTUM. Postquam superiore carmine, inquit
 Cyrus in argumento hujus carminis, de humana
 natura ea, quæ convenire videbantur, exposuit Gre-
 gorius, nunc ærumnas et vilitates, ac miserias, quæ
 eam comitantur, enumerat atque exaggerat, sicque
 arrogantiam hominum, fastum et insolentiam com-
 primit. Extremis vitæ Gregorii temporibus conditum
 videtur hoc carmen.

3 Οὐδὲν ἔόντις. Reg. 990 et Chig. ἔόντας.

METRICA VERSIO.

Quod dicam, rogo, sancta Trias, ignosce : pepercit B

Hæretici prorsus nec fera lingua tibi.

Ante Pater rabidæ sensit convicia linguæ :

Post Genitore satus, Spiritus atque sacer.

Quo tandem, vesana, ferēs me, cura? gradum jam

Siste. Deo cedunt omnia, cede λόγῳ.

Me Deus haud frustra fecit; mea verba retexo.

Stulta nimis sunt hæc, quæ mihi dicta prius.

Nunc tenebræ, post hæc ratio, tumquæ omnia nosces,

Perpetiens flammās, conspicienave Deum.

Hoc mea conceptum coxit sermone dolorem

Mens mihi; sic rediit, luce cadente, domum :

Nunc secus affectos ridens, nunc pectora luctu

Confectus, pugnas mente ciente graves.

XV. DE EXTERNI HOMINIS VILITATE, AC PRÆSENTIUM

RERUM VANITATE.

(Billio interprete.)

Quis prius ipse sui? quis sum, quis mox ero, magnum,

Figmentum ipse ferēs quo, bone Christe, tuum?

Si modo quid magui est : namque, ut reor ipse, su-

[perbum,

Nil cum sit, frustra tollit in alta caput :

Si tantum hoc esset quod cernitur, ac perituram

Post vitam hanc nullas prorsus haberet opes.

Namque utero excessit vitulus simul atque parentis,

Saltat, et impatiens ubera plena premit :

Cervicemque jugo, cum tres pervenit ad annos,

Subjicit, et magno plaustra labore trahit.

Maternaque etiam quam primum exivit ab alvo

Hinnulus, huic jungit protinus ipse pedem.

95 Τίπτ' ἀγαθὸν βίότιοι; Θεοῦ φάος; Ἄλλ' ἄρα καὶ Α
[τοῦ
Εἶργει με φθονερῆ καὶ στυγερῆ σκοτιῆ.
Οὐδὲν πλέον ἔμοιγε. Τί δ' οὐ πλέον ἐστὶ κακοῖσιν;
Αἴθε γάρ ἴσον ἔχον, καὶ μάλα περ μογέων!
Κεῖμ' ὀλιγοδρανέων· τάρβος δέ με θεῖον ἔκαμψε·
100 Τέτρυμ' ἡματιῶν φροντίσι καὶ νυχταῖς.
Οὗτος ὁ βρισσαύχην με καὶ ὑπτιον ὤσεν ὀπίσσω,
Λὰξ ἐπέβη. Σὺ δέ μοι δειμάτα πάντα λέγε,
Τάρταρον ἔρδεντα, κυριωλεγήθοντα, ἰμάσθλας,
Δαίμονας, οἱ ψυχῶν πράκτορες ἡμετέρων.
105 Μῦθος ἅπαντα κακοῖσι, τὸ δ' ἐν ποσὶ μῦθον
[ἄριστον·

Οὐδὲν ἐπιστρέφεται τῆς βασάνου κακίῃ.
Λώτον ἦν ἀλιτροῖσιν ἐς ὑστερον ἔμμεν' ἄντα,
Ἥ ἐμὲ νῦν κακίης πῆμασιν ἀσχαλαῖν.
Ἄλλα τί μοι, βροτέων τί δέ μοι τόσον ἄλγε' ἀεθεῖν;
110 Ἡμετέρης γενεῆς πᾶσιν ἔπιστιν ἔχος.
Οὐ μοι χθῶν ἀτίνακτος, ἔλα κλονέουσιν ἀήται.
Ἵραι δ' ἀλλήλαις εἶξαν ἐπισσύμεναι.
Νῦξ ἡμᾶρ κατέπαυσε, τὸ δ' ἤχλυσεν ἡέρα χεῖμα.
Ἄστρασιν ἡέλιος, ἡέλιω δὲ νέφος
115 Κάλλος ἀπημάδυνε, παλίζωος δὲ σελήνη·
Αὐτὰρ ὄγ' ἡμφανῆς οὐρανὸς ἀστερόεις
Καὶ σύ ποτ' ἀγγελικοῖσιν, Ἐωσφόρος, ἦσθα χοροῖσι,
Βάστανε, νῦν δ' ἔπασσε ἀίχλος ἀπ' οὐρανῶν

95 *Ecquod vitæ bonum? Dei lux? sed ab illa
Arcent me invidiæ et odio dignæ tenebræ.
Nulla ad me utilitas redit. Ecquod est in quo non me superent mali:
Utinam enim illis æqualis essem, quamvis valde laboraus!
Jaceo languidus: metus me divinus percussit:
100 Conficior diurnis ac nocturnis sollicitudinibus.
Ille me superbus supinum impulit retro,
Et calcibus protrivit. Tu vero mihi narra omnia metuenda,
Nigrum Tartarum, igneos Phlegethontes, flagella
Dæmones animarum nostrarum carnifices.
105 Fabula omnia improbis, et quod ante pedes positum, id optimum.
Nihil profecto mutatur propter tormenta improbitas.
Satius esset improbos in posterum esse impunitos,
Quam me nunc nequitiae pœnas deflere.
Sed quid mihi, quid tantopere necesse est mortalium ærumnas cauere?
110 Generis nostri omnibus mala sunt communia.
Non mihi terra immobilis est: mare agitant venti:
Horæ sibi invicem cedunt depulsæ:
Nox diei finem affert: aërem obscurat tempestas:
Sol astris, soli nebula
115 Decorem auferunt: reviviscit autem luna:
Cœlum stelliferum dimidia sui parte apparet.
Et tu aliquando angelicis choris intereras, Lucifer
Invide, nunc autem probrum e cœlis cecidisti.*

95 Καὶ τοῦ. Reg. 992 καὶ τὸ.
97 Οὐδὲν πλεῖον ἔμοιγε. Id est, nihilo melius mihi est (ob virtutis studium) quam aliis; imo meliora omnia impiis eveniunt. Easdem exeret as de impiorum prosperitate in viris sauctis, in Davide et prophetis passim reperies.
101 Βρισσαύχην. Super lin. Coisl. μεγάληαυχος. Forte ὀψαύχην, erecta cervice.
103 Πυριωλεγήθοντα. Ita tres stegg. Int. πυρίνου; ποταμούς. Coisl. sup. lin. ποταμούς τοῦ ἔδου. Edit. περιωλεγήθοντα.
106 Ἐπιστρέφεται. Reg. 991, sup. lin. ἀσχύνοτα, et ad marg. φροντίζει.
107 Ἄντα. Coisl. sup. lin. ἀτιμώρητα. Int. Coisl. βέλτιον ἦν τοῖς ἁμαρτωλοῖς τὰς ἐκείθεν τιμωρίας διαφυγεῖν, ἢ ἐμὲ νῦν ἀσχαλαῖν καὶ ἀνίσθαι κακοῖς. Melius esset peccatoribus ante futuri pœnas effugere,

B quam me nunc molestiis et ærumnis confictari. Billius hoc velle Gregorium putat: Multo melius actum iri cum peccatoribus, si in hac vita, quæ brevi finem habitura est, cum ipso nullas acerbitates perferrent, quam ut ad æternas pœnas reservarentur. Mallem priorem Billii interpretationem: Tametsi impii et nefarii homines de hujus vitæ prosperitate sibi gratulentur, me contra miserum existimare soleant, qui nullis in vitæ curriculo calamitatibus afficiar; vera lamen præstabilius est magisque expetendum in hac vita exercuari, quam scelerum pœnas in altero ævo expendere.
111 Ἄλα. Ita tres Regg., Coisl. et Chig. Edit. mendose ἀλλά.
112 Ἵραι. Horæ. Potest etiam intelligi de anni partibus.

METRICA VERSIO.

Quodnam hujusce bonum vitæ est? lux; dira ta-
[men me
Caligo, invidiæ plenaque, pellit ab hac.
Plus ego nil habeo: quid non malus amplius autem?
Namque utinam saltem para foret æqua mihi!
Oppressus jaceo: divinus me timor angit,
Conficior curis nocte dieque miser,
Me sternit, pedibusque terit vir quisque super-
[bus,
Signisque; ac mihi tu, quæ metuenda, refer.
Tartara nigra nimis, Phlegethontes, verbera dira,
Dæmonas obœcenæ carnificesque animæ.
Cuncta mali hæc rident, et amant præsentia tantum;

C Non curat pœnas gens scelerata graves.
Utilius pravis esset post funera pœnas
Non dare, quam pœnas hic dare me sceleris.
Ast hominum quid ego, quid nostræ incommoda gentis
Colligo? Res plane nulla dolore vacat.
Non terra intrepida est, qualitur sed turbine ventū,
Inque vicem cedunt tempora prompta sibi.
Nox tegit atra diem, tempestas æthera fuscatur:
Astrorum obscuratur sol radiansque decus.
Sol tegitur nebulis, redivivaque luna resurgit:
Dimidiaque potum parte sui latitat.
Angelicos etiam cœtus, tu Lucifer, inter
Qui fueras, supera lapsus es arce miser.

Ἰλαθί μοι, βασιλεία κεδνή, Τριάς, οὐδέ σὺ παμπαν Ἀ
 120 Γλώσσαν ἐφημερίων ἔκφυγες ἀφραδέων.
 Πρόσθε Πατήρ, μετέπειτα Πάτρις μέγας, αὐτὰρ ἔπειτα
 Πνεῦμα Θεοῦ μεγάλου, βάλλετ' ἐπισβολαίαις.
 Ποῖ στήσεις με φέρουσα καχοφραδὲς ἔνθε μέριμνα;
 Ἰστασο. Πάντα Θεοῦ δεύτερα. Ἐίχε λόγῳ.
 125 Οὐ δέ με μαψιδίως τεύξεν Θεός. Ἐμπαλιν ὤδῃς
 Ἰσταμαι· ἡμετέρης τοῦτ' ὀλιγοφρενίης.
 Νῦν ζῆφος, αὐτὰρ ἔπειτα λόγος, καὶ πάντα νοήσεις,
 Ἦ θεὸν εἰσορών ἢ πυρὶ δαπτόμενος.
 Ὄ, μοι ταῦτ' ἐπάεισα φίλος νόος, ἄλγος ἔπεισεν.
 30 Ὅψι δ' ἀπὸ σκιεροῦ ἄλλοος οἴκαδ' ἔβην,
 Ἄλλοτε μὲν γελῶν ἑτερόφρονα, ἄλλοτε δ' αὐτὲ
 Κῆρ ἔχει σμύχων, μαρναμένοιο νόου.

Propitia mihi sis, Trinitas, venerandum regnum : ne tu quidem

120 Linguam hominum insipientium effugisti.

Primo Pater, deinde magnus Filius, tum postremo

Spiritus magni Dei, conviciis impugnatur.

Quo me tandem hinc abreptum feres, inconsulta sollicitudo?

Desine. Deo omnia inferiora. Cede verbo.

125 Non me frustra Deus formavit. Hic jam carmen

Retexo : hæc pusillo animo nostro tribuenda sunt.

Nunc tenebræ : rursus postea ratio, et omnia perspicies,

Aut Deum videns, aut igne cruciatus.

476 477 Postquam hæc mihi cecinit amica mens, dolorem concoxi.

130 Sic sero e nemore umbroso domum rediit,

Nunc quidem me irridens, quod aliter sensissem : nunc rursus

Cor mœrore macerans, mente secum pugnante.

XV. De exterioris hominis vilitate.

Quis natus sum? quis sum? quis abhinc non longe futurus sum?

Ubi statures magnum tuum figmentum, o Immortalis!

Si quid tamen magnum est, ut equidem arbitror, cum nihil simus,

Frustra supercilium homines tollimus.

5 Si id tantum simus, quod plerisque apparet,

Amissa vita, nihil amplius habebō.

Vitulus e matris suæ utero exsilit,

Et saltat, et dulcia premit ubera.

Triennis jugum subit, et pondus plaustrī trahit,

10 Cervicemque magnam collari inserit.

Hinnulus varia pelle, ubi ex alvo cecidit,

Statim matris suæ pedi pedem jungit,

* Alias Bill. 15, pag. 88.

123 Ποῖ. Schol. Ποῖ με φέρουσα στήσεις, ὃ κά-
 χιστα βουλευομένη μέριμνα; ἐνταῦθα στήθι. His ver-
 bis velut suam temeritatem reprimit, quod ausus
 sit Trinitatem, quæ ab omni injuria immunis est,
 in earum rerum classem adjungere, quæ variis in-
 commodis atque injuriis pateat. Ibid. καχοφραδὲς.
 Reg. 991. Coisl. sup. lin. κακόβουλε. Mox ἔνθε. Duo
 Regg. et Coisl. ἔνθα.

125 Ἐμπαλιν ὤδῃς Ἰσταμαι. Int. Coisl. παρα-
 φρονῶν λαλῶ τῶν πρώην εἰρημένων ἀντίρροπα.

IE'. *Peri tēs tou êktōs anthrōpou sūtelias.*
 Τίς γενόμεν; τίς δ' εἰμί; τί δ' ἔσσομαι οὐ μετὰ θερόν;
 Πῆ δὲ φέρων στήσεις πλάσμα μέγ', Ἀθάνατε,
 Εἰ τι μέγ', ὡς μὲν ἔγω γε ὄμοιαι, οὐδὲν ἔόντιες.
 Ὅφρὸν μαψιδίως τείνομεν ἡμέριοι.
 5 Εἰ τόδε μόνον εἰομεν, ὅσον πλεόνεσσι πέφανται,
 Ζωῆς δ' ὄλλυμένης, μηδὲν ἔχοιμι πλέον.
 Πόρτις μὲν διάλυξεν ἐδὼν κευθμίνα τεκούσης.
 Καὶ σκαίρει, γλυκερόν τ' ὄσθαρ ἀνακραδάει.
 Καὶ τριετὴς ζυγὸν ἤρε, καὶ εἴρυσεν ἄχθος ἀπήνης,
 10 Αὐχένα δ' αὐχενίῳ κάρτει μίξε μέγαν.
 Νεθρός δ' αἰολόδερμος, ἐπὴν διὰ γαστρὸς ὀλισθῆ,
 Αὐτίκα μητρὸς εἰς πὰρ ποδὶ θῆκε πόδα,

ARGUMENTUM. Postquam superiore carmine, inquit
 Cyrus in argumento hujus carminis, de humana
 natura ea, quæ convenire videbantur, exposuit Gre-
 gorius, nunc ærumnas et vilitates, ac miserias, quæ
 eam comitantur, enumerat atque exaggerat, siquæ
 arrogantiam hominum, fastum et insolentiam com-
 primit. Extremis vitæ Gregorii temporibus conditum
 videtur hoc carmen.

3 Οὐδὲν ἔόντες. Reg. 990 et Chig. ἔόντας.

METRICA VERSIO.

Quod dicam, rogo, sancta Trias, ignosce : pepercit B
 Hæretici prorsus nec fera lingua tibi.
 Ante Pater rabidæ sensit convicia linguæ :
 Post Genitore satus, Spiritus atque sacer.
 Quo tandem, vesana, feres me, cura? gradum jam
 Siste. Deo cedunt omnia, cede λόγῳ.
 Me Deus haud frustra fecit; mea verba retexo.
 Stulta nimis sunt hæc, quæ mihi dicta prius.
 Nunc tenebræ, post hæc ratio, tumque omnia nosces,
 Perpetiens flammæ, conspiciensve Deum.
 Hoc mea conceptum coxit sermone dolorem
 Mens mihi; sic rediit, luce cadente, domum :
 Nunc secus affectos ridens, nunc pectora luctu
 Confectus, pugnas mente ciente graves.

XV. DE EXTERNI HOMINIS VILITATE, AC PRÆSENTIUM
 RERUM VANITATE.
 (Billio interprete.)

Quis prius ipse fui? quis sum, quis mox ero, magnum,
 Figmentum ipse feres quo, bone Christe, tuum?
 Si modo quid magui est : namque, ut reor ipse, su-
 [perbum,

Nil cum sit, frustra tollit in alta caput :
 Si tantum hoc esset quod cernitur, ac perituram
 Post vitam hanc nullas prorsus haberet opes.
 Namque utero excessit vitulus simul atque parentis,
 Saltat, et impatiens ubera plena premit :
 Cervicemque jugo, cum tres pervenit ad annos,
 Subjicit, et magno plaustra labore trahit.
 Maternaque etiam quam primum exivit ab alvo
 Hinnulus, huic jungit protinus ipse pedem.

Φεύγει δ' ὠμοδόρους τε κύνας, καὶ ἵππον ἐλαφρόν,
 Καὶ λόχμης πυκινῆς κεύθεται ἐν λαγόσιν.
 15 Ἄρκτοι δ' οὐλομένων τε σωῶν γένος, ἠδὲ λέοντες,
 Τίγρις τ' ἠνεμόεις, παρθάλλων τε μένος,
 Αὐτίκα φρίξεν ἐθειραν ἐπὶ καὶ σίδηρον ἔρηται,
 Φρίξεν, καὶ κρατεροὺς ἄλτ' ἐπὶ θηρολέτας.
 Ἄρτι δὲ τ' ἄπτερος ὄρνις, ἐδπτερος οὐ μετὰ θηρόν,
 20 Ἡέρα δινεύει πολλὸν ὑπερθε δόμον.
 Σουθὴ δ' αὐτὴ μέλισσα λίπε σπέος, οἶκον ἐτρυξεν
 Ἄντιθέτον, γλυκεροῦ πλήσασ γόνιοιο δόμον.
 Πάντα δὲ τ' ἐλαρός ἐστι, ἐνδὸς πόνος, αὐτομάτῃ δὲ
 Πᾶσι τροφή, γαίης δαίτα χαριζομένης.
 25 Οὐ πόντον τέμνουσιν ἀπηνία, οὐκ ἀρούσιν,
 Οὐ ταμίαι κείνοις, οὐδὲ κυπελλοφόροι.

Α Καὶ πτερόν ὄρνιν ἐθραφε ταχύν, καὶ ἄρκτα θήρα,
 Βαίᾳ πονησαμένους, φροντὶς ἐπιματῆ.
 Αἷς δὲ μέγας καὶ θήρα τὸν ἔκτανεν, ὥσπερ ἔκουσεν,
 30 Ἀλάφας, δαιτὸς εἰς λείψαν' ἀποστυγεί.
 Ἄλλοτε μὲν δαίσαθ' ἔτερέμμερος, ἄλλοτε δ' αὐτὴ
 Λάφε ποτὸν, βριαρῶς γαστέρι μέτρα φέρων.
 Τοσσάτιον κείνοισιν ἀμοχθότερος βλος ἐστὶ·
 Πέτρη καὶ κλαθεῶν, οἶκος ἀεὶ σχέδιος
 35 Ἄρτεμέεις, κρατεροὶ, περικαλλείας· ἦν δὲ δαμάσση
 Νοῦσος, ἀπενθεὶς ἄλιμον ἄσθμα λίπον.
 Οὐ γαστροὶς μελίεσσι περιστάδον, ἄλλοθεν ἄλλος,
 Μύροντ', οὐδὲ φίλοι κέρσαν ἀπο πλοκάμους.
 Εἶπω μαιζόνα μῦθον· ἀταρθέεις ἐνθάδ' ἔλιοντο,
 40 Οὐδὲν ὑποτρομέει θήρ κακόν, εὔτε θάνη.

Fugitque crudivoros canes et velocem equum,
 Atque in densi nemoris latebris absconditur.
 15 Ursi, et truculentorum aprorum genus, leones;
 Tigris ventos assequens, et pardorum vis,
 Statim ac ferrum vident, horreut arrigentes jubam
 Horret ac in fortes insiliunt venatores.
 Avis primum implumis, deinde non multo post pennis instructa,
 20 Aerem secat supra nidum erecta.
 Apis flava, relicto specu, domum struit
 Quadratam, eamque dulci fetu implet.
 Sunt autem hæc omnia unius veris labor, ac sua sponte
 Nascitur iis cibus, terra dapes suppeditante :
 25 Non pontum immitem secant, non arant ;
 Nulli illis promicondi, nulli pincernæ :
 Celerem avem penna nutrit, et feram valles,
 Levis illis labor, diurna sollicitudo.
 Magnus leo etiam feram, quam occidit, postquam, ut audivi,
 30 Dilaniavit, cibi sui reliquias aversatur.
 Interdum alternis diebus cibum sumit,
 Alternis aquam, fortiter ventri modum imponens :
 478-479 Adeo illis non laboriosa vita est :
 Petra et rami domus sunt semper paratæ.
 35 Sani, robusti, pulchri : si domuerit
 Morbus, sine luctu validum spiritum relinquunt.
 Non lugubri carmine circumstantes, aliunde alius,
 Lamentantur, nec crines vellunt amici.
 Eloquar majus quidpiam : impavidi hic pereunt,
 40 Nec malum ullum expavescit fera, cum moritur.

20 Ἡέρα. Sic tres Regg. et Coisl. Edit. ἡτέρα.
 21 Σουθὴ. Reg. 39, ad marg., ξανθὴ.
 22 Ἄντιθέτον. Int. Coisl. ἐξ ἀντιθέτων πλευρῶν,
 ex oppositis lateribus.
 25 Τέμνουσιν. Sic Coisl. cum tribus Regiis.
 Edit. τέμνουσι. Mox, pro ἀρούσι, quod sequitur,
 Regg. plures habent ἀρώσι.
 26 Κυπελλοφόροι. Coisl. Int. ποτηροφόροι.
 29 Θήρα. Tres Regg., Coisl. et Val. θήρας.

30 Ἀλάφας. Leviter degustata. Combef.
 35 Ἀμοχθότερος βλος. Coisl. πόνος, et sup. ἡν.
 βλος. Int. τοσσῶτον κείνοις ὁ πόνος ἐστὶν ἐλαφρότατος,
 καὶ ὁ βλος ἀμοχθότερος.
 35 Ἄρτεμέεις. Duo Regg. ἀρτεμέεις.
 36 Ἄπενθεῖς. Edit. νηπενθεῖς. Ut stet metrum,
 legendum forsitan esset ἀπενθήτοις, nisi supponatur
 duas fieri syllabas ex diphthonga εἰς. CAPELLA.
 40 Οὐδέτ. Sic Coisl. et tres Regg. Edit. κούδεν.

METRICA VERSIO.

Crudivorosque canes, et equos fugit alite cursu,
 Se nemoris densi proripit inque sinum.
 At truculentus aper, pardusque, ursusque, leoque,
 Et tigris, vento non levitate minor,
 Ut ferri cernunt aciem, juba protinus ipsis
 Horret, in hostilem prosiiliuntque manum.
 Quin avis implumis primum, mox prædita pennis,
 Ætheris immensi læta per alta volat.
 Antro rursus apis condit sibi tecta relicto,
 Adversamque implet sedula melle domum.
 Hæc cuncta unius veris labor. Omnibus autem
 Perfacilem tellus sponte dat alma cibum.
 Æquora nec sulcant, nec scindunt arva, nec illis
 Pocula fert quisquam, suppeditatque cibos.

B Pennæ avibus, silvæque feris alimenta ministrant :
 Hos labor exiguus, cura diurna tenet.
 Ac leo cum præda ventrem exsaturavit, ut aiunt,
 Cœnæ reliquias horret adire suæ.
 Alternis sumitque cibos persepe diebus,
 Alternis (ventri sic moderatur) aquam.
 Usque adeo minus his dura est atque aspera [vita] !
 Pro domibus ramos, antraque semper habent.
 Intrepidi, fortes, pulchri ; si morbus eosdem
 Opprimat, haud tristes mors inanimata rapit.
 Non alii atque alii lugubria carmina fundunt :
 Non sibi mœsta comam vellit amica cohors ;
 Denique, quod majus, pereunt formidinis omnis
 Expertes ; fera nil mortua namque timet.

Ἄθροι καὶ μερόπων δειλὸν γένος, ὡς κε τὸδ' εἶπης, A 55 Ὀλκὸν ἀπιστότατον, ῥέον ἄγριον, οἶδμα θαλάσσης,
 ἢ ῥ' ἔτεδν μερόπων οὐδὲν ἀκιδνότερον. Τῇ καὶ τῇ πυκινοῖς πνεύμασι βρασσομένον.
 Ροῖς μὲν γόνος εἶμι, μόγῃ δέ με γαίνατο μήτηρ. Πολλὰ μὲν ἀφραδίησι τινάσσομαι· ἄλλα δὲ δαιμων
 Ἐθρέφθη πολλοῖς καὶ συγχεροῖς καμάτοις. Ζωῆς ἡμετέρης ἤγαγεν ἀντίπαλος.
 45 Ἄγκλις ἔχεν μήτηρ με, γλυκὺν πόνον· αὐτὰρ ἔπειτα Εἰ γάρ κεν ὄσα τερπνὰ καὶ ὀππόσα λυγρὰ βίοιο
 Γαίαν ἐπεξεόμην, ἄλγεσι τειρόμενος. 60 Ἀντιταλαντεύοις, μέσσα τάλαντ' ἐρύων,
 Ἐνθεν ἔβην τετράκωλος ἐπ' οὐδός. Ἐνθεν ἀέρθην Πολλὸν κεν βρήουσα κακῶν ἐπὶ γαίαν ἔχοιτο
 Ἥμισιν ἐν τρομεροῖς, κλεπτόμενος παλάμαις. Πλάστιγξ, ἡ δ' ἀγαθῶν, ἔμπαλιν ὕψι θέοι.
 Ἐνθεν νοῦν ὑπέλαμπον ἀναυδέος ἔχνεσι φωνῆς. Δῆρις, πόντος, ἀρουρα, μόγος, ληϊστορες ἄνδρες,
 50 Ἐνθεν δ' αὖ μύθων δάκρυσ' ὕφ' ἡγεμόσιν. Κτήσις, δασμογράφοι, πράκτορες, εὐρυβάται,
 Εἰκοσέτης συνάγειρα μένος, καὶ πῆμασι πολλοῖς 65 Ῥητῆρες, βίβλοι τε, δικασπόλοι, ἀρχὸς ἀλιτρῶς,
 Πρόσθεν ὑπηγείασα, ὡς τις ἀεθλοφόρος. Πάντα τὰδ' ἐστὶ βίου παλγνια λευγαλέου.
 Ἄλλα μὲν ἐστὶν ἐμοὶ γε· τὰ δ' ἄγχετο, τοῖς δὲ μογήσεις, Δέρκεο καὶ ὄσα τερπνὰ· κόρος, βάρος, ἄσμα, γέλευτες,
 Εὖ τὸδ', ἐμῆ ψυχῇ, ἴσθι, περὶ ὄσα βίον, Τύμβος ἀεὶ πλήρης μυδαίων νεκῶν,

Inspice hominum miserum genus, ut dicas,

Certe hominibus nihil debilius.

Fluxus quidem sum proles: magno labore me genuit mater.

Nutritus sum multis gravibusque laboribus.

45 Ulnis gestavit me mater, onus dulce: deinde

Terram radebam doloribus confectus.

Postea ingrediebar solo ut quadrupes. Tum erectus steti,

Vestigiis vacillantibus, furtim nixus alienis manibus.

Inde mens sublucere coepit signis inconditæ vocis.

50 Post hæc lacrymas fudi sub liberalium artium magistris.

Vicesimo ætatis anno vires collegi, atque in multas calamitates

Obvias incidi, ut quidam pugil.

Alia quidem me premunt: hæc effluxere: aliis autem vexaberis,

Id bene scito, anima mea, trajiciens hanc vitam,

55 Tractum infidissimum, fluxum ferum, æstum maris,

Hinc atque hinc frequentibus ventis ferventem.

Multum quidem stultitia exagitor; sed alia dæmon

Vitæ nostræ hostis mala attulit.

Etenim si omnia bona, omniaque vitæ mala

60 Appenderis, æqua examina trabens,

Multum certe præponderans malorum lanx ad terram verget,

Contra vero bonorum lanx sursum feretur.

Pugna, mare, terra, labor, prædones viri,

Possessio, tributis scribæ, exactores, clamosi præcones,

65 Rhetores, libri, iudices, princeps homo scelestus,

Omnia hæc miseræ hujus vitæ sunt ludibria.

Inspice et quæ jucunda: saturitas, gravitas corporis, cantus, risus

Sepulchrum fetidis semper refertum cadaveribus,

42 Ἡ ῥ' ἔτεδν μερόπων. Alludit ad istud Homeri *Odyss.* vii, 42:

Οὐδὲν ἀκιδνότερον γαῖα τρέφει ἀνθρώποιο,

Πάντων ὄσσα τε γαίαν ἐπιπλέει τε καὶ ἔρπει.

Nullum infirmius homine alii terra

Ex omnibus quæ in orbe spirant et serpunt.

43 Ροῖς μὲν γόνος. Tres Regg., Chig. et Vat. ροῖς ἔχγονος. Carin. præc. vers. 73, ῥεῦσις γάρ μ' ἐφύτευσεν.

50 Μύθων δάκρυσ'. Schol. ἔπειτα λόγων ἡγεμόσιν πιστευθεῖς, ἔδακρυσα πληγείς. Post hæc artium

liberalium magistris traditus, flevi verberibus cæsus.

61 Πολύδωρ. Sic duo Regg. et Coisl. Edit. πολλῶν.

63 Μόρος. Sic Regg. 39, 990, 993, Chig., Coisl.

et Vat. Edit. μόρος.

65 Δικασπόλοι. Vat., Coisl. et Reg. 990, δικασπόλος.

68 Τύμβος. Hæc Cyrus intelligit de magnificorum exstructione sepulcrorum; Billius vero de aqualiculo cibus distento; vel de externo splendore, sub quo persepe impurissima et flagitiosissima vita delitescit. Alludit ad sepulcra dealbata, de quibus Do-

METRICA VERSIO.

Jam nostrum mihi cerne genus, dicesque profecto: B Nam velut adversum studeo transmittere flumen:
 Debile gente hominum nil magis esse queat. Atque maris fluctus, quos gravis aura quatit.
 Fluxus me genuit, mater me protulit ægre: Ac mea me multum exagitat dementia: rursus
 Nutriti ingenti cumque labore diu. Multa vehit dæmon, qui mihi bella movet.
 Ulnis me primum gestavit (dulce onus), at post Nam si cum lætis perpendas tristia vitæ,
 Non sine tormento pes mihi rasis humum. Ac libræ lances æquus utrasque trahas:
 Tellurem hinc quadrupes trivi: mox corpore recto Protinus in terram verget depressa malorum
 Expandi tremulis gressibus ipse manns. Lanx: jucunda tenens rursus at alta petet.
 Obscure ostendit vox hinc incondita mentem: Pugna, mare, et tellus, durus labor, atque latrones:
 In fletu exseruit post duce sermo suam. Tristia quique gravi voce tributa legunt:
 Quina quater firmum robur mihi contulit æstas, Causidici, libri, præfectus, præses iniquus:
 Ac pugilis duri plurima more tuli. Hæc secum infelix ludicra vita trahit.
 Altera nunc patior: fluxerunt altera: vita Dulcia jam numera: ingluvies, et cantica, risus,
 Altera trajiciens, mens, freta sæva, feres. Urna nitens fœdis plena cadaveribus,

Ἐδνα, γάμος, γάμος ἄλλος, ἐπὴν ὁ πρόσθεν ἄ
[ἔλθεται,
70 Μοιχοί, μοιχολέται, παῖδες ὑποπτον ἄχος,
Κάλλος φιλτρον ἄπιστον, ἀτάρθρον κακὸν αἰσχος,
Φροντίδες εὐτεκνίης, ἄλγεα δυστεκνίης,
Πλοῦτος καὶ πενήτις ὄνδον κακὸν, ὕβρις, ἀνίη,
Σφαῖρα νέων παλάμαις ἀνταποπεμμένη.
75 Ταῦτ' ὄνδ' εἰσορῶν, φρένα δάπτομαι, εἴ τις ἄριστον
ὀφεται, ᾗ τὸ κακὸν πλείον ἀρειότερου.
Οὐκ ἄκρυσις ἄτων ὀπὸς' ἄλγεα καὶ προτέροισιν;
Οὐκ οἶδ' εἰ ἄκρυσις, ἢ γελᾶσις ἄτων.
Ἄμφω καὶ πινυτοῖσιν ἐφήρμοσε ταῦτα πάροιθεν

80 Τῷ μὲν κλαυθμὸς ἔην κἀνθάδε, τῷ δὲ γέλως,
Ἵς Τρῶες καὶ Ἀχαιοὶ ἐπ' ἀλλήλοισι θορόντες,
Δήουν ἀλλήλους εἰνεα πορνιδίου.
Κουρήτες τ' ἐμάχοντο καὶ Αἰτωλοὶ μενεχάρμαι,
Ἄμφι σὺς κεφαλῆ, θριξί τε χοιριδίαις.
85 Αἰακίδαί μεγ' ἄισμα, θάνον γε μὲν, ὅς μὲν ἐπ'
[ἔχθορις
Μαινομένη παλάμη, αὐτὰρ ὁ μαχλοσύνη.
Ἄμφιτρωνιδάο μεγὰ κλέος' ἀλλὰ δαμάσθη
Εἵματι σαρκοφάγῳ κείνος ὁ παντολέτης.
Κύροι τε Κροῖοι τε κακὸν μέρος οὐκ ὑπάλυξαν,
90 Ὅδδ' μὲν ἡμέτεροι χθόζου ἀνακτες ὄσοι.

490-481 Sponsalia, nuptiæ, aliæ nuptiæ, si primæ solvantur,
70 Adulteri, adulterorum interfectores, filii suspectus dolor (parentum)
Pulchritudo, amor infidus; expers timoris malum, deformitas;
Cura egregiæ prolis, dolor de improba;
Divitiæ et paupertas, duplex malum, insolentia, mæror,
Pila juvenum manibus utrinque retorta.
75 Hæc igitur inspiciens mente discrucior, si quis optimum
Existimat, quod plus habet mali quam boni.
Nonne luges audiens quot fuerint mala priscis hominibus?
Nequidem scio, an audiens lacrymaturus, an risurus sis.
Hæc quidem olim et duobus sapientibus convenerunt:
80 Uni quidem hæc omnia luctus, alteri vero risus erant.
(Cogitantibus) quomodo Trojani et Græci alteri in alteros ruentes
Sese mutuo truncarent propter meretriculam.
Curetes quoque pugnabant et Ætoli bellicosi
De apri capite, setisque porcinis.
85 Æacidæ formosissimi periere, alter inter hostes
Furibunda manu, alter vero incontinentia.
(Herculis) Amphitryoniadæ magna est gloria; attamen domitus est
Veste virulenta omnium monstrorum domitor.
Cyrus et Croesus triste fatum non effugerunt,
90 Nec nostri quidem, qui heri imperatores erant.

minus loquitur in Evangelio, quæ extrinsecus pulchra apparent, cum intus plena sint ossibus mortuorum (Matth. xliii, 25).

70 Ἰσοπτον ἄχος. Semper enim in suspicione versantur ac metuunt parentes, ne quid mali accidat filiis. Ita Cyrus. Potest etiam, inquit Billius, hæc suspicio ad parentum zelotypiam, qua fit ut nunquam metuunt ne alienos liberos pro suis alant

75 Ἵβρις, ἀνίη. Insolentia ad divitias, mæror ad paupertatem refertur a Cyro.

74 Ἀνταποπεμμένη. Missa, remissa.

76 Ὁ. Chig. ὤς. Mox Vat. pro ἀρειότερου habet ἀρειότερον.

77 Ὀπὸς'. Regg. duo, Chig. et Vat. ὄσος'.

81 Θορόντες. Regg. duo θορώντες.

85 Κουρήτες. Hic versus ex Homero sumptus est, *Iliad.* ix, 525, ubi narrat Phœnix, quomodo circa apri Calydonii caput inter Curetes et Ætolos

gravissimum prælium commissum fuit. Bill.

85 Αἰακίδαί. Coisl. Int. Αἰάκου ἀπόγονα, Æaci nepotes. Non semel Homerus, ut bene Suidas observat, Æacida vocat Achillem. Billius de Agamemnone, quem Gregorius, lapsus memoria, ut putat, Æacidem appellat, exponit. Minime vero probabile est, Gregorium in libris et historiis Græcorum versatissimum, hic lapsus memoria, atque Agamemnonem cogitasse et errore Æacidem vocasse. D. Gaulyer censet Gregorium de duobus Ajacibus, altero Telamonis, altero Oilei filio loqui. De posteriori, cujus meminit Virgilius, *Æneid.* lib. i, v. 40, Gregorius videtur verba facere.

87 Ἀμφιτρωνιδάο. Sic duo Regg. et Chig. Hercules, cum Nessi sanguine tinctam vestem induisset, totus statim exarsit, misereque interiit. Trag. Senec., *Hercules furens.* Edit. Ἀμφιτρωνιδάο.

91 Ἀστυς. Chig. ἄστυον.

METRICA VERSIO.

Dos, hymen, extincta repetitaque tæda priore:
Mæchus, qui mæchi sanguine tingit humum.
Edita progenies turbat cruciatque parentem:
Ipsiusque animum suspicione premit.
Infidum illicitum decor est; ignobilis autem
Fortuna malum est, omni quod caret usque
[metu.

In cura est, soboles quem fecit pulchra parentem:
Qui genuit pravos, hunc dolor acris habet.
Fastum divitiæ, mærorem gignit egestas:
Sphærule quæ pueris mittitur atque redit.
Hæc igitur cernens, crucior, vita optima cuiquam
Si censetur, habet quæ mala plura bonis
Non des quæ passi veteres quoque sunt mala? Risu

B Dignane sint, lacrymis an magis, addubites.
Olim namque sophis quadrarunt ista duobus:
Illi stetus, at huic omnia risus erant
Horrida miscabant certamina, seque necabant
Argivi, atque Phrygum, pro meretrice, phalanx.
Aspera Curetes Ætolis bella movebant,
Pro capite, agrestis crinibus atque seræ.
Æacidæ celebres: sese tamen ille peremit
Vesanus: mæchi est cæsus at iste manu.
Herculis est ingens nomen: nam cuncta doma-
bat;
Carnivoris periit vestibus ille tamen
Aspera non Cyris, non Croësis Parca pepercit:
Hisque etiam, nuper sub quibus orbis erat.

Καί σε, δρακοντιάδῃ, μένος ἄσχετε, ὤλεσεν οἶνος,
 'Ηνίκ', 'Αλέξανδρε, γαίαν ἐπῆλθες ὄλην.
 Τί πλέον ἐν φθιμένοισιν; ἤ κόνις, ὅστέα μούνα,
 'Ηρωίς 'Ατρείδης, 'Ιρος ἀλητοδόρος.
 95 Κωνσταντῖνος ἀναξ, θεράπων ἐμός· ὅστις ἀνολδος,
 'Ὅστις ἐρικτῆμων· ἐν πλέον ἐστὶ τάφος.
 Καὶ τὰ μὲν ἐνθάδε, τοῖα· τὰ δ' ἄλλοθι, τίς κεν ἐνίσποι·
 'Ὅππόσα τοῖς ἀδίκους ὕστατον ἤμαρ ἄγει,
 Πῦρ βρομέον, σκότος αἰνόν, ἀπόπροθι φωτὸς εὐοῖσι
 100 Σκώληξ, ἡμετέρης μνήσις ἀεὶ κακίης.
 Λώϊον, εἰ βιώτοιον πύλας, κακὰ, μὴ σὺ πέρησας,
 Εἰ δ' ἐπέρησας, ἄλος, θήρσειν Ἰσα, λύθης,
 'Ἢ ὅτε κἀνάθ' ἔχεις τόσσ' ἄλγεα, καὶ μετόπισθεν
 Ποινὴ χειροτέρα τῶν ἔσα ἐνάθ' ἔχεις.
 105 Ποῦ μοι πρωτογονίον μέγα κλέος; ὦλετ'
 [ἔδωδῃ.]

A Ποῦ Σολομῶν πιτυτός; ἀλλὰ γυναιξὶ δάμη.
 Ποῦ δὲ δουρικέδος συναριθμὸς ἦν, ὅτε 'Ιούδα·,
 Κέρδεος ἀντ' ὀλίγου ἀμφexύθη σκοτίνην.
 Χριστὲ ἀναξ, λίτομαί σε, κακίων ἄκος αὐτίκ' ὀπάσεις,
 110 Ἔνθεν ἀναστήσας σὺ θεράπωντι, μάκαρ.
 Ἐν μόνον ἀνθρώποισι καλὸν καὶ ἔμπροσθεν ἐστίν,
 Ἐλπίδες οὐράνιαι, τοῖς ὀλίγον τι πνέω.
 Τῶν δ' ἄλλων ἀγαθῶν πουλὺς κόρος. Ὅσα' ἐπὶ γαίῃς
 Σύρετ', ἐφημεροῖς πάντα λιπεῖν ποθέω·
 115 Πάτρην, ἀλλοδαπὴν τε, θρόνου, καὶ ἀπέθρονον
 [εὐχος,
 Ἐγγύθεν, ἀλλοτρίους, εὐσεβίας, κακίους,
 Ἄμφαδιους, λοχῶντας, ἀδάσκανον ὄμμα φέροντας,
 Ἀυτοφόνῳ κακίῃ ἔνδοθι: τηκομένους.
 Ἄλλοις τερπνὰ βίωτο· ἐγὼ δὲ πρόφρων ὑπαλύξω.
 120 Οἱμοὶ τοῦδε βίου πῆμασι μακροτέρου!

Te quoque, Anguigena, insuperabili robore, perdidit vinum,
 Alexander, cum universum orbem peragrasses.
 Quodnam discrimen inter mortuos? idem pulvis, ossa sola,
 Heros Agamemnon et Irus qui polenta pascebatur.
 95 Constantinus imperator, et famulus meus; quisquis pauper,
 Quisquis multa possidens: unum solum secernit sepulchrum.
 Et quidem res in hac vita tales: quales vero in altera, quis dixerit?
 Quanta mala iniquis dies extremus sit adducturus,
 Ignis crepitans, graves tenebrae, longe a luce constitutis
 100 Vermis, nostrae sempiterna recordatio malitiae.
 Melius (tibi fuisset) improbe, si vitae portas ingressus non esses,
 Vel si ingressus, totus, perinde ac feræ, interiisses,
 Quam, cum hic tantos dolores habeas, postea etiam
 Majores dare poenas his quas hic dedisti.
 102-103 105 Ubi mihi primi parentis magna gloria? esca periit.
 Ubi Salomon tam sapiens? a mulieribus superatus est.
 Ubi ille qui duodecim apostolis connumeratus erat, Judas?
 Exiguum ob lucrum circumfusum est tenebris.
 Christe rex, oro te, malorum medicinam protinus præbeas,
 110 Inde sublato famulo tuo, benignus.
 Unum tantum hominibus bonum et stabile est,
 Spes caelestes, quibus paululum spiro.
 Aliorum vero bonorum magnum mihi fastidium. Quaecunque in terra
 Volvuntur, hominibus omnia relinquere cupio:
 115 Patriam, externam regionem, thronos, spretique throni gloriam,
 Propinquos, alienos, pios, malos,
 Apertos, insidiantes, vacuos invidia oculos ferentes,
 Sui ipsius carnifice malitia, livore intus contabescentes.
 Aliis vitae voluptates sint: ego vero libens eas relinquo.
 120 Heu mihi, cui præ ærumnis vita est longior!

96 Ἐν πλέον ἐστὶ τάφος. Ita Reg. 39. Sup.
 lin. Coisl. ἐν πλέον ὑπάρχει τάφος. Magnificentior
 namque divitibus extruitur tumulus, ut Coisl. inf.
 exponit: ἐν ἐν τούτοις τὸ πλέον τάφος μεγαλοπρε-
 πέστερος. Edit. εἰς πλέονισσι τάφος.
 102 Εἰ δ' ἐπέρησας. Vat. εἰ δὲ πέρησας.

103 Ἢ ὅτε. Sic duo Regg. et Chig. Edit. ἦ ὅτε.
 106 Ποῦ. Sic Reg. 990 et Chig. Edit. οὐ.
 117 Ἄμφαδιους, λοχῶντας. Apertos et occultos
 insidiatōres.
 118 Ἀυτοφόνῳ. Sic appellat invidiam, quia invi-
 dum ipsum conficit.

METRICA VERSIO.

Te quoque, Alexander, victor grassate per orbem
 Perdidit immodici copia sumpta meri.
 Inter defunctos quidnam est discriminis? ossa:
 Et cineres Iri, Tantalidisque pares.
 Par Constantino famulus meus, hic ego tantum
 Excipio tumulum; dives, inopsque pares.
 Atque hic ista quidem: ast alio quæ condit in ævo
 Ultima lux pravos, quis memorare queat?
 Horrida flamma, gravis caligo, a luce remotis
 Vermis, qui memores criminis esse facit.
 Non natum esse tibi melius, scelerate, fuisset,
 At natum prorsus more perire feræ,
 Quam mala tot passum in terris, sævosque dolores,
 Post graviora iterum tempus in omne pati;
 Laus ubi primigenæ? decus illud perdidit esca.
 Doctus ubi Salomon? femina vicit eum.

B Ille ubi, legatos quondam inter census, Iudas?
 Exiguo lumen perdidit ære miser.
 Hinc me, Christe pater, educ jam, quæso, natalisque,
 Quis crucior, medicam protinus affer opem.
 Unum homini est, certumque bonum, fixumque, beata
 Vita, animus cujus languet amore meus.
 Cætera quæ terra volvuntur, nil moror ipse
 Amplius; humanis linquere cuncta libet:
 Externas simul et terras, patriosque penates,
 Atque thronos, spretæ sedis et omne decus:
 Externos, consanguineos: probitatis amantes,
 Et qui præcipites in scelus omne ruunt:
 Perspicuos, tectos: vacuos livore maligno,
 Quosque imo rodit pectore livor edax.
 Læta habeant alii vitæ: fugiam ipse libenter.
 Quam gravibus longa est hæc mihi vita malis!

Μέχρι τίνος κόπροισι παρέξομαι ; ὡς ἅπαν ἐσθλὸν
 Ζωῆς ἡμετέρης, διστομὸς ἐστὶ χάρις,
 Δίξασθαι, ρίψαι τε μετρούμενον ἡμᾶρ ἐπ' ἡμᾶρ.
 Βαῖν λαιμὸς ἔχει, πάλιν δὲ πάντ' ἀμάρη.
 125 Καίμα πάλιν, θέρος αὐθις, ἀμοιβαδὸν εἶαρ
 [ὀπάρη,
 Ἥματα καὶ νύκτες, φάσματα δισσὰ βίου.
 Οὐρανός, αἶα, θάλασσα, νωτέρων οὐδὲν ἔμοιγε,
 Οὐθ' ὅσα πηκτὰ κέλει, οὐθ' ἄ περιτρέπεται.
 Τῶν κόρος. Ἄλλον ἔμοιγε βίον καὶ κόσμον ὀπάζεις.
 130 Τῷ μογῶν, πρόφρων πῆματα πάντα φέροι.
 Αἰ θάνον, εὐτέ με μητρὸς ἐνὶ σπλάγγνοιαιν ἔδησας,
 Εὐθὺς ἐμὸ σκοτιῇ δάκρυον ἀρομένῃ !
 Τίς βίος; ἐκ τύμβουοι θορόν, ἐπὶ τύμβον ὀδεύω.

A Ἐκ δὲ τάφοιο, πυρὶ θάφου' ἀπληγῶς.
 135 Αὐτὸ δ' ὅσον πνεῖω, παταμοῦ βόος ὄκα θέοντος,
 Αἰὲν ἀπερχομένου, ἐρχομένου τ' ἐπιθεν,
 Ἐσταδς οὐδὲν ἔχοντος· ὄλον κόνις, ὄμματ' ἐμὸ
 Βάλλουσ', ὡς κε Θεοῦ τῆλε πείσω φαίλων,
 Τοίχους δ' ἀμφοτέρων, καὶ ἀλώμενος ἐνθα καὶ ἐνθα,
 140 Ζωῆς τῆς μεγάλης ἐκτὸς ἔχοιμι πόδα.
 Τολμήσω τινὰ μῦθον ἐτήτυμον, ὡς βα Θεοιο
 Παίγνιον ἐστὶ βροτῶς, τῶν ἐν, ὅσα πολλῶν.
 Ἄλλο πρόσωπον ὑπάρθεν, ὃ χεῖρ κάμεν· ἦν δ' ἄρ'
 [ἀερθῆ,
 Ἄζομαι, ἐξαπίνης ἐξεφάνην ἔτερος.
 145 Τοιοσ ἅπας μερόπων δειλῶν βίος, οἷσι μῆμνεν
 Ἐλπίς ὀνειραῖη. Ταῦτ' ἔχεις' εἰς ἄλγιν.

Quousque stercoribus tenebor? vere profecto omnia
 Vitæ nostræ bona ancipitem habent voluptatem
 Accipere et rejicere demensum, unoquoque die.
 Parum quid habet guttur, cætera vero omnia cloaca.
 125 Hiems iterum, æstas rursus, vicissim ver, autumnus,
 Dies et noctes, bina vitæ simulacra.
 Cælum, terra, mare, nihil mihi prorsus novum :
 Nec quæ fixa sunt (sidera), nec quæ circumferuntur :
 Horum mihi satietas. Aliam mihi vitam, et mundum tribue,
 130 Cui laborans, libenter omnes molestias patiar.
 Ultimam mortuus fuisset, quando me matris in visceribus colligasti,
 Et statim mihi tenebræ lacrymas fundere incipienti.
 Quæ vita? e tumulto exsilieus ad tumultum curro ;
 E tumulto autem, igne tumulabor ævissimo.
 135 Hoc autem ipsum, quod spiro, veluti cursus fluvii rapide currentis,
 Semper effluentis, retroque influentis,
 Nihil stabile habentis : nihil est quam pulvis oculos meos
 Feriens, ut procul a Dei splendore excidam,
 Parietes atrectans, et huc illucque oberrans,
 140 A magna illa vita pedem retraham.
 Audebo verbum aliquod verax dicere; certe Dei
 Ludibrium est homo unum ex iis, quæ in urbis celebrantur.
 141-145 Alia quædam externa est larva, quam manus elaboravit; sin autem detrahatur,
 Rubore suffundor, alius repente cum appaream.
 145 Talis universa miserorum hominum vita, quibus curæ sunt
 Spes somniis similes. His fruiimini ad breve tempus.

121 *Παρέξομαι.* Coisl. cum pluribus Regg. *παρ-
 ἔξομαι*, et sup. lin. *παρὰθήμαι*. *Stercoribus, cibis
 ingerendis et egerendis assidue sum.*

122 *Διστομὸς χάρις.* Id est, inquit Bill. in notis,
anceps voluptas, quod intelligit de cibis quos nunc
 accipimus, nunc vicissim per alvum egerimus.

124 *Ἀμάρη.* Id est, postquam gustus nonnulla
 voluptate titillatus fuerit, reliqua omnia in eam
 corporis voluntur, quæ educendis facibus a
 natura destinata est. Bill.

128 *Φάσματα δισσὰ βίου.* His verbis brevissime
 et luculentissime vitæ vanitatem describit, cum ait
 nos etiam interdum perinde ac noctu in somnis re-

ram umbras amplecti

131 *Αἰ θάνον.* Ita Job x, 18. *Quare de vultu edu-
 xisti me? Qui vivam consumptus essem, ne oculus
 me videret!*

134 *Πυρὶ θάφουαι.* Loquitur in persona peccato-
 ris, poenas peccatorum post mortem subituri.

136 *Ὀπίθεν.* Coisl. sup. lin. *πάλιν.*

142 *Παίγνιον.* Plato, lib. i et vii, *De legibus*, ap-
 pellant hominem παίγνιον θιῶν, quod præclare dic-
 tum fuisse ait Synesius, orat. *De Provid.* Ad illud
 alludit Gregorius.

143 *Ἐπερθεν.* Coisl. Int. *ἐξώτερον.*

METRICA VERSIO

Quantisper tandem fimis hærebo? Voluptas,
 Sunt equidem vitæ comoda cuncta biceps.
 Quavis accipimus luce ejicimusque : cloaca
 Cætera, cum guttur paucula cepit, habet
 Bruma, calens æstas, ver, autumnusque vicissim :
 Spectra duo vitæ nox simul atque dies.
 Cælum, æquor, tellusque; novum nihil est mihi
 [prorsus;
 Non quæ sunt motu prædita, quæque carent.
 Nil moror hæc: alium mihi da, rex optime, mundum,
 Propter quem hic prompto tot mala corde fero.
 Atque utinam matris me mors rapuisset in alvo!
 Nam tenebræ nato mox mihi fetus erat.
 Quæ vita hæc! Tumulum a tumulto peto rursus; et ignis

B Post tumultum rursus me tumulabit edax.
 Idque ipsum est quod vivo velut rapidissimus amnis :
 Qui sursum exoriens semper ad ima fluit
 Nam magis haud stabilis vita hæc, quæ pulveris in-
 [star
 Me tenebrat, Christi sax mihi ne rutilet :
 Mœnia sed palpas vagor huc illucque, proculque
 Ter miser æthereis sedibus ipse cadam
 Ludus homo (posita verum formidine dicam)
 Numinis est, qualis luditur orbe frequens.
 Larva tegit faciem, qua dempta protinus alter
 Repperior, subitus tingit et ora rubor.
 Talis vita hominum est, quos spes delectat inanis.
 Ad tenuis teneant, queis lubet, ista breve.

Αὐτὰρ ἐγὼ Χριστοῦ διδραγμένος, οὐ ποτε λήξω,
 Δεσμῶν τοῦδε βίου λυόμενος χθονίου.
 Καὶ γὰρ διπλὸς εἰμὶ· τὸ μὲν δέμας ἔνθεν ἐτύχθη·
 150 Τοῦνεκα καὶ νεύει πρὸς χθόνα τὴν ἰδίην.
 Ψυχὴ δ' ἔστιν ἄμμα Θεοῦ, καὶ κρείσσονα μοῖρην
 Αἰὲν ἄγαν ποθεῖ τῶν ὑπερουρανίων.
 Ὡς πηγῆς ῥόος ἔστιν ἐπιβρομος, αἰθόμενον δὲ
 Πῦρ ὀδῶν οἶδε μίην ἄτροπον· ἄλλετ' ἄνω.
 155 Ὡς μέγας ἐστὶ βροτός, καὶ ἀγγελος· ἦν ἀπ-
 [αἴτας,
 Ὡσπερ ὄφις, στικτοῦ γήραος, ἔνθεν τοι.
 Ὡ πάλλεσθ', ἱερῆς· ἐγὼ θάνατον. Ὡ καὶ ἀίτροποι
 Γαίτονας, οὐκέτι με φρίξετε, ὡς τὸ πάρος.

A Αὐτοῖς μὲν μέγαν οἶκον ἐπὶ ζώοντος Ἄνακτος
 160 Φράσσετε· αὐτὰρ ἐγὼ πάντα λιπὼν, ἐν ἔχω,
 Σταυρὸν ἐμῆς ζωῆς φανὸν στύλον. Ἦν δ' ἔρ' ἀερῶ
 Ἐνθεν, καὶ θυβῶν ἀφομ' ἑκουρανίων,
 Τοῖς φθόνος οὐ παλάι, τυκτὸν κακόν, εἰ θέμις εἶπαι,
 Πηνίκα καὶ φθονερῶν ἀφθονος εὖξομ' ἕπαρ.

157. Περὶ τῶν τοῦ βίου ὀδῶν.

Τίς, πόθεν ἐς βίον ἦλθον; ἐπεὶ δέ με γαῖα καθέξει,
 Τίς πάλιν ἐκ κόνης ἔσομ' ἀνιστάμενος;
 Πῆ δὲ φέρων στήσαι με θεὸς μέγας; ἦ ῥα σαώσῃ
 Ἐνθεν ἀναστήσας εὐδίων ἐς λιμένα;

Ego vero Christum amplexus, nunquam desistam
 A terrenis hujus vitæ vinculis me exuere.
 Etenim duplex sum. Hoc quidem corpus a terra conditum est;
 150 Quare vergit ad terram sibi propriam.
 Anima autem est flatus Dei, et meliorem partem
 Semper valde desiderat cœlestium bonorum.
 Sic fontis quidem cursus declivis est, ardens autem
 Ignis, qui viam unicam certamque novit, sursum assilit.
 155 Sic magnus est homo, imo angelus; si prosiliens,
 Quemadmodum serpens, deposita senectute, inde sursum tendat.
 Exultate, o sacerdotes. Ego mortuus sum. O et vos scelesti
 Vicini, jam non me pertimescitis, ut antea:
 Vobis quidem ipsis magnam semper viventis Regis domum
 160 Asserite: ast ego omnia relinquens, unam habeo
 Crucem, meæ vitæ lucidam columnam. Sin autem sublatus fuero
 Hinc, et sacrificia cœlestia attingam,
 Quibus non appropinquat invidia, fabricatum malum, si ita loqui liceat
 Quandoquidem et pro invidis invidiæ expers deprecabor.

XVI. De vitæ itineribus*.

Quis sum? unde in vitam veni? postquam autem me terra detinebit,
 Quis rursus ex pulvere ad vitam rediturus?
 Ubinam me collocabit magnus Deus? An me servabit
 Inde suscitans tranquillum in portum?

* Alias Bill. 16, pag. 90.

147 Ὁδὸς ποτε λήξω. Male Billius refert hæc verba
 et sequentia ad ævum futurum. Prostatetur quippe
 Gregorius mortales suis deliciis permittendo, se
 Christo semper adhæsurum, imo et terrenæ vitæ
 vincula, quoad licebit, in hac etiam vita jamjam
 exuturum.

150 Ἰδίην. Duo Regg. ἰδίαν.

154 Μίην. Tres Regg. μίαν.

158 Ἰοι. Ita tres Regg. et Coisl. Edit. ἰετ.

158 Φρίξετε. Regg. plures et Coisl. φρίξοιτε. Alii
 φρίξατε.

159 Οἶκον. Ita magno consensu codices, nec audi-
 diendus Billius, qui legit οἶκτον.

161 Φανόν. Chig. φανόν.

163 Τυκτὸν κακόν. Ita in cod. cardinalis Sirloti

legit Bill., et eam lectionem adhibemus; frigida
 enim sunt hæc verba, εἰ θέμις εἶπαι, si legatur
 ut in edit. κρυπτὸν κακόν, quia nompe non magnum
 fuit dicere invidiam occultum malum, ut postea sub-
 jiciendum sit, si ita loqui liceat. Cum autem Gre-
 gorius invidiam vocat fabricatum malum, id est,
 cujus sibimet faber est invidiosus, jure ac merito,
 ob locutionis novitatem, potuit addere, si ita loqui
 liceat. Sic mors nuncupatur apud Homerum, *Iliad.*
 v, 833.

XVI. ΤΙΤ. Περὶ τῶν τοῦ, etc. Ita Reg. 993; alter
 vero, nempe 992, hunc habet titulum: Περὶ τῆς
 τῶν παρόντων ματαιότητος, De præsentis vitæ re-
 rum vanitate.

2 Ἀνιστάμενος. Al. ἀνισταμένης.

METRICA VERSIO.

Ast ego complectar mansura in sæcula Christum
 Cum fuerint vitæ vincula rupta mihi.
 Namque duplex ego sum; terra mihi corpus obor-
 [tum est:
 Unde etiam ad propriam debile verget humum.
 Numinis at flatus meus est: ideoque supernis,
 Quæ potiora, bonis expetit usque frui.
 Sic nempe in prænū fons labitur: ignis at ardens
 Unam duntaxat novit ad alta viam.
 Magnus homo est, imo novus angelus: ipse senecta
 Si posita, ut serpens, sidera summa petat.
 De me actum est; saltate, sacri, saltate, propinqui:
 Non iam vos quatiet terror, ut ante, meus.
 Divinam vobis veniam præcluditis ipsi:
 At crux, abjectis omnibus, una mihi est,

PATROL. GR. XXXVII.

B Clara columna meæ quæ vitæ est: hincque solutus,
 Ætherea faciam lætus in æde sacrum.
 Quo non invidiæ latus lætus occulta propinque,
 Factum, uti hac liceat si mihi voce, malum.
 Proque illis ego nunc vacuus livore precabor,
 Qui sævo invidiæ me modo dente petunt.

XVI. DE VITÆ ITINERIBUS.

(Billio interprete.)

Eccunde in lucem veni? terraque sepultus,
 Ex cinere exiguo quis redivivus ero?
 Meque ubinam statuet magnus Deus? Anne periclis
 Extractum in cœli littora tuta feret?

23

5 Πολλὰ μὲν βίῳ πολυτέλῃσι κλειυθοί,
 Ἄλλη δ' ἄλλοις πῆμασι συμφέρεται.
 Κοῦδὲν ἐν ἀνθρώποισι καλὸν, κακότητος ἄμικτον.
 Δίθε δὲ μὴ τὰ λυγρὰ πλείονα μοῖραν ἔχεν!
 Ὁ πλοῦτος μὲν ἄπιστος, ὁ δὲ θρόνος, ὀφρὺς ὀνειρών·
 10 Ἄρχεσθαι δὲ μόγος, ἢ πενήτη δὲ πέθη.
 Κάλλος δ' ἀστεροπῆς, τυτθὴ χάρις, ἢ νεότης δὲ,
 Βράσμα χρόνου· πολιτῆ, λυπρὰ λύσις βίῳτου.
 Οἱ δὲ λόγοι πεπερόντες· ἄηρ, κλέος· αἷμα παλαιῶν
 Εὐγενέται, βῶμη καὶ σὺς ἀγροτέρου.
 15 Ἰδριστης δὲ κόρος· δεσμὸς, γάμος· εὐτεκνίη δὲ,
 Φροντὶς ἀναγκαίη· δυστεκνίη δὲ, νόσος.
 Αἱ δ' ἀγοραὶ, κακίης μελετήματα· ἡρμῆ δὲ,
 Ἄδρανίη· τέχνη, τῶν χαμαὶ ἐρχομένων.
 Σπεινὴ δ' ἄλλοτρίη μάσα. Τὸ δὲ γαῖαν ἀρόσσειν,

A 20 Μόγθος. Ποντεπόρων τὸ πλεον εἰν ἄδθη.
 Ἡ πάτρη δὲ, βέρεθρον ἐόν· ξενίη δὲ τ' ὄνειδος.
 Πάντα μόγος θνητοῖς τάνθάδε· πάντα γέλως.
 Χνοῦς, σκιά, φάσμα, δρόσος, πνοίη, πεπερόν, ἀτμῆ·
 [ὄνειρος,
 Ὀἶδμα, ῥόος, νηὸς ἔχονιον, αὔρα, κόνις,
 25 Κύκλος ἀειδίητος, ὁμοῖα πάντα κυλίνδων,
 Ἐσπηῶς, τροχῶν, λυόμενος, πάγιος,
 Ὄραις, ἡμασι, νυξί, πόνις, θανάτοις, ἀνίαις,
 Τερπῶλῃσι, νόσος, πτώμασιν, εὐδρομῆσις.
 Καὶ τὸδε σῆς, γενέτωρ, σοφίης, Λόγος, ἀστατέοντα
 30 Πάντα πέλειν, στασίμων ὡς κεν ἔχωμεν ἔρον.
 Πάντα νόου πεπερύγεσιν ἐπέδραμον, ὄσα παλαιά,
 Ὅσα νέα· θνητῶν δ' οὐδὲν ἀκιδνότερον.

5 Multæ quidem vitæ hujus ærumnosæ sunt viæ,
 Alia autem aliis calamitatibus implicatur,
 Nullumque apud homines bonum, quod malo non sit mistum.
 Atque utinam mala majorem partem non haberent!
 Opes sunt infidæ, solum fastus somniis similia,
 10 Esse sub imperio grave est, paupertas pedica.
 Pulchritudo autem instar fulguris, levis gratia; juvenus
 Fervor temporis; senectus vitæ occasus.
 486-487 Sermones vero alati: gloria, aer: vetus sanguis,
 Nobilitas: robur, feri etiam est a; ri.
 15 Procax est satiety: conjugium, vinculum: liberorum copia,
 Cura necessaria: orbitas, morbus.
 Forum, malitiæ exercitatio: quies,
 Imbecillitas: artes, abjectorum hominum.
 Angustus est alienus panis. Terram arare
 20 Labor. Navigantium major pars in inferno.
 Patria tellus, proprium barathrum; extera, opprobrium.
 Omnia, quæ hic sunt, labor mortalibus: omnia risus,
 Lanugo, umbra, spectrum, ros, flatus, volatus, vapor, somnium,
 Æstus maris, torrens, navis vestigium, aura, pulvis;
 25 Orbis semper volubilis, similia omnia volvens,
 Constans, rotans, interiens, fluxus,
 Temporibus, diebus, noctibus, laboribus, mortibus, ærumnis,
 Voluptatibus, morbis, calamitatibus, prosperis successibus.
 Hoc autem tuæ, parens Verbum, est sapientiæ, ut instabilia
 30 Omnia sint, quo stabilium amorem habeamus.
 Omnia animi pennis perlustravi, quæcunque vetera,
 Quæcunque nova: mortalibus vero nihil est imbecillius.

6 Ἀλλῆ. Ita quatuor Regg. et Coisl. Edit. ἄλλος.
 8 Αἶθε. Ita Reg. cod. et Coisl. Edit. αἶθε.
 13 Περὸς ἄρτες. Eo quod penarum instar quam
 occissime fluant ac dilabantur.
 16 Κόρος accipi potest pro amplissima quadam
 prosperitate, quæ impie Deum lacessendi occasio-
 nem iis præbet, qui ea uti nesciunt. Bill.
 19 Σπεινή. Elegans proverbium de iis qui duriore
 fortuna conflictantur, quique alienis admissi men-

sis, hospitibus suis cito fastidium pariunt.
 21 Ἐδρ. Int. ἔδων. Optimus quisque in patria
 contemnitur æspissime et obteritur, vicinorum
 nempe invidia proditus. Cyrus.
 24 Ἰχθυον. Ita tres Regg. et Coisl. Edit.
 mendose ἰχθυον.
 29 Γενέτωρ. Coisl. et duo Regg. γενέτωρ.
 52 Ἀκιδνότερον. Int. ἀσθενέστερον. Vid. Carm.
 præcedenti, vers. 42.

METRICA VERSIO.

Multas vitæ vias habet ærumnosa, viarum
 Cunctarumque suo nulla dolore caret.
 Nec bona sunt hic ulla malis non mista: bonorum
 Atque utinam non pars cederet ipsa malis!
 Divitiæ infidæ, solum quoque fastus inanis:
 Vincula, pauperies, atque subsesse labor.
 Fulgure forma brevis magis est, æstusque juvena
 Temporis, et vitæ meta senecta gravis.
 Sermones celeres: decus, aer: robur, aprorum:
 Et veteri constat sanguine nobilitas.
 Ingluvies petulans: vinculum, connubia: cura est,
 Si bona sit, morbus, si mala, progenies:
 Discitur inque foro vitium, tranquillaque vita
 Invalida est: artes vilia corda decent.
 Angusta est ossa alterius: labor arva secare:
 Per mare quot currunt, pene tot orcus habet.

B Patria cuique sua barathrum, terra extera probrum:
 Cuncta homini hic risus, cuncta laborque gravis,
 Lanugo, spectrum, ros, et levis umbra, vaporque,
 Flumineus fluxus, fluctus et æquoreus:
 Somnia, fluctivagæ navis vestigia, ventus,
 Penna celer, volitans pulvis, et aura levis:
 Circulus, æquali qui motu cuncta volutat,
 Constans atque rotans. fluxus et interiens.
 Namque anni partes volvit, noctesque diesque,
 Duraque, mæstias, terribilemque necem,
 Et morbos, casusque graves: ac rursus amœna
 Gaudia, et optatæ prospera sortis habet.
 Nil autem hic firmum providit Christus ut esset:
 Quo tua firmorum pectora tangat amor.
 Cuncta ego perlustravi animo nova, priscaque: verum
 Par nihil esse homini debilitate potest.

Ἐν μόνον ἀνθρώποισι καλὸν καὶ ἔμπεδόν ἐστιν,
 Ἐνθεν ἀφαρμᾶσθαι, σταυρὸν ἀειρομένους.
 35 Δάκρυά τε, στοναχαὶ τε, νόσος θείοισι μεμηλώς,
 Ἑλπίς, καὶ Τριάδος λάμψις ἔπουρανίης
 Μιγνυμένης καθαροῖσι, χόσος λύσις ἀφραδέοντος,
 Εἰκόνας ἀφορτῆ, τὴν λάχουεν θεόθεν.
 Ζῶειν τ' ἀλλότριον ζωῆς βίον, ἀντὶ δὲ κόσμου
 40 Κόσμον ἀμειβομένους, ἀχθεα πάντα φέρειν.

IZ'. Διαφόρων βίων μακαρισμοί.

Ἵλιος, ὅστις ἔρημον ἔχει βίον, οὐδ' ἐπίμικτον
 Τοῖς χαμαὶ ἐρχομένοις, ἀλλ' ἐθέωσε νόον.
 Ἵλιος, ὃς πολλοῖσι μεμιγμένος, οὐκ ἐπὶ πολλοῖς

Unum solum hominibus bonum ac firmum est,
 Hinc erumpere tollendo crucem; lacrymæ,
 35 Gemitus, mens rerum divinarum studiosa,
 Spes, et cœlestis splendor Trinitatis,
 Quæ puris mentibus miscetur, insanis pulveris abdicatio,
 Incorruptio imaginis, quam divinitus accepimus;
 Ducere vitam alienam ab hac vita, cum mundo altero
 40 Mundum hunc commutantes, omnia aspera tolerare.

XVII. *Variorum vitæ generum beatitudines*.

Beatus, qui in solitudine degit, nec permiscetur
 Cum his, qui humi gradiuntur, sed mentem ad Deum erigit.
 Beatus, qui pluribus permistus, non cum pluribus
 Circumagitur, sed Deo totum cor transmittit.
 499-499 Beatus, qui cunctis suis possessionibus Christum emit,
 Unicamque possessionem habet crucem, quam altius gestat.
 Beatus, qui justis suis possessionibus imperans,
 Divinam indigentibus manum porrigit.
 Felix beatorum cœlibum vita, qui Deitati
 10 Puræ propinquant, carne exuti.
 Beatus, qui, postquam matrimonii legibus paululum cessit,
 Majorem amoris partem Christo donat.
 Beatus, qui populi principatum gerens, sanctis,
 Magnisque sacrificiis Christum hominibus conciliat.
 15 Beatus qui cum ex ovili sit, ad cœlestis
 Christi locum alios ducit, ovium perfectissima.

Alias Bill. 17. pag. 91.

37 Ἀφραδέοντος. Reg. 994, sup. lin. μωραλ-
 νοντος.

40 Ἀμειβομένους. Reg. 994 sup. lin. παρερχο-
 μένους.

ARGUMENTUM. Postquam Gregorius res humanas extenuavit, miseratque esse ostendit, atque omnes hujus mundi voluptates, ex quibus carnalis affectus robur colligit, ut Deo resistat, arrogantiaque effertur, tanquam incertas ac mutabiles depressit ac sugillavit, jam his versibus evangelicæ prædicationis legis capita, spiritalisque affectus nunquam intermorituram gloriam, ut vires, indicat: eodem nimirum sensu, atque iisdem vocibus cum Christo, beatos eos bonisque plenos prædicans, qui in virtute vivunt, aut

A Στραυφᾶτ', ἀλλὰ Θεῷ πέμψεν ὄλην κραδίην.
 5 ὼλιος, ὃς πάντων κτεάνων ὠνήσατο Χριστὸν,
 Καὶ κτέαρ οἶον ἔχει σταυρὸν, ὃν ὕψι φέρει.
 ὼλιος, ὃς καθαροῖσιν ἑοῖς κτεάτεσσιν ἀνάστων,
 Χεῖρα Θεοῦ φέροι τοῖς ἐπιδουομένοις.
 ὼλιος ἀζυγέων μακάρων βίος, οἱ Θεότητος
 10 Εἰσὶ πέλας καθαρῆς, σάρκ' ἀποσεισάμενοι.
 ὼλιος, ὃς θεσμοῖσι γάμου τυτθὸν ὑποείξας.
 Πλειστέρην Χριστῷ μοῖραν ἔρωτος ἄγει.
 ὼλιος, ὃς λαοῦ φέρων κράτος, εὐαγγέσει
 Καὶ μεγάλας θυσίας Χριστὸν ἄγει χθονίοις.
 15 ὼλιος, ὅστις ἐὼν ποιμνὴς τέκος, οὐρανίω
 Χῶραν ἄγει Χριστοῦ, θρέμμα τελειότατον.

victuri sunt. Quos quidem Christus in Evangelii initio beatos esse pronuntiat. Bill. ex Cyro.

XVII. 2 Ἐθέωσε. Mentem divinam reddit per purissima desideria et colloquia cum Deo.

3 Ἐπλ. Vat. ἐπλ.

7 Κτεάτεσσιν. Ita tres Regg. Coisl. et Chig. Edit. κτεάνοισιν.

13 Λαοῦ. Vat. λαοῖσι.

15 Ἐῶν. Reg. 992. ἐὼν. Coisl. Int. μακάρως καὶ ὅστις ἑαυτοῦ ποιμνὴς πρόβατον καὶ τέκνον πνευματικὸν διδασκαλικαῖς ὁδηγίαις εἰς Χριστοῦ χῶραν ἀγαγαγῶν. Præterea pro οὐρανίω duo Regg. habent ἐν προνόμοισι. Scilicet, alis iter ad Christum, exemplo, pietate, consiliis ostendit, aliisque præit ad pascua,

METRICA VERSIO.

Unum illi, verumque bonum, certumque putan-
 [dum est,
 Ut levis hinc et abeat, perferat atque crucem:
 Ut ruat in sanctos gemitus, divinaque curet,
 Huic, puris gaudens, irradietque Trias:
 Carnalem affectum ut solvat: quamque haus-
 [mus ipsi
 Cœlitus effigiem, servet ut incolumem:
 Utque novam degat vitam, mundumque ruentem
 Cum stabili mutans, aspera cuncta ferat.

XVII. VARIORUM VITÆ GENERUM BEATITUDINES.

(Billio interprete.)

Felix, a mundo abstractus, qui vivit eremo

B In rigida, et mentem tollit ad astra suam.
 Felix, qui multis junctus, non plurima versans
 Distrahitur, pectus sed dedit omne Deo.
 Felix, qui Christum fortunis omnibus emit:
 Cunctorumque crucem, quam gerit, instar habet.
 Felix, qui puris opibus dominatur: amicam
 Pauperibusque libens porrigit usque manum.
 Felix virgineus chorus est, qui carne repulsa
 Non procul a summo Numine purus abest.
 Felix, qui paulum thalamo, tæleque jugali
 Concedens, tribuit plus tamen ipse Deo.
 Felix, qui plebem imperio dum rite gubernat,
 Humanis placat per pia sacra Deum.
 Felix, qui primos inter numerandus ovilis
 Christicolæ, tacitus se tenet inter oves.

Ἄλθεις, ὃς καθαροῦ νόου μεγάλῃσιν ἔρωσι,
 Οὐρανίων φαέων δέρεται ἀγλαίην.
 Ὁλιῶς, ὃς χεῖρεςσι πολυκμήτοισιν Ἄνακτα
 20 Τίσι, καὶ πολλοῖς ἐστὶ νόμος βίωτου.
 Πάντα τὰδ' οὐρανίων πληρώματα ἐπλετο ληνῶν,
 Αἰ καρποῦ ψυχῶν δέκτραται ἡμετέρων,
 Ἄλλην ἄλλοις ἀρετῆς ἐπὶ χώρων ἀγούσης.
 Πολλοὶ γὰρ πολλῶν εἰσι μοναὶ βιώτων.
 25 Ὁλιῶς, ὃν πτωχὸν παθεὼν μέγα Πνεῦμα ἀνέδειξεν·
 Ὅστις ἔχει ζωὴν ἐνθάδε πινθαλέην·
 Ὅστις ἐπουρανίης αἰὲν ἀκόρετος ἐδοῦθες,
 Ὅστις ἐνηεῖ κληρονόμος μεγάλων·
 Ὅς σπλάγγουσινοι εἰσι Θεοῦ μέγαν οἶκτον ἐφέλκει,
 30 Εἰρήνης τε φίλος, καὶ καθαρὸς καρδίην·

A Ὅς πολλὰ Χριστοῦ μεγαλῶς εἶνεκ' ἀνέτη
 Ἄλθεις, καὶ μεγάλου κύβεος ἀντιάσει.
 Τούτων, ἦν ἐθέλεις, τάμνε τρίβον. Εἰ μὲν ἀπάσας,
 Δύωτον· εἰ δ' ὀλίγας, δεῦτερον· εἰ δὲ μόνην
 35 Ἐξογα, καὶ τὸ φίλον. Σταθμὰ γε μὲν ἄξια πᾶσι,
 Τοῖσι τελειοτέροις, τοῖσι τε μειοτέροις.
 Καὶ Ῥαβδ οὐκ εὐκοσμον ἔχεν βιον, ἀλλ' ἄρα καὶ τὴν
 Κλεινὴν ἀκροτάτην θῆκε φιλοξενίην.
 Ἐκ δὲ μόνης πλέον ἔσχε Φαρισαίου τελώνης
 40 Τῆς χθαμαλοφροσύνης, τοῦ μὲν' ἀπιρομένου.
 Βέλτερον ἀζυγίη, καὶ βέλτερον· ἀλλ' ἐπιμικτος
 Κόσμου, καὶ χθονίη, χειρύτερη δυάδος
 Σώφρονος. Ἀκτεάνων αἰπὺς βίος οὐρασιφοῦτων·
 Ἄλλὰ τύφος καὶ τοὺς πολλὰκι θῆκε κάτω.

Beatus, qui puræ mentis egregiis motibus
 Cœlestium luminum splendorem intuetur.
 Beatus, qui laboriosis manibus Regem
 20 Colit, ac multis vitæ norma est.
 Sunt hæc omnia plenitudo cœlestium torcularium,
 Quæ fructum animarum nostrarum recipiunt,
 Alia in alium locum ducente virtute :
 Variæ enim sunt variis vitæ generibus mansiones.
 25 Beatus, quem vitiorum pauperem Spiritus magnus effecit,
 Qui vitam hic ducit luctuosam,
 Qui cœlestis cibi semper insatiabilis est :
 Qui lenitate sua magnorum hæres est honorum :
 Qui misericordia sua magnam Dei misericordiam attrahit,
 30 Qui pacem amat, qui puro corde est.
 Qui multas ob Christum, cujus magna est gloria, pertulit
 Molestias, magnamque gloriam consequetur.
 Horum, quam volueris, viam tere. Quod si omnes,
 Id melius ; si paucas, secundo id loco erit ; si unicam
 35 Egrege, erit quoque gratum. Merces omnibus digna,
 Tum perfectioribus, tum inferioribus.
 Rahab minus honestam ducebat vitam : sed et illam
 Illustrem fecit summus hospitalis amor.
 Una re Pharisæum superabat publicanus,
 40 Humilitate, hominem valde se efferentem.
 Melior vita cœlebs, melior certe : sed permista
 Mundo, et terrestris, inferior est conjugio
 490-491 Casto. Monticularum nihil possidentium vita sublimis :
 Sed et hos sæpe superbia dejecit.

cum persæpe pastores, pravo exemplo, et moribus
 Dei opus destruunt. Nihilominus cum editis legi-
 mus ἔων. Videtur enim Gregorius loqui de iis qui
 sunt in Ecclesia, nullaque potiuntur auctoritate.
 23 Ἄλλην ἄλλοις ἀρετῆς ἐπὶ χώρων ἀγούσης.
 Ita Vat. Chig. tres Regg. et Coisl. Male edit. ἀρετῆν.
 25 Ὁρ. Ita Regg. plures et Coisl. Quem vitiorum
 pauperem, id est, paucioribus minimisque laboran-
 tem, non tamen ab omnibus prorsus immunem, ut

Billius exponit. Edit. ὃς. Quam lectionem sequitur
 D. Gaultier, veritque, qui magnum et excelsum ani-
 mum, perturbationum inopem ostendit, etc.
 35 Ἐθέλεις. Reg. 990 ἐθέλης.
 37 Οὐκ εὐκοσμον. Ita Vat. et Coisl. In editis
 deest οὐκ.
 43 Ἀκτεάνων. De monachis recte intelligit
 Cyrus.

METRICA VERSIO.

Felix, qui puræ subvectus acumine mentis,
 Prospicit æthereæ lumina sancta domus.
 Felix, qui Christum manibus non segnis honorat,
 Multisque est vitæ regula lexque piæ.
 Horrea siderei complent hæc omnia cœli :
 Queis, peperit quas mens, excipiuntur opes.
 Diversis diversa bonos nam sedibus infert
 Virtus . ac vitæ mansio cuique sua est.
 Felix cujus inops mens criminis omnis et expers :
 Qui vitæ in luctu tempora cuncta terit.
 Cœlestes quique ore avido suspirat ad escas :
 Mite cor innumeras cuique recondit opes.
 Quique aliis facilis, Dominum sibi flectit Olympi.
 Quem pax, quem cordis munditiesque juvat.
 Denique pro Christo patitur quæ multa libenter :

B Æternum in cœlo carpet ob idque decus.
 Quam malles, hæc perge via ; si triveris omnes,
 Id melius. Multas ? laudis id eximiae.
 Unam ? dum summe, gratum id quoque : præmia
 [magnis
 Sunt tamen, et parvis digna parata viris.
 Et Rahab, haud castis pollebat moribus : ipsi
 Laus tamen hospitii sparsit in orbe decus.
 Et quia non tumidus Pharisæi more telones
 Exstitit, hoc uno nomine plura tulit.
 Virginitas thalamo melior : sed dedita mundo
 Si fuerit, fluxis junctaque, pejor erit.
 Monticolæ atque inopis monachi celsissima vita
 [est
 Stravit at hunc fastus sæpe superbus humi.

45 Οὐ γὰρ ἔτην ἀρετὴν ἄλλοις μετρέοντες ἀρίστοις,
 Ἄκριτον ἐν κραδίῃ ὕψος ἔχουσιν ὅτι.
 Πολλοὶ καὶ ζέλουσι νόμῳ, πῶλοισιν ὁμοίᾳ
 Θερμοστέροις, νόσεως τῆλε φέρουσι πῶδα.
 Τὺνεκεν ἢ περὺγεσσιν ἀίρεο πάμπαν ἐλαφραῖς,
 50 Ἥε κάτω μίμων, ἀσφαλῆως τροχᾶειν,
 Μῆ που βριθοσύνη σεῖο περὶν ἐς χθόνα νεύσῃ,
 Μῆ δὲ πέσης ἀρθεῖς πτώμ' ἐλεεινότατον.
 Νῆϋς ὀλίγη γόμφοισιν ἀρηραμένη πυκινόισι,
 Φόρτον ἄγει μεγάλης πλείονα τῆς ἀδέτου.
 55 Στεινὴ μὲν πυλαῖνος ὁδὸς θεῖοιο τέτυκται,
 Πολλὰ δ' ἀτραπιτοὶ ἐς μίαν ἐρχόμεναι.
 Οἱ μὲν τὴν προΐφεν, ὅσοις φύσις ἐνθάδε νεύει,
 Οἱ δ' ἐτέρην, στεινῆς μούνον ἀπαπτόμενοι.

Α Οὐτε μὴ πάντεσσιν ὁμῶς φίλον ἔπλετ' ἰδωθῆ,
 60 Οὐτε Χριστιανῶς εἰς βίος ἀρμόδιος.
 Δάκρυα πᾶσιν ἄριστον, ἀϋπνίη τε, πόνοι τε,
 Καὶ λύσσαν παθῶν ἀργαλέων κατέχειν,
 Αἰχμᾶζειν τε κόρον, Χριστοῦ θ' ὑπὸ χεῖρα κραταίην
 Κεῖσθαι, καὶ τρομέειν ἡμᾶρ ἐπερχόμενον.
 65 Εἰ δ' ἄκρην τελῶς τοῖς τρίβον, οὐκέτι θνητὸς,
 Ἄλλὰ τις οὐρανίων. Γρηγορίου νόμοι.

III. *Peri ζωῆς ἀνθρωπίνης.*

Ὁ χοῦς, ὁ πηλὸς, ἡ παλίστροφος κόνις.
 Τῆ γῆ γὰρ ἡ γῆ συμβιδάχεται πάλιν,
 Καὶ σπαργανούται τῷ γείδει σπαργάνῳ,
 Καὶ χοῦς πάλιν πρόεισιν ὡσπερ ἡ κόνις,

45 Non enim virtutem suam cum aliis præstantissimis metientes
 Temerarium corde fastum nonnunquam concipiunt.
 Sæpe etiam fervida mente, velut pulli
 Calidiores, procul a meta pedem ferunt.
 Quare aut pennis erigere omnino levibus,
 50 Aut infra manens securus curre,
 Ne gravi pondere penna tua in terram decidat,
 Neve in altum sublatus lapsu tristissimo cadas.
 Parva navis quæ pluribus compacta clavis est,
 Gravius fert onus, quam magna, cujus laxæ sunt compages.
 55 Arcta quidem divinorum atriorum via,
 Sed multæ in unum tendunt semitæ.
 Alii hanc percurrant, quotquot natura illuc propendunt ;
 Alii aliam, modo arctam consequantur.
 Non una omnibus esca similiter placet,
 60 Nec Christianis unum convenit vitæ genus.
 Lacrymæ omnibus optimæ sunt, vigiliæ, labores,
 Et vitiosorum affectuum rabiem compescere,
 Satiatatemque comprimere, et sub potenti manu Christi
 Jacere, diemque venturum expavescere.
 65 Si summam perfecte viam incesseris, non jam mortalis es,
 Sed cœlestium aliquis. Hæ sunt Gregorii leges.

XVIII. *De vita humana.*

Pulvis, lutum, in pristinum statum revolutus pulvis.
 Terræ enim terra jungitur rursus,
 Et involvitur terrenis fasciis :
 Et pulvis iterum prodit, instar cineris,

* Alias Bill. 103, pag. 179.

59 *Μῆ.* Duo Regg. et Chig. ἡ.
 66 *Ὀύρατων.* Ita Reg. 39. Coisl. Int. ἄλλα τις
 χρηματισθεὶς οὐρανίους. Male edit. οὐράνιον. Ibid.
 νόμοι. Reg. 990 et Chig. νόμοις. Coisl. sup. lin. vo-

μοθεσίαις. Int. ταῦτα Γρηγορίου θεσπίσματα. Edit.
 male νόμον.

XVIII. 2 *Τῆ γῆ γάρ.* Ita Combef. et edit. ad
 marg. In textu deerat γῆ.

METRICA VERSIO.

Nam dum non aliis, decorat quos maxima virtus,
 Se confert, temere sæpius alta petit :
 Ferventique animo currens, atque impete magno,
 Metam ultra fertur, more ferocis equi.
 Quare vel levibus cinctus pete sidera pennis,
 Vel tutam infirmus carpe per ima viam :
 Ne nimio in terram vergat tibi pondere penna,
 Ac misere, dum tu tendis ad alta, cadas.
 Parvula, quæ densis clavis compacta carina est,
 Quam male nixa ratis maxima, plura gerit.
 Arcta quidem æternas cœli via ducit ad ædes ;
 Tendit ad hanc unam semita multa tamen.
 Ergo alii hanc teneant, ita quos natura paravit :
 Illam alii : ast arctum nemo relinquat iter.
 Non una esca placet mortalibus omnibus : omni

B Congrua Christicolæ vita nec una viro.
 Utilis est cunctis fletus, labor, excubiæque,
 Imperio affectus atque tenere feros :
 Et tumidum ventrem compescere, seque Tonanti
 Subjicere, extremum perque timere diem.
 Si summum exacte teneas iter, haud homo jamttu
 Es mihi, verum aliquis de grege cœlicolum.

XVIII. DE VITA HUMANA.

(*Billio interprete.*)

Pulvis, lutumque, rursus et pulvisculus,
 Nam terra terræ jungitur, et involvitur,
 Tanquam quibusdam fasciis, terra gravi,
 Rursumque pulvis prodit, instar pulveris.

5 Ἦν ἡ βίαλα συστροφή τῶν πνευμάτων
 Πρὸς ὕψος ἐξαιρουσα συστέλλει κάτω.
 Οὕτω γὰρ ἡμῶν τὸν πολύστροπον βίον
 Αἱ τῶν πονηρῶν πνευμάτων καταγιγνέσκει
 Πρὸς ὕψος ἐξαιρουσι καὶ δόξαν νόθον·
 10 Αὔθις δὲ χοῦς κάτεισι καὶ μένει κάτω,
 Ἔως ὃ τοῦ κτίσαντος ἀρμόση λόγος
 Τῶν συνδεθέντων τὴν ἀναγκαίαν λύσιν.
 Νῦν δὲ προκύψας, ὡσπερ ἐκ τινοῦ βάθους,
 Ὁ χοῦς ὁ θεῖα πνευματωθεὶς εἰκόνι,
 15 Καὶ τὰς γεώδεις ἐκβοᾷ τραγῳδίας,
 Καὶ τὸν γελᾶν δοκῶντα σαρκῶν βίον.

10. *Περὶ τῆς αὐτῆς.*

Τροχὸς τίς ἐστὶν ἀστάτως πεπηγμένος,

5 Quem vehemens impetus ventorum
 In altum cum sustulit, mittit deorsum.
 Sic enim nostram instabilem vitam
 Malorum spirituum procellæ
 In sublime efferunt, et ad adulterinam evehunt gloriam:
 10 Posthac autem, ut pulvis labitur et humi manet,
 Donec Creatoris vox dissociata
 Rursus simul coagmentaverit, mortemque solverit.
 11-13 Nunc autem prospiciens, velut e quadam specu,
 Pulvis, cui spiritus divinam inspiravit imagineum,
 15 Terrenas clamore jactat tragœdias,
 Et diffluentem falso risu deflet vitam.

XIX. *De eodem argumento.*

Rota est instabiliter fixa
 Brevis hæc et multiplex vita.
 Sursum movetur, et trahitur deorsum.
 Non stat enim, quamvis videatur fixa.
 5 Fugiens tenetur, et manens effugit.
 Saltat plerumque, nec tamen effugere potest.
 Trahit ac retrahit motu suo stationem,
 Adeo ut nihil sit vita, si velis describere,
 Quam fumus, aut somnium, aut flos herbæ.

XX. *De desiderio.*

Grave est omne desiderium. Si autem desiderium sit chari capitis,
 Duplex est dolor. Si vero puellæ,
 Triplex stimulus. Si præstanti forma,
 Major adhuc dolor. Si animum ad nuptias appulerat,
 5 Ignis intus depascit animum.

* Alias Bill. 67, pag. 155. ** Alias Bill. 115, pag. 181.

11 Ἔως ὃ τοῦ κτίσαντος, etc. Imperfecta videtur Benedictinorum versio, qui melius ad verbum vertissent: *Donec Creatoris vox ad harmoniam revocaverit rursus consociatorum necessariam dissolu-*

tionem. CAILLAU.

XIX. 8 Διαγράφω. Reg. 1277 διαγράφω. Alius διαγράφει.

METRICA VERSIO.

Quem vis in altum sustulit cum turbiniis
 Sævique venti, deprimit mox: in modum
 Sic namque nostram mobilem vitam parem
 Mali procellæ spiritus alio efferunt,
 Adulterinamque evehunt ad gloriam:
 Ac pulvis infra labitur rursum, et manet
 Humi, creantis vox potens donec Dei
 Soluta morte vinxerit rursus simul.
 At nunc ut alta de specu sese exerens
 Pulvis (Dei cui spiritum forma indidit)
 Terræ molestas clamitat tragœdias,
 Falsoque risu diffluens ævum gemit.

XIX. DE EODEM ARGUMENTO.

(*Billio interprete.*)

Hæc parva, varia et, vita par est turbini,
 Simul movetur, fixus est et qui simul.

B Sursum movetur, ac deorsum volvitur.
 Fixum esse quamvis nam putes, non stat tamen.
 Fugiens tenetur, et manens rursum fugit:
 Multumque saltat, sed fugere nequit tamen:
 Trahitque motu, retrahit et statum suum.
 Nil ergo vita est, si velis describere,
 Quam fumus, herbæ flos vel, aut insomnium.

XX. DE DESIDERIO.

(*Billio interprete.*)

Omnis cupido torquet: at duplex malum,
 Desideratur cum caput charum; triplex,
 Puella si sit; ore si pulcherrimo,
 Malum ingravescit; ambias si nuptias,
 Urit medullas tum delor sævissimus.

KA'. Περὶ θανάτου φιλουμένων.

Πικρὸν τάφος πᾶς· ἂν δὲ καὶ τέκνου τάφος,
 Διπλοῦν τὸ κακόν. Εἰ δ' ἀρ:σταίου πάλιν,
 Ἢ συμφορὰ πῦρ. Εἰ δὲ νομφίου νεοῦ,
 Ἢ καρδία βράγητι τῶν γεννητόρων.

KB'. Περὶ φίλων τῶν μὴ καλῶν.

Δεινὸν τὸ πάσχειν. Ἄν δὲ καὶ φίλων ὕπο,
 Ὡς χεῖρον. Ἄν δὲ καὶ λαθραίοις δῆγμασι,
 Τοῦτ' οὐ φορητόν. Ἄν δὲ καὶ πιστῶν ὕπο,
 Ἐπίσχες. Ἄν δὲ καὶ Θεοῦ παραστατῶν,
 Ὡ Ποί τις τράπηται; πῶς φύγη κακῶν φορᾶν;

A

KI'. Εἰς τὸ αὐτό.

Δεινὸν τὸ λυποῦν. Ἄν δὲ καὶ λυπῆ φίλος,
 Ἄνδραποδῶδες. Ἄν δὲ καὶ δάκνη λάθρα,
 Ὡς θηριῶδες. Ἄν δὲ καὶ γυνὴ λάλος,
 Δαίμων σύνοικος. Ἄν δὲ καὶ δικασπῶλος,
 Ὡ Χρῆτα κεραυνῶν. Ἄν δὲ καὶ θηηπῶλος,
 Ἄκουε, Χριστέ, καὶ δίκασε τὴν δίκην.

KD'. Πρὸς πολυόρκους διάλογος.

A. Ὅρκου τί χεῖρον; Οὐδὲν, ὡς ὁ ἐμὸς λόγος.

B. Πῶς τοῦτ' ἐλέγχεις; εἰπέ μοι.

A. Ἄταν προθῆλοισ καὶ σαφειστάτοις λόγοις.

B. Τίσι; δίδαξον.

XXI. De morte charorum*.

Triste est omne funus. Si autem filii sit funus,
 Duplex fit dolor. Si præterea egregius fuerit puer,
 Dolor est instar ignis: si novus sit maritus,
 Rumpitur cor parentum.

XXII. De falsis amicis**.

Molestum est pati. Si autem ab amicis,
 Pejus est. Quod si etiam clandestinis morsibus,
 Id intolerandum. Si et a fidelibus,
 Sustine. Si denique ab iis, qui Deo astant,
 Ὡ Quo quis se vertat? Qui fugiat malorum impetum?

494 495 XXIII. De eodem argumento***.

Acerba est læsio. At si lædat amicus,
 Id servile. Si autem mordeat clanculum,
 Hoc belluinum. Si vero femina garrula,
 Domesticus est dæmon. Si judex,
 Ὡ Opus est tonitru. Demum si sacrorum minister,
 Audi, Christe, et causam judica.

XXIV. Dialogus adversus eos qui frequenter jurant****.

A. Juramento quid pejus est? Nihil, mea quidem sententia.

B. Quomodo id demonstras? Dic mihi.

A. Valde manifestis et evidentissimis rationibus.

B. Quibusnam? edoce.

* Alias B. II. 116, pag. 181. ** Alias Bill. 117, pag. 182. *** Alias Bill. 118, pag. 182. **** Alias Bill. 157, pag. 224.

XXII. 4 Ἐπίσχες. Combef. Ἐπαισιγῆς, quæ lectio sensum Gregorii melius videtur exprimere.

ARGUMENTUM. Gregorius noster, ut pravam jurandi consuetudinem coerceat, initio, quam magnum crimen sit perjurium ostendit. Deo enim contumeliam infert, quisquis pejerat, imo prorsus abnegat et amittit. Perjurio porro per improbam jurandi consuetudinem vitam muniri asserit. Quapropter ne præcipientes in perjurium ruamus, cavendum in primis juramentum monet: nec vero cur nobis jurandi necessitas injiciatur, modo illud studio et curæ sit, ut animum probis moribus excultum et ornatum habeamus: probis enim viris, etiam injuratis, majorem haberi fi-

dem, quam improbis et sceleratis, etiam interposito jurejurando. Docet præterea, quæ detestanda præ cæteris sint juramenta, nempe ea, quæ cum divini nominis usurpatione conjuncta sunt. Diluit quod obijci poterat, scilicet Deus et sanctum Paulum in sacra Scriptura jurantes inveniri, atque etiam veteri lege minime interdictum fuisse juramentum. Denique, cum Gregorii ætate, multi serius baptismum suscipere, ideoque facilius jurarent, rati baptismum deleri quidquid hac in re deliquissent, ut alia omnia: id quidem concedit Theologus, sed peccandi consuetudinem, qua animus imbutus et inustus est, baptismi sacramento aboleri negat.

METRICA VERSIO.

XXI. DE MORTE CHARORUM.

(Billio interprete.)

Est funus omne triste; funus filii
 Geminat dolorem; si probus rursus, dolor
 Cor urit immum; si statim post nuptias,
 Tum cor parentum rumpitur luctu gravi.

XXI. DE FALSIS AMICIS.

(Billio interprete.)

Pati molestum est; sed magis, si, quos amas,
 Nocere tentent; clanculum si mordeant,
 Hoc non ferendum. Si fide qui præditi,
 Id pejus. At si Numinis summi præstites,
 Quo jam recedes, tot mala ut vites, miser?

B

XXIII. DE EODEM ARGUMENTO.

(Billio interprete.)

Omnis molesta est læsio. At si læserit
 Amicus, istud sædius; si mordeat
 Clam, belluinum hoc. At loquax si femina,
 Est dæmon hospes. Judicis si qui gerit
 Partes, opus tum fulmine est. At si sacer,
 Sis, Christe, causæ, te rogo, judex meæ.

XXIV. DIALOGUS ADVERSUS EOS QUI FREQUENTER JURANT.

(Billio interprete.)

A. Quid pejus horreo? Nil quidem est, ut sentio

B. Hoc unde monstres, dic mihi.

A. Firmis prætextu et lucidis rationibus.

B. Cedo, quibusnam?

5 Ἦν ἡ βίαλα συστροφή τῶν πνευμάτων
 Πρὸς ὕψος ἐξαίρουσα συστέλλει κάτω.
 Οὕτω γὰρ ἡμῶν τὸν πολύστροπον βίον
 Αἱ τῶν πονηρῶν πνευμάτων καταιγίδες
 Πρὸς ὕψος ἐξαίρουσι καὶ δόξαν νόθον·
 10 Αὔθις δὲ χοῦς κάτεισι καὶ μένει κάτω,
 Ἔως ὃ τοῦ κτίσαντος ἀρμόση λόγος
 Τῶν συνδεθέντων τὴν ἀναγκαίαν λύσιν.
 Νῦν δὲ προκύψας, ὡσπερ ἐκ τινοῦ βάθους,
 Ὁ χοῦς ὃ θεῖα πνευματωθεὶς εἰκόνι,
 15 Καὶ τὰς γεώδεις ἐκβοᾷ τραγωδίας,
 Καὶ τὸν γελᾶν δοκῶντα θαρρῦει βίον.

18. *Περὶ τῆς αὐτῆς.*

Τροχὸς τίς ἐστιν ἀστάτως πεπηγμένος,

5 Quem vehemens impetus ventorum
 In altum cum sustulit, mittit deorsum.
 Sic enim nostram instabilem vitam
 Malorum spirituum procellæ
 In sublime efferunt, et ad adulterinam evehunt gloriam :
 10 Posthac autem, ut pulvis labitur et humi manet,
 Donec Creatoris vox dissociata
 Rursus simul coagmentaverit, mortemque solverit.
 492-493 Nunc autem prospiciens, velut e quadam specu,
 Pulvis, cui spiritus divinam inspiravit imaginem,
 15 Terrenas clamore jactat tragœdias,
 Et diffluentem falso risu deflet vitam.

XIX. *De eodem argumento.*

Rota est instabiliter fixa
 Brevis hæc et multiplex vita.
 Sursum movetur, et trahitur deorsum.
 Non stat enim, quamvis videatur fixa.
 5 Fugiens tenetur, et manens effugit.
 Saltat plerumque, nec tamen effugere potest.
 Trahit ac retrahit motu suo stationem,
 Adeo ut nihil sit vita, si velis describere,
 Quam fumus, aut somnium, aut flos herbæ.

XX. *De desiderio.*

Grave est omne desiderium. Si autem desiderium sit chari capitis,
 Duplex est dolor. Si vero puellæ,
 Triplex stimulus. Si præstanti forma,
 Major adhuc dolor. Si animum ad nuptias appulerat,
 5 Ignis intus depascit animum.

* Alias Bill. 67, pag. 155. ** Alias Bill. 115, pag. 181.

11 Ἔως ὃ τοῦ κτίσαντος, etc. Imperfecta vide-
 tur Benedictinorum versio, qui melius ad verbum
 vertissent : *Donec Creatoris vox ad harmoniam re-
 vocaverit rursus consociatorum necessariam dissolu-*

tionem. CAILLAU.

XIX. 8 *Διαγράφων.* Reg. 1277 *διαγράφων.* Alius
διαγράφει.

METRICA VERSIO.

Quem vis in altum sustulit cum turbinis
 Sævique venti, deprimit mox : in modum
 Sic namque nostram mobilem vitam parem
 Mali procellæ spiritus alio efferunt,
 Adulterinamque evehunt ad gloriam :
 Ac pulvis infra labitur rursus, et manet
 Humi, creantis vox potens donec Dei
 Soluta morte vinxerit rursus simul.
 At nunc ut alta de specu sese exerens
 Pulvis (Dei cui spiritum forma indidit)
 Terræ molestas clamitat tragœdias,
 Falsoque risu diffluens ævum gemit.

XIX. DE EODEM ARGUMENTO.

(*Billio interprete.*)

Hæc parva, varia et, vita par est turbini,
 Simul movetur, fixus est et qui simul.

B Sursum movetur, ac deorsum volvitur.
 Fixum esse quamvis nam putes, non stat tamen.
 Fugiens tenetur, et manens rursus fugit :
 Multumque saltat, sed fugere nequit tamen :
 Trahitque motu, retrahit et statum suum.
 Nil ergo vita est, si velis describere,
 Quam fumus, herbæ flos vel, aut insomnium.

XI. DE DESIDERIO.

(*Billio interprete.*)

Omnis cupido torquet : at duplex malum,
 Desideratur cum caput charum ; triplex,
 Puella si sit ; ore si pulcherrimo,
 Malum ingravescit ; ambias si nuptias,
 Urit medullas tum dolor sævissimus.

KA'. Περὶ θανάτου φιλομένων.

Πικρὸν τάφος πάς· ἂν δὲ καὶ τέκνου τάφος,
Διπλοῦν τὸ κακόν. Εἰ δ' ἀρισταίου πάλιν,
Ἥ συμφορὰ πῦρ. Εἰ δὲ νομφίλου νεοῦ,
Ἥ καρδία βάγῃθι τῶν γεννητέρων.

KB'. Περὶ φίλων τῶν μὴ καλῶν.

Δεινὸν τὸ πάσχειν. Ἄν δὲ καὶ φίλων ὕπο,
Ἦς χεῖρον. Ἄν δὲ καὶ λαθραίοις δῆγμασι,
Τοῦτ' οὐ φορητόν. Ἄν δὲ καὶ πιστῶν ὕπο,
Ἐπίσχες. Ἄν δὲ καὶ Θεοῦ παραστατῶν,
Ἢ Ποί τις τράπηται; πῶς φύγη κακῶν φορᾶν;

A

KI'. Εἰς τὸ αὐτό.

Δεινὸν τὸ λυποῦν. Ἄν δὲ καὶ λυπῆ φίλος,
Ἄνδραποδῶδες. Ἄν δὲ καὶ δάκνη λάθρα,
Ἦς θηριῶδες. Ἄν δὲ καὶ γυνὴ λάλος,
Δαίμων σύνοικος. Ἄν δὲ καὶ δικασπῶλος,
Ἢ Χρεῖα κεραυνῶν. Ἄν δὲ καὶ θυηπῶλος,
Ἄκουε, Χριστέ, καὶ δικάζε τὴν δίκην.

KD'. Πρὸς πολυόρκους διάλογος.

A. Ὅρκου τί χεῖρον; Οὐδὲν, ὡς ὁ ἐμὸς λόγος.
B. Πῶς τοῦτ' ἐλέγγεις; εἰπέ μοι.
A. Λίαν προδῆλοισ καὶ σαφειστάτοισ λόγοις.
B. Τίσι; διδάξον.

XXI. De morte charorum'.

Triste est omne funus. Si autem filii sit funus,
Duplex fit dolor. Si praeterea egregius fuerit puer,
Dolor est instar ignis: si novus sit maritus,
Rumpitur cor parentum.

XXII. De falsis amicis'.

Molestum est pati. Si autem ab amicis,
Pejus est. Quod si etiam clandestinis morsibus,
Id intolerandum. Si et a fidelibus,
Sustine. Si denique ab iis, qui Deo astant,
Ἢ Quo quis se vertat? Qui fugiat malorum impetum?

494 495 XXIII. De eodem argumento'.

Acerba est laesio. At si laedat amicus,
Id servile. Si autem mordeat clanculuni,
Hoc belluinum. Si vero femina garrula,
Domesticus est daemon. Si iudex,
Ἢ Opus est tonitru. Denum si sacrorum minister,
Audi, Christe, et causam iudica.

XXIV. Dialogus adversus eos qui frequenter jurant'.

A. Juramento quid pejus est? Nihil, mea quidem sententia.
B. Quomodo id demonstras? Dic mihi.
A. Valde manifestis et evidentissimis rationibus.
B. Quibusnam? edoce.

*Alias B. II. 116, pag. 181. **Alias Bill. 117, pag. 182. ***Alias Bill. 118, pag. 182. ****Alias Bill. 157, pag. 224.

XXII. 4 Ἐπίσχες. Combef. Ἐπαισχέξ, quae lectio sensum Gregorii melius videtur exprimere.

ARGUMENTUM. Gregorius noster, ut pravam jurandi consuetudinem coerceat, initio, quam magnum crimen sit perjurium ostendit. Deo enim contumeliam infert, quisquis pejerat, imo prorsus abnegat et amittit. Perjurio porro per improbam jurandi consuetudinem viam muniti asserit. Quapropter ne praecipites in perjurium ruamus, cavendum in primis juramentum monet: nec vero cur nobis jurandi necessitas injiciatur, modo illud studio et curae sit, ut animum probis moribus excultum et ornatum habeamus: probis enim viris, etiam injuratis, majorem haberi fi-

dem. quam improbis et sceleratis, etiam interposito jurejurando. Docet praeterea, quae delectanda praeceteris sint juramenta, nempe ea, quae cum divini nominis usurpatione conjuncta sunt. Diluit quod ob jici poterat, scilicet Deum et sanctum Paulum in sacra Scriptura jurantes inveniri, atque etiam veteri lege minime interdictum fuisse juramentum. Denique, cum Gregorii aetate, multi serius baptismum susciperent, ideoque facilius jurarent, rati baptismum deleri quidquid hac in re deliquissent, ut alia omnia; id quidem concedit Theologus, sed peccandi consuetudinem, qua animus imbutus et inustus est, baptismi sacramento aboleri negat.

METRICA VERSIO.

XXI. DE MORTE CHARORUM.

(Billio interprete.)

Est funus omne triste; funus filii
Geminat dolorem; si probus rursus, dolor
Cor urit imum; si statim post nuptias,
Tum cor parentum rumpitur luctu gravi.

XXI. DE FALSIS AMICIS.

(Billio interprete.)

Pati molestum est; sed magis, si, quos amas,
Nocere tentent; clanculum si mordeant,
Hoc non ferendum. Si fide qui praediti,
Id pejus. At si Numinis summi astites,
Quo jam recedes, tut mala ut vites, miser?

B

XXIII. DE EODEM ARGUMENTO.

(Billio interprete.)

Omnis molesta est laesio. At si laeserit
Amicus, istud foedius; si mordeat
Clam, belluinum hoc. At loquax si femina,
Est daemon hospes. Judicis si qui gerit
Partea, opus tui fulmine est. At si sacer,
Sis, Christe, causae, te rogo, iudex meae.

XXIV. DIALOGUS ADVERSUS EOS QUI FREQUENTER JURANT.

(Billio interprete.)

A. Quid pejus horco? Nil quidem est, ut sentio
B. Hoc unde monstres, dic mihi.
A. Firmis profecto et lucidis rationibus.
B. Cedo, quibusnam?

5 A. Τούτοις. Ἀπόκριναι δὴ, καὶ σκεψώμεθα.

B. Λέγ', εἰ λέγεις τι, φάτατα.

A. Πάντων τι μείζον οἶδας ὧν ἐπίστασαι ;

B. Τίνων ἐρωτᾷς ;

A. Παντων, ὀρωμένων τε καὶ νοουμένων.

10 B. Θεοῦ τι μείζον οὐ νοῦ.

A. Ὅρθῶς λέγεις μὲν, οὐχὶ δ' ὀρθῶς ἠρόμην.

B. Ἐχρῆν δὲ δὴ πῶς ;

A. Οὐκ ἔστι μείζον· οὐδὲ γὰρ συγκρίνεται.

Οὐ γὰρ σαφές σοι ; B. Καὶ πάνν.

15 A. Τί οὖν μέγιστον πυνθάνεσθ' ἐχρῆν ἴσως ;

B. Οὕτω νομίζω.

A. Καὶ τοῦτο δ' ἂν λέγοιτο ἐκ συγκρίσεως.

B. Οὐκ αἶμαι· πῶς λέγεις ;

5 A. His. Responde, et consideremus.

B. Dic, si quid habes, amice.

A. Omnibus quæ nosti, an majus aliquid esse scis ?

B. Quibusnam de rebus interrogas ?

A. De omnibus quæ videntur, et quæ intelliguntur :

10 B. Deo nihil majus novi.

A. Recte quidem dicis : ego autem non recte interrogavi.

B. Quomodo ergo oportuisset ?

A. Non est majus quidquam Deo, neque enim comparatur.

Annon tibi id liquet ? B. Profecto liquet.

15 A. Ergo decuit forsitan querere, quid sit maximum ?

B. Sic credo.

A. Et hoc dicatur ex comparatione.

B. Non credo. Quomodo dicis ?

A. Nihil maximum est inter ea, quæ non sunt ejusdem naturæ :

20 Deo autem quid simile natura ?

B. Nihil. A. Alioquin Deus diceretur.

B. Prout dixeris, assentiar.

A. Quid autem ex omnibus est quod comparari non possit ? B. Deus.

Ita dicemus, ut videtur.

25 A. Sed quid ? annon adorandus, et quidem solus, omni naturæ ?

B. Solus adorandus, recte dicis.

496-497 A. Sed an adorandum simul et injuria aliquid afficiendum ?

B. Quomodo non miscenda miscebimus ?

A. Consideremus enim an jusjurandum honorem afferat,

30 Minime vero injuriam ;

Si non adsit periculum perjurii,
Tunc honorem et cultum deferet.

Vocatum est, veluti tutus quidam mediator,

Nam mediator est.

XXIV. 14 Σοι. Ita Combef. Edit. μοι.

21 Δεγέσθω. Aliter igitur est loquendum de Deo.

Bill., quod verborum interpretationi repugnat.

27 Καὶ τι. Forsan ἐστὶ. CAILLAU.

32 Οὕτως ἂν. Sic Coisl. Edit. οὕτω γὰρ ἂν.

33 Ὡς τις μισίτης ἀσφαλῆς καλούμενος,

A A. Οὐδὲν μέγιστόν ἐστι μὴ τῶν συμφυῶν·

20 Θεοῦ δὲ τί συμφυές ;

B. Οὐδὲν. A. Λεγέσθω τοιγαροῦν ἄλλως θεός.

B Ὅπως λέγεις ἂν ἔλωμαι.

A. Τί τῶν ἀπάντων τ' οὐδὲ συγκριτός ; B. Θεός.

Ἐροῦμεν οὕτως, ὡς δοκεῖ.

25 A. Τί δ' οὐ σεβαστόν, καὶ μόνον, πάσῃ φύσει ;

B. Μόνον σεβαστόν, εὖ λέγεις.

A. Ἢ καὶ σεβαστόν καὶ τι καὶ ὄβριστετόν ;

B. Καὶ πῶς ἄμικτα μίξομεν ;

A. Καὶ γὰρ σκοπούμεν ὄρκος εἰ τιμὴν φέρει,

30 Ἄλλ' οὐδέ γ' ὄβριν·

Εἰ μὴ γ' ὀπήρχε κίνδυνος ψευδορκίας,

Οὕτως ἂν εἶχε καὶ σέβας·

Ὡς τις μισίτης ἀσφαλῆς καλούμενος,

Καὶ γὰρ μισίτης.

Καὶ γὰρ μισίτης.

Geminus hos versiculos suppediavit cod. Coisl. Deerant in editis. — Versioni metricæ supplementis, correctis quatuor versibus superioribus, necnon et quibusdam aliis quos Italicis distinximus. CAILLAU.

METRICA VERSIO.

A. His. Sciscitanti tu velim respondeas.

B. Dic, si quid iste præsto habes.

A. Quidnam esse majus omnibus rebus putas ?

B. Rebus quibusnam ?

A. Et quæ videntur, cedit et visus quibus.

B. Majus Tonante nil reor.

A. Recte quidem tu : non bene ast ego sciscitor.

B. Quidnam ergo decuit ?

A. Non ille major : namque conferri nequit.

Nonne tibi clarum hoc ? B. Maxime.

A. Fors ergo decuit querere, quid est maximum ?

B. Sic ipse credo.

A. Ac comparandi dicitur quoque hoc modo.

B. Haud credo ; quod ais, explica.

B A. Natura quorum dispar est, nil maximum.

Quid par Tonanti ?

B. Nil. A. Aliter igitur est loquendum de Deo.

B. Probabo quidquid dixeris.

A. Quid comparari non potest solum ? B. Deus.

Ut vis, loquemur sic enim.

A. Annon colendus solus est ab omnibus ?

B. Sane colendus solus est.

A. Simulne cultu dignus et probro est simul ?

B. Inmixta quisnam misceat ?

A. Consideremus horum an decus scrat,

Non turpe probum :

Fædi periculum ni foret perjurii,

Laus huic inesset et decus ;

Juris vocaretur sequester ut lenax,

Namque et sequester.

35 Nūn δὲ σκόπει μοι τὸ πρᾶγμα καὶ ποὺ φέρει.

B. Σχεδὸν μὲν οἶδα, πλὴν λέγε.

A. Ζητῶ τιν' εἰκὼ τοῦ λόγου σαφεστάτην.

B. Τίς δ' ἂν γένοιτο;

A. Πέτραν τιν' εἶδες ἐκ λόφου κινουμένην;

40 B. Καὶ πολλάκις γε· πῶς γὰρ οὐ;

A. Ῥοιζῶ τε πολλῶ σφενδονημένην κάτω;

B. Πολλῶ φόβῳ τε.

A. Ἡ καὶ τόδ' εἶδες ῥαδίως ἰσταμένην;

B. Εἰ μὴ τις ἄλλος, οὐκ ἐγώ.

45 Αὐτὴν γὰρ ὠθοῦσ' ἡ πέτρα, κρείττων χερσός.

A. Λέγεις ἀληθῆ·

Τὸ δ' αὐτὸ πάσχω, κἄν ἐγὼ κατατρέχω.

Ῥοιζὸς φέρει με πρὸς βίαν·

A Μένειν δ' ἀπαρχῆς κάμῃ ῥᾶστον καὶ λίθον.

50 B. Ῥᾶστον τί δ' οὐκ ἔχει;

A. Τοῦτω κακὸν μὲν ἔστι καὶ πᾶν προσφερές,
Μάλιστα δ' ὄρκος, ὀλομαι.

Τὸ πῶς δ', ἄκουσον. Ἡδονὴ τῷ πράγματι
Πολλὴ πρόσσεστιν.

55 Εἴτ' ἂν τύχη τις εἰς συμπάθειαν πεσὼν,

Τί γίνεται; οὐκ ἀνείργεται,

Ἔως ἂν ἔλθῃ πρὸς κατάκρημον βέλος.

B. Λέγεις τί κρημνόν;

A. Κρημνῶν μέγιστός ἐστιν ἡ ψευδορκία.

60 B. Τὸ πῶς, μάθουμ' ἂν ἡδέως.

Πολλοὶ γὰρ οὐδ' ἴσασι πῶς ἔστι κακόν.

Ἔστι δὲ δὴ πῶς;

35 Nunc autem mihi rem considera, et quo ferat.

B. Fere intelligo, sed tamen dic.

A. Quæro nitidissimam aliquam sermonis imaginem.

B. Quænam autem erit illa?

A. Petram vidisti aliquando ex monte ruentem?

40 B. Ac sæpe id quidem. Cur non enim?

A. Ac magno impetu ad ima, quasi funda rotatam?

B. Et cum magno tremore.

A. Num aliquando ipsam vidisti facile sisti?

B. Nisi quis alius viderit, ego non vidi.

45 Scipsam enim impellens petra fortior est manu.

A. Recte dicis.

Idem mihi accidit, cum ad inferiora curro:

Efferit me impetus violenter.

Manere autem ab initio, et me, et lapidem, res facillima.

50 B. Quid hic autem non facillimum?

A. Huic imagini malum omne persimile,
Præcipue vero jusjurandum, ut mihi videtur.

Quomodo istud, audi. Inest huic rei

Multum voluptatis.

55 Deinde si quis in consuetudinem incidere,

Quid sit? non cohibetur,

Donec in profundum gurgitem pervenerit.

B. Quem dicis gurgitem?

A. Gurgitem maximus est perjurium.

60 B. Quomodo id fiat, libenter didicerim.

Multi enim ne norunt quidem quomodo id sit malum.

Quonam autem modo malum est?

36 Λέγε. Ita legendum videtur. In edit. quibusdam λέγεις, in aliis deest.

47 Τὸ δ' αὐτὸ πάσχω, κἄν ἐγὼ κατατρέχω. Sic Coisl. Dimidium versiculi in editis desideratur.

48 Μέ. Ita Combef. Edit. σέ..

52 Μάλιστα, etc. Male hos versus divisos præbebant editi, quos secuti sunt incaute Benedictini. Eos ad ordinem verum reduximus admittendo le-

ctionem Coisl. nam πρόσσεστιν. Multis insuper peccat versio metrica tum quoad sensum, tum quoad typographiam, tum quoad versuum divisionem, quæ omnia correximus italicis distincta. CAILLAU.

54 Πρόσσεστιν. Ita Coisl. Edit. ἔστιν.

55 Εἰς συμπάθειαν. Qui affectum induerit quadam necessitudine. Συνήθειαν, consuetudine.

56 Ἀνείργεται. Ita Coisl. Edit. ἀπείργεται.

METRICA VERSIO.

Nunc jam ista quonam res ferat, quæso, vide.

B. Jam pene nosco. A. Sed tamen

Sermonis aliquid postulo exemplum tui.

B. Quodnam sit illud?

A. Petram cadentem monte vidisti edito?

B. Ego ista vidi, nec semel.

A. Quanta ruens ad ima solvitur impetu!

B. Quanto et tremore!

A. An facile quæ se sistere visa est tibi?

B. Mihi non: an alii nescio,

Nam petra sese concitans, vincit manum.

A. Tu vera dicis:

Hæc et mihi accidere; ad ima cum feror,

Me citior abripit impetus.

B Facile at manere primum erat meque et petram.

B. Perfacile sane.

A. Huic cuncta petræ paria cum sint crimina,
Tum maxime horcus, ut puto.

Qui fiat hoc, audi. Certe huic inest rei
Grandis voluptas.

At semel ut horco quispiam assuevit, quid hinc

Contingit? haud jam sistitur,

Quoad in profundum gurgitem præceps ruat.

B. Quis gurgis hic est?

A. Non gurgis ullus major est perjurio.

B. Id scire quid sit, mi placet.

Horcus malum nam quale sit, multos latet.

Hoc ergo pande.

A. Οὐ τὴν ἑαυτοῦ πολλὰκις σωτηρίαν
Ὁμώμοκέ τις ; B. Καὶ μάλα.

65 A. Τι οὖν ; Δέδοικε μὴ τι τῶν κακῶν δράσας,
Τι καὶ κακωθῆ·

Μέσον τέως τέθεικε τὴν σωτηρίαν,
Τὴν αὐτὸς αὐτοῦ δηλαδὴ,
Ὅσ' ἐξολίσθαι, εἰ τύχοι ψευδῆ λέγων.

70 B. Οὕτω δοκεῖ μοι.

A. Τοῦτ' οὖν λογιζομαι, καὶ θεὸν ποτ' ὀμύσσης.
B. Τὸ ποῖον, ὡς ἂν εἰδῶ ;

A. Μέσον τέθεικας τὸν θεὸν τῆς πίστεως.
B. Μέσον· τί δ' ἄλλο ;

75 A. Φυλάσσειτ' εὐορχοῦντι, λύεται δὲ μὴ,
Ὅσον ἐφ' ἡμῖν. B. Εὐ λέγεις.

A. Annon sæpe per suam ipsius salutem
Juravit aliquis? B. Certe sæpius.

498-499 65 A. Quid igitur? Dum metuit, ne quid admittens mali,

Malo et ipse afficiatur,
Mediam interposuit salutem,
Suam ipsius videlicet,

Ut pereat, si falsum dixisse inveniat.

70 B. Sic mihi videtur.

A. Hoc igitur considera, si quando per Deum jures.

B. Quale illud est, ut intelligam?

A. Mediatorem posuisti Deum fidei tue.

B. Mediatorem sane. Quid enim aliud?

75 A. Servatur recte juranti; solvitur, si non recte,
Quantum in nobis est. B. Recte dicis.

A. Sed non servare, dic mihi, quid tibi videtur?

B. Negationem esse arbitror.

A. Negatio ergo est perjurium.

80 B. Nihil aliud profecto est.

A. Negatione autem quid pejus dicere queas?

B. Haud equidem invenio.

B. Res est igitur omnium pessima, perjurium,
Ut pluribus demonstratum est.

85 B. Quomodo ergo illud fugiamus? A. Mores aptos habeamus

Ad faciendam fidem. B. Magnum dicis.

A. Minus enim opus est jurejurando viris probis.

B. Minus illud idem ipse puto, ac minime.

A. Sed mores testis loco consistunt.

90 B. Sic enim se res habet.

A. Ecquod lucrum his qui sæpe jurant? Dic mihi.

B. Risus. Quid aliud adjicies?

67 Τέως. Ita mss. Edit. Θεῶ.

72 Ἄν εἰδῶ. Claudicare videtur metrum, deficiente uno pede, nisi in verbo εἰδῶ duæ fiant syllabæ ex duobus primis litteris εἰ. CAILLAU.

75 Λύεται δὲ μὴ. Subaud. εὐορχοῦντι.

79 Πέφυκεν. Coisl. πέφηνεν.

80 B. Οὐκ ἔστιν ἄλλως οὐδαμῆ.

A. Ἀρνήσεως δὲ τί χειρὸν ἄρ' εἰπέιν ἔχεις ;

A A. Τὸ μὴ φυλάσσειν ε', εἰπέ μοι, τί σοι δοκεῖ ;
B. Ἀρνήσεις, οἶμαι.

A. Ἀρνήσεις οὖν πέφυκεν ἢ ψευδορκία.

80 B. Οὐκ ἔστιν ἄλλως οὐδαμῆ.

A. Ἀρνήσεως δὲ τί χειρὸν ἄρ' εἰπέιν ἔχεις ;

B. Οὐκ ἔστιν εὐρεῖν.

A. Πάντων ἄρ' ἐστὶ χειρὸν ἢ ψευδορκία,

Ὅς γοῦν δέδεικται καὶ μακρῶ.

85 B. Πῶς οὖν φύγωμεν ; A. Τὸν τρόπον κτησιώμεθα
Πιστόν. B. Μέγ' εἶπας.

A. Ὅρκου γὰρ ἦτρον χρεια τοῖς εὐγνώμοσιν.

B. ἦτρον γὰρ οἶμαι οὐδαμῶς.

A. Ἄλλ' ὁ τρόπος καθίσταται ἀντὶ μάρτυρος.

90 B. Ἐχει γὰρ οὕτως.

A. Τί πλεῖον ἐστὶ τοῖς πολυόρκοις, εἰπέ μοι ;

B. Γέλως. Τί δ' ἄλλο προστίθεις ;

B. Οὐκ ἔστιν εὐρεῖν.

A. Πάντων ἄρ' ἐστὶ χειρὸν ἢ ψευδορκία.

Quatuor isti versiculi in edit. desiderabantur. Ex cod. Coisl. descripti sunt. — Versibus expressis italicis distinximus. CAILLAU.

91 Εἰπέ μοι. Ita Coisl. In edit. deest μοι.

92 Γέλως, etc. Iste versiculus deest in Coisl.

METRICA VERSIO.

A. Annon salutem per suam quisquam frequens
Juravit? B. Istud quis neget?

A. Quid ergo? metuunt ne quid admittens mali,
Patiatur etiam?

Mediam salutem statuit inter se et Deum.
Suam salutem scilicet:

Ut pereat ipse, falsa si verba offerat.

B. Sic mihi videtur.

A. Hoc ergo reputa, si Deum jures quoque.

B. Expone quidnam hoc, ut sciam.

A. Fidei hunc, polo qui regnat alto, intercolas.

B. Ipsum profecto.

A. Servatur ergo vera juranti: secus,
Si falsa. B. Recte tu quidem.

B A. At non tueri, quale tu crimen putas?

B. Negationem,

A. Negat ergo summum, falsa qui jurat, Deum.

B. Certe negavit. A. At tibi

Negatione pejus esse quid potest?

B. Nil, credo, pejus.

A. Res ergo pessima omnium est perjurium,

Ut jam probatum est pluribus.

B. Fuga ergo tanti quæ inani? A. Mores probi.

B. Magnamque dicis.

A. Horco minus opus est enim probis viris.

B. Minus; immo plane non opus.

A. Mores honesti tunc locum testis tenent.

B. Sic quippe res est.

A. Quidnam ille fructus, sæpe qui jurat, refert?

B. Risum. Quid aliud insuper?

A. Μηδ' ἄν λέγασιν οὖν τι καὶ πιστὸν, δοκεῖν.
B. Κάμολ γ' ἀρέσκει.

95 A. Φέρ' οὖν, ἐμὸν πείσθητι. B. Καὶ μάλιστα μὲν.
A. Τοῖς τοῦ λογισμοῦ φαρμάκοις

Πᾶσαν κάτασχε τὴν νόσον. Πολλοὶ δὲ δὴ
Ὦν ἴσμεν ἡμεῖς

Καὶ μειζόνων ἐκράτησαν ἢ βούλομαι.

100 B. Τίνων λέγεις δὴ μειζόνων;

A. Θυμοῦ, φθόνου τε, πλησμονῆς, τῶν πλησμονῆς.
B. Πῶς ταῦτα μείζω;

A. Πλείων ὄρεξις. Ὦν δ' ὄρεξις ἐντονος,
Μείζων κάθεξις. B. Πᾶ; λόγος.

105 Eί δ' οὐ καθεκτὴν τὴν νόσον τέως ἔχεις,
Τί δεῖ γενέσθαι;

A A. Τὸ γοῦν αἶε, καὶ μείζω, καὶ παντὸς πέρι,
Ὅρκους πληθύνειν, φεῦγέ μοι.

B. Πότ' οὖν, τίνας τε, καὶ τίνων δίδως χάριν;
110 A. Οὔσης ἀνάγκης.

B. Ἔστω. Τίνος δὲ δὴ, προστίθει; A. Κινδύνων
Ἐλευθερώων δὴ τίνας.

B. Χρηστὸν γε. A. Ἦ σεαυτὸν αἰσχροῦς αἰτίας
Ἐλευθερῶν γε.

115 Ὅρκος δὲ μὴ σοι χρημάτων κέρδος φέροι.
Λίαν γὰρ αἰσχροῦν φαίνεται.

B. Λίαν. A. Πρόχειρον ἐγκαλεῖν ψευδορκίαν
Τούτων τί μᾶλλον;

Πλείους κακοὶ γὰρ εἰσιν εἰς τὰ χρήματα.

120 B. Πλείους· τίς οὐ συνθήσεται;

A. Καὶ τοῖς σοφισταῖς τοῦτ' ἰδογματίζεσθε.
B. Τί οὖν μέγ' ἡμῖν;

A. Ut etiamsi aliquid veri dicant, dicere non videantur.

B. Mihi quoque ita placet.

95 A. Age igitur, obsequere mihi. B. Ac libentissime quidem.

A. Rationis medicamentis

Morbum omnem comprime. Mult autem

Quos novi,

Etiam majora (vitia) quam nunc volo, vicerunt.

100 B. Quænam majora dicis?

A. Iræ, invidiam, gulam, et quæ ex gula.

B. Quomodo hæc majora?

A. Vehementior horum appetitus. Quorum autem vehementius appetitus,
Ea difficilius reprimere. B. Certa res.

105 **500-501** Sed si morbo hactenus insanabili laboras,
Quid faciendum?

A. Semper, et vehementius, et de re qualibet
Caveas jusjurandum multiplicare.

B. Quandonam ergo, et quale, et quam ob causam, concedis jusjurandum?

110 A. Ubi adest necessitas.

B. Sit sane: sed quæ necessitas, adde. A. Ut periculis
Liberes aliquem.

B. Optimum id sane. A. Vel ut te ipsum turpi crimine
Exsolvas.

115 Sed ne tibi ex jurejurando pecuniæ lucrum accedat.
Id enim videtur admodum turpe.

B. Admodum. A. Ac proclive est perjurii accusari
Istos præsertim.

Plures enim sunt mali causa pecuniæ.

120 B. Plures sane. Quis non assentiatur?

A. Atque id sophistæ autumabant.

B. Quid igitur magni a nobis sit?

101 Πλησμονῆς, τῶν πλησμονῆς. Coisl. πλη-
σμονῆς, τῶν πλησίων.

103 Ἐρτονος. Coisl. εὐτονος.

107 Μείζω. Coisl. μείζοσι.

108 Ὅρκους πληθύνειν. Coisl. ὄρκοις πληθύνεσθαι. — In utroque casu deficit metrum, cum
prima syllaba πλη, quæ deberet esse brevis, male

producatur. CAILLAU.

111 Τίνος. Coisl. τίνων.

115 Σοι. Ita Coisl. Edit. μοι.

117 Ἐγκαλεῖν. Coisl. ἐγκαλεῖσθαι.

119 Κακοὶ γάρ. Ita Coisl. In edit. deest γάρ.

120 Πλείους. Ita Coisl. Deest in edit.

METRICA VERSIO.

A. Ut vera nec cum dicat, inveniat fidem.
B. Mihi sic videtur.

A. Ergo momenti pareas. B. Perquam libens.
A. Rationis ipse pharmacis

Omnino morbum comprime; a multis viris,
Quos ipse novi,

Majora quoque sunt victa, quam de quo loquor.
B. Majora quænam nunc ais?

A. Invidiam, et iras, et gulam, et quæ sunt gulæ.
B. Majora quinam hæc?

A. Cupido major; quæ quis ardentem cupit,
Hæc retinet arcte. B. Res ita est.

Comprimere morbum si tamen nondum potes,
Quidnam est agendum?

B A. Jurare saltem semper et grandissime,
Omnique de re, diffuge.

B. Quando igitur horci gratiam nobis facis?
A. Tum cum necesse est.

B. Quando at necesse est, adjice. A. Ex periculis
Magnis ut aliquos extrahas?

B. Recte. A. Vel ut te crimine exsolvas gravi,
Tum quoque licebit.

Jurare quæstus absit at causa mihi:

Hoc turpe scilicet nimis.

B. Nimis. A. Quis autem talis haud perjurii
Prompte arguatur.

Plures enim sunt improbi in pecuniis.

B. Nemo id negarit.

A. Etiam a sophistis traditum hoc olim fuit.

B. Quid ergo grande, si pares?

A. Οὐδέν τὸ μισεῖσθαι, εἰ δὲ καὶ φαινοίμεθα
Χεῖρους; τόδ' αἰσχρὸν καὶ μάλα.

125 B. Ὅρκους δὲ δὴ μάλιστα φευκτέον τίνας;
A. Εὐδελόν ἐστι.

B. Πλὴν σοῦ γ' ἀκούειν ἀσφαλές. A. Τούτους λέγω
Ὅσοι γε φρικωδέστεροι.

B. Δέδοικας εἰπεῖν; A. Ὅσοοι ἂν μνήμην Θεοῦ
130 Ἔχουσιν ἀπλῶς.

B. Γραφῶν δὲ δὴ τί, καὶ πάθους, καὶ προσφορᾶς;
A. Καὶ ταῦτ' ὁμοίως μυστικά.

B. Ἦμῖν δὲ δὴ μάλιστα τῶν ἐγγυρῶν·
A. Καὶ δακρύω γε.

135 Τὸ γὰρ σύνθετος καὶ νόμος καθίσταται.
Πλὴν πάνθ' ἄλωτὰ τῷ λόγῳ.

A B. Τίν' οὖν λείλοιπας ὄρκον; A. Εἴθε μηδένα,
Μὴ δ' ἦν τις ἄλλος.

B. Εἰ μὴ γυναῖκα, τέκνα, τὴν σωτηρίαν,
140 Ζωὴν, ἀπένθητον βίον.

A. Ἄρα τὰς ἐστίν, ἀλλ' ὅμως ὄρκος δοκεῖ.
B. Καὶ γὰρ δοκεῖτω

Ταῦθ', οἷ τε καὶ πληγέντες οὐκ ὀλέλαμεν·
Ψυχῆς γὰρ οὕτω κίνδυνος·

145 Ἦν ἐξολέσθαι, παντελής ἐστι μῦθος.
A. Ὅρθῶς ἔχει σοι.

Σοὶ δ' εἰς ἅπαντα, τῇ ζῆσει τῆς καρδίας,
Θεός, τράπεζα, φίλτατα,

Σταυρός, γυνή, τὸ θεῖον αἷμα, αἷμα ὄν,
150 Γῆ, καὶ θάλασσα.

Ὁ πρῶτον ἤνεγγ' ἡ κακὴ προθυμία,
Τῷ σὺ φθορεῖ κινούμενον·

A. Nihil sane magni, si eos imitemur. Sed si videamur
Deteriores, erit id turpissimum.

125 B. Quænam autem juramenta maxime fugienda?

A. Manifesta res est.

B. Sed tamen ex te audire tutius erit. A. Illa dico
Quæcumque horribiliora.

B. Enarrare metuis? A. Quotquot Deum
130 Simpliciter memorant,

B. Quid si Scripturas, aut passionem, aut sacrificium?

A. Sunt hæc pariter arcana et mystica.

B. At nobis (juramenta) inter præcipuas loci consuetudines.

A. Est ita, idque desleo.

135 Nam consuetudo etiam legis obtinet locum:

Sed tamen omnia ratione vinci possunt.

B. Quodnam ergo jusjurandum concedis? A. Utinam nullum!
Neque aliud prorsus esset.

B. Quidni per uxorem, filios, salutem,

140 Vitam, prosperos eventus?

A. Sunt hæc imprecationes. Sed tamen jusjurandum videntur.

B. Ac sane videantur talia.

His etsi lædimur, non tamen perimus.

Nondum animæ periculum,

502-503 145 Quam quidem perire, perfectus est interitus.

A. Recte hæc tibi se habent.

Tibi vero ad omnia quæ accidunt, æstu cordis,

Deus, mensa, res charissimæ,

Crux, uxor, divinus sanguis, sanguis tuus,

150 Terra et mare,

Quidquid primum mala cupiditas protulit,

Corruptore tuo incitante, adbibentur,

123 *El δὲ καὶ*. Ita legendum. In edit. deest et.

129 Ὅσοοι ἂν. Edit. τοὺς ὄσοοι, unde claudicat
versus, et deinde ἔχουσ' pro ἔχουσι. CAILLAU.

140 Ἀπένθητον. Vitam æternam experitem.

143 *Οἷ τε*. Ita habet Coisl. codex οἷς τε καὶ.
Forte legendum foret οἷος τε καὶ.

METRICA VERSIO.

A. Nil grande, si pares; locum at tenebimus
Victi minorem turpiter.

B. At fugere quosnam maxime horcos convenit?
A. Id est apertum.

B. Audire at abs te tutius. A. Hos intelligo,
Qui tetriores cæteris.

B. Times referre? A. Quotquot alti Numinis
Sumpere nomen.

B. Quid Scripta sacra, passio, atque oblatio?
A. Sunt sane et ista mystica.

B. Jurare tamen hæc, nos apud, mos est fro-
(quens.

A. Est: idque ploro.

Mos quippe longus obtinet legis locum.

At ratio nil non efficit.

B B. Horcum ergo quemquam liqueris? A. Nullum
[velim:]

Nec exstet alius.

B. Quid si salutem, filios, sociam et tori,
Vitamque jurem prosperam?

A. Sic imprecaris, aut habet id horci typum.

B. Habet, fatemur.

Sed ictus ipse sim licet, tamen haud perii;

Menti periculum nondum enim est:

Omnino quam qui perdidit, miser occidit

A. Recte istud inquis.

Ad cuncta sed tu fervidus juras Deum

Mensamque, chara et piguora,

Crucem. Deique sanguinem, et simul tuum,

Terram, fretumque,

Quidquid libido pestilens primum tulit,

Agitante pravo dæmone,

- Ὅς καὶ γλυκεῖαν τὴν νόσον ποιεῖ δοκεῖν,
 ἢ τῆς ἀνοίας!
- 155 Ὅσπερ χέοι τε χρυσὸν ἐκ γλωσσαλγίας.
 B. Ἐχει γὰρ οὕτως, ὡς λέγεις.
- A. Ἄλλα δ' ἐπ' ἄλλοις κύματ' ἐξεγείρεται,
 θυμοῦ πνέοντος
- Ἴσως, ἴσως δὲ χρημάτων ἴσως πόθου·
 160 Πλεῖστοι γὰρ εἰσιν αἱ πάγαί.
- Οὐ τὸν χεθέντα δεινὸν ὄρκον οἴεται.
 B. Οὐκ οἴεται γάρ.
- A. Τῷ δ' ἐμμένοντι, φεῦ τάλας! συμπνίγεται.
 B. Ὅσπερ γραφεὺς εἰ τοῦ πάθους.
- 165 A. Πέθειν νομίζει τῷ ἀπειθεῖσθαι πλέον,
 Ἄν μὴ νοηθῆ.

- A Τί δεῖ λόγων σοι πλειόνων, ἂν εἰς κρατῆ;
 B. Μόχθος περισσὸς δηλαδῆ.
- A. Ὅρκων δὲ τί δεῖ πλειόνων, ἂν εἰς κρατῆ;
 170 B. Οὐκ οἰομαί γε.
- A. Τὸ πλῆθος οὖν γνώρισμα τῆς οὐ πίστεως.
 B. Οὐκ ἔστιν ἄλλως, εὖ λέγεις.
- A. Ἥ μηδὲως οὖν ὀμνύειν, ἢ εἰπου τινά.
 B. Τοῦτ' ἦν ἄριστον.
- 175 A. Εἰς ἂν τρέπηται, καὶ τὸ πᾶν τραπήσεται.
 B. Καλοῦ γε τοῦ σοφίσματος!
- A. Εἰποι τίς ἂν, τὸ πλῆθος ὡς πιστεύεται;
 B. Νομίζεθ' οὕτως.
- A. Ἥ καὶ κόριν συνθεῖς σὺ ποιεῖς χρυσίον;
 180 B. Τίς δ' ἄλλος, ἢ τίς ἢ φύσις;
- A. Ἐκ πλειόνων δὲ, τίς λόγος, ἀπιστουμένων
 Πίστιν γενέσθαι;

Qui etiam efficit, ut dulcis morbus videatur,
 O vesaniam!

155 Quasi aurum ex linguæ pruriginè profundat.

B. Ita se res habet, ut dicis.

A. Alii autem ex aliis fluctibus excitantur,
 Ira spirante

Forsitan, forsitan pecuniæ amore :

160 Sunt enim plurimi laquei.

Non grave illi videtur jusjurandum quod effudit.

B. Non sane videtur.

A. Sed ab eo quod intus manet, heu miser! suffocatur.

B. Veluti pictor es hujus morbi.

165 A. Fidem sibi adhiberi putat, cum denegatur maxime,
 Si non intelligatur.

Quid opus est pluribus rationibus, si una vicerit?

B. Labor videlicet supervacaneus.

A. Juramentis quid pluribus opus est, si unum vicerit?

170 B. Haud equidem arbitror.

A. Multitudo igitur indicium est fidem denegari.

B. Non aliter se res habet, recte dicis.

A. Vel igitur omnino non jurare, vel saltem raro.

B. Id quidem esset optimum.

175 A. Unum si violetur (juramentum), omnia violantur.

B. O appositam rationem!

A. Forte quis dixerit multitudini fidem adjungi.

B. Sic equidem arbitrantur.

A. Nunquid tu pulverem congerens aurum efficis?

180 B. Quis vero alius, quæve natura?

A. Quæ ratio esse potest, ut ex pluribus, quæ fide carent,
 Fides obtineatur?

152 Τῷ σῶ φθορεῖ. *Corruptore tuo, id est, diabolo.*

155 Χέοι τε. Sic legendum videtur. Edit. χέοντι.

166 Ἄν μὴ νοηθῆ. Si non intelligatur. Quod si

rabie actus, nec satis sui compos, alia ex aliis juramenta evomit. *Combes.* Bill. omisit. Coisl. pro μὴ habet *mol.* Sic legit Leuv. *Denique si rem recte considero.*

METRICA VERSIO

Dulcem videri qui tibi morbum facit,
 O stoliditatem!

Ut si loquaci gutture aurum fundites.
 B. Ita est ut ipse nuntias.

A. Fluctus, subinde sed novi surgunt, furens
 Cum spirat ira,

Vel forte sæva cum sitis pecuniæ.
 Permulta nam sunt retia.

Quem fundit horcum, tunc enim haud ducit gravem.
 B. Non ducit equidem.

A. Sed suffocatur, pectore hunc si presserit.
 B. Morbi peritus pictor es.

A. Fidem arrogari tunc sibi magis putat,
 Cum nemo credit

B Cum sermo vincit unus, an multis opus?
 B. Labor hic inanis scilicet.

A. Horcus si vincat unicuique, quid pluribus
 Opus est? B. Opus nil.

A. Horci ergo plures, non tibi credi judicant.
 B. Ut loqueris ita se res habet.

A. Horcos vel omnes igitur aut multos fuge.
 B. Sapienter istud.

A. Unus cadat nam si irritus, cuncti cadent.
 B. Recte quidem tu disputas.

A. Horcis habetur, dixeris, multis fides.
 B. Sic arbitrantur.

A. Junctone multo pulvere hinc aurum facis?
 B. Natura prorsus hoc vetat.

A. Ex pluribusne, cuncta quæ careant fide,
 Fidem obtinebis?

- B. Οὐδεις, ἔμοι γε φαίνεται. A. Παύσεις ποτὲ
Πλούτου κακίστου βέλτιον;
185 Οὐκ οὐν ὅμη τὰ πάντα, οὐδὲ πάντοτε,
Ἔσθων, κυβεύων,
Πλέων, ὀδεύων, δυστυχῶν, εὐήμερῶν,
Ἄπεμπόλων, τὶ κτώμενος,
Χαίρων, στενάζων, ἐν φίλοις, ἐν συμπόταις,
190 Ἐμῶν τὸν ὄρκον,
Ἵς οἱ τροφῆς τε καὶ ποτοῦ πεπλησμένοι.
B. Πολλῆς τὸ πρᾶγμα συμφορᾶς.
A. Ἄλλ' οὐδὲ πάντων εἴνεχ', ὡς ἀλώσιμος,
Ἐπὶν κρατηθῆς
195 Ἔργου, λόγου, σκιάς τε καὶ τυραννίδος.
B. Ἵς γοῦν τὰ πολλὰ φαίνεται.

- A A. Τὰ πάνθ' ὄβριζεις, καὶ θεῶν καὶ πράγματα.
B. Πῶς δὴ τὰ πάντα;
A. Εἰς ἐν τὰ πάντα συντιθεῖς, οὐκ ὄντ' ἴσα.
200 Σπάρτος τόδ' ἐστὶν ἡλίος.
Τί δ'; οὐχί, φήσεις, καὶ θεός ποτ' ὀμνῶν
Εὐρίσκαθ' ἡμῖν,
Ἵς αἱ Γραφαὶ γοῦν; Ἥ τί καὶ κρείσσον θεοῦ;
B. Τὶ κρείσσον οὐχ εὐρίσκαται.
205 A. Εἰ δ' οὐτὶ κρείσσον, οὐδ' ἂν ὀμνῶι ποτέ.
B. Πῶς οὖν λέγουσι;
A. Λέγει τι, τοῦτο δ' ὄρκος ἐστὶ τοῦ θεοῦ.
B. Πῶς οὖν καθ' ἑαυτοῦ λέγεται;
A. Πῶς; οὐδ' ἂν εἴη παντελῶς, εἰ ψεύδεται;
210 B. Φρικτὸν λέγεις τι.

B. Nulla, ut mihi videtur. A. Relinquesne tandem aliquando
Malas divitias, quod est melius?

504-505 185 Noli ergo vel quævis juramenta usurpare, vel semper,
Edens, ludens,

Navigans, iter faciens, si male cesserit, si bene,
Vendens, aliquid acquirens,

Gaudens, ingemiscens, inter amicos, inter convivas,

190 Vomens jusjurandum

Veluti qui cibo et potu repleti sunt.

B. Res valde calamitosa.

A. Nec vero quibusvis de causis (jures), quasi qui reus agendus sis,
Si victus fueris,

195 Operis, sermonis, umbræque et violentiæ.

B. Certe velut plerumque fieri videtur.

A. In omnia contumeliosus es in Deum et res creatas.

B. Quomodo vero omnia?

A. In unum omnia nectens, quamvis non sint æqualia.

200 Sparteæ hæc est, ceu plexa junco habena.

Quid autem? Nonne, inquires, et Deum aliquando jurasse
Invenimus?

Sic Scripturæ tradunt. Quid autem Deo melius?

B. Haud quidquam melius invenitur.

205 A. Si autem non est quidquam melius, nunquam jurat.

B. Quomodo ergo tradunt (Scripturæ Deum jurare?)

A. Cum aliquid dicit, id juramentum est Dei.

B. Qui igitur per se ipsum jurare dicitur?

A. Qui? Deus omnino non foret, si mentiretur?

210 B. Horrendum quid narras.

184 Βέλτιον. Edit. addunt: μηδὲν ἔχειν. Hæc autem desunt in Coisl., servaverunt vero Benedictini, qui verterunt: *Desinesne tandem aliquando ex malis divitiis nihil melius habere?* Sed servatis his verbis μηδὲν ἔχειν, nulla remanet metri forma; his autem cum Coisliliano codice rejectis, si cum metro patens sensus, quem in textu expressimus. CAILLAU.

186 Ἔσθων, etc. Hic plena in edit. metrorum confusio, quam a Benedictinis non coordinatam ad ordinem reduximus. CAILLAU.

194 Ἐπὶν κρατηθῆς. Leuv. *Tanquam qui deprehendi possis, si conviciaris, vel ipsa re, vel verbis,*

vel umbra quadam, vel per vim.

200 Σπάρτος τόδ' ἐστὶν ἡλίος. Adagium quoddam istud est, inquit Combef., quo nexum fragilem, seu leve argumentum esse ostendit poeta, qui suos versus crebro adagiis condire solet. Leuv *Hirc freni tui regula esse debet, quæ vetat ne in juramentis, quæ non sunt paria, divina cum humanis, inter quæ incomparabile quoddam est discrimen componat.* Bill. videtur legisse ἀβολας. *Dementis hæc est nexio.* Quod nec satis ad mentem Gregorii, nec metrum patitur.

201 Οὐχί. Ita Coisl. Edit. οὐ.

METRICA VERSIO.

B. Non ego: nec ullus. A. Provide num desines
Tandem malas quærens opes?

Nec ergo jures cuncta, nec semper, puta
Ludens, edensve,

Miser, beatus, navigans, carpens iter,
Vendens, emensque plurima,

Gaudens, gemiscens, in epulis horcum vomens,
Interque amicos,

Ut qui lyæo, dapibus et multis tument.

B. Hæc misera res est admodum.

A. Ob cuncta nec item, captus ut si sis statim,
Cum sermo vel res,

B Vel umbra, vel vis dura te convicerit.

B. Plerumque certe, ut cernitur.

A. In cuncta probra fundis, in res ac Deum.

B. In cuncta quinam?

A. Tunc cuncta in unum nectis haud æqualia.
Dementis est hæc nexio.

Quid? inquis: annon maximus jurat Deus?

Scriptura certe

Id tradit. Estne quidpiam melius Deo?

Nil melius exstat uspiam.

Nunquam ergo jurat. B. Cur sacræ ergo Litteræ
Testantur istud?

A. Cum dicit aliquid, horcus id summi est Dei.

B. Cur vota per se concipit?

A. Φύσις γάρ ἐστι καὶ τὸ ἀψευδεῖν Θεοῦ·
Οὐκ ἔστιν ὅστις ἀντερεῖ.

B. Τί δ' ἢ Παλαιά; A. Οὐ τὸν ὄρκον κωλύει,
Ζητεῖ δ' ἀληθῆ.

215 Καὶ γὰρ φονεύειν τῆνικαῦτ' ἦν ἔνομον,
Νῦν δ' οὐδὲ πατεῖν. B. Τοῦ χάριν;

A. Τὸδ' ἢ τελευτῆ τῶν κακῶν ἐκρίνετο,
Νῦν καὶ τὸ κινουῖν.

B. Οὕτω δοκεῖ μοι. Καὶ γὰρ ἦλθ' ἐπὶ πλέον.

220 A. Ὄστ' οὐδ' ὁμείται σωφρονῶν.

B. Τί οὖν; δέδωκας ἔστιν οἷς, ὡς νηπίοις,
Τροφῆς τὰ πρῶτα,

Ἦς ἂν λάβωσι καὶ τροφήν τὴν ὑστερον;

A. Ὅρθῶς γε καὶ σοφώτατα.

A 225 B. Καὶ Παῦλος ὤμνυ, φασί. A. Τίς τὸδ' εἶπαί
[σοι;

Ἦς λῆρος ἦν τις!

B. « Μάρτυς Θεός μοι, » καὶ, « Θεός τὸδ' ἱστορεῖ, »
Ταῦτ' οὐκ ἦν ὄρκου; A. Καὶ τίνος;
Πίστωσις ἔστι τοῖς τοσοῦτοις ἀβρααγῆς.

230 B. Ἐμοὶ δὲ δώσεις;

A. Καὶ πάντα μοι γένοιτο Παῦλος εἰς σθένος.
Στάθμη δίκαια τοῦτό γε.

B. Θυμὸς τι λήψεται; A. Εὐγε, τῆνικαῦτα δὴ,
Ἐπὶ τι συμβῆ.

235 Ἀπλοῦν κακὸν τι χεῖρον, ἢ διπλοῦν δοκεῖ;
Οἷον τὸδ' ἔστι·

Τὸ δ' οὐ προκληθέντ' ἀθρόως ὄρκον πεσεῖν.
Τί φαίνεται σοι; B. Ναὶ φθόνος.

A. Natura quidem Dei est, quod non mentiat:ur :

Nemo est qui negaverit.

B. Quid autem lex vetus? A. Jusjurandum non prohibet,
Sed quærit veritatem.

215 Etenim occidere tunc temporis erat lege permissum :

Nunc autem, nequidem licet ferire. B. Quam ob causam?

A. Tunc perpetratio sceleris iudicio plectebatur :

Nunc autem, etiam id quod movet ad crimen.

B. Sic mihi videtur. Etenim lex nova tendit ad perfectius.

220 A. Quamobrem non jurabit sapiens.

B. Quid igitur? num largiris quibusdam tanquam infantibus,
Primum cibum,

506-507 Ut etiam capiant escam firmiorem?

A. Recte quidem et sapientissime.

225 B. Atqui Paulus juravit, inquit. A. Quis hoc tibi dixit?

Quam nugator is fuit!

B. « Testis mihi Deus est, » et : « Deus scit, »

Nonne hæc sunt juramentum? A. Quod?

Nihil aliud sunt quam asseveratio tantis rebus nixa, ut sit inviolabilis.

230 B. Mihi vero idemne concedes?

A. Utinam mihi omnino fias Paulus in virtute!

Regula sane justa est.

B. Iracundia quid accipiet? A. Optime tum scilicet,

Cum aliquid acciderit.

235 Simplexne malum tibi majus, quam duplex, videtur?

Quale istud est :

Ut si nemine impellente in juramentum sponte incidas.

Quid tibi videtur? B. Quasi primum scelus.

215 Καὶ γὰρ φονεύειν. Nempe eo sensu, quod
iudex sententiam præferret, ut ipse subinde exponit.

216 Οὐδὲ πατεῖν. Ne leviusculam injuriam inferre,
ne quidem irasci.

219 Ἦλθ' ἐπὶ πλέον. Coisl. ἦλθε τὸ πλέον.

223 Τὴν ὑστερον. Posteriorem.

228 Ταῦτ' οὐκ ἦν ὄρκου. Ita Coisl. Nonne hæc
ad juramentum pertinent? In Edit. ταῦτ' οὖν οὐκ, etc.

230 Δώσεις. Ita Coisl. Edit. δώσει.

235 Θυμὸς τι λήψεται'. Iracundia etiam aliquid
accipiet. Aliquid etiam dabis. Mox δὴ. Coisl. δεῖ.

234 Ἐπὶ τι. Ita Coisl. Mendose edit. ἀπάν.

235 Δοκεῖ. Coisl. δοκεῖν.

238 Ναὶ φθόνος. Ita Coisl. Edit. καὶ φθόνος. Hoc
nomine sæpius diabolium appellat Gregorius, quod
ejus invidia mors et omne malum subintraverit.

METRICA VERSIO.

A. Omnino non est, falsa si potest loqui.

B. Horrenda narras.

A. Natura namque est Numinis, verum eloqui.

Est nemo qui negaverit.

B. Quid at vetus lex? A. Illa non horcum vetat,

Sed vera quærit.

Namque et vetabat illa cædem admittere :

Hæc et ferire. B. Cur ita?

A. Plecti solebat criminum tunc exitus :

Nunc etiam origo.

B. Sic mihi videtur; hæc se enim ultra porrigit.

A. Horcum ergo fugiet qui sapit.

B. Ergo quibusdam porrigis, pueris velut,

Lac ebibendum,

Quo firmiores capere post cibos queant?

A. Sapienter istud porrigo.

B B. At Paulus etiam jurat. A. Id qui dixerit,

Vanum hunc putato.

B. « Testis Deus » qui, « Novit hoc summus

[Deus, »

Nonne horcus hæc sunt? A. Neutiquam.

Sed firma rebus maximis assertio.

B. Idem mihi dabis?

A. Ad cuncta magni sis velim Pauli æmulus.

Est recta sane hæc regula.

B. Quidnam ira capiet? A. Optime tum scilicet,

Cum quid erit ortum.

Simplexne gravius, an duplex censes malum?

Cujusmodi hoc est :

Quid, sponte in horcum si cadas non concitus?

B. Inhumane crimen istud est.

A. Τί δ', ἂν προκληθῆς, ἄλλο χεῖρον εἰργάσω;
 240 B. Τοῦτ' αὐτὸ δὴ που.
 Εἰ δ' ἐξ ἀγνοίας; A. Μᾶλλον. Ἄλλ' ὑπεύθυνος,
 ὄν ἦν τὸ κίνημα' ἐξ ἑμοῦ.
 B. Εἰ δ' οὐκ ἄκων μὲν, κινδύνων δ' ἐλευθερῶν;
 A. Ἄλλος δότω τις.
 245 B. Εἰ δ' ἐγγράφοι τις, ὄρκον οὐκ ὁμωμοκῶς;
 A. Τί οὖν τὸ γράμμα βούλεται;
 Χειρόγραφον δὲ τῶν δεσμῶν δεσμεῖ πλέον.
 B. Εἰ δ' ἐξ ἀνάγκης;
 A. Πῶς οὐ τέθνηκ'; ἐχρῆν δὲ πρόσθεν καὶ θαναῖν.
 250 B. Εἰ δ' οὐ Γραφῶν προκειμένων;
 A. Σαλλεῖ τὸ σεπτὸν, ἢ Θεὸς χαρίζεται;
 B. Δῆλον τὸ δ' ἐστίν.
 A. Φοβῆ τὸ δέσμα, τὸν Θεὸν δ' ἐγὼ πλέον.

A B. Πολλοὶ συνήθης ἢ νόσος.
 255 A. Πολλοὶ τὸ δ' ἐστίν· οἷον εἰ τις δεσπότην
 Παύλων, ἀτιμῶν,
 Τὸν δεῦλον ἢ ἀφείτο, ἢ τιμῶν θέλοι.
 B. Πολλῆς γε τῆς ἀτιμίας!
 A. Ἦ καὶ βασιλέως εἰκόνα σώζοιτό τις,
 260 Αὐτὸν καθαιρῶν.
 B. Ἐχει μὲν οὕτω. Τοῦτο προστίθει δ' ἔτι,
 Εἴπερ τι λείπει πᾶ λόγῳ.
 A. Ἦ γλῶσσαν ὁμώμοχ', ἢ δὲ φρῆν ἀνώμοτος,
 Πολλοὶ λέγουσιν.
 265 Ἄπαντα πρόσθεν, ἢ ὄρκος, σοφίζεται.
 Μηδεὶς πλανασθῶ μηδὲλως.
 Ὅρκος μὲν ἐστίν, ἢ δὲ διπλὴ πόσον
 Κακὸν πρόσεσι!

A. Quid autem, si provocatus, graviusne aliquid feceris?
 240 B. Iidem malum est, ut prius.
 Quid si ex ignorantia? A. Minus quidem malum. Verum reus sum,
 Eorum quorum motus ex me oritur.
 B. Quid si, non equidem invitus, sed ad liberandum a periculo?
 A. Alius quis concedat.
 245 B. Sin autem quis scripserit, juramentum ore non proferens?
 A. Quid igitur hæc sibi vult scriptura?
 Porro scriptura vinculis constringit arctius.
 B. Si autem ex necessitate?
 A. Quomodo mortem non appetiit? Oportebat enim potius mori.
 250 B. Quid si non præsentibus sacris libris?
 A. An codex venerationem, an Deus præstat?
 B. Id manifestum est.
 A. Membranam times; Deum ego magis.
 B. Pluribus frequens est hic morbus.
 255 A. Multis et istud est; ac veluti si quis horum
 Verberans et ignominia afficiens,
 Servum aut missum faciat, aut etiam venerari velit.
 B. O insignem contumeliam!
 A. Vel si quis regiam imaginem servet,
 260 Regem ipsum throno dejiciens.
 508-509 B. Sic est equidem. Hoc autem adhuc velim adjicias,
 Si quid superest dicendum.
 A. Lingua juravit, sed mens est injurata:
 Hoc multi dictitant.
 263 Quidvis potius quam juramentum subdole excusatur.
 Nemo sibi fraudem fieri ullatenus patitur.
 Juramentum quidem est, addita autem fraude quantum
 Mali accedit!

244 Ἄλλος δότω τις. *Alius concedat.* Significat se id non concedere, non tamen prohibere quominus alter concedat. Supra, vers. 111 et 112, videtur illud permittere.

251 Τὸ σεπτὸν. Ita Coisl. et Vat. Edit. τὰ σεπτὰ. Mox, Vat. in marg. χωρίζεται pro χαρίζεται.

253 Δέσμα. *Pellem.* Vat. in marg. βίβλων.

257 Ἦ τιμῶν. Ita Coisl. Edit. τιμῶν.

259 Βασιλέως. Ita Coisl. Edit. βασιλειον.

263 Ἦ δὲ. Ita Vat. Edit. ἢ καί. Hic versus est Euripidis a Marco Tullio sic redditus: *Juravi lingua, mentem injuratum gero.*

METRICA VERSIO.

A. Quid gravius aliquid concitus si feceris?
 B. Perinde crimen.
 Quid si inscienter? A. Id minus, sed si tamen
 Sit motus ex me, sum reus.
 B. Si non coactus, sed fugans periculum?
 A. Concedat alter.
 B. Quid, si quis horcum scribat, haud ore efferat?
 A. Scriptura quid vult hæc sibi?
 Vincula minus arcte nos ligant quam syngraphæ.
 B. Quid si coactus?
 A. Mortem ante decuit perpeti. B. Quid si sacrum
 Non proferat quis codicem?
 A. Venerationem datne codex, an Deus?
 B. Id est apertum.
 A. Pellem vereris: plus ego multo Deum.

B B. Multis frequens est morbus hic.
 A. Multis idemque est istud, ut si verberans
 Speruensque dominum,
 Dimittat aliquis servulum, aut etiam colat.
 B. Est istud ingens dedecus.
 A. Statuam velut si principis servans, throno
 Deturbet ipsum.
 B. Sic est ut inquis. At velim adjungas adhuc
 Si quid supersit dicere.
 A. Horcum profudit lingua, multi hoc dictitant,
 At non item mens.
 Fraudem sed horcus respicit supra omnia.
 Sibi nemo fucum facitet.
 Est istud horcus; juncta fraus et accidens, malo
 Quantum a dit ultra?

- B.* Σκοπῶ. Τί δ' ὄρκος; *A.* Τῶν δεδογμένων ὁ νοῦς. *A.* *B.* Πῶς ἂν τὸδ' εἶποι;
 270 *B.* Ἐφριξ' ἀκούων οἷς λέγεις.
A. Λέγεις μὲν. Οὐπω δ' οἶδα πρὶν πείρξ μάθω.
 Πίστις γὰρ ἔργον.
 Φρίσσουσι μὲν τοι καὶ σύς παραυτίκα,
 Συὸς βοῶντος. *B.* Ὅδ' ἔχει.
 275 *A.* Ἄλλ' οὐ μὲγ' οὐδέν. Εἰ δὲ καρδίας λόγος
 Ἄψαιτ', ἐπαινω.
B. Τί δ'; οὐ τὸ λουτρὸν ἐστὶ μοι καθάρσιον;
A. Ἔστι. Σκόπει δέ. *B.* Τί σκοπῶ;
A. Θυ τοῦ τρόπου πάντως γε, τῶν δ' ἐπταισμένων
 280 *B.* Τρόπου δέ, πῶς ἂν;
A. Οὕτω μόνως ἂν, ἦν τι καὶ προεκπλήνη.
B. Νοῦ. *A.* Φόδος γὰρ τοῦ πρόσω·
 Πολλῶν δὲ συγχώρησις οὐ τιμητέα.

B. Considero. Quid vero est iuramentum? *A.* Eorum, quæ visa sunt, sensus.

270 *B.* Horresco audiens quæ dicis.

A. Id quidem ais. Sed tamen non credam, priusquam experientia didicero.
 Fidem enim facit opus.

Horrescunt enim statim sues,
 Uno sue clamante. *B.* Est ita.

275 *A.* Neque vero id mirum est; sed si cor oratio
 Tangat, id laudo.

B. Quid autem? an non lavacrum mihi est lustrale?

A. Est quidem. Sed considera. *B.* Quid considerem?

A. Non mores abstergit penitus lavacrum, sed lapsus.

280 *B.* Morum autem quomodo sit lustratio?

A. Ita duntaxat fiet, si quid tu quoque ante lavacrum abstergas.

B. Intellego. *A.* Timor enim in posterum esse debet:

Plurimorum autem venia non magni facienda.

B. Quomodo hoc quis dixerit?

285 *A.* Ne forte opus sit secundo lavacro.

B. Quale autem est istud? indica.

A. Est lavacrum diuturnarum lacrymarum et corporis afflictationum.

B. Ne mihi contingat.

A. Periculosam est facilius abjicere donum.

290 *B.* Tabulæ istæ sunt Dei.

A. Dei sane sunt tabulæ. Tu vero eas inscribito

Cordis tui tabulis.

Visne scire hanc esse diaboli luctam

Tuæ invidentis prosperitati?

295 *B.* Dicens mihi proderis; nam graviter afflictor.

A. Audi. *B.* Loquere.

A. Audivi te dicentem, non sine lacrymis.

B. Quidnam, obsecro? non negabo.

269 Τῶν δεδογμένων ὁ νοῦς. *Rerum statutarum sensus, intelligentia.* Leuv. *Nihil aliud certe, quam ipsa mens earum rerum, quas statuimus.*

276 Ἄψαιτ'. Ita Coisl. Edit. ἀψετ'.

277 Καθάρσιον. *Expurgatorium.*

281 Μόνως. Ita Coisl. Edit. μόνος. *Mox ἦν pro ἦν, et προεκπλῆναι pro προεκπλήνη.*

285 Πολλῶν. *Multorum autem malorum, scilicet*

venia, non ideo plaris facienda quod multa condonentur.

284 Πῶς. Coisl. et Vat. πᾶς. *Quivis hoc dixerit. Leuv. sic legit: Nam cæterisquin eo quisque consurgeret.*

292 Τῆς σῆς. Ita Coisl. Edit. τᾶς σοῦς.

293 Τοῦ φθόνου. *Invidia. Diabolum intelligit.*

METRICA VERSIO.

- B.* Quid horcus? *A.* Horcus, est statutz mens rei. *B.* *B.* Nemō id negabit.
B. Horresco, verba hæc audiens. *A.* Sit opus secundo ne tibi purgamine.
A. Horrere credam, fecerit cum res fidem, *B.* Quid sit istud, indica.
 Nam res fides est. *A.* Est fletus ingens, carnis est afflictio.
B. Hoc absit a me.
 Clamante porco, namque porcorum illico *A.* Abjicere donum promptius perquam est grave.
 Horrescit agmen. *B.* Est ita. *B.* Tabulæ ista magni sunt Dei.
A. Sed non id ingens; pectus, at laudo, meus *A.* Sunt ista sane, cordis at tabulis tui
 Si sermo tangat. *B.* Inscribito gnavus.
B. Quid? Non lavacrum crimina abstergit mihi? *Vis scire quod sit dæmonis lucta hæc mali,*
A. Ita est; sed istud cogita. *Tuis dolentis commodis?*
 Commissa tergit balneum, haud mores item. *B.* Dicens Juvabis: nam modis multis pector.
B. Quinam ergo mores? *A.* Audi. *B.* Profare.
A. Sic nempe, si quid tu quoque abstergas prius. *A.* Non absque lacrymis audii cum diceres
B. Teneo. *A.* Futuri nam metus. *B.* Quid? non negabo.
 Nec vero laudem venia malorum obtinet.

A. Ὡς ἦν ποτ' εἰπῶν ὄντινόν λόγον τύχω,

300 Ὅρκον δὲ μὴ θῶ,

Ὡς οὐ τελείοις τοῖς λόγοις αἰσχύνομαι.

B. Τοῦτ' ἔστ' ἐκεῖνο ἐμφανῶς.

A. Τὸ λέγον αὐτὸς προστιθῆς σὺ τῷ λόγῳ

Τὸδ' ἔστιν ὄρκος,

305 Κακὸν πλήρωμα τῆς δεινῆς φλογός.

Πλάτων δὲ ποιεῖ καὶ τόδε

Ὡς μὴ θεὸν τιν' ὀμνύειν τῆρῶν σέβας.

B. Εὐ οἶδ' ὃ φήσεις.

A. Ἦν τις πλάτανος, καθ' ἧς ὤμνου καὶ μόνης,

310 Ἄλλ' οὐδὲ ταύτης εὐστόχως.

Ἄλλ' οἶδεν ἦ τὸν, τίνα δ', οὐ προσῆν ἔτι.

A. Τί τοῦτο δ' ἔστιν

Ὅρκου σκιά τις, ἔμφασίς τ' ἀνώμυμος.

B. Ἄνορκος ὄρκος. Ὡς ἔτινον!

315. A. Μὰ τὸ δαιμόνιον οἱ σοφοί. B. Πανορχία

Τοῦτ' ἔστιν ἡδη.

A. Πέρας τὸδ' ἔστω τοῦ λόγου. B. Διψῶντά με

Λεῖψειν ἀπειλεῖς ὡς τάχος.

A. Εἰ μὲν τοι μικρὸν ὄρκος εἶναι σοι δοκεῖ,

320 Τοῦτ' οὐκ ἐπαινώ.

Εἰ δ' ἔστιν, ὥσπερ ἔστι, τῶν φρικτῶν λίαν,

Κάγω τι τολμῶ τῶν καλῶν.

Αὐτὸν γέ σοι τὸν ὄρκον, ὄρκους ἐκτρέπου.

B. Ἐχεις τὸ νίκος:

A. Si forte quidpiam dixerim, quidquid illud sit,

300 Juramentum vero non proferam,

310-311 Ut minus perfecti hujus sermonis me pudet.

B. Hoc ipsum est plane.

A. Quod superest, ipse tu adjicias dictis.

Istud autem est juramentum,

305 Mala consummatio exitialis flammæ.

Plato autem id agebat,

Ne per quempiam deum juraret, religiose cavens.

B. Novi quid dicturus sis.

A. Erat platanus quædam, per quam solam jurabat,

310 Sed neque ipsam recte.

Scilicet intelligebat aliquid (per quod jurabat), sed quid illud esset, non addebat.

Quid autem istud est?

Juramenti umbra quædam, significatio expers nominis.

B. Absque jurejurando jusjurandum. O res nova!

315 A. Per dæmouium jurabant sapientes. B. Universum juramentum

Jam istud est.

A. Verum esto nostræ finis orationis. B. Silenti mihi

Minaris citam discessionem.

A. Si juramentum parvi momenti res tibi esse videtur,

320 Id non laudo.

Si vero est, ut re ipsa est, in numero rerum valde horribilium,

Ego quoque audebo quid præclarum dicere.

Per ipsum ego te juramentum obtestor, juramenta devita.

B. Victoriam tulisti.

299 Ὅρκιόν τιν' λόγον τύχω. Ita Coisl. Vat. τάχος, quo modo legisse videtur Bill.

300 θῶ. Ita Coisl. Edit. ὄψς.

302 Τοῦτ' ἔστ' ἐκεῖνο ἐμφανῶς. Sic vertit Bill.: *Affectus hercle hic est mihi.* Profano hæreticorum more, juramentum adhibet in interpretatione carminis quo Gregorius quælibet juramenta, etiam Christiano usu vel abusu usurpata, totis viribus oppugnat et profligat.

305 Προστιθῆς. Coisl. προστιθῆσι τῷ λόγῳ.

305 Πλήρωμα. Desicere videtur metrum, nisi licentia poetæ admittatur. CAILLAU.

307 Ὀμνύειν. Coisl. ὀμνύη.

309 Ὀμνυ. Coisl. ἔπωμυ.

311 Ἄλλ' οἶδεν ἦ. Coisl. ἀλλ' οἶδεν ἦ τὸν ὄντινα, δι' ὄδ.

315 Μὰ τὸ δαιμόνιον. Ita Coisl. In edit. deest μά. *Per fortunam jurabant sapientes.* Leuv. jungit cum ὡς ἔτινον, ut *philosophi per genium peregrinum et ignotum jurabant.* Ibid. *Πανορχία, universum juramentum, per quaslibet res jurare, per omnia numina.*

317 Πέρας τὸδ' ἔστω. Ita Coisl. Edit. πέρας δ' ἔστω.—Usque ad finem fere semper in editis confunditur metrum, quod in ordinem reduximus, quamvis a Benedictinis omissum. CAILLAU.

323 Τὸν ὄρκον. Ita Coisl. In edit. deest τόν.

METRICA VERSIO.

A. Si forte dixi quidpiam, quod non statim

Conitetur horcus,

Sermonis hujus me pudet, pleni ut minus.

B. Affectus hercle est hic mihi.

A. Quod ergo superest adjicis dictis tuis.

Est autem id horcus,

Horribilis explet qui statim flammæ impetum.

Est hic Platoni mos quoque.

Nam dum, Deum ne quempiam juret, cavet,

B. Novi quid aias.

A. Platanum per aliquam jurat, et tantum per hanc:

Quin nec per ipsam commode.

Platanum ille namque jurat, at quamnam, tacet.

B. Quid istud autem est?

Herci umbra quædam, nomine et specie carens.

B. Anorcus horcus, quam novum!

A. Horeus sophorum, dæmonium erat. B. Quidlibet

Jurare jam istud est.

A. Ut dicta claudam... B. Tam cito, laborantem

Siti, minaris linquere? [adhuc

A. Jurare, parvum si quid esse existimas,

Id non probarim.

Horrenda sin res horcus est verissime,

Audax profabor quidpiam:

Horcum per ipsum, te rogo, horcos effuge,

B. Palnam tulisti.

325 A. Εἰ τοῦτ' ἔχοιμι. Χριστέ μου, σὲ δοξάζω
 Τὸν θαυματουργόν, ὡς παρὸς.
 Πάντες δ' ὁμῆροδοῦντες εἴπωμεν τάδε,
 Ἄμην, γένοιτο.

ΚΕ'. Κατὰ θυμοῦ.

Θυμῷ χολοῦμαι τῷ συνοίκῳ δαίμονι,
 Οὗτος δίκαιος τῶν χόλων ἔμολ' ἴσως,
 Εἰ δεῖ τε καὶ πάσχειν γε τῶν εὐθότων.
 Ἐπεὶ γὰρ ὄρκον τῷ λόγῳ καταίχομεν,
 ὃ Σιγῆς φέροντες καρπὸν ἄξιον λόγου·
 Πάμπαν τιν' ὄρκου βίβαν εἰδότες χόλον,
 Πολλὰς εὖν ἄλλαις, αἷς τὸ δεινὸν φύεται,

A Τὴν ἀγριωτάτην τε καὶ μελαντάτην
 Καὶ τὴν, Θεοῦ διδόντος, ἐξαιρήσομεν,
 10 Τέμνοντες, ὡς ἴδόν τε, εἴη λόγου τομῆ.
 Αἰτῶ καὶ πρῶτον, μὴ χολοῦσθαι τῷ λόγῳ.
 Οὕτω γὰρ ἔστιν ἡ νόσος τῶν ἀσχετῶν,
 Ἵσθ' ἀγριοῦσθαι πολλὰκις καὶ ταῖς σκαῖς,
 Αὐτοῖς τε τοῖς σφῶν γηνησίαις παραίνεταίς.
 15 Δεῖ δ', ὡς εἶπε, μὴ τι μαλθακὸν λέγειν,
 Κακοῦ τοσοῦτου τῷ λόγῳ προκειμένου·
 Ἄλλ' ὡς πυρὸς βρέμοντας ἀγρίαν φλόγα,
 Πηδῶντος, αἰθύσσοντος ἐντινάγμασι
 Πολλοῖς, ἀνω βέοντος ἐμφύχῳ φορᾷ,

325 A. Si hanc referam, Christe mi, laudem tibi dabo
 Rerum mirabilium effectori, ut olim.
 Omnes autem consurgentes vocibus dicamus,
 Amen, fiat.

XXV. Adversus iram*.

Ira irascor domestico dæmoni.
 Hæc sola ex omnibus, mihi licita est bilis,
 Si necesse est me quidpiam pati ex iis, quæ sunt in usu.
 Nam quando juramentum oratione nostra jam repressimus,
 512-513 5 Silentii præclarum consecuti fructum,
 Omnino quamdam juramenti radicem esse bilem scientes,
 Inter alias plurimas, ex quibus malum hoc nascitur,
 Acerbissimam et nigerrimam;
 Hanc etiam, Deo dante, evellemus,
 10 Excidentem, quantum fieri poterit, acie verbi.
 Primum autem obsecro, ne quis succenseat orationi.
 Sic namque effrenis est morbus eorum qui moderari sibi nesciunt,
 Ut efferantur sæpius vel adversus umbras,
 Atque etiam adversus germanos monitores.
 15 Nec vero decet molle quidquam profari,
 Cum tantum malum orationi meæ propositum sit.
 Verum, ac veluti cum ignis feram evomit flammam,
 Salit, ardet succussionibus
 Plurimis, sursum fertur vivo quodam impetu,

* Alias Bill. 158, p. 229

XXV. ARGUMENTUM. Acriori genere dicendi in hoc poemate utitur Gregorius, atque iram insectando, iræ, ut ait, irascitur, quæ sola sibi ipsi ira licita videtur. Crediderim hanc eandem iram sibi licitam existimasse Billium adversus Leuvenclaium, qui carmen istud interpretatus est: adeo acerba et mordaci censura ejus interpretationem, et ipsum interpretem carpit in notis, nota 9: « Non tam nullius frontis hominem Leuvenclaium esse existimo, ut hoc loco, cum versionem nostram legerit, non erubescat. » Et nota 18: « Nulla est tam exigua salebra, ad quam Germanus interpres non offendat, sive hoc nimis festinationi, sive ingenii tarditati tribuendum sit. » Et nota 30: « Hic plane delirat Leuv.; neque enim in tot tamque sædis erroribus mitiori verbo uti possum. » Verum his omissis ad Gregorii poemam redeo: in eo primum, quid veteres philosophi de ira senserint, ex-

ponit; deinde docet quid faciendum sit, cum iracundia jam fumum quemdam, propinque flammæ nuntium, excitare incipit. Mox irati hominis vultum, affectusque omnes mira verborum copia exprimit. Exempla virorum sanctorum, atque ipsius Christi, et nonnullorum etiam Ethnicorum, qui mansuetudinis laude floruerunt, proponit: objectionibus nonnullis respondet.

3 El δεῖ εσ. Coisl. sup. Hn. με.

5 Σιγῆς. Ita Coisl. et Vat. Edit. σιγῆν. Hoc ideo dicit, quod poema istud, ut et superius, eo conditum sit tempore, quo sibi silentium indixerat.

6 Εἰδότες. Vat. εἰδόντες.

10 Λόγου τομῆ. Sic postulat metrum. Edit. τοῦ λόγου.

11 Αἰτῶ. Ita Coisl. et Vat. Edit. αὐτῷ.

METRICA VERSIO.

A. Si nactus hanc sum, Christe mi, laus sit tibi. B Horci (alla præter, ex quibus malum hoc fuit),
 Qui mira, ut olim, nunc facis:
 Nos autem, in unum vocibus junctis, Amen
 Dicamus omnes.

XXV. ADVERSUS IRAM.

(Billio interprete.)

Irascor iræ, dæmoni intus condito.
 Nam justa sola hæc bilis est ex omnibus,
 Si quid necesse est perpeti quod mos ferat.
 Nam quando nos jam carmine horcum pressimus,
 Tulimusque fructum hunc maximum silentii,
 Illud scientes, ira quod radix flet

Radix agrestis maxime, et nigra admodum;
 Hanc quoque, favente Numine, amputabimus,
 Mucrone verbi, quatenus vires ferent.
 Ac posco primum sermo ne quemquam meus
 Irritet. Est nam tanta vis morbi istius,
 Ut sæpe ad umbras contrahat flammam leves,
 Infestus et sit optimis monitoribus.
 Nec vero quilibet proloqui molle addeceat,
 De peste cum sit sermo tam dira mihi:
 Verum ignis instar, qui vorax flammam excitat,
 Salitque et ardet, et quatit quæque obvia,
 Fluitatque sursum sævus animato impetu,

2) Λάρρως ἀεὶ τὰ πρόσθεν οἰκισιυμένου,
 Ἵδωρ, κόων πέμποντας εὐνάσαι βίῃ·
 Ἡ εἴηρα λόχμης ἐκφανέντα συσκόλου,
 Φρίσσοντα, πῦρ βλέποντα, ἐξαφρούμενον,
 Μάχης ἐρώντα, καὶ φόνων καὶ πτωμάτων,
 25 Λόγγαις, κυνηγοῖς, σφενδόλαις καταιχμάσαι
 Ἴσως ἂν οὕτω τοῦ πάθους γενοίμεθα
 Κρείσσους, Θεοῦ διδόντος, ἢ τι μετρίως
 Σχοτήμεν. Οὐδὲ τοῦτο τῶν μικρῶν ἐμοί,
 Κακοῦ μεγίστου καὶ τις ἐνδοσις μικρά,
 30 Ὡς τοῖς βαρείας ἐκ νόσου στενουμένοις.
 Μικροῦ δ' ἀνωθεν τὴν νόσον σκεψώμεθα,
 Ἦτις, πόθεν τε καὶ ὅπως φυλακτεία,
 Ἀνδρῶν παλαιῶν συλλογὰς σκοποῦμενοι,

A Ὅσοι διεσκέψαντο πραγμάτων φύσεις.
 35 Εἰσὶν μὲν αὐ λέγουσιν αἵματος ζέσιν,
 Τοῦ γειτονοῦντος καρδίας, τὴν ἔκστασιν·
 Ὅσοι νέμονται τὴν νόσον τῷ σώματι,
 Ὡσπερ τὰ πολλὰ τῶν παθῶν ἄλλοις τίσιν.
 Ἄλλοι δ' ὄρεξιν εἶπον ἀντιτελήξεως
 40 (Ψυχῇ διδόντες τὴν βλάβην, οὐ σώματι),
 Ὅργην δὲ τὴν ἁρμώσαν· εἰ δ' ἐνδον μένει
 Λογῶσα, τοῦτο μνησικακίαν τυγχάνειν
 Ὅσοις δ' ἔδοξεν ἡ νόσος τοῦ συνθέτου,
 Ζέσιν μὲν εἶπον αἵματος, τὴν δ' αἰτίαν,
 45 Ὅρεξιν εἶναι, συντιθέντες καὶ λόγον.
 Ταῦθ' ὡς ἔχει μὲν, οὐχὶ νῦν σκοπητέον.
 Ἐκεῖνο μὲν τοι καὶ λίαν τῶν γυμνῶν,

20 Largiter obvia quæque corripit,
 Aquam et pulverem injicientes, flammam vi sopire conamur;
 Aut feram ex densa et umbrosa prodeuntem sylva,
 Fremientem, igneos oculos ostentantem, spumantem,
 Inhiantem pugnae, caedibus, cadaveribus,
 25 Debellamus lanceis, canibus, fundis;
 Sic fortassis pravam hanc animi affectionem
 Superabimus, Deo dante, aut certe mitiorem
 Experiemur. Neque enim quid parvum mihi videtur
 Maximi mali remissio quamvis exigua,
 30 Velut his qui gravi morbo laborant.

Paulo altius morbum hunc consideremus;
 Quis sit, unde nascatur, et quomodo cavendus,
 Priscorum virorum sententias inspicientes,
 Quicumque indagarunt rerum naturas.
 35 Sunt qui dicunt æstum sanguinis,
 Qui cordi vicinus est, esse iracundiam;
 Scilicet hi tribuunt morbum hunc corpori,
 Quenadmodum pleraque morborum genera aliis quibusdam causis.
 Alii dicunt esse desiderium vindictæ
 40 (Animæ tribuentes hoc vitium, non corpori),
 Iræ, cum erumpit; sin autem intus manet,
 Insidias meditans, acceptarum injuriarum memoriam vocant.
 Qui vero existimant morbum esse compositum,
 Æstum quidem dixerunt sanguinis, causam vero
 514-515 45 Esse desiderium vindictæ, compositam etiam rationem, seu definitionem,
 An ita se res habeant, non jam investigandum.
 Illud quidem omnibus notissimum est,

21 *Ἐνδόσαι*. Ita Coisl. et Vat. Edit. mendose
 ἐννάσαι.

22 *Ἐκφανέντα*. Ita Coisl. Edit. ἐκφάντασμα.

24 *Πτωμάτων*. *Cadaveribus*, quod Billius minus
 recte vertit, *lapsus*.

25 *Κυνηγοῖς*. *Canibus venaticis, venatoribus*.

31 *Μικροῦ*. Coisl. et Vat. *μικρόν*.

42 *Λογῶσα*. Vat. *λογῶσα*.

45 *Συντιθέντες*. Billius sic vertit: Cui *cupido*
causam præbeat, et ratio simul, ac veluti ratio ter-

tium quid ad cupiditatem ulciscendi in ira accedat,
 et quasi vera ira non sit, nisi ratio adsit comes.
 Quod profecto alienum est a mente Gregorii et
 sapientium quorum opinionem exponit; illi scilicet
 tribuentes iram composito ex corpore et anima,
 tam corporis quam animæ compositam etiam defi-
 nitionem afferbant, ut et compositi est affectio. Id
 sensit Germanus interpres, quem carpit Billius,
 sed reddere volenti deluerunt verba philosophica.

METRICA VERSIO.

A fronte et ipsi quidquid est, semper rapit,
 Hanc premere, jacto pulvere, et jactis aquis,
 Aut nemore denso belluam egressam velut,
 Quæ spumat, oculos igneos volvit, fremit,
 Pugnamque, lapsus, et neces rabida expetit,
 Conficere fundis, lanceis, ferri ictibus.
 Sic nam queamus frangere hoc forsitan malum,
 Donante Christo, mitius vel hoc premi.
 Non parva porro nec levis res est mihi,
 Vel parva vitii maximi remissio,
 Velut his, gravis quos obsidet morbi dolor.
 Examinemus morbum at hunc paulo altius,
 Et quisnam, et unde, quoque fugiendus modo,
 Considerantes prisca quid sensit cohors,

B Cui nosse rerum cura naturas fuit.
 Pars æstuantem sanguinem pectus prope,
 Subitum esse dixit impetum iracundiæ:
 Hunc nempe tribuens corpori morbum unico,
 Permulta ut aliis genera morborum solet.
 Pars referendi dixit hanc cupidinem
 (Animæ imputant hi noxiam hanc, non corpori):
 Iræque vocitant, cum ruit; sin at, malum
 Meditans, latescit, *μνησικακίαν* nominant.
 At qui utriusque partis hunc morbum putant,
 Æstum cruoris dictitant, sed cui tamen
 Cupido causam præbeat, ratio et simul.
 Sed qualia hæc sint, hujus haud est temporis
 Dispicere: at istud omnibus certe liquet,

Ἦς νοῦς ἀπάντων ἡγεμών· ὃν σύμμαχον
 Δίδωκεν ἡμῖν κατὰ παθῶν ὁ Δεσπότης.
 50 Ἦς οὖν χαλάζης οἱ δόμοι σκεπάσματα,
 θάμνοι δὲ κρημῶν, καὶ βυθῶν ἐρείσματα,
 Τεῖχη δὲ τοῖς φεύγουσιν ἐκ μάχης τινός·
 Οὕτω λογισμὸς πρὸς χόλου παρουσίαν.
 Ὅταν καπνίζῃ τὸ φλέγον τὴν σὴν φρένα,
 55 Πρὶν πῦρ ἀνάψαι, καὶ βίπισθῆναι φλόγα,
 Ὅταν ποτ' ἀίσθη πνεύματος κινουμένου,
 Εὐθύς Θεῶν πλάκῃθι, καὶ τόνδ' ἐνοῶν
 Ἦς σοῦ προεστῶθ', ὧν τε κινή, μάρτυρα,
 Αἰδοῖ φόβῳ τε τὴν φορὰν τοῦ πράγματος
 60 Ἐπίσχεας, ἄχρις ἢ νόσου παρήγορος.
 Εὐθύς βήσον τῶν μαθητῶν βήματα·
 Ἐπιστάτα, κλύδων με δεῖνός ἀμφίπει. »

A Τίναξον ὕπνον, καὶ σὸν ἐξίσσεις χόλον,
 Ἔως λογισμοῦ καὶ φρενῶν ἐπικρατεῖς,
 65 Ὅν πρῶτόν ἐστιν ἡ νόσος κατάκλισις·
 Ἔως χαλινῶν, ἵππος ὡς δυσήνιος,
 Οὕτω δακῶν ὁδοῦσιν ἔρχετ' εὐδρομος,
 Πνέων δρόμον τε καὶ φάραγγας, καὶ βάρη,
 Θυμῷ σκοτώσας ὀμμάτων ὁδηγίαν.
 70 Ἐῤῥον γάρ ἐστιν ἀρχόμενον ἀγξαι λόγῳ,
 Ἡ πρῶτον ἀρπάσαντα κατασελεῖν βίη.
 Αὐτὸς γάρ αὐτὸν ἐκκῶν οὐχ ἴσταται,
 Ἔως λογισμῶν κρημνίσῃ τὸν ἱππότην.
 Ἐπιτά μοι, τὸ αἶσχος ἡλίκοι, σκόπει,
 75 Οἶον τίθησι τὸν κακῶς πεπληγότα.
 Τῶν μὲν γάρ ἄλλων αἱ νόσοι καὶ λάθροιοι,
 Ἐρωσ, φθόνος, λύπη τε καὶ μῖσος κακόν·

Quod omnium mens sit gubernatrix, quam auxiliatricem
 Dedit nobis Dominus adversus cupiditates.
 50 Quemadmodum ergo a dira grandine tacta nos defendunt,
 Stipites a præcipitiis, a lapsu fulcra,
 Mœnia etiam protegunt fugientes e prælio;
 Sic ratio adversus iram præsentem.
 Cum ergo jam fumum edit, quod exurit mentem tuam,
 55 Priusquam ignis accendatur, et flamma excitetur,
 Ubi primum senseris spiritus perturbationem,
 Statim conglutinare Deo, atque illum cogitans
 Velut patronum tuum, et motuum, quibus agitaris, testem,
 Pudore et timore impetum rei
 60 Siste, donec morbus est remedii capax.
 Cito clama, utens discipulorum verbis:
 « Magister, tempestas me vehemens involvit. »
 Excute somnum, et tuam expelles bilem,
 Dum rationis et mentis es compos,
 65 Quas primum morbus ille submersas obruit.
 Dum nondum, velut equus contumax
 Frenum mordens dentibus, fertur concito pede,
 Cursum spirans, saltusque et voragine,
 Offusa per iram caligine oculis viæ ducibus.
 70 Facilius enim est nascentem compescere ratione,
 Quam cum te jam abripuerit, vi continere.
 Ipsa enim sese inflammare non absistit,
 Donec rationem præcipit egerit sessorem.
 Deinde mihi, quanta iræ sit fœditas, considera,
 75 Qualemque reddat furore male percitum.
 Etenim cæterorum quidem morbi sunt occulti,
 Amor, invidia, tristitia, odium malum:

52 Τοῖς. Ita Coisl. Edit. τῆς, apud quos versiculus hic præcedenti præponitur.

53 Χόλου παρουσίαν. Ira præsentiam.

56 Πνεύματος κινουμένου. Spiritum moveri senseris.

58 Κινή. Coisl. κινή.

62 Ἐπιστάτα. Ita lib. II, sect. I, carm. LXIX,

vers. 1.

63 Ἐξίσσεις. Coisl. ἐκίσσεις στόλον, et tuam navem servabis.

64 Ἐπικρατεῖς. Billius putat legendum εἶτε κρατεῖς.

69 Ὀδηγίαν. Coisl. ποδηγίαν.

75 Λογισμῶν. Ita Coisl. Edit. λογισμῶν.

METRICA VERSIO.

Quod mens gubernat cuncta, quam sociam Deus
 Adversus animi turbidos motus dedit.
 Ut ergo diras grandines arcens domus,
 Pugnaque victis mœnia salutem ferunt,
 Lapsusque frutices in gravi præstant opem,
 Sic ratio, præsens ira cum turbas movet.
 Cum fumat id quod pectus exurit tuum,
 Ignem priusquam pariat, et flammam excitet,
 Statim ut moveri conspicias ventum asperum,
 Regi supremo junge te, atque hunc cogitans,
 Ut præsidemque, bilis et testem tuæ,
 Pudore siste cum metu juncto impetum,
 Consilia donec morbus admittit proba.
 Apostolorum protinus clama in modum,
 « Magister, atrox turbo me miserum quatit. »

B Propelle somnum; sic tuam bilem exiges,
 Dum mentis ipse compos es, quam fervidi
 Torrentis instar morbus hic primam obruit:
 Dumque illa nondum, contumax equus velut,
 Frenum momordit, concito et fertur pede,
 Cursumque spirat præter et scopulos nihil,
 Hebetante visus bile, qui corpus regunt.
 Ratione primo nam preme hanc oculis,
 Abreptus ipse quam queas hanc sistere.
 Namque incitare non prius se desinit,
 Quam mentis equitem de statu dejecerit.
 Jam fœditatem, quanta sit, quæso, vide.
 Qualemque reddat ira, cui plagam intulit.
 Nam cæterorum tectus est morbus quoque,
 Amor, odiumque, mœror, et livor malus.

Τινῶν δὲ φαίνοντ' οὐδ' ὄλωσ. ἦ τι βραχί,
 Ἄλλ' ἔνδον εἰσὶν αἰ νόσοι κατασχετοί.
 80 Τυχὸν γὰρ ἐκτάξιεν ἐν βάθει φρονός,
 Πόιν καὶ γενέσθαι τοῖς ὀρῶσιν ἐκφανεῖς.
 Κέρδος δὲ λαυθάνουσα καὶ δυσπραγία.
 Θυμὸς δ' ὄλον γυμνὸν τε καὶ ἄηλον κακίην,
 Εἰκὼν προκύπτουσ' οὐχ ἐκόντος σώματος.
 85 Εἰ σοὶ τις ὥπται τῶν ἀλόγων τῶ πάθει,
 Θίβας σαφῶς δ' φημι, καὶ γράφει λόγος.
 Ἔσοπτρον ἐχρήν ἐστάναι χολουμένοις,
 Ὡς ἂν βλέπαντες, ἀλλὰ τὴν αὐτῶν ὕβριν
 Μικρὴν χιλῶν, τοῦ πάθους ἐξ ὑφέως.
 90 Κατηγόρησιν σιγῶντι κάμπτοντες φρένα.
 Ἢ καὶ τόδ' ἔσται, καυτὸς ὕβριστῆς ὁ σός,

A Ἐν ᾧ κατῴζει σαυτὸν, εἰ σχολὴν ἀγοῖς.
 Πάθος γὰρ οἷς ἐν, κοινὰ καὶ συμπτώματα.
 Ὑφαιμονόημα, καὶ θέσεις διάστροφος,
 95 Τρίχες σούδεις, καὶ γένος διάδροχος,
 Ὀχρὰ παρεια, νεκρότητος ἔμφασιν
 Ἄλλων ἐρυθρὰ, καὶ μολιβδόδης τινῶν
 Ὅπως ἂν, οἶμαι, καὶ τινα χρώσας τύχοι
 Ὁ μανιώδης καὶ κάκιστος ζωγράφος,
 100 Αὐχὴν διοιδῶν, ἐγκυλούμεναι φλέβες,
 Πνοή λόγον κόπτουσα καὶ πυκνουμένη.
 Λυσσῶδες ἀσθμα, καὶ φρύαγμα ἀσχημονοῦν,
 Μυκτὴρ πλατύς τε καὶ πνέων ἄλην ὕβριν.
 Κρότοι τε χειρῶν, καὶ ποδῶν ἐξάλματα.
 105 Κῦψεις, στροφαί, γέλωτες, ἰβρώτες, κόποι

In nonnullis etiam non apparet omnino, aut saltem parum,
 Sed intus morbi continentur.

80 Forsitan enim ante liquescant in intimo corde,

Quam sicut insipientibus conspicui.

Lucro apponenda est occulta calamitas.

516-517 Ira autem nudum penitus et manifestum est malum,

Imago prospectans invito corpore.

85 Si tibi quis visus est aliquando hoc captus morbo,

Intelligis plane quod dico, et quod pinget oratio.

Speculum oporteret exhiberi iratis,

Ut illud videntes, saltem violentiæ suæ

Aliquid remitterent, morbi imagine conspecta,

90 Accusatori nullo flectentes mentem,

Imo etiam speculum statuit ille ipse, qui tibi est injuriæ auctor,

In quo temetipsum considerabis, si vacat.

Morbus enim quibus idem est, communia etiam sunt symptomata.

Crudelis aspectus, oculi distorti,

95 Crines aprini, et barba madida,

Pallidæ genæ, morticini instar,

Aliorum rubentes, plumbeæ quorumdam,

Prout, arbitrator, aliquem hoc vel illo colore infecerit

Furibundus et aceleratissimus pictor.

100 Cervix inflata, rotundæ venæ,

Halitus sermonem interrumpens, et creber,

Rabiosus anhelitus, fremitus indecorus.

Latae nares, et omnem spirantes injuriam,

Manuumque plausus, et pedum desultationes.

105 Incurva, contorta membra, risus, audores, labores.

82 Κέρδος δὲ λαυθάνουσα, etc. Majorem enim
 ea vitia nobis pudorem asserunt, quæ ab aliis
 agnoscuntur, quam quorum nos soli conscii sumus.

85 Γυμνὸν... κακίῳ. Sic infra, lib II, sect. I,
 carm. XLV, vers 47.

89 Χαλῶν. Coisl. χολῶν.

91 Ἔσται. Coisl. ἔστι. Imo tibi est speculum.
 Ibid. Ὁ σός. Mendose editi δος. Scilicet vult Gre-
 gorius nos ab inimicis nostris documenta capere;

hoc est, ut eorum qui per iram nos contumelia af-
 ficiunt, vultus atque ora intueamur, quo, perspecta
 eorum deformitate, ab ejusmodi deformitate revo-
 cemur.

92 Εἰ σχολὴν ἀγοῖς. Ita legit Billius. Coisl. εἰ
 χολῶν. Edit. male ἀγοῖς.

94 Καὶ θέσεις. Situs, nempe oculorum.

95 Καὶ γένος. Ita Coisl. Edit. γένος.

100 Ἐγκυλούμεναι. Ita Coisl. Edit. ἐγκυλούμεναι.

METRICA VERSIO.

Atque in quibusdam pressa sic morbi lues
 Tenetur, ut non prorsus, aut exstet parum.
 Ac forte citius intimo in corda sinu
 Liqueacet, hominum visibus quam se exserat.
 Occulta porro commodius est calamitas.
 Ast ira nudum penitus et clarum est malum,
 Invito imago corpore alte prominens.
 Si visus aliquis captus hoc morbo est tibi,
 Quod dico nostri: pingere et nunc hoc libet.
 Prostatet utinam fervidæ ira gravi
 Speculum, ut videntes dedecus, probrum et suum,
 Hujusce morbi quidpiam hinc remitterent,
 Taciteque carpi flexiles mentes darent.
 Quin hoc statutum est, nempe violator tuus,

B In quo ipse tete, si vacat, cernas licet.
 Morbi paria nam paria sunt symptomata
 Vultus cruentus, luminum inversus situs,
 Crines aprini, barba madida, et pallidæ
 Genæ, esse quales morte confectis solent.
 Alii rubentes, sunt quibus plumbo pares;
 Hunc nam colorem nunc, et hunc rursus genis
 Furibundus indit pictor et prorsum improbus,
 Inflata cervix, venulæ incurvæ, frequens
 Ac verba scindens spiritus, et anhelitus
 Rabidum quid efflans, fremitus omnino indecorus,
 Latusque nasus, et minas spirans graves,
 Manuumque plausus et pedum saltatio,
 Inflexiones, risus, et sudor, gravis

Τίνος κοποῦντος; οὐδενός, πλὴν δαίμονος.
 Νεύσεις ἄνω τε καὶ κάτω, λόγου δίχα,
 Γνάθοι φουσώμεναι τε καὶ φοφούμεναι,
 Ὡς δὴ τις ἄλωσ' παιομένη τε δακτύλοις
 110 Ἡ χεὶρ ἀπειλεῖ, καὶ ψόφῳ προοίμιον.

Καὶ τὰπὶ τούτοις τίς παραστήσει λόγος;
 Ὑβρις, ἀραγμὸς, αἰσχρότης, ψευδορκίαι,
 Ἰλώσεως ζεούσης δαψιλῆ βαντίσματα,
 Οἶον θάλασσα, ἐξαχνίζούσης πέτρας.
 115 Λέγει κακὸν τὸ μὲν τι, τοῦδ' ὄρμην ἔχει,
 Τῶδε στενοῦται, καὶ παραυτικ' ἀγνοεῖ.
 Καὶ τοῖς παροῦσιν ἡμεροῦσι δυσφορεῖ.
 Ζητεῖ τὰ πάντα συνδονεῖσθαι τῷ κλόνῳ.
 Αἰτεῖ κεραινοῦς, γίνετ' ἀστραπηφόρος,

A 120 Αὐτῷ μένοντι δυσχεραίνει τῷ πόλῳ.
 Τὸ μὲν τι ποιεῖ τῶν κακῶν, τῷ δ' ἐστιῶ
 Τὸν νοῦν. Φρονεῖ γὰρ, ὡς δράσας ἂ βούλεται.
 Κτείνει, διώκει, πυρπολεῖ. Τούτων δὲ τί;
 Οὕτω τυφλὸν τι καὶ μάταιον ἢ ζέσις!
 125 Ἄφρονός ἐστιν, ἀσθενής, βοηλάτης,
 Ῥήτωρ, Μίλων, τύραννος ἡμῖν ἀβρόως.
 Ὁ δυσγενής τε καὶ πένης, πὸν εὐγενῆ,
 Τὸν εὐποροῦντα, δυσγενέστατον καλεῖ,
 Πένητα· δουλόμορφον, ἢ λώδη βροτῶν,
 130 Τὸν ἄνθος ὥρας· δυσκλεῆ τὸν εὐκλέα,
 Ὁ μὴδ' ὄς ἐστι, μὴθ' ὄθεν, λέγεται ἔχων.
 Οὐκ οἶδα κλαυθμὸς, ἢ γέλως τὸ δρώμενον.
 Πᾶν ὄπλον ἐστὶ τῷ χέλῳ, καὶ μὴ παρὸν.

Quo laborante? nemine, præter dæmonium.

Nutus sursum et deorsum, absque ratione,

Buccæ tumentes et sonantes,

Velut trita area; percussa digitis

110 Manus minuitur, et tumultuum est exordium.

Quæ autem post hæc sequuntur, quis exprimat sermo?

Maledicta, pulsatio, turpitudine, perjuria,

Uberes fervidæ linguæ respersiones,

Instar maris, cum scopulos, quibus alliditur, spuma conspergit.

115 Quædam profert convicia, alia proferre nititur,

Aliis coangustatur, et statim ignorat.

Et si astantes quietos viderit, fert moleste;

Vellet omnia secum tumultuari.

Poscit tonitrua, fulgurat;

120 Ipsi, quod in sua sede permaneat, succenset cælo.

518-519 Aliud quid mali perpetrat, alio pascit

Mentem. Effert enim sese, ac veluti jam fecerit quod cupit.

Occidit, persequitur, exurit. Horum autem quid agit?

Usque adeo cæca res est et vana (iratæ mentis) æstus!

125 Elinguis sit, infirmus, bubulcus,

Qui prius nobis erat orator, Milo, tyrannus.

Ignobilis et inops, nobilem

Et divitem appellat ignobilissimum

Et pauperem; vilem servum, fœdissimus hominum,

130 Præstanti forma prædium, infamem eum, qui bene audit, vocat

Is qui nec quis sit, nec unde, fari queat.

Haud scio an fletu, an risu dignum sit quod agitur.

Quidlibet pro armis est iracundiæ, quamvis non adsit.

106 Κοποῦντος. Coisl. σκοποῦντος.

107 Λόγου δίχα, absque verbo.

109 Ἄλωσ'. Ita Vat. Edit. ἄλλως. Coisl. ἄλλος.
 Melior sane lectio Vat. Confert enim Gregorius sonitum eum, quem buccæ hominis ira inflammati emittunt, cum eo sono qui ob frumenti trituram ex area editur. Nam, ut interpres annotat in his verbis, lib. v, *Iliad.*, vers. 499:

Ὡς δ' ἄχνας ἀνεμος φορβεῖ ἱερὰς κατ' ἄλλως,
 Et sicut ventus paleas differt sacras per areas,
 locus in quo triticum teritur, ac fruges a palea discernuntur, ἀλώη et ἄλωσ appellari solet.

114 Θάλασσα. Coisl. θάλασσαν.

128 Καλεῖ. Ita Coisl. Edit. καλεῖς.

130 Τὸν ἄνθος. Coisl. τὸ.

METRICA VERSIO.

Et lassitudo (solus hanc dæmon parit),

Nutus deorsum stolidus, et sursum simul;

Buccæ tumentes, instar et tritæ areæ

Sonitum excitantes; ictaque digitis manus

Minuitur, atque strepitus est præludium.

Jam, quæ sequuntur, versibus quibus exprimam?

Maledicta, pulsus, fœditas, perjuria,

Aspersiones fervidæ linguæ uberes,

Spumescit ut cum rupibus illisum mare.

Jam probra quædam projicit, quædam parat,

Allisque rursus premitur, ac nescit statim,

Et, si quietos videt astantes, dolet.

Tumultuari cuncta nam secum cupit,

Tonitrua poscit, fulgurat, firmus sua

B Quod maneat etiam sede, succenset polo.

Aliud malorum jam patrat, mentem altero

Pascit, cupito ut exsecuto se offerens.

Persequitur, urit, opprimit: quid horum agens?

Tam cæca res est mentis iratæ calor!

Repente mutus, debilis, ductor boum,

Fit ille, rhetor qui prius, rex, et Milo.

Obscurus et inops, pauperem atque ignobilem

Appellat hunc, qui dives est, clara et domo:

Præstante forma prædium, fœdum vocat

Fœdus supra omnes: splendidum infamem asserit

Is, qui nec unde, nec quis est, fari queat.

Istudne lacrymis digner, an risu, haud scio.

Teli instar iræ cuncta sunt, absint licet.

Ἰβήθῃς ἐστὶ, καὶ Τυφωεύς γίγνεται.

135 Ἀποστρέφει τὴν χεῖρα, κυρτοὶ δακτύλους,

Ζητεῖ λόφον τιν', ἢ τὸν Αἰτναῖον πάγον,

Ἦ; σφενδονήσων καὶ μακρὰν βία χερσὸς

Ἦμοῦ βέλος τε καὶ τάφον τῷ δυσμενεῖ.

Τί πῦρ ἐφέξει τὴν ὕβριν, χάλαζα τίς;

140 Ἦταν κενώση τῶν λόγων τὰς σφενδόνας,

Αἱ χεῖρες εὐθύς, ἀγγέμαχοι προσβολαί,

Μάχη βία τε, καὶ κρατεῖ τοῦ δυσμενοῦς.

Ἦ δυστυχέστερός τε καὶ κρατούμενος.

Ἦσαν γὰρ οἶδα τὸ κρατεῖν ἐν χεῖροσι.

145 Ταῦτ' οὐχὶ δαίμων; καὶ πέρα, πλὴν πτώματος.

Καὶ πτώματ' εἶδον ἐστὶν ὧν δονομένω,

Ἦταν φέρωνται τῇ φορᾷ τοῦ πτώματος.

A Ταῦτ' οὐκ ἄλλοτριώσις ἐνδήλιος Θεοῦ;

Πῶς δ' οὐ; Θεοῦ γὰρ τὸ πρᾶον καὶ ἡμερον,

150 Ὁδὸ καθυβρίζειν οὐ καλὸν τὴν εἰκόνα,

Μορφὴν ἐπεισάγοντας ἀγνωσομένην.

Ὀὐδὲν τοσοῦτον ἤμῃν ἢ ἐμπληξία,

Ὀὐπω τοσοῦτον αἰ νόσοι τῶν σωμάτων.

Ταῦτ' οὐχ ἐκόντων, ἀλλὰ δυστυχῶν πάθῃ,

155 Εἰ καὶ πονηρὰ, καὶ παροῦσι δάκνομαι

(Τὸ γὰρ παρὸν πᾶσι τοῖς κακοῦμένοις πλέον)

Οἴκτου τε μᾶλλον ἢ κατάρας δέξιοι.

Καὶ τῶν κακῶν τὸ δῆλον ἀσφαλέστερον

Τὸ δ' οὐ δοκοῦσι προστεσθόν, λυμαινεται.

160 Μῆθῃ κακῶν μὲν πῶς γὰρ οὐ; τίς δ' ἀντερεῖ;

Καὶ τοῦθ' ἐκόντων· οἱ γὰρ ὧν ἐστ' αἰτίων

Simia est, et sit Typhoeus.

135 Contorquet manum, curvat digitos,

Quærit montem quempiam, aut Ætneam rupem,

Quasi vibraturus longissime vi dexteræ

Simul et telum et sepulcrum hosti.

Quis ignis coerceat hanc petulantiam, aut quæ grando?

140 Postea quam exhausit (furor) verborum fundas,

Statim manus cominus pugnant, sit congressio,

Pugna, vi res agitur, et hostem superat

Qui infelicioꝝ ipse et victus est.

Nam eum vinci p̄tur, qui vincit in malis.

145 Nonne hæc dæmon efficit? Imo plus quam dæmon, præter ruinam.

Ruinam etiam vidit quorundam successorum,

Cum ferrentur impetu spiritus.

Hæc nonne manifeste est abalienatio a Deo?

Et qui non esset? Deus enim mansuetus et lenis est,

150 Cujus non bonum est vitiaꝝ imaginem,

Formam inducendo incognitam.

Nihil tale nobis est insania,

Nihil tale nobis morbi corporum.

Hæc enim non volentium, sed infelicioꝝ mala sunt,

155 Quamvis molesta, meque, cum adsunt, mordeant

(Præsens enim malum his, qui eo laborant, omnium gravissimum videtur),

Idque comiserationem potius, quam execrationem meretur.

Et inter mala, id quod manifestum est tutius est:

520-521 Quod autem incautis accidit, profligat.

160 Ebrietas malum quidem est, et qui non sit? quis contradixerit?

Illud est etiam voluntarium: nam qui, quorum sit causa malorum,

134 Γίγνεται. Coisl. γίγνεται.

145 Ταῦτ' οὐχὶ δαίμων. Hominem iracundiæ ardore desagrante dæmoni comparat: imo etiam, excepto lapsu, pejorem eo esse asserit. Basilium eum homini a dæmone obsesso similem esse scribit, in *homil. adversus irascentes*. BILL.

148 Ἐνδήλιος. Vat. ἐκδήλιος.

149 Θεοῦ γὰρ τὸ πρᾶον. Deī enim peculiaris est lenitas et mansuetudo.

156 Τὸ γὰρ παρὸν. Pulchra sententia, quam ipsemet Gregorius in orat. *De plaga grandinis* ad hunc modum exprimit: Καθάπερ ἐν τοῖς νεσθήμασι τὸ λυποῦν ἀεὶ πάθος τοῦ μὴ παρόντος ἀνταρτίστερον. Non secus atque in morbis, calamitas præsens semper molestior est, quam ea, quæ procul abest. Vide tom. I, pag. 304.

159 Λυμαινεται. Labefactat, magis lædit.

METRICA VERSIO.

Gigas videri, simius cum sit, studet.
Manum ipse torquet, curvat et digitos suos,
Quæritne montem quempiam, aut Ætneam alteram,
Jaculetur hanc ut vi manus longissime,
Hostique telum quæ sit, et tumulus simul.
Quis ignis, aut quæ reprimet hoc grandis malum?
Ut fudit autem tela verborum furor,
Manus sequuntur, resque geritur cominus,
Ac sævum initur prælium, atque hostem summa
Devincit is qui victus est, miser et magis:
Victum, in malis qui vicerit, nam judico.
Hæc nonne dæmon, plusque, si casum eximas?
Quin et cadentes contigit quosdam mihi
Videre, ferret impetus cum hos spiritus.

B Hæc nonne dirimunt maximo plane a Deo?
Est namque placidus, lenis est summus Pater
Turpare cujus regiam effigiem haud decet,
Formam inserentes exteram loco illius.
Nil tale nobis, tale nil insania:
Nil tale morbi corporum. Infelicioꝝ
Mala quippe sunt hæc, non item volentium.
Quamvis molesta, meque, cum adsunt, mordeant,
Gravior videri nam dolor præsens solet.
Nec tam execranda, digna quam luctu pio.
Quin, clara quæ sunt, tuta sunt mala hæc magis,
Incauto at id quod accidit pestem parit.
Damnanda res est, quis neget? temulentia.
Est nam volentis. Quisquis etenim, cum sciat,

Ὅν ἀγνοοῦντες, ἀλλ' ὄμως ἠττώμενοι,
 Αὐτοὶ προδήλως τοῦ κακοῦ γεννήτορες.
 Ἄλλ' οὖν ἔκαί μὲν τοῦ κακοῦ τὸ δυσχερὲς,
 165 Γέλως, ὃν εἰς ἔπαυσεν ὄπνος αὐτίκα.
 Θυμῶ δ' ὑπερκλύσαντος, εἰ χεῖρον, λέγε,
 Τί τῶν ἀπάντων οἴδας, ἢ τι φάρμακον;
 Ἄλλοις μὲν ἔστιν εἰς φρένας πεισῶν θεός·
 Θυμῶς δὲ πρῶτον τῷ Θεῷ φράσσει θύρας,
 170 Ἄπαξ ὑπερσχών· ἢ δ' ὑπόμνησις Θεοῦ,
 Χεῖρον· συνάπτει καὶ θεὸν ταῖς ὕβρσιν.
 Αὐτῷ λίθους ποτ' εἶδον, ὧ δαινοῦ πάθους!
 Ῥιπταυμένους, κόνιν τε καὶ πικροῦς λόγους.
 Τῷ ποῦ, τίσι τε καὶ ὅπως ἀλωσίμῳ;
 175 Νόμοι παραδοῦνται, οὐ διεγνώσθη φίλος,
 Ἐχθρὸς, πατήρ, γυνή τε, συγγενεῖς, ἴσα.

A Μῖας φορὰς ἅπαντα, χειμάρρου θ' ἐνός.
 Ἦν καὶ τις ἐνοσῆ, τὸν χόλον μεθελευσεν
 Εἰς αὐτὸν, ὥσπερ θηρίον φοφήμασιν,
 180 Αὐτός τε χρῆζει συμμάχων ὁ σύμμαχος.
 Τοῦτοις μὲν οὖν μάλιστα κάμπτεσθαι λόγοις·
 Οὐ γὰρ δεήση κλειδίων, ἂν εὖ φρονῆς.
 Εἰ δ' ἔστ' ἐπαρθῆς χρεῖα σοὶ καὶ μείζονος,
 Βίους σκόπει μοι τῶν πάλαι καὶ τῶν νέων,
 185 Ὅσοι ποτ' ἔσχον ἐκ τρόπου παρρησίαν,
 Τίνες μάλιστα προσφιλέστατοι Θεῷ
 Τί πρῶτον, ἢ μέγιστον ἐξησκηκότες,
 Μωσῆς ἑκαίνος, Ἄαρὼν, οἱ φίλιτατοι,
 Δαυὶδ, Σαμουὴλ, εἶτα Πέτρος ὕστερον;
 190 Οἱ μὲν γε μαστιχθεῖσαν Αἴγυπτον τόσασιν
 Πληγαῖς ἀσωφρόνιστον εἶχον· ἀλλ' ὄμως

Non ignorantēs, nihilominus se vinci patiuntur,
 Ipsi manifeste mali sunt auctores.
 Verumtamen hic quidem mali atrocitas
 165 Desinit in risum. Nimirum ebrietatem unicus sopor illico pellit.
 Ira autem effervescente, an quidquam sit pejus, ede
 Ex omnibus quæ nosti, et quod sit remedium.
 Aliis quidem vitiis remedium est, illapsus animis Deus.
 Ira autem primum Deo occludit fores,
 170 Ubi gravior exstat. Si Dei mentio fiat,
 Pejor evadit, Deum ipsum jungit conviciis.
 In eum lapides vidi aliquando, proh nefarium scelus!
 Qui jaceret et pulverem et atrocia verba.
 Ubi, quæso, a quibus, et qua arte expugnari queat?
 75 Leges projiciuntur, non dignoscitur amicus,
 Hostis, pater, uxor, cognati pares sunt.
 Eodem oninia impetu, eodem omnia torrente rapiuntur.
 Si autem quis obsistat, bilem attrahit
 In seipsum, ut bellua cietur edito strepitu:
 180 Et ipse indiget ope, qui opem ferre volebat.
 His ergo maxime flecti par est verbis;
 Nec enim pluribus opus erit, si sapias.
 Sin autem adhuc carmine indiges efficaciori,
 Vitas inspicie mihi veterum ac recentium,
 185 Quicumque olim consecuti sunt moribus auctoritatem.
 Quinam præcipue fuerunt charissimi Deo,
 Quam primum, quam maxime virtutem excoluerunt,
 Moyses ille et Aaron erant Deo dilectissimi,
 David, Samuel, deinde longo post tempore Petrus?
 190 Illi quidem castigatam Ægyptum tot
 Plagas insipientiorem experiebantur; nihilominus tamen

162 Ἀγροοῦντες. Ita Coisl. et, Vat. Edit. ἀγνο-
 οῦντος.
 163 Γεννήτορες, parentes.
 168 Ἄλλοις. Ita Coisl. Edit. prave ἄλλ' οἷς. Ibid.

πεισῶν. Coisl. πεισῶν.
 174 Τῷ ποῦ. Ita Coisl. Edit. τὸ ποῦ.
 183 Εἰ δ' ἔστ'. Ita Coisl. Edit. εἰ δὴτ'.

METRICA VERSIO.

Quantum malorum conflēt, huic cedit tamen,
 Censendus hujus hic mali certe est pater.
 Illic at omne clauditur risu tamen
 Malum, quod unus protinus sistet sopor.
 Fervente at ira quod gravior usquam malum
 Cognoris, ede, pharinacum et quodnam mali?
 Medicamen aliis est Deus menti obvius.
 Ast ira primum Numini occludit fores,
 Cum gravior exstat. Si Deum quis proferat,
 Malum ingravescit; jungit hunc conviciis.
 Vidi ipse, saxa, pulverem, et verba aspera
 Qui jaceret in eum, proh scelus nefarium!
 Nulla arte, nullo qui modo vinci potest.
 Jura obtulerunt, non amicus noscitur,
 Non hostis: uxor, genitor, ælives, idem.

B Fert cuncta torrens, impetus cuncta unicus.
 Reprimere tentes? In caput bilem tuum
 Trahes, furentem ut belluam sono edito.
 Atque indigebis ipse, opem ferens, ope.
 His ira flecti maxime verbis potest;
 Nec enim indigebis pluribus, siquidem sapias.
 Sin accinenda plura sunt adhuc tibi,
 Veterumque vitas inspicie et recentium,
 Auctoritatem queis decus morum attulit.
 Quinam fuerunt maxime chari Deo?
 Virtus cuncta quæ prius, vel maxime?
 Moses, Aaron, par Deo charissimum,
 Davidque, Samuel, posteris annis Petrus.
 Frustra intulissent cum tot illi Ægyptiis
 Plagas, gerebant leniter sese tamen,

Φειδοὶ προσήγονθ' ὡς τὸ Φαραὼ θράσος,
 Ἔως ἐπακλύσθησαν ἐκ τῆς ὕβρεως,
 Οἷς μὴ τὸ μακρόθυμον ἦνεγκεν εἰσθας,
 195 Ὡς ἂν μάθωσι πάντες αἰδεῖσθαι τόδε.
 Κρεῖττον θρασὺν γὰρ ἢ πρὸν περιφρονεῖν.
 Αἰνῶ Σαμουήλ, ὅς ποθ' ὕβριν δυσφορῶν,
 Ἦξάντος αὐτῷ τὴν διπλοῖδα τοῦ Σαοῦλ,
 Εἶτ' ἀξιώθεις, ὡς γε συγγνώμην ἔχειν.
 200 Ἀφῆκεν εὐθύς τῷ λόγῳ τὴν αἰτίαν.
 Τούτου τί δ' ἂν γένοιτο ἡμερώτερον;
 Δαυὶδ ὑπομήσθητι, καὶ τῶν κρουμάτων,
 Ἐξ ὧν πονηροῦ πνεύματος Σαοῦλ ποτε

Α Ἠλευθέρωσεν εἶτ' ἀγνώμονος τυχῶν,
 205 Φεύγων, ἀλύων τὸν περὶ ψυχῆς δρόμον,
 Δοθέντος αὐτῷ τοῦ Σαοῦλ ἐφείσαστο
 (Καὶ τοῦτο δ' ἴσται), καὶ μόγις σσωσμένος.
 Ἡ διπλοῖς γνώρισμα τῆς ἐξουσίας
 Κεκαρμένη, φακός τε τοῦ κράτους κλαπαίς.
 210 Τί δεῖ λέγειν τὸν υἱὸν ὡς ἠνέσχετο,
 Τὸν πατροφόντην, καὶ τύραννον ἀπρεπῆ;
 Ὅπου γ' ἐκαῖνον καὶ κλαίει τεθνηκότα,
 Θρήνοις τε πολλοῖς ἀνακαλεῖ καὶ γόοις,
 Τὸν μηνυτὴν τε τοῦ πάθους ἀμύνεται,
 215 Ὅσπερ λαβῶν τιν' ἐχθρὸν, οὐκ εὐάγγελον;

Leniter se gerebant erga ferocem Pharaonem,
 Donec aquis absorpti sunt ob petulantiam,
 Quibus diuturna lenitas non instillaverat religionem,
 195 Ut discerent omnes hanc vereri;
 Præstat enim audacem, quam mitem spernere.
 Laudo Samuelem, qui aliquando contumeliam moleste perpessus,
 Lacerante ipsius pallium Saule,
 200 Deinde rogatus ut veniam daret,
 Condonavit statim roganti culpam.
 Hoc porro quid mitius?
 In memoriam revoca David et citharæ pulsationes,
 Quibus a malo spiritu Saulem olim
 Liberavit. Deinde ingratum expertus,
 205 Fugiens, vagus, sollicitus in magno vitæ discrimine,
 Tradito in manus suas Sauli pepercit
 (Hoc sane nostis), idque vix ipse neci ereptus.
 Discissa vestis, iudicium est Saulem fuisse in Davidis potestate,
 Et lentacula, quæ ad caput erat, surrepta.
 210 Quid necesse est referre, quomodo filium toleraverit
 Parricidam et tyrannum perfidum?
 Quomodo et hunc mortuum desseverit,
 Multisque lacrymis et ejulatibus inclamaverit,
 Atque etiam nuntium cædis morte affecerit,
 215 Velut hostem habens, non ut læta nuntiantem?

192 Φειδοὶ προσήγονθ'. Mansuetos se exhibebant,
 parebant Pharaonis audaciam.

195 Αἰδεῖσθαι. Ut discerent omnes revereri, id est,
 non abuti virorum sanctorum lenitate.

204 Εἶτ'. Ita Coisl. Edit. εἶπ'.

205 Δρόμον. Coisl. τρέχων.

209 Φακός τε, etc. Bis in manus Davidis inci-
 disse Saulem narrat Scriptura: primo cum David
 præcidit oram ejus chlamidis (I Reg. xiv. 5);
 deinde cum tulit hastam et scyphum aquæ, qui erat
 ad caput Saulis dormientis (I Reg. xxvi. 12). Καὶ
 ἔλαβε Δαυὶδ τὸ δόρυ, καὶ τὸν φακὸν τοῦ ὕδατος ἀπὸ
 προσκεφαλῆς αὐτοῦ. Ita Septuaginta: *Et accepit
 David lanceam et lentem aquæ a cervicali ejus.* Utrius-
 que historię meminuit Gregorius. Itaque φακός τε
 τοῦ κράτους, intelligendus juxta Scripturam scy-
 phus aquæ, qui erat ad caput Saulis ceu ad cervi-
 cal, pro more regum atque imperatorum: non vero

galea, ut male batenus reddiderunt interpretes.
 Nec felicius vertit Billius, *para galeæ*. Ut enim con-
 cedamus κράτος significare *galeam*, sacer textus
 non aliud intelligere sinit per φακός, quam *scyphum
 aquæ qui erat ad caput Saulis*, ut in Vulgata legi-
 tur. Forte etiam in Gregorio non legendum esset
 κράτους, sed κράνου, quod, teste Eustathio, signifi-
 cat *caput*. Grammatici tradunt neutrum esse φακός,
 at masculini generis est apud Septuaginta, unde
 hanc vocem exscripsit Gregorius.

213 Ἀνακαλεῖ. Coisl. ἐγκαλεῖται, qui mox, λό-
 γοις pro γόοις.

214 Ἀμύνεται. Hic memoria lapsus videtur Grego-
 rius ut et infra, lib. II, sect. II, carm. III, ad Vi-
 talianum, v. 324. David quidem nuntios mortis
 Saulis et Isboseth jussit interfici: at nihil tale ges-
 sit cum ei nuntiata est mors Absalom: imo non
 nuntiata est, sed sciscitando didicit.

METRICA VERSIO.

Animos feroces regis ut sic flecterent:
 Donec superba gens aquis est obruta,
 Quæ lenitatem temperat nimis insolens:
 Hanc ut vereri quilibet jam disceret,
 Placido ferocem tutius nam spreveris.
 Laudo Samuelem, maximum per deus
 A rege vestem qui dolens ruptam sibi,
 Simul atque veniam petiit ille, non moram
 Injecit ullam, quin ei remitteret.
 Hoc porro quidnam mitius fingi queat?
 David, et hujus veniat in mentem chelys,
 Quæ liberavit spiritu quondam improbo

Β Saulem. Huncque posthæc nactus ingratum nimis
 Mœrens, vagusque, maximo in discrimine,
 Ipsi pepercit, in manus sibi tradito
 (Hoc hostis), idque vix nigræ ereptus neci.
 Discissa vestis, parsque galeæ clanculum
 Surrepta, facit signum erat potentis.
 Quid referam ut ipse parricidam filium,
 Regnum occupantem perfide, lenis tulit?
 Hunc namque et orco morte demissum dolet,
 Multisque lacrymis plurimo et fletu vocat.
 Faustumque non ut nuntium, lethi indicem,
 Sed sævum ut hostem protinus morte afficit.

Ἡ γὰρ φύσις ἐμπροσθε τῶν ἐγκλημάτων
 Ἔστη, λαβοῦσα τὸν τρόπον συνήγορον
 Ὡς καὶ προσένης τῶ στρατῶ κατασταθεῖς,
 Μικροῦ γενέσθαι τοῦ κράτους ἀλλότριος.
 220 Τί δ' ; οὐ τὸν ὕβριστήν Σεμεὶ ἐκαρτέρει.
 Δύσφημον ὄντα τῶ κλέει τῆς εἰσόδου ;
 Πέτρου δὲ δῆτα τοῦ σοφοῦ τεθαύμακα,
 Ὡς μακροθύμως καὶ λίαν νεανικῶς
 Ἦνεγκε Παύλου τὴν καλὴν παβήρησαν
 225 (Καὶ ταῦτ' ἐν ἄστει τηλικούτῃ καὶ τόσοις
 Ἐπαινέταις τε καὶ μαθηταῖς τοῦ λόγου),
 Ὡς συντρέπεζος οὐ καλῶς ἦν ἔθνεσιν,
 Εἰ καὶ τὸδ' ἦετ' ὠφελήσειν τὸν λόγον.
 Ἦν γὰρ τὸ κινεῖν καὶ μόνον Θεοῦ φόδος,

A 230 Ἡ τοῦ λόγου τ' Ἐλλαμψίς ἐκ κηρύγματος.
 Οὐκ ἂν παρέλθοιμ' οὐδὲ τὸ Στεφάνου καλὸν,
 Ὅν οἷδ' ἀπαρχὴν μαρτύρων καὶ θυμάτων.
 Αἰθίσις ἐχώννυτ'· ἀλλ' ὄμως, τοῦ θαύματος !
 Μέσος λιθασμοῦ, φθόγγος ἐξηκούετο,
 235 Αὐτὸς τε συγχώρησιν, ὡς εὐεργέταις,
 Διδούς λιθασταῖς, τὸν Θεόν τ' αἰτούμενος.
 Ταῦτ' οὐ προδήλως τῆς Θεοῦ τυπώσεως,
 Καὶ τῶν ἐκείνου καὶ παθῶν καὶ δογμάτων,
 Ὅς ὢν Θεός τε καὶ κεραυνῶν δεσπότης,
 240 Ὡς ἀμνὸς ἤγετ' εἰς σφαγὴν ἀφωνίᾳ ;
 Ἐμπτυσμάτων τε καὶ βαπτισμάτων ὄσων
 Ἦνέσχετ' ! ἄχρῖς ὠτίου πεληγητότος
 Τῆ χριστὸν οἶδε Μάλχος. Οὐκ ἐκραύγασεν

Nam natura ipsa ante crimina
 Stabat, assumens animi lenitatem vice patroni.
 Qua quidem agendi ratione ab ipso avertit exercitum,
 Ut parum abfuerit, quin regno excideret.
 220 Quid? Nonne maledicum Semei pertulit,
 Qui inauspicatus occurrit celebritati ipsius in urbem reditus?
 Petrum etiam virum sapientissimum miror,
 Qui tam placida mente, et tam forti pectore
 Tulit Pauli egregiam dicendi libertatem
 225 (Et quidem in tanta urbe, totque inter
 Laudatores et discipulos doctrinæ),
 Quod non recte comederet cum gentilibus,
 Quamvis id arbitraretur profuturum fidei.
 Quod enim ad id movebat, solum erat Dei timor,
 230 Et Evangelii illustratio, per prædicationem.
 Nec vero prætermittam Stephani virtutem,
 Quem agnosco primitias martyrum ac victimarum
 234-235 Lapidibus obruebatur, et tamen, o prodigium!
 Inter saxa vox ejus audiebatur,
 235 Qua ipse veniam, tanquam de se bene meritis,
 Condonabat lapidantibus, et Deum deprecabatur.
 Annon hæc manifeste sunt æmulatio Christi exempli,
 Et ipsius cruciatuum ac doctrinæ,
 Qui cum Deus esset, ac fulminum dominus,
 240 Tanquam agnus sine voce ducebatur ad necem?
 Quot sputa, et quot pugnos
 Pertulit! Nec minus, aure læsa,
 Benignitatem ipsius expertus est Malchus. Non clamavit

217 Τρόπος. Animi lenitatem. Bill. male fetum.
 221 Δύσφημον. Quasi convicia illa quibus Davidem Semei laceraverat, celebri regis in Hierosolymanam reditui forent omen sinistrum.
 224 Παβήρησαν. Liberam reprehensionem.
 227 Συντρέπεζος οὐ καλῶς. Bill. : Quod vesceretur improbe. Quod quidem durius. Videtur hic Gregorius a Scripturæ mente discedere. Non enim Paulus reprehendit Petrum, quod male communi mensa

cum gentilibus uteretur, sed quod ab iis se subdukerit metu Judæorum, qui supervenerant, ne illis esset offendiculo, hincque gentilibus majori offendiculo foret. Excidit forte unus et alter versiculus,
 234 Μέσος λιθασμοῦ. In media lapidatione.
 243 Οὐκ ἐκραύγασεν. Alludit ad hæc verba Isa. XLII, 2 : Non clamabit, neque accipiet personam, nec audietur vox ejus foris. Calamum quassatum non conteret, et linum fumigans non exstinguet.

METRICA VERSIO.

Natura quippe stabat ante crimina,
 Instar patroni scetum habens firmissimi :
 Sic, militari graviter offensa ut manu,
 Hinc pene regni culmine exciderit sui.
 Quid? Nonne Semei pertulit convicia,
 Male ominantis splendido regressui?
 Petrum ipse miris laudibus sane effero,
 Qui mente placida, pectore et magno admodum,
 Fortique Pauli liberam vocem tulit
 (Atque hoc in urbe maxima, et laudantium,
 Fidei magister queis erat, magno in grege),
 Quod vesceretur improbe cum Gentibus :
 Fidei quod istud crederet fore commodum.
 Nam quod movebat, solum erat metus Dei,

B Verbique sacri fulgor ex præconio.
 Nec præterire convenit Stephani decus,
 Qui victimarum et martyrum auspex exstitit.
 Saxis peribat : et tamen, quid tam novum?
 Inter fluebat saxa vox sancti viri,
 Per quam ipse, meritis optime ut de se, hostibus
 Parcebat, et pro his Numinis supplex erat.
 An hæc aperte non gerunt Christi typhum,
 Tormenta et ejus, dogmata et sacerrima?
 Qui cum Deusque, fulminum et dominus foret,
 Sine voce ductus instar est agni ad necem,
 Et sputa fœda, et plurimos colaphos tulit.
 Benignitatem sensit, at Malchus tamen
 Vel usque ad aurem. Clamor ab illo, indicans

Ἐνδεικτικόν τι καὶ γέμον παρρησίας
 245 Οὐδ' εἰριζέν τι. Τὴν κακίαν τεθλασμένον,
 Ἄκλαστον ἔσχε. Τὴν φρενὸς κουφὴν φλόγα
 Σβέσειν λέγει μὲν, ὡς δὲ χρηστὸς φείδεται,
 Ὡς ἂν κρατήσῃ τῶ πρῶτον τὸ συγγενές.
 Τοιαῦτα καὶ τοσαῦτα τοῦ σοῦ Δεσπότητος.
 250 Οἷς, ἂν τι πάσχοις, ἀντισηκώσεις τὰ σὲ,
 Κἂν πάνθ' ὑποστής, τὸ πλῆρον λελείψεται.
 Εἴπερ τὸ πάσχειν κρίνεται πρὸς ἀξίαν.
 Ἄρχει τὰδ' ἡμῖν εὐγενῆ παιδεύματα,
 Πλακῶν νόμοι τε καὶ τρόποι τῶν ἐξ ὄρους,
 255 Εἰ δεῖ τι τούτοις προστεθῆναι καὶ νόθον;
 Καὶ χεῖρον οὐδέν· ὡς τι κἂν τοῖς χεῖροσι
 Τῶν κρείσσωνων τε καὶ φιλῶν δρεψόμεθα.
 Ὅν γὰρ κρατεῖν καὶ σφόδρα, οὐ σφόδρ' αἰνετὸν,
 Τούτων κρατεῖσθαι καὶ λίαν, πόσον κακόν!

A 260 Μερνήσομαι δὲ καὶ τιῶν, καὶ συντόμως.
 Πάσειν ἐμελλεν ὁ Σταγειρίτης τιὰν,
 Λαδῶν ἐπ' αἰσχροῖς καὶ κακοῖς ἐγκλίμασι·
 Θυμοῦ δ' ἐπισηκόντος ἡνίκ' ἦσθετο,
 Ἔστη παλαίων τῶ πάθει, ὡς δυσμενεῖ.
 265 Μικρὸν δ' ἐπισχῶν, εἶπεν (ὦ σοφοῦ λόγου!)
 «Καινὸν πέπονθας. Προστάτην ἔσχες χόλον·
 Εἰ μὴ γὰρ ὄρη, κἂν δαρεῖς ἀπηλλάγης.
 Νῦν δ' αἰσχρὸν ἦν μοι τῶ κακῶ πλήττειν κακόν,
 Κρατεῖν τε δούλου τοῦ πάθους ἡσώμενον.»
 270 Οὕτως ἐκείνος. Τὸν δ' Ἀλέξανδρον λόγος,
 Εἰπόντος αὐτῶ Παρμενίωνος ποτε,
 Πόλιν τίν' ἐξελόντι τῶν Ἑλληνίδων,
 Εἶθ' ὃ δρᾶσαι χρὴ πολλάκις σκοποῦμεν,
 Ὡς, εἴπερ ἦν ἐκείνος, οὐκ ἐφέλαστο·
 275 «Ἄλλ' οὐδ' ἔγωγ' ἂν, εἴπερ ἦν, φάναξ οὔγε.

In ostentationem sui, et in signum libertatis;
 245 Neque litigavit. Criminibus contritum
 Infractum servavit. Mentis exilem flammam
 Exstincturum se quidem minatur, sed benignus parcat,
 Ut nos subigat sua lenitate.
 Talia ac tanta sunt exempla Domini tui,
 250 Quibuscum, quæ forte pateris, si conferas,
 Atque etiamsi omnia perferas, plurimum deerit:
 Si quidem cruciatus pensatur ex ejus qui patitur dignitate.
 Sufficiuntne nobis nobiles institutiones,
 Tabularum leges et mores e sacro monte?
 255 An his aliquid addendum est, etiam nothum?
 Nihil inde pejus acciderit, sic etiam forte ex pejoribus
 Quidpiam boni ac utilis decerpserimus.
 Quos enim valde superare non magnopere laudandum est,
 Ab his multum superari, quantum est malum!
 260 Memorabo autem nonnullos, et quidem breviter.
 Cædere parabat (Aristoteles) Stagiritis quempiam
 Deprehensum in turpibus pravisque facinoribus.
 Cum autem iram supervenientem sensisset,
 Substitit, et illam impugnavit velut hostem,
 265 Paululumque moratus, ait (opæclarum dictum!).
 «Novum quid expertus es. Patronam habes bilem;
 Nisi enim ira me invasisset, cæsus abisses:
 Nunc autem turpe esset mihi, cum malus sim, cædere malum,
 Et coercere servum, cum ipse iracundia victus sim.»
 270 Hæc ille. Alexandrum autem narrant,
 Parmenione illi dicente aliquando,
 Cum quamdam urbem Græcorum expugnasset,
 275 Et quid facto opus esset, sæpius deliberaret,
 Sc. si foret Alexander, nihil parciturum,
 275 Respondisse: «Neque ego parcerem, si essem Parmenio.

245 Οὐδ' εἰριζέν τι. Edit. οὐδ' εἰρισέν τι.
 248 Τὸ συγγενές. Cognatam sibi gentem.
 255 Εἰ δεῖ. Forte ἤ.

265 Ἐπισηκόντος. Ita Coisl. Edit. ἐπιθόντος.
 265 Εἴπερ. Cicero, in lib. *De senect.*, dictum hoc
 Architzæ Tarentino, non Aristoteli tribuit.

METRICA VERSIO.

Auctoritatem maximam, non exiti.
 Non litigavit. Criminum quassum agmine
 Non fregit. Atque fumigantem extinguere
 Mentem minatur si quidem, at non id facit:
 Quo lenitate nos trahat summa hac sua.
 Exempla Domini tanta sunt tot et tui.
 Quibus quid ipse perferens, tua conferas?
 Ut cuncta subeas, plurimum deerit tamen;
 Ad dignitatem passio si extenditur.
 Doctrina nobis sufficit hæc nobilis,
 Petita tabulis a sacris montis sacri?
 An potius aliquid addere his nothi addecat?
 Sic forte melius. Quidpiam ex pejoribus
 Ita nam legemus forte, quod mentes juvet.
 Quos namque valde vincere, haud magni est decus,
 Superari ab ipsis plurimum quantum est malum!

B Memorabo porro pauculos, et hos brevi.
 Quemdam parabat urbe Stagira editus
 Olim ferire, crimine arreptum in gravi;
 Ut sensit autem bile se subita rapi,
 Adversus illam dimicans stetit illico,
 Paulum et moratus, dixit: O dictum elegans!
 «Nova res, patrona contigit bilis tibi.
 Cæsus abisses, liber hac si nunc forem.
 At turpe nunc est, si malum cædat malus,
 Iraque victus servulum coerceat.»
 Sic ille. Rursus magnam Alexandrum ferunt,
 Parmenio quondam forte cum ipsi diceret,
 Capta urbe quadam Græciæ, quid facto opus,
 Deliberanti sæpius: «Si rex forem,
 Nihil misertus oppidum æquarem solo:
 Æquarem et ipse, rettulit, si tu forem.

Σοὶ μὲν γὰρ ἔστιν ὠμότης, τὸ δὲ πρῶτον
 Ἐμὸν, φυγεῖν τε τὴν πόλιν τοὺς κινδύνους. »
 Κάκεινον δ' ὄλον, ὡς ἑπαίνων ἄξιον ;
 Ἐλοιδορεῖ τις τὸν μέγαν Περικλέα,
 280 Πολλοὺς ἐλαύνων καὶ κακοῖς ὄνειδεις
 (Τῶν οὐδὲ τιμῶν τις), ἀχρὶς ἑσπέρας.
 Ὁ δ' ἠσυχῆ τὴν ὕβριν, ὡς τιμὴν, φέρων,
 Τέλος καμόντα καὶ βαδίζοντ' οἰκαδὲ
 Προὔπεμψε λύχνη, τὸν χόλον τ' ἀπέσβεσεν.
 285 Ἄλλος δ' ὕβρισθην, πλουσίαις ἐφ' ὕβρεσι
 Προσθέντ' ἀπειλήν · « Ὡς ὀλοίμην παγκάκως,
 Εἰ μὴ καχὸν κακῶς σε κτείναιμι σθένων. »
 Τούτοις ἀμείβεθ' ὡς φιλανθρώποις λόγοις ·
 « Κάγώ γ' ὀλοίμην, εἰ σε μὴ θείην φίλον. »
 290 Κωνσταντίων δὲ (καὶ γὰρ εἰπεῖν ἄξιον,
 Ὡς μὴ τὰ πρόσωπα τυγχάνη λόγου μόνα,

A Περιφρονῆτέ θ' ὄνπερ αὐτοὶ μάρτυρες),
 Φασὶ ποτ' εἰπεῖν ἄξιον μνήμης λόγον
 Τίς δ' ἦν; ἐκείνων τῶν τις ἐν τέλει ποτὲ,
 295 Παρώξυν' ἡμῖν, οὐ φέρων τιμωμένους
 Τιμαῖς τοσαύταις (καὶ γὰρ εὐσεβέστατος,
 Εἰ πέρ τις ἄλλος βασιλέων, ὧν Ἰσμεν, ἦν) ·
 Πολλοὺς δ' ἐπειπὼν καὶ τινα τοιοῦτον λόγον ·
 « Τί τῆς μελίσης ἔστιν ἡμερώτερον ;
 300 Ἄλλ' οὐδ' ἐκείνη τῶν τρυγώντων φείδεται · »
 Ἦκουσε · « Πῶς οὐκ οἶδας, ὦ βέλτεστε σύ,
 Ὡς οὐδ' ἐκείνη κέντρον ἔστιν ἀσφαλές ;
 Πάει μὲν, αὐτὴ δ' εὐθέως ἀπόλλυται. »
 Τοσαῦτ' ἔχεις σὺ τοῦ πάθους τὰ φάρμακα,
 305 Πάντων δὲ μείζον, ὧν ἔφη, τὴν ἐντολήν,
 Ἥ μὴδὲ τὸν πλήσσοντα ὕβριζεν ἐξ.
 « Οὐ γὰρ φονεύσεις, » τοῖς πάλαι τεταγμένον ·

Tibi quidem placet crudelitas ; lenitas autem
 Mihi, et urbem eximi periculis. »
 Jam vero et istud quale, et quam dignum laudibus ?
 Conviciis lacessebat quispiam magnum Periclem,
 280 Multis exagitans ac turpibus probris
 (Isque non alicujus pretii homo), usque ad vesperam.
 Pericles autem placide probra, ac veluti laudes perpressus,
 Tandem fatigatum conviciatorem, et repentem domum
 Deduxit cum facula, et sie iram exstinxit.
 285 Alius conviciatori, qui amplis maledictis
 Addiderat minas his verbis : « Dispeream pessime,
 Ni te malum male interficiam, si possim, »
 His respondit tam humanis verbis :
 « Et ego dispeream, ni te mihi fecero amicum. »
 290 Constantium autem (hoc enim juvat referre,
 Ne vetera, digna quæ narrentur sola,
 Contemnenda autem vobis videantur ea, quorum estis testes),
 Aiunt aliquando protulisse dignum memoria verbum.
 Quodnam autem illud ? Quidam in amplissimo dignitatis gradu locatus
 295 Illum inflammabat contra nos, inique ferens nos decorari
 Tantis honoribus (etenim religiosissimus erat,
 Ut si quis alius imperatorum, quos novimus) ;
 Ac plurima fatus, tale quidpiam subjunxit :
 « Quid ape est mitius ?
 300 Verumtamen illa favos eximentibus non parcat. »
 Is audivit : « An ignoras, vir optime,
 Quod nequidem api stimulus sit securus ?
 Ferit enim, sed ipsa statim perit. »
 Talia habes tu morbi remedia ,
 305 Omnium autem, quæ dixi, maximum, Dei legem,
 Quæ nequidem percutientem verbis lacescere sinit.
 « Non enim occides, » lex illa antiquis erat sancita.

276 *Sol. Coisl. σή.*

286 *Παγκάκως. Coisl. παγκάλως.*

292 *Περιφρονῆτέ θ' ὄν. Coisl. autem codex ha-*

bet περιφρονῆταί θ' ὄν

296 *Καὶ γὰρ εὐσεβέστατος. Vid. tom. I, argum.*

in orat. 4 et 5, § 12.

306 *Ἦβριζεν. Verbis lacescere. Non bene Bill.*

ferire.

307 *Τεταγμένον. Ita Coisl. Edit. τεταγμένων.*

METRICA VERSIO.

Sævitia namque te decet, me lenitas,
 Eximere et urbem, Marte ne cadat effero. »
 Jam quale et istud, laudibus dignum et quibus ?
 Magnum Periclem plurimis olii probris
 Quidam obruebat, gravibus et conviciis,
 Plebeius isque, per diem fere integrum.
 At ille probra tacitus, ut laudes, ferens,
 Lassum, domumque jam revertentem, face
 Deduxit. Iram sustulit sic illius.
 Rursum alter illum, qui minas has junxerat
 Post mille probra : « Funditus peream, malum
 Ni te necaro pessime, vires habens : »
 Remuneratur blandus his dictis statim :
 « Et ipse peream, ni te amicum fecero. »
 Constantium autem (nam referre hoc convenit,
 Ne vetera sola digna quis verbis putet,

B Testata vobis quæque sunt, parvi æstimet),
 Verbum extulisse memoria dignum ferunt.
 Quodnam hoc ? Eum in nos principem cum quispiam
 Quondam incitaret, non ferens nos consequi
 Tantos honores (namque erat pius admodum
 Ut si quis alius principum, quos novimus),
 At multa fatus, tale quid mox subderet :
 « Animalne fingi mitius potest ape ?
 Atqui legentes pungit hæc favos tamen : »
 Audivit : « Hocne te fugit, vir optime,
 Stimulus nec ipsi quod vacet periculo ?
 Namque ipsa pungit, sed statim quoque interit. »
 En quanta morbi suppetant tibi pharmaca.
 Ac majora istis omnibus lex est Dei,
 Hunc quæ ferire nec sinit, qui te ferit.
 Priscis erat lex ista : « Ne cædem inferas. »

Σοὶ μὴδὲ χολοῦσθαι ἔστιν ἐντεταγμένον,
 Μὴ τοί γε παίειν, μήτε δὴ τοιμᾶν φόνον.
 310 Τὸ πρῶτον εἰργων, οὐκ ἔβ τὸ δεύτερον
 Τὸ σπέρμ' ἀναιρῶν, τὸν στάχυν κεκώλυκε.
 Τὸ μὴδ' ὄρβην κάκιστα, μοιχείας τομῆ.
 Τὸ μὴδ' ἕμνύειν, φάρμακον ψευδορκίας.
 Τὸ μὴδὲ θυμοῦσθ', ἀσφάλεια πρὸς φόνον.
 315 Σκόπει γὰρ οὕτω· θυμὸς ἐκπέμπει λόγον,
 Λόγος δὲ πληγῆν, ἣ δὲ πληγῆ τραύματα·
 Ἐκ τραυμάτων δὲ τὸν φόνον γινώσκομεν.
 Θυμὸς πατήρ πέφρησε τοῦ πικροῦ φόνου.
 Τοῦ μὴ φονεῦσαι τίς ποτ' ἤνεγκε γέρας;
 320 Τὸ μὴδὲ θυμοῦσθ' ἔστι τῶν αἰνουμένων·
 Τοῦ μὲν γ' ὁ μισθός, ἣ φυγῆ τοῦ κινδύνου·
 Τούτου δ' ἀμοιβῆ, γῆς μέρος τῆς τιμίας.
 Ἄκουε Χριστοῦ, τοῖς πρῶτοις δὲ βούλεται

Α Ἐν τοῖς μακαρισμοῖς, οἷς ἀπηριθμήσατο,
 325 Τὰ μέτρ' ὀρίζων τῶν ἐκείθεν ἐλπιδῶν.
 Τούτου χάριν σοι καὶ νόμους τοίους γράφαι.
 Πατὴρ παρειάν; πῶς δὲ τὴν ἄλλην ἐβῆ
 Ἄκαρπον; εἰ μὲν οὐχ ἔκουσ', οὕτω μέγα
 Πέπονθε, μείζον δ', ἦν θέλης, εἰ λείπεται·
 330 Καὶ τὴν ἔκουσαν πρόσθε, ὡς ἔμμισθος ἦ.
 Χιτῶνα γυμνοί; προστίθει καὶ δεύτερον,
 Ἔσθημ' ἂν ἦ σοι καὶ τρίτον, γυμνωσάτω
 Τούτων ἔχεις τὸ κέρδος, ἂν πρόη Θεῶ.
 Ἄν λοιδορώμεθ', εὐλογώμεν τοὺς κακοῦς·
 335 Ἄν ἐκπτύώμεθ', ἐκ Θεοῦ τιμὴν ἔχιν
 Σπυδῶμεν. Ἐκδιωκόμεθ'; οὐτι καὶ Θεοῦ;
 Τούτ' οὐκ ἀφαιρετόν γε τῶν πάντων μόνον.
 Ἄν τις καταρῆται, εὐ προσέχου τοῦδ' ὑπερ.
 Δράσειν ἀπίλει; ἀνταπελαί καρτερεῖν.

Tibi vero, ut nequidem irascaris, præceptum est,
 Nedum ferire licitum sit, aut eadem committere.
 310 Qui primum velat, non permittit secundum.
 Qui semcu avellit, quominus spica oriatur, impedit.
 Qui male intueri mulierem prohibet, adulterium præcidit.
 320-329 Omnino non jurare, remedium est perjurii;
 Non irasci, cautio est contra eadem.
 315 Sic namque reputes: ira producit sermonem
 Sermo autem ictus, ictus vulnera;
 Ex vulneribus autem mortem inferri novimus.
 Itaque iracundia parens est acerbæ cædia.
 Quis unquam, eo quod non occiderit, tulit præmium?
 320 Non irasci autem, res est laudabilis;
 Et hujus merces est fuga periculi,
 Illius præmium, terræ pars pretiosæ.
 Audi Christum; mitibus quid promittat
 Inter felicitates, quas recenset,
 325 Mensuras definiens rerum in altera vita sperandarum.
 Propterea tibi tales dat leges.
 Cæditur tibi maxilla, quomodo alteram sinis
 Esse fructus expertem? si quidem invito, nihil profecto magnum
 Præstitit. Majus autem, si velis, aliquid restat.
 330 Etiam volentem præbe, ut mercedem consequatur.
 Tunicam quis tollit? adde et alteram
 Vestem: si adsit tibi tertia, eam exue.
 Ex his habebis lucrum, si ea reliqueris Deo.
 Si maledictis impetimur, bene precemur malis,
 335 Si despiciamur, a Deo honorem consequi
 Studeamus. Si persecutionibus vexamur, nunquid a Deo divellimur?
 Id unum est ex omnibus, quod nobis adimi non potest.
 Si diras tibi quis imprecetur, adhibe Deo preces pro eo.
 Mali quidpiam minatur se facturum? minare te toleraturum

321 Τοῦ μὲν γ' ὁ μισθός. Hic versus excidit Billio, forte typographo. Hunc supplevimus, posteriore correctio, et italicis utrumque distinximus. CAILLAU.

325 Βούλεται. Quid largiri velit, mitibus quam bene velit.
 336 Ἐκδιωκόμεθ'. Fugamur nunquid et a Deo?

METRICA VERSIO.

At tibi nec ira corripit in quemquam licet:
 Nedum ferire, cædere ac nullo minus.
 Qui prima prohibet, posteris nil dat loci.
 Spicamque, semen qui necat, simul impedit.
 Stuprum amputabis, feminam haud spectans male.
 Ne jura, habebis pharmacum perjurio.
 Facessat ira, cautio ad eadem hoc erit.
 Sic namque reputes: Ira sermonem parit,
 Ictusque sermo, vulnera ictus afferunt:
 Eadem quod autem vulnera accersant, liquet.
 Sic ira cædis horridæ certa est parens.
 Quis haud patrata præmium cædis tulit?
 At vacuus ira maximam laudem obtinet.
 Merces prioris est periculi fuga;
 Alterius autem terra dives præmium.
 Audi quid ipse mitibus Christus velit,

B Felicitates supputans, summa et bona,
 Quæ sperat illic sancta gens, definiens.
 Ob ista tales dat tibi leges quoque:
 Mala feriris, alteram curnam sinis
 Carere fructu? passa si nolens id est,
 Laus parva: majus restat aliquid, si velis.
 Hanc sponte junge, præmium ut certum feras.
 Tunicam quis aufert? Pallium quoque adijce,
 Si tibi sit, ac te tertia veste exuas.
 Hæc si Tonanti liqueris, fructus manet.
 Si jaciit in te vir malus probra, huic bene
 Precare: si te conspuat, honorem a Deo
 Capta. Fugat te? non autem rex cælitum,
 Qui solus adimi rebus ex cunctis nequit.
 Si te exsecretur quispiam, causa ipsius
 Ora. Minatur multa? minitare hæc patii.

340 Ἔργων ἔχεται; σὴ πρῆξις ἢ εὐπραξία.

Δύω γὰρ οὕτω τὰ κράτιστα κερδανεῖς·

Αὐτός τ' ἄριστος τοῦ νόμου φύλαξ ἔσῃ,

Κάκεινον ἔξεις τῷ πρᾶψ τῷ σῶ πρᾶον,

Ἐχθρὸν μαθητὴν, ὡς κρατεῖ νικώμενον.

345 Ὅρξ;· μάλιστα μὲν σε μὴ χολᾶν θέλει·

Τοῦτο γὰρ ἔστι καὶ τὸ ἀσφαλέστατον·

Εἰ δ' οὖν, προλῦειν ἐσπέρας τὴν ἔκστασιν

Δύεσθ' ἐπ' ὀργῇ μὴ δέχου τὸν ἥλιον·

Εἴτ' οὖν, ὃς ἐκτὸς ὀμμάτων πέμπει βολάς,

350 Εἴτ' οὖν, ὃς ἔνδον τοῖς σοφοῖς αὐγάζεται.

Δύει γὰρ οὗτος τοῖς πεπληγῶσι φρένας,

Ὡς τοῖς ἀρίστοις καὶ καλοῖς ἐκλάμπεται,

Ἰλεῖον τὸ λάμπειν τοῖς βλέπουσιν ἐνδιδοῦς.

Ἴ δ'; οὐ φύσις δέδωκε, φησὶ, τὸν χόλον;

35 Καὶ τὸ κρατεῖν γε τοῦ χόλου. Λόγον δὲ τίς;

A Τίς δ' ἔψιν, ἢ τίς χεῖρας, ἢ ποδῶν βάσιν;

Θεὸς τὰ πάντα καὶ φύσις, πλὴν εἰς καλόν.

Σὲ δ' οὐκ ἐπαινῶ μὴ καλῶς κεχρημένον.

Οὕτως, ἔχει καὶ τ' ἄλλα τῆς ψυχῆς πάθη.

360 Πωρήματα' ἔστιν ἐκ Θεοῦ, κινούμενα

Λόγου ποδηγία τε καὶ στρατηγία.

Ζήλου μὲν ὄπλον θυμὸς ἐμμέτρως πνέων·

Πόθου δὲ χωρὶς οὐχ ἀλώμαχος Θεός.

Λογιζμὸν οἶδα τῶν καλῶν διδάσκαλον.

365 Εἰ δ' εἰς τὰ χεῖρω ταῦτα τὴν ῥοπήν ἔχοι.

Ὁ μὲν χέων ὕδριν τε καὶ μοχθηρίαν,

Ὁ δ' εἰς κακίστας ἤδονάς οἰστηλατῶν,

Ὁ δ' οὐ κατάγγων ταῦτα, καὶ πλοκάς στρέφων,

Οὕτω τὰ καλὰ γίγνεται τοῦ φθορέως.

370 Θεοῦ δὲ δῶρον οὐ καλὸν κακῶ φύρειν.

Θεὸν δ' ἀκούων ἐν Γραφαῖς χολούμενον,

340 *Facinus committit? tuum opus sit beneficentia.*

Duo enim sic maxima commoda percipies;

Ipse præstantissimus legis custos eris,

Et hunc habebis mansuetudine tua mitem,

Jam discipulum ex hoste, iis, per quæ vincit, superato.

345 *Vides quid rei sit? summopere ne irascaris, studeto.*

Hoc enim est tutissimum;

Aut si irascaris, depone ante vesperam furorem:

Nec sinas condere se in ira tua solem,

Sive istum, qui extra oculos nostros mittit radios,

350 *Sive illum, qui intus sapientibus lucet.*

Is enim occidit stultis et vulneratis mentibus,

Contra vero optimis et honestis fulget,

350-351 *Vehementius ut fulgeant cernentibus tribuens.*

Quid igitur? non natura, dicet aliquis, dedit bilem?

355 *Verum et dedit illam domare. Quis enim rationem dedit?*

Quis etiam visum? quis manus? quis pedum incessum?

Deus dedit hæc omnia et natura, sed ut in bonum iis utamur.

Te autem non laudo, qui male uteris.

Sic se habent et aliæ mentis affectiones.

360 *Dona sunt, cum moventur*

Ratione, quæ eas, ut dux, regit, iisque imperat.

Zeli quidem armatura est iracundia moderate spirans:

Sed absque amore Deus apprehendi non potest.

Rationem scio rerum bonarum esse magistram.

365 *Si autem in deteriora tria hæc propendeant,*

Iracundia quidem fundens injuriam et nequitiam,

Amor vero ad flagitiosas cupiditates quasi æstro stimulans,

Et ratio hæc non coerceat, sed et dolos nectat,

Sic quæ sunt bona, sunt dæmonis.

370 *Dei donum cum malo miscere non est bonum.*

Deum autem cum legis in Scripturis iratum,

343 Ἐξεῖς τῷ πρᾶψ τῷ σῶ. Ita Coisl. Edit. Ἐξεῖς τῷ πρᾶψ, τὸ σὸν πρᾶον, *efficies tuum et mitem ex hoste discipulum, victorem et victum.*

361 Πωρηγία, μοχ, στρατηγία. Ita Coisl. Edit. ποδηγία... στρατηγία

363 *Οὐχ ἀλώσιμος. Exorari, quasi expugnari non potest Deus absque amore, quo uno nobis conciliatur.*

369 *Τοῦ φθορέως. Corruptoris, dæmonis.*

370 *Φύρειν. Coisl. φέρειν.*

METRICA VERSIO.

Exsequitur ista? fac bene: hoc tuum est opus.

Hinc bina carpes commoda, hæcque maxima.

Namque ipse legis optimus custos eris:

Placidumque reddes placidus hunc et discipulum

Ex hoste, dantem, quod serat palmam, manus.

Summe studeto, bile ne peclus tuum

Laboret, hoc nam longe erit tutissimum:

Aut certe ut ante vesperam furor occidat.

Ne sol in ira se tua condat, eave,

Sive ille, radios qui foras mittit suos,

Sive ille, radiat qui probis intus viris.

Namque ipse stultis occidit: contra bonis

Cupidisque honesti lucet, ac cernentibus

Hoc tribuit, ipsi ut fulgeant vehementius.

Natura bilem non dedit? forte inquires.

At et hanc domare. Quis tibi mentem dedit?

B *Quis rursus oculos, quis manus, gressum et pedum?*

Natura cuncta hæc, et Deus; sed in bonum.

At rebus his te non bene utentem improbo:

Sic mentis aliis res habet se motibus.

Dominantis alto munera hæc sunt optima

Cum ratio recta ducit hæc, atque imperat.

Moderata zelo bilis arma porrigit:

Amor eximatur, non potest Numen capi.

Ratio magistra est ad bonum quodvis probis

In pejus autem si tria hæc propendeant,

Illincque bilis impotens fundat scelus,

Amorque rursus stimulet ad mala gaudia,

Nec ratio stringat ista, sed nectat dolos,

Ilac arte sunt dæmonis, quæ sunt bona.

Inscere munus at Dei haud decet malo.

Ira moveri porro cum legis Deum,

Ἦ παράλιν τιν', ἢ παροιστροῦσαν πόθῳ
 Ἄρκτον, ζέοντα ἐκ μέθης καὶ κραυπάλῃς,
 Ἦ καὶ μάχαιραν τοῖς κακοῖς στιλβουμένην.
 375 Μὴ τοῦτο ποιοῦ τοῦ πάθους παρήγορον
 Ὃ προσπλακεῖς· ζητεῖς γὰρ οὐ λύσιν κακοῦ
 Καλῶς ἀκουε, μὴ κακῶς, τοῦ πράγματος.
 Πάσχει γὰρ οὐδὲν ὢν ἐγὼ πάσχω Θεός.
 Μὴ τις τοῦτ' εἴπῃ· καὶ γὰρ οὐδ' ἐξίσταται
 380 Αὐτός ποθ' αὐτοῦ. Ταῦτα γὰρ τοῦ συνθέτου,
 Καὶ τῶν μάχεσθαι ἠργμένων ἐκ πλειονος.
 Ὅ δ' ἐστι, τοῦτ' εὐδὴλον, ἀτρεπτος φύσις.
 Πῶς οὖν τυποῦται ταῦτα; τῆς τροπῆς νόμοις.
 Πῶς; δειματώσαι τῶν ἀπλουστέρων φρένας,
 385 Ἵσπερ τὰ πολλὰ τῶν λόγῳ δηλουμένων.

A Ἄντιστροφήν νοεῖ γὰρ, καὶ τὸ πᾶν ἔχεις.
 Ἐπεὶ γὰρ αὐτοὶ πλήσσομεν χολοῦμενοι,
 Χολᾶν τὸ πλήσσον τοὺς κακοὺς ἐγράψαμεν.
 Ὡς ἔβην, ὦτα, χεῖρας ἐξευρήκαμεν,
 390 Οἷς χρώμαθ' αὐτοί, τῷ Θεῷ δεδωκότες,
 Ἐπὶν τι τούτων, ὡς δοκεῖ, ἐργάζεται.
 Ἐπειτ' ἀκούεις τοὺς κακοῦς, οὐ τοὺς καλοῦς,
 Ὅργῃ Θεοῦ πάσχειν τι καὶ δίκης νόμοις·
 Ὅ σὺ δὲ θυμὸς οὐ μέτροις ὀρίζεται.
 395 Πάντας δ' ἴσους τίθησι. Μὴ τοῖνον λέγε
 Ὡς ἐκ Θεοῦ σοι, καὶ Θεοῦ τὸ σὸν πάθος.
 Ἦ καὶ φρονεῖς σὺ γ' ὡς Θεὸν μιμούμενος;
 Ζήλωσον, ἀλλὰ τὴν νόσον γ' αὖραις δίδου.
 Εἴ που δ' ἀνέγκως εὐσεβῶν ἀνδρῶν χόλους,

Vel esse tanquam parvulam, aut percitam desiderio
 Ursam, vel ferventem temulentia quadam et crapula.
 Vel gladium malis fulgentem.

375 Ne hoc asseras in defensionem morbi
 Quo laboras; nam hoc pacto non quaeris depulsionem mali.
 Recte intellige, non sinistre, rem.
 Nihil enim horum, quæ patior, patitur Deus.
 Ne quisquam hoc dicat. Non enim unquam
 380 Deus extra se est. Hæc sunt compositorum,
 Et eorum quæ pugnandi initium fecere jamdudum.
 Ille vero est, ut patet, expers mutationis natura.
 Quomodo igitur hæc tribuuntur Deo? per metaphoram.
 Qua ratione? ut timore percellantur simplicium mentes,
 385 Quemadmodum pleraque eorum quæ oratione exponuntur.
 Antistrophem enim cogita, et rem totam habes.
 Quoniam enim ipsi cædimus irati,
 Irasci quoque Deum, cum plecti malos, scripsimus.
 Sic oculos, aures, manus ipsi cænximus,
 390 Ea quibus ipsi utimur, Deo dantes,
 392-393 Cum tale quidpiam, ut videtur, facit.
 Præterea audis malos non item bonos,
 Ex ira Dei pati aliquid, et justitiæ legibus;
 Tua autem ira metris non concluditur;
 395 Omnes pares facit. Ne ergo dixeris,
 Ex Deo tibi, et Dei esse tuum affectum.
 Num te factitas Dei esse æmulatorem?
 Æmulare sane, sed morbum tuum ventis trade.
 Quod si alicubi legisti virorum piorum iras,

376 Ὃ προσπλακεῖς. Ita Coisl. Bill. legit ἀνα-
 πλάστεις, quam vocem non reperit, sed ipse fabri-
 cavit ex varia lectione exemplaris Romani, quod habet
 mendose προσεπλάστεις, et sup. lin. ἀναπλ., ac
 sic exponit... *Commenta*, inquit, et obtentus quos-
 dam, non mali depulsionem quaeris; quod a Grego-
 rii mente non abhorret.

382 Ὅ δ' ἐστι. Ita Coisl. Jam Billius emendave-
 rat, graviterque Leuvencklatium reprehendit, qui
 legit, οὐδ' ἐστι. pravamque lectionem secutus vertit,
 vel, ut cum Billio loquar, pervertit hunc locum.

383 Τῆς τροπῆς νόμοις. Tropice et figurate.

384 Δειματώσαι. Ad incutiendum simplicioribus
 timorem.

386 Ἄντιστροφήν νοεῖ γὰρ, καὶ. Ita Coisl.; deest
 γὰρ in editis, et claudicat versiculus. Antistrophem
 autem vocat Gregorius, cum Deo ea tribuimus quæ
 ipsi non conveniunt, sed nobis: ut, quia irati ali-
 quem cædimus, Deum quoque proinde irasci dica-
 mus, cum de aliquo supplicium sumit. Ibid. ἔχεις,
 habes, id est, intelligis.

395 Πάντας δ'. Ita Coisl. In edit. deest δ'.

METRICA VERSIO.

Pardunque, amoris percitam aut æstro velut
 Ursam, vel ipsum fervidum multo mero,
 Gladium aut micantem, sontibus qui sit minax,
 Hinc ne favorem compares morbo tuo.
 Hoc nam tueris, non fugas, pacto malum.
 Rem non sinistre, sed bono sensu accipe.
 Quæ patior, horum nil Deus prorsum subit:
 Hoc nemo dicat. Non enim a se cœlitum
 Rex exit unquam. Compositis hæc congruunt,
 Cœpere dudum quæque jam bello premi.
 Ast ille, quis non hoc videt, verti nequit.
 Quinam ergo dantur hæc Deo? tropico modo,
 Mentis ut ipse terreat imago simplices
 Multa velut ex his, tropica quæ dicta indicant.

B Antistrophem fac cogites: et totum habes.
 Nam bile quoniam conciti aliquem cædimus,
 Iram proinde, cum ferit, damus Deo.
 Sic visum, et aures, sic manus huic cænximus,
 Dantes supremo Numini hæc, quibus utimur,
 Horum, ut videtur, quidpiam cum factitat.
 Audis deinde, non bonos, verum improbos,
 Ira Tonantis, legibusque, aliquid pati:
 In bile vero nullus est modus tua:
 Exæquat omnes. Ergo caveas dicere
 Quod morbus iste sit tibi ex Deo, et Dei.
 Num te Tonantis jactitas esse æmulum?
 Sis sane: at auras in leves morbum abijce.
 Iras piorum sin legas forte uspiam,

400 Πάντα; δικαίους εὔρας. Οἶμαι δ' οὐ χόλους,
 Κακούς δὲ πληγὰς ἐνδίκως κινουμένας.
 Οὕτω γὰρ ἦν ἐκαίνοις ἡ πληγὴ κακῶν·
 Πληγαὶ δ' ἐκαίνοις σφόδρα συμφορώτατον,
 Χρῆζουσι πολλῆς τοῦ βίου καθάρσεως,
 405 Ῥάμνου σίδηρον ὄξυν ἐκκαλουμένης,
 Νόμου τε πρόσθεν, καὶ πρὶν ἰσχύσαι νόμον
 Οὕτω τελείως τοῖς τότ' ἐρριζωμένον.
 Οὕτω μὲν οὖν σὺ τὴν νόσον κατασθέσεις,
 Τούτοις τε σαυτὸν ἐκμαλάσσω τοῖς λόγοις,
 410 Ὡς οἱ κατεπύδοντες ἀσπίδων γένους.
 Ὀλασεὶς δὲ δὴ πῶς; τοῦτο γάρ σοι δεύτερον.
 Μὴ που, πυρὸς πῦρ ἐκκαψὶ χόλου χόλος·
 Ἴσον γὰρ ἔστιν αὐτὸν ἄρξασθαι κακοῦ,

A Ἄλλω τε κινήθῃσι συμπαθεῖν κακῶς.
 415 Πρῶτον μὲν εὐθὺς πρὸς Θεὸν κατατρέχων,
 Αἰτῶν τε τὴν χάλαζαν ἐκτρέψαι κακῶς,
 Ἡμῶν δὲ φείδῃσθ' οὐδὲν ἡδικοτάτων·
 Σταυρῶ τε σημειούμενος παραυτίκα,
 Ὅν πάντα φρίσσει καὶ τρέμει, ᾧ πάντοτε
 420 Πρὸς πάντας οἶδα προστάτη κεκρημένος·
 Ἐπειτα σαυτὸν εὐτρεπίζων πρὸς πάλην
 Τοῦ τὸν χόλον κινούντος οὐ χολουμένου,
 Ὡς ἀν κρατήσης τοῦ πάθους ὠπλισμένος.
 Τὸ μὲν γὰρ οὐχ ἔτοιμον οὐδ' ἀνθίσταται·
 425 Ὅ δ' ἡτρεπίσται, τοῦτο καὶ νικᾷν σθένει.
 Τὸ δὲ κρατεῖν τί; τὸ κρατούμενον φέρειν
 Τρίτον σαυτὸν μὴ μεγίστων ἀξίων,

400 Omnes justas reperisti. Credo etiam non iras,
 Sed poenas fuisse malis juste inflictas.
 Nondum enim erat illis plaga res mala,
 Imo plagæ his erant utilissimæ,
 Ut pote indigentibus magna vitæ expurgatione,
 405 Spina virgam ferream provocante
 Ante legem, et priusquam vim haberet lex,
 Quæ nondum perfecte in hominibus hujus temporis radices egerat.
 Sic igitur tu morbum exstingues,
 His te ipsum molliens rationibus,
 410 Ac veluti qui excantant aspides.

Quomodo autem tu feres injuriam? id namque præterea spectandam:
 Ne forte quemadmodum ignis ignem accendit, sic bilis bilem excitet.
 Perinde est enim, si quis incipiat malum,
 Aut si cum alio commoto ipse male afficiatur.
 415 Primo quidem statim ad Deum confugas
 Orans, ut diram exterat grandinem,
 Nobisque parcat, qui neminem læsimus;
 Cruce quamprimum signatus
 Quam omnia metuunt et tremunt, qua semper
 420 Adversus omnes tutatrice scio me usum esse;
 Deinde præpara te ad certamen
 Contra eum qui hanc bilem movet, non contra iratum,
 Ut affectum superare queas armatus;
 Nam qui paratus non est, nequit resistere.
 425 Instructus autem armis, vincere potest.
 Sed quid est vincere? vinci te æquo animo ferre.
 Tertium, ne te ipsum maximis dignum reposes,

402 Οὕτω γάρ. Tunc enim cedere aliquem res non erat malu.

404 Χρῆζουσι πολλῆς. Coisl. πολλῆς δεομένοις.

409 Τούτοις τε σαυτὸν. Ita Coisl. qui κατεπύδων, excantando. Edit. τούτοις δὲ αὐτὸν ἐκμαλάσσω.

412 Χόλου χόλος. Ita habet Coisl. Codex. Edit. autem legunt χόλου χόλον.

416 Ἐκτρέψαι κακῶς. Forte κακῆν. Coisl. ἐκτρέψαι. Vat. καλῶν.

422 Τοῦ τόν. Id est, contra diabolum, qui iram accendit. Ita Coisl. Edit. τοῦτον. Mox, οὐ χολουμένου. Ita Coisl. Male editi, οὐχ ὄλουμένου.

424 Οὐχ ἔτοιμον. Ita Coisl. et Vat. In edit. deest οὐχ.

425 Ὅ δ' ἡτρεπίσται. Ita Coisl. Edit. ὁ δ' εὐτρεπίστας.

427 Ἀξίων. Coisl. et Vat. ἀξίων.

METRICA VERSIO.

Nullas iniquas tu leges: iras nec has,
 Plagas malis sed potius inflictas vocem,
 Nec plaga nondum res erat illis mala,
 Quin plena potius commodis. Nam maxime
 Ipsi indigebant criminum purgamine,
 Ac provocabat spineus ferrum frutex,
 Et ante legem, dumque adhuc lex languida
 Esset, nec alte fixa satis in cordibus.
 Sic ipse morbum facilis exstingues gravem,
 Si pectus hisce mulceas dictis tuum,
 Sævas ut hilaris aspides cantus solet.

At bilis (id nam sequitur) æstum qui feres,
 Ne flamma bilis excitet bilis culpa?
 Malum inchoare nam parem culparum arbitror,
 Alterius iræ seque præbere æmulum.

B Primo ad supremum concitus Numen fuge,
 Ab eoque posce, grandinem ut diram exterat,
 Facilisque tibi sit, neminem qui læseris,
 Signare mox te sis memor sancta cruce,
 Quam cuncta metuunt, ac tremunt: qua præside
 Adversus omnes semper usum me scio.
 Post autem in illum ut dimices te compara,
 Non quem ira præceps commovet, sed qui hanc

[moveret:
 Ut septus armis vincere hunc morbum queas.
 Namque imparatus quisquis est, resistere
 Nequit: paratos at manet palmæ decus.
 Quid ferre palmam est? cedere æquo pectore.

Tertium erit, ut te maximis dignum haud pu-

[tes,

Εἰδὼς ὅπως προήλθες, ἢ καταστρέφεις ·
 Ὡς μὴ ταρασσῇ τὸ παρ' ἀξίαν πνέειν.
 430 Τὸ γὰρ ταπεινὸν καὶ φέρεי νικῶμενον.
 Οὐ κάμπτεται δὲ τὸ σφόδρ' ἐξωγκωμένον.
 Σποδὸν δὲ, καὶ γῆν, καὶ σκιὰν καλουμένους
 Αὐτοὺς ὕφ' αὐτῶν οἶδα τοὺς Θεῶ φίλους,
 Ὡς ἂν τι συστῆλλωσι τῆς ἐπάρεσως·
 435 Σὺ δ', ὡς ἄριστος, τὰς ὕβρεις ἀπαξιοῖς;
 Μὴ καὶ δίκας ὕβλης γε τοῦ φρονήματος.
 Πῶς δ' ἂν παθῶν ἔργῳ τι τῶν οὐχ ἡδέων
 Στέρξαις, ὅς οὐδὲ βήματ' εὐπατωῶ φέρεις;
 Τέταρτον, εἰδὼς οὐδὲν ὄντα τὸν βίον,
 440 Ἄλλ' οὐδὲ κριτὰς ἀπλανεῖς τῶν πραγμάτων
 Ἄπαντας ὄντας τῶν καλῶν ἢ μὴ καλῶν ·
 Στροβοῦμενον δὲ καὶ περιπλανώμενον

A Τὸ πλεῖον ἡμῶν, ὦ γὰθ', ἐν τοῖς πλείοσι.
 Ἄ μὲν γὰρ ἡμῖν αἰσχρὰ οὐχὶ καὶ λόγῳ ·
 445 Ἄ δ' οὐκ ἔμοιγε, ταῦτα τῷ λόγῳ τυχόν.
 Ἐν ἔστι πάντως αἰσχρὸν, ἢ μοχθηρία,
 Τὸ δοξάριον δὲ τοῦτο, καὶ τὸ εὐπορον,
 Ἡ τ' εὐγένεια, παιδίων ἀθύρματα.
 Ὡσθ' οἷς μὲν ἄχθοι', ἐντροφῶν ἐχρῆν ἴσως ·
 450 Οἷς δ' ὀφρουοῦμαι, καὶ ταπεινοῦσθαι πλέον,
 Ἡ γῶν ἐπαίρομ' οὐ καλῶς φυσώμενος.
 Πέμπτον, λογισμῶ μείζονι χρῆσώμεθα.
 Ὡς εἰ μὲν οὐκ ἀληθὲς οὐδὲν, ὧν λέγει,
 Ὁ τῷ χόλῳ ζέων τε καὶ τυφλούμενος,
 455 Οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς · εἰ δ' ἀληθεύει λέγων,
 Ἐμαυτὸν ἡδίκησα, καὶ τί μέμφομαι
 Τὸν ἐκλαλήσανθ' ἃ πρὶν ἦν κεκρυμμένα;

Noscens unde prodieris, et quo reversurus,
 534-535 Ne turberis, aliores, quam pro dignitate, spiritus gerens.
 430 Qui enim humilis est, vinci se patitur;
 Non flectitur autem, qui valde est tumidus.
 Cinerem, terram, umbram appellare
 Sese ipsos scio viros Deo acceptos,
 Ut non nihil compriment elationem.
 435 Tu autem, velut præstantissimus, ferre injurias recusas?
 Cave ne luas poenas tuæ superbiæ.
 Quo pacto perpressus re ipsa aliquid ingratum
 Libenter sustineres, qui nequidem verba fers patienter?
 Quartum, scias nihil esse hanc vitam,
 440 Nec omnes esse rectos iudices
 Rerum bonarum et malarum:
 Decipi autem, versari et errore circumagi
 Maximam partem nostrum, o bone, in rebus plerisque.
 Quæ enim nobis sunt turpia, non item Verbo sunt turpia;
 445 Quæ autem mihi non sunt, talia forte sunt Verbo.
 Una res omnino turpis, pravitas,
 Gloriola hæc tenuis, et opulentia,
 Ipsaque nobilitas, puerorum ludicra,
 Itaque, quibus crucior, iis forte lætandum esset;
 450 Quibus vero insolesco, animum demittere potius deberem,
 Quam efferri, sicut nunc non bene inflatus sum.
 Quinto, ratiocinatione firmiori utamur.
 Si nihil veri est in iis quæ profert
 Is qui bile fervet et est excæcatus,
 455 Nihil ad nos attinent: sin autem vera sunt quæ dicit
 Meme ipse læsi, et quid reprehendo eum
 Qui prodit, quæ prius erant abscondita?

428 Ἡ καταστρέφεις. Coisl. οἱ.
 429 Παρ' ἀξίαν πνέειν. Coisl. παρ' ἀξίαν πλέον.
 433 Ὑφ' αὐτῶν. Ita Coisl. Edit. ὑπ' αὐτῶν.
 434 Ὡς ἂν τι. Coisl. ὡς ἂν σε, ut tuam super-
 biam retundant.
 435 Τὰς ὕβρεις. Mendose edit. τὰς ὕβρις.

444 Οὐχὶ καὶ λόγῳ. Non item Verbo, nempe
 Deo. Bill. et Leuv. rationi.
 446 Ἐν ἔστι. Ita Coisl. Bill. ex conjectura
 emendaverat.
 457 Τὸν ἐκλαλήσανθ' ἃ. Ita Coisl. Edit. men-
 dose τὸν καλέσανθ' ἃ.

METRICA VERSIO.

Noscens et ortus quis tuus, quisque exitus:
 Turberis ut ne, spiritus altos gerens.
 Summissus æqua mente nam vinci feret:
 At tumida fastu mens gravi flecti negat.
 Terramque et umbram, et pulverem sese vocant,
 Quos rex Olympi maxime charos habet:
 Elationis nonnihil quo sic premant.
 Ac tu recusas, optimus velut, probra?
 Hujusce fastus ne luas poenas, vide.
 Qui porro, rebus læsus, hoc æquus feres,
 Molesta cum tu verba tam graviter feras?
 Quarto, esse vitam prorsus hanc credas nihil,
 Rectos nec omnes esse rerum iudices,
 Quas vel probare convenit, vel carpere:
 Errore sed nos decipi turpi admodum,

B Ex parte magna, rebus in quamplurimis.
 Nam sæda quæ nos ducimus, ratio hæud item:
 Ac pulchra quæ nos, ipsa fortasse improbat.
 Una, una vere sæda res, est pravitas.
 Gloriola vero hæc tenuis, et moles opum,
 Splendorque generis, ludus est pueros decens
 Quibus ergo crucior, forte lætandum his erat:
 Quibus insolesco, par erat mage dejici
 Ob ista, quam nunc improbe mentem effero.
 Quinto, altius sic cogites tecum velim:
 Si falsa sunt hæc cuncta, quæ de me evomit,
 Qui bile fervet, lumine et mentis caret,
 Nil me ista tangunt. Vera sin autem objicit,
 Meme ipse læsi. Cur nam ei succenseam,
 Enuntiavit probra qui prius abdita?

Χόλος φυλάσσειν πίστιν οὐκ ἐπίσταται·
 "Ὅς γὰρ καθίστατ' οὐδ' ἀληθὲς πολλάκις,
 460 Πῶς ἂν κατάσχοι μοι χόλος μυστήριον;
 Ἔπειτ' ἐκείνο σωφρονήσεις ἐννοῶν,
 Ὡς εἰ μὲν οὐδὲν ἔστιν ἢ ζῆσις κακῶν,
 Οὐδ' ἐγκαλεῖν δίκαιον· εἰ δ' ἔστι κακῶν,
 Ὡς ἔστι, καὶ σοὶ φαίνεται, μὴ αἰσχρὸν ἦ
 465 Πάσχειν, ἃ τοῦ πάσχοντος εἰ κατήγορος,
 Καὶ μὴ τὸν ἔχθρὸν λαμβάνειν παραιτέτην;
 Εἴτε' εἰ μὲν ἔστι πρόσθεν οὐκ αἰνούμενος
 Οὗτος, ὁ νῦν ζέων τε καὶ πνέων θράσος,
 Καὶ νῦν προδήλως ἀντι σοῦ μεμφθήσεται.
 470 Εἰ δ' ἂν καλῶν τις, οὐ σὺ δόξεις σωφρονεῖν.
 Πρὸς γὰρ τὸ κρείσσον ἢ ῥοπή τῶν πλειόνων.
 Ἄλλ' εὖ πέπονθε; πλείον ἐγκληθήσεται.

A Ἄλλ' ἠδίκησέ σ'; αὐτὸν οὐ δράσεις κακῶς.
 Ἄλλα σχεθήσεται; ἂν δὲ πλείον ἐκμανῆ.
 475 Ἄλλα προήρξαι; ἀλλὰ κλασθήτω τάχος
 Τῷ σὺ λόγῳ τε καὶ τρώμῳ περιτραπέις,
 Ὡσπερ τι κύμα λυθὲν ἐν χέρσῳ τάχος,
 Ἢ καὶ ζάλη τις οὐκ ἔχουσι ἀντίστασιν.
 Ὑβρις τὰδ' ἔστιν; ὕβρις, ἣν συνεκπέσης.
 480 Ἢ καὶ νοσοῦσιν ἀντιλοιοδρήσομεν;
 Τῶν δαιμονίωντων οὐ φέρεις τὴν ἔνστασιν;
 Τούτων λέγω δὴ τῶν ὑλακτούντων βίβλ.
 Τοὺς ἐκφρονας δὲ καὶ δεινῶς μεμνηότας;
 Ἄν εὖ φρονῆς γε· τοὺς μεθυπλήγας δ' ἔτι,
 485 Ὡν τὴν φρόνησιν ἢ μέθη κατέκλυσε.
 Τί δ' εἰ κύων σοὶ προσδράμοι λύσης γέμων;
 Τί δ' ἂν κάμηλος φυσικῆς ἐξ ὕβρεως

Iracundia fidem servare nescit:

Quæ enim objicit sæpe quod verum non est,

460 *Qui fiat ut servet mihi iracundia secretum?*

Deinde moderatior fies, hæc tecum recogitans;

Si quidem ira non est malum,

Neque iratum reprehendere æquum est; si autem est malum,

Ut est re ipsa, ac tibi videtur, nonne turpe est

465 *Eodem vitio laborare, quo laborantem alium reprehendis,*

Nec hostem habere instar monitoris?

Præterea, si antea non erat laudabilis

Is, qui nunc ira fervet, et spirat audaciam,

536-537 *Etiam nunc manifeste vituperabitur, tu vero minime.*

470 *Sin autem vir bonus est, tu non videberis sapiens:*

In meliorem enim partem propendet pars major.

Verum bene de illo meritus sum, inquires: hinc magis culpabitur.

At injuria te affecit: cave ne tu vicissim afficias improbe.

At coercebitor: forte majori furore corripietur.

475 *At ille cœpit: fac ut cito frangatur*

Verbis tuis et moribus blandis immutatus,

Quemadmodum fluctus ad terram frangitur illico,

Aut procella, quod non habet quod ipsi renitatur.

At probra hæc sunt: probra sane, si simul cadas.

480 *An ægrotis mutua ingeremus convicia?*

Nonne agitatorum a dæmone toleras furorem?

Horum dico, qui vi coacti latrant.

Non fers insanos, et graviter furentes?

Fers certe, si sapis; temulentos etiam

485 *Quorum rationem ebrietas obruit.*

Quid si canis accurrat furiosus?

Quid si camelus naturali petulantia

459 Ἀληθές. Ita legendum. Edit. ἀληθής.

460 Χόλος. Coisl. χόλον.

470 Δόξεις. Ita Coisl. Edit. δόξης.

475 Ἠδίκησέ σ'; αὐτὸν οὐ δράσεις κακῶς. Ita Coisl. Edit. ἠδίκησε; αὐτός.

476 Τῷ σὺ λόγῳ τε. Ita Coisl. et Vat. Deerat in editis τῷ σὺ, et uno pede claudicabat versus.

477 Τάχος. Coisl. πρώως. Vat. in marg. leniter.

481 Ἐνστασιν. Ita Coisl. Edit. ἔστασιν.

METRICA VERSIO.

Servare bilis impotens nescit fidem.

Persæpe nam quæ falsa proloquitur libens,

Occulta quonam comprimat tandem modo?

Hoc præter ista cogitans, moderatior

Redderis. Ira si malum non est, ea

Captum improbare non decet. Sin est malum,

Et est, et esse judicas, quid turpius,

Quam, quem tu in alio carpis, hoc morbo affici.

Nec ipso ab hoste capere consilium tuo?

Huc adde, quod si non prius laudabilis

Erat hic, modo qui fervet, et spirat ferox,

Nunc etiam aperte dedecus, non tu, feret.

Sin autem honestus, improbus videberis.

Præstantiori pars enim major favet.

Ingratus in me est: gravius hinc notabitur.

B *At læsit hic me: tu cave hunc lædas item.*

At reprimetur: forsitan hinc crescat furor.

At cœpit ille: protinus verbis tuis

Frangatur, atque moribus blandissimis,

Solutus instar fluctuum ad terram illico,

Aut ut procella, cum nihil renititur.

At probra sunt hæc: probra, si cadas simul.

Ægrosne probris mutuis ipse impetes?

Annon furentes pateris hos, qui dæmone

Agitantur, ac vi perciti horrendum latrant?

Quid? mente captos non feres? certe feres,

Si mentis ipse es integræ. Quid ebrios,

Quorum Lyxæi nimia vis mentem obruit?

Quid, rabidus ad te forte si currat canis?

Quid? si camelus quispiam ferox tonet

Βροντώσα λαιμῷ, καύχεν' ἐκτεινούςά σοι,
 Στήση παλαιῶν; ἢ τὸ φαύγειν σώφρονος;
 490 Τί δ' εἰ σε πόρνη ταῖς ἐαυτῆς αἰσχεῖ
 Βάλλει; σύνηθές ἐστι γὰρ πόρναις τόδε,
 Αἷς ἐστι δεινὸν αἰσχος, αἰσχος εἰδέναι,
 Τέχνην ἐχούσαις μηδὲν αἰσχύνουσ' ἔλωσ.
 Ὁ δ' ἐκ Σινώπης προσιών ταῖς ἐκ στέγους,
 495 Ὑβρίζει ταύτας, ὡς λόγος· τί μνώμενος;
 Φέρειν τὰς ὕβρεις εὐκόλως ταῖς ὕβρεισι.
 Ταῦτ' ἐνωῶν σὺ τὰς ὕβρεις ἀτιμάσαις.
 Εἶπω τι καὶ τεχνικόν, οὐ μὴν ἄξιον
 Τοῖς τὸ πρῶτον τιμῶσιν· ἀλλ' ὅμως ἐρῶ.
 500 Σβεσθήριον γὰρ ἐστι τῆς ἀηδίας.
 Πύκτας ποτ' εἶδες; ὡς τὸ πρῶτον ἢ στασίς
 Τοῦτοῖς ἀγώνισμ' ἐστίν, ὕψηλὴν λαβεῖν;

Α Οὐ γὰρ μικρὸν τι τῷ κρατεῖν συνεισφέρει.
 Οὕτω θέλησον αὐτὸς ἦν λῆφον λαβεῖν.
 505 Ἡ δ' ἐστι τὸν λυσσῶντα βάλλειν παιγνίοις.
 Γέλωσ μέγιστον ὄπλον εἰς ὀργῆς μάχην.
 Ὡς οἱ κεινὴν πέμποντες ἀθληταῖς χέρα
 Ὅρηματι σφοδρῶ τε καὶ μεμηγῶσι
 Κάμνουσι πλεῖον τῶν πονούντων σωμάτων
 510 (Κράτημά τ' οὐκ ἐντεχον ἰσχύος κλάσις)·
 Οὕτως δὲ ὕβριζι μὴ χολοῦμένον τινα,
 Ἄλλ' ἐκτελώντα τὴν μάχην, ἀλαγὴ πλεόν.
 Τὸ δ' ἀντιπίπτου καὶ τιν' ἤδονην φέρει.
 Πλεῖον γὰρ ὕλη τῷ χόλῳ καθίσταται,
 515 Λίαν γλυκαῖ τε καὶ ἀπλήστω πράγματι.
 Ἐκεῖνό σοι γένοιτο τῆς βουλής τέλος.
 Τί τὸ πρῶτον μέγιστα τῶν ὄντων; Θεός.

Tonet gutture, et cervicem erigat tibi,
 Stabiane contra eum dimicans? nonne sapientis est fugere?
 490 Quid autem si te scortum propriis turpitudinibus
 Petat? hæc enim consuetudo est meretriculis,
 Quibus magnus est pudor pudore affici,
 Uipote quæ artem unam habeant nullatenus erubescere,
 Sinopenus philosophus, accedens ad fornitem,
 495 Convicia scortis ingerebat, ut ferunt. Quid consequi cupiebat?
 Ut pati facile contumelias disceret contumeliis.
 Hæc tu considerans, convicia despicias.
 Dicam aliquid artificiosum, haud equidem dignum
 Iis, qui lenitatem in pretio habent, verumtamen dicam:
 500 Id enim extinguere potest molestiam.
 Pugilesne aliquando vidisti? quo pacto primum de loco
 Ipsis est certamen, singulis superiorem occupare conantibus?
 Non enim parvi hoc est ad victoriam momenti.
 Sic tu studeas locum opportuniorem capere,
 505 Is autem est, ut hominem ira furentem ludicris dicteriis petas.
 Risus enim fortissima est armatura in prælio adversus iram.
 538-539 Quemadmodum ii, qui inaniter mittunt in athletas manum,
 Impetu vehementi et furibundo
 Defatigantur magis, quam laborantia corpora,
 510 (Prehensio nimirum inscita vires frangit);
 Sic qui conviciis lacessit quempiam, qui non irascitur,
 Imo qui ridet pugnam, multo magis dolet.
 Nam cum ipsi repugnatur, id gaudium quoddam parit.
 Ueberior enim materia iræ suppeditatur,
 515 Quæ admodum dulcis et insatiabilis res est.
 Is tibi sit nostri consilii finis.
 Quid in rerum natura est mitissimum? Deus.

492 Αἰσχος. Hoc loco, inquit Billius, non tam turpitudinem ipsam, quam pudorem ex turpitudine conceptum significat.

505 Ἡ δ' ἐστι. Coisl. εἰ δ' ἐστι.
 508 Μεμηγῶσι. Coisl. μαυνομένῳ.

METRICA VERSIO.

Gutturo, ubique tendat infestum caput?
 Stabiane pugnans? nonne qui sapit, fugit?
 Quid si suis te fœda meretrix impetat
 Probris? id etenim moris est meretriculis,
 Pudore quibus est affici magnus pudor,
 Ut qualis sit arti neutiquam erubescere.
 Civis Sinopes fornitem adiens, turpibus
 Scorta impetebat vocibus: quid moliens?
 Per probra probra disceret facile ut pati.
 Hæc mente volvens negliges convicia.
 Aliquidne dicam callidum? non id quidem
 Placidis quadrabit mentibus: dicam attamen.
 Hoc mentis etenim tædium extinguit grave.
 Pugileane cernis, studium ut his hoc sit prius,
 Uter altiore figet in loco pedem.

B Haud namque parvum pondus ad palmam hoc habet.
 Sic altiore consequi gradum stude,
 Hoc est ut ira torridum jocus petas.
 Adversus iram nam joco nil fortius.
 Inanem ut is qui mittit in pugilem manum,
 Magnoque fertur impetu, et totus furit,
 Hoc, cui laborant membra, lassatur magis
 (luscita vires nam quatit prehensio),
 Sic qui lacessit placidum et ira liberum,
 Ridentem et atrox prælium, magis dolet.
 At qui repugnat, gaudium quoddam parit,
 Materia quippe surgit hinc iræ amplior,
 Quæ dulcis est res, atque saturari negat.
 Extrema nostri hæc clausula hortatus erit:
 Quid rebus exstat mitius cunctis? Deus.

Τίς δ' ἡ χολώδης φύσις; ὁ βροτοκτόνος.
 Ὅργην γέ τοι γίνωσκε καὶ καλούμενον,
 520 Πρὸς αἷς καλεῖται κλήσσει πονηρίας.
 Τούτων ἐλοῦ τιν' ἦν θέλης μοῖραν σύγε·
 Ἄμφω γὰρ οὐκ ἔνεστι. Καὶ τοῦτο σκόπει·
 Τίς μὲν γελᾷται, τίς δὲ τῶν αἰνουμένων;
 Μικρὸν γὰρ οὐδὲ τοῦτο τοῖς σκοπούμενοις.
 525 Τὸ λοιπὸν, ὀρκίζω σε τῶν κακῶν φίλον,
 Τὸν δυσμενῆ συνήγορον καὶ προστάτην,
 Ἰδοῦντα καὶ διδοῦντα ταῖς ἔδου πύλαις,
 Εἶξαι Θεῷ τε καὶ Λόγῳ τὸ σήμερον,
 Θυμῆ, ζέσις, πλήρωμα τοῦ βροτοκτόνου,
 530 Αἰσχος προσώπου ἐμφανὲς, φρενῶν ζάλη,

A Μέθη μύψ, κρημιστά, ταρταρηφόρε.
 Ὡ πνευμάτων λεγεών, κακὸν σύνθετον,
 Δεσμούς διασπῶν καὶ πέδας σὺν ἄμμασιν,
 Χριστός σε βούλεθ', ὃν τὸ πᾶν τόδ' οὐ φέρει.
 535 Αὐτὸς φέρει δ' ὀαζιν ἀπαιστώτως τὸ πᾶν,
 Νωμῶν βροτῶν τε καὶ τῶν ἀγγέλων βίον,
 Ὃς καὶ πονηρῶν πνευμάτων λύσιν φέρει
 Παθῶν τε, τοῖς καλοῦσιν αὐτὸν ἐκτενωῶς,
 Οὗτός σε βούλετ' ἔνθεν ὡς τάχος φυγεῖν·
 540 Τῶν σῶν σῶν πληρωσον εισελθὼν βάθη·
 Δέξονθ' ἐτοίμως εἰς βυθὸν πεσοῦμενον.
 Ἡμῶν δ' ἀπόσχου τῶν Θεῷ μεμηλότων.
 Καὶ ταῦτα σιγῆς· οἱ δὲ λύσαντες λόγον,

Quid autem iracunda natura? Hominum carnifex.
 Iram vero hunc (dæmonem) scito esse appellatum
 520 Inter cæteras, quas habet, appellationes malitiæ.
 Horum elige, quam volueris, partem;
 Nam utramque simul non potes habere. Hoc quoque considera:
 · Quis irrideatur, quis laudibus celebretur?
 Neque enim leve istud est æquis rerum æstimatoribus.
 525 Cæterum adjuro te malorum amicam,
 Inimicam patronam et tutatricem,
 Infantem et tradentem inferni portis,
 Ut cedas Deo et Verbo hodie,
 Ira, fervor, domicilium ejus, qui hominem interfecit,
 530 Turpitude vultus manifesta, mentium perturbatio,
 Ebrietas stimulatix, præcipitatix, ad tartarum ferens.
 Spirituum legio, animæ et corporis labes,
 Vincula rumpens et pedicas una cum nexibus,
 Vult te Christus, quem universum istud ferre non potest,
 535 Qui ipse clavo gubernat inoffenso universitatem hanc,
 Regens hominum et angelorum vitam,
 Quique a pravis spiritibus liberat
 Et a cupiditatibus, eos qui ipsum continuo implorant,
 Christus, inquam, te vult hinc confestim fugere:
 540 Porcorum tuorum profunditates ingrodiens reple:
 Excipient prompte in mare ruentem.
 A nobis vero abstine, qui Deo curæ sumus.
 540-541 Et hæc silentii: vos autem, qui meam solvistis orationem,

518 Βροτοκτόνος. Dæmonem intelligit.

519 Ὅργη. Hunc, id est, dæmonem: his verbis arbitratur Billius hunc Ephes. 11, 3, locum significari: eramus natura filii iræ, quanquam alio sensu dici possint filii iræ, qui sempiterna Dei ira sunt digni.

525 Τῶν κακῶν. Coisl. τὸν κακόν. Sic legit Leuv., qui vertit malam amicam.

526 Προστάτην. Inimicam adjutricem appellat iracundiam Gregorius, eo quod auxilium illud, quod nobis injuria quapiam affectis præbet, salutem nostræ noxiæ sit et exitiosum.

527 Ἰδοῦντα καὶ διδοῦντα. Coisl. ἰδόντα καὶ διδόντα.

528 Λόγῳ τῷ. Coisl. λόγῳ τῷ, verbo: Leuv. hodiernæ orationi. Billius: his meis sermonibus. Malim, Verbo, cujus Gregorius iudicium opponit hu-

mano iudicio, vel Evangelium, seu doctrinam Christianam. Alludit forsân ad istud Hebr. xiii, 8, *Jesus Christus heri et hodie*.

529 Πλήρωμα, id est, τοῦ δαίμονος πληρωμῶν, ut Elias interpretatur in orat. quadam ubi Gregorius vocat Arium πλήρωμα τοῦ δαίμονος.

530 Προσώπου. Coisl. προσώπων.

532 Πνευμάτων λεγεών. Alludit ad Lucæ viii, 30. Mox, κακὸν σύνθετον. *Compositum malum* appellat, quod homini composito ex corpore et anima noceat tam in corpore quam in anima.

533 Πέδας. Ita Coisl. Male edit. πόδας.

536 Νωμῶν. Ita Coisl. Edit. νομῶν.

541 Δέξονθ'. Ita Coisl. Edit. δέξονε'.

542 Τῶν. Ita Coisl. Edit. τῶ.

543 Σιγῆς. Silentii quod sibi indixerat, tempore conditum hoc carmen significat.

METRICA VERSIO.

Quis fervet ira? Carnifex mortalium.
 Namque et vocatur ira, præter cætera,
 Quæ fecit illi nomina ingens pravitas.
 Harum tu utramvis partium partem elige:
 Utramque nec enim fas tibi. Hoc quoque cogita:
 Quis rideatur, quis sit in laude omnium?
 Recte æstimanti nam nec hoc sane leve.
 Quid restat? o quæ es agmini chara improbo,
 Simul inimica præses, adjutrix simul,
 Tumesque, et orco tradis, ut cedas Deo
 Te adjuro, cedas his meis sermonibus.
 O ira, fervor, dæmonis domus horridi,
 Manifesta vultus macula, turbo mentium,

B Crapula, et asile, tartari ad lacus ferens,
 Horrenda legio, multiplex labes mali,
 Et vincla rumpens, et pedum nexus graves:
 Te Christus, hic quem cuncta non simul ferunt,
 At ipse clavo cuncta fert lapsam citra,
 Hominumque vitam, cœlitum et mentes regens:
 Qui spiritusque, si quis hunc precibus vocet,
 Prævos, et animi præpotens morbos fugat:
 Te Christus, inquam, fugere confestim hinc jubet.
 Porcorum in alvum te tuorum conjice:
 Capiet ruentem grex libens hic in mare.
 At parce nobis, qui Deo curæ sumus.
 Et hæc silentis. Ora qui mea solvitis,

Εἰ μὲν τοι τούτων ἄξιον φθέγγαισθ' ἔπος,
545 Φθέγγασθε κάμοι· εἰ δὲ σιγῆς, οὐκ ἔμοι.
Καὶ ὅσα δῆσω τοῖς λόγοις, ὡσπερ λόγον.

ΚΓ. Εἰς εὐγενῆ δύστροπον.

Αἵματος ἐξ ἀγαθοῦ τις, ἅπαν κακὸν, ἀνδρὶ γένο· μὲν
Ὁδὲ τῶν εὐπατέρων, τᾶλλα δὲ θαυμασιῶν,
Προῦφερε τοὺς προγόνους. Καὶ δὲ μάλα ἡδὺ γελᾶσσας,
Εἶπα λόγον μνήμης ἄξιον, ὡς ἔ Τὸ γένος
5 Ἔστιν δνειδος ἔμοιγε, γένοι δὲ σύ. Ὁ Τοῦτο φύλασσε
Ἵς μὴ τῆς ἀρετῆς ἄλλο τι πρόσθεν ἄγοις.
Εἰ σοῦ τις τὸ δυσαιδὲς ἐκέρτομεν, ἢ τὸ δυσῶδες,
Εἶπας ἄν, ὡς ἔ Ὁ πατὴρ ἦν καλὸς, ἢ μυρίπνοος ;
Εἰ δὲ σὲ τίς ὡς δεῖλον ἐπέσκωπτεν καὶ ἀνανδρον·

A 10 Ἵς πρόγονοι πολλὰς εἶλον Ὀλυμπιάδας ;
Ὁδὲ, εἰ σε κακὸν τις ἐλέγχει καὶ ἀνόητον.
Μὴ μοι τοὺς πατέρας, μὴδὲ τὰ νεκρὰ λέγε.
Χρυσόδετον κιθάρην τις ἔχων, ἔκρεξε κάκιστον.
Ἄλλο· ἀπ' εἰκαίης εὐγενὲς ἦκε μέλος.
15 Τίς τούτων, ὦ λῆστε, ἀμείνων σοι κιθαριστῆς ;
Ἵς σῶζει τεχνικούς χρούμασιν ἄρμονίας.
Ἄλλὰ σὺ χρυσῶν μὲν πατέρων ἔφος, ὡς σε λέγουσιν,
Αὐτὸς δ' οὐκ ἀγαθός. Εἶπα μέγα φρονεῖς ;
Τοῦτό γέ σοι λαμπρὸν γένος ἐστίν, οἱ προπάλαιοι
20 Νεκροὶ, καὶ μύθων πλάσματα, καὶ γραταῖς ;
Ἠαῖζεις. Πρὸς σὲ δ' ἔγωγε βλέπω μόνον, εἰ δίκαιός
[τις]
Ἦ κακός. Ἦ δ' ἀρχή, πηλὸς ἅπαντες ἴσος.

Si quidem his dignum proferatis verbum,
545 Proferte et mihi ; sin autem silentio dignum, nec mihi proferte.
Aures etiam ligabo sermonibus, ut vocem ligavi.

XXVI. In nobilem male moratum*.

Quidam ex nobili sanguine, omnino malus, homini genere quidem
Non claro, cætera vero admirabili,
Proferebat majores, et ille perquam suaviter arridens,
Reddidit verbum memoria dignum : « Genus
5 Est mihi probro, tu vero generi. » Hoc dictum serva,
Ne virtuti aliud quidpiam anteponas.
Si tibi quis oris deformitatem exprobraret, vel odoris fetorem,
Diceresne : « Pater meus erat formosus, et suavissime olens ? »
Si vero te quis, ut timidum irrideret et ignavum,
10 (An diceres) : « Majores mei plures olympicas palmas reportarunt ? »
Sic, si quis te malum ostendat et stultum,
Ne mihi parentes et cadavera laudes.
Auream citharam qui habens, pulsavit pessime,
Alius e vulgari egregiam reddidit modulationem.
15 Uter horum, o bone, melior tibi videtur citharæodes ?
Ille qui eruditus pulsibus servat concentum.
Ergo tu aureis quidem parentibus natus es, ut de te aiunt,
Ipse vero non bonus ; postea magnos spiritus geris ?
Hoc splendidum tibi genus est, proavi
20 Mortui, fabulosa et anilia commenta ?
Jocaris. In te ego respicio solum, justusne sis
An malus ? Prima origo, lutum idem omnes sumus,

* Alias Bñl. 53, pag. 126.

544 *Εἰ μὲν τοι*. Coisl. εἰ μὲν τι.
545 *Ὁδὲ κάμοι*. Ita Coisl. *Ἐδίτ. οὐ κάμοι*.
XXVI. 2 *θαυμασιῶν*. Coisl. θαυμασιῶν.
6 *Ἄγοις*. Coisl. ἄγης.
7 *Ἐκέρτομεν*. Coisl. et Herv. ἐκερτόμησεν.
11 *Ὁδὲ*. Coisl. οὐτως.

14 *Εἰκαίης*. Coisl. εἰκίης.
19 *Τοῦτό γε*. Ita Coisl. *Ἰν edit. deest γε, quæ et*
λαμπρὸν σοι.
20 *Γρατῶδες*. Coisl. sup. lin. *γρατῶδα*.
22 *Ἴσος*. Coisl. ἴσως.

METRICA VERSIO.

Si, quod sit his par, quidpiam loquamini,
Et mihi loquimini : sin minus, non et mihi.
Ligabo et aures vocibus, vocem velut.

XXVI. IN DIVITEM MALE MORATUM.

(Billio interprete.)

Nobilis, at gravibus vitiis adopertus, honesto,
Non tamen illustri, commemorabat avos.
Risit ad hæc alter, sciteque hoc rettulit : « Ut mihi
Dedecori genus est, sic quoque tu generi. »
Hoc memori condas animo, repetasque subinde :
Ut virtute tibi nil prius esse queat,
Quod si te salibus quisquam probrisque lacessat,
Quod tibi cum facie sit quoque sædus odor :
An dices : « Genitor præstabat, odorque,

B Quem dabat e toto corpore, gratus erat ? »
An multas, dices, timidus si forte voceris,
Imbellisque, atavus vicit Olympiadas ?
Sic quoque, si quis te nequam stolidumque vocarit,
Ne mihi, quos rapuit mors fera, profer avos.
Pulchra rudes modulus dedit uni barbitus : uni
Vilis at egregios edidit icta sonos.
Dic mihi quis iudicen melior censendus eorum ?
Annon qui docta barbiton arte ferit ?
Ergo animos tollis, quod, sis licet improbus ipse,
Diceris auratis patribus ipse satus ?
An tibi nobilitas sunt prisca cadavera, ficti
Sermones, et quos garrula fundit auus ?
Ludis. Ego at tantum spectro (par omnibus ortus
Argilla est etenim), sis bonus anne malus.

Δέρματα πάντες ὁμοία, φυσώμεθα δ' οἱ μεταώροι,
Πλούτη καὶ δόξα, καὶ πατρίσι μεγάλας.

25 Ὄστε τί μοι τὰ περισσά, πατήρ, γένος; ὄυτε με
[μῦθοι

Τέρπουσ', οὔτε τάφοι. Ἄλλ', ἀγαθὲ, σὲ βλέπω.

Εἰς χοῦς πάντες, ἐνὸς πλάστου γένος. Ἢ δὲ τυραννίς
Εἰς δύο τὰ θνητῶν ἔσχισεν, οὐχὶ φύσις.

Δοῦλας ἐμοὶ πᾶς σκαίος· ἐλεύθερος, ὅστις ἄριστος.

30 Εἰ δὲ σὺ τύφον ἔχεις, τοῦτο τί πρὸς τὸ γένος;

Ἡμιόνους τί πατήρ ποθ' ὁ κἀνθων ἐστὶν θνείδος;

Οὐδέν. Τίς δὲ π' ἄνοις δόξα παρ' ἡμιόνων;

Οἱ δ' ἀετοὶ τίχουσι, καὶ οὐδ' ῥίπτουσι νεοσσούς.

Ἄστε τί μοι κατέρας, σαυτὸν ἀφελίς, σὺ λέγεις;

35 Κρείσσον ἄριστον ἐόντα κακὸν γένος, ἢ ἐκείστον

Ἐμμεναι εὐγένετην· καὶ ῥόδον ἐκ τραχέος

Ἄ Ἐβλάστησε φυτοῖο, ῥόδον γε μὲν. Εἰ δ' ἀπὸ γαίης
Ἥλθεσ ἀκάνθ' ἀπαλής, τοῦ πυρὸς ἄξιός εἰ.

Πῶς σὺ κἀκίστος ἐὼν, τόσσον φρονεῖς προγόνοισιν,
40 Ὡ κἀνθων μυλιχὲ, ἱππιον ὕψος ἔχων;

ΚΖ. Περὶ τοῦ αὐτοῦ.

Εἰ σοὶ πῖθηκον εἰς λέοντα σκευάσας

Σπουδῇ προσήγον, ἄρ' ἂν ἠδέσθης ἰδῶν;

Καὶ πῶς; τί δ' εἰ σοὶ κύκνος ἠγωνίζετο

Δοκεῖν ὁ πάντ' ἀλοχιστος ὀρνίθων κόραξ,

5 Χρωσθεὶς τὸ λευκόν; ἢ γελοῖος ἦν πλέων;

Ἐμοίγε φαίνεται. Εἰ δ' ὁ δυσγενὴς τρόπον

Φρούσσειτ' εὐγένειαν, αἰδέσθησομαι;

Οὐ δὴ γὰρ εἰκῶ τὴν γεγραμμένην πλέον

Τῆς τοῦ πνέοντος ἀνδρός, εἰ καὶ λάμπεται.

10 Ἄλλοι γραφέσθων· ὁ τρόπος δ' ἐμοὶ γένος.

Pelle cuncti eadem induti; inflamur autem, tumidi

Opibus, et gloria, et illustri patria.

25 Itaque quid mihi hæc inania jactas, patrem, genus? Neque me fabulæ,

Delectant, neque tumuli. Verum te unum, o bone, inspicio.

Unus pulvis omnes, unius victoris genus: tyrannis autem,

Non natura, in duas partes mortalium res secuit.

Servus mihi est omnis malus: liber quisquis optimus,

30 Sin autem tu fastu tumes, quid ad hoc genus?

Mulis quodnam pater, qui asinus est, affert opprobrium?

Nullum. Quæ vero asinis gloria est a mulis?

542 543 Aquilæ etiam, quos procreant, projiciunt pullos.

Itaque, quid mihi parentes, te ipso omisso, laudas?

33 Præstat optimum esse ex ignobili genere natum, quam pessimum.

Esse ex nobili ortum: et rosa ex aspera

Nascitur spina, rosa tamen est. Si autem tu e molli

Terra existis spina, igne dignus es.

Quomodo tu, cum pessimus sis, tantopere gloriaris majoribus,

40 O asine molarie, equi fastum habens?

XXVII. De eodem argumento.

Si tibi simiam in leonis habitu sedulo

Effingens offerrem, num timeres illum conspiciens?

Et qui timeres? quid autem, si tibi cygnus conetur

Videri omnium fœdissimum volucrum corvus,

5 Ascito colore albo? nonne magis ridiculus esset?

Mihi profecto videtur. Si autem ignobilis moribus,

Jactet nobilitatem, num reverebor?

Miaime: neque enim par est pictam imaginem plus

Revereri, quam spirantem virum, licet illa splendeat.

10 Alii pingantur; mores mihi sunt genus.

* Alias Bill. t65, pag. 251.

35 Ἰππιονοῦσι νεοσσούς. Eos, scilicet, qui dege-
meres sunt neque solem irretortis oculis possunt in-
tueri.

36 Τραχέος. Ita Coisl. Male edit. ταχέως.

37 Ῥόδον γε μέρ. Ita Coisl. Melius pro metro,

quam in edit. ῥόδον μέρ.

XXVII. 1 Εἰ σοὶ πῖθηκον. Ita fere infra, carm.
xxxiii, vers. 96.

10 Γραφέσθων. Alii pingantur, id est, sint nobi-
les pictura, fucate, etc.

METRICA VERSIO.

Omnibus est eadem pellis: nos patria, opesque,

Nos tamen et tumidos reddit inane decus.

Vana quid ergo refers, patriam, genus? haud

[mibi facta,

Haud mihi busta placent. Temet ego inspicio.

Omnibus est idem pulvis, victorque: tyrannis,

Non natura, homines scidit in ista duo.

Qui malus, hic servus: quisquis bonus, hic mihi liber.

Quid facit ad clarum mens nimis alta genus?

Quod probrum est multis asino fluxisse parente?

Quod mulos asinis est genuisse decus?

Quin parit, at fetus nido Jovis ejicit ales:

Ergo te misso quid mihi promissos avos?

Esse probus malim, quamvis ignobilis ortu,

Quam claros, vitibus plenus, habere patres.

Ex spinis etenim rosa nascitur: ignibus at tu

B Dignus es, e molli spina creatus humo.

Cur caput instar equi inmolitor stollis aselle,

Obque atavos, quam sis improbus ipse, tuas?

XXVII. DE EODEM ARGUMENTO.

(Billio interprete.)

Si simiam leonis instar sedulo

Fictum tibi offerrem; vererisne tu

Dum cernis hoc? Qui? si videri olor tibi

Contenderet corvus avium fœdissimus,

Candore tinctus, dignus hic risu magis

Mihi videretur. Si item quis moribus

Ignobilis, se nobilem jactet palam,

Anne reverebor? atqui imaginem minus,

Quam spiritu afflatum virum, est timere par,

Etsi illa luceat. Ergo pingantur alii:

Τί ταῦτα, καὶ τί πάσχα, ὦ θνητὸν γένος ;
 Ἴππος μὲν οὐδεὶς, ὅστις οὐχ ἵππος φύσει,
 Οὐδ' ἄρνης, ὅστις οὐ περὶ κουρίζεται.
 Βοῦν δ' εἰσὼν τις εἶπε, Δελφὶς τοῦτό γε ;
 15 Ὅπερ δ' ἑκαστὸν ἔστι, καὶ γνωρίζεται.

Δύω δὲ ταῦτα τῆς βίου κωμῆδίας.

Κατηστέρισται ζῶον ἐν γῆ κείμενον,
 Καὶ γράμμα ποιεῖ τὸν κάκιστον εὐγενῆ.
 Ἴππον τιν' ὠνῆ τὸν καλὸν τε καὶ ταχὺν
 20 Ἦ τὸν κακὸν μὲν, ἐκ γένους δὲ γνωρίζου;
 Τὸν καλὸν, οἶδα. Τοὺς κύνας δ', οὐ τοὺς ταχεῖς ;
 Οὐτω. Τί δ', οὐχ ἅπαντα τὸν αὐτὸν τρόπον ;
 Τὰ πάνθ' ὁμολῶς. Σὺ δὲ μοι κάκιστος ὢν,

Α Καλεῖς σεαυτὸν εὐγενῆ ; Ἀηρεῖς μάτην.

25 Ἦ σπάρτος ὄρθον δεῖξάτω, καὶ πειθόμεαι.
 Σὺ δυσγενῆ με, κἂν ἐλευθέρων, καλεῖς.
 Ἐγὼ γελῶ σου τὴν νόσον, εἰ κάκιστος ὢν
 Οἶει καλύψειν τῷ γένει τὸ δύστροπον.
 Ὅ κλοῦτος ἔκριν' εὐγενεῖς, οὐχ ὁ τρόπος,
 30 Τυχόν γε τοὺς ἀφ' ὧν σὺ. Θῆς καὶ τὸν τρόπον.
 Τί τοῦτο πρὸς σὲ τὸν κάκιστον εὐγενῆ ;
 Τὸν εὐγενῆ μὲν, δυσγενῆ δὲ τῷ τρόπῳ,
 Νεκρὸν νομίζω τῶν καλῶν ὀδωδῶτα.
 Μί' εὐγένεια, τὸν τρόπον χρηστὸν φέρειν.

ΚΗ. Κατὰ πλουτουτέρων.

Φεῦ, φεῦ, ὄσων γέμουσιν οἱ κακοὶ κακῶν!

Quid hoc? et quid accedit, o mortale genus?
 Equus quidem nullus dicitur, qui equus non sit natura,
 Neque avis ulla, quæ pennis non feratur.
 Bovem intuens, quis dixerit, Delphinus hic est?
 15 Quod autem unumquodque est, dignoscitur.
 Duo ista vitæ hujus sunt comædiæ.
 Ad stellas fertur animal humi jacens;
 Et scriptum edictum facit vel pessimum nobilem.
 An equum emis bonam et velocem?
 20 An vitiosum quidem, sed genere celebrem?
 Mavis bonum, id scio. Canes etiam, num itidem veloces?
 Sic est. Quid autem, nonne omnia eodem modo?
 Omnia prorsus. Tu vero qui pessimus es,
 Dicis te ipsum nobilem: frustra nugaris.
 25 Norma te rectum comprobet et assentior.
 Tu me ignobilem, etsi liberum, appellas.
 Ego autem rideo morbum tuum, qui, cum pessimus sis,
 Existimas te occultaturum nobilitate pravos mores.
 34-345 Divitiæ effecerunt nobiles, non probitas,
 30 Fortassis hos ipsos ex quibus ortus es. Pone et probitatem:
 Quid hoc ad te, pessimum nobilem?
 Nobilem quidem virum, ignobilem autem moribus,
 Mortuum arbitror, cui fetida sunt optima unguenta.
 Sola nobilitas est morum probitas.

XXVIII. Adversus opum amantes'.

Heu! heu! quantis abundant mali malis!

* Alias Bill. 159, pag. 237.

11 Θνητόν. Vat. θνητῶν.

16 Τῆς βίου κωμῆδίας. Duo hæc nobis exhibit
 hujus vitæ comædia.

17 Κατηστέρισται. Ad sidera elatum.

24 Σεαυτόν. Vat. εαυτόν.

33 Ὀδωδῶτα, qui quod spectat ad honesti recti-
 que jura fetet.

34 Μί' εὐγένεια. Vat. μί' εὐδία.

ARGUMENTUM. Divites hoc nomine exagitat Grego-
 rius, quod cum gravissimo morbo laborent, tamen

freneticorum in modum ægros se esse nesciant, ac
 proinde ne remedia quidem ulla querant. Deinde ca-
 lumnias et subdolas artes describit per quas ad am-
 pliores opes aspirant, quoque pacto ex alienis cala-
 mitatibus commoda sua comparare soleant. Summe:
 etiam miseriæ et stoliditatis eos notat, qui ob avari-
 tiam tot labores suscipiant, opes suas ignotis for-
 tasse,

XXVIII. 1 Ὅσων. Ita Coisl. Edit. ὄσων.

METRICA VERSIO.

Mores genus mihi sunt. Quid hic? quid accidit,
 Humana gens, vobis? equus non est, nisi
 Natura equus fuerit; neque avis est, quæ haud volat.
 Cernens bovem, quis dixerit, delphinus hic?
 Et quidquid est quodcumque, tale noscitur.
 Hæc bina vitæ exhibent comædiam.
 Stellis notatur animal in terris situm;
 Et littera facit nobilem vel pessimum.
 Annon emis pulchrumque pernicemque equum,
 An calcitronem, nobili e genere satum?
 Mavis bonum, sat scio. Canesque celerrimos?
 Quid, nonne par ratio est in aliis omnibus?
 Cuncta pariter se habent: at ipse pessimus
 Cum sis, vocas te nobilem: frustra id facis.

B Funiculus esse rectum comprobet: credam illico.
 Tu, liberum quamvis, me ignobilem vocas?
 Morbum tuum, quod improbus sis, rideo,
 Celare vitia nobilitate autumas:
 Fecere nobiles opes, sed non boni
 Mores, avos forte an tuos: frange et modos:
 Quid, nobilis sed pessime, hoc ad te attinet?
 Patre nobilem utique, moribusque ignobilem,
 Duce esse mortuum, cui honestas fetida est.
 Nam vera nobilitas bonos mores colit.

XXVIII. ADVERSUS OPUM AMANTES.

(Billio interprete.)

Proh, proh! abundant improbi quibus malis,

Ἄλλ' οὐδὲ τοῦτ' ἴσασιν οἱ τρισάθλιοι,
 Ὡς ἂν τι καὶ λάβοιεν εἰς σωτηρίαν,
 Λόγον τιν', ἢ σύμβουλον, ἢ μνήμην Θεοῦ·
 5 Ἄ πάντα φάρμακ' ἐστὶ τοῖς πεπληγημένοις.
 Ἄλλ' εὐσθενοῦσιν, ὡς δοκοῦσ'. Οἰκτροῦ πάθους!
 Ὡς οἱ παραπληγῆς τε καὶ μεμνηότες,
 Ἰσχυὸν νομίζειν τὴν νόσον καὶ τῶν φρενῶν.
 Ἴπταντ', ἀρούσιν, ἄπτεροι, βοῶν δίχα.
 10 Βοηδρομοῦσιν, ἢ φάλαγγ' δ' οὐ πλησίον·
 Πλέουσιν οὐ πλείοντες, ἀθλοῦσιν μόνοι,
 Πλουτοῦσι, βασιλεύουσι, νικῶσι δίχας.
 Ἄπαντα ταῦτα τῆς νόσου. Πείθει δέ τις;
 Κακόν τι λήψῃ πρόσθεν, ἢ πείσεις λέγων,

Α 15 Ὡς φαρμάκων χρῆζουσι τῆς ἀρρώστιας.
 Τίς γάρ, νομίζων μὴ νοσεῖν, ἀλλ' εὐσθενεῖν,
 Ἢ φαρμακεύετ', ἢ ζητεῖ σωτηρίαν;
 Τοῦτ' ἐστὶ τοῦ νοσοῦντος, ἀλλὰ μετρίως.
 Ὅστις δὲ τὸν δίκαιον οἰεταὶ νοσεῖν,
 20 Πότε ἂν δέξαιτο τοῦ πάθους παρήγορον;
 Πλουτεῖς· βιάζῃ γειτονεῖν σοι μηδένα.
 Ζητεῖς ἔχειν ἀρουραν· ἢ δὲ πλησίον
 Οὐ σὴ· τὸ πρᾶγμα συμφορὰ. Χρὴ σοῦ μόνου
 Τὴν ἔφιν εἶναι. Δεινὸν, εἰ τὸ σῶμά σοι
 25 Κόπτοιο. Ἥλος ὀμμάτων τὸ τοῦ πέλας.
 Ὡς εἶθε καὶ γένοιτο. Ἢ γάρ ἂν τυχὼν
 Ἐστῆς ἀεὶ τὸ πλεῖον ἐκχαρτοῦμενος,

Sed neque id norunt homines ter miseri,
 Ut aliquantulum saltem consulant saluti,
 Doctrinam assumendo, aut consiliarium, aut recordationem Dei :
 5 Quæ omnia sunt remedia vulneratis.
 Verum sanos se esse arbitrantur. O miserabilem morbum !
 Ac veluti mente capti et furiosi,
 Pro mentis robore suum ducunt morbum.
 Volant, arant, absque pennis et bobus.
 10 Sublato clamore innuunt quasi ad pugnam, cum nulla phalanx prope sit.
 Navigant non navigantes, præliantur absque hostibus,
 Abundant opibus, regnant, causas obtinent.
 Omnia hæc sunt morbi effectus. Vis suadere aliquid ?
 Mali quidpiam reportabis, prius quam persuadeas dicendo,
 15 Eis opus esse remediis ad curandam ægritudinem.
 Ecquis enim ratus se non ægrotare, sed valere,
 Aut remedia adhibet, aut quærit salutem ?
 Istud est ægri, sed mediocriter.
 Quisquis autem hominem justum putat ægrotare,
 20 Ecquando eum admiserit morbi sui medicum ?
 Divitiis abundas ; vim adhibes, ut nemo sit tibi vicinus.
 Quæris agrum habere, qui proximus est,
 Nec tuus : magna hæc est calamitas. Oportet tui solius
 Prospectum esse. Grave est, si corpus tibi
 25 Pulsetur. Clavus oculis tuis est tibi res proximi.
 Atque utinam esset ! sic enim forsitan
 546-547 Desisteres semper magis ac magis depascere,

tasse, aut etiam hostibus relicturi. Midæ insuper et diædadi ob inexplebilem opum cupiditatem eos confert, optatque ut idem ipsis usu veniat, quod iis olim, qui manna in posterum diem asservabant. Quoniam autem hoc avaritiæ suæ prætexere consueverunt, multis quoque summa virtute atque sanctitate viros opibus studuisse, distinguenda esse tempora docet. Majora enim et sublimiora a nobis requiri, quam ab iis qui legem tantum magistrum habebant, ac veluti pueri lacte duntaxat utebantur : atque in hoc loco exponendo et exornando mirificum artificem exhibet, dum in eos invehitur, qui cum omnibus vitiis deformati essent, bonorum virorum exemplis hinc inde corrogatis, obtentum aliquem et patrocinium suis criminibus quærebant. Postea eos ad beneficentiæ studium excitat, ita tamen ut de suo largiantur. Quod si hoc ab ipsis impetrari nequeat, saltem ut rapinis et la-

trociniis suis modum finemque constituent. Id autem quo facilius persuadeat, mortem ipsis ac divinum tribunal, et sempiternos impiorum cruciatibus ad memoriam revocat. Postremo cum D. Paulo eos omnes idolatriæ cultores esse pronuntiat, qui totos se in divitiarum amore ac cultu defecerunt. BILL.

10 Βοηδρομοῦσι. Vociferantes currunt.
 11 Πλέουσιν οὐ πλείοντες. Ita Coisl. Edit. οὐ πλείουσι.
 13 Πείθει δέ τις. Ita Coisl. Edit. πείθει δέ τι. Billius putat legendum πείθεις.
 22 Ζητεῖς ἔχειν. Coisl. ζητεῖς, ἔχων, quæris agrum, cum jam habeas. Ita legit et vertit Leuv. : Sed ager proximus non est tuus.
 27 Ἐστῆς. Ita Coisl. Edit. ἔστιν.

METRICA VERSIO.

Istud tametsi nesciant ! nam quidpiam
 Cupidi salutis surerent certe suæ ;
 Monitoris, inquam, verba, memoriam et Dei,
 Quæ vulneratæ pharmacum menti ferunt.
 Sanos et ipsi se putant. Morbum gravem !
 Non aliter atque, queis furor mentem abstulit,
 Magnum esse robur mentium morbum putant.
 Pennis carentes bobus et, volant, arant :
 Opem, propinqua cum phalanx non sit, ferunt :
 Non navigantes navigant : sine hostibus
 Certant, abundant, imperant, litem obtinent.
 Hæc cuncta morbus efficit. Si quid mones,
 Patieris aliquid ante, quam hos adduxeris,

B Ut indigere pharmacis se existiment.
 Quisnam, valentem se putans, vel pharmacum
 Adhibet, salutis vel gerit curam suæ ?
 Est istud ægri, non tamen præter modum.
 Ægrum esse justum quisquis at censet virum,
 Ecquando morbi sumpserit medicum hunc sui ?
 Es dives : ut sit nemo vicinus tibi,
 Studes : agerque cum tibi sit, haud proximum
 Tuum esse cladem ducis. Aspectum decet
 Tuum esse tantum : corpus ac tundi tibi
 Grave est : propinqui visus est clavus tuo.
 Atque esset utinam ! Si enim forte in dies
 Vorare plura fervidus desisteres,

Ὡς φλόξ τις, ἢ χειμάρρος, ἢ λοιμοῦ νόσος,
Μέσου κρατούντος οὐδενός. Ὡς μοι δοκαίς
30 Οὐδ' ἠγνινοῦν ἔθνησιν οὐδὲ σὼν ἔχειν,
Εἰ μὴ τι προσγένοιτο τῶν ποθουμένων.

Εἶθ' ἢ συνεργός τῆς χερὸς συκοφαντία.
Ἵθροισμ' ; ἔχω χρηστήν σε, πράκτορ' εὐθέως,
Στρέβλαι, τὰ δεσμά· φείδεται τοῦ σώματός
35 Ὁ πένης· δίδωσι πάντα, σωθῆναι θέλων.
Εὐψυχός ἐστιν, οὐχ ἐκῶν, ἐν οἷς ἔχει.
« Τί δ' ; οὐ πολιτείας σὺ καὶ ναυαρχίας
Ἵπεύθυνος ; σὺ δ' οὐχὶ τοῦ ληστοῦ φίλος ; »
Λέγει τὸν οὐκ ἐνθ', ὡς φοβήσας κερθαίνειν.
40 Ὁ βοῦς δέ σοι πῶς τοῖς ἐμοῖς ἐνύδρισεν ;
Ἦδ' ἕβρις, εἰπέ ; Μελζον ἐδρουχῆσατο,
Πένητος ὢν, καὶ ταῦτα ὡς μάχης ἐρῶν,

A Ἦ καὶ νενίκηχ'. Ἦ δὲ τῶν δένδρων σκιά
Ἵπερκύπτουσα τοῖς ἐμοῖς λυμάλνεται.
45 Ὁ παῖς δέ σου προσῆλθε τῷ μῶ χωρίῳ.
Ἐπίσχες, ἢ τοῦτο θράσειν μαρτύρεται.
Οὕτως ἀπῆλθε βοῦς, ὁ παῖς, τὸ κηπίον.
Ταῦθ' ἢ τυραννίς. Ἄν δὲ καὶ σοφὸς κακὸς
Τύχη τις ὢν, τὸ πλάσμα πειθανώτερον.
50 Ἄλλους ἀνείργει (σχήμα προστάτου λαβῶν),
Ποιεῖν κακόν τι, καὶ σέπει δουλούμενος.
Ἐπειτα θοινᾶθ', ὡς λέων ζώου τινὸς
Θῆρας διώξας, οὐ φιλανθρωπεύεται,
Ἄλλ' αὐτὸς αὐτῷ θῆραν ὡς βῆστην ἔχει.
55 Τί κάμνεθ' ; ἀπλοῦν ἐστιν, ἀρκείσθ' οἷς ἔχεις.
Τῆς δ' οὐ μετρητῆς κτήσεως μέγας πόνος.
Μάχαι, δίκαι, σοφίσμαθ', αἱ ψευδορκίαι

Velut flamma quædam, aut torrens, aut pestis morbus,
Nullo obsistente medio. Sic mihi videris
30 Nequidem utilitatis quidpiam ex opibus tuis capere,
Nisi quid accedat ex iis quæ cupis.

Deinde adjutrix manus est calumnia.
Damni aliquid accipi? ades creditor, mox exactor,
Tormenta, vincla; parcit corpori suo
35 Pauper: dat omnia, salvus evadere volens.
Liberalis est, quamvis nolens, in iis quæ possidet.
« Quid autem? non tibi administratæ reipublicæ, aut navalis imperii
Reddenda est ratio? non tu hujus prædonis es amicus? »
Nomenque fingit ejus, qui nusquam est, ut metum injiciens lucrum faciat.
40 « Cur hos tuos meos boves læsit?
Quænam illa læsio, dicito? — Majorem edidit mugitum,
Cum sit bos pauperis, idque quasi pugnam expetens,
Aut etiam vicit. Arborum tuarum umbra
Prominens arboribus meis nocet.
45 Puer tuus venit in prædium meum.
Cedito; aut id facere voluisse testimonio comprobatur. »
Sic amittitur puer, bos, hortulus.
Hæc ipsa tyrannis est. Sin autem improbus homo
Versutus sit, figmentum adhibet callidius.
50 Alios velat (defensoris personam assumens),
Facere mali quidpiam, ac dum defendit, in servitutem redigit.
Deinde devorat ut leo, qui cum a bestia quadam
Alia feras propulsat, non benignitate id præstat,
Sed ipse sibi, ut paratam facile prædam habent.
55 Quid defatigatur homo? Unum quid simplex est, iis esse contentum quæ habes,
Verum in acquirendo modum nescire magnus est labor:
Dissidia, lites, fallaciæ, perjuria;

33 Ἐχω χρηστήν. Habeo te creditorem. Mox
πράκτορ', exactorem. Coisl. πράκτωρ.
37 Οὐ. Coisl. οὐχί. quod metro nocet.
38 Οὐχί. Ita Coisl., et postulat metrum. Edit. οὐ.
39 Λέγει τὸν οὐκ ἐνθ'. Eum appellat qui non est.
Combellsius uallet λέγεις. Mox, ὡς φοβήσας κερ-
θαίνειν. Coisl. κερθαίνει, sic metum injiciens lucrum

facit.
46 Ἐπίσχες. Expecta. Billus minus bene: Hic
cedis: acres aut statim jactat minas.
51 Σέπει. Coisl. σέπη.
56 Μέγας πόνος. Coisl. καὶ τίς πόνος! Quantum
labor, quot dissidia, etc.

METRICA VERSIO.

Ut flamma, torrens ut rapax, pestis velut,
Retinente nullo prorsus. Ac nullum ex tuis
Opibus videris consequi fructum mihi,
Accedat horum, quæ cupis, nisi quidpiam.
Post manus opem fert sedulam calumnia,
Si lædor, es tu creditor: mox carnifex,
Tormenta, vincla, corpori parcit suo
Pauper: salutis cuncta dat causa: bonis
Est liberalis in suis, sponte haud licet.
« Quid? functionis publicæ non est reus,
Navarchiæque? non faves prædonibus? »
Nomenque fingit, ut metu injecto lucrum
Captet. « Quid? annou bos tuus læsit meos? —
Qui, quæso, læsit? — Altius, cum pauperis
Bos hominis esset, mugit, pugnam expetens,

B Aut vicit etiam. Præter hoc umbra arborum
Nostris tuarum prominens noxam parit;
Tuusque venit prædium in nostrum puer. »
Hic cedis: acres aut statim jactat minas.
Sic bos puerque perditur, sic hortulus.
Hæc vis aperta. Si malus sit callidus,
Fabella tunc hæc luditur speciosius.
Specie patroni vindicat ab injuria
Miserum: sibi que subjicit, dum protegit:
Voratque post hunc, ut leo, qui a bestia
Feras cruentas submovet, non ducitur
Benignitate, sed parat prædam sibi.
Quid te fatigas? vivere contentum suo
Est facile: at ingens, non modum nosse, est labor,
Dissidia, lites, cum dolis perjuris.

Εἰ μὴδὲν ἄλλο, φροντίδας, ὡσπερ ζῳφοί,
 Τούτοις ἀεὶ τι προσφέρουσ' ἀλλότριον.
 60 Οὐδ', εἰ τραπέζης ἀξίωμ' ἔχων ἴσον,
 Ἄπληστος ἦσθα, καὶ βαρὺς τοῖς συμπτώταις,
 Πάντων ἀμέτρως χερσὶν ἐμφορούμενος,
 Ἐπήνεσάν σε; Μή τι δὴ τῆς κτήσεως;
 Ὡς τό γ' ἀπληστον πανταχοῦ βδελυκτέον.
 65 Σοὶ δ' οὐχὶ φαίνεται' ἐγκυχωσμένη φρένας.
 Τὸ μὲν γὰρ ἔστι, τοῦ δ' ἔραξ, τὸ δ' ἠλπίσας.
 Τοῦ δ' εἰσὶν οἱ προμνήστορες καὶ μαστροποὶ,
 Ὡς εἰσὶν ἄλλοι τῆς νόσου τῶν σωμάτων.
 Σέβεις δὲ χρυσόν. Ἡ δὲ σητῶν βρώματα
 70 Ἐσθῆς τέθαπται. Τῶν δὲ σιτῶνων ἀεὶ

Α Πλήρης. Καπηλεύεις δὲ τὰς ἀκαιρίας.
 Οἱ μὲν στένουσι, τοὺς δ' ἔχουσιν ἐλπίδες.
 Κοῦφον γὰρ ἔστιν ἐλπίς ἡμέρας δυαρ.
 Τοὺς μὲν σφραγίζεις, τοὺς δ' ἀνοίγεις εὐστόχως.
 75 Ὅπως δ' ἂν, οἶμαι, καὶ τὰ τοῦ καιροῦ ῥέη.
 Φεῦ, φεῦ, πενήτων συλλέγεις τὰς συμφοράς,
 Ἄλλοτριαν κάκωσιν ἐκκαρπούμενος,
 Ἄλλην ἄρουραν τὸ στενὸν ποιούμενος!
 Τίς ταῦτα; κάκ τίνων σύ; καὶ θαρβῶν πόθεν;
 80 Ὅν ἡ παρούσα νῦξ ἴσως ἔξει νεκρὸν,
 Μέσων ἀναρπάξασα τῶν ποθομένων.
 Ὡς ἔστι δεινὸν, καὶ τὰ πάντα πλουσίως
 Ἄλλων διδόντων, σώματ', οὐσίας, θεῶ

Et si nihil aliud, sollicitudines, velut nebulae,
 His hominibus semper proponunt res alienas.
 60 Et quidem, si parem mensae dignitatem obtinens,
 Insatiabilis esses et molestus convivis,
 Quaelibet immodice manibus ingerens,
 Num laudarent te? Nunquid et in parandis opibus?
 Inexplebilis enim cupiditas ubique abominanda.
 548-549 65 Tibi autem non ita videtur, cujus mens est obruta.
 Hoc quidem jam possides, istud cupis, aliud speras,
 Ad aliud occupandum tibi praesto sunt conciliatores et lenones,
 Quomadmodum alii sunt libidinis corporum ministri.
 Aurum colis. Tinearum esca
 70 Vestes reconditae sunt. Granaria semper
 Plena tritico. Abuteris in quaestum tuum difficilibus temporibus.
 Alii gemunt, alii sperant (penuria se levandos):
 Spes enim est leve diei somnium.
 Horrea partim obsignas, partim recondis solerti consilio,
 75 Habita, ut opinor, ratione temporis.
 Heu! heu! pauperum colligis calamitates,
 Ex aliorum miseriis fructum percipiens,
 Et ex angustia alium tibi efformans agrum!
 Quis ista? Quibus ex causis? Unde tantum habes fiduciae?
 80 Tu quem praesens nox forsitan habitura est mortuum,
 E mediis avellens te opibus concupitis.
 Quam grave est, quod cum omnia large
 Caeteri dent, corpora, facultates, Deo

59 Ἀλλότριον. Res alienas proponunt, scilicet ut accendant cupiditatem.

61 Ἀπληστος. Ita Coisl. Edit. ἀπλητος.

62 Ἐμφορούμενος. Combef. ita versus hunc exponit: Cui prae nimia voracitate omnium vix sufficerent manus, qua lege in conviviis solent, ut cuique aptum videtur, a convivatore, seu alio, de hujus nutu, dapes apponi.

65 Μή τι δὴ τῆς κτήσεως. Ita reddit Billius: In opibus multo minus.

70 Τῶν δὲ σιτῶνων. Ad verbum, plenus semper granariis, qui multa habet horrea tritico plena:

unde sequitur, alia obsignas, alia recludis, habita ratione temporis, ut carius vendas. Σιτώνων, a voce σιτῶν, σιτώνως, ager frumentarius, sive etiam horreum tritico plenum, non a σιτώνης, frumenti emptor, ut non recte Billius existimavit.

72 Οἱ μὲν στένουσι. Alii gemunt, pauperes nimirum fame laborantes. Ibid. Τοὺς δ'. Ita Coisl. Edit. τοῖς δ'. Alii sperant, inde penuria se levandos.

73 Κοῦφος. Spes leve diei somnium: quandoquidem per divitum usuras gravius semper preiuntur.

80 Ὅρ ἢ. Ita Luc. xii, 20.

METRICA VERSIO.

Utque alia non sint, at nigræ curæ tamen
 Aliena semper his solent proponere.
 At dignitatem si parem mensæ obtinens,
 Immodicus esses, et gravis sodalibus,
 Annosæ gulosæ farciens ventrem cibus,
 Non te probarint: in opibus multo minus.
 Odiosa ubique res enim nimia est famas.
 At non videtur obruta mente hoc tibi?
 Quiddam tenes jam, quiddam aves, quiddam levi
 Spe fingis; aliud turba lenonum tibi
 Captant, ut alii feminam ad stuprum solent.
 Veneraris aurum. Conditas vestes habes
 Tineis edendas. Tritici emptor plurimus

B Te circum. At ipse voris in quaestum famem.
 Quidam ingemiscunt: spes tenet contra alios.
 Spes nam diurnum somnium est perquam leve.
 Partim recludis horrea, et partim obstruis,
 Annosæ ut esse plurimum aut paulum vides.
 Proh, proh! egentum denietis casus graves,
 Aliena quaestus in tuos vertens mala,
 Agrumque faciens asperam novum famem!
 Quis tu ista, causis et quibus fidens, facis,
 Habitura quem nox forsitan est hæc mortuum,
 A concupitis illico avulsam bonis?
 Indigna res est, cuncta cum donent Deo
 Alii libenter, corpora, et totas opes,

Παρ' οὐ τὰ πάντα, σὲ ζητεῖν ἔχειν δέον.
 85 Ὡς ἂν λάθῃς τί; δεῖνὰ θησαυρίσματα,
 Ὅγκον τραπέζης, καὶ στενοῦ λαιμοῦ χάριν,
 Εἰς ἂν τὰ πάντα συντρέχει φροντίσματα,
 Οἴδημα γαστρὸς, τὴν κόρου τ' ἀβρωστίαν
 (Ὅσσοι γὰρ εἰσιν οἱ τόκοι τῆς πλησμονῆς),
 90 Οἴκου περιττοῦς, καὶ κενοῦ τῷ πλείονι,
 Χρυσωρόφου τε, πλαξί τε σιλοδομένους,
 Παῖδας γυναικῶν εἶδει κοσμουμένους,
 Σκιάσματα, ψυκτῆρας, ἐκμεθύσματα,
 Συμφίδια τε καὶ κρότους ὁμορρόθους,
 95 Ὑψ' ὧν τὸ κάλλος φθείρεται τῆς εἰκόνας,
 Λαμπρὸν φυσᾶσθαι καὶ μέγιστον ἐν πόλει
 Ὑψαυχοῦντα, καὶ θρόνων αὐχεῖν κράτος,

A Θρόνους, φθόνου πάλαισμα καὶ τυραννίδος.
 Ἄλλος γὰρ ἄλλον οὐκ ἔφ' φρονεῖν μέγα,
 100 Ὑπερφέρων τε καὶ πλεόν γαυροῦμενος,
 Ὅσπερ δράκοντος ἐπιβρέουσαι φωλίδες.
 Ἐλεν· τί λοιπὸν ἔστι σοι τῶν τιμῶν,
 Θρύψις γυναικῶν ἐν λίθοις καὶ χρυσιῶ,
 Διαπλόκοις τε καὶ πλοκῆς ἄλλοτρίοις;
 105 Δεσμοὶ τε χειρῶν καὶ ποδῶν, τερπνὸν βάρος,
 Ἐξ ὧν τὸ κάλλος οὐ καλῶς σπουδάζεται,
 Πολλοῖς ἀρέσκειν ἀβρῆνων ἀσκούμενον;
 Τί δ' ἄλλο; παῖδας εὐπτόρους λιπεῖν ἰσως,
 Καὶ τῆς πατρίδας ὕδραως ἐπιστάτας;
 110 Ἦν ἂν τι τούτων, εἰ συνήντων ἐλπιδες.
 Νῦν δ' οὐδὲ χροῦν τις οἶδεν, οἳ λυθήσεται,

A quo omnia (profecta sunt), tu parandis opibus studeas?

85 Ut quid consequaris? malos thesauros,
 Onus mensæ, et angusti gutturis gaudium,
 In quod omnes concurrunt sollicitudines,
 Ventris tumorem, et satietatis languorem
 (Hi namque sunt fetus repletionis),
 90 Domos superfluas, et vacuas magna ex parte,
 Aureo tecto et tabulis micantes,
 Pueros femineis vultibus ornatos,
 Umbracula, vasa refrigeratoria, temulentas compotationes,
 Conventus et plausus consonos,
 95 Quibus corrumpitur pulchritudo divinæ imaginis;
 Splendidum quid et maximum spirare in urbe,
 Cervicem tollendo, et thronorum jactare potestatem,
 Thronos, qui luctæ causa sunt, livoris et tyrannidis.
 Alius enim alium non patitur se esse magnitudo,
 100 Dum ipse se effert, et magis superbit,
 Quemadmodum draconis squamæ aliæ super alias incumbunt.

Sit ita: quid præterea tibi est in pretio?
 550-551 Deliciæ mulierum in auro et gemmis
 Vel simul connexis, vel non consortis?
 105 Catenæ manuum et pedum, gratum pondus,
 Quibus pulchritudo non pulchre excolitur,
 Pluribus placere viris gestiens?
 Quid adhuc? an forte liberos divites relinquere,
 Et paterni dedecoris præsidēs?
 110 Essent hæc aliquid, si responderent spes.
 Nunc autem, nequidem novit quis terram, ubi dissolvetur,

84 Ἑχειρ δέον. Pro δέον legit Bill. πλεόν, ut sit sensus, rem sane indignam et gravem esse, cum alii omnes etiam facultates suas Deo dono dent, avarus tamen a pia hac largitione tantum abesse, ut etiam plura quam habent, habere studeat.

85 Δεινὰ θησαυρίσματα. Leuv. miroz thesauros.

86 Ὅγκον τραπέζης. Onustas dapibus mensas.

87 Φορτίσματα. Vat. in marg. φορτίσματα.

95 Ψυκτῆρας. Vasa potiora majora interpretatur auctor Thesauri: præterea intelligi possunt loca condensa et opaca.

96 Ἐν πόλει. Ita Coisl. Male edit. ἐκ.

99 Φρονεῖν. Coisl. φρονεῖν.

101 Φωλίδες. Coisl. φωλίδες.

111 Χροῦν, etc. Nequidem novit quis locum ubi corpus suum dissolvendum sit, ubi moriturus sit.

METRICA VERSIO.

Tu plura contra pectore insano expetas.
 Ut consequaris ipse thesauros malos,
 Mensas onustas, gaudium arcti gutturis
 Breve, in quod omnes confluunt curæ simul,
 Ventris rumorem noxium, et vomitum gravem
 (Hos nam saturitas corporis fetus habet),
 Domos superbas, parte vacuas maxima,
 Tecto micantes aureo, et tabulis item,
 Comptosque pueros feminæ prorsus modo,
 Umbrosa densi nemoris, et nimium meri,
 Cantusque lætos consonis cum plausibus,
 Imago dia queis decus perdit suum;
 Spirare in urbe maximum quiddam, et caput
 Efferre, primos ob thronos se attollere,

B Thronos quibuscum livor et vis dimicant.
 Namque alter alte surgere haud sinit alterum,
 Dum se ipse in altum tollit, et tumet magis,
 Squamæ ut draconis mutuo in sese influunt.
 Quid rursus apud te maximo in pretio viget?
 An feminarum luxus in pellucidis
 Gemmis, et auro, sive nexis, sive non?
 Manuum pedumque vincula, onus gratissimum,
 Per quæ venustas quæritur pulchro haud modo,
 Multis placere masculis prave studens?
 An forte gnatos divites relinquere,
 Opumque, luxus et paterni præsidēs?
 Horum esset aliquid, vota si succederent.
 At nunc nec ulli mortis est notus locus,

Οὐδ' οἱ προβήσῃ ἢ βλάβῃ τῆς κτήσεως.
 Σὺ μὲν ποιεῖς τε μακρὰ, κάγρυπνεῖς ἰσως,
 Νύκτας συνάπτων ἡμέραις ἐν φροντισίν,
 115 Ὡς πλείον εἶναι τὸ στενὸν τῆς τέρψεως.
 Τοκογλυφεῖς τε καὶ τρέφεις τόκοις τόκους,
 Ἐν δακτύλοις τε τοὺς τόκους ἀεὶ φέρεις.
 Τὰδ' οὐτε σοὶ φυλάσσει, οὐθ' οἷς ἠλπισας.
 Ἄλλ' ἔστιν, ὣν πέρ ἔστι, καὶ ξένων τυχόν.
 120 Ἀσπαστὸν ἦν ἄν· νῦν δ' ἰσως καὶ δυσμενῶν,
 Οἱ σου κατηγοροῦσι καὶ τῶν σῶν καλῶν,
 Οὐδ' οὔποτε ἤξιωσας οὐδὲ κλάσματος.
 Τούτων τυχόν τις τῶν κακῶς πεπονθότων,
 Ὃς ἤρδεν ἀλμυρῷ σε τῷ ποτισματι,
 125 Οἶκόν τε τὸν σὸν, ἐν γόοις καὶ δάκρυσιν,

Α Οὗτος τραφήσῃ ἐν πῶνοις ἀλλοτρίοις,
 Ἄλεκτροῦν παχύς τε καὶ βλέπων ἄνω,
 Πόλλ' οὐκ ἐπαιῶν τῶν γε νῦν τυπουμένων.
 Ὃς οὐδὲ ἄρτον, εἰ τύχοι, διακλάσει
 130 Τῷ κληρονόμῳ σου τῶν κενῶν φαντασμάτων.
 Πρὸς ταῦτα, εἰ τι περινοεῖς, προσλάμβανε.
 Στρέβλου, βιάζου, μὴδὲν ἐλλείπης κακῶν,
 Γῆς καὶ θαλάσσης ἐξερευνάσθω βάθη.
 Ἔειν', ὃ δὴ λέγουσι, καὶ νεκρῶν τρίχας,
 135 Θύειν σαγήνην, προσκυνεῖν τὴν δεξιάν,
 Ἥ σοι τοσοῦτον χρυσίον συνήγαγεν.
 Ἄπαντα ποιῶ τοῦ λαβεῖν κατώτερα,
 Ἐχθροὺς, φίλους τε, συγγενεῖς, εὐεργέτας.
 Οὐδὲν διοίσει ταῦτα τῇ ἀμπώτιδι,

Nec quorsum evenient injustæ facultates.
 Tu quidem laboras plurimum, et vigilas forsitan,
 Noctes conjungens diebus in sollicitudinibus,
 115 Sic ut majus sit tædium quam voluptas;
 Et feneraris, et alis usuras uauris:
 In digitis senus (quo res tua crescit) semper gestas.
 Hæc autem nec tibi servantur, nec quibus sperabas:
 Verum erunt, quibus erunt, et forte extraneis.
 120 Quod quidem et gratum esset; nam ad ipsos forte pervenient hostes,
 Qui te reprehendunt et tuas opes,
 Quos nunquam dignatus es panis frustulo.
 Horum forte aliquis, qui a te male habiti sunt,
 Qui irrigabat salso te poculo,
 125 Et domum tuam, in fletibus et lacrymis,
 Hic vescetur bonis alieno labore partis,
 Gallusque pinguis et spectans sursum,
 Plurima non probans, quæ nunc designas;
 Qui forte ne quidem frustum panis franget.
 130 Ei quem fingis hæredem inanibus consiliis.
 Ad hæc, si quid cogitas, acquire.
 Torquere, vim adhibe, nihil intactum relinque malli,
 Terræ et maris perscrutare profunditates.
 Rade, ut aiunt, et mortuorum capillos,
 135 Fac reti sacrificium, adora dexteram,
 Quæ tibi tantam auri copiam comparavit.
 Omnia habendi desiderio postponas,
 Inimicos, amicos, cognatos, bene meritos.
 Nihil hæc differunt ab Euripo,

112 Τῆς κτήσεως. Ita Coisl. In edit. deest τῆς.

117 Τόκους. Coisl. πόρους.

119 Ἄλλ' ἔστιν ὧν πέρ ἔστι. Ita Coisl. Billius ex conjectura emendaverat.

120 Ἀσπαστὸν ἦν ἄν. Idque optandum esset; nunc autem forte ad ipsos hostes.

127 Παχύς τε. Coisl. πλατύς τε.

128 Τυπουμένων. Quæ nunc designas, vel statuis, præcipis, Bill.: Quæ nunc sculpis. Leuv.: Quæ nunc sculptantur.

130 Τῶν κενῶν φαντασμάτων. Quem vana spe ductus, habiturum se hæredem sperabat dives, inanum duntaxat imaginationum hæredem vocat Gregorius.

131 Προσλάμβανε. Insuper adjuuge.

135 Προσκυνεῖν. Coisl. προσκυνεῖ. Vide supra, carm. viii, De comparatione vitarum, vers. 66.

139 Διοίσει. Ita Coisl. Edit. διοίσει. Mox, τῇ ἀμπώτιδι, ab æstu maris reciproco.

METRICA VERSIO.

Nec quoniam ituræ sint opes tandem improbæ.
 Longos labores tu quidem forsitan capis,
 Vigilaque curis anxius noctu et diu,
 Sic ut voluptas sit minor, quam tædia.
 Tu feneraris, fenera usuris alis,
 Digitisque semper fenerum summam geris:
 At ista servas, nec tibi, nec quis putas:
 Verum quibusnam? forsitanne extraneis?
 Bene res haberet; gravibus at forte hostibus,
 Qui teque carpunt, et tuum luxum simul,
 Dignatus es quos frustulo nunquam unico.
 Horum aliquis, abs te læsus sæpius,
 Salso irrigabat poculo qui te, ac tuam
 Domum, calentes fletuum effundens globos,

B Sudore partis vivet alieno bonis:
 Pinguisque gallus, et caput sursum ferens,
 Permulta quæ nunc sculpis, haudquaquam probans:
 Qui forte panis ne quidem huic frustum dabit,
 Quem mente vana fingis hæredem tibi.
 Ad ista, si quid cogitas, junge insuper.
 Torquere, vim adhibe, nil mali intactum sine:
 Terræ profundos excute ac maris sinus.
 Vel mortuorum deseca, ut dicunt, comas:
 Reti sacrum fac, dextram adora, quæ tibi
 Tantum auri, opumque copiam tantam attulit.
 Postpone lucris omnia, propinquos tuos,
 Hostes, amicos, deque te meritos bene.
 Omnino nihil hæc different ab Euripis,

140 Ἦ και Χαρύβδαι τῆ βοφοῦση τοὺς στόλους.
Μικρὸν τι και ὁ πλοῦτος ἐκβλοσθήσεται,
Ἵσπερ κόρου τις φόρτος εἰς ἄνω βυεῖς.
Μικρὸν μενῶ τι, και προσέρχεται ἡ δίχη,
Κρεῖσσον μὲν, εἰ νῦν· εἰ δὲ μή γ', εἰς ὑστερον.
145 Καλῶς πίνεσθαι κρεῖσσον, ἢ πλουτεῖν κακῶς,
Ταπεινὸν εἶναι μᾶλλον, ἢ φυσώμενον,
Εὐεξίαν δοκοῦντα τὴν ἀβρωστίαν.
Ἦ πάντ' ἴδει σοι χρυσοῦν, ὡς Μίδα ποτὲ
Φασί, γενέσθαι, ὡς τὰ Μίδου και πάθους,
150 Ἐχων δίκαιον λεμὸν ἐξ εὐχῆς κακῆς.
Διψάς τίς ἐστι τῶν ἐχιθναίων γενῶν,
Τούτων, ὅσ' ἡ ἔρημος Αἰγύπτου φέρει.
Ταύτης τὸ τύμμα οἶον, ἢ κλῆσις λέγει.

A Τὸ θηρίον γὰρ τοῦ πάθους ἐπώνυμον.
155 Πίνων διόλλυθ', ὅς τὸν ἰὸν ἔσπασαν·
Εὐράν τι βεῖθρον, χανθὸν ἐμπροσθῶν ὄλος,
Ἔως τὸν εἶσω φόρτον ἐκρήξῃ πότω.
Ἵμοῦ δὲ τὸ ζῆν και τὸ δίψος ἐσχέθη.
Οὐκ οἶσθα τοῦτο, φίλτατ', οὐδ' ἀκίχουας,
160 Ὡς ἄρτον ὅσον οὐρανόσ λαψ ποτε,
Περῶντι τὴν ἔρημον εἰκόσ ἀτροφον,
Δῶρον δαψίλες, ὡς Θεοῦ, και ἀφθονοῖ;
Ἄλλ' οὖν ἔκειτο τοῖς ἀμέτροις και δίχῃ.
Ἐπώξεν εὐθύσ τὸ πλέον· μέτρον γὰρ ἦν
165 Ἦ χρεῖα τοῦ δορημάτου. Τοῦτ' οὖν ἀεὶ
Πάσχειν ἕκαστον τῶν ἀδίκων ἐνδικον,
Ψοφεῖν ποθοῦντας, ἢ συνόζειν οἷς κακῶς

140 Aut a Charybdi, quæ absorbet classes.

552-553 Brevi futurum est ut opes istas evomas,

Ac veluti quoddam satietatis onus sursum fluitans.

Paululum expectabo, et adveniet vindex justitia,

Utilius quidem, si in hac vita; sin autem, in altera.

145 Honestè pauperem esse præstat, quam male divitiis abundare.

Humilem esse melius est, quam superbia inflatum,

Qui pro integrâ valetudine ducit morbum.

Oportebat sane omnia tibi aurum fieri, quod Midæ olim

Contigisse ferunt, ut eadem ac Midas, perpetiaris,

150 Æqua laborans fame ob improbum votum.

Dipsas est quoddam viperarum genus,

Ex his, quas fert solitudo Ægypti.

Hujus ictus qualis sit, nomen declarat.

Animal enim ex morbo, quem parit, nomen consecutum est.

155 Bibendo perit, quisquis hujus venenum hausit;

Si reperit fluen. um, inhiando prosilit totus,

Quousque internum pondus potu dirumpat.

Ita simul cum vita sitis exstinguitur.

Non nosti hoc, amicissime, nec audisti aliquando,

160 Ut panem pluit cælum populo olim

Iter facienti per desertum, ut par est, cibus carens,

Largum munus, utpote Dei. et sine invidia?

Veruntamen tunc proposita erat avidioribus pœna,

Fetebat illico, quod nimium erat; modus enim

165 Muneris erat necessitas. Hoc itaque semper

Contingere cuilibet injusto æquum esset,

Ut vel creparent desiderantes, vel simul feterent cum iis quæ male

141 Ἐκβλοσθήσεται. Ita Coisl. Alludit ad istud
Job xx, 15: *Diritias, quas devoravit, evomet; et*
Prov. xliii, 8, *Cibus, quos comederas, evomes. Edit.*
ἐκβλοσθήσεται.

144 Εἰ νῦν. Si nunc, sin minus in posterum.

145 Καλῶς πίνεσθαι. Ita fere infra carm. xxxiii,
v. 145.

154 Ἐπώνυμον. Eiusdem nominis ac morbus.

157 Ἐκρήξῃ. Ita Coisl. Edit. ἐκρήξει.

162 Δῶρον. Deest hic versus in Coisl., nec inter-
pretatus est Billius. — Supplevinus, et Italicis dis-
tinximus. (CAPPILLAU.)

167 Ψοφεῖν ποθοῦντας. Vel. desideratis strepe-
rent. Ibid. συνόζειν. Ita Coisl. Edit. συνόξειν.

METRICA VERSIO.

Aut a Charybde rabida, quæ classes vorat.
Brevi futurum est ut vomas istas opes,
Immodica ventris sarcina ut solet vomî.
Ventura vindex criminum vis est brevi,
Aut hic, quod esset melius, aut in posterum.
Pauperiem honestam malo quam pravas opes,
Atque humilis esse, quam tumens fastu gravi,
Pro sanitate deputans morbum integrâ.
Ut Midæ, in aurum sic tibi verti omnia
Sane decebat: par tibi pœna ut foret,
Justam obtinenti non probo ex voto famem.
Est viperarum quodpiam dipsas genus,
Quas solitudo Pharia complures alit.
Ac vulnus ejus quale sit, nomen docet.

B Huic namque morbus, quem parit, nomen dedit.
Perit bibendo, quisquis hac ictus fuit,
Aquis repertis, totus in eas ruens,
Quousque nimio turgidus potu crepet.
Vita cadente sæva sic cadit sitis.
Nunquamne ad aures venit hoc, quæso, tuas,
Fusum esse quondam cœlitus panem agnini,
Deserta quod per sicca carpebat viam,
Largum a Deo, carens et invidia datum?
At constituta pœna erat cupidus nimis;
Quod plus, olebat illico. Nam muneris
Modus necessitas erat. Id ergo pati
Homines iniquos scilicet justum foret,
Ut vel creparent, opibus aut cum pessimo

Ἔχουσιν. Οὕτως ἂν μόνως ἦσαν σχετοί.
 Τί δ' οὐ τὸ σῶμα τοῖς θέλουσιν ἐνδίδως;
 170 Τί δ' οὐχὶ καὶ λήσταρχον ἀσπάζῃ βίον,
 Τοιχωρυχεῖς τε καὶ διοχλιζεῖς τάφους,
 Εἰ σοι τὸ πλουτεῖν καὶ μόνον σπουδάζεται,
 Τοῦ πῶς δ', ὅθεν τε, μηδὲ εἰς ὄλιγος λόγος;
 Κάλλους μὲν εἶναι μέτρον, εἶναι δ' ὀφείως,
 175 Δρόμου, σθένους τε καὶ μελῶν, καὶ ἀλμάτων,
 Λόγων τε, μόχθων τ'· ἔργον οὐχ ἀρπάγματος·
 Ἐτήσῃ δὲ μηδὲν μέτρον· ἀλλ' ἔχειν ξένον
 Τὰ τοῦ καμόντος καὶ καλῶς κεκτημένου,
 Ἥ καὶ πατρῶον κληρὸν εὐ δεδωγμένου·

A 180 Καὶ τοῦτ' ἐς μικρὰν ἔστιν ὄς βίου πνοήν,
 Τὸν οὐδ' ἔχοντα γῶσιν ὦν κέκτητ' ἰσως.
 Μὴ σοὶ μόνω δοθήσεται ἡ οἰκουμένη;
 Κἂν ταῦτα δώμην, οὐτὶ καὶ λειψθήσεται;
 Τί οὖν δράσεις; σὺ σπουδάσεις καὶ ταῦτ' ἔχειν;
 185 Ἄει μογήσεις, τῷ λείποντι γὰρ πένης.
 Ἄλλὰ σχεθήσῃ; τοῦτο καὶ νῦν δοξάτω.
 Τῶν σῶν ἔχεις ὄνησιν· εἰ δ' ἄμετρος εἶ,
 Ἴδὼν τόδ' ἴσθι προστιθεὶς ὄς νῦν ἔχεις,
 Καὶ φλὸξ ἀκάνθαις, ὃ προσέρχεται κακῶς,
 190 Ὅς δ' ἂν προσέλθῃ, ταῦτα καὶ συνόλλυται.
 Ὅς οὐ μαραίνει δίκην ἐξ ἄλλης ποτὸν,

Possident. Sic duntaxat possent compesci.
 Quidni autem corpus tuum cuivis permittis?
 170 Quidni et latronum amplecteris vivendi genus?
 Quidni muros effodis, et tumulos diripis,
 Si tu in id unum, ut dives fias, incumbis,
 Quibus modis, et unde acquiras opes, nihil curans?
 Pulchritudini statuitur modus, et visui,
 175 Et cursibus, et robori, et cantilenis, et choreis,
 Et sermonibus, et laboribus; non violentia opus est.
 Divitiarum autem nullus est modus: verum habet extraneus
 Facultates ejus qui desudavit, et honeste eas comparavit,
 185 Aut etiam paternam hæreditatem, quam legitime accepit;
 180 Atque his fruitur ad exiguum vitæ tempus,
 Qui nequidem forsitan novit bona quæ possidet.
 Nunquid tibi unus dabitur orbis?
 Sed ut illum demus, annon aliquid relinquetur?
 Quid igitur facies? tunc satages illud etiam acquirere?
 185 Semper laborabis, ob id quod restat, pauper.
 An tandem tibi modum statues? quin id jam nunc tibi faciendum decernito?
 Facultatum tuarum habes fruitionem; si autem insatiabilis es,
 Venenum scito te addere iis quæ possides,
 Et instar flammæ spinas corripientis est quidquid accedit injuste,
 190 Et quibus admovetur, hæc simul absumuntur.
 Quemadmodum non exstinguit sitim salsa potio,

169 *Ὁὐ τὸ σῶμα, etc.* Billius hæc per aculeatam ironiam dicta a Gregorio observat.

170 *Ὁὐχὶ καὶ λήσταρχον.* Hunc versum Billius non reddidit, nec Leuv. — Supplevimus, et Italicis distinximus. (CAILLAU.)

173 *Ὁὐλιος λόγος.* Coisl. *ὄλιος*, nulla ratione habita.

176 *Μόχθων τ'.* Ita Coisl., quæ vox interpretatione separatur ab his quæ sequuntur, *ἔργον οὐχ ἀρπάγματος*, non opus est violentia; id est, id fit sponte, absque ulla vi; siquidem defatigatio efficit, ut his rebus modum imponamus. Edit. *μόχθων*. — Unde contra sensum simul et contra metrum verterat Billius: *Verbisque, labor est quidem, non vis rapax*. Correctum quoad utrumque versum Italicis distinximus. (CAILLAU.)

180 *Τοῦτ' ἐς μικρὰν.* Ita Vat. Edit. *τοῦτο μικρὰν*. — Sic Benedictini, qui, ut sensui faveant, metro prorsus nocent, ut cuilibet manifestum est. (CAILLAU.)

183 *Κἂν ταῦτα δώμην.* Superiori versu οἰκουμένη non in genere pro toto terrarum orbe accipienda est (alioqui nihil acquirendum superesset), sed duntaxat pro iis terræ partibus quæ ab hominibus incoluntur. BILL.

184 *Τί οὖν δράσεις.* Ita Coisl. Edit. *τί γούν, etc.* — Sic correxerunt Benedictini, licet editorum lectio metro magis faveat. (CAILLAU.)

185 *Τῷ λείποντι.* Ita fere supra carm. viii, vers. 85.

189 *Ἀκάνθαις, δ.* Ita Coisl. Edit. *ἀπένθ'*, mendose: quod mendum corrigere tentavit Billius, sed frustra: nisi quod observat recte, divitias iniquis artibus comparatas, instar flammæ corripientis et absumentis quidquid admovetur, etiam honestis rationibus quæsitis opibus perniciem afferre.

190 *Προσέλθῃ.* Coisl. et Vat. *συνέλθοι*.

191 *Ἐξ ἄλλης.* *Haustus e mari potus.*

METRICA VERSIO.

Partis olerent. Unum id illos sisteret.
 Quin ipse corpus obijcis cuivis tuum?
 Quin et latronum deligis vitæ genus?
 Sepulcra quia tu diripis, tecta effodis?
 Opibus struendis siquidem omnino studes,
 Nec unde curans, nec quibus prorsus modis.
 Figere decori, visui, atque robori
 Modum, choreis, cantilenis, cursibus,
 Verbis, labori; non opus violentia.
 At non modus opum est ullus, his sed exterus
 Fruitur, labore parta quæ alius maximo
 Tenebat, aut quæ liquerat moriens pater.

B His fruitur, inquam, pauculos sæpe ad dies,
 Qui forte nec quæ possidet novit bona.
 Orbisne dabitur totus hic soli tibi?
 Ut demus ipsum, nonnihil restat tamen.
 Quid ergo facies? addere hæc satages quoque,
 Semper laborans, pauper ob restantia?
 Cohibebis at te? quin idem nunc jam placet?
 Fructus tuorum te juvat. Nescis modum?
 Opibus venenum, quas habes, addis miser,
 Instarque flammæ est quidquid injuste adventit.
 Quodcunque tangit, id statim simul interit.
 Ut unja salsa fervidam haud fugat sitium,

Οὐδ' ἔψις ἐμμένουσα τῷ ποδουμένῳ
 Τὸ φίλτρον, ἀλλὰ διπλασίως ἐξάπτεται·
 Οὐτω τὸ ληφθὲν τοῖς ἀπλήστοις φάρμακον,
 195 'Αεὶ καθίσταται' εἰς δρεξίν πλειόνων.
 Γνώμην ἔδωκ' ἄν τοῖς ἀπραγμονεστέροις,
 Ἥ τοῖς πένησι, συμφέρειν τι τοῖς κακοῖς,
 Ὡς θηροὶ βρώσιν, ἢ χοῦς τοῖς δαίμοσιν,
 Ἄς προσφέρουσιν οἱ γε δεισιδαίμονες,
 200 Εἰ, τοῦτ' ἐχόντων, ἤρεμεῖν ἐμέλλομεν.
 Ὡδ' ἄν τι καὶ πένητας οἶόν τ' ἦν ἔχειν,
 Ἄεὶ τρέμοντας τῶν κακῶν καὶ τὰς σκιάς.
 Νῦν δ' οἶδα πάντων φάρμακον, πλὴν τῶν κακῶν·
 Λιμοῦ διαίτα, πλησμονῆς τὸ ἐνδέει,
 205 Ὑδρωτος ἢ κένωσις, ὀφθαλμοῦ σκότος,
 Πένθους λογισμὸς ἢ φίλος, λύπης χρόνος·

A Τοῖς δυσπλοοῦσι, πυροδὲ ἢ λιμὴν φανείς,
 Κόποις, Δλειμμα· τοῖς πονηροῖς δ' οὐδὲ ἐν,
 Πλὴν τοῦ Θεοῦ τε καὶ δικῆς καὶ τραυμάτων·
 210 Ἄλλ' οὐδὲ ταύτης αἰσθάνονθ' οἱ δυσσεβεῖς.
 Ἡ πλησμονὴ γὰρ καὶ δικῆς καταφρονεῖ.
 Ζόφῳ καλύπτει τὰς φρένας ὁ συνεργίτης,
 Χαλκῶ τὸ νῶτον, ὡς ἀνήλατος σαφῶς,
 Ἄκμων σιδήρῳ, τῇ κακῶσι γίνεται.
 215 Πρὸς τὰ παραβέγγματ' εὐθέως ἀνατρέχει.
 Τί τοῦτο, Χριστέ; πῶς δέδωκας τοῖς κακοῖς
 Τὰ τῶν ἀρίστων ἔστιν ὧν προσκρούσματα,
 Ὡς ἄν τιν' εὐρίσκουσι τοῦ τρόπου φυγῆν;
 Καλὸν μὲν οὐδεὶς, καὶ πλεόν, λογίζεται,
 220 Κακὸν δὲ, καὶ μικρόν τι, γίνεται πῖναξ
 Τοῖς ἀφρονεστέροις τε καὶ κακωτέροις.

Nec aspectus defixus in rem desideratam
 Amorem, sed duplo magis accenditur,
 Sic sumpsum ab hominibus insatiabilibus medicamentum,
 195 Semper excitat ad appetitionem plurium.
 Id consilii darem libenter iis, qui tranquilliore vita sunt,
 Aut inopibus, dare quidpiam improbis,
 Ut feris escam et libamina dæmonibus,
 Quæ offerunt superstitiosi,
 200 Si tali munere tranquillitatem consecuti essemus.
 Sic fieri potest, ut ipsi etiam aliquid pauperes haberent,
 Qui semper reformidant vel ipsas improborum umbras.
 Nunc autem scio ad omnia esse remedia, præterquam ad improbos.
 Famis remedium est cibus; repletionis, inedia;
 205 Aquæ intercutis, evacuatio; oculi, caligo;
 Luctus, ratio vel amicus; doloris, tempus;
 Tempestate jactatis, sax aut littus conspectum:
 Laboribus, unctio; improbis autem nullum,
 Præter Deum et pœnam, et plagas:
 210 Imo nequidem pœnam sentiunt improbi.
 Etenim satietas ipsam quoque pœnam continet.
 Caliginem offundit mentibus ille improborum cooperator.
 Æreum reddit dorsum, ut indomitus prorsus,
 Velut incus ferro, homo afflictioni fiat.
 215 Ad exempla protinus currunt.
 Quid hoc, o Christe, quomodo concessisti improbis
 556-557 Præstantissimorum quorundam hominum offensiones,
 Ut quoddam vitium suis inveniant effugium?
 Bonum quidem nemo, quamvis amplius, considerat:
 220 Malum vero, ut libet parvum, est loco tabulæ
 Stultissimis et improbissimis hominibus.

196 Τοῖς ἀπραγμονεστέροις. Iis qui vita tran-
 quilliore sibi volunt.
 197 Ἡ τοῖς. Ita Coisl. Fedit. ἤτοι.
 200 Τοῦτ' ἐχόντων. Si, postquam hæc haberent.
 204 Λιμοῦ. Coisl. λοιμοῦ.

212 Συνεργίτης. Operis socius, diabolus.
 213 Τὸ νῶτον. Coisl. τὰ νῶτα.
 215 Ἀνατρέχει. Ita Coisl. Edit. τρέχει.
 219 Καλόν. Virtutem quidem nemo quamvis insi-
 gnem, etc.

METRICA VERSIO.

Nec flammam amoris fixus in amatam diu
 Visus, sed inde surgit hæc duplo altior:
 Cepere sic quod, nimia quos opum tenet
 Cupido, virus plurimum est sitim afferens.
 Avidos quietis, vel quibus desunt opes,
 Libens monerem, quidpiam ut darent malis,
 Feris ut escam, dæmonum aut turbæ implia
 Libamina, superstitio quæ demens colit,
 Si certa nobis munere hoc esset quies.
 Sic aliquid etenim forte haberent pauperes,
 Umbram improborum fide qui nullo tremunt.
 Ad cuncta nunc est pharmacum, at non improbis.
 Saturo medetur inedia, et victus fami,
 Inanitio aquæ intercuti, lemis nigror,
 Ratiõ aut amicus luctui, inotestia

B Tempus, procellis visa sax aut littora,
 Oleumque fessis: improbos at nil juvat,
 Præter Tonantem, vulneta et pœnas graves.
 Quanquam nec ipsas pestilens sentit cohors.
 Obesity nam vindicem quoque Numinis
 Vim spernit: animos genius et cæcat malus.
 Dorsum ille reddit æreum, ut, ferro velut
 Incus, domari non queant mille ictibus.
 Exempla veterum protinus multa afferunt.
 O Christe, quidnam hoc? improbis lapsus viris
 Cur optimorum, quæso, sunt abs te dati,
 Quo fugere possent perditis in moribus?
 Insigne nemo cum bonum consideret,
 Vitium tamen nil tam leve est, quin improbis
 Stultisque tabulæ sit loco, hanc ut exprimaunt.

Καλοῖς οἰδηρος, κηρὸς ἐν τοῖς χεῖροσιν

Εἰσὶ, τὸ χεῖρον βᾶδιως τυπούμενοι.

« Οὐ σωρρονῶ· τί δ' ; ἄλλος οὐχ εὐρίσκειται

225 Τοιούτος ; » Οἴμοι ! καὶ σοφῶν λέξει τινά.

« Κτείνω· τί δ' ; οὐχὶ κἀνάθδ' εὐρεθήσεται

Τῶν τις παλαιῶν, ἢ νέων ; Πλουτῶ κακῶς·

Ἐθνη δὲ τ' ἄλλος καὶ πόλεις ἐκθήσατο.

Ἐρχου δὲ τις οὐκ οἶδεν ἄρνησις πόσον

250 Χείρων ; » Ἐπειτ' ἄρνησις ἐπλάσθη τινός,

Εἰς συγχάλυψιν τραυμάτων ἔλασσόνων.

Πρὸς ταῦτα καὶ τι μυθολογήσαι σοι θέλω,

Εἰ δεῖ τι παλῆειν ἐν μέσῳ τῶν συμφορῶν,

Μῦθον πρέποντα τοῖσδε τοῖς σοφίσμασι.

255 Τῆν γλαυκὴν ἐπέσκωπετὲ τις· ἦδ' ἐφύγγαν

Τῶν σκωμιάτων ἕκαστον εὐστόχῳ λόγῳ·

A « Ὅσον κάρηνον ! -- Τοῦ Διὸς δὲ πηλίκον ! —

Ἡ γλαυκότης δέ ! — Τοῦτο τῆς Γλαυκώπιδος. —

Φθέγγη δύσσηχον. — Ἡ δὲ κίττα καὶ τὸ ζόν. —

240 Τὸ λεπτόπουον πῶς ; — Ψῆρ δὲ σοι εἰ φαίνεται ; »

Ἐπει δὲ πάντα διέδρασε βᾶδιως,

Ἐνὶ κρατεῖται, καὶ σοφὴ περ οὐσ' ὄμωσ.

« Ἄλλ', ὦ σοφῆ, σκόπησον, ὡς τούτων μὲν ἐν

Ἐνὶ πρόσσεσι, σοὶ δ' ἄπαντα καὶ λίαν·

245 Γλαυκῆ, δύσσηχος, λεπτόπους, βαρύκρανος

Τούτοις ἀπῆλθεν ἐντραπεῖσ' ἠ φιλιότη.

Σὺ δ' οὐδὲ τοῦτο, ἀλλὰ κἀν μῦθῳ πολὺ

Ἔστι τις ἔρηνις σῆς φρενὸς σωφύτερος.

Ἐνδὲ τὰ πάντα· τοῦτό σου τὸ δυσχερές.

250 Ὡς ἐν μὲν ἀρπασθέντα, καὶ που δεύτερον

Ἠταῖσαι τι, καὶ μικρόν τι, συγγνώμην ἔχει.

Ad res honestas ferrei, ad turpissimas cerei

Sunt, facile in pejorem partem conformati.

« Non sum pudicus : annon alius reperitur

225 Talis ? » Hei mihi ! et sapientium proferet quempiam.

« Homicida sum : quid autem ? nonne et hic invenietur

Quis ex antiquis hominibus aut novis ? Facio rem mala ratione :

Nonne alter et gentes et urbes sic acquisivit ?

(Juro :) juramento autem quis nesciat, quantum abnegatio

230 Sit deterior ? » Deinde fingitur abnegatio cujuspiam,

In tegumentum vulnerum minorum.

In hanc rem, quamdam narrare fabulam tibi volo,

Si quid decet ludere mediis in malis,

Fabulam, inquam, convenientem hisce versutiis.

235 Noctuam quis irridebat, illa autem propulsabat

Cavillationum unamquamque ingeniosis verbis.

« Quantum tibi caput est ! — Jovi quanto majus ? —

Quam caeruleus oculorum color ! — Hic Palladis color est. —

Cantas horride. — Pica adhuc horridius. —

240 Quam exiles pedes ! — Quid tibi videtur sturnus ? »

Cum autem omnia depulisset facile,

Uno superatur, quamvis sapiens esset.

« O sapiens (dixit ille), considera quod horum duntaxat unum

Cuique est vitium, tibi autem omnia, et quidem insigniter ;

245 Cæsia es, sonans horride, tenui pede, grandi capite. »

Ad hæc discessit multo rubore suffusa.

Tu vero nequidem hoc ; sed etiam in fabula

Est avis quædam longe, quam tu sis, sapientior.

Tibi uni omnia sunt vitia : hoc tuum est malum.

250 Semel quidem per mentis subreptionem, aut etiam iterum

Peccatum aliquod, modo exiguum, admittere, venia dignum est.

225 Οἴμοι. Coisl. ἦ μοι καί, etc.

227 Πλουτῶ κακῶς. Coisl. πλουτῶν.

229 Ἐρχου δὲ τις οὐκ οἶδεν. Ita Coisl. Edit. ἔρχου. — Hic evidenter deest aliquid, nisi legendum sit ἔρχω δὲ· τίς οὐκ οἶδεν, etc. CAILLAU.

237 Ὅσον κάρηνον ! Quam grande, quantum tibi

caput ! Billius quale collum, quod noctuæ non convenit cujus breve est collum.

243 Ὡ σοφῆ. Edit. ὦς.

247 Σὺ δ' οὐδὲ τοῦτο. Tu veto nequidem hoc, hoc est, nequidem pudore afficeris.

251 Ἠταῖσαι τι. Ita Coisl. Edit. πταῖσαντι.

METRICA VERSIO.

Ad honesta ferrum, cera sunt ad turpia,

Facile experimentes quidquid est dignum probro.

« Non sum pudicus : talis annon quispiam

Reperitur alter ? » ac probum aliquem proferet.

« Perimo : quid ? annon hic quoque existet reus

Veterum aut recentum quispiam ? Ditor male :

Gentes et urbes alius adjunxit sibi.

Juro : quid ? annon gravior est negatio ? »

Statimque finget qui fidem abjuraverit,

Leviora legere quo queat sic crimina.

Adversus ista fabulam quamdam libet

Referre, si quid ludere in malis decet,

Que quadret istis optime versutiis.

Ridebat aliquis noctuam ; scite est ea

Verbisque acutis scommata fugabat procul.

B « Heu quale collum ! — Majus est multo Jovi. —

Glaucedo quanta est ! — Et Minerva cæsia. —

Insuave cantas. — Pica longe insuavius. —

Pedesque tenues quam tibi ! — Sturno magis. »

At cuncta facili repulit ut negotio,

Superatur uno, quamlibet scita admodum.

« Specta (ille dixit), o sagax, quod unicum

Est cuique vitium : cuncta sed valde tibi.

Colla alta, glauca, stridula, et tenui pede. »

Ad hæc pudescens illa discessit statim.

At tu nec istud : volucris ast in fabula

Multo, ipse quam sis, cernitur sapientior,

Te vitia sciant omnia : hoc tuum est malum.

Peccare namque, mentis abreptæ impetu,

Semel iterumque nonnihil, venia haud caret ;

Δύσω τι μικρὸν καὶ σκότω τοῦ σώματος.
 Τὸ παντελῶς ἄπταιστον ἐν Θεῷ μόνῳ
 Τὸ δ' ἐκ προνοίας, καὶ φρονούντα τῷ κακῷ,
 255 Καὶ πολλάκις τε καὶ κακῶν τὰ μείζονα
 Πταίειν, ἀναισχυντούντα καὶ γελῶμενον,
 Καὶ μηδὲ πληγαῖς σωφρονίζεσθαι θέλειν,
 Αἷς καὶ τὰ πάντα θθλι' ἐκπαιδεύεται,
 Γυμνῆ δὲ χωρεῖν τῇ κεφαλῇ πρὸς κινδύνους,
 260 Τοῦτ' ἔστιν ἡ δεινὴ τε καὶ κακὴ νόσος.
 Τὰ σὰ σκόπει σὺ, καὶ τὰ προστεταγμένα,
 Τί πρακτέον σοι, καὶ τί σοι μὴ πρακτέον.
 Καιροῦ δ' ἐκεῖνα καὶ τύπου σκόπει τίνας;
 Ἡ πίπτεις ἤρχεθ' ὡσπερ οὖν τοῖς νηπίοις
 265 Ἐδει ποδηγίας τε καὶ λεπτής τροφῆς.

A Τοῦτ' ἦν ὃ καὶ πταίουσι συγγνώμης μετῆν
 Σοὶ δ' οὐκ ἔτ' ἔστι, τοῦ λόγου πεπλησμένῳ,
 Καὶ πολλὰ Χριστοῦ σοῖς κακοῖς πεπονηθότος
 Ἄλλ' ἡ τίσις μενεῖ σε τῶν ἐπταισμένων.
 270 Ἐπταισμένων τί φημι; τῶν νῦν δρωμένων
 Ἔχει δὲ πολλὰς κἀνάθ' ἡ δίχη λαθῶς
 (Ὅσῳ λέγω σοι τὰς ἐκεῖθεν ἐλπίδας).
 Οἶκος, γυνή σοι, παῖδες, εἰ τι φίλατον,
 Εἴπερ μενεῖς σὺ γ' ἀλλὰ τούτοις δεξιός,
 275 Ἡ κτήσις αὐτῆ, τὸ τρυφᾶν παρῆσις,
 Τὸ σῶμα πάντων ἔσχατον. Ταῦτ' οὖν ἔχω,
 Ζωῆς τοσοῦτον φόρον, ἀσφαλῶς πλέε.
 Τί δ'; οὐχὶ καὶ σοι καὶ νόσοι καὶ συμφοραῖ;
 Πένης τε καὶ δοικῶς ἐστὶ σοι βίος

Dabo etiam quidpiam parvum caligini corporis.

Omnino enim non impingere est Dei solius.

Verum consulto, et gloriantem etiam de malo,

255 Et sæpius, et vel maxima peccata

Perpetrare, et impudentem esse, licet irrisum,

558-559 Et nequidem plagis ad frugem revocari velle,

Quibus miserrime quique erudiuntur,

Nudo etiam capite ferri in pericula,

260 Istud est gravis et noxius morbus.

Tua tu considera, et quæ præcepta sint,

Quid agendum tibi, et quid tibi agendum non sit.

Cujus autem illa temporis perspice, et cuius fuerint typi.

Fides oriebatur. Itaque velut parvulis

265 Opus erat manuactione et tenui cibo:

Hæc erat causa, cur cadentibus venia dabatur.

Tibi autem non perinde est, cum plena jam sit fides,

Et plurima pro peccatis tuis Christus pertulerit

Sed te manet vindicta eorum quæ perpetrasti.

270 Quæ perpetrasti? quid dico? imo eorum quæ nunc perpetras.

Habet autem plurimas hic justitia occasiones

(Necdum dico quæ te maneant hinc digressum spes):

Tibi domus, uxor, filii, et quidquid charissimum est,

Modo tamen ipsis fueris commodus,

275 Ipsæ opes, et deliciarum libera sæcultas,

Corpus ipsum denique. Hæc igitur habens

Vitæ tantum pondus, caute naviga.

Quid autem? (inquis) nonne tibi et morbi et calamitates accidunt?

Inopsque et lecto carens vita?

263 Τύπου σκόπει τίνας. Cujus ritus ac forma.

264 Ἐρχεθ'. Fides incipiebat, expectabatur. Hic Gregorius occurrit objectionibus ex Veteri Testamento petitis easque dissolvit.

267 Σοὶ δ' οὐκ. Ita Coisl. Edit. τὸ δ' οὐκ.

268 Σοῖς. Ita Coisl. Edit. τοῖς.

274 Εἴπερ μενεῖς σὺ γ'. Ita Coisl. Billius sic emendat, aut emendare sibi videtur locum, quem depravatam arbitrat: ὑπερμένης σὺ γ', ἀλλὰ τούτοις δεξιός, quæ quidem me non intelligere fateor,

et sic vertit: *superbus es quidem, his at commodus*. Certe nihil necesse est textum immutare, qui rectum satis exhibet sensum. *Si tamen his ipse commodus extiteris: si bene illis usus fueris, si quæ tua in eos humanitas.*

278 Τί δ'; οὐχί, etc. Verba hæc sunt divitis inobos et res adversas objicientis.

279 Ἰλένης τσ. Leuv. ita reddit: *Cur non et i, vitam inopem et extorrem agis?*

METRICA VERSIO.

Ut demus aliquid corporis caligini:
 Nam solus omnis liber est culpæ Deus.
 At destinata mente cum peccas, malo
 Et gloriaris, et frequens, et maxima
 Committis, irrisusque frontem perfricas,
 Plagis nec ullis effici melior cupis,
 Queis eruditur quisque vel miserimus,
 Nudoque capite ferris in pericula;
 Hoc vero morbus est, malus, perquam et gravis.
 Tete ipse specta, quidque lex a te exigat,
 Quid facere, quid non, debeas. Specta quoque
 Sint cuius illa temporis, cuius typi.
 Ortum trahebat tunc fides: ut parvulis
 Opus ergo tenui victus erat, ductu et manus;
 Ob idque venia danda tunc lapsis erat.

B Tibi non perinde, plena jam cum sit fides,
 Christusque multa tulerit ob noxas tuas.
 Verum ob patrata pœna te vindex manet:
 Quid ob patrata dico? ob hæc, quæ nunc patras.
 Et captiones hic habet multas Deus
 (Necdum, in futurum quæ manent, tibi pro-
 [fero];
 Tibi domus, uxor, filii, si quid tibi
 Charum est (*superbus es quidem, his at commodus*),
 Opes et ipsæ, luxus, et fiducia,
 Et corpus ipsum denique. Hæc habens, onus
 Tantumque vitæ, moneo caute naviges.
 Quid? (inquis) annon tibi quoque et morbi, et
 Cusus, inopsque vita? non lecto cares?
 [graves]

280 Πάλιν πλέκη σὺ τοῖς ἀλλοτρίοις κακοῖς·
 ἢ Τί σοι τόδ' ἐστὶ τάμὰ δυστυχήματα,
 Ὡς ἂν καλέσαις αὐτός; ἢ σὺ καὶ πονῶν,
 Ἥλγεις ἂν ἤττον, συγχάμοντος τοῦ πέλας
 Ἐπειτ' ἄκουσον, ὡς πὸ πάσχειν οὐκ ἴσον·
 285 Τοῦτων τὰ μὲν δέδρακα, οὐ λέονθ' ἐγώ·
 Τὸ γὰρ πένεσθαι καὶ πλανᾶσθ' ἐκουσίως
 Ποθῶ, τὸ δεσμῶν τυγχάνειν ἐλεύθερος,
 Μηδ' ἐνθάδ' εἶναι τὴν ἐμὴν κατοικίαν.
 Σοὶ ταῦτα φίλατ', ἀλλ' ἐμοὶ τάναντία.
 290 Παῦσαι λέοντι μέτρα κέρκωπος φέρων.
 Ταῦτ' οὖν νομίζεις συμφοράς; ὦ συμφοράς!
 Τοῖς δ' ἄχθομαι μὲν (καὶ γὰρ οὐκ ἀνόησομαι,
 Ἐχω τι καγὼ τοῦ χοῦς καὶ τοῦ ξύλου,

A Καὶ τῆς ἐκεῖθεν ἡδονῆς, ἀνθρώπος ὢν·
 295 Ἄλλ' οὖν φέρω τε καὶ στέγω πάσχων τόδε.
 Ἐμοῦ τὸ πάσχειν κρεῖσσον ἢ σοῦ τὸ σθένειν.
 Ἐπειτα τοῦτο συνδιασκεψώμεθα.
 Ἄμφω κακούμεθ'· ἀλλὰ σοὶ μὲν τοῦ τρόπου
 Δίκη τὸ πάσχειν· ὁ τρόπος κατήγορος,
 300 Τὸ πικρὸν ἔνδον καὶ σαφὲς κριτήριον.
 Ἐμοὶ δὲ τις κάθαρσις ἢ μοχθηρία,
 Καὶ τῆς τυχούσης αἰθάλης· οὐπω λέγω
 Πειρᾶν τιν' εἶναι καὶ πάλιν τὸ δυσχερὲς,
 Ὡς ἂν κρατήσῃς καὶ τύχοιμι τοῦ στέφους.
 305 Τί ταῦτα; τίς σοι τῶνδ' ὀνησις τῶν λόγων;
 Ἰατρὸν οὐδεὶς εὖ φρονῶν σοφίζεται·
 Ἦ λήσεθ' οὕτω τῇ νόσῳ διαφθαρεῖς.

280 Rursus artificiose exagitas aliena mala.

Quid ad te meæ calamitates,
 Quemadmodum ipse appellas? nunquid tu morbo correptus
 Doleres minus, si eodem morbo laboraret proximus?
 Præterea audi, quos ipsum pati nequaquam par sit.
 285 Horum alia quidem feci, non passus sum ego.
 Nam inops esse et vagari sponte mea
 Cupio, et vinculis esse liberum,
 Nec in hac vita fixam esse meam habitationem.
 Tibi hæc chara sunt, mihi vero contraria.

290 Noli leonem metiri ex simia.

Hæc ergo arbitraris esse calamitates? o calamitates!

Quibusdam equidem angor (id enim non negabo:

560-561 Habeo quippe aliquid terræ et ligni,
 Et noxiæ, quæ inde nata est, voluptatis, homo cum sim);
 295 Verumtamen perfero, et tolero quæ patior.

Cruciatus meus præstat robori tuo.

Quin etiam hoc una simul consideremus:

Ambo affligimur; verum tibi vitiorum
 Pœna est, id quod pateris; ipsi mores te accusant,
 300 Acerbumque et accuratum, quod intra te est, tribunal.
 Mihi vero ærumna est quædam purgatio
 Vel levioris fuliginis: necdum dico
 Explorationem quamdam esse et luctam, hanc adversitatem,
 Ut vincendo assequar coronam.
 305 Quid ista? quænam tibi ex his verbis redit utilitas?
 Medico nemo mentis compos illudit;
 Vel sic inscius morbo periret.

280 Πάλιν πλέκη. Hæc est responsio Gregorii.

282 Καλέσαις. Ita Coisl. et Vat. Edit. καλέσαις.

285 Τοῦτων τὰ μὲν. Res adversas ita dividit
 Gregorius ut quasdam hoc nomine appellandas
 esse neget, cum voluntariæ sint, ut paupertatem,
 et ex aliis locis in alia loca oberrationem; in aliis
 autem, ut corporis doloribus, patientiam adhibeat.
 287 Ποθῶ. Coisl. πεθῶ. Mox, sup. lin. τῶ δε-
 σμῶν, pro τὸ δεσμῶν.

290 Παῦσαι, etc. Hoc proverbium, inquit Billius,
 non ineleganter usurpari solet de iis qui propterea
 quod ipsi in voluptatibus et deliciis summum bo-

num ponunt, optimos viros, ob præsentis vitæ la-
 bores et calamitates, miseros et infelices dicunt.

291 Ὁ συμφοράς. Ita Billius emendavit. Edit.
 ὡς συμφοράς.

295 Στέγω πάσχων τόδε. Coisl. σέγω πάσχων
 τόδε. Al. στέρω, amplector, acquiesco iis quæ pa-
 tior.

299 Ὁ τρόπος κατήγορος. Ipsi mores tui sunt ac-
 cusatores.

305 Τί ταῦτα. Ita Coisl. Edit. τίς.

306 Ἰατρὸν. Ita Coisl. Edit. ἰατρῶν.

METRICA VERSIO.

Aliena rursus ævus exagitas mala.
 Nostræ quid te miserix? sic nam vocas
 Quæ dura patior. Tune correptus febri,
 Levius doleres, alterum ægrotum videns?
 Audi deinde: dispar est ipsum pati.
 Horum ipse quædam passus laud sum, sed lubens
 Feci. Vagari nam libet, censu libet
 Carere: liber vinculis nam sum omnibus,
 Nec ulla sedes uspiam hic fixa est mihi.
 Tibi chara sunt hæc? at mihi contraria.
 Ne tu leonem metiare ex simia.
 Calamitates hæc putas? Sortem gravem l
 Angor quibusdam rursus (haud negavero,
 Mihi quippe limi, cum sim homo, pars est quoque,

B Lignique, et illinc gaudii orti noxii).
 Toleranter ista pectore at fero tamen.
 Cruciatu iste robori præstat tuo.
 Mecum istud etiam tu, velim, consideres.
 Vexamur ambo: criminum sed tu luis
 Pœnas: aperte hoc arguunt mores tui,
 Sævum tribunal mentis, et clarum admodum.
 Ærumna contra nonnihil mea crimina,
 Fuliginemque vel levem expurgat meam.
 Quin forte luctæ est instar hæc molestia,
 Ut, hoste victo, nobilem palman assequar.
 Quid ista? quisnam fructus ex verbis tibi?
 Nemo medenti, præditus mente integra,
 Illudit: aut sic semet imprudens necat.

Δύω νοσήματ', ἣ καταφρονεῖν Θεοῦ,
 Ἥ συμπιγέντα τοῖς κακοῖς, ἀπ' ἐλπίδος
 510 Ἐχειν τὸ χρηστὸν. Ἄλλ' ἐμὸν δέξαι λόγον.
 Τούτων πάθοις σὺ μηδέτερον· ἴσον κακὸν
 Περιφρόνησις, κάπογνωσις ἐλπίδος.
 Κριτὴς μὲν ἐστίν, ἀλλὰ καὶ πατὴρ Θεός·
 Δέδοικα ὡς κρῖνοντα, ὡς χρηστῶ δέ γε
 515 Θάξῃσον· εἰπέ τὴν νόσον, σωτηρίαν
 Αἴτει, δίδου τε δάκρυον τοῖς τραύμασι.
 Ἄς καὶ πένησι, τοῖς καλοῖς σου προστάταις,
 Οἱ πλουσίως χαρίζονθ' ὤνπερ χεῖζομεν
 Ἥμεῖς, τὸν οἶκτον ἐκ Θεοῦ τὰς τ' ἐλπίδας·
 520 Ἄδς δ', εἰ δίδως, τῶν σῶν τι· τοῖς ἀλλοτρίοις
 Μῆτε τράπεζαν μῆτε τὸν πτωχὸν σκέπειν.

Α Ὅ μὲν γάρ ἐστι πλάσμα τῆς τοῦ Θεοῦ χειρὸς,
 Ὅστ' οὐκ ἄτιμος· ἣ δὲ καὶ σεβασμία.
 Μῆ μοι τὸ θεῖον ὡς δικαστὴν ἀθλίον
 325 Ὑπόσπα, μὴ καὶ σοὶ πλεόν χολώσεται.
 Κλέπτειν διδάσκεις τὸν κλοπῆς ἀναιρέτην;
 Εἰ μὲν σε πείθω, κρεῖσσον· εἰ δὲ μηδέπω,
 Τὸ γοῦν τυραννεῖν ὀψὲ γοῦν στήσόν ποτε
 (Κόρος δὲ πάντων καὶ καλῶν καὶ χειρόνων)·
 330 Καὶ τοῦτο τῶν σῶν αἰνέσω· τοῖς γὰρ κακοῖς
 Μέγιστόν ἐστι καὶ στάσις πονήριας.
 Εἰ μὲν δέχη τούτ'· εἰ δὲ μὴ, σὲ μὲν τάφου
 Μνήσω, τὸ πάντων τῶν κακῶν ἐστὶν πέρας,
 Ὅν πᾶσιν ἔξεις ἴσα, καὶ Ἡρακλείους
 335 Στήλας παρέλθης, καὶ πύλας τὰς Κασπίας.

Duo hic sunt morbi, aut Deum contemnere,
 Aut obrutum malis omnem honi spem
 310 Abjicere. Tu vero meum excipe consilium.
 Neutrum tibi contingat. Par malum est
 Contemptus Dei et desperatio.
 Judex quidem est, verum et pater Deus;
 Ut judicantem metuis, ut bono
 315 Confide; expone morbum; salutem
 Posce; da lacrymas vulneribus tuis.
 Da etiam pauperibus, velut bonis patronis,
 Qui affatim largiuntur, queis indigemus
 Nos, scilicet Dei commiserationem et bonas spes.
 320 Da porro, si das, ex tuis; nec alienis ex rebus
 Mensam exhibeas, aut pauperem tegas.
 Pauper enim est figmentum manus Dei,
 Ideoque non contemnendus: mensa autem venerabilis est.
 Ne tu Numini tanquam malo judici
 325 Corruptelam moliri velis, ne tibi magis irascatur.
 Subripere doces eum, qui furtum prohibet?
 Si te persuadeam, id quidem melius; sin minus autem,
 Saltem tyrannidem exercere tandem aliquando desine
 (Satietas enim est rerum omnium tum bonarum, tum malarum);
 330 Et hoc equidem in te laudabo; improbis enim
 562-563 Maximum quoddam est desistere de pravitate.
 Si hoc admittis (bene est); sin minus, tumultum
 Tibi in mentem revocabo, qui omnium malorum est finis;
 Quem habebis communem cum omnibus, etiamsi Hercules
 335 Columnas prætergredereris, et ultra portas Caspias,

308 Δύω. Ita Coisl. Edit. δύο.

309 Ἡ συμπιγέντα. Coisl. συμπηγέντα.

321 Τράπεζαν. Billius vertit *sacram mensam*, atque in notis censet intelligendum esse sacram Eucharistiam, eo quod postea dicatur *σεβασμία*. Hic tamen Gregorius non nisi de mensa hospitibus exhibita, quæ quominus *ipsa venerabilis* appelletur, nihil profecto vetat, loqui videtur. Ibid. τὸν πτω-

χὸν σκέπειν. Coisl. τῷ πτωχῷ σκέπην. Combef. τῶν πτωχῶν σκέπην.

324 Μῆ μοι τὸ θεῖον, etc. Eum, qui post multas opes scelerate partas, aliquid in pios usus erogat, tanquam hinc scelerum impunitatem empturus, huic pulchre comparat qui judicem pecunia corrumpere molitur. BILL.

334 Ὅν πᾶσιν. Ita Coisl. Edit. ὧν.

METRICA VERSIO.

Morbus duplex hic, vel Deum contemnere,
 Malis vel omnino obrutum cunctas procul
 Spes effugare. Monita sed nostra excipe.
 Neutrum tibi ex his accidat. Pari in malo
 Hæret, Deum qui temnit, et qui spem abjicit.
 Est ille judex: est item dulcis pater.
 Ut judicantem metuis? at benignitas
 Te firmet. Ecquid doleat, expone, ac pete
 Supplex salutem; lacryma ob plagas tuas;
 Egenibus da, præsidēs qui sunt tui,
 Qui largiuntur affatim, queis est opus,
 Nobis bonas spes, criminum veniam a Deo.
 Da porro, si das, de tuo: nec vel sacram
 Mensam, nec inopes opibus ereptis tege

B Regis supremi fictus est pauper manu,
 Ob idque pretii maximi: hæc venerabilis.
 Nec tu Tonantem, judicem ut pravum, stude
 Surripere, fiat ne tibi hinc infensor.
 Surripere num tu, furta qui vetat, doces?
 Flexere si te hæc, pulchre habet: sin at minus,
 Quandoque saltem rapero, quæso, desine
 (Rei saturitas omnis est, bonæ et malæ);
 Hoc quoque tuorum laudibus tollam; improbis
 Nam magna laus est a malo desistere.
 Si flecto, pulchre est: sin minus, busti tui
 Te submonebo (finis id cunctis malis),
 Quod par habebis omnibus, licet Herculis
 Superes columnas, Caspias portas licet,

Τὰ τῶν συνοίκων κτώμενος καὶ γειτόνων·

Ὅν ἄλλος, οἶοι', ἐξολεῖ τοῦ σου τρόπου,

Τὸ λοξὰ βάλινει ἐκ πορείας σῆς ἔχων,

Χείρων μαθητῆς τοῦ σοφοῦ διδασκάλου·

340 Καὶ τῆς ἀπεικτικῆς τοῖς πονηροῖς ἡμέρας,

Καθ' ἣν ζόφοι τε καὶ φλόγες, καὶ τάρταροι,

Εἴσπραξις ὄντες τῶν κακῶν τῶν ἐνθάδε,

Τὴν εἰκόνα ζητοῦντες ἐγκρατισμένην

Ταῖς τοῦ δράκοντος καὶ πολυτρόπου πάγαις,

345 Γεύοντος ἡμᾶς τῆς κακίτης ἡδονῆς.

Ἐγὼ δ' ὅπως φύγοιμι τὴν μοχθηρίαν

Ζητῶ, τίσι περὸς τε καὶ τίσι βυθοῖς

Γῆς ἢ θαλάσσης, ἢ τίσι σοφισμασιν,

Εἰς ποῖον ἔλθῶν τέρμα τῆς οἰκουμένης,

350 Τίνα ζόφον πρόβλημα ἢ νέφος λαβῶν,

A Ποῖαις τὸ θεῖον ἐκθεραπεύσας λιταῖς;

Ὡς ταῦτα τρία πανταχοῦ, χρόνος, τόπος,

Ἄμαρτίας τε τῆς κακῆς ῥάσθη τυχῆ·

Στήσω νόμον τὸν θεῖον. Οὐτός ἐστι τις;

355 Πόλεις ἀμείβει' ἐκ πολέων· τῇ γὰρ φυγῇ

Τινὲς λελείποντ', εἶπε τοῖς ἀπостоλοῖς,

Ὅταν διωθῆθ' ὁ κρατῶν πάντων θεός.

Πάσας ἀμείψω μέχρις ἐσχάτου πυρὸς,

Φεύγων πονηρῶν ἀσχέτους ἐπιδρομάς.

360 Ἐκεῖ μὲν ἔξει καὶ ἄκοντας ἡ δίκη.

Οὐδὲν διοχλήσουσι ταῖς ἄνω μοναῖς,

Οὐδ' ἐκβαλοῦσι τοὺς πένητας, ὡς γε νῦν,

Κάκειθεν· εἶπου καὶ δεήσονται· τυχὼν

Ὀύκτου βραχέλας βανίδος εἰς ψύξιν φλογός.

365 Ὁ πλοῦσιός σε παιτέτω καὶ Λάζαρος·

Facultates concivium possidens et vicinorum,
Quem alius, ut arbitror, disperdet, iisdem ac tu, moribus præditus,
Oblique gradi ex tuo incessu consecutus,
Pejor discipulus vafri magistri.

340 (Revocabo etiam) horrendam malis tristemque diem

In qua tenebræ, flammæ, et tartarus,

Vindices malorum, quæcunque hic commisimus,

Imaginem Dei quærentes penitus deletam et obrutam

Draconis subdoli fraudibus,

345 Qui gustandam nobis præbuit pessimam voluptatem.

Ego vero quo pacto effugere possim hanc nequitiam

Quæro, quibus alis, et quibus profunditatibus

Terræ et maris, aut quibus sophismatibus,

In quam secedens partem orbis terrarum,

350 Quam caliginem pro tegmine aut nubem assumens,

Quibus Numen exorans precibus?

Hæc tria ubique versantur, tempus, locus,

Peccatique pravi facillima occasio;

Statuam mihi divinam legem. Quænam illa est?

355 E civitate in civitatem fugite: etenim, in quas fugere possitis, urbes

Quædam supererunt, dixit Christus apostolis,

Quando exigitur dominator omnium Deus.

Omnes obibo usque ad extremum ignem,

Fugiens improborum intolerabiles impetus.

360 Illic quidem eos tenebit vel invitos ultio divina.

Non jam perturbabunt cœlestes mansiones,

Nec inde pauperes expellent, ut nunc ejiciunt,

Illis in terris; quin etiam ab ipsis petent forsitan

Commiserationis exiguan guttam ad refrigerationem flammarum.

365 Dives hoc tibi persuadeat, et Lazarus;

340 *Τοῖς πονηροῖς.* Ita Coisl. Edit. τῆς πονηρᾶς.

345 *Ἐγκρατισμένην.* Vat. ἐγκρατισμένην.

356 *Λελείποντ'.* Ita legendum videtur cum Bil-

lio. Editi. λελήποντ'. Vide Matth. x, 23.

357 *Διωθῆθ'.* Ita legimus, Billii conjecturam pro-

bantes. Coisl. διώκηθ'. Edit. διωθῆθ'. Tunc expellitur

Deus, cum ipsius doctrina, et qui eam colunt aut prædicant, exagitantur.

359 *Ἀσχέτους.* Ita Coisl. Editi mendose ἐσχάτους.

364 *Εἰς ψύξιν.* Ita Vat., quæ lectio multum aridet. Edit. φύξιν.

METRICA VERSIO.

Conciviumque, proxima et bona colligens:

Quod, opinor, alter diruet, ritu tuo

Obliqua flgens (sic soles) vestigia,

Vafri magistri discipulus nocentior.

Horrendum et illum rursus objiciam diem,

In quo tenebræ, flammaque est, et tartarus,

Queis vindicatur quidquid hic commisimus,

Et per quæ imago quæritur, plane obruta

Astus per anguis subdoli: per gaudia

Qui nos inescans pessima, in casses trahit.

At ipse quonam crimina effugiam modo,

Quibusque pennis, quærito, et quo gurgite

Terræ marisque, vel quibus sophismatis,

Orbisve quemnam limitem extremum petens,

Qua nube, quæve me tegens caligine,

B Quibusve precibus cœlitum exorans Patrem?

Ubi que terna hæc sunt enim, tempus, locus,

Noxæque promptæ facilis et contagio:

Legi Dei parebo. Quid vero hæc jubet?

Ex urbe in urbem pergite; fugæ siquidem

Quædam supererunt (dixit hoc Christus suis)

Procul exigitur cum poli rector Deus.

Omnes obibo, donec ignis ultimus

Adsit, malorum ne graves subeam impetus.

Illic habebit ultio hos, nolint licet.

Non jam molesti sedibus superis erunt,

Inopes nec illinc, ut modo, expellent foras.

Quin forte ab ipsis guttulam exiguan petent

Ardor levare nonnihil flammæ ut queat.

Hoc dives ille, Lazarus teque hoc docet:

Ὁ μὲν μόνου διδούς γε τοῦ τροφῆν δίκας,
Ἄλλου κάμνοντος καὶ τροφῆ καὶ τραύμασιν,
(Ὁθεὶ γὰρ οὐν κάκεινος, ὡς σὺ, Λάζαρον)·
Ὁ δ', ὡς φέρων ἅπαντα, καὶ τιμώμενος.

370 Πέρας λόγου. Δέχου δὲ σὺν τρόμῳ λόγον.
Πολλῶν κακῶν ὄντων τε καὶ καλουμένων,
Εἰδωλοάτρης οὗτος εἴρηται μόνος
(Ὁ τῶν κακῶν μέγιστόν ἐστιν ἐν βίῳ),
Ὅς οὐδὲν οἶδεν, ἢ λογίζεσθαι, πλέον·
375 Ὡς καὶ τὸδ' ἂν τάχιστα τῇ νόσῳ παθῶν
Εἰ καιρὸς ἔλθοι τῷ πάθει καρπὸν φέρων,
Ἢ καὶ Χαμῶς βδέλυγμα τὸν πλοῦτον σέδων.
Τρίψωμεν οὖν, τρίψωμεν εἰδώλων τύπους,

Ille quidem ob delicatam duntaxat vitam dans pœnas,
Cum Lazarus afflicteretur ex inopia cibi et ulceribus
(Propulsabat enim ille Lazarum, ut tu nunc pauperes);
Iste vero, quod æquo animo calamitates tulerit, honore affectus.

370 Sed finis sit orationi. Tu autem accipe cum tremore extremum hoc verbum.
564-565 Cum multi sint et appellentur improbi,
Idololatra ille dictus est solus
(Quod malum est maximum in hominum vita),
Qui nihil aliud novit, quam pecuniam numerare;
375 Propterea quod facile, qui hoc morbo laborat,
Si tempus occurrerit cupiditati lucrum afferens,
Vel ipsum Chamos idolum, Plutum adoret.
Projiciamus igitur, projiciamus sictorum numinum simulacra,
Solum Deum venerantes, quem agnoscimus.

XXIX. Adversus mulieres se nimis ornantes'.

Nolite capita tollere instar turrium, adulteris crinibus. o mulieres,
Lascive inflectentes mollia colla escopulis,
Nec Dei formas inungite scedis coloribus;
Sic ut non jam facies, sed larvas gestetis.
5 Neque enim nudum caput fas viro mulierem
Ostendere, dum aut auro stringuntur crines,
Aut coma soluta humeris hinc inde
Involitat, instar Mænadis, mollibus ventis agitata,
Neque cristam superne ferre licet galeis similem,
10 Procul conspicuam speculam viris collucentem,

* Alias Bill. 64, pag. 147.

369 Τιμώμενος. Ita Coisl. Edit. τιμώμενον.
370 Πέρας. Ita Coisl. Edit. πέρα.
375 Ὁ. Ita Coisl. Edit. ὅ.
374 Λογίζεσθαι. Ita Coisl. Edit. λογίζεται. Billius: Præter aurum nil scit, aut nil cogitat.
377 Χαμῶς βδέλυγμα τὸν πλοῦτον. Hæret hic Billius et fatetur se ex Gregorii scriptis colligere non potuisse, cur potissimum Gregorius Plutum Chamos vocet. Verum, si minus ex ejus scriptis, saltem ex libro Judicum xi, 24, id colligere possumus, ubi Jephthe regi Ammon bellum moventi, et veluti sua repetenti, quæ Amorrhæorum fuerant, eisque Israelitæ, Deo auctore, abstulerant, sic respondet: Οὐχ ἄ κληρονομήσει σε Χαμῶς, ὁ θεός σου,

Α Μόνον θεὸν σέβοντες, ὃν γινώσκομεν.

KΘ. Κατὰ γυναικῶν καλλωπιζομένων.

Μὴ κεφαλὰς πυργοῦτε νόθοις πλοκάμοισι, γυναῖκες,
Θρύπτουσαι μαλακοὺς αὐχένας ἐκ σκοπέλων,
Μὴ δὲ Θεοῦ μορφῆς ἐπαλειφετε χρώμασιν αἰσχροῖσι·
Ὅστε προσωπεῖον, κοῦχλ πρόσωπα, φέρειν.
5 Οὐδὲ γὰρ ἀσκεπέα κεφαλὴν θέμις ἀνδρὶ γυναῖκα
Φαίνειν, ἢ χρυσῷ σφιγγομένων πλοκάμων,
Ἢ ἐκ κόμης ἀδέτοιο κατωμαδὸν ἐνθα καὶ ἐνθα
Σχιρτώσης ἀπαλῶν μαινάδος ἐξ ἀνέμου.
Οὐδὲ λόφον καθύπερθε φέρειν κορύθουσσιν ὁμοῖον,
10 Τηλεφανῆ σκοπὴν ἀνδράσι λαμπομένην,

αὐτὰ κληρονομήσεις... Nonne quæcumque possidenda dederit tibi Chamos, deus tuus, hæc possidebis? Sic etiam Hebræum. His patet, quemadmodum apud Græcos Plutus opum et possessionum arbiter ceusebatur, sic apud Moabitæ fuisse Chamos, adeoque licuisse Gregorio ad avaros et raptores transferre.

XXIX. 1 Πυργοῦτε. Schol. Coisl., ὄψοῦτε πύργου δίκην.

2 Ἐκ σκοπέλων. Quæ ipsæ sint scopuli, et jumentum spectantium certa naufragia. CoMB.

6 Φυτρεῖν. Sup. lin. δεικνύειν.

10 Σκοπὴν. Ita habent codd. Regii 992, 993 et Coisl. Edit. σκοπὴν.

METRICA VERSIO.

Quorum ille pœnas unicum ob luxum dedit,
Premeretur alter cum fame et mole ulcerum
(Pellebat enim Lazarum, ut tu pauperes);
Hic contra honorem, cuncta quod ferret, tulit.
Hoc tremulus audi, quod loco dicam ultimo.
Multi licet sint, et vocentur, improbi,
Idololatra dictus est solus tamen
(Quo nullum in ævo gravius est usquam scelus),
Qui præter aurum nil scit, aut nil cogitat:
Facturus ut qui hoc facile sit, morbum ob suum.
Si tempus astet quidpiam lucri afferens,
Vel execrandum quod Chamos Plutum colat.
Pellamus ergo foeda simulacra, et Deum

B Solum colamus, nosse quem nobis datum.

XXIX. ADVERSUS MULIERES SE NIMIS ORNANTES.
(Fæd. Morello interprete.)

Crinibus ascitis capiti fastigia vestro
Ne addite, conspicua ut mollia colla sient
Neve Dei formas pictura inducite foeda,
Ut jam non facies, larva sed ora notet;
Femineum caput illicitum est nudare, virorum
In cœtu, seu auro cæsarie implicita:
Sive comæ huc illuc agitatae, et pone vagantes,
Perque leves auras Mænadis instar eant,
Femina nec cristam galeæ instar vertice gestet,
Nempe viris læte ut splendeat hæc specula.

Ἥτε λίνου μαλακοῖο διαυγάζουσιν ἔθειραν
 Κρυπτήν, ἀμφαδίην, τήνδε μετωπιδίην,
 Ξανθὸν ἀπαστράπτουσιν, ὅση κρήδεμονον ἄλυξεν,
 Ὡς δοκέειν παλάμης ἔργα πονησαμένης·
 15 Εὖτε τὸν οὐχ ὀρώοντα διδάσκαλον, ἄπνοον εἰκό:
 Μορφῆς στασαμένη, κάλλος ἐκείθε γράφεις.
 Κάλλος δ' εἰ μὲν ἔδωκε φύσις, μὴ κρύπτειτ' ἀλοιφῆ,
 Ἄλλ' οἷσις καθαρὸν ἀνδράσιν ὑμέτεροις
 Σώζετε, κάλλοτρίῳ μὴδ' ἄμματα λίχνα φέρουσαι·
 20 Ὅμμασι γὰρ κραδίη ἔσπεται οὐχ ὀσίοις·
 Εἰ δ' οὐ γεινομένησι συνέσπετο, δεῦτερον αἰσχος
 Φεύγετε, ἐκ χειρῶν κάλλος ἐφελκόμεναι·
 Κάλλος, δ' γὰρ φέρει, καὶ ὄνιον ἔστι γυναιξί

Aut molli pellucidam lino cæsariem,
 Occultam, simul et perspicuam, frontem supra revinctam,
 Flavum quiddam coruscantem, qua parte velo non obtegitur,
 Ut videantur opera manu elaborata ;
 15 Quippe quæ cæcum magistrum, exanime simulacrum
 Formæ tibi proponens, illinc pulchritudinem quasi penicillo ducis.
 Pulchritudinem autem, si quidem dedit natura, nolite occultare pigmentis,
 Sed solis puram maritis vestris
 Servate, nec aliis quibusquam procaces oculos injicite :
 20 Oculos enim cor nefarios sequitur :
 Sin autem vobis negavit natura formæ elegantiam, secundam deformitatem
 Fugite, pulchritudinem manibus comparatam ;
 Pulchritudinem, quam terra producit, quæ venditur a mulieribus
 Trivialibus, quam obolis vendunt paucis.
 566 567 25 Pulchritudinem, quæ abstersa in terram fluit : quæ ad risum
 Consistere non potest, si solverit lætitia effusior genas,
 Et lacrymarum rivulis proditur, et udo sudore
 Metu excusso, et guttis solvitur exiguis.
 Quæ vero antea splendida erat, gratoque quodam prædita nitore gena
 50 Risum magnum movet, subito bicolora appareus,
 Subatra, candida. O nigricolor, minioque fucata,
 Quomodo potes retinere pulchritudinem, quæ tam facile proditur et deletur ?
 Hæc immobilibus statuis linquenda : tibi vero
 Forma quæsitata pigmentis non convenit, quæ multis solvitur casibus.
 35 Hoc divinæ fabricæ corpus, illud manufactum : illud antiquum,
 Hoc novum. Pratum dicas duplices flores fereus,

12 Μετωπιδίην. Sup. lin. ἄλλην δὲ κατὰ τῆς
 δ'φωσ.
 13 Κρήδεμονον. Coisl. int. τὸ σουδάριον.
 15 Ἄπνοον. Male edit. ἄπλοον.
 16 Γράφεις. Coisl. et duo Regii γράφης. In uno
 cod. Colb. legitur ὄψε, pro εὔτε, στησαμένην pro
 στησαμένην, et γράφειν pro γράφεις, quæ lectio pla-
 num efficit sensum : Neque cæcum magistrum, inane
 simulacrum formæ tibi proponens, hinc pulchritudi-
 nem quasi penicillo ducas.
 17 Μὴ κρύπτειτ'. Sic Chig. et Coisl. Edit. μὴ
 κρύπτει.
 19 Κάλλοτρίῳ μὴδ' ἄμματα. Sic Chig. et Reg.
 993. Edit. μὴδ' ἄλλοτρίῳ.
 20 Οὐχ ὀσίοις. Ita Chig., Reg. 990. Sup. lin. τοῖς
 ἀδίοις. Edit. οὐχ ὀσίοις.
 22 Ἐφελκόμεναι. Schol. 991 χειροποίητον.
 24 Περγομέναις. Int. πιπρασκομέναις.

A Πανδήμοις, ἔβολῶν περνομέναις ὀλίγων
 25 Κάλλος, δ' ρυπτόμενον χημάδος βέει· οὐδὲ γέλειται
 Ἴστατ', ἐπὴν λύση χάρμα παρειᾶν ὀλην,
 Καὶ δακρῶν ὀχετοῖσιν ἐλέγχεται, ἰχυμαλέῳ τε
 Δείματι, καὶ ψεκᾶδος λύεται ἐξ ὀλλγης.
 Ἢ δὲ πάρος στίλβουσα, καὶ ἡ χαρίεσσα παρειή,
 30 Χάρμα μέγ' ἐξαπίνης διχρῶος ἐξεφάνη,
 Περκνή, μαρμαρόεσσα. Μελάγχροε, μιλοτόπρηε,
 Πῶς δύνασαι κατέχειν κάλλος ἐλεγχόμενον ;
 Ταῦτ' οὐ κινυμένοισιν ἀγάμασι· σοὶ δ' ἀφορητῆ
 Μορφῆ, καὶ πολλοῖς λυομένη πάθει.
 35 Τοῦτο Θεοῦ δέμας· ἔστι, χερὸς τῶδε· τοῦτο παλαιόν,
 Τοῦτο νέον. Λειμῶν ἄνθεα δισὰ φέρων,

25 Ρυπτόμενον. Ms. ριπτόμενον, et sup. lin.
 πλυόμενον.
 27 Ὀχετοῖσιν. Int. βέουσαι πλατύνονται. Μοχ,
 ὀδροποῖω φῶδω.
 31 Μαρμαρόεσσα. Sup. lin. 991, λευκή. Μοχ
 schol. ὡ μελάγχροε.
 32 Ἐλεγχόμενον. Chig. sup. lin., ὀνιδίζόμενον.
 33 Οὐ κινυμένοισι. Int., ἀκινήτοις. Hæc linquen-
 da mortuis statuis, tibi vero non conveniunt quæ non
 est immobilis, sed forma multis modis dissolubilis.
 Ibid. Σοὶ δ' ἀφορητῆ. Ita exiguit sensus. Coisl. et
 Combef. σοὶ δ' οὐ φορητῆ, cui repugnat metrum.
 Edit. σοὶ δὲ φορητῆ. Reg. 991, sup. lin. περιφορητῆ.
 — Metricam versionem hic capiat qui potuerit.
 Duo sequentes versus adeo contra sensum peccab-
 ant, ut mutationem expostularent, quam Italicis
 distinctam inferius reperies. CAHLLAU.

METRICA VERSIO.

Ac vel lucen'em lino redimire capillum,
 Occultum aut clarum summa per ora nefas :
 Flavum fulgentem, simul ac velamen abegit,
 Ut palmæ constet munus id artificis :
 Cum cæcum doctorem, atque exanimam simulacrum
 Formæ constituens, hinc decus assequitur.
 Si formam natura dedit, ne inducite fucos,
 Sed facite ut solis pura sit illa viris :
 Neve oculos avidos alium jaculamini in ullum :
 Nam cor non caste lumina subsequitur.
 Si minus est vobis formæ concessa venustas,
 Nec deforme decus conciliate manu :
 Quod tellus profert decus, et venale lupis est

B Et scortis, nummis exiguisque emitur.
 Illic decor abstersus per humum fluit, atque manere
 In risu nescit, quando soluta gena est.
 Eluitur, quoties lacrymarum funditur imber ;
 Hunc madidusque metus, stillaque parva abigit.
 Inde prius fulget gena quæ gratissima visu,
 Discolor apparet, res bene ridicula,
 Fusca et marmorea. O minii male tincta colore,
 Qui retinere potes quod decus arguitur ?
 Hæc non sponte sua signis salientibus adsunt :
 Extera forma modis solvitur innumeris.
 Numinis hæc opus, illa manus ; veteris illa figura,
 Hæc nova ; ceu pratum fert varias violas,

Τερπνῶν τε στυγερῶν τε ἀμοιβαδῖς, ἤε τις ἐσθῆς
 Ἄμφιχρος ζῶναις πλειοσιν ἐλχομένη.
 Τοῦνεκεν ἢ φαύγειν γραπτὸν δέμας, ἢ ἐφυλάσσειν,
 40 Μῆδ' ἐπιλωθετὸν εἶδος ἄλκαρ ἔχειν.
 Ἴστων Πηνελόπης, τὸν νῦς λύνει, ἡμαρ ὑφαίνεν·
 Ἐνδοθὶ τὴν Ἐκάβην, ἔκθοι τὴν Ἑλένην.
 Εἰ μὲν δὴ μῆχός τι λαθεῖν πόσιν, οὐ μὲν ἀνεκτὸν,
 Εἶδος ἀποκρύπτειν θεϊότερον βροτέω,
 45 Μὴ σε θεὸς τοίοισιν ἀμειψήται χαλεπήνας·
 Τίς, πόθεν ὁ πλάστης; ἔρρε μοι, ἄλλοτρίη.
 Οὐδ' ἔγραψα, κύων, ἀλλ' ἔπλασα εἰκόν' ἐμοιο·
 Πῶς εἰδῶλον ἔχω εἶδος ἀντὶ φίλου;

Jucundos et ingratos vicissim : aut quamdam vestem
 Bicolorem pluribus zonis tractam.

Quapropter aut fuge fucatum corpus, aut conserva,
 40 Nec turpe formæ adjumentum adsciscas.

Telam Penelopes, quam nox solvebat, dies texerat;

(Id quidem agis) interne Hecubam, externe Helenam refers.

Etiā aliquo modo latere maritum posses, haud tamen ferendum

Te fornā occultare divinam mortali,

45 Ne te Deus his verbis alloquatur indignatus :

« Equis, undenam est tuus fictor? Hinc abi, mulier aliena.

Non te depinxi, o impudentissima, sed anxī imaginem mei.

Quomodo igitur idolum habeo pro chara imagine? »

Attamen huic morbo non nihil indulgeamus. Sin autem, manifesta

50 Velut tabula pictorum, formam formæ superjectam habens,

Statuam turpitudinis noveris te conspicuam mortalibus excitare,

Formam quam tu pingis vivam, viribus ingenii.

Adonidis hortus est tua venustas cito marcescens,

Polypi color, litteræ in arena conscriptæ.

55 Quomodo tu, quæ graculi formam habes (quandoquidem graculum

Alienū ornatum plumis ostendens fabula,

Rursus his nudatum protulit ridiculum), quomodo, inquam, non curas

Summum dedecus, cum perierit tua pulchritudo?

568-569 An vero spes est constantem hanc tibi futuram venustatem? brevi certe

60 Perspicies ex adulterina pulchritudine quantus sit dolor.

37 Ἀμοιβαδῖς. Sup. lin. ἐκδιάδοχος. Mox, ἐσθῆς, ἰμάτιον δίχροον.

40 Ἄλκαρ. Schol. βοήθημα.

41 Ἴστων Πηνελόπης. Penelopes telam retexere, est inanem operam sumere, et rursus destruere quod effeceris : proverbium natum ex Homero qui *Odys.* II, 94, lingit Penelopem Ulyssis uxorem procos eam urgentes hac conditione delusisse, ut tum se promitteret nupturam, ubi telam, quam habebat in manibus absolvisset. Quam conditionem, postea quam illi accepissent, mulier astuta, quod interdiu texuisset, id noctu retexere cœpit :

Ἐγθα καὶ ἡματιῆ μὲν ὑφαίνεσκεν μέγαρ Ἴστων,
 Νύκτα δ' ἀλλύεσκεν, ἐπὴν δαΐδας παράθευτο.

Hoc proverbium usurpat Plato in *Phædono*, et Tull. *Acad. quæst.* lib. II.

42 Ἐκάβην. Int. σώφρονα. Mox, Ἑλένην. Int. πόρνην.

45 Ἐρρε. Sup. lin., φθέρου.

47 Κύων. Sup. lin., ὠ ἀναϊδέστατα.

A Ἄλλ' ἐμπης νοῦσῳ τι παρήσομεν. Εἰ δ', ἀριδῆλον
 50 Ἐστὶ πίναξ γραφένου εἶδος ἐπ' εἶδος ἔχων,
 Στήλην ἀσχεοῦ Ἰσθὶ βροτοῖς περιφαντὸν ἐγείρειν
 Μορφῆν, ἣν σὺ γράφεις ἐμπνοῦν ἀλλή νού.
 Κῆπος Ἀδώνιδος ἦδε τετὴ χάρις ὠλεστικαρκος,
 Πουλύποδος χροῖη, γράμματ' ἐπὶ ψαμάθων.
 55 Πῶς δὲ σὺγ' εἶδος ἔχουσα κολοῖον (εἰ γε κολοῖον
 Εὐπτερον ἄλλοτρίοις ἀνθεσι μῦθος ἔχων,
 Αὖθις γυμνὸν εἶθε γελοῖον), οὐκ ἀλεγίζεις
 Ἀσχεοῦ ὑστατίου, κάλλεος ὀλλυμένου.
 Ἐλητῆ δ' ἀστυφέλικτον ἔχειν γάνος; οὐ μετὰ θηρῶν
 60 Ὄψεται ἄλλοτρίου κάλλεος ὅσον ἄχος.

49 Ἀριδῆλον. Ita Coisl. et Chig. Edit. ἀριδῆλα. Mallem ἀριδῆλος.

51 Ἐγείρειν. Chig. ἐγείρεις.

52 Ἀλλή νόου. Sic legendum : sensus postulat; et certe schol. non legit Ἀλκινούου, ut in editis, quippe qui supra Ἀλκινούου scripsit ταῖς ἰδίαις χερσὶ, propriis manibus.

53 Κῆπος Ἀδώνιδος. Edit. male κῆτος. Ad marg. 991 scribitur : Ἐπὶ τῶν ἀώρων, καὶ ἐλιγοχρονοῦτων, καὶ μὴ ἐρριζομένων. Nimirum proverbium est de rebus leviculis, parum frugiferis, brevemente habentibus voluptatem, radices non habentibus. Vide Erasm. *Ibid.* ὠλεστικαρκος. Sup. lin. Coisl., καρπούς ἀποβάλλουσα, ἀπολλυμένη.

54 Πουλύποδος χροῖη. Polypi color, et litteræ in arena descriptæ, proverbialia sunt de rebus fluxis. Hæc aptissime transfert ad fucatam mulieris pulchritudinem.

55 Κολοῖον. Quod de graculo Æsopus in fabulis, hoc de cornicula scribit Horatius, *epist.* 3, lib. I.

METRICA VERSIO.

Jucundas mistas inamœnis : vestis et instar,

Cui variz zonæ sunt, variusque color.

Idcirco pictum corpus fugio, atque caveto :

Sperne hoc probrosum subsidium decoris ;

Tela:n Penelopes luce orsam, nocte retexam :

Nempe Hecuba est intus, sed foris est Helena.

Quod si ulla est ratio ut lateas virum, at hoc pote
 [non est

Mortali divinam occultare effigiem ;

Ne Deus infensus te dictis increpet istis :

« Quisnam, unde hic fictor? vade, aliena mihi?

Te haud pinxi, canis; est a me mea condita imago :

Cur pro forma illa das simulacra mihi? »

B Attamen huic morbo veniam damus. At manifesta
 [est,

Picta tabella alium mox aliumque notans.

Claram ignominiz forma stabilire columnam

Crede tua, vivam quam facis ingenio.

Hortus Adonidis ista venustas, fructibus obstans,

Polypus omnicolor, littera et in sabulo.

Fabula nota, avis ut furtivo munere gaudens

Pennarum, risum concitet alitibus,

Mox ubi nudatur specie illa. Cur tibi gratum est

Dedecus extremum, pestiferumque decus?

An sperare queas peritura hæc gaudia nunquam?

Quam grave sit cernes mox decus haud proprium.

Πυνθάνομ' ὥς τι φέριστον ἔχει πλάσις, ἦν ποτε γῆρας Α
 Ρικνώση μορφήν, τὴν πάρος ἀνοσφόρον·
 Τῆμος δὲ ἄγραφός ἐστι μελῶν πλάσις, ὡς πυρίκαυ-

[στον

Λείπεσθαι σαρκῶν λείψανον ἐκ κοίτης·

65 Ὅψὲ μετακλαίειν δὲ μελῶν δόλον, εὔτε πίθηκον
 Ρυτίσιν ἐν πυκιναῖς ὥσε τὸ λειπόμενον.

Τοίη ψευδομένων μελέων χάρις. Ἀλλὰ, φερίστη,
 Νῦν στήσον μορφῆς ἔκτυπον, ὡς τὸ πάρος.

Ἄτρικες οὐ μὲν ἔγωγε ὀλομαι· ἀλλὰ πολὺ πρὶν

70 Μηδένα μὲδ' ἀνδρῶν εἴξει δμματ' ἔχειν,

Ὅς σε πάρος κλῆζον, ἐπ' ἄμματα δ' εἶχον ἔτοιμα

Τῆ καὶ τῆ σοβαροῖς ἴθμασι κινυμένῃ.

Καὶ τὸ, γέλως, ἀνδρῶν λήθειν γένος ἰσχανώσα,

Μύστας σῆς μορφῆς ἀνδρας ἐπισπάσασο.¹

75 Ἄνδρες γὰρ τριψάντο τὰ φάρμακα, οἷς σὺ γέγηθας,
 Ληίσταί μεγάρων, τέκτονες ἦς μανίης.

Ταῦτ' οὐ σωφροσύνης τὰ σοφίσματα, μαχλοσύνης δέ.

Πᾶν γὰρ δ τεχνάζῃ ἄρρεισι, μαχλοσύνη.

Φασὶ ταῦ μεγάλαυχον, ἐπὴν περικυκλον ἐγείρη

80 Δύχένα κυρτώσας χρύσειον, ἀστερόεις.

Κλάζειν θηλυτέροις φιλοτήσιος. Εἰ δὲ σὺ μορφήν

Οὐ σφριγῶσι γράφεις ἄμμασι, θαῦμα μ' ἔχει.

Εἰ μὲν γὰρ πόσις σου ἔχεις πόθον, ὡς σὺν ἐκεῖνος,

Ἐξέτι τοῦ, δὲ ἔρων σ' ἤγαγε πρὸς θαλάμους

85 Κουριδίην θαλέθουσαν, ἔχεις χάριν· εἰ δὲ σὺ γ' ἄλλων

Ὅμμασιν ἀνδανέεις, τοῦτο πόσις στυγεί.

Κεύθειν λώϊον ἐστὶ βελῶν χάριν οἷσι δόμοισιν,

Ἢὲ ψευδομένην οὐχ ὁσίως προφέρειν.

Si vera audio, hoc commodi habet fucus, postquam senectus

Rugis contraxerit formam prius florentem:

Tunc cum jam membris pigmenta non adhibentur, velut igni adustas

Relinqui carnis reliquias e cinere;

65 Tum sero deplorat membrorum fraudem, cum simiam

Rugis densissimis propulerit id quod superest.

Talis commentitia membrorum venustas. At nunc, o præstantissima,

Statue formæ simulacrum, ut antea.

Sincerum haud equidem ego putem: ac certe priusquam faciem admoveas

70 Neminem ex his viris optabis oculos habere,

Qui te antea laudibus efferebant, et oculos habebant in te defixos

Huc et illuc superbis gressibus procedentem.

Et hoc ridiculum est, te hominum genus latere velle,

Quæ mystas tuæ formæ viros adscivisti.

75 Viri enim contriverunt hæc pharmaca, quibus delectaris,

Magnarum prædones domorum, artifices suæ insanix.

Hæc pudicitix artificia non sunt, sed lascivix.

Quidquid enim struis in gratiam virorum, libidinem promit.

Ferunt pavonem superbum, cum circulum efficit,

80 Aureum intorquens collum, pennis gemmantibus

Clangore suo feminas ad venerem invitare. Si autem tu formam

Non pingis, ut lascivis placeas oculis, hoc admiror.

Si enim mariti desiderio flagras, ut tui ille

Jam inde ex quo te sibi matrimonio sociavit

85 Puellam florentem, id gratum. Si autem aliorum

Oculis placere studes, hoc maritus odit.

Occultare melius est membrorum elegantiam in suis ædibus,

Quam commentitiam nefario proferre.

60 Κάλιστος. Chig. et Coisl. κύδος.

65 Μελῶν δόλον. Χάριν, elegantiam. Ibid. Πιθη-
 κωρ. Simiam propulerit, id est, eminentiam pulchritu-
 dinem.

68 Στήσον. Ἐγείρει, ironice.

69 Ἀλλὰ πολὺ πρὶν. Prius crederem te optare
 ut nemo ex iis viris oculos habeat.

73 Λήθειν. Chig. λήθην.

76 Τέκτονες ἦς μανίης. Ipsi enim sibi laqueos
 quibus capiuntur parant, dum pigmenta conficiunt,

quibus elegantiores reddantur mulieres.

78 Τεχνάζῃ. Ita duo Regg., Coisl. et Chig. Edit.
 τεχνάζοι.

79 Ταῦ. Chig. et Coisl. ταῶν.

80 Ἀστερόεις. Stellis micans.

84 Ὅτ' ἔρων σ' ἤγαγε. Reg. 991, Coisl., Chig.
 ἐξέτι τοῦ δτε σε ἤγάγετ'. In thalamum admisit.

87 Βελῶν. Uterque interpres legit μελῶν. Cf.
 vers. 65. Edit.

METRICA VERSIO.

Audio quid prosit medicamen, quando senectus

Contraxit faciem floribus ante parem:

Cum non inficiunt vultus pigmenta, persupunt

Corporis ambustæ reliquias e cinere.

Deslere at serum est fraudem medicaminis hujus,

Cum densis rugis simia conficitur.

Talis mendacis decoris stat gratia. Quare

Siste oris speculum quale prius fuerat.

Haud ego crediderim verum: sed vota tua essent

Cunctis nulla viris lumina in ore fore;

His qui te quondam celebrabant, teque ferebant

Ante oculos incessu atque gradu tumido.

At quod ridiculum est, generi hoc celare virorum

B Contendens, mystas hos trahis ad faciem.

Pharmaca namque viri triverunt quæ tibi cordi,

Prædones domuum, nequitixque fabri.

Hoc lenocinii est commentum, haud sobrietatis:

Namque est flagitium quod struis arte viris.

Pavonem memorant præ fastu cum explicat alas

Gemmantes, collum et stellifer aureolum,

Clangore ad se accire suo Venerem. Ipsa colorem

Si non ob molles, miror, amas oculos.

Estne viri desiderium tibi munus et ardens,

Ex quo te a prima virgine duxit amans?

In thalamum geniale habuisti gratiam: at idem

Vir te odit, si aliis luminibus placeas.

Occultare domi est satius quæ in corpore dotes,

Quam non rite foras prodere fictitias.

Τῆ μὲν γὰρ πῶσις ἐστὶν ἐπάρκιος· ἡ δ' ἐπὶ πολλοῖς
 90 Ἰσταται, ὡς τε λίνον ἵπταμένον ἀγέλη.
 Τέρπη τερπομένῳ, καὶ ἀμείβειαι δψιν ὀπωπῆ,
 Αὐτὰρ ἔπειτα γέλωσ, καὶ λόγος ἀντίθετος,
 Κλεπτόμενοι τὸ πρῶτον, ἔπειτα δὲ θάρσος ἔχοντες.
 Μηκέτι μοι τὰ πρόσω φθίγγω, γλώσσα λάλε.
 95 Ἄλλὰ τὸδ' ἀτρεκέως μυθήσομαι, οὐδὲν ἀκντρον
 Τῶν ὅσα θηλυτέραις παιζεται ἀμφὶ νεῖος.
 Πάντα γὰρ ἀλλήλοισιν ἀμ' ἔσπεται, ὥστε σίθηρος,
 Ὅν μάγνης ἐρύει, ἄλλον ὕπ' ἄλλον ἄγων.
 Ὡς δρελον ψεμύθοις καὶ φύκασιν, ἀντι γυναικῶν,
 100 Στίλβειν, καὶ λιπαρῶσ, ἀνέρες ἀφραδέες,
 Οἱ τόσον αἰσχος ἔχοντες ἐν ὀφθαλμοῖσι σύνοικον,
 Τέρπονται κακίῃ, ἀγλὺν ἐφεσσάμενοι·

Ἄλλας μὲν βέλλουσιν ἐπισβολῆσι φασινάς,
 Αὐτοὶ δ' ἐν σφετέροις αἰσχεσὶν εἰσι σῖες·
 105 Ἥ τάχα καὶ σφροσῶσιν ἐνὶ σκατοῖσι πέσοιεν,
 Εἰρχθέντες Κίρκης χρίσμασι θηροτόκοις,
 Οἱ μὴτ' ἐχθαίρουσι, καὶ ὡς πυρὶ κάγκανον ὕλιν
 Βέλλουσ', ἦν ἐρύειν λῶτον ἤβφρειν.
 Ἄλλον γὰρ τ' ἄλλος τις ἀνὴρ κόσμοισι γυναικῶν
 110 Νικῶσ', ἀφραδῆ κλειον ἔχειν ἐθέλειν.
 Πολλάκι καὶ κτεάνων ἐπιδευέας, ὡς γεν ἐγείρειν
 Ὑθριν ἐὼν ἀλόχων, πλείον ἔχουσι πόνον.
 Ἐχθρῶ δ' οὐ ποτ' δρεξας ἐδν ξίφος, οὐδὲ χαράδρη
 Σοῖσιν ἐπ' ἀστάχυσιν ἴσπασας εὐδοίην.
 115 Πανδώρην ἐπέουσι, πυρὸς μαλεροῖο κλαπέτας,
 Ποιήν ἡμερίοις ἀντιτον ἐλοθέμεναι,

Nativa tua pulchritudo marito sufficit : commentitia vero pluribus
 90 Prostat . ut rete volatiliū gregi.
 Delectabit te ille quem delectas , et reddes aspectum aspectui ;
 Deinde risus et mutuum colloquium ,
 Furtivum id primo , postea accedit audacia .
 Ne mihi jam , quæ deinceps sequuntur , loquaris , lingua garrula :
 95 Sed hoc vere dicam , nihil sine aculeo
 Ex omnibus quæ mulieres joco dicunt aut faciunt cum juvenibus .
 570-571 Omnia enim inter se cohærent , ut ferrum
 Quod magues trahit , permulta deinceps rapit .
 Atque utinam cerussa et fuco , loco mulierum ,
 100 Reniderent , et quidem abunde , viri stolidi ,
 Qui tantam turpitudinem habentes ob oculos contubernalem ,
 Vitio delectantur , caligine circumfusi ;
 Alias quidem insectantur diceriis sapientia illustres ,
 Ipsi vero in propriis obscenitatibus sunt porci :
 105 Aut forsan et in tenebrosas haras deciderent ,
 Inclusi Circes unctioibus seriparis ,
 Qui non oderunt hujusmodi fucos , imo igni quasi aridam materiam
 Injiciunt , quam extrahere satius esset quam inferre .
 Alium enim alius vir ornatu mulierum
 110 Vincere , et insipientia primas habere gestit .
 Sæpe etiam facultatibus egentes , ut excitent
 Fastum uxorum suarum , maximos suscipiunt labores .
 Inimico nunquam suum porrexisti gladium , neque torrenti
 Tuas in segetes facilem aperuisti viam .
 115 Pandoram ferunt , igne a consumente furtim sublato ,
 Pœnam mortalibus ultricem advenisse

89 Ἐπάρκιος. Sic habent edit. Reg. 991, ἐπάρκιος. Mox. ἡ δ' ἐπὶ. Ita pariter idem Reg. 991, 992 et Coisl. Edit. et δ'.

91 Τέρπη τερπομένῳ. Int. Coisl. τέρπη καὶ ἀντιτέρπει, delectaris et delectas.

95 Οὐδὲν ἀκντρον. Nihil quod non pungat, quod non vulneret.

98 Ὅν. Ita duo Regg. et Coisl. Edit. οὐ. Mox, ἄγων. Sic Reg. 990, Coisl. et Chig. Edit. ἄγος. Aliud super aliud scelus.

103 Φασινάς. Int. Coisl. βέλλουσι μὲν λοιδορλαῖς σῶρρονας γυναικάς. Injuriis lacessunt sapientes mulieres.

106 Κίρκης χρίσμασι θηροτόκοις. Circe venen-

ciis suis Ulyssis socios in sues mutavit. Sic lascivæ mulierculæ fuco ac pigmentis suis ita maritos demerant , ut pene hominum exuisse naturam , et belluinam induisse videantur.

110 Νικῶσ'. Int. Coisl. ὑπερβάλλει.

115 Πανδώρη. Pandora puellæ nomen est apud Hesiodum , sic dicta , quod dii omnes donum aliquod in eam contulissent. Hanc , ob cœlestem ignem a Prometheo surreptum , e cœlo in terram demissam fuisse fingit poeta , ut homines philtis suis ac lucis in exitium impelleret. Hæc enim sunt de ea Jovis verba :

Σοὶ δέ τοι ἀντὶ πυρὸς δῶσω κακὸν , ᾧ κεν ἄπαντες
 Τέρπονται κατὰ θυμὸν ἐδν μόνον ἀμφαγαπῶντες.

METRICA VERSIO.

Forma tua et nativa virum juvat ; at si eadem ambit
 Multos , rete gregi tenditur ut volucrum .
 Ille placet tibi cui ipsa places , cernisque tuentem ,
 Obtutum risus , sermoque persequitur .
 Hoc furtim primum , mox hinc fiducia surgit :
 Ne ulterius pergas , garrula lingua , cave .
 Hoc tamen effabor vere , quod non jocus ullus
 Femineo in cœtu est , qui stimulo careat .
 Cuncta etenim sibi inhærescunt , velut ordine ferrum ,
 Quod traxit magnes , ferrea quæque rapit .
 Quam vellem cerussa homines , fucoque niterent ,
 Qui sic desipiunt , et muliebre secus !
 Nempe oculis tantum cum dedecus obversetur ,
 Induti vitiorum ; exsiliunt nebula ;

Nec cessant cultas dictis incessere acerbis :
 At porci remanent dedecore in proprio ;
 Deciderint in haras tales duntaxat opacas ,
 Vincit Circeis , unguibusque feris .
 Non etenim odere hæc , alimenta sed arida in ignes
 Conjiciunt , quæ esset subtrahere his melius .
 Hic illum ornatu uxoris vult vincere semper ,
 Nec quisquam cuiquam cedere stultitia :
 Sæpeque cum indigeant opibus , quo attollere possint
 Uxorum fastum , majus opusque movent .
 Atqui hosti gladium non das , torrentis et undis
 In segetes proprias haud iter ipse facis .
 Post ignem æthereo subductum culmine , fertur
 Pandoram venisse huc grave supplicium ,

Ἄντι πυρὸς πῦρ ἄλλο, καλοῦ κακὸν, ὡς κε φλέγῃσι Α Ἥπαφεν, εὐθαλέος τε ἄφαρ βάλεν ἐκ παραδείσου,
 Καὶ πλέον, ἀσκήσαι κάλλει δαιδαλέοις
 Δαίμονας, ἄλλο τι δ' ἄλλον ἐπικλοπον εἰς ἓν ἄγοντας.
 120 Συμφορτὴν ἀπάτην ἀνδράσιν ἐμπελάσαι,
 Δειπνολόγην, δολόεσαν, ἀναιδέα, μελιχόμυθον,
 Τερπώλῃν ὄλοην, δαλὸν ἀειφλεγέα.
 Οὐ μὲν δὴ μύθοις ἐπιπειθόμεναι· εἰ δὲ κελεύεις,
 Μὴ σύ γε Πανδῶρην γίνεο δαιδαλέη.
 125 Πανδῶρης γένος εἰσὶν ἀναιδέες· ἀλλὰ σὺ Χριστοῦ
 Εἰκῶν, σωφροσύνη λάμπεο καὶ πραπίσιν.
 Ἄλλος δ' οὐκέτι μῦθος, ἐμῶν δ' ἐπέων ἐπάκουσον,
 Οὗς σοι θειοτάτων φθέγγομαι ἐκ λογίων.
 Οὐκ ἄνεις καὶ πρόσθε τὲδν πατέρ' ὡς ἀπάτησεν
 130 Ἄνδροφόνοιο φυτοῦ εὐχρὸς ἀγλαΐη

Pro igne, ignem alium, scilicet pro bono malum, et quo inflammaret
 Magis, eam instruxisse omni pulchritudinis genere

Deos, suas certatim illecebras in unum conferentes :

120 Tum vero confertam hominibus fraudem invexisse,

Epulis insidiantem, versutam, impudentem, dulciloquam,

Oblectamentum perniciosum, facem semper ardentem.

Haud quidem fabulis crediderim : verumtamen, si volueris,

Ne tu fias Pandora versipellis.

125 Pandorae filiae sunt omnes procaces mulierculae ; sed tu Christi

Imago, sapientia splendeas et prudentia.

Verum jam omissis fabulis, verba mea audi,

Quae tibi divinis depromam ex oraculis.

Non audisti quomodo olim tuum parentem in fraudem impulerit

130 Homicidæ arboris color nitidus ?

Decepit hunc, et e virenti subito extrusit paradiso

Fraus inimici, et consilium uxoris.

572-573 Hæc tibi lex est paterna ex illo tempore,

Ne unquam pulchritudini confidas, o filia.

135 Omnem quidem pulchritudinem mihi, gratum sed breve ver avert,

Et hiems aspera exstinguit confestim :

Aut eam morbus frangit præmature, aut tempus grave

Delet, edacium orbem volvens annorum.

stud autem magis est ridiculum : novit se deformem

140 Speciem habere mulier, et calcat Danaen,

Quamvis deformis gloriando. Quod vero turpius est (ut aiunt,

Periti hujus artificii, neque enim id exploratum mihi est),

Communi morbo laborant, et se mutuo volunt

Celare. Quid morbo hoc pejus est ?

Pro igne dabo tibi gratam pestem, qua omnes

Delectentur suam ipsorum mortem amantes.

Commode itaque Gregorius Pandorae comparat mulieres fucatas et unguentis delibutas. Hujusmodi Pandorae egregia est descriptio Proverb. vii.

123 *Εἰ δὲ κελεύεις.* Int. Coisl. εἰ βούλει, μὴ γίνου.

128 *Οὗς.* Non concordat cum genere substantivi neutri ἐπέων.

131 *Ἥπαφεν.* Sic Coisl. et Reg. 991. Male edit. ἤαφεν.

133 *Sol.* Ita Coisl. et Chig. Edit. μοί.

134 *Μὴ ποτ' ἐπ'.* Coisl. μή ποτ' ἐν.

137 *Ἄωριον.* Chig. ἄωριος.

139 *Οἶδεν.* Sua sibi conscia deformitatis.

140 *Πατῆει Δανάην.* Ipsam Danaen forma præstantissimam aspernatur. Schol., καὶ τῶν φύσεως εὐειδέων κατακαυχᾶται.

142 *Οὐ γὰρ ἐγώ.* Int. Coisl. ἐμπειρος. Mox Reg. 990, κακοφραδῆς.

METRICA VERSIO.

Iguem alium pro igne, atque malum pro commodo B
 [et æquo :

Ureret utque magis, hanc genii decorant :

Artibus inque unum collata fraude dolosis,

Admovere viris decipulam omnigenam :

Insidiantem epulis, blandam, sine fronte, loqua-
 [cem,

Ardentem torrem, lætitiæ nocuam.

Credulus haud ego sum fabellis : credere si vis,

Ne Pandoram actu fingito multiplici.

Pandora genus hæc perfricta fronte, sed heus tu

Mente tua Christum et sobrietate refer.

Fabula nulla modo est : mea nunc age dicta capesse ;

Quæ tibi ab oraclis eloquar ætheriis.

Nunquamne audisti pater ut deceptus Adamus

Sit tuus in pomi pestiferi decore ?

Hunc lusit viridique cito ejecit paradiso

Hostilis dolus, et conjugis alloquium.

Hinc tibi ab antiquo lex est præscripta parente

Ne credas formæ, filia chara, tuæ.

Omne decus fragile est, veris quod protulit hora.

Momentoque brevi bruma peremit atrox.

Morbus et ante diem fregit, tempusque volucre

Messuit, annos quod corripit innumeros.

Hæc etiam mulier digna est majore cachinno,

Quæ novit se informem, et gerit ut Danaen,

Dedecore exsultans. At turpius hoc memoratur

Expertis (nec enim id mens mea callet opus) ;

Vexantur morbo communi : seque latere

Invicem amant ; morbo hoc quid, rogo, detcrius ?

145 Τίτλων τίτλωνος ἔργον ἐπίσταται, Περὶ βουλῆς A Ἄλλ' ὃ μὲν παρὰ τοὺς καὶ εἰς ἐπιμένει βελήθρας,
 Μάκρον, οὐδ' ἔφραξ ἔγ' ἀπέλαται γῆρας·
 Λάμπρον ἔωρον, χεῖρασιν ἀφύσσεται, ἀρρῶν ἐραροπτεν·
 146 Ἄλλ' οὐδ' ὡς τοφρῶν ἔλασι ἄρρη πύθρας.
 Οὐκὼ τοφρῶν ἐφραξ καὶ ἀνάρπτον. Οὐ μὲν γὰρ βελήθρας,
 Εἰ τινα καὶ σὺ νῆσον ἔτι μὲν νῆσον βραυῶν,
 Ἐγγυῶν, ἀδρυχίτων, ἑλλήθρας ἄρας, ὑπεκέρπρας.
 Οὐχ ἔνα, ἀλλὰ τίους, ὄσασι τῶν γράφρας.
 147 Παύθρας, ὡς ποτα τῶν ἐπὶ τῶν ὄφρας ἔφαρτε τῶν ἔφρας,
 Χρωμασι μαρρῶστας ὄσασι τῶν ἔφρας ἔφρας
 (Ξεῖνος ἐφρας! ἀπὸ τῶν ἐπ' εἰλεσιν ἐφρας βραυῶν)
 Ὅσασι καὶ σὺ νῆσον μῆσας τῶν ἔφρας ἔφρας.
 Ὅφρας ὄφρας ἐφρας, σὺ δ' ἀνέρρας, εἰσιν ἔφρας
 170 Θῆφρας ἐπὶ νῆσον, ὄφρας μῆσας τε βραυῶν.

145 Καὶ μαρρῶν τις ἐφρας ποτ' ἐράσαστο, καὶ κατὰ
 [παρρῶν
 Ἦφρας ἐπ' εἰλεσιν καὶ εἰς ὄφρας ὄφρας.

145 Faber fabri opus scit, peritus cantor
 Peritum musicae, furem fur novit.
 Ille vero nolunt, quae in aliis deprehendunt, in se deprehendi.
 Certe verissimum est istud; vitium oculi caecitatem asserit.
 Sic viri honorant, quas ridet, facies,
 150 Oblectantes se coloribus vivarum tabularum.
 Neque eos tam tabulis delectari puto, quam virorum
 ingenio, cujus colores sunt testes.
 Audio quod vanæ, informis, posterius resonantis
 Echus quidam amore captus, erraverit per scopulos;
 155 Et formam quis suam deperit, et in fontem
 Insillit ad amplexandum simulacrum exitiosæ pulchritudinis.
 Alia autem rursus pulchra fluminis insano amore prosequatur fluenta,
 Insaniebat, nec a dilectis discedebat ripis:
 Lambebat aquam, manibus hauriebat, spumam arripiebat;
 160 Verum nec sic igneum cessabat desiderium.
 Tam cæca res est amor et præpostera. Non ergo valde mirum,
 Si quem et tu juvenum de mente deturbasti,
 Colore nitens, molliter vestita, roseis digitis, excelso capite,
 Nec unum duntaxat, sed quotquot sunt, quorum causa faciem pingis.
 165 Credo id quod narratur: taurum insignis pictor elusit arte sua,
 Coloribus depingens ligneam juveneam
 (Novus amor! ad inanimes foras viva animantia currunt);
 Quandoquidem et tu juvenibus par molita es scelus.
 574-575 Orpheus feras flectebat, tu autem viros, quibus similis
 170 Brutis est animus, et insanus feminarum amor.

148 Πηρὶ γέρας. Colb. παραφῆρας.
 149 Τὰ περ. Al. ἀπερ γέλωσι.
 152 Τοῦ. Sic Coisl. Edit. τῶ. Mox, χρώματα.
 Reg. 990 δμματα.
 154 Ἦχῶ τι ποθέων. Narrat Ovidius, lib. iii
 Metam., queinadmodum Echo Narcissi amore correpta fuerit; verum quis ipsam Echo deperierit, non indicat. Ibid. πλάζεθ'. Chig. πλάζεσθαι.
 155 Τις. Ita Coisl. Male edit τῆς. Sic etiam infra, lib. ii, sect. ii, carm. iii vers. 52.
 156 Ἦλατ'. Al. ἔλλατ'.
 162 Καὶ σὺ νῆσον. Chig. συνῆτων. Reg. 990 πνῶτων.
 164 Οὐχ ἔνα. Chig., Coisl. οὐχ ἔνδος, ἀλλὰ τόσων ὄσασι τῶν.

165 Myronis juvenea, Anthol. epigr. 4.
 167 Ξεῖνος. Legendum forte ξυνός, inquit Billius, ut præcedentis distychi ratio reddatur, negatque Gregorius mirandum si taurus præstantia artis deceptus in pictam juveneam impetum fecerit: hoc enim ipsi commune est ac stultis viris, qui suctæ formæ elegantia inescati in luculentam fraudem incidunt. Sed nihil immutandum videtur. De quodam Parrhasio pictore etiam commemoratur, quod arte sua sic ad vivum uvas expresserit, ut aves ad eas, tanquam ad veras uvas advolarint. Mox, βάλει. Reg. 991 βάλειν.
 168 Μήσας. Ita duo Regg., Chig. et Coisl. Edit. μρσας.

METRICA VERSIO.

Scit munus fabri faber, et furem aspicit alter:
 Notus cantori est qui bonus est canere.
 Ille nolunt alias quod habent in pectore scire:
 Nimirum vitium lumina cæca facit.
 Ficta viri pariter derident ora coluntque,
 Quos tabule vivæ, quos recreatque color.
 Non tamen in tabulis vis est, sed mente virorum,
 Est cujus color hic testis et indicium.
 Quondam aliquis vanæ, informis, resonabilis Echus
 Errabat, fama est, captus amore vago:
 Ardebatque suam spectatam in fonte figuram
 Alter, cui exitium forma venusta dedit.

B Et desiderio quædam insanibat aquarum
 Fluminis, et ripas linquere non poterat:
 Lambit aquam, palmis haurit, spumamque prehendit,
 Haudque extinctus aquis igneus ille furor.
 Sic ferus est et cæcus amor. Mirabile non est,
 Si juvenem mentis de statione moves,
 Hac facie, hoc cultu, his digitis, cervicæque recta,
 Non unum, sed tot quam varius color est
 Credo equidem artificem olim decepisse juveneam,
 Qui vaccam et trabibem sinnerat egregiam.
 Item amor in formas spirantia corpora inertes
 Pellit, quo fabricas talia puleribus
 Orpheus ille feras persuasit, tuque viros, queis
 Par brutis animus, vitæque amore furens.

Εἰ τοι μὴ σάρκεσσι χαρίζεται, ἀντί δὲ σαρκῶν
 Ὅμμασι, καὶ τὸ νόσος ἑρήνη φιλότης.
 Ἄλλ' ἄπρωτος ὄλη· ναὶ πειθομαι, οὐδὲ τόδ' ἐσθλὸν
 Ἔστιν ἐμοὶ κενεῆς ὄξεν ἔχειν κακίης.
 175 Ὡς δ' ἂν καὶ πολλῆσι νόμον γράφειας ἀκο-
 [σμον,

Καὶ πινοτὴ περ' ἐοῦσ'. Εὐδρομον ἢ κακίη.
 Ἄλλων μὲν ρυπῶντα βίον τεχνάσμασι κεῦθειν,
 Σοὶ δὲ σαοφροσύνην καὶ τι μέλαν φορέειν.
 Εἰ γὰρ σῶφρονές εἰσιν ἐπανθές, οὐ ποτ' ἂν ἄλλας
 180 Πείσαις θηλυτέρας σῶφρονα θυμὸν ἔχειν.
 Μῦθος δ' ἡμετέροιο νόμου, μηδ' ὄμματα βάλλειν
 Ἐῶνιν ἐπ' ἄλλοτριῶν, μοιχιδιοῖσι πόθοις.
 Ἄρχῃ γὰρ φιλότητος ἀναιδέος ἔφης ἀναιδῆς,
 Τὴν κεν ἀνὴρ φεύγων, καὶ κακότητα φύγοι.

A 185 Πῶς δὲ σὺ τόσον ἔρωτος ἐπ' ἀνδράσι κερῶν
 [ἄγουσα,
 Λυσιγάμοιο, γύναι, τῆλε μένεις κακίης,
 Εἰ δ' ἄγε, σοὶ καὶ μῦθον εὐκρίτα μυθολογήσω
 Αἰσχεσιν ὁμετέροις. Ἡ πολιτὴ δὲ λάλον.
 Ἄκριτον ἦν τοπάρουθε βροτῶν γένος, ὅς τε φέριστος,
 190 Ὅς τε χειριότερος, ὡς φάτις ὠγυγίη.
 Πολλοὶ μὲν δοκέσσκον ἀνάριστοι, ὄντες ἀριστοί,
 Πολλοὶ δ' αὐτ' ἀγαθοί, ἔμπαλιν ἀφραδέες.
 Κῦδος ἀτιμοτάτοισιν, ἀτιμὴ δέ τ' ἀριστοῖς
 Ἔσπετο, οὐτι δίκη τῶν δ' ἐπαμειβομένων.
 195 Ἄλλ' οὐ λῆθεν ἀνακτα θεὸν κακίη μεδέουσα
 Ὅψε δ' ἀλαστήσας τοῖον ἔειπεν ἔπος·
 Οὐ θέμις ἔστ' ἀγαθοῖσιν ὄμν κλέος ἠδὲ κακοῖσιν
 Ἐμμεναι, ὧδ' ἂν εἰσι πλειοτέρη κακίη.

Si autem non ut carnis libidini obsequaris (fuo uteris), sed carnis loco

Oculis; et hoc scito, morbus est aerius amor.

At ab omni vulnere tuta es: equidem credo; sed neque id pulchrum

Mihi videtur, inanis suspicionem habere vitii.

175 Sic enim plerisque mulieribus legem institues inhonestam,

Quamlibet alioqui prudens sis. Facilis cursus ad vitium.

Aliarum est sordes vitæ arte occultare:

Tibi vero castitate obducere est vel levem criminis notam ferre.

Nam si castæ mulieres nitida sunt facie, nunquam aliis

180 Persuaseris mulieribus, ut pudicitiam amplectantur.

Præceptum est legis nostræ, neque oculos conjicere

In uxorem alienam adulterinis desideriis.

Origo namque impudentis amoris est impudens aspectus,

Quem qui fugerit, vitium quoque fugiet.

185 Quomodo ergo tu tantum amoris cestum viris exhibens,

Ab adulterii, o mulier, crimine procul esse potes?

Verum age, tibi fabulam congruentem referam

Turpitudini vestræ. Senectus loquax est.

Confusum olim erat mortalium genus; et qui optimus,

190 Et qui pessimus, nullo discrimine erant, ut fama fert antiqua.

Multi quidem videbantur nefarii, quamvis essent optimi,

Multi contra boni (habebantur), licet stulti et vecordes.

Gloria abjectissimos, contemptus præstantissimos

Sequebatur, utrisque haud æquam mercedem accipientibus.

195 At non latuit Deum regem vitium latius dominans,

Et tandem indignatus, istud protulit verbum:

«Haud æquum est bonis parem et malis

Esse gloriam: sic enim magis augetur vitium.

172 Ὅμμασι. Oculis: scilicet, ut a viris conspiciaris.

178 Σοὶ δὲ σαοφροσύνην. Legendum nonnullis videtur σαοφροσύνην. Tua vero castitas sit ut et pulli aliquid ferat. Favet Int. Coisl. σὺ δὲ σαοφροσύνην ἀμπέχου καὶ μέλαν ἱμάτιον, tu vero castitatem indue, necnon et nigrum vestimentum.

182 Ἄλλοτριῶν. Ita Chig. et Reg. 990. Edit.

ἄλλοτριον. Mox Coisl. μοιχιδιοῖσι. Edit. μοιχαδιοῖσι.

185 Ἀναιδέος. Chig. ἀπηνέος

190 Ὀγυγίη. Sup. lin. Coisl. ἀρχαία.

196 Τοῖον. Colb. τοῦτο.

197 Ὅμν. Sic Reg. 992 et Coisl. Edit. male ἐμν. Mox Chig. κακίστοις pro κακοῖσιν.

MÉTRICA VERSIO.

Ut nil corporibus tribuas, solis sed ocellis,
 Non expers morbi est hic amor aerius.
 At nulli te ictus penetrant: concedo; sed illud
 Non probo, cum vitii fama laborat inops.
 Deinde nocens multis exemplo, et lege inhonesta,
 Sis prudens licet. At lubrica res vitium est.
 Est aliarum, spurcitiem vitæ obtegere arte:
 Atram at ferre notam, vita modesta tibi est.
 Nam in cute si curanda operata est turba pudica,
 Vix aliis superest cura pudicitiae
 Præceptum legis nostræ est non flectere ocellos
 Feminam in externam, mens ut adultera sit.
 Sunt lascivi oculi fœdi primordia amoris,
 Quos si quis vitet, crimen ita effugiet.

B Tu quando ostentare viris cestum illicem amoris
 Gaudes, qui pura es crimine adulterii?
 Verum age, narremus fabellam, congrua quæ sit
 Opprobriis vestris. Namque senecta loquax.
 Indistinctum hominum quondam genus existit aiunt,
 Nec virtutis erat, nec vitii ulla nota.
 Plerosque infandos, qui præstarent pietate,
 Credebant rectos, queis mala mens inerat.
 Indignos decus ornabat, sed dedecus æquos
 Præstantesque viros, sortibus immeritis.
 Rex orbis vitium vidit late dominari,
 Cum gemituque gravi talia verba tulit:
 «Haud fas est eadem statuatur gloria rectis
 Et pravus: vitium cresceret usque nimis.

Τούνεκα τοῖσιν ἐγὼ σημήϊον ἐσθλὸν ὀπάσσω,
 200 Ὅφρ' εὖ γινώσκῃς, ὃς κακὸς, ὃς τ' ἀγαθός.
 Ὡς εἰπὼν ἐρύθηνε παρήϊα τοῖς ἀγαθοῖσιν,
 Αἴμ' ὑπὸ δέρμα χέας, αἰσχεὸς ὄρνυμένου·
 Θελυτέραις δὲ μάλιστα, ἔπει καὶ εἶδος ἀραιαί
 Καὶ κραδίην ἀπαλαί, πλεῖον ὑπεσκέδασε·
 205 Τοῖς δὲ κακοῖσιν ἔπηξε, καὶ ἄτροπον ἔνδον ἔθηκε
 Τούνεκεν οὐδ' ὀλίγον αἰσχεσι συμφέρεται.
 Τῶν σύ μοι ἦ εὐῶσα, πολύχροε· οὐ γὰρ ἔρευθος
 Αἰδέμ', εἰ καὶ μοι τόσσον ὑπερθε φέρεις.
 Τοῦτο γάρ ἐστιν ἔρευθος ἀναιδεῖης ἀνερευθού
 210 Ἐκγονον, ὃ κλύζει δυθρός ὁ πρὶν Σοδόμων.
 Μὴ γράψῃς τὸ πρόσωπον, ἀτάσθαλε, μηδὲ δολώσῃς
 Ἐὼν νοδα. Κάλλος ἐμοὶ μούνον, ὃ δῶκε φύσις.

Α Καὶ γὰρ πλοῦτος ἐμοὶ πατρώϊός ἐστιν ἀρείων
 Τοῦ δ' ὄν ἐμή παλάμη οὐχ ὀσίως συνάγει,
 215 Καὶ τυτθός περ ἑὼν, πολὺ πλείονος. Ὡς δὲ γυ-
 [ναῖκα
 Στέργω κουριδίην, οὐχὶ δὲ μοιχιδίην·
 Καὶ γραπτῶν παιδῶν πολὺ φέρτεροι, οὐς ἐφύτευσα,
 Καὶ περ ἀρειοτέρων, οἳ γε χερεῖζοι.
 Τῶν σὺ μνησμένη τήρει δέμας, οἷον ἐτύχθη,
 220 Μηδ' ἐθέλειν δοκέειν ἀνθ' ἐτέρης ἐτέρῃ.
 Κελτοὶ μὲν κρίνουσι γόνον Ῥήνιο βεέθροισ,
 Καὶ χρυσοῦ καθαροῦ ἀνορθακίς εἰσι κρίσις.
 Ἐὼν δὲ σαφφρονα θυμὸν ἀκαλλεῖ κάλλει μορφῆς
 Σταθμῶμ'. Ἀσβολέις μὴ σε γράφοι Βελίας·
 225 Ἦ γὰρ τέφραν ἔθηκάν ἄλην, ἦ καπνὸν ἔχευε,
 Τόσσον ἀεικίσσας τέρψιος ἀντὶ τόσης.

Quapropter his ego præclarum signum impono,

200 Ut perspicue cognoscatur, quis bonus, quis vero malus sit. »

Sic fatus, rubore tinxit genas bonorum,

Sanguinem sub pelle fundens, cum turpitude insurgeret :

Mulieribus autem præcipue, quoniam cute rariori

Et molli pectore sunt, plus pudoris suffudit.

205 Malis vero densavit sanguinem, immotumque intus tenuit.

Quocirca nec minime ob turpitudinem erubescunt.

576-577 Ex quibus una tu mihi est, variis tincta coloribus ; non enim rubore

Tuo moveor, quamlibet copiosum supra faciem exhibeas.

Rubor enim ille est impudentiæ, quæ erubescere nescit,

210 Proles quam obruit pristinus imber Sodomorum.

Ne pingas faciem, o improba mulier, neque fuco inficias

Cutem tuam. Pulchritudo sola mihi est illa, quam dedit natura.

Etenim divitiæ mihi paternæ sunt excellentiores

lis quas manus mea non legitime colligit,

215 Et licet exiguæ sint, multo abundantioribus. Sic ego mulierem

Diligo, quam virginem duxi uxorem, non adulteram :

Sic etiam pictis filiis multo meliores sunt ii, quos genui,

Quamvis picti elegantiores, isti vero imbecilliores videantur.

Horum tu memor, serva corpus tuum, quale conditum est,

220 Nec videri velis alia pro alia.

Celtæ quidem explorant fœtus Rheni fluentis,

Atque auri puritatis ignis est iudex.

Tui vero pudicitiam animi incompta pulchritudine formæ

Expendo. Fuliginosus ne te pingat Belial

225 Aut enim in cinerem rediget totam, aut fumum offundet,

Tantum deformans pro exigua voluptate.

202 Αἰσχεὸς ὄρνυμένου. Cum turpe quid occursaret, turpi prosiliente motu... re turpi objecta.

205 Αἰσχεσι. Cod. male αἰσχεσιν. Mox συμφέρεται. Nequidem parum commoventur.

207 Τῶν σὺ μοι ἦ εὐῶσα. Chig., Coisl. et Reg. 990 ἐρυθεοῦσα. Ubique deficit metrum.

209 Ἀνερευθού. Sic Colb. Coisl. sup. lin. τῆς

μη ἐρυθρώσης. Edit. ἀνερευθος.

215 Γυναῖκα. Int. Coisl. γυναῖκα παρθενικῆν.

221 Κελτοὶ μὲν. Vide infra, lib. II, sect. II, carm. IV, Nicobuli filii ad patrem, vers. 143

224 Ἀσβολέις. Chig. ἀσβολέης.

226 Ἀεικίσσας. Καθυδρίσας. Mox τόσης. Coisl. μικρᾶς.

METRICA VERSIO.

Idcirco his ego præbebo signum manifestum,

Hinc bene quis malus, ut noveris, atque bonus. »

Sic fatus, fuso sub pelle cruore, proborum

Moxque pudore orto, tincta rubore gena est.

Feminea in facie præsertim ; sub cute rara,

Et corde in molli, sic rubor exoritur.

Frigidis at pravis circum præcordia sanguis

Hæsit, et ascendit nullus ad ora rubor.

Unam te ex illis statio, quæ tincta colore

Es vario : nec enim est mi rubor ille pudor.

Infandæ proles rubor iste libidinis exstat,

Quem Sodomorum ardens obruerat pluvia.

Ne pingas faciem, infelix, neve infice fuco ;

Quod natura dedit, solum adamo decus hoc.

Pluris opes facio a patribus mihi jure relictas,

Quam gazas partas artibus illicitis :

Exiguum licet, est pretiosius. Ut mihi conjux

Chara est legitima et criminis absque nota :

Et natis mihi adoptatis melioribus, illi,

Quos genui imbelles, sunt magis in pretio.

Hinc corpus servare tuum sine labe memento :

Quod sisque esse velis, nec videare alia.

Nam Celtæ explorant natos in fluminis undis,

Atque auri puri iudicium ignis habet.

Pendo pudicum animum non culto corporis hujus

Ornatu. Ne ater te inficiat Belial ;

Verteret in cineres quia te, vel nomina fumo

Spargeret, hac pensans gaudia vana vice.

Non aurum geminis intextum lumine suavi

Perstringens oculos nobilibus pretio est :

Ὁὐ χρυσοῦ λιθάξεσι διάπλοκος ὄμματα βάλλων
 Αὐγαῖς ἡερίας, τίμιος εὐγενέταις·
 Δειροπέδη στήθεσσι περιτροχος, οὐας ἀτίζων
 230 Ἄχθει μαργαρέω ἀμφιπερικραδῶν·
 Οὐδ' ὅσος ἀμφὶ κάρηνον ὑπέρτατος, οὐ πολύχρυσος
 Ἐσθῆς, λεπταλέων δαίδαλα ἔργα μίτων,
 Πορφύρεα, χρύσεια, διαλαμπέα, σιγαλόντα,
 Οὐδὲ παρειῶν φάρμακα λευγαλέα,
 235 Κόσμος θηλυτέραις· οὐ χεῖλα πορφυρόντα,
 Οὐ γραπτῶν βλεφάρων ὄφρον ὑπερθε φέρειν
 Κυανέην, διεράς τε κόρας ἔντοσθεν ἔλισσειν,
 Οὐκ ὅπι θρυπτομένη εὐμενὲς οὐας ἄγειν,
 Οὐδὲ χέρας τε πόδας τε φίλιω καὶ ἡδέϊ δεσμῶ

A 240 Χρυσῶ σφιγγομένην, δούλιον εὐχος ἔχειν,
 Οὐδὲ μύροις μαλακοῖσι τὸν δέμας, ἢ κάρηνον
 Χρῆσθαι (νεκροῦς ἀμφιπέπουσι γύπες)
 Μηδὲ μὲν ἐν στομάτεσσι τοῖς ἄβρωτον ἐδωδὴν
 Μαλθάσσειν, δονέου· ἔνθα καὶ ἔνθα γένυν,
 245 Οἶα περιφρονέουσα σαόφρονας· ἐκ δ' ἄρ' ὀδόντων
 Πέμπειν καὶ διερῶν ἄφρον ἀπὸ στομάτων.
 Μηδὲ δίφρων στεροπήσιν ἀγάλλεο, μὴ παραφαίνεται
 Εἶδος ἀπὸ σχιστῶν δαιδαλέων διθύρων,
 Δερκομένη λεύσσοντας· ἀίρειο μὴ θεραπεόντων
 250 Πληθῦτι, μὴ δμωαῖς εἰκόσι σῆς κραδίης.
 Εἶλαρος ἄγγελοί εἰσι χελιδόνες, ἄνθος ὀπώρης,
 Δεσποίνης δμωαί· καὶ τότε φράξέ μοι.

Non aurum gemmis intextum oculos perstringens
 Splendore suo, mulieribus pretiosum nobilibus;
 Non collare pectus ambiens, aurem deprimens
 230 Sarcina gemmea circum vibrans;
 Non id omne quo summum caput ornatur, non auro abundans
 Vestis; non opera tenuissimis eleganter elaborata filis,
 Purpurea, aurea, pellucida, eximia arte confecta,
 Neque genarum pigmenta pernicioosa,
 235 Ornatum conferunt mulieribus; non etiam labra purpurea:
 Non pictarum palpebrarum supercilium attollere
 Cæruleum, humentesque pupillas intus volvere,
 Non voce blanda benevolam aurem allicere,
 Non manus et pedes amico gratoque vinculo
 240 Aureo stringens, servilem gloriam habere;
 Neque mollibus unguentis tuum corpus aut caput
 Inungere (circum cadavera currunt vultures);
 Neque ore tuo inusitatam escam
 Mandere, movens hinc inde genam,
 578-579 245 Ac veluti sapientes feminas contemnens: non ex dentibus
 Atque humido ore spumam emittere.
 Nec vero lecticarum fulgore glorieris; non obiter ostendas
 Formam tuam per bipatentes elegantes fenestras,
 Conspiciens spectantes: ne extollaris ob servorum
 250 Multitudinem et ancillarum quæ tui imagines sunt pectoris.
 Ut enim veris nuntiæ sunt hirundines, flores fructuum,
 Sic dominæ morum ancillæ: et hoc diligenter expende.

238 Αὐγαῖς ἡερίας. Splendoribus aeriis.
 239 Ἀμφιπερικραδῶν. Sup. lin. περισσίων, περ-
 ρικινῶν.
 241 Οὐ πολύχρυσος. Coisl. et Chig. οὐδὲ πολὺ-
 χρυσος.
 247 Κυανέην. Schol. μέλαιναν. Μοχ, διεράς,
 καθύρως. Demum ἔλισσειν, περιστρέφειν.
 249 Δούλιον εὐχος ἔχειν. Ut enim mancipia
 ferreis catenis constringuntur, sic hujusmodi mu-
 lierculæ catenis, licet aureis, corpus suum con-
 stringunt.
 242 Ἀμφιπέπουσι. Schol. περιτρέχουσι. Non sa-
 tis perspicio, inquit Billius, quam recte conveniant
 hæc verba cum his quæ præcedunt, hoc tamen mihi
 significare videtur Gregorius unguenta non vivo-

rum, sed mortuorum potius corporibus adhiberi
 solita.

243 Ἄβρωτον ἐδωδὴν. Moris erat hoc quoque
 lascivis mulieribus, ut ciendæ salivæ causa vel
 lignum aliquod, vel aliquid hujusmodi dentibus
 premerent, credo ut humoris illius emissionem ve-
 getius os redderetur. Ad hunc igitur morem ex-
 agitandum ita hæc describit quasi de equis verba
 faceret. Equorum enim proprium est ἄβρωτον ἐδω-
 δὴν μαλθάσσειν, *tonger son frein*, ac maxillas huc
 illuc detorque, spumamque ore emittere.

250 Μη δμωαῖς εἰκόσι. Eleganter vocat domina-
 rum suarum imagines ancillas, quod tales esse so-
 leant ancillæ quales dominæ.

METRICA VERSIO.

Non collare suum auro ornans, et gemmea pendens B
 Sarcina ab auricula, quam premit atque quatit:
 Aurea non capitis redimicula, vestis et auro
 Dives, subtilis raraque fila operis,
 Et Tyrio, et fulvo, et nitido splendore decora:
 Non pigmenta ipsis exitiosa genis,
 Feminæ ut decorant genus: haud lita purpura labris
 Nec pictæ palpebræ alta supercilia.
 Humida nec pupilla intus revoluta, nec aures
 Illecebris capiti blandiæ fractaque vox.
 Scilicet aureolis vinculis palmasque pedesque

Stringens, captivo tum fueris decore:
 Mollibus et caput unguentis pollingere corpus
 Quid prodest? (vultur nempe cadaver amat)
 At quo sine cibum in-ulsu premis ore terisque,
 Et mentum, utramque exagitasque genam?
 An contemnis eas quibus est stola vitæ honesta?
 Dum spumam ore udo dentibus atque cies.
 Hæc ne te capiant, neque lecticæ nitor ingens,
 Nec juvet inserere os per bifores speculas.
 Neve greges famulorum te attollant, neque turba
 Ancillarum, quæ est cordis imago tui.
 Nuntius ut flos est fructus, ut veris hirundo
 Nuntia: sic famula est indicium dominæ.

Τῶνδε γὰρ εἰ καὶ ἕκαστον ἀκοσμίη τις ἐλαφρῆ,
 Πάντα γ' ἔμ' ἀλλήλοις ἔμπεδός ἐστι μόρος.
 255 Ἄνθος ἔν ἐστι γυναιξίν ἐράσμιον, ἐσθλὸν
 [ἔρευθος,
 Αἰδώς. Τοῦτο γράφει ζωγράφος ἡμέτερος.
 Δύσομεν, εἰ ποθέεις, καὶ δεύτερον ὄχρον ἐφέλκοις
 Κάλλει σῶ, Χριστοῦ τηχομένη καμάτοις,
 Εὐχαῖς τε στοναχαῖς τε καὶ ἡμασι νύξι τ' ἀύπνοις.
 260 Ταῦτα καὶ ἀζυγίων φάρμακα, καὶ ζυγίων.
 Χρῶματα μὲν τοίχοισι παρήσομεν, ἥδὲ γυναιξί
 Ταῖς, ὅποσαις λύσση βόρβορος ἐστι νέων.
 Κεῖναι καὶ σκιρτῶεν ἀναιδέα καὶ γελόφων,
 Ἥμῖν δ' οὐδ' ὄραάν μαχλάδας ἐστὶ θέμις.
 265 Ὁ τρόπος ἐστὶ γυναιξί τὸ τίμιον, οἷκαδε μί-
 [μνεῖν

A Πλείονα, καὶ θεοὶς προσλαλέειν λογίοις,
 Ἴστω τ' ἡλακότη τε τὸ γὰρ γέρας ἐστὶ γυναικῶν
 Διμωαῖς ἔργα νέμειν, δμῶας ἀλευμέναι,
 Χεῖλεσι δεσμὰ φέρειν, καὶ διμκασιν ἥδὲ πικραιῖς,
 270 Μηδὲ πόδα προθύρων πολλάκις ἐκτός ἔχειν.
 Χαίρειν θηλυτέρησι σαόφροσιν, ἀνδρὶ δὲ μούκῳ,
 Τῷ μήτρην θεοῦεν λύσασο παρθενικήν.
 Καὶ τῷ μέτρα φέρειν σὺ γε θάρσεος, ὡς κεν ὀπά-
 [ζοις
 Πίστιν, ὅτι ξείνων τῆλε μένεις φαέων.
 275 Τίς πρῶτος χροίησε Θεοῦ πλάσιν; ὡς ἀπόλοιτο
 Πρῶτος ἀναιδέην χρώμασιν ἐγχεράσας.
 Ὡς δ' ὀπὸτ' ἀρνευτῆρες ἀναιδέες, ἄνδρες ἀνανδροί,
 Εἶδωλον μορφῆς ἔνδοθι κευθομένης
 Ἐκτοθεν ἐστήσαντο, τὰ δ' ἔσπεται, ὅσσ' ἐπέοικεν
 280 Ἄλλατα, καὶ λιγυρῶν αἰσχροῦ λύσις μελέων,

Horum enim, licet unumquodque dedecus afferat leve,
 Omnia simul collecta certa sunt pernicies.
 255 Decor unicus in mulieribus est amabilis, bonus rubor,
 Scilicet pudor, quem pingit pictor noster.
 Dabimus, si velis, et alterum; pallorem asciscas
 Pulchritudini tuæ, Christi tabescens laboribus,
 Precibus, suspiriis, diurnis nocturnisque vigiliis:
 260 Hæc innuptis pigmenta sunt et nuptis.
 Colores itaque muris relinquamus atque etiam mulieribus
 His, quarum cœnum in rabiem agit juvenes.
 Illæ sane saltent impudenter et rideant:
 Nobis autem nec intueri meretrices fas est.
 265 Mores sunt mulierum ornamentum, domi manere
 Ut plurimum, cum divinis conversari oraculis,
 Fuso ac lanæ operam dare; hoc namque munus est feminarum
 Ancillis opera partiri, servos vitare,
 Labiis catenas injicere, et oculis atque etiam genis
 270 Nec pedem extra limina frequenter efferre;
 Oblectari mulieribus pudicis, viroque solo
 Cui zonam a Deo datam solvisti virgineam.
 Quin et huic tu licentiæ modum impone, ut ipsi facias
 Fidem, te ab alienis abhorrere oculis (et amoribus).
 275 Quis primus pinxit Dei signum? sic pereat
 Qui primus impudentiam coloribus immiscuit.
 Quemadmodum autem urinatores impudentes, virorum nomine indigni,
 Simulacrum formæ intus absconditæ
 Extrinsecus exhibent, deinde sequuntur quæ conveniunt
 280 Saltationes et stridorum turpis solutio membrorum,

272 Μητρην. Reg. 990 et Coisl. μήτρην, et sup.
 lin. ζώνην. Coisl. Int., τῷ ἐκ παρθενίης συνοικί-
 σαντι.
 276 Ἀναιδέην. Ita Coisl. Edit. ἀναιδέην.

278 Εἶδωλον. Id est, larva primum faciem obte-
 gunt.
 279 Ὅσσ' ἐπέοικεν. Quæ conveniunt inhonestæ
 rei.

METRICA VERSIO

Hæc meditanda tibi. Levis ut cujusque sit error,
 Cuncta simul prava hæc exitium pariunt.
 Unus amabilis in mulieribus est color et flos,
 Equè pudore rubor: pinxit eum ipse Deus.
 Si cupis, alterum item dabimus. Tua pallor ad ora
 Accedat Christi tabida vulneribus,
 Et gemitu, et precibus, noctis lucisque labore:
 Hæc uxoribus et pharmaca virginibus.
 Ergo age, picturæ muris linquamus honorem,
 Atque his queis rabies spurcicia est juvenum.
 Turpiter et saltare his et ridere licebit,
 Nobis vel meretricem intuitum esse, nefas.
 Mores sunt gemmæ mulicbres, atque manere
 Ædibus, oraclis colloqui et ætheriis.

B Penso operam dare, tum percurrere pectine
 [lanam
 Et præscribere opus, feminine officium est:
 Servos vitare, et dare frena orique genisque,
 Promovisse suum limine vixque pedem:
 Matronis gaudere probis, castisque puellis,
 Atque viro, junctus qui tibi jure thoro est:
 Huicque modum audendi linemque imponere certum,
 Unde tibi invisos esse probos alios.
 Quis primus signum Dei orsus pingere, abegit
 Pigmentisque pudorem? is male desperat.
 Ut fœdi urinatores, haud nomine digni
 Nempe viri, larvata effugit ora tegunt:
 Obsceni gestus modo, saltus deinde sequuntur,
 Turpibus et gratis membra soluta modis.

Ἀνδράσιν ἀφραδέεσσιν ἐαδόντα, ὡς ἄρα ταί γε,
 Ἐσάμεναι μορφήν ἔκτοθεν ἄλλοτρίην,
 Κωμικόν, οὐχ ἰερὸν αἰδοῦς σκέπας, ἔνθεν ἔπειτα
 Κίνυνται μορφῆς ἄξια δαιδαλέης.
 285 Τῇ περιμοχθίζουσι θύραι, κληΐδας, ἔσοπτρα,
 Φάρμακα, φαρμακίδες, ἄτρομον οὐδὲ τέγος.
 Ταῦτ' εἰδογραφίης κενεαυχῆος· ἀκομίης δὲ
 οὐδὲν ἀμοχθότερον σῶφρονος ἀγλαΐης.
 Εἰ δὲ σὺ κάλλει τόσον ἐπιπλάστῳ βλεμναίνεις,
 290 Οὐ ποτ' ἂν ἀπλάστῳ σῶφρονος θυμὸν ἔχης.
 Ἐσθὴρ εἶδος ἔτευξεν ἐράσμιον· ἀλλὰ τί κείνης
 Ἔργον ἀριπρεπίης; ἔθνος ἔμεινεν ὄλον.
 Γράψε ποτ' ἕμματα πόρνης Ἰεζάβελ ἀγριθύμους,
 Λοῦσέ γε μὴν πόρνας αἵματι πορνιδίῳ. [πόρναϊς

A 295 Σοὶ δ' οὐτ' ἔργον ἀνακτος ἔλειν χόλον, οὐτ' ἐνὶ
 Μοῖραν ἔχεις· τῷ μοι φείβο σωφροσύνης.
 Οὐ τρομέεις ἱερῆς ὑποκλίνουσα κάρηνον,
 Σκηπὴν ἀμφιθέτοις εἶδος λαμπυμένῃν;
 Οὐδὲ χέρες φρίσσουσιν, ἐπὴν ἐς μύστιν ἔδωδῃν
 300 Τείνεις, αἷς σὺ γράφεις πένθιμον ἀγλαΐην;
 Πῶς δὲ σὺ γ' ἀθλοφόροις, ὅσις ἴστησι χορσίην
 Λαδὸς πασσυδίη, τίμιον αἶμα σέβων,
 Εἶδος ἄγεις πολλῶν θελκτῆριον, ὡς ἀγορή τις
 Πληθύν ἐφελκομένη ἐν μεσάτῳ πτολίῳν,
 305 Ἦ θηρῶν δείκτησιν ὁμοίᾳ, τοὶ προφέρουσιν
 Ἐρπυστάς σκοτίων· δειμαλῆοι λαγόνων;
 Ἀλλὰ, γύναι, μύθοις ἐπιπείθεο ἡμετέροισι,
 Μὴ σε νόος τρώσῃ χεῖρας ἐπ' εἶδος ἄγων.

Hominibus stultis placentia; sic utique illæ

Indutæ formam externe alienam,
 Scenicum, non sacrum pudoris velamen, exinde postea
 Movenitur, ut forma dignum est fucata.

580-581 285 Illic laborant fores, claves, specula,
 Pigmenta, pictrices, nec timoris est expers tectum.

Hæc incommoda affert pictura inanis formæ: incompta autem

Nihil minus laboriosum est pudica pulchritudine.

Si vero tu ob ascititiam venustatem tantopere insolescis,

290 Nunquam erga eum qui fucum aversatur, pudicum amorem habebis.

Esther quidem formam composuit ad amorem concitandum; sed quis huius

Fructus fuit pulchritudinis? totius gentis salus.

Pinxit olim oculos fornicaria et ferox Jezabel:

Verum perfudit meretrices cruore meretricio.

295 Tibi autem neque opus est regis iram sedare, neque inter meretrices

Partem habes: quare parce pudicitie tue.

Non pertimescis sacerdotes, dum submittis caput,

Larvam velut quamdam oppositis inter se formis lucentem?

Non horrescut manus, cum ad mysticam escam

300 Eas extendis, quibus tu pingis luctuosam pulchritudinem?

Quomodo vero tu martyribus, quibus instituit choreas

Populus agminatim, pretiosum sanguinem veneratus,

Faciem geris multos inescantem, velut forum quoddam

Populares attrahens in medio urbium;

305 Aut ferarum ostensoribus similis, qui proferunt

Serpentes e tenebrosis trepidi cubilibus?

At tu, mulier, sermonibus obtempera nostris;

Ne te mens vulneret, manus ad faciem ducens.

282 Ἐσάμεναι. Ita Coisl. et duo Regg. Edit. ἐσάμεναι.

290 Ἐχης. Reg. 991 ἔχους.

292 Ἐθνος ἔμεινεν ὄλον. Schol., διεσώθη, gens tota servata est.

294 Λοῦσέ γε. Vult forsā Gregorius impiam Jezabelem, cum iubente Jelu præcipitata est, cadendo impudens os suum oculosque suos cruentasse. Alludit enim ad id quod dictum olim de impudente homine, eum non habere in oculis κόρας, sed πόρνας, κόρη namque etiam significat puellam. Combef. πόρνας accipit pro πορνείας, lavit scorta-

tiones meretricio cruore.

299 Ἐς μύστιν ἔδωδῃν. Id est, sacram Eucharistiam, quam olim fideles suismet manibus accipiebant.

303 Ὡς ἀγορή τις. Mulier circumforanea, ἀγορά.

304 Πληθύν. Ita Reg. 990 et Coisl. Edit. πλοθύν.

305 Δεικτῆσιν. Reg. 990, δῆκτῆσιν ἐπαιδοῦ θεροδῆκτου, incantatori a serpente percusso similis.

306 Ἐρπυστάς. Reg. 990 et Coisl. ἐρπηστάς.

308 Μὴ σε νόος τρώσῃ. Int. Coisl. μὴ σε πλήξη λογισμὸς πείθων ἑπαίρειν χεῖρας εἰς ποικίλαν μορ-

METRICA VERSIO.

Non aliter lasciva cohors sua cum exiit ora,
 Personam et formæ fictitiæ induerit,
 Quæque decent scenam, haud casti indumenta pu-
 [doris,

Par sequitur formæ motio, nempe salax.

His valvæ strepitant, claves, specula atque colores,
 Pictrices, nec eo tecta tremore carent.

Hæc formæ pictura trahit damna: at decor artis

Expers, incompta et forma, labore vacat.

Quod si fucato placet indulgere nitori,

Fucum aversantem haud mente coles placida.

Forma fuit peramœna Esther. Sed quis fuit oris

Fructus formosi? gentis amica salus.

Jezabel at meretrix oculos fera pinxit, et inde

Lumina polluto tincta cruore tulit.

B At tibi non opus est regem placare, nec inter

Scorta jaces: ut sit vita pudica vide.

Sacrificiæ caput non horres subjicere illud,

Larvæ instar, formis oppositis nitidum?

Non horrent palmæ quas liba ad mystica tendis,

Et quis depingis triste et inane decus?

Jam cum martyribus Christi statuuntur athletis,

A populo choreæ, ut vulnera sancta colat:

Vulgus inescantem faciem gerere, o scelus, au-
 [des?

Non secus atque forum quod media urbe patet:

Aut illis par, qui proferre cubilibus angues,

Ostentare feras e tenebrisque solent.

Ne monitis, mulier, nostris parere recuses,

Nec temeraria mens ducat ad ora manus,

Μη σύ γε, μη κείνησιν ὀμόπλοος, ὦ τέκος, εἴης,
 310 Μη σύ γε συμφράδμων, μηδὲ συνωροφίη·
 Ἄλλησιν τὰ περισσά· σὺ δ' ἄζωο χεῖλεσιν ἀνδρῶν
 Καὶ κλητίζομένη. Τοῦτο γυναιξὶ κλέος.
 Εἰ μὲν σοὶ γε βίος πανελεύθερος ἐπλετο δεσμῶν,
 Χριστῷ ζῶε μόνῃ, πάντ' ἀποσεισασμένη,
 315 Παρθένος αἰγλήεσσα, περιφρων, ἀγλαόμητις,
 Νυμφίον ἧς κραδίης ἀγνὸν ἔχουσα λόγον.
 Εἰ δέ σέ γε πλευρῆς εἶλεν πάθος, ἧς ἐκεάσθης,
 Μούνην γε πλευρῆν ἀμφιπέπειν φιλήν,
 Ἐσθλὸν φίλτρον ἔχουσα, ἐλεύθερον ἀντὶ κακοῦ·
 320 Τοῖς δ' ἄλλοις πάθεσιν, μηδ' ὄναρ ἀντιάζν.
 Καὶ σὺ Θεοῦ μεγάλοιο παραστάτι, οὐδὲ σὺ λήθεις,
 Ἦν ποτε τῷ χθαμαλῷ θηλύ τι συγκεράσῃς.
 Ἔσσι καὶ ἐν ρυτῶσι ποδ' εἴμασι θρούψις ἄσημος,

Ne tu quidem, ne cum talibus mulieribus naviges, o filia,
 310 Ne tu consilii socia sis, neque contubernalis.
 Aliis supervacanea relinque; tu autem erubescere vel ore virorum
 Celebrari. Hæc est mulierum gloria.
 Si tibi vita penitus libera sit a matrimonii vinculis,
 Uni Christo vive, omnibus excussis,
 315 Virgo splendida, prudens, clara consilio,
 Sponsum animæ tuæ immaculatum habens Verbum.
 Sin autem te lateris cepit desiderium, e quo secta es,
 Unicum saltem illud latus dilectum complectere,
 Laudabilem forens amorem, liberum pro malo:
 320 Aliis autem affectibus, ne quidem per somnium indulge.
 At tu, virgo, quæ magno Deo astas, nec tu latebis,
 Si unquam humili vitæ generi muliebri quid miscueris.
 322-323 Sunt aliquando in sordidis vestibus deliciæ inhonestæ;
 Est et gravitas in mollibus. Norunt non pauci.
 325 Ruga tibi turpior est, id certo scias, quam maxima
 Vulnera in mundo viventibus. Reverere professionem.
 Neque enim in sordidis macula perinde atque
 In puris apparet vestibus et unius coloris.
 Hæc si tibi persuadeam, prodero; sin autem faciem
 330 Obfirmes (per me licet), fulgeas duplo amplius, si cupis,
 Auro et electro, et argento et ebore:
 Hæc ego largior mulieribus novi ornatus studiosis.
 Columna quidem parata est, ego autem hæc verba inculcam:
 Huc veniat quisquis voluerit, et pulchritudine oblectetur.

XXX. Versus iambici acrostichi secundum omnes alphabeti litteras sic dispositi, ut quilibet iambicus in adhortationem aliquam desinat.

Principium rerum omnium et finem Deum tibi proponere.

* Alias Bill. 122, pag 186.

φῆν. Ne te ulla ratio variam formam suadeat inducere. Combelsius probat Billii conjecturam, μη σε νέος, ne juvenis vulnus infligat, manus in ora injiciens.

326 Κοσμοβίων. Mss. κοσμοβίω.

332 Νεοκαλλιγράφους Schol. τοῖς νεωστὶ κάλ-

A Καὶ σεμνότης μαλακοῖς. Ἱστορες οὐκ ὀλίγοι.
 325 Ρυτίς σοι πλέον ἐστίν, ἐπίστασο, ἢ τὰ μέγιστα
 Τραύματα κοσμοβίων. Ἄζωο μαρτυρίην.
 Οὐδὲ γὰρ ἐν ρυτῶσι βανίς τόσον, ὅσοατίον περ
 Φαίνεται ἐν καθαροῖς εἴμασιν ἰσοχρόοις.
 Ταῦτ' εἰ μὲν πεπίθοιμεν, ὀνήσομεν· εἰ δὲ πρόσωπον
 330 Στήσεις, λάμποις δις τόσον, εἰ ποθέεις,
 Χρυσῷ τ' ἠλέκτρῳ τε καὶ ἀργύρῳ τῷδ' ἐλέφαντι·
 Τοῖα χαρίζομαι ἐγὼ ταῖς νεοκαλλιγράφοις.
 Ἦ στήλη μὲν ἔτοιμος, ἐγὼ δ' ἐπίγραμμα χαράξω·
 Δεῦρ' ἔθ' ὅσοσι φίλον, κάλλει τερψόμενοι.

A'. Στίχων ἡ ἀκροστιχίς τῶν πάντων στοιχείων, ἐκάστου ἰάμβου τέλος παραινέσεως ἔχοντος.

Ἀρχὴν ἀπάντων καὶ τέλος ποιῶ τοῦ Θεοῦ.

λος γράφοσι. Istis novis elegantiae pictoricibus.

XXX. Τ. 1. Στίχων, etc. Primus hoc carmen edidit Leuvenclaus, et sic reddidit, ut et iambici versus Latini singuli Græcis responderent, et aliquam Latini quoque alphabeti rationem habuerit interpretis.

METRICA VERSIO.

Ne complis cum illis in eadem nave vebaris,
 Nec colo tecta eadem: consilium neque des.
 Linque altis vana: at labiis vereare virorum
 Commendari etiam. Hoc femineum decus est.
 At siquidem vinclo non es sociata jugali,
 Christo vive uni, cæteraque excutito,
 Insignis virgo probitate et dotibus almis,
 Verbum pro sponso cordis habensque sui.
 At si te costas, a qua es secta, cupido virilis,
 Corripit, unum illud sit tua cura latus.
 Laudatum foveas purumque fideliter ignem,
 Nullaque vis sensus slectat et umbra tuos.
 At tu, virgo, Deo quæ astas, non, crede, latebis,
 Si vesti abjectæ molle quid addideris.
 Luxuria interdum vestitus sordibus hæret,
 Munitiis gravitas. Pluribus idque patet.

B Ast gravior ruga est in te, quam vulnera quævis
 Mundi cultorum: nescia ne fueris.
 Atris in pannis macula haud apparet, ut albis
 Vestibus et puris quas color unus amat.
 His si parueris monitis, tibi proderit: at si
 Obfirmes faciem: fas magis ut niteas
 Argentoque, auroque, electroque, atque elephanto:
 Hæc ego pigmenti largior artificio:
 Ecce columna patet, lubet huic inscribere versum:
 Huc, decore optato quo potiaris, ades.

XXX. VERSUS IAMBICI ACROSTICHI, SECUNDUM OMNES ALPHABETI LITTERAS SIC DISPOSITI, UT QUILIBET IAMBICUS IN ADHORTATIONEM ALIQUAM DESINAT.

(Leuv. interprete.)

Agendorum initium sit et finis Deus.

Βίου τὸ κέρδος, ἐκβίῳ καθ' ἡμέραν.
 Γίνωσκis πάντα τῶν καλῶν τὰ δράματα.
 Ἀσινδὸν πένεσθαι, χειρὸν δ' εὐπορεῖν κακῶς.
 5 Ἐδεργῶν νόμιζε μιμεῖσθαι Θεῖν.
 Ζήτει Θεοῦ σοι χρηστότητα χρηστὸς ὢν.
 Ἡ σὰρξ κρατεῖσθω καὶ θαμαζέσθω καλῶς.
 Θυμὸν χαλίνου, μὴ φρενῶν ἔξω πέσης.
 Ἴστη μὲν ἄμμα, γλῶσσα δὲ στάθμην ἔχει.
 10 Κλεις ὡς κείσθω, μηδὲ πορνεῦοι γέλως.
 Λύγος βίου σοι παντὸς ἡγείσθω λόγος.
 Μὴ σο. το εἶναι τῷ δοκεῖν ὑπορρήθαι.
 Νόαι τὰ πάντα, πρᾶσσε δ' ἂ πρᾶσσειν θέμις.
 Σένον σεαυτὸν ἴσθαι, καὶ τίμα ξένους.

A 15 Ὅτ' εὐπλοεῖς, μάλιστα μέμνησο ζῆλης.
 Πάντ' εὐχαρίστως δεῖ δέχεσθαι τὰκ Θεοῦ.
 Ῥάβδος δικαίου πλεῖον, ἢ τιμὴ κακοῦ.
 Σοφῶν θύρας ἐκτριβε, πλουσιῶν δὲ μὴ
 Τὸ μικρὸν οὐ μικρὸν, ὅταν ἐκφέρῃ μέγα.
 20 Ὑβριν χαλίνου, καὶ μέγας ἔση σοφός.
 Φύλασσε σαυτὸν, πτώμα δ' ἄλλου μὴ γέλα.
 Χάρις φθονεῖσθαι, τὸ φθονεῖν δ' αἰσχος μέγα.
 Ψυχὴ θύοιτο μᾶλλον ἢ τὸ πᾶν Θεῷ.
 Ὡ τίς φυλάξει ταῦτα, καὶ σωθήσεται ;
 Ἄδ'. Γνώμαι διστιχοι.
 Γυμνὸς ὄλος βίοτοις τάμοις ἄλα, μηδὲ βαρεῖα
 Ναῦς ἐπὶ πόντον ἴοι, αὐτίκα δυσομένη.

Vitæ lucrum est mori singulis diebus.
 Nosce omnia egregiorum virorum præclara facta.
 Grave est egere, pejus divitem esse improbe.
 5 Beneficiens crede te esse imitatore Dei.
 Concilia tibi Dei misericordiam, ipse misericordiam adhibendo.
 Caro coerceatur, et pulchre dometur.
 Iram refrena, ne de mentis statu excidas.
 Cohibe oculos, lingua normam habeat.
 10 Sera aures claudantur, nec lasciviat risus.
 Lumen et dux totius vitæ tibi sit ratio.
 Ne tibi vana specie decepto res ipsa effluat.
 Nosce omnia ; sed age tantum quæ fas est agere.
 Peregrinum te esse scito, et honora peregrinos.
 15 Cum prosperam habes navigationem, tunc maxime memento tempestatis.
 Omnia cum gratiarum actione accipienda sunt a Deo.
 Virga justî potior est quam gratia mali.
 Sapientum limina tere, non vero locupletum.
 Res parva parva non est, cum magnum aliquid affert
 20 Libidinem refrena, et eris maxime sapiens.
 Cave tibi ipsi, nec alterius lapsum rideas.
 Gloria est invideri, invidere autem maximum est dedecus.
 584-585 Animus Deo mactetur potius, quam alia quælibet victima.
 O quis hæc servabit, et ipse salvabitur ?

XXXI. *Distichæ sententiæ*.

Nudus totus vitæ sulca pelagus, nec ninis onusta
 Navis tua mari se committat, mox demergenda.

* Alias Bill. 63. pag. 146.

3 Πάρτα. Reg. 1227, πάντων.
 10 Πορνεῦοι. Reg. 1227, πορνείῳ.
 12 Ὑπορρήθαι. Reg. 1227, ὑπορρήθῃ.
 16 Ἀσὶ. Reg. 1227, χερσὶ.
 17 Ῥάβδος, etc. Alludere videtur Gregorius ad
 Illud psal. cxl., 5 : *Corripiet me justus in misericordia
 et increpabit me, oleum autem peccatoris non im-
 pinguet caput meum.* Ibid. πλεῖον. Reg. 1227, χρεῖσσον.
 19 Ἐκφέρῃ. Reg. 1227, ἐκφύῃ.
 20 Ὑβριν. Reg. 1227, ὑβριν μικρὸν κρατοῦντα
 φέσασθαι μέγα. — Versus 21 in versione metrica
 peccat. (CAILLAU).
 XXXI. TIT. in Vat. idem est ac in editis : Coisl.
 Γνώμαι παραινετικαὶ ὧν ἡ ἀρροστιχὴς ἦδε. Porro
 ἀρροστιχὴς, genus est carminis, in quo primæ sin-

gulorum versuum litteræ aliquod nomen vel
 sententiam efficiunt. Sic in isto carmine, ex primis
 cujusque versus litteris hæc fere duo pentametra
 efficiunt :

Γνώμαι Γρηγορίου, διστιχὸς ἐδεκλή,
 Ἐσθλὸν ἀθυρμα νέους, καὶ χάρις ἐξοδλή.

Sententiæ Gregorîi, disticha venustas,
 Utilis lusus juvenibus, minus postremum.

Alter tit. : Διστιχὸς. Sic Coisl., Reg. 993. Edit. Δί-
 στιχοι. Ἐσθλόν. Sic. Vat. et Coisl. Edit. καλόν.
 1 Βαρεῖα. Sic Coisl. Edit. βαρεῖος.
 2 Ναῦς. Edit. νηῦς. Ibid. ἴοι. Sic Reg. 993. Edit.
 ἴοις. Mox Reg. 992, 993 et Coisl. δύσομένη pro
 δυσομένη.

METRICA VERSIO.

Beata lucra vitæ quotidie mori.
 Cognoscere hominum facta egregiorum stude.
 Durum est egere : pejus diem esse improbe.
 Eris si beneficus, imitaberis Deum.
 Fac sis benignus, ut benignum habeas Deum.
 Geras cave carni morem, sed eam doma.
 Habenis retine iram, ne te occupet furor.
 Inhibeto visum, quædam linguæ norma sit.
 Clavem auribus obde, risum locivum fuge.
 Lucerna sit ratio vitæ tibi totius.
 Missam fac opinionem remque amplectere.
 Noscenda cuncta putato : sed quæ fas age.
 Omnem exhibe hospiti honorem, cum hospes ipse
 [sis.]

B Procella timeri cursu debet prospero.
 Quæcunque dat Deus, animo grato accipe.
 Res virga justî potior est, quam honos mali.
 Sapientum mihi fores, non locupletum tere.
 Tibine pusillum est, unde quid ingens provenit ?
 Vir magnus esse potes frenans petulantiam.
 Probe tibi cave, alterius lapsum haud riseris.
 Gratium invideri, at invidere ingens probrum.
 Præstat animum quam cætera offerri Deo.
 O quam beatus, quisquis hæc servaverit !

XXXI. DISTICHÆ SENTENTIÆ.

(Billio interprete.)

Nudus ara vitæ pelagus, nec onusta carina
 In mare, ne percas, te dato fluctivagum.

Ἦς αἰεὶ κρυεροῖο παρεστατός θανάτοιο
 Μνώεο, καὶ θανάτου ἡσσονος ἀντιάσεις.
 5 Αἰεὶ νηὸν ἔγειρε Θεῶν νόον, ὡς κεν ἀνακτα,
 Ἰδρυμ' ἀύλον, ἔχης ἐνδοθὶ σῆς κραδίης.
 Γνώθι σεαυτὸν, ἀριστε, κόθεν καὶ ὅστις ἐτύχης,
 Ρεῖδ' κεν ὦδε τύχης κάλλεο; ἀρχετύπου.
 Ἥμαρ ἐπ' ἡμαρ ἀγεῖ σε· κυλλίνδεται ὅστις ἐλαφρός·
 10 Γνώμη δ' εὐπαγέος ἡμαρ ἀλυτον ἔχει.
 Ὅστις ἀπερχομένοισι καὶ ἔρχομένοισι πέποιθε,
 Ρεύματι πιστεύει οὐ ποτε ἰσταμένῳ.
 Ἴσον ἐμοὶ κακὸν ἐστὶ βίος καὶ μῦθος ἀλιτρός·
 Ὅππότερόν κεν ἔχοις, καὶ θατέροιο τύχοις.

A 15 Ὑθρις ἀναγνον ἰόντα παρεστάμεναι θυέεσι·
 Δεινότερον νεκυῶν λείψανα πάντα σέθειν.
 Ἰστασο μὴ ποθ' ὁδοῖο καλῶν· κακὸν ἐς βυθὸν ἔρπει
 Σοὶ στάσις, ὅστις ἔδης ἔκτοθι σῆς κακίης.
 Τυφλὸς ὁρῶν, δὲ τῆς κακίας οὐκ ἔσσει' ἐλεθρον·
 20 Ἰχνια μαστεύειν θηρός, ἀκρων φαίων.
 Χρήζων δὴ παθέεσιν ἀκείστορος, ἦν κακὰ κεύθη;
 Οὐ ποτε σηπεδόνα φαύξειαι ἀργαλίην.
 Σὸς λόγος, ἔργον ἐμοῖο. Ὅς σὺ καλὸν ἔργον ἔρεξεν,
 Εὐεπίην ἐχέτω σύμμαχον ἀμφίθετον.
 25 Ὑθριστῆς κόρος ἐστίν. Ἐγὼ δὲ σε βούλομαι, ἀριστε,
 Ἐργον ἔχειν, ψυχῆς πῆξιν ἀειστρεφέος,

Tanquam semper praesentem frigidam mortem
 Intuere, et mors levior accidet.

5 Semper templum Deo mentem extrue, ut regem.
 Tanquam imaginem incorpoream, habeas in pectore tuo.

Noce teipsum, optime, unde et quis sis:
 Facile enim sic assequeris pulchritudinem archetypum.

Dies ad diem te transmittit: volvitur quisquis est levis;

10 Vir autem constans animo perpetuum diem habet.

Quisquis venientibus et recedentibus confidit,

Flumini confidit nunquam consistenti.

Par mihi videtur malum, vita et oratio scelerata:

Utramvis habueris, alteram habebis.

15 Flagitiosum est impurum astare sacrificiis:

Flagitiosus omnes mortuorum reliquias venerari.

Nunquam subsistas in via virtutis: in vitii enim voraginem relaberis

Si subatiteris, tu qui excessisti e vitio.

Videns caecus est, qui vitii sui non videt exitium:

20 Vestigia feræ indagare, perspicacium est oculorum.

Cum indigeas cura medici, si vitia celaveris,

Nunquam putredinem effugies exitialem.

Tuus sermo, opus meum. Qui non praeclarum opus susceperit,

Præclaram orationem habeat adjutricem oppositam.

25 Procax est satietas. Ego autem volo te, optime,

Opus habere, quo consistat animus perpetuo volubilis,

3 Κρυεροῖο. Schol. Coisl. ψυχροῦ.

4 Ἥσσονος. Reg. 992, χειρῶσονος.

6 Ἰδρυμ'. Int. ἀγαλμα. Ibid. ἔχης. Reg. 993, ἔχοις.

8 Τύχης. Reg. 993, τύχοις.

9 Κυλλίνδεται ὅστις ἐλαφρός. Billius et Gaullier referant hæc verba, *levissime volvitur ad diem*. Sed genus pugnat; opponit sane Gregorius eum qui levis est ac inconstans, ἐλαφρός, illi qui habet animum constantia fultum, εὐπαγέος γνώμη.

11 Ἀπερχομένοισι. Schol. ἀνθρωπίνους πράγμασι, rebus humanis.

16 Νεκύων λείψανα. De falsis diis hæc accipienda sunt, inquit Billius; neque enim hic habent quod arrodant hæretici. Tantum enim ab eo abest Gregorius ut eum honorem, qui sanctorum corporum reliquiis a piis hominibus haberi solet, exagitantum putet, ut Cypriani cineres innumera miracula edere solites esse scribat: Ἄπαντα δύναται Κυπριανοῦ καὶ κόνις μετὰ πίστεως, id est, ut ex-

ponit Nicetas, *Omnia potest vel ipsa Cypriani cinis, si quis cum fide accedat*. Vide ea de re toni. I, pag. 449, num. 18.

17 Ἰστασο μὴ ποθ'. Schol. μὴ στήθι τῆς ἐπ' ἀρετῆν ὁδοῦ. Schol. 994, τὸ γὰρ ἰστάναι τοῦ καλοῦ, εἰς βυθὸν ἐστὶ φέρεσθαι, ἐστὶν ἔρπειν. In vitii enim voraginem relabi, idem est ac subsistere tibi, etc. Edit. Istaτο.

19 Τυφλός. Ita Coisl. et Regii duo, Schol. Coisl.: τυφλὸν κχεῖνον ἔγωγέ φημι, καὶ εἰ λίαν ὀρᾷ. Edit. τυφλόν.

21 Χρήζων δὴ. Vat. et Coisl. χρήζων, omisso δὴ. Mox, κεύθης. Reg. 993 κεύθεις.

25 Σὸς λόγος. Int. Coisl. σὺ λόγον ἔχεις τὸν ἔσωθεν· ἐμοὶ δὲ τὸ ἔργον μάλλον θαυμάζεται.

24 Σύμμαχον. Int. Coisl. συνήγορον. Schol. 990 πολύστροφον.

26 Ἀειστρεφέος. Schol. Coisl. ἀεὶ κινητοῦ, quo unicus semper volubilis firmetur in bono, πρὸς καλόν.

METRICA VERSIO.

Fac tibi mors nunquam memori de mente recedat:
 Mors tibi sic veniens hæud gravis hostis erit.
 Jt statua in medio tibi pectore corporis expers
 Sit Deus; huic templum construe mente tua.
 Te noscas, et quæ tibi sit cælestis origo:
 Sic facilis venies ad decus archetypum.
 Ad lucem lux te ducit; volvuatur inanes,
 At constanti animo stat sine nocte dies.
 Fidere quæ veniunt rebus, fugiuntque vicissim,
 Fluminis est rapidis fidere semper aquis.
 Par mihi sermo malus, scelerataque vita: duorum
 Alteruter tibi sit, mox comes alter erit.

B Sacrificare grave est non pura mente, sed omnis
 Defuncti peccat qui colit ossa, magis.
 In recto ne fuge gradum. Qui crimine licto
 Insistit, vitii rursus ad ima redit.
 Nil videt is, qui non cernit quo crimina ducunt·
 Qui loca trita feræ prospicit, ille videt.
 Cum medicum possant tua vulnera, si legis illa,
 Pestiferam saniem nil prohibere queat.
 Sit tibi sermo bonus, mihi contra innoxia vita:
 Ambiguam a verbis quærat iniquus opem.
 Ingluvies petulans. Tu vero totus in hoc sis,
 Perpetua ut menti suppetat esca tuæ.

Πλουτεῖν δ' αὖ θεότητα μόνην, καὶ κόσμον ἅπαντα,
 Ἴσον ἀρχαίοις νήμασιν αἰὲν ἔχειν.
 Πάντα μὲν ἀνθρώπων, ἀλλότρια τοῦδε βίου·
 30 Ἢ δ' ἀρετὴ βροτῆ, τοῦτο μόνον βιοτῆ.
 Δεῦτε δὲ, πᾶσι Θεοῖο βοᾶ Λόγος ἀφθιτόμητις,
 Σπεύδεται ἐπὶ Τριάδος γυνῶσιν ἐπουρανίης.
 Θεόθε νόον, βιότη μὲν δσοὺς γάμος ἀγνὸς ἔδησα,
 Ληνοῖς οὐρανόις πλεῖονα καρπὸν ἄγειν.
 35 Ὅσοι δ' ἂν μεγάλω Θεοῦ Λόγω ἀγκάζεσθε,
 Νύμφαι παρθενικαί, πάντα Θεῷ προσάγειν.
 Ἀγλή παμφανόσωα μονότροπος, ἀλλ' ἀπὸ κόσμου
 Θυμὸν ἔχειν, σαρκῶν τηλόθεν ἰσάμεναι.
 *Υβρις πίστιν ἔχειν ἐν χρώμασι, μὴ κραδίησι·
 40 Ῥεῖτ' ἀκεν ἔκπλυτ' ἔσι. Βένθος ἐμοῖ γε φίλον.

A Μῆτε δικαιοσύνην τίν' ἀκαμπτεῖα, μήτε φρόνησιν
 Ἀγκυλόεσσα·ν ἔχειν. Μέτρον ἀριστον ἅπαν.
 Νομάσθαι καὶ θάρσος, ἐπεὶ θάρσος, οὐ κράτος ἔσται·
 Ἔστι σαοφροσύνης καὶ τι γαληνὸν ἔχειν
 45 Οἴγειν ἐν λογιόισι Θεοῦ νόον αἰὲν, ἀριστον·
 Ἴδρις ἐπουρανίων ὧδ' ἂν ἔοις νομίμων.
 Σπεῦδε μὲν εἶναι ἀριστος· ἀφάνδανε, οἷσιν ἀριστον·
 Καὶ κακίην τέρπειν, δυσκλεές ἐστι κλέος.
 Αἰσχρὸν, ἀριστον ἔόντα, συνήγορον ἔμμεν' ἀλιτρῶν
 50 Ἴσον, καὶ κακίης πὸν πόδα ἐντὸς ἔχειν.
 Χρυσὸς μὲν χρᾶνοισι δαμάζεται, ἄλγει δ' ἐσθλός·
 Ἄλγος ἀπημοσύνης πολλάκι κουφότερον.
 Ῥεῖτ' ἀκεν ἀρνήσαιτο Θεὸν μέγαν, δς γενετήρα·
 Ἴσθι δὲ καὶ γενέτην ὡς πατέρ' εὐσεβίης.

Ditescere solo Deo, et mundum universum
 Similem aranearum telis semper existimare.
596-597 Omnia quidem, quæ sunt hujus mundi, ab hac vita aliena sunt :
 30 Virtus autem hominum, hæc sola vita.

Venite ergo, clamat omnibus Verbum Dei sapientissimum,
 Properate ad excelsæ Trinitatis cognitionem.
 Ponite in hoc animum, quotquot vitæ sanctum conjugium alligavit,
 Ut torcularibus cælestibus ampliorem fructum inferatis ;
 35 Quæcunque autem rursus magni Dei Verbum complexæ estis,
 Sponsæ virgines, omnia Deo offerte.
 Splendor præclarus est monachus ; verum a mundo
 Animum abducat, et a corpore procul stet.
 Contumelia est fidem habere fictam, non in corde :
 40 Facile eluitur fucus. Quod imo pectore infixum est, mihi placet.
 Nec justitiâ inflexibilem, neque prudentiam
 Callidam habeas. Modus optimus est in omnibus.
 Rege animi confidentiam ; alioqui temeritas, non fortitudo erit :
 Est temperantiæ aliquid serenitatis præ se ferre.
 45 Aperire divinis oraculis mentem assidue, optimum est :
 Peritus cælestium sic fles legum.
 Optimus esse contende : displice, quibus optimum est displicere :
 Malis placere turpis est gloria.
 Turpe est eum, qui optimus est, patronum esse nefariorum :
 50 Idem est ac si intra vitium pedem ipse habeas.
 Aurum quidem fornace exploratur, calamitatibus vir bonus :
 Dolor incolumitate sæpe levior.
 Facile Deum magnum ille abjuraverit, qui abjurat patrem :
 Agnosce vero genitorem tuum, tanquam patrem tuæ pietatis.

29 Πάντα μέρ. Schol., τὰ τοῦ κόσμου τούτου ἀλ-
 λότρια τῶν ἀνθρώπων.
 30 Ἀρετὴ βροτῆ. Sic Reg. 991, et Int. ἀρετὴ
 ἀνθρωπίνη, αὐτὴ μόνη βίος ἐστὶ. Coisl. μόνη δὲ
 ἀρετὴ βίος ἡμῶν ὑπάγει.
 31 Δεῦτε. Reg. 993 Ἐθετα. Vat. διῦρ' ἴτε. Moz,
 ἀφθιτόμητις, incorrupti consilii.
 32 Σπεύδεται ἐπί. Ita Reg. 993. Coisl. et Vat.,
 Edit. σπεύσεται'.
 37 Μονότροπος. Qui solitariam vitam ducit.
 38 Ἰσάμεναι. Int. ἰσασθαι.
 39 Ὑβρις. Versus iste, et qui proxime sequitur

desunt in Reg. 993.
 43 Νομάσθαι. Vat. νομάσθω. Schol. κυβερνή-
 σθαι. Ibid. κράτος. Schol. δόξα.
 45 Λογιόισι Θεοῦ. Ita Vat. Edit. λογιόισιν ἔόν.
 47 Ἀφάνδανε. Schol. ἀπαρέσης. Combef. legit
 ἐπαρέσης. iis qui sunt optimi, placere stude.
 51 Δαμάζεται. Schol. δοκιμάζεται.
 52 Ἀπημοσύνης. Schol. ἀπαθείας.
 54 Ὁς πατέρ'. Ita Reg. 991. Schol. Scito autem
 pietatis magistrum, ut patrem tibi colendum esse. In
 edit. deest ὧς, et legitur πατέρα.

METRICA VERSIO.

Sit tibi pro cunctis opibus Deus. At bona mundi
 Semper arachnæ staminis instar habe.
 Quæ tenet hic mundus, cuncta hæc aliena putato :
 Virtus, hanc habeas si modo, sola tua est.
 Noscendam ad Triadem (sermo divinus ad omnes
 Inclamat) celeri mox properate gradu.
 Vos thalamus mundo quos junxit, in horrea fru-
 ctuum
 Majorem superæ tendite ferre domus.
 At vitam amplexus Christi quæcunque secutæ
 Virgineam colitis, vos date cuncta Deo.
 Eximius splendor virgo est, modo carnis ipsa
 Stet procul, ac mundo sit quoque mente procul.
 Non fucō simulantia fides, sed corde tenenda est :
 Eluitur fucus. Pectoris ima peto.

B Nec tibi jus rigidum, tibi nec prudentia rursus
 Subdola sit. Melius nil queat esse modo.
 Fortis in audacem migrat moderamine dempto :
 Jucundique aliquid castus habere potest.
 Mens tua divinis pateat sermonibus : ut sic
 Noscas quæ supera sanxit ab arce Deus.
 Esse bonus cura : pravis ne quære placere.
 Gloria nam fœda est, velle placere malis.
 Turpe bono est pravis sese præbere patronum :
 Nec minus id quam si pessimus ipse foret.
 Vir probus adversis tentatur, ut ignibus aurum :
 Sæpe levis magis est prosperitate dolor.
 Qui patrem, idem etiam Christum, mihi crede,
 [negarit :
 Qui tibi dux fidei est, hunc quoque nosce patrem.

55 Σήτες ἔδουσιν ἅπαντα· λίπης τὰ σὰ μηδὲ τάρποισιν· Α

Ἐξ, ἢ τιμῆ, δεξιὸν ὄνομα ἔχειν.

Σείνων ἡμεδαπῶν περιφειδῶ, ἔξοχα δ' αὐτε

Οἱ τὰδε πάντα λίπον, ἀδρανέων νεκῶν.

Δεῦρ' ἄγε, κόσμον ἅπαντα καὶ ἀχθεα τῆδ' ἀπο-
[λείψας.

60 Ἰστίον ἐς ζωὴν οὐρανίην πέτασον.

Πάντα μὲν ἀλλ' ἄριστα θεοσπεπέες ἔργα τελείσθω,

Ἥ δὲ Τριάς πάντων ἔξοχά σοι μελέτω.

AB. Γνωμικὰ δίστιχα.

Ἀρχῆς καλῆς κάλλιστον εἶναι καὶ τέλος,

Ὀρθῶς δοκοῦσιν οἱ ὄροι τῶν πραγμάτων.

Ἀρχὴ καλὴν εἰκτεῦσα τοῖς βροτοῖς πέρασ,

Βίου κάθαρος ἐνθέως ἀσχομένη.

5 Λόγους πτερωθῆς, μὴ πτερῶν ἔξω πέτου

Ἐτερῶν γὰρ οὐδὲ πτηνὸν ἔπταται δίχα.

Γνώσις βροτοῖς μέγιστον ἐν βίῳ κλέος·

Κακὸν δὲ αὐτῇ τοῖς κακῶς κεχρημένοις.

Κενὴ σε δόξα μηδὲλως συναρπάσῃ·

55 Vermes comedunt omnia; ne ergo relinquant opes tuas sepulcris:

Honorificum tumulo incisum eulogium, præclarum famam habere.

Hospitibus nostratibus parce, maxime autem

Infirmis mortuis, qui hæc omnia liquerunt.

Ergo age, mundum omnem, omnesque molestias hic abiciens

60 Vela ad vitam cælestem pande.

Omnia quidem semper optima, ut Deo dignum est, opera exsequere.

Trinitas autem præ omnibus maxime tibi curæ sit.

555-560 XXXII. *Alie generis ejusdem sententia*·.

Præclari principii præclarum esse etiam finem,

Recte probant exitus rerum.

Porro principium, quod egregium parit hominibus finem,

Vitæ puritas est pio studio exulta.

5 Verborum pennis fretus, ne sine pennis vola;

Nam sine pennis neque avis volat.

Scientia hominibus maxima in hac vita est gloria;

Malum vero ipsa est maximum iis qui male utantur.

Vanis ne te gloriæ cupiditas ullo modo abripiat;

• Alias Bill. 63, pag. 146.

55 *Αίπης*. Reg. 991 *λίπος*.

56 *Ἐξοδίη*. Schol. *ἐπιτάφιος*.

58 *Ἀδρατῶν νεκῶν*. Non dubitat Combef. quin Gregorius his verbis pauperes monachos intelligat, quos passim his nominibus appellat.

61 *Θεοσπεπέες*. Vat. *θεοσπεπέες*, quam lectionem sequitur Cyrus et exponit, τοῖς θεοῖς θεωρημασεν *ταθραμμένε, div'nis contemplationibus educate*.

Sequitur aliud carmen confectum ex variis Gregorii locis, nullo ordine, nulla ratione congestis. Exstat apud Hervag. Græce et Latine; apud Leuv. Latine tantum. Illud omisimus.

XXXII. Τίτ. *Γνωμικὰ*. Ita duo Regg. In alio hic est titulus: Τοῦ αὐτοῦ μεγάλου Γρηγορίου γνώμας δίστιχοι. Alius addit, *περὶ ἄγνετας*. Carmen istud bis in cod. Reg. 1277 descriptum legitur pag. 225, et 240. Varius in utroque versuum ordo, varietateque sunt lectiones ab editis plurimum discrepantes, maxime pag. 240. Quamvis plures desint versus in utroque, in altero tamen, nempe 240, quatuor reperiantur tetrasticha, quæ in Billiana editione hu-

jus carminis frustra quæsieris. Sed unum reperies seorsum editum Græce et Latine, pag. 256, ad calcem tetrastichorum; alia autem duo Latine tantum ad calcem editionis Morellianæ, pag. 308. Quartum nullibi apparet.

2 *Ὀρθῶς δοκοῦσιν*. Combef. vertit: *Rite sentiendum svadent rationes rerum*; ego mallem *recte sentientibus*, ut alius et quidem planior ediciatur sensus hujusmodi: *Peccata vel recte facta regni morum, non rerum erentu, mettenda*; quam totidem pene verbis sententiam Tullius expressit de orator.

3 *Ἀρχὴ καλὴ*, etc. Duo Regii: *ἀρχὴ καλὴ καὶ παντὸς ἔργου καὶ τέλους*. *Omnia tibi operis principium bonum et finis*. Pro *τέλους*, alter codex *τέλος*.

5 *Λόγοις*, *Rationum pennis*, etc. Tilleim.

6 *Οὐδέ*. Reg. *οὐδέν*, quod quidem significantius: *nulla avis*.

7 *Βροτοῖς*. Ita Reg. 1277. Edit. *βροτῶν*.

8 *Ἀδτη*. Reg. 1277 *ταύτη*. Alii duo Regg. *ἐγ' αὐτῇ*

METRICA VERSIO.

Cuncta vorant tineæ: nec tu tua linque sepulcris: B

Egregium est funus nomen habere bonum.

Hospitibus parcat tua vox nostratibus, hisque

Præsertim, quibus est ultima clausa dies.

Huc age, cum mundo mundi quoque pondera lin-

[quens,

Protinus ad superas carbasa pande domos.

Nulla cum strepitu semper, quæ recta, facesse:

Eximie at curæ sit tibi sancta Trias.

XXXII. ALIE EJUSDEM GENERIS SENTENTIA.

(Billio interprete.)

Quod cœpta felix exitus claudat bona,

Rerum ipse finis monstrat hoc certissime.

Origo, lætum quæ parit mortalibus

Finem, est honestæ culta vitæ puritas.

Doctrina pennæ sint tibi: pennis sine

(Avis nec istud nam potest) ne provoles.

Doctrina summum gignit in vita decus:

Dannosa vero est, si quis hac abutitur.

Nunquam te inanis gloriæ sitis prouat:

10 Καὶ γὰρ πανούργον τοῦτο τοῖς ἀπλουστέροις.

Ἐὖ δρων φύλαττε σαυτὸν ἐν τούτῳ μένειν·

Ταχὺς γὰρ ἔστι πρὸς τὸ χεῖρον ὁ δρόμος.

Γέλωσ κρατείσθω, καὶ θυμὸς λάθοι πέρας·

Ἄργος δὲ παντάσασιν εἰργέσθω λόγος.

15 Θεὸν φόβου πρῶτιστα, καὶ γονεῖς τίμα,

Ἰερεῖς ἐπαίνει, πρεσβύτας σεπτῶς ἔχε.

Υἱὸν δίκαια πατρὶ μηδὲλως λέγειν,

Θεσμὸς θ' ὀρίζει, καὶ πρὸ θεσμῶν ἡ φύσις.

Οἷα πρὸς ἄλλου μὴ παθεῖν αὐτὸς θέλεις,

20 Τοιαῦτα καὶ σὺ μὴδὲ δρᾶν ἄλλῃ θέλε.

Οὐ δεινὸν ὄργη δεινὰ τοῖς εἰργασμένοις·

Καὶ γὰρ δικάζει τοῖς ὁμοίοις ἡ δίκη.

A Χεῖλη σοφὰ στᾶζουσιν ἡλίτους λόγους·

Φάρυγξ δὲ πικρὸς ἐξερεύγεται μάχας.

25 Ῥεῖθρα γλυκασμοῦ γλώσσα βλύζει στωμύλη·

Ῥήσεις δὲ φαύλας ἄκριτον γεννᾷ στόμα.

Φίλοι φιλοῦσι καὶ ἄ τοῖς φίλοις φίλα·

Ἐχθροὶ δὲ φαυλίζουσιν αἰσχρῶς τοὺς φίλους.

Πτωχοὺς φίλους λάθουσι πλουσίων θύραι·

30 Ἀλλὰ δὲ λαμπραὶ, πλουσίοις ἀεὶ φίλαι.

Ἦδωρ, ποτὸν φέριστον, εὐκρατοὶ φρένας·

Θολοὶ δὲ τὸν νοῦν συλλαβοῦσά κραιπάλη.

Οὐκ οἶδεν οἶνος σωφρονίζειν τὴν φύσιν,

Κινεῖ δὲ μᾶλλον ἡδονὰς παροξύνων.

35 Νοῦν λεπτὸν δγκος ἐκδιώκει γαστέρος·

10 Etenim callide insidiatur simplicioribus.

Cum bene agis, serva teipsum, ut in hoc permanes;

Celer namque est ad vitium cursus.

Risus coerceatur, et ira capiat finem;

Otiosus autem penitus arceatur sermo.

15 Deum time in primis, parentes cole,

Sacerdotes lauda, senes reverere.

Ne filius cum patre quoquo modo expostulet;

Lex vetat, et ante leges natura.

Quæ ab alio tolerare ipse non vis,

20 Ea et tu ne facere alteri velis.

Non gravis ira esse debet iis qui gravia perpetrarunt;

Etenim rependit similia ultrix justitia.

Labia sapientia stillant dulcissimos sermones;

Guttur autem amarum eructat pugnas.

25 Fluente dulcedinis facunda diffundit lingua;

Sermones autem malos expers iudicii os gignit.

Amici amant quæ suis amicis sunt chara;

Inimici autem contemnunt turpiter amicos.

Pauperibus amicis clausæ sunt divitum fores.

30 Luculentæ autem aulæ divitibus semper sunt amicæ.

590-591 Aqua, potio optima, sobriam efficit mentem;

Turbat autem animum corripiens crapula.

Non novit vinum moderari naturam,

Subvertit potius voluptates irritans.

35 Mentis subtilitatem obruit crassities ventris:

11 Ἐὖ δρων. Duo Regg. et Combef. Ἐδραν. Mox, μένειν. Reg. 1277, μένε.

12 Πρὸς τὸ χεῖρον, etc. Sic et supra, carm. XXI, vers. 176, εὐδρόμον κακίη, et inter ea quæ edidit Tollius carm. II, nunc LXVIII, lib. II, sect. 2, vers. 57: Πολλὸς γὰρ ἔστιν εἰς τὸ χεῖρον ὁ δρόμος, κἂν μηδενὸς κινουόντος. *Plurima enim est in pejus propensio, etiam nemine impellente.*

16 Ἰερεῖς. Combef. ῥητῆρας ἀνεῖ. *Doctores lauda.* Mox, πρεσβύτας. Reg. 177, γῆρας.

17 Δίκαια. *Ne filius cum patre iudicio contendat.*

18 Θεσμὸς θ' ὀρίζει. Combef. ex uno Reg. cod. Θεὸς δ' ὀρίζει. Sic ex antiquissimo cod. Leuv., quæ lectio ipsi melior videtur: *Deus statuit, et natura ante legem.*

19 Αὐτός. Ita Reg. 1277. Edit. ἔλωσ.

21 Εἰργασμένοις. Reg. 1277 ὀργισμένοις, qui

vehementius exarsere.

22 Τοῖς ὁμοίοις. Reg. 1277 τοῖς ὁμοίοις.

27 Καὶ ἄ τοῖς φίλοις. Reg. 1277 τοῖς φίλοις ἀπερ. In Aklimis emendationibus λαλοῦσι pro φιλοῦσι.

28 Αἰσχρῶς. Reg. 1277, ἐχθρῶν. Alius ἐχθρῶς.

29 Λάθουσι. Ita Reg. 1277. Edit. λάθωσι.

30 Ἀλλὰ δὲ λαμπραὶ. Ita Reg. 1277. Edit. λαμπραὶ δὲ ἀλλὰ.

31 Φέριστον. Reg. 1277, φριστον. Ibid. εὐκρατοὶ φρένας. Combef. ex Reg. ἔγκρατοι φρένας, quod probat et vertit: *Mens sobria et temperans, nec improbat εὐκρατοὶ φρένας. Aldus secundis curis, εὐκρατοὶ φρένας et εὐκριτοὶ φρένας.*

34 Ἦδονάς. Combef. ex duobus Regg. ἡδοναῖς, et vertit. *libidinibus irritans.*

35 Νοῦν λεπτόν δγκος. Sic Reg. 1277. Combef. et Toll. in carm. ad Episc. not. in vers. 579, nunc

METRICA VERSIO.

Namque illa vafre simplices mentes capit.

Vivens honeste, persistet ut virtus, stude:

Est namque cursus in malum celerrimus.

Compece risum, mentis æstus comprime:

Atque otiosis frena verbis injice.

Deum extimesce: quævis satus pie hos colo,

Senes honora, præsules lauda sacros.

Ne cum parente litiget proles suo,

Natura primo, post eam leges vetant.

Quod fers inique ab altero fieri tibi,

Istud cavendum est alteri ne factites.

Grave quid patrantem non grave est iram pati:

Æquas rependit nam malis pœnas Deus.

B Prudentis ore verba manant dulcia:

At os amarum nil nisi pugnas vomit.

Fœceta lingua verba fundit mellea:

Procaci at ore pessimæ voces fluunt.

Amant amici quæ placent his quos amant:

Hostes amicos turpiter spernunt suos.

Ægenti amico divitis clausæ fores:

At copiosis splendidæ semper patent.

Menti tuendæ nil aqua præstantius

At prorsus illam turbat orta crapula.

Frenare nescit impetus carnis merum:

Imo hinc voluptas excitatur noxia

Ventris tumorem mens procul tenuis fugat:

Τάναντία γὰρ τοῖς ἐναντιοῖς μάχη.

Κρείσσων τροφή σύμμετρος εὐπορουμένη.

Ἦ δειπνός ἄβρδς, ὃν ἐπλασέ τις τ' ἄναρ.

Πλουτοῦσι μωροὶ τοῖς ὄνειρασι πλείον,

40 Ἦ χρημάτων ἄδυσσον οἱ κεκτημένοι.

Κρείσσων ἄπαις, ἢ μωρὰ χύειν ἔχονα.

Ὅ μὲν γὰρ ἄπαις, οἱ δὲ πολλοὶ καὶ κακοί.

Παντὶ βροτῶ θνήσκοντι πᾶσα γῆ τάφος.

Πᾶν γὰρ τὸ ἐκ γῆς, γῆ τε καὶ εἰς γῆν πάλιν.

45 Ποιμὴν ἀμέλγει, εἰ θέλει, καὶ τοὺς τράγους.

Ἄλλ' ἀντὶ γάλακτος, αἰμάτων πηγὰς ὕσει.

Ἦ οὖς ἐποπτεύουσα δειπνοποιῶσα,

Α Οἶδα τραπέζης τοὺς ὄρους μὴ συγγεῖν.

Βίαζε καὶ σὺ τοὺς ἀτάκτους, μὴ λύειν

50 Τάξιν πρεπωδῆ καὶ νόμοις ἡρμοσμένην.

Νόμοις φυλάττων, τοὺς φόβους ἔξω βάλοις.

Φόβων γὰρ ἔξω πᾶς ὁ τῶν νόμων φύλαξ.

Κύβερνος ἴδιμον φεῖξεται τρικυμίας,

Καὶ δεινὰ πάντα νοὺς σοφᾶς φέρων φρένας.

55 Ζωῆς ἀρίστης μὴ φέρνει τάναντία.

Καὶ γὰρ πρόδηλος τοῖς κακίστοις ἡ δίκη.

Μέγιστος ἄκρων οὐ φοβεῖται τοὺς κτύπους,

Καὶ νοὺς ἐχέφρων πᾶσαν ἔλκουσαν βίαν.

Φύλλων λαγωῦς ἐκροεῦσιν εἰ ψόφοι,

Contraria enim contrariis adversantur.

Melior est cibus mediocris, modo suppetat,
Quam cœna delicata, quam sibi quis in somniis fluxit.

Stulti per somnum affluunt majoribus divitiis,
40 Quam qui immensam pecuniarum vim possident.

Felicior est qui caret liberis, quam qui stultos procreavit filios :

Ne equidem absque liberis est, hi vero multi ac mali.

Cuivis homini morienti quælibet terra est sepulcrum :

Quidquid enim ex terra ortum est, terra est, et in terram redibit.

45 Pastor mulget, si velit, etiam hirros :

Verum pro lacte sanguinis fontem exprimet.

Sus inspectans epulas parantem,

Novi mensæ terminos non confundere.

Coerce et tu temerarios, ut discant non evertere

50 Ordinem decorum et legibus institutum.

Qui leges custodiendas suscepisti, timorem foras mitte ;

Sine metu enim esse debet legum custos.

Gubernator peritus vitabit tempestates ;

Sic gravia omnia animus viri prudentis.

55 Vitæ optimæ nihil admittas quod contrarium sit :

Etenim manifesta est in sceleratis animadversio.

Incus maxima non pertimescit ictus :

Sic nec mens sapiens vim quæcumque trahentem.

Lepores exterrent foliorum strepitus :

lib. II, sect. I, carm. XII. Sic etiam legitur in Aldinis emendationibus, cui concinit iste versus 589, carm. X, supra, *De virtute* : Παχέα γαστήρ λεπτόν οὐ τίχεται νόον, *Pinguis venter subtilem sensum non parit*. Edit. τοὺς λεπτοὺς ἔχον.

36 Γὰρ τοῖς. Reg. 1277, γὰρ που. Mox, μάχαι pro μάχη.

37 Κρείσσων. Reg. 1277, κρείσσων.

42 Ἄπαις. Reg. 1277, Leuv., Combef., Land., Ald. οἶος, solus.

45 Εἰ θέλει, καὶ τοὺς τράγους. Reg. 1277 et Ald. καὶ τράγους, εἴπερ θέλει. Proverbium quo admonemur videndum esse in quærum gratiam labores suscipiamus, ne pro speratis uvis, nihil præter labruscas colligamus :

46 Αἰμάτων πηγὰς ὕσει. Reg., Combef. et Leuv. αἵματος πηγή βλύσει.

47 Ἦ οὖς ἐποπτεύουσα. Quid hæc significant, non satis liquet. Combef. ex Reg. μετριοπομπεύουσα δειπνοποιῶσα, et vertit : *Moderato sumptu fastuque cœnæ apparatus*. In Regii codicis margine οὖς ἐποπτεύουσα in cod. Leuv. ἢ μετριοπομπεύουσα

δειπνοποιῶσα, quod sic exponit scholiastes : Ἦ ἐποπτεύουσα μετρίαν ἢ τοὶ σύμμετρον ἔχουσα τὴν πομπήν, ἢ γον τὴν τῶν ἀναλωμάτων διάθεσιν. Itaque verborum sensus erit, inquit Leuv. : *Apparatum cœnæ modicum, minimeque sumptuosum, mensæ factæ non confundere*.

50 Τάξιν, etc. Reg. 60 et Combef. τάξεις πρεπωδεις, καὶ νόμοις ἡρμοσμένας.

51 Νόμοις. Ita duo Regg. et Combef. Edit. νόμον. Ibid. βάλοις. Ita duo Regg. Edit. βάλης.

52 Φόβων. Reg. et alii φόβου. Mox, τοῦ νόμου φύλαξ pro τῶν νόμων.

55 Τοῖς κακίστοις ἢ δίκη. Sic duo Regg. et Combef. Leuv. legit κακίστης, quod habet in ori cod. Bill. Edit. τῆς κακίας ἢ πλάνη.

57 Ἄκρων μέγιστος οὐ φοβεῖται τοὺς κτύπους. Sic Reg. 60, Combef., Leuv. Proverbium de firmo homine atque constanti, adversaque et gravia cuncta fortis animo perferente. Edit. οὐ φοβεῖται τοὺς ψόφους.

58 Ἐκκουσαν. Sic Reg. et Leuv. Combef. legit ἔκκουσαν βίαν, vim omnem cedentem. Edit. ἐκκρούσιν βλάβην, *deirimentum extrudit*.

METRICA VERSIO.

Adversa nam se mutuis bellis potunt.

Moderata præstant, suppetant dum, pabula,
Quam cœna pinguis, ficta per somnos leves.

Vir mente læta dormiens est ditior,

Quam qui peramplos aggeres opum tenent.

Orbum esse præstat, improbos quam giguere :

Est orbis ille : multi at hi sunt et mali.

Omnis sepulcrum mortuo est tellus. Humo

Nam quidquid ortum est, humus et est, et huc redit.

Mulgebit birros, si velit, pastor quoque :

Merum at cruorem lactis exprimet loco.

Immunda quamvis sus, tamen cœnam videns,

B Turbare mensæ terminos semper fugit.

Sic immodestos coge non dissolvere

Honestum et æquis legibus nixum ordinem

Legem tuendo projecit metum foras :

Nam legis extra est pallidum custos metum.

Fugiet peritus turbinem ductor ratis :

Nemque prudens cuncta mens pericula.

Adversum honesto mente nil verset tua :

Nam pœna sædis crimina certa est comes.

Ut spernit ingens stridulos incus sonos,

Sic pellit omnes mens sagax injurias.

Sonus pavorem frigidum ut lepiscalis

60 Ἄνδρας δ' ἀνάνδρους· αἱ σκιάι τῶν πραγμάτων. A Πλήττων σίδηρος ἐκπεροῖ καὶ τοὺς λείους·
 Μισῶ πένητα πλουσίην ἠωρούμενον,
 Ὡς τῷ λέγοντι τοῦ τρέφειν ληλησιμένῳ.
 Ῥήτωρ πονηρὸς τοὺς νόμους λυμαίνεται·
 Ἄγνός δὲ ῥήτωρ, εὐκράτος ἀρμονία.
 65 Γελῶσιν οἱ πλουτοῦντες ὄρφανῶν ψόγους,
 Αὐτὴν γελῶσι τὴν Θεοῦ τιμωρίαν.
 Νόμοις περιδραμεῖται πρὸς ἐλαθρίαν,
 Ὁ μὴ νόμου φύλαξιν ἐνόμῳ φέρων.
 Πέφυκε τοῖς πένητι μὴ φρονεῖν μέγα·
 70 Τοῖς πλουτοῖσι γὰρ οὐδὲ φρονεῖς τοῦ βίου.
 Παῖδευε μωροὺς, ὡς ἐπικτὸν τῆ φύσει·
 Ἔξουσι γὰρ που καὶ φρένας παρ' ἐλπίδα.

60 Sic homines ignavos umbræ rerum.

Odi pauperem diviti donantem,
 Ut odi donantem viro sermones serenti, cui cibus deest.

592-593 Orator improbus leges labefaciet :
 Bonus vero orator concinna est harmonia.

65 Rident divites pupillorum exprobrationes,
 Ipsam rident Dei vindictam.

Legibus involvetur ad suam ipsius perniciem,

Qui legem non legitime sancit.

Natura comparatum est pauperibus, ut non magnifice de se sentiant;

70 Divitibus autem, neque curæ est, unde vivant.

Erudi stultos, quantum licet per indolem :

Hæbunt enim fortasse prudentiam præter spem.

Ferrum percussam accendit lapides :

Aspera autem virga instruit cor.

75 Quæ inimici metuunt, plus quam alia omnia,

Crux et baptismi communicatio.

Jusjurandum dare et accipere pessimum est :

Æque enim utroque offenderis justitiam.

Ævum thesauriza sempiternum :

80 Istius enim vitæ thesauri nos deserunt ante mortem.

Ne diligas opes, quas delet tempus :

Quod enim exstruxit tempus, etiam evertet tempus.

Turpe est mulieribus masculos mores proferre.

Honestis enim ordo communis est pudor.

85 Proclivis est voluptas voluptati indulgentibus,

60 Ἄνδρας δ' ἀνάνδρους. Regg. duo et Combef. καὶ ἄνδρ' ἀνάνδρον.

62 Ὡς τῷ λέγοντι. Combef. ex Reg. ὡς τὸν λέγοντα τοῦ τρέφειν ληλησιμένον. Ut eum qui pollicitus est, et tamen alendi officio deest. Nec minus eum qui bona quidem verba dat, interim tamen egentem alere oblitiscitur.

64 Ἄρμονια. Langus ἀρμοσία, recta administratio est, vel ut Langus, bene administrat integer temperatam.

65 Ψόγους. Reg. τύχην, sortem.

70 Τοῦ βίου. Unde vivant; quippe quibus omnia abunde suppetunt, nec labore, nec sollicitudine opus est, ut sibi victum parent, quo sit ut facile animis essentur. Forte legendum Θεοῦ, minime curant de Deo.

75 Ἄ δυσμενεῖς φοβοῦσι τῶν ἀλλοτρῶν κλέος,

Ὁ σταυρὸς καὶ βαπτισμοῦ ἡ κοινοῖα.

Hi duo versus qui desunt in editis, in cod. 1277 reperiuntur. — Illos in versione metrica supplementimus et Italicis distinximus. (GAILLARD.)

77 Διδόναι. Leuv. καὶ νέμειν.

78 Προσκέκρουκας. Leuv. προσκέκρουκε. Al. προσκεκρουχότας. Combef. προσκεκρουμένη δίκη.

79 Αἰῶνα. Ita Reg. 1277. Edit. eis αἰῶνα.

81 Μὴ δὴ φιλεῖ. Reg. 1277, μὴ σπαυδε κλουτεῖν ἃ βραχὺς λύει χρόνος. Ἄ γὰρ χρόνος τέθεικεν, αὐτὸς καὶ φθερεῖ, φθίνει.

84 Ξυνή. Ita legendum videtur. Edit. ξένη. Mallem αἰδωσύνη pro αἰδῶς ξυνή. Leuv. Cod. ταῖς κοσμηταῖς γὰρ τάξις ἡ ὁδὸς ξένη. Schol. ait ξείνην εἶναι τὴν τῶν ἀρρένων, peregrinos esse mulieribus virorum mores.

METRICA VERSIO.

Excitat, inertes umbra sic rerum quatit.

Egentem ut odi dona qui dat diviti.

Sic et loquentem, qui tamen cibum negat.

Rhetor scelerstus legibus pestem parit :

At nil probato rhetore est concinnus.

Casum orphanorum dives in risum trahit,

Et quas minatur improbis pœnas Deus.

Tormenta pendet legibus gravissima,

Qui legem iniquam subditis induxerit.

Sentire de se pauperes alte haud solent :

At cura vitæ nulla tangit divites.)

Natura quantum concipit, stultos doce :

Fortasse mentem uam bonam sic induent.

B Percussus ignem concipit ferro silex :

Durum eruditur pectus acri verbere.

Hæc sunt profani quæ reformidant magis,

Crux et salubris unda baptismi sacra.

Sive ipse jures, pessimum, sive alterum

Jurare cogas, jus utrinque læditur.

Opes in ævum conde finis nescium :

Hæc namque nos et ante finem deserunt.

Felicitatem sperne, quam delet dies :

Quod excitarit nam dies, tandem ruet.

Præferre mores feminis turpe est mares :

Probas pudore namque nil magis decet.

Res est voluptas impetu prono fluens :

Καὶ ὡς πρόσσεισι, ὄχεται λίθου δίκην.

Οὐδεις ὑγείας πλοῦτος ἀλγοῦσι πλέον·

Σοφίης δὲ ταύτην ἢ φύσις βροτῶν θέλει.

Ἦχοι θαλάσσης, ἀνδρὸς ἀφρονος λόγοι·

90 Βρίθοντες ἀκτάς, οὐ πιαίνουσι χλόας·

Πείθουσι δῶρα καὶ σοφοῦς παραδλέπειν

Βροτοῖς δὲ θήρα χροῦς, ὡς πτηνοῖς πάγη.

Γῆρας λύπαι τίκτουσι καὶ πρὸ τῶν χρόνων·

*Α γὰρ τρόπος καθέλκιν, οὐ στήσει χρόνος.

95 Πλοῦτος τάχιστος τῶν κακῶν ὑπηρετής·

Καὶ γὰρ πρόχειρον εἰς κακουργίαν κράτος.

Οὐκ ἔστιν οὐδὲν κτήμα βέλτιον φίλου·

Πονηρὸν ἄνδρα μηδέποτε κτήσῃ φίλον.

Τάξις τιμᾶσθω, καὶ προηγεῖσθω κράτους·

A 100 Κράτος γὰρ αὐτὴ καὶ κράτους ἀεὶ φύλαξ

Νοῦς ἐμμέριμος σῆς βιβρώσκων ὁστία·

Θάλλει δὲ σῶμα φροντίδας παρατρέχον.

Οὐδεις κόρος πέφυκε σωφρόνως ἔχειν·

Καὶ γὰρ τὸ πῦρ εἴωθε ταῖς ὑλαῖς θέειν.

105 Οἶνος πάθος ἔγερσις ἐκλεισπέτος·

*Γλῆ γὰρ εἰσρέουσα ῥώννυσι φλόγα.

Φεύγουσιν ὄργας οἱ δίεας δεδοικότες·

Θυμὸν γὰρ ἐξάπτουσι πολλάκις δίκα.

Δεινὸν πόνους κάμνοντι προσθεῖναι πόνους

110 Ἄλλ' οὖν πόνους ἔπαυσε πολλάκις πόνου·

*Ἄλλοι μὲν ἄλλων τοὺς πόνους δεδοικότες,

*Ἄλλοις ὀρῶνται κινδυνεύοντες πόνους.

Δόξης ἀεὶ φρόντιζε τῆς αἰωνίου·

Et ut accedit, illico cadit instar lapidis.

Nullæ divitiæ ægris sanitate potiores sunt :

Sapienter hæc natura mortalium cupit.

Sonitus maris, viri stulti sunt sermones :

90 Premunt littora, non pingua reddunt prata.

Munera efficiunt, ut sapientes hallucinentur :

Hominibus aurum est laqueus, ut avibus pedica.

Senectutem mæores pariunt, etiam ante tempus ;

Quæ enim mores prostraverunt, non restituet tempus.

95 Census celerrimus est malorum minister ;

Etenim prompta est ad flagitium potentia.

594-595 Non est ulla possessio præstantior amico :

Improbum hominem nunquam habes amicum.

Ordo colatur et præponatur robori ;

100 Robur namque ipse est et roboris semper custos.

Mens sollicita, tinea est corrodens ossa ;

Viget corpus curas effugiens.

Satietas nulla conducit ad temperantiam ;

Etenim ignis solet ad ligna currere.

105 Vinum libidinem excitat languentem ;

Materia enim subjecta flammæ vires addit.

Fugiunt iras qui lites timent :

Iram enim accendunt sæpius lites.

Durum est laboribus vexato labores addere

110 Verumtamen labores sæpe sedavit labor.

Sunt qui aliorum labores timent ;

Aliis tamen videntur laboribus periculose conflictari

Perpetuam sempiternæ gloriæ curam habe ;

86 Ὅς πρόσσεισι. Combef. ὡσπερ ἐστίν... ὡς δέ.

88 Σοφίης. Leuv. σοφίης. Mox βροτῶν. Ita Regs. duo, Leuv. et Combef. Edit. ἀεὶ.

90 Χλόας. Sic mss. Male edit. χλόας.

91 Πείθουσι. Alludit ad hæc verba Eccli. xi, 31, Xenia et bona excæcant oculos iudicium.

95 Πλοῦτος τάχιστος. Leuv. cod. πλοῦτος τά-

χιστος ἐν κακοῖς ὑπηρετής.

98 Μηδέποτε. Edit. μηδέ ποτε.

99 Τάξις. Reg. 1277, πράξις.

103 Οὐδεις κόρος. Id est, satietas libidinem ex-

citat.

106 Ῥώννυσι. Reg. 1277, ῥωννύσι.

110 Πόνου. Reg. 1277, πόνου.

METRICA VERSIO.

Ut venit ipsa, labitur velut lapis.

Haud sanitate census est ægris prior :

Natura jure semper banc valde expetit.

Haud sermo stulti dispar est maris sono :

Ripas adimplet, prata sed nihil juvat.

Vel mente cæcat præditos munus bona :

Quod rete avibus est, munus hoc mortalibus.

Diem ante mæor efficit gravis senes ;

Nam strata tempus moribus non eriget.

Census minister est malis celerrimus :

Nam prompta res est ad scelus potentia.

Nil unquam amico conferendum duxeris :

At nunquam amicum junxeris malum tibi.

Ordo colatur, robori et sit pro duce :

B Nam robor ipse est, roboris custos quoque.

Tinea est, medullas quæ coquit, niems anxia :

Curas edacea quod fugit, corpus viget.

Castum esse nescit obrutum corpus cibis .

Ad ligna nempe flamma currit fervida.

Vinum jacentes excitat libidines :

Ut flamma lignis robor admotis capit.

Lites pavorem queis movent, iras fugant :

Lites furorem sæpe nam gignunt gravem.

Labore fessis sarcinam est grave addere :

Labor laborem sæpe compressit tamen.

Alterius horret qui labores anxios,

Aliis patere cernitur periculis.

Curæ perenne sit decus semper tibi :

Ἦ γὰρ παροῦσα ψεύδεται καθήμεραν.

115 Οὐδεις μετ' ὀργῆς ἀσφαλῶς βουλευέται.

Τὰ γὰρ μετ' ὀργῆς οὐδέπω βουλὴν ἔχει.

Δεινὸν δράκοντες, καὶ κακοῦργον ἀσπίδες.

Διπλῆ γυναικὸς δεινότης ἐν θηρίοις.

Παίθουσι γυμνά τοὺς ὀφθαλμοὺς ὄστρα,

120 Ὡς οὐδὲν ἡμῖν προσφωὸς τῶν ἐνθάδε.

Εἰ λοξὰ μὴ βαίνουσι καρκίνων γόνοι,

Πεῖραν λάθωσι μητρικῶν βαδισμάτων.

Διώσεις προδήλως ἐκδιόζων τὴν φύσιν,

Καλοὺς μαθητὰς ἐκ κακῶν διδασκάλων.

125 Κόσμησεν σαυτὸν τοῖς καλοῖς τεκμηρίοις.

Καὶ μὴ πένητος ὄρφανοῦ καταφρῖνει.

A Θεοῦ διδόντος, οὐδὲν ἰσχύει φθόνος,

Καὶ μὴ διδόντος, οὐδὲν ἰσχύει κόπος.

Τίττεις, ἔχιδνα· μὴ φοβοῦ τὰς ὠδίνας.

130 Ἐχεις λαβοῦσα μητρικοῦ πείραν τόκου.

Οὐδεις ἀριστεύς ἐκ προδήλου δειλίας.

Νίκαί γὰρ εἰσπράττουσι τὰς εὐφημίας.

Ἄνθρωπος ἀπώδης, εὐφρέτης ὀνειράτων.

Μύστης γὰρ ὕπνος φασμάτων, οὐ πραγμάτων.

135 Εἴωθε πείθειν μὴ θέλοντας ἢ βία,

Ἄγγει γὰρ αὐτὴ καὶ γίγαντας πολλακίς.

Δήμου σφαλέντος, πᾶς ἀγύρτης ἀρχεται.

Δῆμος δὲ πάντη τῶν καλῶν ἀταξία.

Ἔργον πάρεργον οὐδαμῶς ἔργον λέγω.

Nam praesens fallit quotidie.

115 Nemo iratus secure deliberat;

Quae enim cum ira geruntur, consilio carent.

Horrendi dracones, et subdole aspidēs:

Duplicem mulier habet malitiam utriusque feræ.

Suadent nuda spectantes ossa,

120 Nihil nobis proprium esse in hac vita.

An oblique non gradientur cancrorum fetus,

Experimentum capere licet maternis ex incessibus.

Dabis procul dubio, si vim attuleris naturæ,

Bonos discipulos ex malis magistris.

125 Exorna te ipsum præclaris dotibus,

Nec pauperem orphanum contemne.

Deo dante, nihil potest livor;

Et eo non dante, nihil potest labor.

Paris, vipera; non time partus labores

130 Sumptum habes materni experimentum partus.

Nemo bellica laude floret, qui aperte ignavus est

Victoriæ enim exigunt laudationes.

596-597 Vir somnolentus inventor est somniorum:

Somnus enim simulacra rerum exhibet, non res ipsas.

135 Solet persuadere etiam nolentes violentia:

Cogit namque ipsa sæpius gigantes.

Populo decepto, quivis circulator dominatur:

Populus autem omnino est bonorum confusio.

Opus præposterum, nullatenus opus voco:

121 *Μὴ βαίνουσι*, etc. Ita Reg. cod. Edit., προσβαίνουσι. Vix fieri potest, inquit Billius, ut ii quibus mali vitæ magistri contigerunt, non ipsi quoque mali et flagitiosi existant: unde illud: *mali corvi, malum ovum*.

129 *Τίττεις*, etc. Schol.: Τίττει ἔχιδνα μὴ φοβοῦσα τὰς ὠδίνας. Juxta Billium his verbis ostendit Gregorius non esse quod quisquam queratur, si eodem modo alii cum ipso agant, quo ipse cum aliis prius egit: ut si quis eodem supplicio, quo alios afficere solebat, postea excrucietur.

137 *Δήμου σφαλέντος*. Reg. 1277, δῆμων σφα-

λέγων. Billius vertit ἀρχεται, incipit, et cum nullus sit sensus, putat legendum fortasse ἔρχεται. Sed nihil mutandum: ἀρχεται idem significat ac ἔρχεται, quod Homericum est, inquit Combef., sensumque optimum efficit: *Seducta plebs, quivis circulator præest*, quivis nebulo auctoritatem usurpat. Nulla etiam difficultas in verbis sequentibus, quæ multum torsere Billium. *Δῆμος καλῶν ἀταξία, plebs bonorum confusio, eorum scilicet, quibus credita est respublica*. Nec necesse mutare καλῶν, legendo κακῶν, ut Billio placet.

METRICA VERSIO.

Hoc namque praesens quolibet fallit die.

Consilia nemo recta commotus capit:

Consulta nec sunt, ira quæis adjungitur.

Sævi dracones; callidæ sunt aspidēs:

Est seminarum vis duplex inter ferās.

Dum conspicamur ossa nuda carnibus,

Hic esse nobis discimus certum nihil.

Incessus an sit curvus haud canero satis,

Discant parentis istud ex incessibus.

Natura si vim sentiat tuam, ex malis

Bonos magistris discipulos certe dabis.

Orna quidem te rebus excellentibus.

Orbos egentes non tamen sperne insoleus.

B Donante Christo, nil malus livor potest:

Non dante Christo, nil labor noster potest.

Partus dolores ne paveat vipera:

Partum parentis experitur sic suæ.

Fert uero palmam, quem tenet turpis metus:

Nam sola laudes exigit victoria.

Vir somnolentus sola reperit somnia:

Nam somnus haud res, visa sed tamen docet.

Vis permovere dura nolentes solet.

Ipsis et avertit nam manus gigantibus.

Errante plebe, circulator mox subit:

Plebs at bonorum prorsus est confusio.

Opus, quod ad rem nil facit, non est opus:

- 140 Τὸ γὰρ πάρεργον καὶ καταφρονητικόν.
 Ἥ πρὸς τὰ νεκρὰ τῶν χαμαιριφῶν μέλη
 Τάξις τιμᾶται τῶν κυνῶν ἡθροισμένων.
 Χρυσοῦ λαλοῦντος, πῶς ἀπρακτεῖται λόγος,
 Πείθειν γὰρ οἶδε, κἄν πέφυκεν μὴ λέγειν.
 145 Ἐξουσι καὶ νῦν τὰ πρὸς εἰρήνην φέρειν,
 Οἱ πρὸς τὰ βευστὰ τοῦ βίου μαμηνότες.

A *Γρηγορίου πόδος εἰμί, τετραστιχὴν δὲ φυλάττω,
 Γνώμαις πνευματικαῖς μνημόσυνον σοφίης.*

Πράξιν προτιμήσας, ἢ θεωρίαν;
 Ὅψις τελείων ἔργων, ἢ δὲ κλεινῶν.
 Ἄμφω μὲν εἰσι δεξιά τε καὶ φίλοι·
 Σὺ δὲ πρὸς ἡν πέφυκας, ἐκτείνου πλέον.
 5 Ἡρετώ μὲ τις πρόβλημα τῶν ἐκ πνεύματος,
 Ἦν ἐκρυπθῆς, εἶπον. Ἄλλὰ σωφρονῶ.
 Ἦν ἐκρυπθῆς. Νῦν δὲ δεῖ καθαροῦ.
 Μύρον δοχεῖον σαπρὸν οὐ πιστεύεται.
 Μήτ' ἀντίτεινε πᾶσι, μήθ' ἔπου λόγους,
 10 Ἄλλ' οἷς ἐπίστη, καὶ ὄσον, καὶ πηνίκα.

ΑΓ. Γνωμολογία τετραστιχος.

Ἐπίγραμμα τῶν στ.χων.

140 Quæ enim ad rem non faciunt, spernenda sunt.
 Ad mortua humi projectorum cadavera
 Laudatur ordo canum collectorum.
 Auro loquente, omnis desinat oratio;
 Persuadet enim aurum, quamvis vocem nullam edat.
 145 Licebit etiam illis nunc pacis commodo frui,
 Qui caducorum hujus vitæ bonorum insana cupiditate flagrant.

XXXIII. *Tetrastichæ sententiæ*.*

Epigramma in sequentes versus.

*Gregorii labor sum, tetrastichamque methodum servo,
 Sententiis spiritualibus, monumentum sapientiæ.*

Actionem præponas, an contemplationem?
 Contemplatio perfectorum est, actio multorum.
 Ambæ quidem sunt laudabiles et amicæ;
 Tu vero ad quam aptus es, ad hanc potius animum appelle.
 5 Quæstionem proposuit mihi quidam ex spiritualibus:
 Si expurgeris, respondi. Sed castitatem colo.
 Si expurgeris; nunc opus est expurgationibus.
 Unguentum sordido vasculo non committitur.
 Nec obsiste, nec cede omni sermone;
 10 Sed quem perspectum habes, et quantum, et quomodo expedi.

*Alias Bill. 60, pag. 156.

140 Τὸ γὰρ πάρεργον. Sic Reg. 1277. Edit. τῶν γὰρ παρίργων.

142 Τῶν κυνῶν ἡθροισμένων. Hic hæret Billius, et quid sibi velit Gregorius se non intelligere fatetur vir doctus. Credo equidem cum Combessio canes collectos invidiam potentium turbam significare, qui in subjectos irruunt, eosque opprimunt. Præterea notum est canes circa cadavera collectos ordinem servare.

145 Πῶς ἀπρακτεῖται λόγος. Ita Reg. 1277. Leuv. ἀπρακτεῖται. Edit. ἄπας ἀπρακτος, etc.

145 Ἐξουσι, etc. Derisorie videlicet loquitur Gregorius.

147 Στρωμνὴν, κλινὴν, δάκρυα, θάνατον, χριστὸν, Λοῦε, βρέχε, στάλαζε, πρόσβλεπε, τρέψε.
*Stratum, cubile, lacrymas, mortem, judicium,
 Lava, irriga, stilla, prospice, time.*
 His duobus versibus terminatur in cod. 1277.

XXXIII. Τῆς τοῦ αὐτοῦ γνωμολογίας, etc. Sic etiam Coisl. τοῦ αὐτοῦ τετραστιχὰ, et c regione ἐπιγραφή τοῦ αὐτοῦ εἰς ταῦτα, quæ omnia rubricis sumpta. In Reg. τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Γρηγορίου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως, τοῦ Θεολόγου, γνῶμαι τετραστιχοί.

1 Πράξιν... ἢ θεωρίαν. Id est *canoniticam vitam et eremiticam*, ut Nicolaus diaconus exprimit, πρακτικὴν, τὴν ἐν κοινῶν διαγωγὴν, et θεωρητικὴν, τὴν ἐν ἡσυχίᾳ καὶ καθ' ἑαυτὸν.

5 Τὸν ἐκ. Al. τῶν τοῦ.

6 Ἦν ἐκρυπθῆς. Scilicet juxta Gregorium vitæ puritas scientiam debet antecere. Mox σωφρονῶ. Coisl. Reg., Ambr., Cass. σωφρονεῖς. Reg. 1277, σωφρονεῖς.

8 Μύρον δοχεῖον. Sic Horat. *Sincerum est nisi ras, quodcumque infundis, acescit.* (Epist. l. ii, v. 54.) Et Christus ipse (Matth. ix) vetat ne vinum novum in veteres utres mittatur. Legendum fortè δοχεῖον σαπρῶν.

METRICA VERSIO.

Nam despiciendum, quicquid ad rem non facit.
 Est laude dignus ordo quem canes tenent,
 Ad membra cum se colligunt jacentium.
 Auro loquente, sermo nil prorsus potest:
 Hoc namque mentes permovet, mutum licet
 Licebit illis pace nunc dulci frui,
 Qui fluxa vitæ perditæ nimis ambiunt.

XXXIII. TETRASTICHÆ SENTENTIÆ.

(Billio interprete.)

Quæ præferenda est, actio an theoria?
 B Hæc est adultæ mentis, illa plurimum.
 Ambæ tamen sunt laudibus dignissimæ.
 Ad quam aptiorem te vides, hanc arripe.
 Quidam explicari quid sibi quæsierat
 Sublimioris. Purus, inquam, sis prius.
 At mente consto. Sordibus verum scates.
 Unguentum olenti vasculo non creditur.
 Nec cede cunctis, nec resiste vocibus.
 Fac ante noscas: tunc modum et tempus tene.

Θεοῦ δὲ μᾶλλον ἐξέχου, ἢ προστάται.

Λόγῳ παλαίει πᾶς λόγος, βῆμ δὲ τίς;

Ἡ μὴ διδάσκειν, ἢ διδάσκειν τῷ τρόπῳ.

Μὴ τῇ μὲν ἔλκειν, τῇ δ' ἀποθεῖσθαι χερσῶν.

15 Ἦττον δεήσῃ τοῦ λέγειν, πράττειν ἂ δεῖ

Γραφεὺς διδάσκει τὸ πλεόν τοῖς ἐκτύποις.

Ἵμῖν λέγω μάλιστα τοῖς τοῦ βήματος,

Ὁφθαλμὸν εἶναι μὴ σκότους πεπλησμένον,

Μὴ καὶ πρόεδροι τοῦ κακοῦ φαινώμεθα.

20 Εἰ γὰρ τὸ φῶς τοιοῦτον, τὸ σκότος πόσον;

Ἄφρων ἔργον κρεῖσσον ἀπράκτου λόγου.

Βίου μὲν οὐδεὶς πόποθ' ὕψωθ' εἶλα.

Λόγου δὲ πολλοὶ τοῦ καλῶς ψοφουμένου.

A Οὐ γὰρ λαλούντων, εὖ βιούντων δ' ἡ χάρις.

25 Δῶρον Θεῷ κάλλιστόν ἐστιν ὁ τρόπος.

Κἂν πάντ' ἐνέγκης, οὐδὲν οἴσεις ἄξιον.

Ὅ καὶ πένης δίδωσι, τοῦτο πρόσφερε.

Μίσθωμα πόρνῃς ἀγνῆς οὐ μερίζεται.

Μηδὲν ποτ' εὗξῃ, μηδὲ τῶν μικρῶν, Θεῷ.

30 Θεοῦ γὰρ ἐστί, πρὶν λαβεῖν. Τί οὖν λέγω;

Κλέπτεις τὰ σαυτοῦ μὴ διδοῦς. Καινοῦ χρέους!

Ἄνανίας σε πιθέτω, Σάπφειρά τε.

Πανήγυριν νόμιζε τόνδε τὸν βίον.

Ἦν πραγματεύσῃ, κέρδος. Ἀντάλλαγμα γὰρ

35 Μικρῶν τὰ μείζω, καὶ βέοντ' ἀτίδιον.

Ἦν δ' αὖ παρέλθῃ, καιρὸν ἄλλον οὐκ ἔχεις.

Ex Deo potius pendeas, quam eum defendas.

Sermoni adversatur omnis sermo, at vitæ quis?

598-599 Vel non doce, vel doce moribus.

Ne altera trahas, altera repellas manu.

15 Minus opus erit verbis, si feceris quæ decet:

Pictor imaginibus plurimum docet.

Vobis dico maxime, qui præsidetis,

Non sitis oculus tenebrarum plequs,

Ne etiam vitii præsidēs videamur.

20 Si enim talis lux, quales erunt tenebræ?

Opus sine verbo præstat verbo sine opere.

Nemo unquam sine vita altius sublatus est,

Multi sine sermone disertō;

Non enim loquentium, sed bene viventium est gratia.

25 Donum Deo optimum sunt mores.

Etiamsi omnia offeras, nihil dignum offeres.

Quod dat pauper, hoc tu offer

Mercedem meretricis sanctus non accipit.

Nihil unquam Deo, ne parvum quidem voveas.

30 Dei enim est, antequam accipiat. Quid igitur dico?

Furaris, quæ tua sunt, si non reddas. O novum debitum!

Id tibi persuadeant Ananias et Sapphira.

Nundinas esse hanc vitam existima.

Si negotiatus fueris, lucrum facies. Commutantur enim

35 Majora parvis, et fluentia æternis.

Si autem nundinæ præterierint, aliud tempus non habes.

11 *Μᾶλλον*. Duo Regii πλεῖον. Deo magis obsequium impende, quam patrocinium. Illic Gaultier mallet legere pro ἐξέχου, ἐνέχου, adhære. Eo loci Gregorius non improbat eos qui religionis Christianæ doctrinam adversus hæreticos strenue tuendam susceperunt; sed eos tantum admonet ut non tam eruditione sua disputandique subtilitate atque acrimonia nitantur, quam ex Deo, ipsiusque ope pendeant. BILLIUS.

12 *Λόγῳ*, etc. Ita supra carm. x, vers. 977. Mox βίῳ δὲ τίς; Id est quis vitæ præclaræ adversetur?

16 *Τοῖς ἐκτύποις*. Nicetas, τοῖς ὑποδείγμασι τῶν ἀρχετύπων, plus pingendo quam loquendo pictor docet.

20 *Τοιοῦτον*. Coisl. τοσοῦτον. Ita Matth. vi, 25.

28 *Μίσθωμα πόρνῃς*. Hoc est, Deus munus ab impuro et scelerato animo proficiens aversatur, ut et psalm. xliix, 16, non patitur ab homine iniquo laudes suas prædicari. Alludit autem hoc loco Gregorius ad illud Deuter. xxiii, 18, Non offeres mercedem prostibuli, nec pretium canis in domo Domini tui, etc.

29 *Μηδὲν ποτ' εὗξῃ*. Nonnihil obscura hæc sententia. Sic exponi et intelligi potest: nihil unquam retinendum, ne parvum quidem, quod Deo voverimus. Nihil Deo vovendum, quod non summa fide reddatur, utpote cui omnia sunt, etiam ante votum. Hanc esse mentem, propositum Ananias et Sapphiræ exemplum demonstrat.

30 *Θεοῦ* Ambr. αὐτοῦ.

METRICA VERSIO.

Nec tam tueri, quam sequi cura Deum.

Adversa verbis verba sunt: vitæ nihil.

Vel ne doceto, vel doceto moribus:

Illa trahas me ne manu, pellas at hac.

Erit loquendum, si probe vivas, minus:

Sermonem non tam, quam manu pictor docet.

Cavete, quæso, maxime vos, præsules

Ne lumen omni prorsus orbem lumine,

Vitæque tantum, non boni, sitis duces.

Si tale lumen, quantum est tandem nigror?

Infecta verba muta vincit actio.

Nemo absque vita magnus unquam vir fuit,

At absque verbis plurimi mulcentibus.

B Namque est agentis, non loquentis gratia.

Virtute nullum gratius donum Deo.

Quidvis licet des, nil tamen dignum feres.

Hoc offer ergo, quod queat pauper dare.

Meretricis horret purus ille præmium.

Nil pollicere, sit licet parvum, Deo

Nam munus ante jam Dei est, quam sumpserit.

Fur es tuorum, (o debiti genus novum!

Nisi des. Docent hoc Sapphira et vir perfidus.

Hanc esse vitam nundinas credas velim.

Negotiari si scias, lucrum feres,

Caduca mutans commodis perennibus.

Post tempus istud, alterum non suppetet.

Πολὺς μὲν ἔστιν ὁ προκειμενος δρόμος·
Πλείων δ' ὁ μισθός. Μὴ βλέπων τὸ πᾶν ἄμα,
Τοῦ παντὸς ἐκστῆς. Καὶ πλείεις οὐ πᾶν ἄμα·
40 Καὶ τοῦτο πείρα πολλάκις τοῦ θυσηνοῦς.

Μὴ σφόδρα θαρραῖν, μηδ' ἀπειπίζειν ἄγαν.
Τὸ μὲν γὰρ ἐκλύει σε, τῷ δ' ἀνατρέπη.
Ἐὶ μὲν κατόρθου, τοῦ δ' ἔχου· τεῦδ' οὐ φθόνος.
Οὐχ ὡς ὁδοῦ τὸ λείπον ἀχρεῖοι πόνον.

45 Μὴ θερμὸν ἄπτειν, ἐμμένειν δ' οἷς ἂν κρίνης·
Κρεῖσσον προκόπτειν, ἢ εὐ κόπτειν τοῦ καλοῦ.
Καὶ γὰρ κακοῦς καλοῦμεν, οὐχὶ τοὺς κάτω,
Τοὺς δ', ἢνυχ' ὕψωθῶσι, πίπτοντας μέγα.
Σπινθήρ ἀνάπτει καὶ βραχὺς πολλὴν φλόγα,

Ingens quidem tibi propositus cursus :
Sed major est merces. Cave ne simul totum intuens,
Totum amittas. Neque enim totum simul navigas :

40 Atque id sæpe est tentatio inimici.
Ne nimium confidas, nec nimium desperes.
Istud enim te debilitat, alio subverteris.
Aliud solve, in alterum incumbe : hujus nulla sit invidia.
Non enim quod viæ reliquum est, irritum reddit laborem.

45 Ne calidius assilias ; sed persta in his quæ tibi statuta sunt
Præstat proficere, quam boni quidquam detrabere.

600-601 Etenim malos vocamus, non eos qui infra resident,
Sed eos qui, cum altius conscenderint, graviter ruunt.

Vel levis scintilla ingentem flammam accendit :
50 Et viperæ semen sæpe mortem infert.
Hæc cum videas, vel parvam vitæ labem devita :

Parva quidem est, sed crescendo fit major.
Scrutare potius teipsum quam res alienas :

Illud enim tibi, hoc aliis prodest.
55 Præstat inire rationem actionum, quam pecuniarum :

Hæc enim corrumpuntur, illæ vero permanent.
Continuus tibi labor sit, ut mens tua informetur

Divinis cogitationibus et salutaribus munitis.
Sed parce linguæ : hæc enim proclivior ad lædendum :

60 Minorem etiam utilitatem parit, quamvis egregie moveatur.

Aspectus me abripuit ; sed tamen me cohibui :
Imaginem peccati non efflinxi.

58 *Μὴ βλέπων*. Ita Reg. 1277. Edit. *μὴ βλέπειν*.
43 *Τοῦδ' οὐ φθόνος*. Locus difficilis : non male
Leuv., *nihil moreris* : id est, *nihil istud te moretur*,
si absit. *Altiora te ne capias, ne zelus, ne invidias* ;
ac si ea minime consecutus es, invidia adversus eos
qui consecuti sunt, ne tabescas. Combef. : *Hujus*
nulla invidia. *Nihil interest, modo viæ reliquum haud*
cassum reddat. Nicetas : *Invidia Deo nulla est, quin*
consequaris. Gregorii mens hæc esse videtur, ut
animo non concidamus, nec spem omnem salutis
abjiciamus, si numeros omnes virtutis explere ne-
queamus, quandoquidem mediocri etiam virtute
præditis in cælo sua est etiam sedes parata. Non
eadem ratio est eorum qui ad salutem contendunt,
ac eorum qui iter aliquod faciunt : his enim nisi ad
locum, quo ire sibi proponunt, pervenerint, irritus
est omnis labor ; sed non item iis, qui in honesta
vivendi ratione versantur atque ascensionem in

A 50 Καὶ σπέρμ' ἐχθίνης πολλάκις διώλεσε.
Τοῦτ' οὖν ὄρων, ἐκκλίβε καὶ μικρὸν βλάβος·
Μικρὸν μὲν ἔστιν, εἰς δὲ μείζον ἐρχεται.
'Ερῦνα σαυτὸν πλείον, ἢ τὰ τῶν πέλας·
Τὸ μὲν γὰρ αὐτὸς κερδανεῖς, τὸ δ' οἱ πέλας.
55 Κρεῖσσον λογισμὸς πράξειον, ἢ χρημάτων·
Τὰ μὲν γὰρ ἔστι φθορὰς, τὰ δὲ ἴσταται.
'Ο νοῦς ἀεὶ σοι καμνέτω τυπούμενος
Θείοις νοήμασι τε καὶ βίου λόγοις.
Γλώσσης δὲ φείδου· καὶ γὰρ εὐκολωτέρα
60 Βλάπτειν : τὸ κέρδος δ' ἦσσον εὐ κινουμένης
'Ὀψις συνήρπασέ με, κλήν ἀλλ' ἐσχέθη·
Εἰθῶλον οὐκ ἔστησα τῆς ἀμαρτίας.

corde suo disponunt. Nec enim, si supremum vir-
tutis apicem non attigerint, propterea animo debent
concidere, perinde ac laborum suorum nullis omni-
no fructus futurus sit.

48 *Ἐνυχ'*. Ambr. cod. *ἕταν*. Reg. 1277, *εὔτην*.

50 *Σπέρμ'*. Ambr. *σπάραγμα*. Nicetas ita legit,
ut patet ex ejus commentario : *ὡς περ σπάραγμα*
τῆς ἐχθίνης· quemadmodum tenuis viperæ morsus.

54 *Τὸ μὲν... τὸ δ'*. Reg. 1277, *τῷ μὲν... τῷ δ'*.

58 *Φθορὰς*. Sic Coisl. et Regg. duo. Edit. vero
φορὰς. Favent Ambr. et Cass.

58 *Blou*. *Viæ rationibus, doctrina, Scripturarum*
meditationibus, etc.

60 *Τὸ κέρδος δ' ἦσσον*. Ambr., Cass. *ἤσσον*. *Ejū*
minor utilitas, etiam cum recte moveatur.

61 *Ἐσχέθη*. Sic habent duo Regg. Alii vero, ut
edit. *ἐσχέθη*.

METRICA VERSIO.

Est cursus ingens, qui tibi proponitur :
At ampla merces. Ne simul totum videns,
Totum relinquis. Non maris totas simul
Transmittis undas. Hostis est sæpe hic dolus
Ne sive multum, nec nimis spem projicit.
Mens languet illinc, prorsus hinc evertitur.
Hoc fac, tene illud ; si nequis porro, hoc viæ
Cassum haud laborem, quo l tibi restat, facit
Præceps agas nil : cœpta sed ne deseras.
Proficere præstat, quam boni quid scind. re.
Manens deorsum nam malus non dicitur,
Ad ima sed qui, celsius vectus, ruit.
Scintilla magnas parva flammæ excitat

B Ac viperinum semen haud raro necat.
Ob idque noxam, quamlibet parvam, fuge.
Nam parva primum sit licet, crescit tandem.
Te potius ipsum, quam propinquos excute
Lucrum tibi illud, proximis istud feret.
Numerare præstat acta, quam vastas opes.
Nam semper acta permanent, opes fluunt.
Divina menti sensa sige sedulus :
Semperque vitæ sculpta sit segmonibus.
At parce linguæ : nam nocet promptissime :
Minusque prodest, cum celer fundit sonos.
Visus quidem me cepit : ut repressus cal,
In mente forma picta, nec noxa est mea

Ἐβδωλον ἔσθη; πρᾶξιν ἐκπαφεύγαμεν.
 Βαθμοὶ τὰδ' εἰσὶ τῆς πάλης τοῦ δυσμενοῦς.
 65 Κηρῶ τὰ ἄτα φράσσε πρὸς φαύλους λόγους,
 Ὡδῶν τε τερπνῶν ἐκμελῆ λυγίσματα·
 Τύξ δ' αὖ καλοῖς τε κάγαθοῖς ἀεὶ δίδου.
 Εἰπεῖν, ἀκοῦσαι, καὶ δρᾶσαι, μικρὸν μέσον.
 Μὴ λίαν ὀσμῶν ἐκλύου θηλύσμασιν,
 70 Ἄφῃς τε λειότησι, μηδὲ γεύσεισι.
 Τί ἂν ποτ' ἀνδρῖσαιο τῶνδ' ἠτιώμενος,
 Χωρὶς γυναικῶν κάρβένων ἠδύματα.
 Δύς, εἶπε γαστήρ. Ἦν λαβοῦσα σαρφρονῆς,
 Δώσω προθύμως. Ἦν δὲ τοῖς κάτω δίδως,
 75 Κόπρον λάβοις μὲν, ἀλλ' ὅμως μὴ πλουσίαν.
 Εἰ ἐ' οὖν κατάσχοις, δώσωμεν καὶ πλουσίαν.
 Ἰλίως γέλιτος εὐ φρονοῦσιν ἄξιος,

Α Μάλιστα μὲν πᾶς, τὸν πλέον δ' ὁ πορνικὸς.
 Γέλως ἄτακτος ἐκφέρει καὶ δάκρυον.
 80 Κρείσσον κατηγὰς ἦθος, ἢ τεθρυμμένον.
 Κάλλος νόμιζε τὴν φρενῶν εὐκοσμίαν,
 Οὐχ ὁ γράφουσι χεῖρας, ἢ λύσι χρόνος,
 Ὅφει δ' ὅπερ νοῦ σώφρονος γνωρίζεται·
 Ἰσχος δ' ὁμοίως τὴν φρενῶν ἀκοσμίαν.
 85 Λύπαι προσῆλθον, ἦδοναι, θάρρη, φόβοι,
 Πλούτος, πενία, δόξα, δύσκλεια, θρόνοι·
 Ἔειπασαν, ὡς θέλουσιν. Οὐδὲν ἄπτεται
 Τῶν οὐ μενόντων ἀνδρὸς εὐ βεδηκότος.
 Ὑψοῦ βίῃ τὸ πλεῖον, ἢ φρονήματι·
 90 Ὅ μὲν θεοὶ σε, τῷ δὲ καὶ πίπτεις μέγα.
 Τεύξη δὲ τούτου, μὴ μικροῖς μετρούμενος.
 Κἂν πλεῖστον ἀρθῆς, εἰ κάτω τῆς ἐντολῆς.

Perstitit imago : at actionem effugi.

Hi sunt gradus certaminis cum inimico.

65 Cera aures obstrue adversus pravos sermones,

Et mollium cantilenarum dissolutas flexiones :

Honestis autem et bonis semper illas aperi.

Dicere, audire, et facere, parvo distant intervallo.

Non te valde dissolvant odores effeminati,

70 Mollesque tactus, vel etiam gustus.

Quid unquam viriliter ages, his superatus.

Discrepant mullerum et virorum oblectamenta.

Da, inquit venter. Si accepto temperans sis,

Dabo libenter. Sed si inferius tradas,

75 Stercus accipias quidem, sed non copiosum :

Sed si retineas, dabimus et copiosum.

Risus risu dignus est cordatis,

Ac maxime quidem risus omnis, sed præcipue meretricius.

Risus immoderatus etiam lacrymas elicit.

80 Mores subtristes præstant dissolutis.

Pulchritudinem existima mentis ornatum,

Non quam manus pingunt, aut tempus dissolvit,

602-603 Sed quæ mentis pudicæ oculis dignoscitur

Similiter deformitatem existima mentem inornatam.

85 Molestiæ venerunt, voluptates, fiducia, timores,

Divitiæ, pertas, gloria, dedecus, throni :

Fluant, ut volent. Nihil ex iis

Quæ transeunt, tangit virum constantem.

Attolle te vita potius quam cogitatione :

90 Illa enim te deum efficit ; ista autem graviter cades.

Hoc autem consequeris, si te parvis non metiaris :

Et si altius sublatu fueris, infra præceptum es.

63 Πρᾶξιν. Sic Regg. duo et Cass. Edit. πείραν.
 66 Λυγίσματα. Ita duo Regg., Ambr. et Cass.
 Edit. omnes, λυγύσματα.
 69 Ἄταρ. Reg. 1277, σφόδρα. Ibidem, θηλύσμα-
 σιν, quibus effeminatur animus.
 76 Κατάσχοις. Reg. 995, Ambr. et Reg. 1277,
 κατάσχης.
 79 Ἐκφέρει καὶ δάκρυον. Ambr., Coislin., duo

Regg., συλλέγει καὶ δάκρυα.

82 Οὐχ ὁ. Ita Coisl. : quæ lectio melior videtur.

Edit., οὐχ ἦν.

83 Ὅφει δ' ὅπερ νοῦ. Ambros., ὄφει δὲ πόρ-
 νοῦ.

88 Εὐ βεδηκότος. Alius habet εὐ βεδιωκότος, et
 sup. lin., βεδηκότος.

METRICA VERSIO.

Imago picta est? Facinus at vitavinus.
 His gradibus hostis subdolos nos impedit.

Occlude verbis turpibus cera tuas

Aures, sonisque cantuum mollissimis.

Pateant honestis semper at sermonibus :

Audire, fari, facere, non distant procul.

Cavendum odores ne nimis te effeminent,

Tactusque mollis, gutturi et dulcis sapor.

Ab hisce victus, quid viro dignum geres?

Sua est voluptas feminis, sua et viris.

Da, venter inquit. Perlubens sane, modo

Sis castus. At si partibus des infimis,

Habebis a me stercus, idque parcius.

Ac temperanti largius præbebitur.

Risum meretur quilibet, sanos apud,

B Risus, procaxque maxime et meretricius.

Fletum immodestus haud levem risus parit.

Tristem esse præstat, quam solutis moribus.

Verum decorem mentis ornatum puta,

Non quem manus vel pingit, aut delet dies,

Oculus pudicæ mentis ast quem perspicit :

Deformitatem rursus at mores malos.

Mœror, voluptas, terror, et fiducia,

Opes, egestas, gloria, ac infamia

Venere, sedesque editæ? Ut volunt, fluant :

Firmum caduca nulla res tangit virum.

Sit alta vita : non item alti spiritus :

Illud beabit, misere at hoc te deprimet.

Id fiet, haud te parvulus si conferas :

Alius licet sis, te supra lex est tamen.

Δόξαν θέωκα, μήτε πᾶσαν, μήτ' ἄγαν·
 Κρείσσον γάρ εἶναι τοῦ δοκεῖν. Εἰ δ' ἄμετρος εἶ,
 95 Μὴ τὴν κενὴν θήρευσ, μήτε τὴν νέαν.
 Τί γὰρ πιθήκῃ κέρδος, ἢν δοκῇ λάων;
 Αἶνει μὲν ἄλλον, μὴ φρόνει δ' αἰνούμενος·
 Καὶ γὰρ δέος σε τῶν ἐπαίνων ὕστερεῖν.
 Μηδ' ἄλλον εὐθὺς, πρὶν γε τῇ πείρᾳ μάθης.
 100 Μὴ πως κακοῦ φανέντος, αἰσχύνῃν ἐφλης.
 Κακῶς ἀκούειν κρείσσον, ἢ λέγειν κακῶς.
 Ὅταν προβῇ τις ἄλλον εἰς κωμωδίαν
 Ὡς εὐφραυνῶν σε, σαυτὸν ἐγκαίεσθαι δόκει.
 Ὡδ' ἂν μάλιστα δυσχεραίνεις τῷ λόγῳ.
 105 Μηδὲν μέγ' ἐπηρς εὐπλοῦν πρὸ πείσματος.
 Ἐλλογῶς πρὸς ὄρμον εὐπλοῦν ἔδω σκάφος·

Α Πολλοὶ προσωμίσθησαν ἐκ τρικυμίας.
 Μί' ἀσφάλεια μὴ ὀνειδίξειν τύχας.
 Κρείσσον καλῶς βιοῦντα, καὶ πονούμενον,
 110 Παρρησιάζεσθαι τι πρὸς τὸν Δεσπότην,
 Ἥ μὴ καλοῖς θάλλουτ' ἀπαιτεῖσθαι δίκην·
 Εἰ καὶ τὰ πάντα σὺν λόγῳ πορεύεται.
 Προῦτ' τὰ πάντα, καὶ Θεὸν κτῆσαι μόνον
 Εἰ γὰρ μεριστῆς χρημάτων ἄλλοτριων.
 115 Εἰ δ' οὐ θέλεις τὰ πάντα, ὅς τὰ πλείονα.
 Εἰ δ' οὐδέ τοῦτο, τοῖς περιττοῖς εὐθέει.
 Καλὸν τι σιγῶν ἀρκάσαι καὶ τοῦ φθόνου,
 Χριστὸν χρωστέην μάλλον, ἢ τὰ πάντ' ἔχειν,
 Ὅς καὶ βασιλείαν κλάσματος χαρίζεται·
 120 Χριστὸν σκέπεις τρέφεις τε, τὸν πτωχὸν τρέφω.

Gloriam persequere, non omnem, nec vehementer :
 Melius est enim esse, quam videri. Quod si immoderatus es,
 95 Non vanam venare, neque juvenilem.

Quid enim simiæ prodest, si videatur leo?
 Lauda quidem alium, at laudatus ne superbia
 Nam metuendum est ne laudibus non respondeas.
 Sed nec alium statim laudaveris, antequam experientia noveris,
 100 Ne, si malus deprehendatur, id tibi sit pudori.

Præstat male audire, quam male dicere.
 Quando quis alium in fabulæ loco proposuerit,
 Quasi te oblectaturus, teipsum derideri existima.
 Sic enim maxime indignaberis oratione.

105 Prosperè navigans, ne glorieris antequam portum attigeris.
 Multis ad portum feliciter navigans submersa est navis :
 Multi post tempestatem ad portum appulerunt.

Una est securitas, aliis calamitates non exprobrare.
 Præstat bene viventem et malis afflictum,
 110 Aliquid fiduciæ apud Dominum obtinere,
 Quam bonis non florentem pœnas persolvere :
 Quamquam omnia ratione gubernentur.

Projice omnia, et Deum posside solum .
 Es enim dispensator alienarum opum.
 115 Si non vis omnia, da majorem partem :

Si nec id quidem, iis quæ superfluunt, pietatem exerce.
 Præclarum est aliquid veribus et invidiæ eripere,
 Christum debitorem potius habere, quam omnia possidere,
 604-605 Qui pro frusto panis regnum largitur :

120 Christum operis et alis, cum pauperem nutris.

98 Δέος. Coisl., δέον.
 99 Μάθης. Coisl., μάθοις.
 100 Μὴ πως. Ambr., μὴ που.
 105 Ἐγκαίεσθαι. Ita duo Regg., Ambr. et Cass.
 Edit., ἐγκαίεσθαι.
 104 Δυσχεραίνεις. Ita Coisl., qui etiam habet
 τῶν λόγων pro τῷ λόγῳ. Edit., δυσχεραίνης.
 107 Προσωμίσθησαν. Ita Coisl. et Reg. 1277.
 Edit., προσωμίσθησαν.
 111 Ἡ μὴ καλοῖς. Combef., quam cum rebus se-

cundis floreas, pœnas non dare. Leuv., quam rebus
 non bonis florentem affici supplicio, quod a Grego-
 rii mente aberrat. Combef. secundis curis : quam
 cum virtutibus minime nitetas, etc. Ita fere Gaullyer,
 quam virtutis flore carentem pœnas pendere.

112 Εἰ καὶ. Coisl., ἢ καὶ. Certe omnia ratione
 gubernantur.

114 Χρημάτων. Ambr., κτημάτων.
 117 Σητῶν. Ita duo Regg. et Coisl. Edit., α-
 τῶν, quod Bill. de rubigine intellexit.

METRICA VERSIO.

Famam nec omnem, nec nimis quæras velim :
 Probum ease præstat, quam videri. Sin modum
 Horres, inane tu, novam es, saltem fuge.
 Leonem haberi simiam quid juverit?
 Lauda quidem alium : ne tume ad laudes tuas.
 Impar verendum est namque ne sis laudibus.
 Nec ante laudes alterum, quam noveris.
 Ne mox rubescas, improbe si se gerat.
 Audire malis probra, quam ipse dicere.
 Cum quis cavillis alterum petit, tibi
 Placere credens, te putes ipsum peti.
 Sic displicebit plurimum sermo hic tibi.
 Ne te ante jactes, quam sit in portu ratis.
 Periere multi jam propinqui littori :

B Vado appulere, turbine acti, plurimi.
 Mala exprobrare nemini, certa est salus.
 Bene victitante, tristibus pressum et malis,
 Sermonè præstat libero affari Deum,
 Noxis onustum quam graves pœnas dare.
 Ratione quamvis optima quidvis suat.
 Depelle cuncta : sint opes solus tibi
 Christus. Tuæ, quas porrigis, non sunt opes.
 Si cuncta non vis, maximam partem dato.
 Si ne hoc quidem vis, quæ redundant, eroga.
 Livori et atræ deme quid rubigini ;
 Ac debitorem præfer omnibus Deum,
 Frusto rependit sceptræ qui cœlestia :
 Alis tegisque, pauperes pasrens, Deum.

Πένης προσήλθεν, εἶτ' ἀπήλαε μὴ τυχῶν·
Δέδοικα, Χριστέ, μὴ καγῶ τῆς σῆς χειρὸς
Χρηζῶν, ἀπέλοιμ' ἐνδεής, ἐμοῖς νόμοις.
Ὅ γάρ τις οὐ δέδωκε, μὴδ' ἐλπίζειται.

125 Πένητος ἀνδρὸς οὐδὲν ἀσφαλέστερον.
Πρὸς τὸν Θεὸν νένευκε, καὶ μόνον βλέπει.
Σὺ δ' ἀγκαλίζου· καὶ γὰρ ἀετὸς, ὡς λόγος,
Πολὺς καλιῖ λεπτὸν θρῆν ἀμφέπει.

Κρεῖσσον πενία μὴ δικαίας κτήσεως·
130 Καὶ γὰρ νόσος γε τῆς κακῆς εὐεξίας.
Λιμῶ μὲν οὐ τις βλάβος διεφάρη·
Τοῖς δ' αὖ κακίστοις πότμος ἢ μοχθηρία.
Τὶ δεσπότης, ἢ δοῦλος, ἢ φαύλη τομή;

A Εἰς πᾶσι πλάστης, εἷς νόμος, κρίσις μία.

135 Ὑπηρετούμενος δὲ σύνδουλον βλέπε.

Ὅταν δὲ λυθῆς, τιμώτερος φανεῖς.

Οἱ δ' οἰκέται τί, καὶ μάλισθ' ὄσοι Θεοῦ;

Μὴ φευγέτωσαν εὐνοεῖν τοῖς δεσπότηταις.

Ἐλευθέρων καὶ δοῦλον ὁ τρόπος γράφει.

140 Καὶ Χριστὸς ὤφθη δοῦλος, ἀλλ' ἠλευθέρου.

Κακὸς δ' ἀκούων ἀσχύου, μὴ δυσγενῆς.

Γένος γὰρ εἰσιν οἱ πάλαι σεσηπότες.

Γένους προάρχειν κρεῖσσον, ἢ λυεῖν γένος,

Ὡς καλὸν εἶναι, ἢ καλῶν πεφυκέναι.

145 Θεοῦ μόνου, θεῶν τε ἀπλήστως ἔχειν,

Ὅς τοῖς λαβοῦσι καὶ πλέον χαρίζεται,

Pauper accessit, deinde abiit spe frustratus :
Metuo, Christe, ne et ego dextera tua,
Indigens, recedam vacuus, secundum legem meam.
Quod enim quis negavit, id se accepturum non speret.

125 Paupere viro nihil securius.

Ad Deum suum se convertit, eumque solum respicit.
Tu vero hunc complectere ; nam et aquila, ut ferunt,
Nido assidua tenellos fetus fovet.

Melior est paupertas injusta possessione,

130 Ut et morbus mala incolumitate.

Fame quidem vix quisquam absumptus est :

Scelestis autem hominibus mors est improbitas.

Quid dominus, quid servus, nisi mala divisio ?

Unus omnibus conditor, una lex, unum iudiciam.

135 Dum tibi ministratur, conseruum intuere.

Sic, cum corporis vinculis solutus fueris, honorabilior apparebis.

Servi autem quid, ac præcipue qui Dei servi sunt ?

Non refugiant servitutem heris benevolam exhibere.

Liberum et servum efficiunt mores.

140 Christus visus est servus, at ipse liberator erat.

Pudeat te, si malus audias, non vero si ignobilis ;

Genus enim sunt, qui jamdudum putruerunt.

Præstat generis caput esse, quam genus solvere,

Ut et bonum esse, quam ex bonis ortum.

145 Dei solius rerumque divinarum insatiabilis esto,

Qui accipientibus etiam plus largitur.

123 Ἐμοῖς νόμοις. Græcus int., ex credulitatis
lege quam secutus sum, abeam ipse nihil consecutus :
ut qui nihil, dediderim nihil ipse accipiam.

127 Ἀετὸς. Sic omnes mss. præter. Ambr. et
Cass. qui, ut Paris. edit. habent ἀετὸς.

132 Πότμος. Coisl., Ambr. Coisl., θάνατος.

133 Ἡ φαύλη. Sic Coisl. Edit., ἡ φαύλη. Eadem
sententia occurrit infra lib. II, sect. 1, carm. 1, De
rebus suis, vers. 80 et seqq.

135 Ὑπηρετούμενος, etc. Hervag., Lang., Reg.
6, ὕπηρετὸς μὲν, ὡς σύνδουλον βλέπε. Reg. 992, βλέ-
πων. Leuv., Ministro quidem utere, sed eum ut con-
seruum aspiciens.

136 Ὅταν δὲ λυθῆς, τιμώτερος φανεῖς. Ita le-
gitimus cum Hervag. et Gaul. Edit., ὅταν λυθῆς, φά-
νηθι τιμώτερος.

137 Μάλισθ' ὄσοι. Ita Regg. 993, 1277, Coisl-
nianus et Cassinensis. Edit., μάλιστα οἱ. In codice
Ambr. alius ordo versuum hujus tetrastichi ; sic incipit :
Ἐλευθέρων, deinde οἱ δ' οἰκέται.

141 Κακός. Sic Regg. 993, Coisl., Ambros. et
Cass. Edit., κακός.

142 Γένος. Coisl., γένους γὰρ ἦσαν. Generis
enim origo ab iis qui jam pridem computruerunt.
Idem argumentum fere prosequitur supra caru.
xxvi et xxvii.

144. Καλῶν. Coisl., καλόν.

145 Θεοῦ μόνου. Reg. 993, θεῶν ἀπλήστως καὶ
θεοῦ μόνου ἔχου, rerum divinarum insatiabilis esto,
et Dei solius. Coisl., Θεοῦ μόνου, θεῶν τε δεῖ ἀπλή-
στως ἔχειν.

METRICA VERSIO.

Accessit ad me pauper : at frustra tamen ;
Christe, extimesco, ne tuam quaerens opem,
Abeam, vicissim prorsus abs te nil ferens.
Nam quod negat quis alteri, frustra petet.

Opibus carenti nil vix securius.

Spes ille totas in Deo fixas tenet :

At tu foveto ; namque pullos, ut ferunt,

Aquila tenellos grandis in nido fovet.

Melior egestas improbe partis bonis,

Ut sanitate morbus haud laudabili.

Vix unquam acerba sustulit quemquam fames :

At certa crimen improbis mors est viris.

Quid servus, aut herus ? Mala est hæc sectio.

PATROL. GR. XXXVII.

B Est fictor unus, una lex, iudex quoque.

Sic ergo servus, servos ut cernas tuos.

Aliis, solutus corpore, ut præstes vide.

Servi quid autem, maxime qui sunt pii ?

Dominis amice serviant illi suis.

Servos herosque vita sola facit at.

Servivit, at nos Christus exemit iugo.

Malum vocari turpe, non ignobilem.

Sunt namque pridem putridæ carnes genus.

Genus auspiciari præstat, id quam solvere :

Ut esse pulchrum, quam satum pulchro patre.

Deo, et supernis rebus haud unquam satur

Esto : dat illis plura qui jam sumpserint,

30

Διψῶν τὸ διψᾶσθ', ἀφρόνως δαί βίων·

Ἐν τοῖς δὲ λοιποῖς καὶ φέρειν ἡσώμενος.

Μὴ πάντα νικᾶν, μηδ' αἰεὶ, σπουδὴν ἔχει·

150 Καλῶς κρατεῖσθαι κρείσσον, ἢ νικᾶν κακῶς.

Καὶ γὰρ παλαιστής οὐχ ὁ κατμενος κάτω,

Πάντως κρατεῖται, πολλάκις δ' ὑπέρτερος.

Καὶ ζημιῶν τι τοῦτο κέρδος πολλάκις,

Ὅσπερ καθαίρειν φυτὸν εἰς εὐχαρίαν.

155 Εἰ δ' οὐ καλῶς τι προστιθῆς οἷς νῦν ἔχεις,

Ἐπιφέρεις πῦρ, ἢ νόσον τῷ σώματι.

Εἰ μὴδὲν βλάψῃς τῷ Θεῷ τιμωρίας,

Μηδ' αὐτὸς ἴσθι τοῖς ὄφλοις συμπαθῆς.

Εἰ δ' οἶδας βλαψῶν, καὶ πρόχρησον τὸ πρᾶον.

160 Οἴκτω γὰρ οἴκτος καὶ Θεῷ σταθμίζεται.

A Ὅταν ποθ' ὕβρις ἐκκάη τὴν σὴν φρένα,
Μνήσθητι Χριστοῦ, τῶν τ' ἐκείνου τραυμάτων,
Πόση τε μοῖρα ταῦτα τῶν τοῦ Δεσπότη.

Ὡς δ' ἂν τὸ λυκοῦν, ὡσπερ ὕδατι, σβέσῃς.

165 Ἔρω, μέθη, ζῆλός τε καὶ δαίμων, ἴσα·

Οἷς ἂν προσέλθῃ, τὸ φρονεῖν ἐπέκλυσε.

Τῆξις, προσευχῆ, δάκρυον, τὰ φάρμακα.

Ἡδ' ἰατρεία τῶν ἐμῶν νοσημάτων.

Ὅρκον δὲ φεῦγε πάντα. Πῶς οὖν κίλισμα;

170 Λόγῳ, τρόπῳ τε τὸν λόγον πιστομένῳ.

Ἄρνησις ἔστι τοῦ Θεοῦ ψευδορκία.

Τί δαί Θεοῦ σοί; τὸν τρόπον μέσον τίθει.

Τί χρησιμότητος δόγμα συντομώτερον;

Τοιοῦτος ἴσθι τοῖς φίλοις καὶ τοῖς πέλας,

Sitiens sitiiri, largiter semper fluens;

In cæteris vero, superari non sit molestum.

Nec omnia, nec semper vincere studeas:

150 Præclare enim vinci præstat, quam male vincere;

Non enim pugil, qui humi jacet,

Semper vincitur, sed sæpe superior est.

606-607 Detrimentum aliquod patiare: id enim sæpe lucrum est,

Ut arborem putare, quo fecundior sit:

155 Quod si quid non belle adjicis iis quæ nunc habes,

Materiæ ignem fers, aut morbum corpori.

Si nullam Deo pœnam debes,

Nec ipse in debitores misericors sis:

Verum si debiti tibi conscius es, prior ipse clementia utere.

160 Miserationi enim misratio etiam apud Deum rependitur.

Si quando injuria accenderit mentem tuam,

Memento Christi, ejusque vulnere,

Et quantula pars hæc sint eorum quæ Dominus passus est.

Sic enim dolorem, velut aqua, extinxeris.

165 Amor, ebrietas, livor, et dæmon, æqualia;

Quibus supervenerint, eorum mentem subvertunt.

Jejunium, precatio, lacrymæ sunt remedia:

Hæc est meorum medicina morborum.

Omne jusjurandum fuge. Quomodo ergo persuadebimus?

170 Verbis, et moribus qui verbis fidem faciant.

Abnegatio Dei est falsum juramentum.

Quid tibi opus est Deum nominare? mores interpone.

Ecquod benignitate præceptum brevius?

Talis esto tuis amicis et proximis,

147 Διψῶν τὸ διψᾶσθ'. Coislín., διψῶντα διψῶν. Hoc est, vehementer cupiens se ab hominibus inquiri, non propter semetipsum, sed quod hujusmodi inquisitione mortalibus salus comparatur. Ita Iou. I, p. 713.

148 Φέρειν. Coisl., δαί φέρειν, et sup. lin., ἡσώμενον.

152 Ὑπέρτερος. Reg. 990, ὑπέρτατος. Coislín., Reg. 1277 et Cass., ὑπέρβετος.

157 Ὁφθαλμοί. Coisl., ὄφθαλμοί.

160 Καὶ Θεῷ. Sic Reg. 993, Cass., Coisl. Edit.

τῷ Θεῷ. Comb., οἴκτων καὶ Θεός.

162 Τῶν τ'. Sic Reg. 1277, 993, Ambr. et

Cass. Edit., τῶν.

170 Πιστομένῳ. Tres Regg., πιστούμενοι, f-

dem facientes. Ita fere supra carm. xxiv, vers. 81.

171 Θεοῦ. Ambr., Λόγου, Verbi.

172 Τί δαί Θεοῦ; Reg. 1277, τί δῆ;

METRICA VERSIO.

Sitiens sitiiri, largus et cunctis fluens;

Vinci at moleste ne feras in cæteris.

Non obtinere cuncta, nec semper, stude.

Bene vinci ames plus, improbe quam vincere.

Athleta nam non vincitur quisquis jacet

Humi: sed hostem sæpe qui stratum tenet.

Amitte quiddam quæstus: hinc frequens redit,

Putata ut arbor redditur fecundior.

Quod si quid addas improbe partis bonis,

Ligno facem fers, corpori morbum paris.

Pœnæ nihil si vindicari debes Deo,

Nec debitori lenis ipse sis tuo.

Debere sin te non negas, ignoscito.

Veniam rependit nam Deus clementiæ.

B Cum tu dolore læsus ardes maximo,

Christi memor sis vulnere, pars et quota

Sint hæc dolorum, quos herus tulit tuus.

Sic nempe, ut undis obrutus, mœror perit.

Vinum, libido, livor, et dæmon, pares.

Ilos mente privant, quos tenent. His tu prece

Medere, fusis lacrymis, jejunio.

Medela morbis hæc enim certa est meis.

Jurare noli. Quo fides fiet modo?

Sermone, vita et, quæ fidem verbis struat,

Qui falsa jurat, prorsus is negat Deum.

Sit vita testis (quid Deo est opus?) tibi.

Benignitatis dogma quid contractius?

Quales apud te proximos esse expetis,

175 Ολους σεαυτῶ τούσδε τυγχάνειν θέλεις·

Και συντομώτερόν τι, τὰ Χριστοῦ πάθη.

Πιστοῦ φίλου νόμιζε μηδὲν ἀξιον,

Ἐξ οὐ κρατῆρ ἔδειξε, καιροῦ δὲ ζάλη·

Ἐξ οὐ χαρίζετ' ἢ μόνον τὸ συμφέρον.

180 Ἐχθρας ὄρους γίνωσκε, φίλας δὲ μὴ.

Τέλλα βλέπων ὀφθαλμὸς, αὐτὸν οὐ βλέπει,

Ἄλλ' οὐδὲ τέλλα, ἦν ἄγαν λημῶν τύχη.

Τούτου χάριν σύμβουλον εἰς ἅπαντ' ἔχειν·

Καὶ γὰρ χερὸς χεῖρ, καὶ ποδὸς ποὺς ἐνδεής.

185 Εἰ τοῖς καλοῖς ἔποιο νοουθετούμενος,

Ὀὐκ ἐντραπήση τοῖς κακοῖς γελώμενος.

Ἵταν ποτ' αἰσχρὸν ἐνοήσῃ, νόμιζε σοι·

Πολλοὺς παρῆναι, καὶ σεαυτὸν ἐντρέπου.

A Ἄε' ἐπιτίμα τοὺς καλοὺς τῶν μὴ καλῶν.

190 Κακοῖς ὁμιλῶν, καὶ κακῶς πάντως ἔση.

Κακοῦ παρ' ἀνδρὸς μὴ ποτε χρηστὸν πάθης.

Ζητεῖ γὰρ ὧν βεβίωκε συγγνώμην ἔχειν.

Ἐγὼ τι κέρδος ἐκλέγω καὶ δυσμενοῦς.

Τὰς γὰρ λαβὰς φεύγοντας, ἀσφαλεστέρας

195 εἶναι παραινῶ, καὶ τὸ πικρὸν φάρμακον

Ἵμοως δέδοικα, καὶ τὸ ἡδὺ μέμφομαι.

Καλοὺς ἀμείβου, τοὺς κακοὺς περιτρέπει·

Κἂν τοῖσδε κείσθω, τοῦ παθεῖν μηδὲν, χάρις·

Ἵς ἂν καλοὺς καὶ τούσδε ποιήσῃ χρόνῳ.

200 Τῷ μακροθύμῳ χρηστότης καλὴ δόσις.

Πᾶσιν μὲν ἴσθι χρηστὸς, εἰ τοῦτο σθένος,

Πλέον δὲ τοῖς ἔγγιστα. Τοῦ χάριν λέγω;

175 Quales illos erga teipsum vis esse :

Et habes quid compendiosius, Christi passiones.

Fideli amico nihil par esse existima,

Quem non pocula probaverunt, sed tempus periculosum;

Qui nihil gratificatur, nisi tantum quod sit utile.

180 Inimicitiam modum agnosce, amicitiam autem minime.

Cætera videns oculus, se non videt,

Sed nec cætera, si valde lippus sit.

Quapropter consiliarium ad omnia habet :

Nam et manu manus, et pede pes indiget.

185 Si bonos sequaris admonitus,

Pudori tibi non erit a malis irrideri.

Si quando turpis cogitatio subeat, existima

Adesse tibi multos, et teipsum reverere.

Bonos semper præpone non bonis.

190 Si cum malis frequens sis, eris profecto et ipse malus.

~~608-609~~ A malo homine nunquam beneficium accipias.

Quærit enim eorum, quæ perpetravit, veniam consequi.

Ego lucri aliquid ab adversario colligo.

Ansas enim reprehensionis fugientes, securiores

195 Esse adhortor, et acerbam medicinam

Tamen perhorresco, et suavem reprehendo.

Bonos remunera, malos despice :

Tuum hoc in illos sit beneficium ut nihil mali patiantur;

Sic illos tempore bonos efficies.

200 Patienti homini præclarum donum est lenitas.

Benignus esto omnibus, si potes,

Maxime autem proximis. Cur ita loquor?

180 Φίλιας. Sic Reg. 993, Hervag. et Langus. Edit., εὐνοίας.

185 Ἐχειν. Ambr., ἔχει.

186 Κακοῖς. Coisl., καλοῖς. Nempe sanis consiliis consecutus, ut illorum dicitur non sis obnoxius.

190 Κακοῖς δ'. Ita mss. omnes. In editis deest δ'.

196 Ἠδὺ. Reg. 993, γλυκύ.

198 Κἂν τοῖσδε κείσθω. Ita mss. omnes et edita præter Par. ann. 1575. Varia est hujus loci interpretatio. Alia Leuvenclaii, alia Billii, alia Com-

bel. Int. Græcus : Καὶ τοῖσδε κείσθω χάρις, τοῦ μη-

δὲν παθεῖν, ut nihil eorum injuria moveare : qua lenitate illorum malitiam expugnes. Nicolaus : Habendam gratiam malis et perversis hominibus, cum ab iis nihil mali nobis acciderit. Καὶ τοῦτο γὰρ μεγάλη ἐστὶν εὐχαριστία, τὸ μὴ παθεῖν τινα βλάβην παρὰ τοῦ κακοῦ καὶ βλαπτικῶν ἀνθρώπων. Magnæ siquidem habendæ gratiæ materies est, si a nocente et improbo homine nihil quis dampni accipiat.

199 Ποιήσας. Reg. 993, ποιήσεις. Ambr., ποιήσας.

201 Χρηστός. Nicolaus, φιλόνητος, ἐπιεικής, καὶ ὠφέλιμος.

METRICA VERSIO.

Sis talis ipsis. Sin adhuc quiddam petis
Brevius, habeto dura Christi vulnera.

Fidis amicis nil puta præstantius,
Quos casus asper extulit, non pocula :
Qui profutura consulunt, non quæ placent.
Sit finis iræ, nesciat finem favor.

Oculus tuetur cætera, at se non videt :

Ac ne quidem cætera, nimis si cæcutit.

Ergo monitorem rebus in cunctis habet :

Manus requirit nam manum, pes et pedem.

Probos monentes audiens, hisque obsequens,

Post non rubescas, cum mali te riserint.

Cum turpe versas mente quid, multos tibi

Adesse cense, te verere et ipsemet.

B Præpone semper improbis viros probos.

Nam si frequens sis cum malis, eris malus.

Ne munus unquam de manu sumas mali.

Veniam suorum nam petit sic criminum.

Ego hoste ab ipso commodum quoddam lego.

Hinc namque vivo cautius, ne me queat

Is criminari. Verum acerbam pharmacum

Simul expavescas, et dulcibus succenseo.

Probis repende : sperne quos malos vides.

Sit hoc et illis munus abs te, quod nihil

Luant acerbi. Sic eos reddes bonos.

Est namque leni munus amplum lenitas.

Cunctis benignus sis quidem, quantum potes :

Verum propinquis amplius. Cur hæc loquor?

Τίς ἄν σε πιστεύσειε τοῖς ξένοις καλὸν
 εἶναι τὸν οὐ δίκαιον οἷς ὀφείλεται ;
 205 Τί πάντα τὸν δύστηνον αἰτιώμεθα
 Ἐχθρὸν, δίδόντες τῷ βίῳ ἐξουσίαν ;
 Μέμφου σεαυτὸν, ἢ τὸ πᾶν, ἢ τὸ πλεόν.
 Τὸ πῦρ παρ' ἡμῶν, ἢ δὲ φλῆξ τοῦ Πνεύματος.
 Μὴ σφόδρ' ἔπασθαι παιγνίους ἐνυπνίων ·
 210 Μῆδ' εὐπτόητον εἰς ἅπαντ' ἔχειν φρένα ·
 Μῆδὲ πτεροῦ μοι δεξιῶς φαντάσμαι.
 Λόγος τὰδ' ἐστὶ πολλάκις τοῦ δυσμενοῦς.
 Ἐλπίς προκίσθω δεξιῷ παντὸς τέλους ·
 Εἰ γὰρ συνεργός ἐστὶ τις τοῦ χείρονος,

A 215 Πῶς οὐ καλοῦ δίκαιον εἶναι καὶ πλεόν ;
 Οὐ γὰρ φέρω γε τῷ κακῷ νικώμενος.
 Ἦγοῦ τύχης φρόνησιν ἀσφαλεστέραν ·
 Ἦ μὲν γὰρ ἐστὶ πραγμάτων κούφη φορὰ,
 Ἦ δ' οὐλακισμός. Μῆδὲ ἐν παιδεύσει
 220 Νόμιζε κρείσσον, ἢ μόνη κεκτημένον.
 Τὸ δραστηκὸν δείκνυε μὴ τῷ δρῆν κακῶς,
 Τῷ δ' εὖ τι ποιεῖν, εἰ θέλεις εἶναι θεός.
 Τὸδ' ἐστὶν ἀνδρὸς εἶδος τὸ συγγενές.
 Κτείνει δὲ βῆστα καὶ τρυγῶν καὶ σκορπίος.
 225 Αἰσχροὺν νῆον γέροντος ἀσθενέστερον
 εἶναι, γέροντα δ' ἀφρονέστερον νέου.

Quis te crediderit bonum esse extraneis,
 Si iustitiam non colas erga eos quibus debetur ?

205 Cur in omnibus miserum causamur
 Inimicum, cui nostra vivendi ratione potestatem damus ?
 Culpa te ipsum, vel in omnibus, vel magna ex parte.
 Ignis a nobis est, flamma autem ab excitante Spiritu.

Nec valde secteris ludibria somniorum ;
 210 Nec pavidam ad omnia mentem habeas ;
 Nec mihi infleris faustis imaginibus.
 Insidiæ hæc sunt sæpe inimici.

Præluceat spes laudabili omni exitui ;
 Nam si quæ spes auxiliatrix est deterioris,
 215 Quanto magis par est, eam boni auxiliatricem esse ?
 Non enim fero me a malo vinci.

Fortuna prudentiam existima tutiorem ;
 Illa enim rerum levis est impetus,
 Ista gubernatrix. Nec quidquam doctrina
 220 Melius esse ducas, quæ sola vere pertinet ad possidentes.

Potentiam tuam ostende, non male faciendo,
 Sed bene faciendo, si vis esse deus.
 Hoc est viri scientis genus suum.
 Necat autem facile et pastinaca et scorpius.

610-611 225 Turpe est juvenem sene infirmiore
 Esse, senemque juvene insipientiore.

203 Τίς ἄν σε πιστεύσειε. Ita fere infra, lib. II,
 sect. II, carm. III, ad Vitalianum, vers. 75 :

Πῶς σε, πάτερ, ξείνῳ τις ἐνηία φῶτα δοχῆσι ;
 Τόσσάκιον τεκέσαι χολούμενον ;
 Quomodo te, pater, quis erga extraneos lenem existi-
 [met

Tantopers irascentem filii ?

204 Ὀφείλεται. Tillem. legit ὀφείλεται.
 208 Πνεύματος. Male Leuv. et Ald. venti. Recte
 int. Græcus, τοῦ πνεύματος ἐστὶ τοῦ πονηροῦ, ἤγουν
 τοῦ διαβόλου.

209 Μὴ σφόδρ'. Gregorius vetat sectari somnio-
 rum ludibria. Multos enim errare fecerunt somnia et
 exciderunt sperantes in illis. Sic infra lib. II, sect.
 2, carm. I, vers. 291 :

Φροντίσιν ἡματίαις γὰρ ὁμοῖα φάσματα νυκτός.
 Cogitationibus dieisimiles enim sunt visiones noctis.

211 Μῆδὲ πτεροῦ. Nec attollaris, nec te efferas.

214 Εἰ γὰρ συνεργός. Non male Langus : Quam
 magis tandem adjuvat Deus bonas res ?

218 Κούφη. Reg. 993 κούφος, lemerarius est im-
 petus.

220 Ἦ μόνη κεκτημένων. Quæ sola illorum est
 qui eam possident. Nicet. ἢ μόνῳ κεκτημένῳ. Coll.
 ἢ μόνῳ κεκτημένῳ. Reg. 993 ἢ μόνῳ κεκτημένῳ.
 Mendose Cass. ἢ μόνῳ, et Ambr. ἢ μόνῳ.

224 Τρυγῶν καὶ σκορπίος. Huic simile est il-
 lud quod Cicero Tuscul. 5, de Theodoro refert,
 qui Lysimacho mortem ipsi munitanti : Magna,
 inquit, effectisti, si cantharidis vim consecutus es ;
 vel, ut refert Seneca, lib. De tranquillitate vite.
 Habes cur tibi placeas : hemina sanguinis in tua
 potestate est. Et sane multo difficilius est, ac proinde
 præclarior prodesse, quam nocere ; unde graviter
 quidam olim, cum eversam a Philippo Macedonum
 rege Olynthum esset nuntiatum : At hercle, inquit,
 multis annis talem urbem non exstruet.

METRICA VERSIO.

Quis credat unquam te bonum externis fore,
 Tuis iniquum siquidem te præbeas ?
 Quid culpam in hostem semper ipsi vertimus,
 Cum nostra præsentent robur ipsi crimina ?
 Te criminare prorsus, aut certe magis.
 Ignis tuus nam, flamma vero dæmonis.
 - Ne somniorum ludicris fidem nimis
 Accommodaris : cuncta nec te terreat.
 Nec læta rursus visa te tollant nimis.
 Laqueos frequenter hos parat dæmon tibi.
 Spes læta semper acta præcedat tua.
 Nam nequiores cum juvet, quanto magis

B Hac adjuvari convenit probum virum ?
 Nec enim ferendum est ut malo cedat bonum.
 Est sorte cæca tutior prudentia,
 Namque illa rerum est impetus tantum levis :
 Hæc clavus. At nil litteris tibi sit prius,
 Quas possidentes unicas opes habent.
 Aliis nocendo robur haud monstra tuum :
 Bene sed merendo, si Deum sequi cupis.
 Est ejus istud, qui suum norit genus.
 Facile at necarint et trygon et scorpius.
 Utrumque turpe, cum sene est infirmior
 Juvenis, eoque stultius rursus senex.

Ὁμῶς ὁ μὲν καθ' ὄραν ἔστω πάνσοφος·
Τὸν δὲ κράτιστον καὶ πρὸ ὄρας σαρφρονεῖν.

Ἄει μὲν ἐργάζοιο τὴν σωτηρίαν·
230 Καίρως δὲ δὴ μάλιστα, ἢ βίου λύσις.
Τὸ γῆρας ἤλθεν· ἔξοδον κήρυξ βοᾷ.
Πᾶς εὐτρεπίζου· πλησίον γὰρ ἡ χρίσις.
Πέρας λόγου, διασσὴ τις ἄρνησις Θεοῦ,
Ἔργω, λόγῳ τε. Μὴ κλαπῆς, περισκόπει
235 (Ἄει διώκη λαθροῖς παλαίσμασι),
Μὴ πως δεθηῆς ἐσχάτων καθαρῶν.

ΛΔ'. Ὅροι παχυμερεῖς.

Θεὸς μὲν ἐστὶν οὐσία, πρῶτον καλόν.

Α Κόσμος δὲ, βευστῶν καὶ νοουμένων δέσις.
Τὸ δ' εἶν' ἕκαστον τοῖον ἢ τοῖον, φύσις.
Φύσις δ' αὖλος, ἄγγελος, πρώτη κτίσις.
5 Οἱ δ' ἐκτραπέντες τοῦ καλοῦ τί; δαίμονες·
Ἦν πρῶτος ἐστίν, ὅς ποτ' ἦν Ἐωσφόρος,
Σκότους θυσειδοῦς εὐρέτης καὶ προστάτης.
Ἵλη δὲ μορφῶν ἔδρα, δευτέρα κτίσις.
Ἵλης δὲ κάλλος, εἶδος ἐκμορφουμένης.
10 Ὅρος δὲ βευστῶν καὶ νοουμένων, πόλος.
Ἄστρων δὲ φύσις, πῦρ κύκλω περιδρομον.
Φῶς δ' ἐστὶ λάμψις ἐκ πυρός, ψυχῆ λόγος.
Σκότος δὲ διασσὴν, λάμψεως διασσῆς λύσις.
Αἰῶν, διάστημα' ἀχρόνως αἰεὶ βέον,

Ergo ille juxta ætatem sapientia excellat :
Huic vero optimum est et ante tempus sapere.
Semper quidem salutem operare ;
230 Tempus autem maxime, cum instat vitæ finis.
Senectus advenit : exitum præco clamat.
Quilibet præparet se : prope enim judicium.
Finis sermonis : duplex Dei abnegatio,
Opere et verbo. Ne subripiaris, circumspice
235 (Semper appetere occultis dimicationibus),
Ne forte indigeas extremis lustrationibus.

XXXIV. Definitiones minus exactæ :

Deus est ens substantiale, primum bonum.
Mundus autem rerum fluxarum et mente præditarum connexio.
Esse hoc vel illo modo, istud est uniuscujusque natura.
Natura materiæ expers est angelus, prima creatura.
5 Qui exciderunt a bono, quid sunt? Dæmones,
Quorum princeps est, qui olim erat Lucifer,
Caliginis deformis inventor et antistes.
Materia est formarum sedes, secunda creatura.
Materiæ autem pulchritudo est forma rei expressæ.
10 Limes rerum fluxarum et quæ mente percipiuntur, est cælum.
Siderum natura est ignis qui in orbem volvitur.
Lux est splendor ex igne, menti lux ratio.
Tenebræ duplices, splendoris duplicis dissipatio.
Ævum, intervallum absque tempore semper fluens.

* Alias Bill. 137, pag. 198.

228 Τὸν δὲ. Duo Regg. et Comb. τῷ δέ.
231 Ἐξοδον. Coisl. et Reg. 993, ἔξοδος.
232 Εὐτρεπίζου. Sic mss. omnes. Edit. ἐκτρα-
πιζου.
234 Κλαπῆς. Reg. 1277 τραπῆς.
235 Διώκη. Herv. et duo Regg. διώκει.
XXXIV. Tit. Ὅροι παχυμερεῖς. Coisl. et Vat.
τοῦ αὐτοῦ, Parum exactæ, vel simplices.
1 Οὐσία. Videlicet, Deus qui omnibus esse præ-
stat et quasi ipsum esse substantiale, cujus effluxus

est et umbra, quidquid est.
2 Βευστῶν καὶ, etc. Coisl. λευστῶν. Quæ oculis
cernuntur et quæ mente percipiuntur.
9 Ἵλης δὲ κάλλος, etc. Hic versus in Coisl.
deest.
10 Ἐκ πυρός. Coisl. λευστῶν.
12 Ἐκ πυρός. Al. ἐκπυρός.
13 Διασσῆς. Coisl. διασσῆ.
14 Διάστημα'. Sic Coisl. Male edit. διάτημ'.

METRICA VERSIO.

Ergo ille, ut ætas postulat, prudentia
Excellat : ast hic ante canos sit sophus.

Semper salutem tu quidem stude tuæ,
Potissimum autem sub diem vitæ ultimum.
Venit senectus ; exitum præco canit.
Parentur omnes : imminet judex Deus.
Binis negatur (finis hic) modis Deus :
Seruone, vita : sedulus fraudem cave
(Nam Marte tecto jugiter lacereris),
Lustris opus sit ne tibi novissimis.

XXXIV. DEFINITIONES MINUS EXACTÆ.

(Billio interprete.)

[num.

Deus ensque primum est omnium, et primum bo-

B Quæ fluxa, mundus ; quæque mens cernit, te-
[net.

Quod quidque tale aut tale, naturam voco
Natura simplex angelus, primus satus.
Qui deviarunt a bono, quid? dæmones.
Princeps et horum, Lucifer, qui quondam erat,
Inventor atræ præsul et caliginis.
Materia formis est basis, post condita.
Induere formam, certus est illi decor.
Rebus caducis limes et firmis, polus.
Quid astra? flamma, circuli cursum tenens.
Lux splendor ardens, ratio lux mentis meæ.
Tenebræque duplices, lucis abcessus duplex.
Ævum, quod absque tempore assidue fluit.

15 Χρόνος δὲ, μέτρον ἡλίου κινήσεως.
 Γῆ, πῆξις ὕλης τῇ πόλῳ κυκλουμένης.
 Πῦρ δὲ, φλέγουσα καὶ βέουσα ἄνω φύσις.
 Ὑδωρ δὲ, βευστή καὶ καταβρόπος φύσις.
 Κενοῦ δ' ἀήρ πλήρωμα καὶ πνευστή βύσις.
 20 Ἄνθρωπος εἰμι, πλάσμα καὶ εἰκὼν Θεοῦ.
 Τὸ σῶμα δ' ὕλη, καὶ διαστατὸν πάχος.
 Στοιχεῖόν ἐστι σώματος κρῦτον μέρος.
 Ψυχὴ δὲ, φύσις ζωτικῆ, φέρουσα τε ·
 Λόγος δὲ καὶ νοῦς τῇ γ' ἐμῇ συνεκράθη.
 25 Ζωὴ δὲ, σώματος τε καὶ ψυχῆς θέσις,
 Ὡς θάνατον εἶναι, τῶν δὲ τὴν διάστασιν.
 Νοῦς δ' ἐστὶν ἐφ' ἑνδοῦ, οὐ περιγραφος.
 Νοῦ δ' ἔργον, ἡ νόησις, ἐκτύπωμά τε.
 Λόγος δ' ἔραυνα τῶν νοδῶ τυπωμάτων,

A 30 Ὅν ἐκλαλήσεις ὄργανοις φωνητικοῖς.
 Αἰσθησίς ἐστιν εἰσοχὴ τις ἐκτοδῶν.
 Μνήμη, κάθειξ τῶν νοδῶ τυπωμάτων.
 Λήθη δὲ, μνήμης ἐκβολή. Λήθη δὲ γε
 Μνήμη τις αἰθις, ἣν ἀνάμνησιν λέγω.
 35 Βούλησιν οἶδα, νοῦ βροτὴν καὶ συνδρομὴν
 Τῶν δσο' ἐφ' ἡμῖν· τάλλα δ' οὐ θελητία.
 Ἡ δ' οἱ θέλω κινήσεις, ἐξουσιότης.
 Τὴν σύντονον δὲ καὶ προσθυμίαν λέγω ·
 Τὸ δὲ ἀκούσιον, βουλήσεως τυραννίδα.
 40 Λογισμὸν οἶδα πραγμάτων διαίρεσιν.
 Πόθος δ' ἕραξις ἢ καλῶν ἢ μὴ καλῶν.
 Ἔρωσ δὲ θερμὸς δυσκάθεκτος τε πόθος.
 Θυμὸς μὲν ἐστὶν ἀθρόος ζέσις φρενός ·
 Ὑπερὶ δὲ θυμὸς ἐμμένον. Ὁ δ' εἰς κακὸν

15 Tempus autem mensura solis motus.
 Terra, compacta materia, quam polus ambit.
 Ignis, urendi vim habens et sursum tendens est natura.
 Aqua fluida est natura et deorsum vergens.
 Aer vacui est repletio et spirabilis fluxio.
 20 Homo sum, figmentum et imago Dei.
 Corpus, materia et separabilis crassities.
 Elementum, corporis cujusque prima pars.
 612-613 Anima autem vitalis natura, vitam sustentans.
 Ratio et intelligentia mihi commista est.
 25 Vita, corporis et animæ connexio,
 Quemadmodum mors est utriusque separatio.
 Mens est oculus internus, non circumscriptus.
 Mentis opus est cogitatio, et rerum expressio.
 Ratio est investigatio mentis conceptuum,
 30 Quam proferes per vocis organa.
 Sensus est exceptorium quoddam rerum externarum.
 Memoria retinet mentis impressiones.
 Oblivio, memoriæ amissio est. Oblivionis autem
 Memoria quædam est rursus, quam reminiscentiam dico.
 35 Voluntatem scio esse mentis inclinationem et concursum
 Earum rerum, quæ penes nos sunt: cætera non sunt voluntaria.
 Facultas me, quo velim, movendi, est liberum meum arbitrium.
 Si acris ac vehemens sit, alacritatem appello:
 Involuntarium autem, tyrannidem voluntatis.
 40 Ratiocinationem novi esse rerum divisionem.
 Desiderium est appetitio rerum vel bonarum vel malarum.
 Amor est ardens et effrenatum desiderium.
 Furor quidem est subitus animi fervor:
 Ira vero furor permanens. Si ob malum acceptum

21 Καὶ διαστατὸν πάχος. Combef., crassa moles, suis constans dimensionibus. Billius, materia quam subit dimensio.

25 Φέρουσα τε. Quæ tenet et fert, vitam scilicet. Ita Combef.

21 Τῇ γ' ἐμῇ, nempe ψυχῇ. Sic Coisl. Edit. ἐπολ.

27 Οὐ περιγραφος. Val. ἀπερίγραφος.

30 Ὅν ἐκλαλήσεις, etc. Hic versus et duo sequentes desiderantur in Coisl.

39 Τὸ δὲ ἀκούσιον. Val. non habet τὸ δὲ.

43 Ἀθρόος. Val. ἀθρόα.

44 Ὁ δ' εἰς κακόν. Qui servat memoriam, noceat et insidiatur: simultas, rancor.

METRICA VERSIO.

Mensura motus tempus est, quem sol facit.
 Tellus stabilitas est hylæ: hanc ambit polus.
 Natura flagrans ignis est, sursum fluens.
 Vergens deorsum fluida natura est aqua.
 Aer inane replet, et spirans fluit.
 Figmentum, imago et nobilis Dei, est homo.
 Materia corpus, quam subit dimensio.
 Elementa nostri prima pars sunt corporis.
 Natura vita prædita, anima dicitur:
 At ratio meusque cum mea se copulant.
 Quid vita? carnis, mentis, et nexus tenax,
 Ut mors ab hisce rebus est divisio.
 Mens, visus intus terminum nullum sciens.
 Huic cogitare munus est et fingere.
 Quæ fluxit illa, ratio vestigat sagax,

B Quam vocis ipse proferes per organa.
 Externa sensus excipit. Mentis notas
 Memoria retinet, ac bona servat fide.
 Oblivio ipsam pellit: hanc rursum eiecit
 Memoria quædam (vulgo reminisci vocant)
 Mentis, voluntas motus est, concursus et
 Rerum penes nos quæ sitz, tantummodo.
 Quo volo moveri, liberum arbitrium voca:
 Alacritatem, magna si sit acritas.
 Patitur voluntas, si trahor, tyrannidem.
 Rerum λογισμὸς commoda est divisio.
 Boni appetitus aut mali, cupiditas.
 Amor, cupido fervida et freni inscia.
 Mentem repente fervor incendens, furor.
 Ira diuturnus est furor. Sed qui insidet

45 Μνήμων, λοχῶν τε, μνησιχακία τυγχάνει.
 Πέψιν δὲ λύπης οἶδα μακροθυμίαν.
 Τὸ δὲ πρὸς ὕβριν ἤρεμον, ἀοργήσιαν,
 Ἦν δὴ πραότητα τοῖς πάλαι καλεῖν ἔθος.
 Ἐξιν δὲ καλῶν, τὴν ἀρετὴν νόμιζέ μοι,
 50 Τῶν δ' αὖ κακίστων, τὴν ἐναντίαν νόσον.
 Τὴν μὲν Θεοῦ δῶρημα, τὴν δ' ἐφεύρεσιν.
 Κάλλος δὲ παγτός ἐστιν εὐαρμοστία,
 Αἶσχος δὲ, κάλλους ὕβρις, ὡς ἐμὸς λόγος.
 Ἀνδρεία δ' ἐστὶ πρὸς τὰ δεινὰ στερρότης
 55 Θάρσος δὲ, θάρσος πρὸς τὰ μὴ τολμητέα.
 Δειλία δὲ, συστολή τις εἰς τολμητέα.
 Ἦ σωφροσύνη δ' ἐπικράτησις ἡδονῶν.
 Ἦτταν δὲ τούτων, τὴν ἀσέλγειαν λέγω.

Α Δικαιοσύνη δὲ, μὴ πλεόν ζητεῖν ἔχειν.
 60 Τῆς δ' ἰσότητος ἔκβασις, τοῦτ' ἀδικία.
 Φρόνησις ἐστὶ πραγμάτων ἐμπειρία.
 Σοφία νομιζέσθω δὲ τῶν ὄντων θέα.
 Ἦ δ' ἀπλότης ἕξις τις ἀργὴ πρὸς κακόν.
 Ἦ διπλόη δὲ, τοῦ τρόπου κακουργία.
 65 Ἦ δ' ἡδονή, ψυχῆς τις ἐστὶ λειότης.
 Λύπη δὲ, δηγμὸς καρδίας καὶ σύγχυσις.
 Φροντίς δ' ἐλιγμὸς, ἡ μέριμνα τὸ πλεόν.
 Σκέψις, λογισμῶν ἀντίθεσις εἰς πρακτέα.
 Κρίσις δὲ πῆξις τῶν νοδῶν βουλευμάτων.
 70 Πέψιν δὲ τούτων οἶδα τὴν ἀκηδίαν.
 Φθόνος δὲ τῆξις εὐροούντων τῶν πέλας.
 Ἦ βασκανία δὲ καὶ βλάβη διὰ φθόνον.

45 Memor sit, et insidias struat, est injuriarum recordatio.
 Concoctionem doloris scio esse longanimitatem.
 Si quis contumeliis affectus placidus sit, est iræ vacuitas,
 Quam antiqui mansuetudinem appellare solebant.
 Habitum rerum bonarum esse virtutem existima;
 50 Rerum autem vitiosarum, contrarium esse morbum:
 Illa quidem Dei donum est, iste quid inventitium.
 Rei cujusque pulchritudo est concinnitas,
 Deformitas autem, pulchritudinis depravatio. Hæc mea sententia.
 Fortitudo est in rebus periculosis animi constantia.
 55 Audacia autem est confidentia, ubi non est audendum.
 Timiditas est quædam animi contractio in rebus audendis.
 Temperantia est expugnatio voluptatum:
 hisdem superari, intemperantiam appello.
 Justitia, non querere ut plus habeas, quam tibi debeatur:
 60 Æqualitatis lineas transilire, injustitia est.
 61-615 Prudentia est rerum experientia.
 Sapientia censeatur rerum, ut sunt, contemplatio.
 Simplicitas habitus est iners ad malum.
 Versutia, morum perversitas.
 65 Voluptas, mentis quædam est mollietas.
 Tristitia est morsus cordis et confusio.
 Cura animum volvit et versat, sollicitudo adhuc magis
 Consideratio conflictus est rationum de rebus agendis:
 Judicium, firmitas mentis deliberationum.
 70 Hæc abjicere, scio esse incuriam et inertiam.
 Invidia tabes animi est de rebus secundis vicinorum.
 Fascinatio, detrimentum quod infertur per invidiam.

45 Μνήμων. Vat. μνήμη. Mox Coisl. μνησιχακίος pro μνησιχακία.

51 Τὴν μὲν. Illa quidem, nempe, virtus: iste, morbus contrarius.

59 Μὴ πλεόν, etc. Minus recte Billius, non plus cæteris requirere.

62 Τῶν ὄντων θέα. Rerum earum quæ vere sunt, ac divinarum contemplatio.

66 Δηγμός. Sic Coisl. et Vat. Sic legit Billius, quamvis editi habeant δεσμός, quod præfert Combef.

68 Ἀντίθεσις εἰς πρακτέα. Billius in hunc locum: Videat lector, inquit, an forte commodior hæc lectio futura sit, σκέψις λογισμῶν, ἂν τι πράξις πρακτέων. Hanc fere lectionem suppeditat Vaticanus codex, in quo legitur, ἀντίπραξις πρακτέων.

METRICA VERSIO.

Menti dolosus, μνησιχακία dicitur.
 Longanimitas est coctio molestiæ.
 Ἀοργήσια, cum tenet læsum quies,
 Quam lenitatem dicere olim mos erat.
 Virtus, bonorum firmus est habitus: mali
 Habitussque rursus, morbus adversarius.
 Dei illa donum est: at mala hic inventio.
 Decor, rei omnium elegans concinnitas:
 Contra decoris est probrum deformitas.
 Jam fortitudo, robur in periculis.
 Ast, ubi opus haud est, fidere, est audacia.
 Audenda quisquis defugit, premitur metu.
 Est temperantis, læta quæ sunt, vincere:
 Libidinosi rursus, his succumbere.

B Justitia, non plus cæteris requirere:
 Ab æquitate digredi, est iniquitas.
 Rerum peritus, dicitur prudens: sophus
 At censeatur, mente qui res conspicit.
 Simplex vocatur quisquis ad malum est piger:
 Versutus autem, moribus quisquis duplex.
 Lætitia quidnam? mentis est diffusio;
 Tristitia, cordis morsus, et turbatio.
 At cura mentem volvit, anxietas magis.
 Pugna rationum, σκέψις est, nunquid geres.
 Consulta mentis firmat at sententia.
 Hæc qui repellit, huic inest incuria.
 Livor secundis proximi rebus dolet.
 Βασκανία plus est: nam nocet quantum potest.

Τῶν δ' αὖ κακίστων μέμψις, αινετὸν πάθος
 Αἰδώς δὲ συστολή τις ἐστ' ἀσχοῦς φόβω.
 75 Αἰδοῦς δὲ περιφρόνησις, ἢ ἱταμότης.
 Σπουδὴ δὲ, σίττασις τις εἰς προκείμενα.
 Λύσις δὲ ταύτης οἶδα τὴν ῥαθυμίαν.
 Ὁ δ' ἄδικος ἐστὶ πρὸς τι δυσκινήσις.
 Ζῆλος δ' ὁ μὲν μίμησις, ὁ δ' ἀνία τις.
 80 Φιλτροῦ κλαπέντος εἰς ξένον ποθοῦμενον,
 Καλοῦσι δ' αὐτὴν ζηλοτυπίαν οἱ πάλοι.
 Ἄλαζονείαν, ἔγκων οἶδα καρδίας.
 Τύφος δ', ἀναψίν, ἢν ἐγείρει κουφότης.
 Ὑπερήφανος δ' ἔμοιγε καὶ φανητίας.
 85 Τὴν δ' αὐθάδειαν, αὐταρτέσκειαν λέγω.
 Ταπεινοφροσύνη, μὴ φρονεῖν ἐπάξιον.

A Ταύτης δόκησις ἐστὶν ἡ εἰρωνεία.
 Ἐλευθερία δὲ χρημάτων ἀπλῆ δόσις.
 Τούτων λάφειν οἶδα τὴν ἀσωτίαν.
 90 Ἄνελευθερίαν δὲ φημι τὴν φειδιλίαν.
 Μεγαλοπρέπεια δ' ἐστὶν ἔργων λαμπρότης.
 Μικροπρέπεια, τὸ φρονεῖν μικροῖς μέγα.
 Μεγαλόφρονος, τὸ πάντα εὐπετῶς φέρειν.
 Τὸ δ' οὐδὲ μικρὰ, τοῦτο μικροψυχίας.
 95 Φιλοτιμί' ἐστὶ μέτριος τιμῆς πόθος.
 Ἡ χαυνότης δὲ, καὶ πέρα τοῦ μετρίου.
 Κενῶν δ' ἄρεξιν ἴσθι κενοδοξίαν.
 Δόξαν, τὸ τοιοῦτον ἡμῖν, ἢ τοιοῦτον δοκεῖν.
 Ἄλλῃ δὲ δόξα, πραγμάτων φαντάσματα.
 100 Ὑβρις μὲν ἐστὶ δυσμανοῦς οὐκ εὐμενῆς

Pessimorum objurgatio, laudabilis est affectus.
 Pudor, contractio quaedam est animi, turpitudinis metu.
 75 Pudoris contemptus impudentia est.
 Diligentia est vehemens studium in proposita.
 Hujus defectum scio esse ignaviam.
 Pigritia est, cum quis ad aliquid ægre movetur.
 Zelus, alius imitatio est, alius dolor.
 80 Cum vis amoris transfertur in extraneum valde concupitum,
 Zelotypiam appellabant veteres.
 Jactantia tumor est cordis.
 Fastus inflammatio est, quam excitat levitas.
 Superbus est mihi, qui cupit apparere.
 85 Arrogantiam appello, cum quis nimium sibi placet.
 Humilitas est minus digne de seipso sentire.
 Hujus simulatio est hypocrisis.
 Liberalitas pecuniarum est simplex largitio.
 Earum dissipationem scio esse prodigentiam.
 90 Illiberalitatem voco parcimoniam.
 Magnificentia est operum splendor.
 Extremi ingenii est ob parva alte sapere.
 Viri magnanimi est omnia facile tolerare.
 At ne parva quidem ferre, pusillanimitatis est.
 95 Ambitio est moderata honoris cupiditas.
 Insolentia autem excedit modum.
 Rerum vanarum appetitionem, scito esse vanam opinionem.
 Gloriam vero vanam, talem nobis aut talem videri.
 616-617 Alia vero gloria, rerum phantasmata.
 100 Contumelia quidem est inimici minime grata

73 Πάθος. Affectus, commotio.
 74 Ἐστ' ἀσχοῦς. Ita Coisl. Edit. ἔπ'.
 83 Ἀναψίν, ἦν. Forte ἀναψίν, elationem.
 Coisl. ἔν.
 84 Φανητίας. Ostentator.
 85 Αὐταρτέσκειαν. Ingenii sibi blandientis vanam
 oblectationem.
 86 Μὴ φρονεῖν ἐπάξιον. Modestius etiam de se
 sentire, quam merita ferant. Ita Combef. qui addit:

Idque si retinenda vox, ἐπάξιον. Nam ipsi non dis-
 plicet ἀπάξιον. Non indigne ac aliter quam ferant
 merita sentire. Nec enim, inquit, falso sentit humi-
 lis, cum se deprimat, nihilque suum, Dei totum
 agnoscit quod in se virtutis.
 87 Εἰρωνεία. Hypocrisis, irrisio.
 99 Ἄλλῃ δὲ δόξα. Hic triplex hujus vocis
 δόξα, est acceptio, 1° eorum quæ non sunt, existi-
 matio, 2° inanis rumor, 3° rerum phantasmatio.

METRICA VERSIO.

Recte movetur, quisquis objurgat malos.
 Probris timore contrahit mentem pudor.
 Εἰρωνία, pudore dicitur quisquis caret.
 Proposita cum quis urget, id studium voco:
 Studiumque contra si fuges, ignaviam.
 Pigritia quidnam est? torpor ad quiddam gravis.
 Zelus imitamen, mæror aut est quispiam.
 Cum vis amoris exterum furtim petit,
 Zelotypiam istud dicere antiqui solent.
 Ἄλαζονεία, mentis est vanus tumor.
 Levitate nata fastus est elatio.
 Superbus est, qui conspici a cunctis amat.
 Est αὐθάδεια, cum nimis sibi quis placet.
 De se humilis ille est qui minus digne æstimat.

B Qui fingit humilem, premitur hic hypocrisi
 Est liberalis, æra qui dat alteri:
 At cuncta si quis dilapidat, est prodigus:
 Illiberalis parcus est, nimis et tenax.
 Magnificus est qui splendidis rebus studet:
 Ob parva sed qui timidus est, μικροπρεπής.
 Magnanimus est qui cuncta facilis sustinet:
 Nec parva ferre, mentis est pusillitas.
 Ambitio, modica laudis est tantum sitis;
 Immodica vero, χαυνότης dici solet.
 Cenodoxus autem, gloriæ vanæ appetens.
 Δόξα aut, videtur tale quod, tale aut tibi.
 At δόξα rerum dispar est et imaginum.
 Molestus hostis sermo, contumelia

Πράξις, λόγος τε. Λοιδόρος δ' αἴσχη φέρει.
 Μέμψις δ' ἀτιμώρητος ἐκ φίλου ψόγος.
 Κατηγορία δ' ἐγκλημα τῶν κολαστέων·
 Ἡ δ' οὐκ ἀληθὴς γίνεται, συκοφαντία·
 105 Ἡ λάθριος δέ, διαβολή σοι κλητέα.
 Μέμψις ἀνεύθυνός τις, ἢ βλασφημία.
 Κακῆγορος δ', ὃς πᾶσιν ὀπλιζει στόμα.
 Ἄστειότης μὲν, φαιδρότης ἐν συλλόγῳ.
 Ἡ δ' εὐτραπέλεια, φαιδρότης ἔξω λόγου.
 110 Λόγου δὲ μωρὸν ἔστιν ἡ ἀχρηστία.
 Γέλως, παρειδὸς βράσμα, παλμὸς καρδίας.
 Οἶνου δ' ἄμετρον χρῆσιν εἰπέ τὴν μέθην,
 Τὰ δ' ἐκ μέθης ὑβρίσμαθ', ἢ παροιμία.
 Ἡ κραιπάλη δ' ἔωλος ὑβρις ἐκ μέθης.

Α 115 Φόνος δ' ὁ μὲν τις σωμαίων, ὁ δ' εἰκόνας·
 Ἄμφω δὲ λύσις τῆς φίλης ἁρμονίας.
 Πορνεία καὶ μοιχεία, ἢ μὲν σωμαίων
 Ἐένων κλοπὴ τις, ἢ δὲ τις καὶ δαιμόνων·
 Ὅταν θεοῦ τὸ φίλτρον εἰς ἐχθροὺς πέσῃ.
 120 Εἰδωλολάτρης δ' ὃς σέβει καὶ χρυσίον.
 Εἰ δ' ὠφέλεια, κέρδος εἰς ψυχὴν λαβεῖν,
 Βλάβη, τὸ ταύτην ζημιῶσαι, γίνεται.
 Ἐλεος μὲν ἔστι συμπάθεια συμφορᾶς.
 Οἶκτος δὲ κ' εὖ τι τὸν πεπονθότα δράσαι.
 125 Ἐξίς δὲ ποιά πρὸς τὰ πράγμαθ', ὁ τρόπος·
 Ἡθὸς δὲ πλάσμα τοῦ τρόπου κατήγορον.
 Διδακταλία, τύπωσις ἔργῳ καὶ λόγῳ.
 Λόγος δ' ἄριστός ἐστι φαρμακὸς κακῶν·

Actio vel oratio. Maledicus convicia ingerit.
 Objurgatio autem amici innoxia est reprehensio.
 Criminatio est accusatio rerum puniendarum.
 Si falsa sit (accusatio), sycophantia est;
 105 Si clandestina, calumnia tibi appellanda est.
 Reprehensio non fulta probationibus, blasphemia.
 Maledicus autem ille est, qui contra omnes os suum armat.
 Comitas est hilaritas in colloquio.
 Dicacitas autem est hilaritas extra rationem.
 110. Sermonis stultitia ejus est inutilitas.
 Ritus genarum est impulsus, subsultatio cordis.
 Vini immodicum usum voca temulentiam,
 Ex temulentia autem natas injurias debacchationem.
 Crapula vero, petulantia est profecta ex pridiana ebrietate.
 115 Cædes alia est corporum, alia divinæ imaginis;
 Utraque autem dissolutio charæ concinnitatis.
 Scortatio et adulterium, alia sunt corporum
 Alienorum quasi quædam furta, alia dæmonum;
 Cum scilicet amor Dei ad ejus hostes transferatur.
 120 Idolorum cultor est quisquis colit aurum.
 Si utilitas est, lucrum in animam redundans facere,
 Jactura est, cum damnum aliquod ei affertur.
 Misericordia est naturalis affectus in alienis calamitatibus:
 Miseratio autem, etiam eum, qui calamitatem passus est, juvare.
 125 Habitus talis vel talis erga res, cujusque est indoles.
 Mores vero signentium sunt, quo designatur indoles.
 Doctrina aliorum est informatio opere et sermone.
 Sermo autem optimus est remedium vitiorum;

106 Ἀνεύθυνος. Combef. legendum censet ὑπεύθυνος. « Adduci non possum, inquit, ut ita Gregorius blasphemiam dixerit, quasi quam quis impune evomat, et non potius ὑπεύθυνον, quæ sit pænæ obnoxia. » Ἀνεύθυνος autem exponi potest, non discussa, non examinata. Cæterum alio sensu et accuratiore solet accipi vox ista, blasphemia.

118 Δαιμόνων. Cum quis dæmonibus servire et obsequi potius quam Deo studet. Quod in Scriptu-

ris fornicatio et fornicari appellatur, Jud. II, 17: Fornicantes cum diis alienis; I Paralip. v, 25: Fornicati sunt post deos; et Psal. LXXII, 27: Qui fornicantur abs te.

126 Ἡθὸς et τρόπος, voces sunt affines, inquit Combef., vultque Gregorius, quod consuetudo plerumque indolem moresque firmet, et ita nos ad aliquid habeamus, ut assueti sumus.

METRICA VERSIO.

Est, actioque probra fert conviciam.
 Querela amici lenis est reprehensio.
 At crimen, horum est, lex quibus pœnam irrogat.
 Conficta si sint crimina, est sycophantia.
 Id si latenter, tum vocem calumniam.
 Impune cum quis carpit, est βλασφημία.
 Maledicus autem est, ore qui cunctos petit.
 In colloquendo suavitas est comitas.
 Rationis expers hilaritas, dicacitas.
 Stultitia vero, sermo cum vane fluit.
 Ritus genarum est æstus: hic pectus micat.
 Usus lyæi nimius est temulentia.
 Exorta vino probra, debacchatio.
 Crapula, proterve post merum si te geras.

Est una cædes corporis, animi altera:
 Per utramque dulcis solvitur connexio.
 Stuprum duplex est, atque adulterium duplex.
 Subripitur uno corpus: at mens altero.
 119 Quoties ad hostes Numinis philtum cadit.
 Idololatrias, qui colunt aurum, voca.
 Cum nostra lucrum mens facit, tum hoc utile,
 Jactura mentis cum sit, hoc malum puta.
 Ἐλεος, dolore est affici ob casus graves:
 Οἶκτος, dolori hoc addere, ut miserum juves.
 Est certus ad res habitus, hunc τρέπον vocant.
 Figmentum at ἦθος rursus est, index τρόπου.
 Doctrina rebus instruit, dietis quoque.
 Est improborum pharmacum sermo optimus:

Ὁ δ' οὐκ ἄριστος, καὶ καλῶν ἀναίρετης.
 130 Σκέψιν νοητῶν, τὴν θεωρίαν νοεῖ.
 Πράξις δ' ἐνέργειά τις εἰς τὰ πρακτέα.
 Ἐξίς μὲν ἔστι ποιότης τις ἑμμονος.
 Τόκον δὲ ταύτης, τὴν ἐνέργειαν λέγω.
 Τέχνη μὲν ἔστι σύνταγμα' ἐξ ἐμπειρίας.
 135 Ἐξίς δ' ἄλυτος, ἦν ἐπιστήμην λέγω.
 Ὁ μὴ χάριν τοῦ, τᾶλλα δι' αὐτοῦ, τέλος.
 Σκοπὸς δὲ δὴ τις, ᾧ τέλος σπουδάζεται.
 Δέησιν οἴου, τὴν αἰτησιν ἐνθεῶν.
 Τὴν δὲ προσευχὴν ἴσθι τῶν ἀμεινῶν.
 140 Εὐχὴν δ' ὑπόσχεσιν τιν' ἐξίλασματος.
 Τὸ δ' ἐξίλασμα, δῶρον εἰς τιμὴν φέρον.
 Ἐπαινός ἐστιν εὐ τι τῶν ἑμῶν φράσαι.
 Αἶνος δ' ἔπαινος εἰς θεὸν σεβάσμιος.

A Ὁ δ' ὕμνος, αἶνος ἐμμηλῆς, ὡς οἰομαι.
 145 Ψαλμὸς σὺν ᾧδῃ γίνεταί ψαλμωδία.
 Τὰ βυτα φάσκειν, ὡς ἔχει, ἀψευδία.
 Ὄς δ' οὐκ ἔχει, ψεῦδος. Καὶ τοῦ λόγου μάχη
 Λόγον προσάντη, οὐ τί χειρὸν τῷ βῆμ;
 Ὅρκος δὲ δὴ πίστωσις ἐμμέσῳ θεῷ.
 150 Τούτου δὲ τήρησις τις ἡ εὐορκία.
 Ἐρησκία οἶδα καὶ τὸ δαιμόνων σέβας.
 Ἡ δ' εὐσέβεια, προσκύνησις τῆς Τριάδος.
 Ἄρησις ἐστίν, ἐν τι τῶν τριῶν κάτω
 Βαλεῖν, θεοῦ τε μὴ σέβειν συμφυλαν.
 155 Πίστις δὲ διττὴ· ἡ μὲν ἐκ λόγου βλας,
 Ἡ καὶ δικαία· ἡ δ' ἔτοιμος συνδρομή.
 Λόγος γάρ ἐστιν ὁ πρῶτος τοῦ λόγου.
 Ἐπίς δ' ἀπόντος πρᾶγματος συνουσία.

At qui malus est, etiam virtutes perimit.

130 Considerationem rerum, quæ mente percipiuntur, theoriam intellige.

Actio efficacia quædam est ad res agendas.

Habitus est qualitas quædam permanens.

Sobolem illius, efficacitatem appello.

Ars est collectio disciplinarum longo usu parata.

135 Habitus qui dissolvi nequit, hunc scientiam appello.

Quod alicujus gratia non fit, sed alia propter ipsum, id pro fine habendum.

618-619 Scopus vero illud est, cui finis dirigitur.

Rogationem credito ease petitionem rerum quæ desunt:

Precaationem autem scito esse postulationem rerum præstantiorum:

140 Et votum esse promissionem expiationis:

Expiatio est munus ad honoris exhibitionem spectans.

Laudatio est aliquid ex mox prædicare.

Laus vero est laudatio religiosa ad Deum pertinens.

Hymnus est laus modulata, ut opinor.

145 Psalmus cum cantu est melodia.

Res dicere, ut se habent, veritas est:

Aliter vero, ac se habent, dicere, mendacium est. Verborum pugna,

Contentio est in verbis, qua quid pejus in vita?

Jusjurandum est testificatio fidei, interposito Deo;

150 Quæ si servetur, justum est juramentum.

Religionis vocabulum, scio etiam dici de cultu dæmonum.

Pietas autem est adoratio Trinitatis.

Negatio vero est vel unam ex tribus personis in inferiorem ordinem

Deicere, et non colere unitatem divinæ naturæ.

155 Fides duplex est et altera quidem, ex vi verbi,

Quæ et justa est: altera est facilis assensio.

Verbum enim præses est verbi.

Spes autem est cum re absente copulatio.

136 Τοῦ, τᾶλλα δι' αὐτοῦ, τέλος. Sic prorsus legendum. Edit. τοῦδ', ἀλλὰ τοῦδ', ἐρῶ τέλος.

137 ᾧ τέλει σπουδάζεται. Quo quisque sine studet, quo consilio.

138 Ἐρθεῶν. Rerum necessariorum.

140 Ἐξίλασματος. Pollicitationem muneris placatorii.

142 Τι τῶν ἑμῶν. Rerum et actionum humanarum prædicatio.

148 Λόγος προσάντη, nempe φάσκειν, adversus sermones eloqui. Val. λόγος προσάντης.

155 Ἐκ λόγου βλας. Ex vi verbi, id est, vi orationis persuadens.

157 Λόγος γάρ. Verbum enim præses est verbi.

METRICA VERSIO.

At pravus infert vel probis viris necem.

Æterna quæ sunt, displicet theoria.

Ad res gerendas actus est quidam actio.

Habitus quid autem? qualitas fixa et tenax.

Quis partus ejus? actus est, hoc assero.

Ars est, quod usu quispiam longo capit.

At firmus habitus dicitur scientia.

Quo cuncta tendunt cætera, id linem voco.

Qua quisque finire studet, dic hoc scopum.

Δέησις est, hæc petere, quæ desunt tibi.

Meliora spectat, quam προσευχὴν dicimus.

Εὐχὴν, voves cum quidpiam, ut places Deum.

At ἐξίλασμα, munus in honorem ferens.

Ἐπαινός est, si quidpiam laudas mei:

Αἶνος, supremum laude si regem afflicis.

B Modulata laus est ὕμνος, ut quidem arbitror.

Cum cantione psalmus est psalmodia.

Rem qualis ipsa est, eloqui, hoc est veritas:

At qualis haud est, falsitas. Λογομαχία

Est sermo pugna: quo nihil funestius.

Jurare, dicti sistere est testem Deum.

Si vera jures, istud est εὐορκία.

Ἐρησκία cultus dæmonum quoque dicitur.

At εὐσέβεια Triadis est cultus sacræ.

Negator, unum quisquis ex tribus locat

Deorsum, eandem nec colit substantiam.

Fides, vel est quam sermo robustus parit

(Et ista justa est), facilis aut assensio.

Sermonis etenim præses est Sermo. Reī

Procul at remotæ firma spes me copulata.

Λύσιν δὲ ταύτης, τὴν ἀπόγνωσιν λέγω.

160 Συμφυχίαν δὲ τὴν ἀγάπην ὀρίζομαι,

τὴν πρὸς Θεὸν δὲ, καὶ ἔδδν θεώσεως.

Μίσος δ' ἀποστροφή τις, ἐχθρας ἐργάτις.

Ἰπόκρισις δὲ, λανθάνουσα πικρία.

Τιμὴ δὲ τοῦ Πλάσαντος, ἀνθρωπων φιλεῖν.

165 Τοῦ πτωχίσαντος δ' αὐτὸν, ἡ πτωχῶν σχέσις.

Φιλόξενος δ' ὅς οἶδεν αὐτὸς ὢν ξένος.

Βίου γαλήνη δ' ἐστίν, εἰρήνη φιλῆ.

Ψυχῆς δὲ καὶ μάλιστα, λώφησις παθῶν.

Ἡ δ' ἐχθρα μοι δύσνοια καὶ διάστασις.

170 Ἐχθρα δὲ καὶ πόλεμος, εὐρέτης κακῶν.

Ἄγνισμός ἐστίν ἡ Θεοῦ συνουσία.

Α Βέδηλον οἴου καὶ βδέλυγμ' ἀμαρτίαν.

Κάθαρσις ἐστίν ἐκπλυσίς μολυσμάτων.

Μολυσμὸν οἶδα καὶ τύπωσιν τῶν κακῶν.

175 Γάμος μὲν ἐστίν ἔννομος σαρκῶν θέσις.

Ἡ παρθενία δ' ἐκβασίς τοῦ σώματος.

Οὔτος μοναστής, ὅς Θεῷ ζῆ καὶ μόνῳ.

Μονὴ δέ μοι, σύνταγμα πρὸς σωτηρίαν.

Ἄμαρτι' ἐστὶ τοῦ καλοῦ παρεκτροπή,

180 Ὅ μὴ φύσις τε καὶ νόμος χαρίζεται.

Νόμος μὲν ἐστίν ἐνδικὸς πρακτῶν ὁρος.

Ἡ δ' ἐντολή μοι δεσπότης παρεγγυή.

Παρανομί' ἐστίν ἐν νόμῳ πονηρία.

Ἄνομίαν οἶδα τὴν νόμων ἐλευθερίαν.

Hujus amissionem, desperationem appello.

160 Arciam animorum conjunctionem, charitatem definio,

Eam, quæ est erga Deum, ad consequendam divinitatem.

Odiūm aversatio quædam est inimicitia effectrix.

Hypocrisis autem est latens acerbitas.

Honus Creatoris est, hominem diligere.

165 Honos est ejus qui se ipse pauperem fecit, erga pauperes affectio.

Hospitalitatis studiosus est, qui se ipse novit esse hospitem.

Vitæ tranquillitas est pax gratissima.

Mentis vero maxime est affectionum sedatio.

Inimicitia mihi est malevolentia et dissensio.

170 Inimicitia quoque et bellum, inventrix malorum.

Sanctitas est cum Deo conversatio.

Profanum existima et execrabile peccatum.

Lustratio est ablutio inquinamentorum.

Inquinamentum scio esse ipsam animo mali informationem.

620-621 175 Matrimonium est legitima corporum conjunctio.

Virginitas est egressio e corpore.

Monachus is est, qui Deo vivit et soli.

Monasterium mihi videtur causa salutis collecta multitudo.

Peccatum est a bono exorbitatio,

180 Quod nec natura, nec lex indulget.

Lex est justa rerum agendarum definita linea.

Mandatum autem Domini est præceptio.

Transgressio legis est in legem iniquitas.

Immunitatem a lege scio legibus non esse astrictam.

scilicet doctrinæ fidei, cui se immisceat, lumenque fidei in mentibus accendat, atque omni firmiter ratione sibi eas subjiciat. Frustra enim vox doctoris auribus excipitur, nisi Deus cor audientis misericorditer aperiat.

164 Πλάσαντος. Sic emendavit Billius, ut sensus constet. Versus etiam qui sequitur, exigit, in quo poeta ad illud Prov. x, 14, alludit: *Honorat Deum, qui pauperis miseretur.*

167 Εἰρήνη. Vat. εἰρήνης φιλῆ. *Amica pacis.*

170 Εὐρέτης. Vat. Ἐφευρέτης.

172 Ἄμαρτιαν. Vat. ἀμαρτίας.

177 Μόνῳ. *Et soli.* Billius videtur legisse νόμῳ,

qui vertit *legi*: quod certe monachum a viro *fideli* non secernit, qui *legi* et Deo servire debet.

180 Ὅ μὴ. Billius legit ὅμοι et refert ad καλοῦ, sed nullius codicis auctoritate nititur.

184 Ἄνομίαν. Videtur respicere ad illud Pauli I Cor. ix, 21: *Τοῖς ἀνόμοις, ὡς ἀνομος, qui sine lege est, hunc scio liberum esse a legibus.* Billius vero in suo codice legit εὐνόμιον, et putat Gregorium alludere ad id quod est apud Paulum, nimirum, *pios viros, atque omnibus virtutibus expolitos, legi minime subjectos esse, propterea quod libenter, non autem gravatim, et tanquam vi adacti, divinas leges exsequantur.*

METRICA VERSIO.

Hanc frangit autem tetra desperatio.

Concors voluntas, charitas, amor ac Dei,

Ad summa certam sidera ostendit viam.

Aversio odium est, hinc simultas nascitur.

Occultum at odium dic quid est? hypocrisis.

Fictorem honorat quisquis hominem diligit:

Inopemque factum sponte, quisquis pauperes.

Quid hospitalis? hospitem qui se putat.

Tranquillus ævum, si studes paci, exiges.

Serena mens est, motibus sævis carens.

Quidnam simultas? improba est dissensio.

Bellum et simultas nil mali non excitant.

Quid sanctitas est? cum Deo consuescere.

B Quidnam profanum, quidque sacrilegum? scelus.

Quidnam piament? sordium est deterisio.

Conspurcat autem vel typus solus mali.

Legitima thalamus corporum est connexio.

At vita cælebs, egredi est a corpore.

Quid monachus? est qui vivit et legi et Deo.

Μονή, saluti quæ studet soli cohors.

Quid, quæso, noxa est? a bono deflexio,

Natura mihi quod porrigit, lex et Dei.

Lex, quæ gerenda necne sint, dictat mihi.

Mandatum at est quod Dominus indixit meus.

In lege quod sit improbe, est iniquitas.

Legum soluta est vinculis at æquitas.

185 Ἰουδαϊσμός ἐστιν, ὁ πρῶτος νόμος.
 Ὁ δεύτερος δὲ, τοῦ πάθους μυστήριον.
 Ὁ μὲν σκυώδης, δαιμόνων ἀναίρετης.
 Ὁ δὲ τρανὸς τε καὶ λύτης αἰνιγμάτων.
 Χριστοῦ δ' ἐνανθρώπησις, ἄλλῃ μοῦ πλάσις,
 190 Θεοῦ παθόντος σαρκικῶς ἐμὴ πάθει,
 Ὅς πάντα πᾶσιν ἀντίδωκε τοῖς ἐμοῖς.
 Ἐκ μὲν γυναικὸς ἦλθεν, εἰς Ἐβας χάριν.
 Ἐκ Παρθένου δέ· καὶ γὰρ ἐκ Πατρὸς μόνου
 Τὸ πρῶτον, ἄζυξ ἄζυγων. Ἡ δ' ἀπογραφή
 195 Τῆς θείας αὐθις ἐγγραφῆς εἶχε τύπον.
 Ἡ σπαργάνωσις, ἀντὶ τῆς γυμνώσεως.
 Φόνος δὲ παίδων, νηπίων ἄριστος τύπων.
 Ἄσθηρ τρέγων δὲ, προσκύνησις κτίσεως.
 Μάγοι δὲ προστρέχοντες, ἰθῶν εἰσοδος.

A 200 Τὸ λούτρον ἦν κάθαρσις ὑδάτων ἐμῶν.
 Τὸ Πνεῦμα συγγένεια μαρτυρουμένη.
 Ἄλειψις ἡ νηστεία πρὸς ἔχθρου πάλην.
 Ἡ παῖρα δ' ἦν ἔρευνα τῆς Θεοῦ πλοκῆς.
 Στέφος δ' ἀκανθῶν, ἔνδυσις τε πορφύρας,
 205 Ἐχθροῦ κράτους σύλησις ἐκ παλαισμάτων.
 Τρόπαιον ὁ σταυρὸς δὲ τοῦ ξύλου ξύλον.
 Ἥλοι δὲ πῆξις τῆς ἐμῆς ἀμαρτίας.
 Εἶσω δὲ πάντα ταῖν χερσὶν ἀπλουμέναιν.
 Γεύσει δὲ γεύσις ἡ χολῆς ἀντίστατος.
 210 Ἀησῶν δ' ὁ μὲν σώσωστο πιστεύσας, Ἄδάμ·
 Ὁ δ' ἦν πονηρὸς, καίπερ ἐσταυρωμένος.
 Πένθος δὲ τοῦ παθόντος ἐκταλον σκότος.
 Πετρῶν δὲ βῆξις, τῶν πετρῶν ὑπέρμαχος.
 Νεκρῶν δ' ἔγερσις, εἰσοδὸς τε εἰς πόλιν,

185 Judaismus est prima lex :
 Secunda autem, Christi passionum mysterium.
 Prima quidem umbris involuta, daemoniorum cultus erat extirpatrix,
 Altera vero lucida et solutrix ænigmatum.
 Christi autem incarnatio, alia est hominis formatio,
 190 Deo carnaliter percipso, ob peccatum meum,
 Qui omnia pro omnibus meis reddidit.
 Ex femina quidem prodiit in Evæ gratiam :
 Ex Virgine autem : etenim ex Patre solo
 Prius prodiit ; ex injugatis ipse injugatus. Orbis autem descriptio
 195 Divinæ rursus inscriptionis figuram gerebat.
 Fasciis involutus est, ob pristinam nuditatem.
 Cædes parvulorum pueritium signabat abolitionem figurarum.
 Sidus currens, adoratum a creaturis Numen :
 Magi accurrentes, gentilium ingressus.
 200 Baptisma ipsius erat purgatio aquarum mearum.
 Spiritus divinæ cognitionis testimonium.
 Jejunium, unctio ante pugnam cum hoste.
 Tentatio erat exploratio divinæ unitiois.
 Corona spinea, indumentum purpureum,
 205 Inimici potestatis expositio per luctationes.
 Trophæum veteris ligni, crucis lignum.
 Clavi, confixio mei peccati.
 Complectitur omnia manibus explicatis.
 Gustus (pomi) gustu fellis compensatur.
 210 Ex latronibus alter credens salutem consecutus est ; Adamus erat :
 Alter vero manebat sceleratus, quamvis cruci affixus.
 Luctus quidam Christi patientis erant tenebræ ad horam sextam factæ,
 212-213 Petrarum fissura, petrarum propugnatrix :
 Mortuorum ad vitam reditus, et ingressus in urbem

191 Ὅς πάντα πᾶσιν. Inobedientiam obedientia
 expiavit : turpes meas voluptates crudelissimis cruci-
 atibus.

203 Τῆς Θεοῦ πλοκῆς. Divinæ unitiois, copu-
 lationis cum Deo, exploratio, an esset Deus qui a
 jejunio esuriret. Billius : Divini amoris specimen est

tentatio.

212 Πένθος δὲ τοῦ παθόντος. Luctus ob Christum
 patientem tenebræ, quasi sole lugente Christum in
 cruce pendentem.

213 Τῶν πετρῶν ὑπέρμαχος. Petrarum propu-
 gnatrix, saxeorum cordium.

METRICA VERSIO.

Judaismus prima lex : Christi crucis
 Lex at secunda dicitur mysterium.
 Umbrosa prima, daemonum cultum opprimens :
 Secunda clara, veteris et dubia explicans.
 Humanitas Christi mea est refectio,
 Cum carne passus est Deus noxam ob meam,
 Qui cuncta cunctis pro meis sua reddidit :
 Evæ in favorem femina natus quidem,
 At virgine tamen, ut prius solo ex Patre :
 Injugibus injux. Orbis at descriptio,
 Typum gerebat cœlitis. Quin fasciis
 Ob nuditatem voluit involvi meam.
 Nex parvulorum signat extinctos typos.
 Currente stella, condita Tonantem colunt.
 Cursus Magorum gentium ingressum indicat.

B Baptismus undas ipsius purgat meas.
 Æqualis ipsi Spiritus testis venit.
 Ut cum hoste pugnet, ungitur jejunio.
 Divini amoris specimen est tentatio.
 Corona spinis texta, purpurea et chlamys,
 Hostile lucta spoliatur imperium gravi.
 Cruz est triumphus, arbor augusta, arboris.
 Clavi, meorum criminum confixio.
 Cuncta explicatis manibus ipse ambit suis :
 Fellis medetur gustui gustus malo.
 Unus latronum salvus ob fidem est, Adamus :
 Manet alter, etiam fixus in cruce, improbus.
 Caligo passum luget : ac pro saxeis
 Ruptura lapidum, cordibus pugnas init.
 At cum resurgunt mortui, atque urbem petunt,

215 Ἡ τῶν θανάτων εἰς ἄνω μετάστασις.
Πλευρᾶς δὲ βεῦσαν αἷμα καὶ ὕδωρ ἄμα,
Τὸ δισσὸν ἦν βάπτισμα, λούτρου καὶ πάθους,
Ἵταν διώκτης κίνδυνον καιρὸς φέρῃ.
Ἵν νεκρῶν δὲ, τῆς ἐμῆς ἀναρρῆσις.
220 Ἵν δ' ἐκ νεκρῶν ἔγερσις, ἐξ ἄδου λύσις.
Ἵν δ' εἰς ἄνω πορεία καὶ μ' ἄνω φέρεται.
Καὶ τὰπὶ τούτοις, δεῦρό μοι, σκεψώμεθα.
Λαὸς μὲν ἔστι σύνταγμ' εἰς Θεοῦ σέβας.
Ναὸς δὲ λαοῦ σεπτὸν ἀγνευτήριον.
225 Θεῷ δὲ δῶρον, θυσίαι καθάρσιοι.
Δῶρων δοχεῖον ἀγνόν, ἡ θεηδόχος

Α Τράπεζ'. Ἰερωσύνη δὲ ἀγιτισμὸς φρενῶν,
Θεῷ φέρων ἀνθρώπων, ἀνθρώπων Θεόν·
Μυστήριον μὲν ἔστιν ἀρρήτων σέβας.
230 Χάρισμα δ' οἶδα Πνεύματος θεῖαν δόσιν.
Κήρυγμ' ἀδήλων, τὴν προφητείαν λέγω·
Εὐαγγέλιον δὲ, τῆς νέας σωτηρίας·
Ἀποστολὴν δὲ, συμμαχίαν κηρύγματος·
Λόγου δὲ γνῶσιν, τὴν κατήχησιν, νέοις·
235 Τὴν δὲ μετένοιαν, πρὸς τὰ κρείσσονα στροφὴν·
Ἐξόρκισιν δὲ, δαιμόνων ἐξάλρῃσιν.
Τὸ λούτρον ἔστι δευτέρου βίου σφραγίς.
Αὶ προσφοραὶ δὲ, τῆς Θεοῦ σαρκώσεως,

215 Eorum qui obierant, in cœlum translatio.
E latere manans sanguis et aqua simul,
Duplex est baptisma, aliud lavacri, aliud sanguinis,
Cum infestum tempus periculum affert.
Mors ipsius mortis meæ est abolitio.
220 Ejus resurrectio mea est ab inferno liberatio.
In cœlum ascensus me quoque sursum evehit.
Quæ præterea supersunt, age, consideremus.
Populus est collectio hominum ad Dei cultum.
Templum autem venerandum populi sacrarium.
225 Deo munus oblatum sunt victimæ lustricæ.
Munerum venerandum receptaculum est Deum suscipiens
Mensa. Sacerdotium est sanctificatio animarum,
Deo conjungens hominem et homini Deum.
Mysterium ineffabile quoddam est religiosum.
230 Charisma scio esse divinum Spiritus donum.
Denuntiationem rerum abditarum prophetiam appello;
Evangelium vero, prædicationem novæ salutis;
Apostolicum munus quod suppetias venit Evangelio;
Institutionem puerorum de doctrina, catechesin;
235 Pœnitentiam, ad meliora conversionem;
Exorcismum, dæmonum expulsionem.
Baptismus est secundæ vitæ sigillum.
Oblationes, Dei incarnationis,

220 Ἵν δ' ἐκ νεκρῶν. Sic habet codex Vaticanus.
Editi autem ἡ δὲ νεκρῶν.

226 Θεηδόχος. Deum suscipiens. Aliter θεηδόχος,
quæ victimam capiat. Aptissima vox utraque ad si-
gnificandam Eucharistiam, de qua hic Gregorius.
Ilic Billius acriter carpit Leuvenclium, hæreticum
hominem, qui totum hunc Gregorii locum deprava-
vit, et mala fide reddidit. Primo quidem θυσίας
καθάρσιους, nota ad marginem apposita, preces si-
gnificare callide innuit, quamvis Missæ sacrificium
his verbis designari manifestum sit. Deinde vero
θεηδόχον τράπεζαν interpretatur, mensam quæ suf-
fitus illos continet; cum vel mediocriter eruditi
norint θεηδόχον idem esse ac θυσίας δεχομένην.
Misso ergo hoc veteratore, agnoscamus et dicamus
cum Gregorio dona esse lustralia sacrificia, hoc est
corpus et sanguinem Christi in Missa, et horum do-
norum receptaculum esse mensam θεηδόχον, id est
sacrificia capientem, aut potius θεηδόχον, id est sus-
cipientem Deum.

229 Σέβας. Religiosum Bill. Cultus arcanus Dei,

res sacra.

233 Κηρύγματος. Hoc verbum absolute dictum,
de Evangelio accipitur.

235 Τὴν δὲ. Val., καὶ τὴν μετένοιαν στροφὴν εἰς
κρείσσονα.

238 Αὶ προσφοραὶ. Altaris oblationes nihil aliud
sunt, quam quod nos Missæ nomine intelligimus :
hoc est sacrificium illud, quo sacerdos Deo Patri
corpus et sanguinem Christi offert. Προσφορὰ nam-
que a verbo προσφέρειν manat : quod quidem, cum
absolute ponitur, idem est ac ἱερουργεῖν, et λει-
τουργεῖν, et, ut Latini loquuntur, sacris operari, sa-
cra facere. Vult igitur Gregorius Missarum obla-
tiones hoc nobis conferre, ut Christi incarnationi,
ejusque cruciatibus communicemus, quemadmo-
dum ipse loquitur infra lib. II, sect. I, carm. I,
vers. 49 et 50 :

Οὐκ ἔτι μὲν θυέσσιν ἀγνοῖς ἐπι χειρᾶς αἰείρω,

Τοῖς μεγάλοις Χριστοῦ μιγνύμενος πάθεισιν.

Non jam amplius ad sancta sacrificia manus attollo,
Magnis Christi admistus passionibus.

METRICA VERSIO.

Ad supera, quo mors presserat, migrant loca.
E latere manans sanguis et latex aquæ,
Baptisma geminum est, hoc aquæ, illud sanguinis,
Cum me periculis tempus infestum objicit.
At mortis ejus mors est extinctio.
Me nigro ab orco, redditus vitæ, eripit.
Ad supera tendens me quoque in cœlum vehit.
Jam, quæ sequuntur, tu velim consideres.
Λαὸς, coactum est agmen ad cultum Dei.
Ναὸς, locus ubi sordibus plebs se expiat.
Donum Tonanti lustricæ sunt victimæ.
Quæ dona sedes excipit, mensa est sacra.

B Mentis sacerdos purgat, et sanctas facit,
Hominem Deoque copulans, homini et Deum.
Mysterium quid? cultus arcanus Dei.
Charisma sancti Spiritus donum est sacrum :
Obscura cum quis prædicat, prophetia.
Novam salutem sermo fert evangelus :
At concionem missio sacram juvat.
Doctrina pueris tradita est catechesis.
Metanœa, cum quis corrigit vitam improbam.
Pelluntur at cum dæmones, exorcisis.
Signum, secundæ balneum est vitæ sacrum.
Oblationes, carnis assumptæ a Deo,

Παθημάτων τε τῶν Θεοῦ κοινωνία.

240 Σημεῖόν ἐστι θαῦμά γ' οὐκ εἰθισμένον.

Πυρρὸς δὲ γλώσσαι, Πνεύματος ἐνδημία.

Ὁ ψυχικὸς δ' ἄνθρωπος, οὐδέπω καλὸς·

Ὁ σαρκικὸς δὲ, καὶ λίαν πάθους φίλος·

Ὁ πνευματικὸς δ', οὐ μακρὸν τοῦ πνεύματος.

245 Τίς δ' Ἀντίχριστος; πλήρης τοῦ θηρίου,

Ἀνὴρ δυνάστης. Ἡ ἀπόστασις δὲ τίς;

Ὁ παγκράκιστος ἀρτίως ἀποστάτης,

Ἡ τε κρατοῦσα νῦν Θεοῦ διαίρεσις·

Μεθ' ἣν ὁ Χριστὸς αὖθις ἐν δόξῃ Πατρὸς,

250 Ὅσον φανῆναι σῶμα τοῖς θεοκτόνοις.

Μεθ' ἣν ἀνάστασις, ἡ δέσις τοῦ συνθέτου·

Μεθ' ἣν τὸ συμπέρασμα, τῶν ὄντων λύσις·

Ἔστι δὲ 3ῆ τις πρὸς τὸ κρεῖσσον ἀλλαγὴ·

Α Μεθ' ἣν κρίσις τε καὶ φόβος. Τίς δ' ἡ κρίσις;

255 Οἰκτεῖον ἔνδον· τοῦ συνευδότες βάρος,

Ἡ κουφότης. νόμου τε πρὸς βίον σταθμῆ.

Μακχαριότης δ' ἔμοιγε ἡ εὐζωία.

Τίς δ' ἡ βασιλεία; τοῦ Θεοῦ θεωρία.

Σὺν ἀγγέλοις τε δόξα καὶ ὑμνωδία.

260 Σκότος δὲ τοῖς κακίστοις, ἐκ Θεοῦ πεσεῖν·

Σκώληξ δὲ, πῦρ τε, τῆξις ὕλικου πάθους.

Εἰ δ' ἄλλο τοῦδε κρεῖσσον, οὐκ ἔξω Θεοῦ.

Τύχη δὲ, καὶ πρόνοια, καὶ εἰμαρμένη·

Ἡ μὲν, τὸ συμβᾶν αὐτομάτως, λόγου δίχα

265 Ἡ δ', οὐακισμὸς, ᾧ φέρει τὸ πᾶν Θεός·

Ἡ δ', εἰρμὸς, οἶμαι, τῶν Θεῶ τυπουμένων.

Ταῦτ' ἐστὶν ἡμῖν ἐκτύπως ὀρίσματα.

Et eorum, quæ passus est Deus, sunt participatio.

240 Signum est res mira et inusitata.

Ignis linguæ, Spiritus præsentia.

Animalis homo est qui nondum bonus est;

Carnalis autem, qui valde cupiditatibus est deditus;

Spiritualis demum, qui non longe abest a spiritu.

245 Quis est Antichristus? plena veneno bellua,

Homo potens. Quid etiam defectio?

246 245 Longe sceleratissimus nuper vigens apostata,

Et quæ nunc dominatur Dei divisio:

Post quam Christus iterum veniet in gloria Patris,

250 Monstraturus corpus suum deicidis;

Dehinc resurrectio, quæ est nova corporis et animæ conjunctio;

Post quam consummatio, universitatis dissolutio:

Est autem illa quædam in melius immutatio;

Postea iudicium et metus. Quid vero iudicium?

255 Proprium, cuius iustus sibi quisque conscius est, onus,

Vel levitas, et legis ad vitam exactio.

Felicitas, ut opinor, est beata vita.

Quid vero regnum cœlestis? Dei contemplatio,

Cum angelis communis gloria, et laudum divinarum celebratio.

260 Tenebræ autem improbis, Deo excidere:

Vermis, ignis, carnalis libidinis eliquatio.

Si quid eo melius est, non est extra Deum.

Supersunt, fortuna, providentia, fatum:

Fortuna est quicquid fortuito accidit, absque ratione;

265 Providentia est clavus quo hanc universitatem regit Deus;

Fatum denique est certus ordo, ut arbitrator, Dei decretorum.

Hæc sunt nobis quædam delineationes.

247 Ἀποστάτης. Arium significat, a quo scissa divinitas: vel Julianum Apostatam, quo nomine eum appellat. — Forte utrumque, si legas ἦτε, aut. CAILLAU.

256 Νόμον τε πρὸς βίον σταθμῆ. Et vitæ ad trutinam legis inquisitio.

261 Πάθους. Al., πάχους. Crassæ molis abstractio.

266 Εἰρμὸς. Ordo, series Dei decretorum.

267 Ἐκτύπως. Ad specimen cuius, exarata eorum definitiones.

METRICA VERSIO.

Horumque, passus quæ Deus, perceptio.
Res mira signum est, præter et morem incidens.
Præsentem at ignis Spiritum linguæ indicant.
Animalis autem quisquis est, nondum est probus.
Carnalis ille est, vitia quem sæda obsident.
At spiritualis eminus carnem fugit.
Quid Antichristus? bellua venenum vomens,
Vir opibus amplis. Quid item defectio?
Apostata ille pessimus, nuper vigens,
Dominatur et quæ nunc Dei divisio:
Post quam in paterna gloria Christus polo
Veniet, videndus corpore a theoctonis;
Post quam resurgent corpora, atque animis suis
Jungentur. At tum expletio, solvens omnia:
Meliore cuncta quæ tamen vertet statu.

B Censura tunc, et tunc metus corda obterens:
Censura mentes conscias intus gravans,
Levansve, trutina legis et vitæ simul.
Felicitas quid? Vivere beatum. Quid et
Cœlestis regnum? Visio summi Dei,
Et cum beatis gloriam huic dare angelis.
Caligo quidnam est improbis? labi a Deo.
Materiam et ignis, vermis et, crassam liquant.
Quod si quid hoc est melius, haud extra est hæc
Quid sors, pronœa, quidnam item fatum tibi?
Quodcunque casu contigit, sors id mihi:
Pronœa clavus, cuncta quo regit Deus;
Fatumque, rerum nexus, æternus Pater
Quas sculpsit. Hi sunt termini nostri breves.

ΑΕ'. Εἰς περίαν φιλόσοφον

Χαίρεις, τρυφῶν, σὺ τῆ νόσφ, εἴτ' εὐπορεῖς;

Ἐχεις κακὸν μὲν, φάρμακον δὲ τῆς νόσου.

Ἄλλος πένης μὲν, ἐγκρατῆς δὲ· τρισμάκαρ

Ὅς οὔτε δεινὸν, οὔτε φάρμακον ἔχει.

Ἢ τὸν πλούσιον μὲν, τῶν παθῶν δὲ ἥσσανα,

Τότε προσιμῶ τοῦ πένητος καὶ σοφοῦ,

Ὅταν τὸν ἰσχύοντα παραπληξῆς

Τοῦ μὴ νοσοῦντος, ἀσθενεστέρου δὲ γε.

ΑΓ'. Περὶ τῆς αὐτῆς.

Ἐστω τις νοσερὸς χαλεπῶς, καὶ πολλὰ πορίζων

Φάρμακα τοῖς πάθεσιν· ἄλλος ὑγιεινότητος,

Φάρμακον οὐδὲν ἔχων· πότερον τούτων μαχαρίζεις;

Α Τὸν ῥ' εὐεκτοῦντα (οἶδ' ὅτι καὶ γὰρ ἔπας).

Ἢ Οὕτω τὸν χρῆζοντ' ὀλίγων, κἀν σφόδρα πένηται,
Ἡρὸς τοῦ πλουτοῦντος χρήμασι καὶ πάθεσι.

ΑΖ'. Εἰς τὴν ὀπομοιρῆν.

Ὅταν τιν' εὐρῆς εὐπαθοῦντα τῶν κακῶν,
Γίνωσκε τούτον τῷ τέλει τήρουμένον.

Ὅταν καλὸν τιν' ἐν κακοῖς, καθάρσιον

Τὴν θλίψιν ἴσθι· δεῖ γὰρ, εἴ τι καὶ μικρὸν

Ἢ ἴλιός ἐφέλλει, τοῦτο ρυφθῆναι πόνοις,

Ὅς μῆδὲν εἰς πύρωσιν ἔλθῃ τῶν κακῶν·

Ἢ παῖραν εἶναι καὶ πάλην τοῦ δυσμενοῦς,

Θεοῦ διδόντος, ὡς ἀναβρῆθῆς μέγας.

Ἴδὲ τε ταῦτα πειθῆτω νικηφόρος.

XXXV De philosophica paupertate.

An lætaris, tu qui delicias sectaris, in morbo, quod dives sis?

Malo quidem laboras: sed est tibi remedium morbi.

Alius contra pauper est, sed temperans: ter felix ille,

Qui nec ullum malum, nec remedium mali habet.

Ἢ Divitem quidem, cupiditatibus autem victum,

Tunc præponam pauperi et sapienti,

Cum prætulero robustum ex dementia

Homini qui morbo non laborat, minus autem fortis est.

XXXVI. De eodem argumento**.

Esto quis graviter morbidus, et multa comparans

Pharmaca suis morbis: alter sanissimus,

626-627 Pharmacum nullum habens; utrum beatum dixeris?

Bene valentem (scio omnes ita dicturos);

Ἢ Sic indigentem paucis, quamvis valde pauperem (felicem prædicabis).

Pro divite opibus et malis.

XXXVII. De patientia***.

Cum repereris improborum aliquem prospere utentem rebus,

Scito illum extremo reservatum iudicio.

Cum probum aliquem videris afflictum, lustrationem

Hanc esse afflictionem scito; oportet enim, si quid etiam exiguum

Ἢ Cæni contractum sit, hoc purgari per molestias,

Ut nihil malorum ignis incendio servetur;

Aut tentationem esse et luctam inimici,

Deo præstante, ut victor renuntietur.

Job hæc tibi persuadeat victoriam adeptus.

* Alias Bill. 150, p. 196. ** Alias Murator. 200, pag. 196. *** Alias Murator. 190, pag. 172.

XXXVII. Ἢ Ὅταν καλὸν τιν' ἐν κακοῖς. Ita Vat. Edit., ὅταν τιν' ἐν κακοῖς τῶν καλῶν.

6, 7 Ὅς μῆδὲν. . . τοῦ δυσμενοῦς. Geminos hos versus, qui desiderantur in edit. Par., Leuv. agnoverat in sua, et Latine reddiderat. Id quo quidem non possum quin mirer et laudem hominis hæretici bonam fidem, qui ipse profert, agnoscitque Gregorii verba, quæ errorem suum de igne purgatorio, vel, ut ipsius verbo utar, igne exploratorio,

penitus subvertunt, et Ecclesiæ doctrinam mire confirmant: sic hos versus reddit Leuv.: *Ut ne quid mali supersit exploratorio purgandum igne, vel Deo concedente, periculum de nobis fieri necesse est, et cum adversario luctandum, ut quis magnus renuntietur.* Dubium non est quin Gregorius ad verba Apost. I Cor. III, 13, alludat: *Uniuscujusque opus quale sit, ignis probabit.*

METRICA VERSIO.

XXIV. DE PHILOSOPHICA PAUPERTATE.

(Billio interprete.)

Lætaris, æger, cuncta quod tibi suppetant?
Medicamen, hunc quo lenias morbum, est tibi.
Felix at alter: pauper est, sed continens,
Cui nec malum ullum, pharmacum nec est mali.
Iose opibus amplum, crimine sed omni obrutum,
Tunc anteponam pauperi et probo viro,
Cum, quem furoris reddidit fortem impetus,
Prætulero sano, sed minus forti tamen.

XXVI. DE EODEM ARGUMENTO.

(A. B. Caillau interprete.)

Esto quis ægrotus graviter, morbisque requirat
Pharmaca multa suis: nulla sed alter habens

B Pharmaca sit sanus: quem dixeris esse beatum?

Qui valet, exclamas; clamet et omnis homo.

Indiget his paucis, pauper licet; ille sed auro

Affluit atque malis: hic tibi primus erit.

XXXVII. DE PATIENTIA.

(A. B. Caillau interprete.)

Si prosper occurrat forsant tibi malus,
Hunc crede servatum ultimæ sententiæ:
Siu justus in malis, dolores hos puta
Lustrationem; si quid est enim, licet
Parvum, luti super, decet molestiis
Purgari, in ignes ut mali cadat nihil;
Tentantis aut duram esse luctam dæmonis,
Deique donum, victor ut liceat magis.
Job ista suadeat triumphator tibi.

Παθημάτων τε τῶν Θεοῦ κοινωνία.
 240 Σημεῖόν ἐστι θαυμά γ' οὐκ εἰθισμένον.
 Πυρρὸς δὲ γλώσσαι, Πνεύματος ἐνδημία.
 Ὁ ψυχικὸς δ' ἄνθρωπος, οὐδέπω καλός·
 Ὁ πνευματικὸς δ', οὐ μακρὸν τοῦ πνεύματος.
 245 Τίς δ' Ἀντίχριστος; πλήρης τοῦ θηρίου,
 Ἄνηρ δυνάστης. Ἡ ἀπόστασις δὲ τίς;
 Ὁ παγκράκιτος ἀρετίως ἀποστάτης,
 Ἡ τε κρατοῦσα νῦν Θεοῦ διαίρεσις·
 Μεθ' ἣν ὁ Χριστὸς αὖθις ἐν δόξῃ Πατρὸς,
 250 Ὅσον φανῆναι σῶμα τοῖς θεοκτόνοις.
 Μεθ' ἣν ἀνάστασις, ἡ δέξις τοῦ συνθέτου·
 Μεθ' ἣν τὸ συμπέρασμα, τῶν ὄντων λύσις·
 Ἔστι δὲ 3ῆ τις πρὸς τὸ κρείσσον ἀλλαγὴ·

Α Μεθ' ἣν κρίσις τε καὶ φόβος. Τίς δ' ἡ κρίσις;
 255 Οἰκτεῖον ἔνδον τοῦ συνειδότος βάρος,
 Ἡ κουφότης, νόμου τε πρὸς βίον σταθμῆ.
 Μικραρίτης δ' ἱμογε ἡ εὐζωία.
 Τίς δ' ἡ βασιλεία; τοῦ Θεοῦ θεωρία.
 Ἐν ἀγγέλοις τε δόξα καὶ ὑμνωδία.
 260 Σκότους δὲ τοῖς κακίστοις, ἐκ Θεοῦ πεισίν·
 Σκώληξ δὲ, πῦρ τε, τῆξις ὕλικου πάθους.
 Εἰ δ' ἄλλο τοῦδε κρείσσον, οὐκ ἔξω Θεοῦ.
 Τύχη δὲ, καὶ πρόνοια, καὶ εἰμαρμένη·
 Ἡ μὲν, τὸ συμβῆν αὐτομάτως, λόγου δίχα
 265 Ἡ δ', οὐκισμὸς, ᾧ φέρει τὸ πᾶν Θεός·
 Ἡ δ', εἰρμὸς, οἶμαι, τῶν Θεῶ τυπομένων.
 Ταῦτ' ἔστιν ἡμῖν ἐκτύπος ὁρίσματα.

Et eorum, quæ passus est Deus, sunt participatio.

240 Signum est res mira et inusæta.

Ignis linguæ, Spiritus præsentia.

Animalis homo est qui nondum bonus est;

Carnalis autem, qui valde cupiditatibus est deditus;

Spiritualis demum, qui non longe abest a spiritu.

245 Quis est Antichristus? plena veneno bellua,

Homo potens. Quid etiam defectio?

246 245 Longe sceleratissimus nuper vicens apostata,

Et quæ nunc dominatur Dei divisio:

Post quam Christus iterum veniet in gloria Patris,

250 Monstraturus corpus suum deicidis;

Hinc resurrectio, quæ est nova corporis et animæ conjunctio;

Post quam consummatio, universitatis dissolutio:

Est autem illa quædam in melius immutatio;

Postea judicium et metus. Quid vero judicium?

255 Proprium, cujus intus sibi quisque conscius est, onus,

Vel levitas, et legis ad vitam exactio.

Felicitas, ut opinor, est beata vita.

Quid vero regnum cœlestè? Dei contemplatio,

Cum angelis communis gloria, et laudum divinarum celebratio.

260 Tenebræ autem improbis, Deo excidere:

Vermis, ignis, carnalis libidinis eliquatio.

Si quid eo melius est, non est extra Deum.

Supersunt, fortuna, providentia, fatum:

Fortuna est quidquid fortuito accidit, absque ratione;

265 Providentia est clavus quo hanc universitatem regit Deus;

Fatum denique est certus ordo, ut arbitror, Dei decretorum.

Hæ sunt nobis quædam delineationes.

247 Ἀποστάτης. Arium significat, a quo scissa divinitas: vel Julianum Apostatam, quo nomine eum appellat. — Forte utrumque, si legas ἦτε, aut. CAILLAU.

256 Νόμον τε πρὸς βίον σταθμῆ. Et vitæ ad trinitatem legis inquisitio.

261 Πάθους. Al., πάχους. Crassa melis abstractio.

266 Εἰρμὸς. Ordo, series Dei decretorum.

267 Ἐκτύπος. Ad specimen casæ, exarsis: rum definitiones.

METRICA VERSIO.

Horumque, passus quæ Deus, perceptio.
 Res mira signum est, præter et morem incidens.
 Præsentem at ignis Spiritum linguæ indicant.
 Animalis autem quisquis est, nondum est probus.
 Carnalis ille est, vitia quem sæda obsident.
 At spiritualis eminens carnem fugit.
 Quid Antichristus? bellua venenum vomens,
 Vir opibus amplis. Quid item defectio?
 Apostata ille pessimus, nuper vicens,
 Dominatur et quæ nunc Dei divisio:
 Post quam in paterna gloria Christus polo
 Veniet, videndus corpore a theocionis;
 Post quam resurgent corpora, atque animis suis
 Jungentur. At tum expletio, solvens omnia:
 Meliore cuncta quæ tamen vertet statu.

B Censura tunc, et tunc metus corda obterens:
 Censura mentes conscias intus gravans,
 Levansve, trutina legis et vitæ simul.
 Felicitas quid? Vivere beatum. Quid et
 Cœlestè regnum? Visio summi Dei,
 Et cum beatis gloriæ huic dare angelis.
 Caligo quidnam est improbis? labi a Deo.
 Materiam et ignis, vermis et, crassam liquant.
 Quod si quid hoc est melius, haud extra est
 Quid sors, pronœa, quidnam item fatum tibi?
 Quodcumque casu contingit, sors id mihi:
 Pronœa quæ, cuncta quo regit Deus;
 Fatumque, rerum nexus, æternus Pater
 Quas sculpsit. Hi sunt termini nostri breves.

ΛΕ'. *Εἰς κενίαν φιλόσοφον*

Χαίρεις, τρυφῶν, σὺ τῆ νόσῳ, εἴτ' εὐπορεῖς;
 Ἐχεις κακὸν μὲν, φάρμακον δὲ τῆς νόσου.
 Ἄλλος πένης μὲν, ἐγκρατῆς δὲ· τριαμάκαρ
 Ὅς οὔτε δεινὸν, οὔτε φάρμακον ἔχει.
 Ὡς τὸν πλούσιον μὲν, τῶν παθῶν δὲ ἤσσανα,
 Τότε προτιμῶ τοῦ πένητος καὶ σοφοῦ,
 Ὅταν τὸν ἰσχύοντα παραπληξίῃ
 Τοῦ μὴ νοσοῦντος, ἀσθνεστερέου δὲ γε.

ΛΓ'. *Περὶ τῆς αὐτῆς.*

Ἔστω τις νοσερὸς χαλεπῶς, καὶ πολλὰ πορίζων
 Φάρμακα τοῖς πάθεισιν· ἄλλος ὑγεινότερος,
 Φάρμακον οὐδὲν ἔχων· πότερον τούτων μακαρίζεις;

Α Τὸν ῥ' εὐεχτοῦντα (οἶδ' ὅτι καὶ γὰρ ἅπας).
 Ὡς οὕτω τὸν χρεῖζοντ' ὀλίγων, κἂν σφόδρα πένηται,
 Πρὸς τοῦ πλουτοῦντος χρήμασι καὶ πάθει.

ΛΖ'. *Εἰς τὴν ὑπομοιήν.*

Ὅταν τιν' εὖρης εὐπαθοῦντα τῶν κακῶν,
 Γίνωσκε τοῦτον τῷ τέλει τήρουμένον.
 Ὅταν καλὸν τιν' ἐν κακοῖς, καθάρσιον
 Τὴν θλίψιν ἴσθι· δεῖ γὰρ, εἴ τι καὶ μικρὸν
 Ὡς ἴλιος ἐφέλκει, τοῦτο ρυφθῆναι πόνοις,
 Ὡς μηδὲν εἰς πύρωσιν ἔλθῃ τῶν κακῶν·
 Ἥ πείραν εἶναι καὶ πάλιν τοῦ δυσμενοῦς,
 Θεοῦ διδόντος, ὡς ἀναρρήθῃς μέγας.
 Ἰὼβ τε ταῦτα πειθέτω νικηφόρος.

XXXV. *De philosophica paupertate.*

An lætaris, tu qui delicias sectaris, in morbo, quod dives sis?
 Malo quidem laboras: sed est tibi remedium morbi.
 Alius contra pauper est, sed temperans: ter felix ille,
 Qui nec ullum malum, nec remedium mali habet.
 Divitem quidem, cupiditatibus autem victum,
 Tunc præponam pauperi et sapienti,
 Cum prætulero robustum ex dementia
 Homini qui morbo non laborat, minus autem fortis est.

XXXVI. *De eodem argumento.*

Esto quis graviter morbidus, et multa comparans
 Pharmaca suis morbis: alter sanissimus,
 Pharmacum nullum habens; utrum beatum dixeris?
 Bene valentem (scio omnes ita dicturos);
 Sic indigentem paucis, quamvis valde pauperem (felicem prædicabis).
 Pro divite opibus et malis.

XXXVII. *De patientia.*

Cum repereris improborum aliquem prospere utentem rebus,
 Scito illum extremo reservatum iudicio.
 Cum probum aliquem videris afflictum, lustrationem
 Hanc esse afflictionem scito; oportet enim, si quid etiam exiguum
 Cæni contractum sit, hoc purgari per molestias,
 Ut nihil malorum ignis incendio servetur;
 Aut tentationem esse et luctam inimici,
 Deo præstante, ut victor renuntietur.
 Job hæc tibi persuadeat victoriam adeptus.

* Alias Bill. 130, p. 196. ** Alias Murator. 200, pag. 196. *** Alias Murator. 190, pag. 172.

XXXVII. 3 Ὅταν καλὸν τιν' ἐν κακοῖς. Ita Vat. Edit., ὅταν τιν' ἐν κακοῖς τῶν καλῶν.

6, 7 Ὡς μηδὲν. . . τοῦ δυσμενοῦς. Geminus hos versus, qui desiderantur in edit. Par., Leuv. agnoverat in sua, et Latine reddiderat. Id quo quidem non possum quin mirer et laudem hominis hæretici bonam fidelem, qui ipse profert, agnoscitque Gregorii verba, quæ errorem suum de igne purgatorio, vel, ut ipsius verbo utar, igne exploratorio,

penitus subvertunt, et Ecclesiæ doctrinam mire confirmant: sic hos versus reddidit Leuv.: *Ut ne quid mali supersit exploratorio purgandum igne, vel Deo concedente, periculum de nobis fieri necesse est, et cum adversario luctandum, ut quis magnus renuntietur.* Dubium non est quin Gregorius ad verba Apost. I Cor. iii, 13, alludat: *Uniuscujusque opus quale sit, ignis probabit.*

METRICA VERSIO.

XXXV. DE PHILOSOPHICA PAUPERTATE.

(Billio interprete.)

Lætaris, æger, cuncta quod tibi suppetant?
 Medicamen, hunc quo lenias morbum, est tibi.
 Felix at alter: pauper est, sed continens,
 Cui nec malum ullum, pharmacum nec est mali.
 Iose opibus amplum, crimine sed omni obrutum,
 Tunc anteponam pauperi et probo viro,
 Cum, quem furoris reddidit fortem impetus,
 Prætulero sano, sed minus forti tamen.

XXXVI. DE EODEM ARGUMENTO.

(A. B. Caillau interprete.)

Esto quis ægrotus graviter, morbidus requirat
 Pharmaca multa suis: nulla sed alter habens

B Pharmaca sit sanus: quem dixeris esse beatum?

Qui valet, exclamas; clamat et omnis homo.
 Indiget his paucis, pauper licet; ille sed auro
 Affluit atque malis: hic tibi primus erit.

XXXVII. DE PATIENTIA.

(A. B. Caillau interprete.)

Si prosper occurrat forsân tibi malus,
 Hunc crede servatum ultimæ sententiæ:
 Sin justus in malis, dolores hos puta
 Lustrationem; si quid est enim, licet
 Parvum, luti super, decet molestiis
 Purgari, in ignes ut mali cadat nihil;
 Tentantis aut duram esse inctam dæmonis,
 Deique donum, victor ut niteat magis.
 Job ista suadeat triumphator tibi.

ABP. *Εἰς τὴν αὐτὴν.*

Εἰ τις ἔων κακίης στυγερὸν τέκος ἔνθα τέθηλας,
Ταῖς πυμάταις βασάνοις ἴσθι φυλασσόμενος.
Εἰ τις ἄριστος ἔων κύρσας τραχέος βίβτοιο,
Ὡς χρυσοῦς χόανοις ἴσθι καθαίρομενος ·
Ἢ φθονεροῦ πάλῃ κάμνων δέμας, ἄλλος ἴκω τις,
Ὡς κεν ἀεθλήσας στέμμα νίκης φορέοις.
Τῷ μῆτ' εὐθαλίων τέρπου φρένα, μῆτε μάγοισι
Κάμπτεο χριστοφόρῳ πάντα φέρων κραδίη.

ΛΘ. *Εἰς τύχην καὶ φρόνησιν.*

Ἐφῆσέ τις πού τῶν φιλοχρῦσων τάδε ·

A « Θέλω τύχης σταλαγμὸν, ἢ φρενῶν πίθον. »
Πρὸς δὲ τις ἀντέφρασε τῶν φιλοφρόνων ·
« Ἐάνεις φρενῶν μοι μᾶλλον, ἢ βυθῆς τύχης. »

M. *Εἰς τῶν ἀνθρώπων ματαιότητα.*

Οἱ τοὺς ἀραχνῶν ἐκμιμούμενοι μίτους,
Καὶ τοῖς ἀφαιροῖς ἐντριφῶντες τοῦ βίου,
Ἰστῶσαν ὡς εὐληπτα καὶ αὖραις πέλει
Τὰ τερπνὰ πάντα τοῦ ἀραχνίδους βίου.
Ἢ Οἱ τοὺς θρόνους ἔχοντες ὠραῖσμένους,
Καὶ ταῖς ρεούσαις ἐξοχαῖς ἐπηρμένοι,
Σκοπεῖτε τὴν ἀφαικτον ἐσχάτως δίκην,
Ὡς οὐδὲν αὐτὴν οὐδαμῶς παραδράμοι.

XXXVIII. De eodem argumento*.

Si quis existens malitiæ miserum germen hic flores,
Extremis suppliciis scito te servatum
Si quis optimus existens inclidisti in duram vitam,
Tanquam aurum in fusoriis scias te purgari :
Ἢ Aut si ob invidi luctam æger es corpore, alterum Job esse (scias),
Ut cum certaveris, coronam victoriæ referas.
Quare neque prosperis animum oblecta, neque adversis
Frangaris, Christiano omnia ferens corde.

XXXIX. De fortuna et providentiâ**.

Dicebat olim avarus quispiam hæc verba :
« Malo fortunæ guttam, quam mentis dolium. »
Ad quem sic respondit sapiens :
« Gutta mentis mihi potior quam dolium fortunæ. »

628-629. XL. De rerum humanarum vanitate***.

Qui araneorum imitantur fila
Et cito marcentibus delectantur rebus vitæ,
Sciant quam facile in auras ferantur ac dissipentur
Quæcumque placent in vita telis araneorum similis.
Ἢ Qui thronos tenetis splendentes
Et ob fluxas dignitates elati estis,
Considerate inevitabilem extremam ultionem,
Ut nihil ipsam ullo modo possit effugere.

* Alias Murator. 195, pag. 170. ** Alias Bill. 68, pag. 156. *** Alias Bill. Latine tantum, p. 308.

XXXVIII. 8 *Χριστοφόρῳ*. . . *κραδίη*. Mss. *Χριστοφόρου*. . . *κραδίης*. Ibidem *φέρων*, forte *φέρων*, ac sic vertendum : *Christiani cordis est omnia perferre*.

XL. ARGUMENTUM. *Brevissimum hoc poema Latine*

tantum existat apud Billium, ad calcem carminum Græcorum.

Nusquam Græce fuit editum. Textus Græcus, qui sequitur, e cod. Reg. 1277 desumptus est.

MEFRICA VERSIO.

XXXVIII. DE EODEM ARGUMENTO.

(A. B. Caillaux interprete.)

Si quis forte mali flores hoc germen in orbe,
Te tormenta manent ultima, crede mihi.
Si vitæ duro cecidisti in tramite justus,
Aurum te, credas, excoquit ignea vis :
Factus es aut Jobus membris languentibus alter,
Dæmonis ut victor præmia larga feras.
Ne lætis jubiles rebus, neque casibus unquam
Cede malis, patiens omnia corde pio.

XXXIX. DE FORTUNA ET PRUDENTIA.

(Billio interprete.)

Avarus olim quispiam hoc dixit : « Bonæ

B Mihi gutta sortis est prior mentis caro. »
Ad quem hoc rejecit quispiam prudentissim. . .
« Mihi gutta mentis est prior sortis mari. »

XL. DE RERUM HUMANARUM VANITATE.

(A. B. Caillaux interprete.)

Qui fila deducunt araneæ velut,
Brevisque gaudent marcidis vitæ bonis,
Afflantibus rapi facile ventis sciant,
Quæ vita in hac placent araneis pari.
Vos qui tenetis luce fulgentes thronos,
Fluxa superbi dignitatum gloria,
Videte pœnas ultionis ultimas,
Quas fugere nullis artibus potest homo.

BIBΛΟΣ Β'. ΕΠΗ ΙΣΤΟΡΙΚΑ.

ΤΟΜΗ Α'. ΠΕΡΙ ΕΑΥΤΟΥ.

LIBER II. POEMATA HISTORICA.

SECTIO I. DE SEIPSO.

A'. Περὶ τῶν καθ' ἑαυτὸν.

Χριστὲ ἀναξ, ὃς ἀγναῖς ποτ' ἀειρομένας παλάμησιν
 Σταυροτύποις Μωσῆος ἐπ' οὐρεὶ σοῦ θεράποντος,
 Ἐκλίνας Ἀμαλὴν ὅλοην σθένος· ὃς τε ταθείσας
 Χείρεσιν ἐν βόθρῳ Δανιὴλ ὑπο, δευγὰ λέοντων
 Ὡ Χάσματα, καὶ φρικτὰς δούχων ἐπέδησας ἀκωχάς·

A Ὅν διὰ καὶ μεγάλου ἀπὸ κήτεος ἔκθορ' Ἴωνάς
 Εὐξάμενος, καὶ χεῖρας ἐνὶ σπλάγχνοισι ταυύσσας·
 Ἐν φλογὶ δ' Ἀσσυρίῃ δροσερὸν νέφος ἀμπεκάλυψε
 Θαρσαλέους πρεῖς παῖδας, ἐπεὶ χέρας ἐξεπέτασαν·
 10 Ὅς ποθ' ἄλην ζεῖουσαν ὑπεῖρ ἄλα περὶς ὀδεύσας,
 Κύματα καὶ ἀνέμων μένος ἠνθάσας, ὡς κὲ μάθητάς

630-631 I. De rebus suis.

Rex Christe, qui, pura olim manus famulo tuo Moſe
 In modum crucis extollente in monte,
 Vertisti Amalecis perniciosum robur, quique extensis
 Manibus in Nōvea a Daniele dira leonum
 5 Ora et horribiles unguium acies compressisti:
 Per quem etiam Jonas ex ingenti ceta exsilivit.
 Postquam oravit et manus in visceribus tetendit;
 Et in flamma Assyriæ nubes roscida circumdedit
 Magnanimos tres pueros qui manus expanderant:
 10 Quique aliquando mare intumescens pedibus calcans
 Fluctus et ventorum violentiam sedasti, ut discipulos

* Scriptum an. 371. — Alias Bill. 2, pag. 31.

I. ARGUMENTUM. Hoc in egregio poemate commu-
 nem mortalium sortem, suamque ipsius maxime mi-
 seratur Gregorius, qui, contemptis epibus, conjugio,
 et vitæ illecebris omnibus, Satanæ tamen insidias ac
 tela penitus effugere non potuerit; imò viatoris instat
 illius, qui ab Jerusalem in Jericho descendebat, gra-
 tia Christi quasi veste spoliatus, impositisque plagis
 semivivus jaceret; ac quod bonum erat, cernere viâ
 posset, aut certe desiderare. Tum elegantissima om-
 nium similitudine, plataño πίνουσ περenni fronde ver-
 nanti se comparat, quam exundans hiems fluvius dum
 alluit, ipsum labelluctis sensim omnibus retinaculis
 in præceps veluti suspensam primum exponit, extre-
 mæque ac tenuissimis radicibus adhuc hærentem fun-
 titus mox abrumpens, in medios detrahit vortices, et
 magno in cautes fragore protrudit; ubi frequentissi-
 mo imbri ac perpetua colluvie computrescens, igno-
 rita lignum tandem in litore jacet. Unde cum Jere-
 mia optans capiti suo aquam, et oculis fontem lacry-
 narum, ut maculas suas eluat, ad solitudinem vehē-

mentius aspirat. In ea tamen pugnas de fide, a Ma-
 cedonianis forsas excitatas solitarias, inveniri signi-
 ficat, charitatemque ac pacem nomine tantum veti-
 neri.

Scriptum est hoc poema anno 371. Exstat apud
 Bill. n. 2, pag. 31.

ΤΙΤ. Περὶ τῶν καθ' ἑαυτὸν. Titulum hunc sep-
 peditarunt Regii codices. Edit., Γρηγορίου τοῦ Θεο-
 λόγου ἐπισκόπου Ναζιανζοῦ περὶ τῶν καθ' ἑαυτὸν ἐπι-
 δεικνύων παροξύνει λεληθότως ἡμᾶς πρὸς τὸν ἐν Χριστῷ
 βίον. Primitias carminum Gregorii appellat scho-
 liastes poema istud et præcæmium, vice precis, in
 quo de omnibus, quæ in vita contingunt, disserit,
 et enarrat heroico carmine omnia quorum ipse in
 vita sua periculum fecit. Προξίμιον ἐν σχήματι εὐ-
 χῆς, ἐν ᾧ φιλοσοφεῖ περὶ ὅλων τῶν ἐν τῷ βίῳ. Δι-
 ηγεῖται δὲ σχεδὸν τὰ ὅσα κατὰ πάσων αὐτοῦ τὴν ζωὴν
 πεπεπραταί. Δι' ἐπὶ τῶν προοίμιων.

8 Δροσερὸν: Coisl., δροσέν.

METRICA VERSIO.

I. DE REBUS SUI.

(Billio interprete.)

Christe Deus, qui castra Amalec sævasque cohortes
 registi, turpique fugæ lethoque dedisti,
 um tuus extentas Moses ad sidera palmas,
 ignantesque crucem, sublimi in monte levasset:
 ut, tendente manus etiam Daniele propheta
 fovea, horrendos unguis atque ora leonum

PATROL. GR. XXXVII:

B Vinxisti, rabidum pellenſ de corde furorem:
 Per quem etiam magni Jonas e faucibus imis
 Exsilii ceti, postquam pia vota precesque
 Conceptit, medioque manus in ventre tetendit;
 Roscidaque egregios juvenes nubecula textit,
 Assyria in flamma tendentes brachia sursum:
 Quique etiam quondam ferventes æquoris undæ:
 Calcasti, ventosque graves fluctusque feroces
 Sedasti, dum discipulos sidente periclo

Ἐκ πελάγους ἐρύσειας ὀρινομένους ὑπ' ἀήταις·
 Πολλοὶς δ' αὖ ψυχὰς τε καὶ ἄψα λύσσα νόσων,
 Οἷα θεὸς, κρανθεὶς δὲ βροτῶς, θνητοῖσιν ἐμίχθης·
 15 Ὄνδ' μὲν ἦες ἄνωθε, τὸ δ' ἴστατον ἄμμα φαάνθης,
 Ὡς με θεὸν τελέσειας, ἐπεὶ βροτῶς αὐτὸς ἐτύχθης·
 Ὅδε μάκαρ καὶ ἐμοὶ θεὸς Ἰλαος ἐλθὲ καλεῦντι·
 Ἐλθ' ἐπὶ χεῖρα φέρων θεὸς Ἰλαος, ὡς με σάωσης
 Ἐν πολέμῳ, καὶ θηραί, καὶ ἐν φλογί, καὶ ἀνέμοισι
 20 Τειρόμενον, καὶ μούνον ἐς οὐρανὸν ἄμμα φέροντα.
 Καὶ γὰρ δὴ θῆρες τε καὶ ἀγρίον οἶμα θαλάσσης,
 Καὶ δῆρις στονόεσσα, καὶ αἰθομένου πυρὸς ὄρμη,
 Πάντα κακοὶ τελέθουσι βίου δηλήμονες ἄνδρες,
 Οἱ ῥα θεὸν φιλόντας ἀπαχθάρουσι μάλιστα,

Ex mari erueres vento agitato;
 Qui rursus multorum animos et corpora morte liberasti,
 Utpote qui Deus, ac homo factus, mortalibus permistus es,
 15 Quorum quidem alterum in principio fuisti; alterum postremo nobis apparuisti,
 Ut uno deum perficeres, postquam ipse homo factus es
 Huc adsis etiam mihi invocanti, beate et misericors Deus
 Huc adsis manum præterdens, misericors Deus, ut saluum me facias
 In bello, et inter feras, et ventos, et flammam,
 20 Oppressum, ac oculos tantum in caelum tollentem.
 Nam et feræ et atrox maris tumor,
 Et bellum lamentabile, et ignis ardentis impetus,
 Omnia hæc sunt improbi homines, vitæ perniciēs,
 Qui præcipue odertunt Dei amatores,
 22-23 Nec futurum aliquando iudicium contremiscunt,
 Nec rationem habent hominum, quicumque improbos odio habent.
 Ab his me arce, Christe, meque indesinenter custodi
 Circumdans alis tuis, ac diras ærumnas
 Longe a tuo famulo, Rex, propelle, nec graves
 30 Curæ agitent mentem meam, quas hic mundus
 Et mundi princeps miseris hominibus suscitavit,
 Intus, ut ferrum ærugo, formam Deo similem
 Rodens, ac terræ agglutinans meliorem partem,
 Ne corpus, quod in terram vergit, sursum efferat
 35 Anima, sed potius corpus animam alis instructam, humi dejiciat
 infelicem, carnemque luteis actionibus factam.
 Duæ namque sunt inortis januæ miseris mortalibus.

12 Ἀήταις. Ita Coisl. Mendose in editis, ἀήταις.
 13 Ἄψα. Gloss., μέλη.
 14 Κρανθεὶς. Coisl., κρηθεὶς. Sup. lin., γε-
 νόμενος.
 17 Ὅδε μάκαρ, etc. Nonnulli codices ante hunc
 versum, sicut et editi, istum exhibent, Ὅδε μάκαρ
 καὶ ἐμοὶ θεὸς Ἰλαος, ὡς με σάωσης· alii vero non
 eum agnoscant. Ipsum omnisimam, ne scdam cum
 duobus sequentibus tautologiam exhiberet.
 21 Καὶ γάρ. Reg. unus, val γάρ. Ea quæ supra

de Amalectis, leonibus, ceto, fornace ignis, et
 ri fluctibus agitato cecinerat Gregorius, ad propo-
 tum accommodat. BILL.
 22 Αἰθομένου. Reg., αἰθομένη.
 24 Οἱ ῥα. Coisl., οἱ τα.
 28 Κήδεα. Ita Coisl. et sup. lin., βλάδας χι-
 κάς. Edit., κήδεα.
 30 Μέριμναι. Sup. lin., Reg. 991, 992, μέριμ-
 ναι.
 34 Βρίθουσι. Schol., βάρυνοντα.
 36 Ἰλύεσσιν ἢ ἔργμασι. Terrenis actionibus
 vel terrenis studiis, affectibus.

METRICA VERSIO.

Extrahis, horrendi jactatos turbine venti:
 Quique etiam multorum animas et corpora morbis
 Solvisti (nam cuncta potes terraque marique);
 Mortalis vero factus, mortalibus ægris
 Junctus es; et cujus deitas antiquior omni
 Temporis est spatium, tandem cum corpore nobis
 Visus es, ut miseris vitæ immortalis honori
 Assereres, postquam corpus mortale subisti:
 Sic quoque tu facilis nostræ, bone Christe, salutis,
 Sic quoque tu facilis venias, bone Christe, vocanti;
 Sic protende manum, Deus optime, meque periculo
 Eripe, tum bello atque feris, tum turbine sævo
 Ventorum et flammis hostilibus undique pressum,
 Ac solum in cælos animamque oculosque ferentem.
 Namque et fluctus atrox, et lamentabile bellum,
 Immænesque feræ, furibundus et impetus ignis,
 Sunt scelerati homines, vitæ certissima pestis,
 Qui claros virtute viros, Numenque colentes

B Æthereum persancte, odio insectantur æerbe,
 Nec gravis horrentes ævi tormenta futuri,
 Nec quidquam voces hominum vultusque verentur
 Qui mersum vitis animam aversantur. Ab istis,
 Christe, tuam famulum remove, salvumque tuæ
 Mollibus amplectens alis, animique molestas
 Ærumnas procul a nobis depelle benignus.
 Nec gravium nostram perturbent agræna mentes
 Curarum, quas hic mundus, mundique tyrannus
 Excitat innumeras miseris mortalibus, intus
 Divinam effligem rodens (absumere ferrum
 Scabra velut rubigo solet), meliorque laborans
 Pars ut humi sæde coalescat, sicque recurvum
 Non animus sursum corpus trahat atque superbi
 Addicat rebus, verum sublime potentem
 Terra animam steruat miseram, studiisque cadu
 Ac limo infectis tam turpi habe notatam.
 Ut pro pneumatica jam crassa et carnea sua.

Καὶ β' οἱ μὲν κακίης θολερὴν φρεσὶν ἔνδοθι πηγήν
 Τίχτουςιν; τοῖς αἰὲν ἀπάσθαιλα ἔργα μέμηλε,
 40 Καὶ δέμας, ὄβριστης τε κόρος, καὶ μήδεα λυγρὰ·
 Οἱ σφας ὀτρύνοντες ὑπερβαστὴν ἐς ἅπασαν,
 Τέρποντ' ἀμπλακίη, σφέτερον μόνον ἀμφαγαπῶντες·
 Οἱ δὲ θεὸν καθαρήσιν νόου λεύσσαντες ὀπωπαις,
 Καὶ κόσμου συγγέοντες ἀναιδέος ἐκγονον ὕβριν,
 45 Λυπροῦ ἐκάς ζῶσιν βίτου σκιοειδέϊ σαρκί,
 Καὶ γαῖαν πατέουσιν ἐλαφροτέρουσι πόδεσσιν,
 Ἐσπόμενοι καλέουσι θεῶν, καὶ πνεύματι κούφοι,
 Μύσται κρυπτομένης ζωῆς Χριστοῦ ἀνακτος,
 Ὅς κεν λαμπρμένης ποτ' ἐς ὕστερον ἀστράψουσιν.
 50 Ἄλλὰ καὶ ὡς βίτου κακαῖς πεύρονται ἀκάνθαις

A Χρετοὶ ἀναγκλίη, καὶ ἐκτοθι μυρία δαίμων
 Λυσσῆεις κακοεργὸς ἐμήσατο κέντρα μόροιο,
 Ἄ μελέοις θνητοῖσι· καὶ εἶδει πολλάκι κεύθων
 Ἐσθλῶ λυγρὸν θλεθρον, ὅτ' ἀντίδια πτολεμίζων
 55 Χάζηται. Τοῖον γὰρ ἐπ' ἀνδράσι λοιγὸν ὑφαίνει,
 Οἶον ὅτ' εἶδατι χαλκός, ὅτ' ἰχθύσι κῆρα φέρησιν,
 Οἱ ζῶην ποθέοντες, ἐνὶ σπλάγγνοισιν θλεθρὸν
 Εἴρυσαν ἀπροϊδή, σφέτερον μόνον ἀμφιγανόντες.
 Ὡς καὶ ἐμοὶ δολομητις, ἐπεὶ ζῶφον ὄντα μιν ἔγνων,
 60 Ἐσάμενος χροά καλὸν, ἐπήλυθε φωτὶ εὐκῶς,
 Αἰκὲν πως ἀρετὴν ποθέων, κακίη πελάσαιμι,
 Κλεπτομένου πρὸς θλεθρον ἐλαφροτέρου νόου.
 Οὐ με γάμος δ' ἐπέδησε, βίου βόας, ὅν τε μέγιστον

Alii enim nequitiae turbidum fontem animo
 Parturiunt, quibus semper curae sunt scelestae actiones,
 40 Et corpus, et prona ad injuriam satiety, et acerba consilia :
 Qui semetipsos excitantes ad omnem praetergressionem,
 Deflectantur scelere, propriam mortem diligentes ;
 Alii purae mentis oculis Deum conspicientes,
 Et superbiam, mundi impudentis sobolem, odio habentes,
 45 Procul a contaminato saeculo vivunt in carne instar umbrae transeunte,
 Et terram calcant pedibus levioribus,
 Vocantemque Deum sequentes, et spiritu expediti,
 Discipuli occultae regis Christi vitae,
 Ut cum illa affuisset, ipsi tandem aliquando splendescant.
 50 Sed tamen malis vitae punguntur spinis
 Ob usus necessarios, et extrinsecus innumeros daemonum
 Rabidus et maleficus mortis aculeos excogitavit,
 Heu ! miseris mortalibus, ac specie saepe abscondit
 Praeclara funestam pestem, cum aperte pugnans
 55 Vincitur. Talem enim hominibus perniciem contexit;
 Qualem aes sub esca, cum necem infert piscibus,
 Qui, vitam optantes, visceribus lethum
 Trahunt improvisum, propriam mortem vorantes.
 Sic et mihi dolosus, postquam eum tenebris horridum agnovi,
 60 Praeclara veste indutus, supervenit luci similis,
 634-635 Ut dum virtutem concupisco, nequitiae appropinquem ;
 Subrepta ad mortem leviora mente.
 Non me nuptiae ligaverunt, vitae fluxus, quod maximum

40 *Λυγρὰ.* Regii plerique et Coisl., *πικρὰ.*
 48 *Μύσται.* Reg. 991, sup. lin., *μυσταγωγί.*
 50 Ὅς βίτου κακαῖς πεύρονται. Cod. Chig.
 habet : *σπείρονται ἀκάνθαι, πρῶτῃ seruntur spinæ.*
 Unus e Regiis habet etiam ἀκάνθαι.
 51 *Χρετοὶ ἀναγκλίη.* Duo Regg. *χρετῆ.* Chig.
χρετοὶ ἀνάγκη.
 52 *Κέντρα.* Schol. βέλη.

53 Ἄ μελέοις. Ita Coisl. et sup. lin. *φεῦ,* et
 Schol. al. δ *μελέοις.* Edit. *ἀμελέοις, parum de se*
solicitis, incautis.
 60 *Φωτὶ.* In Coisl. sup. lin. *ἀνδρὶ.* Verum hic
φῶς, lucem, non hominem significat. Alludit enim
 ad istud Apost. II Cor. xi, 14 : *Satanas se transfigurat in angelum lucis.*
 63 *Ὁβ με.* Reg. 992, *ὄυτε.*

METRICA VERSIO.

Namque duplex homini patet atrae janua mortis. B
 Sunt etenim vitii qui foedum in pectore fontem
 Producant, quibus est scelus atque injuria cordi,
 Quis gula, quis lasciva caro, quis perdita curae
 Consilia, et sese qui turpiter in genus omne
 Exstimulant sceleris, tantoque furore tenentur,
 Ut juvet aeterna miseris occumbere morte.
 Ast alii contra purgata mente videntes
 Numinis excelsi radium, mundique fugacis
 Exosi sobolem, cui nomen dira libido,
 Umbroso procul a mundana corpore vita
 Aevum agitant, pedibusque premunt levioribus or-

[bem]:
 Caelestem Dominum divina voce trahentem,
 Atque sacrum Flamen mira levitate sequentes,
 Vitae cultores abstrusae in principe Christo :
 Ut postquam illa suae radios effundere lucis
 Coeperit, ipsi etiam rutilo fulgore nitescant.
 Sic tamen et vitae spinis lacerantur eorum

Pectora, quippe quibus victum curare necesse,
 Cunctaque degendae quae sunt accommoda vitae,
 Quin etiam valer innumeros extrinsecus hostis,
 Humano generi stimulos excogitat acres,
 Quis animam perimat, specie persaepe decora
 Exitium occultans, quoties formidat apertos
 Conflictus, nec perspicuo contendere Marte
 Audet. Talem etenim prorsus mortalibus ipse
 Perniciem texit, qualem circumlitus esca
 Hamus squamigeris pestem cum piscibus asserti :
 Pectore qui medio, cupidi dum pabula quaerunt,
 Aes curvum traxere, suumque hausere repente
 Interitum. Naud omnino aliter saevissimus hostis,
 Hunc quia, dum solita graditur caligine tectus,
 Protinus agnosco, venit ad me candidus ipsa
 Luce magis : nempe ut casto dum captus amore
 Virtutem sequor, in vitium pestemque propinquas,
 Et mortis barathrum, mens inconsulta feratur.
 Non me connubium strinxit (defluxit) vitae;

Δουλὸν ἐπ' ἀνθρώποις ὅλη βάλεν, ἀχθεὸς ἀρχὴν·
 65 Οὐδ' εἴλεν σπηρῶν καλὰ νήματα, οὐδὲ τράπεζαν
 Ἥγάσθη λιπαρὴν, πολυχανδέα γαστέρα βόσκων,
 Μαχλοσύνης μήτειραν ἀτάσθαλον· οὐδὲ δόμοισι
 Νάειν ἐν μεγάλοισι καὶ αἰγλήεσσι φιλήσα·
 Οὐ μούσης ἀταλόεσ ἐνὶ προύμοισι θυμὸν ἰάνθη·
 70 Οὐδὲ μύρων μαλακῆ με διέδραμε θηλὺς αὐτμῆ.
 Ἄλλον δ' αὖ χρυσὸς τε καὶ ἄργυρος, οἱ φιλέοντες
 Νηρίθμοις κτεάτεσσιν ἐφεζόμενοι μελεδαίνειν,
 Βαθὴν τέρψην ἔχουσι, πολὺν πόνον. Αὐτὰρ ἔμοιγε
 Μάζα φιλή, γλυκὺ δ' ἔψον, ἄλας, σχεδὴ δὲ τράπεζα·
 75 Νηφάλιον δ' ἐπὶ πόσιν ὕδωρ ποτόν· ὅστος ἄριστος
 Πλοῦτος ἔμοι, καὶ Χριστὸς ἔμῳ νόον αἰὲν ἄετρων.

Α Οὐ γῆς πυροφόρου γυῖαι, καὶ ἄλσα καλὰ,
 Οὐδὲ βοῶν ἀγάλαι, καὶ πῖσα πῖνα μῆλων,
 Οὐδὲ φίλοι θεράποντες, ἐμὸν γένος, οὐς ῥα τυραννῆ
 80 Ἔσχισεν ἀρχαίη, καὶ ὄνομα θήκατο εἰσοῦν
 Εὐγενείας δμῶας τε, μῆς χθονὸς ἐκτραγαῖτας,
 Ἥ χθονὸς, ἦε θεοῦ. Νόμος δὲ ἐπίσπετ' ἀλιτρῶς.
 Οὐδὲ τί μοι χρεῖω πνοιῆς ἐκίστα ρεούσης,
 Ἄνδρομέτης τιμῆς, καὶ κύβεος ἄλλυμένοιο.
 85 Οὐ μέγα παρ βασιλῆος ἔχειν γέρας ἐνδοθὲν αἰλῆς,
 Οὐδὲ δίκης με θρόνων ποδ' ἔλεν πόθος, οἷον ἐμείω
 Κλεινὸς ἐπεδρόσσων ὑπὲρ ὀφρύας ἕψος ἀείρειν·
 Οὐδὲ μίγ' ἐν πόλεσσιν ἔχειν σθένος, ἢ πολιτῆταις
 Τερπόμενον ψεύστησι καὶ ἀδρανέεσσιν ὀπίρως

Vinculum hominibus a materia injectum, molestiarum initium .

65 Nec me sericorum staminum cepit pulchritudo, nec mensam
 Miratus sum pinguem, inexplibilem ventrem pasceam,
 Lascivias scelestam matrem : hec domos
 Habitare ingentes et residentes amavi ;
 Nec musicæ teneris sonis animum demulsi ;
 70 Nec unguentorum mollis me et effeminatus perfudit vapor.
 Aliorum sint aurum et argentum, qui dum amant,
 Innumeris opibus insidentes, solliciti esse,
 Levem habent voluptatem, ac laborem plurimum. Rursus mihi
 Maza placet, cibusque jucundus, sales, mensa sine apparatus :
 75 Ad hæc vero sobrius potus, aqua : hæc mihi sunt optimæ
 Divitiæ, et Christus meam semper mentem erigens.
 Non fertilis terræ jugera, et pulchra nemora,
 Nec boum armenta, nec pingues ovium greges,
 Nec servi placent, meum genus, quos tyrannus
 80 Divisit antiqua, et nomen duplex imposuit,
 Ingenuos et servos, ex una terra genitos,
 Sive terra, sive Deo. Improbe autem lex subsecuta est.
 Sed nec aura indigeo celerrime evanescente,
 Humanis honoribus, et pereunte gloria :
 85 Non a rege magna præmia in aula consequi,
 Non forensium me unquam amor thronorum cepit,
 Quibus gloriose insidens supercilium altius attollerem :
 Nec in civitatibus, atque inter cives magna pollere auctoritate
 Gaudentem mendacibus et inanibus somniis

64 Ὑψ. Chig. et Regii plures ὄλης.

74 Μάζα. Reg. 992, sup. lin. ἀταλῆς ἄρτος.

77 Πυροφόρου. Colisl. et Regii plures πυροφόροιο. Quæ multum fertilitis frumentum producit.

79 Οὐδὲ φίλοι. Non male Chig., οὐδὲ φίλων.

82 Ἐπίσπετ'. Colisl. ἐπίσπετ'. Chig. ἐπισπῆατα. Censet Gregorius tyrannide invectam esse distinctionem inter ingenuos et servos ex eadem terra

natos, sive terra, sive Deo natos, et nomen duplex
 impositum, ac postea legem improbam subsecuta
 esse. Hæc distinctio peccati originalis est sequens
 neque invaluisset si protoparans noster suam præ-
 migenam servasset justitiam, quemadmodum si
 sede beatorum locum non habebit.

87 Ὑπὲρ ὀφρύας. Colisl. et Reg. 991 et 992, ἐπὶ τὰς ὀφρύας εἰς ἕψος.

METRICA VERSIO.

Quo nullum gravius mortalibus intulit unquam
 Materies vincium primæva, onerisque molesti
 Principium : nec me pellexit serica vestis.
 Nec vero impensis convivia facta superbis
 Suscepi, variisque cibus differta, voraci
 Indulgens ventri : quibus exitiosa libido
 Gignitur et fœdi Veneris nascuntur amores.
 Nec magnas habitare domos, et splendida tecta,
 Nec jucunda meam demulsiit musica mentem :
 Nec mea femineo maduerunt membra liquore.
 Quin aliis etiam nummos aurique reliqui
 Pondera, queis dulce est animos consumere curis,
 Immensis fixos opibus : brevis atque voluptas
 Ærumnas multas comites habet. At mihi cordi
 Est panis rigidus, mihi grata obsonia præbet
 Sal purum, simplex nulloque instructa labore
 Mensa, dein latices mihi sobria pocula fundunt.
 Hæc mihi divitiæ summæ, Christusque salutis
 Auctor, qui nostras vehit ad sublimia mentes

B Sidera ; frugifera non pinguis jugera terræ,
 Non nemus umbriferum, non grex pinguedine curvæ
 Non tardorum armenta boum, non magna cateræ
 Servorum mihi congenerum, quos prisca tyrannus
 Dissecuit, nomenque duplex infanda creavit,
 Ingenuos servosque, pari tellure profectos,
 Aut æque signata Dei ; sed iniqua secuta
 Lex hominum juris fregit decreta supremi.
 Nec vero laudes hominum famamque caduca
 Quæ levibus ventis citius dilabitur, unquam
 Appetit, nec Cæsarea sublimis in aula
 Insigni florere gradus, judexque forensi
 Splendidus in solio residere, et corpore majus
 Ferre supercilium, ac latus pollere per urbes
 Imperio, et reliquos præcellere robore cives,
 Somnia vana sequens (quæ nunquam firma subis
 Nunc hos, nunc alios adeunt, præterque recedunt
 Flumina vel manibus præterlabentia carpens,
 Aut umbram tanquam solidam arripiens, digitos

90 Ἄλλοτ' ἐπ' ἄλλον ἰούσιν, ἀφιπταμένοιαι θ' ὁμοίως· Ἄ
 Ἡ παλάμαις μάρπτοντα παραίσσοντα θέεθρα,
 Ἡ σκιάν ἐν χείρεσσιν ἔχειν, ἢ ἀχλὺν ἀφάσσειν.
 Τοίη γάρ μερόπων γενεή, τοιοῦς δὲ καὶ ἔθλος,
 Ὅλβος ἀφαιυροτάτοισιν ὁμοίως ἔγχεσι νηὶς,
 95 Πρόσθε χαρασσομένοισι καὶ ἄλλυμένοισιν ἐπι-
 [σθεν.
 Μοῦνον ἐμοὶ φίλον ἔσχε λόγων κλέος, οὗς συνάγειραν
 Ἄντολή τε δύσις τε καὶ Ἐλλάδος εὖχος Ἀθῆναι.
 Τοῖς ἐπι πᾶσι ἐμόγησα πολὺν χρόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦς
 Πιρηνέας ἐν θαπέδῳ Χριστοῦ προπάροικεν ἔθηκα
 100 Εἰξαντας μεγάλοις θεοῦ λόγῳ, ὅς βα καλύπτει
 Πάντα φρενὸς βροτῆς στρεπτην πολυειδέα μῦθον.
 Ἄλλὰ τὰ μὲν ὑπέκλυξα, τὸ δ' αὖ φύγον ἔχθος ἀπιστον.

90 Alias ad alium transeuntibus, similiterque avolantibus;
 Aut manibus prehendentem prorumpentia flumina,
 Aut umbram manibus arripientem, aut tenebras atrectantem.
 Tale etenim est hominum genus, talis est felicitas,
 Felicitas levissimis navis simillima vestigiis,
 95 Quæ dum anterius signantur, posterius delentur.
 Unum mihi in amoribus fuit, litterarum decus, quas mihi compararunt.
 636-637 Oriens, et Occidens, et Græciæ ornamentum Athenæ.
 In his diu multumque laboravi; sed et illas
 Pronas coram Christo demisi et humi affixi
 100 Cedentes magni Dei sermoni, qui longe superat
 Omnem humanæ mentis mutabilem et varium sermonem.
 Sed hæc quidem effugi; illud autem non effugi, odium perfidum.
 Inimici insidiantis sub benevolo vultu.
 Dicam aperte meas omnibus ærumnas,
 105 Ut quisque sinuosæ feræ consilia evitet.
 Putabam me parentibus assidentem, rex Christe,
 Tristi senecta et luctu afflictis,
 Quibus solus natorum supersum, spes infirma,
 Ex magna lampade, quæ jam nulla est, minutum lumen,
 110 Tibi, Beate, et legibus tuis pergratum facere,
 Qui mortalibus dedisti, ut in natis adjumentum haberent,
 Ac tremulos artus hoc baculo sustentarent.
 Namque illi, præ omnibus qui te colunt,
 Pietatem curant, et infelicis vitæ.
 115 Naufragia vitantes, rudentes suos affixerunt
 Intaminatis tuis legibus. Tu vero illis et finis et principium.

92 Ἡ σκιά. Antè hunc versum alius in editis legitur, nempe Ἡ σκιά, ὡς στρεπτην, ἐπὶ τ' ἀχλὺν χεῖρας; λέγεται. Quorum versuum, cum alteruter esset delendus, illum delere inalimus, qui in cod. Coisl., et in interpretatione, et in scholio, et in uno e Regiiis erat.

96 Ὅς συνάγειραν. Schol. Coisl. Ὅς μοι συνήθροισαν.

100 Λόγῳ. Coisl. λόγου. Schol. 992 habet in textu

λόγου et sup. lin. λόγῳ.

102 Ἄλλὰ τὰ μέρ. Coisl. sup. lin. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἂν προεῖπον ἐξέφυγον. Schol. ἀλλὰ τὰ μὲν προειρημένα διέφυγον. Sic in Regg. 991, 992.

111 Ὅς θνητοῖς. Ita Coisl., Edit. ὡς.

112 Ὑπό. Coisl. ὑπάι.

115 Ἀλευόμενοι. Chig. et Coisl. ἀλευόμενοι. Sch. ἐκκλίναντες.

METRICA VERSIO.

In nebulam stulte mittens, nil præter inanem
 Umbram complecti manibus, nubemque fugacem.
 Tale etenim genus est hominum, talis quoque mundi
 Prosperitas, curvæ referens vestigia puppis,
 Ante impressa quidem, verum delata retrorsum.
 Sola meum ardentis pectus stimulavit amore
 Doctrina, Argolicæ quam gloria gentis Athenæ
 Quæssivere mihi, solisque occasus et ortus:
 In qua multum operæ posui, durosque labores
 Tempore non parvo subii, sed et hanc quoque Christi
 Antè pedes humilem pronamque jacere coegi,
 Divino verbo cedentem, quod sinuosa
 Et varia humanæ mentis legit omnia verba.
 Ista quidem fugi, sed non hostilia fugi
 Spicula quæ Satanas vibrat, mentitus amicum.
 Atque ego jam nostros casus, et tristitia facta

B Eloquar, ut quisvis impuri dæmonis astus.
 Pervigil agnoscat, consulte et noxia vitet.
 Dum latus assidue cingens utriusque parentis.
 Fungerer officio nati, senioque foverem
 Afflictos luctuque gravi, quibus ipse superstes
 Sum tribus ex natis, spes imbecilla, velutque
 Patulus ex magno fomes splendore relictus,
 Pergratum tibi, summe Deus, præstare putabam.
 Officium, legique tuæ, mortalibus ægris
 Qui natos tribuis senii solamen acerbi,
 Ut tanquam baculo trepidantia corpora firmant.
 Ex cunctis etenim, qui te metuuntque coluntque.
 Hi summo studio pietatis munera curant:
 Vitantesque hujus miserandæ pericula vitæ,
 Ad tua contorsere suos præcepta rudentes,
 Teque et principium ducunt, metamque beatam.

Δουμὸν ἐπ' ἀνθρώποις ὕλη βάλεν, ἀχθεὸς ἀρχὴν·
 65 Οὐδ' ἔλεν σαρῶν καλὰ νήματα, οὐδὲ τράπεζαν
 Ἠγάσθη λιπαρὴν, πολυχανδέα γαστέρα βόσκων,
 Μαχλοσύνης μήτειραν ἀτάσθαλον· οὐδὲ δόμοισι·
 Ναιεῖν ἐν μεγάλοισι καὶ αἰγλήσσει φιλησα·
 Οὐ μούσης ἀταλαῖς ἐνὶ προύμοισι θυμὸν ἰάνθη·
 70 Οὐδὲ μύρων μαλαχὴ με διέδραμε θήλυς αὐτῆ·
 Ἄλλων δ' ἀδ' χρυσὸς τε καὶ ἄργυρος, οἱ φιλοντες
 Νηρήμοις κτεάτεσσιν ἐφεζόμενοι μελεδαίνειν,
 Βαθὴν τέρψην ἔχουσι, πάλιν πόνον. Αὐτὰρ ἔμοιγε
 Μάζα φίλη, γλυκὺ δ' ὕψον, ἄλας, σχίδη δὲ τράπεζα·
 75 Νηφάλιον δ' ἐπὶ τοῖσιν ὕδαρ ποτόν· οὗτος ἀριστος
 Πλοῦτος ἔμοι, καὶ Χριστὸς ἐμὸν νόον αἰὲν ἀείρων.

Α Οὐ γῆς πυροφόρου γυῖαι, καὶ ἄλσα καλὰ,
 Οὐδὲ βοῶν ἀγέλαι, καὶ πῶσα πίονα μῆλων,
 Οὐδὲ φίλοι θεράποντες, ἐμὸν γένος, οὐς βα τυρανί;
 80 Ἔσχισεν ἀρχαίη, καὶ οὐνομα θήκατο δισσὸν
 Εὐγενίας δμῳάς τε, μήτ' ἔχθονος ἔκχραυάτας,
 Ἥ χθονός, ἦτ' ἔθελο. Νόμος δὲ ἐπίσπετ' ἀίτερς.
 Οὐδὲ τί μοι χρεῖω πνοιῆς ἐκίστα ρεούσης,
 Ἄνδρομέης τιμῆς, καὶ κίθεος ἄλλυμένου.
 85 Οὐ μέγα παρ βασιλῆος ἔχειν γέρας ἐπὶθεναυλῆς,
 Οὐδὲ δίκης με θρόνον ποθ' ἔλεν πόθος, οἷον ἐμῶν
 Κλεινὸς ἐπεδρήσασον ὑπὲρ ὄφρυας ὕψος ἀείρειν·
 Οὐδὲ μὲν' ἐν πολέεσσιν ἔχειν σθένος, ἢ πολιτείας
 Τερπόμενον ψεύτῃσι καὶ ἀδρανέεσσιν ὄνειρος

Vinculum hominibus a materia injectum, molestiarum initium .
 65 Nec me sericorum staminum cepit pulchritudo, nec mensam
 Miratus sum pinguem, inexplebilem ventrem pasceam,
 Lasciviae scelestam matrem : nec domos
 Habitare ingentes et residentes amavi ;
 Nec musicae teneris sonis animum demulsi ;
 70 Nec unguentorum mollis me et effeminatus perfudit vapor.
 Aliorum sint aurum et argentum, qui dum amant,
 Innumeris opibus insidentes, solliciti esse,
 Levem habent voluptatem, ac laborem plurimum. Rursus mihi
 Maza placet, cibusque jucundus, sales, mensa sine apparatu :
 75 Ad haec vero sobrius potus, aqua : haec mihi sunt optima
 Divitiae, et Christus meam semper mentem erigens.
 Non fertilis terrae jugera, et pulchra nemora,
 Nec boum armenta, nec pingues ovium greges,
 Nec servi placent, meum genus, quos tyrannis
 80 Divisit antiqua, et nomen duplex imposuit,
 Ingenuos et servos, ex una terra genitos,
 Sive terra, sive Deo. Improbam autem lex subsecuta est.
 Sed nec aura indigeo celerrime evanescente,
 Humanis honoribus, et pereunte gloria :
 85 Non a rege magna praemia in aula consequi,
 Non forensium me unquam amor thronorum cepit,
 Quibus gloriose insidens supercilium altius attollerem :
 Nec in civitatibus, atque inter cives magna pollere auctoritate
 Gaudentem mendacibus et inanibus somniis

64 Ὑλῆ. Chig. et Regii plures ὕλης.
 74 Μάζα. Reg. 992, sup. lin. ἀτελής ἀρτος.
 77 Πυροφόρου. Coisl. et Regii plures πυροφό-
 ρου. Quae multum fertilis frumentum producit.
 79 Οὐδὲ φίλοι. Non male Chig., οὐδὲ φίλων.
 82 Ἐπίσπετ'. Coisl. ἐπίσπετ'. Chig. ἐπισπῆστω.
 Censet Gregorius tyrannidem invocari esse distin-
 ctionem inter ingenuos et servos ex eadem terra

natos, sive terra, sive Deo natos, et nomen duplex
 impositum, ac postea legem improbam subsecutam
 esse. Haec distinctio peccati originalis est sequens
 neque invaluisse si protoparans noster suam pri-
 migenam servasset justitiam, quemadmodum in
 sede beatorum locum non habebit.
 87 Ὑπὲρ ὄφρυας. Coisl. et Reg. 991 et 992, in
 τὰς ὄφρυας εἰς ὕψος.

METRICA VERSIO.

Quo nullum gravius mortalibus intulit unquam
 Materies vincium primæva, onerisque molesti
 Principium : nec me pellexit serica vestis.
 Nec vero impensis convivia facta superbis
 Suspexi, variisque cibus differta, voraci
 Indulgens ventri : quibus exitiosa libido
 Gignitur et sædi Veneris nascuntur amores.
 Nec magnas habitare domos, et splendida tecta,
 Nec jucunda meam demulsi musica mentem :
 Nec mea semineo maduerunt membra liquore.
 Quin aliis etiam nummos aurique reliqui
 Pondera, queis dulce est animos consumere curis,
 Immensis fixos opibus : brevis atque voluptas
 Ærumnas multas comites habet. At mihi cordi
 Est panis rigidus, mihi grata obsonia præbet
 Sal purum, simplex nulloque instructa labore
 Mensa, dein latices mihi sobria pocula fundunt.
 Hæc mihi divitiarum summæ, Christusque salutis
 Auctor, qui nostras vehit ad sublimia mentis

B Sidera ; frugiferæ non pinguis jugera terræ,
 Non nemus umbriferum, non grex pinguedine curæ
 Non tardorum armenta boum, non magna catervis
 Servorum mihi congeneram, quos prisca tyrannus
 Dissecuit, nomenque duplex infanda creavit,
 Ingenuos servosque, pari tellure profectos,
 Aut æque signata Dei ; sed iniqua secuta
 Lex hominum juris fregit decreta supremi.
 Nec vero laudes hominum famamque caducas
 Quæ levibus ventis citius dilabitur, unquam
 Appetii, nec Cæsarea sublimis in aula
 Insigni florere gradus, judexque forensi
 Splendidus in solio residere, et corpore majus
 Ferre supercilium, ac latus pollere per urbes
 Imperio, et reliquos præcellere robore cives,
 Somnia vana sequens (quæ nunquam firma subit)
 Nunc hos, nunc alios adeunt, præterque recedunt
 Flumina vel manibus præterlabentia carpens,
 Aut umbram tanquam solidam arripiens, digitosque

90 Ἄλλοτ' ἐπ' ἄλλον τοῦσιν, ἀφιπταμένοιαι θ' ὁμοίως· Ἄ Δυσμενέος λοχῶντος ἐν εὐμενέοντι προσώπῳ.
 Ἡ παλάμαις μάρπτοντα παρασσοντα βέεθρα, Ἐξερέω δ' ἀναφρονδὸν ἐμὴν πάντεσσιν οἰζύν·
 Ἡ σκιδὴν ἐν χεῖρεσσιν ἔχειν, ἢ ἀχλὺν ἀφάσσειν. 105 Ὡς κέν τις σκολιοῖα νοήματα θηρὸς ἀλύξῃ.
 Τοίη γὰρ μερόπων γενεῇ, τοῖος δὲ καὶ ἔλθοσ, Ὀϊόμην τοκίεσσι παρήμενος, ὦ ἀνα Χριστέ,
 Ὀλοθὸσ ἀπαυροτάτοισιν ὁμοίωσ ἔχνεσι νηδὸσ, Γῆρατ τε στυγερῶ κατ' ἐπὶ νηθεὶ τειρομένοισιν,
 95 Πρόσθε χαρασσομένοισι κατ' ἀλλυμένοισιν ἐπι- [σθεν.
 Μοῦνον ἐμοὶ φίλον ἔσχε λόγων κλέοσ, οὖσ συνάγεσραν, Λαμπάδοσ ἐκ μεγάλης τυτθὸν σέλασ οὐκέτ' εὐόσῃσ,
 Ἄντολή τε δύσισ τε κατ' Ἐλλάδοσ εὖλοσ Ἀθῆναι. 110 Σοὶ, μάκαρ, ἠδὲ νόμοισι·τετοῖσ κεχαρισμένα βέζειν,
 Τοῖσ ἐπι πῶλλ' ἐμόγησα πολὺν χρόνον, ἀλλὰ κατ' αὐτοῦσ. Ὅσ ὀνητοῖσ ἐπίκουρον ἔχειν σθένοσ υἱασ πασασασ,
 Πρηνέασ ἐν θαπέθῳ Χριστοῦ προπάροθεν ἔβηχα. Καὶ τρομεροῖσ ἄτε βάρκτρον ὑπὲρ μιλέσσειν ἐρείδειν.
 100 Εἴξαντασ μεγάλιο θεοῦ λόγῳ, ὅσ ῥα καλύπτει, Εὐσεβίη τε μέλουσι, κατ' ἀργαλέου βίητοιο
 Πάντα φρενὸσ βροτέησ στρεπτεῖν πολυειδέα μῦθον. 115 Πῆματ' ἀλευόμενοι, πρυμνήσια σοῖσιν ἀνήψαν
 Ἄλλὰ τὰ μὲν ὑπέαυξα, τὸ δ' ἀφ' οὐρόν ἔχθοσ ἀπιστον. Ἀχράντοισ θεασμοῖσι. Σὺ δὲ σφισι τέρμα κατ' ἀρχή.

90 Alias ad alium transcurrentibus, similiterque avolantibus;

Aut manibus prehendentem prorumpentia flumina,
 Aut umbram manibus arripientem, aut tenebras atrectantem.

Tale etenim est hominum genus, talis est felicitas,
 Felicitas levissimis navis simillima vestigiis,

95 Quæ dum antierius signantur, posterius delentur.

Unum mihi in amoribus fuit, litterarum decus, quas mihi compararunt.

636-637 Oriens, et Occidens, et Græciæ ornamentum Athenæ.

In his diu multumque laboravi; sed et illas

Pronas coram Christo demisi et humi affixi

100 Cedentes magni Dei sermoni, qui longe superat

Omnem humanæ mentis mutabilem et varium sermonem.

Sed hæc quidem effugi; illud autem non effugi, odium perâdum.

Inimici insidiantis sub benevolo vultu.

Dicam aperte meas omnibus ærumnas,

105 Ut quisque sinuosæ feræ consilia evitet.

Putabam me parentibus assidentem, rex Christe,

Tristi senectæ et luctu afflictis,

Quibus solus natoꝝ supersum, spes infirma,

Ex magna lampade, quæ jam nulla est, minutum lumen,

110 Tibi, Beate, et legibus tuis pergratum facere,

Qui mortalibus dedisti, ut in natis adjumentum haberent,

Ac tremulos artus hoc baculo sustentarent.

Namque illi, præ omnibus qui te colunt,

Pietatem curant, et infelicis vitæ

115 Naufragia vitantes, rudentes suos affixerunt

Intaminatis tuis legibus. Tu vero illis et finis et principium.

92 Ἡ σκιδὴν. Antè hunc versum alius in editis legitur, nempe Ἡ σκιδὴν, ὡσ στρεπτεῖν, ἐπὶ τ' ἀχλὺν χεῖρασ ἴεντα. Quorum versuum, cum altoruter esset delendus, illum delere maluimus, qui in cod. Coisl., et in interpretatione, et in scholio, et in uno e Regiis deorat.

96 Ὅσ συνάγεσραν. Schol. Coisl. Ὅσ μοι συνήορουσαν.

100 Δόγῳ. Coisl. λόγῳ. Schol. 992 habet in textu

λόγου et sup. lin. λόγῳ.

102 Ἄλλὰ τὰ μέρ. Coisl. sup. lin. ἀλλὰ ταῦτα μὲν δ' προεῖπον ἐξέφυγον. Schol. ἀλλὰ τὰ μὲν προεῖρημένα διέφυγον. Sic in Regg. 991, 992.

111 Ὅσ ὀνητοῖσ. Ita Coisl., Edit. ὡσ.

112 Ἰπὸ. Coisl. ὑπὸ.

115 Ἀλευόμενοι. Chig. et Coisl. ἀλευόμενοι. Sch. ἐκκλίναντες.

METRICA VERSIO.

In nebulam stulte mittens, nil præter inanem
 Umbra complexi manibus, nubemque fugacem.
 Tale etenim genus est hominum, talis quoque mundi
 Prosperitas, curvæ referens veatigia puppis,
 Ante impressa quidem, verum delata retrorsum.
 Sola meum ardentis pectus stimulatit amore
 Doctrina, Argolicæ quam gloria gentis Athenæ
 Quæsiwere mihi, solisque occasus et ortus:
 In qua multum operæ posui, duosque labores
 Tempore non parvo subii, sed et hanc quoque Christi
 Ante pedes humilem pronamque jacere coegi,
 Divino verbo cedentem, quod sinuosa
 Et varia humanæ mentis legit omnia verba.
 Ista quidem fugi, sed non hostilia fugi
 Spicula quæ Satanas vibrat, mentitus amicum.
 Atque ego jam nostros casus, et tristia facta

B Eloquent, ut quisvis impuri dæmonis astus
 Pervigil agnoscat, consulte et noxia vitet.
 Dum latus assidue cingens utriusque parentis.
 Fungerer officio nati, senioque fovorem
 Afflictos luctuque gravi, quibus ipse superstes
 Sum tribus ex natis, spes imbecilla, velutque
 Parvulus ex magno fomes splendore relictus,
 Pergratum tibi, summe Deus, præstare putabam
 Officium, legique tuæ, mortalibus ægris
 Qui natos tribus senii solamen acerbi,
 Ut tanquam baculo trepidantia corpora firment.
 Ex cunctis etenim, qui te metuuntque coluntque,
 Hi summo studio pietatis munera curant:
 Vitantesque hujus miserandæ pericula vitæ,
 Ad tua contorsere suos præcepta rudentes,
 Teque et principium ducunt, metamque beatam.

Ἦ μὲν ἄρ' ἐκ πατέρων θεοτερπία πίστιν ἄγουσα,
 Σειρήν χρυσεῖην περιβάλλετο παισὶν ἰοῖσιν
 Ἄρσενά θυμὸν ἔγουσα ἐν εἰδει θηλυτεράων,
 120 Τόσσον ἐφαπτομένη γαίης, κόσμου τ' ἀλέγουσα,
 Ὅσσον ἐς οὐρανίην ζῶην ὤσασθαι ἅπαντα
 Τόνδε βίον, κόυφῃ δὲ πρὸς αἰθέρα ταροὺν ἀείραι.
 Αὐτὰρ ὄγ' ἀγριέλαιος ὑπ' εἰδώλοισι πάρος ἦεν
 Ζῶων, ἀλλ' ἐπάγῃ καλῆς ὑπὸ πυθμέν' ἐλαίης,
 125 Καὶ τόσον εὐγενέος ῥίζης χάδεν, ὥστε καλύψαι
 Δένδρεα, καὶ πολλοὺς κορέσαι μελιθεῖ καρπῷ·
 Ἄμφοτερον πόλιός τε νόον, πόλιός τε κάρηνον,
 Μελίχως, ἠδυεπής, Μωσῆς νέος, ἥ τις Ἀαρῶν,
 Μισσηγῆς μέρπων τε καὶ οὐρανίωιο θεοῖο
 130 Ἔστηκώς, καθαρὸς τε τελέσμασι καὶ θυέεσσιν
 Ἠμετέροισι, οἷά τε θύει νόος ἐνδοθεν ἀγνός,

At hæc quidem cum a patribus fidem Deo gratam accepisset,

Aurea hac catena natos suos cinxit,
 Masculum gerens animum in forma feminea,
 120 Tantum attingens terræ, tantumque de mundo sollicita,
 Quantum ut in cœlestem vitam protrudat omnes
 Suas opes, agilisque in cœlum gressus erigat.
 Ille vero priscis oleaster sub simulacris
 Degebat, sed penitus in præclaram olivam insitus est,
 125 Tantumque ex generosa radice hausit, ut legeret
 Arborea, et multos satiaret mellito fructu;
 Canus mente, canus et capite,
 Mellitus, blandiloquus, Moses novus, alter Aaron,
 Medius inter homines et cœlestem Deum
 130 Stans, ac puris mysteriis et victimis
 Nostris, tum etiam illis, quas intus sancta mens immolat,
 Mortales, et immortalæ magnum Deum in unum conjungens.

Tali ego patre et matre, quibuscum alios compare:
 Nefas est, sed quos inter se comparari non veto;

638-639 135 Atque illos quidem observans et fovens laborantes,
 Spes deliniebam animum meum, ut optimum aliquid
 Adimplens, et imposito fungens a natura officio. Illud autem
 Certo constat, barathris refertam esse improborum viam,
 Quandoquidem mihi etiam ex bono malum evenit.
 140 Nam multæ me et molestæ sollicitudines
 Quæ mentem ac membra die ac nocte rodunt,
 E cœlo deprimunt in terram matrem meam.
 Primum quidem servis imperare, quale exitii
 Rete! qui acerbos dominos semper oderunt,
 145 Pios autem conculcant impudenter, nec malis

120 Τόσσον, et versu seq. ὄσσον. Ita Chig. Edit.
 ὄσσον.... τόσσον.

124 Πυθμὲν'. Sup. lin. Reg. Cod. ῥίζαν.
 128 Μελίχως. Regg. 991, 992, μελίχρους. Mox,
 ἥ τις Ἀαρῶν. Reg. Cod. εἰ τις, et sup. lin. ἡ ἄλ-
 λος τις.

130 Ἔστηκώς. Coisl. ἐστηώς.

Α Θνητοὺς, ἀθάνατόν τε θεὸν μέγαν εἰς ἐν ἀγίῳ.
 Τοῖου πατρὸς ἐγὼ καὶ μητέρος, οἷσιν ἐρίζειν
 Οὐ θέμις, ἀλλήλοισι δ' ἐρίζεμεν οὐ τι μεγάλοι.
 135 Τοὺς μὲν ἐγὼ κομῶν τε καὶ ἀμφιέπων μο-
 [γένοιας,
 Ἐλπωρῆσιν ἰθαλοῖον ἐμὸν νόον, ὡς τι φέριστον
 Ἐκτελέων φύσιός τε φέρων χρέος. Ἦν δ' ἄρα κείνο
 Ἄτροκῆς, ὡς ἀλιτροῖς πλεῖη ὁδὸς ἐστὶ βερέθρων,
 Ὡς πτε δὴ καὶ ἐμοὶ κακῶν ἤλυθεν ἐξ ἀγαθοῖο.
 140 Καὶ γὰρ δὴ πυκνίαι με καὶ ἀργαλαίαι μελεδῶνες
 Βοσκόμεναι ψυχῆν τε καὶ ἄψα νύκτα καὶ ἡμαρ,
 Οὐρανόθεν κατάγουσιν ἐπὶ χθόνα μητέρ' ἐμοῖο.
 Πρώτον μὲν δμῶεσσιν ἀναστέμεν, οἷον ἀλλέθρου
 Δίκτυον! οἱ πικροὺς μὲν ἀεὶ στυγέουσιν ἄνακτας,
 145 Τοὺς δ' εἰρούς πατέουσιν ἀναίδεες, οὔτε κακῶν

137 φέρων. Sic Reg. 39. Edit. φέρω. Reg. 91
 sup. lin. ἐκιδούος.

139 Ὡς πτε. Ita Reg. 992. Sup. lin. 991, τῆς,
 δε. Edit. ὀππότε.

140 Καὶ γὰρ δὴ. Sic Reg. 991 et Chig. Dea
 δὴ in editis; sed postulat metrum.

METRICA VERSIO.

Illa quidem a patribus fidei pia semina ducens,
 Natorum aurata devinxit colla catena,
 Feminea in forma mentemque animumque virilem
 Gestans, ac terram fluxique negotia mundi
 Hactenus attingens, ut cœlo provida cunctas
 Ferret opes, et summa levis volitaret ad astra.
 At pater ante quidem sæde simulacra colebat.
 Insitus at pulchræ post hæc oleaster olivæ,
 Tantum de pingui radice accepit, ut altas
 Obtegeret cedros, mellitæque pabula multis,
 Pabula, quæ saturant animos, et ad æthera tollunt,
 Porrigeret, tum mente, senex, tum vertice canus:
 Lenis, dulciloquus, Moses novus, alter Aaroh,
 Mortales inter medius Numenque supremum,
 Perque preces puras, et per solemnia sacra,
 Atque ea, quæ peragit sibi mens bene conscia, certo
 Fudere amicitia jungens hominesque Deumque.
 Hæc mihi stirps generis, vitam hi lucemque dedere,

B Cum quibus laud fas est quemquam exæquare, sed
 [ambos

De palma inter se tantæ contendere laudis
 Nil vetat. Hos igitur depressos mole laborum
 Sollicitus curans, spem lætam corde fovebam,
 Utpote præclaro perfungens munere, jura
 Naturæque sua exsolvens, sed scilicet illud
 Verum est, quod barathris tota est via plena ma-
 lorum:

Quandoquidem officium nobis laudabile noxam
 Attulit, infaustumque habuit res optima finem.
 Difficiles etenim curæ densoque ruentes
 Agmine, rodentes animum resolutæque membra,
 Me totum in terram, de qua mortale creatum
 Est genus, assidue volunt misereque fatigant.
 Nam primum imperio famulos constringere, qualis
 Exitii laqueus? Dominos qui semper æcerbos
 Oderunt, contraque pios calcare proterve

Ἦπιοι, οὐτ' ἀγαθοὺς εὐπειθέες : ἀμφοτέροις δὲ
 Κέντρα χόλου πνεύοντες ὑπὲρ νόον. Αὐτὰρ ἔπειτα
 Κτῆσιν τ' ἀμφιέπειν, καὶ Καίσαρος ἀχθος ἐπ' ὤμων
 Αἰὲν ἔχειν, κρατερὴν τε φέρειν πρηκτῆρος ὀμοκλήν
 150 (Δασμὸς γὰρ μερόπεσσι ἐλεύθερον ἤμαρ ἀτίζει
 Ἐσπόμενος κτεάτεσσι, πέδη δ' ἐπὶ χεῖλεσι κείται),
 Ἄμφι τε πληθούσης ἀγορῆς θρόον, ἠδὲ θούρκου
 Ἰψήλαος, θνητῆσι δικαστολήσιν μέλοντας
 Στραφᾶσθαι, ῥήτραις τε φέρειν κλόνον ἀντιπάλοισιν,
 155 Ἢδὲ νόμων στρεπτήσιν ἐν ἄρκυσιν ἄλγεα
 [πάσχειν,
 Ἐνθα μόθος τε πόνος τε, κακοὶ δὲ τε πλείον ἔχουσιν
 Ἐσθλῶν, οἱ δὲ νόμων ἐπιτέμβροθοι, ἀμφοτέροισιν

A Ἦπιοι· ἦν δὲ κακῶς τις ἔχοι πλεόν, οὗτος ἀριστος.
 Τίς κεν ψεύδεα πολλὰ, δολοπλοκίας τ' ἀλέοιτο
 160 Νόσφι Θεοῦ, τοιοῦτος μετ' ἀνδράσιν· Ἢ γὰρ
 [ἀνάγκη
 Προτροπάδην φεύγοντα κακοῖς ἀπὸ πάντα τινάζει,
 Ἢὲ καὶ ἀμπλακίησι μελαίνεσθαι ὠφλον ἦτορ·
 Ὡς τε πυρὸς μαλεροῦ κακῆ πελάοντας αὐτμῆ,
 Ἢ πυρὸς, ἢ καπνοῦ σημήτια λυγρὰ φέροντας.
 165 Ἀλλὰ τὰ μὲν κ' ἐπιεικτά. Τὸ δ' ἄλγιον ἔλκος
 [ἔμοι γε,
 Ὅσσα κασιγνήτοιο βίον ἀπὸ τόνδε λιπόντος
 Ἐτλην, καὶ παθεῖν ἔτι γ' ἔλπομαι. Οἱ γὰρ ἀέλπτοις
 Πῆμασιν ἐμπελάσαντες, ἀρεῖονα οὐ δοκέουσι.

Placidi, nec bonis dociles; in utrosque autem
 Bilis aculeos spirant ultra modum. Deinde vero
 Rem familiarem administrare, et Cæsaris pondus humeris
 Semper sustinere, ac duram audire exactoris vocem
 150 (Tributum enim liberos dies hominum dedecorat
 Comes possessionum, et labia vinculo constringit);
 Circa frequentis fori tumultum, ac sedes
 Excelsas, miseris litibus sollicitos
 Versari, et sermonum delitigantium strepitu obtundi
 155 Ac legum volubilibus laqueis molestiam pati,
 Ubi pugnae, et labores, ac malis plus tribuitur
 Quam bonis, ipsique legum arbitri utrisque
 Venales; et si improbus ditior sit, is optimus est.
 Quis tot mendacia et tortuosas fraudes vitaverit
 160 Absque Deo, et cum talibus hominibus? nam necesse est
 Aut rapide fugientem malis omnia projicere,
 Aut dulcia corda delictis infuscari;
 Velut ii, qui fervidi ignis noxio appropinquantibus fumo,
 Aut ignis, aut fumi tristitia signa referunt.

165 Atque hæc quidem tolerabilia. Tristius autem mihi ulcus,
 Quæcunque fratre ex hac vita sublato
 Passus sum, et adhuc passurum spero. Nam qui insperatas
 In ærumnas inciderunt, meliora non exspectant.

147 Ἰγέρ νόον. Id est, iræ stimulus utrisque
 spirantes, quibus vis mentis impar sit, quasi ad iram
 provocantes, sic ut sana mente vel constantem deji-
 ciant. COMBESISIUS.

149 Πρηκτῆρος. Alludit ad illud Job xxxix, 8 :
 Clamorem exactoris non audit.

151 Πέδη δ' ἐπὶ. Sic Coisl, et Reg. 992. Edit.
 πέδη ἐπὶ.

154 Ῥήτραις. Coisl. ῥήτρης, non male, si lege-
 retur etiam ἀντιπάλιοι.

157 Ἐπιτέμβροθοι. Sup. lin. 992 βοηθοί, legum
 defensores.

158 Ἐχοι πλεόν. Quamvis præclare stet hæc
 sententia, legitur tamen in pluribus veteribus codi-
 cibus, ἔσι πλεόν. Schol. Coisl. οὗτος ἀριστος, ἂν

ἐν κακῆ πλεονεχοίῃ τὸν ἕταρον, is optimus, qui
 alium malitia superaverit.

159 Δολοπλοκίας. Chig. et ex Regg. unus δολο-
 πλακίας. Edit. male δολοπλοκίας.

160 Νόσφι Θεοῦ. Reg. 991 ad marg. χωρὶς Θεοῦ
 ἀντιλήψεως, δηλον ὅτι καὶ συμμαχίας.

163 Πελάοντας. Ita Coisl. et duo Regg. Edit.
 πελάοντας.

164 Φέροντας. Chig. φέρονται.

167 Παθεῖν ἔτι γ'. Chig., Coisl. et unus Regius,
 παθεῖν ἔ' ἔτι.

168 Ἀρεῖονα οὐ δοκέουσι. Seneca in Thyest.

Proprium hoc miseris sequitur vitium :

Nunquam rebus credere latius;

Redeat felix fortuna licet,

Tamen afflictos gaudere piget.

METRICA VERSIO.

Audent, nec pravis placidi, nec jussa bonorum
 Expletes, verum malesano in utrosque furore
 Ardentes, odiumque animis inmane gerentes.
 Altera jam sequitur patriorum cura bonorum,
 Quodque mihi semper manibus perferre necesse est
 Cæsareum pondus, vocemque tributa legentis
 Audire horrissonam (collatio namque tributi
 Libera permagno conturbat corda dolore
 Divitias comitans, ac linguæ vincula nectit);
 Tum circa turbas animum versare forenses,
 Liti bus atque dies miseris impendere totos,
 Oppositisque graves dictis miscere tumultus,
 Ac legum implicitum laqueis mala plurimâ ferre.
 Hic labor, hic infesta acies, hic sæpe malorum
 Causa bonam superat : qui vero legibus esse

B Præsidio debent, horum venalis utrisque
 Et pretio est addicta fides; illa, sit modo dives,
 Improbus est meliore loco, victorque recedit.
 Quisnam inter tales homines, nisi Numinis adsit
 Gratia, tot fraudes, quis tot mendacia vitet?
 Aut etenim volucris fuga suscipiatur oportet,
 Omnia linqunturque malis : aut pectora chara
 Multiplici errorum fœdari labe necesse est :
 Ut qui se flammæ propius junxere vapori,
 Aut flammæ aut fumi referunt in corpore signa.
 Verum hæc perferri possint. Ast acrius illa
 Urunt, et gravius faciunt in pectore vulnus,
 Quæ tulimus, fratrem postquam mors dira peremit
 Cæsarium, atque etiam post hæc perferre timemus.
 Nam quos præter spem res afflictere sinistra,

Τοῦ μὲν ἐγὼ ζῶντος, ἔχον κλέος οἶον ἀπ' ἄλλων.

170 Οὐ γὰρ ἐμὰς ποτε πλοῦτος εἶε φρένας, οὐδέ τις
[ἀλκή.

"Ἄλγεα δὲ, στοναχάς τε, ἐπεί θάνα, μούνος ἐδέγγην.

Χρήματα δ' ὅσα' ἐπέπαστο, τὰ μὲν λάβε γαῖα χανοῦσα,

Νικαίῃ βραμοῖσιν ὅτ' ἤρικεν· ἄλλα δ' ἄλιτρῶν

'Ἀρπάγην παλάμησιν, ἐλώρια θήκατο δαίμων.

175 Αὐτὸς δὲ κρυφθεὶς μόρον ἔκφυγεν, οὐρανίῳ

Χεῖρα Θεοῦ τανύσαντος ὑπὲρ τέγος, ἔνθα περ ἦεν.

"Ὁ μοι Καισαρίοιο! Πάρος γε μὲν ἐν βασιλείῳς

'Ἀστὴρ ὡς τις ἑλαμπες ἐωσφόρος, οὐνομα σεμνόν,

"Ἄκρα φέρων σοφίης τε καὶ ἡθεος ἡμερβέντος,

180 Καὶ πολλοὶ σθεναροὶς τε φίλοις κομῶν ἐτά-
[ροισι.

Α Πολλοὶ μὲν μογερῶν ἄκος εἶραο πόμασι νοσῶν

Πολλοὶ δ' αὖ πανίης λύσιν ὄπισσας, αἵσιμα βέβηκ.

Νῦν δὲ θανῶν, πολλοὺς κόρεσας κύνας, οἱ μ' ὄλιπα

Πάνθεθεν ἐσταμένοι· πῶν δὲ μοι οὐκίς ἀρήγει.

185 Παῦροι δ' αὖ φιλέουσιν ὁμοῖα δυσμενέσσι.

Πρὶν τι λαβεῖν τλούσιν, ἀπὸρ στυγίῳσι λατόντες.

"Ὡς δρυὸς ὑψικόμοιο, βλαῖς ἀνέμων ἐπιποῦσης,

Κλῶνας ἀραρπάξουσιν παρασταθῆν ἄλλοθεν ἔλλας,

"Ἡ μεγάλην, φραγμολο διαββαυσθέντος, ἀμωπ

190 Νηλεῖως τρυγῶσι παρατροχῶντες ὄλιπα,

Καὶ δρυμῶθεν μονόφορβος ἐπ' δηλήσας' ὄλιπα·

Αὐτὰρ ἐμοὶ πόνος ἐστὶν ἀγάστονος. Οὐτε κάρτα

Πάντας ἐτι σθένος ἐστὶν ἐμῆς χειρὸς, οὐτ' ἀκρίως

Ἐξ οὗ γὰρ πρώτιστον ἀποσιμῆξας βύθω

640-641 Ac illo quidem vivente, maximo eram in pretio.

170 Non enim unquam mentem meam ceperunt divitiæ aut alta dignitas.

Et mætores et gemitus, postquam ille mortuus est, solus excepi.

Quidquid autem habuit pecuniæ, partim cepit terra dehiscens,

Cum Nicæa excussa corruit: cætera improborum

Rapacibus manibus prædam dæmon possit.

175 Ipse vero abditus mortem effugit, cælesti

Manum Deo super domum, ubi erat ille, extendente.

O mi Cæsari! Prius quidem in aula

Velut astrum lucidum fulgebas, nomen venerabile,

180 Multorumque et potentiam sædaliū amicitiis florens.

Multis quidem corporibus remedia tristitiam inventati morborum;

Multis etiam paupertatis solutionem, præclare faciens, præbuiti:

Nunc autem mortuus satiasti canes, qui me allatrant

Undique inatantes; propinquorum autem nemo mihi in auxilium venit.

185 Nonnulli autem similiter ac inimici diligunt.

Colunt, antequam accipiant; ubi accipere, oderunt.

Quemadmodum excelsa quercu ventorum impetu dejecta,

Ramos diripiunt circumstantes alii aliunde,

Aut magnam, maceria effracta, vineam

190 Crudeliter vindemiant prætereuntes,

Eamque e silvis aper suo læsit dente:

Rursus mihi labor est molestissimus. Nec jam satiare

Omnes manus mea valet, neque arcere.

Nam ex quo primum a sæculo avulsam

169 Οἶον ἀπ' ἄλλων. Ea erqm claritate, quam ex
alio nancisci licet, quæ extrinsecus provenit.

170 Ἄλκη. Coisl. sup. lin. ἰσχύς δυναστείας, ro-
bur potestatis.

173 Νικαίῃ. Ita habet codex Coislianus, et Schol.
Editi vero Νικαίης.

177 Βασιλείοις. Coisl., Schol., Chig. et Reg.,
unus βασιλῆος.

180 Σθεναροῖς. Reg. 992 σθενεροῖς.

181 Ἐβραο. Chig. εβραο.

184 Πῶν. Sup. lin. συγγενῶν.

187 Ἀνέμων ἐπιποῦσης. Sic Coisl. ejusd
terpres, Chig. et unus e Regiis. Edit. ἀνέ-
πουσης.

190 Τρυγῶσι παρατροχῶντες. Ita C
Reg. 59. Edit. τρυγῶσι παρατροχῶντες.

192 Ἀγάστονος. Reg. 994, sup. lin. ἰ
νακτος.

METRICA VERSIO.

Vix meliora sibi promittere tempora possunt.
Nominis eximii, dum viveret ille, fruebar
Splendore. Haud etenim nummorum insana cupido
Me tenuit, visque ulla animum pellexit amore.
Ast illo extincto gemitus tristesque dolores
Excepi solus. Nam quas quaesiverat ille
Divitias, partim tellus Nicæa dehiscens
Exhausti, partim manibus fortuna scelestia
In prædam dedit. Ipse autem fera spicula mortis
Vitavit. tecti coopertus membra ruina,
Auxilii dextram Christo tendente superne.

O mihi Cæsarii charum et venerabile nomen!
Qui prius ut rutilum fulgebas sidus in aula,
Primam doctrinæ laudem vitæque probatae
Et morum referens, multisque ornatus amicis:
Multorum ipse quidem solvisti corpora morbis,
Ac pietate tua multorum tristis egestas
Pulsa est. At vero satiasti lumine cassus
Multorum ora canum, qui me latratibus urgent

B Undique cingentes miserum: nec ferre pro
Auxilium fracto curarum mole laborant.
Nec mihi se multi veros testantur amicos,
Hostibus haud multo meliores. Namque pro
Accipiant, magno me complectuntur honore
Verum odii virus, simul ut capere, proferunt
Non secus ac magnæ quercus, quam per

Vis boreæ, quisvis festinat tollere ramos:
Utque jaec cultæ penitus cum diruta vitis
Macerias, parcit gravidis jam nemo racem
Atque etiam hanc truculentus aper, socium

E nemore egrediens populatur dente recu
At mihi luclidus labor est, satiare nec u
Omnes jam valeo, nec pellere viribus ulli
Namque ex quo primum a mundo f

Ipse salutiferis animam conjungere cœpi

195 Ψυχὴν οὐρανίοισι νοήμασι μίξα φαινοίς,
 Καί με φέρων νόος αἰπῶς ἀπότροι: σαρκὸς ἔθηνεν,
 Ἐνθεν ἀναστήσας, σιγῆς δέ με κρύψε μυχοῖσιν
 Οὐρανίης, Τριάδος δὲ φάος περιλαμπεν ὄπαιπας
 Ἡμετέρας, τῆς οὐ τι φαάντερον εἰσενόησα,
 200 Ἵψιθρόνου, Ἰουνόν τε σέλας καὶ ἀφραστον ἰεῖατος,
 Ἡ τ' ἀρχὴ πάντεσσιν, ὅσα χρόνος ὑψόθεν εἰργει·
 Ἐκ τοῦ δὴ κόσμῳ τ' ἔθανον, καὶ κόσμος ἐμαί γε·
 Καὶ νέκυς ἐμπνός εἰμι, τὸ δὲ σθένος οἶον ἀλείρων·
 Ζωὴ δ' ἄλλοθι μοι, στενάχῳ δ' ὑπὸ σαρκὶ παχείῃ,
 205 Τῆν βα σοφοὶ καλέουσι νόον ζόφον. Ἰσχανῶ δὲ,
 Ἐτῆσδε λυθείς βιοτῆς τε καὶ ὕψιος ἀχλυόσεσης,
 Καὶ χαμαὶ ἐρχομένων, πλαζόντων πλαζομένων τε,
 Ἐστρατόν' εἰσφράαν καθαρώτερον, οὐκέτ' ἀμυδροίς

A Μίγδην εἰδῶλοισι πεφυρμένα, ῥὺς τοκάροισεν,
 210 Οἷς τε καὶ ὀξυτάτοιο νόου πλάζονται ὄπαιπαι,
 Αὐτὴν δ' ἀτρεκίην καθαροῦ νοδὸς ὀμματι λείψωσαν.
 Ἄλλὰ τὰ μὲν μετόπισθε· τὰ δ' ἐνθάδε καπνὸς ἀτιμος,
 Ἡ κόνης, οἱ βιότοιο μέγαν βίον ἠλλάξαντο,
 Ἵψηλὸν χθονίοιο, καὶ ἐμπεδὸν ἐλλυμένοιο,
 215 Τοῦνεκά μοι καὶ πάντες ἐπέχραον, οὐδ' ἐθέλουσι
 Χάζεσθαι, σπεύδοντες ἐτοιμοτάτην ἐπὶ θήρην,
 Αἱ αἶ· Καίσαριος δὲ λυπηρὴ κόνης, ὅστις ἐμεῖο
 Ὀχλοῦ ἄπαντ' ἀπέεργε, διδοὺς ἅπαν ἄχθος ἀλεύσκειν; ✓
 Τῶν ὡς οὐπω τις ἀδελφεὸν ἄλλος ἔτισεν,
 220 Αἰδόμενός θ' ὡς εἰ τις ἔδν πατέρ' ἀμφαγαπά
 ζυν.
 Αὐτὰρ ἐγὼν οὐ τόσσα κούδύρομαι, οὐ βιότοιο

195 Animam caelestibus ac lucidis cogitationibus immersi,
 Meque excelsa mens hinc sublata a carne
 Separavit, ac tabernaculi caelestis penetralibus
 Abscondit, Triadisque lumen oculis meis
 Affulsit, qua nihil lucidius cogito, quae alto sedet
 200 In throno, et communem ac non inenarrabilem splendorem emittit,
 Quae omnibus principium est, quaecunque tempus a caelestibus dirimit :
 Tempore ex illo mortuus sum mundo, et mihi mundus :
 Et mortuus sum spirans, et vires similes somniis :
 Vita autem alibi mihi est, et sub ponderosa carne ingemisco,
 205 Quam sapientes vocant mentis tenebras. Concupisco autem
 Ab hac vita solutus, et ab obtusiore visu,
 Et ab hominibus humi gradientibus, decipientibus et deceptis,
 Stantia intueri purius, nec jam obscuris
 Promiscue simulacris, ut prius, infuscata,
 210 Quibus vel acutissimae mentis acies decipitur,
 Sed ipsam veritatem purae mentis oculis conspicerem.
 Atque haec quidem posterius : praesentia vero fumus sordidus
 Aut cinis sunt iis qui hac vita magnam vitam commutarunt,
 Sublimem terrestri, et stabilem pereunte.
 215 Idcirco omnes in me irruerunt, nec volunt
 Recedere, paratissimam ad praedam properantes.
 Heu ! heu ! Caesarius tristis cinis, qui a me
 Tumultum omnem arcebat, et onere omni levabat,
 Tantum mihi honoris habens, quantum nemo unquam fratri suo,
 220 Tantum reverentiae, quantum quis dilecto patri.
 Sed ego non tantum laementor dissipatas opes,

201 *Εἰργει*. Sic Chig. et Regg. unus. Coisl. ὑφορ
 γει. Edit. *εργει*.
 205 *Ἰσχανῶ*. Consentiant omnes eodices in hac
 e. Edit. *ισχανῶν*.
 208 *Ἐστρατόν'*. Observat Billius vocem hanc in
 rali neutro, non in masculino esse accipiendam,
rebus fluxis opponatur.
 209 *Πεφυρμένα*. Sic eodices. Edit. *πεφυρμένων*.
 13 *Ἡ κόνης*. Chig. aliique codices, ἡ κόνης βιό-
 . At cum editis consentiunt Coisl. ejusque in-

terpres, ac ipse etiam Schol., cujus haec sunt : *κόνης*
λελόγηται τοῖς ἀλλαξαμένοις βίου βίον.
 217 *Καίσαριος δέ*. Chig. *Καίσαριος* λυπηρὴ *κόνης*,
Μοχ ὅστις ἐμεῖο. Ita Reg. 39, Coisl. et alii. Edit.
εμοῖο.
 218 *Ἄπαντ' ἀπέεργε*. Sic plures codices accu-
 ratius quam edit., *ἀπέεργε*.
 220 *Ὡς εἰ τις*. Coisl. atque unus e Regiis ἔ
 οὔστις. *Εα με observantia, qua nemo patrem colit*.
 221 *Ὁὐ βιότοιο σκιδραμένον*. Hic bene observat

METRICA VERSIO.

siliis, tota meditando caelestia mente,
 que subvectum procul hinc a carne locavit,
 Me caelestis scenae penetralibus imis
 abscondit, atque oculis lumen mirabile nostris
 Sit adorandae Triadis, praeflariis omni
 Mine, quae radiis lustrat communibus orbem,
 nibus et rebus, dirimit quas tempus ab arce
 aerea, vitae fons et natalis origo est :
 pore ab hoc mundo sum mortuus, et mihi
 [mundus ;
 us infernis ego sum, vivumque cadaver ;
 mihi est alibi : verum sub corpore crasso,
 l mentis tenebras sapientum turba vocavit,
 rymo, et gemitus imo de pectore duco,
 e huius cupio laxatus compe de vitae,
 su nebuloso, et humi reptante solutus
 hominum, qui falluntur falluntque vicissim,

B Purius aeternas oculis res tangere, non jam,
 Ut prius, obscura confusus imagine rerum,
 Qua vel falluntur peracutae lumina mentis :
 Sed purae mentis verum ipsum lumine cernens.
 Ast haec posterius : nunc autem fumus ignis
 Hi sunt et pulvis tenuis, quicumque caducam
 Hanc vitam atque humilem commutaverit futura,
 Quae certa est, et in omne manet durabilis avum.
 Idcirco me nunc animis hostilibus omnes
 Ter miserum sine fine premunt, ac praepete cursu
 Objectam velut ad praedam facilemque feruntur.
 Heu ! heu ! Caesarius, tristis pulvisculus, omnes
 Qui turbas a me arcebat, curasque fugabat,
 Qui mihi, dum vitae dono frueretur, honoris
 Tantum habuit, quantum nec fratri detulit ullus,
 Meque instar chari timuit coluitque parentis.
 At mihi non tanta est lugendi causa, quod omnia

Σχιδναμένους, τὸν ξυὸν ἔχειν ἐπόθησα πενιχροῦς,
 Οἷά τε καὶ πῶς ἐὼν ἐπιθήμιος ἠνθάδ' ἀλήτης,
 Ἔς χέρα δ' Ὑψίστου ὀρέων δῶταίρα·ν ἐάων·
 223 Οὐ πᾶσι θνητοῖσιν ἀπεχθῆος εἵνεκα λωδης,
 Ἦτε καὶ ἦσιον ἄνδρα χόλου πῖμπλησί τάχιστα·
 Οὔτε κασιγνήτων, οὐς μοι τάφος ἀμφικαλύπτει,
 Ἰαχυμόρους, πάντεσσιν ἐπιχθονίοισιν ἀγητοῦς,
 Ὅσσην ἐμὴν ψυχὴν ὀλοφύρομαι, ὡς τις ἀνασσα·ν
 230 Καλὴν τε μεγάλην τε καὶ εὐγένεων βασιλῆων,
 Εἰσορόων στιβαρῆσιν ἀλυκτοπέδαϊς μογέουσαν,
 Ἦν δορὶ δυσμενόντες ἔλον, χαλεπῆ δ' ἐνέδησαν
 Δουλοσύνη, καὶ συγνὰ κατὰ χθονὸς ἔμματα' ἐρείδει.
 Τοῖα πάθον τοιόνδ' ἄρ' ἔχω κατακάρδιον ἔλκος.
 235 Ἀρχαίη φάτις ἔστιν, ὅτ' ἐγγριμψῆσιν ὀδόντα

A Πικρὸς ἔχῃς κακοεργῶν ἐπ' ἀνέρι, λείγον ἔλκος
 Μοῦνοις τόνδ' ἐθέλειν ἀγορευέμεν, οἷσιν ὀμοίον
 Λυγρὸς ἔχῃς πυρῶντι χόλω ἐνομῶρετο λοιγόν·
 Τὸν γὰρ δὴ καὶ μούνοις ἐπίστασθαι κακὸν ἄλγος,
 240 Ὡς καὶ ἐγὼ κείνοισιν ἐμὸν πόνον ἐξαγορεύω,
 Οἷσιν ξυὸς ἔρω, ξυὸν κακὸν, ἄλγος ὀμοίον.
 Μοῦνοι γὰρ κεν ἐμοῖο φίλως δεξαίετο μῦθον,
 Καὶ γαστρὸς κραδίης μυστήρια γνοῖεν ἄριστα,
 Οἱ σταυροῦ ποθέοντες ἐπωμαδὸν ἄχθος ἀείρειν,
 245 Καὶ μεγάλου Βασιλῆος ἐν ἔρκεσι μοίρα·ν ἔρη-
 τε,
 Εὐοδίην στέργουσι, καὶ οἰκτεῖρουσι παρόντας,
 Τοῖς δ' ἄλλοις κεν ἵοιμι γέλωσ ἐμὰ κήδεα βίωσιν,
 Ὡν πίστις κραδίην ἄκρην ἐχάραξεν ἑλαφρῆ,

Quas cum pauperibus communes habere optabam,
 Utrote et ipse advena hic et erro,
 In manum Altissimi respiciens bonorum largitricem :
 225 Nec tantum ob invisam omnibus mortalibus injuriam,
 Quæ etiam mansuetum hominem ira implet promptissime ;
 Nec fratrum causa, quos nunc mihi sepulcrum legit,
 Inmatura morte abreptos, omnibus hominibus mirabiles,
 Quantum animam meam desseo, velut si quis gravibus
 230 Et insolubilibus catenis dolentem viderit pulchram,
 Et magnam, et ex generosis regibus ortam reginam,
 Quæ armis ab hostibus capta, et molestæ astricta
 Servituti, tristes oculos in terram desigit.
 Talia passus sum ; tale ulcus intra cor gero.
 235 Antiquus sermo est, si cui immiserit dentem
 Maleficum acerbis serpens, eum perniciosum ulcus
 Iis solis narrare velle quibus similem
 Dirus serpens inflammato veneno inussit perniciem ;
 244-245 Hujc enim, et quidem soli cognitum esse malum dolorem.
 240 Sic etiam ego illis ærumnam meam edisseram,
 Quibus communis amor, commune malum, similis dolor.
 Solum enim hi dicta mea amice exceperint,
 Et mœsti cordis optime mysteria noverint,
 Qui crucis pondus humeris atollere cupientes,
 245 Ac partem in magni Regis septis habentes,
 Rectam viam deligunt, et lapsos wiserantur.
 Aliis vero risus mala mea referens exstiterim,
 Quorum levissima fides summa cordis impressit,

Billius non vitam, sed facultates et opes, quæ post
 Cesarii mortem ab iis qui Imperatorii fisci curam
 gerebant, direptæ fuerant, significari. Quod autem
 sequitur, τὸν ξυὸν, idem est ac si dixisset ὀμοίον.

224 Δῶταίρα. Hæc lectio, quam duo Regii et
 Coisl. suppeditarunt, potior visa est quam vulgata,
 δῶταίρα, magisque sapit Homerum, quem sæpe
 Gregorius imitatur. Hinc tollenda particula γε, quæ
 abundat in edit.

229 Ὡς τις ἀνασσα. Sic habent Regii
 992, necnon et Coisl. et Coisl. et Coisl. et Coisl. et Coisl.
 Schol. Chig. Edit. autem ὡς τιν' ἀνασσα.

236 Λοίγρον ἔλκος. Sic mas. Edit. λοιγόν.

237 Ὀλοῖον ὀμοίον. Adagium est quo signifi-
 mus dulcissimum esse eam consolationem, quæ
 eo proficitur, qui iisdem calamitatibus affectus
 est quibus ille quem consolatur, BIL.

METRICA VERSIO,

Census diripitur, manibus dispersus iniquis,
 Quem cum pauperibus communem semper habere
 Optavi, velut ipse etiam mendicus et exsul,
 Advena que in terra, porrectricemque bonorum
 Numinis ad dextram supplex mea lumina tollens :
 Non etiam nobis quia sæva injuria facta est,
 Quæ solet et faciles animos turbare dolore :
 Non quia præceleri facto mors aspera fratres
 Sustulit, egregios fratres, quosque omnibus æque
 Reddidit fama celebres pulcherrima virtus :
 Quantum animæ doleo fatum miserabile nostræ,
 Quam velut illustrem dominam, formaque decora
 Conspiciam, et claris regum natalibus ortam,
 Aspicio gravibus vinciam oppressamque catenis,
 Quam manus hostilis bello superavit et armis,
 Servitioque tenet mœrentem, et lumina terræ
 Figentem lacrymis stillantia. Talia namque
 Sum passus, talemque premo sub corde dolorem.

B Injeto quemquam, ut dicunt, si dente moros
 Cœruleus serpens, vulnusque infixit acerbum
 Non aliis cupit ille suos memorare dolores,
 Quam quibus est etiam fuscum a serpente venæ
 Hos etenim tanti solos vim nosse doloris.
 Haud secus his nostrum hunc commemorare
 Fert animus, quibus idem amor est, eademque
 Consimilisque dolor. Namque hi duntaxat amice
 Excipient mea verba animo, cordisque gementis
 Optima cognoscent mysteria, qui cupientes
 Dulce suis humeris pondus plenumque salute
 Ferre crucis, partemque in magni Regis habet
 Crælitibus septis, simul ipsi tramite recto
 Pergunt, atque pio miserantur corde cadentes.
 Quippe aliis risum, referens mea fata, moveret
 Quorum extrema fide leviter sunt corpora tinct

Ὀὐδὲ διὰ σπλάγγνων ἤλθ' ἡμερος δέξυς Ἄνακτος·
 250 Ζῶσι δ' ἐνθάδε μούνον ἐφημέρια φρονέοντες.
 Ἄλλ' οἱ μὲν φθινύθουσιν, ἐπεὶ πάντεσσιν ὁμοίως
 Γλῶσσαν ἐφοπλίζουσιν, ἐτοιμώτατον βέλος, ἄλλοις
 Ἑσθλοῖς, ἢ ἤ κακοῖσιν. Ἐγὼ γέ μὲν οὐτι γόοιο
 Λήξω, πρὶν στονόεσσαν ὑπεκφυγέειν κακότητα,
 255 Καὶ μάργοις παθέεσσι νόου κληῖδ' ἐπιθεῖναι,
 Οἷς νῦν πάντα θύρετρα πικρῶς Σατὰν ἐξεπέτασσε,
 Πρόσθεν ἐεργομένοισιν, ὅτ' ἔσκαπε χεῖρ με θεοῖο,
 Ὅσδ' εἶχεν κακίη πρόφασιν πέλας, ἢ ῥα τάχιστα
 Ἄπτεται, ὡς καλάμης γε πυρὸς μέγας ἐγγύς ἐούσης,
 260 Ἄχρι καὶ ἐξ ἀνέμοιο πρὸς ἡέρα πυρὸς ἀερθῆ.
 Ὡς ὄφελον κρημνοῖσι, καὶ οὖρεσι, καὶ σκοπέλοισι
 Κρύψαι τῶνδε πάροισιν ἐμὸν δέμας· ἢ κεν ἅπαντα
 Τόνδε βίον, βίτου τε φυγῶν σαρκῶς τε μερίμνας,

A Χριστὸν ὄλον φορέεσκον ἐνὶ φρεσίν, ὅλος ἀπ' ἄλλων
 265 Ναιετάων, ὡς τε Θεῷ νόον ἀγρὸν ἀείρων·
 Μέσφ' ὅτε καὶ κούφησι σὺν ἐλπίσι τέκμαρ ἐπίσπον.
 Ὄφελον· ἀλλὰ πόθος με φίλων κατέρυκε τοκίων,
 Ἐλκων, οἷα τάλαντον ἐπὶ χθόνα· ὅτι πόθος γε
 Τόσσον, ὅσον μυελόν τε καὶ ἔγκατα πάντα δαίζων
 270 Οἶκτος, ὅτις παθέων ἀγανώτατός ἐστιν ἀπάν-
 [των,
 Οἶκτος μὲν πολιῆς θεοειδέος, οἶκτος ἀνίης,
 Οἶκτος ἀπαιδιῆς, οἶκτος δέ τε καὶ περὶ παιδός,
 Ὅ ῥα περιτρομέουσι, γλυκὺν πόνον αἰὲν ἔχοντες,
 Ὅφθαλμὸν βίότοιο, καὶ ἀλγεσιν ἀσχαλῶντα.
 275 Ὅ βίβλοι τοπάροισθε μέλον, τὰς Πνεύμ' ἐχά-
 [ραξεν
 Εὐταγέων γλώσσησι, καὶ ἐνδοθι γράμματος ἐσθλοῦ

Nec in viscera vividus amor Regis penetravit;
 250 Sic autem vivunt, ut caduca tantum sapiant.
 Sed illi quidem pereant, quippe qui linguam, paratissimum
 Telum, in omnes alios similiter exacuunt,
 Sive bonos, sive malos. Ego autem genere non cessabo,
 Quin prius luctuosam effugerim pravitatem,
 255 Et protervis mentis affectibus clavem imposuerim,
 Quibus nunc valvas omnes scelestus Satan aperuit
 Antea cohibitis, cum me tegetet Dei manus.
 Nec occasionem propinquam haberet malitia, quæ citissime
 Invadit, velut ignis ardens stipulam vicinam,
 260 Donec etiam a vento flamma in aerem tollatur.
 Utinam præruptis locis et montibus et scopulis
 Ante hos eventus meum corpus abdidissem: sic enim omnia
 Hæcæculum, ac sæculi carnisque sollicitudines fugiens,
 Totum Christum portarem corde, solus ab aliis
 265 Habitans, solique Deo puram mentem attolens,
 Donec cum spe levi diem extremum claudam.
 Utinam! Sed amor me tenuit parentum,
 Instar ponderis in terram trahens: nec tamen tantum
 Amor, quantum medullas et interiora omnia peredens
 270 Miseratio, omnium animi motuum suavissimus,
 Miseratio canitiei Deo similis, miseratio mœroris,
 Miseratio orbitatis, miseratio et quod circa natum
 Contremiscant, dulci sollicitudine semper prosequentes,
 Oculum vitæ suæ et molestiis suis dolentem,
 275 Cujus cura antehac erat libri, quos Spiritus exaravit
 Sanctorum linguis, et intra præclaram litteram

256 Οἷς νῦν. Ita Chig. Edit. τοῖς νῦν.
 262 Τῶνδε πάροισιν. Reg. 992, sup. lin. πρὸ
 τούτων. Mox ἢ κεν ἅπαντα. In his interpretandis
 vocibus secuti sumus interp. et schol. cod. Coisl.
 266 Κούρησι σὺν ἐλπίσι. Int. Coisl. Ὑψηλαίς

καὶ ἐλαφραῖς σὺν ἐλπίσι. Schol. μετὰ χρηστῶν τῶν
 ἐλπίδων. Mox. ἐπίσπον. Sic Reg. 992. Edit. ἐπέσπων.
 270 Ἀγανώτατος. Sup. lin. in Reg. 39, καθαρ-
 ρώτατος, purissimus.
 273 Ὅ ῥα. Sic mss. Edit. male ὡς ῥα.

METRICA VERSIO.

Intima nec validus circum præcordia Christi
 fervet amor, fluxæ verum omnia tempora vitæ
 Vanis impendunt rebus studiisque caducis.
 Sed pereant, quoniam nullo discrimine in omnes
 linguam acuunt, telum quo non est promptius
 [ullum
 rebus in humanis. At ego indulgere dolori
 Non prius abstimam, quam me fuga concita turpi
 iripiat vitio, foedisque affectibus ipse
 lavem animi imponam, quibus omnes perfidus
 [hostis
 Undique nunc valvas scelerata mente reclusit,
 Ante minus patulas, certo mihi cum Deus esset
 ræsidio, segetem nec haberet noxa propinquam,
 uam, velut admotam stipulam rapidissimus ignis,
 rotinus invadit, ventoque agitata tumentem
 rescit, et ingentem sustollit ad æthera flammam.
 O utinam ante, meos scopulis immanibus artus

B Præruptisque locis texissem et montibus altis!
 Nam vita, et cura vitæ carnisque relicta,
 Toto animo Christum ferrem, semotus ab omni
 Cœtu hominum, vacuumque vehens a crimine men-
 [tem
 Ad cœlum et cœli Dominum, quod ultima tandem
 Mors bene speranti spatium mihi clauderet ævi.
 Rectius hoc equidem fuerat: sed dulce parentum
 Me desiderium tenuit, visque acris amoris
 Haud secus ac plumbum depressit, humique locavit.
 Nec vero tam pressit amor, quam viscera cuncta
 Rodens, et medium scindens miseratio pectus,
 Passio cunctarum dulcissima. Namque movebat
 Me luctus gravis, et natis orbata senectus,
 Sollicitusque timor, gelidos qui conculcit artus,
 Dum mihi perpetuo metuunt, dulcemque laborem
 Suscipiunt, ac ine statuunt pro lumine vitæ,
 Argumnis gravibus pressum licet, atque gementem

Πνεύματος ἀστράπτουσα χάρις, καὶ κρυπτὸν ὕμναιρ
 Οἷοισιν καθαροῖσι φαεινόμενον μερόπεσσιν
 Εὐχαὶ τε στοναχαὶ τε φίλαι, καὶ ὕμναι ἀΐπνοι,
 280 Ἄγγελικοὶ τε χοροὶ, ψαλμοῖς Θεὸν οἱ γ' ἐρέ-
 [θουσιν,
 Ἰστάμενοι, ψυχᾶς τε Θεῷ πέμποντες ἐν ὕμνοις,
 Πολλῶν ἐκ στομάτων ξυνήν ὅσα γηρύοντες
 Γαστρός τ' ἀρχεκάκιο μόγος, καὶ μέτρα γέλωτος,
 Γλώσσης τ' ἀτρεμῆ τε καὶ ὄμματος, ἡδὲ χόλοιο
 285 Μαινομένοιο χαλινά. Λόγος δ' ἐσφριγγεν ἀλήτην
 Πάντοσε παπταίνοντα, νόον γ' ἐπὶ δ' ἐστρεφε Χριστῷ
 Ἐλπίσιν οὐρανῆσι. Λόγος δ' ἐπὶ πᾶσιν ἔκειτο
 Εἰκὼν ἄγων πρὸς Ἄνακτα. Θεὸς δ' ἐπιτέρπει τ' ἔρωϊ.

Ἄντι δέ μοι κτεάνων τε καὶ ἀργαλέων ὄρυμαγῶν,
 290 Οἷ με καὶ ἐννυχίοισι κακοῖς ἐρέθουσιν ὕμναιρ,
 (Φροντίσιν ἡματίας γὰρ ὁμοῖα φάσματα νυκτός),
 Ἦεν ἐν ὀφθαλμοῖσι Θεοῦ σέλας, εὐσεβέων τε
 Ψυχῶν παμφανώσα χοροστασίη τε κλέος τε.
 Νῦν δὲ δὴ ἐξαποδώλωε χειμῆλια πάντ' ἀπ' ἐμοῖο
 295 Ψυχῆς, ἣ τοπάρουθεν ὀμίλλαι πᾶσιν ἀρίστοις,
 Οἷος δ' ἐντὸς ἔμεινε πόθος, καὶ ἀλγος ἀελπτον.
 Τοῦνακην αἰδάσω. Τὸ δ' ἐσπύριον οὐ σάφα οἶδα,
 Εἴ με Θεὸς παλίνροσον ἐς ἦθεα τὰ πρὶν ἀνάξει
 Δύσας ἐξ ἀχέων, ἀπὸ δ' ἄχθεα πάντα τινάξας,
 300 Ἦτ' ἄραρος μεσάτοισιν ἐν ἄλγεσιν ἐνθεν ἐλάσσει,
 Πρὶν κ' ἀσθρὴν ἰδέειν, πρὶν γ' ἔλκασσι φάρμακα βίαις,

646-647 Spiritus refulgens gratia, occultaque utilitas

Solis manifesta puris hominibus :
 Cui preces et gemitus placebant, et noctes insomnes,
 280 Angelicisque chori, qui psalmis Deum flectunt,
 Stantes, animasque Deo in hymnis attollunt,
 Multorumque ex ore communem vocem concinnantes ;
 Ventris autem malorum fontis labor, risusque moderatio,
 Linguae et oculorum quies, ac ira
 285 Insanientis frena. Ratio autem astringebat errabundam
 Et quoquoversum respicientem mentem, et ad Christum vertebat
 Spes coelestibus. Ratio in omnibus aderat
 Imaginem ducens ad Regem. Deo autem gratus hic cordis motus.
 Possessionum vero loco et molestorum tumultuum,
 290 Qui me nocturnis ac malis somniis stimulant
 (Diurnis enim curis similia sunt noctis visa),
 Fulgebant oculis Dei splendor, et piarum
 Animarum illustris chorus et decus.
 Nunc autem thesauri omnes diffugerunt a mea
 295 Anima, quae prius optimis quibusque rebus florebat,
 Ac solum intus remansit desiderium, et dolor sine spe.
 Propterea gemo. Crastinum autem haud clare novi,
 Utrum me Deus rursus in antiquos mores restituat,
 Solvens curis, et omnia onera excutiens,
 300 An potius hinc mediis in ærumnis, antequam
 Diluculum aspiciam, antequam ulceribus remedia apponam,

280 Ἐρέθουσιν. Int. Coisl. τιμῶσιν. Schol. γε-
 παύρουσιν. Reg. 991, sup. lin. ἐγείρουσιν. *Monachos intelligit et describit, inquit Billius.*

283 Γαστρός τ' ἀρχεκάκιο. Nam ex esu interd-
 dicti illius pomii mala omnia nobis profluxerunt :
 ventrem malorum auctorem sæpius appellat Grego-
 rius. Sic supra, lib. 1, sect. 2, carm. 1, vers. 44 ;
 et infra, sect. 2, carm. 1, vers. 216.

284 Γλώσσης τ' ἀτρεμῆ. Ita codices magno con-
 sensu. Edit. ἀτρεμῆ γλώσσης τ'.

286 Πάντοσε παπταίνοντα. Reg. πάντη ἐπαπ-
 νοντα.

288 Ἐπιτέρπει. Regg. 992 et alii ἐπετέρπει.

289 Κτεάνων τε. Sic Reg. 991. In editis deest.

295 Ὀμίλλαι πᾶσιν ἀρίστοις. Schol. Coisl. ἐκ-
 πᾶσιν καὶ ἰθαλλεν ἀγαθοῖς.

296 Ἀσπύριον. Int. Coisl. ἀπροσδόκητον, πρὸς
 spem : cui etiam interpretationi favet Schol. 991
 Reg. 991, qui habet sup. lin. ἀπροσδόκητον.

300 Ἐλάσσει. Reg. 992 ἔλασει.

METRICA VERSIO.

Utpote jucundæ cui sacra volumina curæ
 Ante forent, summum quæ Numen in ore piorum
 Sculpsit, et egregii puro sub cortice scripti
 Gratia fulgorem diffundens Pneumatis almi,
 Utilitasque latens, quam soli cernere possunt
 Qui bene purgarint generosæ lumina mentis ;
 Noctesque insomnes gratæ, luctusque, precesque,
 Angelicæ chori, rigidus qui corpore laudes
 Decantant Patris æthereæ qui regnat in arce,
 In cœloque animis volitant, dum cœutica fundunt,
 Diversisque eadem modulantur carmina linguis :
 Tum ventris labor, auctoris fontisque malorum,
 Atque oculi linguæque quies, moderatio risus,
 Et rabies iræ, freno compressa tenaci.
 Quin etiam ratio temere indomiteque vagantem
 Et passim spectantem animum stringebat habena,
 Mentemque ad Christum revocabat spe melioris
 Allectam vitæ, cœlique cupidine tactam.

B Omnibus instabat moderatrix sedula membris
 Divinam ratio tollens ad sidera formata,
 Et Domino sistens, cui jucundissimus iste
 Cordis motus erat, supera ad convexa volantis ;
 Ac pro magnificis opibus, miseroque tumultu,
 Qui me nocte etiam per inania somnia vexat
 (Visa etenim curas referunt nocturna diurnas),
 Divinus nostris splendor radiabat ocellis,
 Fulgidaque eximii virtus et gloria cœtus.
 Omnis at illa animæ, consortia sancta honorum
 Sectari solitæ, periit pretiosa supellex ;
 Nec quidquam misero mansit nisi sola curæ
 Ac me præter spem crucians ærumna ; calentes
 Hinc fundo lacrymas, dubius timidusque futur
 Pristinam mense iterum referet Dominator oīων
 Ad studia, expellens curas onus atque molest
 An prius in mediis me fluctibus ipse dolorum
 Extrahet hinc, cœlo quam nubila cernere pu-

Δύσμορον ἱμερόντα φάους πυμάτην μετὰ νύκτα,
 Τῆμος ὄδυρομένοισιν ἐτώσια τίς κεν ἀμύναι.
 Ἐνθα δ' ἄκος μερόπτεσσι, τὰ δ' ὕστατα δέσμια πάντα.
 305 Ἦδῃ μοι πολίον τε κάρη, καὶ ἄψα ρικινὰ
 Ἐκλίθη βιότοιο πρὸς ἔσπερον ἀλγινόντος.
 Ἄλλ' οὐπω τοῖνδ᾽ε τοσόνδε τε ἄλγος ἀνέτην
 Οὐδ' ὅτε μαινομένοισι κορυσσόμενον ἀνέμοισι
 Γαίης ἐκ Φαρίης ἐπ' Ἀγαθίδα, πόντον ἔσπεμον
 310 Ἀντολήν Ταύριοι, τὸν ἐρήγασι μάλιστα
 Ναῦται, χειμερίου, παῦροι δὲ τε πείσματ' ἔλυσαν.
 Ἐνθα δ' ἐγὼ νύκτας τε καὶ ἡμέρας εἴκοσι πάντα
 Νῆος ἐνὶ πρύμνῃ κείμην, Θεὸν ὀψιμέδοντα
 Κιχλήσων ληΐσι. Τὸ δ' ἄφρεε κύμ' ἐπὶ νῆα

A 315 Οὐρεσιν ἢ σκοπέλοισιν ὁμοίον ἐνθα καὶ ἐνθα,
 Πολλὸν δ' ἐντὸς ἐπιπτε. Τινάσσετο δ' ἄρμενα πάντα,
 Ὀξεία συρίζοντος ἐπὶ προτόνοισιν ἀήτου.
 Αἰθὴρ δ' ἐν νεφέεσσι μελαίνετο, καὶ στεροπῆσι
 Λάμπετο, καὶ κρατεραῖς περιάγωντο πάντοσε φωναῖς.
 320 Τῆμος ἑμαυτὸν ἔδωκα Θεῷ, καὶ πόντον ἄλυξα
 Ἄγριον εὐαγέεσσιν ὑποσχασίῃσι πεισόντα.
 Οὐδ' ὅτε παλλομένης γε θεμελία σείετο πάντα
 Ἑλλάδος εὐρυχόροιο, κακοῦ δ' οὐ φαίνεται ἀρωγῆ
 Αὐτὰρ ἐγὼ τρομέεσκον, ἐπεὶ ψυχὴν ἀτέλεστον
 325 Εἶχον ἐπ' οὐρανίῳ χαρίσματος, εὔτε λοετρῷ
 Ἐλκεται ἀνθρώποισι χάρις καὶ Πνεύματος ἀγλή.
 Οὐδ' ὅτε νοῦσος ἐπλησεν ἐμὸν στόμα βέβρυγατι λάθρῳ,

Miserum revocet lucis cupidum in profunda nocte,
 Cum lamentantibus frustra quis auxiliatur.
 Hic enim medicina est hominibus, sed extrema vinculis constricta omnia.
 305 Jam mihi canum est caput, et rugosa membra
 Declinant in tristis vitæ vesperam.

Sed nondum talem tantumque pertali dolorem;
 Nec cum furentibus agitated ventis
 Ex terra Pharia in Achaiam, mare sulcarem
 310 In ortu Tauri hiemalis, quem horrescant maxime
 Nautæ, ac pauci tunc solvunt retinacula:
 Tunc ego noctes et dies omnino viginti
 648-649 In navis puppi jacebam, Deum in cælo regnantem
 Precibus vocans. Spumabat autem fluctus in navim
 315 Hinc et illinc, montibus scopulisque similis;
 Plurimus autem intus cadebat. Agitabantur vela omnia,
 Acute in rudentes vento sibilante.
 Æther nebulis infuscabatur, et fulguribus
 Rutilabat, et magnis undique frangebatur clamoribus.
 320 Tum memetipsum Deo tradidi, et pontum ferocem
 Effugi sanctis propositis dejectum.
 Nec, cum commotæ quaterentur fundamenta omnia
 Latæ Græciæ, nec mali auxilium appareret;
 Tunc ego tremebam, quia animam habebam nondum
 325 Cælesti dono initiatam per lavacrum,
 Per quod excipiunt homines gratiam et Spiritus splendorem.
 Nec cum morbus implevit os meum sædo humore,

302 ἱμερόντα. Unus ex Regiis ἱμερόντα.
 306 Ἀλγινόντος. Ita codices plerique. Edit. ἀλ-
 γινόντος.
 308 Κορυσσόμενον. Editi addunt γ', quod in
 mss. non apparet, sed quod favet metro.
 309 Γαίης ἐκ Φαρίης. Cum ex Alexandria Græ-
 ciam peteret; Phariam vocat, eo quod insula Pha-
 ros Alexandriæ vicina est. Mox ἔσπεμον. Reg. 39 et
 Chig. ἔσπεμον.
 313 Ἐπὶ. Sic mss. Edit. ἐπὶ.
 314 Τὸ δ'. Male editi. τῷ δ'. Eiusdem tempesta-

tis altera legitur descriptio n.rra carm. xi, De Vita
 sua, vers. 126 et seqq.
 317 Προτόνοισιν. Reg. 992 interpretatur τοὺς ἐν
 τῷ ἱστίῳ σχολίους.
 322 Παλλομένης γε. Duo codices Regii et Chig.
 παλλομένης γε.
 327 Πνεύματι. Ita habet codex Coislinianus longe
 melius quam alii codices necnon et editi, qui ha-
 bent πνεύματι. Interpres Coislinianus et Reg. 992,
 sup. lin. παρετῷ.

METRICA VERSIO.

Depulsa, ulceribusque meis adhibere medelam,
 Ter miserum, lucis cupidum post tempora noctis
 Postremæ, cum jam nemo succurrere possit
 Flentibus. Hic etenim nobis est prompta medela:
 Post autem clausa est omnis medicina salutis.
 Jam mihi jam canum caput est, rugosaque membra
 Tristis ad occasum vitæ jam prona feruntur.
 Sed nondum talem subii tantumque laborem:
 Non quando sævis agitated flatibus æquor
 Sulcabam, ex Pharia litus tellure Pelagum
 Nave petens fragili, Tauri brumalis in ortu,
 Tauri, qui tanto nautarum corda pavore
 Afficit, ut rarus retinacula solvere nauta
 Audeat, infidoque ratem committere ponto.
 Noctibus hic denis ego bis, totidemque diebus,
 Supplice voce rogans Numen cælestæ, jacebam
 Ad puppim exanimis. Latus autem in utrumque carinæ

B Æquorei fluctus spumamæ rabiemque vomebant,
 Montibus aut scopulis similes, ingensque cadebat
 Vis undarum in eam, sed et omnia vela moveri
 Conspiceres, vento in duros stridente rudentes.
 Jam vero nebulæ tetra caligine cælum
 Fuscabant, crebrisque etiam fulgoribus æther
 Splendebat, validis clamoribus undique ruptus:
 Tum me donavi Christo, pelagique periculum
 Vitavi, sanctis precibus votisque repulsum.
 Non cum lata gravi quateretur Græcia motu,
 Ulla nec auxilii jam spes alicunde pateret;
 At tremor horribilis gelidos invaserat artus.
 Nondum etenim sacro baptismate pectus habebam
 Tinctum, in quo trahitur lustrali gratia lymphæ,
 Mirusque excipitur splendor, quem Spiritus affert.
 Nec mihi cum fauces quondam vis aspera morbi
 Implesset valido fluxu, sævoque dolore

Και πνοῆς σταίνωσε πῦρος, ζωῆς τε κελεύθους.
 Οὐδ' ὀπίρ' ἀφραίνονται νόω λυγρὸν ἄμφις ἑλίξας,
 330 Ὅβρι ἐκὼν βλεφάρου περιηγέα κινδὸν ἄμυξα,
 Διματέοντα δ' ἰθιχα: Φάος δ' ἐμὸν, οἷα φονῆος,
 Ὡλετο, ἀμπλακίην δὲ πικρὴν μέγα πένθος ἔτατμεν.
 Οὐδὲ θεῶν καλὰ μνησιν ἐμαῖς ἀνέπνευσα θυλήν
 Πνεύματος, ὅβρι πάρος γε, πρὶν ἐκλυσσά δάκρυσι πῆμα.
 335 Ψαύειν μὴ καθαρῶ γὰρ ἄγνω κακὸν, ὡς πο-

A Καὶ κόσμου κρατεροῖο λαβὰς, καὶ χάσμα πείλων
 Ἄμφιχανεῖν μεμαῦτος ἑαῖς γενυέσσι δράκοντος,
 345 Ὅν κε λάβῃ. Βελη γὰρ ἐμὸς νόος ἐστὶν ἰδῆτις.
 Τίς δώσει κεφαλῇ πηγῆς ῥόον ἢ βλεφάροισιν,
 Ὃς δακρῶν ὄχθοῖτο μολύσματα πάντα καθύρω,
 Κλαύσας ὡς ἐπόικειν ἀμαρτάδας (ἢ γὰρ ἄριστον
 Δάκρυν ἐστὶ βροτοῖσιν ἄκος, ψυχᾶς τε μελαίνης,
 350 Καὶ κόνις αἰθαλίεσσα, καὶ ἐν χθονὶ σάκκας
 [ἐρυμνός];

Ἄδρανὲς ὄμμα φέρειν κατεναντιὸν ἡλίου:
 Ἄλλα τε πᾶλλ' ἐμὸ γῆσα· τίς ἂν τάδε μυθήσαιτο,
 Οἷς με θεὸς τείρων τε καὶ εὐμενέων ἐκάλεσσαν;
 Ἄλλ' οὕτω τοιοῦθε κακοῖς πάρος ἀνταβόλησα,
 340 Οἷοισι πυμάτοισιν ἐμῇ ἐνέκυρσε τάλαινα
 Ψυχῇ· καὶ ποθέει ποτὶ ἐλεύθερον ἤμαρ ἰδέσθαι
 Πάντ' ἀποδυσαμένη, γυμνῇ φλόγας ὡς κε φύγησι,

Ὅς τις ἐμ' εἰσπρώων τρομῇ, καὶ φέρτερος εἴη,
 Φεύγων Αἰγύπτιο μέλαν πέδον, ἔργα τε πικρά,
 Καὶ Φαραῶ βασιλῆα, πάτρην δ' ἐπὶ θείαν ὀδύην,
 Μηδὲ μὲν Βαθυλῶνος ἐπὶ κραναῆς παιδοῖσι
 355 Δουριαλῆς, δυθῆσι παραζόμενος ποταμοῖο,
 Ὡδῆς ὄργανα πάντα παρακλίνας ἀτινακτα
 Δακρυδέει, σπέυδῃ δ' ἑρῆς ἐπὶ τέρματα γαίης.

Et spirationis meatus, ac vitæ vias arctavit.
 Nec cum insipiente animo vimen huc et illuc torquens,
 330 Impudens palpebræ rotundum angulum punxi,
 Ac cruentum reddidi. Tunc lumen meum, ut homicidæ,
 Evanui, et errorem amarum luctus ingens consecutus est.
 Nec manibus meis Deo obtuli victimam
 Spiritus, non prius profecto, quam lacrymis labem eluissem.
 335 Ei enim, qui purus non est, nefas sanctum tangere, ut
 Infirmitatem oculum in ardentem solem intendere.
 Multa alia pertulit: quis ea edisserat
 Quibus me Deus et conterens et favens vocavit?
 Sed nondum hactenus in tanta incidi mala.
 340 Quanta postremo misera mea experta est
 Anima, quæ liberum aliquando diem intueri cupit,
 Omnibus sese exuens, ut nuda flammam effugiat,
 Et mundi potentis laqueos et os immane
 Draconis, qui maxillis suis vorare gestit
 345 Quemcumque ceperit, Belizæ enim edulitum est anima mea.
 Quis det capiti fontis fluentum, et palpebris,
 Ut lacrymarum rivis sordes omnes eluam,
 Lugens, ut decet, peccata (sunt enim optimum
 Lacrymæ hominibus remedium, animabusque infuscatis,
 350 Et cinis fuliginosus, et humi saccus asperrimus)?
 650-651 Ut qui me viderit, contremiscat, et melior fiat,
 Fugiens Ægypti nigrum solum, et acerbe opera,
 Et regem Pharaonem, et divinam in patriam proficiscatur,
 Nec maneat Babylonis duræ in campis
 355 Captivus, ripisque assidens fluminis,
 Ac cantus instrumenta omnia suspendens intacta
 Lacrymetur, sed in fines properet sacræ terræ,

333 Ἐμαῖς. Sic melioris notæ codices, Chig.,
 Coisl. Reg. 39. Edit. ἐμῆς.
 335 Καθαρῶ. Chig. Coisl. καθαρῶς.

343 Λαβὰς. Coisl. Int. παγίθας.
 354 Κραναῖς. Sic mss. Edit. κραναοῖς.

METRICA VERSIO.

Opprimeret vitæque vias auræque meatus.
 Non etiam tunc cum malesana vinina mente
 Intorquens, oculi punxi temerarius hircum:
 Ac subitus fluxit sanguis, luxque occidit omnis;
 Non æcus atque illi, qui cædis crimine dextram
 Polluit; erratum luctusque excepit acerbus:
 Nec prius aggredior manibus transmittere sacrum
 Spirituale Deo, lacrymis quam noxa soluta est.
 Non etenim impuro tutum est contingere purum,
 Non magis atque hebetes oculos obvertere soli.
 Plurima præterea subii. Quis carmina cuncta
 Commemorare queat, queis me vexansque favensque
 Ad se divinum Numen persæpe vocavit?
 Sed nondum tales incurfavere procellæ,
 Quam quas infelix animus tulit haud ita dudum,
 Et quibus exsolvi misero expetit, omnia prompte
 Abjiciens, nudus queat ut vitare minacis
 Viam flammæ, mundique manus, faucesque draco-

B In nos qui rabidum gestit deligere dentem:
 Pabula nam Belizæ mea mens dulcissima præbet.
 Quis capiti latices tribuet, quis flumina nostro,
 Ut maculas omnes lacrymarum fonte repurget!
 Luctibus assiduis, ut convenit, horrida plangens
 Crimina (namque animæ vitiorum sordibus atz
 Munere nulla Dei melior concessa medela est,
 Quam stetus, tristitque cinis, saccique premenis
 Asperitas), ut si quisquam sua fixerit in me
 Lumina, confestum gelido terrore tremiscat,
 Et rapidum studiis melioribus exigit ævum,
 Ægyptum nigram fugiens, durosque labores,
 Et trucis imperium regis, gressusque beatam
 Conferat ad patriam, nec bello captus et armis
 Exsulet hostili miserabilis exsul in ora,
 Et sedeat riguæ lacrymans in margine ripæ,
 Organa de manibus ponens, salicique propinque
 Appendens, sibilibus nec mollia carmina jungens
 Quin potius servile jugum, quod colla premebat

Δούλιον Ἀσσυρήθε φυγῶν ζύγον, ὃς πρὶν ἔτειρε,
Καὶ νηοῦ μεγάλιο θεμελία χερσὶ βάληται.

360 Τὴν μὲν ἐγὼ πανάποτος ἐπέειπνον, οὐπος'
[Ἐλεῖται

Τμειρων. Χαλεπὸν δὲ πάθος κατὰ γῆρας ἔχειε,
Καὶ κύπτω ποτὶ γαῖαν, ἐνὶ φρεσὶ πένθος ἀέθειε,
Ἄζόμενος θνητούς τε καὶ ἀθάνατον Βασιλῆα,
Εἴμασι τε κραδίη τε κατηφιδίων, καὶ ἀναυδος,
365 Ἐλκων οἶκτον Ἄνακτος ὀϊζύϊ, ὃς χθαμαλοῖσιν
Εὐμνέων πάντεσσιν ὑπερφιάλους ἀθερίζει·
Οἶον δ' ἐξ ἱερῆς Σολύμων κατιόντα πόλης
Ἰερτιχοῦς πτολίεθρον ἐπὶ κλυτὸν, ὡς ἐνέπουσι,
Φῶρες ἐδηλῆσαντο κακοὶ λοχῶντες ὀδίτην,
370 Οἱ μὲν τὸν πληγῆσιν ἀεικελήσει τεμνόντες,
Εἴματά τ' ἐκδύσαντες ἅ μιν σκέπτε, νηλεῖ θυμῷ

Α Λεῖψαν ἀποφύχοντά· θαῶς δ' ἐνέκυρσαν ὀδίται
Λευίτης ἱερεὺς τε, λίπον τὲ ἐ νηλεῖ θυμῷ.

Καὶ που Σαμαρέων τις ἐπῆλυθεν, ὃς σφ' ἐλέησε.
375 Καὶ μιν ἔγων κατέδησε, καὶ ἔλακεσι φάρμακ'
[Ἐλεϊται,

Καὶ μισθὸν κομέοντι· τέρας μέγα, πῶς Σαμαρείτης
Τόνδ' ἐσθῶν ἐλέηρεν, ὃν οὐκ ἐλέηραν ἄριστοι !
Οὐ γὰρ ἐγὼ σάφα οἶδα τί κούθεται εἰκόνι τῆδε,
Οἶα Θεὸς σοφίη μυστήρια ἀμφικαλύπτει.

380 Καὶ τὰ μὲν ἔλθοι. Τοιοῖσδ' ἐγὼ ἀντεβόλησα
Πῆμασι· καὶ μ' ἐδάτξεν ὁμῶς ψυχῆσι μεγαίρων
Ληϊστής βίτου κεδνῆς καταβάντα πόλης,
Καὶ Χριστοῦ μ' ἀπέδυσσε χάριν, καὶ γυμνὸν ἔθηκεν,
Ἵσπερ Ἀδάμ τοπρόσθε χόδος καὶ πτώσιος ἀρχῆν;
385 Ὅν γεῦσις κατέθηκεν ἐπὶ χθόνα, τῆς γένος ἦεν.

Servile ex Assyria fugiens jugum, quo prius conterebatur,
Et magni templi fundamenta manibus jaciāt.

360 Hanc ego miserrimus postquam reliqui, nondum
Cessavi desiderare. Vehemens autem affectio senium mihi infudit,
Et in terram vergo, luctum in praeordiis alens,
Reveritus mortales, et immortalem Regem,
Veste et corde demissus, et voce carens,

365 Miserationem Regis infelici statu trahens, qui omnibus
Humi jacentibus favens, superbos respuit ;

Qualem ex sacra Solymorum urbe descendentem
In inclytum, ut ferunt, Jerichuntis oppidum

Improbi latrones læserunt in insidiis viatorem,
370 Eumque plagis indignis conscissum,
Et vestibus quæ illum tegebant exutum, crudeliter
Deficientem reliquerunt : mox occurrerunt viatores
Levita et sacerdos, qui eum inhumaniter præterierunt.

At Samaritanus quidam supervenit, qui illius misertus est,
375 Eumque assumens ligavit, et vulneribus remedia reliquit,
Et mercedem curanti ; magnum prodigium, quomodo Samarita
Hunc ut vidit, miseratus est, quem optimi non sunt miserati !
Non enim perspicue novi quid hac imagine occultetur,
Qualia Deus in sua sapientia recondat mysteria.

380 Ac de his quidem, Deus mihi propitius sit. Tales autem sunt in quas incurro
Calamitates : ac me similiter discerpit invidens animabus

Latro, sæculi ex inclyta descendente urbe,
Meque Christi gratia exuit, et nudum reliquit,
Ut olim Adamum pulveris et casus initium,

385 Quem gustus depressit in terram, ex qua ortus erat.

358 Δούλιον. Unus e Regiis δούριον.

360 Ὀδπος'. Sic Regg. 992. Male edit. ὄπωπο τ'.

373 Λίπον τὲ ἔ. Habel Regius 992 λίπον καὶ μιν,
sed deficit metrum.

374 Ἐλέησε. Duo ex Regiis ἐλέησε.

380 Καὶ τὰ μὲν ἔλθοι. Reg. 991 ἔλθοι, et sup.

lin. ἐν εὐμενεῖα ἔστω. Interp: quoque Coisl., καὶ
ταῦτα μὲν ἐν εὐμενεῖα ἔστω. Schol. καὶ τὰ μὲν
συγγνωμονοῖη.

384 Χόδος καὶ πτώσιος ἀρχῆν. Adamum tumasi
generis et ruinæ principium : ex quo scilicet omnes
homines originem et peccatum trahunt.

METRICA VERSIO.

Effugiens sacras properet contingere sedes,
Rursus et excisi jaciāt fundamina templi.
Quam semel ut terram fato graviore reliqui,
Nulla dies abiit, qua non ardentibus ipsam
Votis expeterem : canosque hæc tanta cupido
Infudit capiti, præmaturamque senectam
Invexit : vultumque solo demitto, gravique
Conscior luctu, vereorque hominesque Deumque,
Squalidus et fletu madidus, vocemque coercens,
Ut lacrymis placidum reddam mihi Numen olympi.
Namque humiles oculis genitor sanctissimus æquis
Aspicit, elatos spernit fastuque tumentes.
Ac velut e Solymis, ut sacra oracula pandunt,
Dum nimis incautus tendit Jerichunta viator,
Incidit in sævos adversa sorte latrones,
Quem toto innumeris comfossam corpore telis
Prostravit scelerata manus, vestemque jacenti,
Abstulit, et dira nudum feritate reliquit.
Mox iter hac fecit levites, atque sacerdos :

B Est tamen (o duros animos!) ab utroque relictus.

Ast ut Samaricæ pertransiit accola terræ,
Illius extemplo casum miseratus acerbum,
Vulnera sæva ligat facilis, propereque caballo
Impositum in villam duxit, fuditque medelam
Ulceribus, curamque ægri pretiumque reliquit
Discedens famulo. Quid tam mirabile, quam quod
Flexit Samaricum, qui non virtutis alumnos
Flexerat? Haud etenim, quidnam ista recondat
[imago

Assequor, externo siquidem velamine multa
Numinis abscondit sapientia magna superni.

Haud mihi disparibus misero procumbere fatis
Contigit, ac sacra venienti nuper ab urbe
Invidus ille latro, cælum vitamque perennem
Claudere qui nobis ardet, sævissima fecit
Vulnera, quæque Deus dederat, crudelis ademit :
Non secus atque Adamo, lutei qui corporis auctor
Exstitit et casus, velita qui ex arbore poma

Ἄλλὰ μ', Ἄναξ, ἔλαιρε, καὶ ἐκ θανάτου σώσωσον, Ἄ
 Ὅν λείψαν ἱερῆς, ἐπὶ μογέοντ' ἐνόησαν.
 Ἐλακά τ' εὖ κατάδησον, ἀγων ἐπὶ κἀνοίκον οἶκον,
 Αἰθερὸς δ' εἰς ἱερὴν πέμποις πόλιν ἀρτεμέοντα,
 390 Ἐμπεδον ἐνθα μένοιμι, κακοῦς δ' ἀπὸ φῶρας

(ἐρύκοις,

Καὶ τρίβον ἀργαλήν, καὶ τραύματα, καὶ παραδοχάς
 Νηλεά θυμὸν ἔχοντα, ἐπ' εὐσεβίῃ κομῶντα.

Πυνθάνομ' ὡς δύο φῶτε, μέγα πνεύων Φαρισαῖος,
 Ὡς γε Θεῷ πάντων προφερέστατος, ἦδ' ἐτελώνης
 395 Κέρδεσιν οὐχ ὅσοισι τετραμένος ἐνόθεν ἦτορ,
 Εἰς ἱερὴν ἀναδάντες· ὁ μὲν τὰ ἕκαστ' ἀγόρευε
 Νησιτίας δεκάτας τε νόμου, παρεμέτρεε δ' αὐτὸν
 Ἄνδράσι γε προτέρωσι, λόγοις δ' ἀθέριζε τελώνην·

Αὐτὰρ ὁ δακρυχέων καὶ στήθεα χερσὶ πατάσων,
 400 Οὐδ' ἄντην μεγάλου Θεοῦ θρόνον εὐρανόθεν εὐρύτη
 Εἰσορόων, λεύσσων δὲ κατ' οὐδοῦς ὄμμασι δούλω,
 Τηλόθεν ἐστηκῶς δὲ λιτάζετο· « Πάρος εἴης,
 Ἴλαθι σὺ θεράποντι, βοῶν, βριθοτι κακίστην.
 Οὐ νόμος, οὐ δεκάται με, καὶ ἔργατα καλὰ σάος
 405 Οὐδ' ὄγ' ἐπισβολῶν ψεύστης. Καὶ νῆον ἔργου
 Αἰδέομ' οὔτι πόδεςσιν ἐπιφύων ὄσοισι.
 Σὴ δὲ χάρις, σὸς δ' ὀϊκτος ἐμοὶ στάζει βεβήλα,
 Ἦν μούνην δειλοσίν, Ἄναξ, πόρος ἔλατ' ἀντιπρῆ;
 Ὡς φάσαν· ἀμφοτέρων δὲ Θεὸς κλύε, καὶ β' εἰπῆ;
 410 Ὅν μογέοντ' ἐνόησαν, ὑπερμενόντα ἔδειπεν.
 Ὡς Πάρος, ὡς ἔδικασας, ἐμοὶ, Θεῖ, θάρρος ἔδειπεν.
 Οὗτος ἐγὼ σοὶ καλὸς ὁ κατάχαιρος εἰμι τελώνης·

Sed mei, Rex, miserere, et ex morte salvum me fac,
 Quem reliquerunt sacerdotes, cum laborantem viderent,
 392-393 Vulnere apte alliga, deducens in domum hospitalem,
 Rursusque incolumem in sacram mittas civitatem,
 390 Ubi firmiter maneam, et improbos fures arceas,
 Ac viam scelestam, et vulnera, et viatores
 Crudelem animam habentes, dum de pietate gloriantur.
 Didici duos homines : magna spirantem Pharisæum,
 Quasi omnium esset apud Deum præstantissimus, et publicanum
 395 Ob lucra non sancta intus corde contritum,
 In templum ascendisse; atque ille quidem singula enumerabat,
 Legis jejunia et decimas, seque adæquabat
 Viris antiquis, et verbis publicanum spernebat.
 Hic rursus lacrymas fundens et pectus manibus percutiens,
 400 Nec adversum magni Dei sedem latum cælum
 Aspiciens, sed serviles oculos defigens in pavementum,
 Procul stans precabatur : « Propitius sis,
 Propitiare famulo tuo, inclamans, malis oppresso ;
 Non lex, non me decimæ, non præclare facta salvum facient.
 405 Nec iste fuligine aspergens me, mendax est. Atque equidem templum
 Verecundor pedibus non sanctis tangere.
 Sed tua gratia, tua in me profanum stillet miseratio,
 Quam solam spem, Rex, miseris peccatoribus præbes. »
 Sic locuti sunt, ac utrumque Deus audivit, ac eum miseratus est
 410 Quem vidit afflictum, superbum autem despexit.
 Sic vidisti, sic judicasti, Deus, fiduciam mihi largiens.
 Ego tibi sum scelestus ille publicanus;

394 Ὡς γε Θεῷ. Sic Schol. et e Regis unus; accuratius quam edit. ὅς γε, qui, etc. Neque enim Pharisæus ille, ut ait Billius, primas pietatis partes apud Deum tenebat, a quo rejectus est ob superbiam; sed ita cristas attollebat quasi nemo ad ipsius virtutem animique præstantiam accederet.

396 Εἰς ἱερὸν ἀναδάντες. Sic mss. Edit. ἱερὸν εἰσαναδάντες. Reg. 992, ἀναδάντες.

398 Ἄνδράσι γε. Chig. ἀνδράσι τε. Mor. Chig. et unus e Regiis λόγῳ.

402 Ἐστηκῶς δὲ λιτάζετο. Sic codices nonnulli. Edit. ἐστηκῶς δ' ἐλιτάζετο. — Forte illic, cum servetur augmentum. (CALLIAG.)

404 Καὶ. Ita Reg. 992. Edit. οὐχ.

411 Ὁπάδων. Schol. θάρρειν παρεσιον fiduciam mihi præbisti.

METRICA VERSIO.

Dum legit, in terram cecidit, qua traxerat ortum.
 At nunc, summe Parens, animæ miserere precantis.
 Eripe me nigræ morti, quem mole dolorum
 Oppressum nimia gravium sacer ordo reliquit.
 Vulnera rite liga festinus, ad hospita ducens
 Tecta : sacram redeam teque auspice rursus ad ur-

[bem

Viribus incolumis, maneamque ibi fixus in ævum.
 Submoveasque malos fures, callemque molestum,
 Vulneraque, et fictos homines, subque ordine sacro
 Et recti specie crudelia corda gerentes.

Ascendisse duos sacrata volumina quondam
 In templum narrant homines : quorum alter inani
 Turgebat fastu, tanquam ipso charior esset
 Nemo Deo, nemo melior nec sanctior usquam ;
 Hic pharisæus erat : lucra est ob iniqua dolore
 Saucia corda gerens alter luctuque jacebat.
 Ille quidem inflatus meritorum ex ordine summam
 Subducens, legis decimas, jejunia crebra

B Jactabat, priscisque viris de laude movebat
 Certamen, tumido calcans sermone telona.
 Hic autem lacrymans feriebat pectora palmi
 Nec vero in cælum, sedem Patris altitonanti
 Spectabat, verum in terram servilia figens
 Lumina, stansque procul fundebat pectore
 « Parce tuo famulo, Deus optime, parce regi
 Aspice me facilis, nozaruma mole gravatum.
 Non lex, non decimæ, non me benefacta sal
 Ac dulcem misero poterunt afferre salutem
 Ficta nec in nostrum caput hic convicia
 Quin etiam impuris pedibus contingere
 Hoc vereor. Sed me ipse, Pater lenissim
 Inque hominem stillet tua gratia sancta
 Quæ spes una inanis a te donata resuiget.
 Talia dicentes audit Deus, ac miseratur
 Quem videt afflictum luctu, spernitque
 Hos, Pater, aspiciens confestim tale talis
 Judicium : hincque mihi læta est fiducia

Ἦς δὲ βαρυστενάχτω, ποιήν δ' ἐπιέλομαι ἄρωγόν.
 Λίσσομαι, εἴ ποτε δὴ σε πατήρ, καὶ πότνια μήτηρ
 415 Δάκρυσι, καὶ στοναχῆσι, καὶ εὐχολῆσιν ἔτισαν,
 Ἥ τινά τοι κτεάνων τυτθὴν ἀπὸ μοῖραν ἐνειραν,
 Ἥ θυσίαις καθάρῃσι καὶ εὐαγέεσσι γέρῃραν
 (Ὅν γὰρ ἐγὼ ποτε σεῖο ἐπάξιον οὐδὲ ἔρεξα),
 Τῶν μῆσαι, καὶ ἀλαλκε· κακάς δ' ἀπόπεμπε με-

A ε Κούρον ἐγὼ μὲν ἴδοιμι, σὺ δ' ἔρκεος ἐντὸς ἔεργος,
 Χριστὲ ἀναξ, ὠδίνος ἐμῆς ἐριθιλέα καρπόν. »
 Εἶπε· Θεὸς δ' ἐπένευσας, ὃ δ' ἔσπετο θεὸς δνειροσ
 430 Ὄνομα μητρὶ φέρων, μετέπειτα δὲ κούρον
 [ἔδωκας.

420 Μῆδέ με συμπνίξειαν ἔοις πτόρροισιν ἀκάνθαι,
 Μηδ' ἄρ' ἐπιγόμενον θείην ὁδὸν ἀφ' ἐρύσειαν,
 Ἄλκαρ ἐμὸν, πέμπους δέ μ' ἀπήμονα. Σὸς γὰρ ἔγωγε
 Λάτρις, ὃν δὲ λάχος. Σὺ δέ μοι Θεὸς οἶος ἄνωθεν.
 Σοὶ δέ μ' ἀπὸ σπλάγγνων μήτηρ ἀνέθηκε φέρουσα,
 425 Ἦματι τῷ, ὅτε κούρον ἔοις ἐπὶ γούνασι θείναι
 Παῖδα ποθεῖς ἱερῆς Ἄννης ἐμιμήσατο φωνήν·

Ἥ δέ με σοῖς ἱεροῖσι νέον ἀνέθηκε Σαμουήλ,
 Εἰ ποτ' ἔην. Νῦν δ' αὐτ' ἐναρθιμῶς εἶμι βεθῆλοις
 Ἥλει σοῦ θεράποντος ἀγακλέος υἱέσι μάργοις,
 Οἱ θυσίαις καθάρῃσιν ἐπέχρασαν ἄφρονι θυμῷ,
 435 Χερσὶν ἐφαπτόμενοι θείων λίχνῃσι λεθῆτων·
 Τοῦνεκα καὶ χαλεπῆς κύρσαν βίωτοιο τελευτῆς.
 Ἄλλ' ἤγ' ἐλπωρῆσιν ἀμείνοσι μοῖραν ἐνειμε
 Σοὶ τεκῶν, Βίβλοισι δ' ἐμάς χέρας ἤγγισε θέλαις,
 Καὶ μ' ἀγαπαζομένη, τοῖω προσεφώνεε μύθῳ·
 440 ε Ἦδη τις φίλον υἷα θεόσδοτον ἤγαγε βωμῷ,

Ac, quam graviter ingemisco, par spero auxilium.
 Precor, si quando te pater, et veneranda mater,
 415 Lacrymis, et gemitibus, et precibus coluerunt,
 Aut parvam honorum partem obtulerunt,
 Aut victimis puris et sanctis munerati sunt
 (Nondum enim quidquam egi, quod te dignum sit),
 Horum recordare, et auxilium fer; malas autem pelle sollicitudines :
 420 Nec me una cum suis surculis suffocent spinæ,
 Nec properantem in via divina inhibeant,
 Sed me, robur meum, illæsum dimitte. Tuus enim sum
 Cultor, tua hæreditas. Tu mihi solus Deus ab initio.
 Tibi me ab utero mater offerens consecravit,
 654-655 425 Quo die masculam prolem genibus imponere
 Cupiens, sanctæ Annæ vocem imitata est.
 « Filium quidem ego habeam : tu vero intra septimum tuum retineas,
 Rex Christe, partus mei florenteu fructum. »
 Dixit illa : tu vero, Deus, annuisti, secutumque est somnium divinum,
 430 Quo nomen meum matri ferebatur, ac deinde filium dedisti.
 Illa autem tuis me sacris novum consecravit Samuelem,
 Si quando Samuel fui. Nunc autem profanis annumeror
 Heli illustris famuli tui protervis filiis,
 Qui insipiente animo puras victimas contaminarunt,
 435 Avidas manus sacris lebetibus injicientes ;
 Quapropter funestum vitæ finem experti sunt.
 At illa meliori spe fulta partem tibi obtulit
 Filiorum, sacris libris meas consecravit manus
 Meque amanter complectens tali allocuta est sermone :
 440 « Jam charum filium aliquis divinitus datum, bonum optimus,

421 Ἐρύσειαν. Ita antiqui codices, Reg. 39. hig., Coisl. Edit. ἐρύσειαν.
 429 Ἐπένευσας. Chig. et duo Regg. ἐπένευσαν. am editis consentiant Coisl. et Int. et Schol.

433 Θεράποντος. Reg. 992 θεραπευτοῦ.
 434 Ἐπέχραον. Int, Coisl. ἐπέβαινον. Schol. ἐπήδων.

METRICA VERSIO.

m miser, hoc fateor, sum pessimus ille telones ; B
 nsimiles edo gemitus, similemque medelam
 specto, numenque tuum, Pater optime, supplex
 testor, si te quondam materque paterque
 plicibus votis sancte coluere piisque
 tibus, aut quadam donarunt parte honorum,
 t etiam pura et sancta tibi mente litarunt
 inquam etenim quidquam te dignum fecimus ipsi),
 memor, ac fer opem, curasque averte nocentes,
 mea mortiferæ constringant guttura sentes,
 iter ad superum tendentem forte morentur ;
 n potius, mea certa, Deus, tutela salusque,
 sum me mitte, precor : siquidem ipse tuus sum,
 colo, te veneror, mihi tu, Deus, unus ab ipsis
 inibus vitæ. Nam me tibi vovit ab alvo
 ra parens, tunc cum succensa cupidine prolis,
 am imitans tales emisit pectore voces :
 mihi tu, quæso, Dominator maxime, natum :

« Edibus inque tuis omnes tibi serviet annos. »
 Dixerat, et precibus flexus de nocte parenti
 Designas nomen pueri : prolesque secuta est.
 At vero illa tuis me protinus, ut Samuelem,
 Addixit templis, Samuelem si tamen unquam
 Moribus expressi : nam nunc ego dispare sorte
 Conferri Helidis videor mihi posse profanis,
 Qui nimium fœda ingluvie sanctissima sacra,
 Et stolido oblatas temerabant pectore carnes :
 Divinosque avidis manibus tractare lebetes
 Ausi, luctifica clauserunt lumina morte.
 At mea spem genitrix meliorem corde fovebat,
 Cum te natorum donavit parte suorum.
 Namque manus nostras divinis sedula libris
 Lustrabat, corpusque etiam complexa tenellum
 Talia verba dabat : « Jam vir clarissimus olim
 Exstitit, intrepidus qui sanctam duxit ad animam
 (Res mira !) acceptum divino munere natum

Ἄλλὰ μ', Ἄναξ, ἔλπειρε, καὶ ἐκ θανάτου σώωσον, Ἄ
 Ὅν λείψαν ἱερῆς, ἐπαι μογέοντ' ἐνόησαν.
 Ἐλεεῖα τ' εὖ κατὰδῃσον, ἄγων ἐπὶ πάνδοκον οἶκον,
 Ἀδύς δ' εἰς ἱερὴν πέμπους πῶλιν ἀρτεμέοντα,
 390 Ἐμπέδον ἐνθα μένομι, κακοῦς δ' ἀπὸ φῶρας
 ἱερούκας,
 Καὶ τριβὸν ἀργαλήν, καὶ τραύματα, καὶ παροδίτας
 Νηλέα θυμὸν ἔχοντας, ἐπ' εὐσεβίῃ κομίωντας.
 Πυθάνομ' ὡς δύο φῶτε, μέγα πνεύων Φαρισαῖος,
 Ὃς γε Θεῶ πάντων προπερέστατος, ἡδὲ τελώνης
 395 Κέρδουσιν οὐχ ὅσοισι τετραμμένος ἐνόθευ ἦτορ,
 Εἰς ἱερὸν ἀναδάντες ὁ μὲν τὰ ἕκαστ' ἀγόρευε
 Νησιτείης δεκάτας τε νόμου, παρεμέτρει δ' αὐτὸν
 Ἄνδράσι γε προτέρουσι, λόγοις δ' ἀθέριζε τελώνης·

Αὐτὰρ ὁ δακρυχέων καὶ στήθεα χερσὶ πατάσσει,
 400 Οὐδ' ἄντην μεγάλου Θεοῦ ὄρον οὐρανὸν εὐρὴν
 Εἰσορόων, λείουσιν δὲ κατ' οὐδεὸς ἑμμοσι δούλους,
 Τηλόθεν ἱστῆκώς δὲ λιτάζετο· ἰ Ἰλαος εἴης,
 Ἰλαθι σῶ θάρραποντι, βροῦν, βροῦντι κακέστιν.
 Οὐ νόμος, οὐ δεκάται με, καὶ ἔργματα καὶ λίσσας
 405 Οὐδ' ὄγ' ἐπισβολίων ψεύστης. Καὶ νῆν ἔγωγ
 Αἰδέομ' οὔτι πόδεςσιν ἐπιψαίων ὄσοισι.
 Σὴ δὲ χάρικ, οὐδ' οἶκτος ἐμοὶ στάζει βεβήλο,
 Ἦν μούνην δεκλοσιν, Ἄναξ, κόρας ἐλεῖ δὲ ἀντιβί.
 Ὃς φάσαν· ἀμφοτέρων δὲ Θεὸς κλύε, καὶ β' ἱερέ.
 410 Ὅν μογέοντ' ἐνόησαν, ὄπαιμενόντα ἔπειτα.
 Ὃς Πες, ὡς ἐδίκασας, ἐμοὶ, Θεῶ, θάρρος ὄπα.
 Οὔτος ἐγὼ σοὶ κείνος ὁ πᾶγκρατὸς εἰμι τελώνης·

Sed mei, Rex, miserere, et ex morte saluum me fac,
 Quem reliquerunt sacerdotes, cum laborantem viderent,
 392-393 Vulnere apte alliga, deducens in domum hospitalem,
 Kursusque incolumem in sacram mittas civitatem,
 390 Ubi firmiter maneam, et improbos fures arceas,
 Ac viam scelestam, et vulnere, et viatores
 Crudelem animam habentes, dum de pietate gloriantur.
 Didici duos homines : magna spirantem Pharisæum, et publicanum
 Quasi omnium esset apud Deum præstantissimus, et publicanum
 395 Oh lucra non sancta intus corde contritum,
 In templum ascendisse; atque ille quidem singula enumerabat,
 Legis jejunia et decimas, seque adæquabat
 Viris antiquis, et verbis publicanum spernebat.
 Hic rursus lacrymas fundens et pectus manibus percutiens,
 400 Nec adversum magni Dei sedem latum cœlum
 Aspiciens, sed serviles oculos defigens in pavimentum,
 Procul stans precabatur : ἰ Propitius sis,
 Propitiare famulo tuo, inclamans, malis oppresso ;
 Non lex, non me decimæ, non præclare facta saluum facient.
 405 Nec iste fuligine aspergens me, mendax est. Atque equidem templum
 Verecundor pedibus non sanctis tangere.
 Sed tua gratia, tua in me profanum stillet miseratio,
 Quam solam spem, Rex, miseris peccatoribus præbes. ἰ
 Sic locuti sunt, ac utrumque Deus audivit, ac eum miseratus est
 410 Quem vidit afflictum, superbum autem desepit.
 Sic vidisti, sic judicasti, Deus, fiduciam mihi largiens.
 Ego tibi sum scelestus ille publicanus ;

394 Ὃς γε Θεῶ. Sic Schol. et e Regis unus; accuratius quam edit. ἕς γε, qui, etc. Neque enim Pharisæus ille, ut ait Billius, primas pietatis partes apud Deum tenebat, a quo rejectus est oh superbiam; sed ita cristas attollebat quasi nemo ad ipsius virtutem animique præstantiam accederet.

396 Εἰς ἱερὸν ἀναδάντες. Sic mss. Edit. ἱερὸν εἰσαναδάντες. Reg. 992, ἀναδάντι.

398 Ἄνδρασι γε. Chig. ἀνδράσι τε. Mor. lit. Chig. et unus e Regis λόγῳ.

402 Ἐσθηκώς δὲ λιτάζετο. Sic codices nonnulli. Edit. ἱστῆκώς δ' ἐλιτάζετο. — Forte Billius, cum servetur augmentum. (CAMILLE.)

404 Καὶ. Ita Reg. 992. Edit. οὐχ.

411 Ὁπάτωρ. Schol. θάρρειν παρεουῖσας. fiduciam mihi præbuit.

METRICA VERSIO.

Dum legit, in terram cecidit, qua traxerat ortum.
 At nunc, summe Parens, animæ miserere precantis.
 Eripe me nigræ morti, quem mole dolorum
 Oppressum nimia gravium sacer ordo reliquit.
 Vulnere rite liga festinus, ad hospita ducens
 Tecta : sacram redeam teoque aspice rursus ad ur-

B Jactabat, priscique viris de laude movebat
 Certamen, tumido calcans sermone telonen.
 Hic autem lacrymans seriebat pectora palmis.
 Nec vero in cœlum, sedem Patris altitonantis,
 Spectabat, verum in terram servilia figens
 Lumina, stansque procul fundebat pectore roces
 ἰ Parce tuo famulo, Deus optime, parce roganti
 Aspice me facilis, noxarum mole gravatum.
 Non lex, non decimæ, non me benefacta tuenti,
 Ac dulcem misero poterunt afferre salutem.
 Ficta nec in nostrum caput hic convicia torpenti.
 Quin etiam impuris pedibus contingere templum
 Hoc vereor. Sed me ipse, Pater lenissime, set
 Inque hominem stillet tua gratia sancta profanum
 Quæ spes una malis a te donata resulget. ἰ
 Talia dicentes audit Deus, ac miseratur
 Quem videt afflictum luctu, spernitque superbum
 Hos, Pater, aspiciens confestim tale tulisti
 Judicium : hincque mihi læta est fiducia nota.

[dem
 Viribus incolumis, maneamque ibi fixus in ævum.
 Submoveasque malos fures, calleque molestum,
 Vulnereque, et fictos homines, subque ordine sacro
 Et recti specie crudelia corda gerentes.

Ascendisse duos sacra volumina quondam
 In templum narrant homines : quorum alter inani
 Turgebat fastu, tanquam ipso charior esset
 Nemo Deo, nemo melior nec sanctior usquam ;
 Hic pharisæus erat : lucra aut ob iniqua dolore
 Saucia corda gerens alter luctuque jacebat.
 Ille quidem inflatus meritorum ex ordine summam
 Subducens, legis decimas, jejunia crebra

Ὡς δὲ βαρυστενάχω, ποιὴν δ' ἐπιέλομαι ἀρωγὴν.
 Λίσσομαι, εἴ ποτε δὴ σε πατήρ, καὶ πότνια μήτηρ
 415 Δάκρυσι, καὶ στοναγῆσι, καὶ εὐχολῆσιν ἔτισαν,
 Ἥ τινά τοι κτεάνων τυτθὴν ἀπὸ μοίραν ἐνειμαν,
 Ἥ θυσίαις καθάρῃσι καὶ εὐαγέεσσι γέρησαν
 (Οὐ γὰρ ἐγὼ ποτε σεῖο ἐπάξιον οὐδὲ ἐρεξα),
 Τῶν μῆσαι, καὶ ἀλαλκε· κακάς δ' ἀπόπεμπε με-

[ρίμνας·

420 Μῆδὲ με συμπνίξειαν εἰς πτόρθοισιν ἀκάνθαι,
 Μῆδ' ἄρ' ἐπιγόμενον θεῖον ὄδον ἄψ ἐρύσειαν,
 Ἄλακρ ἔμην, πέμποις δὲ μ' ἀπήμονα. Σὺς γὰρ ἔγωγε
 Λάτρις, σὺν δὲ λάχος. Σὺ δὲ μοι θεὸς οἶος ἄνωθεν.
 Σὺ δὲ μ' ἀπὸ σπλάγγων μήτηρ ἀνέθηκε φέρουσα,
 425 Ἥματι τῷ, ὅτε κούρον εἰς ἐπὶ γούνασι θεῖναι
 Παῖδα ποθεῖς ἱερῆς Ἄννης ἐμιμήσατο φωνήν·

A « Κούρον ἐγὼ μὲν ἴδοιμι, σὺ δ' ἔρκεος ἐντὸς ἑέργοις,
 Χριστὲ ἀναξ, ὠδίνος ἐμῆς ἐριθηλέα καρπόν. »
 Εἶπε· Θεὸς δ' ἐπένευσας, ὃ δ' ἔσπετο θεὸς δνειροσ
 430 Ὄνομα μητρὶ φέρων, μετέπειτα δὲ κούρον
 [ἔδωκας.

Ἥ δὲ με σοῖς ἱεροῖσι νέον ἀνέθηκε Σαμουήλ,
 Εἴ ποτ' ἔην. Νῦν δ' αὖτ' ἐναριθμὸς εἰμι βεθῆλοις
 Ἥλει σοῦ θεράποντος ἀγακλέος υἱέος μάργοις,
 Οἱ θυσίαις καθάρῃσιν ἐπέχρασαν ἄφροσι θυμῷ,
 435 Χερσὶν ἐφαπτόμενοι θεῖων λήγνησι λεθῆτων·
 Τοῦνεκα καὶ χαλεπῆς κύρσαν βίβλοιο τελευτῆς.
 Ἄλλ' ἤγ' ἐλπωρῆσιν ἀμείνωσι μοῖραν ἐνειμε
 Σὺ τεκέων, Βίβλοισι δ' ἐμὰς χέρας ἤγειρε θέλαις,
 Καὶ μ' ἀγαπαζομένη, τόλμῃ προσεφώνεε μύθῳ·
 440 « Ἦδη τις φίλον υἷα θεόσδοτον ἤγαγε βωμῷ.

Ac, quam graviter ingemisco, par spero auxilium.
 Precor, si quando te pater, et veneranda mater,
 415 Lacrymis, et gemitibus, et precibus coluerunt,
 Aut parvam bonorum partem obtulerunt,
 Aut victimis puris et sanctis munerati sunt
 (Nondum enim quidquam egi, quod te dignum sit),
 Horum recordare, et auxilium fer; malas autem pelle sollicitudines :
 420 Nec me una cum suis surculis suffocent spinæ,
 Nec properantem in via divina inhibeant,
 Sed me, robur meum, illæsum dimitte. Tuus enim sum
 Cultor, tua hæreditas. Tu mihi solus Deus ab initio.
 Tibi me ab utero mater offerens consecravit,
 654-655 Quo die masculam prolem genibus imponere
 Cupiens, sanctæ Annæ vocem imitata est.
 « Filium quidem ego habeam : tu vero intra septum tuum retineas,
 Rex Christie, partus mei florentem fructum. »
 Dixit illa : tu vero, Deus, annuisti, secutumque est somnium divinum,
 430 Quo nomen meum matri forebatur, ac deinde filium dedisti.
 Illa autem tuis me sacris novum consecravit Samuelem,
 Si quando Samuel fui. Nunc autem profanis annumeror
 Heli illustris famuli tui protervis filiis,
 Qui insipiente animo puras victimas contaminarunt,
 435 Avidas manus sacris lebetibus injicientes ;
 Quapropter funestum vitæ finem experti sunt.
 At illa meliori spe fulta partem tibi obtulit
 Filiorum, sacris libris meas consecravit manus
 Meque amanter complectens tali allocuta est sermone :
 440 « Jam charum filium aliquis divinitus datum, bonum optimum,

421 Ἐρύσειαν. Ita antiqui codices, Reg. 39. Chig., Coisl. Edit. ἐρύσειαν.
 429 Ἐπένευσας. Chig. et duo Regg. ἐπένευσεν. Cum editis consentiunt Coisl. et Int. et Schol.

433 Θεράποντος. Reg. 992 Θεραπειτοῦ.
 434 Ἐπέχραον. Int, Coisl. ἐπέβαινον. Schol. ἐπῆδον.

METRICA VERSIO.

sum miser, hoc fateor, sum pessimus ille telones ; B
 consimiles edo gemitus, similemque medelam
 exspecto, numenque tuum, Pater optime, supplex
 obtestor, si te quondam materque paterque
 supplicibus votis sancte coluerit piisque
 lebetibus, aut quadam donarunt parte bonorum,
 ut etiam pura et sancta tibi mente litarunt
 nunquam etenim quidquam te dignum fecimus ipsi),
 is memor, ac fer opem, curasque averte nocentes,
 ec mea mortiferæ constringant guttura sentes,
 ut iter ad superum tendentem forte morentur ;
 in potius, mea certa, Deus, tutela salusque,
 æsum me mitte, precor : siquidem ipse tuus sum,
 colo, te veneror, mihi tu, Deus, unus ab ipsis
 minibus vitæ. Nam me tibi vovit ab alvo
 ara parens, tunc cum succensa cupidine prolis,
 nam imitans tales emisit pectore voces :
 Da mihi tu, quæso, Dominator maxime, natum :

Ædibus inque tuis omnes tibi serviet annos. »
 Dixerat, et precibus flexus de nocte parenti
 Designas nomen pueri : prolesque secuta est.
 At vero illa tuis me protinus, ut Samuelem,
 Addixit templis, Samuelem si tamen unquam
 Moribus expressi : nam nunc ego dispare sorte
 Conferri Helidis videor mihi posse profanis,
 Qui nimium fœda ingluvie sanctissima sacra,
 Et stolido oblatas temerabant pectore carnes :
 Divinosque avidis manibus tractare lebetes
 Ausi, luctifica clauserunt lumina morte.
 At mea spem genitrix meliorem corde fovebat,
 Cum te natorum donavit parte suorum.
 Namque manus nostras divinis sedula libris
 Lustrabat, corpusque etiam complexa tenellum
 Talia verba dabat : « Jam vir clarissimus olim
 Exstitit, intrepidus qui sanctam duxit ad animam
 (Res mira !) acceptum divino munere natum

Σπεύδοντ' ἐς θυσίην Ιερήιον, ἐσθλὸν ἄριστος,
 Σάρρας ἀφ' ἑστέοιο γόνου, ῥίζαν τε γενέθλης,
 Ἦν ἑλπίς ἐχάρασσεν, ὑποσχέσθη τε θεοῖο.
 Ἄδράμ' ἦν ἱερεὺς, ἀμνὸς δὲ τε κύδιμος Ἰσακ'
 445 Αὐτὰρ ἐγὼ ζῶν σε θεῷ γέρας, ὡσπερ ὑπέστην,
 Δωροῦμαι. Σὺ δὲ μοι μητρὸς τελέσειας ἐέλδωρ,
 Ἦ τέκος εὐξαμένη σε, καὶ εὐχομαι εἶναι ἄριστον.
 Τοῦτον ἐγὼ σοι πλοῦτον, ἔμδν τέκος, ἐσθλὸν ὀπάσω
 Ἐνθάδε καὶ μετέπειτα. Τὰ ὕστατα πολλὸν ἀρείω. »
 450 Μητρὸς μὲν πόθος οὔτος. Ἐγὼ δ' ὑπέμειξα πᾶ-

[θοισι

Παῖς ἐτ' εἶν, ἀπαλή δὲ νήν ὑπεδέξατο μορφήν
 Εὐσεβῆς ψυχῆ· σφρηγὶς δ' ἐφυλάσσειτο Χριστοῦ

Properantem, ut sacra victima feret, ad aram adduxit,
 Saræ tardiparæ prolem, radicemque generis,
 Quam spes sculpsit, et Dei promissio.
 Sacerdos erat Abraham, victima inclytus Isaac :
 445 Nunc te ego vivum Deo munus, ut promisi,
 Offero. Tu vero matris spem adimple,
 Quæ te precibus peperit, et, ut optimus sis, precor.
 Has tibi divitias, sibi mi, præclaras trado
 Nunc et in posterum. Quæ autem postrema, longo meliora. »

450 Matris meæ tale desiderium fuit. Ego autem illius desiderio obtemperavi
 Aducc puer, ac tenera novam auscepit formam
 Pietatis anima : sigillum autem reservabatur Christi
 Nutibus, qui manifeste cum servo suo loquebatur,
 Ac me castitati amicæ alligavit et carnem frenavit,
 455 Flagrantemque inspiravit sapientiæ divinæ amorem,
 Et vitæ cælibis, quæ vitæ futuræ præludium est,
 Nec costa indiget corpus sum adamante,
 Blandisquæ verbis ad acerbum gustum perducante,
 Sed Deo emittit castum desiderium, neque uxorem inter
 460 Et Christum dividit eum qui totus ex Deo genitus est.
 656 657 Hæc me vita per angustam et difficilem viam
 Traheus inliore ductu tenuem ad portam
 Non multis perviam, Deo deum adducit a terra
 Factum non factio, et ex morte immortalæ.
 465 Quin etiam socium corpus, simul cum magni Dei imagine

441 Σπεύδοντ' ἐς θυσίην. Reg. 992, σπεύδοντα θυσίαν.

452 Σφρηγὶς. Ita Coisl. alique veteres plerique codices. Editi. σφραγίς. Scholiastes eo loco non intelligit baptismum, sed impressam mentique insculptam Gregorii pietatis formam. Τὴν ἐνσημανθίσαν ἐφύλαξε σφραγίδα Χριστοῦ νεύμασι. Mirum in puero sic instituto et a talibus parentibus tandiu baptismum dilatatum.

456 Καὶ μοναχοῦ βίωτοιο. Vita monastica, Christianæ scilicet philosophiæ. Nec satis Billius, vita quæ conjugii expers ducitur. Non enim hæc tota est vita monastica, quam semper Gregorius in animo habuit, quam laudat frequenter, et quam professum esse, tum ex eo loco, tum ex aliis pluribus constat.

A Νεύμασιν, ὅς β' ἀναφανδὸν ὀμίλειεν ᾧ θεράποντι,
 Σωφροσύνη δὲ μ' ἔδρασε φίλη, καὶ σάρκα πέδησε,
 455 Καὶ θερμὸν σοφίης θεῆς ἐπέπνευσεν ἔρωτα,
 Καὶ μοναχοῦ βίωτοιο, βίου μέλλοντος ἀπαρχήν,
 Πλευρᾶς οὐ χατέοντος ἐδν δέμας ἀμφαγαπώσης,
 Ῥήμασι θ' αἰμυλλοῖσι πικρὴν ἐπὶ γεῦσιν ἀγῶστος,
 Ἄλλὰ θεῷ τέμνοντος ἀγῶν πόθον, οὐδὲ γυναικί
 460 Καὶ Χριστῷ τέμνοντος ὄλον θεοῦ ἐκγεγαῶσι.
 Ὅς με διὰ στενῆς τε καὶ ἀργαλῆς ἐπὶ λεπτῆν
 Τείνων ἀτραπιτοῦο πύλην σὺν ἀρείων πομπῇ,
 Ὅστι βαθὴν κολλοῖσι, θεῷ θεὸν ἦγ' ἀπὸ γαίης
 Τυκτὸν οὐ γεγαῶσι, καὶ ἀφῆτον ἐκ θανάτου.
 465 Εἶχόνι σὺν μεγάλῳ θεοῦ, καὶ σῶμ' ἐπαρωγῆν

460 Καὶ Χριστῷ τέμνοντος. Id est, quæ animi hominis dividit ita ut partim Christo, partim uxori serviat. Alludit ad Apost. verba, I Cor. vii, 36 Qui autem cum uxore est, sollicitus est quæ mundi, quomodo placeat uxori, et divisus est.

462 Τείνων. Int. Coisl. ἔλκων. Schol. διαβάλλων. Non male legeretur τείνων'. Mox σὺν ἀραιῶν πομπῇ, κρείττονι ὁδηγῶ. Videtur Gregorius, quoscere ad periculum paulo ante memoratum, quoscumque conjugio ex mulieris blanditiis nascitur. Hinc utiores apponit ductores quorum consiliis in cæcitate uti licet.

463 Ἦγ'. Sup. lin. Reg. 991 ἦγαγε.

464 Γεγαῶσι. Ita Reg. 991, Coisl., Chig. et alii codices. Male edit. γεγαῶσα.

METRICA VERSIO.

Currentem ad cædem, sacrum laudabile, charam
 Tardiparæ sobolem Saræ, generisque potentis
 Radicem, quam spes sculpsit, promissaque magni
 Numinis. Abrahamus porro grave munus obibat
 Sacrifici, pecudisque vicem præstabat Isachus.
 Ast ego te vivum Christo, charissime, munus
 Offero, nate, fidem servans, promissaque reddens.
 Tu facito ut charæ solvas pia vota parentis :
 Quæ te concepit precibus, quæque optimus ut sis,
 Moribus utque tuis nil sit purgatus, opto.
 Hos tibi præclaros, et nunc et postea, census
 Porrigo ; sunt autem multo meliora futura. »

Hoc genitricis erat votum. Cui protinus ipse
 Cedendum, in tenera quamvis ætate, putavi
 Ac nova mollem animum pietatis forma notavit.
 Munere quin etiam Christi me lympham manebat

B Purifica, alloquio famulum dignantis aperto :
 Neque pudicitiaæ adunxit, carni que catenam
 Injecit, sophiaque ardenti afflavit amore
 Cælestis, vitæque hujus, quæ conjugis expers
 Ducitur, æterni referens præludia sæcli,
 Nec costam quærit, proprium quæ blandula comæ
 Lactat, et illecebris damnosam ducit ad escam.
 Sed superi Regis casto exardescit amore,
 Nec totum Christi dextra omnipotente creatum
 Partitur Christo, thalami sociæque jugalis.
 Qui me per strictum callem plenumque laboris
 Ducit ad angustam salebroso tramite portam,
 Quam non multi adeunt humano sanguine cæci :
 Atque adeo præcelsa deum me duxit ad astra,
 Factum non factus, nigraque ex morte perenne
 Cum supera effugie, socium quoque corpus, ut auri

Ἐλκων, οἷα μάγνησσα λίθος αἰθωνα σιδηρον.

Ἦ μοι ἐγών! Ἦ λυγρὰ καὶ ἀνείτα ἔργα παθοῦσα

Ψυχῇ! Ἦ θνητοὶ κενναυγέες! ὡς ἐτεόν γε

Λεπταλαίαις αὐρῆσιν δοικότες, οἱ γενόμεσθα,

470 Ἦ καὶ Εὐρίπῳ παλιμπλάγκτοισιν ἔρωαις

Στραφόμεσθ' ἐπὶ γαλαν ἐτώσια φυσιώντες.

Κοῦδὲν ἐν ἀνθρώποισιν ὁμοίον ἐς τέλος ἐστίν,

Οὐ κακόν, οὐδὲ μὲν ἐσθλόν. Ὅδοι δ' ἀγχισταὶ ἕσασιν.

Οὐδ' ὁ κακὸς τό γε οἶδεν ἐς ὕστατον, ὁππότε λήξει,

475 Οὐτ' ἐσθλοῖς ἀρετὴ μένει ἔμπροσθεν, ἀλλὰ κο-

[λούει,

Ἦς τάρβος κακίην, ἀρετὴν φθόνος. Ἀμφοτέροις δὲ

Κάμπτεσθ' ἡμερίων Χριστὸς γ' ἐκέλευσε γενέσθην,

Ἦς κεν ἄνω νεύοιμεν-ἔδν σθένος εἰσφορώντες.

Κίνους δ' ἐστὶν ἄριστος ὅς ἰθαίην ἔδδν ἔλκει,

A 480 Οὐδὲ μεταστρέφεται Σοδῶμων ἐπὶ τέφρῳ ἐρή-
[μην,

Ἦν διὰ μαρτοσύνην εἶναι κυρὶ θεῶδέντων.

Φεύγει δ' ἐσομένης ἐς ἔρος, πάτρης δὲ λήθηται,

Μη μῦθος καὶ λάας ἀλδς μετόπισθε λίπηται.

Μάρτυς ἐγὼ παθέσασιν ἐμοῖς βροτέης κακότητος.

485 Πατὴρ μὲν ἔων, ὅτε τυτθὸν ἐνὶ στήθεσσι νόημα,

Οἴω δὴ σκιάεντι λόγῳ, καὶ ἦθεσι κενόας

Ἐσπόμενος, προσέβαινον ἄνω λάμποντι θοάκω,

Ἦχνησιν ἀπλανέσασιν ἰὼν βασιλῆϊον οἶμον.

Νῦν δ' ὅτε μῦθον ἀγειρα, βίω δ' ἐπὶ τέφρῳ ἰκάνω,

490 Οἶα μεθυπλανέσασι τάλας πρὸς δόχμα βαίνω.

Καὶ με ταλαντεύει σχολιοῦ μῦθος ἐρηπιοτήρας,

Λάθρα καὶ ἀμφαδίην κλέπτων φρένας ἐσθλά νοεύσας.

Ἄλλοτε μὲν τε θεῶ τείνω νόον, ἄλλοτε δ' αὖτε

Trahit, velut a lapide magnete candens ferrum trahitur.

Heu miser! heu læsa tristibus et puniendis operibus

Anima! o vani mortales! quam vere

Tenuibus auris similes, qui geniti sumus,

470 Aut alternantibus Euripi motibus,

Volutamur in terra inanibus rebus inflati.

Nihil apud homines stabile usque in finem est,

Non bonum, non malum. Sunt autem vicinæ hæ viæ:

Nec malus novit quem supremum finem habiturus sit,

475 Nec bonis virtus immobilis manet, sed imminuit,

Ut metus vitium, ita virtutem invidia. Utraque

Incurvari hominum vitam Christus voluit,

Ut rursus eriganur ipsius potentiam intuentes.

Ille autem optimus, qui rectam carpit viam,

480 Nec convertitur ad desertum Sodomorum cinerem,

Quæ ob suam libidinem novo igne combustæ sunt,

Fugitque citissime in montem, et patriæ obliviscitur,

Ne fabula et lapis salis posteris fiat.

Testis ego ex his, quæ passus sum, humanæ malitiæ.

485 Puer eram, quo tempore exiguus in pectore sensus,

Sed tamen cum umbratlem solum rationem et prudentes mores

Sequerer, progrediebar ad sedem in cælo resplendentem,

Vestigis non errantibus regiam viam carpens.

Nunc autem postquam doctrinam collegi, et ad vitæ finem accedo,

490 Veluti pedibus vino titubantibus oblique gradior miser,

Meque deprimit tortuosi pugna serpentis,

Clam et aperte mentes bonis cogitationibus intentas subripiens;

Interdum autem Deo mentem intendo. Rursus alias

466 Αἰθωνα. Int. λαμπρὸν, πεπυρωμένον.

467 Ἄντιτα. Int. ἀντίποινα, τιμωρίας ἄξια. Schol.
πρὸς τοῖς ἀντίθετα.

469 Οἱ γενόμεσθα. Int. οἱ ἐγενήθημεν.

472 Κοῦδὲν ἔρ. Deerat in editis ἐν.

414 Ἐς ὕστατον. Sic duo Regg. Edit. ὕστερον.

Μοx Chig. et alii, ὁππότε pro ὁππότε: quod habent editi.

486 Οἴω. Schol. μόνω.

489 Μῦθον. Int. et Schol. doctrinam intelligunt.

491 Ταλαντεύει. Reg. 991 sup. lin. μεταστρέφει.

492 Κλέπτω. Chig. et Reg. unus κάμπτω.

METRICA VERSIO.

Magneti ferrum vis indita, tollit in altum.

Heu miser! heu quam pestiferis, graviterque

[juendis

Mens mea criuinibus læsa est! heu gloria inani

Perfusum mortale genus fastuque protervo!

Quam vere levibus conferri possumus auris,

Quam sumus Euripo similes! namque illius instar

Volvimur in terra vano splendore tumentes.

Nec res ulla manet stabilis mortalibus usquam;

Non virtus, non improbitas: callesque propinqui

Inter se existunt, ut nec qui crimine mentem

Polluit, hoc certo norit, quisnam exitus ipsum

Exspectet, nec qui studium amplexantur honesti,

Virtutem fixam teneant certamque futuri.

Utique metus vitium pellit, sic livor iniquus

Virtutem exagitat. Voluit nam Christus utroque

Incurvari homines: ut non superabile robur

psius aspiciens, sursum tua lumina tollas.

B Optimus is vero est, graditur qui tramite recto,

Nec caput ad Sodomæ fumantia tecta retorquet,

Quam scelerata novo populata est igne libido:

Sed prope fugit in montem, patriosque penates

Ejicit ex animo, ne posthac fabula vulgi

Linquatur, statque salis non mobile saxum.

Ac per me casusque meos dignoscere promptum est

Quam nostrum genus in vitium proclive feratur.

Nam qui jucundæ primævo in flore juventæ,

Cum levis in molli versatur pectore sensus

Umbrosa solum ratione, et moribus utens

Egrediis ducibus, sublimia tecta petebam,

Certa in regali figens vestigia calle;

Nunc cum collecta est ratio, jamque ipse senectæ

Ad metam accessi, miser heu, velut ebrius erro,

Ac sæva obliquus pugna me deprimit anguis,

Et recte consulta rapit furtimque palamque.

Interdum mea mens ad Regem fertur olympi:

Ἐλκίμαι ἐς κόσμοιο κακὴν χύσιν, οὐκ ὀλίγην δὲ
 495 Μοῖραν ἐμῆς ψυχῆς λωδῆσατο κόσμος ἀπαίρων.
 Αὐτὰρ ἐγὼν, εἰ καὶ με κάκη ἐκάλυψε μέλαινα,
 Καὶ θναφερὸν προπάρουθεν ἰὼν χέεν ἔχθρὸς ἐμεῖο,
 Σηπτή ὡς ἐμώσα καθ' ὕδατος, ἀλλὰ καὶ ἔμπης
 Τόσσον ἔτ' εἰσέρωα καὶ δέρχομαι, ὅσσον ἄριστα
 500 ἴδμεναι, ὅστις ἐὼν, καὶ οἱ ποθέων ἀνορούσαι,
 Οἱ καίμαι δύστηνος, ὅσον τ' ἐπὶ γαίαν ἄλισθον
 Ἥ καὶ γῆς ὑπένερθεν ἐς εὐρυδέντα βέρεθρα.
 Οὐτε παραιφασίησιν λαίνομαι, οὐτε λόγους
 Κλέπτομαι, οἱ παθέσσι δρηγόνες, οὐτε μέτροισιν
 505 Ἄλλοτρήζω κακίης ἐπιτέρπομαι, ὡς τις ἄριστος.
 Τίς γὰρ ταυνομένοισι χάρις μογέουσι σιδήρω
 Ἄλλων ταυνομένων ὄρασαν χαλεπώτερον ἄλγος;
 Ἥ τί κακοῖσιν θνητῶν ἀτασθαλίητι χερσίων;

A Ἐσθλοῦ μὲν γὰρ κέν τις ἀρείονος ἐσθλῆς ἐπαύρου
 510 Ὡς δὲ κακόσ. Καὶ γὰρ τις ὄρων τυφλοῖσιν θνητῶν
 Τέρπεισθαι δὲ κακοῖσι, τελευταίης κακότητος.
 Εἰ δὲ τις θνητὰ κακίστον οἰεταὶ ἔμμεν ἄριστον,
 Ἄλγος ἐμοί, καὶ κρυπτός ἐνὶ στήθεσσι δούρμης.
 Κρείσσον ἄριστον ἐόντα δοκεῖν κακὸν, ἢ ἐ κακίστον
 515 Κῦδος ἔχοντ' ἀγαθοῖο, τάφον φεύσσει μεῖον
 [πεισσι
 Ἐμμεναι, δε μυδῶσαι νεκροῖς ἐντοσθεν ὀδαδῶς,
 Ἐκτοθεν ἀστράπτει κονίη καὶ χρώμασι τερπνῶν.
 Ὅμμα μέγα τρομῶμεν, δ καὶ γαίης ὑπένερθε
 Λεύσσει, καὶ πόντοιο μέγαν βυθὸν, ὅσα τε κελύξαι
 520 Νοῦς μαρόπων. Τέμνει δ' οὐδὲν χρόνος. Ἐ
 [καίμασι
 Πάντα Θεῷ. Πῶς κέν τις ἐὼν κακὸν ἀμφικαλίπει;

Trahor in mundi malam confusionem, nec parvam

495 Mentis meæ partem læsit mundus immensus.

Rurus ego, et si me nigra cooperuit nequitia,

658-659 Ac in me atrum venenum hostis antea effudit,

Instar sepiæ in aquam vomentis, sed tamen

Tantum adhuc video et perspicio, quantum ut optime

500 Sciam quis sim, et quo cupiens assillire,

Ubi miser jaceam, et quomodo in terram delapsus sim,

Vel etiam in lata infra terram barathra.

Noc solatiis foveor, nec verbis

Subripior vitiorum adjutoribus, nec mensuris

505 Alienæ improbitatis delector, quasi optimus quidam sim.

Quæ enim agris, dum ferro cæduntur, oblectatio,

Aliorum, qui incisionem patiuntur, molestiorem cernere dolorem?

Aut quæ malis utilitas ex sceleribus deteriorum?

Nam probus vir ex alio meliorem utilitatem percipiat,

510 Sic etiam et improbus. Nam qui vident, cæcis auxiliantur.

Malis autem delectari est perfectioris malitiæ.

Quod si quis, cum pessimus sim, optimum me esse putat,

Onus id mihi est, et occultus in pectore dolor.

Satius est, cum optimus sis, ut malus videaris, quam ut pessimus

515 Laudem habens viri boni, sepulcrum sis hominibus

Mendax, quod intus mortuis putridis fetens,

Extrinsecus renidet calce et jucundis coloribus.

Magnum oculum tremamus, qui et subter terram

Intuetur, et magnum ponti abyssum, et quæcunque abscondit

520 Mens hominum. Nihil autem incidit tempus, sed adsunt

Deo omnia. Quomodo suum quis malum occultet?

495 Ἀπείρων. Schol. μέγας. Edit. male ἀποίρων.

496 Κάκη. Int. Reg. cod. 991, κακία.

505 Παραιφασίησιν. Ita ex Reg 991, 39, et
 Coisl. Ewendatum quod erat in editis παρφασίησιν.

519 Μέγαν βυθόν. Coisl. μέγα βυθόν.

520 Τέμνει δ' οὐδὲν χρόνος. Tempus enim
 nihil secat, nec futurum a præterito dirimit.
 cum enim omnia sunt præsentia. BILL.

METRICA VERSIO.

Interdum in mundum devexo pondere vergit,
 A quo animæ graviter læsa est pars maxima nostræ.
 Sed licet improbitas me totum obtexerit atra,
 Atque in me nigrum virus diffuderit hostis,
 Sepia cæruleas vomitu velut inficit undas:
 Hactenus incolumis tamen est mihi visus, ut istud
 Gognoseam, unde satius, quonamque ascendere
 [tentans,
 Infelix ubinam jaceam, tellure profunda,
 Aut etiam subter terras in faucibus orci.
 Nec vero illa meam recreant solatia mentem,
 Verbaque deliciunt, quæ turpes subdola motus
 Auxilio vitiumque juvant, pravoque favore.
 Grandia nec cernens aliorum crimina lætor,
 Excelsa tanquam ipse sedens virtutis in arce.
 Quid juvat ægrotum ferro dum membra secantur,
 Cernere quos gravius cruciet vis aspera ferri?

B Quid juvat obstrictum vitilis acclerator alter?
 Nam bonus ex meliorem queat decerpere fructum
 Non secus atque malus. Siquidem qui
 [est
 Utilis esse potest oculorum lumine capto.
 At gaudere malis scelus est immane ferumque
 Quod si cum fœdis vitibus tamen optimus est
 Nonnullis videor, doleo, tacitusque gemisco.
 Malim, cum recto studeam, vitiosus haberi
 Quam vitio addictus, justis clarescere fama.
 Mendaxque ignaris mortalibus esse sepulcrum
 Quod licet interno fetentia corpora claudat,
 Calce tamen nitet externa, gratoque colore.
 Ille oculus nostras gelida formidine mentis
 Concutiat, radiis qui pallida tartara lustrat
 Qui fundum pelagi mentisquæ arcana tuetur,
 Nilque secat tempus, verum præsentia sunt

Ἦματι δ' ὄστατ' ἑρπύ. κεύσομεν ἡμέας αὐτούς ;
 Ἦ τις ἀλεξήσει ; πῶς λήσομεν ὄμμα θεοῖο,
 Ἦνίκα πῦρ κρήνησι καθάρσιον ἔργματα πάντων,
 525 Βοσκόμενον κακίης κούφην φύσιν αὐαλέην τε.
 Τὴν μὲν ἐγὼ τρομέω καὶ δειδία νύκτα καὶ ἤμαρ,
 Εἰσορών ψυχῆν θεῶν πίπτουσαν ἐραζε.
 Καὶ χόρος ἄσσοι ἰούσαν, ὃν ἐκφυγέειν μενέαινον.
 Ὡς δ' ὅτε χειμερῖοιο παρ' ὄχθησιν ποταμοῖο,
 530 Ἦ πίτυν ἢ πλατάνιστον ἐπιετανὸν κομώουσαν,
 Ῥηγνύμενος ῥίξῃσι ῥόος δηλήσατο γείτων·
 Τῆς δὲ τοι πρῶτον μὲν ὑπέχματα πάντα τίναξε,
 Καὶ κρημῶν μιν ἔθηκεν ἐπήφορον, αὐτὰρ ἔπειτα
 Βαίησι ῥίξῃσιν ἐρυχομένην προθέλυμον,
 535 Κρημονοῦ ἀπορόβῃσας μεστέαις ἐνὶ κάδβαλε δίνας,

Α Καὶ μιν ἄγων μεγάλῳ πατάγῳ πέτρῃσιν ἔδωκεν·
 Ἐνθα δέ μιν ἐμβροσὶ καὶ ἀφυσγετῶς αἶν ἐρείδων
 Σῆψαν, ἀτιμώτατον δὲ τρύφος παρὰ χεῖλασι κείται.
 Ὡς καὶ ἐμὴν ψυχὴν Χριστῷ θαλέθουσαν ἔνακτι,
 540 Λάβροσ ἐπαίσων χαμάδις βάλειν ἐχθρὸς ἀτει-
 [ρῆς,
 Ἦς πλείστον μὲν ἔλασσε, μικρὸν δέ τι λείψανον
 [αὐτως
 Πλάζεται ἐνθα καὶ ἐνθα. Θεοῦ γέ μιν αὐθις ἐγείρει,
 Ὡς ῥα καὶ οὐδὲν ἐόντας ἐπήξατο, καὶ μετέπειτα
 Λυομένους πῆξει τε καὶ ἐς βίον ἄλλον ἐρύσσει,
 545 Ἦ πυρὸς, ἢ θεοῖο φασσφόρου ἀντίδασοντας.
 Εἰ δὲ θεοῦ, καὶ ἅπαντας ἐσύστερον ; ἄλλαθι κείσθω.
 Χριστὲ ἄναξ, εἰ καὶ με νεκρὸν καὶ ἀνάλικτα φῶτες

Supremo autem in die, ubi nosmetipsos abscondemus?
 Aut quis auxiliabitur? Quomodo latebimus oculum Dei,
 Cum ignis purgatorius omnium opera dijudicabit;
 525 Depascens malitiæ levem et aridam naturam?
 Hanc ego diem horresco, et die ac nocte metuo,
 Gernens animam a Deo delapsam in terram,
 Et prope a pulvere euntem, quem fugere avebam.
 Velut cum hiberni ad ripas fluminis,
 530 Aut pinum, aut platanum perenni coma ornatam
 Vicina erumpens unda radicitus lædit;
 Ac primum quidem omnia illius retinacula quatit,
 Illamque in præcipitium vergentem tenet, ac rursus
 Levibus hærentem radicibus funditus
 660-661 Abruptam in medios præcipitii vortices detrudit,
 Eamque magno strepitu trahens in cautes impingit;
 Ubi illam imber et colluvies semper incumbens
 Putrefaciunt, ac inhonestus in litore truncus jacet.
 Sic et meam animam Christo regi florentem
 540 Violenter irruens humi stravit hostis indomitus,
 Cujus maxima quidem pars periit, leves autem adhuc illius reliquæ
 Huc et illuc errant. Dei autem est illam rursus erigere,
 Qui nos, cum nihil essemus, compegit, ac postea
 Dissolutos compinget, et in aliam vitam restituet,
 545 Aut ignem, aut Deum lucis auctorem sortitos
 Quod si Deum, an omnes aliquando? id alio servetur.
 Christe rex, etsi mortuum me et infirmum homines

523 *Λήσομεν.* Duo Regg. λήσομαι.
 525 *Κούφην.* Reg. unus κούφον.
 526 *Ῥῆρ.* Suppl. ἡμέραν.
 530 *Ἐπιετανόν.* Int. Coisl. πάντα κοσμοῦσαν.
 hol. θάλλουσαν ἰκανῶς.
 532 *ὑπέχματα.* Unus e Regg. ὑπέργματα.
 537 *Ἀφυσγετῶς.* Ita Reg. 39, 991, et Coisl. Men-
 se edit. ἀσφυγετῶς. Cod. 993, βόρβορος. Mox αἶψα
 ἔιδων. Sup. lin. 991, συνεχῶς προσπίπτων. Cod.
 3, διηγεῶς.
 540 *Ἀτειρῆς.* Int. 992 et 993 ἀκαταπόνητος.

Schol. ἀπηγῆς.
 541 *Πλείστον.* Regii plures et Coisl. πλείον. Mox
 αὐτως. Forte αὐτῆς. Coisl. ἀπλῶς. Schol. μάτην.
 542 *θεοῦ.* Sic Coisl. ejusque interpres, necnon
 Schol. Reg. 991. Hæc lectio præferenda nobis visa
 est editis, in quibus legitur θεός.
 546 *Εἰ δὲ θεοῦ, καὶ ἅπαντας ἐσύστερον ;* An
 vero etiam omnes Deo postmodum potituri sint? Qui-
 bus Origenianum errorem perstringit Gregorius.
 Origenes namque sibi sinxerat damnatos aliquando
 ad vitam revocandos.

METRICA VERSIO.

ncta Deo. Quanam porro sua crimina quisquam
 ntegere arte queat? quisnam locus ille patebit,
 o nos extrema trepidantes luce tegamur?
 nis feret auxilium? quis magni lumina Regis
 Het, cum rerum purgatis flamma data est
 illicium, turpis vitii siccamque levemque
 auram absumentis, et fœdas crimine mentes?
 lux illa gravi noctesque diesque tremore
 erit, æthereo cum mentem a Patre fluentem
 terram video, et nigro cum pulvere jungi
 sem fugere intentis conatibus ipse parabam.
 velut hibernis fluviis cum sumina crescunt,
 t pinum, aut platanum vernantem fronde perenni,
 cinis illisa terit radicibus unda:
 primum illius retinacula cuncta revellit,
 gitque in præceps pendentem inflectere ramos,
 x etiam nimis exigua radice retentam

Funditus abruptis, medioque in vertice fusam
 Protinus in cautes impellit et aspera saxa.
 Hic illam tum colluvies, tum plurimus imber
 Inficit, ad ripamque jacet sine nomine truncus.
 Sic quoque nostram animam, quæ Christo læta
 [virebat,
 Impete pestifero vesanus perculit hostis.
 Et miseræ, jam nunc majori ex parte peremptæ,
 Reliquiæ tenues errant, passimque vagantur.
 Quas utinam clari suminis Regnator olympi
 Excitet, ex nihilo qui nos effluxit, et idem
 Extinctos rursus fluet, vitæque secundæ
 Asseret, aut flammis ardentibus extrucandos,
 Aut percepturos æternæ gaudia vitæ.
 Sintne omnes autem cœlesti luce beandi?
 Affirmare meum non est; tibi, Christe, relinquo.
 Magne Deus, quanquam me gens inimica lacessens

Δυσμενίας κἀλόουσι, λάθρη δ' ἐκμυθίζουσι,
 Κτυρούμεναι κεφαλῆσιν ἐμῶν γέλωστας ὄζιν,
 550 Μὴ με λήπης χεῖρεςσιν ὅτι ἀναβλήσῃ θάρσυναι·
 Πρῶτα μὲν ὀφρατήσῃν ἐν ἐλπίσιν αἰθέριε βραβείας,
 Καὶ μοι σθενονόμενῳ τυτθῆν στάξιας ἰλαίου
 Ἐκράδα, ἐξάλειψ' ἰσχυρῶ φωστῆρας ἀρωγῶν,
 Ὅς κεν ἐγευρομένους κυρῶς, καλινέγγρετον Εἰθῆ
 555 Φῶς ἀναβλήσῃν, ζωῆς δὲ τύχημι φαινήσῃ.
 Δεύτερον ἀγθεα πάντα ἔλλοις ἀνέμοιο θυλλοῖς,
 Ἐξέσας ἐξ ἑμῶν (πνοῆν δ' ἐπάσασιας ἰλαφρῆν),
 Ὅσιν ἄθῃν ἰδάμασους ἐμὴν κλαρ· εἴτε με παρῆς
 Τινύμενος πατήρ, εἴτ' ἄγγεσιν, οἷά τε πῶλον
 560 Παντοῖοισι δόρυμοι καὶ ἑλιβάτοιισι θαμάζων·

A Εἴτε τιν' ὄγον ἐμῆς ἴσῃον φρενῶς, ἐξ ἐμῆς
 Φύεται εὐσεβέσσιν, δοκῶ νόον εἶσιν ἰλαφρῶ,
 Ὅτι κακῶν ἐξ ἀγαθοῦ Θεοῦ τόπον ἐκρίβωσιν·
 Εἴτε κακῶς ἐθλοῦν, οὔτερ ἄθῃα, κτετῆρα
 565 Παιδεύσαι θυροῦς, βροτοῦ στυγέον παύσῃ
 Ὅς οὐχ ἰσταμένω, κέσῃ δ' ἐπὶ κῆρῶ ὄγον,
 Ἐσθλῶς τῆδ' ἀποκείσῃ, βίον δ' ἐπὶ ἔλλοις ἐπῆρα,
 Ἐκκεῖον, ἀστροφῆλικτον, ἀρεῖον δ' εὐσεβέσσιν.
 Ἄλλὰ τὰ μὲν σοφῆς μεγάλως ἐπὶ βίβλῃσι κέσῃ
 570 Ὅσσα φέρεται στρεπτοῦ βίω πακίρῃσι
 Ἐσθλὰ τε καὶ τὰ χεῖρα· Ἄθῃα δὲ τε κῆρα κῆρα
 Κτῆν κείσῃ φεύγῃσι νόον κῆρα κῆρα.

Inimici vocant, et clam naso suo suspendunt,
 Capitis motu meam irridentes ærumnam,
 550 Ne sinas me sub manibus hostilibus domari:
 Sed primum quidem cœlesti spe animum fulcias,
 Ac mihi qui exstinguor, pusillam stillas olei
 Guttam, quæ sitienti lampadi ad lumen auxilietur,
 Ut igne excitato, revocata redeat
 555 Lux reforescens, ac lucidam vitam nanciscar.
 Deinde vero onera omnia tradas venti procellis,
 Et arceas a me (spiritam autem præbeas levem),
 Quibus cor meum abunde exercitasti: sive me ob acerbum
 Puniens malitiam, sive doloribus, veluti pallium
 560 Variis et arduis cursibus domans,
 Sive mentis mee fastum aliquem cohibens, qui facile
 Innascitur piis, quotquot sunt levi animo,
 Qui malam ex bono Deo superbiam arripiunt:
 Sive meis volens, Verbum servator, malis
 565 Erudire mortales, ut vitæ oderint pravitatem,
 Ut minime stantis, ac omnibus incommoda inferentis,
 Bonis ac malis, atque ad aliam vitam properent,
 Quæ stabilis est et immobilis, et probus melior.
 Atque hæc quidem in magnis sapientiæ thesauris sunt posita,
 570 Quæcumque vitæ instabilis admonitiones mortalibus ferunt,
 562-563 Sive bona sint, sive mala: quod autem ad Verbum spectat, præstantissimæ
 Quamvis pleraque mentis nostræ crassitiam fugiant.

550 Ἀντιθέσι. Sic codices Regg. 30, 992, nec-
 non et Coislilianus, quorum ope erratum editorum
 emendavimus in quibus legitur ἀντιθέσι.
 553 Φωστήρος. Reg. 981 sup. lin. φωτός.
 558 Ἀθῆν. Int. Coisl. ἀθῆως. Schol. ἀγῶν.
 559 Τινύμενος. Coisl. τινύμενος. Ibid. οἷά τε
 πῶλον. Ita Coisl. Edit. ὡς δε.
 560 Ἐλιβάτοιισι. Int. ὑψηλοῖς τόποις. Schol. χω-
 ρῶς ἀνάγεισιν.
 563 Ἐξ ἀγαθοῦ Θεοῦ. Nempæ, qui ex benigni-
 tate et patientia Dei, peccandi et superbiendi ansam
 arripiunt, ut schol. ὅτι τινες ἐξ ἀγαθοῦ Θεοῦ χρη-
 στευομένου, καὶ μακροθυμοῦντος, τύπον κακῶν ὑπαρ-
 κάζουσι.
 569 Μεγάλοις. Coisl. et Int., μεγάλης.

571 Ἀθῆν δὲ τε ἀθῆρα φέρωρα. Quod inter
 Verbum spectat, præstantissima. Varie a vano
 locus intelligitur. Nobis vero, ut sic interpre-
 mur, interpres et schol. codicis Coisl. præ-
 Combef. λόγῳ accipit pro summa ratione, seu
 divina sapientiæ, quæ omnia proveniunt ut
 nuntur. Ἀθῆρον hic pro Filio Dei accipio, inquit
 lius, ut sit sensus: Quamvis nos rebus prosperi-
 norum nomen tribuamus, adversis contra malis
 tamen apud Deum utraq; optima sunt, quippe
 optima ratione mortalibus a Deo immittuntur.
 572 Πάχος. Unus e Regg. τάχος. Sic supra, in
 sect. II, carm. 4, In laudem virginis, vers.
 legitur de Deo, quod sit φάος φεύγον νόον
 ἑγγύς ἰόντος.

METRICA VERSIO.

Infirmum exanimemque vocat, motoque latenter
 Vertice prosequitur sævo mala nostra cacinno:
 Ne sinito hostili victum procumbere dextra,
 Sed spe cœlesti primum mea pectora fulci.
 Ac, ne deficiat mea lux, alimenta ministra,
 Humentisque olei nonnullum infunde liquorem.
 Qui lychno auxilium sitienti præbeat, ut lux
 Accenso igne mihi jamjam rediviva recurat,
 Et fruar æternæ præclaro lumine vitæ.
 Tum vero ærumnas a nobis discute tristes,
 Ventisq; in latum pelagus committe ferendas:
 Atque auras concede leves. Sat namque malorum
 Pectoris ipse mei domuisti inole tumorem,
 Seu vindex meritis multans mea crimina pœnis,
 Seu velut indomitum variis durisque caballum

B Cursibus, ingentique dolorum examine frangit
 Seu fastum reprimens, homines pietatis amici
 Qui facile invadit, mentis gravitate carentes.
 Queis bonitas divina mali est occasio fastus:
 Seu documenta volens per tot mala prodere
 Ut cuncti vitam vitæque adversa perosi,
 Et dubios casus atque infortunia justis
 Injustis simul venientia, præpete cursu,
 Æternum meliusque piis properemus ad ævum
 Verum hæc divinæ sophiæ sunt albidia fœda
 Quæ fluxi documenta ferunt mortalibus ævi.
 Tam bona quam mala. Sunt Verbo tamen
 Quamlibet effugiant mentis quamplurima nostra
 Crassitiam. Nam tu clavum scitissimus orbis

Νωμῆς δ' ἔνθα καὶ ἔνθα σοφῶς οἰήϊα κόσμου,
 Οἷσιν ἐλαυνόμενοι τρηχὺ σπιλάδεςσι κακῆσι
 575 Λαίψμα μέγ' ἐκπερῶμεν ἀπιστοτάτου βιότιο.
 Αὐτὰρ ἐγὼ μογέων, καὶ πῆμασι παντοδαποῖσι
 Τειρόμενος, κάμπτω σοι γούνατα. Πέμψον ἔμοιγε
 Δακτύλῳ ἱμαλίῳ ξηρὴν φλογὶ Λάζαρον ὄκα
 Γλώσσαν ἀναψύξοντα, χάος δέ με μηκέτ' ἐρύκοι,
 580 Μῆδ' Ἀβραάμ· μεγάλων κόλπων ἀποτηλότι

[βάλλοισι]

Πλούσιον ἐν παθέεσσι. Τετὴν δ' ἐπὶ χεῖρα κραταίην
 Πέμψεις, ἀχέων δὲ πόροις ἄκος, εἰς δέ με πάντα
 Θαύματα καὶ τεράων δειξάεις σθένος, ὡς τοπάρουθεν.
 Εἰπέ, καὶ αἱματόεσσα ῥύσις λήξειε τάχιστα.
 585 Εἰπέ, καὶ ἐκμήνιζε συῶν ἀγέλην λεγεῶνος
 Πνεῦμα, καὶ ἐν πελάγεσσι πέσοι, χάζοιτο δ' ἔμοιο.
 Καὶ λέπρην ἐλάσειας ἀτερπέα· καὶ φάος ἔλθοι

Α Ὅμμασιν οὐχ ὀρώσι, καὶ οὐατα φθόγγον ἀκούοι·
 Καὶ ξηρὴν τανύσειας ἔμην χέρα, δεσμά τε γλώσσης
 590 Ῥήξειας, στήσαις δὲ ποδῶν βάσιν ἀδρανέουσας.
 Ἐκ δ' ἄρτου κορέσαις ὀλιγοῦ· στορέσαις δὲ θάλασσαν
 Δειμαλέην· στράψαις δὲ φάντερον ἡελίου.
 Πήξειας δὲ μέλη βεβαρηότα, ἐκ νεκῶν δὲ
 Αὐθις ἀναστήσειας ὀδωδότα· μηδέ μ' ἄκαρπον,
 595 Οἶα συκὴν τοπάρουθεν, ἰδῶν, ξηρὸν τελέσειας.
 Ἄλλος μὲν τ' ἄλλοισιν ἀρηγόσι, Χριστὲ, πέποιθεν,
 Αἵματι, καὶ τέφρῃ, καὶ ὄφρῳ σήμερον οὐση.
 Οἷ τ' ἄλλου χατέουσιν ἀρηγόνος οὐτιδανοῖο·
 Σοὶ δ' ἄρ' ἐγὼ μούνη, Βασιλεύτατε, μούνος ἐλείφθην,
 600 Ὅς πάντων κρατέεις, καὶ μοι σθένος ἔσσι

[μέγιστον.]

Οὐ μ' ἄλοχος κομέουσα δυσάλθεα κήδεα λύσει.

Ἦ τε καὶ ἀσχαλῶντα παρηγορήσιν ἰαίνει·

Moves autem sapienter hinc et illinc mundi gubernacula
 Quibus abacti a malis scopulis, asperum
 575 Vitæ incertissimæ magnum mare trajicimus.
 Rursus ego laborans et omnibus ærumnis
 Contritus, tibi flecto genua. Mitte mihi
 Lazarum, qui digito humienti aridam flatu cito
 Linguam refrigeret, nec me chaos cohibeat,
 580 Nec Abraham longe a magno sinu projiciat
 Divitem patientem. Sed fortem tuam manum
 Mitte, et dolorum fer remedium, ac in me omnia
 Miracula, et prodigiorum virtutem, ut olim, ostende.
 Dic, et celerissime fluxus sanguineus desinat.
 585 Dic, et porcorum gregem in furorem agat legionis
 Spiritus, et in mare cadat, et a me recedat.
 Leporam tristem remove; lumen accedat
 Oculis cæcis, et aures sonum audiant:
 Aridam manum meam extende, et vincula linguæ
 590 Rumpe, et pedum firma gressum debilem.
 Ex modico pane satia; sterne mare
 Terribile; splendidius sole corusca.
 Fige membra ingravescentia, et ex mortuis
 Rursus suscita fetentem; nec me infructuosum,
 595 Postquam, veluti sicum, videris, arefacias.
 Alius quidem aliis adjutoribus, Christe, confidit,
 Sanguine, et cinere, et supercilio in diem permanente.
 Alii alio indigent adjutorio infirmo.
 Tibi vero soli, Rex omnium, solus relictus sum,
 600 Qui omnium dominaris, mihi que maximum robur es.
 Non me uxor fovens molestis sollicitudinibus solvet.
 Aut afflictum dulcibus alloquiis deliniet:

578 Φλογὶ Λάζαρον. Sic emendavimus ex schol.
 cod. Coisl. vitiosam lectionem codicum aliorum et
 editorum qui habent φλόγα.

579 Μηκέτ' ἐρύκοι. Coisl., μὴ κατερύκοι.

581 Πλούσιον ἐν παθέεσσι. Ærumnis locupletem.
 Μοχ ἐπὶ χεῖρα. Reg. sup. lin. ἐπ' ἐμέ.

583 Δειξάεις. Unus e Regg. δείξεις.

586 Ἀ' ἔμοιο. Ita Reg. 991. Edit. δ' ἔμοιο.

590 Ἀδρανέουσας. Reg. sup. lin. ἀσθενούσας.
 Edit. male ἀδανέουσας.

597 Ὄφρῳ σήμερον οὐση. Id est, fastui brevis-
 sime duraturo.

METRICA VERSIO.

Hinc illincque regis, quo gens mortalis abacta
 A scopulis, vitæ malefidæ trajicit undas.
 Ast ego jam gravium confectus mole dolorum,
 Te genibus flexis supplex obtestor, ut ad me
 Laxatum extemplo veniat, flammæque calentes
 Leniat humenti digito, nec chasmate vasto
 Ulterius tenear, sinibusque excludar amœnis
 Abrahami, ærumnis locuples pœnaque perenni.
 Quin potius mihi mitte manum, tristesque dolores
 Pse salutifera quamprimum pelle medela,
 Priscaque nunc in me facilis miracula profer.
 Dic, et sistatur profluxio saxa cruoris:
 Et grege porcorum stimulis furialibus acto
 Proruat in pelagus legio, procul atque facessat.
 Excute deformem lepram, cæcisque recurrat
 Aux oculis, rursusque meas vox intret in aures.

B Arentesque extende manus, et vincula linguæ
 Solve, pedumque malos firma, Rex maxime, gressus;
 Pane perexiguo satia, compesce tremendos
 Æquoris irati fluctus, et sole nitente
 Tu mihi splendidius radia, corpusque recurvum
 Erige, fetentemque reduc ad lumina vitæ.
 Nec veluti sterilem jubeas arescere sicum.
 Præsidiis aliis alii, Deus optime, fidant,
 Et genere et cinere exiguo, fastuque fugaci,
 Aut alias quasdam spes amplectuntur inanes.
 At soli tibi solus ego sum, Christe, relictus,
 Imperio qui cuncta tenes: in te mihi robur
 Omne situm est, in te fiducia tota salutis.
 Non animi curas depellet scedula conjux,
 Quæ vel inærentem dulci sermone maritum
 Obllectare potest: nec clara gestio prole,

Οὐδὲ φίλους παιδεύουσιν ἀγάλλομαι, οἷς ὑπὸ γῆρας
 Ἰηροῦται, νεαρῶσιν ὑπ' ἔγκρισιν αἰθέρις ἔδαυον·
 605 Οὐδὲ κασιγνήτοις ἐπιτέρπωμαι, οὐδ' ἑτάροισι.
 Τοὺς μὲν γὰρ στυγερὸς μῦθος ἤρπασεν· οἱ δὲ φιλεῦντες
 Νημεσίην, ἑτάρων ὀλίγην φρένα τρομέουσι
 Καίτην τερπάλην ὄψην ἔχον, ὡς ἔτα πηγῆν
 Διψαλή ψυχρῆν ἑλαφος σχεδὸν, ἀνδρᾶς ἀρίστους,
 610 Χριστοφόρους, ζῶντας ἐπὶ χθονί, σαρκῶς ὑπερ-
 [θεν,
 Πνεύματος ἀνέμοιο φίλους, καὶ λάτριας ἐσθλοῦς,
 Ἀζυγίας, κόσμοιο περιφρονάς. Ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ
 Μαρνάμενοι περὶ στίο διακριδὸν ἔνθα καὶ ἔνθα
 Ἰστανται, ζῆλος δὲ Θεοῦ λύσει θεσμὸν ἀθέσμως,
 615 Ἀρμονίῃ γ' ἀγάπης, ἥς οὐνομα μόνον ἐλεῖσθῃ.

A Ὡς δ' ἔτα τίς τε λείοντα λιπὼν ἀρκτῶ πα
 Μαινομένη, καὶ τήνδε φυγῶν ἐς δῶμα πα
 Ἀσπασίως, καὶ χεῖρα ἔτην πρὸς τοῖχον ἐπ
 Ἔθεν δ' ἐκπροθορῶν μιν ὄφρις τήνδε
 620 Ὡς καὶ ἐμοὶ πολλοῖσιν ἐλαυνομένη π
 Οὐδὲν ἄκος καμῆτοιο, τὸ δ' ἄλιγος, ὃ π
 Πάντη δ' ἀθήσας τε καὶ ἐν πάντεσσιν μο
 Ἐκ σέθεν, εἰς σέ, μάκαρ, λεύσσω πάλιν, εἰ
 Παντοκράτωρ, ἀγέννητα, καὶ ἀρχή, καὶ π
 625 Υἱὸς ἀθανάτοιο, φῶς μέγα φετός ἐμ
 Ἐξ ἐνός εἰς ἐν ἰόντος ἀτεκμάρτως λόγ
 Υἱὸς Θεοῦ, σοφίη, βασιλεῦ, λόγος, ἀρετὴ π
 Εἰκὼν ἀρχετύπου, φύσις γεννήτορος ἱστ
 Ποιμῆν, ἀμνὲ, θύος τε, Θεὸς, βροτῶ, ἀρχμ

Non charis illis gloriōr, a quibus senectus erigitur,
 Et juvenilibus vestigiis rursus progreditur :
 605 Nec cognatis delector, nec amicis :
 Illos enim invisa mors rapuit : isti autem amici
 606 605 Quietis, ad minimum amicorum pavorem contremiscunt.
 Hanc unam habui oblectationem, velut fonti
 Frigido appropinquans cerva sitiens, optimos viros
 610 Christiferos, viventes in terra, supra carnem,
 Spiritus æterni amicos, et bonos cultores,
 Cælibes, mundi contemptores. Sed et illi
 Decertantes de te adversis frontibus hinc et illinc
 Stant, et studium partium legem Dei solvit haud legitime,
 615 Et concordiam charitatis, cujus nomen solum relictum est.
 Velut si quis relicto leone in ursam incurrat
 Furentem, atque hanc fugiens in domum incidat
 Lætus, et manum nuro sustentet,
 Atque hinc prosiliens cum inopinato serpens percutiat :
 620 Sic mihi multis agitato perturbationibus
 Nullam laboris remedium, et quidquid invenero, id molestius est.
 Postquam autem undequaque circumspexi et in omnibus laboravi,
 Ex te, in te, beate, rursus intueor, robur meum,
 Omnipotens, ingenite, principium, et Pater principii,
 625 Filii immortalis, magnum lumen similis luminis,
 Ex uno in unum, modo non enarrabili prodeuntis :
 Fili Dei, sapientia, rex, verbum, veritas,
 Inago exemplaris, natura Genitori æqualis,
 Pastor, agne, victima, Deus, homo, pontifex ;

606 Ἐρπασεν. Chig. ἤλασεν.

608 Καίτην. Ita Coisl. et Chig. Edit. ἔστιν.

611 Ἀνεύσιο. Coisl. ἀνεύσιο.

612 Ἀλλὰ καὶ αὐτοί. Illic carpit monachos de
 Christo decertantes, qui acriori zelo et concordiam

et charitatem solvebant.

614 Ζῆλος. Int. Coisl. φθόνος. Melius ἔ
 περὶ Θεοῦ φθόνος.

616 Πελάσσει. Coisl. πελάσσει.

METRICA VERSIO.

Qua subnixta velut primos renovatur ad annos,
 Nec tremulo terram pulsat pede curva senectus.
 Sed neque germanis, nec jam delector amicis :
 Namque illos tristi rapuit mors horrida fato ;
 Nos autem, cælo ventorum turbine puro
 Gaudentes, simul atque levius licet, aura sodales
 Concutit adversæ sortis, tum protinus horror
 Afficit, et pavides gelidus tremor obsidet artus.
 Ut vero confecta siti eum cerva propinqua est
 Fontis aquæ gelidæ, sic nobis una voluptas
 Hæc erat, eximia nimirum laude corusci
 Et virtute graves homines, Christumque ferentes,
 Altius in terra viventes corpore crasso,
 Æternum flamen sincera mente colentes,
 Conjugis expertes, contemptoresque caducei
 Fluxarum mundi rerum. Sed et hi quoque de te
 Hinc atque hinc stantes pugnant, et Marte nefando
 Contendant : legemque Dei perfregit iniquus
 Livor, amicitia felicia vincula solvens,
 Cujus nil nobis superest nisi nomen inane.

B Ut si quis sævum cnprensus vitare leonem,
 Unguibus occurrat furibundæ protinus ursæ.
 Atque illam rursus fugiens, ædesque libenter
 Ingressus, paries dum languida brachia firmi
 Præter spem infelix diro seriatim ab angue :
 Sic mihi, cum variis agiter quatitur proceris
 Nulla tamen miseris sanat medicina labores
 Imo etiam quidquid postremum occurrerit
 Intima pervellit graviori corda dolore.
 Undique porro oculos versans, inque omnibus
 Afflictus rursus, Deus, ad te lumina tollo,
 In quo præsidii spes est mihi tota reposita.
 O qui cuncta potes, nullo generate, nec ulium
 Principium agnoscens, qui Principium genuisti
 Æternum natum, lucis similis jubar ingens,
 Ex uno arcana ratione fluentis ad unum :
 Nate Dei, Verbum, rex, et sapientia, veri
 Auctor, et archetypum referens, Patrique pater
 Natura æqualis, præcellens, pastor, et agnus
 Mortalisque, Deusque, et victima pura, sacros

150 Πνεῦμά θ' ὁ πατρὸς γενέσθαι, νόου φάος ἡμετέριον,
 Ἐρχόμενον καθαροῖσι, θεὸν δέ τε φῶτα τίθεισιν
 Πλαθί, καὶ μοι ὅσπασσον ἐπιπλομένους ἐναυτοῖς,
 Ἐνθάδε καὶ μετέπειτα ὄλη θεότητι μιγνέσθαι,
 ἠθόσουνον ὕμνοις σε διπνεκέεσσι γεραίρειν.

B. Ὀρκοὶ Γρηγορίου.

Ὁμοσα τὸν λόγον αὐτὸν, ὃ μοι θεὸς ἔστι μέγιστος,
 Ἐξ ἀρχῆς ἀρχῆ, Πατὸρ ἀπ' ἀθανάτου,
 Ἐκ παλαιῶν ἀρχετύποιον, φύσις γεννήτορος Ἰση,
 Ὅς φθάσει καὶ μερόπων ἐς βίον οὐρανόθεν.
 Ὁμοσα, μήτε νόψ γε νόον μέγαν, ἐχθρὰ νόησας,

630 Tum Spiritus, qui ex Patre procedit, lumen mentis nostræ,
 Ac puris illabitur, et deum hominem facit :
 Miserere, mihiq̄ concede volventibus annis,
 Hic et in futurum toti deitati permistum
 Hymnis te perpetuis gaudentem celebrare.

H. Gregorii iusjurandum .

Juravi Verbum ipsum, quod mihi maximus est Deus,
 Ex principio principium, ab immortalī Patre,
 Imago exemplaris, natura Genitori æqualis,
 Qui e cœlo ad hominum vitam descendit :
 666-667 Ἔ Juravi me, nec mente magnam mentem, impia cogitando,
 Abjecturum, nec Verbum verbo inimico.
 Si Triadis lucidæ deitatem discindam,
 Temporum molestorum mōmentis obsequens :
 Si meam unquam mentem magna sedes vulneraverit,
 10 Aut aliorum cupiditati manum adjutricem admoveam :
 Si Deo anteponam hominem adjutorem,
 Petræ invalidæ rudentes innectens :
 Si unquam, Deo prospera largiente, animum elatum geram,
 Aut rursus infirmum, in mala incurrens :
 15 Si litem dirimam ab æquitatis norma aliquantulum deflectendo,
 Si supercilium plus a me honoris habeat, quam sanctitas ;
 Si malos videns pace perfruentes, ac bonorum scopulos,
 Gressus a dextra semita declinavero ;

* Scriptum an. 372. — Alias Bill. 18 pag. 92.

634 Γηθόσουρον. Sic mss. Edit. γηθόσουρος. — forte melius ob puritatem metri, quod aliter claudicat. CAILLAU.

II. ARGUMENTUM. In isto poemate, Gregorius vitæ uæ legem ac regulam tradit : votaque, quibus Deo e obstrinxit, tanquam doctrinæ suæ sigillum. atque evangelicæ vitæ rationis confirmationem nobis pronūit : Juravi, et statui custodire judicia justitiæ uæ, psal. cxviii, 106.

TIT. Ὀρκοὶ, etc. Reg. 992, τοῦ αὐτοῦ ὁρος θεο- λογίας. Reg. Med. ὁροι βίου, ἢ περὶ τῆς ἑαυτοῦ ἀρ- τῆς, vitæ regulæ, sive de sua ipsius virtute.

2 Ἐξ ἀρχῆς ἀρχῆ. Billius ver: it, ortus ab ortu, quod minus theologiæ consonum, si verba potius quam mentem interpretis spectes.

3 Ἰση. Bene lui. ἢ αὐτῆ, natura eadem. Ita

A ῥίψειν, μήτε λόψ τὸν λόγον ἀλλοτρίψ.
 Εἰ Τριάδος θεότητα διατμήξαιμι φαιεινῆς,
 Ἐσπόμενος καιρῶν νεύμασιν ἀντιπάλων·
 Εἰ δ' ἔδρη μεγάλη ποτ' ἐμὸν νόον οἰστρήσειεν,
 10 Ἥ ἐ πόψ δοίην ἀλλοτρίψ παλάμην·
 Εἰ δὲ Θεοῦ προπάροιθε βροτὸν θείμην ἐπίκουρον,
 Πέτρης ἠπεδανῆς πείσματ' ἀναψάμενος·
 Εἰ δὲ ποτ' ἐσθλά φέροντος ἀγήγορα θυμὸν ἔχοιμι,
 Ἥ ἐ κακοῖς κύρσας, ἐμπαλίην ἀδρανεία·
 15 Εἰ δὲ δίχην δικάσαιμι παρακλίνας τι θέμιπτος,
 Εἰ δὲ λάβοι τιμὴν ὄφρὺς ὑπερθ' ὄσιων·
 Εἰ δὲ κακοῦς ὄρων τι γαληνιόωντας ὄδοιο
 Στατήν δεξιτερῆς, ἢ ἀγαθῶν σκοπέλους·

carm. præced. vers. 628.
 5. Νόον μέγαν. Pollicitus fuerat Gregorius operam se daturum, ut nunquam mente seu cogitatione, Deum Patrem, qui νοῦς appellatur, offenderet. Nunc de sermone locuturus, studio sibi fore pollicetur, ne in Verbi offensionem incurrat. Male Billius utitur ista voce rursus ut versum expleat, quasi Gregorius non semper coluisset, quod est absurdum. — Non legitime carpi videtur Billius, cum vocis rursus sensus ille sit, quod non magis Verbum offendere velit, quam Patrem. CAILLAU.
 6 Λόψ... ἀλλοτρίψ. Sermone alieno.
 13 Ἐσθλά φέροντος. Subaud. Θεοῦ.
 15 Δίχην. Coisl. et Reg. 990, δίχας.
 17 Ὀρόων. Sup. lin. Coisl. εἰσορόων.
 18 Σκοπέλους. Calamitates bonorum intelligit.

METRICA VERSIO.

Spiritus a summo procedens Patre, tenbras
 Mentibus a nostris pellens, et pectora pura
 Ingrediens, homini et tribuens deitatis honorem,
 Sis facilis misero, nec non vertentibus annis
 Da, precor, ut relicto mortalis tempore vitæ
 Atque etiam tota posthac deitate coruscans,
 Perpetuo laudum celebrem te carmine lætus.

II. GREGORII IUSJURANDUM.
(Billio interprete.)

Verbum juravi, mihi qui Deus ortus ab ortu,
 Atque immortalī qui Genitore satus;
 Archetypi effligies, par et natura paternæ,
 Qui supero ad nostrum venit ab axe genus :

B Quod mea nec mentem mens abjectura supremam
 Discindet rursus nec mea verba λόγον : [est,
 Si Triadis claræ subeat mihi acindere Numen,
 Dum nutum adversi temporis ipse sequor :
 Si mentem exstimulet sedes mihi celsa, vel illos,
 Quos agitat sedis dura cupido, juvem :
 Ante Dei humanum auxilium si forte locarim,
 Invalidæ et petræ sit mea nexa ratis
 Læta ferente Deo si mens sit turgida fastu,
 Rebus in adversis rursus at illa cadat :
 Si iudex æquum pervertam jusque, superbis
 Plus tribuens, gravibus quam pietate viris,
 Prospera pravorum cernens, scopulosque bonorum,
 Si linquam dextrum non bene sanus iter·

Εἰ φθόνος ἐπέτρεψεν ἐμὴν φρένα· εἰ γαλάσαιμι
 20 Πτώμα καὶ οὐχ ὄσιον, ὡς πόδα πηγὸν ἔχων·
 Εἰ δὲ χόλιφ' κλήθοντι πέσαι νόος, εἰ δ' ἀγάλινος
 Γλώσσα θεός, μάχλον τ' ὄμμα φέροι κραδίη·
 Εἰ δὲ τιν' ἐχθαίροισι μάτην, εἰ δ' ἐχθρὸν ἔμετο
 Τισαίμην δολίως, ἢ καὶ ἀμφαδίην·
 25 Εἰ κενεὴν πέμψαιμι δόμων ἀπο χεῖρα πένητος,
 Εἰ φρένα διψαλέην οὐρανίου λόγου·
 Ἄλλω Χριστὸς εἶσι πλέον Πλας, αὐτὰρ ἐμοῖο
 Τοὺς ἔχει καὶ πολιῆς αὔρα φέροι καμάτους.
 Τοῖσδε νόμοισιν ἴδισα ἐμὸν βίον. Εἰ δὲ πόθοισι
 30 Ἐς τέλος ἰκοίμην, Ἄφθιτε, αἰὶο χάρις.

Α Γ. Ἐνθὸς Κωνσταντινουπόλεως.
 Ἐν σοὶ μὲν ἡραμούμεν, ὦ Θεοῦ Λόγε,
 Μένοντες οἴκοι· σοὶ δ' ἀνάπτομεν σχολήν.
 Σὴ μὲν καθέδρα, σὴ δ' ἔγερσις, καὶ στάσις,
 Σὴ δ' αὖ πορεία, σοὶς δὲ καὶ νῦν νεύματι
 5 Εὐθυποροῦμεν. Ἄλλ' ἂ μοι τιν' ἀγγέλιον
 Πήμποις ὀδηγῶν, δεξιὸν παραστάτην,
 Ὅς με στυλῶ πυρός τε καὶ νέφους ἔγχοι,
 Τέμνοι δὲ πότον, βεῖθρα δ' ἰσάτην λόγῳ,
 Τρέφοι δ' ἀνοσθὴν καὶ κάτωθεν κλουσίως.
 10 Σταυρὸς δὲ χερσὶν ἐκτυπούμενος θρόνος
 Ἐχθροῦ κατεργῶς· μὴδ' ἐν ἡμέρᾳ μίση

Si livore mens mea tabescat : si risero
 20 Lapsum eorum, etiam qui sancti non sint, quasi firuo sim pede ;
 Si tumescente ira mens ceciderit : si freni experta
 Lingua excurrat, corque lascivos oculos intendant ;
 Si quem odio nequidquam habuero, si meum inimicum
 Uliciscar dolo aut aperte :
 25 Si vacuum a domo mea dimisero manum pauperis,
 Si mentem siti caelestis verbi laborantem,
 Aliis potius indulgeat Christus, ac meos labores
 Etiam usque ad canitiem susceptos ventus auferat.
 His legibus obstrinxi vitam iocam. Si vero desiderii
 30 Compos fuero, o immortalis, tibi gratia erit habenda.

III. Itinerarium Constantinopolitanum

In te quiescimus, o Dei Verbum,
 Manentes domi ; tibi referimus otium.
 Tua est consessio, tua exsurrectio, tua statio,
 Tua rursus profectio, tuis et nunc auspiciis
 5 Viam iniimus. Sed mihi aliquem angelum
 Mitte ducem viæ, faustum custodem,
 Qui me columna ignis et nubis ducat,
 Dividat mare, flumina sistat verbo,
 668 669 Nutriet cibo caelesti et infero largiter.
 10 Crux autem manibus signata audaciam
 Inimici frangat : neque in die media

* Scriptum an. 379. — Alias Toll. 17, pag. 99 ; et Murat. 194, pag. 177.

22 Ὁτός. Sic et mss. Edit. mendose Θεῶ.
 27 Ἐμοῖο. Ita Reg. 991. Edit. ἐμοῖο.
 30 Ἐς. Reg 993, εἰς.

III. ARGUMENTUM. Gregorii Constantinopoli proficiscientis est istud poema. Excusum fuit etiam a Muratorio, p. 177. Sic autem habet vir eruditus : post carmen olim LIV, nunc LXXVI, lib. I, sect. 1, inter poemata dogmatica, quod inscribitur ἐνθὸς, seu sancti Gregorii profecturi precatio, jam typis editum, hæc subjiciuntur in Ambr. codice. Ea vero lucubræse videtur poeta sacer, cum a cathedra Constantinopolitana qua se abdicaverat, ad solitudinem ruris paterni sese contulerat. Sic Muratorius.
 3 Καθέδρα. Id est, per te sedemus, surgimus, stamus.

4 Ναύμασι. Sic Murat. Edit. βεύμασι.
 8 Ἰσάτη. Murat. ex cod. Mediolan. ἰσάτη.
 10 Σταυρός. Venerabile signum crucis, quæ Christi sectatores germani se manu quotidie mununt, diabolum fugare posse, vetustissima est traditio. Ejus institutio ab apostolis ipsis profertur : videtur : cujus rei ac ritus exempla pete a Græco sero in amplissimo opere De sancta cruce, a Borsio, etc. Ita Murat. Audiamus nunc Tollium, cujus auctoritas in hac re maximi sane momenti videtur : « Sic enim, ait, semper sensit sancta mater Ecclesia ; quare noster in vectiva priori in Julianæ illum apparitione demonis perterritam munusculo signo crucis refert. » Vid. tom. I, pag. 102.

METRICA VERSIO.

Si me livor edat, si casu læter iniqui,
 Non secus ac firmo stet mea vita gradu :
 Si mentem sternat sævus furor, ac sine freno
 Si mea lingua, oculus sit meus atque procax :
 Si mihi quisquam odio sit frustra, ulciscar et hoc
 Perspicue, aut tectis fraudibus, ipse meum : [stem
 Si vacuis a me manibus discedat egenus,
 Cœlestesque petit qui sitibundus aquas :
 Sit clemens aliis Christus facilisque ; labores
 Fruge mihi vacuos at levis aura ferat.
 Legibus his devinxì animum. Complevero vota
 Si pia, Christo, tui muneris istud erit.

B III. ITINERARIUM CONSTANTINOPOLITANUM.
 (A. B. Caillaux interprete.)
 In te quiescimus, Dei Verbum Patris,
 Domi manentes ; otium tibi damus.
 Tibi sedemus, surgimus rursus tibi,
 Stamus tibi et movemur : auspiciis viam
 Nunc carpinus tuis. Sed angelum ducem
 Emitte cursus atque custodem mei,
 Qui me columna nubis atque igni tegat,
 Dividat æquor, voce sistat flumina,
 Ciboque me pascat superno et infero.
 Frangat manu signata crux audaciam

Καίπων φλέγοι με, μηδὲ νύξ φόβον φέροι.
 Τὴν δὲ τραχεῖαν καὶ προσάντη μοι τρίβον
 Λεῖαν τιθείης, εὐπορὸν τε σὺ λάτρη,
 15 Ὡς πολλάκις με καὶ τὸ πρὶν χειρὶ σκέπων
 Γῆς καὶ θαλάσσης ἐξέωσας κινδύνων,
 Νόσων τε δεινῶν, δυσμενῶν τε πραγμάτων.
 Ὡς δεξιῶς ἅπαντα, καὶ κατ' ἐλπίδας,
 Πράξαντες; αἰσιὸν τε τῆς ὁδοῦ τέλος
 20 Εὐρόντας, αὐθις πρὸς φίλους καὶ συγγενεῖς
 Παλιδρομῶμεν, ἀσμένοισιν ἄσμενοι
 Φανέντες οἴκοι, καὶ πόνων παυραμένοι.
 Σὲ προσκυνούμεν, τῆς τελευταίας ὁδοῦ
 Χρῆζοντες εὐμενοῦς τε καὶ ῥάστης τυχεῖν.

*Æstus urat me, neque nox timorem afferat.
 Asperam autem et difficilem mihi semitam
 Planam facias, et facilem tuo famulo,
 15 Ut sæpe me jam antea manu tegens,
 Terræ et maris eripuisti periculis,
 Et morbis gravibus, et rebus difficilibus,
 Ut feliciter omnibus et pro spe
 Peractis, prosperumque viæ finem
 20 Nacti, rursus ad amicos et cognatos
 Revertamur, læti lætos
 Domi revisentes, et laborum liberi.
 Te supplices adoramus, postremum iter
 Efflagitantes, ut placidum et facile consequamur.*

IV. *De seipso*.

Trinitas prædicetur, et munus docendi suscipiat
 Alius quispiam, qui sit dignus. Thronis autem ego
 Cedo. Cum Deo enim loqui non cessabo.

V. *Ad plebem Anastasiæ*.

Desidero, desidero te, charissima, non negabo:
 Desidero te, fructum et sobolem sermonum meorum,
 Plebs dilectæ mihi Anastasiæ,
 Quæ mortuam jamdudum mortiferis sermonibus
 5 Fidem antiquam resuscitavit novis:
 Unde prodians meus, velut scintilla, sermo,
 Omnes implevit lumine Ecclesias.

* Alias Toll. 19, pag. 104; et Murat. 191, pag. 173. ** Scriptum an. 381. — Alias Toll. 9, pag. 91.

IV. ΤΙΤ. Tres isti versus male inserti carmini XIX, apud Tollium, pag. 104, habentur etiam apud Murator. n. 191, p. 173.

1 Λαλοῖτο. Ita Murat. Toll. λαλέτω. Forte legendum λαλέσθω. Mox καταρτίζοι λόγον. Murat., καταρτίζη λέων. Hæc, inquit, Nazianzenus cecinitisse videtur, cum sedi Constantinopolitanæ renuntiavit, ut episcoporum et populi compesceret tumultus. Ili versus subjecti erant in ms. quo usus est Tollius, vi carmini, unde eos carmini XIX ab ipso edito inserere sibi visum fuit, quod hæc car-

mina ternis singula versibus constarint, quanquam nec hunc iis commodum esse locum fateatur.

V. ARGUMENTUM. In desiderio Anastasiæ charissimæ se esse testatur Gregorius.

2 Τῶν ἐμῶν τέκων. Non dubitat Tollius quin legendum sit τέκος, ut sit ὁ λαὸς τέκος τῆς Ἀναστασίας et γέννημα τῶν λόγων.

4 Ἐν νεκροῖς λόγοις. Mortiferam Arianorum, qui Constantinopoli diu grassati fuerant, doctrinam significat.

METRICA VERSIO.

Hostis; nec ardens lucis urat me calor,
 Nec mihi timores umbra noctis afferat.
 Si duriores asperique tramites,
 Tu redde planos, servo et obvius tuo,
 Ut sæpe jam prius manu me protegens,
 Terræ, freti, languoris et periculis,
 Rerumque acerbis liberasti casibus,
 Omnibus ut exactis, spei jam compotes
 Tandemque nacti prosperum finem viæ,
 Rursus catervæ proximorum redditi
 Turbisque amicorum, laborum liberi,
 Cum gaudio lætos revisamus domi.
 Te deprecamur supplices, iter ultimum
 Ut dulce nobis et quietum præbeas.

B

IV. DE SEIPSO.

(A. B. *Caillau interprete*.)

Trias canatur, atque verba dirigat
 Alter quis, et dignus. Libens thronis ego
 Cedam, Deoque colloqui non desinam.

V. AD PLEBEM ANASTASIE.

(A. B. *Caillau interprete*.)

Te volo, volo te, non nego, charissima,
 Te volo, loquelæ germen et sobolem meæ,
 Anastasiæ grata plebs dulcissimæ,
 Quæ jam malignis mortuam verbis diu
 Fidem resuscitavit antiquam novis:
 Unde meus, ut scintilla, sermo prodians
 Ecclesias omnes replevit lumine.

Σοὶ μὴδὲ χολοῦσθαι ἔστιν ἐντεταγμένον,
 Μὴ τοί γε παίειν, μήτε δὴ τολμᾶν φόνον.
 310 Τὸ πρῶτον εἰργων, οὐκ ἐξ τὸ δεῦτερον
 Τὸ σπέρμ' ἀναίρων, τὸν στάχυν κεκώλυκα.
 Τὸ μὲδ' ὄρβην κάκιστα, μοιχείας τομῆ.
 Τὸ μὲδ' ἠμύειν, φάρμακον ψευδορκίας.
 Τὸ μὲδὲ θυμοῦσθ', ἀσφάλεια πρὸς φόνον.
 315 Σκόπαι γὰρ οὕτω· θυμὸς ἐκπέμπει λόγον,
 Λόγος δὲ πληγῆν, ἣ δὲ πληγῆ τραύματα·
 Ἐκ τραυμάτων δὲ τὸν φόνον γινώσκωμεν.
 Θυμὸς πατὴρ πέφνηε τοῦ πικροῦ φόνου.
 Τοῦ μὴ φονεῦσαι τίς ποτ' ἤνεγκε γέρας;
 320 Τὸ μὴδὲ θυμοῦσθ' ἐστὶ τῶν αἰνουμένων·
 Τοῦ μὲν γ' ὁ μισθός, ἣ φυγῆ τοῦ κινδύνου·
 Τούτου ἔ' ἀμοιβή, γῆς μέρος τῆς τιμίας.
 Ἄκουε Χριστοῦ, τοῖς πρῶσις δ' βούλεται

A Ἐν τοῖς μακαρισμοῖς, οἷς ἀπρηθιμήσατο,
 325 Τὰ μέτρ' ὀρίζων τῶν ἐκαίθεν ἐλπίδων.
 Τούτου χάριν σοι καὶ νόμους τοίους γράφει.
 Παίη παρειάν; πῶς δὲ τὴν ἄλλην ἐξῆ
 Ἄκαρπον; εἰ μὲν οὐχ ἔκοῦσ', οὕτω μέγα
 Πέπονθε. μεῖζον δ', ἦν θέλης, τί λείπεται·
 330 Καὶ τὴν ἔκοῦσαν πρόσθε, ὡς ἐμμισθός ἦ.
 Χιτῶνα γυμνοί; προστίθει καὶ δεῦτερον.
 Ἐσθημ' ἂν ἦ σοι καὶ τρίτον, γυμνωσάτω
 Τούτων ἔχεις τὸ κέρδος, ἂν πρόη Θεῶ.
 Ἄν λοιδορώμεθ', εὐλογῶμεν τοῖς καχοῦς·
 335 Ἄν ἐκπτωώμεθ', ἐκ Θεοῦ τιμὴν ἔχειν
 Σπεύδωμεν. Ἐκδιωκόμεθ'; οὐτί καὶ Θεοῦ;
 Τοῦτ' οὐκ ἀφαιρετόν γε τῶν πάντων μόνον.
 Ἄν τις καταράται, σὺ προσεύχου τοῦδ' ὑπερ.
 Ἀράσειν ἀπειλεῖ; ἀνταπεῖλαι καρτερεῖν.

Tibi vero, ut nequidem irascaris, præceptum est,
 Nedum ferire licitum sit, aut cædem committere.
 310 Qui primum vetat, non permittit secundum.
 Qui semen avellit, quominus spica oriatur, impedit.
 Qui male intueri mulierem prohibet, adulterium præcidit.
 320-329 Omnino non jurare, remedium est perjurii;
 Non irasci, cautio est contra cædem.
 315 Sic namque reputes: ira producit sermonem
 Sermo autem ictus, ictus vulnera;
 Ex vulneribus autem mortem inferri novimus.
 Itaque iracundia parens est acerbæ cædiæ.
 Quis unquam, eo quod non occiderit, tulit præmium?
 320 Non irasci autem, res est laudabilis;
 Et hujus merces est fuga periculi,
 Illius præmium, terræ pars pretiosæ.
 Audi Christum; mitibus quid promittat
 Inter felicitates, quas recenset,
 325 Mensuras definiens rerum in altera vita sperandarum.
 Propterea tibi tales dat leges.
 Cæditur tibi maxilla, quomodo alteram sinis
 Esse fructus expertem? si quidem invite, nihil profecto magnum
 Præstitit. Majus autem, si velis, aliquid restat.
 330 Etiam volentem præbe, ut mercedem consequatur.
 Tunicam quis tollit? adde et alteram
 Vestem: si adsit tibi tertia, eam exue.
 Ex his habebis lucrum, si ea reliqueris Deo.
 Si maledictis impetimur, bene precemur malis,
 335 Si despiciamur, a Deo honorem consequi
 Studeamus. Si persecutionibus vexamur, nunquid a Deo divellimur?
 Id unum est ex omnibus, quod nobis adimi non potest.
 Si diras tibi quis imprecetur, adhibe Deo preces pro eo.
 Mali quidpiam minatur se facturum? minare te toleraturum.

321 Τοῦ μὲν γ' ὁ μισθός. Illic versus excidit Billio, forte typographo. Hunc supplevimus, posteriore correcto, et italicis utrumque distinximus. GAILLARD.

323 Βούλεται. Quid largiri velit, mitibus quam bene velit.
 336 Ἐκδιωκόμεθ'. Fugamur nunquid et a Deo?

METRICA VERSIO.

At tibi nec ira corripit in quemquam licet:
 Nedum ferire, cædere ac multo minus.
 Qui prima prohibet, posteris nil dat loci.
 Spicamque, semen qui necat, simul impedit.
 Stuprum amputabis, feminam haud spectans male.
 Ne jura, habebis pharmacum perjurio.
 Facessat ira, cautio ad cædem hoc erit.
 Sic namque reputes: Ira sermonem parit,
 Ictusque sermo, vulnera ictus afferunt:
 Cædem quod autem vulnera accersant, liquet.
 Sic ira cædis horridæ certa est parens.
 Quis haud patratæ præmium cædis tulit?
 At vacuus ira maximam laudem obtinet.
 Merces prioris est periculi fuga;
 Alterius autem terra dices præmium.
 Audi quid ipse mitibus Christus velit,

B Felicitates supputans, summa et bona,
 Quæ sperat illic sancta gens, definiens.
 Ob ista tales dat tibi leges quoque:
 Mala feriris, alteram curnam sinis
 Carere fructu? passa si nolens id est,
 Laus parva: majus restat aliquid, si velis.
 Hanc sponte junge, præmium ut certum feras.
 Tunicam quis aufert? Pallium quoque adijce,
 Si tibi sit, ac te tertia veste exuas.
 Hæc si Tonanti liqueris, fructus manet.
 Si jactet in te vir malus probra, huic bene
 Precare: si te conspuat, honorem a Deo
 Capta. Fugat te? non autem rex cœlitum,
 Qui solus adimi rebus ex cunctis nequit.
 Si te exsecretur quispiam, causa ipsius
 Ora. Minatur multa? minitare hæc pati.

340 Ἔργων ἔχεται; σὴ πρᾶξις ἢ εὐπραξία.
 Δύω γὰρ οὕτω τὰ κράτιστα κερδανεῖς·
 Αὐτός τ' ἄριστος τοῦ νόμου φύλαξ ἔσθι,
 Κακῆτων ἔξεις τῷ πρᾶψ τῷ σὺ πρᾶον,
 Ἐχθρὸν μαθητὴν, οἷς κρατεῖ νικώμενον.
 345 Ὁρᾷ; μάλιστα μὲν σε μὴ χολᾶν θέλει·
 Τοῦτο γὰρ ἔστι καὶ τὸ ἀσφαλέστατον·
 Εἰ δ' οὖν, προλύειν ἐσπέρας τὴν ἔκστασιν
 Δύεσθ' ἐπ' ὄργῃ μὴ δέχου τὸν ἥλιον·
 Εἴτ' οὖν, δεῖ ἐκτὸς ὀμμάτων πέμπαι βολάς,
 350 Εἴτ' οὖν, δεῖ ἔνδον τοῖς σοφοῖς αὐγάζεσθαι.
 Δύει γὰρ οὕτως τοῖς πεπληγόσι φρένας,
 Ὅς τοῖς ἀρίστοις καὶ καλοῖς ἐκλάμπεται,
 Πλεῖον τὸ λάμπειν τοῖς βλέπουσιν ἐνδιδούς.
 Ἴ δ' ; οὐ φύσις δέδωκε, φησὶ, τὸν χόλον;
 35 Καὶ τὸ κρατεῖν γε τοῦ χόλου. Λόγον δὲ τίς;

A Τίς δ' ἔψιν, ἢ τίς χεῖρας, ἢ ποδῶν βάσιν;
 Θεὸς τὰ πάντα καὶ φύσις, πλὴν εἰς καλόν.
 Σὲ δ' οὐκ ἐπαινῶ μὴ καλῶς κεχρημένον.
 Οὕτως ἔχει καὶ τ' ἄλλα τῆς ψυχῆς πάθη.
 360 Δωρήματ' ἔστιν ἐκ Θεοῦ, κινούμενα
 Λόγου ποδηγία τε καὶ στρατηγία.
 Ζήλου μὲν ὄπλον θυμὸς ἐμμέτρως πνέων·
 Πόθου δὲ χωρὶς οὐχ ἀλώαμος Θεός.
 Λογισμὸν οἶδα τῶν καλῶν διδάσκαλον.
 365 Εἰ δ' εἰς τὰ χεῖρω ταῦτα τὴν ῥοπήν ἔχοι.
 Ὁ μὲν χέων ὕβριν τε καὶ μοχθηρίαν,
 Ὁ δ' εἰς κακίστας ἤδονάς οἰστροηλατῶν,
 Ὁ δ' οὐ κατάγχων ταῦτα, καὶ πλοκάς στρέφων,
 Οὕτω τὰ καλά γίγνεται τοῦ φθορέως.
 370 Θεοῦ δὲ δῶρον οὐ καλὸν κακῶ φέρειν.
 Θεὸν δ' ἀκούων ἐν Γραφαῖς χολούμενον,

340 *Facinus committit? tuum opus sit beneficentia.*
Duo enim sic maxima commoda percipies;
Ipsae præstantissimus legis custos eris,
Et hunc habebis mansuetudine tua mitem,
Jam discipulum ex hoste, iis, per quæ vincit, superato.
 345 *Vides quid rei sit? summopere ne irascaris, studeto.*
Hoc enim est tutissimum;
Aut si irascaris, depone ante vesperam furorem:
Nec sinas condere se in ira tua solem,
Sive istum, qui extra oculos nostros mittit radios,
 350 *Sive illum, qui intus sapientibus lucet.*
Is enim occidit stultis et vulneratis mentibus,
Contra vero optimis et honestis fulget,
 350-351 *Vehementius ut fulgeant cernentibus tribuens.*
Quid igitur? non natura, dicet aliquis, dedit bilem?
 355 *Verum et dedit illam domare. Quis enim rationem dedit?*
Quis etiam visum? quis manus? quis pedum incessum?
Deus dedit hæc omnia et natura, sed ut in bonum iis utamur.
Te autem non laudo, qui male uteris.
Sic se habent et aliæ mentis affectiones.
 360 *Dona sunt, cum moventur*
Ratione, quæ eas, ut dux, regit, iisque imperat.
Zeli quidem armatura est iracundia moderate spirans:
Sed absque amore Deus apprehendi non potest.
Rationem scio rerum bonarum esse magistram.
 365 *Si autem in deteriora tria hæc propendeant,*
Iracundia quidem fundens injuriam et nequitiam,
Amor vero ad flagitiosas cupiditates quasi æstro stimulans,
Et ratio hæc non coerceat, sed et dolos nectat,
Sic quæ sunt bona, sunt dæmonis.
 370 *Dei donum cum malo miscere non est bonum.*
Deum autem cum legis in Scripturis iratum,

343 Ἐξεῖς τῷ πρᾶψ τῷ σὺ. Ita Coisl. Edit. Ἐ-
 ξεις τῷ πρᾶψ, τὸ σὺν πρᾶον, *efficies tuum et mitem*
ex hoste discipulum, victorem et victum.
 361 Ποδηγία, μοχ, στρατηγία. Ita Coisl. Edit.
 ποδηγία... στρατηγία

363 Ὀὐχ ἀλώαμος. *Exorari, quasi expugnari non*
potest Deus absque amore, quo uno nobis conciliatur.
 369 Τοῦ φθορέως. *Corruptoris, dæmonis.*
 370 Φέρειν. Coisl. φέρειν.

METRICA VERSIO.

Exsequitur ista? fac bene: hoc tuum est opus.
 Hinc bina carpes commoda, hæcque maxima.
 Namque ipse legis optimus custos eris:
 Placidumque reddes placidus hunc et discipulum
 Ex hoste, dantem, quod ferat palmam, manus.
 Summe studeto, bile ne pectus tuum
 Laboret, hoc nam longe erit tutissimum:
 Aut certe ut ante vesperam furor occidat.
 Ne sol in ira se tua condat, cave,
 Sive ille, radios qui foras mittit suos,
 Sive ille, radiat qui probis intus viris.
 Namque ipse stultis occidit: contra bonis
 Cupidisque honesti lucet, ac cernentibus
 Hoc tribuit, ipsi ut fulgeant vehementius.
 Natura bilem non dedit? forte inquires.
 At et hanc domare. Quis tibi mentem dedit?

B Quis rursus oculos, quis manus, gressum et pedum?
 Natura cuncta hæc, et Deus; sed in bonum.
 At rebus his te non bene utentem improbo:
 Sic mentis aliis res habet se motibus.
 Dominantis alto munera hæc sunt optima
 Cum ratio recta ducit hæc, atque imperat.
 Moderata zelo bilis arma porrigit:
 Amor eximatur, non potest Numen capi.
 Ratio magistra est ad bonum quodvis probis
 In pejus autem si tria hæc propendeant,
 Illincque bilis impotens fundat scelus,
 Amorque rursus stimulet ad mala gaudia,
 Nec ratio stringat ista, sed nectat dolos,
 Ilac arte sunt dæmonis, quæ sunt bona.
 Insistere munus at Dei haud decet malo.
 Ira moveri porro cum legis Deum,

Ἡ πάρδαλιν τιν', ἣ παροιστρῶσαν πόθῳ
 Ἄρκτον, ζέοντα ἐκ μέθης καὶ κραιπάλης,
 Ἡ καὶ μάχαιραν τοῖς κακοῖς στείλουμένην.
 375 Μὴ τοῦτο ποιού τοῦ πάθους παρήγορον
 Ἡ προσπλακεῖς· ζητεῖς γὰρ οὐ λύσιν κακοῦ
 Καλῶς ἀκουε, μὴ κακῶς, τοῦ πράγματος.
 Πάσχει γὰρ οὐδὲν ὢν ἐγὼ πάσχω Θεός.
 Μὴ τις τοῦτ' εἶπη· καὶ γὰρ οὐδ' ἐξίσταται
 380 Αὐτός ποθ' αὐτοῦ. Ταῦτα γὰρ τοῦ συνθέτου,
 Καὶ τῶν μάχεσθαι ἠργμένων ἐκ πλειονος.
 Ὁ δ' ἔστι, τοῦτ' εὐδὴλον, ἀτρεπτος φύσις.
 Πῶς οὖν τυποῦται ταῦτα; τῆς τροπῆς νόμοις.
 Πῶς; δειματώσαι τῶν ἀπλουστέρων φρένας,
 385 Ἄσπερ τὰ πολλὰ τῶν λόγῳ δηλουμένων.

A Ἀντιστροφὴν νόει γὰρ, καὶ τὸ πᾶν ἔχεις.
 Ἐπεὶ γὰρ αὐτοὶ πλήσσομεν χολούμενοι,
 Χολᾶν τὸ πλήσσον τοὺς κακοῦς ἐγράφαμεν.
 Ὡς ἔβιν, ὦτα, χεῖρας ἐξευρήκαμεν,
 390 Οἷς χρώμεθ' αὐτοὶ, τῆ θεῶ δεδωκότες,
 Ἐπὶν τι τούτων, ὡς δοκεῖ, ἐργάζεται.
 Ἐπειτ' ἀκούεις τοὺς κακοῦς, οὐ τοὺς καλοῦς,
 Ὅργῃ Θεοῦ πάσχειν τι καὶ δίκης νόμοις·
 Ὁ σὸς δὲ θυμὸς οὐ μέτροις ὀρίζεται.
 395 Πάντας δ' ἴσους τίθησι. Μὴ τοῖνον λέγε
 Ὡς ἐκ Θεοῦ σοι, καὶ Θεοῦ τὸ σὸν πάθος.
 Ἡ καὶ φρονεῖς σύ γ' ὡς Θεὸν μιμούμενος;
 Ζήλωσον, ἀλλὰ τήν νόσον γ' αἰραῖς δίδου.
 Εἰ που δ' ἀνέγνως εὐσεβῶν ἀνδρῶν χόλους,

Vel esse tanquam pardalim, aut percitam desiderio
 Ursam, vel ferventem temulentia quadam et crapula.

Vel gladium malis fulgentem.

375 Ne hoc afferas in defensionem morbi

Quo laboras; nam hoc pacto non quaeris depulsionem mali.

Recte intellige, non sinistre, rem.

Nihil enim horum, quæ patior, patitur Deus.

Ne quisquam hoc dicat. Non enim unquam

380 Deus extra se est. Hæc sunt compositorum,

Et eorum quæ pugnandi initium fecere jamdudum.

Ille vero est, ut patet, expertus mutationis natura.

Quomodo igitur hæc tribuuntur Deo? per metaphoram.

Qua ratione? ut timore percellantur simplicium mentes,

385 Quemadmodum pleraque eorum quæ oratione exponuntur.

Antistrophem enim cogita, et rem totam habes.

Quoniam enim ipsi cædimus irati,

Irasci quoque Deum, cum plecti malos, scripsimus.

Sic oculos, aures, manus ipsi cœninximus,

390 Ea quibus ipsi utimur, Deo dantes,

532-533 Cum tale quidpiam, ut videtur, facit.

Præterea audis malos non item bonos,

Ex ira Dei pati aliquid, et justitiæ legibus;

Tua autem ira metris non concluditur;

395 Omnes pares facit. Ne ergo dixeris,

Ex Deo tibi, et Dei esse tuum affectum.

Num te jactitas Dei esse æmulatorem?

Æmulare sane, sed morbum tuum ventis trade.

Quod si alicubi legisti virorum piorum iras,

376 Ἡ προσπλακεῖς. Ita Coisl. Bill. legit ἀνα-
 πλάσεις, quam vocem non reperit, sed ipse fabri-
 cavit ex varia lectione exemplaris Romani, quod habet
 mendose προσεπλάσης, et sup. lin. ἀναπλ., ac
 sic exponit... *Commenta*, inquit, et obtentus quos-
 dam, non mali depulsionem quaeris; quod a Gre-
 gorii mente non abhorret.

582 Ὁ δ' ἔστι. Ita Coisl. Jam Billius emendave-
 rat, graviterque Leuvenkelatum reprehendit, qui
 legit, οὐδ' ἔστι, pravamque lectionem secutus vertit,
 vel, ut cum Billio loquar, pervertit hunc locum.

383 Τῆς τροπῆς νόμοις. Tropice et figurate.

384 Δειματώσαι. Ad incutiendum simplicioribus
 timorem.

386 Ἀντιστροφὴν νόει γὰρ, καὶ. Ita Coisl.; deest
 γὰρ in editis, et claudicat versiculus. Antistrophem
 autem vocat Gregorius, cum Deo ea tribuimus quæ
 ipsi non conveniunt, sed nobis: ut, quia irati ali-
 quem cædimus, Deum quoque proinde irasci dica-
 mus, cum de aliquo supplicium sumit. Ibid. ἔχεις,
 habes, id est, intelligis.

395 Πάντας δ'. Ita Coisl. In edit. deest δ'.

METRICA VERSIO.

Pardumque, amoris percitam aut œstro velut
 Ursam, vel ipsam fervidum multo mero,
 Gladium aut micantem, sontibus qui sit minax,
 Hinc ne favorem compares morbo tuo.
 Hoc nam tueris, non fugas, pacto malum.
 Rem non sinistre, sed bono sensu accipe.
 Quæ patior, horum nil Deus prorsum subit:
 Hoc nemo dicat. Non enim a se cœlitum
 Rex exit unquam. Compositis hæc congruunt,
 Cœpere dudum quæque jam bello premii.
 Ast ille, quis non hoc videt, verti nequit.
 Quinam ergo dantur hæc Deo? tropico modo,
 Mentis ut ipse terreat mage simplices
 Multa velut ex his, tropica quæ dicta indicant.

B Antistrophem fac cogites: et totum habes.
 Nam bile quoniam conciti aliquem cædimus,
 Iram proinde, cum ferit, danus Deo.
 Sic visum, et aures, sic manus huic cœninximus,
 Dantes supremo Numini hæc, quibus utimur,
 Horum, ut videtur, quidpiam cum faciat.
 Audis deinde, non bonos, verum improbos,
 Ira Tonantis, legibusque, aliquid pati:
 In bile vero nullus est modus tua:
 Exæquat omnes. Ergo caveas dicere
 Quod morbus iste sit tibi ex Deo, et Dei.
 Num te Tonantis jactitas esse æmulum?
 Sis sane: at auras in leves morbum abjice.
 Iras piorum sin legas forte uspiam,

400 Πάντα· δικαίους εὔρες. Οἶμαι δ' οὐ χόλους,
 Κακός· δὲ πληγὰς ἐνδίκως κινουμένας.
 Οὕτω γὰρ ἦν ἐκείνοις ἡ πληγὴ κακόν·
 Πληγαὶ δ' ἐκείνοις σφόδρα συμφορώτατον,
 Χρήζουσι πολλῆς τοῦ βίου καθάρσεως,
 405 Ῥάμνου σιδηρον ὄξιν ἐκκαλουμένης,
 Νόμου τε πρόσθεν, καὶ πρὶν ἰσχύσαι νόμον
 Οὕτω τελείως τοῖς τότε ἔβριζωμένον.
 Οὕτω μὲν οὖν σὺ τὴν νόσον κατασθέσεις,
 Τούτοις τε σαυτὸν ἐκμαλάσων τοῖς λόγοις,
 410 Ὡς οἱ κατεπρόδοι ἀσπίδων γένους.
 Οἴσεις δὲ δὴ πῶς; τοῦτο γάρ σοι δεύτερον.
 Μὴ ποῦ, πυρὸς πῦρ ἐκκαῖ χόλου χόλος·
 Ἴσον γὰρ ἔστιν αὐτὸν ἀρξασθαι κακοῦ,

A Ἄλλω τε κινήθῃ συμπαθεῖν κακῶς.
 415 Πρῶτον μὲν εὐθὺς πρὸς θεὸν κατατρέχων,
 Αἰτῶν τε τὴν χάλαζαν ἐκτρίψαι κακῶς,
 Ἡμῶν δὲ φείδεσθ' οὐδὲν ἠδικοκτότων·
 Σταυρῷ τε σημειούμενος παραυτίκα,
 Ὅν πάντα φρίσσει καὶ τρέμει, ᾧ πάντοτε
 420 Πρὸς πάντας οἶδα προστάτη κεχρημένος·
 Ἐπειτα σαυτὸν εὐτρεπίζων πρὸς πάλην
 Τοῦ τὸν χόλον κινούντος οὐ χολουμένου,
 Ὡς ἂν κρατήσης τοῦ πάθους ὀπλισμένος.
 Τὸ μὲν γὰρ οὐχ ἔτοιμον οὐδ' ἀντίσταται·
 425 Ὅ δ' ἠὲ τρέπεται, τοῦτο καὶ νικᾷν σθένει.
 Τὸ δὲ κρατεῖν τί; τὸ κρατούμενον φέρειν
 Τρίτον σαυτὸν μὴ μεγίστων ἀξίων,

400 Omnes justas reperisti. Credo etiam non iras.
 Sed poenas fuisse malis juste inflictas.
 Nondum enim erat illis plaga res mala,
 Imo plagæ his erant utilissimæ,
 Utpote indigentibus magna vitæ expurgatione,
 405 Spina virgam ferream provocante
 Ante legem, et priusquam vim haberet lex,
 Quæ nondum perfecte in hominibus hujus temporis radices egerat.
 Sic igitur tu morbum exstingues,
 His te ipsum molliens rationibus,
 410 Ac veluti qui excantant aspides.
 Quomodo autem tu feres injuriam? id namque præterea spectandum:
 Ne forte quemadmodum ignis ignem accendit, sic bilis bilem excitet.
 Perinde est enim, si quis incipiat malum,
 Aut si cum alio commoto ipse male afficiatur.
 415 Primo quidem statim ad Deum confugas
 Orans, ut diram exterat grandinem,
 Nobisque parcat, qui neminem læstimus;
 Cruce quamprimum signatus
 Quam omnia metuunt et tremunt, qua semper
 420 Adversus omnes tutatrice scio me usum esse;
 Deinde præpara te ad certamen
 Contra eum qui hanc bilem movet, non contra iratum,
 Ut affectum superare queas armatus;
 Nam qui paratus non est, nequit resistere.
 425 Instructus autem armis, vincere potest.
 Sed quid est vincere? vinci te æquo animo ferre.
 Tertium, ne te ipsum maximis dignum reputes,

402 Οὕτω γάρ. Tunc enim cedere aliquem res non erat malu.

404 Χρήζουσι πολλῆς. Coisl. πολλῆς δεομένοις.

409 Τούτοις τε σαυτὸν. Ita Coisl. qui κατεπρόδοι, excantando. Edit. τούτοις δὲ αὐτὸν ἐκμαλάσων.

412 Χόλου χόλος. Ita habet Coislinitianus codex. Edit. autem legunt χόλου χόλον.

416 Ἐκτρίψαι κακῶς. Forte κακῆν. Coisl. ἐκτρέψαι. Vat. καλῶν.

422 Τοῦ τόν. Id est, contra diabolium, qui iram accendit. Ita Coisl. Edit. τοῦτον. Mox, οὐ χολουμένου. Ita Coisl. Male editi, οὐχ ὀλουμένου.

424 Οὐχ ἔτοιμον. Ita Coisl. et Vat. In edit. deest οὐχ.

425 Ὅ δ' ἠὲ τρέπεται. Ita Coisl. Edit. ὁ δ' εὐτρεπίζας.

427 Ἀξίων. Coisl. et Vat. ἄξιον.

METRICA VERSIO.

Nullas iniquas tu leges: iras nec has,
 Plagas malis sed potius inflictas vocem,
 Nec plaga nondum res erat illis mala,
 Quin plena potius commodis. Nam maxime
 Ipsi indigebant criminum purgamine,
 Ac provocabat spineus ferrum frutex,
 Et ante legem, dumque adhuc lex languida
 Esset, nec alte fixa satis in cordibus.
 Sic ipse morbum facilis exstingues gravem,
 Si pectus hisce mulceas dictis tuum,
 Sævas ut hilaris aspides cantus solet.
 At bilis (id nam sequitur) æstum qui feres,
 Ne flamma bilis excitet bilis facem?
 Malum inchoare nam parem culpam arbitror,
 Alterius iræ seque præbere æmulum.

PATROL. GR. XXXVII.

B Primo ad supremum concitus Numen fuge,
 Ab eoque posce, grandinem ut diram exterat,
 Facilisque tibi sit, neminem qui læseris.
 Signare mox te sis memor sanctæ cruce,
 Quam cuncta metuunt, ac tremunt: qua præside
 Adversus omnes semper usum me scio.
 Post autem in illum ut dimices te compara,
 Non quem ira præceps commovet, sed qui hanc
 [moveret:
 Ut septus armis vincere hunc morbum queas.
 Namque imparatus quisquis est, resistere
 Nequit: paratos at manet palmæ decus.
 Quid ferre palmam est? cedere æquo pectore.
 Tertium erit, ut te maximis dignum laud pu-
 [tes,

Εἰδὼς ὅπως προήλθες, ἢ καταστρέφεις ·
 Ὡς μὴ παράσση τὸ παρ' ἀξίαν πνέειν.
 430 Τὸ γὰρ ταπεινὸν καὶ φέρει νικώμενον.
 Οὐ κάμπτεται δὲ τὸ σφόδρ' ἐξωγαυμένον.
 Σποδὸν δὲ, καὶ γῆν, καὶ σκιὰν καλουμένους
 Αὐτοὺς ὑφ' αὐτῶν οἶδα τοὺς Θεῶν φίλους,
 Ὡς ἂν τι συστέλλωσι τῆς ἐπάρεως.
 435 Σὺ δ', ὡς ἄριστος, τὰς ὑβρεῖς ἀπαξιοῖς;
 Μὴ καὶ δίκας ὑφλῆς γε τοῦ φρονήματος.
 Πῶς δ' ἂν παθῶν ἔργω τι τῶν οὐχ ἡδέων
 Στέρχαις, ὅς οὐδὲ βήματ' εὐπατῶς φέρεις;
 Τέταρτον, εἰδὼς οὐδὲν ὄντα τὸν βίον,
 440 Ἄλλ' οὐδὲ κριτὰς ἀπλανεῖς τῶν πραγμάτων
 Ἄπαντας ὄντας τῶν καλῶν ἢ μὴ καλῶν ·
 Στροβοῦμενον δὲ καὶ περιπλανώμενον

A Τὸ πλεῖον ἡμῶν, ὦ γὰρ, ἐν τοῖς πλείοσι.
 Ἄ μὲν γὰρ ἡμῖν αἰσχρὰ οὐχὶ καὶ Λόγω ·
 445 Ἄ δ' οὐκ ἔμοιγε, ταῦτα τῷ Λόγῳ τυχόν.
 Ἐν ἔστι πάντως αἰσχρόν, ἢ μοχθηρία,
 Τὸ δοξάριον δὲ τοῦτο, καὶ τὸ εὐπορον,
 Ἡ τ' εὐγένεια, παιδίων ἀθύρματα.
 Ὡσθ' οἷς μὲν ἄχθομ', ἐντροφῆν ἐχρῆν ἴσως ·
 450 Οἷς δ' ὄφρουσμαι, καὶ ταπεινοῦσθαι πλέου,
 Ἡ νῦν ἐπαίρομ' οὐ καλῶς φυσώμενος.
 Πέμπτον, λογισμῶ μείζονι χρῆσώμεθα.
 Ὡς εἰ μὲν οὐκ ἀληθὲς οὐδὲν, ὣν λέγει,
 Ὁ τῷ χόλῳ ζῶν τε καὶ τυφλούμενος,
 455 Οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς · εἰ δ' ἀληθεύει λέγων,
 Ἐμαυτὸν ἡδέικχα, καὶ τί μέμφομαι
 Τὸν ἐκλαλήσανθ' ἂ πρὶν ἦν κεκρυμμένα ;

Noscens unde prodieris, et quo reversurus,
 534-535 Ne turberis, altiores, quam pro dignitate, spiritus gerens.

430 Qui enim humilis est, vinci se patitur;
 Non flectitur autem, qui valde est tumidus.
 Cinerem, terram, unibrā appellare
 Sese ipsos scio viros Deo acceptos,
 Ut non nihil comprimant elationem.
 435 Tu autem, velut præstantissimus, ferre injurias recusas?
 Cave ne luas poenas tuæ superbiæ.
 Quo pacto peressus re ipsa aliquid ingratum
 Libenter sustineres, qui nequidem verba fers patienter?
 Quartum, scias nihil esse hanc vitam,
 440 Nec omnes esse rectos judices
 Rerum bonarum et malarum:
 Decipi autem, versari et errore circumagi
 Maximam partem nostrum, o bone, in rebus plerisque.
 Quæ enim nobis sunt turpia, non item Verbo sunt turpia;
 445 Quæ autem mihi non sunt, talia forte sunt Verbo.
 Una res omnino turpis, pravitas,
 Gloriola hæc tenuis, et opulentia,
 Ipsaque nobilitas, puerorum ludicra,
 Itaque, quibus crucior, iis forte lætandum esset;
 450 Quibus vero insolesco, animum demittere potius deberem,
 Quam efferrī, sicut nunc non bene inflatus sum.
 Quinto, ratiocinatione firmiori utamur.
 Si nihil veri est in iis quæ profert
 Is qui bile fervet et est excæcatus,
 455 Nihil ad nos attinent: sin autem vera sunt quæ dicit
 Memet ipse læsi, et quid reprehendo eum
 Qui prodit, quæ prius erant abscondita?

428 Ἡ καταστρέφεις. Coisl. οἱ.
 429 Παρ' ἀξίαν πνέειν. Coisl. παρ' ἀξίαν πλεόν.
 433 Ἦφ' αὐτῶν. Ita Coisl. Edit. ὑπ' αὐτῶν.
 434 Ὡς ἂν τι. Coisl. ὡς ἂν σε, ut tuam super-
 biam retundant.
 435 Τὰς ὑβρεῖς. Mendose edit. τὰς ὑβρεῖς.

444 Οὐχὶ καὶ Λόγω. Non item Verbo, nempe
 Deo. Bill. et Leuv. rationi.
 446 Ἐν ἔστι. Ita Coisl. Bill. ex conjectura
 emendaverat.
 457 Τὸν ἐκλαλήσανθ' ἂ. Ita Coisl. Edit. men-
 dose τὸν καλέσανθ' ἂ.

METRICA VERSIO.

Noscens et ortus quis tuus, quisque exitus:
 Turberis ut ne, spiritus altos gerens.
 Summissus æqua mente nam vinci feret:
 At tumida fastu mens gravi flecti negat.
 Terramque et umbram, et pulverem sese vocant,
 Quos rex Olympi maxime charos habet:
 Elationis nonnihil quo sic premant.
 Ac tu recusas, optimus velut, probra?
 Hujusce fastus ne luas poenas, vide.
 Qui porro, rebus læsus, hoc æquus feres,
 Molestā cum tu verba tam graviter feras?
 Quarto, esse vitam prorsus hanc credas nihil,
 Rectos nec omnes esse rerum judices,
 Quas vel probare convenit, vel carpere:
 Errore sed nos decipi turpi admodum,

B Ex parte magna, rebus in quamplurimis.
 Nam sæda quæ nos ducimus, ratio haud item:
 Ac pulchra quæ nos, ipsa fortasse improbat.
 Una, una vere sæda res, est pravitas.
 Gloriola vero hæc tenuis, et moles opum,
 Splendorque generis, ludus est pueros decens
 Quibus ergo crucior, forte lætandum his erat:
 Quibus insolesco, par erat mage dejici
 Ob ista, quam nunc improbe mentem effero.
 Quinto, altius sic cogites tecum velim:
 Si falsa sunt hæc cuncta, quæ de me evomit,
 Qui bile fervet, lumine et mentis caret,
 Nil me ista tangunt. Vera sin autem objicit,
 Meme ipse læsi. Curram ei succenseam,
 Enuntiavit probra qui prius abdita?

Χόλος φυλάσσειν πίστιν οὐκ ἐπίσταται ·
 "Ὅς γὰρ καθίσταται" οὐδ' ἀληθὲς πολλάκις,
 460 Πῶς ἂν κατάχοι μοι χόλος μυστήριον;
 "Ἐπειτ' ἔκαινο σωφρονήσεις ἑνοῶν,
 Ὡς εἰ μὲν οὐδὲν ἐστὶν ἢ ζέεις κακὸν,
 Οὐδ' ἔγκαλεῖν δίκαιον· εἰ δ' ἐστὶ κακὸν,
 Ὡς ἐστὶ, καὶ σοὶ φαίνεται, μὴ αἰσχρὸν ἢ
 465 Πάσχειν, ἃ τοῦ πάσχοντος εἰ κατήγορος,
 Καὶ μὴ τὸν ἔχθρὸν λαμβάνειν παραιτήτην;
 Ἐἴτ' εἰ μὲν ἐστὶ πρόσθεν οὐκ αἰνούμενος
 Οὗτος, ὁ νῦν ζέων τε καὶ πνέων θράσος,
 Καὶ νῦν προδήλως ἀντὶ σοῦ μεμφθήσεται.
 470 Εἰ δ' ἂν καλῶν τις, οὐ σὺ δόξεις σωφρονεῖν.
 Πρὸς γὰρ τὸ κρείσσον ἢ ῥοπή τῶν πλείονων.
 Ἄλλ' εὖ πέπονθε; πλείον ἐγκληθήσεται.

A Ἄλλ' ἠδίκησέ σ'; αὐτὸν οὐ δράσεις κακῶς.
 Ἄλλὰ σχεθήσεται; ἂν δὲ πλείον ἐκμανῆ.
 475 Ἄλλὰ προήρξαι; ἀλλὰ κλασθήτω τάχος
 Τῷ σὺ λόγῳ τε καὶ τρόπῳ περιτραπείς,
 Ὡς περ τι κύμα λυθὲν ἐν χέρσῳ τάχος.
 Ἢ καὶ ζάλη τις οὐκ ἔχουσα ἀντίστασιν.
 Ὑβρις τὰδ' ἐστὶν; ὕβρις, ἣν συνεκπέσῃς.
 480 Ἢ καὶ νοσοῦσιν ἀντιλοιοδρῆσομεν;
 Τῶν δαιμονῶντων οὐ φέρεις τὴν ἔνστασιν;
 Τούτων λέγω δὴ τῶν ὑλακτούτων βίβ.
 Τοὺς ἐκφρονας δὲ καὶ δεινῶς μεμνηότας;
 Ἄν εὖ φρονῆς γε· τοὺς μεθυπλήγας δ' ἐτι,
 485 Ὡν τὴν φρόνησιν ἢ μέθη κατέκλυσε.
 Τί δ' εἰ κύων σοὶ προσδράμοι λύσσης γέμων;
 Τί δ' ἂν κάμηλος φυσικῆς ἐξ ὕβρεως

Iracundia fidem servare nescit:

Quæ enim objicit sæpe quod verum non est,

460 Qui fiat ut servet mihi iracundia secretum?

Deinde moderatior fies, hæc tecum recogitans;

Si quidem ira non est malum,

Neque iratum reprehendere æquum est; si autem est malum,

Ut est re ipsa, ac tibi videtur, nonne turpe est

465 Eodem vitio laborare, quo laborantem alium reprehendis,

Nec hostem habere instar monitoris?

Præterea, si antea non erat laudabilis

Is, qui nunc ira fervet, et spirat audaciam,

536-537 Etiam nunc manifeste vituperabitur, tu vero minime.

470 Sin autem vir bonus est, tu non videberis sapiens:

In meliorem enim partem propendit pars major.

Verum bene de illo meritis sum, inquires: hinc magis culpabitur.

At injuria te affecit: cave ne tu vicissim afficias improbe.

At coerebitur: forte majori furore corripietur.

475 At ille cœpit: fac ut cito frangatur

Verbis tuis et moribus blandia immutatus,

Quemadmodum fluctus ad terram frangitur illico,

Aut procella, quod non habet quod ipsi renitatur.

At probra hæc sunt: probra sane, si simul cadas.

480 An ægrotis mutua ingeremus convicia?

Nonne agitatorum a dæmone toleras furorem?

Horum dico, qui vi coacti latrant.

Non fers insanos, et graviter furentes?

Fers certe, si sapis; temulentos etiam

485 Quorum rationem ebrietas obruit.

Quid si canis accurrat furiosus?

Quid si camelus naturali petulantia

459 Ἀληθές. Ita legendum. Edit. ἀληθής.

460 Χόλος. Coisl. χόλον.

470 Δόξεις. Ita Coisl. Edit. δόξης.

473 Ἠδίκησέ σ'; αὐτὸν οὐ δράσεις κακῶς. Ita
 Coisl. Edit. ἠδίκησε; αὐτός.

476 Τῷ σὺ λόγῳ τε. Ita Coisl. et Vat. Deerat in
 editis τῷ σὺ, et uno pede claudicabat versus.

477 Τάχος. Coisl. πρῶτος. Vat. in marg. leniter.

481 Ἐνστασιν. Ita Coisl. Edit. ἐκστασιν.

METRICA VERSIO.

Servare bilis impotens nescit fidem.

Persæpe nam quæ falsa proloquitur libens,

Occulta quonam comprimat tandem modo?

Hoc præter ista cogitans, moderatior

Redderis. Ira si malum non est, ea

Captum improbare non decet. Sin est malum,

Et est, et esse judicas, quid turpius,

Quam, quem tu in alio carpis, hoc morbo affici.

Nec ipso ab hoste capere consilium tuo?

Huc adde, quod si non prius laudabilis

Erat hic, modo qui fervet, et spirat ferox,

Nunc etiam aperte dedecus, non tu, feret.

Sin autem honestus, improbus videberis.

Præstantiori pars enim major favet.

Ingratus in me est: gravius hinc notabitur.

B At læsit hic me: tu cave hunc lædas item.

At reprimetur: forsitan hinc crescet furor.

At cœpit ille: protinus verbis tuis

Frangatur, atque moribus blandissimis,

Solutus instar fluctuum ad terram illico,

Aut ut procella, cum nihil renititur.

At probra sunt hæc: probra, si cadas simul.

Ægrosne probris mutuis ipse impetes?

Annon furentes pateris hos, qui dæmone

Agitantur, ac vi perciti horrendum latrant?

Quid? mente captos non feres? certe feres,

Si mentis ipse es integræ. Quid ebrios,

Quorum Lyxi nimia vis mentem obruit?

Quid, rabidus ad te forte si currat canis?

Quid? si camelus quispiam ferox tonet

Βροντώσα λαιμῷ, καδύν' ἐκτείνουσά σοι,
 Στήση παλαίων; ἢ τὸ φεύγειν σύφρονος;
 490 Τί δ' εἶ σε πόρνη τοῖς ταυτῆς αἰσχεσι
 Βάλλοι; σύνηθές ἐστι γὰρ πόρναις τόδε,
 Αἷς ἐστι δεινὸν αἰσχος, αἰσχος εἰδέναι,
 Τέχνην ἐχούσαις μηδὲν αἰσχύνεσθ' ὄλω.
 Ὅ δ' ἐκ Σινώπης προσιών ταῖς ἐκ στέγους,
 495 Ὑβριζε ταύτας, ὡς λόγος· εἰ μνώμενος;
 Φέρειν τὰς ὑβρεῖς εὐκόλως ταῖς ὑβρεσι.
 Ταῦτ' ἐνοῶν σὺ τὰς ὑβρεῖς ἀτιμάσεις.
 Εἶπω τι καὶ ταχυνκὸν, οὐ μὴν ἄξιον
 Τοῖς τὸ πρῶον τιμῶσιν· ἀλλ' ὅμως ἐρῶ.
 500 Σβεστήριον γὰρ ἐστι τῆς ἀηθίας.
 Πύκτας ποτ' εἶδες; ὡς τὸ πρῶτον ἡ στάσις
 Τοῦτοῖς ἀγώνισμ' ἐστίν, ὕψηλὴν λαβεῖν;

A Οὐ γὰρ μικρὸν τι τῷ κρατεῖν συνεισφέρει.
 Οὕτω θέλησον αὐτὸς ἦν λῶον λαβεῖν.
 505 Ἥ δ' ἐστι τὸν λυσσῶντα βάλλειν παιγνίοις.
 Γέλως μέγιστον ὄπλον εἰς ἀργῆς μάχην.
 Ὡς οἱ κεινὴν πέμποντες ἀθληταῖς χέρα
 Ὅρμηματι σφοδρῷ τε καὶ μεμηνότι
 Κάμνουσι πλείον τῶν πονούτων σωματῶν
 510 (Κράτημά τ' οὐκ ἐντεχνον ἰσχύος κλάσις)·
 Οὕτως δὲ ὑβρίζει μὴ χολούμενόν τινα,
 Ἄλλ' ἐκγελῶντα τὴν μάχην, ἀλγεῖ πλείον.
 Τὸ δ' ἀντιπέπτον καὶ τιν' ἠδονὴν φέρει.
 Πλείων γὰρ ὕλη τῷ χόλῳ καθίσταται,
 515 Ἄταν γλυκίαι τε καὶ ἀπλήστῳ πράγματι.
 Ἐκεῖνό σοι γένοιτο τῆς βουλῆς τέλος.
 Τί τὸ πρῶον μάλιστα τῶν ὄντων; Θεός.

Tonet gutture, et cervicem erigat tibi,
 Stabiane contra eum dimicans? nonne sapientis est fugere?
 490 Quid autem si te scortum propriis turpitudinibus
 Petat? hæc enim consuetudo est meretriciis,
 Quibus magnus est pudor pudore afflicti,
 Utpote quæ artem unam habeant nullatenus erubescere,
 Sinopensis philosophus, accedens ad fornicem,
 495 Convicia scortis ingerebat, ut ferant. Quid consequi cupiebat?
 Ut pati facile contumelias disceret contumeliis.
 Hæc tu considerans, convicia despicias.
 Dicam aliquid artificiosum, haud equidem dignum
 Iis, qui lenitatem in pretio habent, verumtamen dicam:
 500 Id enim extinguere potest molestiam.
 Pugileane aliquando vidisti? quo pacto primum de loco
 Ipsi est certamen, singulis superiorem occupare conantibus?
 Non enim parvi hoc est ad victoriam momenti.
 Sic tu studeas locum opportuniorem capere.
 505 Is autem est, ut hominem ira furentem ludicris dicteris petas.
 Risus enim fortissima est armatura in prælio adversus iram.
 508-509 Quemadmodum ii, qui inaniter mittunt in athletas manum,
 Impetu vehementi et furibundo
 Defatigantur magis, quam laborantia corpora,
 510 (Prehensio nimirum inscita vires frangit);
 Sic qui conviciis lacessit quempiam, qui non irascitur,
 Imo qui ridet pugnam, multo magis dolet.
 Nam cum ipsi repugnatur, id gaudium quoddam parit.
 Uberior enim materia iræ suppeditatur,
 515 Quæ admodum dulcis et insatiabilis res est.
 Is tibi sit nostri consilii finis.
 Quid in rerum natura est mitissimum? Deus.

492 Αἰσχος. Hoc loco, inquit Billius, non tam turpitudinem ipsam, quam pudorem ex turpitudine conceptum significat.

505 Ἥ δ' ἐστι. Coisl. εἰ δ' ἐστι.
 508 Μεμηνότι. Coisl. μαινομένῳ.

METRICA VERSIO.

Guttore, tibi que tendat infestum caput?
 Stabiane pugnans? nonne qui sapit, fugit?
 Quid si suis te fœda meretrix impetat
 Probris? id etenim moris est meretriciis,
 Pudore quibus est afflicti magnus pudor,
 Ut quæ sit arti neutiquam erubescere.
 Civis Sinopes fornicem adiens, turpibus
 Scorta impetebat vocibus: quid moliens?
 Per probra probra disceret facile ut pati.
 Hæc mente volvens negliges convicia.
 Aliquidne dicam callidum? non id quidem
 Placidis quadrabit mentibus: dicam attamen.
 Hoc mentis etenim lædium exstinguit grave,
 Pugileane cernis, studium ut his hoc sit prius,
 Uter altiore figet in loco pedem.

B Haud namque parvum pondus ad palmam hoc habet.
 Sic altiore consequi gradum stude,
 Hoc est ut ira torridum jocis petas.
 Adversus iram nam joco nil fortius.
 Inanem ut is qui mittit in pugilem manum,
 Magnoque fertur impetu, et totus furit,
 Hoc, cui laborant membra, lassatur magis
 (Inscita vires nam quatit prehensio),
 Sic qui lacessit placidum et ira liberum,
 Ridentem et atrox prælium, magis dolet.
 At qui repugnat, gaudium quoddam parit,
 Materia quippe surgit hinc iræ amplior,
 Quæ dulcis est res, atque saturari negat.
 Extrema nostri hæc clausula hortatus erit:
 Quid rebus exstat mitius cunctis? Deus.

Τίς δ' ἡ χαλῶδης φύσις; ὁ βροτοκτόνος.
 Ὅργην γέ τοι γίνωσκε καὶ καλούμενον,
 520 Πρὸς αἷς καλεῖται κλῆσσει πονηρίας.
 Τούτων ἑλοῦ τιν' ἦν θέλης μοῖραν σύγε·
 Ἄμφω γὰρ οὐκ ἔνεστι. Καὶ τοῦτο σκόπει·
 Τίς μὲν γελᾶται, τίς δὲ τῶν αἰνουμένων;
 Μικρὸν γὰρ οὐδὲ τοῦτο τοῖς σκοπουμένοις.
 525 Τὸ λοιπὸν, ὀρχίζω σε τῶν κακῶν φίλον,
 Τὸν δυσμενῆ συνήγορον καὶ προστάτην,
 Οἰδοῦντα καὶ διδοῦντα ταῖς ἔβου πύλαις,
 Εἶξαι Θεῷ τε καὶ Λόγῳ τὸ σήμερον,
 Θυμὲ, ζέτις, πλήρωμα τοῦ βροτοκτόνου,
 530 Αἰσχος προσώπου ἐμφανὲς, φρενῶν ζάλη,

A Μέθη μύωψ, κρημιστά, ταρταρηφόρε.
 Ὁ πνευμάτων λεγῶν, κακὸν σύνθετον,
 Δεσμούς διασπῶν καὶ πέδας σὺν ἄμμασιν,
 Χριστὸς σε βούλεθ', ὃν τὸ πᾶν τὸδ' οὐ φέρει.
 535 Αὐτὸς φέρει δ' οἶαξιν ἀπαίστως τὸ πᾶν,
 Νωμῶν βροτῶν τε καὶ τῶν ἀγγέλων βίον,
 Ὅς καὶ πονηρῶν πνευμάτων λύσιν φέρει
 Παθῶν τε, τοῖς καλοῦσιν αὐτὸν ἐκτενῶς,
 Οὗτός σε βούλετ' ἔνθεν ὡς τάχος φυγεῖν·
 540 Τῶν σῶν σῶν πλήρωσον εἰσελθὼν βάθη·
 Δέξονθ' ἐτοίμως εἰς βυθὸν πεσοῦμενον.
 Ἡμῶν δ' ἀπόσχου τῶν Θεῶν μεμηλότων.
 Καὶ ταῦτα σιγῆς· οἱ δὲ λύσαντες λόγον,

Quid autem iracunda natura? Hominum carnifex.
 Iram vero hunc (dæmonem) scito esse appellatum
 520 Inter cæteras, quas habet, appellationes malitiæ.
 Horum elige, quam volueris, partem;
 Nam utramque simul non potes habere. Hoc quoque considera:
 Quis irrideatur, quis laudibus celebretur?
 Neque enim leve istud est æquis rerum æstimatoribus.
 525 Cæterum adjuro te malorum amicam,
 Inimicam patronam et tutatricem,
 Infantem et tradentem inferni portis,
 Ut cedas Deo et Verbo hodie,
 Ira, fervor, domicilium ejus, qui hominem interfecit,
 530 Turpitude vultus manifesta, mentium perturbatio,
 Ebrietas stimulatix, præcipitatix, ad tartarum ferens.
 Spirituum legio, animæ et corporis labes,
 Vincula rumpens et pedicas una cum nexibus,
 Vult te Christus, quem universum istud ferre non potest.
 535 Qui ipse clavo gubernat inoffenso universitatem hanc,
 Regens hominum et angelorum vitam,
 Quique a pravis spiritibus liberat
 Et a cupiditatibus, eos qui ipsum continuo implorant,
 Christus, inquam, te vult hinc confestim fugere:
 540 Porcorum tuorum profunditates ingrediens reple:
 Excipient prompte in mare ruentem.
 A nobis vero abstine, qui Deo curæ sumus.
 540-541 Et hæc silentii: vos autem, qui meam solvistis orationem,

518 Βροτοκτόνος. Dæmonem intelligit.
 519 Ὅργην. Hunc, id est, dæmonem: his verbis arbitratur Billius hunc Ephes. II, 3, locum significari: eram natura filii iræ, quanquam alio sensu dici possint filii iræ, qui sempiterna Dei ira sunt digni.
 525 Τῶν κακῶν. Coisl. τὸν κακόν. Sic legit Leuv., qui vertit malam amicam.
 526 Προστάτην. Inimicam adjutricem appellat iracundiam Gregorius, eo quod auxilium illud, quod nobis injuria quapiam affectis præbet, salutis nostræ noxium sit et exitiosum.
 527 Οἰδοῦντα καὶ διδοῦντα. Coisl. ἰδόντα καὶ δίδόντα.
 528 Λόγῳ τῷ. Coisl. λόγῳ τῷ, verbo: Leuv. hodiernæ orationi. Billius: his meis sermonibus. Mallim, Verbo, cujus Gregorius judicium opponit hu-

mano judicio, vel Evangelium, seu doctrinam Christianam. Alludit forsan ad istud Hebr. XIII, 8, *Jesus Christus heri et hodie*.

529 Πλήρωμα, id est, τοῦ δαιμονος πεπληρωμένον, ut Elias interpretatur in orat. quadam ubi Gregorius vocat Arium πλήρωμα τοῦ δαιμονος.
 530 Προσώπου. Coisl. προσώπων.
 532 Πνευμάτων λεγῶν. Alludit ad Lucæ VIII, 30. Mox, κακὸν σύνθετον. *Compositum malum* appellat, quod homini composito ex corpore et anima noceat tam in corpore quam in anima.
 533 Πέδας. Ita Coisl. Male edit. πόδας.
 536 Νωμῶν. Ita Coisl. Edit. νομῶν.
 541 Δέξονθ'. Ita Coisl. Edit. δέξοντ'.
 542 Τῶν. Ita Coisl. Edit. τῷ.
 543 Σιγῆς. Silentii quod sibi indixerat, tempore conditum hoc carmen significat.

METRICA VERSIO.

Quis fervet ira? Carnifex mortalium.
 Namque et vocatur ira, præter cætera,
 Quæ fecit illi nomina ingens pravitas.
 Harum tu utramvis partium partem elige:
 Utramque nec enim fas tibi. Hoc quoque cogita:
 Quis rideatur, quis sit in laude omnium?
 Recte æstimanti nam nec hoc sane leve.
 Quid restat? o quæ es agmini chara improbo,
 Simul inimica præses, adjutrix simul,
 Tumesque, et orco tradis, ut cedas Deo
 Te adjuro, cedas his meis sermonibus.
 O ira, fervor, dæmonis domus horridi,
 Manifesta vultus macula, turbo mentium,

B Crapula, et asile, tartari ad lacus ferens,
 Horrenda legio, multiplex labes mali,
 Et vincla rumpens, et pedum nexus graves:
 Te Christus, hic quem cuncta non simul ferunt,
 At ipse clavo cuncta fert lapsam citra,
 Hominumque vitam, cœlitum et mentes regens:
 Qui spiritusque, si quis hunc precibus vocet,
 Prævos, et animi præpotens morbos fugat:
 Te Christus, inquam, fugere confestim hinc jubet.
 Porcorum in alvum te tuorum conjice:
 Capiet ruentem grex libens hic in mare.
 At parce nobis, qui Deo curæ sumus.
 Et hæc silentis. Ora qui mea solvitis,

Εἰ μὲν τοι τούτων ἄξιον φθέγγουσι' ἔπος,
545 Φθέγγασθε κάμοι· εἰ δὲ σιγῆς, οὐκ ἔμοι.
Καὶ ὅσα δῆσω τοῖς λόγοις, ὥσπερ λόγον.

ΚΓ'. Εἰς εὐγενῆ δύστροπον.

Αἵματος ἐξ ἀγαθοῦ τις, ἄπαν κακόν, ἀνδρὶ γένος μὲν
Οὐ τῶν εὐπατέρων, τὰλλα δὲ θαυμασίων,
Προῦφερε τοὺς προγόνους. Καὶ δὲ μάλα ἠδὺ γελάσασα,
Εἶπε λόγον μνήμης ἄξιον, ὡς « Τὸ γένος
5 Ἔστιν βνείδος ἔμοιγε, γένει δὲ σὺ. » Τοῦτο φύλασσε
Ὅς μὴ τῆς ἀρετῆς ἄλλο τι πρόσθεν ἔγοις.
Εἰ σοῦ τις τὸ δυσειδὲς ἐκέρτομεν, ἢ τὸ δυσῶδες,
Εἶπας ἄν, ὡς « Ὁ πατὴρ ἦν καλὸς, ἢ μυρίπνοος; »
Εἰ δὲ σὲ τις ὡς δειλὸν ἐπέσκαωπτεν καὶ ἀνανδρον·

A 10 « Ὅς πρόγονοι πολλὰς εἶλον Ὀλυμπιάδας; »
Οὕτω, εἰ σε κακόν τις ἐλέγχει καὶ ἀνόητον.
Μὴ μοι τοὺς πατέρας, μηδὲ τὰ νεκρὰ λέγε.
Χρυσόδετον κιθάραν τις ἔχων, ἔκρεξε κάκιστον.
Ἄλλος ἀπ' εἰκατῆς εὐγενὲς ἦκε μέλος.
15 Τίς τούτων, ὦ λῶστε, ἀμείνων σοι κιθαριστῆς;
Ὅς σώζει τεχνικοῖς κρούμασι ἁρμονίας.
Ἄλλα σὺ χρυσῶν μὲν πατέρων ἔφως, ὡς σε λέγουσιν,
Αὐτὸς δ' οὐκ ἀγαθός. Εἶτα μέγα φρονεῖς;
Τοῦτό γέ σοι λαμπρόν γένος ἔστιν, οἱ προπάλαιοι
20 Νεκροὶ, καὶ μύθων πλάσματα, καὶ γράτεις;
Παίξεις. Πρὸς σὲ δ' ἔγωγε βλέπω μόνον, εἰ δίκαιός
τις]
Ἥ κακός. Ἥ δ' ἀρχὴ, πηλὸς ἄπαντες ἴσος.

Si quidem his dignum proferatis verbum,
545 Proferte et mihi; sin autem silentio dignum, nec mihi proferte.
Aures etiam ligabo sermonibus, ut vocem ligavi.

XXVI. In nobilem male moratum'.

Quidam ex nobili sanguine, omnino malus, homini genere quidem
Non claro, cætera vero admirabili,
Proferebat majores, et ille perquam suaviter arridens,
Reddidit verbum memoria dignum: « Genus
3 Est mihi probro, tu vero generi. » Hoc dictum serva,
Ne virtuti aliud quidpiam anteponas.
Si tibi quis oris deformitatem exprobraret, vel odoris fetorem,
Diceræne: « Pater meus erat formosus, et suavissime olens? »
Si vero te quis, ut timidum irrideret et ignavum,
10 (An diceres): « Majores mei plures olympicas palmas reportarunt? »
Sic, si quis te malum ostendat et stultum,
Ne mihi parentes et cadavera laudes.
Auream citharam qui habens, pulsavit pessime,
Alius e vulgari egregiam reddidit modulationem.
15 Uter horum, o bone, melior tibi videtur citharæodus?
Ille qui eruditus pulsibus servat concentum.
Ergo tu aureis quidem parentibus natus es, ut de te aiunt,
Ipse vero non bonus; postea magnos spiritus geris?
Hoc splendidum tibi genus est, proavi
20 Mortui, fabulosa et anilia commenta?
Jocaris. In te ego respicio solum, justusne sis
An malus? Prima origo, lutani idem omnes sumus,

* Alias Bill. 53, pag. 126.

544 *Εἰ μὲν τοι.* Coisl. εἰ μὲν τι.
545 *Ὅκ ἔμοι.* Ita Coisl. Edit. οὐ κάμοι.
XXVI. 2 *θαυμασίων.* Coisl. θαυμασίων.
6 *ἄγοις.* Coisl. ἄγεις.
7 *Ἐκέρτομεν.* Coisl. et Herv. ἐκέρτομήσεν.
11 *Ὀύτω.* Coisl. οὕτως.

14 *Εἰκατῆς.* Coisl. σιχτῆς.
19 *Τοῦτό γε.* Ita Coisl. In edit. deest γε, quæ et
λαμπρόν σοι.
20 *Γρατῆς.* Coisl. sup. lin. γρατῆς.
22 *Ἴσος.* Coisl. ἴσως.

METRICA VERSIO.

Si, quod sit his par, quidpiam loquamini,
Et mihi loquimini: sin minus, non et mihi.
Ligabo et aures vocibus, vocem velut.

XXVI. IN DIVITEM MALE MORATUM.

(Billio interprete.)

Nobilis, at gravibus vitis adopertus, honesto,
Non tamen illustri, commemorabat avos.
Risit ad hæc alter, sciteque hoc rettulit: « Ut mi
Dedecori genus est, sic quoque tu generi. »
Hoc memori condas animo, repetasque subinde:
Ut virtute tibi nil prius esse queat,
Quod si te salibus quisquam probrisque lacessat,
Quod tibi cum facie sit quoque sædus odor:
Au dices: « Genitor præstabat, odorque,

B Quem dabat e toto corpore, gratus erat? »
An multas, dices, timidus si forte voceris,
Imbellisque, atavus vicit Olympiadas?
Sic quoque, si quis te nequam stolidumque vocarit,
Ne mihi, quos rapuit mors fera, profer avos.
Pulchra rudes modulus dedit uni barbitus: uni
Vilis at egregios edidit icta sonos.
Dic mihi quis fidicen melior censendus eorum?
Annon qui docta barbiton arte ferit?
Ergo animos tollis, quod, sis licet improbus ipse,
Diceris auratis patribus ipse satus?
An tibi nobilitas sunt prisca cadavera, ficti
Sermones, et quos garrula fundit anus?
Ludis. Ego at tantum spectro (par omnibus ortus
Argilla est etenim), sis bonus anne malus.

Δέρματα πάντες ὁμοία, φυσώμεθα δ' οἱ μετέωροι, Α Ἐδλάστησε φυτοῖο, ῥόδον γε μὲν. Εἰ δ' ἀπὸ γαίης
 Πλούτω καὶ δόξῃ, καὶ πατρίσι μεγάλας. Ἦλθεσ ἀκανθ' ἀπαλῆς, τοῦ πυρὸς ἄξιός εἰ.
 25 Ὅστε τί μοι τὰ περισσά, πατήρ, γένος; ὄυτε με Πῶς σὺ κάκιστος ἐὼν, τόσσον φρονεῖς προγόνοισιν,
 [μῦθοι 40 Ὁ κἀνθων μολικῆ, ἴππιον ὕψος ἔχων;
 Τέρπουσ', οὔτε τάφοι. Ἄλλ', ἀγαθῆ, σὲ βλέπω. ΚΖ. Περὶ τοῦ αὐτοῦ.
 Εἰ σοὶ πῖθηκον εἰς λέοντα σκευάσας
 Εἰς χούς πάντες, ἐνὸς πλάστου γένος. Ἦ δὲ τυραννίς Σπουδῇ προσῆγον, ἄρ' ἂν ἠδέσθης ἰδῶν;
 Εἰς δύο τὰ θνητῶν ἔσχισεν, οὐχὶ φύσις. Καὶ πῶς; τί δ' εἰ σοὶ κύκνος ἠγωνίζετο
 Δούλος ἐμοὶ πᾶς σκαίος· ἐλεύθερος, ὅστις ἄριστος. Δοκεῖν ὁ πάντ' ἀσχιτοσ ὀρνίθων κόρσι,
 30 Εἰ δὲ σὺ τύφον ἔχεις, τοῦτο τί πρὸς τὸ γένος; ἢ Χρωσθεῖς τὸ λευκόν; ἢ γελοῖος ἦν πλέον;
 Ἡμιόνους τί πατήρ ποθ' ὁ κἀνθων ἐστὶν θνείδος; Ἔμοιγε φαίνετ'. Εἰ δ' ὁ δυσγενῆς τρόπον
 Οὐδέν. Τίς δὲ τ' ἔνοις δόξα παρ' ἡμιόνων; Φρυάσσετ' εὐγένειαν, αἰδεσθησομαι;
 Οἱ δ' ἀετοὶ τίκτουσι, καὶ οὐδ' ῥίπτουσι νεοσσούς. Οὐ δὴ γὰρ εἰκά τὴν γεγραμμένην πλέον
 Ὅστε τί μοι κατέρας, σαυτὸν ἀφεις, σὺ λέγεις; Τῆς τοῦ πνέοντος ἀνδρὸς, εἰ καὶ λάμπεται.
 35 Κρεῖσσον ἄριστον ἄντα καχὸν γένος, ἢ ἐ κάκιστον 40 Ἄλλοι γραφέσθων· ὁ τρόπος δ' ἐμοὶ γένος.
 Ἔμμαιαι εὐγενέτην· καὶ ῥόδον ἐκ τραχέος

Pelle cuncti eadem induti; inflamur autem, tumidi

Opibus, et gloria, et illustri patria.

25 Itaque quid mihi haec inania jactas, patrem, genus? Neque me fabulae,

Delectant, neque tumuli. Verum te unum, o bone, inspicio.

Unus pulvis omnes, unius fictoris genus: tyrannis autem,

Non natura, in duas partes mortalium res secuit.

Servus mihi est omnis malus: liber quisquis optimus,

30 Sin autem tu fastu tumes, quid ad hoc genus?

Mulis quodnam pater, qui asinus est, affert opprobrium?

Nullum. Quae vero asinis gloria est a mulis?

542 543 Aquilae etiam, quos procreant, projiciunt pullos.

Itaque, quid mihi parentes, te ipso omisso, laudas?

35 Praestat optimum esse ex ignobili genere natum, quam pessimum.

Esse ex nobili ortum: et rosa ex aspera

Nascitur spina, rosa tamen est. Si autem tu e molli

Terra existis spina, igne dignus es.

Quomodo tu, cum pessimus sis, tantopere gloriaris majoribus,

40 O asine molarie, equi fastum habens?

XXVII. De eodem argumento.

Si tibi simiam in leonis habitu sedulo

Effingens offerrem, num timeres illum conspiciens?

Et qui timeres? quid autem, si tibi cygnus conetur

Videri omnium foedissimus volucrum corvus,

5 Ascito colore albo? nonne magis ridiculus esset?

Mihi profecto videtur. Si autem ignobilis moribus,

Jactet nobilitatem, num reverebor?

Minime: neque enim par est pictam imaginem plus

Revereri, quam spirantem virum, licet illa splendeat.

10 Alii pingantur; mores mihi sunt genus.

* Alias Bill. 165, pag. 251.

35 Ῥίπτουσι νεοσσούς. Eos, scilicet, qui degeneres sunt neque solem irretortis oculis possunt intueri.

36 Τραχέος. Ita Coisl. Male edit. ταχέως.

37 Ῥόδον γε μὲν. Ita Coisl. Melius pro metro,

quam in edit. ῥόδον μὲν.

XXVII. 1 Εἰ σοὶ πῖθηκον. Ita fere infra, carm. xxxiii, vers. 96.

10 Γραφέσθων. Alii pingantur, id est, sint nobilē pictura, fucate, etc.

METRICA VERSIO.

Omnibus est eadem pellis: nos patria, opesque,

Nos tamen et tumidos reddit inane decus.

Vana quid ergo refers, patriam, genus? haud

[mihi ficta,

Haud mihi busta placent. Temet ego inspicio.

Omnibus est idem pulvis, fictorque: tyrannis,

Non natura, homines scidit in ista duo.

Qui malus, hic servus: quisquis bonus, hic mihi liber.

Quid facit ad clarum mens nimis alta genus?

Quod probrum est multis asino fluxisse parente?

Quod mulos asinis est genuisse decus?

Quin parit, at fetus nido Jovis ejicit ales:

Ergo te misso quid mihi promiss avos?

Esse probus malim, quamvis ignobilis ortu,

Quam claros, vitis plenus, habere patres.

Ex aspinis etenim rosa nascitur: ignibus at tu

B Dignus es, e molli spina creatus humo.

Cur caput instar equi molitor sustollis aselle,

Obque atavos, cum sis improbus ipse, tuinas?

XXVII. DE EODEM ARGUMENTO.

(Billio interprete.)

Si simiam leonis instar sedulo

Fictum tibi offerrem; vererisne tu

Dum cernis hoc? Qui? si videri olor tibi

Contenderet corvus avium foedissimus,

Candore tinctus, dignus hic risu magis

Mihi videretur. Si item quis moribus

Ignobilis, se nobilem jactet palam,

Anne reverebor? atqui imaginem minus,

Quam spiritu afflatum virum, est timere par.

Etsi illa luceat. Ergo pingantur alii:

Τί ταῦτα, καὶ τί πάσχετ', ὦ θνητὸν γένος;
 Ἴππος μὲν οὐδεὶς, ὅστις οὐχ Ἴππος φύσει,
 Οὐδ' ἔρnis, ὅστις οὐ πτερῶν κουφίζεται.
 Βοῦν δ' εἰσιδὼν τις εἶπε, Δελφίς τοῦτό γε;

15 Ὅπερ δ' ἑκαστὸν ἔστι, καὶ γνωρίζεται.

Δύω δὲ ταῦτα τῆς βίου κωμωδίας.

Κατηστέρισται ζῶων ἐν γῆ κείμενον,
 Καὶ γράμμα ποιῶν τὸν κάκιστον εὐγενῆ.

Ἴππον τιν' ὄνῃ τὸν καλὸν τε καὶ ταχύν

20 Ἦ τὸν κακὸν μὲν, ἐκ γένους δὲ γνωρίμου;

Τὸν καλὸν, οἶδα. Τοὺς κύνας δ', οὐ τοὺς ταχεῖς;

ὄβτω. Τί δ', οὐχ ἅπαντα τὸν αὐτὸν τρόπον;

Τὰ πάνθ' ὁμοίως. Σὺ δὲ μοι κάκιστος ὢν,

Α Καλεῖς σεαυτὸν εὐγενῆ; Ἀηρεῖς μάτην.

25 Ἦ σπάρτος ὄρθον δεῖξάτω, καὶ πειθομαι.

Σὺ δυσγενῆ με, κἂν ἐλεύθερον, καλεῖς.

Ἐγὼ γελῶ σου τὴν νόσον, εἰ κάκιστος ὢν

Ὀλεῖ καλύφειν τῷ γένει τὸ δύστροπον.

Ὁ πλοῦτος ἔκριν' εὐγενεῖς, οὐχ ὁ τρόπος,

30 Τυχόν γε τοὺς ἀφ' ὧν σύ. Θες καὶ τὸν τρόπον·

Τί τοῦτο πρὸς σὲ τὸν κάκιστον εὐγενῆ;

Τὸν εὐγενῆ μὲν, δυσγενῆ δὲ τῷ τρόπῳ,

Νεκρὸν νομίζω τῶν καλῶν ὀδωδῶτα.

Μί' εὐγένεια, τὸν τρόπον χρηστὸν φέρειν.

ΚΗ. Κατὰ πλουτουότων·

Φεῦ, φεῦ, ὄσων γέμουσιν οἱ κακοὶ κακῶν!

Quid hoc? et quid accidit, o mortale genus?

Equus quidem nullus dicitur, qui equus non sit natura,

Neque avis ulla, quæ pennis non feratur.

Bovem intuens, quis dixerit, Delphinus hic est?

15 Quod autem unumquodque est, dignoscitur.

Duo ista vitæ hujus sunt comædiæ.

Ad stellas fertur animal humi jacens;

Et scriptum edictum facit vel pessimum nobilem.

An equum emis bonum et velocem?

20 An vitiosum quidem, sed genere celebrem?

Mavis bonum, id scio. Canes etiam, num itidem veloces?

Sic est. Quid autem, nonne omnia eodem modo?

Omnia prorsus. Tu vero qui pessimus es,

Dicis te ipsum nobilem: frustra nugaris.

25 Norma te rectum comprobet et assentior.

Tu me ignobilem, etsi liberum, appellas.

Ego autem rideo morbum tuum, qui, cum pessimus sis,

Existimas te occultaturum nobilitate prava mores.

34-545 Divitiæ effecerunt nobiles, non probitas,

30 Fortassis hos ipsos ex quibus ortus es. Pone et probitatem:

Quid hoc ad te, pessimum nobilem?

Nobilem quidem virum, ignobilem autem moribus,

Mortuum arbitror, cui fetida sunt optima unguenta.

Sola nobilitas est morum probitas.

XXVIII. Adversus opum amantes·

Heu! heu! quantis abundant mali malis!

* Alias Bill. 459, pag. 237.

11 Θνητόν. Vat. θνητῶν.

16 Τῆς βίου κωμωδίας. Duo hæc nobis exhibit
 hujus ritæ comædia.

17 Κατηστέρισται. Ad sidera elatum.

24 Σεαυτόν. Vat. ταυτόν.

33 Ὄδωδῶτα, qui quod spectat ad honesti recti-
 que jura fetet.

34 Μί' εὐγένεια. Vat. μί' εὐδῶτα.

ARGUMENTUM. Divites hoc nomine exagitat Grego-
 rius, quod cum gravissimo morbo laborent, tamen

freneticorum in modum ægros se esse nesciant, ac
 proinde ne remedia quidem ulla quærant. Deinde cu-
 luminiæ et subdolas artes describit per quas ad am-
 pliores opes aspirant, quoque pacto ex alienis calam-
 itatibus commoda sua comparare soleant. Summe
 etiam miseriam et stoliditatem eos notat, qui ob avari-
 tiam tot labores suscipiant, opes suas ignotis for-
 tasse,

XXVIII. 1 Ὅσων. Ita Coisl. Edit. οἶων.

METRICA VERSIO.

Mores genus mihi sunt. Quid hic? quid accidit,
 Humana gens, vobis? equus non est, nisi
 Natura equus fuerit; neque avis est, quæ haud volat.
 Cernens bovem, quis dixerit, delphinus hic?
 Et quidquid est quodcunque, tale noscitur.
 Hæc bina vitæ exhibent comædiam.
 Stellis notatur animal in terris situm;
 Et littera facit nobilem vel pessimum.
 Annon emis pulchrumque pernicemque equum,
 An calcitronem, nobili e genere satum?
 Mavis bonum, sat scio. Canesque celerrimos?
 Quid, nonne par ratio est in aliis omnibus?
 Cuncta pariter se habent: at ipse pessimus
 Cum sis, vocas te nobilem: frustra id facis.

B Funiculus esse rectum comprobet: credam illico.
 Tu, liberum quamvis, me ignobilem vocas?
 Morbum tuum, quod improbus sis, rideo,
 Celare vitia nobilitate autumas:
 Fecere nobiles opes, sed non boni
 Mores, avos forte an tuos: hnge et modos:
 Quid, nobilis sed pessime, hoc ad te attinet?
 Patre nobilem utique, moribusque ignobilem,
 Duce esse mortuum, cui honestas fetida est.
 Nam vera nobilitas bonos mores colit.

XXVIII. ADVERSUS OPUM AMANTES.

(Billio interprete.)

Proh, proh! abundant improbi quibus malis,

Ἄλλ' οὐδὲ τοῦτ' ἴσασιν οἱ τρισάθλιοι,
 Ὡς ἂν τι καὶ λάθοιεν εἰς σωτηρίαν,
 Λόγον τιν', ἢ σύμβουλον, ἢ μνήμην Θεοῦ·
 Ὡς ἅπαντα φάρμακ' ἐστὶ τοῖς πεπληγμένοις.
 Ἄλλ' εὐσθενοῦσιν, ὡς δοκοῦσ'. Οἰκτροῦ πάθους!
 Ὡς οἱ παραπληγῆς τε καὶ μαμηνότες,
 Ἰσχὺν νομίζουσιν τὴν νόσον καὶ τῶν φρενῶν.
 Ἰπταντ', ἀροῦσιν, ἀπτεροὶ, βοῶν δίχα.
 10 Βοηδρομοῦσιν, ἢ φάλαγγ' ὅσ' οὐ πλησίον·
 Πλέουσιν οὐ πλέοντες, ἀθλοῦσιν μόνοι,
 Πλουτοῦσι, βασιλεύουσι, νικῶσι δίκας.
 Ἄπαντα ταῦτα τῆς νόσου. Πείθει δὲ τις;
 Κακὸν τι λήψῃ πρόσθεν, ἢ πείσεις λέγων,

▲ 15 Ὡς φαρμάκων χρῆζουσι τῆς ἀρρώστιας.
 Τίς γάρ, νομίζων μὴ νοσεῖν, ἀλλ' εὐσθενοῖν,
 Ἦ φαρμακεύετ', ἢ ζητεῖ σωτηρίαν;
 Τοῦτ' ἐστὶ τοῦ νοσοῦντος, ἀλλὰ μετρίως.
 Ὅστις δὲ τὸν δίκαιον οἰεται νοσεῖν,
 20 Πότ' ἂν δέξαιτο τοῦ πάθους παρήγορον;
 Πλουτεῖς· βιάζῃ γαιτονεῖν σοὶ μηδένα.
 Ζητεῖς ἔχειν ἀρουραν· ἢ δὲ πλησίον
 Οὐ σή· τὸ πρᾶγμα συμφορὰ. Χρὴ σοῦ μόνοι
 Τὴν ἔψιν εἶναι. Δεινὸν, εἰ τὸ σῶμά σοι
 25 Κόπτοιο. Ἦλος ὀμμάτων τὸ τοῦ πέλας.
 Ὡς εἶθε καὶ γένοιτο. Ἦ γάρ ἂν τυχὸν
 Ἔσσης ἀεὶ τὸ κλεῖον ἐκκαρπούμενος,

Sed neque id norunt homines ter miseri,
 Ut aliquantulum saltem consulant saluti,
 Doctrinam assumendo, aut consiliarium, aut recordationem Dei:
 5 Quæ omnia sunt remedia vulneratis.
 Verum sanos se esse arbitrantur. O miserabilem morbum!
 Ac veluti mente capti et furiosi,
 Pro mentis robore suum ducunt morbum.
 Volant, arant, absque pennis et bobus.
 10 Sublato clamore innuunt quasi ad pugnam, cum nulla phalanx prope sit.
 Navigant non navigantes, præliantur absque hostibus,
 Abundant opibus, regnant, causas obtinent.
 Omnia hæc sunt morbi effectus. Vis suadere aliquid?
 Mali quidpiam reportabis, prius quam persuadeas dicendo,
 15 Eis opus esse remediis ad curandam ægrotudinem.
 Equis enim ratus se non ægrotare, sed valere,
 Aut remedia adhibet, aut quærit salutem?
 Istud est ægri, sed mediocriter.
 Quisquis autem hominem justum putat ægrotare,
 20 Equando eum admisit morbi sui medicum?
 Divitiis abundas; vim adhibes, ut nemo sit tibi vicinus.
 Quæris agrum habere, qui proximus est,
 Nec tuus: magna hæc est calamitas. Oportet tui solius
 Prospectum esse. Grave est, si corpus tibi
 25 Pulsetur. Clavus oculis tuis est tibi res proximi.
 Atque utinam esset! sic enim forsan
 546-547 Desisteres semper magis ac magis depascere,

tasse, aut etiam hostibus relicturi. Midæ insuper et
 dipsadi ob inexplebilem opum cupiditatem eos con-
 fert, optatque ut idem ipsis usu veniat, quod iis olim,
 qui manna in postero diem asservabant. Quoniam
 autem hoc avaritiæ suæ prætexere consueverant, mul-
 tos quoque summa virtute atque sanctitate viros opi-
 bus studuisse, distinguenda esse tempora docet. Ma-
 jora enim et sublimiora a nobis requiri, quam ab iis
 qui legem tantum magistræ habebant, ac veluti pueri
 lacte duntaxat utebantur: atque in hoc loco expo-
 nendo et exornando mirificum artificem exhibet, dum
 in eos invehitur, qui cum omnibus vitiis deformati
 essent, bonorum virorum exemplis hinc inde corro-
 gatis, obtentum aliquem et patrociniis suis crimini-
 bus quærebant. Postea eos ad beneficentiæ studium
 excitat, ita tamen ut de suo largiantur. Quod si hoc
 ab ipsis impetrari nequeat, saltem ut rapinis et la-

trociniis suis modum finemque constituent. Id au-
 tem quo facilius persuadeat, mortem ipsis ac divi-
 num tribunal, et sempiternos impiorum cruciatus ad
 memoriam revocat. Postremo cum D. Paulo eos om-
 nes idolorum cultores esse pronuntiat, qui totos se in
 divitiarum amore ac cultu defixerunt. BILL.

10 Βοηδρομοῦσι. Vociferantes currunt.
 11 Πλέουσιν οὐ πλέοντες. Ita Coisl. Edit. οὐ
 πλέουσι.
 15 Πείθει δὲ τις. Ita Coisl. Edit. πείθει δὲ τι.
 Billius putat legendum πείθεις.
 22 Ζητεῖς ἔχειν. Coisl. Ζητεῖς, ἔχων, quæris
 agrum, cum jam habeas. Ita legit et vertit Leuv.:
 Sed ager proximus non est tuus.
 27 Ἔσσης. Ita Coisl. Edit. ἔστιν.

METRICA VERSIO.

Istud tametsi nesciant! nam quidpiam
 Cupidi salutis sumerent certe suæ;
 Monitoris, inquam, verba, memoriam et Dei,
 Quæ vulneratæ pharmacum menti ferunt.
 Sanos et ipsi se putant. Morbum gravem!
 Non aliter atque, queis furor mentem abstulit,
 Magnum esse robur mentium morbum putant.
 Pennis carentes bobus et, volant, arant:
 Opem, propinqua cum phalanx non sit, ferunt:
 Non navigantes navigant: sine hostibus
 Certant, abundant, imperant, litem obtinent.
 Hæc cuncta morbus efficit. Si quid mones,
 Patieris aliquid ante, quam hos adduxeris,

B Ut indigere pharmacis se existiment.
 Quisnam, valentem se putans, vel pharmacum
 Adhibet, salutis vel gerit curam suæ?
 Est istud ægri, non tamen præter modum.
 Ægrum esse justum: quisquis at censet virum,
 Equando morbi sumpserit medicum hunc sui?
 Es dives: ut sit nemo vicinus tibi,
 Studes: agerque cum tibi sit, haud proximum
 Tuum esse cladem ducis. Aspectum decet
 Tuum esse tantum: corpus ac tundi tibi
 Grave est: propinqui visus est clavus tuo.
 Atque esset utinam! Si enim forte in dies
 Vorare plura fervidus desisteres,

Ὡς φλόξ τις, ἢ χεῖμαρρος, ἢ λοιμοῦ νόσος,
 Μέσου κρατούντος οὐδενός. Ὡς μοι δοκεῖς
 30 Οὐδ' ἦντιοῦν ἐνησιν οὐδὲ σῶν ἔχειν,
 Εἰ μὴ τι προσγένοιτο τῶν ποθουμένων.
 Εἶθ' ἢ συνεργὸς τῆς χειρὸς συκοφαντία.
 Ὑβρισμ'· ἔγω χρήστην σε, πράκτορ' εὐθέως,
 Στρέβλαι, τὰ δεσμά· φείδεται τοῦ σώματός
 35 Ὁ πένης· δίδωσι πάντα, σωθῆναι θέλων.
 Εὐψυχός ἐστιν, οὐχ ἐκῶν, ἐν οἷς ἔχει.
 «Τί δ'· οὐ πολιτείας σὺ καὶ ναυαρχίας
 Ὑπεύθυνος· σὺ δ' οὐχὶ τοῦ ληστοῦ φίλος·
 Λέγει τὸν οὐκ ἐνθ', ὡς φοβήσας κερδαίνειν.
 40 «Ὁ βούς δέ σοι πῶς τοῖς ἐμοῖς ἐνύδρισεν;
 Ἡδ' ὕβρις, εἰπέ· Μείζον ἐδρυχῆσατο,
 Πένητος ὢν, καὶ ταῦτα ὡς μάχης ἐρών,

Α Ἡ καὶ νένικη'. Ἡ δὲ τῶν δένδρων σκιά
 Ὑπερύπτουσα τοῖς ἐμοῖς λυμαίνεται.
 45 Ὁ καὶς δέ σου προσῆλθε τῷ μῶ χωρίῳ.
 Ἐπίσχες, ἢ τοῦτο δράσειν μαρτύρεται.
 Οὕτως ἀπῆλθε βούς, ὁ καὶς, τὸ κηπίον.
 Ταῦθ' ἢ τυραννίς. Ἄν δὲ καὶ σοφὸς κακὸς
 Τύχη τις ὢν, τὸ πλάσμα παιθανώτερον.
 50 Ἄλλους ἀνείργει (σχῆμα προστάτου λαβῶν),
 Ποιεῖν κακὸν τι, καὶ σκέπει δουλούμενος.
 Ἐπειτα θοινᾶθ', ὡς λέων ζώου τινὸς
 Θῆρας διώξας, οὐ φιλανθρωπεύεται,
 Ἄλλ' αὐτὸς αὐτῷ θῆραν ὡς βῆστην ἔχει.
 55 Τί κάμνεθ'· ἀπλοῦν ἐστιν, ἀρκείσθ' οἷς ἔχεις.
 Τῆς δ' οὐ μετρητῆς κτήσεως μέγας πόνος.
 Μάχαι, δίκαι, σοφισμαθ', αἱ ψευδορκίαι

Velut flamma quædam, aut torrens, aut pestis morbus,
 Nullo obsistente medio. Sic mihi videris
 30 Nequidem utilitatis quidpiam ex opibus tuis capere,
 Nisi quid accedat ex iis quæ cupis.

Deinde adultrix manus est calumnia.

Danni aliquid accepi? ades creditor, mox exactor,
 Tormenta, vincla; parciit corpori suo

35 Pauper: dat omnia, salvus evadere volens.

Liberalis est, quamvis nolens, in iis quæ possidet.

« Quid autem? non tibi administratæ reipublicæ, aut navalis imperii

Reddenda est ratio? non tu hujus prædonis es amicus? »

Nomenque fingit ejus, qui nusquam est, ut metum injiciens lucrum faciat.

40 « Cur bos tuus meos boves læsit?

Quantam illa læsio, dicito? — Majorem edidit mugitum,

Cum sit bos pauperis, idque quasi pugnam expetens,

Aut etiam vicit. Arborum tuarum umbra

Prominens arboribus meis nocet.

45 Puer tuus venit in prædium meum.

Cedito; aut id facere voluisse testimoniis comprobatur. »

Sic amittitur puer, bos, hortulus.

Hæc ipsa tyrannis est. Sin autem improbus homo

Verantus sit, figmentum adhibet callidius.

50 Alios vetat (defensoris personam assumens),

Facere mali quidpiam, ac dum defendit, in servitutem redigit.

Deinde devorat ut leo, qui cum a bestia quadam

Alias feras propulsat, non benignitate id præstat,

Sed ipse sibi, ut paratam facile prædam habeat.

55 Quid defatigatur homo? Unum quid simplex est, iis esse contentum quæ habes,

Verum in acquirendo modum nescire magnus est labor:

Dissidia, lites, fallaciæ, perjuria;

33 Ἐγω χρήστην. Habeo te creditorem. Mox
 πράκτορ', exactorem. Coisl. πράκτωρ.

37 Οὐ. Coisl. οὐχί. quod metro nocet.

38 Οὐχί. Ita Coisl., et postulat metrum. Edit. οὐ.

39 Λέγει τὸν οὐκ ἐνθ'. Eum appellat qui non est.
 Combellsius mallet λέγεις. Mox, ὡς φοβήσας κερ-
 δαίνειν. Coisl. κερδαίνει, sic metum injiciens lucrum

facit.

46 Ἐπίσχες. Expecta. Billius minus bene: Hic
 cedis: acres aut statim jactat minas.

51 Σκέπει. Coisl. σκέπη.

56 Μέγας πόνος. Coisl. καὶ τίς πόνος! Quantum
 labor, quot dissidia, etc.

METRICA VERSIO.

Ut flamma, torrens ut rapax, pestis velut,
 Retinente nullo prorsus. Ac nullum ex tuis
 Opibus videris consequi fructum mihi,
 Accedat horum, quæ cupis, nisi quidpiam.

Post manui opem fert sedulam calumnia,

Si lædor, es tu creditor: mox carnifex,

Tormenta, vincla, corpori parciit suo

Pauper: salutis cuncta dat causa: bonis

Est liberalis in suis, sponte haud licet.

« Quid? functionis publicæ non est reus,

Navarchiæque? non faves prædonibus? »

Nomenque fingit, ut metu injecto lucrum

Capet. « Quid? annou bos tuus læsit meos? —

Qui, quæso, læsit? — Altius, cum pauperis

Bos hominis esset, mugit, pugnam expetens,

B Aut vicit etiam. Præter hoc umbra arborum

Nostris tuarum prominens noxam parit;

Tuusque venit prædium in nostrum puer. »

Hic cedis: acres aut statim jactat minas.

Sic bos puerque perditur, sic hortulus.

Hæc vis aperta. Si malus sit callidus,

Fabella tunc hæc luditur speciosius.

Specie patroni vindicat ab injuria

Miserum: sibi que subjicit, dum protegit:

Voratque post hunc, ut leo, qui a bestia

Feras cruentas submovet, non ducitur

Benignitate, sed parat prædam sibi.

Quid te fatigas? vivere contentum suo

Est facile: at ingens, non modum nosse, est labor,

Dissidia, lites, cum dolis perjuria.

Εἰ μὴδὲν ἄλλο, φροντίδες, ὡσπερ ζόφοι,
 Τούτοις ἀεὶ τι προσφέρουσ' ἀλλότριον.
 60 Οὐδ', εἰ τραπέζης ἀξίωμ' ἔχων ἴσον,
 Ἄπληστος ἦσθα, καὶ βαρὺς τοῖς συμπόταις,
 Πάντων ἀμέτρως χερσὶν ἐμφορούμενος,
 Ἐπήνεσάν σε; Μὴ τι δὴ τῆς κτήσεως;
 Ὡς τό γ' ἄπληστον πανταχοῦ βδελυκτέον.
 65 Σοὶ δ' οὐχὶ φαίνεται ἐγκεχλωμένῃ φρένας.
 Τὸ μὲν γὰρ ἔστι, τοῦ δ' ἔρξ, τὸ δ' ἤλπισας.
 Τοῦ δ' εἰσὶν οἱ προμνήστορες καὶ ματροποῖ,
 Ὡς εἰσὶν ἄλλοι τῆς νόσου τῶν σωματίων.
 Σέβεις δὲ χρυσόν. Ἡ δὲ σιτῶν βρώματα
 70 Ἐσθῆς τέθραπται. Τῶν δὲ σιτῶνων ἀεὶ

Α Πλήρης. Καπηλεύεις δὲ τὰς ἀκαιρίας.
 Οἱ μὲν στένουσι, τοὺς δ' ἔχουσι ἐλπίδες.
 Κούφον γὰρ ἐστὶν ἐλπίς ἡμέρας θναρ.
 Τοὺς μὲν σφραγίζεις, τοὺς δ' ἀνοίγεις εὐστόχως.
 75 Ὅπως δ' ἂν, οἶμαι, καὶ τὰ τοῦ καιροῦ ῥέη.
 Φεῦ, φεῦ, πενήτων συλλέγεις τὰς συμφορὰς,
 Ἄλλοτριαν κάκωσιν ἐκκαρπούμενος,
 Ἄλλην βρουραν τὸ στενὸν ποιούμενος!
 Τίς ταῦτα; κάκ τίνων σύ; καὶ θαβρῶν πόθεν;
 80 Ὅν ἡ παρούσα νῦς ἴσως ἔξει νεκρὸν,
 Μέσων ἀναρπάξασα τῶν ποθομένων.
 Ὡς ἔστι δεινόν, καὶ τὰ πάντα πλουσιῶς
 Ἄλλων δίδόντων, σώματ', οὐσίας, θεῶ

Et si nihil aliud, sollicitudines, velut nebulæ,
 His hominibus semper proponunt res alienas.
 60 Et quidem, si parem mensæ dignitatem obtinens,
 Insatiabilis esses et molestus convivis,
 Quælibet immodice manibus ingerens,
 Num laudarent te? Nunquid et in parandis opibus?
 Inexplebilis enim cupiditas ubique abominanda.
 64-65 Tibi autem non ita videtur, cujus mens est obruta.
 Hoc quidem jam possides, istud cupis, aliud speras,
 Ad aliud occupandum tibi præsto sunt conciliatores et lenones,
 Quemadmodum alii sunt libidinis corporum ministri.
 Aurum colis. Timearum esca
 70 Vestes reconditæ sunt. Granaria semper
 Plena tritico. Abuteris in quæstum tuum difficilibus temporibus.
 Alii gemunt, alii sperant (penuria se levandos):
 Spes enim est leve diei somnium.
 Horrea partim obsignas, partim recondis solerti consilio,
 75 Habita, ut opinor, ratione temporis.
 Heu! heu! pauperum colligis calamitates,
 Ex aliorum miseriis fructum percipiens,
 Et ex angustia alium tibi efformans agrum!
 Quis ista? Quibus ex causis? Unde tantum habes fiducia?
 80 Tu quem præsens nox forsan habitura est mortuum,
 E mediis avellens te opibus concupitis.
 Quam grave est, quod cum omnia large
 Cæteri dent, corpora, facultates, Deo

59 Ἀλλότριον. Res alienas proponunt, scilicet ut
 accendant cupiditatem.

61 Ἄπληστος. Ita Coisl. Edit. ἀπλητος.

62 Ἐμφορούμενος. Combef. ita versus hunc
 exponit: Cui præ nimia voracitate omnium vix suf-
 ficerent manus, qua lege in conviviis solent, ut cui-
 que aptum videtur, a convivatore, seu alio, de hujus
 nutu, daptes apponi.

63 Μὴ τι δὴ τῆς κτήσεως. Ita reddit Billius: In
 opibus multo minus.

70 Τῶν δὲ σιτῶνων. Ad verbum, plenus semper
 granariis, qui multa habet horrea tritico plena:

unde sequitur, alia obsignas, alia recludis, habita
 ratione temporis, ut carius vendas. Σιτώνων, a voce
 σιτῶν, σιτώνος, ager frumentarius, sive etiam hor-
 reum tritico plenum, non a σιτώνης, frumenti em-
 ptor, ut non recte Billius existimavit.

72 Οἱ μὲν στένουσι. Alii gemunt, pauperes ni-
 mirum fame laborantes. Ibid. Τοὺς δ'. Ita Coisl.
 Edit. τοῖς δ'. Alii sperant, inde penuria se levandos.

75 Κούφον. Spes leve diei somnium: quandoquid-
 em per divitum usuras gravior semper preuuntur.

80 Ὅρ ἢ. Ita Luc. xii, 20.

METRICA VERSIO.

Utque alia non sint, at nigræ curæ tamen
 Aliena semper his solent proponere.
 At dignitatem si parem mensæ obtinens,
 Immodicus esses, et gravis sodalibus,
 Cunctis gulosè farciens ventrem cibis,
 Non te probarint: in opibus multo minus.
 Odiosa ubique res enim nimia est fames.
 At non videtur obruta mente hoc tibi?
 Quidam tenes jam, quiddam aves, quiddam levi
 Spe fingis; aliud turba lenonum tibi
 Captant, ut alli feminam ad stuprum solent.
 Veneraris aurum. Conditas vestes habes
 Tineis edendas. Tritici emptor plurimus

B Te circum. At ipse vertis in quæstum famem.
 Quidam ingemiscunt: spes tenet contra alteros.
 Spes nam diurnum somnium est perquam leve.
 Partim recludis horrea, et partim obstruis,
 Annonæ ut esse plurimum aut paulum vides.
 Proh, proh! egentium denetis casus graves,
 Aliena quæstus in tuos vertens mala,
 Agrumque faciens asperam novum famem!
 Quis tu ista, causis et quibus fidens, facis,
 Habitura quem nox forsan est hæc mortuum,
 A concupitis illico avulsam bonis?
 Indigna res est, cuncta cum donent Deo
 Alii libenter, corpora, et totas opes,

Παρ' οὐ τὰ πάντα, σὲ ζητεῖν ἔχειν θέον.

85 Ὡς ἂν λάθῃς τί; θεινὰ θησαυρίσματα,
 Ὅγκον τραπέζης, καὶ στενοῦ λαιμοῦ χάριν,
 Εἰς ὃν τὰ πάντα συντρέχει φροντισματα,
 Ὀδῆμα γαστρὸς, τὴν κόρου τ' ἀβρωστίαν
 (Ὅδοι γὰρ εἰσιν οἱ τόκοι τῆς πλησμονῆς),
 90 Οἴκους περιττοῦς, καὶ κενοῦς τῷ πλείονι,
 Χρυσωρόφους τε, πλαξί τε στιλδομένους,
 Παῖδας γυναικῶν εἶδеси κοσμομένους,
 Σκιάσματα, ψυκτῆρας, ἐκμηθύματα,
 Συνψιδίας τε καὶ κρότους ὁμορρόθους,
 95 Ὑψ' ὧν τὸ κάλλος φθερίζεται τῆς εἰκόνας,
 Λαμπρὸν φυσᾶσθαι καὶ μέγιστον ἐν πόλει
 Ὑψαυγενοῦντα, καὶ θρόνων αὐχεῖν κράτος,

A Θρόνου, φθόνου πάλαισμα καὶ τυραννίδος.

Ἄλλος γὰρ ἄλλον οὐκ ἔφ' φρονεῖν μέγα,
 100 Ὑπερφέρων τε καὶ πλείον γαυρούμενος,
 Ὅσπερ δράκοντος ἐπιβρέουσαι φωλίδες.
 Εἶεν· τί λοιπὸν ἔστι σοι τῶν τιμῶν,
 Θρύψις γυναικῶν ἐν λίθοις καὶ χρυσίῳ,
 Διαπλόκοις τε καὶ πλοκῆς ἀλλοτριόις;
 105 Δεσμοὶ τε χειρῶν καὶ ποδῶν, τερπνὸν βᾶρος,
 Ἐξ ὧν τὸ κάλλος οὐ καλῶς σπουδάζεται,
 Πολλοῖς ἀρέσκειν ἀβρένων ἀσκούμενος;
 Τί δ' ἄλλο; παῖδας εὐπύρους λιπαῖν ἰσως,
 Καὶ τῆς πατρῴας ὕδρευς ἐπιστάτας;
 110 Ἦν ἂν τι τούτων, εἰ συνήντων ἐλπιδας.
 Nūn δ' οὐδὲ χοῦν τις οἶδεν, οἳ λυθήσεται,

A quo omnia (profecta sunt), tu parandis opibus studeas?

85 Ut quid consequaris? malos thesauros,
 Onus mensæ, et angusti gutturis gaudium,
 In quod omnes concurrunt sollicitudines,
 Ventris tumorem, et satietatis languorem
 (Hi namque sunt fetus repletionis),
 90 Domos superfluas, et vacuas magna ex parte,
 Aureo tecto et tabulis micantes,
 Pueros femineis vultibus ornatos,
 Umbracula, vasa refrigeratoria, temulentas comotationes,
 Conventus et plausus consonos,
 95 Quibus corrumpitur pulchritudo divinæ imaginis;
 Splendidum quid et maximum spirare in urbe,
 Cervicem tollendo, et thronorum jactare potestatem,
 Thronos, qui luctæ causa sunt, livoris et tyrannidis.
 Alius enim alium non patitur se efferre magnifice,
 100 Dum ipse se effert, et magis superbit,
 Quemadmodum draconis squamæ aliæ super alias incumbunt.

Sit ita: quid præterea tibi est in pretio?

550-551 Deliciæ mulierum in auro et gemmis
 Vel simul connexis, vel non consertis?
 105 Catenæ manuum et pedum, gratum pondus,
 Quibus pulchritudo non pulchre excolitur,
 Pluribus placere viris gestiens?
 Quid adhuc? an forte liberos divites relinquere,
 Et paterni dedecoris præsidēs?
 110 Essent hæc aliquid, si responderent spes.
 Nunc autem, nequidem novit quis terram, ubi dissolvetur,

84 Ἐχειν θέον. Pro θέον legit Bill. πλείον, ut sit sensus, rem sane indignam et gravem esse, cum alii omnes etiam facultates suas Deo dono dent, avarus tamen a pia hac largitione tantum abesse, ut etiam plura quam habent, habere studeat.

85 Δεινὰ θησαυρίσματα. Leuv. miros thesauros.

86 Ὅγκον τραπέζης. Onustas dapibus mensas.

87 Φροντισματα. Val. in marg. φορτισματα.

95 Ψυκτῆρας. Vasa potoria majora interpretatur auctor Thesauri: præterea intelligi possunt loca condensa et opaca.

96 Ἐν πόλει. Ita Coisl. Male edit. ἐκ.

99 Φρονεῖν. Coisl. φρονεῖν.

101 Φωλίδες. Coisl. φωλίδες.

111 Χοῦν, etc. Nequidem novit quis locum ubi corpus suum dissolvendum sit, ubi moriturus sit.

METRICA VERSIO.

Tu plura contra pectore insano expetas.
 Ut consequaris ipse thesauros malos,
 Mensas onustas, gaudium arcti gutturis
 Breve, in quod omnes confluent curæ simul,
 Ventris rumorem noxium, et vomitum gravem
 (Hos nam saturitas corporis fetus habet),
 Domos superbas, parte vacuas maxima,
 Tecto micantes aureo, et tabulis item,
 Comptosque pueros feminæ prorsus modo,
 Umbrosa densi nemoris, et nimium meri,
 Cantusque lætos consonis cum plausibus,
 Imago dia queis decus perdit suum;
 Spirare in urbe maximum quiddam, et caput
 Efferre, primos ob thronos se attollere,

B Thronos quibuscum livor et vis dimicant.
 Namque alter alte surgere haud sinit alterum,
 Dum se ipse in altum tollit, et tumet magis,
 Squamæ ut draconis mutuo in sese influunt.
 Quid rursus apud te maximo in pretio viget?
 An seminarum luxus in pellucidis
 Gemmis, et auro, sive nexis, sive non?
 Manuum pedumque vincula, onus gratissimum,
 Per quæ venustas queritur pulchro haud modo,
 Multis placere masculis prave studens?
 An forte gnatos divites relinquere,
 Opumque, luxus et paterni præsidēs?
 Horum esset aliquid, vota si succederent.
 At nunc nec ulli mortis est notus locus,

066' οἱ προθήσει' ἡ βλάβη τῆς κτήσεως.
 Σὺ μὲν πονεῖς τε μακρὰ, κάγρυπνεῖς Ἰσως,
 Νύκτας συνάπτων ἡμέραις ἐν φροντίσιν,
 115 Ὡς πλεῖον εἶναι τῆ στενὸν τῆς τέρψεως·
 Τοκογλυφεῖς τε καὶ τρέφεις τόκοις τόκους,
 Ἐν δακτύλοις τε τοὺς τόκους ἀεὶ φέρεις.
 Τάδ' οὐτε σοὶ φυλάσσει, οὐθ' οἷς ἠλπίσας·
 Ἄλλ' ἔστιν, ὣν πέρ ἐστι, καὶ ξένων τυχόν.
 120 Ἀσπαστὸν ἦν ἀν· νῦν δ' Ἰσως καὶ δυσμενῶν,
 Οἱ σου κατηγοροῦσι καὶ τῶν σῶν καλῶν,
 Οὗς οὐποτ' ἤξιωσας οὐδὲ κλάσματος.
 Τοῦτων τυχὸν τις τῶν κακῶς πεπονησάντων,
 Ὃς ἤρδεν ἀλμυρῶ σε τῶ ποτίσματι,
 125 Οἶκόν τε τὸν σὸν, ἐν γόοις καὶ δάκρυσιν,

Α Ὅτος τραφήσει' ἐν πόντοις ἀλλοτρίοις,
 Ἄλεκτροῦν παχὺς τε καὶ βλέπων ἄνω,
 Πόλλ' οὐκ ἐπαινῶν τῶν γε νῦν τυπουμένων·
 Ὃς οὐδὲ ἄρτον, εἰ τύχοι, διακλάσει
 130 Τῷ κληρονόμῳ σου τῶν κενῶν φαντασμάτων.
 Πρὸς ταῦτα, εἰ τι περινοεῖς, προσλάμβανε.
 Στρέβλου, βιάζου, μὴδὲν ἐλλείπης κακῶν,
 Γῆς καὶ θαλάσσης ἐξερευνάσθω βάθη.
 Ἐξεῖν', ὃ δὴ λέγουσι, καὶ νεκρῶν τρίχας,
 135 Θύειν σαγήνη, προσκυνεῖν τὴν δεξιάν,
 Ἦ σοι τοσοῦτον χρυσίον συνήγαγεν.
 Ἄπαντα ποιῶ τοῦ λαθεῖν κατώτερα,
 Ἐχθροῦς, φίλους τε, συγγενεῖς, εὐεργέτας.
 Οὐδὲν διοίσει ταῦτα τῇ ἀμπώτιδι,

Nec quorsum evenient injustæ facultates.
 Tu quidem laboras plurimum, et vigilas forsitan,
 Noctes conjungens diebus in sollicitudinibus,
 115 Sic ut majus sit tædium quam voluptas;
 Et feneraris, et alis usuras usuris:
 In digitis fenus (quo res tua crescit) semper gestas.
 Hæc autem nec tibi servantur, nec quibus sperabas:
 Verum erunt, quibus erunt, et forte extraneis.
 120 Quod quidem et gratum esset; nam ad ipsos forte pervenient hostes,
 Qui te reprehendunt et tuas opes,
 Quos nunquam dignatus es panis frustulo.
 Horum forte aliquis, qui a te male habiti sunt,
 Qui irrigabat salso te poculo,
 125 Et domum tuam, in fletibus et lacrymis,
 Hic vescetur bonis alieno labore partis,
 Gallusque pinguis et spectans sursum,
 Plurima non probans, quæ nunc designas;
 Qui forte ne quidem frustum panis franget.
 150 Ei quem fingis hæredem inanibus consiliis.
 Ad hæc, si quid cogitas, acquire.
 Torquere, vim adhibe, nihil intactum relinque mali,
 Terræ et maris perscrutare profunditates.
 Rade, ut aiunt, et mortuorum capillos,
 135 Fac reti sacrificium, adora dexteram,
 Quæ tibi tantam auri copiam comparavit.
 Omnia habendi desiderio postponas,
 Inimicos, amicos, cognatos, bene meritos.
 Nihil hæc differunt ab Euripio,

112 Τῆς κτήσεως. Ita Coisl. In edit. deest τῆς.
 117 Τόκους. Coisl. πόρους.
 119 Ἄλλ' ἔστιν ὧν πέρ ἐστι. Ita Coisl. Billius ex
 conjectura emendaverat.
 120 Ἀσπαστὸν ἦν ἀν. Idque optandum esset;
 nunc autem forte ad ipsos hostes.
 127 Παχὺς τε. Coisl. πλατὺς τε.
 128 Τυπουμένων. Quæ nunc designas, vel statuis,
 præcipis, Bill.: Quæ nunc sculpis. Leuv.: Quæ nunc
 sculpuntur.

130 Τῶν κενῶν φαντασμάτων. Quem vana spe
 ductus, habiturum se hæredem sperabat dives, ina-
 nium duntaxat imaginationum hæredem vocat Gre-
 gorius.
 131 Προσλάμβανε. Insuper adjunge.
 135 Προσκυνεῖν. Coisl. προσκυνεῖ. Vide supra,
 carm. viii, De comparatione vitarum, vers. 66.
 139 Διοίσει. Ita Coisl. Edit. διοίσοι. Μοκ, τῇ ἀμ-
 πώτιδι, ab æstu maris reciproco.

METRICA VERSIO.

Nec quonam ituræ sint opes tandem improbæ.
 Longos labores tu quidem forsitan capis,
 Vigilasque curis anxius noctu et diu,
 Sic ut voluptas sit minor, quam tædia.
 Tu feneraris, fenera usuris alis,
 Digilisque semper fenerum summam geris:
 At ista servas, nec tibi, nec queis putas:
 Verum quibusnam? forsitanne extraneis?
 Bene res haberet; gravibus at forte hostibus,
 Qui teque carpunt, et tuum luxum simul,
 Dignatus es quos frustulo nunquam unico.
 Horum aliquis, abs te læsus sæpius,
 Salso irrigabat poculo qui te, ac tuam
 Domum, calentes fletuum effundens globos,

B Sudore partis vivet alieno bonis:
 Pinguisque gallus, et caput sursum ferens,
 Permulta quæ nunc sculpis, haudquaquam probans:
 Qui forte panis ne quidem huic frustum dabit,
 Quem mente vana fingis hæredem tibi.
 Ad ista, si quid cogitas, junge insuper.
 Torquere, vim adhibe, nil mali intactum sine:
 Terræ profundos excute ac maris sinus.
 Vel mortuorum deseca, ut dicunt, romas:
 Reti sacrum fac, dextram adora, quæ tibi
 Tantum auri, opumque copiam tantam attulit.
 Postpone lucris omnia, propinquos tuos,
 Hostes, amicos, deque te meritos bene.
 Omnino nihil hæc different ab Euripis,

140 Ἡ καὶ Χαρύβδει τῆ βοφοῦση τοὺς στόλους.
 Μικρὸν τι καὶ ὁ πλοῦτος ἐκδυσθῆσεται,
 Ὅσπαι κόρου τις φόρτος εἰς ἀνω βυαίς.
 Μικρὸν μενῦ τι, καὶ προσέρχθ' ἡ δίκη,
 Κρείσσον μὲν, εἰ νῦν· εἰ δὲ μὴ γ', εἰς ὕστερον.
 143 Καλῶς πένεσθαι κρείσσον, ἢ πλουτεῖν κακῶς,
 Ταπεινὸν εἶναι μᾶλλον, ἢ φυσῶμενον,
 Εὐεξίαν δοκοῦντα τὴν ἀβρωσίαν.
 Ἡ πάντ' εἶδει σοι χρυσὸν, ὡς Μίδᾳ ποτὲ
 Φασί, γενέσθαι, ὡς τὰ Μίδου καὶ πάθους,
 150 Ἐχων δίκαιον λιμὸν ἐξ εὐχῆς κακῆς.
 Δυσῆς τίς ἐστι τῶν ἐχιδναίων γενῶν,
 Τούτων, δσ' ἡ ἔρημος Αἰγύπτου φέρει.
 Ταύτης τὸ τύμμα οἶον, ἢ κλῆσις λέγει.

A Τὸ θηρίον γὰρ τοῦ πάθους ἐπάνυμον.
 155 Πίνων διόλλυθ', δς τὸν ἰὸν ἔσπασεν·
 Εὐρών τι βεῖθρον, χανδὸν ἐμπέσων ὄλος,
 Ἐως τὸν εἶσω φόρτον ἐκρήξῃ πότῃ.
 Ὅμοῦ δὲ τὸ ζῆν καὶ τὸ δίφος ἐσχέθη.
 Οὐκ οἶσθα τοῦτο, φίλιπτε', οὐδ' ἀκήκοας,
 160 Ὡς ἄρτον ὕσεν οὐρανὸς λαῶ ποτε,
 Περῶντι τὴν ἔρημον εἰκὸς ἄτροφον,
 Δῶρον θαψιλῆς, ὡς Θεοῦ, καὶ ἀφθονον;
 Ἄλλ' οὖν ἔκειτο τοῖς ἀμέτροις καὶ δίκη.
 Ἐπώζεν εὐθύς τὸ πλέον· μέτρον γὰρ ἦν
 165 Ἡ χρεία τοῦ δωρήματος. Τοῦτ' οὖν δαλ
 Πάσχειν ἕκαστον τῶν ἀδίκων ἐνδικον,
 Ψοφεῖν ποθοῦντας, ἢ συνόζειν οἷς κακῶς

140 Aut a Charybdi, quæ absorbet classes.

552-553 Brevi futurum est ut opes istas evomas,

Ac veluti quoddam satietatis onus sursum fluitans.

Paululum expectabo, et adveniet vindex justitia,

Utilius quidem, si in hac vita; sin autem, in altera.

145 Honestè pauperem esse præstat, quam male divitiis abundare.

Humilem esse melius est, quam superbia inflatum,

Qui pro integrâ valetudine ducit morbum.

Opotebat sane omnia tibi aurum fieri, quod Midæ olim

Contigisse ferunt, ut eadem ac Midas, perpetiaris,

150 Æqua laborans fame ob improbum votum.

Dipsas est quoddam viperarum genus,

Ex his, quas fert solitudo Ægypti.

Hujus ictus qualis sit, nomen declarat.

Animal enim ex morbo, quem parit, nomen consecutum est.

155 Bibendo perit, quisquis hujus venenum hausit;

Si reperit fluen-um, inhiando prosilit totus,

Quousque internum pondus potu dirumpat.

Ita simul cum vita sitis exstinguitur.

Non nosti hoc, amicissime, nec audisti aliquando,

160 Ut panem pluit cœlum populo olim

Iter facienti per desertum, ut par est, cibus carens,

Largum munus, utpote Dei, et sine invidia?

Veruntamen tunc proposita erat avidioribus pœna,

Fetebat illico, quod nimium erat; modus enim

165 Muneris erat necessitas. Hoc itaque semper

Contingere cuilibet injusto æquum esset,

Ut vel creparent desiderantes, vel simul feterent cum iis quæ male

141 Ἐκδυσθῆσεται. Ita Coisl. Alludit ad istud
 Job xx, 15: Divitias, quas devoravit, evomet; et
 Prov. xxiii, 8, Cibos, quos comederas, evomes. Edit.
 ἐκδυσθῆσεται.

144 Εἰ νῦν. Si nunc, sin minus in posterum.

145 Καλῶς πένεσθαι. Ita fere infra carm. xxxiii,
 v. 145.

154 Ἐπάνυμον. Eiusdem nominis ac morbus.

157 Ἐκρήξῃ. Ita Coisl. Edit. ἐκρήξει.

162 Δῶρον. Deest hic versus in Coisl., nec inter-
 pretatus est Billius. — Supplevimus, et Italicis dis-
 tinximus. (CAILLAU.)

167 Ψοφεῖν ποθοῦντας. Vel. desiderijs strepe-
 rent. Ibid. συνόζειν. Ita Coisl. Edit. συνόζειν.

METRICA VERSIO.

Aut a Charybde rabida, quæ classes vorat.
 Brevi futurum est ut vomas istas opes,
 Immodica ventris sarcina ut solet vomit.
 Ventura vindex criminum vis est brevi,
 Aut hic, quod esset melius, aut in posterum.
 Pauperiem honestam malo quam pravas opes,
 Atque humilis esse, quam tumens fastu gravi,
 Pro sanitate deputans morbum integrâ.
 Ut Midæ, in aurum sic tibi verti omnia
 Sane decebat; par tibi pœna ut foret,
 Justam obtinenti non probo ex voto famem.
 Est viperarum quodpiam dipsas genus,
 Quas solitudo Pharia complures alit.
 Ac vulnus ejus quale sit, nomen docet.

B Huic namque morbus, quem parit, nomen dedit.
 Perit bibendo, quisquis hac ictus fuit,
 Aquis repertis, totus in eas ruens,
 Quousque nimio turgidus potu crepet.
 Vita cadente sæva sic cadit sitis.
 Nunquamne ad aures venit hoc, quæso, tuas,
 Fusum esse quondam cœlitus panem agmini,
 Deserta quod per sicca carpebat viam,
 Largum a Deo, carens et invidia datum?
 At constituta pœna erat cupidis nimis;
 Quod plus, olebat illico. Nam muneris
 Modus necessitas erat. Id ergo pati
 Homines iniquos scilicet justum foret,
 Ut vel creparent, opibus aut cum pessimo

Ἔχουσιν. Οὕτως ἂν μόνως ἦσαν σχετοί.
 Τί δ' οὐ τὸ σῶμα τοῖς θέλουσιν ἐνδίδως;
 170 Τί δ' οὐχὶ καὶ λήσταρχον ἀσπάσῃ βίον,
 Τοιχωρυχεῖς τε καὶ διοχλίζεις τάφους,
 Εἰ σοὶ τὸ πλουτεῖν καὶ μόνον σπουδάζεται,
 Τοῦ πῶς δ', ἔθεν τε, μηδὲ εἰς ἄλλως λόγος;
 Κάλλους μὲν εἶναι μέτρον, εἶναι δ' ἕψεως,
 175 Δρόμου, σθένους τε καὶ μελῶν, καὶ ἀλμάτων,
 Λόγων τε, μόχθων τ'. Ἔργον οὐχ ἀρπάγματος·
 Ἐτήσσει δὲ μηδὲν μέτρον· ἄλλ' ἔχειν ξένον
 Τὰ τοῦ καμόντος καὶ καλῶς κεκτημένου,
 Ἥ καὶ πατρίον κληῖρον εὐ δεδεγμένου·

A 180 Καὶ τοῦτ' ἐς μικρὰν ἔστιν οἷς βίου ποιοῦν,
 Τὸν οὐδ' ἔχοντα γινώσκιν ὧν κέκτητ' ἴσως.
 Μὴ σοὶ μόνω δοθήσεται ἡ οἰκουμένη;
 Κἂν ταῦτα δῶμεν, οὐτε καὶ λειψθήσεται;
 Τί οὖν δράσεις; σὺ σπουδάσεις καὶ ταῦτ' ἔχειν;
 185 Ἄει μογήσεις, τῷ λείποντι γὰρ πένθης.
 Ἄλλ' ἂν σχεθήσῃ; τοῦτο καὶ νῦν δοξάτω.
 Τῶν σῶν ἔχεις ὄνησιν· εἰ δ' ἄμετρος εἶ,
 Ἴδὸν τόδ' ἴσθι προστιθεὶς οἷς νῦν ἔχεις,
 Καὶ φλὲξ ἀκάνθαις, δ' προσέρχεται κακῶς,
 190 Οἷς δ' ἂν προσέλθῃ, ταῦτα καὶ συνόλλυται.
 Ὡς οὐ μαραίνει δίσψαν ἐξ ἄλμης ποτὸν,

Possident. Sic duntaxat possent compesci.
 Quidni autem corpus tuum cuivis perimittis?
 170 Quidni et latronum amplecteris vivendi genus?
 Quidni muros effodis, et tumulos diripis,
 Si tu in id unum, ut dives fias, incumbis,
 Quibus modis, et unde acquiras opes, nihil curans?
 Pulchritudini statuitur modus, et visui,
 175 Et cursibus, et robori, et cantilenis, et choreis,
 Et sermonibus, et laboribus; non violentia opus est.
 Divitiarum autem nullus est modus: verum habet extraneus
 Facultates ejus qui desudavit, et honeste eas comparavit,
 554-555 Aut etiam paternam hæreditatem, quam legitime accepit;
 180 Atque his tibi ad exiguum vitæ tempus,
 Qui nequidem forsitan novit bona quæ possidet.
 Nunquid tibi unus dabitur orbis?
 Sed ut illum demus, annon aliquid relinquetur?
 Quid igitur facies? tunc satages illud etiam acquirere?
 185 Semper laborabis, ob id quod restat, pauper.
 An tandem tibi modum statues? quin id jam nunc tibi faciendum decernito?
 Facultatum tuarum habes fruitionem; si autem insatiabilis es,
 Venenum scito te addere iis quæ possides,
 Et instar flammæ spinas corripientis est quidquid accedit injuste,
 190 Et quibus admovetur, hæc simul absumuntur.
 Quemadmodum non exstinguit sitim salsa potio,

169 *Ὁ τὸ σῶμα*, etc. Billius hæc per aculeatam ironiam dicta a Gregorio observat.

170 *Ὁχὶ καὶ λήσταρχον*. Hunc versum Billius non reddidit, nec Leuv. — Supplevimus, et Italicis distinximus. (CAILLAU.)

175 *Ὡς λόγος*. Coisl. *Ὡς*, nulla ratione habita.

176 *Μόχθων τ'*. Ita Coisl., quæ vox interpretatione separatur ab his quæ sequuntur, *ἔργον οὐχ ἀρπάγματος*, non opus est violentia; id est, id fit sponte, absque ulla vi; siquidem defatigatio efficit, ut his rebus modum imponamus. Edit. *μόχθων*. — Unde contra sensum simul et contra metrum verterat Billius: *Verbisque, labor est quidem, non vis rapax*. Correctum quoad utrumque versum Italicis distinximus. (CAILLAU.)

180 *Τοῦτ' ἐς μικρὰν*. Ita Val. Edit. *τοῦτο μικρὰν*. — Sic Benedictini, qui, ut sensui faveant, metro prorsus nocent, ut cuilibet manifestum est. (CAILLAU.)

183 *Κἂν ταῦτα δῶμεν*. Superiori versus οἰκουμένη non in genere pro toto terrarum orbe accipienda est (alioqui nihil acquirendum superesset), sed duntaxat pro iis terræ partibus quæ ab hominibus incoluntur. BILL.

184 *Τὸν δράσεις*. Ita Coisl. Edit. *τί γούν*, etc. — Sic correxerunt Benedictini, licet editorum lectio metro magis faveat. (CAILLAU.)

185 *τῷ λείποντι*. Ita fere supra carm. viii, vers. 85.

189 *Ἀκάνθαις, δ'*. Ita Coisl. Edit. *ἀπάνθ'*, mendose: quod mendum corrigere tentavit Billius, sed frustra: nisi quod observat recte, divitias iniquis artibus comparatas, instar flammæ corripientis et absumentis quidquid admovetur, etiam honestis rationibus quæsitis opibus perniciem afferre.

199 *Προσέλθῃ*. Coisl. et Val. *συνέλθοι*.

191 *Ἐξ ἄλμης*. *Hæustus e mari potus*.

METRICA VERSIO.

Partis olerent. Unum id illos sisteret.
 Quin ipse corpus obijcis cuivis tuum?
 Quin et latronum deliquis vitæ genus?
 Sepulcra quia tu diripis, tecta effodis?
 Opibus struendis siquidem omnino studes,
 Nec unde curans, nec quibus prorsus modis.
 Figere decori, visui, atque robori
 Modum, choreis, cantilenis, cursibus,
 Verbis, labori; non opus violentia.
 At non modus opum est ultus, his sed exterus
 Fruitur, labore parta quæ alius maximo
 Tenebat, aut quæ liquerat moriens pater.

B His fruitur, inquam, pauculos sæpe ad dies,
 Qui forte nec quæ possidet novit bona.
 Orbisne dabitur totus hic soli tibi?
 Ut demus ipsum, nonnihil restat tamen.
 Quid ergo facies? addere hæc satages quoque,
 Semper laborans, pauper ob restantia?
 Cohibebis at te? quin idem nunc jam placet?
 Fructus tuorum te juvat. Nescis modum?
 Opibus venenum, quas habes, addis miser,
 Instarque flammæ est quidquid injuste advenit.
 Quodcumque tangit, id statim simul interit.
 Ut unja salsa fervidam haud fugat sitim,

Οὐδ' ὄψις ἐμμένουσα τῷ ποδουμένῳ
 Τὸ φίλτρον, ἀλλὰ διπλασίως ἐξάπτεται·
 Οὕτω τὸ ληφθὲν τοῖς ἀπλήστοις φάρμακον,
 195 Ἄει καθίστατ' εἰς ὄρεξιν πλειόνων.
 Γνώμην ἔδωκ' ἄν τοῖς ἀπραγμοεστέροις,
 Ἥ τοῖς πένησι, συμφέρειν τι τοῖς κακοῖς,
 Ὡς θηροὶ βρῶσιν, ἢ χοῶς τοῖς δαίμοσιν,
 Ἄς προσφέρουσιν οἱ γε δεισιδαίμονες,
 200 Εἰ, τοῦτ' ἐχόντων, ἡρεμεῖν ἐμέλλομεν.
 Ὅδ' ἄν τι καὶ πένητας οἶόν τ' ἦν ἔχειν,
 Ἄει τρέμοντας τῶν κακῶν καὶ τὰς σκιάς.
 Νῦν δ' οἶδα πάντων φάρμακον, πλὴν τῶν κακῶν·
 Λιμοῦ δίαίτα, πλησμονῆς τὸ ἐνδοεῖς,
 205 Ἦ δῶρωπος ἢ κένωσις, ὀφθαλμοῦ σκότος,
 Πένθους λογισμὸς ἢ φίλος, λύπης χρόνος·

A Τοῖς δυσπλοοῦσι, πυροδὸς ἢ λιμὴν φανερὸς,
 Κόποις, ἄλειμμα· τοῖς πονηροῖς δ' οὐδὲ ἔν,
 Πλὴν τοῦ Θεοῦ τε καὶ δικῆς καὶ τρυμμάτων·
 210 Ἄλλ' οὐδὲ ταύτης αἰσθάνονθ' οἱ δυσσεβεῖς.
 Ἡ πλησμονὴ γὰρ καὶ δικῆς καταφρονεῖ.
 Ζόφῳ καλύπτει τὰς φρένας ὁ συνεργάτης,
 Χαλκοῖ τὸ νῦτον, ὡς ἀνήλατος σαφῶς,
 Ἄκμων σιδήρῳ, τῇ κακῶσει γίνεται·
 215 Πρὸς τὰ παραδείγματα' εὐθέως ἀνατρέχει.
 Τί τοῦτο, Χριστέ; πῶς δέδωκας τοῖς κακοῖς
 Τὰ τῶν ἀρίστων ἔστιν ὧν προσκρούσματα,
 Ὡς ἄν τιν' εὐρίσκουσι τοῦ τρόπου φυγῆν;
 Καλὸν μὲν οὐδεὶς, καὶ πλέον, λογίζεται,
 220 Κακὸν δὲ, καὶ μικρόν τι, γίνεται πῖναξ
 Τοῖς ἀφροεστέροις τε καὶ κακωτέροις.

Nec aspectus defixus in rem desideratam
 Amorem, sed duplo magis accenditur,
 Sic sumptum ab hominibus insatiabilibus medicamentum,
 195 Semper excitat ad appetitionem plurimum.
 Id consilii darem libenter iis, qui tranquilliore vita sunt,
 Aut inopibus, dare quidpiam improbis,
 Ut feris escam et libamina dæmonibus,
 Quæ offerunt superstitiosi,
 200 Si tali munere tranquillitatem consecuti essemus.
 Sic fieri potest, ut ipsi etiam aliquid pauperes haberent,
 Qui semper reformidant vel ipsas improborum umbras.
 Nunc autem scio ad omnia esse remedia, præterquam ad improbos.
 Famis remedium est cibus; repletionis, inedia;
 205 Aquæ intercutis, evacuatio; oculi, cæligo;
 Luctus, ratio vel amicus; doloris, tempus;
 Tempestato jactatis, fax aut littus conspectum;
 Laboribus, unctio; improbis autem nullum,
 Præter Deum et pœnam, et plagas:
 210 Imo nequidem pœnam sentiunt improbi.
 Etenim satiætas ipsam quoque pœnam continent.
 Caliginem offundit mentibus ille improborum cooperatores.
 Æreum reddit dorsum, ut indomitus prorsus,
 Velut incus ferro, homo afflictioni fiat.
 215 Ad exempla protinus currunt.
 Quid hoc, o Christe, quomodo concessisti improbis
 556-557 Præstantissimorum quorundam hominum offensiones,
 Ut quoddam vitium suis inveniant effugium?
 Bonum quidem nemo, quamvis amplum, considerat:
 220 Malum vero, ut libet parvum, est loco tabulæ
 Stultissimis et improbissimis hominibus.

196 Τοῖς ἀπραγμοεστέροις. Iis qui vita tranquilliore frui volunt.
 197 Ἡ τοῖς. Ita Coisl. Edit. ἦτοι.
 200 Τοῦτ' ἐχόντων. Si, postquam hæc haberent.
 204 Λιμοῦ. Coisl. λοιμοῦ.

212 Συνεργάτης. Operis socius, diabolus.
 213 Τὸ νῦτον. Coisl. τὰ νῦτα.
 215 Ἀνατρέχει. Ita Coisl. Edit. τρέχει.
 219 Καλόν. Virtutem quidem nemo quamvis insignem, etc.

METRICA VERSIO.

Nec flammam amoris fixus in amatam diu
 Visus, sed inde surgit hæc duplo altior:
 Cepere sic quod, nimia quos opum tenet
 Cupido, virus plurimum est sitim afferens.
 Avidos quietis, vel quibus desunt opes,
 Libens monerem, quidpiam ut darent malis,
 Feris ut escam, dæmonum aut turbæ impia
 Libamina, superstitio quæ demens colit,
 Si certa nobis munere hoc esset quies.
 Sic aliquid etenim forte haberent pauperes,
 Umbram improborum fide qui nullo tremunt.
 Ad cuncta nunc est pharmacum, at non improbis.
 Saturo necdetur inedia, et victus fami,
 Inanitio aquæ intercuti, lemis nigror,
 Ratio aut amicus luctui, molestiæ

B Tempus, procellis visa fax aut littora,
 Oleumque fessis: improbos at nil juvat,
 Præter Tonantem, vulnera et pœnas graves.
 Quanquam nec ipsas pestilens sentit cohors.
 Obesity nam vindicem quoque Numinis
 Vim spernit: animos genius et cæcat malus.
 Dorsum ille reddit æreum, ut, ferro velut
 Incus, domari non queant mille ictibus.
 Exempla veterum protinus multa afferunt.
 O Christe, quidnam hoc? improbis lapsus viris
 Cur optimorum, quæso, sunt abs te dati,
 Quo fugere possent perditis in moribus?
 Insigne nemo cum bonum consideret,
 Vitium tamen nil tam leve est, quin improbis
 Stultisque tabulæ sit loco, hanc ut expriment.

Καλοῖς σίδηρος, κηρὸς ἐν τοῖς χεῖροισιν
 Εἶσι, τὸ χεῖρον βράδιος τυπούμενοι.
 « Οὐ σωρρονῶ· τί δ' ; ἄλλος οὐχ εὐρίσκειται
 225 Τοιοῦτος ; » Οἱμοὶ ! καὶ σοφῶν λέξει τινά.
 « Κτείνω· τί δ' ; οὐχὶ κἀνθάδ' εὐρεθῆσεται
 Τῶν τις παλαιῶν, ἢ νέων ; Πλουτῶ κακῶς·
 Ἔθνη δὲ τ' ἄλλος καὶ πόλεις ἐκτῆσατο.
 Ὅρκου δὲ τις οὐκ οἶδεν ἀρνησις πόσον
 250 Χείρων ; » Ἐπειτ' ἀρνησις ἐπλάσθη τινός,
 Εἰς συγκάλυψιν τραυμάτων ἐλασσόνων.
 Πρὸς ταῦτα καὶ τι μυθολογήσαι οἱ θέλω,
 Εἰ δεῖ τι παίζειν ἐν μέσῳ τῶν συμφορῶν,
 Μῦθον πρέποντα τοῖσδε τῶν σοφισμασι.
 255 Τὴν γλαῦκ' ἐπέσκαωπτε τις· ἦδ' ἐφύγγαν
 Τῶν σκωμιάτων ἕκαστον εὐστόχῳ λόγῳ·

A « Ὅσον κάρηνον ! -- Τοῦ Διὸς δὲ πηλίκον ! —
 Ἡ γλαυκότης δέ ! — Τοῦτο τῆς Γλαυκίωπιδος. —
 Φθέγγη δύσσχον. — Ἡ δὲ κίττα καὶ πέλων. —
 240 Τὸ λεπτόπουν πῶς ; — Ψῆρ δὲ σοὶ τί φαίνεται ; »
 Ἐπεὶ δὲ πάντα διέδρασε βράδιος,
 Ἐνὶ κρατεῖται, καὶ σοφῆ περ οὐσ' ὄμως.
 « Ἄλλ', ὦ σοφῆ, σκόπησον, ὡς τούτων μὲν ἐν
 Ἐνὶ πρόσσει, σοὶ δ' ἅπαντα καὶ λίσαν·
 245 Γλαυκῆ, δύσσχος, λεπτόπους, βαρῦκρανος
 Τούτοις ἀπῆλθεν ἐντραπεῖσ' ἠ φιλιτάτη.
 Σὺ δ' οὐδὲ τοῦτο, ἀλλὰ κἀν μῦθῳ πολλῷ
 Ἔστι τις ἔρηνις σῆς φρενὸς σοφώτερος.
 Ἐνδὸς τὰ πάντα· τούτῳ σου τὸ δυσχερές.
 250 Ὡς ἐν μὲν ἀρπασθέντα, καὶ που δεύτερον
 Πταῖσαι τι, καὶ μικρόν τι, συγγνώμην ἔχει.

Ad res honestas ferrei, ad turpissimas cerei
 Sunt, facile in pejorem partem conformati.
 « Non sum pudicus: annon alius reperitur
 225 Talis? » Hei mihi! et sapientium proferet quempiam.
 « Homicida sum: quid autem? nonne et hic inveniatur
 Quis ex antiquis hominibus aut novis? Facio rem mala ratione:
 Nonne alter et gentes et urbes sic acquisivit?
 (Juro:) juramento autem quis nesciat, quantum abnegatio
 230 Sit deterior? » Deinde fingitur abnegatio cujuspiam,
 In tegumentum vulnerum minorum.
 In hanc rem, quamdam narrare fabulam tibi volo,
 Si quid decet ludere mediis in malis,
 Fabulam, inquam, convenientem hisce versutiis.
 235 Noctuam quam irridebat, illa autem propulsabat
 Cavillationum unquamque ingeniosis verbis.
 « Quantum tibi caput est! — Jovi quanto majus? —
 Quam cæruleus oculorum color! — Hic Palladis color est. —
 Cantas horride. — Pica adhuc horridius. —
 240 Quam exiles pedes! — Quid tibi videtur sturnus? »
 Cum autem omnia depulisset facile,
 Uno superatur, quamvis sapiens esset.
 « O sapiens (dixit ille), considera quod horum duntaxat unum
 Cuique est vitium, tibi autem omnia, et quidem insigniter;
 245 Cæsia es, sonans horride, tenui pede, grandi capite. »
 Ad hæc discessit multo rubore suffusa.
 Tu vero nequidem hoc; sed etiam in fabula
 Est avis quædam longe, quam tu sis, sapientior.
 Tibi uni omnia sunt vitia: hoc tuum est malum.
 250 Semel quidem per mentis subreptionem, aut etiam iterum
 Peccatum aliquod, modo exiguum, admittere, venia dignum est.

225 Οἱμοὶ. Coisl. ἦ μοι καὶ, etc.

227 Πλουτῶ κακῶς. Coisl. πλουτῶν.

229 Ὅρκου δὲ τις οὐκ οἶδεν. Ita Coisl. Edit. ὄρ-
 κον. — Hic evidenter deest aliquid, nisi legendum sit
 ὄρκῳ δὲ· τίς οὐκ οἶδεν, etc. CAILLAU.

237 Ὅσον κάρηνον! Quam grande, quantum tibi

caput! Billius quale collum, quod noctuæ non con-
 venit cujus breve est collum.

243 ὦ σοφῆ. Edit. ὦς.

247 Σὺ δ' οὐδὲ τοῦτο. Tu veto nequidem hoc, hoc
 est, nequidem pudore afficeris.

251 Πταῖσαι τι. Ita Coisl. Edit. πταίσαντι.

METRICA VERSIO.

Ad honesta ferrum, cera sunt ad turpia,
 Facile experimentes quidquid est dignum probro.
 « Non sum pudicus: talis annon quispiam
 Reperitur alter? » ac probum aliquem proferet.
 « Perimo: quid? annon hic quoque existet reus
 Veterum aut recentum quispiam? Ditor male:
 Gentes et urbes alius adjunxit sibi.
 Juro: quid? annon gravior est negatio? »
 Statimque finget qui fidem abjuraverit,
 Leviora tegere quo queat sic crimina.
 Adversus ista fabulam quamdam libet
 Referre, si quid ludere in malis decet,
 Que quadret istis optime versutiis.
 Ridebat aliquis noctuam; scite ast ea
 Verbisque acutis scommata fugabat procul.

ΠΑΤΡΟΙ. ΓΒ. XXXVII.

B « Heu quale collum! — Majus est multo Jovi. —
 Glaucedo quanta est! — Et Minerva cæsia. —
 Insuave cantas. — Pica longe insuavius. —
 Pedesque tenues quam tibi! — Sturno magis. »
 At cuncta facili repulit ut negotio,
 Superatur uno, quamlibet scita admodum.
 « Specta (ille dixit), o sagax, quod unicum
 Est cuique vitium: cuncta sed valde tibi.
 Colla alta, glauca, stridula, et tenui pede. »
 Ad hæc pudescens illa discessit statim.
 At tu nec istud: volucris ast in fabula
 Multo, ipse quam sis, cernitur sapientior,
 Te vitia sciant omnia: hoc tuum est malum.
 Peccare namque, mentis abreptæ impetu,
 Semel iterumque nonnihil, venia haud caret;

28

Δώσω τι μικρὸν καὶ σκότω τοῦ σώματος.
 Τὸ παντελῶς ἄπταιστον ἐν Θεῷ μόνω
 Τὸ δ' ἐκ προνοίας, καὶ φρονούντα τῷ κακῷ,
 255 Καὶ πολλάκις τε καὶ κακῶν τὰ μέγιστα
 Πταίειν, ἀναίσχυντόντα καὶ γελῶμενον,
 Καὶ μηδὲ πληγαῖς σωφρονίζεσθαι θέλειν,
 Αἴς καὶ τὰ πάντα θθλι' ἐκπαιδεύεται,
 Γυμνῆ δὲ χωρεῖν τῇ κεφαλῇ πρὸς κινδύνους,
 260 Τοῦτ' ἔστιν ἡ δεινὴ τε καὶ κακὴ νόσος.
 Τὰ σὲ σκόπει σὺ, καὶ τὰ προστεταγμένα,
 Τί πρακτέον σοι, καὶ τί σοι μὴ πρακτέον.
 Καιροῦ δ' ἐκεῖνα καὶ τύπου σκόπει τίνος;
 Ἡ πίστις ἤρχεθ' ὡς περ οὖν τοῖς νηπίοις
 265 Ἔδει ποδηγίας τε καὶ λεπτής τροφῆς·

A Τοῦτ' ἦν δ' καὶ πταίουσι συγγνώμης μετῆν
 Σοὶ δ' οὐκ ἔτ' ἔστι, τοῦ λόγου πεπλησμένου,
 Καὶ πολλὰ Χριστοῦ σοῖς κακοῖς πεπονθότος
 Ἄλλ' ἡ τίσις μενεῖ σε τῶν ἐπταισμένων·
 270 Ἐπταισμένων τί φημι; τῶν νῦν δρωμένων
 Ἔχει δὲ πολλὰς κἀνάθ' ἡ δίχη λαβᾶς
 (Οὕτω λέγω σοὶ τὰς ἐκεῖθεν ἐλπίδας)·
 Οἶκος, γυνὴ σοι, παῖδες, εἰ τι φιλιτατον,
 Εἴπερ μενεῖς σύ γ' ἀλλὰ τούτοις δεξιός,
 275 Ἡ κτήσις αὐτῆ, τὸ τρυφᾶν παρρησία,
 Τὸ σῶμα πάντων ἔσχατον. Ταῦτ' οὖν ἔχω
 Ζωῆς τοσοῦτον φόρτον, ἀσφαλῶς πλέε.
 Τί δ'; οὐχὶ καὶ σοὶ καὶ νόσοι καὶ συμφοραὶ;
 Πένης τε καὶ δοικῆς ἔστι σοὶ βίος

Dabo etiam quidpiam parvum caligini corporis.
 Omnino enim non impingere est Dei solius.
 Verum consulto, et gloriantem etiam de malo,
 255 Et sæpius, et vel maxima peccata
 Perpetrare, et impudentem esse, licet irrisum,
 558-559 Et nequidem plagis ad frugem revocari velle,
 Quibus miserrime quique erudiuntur,
 Nudo etiam capite ferri in pericula,
 260 Istud est gravis et noxius morbus.
 Tua tu considera, et quæ præcepta sint,
 Quid agendum tibi, et quid tibi agendum non sit.
 Cujus autem illa temporis perspice, et cuius fuerint typi.
 Fides oriebatur. Itaque velut parvulis
 265 Opus erat manuuctione et tenui cibo:
 Hæc erat causa, cur cadentibus venia dabatur.
 Tibi autem non perinde est, cum plena jam sit fides,
 Et plurima pro peccatis tuis Christus pertulerit
 Sed te manet vindicta eorum quæ perpetrasti.
 270 Quæ perpetrasti? quid dico? imo eorum quæ nunc perpetras.
 Habet autem plurimas hic justitia occasiones
 (Necdum dico quæ te maneant hinc digressum spes):
 Tibi domus, uxor, filii, et quidquid charissimum est,
 Modo tamen ipsis fueris commodus,
 275 Ipsæ opes, et deliciarum libera facultas,
 Corpus ipsum denique. Hæc igitur habens
 Vitæ tantum pondus, caute naviga.
 Quid autem? (inquis) nonne tibi et morbi et calamitates accidunt?
 Inopsque et tecto carens vita?

265 Τύπου σκόπει τίνος. Cujus ritus ac forma.
 264 Ἠρχεθ'. Fides incipiebat, expectabatur. Hic
 Gregorius occurrit objectionibus ex Veteri Testa-
 mento petitis easque dissolvit.
 267 Σοὶ δ' οὐκ. Ita Coisl. Edit. σὺ δ' οὐκ.
 268 Σοῖς. Ita Coisl. Edit. τοῖς.
 274 Εἴπερ μενεῖς σύ γ'. Ita Coisl. Billius sic
 emendat, aut emendare sibi videtur locum, quem
 depravatam arbitratur: ὑπερμένης σύ γ', ἀλλὰ τού-
 τοις δεξιός, quæ quidem me non intelligere fateor,

et sic vertit: *superbus es quidem, his at commodus.*
 Certe nihil necesse est textum immutare, qui rec-
 tum satis exhibet sensum. *Si tamen his ipse commo-
 dus existeris: si bene illis usus fueris, si quæ tua
 in eos humanitas.*

278 Τί δ'; οὐχί, etc. Verba hæc sunt divitis mor-
 bos et res adversas objicientis.

279 Πένης τε. Leuv. ita reddit: *Cur non et i, se
 vitam inopem et extorrem agis?*

METRICA VERSIO.

Ut demus aliquid corporis caligini:
 Nam solus omnino liber est calpæ Deus.
 At destinata mente cum peccas, malo
 Et gloriaris, et frequens, et maxima
 Committis, irrisusque frontem perfricas,
 Plagis nec ullis effici melior cupis,
 Queis eruditur quisque vel miserrimus,
 Nudoque capite ferris in pericula;
 Hoc vero morbus est malus, perquam et gravis.
 Tete ipse specta, quidque lex a te exigit,
 Quid facere, quid non, debeas. Specta quoque
 Sint cuius illa temporis, cuius typi.
 Ortum trahebat tunc fides: ut parvulis
 Opus ergo tenui victu erat, dūtu et manus;
 Ob idque venia danda tunc lapsis erat.

B Tibi non perinde, plena jam cum sit fides,
 Christusque multa tulerit ob noxas tuas.
 Verum ob patrata pœna te vindex manet:
 Quid ob patrata dico? ob hæc, quæ nunc patras.
 Et captiones hic habet multas Deus
 (Necdum, in futurum quæ manent, tibi pro-
 [fero];
 Tibi domus, uxor, filii, si quid tibi
 Charum est (superbus es quidem, his at commodus),
 Opes et ipsæ, luxus, et filicia,
 Et corpus ipsum denique. Hæc habens, onus
 Tantumque vitæ, moneo caute naviges.
 Quid? (inquis) annon tibi quoque et morbi, et
 [graves
 Casus, inopsque vita? non tecto carens?

280 Πάλιν πλέκῃ σὺ τοῖς ἀλλοτρίοις κακοῖς·
 ἤ τί σοι τόδ' ἐστὶ τὰμὰ δυστυχήματα,
 ὧς ἂν καλέσαις αὐτός; ἢ σὺ καὶ πονῶν,
 ἠλγεις ἂν ἦττον, συγκάμνοντος τοῦ πέλας
 Ἔπειτ' ἀκουσον, ὡς εἰδὸν πάσχειν οὐκ ἴσον·
 285 Τούτων τὰ μὲν δέδρακα, οὐ πένονθ' ἐγώ·
 Τὸ γὰρ πένεσθαι καὶ πλανᾶσθ' ἐκουσίως
 Ποθῶ, τὸ δεσμῶν τυγχάνειν ἐλευθερός,
 Μηδ' ἐνόθ' εἶναι τὴν ἐμὴν κατοικίαν.
 Σοὶ ταῦτα φιλτατ', ἀλλ' ἐμοὶ τάναντία.
 290 Παῦσαι λέοντι μέτρα κέρκωπος φέρων.
 Ταῦτ' οὖν νομίζεις συμφοράς; ὦ συμφοράς!
 Τοῖς δ' ἄχθομαι μὲν (καὶ γὰρ οὐκ ἀνήσομαι,
 Ἔχω τι καγὼ τοῦ χόδς καὶ τοῦ ζύλου,

A Καὶ τῆς ἐκείθεν ἡδονῆς, ἄνθρωπος ὄν)·
 295 Ἄλλ' οὖν φέρω τε καὶ στέγω πάσχων τόδε.
 Ἐμοῦ τὸ πάσχειν κρείσσον ἢ σοῦ τὸ σθένειν.
 Ἐπειτα τοῦτο συνδιασχεψώμεθα.
 Ἄμφω κακούμεθ'· ἀλλὰ σοὶ μὲν τοῦ τρόπου
 Δίκη τὸ πάσχειν· ὁ τρόπος κατήγορος,
 300 Τὸ πικρὸν ἔνδον καὶ σαφές κριτήριον.
 Ἐμοὶ δέ τις κάθαρσις ἢ μοχθηρία,
 Καὶ τῆς τυχούσης αἰθάλης· οὐπω λέγω
 Πεῖράν τιν' εἶναι καὶ πάλην τὸ δυσχερές,
 ὧς ἂν κρατήσῃς καὶ τύχοιμι τοῦ στέφους.
 305 Τί ταῦτα; τίς σοι τῶνδ' ὕλησις τῶν λόγων;
 Ἰατρὸν οὐδαὶς εὖ φρονῶν σοφίζεται·
 Ἡ λήσθη' οὕτω τῇ νόσῳ διαφθαρείς.

280 Rursus artificiose exagitas aliena mala.

Quid ad te meæ calamitates,
 Quemadmodum ipse appellas? nunquid tu morbo correptus
 Doleres minus, si eodem morbo laboraret proximus?
 Præterea audi, quod ipsum pati nequaquam par sit.

285 Horum alia quidem feci, non passus sum ego.

Nam inops esse et vagari sponte mea
 Cupio, et vinculis esse liberum,
 Nec in hac vita fixam esse meam habitationem.

Tibi hæc chara sunt, mihi vero contraria.

290 Noli leonem metiri ex simia.

Hæc ergo arbitraris esse calamitates? o calamitates!

Quibusdam equidem angor (id enim non negabo:

560-561 Habeo quippe aliquid terræ et ligni,
 Et noxiæ, quæ inde nata est, voluptatis, homo cum sim);

295 Verum tamen perfero, et tolero quæ patior.

Cruciatu meus præstat robori tuo.

Quin etiam hoc una simul consideremus:

Ambo affligimur; verum tibi vitiorum

Pœna est, id quod pateris; ipsi mores te accusant,

300 Acerbumque et accuratum, quod intra te est, tribunal.

Mihi vero ærumna est quædam purgatio

Vel levioris fuliginis: necdum dico

Explorationem quamdam esse et luctam, hanc adversitatem,

Ut vincendo assequar coronam.

305 Quid ista? quænam tibi ex his verbis redit utilitas?

Medico nemo mentis compos illudit;

Vel sic inscius morbo periret.

280 Πάλιν πλέκῃ. Hæc est responsio Gregorii.

282 Καλέσαις. Ita Coisl. et Vat. Edit. καλέσαις.

285 Τούτων τὰ μὲν. Res adversas ita dividit
 Gregorius ut quasdam hoc nomine appellandas
 esse neget, cum voluntariæ sint, ut paupertatem,
 et ex aliis locis in alia loca oberrationem; in aliis
 autem, ut corporis doloribus, patientiam adhibeat.

287 Ποθῶ. Coisl. πεθῶ. Mox, sup. lin. τῷ δε-
 σμῶν, pro τῷ δεσμῶν.

290 Παῦσαι, etc. Hoc proverbium, inquit Billius,
 non ineleganter usurpari solet de iis qui propterea
 quod ipsi in voluptatibus et deliciis summum bo-

num ponunt, optimos viros, ob præsentis vitæ la-
 bores et calamitates, miseros et infelices dicunt.

291 Ὁ συμφοράς. Ita Billius emendavit. Edit.
 ὡς συμφοράς.

295 Στέγω πάσχων τόδε. Coisl. σέβω πάσχων
 τόδε. Al. στήρω, amplexor, acquiesco iis quæ pa-
 tior.

299 Ὁ τρόπος κατήγορος. Ipsi mores tui sunt ac-
 cusatores.

305 Τί ταῦτα. Ita Coisl. Edit. τίς.

306 Ἰατρὸν. Ita Coisl. Edit. ἰατρῶν.

METRICA VERSIO.

Aliena rursum sævus exagitas mala.
 Nostræ quid te miseræ? sic nam vocas
 Quæ dura patior. Tune correptus febri,
 Levius doleres, alterum ægrorum videns?
 Audi deinde: dispar est ipsum pati.
 Horum ipse quædam passus haud sum, sed lubens
 Feci. Vagari nam libet, censu libet
 Carere: liber vinculis nam sum omnibus,
 Nec ulla sedes uspiam hic fixa est mihi.
 Tibi chara sunt hæc? at mihi contraria.
 Ne tu leonem metiare ex simia.
 Calamitates hæc putas? Sortem gravem!
 Angor quibusdam rursus (haud negavero,
 Mihi quippe limi, cum sim homo, pars est quoque,

B Lignique, et illinc gaudii orti noxii),
 Toleranter ista pectore at fero tamen.
 Cruciatu iste robori præstat tuo.
 Mecum istud etiam tu, velim, consideres.
 Vexamur ambo: criminum sed tu luis
 Pœnas: aperte hoc arguunt mores tui,
 Sævum tribunal mentis, et clarum admodum.
 Ærumna contra non nihil mea crimina,
 Fuliginemque vel levem expurgat meam.
 Quin forte luctæ est instar hæc molestia,
 Ut, hoste victo, nobilem palmam assequar.
 Quid ista? quisnam fructus ex verbis tibi?
 Nemo medenti, præditus mente integra,
 Illudit: aut sic semet imprudens necat.

Δύω νοσήματ', ἢ καταφρονεῖν Θεοῦ,
 Ἥ συμπηγιέντα τοῖς κακοῖς, ἀπ' ἐλπίδος
 510 Ἐχειν τὸ χρηστὸν. Ἄλλ' ἐμὸν δέξαι λόγον.
 Τούτων πάθοις σὺ μηδέτερον· ἴσον κακὸν
 Περιφρόνησις, ἀπόγνωσις ἐλπίδος.
 Κριτῆς μὲν ἔστιν, ἀλλὰ καὶ πατὴρ Θεός·
 Δέδοικας ὡς κρίνοντα, ὡς χρηστῷ δέ γε
 315 Θάξῃρσον· εἰπέ τὴν νόσον, σωτηρίαν
 Αἴτει, δίδου τε δάκρυον τοῖς τραύμασι.
 Δὸς καὶ πένησι, τοῖς καλοῖς σου προστάταις,
 Οἱ πλουσίως χαρίζουθ' ὥνπερ χρῆζομεν
 Ἥμελις, τὸν οἰκτον ἐκ Θεοῦ τὰς τ' ἐλπίδας·
 520 Δὸς δ', εἰ δίδως, τῶν σῶν τι· τοῖς ἀλλοτρίοις
 Μῆτε τράπεζαν μῆτε τὸν πτωχὸν σκέπειν.

Α Ὁ μὲν γὰρ ἔστι πλάσμα τῆς τοῦ Θεοῦ χειρὸς,
 Ὄστ' οὐκ ἄτιμος· ἢ δὲ καὶ σεβασμία.
 Μῆ μοι τὸ θεῖον ὡς δικαστὴν ἄθλιον
 325 Ἰπόσπα, μὴ καὶ σοι πλέον χολώσεται.
 Κλέπτειν διδάσκεις τὸν κλοπῆς ἀναίρεττην;
 Εἰ μὲν σε πείθω, κρείσσον· εἰ δὲ μηδέπω,
 Τὸ γοῦν τυραννεῖν ὀφεί γοῦν στήσόν ποτε
 (Κόρος δὲ πάντων καὶ καλῶν καὶ χειρόνων)·
 330 Καὶ τοῦτο τῶν σῶν αἰνέσω· τοῖς γὰρ κακοῖς
 Μέγιστόν ἐστι καὶ στάσις πονηρίας.
 Εἰ μὲν δέχη τούτ'· εἰ δὲ μὴ, σὲ μὲν τάφου
 Μνήσω, τὸ πάντων τῶν κακῶν ἔστιν πέρας,
 Ὅν πᾶσιν ἔξεις ἴσα, κἄν Ἡρακλεῖος
 335 Στήλας παρέλθῃς, καὶ πύλας τὰς Κασπίας.

Duo hic sunt morbi, aut Deum contemnere,
 Aut oblitum malis omnem honi spem
 310 Abjicere. Tu vero meum excipe consilium.
 Neutrum tibi contingat. Par malum est
 Contemptus Dei et desperatio.
 Judex quidem est, verum et pater Deus;
 Ut judicantem metuis, ut bono
 315 Conside; expone morbum; salutem
 Posce; da lacrymas vulneribus tuis.
 Da etiam pauperibus, velut bonis patronis,
 Qui affatim largiuntur, quibus indigemus
 Nos, scilicet Dei commiserationem et bonas spes.
 320 Da porro, si das, ex tuis; nec alienis ex rebus
 Mensam exhibeas, aut pauperem tegeas.
 Pauper enim est signum manus Dei,
 Ideoque non contemnendus: mensa autem venerabilis est.
 Ne tu Numini tanquam malo judici
 325 Corruptelam moliri velis, ne tibi magis irascatur.
 Subripere doces eum, qui furtum prohibet?
 Si te persuadeam, id quidem melius; si minus autem,
 Saltem tyrannidem exercere tandem aliquando desine
 (Satietas enim est rerum omnium tum bonarum, tum malarum);
 330 Et hoc equidem in te laudabo; improbis enim
 562-563 Maximum quoddam est desistere de pravitate.
 Si hoc admittis (bene est); si minus, tumultum
 Tibi in mentem revocabo, qui omnium malorum est finis;
 Quem habebis communem cum omnibus, etiamsi Herculis
 535 Columnas prætergredereris, et ultra portas Caspicas,

308 Δύω. Ita Coisl. Edit. δύο.

309 Ἡ συμπηγιέντα. Coisl. συμπηγιέντα.

321 Τράπεζαν. Billius veritit *sacram mensam*, atque in notis censet intelligendum esse *sacram Eucharistiam*, eo quod postea dicatur *σεβασμία*. Hic tamen Gregorius non nisi de mensa hospitibus exhibita, quæ quoniam *ipsa venerabilis* appelletur, nihil profecto vetat, loqui videtur. Ibid. τὸν πτω-

χὸν σκέπειν. Coisl. τῷ πτωχῷ σκέπην. Combef. τὴν πτωχῶν σκέπην.

324 Μῆ μοι τὸ θεῖον, etc. Eum, qui post multas opes scelerate partas, aliquid in pios usus erogat, tanquam hinc scelerum impunitatem empturus, huic pulchre comparat qui judicem pecunia corrumpere molitur. BILL.

334 Ὅν πᾶσιν. Ita Coisl. Edit. ὧν.

METRICA VERSIO.

Morbus duplex hic, vel Deum contemnere,
 Malis vel omnino obrutum (unctas procul
 Spes effugare. Monita sed nostra excipere.
 Neutrum tibi ex his accidat. Pari in malo
 Hæret, Deum qui tenet, et qui spem abjicit.
 Est ille judex: est item dulcis pater.
 Ut judicantem metuis? at benignitas
 Te firmet. Equid doleat, exponit, ac pete
 Supplex salutem; lacryma ob plagas tuas;
 Egentibus da, præsidet qui sunt tui,
 Qui largiuntur affatim, quibus est opus,
 Nobis bonas spes, criminum veniam a Deo.
 Da porro, si das, de tuo: nec vel *sacram*
 Mensam, nec inopes opibus ereptis tege

B Regis supremi fectus est pauper manu,
 Ob idque pretii maximi: hæc venerabilis.
 Nec tu Tonantem, judicem ut pravum, stude
 Surripere, stat ne tibi hinc infensor.
 Surripere num tu, furta qui vetat, doces?
 Flexere si te hæc, pulchre habet: sin at minus,
 Quandoque saltem rapere, quæso, desine
 (Rei saturitas omnis est, bonæ et malæ);
 Hoc quoque tuorum laudibus tollam; improbis
 Nam magna laus est a malo desistere.
 Si flecto, pulchre est: sin minus, busti tui
 Te submonebo (finis id cunctis malis),
 Quod par habebis omnibus, licet Herculis
 Superes columnas, Caspicas portas licet,

Τὰ τῶν συνοίκων κτώμενος καὶ γειτόνων·
 Ὅν ἄλλος, ὄφοι', ἐξολεῖ τοῦ σου τρόπου,
 Τὸ λοξὰ βαίνειν ἐκ πορείας σῆς ἔχων,
 Χείρων μαθητῆς τοῦ σοφοῦ διδασκάλου·
 340 Καὶ τῆς ἀπεικτικῆς τοῖς πονηροῖς ἡμέρας,
 Καθ' ἣν ζόφοι τε καὶ φλόγες, καὶ τάρταροι,
 Ἐΐσπραξις ὄντες τῶν κακῶν τῶν ἐνθάδε,
 Τὴν εἰκόνα ζητοῦντες ἐγχεχωσμένην
 Ταῖς τοῦ δράκοντος καὶ πολυτρόπου πάγαις,
 345 Γεύοντος ἡμᾶς τῆς κακίστης ἡδονῆς.
 Ἐγὼ δ' ὄπως φύγοιμι τὴν μοχθηρίαν
 Ζητῶ, τίσι πτεροῖς τε καὶ τίσι βυθοῖς
 Γῆς ἢ θαλάσσης, ἢ τίσι σοφισμασιν,
 Εἰς ποῖον ἐλθῶν τέρμα τῆς οἰκουμένης,
 350 Τίνα ζόφον πρόβλημα ἢ νέφος λαβῶν,

A Ποίαις τὸ θεῖον ἐκθεραπεύσας λιταῖς;
 Ὡς ταῦτα τρία πανταχοῦ, χρόνος, τόπος,
 Ἀμαρτίας τε τῆς κακῆς ῥάστη τύχη·
 Στήσω νόμον τὸν θεῖον. Οὐτός ἐστι τις;
 355 Πόλεις ἀμείβει' ἐκ πολέων· τῇ γὰρ φυγῇ
 Τινὲς λελείποντ', εἶπε τοῖς ἀπρωτόλοις,
 Ὅταν διωθῆθ' ὁ κρατῶν πάντων θεός.
 Πάσας ἀμείψω μέχρις ἐσχάτου πυρός,
 Φεύγων πονηρῶν ἀσχέτους ἐπιδρομάς.
 360 Ἐκεῖ μὲν ἔξει καὶ ἄκοντας ἡ δίκη.
 Οὐδὲν διοχλήσουσι ταῖς ἄνω μοναῖς,
 Οὐδ' ἐκβαλοῦσι τοὺς πένητας, ὡς γε νῦν,
 Κάκειθεν· εἰπου καὶ δεήσονται τυχόν
 Οἴκτου βραχείας βανίδος εἰς ψύξιν φλογός.
 365 Ὁ πλούσιός σε πειθέτω καὶ Ἀδάρτος·

Facultates concivium possidens et vicinorum,
 Quem alius, ut arbitror, disperdet, iisdem ac tu, moribus præditus,
 Oblique gradi ex tuo incessu consecutus,
 Pejor discipulus vafri magistri.
 340 (Revocabo etiam) horrendam malis tristemque diem
 In qua tenebræ, flammæ, et tartarus,
 Vindices malorum, quæcunque hic commisimus,
 Imaginem Dei quærentes penitus deletam et obrutam
 Draconis subdoli fraudibus,
 345 Qui gustandam nobis præbuit pessimam voluptatem.
 Ego vero quo pacto effugere possim hanc nequitiam
 Quæro, quibus alis, et quibus profunditatibus
 Terræ et maris, aut quibus sophismatibus,
 In quam secedens partem orbis terrarum,
 350 Quam caliginem pro tegmine aut nubem assumens,
 Quibus Numen exorans precibus?
 Hæc tria ubique versantur, tempus, locus,
 Peccatique pravi facillima occasio;
 Statuam mihi divinam legem. Quænam illa est?
 355 E civitate in civitatem fugite: etenim, in quas fugere possitis, urbes
 Quædam supererunt, dixit Christus apostolis,
 Quando exigetur dominator omnium Deus.
 Omnes obibo usque ad extremum ignem,
 Fugiens improborum intolerabiles impetus.
 360 Illic quidem eos tenebit vel invitos ultio divina.
 Non jam perturbabunt cœlestes mansiones,
 Nec inde pauperes expellent, ut nunc ejiciunt,
 Illis in terris; quin etiam ab ipsis petent forsitan
 Commiserationis exiguam guttam ad refrigerationem flammarum.
 365 Dives hoc tibi persuadeat, et Lazarus;

340 Τοῖς πονηροῖς. Ita Coisl. Edit. τῆς πονηρᾶς.
 343 Ἐγχεχωσμένην. Vat. ἐγχεχωσμένην.
 356 Ἀελεῖποντ'. Ita legendum videtur cum Billio. Editi. λελείποντ'. Vide Matth. x, 23.
 357 Διωθῆθ'. Ita legimus, Billii conjecturam probantes. Coisl. διώκηθ'. Edit. διωθῆθ'. Tunc expellitur

Deus, cum ipsius doctrina, et qui eam colunt aut prædicant, exagitantur.
 359 Ἀσχέτους. Ita Coisl. Editi mendose ἐσχάτους.
 364 Εἰς ψύξιν. Ita Vat., quæ lectio multum aridet. Edit. φύξιν.

METRICA VERSIO.

Conciviumque, proxima et bona colligans:
 Quod, opinor, alter diruet, ritu tuo
 Obliqua flgens (sic soles) vestigia,
 Vafri magistri discipulus nocentior.
 Horrendum et illum rursus objiciam diem,
 In quo tenebræ, flammaque est, et tartarus,
 Queis vindicatur quidquid hic commisimus,
 Et per quæ imago quæritur, plane obruta
 Astus per anguis subdoli: per gaudia
 Qui nos inescans pessima, in casses trahit.
 At ipse quonam crimina effugiam modo,
 Quibusque pennis, quærito, et quo gurgite
 Terræ marisque, vel quibus sophismatis,
 Orbis quemquam limitem extremum petens,
 Qua nube, quæ me tegens caligine,

B Quihusve precibus cœlitum exorans Patrem?
 Ubique terna hæc sunt enim, tempus, locus,
 Noxæque promptæ facilis et contagio:
 Legi Dei parebo. Quid vero hæc jubet?
 Ex urbe in urbem pergite; fugæ siquidem
 Quædam supererunt (dixit hoc Christus suis)
 Procul exigetur cum poli rector Deus.
 Omnes obibo, donec ignis ultimus
 Adsit, malorum ne graves subeam impetus.
 Illic habebit ultio hos, nolint licet.
 Non jam molesti sedibus auperis erunt,
 Inopes nec illinc, ut modo, expellent foras.
 Quin forte ab ipsis guttulam exiguam petent
 Ardor levare nonnihili flammæ ut queat.
 Hoc dives ille, Lazarus teque hoc docet:

Ὁ μὲν μόνου διδούς γε τοῦ τρυφῆν δίκας,
 Ἄλλου κάμνοντος καὶ τροφῆ καὶ τραύμασιν,
 (Ἦθει γὰρ οὖν κάκεινος, ὡς σὺ, Λάζαρον)·
 Ὁ δ', ὡς φέρων ἅπαντα, καὶ τιμώμενος.

370 Πέρασ λόγου. Δέγου δὲ σὺν τρύμφ λόγον.
 Πολλῶν κακῶν ὄντων τε καὶ καλουμένων,
 Εἰδωλολάτρης οὗτος εἴρηται μόνος
 (Ὁ τῶν κακῶν μέγιστόν ἐστιν ἐν βίῳ),
 Ὅς οὐδὲν οἶδεν, ἢ λογιζέσθαι, πλέον·
 375 Ὡς καὶ τὸδ' ἄν τάχιστα τῇ νόσῳ παθῶν
 Εἰ καιρὸς ἔλθοι τῷ πάθει καρπὸν φέρων,
 Ἦ καὶ Χαμῶς βδέλυγμα τὸν πλοῦτον σέβων.
 Τρίψωμεν οὖν, βίψωμεν εἰδώλων τύπους,

Α Μόνον θεὸν σέβοντες, δὴ γινώσκομεν.

ΚΘ. Κατὰ γυναικῶν καλλωπιζομένων.

Μὴ κεφαλὰς πυργοῦτε νόθοις πλοκάμισι, γυναῖκες,
 θρύπτουσαι μαλακοῦς αὐχένας ἐκ σκοπέλων,
 Μῆδὲ θεοῦ μορφᾶς ἐπαλείφετε χρώμασιν αἰσχροῖς,
 Ὅστε προσωπεῖον, κοῦχι πρόσωπα, φέρειν.
 5 Οὐδὲ γὰρ ἀσκεπέα κεφαλὴν θέμις ἀνδρὶ γυναῖκα
 Φαίνειν, ἢ χρυσῷ σφιγγομένῳν πλοκάμων,
 Ἦ ἐκόμητς ἀδέτοιο κατωμαδὸν ἔνθα καὶ ἔνθα
 Σκιρτώσης ἀπαλῶν μαινάδος ἐξ ἀνέμου.
 Οὐδὲ λόφον καθύπερθε φέρειν κορύθεσσι ὁμοῖον,
 10 Τηλεφανῆ σκοπίην ἀνδράσι λαμπομένην,

Ille quidem ob delicatam duntaxat vitam dans poenas,
 Cum Lazarus afflictaetur ex inopia cibi et ulceribus
 (Propulsabat enim ille Lazarum, ut tu nunc pauperes);
 Iste vero, quod æquo animo calamitates tulerit, honore affectus.

370 Sed finis sit orationi. Tu autem accipe cum tremore extremum hoc verbum.

564-565 Cum multi sint et appellentur improbi,
 Idololatra ille dictus est solus.

(Quod malum est maximum in hominum vita),
 Qui nihil aliud novit, quam pecuniam numerare;
 375 Propterea quod facile, qui hoc morbo laborat,
 Si tempus occurrerit cupiditati lucrum asserens,
 Vel ipsum Chamos idolum, Plutum adoret.
 Projiciamus igitur, projiciamus fictorum numinum simulacra,
 Solum Deum venerantes, quem agnoscimus.

XXIX. Adversus mulieres se nimis ornantes*.

Nolite capita tollere instar turrium, adulteris crinibus. o mulieres,
 Lascive inflectentes mollia colla escopulis,
 Nec Dei formas inungite sœdis coloribus;
 Sic ut non jam facies, sed larvas gestetis.
 5 Neque enim nudum caput fas viro mulierem
 Ostendere, dum aut auro stringuntur crines,
 Aut coma soluta humeris hinc inde
 Involitat, instar Mænadis, mollibus ventis agitata,
 Neque cristam superne ferre licet galeis similem,
 10 Procul conspicuam speculam viris collucentem,

* Alias Bill. 64, pag. 147.

369 Τιμώμενος. Ita Coisl. Edit. τιμώμενον.

370 Πέρασ. Ita Coisl. Edit. πέρα.

375 Ὁ. Ita Coisl. Edit. ὧ.

374 Λογιζέσθαι. Ita Coisl. Edit. λογίζεται. Billius: Præter aurum nil scit, aut nil cogitat.

377 Χαμῶς βδέλυγμα τὸν πλοῦτον. Hæret hic Billius et fatetur se ex Gregorii scriptis colligere non potuisse, cur potissimum Gregorius Plutum Chamos vocet. Verum, si minus ex ejus scriptis, saltem ex libro Judicum xi, 24, id colligere possumus, ubi Jephthe regi Amimon bellum moventi, et veluti sua repetenti, quæ Amorrhæorum fuerant, eisque Israelitæ, Deo auctore, abstulerant, sic respondet: Οὐχ ἂ κληρονομήσει σε Χαμῶς, ὁ θεός σου,

αὐτὰ κληρονομήσεις... Nonne quæcumque possidende dederit tibi Chamos, deus tuus, hæc possidebis? Sic etiam Hebræum. Illis patet, quemadmodum apud Græcos Plutus opum et possessionum arbiter censebatur, sic apud Moabitæ fuisse Chamos, adeoque licuisse Gregorio ad avaros et raptores transferre.

XXIX. 1 Πυργοῦτε. Schol. Coisl., ὑψοῦτε πύργου δίκην.

2 Ἐκ σκοπέλων. Quæ ipsæ sint scopuli, et junctum spectantium certa naufragia. Coisl.

6 Φυλτεῖν. Sup. lin. δεικνύειν.

10 Σκοπίην. Ita habent codd. Regii 992, 993 et Coisl. Edit. σκοπήν.

METRICA VERSIO.

Quorum ille poenas unicum ob luxum dedit,
 Premeretur alter cum fame et mole ulcerum
 (Peltebat enim Lazarum, ut tu pauperes);
 Hic contra honorem, cuncta quod ferret, tulit.
 Hoc tremulum audi, quod loco dicam ultimo.
 Multi licet sint, et vocentur, improbi,
 Idololatra dictus est solus tamen
 (Quo nullum in ævo gravius est usquam scelus),
 Qui præter aurum nil scit, aut nil cogitat:
 Facturus ut qui hoc facile sit, morbum ob suum,
 Si tempus astet quidpiam lucri asserens,
 Vel execrandum quod Chamos Plutum colat.
 Pellamus ergo sœda simulacra, et Deum

B Solum colamus, nosse quem nobis datum.

XXIX. ADVERSUS MULIERES SE NIMIS ORNANTES.
 (Fæd. Morello interprete.)

Crinibus ascitiis capiti fastigia vestro
 Ne addite, conspicua ut mollia colla sient
 Neve Dei formas pictura inducite sœda,
 Ut jam non facies, larva sed ora notet;
 Feminæ caput illicitum est nudare, virorum
 In cœtu, seu auro cæsarie implicita:
 Sive comæ huc illuc agitatae, et pone vagantes,
 Perque leves auras Mænadis instar eant.
 Femina nec cristam galeæ instar vertice gestet,
 Nempe viris læte ut splendeat hæc specula.

Ἦε λίνου μαλακοῖο διαυγάζουσαν ἔθειραν
 Κρυπτήν, ἀμφαδίην, τήνδε μετωπίδιην,
 Ξανθὸν ἀπαστρέπτουσαν, ὄση κρήδεμνον ἄλυξεν,
 Ὡς δοκέειν παλάμης ἔργα πονησαμένης·
 15 Εὐτε τὸν οὐχ ὀρώντα διδάσκαλον, ἄπνοον εἰκό:
 Μορφῆς στασαμένη, κάλλος ἐκτίθει γράφεις·
 Κάλλος δ' εἰ μὲν ἔδωκε φύσις, μὴ κρύπτειτ' ἀλοιφή,
 Ἄλλ' οἷσις καθαρὸν ἀνδράσιον ὑμετέροις
 Ὡζετε, κάλλοτριψ μὴδ' ὀμματα λίχνα φέρουσαι·
 20 Ὅμμασι γὰρ κραδίη ἔσπεται οὐχ ὄσίοις·
 Εἰ δ' οὐ γεινομένησι συνέσπετο, δεύτερον αἰσχος
 Φεύγετε, ἐκ χειρῶν κάλλος ἐφερχόμεναι·
 Κάλλος, δ' γαῖα φέρει, καὶ ὄνιον ἔστι γυναιξί

Α Πανδήμοις, ὀβολῶν περνομέναις ὀλίγων
 25 Κάλλος, δ' ῥυπτόμενον χαμάδις βέει· οὐδὲ γέλειται
 Ἴστατ', ἐπὴν λύση χάρμα παρειᾶν ὄλην,
 Καὶ δακρυῶν ὀχετοῖσιν ἐλέγχεται, ἰχυαλέψ τε
 Δείματι, καὶ ψεκάδος λύεται ἐξ ὀλίγης.
 Ἦ δὲ πάρος στίλβουσα, καὶ ἡ χαρίεσσα παρειή,
 30 Χάρμα μέγ' ἐξαπίνης διχρῶς ἐξεφάνη,
 Περκνή, μαρμαρόεσσα. Μελάγχροε, μιλιτοπάρρη,
 Πῶς δύνασαι κατέχειν κάλλος ἐλεγχόμενον;
 Ταῦτ' οὐ κινυμένοισιν ἀγάλασι· σοὶ δ' ἀφορητῇ
 Μορφῇ, καὶ πολλοῖς λυομένη πάθει,
 35 Τοῦτο Θεοῦ δέμα; ἔστι, χερὸς τῶδε· τοῦτο παλαιὸν,
 Τοῦτο νέον. Λειμῶν ἄνθεα δισασφέρων,

Aut molli pellucidam lino cæsariem,
 Occultam, simul et perspicuam, frontem supra revinctam,
 Flavum quiddam coruscantem, qua parte velo non obtegitur,
 Ut videantur opera manu elaborata;
 15 Quippe quæ cæcum magistrum, exanime simulacrum
 Formæ tibi proponens, illinc pulchritudinem quasi penicillo ducis.
 Pulchritudinem autem, si quidem dedit natura, nolite occultare pigmentis,
 Sed solis puram maritis vestris
 Servate, nec aliis quibusquam procaces oculos injicite:
 20 Oculos enim cor nefarios sequitur:
 Sin autem vobis negavit natura formæ elegantiam, secundam deformitatem
 Fugite, pulchritudinem manibus comparatam;
 Pulchritudinem, quam terra producit, quæ venditur a mulieribus
 Trivialibus, quam obolis vendunt paucis.
 566 567 25 Pulchritudinem, quæ abstersa in terram fluit: quæ ad risum
 Consistere non potest, si solverit lætitia effusior genas,
 Et lacrymarum rivulis proditur, et udo sudore
 Metu excusso, et guttis solvitur exiguis.
 Quæ vero antea splendida erat, gratoque quodam prædita nitore gena
 30 Risum magnum movet, subito bicolora apparens,
 Subatra, candida. O nigricolor, minioque fucata,
 Quomodo potes retinere pulchritudinem, quæ tam facile proditur et deletur?
 Hæc immobilibus statuis linquenda: tibi vero
 Forma quæ sita pigmentis non convenit, quæ multis solvitur casibus.
 35 Hoc divinæ fabricæ corpus, illud manufactum: illud antiquum,
 Hoc novum. Pratum dicas duplices flores fereus,

12 Μετωπίδιην. Sup. lin. ἄλλην δὲ κατὰ τῆς
 βίβλου.
 13 Κρήδεμνον. Coisl. int. τὸ σουδάριον.
 15 Ἄπνοον. Male edit. ἄπλοον.
 16 Γράφεις. Coisl. et duo Regii γράφης. In uno
 cod. Colb. legitur ὄβτε, pro εὐτε, στησαμένην pro
 στησαμένη, et γράφειν pro γράφεις, quæ lectio plan-
 tum efficit sensum: Neque cæcum magistrum, inane
 simulacrum formæ tibi proponens, hinc pulchritudi-
 nem quasi penicillo ducas.
 17 Μὴ κρύπτειτ'. Sic Chig. et Coisl. Edit. μὴ
 κρύπτει.
 19 Κάλλοτριψ μὴδ' ὀμματα. Sic Chig. et Reg.
 993. Edit. μὴδ' ἄλλοτριψ.
 20 Οὐχ ὄσίοις. Ita Chig., Reg. 990. Sup. lin. τοῖς
 ἀδίκτοις. Edit. οὐχ ὄστως.
 22 Ἐφερχόμεναι. Schol. 991 χειροποίητον.
 24 Περνομέναις. Int. πιπρασκομέναις.

25 Ῥυπτόμενον. Ms. ῥιπτόμενον, et sup. lin.
 πλυνόμενον.
 27 Ὄχετοῖσιν. Int. ῥεύμασι πλατύνεται. Μοχ,
 ὀδροποῖω φῶβω.
 31 Μαρμαρόεσσα. Sup. lin. 991, λευκή. Μοχ
 schol. ὡ μελάγχροε.
 32 Ἐλεγχόμενον. Chig. sup. lin., ὀνειδίζόμενον.
 33 Οὐ κινυμένοισι. Int., ἀκινήτοις. Hæc linquen-
 da mortuis statuis, tibi vero non conveniunt quæ non
 es immobilis, sed forma nullis modis dissolubilis.
 Hbd. Σοὶ δ' ἀφορητῇ. Ita exigit sensus. Coisl. et
 Combef. σοὶ δ' οὐ φορητῇ, cui repugnat metrum.
 Edit. σοὶ δὲ φορητῇ. Reg. 991, sup. lin. περιφορητῇ.
 — Metricam versionem hic capiat qui potuerit.
 Duo sequentes versus adeo contra sensum pecca-
 bant, ut mutationem expostularent, quam Italicis
 distinctam inferius reperies. CAILLAU.

METRICA VERSIO.

Ac vel lucen'em lino redimire capillum,
 Occultum aut clarum summa per ora nefas:
 Flavum fulgentem, simul ac velamen abegit,
 Ut palmæ constet munus id artificis:
 Cum cæcum doctorem, atque exanimum simulacrum
 Formæ constituens, hinc decus assequitur.
 Si formam natura dedit, ne inducite fucos,
 Sed facite ut solis pura sit illa viris:
 Neve oculos avidos alium jaculamini in ullum:
 Nam cor non caste lumina subsequitur.
 Si minus est vobis formæ concessa venustas,
 Nec deforme decus conciliate manu:
 Quod tellus profert decus, et venale lupis est

B Et scortis, nummis exiguisque emitur.
 Illic decor abstersus per humum fluit, atque manere
 In risu nescit, quando soluta gena est.
 Eluitur, quoties lacrymarum funditur imber;
 Hunc madidusque metus, stillaque parva abigit.
 Inde prius fulget gena quæ gratissima visu,
 Discolor apparet, res bene ridicula,
 Fusca et marmorea. O minii male tincta colore,
 Qui retinere potes quod decus arguitur?
 Hæc non sponte sua signis salientibus adsunt:
 Extera forma modis solvitur innumeris.
 Numinis hæc opus, illa manus; vetus illa figura,
 Hæc nova; ceu pratum fert varias violas.

Τερπνῶν τε συγερῶν τε ἀμοιβαδῖς, ἤε τις ἐσθῆς
 Ἄμφιχρος ζῶναις πλειοσιν ἔλκομένη.
 Τοῦνεκιν ἢ φεύγειν γραπτὸν δέμας, ἢ ἐφυλάσσειν,
 40 Μῆδ' ἐπιλωθῆτόν εἶδος ἄλκαρ ἔχειν.
 Ἰστὸν Πηνελόπης, τὸν νύξ λύεν, ἤμαρ ὑφαίνεν·
 Ἐνδοθὶ τὴν Ἐκάβην, ἔκθοθι τὴν Ἑλένην.
 Εἰ μὲν δὴ μῆχός τι λαθεῖν πῶσιν, οὐ μὲν ἀνεκτὸν,
 Εἶδος ἀποκρύπτειν θειότερον βροτέω,
 45 Μή σε θεός τοιοῖσιν ἀμείψῃται χαλεπήνας·
 Τίς, πῶθεν ὁ πλάστης; ἔρρε μοι, ἀλλοτρίη.
 Οὐ σ' ἔγραψα, κῶων, ἀλλ' ἐπλάσα εἰκόν' ἐμοῖο·
 Πῶς εἰδῶλον ἔχω εἶδος ἀντὶ φίλου;

A Ἄλλ' ἐμπης νοῦσψ τι παρήσομεν. Εἰ δ', ἀρίδην
 50 Ἐστὶ πῖναξ γραφῶν εἶδος ἐπ' εἶδος ἔχων,
 Στήλην ἀσχεος ἰσθὶ βροτοῖς παριφαντὴν ἐγείρειν
 Μορφήν, ἣν σὺ γράφεις ἔμπνοον ἀλλὴ νόου.
 Κῆπος Ἀδώνιδος ἦδε τῆ χάρις ὠλεσικαρπος,
 Πουλύποδος χροῖη, γράμματ' ἐπὶ ψαμάθων.
 55 Πῶς δὲ σὺγ' εἶδος ἔχουσα κολοῖον (εἰ γε κολοῖον
 Ἐυπτερον ἀλλοτρίοις ἀνθεσι μῦθος ἔχων,
 Αὖθις γυμνὸν ἔθηκε γελοῖον), οὐκ ἀλεγίζεις
 Ἀσχεος ὕστατου, κάλλεος ὄλλυμένου.
 Ἐληθ' ὁ ἀστυφέλιχτον ἔχειν γάνος; οὐ μετὰ θέρην
 60 Ὄψαι ἀλλοτρίου κάλλεος ὅσον ἄχος.

Jucundos et ingratos vicissim : aut quamdam vestem
 Bicolorem pluribus zonis tractam.

Quapropter aut fuge fucatum corpus, aut conserva,
 40 Nec turpe formæ adjumentum adsciscas.

Telam Penelopes, quam nox solvebat, dies texet at;
 (Id quidem agis) interne Hecubam, externe Helenam refers.

Etiā aliquo modo latere maritum posses, haud tamen ferendum
 Te fornam occultare divinam mortali,

45 Ne te Deus his verbis alloquatur indignatus :

« Ecquis, inquam, tuam est tuus fictor? Hinc abi, mulier aliena.
 Non te depinxi, o impudentissima, sed finxi imaginem mei.

Quomodo igitur idolum habeo pro chara imagine? »
 Attamen huic morbo non nihil indulgeamus. Sin autem, manifesta

50 Velut tabula pictorum, formam formæ superjectam habens,
 Statuam turpitudinis noveris te conspicuam mortalibus excitare,

Formam quam tu pingis vivam, viribus ingenii.

Adonidis hortus est tua venustas cito marcescens,
 Polyphi color, litteræ in arena conscriptæ.

55 Quomodo tu, quæ graculi formam habes (quandoquidem graculum
 Alienis ornatum plumis ostendens fabula,

Rursus his nudatum protulit ridiculum), quomodo, inquam, non curas

Summum dedecus, cum perierit tua pulchritudo?

568-569 An vero spes est constantem hanc tibi futuram venustatem? brevi certe

60 Perspicies ex adulterina pulchritudine quantus sit dolor.

37 Ἀμοιβαδῖς. Sup. lin. ἐκδιάδοχος. Mox, ἐσθῆς, ἱμάτιον δίχροον.

40 Ἄλκαρ. Schol. βοήθημα.

41 Ἰστὸν Πηνελόπης. Penelopes telam retexere, est inanem operam sumere, et rursus destruere quod effeceris : proverbium natum ex Homero qui *Odys.* II, 94, lingit Penelopem Ulyssis uxorem procos eam urgentes hac conditione delusisse, ut tum se promitteret nupturam, ubi telam, quam habebat in manibus absolvisset. Quam conditionem, postea quam illi accepissent, mulier astuta, quod interdiu texuisset, id noctu retexere cœpit :

Ἐνθα καὶ ἡματιῇ μὲν ὑφαίνεσκεν μέγαν ἰστὸν,
 Νύκτα δ' ἀλλύεσκεν, ἐπὶ γὰρ δαΐδας κυράθειτο.

Hoc proverbium usurpat Plato in *Phædone*, et Tull. *Acad. quest.* lib. II.

42 Ἐκάβην. Int. σῶφρονα. Mox, Ἑλένην. Int. πόρνην.

45 Ἐρρε. Sup. lin., φθέρου.

47 Κῶων. Sup. lin., ὠ ἀναιδέστατα.

49 Ἀρίδην. Ita Coisl. et Chig. Edit. ἀρίδην. Mallem ἀρίδην.

51 Ἐγείρειν. Chig. ἐγείρεις.

52 Ἄλλ' ἰδού. Sic legendum : sensus postulat ; et certe schol. non legit Ἀλκινού, ut in editis, quippe qui supra Ἀλκινού scripsit ταῖς ἰδίαις χερσὶ, *propriis manibus*.

53 Κῆπος Ἀδώνιδος. Edit. male κῆτος. Ad marg. 991 scribitur : Ἐπὶ τῶν ἀνῶρων, καὶ ὀλιγοχρονίων, καὶ μὴ ἐβρίζομένων. Nimirum proverbium est de rebus leviculis, parum frugiferis, brevemque habentibus voluptatem, radices non habentibus. Vide Erasm. *Ibid.* Ὀλεσικαρπος. Sup. lin. Coisl., καρπὸς ἀποβάλλουσα, ἀπολλυμένη.

54 Πουλύποδος χροῖη. Polyphi color, et litteræ in arena descriptæ, proverbialia sunt de rebus fluxis. Hæc aptissime transfert ad fucatam mulieris pulchritudinem.

55 Κολοῖον. Quod de graculo Æsopus in fabulis, hoc de cornicula scribit Horatius, *epist.* 3, lib. I.

METRICA VERSIO.

Jucundas mistas inamœnis : vestis et instar,
 Cui variæ zonæ sunt, variusque color.

Idcirco pictum corpus fugito, atque caveto :

Sperne hoc probrosum subsidium decoris ;

Telam Penelopes luce orsam, nocte retexam :

Nempe Hecuba est intus, sed foris est Helena.

Quod si ulla est ratio ut lateas virum, at hoc pote
 [non est

Mortali divinam occultere effigiem ;

Ne Deus infensus te dictis increpet istis :

« Quisnam, unde hic fictor? vade, aliena mihi?

Te haud pinxi, canis; est a me mea condita imago :

Cur pro forma illa das simulacra mihi? »

B Attamen huic morbo veniam damus. At manifesta
 [est,

Picta tabella alium mox aliumque notans.

Claram ignominia forma stabilire columnam

Crede tua, vivam quam facis ingenio.

Hortus Adonidis ista venustas, fructibus obstans,

Polypos omnicolor, littera et in sabulo.

Fabula nota, avis ut furtivo munere gaudens

Pennarum, risum concitet alitibus,

Mox ubi nudatur specie illa. Cur tibi gratum est

Dedecus extremum, pestiferumque decus?

An sperare queas peritura hæc gaudia nunquam?

Quam grave sit cernes mox decus haud proprium.

Πυνθάνομ' ὡς τι φέριστον ἔχει πλάσις, ἣν ποτε γῆρας Α
 Ρικνώση μορφήν, τὴν πάρος ἀνοφρόρον·
 Τῆμος δὲ ἄγραφός ἐστι μελῶν πλάσις, ὡς πυρίκαυ-
 [στον

Λείπεσθαι σαρκῶν λείψανον ἐκ κονίης·

65 Ὅφ' ἐ μετακλαίειν δὲ μελῶν δόλον, εὔτε πίθηκον
 Ῥυτίσιν ἐν πυκιναῖς ὡσεὶ τὸ λειπόμενον.

Τοῖη ψευδομένων μελέων χάρις. Ἄλλὰ, φερίστη,
 Νῦν στήσον μορφῆς ἔκτυπον, ὡς τὸ πάρος.

Ἄτρεκὲς οὐ μὲν ἔγωγε ὀδομαι· ἀλλὰ πολὺ πρὶν

70 Μηδένα μὲθ' ἀνδρῶν εὐξέαι δμματα ἔγειν,

Οἷ σε πάρος κλήζον, ἐπ' ἄμματα δ' ἔχον ἔτοιμα

Τῆ καὶ τῆ σοβαροῖς ἴθμαι κινυμένην.

Καὶ τὸ, γέλως, ἀνδρῶν λήθειν γένος ἰσχάνωσα,

Μύστας σῆς μορφῆς ἀνδρας ἐπεσπάσασο·

75 Ἄνδρες γὰρ τρίψαντο τὰ φάρμακα, οἷς σὺ γέγηθας,
 Ληίσται μεγάρων, τέκτονες ἧς μανίης.

Ταῦτ' οὐ σωφροσύνης τὰ σοφίσματα, μαχλοσύνης δέ.

Πᾶν γὰρ δ τεχνάζη ἄρρεσι, μαχλοσύνη.

Φασὶ παῶν μεγάλαυχον, ἐπὶν περικυκλον ἐγείρη

80 Ἀλύχνα κυρτώσας χρύσειον, ἄστερόεις,

Κλάζειν θηλυτέρας φιλοτήσιος. Εἰ δὲ σὺ μορφήν

Οὐ σφριγῶσαι γράφεις δμμασι, θαῦμα μ' ἔχει.

Εἰ μὲν γὰρ πόσιός σου ἔχεις πόθον, ὡς σὺν ἐκεῖνος,

Ἐξέτι τοῦ, δὲ ἔρων σ' ἤγαγε πρὸς θαλάμους

85 Κουριδίην θαλέθουσαν, ἔχεις χάριν· εἰ δὲ σὺ γ' ἄλλων

Ἵμμασιν ἀνδανέεις, τοῦτο πόσις στυγεί.

Κεύθειν λώτων ἐστι βελῶν χάριν οἷσι δόμοισιν,

Ἦε ψευδομένην οὐχ ὁσίως προφέρειν.

Si vera audio, hoc commodi habet fucus, postquam senectus

Rugis contraxerit formam prius florentem :

Tunc cum jam membris pigmenta non adhibentur, velut igni adustas

Relinquit carnis reliquias e cinere ;

65 Tum sero deplorat membrorum fraudem, cum simiam

Rugis densissimis propulerit id quod superest.

Talis commentitia membrorum venustas. At nunc, o præstantissima,

Statue formæ simulacrum, ut antea.

Sincerum haud equidem ego putem : ac certe priusquam faciem admoneas

70 Neminem ex iis viris optabis oculos habere,

Qui te antea laudibus efferebant, et oculos habebant in te defixos

Huc et illuc superbis gressibus procedentem.

Et hoc ridiculum est, te hominum genus latere velle,

Quæ mystas tuæ formæ viros adscivisti.

75 Viri enim contriverunt hæc pharmaca, quibus delectaris,

Magnarum prædones domorum, artifices suæ insanix.

Hæc pudicitix artificia non sunt, sed lascivix.

Quidquid enim struis in gratiam virorum, libidinem promit.

Ferunt pavonem superbum, cum circulum efficit,

80 Aureum intorquens collum, pennis gemmantibus

Clangore suo feminas ad venerem invitare. Si autem tu formam

Non pingis, ut lascivis placeas oculis, hoc admiror.

Si enim mariti desiderio flagras, ut tui ille

Jam inde ex quo te sibi matrimonio sociavit

85 Puellam florentem, id gratum. Si autem aliorum

Oculis placere studes, hoc maritus odit.

Occultare melius est membrorum elegantiam in suis ædibus,

Quam commentitiam nefario proferre.

60 Κάλλισος. Chig. et Coisl. χύδεος.

65 Μελῶν δόλον. Χάριν, elegantiam. Ibid. Πιθηκον. Simiam propulerit, id est, ementitam pulchritudinem.

68 Στήσον. Ἐγειρε, ironice.

69 Ἄλλὰ πολὺ πρὶν. Prius crederem te optare ut nemo ex iis viris oculos habeat.

73 Λήθειν. Chig. λήθην.

76 Τέκτονες ἧς μανίης. Ipsi enim sibi laqueos quibus capiuntur parant, dum pigmenta conficiunt,

quibus elegantiores reddantur mulieres.

78 Τεχνάζη. Ita duo Regg., Coisl. et Chig. Edit. τεχνάζου.

79 Ταῶ. Chig. et Coisl. ταῶν.

80 Ἀστερόεις. Stellis micans.

84 Ὅτ' ἔρων σ' ἤγαγε. Reg. 994, Coisl., Chig. ἐξέτι τοῦ δὲ σε ἤγαγε. In thalamum admisit.

87 Βελῶν. Uterque interpres legit μελῶν. Cf. vers. 65. Edit.

METRICA VERSIO.

Audio quid prosit medicamen, quando senectus

Contraxit faciem floribus ante parem :

Cum non inficiunt vultus pigmenta, supersunt

Corporis ambustæ reliquix e cinere.

Declere at serum est fraudem medicaminis hujus,

Cum densis rugis simia conficitur.

Talis mendacis decoris stat gratia. Quare

Siste oris speculum quale prius fuerat.

Haud ego crediderim verum : sed vota tua essent

Cunctis nulla viris lumina in ore fore ;

His qui te quondam celebrabant, teque ferebant

Ante oculos inessu atque gradu tumido.

At quod ridiculum est, generi hoc celare virorum

B Contendens, mystas hos trahis ad faciem.

Pharmaca namque viri triverunt quæ tibi cordi,

Prædones domuum, nequitixque fabri.

Hoc lenocinii est commentum, haud sobrietatis :

Namque est flagitium quod struis arte viris.

Pavonem memorant præ fastu cum explicat alas

Gemmantem, collum et stellifer aureolum,

Clangore ad se accire suo Venerem. Ipsa colorem

Si non ob molles, miror, amas oculos.

Estne viri desiderium tibi munitum et ardens,

Ex quo te a prima virgine duxit amans ?

In thalamum geniale habuisti gratiam : at idem

Vir te odit, si aliis luminibus placeas.

Occultare domi est satius quæ in corpore dotes,

Quam non rite foras prodere fictitias.

Τῆ μὲν γὰρ πόσις ἐστὶν ἐπάρκιος ἢ δ' ἐπὶ πολλοῖς
 90 Ἰσταται, ὡς τε λίνον ἱπταμένων ἀγέλη.
 Τέρπη τερπομένου, καὶ ἀμείβεται ὄψιν ὀπωπῆ,
 Αὐτὰρ ἔπειτα γέλως, καὶ λόγος ἀντίθετος,
 Κλεπτόμενοι τὸ πρῶτον, ἔπειτα δὲ θάρσος ἔχοντες.
 Μηκέτι μοι τὰ πρόσω φθέγγεο, γλώσσα λάλε.
 95 Ἄλλε τὸδ' ἀτρεκέως μυθήσομαι, οὐδὲν ἀκεντρον
 Τῶν ὅσα θελυτέρας παίζεται ἀμφὶ νέος.
 Πάντα γὰρ ἀλλήλοισιν ἄμ' ἔσπεται, ὥστε σίθηρος,
 Ὅν μάγνης ἐρύει, ἄλλον ὑπ' ἄλλον ἄγων.
 Ὡς ὄρελον ψιμύθοις καὶ φύκεσιν, ἀντὶ γυναικῶν,
 100 Στίλβειν, καὶ λιπαρῶς, ἀνέρες ἀφραδέες,
 Οἱ τόσον αἴσχος ἔχοντες ἐν ὀφθαλμοῖσι σύνοικον,
 Τέρπονται κακίῃ, ἀγλὺν ἐφεσάμενοι.

Ἄλλας μὲν βάλλουσιν ἐπεσβολίῃσι φασινάς,
 Αὐτοὶ δ' ἐν σφετέρους αἰσχεσίῃν εἰσι οὐές·
 105 Ἡ τάχα καὶ σφεοσίῃν ἐνὶ σκοτίοισι πέσοιεν,
 Εἰρθθέντες Κίρκης χρίσμασι θηροτόκοις,
 Οἱ μὴτ' ἐχθαίρουσι, καὶ ὡς πυρὶ κάγκανον ὕλῃν
 Βάλλουσ', ἣν ἐρύειν λῶτον ἤε φέρειν.
 Ἄλλον γὰρ τ' ἄλλος τις ἀνὴρ κόσμοισι γυναικῶν
 110 Νικῶσ', ἀφραδίῃ πλείον ἔχειν ἐθέλων.
 Πολλάκι καὶ κτεάνων ἐπιδευέες, ὡς γεν ἐγείρειν
 Ὑθριν ἐὼν ἀλόγων, πλείον ἔχουσι πόνον.
 Ἐχθρῶ δ' οὐ ποτ' ὄρεζας ἐὼν ξίφος, οὐδὲ χαράδρη
 Σοῖσιν ἐπ' ἀσταχύνειν ὄπασας εὐδοίην.
 115 Πανδῶρην ἐνέπουσι, πυρὸς κλειροῖο κλαπέντος,
 Ποιὴν ἡμερίοις ἀντίτον ἐλοθέμεναι.

Nativa tua pulchritudo marito sufficit : commentitia vero pluribus

90 Prostat . ut rete volatiliū gregi.

Delectabit te ille quem delectas , et reddes aspectum aspectui ;

Deinde risus et mutuū colloquium ,

Furtivum id primo , postea accedit audacia.

Ne mihi jam , quæ deinceps sequuntur , loquaris , lingua garrula :

95 Sed hoc vere dicam , nihil sine aculeo

Ex omnibus quæ mulieres joco dicunt aut faciunt cum juvenibus.

570-571 Omnia enim inter se cohærent , ut ferrum

Quod magnes trahit , permulta deinceps rapit.

Atque utinam cerussa et fuco , loco mulierum ,

100 Reniderent , et quidem abunde , viri stolidi ,

Qui tantam turpitudinem habentes ob oculos contubernalem ,

Vitio delectantur , caligine circumfusi ;

Alias quidem insectantur dicteris sapientia illustres ,

Ipsi vero in propriis obscenitatibus sunt porci :

105 Aut forsā et in tenebras has deciderent .

Inclusi Circes unctionibus feriparis ,

Qui non oderunt hujusmodi fucos , imo igni quasi aridam materiam

Injiciunt , quam extrahere satius esset quam inferre .

Alium enim alius vir ornatu mulierum

110 Vincere , et insipientia primas habere gestit .

Sæpe etiam facultatibus egentes , ut excitent

Fastum uxorum suarum , maximos suscipiunt labores .

Inimico nunquam suum porrexisti gladium , neque torrenti

Tuas in segetes facilem aperuisti viam .

115 Pandoram ferunt , igne a consumente furtim sublato ,

Pœnam mortalibus ultricem advenisse

89 Ἐπάρκιος. Sic habent edit. Reg. 991, ἐπάρκιος. Mox. ἢ δ' ἐπὶ. Ita pariter idem Reg. 991, 992 et Coisl. Edit. et δ'.

91 Τέρπη τερπομένη. Int. Coisl. τέρπη καὶ ἀντιτέρπεις, delectaris et delectas.

95 Οὐδὲν ἀκεντρον. Nihil quod non pungat, quod non vulneret.

98 Ὅν. Ita duo Regg. et Coisl. Edit. οὐ. Mox, ἄγων. Sic Reg. 990, Coisl. et Chig. Edit. ἄγος. Aliud super aliud scelus.

103 Φασινάδες. Int. Coisl. βάλλουσι μὲν λοιδορίας σὺν ἄλλοις γυναικάς. Injuriis lacessunt sapientes mulieres.

106 Κίρκης χρίσμασι θηροτόκοις. Circe veneficiis suis Ulyssis socios in suos mutavit. Sic lascivæ mulierculæ fuco ac pigmentis suis ita maritos demerant, ut pene hominum exuissæ naturam, et belluinam induissæ videantur.

110 Νικῶσ'. Int. Coisl. ὑπερβάλλει.

115 Πανδῶρην. Pandora puellæ nomen est apud Hesiodum, sic dicta, quod dii omnes donum aliquod in eam contulissent. Hanc, ob cœlestem ignem a Prometheo surreptum, e cœlo in terram demissam fuisse fingit poeta, ut homines philtris suis ac fucis in exitium impelleret. Hæc enim sunt de ea Jovis verba :

Σοὶ δὲ τοι ἀντὶ πυρὸς δώσω κακὸν, ᾧ κεν ἅπαντες Τέρπονται κατὰ θυμὸν ἐὼν μόρον ἀμφάγαπῶντες.

METRICA VERSIO.

Forma tua et nativa virum juvat ; at si eadem ambit
 Multos , rete gregi tenditur ut volucrum .
 Ille placet tibi cui ipsa places , cernisque tuentem ,
 Obtutum risus , sermoque persequitur .
 Hoc furtim primum , mox hinc fiducia surgit :
 Ne ulterius pergas , garrula lingua , cave .
 Hoc tamen effabor vere , quod non jocus ullus
 Feminæ in cœlu est , qui stimulo careat .
 Cuncta etenim sibi inhærescunt , velut ordine ferrum ,
 Quod traxit magnes , ferrea quæque rapit .
 Quam vellem cerussa homines , fucoque niterent ,
 Qui sic desipiunt , et muliebres secus !
 Nempe oculis tantum cum dedecus obversetur ,
 Induti vitiorum : exsiliunt nebula ;

Nec cessant cultas dictis incessere acerbis :
 At porci remanent dedecore in proprio ;
 Deciderint in has tales duntaxat opacas ,
 Vincit Circeis , unguinibusque feris .
 Non etenim odere hæc , alimenta sed arida in ignes
 Conjiciunt , quæ esset subtrahere his melius .
 Hic illum ornatu uxoris vult vincere semper ,
 Nec quisquam cuiquam cedere stultitia :
 Sæpeque cum indigeant opibus , quo atollere possint
 Uxorū fastum , majus opusque movent .
 Atqui hosti gladium non das , torrentis et undis
 In segetes proprias haud iter ipse facis .
 Post ignem æthereo subductum culmine , fertur
 Pandoram venisse huc grave supplicium ,

Ἄντι πυρὸς πῦρ ἄλλο, καλοῦ κακὸν, ὡς κε φλέγησι· Α Ἦπαφεν, εὐθαλέος τε ἄφαρ βάλεν ἐκ παραδείσου,
 Καὶ πλέον, ἀσκήσαι κάλλεσι δαιδαλέοις Δυσμενέος τε δόλος, παρφασίη τ' ἀλόχου.
 Δαίμονας, ἄλλο τι δ' ἄλλον ἐπικίλοπον εἰς ἕν ἄγοντας. Οὗτός σοι νόμος ἐστὶ πατρῷος ἐξέτι κείνου,
 120 Συμφορτὴν ἀπάτην ἀνδράσιμ εμπλάσαι, Μὴ ποτ' ἐπ' εὐχροίῃ θάρσος ἔχειν, θύγατερ.
 Δειπνολόχην, δολέσσαν, ἀναϊδέα, μελιχόμουθον, 135 Πᾶν μὲν κάλλος ἐμοί, βαίη χάρις, εἴαρ ἔνεικα,
 Τερπώλην ὀλοήν, δαλὸν ἀειφλεγέα. Καὶ χειμῶν κρυερὸς ὤλεσεν ἐξαπίνης.
 Οὐ μὲν δὴ μύθοις ἐπιπειθομαί· εἰ δὲ κελεύεις, Ἦ νοῦσός μιν ἔκαμψεν ἄωριον, ἧ χρόνος αἰνός
 Μὴ σύ γε Πανδῶρη γίνεο δαιδαλέη. Ὡλεσε, τηκεδανῶν κύκλα φέρων ἐτέων.
 125 Πανδῶρης γένος εἰσὶν ἀναϊδέες· ἀλλὰ σύ Χριστοῦ Τοῦτο δὲ καὶ πλέον ἐστὶ γελοῖον· οἶδεν ἄκοσμον
 Εἰκῶν, σωφροσύνη λάμπρο καὶ πραπίσιν. 140 Εἶδος ἔχουσα γυνή, καὶ πατέει δανάην,
 Ἄλλος δ' οὐκέτι μῦθος, ἐμῶν δ' ἐπέων ἐπάκουσον, Αἴσχει κυδιῶσα. Τὸ δ' αἰσχίον (ὡς ἐνέπουσιν
 Οὐς σοι θειοτάτων φθέγγομαι ἐκ λογίων. Ἰδριες, οὐ γὰρ ἐγὼ, τῆσδε κακοῦραφίης),
 Οὐκ ἄρεις καὶ πρόσθε τὸν πατέρ' ὡς ἀπάτησεν Συνήν νοῦσον ἔχουσι, καὶ ἀλλήλας ἐθέλουσι
 150 Ἀνδροφόνιο φυτοῦ εὐχρῶος ἀγαθῆ Κεῦθειν. Τίπτε νόσου τῆσδε χειρισίτερον;

Pro igne, ignem alium, scilicet pro bono malum, et quo inflammaret

Magis, eam instruxisse omni pulchritudinis genere

Deos, suas certatim illecebras in unum conferentes :

120 Tum vero confertam hominibus fraudem innoxisse,

Epulis insidiantem, versutam, impudentem, dulciloquam,

Oblectamentum perniciosum, facem semper ardentem.

Haud quidem fabulis crediderim : verumtamen, si volueris,

Ne tu fias Pandora versipellis.

125 Pandoraë filiæ sunt omnes procaces mulierculæ ; sed tu Christi

Imago, sapientia splendeas et prudentia.

Verum jam omissis fabulis, verba mea audi,

Quæ tibi divinis depromam ex oraculis.

Non audisti quomodo olim tuum parentem in fraudem impulerit

130 Homicidæ arboris color nitidus ?

Decepit hunc, et e virenti subito extrusit paradiso

Fraus inimici, et consilium uxoris.

572-573 Hæc tibi lex est paterna ex illo tempore,

Ne unquam pulchritudini confidas, o filia.

135 Omnem quidem pulchritudinem mihi, gratum sed breve ver affert,

Et hiems aspera exstinguit confestim :

Aut eam morbus frangit præmature, aut tempus grave

Delet, edacium orbem volvens annorum.

stud autem magis est ridiculum : novit se deformem

140 Speciem habere mulier, et calcat Danaen,

Quamvis deformis gloriando. Quod vero turpius est (ut aiunt,

Periti hujus artificii, neque enim id exploratum mihi est),

Communi morbo laborant, et se mutuo volunt

Celare. Quid morbo hoc pejus est ?

Pro igne dabo tibi gratam pestem, qua omnes
 Delectentur suam ipsorum mortem amantes.

Commode itaque Gregorius Pandora comparat mulieres fucatas et unguentis delibutas. Hujusmodi Pandoraë egregia est descriptio Proverb. vii.

123 *Εἰ δὲ κελεύεις.* Int. Coisl. εἰ βούλει, μὴ γίνου.

128 *Οὐς.* Non concordat cum genere substantivi neutri ἐπέων.

131 *Ἦπαφεν.* Sic Coisl. et Reg. 991. Male edit. ἧταφεν.

133 *Σολ.* Ita Coisl. et Chig. Edit. μοί.

134 *Μὴ ποτ' ἐπ'.* Coisl. μὴ ποτ' ἐν.

137 *Ἄωριον.* Chig. ἄωριος.

139 *Οἶδεν.* *Συὰ* sibi conscia deformitatis.

140 *Πατέει δανάην.* *Ipsam Danaen forma præstantissimam aspernatur.* Schol., καὶ τῶν φύσει εὐειδέων κατακαυγᾶται.

142 *Οὐ γὰρ ἐγὼ.* Int. Coisl. ἔμπειρος. Mox Reg. 990, κακοφραδῆς.

METRICA VERSIO.

Ignem alium pro igne, atque malum pro commodo B
 [et æquo :

Ureret utque magis, hanc genii decorant :

Artibus inque unum collata fraude dolosis,

Admovere viris decipulam omnigenam :

Insidiantem epulis, blandam, sine fronte, loqua-
 [cem,

Ardentem torrem, lætitiâ nocuam.

Credulus haud ego sum fabellis : credere si vis,

Ne Pandoram actu singito multiplici.

Pandoraë genus hæc perfricta fronte, sed heus tu

Mente tua Christum et sobrietate refer.

Fabula nulla modo est : mea nunc age dicta capesse ;

Quæ tibi ab oraclis eloquar ætheriis.

Nunquamne audisti pater ut deceptus Adamus

Sit tuus in pomi pestiferi decore ?

Hunc lusit viridique cito ejecit paradiso

Hostilis dolus, et conjugis alloquium.

Hinc tibi ab antiquo lex est præscripta parente

Ne credas formæ, filia chara, tuæ.

Omne decus fragile est, veris quod protulit hora.

Momentoque brevi bruma peremit atrox.

Morbus et ante diem fregit, tempusque volucre

Messuit, annos quod corripit innumeros.

Hæc etiam mulier digna est majore cachinno,

Quæ novit se informem, et gerit ut Danaen,

Dedecore exultans. At turpius hoc memoratur

Expertis (nec enim id mens mea callet opus) ;

Vexantur morbo communi : seque latere

Invicem amant ; morbo hoc quid, rogo, detcrius ?

- 145 Τέκτων τέκτονος ἔργον ἐπίσταται, ἴδρις αἰοῖδός Α Ἄλλη δ' αὖ ποταμοῖο καλοῖς ἐπεμήνατο βεῖθροις,
 Ἰδριν αἰδοσούνης, φῶρα δὲ φῶρ ἐδάη.
 Ἄλλ' αἶ γ' οὐκ ἐθέλουσι τὰ περ νοέουσι, νοεῖσθαι.
 Ἦ ρ' ἐτέδν, κακίη δμματα πηρὰ φέρει.
 Ω; δ' ἄνδρες τίουσι τὰ περ γελῶσι πρόσωπα,
 150 Τερπόμενοι χροιαῖς κινυμένων πινάκων.
 Οὔτι τόσον πινάκεσσιν ὀτομαι, ἔσσον ἐπ' ἀνδρῶν
 Θυμῷ, τοῦ τελέθει χρώματα μαρτυρή.
 Πυθάνομι' ὡς κενεήν, καὶ ἀνεῖδεον, ὑστερόφωνον
 Ἦχώ τις ποθέων, πλάζεθ' ὑπὲρ σκοπέλων.
 155 Καὶ μορφῆς τις ἔης ποτ' ἐράσσατο, καὶ κατὰ
 [πηγῆς
 Ἦλατ' ἐπ' εἰδῶλω κάλλεος οὐλομένου.
 160 Αἰετοῖο, οὐδ' ὄχθας ἦγ' ἀπέλειπε φιλίας.
 Λάπτεν ὕδωρ, χεῖρεςσιν ἀφύσσετο, ἀφρόν ἔμαρπτεν.
 160 Ἄλλ' οὐδ' ὡς πυρῶεις ὕδασι λῆγε πόθος.
 Οὔτω τυφλὸν ἔρωσ καὶ ἀνάρισον. Οὐ μέγα θαῦμα,
 Εἰ τινα καὶ σὺ νέων τῆλε νοοιο βάλουσι,
 Εὐχρῶος, ἀδροχίτων, ῥοδοδάκτυλος, ὠφικάρηνος,
 Οὐχ ἕνα, ἀλλὰ τόσους, ὄσαταιοισι γράφῃ.
 165 Πείθομαι, ὡς ποτε ταῦρον ἀνήρ σοφὸς ἦπαφε τέχνη,
 Χρώμασι μορφώσας δουρατέτην δάμαλιν
 (Ξεινὸς ἔρωσ ἰ ἀνόουσιον ἐπ' εἰδασιν ἔμπνοα βαινει,
 Ὅπποτέ καὶ σὺ νέουσι μῆσσο τοῖον ἄγος.
 Ὅρφεὺς θῆρας ἐπειθε, σὺ δ' ἀνέρας, οἷσιν ἕμοιοσ
 170 Θῆρεσσίν ἐστι νόος, θηλυμανῆς τε βίος.

145 Faber fabri opus scit, peritus cantor

Peritum musicæ, furem fur novit.

Hæc vero nolunt, quæ in aliis deprehendunt, in se deprehendi.

Certe verissimum est istud; vitium oculis cæcitatem asfert.

Sic viri honorant, quas rident, facies,

150 Oblectantes se coloribus vivarum tabularum.

Neque eos tam tabulis delectari puto, quam virorum

Ingenio, cuius colores sunt testes.

Audio quod vanæ, informis, posterius resonantis

Echus quidam amore captus, erraverit per scopulos;

155 Et formam quis suam deperit, et in fontem

Insiliit ad amplexandum simulacrum exitiosæ pulchritudinis.

Alia autem rursus pulchra fluminis insano amore prosequatur fluentia,

Insaniebat, nec a dilectis discedebat ripis:

Lambebatur aquam, manibus hauriebat, spumam arripiebat;

160 Verum nec sic igneum cessabat desiderium.

Tam cæca res est amor et præpostera. Non ergo valde mirum,

Si quem et tu juvenum de mente deturbasti,

Colore nitens, molliter vestita, roseis digitis, excelso capite,

Nec unum duntaxat, sed quotquot sunt, quorum causa faciem pingis.

165 Credo id quod narratur: taurum insignis pictor elusit arte sua,

Coloribus depingens ligneam juveneam

(Novus amor! ad inanimas formas viva animantia currunt);

Quandoquidem et tu juvenibus par molita es scelus.

574-575 Orpheus feras flectebat, tu autem viros, quibus similis

170 Brutis est animus, et insanus feminarum amor.

148 Πηρὰ φέρει. Colb. παραφέρει.

149 Τὰ περ. Al. ἀπερ γελῶσι.

152 Τοῦ. Sic Coisl. Edit. τῷ. Mox, χρώματα. Reg. 990 δμματα.

154 Ἦχώ τι ποθέων. Narrat Ovidius, lib. III *Metam.*, quemadmodum Echo Narcissi amore correpta fuerit; verum quis ipsam Echo deperierit, non indicat. Ibid. πλάζεθ'. Chig. πλάζεσθαι.

155 Τίς. Ita Coisl. Male edit. τῆς. Sic etiam infra, lib. II, sect. II, carm. III vers. 53.

156 Ἦλατ'. Al. ἦλατ'.

162 Καὶ σὺ νέων. Chig. συνέτων. Reg. 990 πινύτων.

164 Οὐχ ἕνα. Chig., Coisl. οὐχ ἕνός, ἀλλὰ τόσων ὄσαταιοισι.

165 Myronis juvenca, *Anthol. epigr. 4.*

167 Ξεινός. Legendum forte ξυνός, inquit Bilius, ut præcedentis distychi ratio reddatur, negatque Gregorius mirandum si taurus præstantia artis deceptus in pictam juveneam impetum fecerit: hoc enim ipsi commune est ac stultis viris, qui fucata formæ elegantia inescati in luculentam fraudem incidunt. Sed nihil immutandum videtur. De quodam Parrhasio pictore etiam commemoratur, quod arte sua sic ad vivum uvas expresserit, ut aves ad eas, tanquam ad veras uvas advolarint. Mox, βαίνει. Reg. 991 βαίνειν.

168 Μῆσσο. Ita duo Regg., Chig. et Coisl. Edit. μῆσατο.

METRICA VERSIO.

Scit munus fabri faber, et furem aspicit alter:

Notus cantori est qui bonus est canere.

Hæc nolunt alias quod habent in pectore scire:

Nimirum vitium lumina cæca facit.

Ficta viri pariter ridendæ ora coluntque,

Quos tabule vivæ, quos recreatque color.

Non tamen in tabulis vis est, sed mente virorum,

Est cuius color hic testis et indicium.

Quondam aliquis vanæ, informis, resonabilis Echus

Errabat, fama est, captus amore vago:

Ardehatque suam spectatam in fonte figuram

Alter, cui exitium forma venusta dedit.

B Et desiderio quædam insaniebat aquarum

Fluminis, et ripas linqere non poterat:

Lambit aquam, palmis haurit, spumamqueprehendit,

Haudque exstinctus aquis igneus ille furor.

Sic ferus est et cæcus amor. Mirabile non est,

Si juvenem mentis de statione moves,

Hac facie, hoc cultu, his digitis, cerviceque recta,

Non unum, sed tot quam varius color est

Credo equidem artificem olim decepissem juveneam,

Qui vaccam e trabibus sinxerat egregiam.

Item amor in formam spirantia corpora incertes

Pellit, quo fabricas talia puberibus.

Orpheus ille feras persuasit, tuque viros, queis

Par brutis animus, vitæque aniore furens.

Εἰ τοι μὴ σάρκεσσι χαρίζεαι, ἀντί δὲ σαρκῶν
 Ὀμμασι, καὶ τὸ, νόσος ἑρπύλη φιλότης.
 Ἄλλ' ἄτρωτος δλη· ναὶ πείσομαι, οὐδὲ τὸδ' ἐσθλὸν
 Ἔστιν ἐμοὶ κενεῆς δόξαν ἔχειν κακίης.
 175 Ὡς δ' ἂν καὶ πολλῆσι νόμον γράψειας ἄκο-
 [σμον,
 Καὶ πινυτή περ ἐοῦς'. Εὐδρομον ἢ κακίη.
 Ἄλλων μὲν βυπῶντα βίον τεχνάσμασι κεύθειν,
 Σοὶ δὲ σαοφροσύνην καὶ τι μέλαν φορέειν.
 Εἰ γὰρ σῶφρονές εἰσιν ἐπανθέες, οὐ ποτ' ἂν ἄλλας
 180 Πείσαις θηλυτέρας σῶφρονα θυμὸν ἔχειν.
 Μῦθος δ' ἡμετέροιο νόμου, μὴδ' ἔμματα βάλλειν
 Εὖνιν ἐπ' ἀλλοτρῆην, μοιχιδίοισι πόθοις.
 Ἀρχὴ γὰρ φιλότητος ἀναιδέος ἔψις ἀναιδῆς,
 Τῆν κεν ἀνῆρ φεύγων, καὶ κακότητα φύγοι.

A 185 Πῶς δὲ σὺ τόσσον ἔρωτος ἐπ' ἀνδράσι κεσῶν
 [ἄγους,
 Λυσιγάμοιο, γύνοι, τῆλε μένεις κακίης,
 Εἰ δ' ἄγε, σοὶ καὶ μῦθον εἰοκίτα μυθολογήσω
 Αἰσχεσιν ὑμετέροισι. Ἡ πολιτὴ δὲ λάλων.
 Ἄκριτον ἦν τοπάροθε βροτῶν γένος, ὃς τε φέριστος,
 190 Ὅς τε χειριότερος, ὡς φάτις ὠγυγίη.
 Πολλοὶ μὲν δοκέεσκον ἀνάρσιοι, ὄντες ἀριστοὶ,
 Πολλοὶ δ' αὐτ' ἀγαθοὶ, ἔμπαλιν ἀφραδέες.
 Κῦδος ἀτιμοτάτοισιν, ἀτιμίη δὲ τ' ἀριστοῖς
 Ἔσπετο, οὕτι δίκη τῶν δ' ἐπαμειβομένων.
 195 Ἄλλ' οὐ λῆθεν ἀνακτα Θεὸν κακίη μεδέουσα
 Ὅψὲ δ' ἀλαστήσας τοῖον ἔειπεν ἔπος·
 Οὐ θέμις ἔστ' ἀγαθοῖσιν ὁμῶν κλέος ἠδὲ κακοῖσιν
 Ἐμμεναι, ὧδ' ἂν εἰσι πλειοτέρη κακίη.

Si autem non ut carnis libidini obsequaris (fuo uteris), sed carnis loco
 Oculis; et hoc scito, morbus est aerius amor.
 At ab omni vulnere tuta es: equidem credo; sed neque id pulchrum
 Mihi videtur, inanis suspicionem habere vitii.
 175 Sic enim plerisque mulieribus legem institues inhonestam,
 Quamlibet alioqui prudens sis. Facilis cursus ad vitium.
 Aliarum est sordes vitæ arte occultare:
 Tibi vero castitatem obducere est vel levem criminis notam ferre.
 Nam si castæ mulieres nitida sunt facie, nunquam aliis
 180 Persuaseris mulieribus, ut pudicitiam amplectantur.
 Præceptum est legis nostræ, neque oculos conjicere
 In uxorem alienam adulterinis desideriis.
 Origo namque impudentis amoris est impudens aspectus,
 Quem qui fugerit, vitium quoque fugiet.
 185 Quomodo ergo tu tantum amoris cestum viris exhibens,
 Ab adulterii, o mulier, crimine procul esse potes?
 Verum age, tibi fabulam congruentem referam
 Turpitudini vestræ. Senectus loquax est.
 Confusum olim erat mortalium genus; et qui optimus,
 190 Et qui pessimus, nullo discrimine erant, ut fama fert antiqua.
 Multi quidem videbantur nefarii, quamvis essent optimi,
 Multi contra boni (habebantur), licet stulti et vecordes.
 Gloria abjectissimos, contemptus præstantissimos
 Sequebatur, utrisque haud æquam mercedem accipientibus.
 195 At non latuit Deum regem vitium latius dominans,
 Et tandem indignatus, istud protulit verbum:
 « Haud æquum est bonis parem et malis
 Esse gloriam: sic enim magis augetur vitium.

172 Ὀμμασι. Oculis: scilicet, ut a viris conspiciaris.

178 Σοὶ δὲ σαοφροσύνην. Legendum nonnullis videtur σαοφροσύνην. Tua vero castitas sit ut ei pulli aliquid ferat. Favet Int. Coisl. σὺ δὲ σαοφροσύνην ἀμπέχου καὶ μέλαν ἐμάτιον, tu vero castitatem indue, nectron et nigrum vestimentum.

182 Ἀλλοτρῆην. Ita Chig. et Reg. 990. Edit.

ἀλλοτρῆιον. Mox Coisl. μοιχιδίοισι. Edit. μοιχαδίοισι.

185 Ἀναιδέος. Chig. ἀπηνέος

190 Ὀγυγίη. Sup. lin. Coisl. ἀρχαία.

196 Τοῖον. Colb. τοῦτο.

197 Ὀμόν. Sic Reg. 992 et Coisl. Edit. male ἐμόν. Mox Chig. κακίστοισι pro κακοῖσιν.

METRICA VERSIO.

Ut nil corporibus tribuas, solis sed ocellis,
 Non expers morbi est hic amor aerius.
 At nulli te ictus penetrant: concedo; sed illud
 Non proba, cum vitii fama laborat inops.
 Deinde nocet nullis exemplo, et lege inhonesta,
 Sis prudens licet. At lubrica res vitium est.
 Est aliarum, spurcitiem vitæ obtegere arte:
 Atram at ferre notam, vita modesta tibi est.
 Nam in cute si curanda operata est turba pudica,
 Vix aliis superest cura pudicitiae
 Præceptum legis nostræ est non flectere ocellos
 Feminam in externam, mens ut adultera sit.
 Sunt lascivi oculi foedi primordia amoris,
 Quos si quis vitet, crimen ita effugiet.

B Tu quando ostentare viris cestum illicem amoris
 Gaudes, qui pura es crimine adulterii?
 Verum age, narremus fabellam, congrua quæ sit
 Opprobriis vestris. Namque senecta loquax.
 Indistinctum hominum quondam genus exstitit aiunt,
 Nec virtutis erat, nec vitii ulla nota.
 Plerosque infandos, qui præstant pietate,
 Credebant rectos, quæis mala mens inerat.
 Indignos decus ornabat, seil dedecus æquos
 Præstantesque viros, sortibus immeritis.
 Rex orbis vitium vidit late dominari,
 Cum gemituque gravi talia verba tulit:
 « Haud fas est eadem statuatur gloria rectis
 Et pravis: vitium cresceret usque nimis.

Τούνεκα τοῖσιν ἐγὼ σημήϊον ἐσθλὸν ὀπάσσω,
 200 Ὅφρ' εὐ γινώσκῃς, ὃς κακὸς, ὃς τ' ἀγαθός.
 Ὡς εἰπὼν ἐρύθηνε παρῆτα τοῖς ἀγαθοῖσιν,
 Αἴμ' ὑπὸ δέρμα χέας, αἰσχεὸς ὀρρυμένου·
 θηλυτέρας δὲ μάλιστα, ἐπει καὶ εἶδος ἀραιαὶ
 Καὶ κραδίην ἀπαλαί, πλεῖον ὑπεσκέδασε·
 205 Τοῖς δὲ κακοῖσιν ἐπῆξε, καὶ ἀτροπον ἐνδὸν ἔθηκε
 Τούνεκεν οὐδ' ὀλίγον αἰσχεσι συμφέρεται.
 Τῶν σὺ μοι ἢ ἐοῦσα, πολύχροε· οὐ γὰρ ἔρευθος
 Αἰδέμ', εἰ καὶ μοι τόσσον ὑπερθε φέρεις.
 Τοῦτο γὰρ ἔστιν ἔρευθος ἀναιδεῖτης ἀνερεύθου
 210 Ἐχγονον, ὃ κλύζει ἄμβρος ὃ πρὶν Σοδόμων.
 Μὴ γράψῃς τὸ πρόσωπον, ἀτάσθαλε, μὴδὲ δολώσῃς
 Σὴν νοῦα. Κάλλος ἐμοὶ μῦνον, ὃ δῶκε φύσις.

Α Καὶ γὰρ πλοῦτος ἐμοὶ πατρῷός· ἔστιν ἀρείων
 Τοῦ δ' ὄν ἐμὴ παλάμη οὐχ ὀσίως συνάγει,
 215 Καὶ τυτθός περ ἔων, πολὺ πλείονος. Ὡς δὲ γυ
 [ναῖκα
 Στέργω κουριδίην, οὐχὶ δὲ μοιχιδίην·
 Καὶ γραπτῶν παιδῶν πολὺ φέρτεροι, οὐς ἐφύτευα,
 Καὶ περ ἀρειοτέρων, ὃ γὰρ χειρὶ φέρτεροι.
 Τῶν σὺ μνησμένη τῆρει δέμας, ὅσον ἐτύχθη,
 220 Μῆδ' ἐθέλειν δοκεῖν ἀνθ' ἑτέρας ἑτέρας.
 Κελτοὶ μὲν κρῖνουσι γόνον Ῥήνοιο βέβροισι,
 Καὶ χρυσοῦ καθαροῦ ἀνθρακίς εἰσι κρῖσις.
 Σὴν δὲ σάφρονα θυμὸν ἀκαλλεῖ κάλλει μορφῆς
 Σταθμῶμ'. Ἀσβολοῖς καὶ σε γράφοι Βελίας·
 225 Ἥ γὰρ τέφρον ἔθηκῃν ἄλην, ἣ καπνὸν ἔχει,
 Τόσσον ἀεικίσσας τέφριος ἀντὶ τόσης.

Quapropter his ego præclarum signum impono,

200 Ut perspicue cognoscatur, quis bonus, quis vero malus sit. :

Sic fatus, rubore tinxit genas bonorum,

Sanguinem sub pelle fundens, cum turpitudine insurgeret :

Mulieribus autem præcipue, quoniam cute rariori

Et molli pectore sunt, plus pudoris suffudit.

205 Malis vero densavit sanguinem, immotumque intus tenuit.

Quocirca nec minime ob turpitudinem erubescunt.

576-577 Ex quibus una tu mihi est, variis tincta coloribus; non enim rubore

Tuo moveor, quamlibet copiosum supra faciem exhibeas.

Rubor enim ille est impudentiæ, quæ erubescere nescit,

210 Proles quam obruit pristinus imber Sodomorum.

Ne pingas faciem, o improba mulier, neque fuco indicias

Cutem tuam. Pulchritudo sola mihi est illa, quam dedit natura.

Etenim divitiæ mihi paternæ sunt excellentiores

lis quas manus mea non legitime colligit,

215 Et licet exiguæ sint, multo abundantioribus. Sic ego mulierem

Diligo, quam virginem duxi uxorem, non adulteram :

Sic etiam pictis siliis multo meliores sunt illi, quos genui,

Quamvis picti elegantiores, isti vero imbecilliores videantur.

Horum tu memor, serva corpus tuum, quale conditum est,

220 Nec videri velis alia pro alia.

Celtæ quidem explorant fœtus Rhæni fluentis,

Atque auri puritatis ignis est iudex.

Tui vero pudicitiam animi incompta pulchritudine formæ

Expendo. Fuliginosus ne te pingat Belial

225 Aut enim in cinerem rediget totam, aut fumum offundet,

Tantum deformans pro exigua voluptate.

202 Αἰσχεὸς ὀρρυμένου. Cum turpe quid occurreret, turpi prosiliente motu..., te turpi objecta.

205 Αἰσχεσι. Cod. male αἰσχεσιν. Mox συμφέρεται. Nequidem parum commoventur.

207 Τὼν σὺ μοι ἢ ἐοῦσα. Chig., Coisl. et Reg.

990 ἐρυθεοῦσα. Ubique deficit metrum.

209 Ἀνερεύθου. Sic Colb. Coisl. sup. lin. τῆς

μὴ ἐρυθρίωσῃς. Edit. ἀνερεύθος.

215 Γυναῖκα. Int. Coisl. γυναῖκα παρθενικῆν.

221 Κελτοὶ μέρ. Vide infra, lib. II, sect. II, carm. IV, Nicobuli filii ad patrem, vers. 145

224 Ἀσβολοῖς. Chig. ἀσβολῆς.

226 Ἀεικίσσας. Καθυβρίσας. Mox τόσης. Coisl. μικρῆς.

METRICA VERSIO.

Idcirco his ego præbebo signum manifestum,

Hinc bene quis malus, ut noveris, atque bonus. :

Sic fatus, fuso sub pelle cruore, proborum

Moxque pudore orto, tincta rubore gena est.

Feminea in facie præsertim; sub cute rara,

Et corde in molli, sic rubor exoritur.

Frigidus at pravis circum præcordia sanguis

Hæsit, et ascendit nullus ad ora rubor.

Unam te ex illis statuo, quæ tincta colore

Es vario: nec enim est mi rubor ille pudor.

Infandæ proles rubor iste libidinis exstat,

Quem Sodomorum ardens obruerat pluvia.

Ne pingas faciem, infelix, neve infice fuco;

Quod natura dedit, solum adamo decus hoc.

B Pluris opes facio a patribus mihi jure relictas,

Quam gazas partas artibus illicitis :

Exiguum licet, est pretiosius. Ut mihi conjux

Chara est legitima et criminis absque nota :

Et natis mihi adoptatis melioribus, illi,

Quos genui imbelles, sunt magis in pretio.

Hinc corpus servare tuum sine labe memento :

Quod sisque esse velis, nec videare alia.

Nam Celtæ explorant natos in fluminis undis,

Atque auri puri iudicium ignis habet.

Pendo pudicum animum non culto corporis hujus

Ornatu. Ne ater te inficiat Belial;

Verteret in cineres quia te, vel nomina fumo

Spargeret, hac pensans gaudia vana vice.

Non aurum gemmis intextum lumine suavi

Perstringens oculos nobilibus pretio est :

Οὐ χρυσοῦ λιθάκεσσι διάπλοκος ὄμματα βάλλων
 Αὐγαῖς ἠερταῖς, τίμιος εὐγενέταις ·
 Δειροπέδη στήθεσσι περίτροχος, οὐσας ἀτίζων
 230 Ἄχθει μαργαρέφ ἀμφιπερικραδάων ·
 Οὐδ' ὅσος ἀμφὶ κάρηνον ὑπέρτατος, οὐ πολὺχρυσος
 Ἐσθῆς, λεπταλέων δαιδάλα ἔργα μίτων,
 Πορφύρεα, χρύσεια, διαλαμπέα, σιγαλόεντα,
 Οὐδὲ παρειῶν φάρμακα λευγαλέα,
 235 Κόσμος θηλυτέραις · οὐ χεῖλα πορφυρέντα,
 Οὐ γραπτῶν βλεφάρων ὄφρον ὑπερθε φέρειν
 Κυανέην, διεράς τε κόρας ἔντοσθεν ἔλισσειν,
 Οὐκ ὄπι θροπτομένη εὐμενὲς οὐσας ἄγειν,
 Οὐδὲ χέρας τε πόδας τε φιλῶ καὶ ἠδέϊ δεσμῶ

A 240 Χρυσῶ σφιγγομένην, δούλιον εὐχος ἔχειν,
 Οὐδὲ μύροις μαλακοῖσι τεδν δέμας, ἢ κάρηνον
 Χρῆσθαι (νεκροῦς ἀμφίπουσι γύπες)
 Μηδὲ μὲν ἐν στομάτεσσι τεοῖς ἄβρωτον ἔδωδην
 Μαλθάσσειν, δονέουσ' ἔνθα καὶ ἔνθα γένυν,
 245 Οἶα περιφρονέουσα σαόφρονας · ἐκ δ' ἄρ' ἔδόντων
 Πέμπειν καὶ διερωῶν ἀφρὸν ἀπὸ στομάτων.
 Μηδὲ δίφρων στεροπησιν ἀγάλλεο, μὴ παραφαίνε·
 Εἶδος ἀπὸ σχιστῶν δαιδαλέων διθύρων,
 Δερκομένη λεύσσοντας · ἀεῖρεο μὴ θεραπόντων
 250 Πληθῦτι, μὴ δμωαῖς εἰκόσι σῆς κραδίης.
 Εἶταρος ἀγγελοὶ εἰσι χελιδόνες, ἔνθος ὄπωρης,
 Δεσποίνης δμωαί · καὶ τότε φράζεο μοι.

Non aurum gemmis intextum oculos perstringens
 Splendore suo, mulieribus pretiosum nobilibus;
 Non collare pectus ambiens, aurem deprimens
 230 Sarcina gemmea circum vibrans;
 Non id omne quo summum caput ornatur, non auro abundans
 Vestis; non opera tenuissimis eleganter elaborata filis,
 Purpurea, aurea, pellucida, eximia arte confecta,
 Neque genarum pigmenta perniciosa,
 235 Ornatum conferunt mulieribus; non etiam labra purpurea:
 Non pictarum palpebrarum supercilium attollere
 Cæruleum, humentesque pupillas intus volvere,
 Non voce blanda benevolam aurem allicere,
 Non manus et pedes amico gratoque vinculo
 240 Aureo stringens, servilem gloriam habere;
 Neque mollibus unguentis tuum corpus aut caput
 Inungere (circum cadavera currunt vultures);
 Neque ore tuo inusitatam escam
 Mandere, movens hinc inde genam,
 578-579 245 Ac veluti sapientes feminas contemnens: non ex dentibus
 Atque humido ore spumam emittere.
 Nec vero lecticarum fulgore glorieris; non obiter ostendas
 Formam tuam per bipatentes elegantes fenestras,
 Conspiciens spectantes: ne extollaris ob servorum
 250 Multitudinem et ancillarum quæ tui imagines sunt pectoris.
 Ut enim veris nuntia sunt hirundines, flores fructuum,
 Sic dominae morum ancillæ: et hoc diligenter expende.

238 Αὐγαῖς ἠερταῖς. Splendoribus aeriis.
 250 Ἀμφιπερικραδάων. Sup. lin. περισείων, περικρινῶν.
 231 Οὐ πολὺχρυσος. Coisl. et Chig. οὐδὲ πολὺχρυσος.
 237 Κυανέην. Schol. μέλαιναν. Μοχ, διεράς, καθύρουσ. Demum ἔλισσειν, περιστρέφειν.
 240 Δούλιον εὐχος ἄγειν. Ut enim mancipia ferreis catenis constringuntur, sic hujusmodi mulierculæ catenis, licet aureis, corpus suum constringunt.
 242 Ἀμφίπουσι. Schol. περιτρέχουσι. Non satis perspicio, inquit Billius, quam recte convenient hæc verba cum his quæ præcedunt, hoc tamen mihi significare videtur Gregorius unguenta non vivo-

rum, sed mortuorum potius corporibus adhiberi solita.

243 Ἀβρωτον ἔδωδην. Moris erat hoc quoque nascivis mulieribus, ut ciendæ salivæ causa vel lignum aliquod, vel aliquid hujusmodi dentibus premerent, credo ut humoris illius emissionem vegetius os redderetur. Ad hunc igitur morem exagitantem ita hæc describit quasi de equis verba faceret. Equorum enim proprium est ἄβρωτον ἔδωδην μαλθάσσειν, ronger son frein, ac maxillas huc illuc detorqueere, spumamque ore emittere.

250 Μη δμωαῖς εἰκόσι. Eleganter vocat dominarum suarum imagines ancillas, quod tales esse soleant ancillæ quales dominae.

METRICA VERSIO.

Non collare suum auro ornans, et gemmea pendens B
 Sarcina ab auricula, quam premit atque quatit:
 Aurea non capitis redimicula, vestis et auro
 Dives, subtilis raraque fila operis,
 Et Tyrio, et fulvo, et nitido splendore decora:
 Non pigmenta ipsis exitiosa genis,
 Feminæum decorant genus: haud lita purpura labris
 Nec pictæ palpebræ alta supercilia.
 Humida nec pupilla intus revoluta, nec aures
 Illecebis capiens blandula fractaque vox.
 Scilicet aurcolis vinculis palmasque pedesque

Stringens, captivo tum fueris decore:
 Mollibus et caput unguentis pollingere corpus
 Quid prodest? (vultur nempe cadaver amat)
 At quo sine cibum in-ulsu premis ore terisque,
 Et mentum, utramque exagitasque genam?
 An contemnis eas quibus est stola vitæque honesta?
 Dum spumam ore udo dentibus atque cies.
 Hæc ne te capiant, neque lecticæ nitor ingens,
 Nec juvet inserere os per bifores speculas.
 Neve greges famulorum te attollant, neque turba
 Ancillarum, quæ est cordis imago tui.
 Nuntius ut flos est fructus, ut veris hirundo
 Nuntia: sic famula est indicium dominae.

Τῶνδε γὰρ εἰ καὶ ἕκαστον ἀκοσμίη τις ἐλαφρῆ,
 Πάντα γ' ἔμ' ἀλλήλοις ἔμπεδός ἐστι μόρος.
 255 Ἄνθος ἐν ἐστὶ γυναιξὶν ἑράσμιον, ἐσθλὸν
 [ἔρευθος,
 Αἰδώς. Τοῦτο γράφει ζωγράφος ἡμέτερος.
 Δύσομεν, εἰ ποθέεις, καὶ δεύτερον ὄχρον ἐφέλλοις
 Κάλλει σῶ, Χριστοῦ τηχομένη καμάτοις,
 Εὐχαῖς τε στοναχαῖς τε καὶ ἡμασι νύξῃ τ' ἄπνοις.
 260 Ταῦτα καὶ ἀζυγίων φάρμακα, καὶ ζυγίων.
 Χρῶματα μὲν τοίχοισι παρήσομεν, ἥδὲ γυναιξὶ
 Ταῖς, ὁπόσαις λύσση βόρβορος ἐστὶ νέων.
 Κεῖναι καὶ σκιρτῶν ἀναιδέα καὶ γελόφων,
 Ἥμῖν δ' οὐδ' ὄρααν μαχλάδης ἐστὶ θέμις.
 265 Ὁ τρόπος ἐστὶ γυναιξὶ τὸ τίμιον, οἵκαδε μί-
 [μνειν

A Πλεῖονα, καὶ θεοὶς προσλαλέειν λογιόις,
 Ἴστω τ' ἤλαχάτη τε τὸ γὰρ γέρας ἐστὶ γυναικῶν
 Διμῶις ἔργα νέμειν, δμῶας ἀλευέμεναι,
 Χεῖλεσι δεσμὰ φέρειν, καὶ δμῶσιν ἠδὲ πικραιαῖς,
 270 Μηδὲ πόδα προθύρωσι πολλάκις ἔκτος ἔχειν.
 Χαίρειν θηλυτέρησι σαόφροσιν, ἀνδρὶ δὲ μούκῳ,
 Τῷ μήτρην θεοθεν λύσσο παρθενηκῆν.
 Καὶ τῷ μέτρα φέρειν σὺ γε θάρστος, ὡς κεν ὀπί-
 [ζοις
 Πίστιν, ὅτι ξείνων τῆλε μένεις φαέων.
 275 Τίς πρῶτος χροίησε Θεοῦ πλάσιν; ὡς ἀπόλοιτο
 Πρῶτος ἀναιδέην χρώμασιν ἐγκεράσας.
 Ὡς δ' ὀπὸτ' ἀρνευτήρες ἀναιδέες, ἄνδρες ἀνανδροί,
 Εἰδωλον μορφῆς ἐνδοθὶ κευθομένης
 Ἐκτοθεν ἐστήσαντο, τὰ δ' ἔσπεται, ὅσσ' ἐπέοικεν
 280 Ἄλματα, καὶ λιγυρῶν αἰσχροῦ λύσις μελέων,

Horum enim, licet unumquodque dedecus afferat leve,
 Omnia simul collecta certa sunt pernicios.
 255 Decor unicus in mulieribus est amabilis, bonus rubor,
 Scilicet pudor, quem pingit pictor noster.
 Dabimus, si velis, et alterum; pallorem asciscas
 Pulchritudini tuæ, Christi tabescens laboribus,
 Precibus, suspiriis, diurnis nocturnisque vigiliis:
 260 Hæc innuptis pigmenta sunt et nuptis.
 Colores itaque muris relinquamus atque etiam mulieribus
 His, quarum cœnum in rabiem agit juvenes.
 Illæ sane saltent impudenter et rideant:
 Nobis autem nec intueri meretrices fas est.
 265 Mores sunt mulierum ornamentum, domi manere
 Ut plurimum, cum divinis conversari oraculis,
 Fuso ac lanæ operam dare; hoc namque munus est feminarum
 Ancillis opera partiri, servos vitare,
 Labiis catenas injicere, et oculis atque etiam genis
 270 Nec pedem extra limina frequenter cfferre;
 Oblectari mulieribus pudicis, viroque solo
 Cui zonam a Deo datam solvisti virgineam.
 Quin et huic tu licentiæ modum impone, ut ipsi facias
 Fidem, te ab alienis abhorrere oculis (et amoribus).
 275 Quis primus pinxit Dei signentum? sic pereat
 Qui primus impudentiam coloribus immiscuit.
 Quemadmodum autem urinatores impudentes, virorum nomine indigni,
 Simulacrum formæ intus absconditæ
 Extrinsecus exhibent, deinde sequuntur quæ conveniunt
 280 Saltationes et stridorum turpis solutio membrorum,

272 Μητρην. Reg. 990 et Coisl. μήτρην, et sup.
 lin. ζώνην. Coisl. Int., τῷ ἐκ παρθενης συνοικί-
 σαντι.
 276 Ἀναιδέην. Ita Coisl. Edit. ἀναιδέην.

278 Εἰδωλον. Id est, larva primum faciem obte-
 gunt.

279 Ὅσσ' ἐπέοικεν. Quæ conveniunt inhonestæ
 rei.

METRICA VERSIO

Hæc meditanda tibi. Levis ut cujusque sit error,
 Cuncta simul prava hæc exitium pariunt.
 Unus amabilis in mulieribus est color et flos,
 Equè pudore rubor: pinxit eum ipse Deus.
 Si cupis, alterum item dabimus. Tua pallor ad ora
 Accedat Christi tabida vulneribus,
 Et gemitu, et precibus, noctis lucisque labore:
 Hæc uxoribus et pharmaca virginibus.
 Ergo age, picturæ muris linquamus honorem,
 Atque his queis rabies spurcilia est juvenum.
 Turpiter et saltare his et ridere licebit,
 Nobis vel meretricem intuitum esse, nefas.
 Mores sunt gemmæ muliebres, atque manere
 Adibus, oraclis colloqui et ætheriis.

B Penso operam dare, tum percurrere pectine
 [lanam
 Et præscribere opus, femineum officium est:
 Servos vitare, et dare frena orique genisque,
 Promovisse suum limine vixque pedem:
 Matronis gaudere probis, castisque puellis,
 Atque viro, junctus qui tibi jure thoro est:
 Huicquemodum audendi finemque imponere certum,
 Unde tibi invisos esse probes alios.
 Quis primus signenta Dei orsus pingere, abegit
 Pigmentisque pudorem? is male dispereat.
 Ut fœdi urinatores, haud nomine digni
 Nempe viri, larvata effugit ora tegunt:
 Obsceni gestus modo, saltus deinde sequuntur,
 Turpibus et gratis membra soluta modis.

Ἄνδράσιν ἀφραδέεσσιν ἑαδόντα, ὡς ἄρα ταί γε,
Ἐσάμεναι μορφήν ἔκτοθεν ἄλλοτρίην,
Κιωμικόν, οὐχ ἱερὸν αἰδοῦς σκέπας, ἔνθεν ἔπειτα
Κίνυνται μορφῆς ἀξία δαιδαλέης.
285 Τῇ περιμοχθίζουσι θύραι, κληῖδες, ἔσοπτρα,
Φάρμακα, φαρμακίδες, ἄτρομον οὐδὲ τέγος.
Ταῦτ' εἰδογραφίης κενεαυχέας· ἀκομῆς δὲ
οὐδὲν ἀμοχρότερον σῶφρονος ἀγαθῆς.
Εἰ δὲ σὺ κάλλει τόσσον ἐπιπλάστω βλεμμαίνεις,
290 Ὅς ποτ' ἂν ἀπλάστω σῶφρονα θυμὸν ἔχης.
Ἐσθῆρ' εἶδος ἔτευξεν ἐράσμιον· ἀλλὰ τί κείνης
Ἔργον ἀριπρεπίης; ἔθνος ἔμεινεν ὄλον.
Γράψε ποτ' ἤμματα πόρνης Ἰεζάβελ ἀγριδουμος,
Λοῦσέ γε μὴν πόρνας αἵματι πορνιδίφ. [πόρναϊς

A 295 Σοὶ δ' οὐτ' ἔργον ἀνακτος ἐλεῖν χόλον, οὐτ' ἂν
Μοῖραν ἔχεις· τῇ μοι φείδω σωφροσύνης.
Οὐ τρομέεις ἱερῆς ὑπακλίνουσα κάρηνον,
Σκητὴν ἀμφεθέτοις εἶδος λαμπομένην;
Οὐδὲ χέρεις φρίσσουσιν, ἐπὶν ἐς μύστιν ἐδωδῆν
300 Τείνεις, αἷς σὺ γράφεις πένθιμον ἀγαθῆν;
Πῶς δὲ σὺ γ' ἀθλοφόροισιν, ὄσοις ἴστησι χορείην
Λαὸς πασσυδίη, τίμιον αἶμα σέβων,
Εἶδος ἄγεις πολλῶν θελεκτήριον, ὡς ἀγορῆ τις
Πληθὺν ἐφελκομένη ἐν μεσάτῳ ποταμῶν,
305 Ἡ θηρῶν δεικτῆσιν ἰομίτῃ, τοὶ προφέρουσιν
Ἐρπυστάς σκοτίων· δειμαλέοι λαγόνων;
Ἄλλὰ, γύναι, μύθοις ἐπιπείθεο ἡμετέροισι,
Μὴ σε νόος τρώσῃ χεῖρας ἐπ' εἶδος ἄγων.

Hominihus stultis placentia; sic utique illæ
Indutæ formam externe alienam,
Scenicum, non sacrum pudoris velamen, exinde postea
Movenitur, ut forma dignum est fucata.
580-581 285 Illic laborant foras, claves, specula,
Pigmenta, pictrices, nec timoris est expers tectum.
Hæc incommoda affert pictura inanis formæ: incompta autem
Nihil minus laboriosum est pudica pulchritudine.
Si vero tu ob ascititiam venustatem tantopere insolescis,
290 Nunquam erga eum qui fucum aversatur, pudicum amorem habebis.
Esther quidem fornam composuit ad amorem concitandum; sed quis hujus
Fruclus fuit pulchritudinis? totius gentis salus.
Pinxit olim oculos fornicaria et ferox Jezabel:
Verum perfudit meretrices cruore meretricio.
295 Tibi autem neque opus est regis iram seclare, neque inter meretrices
Partem habes: quare parce pudicitie tuæ.
Non pertimescis sacerdotes, dum submittis caput,
Larvam velut quamdam oppositis inter se formis lucentem?
Non horrescunt manus, cum ad mysticam escam
300 Eas extendis, quibus tu pingis luctuosam pulchritudinem?
Quomodo vero tu martyribus, quibus instituit choreas
Populus agminatim, pretiosum sanguinem veneratus,
Faciem geris multos inescantem, velut forum quoddam
Populares attrahens in medio urbium;
305 Aut ferarum ostensoribus similis, qui proferunt
Serpentes e tenebrosis trepidi cubilibus?
At tu, mulier, sermonibus obtempera nostris;
Ne te mens vulneret, manus ad faciem ducens.

282 Ἐσάμεναι. Ita Coisl. et duo Regg. Edit. ἐσάμεναι.

290 Ἐχης. Reg. 991 ἔχους.

292 Ἐθνος ἔμεινεν ὄλον. Schol., διεσώθη, gens tota servata est.

294 Λοῦσέ γε. Vult forsitan Gregorius impiam Jezabelem, cum jubente Jehu præcipitata est, cadendo impudens os suum oculosque suos cruentasse. Alludit enim ad id quod dictum olim de impudente homine, eum non habere in oculis κόρας, sed πόρνας, κόρη namque etiam significat puellam. Combef. πόρνας accipit pro πορνείας, lavit scortationes meretricio cruore.

tiones meretricio cruore.

299 Ἐς μύστιν ἐδωδῆν. Id est, sacram Eucharistiam, quam olim fideles suismet manibus accipiebant.

303 Ὡς ἀγορῆ τις. Mulier circumforanea, ἀγοράτα.

304 Πληθύν. Ita Reg. 990 et Coisl. Edit. πλοθύν.
305 Δεικτῆσιν. Reg. 990, δῆκτῆσιν ἐκαοιδου θηροδῆκτου, incantatori a serpente percusso similis.

306 Ἐρπυστάς. Reg. 990 et Coisl. ἐρηπυστάς.

308 Μὴ σε νόος τρώσῃ. Int. Coisl. μή σε πλήξῃ λογισμὸς πείθων ἐπαίρειν χεῖρας εἰς ποικίλαν μορ-

METRICA VERSIO.

Non aliter lasciva cohors sua cum exiit ora,
Personam et formæ fictitiæ induerit,
Quæque decent scenam, haud casti indumenta pu-
[doris,
Par sequitur formæ motio, nempe salax.
Illis valvæ strepitant, claves, specula atque colores,
Pictrices, nec eo lecta tremore carent.
Hæc formæ pictura trahit damna: at decor artis
Expers, incompta et forma, labore vacat.
Quod si fucato placet indulgere nitore,
Fucum aversantem haud mente coles placida.
Forma fuit peramœna Esther. Sed quis fuit oris
Fructus formosi? gentis amica salus.
Jezabel at meretrix oculos fera pinxit, et inde
Lumina polluto tincta cruore tulit.

PATROL GR. XXXVII.

B At tibi non opus est regem placare, nec inter
Scorta jaces: ut sit vita pudica vide.
Sacrificisne caput non horres subjicere illud,
Larvæ instar, formis oppositis nitidum?
Non horrent palmæ quas liba ad mystica tendis,
Et quis depingis triste et inane decus?
Jam cum martyribus Christi statuuntur athletis,
A populo choreæ, ut vulnera sancta colat:
Vulgus inescantem faciem gerere, o scelus, au-
[des?
Non secus atque forum quod media urbe patet:
Aut illis par, qui proferre cubilibus angues,
Ostentare feras e tenebrisque solent.
Ne monitis, mulier, nostris parere recuses.
Nec temeraria mens ducat ad ora manus,

29

Μη σύ γε, μη κείνησιν ὁμόπλοος, ὦ τέκος, εἴης,
 310 Μη σύ γε συμφράδμων, μηδὲ συνωροφίη ·
 Ἄλλησιν τὰ περισά· σύ δ' ἄξιο χεῖλεσιν ἀνδρῶν
 Καὶ κληζομένη. Τοῦτο γυναιξὶ κλέος.
 Εἰ μὲν σοὶ γε βίος πανελεύθερος ἐπλετο δεσμῶν,
 Χριστῷ ζῶε μόνω, πάντ' ἀποσεισαμένη,
 315 Παρθένος αἰγλήσασα, περίφρων, ἀγλαόμητις,
 Νυμφίον ἤς κραδίης ἀγνὸν ἔχουσα Λόγον.
 Εἰ δέ σέ γε πλευρῆς εἶλεν πάθος, ἤς ἐκεάσθης,
 Μοῦνην γε πλευρὴν ἀμφιέπειν φιλήν,
 Ἐσθλὸν φίλτρον ἔχουσα, ἐλεύθερον ἀντὶ κακοῦ ·
 320 Τοῖς δ' ἄλλοις πάθεσιν, μηδ' ὄναρ ἀντιάξν.
 Καὶ σύ Θεοῦ μεγάλου παραστάτι, οὐδὲ σύ λήθεις,
 Ἦν ποτε τῷ χθαμαλῷ θῆλύ τι συγκεράσῃς.
 Ἔστι καὶ ἐν βυβλώσι ποθ' εἰμασι θρύψις ἄσεμνος,

Ne tu quidem, ne cum talibus mulieribus naviges, o filia,
 310 Ne tu consilii socia sis, neque contubernalis.
 Aliis supervacanea relinque; tu autem erubescere vel ore virorum
 Celebrari. Hæc est mulierum gloria.
 Si tibi vita penitus libera sit a matrimonii vinculis,
 Uni Christo vive, omnibus excussis,
 315 Virgo splendida, prudens, clara consilio,
 Sponsum animæ tuæ immaculatum habens Verbum.
 Sin autem te lateris cepit desiderium, e quo secta es,
 Unicum saltem illud latus dilectum complectere,
 Laudabilem fovens amorem, liberum pro malo:
 320 Aliis autem affectibus, ne quidem per somnium indulge.
 At tu, virgo, quæ magno Deo astas, nec tu latebis,
 Si unquam humili vitæ generi muliebri quid miscueris.
 322-323 Sunt aliquando in sordidis vestibus deliciæ inhonestæ;
 Est et gravitas in mollibus. Norunt non pauci.
 325 Ruga tibi turpior est, id certo scias, quam maxima
 Vulnera in mundo viventibus. Reverere professionem.
 Neque enim in sordidis macula perinde atque
 In puris apparet vestibus et unius coloris.
 Hæc si tibi persuadeam, prodero; sin autem faciem
 330 Obfirmes (per me licet), fulgeas duplo amplius, si cupis,
 Auro et electro, et argento et ebore:
 Hæc ego largior mulieribus novi ornatus studiosis.
 Columna quidem parata est, ego autem hæc verba inculcam:
 Huc veniat quisquis voluerit, et pulchritudine oblectetur.

XXX. Versus iambici acrostichi secundum omnes alphabeti litteras sic dispositi, ut quilibet iambicus in adhortationem aliquam desinat.

Principium rerum omnium et finem Deum tibi propono.

* Alias Bill. 122, pag 186.

φῆν. Ne te ulla ratio variam formam suadeat inducere. Combefisius probat Billii conjecturam, μη σε ντός, ne juvenis vulnus infligat, manus in ora injiciens.

326 Κοσμοβίω. Mss. κοσμοβίω.

332 Νεοκυλλιγράφους Schol. τοῖς νεωστὶ κάλ-

A Καὶ σεμνότης μαλακοῖς. Ἱστορες οὐκ ὀλίγοι.
 325 Ῥυτίς σοι πλέον ἐστίν, ἐπίστασο, ἢ τὰ μέγιστα
 Τραύματα κοσμοβίων. Ἄξιο μαρτυρίην.
 Οὐδὲ γὰρ ἐν βυβλώσι βανὺς τόσον, ὅσατέτιόν περ
 Φαίνεται ἐν καθαροῖς εἰμασιν ἰσοχροῖς.
 Ταῦτ' εἰ μὲν πεπιθόμεν, ὀησομεν· εἰ δὲ πρόσωπον
 330 Στήσεας, λάμπους δις τόσον, εἰ ποθέεις,
 Χρυσῷ τ' ἤλεκτρον τε καὶ ἀργύρῳ τῆδ' ἐλέφαντι·
 Τοῖα χαρίζομαι ἐγὼ ταῖς νεοκαλλιγράφους.
 Ἦ στήλη μὲν ἱτοιμος, ἐγὼ δ' ἐπίγραμμα χαράξω·
 Δεῦρ' ἴθ' ὅσοισι φίλον, κάλλει περιφόμενοι.

Λ'. Στίχων ἢ ἀκροστιχῆς τῶν πάντων στοιχείων, ἐκάστου ἰάμβου τέλος παραινέσεως ἔχοντος.

Ἀρχὴν ἀπάντων καὶ τέλος ποιῶ Θεόν.

λος γράφουσι. Istis novis elegantiae pictricibus.

XXX. Τ.τ. Στίχων; etc. Primus hoc carmen edidit Leuvenclausus, et sic reddidit, ut et iambici versus Latini singuli Græcis responderent, et aliquam Latini quoque alphabeti rationem habuerit interpres.

METRICA VERSIO.

Ne comptis cum illis in eadem nave vebaris,
 Nec cole tecta eadem: consilium neque des.
 Linque aliis vana: at labiis vereare virorum
 Commendari etiam. Hoc femineum decus est.
 At siquidem vinclo non es sociata jugali,
 Christo vive uni, cæteraque excutito,
 Insignis virgo probitate et dotibus almis,
 Verbum pro sponso cordis habensque sui.
 At si te costæ, a qua es secta, cupido virilis,
 Corripit, unum illud sit tua cura latus.
 Laudatum foveas purumque fideliter ignem,
 Nullaque vis sensus flectat et umbra tuos.
 At tu, virgo, Deo quæ astas, non, crede, latebis,
 Si vesti abjectæ molle quid addideris.
 Luxuria interdum vestitus sordibus hæret,
 Multitatis gravitas. Pluribus idque patet.

B Ast gravlor ruga est in te, quam vulnera quævis
 Mundi cultorum: nescia ne fueris.
 Atris in panais macula haud apparet, ut albis
 Vestibus et puris quas color unus amat.
 His si parueris monitis, tibi proderit: at si
 Obfirmes faciem: fas magis ut niteas
 Argentoque, auroque, electroque, atque elephantio:
 Hæc ego pigmenti largior artificii.
 Ecce columna patet, lubet huic inscribere versum:
 Huc, decore optato quo potiaris, ades.

XXX. VERSUS IAMBICI ACROSTICHI, SECUNDUM OMNES ALPHABETI LITTERAS SIC DISPOSITI, UT QUILIBET IAMBICUS IN ADHORTATIONEM ALIQUAM DESINAT.

(Leuv. interprete.)

Agendorum initium sit et finis Deus.

Βίου τὴ κέρδος, ἐκβιῶν καθ' ἡμέραν.
 Γίνωσκε πάντα τῶν καλῶν τὰ δράματα.
 Δεινὸν πένεσθαι, χεῖρον δ' εὐπορεῖν κακῶς.
 ὃ Ἐβεργετῶν νόμιζε μιμεῖσθαι θεῖν.
 Ζῆται Θεοῦ σοι χρηστότητα χρηστὸς ὢν.
 Ἡ σὰρξ κρατεῖσθω καὶ δαμαζέσθω καλῶς.
 Θυμὸν χαλίνου, μὴ φρενῶν ἔξω πέσης.
 Ἰστη μὲν ἕμμα, γλῶσσα δὲ στάθμην ἔχει.
 10 Κλειὸς ὡσεὶ κελίσθω, μηδὲ πορνέουσι γέλως.
 Λύχνος βίου σοι παντὸς ἡγείσθω λόγος.
 Μὴ σο. το εἶναι τῷ δοκεῖν ὑποβῆσαι.
 Νόει τὰ πάντα, πράσσει δ' ἂ πράσσειν θέμις.
 Ἐίνον σεαυτὴν ἴσθι, καὶ τίμια ξένους.

A 15 Ὅτ' εὐπλοεῖς, μάλιστα μέμνησο ζάλης.
 Πάντ' εὐχαρίστως δεῖ δέχεσθαι τὰκ Θεοῦ.
 Ἐάβδος δικαίου πλεῖον, ἢ τιμὴ κακοῦ.
 Σοφῶν θύρας ἐκτριβε, πλουσιῶν δὲ μὴ
 Τὸ μικρὸν οὐ μικρὸν, ὅταν ἐκφέρῃ μέγα.
 20 Ὑθρὶν χαλίνου, καὶ μέγας ἔση σοφός.
 Φύλασσε σαυτὸν, πτώμα δ' ἄλλου μὴ γέλα.
 Χάρις φθονεῖσθαι, τὸ φθονεῖν δ' αἰσχος μέγα.
 Ψυχὴ θύοιτο μάλλον ἢ τὸ πᾶν θεῶ.
 Ὅ τίς φυλάξει ταῦτα, καὶ σωθήσεται;
 ΛΑ'. Γνώμαι Διστιχοί.
 Γυμνὸς ὄλος βίῳ τοῖσι τάμοις ἄλα, μηδὲ βαρεῖα
 Ναῦς ἐπὶ πόντον τοῖ, αὐτίκα δυσσομένη.

Vitæ lucrum est mori singulis diebus.
 Nosce omnia egregiorum virorum præclara facta.
 Grave est egere, pejus divitem esse improbe.
 5 Beneficiens crede te esse imitatore Dei.
 Concilia tibi Dei misericordiam, ipse misericordiam adhibendo.
 Caro coerceatur, et pulchre dometur.
 Iram refrena, ne de mentis statu excidas.
 Cohibe oculos, lingua normam habeat.
 10 Sera aures claudantur, nec lasciviat risus.
 Lumen et dux totius vitæ tibi sit ratio.
 Ne tibi vana specie decepto res ipsa effluat.
 Nosce omnia; sed age tantum qua fas est agere.
 Peregrinum te esse scito, et honora peregrinos.
 15 Cum prosperam habes navigationem, tunc maxime memento tempestatis.
 Omnia cum gratiarum actione accipienda sunt a Deo.
 Virga justi potior est quam gratia mali.
 Sapientum limina tere, non vero locupletum.
 Res parva parva non est, cum magnum aliquid affert
 20 Libidinem refrena, et eris maxime sapiens.
 Cave tibi ipsi, nec alterius lapsum rideas.
 Gloria est invideri, invidere autem maximum est dedecus.
 584-585 Animus Deo mactetur potius, quam alia quælibet victima.
 U quis hæc servabit, et ipse salvabitur?

XXXI. *Distichæ sententiæ*.

Nudus totus vitæ sulca pelagus, nec nimis onusta
 Navis tua mari se committat, mox demergenda.

* Alias Bill. 63. pag. 146.

3 Πάντα. Reg. 1227, πάντων.
 10 Πορνέουσι. Reg. 1227, πορνέυη.
 12 Ὑποβῆσαι. Reg. 1227, ὑποβῆθη.
 16 Δεῖ. Reg. 1227, χρῆ.
 17 Ἐάβδος, etc. Alludere videtur Gregorius ad
 illud psal. cxi. 5: *Corripiet me justus in misericordia
 et increpabit me, oleum autem peccatoris non im-*
pinguet caput meum. Ibid. πλεῖον. Reg. 1227, κρείσσον.
 19 Ἐκφέρῃ. Reg. 1227, ἐκφύη.
 20 Ὑθρὶν. Reg. 1227, ὑθρὶν μικρὸν κρατοῦντα
 φέσασθαι μέγα. — Versus 21 in versione metrica
 peccat. (CAILLAD.)
 XXXI. Tit. in Vat. idem est ac in editis: Coisl.
 Γνώμαι παρανετιχῆς ὢν ἢ ἀκροστιχίς ἦδε. Porro
 ἀκροστιχίς, genus est carminis, in quo primæ sin-

gularum versuum litteræ aliquod nomen vel sen-
 tentiam efficiunt. Sic in isto carmine, ex primis
 eujusque versus litteris hæc fere duo pentametra
 edicunt:

Γνώμαι Γρηγορίου, διστιχος ἐδεκίη,
 Ἐσθλὸν ἀθυρμα νέοις, καὶ χάρις ἐξοδίη.
 Sententiæ Gregorit, disticha venustas,
 Utilis lusus juvenibus, munus postremum.

Alter tit.: Διστιχος. Sic Coisl., Reg. 993. Edit. Δι-
 στιχοί. Ἐσθλόν. Sic. Vat. et Coisl. Edit. καλόν.
 1 Βαρεῖα. Sic Coisl. Edit. βαρεῖος.
 2 Ναῦς. Edit. νηῦς. Ibid. τοῖ. Sic Reg. 993. Edit.
 τοῖς. Mox Reg. 992, 993 et Coisl. δυσσομένη pro
 δυσσομένη.

METRICA VERSIO.

Beata lucra vitæ quotidie mori.
 Cognoscere hominum facta egregiorum stude.
 Durum est egere: pejus divitem esse improbe.
 Eris si beneficus, imitaberis Deum.
 Fac sis benignus, ut benignum habeas Deum.
 Geras cave carni morem, sed eam doma.
 Habenis retine iram, ne te occupet furor.
 Inhibeto visum, quædam linguæ norma sit.
 Clavem auribus obde, risum lascivum fuge.
 Lucerna sit ratio vitæ tibi totius.
 Missam fac opinionem remque amplectere.
 Noscenda cuncta putato: sed quæ fas age.
 Omnem exhibe hospiti honorem, cum hospes ipse
 [sis.]

B Procella timeri cursu debet prospero.
 Quæcunque dat Deus, animo grato accipe.
 Res virga justi potior est, quam honos mali.
 Sapientum mihi fores, non locupletum tere.
 Tibine pusillum est, unde quid ingens provenit?
 Vir magnus esse potes frenans petulantiam.
 Probe tibi cave, alterius lapsum haud riseris.
 Gratum invideri, at invidere ingens probrum.
 Præstat animum quam cætera offerri Deo.
 O quam beatus, quisquis hæc servaverit!

XXXI. *DISTICHÆ SENTENTIÆ.*

(Billio interprete.)

Nudus ara vitæ pelagus, nec onusta carina
 In mare, ne percas, te dato fluctivagum.

Ἄς αἰεὶ κρυερόιο παραστατός θανάτιο
Μνώεο, καὶ θανάτου ἥσσονος ἀντιάσεις.
5 Αἰεὶ νῆον ἔγειρε Θεῶ νόν, ὡς κεν ἀνακτα,
Ἰδρυμ' ἄυλον, ἔχης ἐνδοθι σῆς κραδίης.
Γνώθι σεαυτὸν, ἀριστε, πόθεν καὶ ὅστις ἐτύχθης,
Ῥεῖα κεν ὄθε τύχης κάλλεος ἀρχετύπου.
Ἦμαρ ἐπ' ἤμαρ ἄγει σε · κυλινδεται ὅστις ἐλαφρός ·
10 Γνώμη δ' εὐπαγέος ἤμαρ ἄλυτον ἔχει.
Ὅστις ἀπερχομένοισι καὶ ἐρχομένοισι πέποιθε,
Ῥεῦματι πιστεύει οὐ ποτε ἰσαμένῳ.
Ἴσον ἐμοὶ κακὸν ἐστὶ βίος καὶ μῦθος ἀλιτρός ·
Ὅπποτέρῳ κεν ἔχοις, καὶ θατέριον τύχοις.

A 15 Ὑβρις ἀναγνον ἰόντα παρεστάμεναι θύεσσι ·
Δεινότερον νεκῶν λείψανα πάντα σέθειν.
Ἰστασο μὴ ποθ' ὄδοιο καλῶν · κακὸν ἐς βυθὸν ἔρπειν
Σοὶ στάσις, ὅστις ἐβῆς ἐκτοθι σῆς κακίης.
Τυφλὸς ὄρων, ὃς ἐῆς κακίας οὐκ ὄσσει· ὄλεθρον ·
20 Ἰχνια μαστεύειν θηρός, ἄκρων φαίων.
Χρηζῶν δὴ παθέσσειν ἀκέστορος, ἦν κακὰ κεύθης,
Οὐ ποτε σηπέδονα φεύξει ἀργαλίην.
Σὸς λόγος, ἔργον ἔματο. Ὅς οὐ καλὸν ἔργον ἔρεξεν,
Εὐεπίην ἐχέτω σύμμωχον ἀμφίθετον.
25 Ὑβριστῆς κόρος ἐστίν. Ἐγὼ δέ σε βούλομ', ἀριστε,
Ἐργον ἔχειν, ψυχῆς πῆξιν ἀειστρεφός,

Tanquam semper praesentem frigidam mortem
Intuere, et mors levior accidet.
5 Semper templum Deo mentem exstrue, ut regem,
Tanquam imaginem incorpoream, habeas in pectore tuo.
Nosce teipsum, optime, unde et quis sis :
Facile enim sic assequeris pulchritudinem archetypam.
Dies ad diem te transmittit : voluitur quisquis est levis ;
10 Vir autem constans animo perpetuum diem habet.
Quisquis venientibus et recedentibus confidit,
Flumini confidit nunquam consistenti.
Par mihi videtur malum, vita et oratio scelerata :
Utramvis habueris, alteram habebis.
15 Flagitiosum est impurum astare sacrificiis :
Flagitiosius omnes mortuorum reliquias venerari.
Nunquam subsistas in via virtutis : in vitii enim voraginem relaberis
Si substiteris, tu qui excessisti e vitio.
Videns caecus est, qui vitii sui non videt exitium :
20 Vestigia feræ indagare, perspicacium est oculorum.
Cum indigeas cura medici, si vitia celaveris,
Nunquam putredinem effugies exitialem.
Tuus sermo, opus meum. Qui non præclarum opus susceperit,
Præclaram orationem habeat adjutricem oppositam.
25 Procrax est satietas. Ego autem volo te, optime,
Opus habere, quo consistat animus perpetuo volubilis,

3 Κρυερόιο. Schol. Coisl. ψυχροῦ.
4 Ἦσσορος. Reg. 992, κρείσσονος.
6 Ἰδρυμ'. Int. ἀγαλα. Ibid. ἔχης. Reg. 993, ἔχοις.
8 Τύχης. Reg. 995, τύχοις.
9 Κυλινδεται ὅστις ἐλαφρός. Billius et Gaullier referunt hæc verba, *levissime voluitur ad diem*. Sed genus pugnat ; opponit sane Gregorius eum qui levis est ac inconstans, ἐλαφρός, illi qui habet animum constantia fultum, εὐπαγέος γνώμη.
11 Ἀπερχομένοισι. Schol. ἀνθρωπίνους πράγμασι, rebus humanis.
16 Νεκῶν λείψανα. De falsis diis hæc accipienda sunt, inquit Billius ; neque enim hic habent quod arrodant hæretici. Tantum enim ab eo abest Gregorius ut eum honorem, qui sanctorum corporum reliquias a piis hominibus haberi solet, exagitantium putet, ut Cypriani cineres innumera miracula edere solites esse scribat : Ἄπαντα δύναται Κυπριανοῦ καὶ κόνις μετὰ πίστει, id est, ut ex-

ponit Nicetas, *Omnia potest vel ipsa Cypriani cinis, si quis cum fide accedat*. Vide ea de re tom. I, pag. 449, num. 18.
17 Ἰστασο μὴ ποθ'. Schol. μὴ σῆθι τῆς ἐπ' ἀρετὴν ὁδοῦ. Schol. 991, τὸ γὰρ ἐστάναι τοῦ καλοῦ, εἰς βυθὸν ἐστὶ φέρεσθαι, ἐστὶν ἔρπειν. *In vitii enim voraginem relabi, idem est ac subsistere tibi*, etc. Edit. Istatto.
19 Τυφλός. Ita Coisl. et Regii duo, Schol. Coisl. : τυφλὸν ἕκτεινον ἔγωγε φημι, καὶ εἰ λίαν ὄρα. Edit. τυφλόν.
21 Χρηζῶν δὴ. Vat. et Coisl. χρηζῶν, omisso δὴ. Mox, κεύθης. Reg. 993 κεύθεις.
23 Σὸς λόγος. Int. Coisl. σὺ λόγον ἔχεις τὸν ἔξωθεν · ἐμὸν δὲ τὸ ἔργον μάλλον θαυμάζεται.
24 Σύμμοχον. Int. Coisl. συνήγορον. Schol. 990 πολύστροφον.
26 Ἀειστρεφός. Schol. Coisl. ἀεὶ κινήτου, ἡμοῦνις semper volubilis firmetur in bono, πρὸς καλόν.

METRICA VERSIO.

Fac tibi mors nunquam memori de mente recedat :
Mors tibi sic veniens haud gravis hostis erit.
Jt statua in medio tibi pectore corporis expers
Sit Deus ; huic templum construe mente tua.
Te noscas, et quæ tibi sit coelestis origo :
Sic facilis venies ad decus archetypum.
Ad lucem lux te ducit ; volvuuntur inanes,
At constanti animo stat sine nocte dies.
Fidere quæ veniunt rebus, fugiuntque vicissim,
Fluminis est rapidis fidere semper aquis.
Par mihi sermo malus, scelerataque vita : duorum
Alteruter tibi sit, mox comes alter erit.

B Sacrificare grave est non pura mente, sed omnis
Defuncti peccat qui colit ossa, magis.
In recto ne age gradum. Qui crimine lieto
Insistit, vitii rursus ad ima redit.
Nil videt is, qui non cernit quo crimina ducunt ·
Qui loca trita feræ prospicit, ille videt.
Cum medicum poscant tua vulnera, si tegis illa,
Pestiferam saniem nil prohibere queat.
Sit tibi sermo bonus, mihi contra innoxia vita :
Ambiguam a verbis quærat iniquus opem.
Ingluvies petulans. Tu vero totus in hoc sis,
Perpetua ut menti suppetat esca tuæ.

Πλουτεῖν δ' αὖ θεότητα μόνην, καὶ κόσμον ἅπαντα,
 Ἴσον ἀρχαίοις νήμασιν αἰὲν ἔχειν.
 Πάντα μὲν ἀνθρώπων, ἀλλότρια τοῦδε βίοιο·
 30 Ἥ δ' ἀρετὴ βροτέη, τοῦτο μόνον βιοτή.
 Δεῦτε δέ, πᾶσι Θεοῦ βοᾷ Λόγος ἀφθιτόμητις,
 Σπεύδτε' ἐπὶ Τριάδος γνῶσιν ἐπουρανίης.
 Θεόσε νόον, βίωτῳ μὲν ὄσους γάμος ἀγνὸς ἔδησε,
 Ἀηολῆς οὐρανίους πλεῖονα καρπὸν ἄγειν.
 35 Ὅσσαι δ' ἂν μεγάλοι Θεοῦ Λόγου ἀγκάξασθε,
 Νύμφαι παρθενικαί, πάντα Θεῷ προσάγειν.
 Ἀγλή παμφανόωσα μονότροπος, ἀλλ' ἀπὸ κόσμου
 Θυμὸν ἔχειν, σαρκῶν τηλόθεν ἰστάμεναι.
 Ὑβρις πίστιν ἔχειν ἐν χρώμασι, μὴ κραδίησι·
 40 Ῥεῖά κεν ἐκπλυτ' εἶ. Βένθος ἐμοὶ γε φίλον.

A Μῆτε δικαιοσύνην τίν' ἀκαμψία, μήτε φρόνησιν
 Ἀγκυλδέσσαν ἔχειν. Μέτρον ἄριστον ἅπαν.
 Νωμάσθαι καὶ θάρσος, ἐπεὶ θάρσος, οὐ κράτος ἔσται·
 Ἔστι σαοφροσύνης καὶ τι γαληνὸν ἔχειν
 45 Ὅφγειν ἐν λογίοις Θεοῦ νόον αἰὲν, ἄριστον·
 Ἰδρις ἐπουρανίων ὡδ' ἂν εἰς νομίμων.
 Σπεῦδε μὲν εἶναι ἄριστος· ἀφάνδανε, ὅσιν ἄριστον·
 Καὶ κακίην τέρπειν, δυσκλεῆς ἐστὶ κλέος.
 Αἰσχρὸν, ἄριστον ἐόντα, συνήγορον ἐμμεν' ἀλιτρῶν
 50 Ἴσον, καὶ κακίης τὸν πόδα ἐντὸς ἔχειν.
 Χρυσὸς μὲν χρᾶνοις δαμάζεται, ἀλγεσι δ' ἐσθλός·
 Ἄλγος ἀπημοσύνης πολλάκι κουφότερον.
 Ῥεῖά κεν ἀρνήσαιο Θεὸν μέγαν, ὃς γενετήρ·
 Ἰσθὶ δὲ καὶ γενέτην ὡς πατέρ' εὐσεβίης.

Ditescere solo Deo, et mundum universum
 Similem aranearum telis semper existimare.
 396-387 Omnia quidem, quæ sunt hujus mundi, ab hac vita aliena sunt :
 30 Virtus autem hominum, hæc sola vita.
 Venite ergo, clamat omnibus Verbum Dei sapientissimum,
 Properate ad excelsæ Trinitatis cognitionem.
 Ponite in hoc animum, quotquot vitæ sanctum conjugium alligavit,
 Ut torcularibus cælestibus ampliorem fructum inferatis ;
 35 Quæcunque autem rursus magni Dei Verbum complexæ estis,
 Sponsæ virgines, omnia Deo offerte.
 Splendor præclarus est monachus ; verum a mundo
 Animum abducit, et a corpore procul stet.
 Contumelia est fidem habere fictam, non in corde :
 40 Facile eluitur fucus. Quod imo pectore infixum est, mihi placet.
 Nec justitiã inflexibilem, neque prudentiam
 Callidam habeas. Modus optimus est in omnibus.
 Rege animi confidentiam ; alioqui temeritas, non fortitudo erit :
 Est temperantiæ aliquid serenitatis præ se ferre.
 45 Aperire divinis oraculis mentem assidue, optimum est :
 Peritus cælestium sic fles legum.
 Optimus esse contende : displice, quibus optimum est displicere :
 Malis placere turpis est gloria.
 Turpe est eum, qui optimus est, patronum esse nefariorum :
 50 Idem est ac si intra vitium pedem ipse habeas.
 Aurum quidem fornace exploratur, calanitatibus vir bonus :
 Dolor incolumitate sæpe levior.
 Facile Deum magnum ille ahjuraverit, qui abjurat patrem :
 Agnosce vero genitorem tuum, tanquam patrem tuæ pietatis.

39 Πάντα μέρ. Schol., τὰ τοῦ κόσμου τούτου ἀλ-
 λότρια τῶν ἀνθρώπων.
 30 Ἀρετὴ βροτέη. Sic Reg. 991, et Int. ἀρετὴ
 ἀνθρωπίνη, αὐτὴ μόνη βίος ἐστὶ. Coisl. μόνη δὲ
 ἀρετὴ βίος ἡμῶν ὑπάρχει.
 31 Δεῦτε. Reg. 993 ἔλθετε. Vat. δεῦρ' ἴτε. Mox,
 ἀφθιτόμητις, incorrupti consilii.
 32 Σπεύδτε' ἐπὶ. Ita Reg. 993. Coisl. et Vat.,
 Edit. σπεύσατ'.
 37 Μονότροπος. Qui solitariam vitam ducit.
 38 Ἰστάμεναι. Int. ἰστασθαι.
 39 Ὑβρις. Versus iste, et qui proxime sequitur

desunt in Reg. 993.
 45 Νωμάσθαι. Vat. νομάσθω. Schol. κυβερνά-
 σθαι. Ibid. κράτος. Schol. δόξα.
 46 Λογίοις Θεοῦ. Ita Vat. Edit. λόγοισιν ἐόν.
 47 Ἀφάνδανε. Schol. ἀπαρέσης. Combef. legit
 ἐπαρέσης, iis qui sunt optimi, placere stude.
 51 Δαμάζεται. Schol. δοκιμάζεται.
 52 Ἀπημοσύνης. Schol. ἀπαθείας.
 54 Ὁς πατέρ. Ita Reg. 991. Schol. Scito autem
 pietatis magistrum, ut patrem tibi colendum esse. In
 edit. deest ὧς, et legitur πατέρα.

METRICA VERSIO.

Sit tibi pro cunctis opibus Deus. At bona mundi
 Semper arachnæi staminis instar habe.
 Quæ tenet hic mundus, cuncta hæc aliena putato :
 Virtus, hanc habeas si modo, sola tua est.
 Noscendam ad Triadem (sermo divinus ad omnes
 Inclamat) celeri mox properate gradu.
 Vos thalamus mundo quos junxit, in horrea fru-
 ctuum
 Majorem superæ tendite ferre domus.
 At vitam amplexus Christi quæcunque secutæ
 Virgineam colitis, vos date cuncta Deo.
 Eximius splendor virgo est, modo carnibus ipsa
 Stet procul, ac mundo sit quoque mente procul.
 Non fucō simulanda fides, sed corde tenenda est :
 Eluitur fucus. Pectoris ima peto.

B Nec tibi jus rigidum, tibi nec prudentia rursus
 Subdola sit. Melius nil queat esse modo.
 Fortis in audacem migrat moderamine dempto :
 Jucundique aliquid castus habere potest.
 Mens tua divinis pateat sermonibus : ut sic
 Noscas quæ supera sanxit ab arce Deus.
 Esse bonus cura : pravis ne quære placere.
 Gloria nam fœda est, velle placere malis.
 Turpe bono est pravis sese præbere patronum :
 Nec minus id quam si pessimus ipse foret.
 Vir probus adversis tentatur, ut ignibus aurum :
 Sæpe levis magis est prosperitate dolor.
 Qui patrem, idem etiam Christum, mihi crede,
 [negarit :
 Qui tibi dux fidei est, hunc quoque nosce patrem.

55 Σῆτες ἔβουσιν ἅπαντα · λίπης τὰ σά·μηδὲ τάφοισιν· A

Ἐξ) ἡ τιμῆ, δεξιὸν οὐνομ' ἔχειν.

Σείνων ἡμεδαπῶν περιφειδῶ, ἔξοχα δ' αὐτῶ

Ἡ τὰδε πάντα λίπον, ἀδρανέων νεκῶων.

Δεῦρ' ἄγε, κόσμον ἅπαντα καὶ ἄχθεα τῆδ' ἀπο-
[λείψας,

60 Ἰστίον ἐς ζωὴν οὐρανίην πέτασον.

Πάντα μὲν αἰὲν ἄριστα θεοπρεπῆς ἔργα τελείσθω,

Ἡ δὲ Τριάς πάντων ἔξαχά σοι μελέτω.

AB. Γνωμικὰ διστιχα.

Ἀρχῆς καλῆς κάλλιστον εἶναι καὶ τέλος,
Ἵρθῶς δοκοῦσιν οἱ ὄροι τῶν πραγμάτων.

Ἀρχὴ καλὴν τίττουσα τοῖς βροτοῖς πείρας,
Βίου κάθαρσις ἐνθῶως ἀσκουμένη.

5 Λόγους περρωθεὶς, μὴ περῶων ἔξω πέτου
Ἐτερῶν γὰρ οὐδὲ πτηνῶν ἵπταται δίχα.

Γνώσις βροτοῖς μέγιστον ἐν βίῳ κλέος·

Κακῶν δὲ αὐτῆ τοῖς κακῶς καχρημένους.

Κενὴ σε δόξα μηδὲως συναρπάσῃ·

55 Vermes comedunt omnia; ne ergo relinquant opes tuas sepulcris:

Honorificum tumulto incisum eulogium, præclarum famam habere.

Hospitibus nostratibus parce, maxime autem

Infirmis mortuis, qui hæc omnia liquerunt.

Ergo age, mundum omnem, omnesque molestias hic abijciens

60 Vela ad vitam celestem pande.

Omnia quidem semper optima, ut Deo dignum est, opera exsequere,

Trinitas autem præ omnibus maxime tibi curæ sit.

558-569 XXXII. *Aliæ generis ejusdem sententiæ*·

Præclari principii præclarum esse etiam finem,

Necte probant exitus rerum.

Porro principium, quod egregium parit hominibus finem,

Vitæ puritas est pio studio exulta.

5 Verborum pennis fretus, ne sine pennis vola;

Nam sine pennis neque avis volat.

Scientia hominibus maxima in hac vita est gloria;

Malum vero ipsa est maximum iis qui male utuntur.

Vanis ne te gloriæ cupiditas ullo modo abripiat;

· *Alias Bill. 63, pag. 146.*

55 *Αίλιος*. Reg. 991 λίπος.

56 *Ἐξοδίη*. Schol. ἐπιτάφιος.

58 *Ἀδρανέων νεκῶων*. Non dubitat Combef. quin Gregorius his verbis pauperes monachos intelligat, quos passim his nominibus appellat.

61 *θεοπρεπῆς*. Val. θεοσεφές, quam lectionem sequitur Cyrus et exponit, τοῖς θεοῖς θεωρημασεν τεθραμμένε, διὸ νῖα contemplationibus educeat.

Sequitur aliud carmen confectum ex variis Gregorii locis, nullo ordine, nulla ratione congestis. Exstat apud Hervag. Græce et Latine; apud Leuv. Latine tantum. Illud omisimus.

XXXII. ΤΙΣ. *Γνωμικὰ*. Ita duo Regg. In alio hic est titulus: Τοῦ αὐτοῦ μεγάλου Γρηγορίου γνωμικὰ διστιχοί. Alius addit, περὶ ἀγνείας. Carmen istud bis in cod. Reg. 1277 descriptum legitur pag. 225, et 240. Varius in utroque versuum ordo, variæque sunt lectiones ab editis plurimum discrepantes, maxime pag. 240. Quamvis plures desint versus in utroque, in altero tamen, nempe 240, quatuor reperiuntur tetrasticha, quæ in Billiana editione hu-

jus carminis frustra quæsieris. Sed unum reperies seorsim editum Græce et Latine, pag. 256, ad calcem tetrastichorum; alia autem duo Latine tantum ad calcem editionis Morellianæ, pag. 308. Quantum nullibi apparet.

2 *Ἵρθῶς δοκοῦσιν*. Combef. vertit: *Rite sentiendum suadent rationes rerum; ego malleum recte sentientibus*, ut alius et quidem planior efficiatur sensus hujusmodi: *Peccata vel recte facta regulis morum, non rerum eventus, metienda; quam totidem pene verbis sententiam Tullius expressit de oratore.*

3 *Ἀρχὴ καλὴν*, etc. Duo Regii: *ἀρχὴ καλὴ καὶ παντὸς ἔργου καὶ τέλους. Omnis tibi operis principium bonum et finis*. Pro τέλους, alter codex τέλος.

5 *Λόγους*, *Rationum pennis*, etc. Tillem.

6 *Οὐδέ*. Reg. οὐδέν, quod quidem significantius: *nulla avis*.

7 *Βροτοῖς*. Ita Reg. 1277. Edit. βροτῶν.

8 *Αὐτῆ*. Reg. 1277 ταύτῃ. Alii duo Regg. δὲ γ' αὐτῆ

METRICA VERSIO.

Cuncta verant lineæ: nec tu tua linque sepulcris: B

Egregium est funus nomen habere bonum.

Hospitibus parceat tua vox nostratibus, hisque

Præsertim, quibus est ultima clausa dies.

Huc age, cum mundo mundi quoque pondera lin-

[quens,

Protinus ad superas carbasa pande domos.

Nulla cum strepitu semper, quæ recta, facesse:

Eximix at curæ sit tibi sancta Trias.

XXXII. ALIÆ EJUSDEM GENERIS SENTENTIÆ.

(*Billio interprete.*)

Quod cœpta felix exitus claudat bona,
Rerum ipse finis monstrat hoc certissime.

Origo, lætum quæ parit mortalibus

Finem, est honestæ culta vitæ puritas.

Doctrina pennæ sint tibi: pennis sine

(Avis nec istud nam potest) ne provoles.

Doctrina summum gignit in vita decus:

Damnosa vero est, si quis hac abutitur.

Nunquam te inanis gloriæ sillis premat:

10 Καὶ γὰρ πανούργων τοῦτο τοῖς ἀπλουστέροις.

Ἐὖ δρων φύλαττε σαυτὸν ἐν τούτῳ μένειν·

Ταχύς γὰρ ἔστι πρὸς τὸ χεῖρον ὁ δρόμος.

Γέλως κρατεῖσθω, καὶ θυμὸς λάβοι πέρας·

Ἄργος δὲ παντάπασιν εἰργέσθω λόγος.

15 Θεὸν φόβου πρῶτιστα, καὶ γονεὺς τίμα,

Ἰερσεὶς ἐπαίνει, πρεσβύτας σεπτῶς ἔχε.

Υἱὸν δίκαια πατρὶ μηδόλως λέγειν,

Θεσμός θ' ὀρίζει, καὶ πρὸ θεσμῶν ἡ φύσις.

Οἷα πρὸς ἄλλου μὴ καθεῖν αὐτὸς θέλεις,

20 Τοιαῦτα καὶ σὺ μὴδὲ δρᾶν ἄλλω θέλε.

Οὐ δεινὸν ὀργὴ δεινὰ τοῖς εἰργασμένοις·

Καὶ γὰρ δικάζει τοῖς ὁμοίοις ἡ δίκη.

Α Χεῖλη σοφὰ στάζουσιν ἡδέστους λόγους·

Φάρυγξ δὲ πικρὸς ἐξερεύγεται μάχας.

25 Ῥεῖθρα γλυκασμοῦ γλῶσσα βλύζει στωμύλη·

Ῥήσεις δὲ φαύλας ἀκριτον γενεᾷ στόμα.

Φίλοι φιλοῦσι καὶ ἄ τοῖς φίλοις φίλα·

Ἐχθροὶ δὲ φαυλίζουσιν αἰσχροῦς τοὺς φίλους.

Πτωχοὺς φίλους λάθουσι πλουσίων θύραι·

30 Αὐλαὶ δὲ λαμπραὶ, πλουσίοις δὲ φίλαι.

Ἵδωρ, ποτὸν φέριστον, εὐκρατοῖ φρένας·

Θολοὶ δὲ τὸν νοῦν συλλαβοῦσα κραιπάλη.

Οὐκ οἶδεν οἶνος σιφρονίζειν τὴν φύσιν,

Κινεῖ δὲ μᾶλλον ἡδονὰς παροξύνων.

55 Νοῦν λεπτὸν δγκος ἐκδιώκει γαστέρος·

10 Etenim callide insidiatur simplicioribus.

Cum bene agis, serva teipsum, ut in hoc permanear;

Celer namque est ad vitium cursus.

Risus coerceatur, et ira capiat finem;

Otiosus autem penitus arceatur sermo.

15 Deum time in primis, parentes cole,

Sacerdotes lauda, senes reverere.

Ne filius cum patre quoquo modo expostulet;

Lex vetat, et ante leges natura.

Quæ ab alio tolerare ipse non vis,

20 Ea et tu ne facere alteri velis.

Non gravis ira esse debet iis qui gravia perpetrarunt;

Etenim rependit similia ultrix justitia.

Labia sapientia stillant dulcissimos sermones;

Guttur autem amarum eructat pugnas.

25 Fluente dulcedinis facunda diffundit lingua;

Sermones autem malos expers iudicii os gignit.

Amici amant quæ suis amicis sunt chara;

Inimici autem contemnunt turpiter amicos.

Pauperibus amicis clausæ sunt divitum fores.

30 Luculentæ autem aulæ divitibus semper sunt amicæ.

590-591 Aqua, potio optima, sobriam efficit mentem;

Turbat autem animum corripiens crapula.

Non novit vinum moderari naturam,

Subvertit potius voluptates irritans.

55 Mentis subtilitatem obruit crassities ventris:

11 Ἐὖ δρων. Duo Regg. et Combef. ἔδραν. Mox, μένειν. Reg. 1277. μένε.

12 Πρὸς τὸ χεῖρον, etc. Sic et supra, carm. xxix, vers. 176, εὐδρομον κακίη, et inter ea quæ edidit Tollius carm. ii, nunc lxviii, lib. ii, sect. 2, vers. 57: Πολὺς γὰρ ἔστιν εἰς τὸ χεῖρον ὁ δρόμος, καὶ μὴ δεινὸς κινουντος. *Plurima enim est in pejus propensio, etiam nemine impellente.*

16 Ἰερσεῖς. Combef. ῥητήρας ἀνεῖ. *Doctores lauda.* Mox, πρεσβύτας. Reg. 177. γῆρας.

17 Δίκαια. *Ne filius cum patre iudicio contendat.*

18 Θεσμός θ' ὀρίζει. Combef. ex uno Reg. cod. Θεός θ' ὀρίζει. Sic ex antiquissimo cod. Leuv., quæ lectio ipsi melior videtur: *Deus statuit, et natura ante legem.*

19 Αὐτός. Ita Reg. 1277. Edit. ὄλως.

21 Εἰργασμένοις. Reg. 1277 ὠργισμένοις, qui

vihementius exarsere.

22 Τοῖς ὁμοίοις. Reg. 1277 τοῖς ὁμοίοις.

27 Καὶ ἄ τοῖς φίλοις. Reg. 1277 τοῖς φίλοις ἀπερ. In Aldinis emendationibus λαλοῦσι pro φιλοῦσι.

28 Αἰσχροῦς. Reg. 1277, ἐχθρῶν. Alius ἐχθρῶς.

29 Λάθουσι. Ita Reg. 1277. Edit. λάθωσι.

30 Αὐλαὶ δὲ λαμπραὶ. Ita Reg. 1277. Edit. λαμπραὶ δὲ αὐλαί.

31 Φέριστον. Reg. 1277, ἀριστον. Ibid. εὐκρατοῖ φρένας. Combef. ex Reg. ἔγκρατοι φρένες, quod probat et vertit: *Mens sobria et temperans, nec improbat εὐκρατοι φρένες. Aldus secundis curis, εὐκρατοι φρένας et εὐκριτοι φρένες.*

34 Ἵδωράς. Combef. ex duobus Regg. ἡδοναίς, et vertit, *libidiniibus irritans.*

35 Νοῦν λεπτὸν δγκος. Sic Reg. 1277. Combef. et Toll. in carm. ad Episc. not. in vers. 579, nunc

METRICA VERSIO.

Namque illa vafre simplices mentes capit.

Vivens honeste, persistet ut virtus, stude:

Est namque cursus in malum celerrimus.

Compesce risum, mentis æstum comprime:

Atque otiosis frena verbis injice.

Deum extimesce: quæis salus pie hos cole,

Senes honora, præsules lauda sacros.

Ne cum parente litiget proles suo,

Natura primo, post eam leges vetant.

Quod fers inique ab altero fieri tibi,

Istud cavendum est alteri ne factites.

Grave quid patrantem non grave est iram pati:

Æquas rependit nam malis pœnas Deus.

B Prudentis ore verba manant dulcia:

At os amarum nil nisi pugnas vomit.

Fæceta lingua verba lundit mellea:

Procaci at ore pessimæ voces fluunt.

Amant amici quæ placent his quos amant:

Hostes amicos turpiter spernunt suos.

Ægenti amico divitis clausæ fores:

At copiosis splendidæ semper patent.

Menti tuendæ nil aqua præstantius

At prorsus illam turbat orta crapula.

Frenare nescit impetus carnis merum:

Imo hinc voluptas excitatur noxia

Ventris tumorem mens procul tenuis fugat:

Τάναντία γὰρ τοῖς ἐναντίοις μάχη.

Κρείσσων τροφή σύμμετρος εὐπορουμένη.

Ἡ δειπνος ἄβρως, ὃν ἐπλασέ τις τ' ὕδαρ.

Πλουτοῦσι μωροὶ τοῖς ἐνείρασι πλείων,

40 Ἡ χρημάτων ἄδυσσον οἱ κεκτημένοι.

Κρείσσων ἄπαις, ἢ μωρὰ κύειν ἔχονα·

Ὁ μὲν γὰρ ἄπαις, οἱ δὲ πολλοὶ καὶ κακοί.

Παντὶ βροτῷ θνήσκοντι πᾶσα γῆ τάφος·

Ἴδῃν γὰρ τὸ ἐκ γῆς, γῆ τε καὶ εἰς γῆν πάλιν.

45 Ποιμὴν ἀμέλας, εἰ θέλει, καὶ τοὺς τράγους·

Ἄλλ' ἀντὶ γάλακτος, αἱμάτων πηγὰς ὕζει.

Ἡ οὖς ἐποπτεύουσα δειπνοποιᾶν,

Α Οἶδε τραπέζης τοὺς ὄρους μὴ συγγέειν.

Βίαζε καὶ σὺ τοὺς ἀτάκτους, μὴ λύειν

50 Τάξιν πρεπύδη καὶ νόμοις ἤρμωσμένην.

Νόμους φυλάττων, τοὺς φόβους ἔξω βάλοις·

Φόβων γὰρ ἔξω πᾶς ὁ τῶν νόμων φύλαξ·

Κύβερος ἴδμων φέρεται τρικυμάς,

Καὶ δεινὰ πάντα νοὺς σοφᾶς φέρων φρένας.

55 Ζωῆς ἀρίστης μὴ φράνει τάναντία·

Καὶ γὰρ πρόδηλος τοῖς κακίστοις ἡ δίκη.

Μέγιστος ἀκρων οὐ φοβεῖται τοὺς κτύπους,

Καὶ νοὺς ἐχέφρων πᾶσαν ἔλκουσαν βίαν.

Φύλλων λαγωὺς ἐκφοβοῦσιν εἰ ψάροι,

Contraria enim contrariis adversantur.

Melior est cibus mediocris, modo suppetat.

Quam cœna delicata, quam sibi quis in somnis sinit.

Stulti per somnum affluunt majoribus divitiis.

40 Quam qui immensam pecuniarum vim possident.

Felicius est qui caret liberis, quam qui stultos procreavit filios :

Ille equidem absque liberis est, hi vero multi ac mali.

Cuius homini morienti quælibet terra est sepulcrum :

Quidquid enim ex terra ortum est, terra est, et in terram redibit.

45 Pastor mulget, si velit, etiam hircos :

Verum pro lacte sanguinis fontem exprimet.

Sus inspectans epulas parantem,

Novit mensæ terminos non confundere.

Coerce et tu temerarios, ut discant non evertere

50 Ordinem decorum et legibus institutum.

Qui leges custodiendas suscepisti, timorem foras mitte :

Sine metu enim esse debet legum custos.

Gubernator peritus vitabit tempestates :

Sic gravia omnia animus viri prudentis.

55 Vitæ optimæ nihil admittas quod contrarium sit :

Etenim manifesta est in sceleratos animadversio.

Incus maxima non pertimescit ictus :

Sic nec mens sapiens vim quæcumque trahentem.

Lepores exterrēt foliorum strepitus :

lib. n, sect. 1, carm. xii. Sic etiam legitur in Aldinis emendationibus, cui concinit iste versus 589, carm. x, supra, *De virtute* : Παχέα γαστήρ λεπτόν οὐ τίχτει νόον, *Pinguis venter subtilem sensum non parit*. Edit. νοὺς λεπτὸς ὄγκων.

36 Ἰὸρ τοῖς. Reg. 1277, γὰρ που. Mox, μάχαι pro μάχη.

37 Κρείσσων. Reg. 1277, κρείσσων.

42 Ἄπαις. Reg. 1277, Leuv., Combef., Land., Ald. οἶος, solus.

45 Εἰ θέλει, καὶ τοὺς τράγους. Reg. 1277 et Ald. καὶ τράγους, εἴπαρ θῆλας. Proverbium quo admonemur videndum esse in quorum gratiam labores suscipiamus, ne pro speratis uvis, nihil præter labruscas colligamus :

46 Αἱμάτων πηγὰς ὕσει. Reg., Combef. et Leuv. αἱματος πηγή βλύσει.

47 Ἡ οὖς ἐποπτεύουσα. Quid hæc significant, non satis liquet. Combef. ex Reg. μετριομπεύουσα δειπνοποιᾶ, et vertit : *Moderato sumptu fastuque cœnæ apparatus*. In Regii codicis margine οὖς ἐποπτεύουσα in cod. Leuv. ἢ μετριομπεύουσα

δειπνοποιᾶ, quod sic exponit scholiastes : Ἡ δειπνοποιᾶ μετρίαν ἢ τοι σύμμετρον ἔχουσα τὴν πομπήν, ἔχουν τὴν τῶν ἀναλωμάτων διάθεσιν. Itaque verborum sensus erit, inquit Leuv. : *Apparatum cœnæ modicum, minimeque sumptuosum, mensæ fines non confundere*.

50 Τάξιν, etc. Reg. 60 et Combef. τάξεις πρεπύδεις, καὶ νόμοις ἤρμωσμένας.

51 Νόμοις. Ita duo Regg. et Combef. Edit. νόμων. Ibid. βάλοις. Ita duo Regg. Edit. βάλης.

52 Φόβων. Reg. et alii φόβου. Mox, τοῦ νόμου φύλαξ pro τῶν νόμων.

56 Τοῖς κακίστοις ἡ δίκη. Sic duo Regg. et Combef. Leuv. legit κακίστης, quod habet in ora cod. Bill. Edit. τῆς κακίας ἢ πλάνη.

57 Ἀκρων μέγιστος οὐ φοβεῖται τοὺς κτύπους. Sic Reg. 60, Combef., Leuv. Proverbium de firmo homine atque constanti, adversaque et gravia et tertia forti animo perferente. Edit. οὐ φοβεῖται τοὺς ψόφους.

58 Ἐλκουσαν. Sic Reg. et Leuv. Combef. legit : ἐλκουσαν βίαν, vim omnem cedentem. Edit. ἐκκροῦσι βλάβην, detrimentum extrudit.

METRICA VERSIO.

Adversa nam se mutuis bellis petunt.

Moderata præstant, suppetant dum, pabula,

Quam cœna pinguis, ficta per somnos leves.

Vir mente lata dormiens est ditior,

Quam qui peramplos aggeres opum tenent.

Orbum esse præstat, improbos quam giguere :

Est orbis ille : multi at hi sunt et mali.

Omnis sepulcrum mortuo est tellus. Humo

Nam quidquid ortum est, humus et est, et humo redit.

Mulgebit hircos, si velit, pastor quoque :

Merum at cruorem lactis exprimet loco.

Immunda quamvis sus, tamen cœnam videns,

B Turbare mensæ terminos semper fugit.

Sic immodestos coge non dissolvere

Honestum et æquis legibus nixum ordinem

Legem tuendo projecis metum foras :

Nam legis extra est pallidum custos metuma.

Fugiet peritus turbinem ductor ratis :

Itemque prudens cuncta mens pericula.

Adversum honesto mente nil verses tua :

Nam pœna fœdis criminis certa est comes.

Ut spernit ingens stridulos incus sonos,

Sic pellit omnes mens sagax injurias.

Sonus pavorem frondium ut lepusculis

- 60 Ἄνδρας δ' ἀνάνδρους αἰσχία τῶν πραγμάτων. Α Πλήττων σίδηρος ἐκπεροῖ καὶ τοὺς λάβους·
 Μισῶ πένητα πλουσίῳ δωρούμενον,
 Ὡς τῷ λέγοντι τοῦ τρέφειν λελησμένον.
 Ῥήτωρ πονηρὸς τοὺς νόμους λυμαινεται·
 Ἄγνός δὲ ῥήτωρ, εὐκρατος ἁρμονία.
 65 Γελῶσιν οἱ πλουτοῦντες ὀφραπῶν ψόγους,
 Αὐτὴν γελῶσι τὴν Θεοῦ τιμωρίαν.
 Νόμοις περιδραμεῖται πρὸς ἑλεθρίαν,
 Ὅ μὴ νόμου φύλαξιν ἐνόμωσ φέρων.
 Πέφυκε τοῖς πένητι μὴ φρονεῖν μέγα·
 70 Τοῖς πλουτοῖσι γὰρ οὐδὲ φροντίς τοῦ βίου.
 Παίδευε μωροῦς, ὡς ἐπικτὸν τῆ φύσει·
 Ἐξοῦσι γὰρ που καὶ φρένας παρ' ἐλπίδα.

60 Sic homines ignavos umbræ rerum.

Odi pauperem diviti donantem,
 Ut odi donantem viro sermones serenti, cui cibus deest.

592-593 Orator improbus leges laefactat:
 Bonus vero orator concinna est harmonia.

65 Rident divites pupillorum exprobrationes,
 Ipsam rident Dei vindictam.

Legibus involvetur ad suam ipsius perniciem,
 Qui legem non legitime sancit.

Natura comparatum est pauperibus, ut non magnifice de se sentiant;

70 Divitibus autem, neque curæ est, unde vivant.

Erudi stultos, quantum licet per indolem:

Hæc bunt enim fortasse prudentiam præter spem.

Ferrum percussum accendit lapides:

Aspera autem virga instruit cor.

75 Quæ inimici metuunt, plus quam alia omnia,
 Crux et baptismi communicatio.

Jusjurandum dare et accipere pessimum est:

Æque enim utroque offenderis justitiam.

Ævum thesauriza sempiternum:

80 Istius enim vitæ thesauri nos deserunt ante mortem

Ne diligas opes, quas delet tempus:

Quod enim exstruxit tempus, etiam everiet tempus.

Turpe est mulieribus masculos mores proferre:

Honestis enim ordo communis est pudor.

85 Proclivis est voluptas voluptati indulgentibus,

60 Ἄνδρας δ' ἀνάνδρους. Regg. duo et Combef.
 καὶ ἀνδρ' ἀνανδρον.

62 Ὡς τῷ λέγοντι. Combef. ex Reg. ὡς τὸν λέγοντα τοῦ τρέφειν λελησμένον. Ut eum qui pollicitus est, et tamen alendi officio deest. Nec minus eum qui bona quidem verba dat, interim tamen egentem alere obliviscitur.

64 Ἄρμονία. Langus ἁρμονία, recta administratio est, vel ut Langus, bene administrat integer rempublicam.

65 Ψόγους. Reg. τύχην, sortem.

70 Τοῦ βίου. Unde vivant; quippe quibus omnia abunde suppetunt, nec labore, nec sollicitudine opus est, ut sibi victum parent, quo sit ut facile animis efferantur. Forte legendum Θεοῦ, minime curant de Deo.

75 Ἄ δυσμενεῖς φοβοῦσι τῶν ἀλλῶν κλέος,

Ὁ σταυρὸς καὶ βαπτισμοῦ ἡ κοινωρία.
 Hi duo versus qui desunt in editis, in cod. 1277 reperiuntur. — Illos in versione metrica supplementum et Italicis distinximus. (CAILLAU.)

77 Διδόναι. Leuv. καὶ νέμειν.

78 Προσκέκρουχας. Leuv. προσκέκρουχε. Al. προσκεκρουχότες. Combef. προσκεκρουμένη δίκη.

79 Αἰῶνα. Ita Reg. 1277. Edit. εἰς αἰῶνα.

81 Μὴ δὴ φλοι. Reg. 1277, μὴ στεῦδε πλουτεῖν & βραχὺς λύει χρόνος. Ἄ γὰρ χρόνος τέθεικεν, αὐτὸς καὶ φθερεῖ, φθίνει.

84 Ξυνή. Ita legendum videtur. Edit. ξένη. Mallem αἰδωσύνη pro αἰδώς ξυνή. Leuv. Cod. ταῖς κοσμίαις γὰρ τάξις ἡ ὁδὸς ξένη. Schol. αἱ ξένην εἶναι τὴν τῶν ἀρρένων, peregrinos esse mulieribus virorum mores.

METRICA VERSIO.

Excitat, inertes umbra sic rerum quatit.

Egentem ut odi dona qui dat diviti,
 Sic et loquentem, qui tamen cibum negat.

Rhetor scelestus legibus pestem parit:

At nil probato rhetore est concinnius.

Casum orphanorum dives in risum trahit,

Et quas minatur improbis pœnas Deus.

Tormenta pendet legibus gravissima,

Qui legem iniquam subditis induxerit.

Sentire de se pauperes alte haud solent:

At cura vitæ nulla tangit divites.)

Natura quantum concipit, stultos doce:

Fortasse mentem nam bonam sic induent.

B Percussus ignem concipit ferro silex:
 Durum eruditor pectus acri verbere.

Hæc sunt profani quæ reformidant magis,
 Crux et salubris unda baptismi sacra.

Sive ipse jures, pessimum, sive alterum

Jurare cogas, jus utrinque læditur.

Opes in ævum conde finis nescium:

Hæc namque nos et ante finem deserunt.

Felicitatem sperne, quam delet dies:

Quod excitarit nam dies, tandem ruet.

Præferre mores feminis turpe est mares:

Probas pudore namque nil magis deest.

Res est voluptas impetu pronò fluens:

καὶ ὡς πρόσκειται, οὐχεται λίθου δίχην.

Οὐδεις ὕγιας πλοῦτος ἀλγοῦσι πλέον·

Ἰσοφῶς δὲ ταύτην ἡ φύσις βροτῶν θέλει.

Ἦχοι θαλάσσης, ἀνδρὸς ἀφρονος λόγοι·

90 Βρίθοντες ἀκτάς, οὐ πιαίνουσι χλόας

Πειθουσι δῶρα καὶ σοφοὺς παραβλέπειν

Βροτοῖς δὲ θήρα χρυσοῦς, ὡς πτηνοῖς πάγη.

Γῆρας λύπαι τίκτουσι καὶ πρὸ τῶν χρόνων·

*Α γὰρ τρόπος καθάϊλεν, οὐ στήσει χρόνος.

95 Πλοῦτος τάχιστος τῶν κακῶν ὑπηρετής·

Καὶ γὰρ πρόχειρον εἰς κακουργίαν κράτος.

Οὐκ ἔστιν οὐδὲν κτήμα βέλτιον φίλου·

Πονηρὸν ἄνδρα μηδέπου κτήση φίλου.

Τάξις τιμάσθω, καὶ προηγεῖσθω κράτους·

Α 100 Κράτος γὰρ αὐτὴ καὶ κράτους ἀεὶ φύλαξ

Νοῦς ἐμμέριμος σῆς βιβρώσκων δοτία·

Θάλλει δὲ σῶμα φροντίδας παρατρέχον.

Οὐδεις κόρος πέφυκε σωφρόνως ἔχειν·

Καὶ γὰρ τὸ πῦρ εἴωθε ταῖς ὕλαις θέειν.

105 Οἶνος πάθους ἔγερσις ἐκλειοπέτος·

*Υπὸ γὰρ εἰσρέουσα ρώνουσι φλόγα.

Φεύγουσιν ὀργὰς οἱ δίχας δεδοικότες·

Θυμὸν γὰρ ἐξάπτουσι πολλάκις δίχα.

Δεινὸν πόνους κάμνοντι προσθεῖναι πόνους

110 Ἄλλ' οὖν πόνους ἔπαυσε πολλάκις πόνου.

*Ἄλλοι μὲν ἄλλων τοὺς πόνους δεδοικότες,

*Ἄλλοι ὀρώνται κινδυνεύοντες πόνους.

Δόξης ἀεὶ φρόντιζε τῆς αἰωνίου·

Et ut accedit, illico cadit instar lapidis.

Nullæ divitiæ ægris sanitate potiores sunt :

Sapienter hæc natura mortalium cupit.

Sonitus maris, viri stulti sunt sermones :

90 Premunt littora, non pingua reddunt prata.

Munera efficiunt, ut sapientes hallucinentur :

Hominibus aurum est laqueus, ut avibus pedica.

Senectutem mærores pariunt, etiam ante tempus ;

Quæ enim mores prostraverunt, non restituet tempus.

95 Census celerrimus est malorum minister ;

Etenim prompta est ad flagitium potentia.

594-595 Non est ulla possessio præstantior amico :

Improbum hominem nunquam habeas amicum.

Ordo colatur et præponatur robori ;

100 Robur namque ipse est et roboris semper custos.

Mens sollicita, tinea est corrodens ossa ;

Viget corpus curas effugiens.

Satietas nulla conducit ad temperantiam ;

Etenim ignis solet ad ligna currere.

105 Vinum libidinem excitat languentem ;

Materia enim subjecta flammæ vires addit.

Fugiunt iras qui lites timent :

Iram enim accendunt sæpius lites.

Durum est laboribus vexato labores addere

110 Verumtamen labores sæpe sedavit labor.

Sunt qui aliorum labores timent ;

Aliis tamen videntur laboribus periculose conflictari

Perpetuam sempiternæ gloriæ curam habe ;

86 Ὡς πρόσκειται. Combef. ὡσπερ ἐστίν... ὡς δέ.

88 Σοφῶς. Leuv. σοφῶς. Mox βροτῶν. Ita Regs.

duo, Leuv. et Combef. Edit. æt.

90 Χλόας. Sic mss. Male edit. χρώας.

91 Πειθουσι. Alludit ad hæc verba Eccl. xi, 31,

Xenia et bona excæcant oculos iudicium.

95 Πλοῦτος τάχιστος. Leuv. cod. πλοῦτος τά-

χιστος ἐν κακοῖς ὑπηρετής.

98 Μηδέπου exiti metrum. Edit. μηδέ ποτε.

99 Τάξις. Reg. 1277, περὶ τῆς.

103 Οὐδεις κόρος. Id est, satiety libidinem ex-

citat.

106 Ῥώνουσι. Reg. 1277, ρωννύσι.

110 Πόνους. Reg. 1277, πόνου.

METRICA VERSIO.

Ut venit ipsa, labitur velut lapis.

Haud sanitate census est ægris prior :

Natura jure semper hanc valde expetit.

Haud sermo stulti dispar est maris sono :

Ripas adimplet, prata sed nihil juvat.

Vel mente cæcat præditos munus bona :

Quod rete avibus est, munus hoc mortalibus.

Diem ante mæror efficit gravis senes ;

Nam strata tempus moribus non eriget.

Census minister est malis celerrimus :

Nam prompta res est ad scelus potentia.

Nil unquam amico conferendum duxeris :

At nunquam amicum junxeris malum tibi.

Ordo colatur, robori et sit pro duce :

B Nam robor ipse est, roboris custos quoque.

Tinea est, medullas quæ coquit, mens anxia :

Curas edaces quod fugit, corpus viget.

Castum esse nescit obrutum corpus cibis .

Ad ligna nempe flamma currit fervida.

Vinum jacentes excitat libidines :

Ut flamma lignis robor admotis capit.

Lites pavorem quis movent, iras fugant :

Lites furorem sæpe nam gignant gravem.

Labore fessis sarcinam est grave addere :

Labor laborem sæpe compressit tamen.

Alterius horret qui labores anxios,

Aliis patere cernitur periculis.

Curæ perennæ sit decus semper tibi :

Ἦ γὰρ παροῦσα ψεύδεται καθήμεραν.

115 Οὐδεις μετ' ὀργῆς ἀσφαλῶς βουλευέται·

Τὰ γὰρ μετ' ὀργῆς οὐδέπω βουλὴν ἔχει.

Δεινὸν δράκοντες, καὶ κακοῦργον ἀσπίδες·

Διπλῆ γυναικὸς δεινότης ἐν θηρίοις.

Πειθουσι γυμνά τοὺς ὀρῶντας ὄσσεα,

120 Ὡς οὐδὲν ἡμῖν προσφῶδες τῶν ἐνθάδε.

Εἰ λοξὰ μὴ βαίνουσι καρκίνων γόνοι,

Πεῖραν λάθωσι μητρικῶν βαδισμάτων.

Δύσεις προδῆλως ἐκδιάζων τὴν φύσιν,

Καλοὺς μαθητὰς ἐκ κακῶν διδασκάλων.

125 Κόσμιε σεαυτὸν τοῖς καλοῖς τεκμηρίοις.

Καὶ μὴ πένητος ὀρφανοῦ καταφρῖνει.

Α Θεοῦ διδόντος, οὐδὲν ἰσχύει φόβος,

Καὶ μὴ διδόντος, οὐδὲν ἰσχύει κόπος.

Τίττεις, ἔχιδνα· μὴ φοβοῦ τὰς ὠδίνας·

130 Ἐχεις λαβοῦσα μητρικοῦ πείραν τόκου.

Οὐδεις ἀριστεύς ἐκ προδῆλου δειλίας·

Νίκαι γὰρ εἰσπράττουσι τὰς εὐφημίας.

Ἄνηρ ὑπνώδης, εὐφρέτης ὀνειράτων·

Μύστης γὰρ ὕπνος φασμάτων, οὐ πραγμάτων.

135 Εἴωθε πείθειν μὴ θέλοντας ἢ βία,

Ἄγχει γὰρ αὕτη καὶ γίγαντας πολλάκις.

Δήμου σφαλέντος, πᾶς ἀγύρτης ἀρχεται·

Δῆμος δὲ πάντη τῶν καλῶν ἀταξία.

Ἔργον πάρεργον οὐδαμῶς ἔργον λέγω·

Nam præsens fallit quotidie.

115 Nemo iratus secure deliberat;

Quæ enim cum ira geruntur, consilio carent.

Horrendi dracones, et subdoliæ aspides:

Duplicem mulier habet malitiam utriusque feræ.

Suadent nuqa spectantes ossa,

120 Nihil nobis proprium esse in hac vita.

An oblique non gradientur cancerorum fetus,

Experimentum capere licet maternis ex incessibus.

Dabis procul dubio, si vim attuleris naturæ,

Bonos discipulos ex malis magistris.

125 Exorna teipsum præclaris dotibus,

Nec pauperem orphanum contemne.

Deo dante, nihil potest livor;

Et eo non dante, nihil potest labor.

Paris, vipera; non time partus labores

130 Sumptum habes materni experimentum partus.

Nemo bellica laude floret, qui aperte ignavus est

Victoriæ enim exigunt laudationes.

596-597 Vir somnolentus inventor est somniorum:

Sonnus enim simulacra rerum exhibet, non res ipsas.

135 Solet persuadere etiam nolentes violentia:

Cogit namque ipsa sæpius gigantes.

Populo decepto, quivis circulator dominatur:

Populus autem omnino est bonorum confusio.

Opus præposterum, nullatenus opus voco:

121 *Μὴ βάλουσι*, etc. Ita Reg. cod Edit., προσβαλῶνσι. Vix fieri potest, inquit Billius, ut ii quibus mali vitæ magistri contigerunt, non ipsi quoque mali et flagitiosi existant: unde illud: *mali corvi, malum ovum*.

129 *Τίττεις*, etc. Schol.: Τίττει ἔχιδνα μὴ φοβοῦσα τὰς ὠδίνας. Juxta Billium his verbis ostendit Gregorius non esse quod quisquam queratur, si eodem modo alii cum ipso agant, quo ipse cum aliis prius egit: ut si quis eodem supplicio, quo alios afficere solebat, postea excrucietur.

137 *Δήμου σφαλέντος*. Reg. 1277, δῆμων σφα-

λέντων. Billius vertit ἀρχεται, incipit, et cum nullus sit sensus, putat legendum fortasse ἔρχεται. Sed nihil mutandum: ἀρχεται idem significat ac ἔρχεται, quod Homericum est, inquit Combef., sensumque optimum efficit: *Seducta plebe, quivis circulator præest*, quivis nebulo auctoritatem usurpat. Nulla etiam difficultas in verbis sequentibus, quæ multum torsere Billium. *Δῆμος καλῶν ἀταξία, plebs bonorum confusio, eorum scilicet, quibus credita est respublica*. Nec necesse mutare καλῶν, legendo κακῶν, ut Billio placet.

METRICA VERSIO.

Hoc namque præsens quolibet fallit die.

Consilia nemo recta commotus capit:

Consulta nec sunt, ira queis adiungitur.

Sævi dracones; callidæ sunt aspides:

Est feminarum vis duplex inter feras.

Dum conspicamur ossa nuda carnibus,

Hic esse nobis discimus certum nihil.

Incessus an sit curvus haud canero satis,

Discant parentis istud ex incessibus.

Natura si vim sentiat tuam, ex malis

Bonos magistris discipulos certe dabis.

Orna quidem te rebus excellentibus.

Orbos egentes non tamen sperne insolens.

B Donante Christo, nil malus livor potest:

Non dante Christo, nil labor noster potest.

Partus dolores ne pavescat vipera:

Partum parentis experitur sic suæ.

Fert uero palmam, quem tenet turpis metus:

Nam sola laudes exigit victoria.

Vir somnolentus sola reperit somnia:

Nam somnus haud res, visa sed tamen docet.

Vis permovere dura nolentes solet.

Ipsis et affert nam manus gigantibus.

Errante plebe, circulator innox subit:

Plebs at bonorum prorsus est confusio.

Opus, quod ad rem nil facit, non est opus:

140 Τὸ γὰρ πάρεργον καὶ καταφρονητέον.
Ἥ πρὸς τὰ νεκρὰ τῶν χαμαιριφῶν μέλη
Τάξις τιμᾶται τῶν κινῶν ἠθροισμένων.
Χρυσὸν λαλοῦντος, πῆς ἀπρακτεῖται λόγος.
Πείθειν γὰρ οἶδε, κἴν πέφυκεν μὴ λέγειν.
145 Ἐξουσι καὶ νῦν τὰ πρὸς εἰρήνην φέρειν,
Οἱ πρὸς τὰ βυσσά τοῦ βίου μεμνηότες.

AG. Γνωμολογία τετραστιχος.

Ἐπίγραμμα τῶν στ.χων.

140 Quæ enim ad rem non faciunt, spernenda sunt.
Ad mortua humi projectorum cadavera
Laudatur ordo canum collectorum.
Auro loquente, omnis desinat oratio ;
Persuadet enim aurum, quamvis vocem nullam edat.
145 Licebit etiam illis nunc pacis commodo frui,
Qui caducorum hujus vite bonorum insana cupiditate flagrant.

XXXIII. Tetrastichæ sententiæ*.

Epigramma in sequentes versos.

Gregorii labor sum, tetrastichamque methodum seruo,
Sententiis spiritualibus, monumentum sapientiæ.

Actionem præponas, an contemplationem?
Contemplatio perfectorum est, actio multorum.
Ambæ quidem sunt laudabiles et amicæ ;
Tu vero ad quam aptus es, ad hanc potius animus appelle.
5 Quæstionem proposuit mihi quidam ex spiritualibus :
Si expurgeris, responli. Sed castitatem colo.
Si expurgeris ; nunc opus est expurgationibus.
Unguentum sordido vasculo non committitur.
Nec obsiste, nec cede omni sermoni ;
10 Sed quem perspectum habes, et quantum, et quomodo expedis.

* Alias Bill. 69, pag. 156.

140 Τὸ γὰρ πάρεργον. Sic Reg. 1277. Edit. τῶν γὰρ παρήργων.

142 Τῶν κινῶν ἠθροισμένων. Hic hæret Billius, et quid sibi velit Gregorius se non intelligere fatetur vir doctus. Credo equidem cum Combellisio canes collectos invidiam potentium turbam significare, qui in subjectos irruunt, eosque opprimunt. Præterea notum est canes circa cadavera collectos ordinem servare.

143 Πῶς ἀπρακτεῖται λόγος. Ita Reg. 1277. Leuv. ἀπρακτεῖται. Edit. ἀπας ἀπρακτος, etc.

145 Ἐξουσι, etc. Derisorie videlicet loquitur Gregorius.

147 Στρωμὴν, κλινὴν, δάκρυα, θάνατον, χρῆσιν, Λοῦε, βρέχε, στάλαζε, πρόσβλεπε, τρέμε.
Stratum, cubile, lacrymas, mortem, judicium,
Lava, irriga, stilla, prospice, time.
Illi duobus versibus terminatur in cod. 1277.

XXXIII. Τίτ. Τοῦ αὐτοῦ γνωμολογία, etc. Sic etiam Coisl. τοῦ αὐτοῦ τετραστιχα, et e regione ἐπιγραφή τοῦ αὐτοῦ εἰς ταῦτα, quæ omnia rubricis sunt picta. In Reg. τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν Γρηγορίου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως, τοῦ θεολόγου, γινώμαι τετραστιχοί.

1 Πράξιν... ἢ θεωρίαν. Id est cænobiticam vitam et eremiticam, ut Nicolaus diaconus exprimit, πρακτικὴν, τὴν ἐν κοινοδίῳ διαγωγὴν, et θεωρητικὴν, τὴν ἐν ἡσυχίᾳ καὶ καθ' ἑαυτὸν.

5 Τῶν ἐκ. AI. τῶν τοῦ.

6 Ἦν ἐκρυπωθῆς. Scilicet juxta Gregorium vitæ puritas scientiam debet anteire. Mox σωφρονῶ. Coisl. Reg., Ambr., Cass. σωφρονεῖς. Reg. 1277, σωφρονῆς.

8 Μύρον δοχείων. Sic Horat. Sincerum est nisi eas, quodcumque infundis, accescit. (Epist. l. II, v. 54.) Et Christus ipse (Matth. ix) vetat ne vinum novum in veteres utres mittatur. Legendum forte δοχεῖον σακροῦ.

METRICA VERSIO.

Nam despiciendum, quidquid ad rem non facit.

Est laude dignus ordo quem canes tenent,
Ad membra cum se colligunt jacentium.

Auro loquente, sermo nil prorsus potest :

Hoc namque mentes permovet, mutum licet

Licebit illis pace nunc dulci frui,
Qui fluxa vitæ perditæ nimis ambiunt.

XXXIII. TETRASTICHÆ SENTENTIÆ.

(Billio interprete.)

Quæ præferenda est, actio an theoria?

B Hæc est ædultæ mentis, illa plurimum.

Ambæ tamen sunt laudibus dignissimæ.

Ad quam aptiorem te vides, hanc arripe.

Quidam explicari quid sibi quæsierat

Sublimioris. Purus, inquam, sis prius.

At mente consto. Sordibus verum scates.

Unguentum olenti vasculo non creditur.

Nec cede cunctis, nec resiste vocibus.

Fac ante noscas : tunc modum et tempus tene.

Θεοῦ δὲ μᾶλλον ἐξέγου, ἢ προστάτει.

Λόγῳ παλαίει πᾶς λόγος, βῆρ δὲ τίς;

Ἥ μὴ διδάσκειν, ἢ διδάσκειν τῷ τρόπῳ.

Μὴ τῆ μὲν ἔλκειν, τῆ δ' ἀπαθεῖσθαι χερσίν.

15 Ἦττον δεήσει τοῦ λέγειν, πράττων & δεῖ

Γραφεὺς διδάσκει τὸ πλέον τοῖς ἐκτύποις.

Ἵμῖν λέγω μάλιστα τοῖς τοῦ βήματος,

Ὁφθαλμὸν εἶναι μὴ σκότους πεπλησμένον,

Μὴ καὶ πρόεδροι τοῦ κακοῦ φαινόμεθα.

20 Εἰ γὰρ τὸ φῶς τοιοῦτον, τὸ σκότος πόσον;

Ἄφωτον ἔργον κρεῖσσον ἀπράκτου λόγου.

Βίου μὲν οὐδεὶς πώποθ' ὕψιθ' ὄλιγα·

Λόγου δὲ πολλοὶ τοῦ καλοῦ ψοφουμένου.

Ex Deo potius pendeas, quam eum defendas.

Sermoni adversatur omnis sermo, at vitæ quis?

598-599 Vel non doce, vel doce moribus.

Ne altera trahas, altera repellas manu.

15 Minus opus erit verbis, si feceris quæ decet:

Pictor imaginibus plurimum docet.

Vobis dico maxime, qui præsidentis,

Non sitis oculus tenebrarum plenus,

Ne etiam vitii præsides videamur.

20 Si enim talis lux, quales erunt tenebræ?

Opus sine verbo præstat verbo sine opere.

Nemo unquam sine vita altius sublatus est,

Multi sine sermone disertio;

Non enim loquentium, sed bene viventium est gratia.

25 Donum Deo optimum sunt mores.

Etiamsi omnia offeras, nihil dignum offeres.

Quod dat pauper, hoc tu offer

Mercedem meretricis sanctus non accipit.

Nihil unquam Deo, ne parvum quidem voveas.

30 Dei enim est, antequam accipiat. Quid igitur dico?

Furaris, quæ tua sunt, si non reddas. O novum debitum!

Id tibi persuadeant Ananias et Sapphira.

Nundinas esse hanc vitam existima.

Si negotiatus fueris, lucrum facies. Commutantur enim

55 Majora parvis, et fluentia æternis.

Si autem nundinæ præterierint, aliud tempus non habes.

11 *Μᾶλλον*. Duo Regii κλειῶν. Deo magis obsequium impende, quam patrocinium. Hic Gaultier mallet legere pro ἐξέγου, ἐνέγου, adhære. Eo loci Gregorius non improbat eos qui religionis Christianæ doctrinam adversus hæreticos strenue tuendam susceperunt; sed eos tantum admonet ut non tam cruditione sua disputandique subtilitate atque acrimonia nitantur, quam ex Deo, ipsiusque ope pendeant. BILLIUS.

12 *Λόγῳ*, etc. Ita supra carm. x, vers. 977. Mox βίῳ δὲ τίς; Id est quis vitæ præclaræ adversetur?

16 *Τοῖς ἐκτύποις*. Nicetas, τοῖς ὑποδείγμασι τῶν ἀρχετύπων, plus pingendo quam loquendo pictor docet.

20 *Τοιοῦτον*. Coisl. τοσοῦτον. Ita Matth. vi, 25.

A Οὐ γὰρ λαλούντων, εὖ βιούντων δ' ἡ χάρις.

25 Δῶρον Θεῷ κάλλιστόν ἐστιν ὁ τρόπος.

Κλῆν πάντ' ἐνέγκης, οὐδὲν ὀφείεις ἄξιον.

Ὅ καὶ πένης δίδωσι, τοῦτο πρόσφερε.

Μίσθωμα πόρνης ἀγνῆς οὐ μερίζεται.

Μηδὲν ποτ' εὐξῆ, μηδὲ τῶν μικρῶν, Θεῷ.

30 Θεοῦ γὰρ ἐστὶ, πρὶν λαβεῖν. Τί οὖν λέγω;

Κλέπτεις τὰ σαυτοῦ μὴ διδοῦς. Καινοῦ χρέους!

Ἄνανίας σε πειθέτω, Σάπφειρά τε.

Πανήγυριν νόμιζε τόνδε τὸν βίον.

Ἦν πραγματεύση, κέρδος. Ἀντάλλαγμα γὰρ

35 Μικρῶν τὰ μείζω, καὶ ῥέοντ' ἀτιδίω.

Ἦν δ' αὖ παρέλθη, καίρην ἄλλον οὐκ ἔχεις.

28 *Μίσθωμα πόρνης*. Hoc est, Deus munus ab impuro et scelerato animo proficiscens aversatur, ut et psalm. xlix, 16, non patitur ab homine iniquo laudes suas prædicari. Alludit autem hoc loco Gregorius ad illud Deuter. xxiii, 18, Non offeres mercedem prostibuli, nec pretium canis in domo Domini tui, etc.

29 *Μηδὲν ποτ' εὐξῆ*. Nonnihil obscura hæc sententia. Sic exponi et intelligi potest: nihil unquam retinendum, ne parvum quidem, quod Deo voverimus. Nihil Deo vendendum, quod non summa fide reddatur, utpote cui omnia sunt, etiam ante votum. Hanc esse mentem, propositum Ananias et Sapphiræ exemplum demonstrat.

30 *Θεοῦ* Ambr. αὐτοῦ.

METRICA VERSIO.

Nec tam tueri, quam sequi cura Deum.

Adversa verbis verba sunt: vitæ nihil.

Vel ne doceto, vel doceto moribus:

Illā trahas me ne manu, pellas at hæc.

Erit loquendum, si probe vivas, minus:

Sermone non tam, quam manu pictor docet.

Cavete, quæso, maxime vos, præsales

Ne lumen omni prorsus orbem lumine,

Vitique tantum, non boni, sitis duces.

Si tale lumen, quantum est tandem nigror?

Infecta verba muta vincit actio.

Nemo absque vita magnus unquam vir fuit,

At absque verbis plurimi mulcentibus.

B Namque est agentis, non loquentis gratia.

Virtute nullum gratius donum Deo.

Quidvis licet des, nil tamen dignum feres.

Hoc offer ergo, quod queat pauper dare.

Meretricis horret purus ille præmium.

Nil pollicere, sit licet parvum, Deo

Nam munus ante jam Dei est, quam sumpserit.

Fur es tuorum, (o debiti genus novum!

Nisi des. Docent hoc Sapphira et vir perfidus.

Hanc esse vitam nundinas credas velim.

Negotiari si scias, lucrum feres,

Caduca mutans commodis perennibus.

Post tempus istud, alterum non suppetet.

Πολὺς μὲν ἔστιν ὁ προκαίμενος δρόμος·
Πλείων δ' ὁ μισθός. Μὴ βλέπων τὸ πᾶν ἅμα,
Τοῦ παντὸς ἔκστῆς. Καὶ πλείεις οὐ πᾶν ἅμα·
40 Καὶ τοῦτο πείρα πολλάκις τοῦ δυσμενοῦς.

Μὴ σφόδρα θαρραίνει, μὴδ' ἀπειπίζειν ἄγαν.
Τὸ μὲν γὰρ ἐκλύει σε, τῆ δ' ἀνατρέπη.
Ἐὶ μὲν κατόρθου, τοῦ δ' ἔχου· τοῦδ' οὐ φθόνος.
Οὐχ ὡς ὁδοῦ τὸ λείπον ἀχρειοὶ πόνον.

45 Μὴ θερμὸν ἄπτειν, ἐμμένειν δ' οἷς ἂν κρίνης·
Κρείσσον προκόπτειν, ἢ κίκαπτειν τοῦ καλοῦ.
Καὶ γὰρ κακοῦς καλοῦμεν, οὐχὶ τοὺς κάτω,
Τοὺς δ', ἤνιχ' ὕψωθῶσι, πίπτοντας μέγα.
Σπινθήρ ἀνάπτει καὶ βραχὺς πολλὴν ὁλόγα,

Ingens quidem tibi propositus cursus :
Sed major est merces. Cave ne simul totum intuens,
Totum amittas. Neque enim totum simul navigas :

40 Atque id sæpe est tentatio inimici.
Ne nimium confidas, nec nimium desperes.
Istud enim te debilitat, alio subverteris.
Aliud absolute, in alterum incumbe : hujus nulla sit invidia.
Non enim quod viæ reliquum est, irritum reddit laborem.
45 Ne calidius assilias ; sed persta in his quæ tibi statuta sunt
Præstat proficere, quam boni quidquam detrabere.

600-601 Etenim malos vocamus, non eos qui infra resident,
Sed eos qui, cum altius conscenderint, graviter ruunt.

Vel levis scintilla ingentem flammam accendit :
50 Et viperæ semen sæpe mortem infert.
Hæc cum videas, vel parvam vitæ 'abem devita :

Parva quidem est, sed crescendo fit major.
Scrutare potius teipsum quam res alienas :

Illud enim tibi, hoc aliis prodest.
55 Præstat inire rationem actionum, quam pecuniarum :
Hæ enim corrumpuntur, illæ vero permanent.

Continuus tibi labor sit, ut mens tua informetur
Divinis cogitationibus et salutaribus munitis.
Sed parce linguæ : hæc enim proclivior ad lædendum :
60 Minorem etiam utilitatem parit, quamvis egregie moveatur.
Aspectus me abripuit ; sed tamen me cohibuit :

Imaginem peccati non efflinxi.

38 *Μὴ βλέπων.* Ita Reg. 1277. Edit. *μὴ βλέπων.*
43 *Τοῦδ' οὐ φθόνος.* Locus difficilis : non male
Leuv., nihil moreris : id est, nihil istud te moretur,
si absit. Altiora te ne capias, ne seles, ne invidias ;
ac si ea minime consecutus es, invidia adversus eos
qui consecuti sunt, ne tabescas. Combef. : Hujus
nulla invidia. Nihil interest, modo viæ reliquum haud
cassum reddat. Nicetas : Invidia Deo nulla est, quin
consequaris. Gregorii mens hæc esse videtur, ut
animo non concidamus, nec spem omnem salutis
abjiciamus, si numeros omnes virtutis explere ne-
queamus, quandoquidem mediocri etiam virtute
præditis in cælo sua est etiam sedes parata. Non
eadem ratio est eorum qui ad salutem contendunt,
ac eorum qui iter aliquod faciunt : his enim nisi ad
locum, quo ire sibi proponunt, pervenerint, irritus
est omnis labor ; sed non item iis, qui in honesta
vivendi ratione versantur atque ascensiones in

A 50 Καὶ σπέρμ' ἐχίδνης πολλάκις διώλεσε.

Τοῦτ' οὖν ὁρῶν, ἐκκλίνε καὶ μικρὸν βλάβος·
Μικρὸν μὲν ἔστιν, εἰς δὲ μείζον ἐρχεται.

Ἐρεύνα σαυτὸν πλείον, ἢ τὰ τῶν πέλας·
Τὸ μὲν γὰρ αὐτὸς κερδαίνει, τὸ δ' οἱ πέλας.

55 Κρείσσων λογισμὸς πράξειον, ἢ χρημάτων·
Τὰ μὲν γὰρ ἔστι φθορὰς, τὰ δὲ ἴσταται.

Ὁ νοῦς ἀεὶ σοὶ καμνέτω τυπωόμενος
θεοῖς νοήμασι τε καὶ βίου λόγοις.

Γλώσσης δὲ φείθευ· καὶ γὰρ εὐκολωτέρα
60 Βλάπτειν τὸ κέρδος δ' ἦσσαν εἰ κινουμένης

Ὅψις συνήρπασέ με, κλην ἄλλ' ἐσχέθη·
Εἰθῶλον οὐκ ἴσησα τῆς ἀμαρτίας.

corde suo disponunt. Nec enim, si supremum vir-
tutis apicem non attigerint, propterea anime debent
concidere, perinde ac laborum suorum nullus omni-
no fructus futurus sit.

48 *Ἠνίχ'.* Ambr. cod. *ὄταν.* Reg. 1277, *εἴπεν.*
50 *Σπέρμ'.* Ambr. *σπάρραγμα.* Nicetas ita legit,
ut patet ex ejus commentario : ὡς περ σπάρραγμα
τῆς ἐχίδνης· quemadmodum tenuis viperæ morsus.

54 *Τὸ μὲν... τὸ δ'.* Reg. 1277, *τῶ μὲν... τῶ δ'.*
56 *Φθορὰς.* Sic Coisl. et Regg. duo. Edit. vero
φορὰς. Favent Ambr. et Cass.

58 *Blou. Vi æ rationibus, doctrina, Scripturarum
meditationibus,* etc.

60 *Τὸ κέρδος δ' ἦσσαν.* Ambr., Cass. *ἤττον.* Eju-
minor utilitas, etiam cum recte moretur.

61 *Ἐσχέθη.* Sic habent duo Regg. Alii vero, *u*
edit. *ἐσχέθη.*

METRICA VERSIO.

Est cursus ingens, qui tibi proponitur :
At ampla merces. Ne simul totum videns,
Totum relinquant. Non maris totas simul
Transmittis undas. Hostis est s: pe hic dolus
Ne fide multum, nec nimis spem projice.
Mens languet illinc, prorsus hinc evertitur.
Hoc fac, tene illud ; si nequis porro, hoc viæ
Cassum haud laborem, quo I tibi restat, facit
Præcepta agas nil : coopta sed ne deseras.
Proficere præstat, quam boni quid scind. re.
Manens deorsum nam malus non dicitur,
Ad ima sed qui, celsius vectus, ruit.
Scintilla magnas parva flammæ excitat

B Ac viperinum semen haud raro necat.
Ob idque noxam, quamlibet parvam, fuge.
Nam parva primum sit licet, crescit tandem.
Te potius ipsum, quam propinquos excute
Lucrum tibi illud, proximis istud feret.
Numerare præstat acta, quam vastas opes.
Nam semper acta permanent, opes fluunt.
Divina menti sensa fuge sedulus :
Semperque vitæ sculpta sit segmonibus.
At parce linguæ : nam nocet promptissime :
Minusque prodest, cum celer fundit sonum.
Visus quidem me cepit : ut repressus es,
In mente forma picta, nec nova est mea

Ἐβδωλον ἔσται; πρᾶξιν ἐκπεφεύγαμεν.

Βαθμοὶ τὰ δ' εἰσι τῆς πάλης τοῦ δυσμενοῦς.

65 Κηρῶ τὰ ὕτα φράσσε πρὸς φαύλους λόγους,

Ἦδῶν τε τερπνῶν ἐκμελῆ λυγίσματα·

Τοῖς δ' αὖ καλοῖς τε κάγαθοῖς ἀεὶ δίδου.

Εἰπεῖν, ἀκοῦσαι, καὶ δρᾶσαι, μικρὸν μέσον.

Μὴ λίσαν ὁσμῶν ἐκλύου θηλύσμασιν,

70 Ἀφῆς τε λειότησι, μηδὲ γεύσει.

Τί ἐν ποτ' ἀνδρίσαιο τῶνδ' ἠτῶμενος,

Χωρὶς γυναικῶν καρρῆνων ἠδύσματα.

Ἄς, εἶπε γαστήρ. Ἦν λαβοῦσα σωφρονῆς,

Δάσω προθύμως. Ἦν δὲ τοῖς κάτω δίδως,

75 Κόπρον λάθος μὲν, ἀλλ' ὅμως μὴ πλουσίαν.

Εἰ ἐ' οὖν κατάσχοις, δώσωμεν καὶ πλουσίαν.

Ἰλίως γέλωτος εὖ φρονοῦσιν ἄξιος,

A Μάλιστα μὲν πᾶς, τὸν πλέον δ' ὁ πορνικὸς.

Γέλως ἄτακτος ἐκφέρει καὶ δάκρυον.

80 Κρεῖσσον κατηφῆς ἦθος, ἢ τεθρομμένον.

Κάλλος νόμιζε τὴν φρενῶν εὐκοσμίαν,

Οὐχ ὁ γράφουσι χεῖρες, ἢ λύει χρόνος,

Ἵψει δ' ὅπερ νοῦ σώφρονος γνωρίζεται·

Ἰσχος δ' ὁμοίως τὴν φρενῶν ἀκοσμίαν.

85 Λύπαι προσῆλθον, ἠδοναί, θάρρη, φέβρι,

Πλοῦτος, πενία, δόξα, δύσκλεια, θρόνοι·

Ῥεῖτωσαν, ὡς θέλουσιν. Οὐδὲν ἄπτεται

Τῶν οὐ μενόντων ἀνδρὸς εὖ βεθηκότος.

Ἵψοῦ βίῃ τὸ πλεον, ἢ φρονήματι·

90 Ὅ μὲν θεοὶ σε, τῷ δὲ καὶ πίπτεις μέγα.

Τεύξη δὲ τούτου, μὴ μικροῖς μετρούμενος.

Κἂν πλείστον ἀρθῆς, εἰ κάτω τῆς ἐντολῆς.

Perstitit imago : at actionem effugi.

Hi sunt gradus certaminis cum inimico.

65 Cera aures obstrue adversus prava sermones,

Et mollium cantilenarum dissolutas flexiones :

Honestis autem et bonis semper illas aperi.

Dicere, audire, et facere, parvo distant intervallo.

Non te valde dissolvant odores effeminati,

70 Mollesque tactus, vel etiam gustus.

Quid unquam viriliter ages, his superatus.

Discrepant mulierum et virorum oblectamenta.

Da, inquit venter. Si accepto temperans sis,

Dabo libenter. Sed si inferius tradas,

75 Stercus accipias quidem, sed non copiosum :

Sed si retineas, dabimus et copiosum.

Risus risu dignus est cordatis,

Ac maxime quidem risus omnis, sed præcipue meretricius.

Risus immoderatus etiam lacrymas elicit.

80 Mores subtristes præstant dissolutis.

Pulchritudinem existima mentis ornatum,

Non quam manus pingunt, aut tempus dissolvit,

602-603 Sed quæ mentis pudicæ oculis dignoscitur

Similiter deformitatem existima mentem inornatam.

85 Molestiæ venerunt, voluptates, fiducia, timores,

Divitiæ, paupertas, gloria, dedecus, throni :

Fluant, ut volent. Nihil ex iis

Quæ transeunt, tangit virum constantem.

Attolle te vita potius quam cogitatione :

90 Illa enim te deum efficit ; ista autem graviter cades.

Hoc autem consequeris, si te parvis non metiaris :

Et si altius sublatu fueris, infra præceptum es.

63 Πρᾶξιν. Sic Regg. duo et Cass. Edit. πείραν.

66 Λυγίσματα. Ita duo Regg., Ambr. et Cass.

Edit. omnes, λυγύσματα.

69 Ἄλαν. Reg. 1277, σφῆδρα. Ibidem, θηλύσμα-

σιν, quibus effeminatur animus.

76 Κατάσχοις. Reg. 993, Ambr. et Reg. 1277,

κατάσχης.

79 Ἐκφέρει καὶ δάκρυον. Ambr., Coisl., duo

Regg., συλλέγει καὶ δάκρυα.

82 Οὐχ ὁ. Ita Coisl. : quæ lectio melior videtur.

Edit., οὐχ ἦν.

83 Ἵψει δ' ὅπερ νοῦ. Ambros., ὄψις δὲ πόρ-

νοῦ.

88 Εὖ βεθηκότος. Alius habet εὖ βεβωκότος, et

sup. lin., βεθηκότος.

METRICA VERSIO.

Imago picta est? Facinus at vitavimus.
His gradibus hostis subdolos nos impedit.

Occlude verbis turpibus cera tuas

Aures, sonisque cantuum mollissimis.

Pateant honestis semper at sermonibus :

Audire, fari, facere, non distant procul.

Cavendum odores ne nimis te effeminet,

Tactusque mollis, gutturi et dulcis sapor.

Ab hisce victus, quid viro dignum geres?

Sua est voluptas feminis, sua et viris.

Da, venter inquit. Perlubens sane, modo

Sis castus. At si partibus des infimus,

Habebis a me stercus, idque parcius.

Ac temperant largius præbebitur.

Risum meretur quilibet, sanos apud,

B Risus, procaxque maxime et meretricius.

Fletum immodestus haud levem risus parit.

Tristem esse præstat, quam solutus moribus.

Verum decorem mentis ornatu putat,

Non quem manus vel pingit, aut delet dies,

Oculus pudicæ mentis ast quem perspicit :

Deformitatem rursus at mores malos.

Mæror, voluptas, terror, et fiducia,

Opes, egestas, gloria, ac infamia

Venere, sedesque editæ? Ut volunt, fluant :

Firmum caduca nulla res tangit virum.

Sit alta vita : non item alti spiritus :

Illud beabit, misere at hoc te deprimet.

Id fiet, haud te parvulis si conferas :

Alius licet sis, te supra lex est tamen.

Δόξαν θεοκα, μήτε πάσαν, μήτ' ἄγαν·
 Κρείσσον γάρ εἶναι τοῦ δοκεῖν. Εἰ δ' ἄμετρος εἶ,
 95 Μὴ τὴν κενὴν θήρευε, μήτε τὴν νέαν.
 Τί γὰρ πιθήκιον κέρδος, ἦν δοκῆ λίων;
 Αἶνει μὲν ἄλλον, μὴ φρόνει δ' αἰνούμενος·
 Καὶ γὰρ δέος σε τῶν ἐπαίνων ὑστερεῖν.
 Μηδ' ἄλλον εὐθύς, πρὶν γε τῆ πεῖρα μάθης.
 100 Μὴ πως κακοῦ φανέντος, αἰσχύνῃν ὄφλης.
 Κακῶς ἀκούειν κρείττον, ἢ λέγειν κακῶς.
 Ὅταν προθῆ τις ἄλλον εἰς κωμωδίαν
 Ὡς εὐφρανῶν σε, σαυτὸν ἐγκεῖσθαι δοκεῖ.
 Ὅδ' ἂν μάλιστα δυσχεραίνεις τῷ λόγῳ.
 105 Μηδὲν μέγ' εἴπης εὐπλοῶν πρὸ πείσματος.
 Λιόλοισι πρὸς ὄρμον εὐπλοοῦν ἔδω σκάφος·

A Πολλοὶ προσωρμισθησαν ἐκ τρικυμίας.
 Μὴ ἀσφάλεια μὴ ὀνειδίξιν τύχας.
 Κρείσσον καλῶς βιοῦντα, καὶ πονούμενον,
 110 Παρρησιάζεσθαι τι πρὸς τὸν Δεσπότην,
 Ἥ μὴ καλοῖς θάλλουτ' ἀπαιτεῖσθαι δίκην·
 Εἰ καὶ τὰ πάντα σὺν λόγῳ πορεύεται.
 Προῦτὰ πάντα, καὶ Θεὸν κτῆσαι μόνον
 Εἰ γὰρ μεριστῆς χρημάτων ἄλλοτριῶν.
 115 Εἰ δ' οὐ θέλεις τὰ πάντα, ὄδς τὰ πλείονα.
 Εἰ δ' οὐδὲ τοῦτα, τοῖς περιττοῖς εὐσέβει.
 Καλὸν τι σιγῶν ἀρπάσαι καὶ τοῦ φόβου,
 Χριστὸν χρεώστην μᾶλλον, ἢ τὰ πάντ' ἔχειν,
 Ὅς καὶ βασιλείαν κλάσματος χαρίζεται·
 120 Χριστὸν σκέπεις τρέφεις τε, τὸν πτωχὸν τρέφω.

Gloriam persequere, non omnem, nec vehementer :
 Melius est enim videri, quam videri. Quod si immoderatus es,
 95 Non vanam venare, neque juvenilem.
 Quid enim simiæ prodest, si videatur leo?
 Lauda quidem alium, at laudatus ne superbia
 Nam metuendum est ne laudibus non respondeas.
 Sed nec alium statim laudaveris, antequam experientia noveris,
 100 Ne, si malus deprehendatur, id tibi sit pudori.
 Præstat male audire, quam male dicere.
 Quando quis alium in fabulæ loco proposuerit,
 Quasi te oblectaturus, teipsum derideri existima.
 Sic enim maxime indignaberis oratione.
 105 Prosperere navigans, ne glorieris antequam portum attigeris.
 Multis ad portum feliciter navigans submersa est navis :
 Multi post tempestatem ad portum appulerunt.
 Una est securitas, aliis calamitates non exprobrare.
 Præstat bene viventem et malis afflictum,
 110 Aliquid fiduciæ apud Dominum obtinere,
 Quam bonis non florentem pœnas persolvere :
 Quamquam omnia ratione gubernentur.
 Projice omnia, et Deum posside solum .
 Es enim dispensator alienarum opum.
 115 Si non vis omnia, da majorem partem :
 Si nec id quidem, iis quæ superfluum, pietatem exerce.
 Præclarum est aliquid vermibus et invidiæ eripere,
 Christum debitorem potius habere, quam omnia possidere,
 604-605 Qui pro frusto panis regnum largitur :
 120 Christum operis et alis, cum pauperem nutris.

98 Δέος. Coisl., δέον.
 99 Μάθης. Coisl., μάθοις.
 100 Μὴ πως. Ambr., μὴ που.
 105 Ἐγκεῖσθαι. Ita duo Regg., Ambr. et Cass.
 Edit., ἐκκεῖσθαι.
 104 Δυσχεραίνεις. Ita Coisl., qui etiam habet
 τῶν λόγων pro τῷ λόγῳ. Edit., δυσχεραίνης.
 107 Προσωρμισθησαν. Ita Coisl. et Reg. 1277.
 Edit., προσωμισθησαν.
 111 Ἡ μὴ καλοῖς. Combef., quam cum rebus se-

cundis floreas, pœnas non dare. Leuv., quam rebus
 non bonis florentem affici supplicio, quod a Grego-
 rii mente aberrat. Combef. secundis curis : quam
 cum virtutibus minime niteas, etc. Ita fere Gaultier,
 quam virtutis flore carentem pœnas pendere.
 112 Εἰ καὶ. Coisl., ἢ καὶ. Certe omnia ratione
 gubernantur.
 114 Χρημάτων. Ambr., κτημάτων.
 117 Σιγῶν. Ita duo Regg. et Coisl. Edit., σι-
 γῶν, quod Bill. de burgenio intellexit.

METRICA VERSIO.

Famam nec omnem, nec nimis quæras velim :
 Probum esse præstat, quam videri. Sin modum
 Horres, inanein tu, novam et, saltem fuge.
 Leonem haberi simiam quid juverit?
 Lauda quidem alium : ne tume ad laudes tuas.
 Impar verendum est namque ne sis laudibus.
 Nec ante laudes alterum, quam noveris.
 Ne mox rubescas, improbe si se gerat.
 Audire malis probra, quam ipse dicere.
 Cum quis cavillis alterum petit, tibi
 Placere credens, te putes ipsum peti.
 Sic displicebit plurimum sermo hic tibi.
 Ne te ante jactes, quam sit in portu ratis.
 Periere multi jam propinqui littori :

B Vado appulere, turbine acti, plurimi.
 Mala exprobrare nemini, certa est salus.
 Bene victitante, tristibus pressum et malis,
 Sermone præstat libero affari Deum,
 Noxis onustum quam graves pœnas dare.
 Ratione quamvis optima quidvis fluat.
 Depelle cuncta : sint opes solus tibi
 Christus. Tuæ, quas porrigis, non sunt opes.
 Si cuncta non vis, maximam partem dato.
 Si ne hoc quidem vis, quæ redundant, eroga.
 Livori et atræ deme quid rubigini ;
 Ac debitorem præfer omnibus Deum,
 Frusto rependit sceptra qui cœlestia :
 Alis tegisque, pauperes pascens, Deum.

Πένης προσήλθεν, εἶτ' ἀπήλθε μὴ τυχῶν·
Δέδοικα, Χριστὲ, μὴ κατῶ τῆς σῆς χερδς
Χρηζῶν, ἀπέλθοιμ' ἐνδεῆς, ἐμοῖς νόμοις.
Ὅ γάρ τις οὐ δέδωκε, μηδ' ἐλπίζεται.

125 Πένητος ἀνδρὸς οὐδὲν ἀσφαλέστερον.
Πρὸς τὸν Θεὸν νένευκε, καὶ μόνον βλέπει.
Σὺ δ' ἀγκαλίζου· καὶ γὰρ ἀετὸς, ὡς λόγος,
Πολὺς καλιῶ λεπτὸν θρῆν ἀμφέπει.

Κρεῖσσον πενία μὴ δικαίας κτήσεως·
130 Καὶ γὰρ νόσος γε τῆς κακῆς εὐεξίας.
Λιμῶ μὲν οὐ τις βραδίως διεφθάρη·
Τοῖς δ' αὖ κακίστοις πότμος ἢ μοχθηρία.
Τὶ δεσπότης, ἢ δούλος, ἢ φαῦλη τωμή;

Pauper accessit, deinde abiit spe frustratus :
Metuo, Christe, ne et ego dextera tua,
Indigens, recedam vacuus, secundum legem meam.
Quod enim quis negavit, id se accepturum non speret.

125 Paupere viro nihil securius.
Ad Deum suum se convertit, eumque solum respicit.
Tu vero hunc complectere ; nam et aquila, ut ferunt,
Nido assidua tenellos fetus fovet.

Melior est paupertas injusta possessione,
130 Ut et morbus mala incolumitate.
Fame quidem vix quisquam absumptus est :
Scelestis autem hominibus mors est improbitas.

Quid dominus, quid servus, nisi mala divisio ?
Unus omnibus conditor, una lex, unum iudicium.
135 Dum tibi ministratur, conservum intuere.
Sic, cum corporis vinculis solutus fueris, honorabilior apparebis.

Servi autem quid, ac præcipue qui Dei servi sunt ?
Non refugiant servitutem heris benevolam exhibere.
Liberum et servum efficiunt mores.
140 Christus visus est servus, at ipse liberator erat.

Pudeat te, si malus audias, non vero si ignobilis ;
Genus enim sunt, qui jamdudum putruerunt.
Præstat generis caput esse, quam genus solvere,
Ut et bonum esse, quam ex bonis ortum.

145 Dei solius rerumque divinarum insatiabilis esto,
Qui accipientibus etiam plus largitur.

125 Ἐμοῖς νόμοις. Græcus Int., ex credulitatis
lege quam secutus sum, abeam ipse nihil consecutus :
ut qui nihil, dediderim nihil ipse accipiam.

127 Ἀετός. Sic omnes mss. præter. Ambr. et
Cass. qui, ut Paris. edit. habent αετὸς.

132 Πότμος. Coisl., Ambr. Coisl., θάνατος.

133 Ἡ φαύλη. Sic Coisl. Edit., ἡ φαῦλη. Eadem
sententia occurrit infra lib. II, sect. 1, carm. 1, De
rebus suis, vers. 80 et seqq.

135 Ὑπηρετούμενος, etc. Hervag., Lang., Reg.
6, ὑπηρετοῦ μὲν, ὡς σύνδουλον βλέπε. Reg. 992, βλέ-
πων. Leuv., Ministro quidem utere, sed eum ut con-
servum aspiciens.

136 Ὅταν δὲ λυθῆς, τιμιώτερος φανείς. Ita le-
gimus cum Hervag. et Gaul. Edit., όταν λυθῆς, φά-
νηθι τιμιώτερος.

A Εἰς πᾶσι πλάστης, εἰς νόμος, κρίσις μία.

135 Ὑπηρετούμενος δὲ σύνδουλον βλέπε.

Ὅταν δὲ λυθῆς, τιμιώτερος φανείς.

Οἱ δ' οἰκέται τί, καὶ μάλισθ' ὅσοι Θεοῦ ;

Μὴ φευγέτωσαν εὐνοεῖν τοῖς δεσπότηαις.

Ἐλεύθερον καὶ δούλον ὁ τρόπος γράφει.

140 Καὶ Χριστὸς ὤφθη δούλος, ἀλλ' ἠλευθέρου.

Κακὸς δ' ἀκούων αἰσχύνου, μὴ δυσγενῆς.

Γένος γὰρ εἰσιν οἱ πάλοι σεσηπότες.

Γένους προάρχειν κρεῖσσον, ἢ λύειν γένος,

Ὅς καλὸν εἶναι, ἢ καλῶν πεφυκέναι.

145 Θεοῦ μόνου, θεῶν τε ἀπλήστως ἔχειν,

Ὅς τοῖς λαβοῦσι καὶ πλέον χαρίζεται,

137 Μάλισθ' ὅσοι. Ita Regg. 993, 1277, Coisl-
nianus et Cassinensis. Edit., μάλιστα οἱ. In codice
Ambr. alius ordo versuum hujus tetrastichi ; sic in-
cipit : Ἐλεύθερον, deinde οἱ δ' οἰκέται.

141 Κακός. Sic Regg. 993, Coisl., Ambros. et
Cass. Edit., κακῶς.

142 Γένος. Coisl., γένους γὰρ ἦσαν. Generis
enim origo ab iis qui jam pridem computruerunt.
Idem argumentum fere prosequitur supra carm.
xxvi et xxvii.

144. Καλῶν. Coisl., καλόν.

145 Θεοῦ μόνου. Reg. 993, θεῶν ἀπλήστως καὶ
Θεοῦ μόνου ἔχου, rerum divinarum insatiabilis esto,
et Dei solius. Coisl., Θεοῦ μόνου, θεῶν τε δεῖ ἀπλή-
στως ἔχειν.

METRICA VERSIO.

Accessit ad me pauper : at frustra tamen ;
Christe, extimesco, ne tuam quærens opem,
Abeam, vicissim prorsus abs te nil ferens.
Nam quod negat quis alteri, frustra petet.

Opibus carenti nil viro securius.
Spes ille totas in Deo fixas tenet :
At tu foveto ; namque pullos, ut ferunt,
Aquila tenellos grandis in nido fovet.

Melior egestas improbe partis bonis,
Ut sanitate morbus haud laudabili.
Vix unquam acerba sustulit quemquam fames :
At certa crimen improbis mors est viris.

Quid servus, aut herus ? Mala est hæc sectio.

PATROL. GR. XXXVII.

B Est fctor unus, una lex, iudex quoque.

Sic ergo servus, servos ut cernas tuos.

Aliis, solutus corpore, ut præstes vide.

Servi quid autem, maxime qui sunt pii ?

Dominis amice serviant illi suis.

Servos herosque vita sola facit.

Servivit, at nos Christus exemit iugo.

Malum vocari turpe, non ignobilem.

Sunt namque pridem putridæ carnes genus.

Genus auspicari præstat, id quam solvere :

Ut esse pulchrum, quam satum pulchro patre.

Deo, et supernis rebus haud unquam satur

Esto : dat illis plura qui jam sumpserint,

30

Διψῶν τὸ διψᾶσθ', ἀφθόνας ἀεὶ βίων
 Ἐν τοῖς δὲ λοιποῖς καὶ φέρειν ἡσώμενος.
 Μὴ πάντα νικᾶν, μὴδ' ἀεὶ, σπουδὴν ἔχε·
 150 Καλῶς κρατεῖσθαι κρείσσον, ἢ νικᾶν κακῶς.
 Καὶ γὰρ παλαιστῆς οὐχ ὁ καίμενος κάτω,
 Πάντως κρατεῖται, πολλάκις δ' ὑπέρτερος.
 Καὶ ζημιῶν τι τοῦτο κέρδος πολλάκις,
 Ὅσπερ καθαίρειν φυτὸν εἰς εὐκαρπῖαν.
 155 Εἰ δ' οὐ καλῶς τι προστίθῃς οἷς νῦν ἔχεις,
 Ἐγὼ φέρεις πῦρ, ἢ νόσον τῷ σώματι.
 Εἰ μὴδὲν ὄφλεις τῷ Θεῷ τιμωρίας,
 Μὴδ' αὐτὸς ἴσθι τοῖς ὄφλοισι συμπαθής.
 Εἰ δ' οἶδας ὄφλων, καὶ πρόχρησον τὸ κρᾶνον.
 160 Οἶκτω γὰρ οἶκτος καὶ Θεῷ σταθμίζεται.

A Ὅταν ποθ' ὑβρίς ἐκικήῃ τὴν σὴν φρένα,
 Μνήσθητι Χριστοῦ, τῶν τ' ἐκαίνου τραυμάτων,
 Πόση τε μοῖρα ταῦτα τῶν τοῦ Δεσπότη.
 Ὡς δ' ἂν τὸ λυποῦν, ὥσπερ ὕδατι, σβέσῃς.
 165 Ἔρω, μέθη, ζῆλος τε καὶ δαίμων, ἴα·
 Οἷς ἂν προσέλθῃ, τὸ φρονεῖν ἐπέκλυσε.
 Τῆξις, προσκυχή, δάκρυον, τὰ φάρμακα.
 Ἥδ' ἱατρεία τῶν ἐμῶν νοσημάτων.
 Ὅρκον δὲ φεύγε πάντα. Πῶς οὖν παύσομαι;
 170 Λόγω, τρώγω τε τὸν λόγον πιστουμένω.
 Ἄρνησις ἔστι τοῦ Θεοῦ ψευδορκία.
 Τί δεῖ Θεοῦ σοι; τὸν τρόπον μέσον εἶθε.
 Τί χρηστότητος δόγμα συντομώτερον;
 Τοιοῦτος ἴσθι τοῖς φίλοις καὶ τοῖς πέλας,

Sitiens sitiiri, largiter semper fluens;
 In cæteris vero, superari non sit molestum.
 Nec omnia, nec semper vincere studeas:
 150 Præclare enim vinci præstat, quam male vincere;
 Non enim pugil, qui humi jacet,
 Semper vincitur, sed sæpe superior est.
 606-607 Detrimentum aliquod patiare: id enim sæpe lucrum est.
 Ut arborem putare, quo secundior sit:
 155 Quod si quid non belle adjicis tuis quæ nunc habes,
 Materie ignem fers, aut morbum corpori.
 Si nullam Deo poenam debes,
 Nec ipse in debitores misericors sis:
 Verum si debili tibi conscius es, prior ipse clementia utere.
 160 Miserationi enim miseratio etiam apud Deum rependitur.
 Si quando injuria accenderit mentem tuam,
 Memento Christi, ejusque vulnerum,
 Et quantula pars hæc sint eorum quæ Dominus passus est.
 Sic enim dolorem, velut aqua, exstinxeris.
 165 Amor, ebrietas, livor, et dæmon, æqualia;
 Quibus supervenerint, eorum mentem subvertunt.
 Jejunium, precatio, lacrymæ sunt remedia:
 Hæc est eorum medicina morborum.
 Omne jusjurandum fuge. Quomodo ergo persuadebimus?
 170 Verbis, et moribus qui verbis fidem faciant.
 Abnegatio Dei est falsum juramentum.
 Quid tibi opus est Deum nominare? mores interpone.
 Ecquod benignitate præceptum brevius?
 Talis esto tuis amicis et proximis,

147 Διψῶν τὸ διψᾶσθ'. Coisl., διψῶντα διψῶν. Hoc est, vehementer cupiens se ab hominibus inquiri, non propter semetipsum, sed quod hujusmodi inquisitione mortalibus salus comparatur. Ita tom. I, p. 713.

148 Φέρειν. Coisl., δεῖ φέρειν, et sup. lin., ἡσώμενον.

152 Ὑπέρτερος. Reg. 990, ὑπέρτατος. Coisl., Reg. 1277 et Cass., ὑπέρθετος.

157 Ὁφλεις. Coisl., ὄφλοις.
 160 Καὶ Θεῷ. Sic Reg. 993, Cass., Coisl. Edit., τῷ Θεῷ. Comb., οἶκτον καὶ Θεός.
 162 Τῶν τ'. Sic Reg. 1277, 993, Ambr. et Cass. Edit., τῶν.
 170 Πιστουμένω. Tres Regg., πιστούμενοι, fidem facientes. Ita fere supra carm. xxiv, vers. 81.
 171 Θεοῦ. Ambr., Λόγου, Verbi.
 172 Τί δεῖ Θεοῦ; Reg. 1277, τί δή;

METRICA VERSIO.

Sitiens sitiiri, largus et cunctis fluens;
 Vinci at moleste ne feras in cæteris.
 Non obtinere cuncta, nec semper, stude.
 Bene vinci ames plus, improbe quam vincere.
 Athleta nam non vincitur quisquis jacet
 Humi: sed hostem sæpe qui stratum tenet.
 Amite quiddam questus: hinc frequens redit,
 Putata ut arbor redditur secundior.
 Quod si quid addas improbe partis bonis,
 Ligno facem fers, corpori morbum paris.
 Poenæ nihil si vindici debes Deo,
 Nec debitori lenis ipse sis tuo.
 Debere sin te non negas, ignoscito.
 Veniam rependit nam Deus clementie.

B Cum tu dolore læsus ardes maximo,
 Christi memor sis vulnerum, pars et quota
 Sint hæc dolorum, quos herus tulit tuus.
 Sic nempe, ut undis obrutus, mœror perit.
 Vinum, libido, livor, et dæmon, pares.
 Hos mente privant, quos tenent. His tu prece
 Medere, fuscis lacrymis, jejunio.
 Medela morbis hæc enim certa est meis.
 Jurare noli. Quo fides fiet modo?
 Sermone, vita et, quæ fidem verbis struat,
 Qui falsa jurat, prorsus is negat Deum.
 Sit vita testis (quid Deo est opus?) tibi.
 Benignitatis dogma quid contractius?
 Quales apud te proximis esse expetis,

175 Οἷος σεαυτῷ τοῦσδε τυγχάνειν θέλει·

Καὶ συντομώτερόν τι, τὰ Χριστοῦ πάθη.

Πιστοῦ φίλου νόμιζε μηδὲν ἄξιον,

Ὅς οὐ κρατῆρ ἔδειξε, καιροῦ δὲ ζάλη·

Ἐχθρας ἔδρους γίνωσκε, φίλιας δὲ μή.

180 Ἐχθρας ἔδρους γίνωσκε, φίλιας δὲ μή.

Τίλλα βλέπων ὀφθαλμός, αὐτὸν οὐ βλέπει,

Ἄλλ' οὐδὲ τίλλα, ἦν ἄγαν λημῶν τύχη.

Τούτου χάριν σύμβουλον εἰς ἅπαντ' ἔχειν·

Καὶ γὰρ χερὸς χεῖρ, καὶ ποδὸς πούς ἐνδεής.

185 Εἰ τοῖς καλοῖς ἔποιο νοουθετούμενος,

Οὐκ ἐντραπήσῃ τοῖς κακοῖς γελώμενος.

Ὅταν ποτ' αἰσχρὸν ἐννοῆς, νόμιζέ σοι

Πολλοὺς παρῆναι, καὶ σεαυτὸν ἐντρέπου.

175 Quales illos erga teipsum vis esse :

Et habes quid compendiosius, Christi passiones.

Fideli amico nihil par esse existima,

Quem non pocula probaverunt, sed tempus periculosum ;

Qui nihil gratificatur, nisi tantum quod sit utile.

180 Inimicitias modum agnosce, amicitias autem minime.

Cætera videns oculus, se non videt,

Sed nec cætera, si valde lippus sit.

Quapropter consiliarium ad omnia habe :

Nam et manu manus, et pede pes indiget.

185 Si bonos sequaris admonitus,

Pudori tibi non erit a malis irrideri.

Si quando turpis cogitatio subeat, existima

Adesse tibi multos, et teipsum reverere.

Bonos semper præpone non bonis.

190 Si cum malis frequens sis, eris profecto et ipse malus.

~~608-609~~ A malo homine nunquam beneficium accipias.

Quærit enim eorum, quæ perpetravit, veniam consequi.

Ego lucri aliquid ab adversario colligo.

Ansas enim reprehensionis fugientes, securiores

195 Esse adhortor, et acerbam medicinam

Tamen perhorresco, et suavem reprehendo.

Bonos remunera, malos despice :

Tuum hoc in illos sit beneficium ut nihil mali patiantur ;

Sic illos tempore bonos efficies.

200 Patienti homini præclarum donum est lenitas.

Benignus esto omnibus, si potes,

Maxime autem proximis. Cur ita loquor ?

180 *Φιλίας*. Sic Reg. 993, Hervag. et Langus. Edit., *ἐνόλας*.

185 *Ἐχειν*. Ambr., *ἔχε*.

186 *Κακοῖς*. Coisl., *καλοῖς*. Nempe *sanis consiliis consecutus, ut illorum diceretis non sis obnoxius*.

190 *Κακοῖς δ'*. Ita mss. omnes. In editis deest δ'.

196 *Ἦδύ*. Reg. 993, γλυκύ.

198 *Κἄν τοῖσδε κείσθω*. Ita mss. omnes et editi præter Par. ann. 1575. Varia est hujus loci interpretatio. Alia Leuvenclaii, alia Billii, alia Combef. Int. Græcus : Καὶ τοῖσδε κείσθω χάρις, τοῦ μη-

A Ἄει πρότιμα τοὺς καλοὺς τῶν μὴ καλοῦν.

190 Κακοῖς ὀμιλῶν, καὶ κακὸς πάντως ἔσθι.

Κακοῦ παρ' ἀνδρὸς μὴ ποτε χρηστὸν πάθης.

Ζητεῖ γὰρ ὧν βεβίωκε συγγνώμην ἔχειν.

Ἐγὼ τι κέρδος ἐκλέγω καὶ δυσμενοῦς.

Τὰς γὰρ λαβὰς φεύγοντας, ἀσφαλεστέρους

195 εἶναι παραινῶ, καὶ τὸ πικρὸν φάρμακον

Ὅμως δέδοικα, καὶ τὸ ἡδύ μέμφομαι.

Καλοὺς ἀμείβου, τοὺς κακοὺς περιφρόνει·

Κἄν τοῖσδε κείσθω, τοῦ παθεῖν μηδὲν, χάρις·

Ὡς ἂν καλοὺς καὶ τοῦσδε ποιήσης χρόνῳ.

200 Τῷ μακροθύμῳ χρηστότης καλὴ ὄσσις.

Πᾶσιν μὲν ἴσθι χρηστός, εἰ τοῦτο σθένος,

Πλέον δὲ τοῖς ἐγγίστα. Τοῦ χάριν λέγω ;

δὲν παθεῖν, ut nihil eorum injuria moveare : qua lenitate illorum malitiam expugnes. Nicolaus : *Habendam gratiam malis et perversis hominibus, cum ab iis nihil mali nobis acciderit. Καὶ τοῦτο γὰρ μεγάλη ἐστὶν εὐχαριστία, τὸ μὴ παθεῖν τινα βλάβην παρὰ τοῦ κακοῦ καὶ βλαπτικοῦ ἀνθρώπου. Magnæ siquidem habendæ gratiæ materies est, si a nocente et improbo homine nihil quis damni accipiat.*

199 *Ποιήσας*. Reg. 993, ποιήσεις. Ambr., ποιήσεις.

201 *Χρηστός*. Nicolaus, φιλόανθρωπος, ἐπιεικής, καὶ ὠφέλιμος.

METRICA VERSIO.

Sis talis ipsis. Sin adhuc quiddam petis
Brevius, habeto dura Christi vulnera.

Fidis amicis nil puta præstantius,

Quos casus asper exulit, non pocula :

Qui profutura consulunt, non quæ placent.

Sit finis iræ, nesciat sinem favor.

Oculus tuetur cætera, at se non videt :

Ac ne quidem cætera, nimis si cæcutit.

Ergo monitorem rebus in cunctis habe :

Manus requirit nam manum, pes et pedem.

Probos monentes audiens, bisque obsequens,

Post non rubesces, cum mali te riserint.

Cum turpe versas mente quid, multos tibi

Adesse cense, te verere et ipsemet.

B Præpone semper improbis viros probos.

Nam si frequens sis cum malis, eris malus.

Ne munus unquam de manu sumas mali.

Veniam suorum nam petit sic criminum.

Ego hoste ab ipso commodum quoddam lego.

Hinc namque vivo cautius, ne me queat

Is criminari. Verum acerbum pharmacum

Simul expavescio, et dulcibus succenseo.

Probis repende : sperne quos malos vides.

Sit hoc et illis munus abs te, quod nihil

Luant acerbi. Sic eos reddes bonos.

Est namque leni munus amplum lenitas.

Cunctis benignus sis quidem, quantum potes :

Verum propinquis amplius. Cur hæc loquor ?

Τίς ἂν σε πιστεύσει τοῖς ἔνοις καλῶν
 εἶναι τὸν οὐ δίκαιον οἷς ὀφείλεται ;
 205 Τί πάντα τὸν ὕστυγον αἰτιώματα
 Ἐχθρὸν, δίδόντες τῷ βίῳ ἐξουσίαν ;
 Μέμφου σεαυτὸν, ἢ τὸ πᾶν, ἢ τὸ πλεόν.
 Τὸ πῦρ παρ' ἡμῶν, ἢ δὲ φλόξ τοῦ Πνεύματος.
 Μὴ σφόδρ' ἔπεςθαι παιγνίοις ἐνυπνίων ·
 210 Μῆδ' εὐπτόητον εἰς ἅπαντ' ἔχειν φρένα ·
 Μῆδὲ πτεροῦ μοι δεξιῶς φαντάσμασι.
 Λόγος τὰδ' ἐστὶ πολλάκις τοῦ δυσμενοῦς.
 Ἐλπὶς προκίσθω δεξιῷ παντὸς τέλους ·
 εἰ γὰρ συνεργός ἐστὶ τις τοῦ χειρόνος,

A 215 Πῶς οὐ καλοῦ δίκαιον εἶναι καὶ πλεόν ;
 Οὐ γὰρ φέρω γε τῷ κακῷ νικῶμενος.
 Ἦγού τύχης φρόνησιν ἀσφαλεστέραν ·
 Ἦ μὲν γὰρ ἐστὶ πραγμάτων κούφη φορὰ,
 Ἦ δ' οἰακισμός. Μῆδὲ ἐν παιδείουσιν
 220 Νόμιζε κρείσσον, ἢ μόνῃ κεκτημένων.
 Τὸ δραστηῶν δαίκινα μὴ τῷ δρᾶν κακῶς,
 Τῷ δ' εὐ τι ποιεῖν, εἰ θέλεις εἶναι θεός.
 Τόδ' ἐστὶν ἀνδρὸς εἰδόςτος τὸ συγγενές.
 Κτείνει δὲ ῥῆστα καὶ τρυγῶν καὶ σκορπίος.
 225 Αἰσχροὺν νέον γέροντος ἀσθενέστερον
 εἶναι, γέροντα δ' ἀφρονέστερον νέου.

Quis te crediderit bonum esse extraneis,
 Si iustitiam non colas erga eos quibus debetur ?

205 Cur in omnibus miserum causamur
 Inimicum, cui nostra vivendi ratione potestatem damus ?
 Culpa te ipsum, vel in omnibus, vel magna ex parte.
 Ignis a nobis est, flamma autem ab excitante Spiritu.

Nec valde secteris ludibria somniorum ;
 210 Nec pavidam ad omnia mentem habeas ;
 Nec mihi inderis faustis imaginibus.

Insidiæ hæc sunt sæpe inimici.

Præluceat spes laudabili omni exitui ;
 Nam si quæ spes auxiliatrix est deterioris,

215 Quanto magis par est, eam boni auxiliatricem esse ?
 Non enim fero me a malo vinci.

Fortuna prudentiam existima tutiorem ;

Illa enim rerum levis est impetus,

Ista gubernatrix. Nec quidquam doctrina

220 Melius esse ducas, quæ sola vere pertinet ad possidentes.

Potentiam tuam ostende, non male faciendo,

Sed bene faciendo, si vis esse deus.

Hoc est viri scientis genus suum.

Necat autem facile et pastinaca et scorpius.

610-611 225 Turpe est juvenem sene infirmiore
 Esse, senemque juvene insipientiore.

203 *Τίς ἂν σε πιστεύσει.* Ita fere infra, lib. II, sect. II, carm. III, ad Vitalianum, vers. 75 :

Πῶς σε, πάτερ, ξείνω τις ἐνηέα φῶτα δοκῆσι
 Τοσσάτιον τελέσσει χολούμενον ;

Quomodo te, pater, quis erga extraneos lenem existimet

Tantopere irascentem filiis ?

204 *Ὀφείλεται.* Tillem. legit ὀφείλεται.

208 *Πνεύματος.* Male Leuv. et Ald. venti. Recte int. Græcuis, τοῦ πνεύματος ἐστὶ τοῦ πονηροῦ, ἡγοῦν τοῦ διαβόλου.

209 *Μὴ σφόδρ'.* Gregorius vetat sectari somniorum ludibria. Multos enim errare fecerunt somnia et exciderunt sperantes in illis. Sic infra lib. II, sect. 2, carm. I, vers. 291 :

Φροντίαν ἡματιῶν γὰρ ὁμοία φάσματα νυκτός.
 Cogitationibus diei similes enim sunt visiones noctis.

211 *Μῆδὲ πτεροῦ.* Nec attollaris, nec te efferas.

214 *Εἰ γὰρ συνεργός.* Non male Langus : Quanto magis tandem adjuvat Deus bonas res ?

218 *Κούφη.* Reg. 993 κούφος, temerarius est impetus.

220 *Ἡ μόνῃ κεκτημένων.* Quæ sola illorum est qui eam possident. Nicet. ἢ μόνῃ κεκτημένῳ. Colb. ἢ μένει κεκτημένων. Reg. 993 ἢ μένει κεκτημένῳ. Mendose Cass. ἢ μόνῃ, et Ambr. ἢ μόνῳ.

224 *Τρυγῶν καὶ σκορπίος.* Hinc simile est illud quod Cicero *Tuscul.* 5, de Theodoro refert, qui Lysimacho mortem ipsi minitanti : *Magnum*, inquit, *effecisti, si cantharidis vim consecutus es* ; vel, ut refert Seneca, lib. *De tranquillitate vitæ.* *Habes cur tibi placeas : hemina sanguinis in tua potestate est.* Et sane multo difficilius est, ac proinde præclarius prodesse, quam nocere ; unde graviter quidam olim, cum eversam a Philippo Macedonum rege Olynthum esset nuntiata : *At hercle*, inquit, *multis annis talem urbem non extruet.*

METRICA VERSIO.

Quis credat nunquam te bonum externis fore,
 Tuis iniquum siquidem te præbeas ?
 Quid culpam in hostem semper ipsi vertimus,
 Cum nostra præsent robur ipsi crimina ?
 Te criminare proterva, aut certe magis.
 Ignis tuus nam, flamma vero dæmonis.
 • Ne somniorum ludicris fidem nimis
 Accommodaris : cuncta nec te terreat.
 Nec læta rursus visa te tollant nimis.
 Laqueos frequenter hos parat dæmon tibi.
 Spes læta semper acta præcedat tua.
 Nam nequiores cum juvet, quanto magis

B Hac adjuvari convenit probum virum ?
 Nec enim ferendum est ut malo cedat bonum.
 Est sorte cæca tutior prudentia,
 Namque illa rerum est impetus tantum levis :
 Hæc clavus. At nil litteris tibi sit prius,
 Quas possidentes unicas opes habent.
 Aliis nocendo robur haud monstra tuum :
 Bene sed merendo, si Deum sequi cupis.
 Est ejus istud, qui suum norit genus.
 Facile at necarint et trygon et scorpius.
 Utrumque turpe, cum sene est infirmior
 Juvenis, eoque stultius rursus senex.

Ὁμῶς ὁ μὲν καθ' ὥραν ἔστω πάνσοφος·
 Τὸν δὲ κράτιστον καὶ πρὸ ὥρας σωφρονεῖν.
 Ἄει μὲν ἐργάζοιο τὴν σωτηρίαν·
 230 Καίρως δὲ δὴ μάλιστα, ἢ βίου λύσις.
 Τὸ γῆρας ἦλθεν· ἔξοδον κήρυξ βοᾷ.
 Πᾶς εὐτρεπίζου· πλησίον γὰρ ἡ κρίσις.
 Πέρας λόγου, δισσή τις ἀρνησις Θεοῦ,
 Ἔργω, λόγῳ τε. Μὴ κλαπῆς, περισκόπει
 235 (Ἄει διώκη λαθροῖς παλαίσμασι),
 Μὴ πως δεηθῆς ἐσχάτων καθαροῖων.

ΛΔ'. Ὅροι παχυμερεῖς.

Θεὸς μὲν ἐστὶν οὐσία, πρῶτον καλόν.

Α Κόσμος δὲ, βευστῶν καὶ νοουμένων δέσις.
 Τὸ δ' εἶν' ἕκαστον τοῖον ἢ τοῖον, φύσις.
 Φύσις δ' ἄυλος, ἄγγελος, πρώτη κτίσις.
 5 Οἱ δ' ἐκτραπέντες τοῦ καλοῦ τί; δαίμονες·
 Ὦν πρῶτός ἐστιν, ὅς ποτ' ἦν Ἐωσφόρος,
 Σχότους δυσειδοῦς εὐρέτης καὶ προστάτης.
 Ὑλῆ δὲ μορφῶν ἕδρα, δευτέρα κτίσις.
 Ὑλῆς δὲ κάλλος, εἶδος ἐκμορφουμένης.
 10 Ὅρος δὲ βευστῶν καὶ νοουμένων, πόλος.
 Ἄστρον δὲ φύσις, πῦρ κύκλι περιδρομον.
 Φῶς δ' ἐστὶ λάμψις ἐκ πυρὸς, ψυχῆ λόγος.
 Σχότος δὲ δισσόν, λάμψεως δισσηῖς λύσις.
 Αἰὼν, διάστημ' ἀχρόνως ἀεὶ βέον,

Ergo ille juxta ætatem sapientia excellat :
 Huic vero optimum est et ante tempus sapere.

Semper quidem salutem operare ;
 230 Tempus autem maxime, cum instat vitæ finis.
 Senectus advenit : exitum præco clamat.
 Quilibet præparet se : prope enim judicium.
 Finis sermonis : duplex Dei abnegatio,
 Opere et verbo. Ne subripiaris, circumspice
 235 (Semper appeteris occultis dimicationibus),
 Ne forte indigeas extremis lustrationibus.

XXXIV. Definitiones minus exactæ'.

Deus est ens substantiale, primum bonum.
 Mundus autem rerum fluxarum et mente præditarum connexio.
 Esse hoc vel illo modo, istud est uniuscujusque natura.
 Natura materiæ expers est angelus, prima creatura.
 5 Qui exciderunt a bono, quid sunt? Dæmones,
 Quorum princeps est, qui olim erat Lucifer,
 Caliginis deformis inventor et antistes.
 Materia est formarum sedes, secunda creatura.
 Materiæ autem pulchritudo est forma rei expressæ.
 10 Limes rerum fluxarum et quæ mente percipiuntur, est cœlum.
 Siderum natura est ignis qui in orbem volvitur.
 Lux est splendor ex igne, menti lux ratio.
 Tenebræ duplices, splendoris duplicis dissipatio.
 Ævum, intervallum absque tempore semper fluens,

* Alias Bill. 137, pag. 498.

228 Τὸν δὲ. Duo Regg. et Comb. τῷ δέ.
 231 Ἐξοδον. Coisl. et Reg. 993, ἔξοδος.
 232 Εὐτρεπίζου. Sic mss. omnes. Edit. ἐκτρα-
 πίζου.
 234 Κλαπῆς. Reg. 1277 τραπῆς.
 235 Διώκη. Herv. et duo Regg. διώκει.
 XXXIV. Τίτ. Ὅροι παχυμερεῖς. Coisl. et Vat.
 τοῦ αὐτοῦ. Parum exactæ, vel simplices.
 1 Οὐσία. Videlicet, Deus qui omnibus esse præ-
 stat et quasi ipsum esse substantiale, cujus effluxus

est et umbra, quidquid est.
 2 Ἐβυστῶν καὶ, etc. Coisl. βευστῶν. Quæ oculis
 cernuntur et quæ mente percipiuntur.
 9 Ὑλῆς δὲ κάλλος, etc. Hic versus in Coisl.
 deest.
 10 Ἐβυστῶν. Coisl. βευστῶν.
 12 Ἐκ πυρὸς. Al. ἐκπυρὸς.
 13 Δισσηῖς. Coisl. δισσηῖς.
 14 Διάστημ'. Sic Coisl. Male edit. διάστημ'.

METRICA VERSIO.

Ergo ille, ut ætas postulat, prudentia
 Excellat : ast hic ante canos sit sophus.
 Semper saluti tu quidem stude tuæ,
 Potissimum autem sub diem vitæ ultimum.
 Venit senectus ; exitum præco canit.
 Parentur omnes : imminet judex Deus.
 Binis negatur (finis hic) modis Deus :
 Sermonem, vita : sedulus fraudem cave
 (Nam Marte tecto jugiter laceraveris),
 Lustris opus sit ne tibi novissimis.

XXXIV. DEFINITIONES MINUS EXACTÆ.

(Billio interprete.) [num.

Deus ensque primum est omnium, et primum bo-

B Quæ fluxa, mundus ; quæque mens cernit, te-
 [net.

Quod quidque tale aut tale, naturam voco
 Natura simplex angelus, primus salus.
 Qui deviarunt a bono, quid? dæmones.
 Princeps et horum, Lucifer, qui quondam erat,
 Inventor atræ præsul et caliginis.
 Materia formis est basis, post condita.
 Induere formam, certus est illi decor.
 Rebus caducis limes et firmis, polus.
 Quid astra? flamma, circuli cursum tenens.
 Lux splendor ardens, ratio lux mentis meæ.
 Tenebræque duplices, lucis abcessus duplex.
 Ævum, quod absque tempore assidue fluit.

15 Χρόνος δὲ, μέτρον ἡλίου κινήσεως.
 Γῆ, πῆξις ὕλης τῷ πόλῳ κυκλομένης.
 Πῦρ δὲ, φλέγουσα καὶ βέουσα ἄνω φύσις.
 Ὑδὼρ δὲ, βουστή καὶ κατὰ ῥόπον φύσις.
 Κενὸ δ' ἀήρ πλήρωμα καὶ πνευστὴ ῥύσις.
 20 Ἀνθρώπος εἰμι, πλάσμα καὶ εἰκὼν Θεοῦ.
 Τὸ σῶμα δ' ὕλη, καὶ διαστατὸν πάχος.
 Στοιχεῖόν ἐστι σώματος πρῶτον μέρος.
 Ψυχὴ δὲ, φύσις ζωτικὴ, φέρουσα τε·
 Λόγος δὲ καὶ νοῦς τῇ γ' ἐμῇ συνεκράθη.
 25 Ζωὴ δὲ, σώματός τε καὶ ψυχῆς θέσις,
 Ὡς θάνατον εἶναι, τῶν δὲ τὴν διάστασιν.
 Νοῦς δ' ἐστὶν ἕξις ἔνθον, οὐ περιγράφος.
 Νοῦ δ' ἔργον, ἡ νόησις, ἐκτύπωμά τε.
 Λόγος δ' ἔρευνα τῶν νοδῶν τυπωμάτων,

A 30 Ὅν ἐκλαλήσεις ὀργάνους φωνητικούς.
 Αἰσθησίς ἐστιν εἰσοδοχὴ τις ἐκτοθεν.
 Μνήμη, κάθεξις τῶν νοδῶν τυπωμάτων.
 Αἴθεσις δὲ, μνήμη ἐκβολή. Αἴθεσις δὲ γε
 Μνήμη τις αἰθεσις, ἣν ἀνάμνησιν λέγω.
 35 Βούλησιν οἶδα, νοῦ ῥοπήν καὶ συνδρομήν
 Τῶν δ' ὅσ' ἐφ' ἡμῖν· τέλλα δ' οὐ θαλητέα.
 Ἡ δ' οἱ θέλω κίνησις, ἐξουσιώτης.
 Τὴν σύντονον δὲ καὶ προσθυμίαν λέγω·
 Τὸ δὲ ἀκούσιον, βουλήσεως τυραννίδα.
 40 Λογισμὸν οἶδα πραγμάτων διαίρεσιν.
 Πόθος δ' ὄρεξις ἢ καλῶν ἢ μὴ καλῶν.
 Ἔρωσις δὲ θερμὸς δυσκάθεκτος τε πόθος.
 Θυμὸς μὲν ἐστὶν ἀθρόος ζέσις φρενός·
 Ὑργὴ δὲ θυμὸς ἐμμένον. Ὁ δ' εἰς κακῶν

15 Tempus autem mensura solis motus.
 Terra, compacta materia, quam polus ambit.
 Ignis, urendi vim habens et sursum tendens est natura.
 Aqua fluida est natura et deorsum vergens.
 Aer vacui est repletio et spirabilis fluxio.
 20 Homo sum, figmentum et imago Dei.
 Corpus, materia et separabilis crassities.
 Elementum, corporis cuiusque prima pars.
 612-613 Anima autem vitalis natura, vitam sustentans.
 Ratio et intelligentia mihi commista est.
 25 Vita, corporis et animæ connexio,
 Quædam mors est utriusque separatio.
 Mens est oculus internus, non circumscriptus.
 Mentis opus est cogitatio, et rerum expressio.
 Ratio est investigatio mentis conceptuum,
 30 Quam proferes per vocis organa.
 Sensus est exceptorium quoddam rerum externarum.
 Memoria retinet mentis impressiones.
 Oblivio, memoriæ amissio est. Oblivionis autem
 Memoria quædam est rursus, quam reminiscantiam dico.
 35 Voluntatem scio esse mentis inclinationem et concursum
 Rerum, quæ penes nos sunt: cætera non sunt voluntaria.
 Facultas me, quo velim, movendi, est liberum meum arbitrium.
 Si acris ac vehemens sit, alacritatem appello:
 Involuntarium autem, tyrannidem voluntatis.
 40 Ratiocinationem novi esse rerum divisionem.
 Desiderium est appetitio rerum vel bonarum vel malarum.
 Amor est ardens et effrenatum desiderium.
 Furor quidem est subitus animi fervor:
 Ira vero furor permanens. Si ob malum acceptum

21 Καὶ διαστατὸν πάχος. Combef., crassa moles, suis constans dimensionibus. Billius, materia quam subit dimensio.

25 Φέρουσα τε. Quæ tenet et fert, vitam scilicet. Ita Combef.

21 Τῇ γ' ἐμῇ, nempe ψυχῇ. Sic Coisl. Edit. ἐμοί.

27 Οὐ περιγράφος. Val. ἀπερίγραφος.

30 Ὅν ἐκλαλήσεις, etc. Hic versus et duo sequentes desiderantur in Coisl.

39 Τὸ δὲ ἀκούσιον. Val. non habet τὸ δέ.

43 Ἀθρόος. Val. ἀθρόα.

44 Ὁ δ' εἰς κακῶν. Qui servat memoriam, ut noceat et insidietur: similitas, rancor.

METRICA VERSIO.

Mensura motus tempus est, quem sol facit.
 Tellus stabilitas est hylæ: hanc ambit polus.
 Natura flagrans ignis est, sursum fluens.
 Vergens deorsum fluida natura est aqua.
 Aer inane replet, et spirans fluit.
 Figmentum, imago et nobilis Dei, est homo.
 Materia corpus, quam subit dimensio.
 Elementa nostri prima pars sunt corporis.
 Natura vita prædita, anima dicitur:
 At ratio mensque cum mea se copulant.
 Quid vita? carnis, mentis, et nexus tenax,
 Ut mors ab hisce rebus est divisio.
 Mens, visus intus terminum nullum sciens.
 Huic cogitare munus est et fingere.
 Quæ fluxit illa, ratio vestigat sagax,

B Quam vocis ipse proferes per organa.
 Externa sensus excipit. Mentis notas
 Memoria retinet, ac bona servat fide.
 Oblivio ipsam pellit: hanc rursus ejicit
 Memoria quædam (vulgo reminisci vocant)
 Mentis, voluntas motus est, concursus et
 Rerum penes nos quæ sitæ, tantummodo.
 Quo volo moveri, liberum arbitrium voce:
 Alacritatem, magna si sit acritas.
 Patitur voluntas, si trahor, tyrannidem.
 Rerum λογισμὸς cominoda est divisio.
 Boni appetitus aut mali, cupiditas.
 Amor, cupido fervida et freni inscia.
 Mentem repente fervor incendens, furor.
 Ira diuturnus est furor. Sed qui insidet

45 Μνήμων, λοχῶν τε, μνησιχακία τυγχάνει.
 Πέψιν δὲ λύπης οἶδα μακροθυμίαν.
 Τὸ δὲ πρὸς ὕβριν ἤρεμον, ἀοργησίαν,
 Ἦν δὴ πραότητα τοῖς πάλαι καλεῖν ἔθος.
 Ἐξιν δὲ καλῶν, τὴν ἀρετὴν νόμιζέ μοι,
 50 Τῶν δ' αὖ κακίστων, τὴν ἐναντίαν νόσον.
 Τὴν μὲν Θεοῦ δῶρημα, τὴν δ' ἐφεύρεσιν.
 Κάλλος δὲ παντός ἐστιν εὐαρμοστία,
 Αἴσχος δὲ, κάλλους ὕβρις, ὡς ἐμὸς λόγος.
 Ἀνδρεία δ' ἐστὶ πρὸς τὰ δεινὰ στερερότης
 55 Θράσος δὲ, θάρσος πρὸς τὰ μὴ τολμητέα.
 Δειλία δὲ, συστολή τις εἰς τολμητέα.
 Ἦ σωφροσύνη δ' ἐπικράτης ἡδονῶν.
 Ἦτταν δὲ τούτων, τὴν ἀσέλγειαν λέγω.

▲ Δικαιοσύνη δὲ, μὴ πλέον ζητεῖν ἔχειν.
 60 Τῆς δ' ἰσότητος ἑκάστας, τοῦτ' ἀδικία.
 Φρόνησις ἐστὶ πραγμάτων ἐμπειρία.
 Σοφία νομιζέσθω δὲ τῶν ὄντων θέα.
 Ἦ δ' ἀπλότης ἕξις τις ἀργή πρὸς κακόν.
 Ἦ διπλόη δὲ, τοῦ τρόπου κακουργία.
 65 Ἦ δ' ἡδονή, ψυχῆς τις ἐστὶ λειότης.
 Λύπη δὲ, δηγμὸς καρδίας καὶ σύγχυσις.
 Φρονεῖς δ' ἔλιγμὸς, ἡ μέριμνα τὸ πλέον.
 Σκέψις, λογισμῶν ἀντίθεσις εἰς πρακτέα.
 Κρίσις δὲ πῆξις τῶν νοδῶν βουλευμάτων.
 70 Πέψιν δὲ τούτων οἶδα τὴν ἀκηδῖαν.
 Φθόνος δὲ τῆξις εὐροούτων τῶν πέλας.
 Ἦ βασκανία δὲ καὶ βλάβη διὰ φθόνον.

45 Memor sit, et insidias struat, est injuriarum recordatio.
 Concoctionem doloris scio esse longanimitatem.
 Si quis contumeliis affectus placidus sit, est iræ vacuitas,
 Quam antiqui mansuetudinem appellare solebant.
 Habitum rerum bonarum esse virtutem existima;
 50 Rerum autem vitiosarum, contrarium esse morbum:
 Illa quidem Dei donum est, iste quid inventitium.
 Rei cujusque pulchritudo est concinnitas,
 Deformitas autem, pulchritudinis depravatio. Hæc mea sententia.
 Fortitudo est in rebus periculosis animi constantia.
 55 Audacia autem est confidentia, ubi non est audendum.
 Timiditas est quædam animi contractio in rebus audendis.
 Temperantia est expugnatio voluptatum:
 hisdem superari, intemperantiam appello.
 Justitia, non querere ut plus habeas, quam tibi debeatur:
 60 Æqualitatis lineas transilire, injustitia est.
 614-615 Prudentia est rerum experientia.
 Sapientia censeatur rerum, ut sunt, contemplatio.
 Simplicitas habitus est iners ad malum.
 Versutia, morum perversitas.
 65 Voluptas, mentis quædam est molities.
 Tristitia est morsus cordis et confusio.
 Cura animum volvit et versat, sollicitudo adhuc magis
 Consideratio conflictus est rationum de rebus ageudis:
 Judicium, firmitas mentis deliberationum.
 70 Hæc abjicere, scio esse incuriam et inertiam.
 Invidia tabes animi est de rebus secundis vicinorum.
 Fascinatio, detrimentum quod infertur per invidiam.

45 Μνήμων. Vat. μνήμη. Mox Coisl. μνησιχα-
 κος pro μνησιχακία.

51 Τὴν μὲν. Illa quidem, nempe, virtus: iste,
 morbus contrarius.

59 Μὴ πλέον, etc. Minus recte Billius, non plus
 cæteris requirere.

62 Τῶν ὄντων θέα. Rerum earum quæ vere sunt,
 ac divinarum contemplatio.

66 Δηγμός. Sic Coisl. et Vat. Sic legit Billius,
 quamvis editi habeant δισμός, quod præfero
 Combef.

68 Ἀντίθεσις εἰς πρακτέα. Billius in hunc lo-
 cum: Videat lector, inquit, an forte commodior
 hæc lectio futura sit, σκέψις λογισμὸς, ἂν τι πρᾶξις
 πρακτέων. Hanc fere lectionem suppeditat Vali-
 canus codex, in quo legitur, ἀντίπραξις πρακτέων.

METRICA VERSIO.

Menti dolosus, μνησιχακία dicitur.
 Longanimitas est coctio molestiæ.
 Ἀοργησία, cum tenet læsum quies,
 Quam lenitatem dicere olim mos erat.
 Virtus, bonorum firmus est habitus: mali
 Habitusque rursus, morbus adversarius.
 Dei illa donum est: at mala hic inventio.
 Decor, rei omnis elegans concinnitas:
 Contra decoris est probrum deformitas.
 Jam fortitudo, robur in periculis.
 Ast, ubi opus haud est, fidere, est audacia.
 Audenda quisquis defugit, premitur metu.
 Est temperantis, læta quæ sunt, vincere:
 Libidinosi rursus, his succumbere.

B Justitia, non plus cæteris requirere:
 Ab æquitate digredi, est iniquitas.
 Rerum peritus, dicitur prudens: sophus
 At censeatur, mente qui res conspicit.
 Simplex vocatur quisquis ad malum est piger:
 Versutus autem, moribus quisquis duplex.
 Lætitia quidnam? mentis est diffusio;
 Tristitia, cordis morsus, et turbatio.
 At cura mentem volvit, anxietas magis.
 Pugna rationum, σκέψις est, nunquid geres.
 Consulta mentis firmat at sententia.
 Hæc qui repellit, huic inest incuria.
 Livor secundis proximi rebus dolet.
 Βασκανία plus est: nam nocet quantum potest.

Τῶν δ' αὖ κακίστων μέμψις, αἰνετὸν πάθος
 Αἰδώς δὲ συστολή τις ἐστ' ἀσχοῦς φόβος.
 75 Αἰδοῦς δὲ περιφρόνησις, ἢ ἰταμότης.
 Σπουδὴ δὲ, σίστασις τις εἰς προκείμενα.
 Λύσιν δὲ ταύτης οἶδα τὴν βαθυμίαν.
 Ὁ δ' ὄρκος ἐστὶ πρὸς τι δυσκίνησια.
 Ζῆλος δ' ὁ μὲν μίμησις, ὁ δ' ἀνία τις.
 80 Φίλτρον κλαπέντος εἰς ξένον ποθοῦμενον,
 Καλοῦσι δ' αὐτὴν ζηλοτυπίαν οἱ πάλοι.
 Ἄλαζονεῖαν, ὄγκον οἶδα καρδίας.
 Τύφον δ', ἀναψιν, ἣν ἐγείρει κωφότης.
 Ὑπερήφανος δ' ἔμοιγς καὶ φανητίας.
 85 Τὴν δ' αὐθάδεια, αὐταρέσκιαν λέγω.
 Ταπεινοφροσύνη, μὴ φρονεῖν ἐπάξειον.

A Ταύτης δόκησις ἐστὶν ἡ εἰρωνεία.
 Ἐλευθερία δὲ χρημάτων ἀπλή δόσις.
 Τούτων λάφυρον οἶδα τὴν ἀσωτίαν.
 90 Ἀνελευθερίαν δὲ φημι τὴν φειδωλίαν.
 Μεγαλοπρέπεια δ' ἐστὶν ἔργων λαμπρότης.
 Μικροπρέπεια, τὸ φρονεῖν μικροῖς μέγα.
 Μεγαλόφρονος, τὸ πάντα εὐπετῶς φέρειν.
 Τὸ δ' οὐδὲ μικρὰ, τοῦτο μικροψυχίας.
 95 Φιλοτιμία ἐστὶ μέτριος τιμῆς πόθος.
 Ἡ χαυνότης δὲ, καὶ πέρα τοῦ μετρίου.
 Κενῶν δ' ὄρεσιν ἰσθὶ κενοδοξίαν.
 Δόξαν, τὸ τοῖον ἡμῖν, ἢ τοῖον δοκεῖν.
 Ἄλλη δὲ δόξα, πραγμάτων φαντάσματα.
 100 Ὑβρις μὲν ἐστὶ θυσιμῶδες οὐκ εὐμενής

Pessimorum objurgatio, laudabilis est affectus.
 Pudor, contractio quaedam est animi, turpitudinis metu.
 75 Pudoris contemptus impudentia est.
 Diligentia est vehemens studium in proposita.
 Hujus defectum scio esse ignaviam.
 Pigritia est, cum quis ad aliquid ægre movetur.
 Zelus, alius imitatio est, alius dolor.
 80 Cum vis amoris transfertur in extraneum valde concupitum,
 Zelotypiam appellabant veteres.
 Jactantia tumor est cordis.
 Fastus inflammatio est, quam excitat levitas.
 Superbus est mihi, qui cupit apparere.
 85 Arrogantiam appello, cum quis nimium sibi placet.
 Humilitas est minus digne de seipso sentire.
 Hujus simulatio est hypocrisis.
 Liberalitas pecuniarum est simplex largitio.
 Earum dissipationem scio esse prodigentiam.
 90 Illiberalitatem voco parcimoniam.
 Magnificentia est operum splendor.
 Extremi ingenii est ob parva alte sapere.
 Viri magnanimi est omnia facile tolerare.
 At ne parva quidem ferre, pusillanimitatis est.
 95 Ambitio est moderata honoris cupiditas.
 Insolentia autem excedit modum.
 Rerum vanarum appellationem, scito esse vanam opinionem.
 Gloriam vero vanam, talem nobis aut talem videri.
 616-617 Alia vero gloria, rerum phantasmata.
 100 Contumelia quidem est inimici minime grata

73 Πάθος. Affectus, commotio.
 74 Ἐστ' ἀσχοῦς. Ita Coisl. Edit. ἔπ'.
 83 Ἄραψιν, ἦρ. Forte ἀραψιν, elationem.
 Coisl. ὄν.
 84 Φωρητίας. Ostentator.
 85 Αὐταρέσκιαν. Ingenii sibi blandientis vanam
 oblectationem.
 86 Μὴ φρονεῖν ἐπάξειον. Modestius etiam de se
 sentire, quam merita ferant. Ita Combef. qui addit :

Idque si retinenda vox, ἐπάξειον. Nam ipsi non displicet ἀπάξειον. Non indigne ac ulter quam ferant merita sentire. Nec enim, inquit, falso sentit humilis, cum se deprimat, nihilque suum, Dei totum agnoscit quod in se virtutis.

87 Εἰρωνεία. Hypocrisis, irrisio.
 99 Ἄλλη δὲ δόξα. Hic triplex hujus vocis δόξα, est acceptio, 1^a eorum quæ non sunt, existimatio, 2^a inanis rumor, 3^a rerum phantasmatio.

METRICA VERSIO.

Recte movetur, quisquis objurgat malos.
 Probri timore contrahit mentem pudor.
 Edrons, pudore dicitur quisquis caret.
 Proposita cum quis urget, id studium voco :
 Studiumque contra si fuges, ignaviam.
 Pigritia quidnam est? torpor ad quiddam gravis.
 Zelus imitamem, mæror aut est quispiam.
 Cum vis amoris exterum furtim petit,
 Zelotypiam istud dicere antiqui solent.
 Ἄλαζονεῖα, mentis est vanus tumor.
 Levitate nata fastus est elatio.
 Superbus est, qui conspici a cunctis amat.
 Est αὐθάδεια, cum nimis sibi quis placet.
 De se humilis ille est qui minus digne æstimat.

B Qui fingit humilem, premitur hic hypocrisi
 Est liberalis, æra qui dat alteri :
 At cuncta si quis dilapidat, est prodigus :
 Illiberalis parcus est, nimis et tenax.
 Magnificus est qui splendidis rebus studet :
 Ob parva sed qui timidus est, μικροπρεπής.
 Magnanimus est qui cuncta facilis sustinet :
 Nec parva ferre, mentis est pusillitas.
 Ambitio, modica laudis est tantum sitis ;
 Immodica vero, χαυνότης dici solet.
 Cenodoxus autem, gloriæ vanæ appetens.
 Δόξα aut, videtur tale quod, tale aut tibi.
 At δόξα rerum dispar est et imaginum.
 Molestus hostis sermo, contumelia

Πράξις, λόγος τε. Αἰόδορος δ' ἀσχη φέρει.
 Μέμφις δ' ἀτιμώρητος ἐκ φίλου ψόγος.
 Κατηγορία δ' ἔγκλημα τῶν κολαστέων·
 Ἡ δ' οὐκ ἀληθὴς γίνεται, συκοφαντία·
 105 Ἡ λάθριος δὲ, διαβολὴ σοι κλητέα.
 Μέμφις ἀνεύθυνός τις, ἡ βλασφημία.
 Κακῆγορος δ', ὅς πᾶσιν ὀπλίξει στόμα.
 Ἄστειότης μὲν, φαυδρότης ἐν συλλόγῳ.
 Ἡ δ' εὐτραπέλια, φαυδρότης ἔξω λόγῳ.
 110 Λόγου δὲ μωρὶ ἔστιν ἡ ἀχρηστία.
 Γέλως, παρειᾶς βράσμα, παλμὸς καρδίας.
 Οἴνου δ' ἄμετρον χρῆσιν εἰπέ τὴν μέθην,
 Τὰ δ' ἐκ μέθης ὑβρίσμιθ', ἡ παροιμία.
 Ἡ κραιπάλη δ' ἔωλος ὑβρις ἐκ μέθης.

Α 115 Φόνος δ' ὁ μὲν τις σωμαίων, ὁ δ' εἰκόνας·
 Ἄμφω δὲ λύσις τῆς φίλης ἀρμονίας.
 Πορνεία καὶ μοιχεία, ἡ μὲν σωμαίων
 Ἐένων κλοπὴ τις, ἡ δὲ τις καὶ δαιμόνων·
 Ὅταν θεοῦ τὸ φίλτρον εἰς ἐχθροὺς πέση.
 120 Εἰδωλολάτρης δ' ὅς εἴβει καὶ χρυσίον.
 Εἰ δ' ὠφέλεια, κέρδος εἰς ψυχὴν λαβεῖν,
 Βλάβη, τὸ ταύτην ζημιῶσαι, γίνεται.
 Ἐλεός μὲν ἐστὶ συμπάθεια συμφορᾶς.
 Οἴκτος δὲ κ' εὐ τι τὸν πεπονθότα δράσαι.
 125 Ἐξίς δὲ ποιὰ πρὸς τὰ πράγμαθ', ὁ τρόπος·
 Ἡθὸς δὲ πλάσμα τοῦ τρόπου κατήγορον.
 Διδακκαλία, τύπωσις ἔργῳ καὶ λόγῳ.
 Λόγος δ' ἄριστός ἐστι φαρμακεὺς κακῶν·

Actio vel oratio. Maledicus convicia ingerit.
 Objurgatio autem amici innoxia est reprehensio.
 Criminatio est accusatio rerum puniendarum.
 Si falsa sit (accusatio), sycophantia est;
 105 Si clandestina, calumnia tibi appellanda est.
 Reprehensio non fulta probationibus, blasphemia.
 Maledicus autem ille est, qui contra omnes os suum armat.
 Comitas est hilaritas in colloquio.
 Dicacitas autem est hilaritas extra rationem.
 110. Sermonis stultitia ejus est inutilitas.
 Risus genarum est impulsus, subsultatio cordis.
 Vini immodicum usum voca temulentiam,
 Ex temulentia autem natas injurias debacchationem.
 Crapula vero, petulantia est profecta ex pridiana ebrietate.
 115 Cædes alia est corporum, alia divinæ imaginis;
 Utraque autem dissolutio charæ concinnitatis.
 Scortatio et adulterium, alia sunt corporum
 Alienorum quasi quædam furta, alia dæmonum;
 Cum scilicet amor Dei ad ejus hostes transferatur.
 120 Idolorum cultor est quisquis colit aurum.
 Si utilitas est, lucrum in animam redundans facere,
 Jactura est, cum damnum aliquod ei affertur.
 Misericordia est naturalis affectus in alienis calamitatibus:
 Miseratio autem, etiam eum, qui calamitatem passus est, juvare.
 125 Habitus talis vel talis erga res, cujusque est indoles.
 Mores vero signentur sunt, quo designatur indoles.
 Doctrina aliorum est informatio opere et sermone.
 Sermo autem optimus est remedium vitiorum;

106 Ἀνεύθυνος. Combef. legendum censet ὑπεύθυνος. « Adduci non possum, inquit, ut ita Gregorius blasphemiam dixerit, quasi quam quis impune evomat, et non potius ὑπεύθυνον, quæ sit pœna obnoxia. » Ἀνεύθυνος autem exponi potest, non discussa, non examinata. Cæterum alio sensu et accuratiore solet accipi vox ista, *blasphemia*.

118 Δαιμόνων. Cum quis dæmonibus servire et obsequi potius quam Deo studet. Quod in Scriptu-

ris *fornicatio et fornicari* appellatur, Jud. ii, 17: *Fornicantes cum diis alienis*; I Paralip. v, 25: *Fornicati sunt post deos*; et Psal. lxxii, 27: *Qui fornicantur abs te*.

126 Ἡθὸς et τρόπος, voces sunt affines, inquit Combef., vultque Gregorius, quod consuetudo plerumque indolem moresque firmet, et ita nos ad aliquid habeamus, ut assueti sumus.

METRICA VERSIO.

Est, actioque probra fert conviciū.
 Querela amici lenis est reprehensio.
 At crimen, horum est, lex quibus pœnam irrogat.
 Conficta si sint crimina, est sycophantia.
 Id si latenter, tum vocem calumniam.
 Impune cum quis carpit, est βλασφημία.
 Maledicus autem est, ore qui cunctos petit.
 In colloquendo suavitas est comitas.
 Rationis expers hilaritas, dicacitas.
 Stultitia vero, sermo cum vane fluit.
 Risus genarum est æstus: hic pectus micat.
 Usus lyxi nimis est temulentia.
 Exorta vino probra, debacchatio.
 Crapula, proterve post merum si te geras.

Est una cædes corporis, animi altera:
 Per utramque dulcis solvitur connexio.
 Stuprum duplex est, atque adulterium duplex.
 Subripitur uno corpus: at mens altero.
 119 Quoties ad hostes Numinis philtrum cadit.
 Idololatrias, qui colunt aurum, voca.
 Cum nostra lucrum mens facit, tum hoc utile,
 Jactura mentis cum sit, hoc malum puta.
 Ἐλεός, dolore est afflicti ob casus graves:
 Οἴκτος, dolori hoc addere, ut miserum juves.
 Est certus ad res habitus, hunc τρόπον vocant.
 Figmentum at ἦθος rursus est, index τρόπου.
 Doctrina rebus instruit, dictis quoque.
 Est improborum pharimacum sermo optimus:

Ὁ δ' οὐκ ἄριστος, καὶ καλῶν ἀναίρετός.
 130 Σκέψιν νοητῶν, τὴν θεωρίαν νόει.
 Πράξις δ' ἐνέργειά τις εἰς τὰ πρακτέα.
 Ἔξις μὲν ἐστὶ ποιότης τις ἐμμονος.
 Τόκον δὲ ταύτης, τὴν ἐνέργειαν λέγω.
 Τέχνη μὲν ἐστὶ σύνταγμα' ἐξ ἐμπειρίας.
 135 Ἐξίς δ' ἄλυτος, ἣν ἐπιστήμην λέγω.
 Ὅ μὴ χάριν τοῦ, τᾶλλα δι' αὐτοῦ, τέλος.
 Σκοπὸς δὲ δὴ τις, ᾧ τέλει σπουδάζεται.
 Δέησιν οὖο, τὴν ἀίτησιν ἐνδεῶν.
 Τὴν δὲ προσευχὴν ἴσθι τῶν ἀμεινῶνων.
 140 Εὐχὴν δ' ὑπόσχεσιν τιν' ἐξιλιάματος.
 Τὸ δ' ἐξίλασμα, δῶρον εἰς τιμὴν φέρον.
 Ἐπαινὸς ἐστὶν εὐ τι τῶν ἐμῶν φράσαι.
 Αἶνος δ' ἔπαινος εἰς Θεὸν σεβάσμιος.

A Ὁ δ' ὕμνος, αἶνος ἐμμελής, ὡς ὀνομαί.
 145 Ψαλμὸς σὺν ψῆθ' γίγνεται ψαλμοψαλμία.
 Τὰ δὲ φάσκαι, ὡς ἔχει, ἀψευδία.
 Ὡς δ' οὐκ ἔχει, ψεῦδος. Καὶ τοῦ λόγου μάχη
 Λόγον προσάντη, οὐ τί χειρὸν τῷ βῆρ;
 Ὅρκος δὲ δὴ πίστωσις ἐμμέσῳ Θεῷ.
 150 Τούτου δὲ τήρησις τις ἡ εὐορκία.
 Ἐρησκείαν οἶδα καὶ τὸ δαιμόνων σέβας.
 Ἡ δ' εὐσέβεια, προσκύνησις τῆς Τριάδος.
 Ἀρησις ἐστὶν, ἐν τι τῶν τριῶν κάτω
 Βαλεῖν, Θεοῦ τε μὴ σέβειν συμφύλων.
 155 Πίστις δὲ διετή· ἡ μὲν ἐκ λόγου βλας,
 Ἡ καὶ δικαία· ἡ δ' ἔτοιμος συνδρομή.
 Λόγος γάρ ἐστιν ὁ πρέσβρος τοῦ λόγου.
 Ἐπίς δ' ἀπόντος πράγματος συνουσία.

At qui malus est, etiam virtutes perimit.

130 Considerationem rerum, quæ mente percipiuntur, theoriam intellige.

Actio efficacitas quædam est ad res agendas.

Habitus est qualitas quædam permanens.

Sobolem illius, efficacitatem appello.

Ars est collectio disciplinarum longo usu parata.

135 Habitus qui dissolvi nequit, hunc scientiam appello.

Quod alicujus gratia non fit, sed alia propter ipsum, id pro fine habendum.

618-619 Scopus vero illud est, cui finis dirigitur.

Rogationem credito esse petitionem rerum quæ desunt :

Precaionem autem scito esse postulationem rerum præstantiorum :

140 Et votum esse promissionem expiationis :

Expiatio est munus ad honoris exhibitionem spectans.

Laudatio est aliquid ex meis prædicare.

Laus vero est laudatio religiosa ad Deum pertinens.

Hymnus est laus modulata, ut opinor.

145 Psalmus cum cantu est melodia.

Res dicere, ut se habent, veritas est :

Aliter vero, ac se habent, dicere, mendacium est. Verborum pugna,

Contentio est in verbis, qua quid pejus in vita?

Jusjurandum est testificatio fidei, interposito Deo;

150 Quæ si servetur, justum est juramentum.

Religionis vocabulum, scio etiam dici de cultu dæmonum.

Pietas autem est adoratio Trinitatis.

Negatio vero est vel unam ex tribus personis in inferiorem ordinem

Dejicere, et non colere unitatem divinæ naturæ.

155 Fides duplex est et altera quidem, ex vi verbi,

Quæ et justa est : altera est facilis assensio.

Verbum enim præses est verbi.

Spes autem est cum re absente copulatio.

136 Τοῦ, τᾶλλα δι' αὐτοῦ, τέλος. Sic prorsus legendum. Edit. τοῦδ', ἀλλὰ τοῦδ', ἐπὶ τέλος.

137 Ὡ τέλει σπουδάζεται. Quo quisque sine studet, quo consilio.

138 Ἐνδεῶν. Rerum necessariorum.

140 Ἐξιλιάματος. Pollicitationem muneris placatorii.

142 Τε τῶν ἐμῶν. Rerum et actionum humanarum prædicatio.

143 Λόγον προσάντη, nempe φάσκαι, adversos sermones eloqui. Val. λόγος προσάντης.

155 Ἐκ λόγου βλας. Ex vi verbi, id est, vi orationis persuadens.

157 Λόγος γάρ. Verbum enim præses est verbi,

METRICA VERSIO.

At pravus infert vel probis viris necem.

Æterna quæ sunt, dispicit theoria.

Ad res gerendas actus est quidam actio.

Habitus quid autem? qualitas fixa et tenax.

Quis partus ejus? actus est, hoc assero.

Ars est, quod usu quispiam longo capit.

At firmus habitus dicitur scientia.

Quo cuncta tendunt cætera, id finem voco.

Qua quisque finire studet, dic hoc scopum.

Δέησις est, hæc petere, quæ desunt tibi.

Meliora spectat, quam προσευχὴν dicimus.

Εὐχὴν, voves cum quidpiam, ut places Deum.

At ἐξίλασμα, munus in honorem ferens.

Ἐπαινός est, si quidpiam laudas mei :

Αἶνος, supremum laude si regem afficiis.

B Modulata laus est ὕμνος, ut quidem arbitror.

Cum cantione psalmus est psalmodia.

Rem qualis ipse est, eloqui, hoc est veritas :

At qualis haud est, falsitas. Λογομαχία

Est sermo pugnax : quo nihil funestius.

Jurare, dicti sistere est testem Deum.

Si vera jures, istud est εὐορκία.

Ἐρησκία cultus dæmonum quoque dicitur.

At εὐσέβεια Triadis est cultus sacræ.

Negator, unum quisquis ex tribus locat

Deorsum, eandem nec colit substantiam.

Fides, vel est quam sermo robustus parit

(Et ista justa est), facilis aut assensio.

Sermonis etenim præses est Sermo. Rei

Procul at remotæ firmæ spes me copulat.

Ἄσιν δὲ ταύτης, τὴν ἀπόγνωσιν λέγω.
 160 Συμφυχίαν δὲ τὴν ἀγάπην ὀρίζομαι,
 Τὴν πρὸς Θεὸν δὲ, καὶ ὁδὸν θεώσεως.
 Μίσος δ' ἀποστροφή τις, ἐχθρὰς ἐργάτις.
 Ὑπόκρισις δὲ, λανθάνουσα πικρία.
 Τιμὴ δὲ τοῦ Πλάσαντος, ἀνθρώπων φιλεῖν.
 165 Τοῦ πτωχίσαντος δ' αὐτὸν, ἢ πτωχῶν σχέσις.
 Φιλόξενος δ' ὅς οἶδεν αὐτὸς ὦν ξένος.
 Βίου γαλήνη δ' ἔστιν, εἰρήνη φιλῆ.
 Ψυχῆς δὲ καὶ μάλιστα, λύφρις παθῶν.
 Ἡ δ' ἐχθρὰ μοι δύσνοια καὶ διάστασις.
 170 Ἐχθρὰ δὲ καὶ πόλεμος, εὐρέτης κακῶν.
 Ἀγνισμός ἐστιν ἡ Θεοῦ συνουσία.

Α Βέηλον οὐο καὶ βδέλυγμ' ἀμαρτίαν.
 Κάθαρις ἐστὶν ἐκπλυσίς μολυσμάτων.
 Μολυσμὸν οἶδα καὶ τύπωσιν τῶν κακῶν.
 175 Γάμος μὲν ἐστὶν ἐννομος σαρκῶν δέσις.
 Ἡ παρθενεῖα δ' ἐκβασίς τοῦ σώματος.
 Οὗτος μοναστής, ὃς Θεῷ ζῆ καὶ μόνῳ.
 Μονὴ δὲ μοι, σύνταγμα πρὸς σωτηρίαν.
 Ἄμαρτι' ἐστὶ τοῦ καλοῦ παρεκτροπή,
 180 Ὅ μὴ φύσις τε καὶ νόμος χαρίζεται.
 Νόμος μὲν ἐστὶν ἐνδικὸς πρακτῶν ὁρος.
 Ἡ δ' ἐντολὴ μοι δισπότος παρεγγυή.
 Παρανομί' ἐστὶν ἐν νόμῳ πονηρία.
 Ἀνομίαν οἶδα τὴν νόμων ἐλευθέραν.

Hujus amissionem, desperationem appello.

160 Arcam animorum conjunctionem, charitatem definio,

Eam, quæ est erga Deum, ad consequendam divinitatem.

Odiū aversalio quædam est inimicitia effectrix.

Hypocrisis autem est latens acerbitas.

Honos Creatoris est, hominem diligere.

165 Honos est ejus qui se ipse pauperem fecit, erga pauperes affectio.

Hospitalitatis studiosus est, qui se ipse novit esse hospitem.

Vitæ tranquillitas est pax gratissima :

Mentis vero maxime est affectionum sedatio.

Inimicitia mihi est malevolentia et dissensio ;

170 Inimicitia quoque et bellum, inventrix malorum.

Sanctitas est cum Deo conversatio.

Profanum existima et execrabile peccatum.

Lustratio est ablutio inquinamentorum.

Inquinamentum scio esse ipsam animo mali informationem.

620-621 175 Matrimonium est legitima corporum conjunctio.

Virginitas est egressio e corpore.

Monachus is est, qui Deo vivit et soli.

Monasterium mihi videtur causa salutis collecta multitudo.

Peccatum est a bono exorbitatio,

180 Quod nec natura, nec lex indulget.

Lex est justa rerum agendarum definita linea.

Mandatum autem Domini est præceptio.

Transgressio legis est in legem iniquitas.

Immunitatem a lege scio legibus non esse astrictam.

scilicet doctrinæ fidei, cui se immisceat, lumenque fidei in mentibus accendat, atque omni firmiter ratione sibi eas subjiciat. Frustra enim vox doctoris auribus excipitur, nisi Deus cor audientis misericorditer aperiat.

164 Πλάσαντος. Sic emendavit Billius, ut sensus constet. Versus etiam qui sequitur, exigit, in quo poeta ad illud Prov. x, 14, alludit : Honorat Deum, qui pauperis miseretur.

167 Εἰρήνη. Vat. εἰρήνης φιλῆ. Amica pacis.

170 Εὐρέτης. Vat. Ἐφευρέτης.

172 Ἄμαρτιαν. Vat. ἀμαρτίας.

177 Μόνῳ. Et soli. Billius videtur legisse νόμῳ,

qui vertit legi : quod certe monachum a viro fideli non secernit, qui legi et Deo servire debet.

180 Ὅ μὴ. Billius legit ἡμοι et refert ad καλοῦ, sed nullius codicis auctoritate nititur.

184 Ἀνομίαν. Videtur respicere ad illud Pauli I Cor. ix, 21 : Τοῖς ἀνόμοις, ὡς ἄνομος, qui sine lege est, hunc scio liberum esse a legibus. Billius vero in suo codice legit εὐνόμιον, et putat Gregorium alludere ad id quod est apud Paulum, nimirum, pios viros, atque omnibus virtutibus expolitos, legi minime subjectos esse, propterea quod libenter, non autem gravatim, et tanquam vi adacti, divinas leges exsequantur.

METRICA VERSIO.

Hanc frangit autem tetra desperatio.
 Concors voluntas, charitas, amor ac Dei,
 Ad summa certam sidera ostendit viam.
 Aversio odium est, hinc simulat nascitur.
 Occultum at odium dic quid est? hypocrisis.
 Fictorem honorat quisquis hominem diligit :
 Inopemque factum sponte, quisquis pauperes.
 Quid hospitalis? hospitem qui se putat.
 Tranquillus ævum, si studes paci, exiges.
 Serena mens est, motibus sævis carens.
 Quidnam simulat? improba est dissensio.
 Bellum et simulat nil mali non excitant.
 Quid sanctitas est? cum Deo consuescere.

B Quidnam profanum, quidque sacrilegum? scelus.
 Quidnam piament? sordium est deterisio.
 Conspurcat autem vel typus solus mali.
 Legitima thalamus corporum est connexio.
 At vita cœlebs, egredi est a corpore.
 Quid monachus? est qui vivit et legi et Deo.
 Μονή, saluti quæ studet soli cohors.
 Quid, quæso, noxa est? a bono deflexio,
 Natura mihi quod porrigit, lex et Dei.
 Lex, quæ gerenda necne sint, dictat mihi.
 Mandatum at est quod Dominus indixit meus.
 In lege quod sit improbe, est iniquitas.
 Legum soluta est vinculis at æquitas.

185 Ἰουδαϊσμός ἐστίν, ὁ πρῶτος νόμος ·
 Ὁ δεύτερος δὲ, τοῦ πάθους μυστήριον.
 Ὁ μὲν σκιώδης, δαιμόνων ἀναίρετης ·
 Ὁ δὲ τρανὴς τε καὶ λύτης αἰνιγμάτων.
 Χριστοῦ δ' ἐνανθρώπησις, ἄλλ', μου πλάσις,
 190 Θεοῦ παθόντος σαρκικῶς ἐμῷ πάθει,
 Ὅς πάντα πᾶσιν ἀντέδωκε τοῖς ἐμοῖς.
 Ἐκ μὲν γυναικὸς ἦλθεν, εἰς Ἐβας χάριν ·
 Ἐκ Παρθένου δέ · καὶ γὰρ ἐκ Πατρὸς μόνου
 Τὸ πρῶτον, ἀζυξ ἀζύγων. Ἡ δ' ἀπογραφὴ
 195 Τῆς θείας αὐθις ἐγγραφῆς εἶχε τύπον.
 Ἡ σπαργάνωσις, ἀντὶ τῆς γυμνώσεως.
 Θόνος δὲ παιδῶν, νηπίων ἄρισ τύπων.
 Ἀστὴρ τρέχων δὲ, προσκύνησις κτίσεως.
 Μάγοι δὲ προστρέχοντες, ἐθνῶν εἰσοδος.

A 200 Τὸ λούτρον ἦν κάθαρις ὑδάτων ἐμῶν.
 Τὸ Πνεῦμα συγγένεια μαρτυρουμένη.
 Ἄλειψις ἡ νηστεία πρὸς ἐχθροῦ πάλην.
 Ἡ παῖρα δ' ἦν ἔρευνα τῆς Θεοῦ πλοκῆς.
 Στέφος δ' ἀκανθῶν, ἑυδυσίς τε πορφύρας,
 205 Ἐχθροῦ κράτους σύλησις ἐκ παλαισμάτων.
 Τρόπαιον ὁ σταυρὸς δὲ τοῦ ξύλου ξύλον.
 Ἥλοι δὲ πῆξις τῆς ἐμῆς ἀμαρτίας.
 Εἰσω δὲ πάντα ταῖν χερσῶν ἀπλουμέναιν.
 Γεύσει δὲ γεύσις ἡ χολῆς ἀντίστατος.
 210 Ἀησῶν δ' ὁ μὲν σέσωστο πιστεύσας, Ἀδάμ ·
 Ὁ δ' ἦν πονηρὸς, καίπερ ἐσταυρωμένος.
 Πένθος δὲ τοῦ παθόντος ἐκταῖον σκότος ·
 Πετρῶν δὲ βῆξις, τῶν πετρῶν ὑπέρμαχος ·
 Νεκρῶν δ' ἔγερσις, εἰσοδός τε εἰς πόλιν,

185 *Judaismus est prima lex :
 Secunda autem, Christi passionum mysterium.
 Prima quidem umbris involuta, daemoniorum cultus erat extirpatrix,
 Altera vero lucida et solutrix ænigmatum.
 Christi autem incarnatio, alia est hominis formatio,
 190 Deo carnaliter percasso, ob peccatum meum,
 Qui omnia pro omnibus meis reddidit.
 Ex femina quidem prodiit in Evæ gratiam :
 Ex Virgine autem : etenim ex Patre solo
 Prius prodiit ; ex injugatis ipse injugatus. Orbis autem descriptio
 195 Divinæ rursus inscriptionis figuram gerebat.
 Fasciis involutus est, ob pristinam nuditatem.
 Cædes parvulorum puerilium signabat abolitionem figurarum.
 Sidus currens, adoratum a creaturis Numen :
 Magi accurrentes, gentilium ingressus.
 200 Baptisma ipsius erat purgatio aquarum mearum.
 Spiritus divinæ cognationis testimonium.
 Jejunium, unctio ante pugnam cum hoste.
 Tentatio erat exploratio divinæ unitionis.
 Corona spinea, indumentum purpureum,
 205 Inimici potestatis exspoliatio per luctationes.
 Trophæum veteris ligni, crucis lignum.
 Clavi, confixio mei peccati.
 Complectitur omnia manibus explicatis.
 Gustus (pomi) gustu fellis compensatur.
 210 Ex latronibus alter credens salutem consecutus est ; Adamus erat :
 Alter vero manebat sceleratus, quamvis cruci affixus.
 Luctus quidam Christi patientis erant tenebræ ad horam sextam factæ,
 622-623 Petrarum fissura, petrarum propugnatrix :
 Mortuorum ad vitam reditus, et ingressus in urbem*

191 Ὅς πάντα πᾶσιν. *Inobedientiam obedientia
 expiavit : turpes meas voluptates crudelissimis cru-
 ciatibus.*

203 Τῆς Θεοῦ πλοκῆς. *Divinæ unitionis, copu-
 lationis cum Deo, exploratio, an esset Deus qui a
 jejuniis esuriret. Billius : Divini amoris specimen est*

tentatio.

212 Πένθος δὲ τοῦ παθόντος. *Luctus ob Christum
 patientem tenebræ, quasi sole lugente Christum in
 cruce pendentem.*

213 Τῶν πετρῶν ὑπέρμαχος. *Petrarum propu-
 gnatrix, saxeorum cordium.*

METRICA VERSIO.

Judaismus prima lex : Christi crucis
 Lex at secunda dicitur mysterium.
 Umbrosa prima, dæmonum cultum opprimens :
 Secunda clara, veteris et dubia explicans.
 Humanitas Christi mea est reflectio,
 Cum carne passus est Deus noxam ob meam,
 Qui cuncta cunctis pro meis sua reddidit :
 Evæ in favorem femina natus quidem,
 At virgine tamen, ut prius solo ex Patre :
 Injugibus injux. Orbis at descriptio.
 Typum gerebat coelitis. Quin fasciis
 Ob nuditatem voluit involvi meam.
 Nex parvulorum signat extinctos typos.
 Currente stella, condita Tonantem colunt.
 Cursus Magorum gentium ingressum indicat.

B Baptismus undas ipsius purgat meas.
 Æqualis ipsi Spiritus testis venit.
 Ut cum hoste pugnet, ungitur jejuniio.
 Divini amoris specimen est tentatio.
 Corona spinosa, purpurea et chlamys,
 Hostile lucta spoliat imperium gravi.
 Crux est triumphus, arbor augusta, arboris.
 Clavi, meorum criminum confixio.
 Cuncta explicatis manibus ipse ambit suis :
 Fellis medetur gustui gustus malo.
 Unus latronum salvus ob fidem est, Adam :
 Manet alter, etiam fixus in cruce, improbus.
 Caligo passum luget : ac pro saxeis
 Ruptura lapidum, cordibus pugnas init.
 At cum resurgunt mortui, atque urbem pctunt,

215 Ἡ τῶν θανάτων εἰς ἄνω μετὰστασις.
 Πλευρᾶς δὲ βρῦσαν αἶμα καὶ ὕδωρ ἄμα,
 Τὸ δισοδὸν ἦν βάπτισμα, λούτρον καὶ πάθος,
 Ὅταν διώκτης κίνδυνον καιρὸς φέρῃ.
 Ἡ νεκρῶτος δὲ, τῆς ἐμῆς ἀναίρεσις.
 220 Ἡ δ' ἐκ νεκρῶν ἔγερσις, ἐξ ἔξω λύσις.
 Ἡ δ' εἰς ἄνω πορεία καὶ μ' ἄνω φέρει.
 Καὶ τὰπὶ τούτοις, δεῦρὸ μοι, σκεψώμεθα.
 Λαὸς μὲν ἔστι σύνταγμ' εἰς Θεοῦ σέβας.
 Ναὸς δὲ λαοῦ σεπτὸν ἀγνευτήριον.
 225 Θεῷ δὲ δῶρον, θυσίαι καθάρσιοι.
 Δῶρων δοχεῖον ἀγνὸν, ἡ θεηδόχος

A Τράπεζ'. Ἰερωσύνη δὲ ἀγνισμὸς φρενῶν,
 Θεῷ φέρων ἀνθρώπων, ἀνθρώπων Θεόν.
 Μυστήριον μὲν ἔστιν ἀρρήτων σέβας.
 230 Χάρισμα δ' οἶδα Πνεύματος θέλαν δόσιν.
 Κήρυγμ' ἀδῆλων, τῆν προφητεῖαν λέγω.
 Εὐαγγέλιον δὲ, τῆς νέας σωτηρίας.
 Ἀποστολὴν δὲ, συμμαχίαν κηρύγματος.
 Λόγου δὲ γνώσιν, τῆν κατήχησιν, νέας.
 235 Τῆν δὲ μετάνοιαν, πρὸς τὰ κρείσσονα στροφήν.
 Ἐξόρκισιν δὲ, δαιμόνων ἐξαιρέσιν.
 Τὸ λούτρον ἔστι δευτέρου βίου σφραγίς.
 Αἱ προσφοραὶ δὲ, τῆς Θεοῦ σαρκώσεως,

215 Eorum qui obierant, in cœlum translatio.
 E latere manans sanguis et aqua simul,
 Duplex est baptismus, aliud lavacri, aliud sanguinis,
 Cum infestum tempus periculum affert.
 Mors ipsius mortis meæ est abolitio.
 220 Ejus resurrectio mea est ab inferno liberatio.
 In cœlum ascensus me quoque sursum evehit.
 Quæ præterea supersunt, age, consideremus.
 Populus est collectio hominum ad Dei cultum.
 Templum autem venerandum populi sacrarium.
 225 Deo munus oblatum sunt victimæ lustricæ.
 Munerum venerandum receptaculum est Deum suscipiens
 Mensa. Sacerdotium est sanctificatio animarum,
 Deo conjungens hominem et homini Deum.
 Mysterium ineffabile quoddam est religiosum.
 230 Charisma scio esse divinum Spiritus donum.
 Denuntiationem rerum abditarum prophetiam appello;
 Evangelium vero, prædicationem novæ salutis;
 Apostolicum munus quod suppetias venit Evangelio;
 Institutionem puerorum de doctrina, catechesin;
 235 Pœnitentiam, ad meliora conversionem;
 Exorcismum, dæmonum expulsionem.
 Baptismus est secundæ vitæ sigillum.
 Oblationes, Dei incarnationis,

220 Ἡ δ' ἐκ νεκρῶν. Sic habet codex Vaticanus.
 Editi autem ἡ δὲ νεκρῶν.

226 Θεηδόχος. Deum suscipiens. Aliter θεηδόχος,
 quæ victimam capiat. Aptissima vox utraque ad si-
 gnificandam Eucharistiam, de qua hic Gregorius.
 Hic Billius acriter carpit Leuvenclaium, hæreticum
 hominem, qui totum hunc Gregorii locum deprava-
 vit, et mala fide reddidit. Primo quidem θυσίας
 καθαρσίους, nota ad marginem apposita, preces si-
 gnificare callide innuit, quamvis Missæ sacrificium
 his verbis designari manifestum sit. Deinde vero
 θεηδόχον τράπεζαν interpretatur, mensam quæ suf-
 fitus illos continet; cum vel mediocriter eruditi
 norint θεηδόχον idem esse ac θυσίας δεχομένην.
 Misso ergo hoc veteratore, agnoscamus et dicamus
 cum Gregorio dona esse lustralia sacrificia, hoc est
 sacrificia capientem, aut potius θεηδόχον, id est sus-
 cipientem Deum.

229 Σέβας. Religiosum Bill. Cultus arcanus Dei,

res sacra.

233 Κηρύγματος. Hoc verbum absolute dictum,
 de Evangelio accipitur.

235 Τῆν δὲ. Vat., καὶ τῆν μετάνοιαν στροφήν εἰς
 κρείσσονα.

238 Αἱ προσφοραὶ. Altaris oblationes nihil aliud
 sunt, quam quod nos Missæ nomine intelligimus :
 hoc est sacrificium illud, quo sacerdos Deo Patri
 corpus et sanguinem Christi offert. Προσφορά nam-
 que a verbo προσφέρειν manat : quod quidem, cum
 absolute ponitur, idem esse ac λειτουργεῖν, et λει-
 ουργεῖν, et, ut Latini loquuntur, sacris operari, sa-
 cra facere. Vult igitur Gregorius Missarum obla-
 tiones hoc nobis conferre, ut Christi incarnationi,
 ejusque cruciatibus communicemus, quemadmo-
 dum ipse loquitur infra lib. II, sect. I, cap. I,
 vers. 49 et 50 :

Οὐκ ἔτι μὲν θυέεσσιν ἀγνοῖς ἐπι χεῖρας ἀείρω,
 τοῖς μεγάλαις Χριστοῦ μινύμενος πάθεσιν.

Non jam amplius ad sancta sacrificia manus attollo,
 Magnis Christi admistus passionibus.

METRICA VERSIO.

Ad supera, quos mors presserat, migrant loca.
 E latere manans sanguis et latex aquæ,
 Baptisma geminum est, hoc aquæ, illud sanguinis,
 Cum me periculis tempus infestum objicit.
 At mortis ejus mors est extinctio.
 Me nigro ab orco, redditus vitæ, eripit.
 Ad supera tendens me quoque in cœlum evehit.
 Jam, quæ sequuntur, tu velim consideres.
 Λαός, coactum est agmen ad cultum Dei.
 Ναός, locus ubi sordibus plebs se expiat.
 Donum Tonanti lustricæ sunt victimæ.
 Quæ dona sedes excipit, mensa est sacra.

B Mentis sacerdos purgat, et sanctas facit,
 Hominem Deoque copulans, homini et Deum.
 Mysterium quid? cultus arcanus Dei.
 Charisma sancti Spiritus donum est sacram :
 Obscura cum quis prædicat, prophetia.
 Novam salutem sermo fert evangelus :
 At concionem missio sacram juvat.
 Doctrina pueris tradita est catechesis.
 Metanœa, cum quis corrigit vitam improbam.
 Pelluntur at cum dæmones, exorcisis.
 Signum, secundæ balneum est vitæ sacram.
 Oblationes, carnis assumptæ a Deo,

Παθημάτων τε τῶν Θεοῦ κοινωνία.
 240 Σημεῖόν ἐστι θαῦμά γ' οὐκ εἰθισμένον.
 Πυρρὸς δὲ γλῶσσαι, Πνεύματος ἐνδημία.
 Ὁ ψυχικὸς δ' ἄνθρωπος, οὐδέπω καλὸς·
 Ὁ σαρκικὸς δὲ, καὶ λίαν πάθους φίλος·
 Ὁ πνευματικὸς δ', οὐ μακρὸν τοῦ πνεύματος.
 245 Τίς δ' Ἀντίχριστος; πλήρης τοῦ θηρίου,
 Ἄνῃρ δυνάστης. Ἡ ἀπόστασις δὲ τίς;
 Ὁ παγκράτιστος ἀρτίως ἀποστάτης,
 Ἡ τε κρατοῦσα νῦν Θεοῦ διαίρεσις·
 Μεθ' ἣν ὁ Χριστὸς αὖθις ἐν δόξῃ Πατρὸς,
 250 Ὅσον φανῆναι σῶμα τοῖς θεοκτόνοις.
 Μεθ' ἣν ἀνάστασις, ἡ δέσις τοῦ συνθέτου·
 Μεθ' ἣν τὸ συμπέρασμα, τῶν ὄντων λύσις·
 Ἔστι δὲ βῆ τις πρὸς τὸ κρείσσον ἀλλαγῆ·

A Μεθ' ἣν κρίσις τε καὶ φόβος. Τίς δ' ἡ κρίσις;
 255 Οἰκτεῖον ἐνδόν· τοῦ συνεδῶτος βάρος,
 Ἡ κουφότης. νόμου τε πρὸς βίον σταθμῆ.
 Μακαριότης δ' ἔμοιγε ἡ εὐζωία.
 Τίς δ' ἡ βασιλεία; τοῦ Θεοῦ θεωρία.
 Ἐν ἀγγέλοις τε δόξα καὶ ὑμνοβία.
 260 Σκότος δὲ τοῖς κακίστοις, ἐκ Θεοῦ πεσεῖν·
 Σκώληξ δὲ, πῦρ τε, τῆξις ὕλικου πάθους.
 Εἰ δ' ἄλλο τοῦδε κρείσσον, οὐκ ἔξω Θεοῦ.
 Τύχη δὲ, καὶ πρόνοια, καὶ εἰμαρμένη·
 Ἡ μὲν, τὸ συμβᾶν αὐτομάτως, λόγου δίχα
 265 Ἡ δ', οὐλακισμὸς, ᾧ φέρει τὸ πᾶν Θεός·
 Ἡ δ', εἰρμὸς, οἶμαι, τῶν Θεῶν τυπουμένων.
 Ταῦτ' ἔστιν ἡμῖν ἐκτύπως ὀρίσματα.

Et eorum, quæ passus est Deus, sunt participatio.

240 Signum est res mira et insueta.

Ignis linguæ, Spiritus præsentia.

Animalis homo est qui nondum bonus est;

Carnalis autem, qui valde cupiditatibus est deditus;

Spiritualis demum, qui non longe abest a spiritu.

245 Quis est Antichristus? plena veneno bellua,

Homo potens. Quid etiam defectio?

244 245 Longe sceleratissimus nuper vicens apostata,

Et quæ nunc dominatur Dei divisio;

Post quam Christus iterum veniet in gloria Patris,

250 Monstraturus corpus summi deicidis;

Dehinc resurrectio, quæ est nova corporis et animæ conjunctio;

Post quam consummatio, universitatis dissolutio:

Est autem illa quædam in melius immutatio;

Postea iudicium et metus. Quid vero iudicium?

255 Proprium, cujus intus sibi quisque conscius est, onus,

Vel levitas, et legis ad vitam exactio.

Felicitas, ut opinor, est beata vita.

Quid vero regnum cœlestè? Dei contemplatio,

Cum angelis communis gloria, et laudum divinarum celebratio.

260 Tenebræ autem improbis, Deo excidere:

Vermis, ignis, carnalis libidinis eliquatio.

Si quid eo melius est, non est extra Deum.

Supersunt, fortuna, providentia, fatum:

Fortuna est quicquid fortuito accidit, absque ratione;

265 Providentia est clavus quo hanc universitatem regit Deus;

Fatum denique est certus ordo, ut arbitror, Dei decretorum.

Hæ sunt nobis quædam delineationes.

247 Ἀποστάτης. Arium significat, a quo scissa divinitas: vel Julianum Apostatam, quo nomine eum appellat. — Forte utrumque, si legas ἦτε, aut. CAILLAU.

256 Νόμον τε πρὸς βίον σταθμῆ. Et vitæ ad trutinam legis inquisitio.

261 Πάθους. Al., πάχους. Crassa molis assumptio.

266 Εἰρμός. Ordo, series Dei decretorum.

267 Ἐκτύπως. Ad specimen cuius, exaratae verum definitiones.

METRICA VERSIO.

Horumque, passus quæ Deus, perceptio.
 Res mira signum est, præter et morem incidens.
 Præsentem at ignis Spiritum linguæ indicant.
 Animalis autem quisquis est, nondum est probus.
 Carnalis ille est, vitia quem sæda obsident.
 At spiritualis eminus carnem fugit.
 Quid Antichristus? bellua venenum vomens,
 Vir opibus amplis. Quid item defectio?
 Apostata ille pessimus, nuper vicens,
 Dominatur et quæ nunc Dei divisio:
 Postquam in paterna gloria Christus polo
 Veniet, videndus corpore a theocionis;
 Postquam resurgent corpora, atque animis suis
 Jungentur. At tum expletio, solvens omnia:
 Meliore cuncta quæ tamen vertet statu.

B Censura tunc, et tunc metus corda obtinens:
 Censura mentes conscias intus gravans,
 Levansve, trutina legis et vitæ simul.
 Felicitas quid? Vivere beatum. Quid et
 Cœlestè regnum? Visio summi Dei,
 Et cum beatis gloriam huic dare angelis.
 Caligo quidnam est improbis? labi a Deo.
 Materiam et ignis, verinis et, crassam liquant.
 Quod si quid hoc est melius, haud extra est Deum.
 Quid sors, pronœa, quidnam item fatum tibi?
 Quodcunque casu contigit, sors id mihi:
 Pronœa clavus, cuncta quo regit Deus;
 Fatumque, rerum nexus, æternus Pater
 Quas sculpsit. Hi sunt termini nostri breves.

ΔΕ'. *Eis perliar philoſoſon*

Καίρις, τρυφῶν, σὺ τῇ νόσῳ, εἶτ' εὐπορεῖς;
 Ἐχεις κακὸν μὲν, φάρμακον δὲ τῆς νόσου.
 Ἄλλος πένης μὲν, ἐγκρατῆς δέ· τρισμάκαρ
 Ὅς οὔτε δεινὸν, οὔτε φάρμακον ἔχει.
 Ὡς τὸν πλούσιον μὲν, τῶν παθῶν δὲ ἥσσανα,
 Τότε προτιμῶ τοῦ πένητος καὶ σοφοῦ,
 Ὅταν τὸν ἰσχύοντα παραπληξῆ
 Τοῦ μὴ νοσοῦντος, ἀθθενεστέρου δέ γε.

ΛΓ'. *Περὶ τῆς αὐτῆς.*

Ἔστω τις νοσερὸς χαλεπῶς, καὶ πολλὰ πορίζων
 Φάρμακα τοῖς πάθεισιν· ἄλλος ὑγιεινότετος,
 Φάρμακον οὐδὲν ἔχων· πότερον τούτων μακαρίζεις;

Α Τὸν ῥ' εὐεκτοῦντα (οἶδ' ὅτι καὶ γὰρ ἄπας).
 Β Οὕτω τὸν χρῆζοντ' ὀλίγων, κἂν σφόδρα πένηται,
 Πρὸς τοῦ πλουτοῦντος χρήμασι καὶ πάθεισι.

ΛΖ'. *Eis tēn ōpomonīn.*

Ὅταν τιν' εὐρης εὐπαθοῦντα τῶν κακῶν,
 Γίνωσκε τοῦτον τῷ τέλει τήρουμενον.
 Ὅταν καλὸν τιν' ἐν κακοῖς, καθάρσιον
 Τὴν θλίψιν ἴσθι· δεῖ γὰρ, εἰ τι καὶ μικρὸν
 Β Ἴλιος ἐφέλκει, τοῦτο βυθθῆναι πόνοις,
 Ὅς μηδὲν εἰς πύρωσιν ἔλθῃ τῶν κακῶν·
 Ἡ πείραν εἶναι καὶ πάλην τοῦ δυσμενοῦς,
 Θεοῦ διδόντος, ὡς ἀναρρήθῃς μέγας.
 Ἴώβ τε ταῦτα πειθέτω νικηφόρος.

XXXV. *De philosophica paupertate.*

An lætaris, tu qui delicias sectaris, in morbo, quod dives sis?
 Malo quidem laboras: sed est tibi remedium morbi.
 Alius contra pauper est, sed temperans: ter felix ille,
 Qui nec ullum malum, nec remedium mali habet.
 5 Divitem quidem, cupiditatibus autem victum,
 Tunc præponam pauperi et sapienti,
 Cum prætulero robustum ex dementia
 Homini qui morbo non laborat, minus autem fortis est.

XXXVI. *De eodem argumento.*

Esto quis graviter morbidus, et multa comparans
 Pharmaca suis morbis: alter sanissimus,
 626-627 Pharmacum nullum habens; utrum beatum dixeris?
 Bene valentem (scio omnes ita dicturos);
 5 Sic indigentem paucis, quamvis valde pauperem (felicem prædicabis).
 Pro divite opibus et malis.

XXXVII. *De patientia.*

Cum repereris improborum aliquem prospere utentem rebus,
 Scito illum extremo reservatum iudicio.
 Cum probum aliquem videris afflictum, lustrationem
 Hanc esse afflictionem scito; oportet enim, si quid etiam exiguum
 5 Cæni contractum sit, hoc purgari per molestias,
 Ut nihil malorum ignis incendio servetur;
 Aut tentationem esse et luctam inimici,
 Deo præstante, ut victor renuntietur.
 Job hæc tibi persuadeat victoriam adeptus.

* Alias Bill. 130, p. 196. ** Alias Murator. 200, pag. 196. *** Alias Murator. 190, pag. 172.

XXXVII. 5 Ὅταν καλὸν τιν' ἐν κακοῖς. Ita Vat. Edit., ὅταν τιν' ἐν κακοῖς τῶν καλῶν.

6, 7 Ὅς μηδὲν. . . τοῦ δυσμενοῦς. Geminus hos versus, qui desiderantur in edit. Par., Leuv. agnoverat in sua, et Latine reddiderat. Id quo quidem non possum quin mirer et laudem hominis hæretici bonam fidem, qui ipse profert, agnoscitque Gregorii verba, quæ errorem suum de igne purgatorio, vel, ut ipsius verbo utar, igne exploratorio,

penitus subvertunt, et Ecclesiæ doctrinam mire confirmant: sic hos versus reddidit Leuv.: *Ut ne quid mali supersit exploratorio purgandum igne, vel Deo concedente, periculum de nobis fieri necesse est, et cum adversario luctandum, ut quis magnus renuntietur.* Dubium non est quin Gregorius ad verba Apost. I Cor. iii, 13, alludat: *Uniuscujusque opus quale sit, ignis probabit.*

METRICA VERSIO.

XXIV. DE PHILOSOPHICA PAUPERTATE.

(Billio interprete.)

Lætaris, æger, cuncta quod tibi suppetant?
 Medicamen, hunc quo lenias morbum, est tibi.
 Felix at alter: pauper est, sed continens,
 Cui nec malum ullum, pharmacum nec est mali.
 Iose opibus amplum, crimine sed omni obrutum,
 Tunc anteponam pauperi et probo viro,
 Cum, quem furoris reddidit fortem impetus,
 Prætulero sano, sed minus forti tamen.

XXVI. DE EODEM ARGUMENTO.

(A. B. Caillau interprete.)

Esto quis ægrotus graviter, morbisque requirat
 Pharmaca multa suis: nulla sed alter habens

B Pharmaca sit sanus: quem dixeris esse beatum?
 Qui valet, exclamas; clamat et omnis homo.
 Indiget his paucis, pauper licet; ille sed auro
 Affluit atque malis: hic tibi primus erit.

XXXVII. DE PATIENTIA.

(A. B. Caillau interprete.)

Si prosper occurrat forsan tibi malus,
 Hunc crede servatum ultimæ sententiæ:
 Sin justus in malis, dolores hos puta
 Lustrationem; si quid est enim, licet
 Parvum, luti super, decet molestiis
 Purgari, in ignes ut mali cadat nihil;
 Tentantis aut duram esse luctam demonis,
 Deique donum, victor ut niteat magis.
 Job ista suadeat triumphator tibi.

ΑΒ'. *Εἰς τὴν αὐτήν.*

Εἰ τις ἔων κακίης στυγερὸν τέκος ἔνθα τίθηλας,
Ταῖς κυμάταις βροσάνοις ἰσθι φυλασσόμενος.
Εἰ τις ἄριστος ἔων κύρσας τραχέος βίοτοιο,
Ὡς χρυσὸς χροάνοις ἰσθι καθαιρόμενος ·
5 Ἡ φθονεροῦ πάλῃ κάμων δέμας, ἄλλος ἰὼθ τις,
Ὡς κεν ἀεθλήσας στέμμα νίκης φορέοις.
Τῷ μῆτ' εὐθαλέων τέρπου φρένα, μῆτε μόγοισι
Κάμπτεο χριστοφόρῳ πάντα φέρων κραδίη.

ΑΘ'. *Εἰς τύχην καὶ φρόνησιν.*

Ἐφσέ τις που τῶν φιλοχρύσων τάδε ·

Α εὐλω τύχης σταλαγμῶν, ἢ φρενῶν ἴσθον. ·
Πρὸς ὃν τις ἀντέφθασ τῶν φιλοφρόνων ·
εὖ ῥανίς φρενῶν μοι μᾶλλον, ἢ βυθὸς τύχης. ·

Μ'. *Εἰς τῶν ἀνθρωπίνων ματαιότητα.*

Οἱ τοὺς ἀραχνῶν ἐκμιμούμενοι μίτους,
Καὶ τοὺς ἀπαυροὺς ἐντροφῶντες τοῦ βίου,
Ἰστῶσαν ὡς εὐληττα καὶ αὖραις πέλει
Τὰ τερπνὰ πάντα τοῦ ἀραχνώδους βίου.
5 Οἱ τοὺς θρόνους ἔχοντες ὠραϊσμένους,
Καὶ ταῖς βρούσαις ἐξοχαῖς ἐπηρμένοι,
Σκοπιᾶτε τὴν ἀφρευκτον ἐσχατῆς δίκην,
Ὡς οὐδὲν αὐτὴν οὐδαμῶς παραδράμοι.

XXXVIII. *De eodem argumento* ·.

Si quis existens malitiae miserum germen hic flores,
Extremis suppliciis scito te servatum
Si quis optimus existens incidisti in duram vitam,
Tanquam aurum in fusoriis scias te purgari :
5 Aut si ob invidi luctam æger es corpore, alterum Job esse (scias),
Ut cum certaveris, coronam victoriae referas.
Quare neque prosperis animum oblecta, neque adversis
Frangaris, Christiano omnia ferens corde.

XXXIX. *De fortuna et providentia* ··.

Dicebat olim avarus quispiam hæc verba :
εὖ Μολο fortunæ guttam, quam mentis dolium. ·
Ad quem sic respondit sapiens :
εὖ Gutta mentis mihi potior quam dolium fortunæ. ·

628-629. XL. *De rerum humanarum vanitate* ···.

Qui araneorum imitantur fila
Et cito marcentibus delectantur rebus vitæ,
Sciant quam facile in auras ferantur ac dissipantur
Quæcumque placent in vita telis araneorum similib.
5 Qui thronos tenetis splendentes
Et ob fluxas dignitates elati estis,
Considerate inevitabilem extremam ultionem,
Ut nihil ipsam ullo modo possit effugere.

· Alias Murator. 195, pag. 170. ·· Alias Bill. 68, pag. 156. ··· Alias Bill. Latine tantum, p. 308.

XXXVIII. 8 *Χριστοφόρῳ*. . . *κραδίη*. Mss. *Χριστοφόρου*. . . *κραδίης*. Ibidem *φέρων*, forte *φέρειν*, ac sic vertendum : *Christiani cordis est omnia perferre*.

XL. ARGUMENTUM. *Brevissimum hoc poema Latine*

tantum existat apud Billium, ad calcem carminum Græcorum.

Nusquam Græce fuit editum. Textus Græcus, qui sequitur, e cod. Reg. 1277 desumptus est.

METRICA VERSIO.

XXVIII. DE EODEM ARGUMENTO.

(A. B. Caillau interprete.)

Si quis forte mali flores hoc germen in orbe,
Te tormenta manent ultima, crede mihi.
Si vitæ duro cecidisti in tramite justus,
Aurum te, credas, excoquit ignea vis :
Factus es aut Jobus membris languentibus alter,
Dæmonis ut victor præmia larga feras.
Ne lætis jubiles rebus, neque casibus unquam
Cede malis, patiens omnia corde pio.

XXXIX. DE FORTUNA ET PRUDENTIA.

(Billio interprete.)

Avarus olim quispiam hoc dixit : εὖ Bonæ

B Mihi gutta sortis est prior mentis cado. ·
Ad quem hoc rejecit quispiam prudentium ·
εὖ Mihi gutta mentis est prior sortis mari. ·

XL. DE RERUM HUMANARUM VANITATE.

(A. B. Caillau interprete.)

Qui fila deducunt araneæ velut,
Brevisque gaudent marcidis vitæ bonis,
Afflantibus rapi facile ventis sciant,
Quæ vita in hac placent araneis pari.
Vos qui tenetis luce fulgentes thronos,
Fluxa superbi dignitatum gloria,
Videte pœnas ultionis ultimas,
Quas fugere nullis artibus potest homo.

BIBΛΟΣ Β'. ΕΠΗ ΙΣΤΟΡΙΚΑ.

TOMH A'. ΠΕΡΙ ΕΑΥΤΟΥ.

LIBER II. POEMATA HISTORICA.

SECTIO I. DE SEIPSO.

Α'. Περὶ τῶν καθ' ἑαυτόν.

Χριστὲ ἀναξ, δεσφναὶς ποτ' ἀειρομέναις παλάμησι
 Σταυροτύποις Μωσῆος ἐπ' οὐρεὶ σοῦ θεράποντος,
 Ἐκλινας Ἀμαλῆκ ὅλοην σθένος· δεσ τε ταθείσαις
 Χείρεσιν ἐν βόθρῳ Δανιὴλ ὕπο, δευγὰ λέοντων
 δε Χάσματα, καὶ φρικτὰς δούχων ἐπέδησας ἀκούχας·

Α Ὅν διὰ καὶ μεγάλου ἀπὸ κήτεος ἔκθορ' Ἰωνῆς
 Εὐξάμενος, καὶ χείρας ἐνὶ σπλάγγχοισι ταυύσσας·
 Ἐν φλογὶ δε Ἀσσυρή δροσερὸν νέφος ἀμφεκάλυψε
 Θαρσαλέους τρεὶς παῖδας, ἐπεί χέρας ἐξεπέτασσαν·
 10 Ὅς ποθ' ὄλην ζελοῦσαν ὕπερ ἅλα πεζῆς ὀδεύσας,
 Κύματα καὶ ἀνέμων μένος ἠνάταξ, ὡς κί μᾶθητάς

630-631 I. De rebus suis*.

Flex Christe, qui, pura olim manus famulo tuo Moise
 In modum crucis extollente in monte,
 Vertisti Amalecis perniciosum robur, quique extensis
 Manibus in fovea a Daniele dira leonum
 Ora et horribiles unguium acies compressisti:
 Per quem etiam Jonas ex ingenti ceta exsilivit.
 Postquam oravit et manus in visceribus tetendit;
 Et in flamma Assyriae nubes roscida circumdedit
 Magnanimos tres pueros qui manus expanderant:
 10 Quique aliquando mare intumescens pedibus calcans
 Fluctus et ventorum violentiam sedasti, ut discipulos

* Scriptum an. 371. — Alias Bill. 2, pag. 31.

I. ARGUMENTUM. Hoc in egregio poemate commu-
 nem mortalium sortem, suamque ipsius maxime mi-
 seratur Gregorius, qui, contemptis opibus, conjugio,
 et vitæ illecebris omnibus, Satanæ tamen insidias ac
 tela penitus effugere non potuerit; imò viatoris instat
 illius, qui ab Jerusalem in Jericho descendebat, gra-
 tia Christi quasi veste spoliatus, impositisque plagis
 semivivus jaceret; ac quod bonum erat, cernere vitæ
 posset, aut certe desiderare. Tum elegantissima om-
 nium similitudine, platano pluvie perenni fronde ven-
 nanti se comparat, quam exundans hieme fluvius dum
 alluit, ipsum labéjactis sensim omnibus retinaculis
 in præceps veluti suspensam primum exponit, extre-
 misque ac tenuissimis radicibus adhuc hærentem fun-
 ditus mox abrumpens, in medios detrahit vortices, et
 magno in cautis fragore protrudit; ubi frequentissi-
 mo imbre ac perpetua colluvie computrescens, igno-
 bile lignum tandem in littore jacet. Unde cum Jere-
 mia optans capiti suo aquam, et oculis fontem lacry-
 murum, ut maculas suas eluat, ad solitudinem vehe-

mentius aspirat. In ea tamen pugnas de fide, a Ma-
 cedonianis forsitan excitationis solitariis, inveniri signi-
 ficat, charitatemque ac pacem nomine tantum reti-
 neri.

Scriptum est hoc poema anno 371. Exstat apud
 Bill. n. 2, pag. 31.

ΤΙΤ. Περὶ τῶν καθ' ἑαυτόν. Titulum hunc sup-
 peditarunt Regii codices. Edit., Γρηγορίου τοῦ Θεο-
 λόγου ἐπισκόπου Ναζιανζοῦ περὶ τῶν καθ' ἑαυτόν ἐπι-
 δε ὡν παροξύνει λαληθότως ἡμᾶς πρὸς τὸν ἐν Χριστῷ
 βίον. Primitias carminum Gregorii appellat scho-
 liastes poema istud et præmium, vice precis, in
 quo de omnibus, quæ in vita contingunt, disserit,
 et enarrat heroico carmine omnia quorum ipse in
 vita sua periculum fecit. Προόμιον ἐν σχήματι εὐ-
 χῆς, ἐν ᾧ φιλοσοφεῖ περὶ ὄλων τῶν ἐν τῷ βίῳ. Δι-
 ηγεῖται δε σχεδὸν τὰ ὡν κατὰ πάσαν αὐτοῦ τὴν ζωὴν
 πεπεράται. Δι' ἐπῶν προόμιον.

8 Δροσερόν: Coisl., δροσέν.

METRICA VERSIO.

I. DE REBUS SUI.
 (Billio interprete.)

Christe Deus, qui castra Amalec sævasque cohortes
 Fregisti, turpique fugæ lethoque dedisti,
 Dum tuus extentas Moses ad sidera palmas,
 Signantesque crucem, sublimi in monte levasset:
 Qui, tendente manus etiam Daniele propheta
 In fovea, horrendos unguis atque ora leonum

PATROL. GR. XXXVII:

B Vinxisti, rabidum pellens de corde furorem:
 Per quem etiam magni Jonas e faucibus imis
 Exsilii ceti, postquam pia vota precesque
 Concepit, medioque manus in ventre tetendit;
 Roscidaque egregios juvenes nubecula textit,
 Assyria in flamma tendentes brachia sursum;
 Quique etiam quondam ferventes æquoris undas
 Calcasti, ventosque graves fluctusque feroces
 Sedasti, dum discipulos sidente periculo

Ἐκ παλάγγου ἐρύσειας ὀρινομένους ὕπ' ἀήταις·
 Πολλοὶ δ' αὖ ψυχὰς τε καὶ ἄψα λύσαι νούσων,
 Οἷα θεὸς, κρανθεὶς δὲ βροτῶς, θνητοῖσιν ἐμίχθης·
 15 Ἄν' ὃ μὲν ἦες ἀνωθε, τὸ δ' ὕστατον ἄμμι φαάνθης,
 Ὡς με θεὸν τελείσειας, ἐπὶ βροτῶς αὐτὸς ἐτύχθης·
 Ὅδε μάκαρ καὶ ἔμοι θεὸς Πάος ἐλθὲ καλεῦντι·
 Ἐλθ' ἐπὶ χεῖρα φέρων θεὸς Πάος, ὡς με σώσης
 Ἐν πολέμῳ, καὶ θηραῖ, καὶ ἐν φλογί, καὶ ἀνέμοισι
 20 Τειρόμενον, καὶ μούνον ἐς οὐρανὸν ἔμμα φέροντα.
 Καὶ γὰρ δὴ θῆρές τε καὶ ἀγριον οἶμα θαλάσσης,
 Καὶ θῆρις στονόςσα, καὶ αἰθομένου πυρὸς ὄρη,
 Πάντα κακοὶ τελέθουσι βίου δηλήμονες ἄνδρες,
 Οἱ ῥα θεὸν φιλόνας ἀπαχθαίρουσι μάλιστα,

A 25 Οὐτε δίκην τρομέοντες ἐύσταρον ἀντιδῶσαν,
 Οὐτε βροτῶν ἀλέγοντες, ὄσοι στυγέουσιν ἀλιτρῶν.
 Τῶν μ' ἀποέρραθε, Χριστὲ, καὶ ἐνδουκέως με φίλατι
 Ἄμφις ἔχων περὺγεςσι τεαῖς, καὶ κήδεα λυγρὰ
 Σειο, Ἄναξ, θεράποντος ἐκάς βάλε, μὴδὲ βαρεῖαι
 30 Μέρμηραι δονοῖεν ἐμὸν νόον, ἄς ὄδε κόσμος,
 Καὶ κόσμου μεδέων δευλοῖς μερόπασσιν ἐγείρει,
 Δάπτων, οἷα σίδηρον ἰδς, θεοσιδέα μορφήν
 Ἐνδοθι, συμφύτα τε τιθεὶς χθονὶ κρείσσανα μοίρη.
 Ὡς μὴ χθὼν ἐρύσειεν ἄνω βρῖθον' ἐπὶ γαίαν
 35 Ψυχὴ· χθὺς δὲ βάλου ψυχῆν περέρσσαν Ἐραζε
 Δύσμορον, Πυδούσων ἐν ἔργμασι σαρκωθεῖσαν.
 Δοῖαι γάρ τε πύλαι θνητοῖς στυγροῦ θανάτου.

Ex mari erueres vento agitato;
 Qui rursus multorum animos et corpora morte liberasti,
 Utrote qui Deus, ac homo factus, mortalibus permistis es,
 15 Quorum quidem alterum in principio fuisi; alterum postremo nobis apparuisti,
 Ut me deum perficeres, postquam ipse homo factus es;
 Huc adsis etiam mihi invocanti, beate et misericors Deus
 Huc adsis manum prætendens, misericors Deus, ut saluum me facias
 In bello, et inter feras, et ventos, et flammam,
 20 Oppressum, ac oculos tantum in cælum tollentem.
 Nam et feræ et atrox maris tumor,
 Et bellum lamentabile, et ignis ardentis impetus,
 Omnia hæc sunt improbi homines, vitæ perniciæ,
 Qui præcipue odertunt Dei amatores,
 25 Nec futurum aliquando iudicium contremiscunt,
 Nec rationem habent hominum, quicumque improbos odio habent.
 Ab his me arce, Christe, neque indesinenter custodi
 Circumdans alis tuis, ac diras ærumnas
 Longe a tuo famulo, Rex, propelle, nec graves
 30 Curæ agitent mentem meam, quas hic mundus
 Et mundi princeps miseris hominibus suscitât,
 Intus, ut ferrum ærugo, formam Deo similem
 Rodens, ac terræ agglutinans meliorem partem,
 Ne corpus, quod in terram vergit, sursum efferat
 35 Anima, sed potius corpus animam alis instructam, humi dejiciat
 Infelicem, carneamque luteis actionibus factam.
 Duæ namque sunt mortis januæ miseris mortalibus.

12 Ἀήταις. Ita Coisl. Mendose in editis, ἀήταις.

13 Ἄψα. Gloz., μέλη.

14 Κρανθεὶς. Coisl., κρηθεὶς. Sup. lin., γε-
 νόμενος.

17 Ὅδε μάκαρ, etc. Nonnulli codices ante hunc
 versum, sicut et editi, istum exhibent, Ὅδε μάκαρ
 καὶ ἔμοι θεὸς Πάος, ὡς με σώσης· alii vero non
 eum agnoscunt. Ipsum omisimus, ne sædam cum
 duobus sequentibus tautologiam exhiberet.

21 Καὶ γάρ. Reg. unus, καὶ γάρ. Ea quæ supra

de Amalectis, leonibus, ceto, fornace ignis, et ma-
 ri fluctibus agitato cecinerat Gregorius, ad propo-
 situm accommodat. BILL.

22 Αἰθομένου. Reg., αἰθομένη.

24 Οἱ ῥα. Coisl., οἱ τε.

28 Κήδεα. Ita Coisl. et sup. lin., βλάδας χαλ-
 πὰς. Edit., κῦδα.

30 Μέρμηραι. Sup. lin., Reg. 991, 992, μέρμηρα.

34 Βρῖθον. Schol., βαρύνοντα.

36 Ἰλυόσσειν ἐν ἔργμασι. Terrenis actionibus,
 vel terrenis studiis, affectibus.

METRICA VERSIO.

Extrahis, horrendi jaectatos turbine venti:
 Quique etiam multorum animas et corpora morbis
 Solvisti (nam cuncta potes terraque marique);
 Mortalis vero factus, mortalibus ægris
 Junctus es; et cujus deitas antiquior omni
 Temporis est spatio, tandem cum corpore nobis
 Visus es, ut miseris vitæ immortalis honori
 Assereres, postquam corpus mortale subisti:
 Sic quoque tu facilis nostræ, bone Christe, salutem,
 Sic quoque tu facilis venias, bone Christe, vocanti;
 Sic protende manum, Deus optime, meque periculo
 Eripe, tum bello atque feris, tum turbine sævo
 Ventorum et flammis hostilibus undique pressum,
 Ac solum in cælos animumque oculosque ferentem.
 Namque et fluctus atrox, et lamentabile bellum,
 Immanesque feræ, furibundus et impetus ignis,
 Sunt scelerati homines, vitæ certissima pestis,
 Qui claros virtute viros, Numenque colentes

B Æthereum persancte, odio insectantur æcerbo,
 Nec gravis horrentes ævi tormenta futuri,
 Nec quidquam voces hominum vultusque verentis,
 Qui mersum vitibus animum aversantur. Ab istis,
 Christe, tuum famulum remove, salvumque tuere,
 Mollibus amplectens alis, animique molestas
 Ærumnas procul a nobis depelle benignus.
 Nec gravium nostram perturbent agmina mentem
 Curarum, quas hic mundus, mundique tyrannus,
 Excitat innumeras miseris mortalibus, intus
 Divinam effligem rodens (absumere ferrum
 Scabra velut rubigo solet), meliorque laborans
 Pars ut humi sæde coalescat, sicque recurvum
 Non animus sursum corpus trahat atque supernis
 Addicat rebus, verum sublime petentem
 Terra animam sternat miseram, studiisque caducis
 Ac limo infectis tam turpi labe notatam.
 Ut pro pneumatica jam crassa et carnæa fiat.

Καὶ β' οἱ μὲν κακίῃς θολερῆν φρεσὶν ἔνδοθι πτήγην
 Τίχουσιν; τοῖς αἰὲν ἀτάσθαλα ἔργα μέμηλε,
 40 Καὶ δέμας, ὄβριστης τε κόρος, καὶ μήδεα λυγρὰ·
 Οἱ σφας ὀτρύνοντες ὑπερβασίην ἐς ἅπασαν,
 Τίρποντ' ἀμπλακίῃ, σφέτερον μόνον ἀμφαγαπῶντες·
 Οἱ δὲ θεὸν καθαρήσι νόου λεύσσοντες ὀτωπαῖς,
 Καὶ κόσμου στυγέοντες ἀναιδῶς ἔχγονον ὕδριν,
 45 Λυτροῦ ἐκὰς ζῶσιν βίτου σκιοειδέϊ σαρκί,
 Καὶ γαῖαν πατέουσιν ἐλαφροτέροισι πόδεσσιν,
 Ἐσπόμενοι καλέοντι θεῶν, καὶ πνεύματι κοῦφοι,
 Μύσται κρυπτομένης ζωῆς Χριστοῦ ἀνακτος,
 Ὅς κεν λαμπρῆς ποτ' ἐς ἕσπερον ἀστράψουσιν.
 50 Ἄλλὰ καὶ ὡς βιότοιο κακαῖς πείρονται ἀκάνθαις

A Χρειοὶ ἀναγκαίῃ, καὶ ἔκτοθι μυρία δαίμων
 Λυσσῆεις κακοεργῶς ἐμήσατο κέντρα μύροιο,
 Ἐ μέλειος θνητοῖσι· καὶ εἴδει πολλάκι κεῦθων
 Ἐσθλῶ λυγρὸν βλεθρον, δε' ἀντίδια πτολεμίζων
 55 Χάζηται. Τολον γὰρ ἐπ' ἀνδράσι λοιγὸν ὕφαινει,
 Οἶον ὅπ' εἶδατι χαλκῶς, δε' ἰγθύσι κῆρα φέρησιν,
 Οἱ ζωὴν ποθέοντες, ἐνὶ σπλάγγχοισιν βλεθρὸν
 Εἴρυσαν ἀπροϊδῆ, σφέτερον μόνον ἀμφιχανόντες.
 Ὅς καὶ ἐμοὶ δολόμητις, ἐπεὶ ζῶσον θντα μιν ἔγνω,
 60 Ἐσάμενος χροῶ καλὸν, ἐπήλυθε φωτὶ εἰοικῶς,
 Αἰκεν πως ἀρετὴν ποθέων, κακίῃ πελάσαιμι,
 Κλεπτομένου πρὸς βλεθρον ἐλαφροτέροιο νόοιο.
 Οὐ με γάμος δ' ἐπέδησε, βίου βῶος, ὃν τε μέγιστον

Alii enim nequitiae turbidum fontem animo
 Parturiunt, quibus semper curae sunt scelestae actibnes,
 40 Et corpus, et prona ad injuriam satietas, et aeterna consilia :
 Qui semetipsos excitantes ad omnem praetergressionem,
 Dellectantur scelere, propriam mortem diligentes ;
 Alii purae mentis oculis Deum conspicientes,
 Et superbiam, mundi impudentis sobolem, odio habentes,
 45 Procul a contaminato saeculo vivunt in carne instar umbrae transeunte,
 Et terram calcant pedibus levioribus,
 Vocantemque Deum sequentes, et spiritu expediti,
 Discipuli occultae regis Christi vitae,
 Ut cum illa affuisset, ipsi tandem aliquando splendescant.
 50 Sed tamen malis-vitae punguntur spinis
 Ob usus necessarios, et extrinsecus innumeros daemou
 Rabidus et maleficus mortis aculeos excogitavit,
 Heu ! miseris mortalibus, ac specie saepe abscondit
 Praeclara funestam pestem, cum aperte pugnans
 55 Vincitur. Talem enim hominibus perniciem contexit;
 Qualem aes sub esca, cum necem infert piscibus,
 Qui, vitam optantes, visceribus lethum
 Trahunt improvisum, propriam mortem vorantes.
 Sic et mihi dolosus, postquam eum tenebris horridum agnovi,
 60 Praeclara veste indutus, supervenit luci similis,
 634-635 Ut dum virtutem concupisco, nequitiae appropinquem ;
 Subrepta ad mortem levioere mente.
 Non me nuptiae ligaverunt, vitae fluxus, quod maximum

40 Λυγρὰ. Regii plerique et Coisl., πικρά.
 48 Μύσται. Reg. 991, sup. lin., μυσταγωγῶν.
 50 Ὅς βιότοιο κακαῖς πείρονται. Cod. Chig.
 habet : σπείρονται ἀκάνθαι, πρῶτα seruntur spinae.
 Unus e Regiis habet etiam ἀκάνθαι.
 51 Χρειοὶ ἀναγκαίῃ. Duo Regg. χρειῆ. Chig.
 χρειοὶ ἀνάγκη.
 52 Κέντρα. Schol. βέλη.

53 Ἐ μέλειος. Ita Coisl. et sup. lin. φεῦ, et
 Schol. al. δὲ μέλειος. Edit. ἀμελείος, parum de se
 sollicitis, incautiis.
 60 Φωτὶ. In Coisl. sup. lin. ἀνδρῶν. Verum hic
 φῶς, lucem, non hominem significat. Alludit enim
 ad istud Apost. II Cor. xi, 14 : Satanas se transfigurat
 in angelum lucis.
 63 Οὐ με. Reg. 992, οὐτε.

METRICA VERSIO.

Namque duplex homini patet atrae janua mortis. B
 Sunt etenim vitii qui foedum in pectore fontem
 Producant, quibus est scelus atque injuria cordi,
 Quois gula, quois lasciva caro, quois perdita curae
 Consilia, et sese qui turpiter in genus omne
 Exstimulant sceleris, tantoque furore tenentur,
 Ut juvet aeterna miseris occumbere morte.
 Ast alii contra purgata mente videntes
 Numinis excelsi radium, mundique fugacis
 Exosi sobolem, cui nomen dira libido,
 Umbroso procul a mundana corpore vita
 Aevum agitant, pedibusque premunt levioribus or-
 [bem] :

Coelestem Dominum divina voce trahentem,
 Atque sacrum Flamen mira levitate sequentes,
 Vitae cultores abstrusae in principe Christo :
 Ut postquam illa suae radios effundere lucis
 Coeperit, ipsi etiam rutilo fulgore nitescant.
 Sic tamen et vitae spinis lacerantur corum

Pectora, quippe quibus victum curare necesse,
 Cunctaque degendae quae sunt accommoda vitae,
 Quin etiam vafer innumeros extrinsecus hostis,
 Humano generi stimulos excogitat acres,
 Quois animam perimat, specie persaepe decora
 Exitium occultans, quoties formidat apertos
 Conflictus, nec perspicuo contendere Marte
 Audet. Talem etenim prorsus mortalibus ipse
 Perniciem texit, qualem circumlitus esca
 Hamus squamigeris pestem cum piscibus affert :
 Pectore qui medio, cupidi dum pabula quaerunt,
 Aes curvum traxere, suumque hausere repente
 Interitum. Haud omnino aliter saevissimus hostis,
 Hunc quia, dum solita graditur caligine tectus,
 Protinus agnosco, venit ad me candidus ipsa
 Luce magis : nempe ut casto dum captus amore
 Virtutem sequor, in vitium pestemque propinquas,
 Et mortis barathrum, mens inconsulta feratur,
 Non me connubium strinxit (defluxio vitae);

Δουμὸν ἐπ' ἀνθρώποις ὕλη βάλεν, ἀχθεὸς ἀρχὴν·
 65 Οὐδ' ἔλεν σερῶν καλὰ νήματα, οὐδὲ τράπεζαν
 Ἠγάσθη λιπαρὴν, πολυχανδέα γαστέρα βόσκων,
 Μαχλοσύνης μήτετραν ἀτάσθαλον· οὐδὲ δόμοισι
 Ναίειν ἐν μεγάλοισι καὶ αἰγλήεσσι φάλησα·
 Οὐ μούσης ἀταλῶς ἐνὶ κρούμασι θυμὸν ἰάνθην·
 70 Οὐδὲ μύρων μαλακῆ με διέδραμε θήλυς ἀτυμή.
 Ἄλλων δ' ἀπ' χρυσῶς τε καὶ ἀργυρῶς, οἱ φιλόντες
 Νηριθμοῖς κτεάτεσσιν ἐφεζόμενοι μελεδαίνειν,
 Βαίην τέρψην ἔχουσι, πολλὸν πόνον. Αὐτὰρ ἔμοιγε
 Μάζα φίλη, γλυκὺ δ' ἔβον, ἄλες, σχεδὴ δὲ τράπεζα·
 75 Νηφάλιον δ' ἐπὶ ποσσὶν ὕδωρ ποτόν· οὗτος ἄριστος
 Πλούτος ἔμοι, καὶ Χριστὸς ἐμὸν νόον αἰὲν ἀείρων.

Α Οὐ γῆς πυροφόρου γυῖαι, καὶ ἄλσα καλὰ,
 Οὐδὲ βοῶν ἀγέλαι, καὶ πῶμα πίονα μῆλων,
 Οὐδὲ φίλοι θεράποντες, ἐμὸν γένος, οὐς βα τυρανὴς
 80 Ἔσχισεν ἀρχαίη, καὶ οὐνομα θήκατο δισσὸν
 Εὐγενέας δμῳᾶς τε, μήης χθονὸς ἐπεγαῶτας,
 Ἥ χθονὸς, ἧ ἐθελο. Νόμος δὲ ἐπέσκει' ἀλιτρός.
 Οὐδὲ τί μοι χρεῖω πνοίης ἔκιστα βρούσης,
 Ἄνδρομέης τιμῆς, καὶ κύδος ἄλλυμένοιο.
 85 Οὐ μέγα κὰρ βασιλῆος ἔχειν γέρας ἐνδοθεν αὐλῆς,
 Οὐδὲ δίκης με θρόνων ποθ' ἔλεν πόθος, οἷσιν ἔμελλον
 Κλεινὸς ἐπεδρῆσσαν ὑπὲρ ὀφρύας ἔφος ἀείρειν·
 Οὐδὲ μὲγ' ἐν πόλεσσιν ἔχειν σθένος, ἢ πολιήταις,
 Τερπόμενον ψεύτῃσι καὶ ἀβρανέεσσιν ὀπίροις

Vinculum hominibus a materia injectum, molestiarum initium .
 65 Nec me sericorum staminum cepit pulchritudo, nec mensam
 Miratus sum pinguem, inexplibifem ventrem pasceam,
 Lasciviae scelestam matrem : hec domos
 Habitare ingenles et residentes amavi ;
 Nec musicæ teneris sonis animum demulsi ;
 70 Nec unguentorum mollis me et effeminatus perfudit vapor.
 Aliorum sint aurum et argentum, qui dum amant,
 Innumeris opibus insidentes, solliciti esse,
 Levem habent voluptatem, ac laborem plurimum. Rursus mihi
 Maza placet, cibusque jucundus, sales, mensa sine apparatusu :
 75 Ad hæc vero sobrius potus, aqua : hæc mihi sunt optima
 Divitiæ, et Christus meam semper mentem erigens.
 Non fertilis terræ jugera, et pulchra nemora,
 Nec boum armenta, nec pingues ovium greges,
 Nec servi placent, meum genus, quos tyrannis
 80 Divisit antiqua, et nomen duplex imposuit,
 Ingenuos et servos, ex una terra genitos,
 Sive terra, sive Deo. Improba autem lex subsecuta est.
 Sed nec aura indigeo celerrime evanescente,
 Humanis honoribus, et pereunte gloria :
 85 Non a rege magna præmia in aula consequi,
 Non forensium me unquam amor thronorum cepit,
 Quibus gloriose insidens supercilium altius attollerem :
 Nec in civitatibus, atque inter cives magna pollere auctoritate
 Gaudentem mendacibus et inanibus somniis

64 Ἰλῆ. Chig. et Regii plures ὕλης.
 74 Μάζα. Reg. 992, sup. lin. ἀτελής ἄρτος.
 77 Πυροφόρου. Coisl. et Regii plures πυροφό-
 ρου. Quæ multum fertilis frumentum producit.
 79 Οὐδὲ φίλων. Non male Chig., οὐδὲ φίλων.
 82 Ἐπέσκει. Coisl. ἐπίσκει. Chig. ἐπιεσπῆτο.
 Censet Gregorius tyrannide inveciam esse distin-
 ctionem inter ingenuos et servos ex eadem terra

natos, sive terra, sive Deo natos, et nomen duplex
 impositum, ac postea legem improbam subsecutam
 esse. Hæc distinctio peccati originalis est æquæ
 neque invaluisse si protoparens noster suam pri-
 migenam servasset justitiam, quemadmodum in
 sede beatorum locum non habebit.
 87 Ἰκέρ ὀφρύας. Coisl. et Reg. 991 et 992, ἐκ
 τὰς ὀφρύας εἰς ἔφος.

METRICA VERSIO.

Quo nullum gravius mortalibus intulit unquam
 Materies vincium primæva, onerisque molesti
 Principium : nec me pellexit serica vestis,
 Nec vero impensis convivæ facta superbis
 Suspexi, variisque cibus differta, voraci
 Indulgens ventri : quibus exitiosa libido
 Gignitur et fœdi Veneris nascuntur amores.
 Nec magnas habitare domos, et splendida tecta,
 Nec jucunda meam demulsit musica mentem :
 Nec mea femineæ maduerunt membra liquore.
 Quia aliis etiam nummos aurique reliqui
 Pondera, queis dulce est animos consumere curis,
 Immensis fixos opibus : brevis atque voluptas
 Ærumnas multas comites habet. At mihi cordi
 Est panis rigidus, mihi grata obsonia præbet
 Sal purum, simplex nulloque instructa labore
 Mensa, dein latices mihi sobria pocula fundunt.
 Hæc mihi divitiæ summæ, Christusque salutis
 Auctor, qui nostras vehit ad sublimia mentes

B Sidera ; frugifera non pinguis jugera terræ,
 Non nemus umbriferum, non grex pinguedine curvus,
 Non tardorum armenta boum, non magna caterva
 Servorum mihi congenerum, quos prisca tyrannis
 Bissecuit, nomenque duplex infanda creavit,
 Ingenuos servosque, pari tellure profectos,
 Aut æque segmenta Dei ; sed iniqua secuta
 Lex hominum juris fregit decreta supremi.
 Nec vero laudes hominum famamque caducam,
 Quæ levibus ventis citius dilabitur, unquam
 Appetii, nec Cæsarea sublimis in aula
 Insigni florere gradus, iudexque forensi
 Splendidus in solio sedere, et corpore majus
 Ferre supercilium, ac latere poltere per urbes
 Imperio, et reliquos præcellere robore cives,
 Somnia vana sequens (quæ nunquam firma subinde
 Nunc hos, nunc alios adeunt, præterque recedunt),
 Flumina vel manibus præterlabentia carpens,
 Aut umbram tanquam solidam arripiens, digitosque

90 Ἄλλοτ' ἐπ' ἄλλον τοῖσιν, ἀφιπταμένοισ' ἦ ὁμοίως· Ἄ Δυσμενέος λοχώντος ἐν εὐμένοντι προσώπῳ.
 Ἡ παλάμαις μάρπτοντ' ἀπαίσσοντα βέθερα,
 Ἡ σκιάν ἐν χείρεσσιν ἔχειν, ἢ ἀγλὺν ἀφάσσειν.
 Τοτῆ γὰρ μερόπων γενεῇ, τοιοῦς δὲ καὶ ἔθος,
 Ὅλθος ἀφαιροτάτοισιν ὁμοίως ἔχουσι νηός.
 95 Πρόσθε χαρασσομένοισι καὶ ὀλλυμένοισιν ἔπι-
 [σθεν.
 Μοῦνον ἐμοὶ φίλον ἔσχε λόγων κλέος, οὗς συνάγειραν
 Ἄντολή τε δύσις τε καὶ Ἑλλάδος εὖχος Ἀθῆνας.
 Τοῖς ἐπι πόλλ' ἐμόγησα πολλὸν χρόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦς
 Πηρηνας ἐν δαπέδῳ Χριστοῦ προπάροιθεν ἔθηκα
 100 Εἰξαντας μεγάλιο θεοῦ λόγῳ, ὅς βα καλύπτει
 Πάντα φρενὸς βροτῆς στρεπθὲν πολυειδέα μῦθον.
 Ἄλλὰ τὰ μὲν ὑπέκλυξα, τὸ δ' αὖ φύγον ἔχθος ἀπειρον.

90 Alias ad alium transeuntibus, similiterque avolantibus;

Aut manibus prehendentem prorumpentia flumina,

Aut umbram manibus arripientem, aut tenebras atrectantem.

Tale etenim est hominum genus, talis est felicitas,

Felicitas levissimis navis similissima vestigiis,

95 Quæ dum anteriùs signantur, posterius delentur.

Unum mihi in amoribus fuit, litterarum decus, quas mihi compararunt.

636-637 Oriens, et Occidens, et Græciæ ornamentum Athenæ.

In his diu multumque laboravi; sed et illas

Pronas coram Christo demisi et humi affixi

100 Cedentes magni Dei sermoni, qui longe superat.

Omnam humanæ mentis mutabilem et varium sermonem.

Sed hæc quidem effugi; illud autem non effugi, odium perfidum.

Inimici insidiantis sub benevolæ vultu.

Dicam aperte meas omnibus ærumnas,

105 Ut quisque sinuosæ feræ consilia evitet.

Putabam me parentibus assidentem, rex Christe,

Tristi senecta et luctu afflictis,

Quibus solus natiorum supersum, spes infirma,

Ex magna lampade, quæ jam nulla est, minutum lumen,

110 Tibi, Beate, et legibus tuis pergratum facere,

Qui mortalibus dedisti, ut in natis adjumentum haberent,

Ac tremulos artus hoc baculo sustentarent.

Namque illi, præ omnibus qui te colunt,

Pietatem curant, et infelicis vitæ.

115 Naufragia vitantes, rudentes suos affixerunt

Intaminatis tuis legibus. Tu vero illis et finis et principium.

92 Ἡ σκιάν. Ante hunc versum alius in editis legitur, nempe Ἡ σκιάν, ὡς στρεπθὲν, ἐπὶ τ' ἀγλὺν χεῖρας ἴεντα. Quorum versuum, cum alteruter esset delendus, illum delere maluimus, qui in cod. Coisl., et in interpretatione, et in scholio, et in uno e Regiis deerat.

96 Οὗς συνάγειραν. Schol. Coisl. Οὗς μοι συνήθροισαν.

100 Λόγῳ. Coisl. λόγου. Schol. 992 habet in textu

λόγου et sup. lin. λόγῳ.

102 Ἄλλὰ τὰ μὲν. Coisl. sup. lin. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἂν προεῖπον ἐξέφυγον. Schol. ἀλλὰ τὰ μὲν προεῖρημένα διέφυγον. Sic in Regg. 991, 992.

111 Ὅς θνητοῖς. Ita Coisl., Edit. ὡς.

112 Ἰπὸ. Coisl. ὑπὸ.

115 Ἀλευόμενοι. Chig. et Coisl. ἀλευόμενοι. Sch. ἐκκλίναντες.

METRICA VERSIO.

In nebulam stulte mittens, nil præter inanem
 Umbram complecti manibus, nubemque fugacem.
 Tale etenim genus est hominum, talis quoque mundi
 Prosperitas, curvæ referens vestigia puppis,
 Ante impressa quidem, verum delata retrorsum.
 Sola meum ardentis pectus stimulavit amore
 Doctrina, Argolicæ quam gloria gentis Athenæ
 Quæsi vere mihi, solisque occasus et ortus:
 In qua multum operæ posui, durosque labores
 Tempore non parvo subii, sed et hanc quoque Christi
 Ante pedes humilem pronamque jacere coegi,
 Divino verbo cedentem, quod sinuosa
 Et varia humanæ mentis legit omnia verba.
 Ista quidem fugi, sed non hostilia fugi
 Spicula quæ Satanas vibrat, mentitus anicum.
 Atque ego jam nostros casus, et tristia facta

B Eloquent, ut quisvis impuri dæmonis astus
 Pervigil agnoscat, consulte et noxia vitet.
 Dum latus assidue cingens utriusque parentis
 Funderet officio nati, senioque fovcerem
 Afflictos luctuque gravi, quibus ipse superstes
 Sum tribus ex natis, spes imbecilla, velutque
 Parvulus ex magno fomes splendore relictus,
 Pergratum tibi, summe Deus, præstare putabam
 Officium, legique tuæ, mortalibus agris
 Qui natos tribuis senii solamen acerbi,
 Ut tanquam baculo trepidantia corpora firment.
 Ex cunctis etenim, qui te metuuntque coluntque,
 Hi summo studio pietatis munera curant:
 Vitantesque hujus miserandæ pericula vitæ,
 Ad tua contorsere suos præcepta rudentes,
 Teque et principium ducunt, metanque beatam.

Ἦ μὲν ἄρ' ἐκ πατέρων θεοτερπία πίστιν ἄγουσα,
 Σειρήν χρυσεῖην περιβάλλετο παισὶν ἰοῖσιν
 Ἄρσενα θυμὸν ἔχουσα ἐν εἰδῆι θηλυτέρων,
 120 Τόσσον ἐφαπτομένη γαίης, κόσμου τ' ἀλέγουσα,
 Ὅσσον ἐς οὐρανὴν ζῶν ὥσασθαι ἅπαντα
 Τόνδε βίον, κούφῃ δὲ πρὸς αἰθέρα ταρσὸν ἀείραι.
 Ἀΐταρ δ' ἄγριόλαιος ὑπ' εἰδύλοισι πάρος ἦεν
 Ζῶων, ἀλλ' ἐπάγῃ καλῆς ὑπὸ πυθμέν' ἐλαίης,
 125 Καὶ τόσον εὐγενέος ῥίζης χάδεν, ὥστε καλύψαι
 Δένδρεα, καὶ πολλοὺς κορέσαι μελιτῆδέϊ καρπῷ·
 Ἄμφοτερον πόλιός τε νόον, πόλιός τε κάρηνον,
 Μελιχός, ἠδυεπής, Μωσῆς νέος, ἢ τις Ἀαρῶν,
 Μεσσηγῆς μερόπων τε καὶ οὐρανίου Θεοῖο
 130 Ἐσθηκῶς, καθαρὸς τε τελέσμασι καὶ θύεσσι
 Ἡμετέρους, οἳ αὖ τε θύει νόος ἔνδοθεν ἄγνος,

Α Ἐθνητοῦς, ἀθάνατόν τε θῆν μέγαν εἰς ἐν ἀγείρων.
 Τοῖου πατρὸς ἐγὼ καὶ μητέρας, οἷσιν ἐρίζειν
 Οὐ θέμις, ἀλλήλοισι δ' ἐρίζεμεν οὐ τι μεγάλα.
 135 Τοὺς μὲν ἐγὼ κοίμων τε καὶ ἀμφοτέρων μο-
 [γέοντα,
 Ἐλπωρῆσιν ἰθαλλοὺν ἐμὸν νόον, ὡς τι φέριστον
 Ἐκταλέων φύσιός τε φέρων χρέος. Ἦν δ' ἄρα κείνο
 Ἄτροκός, ὡς ἀλιτροῖς πλεῖθ' ὁδός ἐστι βερέθρου,
 Ὡς πῖτε δὴ καὶ ἐμοὶ κακὸν ἤλυθεν ἐξ ἀγαθοῦ.
 140 Καὶ γὰρ δὴ πυκνίαι με καὶ ἀργαλαί μελεδόνες
 Βοσκόμεναι ψυχῆν τε καὶ ἄψα νύκτα καὶ ἡμῆρ,
 Οὐρανὸθεν κατάγουσιν ἐπὶ χθόνα μητέρ' ἐμοῖα
 Πρῶτων μὲν ὁμῶσεσιν ἀναστέμεν, οἷον ἀλέθρου
 Δίκτυον! οἱ πικροὺς μὲν ἀεὶ στυγέουσιν ἀνακτας,
 145 Τοὺς δ' ἱεροὺς πατέουσιν ἀναίδεες, οὔτε κακῶσιν

At hæc quidem cum a patribus fidem Deo gratam accepisset,
 Aurea hac catena natos suos cinxit,
 Masculum gerens animum in forma feminea,
 120 Tantum attingens terræ, tantumque de mundo sollicita,
 Quantum ut in cœlestem vitam protrudat omnes
 Suas opes, agilisque in cœlum gressus erigat.
 Ille vero priscis oleaster sub simulacris
 Degebat, sed penitus in præclaram olivam inaitus est,
 125 Tantumque ex generosa radice hausit, ut tegeter
 Arbores, et multos satiaret mellito fructu;
 Canus mente, canus et capite,
 Mellitus, blandiloquus, Moses novus, alter Aaron,
 Medius inter homines et cœlestem Deum
 130 Stans, ac puris mysteriis et victimis
 Nostris, tum etiam illis, quas intus sancta mens immolat,
 Mortales, et immortalem magnum Deum in unum conjungens.
 Tali ego patre et matre, quibuscum alios comparare
 Nefas est, sed quos inter se comparari non veto;
 135 Atque illos quidem observans et fovens laborantes,
 Spes deliniebam animum meum, ut optimum aliquid
 Adimplens, et imposito fungens a natura officio. Illud autem
 Certo constat, barathris refertam esse improborum viam,
 Quandoquidem mihi etiam ex bono malum evenit.
 140 Nam multæ me et molestæ sollicitudines
 Quæ mentem ac membra die ac nocte rodunt,
 E cœlo deprimunt in terram matrem meam.
 Primum quidem servis imperare, quale exitii
 Rete! qui acerbos dominos semper oderunt,
 145 Pios autem conculcant impudenter, nec malis

120 Τόσσον, et versu seq. ὄσσον. Ita Chig. Edit.
 ὄσσον.... τόσσον.

124 Πυθμέν'. Sup. lin. Reg. Cod. ρίζαν.

128 Μελιχός. Regg. 991, 992, μελιχροός. Mox,
 ἢ τις Ἀαρῶν. Reg. Cod. εἴ τις, et sup. lin. ἢ ἀλ-
 λος τις.

130 Ἐσθηκῶς. Coisl. ἐσθηκῶς.

137 φέρων. Sic Reg. 39. Edit. φέρω. Reg. 991
 sup. lin. ἐπίδοός.

139 Ὡς πικρὸς. Ita Reg. 992. Sup. lin. 991, ἠνίκας,
 δε. Edit. ὄππότε.

140 Καὶ γὰρ δὴ. Sic Reg. 991 et Chig. Deest
 δὴ in editis; sed postulat metrum.

METRICA VERSIO.

Illa quidem a patribus fidei pia semina ducens,
 Natorum aurata devinxit colla catena,
 Feminea in forma mentemque animumque virilem
 Gestans, ac terram fluxique negotia mundi
 Hactenus attingens, ut cœlo provida cunctas
 Ferret opes, et summa levis volitaret ad astra.
 At pater ante quidem sœde simulacra colebat.
 Insitus at pulchræ post hæc oleaster olivæ,
 Tantum de pingui radice accepit, ut altas
 Obtegeret cedros, mellitaque pabula multis,
 Pabula, quæ saturant animos, et ad æthera tollunt,
 Porrigeret, tum mente, senex, tum vertice canus:
 Lenis, dulciloquus, Moses novus, alter Aaron,
 Mortales inter medius Numenque supremum,
 Perque preces puras, et per solemnia sacra,
 Atque ea, quæ peragit sibi mens bene conscia, certo
 Fœdere amicitia jungens hominesque Deumque.
 Hæc mihi stirps generis, vitam hi lucemque dedere,

B Cum quibus haud fas est quemquam exæquare, sed
 [ambos
 De palma inter se tantæ contendere laudis
 Nil vetat. Hos igitur depressos mole laborum
 Sollicitus curans, spem lætam corde fovebam,
 Utpote præclaro perfungens munere, jura
 Natureque sua exsolvens, sed scilicet illud
 Verum est, quod barathris tota est via plena ma-
 lorum:

Quandoquidem officium nobis laudabile noxam
 Attulit, infaustumque habuit res optima finem.
 Difficiles etenim curæ densoque ruentes
 Agmine, rodentes animum resolutaque membra,
 Me totum in terram, de qua mortale creatum
 Est genus, assidue volvunt misereque fatigant.
 Nam primum imperio famulos constringere, qualis
 Exitii laqueus? Dominos qui semper acerbos
 Oderunt, contraque pios calcare proterve

Ἦπιοι, οὐτ' ἀγαθοὺς εὐπειθέες· ἀμφοτέροις δὲ
 Κέντρα χόλου πνεύοντες ὑπὲρ νόον. Αὐτὰρ ἔπειτα
 Κτῆσίν τ' ἀμφιέπειν, καὶ Καίσαρος ἀγθος ἐπ' ὤμων
 Ἄλῃν ἔχειν, κρατερῆν τε φέρειν προηκτῆρος ὀμοκλήν
 150 (Δασμὸς γὰρ μερόπεσσι ἐλευθερον ἤμαρ ἀτίζει
 Ἐσπόμενος κτεάτεσσι, πέδη δ' ἐπὶ χειρὶσι κείται),
 Ἄμφι τε πληθούσης ἀγορῆς θρόνον, ἠδὲ θοώκους
 Ἰψήλους, θνητῆσι δικασπολήσιν μέλοντας
 Στρωφᾶσθαι, ῥήτραις τε φέρειν κλόνον ἀντιπάλωσιν,
 155 Ἡδὲ νόμων στρεπτήσιν ἐν ἄρκυσιν ἄλγεα
 [πάσχειν,
 Ἐνθα μῦθος τε πόνος τε, κακοὶ δὲ τε πλείον ἔχουσιν
 Ἐσθλῶν, οἱ δὲ νόμων ἐπιτάρροθοι, ἀμφοτέροισιν

A Ὦνιοι· ἦν δὲ κακὸς τις ἔχοι πλεον, οὗτος ἄριστος.
 Τίς κεν ψεύδεα πολλὰ, δολοπλοκίας τ' ἀλέοιτο
 160 Νόσφι Θεοῦ, τοιοῦδος μετ' ἀνδράσιν: Ἡ γὰρ
 [ἀνάγκη
 Προτροπάδην φεύγοντα κακοὺς ἀπὸ πάντα τινάξει,
 Ἡὲ καὶ ἀμπλακίησι μελαινέσθαι φίλον ἦτορ·
 Ὡς τε πυρὸς μαλεροῖο κακῆι πελάοντας αὐτμῆι,
 Ἡ πυρὸς, ἠὲ καπνοῦ σημήνια λυγρὰ φέροντας.
 165 Ἄλλὰ τὰ μὲν κ' ἐπιεικτά. Τὸ δ' ἄλγιον ἔλκος
 [ἔμοι γε,
 Ὅσσα κασιγνήτοιο βίον ἀπὸ τόνδε λιπόντος
 Ἐτλην, καὶ παθεῖν ἔτι γ' ἔλπομαι. Οἱ γὰρ ἀέλπτοισι
 Πήμασιν ἐμπελάσαντες, ἀρεῖονα οὐ δοκέουσι.

Placidi, nec bonis dociles; in utrosque autem
 Bilis aculeus spirant ultra modum. Deinde vero
 Rem familiarem administrare, et Cæsaris pondus humeris
 Semper sustinere, ac duram audire exactoris vocem
 150 (Tributum enim liberos dies hominum dedecorat
 Comes possessionum, et labia vinculo constringit);
 Circa frequentis fori tumultum, ac sedes
 Excelsas, miseris litibus sollicitos
 Versari, et sermonum delitigantium strepitu obtundi
 155 Ac legum volubilibus laqueis molestiam pati,
 Ubi pugnae, et labores, ac malis plus tribuitur
 Quam bonis, ipsique legum arbitri utrisque
 Venales; et si improbus ditior sit, is optimus est.
 Quis tot mendacia et tortuosas fraudes vitaverit
 160 Absque Deo, et cum talibus hominibus? nam necesse est
 Aut rapide fugientem malis omnia projicere,
 Aut dulcia corda delictis infuscari;
 Velut ii, qui fervidi ignis noxio appropinquantes fumo,
 Aut ignis, aut fumi tristia signa referunt.
 165 Atque hæc quidem tolerabilia. Tristius autem mihi ulcus,
 Quæcumque fratre ex hac vita sublato
 Passus sum, et adhuc passurum spero. Nam qui insperatas
 In ærumnas inciderunt, meliora non exspectant.

147 Ἰγὰρ νόον. Id est, iræ stimulus utrisque
 spirantes, quibus vis mentis impar sit, quasi ad iram
 provocantes, sic ut sana mente vel constantem deji-
 ciant. COMBESISIUS.

149 Προηκτῆρος. Alludit ad illud Job xxxix, 8:
 Clamorem exactoris non audit.

151 Πέδη δ' ἐπὶ. Sic Coisl. et Reg. 992. Edit.
 πέδη ἐπὶ.

154 Ῥήτραις. Coisl. ῥήτρης, non male, si lege-
 retur etiam ἀντιπάλωιο.

157 Ἐπιτάρροθοι. Sup. lin. 992 βοηθοί, legum
 defensores.

158 Ἐχοι πλεον. Quamvis præclare stet hæc
 sententia, legitur tamen in pluribus veteribus co-
 dicibus, ἔσι πλεον. Schol. Coisl. οὗτος ἄριστος, ἂν

ἐν κακῆι πλεονεκτοῖη τὸν ἕτερον, is optimus, qui
 alium malitia superaverit.

159 Δολοπλοκίας. Chig. et ex Regg. unus δολο-
 πλακίας. Edit. male δολοπλοκίας.

160 Νόσφι Θεοῦ. Reg. 991 ad marg. χωρὶς Θεοῦ
 ἀντιλήψεως, ὅλον ὅτι καὶ συμμαχίας.

163 Πελάοντας. Ita Coisl. et duo Regg. Edit.
 πελάσσοντας.

164 Φέροντας. Chig. φέρονται.

167 Παθεῖν ἔτι γ'. Chig., Coisl. et unus Regius,
 παθεῖν γ' ἔτι.

168 Ἀρεῖονα οὐ δοκέουσι. Seneca in Thyest.

Proprium hoc miseris sequitur vitium:

Nunquam rebus credere lætis;

Redeat felix fortuna licet,

Tamen afflictos gaudere piget.

METRICA VERSIO.

Audent, nec pravis placidi, nec jussa bonorum
 Explentes, verum malesano in utrosque furore
 Ardentes, odiumque animis inmane gerentes.
 Altera jam sequitur patriorum cura bonorum,
 Quodque mihi semper manibus perferre necesse est
 Cæsareum pondus, vocemque tributa legentis
 Audire horrissonam (collatio namque tributi
 Libera permagno conturbat corda dolore
 Divitias comitans, ac linguæ vincula nectit);
 Tum circa turbas animum versare forenses,
 Litibus atque dies miseris impendere totes,
 Oppositisque graves dictis miscere tumultus,
 Ac legum implicitum laqueis mala plurimam ferre.
 Hic labor, hic infesta acies, hic sæpe malorum
 Causa bonam superat: qui vero legibus esse

B Præsidio debent, horum venalis utrisque
 Et pretio est addicta fides; ita, sit modo dives,
 Improbus est meliore loco, victorque recedit.
 Quisnam inter tales homines, nisi Numinis adsit
 Gratia, tot fraudes, quis tot mendacia vitet?
 Aut etenim volucris fuga suscipiatur oportet,
 Omnia linquanturque malis: aut pectora chara
 Multiplici errorum fœdari labe necesse est:
 Ut qui se flammæ propius junxere vaporis,
 Aut flammæ aut fumi referunt in corpore signa.
 Verum hæc perferri possint. Ast acrius illa
 Urunt, et gravius faciunt in pectore vulnus,
 Quæ tulimus, fratrem postquam mors dira perem̄t
 Cæsarium, atque etiam post hæc perferre timemus.
 Nam quos præter spem res afflixerit sinistræ,

Τοῦ μὲν ἐγὼ ζώντος, ἔχον κλέος ὄν ἀπ' ἄλλων.
 170 Οὐ γὰρ ἐμὲς ποτε πλουτοῦς εἰς φρένας, οὐδέ τις
 [ἀλκί].
 Ἄλγεα δὲ, στοναχὰς τε, ἐπαι θάνα, μούνας ἐδέχμην.
 Χρήματα δ' ὅσ' ἐπέπαστο, τὰ μὲν λάβε γαλα χανοῦσα,
 Νικαίη βρασμοῖσιν ὅτ' ἤρπικεν ἄλλα δ' ἀλιτρῶν
 Ἄρπαγδην παλάμησιν, ἐλώρια θήκατο δαίμων.
 175 Αὐτὸς δὲ κρυφθεὶς μόρον ἐκφυγεν, οὐρανόιο
 Χεῖρα Θεοῦ τανύσαντος ὑπὲρ τέγος, ἐμβαπερ ἦεν.
 Ὁ μοι Καισαρίο! Πάρος γε μὲν ἐν βασιλείοις
 Ἄσθῆρ ὡς τις ἑλαμπας ἑωσφόρος, οὐνομα σεμνόν,
 Ἄκρα φέρων σοφίης τε καὶ ἤθεος ἡμερέντος,
 180 Καὶ πολλοὺς σθεναροὺς τε φίλους κομῶν ἐτά-
 [ροισι.

A Πολλοὺς μὲν μογερῶν ἄκος εὔραο σώμασι νοῦσαν
 Πολλοὺς δ' αὖ πεινῆς λύσειν ὤπασας, αἴσιμα βέξων.
 Νῦν δὲ θανῶν, πολλοὺς κόρσας κύνας, οἱ μ' ἄλωμα
 Πάντοθεν ἐσταμένοι· πηῶν δὲ μοι οὐτις ἀρῆγει.
 185 Παῦροι δ' αὖ φιλοῦσιν ὁμοῖα δυσμενέσσαι.
 Πρὶν τι λαβεῖν τίουσιν, ἀτὰρ στυγέουσι λαβόντας.
 Ὅς δρυὸς ὕψικόμοιο, βλαῖς ἀνέμων ἐριπούσης,
 Κλῶνας ἀφαρπάζουσι περιστάθην ἀλλοθεν ἄλλος,
 Ἥ μεγάλην, φραγμοῖο διαβραυσθέντος, ἀλίμη
 190 Νηλεϊῶς τρυγῶσι παρατροχάοντες ὀδῆται,
 Καὶ δρυμέθεν μονόφορβος ἐπ' δηλήσασ' ἐβόντι·
 Αὐτὰρ ἐμοὶ πόνος ἐστὶν ἀγάστονος. Οὐτε κορσῶν
 Πάντας ἔτι σθένος ἐστὶν ἐμῆς χειρὸς, οὐτ' ἀπειρώται
 Ἐς οὐ γὰρ πρώτιστον ἀποτμήξας βίβτοιο

650-661 Ac illo quidem vivente, maximo eram in pretio.

170 Non enim unquam mentem meam ceperant divitiæ aut alta dignitas.

Et mærorum et gemitus, postquam ille mortuus est, solus excepi.

Quidquid autem habuit pecunie, partim cepit terra dehiscens,

Cum Nicæa excussa corruit: cætera improborum

Rapacibus manibus prædam dæmon posuit.

175 Ipse vero abditus mortem effugit, caelesti

Manum Deo super domum, ubi erat ille, extendente.

O mi Cæsari! Prius quidem in aula

Velut astrum lucidum fulgebam, nomen venerabile,

Primas ferens sapientiæ et morum amabilium,

180 Multorumque et potentium sædulum amicitia florens.

Multis quidem corporibus remedia tristium invenisti morborum;

Multis etiam paupertatis solutionem, præclare faciens, præbuisisti:

Nunc autem mortuus satiasti canes, qui me allatrant

Undique instantes; propinquorum autem nemo mihi in auxilium venit.

185 Nonnulli autem similiter ac inimici diligunt.

Colunt, antequam accipiant; ubi accepere, oderunt.

Quemadmodum excelsa quercu ventorum impetu dejecta,

Ramos diripiunt circumstantes alii aliunde,

Aut magnam, maceria effracta, vineam

190 Crudeliter vindemiant prætereuntes,

Etiamque e silvis aper suo læsit dente:

Rursus mihi labor est molestissimus. Nec jam satiare

Omnes manus mea valet, neque arcere.

Nam ex quo primum a sæculo avulsam

160 *Olor ἀπ' ἄλλων. Ea etiam claritate, quam ex
 alio nancisci licet, quæ extrinsecus provenit.*

170 *Ἄλκῆ. Coisl. sup. lin. τοῦδ' δυναστείας, ro-
 bur potestatis.*

175 *Nικαίη. Ita habet codex Coislianus, et Schol.
 Editi vero Νικαίης.*

177 *Βασιλεῖος. Coisl., Schol., Chig. et Reg.,
 unus βασιλῆος.*

180 *Σθεναροῖς. Reg. 992 σθεναροῖς.*

181 *Εὔραο. Chig. εὔραο.*

184 *Πηῶν. Sup. lin. συγγενῶν.*

187 *Ἀνέμων ἐριπούσης. Sic Coisl. ejusque in-
 terpres. Chig. et unus e Regiis. Edit. ἀνέμων ἐ-
 ριπούσης.*

190 *Τρυγῶσι παρατροχάοντες. Ita Coisl. et
 Reg. 39. Edit. τρυγῶσι παρατροχάοντες.*

192 *Ἀγάστονος. Reg. 994, sup. lin. πολυστή-
 νακτος.*

METRICA VERSIO.

Vix meliora sibi promittere tempora possunt.
 Nominis eximii, dum viveret ille, fruebar
 Splendore. Haud etenim nummorum insana cupidio
 Me tenuit, visque ulla animum pellexit amore.
 Ast illo extincto gemitus tristesque dolores
 Excepi solus. Nam quas quæsierat ille
 Divitiæ, partim tellus Nicææ dehiscens
 Exhaustit, partim manibus fortuna scelestis
 In prædam dedit. Ipse autem fera spicula mortis
 Vitavit, tecti coopertus membra ruina,
 Auxilii dextram Christo tendente superne.

O mihi Cæsarii charum et venerabile nomen!
 Qui prius ut rutilum fulgebam sidus in aula,
 Primam doctrinæ laudem vitæque probatæ
 Et morum referens, multisque ornatus amicis:
 Multorum ipse quidem solvisti corpora morbis,
 Ac pietate tua multorum tristis egestas
 Pulsa est. At vero satiasti lumine cassus
 Multorum ora canum, qui me latratibus urgent

B Undique cingentes miserum: nec ferre propinqui
 Auxilium fracto curarum mole laborant.
 Nec mihi se multi veros testantur amicos,
 Hostibus haud multo meliores. Namque priusquam
 Accipiant, magno me complectuntur honore:
 Verum odii virus, simul ut capere, profundum.
 Non secus ac magnæ quercus, quam percussit in-

Vis boreæ, quisvis festinat tollere ramos:
 Utque jacet cultæ penitus cum diruta vitis
 Maceries, parci gravidis jam nemo racemis:
 Atque etiam hanc truculentus aper, sociumque per-

E nemore egrediens populatur dente recurvo.
 At mihi lucidus labor est, satiare nec ultra
 Omnes jam valeo, nec pellere viribus ullis.

Namque ex quo primum a mundo fallace re-
 Ipse salutaris animam conjungere cœpi

195 Ψυχὴν οὐρανόισι νοήμασι μίξα φαεινοῖς,
 Καὶ με φέρων νόος αἰτῶς ἀπόπροθι σαρκὸς ἔσθην,
 Ἐνθεν ἀναστήσας, σκηνῆς δέ με κρύψε μυχοῖσιν
 Οὐρανίης, Τριάδος δὲ φάος περιλαμψεν ἠπωπᾶς
 Ἡμετέρας, τῆς οὐ τι φαάντερον εἰσενόησα,
 200 Ἵψιθρόνου Ἰξυόν τε σέλας καὶ ἄφραστον ἰεῖατος,
 Ἦ τ' ἀρχὴ πάντεσσιν, ὅσα χρόνος ὀφθῆεν εἰργεῖ·
 Ἐκ τοῦ δὴ κόσμου τ' ἔθανον, καὶ κόσμος ἐμοὶ γε·
 Καὶ νέκυσ ἔμπνοός εἰμι, τὸ δὲ σθένος ὄσον ἀείρω·
 Ζωὴ δ' ἄλλοθι μοι, στενάχω δ' ὑπὸ σαρκὶ παχείῃ,
 205 Τὴν βᾶ σοφοὶ καλέουσι νόον ζῶον. Ἰσχανῶ δέ,
 Τῆσδε λυθεὶς βιοτῆς τε καὶ ὄψιος ἀχλυοσσεύσης,
 Καὶ χαμαὶ ἐρχομένων, πλαζόντων πλαζομένων τε,
 Ἐσταῖ εἰσφοράν καθαρώτερον, οὐκέτ' ἀμυδροῖς

A Μίγδην εἰδῶλοισι πεφυρμένα, ὡς τοπάρουθεν,
 210 Οἷς τε καὶ δευτάτοιο νόου πλάζονται ὄπωπαί,
 Αὐτὴν δ' ἀτρεκίην καθαροῦ νοδὸς ὀμματι λυῖσσαν.
 Ἄλλὰ τὰ μὲν μετόπισθε· τὰ δ' ἐνθάδε καπνὸς ἄτιμος,
 Ἦ κόνις, ὃ βιότοιο μέγαν βίον ἠλλάξαντο,
 Ἵψηλὸν χθονίοιο, καὶ ἔμπροσθεν ἀλλυμένιοιο,
 215 Τοῦνεκά μοι καὶ πάντες ἐπέχραον, οὐδ' ἐθέλουσι
 Χάζεσθαι, σπεύδοντες ἐτοιμοτάτην ἐπὶ θήρην.
 Αἱ αἰ Καίσαριος δὲ λυπρὴ κόνις, ὅστις ἐμεῖο
 Ὀχλοῦ ἅπαντ' ἀπέεργε, διδοὺς ἅπαν ἀχθοῦ ἀλεύσκειν·
 Τῶν ὡς οὐπω τις ἀδελφεὸν ἄλλος ἔτισαν,
 220 Αἰδόμενός θ' ὡς εἰ τις ἐὼν πατέρ' ἀμφεγαπᾶ
 [ζων.
 Αὐτὰρ ἐγὼν οὐ τόσσου ὀδύρομαι, οὐ βιότοιο

195 Animam caelestibus ac lucidis cogitationibus immersi,
 Meque excelsa mens hinc sublata a carne
 Separavit, ac tabernaculi caelestis penetralibus
 Abscondit, Triadisque lumen oculis meis
 Afulsit, qua nihil lucidius cogito, quæ alto sedet
 200 In throno, et communem ac non inenarrabilem splendorem emittit,
 Quæ omnibus principium est, quæcunque tempus a caelestibus dirimit :
 Tempore ex illo mortuus sum mundo, et mihi mundus :
 Et mortuus sum spirans, et vires similes somniis :
 Vita autem alibi mihi est, et sub ponderosa carne ingemisco,
 205 Quam sapientes vocant mentis tenebras. Concupisco autem
 Ab hac vita solutus, et ab obtusiore visu,
 Et ab hominibus humi gradientibus, decipientibus et deceptis,
 Stantia intueri purius, nec jam obscuris
 Promiscue simulacris, ut prius, infuscata,
 210 Quibus vel acutissimæ mentis acies decipitur,
 Sed ipsam veritatem puræ mentis oculis conspicerem.
 Atque hæc quidem posterius : presentia vero fumus sordidus
 Aut cinis sunt illis qui hac vita magnam vitam commutarunt,
 Sublimem terrestri, et stabilem pereunte.
 215 Idcirco omnes in me irruerunt, nec volunt
 Recedere, paratissimam ad prædam properantes.
 Heu! heu! Cæsarius tristis cinis, qui a me
 Tumultum omnem arcebat, et onere omni levabat,
 Tantum mihi honoris habens, quantum nemo unquam fratri suo,
 220 Tantum reverentiæ, quantum quis dilecto patri.
 Sed ego non tantum lamentor dissipatas opes,

201 *Ἐργεῖ*. Sic Chig. et e Regg. unus. Coisl. ὕφοτ' ἔεργεῖ. Edit. ἔργεῖ.
 205 *Ἰσχανῶ*. Consentiant omnes codices in hac voce. Edit. ἰσχανῶν.
 208 *Ἐσταῖ*. Observat Billius vocem hanc in plurali neutro, non in masculino esse accipiendam, ut *rebus fluxis* opponatur.
 209 *Πεφυρμένα*. Sic codices. Edit. πεφυρμένον.
 213 *Ἦ κόνις*. Chig. aliique codices, ἦ κόνις βιότοιο. At cum editis consentiunt Coisl. ejusque in-

terpres, ac ipse etiam Schol., cujus hæc sunt : κόνις λέλογισται τοῖς ἀλλαξαμένοις βίου βίον.
 217 *Καισαρίως δέ*. Chig. Καισαρίω λυπρὴ κόνις, Μοχ ὅστις ἐμεῖο. Ita Reg. 39, Coisl. et alii. Edit. ἐμοῖο.
 218 *Ἄπαντ' ἀπέεργε*. Sic plures codices accuratius quam edit., ἀπέεργε.
 220 *Ὡς εἰ τις*. Coisl. atque uno e Regiis ἢ οὕτως. *Ea me observantia, qua nemo patrem colit.*
 221 *Ὁ βιότοιο σκιδνωμένου*. Hic bene observat

METRICA VERSIO.

Consiliis, tota meditans caelestia mente,
 Illaque subvectum procul hinc a carne locavit,
 Ac me caelestis scenæ penetralibus imis
 Abdidit, atque oculis lumen mirabile nostris
 Fulsit adorandæ Triadis, præclarior omni
 Lumine, quæ radiis lustrat communibus orbem,
 Omnibus et rebus, dirimit quas tempus ab arce
 Æthereæ, vitæ fons et natalis origo est :
 Tempore ab hoc mundo sum mortuus, et mihi
 [mundus ;
 Viribus infemis ego sum, vivumque cadaver ;
 Vita mihi est alibi : verum sub corpore crasso,
 Quod mentis tenebras sapientum turba vocavit,
 Illacrymo, et gemitu imo de pectore duco,
 Atque hujus cupio laxatus compede vitæ,
 Et visu nebuloso, et humi reptante solutus
 Cæcæ hominum, qui falluntur falluntque vicissim,

B Purius æternas oculis res tangere, non jam,
 Ut prius, obscura confusus imagine rerum,
 Qua vel falluntur peracutæ lumina mentis :
 Sed puræ mentis verum ipsum lumine cernens.
 Ast hæc posterius : nunc autem fumus inanis
 Hi sunt et pulvis tenuis, quicunque caducam
 Hanc vitam atque humilem commutaverunt futura,
 Quæ certa est, et in omne manet durabilis ævum.
 Idcirco me nunc animis hostilibus omnes
 Ter miserum sine fine premunt, ac præpete cursu
 Objectam velut ad prædam facilemque feruntur.
 Heu! heu! Cæsarius, tristis pulvisculus, omnes
 Qui turbas a me arcebat, curasque fugabat,
 Qui mihi, dum vitæ dono frueretur, honoris
 Tantum habuit, quantum nec fratri detulit ullus,
 Meque instar chari timuit coluitque parentis.
 At mihi non tanta est lugendi causa, quod omnibus

Σκιδναμένου, τὸν ξυὸν ἔχειν ἐπόθησα πενιχροῖς,
 Οὐδ' αὖτε κατ' ἑὸς ἔων ἐπιθήμιος ἠνθάδ' ἀλήτης,
 Ἐς χέρα δ' Ἰψίστου ὄρων δάττειραν ἑάων·
 223 Οὐ κῆρι θνητοῖσιν ἀπεχθέος εἵνεκα λωδης,
 Ἦτε καὶ ἦπιον ἄνδρα χλόου πύμπλοισι τάχιστα·
 Οὕτε κασιγνήτων, οὐς μοι τάφος ἀμφικαλύπτει,
 Ἄκουμόρους, πάντεσσιν ἐπιχθονίοισιν ἀγητοῦς,
 Ὅσων ἐμὴν ψυχὴν ὀλοφύρομαι, ὡς τις ἀνασσα
 230 Καλὴν τε μεγάλην τε καὶ εὐγενέων βασιλῆων,
 Εἰσορῶν στιβαρῆτιν ἀλυκτοπέδαις μογέουσαν,
 Ἦν δορὶ δυσμενέοντες ἔλον, χαλεπῇ δ' ἐνέδρισαν
 Δαυλοσύνη, καὶ στυγνὰ κατὰ χθονὸς ἄματ' ἐρείδει.
 Τοια πάθον· τοιοῦδ' ἄρ' ἔχω κατακάρδιον ἔλκος.
 235 Ἀρχαίη φάτις ἐστίν, ὅτ' ἐγγριμψῆσιν ὀδόντα

A Πικρὸς ἔχισ κακοεργὸν ἐπ' ἀνέρι, λείγιον ἔλκος
 Μούνοις τόνδ' ἐθέλειν ἀγορευέμεν, οἷσιν ὁμοῖον
 Λυγρὸς ἔχισ πυρρῆντι χλόῳ ἐνομόρητο λογῆν·
 Τὸν γὰρ δὴ καὶ μούνον ἐπίστασθαι κακῆν ἄλλος,
 240 Ὡς καὶ ἐγὼ κείνοισιν ἐμὸν πόνον ἐξαγορεύω
 Οἷσιν ξυὸς ἔρως, ξυὸν κακῶν, ἄλλος ὁμοῖον.
 Μούνοι γὰρ κεν ἔμολο φιλῶς δεξαίματο μῦθον.
 Καὶ γοερῆς κραδίης μυστήρια γνοῖεν ἄριστα,
 Οἱ σταυροῦ ποδῶντες ἐπωμαδῶν ἀχθος ἀείρειν,
 245 Καὶ μεγάλου Βασιλῆος ἐν ἔρκει μοῖραν ἔει
 Εὐδοίην στέργουσι, καὶ οἰκταῖρουσι πάντας,
 Τοῖς δ' ἄλλοις κεν ἔοιμι γέλως ἐπὶ κήδεα βίων,
 Ὅν πίστις κραδίην ἀκρῆν ἐχάρειεν ἔλαρρῃ,

Quas cum pauperibus communes habere optabam,
 Utpote et ipse advena hic et erro.
 In manum Altissimi respiciens bonorum largitricem :
 225 Nec tantum ob invisam omnibus mortalibus injuriam,
 Quæ etiam mansuetum hominem ira implet promptissime ;
 Nec fratrum causa, quos nunc mihi sepulcrum tegit,
 Inmatura morte abreptos, omnibus hominibus mirabiles,
 Quantum animam meam doleo, velut si quis gravibus
 230 Et insolubilibus catenis dolentem viderit pulchram,
 Et magnam, et ex generosis regibus ortam reginam,
 Quæ armis ab hostibus capta, et molestæ astricta
 Servituti, tristes oculos in terram defigit.
 Talia passus sum ; tale ulcus intra cor gero.
 235 Antiquus sermo est, si cui immiserit dentem
 Maleficum acerbis serpens, cum perniciosum ulcus
 lis solis narrare velle quibus similem
 Dirus serpens inflammato veneno inussit perniciem ;
 244-245 Hujc enim, et quidem soli cognitum esse malum dolorem.
 240 Sic etiam ego illis æruinam meam edisseram,
 Quibus communis amor, commune malum, similis dolor.
 Soli enim hi dicta mea amice exceperint,
 Et mœsti cordis optime mysteria noverint,
 Qui crucis pondus humeris atollere cupientes,
 245 Ac partem in magni Regis septis habentes,
 Rectam viam deligunt, et lapsos wiserantur.
 Aliis vero risum mala mea referens exstiterim,
 Quorum levissima fides summa cordis impressit,

Billius non vitam, sed facultates et opes, quæ post
 Cæsarii mortem ab iis qui imperatorii fisci curam
 gerebant, direptæ fuerant, significari. Quod autem
 sequitur, τὸν ξυὸν, idem est ac si dixisset ὃν κοινόν.
 224 Δάττειραν. Hæc lectio, quam duo Regii et
 Coisl. suppeditarunt, potior visa est quam vulgata,
 δάττειραν, magisque sapit Homerum, quem sæpe
 Gregorius imitatur. Hinc tollenda particula γε, quæ
 abundat in edit.

229 Ὡς τις ἀνασσα. Sic habent Regii
 992, necnon et Coislinianus ejusque interpreti
 Schol. Chig. Edit. autem ὡς τιν' ἀνασσα.
 236 Λολύγιον ἔλκος. Sic mss. Edit. λολύγιον.
 237 Ὀλοῖον ὁμοῖον. Adagium est quo signifi-
 mus dulcissimam esse eam consolationem, quæ
 eo proficiscitur, qui iisdem calamitatibus ab-
 est quibus ille quem consolatur, Bui.

METRICA VERSIO.

Censu diripitur, manibus dispersus iniquis,
 Quem cum pauperibus communem semper habere
 Optavi, velut ipse etiam mendicus et exsul,
 Advena que in terra, porrectricemque bonorum
 Numinis ad dextram supplex mea lumina tollens :
 Non etiam nobis quia æva injuria facta est,
 Quæ solet et faciles animos turbare dolore :
 Non quia præceleri facto mors aspera fratres
 Sustulit, egregios fratres, quosque omnibus æque
 Reddiderat fama celebres pulcherrima virtus :
 Quantum animæ doleo satum miserabile nostræ,
 Quam velut illustrem dominam, formaque decora
 Conspiciam, et claris regum natalibus ortam,
 Aspicio gravibus vinctam oppressamque catenis,
 Quam manus hostilis bello superavit et armis,
 Servitioque tenet mœrentem, et lumina terræ
 Figentem lacrymis stillantia. Talia namque
 Sum passus, talemque premo sub corde dolorem.

B Injeto quemquam, ut dicunt, si dente non
 Cæruleus serpens, vulnusque infixit acerbum
 Non aliis cupit ille suos memorare dolores,
 Quam quibus est etiam fusum a serpente venus
 Hos etenim tantum solos vium nosse doloris.
 Haud secus his nostrum hunc commemoramus
 Fert animus, quibus idem amor est, eademque
 Consimilisque dolor. Namque hi duntaxat
 Excipient mea verba animo, cordisque gemens
 Optima cognoscent mysteria, qui cupientes
 Dulce suis humeris pondus plenumque salutem
 Ferre crucis, partemque in magni Regis
 Cœlitibus septis, simul ipsi tramite recto
 Pergunt, atque pio miserantur corde cadentes
 Quipe aliis risum, referens mea fata, motus
 Quorum extrema fide leviter sunt corpora im-

Ὀὐδὲ διὰ σπλάγγων ἤλω' ἱμερος ὄξυς Ἄνακτος·
 250 Ζῶσι δ' ἐνθάδε μόνον ἐφημέρια φρονέοντες.
 Ἄλλ' οἱ μὲν φθινύθουσιν, ἐπεὶ πάντεσσιν ὁμοίως
 Γλώσσαν ἐφοπλίζουσιν, ἐτοιμώτατον βέλος, ἄλλοις
 Ἔσθλοισ, ἡδὲ κακοῖσιν. Ἐγὼ γὰρ μὲν οὐτὶ γόοιο
 Λήξω, πρὶν σπονδέσσαν ὑπεκφυγέειν κακότησα,
 255 Καὶ μάργοις παθέσσει νόου κληῖδ' ἐπιθεῖναι,
 Οἷς νῦν πάντα θύρετρα πικρῶς Σατάν ἐξεπέτασσε,
 Πρόσθεν ἐργομένοισιν, δὲ ἔσκαπε χεῖρ με θεοῖο,
 Οὐδ' εἶχεν κακίη πρόφρασιν πέλας. ἦ ῥα τάχιστα
 Ἄπτεται, ὡς καλὰ μιν γε πυρὸς μένας ἐγγυς εὐοίστης,
 260 Ἄχρη καὶ ἐξ ἀνέμοιο πρὸς ἡέρα πυρὸς ἀερῆ.
 Ὡς ἔφελον κρημνοῖσι, καὶ οὖρασι, καὶ σκοπέλοισι
 Κρύψαι τῶνδε πάροισιν ἐμὸν δέμας· ἦ κεν ἅπαντα
 Τόνδε βλον, βίβου τε φυγῶν σαρκὸς τε μερίμνας,

Α Χριστὸν ὄλον φορέεσκον ἐνὶ φρεσίν, ὅλος ἀπ' ἄλλων
 265 Ναιετάων, οἷψ τε θεῶν νόον ἀγνὸν αἰείρων·
 Μέσφ' ὅτε καὶ κούφῃσι σὺν ἐλπῖσι τέκμαρ ἐπέσπον.
 Ὄφελον' ἀλλὰ πόθος με φίλων κατέρυκε τοκῆων,
 Ἐλκων, οἷα τάλαντον ἐπὶ χθόνα· οὐτὶ πόθος γὰρ
 Τόσσον, ὅσον μυελόν τε καὶ ἔγκατα πάντα δαΐζων
 270 Οἶκτος, ὅτις παθέων ἀγανώτατός ἐστιν ἀπάν-
 [των,
 Οἶκτος μὲν πολῆς θεοειδέος, οἶκτος ἀνῆς,
 Οἶκτος ἀπαιδῆς, οἶκτος δὲ τε καὶ περὶ παιδός,
 Ἡ ῥα περιτρομέουσι, γλυκὺν πόνον αἰὲν ἔχοντες,
 Ὄφθαλμὸν βίβου, καὶ ἄλγεσιν ἀσχάδωντα.
 275 Ὡ βίβλοι τοπάρουθε μέλον, τὰς Πνεῦμ' ἐχά-
 [ραξεν
 Εὐαγέων γλώσσησι, καὶ ἔνδοθι γράμματος ἐσθλοῦ

Nec in viscera vividus amor Regis penetravit;
 250 Sic autem vivunt, ut caduca tantum sapiant.
 Sed illi quidem pereant, quippe qui linguam, paratissimum
 Telum, in omnes alios similiter exacuunt,
 Sive bonos, sive malos. Ego autem gemere non cessabo,
 Quin prius luctuosam effugerim pravitatem,
 255 Et protervis mentis affectibus clavem imposuerim,
 Quibus nunc valvas omnes scelestus Satan aperuit
 Antea cohibitis, cum me tegetet Dei manus.
 Nec occasionem propinquam haberet malitia, quæ citissime
 Invadit, velut ignis ardens stipulam vicinam,
 260 Donec etiam a vento flamma in aerem tollatur.
 Utinam præruptis locis et montibus et scopulis
 Ante hos eventus meum corpus abdidissem: sic enim omnia
 Sæculum, ac sæculi carnisque sollicitudines fugiens,
 Totum Christum portare corde, solus ab aliis
 265 Habitans, solique Deo puram mentem attollens,
 Donec cum spe levi diem extremum claudam.
 Utinam! Sed amor me tenuit parentum,
 Instar ponderis in terram trahens: nec tamen tantum
 Amor, quantum medullas et interiora omnia peredens
 270 Miseratio, omnium animi motuum suavissimus,
 Miseratio canitiei Deo similis, miseratio mœroris,
 Miseratio orbitatis, miseratio et quod circa natum
 Contremiscant, dulci sollicitudine semper prosequentes,
 Oculum vitæ suæ et molestiis suis dolentem,
 275 Cujus cura antehac erat libri, quos Spiritus exaravit
 Sanctorum linguis, et intra præclaram litteram

256 Οἷς νῦν. Ita Chig. Edit. τοῖς νῦν.

262 Τῶνδε πάροισιν. Reg. 992, sup. lin. πρὸ
 τούτων. Mox ἦ κεν ἅπαντα. In his interpretandis
 vocibus secuti sumus interp. et schol. cod. Coisl.

266 Κούφῃσι σὺν ἐλπῖσι. Int. Coisl. Ὑψηλαῖς

καὶ ἐλαφραῖς σὺν ἐλπῖσι. Schol. μετὰ χρηστῶν τῶν
 ἐλπιδῶν. Mox. ἐπέσπον. Sic Reg. 992. Edit. ἐπέσπων.

270 Ἀγανώτατος. Sup. lin. in Reg. 39, καθαρ-
 ρώτατος, purissimus.

273 Ὡ ῥα. Sic mss. Edit. male ὡς ῥα.

METRICA VERSIO.

Intimā nec validus circum præcordia Christi
 Fervet amor, fluxæ verum omnia tempora vitæ
 Vanis impendunt rebus studiisque caducis.
 Sed pereant, quoniam nullo discrimine in omnes
 Linguam acuunt, telum quo non est promptius
 [ullum
 Rebus in humanis. At ego indulgere dolori
 Non prius absistam, quam me fuga concita turpi
 Eripiat vitio, sædisque affectibus ipse
 Clavem animi imponam, quibus omnes perfidus
 [hostis
 Undique nunc valvas scelerata mente reclusit,
 Ante minus patulas, certo mihi cum Deus esset
 Præsidio, segetem nec haberet noxa propinquam,
 Quam, velut admotam stipulam rapidissimus ignis,
 Protinus invadit, ventoque agitata tument
 Crescit, et ingentem sustollit ad æthera flammam.
 Q utinam ante, meos scopulis immanibus artus

B Præruptisque locis texissem et montibus altis!
 Nam vita, et cura vitæ carnisque relicta,
 Toto animo Christum ferrem, semotus ab omni
 Cœtu hominum, vacuumque vehens a crimine men-
 [tium
 Ad cælum et cæli Dominum, quod ultima tandem
 Mors bene speranti spatium mihi clauderet ævi.
 Rectius hoc equidem fuerat: sed dulce parentum
 Me desiderium tenuit, visque acris amoris
 Haud secus ac plumbum depressit, humique locavit.
 Nec vero tam pressit amor, quam viscera cuncta
 Rodens, et medium scindens miseratio pectus,
 Passio cunctarum dulcissima. Namque movebat
 Me luctus gravis, et natis orbata senectus,
 Sollicitusque timor, gelidos qui concutit artus,
 Dum mihi perpetuo metuunt, dulcemque laborem
 Suscipiunt, ac me statuunt pro lumine vitæ,
 Ærumnis gravibus pressum licet, atque gementem

Πνεύματος ἀστράπτουσα χάρις, καὶ κρυπτὸν δνειαρ Α
 Ολοισιν καθαροῖσι φαινόμενον μερότεσσιν
 Εὐχαί τε στοναχαί τε φιλαι, καὶ νύκτες ἄβηνοι,
 280 Ἀγγελικοὶ τε χοροὶ, ψαλμοὶς Θεοῦ οἱ γ' ἐρέ-
 [θουσιν,
 Ἰστάμενοι, ψυχὰς τε Θεῷ πέμποντες ἐν ὕμνοις,
 Πολλῶν ἐκ στομάτων ξυνήν ὅσα γηρύνοντες·
 Γαστρός τ' ἀρχεκάκιο μῆγος, καὶ μέτρα γέλωτος,
 Γλώσσης τ' ἀτρεμῆ τε καὶ δμματος, ἴδε χλοιο
 285 Μαινομένιοι χαλινά. Λόγος δ' Ἰσφιγγεν ἀλήτην
 Πάντοσε παπταίνοντα, νόον γ' ἐπὶ δ' ἔστρεφε Χριστῷ
 Ἐπλάιν οὐρανῆσι. Λόγος δ' ἐπὶ πᾶσιν ἐκειτο
 Εἰχὼν ἄγων πρὸς Ἀνακτα. Θεὸς δ' ἐπιτέρπει τ' ἔρωψ.

Ἀντι δέ μοι κτεάνων τε καὶ ἀργαλέων ὀρυμαγῶν,
 290 Οἱ με καὶ ἐννυχίοισι κακοῖς ἐρέθουσιν ὄνειροις
 (Φροντίσιν ἡματιᾶς γὰρ ὁμοῖα φάσματα νυκτός),
 Ἦεν ἐν ὀφθαλμοῖσι Θεοῦ σέλας, εὐσεβέων τε
 Ψυχῶν παμφανώουσα χοροστασίη τε κλέος τε.
 Νῦν δὲ δὴ ἐξ αποδύλας κειμήλια πάντ' ἀπ' ἐμοῖο
 295 Ψυχῆς, ἣ τοπάρουθεν ὁμίλιας πᾶσιν ἀρίστοις,
 Οἷος δ' ἐν τὸς ἔμεινε πόθος, καὶ ἀλγος ἀελπιον.
 Τοῦνεκεν αἰδάζω. Τὸ δ' ἐσπύριον οὐ σάφα οἶδα,
 Εἴ με Θεὸς παλλινροσον ἐς ἤθεα τὰ πρὶν ἀνάξει
 Λύσας ἐξ ἀγέων, ἀπὸ δ' ἄχθεα πάντα τινάξας,
 300 Ἢ ἄπαρος μεσάτοισιν ἐν ἀλγεσιν ἐνθεὸν ἐλάσσει,
 Πρὶν κ' ἀθρηγὴν ἰδεῖν, πρὶν χ' ἔλκεσι φάρμακα θείηαι,

646-647 Spiritus refulgens gratia, occultaque utilitas

Solis manifesta puris hominibus :
 Cui preces et gemitus placebant, et noctes insomnes,
 280 Angelicique chori, qui psalmis Deum slectunt,
 Stantes, animasque Deo in hymnis attollunt,
 Multorumque ex ore communem vocem concinnantes ;
 Ventris autem malorum fontis labor, risusque moderatio,
 Linguae et oculorum quies, ac irae
 285 Insanientis frena. Ratio autem astringebat errabundam
 Et quoquo versum respicientem mentem, et ad Christum vertebat
 Spebus caelestibus. Ratio in omnibus aderat
 Imaginem ducens ad Regem. Deo autem gratus hic cordis motus.
 Possessionum vero loco et molestorum tumultuum,
 290 Qui me nocturnis ac malis somniis stimulant
 (Diurnis enim curis similia sunt noctis visa),
 Fulgebatur oculis Dei splendor, et piarum
 Animarum illustris chorus et decus.
 Nunc autem thesauri omnes diffugerunt a mea
 295 Anima, quae prius optimis quibusque rebus florebat,
 Ac solum intus remansit desiderium, et dolor sine spe.
 Propterea gemo. Crastinum autem haud clare novi,
 Utrum me Deus rursus in antiquos mores restituat,
 Solvens curas, et omnia onera excutiens,
 300 An potius hinc mediis in ærumnis, antequam
 Diluculum aspiciam, antequam ulceribus remedia apponam,

280 Ἐρέθουσιν. Int. Coisl. τιμῶσιν. Schol. γε-
 παρρουσιν. Reg. 991, sup. lin. ἐγέρουσιν. *Mon-*
chos intelligit et describit, inquit Billius.

285 Γαστρός τ' ἀρχεκάκιο. Nam ex esu inter-
 dicti illius pomin mala omnia nobis profluxerunt :
 ventrem malorum auctorem æpius appellat Gregorius.
 Sic supra, lib. 1, sect. 2, carm. 1, vers. 44 ;
 et infra, sect. 2, carm. 1, vers. 216.

284 Γλώσσης τ' ἀτρεμῆ. Ita codices magno con-
 sensu. Edit. ἀτρεμῆ γλώσσης τ'.

286 Πάντοσε παπταίνοντα. Reg. πάντη ἐπαπα-
 vonτα.

288 Ἐπιτέρπει. Regg. 992 et alii ἐπιτέρπει.

289 Κτεάνων τε. Sic Reg. 991. In editis deest :
 295 Ὀμίλιας πᾶσιν ἀρίστοις. Schol. Coisl. ἐκρί-
 πᾶσιν καὶ ἑσθλας ἀγαθός.

296 Ἀελπιον. Int. Coisl. ἀπροσδόκητον, πρὸς
 spem : cui etiam interpretationi favet Schol. d
 Reg. 991, qui habet sup. lin. ἀπροσδόκητον.

300 Ἐλάσσει. Reg. 992 ἐλάσει.

METRICA VERSIO.

Utpote jucundæ cui sacra volumina curæ
 Ante forent, summum quæ Numen in ore piorum
 Sculpsit, et egregii puro sub cortice scripti
 Gratia fulgorem diffundens Pneumatis almi,
 Utilitasque latens, quam soli cernere possunt
 Qui bene purgant generosæ lumina mentis ;
 Noctesque insomnes gratæ, luctusque, precesque,
 Angelicæ chori, rigido qui corpore laudes
 Decantant Patris æthereæ qui regnat in arce,
 In cœloque animis volitant, dum cantica fundunt,
 Diversisque eadem modulantur carmina linguis :
 Tum ventris labor, auctoris fontisque malorum,
 Atque oculi linguæque quies, moderatio risus,
 Et rabies iræ, freno compressa tenaci.
 Quin etiam ratio temere indomiteque vagantem
 Et passim spectantem animum stringebat habena,
 Mentemque ad Christum revocabat spe melioris
 Allectam vitæ, cœlique cupidino tactam.

B Omnibus instabat moderatrix sedula membris
 Divinam ratio tollens ad sidera formam,
 Et Domino sistens, cui jucundissimus iste
 Cordis motus erat, supra ad convexa volantis ;
 Ac pro magnificis opibus, miseroque tumultu,
 Qui me nocte etiam per inania somnia vexat
 (Visa etenim curas referunt nocturna diurnas)
 Divinus nostris splendor radiabat ocellis,
 Fulgidaque eximii virtus et gloria cœtus.
 Omnis at illa animæ, consortia sancta bonorum
 Sectarii solitæ, periit pretiosa supellex ;
 Nec quidquam misero mansit nisi sola cupid.
 Ac me præter spem crucians ærumna ; calentes
 Hinc fundo lacrymas, dubius timidusque futuri,
 Pristina mense iterum referet Dominator olynpi
 Ad studia, expellens curas onus atque molestum
 An prius in mediis me fluctibus ipso dolorum
 Extrahet hinc, cœlo quam nubila cernere possim

Δύσμορον ἱμείροντα φάους πυμάτην μετὰ νύκτα,
 Τῆμος ὄδυρομένοισιν ἐτώσια τίς κεν ἀμύναι.
 Ἐνθα δ' ἄκος μερόπεσι, τὰ δ' ὕστατα δέσμια πάντα.
 305 Ἦδη μοι πολίων τε κάρη, καὶ ἀψα ρικνὰ
 Ἐκλίθη βιότιο πρὸς ἔσπερον ἀλγινόντος.
 Ἄλλ' οὐπω τοῖνδε τοσόνδε τε ἄλγος ἀνέτην·
 Οὐδ' ὅτε μαινομένοισι κορυσσόμενον ἀνέμοισι
 Γαίης ἐκ Φαρίας ἐπ' Ἀχαιίδα, πόντον ἔτετρον
 310 Ἀντολή Ταύροιο, τὸν ἐβρίγασαι μάλιστα
 Ναῦται, χειμερίου, παῦροι δέ τε πείσματ' ἔλυσαν.
 Ἐνθα δ' ἐγὼ νύκτας τε καὶ ἡμέρας εἴκοσι πάντα
 Νηὸς ἐνὶ πρύμνῃ κείμην, Θεὸν ὄψιμέδοντα
 Κικλήσκων λιτήσι. Τὸ δ' ἄφραε κύμ' ἐπὶ νῆα

A 315 ὄβρουν ἢ σκοπέλοισιν ὁμοίον ἐνθα καὶ ἐνθα,
 Πολλὸν δ' ἐντὸς ἐπιπτε. Τινάσσετο δ' ἄρμενα πάντα,
 Ὑξία συρίζοντος ἐπὶ προτόνοισιν ἀήτου.
 Αἰθὴρ δ' ἐν νεφέεσσι μελαίνετο, καὶ στεροπήσι
 Λάμπετο, καὶ κρατερὰς περιάγγυτο πάντοσε φωναῖς.
 320 Τῆμος ἑμαυτὸν ἔδωκα Θεῷ, καὶ πόντον ἄλυξα
 Ἄγριον εὐαγγέεσσιν ὑποσχασθήσῃ πεσόντα.
 Οὐδ' ὅτε παλλομένης γε θεμελίᾳ σείετο πάντα
 Ἑλλάδος εὐρυχόροιο, κακοῦ δ' οὐ φαίνεται ἀρωγῆ·
 Αὐτὰρ ἐγὼ τρομέεσκον, ἐπεὶ ψυχὴν ἀτέλεστον
 325 Εἶχον ἐπ' οὐρανοῖο χαρίσματα, εὖτε λοετρῷ
 Ἐλκεται ἀνθρώποισι χάρις καὶ Πνεύματος ἀγγλη.
 Οὐδ' ὅτε νοῦσος ἐπλησεν ἔμην στόμα βεύματι λάδρω,

Miserum revocat lucis cupidum in profunda nocte,
 Cum lamentantibus frustra quis auxiliatur.
 Hic enim medicina est hominibus, sed extrema vinculis constricta omnia.
 305 Jam mihi canum est caput, et rugosa membra
 Declinant in tristis vitæ vesperam.

Sed nondum talem tantumque pertuli dolorem;
 Nec cum furentibus agitata ventis
 Ex terra Pharia in Achaiam, mare sulcarem
 310 In ortu Tauri hiemalis, quem horrescunt maxime
 Nautæ, ac pauci tunc solvunt retinacula:
 Tunc ego noctes et dies omnino viginti
 648-649 In navis puppi jacebam, Deum in cælo regnantem
 Precibus vocans. Spumabat autem fluctus in navim
 315 Hinc et illinc, montibus scopulisque similis;
 Plurimus autem intus cadebat. Agitabantur vela omnia,
 Acute in rudentes vento sibilante.
 Æther nebulis infuscabatur, et fulguribus
 Rutilabat, et magnis undique frangebatur clamoribus.
 320 Tum memetipsum Deo tradidi, et pontum ferocem
 Effugi sanctis propositis dejectum.
 Nec, cum commotæ quaterentur fundamenta omnia
 Latæ Græciæ, nec mali auxilium appareret;
 Tunc ego tremebam, quia animam habebam nondum
 325 Cœlesti dono initiatam per lavacrum,
 Per quod excipiunt homines gratiam et Spiritus splendorem.
 Nec cum morbus implevit os meum fœdo humore,

302 Ἰμείροντα. Unus ex Regiis ἱμερόντα.
 306 Ἀλγινόντος. Ita codices plerique. Edit. ἀλ-
 γινόντος.
 308 Κορυσσόμενον. Editi addunt γ', quod in
 mss. non apparet, sed quod favet metro.
 309 Γαίης ἐκ Φαρίας. Cum ex Alexandria Græ-
 ciam peteret; Phariam vocat, eo quod insula Pha-
 tos Alexandriæ vicina est. Mox ἔτετρον. Reg. 39 et
 Chig. ἔτετρον.
 313 Ἐπὶ. Sic mss. Edit. ἐπὶ.
 314 Τὸ δ'. Male edit. τῷ δ'. Ejusdem tempesta-

tis altera legitur descriptio .n.ra carm. xi, De Vita
 sua, vers. 126 et seqq.

317 Προτόνοισιν. Reg. 992 interpretatur τοὺς ἐν
 τῷ ἰσθμῷ σχολίους.

322 Παλλομένης γε. Duo codices Regii et Chig.
 παλλομένης γε.

327 Πεύματι. Ita habet codex Coislinianus longe
 melius quam alii codices necnon et editi, qui ha-
 bent πνεύματι. Interpres Coislinianus et Reg. 992,
 sup. lin. περὶ τῷ.

METRICA VERSIO.

Depelsa, ulceribusque meis adhibere medelam,
 Ter miserum, lucis cupidum post tempora noctis
 Postremæ, cum jam nemo succurrere possit
 Flentibus. Hic etenim nobis est prompta medela:
 Post autem clausa est omnis medicina salutis.
 Jam mihi jam canum caput est, rugosaque membra
 Tristis ad occasum vitæ jam prona feruntur.
 Sed nondum talem subii tantumque laborem:
 Non quando sævis agitata flatibus æquor
 Sulcavam, ex Pharia litus tellure Pelasgum
 Nave petens fragili, Tauri brumalis in ortu,
 Tauri, qui tanto nautarum corda pavore
 Afficit, ut rarus retinacula solvere nauta
 Audeat, infidoque rateam committere ponto.
 Noctibus hic denis ego bis, totidemque diebus,
 Supplice voce rogans Numen cœlestis, jacebam
 Ad puppim exanimis. Latus autem in utrumque carinæ

B Æquorei fluctus spumam rabiemque vomebant,
 Montibus aut scopulis similes, ingensque cadebat
 Vis undarum in eam, sed et omnia vela moveri
 Conspiceres, vento in duros stridente rudentes.
 Jam vero nebulæ tetra caligine cœlum
 Fuscabant, crebrisque etiam fulgoribus æther
 Splendebat, validis clamoribus undique ruptus:
 Tum me donavi Christo, pelagique periculum
 Vitavi, sanctis precibus votisque repulsum.
 Non cum lata gravi quateretur Græcia motu,
 Ulla nec auxilii jam spes alicunde pateret;
 At tremor horribilis gelidos invaserat artus.
 Nondum etenim sacro baptismate pectus habebam
 Tinctum, in quo trahitur lustrali gratia lymphæ,
 Mirusque excipitur splendor, quem Spiritus affert.
 Nec mihi cum fauces quondam vis aspera morbi
 Implesset valido fluxu, sævoque dolore

Καὶ πνοίης στείνωσε πῦρους, ζωῆς τε καλεῖθους.
 Οὐδ' ὅποτε' ἀφραίνονται νόω λυγρὸν ἀμφὶς ἔλιξας,
 350 Ὅτι ἐκὼν βλεφάρου περιηγέα κανθὸν ἀμυξά,
 Αἱματόεντα δ' ἔθλα· θάος δ' ἔμδν, οἶα φονῆος,
 Ὡλετο, ἀμπλακίην δὲ πικρὴν μέγα πένθος ἔταμην.
 Οὐδὲ θεῶν παλάμῃσιν ἐμαῖς ἀνέπεμψα θυρήθῃ
 Πνεύματος, οὐτὶ πάρος γε, πρὶν ἐκλυσσα δάκρυσι πῆμα.
 355 Ψαύειν μὴ καθαρῶ γὰρ ἀγνοῦ κανθὸν, ὡς πο-

[ρόεντος

Ἄδραντὸς ὄμμα φέρειν κατεναντίον ἡελίοιο·
 Ἄλλα τε πόλλ' ἐμὸγήσα· τίς ἂν τάδε μυθήσαιτο,
 Οἷς με θεὸς τείρων τε καὶ εὐμενέων ἐκάλεσεν·
 Ἄλλ' οὐπὼ τοιοῦτοε κακοῖς πάρος ἀντεβόλησα,
 340 Οἷοισι πυμάτοισιν ἐμὴ ἐνέκυρσε τάλαινα
 Ψυχὴ· καὶ ποθέει ποτ' ἐλεύθερον ἡμᾶρ ἰδέσθαι
 Πάντ' ἀποδυσαιμένη, γυμνὴ φλόγας ὡς κα φύγησι,

A Καὶ κόσμου κρατεροῖο λαβᾶς, καὶ χάσμα πέλωρον
 Ἄμφιχανεῖν μεμαῦτος εἰς γενέσσει δράκοντος,
 345 Ὅν κα λάβῃ. Βελίη γὰρ ἐμὸς νόος ἐστὶν ἐθῆς.
 Τίς δώσει κεφαλῇ πηγῆς ῥέον ἢ βλεφάροισιν,
 Ὡς δακρῶν ὄχτοῖσι μαλύσματα πάντα καθήρω,
 Κλαύσας ὡς ἐπέοικεν ἀμαρτάδας (ἢ γὰρ ἀριστη
 Δάκρυδ' ἐστὶ βροτοῖσιν ἄκος, ψυχῆς τε μελίνας,
 350 Καὶ κόνις αἰθαλίεσσα, καὶ ἐν χθονὶ σάκας

[ἐρυμνίς);

Ὡς τις ἐμ' εἰσορῶν τρομέη, καὶ φέρτερος εἴη,
 Φεύγων Αἰγύπτιοιο μέλαν πέδον, ἔργα τε πικρά,
 Καὶ Φαραῶ βασιλῆα, πάτρην δ' ἐπὶ θεῶν ὀδεύη,
 Μτδὲ μὲνῃ Βαβυλῶνος ἐπὶ κραναῆς πεδίοισι
 355 Δουριαλῆς, δχθῆσι παραζόμενος ποταμοῖο,
 Ὡδῆς ὄργανα πάντα παρακλίνας ἀτίνακτα
 Δακρυδέεις, σπέυδῃ δ' ἱερῆς ἐπὶ τέρματα γαίης,

Et spirationis meatus, ac vitæ vias arctavit.

Nec cum insipiente animo vimen huc et illuc torquens,

350 Imprudens palpebræ rotundum angulum punxi,

Ac cruentum reddidi. Tunc lumen meum, ut homicidæ,

Evanuit, et errorum amarum luctus ingens consecutus est.

Nec manibus meis Deo obtuli victimam

Spiritus, non prius profecto, quam lacrymis labem eluissem.

355 Ei enim, qui purus non est, nefas sanctum tangere, ut

Infirmum oculum in ardentem solem intendere.

Multa alia pertuli : quis ea edisserat

Quibus me Deus et conterens et favens vocavit ?

Sed nondum hactenus in tanta incidi mala.

340 Quanta postremo misera mea experta est

Anima, quæ liberum aliquando diem intueri cupit,

Omniibus sese exuens, ut nuda flammam effugiat,

Et mundi potentis laqueos et os immane

Draconis, qui maxillis suis vorare gestit

345 Quemcumque ceperit. Belix enim edulitum est anima mea.

Quis dei capiti fontis fluentum, et palpebris,

Ut lacrymarum rivis sordes omnes eluam,

Lugens, ut decet, peccata (sunt enim optimum

Lacrymæ hominibus remedium, animabusque infuscatis,

350 Et cinis fuliginosus, et humi saccus asperrimus) ?

350-351 Ut qui me viderit, contremiscat, et melior fiat,

Fugiens Egypti nigrum solum, et acerbo opera,

Et regem Pharaonem, et divinam in patriam profisciscatur,

Nec maneat Babylonis duræ in campis

355 Captivus, ripisque assidens fluminis,

Ac cantus instrumenta omnia suspendens intacta

Lacrymetur, sed in fines properet sacræ terræ,

333 Ἐμαῖς. Sic melioris notæ codices, Chig.,

Coisl. Reg. 39. Edit. ἐμῆς.

335 Καθαρῶ. Chig. Coisl. καθαρῶς.

343 Λαβᾶς. Coisl. Int. παγίδας.

354 Κραναῆς. Sic mss. Edit. κραναοῖς.

METRICA VERSIO.

Opprimeret vitæque vias auræque meatus.
 Non etiam tunc cum malesana vimina mente
 Intorquens, oculi punxi temerarius hircum :
 Ac subitus fluxit sanguis, luxque occidit omnis ;
 Non secus atque illi, qui cædis crimine dextram
 Polluit ; erratum luctusque excepit acerbus :
 Nec prius aggredior manibus transmittere sacrum
 Spirituale Deo, lacrymis quam noxa soluta est.
 Non etenim impuro tutum est contingere purum,
 Non magis atque hebetes oculos obvertere soli.
 Plurima præterea subii. Quis carmina cuncta
 Commemorare queat, quis me vexansque favensque
 Ad se divinum Numen persæpe vocavit ?

Sed nondum tales incursum procellæ,
 Quam quas infelix animus tulit baud ita dudum,
 Et quibus exsolvi misere expetit, omnia prompte
 Abjiciens, nudus queat ut vitare minacis
 Vium flammæ, mundique manus, faucesque draco-

[nis,

B In nos qui rabidum gestit deligere dentem :
 Pabula nam Belixæ mea mens dulcissima præbet.
 Quis capiti latices tribuet, quis flumina nostro,
 Ut maculas omnes lacrymarum fonte repurgem ?
 Luctibus assiduis, ut convenit, horrida plangens
 Crimina (namque animæ vitiorum sordibus atrox
 Munere nulla Dei melior concessa medela est,
 Quam fletus, tristisque cinis, saccique prementis
 Asperitas), ut si quisquam sua fixerit in me
 Lumina, festinim gelido terrore tremiscat,
 Et rapidum studiis melioribus exigit ævum,
 Ægyptum nigrum fugiens, durosque labores.
 Et crucis imperium regis, gressusque beatam
 Conferat ad patriam, nec bello captus et armis
 Exsulet hostili miserabilis exsul in ora,
 Et sedeat riguæ lacrymans in margine ripæ,
 Organa de manibus ponens, salicique propinquæ
 Appendens, tidibus nec mollia carmina jungens
 Quin potius servile jugum, quod colla premebat

Δοσλίον Ἀσσυρήθε φυγῶν ζῦγον, ὃς πρὶν ἔτειρε,
 Καὶ νηοῦ μεγάλῳ θεμέλια χερσὶ βάλῃται.
 360 Τὴν μὲν ἐγὼ πανάποτμος ἔπει λίπον, οὐπος
 [Ἐλεῖσα
 Τμείρων. Χαλεπὸν δὲ πάθος κατὰ γῆρας ἔχευε,
 Καὶ κύπτω ποτὶ γαῖαν, ἐν φρεσὶ πένθος ἀέξων,
 Ἀζόμενος θνητοῦς τε καὶ ἀθάνατον Βασιλῆα,
 Εἴμασί τε κραδίη τε κατηφιῶν, καὶ ἀναυδος,
 365 Ἐλκων οἶκτον Ἀνακτος διζῦτι, ὃς χθαμαλοῖσιν
 Εὐμενέων πάντεσσιν ὑπερφιάλους ἀθερίζει·
 Οἶον δ' ἐξ ἱερῆς Σολύμων κατινῶντα πόλῃος,
 Ἴεριοῦς πελοισθρον ἐπὶ κλυτὸν, ὡς ἐνέπουσι,
 Φῶρες ἐδηλήσαντο κακοὶ λοχῶντες ὀδίτην,
 370 Οἱ μὲν τὸν πληγήσιν ἀεικαλῆσι τιμόντες,
 Εἴματά τ' ἐκῴσαντες ἄ μιν σκέπε, νηλεῖ θυμῷ

Α Λεῖψαν ἀποφύγοντά· θωῶς δ' ἐνέκυρσαν ὀδίται
 Λευτῆς ἱερεῦς τε, λίπον τέ ἐ νηλεῖ θυμῷ.
 Καὶ που Ἐαμαρέων τις ἐπήλυθεν, ὃς σφ' ἐλέηρε.
 375 Καὶ μιν ἄγων κατέδησε, καὶ ἔλκεσι φάρμακ'
 [Ἐλεϊπε,
 Καὶ μισθὸν κομέοντι· τέρας μέγα, πῶς Σαμαρείτης
 Τόνδ' ἐσιδὼν ἐλέηρεν, ὃν οὐκ ἐλέηραν ἄριστοι!
 Οὐ γὰρ ἐγὼ σάφα οἶδα τί κεύθεται εἰκόνη τῆδ,
 Οἶα θεὸς σοφῆ μυστήρια ἀμφικαλύπτει.
 380 Καὶ τὰ μὲν ἰλήχοι. Τοιοῖσδ' ἐγὼ ἀντιβόλησα
 Πήμασι· καὶ μ' ἐδάϊξεν ὁμῶς ψυχῆσι μεγάλων
 Ἀηιστῆς βίτου κενῆς καταβάτα πόλῃος,
 Καὶ Χριστοῦ μ' ἀπέδυσσε χάριν, καὶ γυμνὸν ἔθηκεν,
 Ὅσπερ Ἀδάμ τοπρόσθε χόος καὶ πώσιος ἀρχῆς;
 385 Ὅν γεῦσις καθέτηκεν ἐπὶ χθόνα, τῆς γένος ἦεν.

Servile ex Assyria fugiens jugum, quo prius conterebatur,
 Et magni templi fundamenta manibus jaciatur.
 360 Hanc ego miserrimus postquam reliqui, nondum
 Cessavi desiderare. Vehemens autem affectio senium mihi infudit,
 Et in terram vergo, luctum in praecordiis alens,
 Reveritus mortales, et immortalē Regem,
 Veste et corde demissus, et voce carens,
 365 Miserationem Regis infelici statu trahens, qui omnibus
 Humi jacentibus favens, superbos respuit;
 Qualem ex sacra Solymorum urbe descendentem
 In inclytum, ut ferunt, Jerichuntis oppidum
 Improbi latrones læserunt in insidiis viatorem,
 370 Eumque plagis indignis conscissum,
 Et vestibibus quæ illum tegebant exutum, crudeliter
 Deficientem reliquerunt: mox occurrerunt viatores
 Levita et sacerdos, qui eum inhumaniter præterierunt.
 At Samaritanus quidam supervenit, qui illius miseratus est,
 375 Eumque assumens ligavit, et vulneribus remedia reliquit,
 Et mercedem curanti; magnum prodigium, quomodo Samarita
 Hunc ut vidit, miseratus est, quem optimi non sunt miserati!
 Non enim perspicue novi quid hac imagine occultetur,
 Qualia Deus in sua sapientia recondat mysteria.
 380 Ac de his quidem, Deus mihi propitius sit. Tales autem sunt in quas incurro
 Calamitates: ac me similiter discerpit invidens animabus
 Latro, sæculi ex inclyta descendentem urbe,
 Meque Christi gratia exiit, et nudum reliquit,
 Ut olim Adamum pulveris et casus initium,
 385 Quem gustus depressit in terram, ex qua ortus erat.

358 Δοσλίον. Unus e Regiis δούριον.
 360 Οὐπος. Sic Regg. 992. Male edit. ὀπω τ'.
 375 Λίπον τῆ δ. Habet Regius 992 λίπον καὶ μιν,
 sed deficit metrum.
 374 Ἐλέηρε. Duo ex Regiis ἐλέησε.
 380 Καὶ τὰ μὲν ἰλήχοι. Reg. 991 ἰλήχη, et sup.

ἰιν. ἐν εὐμενεῖ ἔστω. Interp. quoque Coisl., καὶ
 ταῦτα μὲν ἐν εὐμενεῖ ἔστω. Schol. καὶ τὰ μὲν
 συγγνωμονοίη.
 384 Χόος καὶ πώσιος ἀρχῆς. Adamum tumant
 generis et ruinæ principium: ex quo scilicet omnes
 homines originem et peccatum trahunt.

METRICA VERSIO.

Effugiens sacras properet contingere sedes,
 Rursus et excisi faciat fundamina templi.
 Quam semel ut terram fato graviore reliqui,
 Nulla dies abiit, qua non ardentibus ipsam
 Votis expeterem: canosque hæc tanta cupido
 Infudit capiti, præmaturatione senectam
 Invexit: vultumque solo demitto, gravique
 Conficior luctu, vereorque hominesque Deumque,
 Squalidus et fletu madidus, vocemque coercens,
 Ut lacrymis placidum reddam mihi Numen olympi.
 Namque humiles oculis genitor sanctissimus æquis
 Aspicit, elatos spernit fastuque tumentes.
 Ac velut e Solymis, ut sacra oracula pandunt,
 Dum nimis incautus tendit Jerichunta viator,
 Incidit in sævos adversa sorte latrones,
 Quem toto innumeris confossum corpore telis
 Prostravit scelerata manus, vestemque jacenti,
 Abstulit, et dira nudum feritate reliquit.
 Mox iter hac fecit levites, atque sacerdos:

B Est tamen (o duros animos!) ab utroque relictus.
 Ast ut Samaricæ pertransiit accola terræ,
 Illius extemplo casum miseratus acerbum,
 Vulnera sæva ligat facilis, propereque caballo
 Impositum in villam duxit, fuditque medelam
 Ulceribus, curamque ægri pretiumque reliquit
 Discedens famulo. Quid tam mirabile, quam quod
 Flexit Samaricum, qui non virtutis alumnos
 Flexerat? Haud etenim, quidnam ista recondat
 [imago
 Assequor, externo siquidem velamine multa
 Numinis abscondit sapientia magna superni.
 Haud mihi disparibus misero procumbere fatis
 Contigit, ac sacra venienti nuper ab urbe
 Invidus ille latro, cælum vitamque perennem
 Claudere qui nobis ardet, sævissima fecit
 Vulnera, quæque Deus dederat, crudelis admisit:
 Non secus atque Adamo, lutei qui corporis auctor
 Exstitit et casus, velita qui ex arbore poma

Ἄλλὰ μ', Ἄναξ, ἔλθειρε, καὶ ἐκ θανάτου σώσων, Ἄ
 Ὅν λείψαν ἱερῆς, ἐπὶ μογιόντ' ἐνόησαν.
 Ἐλκεῖα τ' εὐ κατέδησον, ἄγων ἐπὶ πάνδοκον οἶκον,
 Δύθις δ' εἰς ἱερὴν κέμπους πόλιν ἄρτεμέοντα,
 390 Ἐμπεδον ἔθνα μένοιμι, κακούς δ' ἀπὸ φῶρας
 ἱέρυκοις,
 Καὶ τρίβον ἀργαλήτην, καὶ τραύματα, καὶ παροδίτας
 Νηλέα θυμὸν ἔχοντας, ἐπ' εὐσεβίῃ κομῶντας.
 Πυθάνομ' ὡς δύο φῶτε, μέγα πνευῶν Φαρισαῖος,
 Ὄς γε θεῖψ πάντων προφερέστατος, ἡδὲ τελώνης
 395 Κέρδεσιν οὐχ ὅσοισι τατρυμένος ἔνδοθεν ἤτορ,
 Εἰς ἱερὸν ἀναβάντης· ὁ μὲν τὰ ἕκαστ' ἀγόρευε
 Νησιτίας δεκάτας τε νόμου, παρεμέτρει δ' αὐτὸν
 Ἄνδράσι γε προτέρωσι, λόγοις δ' ἀθέριζε τελώνην·

Ἀὐτὰρ ὁ δακρυχέϊον καὶ στήθεα χεραὶ πατάσων,
 400 Οὐδ' ἄνην μεγάλοιο θεοῦ θρόνον οὐρανὸν εὐρὴν
 Εἰσορῶν, λείψων δὲ κατ' οὐδοῦς ἕμμασι δοῦλοισι,
 Τηλόθεν ἱστοκῶς δὲ λιτάζετο· ἰ Ἰλαος εἴτης,
 Ἰλαθι σὺν θεράποντι, βῶν, βριθεντι κακοῖσιν.
 Οὐ νόμος, οὐ δεκάται με, καὶ ἔργματα καλὰ σώσει.
 405 Οὐδ' ἔγ' ἐπεσοβῶν ψεύστης. Καὶ νῆδον ἔγωγε
 Αἰδέομ' οὐτι πόδεσσιν ἐπιπέδων ὄσοισι.
 Σὴ δὲ χάρις, σὸς δ' οἶκτος ἐμοὶ στάξει βεβήλη.
 Ἦν μούνην δαιλοῖσιν, Ἄναξ, πόρες ἔλπιδ' ἀλειψαίς.
 Ὄς φάσαν· ἀμφοτέρων δὲ θεὸς κλύε, καὶ ρ' ἔλιτρεν
 410 Ὅν μογιόντ' ἐνόησαν, ὑπερμενέοντα δ' ἄπισιν.
 Ὄς ἴδες, ὡς ἰδίκασας, ἐμοὶ, θεῖ, θάρσος ὀπάων.
 Οὗτος ἐγὼ σοὶ κελνός ὁ πάγκρατος εἰμι τελώνης·

Sed mei, Rex, miserere, et ex morte salvum me fac,
 Quem reliquerunt sacerdotes, cum laborantem viderent,
 652-653 Vulneca apte alliga, deducens in domum hospitalem,
 Rursusque incolumem in sacra mittas civitatem,
 390 Ubi firmiter maneam, et improbos fures arceas,
 Ac viam scelestam, et vulnera, et viatores
 Crudellem animam habentes, dum de pietate gloriantur.
 Didici duos homines : magna spirantem Pharisæum,
 Quasi omnium esset apud Deum præstantissimus, et publicanum
 395 Ob lucra non sancta intus corde contritum,
 In templum ascendisse; atque ille quidem singula enumerabat,
 Legis jejunia et decimas, seque adæquabat
 Viris antiquis, et verbis publicanum spernebat.
 Hic rursus lacrymas fundens et pectus manibus percutiens,
 400 Nec adversum magni Dei sedem latum cælum
 Aspiciens, sed serviles oculos dedgens in pavementum,
 Procul stans precabatur : « Propitius sis,
 Propitiare famulo tuo, inclamans, malis oppresso ;
 Non lex, non me decimæ, non præclare facta salvum facient.
 405 Nec iste fuligine aspergens me, mendax est. Atque equidem templum
 Verecundor pedibus non sanctis tangere.
 Sed tua gratia, tua in me profanum stillet miseratio,
 Quam solam spem, Rex, miseris peccatoribus præbes. »
 Sic locuti sunt, ac utrumque Deus audivit, ac eum miseratus est
 410 Quem vidit afflictum, superbum autem desepxit.
 Sic vidisti, sic judicasti, Deus, fiduciam mihi largiens.
 Ego tibi sum scelestus ille publicanus;

394 Ὄς γε θεῖψ. Sic Schol. et e Regis unus; accuratius quam edit. ὅς γε, qui, etc. Neque enim Pharisæus ille, ut ait Billius, primas pietatis partes apud Deum tenebat, a quo rejectus est ob superbiam; sed ita cristas attollebat quasi nemo ad ipsius virtutem animique præstantiam accederet.
 396 Εἰς ἱερὸν ἀναβάντης. Sic mss. Edit. ἱερὸν εἰσαναβάντης. Reg. 992, ἀναβάντης.

398 Ἄνδράσι γε. Chig. ἀνδράσι τα. Mox λόγος. Chig. et unus e Regis λόγος.
 402 Ἐστοκῶς δὲ λιτάζετο. Sic codices antiqui nonnulli. Edit. ἱστοκῶς δ' ἐλιτάζετο. — Forte melius, cum servetur augmentum. (CAMILLEAU.)
 404 Καὶ. Ita Reg. 992. Edit. οὐκ.
 411 Ὄσῳ. Schol. θάρρειν παρεσχεύασας, fiduciam mihi præbuisisti.

METRICA VERSIO.

Dum legit, in terram cecidit, qua traxerat ortum.
 At nunc, summe Parens, animæ miserere precantis.
 Eripe me nigræ morti, quem mole dolorum
 Oppressum nimia gravium sacer ordo reliquit.
 Vulnera rite liga festinus, ad hospita ducens
 Tecta : sacram redeam toque auspice rursus ad urbem
 Viribus incolumis, maneamque ibi fixus in ævum.
 Submoveasque malos fures, calleque molestum,
 Vulneraque, et fictos homines, subque ordine sacro
 Et recti specie crudelia corda gerentes.
 Ascendisse duos sacrata volumina quondam
 In templum narrant homines : quorum alter inani
 Turgebat fastu, tanquam ipso charior esset
 Nemo Deo, nemo melior nec sanctorum usquam ;
 Hic pharisæus erat : lucra ast ob iniqua dolore
 Saucia corda gerens alter luctuque jacebat.
 Ille quidem inflatus meritorum ex ordine summam
 Subducens, legis decimas, jejunia crebra

B Jactabat, priscisque viris de laude movebat
 Certamen, tumido calcans sermone telonen.
 Hic autem lacrymans feriebat pectora palmis.
 Nec vero in cælum, sedem Patris altitonantis,
 Spectabat, verum in terram servilia figens
 Lumina, stansque procul fundebat pectore vocem
 « Parce tuo famulo, Deus optime, parce roganti.
 Aspice me facilis, nozarum mole gravatum.
 Non lex, non decimæ, non me benefacta tueri,
 Ac dulcem misero poterant afferre salutem.
 Ficta nec in nostrum caput hic convicia torsit.
 Quin etiam impuris pedibus contingere templum
 Hoc vereor. Sed me ipse, Pater lenissime, serva.
 Inque hominem stillet tua gratia sancta profanum.
 Quæ spes una malis a te donata refulget. »
 Talia dicentes audit Deus, ac miseratur
 Quem videt afflictum luctu, spernitque superbum.
 Hos, Pater, aspiciens, confestim tale tulisti
 Judicium : hincque mihi læta est fiducia nata.

Ὅς δὲ βαρυστενάχῳ, ποιῆν δ' ἐπιέλομαι ἄρωγῆν.
 Λίσσομαι, εἰ ποτε δὴ σε πατήρ, καὶ πότνια μήτηρ
 415 Δάκρυσι, καὶ στοναχῆσι, καὶ εὐχολῆσιν ἔτισαν,
 Ἥ τινά τοι κτεάνων τυτθὴν ἀπὸ μοῖραν ἐνειμαν,
 Ἥ θυσίαις καθαρῆσι καὶ εὐαγέεσι γέρησαν
 (Ὅ γὰρ ἐγὼ ποτε σεο ἐπάξιον οὐδὲ ἔρξα),
 Τῶν μῆσαι, καὶ ἀλαλε· κακὰς δ' ἀπόπεμπε με-

[ρίμνας·

420 Μῆδ' ἄρ' ἐπειγόμενον θεῖην ὄδον ἄψ' ἐρύσειαν,
 Ἄλλαρ ἐμὸν, πέμπους δέ μ' ἀπήμονα. Σὺς γὰρ ἔτωγε
 Λάτρις, σὸν δὲ λάχος. Σὺ δέ μοι θεὸς οἶος ἄνωθεν.
 Σὺ δὲ μ' ἀπὸ σπλάγγων μήτηρ ἀνέθηκε φέρουσα,
 425 Ἥματι τῷ, ὅτε κοῦρον ἔοις ἐπὶ γούνασι θείναι
 Παῖδα ποθεῦσ' ἱερῆς Ἄννης ἐμιμήσατο φωνήν·

A « Κοῦρον ἐγὼ μὲν ἴδοιμι, σὺ δ' ἔρκεος ἐντὸς ἔέρχοις,
 Χριστὲ ἀναξ, ὠδίνος ἐμῆς ἐριθηλέα καρπόν. »
 Εἶπε· θεὸς δ' ἐπένευσας, ὁ δ' ἔσπετο θεὸς ὄνειρος
 430 Ὀνόμα μῆτρὶ φέρων, μετέπειτα δὲ κοῦρον
 [ἔδωκας.

Ἥ δέ με σοῖς ἱεροῖσι νέον ἀνέθηκε Σαμουὴλ,
 Εἰ ποτ' ἔην. Νῦν δ' αὖτ' ἐναρθῆμός εἰμι βεβήλοισ
 Ἥλει σοῦ θεράποντος ἀγακλῆος υἱέσι μάργοις,
 Οἱ θυσίαις καθαρῆσιν ἐπέχραον ἄφροσι θυμῷ,
 435 Χερσὶν ἐφαπτόμενοι θείων λήγῃσι λεβήτων·
 Τοῦνεκα καὶ χαλεπῆς κύρσαν βίβλοιο τελευτῆς.
 Ἄλλ' ἦγ' ἐλπώρησιν ἀμείλιχοι μοῖραν ἐνειμα
 Σοὶ τεκέων, Βίβλοισι δ' ἐμάς χέρας ἤγειρε θηταίς,
 Καὶ μ' ἀγαπαζομένην, τοίφ' προσεφώνεε μύθη·
 440 « Ἥδη τις φίλον υἷα θεόδοτον ἔγαγε βωμῷ,

Ac, quam graviter ingemisco, par spero auxilium.

Precor, si quando te pater, et veneranda mater,

415 Lacrymis, et gemitibus, et precibus coluerunt,

Aut parvam honorum partem obtulerunt,

Aut victimis puris et sanctis munerati sunt

(Nondum enim quidquam egi, quod te dignum sit),

Horum recordare, et auxilium seras malas autem pelle sollicitudines :

420 Nec me una cum suis surculis suffocent spinæ,

Nec properantem in via divina inhibeat,

Sed me, robur meum, illæsum dimitte. Tuus enim sum

Cultor, tua hæreditas. Tu mihi solus Deus ab initio.

Tibi me ab utero mater offerens consecravit,

654-655 425 Quo die masculam prolem genibus imponere

Cupiens, sanctæ Annæ vocem imitata est.

« Filium quidem ego habeam : tu vero intra septem tuum retineas,

Rex Christe, partus mei florentem fructum. »

Dixit illa : tu vero, Deus, annuisti, secutumque est somnium divinum,

430 Quo nomen meum matri ferebatur, ac deinde filium dedisti.

Illam autem tuis me sacris novum consecravit Samuelem,

Si quando Samuel fui. Nunc autem profanis annumeror

Helii illustris famuli tui protervis filiis,

Qui insipiente animo puras victimas contaminarunt,

435 Avidas manus sacris lebetibus injicientes ;

Quapropter funestum vitæ finem experti sunt.

At illa meliori spe fulta partem tibi obtulit

Filiorum, sacris libris meas consecravit manus

Meque amanter complectens tali allocuta est sermone :

440 « Jam charum filium aliquis divinitus datum, bonum optimus,

421 Ἐρύσειαν. Ita antiqui codices, Reg. 59. Chig., Coisl. Edit. ἐρύσειαν.

429 Ἐπένευσας. Chig. et duo Regg. ἐπένευσαν. Cum editis consentiunt Coisl. et Int. et Schol.

433 Θεράποντος. Reg. 992 θεραπειτοῦ.

434 Ἐπέχραον. Int, Coisl. ἐπέδατον. Schol. ἐπέδων.

METRICA VERSIO.

Sum miser, hoc fateor, sum pessimus ille telones ; B
 Consimiles edo gemitus, similemque medelam
 Exspecto, nomenque tuum, Pater optime, supplex
 Obtestor, si te quondam materque paterque
 Supplicibus votis sancte coluere piisque
 Fletibus, aut quadam donarunt parte bonorum,
 Aut etiam pura et sancta tibi mente litarunt
 (Nunquam etenim quidquam te dignum fecimus ipsi),
 Sis memor, ac fer opem, curasque averte nocentes,
 Nec mea mortiferæ constringant guttura sentes,
 Aut iter ad superum tendentem forte morantur ;
 Quin potius, mea certa, Deus, tutela salusque,
 Ilæsum me mitte, precor : siquidem ipse tuus sum,
 Te colo, te veneror, mihi tu, Deus, unus ab ipsis
 Liminibus vitæ. Nam me tibi vovit ab alvo
 Chara parens, tunc cum succensa cupidine prolis,
 Annam imitans tales emisit pectore voces :
 « Da mihi tu, quæso, Dominator maxime, natum :

PATROL. GR. XXXVII

Ædibus inque tuis omnes tibi serviet annos. »
 Dixerat, et precibus flexus de nocte parenti
 Designas nomen pueri : prolesque secuta est.
 At vero illa tuis me protinus, ut Samuelem,
 Addixit templis, Samuelem si tamen unquam
 Moribus expressi : nam nunc ego dispare sorte
 Conferri Helidis videor mihi posse profanis,
 Qui nimium fœda ingluvie sanctissima sacra,
 Et stolido oblatas temerabant pectore carnes :
 Divinosque avidis manibus tractare lebetes
 Ansi, luctifica clausurunt lumina morte.
 At mea spem genitrix meliorem corde fovebat,
 Cum te natorum donavit parte suorum.
 Namque manus nostras divinis sedula libris
 Lustrabat, corpusque etiam complexa tenellum
 Talia verba dabat : « Jam vir clarissimus olim
 Exstitit, intrepidus qui sanctam duxit ad annum
 (Res mira !) acceptum divino munere natum

32

Σπείδοντ' ἐς θυσίην ιερήιον, ἐσθλὸν ἄριστος,
 Σάρβας ἀφιτόκιο γόνον, ῥίζαν τε γενέθλης,
 Ἦν ἔλπεις ἐχάρασεν, ὑποσχέσθι τε θεοῖο.
 Ἄδραμ ἦν ιεραὺς, ἀμνὸς δὲ τε κίδιμος Ἰσάκ'
 445 Αὐτὰρ ἐγὼ ζῶν σε θεῶ γέρας, ὥσπερ ὑπέστην,
 Δωροῦμαι. Σὺ δέ μοι μητρὸς τελείας ἐπέλωρ,
 Ἦ τέκον εὐξαμένη σε, καὶ εὐχομαι εἶναι ἄριστον.
 Τοῦτον ἐγὼ σοι πλοῦτον, ἐμὸν τέκος, ἐσθλὸν ἐπάξω
 Ἐνθάδε καὶ μετέπειτα. Τὰ ὕστατα πολλὸν ἀρέσω. »
 450 Μητρὸς μὲν πόθος οὔτος. Ἐγὼ δ' ὑπέειξα πᾶσι
 Παις ἐτ' ἔων, ἀπαλή δὲ νῆν ὑπεδέξατο μορφήν
 Εὐσεβῆς ψυχῆ σφρηγὶς δ' ἐφυλάττετο Χριστοῦ

Properantem, ut sacra victima feret, ad aram adduxit,
 Saræ tardiparæ prolem, radicemque generis,
 Quam spes sculpsit, et Dei promissio.
 Sacerdos erat Abraham, victima inclytus Isaac :
 445 Nunc te ego vivum Deo munus, ut promisi,
 Offero. Tu vero matris spem adimple,
 Quæ te precibus peperit, et, ut optimus sis, precor.
 Has tibi divitias, filii mi, præclaras trado
 Nunc et in posterum. Quæ autem postrema, longe mellora. »

450 Matris meæ tale desiderium fuit. Ego autem illius desiderio obtemperavi
 Adhuc puer, ac tenera novam suscepit formam
 Pietatis anima : sigillum autem reservabatur Christi
 Nutribus, qui manifeste cum servo suo loquebatur,
 Ac me casitati amicæ alligavit et carnem frenavit,
 455 Flagrantemque inspiravit sapientiæ divinæ amorem,
 Et vitæ cælibis, quæ vitæ futuræ præludium est,
 Nec costa indiget corpus suam adamante,
 Blandisque verbis ad acerbum gustum perducencte,
 Sed Deo emittit castum desiderium, neque uxorem inter
 460 Et Christum dividit eum qui totus ex Deo genitus est.
 656 657 Hæc me vita per angustam et difficilem viam
 Traheus in meliorem ductu tenuem ad portam
 Non multis perviam, Deo deum adducit a terra
 Factum non factis, et ex morte immortalem.
 465 Quin etiam socium corpus, simul cum magni Dei imagine

441 Σπείδοντ' ἐς θυσίην. Reg. 992, σπείδοντα
 Ουσίαν.

452 Σφρηγίς. Ita Coisl. alique veteres plerique
 codices. Edit. σφραγίς. Scholiastes eo loco non intel-
 ligit baptismum, sed impressam mentique in-
 sculpiam Gregorii pietatis formam. Τὴν ἐνοσημανθίσ-
 σαν ἐφύλαξε σφραγίδα Χριστοῦ νεύμασι. Mirum in
 puero sic instituto et a talibus parentibus tandiu
 baptismum dilatatum.

456 Καὶ μοναχοῦ βίωτοιο. Vitæ monasticæ, Chri-
 stianæ scilicet philosophiæ. Nec satis Billius, vitæ
 quæ conjugii expers ducitur. Non enim hæc tota est
 vita monastica, quam semper Gregorius in animo
 habuit, quam laudat frequenter, et quam profes-
 sum esse, tum ex eo loco, tum ex aliis pluribus
 constat.

A Νεύμασιν, ὅς ῥ' ἀναφανδὸν ὄμειψεν ἢ θεράποντι,
 Σωφροσύνη δὲ μ' ἔδρασε φιλῆ, καὶ σάρκα πέδησε,
 455 Καὶ θερμὸν σοφίης θεῆς ἐπέπνευσεν ἔρωτα,
 Καὶ μοναχοῦ βιώτοιο, βίου μέλλοντος ἀπαρχὴν,
 Πλευρᾶς οὐ χατέουτος ἐνν δέμας ἀμφογαπίωσης,
 Ἐρήμασι θ' αἰμυλοῖσι πικρήν ἐπὶ γέυσει ἀγούσιν,
 Ἄλλὰ θεῶ πέμποντος ἀγνὸν πόθον, οὐδὲ γυναικί
 460 Καὶ Χριστῶ τέμνοντος δλον θεοῦ ἐκγεγαῶτα.
 Ὅς με διὰ στενῆς τε καὶ ἀργαλέης ἐπὶ λεπτῆν
 Τείνων ἀτραπιτοῖο πύλην σὺν ἀρείονι πομπῇ,
 Ὅσκι βαθῆν πολλοῖσι, θεῶ θεδν ἦγ' ἀπὸ γαίτης
 Τυχεῖν οὐ γεγαῶται, καὶ ἀφθιτον ἐκ θανάτωιο.
 465 Εἰκόνι σὺν μεγάλωιο θεοῦ, καὶ σῶμ' ἐπαρωγῆν

hominis dividit ita ut partim Christo, partem ux-
 serviat. Alludit ad Apost. verba, I Cor. vii, :
 Qui autem cum uxore est, sollicitus est quæ mundi,
 quomodo placeat uxori, et divinus est.
 462 Τείνων. Int. Coisl. ἔκων. Schol. δεικνύ-
 ζων. Non male legeretur τείνοντ'. Μακ σὺν ἀρει-
 πομπῇ, κρείττονι ὁδηγῶ. Videtur Gregorius re-
 cere ad periculum paulo ante memoratum, quomodo
 conjugio ex mulieris blanditiis nascitur. Hinc
 tiores apponit ductores quorum consiliis in coram
 uti licet.
 463 Ἦγ'. Sup. lin. Reg. 991 ἦγαγε.
 464 Γεγαῶται. Ita Reg. 991, Coisl., Chig. et
 codices. Male edit. γεγαῶτα.

METRICA VERSIO.

Currentem ad cædem, sacrum laudabile, charam
 Tardiparæ sobolem Saræ, generisque potentis
 Radicem, quam spes sculpsit, promissaque magni
 Numinis. Abrahamus porro grave munus obibat
 Sacrifici, pecudisque vicem præstabat Isachus.
 Ast ego te vivum Christo, charissime, munus
 Offero, nate, fidem servans, promissaque reddens.
 Tu facito ut charæ solvas pia vota parentis :
 Quæ te concepì precibus, quæque optimus ut sis,
 Moribus utque tuis nil sit purgatus, opto.
 Hos tibi præclaros, et nunc et postea, census
 Porrigo ; sunt autem multo meliora futura. »
 Hoc genitricis erat votum. Cui protinus ipse
 Cedendum, in tenera quamvis ætate, putavi
 Ac nova mollem animum pietatis forma notavit.
 Munere quin etiam Christi me lympham mauchat

B Purifica, alloquio famulum dignantis aperto :
 Meque pudicitiaæ adjuvit, carnique catenam
 Inject, sophizæque ardenti afflavit amore
 Cælestis, vitæque hujus, quæ conjugis expers
 Ducitur, æterni referens præludia sæcli,
 Nec costam quærit, proprium quæ blandula coram
 Lactat, et illecebris damnosam ducit ad escam
 Sed superi Regis casto exardebit amore,
 Nec totum Christi dextra omnipotente creatum
 Partitur Christo, thalami sociæque jugalis.
 Qui me per strictam callem plenumque laboris
 Ducit ad angustam salebrosam tramite portam,
 Quam non multi adeunt humano sanguine creta
 Atque adeo præcelsa deum me duxit ad astra.
 Factum non factis, nigraque ex morte perenni
 Cum supera effligie, socium quoque corpus, et au

Ἐλαων, οἷα μάγνησσα λίθος αἰθωνα σίδηρον.

Ἦ μοι ἐγών! Ἦ λυγρὰ καὶ ἀντιτα ἔργα παθοῦσα
 Ψυχῇ! Ἦ θνητοὶ κενεαυχεῖς! ὡς ἑτεόν γε
 Λεπταλαίς αὐρησιν κοικότες, οἱ γενόμεθα,
 470 Ἦ καὶ Εὐρίπῳ παλιμπλάγκτοισιν ἔρωαίς
 Στραφόμεσθ' ἐπὶ γαίαν ἐτώσια φουδώντες.
 Κούδεν ἐν ἀνθρώποισιν ὁμοίον ἐς τέλος ἔστιν,
 Οὐ κακόν, οὐδὲ μὲν ἐσθλόν. Ὅδοι δ' ἀγχισταὶ ἔασιν.
 Οὐδ' ὁ κακὸς τὸ γε οἶδεν ἐς ὕστατον, ὅπποτε λήξει,
 475 Οὐτ' ἐσθλοῦς ἀρετῇ μένει ἔμπροσθεν, ἀλλὰ κω-
 [λοῦει,
 Ὃς τάρβος κακίην, ἀρετὴν φθόνος. Ἀμφοτέροις δὲ
 Κάμπτεσθ' ἡμερίων Χριστός γ' ἐκέλευσε γενέσθην,
 Ὃς κεν ἄνω νεύοιμεν-ἐν σθένος εἰσορώντες.
 Κείνος δ' ἔστιν ἄριστος ὃς ἰθείην ὄδον ἔλκει,

Α 480 Οὐδὲ μεταστρέφεται Σοδόμων ἐπὶ τέφραν ἐρή-
 [μην,

Ἦν διὰ μαγροσύνην ζεῖν πυρὶ δηλωθέντων.
 Φεύγει δ' ἐσσυμένως ἐς ἕρος, πάτρης δὲ λήθηται,
 Μὴ μῦθος καὶ λάος ἄλλος μετόπισθε λίπηται.
 Μάρτυς ἐγὼ παθέσσειν ἐμοῖς βροτέης κακότητος.
 485 Παῖς μὲν ἴων, ὅτε τυτθὸν ἐνὶ στήθεσσι νόημα,
 Οἶον δὴ σκιάεντι λόγῳ, καὶ ἤθεσι κεδνοῖς
 Ἐσπόμενος, προσέβαινον ἄνω λάμποντι θούκῳ,
 Ἰχθεσιν ἀπλανέσσειν ἰὼν βασιλῆιον οἶμον.
 Νῦν δ' ὅτε μῦθον ἀγείρα, βίου δ' ἐπὶ τέρασθ' ἰκάνω,
 490 Οἷα μεθυπλανέσσει τάλας πρὸς δόγμα βαίνω.
 Καὶ με ταλαντεύει σκολιοῦ μῦθος ἐρηπηστήρος,
 Λάθρα καὶ ἀμφοδίην κλέπτων φρένας ἐσθλὰ νεύσας.
 Ἄλλοτε μὲν τε θεῶ τείνω νόον, ἄλλοτε δ' αὖτε

Trahit, velut a lapide magnete candens ferrum trahitur.

Heu miser! heu læsa tristibus et puniendis operibus

Anima! o vani mortales! quam vere

Tenuibus auris similes, qui geniti sumus,

470 Aut alternantibus Euripi motibus,

Volutamur in terra inanibus rebus inflati.

Nihil apud homines stabile usque in finem est,

Non bonum, non malum. Sunt autem vicina: hæc vitæ:

Nec malus novit quem supremum finem habiturus sit,

475 Nec bonis virtus immobilis manet, sed imminuit,

Ut metus vitium, ita virtutem invidia. Utraque

Incurvari hominum vitam Christus voluit,

Ut rursus erigamur ipsius potentiam intuentes.

Ille autem optimus, qui rectam carpit viam,

480 Nec convertitur ad desertum Sodomorum cinerem,

Quæ ob suam libidinem novo igne combustæ sunt,

Fugitque citissime in montem, et patriæ obliviscitur,

Ne fabula et lapis salis posteris fiat.

Testis ego ex his, quæ passus sum, humanæ malitiæ.

485 Puer eram, quo tempore exiguus in pectore sensus,

Sed tamen cum umbratilem solum rationem et prudentes mores

Sequerer, progrediebar ad sedem in cælo resplendentem,

Vestigis non errantibus regiam viam carpens.

Nunc autem postquam doctrinam collegi, et ad vitæ finem accedo,

490 Veluti pedibus vino titubantibus oblique gradior miser,

Meque deprimit tortuosi pugna serpentis,

Clam et aperte mentes bonis cogitationibus intentas subripiens;

Interdum autem Deo mentem intendo. Rursus alias

466 Αἰθωνα. Int. λαμπρὸν, πεπυρωμένον.

467 Ἀντιτα. Int. ἀντίποινα, τιμωρίας ἄξια. Schol. προτέροις ἀντιθετα.

469 Οἱ γενόμεθα. Int. οἱ ἐγενήθημεν.

472 Κούδεν ἔρ. Deerat in editis ἐν.

474 Ἐς ὕστατον. Sic duo Regg. Edit. ὕστερον.

Mox Chig. et alii, ὅπποτε pro ὅπποθι quod habent editi.

486 Οἶον. Schol. μόνον.

489 Μῦθον. Int. et Schol. doctrinam intelligunt.

491 Ταλαντεύει. Reg. 991 sup. lin. μεταστρέφει.

492 Κλέπτων. Chig. et Reg. unus κάμπτων.

METRICA VERSIO.

Magneti ferrum vis indita, tollit in altum.

Heu miser! heu quam pestiferis, graviterque

[luendis

Mens mea criminibus læsa est! heu gloria inani

Perfusum mortale genus fastuque protervo!

Quam vere levibus conferri possumus auris,

Quam sumus Euripo similes! namque illius instar

Volvimur in terra vano splendore tumentes.

Nec res ulla manet stabilis mortalibus usquam;

Non virtus, non improbitas: callesque propinqui

inter se existunt, ut nec qui crimine mentem

colluit, hoc certo norit, quisnam exitus ipsum

expectet, nec qui studium amplexantur honesti,

Virtutem fixam teneant certamque futuri.

Itaque metus vitium pellit, sic livor iniquus

virtutem exagitat. Voluit nam Christus utroque

incurvari homines: ut non superabile robur

visius aspiciens, sursum tua lumina tollas.

B Optimus is vero est, graditur qui tramite recto,

Nec caput ad Sodomæ fumantia tecta retorquet,

Quam scelerata novo populata est igne libido:

Sed propere fugit in montem, patriosque penates

Ejicit ex animo, ne posthac fabula vulgi

Linquatur, statque salis non mobile saxum.

Ac per me casusque meos dignoscere promptum est

Quam nostrum genus in vitium proclive feratur.

Nam qui jucundæ primævo in flore juventæ,

Cum levis in molli versatur pectore sensus

Umbrosa solum ratione, et moribus utens

Egregis ducibus, sublimia tecta petebam,

Certa in regali figens vestigia calle;

Nunc cum collecta est ratio, jamque ipse senectæ

Ad metam accessi, miser heu, velut ebrius erro,

Ac sæva obliquus pugna me deprimit anguis,

Et recte consulta rapit furtimeque palamque.

Interdum mea mens ad Regem fertur olympi:

Ἐλκομαι ἐς κόσμοιο κακὴν χύσιν, οὐκ ὀλίγην δὲ
 495 Μοῖραν ἐμῆς ψυχῆς λωδῆσατο κόσμος ἀπειρων.
 Αὐτὰρ ἐγὼν, εἰ καὶ με κάκη ἐκάλυψε μέλαινα,
 Καὶ δυοφερὸν προπάρειθεν ἰὼν χέεν ἐχθρὸς ἐμεῖο,
 Σηπτή ὡς ἐμόωσα καθ' ὕδατος, ἀλλὰ καὶ ἐμπης
 Τόσσον ἐτ' εἰσέρω καὶ δέρομαι, ὅσσον ἄριστα
 500 Ἴδμεναι, ὅστις ἰὼν, καὶ οἱ ποθέων ἀνοροῦσαι,
 Οἱ κείμαι δύστηνος, ὅσον τ' ἐπὶ γαίαν ἔλισθον
 Ἥ καὶ γῆς ὑπένερθεν ἐς εὐρύδεντα βέρεθρα.
 Οὕτε παραιφασίησιν λαίνομαι, οὕτε λόγοισι
 Κλέπτομαι, οἱ παθέσσιιν ἀρηγόνες, οὕτε μέτροισιν
 505 Ἄλλοτρηῆς κακίης ἐπιτέρπομαι, ὡς τις ἄριστος.
 Τίς γὰρ τευμονόμενοισι χάρις μογέουσι σιδήρω
 Ἄλλων τευμονόμενων δράαν χαλεπώτερον ἄλλως;
 Ἥ τί κακοῖσιν δνειαρ ἀτασθαλίησι χερείων;

A Ἐσθλοῦ μὲν γὰρ κέν τις ἀρείωνος ἐσθλὴς ἐπαίρη
 510 Ὡς δὲ κακός. Καὶ γὰρ τις ὄρων τυφλοῖσιν ὄμμα
 Τέρπεισθαι δὲ κακοῖσι, ταλειοτέρης κακότητος.
 Εἰ δὲ τις ὄντα κάκιστον ὀρεται ἔμμεν ἄριστον,
 Ἄχθος ἐμοί, καὶ κρυπτὸς ἐνὶ στήθεσσιιν ὄδυρος.
 Κρεῖσσον ἄριστον ἰόντα δοκεῖν κακὸν, ἢ κάκιστον
 515 Κῦδος ἔχοντ' ἀγαθοῖο, τάφον φεύσθη μὲν
 [παρσι
 Ἐμμεναι, ὅς μυδῶσι νεκροῖς ἐντοσθεν ὀδύων,
 Ἐκτοθεν ἀστράπτει κολη καὶ χρώμασι τερπῶν.
 Ὅμμα μέγα τρομέωμεν, ὃ καὶ γαίης ὑπένερθε
 Λεύσσει, καὶ πόνοιο μέγαν βυθὸν, ὅσα τε κείη.
 520 Νοῦς μερόπων. Τέμνει δ' οὐδὲν χρόνος. Ἔ
 [παρσι
 Πάντα θεῶ. Πῶς κέν τις ἰὼν κακὸν ἀμφικαλύπτει;

Trahor in mundi malam confusionem, nec parvam
 495 Mentis meae partem laest mundus immensus.
 Rursus ego, etiam me nigra cooperunt nequilia,
 500-509 Ac in me atrum venenum hostis antea effudit,
 Instat sepiae in aquam vomentis, sed tamen
 Tantum adhuc video et perspicio, quantum ut optime
 500 Sciam quis sim, et quo cupiens assilire,
 Ubi miser jaceam, et quomodo in terram delapsus sim,
 Vel etiam in lata infra terram barathra.
 Nec solatiis foveor, nec verbis
 Subripior vitiorum adiutoribus, nec mensuris
 505 Alienae improbitatis delector, quasi optimus quidam sim.
 Quae enim agris, dum ferro caelantur, oblectatio,
 Aliorum, qui incisionem patiuntur, molestiorem cernere dolorem?
 Aut quae malis utilitas ex sceleribus deteriorum?
 Nam probus vir ex alio meliore utilitatem percipiat,
 510 Sic etiam et improbus. Nam qui vident, caecis auxiliantur.
 Malis autem delectari est perfectioris malitiae.
 Quod si quis, cum pessimus sim, optimum me esse putat,
 Onus id mihi est, et occultus in pectore dolor.
 Satius est, cum optimus sis, ut malus videaris, quam ut pessimus
 515 Laudem habens viri boni, sepulcrum sis hominibus
 Mendax, quod intus mortuis putridis fetens,
 Extrinsicus renidet calce et jucundis coloribus.
 Magnum oculum tremamus, qui et subter terram
 Intuetur, et magnum ponti abyssum, et quaecunque abscondit
 520 Mens hominum. Nihil autem incidit tempus, sed adsunt
 Deo omnia. Quomodo suum quis malum occultet?

495 Ἀπειρων. Schol. μέγας. Edit. male ἀποίρων.
 496 Κάκη. Int. Reg. cod. 991, κακία.
 503 Παραιφασίησιν. Ita ex Reg 991, 39, et
 Coisl. Ewemendatum quod erat in editis παραφασίησιν.

519 Μέγαν βυθόν. Coisl. μέγα βυθόν.
 520 Τέμνει δ' οὐδὲν χρόνος. Tempus aequaliter
 nihil secat, nec futurum a praeterito dirimit. Et
 cum enim omnia sunt praesentis. Bill.

METRICA VERSIO.

Interdum in mundum devexo pondere vergit,
 A quo animae graviter laesa est pars maxima nostrae.
 Sed licet improbitas me totum obtulerit atra,
 Atque in me nigrum virus diffuderit hostis,
 Sepia caeruleas vomitu velut inficit undas:
 Hactenus incolumis tamen est mihi visus, ut istud
 Gognoscam, unde satius, quonamque ascendere
 [tentans,
 Infelix ubinam jaceam, tellure profunda,
 Aut etiam subter terras in faucibus orci.
 Nec vero illa neam recreant solatia mentem,
 Verbaque deficiunt, quae turpes subdola motus
 Auxilio vitiumque juvant, pravocque favore.
 Grandia nec cernens aliorum crimina laetor,
 Excelsa tanquam ipse sedens virtutis in arce.
 Quid juvat aegrotum ferro dum membra secantur,
 Cernere quos gravius cruciet vis aspera ferri?

B Quid juvat obstrictum vitiiis acclerator alter?
 Nam bonus ex meliore queat decerpere fructus
 Non secus atque malus. Siquidem qui et
 [parsi
 Utilis esse potest oculorum lumine capto.
 At gaudere malis scelus est immane feramque.
 Quod si cum foedis vitiiis tamen optimus esse
 Nonnullis videor, doleo, tacitusque gemisco.
 Malum, cum recto studeam, vigosus haberi.
 Quam vitio addictus, justus clarescere fama,
 Mendaxque ignavis mortalibus esse sepulcrum,
 Quod licet interno fetentia corpora claudat,
 Calce tamen nitet externa, gratoque colore.
 Ille oculus nostras gelida formidine mentes
 Concutiat, radiis qui pallida tartara lustrat,
 Qui fundum pelagi mentisque arcana luetat,
 Nilque secat tempus, verum praesentia sumit

Ἦματι δ' ὄστατιν ποῦ. κεύσομαι ἡμέας αὐτούς ;
 Ἦ τίς ἀλεῖθρσι ; πῶς λήσομεν ἕρμα θεοῖο,
 Ἦνίκα πῦρ κρήνησι καθάρσιον ἔργματα πάντων,
 525 Βοσκόμενον κακίης κούφην φύσιν αὐαλέην τε.
 Τῆν μὲν ἐγὼ τρομέω καὶ δεῖδια νύκτα καὶ ἡμαρ,
 Εἰσορών ψυχὴν θεῖθεν πίπτουσαν ἔραζε.
 Καὶ χόος ἄσσον ἰούσαν, ὃν ἐκφυγέειν μενάεινον.
 Ὡς δ' ὅτε χειμερῖοιο παρ' ὄχθησιν ποταμοῖο.
 530 Ἦ πίνυν ἢ πλατάνιστον ἐπηετανὸν κομόωσαν,
 Ἐρηγνύμενος ῥίζῃσι βόος δηλήσατο γαίτων.
 Τῆς δὴ τοι πρῶτον μὲν ὑπέχματα πάντα τίναξαι,
 Καὶ κρημνῶ μιν ἔθηκας ἐπήγορον, αὐτὰρ ἔπειτα
 Βαίησι ῥίζῃσιν ἐρυκομένην προθέλυμον,
 535 Κρημνοῦ ἀπορρήξας μεσάταις ἐνὶ κάβδασι δίναϊς,

Α Καὶ μιν ἄγων μεγάλῳ πατάγῳ πέτρῃσιν ἔδωκεν.
 Ἐνθα δέ μιν ὄμβρος καὶ ἀφυσγετὸς αἶθρ ἐρείδων
 Σῆψαν, ἀτιμώτατον δὲ τρύφος παρὰ χεῖλεσι κείται.
 Ὡς καὶ ἐμὴν ψυχὴν Χριστῷ θαλέθουσαν ἀνακτι,
 540 Λάβρος ἐπαῖσων χαμῆδης βάλειν. ἐχθρὸς ἀπει-
 [ρῆς,
 Ἦς κλείττον μὲν ὄλεσσε, μικρὸν δέ τι λείψανον
 [αὐτως
 Πλάζεται ἔνθα καὶ ἔνθα. Θεοῦ γὰρ μιν αὐθις ἐγείρει,
 Ὡς ῥα καὶ οὐδὲν ἔόντας ἐπέζητο, καὶ μετέπειτα
 Λυομένους πῆξει τε καὶ ἐς βίον ἄλλον ἐρύσσει,
 545 Ἦ πυρὸς, ἢ θεοῖο φασσφῆρου ἀντίασσοντας.
 Εἰ δὲ Θεοῦ, καὶ ἀπαντας ἐούστερον ; ἀλλοθι κείσθω.
 Χριστὸν ἀναξ, εἰ καὶ με νεκρὸν καὶ ἀνάκλιθα φῶτες

Supremo autem in die, ubi nosmetipsos abscondemus ?
 Aut quis auxiliabitur ? Quomodo latebimus oculos Dei,
 Cum ignis purgatorius omnium opera dijudicabit ;
 525 Depascens malitiæ levem et aridam naturam ?
 Hanc ego diem horresco, et die ac nocte metuo,
 Gernens animam a Deo delapsam in terram,
 Et prope a pulvere euntem, quem fugere avebam.
 Velut cum hiberni ad ripas fluminis,
 530 Aut pinum, aut platanum perenni coma ornatam
 Vicina erumpens unda radicitus lædit ;
 Ac primum quidem omnia illius retinacula quatit,
 Illamque in præcipitium vergentem tenet, ac rursus
 Levibus hærentem radicibus funditus
 660-661 535 Abruptam in medios præcipitii vortices detrudit,
 Eamque magno strepitu trahens in cautes impingit ;
 Ubi illam imber et colluvies semper incumbens
 Putrefaciunt, ac inhonestus in littore truncus jacet.
 Sic et meam animam Christo regi florentem
 540 Violenter irruens humi stravit hostis indomitus,
 Cujus maxima quidem pars periit, leves autem adhiuc illius reliquias
 Huc et illuc errant. Dei autem est illam rursus erigere,
 Qui nos, cum nihil essemus, compegit, ac postea
 Dissolutos compinget, et in aliam vitam restituet,
 545 Aut ignem, aut Deum lucis auctorem sortitos
 Quod si Deum, an omnes aliquando ? id alio servetur.
 Christe rex, etsi mortuum me et infirmum homines

523 *Λήσομεν.* Duo Regg. λήσομαι.
 525 *Κούφην.* Reg. unus κούφοιν.
 526 *Τῆρ.* Suppl. ἡμέραν.
 530 *Ἐπηετανόν.* Int. Coisl. πάνυ κοσμοῦσαν.
 Schol. θάλλουσαν ἱκανῶς.
 532 *ὑπέχματα.* Unus e Regg. ὑπεργματα.
 537 *ἀφυσγετὸς.* Ita Reg. 39, 991, et Coisl. Men-
 jose edit. ἀφυσγετὸς. Cod. 993, βόρβορος. Mox αἰθρ
 ἐρείδων. Sup. lin. 991, συνεχῶς προσπίπτων. Cod.
 993, διηγεκῶς.
 540 *Ἀταρῆς.* Int. 992. et. 993 ἀκαταπόνητος.

Schol. ἀπηνῆς.
 541 *Πλατάνον.* Regii plures et Coisl. πλετον. Mox
 αὐτως. Forte αὐτῆς. Coisl. ἀπλῶς. Schol. μάτην.
 542 *θεοῦ.* Sic Coisl. ejusque interpres, necnon
 Schol. Reg. 991. Hæc lectio præferenda nobis visa
 est editis, in quibus legitur θεός.
 546 *Εἰ δὲ θεοῦ, καὶ ἀπαντας ἐούστερον ; An
 vero etiam omnes Deo postmodum polituri sint ? Qui-
 bus Origenianum errorem perstringit Gregorius.
 Origenes namque sibi finxerat damnatos aliquando
 ad vitam revocandos.*

METRICA VERSIO.

Juncta Deo. Quanam porro sua crimina quisquam
 contegere arte queat ? quisnam locus ille patebit,
 duo nos extrema trepidantes luce legamur ?
 Quis feret auxilium ? quis inagni lumina Regis
 allet, cum rerum purgatrix flamma datura est
 iudicium, turpis vitii siccamque levemque
 naturam absumens, et fœdas crimine mentes ?
 Ne lux illa gravi noctesque diesque tremore
 incit, æthero cum mentem a Patre fluentem
 in terram video, et nigro cum pulvere jungi,
 quem fugere intentis conatibus ipse paraham.
 Ne velut hibernis fluviis cum flumina crescunt,
 ut pinum, aut platanum vernantem fronde perenni,
 icinis illisa terit radicibus unda :
 Ne primum illius retinacula cuncta revellit,
 ogitque in præceps pendentem inflectere ramos,
 ne etiam nimis exigua radice retentam

Funditus abruptit, medioque in vertice fusam
 Protinus in cautes impellit et aspera saxa.
 Hic illam tam colluvies, tum plurimum imber
 inficit, ad ripamque jacet sine nomine truncus.
 Sic quoque nostram animam, quæ Christo læta
 [virebat,
 Impete pestifero vesanus percudit hostis.
 Et miseræ, jam nunc majori ex parte peremptæ,
 Reliquiæ tenues errant, passimque vagantur.
 Quas utinam clari summus Reguator olympi
 Excitet, ex nihilo qui nos effluxit, et idem
 Extinctos rursus fluet, vitæque secundæ
 Asseret, aut flammis ardentibus excruciantos,
 Aut percepturos æternæ gaudia vitæ.
 Sintne omnes autem cœlesti luce beandi ?
 Affirmare meum non est ; tibi, Christe, relinquo.
 Magne Deus, quanquam me gens inimica lacessens

Δυσπρέπεις καλέουσι, λάθρη δ' ἐπιμυθίζουσι,
 Κινουμέναις κεφαλῆσιν ἐμῆν γελώοντες οὖζον,
 550 Μῆ με λήπης χείρασιν ὑπ' ἀντιβίησι θαμῆναι·
 Πρῶτα μὲν οὐρανῆσιν ἐν ἐλπίσιν αὐδῆς ἐρείθεις,
 Καί μοι σθεννομένῃ τυτθῆν στάξαις ἐλαίου
 Ἰκμάδα, διψάλεψ λύγῃ φωστῆρος ἀρωγόν,
 Ὡς κεν ἐγειρομένου πυρός, παλινάγρετον Ἐθῆ
 555 Φῶς ἀναθλήσαν, ζωῆς δὲ τύχουμι φαινής.
 Δεύτερον ἀχθεα πάντα διδοῖς ἀνέμοιο θυέλλαις,
 Ἦψας ἐξ ἐμάθεν (πνοῆν δ' ἐπάσειας ἐλαφρῆν),
 Οἷσιν ἄθην ἰδάμασσας ἐμὸν κέαρ· εἰτε με πικρῆς
 Τινύμενος κακῆς, εἴτ' ἄγασιν, οἷά τε πῶλον
 560 Παντοφότοι δρόμοισι καὶ ἠλιθάτοισι θαμάζων·

Α Εἰτε τιν' ὕγκον ἐμῆς ἴσῃων φρενός, ἢ ἢ τῆ
 Φύεται εὐσεθέσιον, ὅσοι νόον εἰσὶν ἐλαφρῶν,
 Οἱ κακῶν ἐξ ἀγαθοῦ Θεοῦ τόπον ἀρπάζουσι
 Εἰτε κακοῖς ἐθῶν, ὅσῃτερ ἄδῃ, ἡμετέροιαι
 565 Παιδεῦσαι θνητοῦς, βύθου στυγῆτιν κκκ
 Ὡς οὐχ ἰσταμένου, πᾶσιν δ' ἐπὶ πῆματ' ἐγῆ
 Ἐσθλοῖς ἡδὲ κακοῖσι, βίον δ' ἐπὶ ἄλλον ἐπιγῆ
 Ἐμπέδον, ἀστοφελικτον, ἀρετοῖν ἄ εὐσεθῆ
 Ἄλλὰ τὰ μὲν σοφίης μεγάλοις ἐνὶ βέθεσι
 570 Ὅσσα φέρει στραπτοῖο βίου παύερα
 Ἐσθλά τε καὶ τὰ χέρεια· Ἄδῃ δὲ τε πάντα
 Κῆν πλεῖω φεύγῃσι νόου πάχος ἡμετέροια

Inimici vocant, et clam naso suo suspendunt,
 Capitis motu meam irridentes ærumnam,
 550 Ne sinas me sub manibus hostilibus domari :
 Sed primum quidem cœlesti spe animum fulcias,
 Ac mihi qui exstinguor, pusillam stillas olei
 Guttam, quæ sitienti lampadi ad lumen auxilietur,
 Ut igne excitato, revocata redeat
 555 Lux reflorescens, ac lucidam vitam nanciscar.
 Deinde vero onera omnia tradas venti procellis,
 Et arceas a me (spiritum autem præbeas levem),
 Quibus cor meum abunde exercitasti : sive me ob acerbam
 Puniens malitiam, sive doloribus, veluti paulum
 560 Variis et arduis cursibus domans,
 Sive mentis meæ fastum aliquem cohibens, qui facile
 Innascitur piis, quotquot sunt levi animo,
 Qui malam ex bono Deo superbiam arripiunt :
 Sive meis volens, Verbum servator, malis
 565 Erudire mortales, ut vitæ oderint pravitatem,
 Ut minime stantis, ac omnibus incommoda inferentis,
 Bonis ac malis, atque ad aliam vitam properent,
 Quæ stabilis est et immobilis, et probis melior.
 Atque hæc quidem in magnis sapientię thesauris sunt posita,
 570 Quæcumque vitæ instabilis admonitiones mortalibus ferunt,
 662-663 Sive bona sint, sive mala : quod autem ad Verbum spectat, præstant
 Quamvis pleraque mentis nostræ crassitiem fugiant.

550 Ἀντιβίησι. Sic codices Regg. 30, 992, nec-
 non et Coislinianus, quorum ope erratum editorum
 emendavimus in quibus legitur ἀντιβίοισι.

553 Φωστῆρος. Reg. 991 sup. lin. φωτός.

558 Ἄδῃ. Int. Coisl. ἀθρόως. Schol. ἄγαν.

559 Τινύμενος. Coisl. τινύμενος. Ibid. οἷά τε
 πῶλον. Ita Coisl. Edit. ὡς δεκ.

560 ἠλιθάτοισι. Int. ὑψηλοῖς τόποις. Schol. χω-
 ροῖς ἀνάστασι.

563 Ἐξ ἀγαθοῦ Θεοῦ. Nempe, qui ex benigni-
 tate et patientia Dei, peccandi et superbiendi ansam
 arripiunt, ut schol. οἱ τινες ἐξ ἀγαθοῦ Θεοῦ χρη-
 στευομένου, καὶ μακροθυμοῦντος, τύπον κακῶν ὑπαρ-
 πάζουσι.

569 Μεγάλοις. Coisl. et Int., μεγάλης.

571 Ἄδῃ δὲ τε πάντα φέρουσα. Quod a
 Verbum spectat, præstantissima. Varie a
 locus intelligitur. Nobis vero, ut sic inter-
 mur, interpres et schol. codicis Coisl. p.
 Combef. λόγῳ accipit pro summa ratione, ἢ
 divina sapientia, quo omnia proveniunt a
 natur. λόγον hic pro Filio Dei accipio, in-
 lius, ut sit sensus : Quamvis nos rebus pro-
 norum nomen tribuamus, adversis contra a
 tamen apud Deum utraque optima sunt, qui
 optima ratione mortalibus a Deo immittantur.

572 Πάχος. Unus e Regg. τάχος. Sic sup-
 sect. II, carm. 4, In laudem virginitatis. 1
 legitur de Deo, quod sit φάος φεύγον ὡς
 ἔγγυς ἰόντος.

METRICA VERSIO.

Infirmum exanimemque vocat, motoque latenter
 Vertice prosequitur sævo mala nostra cachinno :
 Ne sinito hostili victum procumbere dextra,
 Sed spe cœlesti primum mea pectora sulci.
 Ac, ne deficiat mea lux, alimenta ministra,
 Humentisque olei nonnullum infunde liquorem.
 Qui lychno auxilium sitienti præbeat, ut lux
 Accenso igne mihi jamjam rediviva recurrat,
 Et fruar æternæ præclaro lumine vitæ.
 Tum vero ærumnas a nobis discute tristes,
 Ventisque in latum pelagus committe ferendas :
 Atque auras concede leves. Sat namque malorum
 Pectoris ipse mei domuisti inole tumorem,
 Seu vindex meritis multans mea crimina pœnis,
 Seu velut indomitum variis durisq; cabalium

B Cursibus, ingentique dolorum examine fra-
 Seu fastum reprimens, homines pietatis a
 Qui facile invadit, mentis gravitate caret
 Quis bonitas divina mali est occasio fasti
 Seu documenta volens per tot mala proder
 Ut cuncti vitam vitæque adversa perosi,
 Et dubios casus atque infortania justis
 Injustique simul venientia, præcepte cursu
 Æternum meliusque piis properemus ad æ
 Verum hæc divinæ sophiæ sunt alidita li
 Quæ fluxi documenta ferunt mortalibus æ
 Tam bona quam mala. Sunt Verbo tamet
 Quamlibet effugiant mentis quamplurima
 Crassitiem. Nam tu clavum scitissimus orbis

Νωμῆς δ' ἔνθα καὶ ἔνθα σοφῶς οἰήτα κόσμου,
 Οἷον ἐλαυνόμενοι τρηχὺ σπλάδεςσι κακῆσι
 575 Λαίμα μὲν' ἐκπερώμεν ἀπιστοτάτου βίωτοιο.
 Αὐτὰρ ἐγὼ μογέων, καὶ πῆμασι παντοδαποῖσι
 Τερρόμενος, κάμπτω σοι γούνατα. Πέμψον ἔμοιγε
 Δακτύλῳ ἱμαλὲν ξηρὴν φλογὶ Λάζαρον ὄκα
 Γλῶσσαν ἀναψύξοντα, χάος δέ με μηκέτ' ἐρύκοι,
 580 Μηδ' Ἀδραάμ μεγάλων κόλπων ἀποτηλόθι
 [βάλλοι
 Πλούσιον ἐν παθέεσσι. Τήν δ' ἐπὶ χεῖρα κραταίην
 Πέμψεις, ἀγέων δὲ πόροις ἄκος, εἰς δέ με πάντα
 Θαύματα καὶ τεράων δειξάεις σθένος, ὡς τοπάρουθιν.
 Εἰπέ, καὶ αἱματόεσσα ῥύσις λήξειε τάχιστα.
 585 Εἰπέ, καὶ ἐκμήνειε συὼν ἀγέλην λεγεῶνος
 Πνεῦμα, καὶ ἐν πελάγεσσι πέσοι, χάριτο δ' ἐμοῖο.
 Καὶ λέπρην ἐλάσειας ἀτερπέα· καὶ φάος ἔλθοι

A Ὅμμασιν οὐχ ὀρώσει, καὶ οὐατα φθόγγον ἀκούσι·
 Καὶ ξηρὴν τανύσειας ἐμὴν χέρα, δεσμά τε γλώσσης
 590 Ῥήξειας, στήσαις δὲ ποδῶν βάσιν ἀδρανέουσιν.
 Ἐκ δ' ἄρτου κορέσαις ὀλίγου· στορέσαις δὲ θάλασσαν
 Δειμαλέην· στήσασθαι δὲ φαάντερον ἡέλιου.
 Πήξειας δὲ μέλη βεβαρηότα, ἐκ νεκυῶν δὲ
 Αὐθις ἀναστήσειας ὀδωδῶτα· μηδὲ μ' ἄκαρπον,
 595 Οἶα συκὴν τοπάρουθεν, ἰδῶν, ξηρὸν τελέσειας.
 Ἄλλος μὲν τ' ἄλλοισιν ἀρηγῶσι, Χριστὲ, πέποιθεν,
 Αἵματι, καὶ τέφρῃ, καὶ ὄφρῳ σήμερον οὐση.
 Οἷ τ' ἄλλου χατέουσιν ἀρηγῶνος οὐτιδανοῖο·
 Σοὶ δ' ἄρ' ἐγὼ μόνῳ, Βασιλεύτατε, μόνος ἐλείφθην,
 600 Ὅς πάντων κρατέεις, καὶ μοι σθένος ἔσσι
 [μέγιστον.
 Οὐ μ' ἄλοχος κομέουσα δυσάλθεα κῆδε λύσει.
 Ἦ τε καὶ ἀσχαλῶντα παρηγορήσιν λαίνοι·

Moves autem sapienter hinc et illinc mundi gubernacula

Quibus abacti a malis scopulis, asperum

575 Vitæ incertissimæ magnum mare trajicimus.

Rursus ego laborans et omnibus ærumnis

Contritus, tibi flecto genua. Mitte mihi

Lazarum, qui digito humienti aridam flamma cito

Linguae refrigeret, nec me chaos cohibeat,

580 Nec Abraham longe a magno sinu projiciat

Divitem patientem. Sed fortem tuam manum

Mitte, et dolorum fer remedium, ac in me omnia

Miracula, et prodigiorum virtutem, ut olim, ostende.

Dic, et celerrime fluxus sanguineus desinat.

585 Dic, et porcorum gregem in furorem agat legionis

Spiritus, et in mare cadat, et a me recedat.

Lepram tristem remove; lumen accedat

Oculis cæcis, et aures sonum audiant:

Aridam manum meam extende, et vincula linguæ

590 Rumpere, et pedum firma gressum debilem.

Ex modico pane satia; sterne mare

Terribile; splendidius sole corusca:

Figere membra ingravescentia, et ex mortuis

Rursus suscita fetentem; nec me infructuosum,

595 Postquam, veluti sicum, videris, arefacias.

Alius quidem aliis adjutoribus, Christe, confidit,

Sanguine, et cinere, et supercilio in diem permanente.

Alii alio indigent adjutorio infirmo.

Tibi vero soli, Rex omnium, solus relictus sum,

600 Qui omnium dominaris, mihi que maximum robur es.

Non me uxor fovens molestis sollicitudinibus solvet.

Aut afflictum dulcibus alloquiis deliniet:

578 Φλογὶ Λάζαρον. Sic emendavimus ex schol.
 cod. Coisl. vitiosam lectionem codicum aliorum et
 auditorum qui habent φλόγα.

579 Μηκέτ' ἐρύκοι. Coisl. μη κατερύκοι.

581 Πλούσιον ἐν παθέεσσι. Ærumnis locupletem.

Μοχ ἐπὶ χεῖρα. Reg. sup. lin. ἐπ' ἐμέ.

583 Δειξάεις. Unus e Regg. δείξεις.

586 Δ' ἐμοῖο. Ita Reg. 991. Edit. δ' ἐμεῖο.

590 Ἀδρανέουσιν. Reg. sup. lin. ἀσθενέουσιν.

Edit. male ἀδανέουσιν.

597 Ὀφρῶν σήμερον οὐση. Id est, fastui brevis-

sime duraturo.

METRICA VERSIO.

Hinc illincque regis, quo gens mortalis abacta
 A scopulis, vitæ malefidas trajicit undas.
 Ast ego jam gravium confectus mole dolorum,
 Te genibus flexis supplex obtestor, ut ad me
 Laxatum extemplo veniat, flammisque calentes
 Leniat humenti digito, nec chasmate vasto
 Uterius tenear, sinibusque excludar amœnis
 Abrahami, ærumnis locuples pœnaque perenni.
 Quin potius mihi mitte manum, tristesque dolores
 Ipse salutifera quamprimum pelle medela,
 Priscaque nunc in me facilis miracula profer.
 Dic, et sistatur profluxio fœda cruoris:
 Et grege porcorum stimulis furialibus acto
 Proruat in pelagus legio, procul atque facessat.
 Excute deformem lepram, cæcisque recurat
 Lux oculis, rursusque meas vox intret in aures.

B Arentesque extende manus, et vincula linguæ
 Solve, pedumque malos firma, Rex maxime, gressus;
 Pane perexiguo satia, compece tremendos
 Æquoris irati fluctus, et sole nitente
 Tu mihi splendidius radia, corpusque recurvum
 Erige, fetentemque reduce ad lumina vitæ.
 Nec veluti sterilem jubeas arefcere sicum.
 Præsidiiis aliis alii, Deus optime, fidunt.
 Et genere et cinere exiguo, fastuque fugaci,
 Aut alias quasdam spes amplectuntur inanes.
 At soli tibi solus ego sum, Christe, relictus,
 Imperio qui cuncta tenes: in te mihi robur
 Omne situm est, in te fiducia tota salutis.
 Non animi curas depellet sedula conjux,
 Quæ vel mœrentem dulci sermone maritum
 Oblectare potest: nec clara gestio prole,

Οὐδὲ φίλοις παιδεύσιν ἀγάλλομαι, οἷς ὑπὸ γῆρας
 Ἦρθοῦται, νεαρῶσιν ὅπ' ἔχουσιν αὐθις ὀδεῦον·
 605 Οὐδὲ κασιγνήτοις ἐπιτέρπομαι, οὐδ' ἐτάροισι.
 Τοὺς μὲν γὰρ στυγερὸς μῦθος ἤρπασεν· οἱ δὲ φιλεῦντες
 Νηνεμίην, ἐτάρων ἄλλήν φρέκα τρομέουσι
 Καίτην τερπωλήν οἴην ἔχον, ὡς ὅτε πηγῆν
 Διψαλήν ψυχρὴν ἑλαφος σχεῖδον, ἀνδρᾶς ἀρίστους,
 610 Χριστοφόρους, ζῶντας ἐπὶ χθονί, σαρκὸς ὑπερ-
 [θεν,
 Πνεύματος ἀνάσιο φίλους, καὶ λάτριας ἐσθλοῦς,
 Ἄζυγας, κόσμιοι περιφρονᾶς. Ἄλλα καὶ αὐτοὶ
 Μαρνάμενοι περὶ αἰῶ διακριδὸν ἔνθα καὶ ἔνθα
 Ἰστανται, ζῆλος δὲ Θεοῦ λύσει θεσμὸν ἀθέσμως,
 615 Ἀρμονίηντ' ἀγάπης, ἧς οὐνομα μούνον ἐλεῖσθῃ.

A Ὡς δ' ὅτε τίς τε λόντα λιπὼν ἄρκτωρ πελάσει
 Μαινομένη, καὶ τήνδε φυγῶν ἐς δῶμα πέσσειν
 Ἄσπασίως, καὶ χεῖρα ἔην πρὸς τοῖχον ἐρείσῃ,
 Ἐνθεν δ' ἐκπροθορῶν μιν ὄφρις τύψῃσιν ἀέλιπας
 620 Ὡς καὶ ἐμοὶ πολλοῖσιν ἐλαυνομένην παθέεσσι,
 Οὐδὲν ἄκος καμάτοιο, τὸ δ' ἄλιγον, ὃ τῷ κεν εὔρω.
 Πάντη δ' ἀθήσας τε καὶ ἐν πάντεσσι μογήσας,
 Ἐκ σθένος, εἰς σέ, μάκαρ, λεύσσω πάλιν, ἄλλαρ ἐμῶν,
 Παντοκράτωρ, ἀγένητε, καὶ ἀρχῆ, καὶ πάτερ ἀρχῆν·
 625 Υἱὸς ἀθανάτοιο, φάος μέγα φωτὸς ὁμοίου,
 Ἐξ ἐνὸς εἰς ἐν ἰόντος ἀτεκμάρτοις λόγῳσιν·
 Υἱὲ Θεοῦ, σοφῆ, βασιλεῦ, λόγι, ἀτρακίτη, τε,
 Εἰκὼν ἀρχετύπου, φύσις γεννητορὸς Ἰση,
 Ποιμῆν, ἀμνῆ, θύος τε, θεᾶ, βροτῆ, ἀρχιερῶ τε·

Non charis illis gloriōr, a quibus senectus erigitur,

Et juvenilibus vestigiis rursus progreditur :

605 Nec cognatis delector, nec amicis :

Illos enim invisā mors rapuit : isti autem amici

606 605 Quietis, ad minimum amicorum pavorem contremiscunt.

Hanc unam habui oblectationem, velut fontē

Frigido appropinquans cerva sitiens, optimos viros

610 Christiferos, viventes in terra, supra carnem,

Spiritus aeterni amicos, et bonos cultores,

Caelibes, mundi contemptores. Sed et illi

Decertantes de te adversis frontibus hinc et illinc

Stant, et studium partium legem Dei solvit haud legitime,

615 Et concordiam charitatis, cujus nomen solum relictum est.

Velut si quis relicto leone in ursam incurrat

Furentem, atque hanc fugiens in domum incidat

Lætus, et manum nuro sustentet,

Atque hinc prosiliet cum inopinato serpens percutiat :

620 Sic mihi multis agitato perturbationibus

Postquam autem undequaque circumspexi et in omnibus laboravi,

Ex te, in te, beate, rursus intueor, robur meum,

Omnipotens, ingenite, principium, et Pater principii,

625 Filii immortalis, magnum lumen similis luminis,

Ex uno in unum, modo non enarrabili prodeuntis :

Fili Dei, sapientia, rex, verbum, veritas,

Imago exemplaris, natura Genitori æqualis,

Pastor, agne, victima, Deus, homo, pontifex ;

606 Ἐρπασεν. Chig. ἤλασεν.

608 Καίτην. Ita Coisl. et Chig. Edit. ἔσῃην.

611 Ἀερώδιο. Coisl. ἀενώδιο.

612 Ἀλλὰ καὶ αὐτοί. Ille carpit monachos de Christo decertantes, qui acriori zelo et concordiam

et charitatem solvebant.

614 Ζῆλος. Int. Coisl. φθόνος. Melius schol. ἰ περὶ Θεοῦ φθόνος.

616 Πελάσει. Coisl. πελάσσει.

METRICA VERSIO.

Qua subnixā velut primos renovatur ad annos,
 Nec tremulo terram pulsat pede curva senectus.
 Sed neque germanis, nec jam delector amicis :
 Namque illos tristi rapuit mors horrida fato ;
 Hos autem, cœlo ventorum turbine puro
 Gaudentes, simul atque levis licet, aura sodales
 Concutit adversæ sortis, tum protinus horror
 Afficit, et pavides gelidus tremor obsidet artus.
 Ut vero confecta siti eum cerva propinqua est
 Fontis aquæ gelidæ, sic nobis una voluptas
 Hæc erat, eximia nimirum laude coruscī
 Et virtute graves homines, Christumque ferentes,
 Altius in terra viventes corpore crasso,
 Æternum flamen sincera mente colentes,
 Conjugis expertes, contemptoresque caducei
 Fluxarum mundi rerum. Sed et hi quoque de te
 Hinc atque hinc stantes pugnant, et Marte nefando
 Contendant : legemque Dei perfregit iniquus
 Livor, amicitix felicia vincula solvens,
 Cujus nil nobis superest nisi nomen inane.

B Ut si quis sævum cupiens vitare leonem,
 Unguibus occurrit furibundæ protinus ursæ,
 Atque illam rursus fugiens, ædesque libenter
 Ingressus, paries dum languida brachia firmat,
 Præter spem infelix diro seriatu ab angue :
 Sic mihi, cum variis agiter quatiarque procellis,
 Nulla tamen miseros sanat medicina labores.
 Imo etiam quidquid postremum occurrerit illud
 Intima pervellit graviore corda dolore.
 Undique porro oculos versans, inque omnibus æ
 Afflictus rursus, Deus, ad te lumina tollo,
 In quo præsidii spes est mihi tota repostā.
 O qui cuncta potes, nullo generate, nec ullum
 Principium agnoscens, qui Principium genuisti
 Æternum natum, lucis similis jubar ingens,
 Ex uno arcana ratione fluentis ad unum :
 Nate Dei, Verbum, rex, et sapientia, veri
 Auctor, et archetypum referens, Patrique potenti
 Natura æqualis, præcellens, pastor, et agnus,
 Mortalisque, Deusque, et victima pura, sacerdos :

630 Πνεῦμά θ' ὁ πατρόθενεῖσι, νόον φάος ἡμετέροιο,
Ἐρχόμενον καθαροῖσι, θεὸν δὲ τε φῶτα τίθησιν
Ἰλαθι, καὶ μοι ἑπάσσον ἐπιπλομένοις ἐγκαυτοῖς,
Ἐνθάδε καὶ μετέπειτα ὀλη θεότητι μιγέντα,
Γηθόσυνον ὕμνοις σε διπνεκέεσσι γεραίρειν.

B. Ὅρκιοι Γρηγορίου.

Ἄμμοσα τὸν Λόγον αὐτὸν, ὃ μοι Θεὸς ἔστι μέγιστος,
Ἐξ ἀρχῆς ἀρχῆ, Πατὴρ ἀπ' ἀθανάτου,
Εἰκὼν ἀρχετύπου, φύσις γεννήτορος Ἰση,
Ὅς φθάσει καὶ μερόπων ἐς βίον οὐρανόθεν ·
Ἐμμοσα, μήτε νόψ γε νόον μέγαν, ἐχθρὰ νόησας,

630 Tum Spiritus, qui ex Patre procedit, lumen mentis nostræ,
Ac puris illabitur, et deum hominem facit:
Miserere, mihi que concede volentibus annis,
Hic et in futurum toti deitati permissum
Hymnis te perpetuis gaudentem celebrare.

H. Gregorii iusjurandum.

Juravi Verbum ipsum, quod mihi maximus est Deus,
Ex principio principium, ab immortalis Patre,
Imago exemplaris, natura Genitori æqualis,
Qui e cælo ad hominum vitam descendit:

666-667 5 Juravi me, nec mente magnam mentem, impia cogitando,
Abjecturum, nec Verbum verbo inimico.

Si Triadis lucidæ deitatem discindam,
Temporum molestorum momentis obsequens:
Si meam unquam mentem magna sedes vulneraverit,
10 Aut aliorum cupiditati manum adjutricem admovcam:
Si Deo antepouam hominem adiutorem,
Petræ invalidæ rudentes innectens:
Si unquam, Deo prospera largiente, animum elatum geram,
Aut rursus infirmum, in mala incurrens:
15 Si litem dirimam ab æquitatis norma aliquantulum deflectendo,
Si supercilium plus a me honoris habeat, quam sanctitas;
Si malos videns pace perfruentes, ac bonorum scopolos,
Gressus a dextra semita declinavero;

* Scriptum an. 372. — Alias Bill. 18 pag. 92.

634 Γηθόσυνον. Sic mss. Edit. γηθοσύνωσ. —
Forte melius ob puritatem metri, quod aliter claudicat. CAILLAU.

II. ARGUMENTUM. In isto poemate, Gregorius vitæ suæ legem ac regulam tradit: vota que, quibus Deo se obstrinxit, tanquam doctrinæ suæ sigillum, atque evangelicæ vitæ rationis confirmationem nobis proponit: Juravi, et statui custodire judicia justitiæ tuæ, psal. cxviii, 106.

ΤΙΤ. Ὅρκιοι, etc. Reg. 992, τοῦ αὐτοῦ ὄρος θεολογίας, Reg. Med. ὄροι βίου, ἢ περὶ τῆς ἐαυτοῦ ἀρετῆς, vitæ regulæ, sive de sua ipsius virtute.

2 Ἐξ ἀρχῆς ἀρχῆ. Billius verit, ortus ab ortu, quod minus theologiæ consonum, si verba potius quam mentem interpretis spectes.

3 Ἰση. Bene lut. ἢ αὐτῆ, natura eadem. Ita

A ῥίψειν, μήτε λόγῳ τὸν Λόγον ἀλλοτρίῳ.
Εἰ Τριάδος θεότητα διατμήξαιμι φαεινῆς,
Ἐσπόμενος καιρῶν νεύμασιν ἀντιπάλων ·
Εἰ δ' ἔδρη μεγάλη ποτ' ἐμὸν νόον οἰσθρήσειεν,
10 Ἢ ἐ πάψ δόλην ἀλλοτρίῳ παλάμην ·
Εἰ δὲ Θεοῦ προπάροιθε βροτὸν θείμην ἐπίκουρον,
Πέτρης ἠπεδανῆς πείσματ' ἀναψάμενος ·
Εἰ δὲ ποτ' ἐσθλά φέροντος ἀγήνορα θυμὸν ἐχοίμι,
Ἢ κακοῖς κύρσας, ἐμπαλίῳ ἀδρανέα ·
15 Εἰ δὲ δίχην δικάσαιμι παρακλίνας τὸ θέμιζτος,
Εἰ δὲ λάβοι τιμὴν ὄφρως ὑπερθ' ὄσιων ·
Εἰ δὲ κακοῦς ὄροντι γεληνιδώντας ὄδοιο
Σταίην δεξιτερῆς, ἢ ἀγαθῶν σκοπέλους ·

carm. præced. vers. 628.

5. Νόον μέγαν. Pollicitus fuerat Gregorius operam se daturum, ut nunquam mente seu cogitatione, Deum Patrem, qui vobis appellatur, offenderet. Nunc de sermone locuturus, studio sibi fore pollicetur, ne in Verbi offensionem incurrat. Male Billius utitur ista voce rursus ut versum expleat, quasi Gregorius non semper coluisset, quod est absurdum. — Non legitime carpi videtur Billius, cum vocis rursus sensus ille sit, quod non magis Verbum offendere velit, quam Patrem. CAILLAU.

6 Λόγῳ... ἀλλοτρίῳ. Sermone alieno.

13 Ἐσθλά φέροντος. Subaud. Θεοῦ.

15 Δίχην. Coisl. et Reg. 990, δίχας.

17 Ὅρῳ. Sup. lin. Coisl. εἰσορῶν.

18 Σκοπέλους. Calamitates bonorum intelligit.

METRICA VERSIO.

Spiritus a summo procedens Patre, tenebras
Mentibus a nostris pellens, et pectora pura
Ingrediens, homini et tribuens deitatis honorem,
Sis facillis misero, nec non verentibus annis
Da, precor, ut reliquo mortalis tempore vitæ
Atque etiam tota posthac deitate coruscans,
Perpetuo laudum celebrem te carmine lætus.

II. GREGORII IUSJURANDUM.

(Billio interprete.)

Verbum juravi, mihi qui Deus ortus ab ortu,
Atque immortalis qui Genitore satus;
Archetypi effigies, par et natura paternæ,
Qui superno ad nostrum venit ab axe genus:

B Quod mea nec mentem mens abjectura supremam
Discindet rursus nec mea verba λόγον: [est,
Si Triadis claræ subeat mihi acindere Numen,
Dum nutum adversi temporis ipse sequor:
Si mentem exstimulet sedes mihi celsa, vel illos,
Quos agitat sedis dura cupidio, juvem:
Ante Dei humanum auxilium si forte locarim,
Invalidæ et petræ sit mea nexa ratis
Læta ferente Deo si mens sit turgida fastu,
Rebus in adversis rursus at illa cadat:
Si iudex æquum pervertam jusque, superbis
Plus tribuens, gravibus quam pietate viris.
Prospera pravorum cernens, scopulosque bonorum,
Si linquam dextrum non bene sanus iter ·

Ei φόβος ἐκτίθειεν ἐμὴν φρένα· εἰ γελᾶσαιμι
 20 Πτώμα καὶ οὐχ ὄσιον, ὡς πόδα πηγὸν ἔχων·
 Εἰ δὲ χόλιφ πληθῶντι πέσοι νόσος, εἰ δ' ἀχάλινος
 Γλώσσα θεοί, μάχλον τ' ἔμμη φέροι κραδίη·
 Εἰ δέ τιν' ἐχθαίροιμι μάτην, εἰ δ' ἐχθρὸν ἐμετῶ
 Τισαίμην δολίως, ἢ καὶ ἀμφαδίην·
 25 Εἰ κενεὴν πέμψαιμι δόμων ἀπο χεῖρα πένητος,
 Εἰ φρένα διψαλέην οὐρανόιο λόγου·
 Ἄλλω Χριστὸς εἶο πλέον Πάσος, αὐτὰρ ἐμοῦ
 Τοὺς ἄκρι καὶ πολιῆς αὐρα φέροι καμᾶτους.
 Τοῖσδε νόμοισιν ἔδησα ἐμὸν βίον. Εἰ δὲ πόθοιο
 30 Ἐς τέλος ἰκοίμην, Ἐφθίτε, αἰετο χάρις.

A

Γ. Ἐνθόδια Κωνσταντινουπόλεως.

Ἐν σοὶ μὲν ἡρεμοῦμεν, ὦ θεοῦ Λόγε,
 Μένοντες οἰκοί· σοὶ δ' ἀνάπτωμεν σχολήν.
 Σὴ μὲν καθέδρα, σὴ δ' ἔγερσις, καὶ στάσις,
 Σὴ δ' αὖ πορεία, σοὺς δὲ καὶ νῦν νεύματα
 5 Εὐθυποροῦμεν. Ἄλλ' ἄ μοι τιν' ἀγγέλων
 Πήμποις ὀδηγῶν, δεξιὸν παραστάτην,
 Ὅς με στυλῶ πυρός τε καὶ νέφους ἔγχοι,
 Τέμνοι δὲ πόντον, βέβηρα δ' ἰστιάη λόγῳ,
 Τρέφοι δ' ἀνωθεν καὶ κάτωθεν κλουσίως.
 10 Σταυρὸς δὲ χερσὶν ἐκτυπούμενος θρόνος
 Ἐχθροῦ κατείργχοι· μηδ' ἐν ἡμέρῃ μίση

Si livore mens mea labescat : si risero
 20 Lapsum eorum, etiam qui sanati non sint, quasi firmo sim pede ;
 Si tumescente ira mens ceciderit : si freni expers
 Lingua excurrat, corque lascivos oculos intendat ;
 Si quem odio nequidquam habuero, si meum inimicum
 Ulciscar dolo aut aperte :
 25 Si vacuum a domo mea dimisero manum pauperis,
 Si mentem siti cœlestis verbi laborantem,
 Aliis potius indulgeat Christus, ac meos labores
 Etiam usque ad canitiem susceptos ventus auferat.
 Illis legibus obstrinxi vitam meam. Si vero desiderii
 30 Compos fuero, o Immortalis, tibi gratia erit habenda.

III. Itinerarium Constantinopolitanum

In te quiescimus, o Dei Verbum,
 Manentes domi ; tibi referimus otium.
 Tua est concessio, tua exsurrectio, tua statio,
 Tua rursus profectio, tuis et nunc auspiciis
 5 Viam inimus. Sed mihi aliquem angelum
 Mitte ducenti viæ, faustum custodem,
 Qui me columna ignis et nubis ducat,
 Dividat mare, flumina sistat verbo,
 668 669 Nutriat cibo cœlesti et infero largiter.
 10 Crux autem manibus signata audaciam
 Inimici frangat : neque in die media

* Scriptum an. 379. — Alias Toll. 17, pag. 99 ; et Murat. 194, pag. 177.

22 Θεός. Sic et mss. Edit. mendose Θεῶ.

27 Ἐμοῖο. Ita Reg. 991. Edit. ἐμοῖο.

30 Ἐς. Reg 993, etc.

III. ARGUMENTUM. *Gregorii Constantinopolitani profectiscentis est istud poema. Excusum fuit etiam a Muratorio, p. 177. Sic autem habet vir eruditus : post carmen olim LIV, nunc LXXVI, lib. 1, sect. 1, inter poemata dogmatica, quod inscribitur ἐνθόδια, seu sancti Gregorii profecturi precatio, jam typis editum, hæc subjiciuntur in Ambr. codice. Ea vero lucubræse videtur poeta sacer, cum a cathedra Constantinopolitana qua se abdicaverat, ad solitudinem ruris paterni sese contulerat. Sic Muratorius.*
 Ἐκathedρα. Id est, per te sedemus, surgimus, stamus.

4 Νεύμασι. Sic Murat. Edit. βέβησιν.

8 Ἰστιάη. Murat. ex cod. Mediolan. ἰστιάη.

10 Σταυρός. Venerabile signum crucis, quod Christi sectatores germani se manu quotidie muniant, diabolum fugare posse, vetustissima est traditio. Ejus institutio ab apostolis ipsis proficisci videtur : cujus rei ac ritus exempla pete a Græcero in amplissimo opere *De sancta cruce*, a Bussio, etc. Ita Murat. Audiamus nunc Tollianum, cujus auctoritas in hac re maximi sane momenti videbitur : « Sic enim, ait, semper sensu sancta mater Ecclesia ; quare noster invectiva priori in Julianum, illum apparitione dæmonis perterritum munisse ac signo crucis refert. » Vid. tom. I, pag. 102.

METRICA VERSIO.

Si me livor edat, si casu læter iniqui,
 Non secus ac firmo stet me vita gradu :
 Si mentem sternat sævus furor, ac sine freno
 Si mea lingua, oculus sit meus atque procax :
 Si mihi quisquam odio sit frustra, ulciscar et hoc
 Perspicue, aut tectis fraudibus, ipse meum : [stem
 Si vacuis a me manibus discedat egenus,
 Cœlestesque petit qui sitibundus aquas :
 Sit clemens aliis Christus facilisque ; labores
 Fruge mihi vacuos at levis aura ferat.
 Legibus his devinxit animum. Complevero vota
 Si pia, Christo, tui muneris istud erit.

B

III. ITINERARIUM CONSTANTINOPOLITANUM.

(A. B. Caillaud interprete.)

In te quiescimus, Dei Verbum Patris,
 Domi manentes ; otium tibi damus.
 Tibi sedemus, surgimus rursus tibi,
 Stamus tibi et movemur : auspiciis viam
 Nunc carpimus tuis. Sed angelum ducentem
 Emitte cursus atque custodem mei,
 Qui me columna nubis atque ignis tegat,
 Dividat æquor, voce sistat flumina,
 Ciboque me pascat superno et infero.
 Frangat manu signata crux audaciam

Καύσων φλέγοι με, μηδὲ νύξ φόβον φέροι.
 Τὴν δὲ τραχεῖαν καὶ προσάντη μοι τρίβον
 Λεῖαν τιθείης, εὐπορόν τε σὺ λάτρη,
 15 Ὡς πολλάκις με καὶ τὸ πρὶν χειρὶ στέπων
 Γῆς καὶ θαλάσσης ἐξέωσας κινδύνων,
 Νόσων τε δεινῶν, δυσμενῶν τε πραγμάτων.
 Ὡς δεξιῶς ἅπαντα, καὶ κατ' ἐλπίδας,
 Πράξαντες; αἰσιῶν τε τῆς ὁδοῦ τέλος
 20 Εὐρόντες, αὖθις πρὸς φίλους καὶ συγγενεῖς
 Παλινδρομῶμεν, ἀσμένοισιν ἀμεινοί
 Φανέντες οἴκοι, καὶ πόνων πεπαυμένοι.
 Σὲ προσκυνῶμεν, τῆς τελευταίας ὁδοῦ
 Χρῆζοντες εὐμενοῦς τε καὶ βέστης τυχεῖν.

A

Δ'. *Εἰς αὐτόν.*

Τριάς λαλοῖτο, καὶ καταρτίζοι λόγον
 Ἄλλος τις, ὅσπερ ἄξιος. Θρόνων δ' ἐγὼ
 Εἴξω. Θεῶ γὰρ προσλαλῶν οὐ καύσομαι.

Ε'. *Πρὸς τὸν Ἀναστασίας λαόν.*

Ποθῶ, ποθῶ σε, φίλιτα', οὐκ ἀρνήσομαι.
 Ποθῶ λόγων γέννημα τῶν ἐμῶν τέκων,
 Ἀναστασίας ὧ λαὸ τῆς ἐμοὶ φίλης,
 Ἥ τὴν πάλαι θανοῦσαν ἐν νεκροῖς λόγοις
 5 Ἦστιν παλαιὰν ἐξανέστησεν νέοις.
 Ὅθεν προελθὼν οὐμός, ὡς σπινθηρ, λόγος,
 Πάσας κατέσχέ φωτὶ τὰς Ἐκκλησίας.

*Æstus urat me, neque nox timorem afferat.
 Asperam autem et difficilem mihi semitam
 Planam facias, et facilem tuo famulo,
 15 Ut sæpe me jam antea manu tegens,
 Terræ et maris eripuisti periculis,
 Et morbis gravibus, et rebus difficilibus,
 Ut feliciter omnibus et pro spe
 Peractis, prosperumquæ viæ finem
 20 Nacti, rursus ad amicos et cognatos
 Revertamur, læti lætos
 Domi revisentes, et laborum liberi.
 Te supplices adoramus, postremum iter
 Efflagitantes, ut placidum et facile consequamur.*

IV. *De seipso.*

Trinitas prædicetur, et munus docendi suscipiat
 Alius quispiam, qui sit dignus. Thronis autem ego
 Cedo. Cum Deo enim loqui non cessabo.

V. *Ad plebem Anastasiæ.*

Desidero, desidero te, charissima, non negabo:
 Desidero te, fructum et sobolem sermonum meorum,
 Plebs dilectæ mihi Anastasiæ,
 Quæ mortuam jamdudum mortiferis sermonibus
 5 Fidem antiquam resuscitavit novis:
 Unde prodians meus, velut scintilla, sermo,
 Omnes implevit lumine Ecclesias.

* Alias Toll. 19, pag. 104; et Murat. 191, pag. 173. ** Scriptum an. 381. — Alias Toll. 9, pag. 91.

IV. ΤΙΤ. Tres isti versus male inserti carmini XIX, apud Tollium, pag. 104, habentur etiam apud Murator. n. 191, p. 173.

1 Λαλοῖτο. Ita Murat. Toll. λαλεῖτω. Forte legendum λαλεῖσθω. Μοχ καταρτίζοι λόγον. Murat., καταρτίζη λαόν. Hæc, inquit, Nazianzenus cecinisse videtur, cum sedi Constantinopolitanæ renuntiavit, ut episcoporum et populi compesceret tumultus. Ili versus subjecti erant in ms. quo usus est Tollius, vi carmini, unde eos carmini XIX ab ipso edito inserere sibi visum fuit, quod hæc car-

mina ternis singula versibus constarint, quanquam nec hunc lis commodum esse locum fateatur.

V. ARGUMENTUM. In desiderio Anastasiæ charissimæ se esse testatur Gregorius.

2 Τῶν ἐμῶν τέκων. Non dubitat Tollius quin legendum sit τέκος, ut sit ὁ λαὸς τέκος τῆς Ἀναστασίας et γέννημα τῶν λόγων.

4 Ἐν νεκροῖς λόγοις. Mortiferam Arianorum, qui Constantinopoli diu grassati fuerant, doctrinam significat.

METRICA VERSIO.

Hostis; nec ardens lucis urat me calor,
 Nec mihi timores umbra noctis afferat.
 Si duriores asperique tramites,
 Tu redde planos, servo et obvios tuo,
 Ut sæpe jam prius manu me protegens,
 Terræ, freti, languoris et periculis,
 Rerumque acerbis liberasti casibus,
 Omnibus ut exactis, spei jam composes
 Tandemque nacti prosperum finem viæ,
 Rursus catervæ proximorum redditi
 Turbisque amicorum, laborum liberi,
 Cum gaudio lætos revisamus domi.
 Te deprecamur supplices, iter ultimum
 Ut dulce nobis et quietum præbens.

B

IV. DE SEIPSO.

(A. B. Caillau interprete.)

Trias canatur, atque verba dirigit
 Alter quis, et dignus. Libens thronis ego
 Cedam, Deoque colloqui non desinam.

V. AD PLEBEM ANASTASIÆ.

(A. B. Caillau interprete.)

Te volo, volo te, non nego, charissima,
 Te volo, loquelæ germen et sobolem meæ,
 Anastasiæ grata plebs dulcissima,
 Quæ jam malignis mortuam verbis diu
 Fidem resuscitavit antiquam novis:
 Unde meus, ut scintilla, sermo prodians
 Ecclesias omnes replevit lumine.

Τίς σου τὸ κάλλος, τίς θρόνους ἐμοὺς ἔχει ;
 Πῶς εἰμ' ἄτεκνος, ζῶσι δ' οἱ παῖδες ; Πάτερ,
 10 Σοὶ δόξα, κἀν τι τοῦδε χεῖρον συμπέσοι.
 Ἴσως καλᾶς τὴν ἐμὴν παρρησίαν.
 Τίς ἐκβοᾷσει γνησίως τὸ σὸν, Τριάς ;

Γ'. Πρὸς τοὺς αὐτοὺς.

Σιών ὄδοι πενθοῦσαι, τὸν νόμου λάτρυγ
 Λαὸν ποθοῦσαι ἡμέραις ἰορτοῖς.
 Πενθῶ δ' ἐγὼγε λαὸν οὐχ ὀρώμενον
 Ἐμοὺς μέοντα πρὸς λόγους, ὡς ἦν ποτα
 5 Κωνσταντινουπόλις τε καὶ ξένων ὄσον
 Ἐνδημον, οἷς ἡστραπεν ἡ φλῆ Τριάς.
 Καὶ νῦν ἐγὼ μὲν ὡς κίων βρυχώμενος

Quis tuam pulchritudinem, quis meas sedes habet?
 Quomodo sum sine liberis, dum liberi vivunt? Pater,
 10 Tibi gloria, etiamsi quid pejus contigerit.
 Fortasse plectis meam libertatem.
 Quis rite prædicabit tuam veritatem, o Trinitas?

670-671 VI. Ad eosdem.

Vix Sion lugent, legis cultorem
 Populum desiderantes diebus festis.
 Lugeo et ego ipse, populum non conspici
 Ad meos confluentem sermones, ut olim solebat
 5 Et Constantinopolis, et peregrinorum quidquid
 Degebat, quibus affulgebat amica Trinitas.
 Et nunc ego, ut leo rugiens,
 Multum gemo. Meos autem liberos forsitan
 Alii insultant, persuasibilibus verbis
 10 Abripientes. Si autem redeat mihi robur,
 Ut olim, Trinitas, tuum, et rugiam iterum
 In te, cito feræ rursus cesserint.

VII. Vale ad inimicos dictum.

Sacrorum socii, vix livori mortuus sum.
 Desinent oriens occidensque, et livor meus
 Inimicis et amicis: discessi: plaudite.
 Verum omnibus quempiam discessus hymnum canam.
 5 Si alium pro me reperistis, huic honorem habete.
 Venerabilis mihi spiritus, cujus partes sustinea.
 Jam non amplius pugnantibus sum interjectus.

* Scriptum an. 381. — Alias Toll. 10, pag. 91.

9 Πῶς εἰμ' ἄτεκνος, etc. Sic cum reverentia Benedictinis debita melius vertendum. Ipsi autem ita fuerant interpretati cum Tollo: Quomodo sum sine liberis? Vivuntne liberi, Pater? Tibi gloria, etc. CAILLAU.

11 Παρρησίαν. Hac voce utitur Gregorius infra carm. xi, De vita sua, vers. 1658, et carm. xxx, vers. 15, etc.

VI. 10 Συναρπάσσοντες. Florentinus prior συναρπάσσοντες.

VII. ARGUMENTUM. Constantinopoli discessurus,

A Μακρὰ στενάζω. Τῶν δ' ἐμῶν τέκνων τυχόν
 Ἄλλοι κατασκιρτῶσι, πιθανοὺς λόγους
 10 Συναρπάσαντες. Εἰ γὰρ ἔδοι μοι σθένος,
 Ὡς πρὶν, Τριάς, σὸν, καὶ βρυχουσαίμην πάλιν
 Ἐν σοὶ, τὰχ' ἄν τι θῆρας εἴξαιαν πάλιν.

Ζ'. Πρὸς τοὺς ἀπείλους ἐξετήριον.

Οἱ συνδύται, τέθηκα τῷ φθόκῳ μόχθῳ.
 Ἐφα λήξει καὶ δύσις, φθόνος τ' ἐμὸς
 Ἐχθροῖς, φίλοις· ἀπῆλθον· εὐφημήσατε.
 Πλὴν ἐξετήριόν τι πᾶσι φθέγξομαι.
 5 Ἄν ἄλλον εὐρητ' ἀντ' ἐμοῦ, τιμήσατε.
 Τὸ σκεπτόν ἡμῖν Πνεῦμα, τῷ συνηγορῶ.
 Νῦν δ' οὐκέτ' εἰμὶ τῆς μάχης μεταίχμιον.

** Scriptum an. 381. — Alias Bill. 164, pag. 231.

nondum electo successore, Gregorius episcopus extremum affatur.

9 Δύσις. Ita Vat. qui etiam λήξει pro λήξει. Edit. ἐφα λήξει καὶ δύσις, cessit oriens occidenti.

4 Ἐξετήριον. Vat. delete τι, φθέγξομαι λόγον.

6 Τὸ σκεπτόν. Si jungas cum τιμήσατε, possis interpretari: Colite venerandum Spiritum, ejus defensorem constituendo, eum eligendo qui ejus divinitatis sit defensor. Mox συνηγορῶ. Male edit. συνηγορῶ.

METRICA VERSIO.

Quis decus habet tuum, quis et sedes meas?
 Quo sum modo orbis, illius viventibus?
 Laus tibi, Pater, pejus quid accidat licet.
 Fortasse castigas nimis me liberum.
 Quis rite prædicabit esse tuum, Trias.

VI. AD EOSDEM.

(A. B. Caillau interprete.)

Sion vix lugent, adactam legibus
 Plebem requirentes diebus in sacris;
 Et ipse lugeo, viros non conspici
 Ad me loquentem confluentes, ut prius
 Cives et exteri solebant incolæ,
 Quibus nitebat fulgidum Triadis jubar.

B Et nunc ego multum queror, velut leo
 Qui rugit. Eheu! liberos forsitan meos
 Quidam impetunt, verbisque tentant dulcibus
 Abripere. Quod si robur ut quondam mihi,
 Trias, tuum reddatur, in te et rugiam
 Rursus, trementes cesserint subito feræ.

VII. VALE AD INIMICOS DICTUM.
 (Fæd. Morello interprete.)

Socii sacrorum, mortuus livori ego
 Vix sum. Occident Eos, livor et meus
 Charis et inimicis; obii: favete mi.
 Duntaxat egressus melos canam omnibus:
 Si reperistis quempiam mei vice,
 Colite verendum Spiritum nobis suo
 Patrono: ego haud sum prælii medium amplius.

H. Πρὸς τοὺς φθονοῦντας.

Τριάς, σάου με · καὶ πάλιν καλῶ, Τριάς.
 Ἐὰ γὰρ προφαίνων ἡμπολησάμην φθόνον.
 Λαός, νόμοι, τράπεζα, βήματα, θρόνοι,
 Λόγοι τ' ἀληθῶν δογμάτων συνήγοροι.
 5 Πῶς ταῦτα, καὶ τί ταῦτα; καὶ πόθεν βέων
 Ταῖς τοῦ Θεοῦ μου τοῦ κρατίστου Πνεύματος
 Ῥοαῖς, ξένον τε λαὸν ἐντρέφων καλῶς,
 Ἐπειτα σάρκας ἐκτακεῖς ἀόλημασι
 Πολλοὺς ἀπήλθον; ὦ σκοποὶ, κροτήσατε.
 10 Τέθνηχ' ὁ τ' ἄρδων, οἱ τε πεινῶντες λόγον.
 Εἰ μὲν τι τούτων ἀντιδώσει, Χριστέ μου,
 Μέγ' ἀντιδοίης· εἰ δὲ μή, καὶ τῶν χάρις.

A

Θ. Πρὸς τοὺς αὐτοῦς.

Μετῆλθον, ἦλθον, ἔρχομαι· μῆξις μ' ἔχει
 Τρόμου χαρᾶς τε· τοῦμυν ἐτάζω βάθος,
 Μῆτι χρεωστῶ, Χριστέ μου· πλὴν ἔρχομαι
 Ζῶον διωχθὲν ἐν βίῳ, μάλιστα δὴ
 5 Ἐχθροῖς φίλοις τε, συνθύταις, ἀντιστάταις.
 Τὰς σὰς πεσεῖν εἰς χεῖρας αἰρετώτερον,
 Ἥ τῆδε μοχθεῖν τοῖς φθόνου παλαίσμασι.
 Τῶν μὲν καλῶν γὰρ οὐδὲν ἐλπίζειν ἔχω.
 Τοῖς δ' αὖ κακίστοις συνθανεῖν κέρδος μέγα
 10 Χαίρομαι, γαστριζοῖσθε, τοῖς ἐνυπνίοις
 Μεγαφρονεῖτε· μικρὰ γὰρ χαρήσετε.
 Κἀγὼ μετέσχον τῆς πλάνης· ἀλλ' οἴχομαι.

VIII. In invidios'.

Trinitas, salva me, et iterum clamo, Trinitas.
 Te enim prædicans, comparavi invidiam.
 Populus, leges, mensa, suggestus, throni,
 Sermonesque verorum dogmatum testes.
 5 Qui hæc, et quid hæc? et unde fluens
 Dei mei potentissimi Spiritus
 Rivis, extraneumque populum pulchre nutriens,
 Postea carnes tabefactus laboribus
 Plurimis abii? O speculatores, plaudite.
 10 Periiit et qui rigavit, et qui appetebant sermonem.
 672-673 Si quid horum retribuas præmium, Christe mi,
 Magnum quid retribuas: sin minus, et id erit gratum.

IX. In eodem**.

Transii, veni, venio; admistio me tenet
 Timoris et gaudii. Pectoris mei scrutor profundum,
 Nunquid tibi debeam, mi Christe; verumtamen venio
 Animal vexatum in vita, maxime autem
 5 Ab inimicis et amicis, collegis et adversariis.
 Tuas incidisse in manus satius est,
 Quam hisce conflictari invidiæ luctationibus.
 Nihil enim jam quod sperem boni, habeo.
 His vero pessimis commori lucrum magnum.
 10 Valete, indulgete ventri, vanis somniis
 Magnifice sentite. Paululum enim gaudebitis.
 Et ego particeps fui erroris. Sed discedo.

* Scriptum an. 381. — Alias Toll. 4, pag. 85. ** Scriptum an. 381. — Alias Toll. pag. 89.

VIII. 2 Ἡμπολησάμην. Ad marginem προσ-
 εχτησάμην.

3 Τράπεζα. Id est mensa sacra.

7 Ἐντρον τε λαόν. Populum Constantinopolita-
 nam.

9 ὦ σκοποὶ. Hæc ad eos dirigit qui ejus dicta
 factaque omnia observabant.

10 Πεινῶντες. Ita habet Coislinianus codex. Editi
 autem, πεινοντες.

IX. 5 Ἀντιστάταις. Arianis et Apollinaristis

quos habuit infensissimos: nisi potius de episcopis
 invidis et adversantibus accipiendum sit, quis
 mox de invidiæ παλαίσμασιν agit. TOLL.

10 Γαστριζοῖσθε. Gregorius valde in cibis absti-
 nens fuit, et solo pane cum sale pro obsonio con-
 tentus. Vide infra, carm. LXXXVII, vers. 120. Hæc
 vita tam austera non placuit episcopis aliis, et
 hinc iræ.

11 Μικρὰ γὰρ χαρήσετε. Non diu gaudebitis

METRICA VERSIO.

VIII. IN INVIDIOS.

(A. B. Caillau interprete.)

Salva, Trias, me, rursus iucamo, Trias.
 Te namque laudans suscitavi lividos:
 Plebs ipsa, leges, mensa, suggestus, throni
 Testantur, et veri loquelæ dogmatis.
 Quomodo, quis hæc? et undenam mei
 Rivis Dei fluens potentis Spiritus,
 Pulchreque gentem nutriens extraneam,
 Deinde carnes plurimis laboribus
 Exesus abii? O curiosi, plaudite.
 Periiit rigans, et verba querentes bona.
 Tu si quod horum, Christe mi, das præmium,
 Des grande: sin minus, placebit et datum.

B

IX. IN EOSDEM.

(A. B. Caillau interprete.)

Pertransii, veni, venio; me gaudium
 Tenet, timorque mistus; ima pectoris,
 Mi Christe, scrutor, num tibi quid debeam:
 Ecce tamen adsum multa passus, maxime
 Ab hostibus amicisque, ab adversariis
 Et comministris. Sed manus juvat in tuas
 Incidere, luctas quam malignas perpeti.
 Speranda namque nulla permanent bona.
 At grande lucrum pessimis his commori.
 Valete jam, favete ventri, insomniis
 Gaudete vanis; gaudium fluet breve.
 Erroris ipse particeps quondam fui;
 Sed nunc remitto quantum cunctis libens.

- Γ. Πρὸς τοὺς τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἱερέας, Α Ἄλλον δ' αὐ μύθοισιν ἐμοῖς ἐπι θυμὸν λαίπειν,
καὶ αὐτὴν τὴν πόλιν.
Ἄ θυσίας πέμποντες ἀναιμάκτους, ἱεῖρες,
καὶ μεγάλης μονάδος λάτριες ἐν Τριάδι.
Ἄ νόμοι, ὧ βασιλῆες ἐπ' εὐσεβίῃ κομῶντες,
Ἄ Κωνσταντινου κλεινὸν ἔδος μεγάλου,
5 Ὀπισιτέρῃ Ῥώμῃ, τόσον προφέρουσα πόλιν,
Ὀσαύτιον γαίης οὐρανὸς ἀστέρεις.
Ῥέμας εὐγενέας ἐπιβώσωμαι, οἷά μ' ἔοργεν
Ὀ φθόνος; ὡς ἱερῶν τῆλε βάλεν τεκνίων,
Ἀθρὴν ἀεθλεύσαντα, φαισφόρον οὐρανόισι
10 Δόγμασι, καὶ πέτρης ἐκπροχλύοντα βέον.
Ποῖα δίκη, μύθον μὲν ἐμοὶ καὶ δαίμα γενέσθαι,
Ἄστας εὐσεβίῃ πρώτα χαρασσομένου,
- Ἄρθενε' ἑξακτῆς θώκων ἐπ' ἀλλότρων,
15 Οὐ με θεός τ' ἐπέδησε, θεοῦ τ' ἀγαθοὶ θεράποντες;
Ταῦτα νόσος στυγαρή, ταῦτα θεοῦ θέραπος,
Οἱ δὴριν στονέσσαν ἐπ' ἀλλήλοισιν ἔχοντες,
Χριστὸν ἀναξ, οὐ μοι ταῦτα κοῦσι φῖλα.
Οὐ γάρ ἴης γενόμεν μοίρης θρασυῖ ἀσπιδώτης,
20 Οὐδ' ἔβελον Χριστοῦ ἄλλο τι πρόθεο φέρειν.
Ἄμπλακίη δ' ἐστὶ μηδὲν ὁμοίον ἡμπλακον ἄλλοις,
Μηδ' ὡς νηῦς ὀλίγη φορτίδι συμφέρομαι.
Ἄς καὶ κουφονόοισιν ἀπέχθομαι, οἱ β' ἀνέγκαν
Ἐῆμα τόδ' οὐχ ὁσίως καιροθέοισι φῖλοις.
25 Ἄλλὰ τὰ μὲν λήθης καύθοι βυθός. Ἀδὲρ ἔργον
Ἐνδὲν ἀφορμηθεὶς, τρέφομαι ἀτρεμῆ,

X. Ad Constantinopolitanos sacerdotes, et ipsam urbem*.

O qui victimas offertis incruentas, sacerdotes,
Magnæque unitatis in Trinitate cultores,
O leges, o imperatores pietate florentes!
O Constantini magni sedes incluta!
5 Nova Roma, tanto præstans urbibus,
Quanto terra cælum stelliferum præstat:
Vos nobiles inelamabo; quælla mihi molita est
Invidia? quomodo me procul a sacris illis expulit,
Postquam diu decertavi, ac cælesti doctrina lumen
10 Attuli, et fluentia ex petra eduxi?
Quæ æquitas, ut labores et terrores sustineam
Pro civitate, quam ad pietatem formare incipiebam,
Alius autem laboribus meis animum suum demulceat,
Repente abreptus in alienam aedem,
15 In quam a Deo et a bonis Dei famulis evectus fueram?
Hæc mihi morbus permolestus; hæc Dei famuli,
Qui lacrymabili dissidio inter se litigantes,
Rex Christe, hæc in me non amice consuluerunt.
674-675 Non enim unius partis audax bellator exstiti,
20 Nec Christo potius quidquam habere volui.
Delictum meum est, quod idem, ac aliqui non deliqui,
Nec me, ut cymba, navi onerariæ adjungo.
Sic etiam invisus sum et levibus animis, qui sedem hanc
Nefarie tradiderunt temporis amicis,
25 Sed hæc quidem oblivionis obruat abyssus. Ego autem
Hinc profectus, tranquilla vita lætabor.

* Scriptum an. 381. — Alias Bill. 13, pag. 85.

X. Τῆς. Πρὸς τοὺς, etc. Hunc titulum plures Regii codices præferunt: Bill. reddiderat ἱερέας, ἐπισκοπός, quasi plures unius civitatis sint ἐπίσκοποι.
1 Ἄ θυσίας, etc. Sic infra carm. xvii, vers. 4.
7 Ἐργατίας. Sic tres Regg. et Coisl. Edit. εὐσεβίης.
12 Χαρασσομένου. Int. σκιασαμένου.
18 Φίλα. Reg. 992, φῖλος.
22 Φορτίδι. Reg. 993, φροντίδι. Non bene Billius: nec pugnam ingenti cum rate cymba geram.

24 Καιροθέοισι. Tres Regg. et Coisl. sup. in καιροτρέχοισι. Coisl. int.: οἱ δὴ τὸ βῆμα τοῦτο κερου φῖλοις οὐ καλῶς ἀνέθηκαν φέροντες. Hæc καιροθέοισι vocem interpretatur victoribus. Egregie καιροθέους appellat Gregorius eos qui ad tempora suam fidem accommodant, ac veluti pro heri habent. Carpit autem clerum Constantinopolitanum, qui Ægyptiis, novisque episcopis, quorum auctoritas ad horam fuit, manus dedit, ut in Gregorii locum sufficeretur Nectarius.

METRICA VERSIO.

X. AD CONSTANTINOPOLITANOS SACERDOTES, ET IPSAM B URBE M.

(Billio interprete.)

O qui sacra Deo offertis non tincta cruore,
Unum in personis qui colitisque tribus:
O leges, o sceptrigeri, pietate gravesque,
Urbs Constantino quæ patre clara viges:
Roma nova, et tanto reliquas quæ præteris urbes,
Quam cælum terram vincit et exsuperat:
Vos miser inelamo; quibus, heu! me livor iniquus
Affectit damnis, depulsi atque procul
Sancta a prole, diu postquam pia dogmata sevi,
Et latices puros aspera petra delit!
Æruinas an cum tulerim tremulosque pavores,

Urbs fidel primas dum capit ampla notas,
Gaudeat ut nostris alter sudoribus, æquum est,
Impositus sedi, jura vetante, meæ
In qua me Christus, Christi famulique locarunt!
Morbus id, et famuli int peperere Dei,
Qui sese alternis odiis et Marte petentes,
A me aversa nimis pectora quisque gerunt.
Namque audax neutri volui me adungere partem,
Nec quidquam Domino præposuisse meo:
Percatumque meum est, peccata aliena quod vel
Nec pugnam ingenti cum rate cymba gero.
Sic me odere leves, sacratæ sedis apertas
Queis placuit servis temporis esse fores.
Ast hæc alta velim tumulent oblivia. Læta
Hinc autem egrediens ipse quiete fruatur:

Πάνθ' ἄμυδις, βασιλεία, καὶ ἄσπεα, καὶ ἱερῆας
 Ἀσπασίως προφυγῶν, ὡς πόθειον τοπάρου,
 Ἐῦτε θεός μ' ἐκάλεσσε καὶ ἐννυχίοισιν ὄνειροις,
 30 Καὶ πόντου κρυεροῦ δειμασιν ἀργαλέοις.
 Τούνεκα καγγαλῶν φθόνον ἐκφυγον, ἐκ μεγάλου δὲ
 Χείματος, ἐν σταθερῷ πείσμα βάλον λιμνί,
 Ἐνθα νόου καθαροίσι νοήμασι θυμὸν ἀείρων,
 Θέσω καὶ σιγῆν, ὡς τοπάρουε λόγον.
 35 Ὁτός Γρηγορίου λόγος, τὸν θρέφατο γαῖα
 Καππαδοκῶν, Χριστῷ πάντ' ἀποδυσάμενον.

IA. Περὶ τὸν ἑαυτοῦ βίον.

Τὸ τοῦ λόγου βούλημα, τῶν ἐμῶν κακῶν

A Ἐξιστορήσαι τὴν ὁδὸν, εἴτ' οὖν δεξιῶν.
 Οἱ μὲν γὰρ οὕτως, οἱ δ' ἐκείνους φαλεν ἄν,
 Ὅπως ἄν, οἶμαι, τῆς βοπῆς ὥσιν τινες.
 5 Οὐ γὰρ τὸ βούλεσθ', ἀσφαλὲς κριτήριον.
 Παίξει δὲ μέτρον τῆς ἀνίας φάρμακον,
 Παίδουμα καὶ γλύκασμα τοῖς νέοις ἔμα,
 Τερπνὸν παρηγόρημα. Πρὸς δ' ὁμᾶς λόγος,
 Τοὺς ἦν δθ' ἡμῶν, ἀλλὰ νῦν ἄλλοτρίους,
 10 Ὅσοι θ' ὁμοδοφούντες, εἴτε τις νόθος.
 Πάντες γὰρ ἡμῖν εὐμενεῖς μεμυκῶσιν.
 Ἄνδρες, τὸ κλεινὸν ἔμμα τῆς οἰκουμένης,
 Οἱ κόσμον οἰκεῖθ', ὡς ὄρω, τὸν δεῦτερον,
 Γῆς καὶ θαλάττης κόσμον ἡμφιεσμένοι,

Cunctis simul, aula et urbibus, et sacerdotibus
 Sponte relictiis, ut olim optabam
 Cum me Deus et nocturnis vocavit somniis,
 30 Et maris horrendi molestis terroribus.
 Idcirco lætitia exultans invidiam fugi, atque ex magna
 Tempestate in stabili portu rudentem fixi,
 Ubi puris mentis cogitationibus animum evehens,
 Etiam silentium, instar victimæ, ut antea sermonem, offeram.
 35 Gregorii hæc verba sunt, quem aluit terra
 Cappadocum, quique pro Christo omnibus se abdicavit.

XI. De vita sua*.

Scripti scopus est mearum adversarum,
 Vel, si ita velis, prosperarum cursum texere,
 Hoc enim quidam dixerint, illud alii,
 Prout quisque, ut opinor, animum inclinaverit.
 5 Non enim voluntas, tuta iudicandi regula.
 Versus autem ludendo, mœroris medicina est,
 Institutio simul et Jucunditas juvenibus,
 Oblectans adhortatio. Vos autem alloquor,
 Qui mei quondam fuistis, nunc autem alterius,
 10 Quicunque eandem tenetis fidem, sive quis spurius.
 Nobis enim omnes benevoli silentibus.
 O viri, inclytum orbis lumen.
 Mundum incolentes, ut video, alterum,
 Terræ marisque ornamentis induti.

* Scriptum an. 381. — Alias Bill. 1, pag. 1.

28 Πόθειον. Sic Coisl. et Reg. 990. Edit. πο-
 θέων.

36 Ἀποδυσάμενον. Int. ἀγνωσάμενον.

XI ARGUMENTUM. Carmen istud omnium, quotquot
 condidit Gregorius, longissimum, et quod vitæ va-
 rios eventus describit, tunc videtur condidisse, cum,
 abdicata sede Constantinopolitana, liber discessit.
 Illud enim non nisi usque ad sedis abdicationem pro-
 sequitur, nec prosecutus est, nisi carmen editum a
 Tollio, eis ἑαυτὸν καὶ περὶ τῶν ἐπισκόπων, de se
 ipso et adversus episcopos, istius appendicem esse

existimemus, quod a vero certe non abhorret.

XI. 2 Ἐξιστορήσαι. Vat. ἐξιστορησθαι.

4 Τῆς βοπῆς. Coisl. καὶ βοπῆς.

6 Παίξει. Et ad marg. ἐλευθεριάζει, liberat.

11 Μεμυκῶσιν. Ea vox idem significat quod τεθυ-
 κῶσιν, mortuis. Sic enim Gregorius, cum, a pulchro
 munere remotus, abditam vitam ageret, se ipsum
 appellat, nimirum in solitudine, quasi in tumulo
 jam conditum.

13 Οἰκεῖθ'. Vat. οἰκεῖσθ'.

METRICA VERSIO.

Cuncta simul, mystas aulæque atque oppida linquens
 Prompto animo, ut memini nec cupisse prius,
 Tunc cum visa Deus me per nocturna vocavit,
 Horrida cærulei perque pericla maris.
 Lætus ego invidiam fugi, gravibusque procellis
 Ereptum jam me littora fida tenent.
 Hic ubi sustollens animum, velut ante canebam
 Voce Deum, tacita sic quoque mentis canam.
 Gregorii hic sermo, qui Christi ductus amore
 Haud gravis abjecit quidquid habebat opum.

XI. DE VITA SUA.

(Billio interprete.)

Libet sinistras res meas perscribere :

B Libet secundas, forsân ut quidem vocent.
 Hi namque lætas dixerint, illi at graves :
 Ut cuique sese flexerit sententia ;
 Nec enim voluntas integra est iudex satis.
 Jam, mentis atræ nubilum versus fugat,
 Juvenesque lætos reddit, et simul docet,
 Mulcetque pectus suaviter. Vos alloquor
 Non jam meos nunc, at tamen quondam meos :
 Tam qui orthodoxi, quam notha est quorum A-
 [des.]

Jam quisque placidus eat enim mihi mortuo.

Totius orbis, o viri, lux splendida,

Mundi secundi cernimus quos incolas,

Terræ induistis qui decus, quique æquoris,

75 Ἄλλ' ἦκεν αὐτῇ δεξιῶν προοίμιον,
 Ὀψις, σκιάν φέρουσα τῶν αἰτουμένων.
 Ἐμὸν γὰρ εἶδος ἐμμανῶς περιστάται,
 Καὶ κλῆσις ἥδ' ἦν ἔργον ἢ νυκτὸς χάρις.
 Ἐγὼ γὰρ αὐτοῖς γένομ'. εἰ μὲν ἄξιος
 80 Εὐχῆς, τὸ δῶρον τοῦ δεδωκότος Θεοῦ.
 Εἰ δ' ὢν ἀπευκτὸς, τῆς ἐμῆς ἀμαρτίας.
 Οὕτω μὲν οὖν παρῆλθον εἰς τοῦτον βίον,
 Πηλῶ κεραιθεῖς, φεῦ τάλας! καὶ συνθέσει,
 Ἰψ' ὢν κρατούμεθ', ἧ κρατούμενων μόγις.
 85 Πλὴν παντὸς ἀβραβῶνα καλλίστου λαδῶν
 Τῆν γένναν αὐτῆν· οὐ γὰρ ἀχαριστεῖν θέμις.
 Ὡς δ' ἤκον, εὐθύς γίνομαι ἀλλότριος,
 Ἀλλοτριῶσιν τῆν καλήν. Τῷ γὰρ Θεῷ

A Παρίσταμ' ὡς ἀμνός τις, ἡ μόσχος φίλος,
 90 Θῦμ' εὐγενές τε καὶ λόγιον τιμώμενον,
 Ὀκνῶ γὰρ εἰπεῖν, ὡς Σαμουὴλ τις νέος,
 Πλὴν εἰ βλέπομαι πρὸς πόθον δεδωκότων.
 Τραπέζης δ' ἐν ἄπασιν τοῖς καλοῖς ἐκ σπαργάνων
 (Τύπους γὰρ εἶχον τοὺς ἀρίστους οἰκοθεῖν),
 95 Ἡδὴ τιν' αἰδῶ τοῦ γέρω· ἐλάμβανον,
 Καὶ μοι τὸ μικρὸν, ὡς περ ἐκ νέφους νέφος,
 Συνήγεθ' ἡ τοῦ κρείσσονος προθυμία.
 Πρῶτα δ' ἔβαινον, συντρέχοντος καὶ λόγου,
 Βιβλῶν τ' ἔχαιρον ταῖς Θεοῦ συνηγόροις,
 100 Ἀνδρῶν δ' ὀμίλου τοῖς ἀρίστοις τὸν τρίπον.
 Τοιαῦτα μὲν δὴ ταῦτα· τὰ πλοῖοι κα δὲ
 Οὐκ οἶδ' ὅποιαν τοῦ λόγου τέμνω τρίπον.

75 Sed et oblatum faustum proœmium,
 Visio, umbram ferens eorum quæ petebat.
 Mea enim illi facies perspicue monstrata est,
 Et nomen; ac res fuit noctis gratia.
 Nam ego nascor illis, si quidem dignus
 80 Prece, donum id Dei, qui me illis dedit;
 Sin contra, peccato id meo tribuendum.
 Sic igitur veni in hanc vitam
 Limo concretus, heu miser! et coagmentatione,
 Quibus paremus, aut ægre dominamur.
 85 Sed tamen boni omnis pignus accipi
 Ipsum ortum; ingratum enim esse non licet.
 Ut in lucem editus sum, statim alienor
 Præclara alienatione. Nam Deo
 Offeror, ut agnus quidam, aut gratus vitulus,
 90 Victima nobilis et ratione prædita,
 Non enim ausim dicere, ut novus quidem Samuel,
 Nisi votum eorum qui dederunt, considerem.
 Nutritus autem ab incunabulis in optimis quibusque iustitiis
 (Habebam enim domi præclarissima exempla),
 95 Jam gravitatem quamdam senectutis assumentem,
 Mibi que paulatim, ut ex nube nubes,
 Crescebat eorum, quæ præstantiora sunt, amor.
 Progrediebar ætate, simulque crescebat ratio.
 Librisque gaudebam Dei causam defendentibus:
 100 Eramque frequens cum viris optimæ vitæ:
 Atque hæc quidem se ita habuerunt. De reliquis autem
 Haud scio, quam sequar orationis viam.

78 Ἡδ' ἦν ἔργον. Quasi diceret: Non vanum
 erat hoc somnium; sed quali forma ei apparueram,
 tali natus sum, et tale mihi nomen inditum est, quale
 in somnis fuerat imperatum.

79 Γένομ'. Ita legitimus. Edit. γένομ', sed male,
 quia metrum desicit.

86 Οὐ γὰρ. Sic locum emendavimus, ope cod.
 Coisl. Edit. οὐκ ἀχαριστεῖν.

95 Ἡδὴ τιν' αἰδῶ τοῦ γέρω. Id est jam senilis
 gravitatis aliquid præferebam. Bill. Combef. pro γέ-
 ρως, scriptum fuisse a Gregorio γένους putat, ali-

quia gravitatis parentum, quos domi, τῶπος ἐ-
 στούς, optima virtutis exempla sibi fuisse gratulatu-

96 Καὶ μοι τὸ μικρὸν. Ita legit Combef. et p-
 stulat metrum: *Parva ex nube nubes*. Edit. καὶ μ-
 δε κατὰ μικρὸν.

99 Συνηγόροις. Sic libros eos vocat quibus
 vna majestas ab impiorum calumniis assentitur, et
 pietatis Christianæ patrociniū suscipitur. Vor-
 dem recurrit, vers. 608 et 673.

100 Δ' ὀμίλου. Vat. δ' ὀμίλου, quod metro
 detur repugnare.

METRICA VERSIO.

Sed venit ipsi commodum præludium,
 Visio, petitæ deferens umbram rei.
 Facies aperte nostra nam se illi objicit,
 Nomenque, quodque viderat, res hoc erat.
 Nam nascor ipsis; si quidem dignus bene
 Votis parentis, munus hoc summi est Dei:
 Sin contra, id hercle crimen est prorsus meum.
 Sic vitam in istam prodiī infelix, luto
 Effictus, atque corpori junctus gravi.
 A quo vel ipse vincor, aut vix exeo
 Victor: sed omnis cum tamen pignus boni
 Hunc ceperim ortum, gratiam agnoscam decet.
 Vix natus autem, juris alieni statim
 Fio, idque pulchre. Nam Deo sistor, velut

B Vitulus, vel agnus, victima et pernobilis,
 Ratione pollens. Non enim fari audeo
 Samuelis instar, vota ni spectem, et pium
 Studium superno dantium me Numini.
 Sic educatus inde jam a cunis bene
 (Exempla habebam nam domi sane optima),
 Gravitatis aliquid præferebam jam senum,
 Studiumque recti corde paulatim in meo
 Crescebat, ut nubes solent ex nubibus.
 Ætate crescens porro, ratione ac sumul,
 Libros legebam, qui Dei causæ favent,
 Libens, probisque cum viris frequens eram.
 Ac dicta sint hæc hactenus: nunc, quam sequor
 Orationis jam viam, mens ambigit.

Κρύψω τὰ θαύμαθ' οἷς με προὔτρεψεν Θεός,
 Ἀρχὴν ἀρίστην τὴν προθυμίαν λαβὼν
 105 (ὄψω γὰρ ἔλκειν οἶδεν εἰς σωτηρίαν),
 Ἥ θῶ προθύμως ἐκλαλήσας εἰς μέσον;
 Τὸ μὲν γὰρ ἀχάριστον, τὸ δ' οὐκ ἔξω τύφου.
 Σιγῆν ἄμεινον. Ἀρκέσει τό μ' εἰδέναι,
 Μὴ καὶ μάχεσθαι τῷ λόγῳ τὰ νῦν δοκῆ.
 110 Πλείστον δέοντα τῆς τότε προθυμίας.
 Ὅ δ' οὐκ ἀνάγκη, γνωρίσω τοῖς πλείοσιν.
 Ἄχνος παρειὰ, τῶν λόγων δ' ἔρωσ ἐμὲ
 θερμὸς τις εἶχε. Καὶ γὰρ ἐξήτουν λόγους
 Δούναι βοηθοῦς τοὺς νόθους τοῖς γνησίοις,
 115 Ὡς μήτ' ἐπαίρουθ' οἱ μαθόντες οὐδὲ ἔν,
 Πλὴν τῆς ματαίας καὶ κενῆς εὐγλωττίας,
 Τῆς ἐν ψόφοις τε καὶ λάρυγγι κειμένης,

A Mήτ' ἐνδοίμην πλεκτάναις σοφισμάτων.
 Ἐκείνο δ' οὐποτ' εἰς ἐμὴν ἦλθε φρένα,
 120 Ἠρώσω τι θεῖναι τῶν ἐμῶν παιδευμάτων.
 Ὅπερ δὲ πάσχει θερμότης ἀεὶ νέων,
 Ὅρμαις ἀτάκτοις εὐκόλως ῥιπίζεται,
 Ὡς πῶλος ἄπτων εἰς δρόμους, θυμοῦ πλέως,
 Πέπονθα τοῦτο. Τῆς γὰρ ὥρας παντελῶς
 125 Ἐξω, θαλάσσης οὐκέθ' ἡμερουμένης,
 Ταύρου τιν' οὐρανὸν οὐκ ἀκίνδυνον φασι
 Οἱ ταῦτα δεινοί, πλοῦν θράσους, ἀλλ' οὐ φρενός.
 Τότ' οὖν Ἀλεξάνδρειαν ἐκλιπὼν ἐγὼ
 (Κάνθηνδε γὰρ τι τῶν λόγων ἐδρεψάμην),
 130 Ἄρας ἔτεμνον Πόντον εὐθύς Ἑλλάδος.
 Κύπρου τὰ πλευρὰ καὶ στάσις τῶν πνευμάτων
 Ἐβραζε τὴν ναῦν, καὶ τὰ πάντ' ἦν νῦξ μία,

Tegamne mira, per quæ ductor mihi Deus exstitit,

Optimum initium sumens ardorem meum

105 (Sic enim novit trahere ad salutem);

An libens in medium enarrando proferam?

Illud enim ingratum, hoc autem haud extra fastum:

Silere satius. Satis enim erit ut mihi nota sint,

Ne etiam pugnare cum oratione praesentia videantur,

110 Ab eo, qui tum erat, ardore distantia longissime.

Quod ergo necesse est, notum id faciam plurimis.

Genæ absque lanugine, jamque me litterarum amor

Vehe mens tenebat. Quarebam enim veris

Litteris adjutrices dare eas, quæ falsæ sunt,

115 Ne sese effèrent, qui nihil aliud didicerant

Præter vanum et inane eloquium,

In strepitibus et gutturibus situm,

Nec ego implicarer nexibus sophismatum.

Illud autem nunquam mihi in mentem venit

120 Præferre quidquam institutis meis.

Sed quod semper experitur juvenum fervor,

Ut motibus inordinatis facile ventiletur,

Velut animosus in cursum saliens pullus,

Id mihi evenit. Nam omnino extra

125 Tempus, pacato nondum mari,

Cum Tauri quondam periculo nondum carere caudam

Dicunt periti harum rerum, ac navigare temerarii esse, non prudentis,

Tunc ego, Alexandria relicta

(Illic enim aliquid doctrinæ decerpseram),

130 Solvens navigabam versus Græciam,

Cypri latus legebam, tumque ventorum impetus

Navem æstuando impulit, ac omnia una nox erant,

103 Προὔτρεψεν. Coisl. προὔπεψεν, προέμισι.

109 Δοκῆ. Ita Coisl. Edit. male δοκείν.

110 Τῆς. Ita Coisl. Edit. male τοῖς.

115 Οὐδὲ ἔν. Ita Coisl. Male edit. οὐδὲν ἔν.

123 Ἄπτων. Ita Vat. et Coisl. Edit. male ἄπτων.

126 Ταύρου τιν' οὐραν. Hibernum Tauri ortum

intelligit qui est circa medium Novembrem, quo

tempore periculosissimæ tempestates oriri solent.

Combef. legit τὴν οὐραν.

128 Τότ'. Ita Vat. et Coisl. Edit. male ποτ'.

METRICA VERSIO.

egamne mira, quæ Deus, cernens meam
 cupiditatem, subdidit calcar mihi
 (tamque ad salutem sic piæ mentes trahit),
 et illa potius eloquar? gratæ parum
 est mentis illud: rursus hoc fastum sapit.
 necere præstat; sufficit quod hæc sciam,
 æsens repugnet vita ne dictis meis,
 fervore ab illo dissita ut nimis procul.
 quod necesse est, versibus jam persequar.
 Lanugo nondum texerat genas: tamen
 litterarum ceperat fervens amor,
 ris studentem per nothas succurrere:
 se superbe jactitarent, qui nihil
 runt inane præter eloquentiam,
 gutture sitam, et dulcibus vocum sonis,

Neve implicarer nexibus sophismatum.
 Præferre quippe litteris aliquid sacris,
 In pectus absit venerit ut unquam meum.
 Quod autem ephēbis fervidis fere accidit
 (Præceps eorum semper est namque impetus,
 Non aliter atque pullus ad cursum salit
 Ferox), idem mi contigit. Nam incommode
 Prorsum, efferato jam mari, cum scilicet
 Taurina cauda (sic solent docti loqui),
 Affert periculum, fluctibus nec, qui sapit,
 Se credit, urbe tunc Alexandri pedem
 Movens (et illic quidpiam nunc carpseram
 Doctrinæ), Athenas nave tendebam, latus
 Ac jam legebam Cyprium, cum turbinis
 Furorū repente vis quatit, noxque omnia

Ἦν, πόντος, αἰθήρ, οὐρανὸς ζοφούμενος·
 Βρονταὶ δ' ἐπήχουν ἀστραπῶν τινάγμασι.
 135 Κάλαι δ' ἐρόχθουν ἰστίων πληρουμένων.
 Ἐκλινεν ἰσθός, οἰάκων δ' οὐδὲν σθένος·
 Βία γὰρ ἠρπάζοντο χειρὸς ἀρχίνες.
 Πλήρες δ' ὑπερτοχοῦντος ὕδατος σκάφος.
 Βοή δὲ συμμιγῆς τε καὶ θρήνων πλῆθος
 140 Ναυτῶν, κελυστῶν, δεσποτῶν, ἐπιβάτων,
 Χριστὸν καλοῦντων ἐκ μιᾶς συμφωνίας.
 Καὶ τῶν, ὅσαι τοπρόθεν ἤγνουν θεῶν·
 Ὅ γὰρ φόβος διδάγμα καιριώτερον.
 Ὅ δ' ἦν ἀπάντων σχετιώτατον κακῶν,
 145 Ἄνυδρος ἡ ναῦς· εὐθύ γὰρ στροβουμένης

A Νεὺς, βαγεῖσα σπείρει' ἐν βυθῷ σκάφη.
 Ἦ τὸν γλυκὺν θησαυρὸν εἶχεν ὕδατος.
 Λιμοῦ δ' ἀγὼν ἦν, καὶ ζάλης, καὶ πνευμάτων,
 Νεκροῦς γενέσθαι. Τοῦδε μὲν λύσιν θεὸς
 150 Πέμπει ταχέϊαν. Ἐμπροσθε γὰρ Φοινίκης;
 Ἄρρω φανέντες, καὶ παρ' ὄντας ἐν φόβῳ,
 Λιταῖς μαθόντες τὸ σθενὸν τοῦ κινδύνου,
 Κοντῶν ἔραιμοῖς καὶ χειρῶν ἀράγμασι
 Νέων σφιγγόντες (καὶ γὰρ ἦσαν εὐσθενεῖς).
 155 Σώζουσιν ἡμᾶς ποτιῶς ἤδη νεκροῦς.
 Ὅς ἐκ θαλάσσης ἐκλιπνόντας ἰχθύας.
 Ἦ λαμπάδα θνήσκουσαν οὐκ οὐσῆς τρεψίης.
 Ὅ δ' ἤγγιυτο καὶ πλεόν βρυχώμενος

682-683 Terra, pontus, æther, cœlum tenebris suffusum ;

Tonitrua resonabant fulgurum vibrationibus.

135 Stridebant rudentes velis tumentibus.

Nutabat malus, nec clavi ulla firmitas :

Vi enim rapiebatur e manibus.

Navis implebatur aquis latera sperantibus.

Clamor promiscuus et lamentabilis exaudiebatur

140 Nautarum, hortatorum, magistrorum et vectorum,

Christum una voce invocantium,

Atque eorum etiam, qui Deum antea non noverant :

Est enim metus doctrina valde opportuna.

Sed quod omnium malorum erat maxime luctuosum,

145 Navis sine aqua : statim enim ac distortuæ cepit

Navis, disrupta spargitur in profundo scapha,

Quæ dulcem thesaurum aquæ ferebat.

Certatim et fames, et æstus, et venti

Mortem nobis intentabant. Sed solutionem Deus

150 Promptam misit. Nam mercatores Phœnicæ

Subito apparentes, etsi metu non carerent.

Ubi ex precibus cognoverunt quantis in angustiis periclitaremur,

Conatorum fulcris et manuum conatibus

Navim adstringentes (erant enim robustissimi),

155 Servant nos mortuos jam marinos,

Velut pisces extra mare deliquium patientes,

Aut lampadem, quæ, deficiente alimento, exstinguitur.

At mare sæviebat, majorique mugitu

137 Βία γὰρ. Impetu enim colla manu excutieban-
 tur.

138 Ὑπερτοχοῦντος ὕδατος. Combef. legit
 ὑπερτοχοῦντος, et vertit : Aqua altiore muro obcin-
 gente navim et obvolvente. Vide supra, carm. 1 hu-
 jus sectionis, vers. 310, ubi legitur alia ejusdem
 tempestatis descriptio.

140 Ἐπιβάτων. It. Vat. et edit. ad marg. Male
 in textu ἐπιβάτων. Combef. ex conjectura sic legit
 Δεσποτῶν ἐπιβάτων, id est qui Christi (Domini) com-
 potes essent, opponit Gregorius his, qui antea non
 noverant, τὸ πρόσωπον ἤγνουν θεῶν. Communis cla-
 mor omnium nautarum, Christianorum, Christum
 invocantium, eorum etiam qui Deum antea non
 noverant.

145 Ὅ γὰρ φόβος. Ita fere supra vers. 67.

146 Νεὺς, βαγεῖσα. Ita legimus : et bene
 qui valde obscurus erat, planius sit. Edit. καὶ
 γλίστρης.

154 Νέων σφιγγόντες. Ita legimus. Edit. ἡ
 νέων σφιγγόντες, de quo ita Billius : e Annotat.
 cus scholiastes in quibusdam libris reperiri γλίσ-
 γόντες, quod procul dubio mendosum est. ἡ
 γώντες, quæ quidem lectio parum mihi placet.
 Itaque multo libentius legerem νεὺς ταχέϊαν
 hoc velit Gregorius, bumamissimos illos metum
 remigii labore navim eam, qua ipse vehebatur
 secutos tandem esse, atque aquæ dulcis imper-
 perituris salutarem opem attulisse. Sic B.
 Benedictini maluerunt σφιγγόντες, quod favore
 tentiæ, quanquam peccare videtur metrum. ut

METRICA VERSIO.

Involvit una : non humus, non et fretum
 Æthere cerni, vel potest cœlum. Strepunt
 Permista densa fulgetris tonitrua ;
 Strident rudentes, vela dum ventis tument :
 Malusque nutat : nec juvat quidquam manu
 Clavum tenere ; nam statim vis hunc rapit.
 Impletur unda puppis : omnes clamitant,
 Omnes ad nnum fletibus genas rigant :
 Jactique Christum voce gemeunda vocant,
 Etiam Tonantem qui prius non noverant.
 Metus magister est enim longe optimus.
 Jam, quod malorum maximum, nulla in rati
 Erat aqua dulcis. Nam statim turbo ferus

B Aquam suo cum vasculo dulcem mari
 Dederat profundo. Sic sitis nos et fames.
 Sic turbo sævus, sic graves nobis necum
 Venti parabant. At Deus nos hoc malo
 Nihil moratus eximit. Nam Punici
 Quidam institores, in gravi licet metu
 Essent et ipsi, cognito discrimine
 Nostro, assecuti remiges nostram ratem
 (Firmis erant nam viribus), nos liberant,
 Maribus pene nil nisi cadavera,
 Pisces ut, unda cum carent salsa, vel ut
 Dempto lucerna pabulo mox occidens
 Ast æquor in nos se tamen magis ac magis

Πόντος καθ' ἡμῶν ἡμέραις ἐν πλείοσιν,
 160 Ὅσθ' οἱ πλείοσιμιν εἰδῶτων πολλαῖς στροφαῖς,
 Ὅσθ' ἐν τῶν ὀρώντων ἐκ Θεοῦ σωτηρίαν.
 Πάντων δὲ τὸν κοινὸν θάνατον δεδοικότων,
 Ὅ; κρυπτός ἦν, ἔμοιγε φρικωδέστερος.
 Καθαρίων γάρ, οἷς θεοῦ μεθ' ὑδάτων
 165 Ἑλλοτριούμην ὑδασι ξενοκτόνους.
 Τοῦτ' ἦν ὀδυρμός, τοῦτ' ἔμοιγε συμφορά.
 Τοῦτω βοᾶς ἔπεμπον, ἐκτείνων χέρας,
 Ὑπερκυπούσας κυμάτων πάλιν ῥόδον,
 Ἐρήξας χιτῶνα, κείμενος πρηγῆς τάλας.
 170 Ὅ δ' ἔστιν οὐ πιστὸν μὲν, ἀφευδὲς δ' ἄγαν,
 Πάντες παρέντες τὴν ἑαυτῶν συμφορὰν,
 Ἐμοὶ συνήγον ἐκβοᾶς εὐκτηρίους,
 Πλωτῆρες εὐσεβοῦντες ἐν κοινοῖς κακοῖς,
 Ὅσθ' συνήλθον τοῖς ἐμοῖς παθήμασι.

A 175 Σὺ καὶ τότε ἦσθα, Χριστέ μου, σωτὴρ μέγας,
 Καὶ νῦν ἐλευθερῶν με κυμάτων βίου.
 Ἐπεὶ γὰρ οὐδὲν ἐλπίδος χρηστῆς ὑπῆν,
 Οὐ νῆσος, οὐκ ἤπειρος, οὐκ ὀρών ἄκρα,
 Οὐ πυρός, οὐ πλωτῆρσιν ἀστέρες σκοπὸς,
 180 Οὐ μικρὸν, οὐ μεῖζόν τι τῶν ὀρωμένων,
 Τί μηχανῶμαι; τίς πόρος τῶν δυσχερῶν;
 Πάντων ἀπογνοῦς τῶν κάτω, πρὸς σὲ βλέπω,
 Ζωή, πνοή μου, φῶς, κράτος, σωτηρία,
 Φοδῶν, πατάσων, μειδιῶν, ἰώμενος,
 185 Πλέκων τὴ χρηστὸν τοῖς ἐναντίοις αἰεὶ.
 Πάντων δ' ὑπομνήσας σε πῶν πρὶν θαυμάτων,
 Ὅς τὴν μεγίστην χεῖρά σου γνωρίζομεν,
 Πόντου βαγέτος, Ἰσραὴλ ὠδευκότος,
 Χειρῶν ἐπάρσει δυσμενῶν ἠττημένων,
 190 Αἰγυπτίων μάλιστα ἐκτετριμμένων

Fremebat in nos multis diebus,
 160 Cum nec sciremus, quo nos tot turbines ferrent,
 Nec ulla nobis a Deo ostenderetur salus.
 Cunctis autem communem mortem metuentibus,
 Ego illam, quæ occulta est, magis perhorrescebam.
 Nam a lustralibus, quibus Dei Ænus, undis
 165 Arcebant me undæ hospitem peremptrices.
 Hoc erat lamentatio, hoc mea calamitas.
 Ob hoc clamores mittebam, extendens manus,
 Quorum sonitus vehementem fluctuum stridorem superabat.
 Scissa vestis erat, pronus jacebam miser.
 170 Quod autem credibile non est, sed tamen certissimum,
 684 685 Omnes omissa sua ipsorum calamitate,
 In unum jungebant clamosas preces,
 Pii in communibus malis navigatores:
 Adeo condolebant ærumnis meis!

175 Tu vero tunc etiam fuisti, Christe, magnus mihi salvator,
 Qui et nunc liberat me a sæculi fluctibus.
 Cum enim nihil subesset bonæ spei,
 Non insula, non continens, non montium juga,
 Non fax, non astra, nautis viarum duces,
 180 Non parvum quidquam magnumve in iis quæ cernuntur,
 Quid comminiscor? et quis molestiarum exitus?
 Desperans de omnibus infimis rebus, ad te respicio,
 Vita mea, respiratio, lumen, robur, salus,
 Terrens, percutiens, blandiens, sanans,
 185 Benigna semper innectens contrariis.
 Memorabam tibi antiqua omnia mirabilia,
 Ex quibus maximam tuam manum prædicamus,
 Per mare discissum gradientem Israellem,
 Fusos manuum elatione hostes,
 190 Ægyptios flagellis contritos,

165 Ἑλλοτριούμην. Mirum quod vir eximie pietatis, nondum suscepto baptismo, huiusmodi peregrinationem adorans fuerit: neque minus mirandum, quod ad undam maris non confugerit, ut la-

bes primigenia deleteretur

179 Πυρός. Vat. πύργος, turris. Μοχ σκοπός. Edit. ad marg. σημεῖα, signa.

METRICA VERSIO.

xasperabat, idque per multos dies.
 ec jam liquebat tenderet quoniam ratis,
 ec se salutis ulla pandebat via.
 omnibus autem cæteros cum mors gravi
 amore quateret, tecta me tamen acrius
 errebat. Undis nam miser tum lustricis
 rcebar, undas ob peremptrices maris.
 acrymas ciebat hoc mihi, luctum et gravem.
 inc clamitabam squalidus, tendens manus,
 aris strepentes fluctibus sublimibus;
 uptis jacebam vestibis pronus solo.
 nod vixque credas, est tamen plenum fide,
 utarum ommissis quisque propriis cladibus,
 emebunda vota vota jungebat meis,
 etate ductus in malis communibus.
 antus tenebat hos meo ex casu dolor!

B Tum mihi fuisti, Christe mi, dulcis salus,
 Qui me procellis nunc quoque ævi liberat.
 Nam cum bonæ nil jam spei reliquum foret,
 Non insulæ, non terra, non juga montium,
 Non fax, nec ullum sidus ostendens iter,
 Nil denique ex his omnibus, quæ cernimus,
 Quid comminiscor? et mali quinam exitus?
 Diffusus imis omnibus rebus, Deus,
 Te specto, vita, lux, salus, robur meum,
 Qui nunc minaris, aut feris, nunc blandiens
 Sanas, molestis inserens lætas vices,
 Miraculorum et omnium te submonens,
 Tua dextra nobis queis potens sese indicat,
 Scissum per æquor ducitur dum plebs tua,
 Manibusque tensis in fugam hostis vertitur,
 Phariamque flagrum multiplex gentem exterit,

Ἀυτοῖς στρατάρχαις, τῆς κτίσεως δουλουμένης,
 Σαλπιγξί τειχῶν καὶ δρόμῳ πορθουμένων.
 Προσθαίς τε τὰ μὰ τοῖς πάλαι βωυμένοις·
 Ἔδς, εἶπον, εἰμὶ καὶ τοπρὶν καὶ νῦν ἐτι·
 195 Ἐὺ δὲς με λήψῃ, κτήμα τῶν σοι τιμίων,
 Ἰῆς καὶ θαλάσσης δῶρον, ἐξηγνισμένον
 Εὐχῇ τε μητρὸς καὶ φόβοις ἑξαισίους.
 Σοὶ ζήσομ', εἰ φύγοιμι δισσοδὸν κίνδυνον.
 Ἐὺ ζημιώσῃ λάτρην, εἰ προσιό με.
 200 Καὶ νῦν μαθητῆς ἐν σάλῳ. Τίναςσά μοι
 Τὸν ὕπνον, ἢ πείθει, καὶ στήτω φόδος.
 Τοῦτ' εἶπον· ἡ δ' Ἐληξε πνευμάτιον στάσις,
 Πίπτει δὲ πόντος, ἡ δὲ ναὺς εὐθύπλοος.
 Καὶ τοῦτο δ' ἔστιν ἐμπόρευμα τῆς ἐμῆς
 205 Εὐχῆς. Τὸ γὰρ πλήρωμα τῆς νεῶς ἅπαν
 Ἀπῆλθον εὐσεβοῦντες εἰς Χριστὸν μέγαν,

Α Διπλὴν λαζόντες ἐκ Θεοῦ σωτηρίαν.
 Ῥόδον δ' ὑπερβαλόντες, μικρὸν ὕστερον
 Εἰς Αἰγινήτην ὄρμον (Αἰγίνατα γὰρ
 210 Ἡ ναὺς) πλέοντες οὐρία κατήραμεν.
 Ἔπειτ' Ἀθήνας, καὶ λόγοι. Τάκτισα δὲ
 Ἄλλοι λεγόντων, ὡς μὲν ἐν φόβῳ Θεοῦ
 Ἄνεστράφημεν, πρῶτα τὰ πρῶτ' εἰδόντων·
 Ὡς δ' ἐν νέων ἀκμῇ τε καὶ φορᾷ θράσους
 215 Ἄλλων σὺν ἄλλαις φρατρίαις οἰστρουμένων,
 Οὕτω διεξήκειμεν ἡσυχον βίον
 (Πηγῇ τις, οἶμαι, πόντιος καθ' ὕδατων
 Γλυκεῖα πικρῶν, ὥσπερ οὖν πιστεύεται),
 Οὐδ' ἐλκόμενοι πρὸς τῶν φερόντων εἰς βλάβην,
 220 Ἐλκοντες αὐτοὶ τ' εἰς τὰ κρείσσω τοὺς φίλους.
 Καὶ γὰρ με καὶ τοῦτ' εὐ πεποιθήκει θεός·
 Συνῆψεν ἀνδρὶ τῷ σοφωτάτῳ φέρων,

Cum ipsis ducibus, creaturam in servitutem redactam,
 Muros tubis et cursu vastatos.
 Mea etiam addebam his quæ olim celebrata sunt.
 Tuus sum, aiebam, et antea et nunc quoque;
 195 Tu bis me accipies, possessionem tibi pretiosissimam,
 Terræ marisque donum, et matris
 Prece, et gravissimis terroribus dedicatum.
 Tibi vivam, si duplex effugero periculum.
 Tu cultorem amittes, si me projicias.
 200 Etiam nunc discipulus turbine agitur. Excute ergo
 Somnum, aut gradere, et stet metus.
 Hæc dixi, et cessavit ventorum furor,
 Concidit pontus, ac navis recta navigat.
 Atque illud etiam exstitit emolumentum meæ
 205 Precis. Cœtus omnis, quem navis vehebat,
 Pie in magnum Christum affectus abiit,
 Duplicem a Deo accipiens salutem.
 Rhodum autem prætergressi, paulo post
 Ad Æginæum portum (Æginæa enim
 210 Navis) secundis navigantes ventis appulimus.
 Dehinc Athenæ et litteræ. Quid autem hic egerimus,
 Loquantur alii; quomodo in timore Dei
 686-687 Vixerimus, primi inter eos qui prima cognoscebant:
 Quomodo in juventutis flore et audaciæ æstu,
 215 Cum alii aliis sodalibus juncti insanirent,
 Tranquillam illic vitam traduxerimus
 (Ceu fons quidam, puto, marinus inter aquas
 Amaras dulcis, ut vulgo creditur);
 Neque ab aliis tracti, qui perniciem ferunt,
 220 Sed ipsi potius trahentes amicos ad optima quæque.
 Namque et hoc beneficium a Deo accepi:
 Duxit me et conjunxit cum viro sapientissimo,

213 Πρῶτα τὰ πρῶτ'. Edit. ad marg. πρῶτα δυ-
 τες ἡγοῦν πρόσχημα τῶν εἰδόντων τὰ πρῶτα, ἦτοι τὰ

Χριστιανῶν, primi, id est præstantissimi eorum: qui
 prima noverant, doctrinam scilicet Christianorum.

METRICA VERSIO.

Ducesque belli, conditas res servitus
 Tenet, tubisque mœnis et cursu ruunt:
 Addens et hisce mira, quæ in me feceras:
 Bis, inquiebam, sum tuus, nunc et prius;
 Bis sumar abs te, non levis possessio,
 Equore dicatum munus et terra tibi,
 Voto parentis, et metu gravissimo.
 Duplex periculum, te colam, si fugero.
 Si me perire siveris, cultor tibi
 Peribit. En me turbo discipulum tuum
 Jactat. Soporem pelle, vel gradiens metum
 Compesce. Vix hæc dixeram, cum protinus
 Cadunt procellæ, fertur in rectum ratis.
 Accessit obiter hoc meæ lucrum preci.
 Nam quos vehebat hæc ratis, Christi ad fidem
 Omnes remota conferunt sese mora,

Duplicem salutem cœlitus nacti ex Deo.
 B Transnavigata mox Rhodo, non post diu
 Ad Æginæum littus (hinc enim ratis
 Erat) secundis flatibus pervenimus.
 Dehinc Athenæ, ac litteræ. Illic quæ gessimus
 Exponat alter, ut Dei in sancto metu
 Vixerimus, inter principes primi viros:
 Juvenesque ut inter fervidos audacia,
 Insanientes cum suis gregalibus,
 Duserimus illic nos dies placidissime
 (Ceu flumen illud, ut ferunt, quod labitur
 Salsum per æquor, nec trahit salsuginem);
 Non obsequentes ad malum trabentibus.
 Verum trabentes ad bonum charum gregem.
 Mihi namque dederat insuper donum hoc Deus:
 Me singularis junxerat sapientiz

Μὴν βίον τε καὶ λόγον πάντων ἄνω.
 Τίς οὗτος; ἢ γινώσθεθε βραδίως λίαν·
 225 Βασίλειος ἦν, τὸ μέγ' ὄφελος τοῦ νῦν βίου.
 Τοῦτον λόγου τε καὶ στέγης, καὶ σχεμμάτων
 Κοινωνῶν εἶχον, εἴ τι δεῖ καὶ κομπάσαι,
 Συκωρὸς ἦμεν οὐκ ἄσημος Ἑλλάδι.
 Τὰ πάντα μὲν δὴ κοινὰ, καὶ ψυχὴ μία,
 250 Δυοῖν δέουσα σωμάτων διάστασιν.
 Ὅδ' εἰς ἔν ἡμᾶς διαφερόντως ἤγαγε,
 Τοῦτ' ἦν· Θεός τε καὶ πόθος τῶν χρισσομένων.
 Ἐξ οὗ γὰρ εἰς τοσοῦτο θάρσους ἤλθομεν,
 Ὅστ' ἐκλαλήσαι καὶ τὰ καρδίας βάθη,
 255 Ἰλέον συνεσφίγγθημεν ἀλλήλοις πόθῳ.
 Τὸ γὰρ ὁμόγνωμον πιστὸν εἰς συμφύταν.

A Τί λοιπόν; ἢ πατρίς τε καὶ βίου τύποι.
 Καὶ γὰρ πολλὸς τέτριπτο τοῖς λόγοις χρόνος·
 Ἦδη τριακοστὸν μοι σχεδὸν τοῦτ' ἦν ἔτος.
 240 Ἐνταῦθ' ἐπέγκων οἶον εἰς ἡμᾶς πόθον,
 Οἷαν τε δόξαν εἶχον οἱ συμπαίστορες.
 Παρῆν ὁ καιρὸς, καὶ παρῆν πολλὸς πόνος.
 Ἔδει περιπλοκῶν τε καὶ στυγνῶν λόγων
 Τῶν ἐξοδίων, μνήμης τ' ἐμπυρευμάτων.
 245 Τῷ μὲν βίῳ τε καὶ μόγις, εἶξαν δ' ὄμως,
 Εἰπόντι πολλὰς αἰτίας τῆς ἐξόδου.
 Ἔμοι δὲ καὶ νῦν προτρέχει τὸ δάκρυον
 Τῆς τηλικαῦτα συγχύσεως μεμνημένῳ.
 Πάντες περιστάντες με σὺν πολλῷ τάχει,
 250 Ξένοι, συνήθεις, ἤλικες, διδάσκαλοι,

Qui unus et vita et eloquio supereminet omnes.
 Quis ille? certe perfacile cognoscetis.
 225 Basilus erat, ævi nostri magnum adjumentum.
 Hunc et litterarum, et tecti, et consiliorum
 Socium habebam, ac si quid gloriari decet,
 Par quoddam eramus, non obscurum in Græcia.
 Communia erant omnia: mens una
 230 Duorum colligans corporum discrepantiam.
 Quod autem nos in unum præcipue conjunxit,
 Illud erat: Deus, et rerum præstantiorum amor.
 Ex quo enim ad tantam fiduciam pervenimus,
 Ut etiam eloqueremur cordis abdita,
 235 Arctiore inter nos amore constricti sumus.
 Est enim studiorum consensio ad conglutinationem.
 Quid supererat? Patria et vitæ institutum.
 Jam enim multum temporis in litteris contritum erat:
 Jam fere trigesimum annum attigeram.
 240 Illic agnovi, quantum in nos amorem,
 Quantamque de nobis opinionem haberent condiscipuli.
 Aderat tempus, aderat magnus labor.
 Opus erat complexibus ac tristibus verbis,
 Ad valedicendum idoneis, ac recordationis incitamentis.
 245 Ac Basilio quidem vix ac ne vix quidem, sed tamen cedunt,
 Cum multas discessus causas proferret.
 Mihi vero etiam nunc fluunt lacrymæ,
 Cum recordor turbationis, quæ tunc accidit.
 Omnes cingunt me ex improvise,
 250 Ignoti, familiares, æquales, magistri,

225 Βίον τε καὶ λόγον. Vat. βίω τε καὶ λόγῳ.
 225 Βασίλειος ἦν, τό. Edit. male Βασιλίως. Be-
 nedictini senserant delenda esse hæc verba ἦν τό,
 quibus deletis, non stat, sed deficit metrum, quod
 omnino valet illis merito retentis. Nam primus pes
 duas syllabas habet breves longæ præmissas, se-
 cundus longam brevi subjectam, tertius tres bre-
 ves, quartus iambum, quintus spondæum, et sex-
 tus, ut requiritur, iambum alterum. Ut admittere-
 tur autem Maurinorum opinio, supponendum esset
 secundam Βασιλίως; syllabam esse longam, et pri-

mam ὄφελος pariter producendam esse, cum utra-
 que brevis sit. (CAILLAU).

255 Συνεσφίγγθημεν. Coisl. συνεσφίγγημεν.

237 Ἢ πατρίς. Tempus jam erat, ut nos in pa-
 triam reverteremur, ac certam nobis vitæ genus con-
 stitueremus. BILL.

241 Οἷαν τε δόξαν. Vat. οἷας τε δόξας.

244 Μνήμης τ'. Ita Coisl. Edit. οἱ μνήστεις —
 Sic Benedictini, sed non satis bene, cum metrum
 prorsus deficiat, sexto pede iambum non habente.
 (CAILLAU).

METRICA VERSIO.

Viro, anteibat quique vita et litteris
 Omnes. Quis iste? Notum erit vobis brevi.
 Basilus, ævi maximum nostri bonum.
 Hic litterarum socius et tecti mihi
 Erat. Utque paulum glorier, siquidem hoc licet,
 Par quoddam eramus splendidum Græcos apud.
 Nil proprium utriusque, cuncta sed communia:
 Nobis ligabat una mens corpus duplex.
 Nil nos at æque junxit, ut cultus Dei,
 Præstantiorum fervida et cupiditas.
 Huc namque postquam venimus fiduciæ,
 Ut ima cordis alteri alter proderet,
 Hinc firmiori vinculo nexi sumus.
 Nam par voluntas arctius mentes ligat.

B Quid jam supererat? Patria, et vitæ genus.
 Nam tempus ingens fluxerat jam in litteris;
 Triginta et annos pene tunc exegeram.
 Hic, esset in nos quinam amor sodalium,
 Opinique, comperi certa fide.
 Aderat dies jam, magnus et labor simul:
 Amplexibusque, tristibusque in exitu
 Verbis opus erat, quæ amor flammam capit.
 Socio quidem cessare, nolentes licet,
 Multa afferenti, cogerent quæ excedere.
 At mihi etiamnum lacrymæ ex oculis fluunt,
 Turbationis illius dum sum memor,
 Namque universa me cohors æqualium
 Cingens, magistri, cogniti, ignoti mihi,

Ὅρκους, ὄδυρμους, καὶ τι μιν γύντες βλας
 (Τὸ γὰρ φιλεῖν ἐπειθε τολμῶν καὶ τόδῃ),
 Ἄπρξ κατεῖχον· μὴδ', ἐν εἰ γένειτό τι,
 Πέμψειν λέγοντας ἔνθεν· οὐδὲ γὰρ πρόπον
 253 Ἡμῶν Ἀθήνας ἐκπεσεῖν τὰς τιμίας.
 Ὡς δὲ λόγων δώσοντες ἐκ ψήφου κράτος·
 Ἔως ἐκαμψαν (καὶ γὰρ ἦν ἐρυδὸς μόνης
 ἠ:ήνοις τοσοῦτοις ἀντιθῆναι καὶ λόγοις),
 οὐ μὴν τελείως· καὶ γὰρ ἀνθαλιαν πατρὶς.
 260 Πίστει κρατοῦσα τῶν ὕφ' ἤλιον σχεῖλον,
 Ἐν ἧ φιλοσοφεῖν τῶν καλῶν ἐφαίνοτο,
 Ἰονεῖς τε γήρῃ καὶ χρόνῳ κακμαχότας.
 Ἐξ' οὖν Ἀθήναις μικρὸν ἐμαίνας χρόνον
 Ἐκλεψα μικροῦ λάθρα τὴν ἐκδηρίαν·

A 265 Ἥλιον· λόγους ἐβειξα, τὴν τιμὴν καὶ
 Ἐπλησ' ἀπαιτούντων με τοῦθ', ὡς τι χρεῖς,
 Οὐ γὰρ κρέτων ἐμοίγε καὶ ψόφων λόγῳ,
 Οὐδὲ βλακευμάτων τε καὶ λυγισμάτων,
 Οἷς οἱ σοφοὶ χαίρουσιν ἐν πλῆθει νῶν.
 270 Πρώτων δὲ τοῦτο φιλοσοφῆσαι προέβην
 Ἐψαι θεῶν καὶ τάλλα, καὶ πόνοισι λόγοι,
 Ὡς οἱ παρέντες μηλοδότους τὰς εὐσίας,
 Ἥ χρυσὸν ἀθροίσαντες εἰς ἀλμυρῆς βυθίας.
 Ἄλλ' ὥσπερ εἶπον, τοὺς φίλοις ὠρχησάμην
 275 Ταῦτ' ἦν ἀγώνων ὥσπερ ἐγγυμνάσιον
 Ἥ καὶ πρότελαι μαζέζων μυστηρίων.
 Ἔβει δὲ λοιπὸν ἀνδρικῶν βουλευμάτων.
 Ἐνδον καθίζω τῶν φίλων κρητήριον,

666 669 Adjurant, lamentantur, vis etiam aliquid admiscunt

(Amor enim suadebat, ut id etiam auderent),

Violenter detinent; nec quidquid acciderit,

Inde dimissuros dicunt; neque enim decere

255 Ut mei damnum faciant venerabiles Athenæ.

Cui litterarum principatum suffragio suo delaturi sunt;

Tandem inductunt me (sola enim quercus

Talibus lamentis restitisset et verbis);

Non tamen plene: retrahebat enim patria,

260 Fide omnium, quæ sub sole sunt, pene princeps,

In qua philosophari præclarum videbatur,

Tunc etiam parentes senectute et annis ingravescentes.

Cum igitur Athenis brevi adhuc tempore mansissem,

Protectionem suffragatus sum pene clam:

265 Veni: eloquii specimen dedi, nonnullorum morbo

Obsecutus sum, qui id a me, veluti debitum quoddam, repetebant.

Non enim plausus et strepitus curabam,

Nec molles et contortas declamationes

Quibus gaudent sophistæ in juvenum cœtibus.

270 Illud enim philosophari ab initio statueram,

Ut Deo projicerem, et alia omnia, et facundia labores,

Velut qui agros pecudibus pascendos reliquerunt,

Vel aurum congesserunt in maris profundum.

Sed, ut dixi, amicis saltavi.

275 Hæc certaminum veluti præludia fuerunt,

Aut prævia initiatio majoribus mysteriis.

Opus erat deinceps virilibus consiliis.

Intus amicos in consilium voco,

254 Πέμψειν. Vat. πέμψειν.

255 Ἡμῶν Ἀθήνας ἐκπεσεῖν, ut nos amitterent Athenæ, nobis destituerentur.

256 Κράτος. Litterarum principatum Gregorius offerunt, non tantum ut eloquentiam doceat, sed ut etiam inter eos quasi princeps sedeat.

265 Τὴν τιμὴν ἔσον. Sic appellat nonnullorum cupiditatem, qui ejus gloriæ studiosi hoc ab eo postulabant, ut in patriam reversus publicum aliquod doctrinæ suæ ac facundia specimen ederet.

272 Μηλοδότους τὰς εὐσίας. Ita edit. Coisl. male sustulit, τὰς, qua sublata voce metrum prorsus defecit, quanquam in contrarium senserint Be-

nedictini, cum verbum μηλοδότους tertiam syllabam breves habeat. Vide pag. 692 dicimus de anapesto in (CAILLAU). — Alludit ad Cratetem, qui coribus pascendas reliquit, libenter cuniam in mare projecit. Vide supr. 3. carm. x. vers. 229 et 240.

274 Ὄρχησάμην. Edit. ad mar; σπουδῆ, nisi parumper.

275 Ταῦτ'. Vat. τοῦτ'.

276 Προτέλαι. Ita Vat. et Coisl. λαυ, προπύλαι.

METRICA VERSIO.

Precibus, querelis, vi quoque admista simul
 (Suadebat id amor), mordicus me detinent,
 Atque exundi mihi potestatem negant,
 Neque enim decere dicunt nos perdere
 Doctas Athenas, ac simul facundia
 Mihi principatum calculis spondent suis.
 Quid multa? Flector (sola nam tot lacrymis
 Verbisque quercus restitisset); nec tamen
 Omnino. Nam me patrium contra solum
 Trahelat, omnes eminentes gentes fide,
 Pulchrum ubi putabam me piis studiis dare,
 Annisque uterque fractus et senio parens.

Quocirca Athenis immoratus paululum,
 Subduco furtim pœne me, ac repeto domum,

B Facundiaque do specimen, his obsce
 Hoc qui exigebant, debitum quoddam
 Nam nulla cura me tenebat plausus
 Nec garrendi molliter cupiditas,
 Juvenum in catervis quæ sophistas
 Atque institutum est hoc mihi priu
 Ut quævis alia, sic studia facundia
 Projicere, ut agros pecudibus quid
 Liquere, ab aliis sunt opus jactæ ut
 Ast hoc amicis, ut prius dixi, dab
 Præclusiones seriæ pugna hæc era
 Atque altiora lumen ad mysteria.
 Consilia digna posceret cum jam
 Ætas, amicos consulo, meantis me

Ἐμῶν λογισμῶν γησίων παραινειῶν.
 280 Στρόμβος κατείχε τὴν ἑμὴν δεινὸς φρένα,
 Τὸ κρείσσον ἐκζητοῦντος ἐν τοῖς κρείσσοσι.
 Τὸ μὲν τὰ σαρκοῦ εἰς βυθοὺς ῥίψαι, πάλαι
 Δεδογμένον τ' ἦν, καὶ τότε ἤρεσσε πλέον.
 Αὐτῶν δέ μοι σκοποῦντι τῶν θεῶν ὁδῶν
 285 Οὐ ῥῆστον εὐρεῖν τὴν ἀμείνω καὶ λείαν.
 Ἄλλων γὰρ εἶνεκ' ἄλλο καλὸν ἢ κακὸν
 Ἐφαίνεθ', ὡσπερ πολλαχοῦ τῶν πρακτέων.
 Τοιοῦτο τοῦμὲν, ὡς τινι προσεικάσαι·
 Μακρὰν τιν' οἶον ἐνοῶν ἐκδημίαν·
 290 Πλοῦν μὲν πεφεύγειν, καὶ πόνους θαλασσίους,
 Ὅδῶν δὲ ἀνίχνευον ἢ τις εὐπορωτέρα.
 Ἦλαν εἶχον ἐν λόγῳ τὸν Θεοδίτην,
 Καὶ τὸν μέγαν Κάρμηλον, ἢ ξένην τροφήν,

A Τοῦ Προδρόμου τὸ κτῆμα τὴν ἐρημίαν,
 295 Παίδων Ἰωνὰδῆ τὸν ἄσκειον βίον·
 Θεῶν τε Βίβλων αὐτοῖς ἐκράτει πόθος,
 Καὶ Πνεύματος φῶς ἐν λόγῳ θεωρεῖν,
 Πρᾶγμ' οὐκ ἐρήμης ἔργον, οὐδ' ἡσυχίας·
 Ἔως ἐπ' ἄμφω πολλακίς μετακλιθεῖς,
 300 Τέλος δαιτῶ τοῖς πόθοις τοῦτον τρόπον,
 Καὶ τὴν πλάνην ἔστησα τοῦ νοῦ μετρίως.
 Ὅρων γὰρ οὐς μὲν πρακτικὸς τέρπει βίος,
 Ἄλλοις μὲν ὄντας χρησίμους τῶν ἐν μέσῳ,
 305 Ἐξ ὧν τὸ λεῖον ἦθος ἐκκυμαίνεται·
 Τοὺς δ' ἐκτὸς ὄντας εὐσταθεῖς μὲν παρὰ πλέον,
 Καὶ πρὸς Θεὸν βλέποντας ἡσύχῳ νοῖ,
 Αὐτοῖς μόνοις δὲ χρησίμους φίλτρῳ στενῷ,

Mearum cogitationum sinceros monitores.
 280 Detinebat autem meam mentem vehemens turbo,
 Cum inter ea quæ præstantiora sunt, id quod præstantius est, quaererem.
 Ac ea quidem, quæ carnis sunt, in profundum projicere,
 Dudum statutum erat, tuncque placebat magis.
 Consideranti autem mihi ipsas vias, quæ ad Deum ducunt,
 285 Quænam melior sit et plana, non facile erat invenire.
 Aliud enim, aliorum habita ratione, bonum aut malum
 Videbatur, ut sæpe fit, ubi quid agendum est.
 Res meæ, ut eas alicui assimilem exemplo, sic se habebant :
 690-691 Longam veluti quamdam peregrinationem ineditabar ;
 290 Navigationem quidem effugeram et maris labores,
 Sed vestigabam quænam expeditior esset via.
 Magni faciebam Eliam Thesbiten,
 Ac inclytum Carmelum, et cibum insolitum,
 Desertum Præcursoris possessionem,
 295 Filiorum Jonadab vitam sine apparatu ;
 Sed me rursus tenebat sacrorum Librorum amor,
 Ac Spiritus lumen in consideranda Scriptura,
 Res cum deserto et quiete non conveniens :
 Donec in utramque partem sæpe delatus,
 300 Tandem inter desideria mea sic litem dirimo,
 Satisque mentis agitationem cohibui.
 Videns enim quos actuosa delectat vita,
 Eos aliis quidem utiles esse, his nempe qui in sæculo vivunt,
 Sibi autem inutiles, ac malis agitari,
 305 Ex quibus placidi mores concutiuntur :
 Eos autem qui vale sæculo dixerunt, stabilliores quidem esse,
 Ac in Deum placida mente respicere,
 At sibi solis prodesse angusta charitate,

non arde
 res habet
 e. asperitas
 ad Crates
 religio
 et 290
 Edit. d. k.
 r.
 d.
 a Val. d.

297 Ἐν λόγῳ θεωρεῖν. In doctrinæ fideique con-
 templatione, erudita Scripturarum contemplatione.
 298 Πρᾶγμ'. Gregorium et Basilium in solitudine
 Scripturarum studio incubuisse constat : de con-

tentioso igitur studio Scripturarum censendus est
 loqui Gregorius, cum ait, rem esse quæ cum deserto
 non conveniat.
 308 Φίλτρῳ στενῷ. Angusta charitate, nulla sci-
 licet aliorum, sed sui tantum cura occupati.

METRICA VERSIO.

gitationum queis fruor monitoribus.
 nimum premebat nam gravis turbo meum,
 um quaero primas in bonis quidnam ferat.
 c jam quidem pridem steterat, haud me dare
 arni : placebat idque tum multo magis.
 cogitanti de viis gratis Deo,
 raestantiorem non erat promptum mihi
 eperire. Namque, rebus in multis velut,
 iquid habebant commodi atque incommodi
 mbæ ; utque nostrum comparem cuidam rei
 atum, volutans mente iter longissimum,
 aris labores providus defugeram ;
 rutabar autem pronior quænam via
 sset. Subibat Elias mentis meæ,
 armelus ejus, et novum victus genus,

B Et solitudo ; Prodromi dulces opes,
 Ac vita simplex filiorum Jonadab.
 Contra sacrorum me sitis Voluntinum
 Trahebat, hincque prodiens lux Spiritus :
 Ad quod profecto sola non quadrant loca.
 Utramque porro flexus in partem diu,
 Hoc ipse litem transigo tandem modo,
 Animique fluctus comprimo. Namque hos videns,
 Rebus gerendis quos juvat se addicere,
 Aliis quidem esse commodos, non at sibi,
 Versentur ut qui gravibus in tumultibus,
 Mentis quietem qui, velut fluctus, movent :
 At qui foris sunt, hos quidem tranquillius
 Vivere, Deumque mente placida cernere,
 Ast esse solis utiles sibi, asperam

Καὶ ζῶντας ἐξαλλὸν τε καὶ τραχὺν βίον,
310 Μέσσην τίν' ἤλθον ἀζύγων καὶ μιγάδων,
Τῶν μὲν τὸ σύνουον, τῶν δὲ τὸ χρηστὸν ζέρον.

Προσην δὲ μεῖζον καὶ χάρις τῶν τιμίων,
Λέγω δὲ τοὺς φύσαντας, οἷς ὑπάρχειας.
Τούτων τὸ γῆρας (καὶ γὰρ εὐσδέστατον,
315 Γονεῦσι πρώτην ἐκ Θεοῦ τιμὴν νέμειν,
Ἐξ ὧν ὑπάρχει καὶ τὸ γινώσκειν Θεόν)
Ἐθαλπὸν, ἐστήριζον ἐκ παντὸς σθένους·
Ἐχειραγώγουν, ὡς ἐμαυτῷ δεξιὸν
Θεῖναι τὸ γῆρας, γῆρας ἰεοῦμενος.
320 Θερίζομεν γὰρ οἶά περ καὶ σπεύρομεν.
Τούτ' ἦν μέρος μοι φιλοσόφου παιδεύσεως,
Τὸ μὴ δοκεῖν τὸν πρῶτον ἐκπονεῖν βίον,
εἶναι δὲ μᾶλλον, ἢ δοκεῖν, Θεῶ φιλόν·

A Στέργειν μὲν οὖν δεῖν φόβην καὶ πρακτικούς,
325 Ὅσοι λελόγγασ' ἐκ Θεοῦ τιμὴν τινα,
Λαοὺς ἀγοντες ἐνθέοις τελείμασι.
Πλείων δ' ἔμ' εἶχε τῶν μοναστικῶν πόθος,
Καὶ περ δοκοῦντα συντετάχθαι πλείοσι·
Τρόπων γὰρ εἶναι τὴν μονήν, οὐ συμμάτων.
330 Τὸ βῆμα δ' ἦν μοι σεπέδον, ἀλλ' ἐστηκόσι
Πόρρωθεν, ὡς φῶς ἡλίου τῶν δ' ἔπειτα
Ταῖς ἀσθενοῦσιν. Πάντ' ἄν ἤλπισα πλέον
Ἦ τοῦτο δέξασθ', ἐν πολλαῖς στραταῖς βίου.
Μηδὲν μέγ' εἴπης συντόμως, θνητῶπος ὢν.
335 Ἀεὶ κολουεῖ ταῖς ἐπάρσεις ὁ φθόνος.
Μηδὲν λάθης ἐξωθεν, τὰ μὰ δὲ σκόπει.
Οὕτω φρονούντι δεινὸς ἐμπέπει κλόνος
Ὅ γὰρ πατήρ με, καὶ περ ἀκριδέστατα

Vitamque insolitam et asperam traducere,
310 Mediam inter utrosque viam inco,
Meditari ut illi, prodesse ut illi, statuens.

Huc accedebat majus quidpiam, gratia hominum venerabilium,
Eos dico qui me genuerant, et quibus debitor eram.

Illorum senectutem (id enim maxime pium est
315 Parentibus primum honorem, ex Dei præscepto, deferre.
Per quos illud etiam contigit, ut nosceremus Deum),
Illorum, inquam, senium fovebam, firmabam totis viribus :

Manu ducebam, ut mihi prosperam
Pararem senectutem, dum me senectutis miseret.

320 Talia enim metimus, qualia seminavimus.
Hæc pars erat philosophiæ meæ,

Non videri primariæ vitæ labores exantlare,
Magisque esse, quam videri, Deo amicum :

Diligendos quidem putabam etiam actuosos,
325 Quotquot a Deo honorem aliquem sortiti
Populos regunt divinis mysteriis.

332-333 Sed major me tenebat vitæ monasticæ amor,
Quatuor viderer inter multos versari ;

Morum enim esse monasticam vitam, non corporum.
330 Thronus autem episcopalis erat mihi venerabilis
Procul, velut solis lux oculis
Inferioribus. Quidvis potius speravi

In variis vitæ vicissitudinibus, quam id me accepturum.
Nihil magni asseras temere, cum homo sis.

335 Ea semper deprimit invidia, quæ alte assurgunt.
Ne aliunde exempla sumas, sed mea spectes.

Ita sentienti gravis incidit tempestas.
Meus pater, quamvis accuratissime

Meus pater, quamvis accuratissime

310 *Μιγάδων.* Ita edit. in marg. Male in textu *μιγάδων.*

315 *Ἐκ Θεοῦ.* Ex Dei præscripto. Ita Benedictini, qui forsitan melius cum Billio vestissent primum post Deum. (CAILLAU)

321 *Παιδεύσεως.* Ita Vat. et edit. in marg. Mal:

in textu παιδεύσεων.

322 *Πρῶτον ἐκπονεῖν βίον.* Hoc primum in hunc curæ ac studio fuit, ut quancis τῶν ἀπραγμάτων, hoc est eorum, qui totos sese ad Dei cultum contulerunt, more viverem, operam darem, ne quisquam hoc videret, solo nimirum Deo contentus. BILL.

METRICA VERSIO.

Vitamque, nimis et segregem traducere :
Media inter illos hosque procedo via,
Meditans ut isti, commodum illorum æmulans.

Suberatque, causa gravior, ut parentibus
Cultum exhiberem, non piger, quem debeo.

Illorum senectam (nam quid est magis pium,
Quam primum honorem post Deum satoribus
Præbere, per quos nos quoque Deum noscimus?)
Meis fovebam sedulus pro viribus.

Hanc fulciebam, commodum ut mihi redderem
Senium, senectam languidam ipsorum fovens.

Nam quale semen, talis est messis quoque.
Vitæque sanctæ pars erat res hæc mihi,
Ut ne viderer principem vitam sequi,
Fatius sed essem, quam viderer, Numini

Fatius sed essem, quam viderer, Numini

B Gratus. Colendos ac quidem rebar quoque
Rebus gerendis deditos, quique ex Deo
Honorem adepti sacra per mysteria
Plebem gubernant : attamen monachos magis
Exosculabar, pluribus mistus licet.
Nam vita monachum, non locus solus, facit.
Augusta quædam res erat sacer mihi
Thronus, remotus sed procul, Phœbæ ut jubar
Luminibus ægris. Omnia putabam prius
Fore, quam tot ævi sumerem hunc in fluctibus
Magni loquere nil levis, cum sis homo.
Semper superbos improbus livor premit.
Exempla longe ne petas : me conspice.
Sic sentientem turbo me sævus rapit.
Nam genitor, etsi mens ei notissima

Γνώμην γινώσκων τὴν ἐμήν, οὐκ οἶδ' ὄθεν,
 340 Ἴσω δὲ φίλτρῳ πατρικῷ κινούμενος
 (Δεινὸν δὲ φίλτρον ἔστι σὺν γ' ἐξουσίᾳ),
 Ὃς ἂν κατάχοι ταῖς πέδαις τοῦ Πνεύματος,
 Ὃν τ' εἶχε τιμήσειε τοῖς ἀμεινοῖσι,
 Κάμπτει βιαίως εἰς θρόνον τοὺς δευτέρους.
 345 Οὕτω μὲν οὖν ἤλγησα τῇ τυραννίδι
 (Ὑβρω γὰρ ἄλλως τοῦτο κάλειν ἰσχύω,
 Καί μοι τὸ θεῖον Πνεῦμα συγγνωσκέτω
 οὕτως ἔχοντι). ὥστε πάντων ἀθρόως,
 Φίλων, φουσάντων, πατρίδος, γένους λυθείς,
 350 Ὃς οἱ μύωπι τῶν βοῶν πέπληγότες,
 Εἰς Πόντον ἤλθον, τῆς ἀνίας φάρμακον
 θήσαν ἑμαυτῶ τῶν φίλων τὸν ἔνθεον.
 Ἐκεῖ γὰρ ἦσκει τὴν Θεοῦ συνουσίαν

A Νέφει καλυφθεῖς, ὡς σοφῶν τις τῶν πάλαι·
 : 35 Βασίλειος οὗτος ἦν, ὁ νῦν μετ' ἀγγέλιον.
 Τοῦτω τὸ λυποῦν ἐξεμάλασσον φρενός.
 Ἐπαῖ δ' ὁ μὲν γήρῃ τε κάμων καὶ πόθῳ
 Ἐδεῖτο πολλὰ παιδὸς ὁ χρηστὸς πατήρ,
 Τιμὴν παρασχεῖν ταῖς τελευταῖαις πνοαῖς,
 360 Ἐμοὶ δ' ἐπεσσεν ὁ χρόνος τὴν συμφορὰν,
 Ὃς μήποτ' ἔχρην, αὖτις ἐς βυθὸν τρέγω,
 Δείσας στεναγμῶν πατρικῶν κινήματων,
 Μῆ μοι τὸ φίλτρον εἰς κατάραν ἐκπέτη·
 Τοιοῦτόν ἐστιν ἀπλότης ὀργισμένη.
 365 Μικρὸν μέσον τι, καὶ πάλιν τριχυμία,
 Οὐκ ἐστὶν εἰπεῖν ὅσον ἀγρωτέρα.
 Οὐδὲν δὲ χειρὸν πάντα γνωρίζαι φίλοις.
 Ἄρχῃν τιν' ἔπραττ' οὐμὸς ἀδελφοῦ κοσμητῆν·

Sententiam meam nosceret, nescio unde,
 340 At forte; paterno amore permotus
 (Magnam enim habet vim amor cum potestate conjunctus),
 Ut me constringeret vinculis Spiritus,
 Et quod habebat præstantius, eo me decoraret,
 Incurvat violenter, ut secundas sedes teneam.
 345 Tantus ergo dolor mihi inustus tyrannide
 (Nondum enim alio nomine hoc appellare possum,
 Mihique Spiritus divinus ignoscat
 Sic affecto), ut omnibus subito
 Amicis, parentibus, patria, cognatis solutus,
 350 Velut boves asili spiculo puncti,
 In Pontum venerim, mœroris remedium
 Conciliaturus mihi, amicū Deo plenum.
 Illic enim exercebat contubernium cum Deo,
 Nube coopertus, ut antiquus ille sapiens:
 355 Basilius is erat, qui nunc cum angelis est.
 Per hunc molestiam animi deliniebam.
 Sed cum senio laborans et desiderio mei,
 Multa cum prece rogaret filium optimus parens,
 Ut honorem exhiberem extremis halitibus,
 360 Cumque mihi tempus calamitatem coqueret,
 Quod quidem nunquam oportuisset, rursus in profundum curro,
 Veritus genitum paternæ commotionis,
 Ne mihi amor in maledictionem excideret;
 Ejusmodi est simplicitas ira percita.
 365 Paulum effluxit temporis, et rursum tempestas,
 Quæ quanto acerbior fuerit, non facile dictu est.
 694-695 Sed nihil nocebit omnia amicis enarrare.
 Munus quoddam exercebat frater meus sæculare,

346 Τοῦτο κάλειν. Ita Vat. Edit. τοῦτ' ὀνομά-
 ζειν. sed male, quia metrum deficit. — Sic Bene-
 dictini, qui mendum alio mendo correxisse viden-
 tur, cum prior verbi κάλειν syllaba brevis sit: nisi
 forte tres syllabas in hoc verbo admiserint dividendo
 ultimam diphthongam. Forte melius servaretur le-
 ctio editorum, cum anapæstum iambis non prorsus

repugnare etiam in sedibus legitimis notaverin.
 Scal. et Arnal. p. 176, ut videre est apud Morell.
 Thesaur. pag. 9, sect. 4, not. v. Forte melius τοῦτὸ
 γε κάλειν. (CAILLAU).

354 Σοφῶν τις τῶν πάλαι. Moyses.

362 Κινήματων. Edit. ad marg. κινήματων, in-
 dignationis.

METRICA VERSIO.

Mea esset, unde motus haud equidem scio,
 Amor paternus forsan hunc induxerat
 (Amor at, potestas cui comes, vim maximam
 Habet), ut catenis Spiritus me astringeret,
 Daretque honores, quos habebat maximos,
 Per vim secundis collocat me in sedibus.
 Quæ mihi tyrannis tam gravis menti fuit
 (Hanc rem vocare non enim possum secus:
 Ignoscat autem sancta Mens, quæso, id mihi),
 Ut mox sodales, mox parentes et meos,
 Mox et propinquos deserens, patrium et farem,
 Ut sævo asili spiculo puncti boves,
 In Pontum abirem, pelle rem ut curas graves,
 Luctusque, amici melleo amplexu fruens:
 Degebat illic maximo qui cum Deo,

B Moses ut olim, nube sub densa latens.
 Erat hic Basilius, qui modo inter angelos
 Vivit: levabat lædium hic mentis meæ.
 At cum senecta quassus, et cupidine
 Nostri, rogaret me parens obnixius,
 Ut me propinqui jam neci miseresceret,
 Ac coctus esset jam meus tandem dolor,
 Quod contigisse haud debuit, rursus in mare
 Feror, parentis anxios gemitus timens,
 Amoris in me ne loco diras preces
 Conciperet, ut fit, cum furit benignitas
 Contempta. Paulo post caput rursus nova
 Procella multo sævior nostrum petit.
 Hanc quin amicis indicem, nihil vetat.
 Munus gerebat publicum quoddam meus

15 Ῥώμῃ νεουργῆς, εὐγενῶν Ἑλλῶν ἔδος,
Κωνσταντίνου πόλις τε καὶ στήλη κράτους·
Ἄκουσατ', ἄνδρες, ἀνδρῶς ἀψευδαστάτου,
Καὶ πικρὰ μοχθήσαντος ἐν πολλαῖς στροφαῖς,
Ἐξ ὧν ὑπάρχει καὶ τὸ γιγνώσκειν πλέον.

20 Κέκμηκε πάντα, καὶ τὰ καλὰ τῷ χρόνῳ
Κέκμηκεν· οὐδὲν ἢ στενὸν τὸ λείψανον,
Ἵς γῆς συρείσης ὑετῶν λάθρην φορῆ.
Κάχληκός εἰσιν οἱ λελειμμένοι μόνον.
Ὅσῳ μέγ' οὐδὲν, εἰ τὰ τῶν πολλῶν λέγω,
25 Ἴ μὴδὲ τὸ πρὶν ἦσαν ἐν τάξει καλῶν,
Βοσκηματώδεις καὶ κάτω νενευκότες.
Ἡμεῖς δ' ὁ δεινὸς καὶ τραχὺς χαραδρεῶν·
Ἡμῶν τὸ σύστημα· Ἐκλυτον, ὀρητῶν λέγω,
Ἵσοι καθήμεθ' οὐ καλῶς ὑψίθρονοι,

15 Roma nova, nobilium aliorum sedes,
Urbs Constantini, et imperii columna:
676 677 Audite, viri, virum a mendacio allicuissimum,
Ac multa passum multis in vicissitudinibus,
Ex quibus multa cognoscere contingit.

20 Concidere omnia; etiam honesta tempore
Collapsa sunt, nihilque aut parum superest,
Velut cum tellus raptatur imbrium vehementium impetu,
Nihil præter lapillos relinquitur.

Nondum magni quidquam, si de multis loquor,
25 Qui ne prius quidem honorum ordini ascripti erant,
Pecudibus similes ac deorsum vergentes.

Nos vehemens ille sumus et asper torrens:
Noster ordo dissolutus est, fens dico;
Quicumque sedemus non belle in excelsa throno,
30 Populi præsidēs, virtutis magistri,
Quibus impositum est animas divino pabulo alere,
Ipsi vero fame laborantes; medici morborum,
Mortui scalentes quamplurimis morbis;

Viarum duces sane præruptarum,
35 Quas nec præeundo, nec eundo triverunt:
Quos minime sectari, præceptum et brevissimum,
Ac salutis latissimum documentum:
Quorum thronus accusator est morum,
Ac cancelli non vitas dividunt, sed supercilia.

40 Unde autem adductus sim, ut hæc litteris mandarem
(Non enim libet multa nequidquam congerere),
Audiant omnes, et qui nunc, et qui in posterum.
Paulo autem altius meos eventus
Necesse est repetere, etiam prolixum esse oporteat

15 Ἐθνητῶν ἄλλων. Patricios Constantinopolita-
nos intelligit, quos Romanis opponit.

16 Ἐρήλη. Sic Vat. et edit. ad marg. Textus male
habet στήλη.

A 30 Λαοῦ πρόεδροι, τοῦ καλοῦ διδάσκαιο,
Ψυχὰς τρέφειν λαχόντες ἐνθὲν τροφῆ,
Αὐτοὶ δὲ λιμύττοντες· ἱατροὶ παθῶν,
Νεκροὶ βρῦντες ἀφθόνοις νοσημασι·
Τρίθων ὁδηγοὶ τῶν ἐπικρήμων ἰσως,
35 Ἄς οὐποθ' ὠδήγησαν, οὐδ' ὠδεύασαν·
Ὅς μὴδ' ἔπασθαι δόμα συντομώτατον,
Σωτηρίας διδαγμά τ' εὐστοχώτατον·
Ἵσον τὸ βῆμα τοῦ τρόπου κατήγορον,
Κιγκλῖς διαίρουσ' οὐ βίους, ἀλλ' ὄφρῦας.
40 Ἐξ ὧν δ' ὑπήχθη τὰυτα δοῦναι τῷ λόγῳ
(Ὅ γὰρ φίλον μοι πολλὰ βαψαθεῖν μάττην),
Ἄκουσάτω πάς, οἱ τε νῦν, οἱ δ' ὕστερον.
Μικρὸν δ' ἀνωθεν τὰς ἐμὰς περιστάσεις
Ἐἰπεῖν ἀνάγκη, κτλν δέη μακρηγορεῖν,

27 Ἡμεῖς δ' ὁ. Ita Vat. et Coisl. Edit. Ἡμεῖς δ'

28 Ἐκλυτον. Ita Coisl. Edit. minus bene ἐκ-
πλυτον, lotus, et ad marg. καθαρὸν, purus. Verum
tamen ἐκπλυτον verti posset, decolor.

METRICA VERSIO.

Nova Roma, sedes atque nobilium altera,
Columna regni, quam pater Constantii
Struxit; loquentem, vos precor, verissima
Audite, quique rebus in variis tulit
Permulta, crescit ex quibus scientia.

Periere cuncta temporis tractu bona,
Periere. Nil jam restat, aut certe parum:
Ut magna cum vis imbrium terram abstulit,
Præter lapillos restat haud quidquam amplius.
Nec mira res est, si loquar sic de levi
Vulgo, bonorum quod nec in cætu prius
Erat, sed instar pecudis affluxim solo.
Non ille torrens, ille torrens nos sumus,
Ordoque noster dissolutus, fens loquor:
Qui considemus haud bene altis in thronis,

B Boni magistri, plebis atque antistites
Animos alentes pabulo sacro, fame
Cum nos premamur: admoventes pharmaca
Ægris, scalentes nos tamen modo ulcærum:
Duces viarum, lubricarum forsitan,
Quas nunquam obire contingit ductoribus
Quos ambulantes non sequi, dogma est breve,
Quo quis salutem commode curet suam:
Quorumque mores arguit sacrarium,
Septimumque, fastus, non item vitas secans.
Ad ista porro verba quid me induxerit
(Nam multa non me dicere incassum juvat),
Qui nunquæ vivunt, audiant, et posteri
Repetam at oportet altius paulo meos
Casus, futurus hinc licet sit longior

45 Τοῦ μὴ καθ' ἡμῶν ἰσχύσαι ψευδεῖς λόγους.
 Οἱ γὰρ κακοὶ φιλοῦσιν, ὧν δρῶσιν κακῶς,
 εἰς τοὺς παθόντας ἐκτρέπειν τὰς αἰτίας,
 Ὡς ἂν κακῶσι καὶ πλέον τοῖς ψεύσμασιν,
 Αὐτοὺς δ' ὑπακλύσωσι τῶν ἐγκλημάτων.
 50 Ἔστω δὲ τοῦτο τοῦ λόγου προοίμιον.
 Ἦν μοι πατήρ καλός τε κάγαθός σφόδρα,
 Γηραιός, ἀπλοῦς τὸν τρόπον, στάθμη βίου,
 Πάτριρχος ὄντως Ἀβραάμ τις δεύτερος,
 Ὦν, οὐ δοκῶν, ἄριστος, οὐ τὸν νῦν τρόπον.
 55 Πλάνης τοπρόσθεν, ὑστερον Χριστοῦ φίλος,
 Ἐπειτα ποιμὴν, ποιμένων δὲ τὸ κράτος.
 Μήτηρ δ', ἐν' εἴπω συντόμως, ὁμόζυγος
 Ἄνδρός ποσούτου, καὶ τάλαντον ἀρρεπέας,
 Ἐξ εὐσεβῶν τοπρόσθεν, εὐσεβεστέρα,

A 60 Ἦλθες τὸ σῶμα, τὸν τρόπον δ' ἀνδρὸς πέρα.
 Ἄμφω λάλημα κοινὸν ἐξ ἰσοῦ βίῃ.
 Τῷ τοῦτο δῆλον; πῶς τεκμηριῶ λόγον,
 Αὐτὴν ἐπάξω, ὧν περ εἶπον, μάρτυρα
 Ἐμὴν τεκοῦσαν, τῆς ἀληθείας στόμα,
 65 Κρύφαί τι μᾶλλον τῶν φανῶν εἰθισμένην,
 Ἦ τῶν ἀδῆλων κομπάται δόξης χάριν.
 Φόβος γὰρ ἦγεν, ὃς μέγας διδάσκαλος.
 Ἀβτὴ ποθοῦσα παῖδος ἀρρένος γόνον
 Ἴδειν ἐν οἴκῳ, πρᾶγμα γ' ὅν πολλοῖς φίλον.
 70 Θεῶ προσημίλησε, καὶ δεῖται πέθου
 Τυχεῖν· ἐπεὶ δ' ἦν δυσκάθεκτος τὴν φρένα,
 Δῶρον δίδωσιν ὅν περ ἤξλου λαβεῖν,
 Καὶ τὴν δόσιν φθάνουσα τῇ προθυμίᾳ.
 Καὶ τοίνυν εὐχῆς οὐχ ἀμαρτάνει φιλῆς,

45 Ne contra me valeant mendacia.
 Amant enim improbi malorum, quæ ab ipsis fiunt,
 In eos qui patiuntur detorqueere causas,
 Ut et mendaciis plus noceant,
 Et se ipsos exsolvant crimine.
 50 Hoc autem esto sermonis exordium.

Erat mihi pater præclarus ac probus valde,
 Senex, moribus simplex, vitæ norma,
 Vere Abraham alter patriarcha,
 Qui erat, non qui videretur, bonus, ut nunc fit:
 55 Primum errabundus, postea Christi amicus,
 Deinde pastor, ac pastorum columen.

678-679 Mater autem, ut breviter dicam, conjux

Tanti viri, ac æqualis ponderis,
 Ex piis pridem, ac ipsa magis pia,
 60 Corpore femina, moribus supra viros.
 Erat uterque in ore omnium æqualiter vitæ integritate.
 Quodnam est hujus rei argumentum? quomodo sermonem probabo?
 Ipsam adducam eorum, quæ dixi, testem
 Meam parentem, veritatis os,
 65 Cui mos erat apertum potius aliquid abscondere,
 Quam absconditum jactare gloriæ causa.
 Metu enim divino ducebatur, qui magnus magister est.

Cum cuperet masculam prolem
 Domi videre, quæ res optata plurimis,
 70 Deum allocuta est, atque ut desiderii compos esset,
 Oravit; cunisque vix mentis impetum contineret,
 Quem sibi dari petebat, hunc dono dedit,
 Animi ardore ipsum antevertens donum:
 Atque illa quidem grata prece non frustrata est,

49 Ὑπακλύσωσι. Coisl. ὑπακλύσει.
 50 Ἔστω. Vat. ἔστω.
 55 Πλάνης τὸ πρόσθεν. Gregorii pater in Hy-
 pistiarum errore diu versatus fuerat.
 65 Φανῶν. Coisl. et Comb. φανερώων.
 69 Πρᾶγμα γ' ὄν. Edit. πρᾶγμα ἔόν.
 72 Ὅν περ. Comb. ὄν περ. Ita I Rég. i, 10 et 11,

Anna Elcanæ uxor, cum esset amaro animo, oravit
 ad Dominum fens largiter, et votum novit, dicens:
 Domine exercituum, si respiciens videris afflictionem
 famulæ tuæ, et recordatus mei fueris, nec oblitus au-
 cillæ tuæ, dederisque sermō tuæ saxum strilem, dabo
 eum Domino omnibus diebus vitæ ejus, etc. Voti au-
 tem compos Sannuelem peperit.

METRICA VERSIO.

Sermo, innocentem falsa ne verba obruant.
 Est quippe mos hic improbis, ut conferant
 Causam suorum criminum in læsos, eis
 Per facta noceant ut magis mendacia,
 In seque jacta diluant sic crimina.
 Sermonis autem sit mei hoc primordium.
 Erat pater mi vir probus valde, senex,
 Simplexque, vitæ regula et certissima,
 Patriarchus alter Abraham: non tam studens
 Fama esse, quam re vir bonus, contra atque nunc.
 Primum erro, Christi cultor at post fervidus,
 Exinde pastor, ordinis decus et sui.
 Itemque mater, ut brevi dicam, iori
 Consorte tali digna, nec minor viro:
 Prognata sanctis, sanctior parentibus,

B Sexu mulier, at moribus supra viros.
 Uterque pariter omnium in linguis situs.
 Hoc unde monstrem si quis ex me postulet,
 Ipsam citabo protinus dicti mei
 Testem parentem, neutro quæ veracior:
 Ut quæ sileret clara potius omnibus,
 Quam quid referret abditi, laudem aucupans.
 Magnus magister namque erat dox huic timor.
 Cupiebat illa masculam fetum domi
 Spectare, magna ut pars caput mortalium.
 Deum ergo supplex orat ut vota expleat.
 Atque ut negabat impetus freno regi,
 Quem postulabat, hunc statim donat Deo,
 Alacritate mentis id donum occupans.
 Nec vero id ejus irritum votum fuit,

75 Ἄλλ' ἦκεν αὐτῇ δεξιὸν προσομιον,
 Ἴρις, σκιδὴν φέρουσα τῶν αἰτουμένων.
 Ἐμὸν γὰρ εἶδος ἐμψανῶς παρίσταται,
 Καὶ κλησίς· ἥ δ' ἦν ἔργον ἢ νυκτὸς χάρις.
 Ἐγὼ γὰρ αὐτοῖς γείνομ', εἰ μὲν ἄξιος
 80 Εὐχῆς, τὸ δῶρον τοῦ δεδωκότος Θεοῦ·
 Εἰ δ' ὢν ἀπεικτός, τῆς ἐμῆς ἀμαρτίας.
 Οὕτω μὲν οὖν παρήλθον εἰς τοῦτον βίον,
 Πηλῶ κρησθεῖς, φεῦ τάλας! καὶ συνθέσει,
 Ἰφ' ὢν κρατούμεθ', ἢ κρατούμενων μόγις·
 85 Πλὴν παντὸς ἀβραβῶνα καλλίστου λαβῶν
 Τὴν γένναν αὐτῆν· οὐ γὰρ ἀχαριστεῖν θέμις.
 Ὡς δ' ἤκον, εὐθύς γίνομαι ἄλλότριος,
 Ἄλλοτριώσιν τὴν καλὴν. Τῷ γὰρ Θεῷ

Α Παρίσταται' ὡς ἀμνός τις, ἢ μέσχος φίλος,
 90 Θῦμα' εὐγενές τε καὶ λόγιον τιμώμενον,
 Ὀκνῶ γὰρ εἰπεῖν, ὡς Σαμουὴλ τις νέος,
 Πλὴν εἰ βλάπτωμι πρὸς πόθον δεδωκότων.
 Τραφεῖς δ' ἐν ἄπασιν τοῖς καλοῖς ἐκ σπαργάνων
 (Τύπους γὰρ εἶχον τοὺς ἀρίστους ἀκροθεῖν),
 95 Ἡδὴ τίν' αἰδῶ τοῦ γέροντος ἐλάμβανον,
 Καὶ μοι τὸ μικρὸν, ὡς περὶ ἐκ νέφους νέφος,
 Συνήγεθ' ἢ τοῦ κρησσοῦ προθυμία.
 Πρόσω δ' ἔβαινον, συντρέχοντος καὶ λόγου,
 Βιβλῶν τ' ἔχαιρον ταῖς Θεοῦ συντηγόροις,
 100 Ἀνδρῶν δ' ὀμλοῦν τοῖς ἀρίστοις τὸν τρίπον.
 Τοιαῦτα μὲν δὴ ταῦτα· τὰ πῆλοικα δὲ
 Οὐκ οἶδ' ὅποιαν τοῦ λόγου τέμνω τρίβον.

75 Sed et oblatum faustum procecinium,
 Visio, umbram ferens eorum quæ petebat.
 Mea enim illi facies perspicue monstrata est,
 Et nomen; ac res fuit noctis gratia.
 Nam ego nascor illis, si quidem dignus
 80 Prece, donum id Dei, qui me illis dedit;
 Sin contra, peccato id meo tribuendum.

Sic igitur veni in hanc vitam
 Limo concretus, heu miser! et coagmentatione,
 Quibus paremus, aut ægre dominamur.
 85 Sed tamen boni omnis pignus accepi
 Ipsum ortum; ingratum enim esse non licet.
 Ut in lucem editus sum, statim alienor
 Præclara alienatione. Nam Deo
 Offeror, ut agnus quidam, aut gratus vitulus,
 90 Victima nobilis et ratione prædita,
 Non enim ausim dicere, ut novus quidem Samuel,
 Nisi votum eorum qui dederunt, considerem.
 Nutritus autem ab incunabulis in optimis quibusque institutus
 (Habebam enim domi præclarissima exempla),

95 Jam gravitatem quamdam senectutis assumeram,
 Mibique paulatim, ut ex nube nubes,
 Crescebat eorum, quæ præstantiora sunt, amor.
 Progrediebar ætate, simulque crescebat ratio.
 Librisque gaudebam Dei causam defendentibus:
 100 Eramque frequens cum viris optimæ vitæ:
 Atque hæc quidem se ita habuerunt. De reliquis autem
 llaud scio, quam sequar orationis viam.

78 Ἡ δ' ἦν ἔργον. Quasi diceret: Non vanum
 erat hoc somnium; sed quali forma ei apparueram,
 tali natus sum, et tale mihi nomen inditum est, quale
 in somnis fuerat imperatum.

79 Γείνομ'. Ita legitimus. Edit. γίνομ', sed male,
 quia metrum desicit.

86 Οὐ γὰρ. Sic locum emendavimus, ope cod.
 Coisl. Edit. οὐκ ἀχαριστεῖν.

95 Ἡδὴ τίν' αἰδῶ τοῦ γέροντος. Id est jam senilis
 gravitatis aliquid præferebam. Bill. Combef. pro γέ-
 ρων, scriptum fuisse a Gregorio γένους putat, ali-

quia gravitatis parentem, quos domi, τῶν καλοῦ
 στους, optima virtutis exempla sibi fuisse gratulati.

96 Καὶ μοι τὸ μικρὸν. Ita legit Combef. et
 stulat metrum: *Parva ex nube nubes*. Edit. καὶ
 δὲ κατὰ μικρὸν.

99 Συντηγόροις. Sic libros eos vocat quibus
 vana majestas ab impiorum calumniis asseditur, et
 pietatis Christianæ patrocinium suscipitur. Vox
 eadem recurrit, vers. 608 et 673.

100 Ἀ' ὀμλοῦν. Vat. δ' ὀμλοῦν, quod metro
 detur repugnare.

METRICA VERSIO.

Sed venit ipsi commodum præludium,
 Visio, petitiæ deferens umbram rei.
 Facies aperte nostra nam se illi objicit,
 Nomenque, quodque viderat, res hoc erat.
 Nam nascor ipsis; si quidem dignus meæ
 Votis parentis, munus hoc summi est Dei:
 Sin contra, id hercle crimen est prorsus meum.

Sic vitam in istam prociū infelix, luto
 Effictus, atque corpori junctus gravi.
 A quo vel ipse vincor, aut vix exeo
 Victor: sed omnis cum tamen pignus boni
 Hunc ceperim ortum, gratiam agnoscam decet.
 Vix natus autem, juris alieni statim
 Fio, idque pulchre. Nam Deo sistor, velui

B Vitulus, vel agnus, victima et pernobilis,
 Ratione pollens. Non enim sari audeo
 Samuelis instar, vota ni spectem, et pium
 Studium superno dantium me Numini.
 Sic educatus inde jam a cunis bene
 (Exempla habebam nam domi sane optima),
 Gravitatis aliquid præferebam jam senum,
 Studiumque recti corde paulatim in meo
 Crescebat, ut nubes solent ex nubibus.
 Ætate crescens porro, ratione ac simul,
 Libros legebam, qui Dei causæ favent,
 Libens, probisque cum viris frequens eram.
 Ac dicta sint hæc hæctenus: nunc, quam sequor
 Orationis jam viam, mens ambigit.

Κρόφω τὰ θαύμαθ' οἷς με προὔτρεψεν θεῶν,
 Ἀρχὴν ἀρίστην τὴν προθυμίαν λαθῶν
 105 (Οὕτω γὰρ ἔλκειν οἶδεν εἰς σωτηρίαν),
 Ἥ θῶ προθύμως ἐκλαλήσας εἰς μέσον;
 Τὸ μὲν γὰρ ἀχάριστον, τὸ δ' οὐκ ἔξω τύφου.
 Σιγῆν ἄμεινον. Ἀρκέσει τό μ' εἰδέναι,
 Μὴ καὶ μέχεσθαι τῷ λόγῳ τὰ νῦν δοκῆ.
 110 Πλείστον δέοντα τῆς τότε προθυμίας.
 Ὅ δ' οὖν ἀνάγκη, γνωρίσω τοῖς πλείοσιν.
 Ἄχνης παρειᾶ, τῶν λόγων δ' ἔρωις ἐμὲ
 θερμῶς τις εἶχε. Καὶ γὰρ ἐζήτουν λόγους
 δοῦναι βοηθοὺς τοὺς νόθους τοῖς γνησίοις,
 115 Ὡς μήτ' ἐπαίροινθ' οἱ μαθόντες οὐδὲ ἔν,
 Πλὴν τῆς ματαίας καὶ κενῆς εὐγλωττίας,
 Τῆς ἐν φόβοις τε καὶ λάρυγγι κειμένης,

Α Μήτ' ἐνδοεόμην πλεκτάναις σοφισμάτων.
 Ἐκεῖνο δ' οὐποτ' εἰς ἐμὴν ἦλθε φρένα,
 120 Πρόσω τι θεῖναι τῶν ἐμῶν παιδευμάτων.
 Ὅπερ δὲ πάσχει θερμότης ἀεὶ νέων,
 Ὅρμαις ἀτάκτοις εὐκόλως ριπίζεται,
 Ὡς πῶλος ἤπτων εἰς δρόμους, θυμοῦ πλέως,
 Πέπονθα τοῦτο. Τῆς γὰρ ὥρας παντελοῦς
 125 Ἐξω, θαλάσσης οὐκέθ' ἡμερουμένης,
 Ταύρου τίλ' οὐράν οὐκ ἀκίνδυνον φασὶν
 Οἱ ταῦτα δεινοί, πλοῦν θράσους, ἀλλ' οὐ φρενός·
 Τότ' οὖν Ἀλεξάνδρειαν ἐκλιπῶν ἐγὼ
 (Κάνθηνδε γὰρ τι τῶν λόγων ἐδρεψάμην),
 130 Ἄρας ἔτεμνον Πόντον εὐθύς Ἑλλάδος.
 Κύπρου τὰ πλευρά· καὶ στάσις τῶν πνευμάτων
 Ἐβραζε τὴν ναῦν, καὶ τὰ πάντ' ἦν νῦξ μία,

Tegamne mira, per quæ ductor mihi Deus exstitit,
 Optimum initium sumens ardorem meum
 105 (Sic enim novit trahere ad salutem);
 An libens in medium enarrando proferam?
 Illud enim ingratum, hoc autem haud extra fastum:
 Silere satius. Satis enim erit ut mihi nota sint,
 Ne etiam pugnare cum oratione præsentia videantur,
 110 Ab eo, qui tum erat, ardore distantia longissime.
 Quod ergo necesse est, notum id faciam plurimis.
 Genæ absque lanugine, jamque me litterarum amor
 Vehemens tenebat. Quærebam enim veris
 Litteris adjunctices dare eas, quæ falsæ sunt,
 115 Ne sese effèrent, qui nihil aliud didicerant
 Præter vanum et inane eloquium,
 In strepitibus et gutturibus situm,
 Nec ego implicarer nexibus sophismatum.
 Illud autem nunquam mihi in mentem venit
 120 Præferre quidquam institutis meis.
 Sed quod semper experitur juvenum fervor,
 Ut motibus inordinatis facile ventiletur,
 Velut animosus in cursum saliens pullus,
 Id mihi evenit. Nam omnino extra
 125 Tempus, pacato nondum mari,
 Cum Tauri quamdam periculo nondum carere caudam
 Dicunt periti harum rerum, ac navigare temerarii esse, non prudentis,
 Tunc ego, Alexandria relicta
 (Illic enim aliquid doctrinæ decerpseram),
 130 Solvens navigabam versus Græciam,
 Cypri latus legebam, tumque ventorum impetus
 Navem æstuando impulit, ac omnia una nox erant,

403 Προὔτρεψεν. Coisl. προὔπεψεν, προέμισι.
 109 Δοκῆ. Ita Coisl. Edit. male δοκεῖν.
 110 Τῆς. Ita Coisl. Edit. male τοῖς.
 115 Οὐδὲ ἔν. Ita Coisl. Male edit. οὐδὲν ἔν.
 123 Ἄττωρ. Ita Vat. et Coisl. Edit. male ἄπτων.

126 Ταύρου τίλ' οὐράν. Hibernum Tauri ortum
 intelligit qui est circa medium Novembrem, quo
 tempore periculosissimæ tempestates oriri solent.
 Combef. legit τὴν οὐράν.
 128 Τότ'. Ita Vat. et Coisl. Edit. male ποτ'.

METRICA VERSIO.

egamne mira, quis Deus, cernens meam
 cupiditatem, subdidit calcar mihi
 Jamque ad salutem sic pius mentes trahit),
 n illa potius eloquar? gratæ parum
 st mentis illud: rursus hoc fastum sapit.
 acere præstat; sufficit quod hæc sciam,
 æsens repugnet vita ne dictis meis,
 rvore ab illo dissita ut nimis procul.
 , quod necesse est, versibus jam persequar.
 Lanugo nondum texerat genas: tamen
 litterarum ceperat fervens amor,
 ris studentem per nothas succurrere:
 se superbe jactitarent, qui nihil
 runt inanem præter eloquentiam,
 gutture sitam, et dulcibus vocum sonis,

Neve implicarer nexibus sophismatum.
 Præferre quippe litteris aliquid sacris,
 In pectus absit venerit ut unquam meum.
 Quod autem ephelis fervidis fere accidit
 (Præceptis eorum semper est namque impetus,
 Non aliter atque pullus ad cursus salit
 Ferox), idem mi contigit. Nam incommode
 Prorsum, efferato jam mari, cum scilicet
 Taurina cauda (sic solent docti loqui),
 Affert periculum, fluctibus nec, qui sapit,
 Se credit, urbe tunc Alexandriæ pedem
 Movens (et illic quidpiam nam carpseram
 Doctrinæ), Athenas nave tendebam, latus
 Ac jam legebam Cyprium, cum turbinis
 Purpura repente vis quatit, noxque omnia

Γῆ, πόντος, αἰθήρ, οὐρανὸς ζοφούμενος·
 Βρονταὶ δ' ἐπέχουν ἀστραπῶν τινάγμασι.
 135 Κάλοι δ' ἐρόχθουν ἰστίων πληρουμένω.
 Ἐκλινεν ἰσθὸς, οἰάκων δ' οὐδὲν σθένος·
 Βία γὰρ ἠρπάζοντο χειρὸς ἀχίνες.
 Πλήρες δ' ὑπερτοχοῦντος ὕδατος σκάφος.
 Βοή δὲ συμμιγῆς τε καὶ θρήνων πλέως
 140 Ναυτῶν, καλευστῶν, δεσποτῶν, ἐπιδάτων,
 Χριστὸν καλοῦντων ἐκ μιᾶς συμφωνίας.
 Καὶ τῶν, ὅσαι τοπρῶθεν ἠγνῶν θεῶν·
 Ὁ γὰρ φόβος διδάγμα καιριώτερον.
 Ὁ δ' ἦν ἀπάντων σχετλιώτατον κακῶν,
 145 Ἄνυδρος ἡ ναῦς· εὐθὺ γὰρ στροβουμένης

A Νεὺς, ραγεῖσα σπείρειτ' ἐν βυθῷ σκάφη,
 Ἡ τὸν γλυκὴν θησαυρὸν εἶχεν ὕδατος.
 Λιμοῦ δ' ἀγῶν ἦν, καὶ ζάλτης, καὶ πνευμάτων,
 Νεκροῦς γενέσθαι. Τοῦδε μὲν λύσιν θεὸς
 150 Πέμπει ταχέϊαν. Ἐμπορεὶ γὰρ φοινίκης,
 Ἄφρω φανέντες, καὶ περ ὄντες ἐν φόβῳ,
 Αἰταῖς μαθόντες τὸ σθενὸν τοῦ κινδύνου,
 Κοντῶν ἔραιοις καὶ χειρῶν ἀράγμασι
 Νέων σφιγγόντες (καὶ γὰρ ἦσαν εὐσθενεῖς),
 155 Σώζουσιν ἡμᾶς ποντίους ἤδη νεκροῦς,
 Ὡς ἐκ θαλάσσης ἐκλιπόντας ἰχθύας,
 Ἡ λαμπάδα θνήσκουσαν οὐκ οὐσης τροφῆς.
 Ὁ δ' ἠγρυῶτο καὶ πλεον βρυχώμενος

682-683 Terra, pontus, æther, cælum tenebris suffusum ;

Tonitrua resonabant fulgurum vibrationibus.

135 Stridebant rudentes velis tumebantibus.

Nutabat malus, nec clavi ulla firmitas :

Vi enim rapiebatur e manibus.

Navis implebatur aquis latera superantibus.

Clamor promiscuus et lamentabilis exaudiebatur

140 Nautarum, hortatorum, magistrorum et vectorum,

Christum una voce invocantium,

Atque eorum etiam, qui Deum antea non noverant :

Est enim metus doctrina valde opportuna.

Sed quod omnium malorum erat maxime luctuosum,

145 Navis sine aqua : statim enim ac distorqueri cœpit

Navis, disrupta spargitur in profundo scapha,

Quæ dulcem thesaurum aquæ ferebat.

Certatim et fames, et æstus, et venti

Mortem nobis intentabant. Sed solutionem Deus

150 Promptam misit. Nam mercatores Phœnices

Subito apparentes, etsi metu non carerent.

Ubi ex precibus cognoverunt quantis in angustiis periclitaremur,

Contorum fulcris et manuum conatibus

Navim adstringentes (erant enim robustissimi),

155 Servant nos mortuos jam marinos,

Velut pisces extra mare deliquinum patientes,

Aut lampadem, quæ, deficiente alimento, extinguitur.

At mare sæviebat, majorique mugitu

137 Βία γὰρ. Impetu enim colla manu excutiebantur.

138 Ὑπερτοχοῦντος ὕδατος. Combef. legit ὑπερτοχοῦντος, et veritit : Aqua altiore muro obcugiens navim et obvolvens. Vide supra, carin. 4 hujus sectionis, vers. 310, ubi legitur alia ejusdem tempestatis descriptio.

140 Ἐπιδάτων. It. Vat. et edit. ad marg. Male in textu ἐπιδάτων. Combef. ex conjectura sic legit Δεσπότης ἐπιδάτων, id est qui Christi (Domini) compotes essent, opponit Gregorius his, qui antea non noverant, τὸ πρόσθεν ἠγνῶν θεῶν. Communis clamor omnium nautarum, Christianorum, Christum invocantium, eorum etiam qui Deum antea non noverant.

145 Ὁ γὰρ φόβος. Ita fere supra vers. 67.

146 Νεὺς, ραγεῖσα. Ita legimus : et biclet qui valde obscurus erat, planus sit. Edit. vici γαίσης.

154 Νέων σφιγγόντες. Ita legimus. Edit. νέων σφιγγόντες, de quo ita Billius : « Annotatus est scholiastes in quibusdam libris repertum pro σφιγγόντες, quod procul dubio mendosum est. σφιγγόντες, quæ quidem lectio parum nubi in hoc vult Gregorius, humanissimos illos mercatores regium labore navium enim, quæ ipse vehebatur seculis tandem esse, atque aquæ dulcis inopiam perituris salutarem operam attulisse. » Sic et Benedictini maluerunt σφιγγόντες, quod latentis, quanquam peccare videtur metrum.

METRICA VERSIO.

Involvitur una : non humus, non et fretum
 Ætherve cerni, vel potest cælum. Strepunt
 Permista densis fulgetris tonitrua ;
 Strident rudentes, vela dum ventis tumunt :
 Malusque nutat : nec juvat quidquam manu
 Clavum tenere ; nam statim vis hunc rapit.
 Impletur unda puppis : omnes clamitant,
 Omnes ad nnum fletibus genas rigant :
 Junctique Christum voce gemebunda vocant,
 Etiam Tonantem qui prius non noverant.
 Metus magister est enim longe optimus.
 Jam, quod malorum maximum, nulla in rati
 Erat aqua dulcis. Nam statim turbo ferus

B Aquam suo cum vasculo dulcem mari
 Dederat profundo. Sic sitis nos et fames.
 Sic turbo sævus, sic graves nobis necem
 Venti parabant. At Deus nos hoc malo
 Nihil moratus eximit. Nam Punici
 Quidam inatitores, in gravi licet metu
 Essent et ipsi, cognito discrimine
 Nostro, assecuti remiges nostram ratem
 (Firmis erant nam viribus), nos liberant,
 Marina pene nil nisi cadavera,
 Pisces ut, unda cum carent salsa, vel ut
 Dempso lucerna pabulo mox occidens
 Ast æquior in nos se tamen magis ac magis

Πόντος καθ' ἡμῶν ἡμέραις ἐν πλείοισιν,
 160 Ὅθ' οἱ πλέοιμεν εἰδότεων πολλαῖς στροφαῖς,
 Ὅστε τιν' ὀρώντων ἐκ Θεοῦ σωτηρίαν.
 Πάντων δὲ τὸν κοινὸν θάνατον δεδοικότεων,
 Ὅ; κρυπτὸς ἦν, ἔμοιγε φρικωδέστερος.
 Καθαρσίην γὰρ, οἷς θεοῦ μεθ' ὕδατων
 165 Ἑλλοτριούμην ὕδασι ξενοκτόνους,
 Τοῦτ' ἦν ὄδυρμός, τοῦτ' ἔμοιγε συμφορὰ.
 Ζωὴ βοᾷς ἔπεμπον, ἐκτείνων χέρας,
 Ὑπερτυπούσας κυμάτων πολλὴν ῥόθον,
 Ῥήξας χιτῶνα, κείμενος πρηγῆς τάλας.
 170 Ὅ δ' ἔστιν οὐ πιστὸν μὲν, ἀψευδὲς δ' ἄγαν,
 Πάντες παρέντες τὴν λαυτῶν συμφορᾶν,
 Ἔμοι συήγον ἐκβοᾷς εὐκτηρίους,
 Πλωτῆρες εὐσεβοῦντες ἐν κοινοῖς κακοῖς,
 Οὕτω συνήλθον τοῖς ἔμοις παθήμασι.

A 175 Σὺ καὶ τότε ἦσθα, Χριστέ μου, σωτὴρ μέγας,
 Καὶ νῦν ἐλευθερῶν με κυμάτων βίου.
 Ἐπεὶ γὰρ οὐδὲν ἐλπίδος χρηστῆς ὕπην,
 Οὐ νῆσος, οὐκ ἤπειρος, οὐκ ὄρων ἄκρα,
 Οὐ πυρός, οὐ πλωτῆρσιν ἀστέρες σκοποί,
 180 Οὐ μικρὸν, οὐ μεῖζόν τι τῶν ὀρωμένων,
 Τί μηχανῶμαι; τίς πόρος τῶν δυσχερῶν;
 Πάντων ἀπογνοῦς τῶν κάτω, πρὸς σὲ βλέπω,
 Ζωή, πνοή μου, φῶς, κράτος, σωτηρία,
 Φοβῶν, πατάσων, μειδιῶν, κίμενος,
 185 Πλέκων τὸ χρηστὸν τοῖς ἐναντίοις αἰεί.
 Πάντων δ' ὑπομνήσας σε τῶν πρὶν θαυμάτων,
 Ὅς τὴν μεγίστην χεῖρά σου γνωρίζομεν,
 Πόγτου βαγέτος, Ἰσραὴλ ὠδευκότος,
 Χειρῶν ἐπάρσει δυσμενῶν ἠτηγμένων,
 190 Αἰγυπτίων μάστιξιν ἐκτετριμμένων

Fremebat in nos multis diebus,
 160 Cum nec sciremus, quo nos tot turbines ferrent,
 Nec ulla nobis a Deo ostenderetur salus.
 Cunctis autem communem mortem metuentibus,
 Ego illam, quæ occulta est, magis perhorrescebam.
 Nam a lustralibus, quibus Dei unus, undis
 165 Arcebant me undæ hospitum peremptrices.
 Hoc erat lamentatio, hoc mea calamitas.
 Ob hoc clamores emittebam, extendens manus,
 Quorum sonitus vehementem fluctuum stridorem superabat.
 Scissa vestis erat, pronus jacebam miser.
 170 Quod autem credibile non est, sed tamen certissimum,
 684 685 Omnes omissa sua ipsorum calamitate,
 In unum jungebant clamosas preces,
 Pii in communibus malis navigatores:
 Adeo condolebant ærunis meis!

175 Tu vero tunc etiam fuisti, Christe, magnus mihi salvator,
 Qui et nunc liberas me a sæculi fluctibus.
 Cum enim nihil subesset bonæ spei,
 Non insula, non continens, non montium juga,
 Non fax, non astra, nautis viarum duces,
 180 Non parvum quidquam magnumve in iis quæ cernuntur,
 Quid comminiscor? et quis molestiarum exitus?
 Desperans de omnibus infimis rebus, ad te respicio,
 Vita mea, respiratio, lumen, robur, salus,
 Terrens, percutiens, blandiens, sanans,
 185 Benigna semper innectens contrariis.
 Memorabam tibi antiqua omnia mirabilia,
 Ex quibus maximam tuam manum prædicamus,
 Per mare discissum gradientem Israellem,
 Fusos manuum elatione hostes,
 190 Ægyptios flagellis contritos,

165 Ἑλλοτριούμην. Mirum quod vir eximia pietatis, nondum suscepto baptisate, huiusmodi peregrinationem adorsus fuerit: neque minus mirandum, quod ad undam maris non confugerit, ut la-

bes primigenia deleteretur

179 Πυρός. Vat. πύργος, turris. Mox σκοποί. Edit. ad marg. σημεῖα, signa.

METRICA VERSIO.

Exasperabat, idque per multos dies.
 Nec iam liquebat tenderet quoniam ratis,
 Nec se salutis ulla pandebat via.
 Communis autem cæteros cum mors gravi-
 tatore quateret, tecta me tamen acrius
 terrebatur. Undis nam miser tum lustricis
 arcebar, undas ob peremptrices maris.
 lacrymas ciebat hoc mihi, luctum et gravem.
 hinc clamitabam squalidus, tendens manus,
 laris strepentes fluctibus sublimius;
 ruptis jacebam vestibibus pronus solo.
 quod vixque credas, est tamen plenum fide,
 lautarum ommissis quisque propriis cladibus,
 emebunda vota vota jungebat meis,
 pietate ductus in malis communibus,
 tantus tenebat hos meo ex casu dolor!

B Tum mihi fuisti, Christe mi, dulcis salus,
 Qui me procellis nunc quoque ævi liberas.
 Nam cum bonæ nil jam spei reliquum foret,
 Non Insulæ, non terra, non juga montium,
 Non fax, nec ullum sidus ostendens iter,
 Nil denique ex his omnibus, quæ cernimus,
 Quid comminiscor? et mali quinam exitus?
 Diffusus imis omnibus rebus, Deus,
 Te specto, vita, lux, salus, robur meum,
 Qui nunc minaris, aut feris, nunc blandiens
 Sanas, molestis inserens lætas vices,
 Miraculorum et omnium te submonens,
 Tua dextra nobis quisque potens sese indicat,
 Scissum per æquor ducitur dum plebs tua,
 Manibusque tensis in fugam hostis vertitur,
 Phariamque flagrum multiplex gentem exterit,

Αὐτοῖς στρατάρχαις, τῆς κτίσεως δουλουμένης,
 Ἐλληγιεῖς τειχῶν καὶ δρόμων πορθουμένων.
 Προσθεῖς τε τάμ' αὖ τοῖς πάλαι βωμένοις·
 Ἔδς, εἶπον, εἰμὶ καὶ τοπρὶν καὶ νῦν ἔτι·
 195 Σὺ δὲς με λήψῃ, κτῆμα τῶν σοι τιμίων,
 Γῆς καὶ θαλάσσης δῶρον, ἐξηγνισμένον
 Εὐχῇ τε μητρὸς καὶ φόβοις ἑξαισίοις.
 Σὸς ζήσομ', εἰ φύγοιμι δισσὸν κίνδυνον.
 Ἐὐ ζημιώσῃ λάτρην, εἰ προλοῖό με.
 200 Καὶ νῦν μαθητῆς ἐν σάλπ. Τίναςέ μοι
 Τὸν ὕπνον, ἢ πείθει, καὶ στήτω φόδος.
 Τοῦτ' εἶπον· ἡ δ' ἔλαξε πνευμάτιον στάσις,
 Πίπτει δὲ πόντος, ἡ δὲ ναῦς εὐθύπλοος.
 Καὶ τοῦτο δ' ἐστὶν ἐμπόρουμα τῆς ἐμῆς
 205 Εὐχῆς. Τὸ γὰρ πλῆρωμα τῆς νεῶς ἄπαν
 Ἀπῆλθον εὐσεβοῦντας εἰς Χριστὸν μέγαν,

Α Διπλῆν λατῶντες ἐκ Θεοῦ σωτηρίαν.
 Ῥόδον δ' ὑπερβαλλόντες, μικρὸν ὕστερον
 Εἰς Αἰγινήτην ὄρμον (Αἰγιναια γὰρ
 210 Ἡ ναῦς) πλέοντες οὐρία κατήραμεν.
 Ἔπειτ' Ἀθήνας, καὶ λόγοι. Τάχαίτιε
 Ἄλλοι λεγόντων, ὡς μὲν ἐν φόβῳ Θεοῦ
 Ἀνεστράφημεν, πρῶτα τὰ πρῶτ' εἰδόντων·
 215 Ἄλλων σὺν ἄλλαις φρατρῖαις οἰστρουμένη,
 Οὕτω διεξήκειμεν ἡσυχον βίον
 (Πηγῇ τις, οἶμαι, πόντος καθ' ὕδατων
 Γλυκεῖα πικρῶν, ὥσπερ σὺν πισταύεται),
 220 Ἐλκόμενοι πρὸς τῶν φερόντων εἰς βλάβην.
 220 Ἐλκόντες αὐτοὶ τ' εἰς τὰ κράσιω τοὺς ῥῆμα.
 Καὶ γὰρ με καὶ τοῦτ' εὐ παποιήκει Θεός·
 Συνήψεν ἀνδρὶ τῷ σωφωτάτῳ φέρων,

Cum ipsis ducibus, creaturam in servitatem redactam,
 Muros tubis et cursu vastatos.
 Mea etiam addebam bis quæ olim celebrata sunt.
 • Tuus sum, aiebam, et antea et nunc quoque;
 195 Tu bis me accipies, possessionem tibi pretiosissimam,
 Terræ marisque donum, et matris
 Prece, et gravissimis terroribus dedicatum.
 Tibi vivam, si duplex effugero periculum.
 Tu cultorem amittes, si me projicias.
 200 Etiam nunc discipulus turbine agitur. Excute ergo
 Somnum, aut gradere, et stet metus.
 Hæc dixi, et cessavit ventorum furor,
 Concidit pontus, ac navis recta navigat.
 Atque illud etiam existit emolumentum meæ
 205 Precis. Cætus omnis, quem navis vehebat,
 Pie in magnum Christum affectus abiit,
 Duplicem a Deo accipiens salutem.
 Rhodum autem prætergressi, paulo post
 Ad Æginæum portum (Æginæa enim
 210 Navis) secundis navigantes ventis appulimus.
 Dehinc Athenæ et litteræ. Quid autem hic egerimus,
 Loquuntur alii; quomodo in timore Dei
 686-687 Vixerimus, primi inter eos qui prima cognoscebant:
 Quomodo in juventutis flore et audacia astu.
 215 Cum aliis aliis sodalibus juncti insanirent,
 Tranquillam illic vitam traduxerimus
 (Ceu fons quidam, puto, marinus inter aquas
 Amaras dulcis, ut vulgo creditur);
 Neque ab aliis tracti, qui perniciosi ferunt,
 220 Sed ipsi potius trahentes amicos ad optima quæque.
 Namque et hoc beneficium a Deo accepi:
 Duxit me et conjunxit cum viro sapientissimo,

213 Πρῶτα τὰ πρῶτ'. Edit. ad marg. πρῶτα δυ-
 τες ἔχουν πρόσχημα τῶν εἰδόντων τὰ πρῶτα, ἔτσι τὰ
 Χριστιανῶν, primi, id est *prestantissimi* et
prima nocerant, doctrinam scilicet Christiana-

METRICA VERSIO.

Ducesque belli, conditas res servitus
 Tenet, tubisque mœnia et cursu ruunt:
 Addeus et hisce mira, quæ in me feceras:
 • Bis, inquiebam, sum tuus, nunc et prius;
 Bis sumar abs te, non levis possessio,
 Æquore dicatum munus et terra tibi,
 Volo parentis, et metu gravissimo.
 Duplex periculum, te colam, si fugero.
 Siu me perire siveris, cultor tibi
 Peribit. En me turbo discipulum tuum
 Jactat. Soporem pelle, vel gradiens metum
 Compesce. • Vix hæc dixeram, cum protinus
 Cadunt procellæ, fertur in rectum ratis.
 Accessit obiter hoc meæ lucrum preci.
 Nam quos vehebat hæc ratis, Christi ad fidem
 Omnes remota conferunt sese mota,

Duplicem salutem cœlitus nacti ex Deo.
 B Transnavigata mox Rhodo, non post diu
 Ad Ægineum litus (hinc enim ratis
 Erat) secundis statibus pervenimus.
 Dehinc Athenæ, ac litteræ. Hic quæ gessi
 Exponat alter, ut Dei in sancto metu
 Vixerimus, inter principes primi viros:
 Juvenesque ut inter fervidos audacia,
 Insanientes cum suis gregalibus,
 Duxerimus illic nos dies placidissime
 (Ceu flumen illud, ut ferunt, quod labiter
 Salsum per æquor, nec trahit salsuginem).
 Non obsequentes ad malum trabentibus,
 Verum trahentes ad bonum charum gregem.
 Mihi namque dederat insuper donum hæc
 Me singularis junxerat sapientiæ

Μῶνυ βλον τε καὶ λόγον πάντων ἄνω.

Τίς οὗτος; ἢ γνῶσεσθε βράδιος λίαν·

225 Βασίλειος ἦν, τὸ μέγ' ὄφελος τοῦ νῦν βίου.

Τοῦτον λόγου τε καὶ στέγης, καὶ σκευμάτων

Κοινωνὸν εἶχον, εἴ τι δεῖ καὶ κομπάσαι,

Ξυνωρὶς ἦμεν οὐκ ἄσημος Ἑλλάδι.

Τὰ πάντα μὲν δὴ κοινὰ, καὶ ψυχὴ μία,

230 Δυσὶν δέουσα σωμάτων διάστασιν.

Ὅ δ' εἰς ἔν ἡμᾶς διαφερόντως ἤγαγε,

Τοῦτ' ἦν· Θεός τε καὶ πόθος τῶν κρείσσων.

Ἐξ οὗ γὰρ εἰς τοσοῦτο θάρσους ἤλθομεν,

Ἄσ' ἐκλαλῆσαι καὶ τὰ καρδίας βάθη,

235 Πλέον συνεσφίγθημεν ἀλλήλοις πόθῳ.

Τὸ γὰρ ὀμόγνωμον πιστὸν εἰς συμφύταν.

A Τί λοιπόν; ἢ πατρίς τε καὶ βλου τύποι.

Καὶ γὰρ πολλὸς τέτριπτο τοῖς λόγοις χρόνος·

Ἦδη τριακοστὸν μοι σχεδὸν τοῦτ' ἦν ἔτος.

240 Ἐνταῦθ' ἐπέγνων οἶον εἰς ἡμᾶς πόθον,

Οἷαν τε δόξαν εἶχον οἱ συμπαῖστορες.

Παρῆν ὁ καιρὸς, καὶ παρῆν πολλὸς πόνος.

Ἔδει περιπλοκῶν τε καὶ στρυγῶν λόγων

Τῶν ἐξοδίων, μνήμης τ' ἐμπυρευμάτων.

245 Τῷ μὲν βία τε καὶ μάστιξ, εἶξαν δ' ὄμως,

Εἰπόντι πολλὰς αἰτίας τῆς ἐξόδου.

Ἔμοι δὲ καὶ νῦν προτρέχει τὸ δάκρυον

Τῆς τηνικαῦτα συγχύσεως μεμνημένῳ.

Πάντες περιστάντες με σὺν πολλῷ τάχει,

250 Ξένοι, συνήθεις, ἤλικες, διδάσκαλοι,

Qui unus et vita et eloquio supereminebat omnes.

Quis ille? certe perfacile cognoscetis.

225 Basiliius erat, ævi nostri magnum adjumentum.

Hunc et litterarum, et tecti, et consiliorum

Socium habebam, ac si quid gloriari deceat,

Par quoddam eramus, non obscurum in Græcia.

Communia erant omnia: mens una

230 Duorum colligans corporum discrepantiam.

Quod autem nos in unum præcipue conjunxit,

Illud erat: Deus, et rerum præstantiorum amor.

Ex quo enim ad tantam fiduciam pervenimus,

Ut etiam eloqueremur cordis abdita,

235 Arctiore inter nos amore constricti sumus.

Est enim studiorum consensus ad conglutinationem.

Quid supererat? Patria et vitæ institutum.

Jam enim multum temporis in litteris contritum erat:

Jam fere trigesimum annum attingeram.

240 Illuc agnovi, quantum in nos amorem,

Quantamque de nobis opinionem haberent condiscipuli.

Aderat tempus, aderat magnus labor.

Opus erat complexibus ac tristibus verbis,

Ad valedicendum idoneis, ac recordationis incitamentis.

245 Ac Basilio quidem vix ac ne vix quidem, sed tamen cedunt,

Cum multas discessus causas proferret.

Mihi vero etiam nunc fluunt lacrymæ,

Cum recorder turbationis, quæ tunc accidit.

Omnes cingunt me ex improvise,

250 Ignoti, familiares, æquales, magistri,

225 Βίον τε καὶ λόγον. Vat. βίῳ τε καὶ λόγῳ.

225 Βασίλειος ἦν, τό. Edit. male Βασιλίως. Benedictini senserant delenda esse hæc verba ἦν τό, quibus deletis, non stat, sed deficit metrum, quod omnino valet illis merito retentis. Nam primus pes duas syllabas habet breves longæ præmissas, secundus longam brevi subjectam, tertius tres breves, quartus iambum, quintus spondæum, et sextus, ut requiritur, iambum alterum. Ut admitteretur autem Maurinorum opinio, supponendum esset secundam Βασιλίως syllabam esse longam, et pri-

mam ὄφελος pariter producendam esse, cum utraque brevis sit. (CAILLAU).

235 Συνεσφίγγθημεν. Coisl. συνεσφίγγημεν.

237 Ἦ πατρίς. Tempus jam erat, ut nos in patriam reverteremur, ac certum nobis vitæ genus constitueremus. BILL.

241 Οἶαυ τε δόξα. Vat. οἶας τε δόξα.

244 Μνήμης τ'. Ita Coisl. Edit. οἷ μνήστεις — Sic Benedictini, sed non satis bene, cum metrum prorsus deficiat, sexto pede iambum non habente. (CAILLAU).

METRICA VERSIO.

Viro, anteibat quique vita et litteris
Omnes. Quis iste? Notum est vobis brevi.

Basiliius, ævi maximum nostri bonum.

Hic litterarum socius et tecti mihi

erat. Utque paulum glorier, siquidem hoc licet,

Par quoddam eramus splendidum Græcos apud.

Nil proprium utrique, cuncta sed communia:

Nobis ligabat una mens corpus duplex.

Nil nos at æque junxit, ut cultus Dei,

Præstantiorum fervida et cupiditas.

Tuc namque postquam venimus fiducia,

Et ima cordis alteri alter proderet,

Hinc firmiori vinculo nexi sumus.

Et iam par voluntas arctius mentes ligat.

B Quid jam supererat? Patria, et vitæ genus.

Nam tempus ingens fluxerat jam in litteris;

Triginta et annos pene tunc exegeram.

Hic, esset in nos quinam amor sodalium,

Opinioque, comperi certa fide.

Aderat dies jam, magnus et labor simul:

Amplexibusque, tristibusque in exitu

Verbis opus erat, quævis amor flammæ capit.

Socio quidem cessere, nolentes licet,

Multa afferenti, cogere quæ excedere.

At mihi etiamnum lacrymæ ex oculis fluunt,

Turbationis illius dum sum memor,

Namque universa me cohors æqualium

Cingens, magistri, cognitii, ignoti mihi,

Ὅρκους, ὄδυρμούς, καὶ τι μιγνύντες βίας
 (Τὸ γὰρ φιλεῖν ἔπειθε τολμῶν καὶ τόδε),
 Ἄπρῆ καταίχον· μηδ', ἄν εἰ γένοιτό τι,
 Πέμψειν λόγοντας ἔθθεν· οὐδὲ γὰρ πρόπον
 255 Ἡμῶν Ἀθήνας ἐκπασεῖν τὰς τιμίας.
 Ὡς δὴ λόγων δώσοντες ἐκ ψήφου κράτος·
 Ἔως ἔκαμψαν (καὶ γὰρ ἦν δρυὶς μόνης
 ἠρήνοις τοσοῦτοις ἀντιθῆναι καὶ λόγοις),
 Ἰὺ μὴν τελεῖαι· καὶ γὰρ ἀνθαίκεν πατρὶς,
 260 Πίστει κρατούσα τῶν ὕφ' ἤλιον σχεδόν,
 Ἐν ἧ φιλοσοφεῖν τῶν καλῶν ἐφαίνετο,
 Γονεῖς τε γῆρα καὶ χρόνῳ κεκμηχότες.
 Ἐτ' οὖν Ἀθήνας μικρὸν ἐμμεῖνας χρόνον
 Ἐκλεψα μικροῦ λάθρα τὴν ἐκδημίαν·

688 689 Adjurant, lamentantur, vis etiam aliquid admiscent

(Amor enim suadebat, ut id etiam auderent),
 Violenter detinent; nec quidquid acciderit,
 Inde dimissuros dicunt; neque enim decere
 255 Ut mei damnium faciant venerabiles Athenæ.
 Cui litterarum principatum suffragio suo delaturi sunt;
 Tandem infectum me (sola enim quercus
 Talibus lamentis restitisset et verbis);
 Non tamen plene: retrahebat enim patria,
 260 Fide omnium, quæ sub sole sunt, pene princeps,
 In qua philosophari præclarum videbatur,
 Tunc etiam parentes senectute et annis ingravescentes.
 Cum igitur Athenis brevi adhuc tempore mansissem,
 Protectionem suffragatus sum pene clam:
 265 Veni: eloquii specimen dedi, nonnullorum morbo
 Obsecutus sum, qui id a me, veluti debitum quoddam, repetebant.
 Non enim plausus et strepitus curabam,
 Nec molles et contortas declamationes
 Quibus gaudent sophistæ in juvenum cœtibus,
 270 Illud enim philosophari ab initio statueram,
 Ut Deo projicerem, et alia omnia, et facundiæ labores,
 Velut qui agros pecudibus pascendos reliquerunt,
 Vel aurum congesserunt in maris profundum.
 Sed, ut dixi, amicis saltavi.
 275 Hæc certaminum veluti præludia fuerunt,
 Aut prævia initiatio majoribus mysteriis.
 Opus erat deinceps virilibus consiliis.
 Iustus amicos in consilium voco,

254 Πέμψειν. Vat. πῆμψειν.
 255 Ἡμῶν Ἀθήνας ἐκπασεῖν, ut nos amitterent
 Athenæ, nobis destituerentur.
 256 Κράτος. Litterarum principatum Gregorio of-
 ferunt, non tantum ut eloquentiam doceat, sed ut
 etiam inter eos quasi princeps sedeat.
 265 Τὴν τερῶν ῥόσον. Sic appellat nonnullorum
 cupiditatem, qui ejus gloriæ studiosi hoc ab eo po-
 stulabant, ut in patriam reversus publicum aliquid
 doctrinæ suæ ac facundiæ specimen ederet.
 272 Μηλοδότους τὰς οὐσίας. Ita edit. Coisl.
 male sustulit, τὰς, qua sublata voce metrum pro-
 phæta desit, quanquam in contrarium senserint Be-

A 265 Ἦλθον· λόγους ἔδειξα, τὴν τιμὴν νόσον
 Ἐπλησ' ἀπαιτούμεν με τοῦθ', ὡς τι χρέος.
 Οὐ γὰρ κρῶτον ἔμοιγε καὶ φόβον λόγος,
 Οὐδὲ βλακευμάτων τε καὶ λυγισμάτων,
 Οἷς οἱ σοφοὶ χαίρουσιν ἐν κλήθει νέων.
 270 Πρῶτον δὲ τοῦτο φιλοσοφῆσαι προυθέμην,
 Τῖψαι θεῶν καὶ τᾶλλα, καὶ πόρους λόγων,
 Ὡς οἱ παρέντες μηλοδότους τὰς οὐσίας,
 Ἦ χρυσὸν ἀθροίσαντες εἰς ἄλλης βυθοῦς.
 Ἄλλ' ὥσπερ εἶπον, τοῖς φίλοις ὠρχησάμην.
 275 Ταῦτ' ἦν ἀγώνων ὥσπερ ἐγγυμνάσματα,
 Ἦ καὶ προτέλεια μειζόνων μυστηρίων.
 Ἐδει δὲ λοιπὸν ἀνδρικῶν βουλευμάτων.
 Ἐνδον καθίζω τῶν φίλων κρητήριον,

nedictini, cum verbum μηλοδότους secundam et
 tertiam syllabam breves habeat. Vide quid infra
 pag. 692 dicimus de anapæsto in quarto ped.
 (CAILLAU). — Alludit ad Crætetem, qui opes suas pe-
 coribus pascendas reliquit, libenterque suam pe-
 cuniam in mare projecit. Vide supra, lib. I, sc.
 2, carm. x. vers. 229 et 240.
 274 Ὀρχησάμην. Edit. ad marg. κέπατα ἰ-
 σπουδή, nisi parumper.
 275 Ταῦτ'. Vat. τοῦτ'.
 276 Προτέλεια. Ita Vat. et Coisl. Edit. προτέ-
 λεια, προπύλαια.

METRICA VERSIO.

Precibus, quærelis, vi quoque admista simul
 (Suadebat id amor), mordicus me detinent,
 Atque exeundi mihi potestatem negant,
 Neque enim decere dicunt nos perdere
 Doctas Athenas, ac simul facundiæ
 Mihi principatum calculis spondent suis.
 Quid multa? Flector (sola nam tot lacrymis
 Verbisque quercus restitisset); nec tamen
 Omnino. Nam me patriam contra solum
 Trahelat, omnes eminens gentes fide,
 Pulchrum ubi putabam me piis studiis dare,
 Annisque uterque fractus et senio parens.
 Quocirca Athenis immoratus paululum,
 Subduco furtim pene me, ac repeto domum,

B Facundiæque do specimen, his obsequens,
 Hoc qui exigebant, debitum quoddam velut.
 Nam nulla cura me tenebat plausuum,
 Nec garriendi molliter cupiditas,
 Juvenum in cæteris quæ sophistas afficit.
 Atque institutum est hoc mihi primum, Dea,
 Ut quævis alia, sic studia facundiæ
 Projicere, ut agros pecudibus quidem suos
 Liqueere, ab aliis sunt opes jactæ in mare.
 Ast hoc amicis, ut prius dixi, dabam.
 Præclusiones seriæ pugnæ hæc erant,
 Atque altiora limen ad mysteria.
 Consilia digna posceret cum jam viro
 Ætas, amicos consulo, mentis meæ

Ἐμῶν λογισμῶν γησιῶν παραινετῶν.
 280 Στρέβος κατεῖχε τὴν ἑμὴν δεινὸς φρένα,
 Τὸ κρίσασον ἐκζητούντος ἐν τοῖς κρίστοισι.
 Τὸ μὲν τὰ σαρκῶς εἰς βυθοῦς ῥίψαι, πάλαι
 Δεδογμένον τ' ἦν, καὶ τότε ἤρρεσκε πλέον.
 Αὐτῶν δέ μοι σκοποῦντι τῶν θείων ἔδῶν
 285 Οὐ βῆστον εὐρεῖν τὴν ἀμείνω καὶ λείαν.
 Ἄλλων γὰρ εἶνεκ' ἄλλο καλὸν ἢ κακὸν
 Ἐφαίνεθ', ὡς περ' ἀλλοτρίου τῶν πρακτικῶν.
 Τοιοῦτο τοῦμὸν, ὡς τιτι προσεικάσαι·
 Μακρὰν τιν' οἶον ἐνοῶν ἐκδημίαν·
 290 Πλοῦν μὲν παφεύγειν, καὶ πόνους θαλασσίους,
 Ὅδῶν δὲ ἀνίχνευον ἢ τις εὐπωριτέρα.
 Ἥλιαν εἶχον ἐν λόγῳ τῶν Θεοσίτην,
 Καὶ τὸν μέγαν Κάρμηλον, ἢ ξένην τροφήν,

A Τοῦ Προδρόμου τὸ κτήμα τὴν ἐρημίαν,
 295 Πιθῶν Ἰωνὰδὸς τὸν ἄσκειον βίον·
 Θεῶν τε βίβλων αὐθις ἐκράται πόθος,
 Καὶ Πνεύματος φῶς ἐν Αἰθούθω θεωρίῳ,
 Πράγμα' οὐκ ἐρήμης ἔργον, οὐδ' ἡσυχίας·
 Ἔως ἐπ' ἀμφῶ πολλὰκις μετακλιθεῖς.
 300 Τέλος διαίτῳ τοῖς πόθοις τοῦτον τρόπον,
 Καὶ τὴν πλάνην ἔστησα τοῦ νοῦ μετρίως.
 Ὅρων γὰρ οὐκ μὲν πρακτικῶς τίρπει βίος,
 Ἄλλοις μὲν ὄντας χρησίμους τῶν ἐν μέσῳ,
 Αὐτοῖς δ' ἀχρήστους καὶ κακοὶ στροβουμένους,
 305 Ἐξ ὧν τὸ λείον ἦθος ἐκκυμαίνεται·
 Τοὺς δ' ἐκτὸς ὄντας εὐσταθεῖς μὲν πως πλέον,
 Καὶ πρὸς Θεὸν βλέποντας ἡσύχῳ νοῦ,
 Αὐτοῖς μόνους δὲ χρησίμους φιλτρῶ στενῶ,

Mearum cogitationum sinceros monitores.

280 Detinebat autem meam mentem vehemens turbo,
 Cum inter ea quæ præstantiora sunt, id quod præstantius est, quærerem.
 Ac ea quidem, quæ carnis sunt, in profundum projicere,
 Dudum statutum erat, tuncque placebat magis.
 Consideranti autem mihi ipsas vias, quæ ad Deum ducunt,
 285 Quænam melior sit et plana, non facile erat invenire.
 Aliud enim, aliorum habita ratione, bonum aut malum
 Videbatur, ut sæpe fit, ubi quid agendum est.
 Res meæ, ut eas alicui assimilem exemplo, sic se habebant :

690-691 Longam veluti quamdam peregrinationem ineditabar ;

290 Navigationem quidem effugeram et maris labores,

Sed vestigabam quænam expeditior esset via.

Magni faciebam Eliam Thesbiten,

Ac inclitum Carmelum, et cibum insolitum,

Desertum Præcursoris possessionem,

295 Filiorum Jonadab vitam sine apparatu ;

Sed me rursus tenebat sacrorum Librorum amor,

Ac Spiritus lumen in consideranda Scriptura,

Res cum deserto et quiete non conveniens :

Donec in utramque partem sæpe delatus,

300 Tandem inter desideria mea sic litem dirimo,

Satisque mentis agitationem cohibui.

Videns enim quos actiosa delectat vita,

Eos aliis quidem utiles esse, his nempe qui in sæculo vivunt,

Sibi autem inutiles, ac malis agitari,

305 Ex quibus placidi mores concutiuntur :

Eos autem qui vale sæculo dixerunt, stabiliores quidem esse,

Ac in Deum placida mente respicere,

At sibi solis prodesse angusta charitate,

297 Ἐν Λόγῳ θεωρεῖ. In doctrinæ fideique contemplatione, erudita Scripturarum contemplatione.
 COMBER.

298 Πράγμα. Gregorium et Basilium in solitudine Scripturarum studio incubuisse constat ; de con-

tentioso igitur studio Scripturarum censendus est loqui Gregorius, cum ait, rem esse quæ cum deserto non conveniat.

308 Φιλτρῶ στενῶ. Angusta charitate, nulla scilicet aliorum, sed sui tantum cura occupati.

METRICA VERSIO.

Agitationum queis fruor monitoribus.
 Animum premebat nam gravis turbo meum,
 Dum quæro primas in bonis quidnam ferat.
 Ac jam quidem pridem steterat, haud me dare
 Carni : placebat idque tum multo magis.
 Ac cogitanti de viis gratis Deo,
 Præstantiorem non erat promptum mihi
 Reperire. Namque, rebus in multis velut,
 Aliquid habebant commodi atque incommodi
 Ambæ ; utque nostrum comparem cuidam rei
 Statim, volutans mente iter longissimum,
 Maris labores providus defugeram ;
 Scrutabar autem pronior quænam via
 Esset. Subibat Elias menti meæ,
 Carmelus ejus, et novum victus genus,

B Et solitudo ; Prodrōmi dulces opes,
 Ac vita simplex filiorum Jonadab.
 Contra sacrorum me sitis Voluminum
 Trahebat, hincque prodiens lux Spiritus :
 Ad quod profecto sola non quadrant loca.
 Utramque porro flexus in partem diu,
 Hoc ipse litem transigo tandem modo,
 Animique fluctus comprimo. Namque hos videns,
 Rebus gerendis quos juvat se addicere,
 Aliis quidem esse commodos, non at sibi,
 Versentur ut qui gravibus in tumultibus,
 Mentis quietem qui, velut fluctus, movent :
 At qui foris sunt, hos quidem tranquillius
 Vivere, Deumque mente placida cernere,
 Ast esse solis utiles sibi, asperam

Καὶ ζῶντας ἐξαλλὸν τε καὶ τραχὺν βίον,
310 Μίσσην τίν' ἤλθον ἀζύγων καὶ μιγάδων,
Τῶν μὲν τὸ σύνουον, τῶν δὲ τὸ χρηστὸν φέρων.

Προσῆν δὲ μείζον καὶ χάρις τῶν τιμίων,
Λέγω δὲ τοὺς φύσαντας, οἷς ὑπάρχεις.
Γούτων τὸ γῆρας (καὶ γὰρ εὐσεβέστατον,
315 Γονεῦσι πρώτην ἐκ Θεοῦ τιμὴν νέμειν,
Ἐξ ὧν ὑπάρχει καὶ τὸ γινώσκειν Θεόν)
Ἐθαλπὸν, ἐστηρίζον ἐκ παντὸς σθένους·
Ἐχειραγώγουν, ὡς ἑμαυτῶ δεξιὸν
Θεῖναι τὸ γῆρας, γῆρας ἱεοῦμενος.
320 Θερίζομεν γὰρ οἶά περ καὶ σπείρομεν.
Τούτ' ἦν μέρος μοι φιλοσόφου παιδεύσεως,
Τὸ μὴ δοκεῖν τὸν πρῶτον ἐκπονεῖν βίον,
Εἶναι δὲ μᾶλλον, ἢ δοκεῖν, Θεῶ φιλῶν·

A Στέργειν μὲν οὖν δεῖν φόβην καὶ πρακτικούς,
325 Ὅσοι λαλόγχα' ἐκ Θεοῦ τιμὴν τινα,
Λαοὺς ἄγοντες ἐνθόως τελέμασι.
Πλείων δ' ἔμ' εἶχε τῶν μοναστικῶν πόθος,
Καὶ περ δοκοῦντα συντετάχθαι πλείοσι·
Τρόπων γὰρ εἶναι τὴν μονήν, οὐ συμμάτων.
330 Τὸ βῆμα δ' ἦν μοι σεπτὸν, ἀλλ' ἐστηκότι
Πόρρωθεν, ὡς φῶς ἡλίου τῶν ὄψεων
Ταῖς ἀσθενοῦσαις. Πάντ' ἂν ἤλιπτα πλέον
Ἦ τοῦτο δέξασθ', ἐν πολλαῖς στροφαῖς βίου.
Μηδὲν μέγ' εἴπηρ συντόμως, ἄνθρωπος ἴον.
335 Ἄει κολουεῖ τῆς ἐπάρεσις ὁ φθόνος.
Μηδὲν λάθης ἐξωθεν, τάμψ δὲ σκόπει.
Ὅτω φρονοῦντι δεινὸς ἐμπίπτει κλόνος
Ὅ γὰρ πατήρ με, καὶ περ ἀκριδέστατα

Vitamque insolitam et asperam traducere,
310 Mediam inter utrosque viam in eo,
Meditari ut hi, prodesset ut illi, statuens.

Huc accedebat majus quidpiam, gratia hominum venerabilium,
Eos dico qui me genuerant, et quibus debitor eram.
Illorum senectutem (id enim maxime piū est
315 Parentibus primum honorem, ex Dei præscepto, deferre.
Per quos illud etiam contigit, ut nosceremus Deum),
Horum, inquam, senium lovebam, firmabam totis viribus :
Manu ducebam, ut mihi prosperam
Pararem senectutem, dum me senectutis miseret.
320 Talia enim metimus, qualia seminavimus.
Hæc pars erat philosophiæ meæ,
Non videri primariæ vitæ labores exantlare,
Magisque esse, quam videri, Deo amicū :
Diligendos quidem putabam etiam actuosos,
325 Quotquot a Deo honorem aliquem sortiti
Populos regunt divinis mysteriis.

692-693 Sed major me tenebat vitæ monasticæ amor,
Quamvis viderer inter multos versari ;
Morum enim esse monasticam vitam, non corporum.
330 Thronus autem episcopalis erat mihi venerabilis
Procul, velut solis lux oculis
Infirmioribus. Quidvis potius speravi
In variis vitæ vicissitudinibus, quam id me accepturum.
Nihil magni asseras temere, cum homo sis.
335 Ea semper deprimit invidia, quæ alte assurgunt.
Ne aliunde exempla sumas, sed mea spectes.
Ita sentienti gravis incidit tempestas.
Meus pater, quamvis accuratissime

310 *Μιγάδων*. Ita edit. in marg. Male in textu
μιγάδων.

315 *Ἐκ Θεοῦ*. Ex Dei præscepto. Ita Benedi-
ctini, qui forsitan melius cum Billio vestissent pri-
mum post Deum. (CAILLAU)

321 *Παιδεύσεως*. Ita Vat. et edit. in marg. Mal:

in textu παιδεύσεων.

322 *Πρῶτον ἐκπονεῖν βίον*. Hoc primum mihi
curæ ac studio fuit, ut quamvis τῶν ἀσκητῶν, hoc
est eorum, qui totos sese ad Dei cultum contulerant,
more viverem, operam darem, ne quisquam hoc sci-
ret, solo nimirum Deo contentus. BILL.

METRICA VERSIO.

Vitamque, nimis et segregem traducere :
Media inter illos hosque procedo via,
Meditans ut isti, commodum illorum æmulans.
Suberatque, causa gravior, ut parentibus
Cultum exhiberem, non piger, quem debeo.
Horum senectam (nam quid est magis piū,
Quam primum honorem post Deum satoribus
Præbere, per quos nos quoque Deum noscimus?)
Meis lovebam sedulus pro viribus.
Hanc fulciebam, commodum ut mihi redderem
Senium, senectam languidam ipsorum fovens.
Nam quale semen, talis est messis quoque.
Vitæque sanctæ pars erat res hæc mihi,
Ut ne viderer principem vitam sequi,
Potius sed essem, quam viderer, Numini

B Gratus. Colendos ac quidem rebar quoque
Rebus gerendis deditos, quique ex Deo
Honorem adepti sacra per mysteria
Plebem gubernant : atamen monachos magis
Exosculabar, pluribus mistus licet.
Nam vita monachum, non locus solus, facit.
Augusta quædam res erat sacer mihi
Thronus, remotus sed procul, Phœbr ut iubar
Luminibus ægris. Omnia putabam prius
Fore, quam tot ævi sumerem hunc in fluctibus
Magni loquere nil levis, cum sis homo.
Semper superbos improbus livor premit.
Exempla longe ne petas : ne conspice.
Sic sentientem turbo me sævus rapit.
Nam genitor, etsi mens ei notissima

Γνώμην γινώσκων τὴν ἐμὴν, οὐκ οἶδ' ὅθεν,
 340 Ἴσως δὲ φίλτρῳ πατρικῷ κινούμενος
 (Δεινὸν δὲ φίλτρον ἐστὶ σὺν γ' ἐξουσίᾳ),
 Ὡς ἂν κατάσχοι ταῖς πέδαις τοῦ Πνεύματος,
 Ὃν τ' εἶχε τιμῆσειε ταῖς ἀμείνοισι,
 Κάμπτει βιαίως εἰς θρόνων τοὺς δευτέρους.
 345 Οὕτω μὲν οὖν ἤλγησα τῇ τυραννίδι
 (Ὑβῆτο γὰρ ἄλλως τοῦτο καλεῖν ἰσχύω,
 Καί μοι τὸ θεῖον Πνεῦμα συγγινωσκέτω
 Ὡς τῶς ἔχοντι). ὥστε πάντων ἀθρόως,
 Φίλων, φρασάντων, πατρίδος, γένους λυθείς,
 350 Ὡς οἱ μύωπι τῶν βούων πεπληγότες,
 Εἰς Πόντον ἤλθον, τῆς ἀνίας φάρμακον
 Θήσων ἐμαυτῷ τῶν φίλων τὸν ἐνθεον.
 Ἐκεῖ γὰρ ἴσκει τὴν Θεοῦ συνουσίαν

A Νέφει καλυφθεὶς, ὡς σοφῶν τις τῶν πάλαι·
 : 355 Βασίλειος οὗτος ἦν, ὁ νῦν μετ' ἀγγέλιον.
 Τοῦτω τὸ λυποῦν ἐξεμάλθασσον φρενός.
 Ἐπεὶ δ' ὁ μὲν γήρᾳ τε κάμνων καὶ κόβῳ
 Ἐδεδίτο πολλὰ παιδὸς ὁ ἄριστος πατήρ,
 Τιμὴν παρασχεῖν ταῖς τελευταίαις πνοαῖς,
 360 Ἐμοὶ δ' ἔπασσεν ὁ χρόνος τὴν συμφορὰν,
 Ὡς μήποτ' ἐχρῆν, αὔθις ἐς βυθὸν τρέγω,
 Δείσας στεναγμῶν πατρικῶν κινήματων,
 Μὴ μοι τὸ φίλτρον εἰς κατάραν ἐκπέσῃ·
 Τοιοῦτόν ἐστιν ἀπλότης ὠργισμένη.
 365 Μικρὸν μέσον τι, καὶ πάλιν τρυχυμία,
 Οὐκ ἐστὶν εἰπεῖν ὅσον ἀγρωτέρα.
 Οὐδὲν δὲ χειρὸν πάντα γυρωῖται φίλοις.
 Ἄρχῃν τιν' ἔπραττ' οὐμὸς ἀδελφὸς κοσμηκῆν·

Sententiam meam nosceret, nescio unde,
 340 At forte, paterno amore permotus
 (Magnam enim habet vim amor cum potestate conjunctus),
 Ut me constringeret vinculis Spiritus,
 Et quod habebat praestantius, eo me decoraret,
 Incurvat violenter, ut secundas sedes teneam.
 345 Tantus ergo dolor mihi inustus tyrannide
 (Nondum enim alio nomine hoc appellare possum,
 Mihique Spiritus divinus ignoscat
 Sic affecto), ut omnibus subito
 Amicis, parentibus, patria, cognatis solutus,
 350 Velut hoves asili spiculo puncti,
 In Pontum venerim, mæroris remedium
 Conciliaturus mihi, amicum Deo plenum.
 Illic enim exercebat contubernium cum Deo,
 Nube coopertus, ut antiquus ille sapiens:
 355 Basilius is erat, qui nunc cum angelis est.
 Per hunc molestiam animi deliniebam.
 Sed cum senio laborans et desiderio mei,
 Multa cum prece rogaret filium optimus parens,
 Ut honorem exhiberem extremis halitibus,
 360 Cumque mihi tempus calamitatem coqueret,
 Quod quidem nunquam oportuisset, rursus in profundum curro,
 Veritus gemitum paternæ commotionis,
 Ne mihi amor in maledictionem excideret;
 Ejusmodi est simplicitas ira percita.
 365 Paulum effluxit temporis, et rursus tempestas,
 Quæ quanto acerbior fuerit, non facile dictu est.
 694-695 Sed nihil nocebit omnia amicis enarrare.
 Munus quoddam exercebat frater meus sæculare,

346 Τοῦτο καλεῖν. Ita Vat. Edit. τοῦτ' ὀνομά-
 ζειν, sed male, quia metrum deficit. — Sic Bene-
 dictini, qui mendum alio mendo correxisse viden-
 tur, cum prior verbi καλεῖν syllaba brevis sit: nisi
 forte tres syllabas in hoc verbo admiserint dividendo
 ultimam diphthongam. Forte melius servaretur le-
 ctio editorum, cum anapæstum iambis non prorsus

repugnare etiam in sedibus legitimis notaverim.
 Scal. et Arnal. p. 176, ut videre est apud Morell.
Thesaur. pag. 9, sect. 4, not. v. Forte melius τοῦτο
 γε καλεῖν. (CAILLAU).

354 Σοφῶν τις τῶν πάλαι. *Moses.*

362 Κινημάτων. Editi. ad marg. μηνμάτων, in-
 dignationis.

METRICA VERSIO.

Mea esset, unde motus haud equidem scio,
 Amor paternus forsan hunc induxerat
 (Amor at, potestas cui comes, vim maximam
 Habet), ut catenis Spiritus me astringeret,
 Daretque honores, quos habebat maximos,
 Per vim secundis collocat me in sedibus.
 Quæ mihi tyrannis tam gravis menti fuit
 (Hanc rem vocare non enim possum secus:
 Ignoscat autem sancta Mens, quæso, id mihi),
 Ut mox sodales, mox parentes et meos,
 Mox et propinquos deserens, patrium et larem,
 Ut sævo asili spiculo puncti hoves,
 In Pontum abirem, pellerem ut curas graves,
 Luctusque, amici melleo amplexu fruens:
 Vegebat illic maximo qui cum Deo,

B Moses ut olim, nube sub densa latens.
 Erat hic Basilius, qui modo inter angelos
 Vivit: levabat lædium hic mentis meæ.
 At cum senecta quassus, et cupidine
 Nostri, rogaret me parens obnixius,
 Ut me propinqui jam neci miseresceret,
 Ac coctus esset jam meus tandem dolor,
 Quod contigisse haud debuit, rursum in mare
 Feror, parentis anxios gemitus timens,
 Amoris in me ne loco diras preces
 Conciperet, ut fit, cum furit benignitas
 Contempta. Paulo post caput rursus nova
 Procella multo sævior nostrum petit.
 Hanc quin amicis indicem, nihil vetat.
 Munus gerebat publicum quoddam meus

Καὶ ζῶντας ἐξαλλόν τε καὶ τραχύν βίον,
310 Μέσσην τίν' ἤλθον ἀζύγων καὶ μιγάδων,
Τῶν μὲν τὸ σύννου, τῶν δὲ τὴ χρηστὸν ἐρέων.

Προσῆν δὲ μεῖζον καὶ χάρις τῶν τιμίων,
Λέγω δὲ τοὺς φύσαντας, οἷς ὑπόχρεως.
Τούτων τὸ γῆρας (καὶ γὰρ εὐσεβέστατον,
315 Γονεῦσι πρώτην ἐκ Θεοῦ τιμὴν νέμειν,
'Ἐξ ὧν ὑπάρχει καὶ τὸ γινώσκειν Θεόν)
Ἐθαλπὼν, ἐστῆριζον ἐκ παντὸς σθένους·
'Ἐχειραγῶγουν, ὡς ἐμαυτῷ δεξιὸν
Θεῖναι τὸ γῆρας, γῆρας ἱεσοῦμενος.
320 Θερίζομεν γὰρ οἶά περ καὶ σπείρομεν.
Τοῦτ' ἦν μέρος μοι φιλοσόφου παιδεύσεως,
Τὸ μὴ δοκεῖν τὸν πρῶτον ἐκπονεῖν βίον,
Εἶναι δὲ μᾶλλον, ἢ δοκεῖν, Θεῷ φίλον·

Α Στέργειν μὲν οὖν δεῖν φόβην καὶ πρακτικούς,
325 Ὅσοι λελόγησ' ἐκ Θεοῦ τιμὴν τινα,
Λαοὺς ἀγοντες ἐνθόους τελίσμασι.
Πλείων δ' ἔμ' εἶχε τῶν μοναστικῶν πόθος,
Καὶ περ δοκοῦντα συντετάχθαι πλείοσι·
Τρόπων γὰρ εἶναι τὴν μονήν, οὐ σιμάτων.
330 Τὸ βῆμα δ' ἦν μοι σεπτὸν, ἀλλ' ἐστῆριζόντι
Πόρρωθεν, ὡς φῶς ἡλίου τῶν ἔβλων
Ταῖς ἀσθενούσαις. Πάντ' ἂν ἤλιπτα πλέον
'Ἢ τοῦτο δέξασθ', ἐν πολλαῖς στροφαῖς βίου.
Μηδὲν μέγ' εἴπηρ συντόμως, ἄνθρωπος ἔων.
335 Ἄει κολουεῖ τῆς ἐπάρσεως ὁ φθόνος.
Μηδὲν λάθῃς ἔξωθεν, τάμ' ἐδ' σκόπει.
Οὕτω φρονῶντι δεινὸς ἐμπέπτει κλόνος
Ὅ γὰρ πατήρ με, καὶ περ ἀκρεβέστατα

Vitamque insolitam et asperam traducere,
310 Mediam inter utrosque viam in eo,
Meditari ut hi, prodesse ut illi, statuens.
Huc accedebat majus quidpiam, gratia hominum venerabilium,
Eos dico qui me genuerant, et quibus debitor eram.
Illorum senectutem (id enim maxime pius est
315 Parentibus primum honorem, ex Dei præscepto, deferre.
Per quos illud etiam contigit, ut nosceremus Deum),
Horum, inquam, senium fovebam, firmabam totis viribus:
Manu ducebam, ut mihi prosperam
Pararem senectutem, dum me senectutis misceret.
320 Talia enim metimus, qualia seminavimus.
Hæc pars erat philosophiæ meæ,
Non videri primariæ vitæ labores exantlare,
Magisque esse, quam videri, Deo amicum:
Diligendos quidem putabam etiam actuosos,
325 Quotquot a Deo honorem aliquem sortiti
Populos regunt divinis mysteriis.
692-693 Sed major me tenebat vitæ monasticæ amor,
Quamvis viderer inter multos versari;
Morum enim esse monasticam vitam, non corporum.
330 Thronus autem episcopalis erat mihi venerabilis
Procul, velut solis lux oculis
Inferioribus. Quidvis potius speravi
In variis vitæ vicissitudinibus, quam id me accepturum.
Nihil magni asseras temere, cum homo sis.
335 Ea semper deprimit invidia, quæ alte assurgunt.
Ne aliunde exempla suavas, sed mea spectes.
Ita sentienti gravis incidit tempestas.
Meus pater, quamvis accuratissime

310 *Μιγάδων*. Ita edit. in marg. Male in textu in *μιγάδων*.

315 *Ἐκ Θεοῦ*. Ex Dei præscepto. Ita Benedictini, qui forsitan melius cum Billio vertissent primum post Deum. (CALLAUD)

321 *Παιδείσεως*. Ita Vat. et edit. in marg. Male

in textu παιδεύσεως.

322 *Πρῶτον ἐκπονεῖν βίον*. Huc primum cura ac studio sui, ut quamvis τῶν ἀσκητῶν, hoc est eorum, qui totos sese ad Dei cultum contulerant, more viverem, operam darem, ne quisquam hoc curaret, solo nimirum Deo contentus. BILL.

METRICA VERSIO.

Vitamque, nimis et segregem traducere:
Media inter illos hosque procedo via,
Meditans ut isti, commodum illorum æmulans.
Suberatque, causa gravior, ut parentibus
Cultum exhiberem, non piger, quem debeo.
Horum senectam (nam quid est magis pium,
quam primum honorem post Deum satoribus
Præbere, per quos nos quoque Deum noscimus?)
Meis fovebam sedulus pro viribus.
Hanc fulciebam, commodum ut mihi redderem
Senium, senectam languidam ipsorum fovens.
Nam quale semen, talis est messis quoque.
Vitiæque sanctæ pars erat res hæc mihi,
ut ne viderer principem vitam sequi,
Votius sed essem, quam viderer, Numini

B Gratus. Colendos ac quidem rebar quoque
Rebus gerendis deditos, quique ex Deo
Honorem adepti sacra per mysteria
Plebem gubernant: attamen monachos magis
Exosculabar, pluribus mistus licet.
Nam vita monachum, non locus solus, facit.
Augusta quedam res erat sacer mihi
Thronus, remoto sed procul, Phœbæ ut jubar
Luminibus ægris. Omnia putabam prius
Fore, quam tot ævi sumerem hunc in fluctibus
Magni loquare nil levis, cum sis homo.
Semper superbos improbus livor premit.
Exempla longe ne petas: me conspice.
Sic sentientem turbo me sævus rapit.
Nam genitor, etsi meus ei notissimum

Γνώμην γινώσκων τὴν ἐμὴν, οὐκ οἶδ' ὅθεν,
 340 Ἴσως δὲ φίλτρον πατρικῶν κινούμενος
 (Δεινὸν δὲ φίλτρον ἐστὶ σὺν γ' ἔξουσίᾳ),
 Ὡς ἂν κατάσχοι ταῖς πέδαις τοῦ Πνεύματος,
 Ὦν τ' εἶχε τιμῆσαι τοῖς ἀμείνοισι,
 Κάμπτει βίαιως εἰς θρόνων τοὺς δευτέρους.
 345 Οὕτω μὲν οὖν ἤλγησα τῇ τυραννίδι
 (Ὡπῶ γὰρ ἄλλως τοῦτο καλεῖν ἰσχύω,
 Καί μοι τὸ θεῖον Πνεῦμα συγγινωσκέτω
 Ὡπῶς ἔχοντι), ὥστε πάντων ἀθρόως,
 Φίλων, φουσάντων, πατρίδος, γένους λυθείς,
 350 Ὡς οἱ μύωπι τῶν βῶϊν πεπληγότες,
 Εἰς Πόντον ἤλθον, τῆς ἀνίας φάρμακον
 Θήσων ἐμαυτῶ τῶν φίλων τὸν ἔνθεον.
 Ἐκεῖ γὰρ ἔσκει τὴν Θεοῦ συνουσίαν

A Νέφει καλυφθεῖς, ὡς σοφῶν τις τῶν πάλαι·
 : 35 Βασίλειος οὗτος ἦν, ὁ οὖν μετ' ἀγγέλιον.
 Τούτῳ τὸ λυποῦν ἐξεμάλθασσον φρενός.
 Ἐπεὶ δ' ὁ μὲν γῆρας τε κάμων καὶ πόθῳ
 Ἔδειτο πολλὰ παιδὸς ὁ χρηστὸς πατήρ,
 Τιμὴν παρασχεῖν ταῖς τελευταῖαις πνοαῖς,
 360 Ἐμοὶ δ' ἔπασσεν ὁ χρόνος τὴν συμφορὰν,
 Ὡς μήποτ' ἐχρῆν, αὔθις ἐς βυθὸν τρέγω,
 Δείσας στεναγμῶν πατρικῶν κινήματων,
 Μὴ μοι τὸ φίλτρον εἰς κατάραν ἐκπέσῃ·
 Τοιοῦτόν ἐστιν ἀπλότης ὀργισμένη.
 365 Μικρὸν μέσον τι, καὶ πάλιν τρικυμία,
 Οὐκ ἐστὶν εἰπεῖν ὅσον ἀγρωτέρα.
 Οὐδὲν δὲ χειρὸν πάντα γινώριται φίλοις.
 Ἄρχῃν τιν' ἔπρατ' οὐμὸς ἀδελφὸς κοσμητῆν·

Sententiam meam nosceret, nescio unde,
 340 At forte, paterno amore permotus
 (Magnam enim habet vim amor cum potestate conjunctus),
 Ut me constringeret vinculis Spiritus,
 Et quod habebat praestantius, eo me decoraret,
 Incurvat violenter, ut secundas sedes teneam.
 345 Tantus ergo dolor mihi iniustus tyrannide
 (Nondum enim alio nomine hoc appellare possum,
 Mihique Spiritus divinus ignoscat
 Sic affecto), ut omnibus subito
 Amicis, parentibus, patria, cognatis solutus,
 350 Velut boves asili spiculo puncti,
 In Pontum venerim, mœroris remedium
 Conciliaturus mihi, amicum Deo plenum.
 Illic enim exercebat contubernium cum Deo,
 Nube coopertus, ut antiquus ille sapiens:
 355 Basilius is erat, qui nunc cum angelis est.
 Per hunc molestiam animi deliniebam.
 Sed cum senio laborans et desiderio mei,
 Multa cum prece rogaret filium optimus parens,
 Ut honorem exhiberem extremis halitibus,
 360 Cumque mihi tempus calamitatem coqueret,
 Quod quidem nunquam oportuisset, rursus in profundum curro,
 Veritus gemitum paternæ commotionis,
 Ne mihi amor in maledictionem excideret;
 Ejusmodi est simplicitas ira percita.
 365 Paulum effluxit temporis, et rursus tempestas,
 Quæ quanto acerbior fuerit, non facile dictu est.
 694-695 Sed nihil nocebit omnia amicis enarrare.
 Munus quoddam exercebat frater meus sæculare,

346 Τοῦτο καλεῖν. Ita Vat. Edit. τοῦτ' ὀνομά-
 ζειν. sed male, quia metrum deficit. — Sic Bene-
 dictini, qui mendum alio mendo correxisse viden-
 tur, cum prior verbi καλεῖν syllaba brevis sit: nisi
 forte tres syllabas in hoc verbo admiserint dividendo
 ultimam diphthongam. Forte melius servaretur le-
 ctio editorum, cum anapæstum iambis non prorsus

repugnare etiam in sedibus legitimis notaverim.
 Scal. et Arnal. p. 176, ut videre est apud Morell.
 Thesaur. pag. 9, sect. 4, not. v. Forte melius τοῦτό
 γε καλεῖν. (CAILLAU).

354 Σοφῶν τις τῶν πάλαι. Moyses.

362 Κερημάτων. Edit. ad marg. κτηνμάτων, in-
 dignationis.

METRICA VERSIO.

Mea esset, unde motus haud equidem scio,
 Amor paternus forsan hunc induxerat
 (Amor at, potestas cui comes, vim maximam
 Habet), ut catenis Spiritus me astringeret,
 Daretque honores, quos habebat maximos,
 Per vim secundis collocat me in sedibus.
 Quæ mihi tyrannis tam gravis menti fuit
 (Hanc rem vocare non enim possum secus:
 Ignoscat autem sancta Mens, quæso, id mihi),
 Ut mox sodales, mox parentes et meos,
 Mox et propinquos deserens, patrium et larem,
 Ut sævo asili spiculo puncti boves,
 In Pontum abirem, pellerem ut curas graves,
 Luctusque, amici melleo amplexu fruens:
 Degebat illic maximo qui cum Deo,

B Moses ut olim, nube sub densa latens.
 Erat hic Basilius, qui modo inter angelos
 Vivit: levabat lædium hic mentis meæ.
 At cum senecta quassus, et cupidine
 Nostri, rogaret me parens obnixius,
 Ut me propinqui jam neci miseresceret,
 Ac coctus esset jam meus tandem dolor,
 Quod contigisse haud debuit, rursus in mare
 Feror, parentis anxios gemitus timens,
 Amoris in me ne loco diras preces
 Conciperet, ut fit, cum furit benignitas
 Contempta. Paulo post caput rursus nota
 Procella multo sævior nostrum petit.
 Hanc quin amicis indicem, nihil velat.
 Munus gerebat publicum quoddam meus

Ἀδελφεὺς οὐμός· ὦ κάκισθ', ὅσον σθένης!
 370 Ἦδ' ἦν ταμείων πίστις. Ἐν δ' ἀρχῇ μέση
 θνήσκει, κυνῶν δὲ πλῆθος ἐξανίσταται
 τοῖς τοῦ θανόντος χρήμασι καὶ λεψάνοις.
 Πάντ' ἐσπάρασσον οἰκέται, ξένοι, φίλοι.
 Τίς γὰρ πεσοῦστος οὐ ξυλεύεται δρυός;
 375 Ἐγὼ δ' ὅσον μὲν ἦκεν εἰς ἔμδον λόγον,
 οὐ ποτ' ἂν ἔδεισα πραγμάτων ἐπιδρομάς·
 Πτηνὸν γὰρ εἶμι ῥαδίως μετάρτιον.
 Ὅμως δ' ἀνάγκη πάντα τῷ καλῷ πατρὶ
 συνδιαφέρειν, καὶ χρηστὰ καὶ τάναντία,
 380 Κοινωνὸν ὄντα πραγμάτων, οὐ χρημάτων.
 Ὡς δ' οἱ βάσιν τοπρῶτον ἐμπειρηγότες,
 Ἄπαξ ὀλισθήσαντες, εἰς κρημνοῦ βάθος
 πίπτουσιν, οὐκέτ' ὄντες αὐτῶν ἐγκρατεῖς,

A Οὕτως ἔμοιγε τῶν κακῶν γεγευμένῳ,
 385 Ἄλλοις ἐπ' ἄλλο δεινὸν ἐξηγεῖρατο.
 Ἦκεν ποθ' ἡμῖν (τῶν μέσῳ σιγήσομαι,
 τοῦ μὴ δοκεῖν βλάσφημον ἐκφέρειν λόγον
 κατ' ἀνδρὸς, ὅν νῦν εὐλογῶν ἐπαυσάμην),
 Ἄλλ' ἦκεν ἡμῖν τῶν φίλων ὁ φίλτατος
 390 Βασίλειος; (οἱ μοι τῶν λόγων! ἐρῶ δ' ὁμως)
 Ἄλλος πατήρ μοι φορτικώτερος πολῦ.
 Τὸν μὲν γὰρ ἐχρῆν καὶ τυραννοῦντα στέγειν·
 τὸν δ' οὐκ ἀνάγκη, τῆς ἐταιρίας χάριν
 βλάβην φερούσης, οὐκ ἀπαλλαγῆν κακῶν.
 395 Οὐκ οἶδ' ἑμαυτοῦ πάς ἀμαρτίας πλέον,
 Αἶ πολλὰ δὴ με πολλάκις διδάχασαι,
 Μάμφομ', ὑπερζέοντος ὡς δεῖ νέου
 τοῦ συμπεσόντος, ἧ σε τῆς ἐπάρεσως,

Frater meus! O nequissime, quam potens es!
 370 Erat autem thesaurorum custos. Medio autem in munere
 Moritur, canumque multitudo assilit
 In defuncti pecuniam, et quidquid reliquerat.
 Omnia dilacerant famuli, extranei, amici.
 Quis enim, collapsa quercu, non sibi ligna comparat?
 375 Ego autem, quantum ad me attinet,
 Nunquam timuissem negotiorum incursiones:
 Avis enim sum facile avolans.
 Sed tamen necesse erat omnia cum præclaro patre
 Sustinere, et prospera et adversa,
 380 Participemque negotiorum, non pecuniæ.
 Quæquammodum autem, qui statim fixerunt gradum,
 Semel labantes, in præcipitii fundum
 Incidunt, sui jam non compotes,
 Sic mihi, postquam mala degustavi,
 385 Aliæ ex aliis molestiæ exortæ sunt.
 Venit quondam nobis (media prætermitto,
 Ne videar crimen inferre
 Viro, quem modo laudibus extuli).
 Sed venit nobis omnium amicissimus,
 390 Basilius (o quid dicturus sum? dicam tamen).
 Alius mihi pater longe durior.
 Illum enim ferre oportebat, etiamsi tyrannidem exerceret:
 Istius autem ferendi necessitatem non imponebat
 Amicitia damnam ferens, non liberans a malis.
 395 Nescio an mea potius peccata,
 Quæ multum me ac sæpe moniorderunt,
 Incusem (effervescit semper ut recens
 Id quod accidit); an tuam elationem,

374 *Τί γὰρ πεσοῦστος.* Ita sup. carm. 1, *De rebus suis.* v. 18, etc.

386 *Τὸν μέσῳ.* De Basilio, postquam episcopus creatus est, loquitur.

388 *Ὅρ νῦν ἐβλογῶν ἐπαυσάμην.* Hæc verba innuunt carmen istud statim post funebrem Basilii orationem conditum fuisse.

390 *Βασίλειος.* Ita Vat. Edit. *Βασίλειος.*

397 *Ὅς δεῖ.* Ita Coisl. Edit. male *ὡσαύτ.* Conceptum ex Sasimensi episcopatu dolorem significat Gregorius: cuius doloris cicatricem nulla temporis longinquitas obdixit: imo semper tanquam recens in ipsius pectore fervebat.

METRICA VERSIO.

Germanus. O quæ vis tua est, nequissime!
 Quarstorem agebat: inque medio munere
 Excedit ævo. Tum canum vis maxima
 In mortui nummos rabida, et census ruit.
 Lacerant amici cuncta, servi, extranei.
 Quis enim cadente ligna non quercu rapit?
 Quantum attingebat ad meas res scilicet,
 Negotiorum non timebam sarcinas.
 Volucris enim sum facile in altum provolans.
 Sed me decebat patre cum dulci meo
 Tam læta ferre, quam vices rerum asperas,
 Atque esse socium, non opum, at molestiæ.
 Sed, ut gradum qui fixerit primo, semel
 Labante gressu, fertur in præceps statim,
 Nec se tenere jam potest: hunc in modum,

B Gustare dura contigit postquam mihi,
 Orti subinde sunt novi casus mihi.
 Accessit ad nos (media nam silentio
 Premam, virum ne criminari existimer,
 Quem laude summa proxime in cælum tuli).
 Accessit, inquam, maxime charus mihi
 Basilius (o quid narro? sed dicam tamen),
 Alius parente durior multo pater.
 Ferendus ille namque erat, dum cogeret,
 Non hic, sodali dum suo damnum invehit,
 Calamitatum non levamen tristium.
 Meisne noxis imputare hoc debeam,
 Punxere pectus quæ meum jam sæpius,
 Ignoro (vulnus semper hoc quippe, ut recens,
 Fervescit), an te, summe vir, potius nocentem,

Ἄνδρῶν ἀριστε, ἦν δέδωκεν ὁ θρόνος.
 400 Ὡς τῶν γε λοιπῶν εἴνεχ', ἡλικίῶν λόγων,
 Τάχ' οὐδ' ἂν αὐτὸς ἡξίους ὑπερβυγείν·
 Οὐκ οὖν τοπρόσθεν, ὧ φέριστ', οὐδ' ἡξίους·
 Εἰ δ' ἡξίους, τυχόν σε τῶν εὖ εἰδῶτων
 Ἄμφω, κατέσχευεν ἂν τις εὐγνώμων κριτής.
 405 Τί οὖν πέπονθας; πῶς τοσοῦτον ἀθρόως
 Ἐβρίψας ἡμᾶς; ὡς δλοῖτ' ἐκ τοῦ βίου
 Νόμος φιλίας οὕτω σεβούσης τοὺς φίλους.
 Λέοντες ἦμεν ἐχθῆς, ἀλλὰ σήμερον
 Πίθηξ ἔγωγε· σοὶ δὲ μικρὸν καὶ λέων.
 410 Εἰ τοὶ γε πάντας (φθέγγου' ὑψηλὸν λόγον)
 Οὕτως ἑώρας τοὺς φίλους, οὐ χρῆν γ' ἐμᾶ,
 Ὅν καὶ φίλων ἔμπροσθεν ἦγες ἦν ἔτε,
 Πρὶν ἢ ὑπερνεφῶν τὰ πάντ' ἔχειν κάτω.

A Τί, θυμὲ, βράζεις; εἶργε τὸν πῦλον βίχ.
 415 Πρὸς νύσσαν αὐθις οἱ λόγοι. Ἐκείνος ἦ,
 Ψεύστης ἔμοιγε, τᾶλλα δ' ἀψευδέστατος,
 Ὅς μου λέγοντος ταῦτ' ἀκούσας πολλάκις,
 Ὡς νῦν μὲν διστὰ πάντα, κἂν χεῖρω πέσῃ,
 Εἰ δ' ἐκλίποιεν οἱ τεχνόντες τὸν βίον,
 420 Κἀμοὶ τὰ πράγματα' ἐκλίπειν ἅπα; λόγος,
 Ὡς ἂν τι κερδάναιμι τῆς ἀνεστίου
 Ζωῆς, πολίτης ῥῆστά γ' ὦν παντὸς τόπου.
 Ταῦτ' οὖν ἀκούων, καὶ συναινῶν τῷ λόγῳ,
 Ὅμως βιάζετ' εἰς ἐπισκοπῆς θρόνον
 425 Αὐτὸς, πατήρ τε, δὲς με τοῦτο περνεύσας.
 Μή πως παραχθῆς, πρὶν ἂν ἐκμάθῃς τὸ πᾶν.
 Εἰ πλεῖστον ἐσκέψαντο δυσμενεῖς χρόνον,
 Ὅπως ἀτιμάσαιεν, οὐκ ἄλλον τινά

Virorum optime, quam tibi afflavit thronus.

400 Nam cæteris in rebus, in æqualibus studiis,
 Forsan ne ipse quidem te existimasses præcellere:
 Ac profecto antea, o præstantissime, non existimabas;
 Aut si existimasses, fortasse ex his qui probe noverant
 Ambos, te repressisset æquus aliquis iudex.

696-697 405 Quid igitur passus es? Quomodo tantopere nos subito
 Projecisti? Utinam pereat ex vita
 Lex amicitiae sic amicos honorantia.

Heri leones eramus, sed hodie
 Simius ego; tibi vero parva res est etiam leo.

410 Quod si omnes (magna eloquar voce)
 Sic amicos spectares, exceptum me oportuit,
 Quem amicis omnibus aliquando anteponebas,
 Antequam in altum sublatus omnia infra te haberes.
 Anima, quid effervesces? Equum vi comprime.

415 Sed rursus ad metam oratio. Erat ille
 Mihi mendax: cætera autem a mendacio alienissimus,
 Qui cum sæpe dicentem me audisset,
 Omnia quidem nunc mihi tolerabilia esse, etiamsi peiora acciderent,
 Sed si vitam parentes relinquunt,

420 Certissimum mihi esse negotia relinquere,
 Ut fructum aliquem percipiam ex vita
 Foco carente, non invitus eujuslibet loci civis;
 Hæc cum audiret, et judicio suo comprobaret,
 Vim tamen infert ad episcopatus sedem

425 Ipse et pater, qui in hoc me iterum supplantavit.
 Non prius turberis quam audieris omnia.
 Si per diu deliberassent inimici,
 Quomodo me dedecorarent, non aliam puto

400 Ἐλικῶν λόγων. His verbis significat studia
 litterarum, quibus communem cum Basilio operam
 navaverat. Sic infra sect. 2, carm. 1, ad *Hellenium*,
 vers. 297, rogat eum ut patriam revereatur et ἡλικία

μῦθον, æqualem doctrinam.

409 Σοὶ δέ. Ita Coisl. Male edit. σὺ δέ.

413 Πρὶν ἢ. Ita legimus. Edit. male ἦς.

414 Τί, θυμῆ. Ita Coisl. Edit. male θυμῆ, τί.

METRICA VERSIO.

Tantumque fastum, quem tibi invexit thronus.
 Nam, sede dempta, cuncta si spectes, mihi
 Nec forte velles ipse te præponere,
 Ut nec volebas antehac, vir optime;
 Idque ambientem, credo, iudex quispiam,
 Qui nosset ambos, te tamen comperceret.
 Contemptionis ergo quæ tanta fuit
 Repente causa? Charitas hæc funditus
 Pereat, amicos intimos quæ sic colit.
 Heri leones nos eramus; simius
 At ipse nunc sum, tu fere ast contra leo.
 Sublime quiddam proferam; reliquos licet
 Sic tu sodales cerneres; non me tamen
 Decebat, olim cæteris charum magis,
 Ante extulisset editus quam te thronus.

B Quid, anime, ferves? fac equum vi reprimas.

At sermo tendat rursus ad metam. Fuit
 In me ipse mendax: cætera at verissimus.
 Qui sæpe vocem hanc ore de nostro legens,
 Animo ferenda cuncta nunc æquo mihi,
 At si parentes clauderent vitæ dies,
 Negotiorum linquerem ut molem, fore,
 Quo ferre fructum quempiam vitæ foco
 Possem carentis, civis in quovis loco:
 Hæc cum audisset sæpius, dicta et mea
 Probaret, ipse me tamen vi præulem
 Facit, atque fallens rursus hic natum pater.
 Quod restat audi, nec tumultum excita.
 Si cogitassent per diu inimici mei,
 Quanam arte parere dedecus possent mihi,

Εὐρεῖν δ' αὐτοὺς οἶον· ἦ τὸν νῦν τρόπον.
 430 Ποθεῖς ἀκούσαι; Πάντες ἄν ἐρούσῃ σοι,
 Ὅσοι; τὸ πρᾶγμα· ἔδοξε τῶν οὐκ αἰσίων.
 Ἐγὼ μὲν οἷον ἐμπάρεσθον τῷ φθίῳ
 Ἐμαντὸν, οἶδε Πόντος, οἶδε καὶ κολίης
 Καισαρέων, καὶ πάντες οἱ κοινοὶ φθιοί.
 435 Μικροπρεπὲς γὰρ ταῦτ' ὀνειδίζειν ἐμέ.
 Τὸν μὲν γὰρ εὖ παθόντα μεμνήσθαι πρέπει
 Ὦν εὖ πέπονθε, τὸν δρᾶσαντα δ' οὐδαμῶς
 Ὅ δ' οἶος ἡμῖν, πειθέτω τὰ πράγματα.
 Σταθμὸς τίς ἐστιν ἐν μέσῳ λεωφόρῳ
 440 Τῆς Καππαδοκῶν, ὃς σχίζεται' εἰς τριεστὴν ὁδὸν,
 Ἄνυδρος, ἀχλὺς, οὐδ' ὄλων ἐλεύθερος,
 Δεινῶς ἀπευκτὸν καὶ στενὸν κωμῶδριον.

Α Κόνις τὰ πάντα, καὶ ψόφοι, καὶ ἄρματα,
 Θρηνοί, στεναγμοί, πράκτορες, στρέβλαι, πύξι,
 445 Λαδὸς δ' ὅσοι ξένοι τε καὶ πλανώμενοι.
 Αὕτη Σασίμων τῶν ἐμῶν ἐκκλησία.
 Τούτοις μ' ὁ παντήκοντα χωρητισκόποις
 Στενούμενος δέδωκε· τῆς εὐψυχίας!
 Καὶ ταῦτ', ἴν', ἀρπάζοντος ἄλλου πρὸς βίαν,
 450 Περικρατήσῃ τὴν καθέδραν καινίας.
 Ἡμεῖς γὰρ αὐτῷ τῶν ἀρῆτων φθίων
 Τὰ πρῶτα· καὶ γὰρ ἤμεν ἀλκιμοὶ ποτε,
 Καὶ δεινὸν οὐδὲν τραύματ' ὑλόγημένα.
 Πρὸς τοῖς γὰρ ἄλλοις οἷς ἀπηρεθμησάμεν,
 455 Οὐδ' ἦν ἀναιμωτὶ γε τοῦ θρόνου κρατεῖν·
 Μεταλχμῖον γὰρ ἀντεπισκόπων δύο

Quam istam, illos inventuros viam.
 430 Vis audire? Narrabunt tibi omnes
 Quicunque rem minime congruam iudicaverunt.
 Equidem qualem praeberim amico
 Me ipsum, novit Pontus, novit et civitas
 Caesariensium, et omnes amici communes.
 435 Sed haec exprobrare indecorum foret.
 Nam qui beneficia accepit, eum memorem esse decet
 Eorum quae illi benefacta sunt, minime vero eum qui fecit.
 Ille vero qualis in me fuerit, res ipsae persuadeant.
 Statio quaedam est in medio pervulgatae viae
 440 In terra Cappadocum, quae scinditur in triplicem viam,
 Sine aqua, sine virore, nihil habens liberale,
 Horridus valde et angustus pagus.
 Omnia hic pulvis et strepitus, et currus,
 Lamenta, ejulatus, exactores, tormenta compedes,
 698-699 445 Populus vero, quotquot peregrini et erronea.
 Haec erat Sasimorum meorum ecclesia
 His me dedit, qui quinquaginta chorepiscopos habens
 Non satis locuples erat: o munificentiam!
 Atque idcirco etiam, ut, per vim rapiente altero,
 450 Victor esset, novam cathedram instituens.
 Ego enim inter bellicosos illius amicos
 Primas obtinebam: strenuus enim aliquando fui,
 Nec molesti quidquam habent benedicta vulnera.
 Nam praeter incommoda a me enarrata,
 455 Nec poterat quidem sine sanguine sedes teneri;
 Erat enim confinium duorum inter se certantium

429 Ἡ τόν. Ita habet Coislilianus codex. Male autem edit. εἰ τόν.

431 Ἀίστωρ. Vat. ὄσιων, sanctam.

439 Σταθμὸς. In Sasimorum oppido, ad publicos usus disposita erant vehicula.

443 Καὶ ἄρματα. Ita Vat. Minus bene edit. σύν ἔρμασι, cum curribus.

447 Χωρητισκόποις. Rurales decanos intelligit, inter quos divisa erat amplissima Basilii diocesis.

448 Στενούμενος. Ita edit. et Benedictini in ver-

sione. Forte melius στενούμενος, praevalens, robustus. (CAILLAU). — Ibid. τῆς εὐψυχίας. Vat. τῆς εὐτυχίας, o prosperitatem!

449 Ἰν' ἀρπάζοντος ἄλλου. Significat Gregorium se a Basilio creatum episcopum, ut vile oppidulum istud tueretur adversus Anthimum qui vi illud arripere conabatur. Vido supra epist. XLVIII et seq. pag. 42, et seq.

455 Καὶ δεινόν. Alludit ad lapides quibus impertitus fuit Constantinopoli.

METRICA. VERSIO.

Hunc unum opinor non reperturos modum.
 Audire gestis? Dicet hoc quivis tibi
 Ex his, quibus res est parum visa haec decens.
 Ut me erga amicum gesserim omni tempore,
 Et Pontus, et urbs Caesaris novit probe,
 Et qui utriusque sese amicos praedicant.
 Haec exprobrare non enim nos haec decet.
 Benefacta namque, quisquis accepit, libens
 Meminisse debet, qui dedit non ast item.
 At qualis in nos ille, res ipsa indicet.
 In regiae medio viae est vicus situs,
 Qui scindit in tres se vias, lymphis carens,
 Exsors viroris, libero indigno viro,
 Arcumque prorsus oppidum, triste et nimis.

B Illic cuncta strepitus, pulvis hic cum curribus,
 Lamenta, fetus, carnifex, et compedes,
 Tormenta: cives hospites hic, et vagi.
 Erat haec meorum Sasimorum ecclesia.
 His, liberalis scilicet vir, me dedit,
 Denos habere quinquages cum antistites
 Sub se: et quidem, vi vindicante ut altero,
 Victor maneret, erigens sedem hanc nove.
 Nam nos amicos martios quondam sibi
 Putabat (ut et strenuus quondam fui):
 Benedicta non est conquerendum ad vulnera.
 At praeter alia, dicta nunc quae sunt mihi,
 Thronum haud licebat consequi sine sanguine.
 Namque aemulorum praesulum confinium

Τοῦτ' ἦν, συναρβύωγει τε δεινός τις μόθος,
 Οὐ δημιουργός ἡ τομῆ τῆς πατρίδος,
 Δύω πόλεις τάξασα μικρῶν μητέρας.
 461 Ψυχὰ πρόφασις, τὸ δ' ἔστιν ἡ φιλαρχία·
 Ὅκνῳ γὰρ εἰπεῖν, οἱ πόροι τε καὶ φόροι,
 Ἐξ ὧν δονεῖται πᾶς ὁ κόσμος ἀθλίως.
 Τί οὖν με ποιεῖν, πρὸς Θεοῦ, δίκαιον ἦν;
 Στέργειν; Δέχεσθαι τῶν κακῶν τὰς ἐμβολὰς,
 433 Βίλλεσθ' ἄωρ; Συμπνίγεσθαι βορβόρῳ;
 Μηδ' ἔνθα θεῖην εὐπορεῖν γῆρας τόδε,
 Ἄεθ' βίαιως ἐκ σκέπησ' ὠθοῦμενον;
 Μηδ' ἄρτον ἔξω τῷ ξένῳ διακλάσαι,
 Πένης πίνητα λαθὺν εὐθύνειν λαγῶν,
 470 Ἦν μὲν κατορθώσαιμι μηδὲ ἐν βλέπων,
 Ἦν δ' αἱ πόλεις ἔχουσιν εὐπορῶν κακῶν,

Α Τρυγῶν ἀκάνθα, ὡς ἀπανθίζων ῥόδα,
 Τὰ δεινὰ γυμνά τῶν καλῶν καρπούμενός;
 Ἄλλην ἀπαίτει μ', ἦν θέλης, εὐψυχίαν,
 475 Τῆν δὲ πρότερινε τοῖς ἐμοῦ σοφωτέροις.
 Τοιαῦτ' Ἀθῆναι, καὶ πόνοι κοινὸι λόγων,
 Ὅμόστεγός τε καὶ συνέστιος βίος,
 Νοῦς εἰς ἐν ἀμφοῖν, οὐ δύω, θαῦμα Ἑλλάδος,
 Καὶ δεξιά, κόσμον μὲν ὡς πόρρω βαλεῖν,
 480 Αὐτοῦς δὲ κοινὸν τῷ Θεῷ ζῆσαι βίον,
 Λόγου τε δοῦναι τῷ μόνῳ σοφῷ Λόγῳ.
 Διεσκέδασται πάντα, ἔρριπται χυμαί.
 Αὔραι φέρουσι τὰς παλαιὰς ἐλπίδας.
 Ποῦ τις πλανηθῆ; Θῆρες, οὐ δέξεσθέ με;
 485 Παρ' οἷς τὸ πιστὸν πλεῖον, ὡς γ' ἐμολ' δοκεῖ.
 Ἔσχον μὲν οὕτω ταῦτα, συντόμος φράσαι.

Episcoporum, ac grave quoddam exarserat bellum,
 Cujus causa sectio patriæ,
 Duas urbes parvarum matres instituens.
 460 Animæ prætextus erant, sed revera dominationis amor:
 Verbor enim dicere, redivus et tributa,
 Quibus misere totus agitur mundus.
 Quid igitur, per Deum, facere me æquum fuit?
 Contentum esse? Malorum excipere incursum?
 465 Ense feriri, suffocari luto?
 Nec habere ubi hoc senium collocem,
 Dum semper e tecto per viam exturbor?
 Nec panem habiturus, quem hospiti frangam,
 Pauper pauperem populum regendum sortitus.
 470 Nihil prorsus videns, quod præclare possim exsequi:
 Malis abundans, quæ in urbibus occurrunt:
 Vendemians spinas, non rosas legens,
 Mala bonorum expertia carpens?
 Aliam a me exposce, si voles, magnanimitatem,
 475 Atque hanc propone his qui me sapientiores sunt.
 Talia Athenæ pepererunt, et communes litterarum labores,
 Ejusdemque lecti et mensæ consors vita
 Mens una, non duæ in ambobus, res mira visa Græciæ,
 Datæque dexteræ, mundum ut procul rejiceremus,
 480 Deoque simul viveremus
 Ac litteras dicaremus soli sapienti Verbo.
 Dissipata sunt omnia, humi projecta sunt,
 700-701 Spes antiquas venti auferunt.
 Quo quis fugiat? feræ, non me excipietis?
 485 Apud quas plus fidei, ut mihi quidem videtur.
 Atque hæc quidem ita se habebant, ut breviter enarrare potui.

458 *Τομῆ τῆς πατρίδος.* Nimirum Cappadociæ in duas provincias divisio. Urbes duæ præfectæ minoribus erant, Cæsarea et Thyana. Huic Anthymus, illi Basilus præerat.

460 *Ψυχὰ.* Comb. legit in cod. Reg. *ψυχρά,* frigida occasio, atque prætextus, provinciæ illa sæculari jure dissectio, qua nihil necesse convelli ecclesiarum jura.

465 *Βίλλεσθ' ἄωρ.* Combef. vertit *intempestive, male quesita occasione, peti telis.*

472 *Ἀπανθίζων.* Ita Reg. unus et Coisl. Edit. male *ἀκάνθιζων, spinosas reddens:* quibus verbis significat Gregorius mala tantum nullis permista bonis sibi expectanda Sasimis.

479 *Δεξιά.* Reg. unus sup. lin. *ὑποσχέσεις promissiones.*

METRICA VERSIO.

Erat hoc duorum: pugnaque haud certe levis,
 Sectura patriæ quam meæ secum attulit,
 Urbes minorum dum duas matres facit.
 Prætexebatur mentium salus: tamen
 Erat ambitio, ne dicam opes et copias,
 Quibus agitur mundus hic tristem in modum.
 Quid facere, quæso per Deum, par hic erat?
 Retinere sedem? Tam graves ferre impetus?
 Telis feriri? Sordido immergi luto?
 Cum nec ubi senium ponere locus foret,
 Tectis subinde sed meis extruderet:
 Nec panem haberem, quem ministrarem hospiti,
 Ut rector ipse pauperis pauper gregis;
 Nec, quid labore consequi possem meo,
 Vidcrem, abundans urbicis tamen malis,

B Metensque sentes, non rosas dulces legens,
 Et nuda cunctis commodis carpens mala?
 Exposce, si vis, roboris genus alterum
 A me: offer istud præditis sapientia
 Majore. Athenæ talia, et communia
 Studia, domusque, mensaque ac tantum unica
 Mens in duobus, quæ stupebat Græcia,
 Datæque dextræ de relinquendo fuga
 Mundo, ut superno viveremus Numini,
 Verbo dicantes quas opes facundia
 Nobis parasset. Lapsa sunt hæc omnia,
 Veteresque nostras spes leves auræ ferunt.
 Quo pergat aliquis? An truces ad belluas?
 Major, ut opinor, in quibus lucret fides.
 Sic res habebat ista se, ut dicam brevi.

Εὐρεῖν δ' αὐτοὺς οἶμα' ἢ τὸν νῦν τρόπον.

430 Ποθεῖς ἀκούσαι; Πάντες ἄν ἐρούσῃ σοι,

Ἵσσοις τὸ πρᾶγμα' ἔδοξε τῶν οὐκ αἰσίων.

Ἐγὼ μὲν οἶον ἐμπάρεσθον τῷ φθίῳ

Ἐμαντῶν, οἶδε Πόντος, οἶδε καὶ πόλις

Καίσαρῶν, καὶ πάντες οἱ κοινοὶ φίλοι.

435 Μικροπρεπὲς γὰρ ταῦτ' ὀνειδίζειν ἐμέ.

Τὸν μὲν γὰρ εὐ παθόντα μεμνησθαι πρέπει

Ἵν εὐ πέπονθε, τὸν δράσαντα δ' οὐδαμῶς

Ἵδ' οἶος ἡμῖν, πειθέτω τὰ πράγματα.

Σταθμὸς τίς ἔστιν ἐν μέσῳ λαωζόρῳ

440 Τῆς Καππαδοκῶν, ἧς σχίζετ' εἰς τριεστὴν ὄδον,

Ἄνυδρος, ἄχλος, οὐδ' ὄλιω· ἐλευθερός,

Λεινωὺς ἀπευκτὸν καὶ στενὸν κωμῦδριον.

A Κόνις τὰ πάντα, καὶ ψόφοι, καὶ ἄρματα,

Θρήνοι, στεναγμοὶ, πράκτορες, στρέβλαι, πείρι,

445 Λαδὸς δ' ὅσοι ξένοι τε καὶ πλανώμενοι.

Αὕτη Σασίμων τῶν ἐμῶν ἐκκλησία.

Τούτοις μ' ὁ παντήκοντα χωρητισκόποις

Στενοῦμενος δέδωκε· τῆς εὐψυχίας!

Καὶ ταῦτ', ἐν, ἀρπάζοντος ἄλλου πρὸς βίαν.

450 Περικρατήσῃ τὴν καθέδραν καινίσας.

Ἵμεῖς γὰρ αὐτῷ τῶν ἀρῆτων φθῶν

Τὰ πρῶτα· καὶ γὰρ ἤμεν ἀλκιμοὶ ποτε,

Καὶ δεῖνὸν οὐδὲν τραύματ' ἠλόγημένα.

Πρὸς τοὺς γὰρ ἄλλοις οἷς ἀπρηθμισάμην,

455 Οὐδ' ἦν ἀναιμαρτί γε τοῦ θρόνου κρατεῖν·

Μεταχμῶν γὰρ ἀντεπιστόπων δύο

Quam istam, illos inventuros viam.

430 Vis audire? Narrabunt tibi omnes

Quicumque rem minime congruam iudicaverunt.

Equidem qualem praeberim amico

Me ipsum, novit Pontus, novit et civitas

Caesariensium, et omnes amici communes.

435 Sed haec exprobrare indecorum foret.

Nam qui beneficia accepit, eum memorem esse decet

Eorum quae illi benefacta sunt, minime vero eum qui fecit.

Ille vero qualis in me fuerit, res ipsae persuadeant.

Statio quaedam est in medio pervulgatae viae

440 In terra Cappadocum, quae scinditur in triplicem viam,

Sine aqua, sine virore, nihil habens liberale,

Horridus valde et angustus pagus.

Omnia hic pulvis et strepitus, et currus,

Lamenta, ejulatus, exactores, tormenta compedes,

698-699 445 Populus vero, quotquot peregrini et erronei.

Haec erat Sasimorum meorum ecclesia

His me dedit, qui quinquaginta chorepiscopos habens

Non satis locuples erat: o munificentiam!

Atque idcirco etiam, ut, per vim rapiente altero,

450 Victor esset, novam cathedram instituens.

Ego enim inter bellicosos illius amicos

Primas obtinebam: strenuus enim aliquando fui,

Nec molesti quidquam habent benedicta vulnera.

Nam praeter incommoda a me enarrata,

455 Nec poterat quidem sine sanguine sedes teneri;

Erat enim confinium duorum inter se certantium

429 ἽΗ τόν. Ita habet Coislinianus codex. Male autem edit. εἰ τόν.

451 Ἀλσίωρ. Vat. ὄλιωρ, sanctam.

459 Σταθμός. In Sasimorum oppido, ad publicos usus disposita erant vehicula.

445 Καὶ ἄρματα. Ita Vat. Minus bene edit. σύν ἔρμασι, cum curribus.

447 Χωρητισκόποις. Rurales decanos intelligit, inter quos divisa erat amplissima Basilii diocesis.

448 Στενοῦμενος. Ita edit. et Benedictini in ver-

sione. Forte melius στενοῦμενος, praevalens, robustus. (CAMILLO). — Ibid. τῆς εὐψυχίας. Vat. τῆς εὐτυχίας, o prosperitatem!

449 Ἵν ἀρπάζοντος ἄλλου. Significat Gregorium se a Basilio creatum episcopum, ut vile oppidulum istud tueretur adversus Anthimum qui vi illud arripere conabatur. Vide supra epist. XLVIII et seq. pag. 42. et seq.

455 Καὶ δεῖνόν. Alludit ad lapides quibus impertitus fuit Constantinopoli.

METRICA. VERSIO.

Hunc unum opinor hos reperturos modum.

Audire gestis? Dicet hoc quisvis tibi

Ex his, quibus res est parum visa haec decens.

Ut me erga amicum gesserim omni tempore,

Et Pontus, et urbs Caesaris novit probe,

Et qui utriusque sese amicos praedicant.

Haec exprobrare non enim nos haec decet.

Benefacta namque, quisquis accepit, libens

Meminisse debet, qui dedit non ast item.

At qualis in nos ille, res ipsa indicet.

In regiae medio viae est vicus situs,

Qui scindit in tres se vias, lymphis carens,

Exsors viroris, libero indigno viro,

Arctumque prorsus oppidum, triste et nimis.

B Hic cuncta strepitus, pulvis hic cum curribus;

Lamenta, sletus, carnifex, et compedes,

Tormenta: cives hospites hic, et vagi.

Erat haec meorum Sasimorum ecclesia.

His, liberalis scilicet vir, me dedit,

Denos habere quinquies cum antistites

Sub se: et quidem, vi vindicante ut altero,

Victor maneret, erigens sedem hanc nove.

Nam nos amicos martios quondam sibi

Putabat (ut et strenuus quondam fui):

Benedicta non est conquerendum ad vulnera.

At praeter alia, dicta nunc quae sunt mihi,

Thronum haud licebat consequi sine sanguine.

Namque amulorum praesulum confinium

Τοῦτ' ἦν, συνερρώγει τε δεινός τις μόθος,
 Οἷ δ' ημιουργός ἡ τομῆ τῆς πατρίδος,
 Δύο πόλεις τάξασα μικρῶν μητέρα.
 460 Ψυχὰι πρόφασις, τὸ δ' ἔστιν ἡ φιλαρχία·
 Ὅκνῳ γὰρ εἰπεῖν, οἱ πόροι τε καὶ φόροι,
 Ἐξ ὧν δονεῖται πᾶς ὁ κόσμος ἀλλῆως.
 Τί οὖν με ποιεῖν, πρὸς Θεοῦ, δίκαιον ἦν;
 Στείργειν; Δέχεσθαι τῶν κακῶν τὰς ἐμβολὰς,
 470 Βάλλεσθ' ἄωρι; Συμπνίγεσθαι βορβόρω;
 Μηδ' ἔνθα θείην εὐπορεῖν γῆρας τόδε,
 Ἄει βιαίως ἐκ σκέπης θωβούμενον;
 Μηδ' ἄρτον ἕξων τῷ ξένῳ διακλάσαι,
 Πένης πένητα λαθὼν εὐθύνειν λαθῶν,
 470 Ὄν μὲν κατορθώσαιμι μηδὲν ἔν βλέπων,
 Ὄν δ' αἰ πόεις ἔχουσιν εὐπορῶν κακῶν,

Α Τρυγῶν ἀκάνθας, οὐκ ἀπνολίζων ῥόδα,
 Τὰ δεινὰ γυμνὰ τῶν καλῶν καρπούμενδς;
 Ἄλλην ἀπαίτει μ', ἦν θέλης, εὐψυχίαν,
 475 Τὴν δὲ πρῶτευσιν τοῖς ἐμοῦ σοφωτέροις.
 Τοιαῦτ' Ἀθῆναι, καὶ πόνοι κοινὸι λόγων,
 Ὅμοστεγός τε καὶ συνέστιος βίος,
 Νοῦς εἰς ἐν ἀμφοῖν, οὐ δύω, θαῦμα Ἑλλάδος,
 Καὶ δεξιά, κόσμον μὲν ὡς πόρρω βαλεῖν,
 480 Αὐτοῦς δὲ κοινὸν τῷ Θεῷ ζῆσαι βίον,
 Λόγους τε δοῦναι τῷ μόνῳ σοφῷ Λόγῳ.
 Διεσκέδασται πάντα, ἐρρίπτει χαμαί,
 Αὔραι φέρουσι τὰς παλαιὰς ἐλπίδας.
 Πού τις πλανηθῆ; Θῆρες, οὐδέξεσθέ με;
 485 Παρ' οἷς τὸ πιστὸν πλεῖον, ὡς γ' ἐμοὶ δοκεῖ.
 Ἔσχον μὲν οὕτω ταῦτα, συντόμως φράσαι.

Episcoporum, ac grave quoddam exarserat bellum,
 Cujus causa sectio patriæ,
 Duas urbes parvarum matres instituens.
 460. Animæ prætextus erant, sed revera dominationis amor:
 Verbor enim dicere, reditus et tributa,
 Quibus misere totus agitur mundus.
 Quid igitur, per Deum, facere me æquum fuit?
 Contentum esse? Malorum excipere incursus?
 465 Ense feriri, suffocari luto?
 Nec habere ubi hoc senium collochem,
 Dum semper e tecto per vim exturbor?
 Nec panem habiturus, quem hospiti frangam,
 Pauper pauperem populum regendum sortitus.
 470 Nihil prorsus videns, quod præclare possim exsequi:
 Malis abundans, quæ in urbibus occurrunt:
 Vindemians spinas, non rosas legens,
 Mala bonorum expertia carpens?
 Aliam a me exposce, si voles, magnanimitatem,
 475 Atque hanc propone his qui me sapientiores sunt.
 Talia Athenæ pepererunt, et communes litterarum labores,
 Ejusdemque tecti et mensæ consors vita
 Mens una, non duæ in ambobus, res mira visa Græciæ,
 Datæque dextræ, mundum ut procul rejiceremus,
 480 Deoque simul viveremus
 Ac litteras dicarem soli sapienti Verbo.
 Dissipata sunt omnia, humi projecta sunt,
 700-701 Spes antiquas venti auferunt.
 Quo quis fugiat? feræ, non me excipietis?
 485 Apud quas plus fidei, ut mihi quidem videtur.
 Atque hæc quidem ita se habebant, ut breviter enarrare potui.

458 *Τομῆ τῆς πατρίδος.* Nimirum Cappadociæ
 in duas provincias divisio. Urbes duæ præfectæ
 minoribus erant, Cæsarea et Thyana. Huic Anthy-
 mus, illi Basilius præerat.
 460 *Ψυχὰι.* Comb. legit in cod. Reg. *ψυχρά, fri-*
gida occasio, atque prætextus, provinciæ illa sæ-
 culari jure dissectio, qua nihil necesse convelli
 ecclesiarum jura.

465 *Βάλλεσθ' ἄωρι.* Combef. vertit *intempestive,*
male quæsitâ occasione, peti telis.

472 *Ἀπνολίζων.* Ita Reg. unus et Coisl. Edit.
 male ἀπνολίζων, *spinosas reddens* quibus verbis
 significat Gregorius mala tantum nullis permista
 bonis sibi expectanda Sasimis.

479 *Δεξιά.* Reg. unus sup. lin. *ὕποσχέσεις pro-*
missiones.

METRICA VERSIO.

Erat hoc duorum: pugnaque haud certe levis,
 Sectura patriæ quam meæ secum attulit,
 Urbes minorum dum duas matres facit.
 Prætecebatur mentium salus: tamen
 Erat ambitio, ne dicam opes et copias,
 Quibus agitur mundus hic tristem in modum.
 Quid facere, quæso per Deum, par hic erat?
 Retinere sedem? Tam graves ferre impetus?
 Telis feriri? Sordido immergi luto?
 Cum nec ubi senium ponere locus foret,
 Tectis subinde sed meis extruderet:
 Nec panem haberem, quem ministrarem hospiti,
 Ut rector ipse pauperis pauper gregis;
 Nec, quid labore consequi possem meo,
 Videre, abundans urbis tamen malis,

B Metensque sentes, non rosas dulces legens,
 Et nuda cunctis commodis carpens mala?
 Exposce, si vis, roboris genus alterum
 A me: offer istud præditis sapientia
 Major. Athenæ talia, et communia
 Studia, domusque, mensaque ac tantum unica
 Mens in duobus, quæ stupebat Græcia,
 Datæque dextræ de relinquendo fuga
 Mundo, ut superno viveremus Numini,
 Verbo dicantes quas opes facundia
 Nobis parasset. Lapsa sunt hæc omnia,
 Veteresque nostras spes leves auræ ferunt.
 Quo pergat aliquis? An truces ad belluas?
 Major, ut opinor, in quibus lucet fides.
 Sic res habebat ista se, ut dicam brevi.

Τὴν δ' ἐκπαρθῆναι, καὶ φοβῆσθαι, αἰὲν ἀγνοῖα,
 Τὴν γὰρ; ἔβητο δὲ τὸν ἔργον αἰσῶναι οὐκ
 ἔμελλεν καταστῆσαι; Κένερα γὰρ τίθειν.
 ἢ ἢ ἔμελλεν φέρειν τὸν καὶ ἔργον αἰὲν ἔργον.
 Κένερα γὰρ ἔμελλεν, ἐκπαρθῆναι ἔργον.
 I. καὶ δὲ ἀγνοῖα; Οὐ γὰρ ἔμελλεν φέρειν
 ἢ, ὡς ἔμελλεν, ἔμελλεν δὲ τίθειν καταστῆσαι.
 Ἐν τῷ αἰσῶναι, καταστῆσαι ὡς φέρειν φέρειν.
 495 ἔμελλεν γὰρ ἔμελλεν αἰσῶναι καταστῆσαι φέρειν.
 Ἐκπαρθῆναι γὰρ καταστῆσαι ὡς δὲ ἔμελλεν.
 ἢ ἢ ἔμελλεν φέρειν, αἰσῶναι γὰρ ἔμελλεν φέρειν.
 Αἰσῶναι γὰρ καταστῆσαι καὶ τὸν καὶ ἔμελλεν φέρειν.
 Ταῖς καταστῆσαι, καταστῆσαι γὰρ ἔμελλεν φέρειν.
 500 Κένερα καταστῆσαι, καταστῆσαι γὰρ ἔμελλεν φέρειν

A Ἀποκρίσεις. τίς τὸν καὶ φέρειν φέρειν;
 ἢ ἢ ἔμελλεν φέρειν, αἰσῶναι ὡς φέρειν,
 ἔμελλεν δὲ καταστῆσαι τὸν καὶ ἔμελλεν φέρειν.
 ἢ ἢ ἔμελλεν φέρειν τὸν καὶ ἔμελλεν φέρειν.
 505 Οὐ γὰρ ἔμελλεν φέρειν, αἰσῶναι ὡς φέρειν.
 Οὐ γὰρ ἔμελλεν φέρειν, αἰσῶναι ὡς φέρειν.
 ἔμελλεν δὲ ἔμελλεν φέρειν, αἰσῶναι ὡς φέρειν.
 ἔμελλεν, ὡς φέρειν ὡς φέρειν καταστῆσαι.
 ἢ ἢ ἔμελλεν φέρειν, αἰσῶναι ὡς φέρειν.
 510 ἢ ἢ ἔμελλεν φέρειν, αἰσῶναι ὡς φέρειν.
 Κένερα ὡς φέρειν, αἰσῶναι ὡς φέρειν.
 ἔμελλεν φέρειν, αἰσῶναι ὡς φέρειν.
 ἢ ἢ ἔμελλεν φέρειν, αἰσῶναι ὡς φέρειν.
 515 ἔμελλεν φέρειν, αἰσῶναι ὡς φέρειν.
 ἔμελλεν φέρειν, αἰσῶναι ὡς φέρειν.

Postquam autem incurtas sum, non meo, sed cervice.
 Quid dicam, aut unde d' oram meum lino
 Quid non aperiam? Summa: rursus in ai.
 490 Rursus sagittatus quidam et curior in non em.
 Sarr-pens amorem vide genus, deus as mea.
 Sed quid sum iocralis? Non enim constans for luvy
 Eram, ut apparet. Sed cum omnia perficere sciam,
 In hoc uno ignavus sum: patris iram non fero.
 495 Primam quidem hanc dimicationem aggredietur pater,
 Ut me Sosanis stabi cat; sed cum minus vaceret,
 Secunda navigatio, ut non infra maneam,
 Sed cum eo laborans ierat enim jam gravis
 Corpore, labores illius azevem,
 500 Manus tendens, atque hanc barbam
 Tangens, quatinus me compellat verbus?
 Pater te precatur, h' orum charissime,
 Juvencum pater senex, famulum
 Dominus natura et aze dupuit.
 505 Non aurum a te peto, non lapides, non argentum,
 Non arva, h'i, nec quicquid ad delicias attinet.
 Quero Aaroni te et Samueli proximum
 Posere, Deoque pretiosum astantem famulum.
 Qui dedit, habet te; h'i, ne me dedecore afficias,
 510 Ut propatius sit tibi solus Pater;
 Præclara petito: sin minus, certe poterna.
 Nondum tantam emensus es vitam,
 Quantum mihi efflavit sacrificiorum tempus.
 Concede mihi hanc gratiam, concede; aut me alius sepulchro mandet:

491 Ἀποκρίσεις. ἢ ἢ Κοισλ. male edit. ἀγνοῖα.
 501 Ὄψις. Prob! quibus utitur verbis! Schol.
 ἔμελλεν φέρειν.
 510 Τετάρτη. Κοισλ. τίθειν, ut propatius sit tibi solus Pater.
 512 Ὄψις recedat. Versus iste, et qui proxime sequitur, difficiles habent explicatos, quos tamen sic possum expedire. Theologus vite tranquillæ et solitudinis amore abreptus, sacerdotii labores et sollicitudines refrigietat. Gregorius vero pater a filio citius hos labores recusari objicit, cum ipse

nondum illos subire detrectet, qui tot annos in vitam egerat: adeoque otia immerito filium querere, quæ patri patri jure repetere liceret. Hic ipsum sic alloquitur: Nondum tot annos sacerdotii laboribus impendisti, quot ego offerendis sacrificiis impendi, ut jam in otia tuta velis recedere. Dissolvitur gravissima difficultas circa annum et natus est Gregorius, nec absurda Bellandestari opinio admittitur. Vide, tom. I, Vitam sancti Gregorii, n. 19 et 20.

METRICA VERSIO.

Cervix ut autem est flexa, non animus mihi,
 Quid dicam, et omnem quo tibi pacto meum
 Pandam dolorem? Pungor hic rursus, fugam
 Conscisco rursus, ac celer montem peto,
 Dulcisque furiam persequor vite genus.
 Quid jovit hoc me? Non enim constans eram
 Profugus; in aliis rebus ad firmus licet,
 Ignavus hic sum: patris hand iram fero.
 Ac primo tentat Sosanis me figere.
 Quod cum negarem pertinax, cursum alterum
 Tenet, rogatque, sed ne maneam infima,
 Sed collaborem (namque erat gravis aduolium
 Ætate), pondus et levem promptus suum:
 Manuque tendit, ac meam barbam simul

B Capessit, ad me vocibusque his utitur:
 O chare fili, te pater supplicat rogat,
 Senex vigentem, dominos et famulum suum.
 Natura nam te, et lex duplex subdit mihi.
 Non posco nummos, non lapides fulgidos,
 Agrosve, mollis quidquid et luxus jubet.
 Cupio te Aaroni jungere, atque Anna sibi,
 Ut propotenti semper assistas Deo.
 Te, qui dedit, habet: note, ne sperans p'barem.
 Sic solus ille sit tibi facilis Pater;
 Honestam posco: sin minus, pater petat.
 Nondum tot anni sunt tui, quot jam in sacris
 Mibi sunt peracti victimis; da quod peto.
 Da, quæso, corpus alter aut inhumet meum.

515 Ταύτην ὀρίζω τῆς ἀπειθείας δίκην.

Δὲς τὰς βραχείας ἡμέρας τῷ λειψάνῳ.

Τὰ δ' εἰσέπειτα σοὶ φίλως βουλευτέα. »

Ἐπεὶ δ' ἤκουσα ταῦτα, καὶ ψυχὴ βάρους

Μικρὸν διέσχεν, ὡσπερ ἥλιος νέφους,

520 Τί γίνεται; ποὶ τὰμὰ καταστρέφει πάθῃ;

Ἐνουθέτησ' ἑμαυτὸν, ὡς οὐδὲν βλάβος,

Ἔως καθέδρας, πατρὸς ἐκπλήσαι πόθον.

Οὐ γὰρ καθέξει τοῦτ', ἔφην, ἀκοντά με,

Ἵν οὐτε κήρυγμ', οὐθ' ὑπόσχεσις κρατεῖ.

525 Οὕτως ἀνήγαγόν με νικήσας φόβος.

Ἐπεὶ δ' ὑπεξῆλθον μὲν οἱ γονεῖς βίου,

Κληρὸν λαχόντες, εἰς ὃν ἔσπευδον πάλαι,

Ἐγὼ δ' ἐλείφθην, οὐ καλῶς ἐλεύθερος,

Τῆς μὲν δοθείσης οὐδ' ὄλωσ' Ἐκκλησίας

Α 530 Προσηψάμην, οὐδ' ὄσσον λατρείαν μίαν

Θεῷ προσενεγκεῖν, ἢ συνεύξασθαι λαῶ,

Ἡ χεῖρα θεῖναι κληρικῶν ἐνὶ γέ τῳ·

Τῆς πατρικῆς δὲ (καὶ γὰρ οὐκ ἀνίσταν,

Ὅρχοῦντες, ἐμπέπτοντες εὐλαβῶν τινες,

535 Πολλῶν ἀνάγκων μνησόντες ἐξόδους),

Χρόνον βραχὺν μὲν, ὡς ξένος ἀλλοτρίας,

Ἔσχον τιν' ἐμμέλειαν, οὐκ ἀνήσομαι·

Τοῦτ' αὐτὸ φάσκων τοῖς ἐπισκόποις ἀεὶ,

Αἰτῶν τε δῶρον ἐκ βάθους τῆς καρδίας,

540 Στήσαι τιν' ἄνδρα τῷ πτολίεματι σκοπῖν,

Λέγων ἀληθῶς, ἐν μὲν, ὡς οὕτω τινὰ

Εἰληφῶς εἶην γνωρίζω κηρύγματι·

Τὸ δεύτερον δ' αὖ, ὡς πάλαι δεδογμένον

Εἶη, φυγεῖν με καὶ φίλους καὶ πράγματα.

515 Hanc statuo negati obsequii poenam.

Da paucos dies reliquiis meis.

Postea, ut lubebit, tibi consules. »

Postquam hæc audivi, ac mens mea molestiæ pondus

Paulatim depulit, ut sol nubem:

520 Quid sit? et quem mea mala exitum habent?

702-703 Mihi ipse persuasi nihil damni futurum mihi,

Si patris desiderium, cathedræ tenus explerem.

Non enim id me, aiebam, detinebit invitum,

Quem nec promulgatio, nec promissio astringit.

525 Sic me proverit victrix formido.

Postquam autem e vita excesserunt parentes,

Hæreditatem sortiti ad quam dudum properabant,

Ac ego relictus sum, non commode liber,

Datam quidem mihi ecclesiam nullo prorsus modo

530 Tetigi, ne ita quidem ut vel unum sacrificium

Deo offerrem, vel precarer cum populo,

Vel manum clericorum uni alicui imponerem.

Quod autem ad paternam (neque enim dimiserunt me,

Adjurantes, urgentes piorum nonnulli,

535 Multorum etiam improborum molitiones indicantes),

Brevi tempore illius, ut hospes alienæ,

Curam aliquam gessi, non negabo;

Idque ipsum semper episcopis declarabam,

Atque hoc beneficium petebam ex intimo corde,

540 Ut aliquem oppido episcopum præponerent,

Duo vere asseverans: unum quidem, nondum me ullam

Ecclesiam accepisse publica prædicatione:

Alterum autem, jamdudum mihi statutum

Essc, et amicos et negotia fugere.

525 Ἀνήγαγον. Billius male vertit, *reduxit*; ad-
erat enim Theologus, quem alloquebatur pater, *bar-*
bam ipsius tenens. Edit. ἀνήγαγε.

530 *Miar*. Coisl. *μόνην, solam*. Significare vult
se nunquam ritu solemniori, qualem expetit digni-

tas episcopalis, divinis mysteriis functum fuisse;
neque enim verisimile est, virum tam pium a cele-
brando Missæ sacrificio abstipuisse.

532 *Κληρικῶν*. Vat. *κληρικῶν, clericis*.

537 *Ἐμμέλειαν*. Vat. et Coisl. *ἐπιμέλειαν*.

METRICA VERSIO.

Hæc ipse culpam pervicax poena luas.

Parvum hocce tempus da mihi, cujus breve est

Quod restat: ac post, ut lubet, tibi consule. »

Hæc cum audissem, jamque, sol nubem velut,

Mens depulisset nonnihil pondus grave,

Quid sit? meorum et quæ malorum clausula?

Sic cogitavi, nil mihi hinc damni fore,

Adusque solum vota si explerem patris.

Nec enim, inqueiebam, me reluctantem ista res

Stringet, liget me nulla cum promissio.

Sic me reduxit obtinens palmam timor.

Ast ut parentes, ultimo functi die,

Tenuere sedes expetitas perdis,

Liber relictus sumque plane incommode,

Datam quidem mihi Sasimensem Ecclesiam

B Non attigi, sic ut sacrum nec unicum

Illic obirem, jungerem aut preces meas

Cum plebe, cuiquam vel manus imponerem:

Paternæ at ædis (quod pii quidam viri

Nullum obsecrandi me sibi staturerent modum,

Turbæ et profanæ nuntiarent exitus),

Ut hospitem alienæ, brevi me tempore

Gessisse curam non nego. Quin hoc sacro

Non desinebam dicere gregi præsulum,

Magni hoc ab ipsis muneris poscens loco,

Episcopum quemdam oppido ut præponerent;

Illudque vere dictitans, nullam mihi

Datam esse sedem publico præconio;

Ac rursus istud, pectori jam olim meo

Scdisse, amicos linquere et negotia.

Ἐπεί δ' ἐκάμφοθην, οὐ φρόνημα', ἀλλ' ἀρχίνα,
 Τί φῶ; Πόθεν δὲ τὴν ἐμὴν ὠδὴν σοὶ
 Πάσιν παραστήταιμι; Κέντρα μοι κάλιν,
 ἔ: 0 Πάλιν φυγὰς τις καὶ δρομαίος εἰς ἕρος,
 Κλέπτων φίλῃν διακταν, ἐνιρύφημα' ἐμόν.
 Τί μοι τὸ κέρδος; Οὐ γὰρ εὐκτατος φυγὰς
 Ἦν, ὡς ἔσκει. Πάντα δ' εἰκίως καρταρεῖν.
 Ἐν τοῖς ἀγεννῆς, πατὴρ οὐ φέρω χόλον.
 495 Πρῶτον μὲν ὅν ἀγῶνα ποιεῖται πατήρ,
 Ἐνιρύσαι με Σασίμοις· ὡς δ' ἰδοίμαι,
 Ὅ δεύτερος πλοῦς, ἀλλὰ μὴ κέτω μένειν,
 Λύτῳ δὲ συμπονοῦντα (καὶ γὰρ ἦν βαρὺς
 Ταῖς σαρξίν ἤδη), συναλαφρίζειν τοῦς κότους,
 500 Χείρας προταίνων, τῆδε τῆς γενειάδος

A Ἀπότρεμος, οἷος πρὸς μὲ χρώμενος λόγος;
 « Πατήρ σε λίσσῃθ', οὐλοῦν ὦ φίλιτατε,
 Πατήρ ὁ πρόσθεός τόν νῖον, τόν οὐκέτι-ν
 Ὅ δεσπότης φύσει τε καὶ δικαίῳ νόμῳ.
 505 Οὐ χρυσοῦ αἰτῶ ε', οὐ λίθους, εἰδ' ἄργυρον,
 Οὐ γῆς ἀρούρας, τέκνον, εἰδ' ὅσα τρυφῆς.
 Ζητῶ ε' Ἀαρῶν καὶ Σαμουὴλ πατρῶιον
 Θείναι, θεῶ τε τιμίον παραστάτην.
 Ὅ δοῦς ἔχει σε· τέκνον, μὴ μ' ἀτιμάστῃς.
 510 Ὡς γὰρ γε τοῦ μήνου τύχης Πατὴρ-ς.
 Καλὸν τὸ ἀστῆμα, εἰ δὲ μὴ γε, πατρικόν.
 Οὐκῶ τοσοῦτον ἐκμετρηχάς βίον,
 Ὅσος διτλοῦ θυσίων ἐμοὶ χρόνος.
 Δός τὴν χάριν, δός· ἢ τάρῳ μ' εἰλος ὄρωσ·

Postquam autem incurvatus sum, non mente, sed cervice,
 Quid dicam, aut unde dolorem meum tibi
 O unem aperiam? Stimuli rursus mihi.
 490 Rursus fugitivus quidam et cursor in montem,
 Surripiens amicum vitæ genus, delicias meas.
 Sed quid sum lucratus? Non enim constans fugitivus
 Eram, ut apparet. Sed cum omnia perferre sciam,
 In hoc uno ignavus sum: patris iram non fero.
 495 Primam quidem hanc dimicationem aggreditur pater,
 Ut me Sasimis stabiliat; sed cum minus valeret,
 Secunda navigatio, ut non infra maneam,
 Sed cum eo laborans (erat enim jam gravis
 Corpore), labores illius allevem,
 500 Manus tendens, atque hanc barbam
 Tangens, qualibus me compellat verbis?
 « Pater te precatur, filiorum charissime,
 Juvenem pater senex, famulum
 Dominus natura et lege duplici.
 505 Non aurum a te peto, non lapides, non argentum,
 Non arva, fili, nec quicquid ad delicias attinet.
 Quæro Aaroni te et Samueli proximum
 Pondere, Deoque pretiosum astantem famulum.
 Qui dedit, habet te; fili, ne me dedecore afficias,
 510 Ut propitius sit tibi solus Pater;
 Præclara petitio: sin minus, certe paterna.
 Nondum tantam emensus es vitam,
 Quantum mihi effluxit sacrificiorum tempus.
 Concede mihi hanc gratiam, concede; aut me alius sepulcro mandet:

494 Ἀγεννῆς. Ita Coisl. male edit. ἀγεννῆς.
 501 Οἷοις. Proh! qualibus utitur verbis! Schol.
 ἐρηλονῶτι μεγάλως.
 510 Τύχης. Coisl. τύχους, ut propitius sit tibi so-
 lus Pater.

512 Ὁβῶν τοσοῦτον. Versus iste, et qui proxime
 sequitur, difficiles habent explicatus, quos tamen
 sic possis expedire. Theologus vitæ tranquillæ et
 solitudinis amore abreptus, sacerdotii labores et
 sollicitudines refugiebat. Gregorius vero pater a
 filio citius hos labores recusari objicit, cum ipse

nondum illos subire detrectet, qui tot annos in is
 vitam egerat: adeoque otia immerito filium qua-
 rere, quæ patri potiori jure repetere liceret. Hic
 ipsa sic alloquitur: Nondum tot annos sacerdotii
 laboribus impendisti, quot ego offerendis sacrificiis
 impendi, ut jam in otia tuta velis recedere. Ne
 dissolvitur gravissima difficultas circa annum quæ
 natus est Gregorius, nec absurda Bollandistarum
 opinio admittitur. Vide, tom. I, Vitam sancti Gre-
 gorii, n. 19 et 20.

METRICA VERSIO.

Cervix ut autem est flexa, non animus mihi,
 Quid dicam, et omnem quo tibi pacto meum
 Pandam dolorem? Pungor hic rursus, fugam
 Conscisco rursus, ac celer montem peto,
 Dulcisque furtim persequor vitæ genus.
 Quid juvat hoc me? Non enim constans eram
 Profugus; in aliis rebus at firmus licet,
 Ignavus hic sum: patris haud iram fero.
 Ac primo tentat Sasimis me figere.
 Quod cum negarem pertinax, cursum alterum
 Tenet, rogatque, sede ne maneam infima,
 Sed collaborem (namque erat gravis admodum
 Ætate), pondus et levem promptus suum:
 Manusque tendit, ac meam barbam simul

B Capessit, ad me vocibusque his utitur:
 « O chare fili, te pater simplex rogat,
 Senex vigentem, dominus et famulum suum.
 Natura nam te, et lex duplex subdit mihi.
 Non posco nummos, non lapides fulgidos,
 Agrosve, mollis quicquid et luxus jubet.
 Cupio te Aroni jungerem, atque Annæ sate,
 Ut præpotenti semper assistas Deo.
 Te, qui dedit, habet; nate, ne spernas patrem.
 Sic solus ille sit tibi facilis Pater;
 Honesta posco: sin minus, pater petit.
 Nondum tot anni sunt tui, quot jam in sacris
 Mihi sunt peracti victimis; da quod peto.
 Da, quæso, corpus alter aut inhunc meum.

515 Ταύτην ὀρίζω τῆς ἀπειθείας δίκην.
 Ἀδὲς τὰς βραχείας ἡμέρας τῶν λειψάνων.
 Τὰ δ' εἰσέπειτα σοὶ φίλως βουλευτέα. »
 Ἐπεὶ δ' ἤκουσα ταῦτα, καὶ ψυχὴ βάρους
 Μικρὸν διέσχεν, ὥσπερ ἥλιος νέφους,
 520 Τί γίγνεται; ποῖ τὸ μᾶ καταστρέφει πάθῃ;
 Ἐνουθέτησ' ἔμαυτὸν, ὡς οὐδὲν βλάβος,
 Ἔως καθέδρας, πατρός ἐκπλήσσει πόθον.
 Οὐ γὰρ καθέξει τοῦτ', ἔφην, ἀκοντά με,
 Ὅν οὔτε κήρυγμα', οὐδ' ὑπόσχεσις κρατεῖ.
 525 Οὕτως ἀνήγαγόν με νικήσας φόβος.
 Ἐπεὶ δ' ὑπεξῆλθον μὲν οἱ γονεῖς βίου,
 Κληρὸν λαχόντες, εἰς δὲ ἔσπευδον πάλαι,
 Ἐγὼ δ' ἐλείφθην, οὐ καλῶς ἐλεύθερος,
 Τῆς μὲν δοθείσης οὐδ' ὄλως Ἐκκλησίας

A 530 Προσηψάμην, οὐδ' ὅσον λατρείαν μίαν
 Θεῷ προσενεγκεῖν, ἢ συνεύξασθαι λαῶν,
 Ἥ χεῖρα θεῖναι κληρικῶν ἐνὶ γέτρῃ·
 Τῆς πατρικῆς δὲ (καὶ γὰρ οὐκ ἀνέισαν,
 Ὅρχοῦντες, ἐμπύπτοντες εὐλαβῶν τινες,
 535 Πολλῶν ἀνάγκων μὴνούοντες ἐξέδους),
 Χρόνον βραχὺν μὲν, ὡς ξένος ἀλλοτρίας,
 Ἔσχον τιν' ἐμμέλειαν, οὐκ ἀνήσομαι·
 Τοῦτ' αὐτὸ φάσκων τοῖς ἐπισκόποις ἀεὶ,
 Αἰτῶν τε δῶρον ἐκ βάθους τῆς καρδίας,
 540 Στήσαι τιν' ἄνδρα τῶν πολλοῖσιν ἐκοπῶν,
 Λέγων ἀληθῶς, ἐν μὲν, ὡς οὐπω τινὰ
 Εἰληφῶς εἶην γνωρίμῃ κηρύγματι·
 Τὸ δεύτερον δ' αὖ, ὡς πάλαι δεδογμένον
 Εἶη, φυγεῖν με καὶ φίλους καὶ πράγματα.

515 Hanc statuo negati obsequii poenam.
 Da paucos dies reliquiis meis.
 Postea, ut lubebit, tibi consules. »
 ✓ Postquam hæc audivi, ac mens mea molestiæ pondus
 Paulatim depulsi, ut sol nubem:
 520 Quid sit? et quem mea mala exitum habent?
 702-703 Mihi ipse persuasi nihil damni futurum mihi,
 Si patris desiderium, cathedræ tenus explerem.
 Non enim id me, aiebam, detinebit invitum,
 Quem nec promulgatio, nec promissio astringit.
 525 Sic me provexit victrix formido.
 Postquam autem e vita excesserunt parentes,
 Hæreditatem sortiti ad quam dudum properabant,
 Ac ego relictus sum, non commode liber,
 Datam quidem mihi ecclesiam nullo prorsus modo
 530 Tetigi, ne ita quidem ut vel unum sacrificium
 Deo offerrem, vel precarer cum populo,
 Vel manum clericorum uni alicui imponerem.
 Quod autem ad paternam (neque enim dimiserunt me,
 Adjurantes, urgentes piorum nonnulli,
 535 Multorum etiam improborum molitiones indicantes),
 Brevi tempore illius, ut hospes alienæ,
 Curam aliquam gessi, non negabo;
 Idque ipsum semper episcopis declarabam,
 Atque hoc beneficium petebam ex intimo corde,
 540 Ut aliquem oppido episcopum præponerent,
 Duo vere asseverans: unum quidem, nondum me ullam
 Ecclesiam accepisse publica prædicatione:
 Alterum autem, jamdudum mihi statutum
 Esse, et amicos et negotia fugere.

525 Ἀνήγαγον. Billius male vertit, *reduxit*; ad-
 erat enim Theologus, quem alloquebatur pater, *bar-*
bam ipsius tenens. Edit. ἀνήγαγον.

530 *Mlar*. Coisl. μόνην, *solam*. Significare vult
 se nunquam ritu solemniori, qualem expetit digni-

tas episcopalis, divinis mysteriis functum fuisse;
 neque enim verisimile est, virum tam pium a cel-
 brando Missæ sacrilicio abstinuisse.

532 *Κληρικῶν*. Vat. κληρικῶ, *clerico*.

537 *Ἐμμέλειαν*. Vat. et Coisl. ἐπιμέλειαν.

METRICA VERSIO.

Hac ipse culpam pervicax poena luas.
 Parvum hocce tempus da mihi, cuius breve est
 Quod restat: ac post, ut lubet, tibi consule. »
 Hæc cum audissem, jamque, sol nubem velut,
 Mens depulisset nonnihil pondus grave,
 Quid sit? meorum et quæ malorum clausula?
 Sic cogitavi, nil mihi hinc damni fore,
 Adusque solum vota si explerem patris.
 Nec enim, inqueiebam, me reluctantem ista res
 Stringet, liget me nulla cum promissio.
 Sic me reduxit obtinens palmam timor.
 Ast ut parentes, ultimo functi die,
 Tenuere sedes expetitas perdiu,
 Liber relictus sumque plane incommode,
 Datam quidem mihi Sasimensem Ecclesiam

PATROL. GR. XXXVII.

B Non attingi, sic ut sacrum nec unicum
 Illic obire, jungerem aut preces meas
 Cum plebe, cuiquam vel manus imponerem:
 Paternæ at ædis (quod pii quidam viri
 Nullum obsecrandi me sibi statuerent modum,
 Turbæ et profanæ nuntiarent exitus),
 Ut hospitem alienæ, brevi me tempore
 Gessisse curam non nego. Quin hoc sacro
 Non desinebam dicere gregi præsuloni;
 Magni hoc ab ipsis muneris poscens loco,
 Episcopum quemdam oppido ut præponerent;
 Illudque vere dicitans, nullam mihi
 Datam esse sedem publico præconio;
 Ac rursus istud, pectori jam olim meo
 Sedisse, amicos linquere et negotia.

54

545 Ὡς δ' οὐκ ἐπειθον, τοὺς μὲν ἐκ πολλοῦ πόθου
 Κρατεῖν θέλοντας, τοὺς δ' ἰσως ὑπέφρονας,
 Πρῶτον μὲν ἦλθον εἰς Σαλευκίαν φυγὰς,
 Τὸν παρθενῶνα τῆς αἰδίου κόρης
 Θείκλας. Τάχ' ἂν πεισθεῖν ἄλλ' οὕτω, λέγων,
 550 Χρόνῳ καμόντες ἡνίας δοῦναι τι·
 Καί μοι διῆλθεν οὐ βραχὺς τῆδε χρόνος.
 Ἐπεὶ δ' ἐπιστάς τοῖς ἐμοῖς ἀΐθις κακοῖς,
 Ὡν μὲν ἐνόμιζον εὔρον οὐδὲ ἐν καλῶν,
 Ὡν δ' ἐκπεφύγτων πραγμάτων, πολὺ στίφος,
 555 Ἵπερφανέντων ὡσπερ ἐκ προθεσμίας.
 Ἐνταῦθα δὴ μοι τοῦ λόγου τὸ σύντονον
 Ἐρῶ δ', ἃ λέξω, καί περ εὖ ἐγνωκόσιν,
 Ἴν' ἡμᾶς οὐκ ἔχοντες, ἀλλὰ τὴν λόγον
 Ἐχῆτε τοῦτον, τῆς ἀνίας φάρμακον,

560 Ἐχθροῖς βνείδος, μαρτυρίαν δὲ τοῖς φίλοις
 Ὡν ἡδικήμεθ' οὐδὲν ἡδικηκότας.
 Δύω μὲν οὐ δέδωκεν ἡλίους φύσις,
 Διττάς δὲ Ῥώμας, τῆς ἄλλης οἰκουμένης
 Λαμπτήρας, ἀρχαίῳ τε καὶ νέον κρέτος,
 565 Τόσον διαφέροντας ἀλλήλων, ὅσον
 Τὴν μὲν προλάμπειν ἡλίου, τὴν δ' ἐσπέρας
 Κάλλαι δὲ κάλλος ἀντανίσχειν συζύγως.
 Τούτων δὲ πίστις, ἣ μὲν ἦν ἐκ πλεονος.
 Καὶ νῦν ἔτ' ἔστιν εὐδρομος, τὴν ἐσπέραν
 570 Πᾶσαν δέουσα τῷ σωτηρίῳ λόγῳ.
 Καθὼς δίκαιον τὴν πρόεδρον τῶν ἄλων,
 Ὅλην αἰδούσαν τὴν Θεοῦ συμφωνίαν·
 Ἡ δ' ἦν τοπρόσθεν ὀρθόπους, νῦν δ' οὐκέτι
 (Ταύτην λέγω δὴ τὴν ἐμὴν, εἴτ' οὐκ ἐμὴν),

545 Sed cum non persuaderem, eo quod aliqui magno studio moti
 Tenerere me vellent, alii forte fastidiosi essent,
 Primum quidem Seleuciam veni fugitivus,
 In monasterium inclytæ virginis
 Theclæ. Sic forsân, aiebam, ab eis impetrabitur
 550 Tempore lassatis, ut gubernacula alicui tradant :
 Atque illic non paruum traduxi temporis.
 Sed postquam in mea rursus incurri mala,
 Bonorum, quæ speraveram, nullum prorsus inveni,
 Negotiorum autem, quæ effugeram, agmen ingens,
 555 Velut ex composito supervenit.
 Erit hic mihi contentior oratio.
 Dicam autem, quæ dicturus sum, etsi probe scientibus,
 Ut, qui me non habetis, saltem hoc carmen
 Habeatis molestiæ remedium,
 560 Inimicis opprobrium, amicis testimonium
 704-705 Injuriarum, quas passus sum, quamvis nullam fecerim.
 Duos quidem natura non dedit soles,
 Duas at Romas, totius terrarum orbis
 Lumina, antiquam potestatem et novam,
 565 Tantum inter sese differentes, quantum
 Illa quidem Orienti præluceat, hæc autem Occidenti.
 At pulchritudo pulchritudinem paribus ponderibus æquat.
 Quod spectat ad illorum fidem, vetus quidem jamdudum,
 Atque etiam nunc recte currit, Occidentem
 570 Totum devinciens salutari doctrina,
 Quemadmodum par est, ut quæ universis præsidet,
 Totam colat Dei concordiam :
 Nova autem antea stabat rectis pedibus, non vero nequaquam
 (Illam dico meam, quæ nunc non mea),

553 *Ὀδοῦ ἔρ.* Ita edit., et quidem ita legendum
 metri causa. Benedictini male οὐδ' ἔν. (CAILLAU).

572 *Συμφωνίαν.* Vult Gregorius Occidentales
 propterea quod integram Trinitatis fidem servarent,
 ac tres personas pari honore ac cultu prosequerentur,
 idcirco divino beneficio hoc quoque con-

secutos, ut summa pace ac concordia fruerentur.
 Sic enim contrario modo in orat. ad Arianos et
 barbaris Thraciam vastantibus, Deo ita injuriis
 Trinitati illatas ulciscente, loquens ait : οὐδ' ἡ Τρι-
 λυομένη συνέστηκεν, quos *Trinitas soluta conjuncta*.
 Vide tom. I, pag. 604, n. 2.

METRICA VERSIO.

Cum non moverent hæc eos, vel quod mei
 Amor hos teneret, vel quod hos fastus gravis,
 Primum fuga me confero Seleuciam,
 Ubi virgo Thecla sanum habet celebre admodum :
 Sic forte, dicens, temporis fessi mora,
 Tradent habenas cuiquam. Hoc sperans fore,
 Illic peregi tempus haud sane breve.
 Reversus ast ut rursus ad clades meas,
 Nil repperi horum, sinxerat quæ mens mihi,
 Fugisse sed quæ me putabam, hæc agmine
 Oborta magno comperi negotia.
 Hic sermo noster nunc erit contentior :
 Atque ad scientes proferam hæc, ut qui modo
 Nobis caretis, hoc tamen carmen meum
 Habeatis ipsi, quod levet molestias,

B Infamet hostes, prædicet charis mihi
 Sim quanta passus, neminem cum læserim.
 Natura binos baud quidem soles dedit :
 Dedit ipsa binas attamen, mundi faces,
 Romas, vetustam scilicet Romam, ac novam :
 Hoc discrepantes invicem, quod, qua cadit
 Sol, illa fulget, fulget hæc qua se exærit.
 Par utriusque pulchritudo, par decus.
 Fides vetustæ recta erat jam antiquitus,
 Et recta perstat nunc item, nexu pio.
 Quodcumque labens sol videt, devinciens :
 Ut universi præsidem mundi decet,
 Totam colit quæ Numinis concordiam ;
 Nova vero quondam (de mea, jam non mea,
 Nunc sermo nobis) rectipes erat in fide,

575 Ἄλλ' ἐν βυθοῖς ἔκειτο τῆς ἀπωλείας.
Ἐξ οὗ τὸ κοῦφον ἄστου καὶ πλήρες κακῶν
Πάντων Ἀλεξάνδρεια, θερμότης ἄνους,
'Ἐπεμψ' Ἄρειον τὸ βδέλυγμ' ἔρημίας,
'Ὅς πρῶτος εἶπεν· « Ἡ Τριάς οὐ σεπτέα, »
580 Ὅρους δ' ἔθηκεν ἀξίας φύσει μῆτ',
Τεμῶν ἀνίσως τὴν ἀμέριστον οὐσίαν,
'Ἐως κατεμήθημεν εἰς πολλὰς ὁδοὺς.
'Ὅμως δὲ καίπερ ἀθλιωτάτη πόλις
Ὀψῶς ἔχουσα, καὶ τὸν ἐκ χρόνου νόμον
585 ('Ἔθος γὰρ ἐγχερόντων εἰς νόμον τελεῖ),
Θανούσά τ' οἰκτρὸν ἐξ ἀπιστίας μόνον,
Εἰς τι μικρὸν ζωτικῆς σπέριος πνοῆς,
Ψυχὰς τελείας τῷ λόγῳ τῆς πίστεως,
Λαὸν βραχὺν μὲν, τῷ Θεῷ δὲ πλείονα,

A 590 Ὅς οὐκ ἀριθμεῖ πλῆθος, ἀλλὰ καρδίας,
Πιστὸν φύτευμα, κλῆμα τιμιώτατον·
Τούτοις (ἐδόξαμεν γὰρ ἐν Θεῷ τινες
εἶναι βίῳ τε καὶ λόγῳ τῶν γνωρίμων,
καίπερ αἰεὶ ζήσαντες ἀγροικὸν βίον)
595 Ἐπεμψεν ἡμᾶς ἡ χάρις τοῦ Πνεύματος,
Πολλῶν καλούντων ποιμένων καὶ θρεμμάτων
λαοῦ βοηθούς καὶ λόγου συλλήπτους,
'Ὡς ἂν καταφύξαιμεν εὐσεβεῖ ῥοῇ
Ψυχὰς ἀνύδρους καὶ χλοαζούσας ἔτι,
600 Τροφῇ τ' ἐλαίου συγκραθῆ λύχῳ τῷ φῶς·
Γλώσσαί δὲ λάβροι καὶ πολύστροφοι πλοκαί,
'Ἐξ ὧν τό γ' ἀπλοῦν οἴχεται τῆς πίστεως,
'Ἴστοι τ' ἀράχνης, σαθρὰ θεσμοτήρια,
τὰ κοῦφα συνδέοντες, ἰσχυροὺς γέλωτι,

575 Sed in profundo jacebat perditionis,
Ex quo levis civitas, et malis referta
Omnibus Alexandria, fervor insanus,
Emisit Arium abominationem desolationis,
Qui primus dixit: « Trinitas non colenda, »
580 Gradusque dignitatis posuit naturæ uni,
Secans inæqualiter essentiam quæ scindi non potest,
Unde discissi in plures vias sumus.
Sed tamen quamvis miserrima civitas
Ita se haberet, longi temporis lege
585 (Mos enim inveteratus pro lege censetur),
In luctuosam ex incredulitate mortem lapsa,
Habebat exiguum aliquid vitalis spirationis semen,
Animas doctrina fidei integras,
Populum pusillum quidem, sed majore apud Deum numero,
590 Qui non numerat multitudinem, sed corda,
Fidelem plantationem, palmitem maximi pretii.
Ad hos (videbamur enim in Deo
Et vita et doctrina conspicui,
Quamvis semper vitam agrestem duxissemus),
595 Ad hos, inquam, gratia Spiritus, multis advocantibus
Et pastoribus, et ovibus, nos misit
Populi adjutores et doctrinæ defensores,
Ut refrigeraremus pio fluente
706-707 Animas siti arentes, et aliquid adhuc habentes viriditatis,
600 Ac olei nutrimento lumen in lucerna coalesceret;
Atque ut linguæ procaces et tortuosæ tricae,
Ex quibus fidei simplicitas evanescit,
Telæ aranearum, carceres putridi,
Levibus vinculum, fortibus risus,

577 *Θερμότης ἄνους. Dementi furore fervida.*
580 *Ὅρους δ' ἔθηκεν ἀξίας. Fœdissimo errore
labitur Leuvenclaus qui versum hunc sic reddit:
Eam unius naturæ inclusit finibus; non errasset
certe Arius si docuisset Trinitatem unius esse na-
turæ.*

583 *Ὅμως δέ. Ita Vat. Edit. δμως γε.*
586 *Μόρον. Mendose edit. μόνρον.*
591 *Κλῆμα. Ita Coisl. Edit. minus bene λεῖμμα,
reliquias.*
594 *Καίπερ. Ita habet Vaticanus codex, Editi
autem male καὶ πως.*

METRICA VERSIO.

At non item post, mersa sed letho gravi:
Ex quo laborans urbs Alexandri nota
Levitatis, omni criminum genere obruta.
Sine mente fervens, Arium infandum tulit.
Primus colendam Trinitatem qui negans,
Gradus honoris ausus est præscribere
Substantiæ uni, simplicem haud æque secans,
Donec vias in plurimas secti sumus.
Sed misera quamvis civitas ob hunc statum,
Habensque legem temporis beneficio
(Nam mos vetustus obtinet legis locum),
Per hæresimque mortua infelicer,
Adhuc habebat seminis quiddam tamen
Vitalis, hoc est integras mentes fide,
Paucas quidem illas numero, at ingentes Deo,

B Mentis recenset qui pias, non agmina,
Plantas fideles, reliquias summi pretii.
Ad hos (quod esse crederemur in Deo,
Sermone, vita et, nobiles, quamvis fere
Semper secuti rusticum vitæ genus)
Me misit almus Spiritus vocantibus
De plebe multis, atque item pastoribus:
Plebem ut juvarem, pro fide arma sumerem,
Piis fluentis aridas mentes siti,
Adhucque virides prinulum, perfunderem,
Oleique pastu lychnus ut lumen suum
Servaret, atque perfidæ linguæ, vafri
Nexusque, per quos disperit simplex fides,
Aranæque fila, carcer hæccidus,
Quæ levia stringunt, fortibus risum moueri,

605 Ἐραστοῖν ἢ λυθεῖν ἐν στερήροις λόγοις,
Οἱ τ' ἐμπεσόντες ἐκφύγοιεν τοὺς βρόχους.

Ὅτω μὲν ἦλλον οὐχ ἔκων, ἀλλ' ἀνδράσι
Ἐλατεῖς βίαιοις, ὡς λόγου συνήγορος.
Καὶ γὰρ τις ἐθρυλλεῖτο καὶ συνήλυσεν
610 Ἐπισκόπων, νέηλυν αἵρεσιν, λόγον
Ἐπεισαγόντων ταῖς φιλίαις Ἐκκλησίαις,
Ὅς τὴν πρὸς ἡμᾶς τοῦ Θεοῦ Λόγου κράσιν,
Ἦν οὐ τραπεῖς ἐδέξατο, ἀνθρωπων λαβῶν
Ἐμψυχον, ἔνουν, ἐμπαθῆ τὰ σώματος,
615 Ἄδᾶμ ἔλον τὸν πρόσθε, πλὴν ἁμαρτίας,
Ταύτην τεμῶν, ἔνουν τιν' εἰσάγει Θεόν,
Ὅσπερ δεδοικῶς μὴ Θεῷ μάχηθ' ὁ νοῦς
(Ὅτω γὰρ ἂν δεῖσαιμι καὶ σαρκὸς φύσιν,

A Μᾶλλον γὰρ αὕτη καὶ Θεοῦ πορρωτάτω).

620 Ἦ τῶν μὲν ἄλλων δεομένων σωτηρίας,
Τὴν νοῦν δ' ὀλέσθαι παντελῶς δεδοικῶς,
Ὅς δὴ μάλιστα τῷ Θεῷ μου σωστός,
Ὅς καὶ μάλιστα ὄλισθεν ἐν πρώτῳ κλίματι.
Νῶ γὰρ δέδεκτο καὶ παρεῖθε τὸν νόμον.
625 Ὅ δ' ἦν τὸ παρεῖδον, τοῦτο καὶ προαλήψην.
Μὴ τοίνυν ἡμισύν με σωζέτω Λόγος,
Ὅλον παθόντα, μὴδ' ἀτιμάσθω Θεός,
Ὅς οὐχ ἔλον λαβῶν με, πλὴν πηλὸν μόνον,
Ψυχὴν ἔνουν τε καὶ ἀλόγου ζώου τινός,
630 Ὅ καὶ σώσεται δηλαδὴ τῷ σῶ λόγῳ.
Καὶ ληξάτω τοιαῦτα πᾶς τις εὐσεβῶν.
ἴσον τι γὰρ πταίουσιν εἰς ἐναντίας

605 Disrumperentur, aut solverentur solidis sermonibus,
Et qui in laqueos inciderant, evaderent.

Sic veni, non libens, sed ab hominibus
Vim inferentibus subductus, ut fidem defenderem.
Nam et rumores spargebantur de conventu quodam
610 Episcoporum, novam hæresim
Inducentium in amicos Ecclesias, nempe doctrinam
Quæ hanc nobiscum Dei Verbi permistionem
Quam minime mutatum suscepit, hominem assumens
Animatum, mente præditum, patientem ea quæ sunt corporis,
615 Totum priorem Adam, excepto peccato,
Hanc secans, Deum quemdam mente carentem inducit,
Quasi metuat, ne mens cum Deo pugnet
(Sic etiam carnis natura metum mihi offerret,
Nam ipsa magis a Deo et longissime remota est);
620 Aut quasi cæteris indigentibus salute,
Statutum sit mentem omnino perire,
Quam præcipue a Deo meo per est servari,
Ut quæ præcipue in primi hominis natura lapsa sit;
Mente enim accepit et contempsit legem.
625 Quod autem contempsit, id et assumi debuit.
Ne sic igitur dimidium servet Deus,
Qui totus læsus sum, nec dedecore afficiatur Deus,
Quasi non totum me assumpsit, sed lutum tantummodo,
Animam rationis expertem, animam bruti cujusdam animalis,
630 Quod quidem ex tua doctrina ipsum quoque servatum est.
Talia desinat, quisquis pietatem colit:
Idem enim contrario errore peccant,

607 Ἀνδράσι. Nos homines quos sibi vim attulisse scribit, non alios esse arbitramur, quam Basilium, Eustathium, etc.

610 Λόγον. Ita legitimus, et hic locus qui valde obscurus erat, planus fit. Edit. λόγον.

618 Ὅτω γὰρ. Quasi vero hoc non sit metuedum magis in carne, quæ a Deo longissime distat: vel quasi salute cæteris indigentibus, mentem funditus perire decretum sit. Idem argumentum tractat epist. ci et seq. ad Cledonium, pag. 83 et 93, alias orat. LI et LII.

620 Δεομένων. Ita Coisl. Edit. male δεομένων. Nam deficit metrum, nisi duæ primæ voces hujus

syllabæ breves sint ad consociandum cum præcedenti dactylo. Male Benedictini supponunt du primas syllabas in diphthongum esse coæquantibus, cum dactylus admittatur legitime in tertio pede. (CAILLAU).

621 Νοῦν. Ita legitimus. Edit. male νῦν, cum.

624 Νῶ γὰρ. Val. et Coisl. ὦ γὰρ, hæc enim.

625 Ὅ δ' ἦν τὸ παρεῖδον. Ita legendum, si nec et generi consulatur.

626 Ἦμισύν. Sic Coisl. Edit. ἡμισύη.

628 Πλὴν πηλόν. Coisl. πηλὸν δέ.

630 Ὅ. Quod, nempe λόγον ζώων.

631 Πᾶς τις εὐσεβῶν. Coisl. εὐσεβῶν ἀπας.

METRICA VERSIO.

Dirumperentur vocibus firmissimis,
Lapsisque liber exitus sese daret.

Sic sum profectus, sponte non certe mea,
Verum coactus, ut fidem defenderem.
Nam rumor etiam sparserat, synodum fore
Episcoporum, qui novum introducerent
Falsumque dogma, cujus auctor pestilens,
Cum carne nostra copulam Verbi Dei
(Quam cepit, idem permanens, cum factus est
Homo, mente constans, et animo, atque corpore
Patibilis, Adamus, crimine excepto, integer),
Secans, carentem mente confingit Deum,
Velut extimescens, cum Deo ne mens gerat
Rixas (timenda sed pari fuerit modo

B Caro. Namque distat a Deo multo magis);
Aut quasi statutum sit Deo, ut cum cæteris
Egeant salute, funditus pereat tamen
Mens, quæ salutis indiget præ cæteris.
Primus parens nam lapsus est hac maxime,
Temnendo legem, mente quam susceperat.
Assumi at istud debuit, quod tempserat.
Non inchoate servet ergo me Deus,
Omnino læsum: dedecus ne contrahat,
Ut qui integrum haud me, sed lutum modo sumptum
(Animam carentem mente, brutis et parem)
Quod et salute dogma si verum est tuum,
Donarit. Absint a piis isthæc procul:
Errone quippe labitur non dispari,

Τοὺς εἰσάγουσιν ἀσκόπως τοὺς δύο,
 Τὸν ἐκ θεοῦ τε καὶ τὸν ἐκ τῆς Παρθένου ·
 635 Ὅτι τὴν κάτω τέμνοντες εὐαρμοσίαν,
 Οἱ μὲν ἔχοντες, οἱ δὲ διπλοῦντες κακῶς.
 Εἰ γὰρ δύο, δέδοικα μὴ ἐν τῶν δύο,
 Ἥ προσκυνῶμεν ἀνθ' ἐνὸς δύο θεοῦς,
 Ἥ τοῦτο μὴ πάθωμεν εὐλαβοῦμενοι,
 640 Πέμπωμεν ἔξω τοῦ Θεοῦ τὸ σύνθετον.
 Ἄν μὲν γὰρ ἡ σὰρξ, οὐδὲν ἂν πάθοι Θεός.
 Θεοῦ δ' ὄλου μετέσχεν ἀνθρώπου φύσις,
 Οὐχ ὡς προφήτης, ἢ τις ἄλλος ἐνθῆων,
 Ὅς οὐ Θεοῦ μετέσχε, τῶν Θεοῦ δέ γε ·
 645 Ἄλλ' οὐσιωθεὶς, ὡσπερ αὐγαὶς ἥλιος.
 Οὔτοι μὲν οὖν ἔρροισιν ἐκ μέσου λόγου,
 Εἰ μὴ εἰδοίεν, ὡς ἐν, ἀνθρώπων Θεόν,

A Τὸν προσλαβόντα σὺν γε τῷ προσλήμματι,
 Τὸν ἄχρονόν τε καὶ τὸ συμμιγῆς χρόνῳ,
 650 Τὸν ἐκ μόνου Πατρός τε καὶ μητρὸς μόνης
 Δύω φύσεις εἰς Χριστὸν ἐλθούσας ἕνα.
 Τὰ δ' ἡμέτερα πῶς τιν' ἔσχε τὸν τρόπον;
 Πολλοὺς συνηνέχθημεν ἐλθόντες κακοῖς.
 Πρῶτον μὲν ἐξέλεσε καθ' ἡμῶν ἡ πόλις,
 655 Ὅς εἰσαγόντων ἀνθ' ἐνὸς πλειους θεοῦς.
 Θαυμαστὸν οὐδέν· ἦσαν οὕτως ἡγμένοι,
 Ὅσ' ἀγνοεῖν παντάπασιν εὐσεβῆ λόγον,
 Πῶς ἡ Μονὰς τριάξ' ἐθ', ἡ Τριάς πάλιν
 Ἐνίξ' ἐτ', ἀμφοῖν ἐνθέως νοουμένη.
 660 Καὶ πρὸς γε τοῖς πάσχουσι δῆμος ἔλκεται.
 Ὅς τῷ τότε σφῶν προστάτῃ καὶ ποιμένι
 Οἴκτον λαβόντι, τοῦ πάθους ὑπέρμαχον,

Ac qui duos inconsiderate filios inducunt,
 Alterum ex Deo, alterum ex Virgine :
 635 Utrique peractam in terris præclaram conjunctionem secant,
 Hi quidem detrahentes, isti autem prave duplicantes.
 708-709 Nam si duo, vereor ex duobus alterutrum,
 Ne duos pro uno adoremus deos,
 Aut si cavemus ne in hoc erratum incidamus,
 640 Removeamus a Deo id quod compositum est.
 Nam quæ carni accidunt, nihil eorum patitur Deus.
 Dei autem totius particeps facta hominis natura,
 Non ut vir propheta, aut aliquis alius a Deo afflatus.
 Qui non Dei, sed eorum quæ Dei sunt, particeps fuit,
 645 Sed (deitate) substantialiter imbuta est, ut sol radiis.
 Hi igitur facessant e medio sermone,
 Si non, ut unum, colant hominem Deum,
 Eum qui assumpsit, et quod assumptum est,
 Eum qui tempore caret, et quod cum tempore commistum est,
 650 Eum, qui ex solo Patre et ex sola matre,
 Duas naturas in unum Christum coeuntes.
 Mæx autem res quomodo se habuerunt?
 Postquam adventi, in multa incidi mala.
 Primum quidem efferbuit contra me civitas,
 655 Quasi inducerem pro uno, multos deos.
 Nihil mirum : sic enim edocti erant,
 Ut ignorarent omnino piam doctrinam,
 Quomodo Unitas trina sit, et Trinitas rursum
 Una : in utroque, ut Deo convenit, intellecta.
 660 Ac iis quidem, quibus male est, populus favet,
 Ut tunc suo præsidii et pastori
 Misericordiam experienti ultricem eorum, quæ patiebatur,

635 Τὴν κάτω τέμνοντες εὐαρμοσίαν. Subjectæ qui naturæ et inferioris concinnitatem secant.

637 Εἰ γὰρ. Coisl. ἡ γὰρ.

640 Σύνθετον. Quod est compositum, nempe Christum, qui Deus et homo est. Ipse quippe est, qui a Divinitate non est arcendus, in quo inhabitat omnis plenitudo Divinitatis corporaliter. Coloss. 11, 9. Non

bene Billius vertit, *partibus quod non caret* : neque enim in Christo deitas partis habet rationem, quæ sonat quid imperfectum.

652 Ἡμέτερα. Ita Coisl. Edit. minus bene, ἡμυδαπά.

662 Λαβόντι. Ita Coisl. Edit. male λαβόντες.

METRICA VERSIO.

Concinnitatem hanc inferam quisquis secat,
 Inducit ut qui filios stulte duos,
 Quorum Dei sit unus, alter Virginis ;
 Ubradit ille, duplicat contra hic male.
 Jam si duo sunt, vereor ex his alterum,
 Ne vel colamus unius Numen loco
 Duplex : vel, istud dum fugimus, ipsi a Deo
 Procul arceamus partibus quod non caret.
 Quæ namque carni, non Deo summo accidunt.
 Quæ humana porro particeps facta est Dei
 Natura prorsus, non velut vir quispiam
 Inunctus, Dei non particeps, rerum at Dei :
 Imbuta verum, sol velut radiis suis.
 Neant at isti protinus pestem in malam,
 Numinem Deum ni sic colant, ut rem unicam,

B Numenque sumens, quodque sumptum a Numine :
 Ni sempiternum, tempori et quod subjacet :
 Ni Patre solo, Virgine et sola satum.
 Natura quippe coit in Christo duplex.
 At qui mearum tunc fuit rerum status?
 Ingressus urbem plurimis factor malis.
 Exarsit in me tota primum civitas,
 Multos perinde ac si deus inducerem.
 Mirum nec est hoc ; instituti sic erant,
 Ignota prorsus ut quibus fides pia
 Esset, modoque trina quonam est Unitas,
 Atque una rursum Trinitas : si quidem pie
 Intelligentur hæc duo ; plebsque insuper
 Læsis favere suevit, ut tum prasuli
 Suo, vicem ejus graviter infaustam ferens :

Ἀήμις θοσούτος καὶ φρονήματος πλέως,
 *Ὁ μὴ νεῖξιν πάντ' ἰσχυατος προσῆν ψόγος.
 665 Λίθους παρήσω τὴν ἐμὴν πανδαισίαν,
 *Ὅν ἐν τι μέφοιμ'· οὐ γὰρ ἦσαν εὐστοχοί,
 Τούτων τυχόντες, ὧν τυχεῖν κενὸς φόβος.
 *Ἐπειθ' ὀπάρχοις, ὡς φονεὺς, εἰσηγόμεν,
 Βλέπουσιν ὄψηλόν τι καὶ μετάρσιον,
 670 Οἷς εἰς νόμος τὸν δῆμον ἄλων ἔχειν,
 *Ὁ δεινὸν οὐδὲν πάποτε' οὐδ' εἰργασμένος.
 Οὐδ' ἐννόησας, ὡς μαθητῆς τοῦ Λόγου.
 Καὶ μοι παρέστη τοῦ λόγου συνήγορος
 Χριστὸς βοηθῶν τῷ συνηγόρῳ λόγῳ,
 675 *Ὁς καὶ λεόντων οὐδὲν ἐκσώζειν ἔξνούς,
 Καὶ πῦρ δροσίζειν εἰς ἀναψυχὴν νέων,

Populus tantus et animi plenus,
 Cui non omnia vincere extremum foret dedecus.
 665 Lapidem omittam delicias meas,
 De quibus id unum queror, quod non recte collimaverint,
 Ea ferientes, quæ ferire inanis est cædes.
 Tandem præfectis sistor, ut homicida,
 Alto et sublato supercilio intuentibus,
 670 Quibus una lex est populum habere propitium :
 His sistor, qui nihil unquam noxii feceram,
 Nec cogitaveram, utpote Evangelii discipulus.
 At mihi astitit doctrinæ defensor
 Christus, opem ferens sermoni illius causam agentis,
 675 Qui novit etiam a leonibus salvos facere peregrinos,
 Et ignem in rorem vertere ad refrigerationem juvenum,
 710-711 Ac cetera efficere sanctorum oratorum.
 Is mihi decus addidit in iudicio extraneo.
 Deinde vehemens meorum intumescit livor,
 680 Ad Paulum trahentium me et ad quemdam Apollo,
 Qui nec carnem unquam pro nobis susceperunt,
 Nec sanguinem fuderunt pretiosæ passionis.
 Ab his nomen nobis adhæret, non ab eo qui salvos facit ?
 Ab his exagitantur et concutiuntur omnia,
 685 Quasi Ecclesia in aliis rebus prosperum cursum teneret.
 Quomodo autem, aut navis, aut urbs, aut exercitus,
 Aut chori cælus, aut domus amica
 Consistat, si quod lædit, uberius sit quam quod conservat ?
 Hoc igitur tunc patiebatur Christi populus.
 690 Nam antequam firmaretur et libertatem assequeretur,

675 *Ἐτρος*. Ita Coisl. Edit. male *ἔτνος*.
 679 *Τῶν ἐμῶν*. Quos hic suos appellat Gregorius, hi profecto secernendi sunt ab Arianis, a quibus et lapidibus petitus et ad tribunal fuerat raptus. Horum alii videntur fervidi fuisse Catholici, alii ambigui, rerumque suarum, quam fidei studiosiores. Primi Paulino vel Meletio addicti erant, ac eo nomine extra suspicionem Arianæ perfidiæ. Non enim hoc loco Paulus et Apollo significant, ut opinatus est Billius, *sectarum antesignanos, a quibus hi qui ipsorum erroribus favebant, nomen ducere malebant quam a Christo*. Nunquam suos Gregorius

A Κῆτος δὲ ποιεῖν εὐσεβῶν εὐκτηριον.
 Οὐτός μ' ἐδόξασ' ἐν ξένην κριτηρίῳ.
 *Ἐπειτα δεινὸς τῶν ἐμῶν οἰεῖται φόβος,
 680 Εἰς Παῦλον ἐλκόντων με κ' Ἀπολλῶ τινα,
 Τοὺς μήτε σαρκωθέντας ἤμιν πάποτε,
 Μῆτ' ἐκχέαντας αἷμα τιμίον πάθους.
 *Ἀφ' ὧν καλούμεθ', οὐχὶ τοῦ σασωκέτος ;
 Οἷς συνδονεῖται πάντα καὶ συσσεῖται,
 685 *Ὁς εὐδρομούσης τᾶλλα τῆς Ἐκκλησίας.
 Πῶς δ' ἂν ποτ' ἦ ναὺς, ἢ πόλις, πῶς δ' ἂν στρατὸς,
 *Ἢ καὶ χοροῦ πλήρωμα, πῶς οἶκος φίλος
 Στατῆ, πλέον τὸ βλάπτον, ἢ κρατοῦν ἔχων ;
 Τοῦτ' οὖν ἔπασχε τῆνίχ' ὁ Χριστοῦ λαός.
 690 Πρὶν γὰρ παγγῆναι καὶ τυχεῖν παρρησίας,

Arianos appellasset, ac indecora prorsus et Gregorio indigna eorum, quæ de se Paulus, de Petro et de Apollo dixit, ad hæreticos detestabilis accommodationatio. Nullum autem hac ætate dissidium notum præter Antiochenum, quo tota Ecclesia perturbata fuerit. Catholice autem sentiebant utrique, sive qui Meletio, sive qui Paulino favebant, modo ab Arianis sunt distinguendi, sed etiam a iis, quorum hic Gregorius pingit vitia.
 685 *Ὁς εὐδρομούσης*. Quasi alias *secundæ* Ecclesiæ forent, quasi non essent res nullo momento.

METRICA VERSIO.

Plebs tanta, et animis plena, non in omnibus
 Superare rebus quæ probrum ingens duceret.
 Imbres tacebo saxeos, epulas meas,
 Vanos fuisse quod queror tantummodo,
 Hæc assecutos, assequi quæ nihil juvat,
 Necem nec infert. Post, velut sicarius,
 Vultu superbo præditos ad præsidis,
 Queisque una studio lex erat plebi obsequi,
 Trahor ipse, sceleris qui nihil patraveram,
 Nec cogitaram, discipulum Christi ut decet.
 Ac tum patronus astitit Christus mihi,
 Ferens patroni non piger dictis opem :
 Rabidam leonum qui potest vim frangere,
 Juvenum in favorem reddere ignem roscidum,

Cælum, piorum vertere in sacram domum.
 Hic me ad tribunal insolens clarum facit.
 Post at meorum me premit livor gravis,
 Ad quemdam Apollo me manu trahentium,
 Paulumque, queis nec sumpta sit pro me caro,
 Nec fesus unquam sanguis, a quibus tamen
 Vocamur, ac non a salutis vindice :
 Qui cuncta turbant, cuncta convellunt, quasi
 Alias secundæ res forent Ecclesiæ.
 Qui porro navis, civitas, exercitus,
 Chorusve possit aut domus consistere,
 In qua quod obsit plus inest, quam quod juvet !
 Hoc accidebat tum pio Christi gregi.
 Nam nondum adeptus liberam fiduciam,

Πρὶν ἐκλυθῆναι σπαργάνων τῶν παιδικῶν,
 Ὀπω τελείως τὴν βάσιν ἐρηραιομένος,
 Ἐκόπτετ', ἐρίπτειτο, ἐσπαράσσετο
 Ἐν ὄψει τεκόντων εὐγενῆς τόκος,
 695 Ἄτεκνίαν πεινώσι τὴν ἐμὴν λύκοις·
 Οὐ γὰρ φορητὸν ἄνδρα τὸν πενέστατον,
 Ῥακὸν, κάτω νεύοντα, καὶ δυσειμόνα,
 Γαστρὸς χαλινοῖς, δάκρυσι τετηκῶτα,
 Φόβῳ τε τοῦ μέλλοντος, ὡς δ' ἄλλων κακοῖς,
 700 Οὐδ' εὐφυῶς ἔχοντα τῆς προσέψεως,
 Ζένον, πλανήτην, γῆς σκότῳ κεκρυμμένον,
 Τῶν εὐσθενούντων καὶ καλῶν πλέον φέρειν.
 Σχεδὸν γὰρ αὐτῶν ταῦτά γ' ἔηκούετο·
 Ἐθωπεύομεν, σὺ δ' οὐχί· τιμῶμεν θρόνους,

A 705 Σὺ δ' εὐλάθειαν· ἀρτύσεις ἡμῖν φίλαι,
 Σοὶ δ' εὐτέλεια, καὶ τροφῆς ἔσθων ἄλας,
 Τῆς ὄφρυώδους ἀλμυρῶν καταπτύεις.
 Δουλεύομεν καιροῖς τε καὶ λαῶν πόθοις,
 Ἄει διδόντες τῷ πνέοντι τὸ σκάφος,
 710 Χαμαιλέοντων καὶ τρόπον πολυπόδων
 Πολλὰς τιθέντες τοῖς λόγοις αἰεὶ χροάς.
 Ἄκμων σὺ δ' ἦς ἀνήλατος, τῆς ὄφρυός!
 Ὅσπερ μίᾳ γε πίστεως οὐσης αἰεὶ,
 Στενοῖς τὸ δόγμα τῆς ἀληθείας σφῶδρα,
 715 Σκαιὸν βαδίζων πάντοτε λόγου τρίβον.
 Πόθεν δέ σοι, βέλτεστε, καὶ γλώσση λάλη
 Τὸν λαὸν ἔλκειν, τοὺς δὲ βάλλειν εὐστόχως
 Κακῶς φρονούντας ἐν πολυσχιδεῖ πλάνῃ,

Antequam solveretur infantiae fasciis,
 Nondum perfecte gressibus innixus,
 Tundebatur, raptabatur, discerpebatur,
 In oculis parentum generosa proles,
 695 Ab esurientibus in meam orbitatem lupis;
 Neque enim tolerabile esse putabant hominem pauperrimum,
 Rugosum, ad terram vergentem, veste villi,
 Ventris frenis, lacrymis tabescentem,
 Metuque futuri, ut et aliorum malis,
 700 Ac ne eleganti quidem vultu praeditum,
 Hospitem, errabundum, terrae tenebris abditum,
 Plus honorari quam fortes et pulchros.

Propemodum enim ex eis haec audiebam:
 Ἐ Adulamur, tu vero nequaquam: thronos colimus,
 705 Tu vero pietatem: nobis grata sunt condimenta,
 Tibi vero frugalitas: et dum delicato sale vielitas,
 Superbarum deliciarum salsuginem despuiis.
 Servimus temporibus et populorum desideriiis,
 Semper ratem obijcientes vento afflanti,
 710 Chamæleonum instar et polypodium,
 Varios illinentes sermonibus semper colores.
 Tu vero incus nobis es indomita, o supercilium!
 712-713 Quasi una sit semper fides,
 Valde in arctum cogis veritatis doctrinam,
 715 Stolidi Scripturae semper incedens via.
 Unde autem et nunc tibi, vlr optime, ut lingua procaci
 Populo trahas, et eos recta ferias
 Qui prave sentiunt in sectis disparibus,

695 Ἄτεκνίαν πεινώσι. A cupidis nostrae orbitatis lupis.

699 Ἄλλων. Ita Coisl. Edit. male ἄλλοις.

700 Ἐφρυῶς. Ita Coisl. Male edit. ἐμφυῶς.

701 Ἐπὶ σκότῳ κεκρυμμένον. Obscura ortum patria.

706 Καὶ τροφῆς ἔσθων ἄλας. Toll. legendum putat, καὶ τροφῆ ἔσθων ἄλας. Vide Carm. seq., not. in vers. 56.

709 Ἄει διδόντες. Ut quisque ventus flat, ad eum fidei nostrae navim obvertimus. Si Ariani rerum po-

tiuntur, Ariani sumus: si Macedoniani, ad eorum partes nos ipsi confugimus.

712 Ἄκμων σὺ δ' ἦς ἀνήλατος. Edit. ad marg. σὺ δ' ἡμῖν ἄκμων ἀνήλατος, sed male, quia metrum deficeret.

715 Πάντοτε. Ita Coisl. Edit. male πάντα τοῦ. Omnia ad Scripturae sacrae auctoritatem exigi volebat Gregorius. Concionatorum autem, qui populo adulabantur, praecipuas humanae rationi partes dabant.

718 Ἐν πολυσχιδεῖ πλάνῃ. Errore multiplici.

METRICA VERSIO.

Nondum solutus fasciis puerilibus,
 Firmisque terram gressibus nondum premens,
 Raptatur, atque tunditur, discerpitur
 Parentum ob ora nobilis partus lupis,
 Mæx orbitatis fervida exustus siti.
 Nec enim ferebant pauperem plane virum,
 Rugis aratum, visibus fixis humi,
 Vilique veste, tabidum fletu et fame,
 Metu et futuri, cæterisque etiam malis,
 Nec eleganti praeditum vultu, hospitem,
 Vagumque, tenebris horridis terræ abditum,
 Plus, quam decoros, ferre, quam fortes viros.
 Ab his fluebat sermo nam talis fere:
 Ἐ Blandimur, haud tu; nos thronos colimus, piam

B Tu sanctitatem. Nos juvant dulces cibi:
 Te victus asper. Victitas et dum sale,
 Luxus superbi despicias salsuginem.
 Servimus ipsi tempori et cupidini
 Plebis, ratemque prospéro vento damus,
 Chamæleonis instar ac polypodis,
 Varios colores indimus sermonibus.
 Tu fortis incus, o gravem debeat semper fides
 Tanquam una tantum debeat semper fides
 Vigere, fidei regulas strictæ premis,
 Stolide per omnes semitas verbi ambulans.
 Quid quod loquacis pertrahis linguæ sono
 Plebem? quod illos, impie qui sentiunt,
 Varieque aberrant, impetis jam dextere,

Ἀπλοῦν τιν' ὄντα τοῖς φίλοις, καὶ τοῖς ξένοις,
 720 Τοῖς μὲν λίθον μάγνητα, τοῖς δὲ σφενδόνην ;
 Ταῦτ' εἰ μὲν οὐκ ἔσθ', ὥσπερ οὐκ ἔστι, κακὰ,
 Τί δυσχεραίνεις, ὡς τι πάσων ἔκτοπον ;
 Εἰ δ' ἔστι, καὶ σοι τοῦτο φαίνεται μόνω,
 Κρίνον δικαίως, ὡς Θεοῦ παραστάτης,
 725 Χαίτε με τὸν πταίοντα · τὸν λαὸν δ' ἔα,
 Ὃς οὐδὲν ἠδίκηκεν ἢ στέργων ἐμὲ,
 Ἥττημένος τε τῶν ἐμῶν διδαγμάτων.
 Τὰ πρῶτα μὲν δὴ καὶ φέρειν οἶός τε ἦν.
 Εἰ γὰρ με καὶ τὸ καινὸν ἐπτόει βραχὺ,
 730 Ὃς ἀθρόως τις ὦν ἐμπεισῶν φόφος,
 Ἥ τοῖς ἀπείροις ἀστραπῆς αὐγῆς τάχος ·
 Ἄλλ' ἦν ἔτ' ἀπλήξ, καὶ φέρειν πάντα σθένων,
 Ἥ τ' ἑλίπς ὅσα πραγμάτων ἐλευθέρων,

Α· Τοῦ μὴ πάλιν μοι ταυτὸ συμπεσεῖν πάθος,
 735 Ἐπειθε βῆλον διαφέρειν τὴν συμφορὰν·
 Ἄ δ' ἦλθεν ἡμῖν αἴθις ἐκ τούτων κακὰ,
 Ὡ πῶς ἂν ἐκφράσαιμι τοὺς ἐμοὺς πόνους ;
 Ὡ τῶν κακῶν ποριστὰ, δαίμον βάσκανε,
 Πῶς ἴσχυσας τοσοῦτον ἐκπλήξαι κακόν ;
 740 Οὐχ αἰμά μ', οὐδὲ βάτραχος, οὐ σκνιπῶν νέφος,
 Οὐδὲ κυνόμυια, ὅτε τις κτηνῶν φθορὰ,
 Οὐ φλυκτίς, οὐ χάλαξ', οὐκ ἀκρίς, οὐ σκότος,
 Οὐ πρωτοτόκων ὀλεθρος, ἴσχατον κακῶν,
 Ἐκαμψαν ἡμᾶς (ταῦτα γὰρ τῶν ἀγρίων
 745 Αἰγυπτίων μάστιγες ἐκδοώμεναι),
 Καὶ πρὸς γ' Ἐρυθρᾶς κύμα συγκλείσαν λιῶν.
 Τίς δ' ὦσεν ἡμᾶς ; κουφότης Αἰγυπτίων.
 Ὡς δ' ὦσεν, εἰπεῖν ἄξιον · στήλη γὰρ ἂν

Ita ut duplex sis quodam modo amicis et extraneis,
 720 Illis lapis magnes, istis autem funda ?

Atque hæc quidem si non sunt, ut profecto non sunt, mala,
 Quid moleste fers, quasi absurdi aliquid patiaris ?

Sin mala sunt, idque tibi videtur soli,
 Juste judica, ut minister adstans Deo ;
 725 Me cæde, qui deliqui, populum autem dimitte
 Qui nihil peccavit, nisi quod me diligit,
 Et documentis meis convictus est.

Ac prima quidem ferre poteram ;
 Eisi rei novitas me paululum turbaret,
 730 Veluti subito incidens auribus strepitus,
 Aut inexpertis celeritas fulguris coruscantis :
 Adhuc tamen eram expers vulneris, et ferre omnia valebam,
 Ac spes me liberatum iri, nec unquam
 Fore, ut idem in malum incurrerem,

735 Suadebat ut facilius molestiam perferrem ;
 Quæ vero rursus mihi ex his orta sunt mala,
 Labores meos quomodo enarrem ?

O malorum inventor, dæmon invide,
 Quomodo valuisti tantum adimplere malum ?
 740 Non me sanguis, non ranæ, non culicum nubes,
 Non cynomyia, non pecorum lues,
 Non pustulæ, non grando, non locusta, non tenebræ,
 Non primogenitorum interitus, ultimum malorum,
 Flexerunt me (hæc enim crudelium
 745 Decantata Ægyptiorum exstiterunt flagella),
 Non tandem maris Rubri fluctus, quo populus intercludebatur.

Quid nos igitur in fraudem impulit ? Levitas Ægyptiorum.
 Quomodo autem impulerit, operæ pretium dicere : columna enim

742 Χαλάξ'. Ita Vat. et Coisl. Edit. male χάλαξ',
 sed ad marg. χάλαξ'. Ibid. οὐ σκότος. Ita legitur ;
 male edit. οὐρα, quia metrum deficit. — Sic Benedic-
 tium ; sed metri defectus non legitime resarcitur,
 cum spondæum quartum pedem, iam loco, occu-
 pet. (CAILLAU).

743 Κακῶν. Ita Coisl. Edit. minus bene κακόν.

746 Συγκλείσαν λιῶν. Hæc verba non ad Æ-
 ptios, sed ad Israelitas referenda sunt, qui, ut
 tabat Pharaο, hinc deserto, hinc mari Rubro
 conclusi erant, ut ex ipsius manibus eripi
 modo possent. Innuunt tamen Ægyptios fuisse
 ris ejusdem aquis obrutos.

METRICA VERSIO.

Præbens amicis disparem te atque exteris ?
 Tu quippe funda es hostibus, magnes tuis ;
 Hæc prorsus omni pura sunt si crimine
 Ut sunt, quid inde ringeris, læsus velut ?
 Sin improbanda, solus et censes, probus
 Sis, quæso, judex, astitem ut par est Dei.
 Me plebe missa cæde ; nam populus nihil
 Pecoavit aliud, maximo quam quod mei
 Amore flagrat, et docentem amplectitur.
 Atque ista prima ferre poteram ; nam licet
 Turbaret animum nonnihil novitas rei,
 Tanquam repente verberans aurea sonus,
 Vel subitus oculos fulguris splendor rudes :
 At læsus haud dum cuncta tolerabam tamen :
 Posthacque jam me tale passurum nihil

B Rebus secundis, læta spes mihi pollicens,
 Hanc ferre suasit æquius molem mali.
 At quos deinceps pertuli casus miser,
 Et quos labores, qui queam digne eloqui ?
 Auctor malorum dæmon, ah ! tantum nefas
 Percipere quinam pravitas quiviv tua ?
 Non sanguis, aut ranæ, vel ægmen culicum,
 Muscæ aut caninæ, dira vel pecudum lues,
 Non pustulæ, grando, locustæ, nox nigra,
 Non prima soboles cæsa, postremum malum,
 Nos perculerunt (hæc erant crudelium
 Ægyptiorum flagra, quæ cuncti canunt),
 Rubrum nec æquor, clausa quo plebs est præ,
 Quid ergo ? Levitas Pharia me in fraudem
 Qui porro, dicam : dedecus, ut hinc improbis,

Αὐτὴ γένοιτο τῶν κακῶν αἰωνία.

750 Ἦν τίς ποθ' ἡμῖν ἐν πόλει θηλυδρίας,
 Αἰγύπτιον φάντασμα, λυσσῶδες κακόν,
 Κύων, κυνίσκος, ἀμφόδων ὑπηρέτης,
 Ἄρης, ἀφρων πῆμα, κητῶδες τέρας,
 Ξανθός, μελάνθριξ, οὖλος, ἀπλοῦς τὴν τρίχα·
 755 Τὰ μὲν παλαιά, τὰ δ' ἀρτίως εὐρημένα·
 Τέχνη γάρ ἐστι δημιουργὸς δευτέρα.
 Πλείστον γυναικῶν ἔργον, εἴτ' οὖν ἀρρένων,
 Χρυσῶν ἔλισσειν τὴν φιλοσοφον σισοῆν.
 Τὰ τῶν γυναικῶν ἐν προσώποις φάρμακα
 760 Σοφοὶ φερόντων· εἰς τί γὰρ μόναι σοφαί
 Τὴν ἀπρεπῆ τε καὶ κακὴν εὐμορφίαν,
 Ἢ πρόγραμμ' ἐστὶ καὶ σιωπῶν τοῦ τρόπου,

A Ὡς οὐκ ἐχόντων Μαξίμους καὶ ἀρρένων;
 Ἢ κοῦρά τοῦτ' ἔδειξε λαυθάνον τέως
 765 Τοιαῦτα θαύμαθ' ἡμῖν ἐκ τῶν νῦν σοφῶν,
 Διπλοῦν τιν' εἶναι τὴν φύσιν, τὸ σχῆμά τε,
 Ἄμφοιν μερίζειν τοῖν γενοῖν τρισσθλίω,
 Κόμην γυναιξίν, ἀνδρᾶσι βακτηρίαν.
 Ἐξ ὧν ἐκόμπαζ', ὡς τι τῇ πόλει δοκῶν,
 770 Ὅμους σκιάζων βοστρύχοις ἀεὶ φίλοις,
 Πέμπων λογισμοὺς σφενδονωμέναις κόμαις,
 Πᾶσαν φέρων παιδεύειν ἐν τῷ σώματι.
 Πολλὰς διελθὼν οὔτος, ὡς ἀκούομεν,
 Ὅδοις πονηρὰς (ὅς τιςαὶ δ' ἄλλοις μέλοι,
 775 Οὐ γὰρ τὰ πάντ' ἔμοιγε δὴ ζητεῖν σχολή·
 Βίβλοι δ' ὄμως φέρουσι ἀρχόντων δοσι),

Hæc erit malorum nostrorum quæ semper stabit.

750 Fuit nobis aliquando in urbe effeminatus,

714-715 Ægyptium spectrum, rabidum malum,

Canis, cynicus, triviorum famulus,

Mars, muta pernicies, cetosum monstrum,

Flavos simul et nigros habens capillos, crispatus et simplex coma;

755 Atque hæc quidem partim antiqua, partim recens inventa:

Est enim ars opifex altera.

Maximum opus est mulierum, sive etiam marium,

Auream volvere philosophicam sisocn.

Muliebria in vultu pigmenta

760 Ferant sapientes: cur enim solarum sit sapientium

Indecora et improba formæ venustas,

Quæ tabula est, vel tacendo, mores indicans,

Quasi mares ipsi non habeant Maximos?

Monstravit id tonsio, quod hactenus latuerat.

765 Hæc mira didicimus ab hodiernis sapientibus:

Duplicem quemdam esse natura et specie;

Et utriusque generis misere participem esse,

Mulierum quoad comam, virorum quoad baculum.

His se jactabat, quasi aliquid esse in urbe videretur,

770 Humeros inumbrans caris semper cincinnis,

Cogitationes suas tradens contortis crinibus,

Scientiam omnem in corpore gerens.

Is cum multas percurrisset, ut audimus,

Vias perversas (quæ autem et quales sint, alii investigent,

775 Non enim mihi omnia inquirere vacat:

Sed tamen multis magistratuum libris consignatæ sunt);

754 Μελάνθριξ. Flavos et nigros habens capillos, flavo nigraque mistim cæsarie.

755 Εὐρημέτρα. Coisl. ἡρρημένα. Hos colores partim antiquitus habebat, partim artificio quodam sibi recens comparaverat. BILL.

758 Σισοῆν. Sisoe est quædam tonsuræ species, qua utuntur Phaselitæ in Cilicia: Casaub. in Sueton., p. 108. Exstat eadem vox apud septuaginta Interpretes, Levit. xix, 27.

763 Καὶ ἀρρένων. Ita Coisl. Edit. minus bene τῶν ἀρρένων. Exstat infra aliud Carm. xli, adversus eundem Maximum vel alium ejusdem nominis.

764 Ἢ κοῦρά. Ridet Gregorius Maximum qui

primum muliebrem ornatum adhibendo, comamque nutriendo, mulierem potius quam philosophum præ se tulerat, postea autem ut virum se exhiberet, sedemque Constantinopolitanam invaderet, comam deposuerat. Igitur minus recte Billius carpit Germanum interpretem, quod vocem κοῦρά detonsam comam reddiderit. Vide infra, v. 915.

765 Θαύμαθ' ἡμῖν. Vat. et alii codd., etiam edit. ad marg. θαύματ' εἶδον.

774 Δ' ἄλλοις μέλοι. Edit. δ' ἄλλους, forsitan amanuensis incuria.

775 Σχολή. Coisl. θέμις, licet. Innuere videtur actiones quibus poenæ a legibus infligebantur.

METRICA VERSIO.

Delebit unquam quod dies nulla, imprimam.

Effeminatus nos apud quidam fuit,

Ægyptium spectrum, malum rabidum, canis,

Cynicus, viarum servulus, Mars horridus,

Ac muta labe, cetus immanissimus,

Flavus, nigerque, crispus ac simplex coma.

Vetus illa nempe, rursus ast ipsi hæc recens

Inventa; quippe ars est creatrix altera:

Qua distinctur femine multum ac mares,

Philosophicam dum atque auream volvunt comam.

Cur namque facie non sophi quoque, ut sophæ,

Gestare possint pharmaca muliebria,

Decus invenustum atque improbum, quod vel silens,

Cuiusque mores prodit, et clare iudicat.

B Sic esse maribus perditum jam Maximum,
 Coma, licet haud dum cognitum, tunc prædidit.

Hæc philosophi nunc exhibent miracula,

Natura ut idem sit duplex, gestu quoque,

Misere et utriusque dividat se sexui,

Viros bacillo, feminas referens coma.

Jactabat his se, clarus ut cives apud,

Humeros inumbrans usque cincinnis suos,

Solum comendis cogitans de crinibus,

Doctrinam et omnem corpore in solo gerens.

Grassatus iste per vias multas malas,

Ut fama jactat (quærat has quisquis volet.

Nam cuncta nobis non vacat perquirere:

Libris feruntur præsidium multis tamen):

Ταύτη τελευταῖον ἐγκαθίσταται πόλι.
 Οὐδὲν γὰρ εἶχε βρώμα τῶν εὐωδῶτων.
 Ὁξὺ βλέπων δὲ, καὶ σοφῶς ὀσφρώμενος
 780 (Σοφὸν γὰρ ἔστω καὶ τὸ παρῶς συντεθὲν,
 Τὸ δ' ἔστιν ἡμᾶς τῆς καθέδρας ἐκβαλεῖν,
 Τοὺς οὐτ' ἔχοντας, οὐθ' ἄλλως τιμωμένους,
 Πλὴν τοῦ φυλάξαι καὶ καταρτίσαι λιῶν),
 Σοφώτερον δὲ. Καὶ γὰρ οὐ διὰ ξένων,
 785 Αὐτῶν δ' ἀφ' ἡμῶν συμπλέκει τὸ δρᾶμ' ὄλον,
 Ὡς ἂν σοφιστῆς τῶν κακῶν καὶ συνθέτης,
 Τῶν ταῦτ' ἀήθων καὶ πλοκῆς πάντη ξένων,
 Ἄλλην δὲ τιμῆν δεϊνότητ' εἰθισμένων.
 Εἰπεῖν σοφὸν τι, καὶ λέγοντα θαυμάσαι.
 790 Βίβλων τε θεῶν ἐκλέγειν τὴν καρδίαν.
 Καίνον τιν' εἰπεῖν ἐν κακοῖς λόγον θέλω.

A Ἐχρῆν γὰρ αὐτὸν πᾶσιν εἶναι δὴ τρέπον,
 Ἥ τὸν κακῶν ἀπειρον, ἢ τον ποικίλον.
 Ἦστον γὰρ ἐδλάπτοντ' ἂν ἐκ τινῶν τινεῖς,
 795 Ἄντιζυγούντων ἢ συνεστώτων τρέπον.
 Νῦν δ' εἰσι θήρα τῶν κακῶν οἱ βελτίους.
 Τίς ἢ τοσαύτη σύγχυσις τοῦ πλάσματος!
 Ὡς σφόδρ' ἀνίσως ἐζύγημεν ἐκ Θεοῦ!
 Τίς τὸν κάκιστον βίβεται τῶν μετρίων
 800 Δολοῦντα, συμπλέκοντα, μηχανώμενον,
 Κλέπτονθ' ἑαυτὸν μυρταῖς ἀεὶ στροφαῖς;
 Τὸ μὲν γὰρ εὐκίνητον εἰς μοχθηρίαν
 Τηρεῖ τὰ πάντα, καὶ βλέπει τὰ καιρία.
 Τὸ δ' εἰς καλὸν πρόχειρον, εἰς ὑπόψιαν
 805 Τῶν χαίρων ἀργόν τε καὶ νοθεῖς φύσει.
 Οὕτως ἀλίσκατ' εὐχερῶς ἡ χρηστότης.

Tandem in hac urbe considet.
 Nihil enim ei suppetebat ex solitis cibariis :
 Sed acute cernens et sapienter olfaciens
 780 (Sapiens enim dicatur etiam quod improbe confutum est,
 Nempe ut me ex cathedra depelleret,
 Qui nec illam tenebam, nec alio honore auctus fueram,
 Nisi ut custodirem et renovarem populum),
 In hoc autem sapientior. Nam nequaquam per extraneos,
 785 Sed per memelipsum totam struxit fabulam,
 Ut malorum inventor et compositor,
 Per eum qui horum insolitus erat, et a fraude omnino alienus,
 Atque aliud solertiae genus colere solebat,
 716-717 Nempe sapienter aliquid dicere, aut dicentem admirari,
 790 Divinarum Scripturarum cor edisserere.
 Novum aliquod in malis eloqui libet.
 Oportebat ut eadem in omnibus esset indoles,
 Aut vitiorum expers, aut versuta.
 Minus enim laederentur alii ab aliis,
 795 Si dissentirent aut consentirent mores.
 Nunc autem malorum praeda sunt boni :
 O quae confusio naturae nostrae !
 O quam inaequaliter a Deo conjuncti sumus !
 Quis bonus pessimum hominem persentiat,
 800 Dum dolos versat, fraudes struit, machinatur,
 Seque ipsum surripit innumeris semper artibus ?
 Quod enim facile ad improbitatem movetur,
 Observat omnia, perspicit opportunitates :
 Quod autem ad virtutem propendet, ad suspicionem
 805 Deteriorum natura pigrum et tardum est.
 Sic capitur nullo negotio probitas.

779 Σοφῶς. Edit. ad marg. καλῶς, bene.

790 Τὴν καρδίαν. Arcana.

792 Αὐτόν. Ita Vat. et Coisl. Edit. male αὐτῶν.

793 Ἡ τὸν. Ita Vat. et Coisl. Edit. male ἡ τῶν.

796 Θήρα. Vat. θήραι.

801 Κλέπτονθ' ἑαυτόν. Qui miris modis ut
 ut probitatis ejusdam suae improbitatem man-
 gut. Bill.

804 Καλόν. Coisl. sup. lin. ἀρετήν, virtutem.

METRICA VERSIO.

Hac urbe tandem considet, quod jam cibos
 Hos non haberet, quos prius consueverat.
 Acutus autem cum esset, ac mire sagax
 (Sic nam vocetur, improbe quod struxerat
 Saevaque, solio scilicet me ut pelleret,
 Cui nec thronus erat, ulla nec alia dignitas,
 Instructor essem quam quod et custos gregis),
 Sagacior in hoc existit, per exteros
 Quod non, sed utens memet, hunc struxit dolum,
 Scelerum ut peritus artifex, harum rudi
 Rerum, atque fraudis prorsus omnis nescio,
 Solertiaeque qui genus dispar colo,
 Sapienter aliquid dicere, loquentem alterum
 Susplicere, mentem legere sacri codicis.
 Libet profari quid novum in tantis malis,

B Debebat esse tota gens mortalium,
 Aut sceleris expers, multiplex aut et vafa.
 Sic laederentur nam minus iusti a malis,
 Si dissiderent aut coirent moribus.
 At praeda nunc sunt improbis recti viri.
 Quae tanta nostri generis est confusio ?
 Proh ! quam Deus nos dispari junxit modo !
 Quis deprehendet pessimum vir optimus,
 Fraudes dolosque dum struit, dumque artibus
 Se mille, mores ac suos vafre occulit.
 Nam quisquis omne facilis in crimen ruit,
 Observat ille sedulus cuncta, et notat
 Graviora quaeque : promptus est at qui ad hoc
 Ad suspicandum seguis est aliquid mali.
 Sic saepe fraudi noxiae bonitas patet.

Πῶς τοῦτο ποιεῖ, καὶ σκοπεῖθ', ὡς ποικίλως.

Αἰγυπτίων τιν' ἄλλον ἔφει Πρωτέα.

Τῶν εὐνοούτων γίνεται καὶ τῶν σφόδρα

810 Πιστῶν. Τίς οὕτως ὡς ἔμοιγε Μάξιμος,

Στέγης, τραπέζης, δογμάτων, βουλευμάτων

Κοινωνός; Οὐδὲν μέγα· καὶ γὰρ τις ἦν μέγας

Κύων ὑλακτῶν δῆθεν τοὺς κακόφρονας,

Καὶ τῶν ἐμῶν πρόθυμος αἰνέτης λόγων.

815 Ὁμοῦ δὲ ταῦτα, καὶ τι τῶν ἐν βήματι

λαθὼν νόσημα, λείμμα τῆς πρώτης νόσου.

Τὸς ἦν ἀπαιστος ζῆλος, ἐμφυτον κακόν.

Ὁ βδέλιος γὰρ κάμπτεται πονηρία.

Τούτοις βραβεύων ἀνίσως, αὐτῷ φίλως,

A 820 Δυοὶ συνεργοὶ χρώμενος τῆς πικρίας,

Πρώτῳ τε δευτέρῳ τε ἀνθρωποκτόνοις,

Μόγις ποτ' ἐξέβρηξεν ἀσπίδος τόκον.

Ὁ πρῶτος ἦν Βελίαρ, ἀγγελός ποτε·

Ὁ δεύτερος δὲ, τοῦδε λαοῦ πρεσβύτης,

925 Τὸν νοῦν τι μᾶλλον, ἢ τὸ σῶμα βάρβαρος,

Ὅς οὐ παροφθεις, οὐδὲν ἐκμελὲς παθῶν,

Τὰ πρῶτ' ἔχων τιμῆς τε καὶ θρόνων ἀσι

(Ἄκουε, Χριστέ, καὶ δικῆς ὁμῆ' ἀπλανές,

Εἰ δὴ καλεῖν ἐνταῦθα Χριστὸν ἄξιον),

830 Μίσος πονηρὸν καὶ κακότροπον ἄθρως

Ἔδινεν. Οἱ μοι! πῶς ἀποκλαύσω; Σκότος

Αἰθρία λαμπρὰ, καὶ τὸ συντεθὲν κακόν

Quomodo id exsequatur, et quam versute, considera.

Alterum videbis Ægyptium Proteum.

Amicorum unus fuit, et eorum qui maxime

810 Fidi sunt. Quis mihi erat sicut Maximus,

Tecti, mensæ, doctrinæ, consiliorum

Particeps? Nil mirum: erat enim magnus

Canis allatrans scilicet contra prave sentientes,

Ac mearum orationum fervidus laudator.

815 Interea quemdam eorum, qui in sacro erant ordine,

Morbum contraxit, reliquias morbi prioris.

Is autem erat implacabilis livor, insitum malum.

Non enim facile flectitur improbitas.

Hos inter iudex inæquabilis, ut ipsi lubebat,

820 Duobus utens acerbitatis suæ adjutoribus,

Quorum alter primas homicidii, alter secundas ferebat,

Vix tandem erupit aspidis fetum.

Horum primus erat Belial, olim angelus:

Alter autem populi presbyter,

825 Mente magis quam corpore barbarus,

Qui nec contemptus, nec molesti quidquam passus,

718-719 Ac primas honoris et sedium semper tenens

(Audi, Christe, qui justitiæ oculus es, erroris nescius,

Si tamen Christum hoc loco vocare decet),

830 Odium nefarium et improbum subito

Parturit. Hei mihi! quomodo lugebo? In tenebras vertitur

Splendida serenitas, et conflatum malum

810 Οὕτως. Ita Coislinianus codex. Editi autem male hic οὕτως.

816 Νόσημα. Invidiam significat quam quorumdam sacri ordinis virorum esse dicit, quia ipsos tales in se expertus fuerat. Primus morbus superbia est, quæ apostatas angelos e cælo, et generis nostri principes e paradiso deturbavit: reliquias autem hujus morbi, invidia. Nam cum superbæ illæ mentes ex beatissima illa sede ad Tartarum præcipientes cecidissent, hominum felicitati statim invidere cœperunt: *Invidia enim diaboli mors introivit in orbem terrarum* (Sap. 11, 24). Nec vero solum in angelis apostatis, sed etiam in hominibus, λείμμα τῆς πρώτης νόσου dici potest invidia. Cain enim

fratri suo invidens ipsum nequiter interemit.

819 Ἀρίσως. In hoc versu mendam subrepsit, quod facile corrigi non potest, cum hoc adverbium habeat primam brevem, et secundam longam, ut videre est supra vers. 798. Emendat qui potuerit. (CAILLAU).

822 Ἐξέβρηξεν ἀσπίδος τόκον. Gregorius aludit ad hunc locum Isaiæ LIX, 5: Ὡς ἀσπίδων ἐβρήξαν, ὅσα ἀσπίδων fregerunt. BILL.

831 Σκότος αἰθρία λαμπρά. Id est, qui, ut presbyter, lucidus esse debebat, juxta illud: *Vos estis lux mundi* (Matth. v, 14), totus tenebrosus est. BILL.

METRICA VERSIO.

Quam porro vafre rem gerat, quæso, aspice.

Pharium videbis Proteum quemdam novum.

Amicus ille sit mihi, sic ut fide

In nie antiret Maximus cunctos viros.

Mensæ, domusque, dogmatum hunc et consilii

Consortem habebam. Namque erat magnus canis,

Ac ri latratu perfidam turbam petens,

Mirisque nostra laudibus verba efferens.

Ac præter istud, ordinis quemdam sacri

Morbum, reliquias principis morbi, capit.

Erat perennis livor hic, malum insitum.

Vix namque flecti pravitas unquam potest.

His, ut libebat, arbitrum sese exhibens,

B Et ab his duobus sævus homicidis opem

Miseram ille poscens ad scelus teterrimum,

Quandoque tandem protulit fetum aspidis.

Primus erat horum Lucifer, quondam angelus;

Secundus autem presbyter nostri gregis,

Magis ipse mente barbarus, quam corpore.

Qui spretus a me, et læsus haud unquam prius,

Honoris semper ac throni primas tenens

(Audi ista, Christe, juris et lux haud vaga,

Adhibere Christi nomen hic si convenit),

Odium scelestum ac perfidum in me parturit.

Lacrymis quibusnam id prosequar? Caliginæ

Serenus æther inficitur, atque id malum

Ἠγγελοὶ ἴδον ἑμῶν, Αἰγύπτου ἔτιχες.

Κατανοῶντες πῶς ἔσπεον, εἰς τῆς ἡλικίᾶς
833 Ἐγὼ Ἰσραὴλ καὶ ἑὸς εἰσεπιῖς ὁ πῦρ, οὐκ
ἔμην οὐκ ἤθεός, οὐκ ἔμενος ὁ κῆρ.

Ἄλλ' εἰ τῶ ἴθιγες ἐν ὁσὶ καὶ ἔρεθίσαντες,

* Ἀγρῶν, Ἀσσυρίων, Ἀρμενῶν, Σικκίτων, Ὑδῶν,

* Ἀνατολῆς, Ὑπερβαρῆς, Αἰγύπτου βού,
840 Ἠγγελοὶ αὐτοῦ καὶ κινῶντες ὡνίαντες,
Ἄνεμον, παρὰ τὸ ἔργον αὐτοῦ ἕκαστος
841 Ἔμην, παρὰ τὸ ἔργον αὐτοῦ ἕκαστος
Ἔμην ἐν ἑσπέρας, εἰς τῶν ἡμερῶν.

* Ταῦτα ἡλικίᾶς ἡλικίᾶς ὁ ἐκπαιδεύσας
845 Ἐσπερας, ἐσπερας τῆς ἡλικίᾶς ἡλικίᾶς
* Ἔμ, καὶ ἐμὸν εἰς τῶν ἐκπαιδεύσας
846 Ὁ ἡλικίᾶς: Ἔμὸν τῶν ὡσὶ ἐκπαιδεύσας

Veni nobis e laegiaquis hevis, nubes Ægyptia.
Primum quidem expulsores vocatur, sicut in ecclesia
835 Terram Israel olim missi sunt a magno illo viro,
Etiopio quod non Jusee et Calde sapientes viri:
Sed si qua lites in juremibus et senibus,
Assam, Apomnon, Harporas, Suppas, Rhodon,
Anobis, Hermanobis, Ægyptiorum diti,
840 Simiarum formæ, canali demoneæ,
Syalæ miserii et corrupti,
Parre prelo venales qui minuti nominati causa
Plures deos, si plures essent, veneridissent.
845 Dices phalaenæ digni,
Vcl, in canibus aliquid conventionalis dicam,
Pastores. Nihil enim amplius eloquar
(Eai talas exagitor pluribus verbis,
Vclut inter clauses, maisto effereceres,
850 Aut foliis abercas arce plenas).
Ut haerent habeam et qui missi, et si mente levis fuit,
Tum ipse illis, qui forte aliqua circulations via
Non carum, abstracti ob insuetam,
Ac sece morerates, quo ferrat improbi,
855 Quos hic ambis pepertit invadit.
Sapientes, quæstionem explanare. Non enim id mihi
Facile perspicuum, nisi quis suspensionem explicet:
Quomodo Petrus ipse, pastorum architer,
Primo quidem me hultens tam manifeste
860 A veritas alienis, et ipse susceperat
Missæ ad nos litteræ, in sede consistant,
Ac siguis sedis confirmate decoravi.

834 Ὀὐ εἰς τῆς ἡλικίᾶς ἡλικίᾶς, etc. Alludit ad ex-
ploratores quos in terram heretl missi olim Moses.
Ipsi de quibus agit, et Ægypto missi sunt a Petro
Alexandrinie presbite, ut Constantinopolitanam Ec-
clesiam explorarent. Primum directi fuerunt a vi-
ro aetate, qui Constantinopolim quo firmamenta
videbant, apertissimi, pietatis ac catholicæ fidei specie
divertere ad Gregorium: is preclaro sermone ipsos

METRICA VERSIO.

A nube Pharia profilis nobis prociil,
Primum quidem catalocopi, quos incluyus
Vir ille loca misit e terra heretl,
Non Jusee, aut Calchus, insigues viri,
Juvenum scenæque sed nimis petulant choræ,
Assam, Apamnon, Harporas, Sitipas, Rhodon,
Anobis, Hermanobis, Ægypti dei,
Causa forma, et sinularum demoneæ,
Nautæ miscelli, prelo et signo emplices,
Æritique causa qui levis multos deos,
Major numeru si forent, admittierent.
Venere posthæc, miserant hos qui prius,
Digni phalaenæ scilicet tali ducer,
Vcl optiores, canibus hæc nam vox magis
Eai signa, Dicam non enim quiddam amplius

A ἑστῆς ἡλικίᾶς ἡλικίᾶς ὡνίαντες ἡλικίᾶς,
Ἔμὸν τῶν ἡλικίᾶς ἡλικίᾶς, ἡλικίᾶς ἡλικίᾶς,
850 Ἔμ καὶ ἐμὸν τῶν ἡλικίᾶς ἡλικίᾶς ἡλικίᾶς,
Ἄλλ' αὐ καὶ ἐκπαιδεύσας ἐκπαιδεύσας ἡλικίᾶς,
Ἄνεμον ἐκπαιδεύσας ἐκπαιδεύσας ἡλικίᾶς,
Ἄνεμον ἐκπαιδεύσας ἐκπαιδεύσας ἡλικίᾶς,
Ἄνεμον ἐκπαιδεύσας ἐκπαιδεύσας ἡλικίᾶς,
855 Ὀὐ εἰς τῆς ἡλικίᾶς ἡλικίᾶς ἡλικίᾶς ἡλικίᾶς,
Ἔμ καὶ ἐμὸν τῶν ἡλικίᾶς ἡλικίᾶς ἡλικίᾶς,
Ἔμ καὶ ἐμὸν τῶν ἡλικίᾶς ἡλικίᾶς ἡλικίᾶς,
Ἔμ καὶ ἐμὸν τῶν ἡλικίᾶς ἡλικίᾶς ἡλικίᾶς,
Ἔμ καὶ ἐμὸν τῶν ἡλικίᾶς ἡλικίᾶς ἡλικίᾶς,
860 Ὀὐ εἰς τῆς ἡλικίᾶς ἡλικίᾶς ἡλικίᾶς ἡλικίᾶς,
Ἔμ καὶ ἐμὸν τῶν ἡλικίᾶς ἡλικίᾶς ἡλικίᾶς,
Ἔμ καὶ ἐμὸν τῶν ἡλικίᾶς ἡλικίᾶς ἡλικίᾶς.

excepti. Nautas secuti sunt cœtopopi, qui Marin'
in sede Constantinopolitana collocare tentatis.
841 Ἠγγελοὶ. Val. et edit. ad marg. 23
909. inserat.
848 Ἐκπαιδεύσας. Significat a se vix posse rpn
linguam suam, pœœ in verba erumpentem.
851 Ὀσπερ. Uistl. 677
859 Ἠγοστωρ. Val. et Uistl. 678.

METRICA VERSIO.

B Intus lamœti mole vertorū premar,
Non aliter aique ferrivus mætu cadens,
Clausis, vel aurs æreus folis læmœns).
Dabo hoc ei, qui missi hos, quamvis levi,
Aique bisacutissis, venia queis forsas dan
Nonnulla possit, utpote ex insectis
Lapis, secutis aique dulaxat malos.
Quos peperit idlic livor infestus mihi.
Hanc quæstionem pandite, o docti viri,
Mihi involutam, hī quis hæc sopitus explicet:
Quī Petrus ipse, presbitem illorum architer,
Prius quidem nos litteris clarissimis,
Fæcque vacuis, litteræ ut ipse fædem
Facient, sacroto færit nos in throno,
Dignatus aique nomine sit antistitis:

Nūn δ' ἦεν ἡμῖν νεβρός ἀνελὶ παρθένου·
Ταῦτ' οὐ πρόδηλα, ταῦτα δεῖθ' ἐρμηνέως.

865 Ὀφθη τί τοῦτων σκηνηκώτερον ποτε,
Πολλῶν πονηρῶς ἐν βίῃ πεπαισμένων;
Ὀφθῆσεται δέ τ' ἄλλο παιγνικώτερον.

Οἶνόν τις εἶπε συμπότης πάντων κρατεῖν,
Ἄλλος γυναῖκα, τὴν δ' ἀλήθειαν σοφός.

870 Ἐγὼ δ' ἂν εἶπον χρυσοῦν, ὡς ἔχει κράτος.

Τούτῳ τὰ πάντα βράδιως πεσοῦεται.

Οὐπω τὸ δεῖνδν, εἰ τὰ τοῦ κόσμου μόνα

Πλέον παρ' ἡμῖν ἰσχύει τοῦ Πνεύματος.

Πόθεν δ' ὁ χρυσοῦς τῷ κυνί; ζητητέον.

875 Πρεσβύτερον ἐκ Θάσσου τιν' ἦκοντ' ἐνθάδε

Χρυσὸν φέροντα τῆς ἐκείστ' ἐκκλησίας,

Ἐφ' ᾧ πρίασθαι Προκονησίας πλάκας,

A Τοῦτον δὲ σήνας καὶ λαδῶν συμπράκτορα,

Πολλοὺς τε δῆσας ἐλπίζων τὸν ἄδλιον

880 (Οἱ γὰρ κακοὶ τάχιστα μίγνυνται κακοῖς),

Τὸν χρυσοῦν εἶχεν εἰς ἄπανθ' ὑπηρέτην,

Πιστὸν συνεργὸν, γνήσιον συνέμπορον.

Τεκμήριον δέ· καὶ γὰρ οἱ πρόων ἐμὲ

Σέβοντες, ὡς ἀχρηστον, ἀχρυσον φίλον

885 Περιφρονοῦσι φιλτατοὶ, καὶ βράδιως

Κλίνουσι πρὸς τὸ χεῖρον, ὡς βόπη ζυγοῦ.

Νῦξ ἦν· ἐγὼ δ' ἔκαμμον· οἱ δ', ὡς περ λύκοι.

Κλέπται φανέντες ἀθρόως μάνδρας ἔσσο,

Πολλοὺς ἔχοντες μισθίους ἐκ-τοῦ στόλου,

890 Ἐξ ὧν Ἀλεξάνδρεια βῆσ' ἀνάπτεται

(Καὶ γὰρ συνεμπύπτουσι τῷ στόλῳ σαφῶς),

Κεῖραι προθυμοῦντ' εἰς καθέδραν τὸν κύνα,

Nunc autem nobis virginis loco hinnulus prodit :

Hæc clara non sunt, hæc egent interprete.

720-721 865 Quid visum unquam scenis convenientius,

Quamvis multa improbe in vita lusa fuerint?

Aliud videbitur dignius quod in scenam promatur.

Vinum, compotator quidam dixit, omnibus dominari,

Alius mulierem, veritatem sapiens.

870 Aurum ego dixerim principatum tenere.

Auro facile omnia huc et illuc jactantur.

Nec mirum est quippe, si ea, quæ mundi sunt,

Plus apud nos valeant quam quæ Spiritus.

Sed unde aurum cani? inquirendum est.

875 Presbyter quidam e Thasso huc venerat,

Aurum ferens ecclesiæ quæ illic est,

Quo tabulas Proconesias emeret;

Hunc blandiendo adortus, ac socium actionum assumens,

Multisque spebus miserum vinciens

880 (Mali enim cum malis facile miscentur),

Auro potitur ad omnia ministro,

Fidoque adjutore et genuino negotiorum consorte.

Id inde perspicitur. Nam qui me antea

Colebant, ut inutilem et auro carentem amicum

885 Spernunt amicissimi, ac facile

Inclinant ad pejora, ut lanx in statera.

Nox erat: ego ægrotabam: illi vero, ut lupi,

Furtim ingressi subito intra ovile,

Multos habentes ex classe conductos mercede,

890 A quibus facile incenditur Alexandria

(Irruunt enim aperte cum classe),

Tondere canem in cathedra alacriter aggrediuntur,

863 *Νεβρός*. Edit. ad marg.: Ἀλύττεται δὲ τὸν
Ἐλαφον ὄν ἀνελὶ τῆς Ἰφιγενείας ἐν Αὐλίδι ἔθυσεν ὁ
Ἀγαμέμνων, *Significat cervum quem pro Iphigenia
in Aulide immolavit Agamemnon.*

866 *Πονηρῶς*. Ita Coisl. Male edit. πονηρῶ. Ibid.
πεπαισμένων. Val. πεπαιγμένων.

871 *Πεσοῦεται*. Huc et illuc jactantur, id est,
quasi talorum jactibus versantur.

877 *Πλάκας*. Edit. ad marg. μαρμάρους, *mar-
moreas*. Proconesia marmora albi sunt coloris:
porro Proconesia una est e Sporadibus insulis.

878 *Τούτων δὲ σήνας*. Ita edit. ad marg. In textu
περισήνας, sed male, quia metrum deficit. Mox συμ-
πράκτορα. Ita legimus. Edit. male συμπράκτορας.

891 *Συνεμπύπτουσι τῷ στόλῳ σαφῶς*. Edit. ad
marg. οἱ Ἀλεξανδρεῖς, *Alexandrini*. Missi Alexan-

METRICA VERSIO.

Nunc venit autem virginis cervus loco:

Hæc clara non sunt, hæc egent interprete.

Visum quid unquam dignius scena fuit,

Permulta quamvis lusa sint valde improba?

Aliud videbis, ludicrum quod sit magis.

Vinum asserebat quispiam omnia vincere,

At feminam alter: tertius palmam dabat

Vero. Dedissem robur ast ego maximum

Auro, arbitrato cuncta quod vertit suo.

Sed quod caduca pluris ipsi ducimus,

Ad Pneuma quam quæ pertinent, minus est grave.

Aurum videndum undenam venit cani.

E Thasso in urbem forte quidam presbyter

Appulerat, aurum publicum secum ferens,

Tabulas ut emeret ædis ad cultum sacræ.

B Hunc voce blanda delivit, juvantibus

Quibusdam et amplis spebus astricturn tenens

(Nocens nocenti nam statim se copulat),

Auro potitur, atque hoc ministro utitur

Ad cuncta, certamque hinc opem quaerit sibi.

Id hinc liquebit. Turba nam, quæ in prius

Colebat, eadem me modo ad nil utilem,

Caream quod auro, censet, ac nihil æstimat:

In pejus atque flectitur, laux ut libræ.

Nox erat, et æger ipse eram, cum isti, velut

Caulam introgressi conciti rabie lupi,

Nautas habentes plurimos, pecunia

Partos, facile Alexandriam qui incendere

Solent (eos nam junxit irrumpens cohors

Secum), locare in sede detonsum cauem

Πρὶν ἢ τι λαῶν, πρὶν κτελοῖς Ἐκκλησίας,
 Μὲρην ἡμῖν αὐτοῖς, ὡς κυσὶ γούν, γνωρίσαι.
 895 Οὕτω φασὶ καὶ ταῦτα προστεταγμένοι.
 Οὕτως Ἀλεξάνδρεια τιμᾷ τοὺς πόνους.
 Οὕτω δικάται τις ὑμῖν ἄλλος εὐμενής.
 Ἦν δρθρος. Ὁ κλήρος δὲ (καὶ γὰρ ἐγγύθεν
 Ἦκου.) ἀνήφθη. καὶ τάχιστα τὸν λόγον ἰ
 900 Ἄλλω δίδωσιν ἄλλος. Εἴτ' ἐγείρεται
 Φλῶξ λαμπρὰ λαῶν ὦ πόσων τῶν ἐν τέλει,
 Πόσων ξένων δὲ συββύεντων καὶ νόθων!
 Οὐκ ἦν γὰρ ὅστις οὐ μέμνηε τοῖς τότε,
 Τοιαῦθ' ὀρώντες τάπιχειρα τῶν πόνων.
 905 Τί μακρὰ ταῖνω; ἐκ μὲν ἡμῶν αὐτίκα
 Χωροῦσιν ὄργῃ, τοῦ σκοποῦ τῷ μὴ τυχεῖν
 Ἀλγούντας. Ὡς δ' ἂν μὴ μέτην ὡς κακοί,

A Τὸ λοιπὸν ἐκπληροῦσι τῇ σκηπῇ τέλει.
 Εἰς γὰρ χοραύλου λυπρὸν οἰκητήριον
 910 Ἀχθέντας οἱ σιμνοὶ τε καὶ θεῶν φίλοι,
 Λαόν τ' ἔχοντες τῶν ἀποδλήτων τινάς,
 Κυνῶν τυποῦσι τὸν κάκιστον ποιμένα
 Κεῖραντες, οὐ δῆσαντες, οὐδὲ σὺν βίᾳ.
 Κύνων γὰρ ἦν πρόθυμος εἰς τὰ κρείσσονα.
 915 Τομῆ δ' ὑπέλαθε βοστρώχους εὐφορβίους,
 Λύουσ' ἀμύχθως τὸν πολὺν χειρῶν κόπον,
 Τοσοῦτον αὐτῷ καὶ μόνον δεδωκυῖα,
 Ὅσον γυμνώσαι τὸ τριχῶν μυστήριον,
 Τριχῶν ἐν αἷς ἔκετο τὸ σθένειν ἄπαν,
 920 Ὡσπερ λέγουσι τῷ κριτῇ Σαμφών ποί;
 Ὅν ἡ κόμη προδύκευεν ἐξυρημένῃ,
 Τριχῶν αἰῶρου κάναμοφθέρου θέρους,

Antequam populo, antequam praepositis Ecclesiae,
 Antequam nobis ipsis, saltem ut canibus, rem indicassent.
 895 Id etiam se in mandatis accepisse dicebant.
 Sic Alexandria laboribus honorem imperitur.
 Sic de vobis justa statnat aliquis alius vobis favens.

Diluculum erat, clerusque (nam prope
 Habitabant) exarsit, ac celerrime rem
 900 Alter alteri narrat. Deinde excitatur
 Incendium valde splendens, multis nobilibus
 Confluentibus, multis hospitibus, multisque apuriis.
 722-723 Nemo enim erat, qui non ob haec a furis accensus esset,
 Cum talia cernerent laborum praemia.
 905 Quid multis moror? a nobis abscedunt,
 Non sine ira, quod a proposito aberrassent,
 Dolentes. Sed ne frustra improbi essent,
 Quod scenae deerat absolvunt.
 Nam in chorulae sordidam domum
 910 Ingressi graves homines, et Deo amici,
 Plebis vice habentes nonnullos viros perditissimos,
 Canum nequissimum ordinant pastorem,
 Tonsum quidem, sed non ligatum, neque coactum.
 Erat enim canis fervidus ad praestantiora quaeque.
 915 Sectio autem adhibita cincinnis diu cultis,
 Ac sine labore solvens longum manuum laborem,
 Hoc et quidem unum illi attulit,
 Ut nudaret crinium mysterium,
 Crinium in quibus robur omne positum erat,
 920 Ut de iudice olim Samsone narratur,
 Quem coma prodidit resecta,
 Intempestiva et a ventis laesa messis crinium,

dria episcopi ad eam tumultuariam ordinationem
 irruunt cum nautarum turba. Edit. in marg. pro
 σαφῶς habent σοφολ, sapientia, sed male.

901 Τῶν ἐν τέλει. Qui erant ordinis senatorii,
 vel magistratuum infulis illustres.

902 Καὶ νόθων. Infidelibus et haereticis.

908 Τῇ σκηπῇ. Edit. in marg. τῷ δράματι, dra-
 mati.

914 Λαόν τ' ἐχοντες. Ita Coisl. Edit. male in-
 Hinc intelligitur magnam populi frequentiam legi-
 timis ordinationibus olim adfuisse.

915 Εὐφορβίους. Bene et copiose nutritis. Na-
 canus autem codex et editi habent in margine
 φορέας, copiosis

921 Ἐξυρημένη. Ita Coisl. Edit. minus legi-
 ἐξυρημένη, ablata.

METRICA VERSIO.

Nituntur, antequam gregi ac primoribus
 Hoc indicassent, aut mihi, saltem ut cani.

Sic imperatum nam sibi ipsi dictitant.

Sanctos labores illa sic urbs aestimat.

Sic ergo liveat alter his iudex velim.

Ut luxit autem, clerus (etenim proxime

Habitabat) ira frendet: ac celerrime

Disseminatur ista res. Tum maxima

Hinc flamma surgit. Nam magistratus statim

Multi, exterique confluant, etiam nothi.

Ob hoc furebant nam scelus cuncti, mihi

Pendi laborum praemia haec cum cernerent.

Quid multa? Referunt illico e templo pedem,

Illud dolentes maxime, coepa irrita

Cessisse. Verum ne mali incassum forent,

B Explere pergunt, deerat quod fabulae.
 Namque in chorulae sordidam ingressi domum
 Graves, superno et Numini chari viri,
 Ac quosdam habentes saepe de vulgi infamia,
 Canem resecta praesulem signant coma
 Nequissimum, haud vi, nec ligatum. Nam
 Ad summa quaeque promptus ac fervens erat.
 Subiitque cinnos sectio cultos diu,
 Manuum labore non brevem solvens brevis:
 Unumque munus huic ferens, quod crinium
 Nudavit ejus abditum mysterium,
 Qui robur ejus, unicae ac vires erant:
 Samsoni ut olim contigit, quem procidit
 Saevus resectus hostibus crinis suis,
 Messis capillis tempore perincommodo,

Ἄς τις γυνὴ τέτμηκεν εἰς ἐχθρῶν χάριν.

Ποιμὴν δὲ δειχθεὶς ἐκ κυνῶν, ἐκ ποιμένων
925 Πάλιν κύων πέφηνε· τῆς ἀτιμίας !
Κύων Ἰρημος, μήτε τῆς κόμης ἐτι
Φέρων τὸ κάλλος, μήτε τὴν ποιμνὴν στρέφων·
Αὐθις μακέλλων ὀστέοις ἐπιτρέχων.
Δράσεις δὲ δὴ τί τὴν καλὴν κόμην; πάλιν
950 Θρέψεις φιλεργῶν; ἢ μενεῖς τοῖον γέλως;
Ἄμφω γὰρ αἰσχροῖ, καὶ τι τοῖν δυοῖν μέσον
Οὐκ ἔστιν εὐρεῖν οὐδὲ ἓν, πλην ἀγχόνης.
Θήσεις δὲ ποῦ μοι τὰς τρίχας, πέμψεις δὲ ποῦ;
Σκηναῖς θεάτρων, εἰπέ μοι, ἢ παρθένους;
955 Τίσι δὲ τούτων αὐθις; ἢ Κορινθίαις
Ταῖς σαῖς; μεθ' ὧν τὰ θεῖα ἐξησκού ποτε
Μόνο; μόναις τε πανσόφως κοινοῦμενος,

A Ἄνθ' ὧν σε θήσω μάλλον οὐρανοῦ κύνα.

Εὐθύς μὲν οὖν τοσοῦτον ἤλγησεν πόλις
940 Τοῖς τηνικαῦτα συμβεθεῖσσι κακοῖς,
Ἄσπ' ἐπρίοντο πάντες· ἐξέχθ' ἄπας
Λόγους ἀηδεῖς τοῦ βίου κατηγόρους,
Θυμοῦ φέροντος ἃ φρένες συνεκρότου.
Ἄλλος τι δ' ἄλλο ἠράνιζεν εἰς ἐνὸς
945 Κακοῦ τελείου πάντοθεν συμφωνίαν.
Ἄσπερ γὰρ ἐν τοῖς σώμασι συνίσταται
Πάθη τὰ μικρὰ ταῖς μεγάλας ἀρρώσταις,
Κἂν ἡρεμοῦντα τῷ σθένειν τέως τύχη·
Οὕτως ἐκείνου πάντα τὰ πρόσθεν κακὰ
950 Ἐστηλίτευσεν ἢ τελευτάτα σάσαις.
Ἄλλ' οὐκ ἐμοῦ γε ταῦτ' ἂν ἐξέλθοι ποτὲ·
Ἰσασιν οἱ λέγοντας. Ἐνθάκων δ' ἐγῶ,

Quos mulier resecuit in hostium gratiam.

Pastor autem declaratus ex cane, rursus ex pastore

925 Canis apparet : o ignominiam !

Canis orbatus, nec jam comæ

Venustate ornatus, nec regens gregem :

Rursus macellorum ossibus accurrens.

Quid jam facies de eximia coma? rursus

930 Nutries studiosè? an manebis risus et fabula?

Utrumque enim turpe, nec duorum medium

Unum prorsus reperire est, præter restem.

Ubi collocabis crines, et quo mittes?

Scenis theatrorum, dic mihi, an virginibus?

935 Quibus autem virginibus? an Corinthiis

Tuis? quibuscum mysteria peragebas quondam,

Solus cum solis sapienter communicans :

Quam ob causam te potius cæli canem collocabo.

Statim tanto dolore percussa est civitas,

940 Ob ea quæ acciderant mala,

Ut frenderent omnes : fundebat quisque

Acerba verba vitam et mores incusantia,

724-725 Ira effrente quidquid mens conceperat.

Alius aliam symbolam afferebat ad unius

945 Perfecti improbi concordem undique descriptionem.

Quemadmodum enim in corporibus consociantur

Leves infirmitates gravibus morbis,

Quamvis antea, vigente robore, quiescerent ;

Sic illius omnes præteritas improbitates

950 In lucem protulit extrema seditio.

Sed nunquam mihi continget, ut ea proferam ;

Nota sunt narrantibus. Ego labra mordeo,

941 Ἐξέχθ'. Coisl. ἐξεχθ'θ'.

946 Ἄσπερ. Hic sensus est : Quemadmodum in humano corpore istud accidere consuevit, ut, exorto gravi quodam morbo, alii leviores, qui prius, dum firma erat valetudo, nihil inferebant molestiæ, ad

eum se adjungant : ita ingens illud Maximi scelus fuit, ut multa ejus superiora delicta, quæ oblivione quasi sepulta erant, simul ipsi ab irata plebe objicerentur.

952 Ἰσασιν. Ita Vat. Edit. male Ἰσασιν.

METRICA VERSIO.

Quos uxor, hosti dum favet, scidit mala.

Ut factus autem pastor est canis improbus,
Ex opillione sit canis rursus, (o grave
Probrum!) canisque solus; et pulchro carens
Jam crine, sacrum nec tamen moderans gregem :
Ad ossa rursus seque jam confert fori.

At quid venustus nunc ages de crinibus?

Alesne rursus? An sic manens ridebere?

Utrumque turpe : reste nec dempta, potest

Quidquam inveniri tertium. Quin tu comam

Ubinam locabis? aut eam quoniam ferēs?

An ad theatra? vel potius ad virgines?

Quas rursus istas? an tuas Corinthias,

Studiis quibuscum tu sacrīs quondam dabas

Proferam, remotis arbitris cum his disserens.

B Ob quæ vocem te potius ætherium canem.

Certe ob patratum tunc scelus tantus dolor

Invasit urbem, nemo non ut tum foret,

Qui non fureret, ac multa in ipsum effunderet

Acerba, vitam quæ illius proscinderent :

Ira effrente quidquid animus sinxerat.

Hic illud, aliud ille promebat, mali

Quo pingeretur unius perversitas

Insignis. Ut enim corporis noxæ leves

Gravibus coire febrium morbis solent,

Quamvis quietæ, dum vigens robur foret :

Sic ejus omnes pristinas scelerum notas

Seditio claram traxit in lucem ultima.

At ista ut unquam proferam, avertat Deus :

Norunt loquentes. Ipse vero ob pristina

Τῶν πρόσθεν αἰδοί, καί περ ἠδικημένους.

Τί οὖν ; σὺ τοῦτον οὐ χθὲς εἶχες ἐν ζῶλοις,

965 Καὶ τῶν μεγίστων ἡξίουσ ἔγκωμιών ;

Τάχ' ἐν τις ἀπαντήσῃ τῶν ταῦτ' εἰδόντων,

Καὶ τὴν τότε εὐχέρειαν αἰτωμένων,

Ἐφ' ἧς ἐτίμων καὶ κυνῶν τοὺς χείρονας.

Ἄγγοιαν ἠγνόησα μίσους ἀξίαν·

960 Ἐξηπατήθην ὡς Ἀδάμ γεύσει κακῆ.

Ἄραλον ἦν τὸ πικρὸν εἰς ἔβιν ξύλον.

Τὸ σχῆμά μ' ἠπάτησε τῆς ὀρωμένης

Ἄχρι προσώπου πιστῶς καὶ βημάτων.

Πιστοῦ γὰρ ἀνδρὸς οὐδὲν εὐπειθέστερον.

965 Πρὸς εὐλόγηται βραδίως ὀρωμένον

Ἦ οὖσαν, ἢ δοκεῦσαν. Ὡ χρηστοῦ πάθους!

Ὁ βούλεται γὰρ, τοῦθ' ἕκαστος οἴεται.

A Τί χρῆ με ποιεῖν ; εἶπατ', ὡ σοφώτατοι

Τί δ' ἂν τις ὁμῶν ἄλλο τι πρᾶξαι δοκεῖ,

970 Οὕτως ἐτι στενῆς τε τῆς Ἐκκλησίας

Οὐσης τότε, ὡς τε καὶ τῆς καλῆς οὐλῆς

Ἐξουσίαν γὰρ οὐ τσαυτήν δ' στυγῶς,

Ὅσῃν δίδωσι καιρὸς δ' κλάτους γέμων.

Μεγίστον ἦν μοι, καὶ πατῶν αὐτῶν κύων

975 Ἐμὴν, σέβων τε Χριστὸν ἀνθ' ἧρα

Τοῦ δ' ἦν τε μαῖζον· τὴν ἐπ' ἀλοχίτοις φ

Πίστιν παπολήχ', ὡς Θεοῦ πάσῃν χέρι.

Μαστιγίας ἦν, ἀλλ' ἔμοι νικηφόρος.

Εἰ τοῦτο δεινὸν, οἶδα πολλὰ πολλάκις

980 Τοιαῦθ' ἁμαρτῶν. Ἄρα συγγνώστῃ

Ἄνδρες δικασταί, τῆς καλῆς ἁμαρτίας.

Ἦν μὲν χάριστος, ἀλλ' ἐτίμων ὡς καλῆ

Beveritas præterita, licet injuria affectus.

Quid igitur? Non tu hunc heri habebas in amicorum numero,

965 Et maximis dignum æstimabas præconiis?

Sic enim forte occurreret aliquis ex his qui ista norunt,

Ac meam facilitatem vituperant, per quam

Honorem dabam vel pessimis canibus.

Ignorantione laboravi, odio digna :

960 Deceptus sum, ut Adam, malo gustu.

Pulchrum erat visu amarum illud lignum.

Species decepit me apparentis

Facie et verbis fidei.

Fideli enim viro nihil magis credulum,

965 Quem pietas facile commovet,

Seu vera, seu apparens. O probum vitium!

Quod enim optat, hoc quisque credit.

Quid me oportuerit facere? Dicite, sapientissimi :

Quid aliud quisque vestrum facturum se fuisse putat,

970 Cum adhuc tam angusta esset Ecclesia

Illo tempore, ut aliquid vel de stipulis colligendum esset?

Potestatem enim non tantam tempus

Molestum largitur, quantam commodissimum.

Maximum quidpiam mihi erat, etiam canis caulam meam

975 Terens, ac Christum loco Herculis colens.

Hinc accedit aliquid gravius : fugam ob turpissimam,

Fidem finxit, quasi Dei causa passus.

Erat verbero, at mihi in prælio victor.

Id si malum est, scio me multa sæpe

980 Ejusmodi peccasse. Ignoscatis certe

726-727 Mihi, judices, præclarum peccatum.

Erat ille quidem nequissimus, sed colebam ut bonum.

969 Δοκασί. Κοισί. Δοκῆ.

972 Ἐξουσίαν. Ut Gregorius observat, pastor non tanta in gregem sibi commissum uti potest auctoritate, cum Ecclesiæ res adverso statu sunt, quam cum læto ac prospero; ac proinde ad multa connivere interdum cogitur, et multa tolerare, quæ,

si commodiora essent tempora, minime
978 Μαστιγίας. Qui criminum munit
derat, eum hominem, opinione decipere
prædicabam. Illic Gregorius recantat
Maximum extulerat in oratione in
philosophi. Vide tom. I, pag. 454.

METRICA VERSIO.

Compressa labra mordeo, læsus licet.

Quid igitur? Annon clarus hic nuper tibi?

Non hunc ferebas laudibus summis prius?

Fortasse dicet quispiam, hæc qui sciet,

Ac facilitatem vertat hanc mihi crimini,

Per quam colebam pessimos etiam canes.

Culpanda prorsus hæc mea ignorantio.

Me gustus, Adamum ut, traxit in fraudem improbus.

Visu decorum lignum erat, re non item.

Fidei fessellit larva me : fucum mihi

Fecere verba subdolo corde edita.

Viro fideli nam nihil magis credulum

Qui se libenter ad pios confert viros,

Aut esse tales quos putat; vitium probum!

Nam facile quisque, quod cupit, credit quoque.

B Quid erat agendum dicite, o scilicet viri

Aliudne quiddam cupiam vestrum placet

Angusta cum tam foret adhuc Ecclesia

Stipulas ut ipse cogerer quoque legere?

Namque arcta tantam non ferunt licet

Quantum lata quæ sunt tempora, et late

Magni æstimabam, quod canis caulam

Tereret, locoque coleret Alcides Dei

Natum. Hocque majus, quod fugam ob

Velabat, ut si pro Deo hanc passus foret

Qui vapularat ut nocens, hunc martyrem

Falso arbitrabar. Si grave est hoc, tibi

Frequens patravi. Judices, ignoscite,

Culpræque veniam, quæso, præclaræ

Erat scelestus : at colebam hunc ut bo

987
 Η φθέξομαι τι καὶ νεανικώτερον.
 οὐ προτείνω τὴν ἀκαιρον καὶ λάλον
 Γλώσσαν· ὁ θέλων ἀνηλεῶς ἐκτεμενέτω.
 ὁ οὐχὶ τέτμητ' ; ἢ δοκεῖ σοι καὶ σφόδρα,
 μακρὰ σιγῆ, καὶ πλέον σιγήσεται,
 ὡς δίκας τίνουσα τῆς ἀκαιρίας,
 ἀν μάρη μὴ πᾶσιν εἶναι δεξιά.
 Κἀκεῖνο δ' οἶον ; προστεθήτω γὰρ μόνον·
 τῶς ἀσυλλόγιστον ἢ πονηρία.
 γὰρ τὸ χρηστὸν οὐκ ἐποίησ' ἡμερον,
 δ' ἂν δράσειεν ἄλλο τῶν πάντων ποτέ ;
 τῶς γὰρ, ὄντως ἐστὶν ἢ τιμὴ ψόγος.
 Τούτου τί φήσεις τὸν τρόπον ; κακὸν μέγα.
 εἰ μὲν ἐστὶ πιστὰ, μὴ ζήτει πλέον.
 οὐκ ἀληθῆ, μηδὲ τὰ πρόσθεν δέχου.

Α Τούτων τί ἂν γένοιτο δυσμαχώτερον ;
 Οὕτω μὲν ἔνθεν ἐλάβη κακὸς κακῶς .
 1000 Εἰπεῖν δ' ἀληθὲς μᾶλλον, ὧς κακὸς καλῶς.
 Ἐπεὶ δὲ φύλοις βαρβάρων κακὸν φέρων
 Ἄναξ ἔφος, εἶχεν ὀρηκτῆριον
 Θεσσαλονικην, τηνικαῦτα τί πλέκει
 Κύων ὁ παγκάκιστος, ἀθρεῖ μοι πάλιν.
 1005 Ἄρας τὸ συρφετῶδες Αἰγύπτου στίφος,
 (Λέγω δὲ τοὺς κείραντας αὐτὸν ἀπρεπῶς ,)
 Ὄς τὴν καθέδραν βασιλικῶν προστάγματι
 Πήξων ἑαυτῶ, τῷ στρατοπέδῳ προστρέχει·
 Κἀκεῖθεν αὖθις, ὡς κύων, ἀπορρίπτει
 1010 Ὅργῃ τε πολλῇ καὶ ὄρκιοις φρικώδεσι
 (Ὄβτω γὰρ ἦν τὰ ὤτα διατεθεῖς κακῶς
 Οὐδαίς καθ' ἡμῶν, ἀλλ' εἰτ' εἶχον ὕψως),

Profecto eloquar aliquid audacius.
 Ecce linguam promo præposteram et loquacem.
 985 Hanc, qui volet, amputat immisericorditer.
 Sed an non amputata est? Tibi quidem id persuasissimum,
 Quæ jamdudum silet, et diutius silebit,
 Poenas forsitan solvens, quod præpostere locuta sit,
 Ut jam discat non omnibus favere.
 990 Illud autem quale est? Hoc enim tantum addatur:
 Rationis expers vere est improbitas.
 Quem enim lenitas mansuetum non fecit,
 Quid ei unquam alia res præstiterit?
 Vere enim, vere honor non differt improperio.
 995 Mores illius quid esse dices? Magnum malum.
 Hæc si certa sunt, nihil amplius quæras.
 Sin autem non vera, nec pristinis habeas fidem.
 His quid possit esse inexpugnabilis?
 Sic malus ille hinc male tractatus ejectus est,
 1000 Vel, ut verius dicam, hinc ut malus.
 Sed cum barbaris gentibus bellum illaturus
 Rex Orientis præsidium suum haberet
 Thessalonicæ, tunc quid molliatur
 Canis teterrimus, rursum mihi considera.
 1005 Sumens feculentum illum Ægyptiorum manipulum
 (Illos dico, qui eum totonderant indecore),
 Ut cathedram regio mandato
 Sibi ipsi firmaret, accurrit ad castra:
 Sed inde rursus, ut canis, ejectus
 1010 Cum plurima indignatione, minisque horrendis
 (Nondum enim cujusquam aures contra nos
 Male erant affectæ, sed adhuc erant integræ),

tempor...
 1 Ἄναξ ἔφος. Theodosius. Ad marg. Edit. ὁ
 1 Ὄβτω γὰρ ἦν. Non enim ad id usque tem-
 ullæ de me calumniæ aures cujusquam occu-
 1, pag. 6

paverant: nondum animi exulcerati, ac proinde
 nec in iis fictum crimen adhuc insidere poterat. In
 editis ad marg. Χορεῖος. Μοx καθ' ἡμῶν. Male edit.
 ὀμῶν.

METRICA VERSIO.

iam negatis? Quidpiam audax proferam.
 omo linguam garrulam et præposteram;
 efferata scindat hanc quisquis volet.
 Nonne secta est? Id quidem censes. Diu
 am silescit, ac silebit longius,
 citatis hanc suæ poenam luens,
 sciat ipæa grata non esse omnibus.
 illud autem? Liceat hoc unum addere.
 ut certe pravitas, excors, hebes.
 e nam quem quivit haud benignitas,
 molliorem reddere hunc unquam queat?
 ippe magnum in dedecus honor vertitur.
 ergo mores istius? Magnum malum
 erta si sunt, amplius quæras nihil.
 Isa, nec tu pristinis fidem arroga.

B His cogitari firmius quidnam queat?
 Sic urbe tandem pulsus est malus male.
 Aut si loquendum verius, malus bene.
 Orientis at cum, barbaris cladem ferens,
 Thessalonicam sceptriger, velut aggerem,
 Teneret, illic ac foret, rursum vide
 Hic molliatur pessimus quidnam canis.
 Hanc feculentam sumit Ægypti manum
 (Hos dico, foede qui coman ipsi demperant),
 Atque, ut cathedram principis jussu sibi
 Firmare posset, tendit ad castra incitus.
 Illincque rursus pulsus, ut foedus canis,
 Ira æsuante principe, et minas graves
 Jactante (nondum reperant calumniæ
 Cujusquam in aures: integri sed erant adhuc),

dicite...
 iam res...
 ad...
 er qu...
 non...
 mpra...
 ad...
 quid...
 hanc...
 s, lib...
 ve es...
 res, p...
 so. p...
 am ha

Τῶν πρόσθεν αἰδοί, καίπερ ἠδικημένος.

Τί οὖν; σὺ τοῦτον οὐ χθές εἶχες ἐν βίῳ;

955 Καὶ τῶν μεγίστων ἤξιους ἐγκωμίων;

Τάχ' ἂν τις ἀπαντήσαιε τῶν ταῦτ' εἰδότων,

Καὶ τὴν τότε εὐχέριαν αἰτιωμένων,

Ἐφ' ἧς ἐτίμων καὶ κυνῶν τοὺς χεῖρονας.

Ἄγνοιαν ἠγνόησα μίσους ἀξίαν.

960 Ἐξηπατήθην ὡς Ἀδάμ γεύσει κακῆ.

Ἄραϊον ἦν τὸ πικρὸν εἰς βῆν ξύλον.

Τὸ σχῆμά μ' ἠπάτησε τῆς ὀρωμένης

Ἄχρι προσώπου πίστεως καὶ βημάτων.

Πιστοῦ γὰρ ἀνδρὸς οὐδὲν εὐπειθέστερον,

965 Πρὸς εὐλόγητιαν βραδίως ὀρωμμένου

Ἦ ὄσαν, ἢ δοκούσαν. Ὡ χρηστοῦ πάθους!

Ὁ βούλεται γάρ, τοῦθ' ἕκαστος οἴεται.

A Τί χρὴ με ποιεῖν; εἶπαί, ὦ σοφώτατοι.

Τί δ' ἂν τις ὑμῶν ἄλλο τι πρόξει δοκεῖ,

970 Οὕτως εἰσι στενῆς τε τῆς Ἐκκλησίας

Οὐσης τότε, ὡς τι καὶ τῆς καλάμης συλλέγειν;

Ἐξουσίαν γὰρ οὐ τοσαύτην ὁ στενός,

Ὅσην δίδωσι καιρὸς ὁ πλάτους γέμων.

Μεγίστον ἦν μοι, καὶ πατῶν αὐτῆν κύνων

975 Ἐμῆν, σέβων τε Χριστὸν ἀνθ' Ἡρακλῆος.

Τοῦ δ' ἦν τι μείζον· τὴν ἐπ' αἰσχίστοις φυγῆν,

Πίστιν πεποίηχ', ὡς Θεοῦ πάσχων χάριν.

Μαστιγίας ἦν, ἀλλ' ἐμοὶ νικηφόρος.

Εἰ τοῦτο δεῖνόν, οἶδα πολλὰ πολλάκις

980 Τοιαῦθ' ἁμαρτῶν. Ἄρα συγγνώστῳ μοι

Ἄνδρες δικασταί, τῆς καλῆς ἁμαρτίας.

Ἦν μὲν κάκιστος, ἀλλ' ἐτίμων ὡς καλόν.

Beveritus praeterita, licet injuria affectus.

Quid igitur? Non tu hunc heri habebas in amicorum numero,

955 Et maximis dignum aestimabas praeconiis?

Sic enim forte occurret aliquis ex his qui ista norunt,

Ac meam facilitatem vituperant, per quam

Honorem dabam vel pessimis canibus.

Ignorantione laboravi, odio digna:

960 Deceptus sum, ut Adam, malo gustu.

Pulchrum erat visu amarum illud lignum.

Species decepit me apparentis

Facie et verbis fidei.

Fideli enim viro nihil magis credulum,

965 Quem pietas facile commovet,

Seu vera, seu apparens. O probum vitium!

Quod enim optat, hoc quisque credit.

Quid me oportuerit facere? Dicite, sapientissimi:

Quid aliud quisque vestrum facturum se fuisse putat,

970 Cum adhuc tam angusta esset Ecclesia

Illo tempore, ut aliquid vel de stipulis colligendum esset?

Potestatem enim non tantam tempus

Molestum largitur, quantam commodissimum.

Maximum quidpiam mihi erat, etiam canis caulam meam

975 Terens, ac Christum loco Herculis colens.

Huc accedit aliquid gravius: fugam ob turpissima,

Fidem sinxit, quasi Dei causa passus.

Erat verbero, at mihi in praelio victor.

Id si malum est, scio me multa saepe

980 Ejusmodi peccasse. Ignoscatis certe

726-727 Mihi, judices, praeclearum peccatum.

Erat ille quidem nequissimus, sed colebam ut bonum.

969 Δοκεῖ. Κοισί. δοκῆ.

972 Ἐξουσίαν. Ut Gregorius observat, pastor non tanta in gregem sibi commissum uti potest auctoritate, cum Ecclesiae res adverso statu sunt, quam cum laeto ac prospero; ac proinde ad multa connivere interdum cogitur, et multa tolerare, quae,

si commedia essent tempora, minime toleraret.

978 Μαστιγίας. Qui criminum suorum poenas dederat, eum hominem, opinione deceptus, martyrem praedicabam. Hic Gregorius recantat laudes quibus Maximum extulerat in oratione in laudem Hieronimi philosophi. Vide tom. I, pag. 454.

METRICA VERSIO.

Compressa labra mordeo, laesus licet.

Quid igitur? Annon clarus hic nuper tibi?

Non hunc serebas laudibus summis prius?

Fortasse dicet quispiam, haec qui sciet,

Ac facilitatem vertat hanc mihi crimini,

Per quam colebam pessimos etiam canes.

Culpanda prorsus haec mea ignorantio.

Me gustus, Adamum ut, traxit in fraudem improbus.

Visu decorum lignum erat, re non item.

Fidei fefellit larva me: sicut mihi

Fecere verba subdolo corde edita.

Viro fideli nam nihil magis credulum

Qui se libenter ad pios confert viros,

Aut esse tales quos putat; vitium probum!

Nam facile quisque, quod cupit, credit quoque.

B Quid erat agendum dicite, o sciti viri,

Aliudne quiddam cuiquam vestrum placet,

Angusta cum tam foret adhuc Ecclesia,

Stipulas ut ipse cogeret quoque legere?

Namque arcta tantam non ferunt licentiam,

Quam lata quae sunt tempora, et late fluunt.

Magni aestimabam, quod canis caulam meam

Tereret, locoque coleret Alcidae Dei

Natum. Hocque majus, quod fugam ob noxas graves

Velabat, ut si pro Deo hanc passus foret.

Qui vapularat ut nocens, hunc martyrem

Falso arbitrabar. Si grave est hoc, talia

Frequens patravi. Judices, ignoscite,

Culpaque veniam, quaeso, praeclearae date.

Erat scelestus: at colebam hunc ut bonum.

Ἡ φθέγομαι τι καὶ νεανικώτερον.
 Ἰδοὺ προτείνω τὴν ἄκαιρον καὶ λάλον
 985 Γλώσσαν· ὁ θέλων ἀνηλεῶς ἐκτεμνέτω.
 Τί δ' οὐχὶ τέμμητ'; ἢ δοκεῖ σοι καὶ σφόδρα,
 Ἡ μακρὰ σιγᾶ, καὶ πλέον σιγήσεται,
 Ἵσως δίκας τίνοῦσα τῆς ἀκαιρίας,
 Ὃς ἀν' ἀμύθη μὴ πᾶσιν εἶναι δεξιὰ.
 990 Κάκεινο δ' οἶον; προστεθήτω γὰρ μόνον·
 Ὅντως; ἀσυλλόγιστον ἢ πονηρία.
 Ὅν γὰρ τὸ χρηστὸν οὐκ ἐποίησ' ἡμερον,
 Τί δ' ἂν δράσειεν ἄλλο τῶν πάντων ποτέ;
 Ὅντως γὰρ, ὅντως ἐστὶν ἢ τιμὴ ψόγος.
 995 Τοῦτου τί φήσεις τὸν τρόπον; κακὸν μέγα.
 Ταῦτ' εἰ μὲν ἐστὶ πιστὰ, μὴ ζῆτει πλέον.
 Εἰ δ' οὐκ ἀληθῆ, μηδὲ τὰ πρόσθεν δέχου.

A Τοῦτων τί ἂν γένοιτο δυσμαχώτερον;
 Οὕτω μὲν ἔνθεν ἐλάβη κακὸς κακῶς,
 1000 Εἰπεῖν δ' ἀληθὲς μᾶλλον, ὥς κακὸς καλῶς.
 Ἐπεὶ δὲ φύλοις βαρβάρων κακὸν φέρων
 Ἄναξ ἔφος, εἶχεν ὀρμητήριον
 Θεσσαλλονίκην, τηνικαῦτα τί πλέκει
 Κύων ὁ παγκάκιστος, ἄθρει μοι πάλιν.
 1005 Ἄρας τὸ συρφετῶδες Αἰγύπτου στίφος,
 (Λέγω δὲ τοὺς κείραντας αὐτὸν ἀπρεπῶς,)
 Ὅς τὴν καθέδραν βασιλικῶ προστάγματι
 Πήξων ἑαυτῷ, τῷ στρατοπέδῳ προστρέχει·
 Κάκειθεν αὖθις, ὥς κύων, ἀπορρίψαις
 1010 Ὅργη τε πολλῆ καὶ ὄρκος φρικώδεις
 (Οὕτω γὰρ ἦν τὰ ὤτα διατεθεὶς κακῶς
 Οὐδεὶς καθ' ἡμῶν, ἀλλ' εἶτ' εἶχον ὀγιῶς),

Profecto eloquar aliquid audacius.

Ecce linguam promo præposteram et loquacem.

985 Hanc, qui volet, amputet immisericorditer.

Sed an non amputata est? Tibi quidem id persuasissimum,

Quæ jamdudum silet, et diutius silebit.

Pœnas forsitan solvens, quod præpostere locuta sit,

Ut jam discat non omnibus favere.

990 Illud autem quale est? Hoc enim tantum addatur:

Rationis expers vere est improbitas.

Quem enim lenitas mansuetum non fecit,

Quid ei unquam alia res præstiterit?

Vere enim, vere honor non differt improperio.

995 Mores illius quid esse dicēs? Magnum malum.

Hæc si certa sunt, nihil amplius quæras.

Sin autem non vera, nec pristinis habeas fidem.

His quid possit esse inexpugnabilius?

Sic malus ille hinc male tractatus ejectus est,

1000 Vel, ut verius dicam, bene ut malus.

Sed cum barbaris gentibus bellum illaturus

Rex Orientis præsidium suum haberet

Thessalonicæ, tunc quid moliat

Canis teterrimus, rursum mihi considera.

1005 Sumens feculentum illum Ægyptiorum manipulum

(Illos dico, qui eum totonderant indecore),

Ut cathedram regio mandato

Sibi ipsi firmaret, accurrit ad castra:

Sed inde rursus, ut canis, ejectus

1010 Cum plurima indignatione, minisque horrendis

(Nondum enim cujusquam aures contra nos

Male erant affectæ, sed adhuc erant integræ),

1002 Ἄναξ ἔφος. Theodosius. Ad marg. Edit. ὁ θεοδόσιος βασιλεὺς.

1011 Ὀβπω γῆρ ἦρ. Non enim ad id usque temeroris ullæ de me calumniæ aures cujusquam occu-

paverant: nondum animi exulcerati, ac proinde nec in iis fictum crimen adhuc insidere poterat. In editis ad marg. Χορεῖος. Μοx καθ' ἡμῶν. Male edit. ὀμῶν.

METRICA VERSIO.

Veniam negatis? Quidpiam audax proferam.
 n promo linguam garrulam et præposteram;
 ente efferata scindat hanc quisquis volet.
 mid? Nonne secta est? Id quidem censes. Diu
 am jam silesceat, ac silebit longius,
 quacitatis hanc suæ pœnam luens,
 discat ipsa grata non esse omnibus.
 are illud autem? Liceat hoc unum addere.
 t bruta certe pravitas, excors, hebes.
 lire nam quem quivit haud benignitas,
 id molliorem reddere hunc unquam queat?
 : quippe magnum in dedecus honor vertitur.
 id ergo mores istius? Magnum malum
 c cer'ta si sunt, amplius quæras nihil.
 falsa, nec tu pristinis fidem arbitra.

B His cogitari firmius quidnam queat?

Sic urbe tandem pulsus est malus male.

Aut si loquendum verius, malus bene.

Orientis at cum, barbaris cladem ferens,

Thessalonicam sceptriger, velut aggerem,

Teneret, illic ac foret, rursum vide

Hic moliat pessimus quidnam canis.

Hanc feculentam sumit Ægypti manum

(Hos dico, fœde qui comam ipsi dempsorant),

Atque, ut cathedram principis jussu sibi

Firmare posset, tendit ad castra incitus.

Illincque rursus pulsus, ut fœdus canis,

Ira æstuante principe, et minas graves

Jactante (nondum repserant calumnias,

Cujusquam in aures: integri sed erant adhuc),

Εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν αὖθις φθίρεται·
 Ὁρθῶς γε ποιῶν τοῦτο καὶ μόνον σοφῶς.
 1015 Πέτρῳ γὰρ, ᾧ δίσχιτος ἡ γραφίς ποτ' ἦν,
 Πάντα γράφοντι βιβλῶς τάναντία,
 Μισθοφορικόν τι τῶν ἀνεστίων ἔχων,
 Ἐμφύεται, καὶ τὸν γέροντ' ἀποστενοί,
 Ἦ τοῦτον αἰτῶν, ὄνπερ ἤλπισε θρόνον,
 1020 Ἦ τοῦ παρόντος μὴ μεθίσσεσθαι λεγῶν,
 Ἔως ὑπάρχου τὴν κινουμένην φλόγα,
 Μὴ ταῖς παλαιαῖς προστεθῆ τι συμφοραῖς,
 Ὡς εἰκὸς ἦν, δεισάντος, ἔξω πέμπεται.
 Καὶ νῦν δοκεῖ μὲν ἡρεμεῖν, δέος δέ μοι
 1025 Μὴ πῶς τὸ δεινὸν καὶ χαλάζης ἔχουσιν
 Νέφος, συνωσθὲν ἐκ βιαίου πνεύματος,
 Τοῖς οὐ δοκοῦσι τὴν χάλαζαν ἐκχέη.

A Οὐ μὴ ποτ' ἤρεμον γὰρ ἡ μοχθηρία.
 Οὐδὲν φρονήσει, κἄν σχεθῆ παραντίκα.
 1030 Τοιαῦτα φιλοσοφοῦσιν οἱ νυνὶ κύνες,
 Κύνες δ' ὑλάτται, τοῦτο καὶ μόνον κύνες.
 Τί Διογένης τοιοῦτον, ἢ Ἀντισθένης;
 Τί δὲ πρὸς ὑμᾶς ὁ Κράτης; διάπτει
 Τοὺς Περιπάτους Πλάτωνος· οὐδὲν ἢ Στοά.
 1035 Ὡ Σόκράτης, τὰ πρῶτα μέχρι νῦν φέρεις.
 Φθέγγωμ' ἐγὼ τι πιστότερον τῆς Πυθίας.
 Ἀνδρῶν ἀπάντων Μάξιμος σοφώτατος.
 Ἐγὼ δὲ τληπαθὴς μὲν, εἰ καὶ τις βροτῶν,
 Ἦμην τ' ἀπ' ἀρχῆς, εἰμί τε πλέον τανῦν,
 1040 Πόνους μὲν ἐκ γῆς, κινδύνους δὲ ποντίους
 Ἐξ ὧν ἐσώθην, καὶ χάρις πολλὴ φόβοις.
 Ὑστὶ δεδώκασι με τοῖς ἄνω σοφῶς,

In urbem Alexandriam rursus infert pestem;
 Recte id quidem ac solum sapienter faciens.
 1015 Petrum enim, cui aliquando bifidus stylus
 Erat, facile omnia scribenti contraria,
 Secum habens conductam mercede hominum turmam foco carentium,
 Aggreditur, et senem in angustias conjicit,
 Aut thronum illum petens, quem speraverat,
 1020 Aut presentem dimissurum se negans,
 728-729 Donec praefecto metuente, ut par erat,
 Ne flamma accensa antiquis calamitatibus
 Novam aliquam adjiciat, foras pellitur.
 Ac nunc quidem videtur quiescere, sed metuo
 1025 Ne gravis et feta grandine
 Nubes, violento agitata vento,
 Effundat in imprudentes grandinem.
 Nunquam enim quiescit improbitas.
 Non sapiet, etiamsi in praesens cohibeatur.
 1030 Sic enim philosophantur hodierni canes,
 Canes latrantes, et in hoc tantum canes.
 Quid simile Diogenes, aut Antisthenes?
 Quid ad vos Crates? Despue
 Scholam Platonis; nihil Porticus.
 1035 O Socrates, haecenus primas habuisti.
 Eloquar ego aliquid Pythia certius.
 Hominum omnium Maximus sapientissimus.
 Ego laboriosus, si quis mortalium,
 Eram ab initio, sumque nunc magis
 1040 Ob labores in terra et pericula in mari,
 Ex quibus servatus sum, gratiamque multam habeo terroribus.
 Ili me addixerunt rebus caelestibus sapienter

1018 Ἐμφύεται. Edit. ad marg. ἐκφύεται.

1025 Μὴ πῶς. Ita Coisl. Edit. μὴ πῶς.

1033 Ὑμᾶς. Edit. ἡμᾶς...

1036 Φθέγγωμ'. Sic Coisl. Edit. φθέγγωμ'.—Forte licentia usus, scripserat φθέγγωμ' Gregorius, ut staret metrum, quod, brevi admissa in secunda syl-

laba, prorsus deficit. CAILLAU.

1038 Τληπαθής. Sic Coisl. Edit. τληπατής. Si quis alius laborum et molestiarum patiens.

1042 Σοφῶς. Sic Vat. Edit. σοφῶς. Gregorius in epist. ad Caesarium: Qui ante pericula mundi eramus, post pericula Deo nos ipsos addicimus.

METRICA VERSIO.

Rursum ipse sese contulit Alexandriam;
 Sapienter istud scilicet, recte et satis.
 Nam Petrum, erat cui bifidus aliquando stylus.
 Ut qui exararet res levis contrarias,
 Vaga cohorte cinctus (hos conduxerat),
 Aggreditur, atque non parum angustat senem,
 Poscens, vel illam, sinxerat quam spe sibi,
 Sædem, vel ejus in throno sese minans
 Sessurum: hyparchus donec, hanc, ut par erat,
 Flammam expavescens, vetera ne ad mala quidpiam
 Adjungeretur, urbis hunc pepulit solo.
 Ac nunc videtur hic quidem quiescere:
 At est verendum, ne gravi quæ grandine
 Est feta nubes, aspero vento incita
 In non putantes grandinem effundat suam.

B Nec enim quieti pravitas unquam studet.
 Nil pensi habebit, nunc licet vis hunc premat.
 Sic philosophantur temporis nostri canes,
 Canes latrantes, nomine hoc solo canes
 Quid tale Sinopes civis, aut Antisthenes?
 Quid tale Thebis editus quondam Crates?
 Scholas Platonis despue: nil est Stoa.
 Jam ferre primas, Socrates, nunc desinis.
 Ego vate Phœbi certius quiddam loquar,
 Par laude nullus Maximo sapientia.
 Tolerare casus ast licet doctus graves,
 Ut si quis alter, tum prius, tum nunc magis,
 Per tot labores, tot graves casus, maris,
 Queis sum exsolutus (gratiam ac periculis
 Habeo: dederunt namque me caelestibus

Πάντων ὑπερκύφαντα τῶν πλανωμένων.

Ὅμως δὲ τὴν τότ' οὐ φέρων ἀτιμίαν,

1045 Καὶ τῆς ἀφορμῆς ἀσμένως δεδραγμένος,

Ἄς τὸν κάκιστον ἠσθόμην κεκαρμένον,

Πάντων μὲν ἡμῖν τῶν φίλων ἐγκριμένον,

Οἷ καὶ με φρουρᾶς εἶχον εἶσω λαθρίου,

Τηροῦντες ὀρμαῖς, ἐξόδοις, ἀναστροφαῖς·

1050 Πάντων δ' ὀρώντων τὴν πάλιν αὐτῶν δυσμενῶν,

Οἷ τὴν τομὴν ζῶντο τοῦ λόγου λύσιν·

Ταῦτ' οὖν ὀρῶν τε καὶ φέρον οὐ καρτερῶν,

Ἄνδρός τι πάσχω (καὶ γὰρ οὐκ ἀρνήσομαι),

Ἄπλουστέρου τι μάλλον, ἢ σοφωτέρου.

1055 Πρύμναν γὰρ, ὡς λέγουσι, κρούομ' αὐτίκα,

Οὐκ εὐμαθῶς μὲν. Οὐ γὰρ ἄν τις ἦσθετο.

A Νῦν δ' ἐξιτήριός τις ἐρβράγη λόγος,

εἰ "Ὅν ἐξέπεμψα πατρικῶν σπλάγγων πόνω.

"Ὀλὴν φυλάσσοιθ', ἦν δέδωκα, Τριάδα,

1060 Τέκνοις ποθεινοῖς εὐπορώτατος πατῆρ,

Καὶ τῶν ἐμῶν μέμνησθε, φίλτατοι, πόνων.

Λαδὸς δ' ἐπειδὴ τῷτον ἤκουσεν λόγον,

Τῶν δυσκαθέκτων ἐκδοήσαντός τινος,

'Ανίστατ' εὐθύς, ὡσπερ ἐκ καπνοῦ βίας

1065 Ἐσμὸς μελισσῶν, καὶ βοαῖς ἐκμαίνεται·

"Ἄνδρες, γυναῖκες, παρθένοι, νεανία.

Παῖδες, γέροντες, εὐγενεῖς, οὐκ εὐγενεῖς,

"Ἀρχοντες, ἡρεμοῦντες ἐκ στρατοῦ τινες,

Ζέων ἕκαστος ἴσον ὀργῇ καὶ πῶθω,

1070 Ὅργῃ κατ' ἐχθρῶν, καὶ πῶθω τοῦ ποιμένος.

Caput efferentem super omnia incerta et vaga.

Sed tamen non ferens illatam tunc injuriam,

1045 Atque occasionem libenter arripiens

Ubi nequissimum tonsum esse persensit,

Cum mihi amici omnes instarent,

Qui me intra latentem custodiam obsessum quodam modo tenebant,

Meosque motus, atque itus et reditus custodiebant et observabant;

1050 Cumque inimici omnes pugnam hanc cernerent,

Ac dissensionem doctrinae ruinam fore crederent;

Hæc igitur cum viderem, nec ferre possem,

Homini aliquid patior (non enim negabo),

Simplicis magis quam sapientis.

1055 Puppim enim statim, ut dicitur, retro impello,

Non perite quidem. Nemo enim sensisset.

Nunc autem discessus nuntia erupit quædam oratio,

Quam paternorum viscerum conatu emisit:

730-731 ε Totam custodite, quam tradidi, Triadem

1060 Filiis amantissimis beatissimus pater,

Meorumque memineritis, charissimi, laborum. »

Hæc dicta ut audivit populus,

Uno ex calidioribus exclamante,

Protinus exsurgit, velut ex fumi violentia

1065 Examen apum, et clamoribus insanit;

Viri, mulieres, virgines, juvenes,

Pueri, senes, nobiles, ignobiles,

Magistratus, et emeriti quidam milites,

Bulliens quisque ira æque ac desiderio,

1070 Ira adversus inimicos, et desiderio pastoris.

1049 Ὅρμαῖς. Videtur legendum ὀρμαῖς, ἐξόδοις, ἀναστροφαῖς.

1050 Πάλην. Coisl. πάλιν.

1051 Τομήν. Coisl. τόλην, facinus.

1055 Πρύμναν γὰρ. Proverbium est de iis qui

consilium in contrarium mutant.

1059 Φυλάσσοιθ'. Coisl. φυλάσσετ'. Edit. in mar-

ine, ὅδ' ἦν φυλάσσοιθ'.

1065 Τῶν δυσκαθέκτων. Ex iis qui difficulter

cohiberi possunt.

1068 Ἐκ στρατοῦ τινος. Billius ignorare se te-

statur, cur Leuv. verterit, emeriti milites: hunc

tamen et nos secuti, ita vertendam duximus vocem,

ἡρεμοῦντες, quæ ad milites pertinet, eosque depo-

sitis armis quiescere, et rude donatos in otia tuta

recessisse significat, adeoque emeritos fuisse milites.

METRICA VERSIO.

aput efferentem res supra mundi vagas),

tud tamen tunc haud ferens ego dedecus,

nsamque rapiens pectore hanc promptissimo,

inam ut resectum pessimo sensi viro,

nes amici cingerent cum me simul,

icitasque pro me sigerent custodias,

essus ad omnes ac mihi præsto forent,

istesque pugnam hanc cernerent læti, præ-

od schisma fidei crederent labem fore:

ec ipse cernens, ac ferens mæste admodum,

mitto quiddam (non enim negaverim),

idente non tam, simplice quam dignum viro.

peilo puppim nam retro, ut dici solet,

l imperite. Scisset hoc mortalium

B Nam nemo. Nunc at de exitu fluxit mihi

Quiddam, paternis editum ex præcordiis:

ε Servate totam Trinitatem, filii,

Quam copiosus tradidi vobis parens,

Memores laboris sitis et semper mei. »

Hæc verba simul ac audiit plebs, illico

Effrenis altum quispiam questum dedit,

Populusque surgit, agmen ut fumo solet

Apum, furitque maximis clamoribus

Uterque sexus, virgines, juvenuli,

Pueri, senesque, nobiles, ignobiles,

Vita quieti, præsidet, ac militum

Nonnulli: amore quilibet et ira æstuans:

Iratus hosti, præselem exposcens suum.

Ἄλλ' οὐκ ἐμὸν γὰρ τῆ βίῃ κάμψαι γόνυ,
 Οὐδ' ἀσπάσασθαι τὴν ἀθεσμον Ἰβρυσιν,
 Ὅς οὐδὲ τὴν ἐνθεσμον ἠγαγκασμένους.

*Ἄλλην τρέπονται τοῦ πόθου ταύτην ὁδόν.

1075 Ὅρκους τε πολλοὺς καὶ λιταῖς κεχρημένοι,

Τὸ γούν παρεῖναι καὶ βοηθεῖν ἤξιουν,

Καὶ μὴ προέσθαι τοῖς λύκοις τὸ ποίμνιον.

Πῶς ἂν δυναίμην καρτερεῖν τὸ δάκρυον;

Ἄναστασία, ναῶν ὁ τιμιώτατος,

1080 Ἥ πίστιν ἐξήγειρας ἐν γῆ κειμένην,

Κιθωτὴ Νῶε, τὴν ἐπίκλυσιν μόνῃ

Κόσμου φυγοῦσα, καὶ φέρουσα δεύτερον

Κόσμον τὸν ὀρθόδοξον ἐν τοῖς σπέρμασι·

Σοὶ μὲν πολὺς καὶ πάντοθεν προσρεῖ λῆξις,

A 1085 Ὡς τοῦ μεγίστου κινδύνων ἐστηκότος,

Ἡμῶν γενέσθαι τὸ κρατεῖν, ἢ τοῦ πόθου;

Ἐγὼ δ' ἄφρωνος ἐν μέσῳ, σκότου γέμων,

Οὐδ' ὡς κατασταλαίμι τὰς φωνὰς ἔχων,

Οὐδ' ὡς ὑποσχολίμην τι τῶν αἰτουμένων.

1090 Τὸ μὲν γὰρ οὐχ οἶόν τε, τῷ δ' ὕπῃ φόβος.

*Ἐθλίβεν αὐχμὸς, σώματ' ἦν διὰ βροχᾶ.

Φωνὰς δ' ἔλειπον αἱ γυναῖκες ἐν φόβῳ,

Καὶ τῶν, ὅσαι μάλιστα εἶεν μητέρας.

Παίδων ὀδυρμῶ· ἐνδεδῶκε δ' ἡμέρα.

1095 Ὄμνυ δ' ἕκαστος μὴ πρὶν ἐνδῶσειν πόνων,

Κἂν ἐνταφῆναι τῷ κῆρ δέη καλῶς,

Ἥ τῶν ποθουμένων τιν' ἀκβαλεῖν λόγον,

Οἶόν τις εἶπαιν ἐξεβιάσθη τῷ πόνῳ.

At non meum est genu violentiæ flectere,
 Nec sedem suscipere non legitime collatam,
 Qui ne legitimam quidem suscipere sum coactus.

Vertunt se in aliam implendi desiderii viam.

1075 Pluribus me adjurant et precantur,

Orant ut saltem maneam et seram auxilium,

Nec lupis ovile tradam.

Quomodo possem lacrymas tenere?

Anastasia, templorum maxime venerabile,

1080 Quæ jacentem huic fidem exsuscitasti,

Arca Noe, quæ diluvium mundi

Sola effugisti, et alterum portasti

In seminibus mundum orthodoxum;

Multus ad te et undique confluit populus,

1085 Ut in maximo instante periculo,

Egone vincerem, an desiderium?

Equidem in medio eram, inultus et tenebris plenus,

Nec voces reprimere valens,

Nec polliceri quidquam ex postulatis.

1090 Alterum enim fieri non poterat; alteri inerat metus.

Premebat æstus, sudor e corporibus manabat.

Vox deficiebat mulieribus metu percussis,

Præcipue vero, quæ matres erant.

Puerorum ejulatus audiebantur: deficiebat dies.

1095 Jurabat quisque non prius se quieturum,

Etiam si in templo præclare sepeliri oporteret,

732-733 Quam optatam aliquam vocem extorsisset,

Qualem quis proferre cogitur delassatus.

1073 Ὅς οὐδὲ τὴν ἐνθεσμον, etc. Qui nulla ratione passus sum in ea me collocari quam æquissimo jure obtinere poteram. CARDON.

1084 Προσρεῖ. Coisl. ἐπιβρεῖ.

1086 Ἡμῶν γενέσθαι τὸ κρατεῖν, ἢ τοῦ πόθου. Id est, num victor ipse essem repugnando populi desiderio, an populus vinceret, me ipsius desiderio cedente.

1093 Φωνὰς δ' ἔλειπον. Coisl. φωνὰς δ' ἔλειπον. Leuv. Voces meus causa emittebant mulieres. Bil-

lius quoque: Silere nimis feminas prohibet timor. Neuter videtur sensum Gregorii reddere, siquidem metus vocem solet præcludere. Ego crediderim absolutam esse sententiam, qua tacite Gregorius matri se comparat. Feminis in metu voces deficiunt, iis maxime, quæ matres sunt.

1097 Λόγῳ. Val. λόγῳ. Quin votis aliquam vocem consonam edidissim.

1098 Ἐξεβιάσθη. Ita habent editi. Vaticanus autem codex ἐξεβιάσθη.

METRICA VERSIO.

At non decebat me genu ad vim flectere,
 Nec capere sedem rite non mihi traditam,
 Qui rite quondam traditam tamen abnui.

Cupiditatis alteram carpunt viam,

Summisque necum precibus et votis agunt,

Saltem ut manerem, promptus his præstans opam,

Gregemque trucibus ne lupis addicerem.

Quonam hic tenere lacrymas possem modo?

O dulcis ædes, ædiumque Anastasis

Princeps, fides qua se jacens humo extulit,

O arca Noe, sola funestis aquis

Erepta, mundumque alterum in parva gerens

Semente, recta præditum et sana fide,

Ad te quidem tum maximo plebs agmine

B Fluxit: periclo res erat nam maximo,
 Egone, an eorum vinceret cupiditas.

In medio at ipse mutus ac prorsum stupens,
 Nec premere poteram quas dabant voces, neque,

Quod postulabant, hoc eis promittere.

Fieri nequibat illud: huic suberat metus.

Æstu premente sudor e membris fluit.

Silere nimis feminas prohibet timor.

Matres potissimum: ejulatus pueri quoque.

Vergebat autem jam dies in vesperam.

Jurare quisque non sibi prius fore

Quietem, in æde quamlibet letum sacra

Ipsos maueret, ad preces vota et sua

Quin annuissem, voxque ab aliquo hæc exit:

Φεῦ τῆς ἀκοῆς! ἢ μὴ τότε' εὐθὺς ἐφράγη;
 1100 Ἐνεκβαλαῖς γάρ, εἶπε, σαυτῷ Τριάδα·
 Ἔως φοβηθεὶς μὴ τις ἐκθῆ κίνδυνος,
 Ὅρκον μὲν οὐδ' ὧς (καὶ γάρ εἰρ' ἀνώμοτος,
 Ἴν' ἐν θεῷ κάγω τι κομπάσω μικρὸν,
 Ἐξ οὗ λείλουμαι Πνεύματος χαρίσματος),
 1105 Λόγον δ' ἔδωκα τῷ τρόπῳ πιστούμενον,
 Μενεῖν ἕως φανῶσι τῶν σκοπῶν τινες
 (Καὶ γάρ τότε' ἠλπίζοντο), προσδοκῶν τότε
 Λύσειν ἑμαυτὸν φροντίζων ἀλλοτρίων.
 Οὕτω διεκρίθημεν ἀλλήλων μόγις,
 1110 Νικῶντες ἀμφω τῇ σικῇ τῆς ἐλπίδος·
 Οἱ μὲν γάρ, ὡς ἔχοντες ἡμᾶς ἐπρόνου,
 Ἐγὼ δὲ μικρὸν ὡς μενῶν ἔτι χρόνον.
 Ἦν ταῦτα. Θεὸς δ' αὖθις ἤστραπτε λόγος,
 Τάχιστα πυκνωθέντος, ὥσπερ ἐρχίου,
 1115 Ἦ καὶ φάλαγγος, τοῦ πεπονήτοτος μέρους,

A Τάχει στρατηγίας τε καὶ πλήθει χερσῶν.
 Οἱ γάρ τοπρόσθεν δέσμοιοι τῶν δογμάτων,
 Καὶ τοῦτ' ἔχοντες εἰς τὸ συγχεῖσθαι μόνον,
 Ὅρωντες οἱ' ἔπασχον, ἔστεργον πλέον.
 1120 Τοὺς μὲν γὰρ ἦγεν ἡ Τριάς λαλουμένη,
 Μακρὸν τιν' ἀποδημοῦσα τοῦ λόγου χρόνον
 (Ὅκνῶ γὰρ εἰπεῖν, ὡς πάλαι τεθαμμένη),
 Τὸ πατρικὸν κήρυγμα, καὶ προσήλυτον,
 Ἦν γὰρ ποτ', εἴτ' ἔληξεν, εἴτ' ἦλθεν πάλιν,
 1125 Τῆν ἐκ τάφων ἀνάστασιν πιστουμένη.
 Τοῖς δ' ἦν λόγος τις τῶν ἐμῶν ἴσως λόγων·
 Οἱ δ' ὡς ἀθλητῆ καρτερῷ προσέτρεχον,
 Οἱ δ' ὡς ἑαυτῶν ἔργον εἶχον ἀσμένως.
 Οἱ μὲν, πύθεσθε ταῦτα τῶν εὐ εἰδῶτων.
 1130 Οἱ δ', ἐκδιηγῆσασθε τοῖς οὐκ εἰδῶσι
 (Εἴπερ τινὰς τοσοῦτον ὁμῶν μακρόθεν,
 Ἦ τῆς κρατούσης νῦν Ἰταλῶν ἐξουσίας)

Heu auditum! cur non subito tunc obturata est utraque auris?

1100 « Tecum enim, inquit aliquis, ejicies Triadem. »

Tandem metuens ne quid oriretur periculi.

Ne sic quidem jurejurando (injuratus enim sum,

Ut et ego in Deo paululum glorier,

Ex quo ablutus sum Spiritus gratia),

1105 Sed verbis promisi, quibus mores faciebant fidem,

Mansurum me donec prodirent episcopi nonnulli

(Tunc enim exspectabantur), sperans fore

Ut me ipse tunc ex alienis curis solverem.

Sic inter nos vix adjudicata lis,

1110 Utrinque victores umbra spei;

Illi quidem ut me habentes gestiebant,

Ego autem, ut non diu adhuc mansurus.

Sic se res habebant. Dei autem rursus coruscabat sermo,

Citissime redintegrata, instar aggeris,

1115 Aut phalangis, parte quæ passâ fuerat,

Celeritate ducis, et manuum multitudine.

Nam qui antea dogmatum vinculis astricti erant,

Atque id unum causæ habebant, cur nobiscum sederent,

Cum cernerent qualia paterer, magis amabant.

1120 Hos enim ducebat Trinitas prædicata,

Quæ longo quidem tempore non prædicabatur

(Vereor enim ut olim sepultam dicere),

Patria doctrina simul et advena.

Erat enim aliquando, deinde desiit, postea rediit,

1125 Resurrectionis ex sepulcris confirmans fidem.

Alii forsân sermones meos aliquo in pretio habebant.

Hi ad me, ut ad fortem athletam, accurrebant.

Isti libenter me, ut suum ipsorum opus, retinebant.

Vos autem, alii quidem hæc discite ab iis qui probe sciunt,

1130 Alii autem narrate nescientibus

(Si qui tantum a vobis remoti sunt,

Aut ab ea, quæ nunc Italos regit, potestate),

1118 Συγχεῖσθαι. Ita Coisl. Mendose edit. συγχεῖσθαι.

METRICA VERSIO.

Heu clausa quin tunc utraque est auris mihi!

Tu Trinitatem nunc, pater, tecum ejicis. »

Tandem extimescens ne quid hinc flueret mali,

Ne sic quidem juro (haud enim mihi contigit

curare, paulum ut glorier summo in Deo,

ustratus ex quo gratia sum Spiritus),

sermone at ipsis, vita cui faceret fidem,

laud me exiturum spondeo, donec Scopi

quidam venirent (spes erat mox adfore),

ulcem quietem certo tum mihi pollicens.

hic separati vix sumus tandem invicem,

trinque parta spe tenus victoria.

nam gestiebant plebs, velut compos mei :

t ipse rursus ut recessurus brevi.

Sic res habebat, sermo rutilabat Dei,

edintegrata parte quam celerrime

causa, phalangis instar, aut ruptâ aggeris,

B Ducis arte, junctis plurimisque operis simul.

Doctrina nam quos vinxerat nostra antehac,

Ob idque tantum qui mihi se adjunxerant,

Adversa propter, his eram jam charior.

Hos attrahebat prædicata Trinitas,

Ab urbe nimium quæ diu exsulayerat

(Pridem sepultam dicere hanc non audeo),

Doctrina, simul et advena, et patrii soli.

Namque ante florens, lapsa post, rursus redit,

Fidem secundæ scilicet vitæ asstruens.

Illos movebat forte sermonis lepos.

Alii favebant militi ut firmissimo :

Accitus alii forte quod ab ipsis forem.

Qui nescit ista, quærat ex his qui sciunt

Cui nota sunt hæc, pendat ignaris velim

(Si tam remoti quippiam a vobis jacent,

Aut ab Italorum floridis sceptris modo) :

Ἵς ἂν λαληθῇ ταῦτα καὶ τοῖς ὑστερον,
 Ἵς ἄλλο τῶν καινῶν τι τοῦ βίου κακῶν,
 1135 Ἄνπερ μάταιος ὄλκος ἡμερῶν φέρει,
 Πλεῖον τὸ χεῖρον ἐμπλέκων τῷ κρείσσονι.
 Οὕτω λέγω τὸν ὀρθὸν ἐν πίστει λεῶν,
 Τὸν τῆς ἐμῆς ὠδίνος εὐγενῆ τόκον·
 Οὕς ἔστιν εἰπεῖν, οὐδενὸς πεφνηνός
 1140 Τῶν συμφρονούντων, τῷ παρόντι προστρέχειν,
 Ἰμοῦ βοηθὸν τὸν λόγον ποιουμένους,
 Ἢ φωτὶ μικρῷ τοὺς ἄγαν σκοτουμένους.
 Τί δ' ἂν τις εἴποι τῶν ξένων τῆς πίστεως,
 1145 Ὅπως ἔχαιρον τῷ λόγῳ, μεμνημένος ;
 Πολλὰ μὲν εἰσιν αἱ παρέξοδοι λίαν
 Τῆς ἀπλανοῦς τε καὶ τεταγμένης ὁδοῦ,

A Πᾶσαι φέρουσαι πρὸς βυθοῦς ἀπωλείας,
 Εἰς ἃς διεΐλεν ὁ φθορεὺς τὴν εἰκόνα,
 1150 Ἵς ἂν παρελθούσιν τιν' ἐντεῦθεν λάθη,
 Γνώμας τεμῶν, οὐ γλώσσας, ὡς πάλαι θεός.
 Ἐντεῦθεν εἰσιν αἱ νόσοι τῶν δογμάτων·
 Οἱ θεῖον οὐδὲν εἰδότες ἢ φορὰν μόνην,
 Ἵψ' ἤς γενέσθαι καὶ φέρεσθαι πᾶν τότε·
 1155 Οἱ πλήθος εἰσάγοντες, ἀνθ' ἑνὸς, θεῶν,
 Καὶ τοῖς ἑαυτῶν προσπεσόντες πλάσμασιν·
 Οἱ τὴν πρόνοιαν μὴ δίδόντες τοῖς κάτω,
 Καὶ πάντα συντιθέντες ἀστέρων πλοκαῖς·
 Ὅσοι τε λαὸς ὄντες ἔκκριτος θεοῦ
 1160 Τὸν Υἱὸν ἐσταύρωσαν εἰς τιμὴν Πατρὸς·
 Ὅσοι τε μικροὶ εὐσεβεῖς ἐντάλμασιν
 Οἱ τ' ἀγγέλους, καὶ πνεύματα, καὶ ἀνάστασιν,

Ut et posteris hæc innotescant,
 Ut unum aliquod ex novis vitæ malis,
 1135 Quæ dierum vana series affert,
 Plura mala immiscens bonis.

734-735 Nondum loquor de recto in fide populo,

Generoso lectu quem parturivi,
 Quos dicere licet, cum nemo appareret
 1140 Ex orthodoxis, ad me, ut veni, accurrissæ,
 Velut siti laborantes ad occurrentem humorem,
 Ut fami suæ opem meo sermone ferrent,
 Aut densis tenebris obvolutos ad tenue lumen.

Quid autem de his, qui a fide alieni, quis dixerit,

1145 Si meminerit, quomodo meo sermone gauderent ?

Multæ quidem sunt a vera et ordinata

Mirum in modum aberrantes viæ,

Cunctæ in profundum perditionis ferentes,

In quas divisit corruptor imaginem (Dei),

1150 Ut inde irrepenti occasionem arripiat,

Sententias secans, non linguas, ut olim Deus.

Inde exorti dogmatum morbi :

(Inde) qui divinum nihil norunt, nisi unicam motionem,

Qua gigni et ferri dicunt hæc omnia ;

1155 Qui deorum, pro uno, multitudinem inducunt,

Et ante opera manuum suarum procumbunt :

Qui providentiam rebus inferioribus denegant,

Et omnia astrorum nexibus gubernant :

Et qui, cum populus essent electus Dei,

1160 Filium crucifixerunt in honorem Patris :

Quotquot etiam minutis pii sunt præceptis :

Qui angelos et spiritus, et resurrectionem,

1136 Ἐμπλέκων. Sic Coisl. Edit. ἐκπλέκων.
 1140 Τῶν συμφρονούντων. Ex orthodoxis, scilicet, pastoribus.
 1150 Ἀθή. Coisl. λάθη.
 1153 Οἱ θεῖοι, etc. Edit. ad marg. οἱ νοσοῦντες ἀθεότητα.
 1155 Οἱ π.λῆθος. E lit. ad marg. οἱ πολυθεῖα προσ-

καίμενοι.

1157 Οἱ τὴν πρόνοιαν. Edit. ad marg. οἱ Πλάγιοι.

1158 Καὶ πάντα συντιθέντες. Edit. ad marg. οἱ γενεθλιαλογοῦντες.

1162 Πνεύματα. Vat. πνεῦμα.

METRICA VERSIO.

Ut hæc loquantur posteri quoque, haud secus
 Atque aliud ullum plurius vitæ ex malis
 Mirisque, longa quæ trahit secum dies,
 Mali ampliore[m] copulans mole[m] bono.
 De plebe nondum, prædita fide integra,
 Mentisque nostræ nobili fetu, loquor :
 Quæ, cum orthodoxum neminem præsto alterum
 Haberet, ad me concito accurrat gradu,
 Tenues ad undas torridi ut sæva siti,
 Tenebrisque pressi lumen ad parvum solent,
 Nostris levaret ut gravem verbis famem.
 Quid de remotis a pia dicam fide ?
 Quantum afferebat gaudium his sermo meus ?
 A calle recto mille digressus patent,
 Qui pariter omnes Tartarum ad nigrum ferunt :

B) Corruptor in quos sævus effigiem Dei
 Divulsit, ut sic subdole, qua irrepere,
 Nancisceretur rinulam, mentes secans,
 Non, sicut olim, noxias linguas Deus.
 Fluxere morbi dogmatum hinc varii et graves
 Hinc, prorsus unus est quibus casus Deus,
 Hocque exoriri dictitant cuncta et regi :
 Hinc qui deorum maximam turbam invehant,
 Ac rebus a se conditis curvant genu :
 Hinc inferis qui consuli rebus negant,
 Nexuque cuncta siderum texti volunt ;
 Selecta quique natio cum essent Dei,
 Natum necarunt per crucem in cultum Patris :
 Mandata quique parva servantes, pii
 Volunt haberi : spiritusque atque angelos

Οἱ τε προφητῶν γράμματα ἐξαρκούμενοι·
 Χριστόν θ' ὅσοι σέβουσιν ἐν νόμου σκιαῖς·
 1165 Οἱ τὸν Βυθὸν Σιγὴν τε προχρόνους φύσεις
 Τιμῶντες, Αἰῶνάς τε τοὺς θηλάρσενας,
 Σίμωνος υἱοὶ τοῦ μάγου· ὧν φύματα,
 Οἱ συντιθέντες τὴν Θεότητ' ἐκ γραμμάτων
 Οἱ τὴν Παλαιὰν καὶ Νέαν δῶα θεοῖς
 1170 Νεῖμαντες, αὐστηρῶ τε κάγαθωτάτῳ·
 Οἱ τρεῖς φύσεις τιθέντες οὐ κινουμένας,
 Τὴν πνεύματος, χάος τε, τὴν τ' ἀμφοῖν μέσην·
 Οἱ τῷ Μανουὶ χαίροντες ἀρχικῶ σκότῳ·
 Οἱ Μωντανοῦ τὸ πνεῦμα τιμῶντες κακῶς·
 1175 Οἱ Ναδάτου κενὴν Ἐπαρσιν ὀφρούς
 Οἱ τῆς ἀρεύστου Τριάδος συναίρεται,
 Οἱ τῆς ἀτμήτου φύσεως διαίρεται·

Α Ἀυθις δὲ τούτων ὡσπερ ἐξ ὕδρας μιᾶς
 Πολλῶν φυέντων δυσσεβείας αὐχένων,
 1180 Ὁ τῆ κτίσει τὸ Πνεῦμα συντιθεὶς μόνον,
 Ὁ καὶ τὸν ὕδον προστιθεὶς τῷ Πνεύματι·
 Οἱ τ' εἰσάγοντες ἤλικα Καίσαρος Θεόν·
 Οἱ τὴν δόκῃσιν εἰσάγοντες ἐκτόπως·
 Οἱ δεῦτερον λέγοντες ὕδον τὸν κάτω·
 1185 Οἱ μὴ τέλειον τὸν σεσωσμένον, ἀλλ' ἄνου.
 Ἄυται γὰρ εἰσιν, ὡς τύπῳ φράσαι, τομαί
 Τῆς ὀρθότητος, ἐκτόπων τε μητέρες.
 Τούτων τίς ἦν οὕτως ἀκίνητος τότε,
 Ὡς μὴ τὸ οὖς γε τοῖς ἐμοῖς κλίνειν λόγοις;
 1190 Τοὺς μὲν γὰρ ἤρει τὸ κράτος τῶν δογμάτων,
 Οἱ δ' ἡμεροῦντο τῷ τρόπῳ τῆς λέξεως.
 Οὐ γὰρ μετ' ἔχθρας οὐδὲ λοιδορίας πλεον

Quique prophetarum scripturas abnegant :
 Qui Christum colunt in umbris legis :
 1165 Qui Bythum, et Sigen æternas naturas
 Venerantur, et Æones masculo-feminas,
 Filii Simonis magi ; quorum surculi,
 Qui Deitatem componunt ex litteris ;
 Qui Vetus et Novum Testamentum duobus diis
 1170 Ascribunt, austero et optimo :
 Qui tres naturas statuunt immobiles,
 Spiritus naturam et terræ, et mediam inter ambas :
 Qui Manetis gaudent dominantibus tenebris :
 Qui Montani spiritum nefande honorant.
 736-737 1175 Aut Novati vanam supercilii elationem :
 Qui incorruptibilem Trinitatem nefarie contrahunt,
 Aut naturam non separabilem dividunt :
 Rursus ex istis, velut ex una hydra,
 Cum prodierint multa impietatis capita,
 1180 Qui creatis in rebus solum numeravit Spiritum,
 Et qui ipsum etiam Filium adficiunt Spiritui :
 Qui æqualem ætate Cæsari inducunt Deum ;
 Qui carnem apparentem stolide fingunt ;
 Qui secundum Filium dicunt eum qui in inferioribus natus est ;
 1185 Qui perfectum non fuisse dicunt id quod salvatum est, sed mente caruisse.
 Hæ sunt, ut summatim dicam, sectiones
 Rectæ fidei, et absurdarum opinionum matres.
 Horum quis unquam ita pertinax fuit,
 Ut non meis aurem inclinaret sermonibus?
 1190 Hos quidem rapiebat vis dogmatum,
 Illos lenibat modus dicendi.
 Non enim odium significando, et conviciando magis

1165 Οἱ τὸν Βυθόν. Vide tom. I, pag. 614, ubi Gregorius idem prosequitur argumentum.

1175 Ἀρχικῶ σκότῳ. Qui tenebras rerum principium putant.

1185 Σεσωσμένον. Combef. legit σεσωχόν', ἀλλ' ἄνου, qui salutem præstitit : sed præstat accura-

tissimum Gregorii de his rebus loquendi morem servare. Hic Apollinaristas impugnat, Christum, qui homo factus est, ut homines salvaret, perfectum hominem fuisse negantes, sed mentis expertem asserentes.

1188 Τούτων. Hic versus deest in Coisl.

METRICA VERSIO.

Reditumque vitæ qui negant, vatam et libros ;
 Christumque in umbris qui colunt legalibus ;
 Sigen, Bythumque, qui, perennes ut deos,
 Venerantur, Æonesque masculo-feminas ;
 Magi Simeonis filii quibus sati,
 Divinitatem qui struunt ex litteris :
 Hinc, qui Vetusque Fœdus, et Novum, deis
 Tribuunt duobus, scilicet duro et bono ;
 Natura queisque fixa statuitur triplex,
 Terrena, quæque spiritus, media ultima :
 Hinc, qui Manetis principes tenebras amant ;
 Hinc, qui nefandum pneuma Montani colunt :
 Fastus Novati quique dant æse æmulos :
 Hinc Trinitatem qui sacram male contrahunt,
 Scindi negantem quique naturam secant :

B Ac rursus ex his, unica ex hydra velut
 Erroris orta capita sunt multa impii :
 Hic nam creatum Spiritum tantum asserit,
 Natum ille rursus copulat cum Spiritu ;
 Est qui coævum Cæsari statuat Deum :
 Carnisque veræ qui loco speciem inferat ;
 Est qui secundum Filium, nempe inferum,
 Inducat, est qui mentis expertem asserat.
 Hæ namque fidei, breviter ut dicam, integræ
 Sunt sectiones, nubili erroris duces.
 Horum quis adeo firmus ac tenax erat,
 Aures meis quin subderet verbis suas ?
 Hos pertrahebat dogmatum ingens firmitas,
 Flectebat illos ratio docendi mea.
 Nec enim per odium, perque contumeliam,

Ἦ κηδεμονικῶς τοὺς λόγους προήγομεν,

Ἄλγουντες, οὐ παλιντες, οὐδ' ἐπιημένοι

1195 Καίρῳ βέοντι καὶ πλάνῳ, καθῶς τινες.

Τίς γὰρ λόγῳ τε καὶ κράτει κοινωνία ;

Οὐδὲ πρόβλημα τὸ θράσος ποιούμενοι

Τῆς ἀλογίας· δεινῶς γὰρ ἔντεχνον τόδε

Καὶ σηπιδες, τὸ μέλαν ἐκ βάθους ἐμείν,

1200 Ὡς τοὺς ἐλέγχους ἐκδιδράσκειν τῷ ζῶφῳ.

Ἄλλ' ἡμέρωσ τε τοῖς λόγοις καὶ προσφῶρος

Ἐντυγχάνοντες, ὡς λόγου συνήγοροι

Τοῦ συμπαθοῦς τε καὶ πράου, καὶ μηδένα

Πλήσσοντος· ἐξ οὗ καὶ τὸ νικᾶσθαι λόγος,

1205 Καὶ τὸ κρατεῖν δὲ τιμιώτερον πολὺ,

Α Πειθοὶ βιαία τῷ Θεῷ προσκτώμενον.

Τοιαῦτα πλαξίταις ἐμαῖς ἐνεγράφη.

Ἄλλος τις οὕτως τῆς ἐμῆς παιδεύσεως

Νόμος, σοφῶς τε καὶ καλῶς γεγραμμένος.

1210 Μὴ μίαν ὁδὸν τῆς εὐσεβείας εἶδέναι,

Τὴν εὐκολὸν τε καὶ κακὴν γλωσσαλίαν.

Μηδ' ἐν θεάτροις, καὶ φόροις, καὶ συμπόταις

Ὅμοῦ γελῶντας, ἔσμασι χαυνουμένους,

Πρὶν καὶ πλυθῆναι γλώσσαν ἐξ αἰσχροῦ λόγων,

1215 Μηδ' ἐν βεβήλοις ὡς καὶ Χριστοῦ ἔτινος

Ῥίπτειν ἀφεξῶς τῶν λόγων τοὺς μυστικούς,

Παίζοντας ἐν τοῖς καὶ πῶμα θηρωμένους·

Ἄλλ' ἐντολαῖς μὲν ὡς μάλιστα εὐσεβεῖν·

Quam sollicitè et anxie, verba faciebam,

Dolens, non plagas indigens, neque efferebar

1195 Prosperis rebus et incertis, ut nonnulli.

Quid enim rationi et imperio commune ?

Nec audacia velum mihi erat

Inscitiae ; id enim valde artificiosum est,

Et sepiæ simile, atramentum ex imo vomere ,

1200 Ut per tenebras redargui non possis.

Sed leniter verbis et convenienter

Compellabam, ut verbi defensor

Misericordis et mansueti, ac neminem

Percutientis : ex quo fit ut vinci congruum sit rationi ,

1205 Et multo præclarior sit vincere,

Dum quis vi persuasionis acquiritur Deo.

Hæc meis inscripta erant tabulis.

Hæc etiam alia exstitit institutionis meæ

Lex sapienter et præclare scripta :

1210 Non unam hanc pietatis viam nosse

~~738-739~~ Facilem et pravam linguæ pruriginem,

Nec in theatris, foris, et conviviis

Simul ridentes, cantilenis emollitos,

Ante expurgatam a turpibus verbis linguam,

1215 In profanas aures et a Christo alienas

Loquaciter mysticos sermones jacere,

Ludendo in iis, quorum vel inquisitio laboriosa ;

Sed maxime in mandatis observandis pietatem colere,

1195 Καίρῳ βέοντι. Id est, ob fluxam fallacemque prosperitatem, et quia catholicus imperator regnabat.

1196 Λόγῳ. Possis etiam reddere : Quid commune habet verbi divini prædicatio cum potestate imperatoria ?

1204 Λόγος. Editi habent ad marginem λόγῳ, sed perperam.

1208 Ἄλλος, etc. Id est, alia insuper in docendo regula mihi recte proposita erat. Cavebam videlicet, ne quos instituebam, ulla sibi ratione persuaderi sinerent, optimam se tunc pietatis ac zeli sui demonstrandi viam ingressuros, quando facili garulitate et improba loquendi prurigine, in theatris, in viis publicis, in computationibus, in risum et cantilenas effusi, etiam antequam linguam suam

ab obscenorum sermonum sordibus ac turpitudie purum fecissent, in profanas hominum impiorum et adhuc a Christo alienas aures præcipua maximaque religionis nostræ arcana temere novissent immittere, sic quasi ludicre ea ostendendo, quorum recta intelligentia non nisi magno labore acquiritur; sed tunc recte demum agere se existimarent, si omne suum studium in legum divinarum observatione ponerent, si pauperes alerent, si peregrinos susciperent, si morbos arcerent, si psalmodia insisterent. CANTON. apud Bollandistas, 9 Maii, pag. 446

1212 Φόροις. Ita legimus. Billius legendum putat πόροις, ut edit. ad marg. Male in textu φόροις.

1218 Μάλιστα εὐσεβεῖν. Ita Coisl. Edit. male ἐνεσεβεῖν.

MÆTRICA VERSIO.

Studio at juvandi, verba promebam, dolens,
Non vulnus indigens : nec, ut quidam solent,
Animos in alium, prosperum ob tempus, ferens,
(Commune sceptris nam quid est verbo et Dei ?)
Audaciaque inscitiam velans meam.
Hoc quippe scitum est, sepiis ac proprium,
Nigranteum ab imo vomere succum pectore,
Ut tela fugias hostis in tenebris tui.
Sed voce blanda commodaque utens, decet
Christi ut patronum, mente qui placidissimus
Miseratur ægros, neminem et durus ferit.
Ex quo fit illud, cedere ut laudem ferat,
Rursumque multo pulchrius sit vincere,

B Suasu Tonanti quispiam dum acquiritur.
Perscripta tabulis hæc erant plane in incis.
Aliam in docendo rursus hanc legem tuli
Recte exaratam : dum meam plebem instruo,
Unam salutis esse ne credat viam,
Hanc nempe facilem et improbam pruriginem
Linguæ, in theatris nec, vel in conviviis,
Ridens simul, sœdisque mollis cantibus
Non expiatis turpibus verbis prius
Labris, in aures ethnicas atque impias
Arcana temere dogmata unquam jactitet,
Ludens in his quæ vix labor quoque percipit :
Parere jussis sed Dei quam maxime

Πτωχοτροφούντα, ξενοδοχούντα, ταῖς νόσοις
 1220 Ἄρκοῦντα, καρτεροῦντα καὶ ψαλμωδίας,
 Εὐχαῖς, στεναγμοῖς, δάκρυσι, χαμμευναῖς,
 Γαστρὸς πιεσμοῖς, ἀγγόνας αἰσθήσεων,
 Θυμοῦ, γέλωτος, χειλέων εὐταξίᾳ,
 Τὴν σάρκα κοιμίζοντα πνεύματος κράτει.
 1225 Πολλὰ γὰρ εἰσιν αἱ σωτηρίας ὁδοί,
 Πᾶσαι φέρουσαι πρὸς Θεοῦ κοινωνίαν·
 Ἄς χρὴ σ' ὀδεύειν, οὐ μόνην τὴν ἐν λόγῳ.
 Λόγος γὰρ ἀρκεῖ καὶ ψυχῆς τῆς πιστεῖως,
 Μεθ' ἧς ἀτεχνῶς τὸ πλεόν σώζει Θεός.
 1230 Εἰ δ' εἰς σοφοῦς ἐπιπτεν ἡ πίστις μόνον,
 Θεοῦ παρ' ἡμῖν οὐδὲν ἦν πενέστερον.
 Ἄλλ' εἰ φιλόλογασσός τις, ἢ ζήλου πλέως,

A Καὶ δεινὸν εἴ σοι μὴ ρύηζεται λόγος
 (Ἀνθρώπινον γὰρ εὐχομαι κἀναυθᾶ σοι),
 1235 Ἄλλει μὲν, ἐν φόβῳ δὲ, μὴδὲ πάντοτε,
 Μὴ πάντα, μηδ' ἐν παντί, μὴδὲ πανταχοῦ.
 Ἄλλ' ἔστιν οἷς, ὅσον τε, καὶ ποῦ, καὶ πότε.
 Καιρὸς δὲ παντὸς, ὡς ἀκούεις, πράγματος·
 Μέτρον τ' ἀριστον, τῶν σοφῶν ἐνὸς λόγος.
 1240 Χωρὶς τὰ Μυσῶν καὶ Φρυγῶν ὀρίσματα
 Χωρὶς τὰ τῶν ἔξωθεν, οἳ τ' ἐμοὶ λόγοι.
 Τῶν μὲν γὰρ εἰσιν εἰς ἐπίδειξιν οἱ λόγοι
 Ἐν μειρακίσκων συλλόγοις, καὶ πλάσμασιν.
 Ἐν οἷς μέγ' οὐδὲν ἀτυχεῖν ἢ τυγχάνειν.
 1245 Σκιᾶς, σκιᾶς γὰρ οὐδὲν ἀσθενέστερον.
 Ἡμῖν δ' (ἀληθεύειν γὰρ ἔστιν ὁ σκοπὸς)

Pauperes alendo, hospites suscipiendo, morbis
 1220 Medendo, perseverando in psalmodiis,
 Precibus, gemitibus, lacrymis, humi cubationibus,
 Gulam frenando, sensus coercendo,
 Irae, risus, labiorum moderatione,
 Carnem domando spiritus robore.

1225 Sunt enim multae salutis viae,
 Omnes quae ducunt ad conjunctionem cum Deo;
 Has terere te oportet, non eam solum quae in sermone sita est.
 Sufficit enim simplicis fidei sermo,
 Per quam profecto plurimos salvat Deus.

1230 Quod si in solos sapientes fides caderet,
 Nihil Deo apud nos esset pauperius.
 Sed si loquendi cupidus es, ac studio fervidus,
 Tibique molestum est, si verba non fluant
 (Humanum enim tibi etiam hic aliquid precor),
 1235 Loquere, sed in tremore, nec semper,
 Nec omnia, nec apud omnes, nec ubique,
 Sed apud quos, et quantum decet, et ubi, et quando.
 Tempus autem est, ut audis, cujuslibet rei;
 Modus est res optima, ut dixit unus e sapientibus.

1240 Separati Mysorum et Phrygum fines:
 Separati extraneorum sermones et mei:
 Horum enim spectant ad ostentationem sermones
 In juvenum caetibus, et fictis rebus,
 In quibus parvi refert, utrum bene succedat an male.
 1245 Umbra enim, umbra nihil est imbecillius.
 Nobis autem (vera enim dicere propositum est),

1227 Χρὴ σ'. Ita Vat. et Coisl. Edit. χρὴ δ'.

1229 Ἀτεχνῶς. *Profecto, vere.* Aliiter ἀτεχνῶς, id est, nullo majori artificio ad majorem fidelium partem salvandam utitur Deus, quam simplici fide, quae mysteria tenet, nec ea curiose scrutatur.

1240 Χωρὶς τὰ Μυσῶν, etc. Proverbium inde natum, quod Mysorum et Phrygum fines designare arduum esset, eo quod hi populi non satis stabiliter tutati sint sedes suas, sed subinde aliunde alio depulsi terminos incertos reddiderint. Adagio li-

cebit uti, inquit Erasmus, de rebus toto genere inter se dissidentibus, veluti si quis longe aliud spectare philosophum, aliud oratorem significans dicat: Χωρὶς τὰ Μυσῶν καὶ Φρυγῶν ὀρίσματα, aut de hominibus inter quos nihil convenit, nihilque commune intercedit, ut apud Euripidem Achilles: Χωρὶς τὰμὰ κ' Ἀγαμέμνωνος, id est, *separatae sunt meae res a bonis Agamemnonis.* Hoc proverbium saepe recurrit apud Gregorium.

METRICA VERSIO.

Studeat, egentes, hospites, morbis graves
 Curans, alensque, usus in cantu sacro,
 Precibus, gemitibus, lacrymis, chameuniis,
 Ventrem atque sensus comprimens, iram et trucem,
 Risumque, labris sedulo indicens modum,
 Atque imperante spiritu carnem domans.

Multae salutis nam patent nobis viae,
 Quarum unaquaque rege dat summo frui.
 Has, non sitam in sermone duntaxat, tere.
 Nam sermo fidei simplicis tibi sufficit,
 Cum qua salutem magna pars hominum capit.
 In eruditos nam fides solum viros
 Si caderet, esset nil Deo dives minus,
 Quod si loquendi cupidus es, zelo et calens,

B Miserumque ducis ni tibi sermo fluat
 (Hic opto namque quidpiam humani tibi),
 Loquere sane, sed timens, non jugiter,
 Ne cuncta, cunctos non apud, passim neque:
 Sed quando, quantum, quo loco, quibus et decet.
 Cunctis, ut audis, tempus est rebus suam:
 Quidamque dixit vir sophus, modum optimum.
 Phrygum et Mysorum dispares sunt termini
 Sic exterorum dispar est sermo meo.
 Juvenum catervas inter ipsi gloriam
 Captant: meraque fabulae cuncta, in quibus
 Scopum assequaris, an secus, parvi interest.
 Cur istud? umbra nil enim imbecillius.
 Nobis at (est quae veritas solus scopus),

Οὕτως ἔχειν, ἢ μὴ, περιδεῆς τὸν λόγον.
 Ὅδῳ γὰρ ἀμφίερημος, ἥς ἔξω πασεῖν
 Περσεῖν προδήλως ἐστὶν εἰς ἄδου πύλας.

1250 Ὅθεν μάλιστα τοὺς λόγους φυλακτέον,
 Τὰ μὲν λέγοντας, τῶν δ' ἀκούοντας σοφῶς·
 Ἔστι δ' ὅτ' ἐκχωροῦντας ἀμφοῖν ἐξίστης,
 Στάθμη δικαίᾳ, τῷ φόβῳ, κεκρημένους.
 Ἦττον γὰρ οὐς, ἢ γλώσσα, κίνδυνον φέροι·
 1255 Ἦττον δ' ἀκοῆς, τὸ καὶ φυγεῖν ἐκ τοῦ μέσου.
 Τί δαί σε νάρκης ἀφάμενον νεκροῦν φρένα;
 Ἦ πησιάζειν ἀσθματι λυσσῶντος κυνός;
 Οὕτω μαθόντες ἐκ γραφικῶν θεσπισμάτων,
 Οἷς ἐτράφημεν πρὶν συναχθῆναι φρένα·
 1260 Οὕτως ἄγοντες καὶ πόλιτας καὶ ξένους,
 Ἦδη γεωργῶν ἤμεν ἐν τοῖς πλουσίοις,

A Εἰ καὶ συνακτὸν οὐχ ὁμοῦ τοῦμὲν θέρος.
 Τοὺς μὲν γὰρ ἄρτι τῶν ἀκανθῶν ἠρέμου·
 Οἱ δ' ὠμαλίζονθ', οἷς δ' ἐβάλλετο σπόρος,
 1265 Οἱ δ' ἐν γάλακτι, τῶν δ' ὑπὲρ γῆς ἡ φυῆ,
 ὧ δ' ἐχλόαζον, οἱ δ' ἐδεσμοῦντο στάχυς,
 Οἱ δ' ἠδρύνοντο, οἱ δὲ λευκοὶ πρὸς θέρος·
 Ἄλωσ τιν' εἶχε, τοὺς δὲ θημῶν τις φίλος·
 Οἱ δ' ἐκκρίνοντο, οἱ δὲ τῶν σίτων ἔσω,
 1270 Οἱ δ' ἦσαν ἄρτος, τῆς γεωργίας πέρας,
 Ἄρτος γεωργὸν τὸν καμόντα μὴ τρέφων
 Νῦν, τοὺς δὲ μηδὲν ἐκχέαντας ἰκμάδος.
 Ἐβουλόμην ἐνταῦθα στήσαι τὸν λόγον,
 Καὶ μηδὲν εἶπαι τῶν ἀναξίων λόγου.
 1275 Νῦν δ' οὐκ ἐγὼ μετὰ πρόσω τῶν πραγμάτων·
 Ὡν τὰ μὲν ἦλθε δεξιῶς, τὰ δ' ἀγνοῶ

Periculosum valde est hoc vel illo loqui modo.

Via enim utrinque prærupta est, ex qua cadere.

740 741 Cadere manifeste est in portas inferi.

1250 Quare maxima circa sermones adhibenda est cautio.

Hæc quidem dicendo, illa autem audiendo sapienter,

Interdum autem æque ab utroque recedendo,

Dum justa statera, nempe metu, utimur.

Minus enim periculi auris affert, quam lingua;

1255 Minus etiam periculi est fugere e medio quam audire.

Quid juvat, torpedinem tangendo, necem animæ inferre?

Aut prope accedere ad halitum rabidi canis?

Sic institutus Scripturarum oraculis

In quibus innutritus sum, antequam adulta ratio esset,

1260 Atque ita regens populares et extraneos,

Jam numerabar inter locupletes agricolas,

Quamvis messis mea simul collecta non esset.

Alios enim a spinis recens expurgaveram:

Alii autem æquabantur, in alios injiciebatur semen;

1265 Hi in lacte, isti e terra prodibant:

Alii erant in herba, alii spicæ ligabantur:

Alii adolescebant, alii ad messem albi:

Nonnullos habebat area, alios gratus acervus:

Pars ventilabatur, pars intus cum tritico,

1270 Alii panis erant, qui finis est agriculturæ;

Panis minime nunc alens agricolam

Qui laboravit, sed eos qui nullo sudore aspersi sunt.

Volebam hic dicendi finem facere,

Nec quidquam proferre eorum, quæ sermone indigna sunt.

1275 Sed id non sinunt, quæ deinceps evenerunt,

Quorum nonnulla quidem prospere evenerunt, alia vero nescio

1247 Περιδεῆς. *Periculosum est*, id est, plurimum interest, utrum hoc an alio modo quidpiam tradatur. Rationem affert Gregorius, cur christianis multo major cura et sollicitudo suscipienda sit, cum sermonem ac disputationem habere parant, quam ethnicis.

1251 Σοφῶς. Vat. σοφῶν.

1259 Ἐτράφημεν. Edit. ἐτράφημεν.

1263 Ἠρόμουν. Ita legitimus. Edit. male τμήρουν.

1269 Ἐκκρίνοντο. Coisl. ἐκρίνοντο.

1276 Ὡν. Ita Vat. Fedit. ὦνπερ, sed deficit metrum.

METRICA VERSIO.

Vel sic vel aliter, plurimum refert loqui.
 Præceps iter nam, quo statim ut quisque excidit,
 Idem profecto Tartari ad portas cadit.

Quo cautiores esse nos hic addebet:
 Audire quædam, rursus at quædam loqui,
 Interdum utrisque pariter his abstinere,
 Æque ad bilancis instar adhibentes metum.
 Auris pericli nam minus lingua parit:
 Atque aure rursus tutior multo est fuga.
 Necare tacta quid opus est torpedine
 Mentem, aut furenti quid cani te jungere?
 Sc institutus litteris sanctis, quibus
 Addicta mens est rudibus ex annis mea,
 Regensque cives, exterosque hunc in modum,
 Eram colonos ipse jam inter divites:

B Messis tametsi nostra non esset simul
 Collecta. Pars nam solvitur spinis adhuc:
 Æquantur alii: suscipit pars semina:
 In lacte pars est: pars humo se surrigit:
 Pars est in herba: spica pars est: ac suum
 Pars robur auget: candidi ad messem alteri:
 In area hi sunt: hos acervus continet:
 Pars ventilantur: triticum pars at manent:
 Ac panis alii, finis agricolæ ultimus,
 Panis, colonum non alens jam nunc suum,
 Verum hos, laboris a quibus sumptum est nihil
 Illic terminare carmen hoc vellem meum,
 Nihilque dictu quod sit indignum, eloqui.
 Sed, quæ sequuntur, id facere non me sinunt,
 Cessere partim læta quæ, partim laud scio

Τί χρῆ λέγειν μοι, καὶ τί μοιρᾶ προσέμειν,
 Τίνας δ' ἐπαινεῖν. Τοῦτον ἐχόντων τρόπον
 Ἡμῶν, ἐφίστατ' ἀθρόως αὐτοκράτωρ
 1280 Ἐκ τῆς Μακεδνῆς, βαρδάρων στήσας νέφος,
 Πλήθει τε πολλῶ καὶ θράσει τεθηγμένων,
 Ἄνθρωπος οὐ κακὸς μὲν, εἰς πίστιν Θεοῦ
 Ὅσον κρατῆσαι τὰς ἀπλουστέρως φύσεις,
 Καὶ τῆς Τριάδος ὑπερφύως ἠττώμενος ἢ
 1285 (Σπλάγγων γὰρ οὗτός ἐστι καὶ πάντων λόγος,
 Στερβᾶς ἐφ' ἕδρας ἀσφαλῶς βεβηκόντων.)
 Οὐ μὴν τοσοῦτος τῇ ζέσει τοῦ πνεύματος,
 Ὅς ἀντισῶσαι τοῖς παρελθοῦσι τὰ νῦν,
 Καίρῳ τὰ καιροῦ πταίσματ' ἐξιώμενος.
 1290 Ἡ τὴν ζέσιν μὲν ἴσος, οὐκ ἴσος δέ γε,

A Τί φῶ; τὸ θάρσος, ἢ θράσος; διδάξατε.
 Ἴσως δ' ἄμεινον τὸ προμῆθειαν καλεῖν.
 Οὐ γὰρ κατείργειν, ἀλλὰ πειθεῖν, ἔννομον
 εἶναι νομίζω, καὶ πρὸς ἡμῶν τι πλεόν,
 1295 Αὐτῶν τ' ἐκείνων, οὓς Θεῷ προσάξομεν.
 Τὸ μὲν γὰρ ἀκούσιον, κρατούμενον βίη,
 Ὅσπερ βέλος νευρᾶ τε καὶ χερσὶ δεθέν,
 Ἡ ρεῦμα' ἐν ὀγκῶ πάντοθεν στενοῦμενον,
 Καιροῦ δοθέντος, τὴν βίαν περιφρονεῖ.
 1300 Τὸ δ' ἐκούσιον, βέλαιον εἰς πάντα χρόνον,
 Δεσμοῖς ἀλύτοις τῶν πόθων ἐσφιγμένον.
 Ταῦτ' ἔννοων, ἔμοι γε τὸν φόβον δοκεῖ
 Τέως κατασχῶν, πάντας ἔλκειν ἡμέρας,
 Προθεῖς τὸ βούλεσθ', ἔγγραφον πειθοῦς νόμον.

Quomodo appellare me oporteat, et cui parti tribuere,
 Et quos laudare. Cum is esset rerum status
 Nostrarum, advenit subito imperator
 1280 Ex Macedonia, post repressas nubes barbarorum
 Magna multitudine et audacia præsentium,
 Vir non malus, quantum ad continendas
 In Dei fide animas simpliciores,
 Ac Triadi majorem in modum addictus
 1285 (Is enim cordis sermo est, ac omnium
 Qui stabili sedi tuto insident);
 742-743 Sed non is tamen qui fervore spiritus
 Præteritis præsentia vicissim æquaret,
 Tempore ruinas temporis sanans:
 1290 Aut si fervore his rebus par erat, non tamen par,
 Quid dicam? fiducia, an audacia? vos docete.
 Fortasse satius præsentiam vocare.
 Non enim cogere, sed persuadere, legitimum
 Esse arbitror, ac nobis utilius,
 1295 Ipsisque illis, quos Deo adducimus.
 Quod enim non voluntarium est, id cum vi retineatur,
 Veluti telum nervo et manibus constrictum,
 Aut amnis in cursu undique arctatus,
 Ubi datum fuerit tempus, vim contemnit.
 1300 Quod autem voluntarium est, firmum est in omne tempus,
 Vinculis amoris non solubilibus constrictum.
 Hæc dum considerat, mihi quidem videtur metum
 Hactenus cohibens, omnes leniter trahere,
 Voluntarium proponens, ut inscriptam persuasionis legem.

1277 *Mol. Coisl. μέ.*

1278 *Τρόπον.* Ita legimus. Edit. τὸν τρόπον, sed male; nam versus metrum deficit.

1285 *Σπλάγγων γὰρ οὗτος.* Hoc est: Serio hoc atque ex intimo corde dico, dicuntque item omnes, qui supra petram firmam siti sunt (Catholici). Ita Billius, cui non placet Leuvenclaii interpretatio: *Cujusmodi esse corda debent omnium;* quam tamen versionem secuti sunt Bollandistæ: *Quo sane modo omnes in debent esse affecti qui firmo fundamento salutem suam inniti volunt.*

1288 *Ἀντισῶσαι.* Hoc est, ut eam in hæreticos asperitatem exhiberet, quam priores imperatores Ariani, Constantius et Valens in catholicos exercuerant: vel ut ad veterem statum revocaret præsentia, et quæ temporum iniquitate collapsa erant, in pristinum splendorem restitueret.

1299 *Καιροῦ δοθέντος.* Coisl. λυθέντος.

1301 *Ἐσφιγμένον.* Ita Coisl. Edit. ἐσφιγμένον.

1302 *Δοκεῖ.* Sic Coisl. Edit. δοκεῖν.

1304 *Προθεῖς.* Vat. προσθεῖς.

METRICA VERSIO.

Quid dicam, et hæc cui debeam parti dare,
 Quos laude ferre. Dum statu nos hoc sumus,
 En imperator advenit nobis repens,
 Terra ex Macedonia, Marte domitis barbaris,
 Stimularat ingens quos manus, et ingens furor:
 Minime quidem ille vir malus quantum ad fidem,
 Tenere mentes posset ut qui simplices,
 Triadisque sanctæ cultor esset maximus
 (Sic quippe et ipse sentio, et cuncti asserunt,
 Qui sede stabili tuto amant insistere);
 Fervore sed non præditus tanto tamen,
 Equaret ut cum pristinis præsentia,
 Sanaret atque temporis mala tempore:
 Fervore vel si par erat, non par erat,

B Fiduciane pectoris, an audacia
 Dicam? Vocare præstat hoc prudentiam.
 Suadere quippe est æquius, quam cogere,
 Magisque nobis convenit, et illis item
 Sociare summo nitimur quos Numini.
 Nam quod coactus, perque vim, quisquam facit,
 Nervis ut arcus vincitus, et firma manu,
 Aut cursus amnis undique arctatus, statim,
 Datur ut facultas, pristinam vim despicit.
 At sponte quod sit, durat in cunctos dies,
 Amoris ut quod vinculum stringat tenax.
 Hæc ille, opinor, cogitans, nulli graveum
 Metum inferebat, leniter cunctos trahens,
 Cujusque mentem liberam lege et sinens.

1305 Ὡς δ' οὖν ἐπέστη ἀσμενος τρισασμένοις,
 Ἄ μὲν τατιμήξει με, τῇ πρώτῃ θέξ,
 Οἷς τ' εἶπεν, οἷς τ' ἤκουσαν εὐμενέστατα.
 Τί χρῆ λέγειν με; καὶ γὰρ αἰσχύντης γέμον
 Εἰ τηλικός φρονεῖν δοκοῖεν τηλίκους,
 1310 Ἄ τίμιον τοῦτ' ἔστι καὶ μόνον, Θεός.
 Τὸ δ' οὖν πέρας· « Δίδωσι, φησι, τὸν νεῶν
 Θεὸς δι' ἡμῶν σοὶ τε καὶ τοῖς σοῖς πόνοις· »
 Φωνὴν ἀπιστον πρὶν προελθεῖν εἰς τέλος.
 Οὕτως γὰρ ἦσαν ἡ πόλις κατακράτος
 1315 Ἐστώτες, ἡ πολλή τε καὶ δεινὴ ζέσις,
 Ὡς μῆδ', ἂν εἴ τι τῶν ἀγῶν συμπέσοι,
 Εἴξοντες, ἀλλ' ἔξοντες ὠνπαρ ἐκράτουν·
 Εἰ δὲ καὶ αὐτὸ βιάζοντο, ἀλλὰ τὸν τραχὺν χόλον

Ἄ Ἡμῖν ἐπαφῆσόντες, ὧν βῆστον κρατεῖν.
 1320 Ὁ μὲν τόδ' εἶπεν· ἐμὶ δὲ συμμιγῆς τρέμει
 Παλμός τις εἶχεν ἠδονῆς. Ὁ Χριστέ μου,
 Ὅς οἷς πέπονθας εἰς τὸ πάσχειν ἐκκαλῆ,
 Σὺ καὶ τότε ἦσθα τῶν ἐμῶν πόνων βραβεῖς,
 Καὶ νῦν γενοῦ μοι τῶν κακῶν παρήγορος.
 1325 Παρῆν ὁ καιρός. Τὸν νεῶν δ' εἶχε στρατὸς
 Σιφηφόρος, μελάρους ἐκτεταγμένος.
 Ὁ δ' ἀνταπῆει δῆμος οἰδαίνων ἅπας,
 Ψάμμος θαλασσῶν, ἡ νηὶς, ἡ κυμάτων
 Κινήματ', ὄργῃ καὶ λιταῖς μιμιγμένος,
 1330 Ὅργῃ καθ' ἡμᾶς, πρὸς δὲ τὸ κράτος λιταῖς.
 Πλήρεις ὁδοί, δρόμοι, πλατεῖαι, πᾶς τόπος·
 Διώροφα, τριώροφα νεύοντων κάτω

1305 Ut igitur cupidus accessit ad sibi cupidissimos,
 Quanto me assecerit honore, primo conspectu,
 Tum de iis quæ dixit, tum de iis quæ perhumaniter audivit,
 Quid me attinet dicere? esset enim probrosum,
 Si, talis cum sim, talibus rebus gloriarer;
 1310 Cui illud, ac solum quidem, in pretio est, nempe Deus,
 Is finis exstitit: « Dat, inquit, templum
 Deus per nos tibi et laboribus tuis; »
 Vocem haud credibilem antequam ad finem perducta res esset.
 Sic enim civitas pro viribus
 1315 Insistebat, tantusque et tam fervidus civium impetus,
 Ut, etiamsi quid iis molesti accidisset,
 Cessuri non essent, sed quod tenebant, retenturi :-
 Rursus, si vis iis inforretur, haud dubium quin aspera
 In nos ira erumperent, quos pervincere erat per facile.
 · 1320 Atque hæc quidem ille dixit: me autem permistus tremore
 Motus lætitiæ tenebat. O Christo mi,
 Qui per ea, quæ passus es, ad patiendum nos excitas,
 Tunc meorum etiam fuiti arhiter laborum,
 Nunc autem sis mihi in malis solatium.
 744-745 1325 Aderat tempus. Templum autem oblinebat exercitus
 Armatus, ordinatus in sacris ædibus.
 Populus contra stabat, totus tumens,
 Ut arena maris, aut nix, aut fluctuum
 Agitatio, ira et precibus permistim.
 1330 Ira adversum me, precibus erga imperatorem.
 Plenæ erant viæ, hippodromi, platea, omnis locus:
 Secundæ et tertiæ contignationes plenæ spectantibus deorsum,

1305 Ἄσμενος. Vat. ἀσμένως.
 1309 Τηλικός. Coisl. τηλικούτος ὧν. Billius,
 tam senex: malum: cum talis sim moribus, eam
 olim professus philosophiam et gloriæ contemptum,
 nunc, omni bus posthabitis, in pretio Deum habens.
 Sic ipse Gregorius exponit.
 1311 Τὸν νεῶν. Nempe majorem ecclesiam, se-
 dem episcopi.
 1317 Ὅνπαρ. Sic legendum profecto, non ὡσπερ,
 ut in editis.
 1318 Τραχύν. Edit. βραχύν. Facile Gregorium
 occidi posse Ariani existimabant.

1320 Ὁ μὲν τόδ' εἶπεν. Hoc ille dixit, nempe:
 Dat tibi Deus hoc templum per nos. Quæ vero se-
 quantur, verba non sunt imperatoris, quamvis ea
 ipsi tribuat vir doctissimus.
 1326 Σιφηφόρος, μελάρους ἐκτεταγμένος. Ita
 legimus, suadente codice Coislano qui habet Σιφ-
 φόρος τε λάρους ἐκτεταγμένος. Sic illustratur hæc
 locus qui antea obscurus erat. Edit. Σιφηφόρος, καὶ
 λάρους ἐκτεταγμένος. — Ita Benedictini; sed deficit
 metrum, cum quartus pes spondæum habeat iam
 loco. CAILLAV.
 1330 Καθ' ἡμᾶς. Vat. καθ' ἡμῶν.

METRICA VERSIO.

Ut ergo cupidus venit ad cupidos sui,
 Complexus ut me ait statim, quæ dixerit,
 Quæ perlubenti rursus auro acceperit,
 Quid est necesse dicere? Pudendum foret,
 Si gloriarer tam senex ob talia,
 Qui cuncta parvi deputo præter Deum.
 Tandem ista fatur: « Dat tibi per nos Deus
 Nunc hocce templum, dat tuis laboribus: »
 Vocem, peracta re nisi, supra fidem.
 Sic namque stabat civitas plena impetu,
 Animisque fervens, ut licet grave quidpiam
 Hinc eveniret, nulla cessuros throno
 Spes prorsus esset, sed relenturos eum:
 Sin cogerebant, impetum in me, vincere

B Quem facile possent, esse facturos brevem.
 Hæc ille dixit: Gaudio at junctus metus
 Tum me tenebat. Christe mi, qui per tuam
 Crucem ferendas ad cruces nos excitas,
 Et tunc labori præmium nostro dabas,
 Solamen et sis nunc meum in tantis malis.
 Jam tempus aderat, militum et vis maxima
 Templum obtinebat, bellicos enses gerens.
 Faciebat omnis impetum contra tumens
 Populus, arena ut, nix vel, aut fluctus maris,
 Utens et ira, precibus et blandis simul,
 Iratus in nos, principi supplex. Erant
 Plenæ viæ, domique, pleni omnes loci,
 Plenæ domusque tum viris tum feminis,

Ἀνδρῶν, γυναικῶν, νηπιῶν, παλαιτάτων·

Πόνου, στεναγμοῖ, δάκρυα, βρυχήματα,

1335 Εἰκῶν ἄλόντος ἄστος κατακράτος.

Ἐγὼ δ' ὁ γεννάδας τε καὶ στρατηλάτης;

Καὶ ταῦτ' ἐν ἄβρωστοῦντι καὶ λευμένῳ,

Μικρὰ πνέοντι τῷδέ μου τῷ σαρκίῳ,

Μέσος στρατηγοῦ καὶ στρατοῦ, βλέπων ἄνω,

1340 Ἦειν βοηθῷ χρώμενος τῇ ἑλπίδι.

Ἔως κατέστην εἰς νεῶν, οὐκ οἶδ' ὅπως.

Κάκεινο δ' εἰπεῖν ἄξιον· πολλοῖς τε γὰρ

Ἔδοξεν εἶναι τῶν τότε κρείσσον λόγου,

Οἷς οὐδὲν ἀπλοῦν ἐστὶ τῶν δρωμένων,

1345 Ἐν ταῖς μεγίσταις τὸ κλέον καιρῶν ῥοπαῖς.

Ἐγὼ δ' ἀπιστῶν τοῖς λέγουσιν οὐκ ἔχω,

Καὶ τοὶ προσάντης τοῖς ξένοις, εἴπερ τις, ὦν.

Α Τοῦ γὰρ προχείρως πάντα πιστεύειν ὀλεῖν,
Χείρον, τὸ πᾶσιν ἀντιτείνειν ἐξίσης.

1350 Τὸ μὲν γὰρ ἐστὶ κουφότης, τὸ δὲ θράσος.

Τί γοῦν τὸ θαῦμα; Βίβλε, κηρύσσοις βίβ,

Τοῦ μὴ λαθεῖν τοὺς ὑστερον τόσῃν χάριν.

Ἦν δρθρος, ἡ δ' ἐπέχε νύξ ὄλην πόλιν,

Νέφους ὑποδραμόντος ἡλίου κύκλον,

1355 Ἦμιστα καιρῷ πράγμα τῷ τότε πρέπον.

Φιλαίθριον γὰρ οὐδὲν, ὡς πανήγυρις.

Ἦ καὶ παρῆχε τοῖς μὲν ἐχθροῖς ἡδονήν,

Ἦς δυσφοροῦντος τοῦ Θεοῦ τοῖς δρωμένοις,

Ἦμῖν δ' ἀνίαν ἐν φρεσὶ κεχυμένην.

1360 Ἐπελ δ' ἐγὼ τε καὶ τὸ πορφύρας κράτος

Κιγκλίδος ἡμεν τῆς σεβασμίας ἔσω,

Πάντων τ' ἐπήρθη συμμιγῆς αἴνος Θεοῦ

Viris, mulieribus, parvulis, senibus;

Dolores, gemitus, lacrymæ, rugitus,

1335 Imago captæ per vim civitatis.

Ego vero strenuus ille et dux exercitus,

Idque in infirmo et fatiscente,

Parum spirante hoc meo corpusculo,

Medius inter imperatorem et exercitum, sursum respiciens,

1340 Ibam adjutrice utens spe,

Donec in templo constitutus sum, nescio quo pacto.

Illud autem dictu dignum : multis enim

Qui tunc aderant visum est omni sermone majus,

Nihil temere evenire existimantibus,

1345 In maximis præsertim temporum conversionibus.

Ego autem fidem denegare dicentibus non possum,

Quamvis difficilis et morosus sim, circa res miras, si quis alius.

Pejus enim est omnibus æque obsistere,

Quam facile omnia velle credere.

1350 Istud enim levitas est, hoc audacia.

Ecquod igitur prodigium? Liber, prædica sæculo,

Ne posteros lateat tanta gratia.

Erat diluculum, sed totam urbem nox tegebat,

Nube circulum solis subeunte,

1355 Res minime temporis illi conveniens.

Nihil enim aeris serenitatem sic amat, ut publica celebritas.

Atque id quidem inimicis lætitiā afferebat,

Quasi Deo displicerent, quæ gerebantur,

Nobis vero secretum animi dolorem.

1360 Postquam autem ego et purpuræ potestas

Intra venerandos cancellos fuimus,

Omniumque ex ore sublata laus Dei promiscua

1340 Τῇ ἑλπίδι. Ita Coisl. Edit. ταῖς ἐλπίσι.

1347 Καὶ τοὶ προσάντης. Hoc vult Gregorius, ait Billius, se iis qui hoc dicunt, fidem abrogare non posse, quamvis alioqui ea mente sit, ut ex iis rebus quæ præter consuetudinem contingunt, ad aliquid coniectandum non facile addueatur.

1351 Βίβλε, κηρύσσοις. Prædica, liber, sæculo.

Quid autem miri contigerit, non lateat narratio, ne

tanta gratiæ ignoratione laboret posteritas. CARDON.

1352 Τούς. Coisl. τοῖς.

1360 Πορφύρας κρᾶτος. Id est, imperator.

METRICA VERSIO.

Ætate quassis, parvulis spectantibus;

Gemitus, dolores, lacrymæ, clamor gravis,

Imago capti bellico insultu oppidi.

Ego vero fortis ille dux ac strenuus

(Ægro tametsi corpore essem ac debili,

Spirante quiddam languidum ac fere mortuum)

Inter duces medius, et inter milites,

Ibam bona spe fultus, et sursum videns,

In æde donec collocor : quinam hand scio.

Nec hoc tacendum censeo. Nam plurimis

Sermone majus istud est visum viris

Temere evenire qui nihil prorsus putant,

Potissimumque rebus in gravissimis.

Queis abrogare vix ego possum fidem,

Insueta quamvis respuam, si quispiam.

B Nam cuncta prompte credere, minus est malum,

Quam si quis æque deneget cunctis fidem.

Levitatis illud : efferi hoc est pectoris.

Quidnam ergo miri contigit? Narra, liber :

Ignota ne sit posteris hæc gratia.

Diluxerat jam : nox at urbem presserat,

Subeunte Phœbi circulum nube horrida,

Aliena certe temporis quæ res erat.

Nil namque festi sic amant cœtus, dies

Ut claritate præditos; hinc hostibus

Mens læta (tanquam grata non esset Deo

Res cœpta), nobis abditus contra dolor.

Princeps ut autem, nosque, cancellos sacros

Intravimus, cunctique summi Numinis

Cœpere laudes canere, voce et maxima

Καλουμένου, βοή τε καὶ χειρῶν τάσις,
 Τοσοῦτον ἐξέλαμψεν ἡλίου σέλας,
 1365 Νέφους βαγέντος τῷ Θεοῦ προστάγματι,
 Ὡς πάντα μὲν τὸν οἶκον ἀστραπηφόρον
 Εὐθύς γενέσθαι, τὸν πρὶν ἐστυγασμένον,
 Καὶ τῆς παλαιᾶς εἰκόνα σκηνῆς λαβεῖν
 Ἄπαντας, ἦν ἐκρυπτε λαμπρότης Θεοῦ,
 1370 Εἶδος δὲ πᾶσιν αἰθριάζει καὶ φρένας.
 Κάνταῦθα θάρσους ἐνδραμόντος τῆ ὀέφ,
 Ἡμᾶς βοᾶσθαι πανσθενεὲς ζητούμενους,
 Ὡς τοῖς παρυῦσι τοῦδε λείποντος μόνου,
 Πρώτῳ τε καὶ μέγιστον ἐκ πρώτου κράτους
 1375 Τοῦτ' ἂν γενέσθαι πρὸ θρόνων πόλι: γέρας,

A Ἡμᾶς δοθῆναι τοῖς θρόνοις τοῦ ἄστεος
 Ταῦτ' ἦν ἀπ' ἀνδρῶν ἐν τέλει, καὶ τῶν κάτω,
 Πάντων ἀπ' Ἰσοῦ τοῦ λόγου ποθομένων.
 Ταῦτ' ἐκ γυναικῶν ὕψοθεν βοώμενα,
 1380 Πέρα σχεδὸν τι τοῦ γυναιξί κοσμοῦ.
 Βροντή τις ἦν ἀπειτος ἀντικλωμένη,
 Ἔως ἐγὼ τιν' ἐξαναστήσας θρόνων
 Σύνεδρον· οὐκ ἔμοι γάρ ἦν φωνῆς τόνος,
 Συνασμένῳ τε καὶ δέει κακμηκότι·
 1385 Γλώσσης τὰδ' εἶπον ῥήματ' ἐξ ἄλλοτρις·
 « Ἐπίσχεθ' », οὔτοι, τῆν βοήν ἐπίσχετε.
 Καιρὸς γάρ ἐστι πάντως εὐχαριστίας
 Ὁ νῦν· ὁ δ' εἰσάπειτα καὶ τῶν μειζόνων. »

Invocati, ac clamor, et manuum extensio,
 Tantus affulsit solis splendor,
 746-747 1365 Nube jussu Dei dissipata,
 Ut omnis aedes fulgoribus corusca
 Statim fieret, quæ prius tenebris horrida fuerat,
 Ac veteris imaginem tabernaculi induerent
 Omnes, quod Dei claritas tegebat,
 1370 Omniumque vultus et mentes serenitas occuparet.
 Tum vero fiducia ad spectaculum accedente,
 Totis viribus petentes nos clamant,
 Quasi id unum præsentibus deesset,
 Primumque ac maximum a prima potestate
 1375 Munus hoc urbi thronis gratius futurum,
 Si me thronis civitatis concederet.
 Hæc viri dignitate præditi, hæc vulgus,
 Cum æquali omnes sermonis mei desiderio tenerentur.
 Hæc mulieres e sublimi clamabant
 1380 Pene ultra decorum muliebri.
 Tonitru quoddam incredibile reŕingebatur,
 Donec meo rogatu unus ex collegis sua
 Sede surgeret; non enim vocem contentius emittere
 Valebam, compressus et metu laborans.
 1385 Sed hæc verba alterius lingua pronuntiavi:
 « Cohibete clamorem, o viri, cohibete.
 Nunc enim omnino agendarum gratiarum
 Hoc tempus est. Etiam majorum deinceps erit tempus. »

1368 Καὶ τῆς παλαιᾶς. Quin et imaginem nobis
 exhiberet veteris illius tabernaculi, quod Dei quon-
 dam ipsius splendor et gloria palam replevit. CAR-
 DON. apud Boll.

1371 Θάρσους. Edit. ad marg. καὶ θάρσους. Mox
 ἐνδραμόντος. Edit. ἐκδραμόντος, sed male. Vult
 enim auctor ex illo repentino splendore Catholicos
 omnes ingentem lætitiā concepiasse, contractaque
 ex huiusmodi spectaculo fiducia, statim in gnis cla-
 moribus poposcisse, ut Ecclesiæ præficeretur Gre-
 gorius, quod unum præsentibus deerat.

1375 Πρὸ θρόνων. Edit. ad marg. τῶν πατριαρ-

χῶν. Dederat Catholicis Theodosius ecclesias; sed
 petebant ut his ecclesiis episcopum daret Gre-
 gorium, quod postremum munus priori majus existi-
 massent, ipsisque gratius foret. Billius immerito
 respuit πατριαρχῶν.

1376 Τοῖς θρόνοις. Edit. ad marg. τῆ ἐξουσίᾳ.
 1378 Τοῦ λόγου ποθομένων. Edit. ad marg. τῶ
 πόθου ἰσομένων.

1387 Πάντως. Coisl. παντός. Ita edit. ad marg.
 1388 Καὶ τῶν μειζόνων. Cardon. apud Bollan-
 dist. Suus deinde rei, quam petitis, perficiende est
 locus.

METRICA VERSIO.

Tensisque palmis ipsius opem exposcere:
 Tantum repente splenduit solis jubar,
 Jussu Tonantis nube perrupta, illico
 Ut ante tristis velut ac mærens, domus
 Fulgore visus omnium perstringeret:
 Imaginemque veteris arcæ sumerent
 Omnes, tegebat quam Dei ingens claritas:
 Fugeretque mentis nubilum et vultus simul.
 Spectata quæ res cum piā plebem metu
 Solvisset, altis vocibus me postulat,
 Hoc præter, ut si tempori nil deforet,
 Primum hocque, summum et principis munus fore,
 Quod anteponat civitas ipsis thronis,

B Si civitatis ipse me dederit thronis.
 Hoc dignitate præditi, hoc vulgus petit.
 Huc vota tendunt, nemine excepto, omnium.
 Clamore magno feminæ hoc etiam petunt,
 Sic ut decori pene legem excederent.
 Res hæc refracto par erat tonitruo.
 Hic sede quemdam jubeo collegam sua
 Exsurgere; loqui non enim poteram, nimis
 Compressus, atque territus magno metu:
 Ejusque plebem voce sic ipse alloquor.
 « Hunc premitte, quæso, premitte, clamorem, o viri.
 Nunc sunt agende gratiæ summo Deo:
 Majora quæ sunt, his erit tempus suum. »

Λὰς δ' ἐπερρόθησεν οἷς ἐφοιγεζάμην.
 1590 Πᾶσι γὰρ ἐστι προσφιλές τὸ μέτριον.
 Αὐτὸς δ' ἀπῆλθεν αἰνέσας αὐτοκράτωρ.
 Οὕτω μὲν οὗτος σύλλογος καταστρέφει,
 Τοσοῦτον ἡμᾶς ἐκφοβήσας καὶ μόνον,
 Ὅσον γυμνωθὲν ἐν ξίφος, πάλιν ἔσω
 1395 Πιεσῖν, θράσος τε συντεμεῖν θερμοῦ λεῶ.
 Τὰ δ' ἔνθεν οὐκ' οἷδ' ὡς προσάξω τὴν λόγον,
 Ἐχοντα καὶ τιν' ἔρχον ἐν τοῖς πράγμασι.
 Τίς συγγραφεὺς μοι τῷ λόγῳ δολὴ πέρας;
 Αἰσχύνομαι γὰρ ταῖς ἐμαῖς εὐφημίαις,
 1400 Κἄν ἄλλος εὖ λέγῃ με. Τοῦτ' ἐμὸς νόμος.

A Ὅμως δὲ λέξω μετριάζων ὡς σθένος.
 Ἦν ἔνδον· ἡ πόλις δὲ τὸ φρύαγμα μὲν
 Κάτω βεβλήκει, τοῦ ναοῦ κρατουμένου·
 Ὅμως δ' ὑπεστέναζεν, ὡς γίγας, φασί,
 1405 Βληθεὶς κεραυνῷ πρόσθεν Αἰτναίῳ πάγῳ,
 Καπνὸν τε καὶ πῦρ ἐκ βάρους ἠρεῦγετο·
 Τί γοῦν με ποιεῖν, πρὸς Θεοῦ, δίκαιον ἦν;
 Διδάξασθ' ἡμᾶς, εἴπαθ', οἱ νῦν ἐντελεῖς,
 Ὡ μαιρακίσκων σύλλογος τῶν ἀθλίων,
 1410 Οἷς τὸ πρῶον μὲν ἀδρανὲς λογίζεται,
 Τὸ δ' ἐμμανὲς τε καὶ χάκιστον, ἀνδρικόν·
 Ὡθεῖν ἐλαύνειν, ἀγριοῦν, ἀναφλέγειν,

Populus admurmuravit his quæ dixeram.
 1390 Omnibus enim amica est modestia.
 Ipse etiam hæc laudans imperator discessit.
 Hic igitur exstitit hujus concionis exitus,
 Qui nos in hoc uno tantum exterruit,
 Quantum terrere potuit nudatus ensis unus ac rursus intro
 1395 Conditus, compresso populi calidioris impetu.
 Haud scio quibus verbis enarrem quæ secuta sunt,
 Grande aliquid in rebus habentia.
 Quis scriptor hoc mihi opus absolvat?
 Pudorem enim mihi incutiunt laudes meæ,
 1400 Quamvis ab alio lauder. Hoc mihi in legis loco est.
 748-749 Dicam tamen, quam potero moderatissime.
 Eram intus; urbs autem ferociam suam
 Deposuerat, templo occupato;
 Sed tamen ingemiscebat, ut gigas ille fertur,
 1405 Qui fulmine ictus olim in monte Ætna
 Fumum et ignem e profundo evomebat.
 Quid igitur me, per Deum, facere æquum erat?
 Docete nos, dicite, qui nunc rigidi estis,
 O juvenum cælus miserorum:
 1410 Quibus quod lene est, imbecillum videtur,
 Et virile, quod furiosum et pessimum:
 Utrum pulsare, expellere, efferare, incendere æquum erat.

1389 Ἐπερρόθησεν. *Obstrepuat, obmurmuravit ac strepitu comprobavit.* Sic Hesychius, et Euripid. *Hecub.* 553.

1395 Ἐκφοβήσας. *Forte ἐκφοβῆσαι.*

1394 Ὅσον γυμνωθὲν ἐν ξίφος. De eo juvene hoc exponit Græcus scholiastes, qui ad Gregorium necandum ab Arianis subornatus est: sic enim legitur in editis ad marg. ὡς αὐτὸς δὲ γυμνώσας ὕστερον πρὸς τὸν μέγαν ἐξείπεν, quod Billio parum arri-det. Hunc enim ense a quodam potius imperatoris satellite nudatum fuisse arbitratur, ad comprimendum popularem impetum et audaciam. Aliter censet Combessius. Vide infra, vers. 1464.

1395 Λεῶ. *Coisl. νέου.*

1397 Ἐχοντα καὶ τιν' ἔρχον. *Cum ingentem rem ac negotiorum molem secum trahant.* Edit. ad marg. μέγεθος ὡς δοκεῖν ἐπιφθονα.

1403 Τοῦ ναοῦ κρατουμένου. *Æde sacra a me occupata.*

1405 Πρόσθεν Αἰτναίῳ. *Cardon. apud Bolland.:*

Ac monte Ætneo percussus.

1408 Ἐντελεῖς. *Billius vocem hanc contendit significare in eo loco, ἀκριδοκίχαλου, eos qui in acceptis injuriis ulciscendis severos se ac rigidos præbent, nec iis, a quibus læsi sunt, de summo jure quidquam remitti volunt. Quam interpretationem aliis Gregorii ipsius verbis in orat. coram cæ. episcopis habita probat, ubi de iis injuriis, quibus orthodoxi ab hæreticis affecti fuerunt, loquens Gregorius, atque ab iis vindicandis abstinere se declarans, hæc addit: Δίαν γὰρ εἰσιν ἐντελεῖς καὶ δίκαιοι περὶ τὴν ἀντιδοσιν, hoc est, ut illic exponit Nicetas, ἀκριβεῖς, μηδὲν τῆς δικαίας ἀντιδόσεως ἀφιέντες, severi, nihil de summo jure remittentes. Vide tom. I, pag. 765.*

1410 Ἀδρανὲς. *Edit. ad marg. ἀνανδρον. Μοχ λογίζεται, ad marg. νομιζεται.*

1411 Ἐμμανὲς τε. *Ita Coisl., quæ lectio præferenda editis ἐμμανὲς. Μοχ χάκιστον. Edit. ad marg. μησιχακον, ἔργιλον.*

METRICA VERSIO.

Hæc verba plausu maximo plebs excipit.
 Amica namque est omnibus modestia.
 Abiitque princeps maxima hæc laude efferens.
 Hic concionis exitus tandem fuit
 Hoc solum in uno qui metum nobis tulit,
 Quod ensis unus strictus est, ac conditus
 Statim, et repressus impetus vulgi feroc.
 Nunc, quæ sequuntur, hæreo quonam modo
 Narrabo, rerum hic magna nam moles subest.
 Nostro quis addet ultimam scriptor manum
 Operi? Meorum quippe me laudum pudet,
 Licet alter etiam me canat. Mos hic meus.

B Dicam tamen, modestia utens maxima.
 Templum tenebam: civitas autem, licet
 Æde occupata pristinum ferociam
 Liquisset, imo pectore gemebat tamen,
 Gigasque ut ille pressus Ætnæis rogis,
 Ructabat inis partibus fumum gravem,
 Ignemque. Quidnam hic, per Deum, par erat
 Facere? Docete, præsulēs rigidi modo,
 Juvenumque misera sorte concilium, quibus
 Languor videtur esse norum lenitas,
 Contraque robur sæva vindictæ sitis:
 Protrudere hostes? efferare? incendere?

Καιρῷ τ' ἀπλήστως χρωμένους καὶ τῷ κράτει ;

Ἡ φαρμακεύειν φαρμάκοις σωτηρίας ;

1415 Δύω γὰρ οὕτω καλὰ καρδαίνειν παρῆν,

Αὐτούς τε πικρὴν μετρίους τῷ μετρίῳ,

Ἡμᾶς τε δέξαν καὶ τὸ φίλτρον λαμβάνειν.

Τούτ' ἦν δίκαιον, τοῦτο καὶ φανήσομαι

Ἄσι τε ποιῶν, καὶ τόθ' ὡς μάλιστα' ἐνήν.

1420 Πρῶτον μὲν, ὡς δεῖξαιμι μὴ καιροῦ φορᾶ

Νέμων τὸ πλεῖον, ἢ κράτει τῷ τοῦ Θεοῦ,

Τί νοθεύομαι τῷ καλῷ παραινήτῃ,

Ἐχων λόγον σύμβουλον ἀσφαλίστατον ;

Πάντων σεβόντων τὴν ὄφρυν τῶν ἐν τάλει,

1425 Τούτων μάλιστα τοὺς ἔσω παραστάτας,

Οἱ πάντ' ἐνανθροί τᾶλλα, πλὴν εἰς χρήματα.

A Τί δ' ἂν τις εἴποι, πῶς τε καὶ τέχναις ὄσαι,

Αὐτοὺς πύλωσι βασιλικῶς προσκειμένων,

Κατηγορούντων, λαμβανόντων ἐκτόπως,

1430 Τῆς εὐσεβείας ἐμπορουμένων κακῶς,

Ἀσχημονούντων, ὡς γε συντόμως φράσαι·

Μόνος ποθεῖσθαι μᾶλλον, ἢ μισεῖσθ' ἔργων,

Καὶ τῷ σπανίῳ τὸ σεμνὸν ἡμπολησάμην,

Θεῷ ταπολλὰ καὶ καθάρσει προσνέμων,

1435 Τῶν δὲ κρατούντων τὰς θύρας ἄλλοις διδοῦς,

Ἐπειτα τοὺς μὲν ἡπορημένους βλέπων

Ἐφ' οἷς συνήδεσάν σφισιν ἡδικοηκότες,

Τοὺς δ' εὖ παθεῖν χρήζοντας, ὡς εἰκὸς, πάλιν,

Τοῖς μὲν τ' ἀφήκα τὸν φόβον, τοὺς δ' ὠφέλου,

1440 Ἄλλοις κατ' ἄλλην χρεῖαν, ὡς ἦν μοι εὖθις.

Tempore insolenter et immoderate abutentes et potestate

An mederi salutaribus remediis?

1415 Sic enim duo lucrari bona poteram,

Ut et eos moderatione moderatos facerem,

Et ipse gloriam et amorem consequerer.

Hoc justum erat, hoc palam et aperte

Semper faciam, fecique tum, maxime quam potui.

1420 Primum quidem, ut ostenderem me temporis mutationi

Non plus tribuere quam Dei potentiae,

Quid consilii a praeclearo hortatore accipio,

Rationem habens tutissimum consiliarium?

1425 Ac eorum praecipue, qui intra cubiculum astant ministri,

Homines ad omnia inertes, praeterquam ad pecuniam,

Quis dicat quomodo et quot artibus

Affixi haerent regis januis,

Accusarent, inhoneste sumerent,

1430 Pietatis quaestu sese nequiter impleant,

Ac indecore, ut breviter dicam, se gerent;

Solus desiderari potius, quam odio haberi, malui,

Et raritate venerationem mihi concillavi,

Deo, ut plurimum, ac mentis expurgationi deditus,

1435 Potentium januas aliis concedens.

Deinde vero cum alios viderem anxios

750-751 Ob ea in me commissa, quorum sibi conscii erant,

Alios rursus mea, ut verisimile est, beneficentia indigentes,

Illis quidem metum abstuli, hos vero juvabam,

1440 Alia alios in indigentia, quantum poteram.

1415 Ἀπλήστως. Ita Coisl. Quin vera sit lectio, nullum dubium, inquit Billius; frequens enim est Gregorio haec locutio: ἀπλήστως χρῆσθαι, pro *abuti, insolenter et immoderate uti*. In prima *adversus Julianum Apostatam* invectiva, tom. I, pag. 121, de Alexandrinis loquens, sic ait: Οἱ ἀμέτρως χρῆσάμενοι τῷ καιρῷ, et sub finem secundae invectivae, *ibid.*, pag. 172: Μὴ ἀπλήστως χρῆσώμεθα τῷ καιρῷ. Edit. ἀπλήστως.

1419 Ἄσι τε. Coisl. ἀσι ποτε.

1423 Ἐχων λόγον. Coisl. λόγον δ' ἔχων.

1430 Τῆς εὐσεβείας. Idem est, inquit Billius, τῆς εὐσεβείας; ἐμπορεῖσθαι, quod τῆς εὐσεβείας ἀπλήστως χρῆσθαι. Notat enim eos qui fidei catholicae praetextu aulicis se venditabant, eorumque favore ad inimicorum suorum detrimentum ac perniciem abutabantur.

1435 Τὸ σεμνόν. Edit. in marg. κοσμιότητα. Not. ἡμπολησάμην, *concillavi*. Edit. in marg. ἐπέβην.

METRICA VERSIO.

Nimis abuti temporis licentia?

An his mederi pharmacis salubribus?

Hinc nam redibat commodum duplex mihi:

Modestus ipso dum traho ad modestiam,

Simulque aërem colligo, et clarum decus.

Erat istud æquum scilicet: quapropter hoc

Et facio semper sedulo, et tum maxime.

Primum, secundo cursui rerum dare

Ne plus viderem, cœliti quam robori,

Quid ratio, monitrix quæ mihi est certissima,

Hic dictat, et quid hic gerendum præcipit?

Cum nullus easet, aulicos qui principes

Non coleret, ac præ cæteris cubiculi

Famulos, inertes (demon opes) ad omnia,

B Modisque miris artibusque ad regis

Aulæ nitentes semper haereret fores,

Laceraret alios, sumeret sædum in modum,

Abuteretur pessime recta fide,

Seque indecore gereret, ut loquar brevi;

Desiderari malui, quam odium mei

Movere: raro et prodians peperit mihi

Venerationem, Numinis summo vacans

Ac mihi, potentium cæteris linquens fores.

Exinde cernens anxios quosdam meum,

In me scelestes multa qui patravérant,

Opis indigentes rursus ad quosdam meos,

Illis pavorem sustuli, hos pro viribus

Juvi, ferebat commodum ut cuijusbet.

Ἐν δ' ἐξ ἀπάντων δειγματος λέξω χάριν.
 Ἐνδον ποθ' ἠσύχαζον ἐξ ἀβρωστίας·
 Ἦρκετο γάρ, ἦρκετο συνδραμοῦσα τοῖς πόνοις.
 Ταῦτ' ἐτροφῶμεν, ὡς δοκεῖ τοῖς βασιάνοις.
 1445 Οὕτως ἔχοντος, ἀβρώως δήμου τινὲς
 Ἐπεισάσι, σὺν δὲ τοῖς νεανίας,
 Ἄχρης, κομήτης, πανθόκως ἐσταλμένος.
 Ἐμοῦ δ' ἐπιστρέψαντος ἐκ κλίνης πύδας
 Οὕτω τι μικρὸν, οἷα τὰ πτοουμένων,
 1450 Οἱ μὲν θεῶ τε καὶ βασιλεῖ, ἄς ἦν φίλον,
 Φωνὰς ἀφέντες εὐχαρίστους ἀφθόνω,
 Ὡς τῆν παρούσαν ἡμέραν δεδωκόσιν,
 Ἥμῶς τ' ἐπαινέσαντες ἔστιν οἷς λόγοις,

Α Ἀπῆλθον. Ὅς δὲ τοῖς ἐμοῖς ἄφρων ποσὶ
 1455 Πρῶφους, ἰκέτης, ἄφρωνος, ἐκπληκτός τις ἦν.
 Ἐμοῦ δὲ, τίς τε καὶ πόθεν, χρήσεις δ' ἔτου
 Λέγοντος, οὐδὲν τι πλεόν ἢ μαίζους βοαί.
 Ὄμοξεν, ἐστέναξεν, ἢ σφίγεις χερσῶν
 Πλειῶν. Ἵπαισῆι τι κάμοι δάκρυον.
 1460 Βία δ' ἀποσπασθέντος (οὐ γὰρ ἦν λόγῳ),
 Τῶν τις παρόντων· εἰπὼς, εἰ εἶπεν, εἰ ὀσφαγεῖς
 Σοῦ, τοῦτο φῶς βλέποντος ἐκ θεοῦ σκέπης,
 Ἐκὼν πάρεστι, δήμιος συνειδότης,
 Φονεὺς εὐγνώμων, εὐγενής κατηγορος,
 1465 Τὸ δάκρυον δίδωσι τιμὴν αἵματος·
 Ταῦτ' εἶπεν· ἐκλάσθη δὲ τοῖς λόγοις ἐγὼ,

Unum ex omnibus exempli causa narrabo.
 Domi aliquando conquiescebam morbo detentus,
 Qui laborum perpetuus comes erat adjunctus.
 Hæc deliciarum causa agebam, ut placet invidis.
 1445 Cum sic me haberem, subito de plebe quidam
 Introeunt, et cum illis juvenis
 Pallidus, longis capillis, lugubri ornatu.
 Cum autem paululum pedes e cubili
 Extraxissem, ut solent, qui territi sunt,
 1450 Illi quidem Deo et regi, ut ipsis placebat,
 Voces emisierunt, quibus gratias uberrime agebant,
 Quod præsentem diem utriusque dono cernerent,
 Cumque me quoque nonnullis verbis laudassent,
 Abierunt. At ille meis subito pedibus
 1455 Inhærens, supplex, mutus et attonitus quidam erat.
 Me autem quis, et unde, et cuius rei indiges,
 Rogante, nihil amplius ſebat, nisi major vociferatio.
 Plorabat, ingemiscebat, magisque stringebantur
 Manus. Mihi quoque lacrymæ subibant.
 1460 Cum autem vi abstractus fuisset, nam verbis non poterat,
 Quidam ex præsentibus, « Ille, inquit, interfector
 Tuus, qui humen Dei beneficio cernis,
 Sponte adest, suæ ipsius conscientiæ tortor,
 Homicida facinus agnoscens, generosus accusator,
 1465 Lacrymas dat sanguinis pretium. »
 Hæc ille: at ipse fractus sum his verbis,

1443 Ἦρκετο γάρ, ἦρκετο συνδραμοῦσα. Cum la-
 boribus concurrentis, ex ipsis ortus, et perpetuus comes.
 1444 Ἐτροφῶμεν. Id est, morbum fugebamus.
 1449 Τὰ πτοουμένων. Val. τὰ πτοούμενα.
 1454 Ὅς δὲ. Ita Vaticanus codex. Edit. ὡς δὲ,
 sed in margine δς.
 1458 Ἡ σφίγεις. Billius, suasque pressius stringit
 manus. Ego mallem, stringit manus meas. Id qui-
 dem Græca sonare videntur: et certe id est sup-
 plicis habitus, qualis ille de quo agitur, qui a Gre-
 gorii complexu vix avelli poterat, nec nisi per vim
 avulsus est.
 1462 Τοῦτο. Ita Vat. Edit. τοῦ τό.
 1463 Δίημος. Schol. χολαστής.
 1464 Εὐγνώμων. Sic legendum videtur. Edit.

ἀγνώμων. Ita et Cardon. apud Bolland. Vertit enim,
 impius homicida. Nihil obstare ceaset Combefisius,
 quominus is sicarius idem credatur ac ille qui in
 celebri conventu gladium eduxit, et statim condidit;
 sive ille fuerit ex militari cohorte imperatorem sti-
 pante, quæ Billii est opinio, seu potius, ex fremen-
 tium Arianorum grege, ut putat Combefisius, qui
 gladium eduxerat, necare Gregoriorum cogitans, aut
 tumultum excitare, sed postmodum crimine do-
 lens, veniam petiit. — Benedictini legunt εὐγνώ-
 μων, sed evidenter male, cum deficiat metrum,
 quod prorsus sit integrum retenta cum editis lectione
 quæ habet ἀγνώμων, homicida imprudens, aut im-
 pius, sed pœnitentiâ adductus, ut sui fiat accusator.
 (CAILLAU.)

METRICA VERSIO.

Pro mille vobis unicum exemplum afferam.
 Urgente morbo cum domi quiescerem:
 Comes meorum nam laborum venerat,
 Id invidiorum turba delicias licet
 Vocet; introire plebe de quosdam intueor
 Repente: juvenis cum quibus pallens erat,
 Comaque longa, squalidis et vestibus.
 Hic et cubili cum pedes ego nonnihil
 Statim extulisset, territi velut solent,
 Illi Deoque ac principi actis gratiis,
 Ut mens ferebat, maximis, quod hunc diem
 Utriusque dono cernerent, atque in meam
 Laudem quibusdam vocibus simul editis,

ΠΑΡΟΛ. GR. XXXVII.

Abeunt. At ille fixus ad nostros pedes,
 B Sine voce supplex, et metu torpens erat.
 Ac me, quis esset, undenam, et quid posceret,
 Rogante, multo tum magis clamat, gemit,
 Plorat, suasque pressius stringit manus:
 Sic ut moveret lacrymas nobis quoque.
 Avulsus hinc vi, non enim voce, ut iuit,
 Hæc dixit aliquis: « Carnifex hic est tuus.
 Ope namque summi Numinis lucem vides.
 Huc sponte venit, pectoris tortor sui,
 Homicida pravus, crimen ingenue fatens.
 Pretium cruoris porrigit fletus tibi. »
 Hæc ille. At ipse, talibus fractus sonis.

36

Φωνὴν δ' ἀφῆκα τοῦ κακοῦ λυτήριον·
 εὐθεὸς σε σώζει· τὸν σεσωσμένον δ' ἐμὲ
 Χρηστὸν φανῆναι τῷ σφαιεῖ γ' οὐδὲν μέγα.
 1470 Ἐμὸν παποίηκέ σε τὸ θράτος. Σκόπει
 Ὅπως ἐμοὶ τε καὶ Θεῷ γένη πρόπων. »
 Ταῦτ' εἶπον· ἡ πόλις δὲ (οὐ γὰρ λανθάνει
 Τί κρείττον οὐδὲν) εὐθύς ἐκμαλάσσεται,
 Ὅσπερ σίδηρος ἐμπύροις κινήμασι.
 1475 Τὸ δ' ἐκ τοσούτων χρημάτων θρυλλουμένων,
 Ὅν οἱ μέγιστοι τῶν ἄλλης οἰκουμένης
 Ναῶν ἐθησαύριζον ἐκ παντὸς χρόνου,
 Κεϊμηλιῶν τε καὶ πάρων τῶν πάντοθεν,
 Οὐδ' ὄντινον λογισμῶν ἐν τοῖς γράμμασι
 1480 Εὐρόντα τῶν πρὶν προστατῶν Ἐκκλησίας,

A Οὐτ' ἐν ταμίαις τοῖς, ἐν οἷς τὰ πράγματα,
 Στέρξαι, ξένον τε μηδὲως λαθεῖν τινα,
 Ὡς μοι παρῆνον καὶ παρῶνόν τινος,
 Τοῦτων λογιστὴν ὑβριν εἰς μυστηρίου·
 1485 Πόσον δοκεῖ σοι; ὦν γὰρ ἔσχε τις μόνον
 Οὐχ ὦν λαθεῖν δίκαιον, ἐσθ' ὑπεύθυνος.
 Ταῦθ' ὅστις ἤττων χρημάτων, καὶ μέμμεται·
 Ὅστις δὲ κρείσσων, καὶ λίαν προσδέξεται.
 Πᾶσι γὰρ οὐσης τῆς ἀπληστίας κακῆς,
 1490 Ἀπληστον εἶναι χεῖρον ἐν τοῖς πνεύματι;
 Εἰ πάντες οὕτως ἐφρόνου εἰς χρήματα,
 Οὐκ ἂν ποτ' οὐδὲν τοῖον ἐν ἐκκλησίαις
 Πλήρωμ' ἀνευρεῖν (οὐ φρενὸς γὰρ τῆς ἡμῆς).
 Λέγω δ' ὅσον λειτουργῶν, ἐγγίζον Θεῷ.

Ac vocem emisi, qua illum culpa libero:
 e Servet te Deus; me autem qui servatus sum,
 Lenem videri in sicarium, non magna res est.
 1470 Meum te fecit audacia. Vide
 Quomodo et me et Deo dignus fias. »
 Hæc dixi; civitas autem (non enim latet
 Præclari quidpiam) statim emollitur,
 Ut ferrum ignis violentia

752-753 1475 Cum autem nec tantæ, ut fama erat, pecuniæ
 Quam maxima totius orbis templa
 Ex omni tempore asservaverant,
 Nec supellectilis et undique affluentium reddituum,
 Ullam prorsus rationem in commentariis
 1480 Reperissem præcedentium Ecclesiæ præsulum,
 Nec apud quæstores qui pecunias asservant,
 Contentus fui, nec extraneum prorsus ullum,
 Ut hortabantur et incitabant nonnulli,
 Horum administratorem in ministerii probrum, adscivi.
 1485 Quale id tibi videtur? nam eorum tantum, quæ quis habet,
 Non eorum quæ illum æquum erat accipere, rationem reddere tenetur.
 Hæc quisquis pecunia inferior est, etiam culpabit;
 At quisquis altior, etiam atque etiam libentissime admittet.
 Nam cum inhonesta sit omnibus avaritia,
 1490 Avarum esse deterius est in his quæ sunt spiritus.
 Si omnes ita affecti essent erga pecuniam,
 Nunquam tanta posset in ecclesiis
 Plenitudo inveniri (id enim haud mihi probatur);
 Quidquid ministrorum et Deo astantium intelligo.

1470 Πεκποίηκε. Ita Coisl. Edit. παποίησαι.
 1477 Ναῶν. Ita Coisl. Prave edit. ναός.
 1482 Σέρον. Possis intelligere de secularibus
 iudicibus, ad quorum tribunal reos de rationibus
 reddendis traducere noluit Gregorius, ut quidam
 audebant.
 1487 Ἡττων γρημάτωρ. Ita Coisl.inianus codex et
 Vaticanus. Edit. γραμμάτων, pecuniæ inferior, id
 est, qui pecuniæ amore vincitur.
 1490 Ἐν τοῖς πνεύματος. Cum in rebus quidem
 omnibus improbanda merito sit inexplebilis quædam

habendi cupiditas, tum vero maxime in iis que spi-
 ritum et divina spectant.

1492 Τοῖον ἐν. Coisl. τοιούτων ἦν. Vat. ἦ.
 1493 Πλήρωμ'. Ita Coisl. Edit. πλήρωμα, labes,
 noxa, non tantæ labes in Ecclesiis invectæ sunt.
 Sed in marg. πλήρωμα. Schol. addit: Θεοῦ τὸ πῶ-
 ρον, οὐχ ἡμῶν προτέρημα, τὸν δοκούντα τῶν π-
 λάξει. Quibus verbis Gregorii mentem exprimit
 qui cum dixisset se pecunias despiciere, plus quam
 sacrorum hominum vulgus, se ipse corrigit, nec
 per jactantiam id a se dictum ostendit. (cum iam

METRICA VERSIO.

Hæc dicta, noxa solve quis ipsum, extuli.
 e Servet Deus te; cum salutem acceperim,
 Præbere faciliem me decet sicario.
 Meum scelus te reddidit: tu jam vide,
 Ut meque dignum præbeas teipsum, et Deo. »
 Hæc ipse dixi; civitas autem statim
 (Pulchri latere nam nihil prorsus potest),
 Mollitur, igne fervido ut ferrum solet.
 Quid de tot opibus, quæ nihil celebris,
 Dicam, universæ maxime terræ viri
 Quas ævo ab omni struxerant templis sacris?
 De totque vasis, totque item proventibus,
 Quorum ipse cum nec calculum nancisceret
 In pristinorum præsulum usquam litteris,

B Nec rursus illum noscere ex quæstoribus
 Possem, acquievi: nec, licet multi viri
 Aliter moverent, exterum, in mysterii
 Probrum, vocandum censui hoc ad calculos?
 Quanti a stinias hoc? quisque enim est obnoxius
 Ob habita tantum, non que habere debuit.
 Addictus opibus quisquis est, hæc improbat:
 Probabit at qui liber est harum siti.
 Nam sæda cum sit rebus in cunctis opum
 Cupido, multo est sædior tamen in sacris.
 Si de opibus esset par meæ mens omnium
 Non tanta labes esset in Christi domo
 (Hanc explicare pectoris nec enim est mei).
 L. quor ministri de sacris, et qui Deo

1495 Καὶ τοῦτο δ' ἦν θρύλλημα τῶν ἐναντίων,
 Μηδ' ἂν πυλῶσι τὸν λεῶν ἐξαρκέσαι,
 Τὸν πρὶν μερισθένθ', ἦνικ' ἤμεν ἐνδεεῖς.
 Τοσοῦτον ἤμεν πᾶσιν ἠτέλεισμένοι,
 Ὅν νῦν νεῶ τε καὶ νεῶν πληρώματα.
 1500 Ταῦθ' ἡμῖν ἐσπουδάξ'εθ', ὡς ἂν μὴ λέγω
 Πτωχῶν, μοναστῶν, παρθένων τῶν ἐν νεοῖς,
 Ἐένων, παροίκων, δεσμικῶν ἐπιστάτας,
 Ψαλμοδίων τε, θακρῶν τε παννύχων,
 Ἀνδρῶν, γυναικῶν σεμνότητ' ἀσκουμένων,
 1505 Ἄλλα σὸν εἰς ἀγάλλειτ' εὐτάκτους Θεός.
 Ἄλλ' οὐ γὰρ ἠσύχαζεν ὁ φθορεὺς φθόνος,
 Ὡ πάνθ' ἀλλοκετ', ἢ φανῶς, ἢ λαθρῶς·

A Ἀρχὴν κακῶν μοι τὸ κρατεῖν ἐπεισάγει.
 Ὅσον γὰρ ἦν ἔξων, Αἰγύπτου δίχα,
 1510 Λαῶν πρόεδρον, ἔχρι Τῶμας δευτέρας,
 Γῆς καὶ θαλάττης ἐκ μυχρῶν ἐσωτάτων,
 Κινηθὲν, οὐκ οἶδ' οἷς τιτι Θεοῦ λόγος,
 Συνέρχ'εθ', ὡς πῆξοντες εὐσεβῆ λόγον.
 Ὅν ἦν ἀνὴρ πρόεδρος εὐσεβέστατος,
 1515 Ἀπλοῦς, ἄτεχνος τὸν τρόπον, Θεοῦ γέμων,
 Βλέπων γαλήνην, θάρσος αἰδοῦ σύγκρατον
 Βάλλων ὄρωσι, Πνεύματος γεώργιον.
 Τίς ἠγνόησε τούτον, ὃν δηλοῖ λόγος.
 Τῆς Ἀντιοχείων προστάτην Ἐκκλησίας,
 1520 Τὸν ὄνθ' ὅπερ κέκλητο, καὶ καλούμενον

1495 Atque is etiam rumor spargebatur ab adversariis,
 Populum satis frequentem non fore, ut vel vestibula impleret,
 Qui prius divisus erat, dum pauperes essemus;
 Adeo omnibus eramus contemptui,
 Qui nunc et templa et templorum plenitudinem possidemus.
 1500 Hæc nobis studio habebantur, ut nihil dicam de iis
 Qui pauperibus, monachis, virginibus in templis degentibus,
 Peregrinis, hospitibus, vinculis præerant,
 Aut psalmodiarum cantibus, et nocturnis lacrymis.
 Et viris, ac mulieribus continentiam profitentibus.
 1505 Aliisque omnibus, quæ ritè constituta placent Deo.
 Sed corruptrix invidia, neque enim quiescit,
 Quæ omnia expugnat, aperte, aut clam,
 Fecit ut princeps locus initium esset malorum meorum.
 Quidquid enim in Oriente, excepta Ægypto,
 1510 Populis præsidet, usque ad Romanam æteram,
 754-755 Ex terræ et maris remotissimis angulis,
 Excitum, quibus Dei consiliis, haud scio,
 Coeunt, ut stabiliant pietatis doctrinam.
 His præerat vir piissimus,
 1515 Simplex moribus, sine arte, Deo plenus,
 Vultu placidus, fiduciam pudori coajunctam
 Cernentibus exhibens, Spiritus cultura.
 Quis ignorat eum, quem verba mea indicant,
 Antiochenæ præsidem Ecclesiæ,
 1520 Qui erat id quod vocabatur, et quod vocabatur

Dei donum esse fateatur, Θεοῦ τὸ δῶρον, non vero sibi atque mentis præstantiæ tributum. Hanc scholiastæ expositionem respuit Billius: optimam putat Combefisius, cui tamen non displicet altera lectio, scilicet πλήρωμα, quam sic reddidit: *Nullus talis coitus occurreret, λέγω δέ, in iis, inquam, qui ministri sunt et Deo appropinquant: sic nimirum, pecuniis insatiabilis.* Verba sunt Combefisii.

1498 Ἡτέλεισμένοι. Coisl. εὐτελεισμένοι.
 1499 Νεῶ. Coisl. νεοί τε. Μοκ πληρώματα. Plenitudinem, id est, numerosissimam plebem, quæ templa replet. Alii πληρώματα, templorum opes interpretantur.

1501 Τῶν ἐν νεοῖς. Combef. interpretatur juvenum, quorum præcipue habenda est cura.

1502 Ἐπιστάτας. Horum omnium curam sibi impendere significat Gregorius, Paulum imitatus, ubi apostolicos labores suos et sollicitudines commemorat.

1507 Φανῶς. Coisl. φανερώς, sed contra metrum.

1513 Ἀθρον. Ita edit. ad marg. sicque legendum crediderim: in textu θρόνον, Billiusque vertit. *firmet ut thronum mihi.* Non bene addidit mihi. Episcopi namque convenerant ut catholicum episcopum constituerent, non magis Gregorium quam alium quemlibet, ut expressit Gregorius presbyter: Ἀρχιερεῖα καταστήσαι τῇ βασιλίδι πιστόν. Vide tom. I, p. CLIV (col. 296, C).

1517 Πνεύματος γεώργιον. Omnibus donis Spiritus sancti excultus.

METRICA VERSIO.

Summo propinquant. Dictitabant hoc quoque Hostes, replendis atris fore imparum
 Plebem, prius quæ secta erat, cum pauperes
 Essemus, adeo vilis me nil erat,
 Qui post habebam templa conferta undique.
 Hæc studia nostra tunc erant: ne pauperes,
 Monachosque referam, virginum et sanctos choros,
 Vinculos, peregrinos (quibus præferam
 Quosdam) nec hymnos, noctis et ætus vagæ,
 Studioque honesti deditos cum feminis
 Viros, aliæque, ritè quis factis Deus
 Exsultat. At non poterat hic quiescere
 Zarpeus aperte livor, aut tacte; omnia.

B Mala auspiciatur hic mihi celso a throno.
 Nam quidquid Ortus præsulum, Ægyptum citra,
 Habebat, usque ad inclitam Romanam novam,
 Terræ marisque ex intimis recessibus,
 Quo concitatum cœlitum pacto, haud scio,
 Coit repente, firmet ut thronum mihi.
 Quos inter unus vir erat pius admodum,
 Simplex, apertis moribus, plenus Deo,
 Placidusque vultu, fortis et pudens simul,
 Segetem vel ipso Spiritus visu indicans.
 Quis, nostra quem vox signal, ignorat virum,
 Antiochiæ urbis præsulem? In quo nomini
 Res congruebat, rursus ac nomen rei:

Ἦν; Μέλιτος γὰρ καὶ τρόπος καὶ τοῦνομα.

Ἦς; πόλλ' ἀνέτη Πνεύματος θείου χάριν
(Εἰ καὶ ἔξη τι μικρὸν ἐκλάπη χερὶ),
Ἀγῶσι λαμπροῖς τὴν χάριν ἀποξέων.

1525 Οὗτοι μ' ἐνιδρύουσι τοῖς σεμνοῖς θρόνοις
Βοῶντα καὶ στένοντα. πλὴν δι' ἐν μόνον
Οὐ σφόδρ' ἄκοντα. Τοῦτο μαρτύρει, Λόγε.

Τί τοῦτο; τάληθές γὰρ οὐ κρύπτειν θέμις.

Ἦμην ματαίως καρδίας φαντάσμαι

1530 (Τὸ γὰρ θέλειν πρόχειρον εἰς τὴν ἐλπίδα,

Καὶ πάντα βῆστα τῇ ζήσει τοῦ πνεύματος,

Κάγω τις ἄλλως εἰς τὰ τοιαῦθ' ὀψίνους).

Εἰ τὸ κράτος λάβοιμι τοῦδε τοῦ θρόνου

(Πολλὴν ῥοπήν γὰρ καὶ τὸ φαίνεσθ' εἰσφέρει),

A 1535 Ὅσπερ χορευτῆς ἐν μέσῳ δυοῖν χορῶν,

Ἄμφω πρὸς αὐτὸν συντεθεὶς τοὺς κλησίων,

Τῇ μὲν τὸν ἔνθεν, τῇ δὲ τὸν, χοροῦ νόμῳ,

Εἰς ἐν συνάξειν τοὺς διεστῶτας κακῶς,

Πῶς δ' οὐ κάκιστα, καὶ δακρῶν πλουσίῳν

1540 Θρήνων τε παλλῶν καὶ σπαραγμῶν ἄξιον

Οἶόν τις οὕτω τῶν πάλαι, ἢ τῶν νέων,

Ἐπ' οὐδενός ποτ' ἀνιαρῶν ἐστῆσατο,

Πολλῶν κακῶν πολλοῖς τε συμπεπωκότων,

Οὗδ' ἦν ἅπαντες βῆστος Ἰσραὴλ σπαρῶν,

1545 Ὅν Χριστοφόνητος ἐξελικμησεν φθόρος.

Οἱ γὰρ πρόεδροι καὶ λαοῦ διδάσκαλοι,

Οἱ Πνεύματος δοτήρες, ὧν σωτήριος

Θρόνων ἀπ' ἄκρων ἐξερεύγεται λόγος,

Hoc erat? mellis enim et mores et nomen.

Multa passus est divini Spiritus causa,

Etsi illum extranea manus pene aliqua in re surripuit,

Splendidis certaminibus gratiam excolens.

1525 Illi me stabilunt veneranda in sede

Clamantem et gementem, sed tamen unicam ob causam

Non valde invitum. Testare hoc, o Verbum.

Quænam illa? verum enim nefas celare.

Putabam ego vana cordis spe

1530 (Quod enim cupimus, ad id sperandum proclives sumus,

Facillimaque omnia fervore spiritus,

Ac ego alioqui ad res ejusmodi magno sum animo);

Putabam ego, si potestatem hujus sedis acciperem

(Plurimum enim ponderis ipsa dignitas conciliat),

1535 Fore ut, quemadmodum choragus in medio duorum chororum,

Ambos sibi proximos secum conjungit,

Hinc illum, istinc alterum, ita ritu chori

In unum conjungerem eos qui male dissidebant,

Cur non dicam, pessime, et digno uberrimis lacrymis

1540 Multisque lamentis, et dilacerationibus modo,

Qualia nondum quisquam aut veterum aut recentium

In ulla re luctuosa edidit,

Quamvis multa mala multis acciderint,

Ne excepta quidem illa decantata omnibus Israelis dispersione,

1545 Quem Christicida ventilavit livor.

Nam præsidēs et populi ductores,

Spiritus datores, qui salutis verba

Ex altis sedibus emittunt,

1525 *Εἰ καὶ ἔξη.* Meletius Arianorum fraude circumventus in eorum castris aliquantisper militavit.

1529 *Ματαίως.* Ita Vat. et Coisl. Edit. *ματαλάς.*

1534 *Πολλὴν ῥοπήν.* Multum quippe apud homines publicus ille splendor et apparatus habet momenti.

1536 *Τοὺς κλησίων.* Coisl. *τοῖς.* Pulchra similitudo a choreuta ducta, qui ex duobus distinctis choris unum efficit, dum altera manu unum, altera item alterum sibi adnectens, hac ratione ipsos quoque inter se copulat; *ad eundem enim modum, in-*

quit, *spem habebam fore, ut si Constantinopolitanum thronum admitterem, Orientales cum Occidentibus conciliarem.* Erat enim tunc inter eos subsidium, cum propter alia quædam, tum etiam propter Antiochenam sedem. Paulino enim Damasceno papa favebat, Meletio autem Orientales.

1545 *Ὅν Χριστοφόνητος.* Id est, qui ob illam Messie mortem justissima supremi Numinis ira orbe disjectus est. Mox φθόρος. Edit. *χόλος.*

1548 *Ἀπ' ἄκρων.* Sic Vat. et Coisl. Edit. *ἄκρων.*

METRICA VERSIO.

Nam nomen illi melleum, et mores erant.
Qui gravia multa Spiritum ob sanctum tulit,
Extrema quamvis tempore hunc quondam manus
Deceperit, claris palaestris gratiam
Poliens. Sacris me collocant hi in sedibus,
Fleantem, gementem: nomine hoc uno tamen
Non prorsus ægra mente; tu testis Deus;
Quoniam hoc? Nefas nam premere verum est hic mihi.
Putabam, inanes spes fovens in pectore
(Proclivis ad spem semper est cupiditas,
Mentique nil non fervidæ pronum, ac ego
In rebus altam talibus mentem gero);
Sic principatum sedis hunc caperem, fore
(Et ipsa magnas pompa nam vires habet),

B More ut choreute, qui duos inter choros
Positus, utrinque proximum sibi copulat,
Hinc unum et illinc alterum, ritu chori,
Tenens, amico sœdere ipse astringerem
Male dissidentes, imo vero pessime,
Digneque multis lacrymis et fletibus,
Quales nec olim, nec recens quisquam edidit
At huc, ob ullos sortis adversæ impetus,
Mala multa quamvis plurimis evenerint:
Dispersionem proferas licet Israel,
Quem Christicida perdidit prorsus furor.
Etenim magistri plebis atque antistites,
Sancti datores Spiritus, et qui thronis
Fundunt ab altis verba queis paritur salus

(Ὡ πᾶσι κηρύσσοντες εἰρήνην αἰεὶ,
 1550 Φωναῖς πλατεῖαις ἐν μέσαις ἐκκλησίαις,
 Τοσοῦτον ἐμάνθησαν ἀλλήλοις πικρῶς,
 Ὅσ' ἐκδοῶντες, συλλέγοντες συμμάχους,
 Κατηγόρουντες καὶ κατηγορούμενοι,
 Πηδῶντες, ἐκδημοῦντες ἐν πηδήμασι,
 1555 Διαρπάζοντες οὓς τύχοι τις προφθάσας,
 Λύσση φιλαρχίας τε καὶ μοναρχίας,
 (Πῶς ἐκδοῦσα ταῦτα καὶ τίσι λόγοις.)
 Ἐρρήξαν ἤδη τὴν ὄλην οἰκουμένην,
 Ὅ πρόσθεν εἶπον, ἤνικ' ἤρχομαι λόγου.
 1560 Ἀἷξις δ' εἶρα καὶ δῦσις λόγου τέλειον
 Τομῆ νομίζετ', ἢ τόπων καὶ κλιμάτων.

A Τὰ μὲν γὰρ ἦνωτ', οὐκ ἀκροῖς, ἀλλ' οὖν μέσοις·
 Οἱ δ' οὐδὲν ἔστιν, ᾧ δέοντ' ἐρρωγότες,
 Οὐκ εὐσέβειαν (τοῦτ' ἀνευρίσκει χόλος,
 1565 Ψεύστης ἔτοιμος), τὴν δ' ὑπὲρ θρόνων ἔριν.
 Τί τοῦτο φάσκω τοὺς σκοποὺς; οὐ τοὺς σκοποὺς
 Τοσοῦτον (ἄμφω καὶ γὰρ οἶδα μετρίως),
 Ὅσον περ ἄμποιν τοὺς κακοὺς σπουδαρχίδας
 Λύρας φυσώσας τὴν ἀνημμένην φλόγα,
 1570 Τὰ σφῶν τιθέντας εὐ καλῶς ἐν τοῖς φίλοις,
 Εἴπερ καλῶς τοῦτ' ἔστιν, οὐ λίαν κακῶς.
 Τοῦτων τι καγὼ τῶν κακῶν ἀπονάμην.
 Ἐπεὶ γὰρ, ὅν μὲν ἀρτίως ἐπήνεσα
 Τῆς Ἀντιοχείων προστάτην Ἐκκλησίας,

756-757 Qui pacem omnibus semper prædicant,
 1550 Plena et clara voce in mediis ecclesiis,
 Tanto in se invicem fervore exarserunt,
 Ut vociferantes, colligentes belli socios,
 Accusantes et accusati,
 Saltantes et saltibus extra se abrepti,
 1555 Rapientes quem quisque antevertit,
 Rabida dominatus et monarchiæ cupidine
 (Quomodo hæc vociferabor. et quibus verbis?)
 Jam totum orbem terrarum diruperint,
 id, quod prius dixi, cum initium scribendi facerem.
 1560 Pars autem orientalis et occidentalis, doctrinæ magis
 Sectio existimatur, quam locorum et climatum.
 Illa enim uniuntur, si minus extremis, saltem mediis;
 Istos vero nihil est, quod vinciat discissos,
 Non propter pietatem (præterit hanc iracundia,
 1565 Mendax paratas), sed propter contentionem de thronis.
 Sed cur id conjicio in episcopos? non in episcopos
 Tantum (uterque enim mihi satis cognitus),
 Quantum in amborum principatus improbos defensores:
 Illi, ut auræ, perflant accensam flammam,
 1570 Ac rebus suis in amicorum causa præclare consulunt:
 Si tamen præclare id sit, ac non potius teterrime.
 Me quoque horum malorum aliqua pars utiliter attingit:
 Postquam enim modo laudatus
 Antiochena: Ecclesiæ antistes,

1551 Ἐμμάνθησαν. Coisl. ἐπεμάνθησαν.
 1554 Πηδῶντες. Vat. et Coisl. διδόντες. Edit. ad
 marg. Ἐκτασιν τοῦ καθεστηκότος πάσχοντες;.
 1560 Λόγου πλάσιν τομῆ. Doctrinæ fideique divi-
 sio existimatur, quod tamen vanam simulationem
 esse Gregorius asserit, totamque litem de sedibus;
 Num Roma et Occidentales, in rebus ecclesiasticis,
 primæ sedis privilegio et constantia in servanda
 cæta fide, jus sibi ordinationem Meletii ab Arianis
 actam abrogandi vindicabant: Orientales autem
 uti quoque juris tenaces reclamabant et obnite-
 rantur. Forte etiam λόγου, ac si legeretur λογι-
 μοῦ, non male reddideris, *animorum magis divisio*.
 1562 Τὰ μὲν γὰρ. Loca siquidem inter se distan-
 tia, interjectis tamen locis mutuum quodam modo
 conjunctionem retinent: at homines, ubi a mutua

concordia recesserint, nullum amplius vinculum
 conjungere potest.
 1564 Εὐσέβειαν. Vat. εὐσεβείας. Mox ἀνευρίσκει.
 Coisl. ἂν εὐρίσκει.
 1566 Τοὺς σκοποὺς. Nempe Paulinum et Mele-
 tium, quos sibi notos probosque testatur Grego-
 rius; verum culpam eorum defensores, qui ipsorum
 parti præpostere favent, quos appellat σπουδαρχί-
 δας. Bella nutriunt, excitatam flammam magis ac
 magis accendunt, suisque privatim commodis con-
 sultunt.
 1568 Ὅσον περ, etc. Edit. ad. marg. τῶν μέρων·
 οἰκοθεν γὰρ τῷ πυρὶ τῆς φιλαρχίας φλεγόμενοι, τοῖς
 σπουδασταῖς φιλαρχίδας εἰς τελείονα φιλαρχίαν ἐξ-
 ἄπτουντι ἐπῶν.
 1570 Εὐ καλῶς. Edit. ad marg. εὐ κακῶς.

METRICA VERSIO.

unctisque pacem jugiter ipsi prædicant,
 æde media vocibus clarissimis,
 tanto furore se petunt ipsi invicem,
 in multuando, contrahendo copias,
 utpote sese mutuo lingua effera,
 utiendo, mentis ut solent sanæ impotes,
 ædando quos quis ante prædari queat,
 Rabida imperandi dum tenet mentem sitis,
 inam ista. verbis et quibus, digne eloquar?
 Rem universum prorsus ut divulserint,
 Tut, auspicando Carmen hoc, dixi prius,
 tumque nunc jam et hesperum scindit magis
 Mens simulas, quam loci, vel climata.

B Namque illa, si non finis, at media uniunt:
 At hos ligare vinculum nullum potest.
 Non causa pietas (bilis hoc excogitata,
 Ad mentiendum prona), sed lis ob thronos.
 Quidnam hoc vocarim? Præsules? Non præsules
 Tantum (est uterque cognitus nam sat mihi),
 Utrique quantum qui favent præpostere,
 Auræque perflant instar accensum rogam,
 Charos et inter commode sibi consulunt.
 Quid dico vero commode? Imo incommode.
 Malis et hisce perfrui mihi contigit.
 Ut namque præsul, quem modo laude extuli,
 Antiochiæ urbis, plenus annis, qui cadunt

1575 Πλήρης μετρητῶν τῶν ἀμετρήτων ἐτῶν,
 Πάλλ', ὡς ἀκούω, συμβατικά παραινέσας,
 Ἄ πρόσθεν ἐξηκούετ' ἐκλαλῶν φίλοι,
 Ἐνθεν μετῆλθε πρὸς χορὸν τῶν ἀγγέλων,
 Πομπῆ τε θαίψα καὶ γύσει τοῦ ἁσπεως
 1580 Τόθ' ὡς μάλιστα διχθέντος, ὡσπερ λόγος,
 Πρὸς τὴν αὐτοῦ στέλλεται παροιχίαν,
 Καλὸν τι θησαύρισμα τοῖς ἐγνωκόσι·
 Βουλὴ δὲ προύκειθ' ἡμῖν οὐ βουλευτέα,
 Ἦν οἱ στασιώδεις καὶ κακοὶ συνεκρότουν,
 1585 Σπουδὴν ἔχοντες ἀνταναστῆσαι τινα
 Πρὸς ἄλλον ἄλλον τῷ τέως μονοθρόνῳ.

Α Πολλοὶ δ' ἐκινήθησαν ἐξ ἀμφοῖν λόγῳ
 Εἰρηνικοὶ τε καὶ φέροντες εἰς κακόν·
 Τότε εἶπον αὐτοὶ οὗσπερ φόβην λόγους
 1590 Εἶναί τ' ἀρίστους, καὶ κακῶν λυτῆριους·
 « Οὐ μοι δοκεῖτε ταυτὰ γινώσκειν, φίλοι,
 Ἄπαντες, οὐθ', ὧν νῦν χάριν βουλευτέον,
 Ταῦθ' ἡμῖν ἔκειν ἀξιώσοντες λόγῳ,
 Πλείστῳ δὲ μίτρῳ τοῦ δέοντος ἐκπεσεῖν.
 1595 Ὑμῖν μὲν ἔστιν ἁσπεως ἐνὸς λόγος,
 Καὶ τοῦθ' ὅπως μάχοιτο νοῦν καὶ πλεόν·
 Ὅ γὰρ σκοπὸς τοῦτ' ἔστιν, ὃν σπουδάξετε,
 Χειρὸς τε δεῖσθε τῆς ἐμῆς συλλήπτουρος·

1575 Plenus dierum et eorum qui numerari possunt, et eorum qui non possunt,
 Pluribus verbis, ut audio, ad concordiam hortatus,
 Quæ prius ex eo cum amicis colloquente audita fuerant,
 Hinc transit ad chorum angelorum,
 Pompaque divina, et concursu totius civitatis
 1580 Tunc quam maxime, ut fertur, dolentis,
 In suam ipsius ecclesiam deportatus est,
 Præclarus sane thesaurus his qui noverunt:
 758-759 Tum vero deliberatio nobis proposita est minime deliberanda,
 Quam turbulenti et improbi conflagant,
 1585 Cum id studio haberent ut opponerent aliquem
 Alium antistitem ei qui solus tunc sedebat.
 Ac multi quidem ex utraque parte habiti sermonos,
 Tum pacifici, tum perniciem ferentes:
 Tum ipse ea verba feci, quæ mihi videbantur
 1590 Optima esse, et malis depellendis apposita.
 « Non mihi videntini omnes eadem, amici,
 Perspicere, et quorum nunc causa deliberandum est,
 Ea ne sermone quidem digna existimare,
 Sed quam longissime a recti tramite aberrare.
 1595 A vobis quidem unius civitatis ratio habetur,
 Idque, ut etiam bello magis ardeat.
 Hic enim scopus est, quem studio habetis,
 Ac meam desideratis adjutricem manum:

1575 Μετρητῶν τῶν, etc. Per annos in mensura-
 rum cadentis fragilis hujus vitæ spatia significat:
 per eos autem qui mensuræ haudquamquam subji-
 ciuntur, id omne quod cum laude atque ex virtute
 quispiam in hac vitæ gesserit. Ita Billius qui plu-
 ribus locis Gregorii ex Orationibus in Athanasium
 et in Gorgonium suam sororem confirmat inter-
 pretationem.

1576 Ὡς ἀκούω. Edit. ad marg. Οὐ γὰρ παρῆν ὁ
 μέγας θυήσκοντι τῷ Μελετίῳ. Non enim aderat
 magnus Gregorius, cum e vivis excessit Meletius.
 Μοx συμβατικά. Ita legendum cum Coisl., etsi defi-
 ciat metrum. Edit. συμβατά.—Ita Benedictini; sed
 metrum minime deficit, cum syllabæ tres breves in
 quarto pede possint admitti. (CAILLAU.)

1580 Διχθέντος. Coisl. διχθέντος, quam lectio-
 nem profecto Billius prætulisset, si quis codex fa-
 visset. Namque ipsi commodior videtur: sic enim

sensus esset, inquit, nunquam majorem populi ca-
 cursum fuisse, quam in Meletii funere. Quod
 versu præcedenti confirmatur, πομπῆ τε θαίψα καὶ
 γύσει τοῦ ἁσπεως.

1586 Μονοθρόνῳ. Paulino, qui supererat. Nam
 Nicephorus, lib. xii, cap. 3, quomodo plebs Antio-
 chie, diversa in studia et duos antistites, Meletium
 et Paulinum distracta, fuerit ad concordiam re-
 ducta. Statutum quippe fuit ut, uno defuncto, al-
 ter qui superstes foret, in illius locum succederet.

1593 Ἀξιώσαντες λόγῳ. Id est, περὶ τῶν
 λόγους ποιησόμενοι. Non hæc, inquit, venitis, ut
 faciat. Existimatis enim de Antiochensi duntaxat
 episcopatu nunc agi, cum id potius agendum sit
 orbem universum ad concordiam reducanus.

1594 Ἐκπεσεῖν. Coisl. ἀμαρτάνειν.

1595 Ἐνὸς. Ita Coisl. Edit. τινός.

METRICA VERSIO.

In tempus, et qui tempori non subjacent,
 Post multa monita, pax erat quorum scopus,
 Quæ prius amicis dixerat frequens suis,
 Hinc angelorum raptus ad cætos fuit,
 Pompaque magna, et urbis accursu, gravi
 Tum maxime dolore percussæ, ut ferunt,
 Ecclesiamque vectus est post ad suam,
 Thesaurus ingens hoc bonum agnoscentibus:
 De non movenda re statim cæptum est agi,
 Quam turbulenti scilicet urgebant viri,
 Hoc molientes improbi, ut tunc unico
 Opponeretur præsulī præsul novus.

B Dictus utrinque plurimis, quæ tenderent,
 Ad fœdus illinc, jurgium hinc ad pestilens,
 Tunc ipse voces has dedi, quas utiles
 Aptasque rebar esse solvendis malis.
 « Vestras, amici, dispares sententias
 Conspicio, vosque, de quibus par est agi.
 Sermone non hæc terere, sed longissime
 A mente recta dissitos esse ac vagos.
 Nam cura vobis urbis est tantum unius,
 Istudque, nunc ut ardeat bello magis.
 Nam vestra tendunt studia nunc hæc omnia:
 Ad hoc favorem cupitis et nostræ manus

Ἐμοὶ δὲ μειζόνων τε καὶ πληρεστάτων.
 1600 Ὅρατε τοῦτον τὸν μέγαν τῆς γῆς κύκλον,
 Ὃς ἐσφράγισται αἵματος τοῦ τιμιοῦ
 Ῥοαῖς, Θεοῦ καθόντος ἀνθρώπου τύπον,
 Τριῖν δ' ἑαυτὸν ῥύσιον δεδωκότος,
 Ἄλλοις τε πολλοῖς θύμασι καὶ δευτέροις·
 1605 Οὗτος δονεῖται δυσὶ θύμην ἀγγέλοις·
 Ἄλλ' οὐδ' ἐκείνοι (φθέγγουμ' ἀλγούντος λόγον)
 Τιμῆς τοσαύτης ἄξιοι. Τούναντίον
 Ὅσιν πέρ εἰσιν ἄγγελοι, τόσιν πλέον
 Οὐκ ἄξιοι μάχης τε καὶ τῶν χειρόνων·
 1610 Ἐἴπερ τὸ χρεῖσσαν ἄξιον καὶ χρεισσόνων.
 Ἔως μὲν οὖν ἦν ἐν μέσῳ θεῖος σκοπὸς,

A Οὐδ' ἦν σαφές πω, πῶς παθ' οἱ τῆς ἐσπέρως
 Τὸν ἄνδρα δέξοντ', ἠγρωμένοι τέως,
 Συγγνωστὸν ἦν πως καὶ τὸ λυπεῖν μετρίως
 1615 Τοῖς, ὡς λέγουσι, τῶν νόμων ἀμυντορας.
 Ἄνθρω τε γὰρ πρῶός τις ὀργῆς φάρμακον·
 Τό τ' ἀγνοεῖν μέγιστον εἰς παρῆρσιαν.
 «Nūn δ' (οὐ γάρ ἐστιν οὐδὲ εἰς σάλας, Θεοῦ
 Δόντος γαλήνην τοῖς ἑαυτοῦ πράγμασι)
 1620 Τί φημι χρῆναι; καὶ δέξασθ' ἐμοῦ λόγον,
 Λόγον προμηθῆ, τῶν νέων σοφώτερον.
 Οἱ γὰρ γέροντες τὸ ζέον γ' οὐ πείσομεν·
 Κενῆς γάρ ἐστιν ἤττον εὐκλείας ἀεὶ.
 Θρόνος κρατεῖσθω τῷ κρατούντι νῦν τέως.

Ego autem majora, et quibus nihil deerit, mihi propono.

1600 Aspicite magnum hunc terrarum orbem

Signatum pretiosi sanguinis

Rivis, Deo sub hominis forma passo,

Qui semet ipsum obtulit pretium libertatis,

Signatum, et aliis multis minoribus victimis:

1605 Ponamus hunc ob duos angelos perturbari;

Sed nec illi (vocem dolentis emittam)

Tanto honore digni sunt. Quin potius,

Quatenus angeli sunt, multo magis

Digni non sunt bello et rebus deterioribus;

1610 Siquidem quod præstantius, dignum est rebus præstantioribus.

Quandiu quidem in medio erat divinus ille episcopus,

Ac nondum perspicuum erat, quomodo Occidentales

Virum exciperent, qui hactenus irati fuerant,

Ignoscenda res erat quodammodo aliquid molestiæ

1615 Exhibere his, ut ipsi dicunt, legum defensoribus.

Vir enim lenis iracundiæ remedium est:

Et ignoratio plurimum valet ad fiduciam.

«Nunc autem (neque enim ulla prorsus est procella, Deo

760-761 Dante pacem suis operibus)

1620 Quid faciendum mihi videtur? Excipite sermonem meum,

Sermonem providum, juvenibus sapientiorum.

Nos enim senes, id quod fervidum, non flectemus.

Est enim semper inanis gloriæ cupidum.

Thronus stabilietur ei, qui illum modo obtinet.

1599 Ἐμοὶ δέ. Edit. in marg λόγος ἐστὶ, quæ voces saltem subaudiendæ. Μοχ πληρεστάτων. Coisl. πληρεστέρων. Schol. θείαις ἐνοταῖς πεπληρωμένων τελειότατον.

1602 Τύπον. Edit. ad marg. μορφήν.

1603 Ῥύσιον. Pretium redemptionis.

1604 Θύμασι. Ita edit. ad marg. Sic legendum profecto, non θαύμασι, ipsius Gregorii auctoritate constat, infra carm. xiii, vers. 36, ad episcopos, ubi, facta prius mentione Christi sanguinis, addit: ἄλλα τε πολλὰ θύματα. Martyres appellat secundas victimas. Præterea absurde Gregorius dixisset aliis multis miraculis, cum nullius miraculi mentionem fecisset.

1609 Οὐκ ἄξιοι μάχης. Id est, quin potius, cum

angelorum appellatione gaudeant, illos decebat, ut a præliis et contentionibus, aliisque malis suscitandis essent alieni. Nam quo quis majores obtinet dignitates, eo quoque meliora sint ejus consilia, et actiones necesse est.

1615 Τῶν νόμων ἀμυντορας. Vindices legum; Canones ecclesiasticos intelligit, quibus Occidentales Meletii consecrationem ab Arianis factam pro irrita habendam esse contendebant.

1618 Ἄνθρω τε γὰρ πρῶός τις. Alludit ad hæc verba Eccli. vi, 16, φίλος πιστὸς τῷ φάρμακον ζωῆς, amicus fidelis, medicamentum vitæ et immortalitatis.

1623 Κενῆς. Coisl. κενῆς.

1624 Νῦν τέως. Coisl. νῦν τέως.

METRICA VERSIO.

At ampliorum cura me rerum tenet.
 Lustrate mentis lumine hunc terræ ambitum,
 Signatus est qui sanguinis carissimi
 Rivis (sub hominis sæva perpresso Deo
 Forma, salute pro mea qui se obtulit),
 Aliisque multis victimis minoribus.
 Fingamus hunc quod angeli turbent duo;
 Digni nec illi sunt tamen (dolens loquar),
 Honore tanto. Quin potius hoc nomine,
 Quod angelorum nomen habeant, hoc magis
 Horrere pugnas hos decet, res et malas;
 Præstantiorem quippe res melior decet.
 Ac præsul illo dum sacer adhuc viveret,

B Necdum liqueret, gratus hesperis scopis
 Esset futurus, necne, tum ira percitis,
 Dignum venia erat, vindicæ, ut se vocant,
 Legum, et patronos quapiam molestia
 Afficere. Lenis vir enim iræ est pharmacum;
 Fiduciamque maximam ignoratio
 Conciliat. At nunc (turbo jam non est enim
 Ullus, placida sed Numinis dono omnia),
 Audite quidnam sentiam, verba et mea
 Excipite, juvenum verba quæ sophia eminent.
 Nam non movebit fervidos sermo senum.
 Illi quippe inani gloriæ semper student.
 Thronum retineat qui tenuit ad hunc diem.

1625 Τί θεῖον, ἄν τι καὶ μικρὸν πλείω χρόνον
 Τὸν ἄνδρα πενήθσωμεν, ὡς πάλαι νόμος ;
 Ἐπειτα δώσει τὴν λύσιν τοῦ πράγματος
 Τὸ γῆρας, ἢ κοινή τε παντὸς τοῦ γένους
 Ἄναγκαία τε καὶ καλὴ προθεσμία.
 1630 Ὁ μὲν θανὼν οὐχ ἴσθ' οἷ ποθεῖ πάλαι,
 Δώσων θεῶ τὸ πνεῦμα τῶ δεδωκότι.
 Ἡμεῖς δὲ τηνικαῦτα ἐκ συμψυχίας
 Ἄσῳ τε παντὸς καὶ σοφῶν ἐπισκόπων,
 Θρόνῳ τιν' ἄλλον δώσωμεν σὺν Πνεύματι.
 1635 ε' Ωδ' ἄν γένοιτο τῶν κακῶν λύσις μία.
 Ἦ γάρ, τὸ μείζον, προσλαβεῖν καὶ τὸ ξένον
 (Ξένον γάρ ἐστιν, ὡς ὄρω, νῦν ἢ ὕσις),
 Ἦ δεύτερος πλοῦς, συμφρονῆσαι τὴν πόλιν,
 Ἄσῳ τοσοῦτον καὶ χρόνῳ κακμηχότα.

A 1640 Στήτω ποτ' ἄψ, κοσμικὸς στήτω σάλος.
 Οἴκτον λάδωμεν τῶν τε νῦν ἐσχισμένων,
 Τῶν τ' ἐγγύς ὄντων τοῦ πάθους, τῶν θ' ὕστερον.
 Μὴ τις θελήσῃ, ποτ' προβήσεται, μαθεῖν,
 Εἰ ταῦτα νικήσειεν ἐν μακρῷ χρόνῳ.
 1645 Ἐπὶ ξυροῦ βέβηκεν, ἢ σώξασθ' ἔτι
 Τὸ σεμνὸν ἡμῶν δόγμα καὶ σεβάσιμον,
 Ἦ μηκέτ' εἶναι τῇ στάσει διαβρῦν.
 Ὅσπερ γὰρ ἢ τῶν χρωμάτων μοχθηρέα
 Τοῦ ζωγράφου νορίζετ', οὐκ ὀρθῶ λόγῳ,
 1650 Ἦ τῶν μαθητῶν ὁ τρόπος, διδασκάλων
 Οὕτως ὁ μύστης ὄβρις εἰς μυστήριον ;
 Μικρὸν τε νικηθῶμεν, ὥστε προλαβεῖν
 Νίκτην τε μείζω, καὶ τὸ σωθῆναι θεῶ,

1625 Quid enim grave est, si etiam paulo diutius
 Virum lugeamus, ut olim in lege?
 Deinde vero solutionem rei afferet
 Senectus, et communis omni generi
 Necessarius ac præclarus terminus.
 1630 Ac ille quidem moriens abibit, quo dudum desiderat
 Dans Deo spiritum a quo accepit.
 Nos autem tunc ex communi consensu
 Populi totius et sapientium episcoporum,
 Sedi aliquem alium dabimus, favente Spiritu.
 1635 ε' Sic nobis eveniet unica malorum solutio.
 Vel enim, id quod majus est, eveniet, extraneos etiam nobis adjungemus
 (Extraneus est enim, ut video, nunc Occidens),
 Vel altera hæc erit navigatio, ut concors sit civitas,
 Populus immensus et longo defessus tempore.
 1640 Stet sero tandem, stet mundi procella.
 Misereat nos et eorum qui nunc sciissi sunt,
 Et eorum quibus morbus imminet, et posterorum.
 Ne quis velit, quis futurus sit exitus, discere,
 Si hæc temporis diuturnitate vincant.
 1645 In summo discrimine est, utrum adhuc salvum sit,
 Sanctum dogma nostrum et venerabile,
 An esse desinat seditione dissolutum.
 Quemadmodum enim colorum vitium,
 Pictorum vitium esse dicitur, minus recte,
 1650 Aut discipulorum mores, magistrorum esse mores:
 Sic cum malus est, qui initiat, quanto magis
 Qui initiat, probrum erit mysterii?
 Paululum vincamur, ut adipiscamur
 Majorem victoriam, et Deo servemur,

1638 Ἦ δεύτερος πλοῦς. Ita supra vers. 497.
 1643 Μὴ τις θελήσῃ. Ne forte aliquis existat qui,
 si in longius hæc tempora protrahantur, velit cognos-
 cere quo ista tandem omnia evasura sint. In id
 scilicet periculi pulcherrima nostra sanctissimaque
 religio modo delapsa est, ut vel omnino firma ma-
 neat et vegeta, vel per intestinas discordias pereat.
 CARDON.

1648 Ὅσπερ γὰρ ἢ τῶν χρωμάτων. Quemad-
 modum colorum vitia pictoribus hand æque, et u-
 discipulorum mores ipsis solent magistris impar-
 sic etiam, cum Christiani et præsertim antistites
 piter se gerunt, hoc in christianæ religionis
 brum cedit.
 1652 Ὑβρις εἰς μυστήριον. Ita fere supra vers.
 1481, Ὑβριν εἰς μυστηρίου.

METRICA VERSIO.

Quid hoc nocebit, paulo si diutius
 Nos lugeamus hunc virum, mos ut vetus
 Ferebat? Ætas post dabit cana exitum
 Rebus secundum, quique mortales manet
 Omnes caducæ terminus vitæ bonus.
 Abibit ille, morte, quo pridem cupit,
 Functus, datori spiritum reddens Deo.
 Plebisque tum nos scilicet concordibus
 Antistitumque calculis prudentium,
 Alium favente Spiritu dabimus throno.
 Sic forte præsens opprimi poterit malum,
 Vel enim licebit exteris assumere
 (Nunc, ut videtur, exterus enim est Occidens),
 Aut cursus alter hic erit, ut urbs maxima,
 Longaque fessa jam colat pacem mora,

B Orbis procellis sit modus tandem rogo.
 Miserescat horum, quæso, nos, qui schismate
 Cecidere, quique jam labant, et posterum.
 Ne concupiscat quisquam nosse, exitus
 Quis sit futurus, tempus hæc si roboret.
 In hoc periclo sancta jam nostra est sita
 Fides, vel ut sit salva adhuc, et floreat,
 Vel factiones ut per has prorsus cadat.
 Vitium colorum nam velut pingentibus
 Solet imputari, quamlibet recte minus,
 Mores magistris aut male discentium:
 Sic christianus improbus, potissimum
 Si sit sacerdos, afficit probro fidem.
 Cedamus ipsi paululum, palma amplior
 Hinc ut paretur, nosque servemur Deo,

1635 Κόσμον τε σῶσαι τὸν κακῶς δλωλότα.
 Οὔτοι τὸ νικᾶν δόξαν ἐν πᾶσι φέρει.
 Καλῶς στέρασθαι κρείσσον, ἢ κακῶς ἔχειν.
 Ταῦτ' οἶδεν ἡ Τριάς τε, καὶ τὸ σὺν λίθοις
 Κήρυγμα λαμπρὸν τῆς ἐμῆς παρῆρσις,
 1660 Ὅ καὶ μ' ἔθηκε τοῖς κακοῖς ἐπιφθονον.
 « Εἰρηθ' ἀπλῶς τε καὶ δικαίως σήμερον,
 Ἄσπερ συνύσαισι οἶδα τοῖς σκοποῦμένοις.
 Εἰ δ' οἶσται τις τῶν κακῶν ἢ πρὸς χάριν
 Λέγειν τάδ' ἡμᾶς, αὐτὸς ἠγορασμένος
 1665 (Εἰσὶ γὰρ, εἰσὶν ἔμποροι τῶν ἐγκρίτων
 Χρυσοῦ γέμοντες, καὶ προθυμίας ἰσῆς),
 Ἥ τι σκοπεῖν οἰκείον, ὡς πολλοῖς νόμος,
 Αὐτὸς τεχνάζων λαυθάνειν ἐν τοῖς κακοῖς,

1655 Mundumque misere perditum servemus.
 Nequaquam vincere gloriosum est in omnibus.
 762-763 Præclare spoliari satius est, quam prave possidere.
 Novit hæc Trinitas, et petita lapidibus
 Splendida prædicatio a me libere suscepta,
 1660 Quæ malorum in me invidiam concitavit.
 « Dicta hodie hæc sunt simpliciter et juste,
 Quæ propositis rebus visa sunt conducere.
 Si quis autem existimet improbus, aut ad gratiam
 Hæc me dixisse, cum ipse emptus sit
 1665 (Sunt enim, sunt emptiores præsulum,
 Auro abundantes, nec minus cupiditate),
 Aut res proprias spectare, quæ multorum norma est,
 Cum ipse exerceat artem latitandi in malis,
 Aut inde mihi ipsi potestatem aucupari,
 1670 Rem judicandam relinquat extremo igni.
 Nobis autem concedite expertem throni vitam,
 Ingloriam illam quidem, sed tamen non periculosam.
 Illic sedebo, ubi ab improbis solitudo.
 Melius id quam proximis permistum,
 1675 Nec alios trahere in meam sententiam posse,
 Nec aliis assentiri, ubi ratio vetat
 Iluc accedat, quisquis novit quid sit thronus:
 Multorum ille faciet mutationem et dignorum et malorum:
 De his deliberate. Absoluta oratio. »
 1680 Hæc dixi: illi autem clamitabant undique,
 Populus graculorum in unum coactus,
 Turba quædam juvenum, nova officina,

A Ἥ τὸ κρατεῖν ἐντεῦθεν αὐτῷ μνώμενος,
 1670 Δότω τὸ κρίνειν τῷ τελευταίῳ πυρὶ.
 Ἥμῖν δὲ συγχωρήσατ' ἄθρονον βίον,
 Τὸν ἀκλεῆ μὲν, ἀλλ' ὅμως ἀκίνδονον.
 Καθήσομ' ἐλθῶν, οἱ κακῶν ἐρημία.
 Κρείσσον γὰρ ἢ τοῖς πλησίον μεμιγμένον,
 1675 Μῆτ' ἄλλον ἔλκειν πρὸς τὸ βούλημ' ἰσχύειν,
 Μῆτ' αὐτὸν ἄλλοις συμφέρεσθ', οὐ μὴ λόγος.
 Δεῦρ', ὅστις οἶδε τὸν θρόνον, προσβαινέτω
 Πολλοὺς ἀμείψει δ' ἀξίους τε καὶ κακοῦς.
 Πρὸς ταῦτα βουλευέσθε. Εἰρηται λόγος. »
 1680 Ταῦτ' εἶπον· οἱ δ' ἐκρωζον ἄλλος ἄλλοθεν,
 Δῆμος κολοιῶν εἰς ἐν ἐσκευασμένους,
 Τύρβη νέων τις, καινὸν ἐργαστήριον,

1664 *Tād'*. Ita Coisl. Edit. τῶδ'.
 1665 *Ἐγκρίτων*. Hac voce *selectiores quosque præ-*
sules significari putat Billius, et carpit Leuven-

bus male audiebat. Porro Gregorius monet nihil in
 iis mirum videri debere: nec, etiamsi dignus non
 sit, idcirco negligentiam pacem: siquidem ea est
 honorum vicissitudo, ut nunc bonis, nunc malis
 conferantur.

1678 *Πολλοὺς ἀμείψει*. Edit. ad marg. πολλοὺς
 ἀμείψει δ' ἀξίους τε καὶ κακοῦς προστάτας ἦν βού-

1680 *Ἐκρωζον*. Mallet Combef. ἐκλωζον, quæ
 propria graculorum vox.

1682 *Καιρόν*. Vat. et edit. ad marg. καιρόν.

METRICA VERSIO.

Servemus atque perditum orbem pessime.
 Superare non fert rebus in cunctis decus:
 Rapique satius duco, quam raptis frui.
 Hæc novit alma Trinitas, vacuæ metu
 Hæc conciones comprobant nostræ, licet
 Saxis petitiæ: livor unde in me improbus
 Exarsit. Hæc sunt dicta simpliciter mihi,
 Justeque, plane sentio quæ in rem fore.
 Quod si malorum quispiam hæc in gratiam
 Loqui putat nos, ære cum sit ipsemet
 Emptus (profecto sunt enim, qui præsules
 Mercantur, auro turgidi, et studio pari),
 Spectare vel quæ sunt mea, ut multi solent,
 Latere studeat ipse cum in noxis suis,

B Aut aucupetur hinc opes quasdam sibi,
 Id judicandum linquat extremo rogo.
 At mihi carentem vos throno concedite
 Vitam, periclo liberam, etsi ingloriam
 Illic sedebo, nulla ubi sedes malis.
 Hoc namque præstat, cæteris quam ut miscear,
 Meamque nec eos flectere in sententiam
 Possiu, nec illos rebus in pravis sequi.
 Huc huc, thronum qui novit, accedat citus.
 Mutabit ille dispares multos viros.
 De rebus istis, ut lubet, decernite. »
 Hic ora pressi. Clamitant illi undique,
 Ut graculorum turba rem unam moliens,
 Juvenum caterva, quam tabernam diceres,

λαίλαψ κόνιν σύρουσα, πνευμάτων στάσις,
 (ὡς οὐδ' ἂν ἤξιωσε τῶν τις ἐντελῶν
 1685 Φόβῳ τε θείῳ καὶ θρόνῳ δοῦναι λόγον
 Ἄτακτα παφλάζουσιν, ἢ σφηκῶν δίκην
 Ἄττουσιν εὐθὺ τῶν προσώπων ἀθρόως·
 Τοῖς δ' ἠκολούθουν ἢ σεμνὴ γερούσια·
 Τσαῦτε ἀπειχον σωφρονίζεον τοὺς νέους.
 1690 Καὶ τὸν λογιζομέν, ὡς ἐπαινετὸς, σκόπει.
 Δεῖν γὰρ συνάλλεσθ' ἠλίῳ τὰ πράγματα,
 Ἐντεῦθεν ἀρχὴν λαμβάνονθ', ὅθεν θεὸς
 Ἐλαμψεν ἡμῖν σαρκικῶ προβλήματι.
 Τί γοῦν; Μάθωμεν μὴ σθεῖν περιτροπᾶς,
 1695 Χριστοῦ δὲ σάρκα παντὸς ἡμῶν τοῦ γένους

A Οὐλοσ' ἀπαρχὴν. Εἰ δ' ἐντεῦθεν ἤρξατο,
 Εἴποι τάχ' ἂν τις, ἔνθα κλεινὸν τὸ θράσος,
 Ὡς βαθίως ἐνταῦθα καὶ θανούμενος,
 Ἐκ τοῦδ' ἔγερασι, ἐκ δὲ τοῦ αὐτηρία.
 1700 Τοὺς ταῦτα δοξάζοντας οὐκ εἴκειν ἐχρῆν
 Τοῖς, ὡσπερ εἶπον, εὐμαθῶς ἐγνωκόσιν;
 Ἐξ οὐ δὲ τᾶλλα δῆλον ὡς ὑψίφρονες.
 Κάκεινο δ' οἶον; τὴν γλυκεῖαν καὶ καλὴν
 Πηγὴν παλαιᾶς πίστεως, ἢ Τριάδος
 1705 Εἰς ἐν συνῆγε τὴν σεβάσιμον φύσιν,
 Ἦς ἦν ποθ' ἢ Νίκαια φροντιστήριον,
 Ταύτην ἰώρων ἀμυρῆς ἐπιβροαῖς
 Τῶν ἀμφιβόξων ἀθλίως θαλουμένην.

Turbo pulverem trahens, ventorum pugna,
 Quibuscum ne dignetur quidem quisquam perfectus
 1685 Timore divino ac pastorali munere colloqui
 Inerte garrulentibus, aut vesparum instar
 Subito assilientibus recta in faciem:
 Atque hos secutus est senum venerabilis cœtus:
 Tantum aberat, ut castigaret juvenes!
 1690 At eorum ratiocinatio, quam laudanda sit, considera.
 Debere enim cum sole res nostras congruere,
 Quæ inde initium sumpserunt, unde Deus
 764-765 Illuxit nobis carne indutus.
 Quid igitur? Discamus non curare annuos cardines,
 1695 Sed Christi carnem totius nostræ generis
 Primitias esse credamus. Quod si illinc ortus est,
 Dicit fortasse aliquis, orta est ubi major audacia,
 Ut facile etiam ibi morti traderetur,
 Ex qua resurrectio, et ex resurrectione salus.
 1700 Eos qui hæc opinabantur, nonne oportebat celere
 lis qui, ut tum dixi, rem accurate perspectam habebant?
 quo manifestum est eos cætera superbos esse.
 Illud autem quale est? dulce et præclarum
 Fontem antiquæ fidei, quæ Triadis
 1705 In unum conjunxit adorandam naturam,
 Cujusque schola aliquando exstitit Nicæa,
 Hunc videbam salsis influxibus eorum
 Qui partem in utramque opinantur, misere turbatum,

1684 Ἐντελῶν. Edit. mendose ἐντολῶν.
 1685 Καὶ θρόνῳ. Edit. ad marg. καὶ χρόνῳ, non male, et ætate. Mox δοῦναι λόγον, id est, ἀξιώσαι λόγου, dignari aliquem sermone.
 1694 Δεῖν γάρ. Ridet Gregorius adolescentulorum episcoporum argumentum, quo contendebant solis habendam esse rationem in sua cum Occidentilibus controversia, atque adeo præcipuam Orientalibus auctoritatem esse ascribendam, eo quod Christus humana carne indutus in Oriente primum illuxisset.
 1694 Περιτροπᾶς. Schol. καιροῦ μεταβολᾶς καὶ ἀρχόντων θελήματα. Non bene Billius aliique scholiasten secuti vertunt, rerum vices ac temporum vicissitudines; cum hic annui cardines sint intelligendi, unde sol cursum et annum incipit. Vide

Petav., lib. 1, pag. 11, cap. 1, De ratione temporum.
 1696 Ἀπαρχὴν. Alludit ad ἀρχὴν, quod scilicet non a mundo, et a cardinibus cœli, sed a Christo principium et principatus peti debeat. Solus hic princeps communis omnium et pastor est.
 1701 Εὐμαθῶς. Vat. ἀμαθῶς. Schol. etiam nota in quibusdam codicibus sic legi, sed sensus aperte respuit. Mox ἐγνωκόσιν. Schol. διαγνωσκόσιν.
 1702 Ἐξ οὐ δὲ. Vat. ἐξ οὐ καὶ. Mox ὑψίφρονες Bill. ἀρχίλους exponit, et censet hæc a Gregorio in nice dicta: Hinc liquet, inquit Gregorius, quam cæteris rebus acuta mente sint, cum hic iam præcæces et ingeniosos se præbuerint. Schol. superius interpretatur: ἐκ τοῦτου δὲ δῆλον, ὡς τ' ἄλλα φωμίνοι, quæ quidem interpretatio, inquit Billius minime improbanda.

METRICA VERSIO.

Trahensque turbo pulverem, ventū æmullū:
 Dignatus esset cum quibus nemo, metu
 Sancto thronoque præditus, quidquam loqui:
 Præpostere ut qui funderent verba, et velut
 Vespæ insilirent concito in frontem impetu;
 At hos secutus est tamen cœtus senum,
 Motus juventæ servidos quos par erat
 Frenare. Ratio porro quam scita, aspice.
 Debere nostras nempe res solem sequi,
 Ortum hinc trahentes, unde regnator poli,
 Nobis, amictus carne, primum splenduit.
 Quid ergo? Rerum haud colere discamus vices,
 In carne Christi generis ad mortalium

B Libamen omnis esse statuamus pie.
 Si traxit ortum hinc (quispiam audax dixerit),
 Hinc traxit, hic ut facile dedendum neci:
 Rediviva vita fluxit hinc, ex qua salus.
 Hæc sentientes nonne, jam ut dixi supra,
 Cessisse decuit rectius montibus?
 Unde liquet horum quam sit alta in cæteris
 Mens. Illud autem quale, quod fontem optimum
 Fidei vetustæ, Trinitatem quæ sacram
 Pia colligebat unicam in substantiam,
 Cujus Nicæa civitas schola exstitit
 Quondam, videbam turbidum miserum in modum
 Horum, dubia queis est fides, salsis aquis:

Οἱ ταῦτα δοξάζουσιν, οἷς χαιρεῖ κράτος,
 1710 Μέσοι μὲν ὄντας, ἀμεινιστὸν δ' εἰ μέσοι,
 Καὶ μὴ προδῆλως κλήσεως ἐναντίας,
 Ἐπίσκοποι νῦν μανθάνοντες τὸν Θεόν,
 Διδάσκαλοι γῆς, καὶ μαθηταὶ σήμερον,
 Τελειοποιοὶ, καὶ τέλειοι θεύτερον,
 1715 Ἄδην καταρτίζοντες, οἱ τὰ σφῶν κακὰ,
 Οὐκ οἷδ' ὅπως μὲν, ἐκλαοῦσι δ' οὐκ ὄμως,
 Καὶ ταῦτα χωρὶς δακρύων· ὃ καὶ ξένον,
 Ἄδακρυς ἐκλάλησις ἀρρώστημάτων!
 Οὔτοι μὲν οὕτω. Δούλα καιρῷ γάρ φασι
 1720 Τὰ πάντα. Τοῦ παίξειν δὲ τίς μείζων τρυφή;
 Ὅ μὴ πόνω τε κτητὸν, ὡς τὰ πόλλ' ἔχει,
 Μήτ' ἄλλοθεν ποριστὸν, ἀλλ' οὐδ' ὄνιον.

A Ἡμεῖς δὲ πῶς ποθ' οἱ φιλόφρονες λίαν;
 Προυθήκαμεν κήρυγμα πρόσθεν βημάτων·
 1725 Πᾶσι βοῶμεν· εἰ Ὅς θέλει, δεῦρ' εἰσῆτω,
 Κἂν δίστροφός τις ἢ πολύστροφος τύχη.
 Πανήγυρις ἔστηκεν. Ἀπίτω μηδαίς
 Ἄπραγμάτευτος· ἂν μεταστραφῆ κύβος
 (Καιροῦ γὰρ οὐδὲν ἐστὶν εὐστροφώτερον),
 1730 Ἔχεις τὸ τεχνύδιον, ἀνάδραμε πάλιν.
 Οὐκ εὐμαθὲς πίστει τὸ προσκεῖσθαι μίψ,
 Βίων δὲ πολλὰς εἰδέναι διεξόδους.
 Ἐξ οὗ τί γίνεθ'; Ἡ πολὺπλοκος πάλαι
 Εἰκὼν ἐν ὑπνοῖς· χρυσὸς, ἐξῆς ἀργυρος.
 1735 Χαλκὸς, σίδηρος, δοτρακὸν τὰ πρὸς πόδας.
 Δέδοικα μὴ τὰ πάντα λιχμήσῃ λίθος.

Qui ea sentiunt, quæ placent potestati,
 1710 Medii quidem, quanquam præclare agitur, si medii,
 Ac non manifeste adversis partibus addicti,
 Episcopi nunc discentes Deum,
 Hæri magistri, et hodie discipuli,
 Initiantes, et deinde initiati:
 1715 Qui dum populum docent sua ipsorum mala,
 Nescio quo pacto, sed certe tamen, enarrant,
 Idque sine lacrymis. Res mira,
 Morbi sine lacrymis enarrati!
 Atque illi quidem sic. Tempori enim servire aiunt
 1720 Omnia. Quæ autem majores deliciæ quam ludificari?
 Quod quidem nec labore acquiritur, ut pleraque se habent,
 Nec aliunde parabile est, sed ne venale quidem.
 Nos autem quid tunc egimus, qui valde humani sumus?
 Proposuimus voce præconis ante tribunalia:
 1725 Omnibus clamamus: « Qui volet, huc introeat,
 Etiamsi bis se aut pluries in contraria verterit.
 Instans nundinæ. Nemo abeat
 Nihil operatus. Quod si vertatur alea
 766-767 (Tempore enim nihil mutabilius),
 1730 Habes articulam: rursus recurre.
 Periti non est uni affixum esse fidei,
 Vitæ autem varios habere exitus.»
 Ex quo quid fit? Multiformis illa quondam
 Imago in somnis. Aurum, deinde argentum,
 1735 Æs, ferrum, testa in pedibus.
 Vereor ne omnia ventilet lapis.

1709 *Οἱ ταῦτα*. Ita Coisl. Prave in editis s. Schol. καὶ μᾶλλον εἰ βροπὴν σχολῆν ἐκ βασιλείων οἱ τὰ τῆς αἰρέσεως κρατύνοντες.
 1710 *Ἀμεινιστὸν*. Edit. ad marg. ἀγαπητόν.
 1712 *Μανθάνοντες, discentes*. Videtur hic Gregorius carperet Nectarium, qui cum adhuc catechumenus esset, ad episcopatum evectus est. Vide Tilleim., pag. 44, et Tollium, carm. seq., vers. 530.
 1719 *Καιρῷ*. Vat. καιροῦ.
 1723 *Ἡμεῖς*. Edit. ad marg. οἱ τῆς ὀρθοδόξου μοίρας. Postquam carpsit Nectarium qui, nullis laboribus ante susceptis, episcopus creatus est, atque

Amphidoxos, politicus nimirum carpit etiam orthodoxos, qui tam leviter huiusmodi homines ad sublimissimas evehant dignitates. Nos autem, quid tunc egimus? Hos illusores non pati solum videmur, sed etiam allicere, et quasi præconis voce invitare.
 1726 *Δίστροφος*. Etiamsi bis aut pluries fidem mutaverit.
 1730 *Ἀνάδραμε*. Ita Coisl., Vat. Edit. ἐκδραμε, et in marg. ἐξίθι.
 1732 *Βίων δὲ*. Alius semper atque alius, pro rerum ac temporum varietate, tenendus est modus.

METRICA VERSIO.

Hanc qui tenentur, quam tenet princeps, fidem:
 Mediique sunt, si se tamen medie gerunt,
 Ac non aperte dogmati hostili favent,
 Episcopi, nunc primo qui discunt Deum:
 Hæri magistri, discipuli hodierno die,
 Alios initiant, post initiantur nove.
 Moderantur alios, qui sua ipsi crimina,
 Quonam modo ignoro, sed exponunt tamen:
 Idque absque fletu. Mira res, siccis genis
 Narrare morbus quempiam tristes suos!
 Hæc ratio eorum. Tempori namque omnia
 Servire dicunt, nilque lusu dulcius
 Usquam esse. Lusus sæpe namque hoc obtinet,
 Quod nec labore, nec potest nummis emi.

B Benignitate at maxima usi nos sumus.
 Præconis ore limen ad sacrarii
 Alloquimur omnes: « Intret huc, quisquis volet,
 Eidem licet bis, pluries aut verterit.
 Nunc nundinarum tempus est; quæstu sine
 Nullus recedat: versa erit quando alea
 (Mutationem facile nam tempus capit),
 Artem ipse calles: protinus rursus exeat.
 Prudentis haud est unicæ se addicere
 Fidei, sed hincque plurimos hincque exitus
 Habere.» Quid hinc? Somnii spectrum vetus
 Fit illud, aurum, candidum argentum, quod æs
 Ferrumque sequitur, infirmisque in partibus
 Testa. Extimesco, cuncta ac frangat lapis.

Μοαβίταις κ' Ἀμμωνίταις, οἷς οὐ πάλα,
 Νῦν εἰσητητόν ἐστιν εἰς Ἐκκλησίαν.
 Σὺ δ' οὐκ ἐπήνεες ταῦτα τοπρόσθεν; λέγε.
 1740 Τῶν συλλόγων δὲ τίς ποτ' εἶχε τὸ κράτος;
 Οἱ σύλλογοι μὲν ἦσαν, ὧν ἦσαν τότε;
 (Ὅκνῳ γὰρ εἰπεῖν αὐθις, οἷς αἰσχύνομαι.)
 Ἦσαν δὲ πάντων, ἴσον εἰπεῖν οὐδενός.
 Ἄναρχία γὰρ ἐστὶν ἡ κλεισταρχία.
 1745 Ἐμοῦ δὲ καλῶς ἡ νόσος προεστάτη,
 Ἦ μ' εἰργεν οἰκοὶ πολλὰ δὴ καὶ πολλάκις,
 Πρὸς ἕν μόνον βλέποντα, τὴν ἐκδημίαν,
 Ἦ πᾶσαν εἶχε τῶν κακῶν ἀπαλλαγὴν.
 Ὅ δ' οὖν παρέστη, τοῦτο καὶ καίθω νόμος.
 1750 Τινὲς μὲν ἦσαν, οἱ βίᾳ μὲν καὶ μόγις,

A Ἄλλ' οὖν συνῆλθον, οἷς τι μετῆν παρήρσις,
 Ὅτοις ἄγνοια τοῦ κακοῦ συνήγορος,
 Τῇ διπλῇ κλαπαίει τῶν διδαγμάτων,
 Τό τ' ἐν μέσῳ κήρυγμα εὐσεβῶς ἔχον,
 1755 Τόκος τεκόντων παντελῶς ἀλλότριος.
 Τὸν συρφετὸν δὲ τὸν πολὺν Χριστευπόριον
 Τότε προσήσμου' ἦνικ' ἄν καὶ βέρβορον
 Εὐωδία μίση τις ἀχράντου μύρου.
 Ῥῶνον κακοῦ γὰρ ἢ καλοῦ μετουσία.
 1760 Τούτοις ὁ καινόδοξος οὐκ ἠρέσκετο
 (Ὅστω καλοῦσι τοὺς προμηθεῖς οἱ θρασεῖς),
 Ἄλλ' οὐδ' ἐκείνοι τῷ προμηθεῖ. Γίνετ' οὖν
 Ὅ Λῶτ ἐκείνος, χ' ὁ πατριάρχης Ἀβραάμ'
 Ὅ μὲν βαδίζει τὴν, ἐναντίαν δ' ὄδε,

Moabitibus et Ammonitis, quod olim nefas erat,
 Nunc aditus patet in Ecclesiam.

Tu vero, nonne hæc antea laudabas? dicito.

1740 Quis tunc præerat conventibus?

Ipsi vero conventus quales, et quorum erant?

(Piget iterum dicere, quo erubescere debeam:)

Omniū illi erant, id est nullius:

Est enim plurimorum principatus, nullius principatus.

1745 Me autem morbus commode tutatus est,

Qui domi diu ac sæpe detinebat,

Id unum mihi propoientem, recessum,

Qui omnem habebat malorum liberationem.

Quod ergo statutum mihi fuit, legis id habeat locum.

1750 Nonnulli quidem vix ac ne vix quidem?

Sed tamen conveniebant, quibus nonnihil erat libertatis:

His præsidio erat mali ignoratio,

Cum fucum iis faceret doctrinæ simulatio,

Ac pia esset, quæ palam fiebat, prædicatio,

1755 Partus omnino dissimilis suis genitoribus.

Multam autem illam colluviem eorum qui Christum quæstui habent.

Tunc admittam, cum etiam cœnum aliquis

Fragrantis intaminati unguenti permiscuerit.

Mali namque facilius quam boni communicatio.

1760 His non placebat nova sentiens

(Sic vocant providos temerarii);

Sed nec illi provido. Idem fit igitur

(Quod) Lot ille et patriarcha Abraham (fecerunt),

Hæc ille via, contrariis alter abscessit,

1745 Προεστάτη. Coisl. προεστάτη. Commode secum tunc actum fuisse ait, quod ægra valetudine esset, ne huiusmodi conventibus interesset.

1751 Οἷς τι μετῆρ. Coisl. οἷς τι μοι.

1753 Κλαπεῖσι. In fraudem abductis ambiguo verborum sensu.

1754 Κήρυγμα. Edit. ad marg. τὸ δημοσίᾳ κηρυττόμενον.

1755 Τόκος τεκόντων. Tacite hoc subindicare videtur, quosdam eorum, qui tum publico præconio fidem orthodoxam asserebant, aliud in pectore sensisse, atque quo majore cum auctoritate ipsum e

throno dejicere possent, et etiam doctrinam, mens eorum aliena erat, præ se tulisse. Bill.

1759 Ῥῶνον. Coisl. ῥῶνον. Mali facilius quam boni conveniunt.

1760 Καινόδοξος. Ita edit. et quidem recte propter metrum. Coisl. et Vat. codices, quos fuerant Benedictini, καινόδοξος, παντὸς gloriæ amor, sed deficit metrum. (CAMILIAU.)

1763 X' ὁ. Addidimus ex Coisl. ut non deficit metrum.

1764 Ἐναντίαν δ' ὄδε. Coisl. ὁ δὲ τὴν ἐναντίαν

METRICA VERSIO.

Nunc Moabitibus, nunc satis licet Ammonitis
 Intrare templum, quod nefas olim, sacrum.
 Quid non probabas hæc prius? Jam dicito.
 Quis imperabat publicis conventibus?
 Cætus erant qui, quorum erat tum temporis?
 (Hæc quippe, quorum me pudet, rursus piget
 Effari), erant, sed omnium, hoc est nubius.
 Cum namque plures imperant, nemo imperat.
 At præsidebat commode morbus mihi,
 Me sæpe, multo et tempore, includens domi:
 Animo intuentem præter excessum nihil,
 In quo malorum spes erat finem fore.
 Visum quod autem est, legis hoc teneat locum.
 Coicere quidam, non tamen mente impigra,

B Sed illibenti. Queis queas ignorare.
 Erat his patrona nam mali ignoratio
 In fraudem adactis dogmatum versuta.
 Fideique rectæ splendidum præconium,
 Omnino fetus discolor patris suis.
 Turbam sed illam, quæstui quæ Christum habet.
 Tum denique admisero, lutum cum quispiam
 Suaviter olenti junxerit nardo grave.
 Malum facilius, quam bonum, transfunditur.
 His non placebat scilicet nova sentiens
 (Sic providentes, nam vocant temerarii),
 Nec rursus illi provido. Sic Abraham,
 Ac Lot quod olim, tunc idem pene accidit.
 Ille ille calle graditur, hic autem altero:

1765 Ὡς μὴ στενοῦσθαι τῷ πλάτει τῆς κτήσεως.

Τὶ δεῖ λέγειν, ὅσοις τε καὶ οἷσι λόγους
 Ταύτην ἐπέειρων τὴν πολιάν οἱ φίλτατοι
 Τὰ πρῶτα μὲν διδόντες, αἰτοῦντες δὲ γε
 Τὴ γνήσιον, φεῦ! Γρηγόριον τὸν γνήσιον,
 1770 Οἱ γνήσιοι μὲν, εἰς δὲ σύμπνοιαν κακῶν
 Τὸδ' ἔστιν, εἰς ἅπαντα συνεργοῦντ' ἔχειν.
 Πῶς εἰς ἅπαντα; τίς δ' ἐφαντάσθη τόσον,
 Ὡς πλήθος ἄξει πρὸς τί μ', οὐ Θεὸς Λόγος;
 Πρόσθεν βύησεν' εἰς ἄνω πηγῶν φύσις,
 1775 Καὶ πῦρ ὀδεύσει τὴν ἐναντίαν φορᾶν,
 Ἥ τι προδώσω τῆς ἐμῆς σωτηρίας.
 Ἐντεῦθεν ἐξέκλεπτον ἐκ μέσου πόδα.
 Δῆλον δέ· καὶ γὰρ οἶκον ἀντηλλαξάμην,

A Ἐλκων ἐμαυτὸν ἐκ βυθῶν ἐκκλησίας,
 1780 Πόρρω κακῶν τε καὶ λόγων καὶ συλλόγων.
 Πλὴν ὅσα κατεστέναζον οἱ προσκείμενοι!
 Λαοῦ μάλιστα, ὡς τὰ πάντων μὴ λέγω
 Βυῶντες ἰκέτευον, εἰς Θεὸν χέρας
 Αἶροντες, ὀρκίζοντες, ὡς τεβνηκότα
 1785 Πενθοῦντες ἤδη. Τοῦ πάθους! τῶν δακρῶν!
 Πῶς ἦν ἐνεγκεῖν ταῦτα; καὶ τίνας φρενός;
 Ἥμας ἀφήσεις τὸν σὸν, ὡς ἠκούομεν,
 Στάχυν, στενόν ποτ', εὐχομον δὲ νῦν ἔβρος·
 Λαὸν δὲ τὸν προσήλυτον, τὸν μὲν θύραις
 1790 Ταῖς σαῖς προσεστῶθ', οἷς ἀνοῖξαι δεῖ μόνον
 Τὸνδ' ἔνδον ἤδη, τὸν δὲ θηρευτὴν ξένων,
 Τίσι προήση; τίς σὸν ἐκθρέψει τόκον;

1765 Ne opum multitudine arctarentur.

Quid attinet dicere, quot et qualibus sermonibus
 768-769 Hanc tentaverint canitiem viri amicissimi?
 Concedentes quidem quæ præcipua sunt, sed petentes
 Fidelitatem, eheu! a fideli Gregorio.

1770 Fideles illi quidem, sed conspirando in malis:
 Uno verbo, ut ad omnia adiutorem me haberent, petentes.
 Quomodo ad omnia? quis tam inania fluxit,
 Multitudinem mihi ad aliquid, non Deus Verbum ducens futurum?
 Ante effluet retrorsum fontium natura,
 1775 Ignisque contrario motu feretur,
 Quam quidquam meæ prodam salutis.
 Tunc incepi pedem e medio subducere;
 Idque non obscurum fuit; nam et domum commutavi
 Extrahens me ipse a profundo ecclesiæ,
 1780 Procul a malis sermonibus et conventibus.
 Sed interim quantos gemitus edebant, qui mihi adhærebant!
 E plebe maxime, ne omnes recenseam,
 Clamantes supplicabant, ad Deum manus
 Tollentes, adjurantes, ut mortuum
 1785 Jam deslentes. O dolorem! o lacrymas!
 Ferri hæc quomodo possent et cuius animi esset?
 « Nos derelinques, tuam, aiebant,
 Spicam, aliquando angustam, nunc uberem segetem.
 Populum quem adscivisti, tuis foribus
 1790 Astantem, cui aperire tantum oportet,
 Eum qui jam intus est, venatorem etiam extraneorum,
 Quibus dimittes? quis tuum enutriet fetum?

1769 Τὴ γνήσιον. Sic legendum. Male edit. γνήσιοι.

1770 Οἱ γνήσιοι. Ironia est: Boni, inquit, illi scilicet ac fidei amici, fidei, inquam, in rebus sceleratis ac nefariis, hoc a me contendebant, ut ipsis omnibus in rebus obsequeretur.

1773 Πρὸς τί μ'. Ita Coisl. Prave edit. una voce πρόστιμ'. Sic locum emendandum conjiciebat Billius, ex unica voce tres efficiendo. Leuv. vertit ἄξει πρόστιμ', vincet. Schol. exponit πρόστιμ', τὸ ἐπιχειρον, τὸν μισθόν. Quisnam adeo deliberavit, ut ei

in mentem venire posset me, ulla in re, vulgi potius gratiam et favorem, quam Dei nutum ac voluntatem secularum.

1778 Ἀντηλλαξάμην. Scholiastes exponit, εἰς ναὸν τῶν ἀγίων ἀποστόλων.

1781 Προσκείμενοι. Schol. προσοικειούμενοι.

1785 Τοῦ πάθους. Schol. ὦ τοῦ πάθους, ὦ τῶν δακρῶν, ὡς εὐαλούμεθα.

1792 Προήση. Vat. προήσεις.

METRICA VERSIO.

Utrumque premeret ne gravis moles opum.
 Quid me necesse est dicere, quibus vocibus
 Ab his amicis nostra canities fuit
 Tentata? Cum illi cederent primas mihi,
 Aliquid petentes prohi! fide summa viri
 A fido amico, sed fide summa in malis:
 Nempe ut juvarem rebus hoc in omnibus.
 In omnibusne? Finxit hoc quisnam sibi,
 Furbam quod ipse sequeretur, haud Gnatum Dei?
 Natura sursum fontium tendet prius,
 Martesque ad imas flamma labetur vorax,
 Nam quid salutis perfidus prodam meæ.
 Nimere cœpi hinc ipse de medio pedem;
 Quomodo migro de mea in domum alteram,

B Ecclesiæ me turgido ponto extrahens,
 Malisque verbis et malis conventibus:
 Quamquam, favebant qui mihi, gemitus dare.
 Potissimum de plebe, taceam ut cæteros.
 Orabat illa clamitans, summum ad Deum
 Manusque tollens, ac meam obiastans fidem.
 Ut mortuum jam flebat. O lacrymas graves!
 Cujus fuisset mentis hæc ferre omnia?
 « Segetemne nunc tu (sic vocabamur) tuam
 Linques: prius quæ parva erat, florens modo,
 Proselytosque, qui tuas stant ad fores,
 Pandatur utque janua exspectant, quibus
 Vel intus esse jam datum est, vel qui exteros
 Captant. Quibusnam descres? fetum tuum

Τεὺς σοὺς πόνους τίμησον, οἷς προσεβήρῃς :

Δὸς τῆς πνοῆς τὸ λείπον ἡμῖν καὶ Θεῷ.

1795 Νὰς γενέσθω σοῦ βίου πεμπτήριος.

Ταῦτ' ἦν κλάσις μὲν, ἀλλ' ὅμως ἐκαρτέρουν.

Μικρόν τι καὶ δίδωσι τὴν λύσιν Θεός.

Ἦλθον γὰρ, ἦλθον ἐξαπίνης κεκλημένοι,

Ὡς δὴ τι συνοίοντες εἰρήνης σκοπῶ,

1800 Αἰγύπτιοι τε καὶ Μακεδόνες, ἐργάται

Τῶν τοῦ Θεοῦ νόμων τε καὶ μυστηρίων,

Φυσῶντες ἡμῖν ἐσπερίων τε καὶ τραγῳ.

Τοῖς δ' ἀντεπῆει δῆμος ἠλιοφρόνων·

Κάπροι δ' ὅπως θήγοντας, ἀγρίαν γένυν

1805 (Ὡς ἂν μιμήσομαι τι τῆς τραγωδίας),

Α Λοξὸν βλέποντες, ἐμπύροις τοῖς ὄμμασι,

Συνήπτον. Ἐν πολλοῖς δὲ τοῖς κινουμένοις

Θυμοῦ τὸ πλεῖον, ἢ λόγου κινήμασι,

Καὶ τῶν ἐμῶν τι πικρότατον ἐσκόπων,

1810 Νόμους στρέφοντας τοὺς πάλαι παθητάς,

Ὅν κλειστόν ἤμεν καὶ σαφῶς ἐλευθεροί·

Οὐ μὴν πρὸς ἔχθραν τὴν ἐμὴν, οὐδὲ θρόνον

Σταύδοντας ἄλλοις, οὐδαμῶς· ὅσον πόνῳ

Τῶν ἐθρονιστῶν τῶν ἐμῶν, ὡς γούν ἐμὲ

1815 Σαρῶς· ἐπιθεὸν λαθροῖς δολώμασι.

Οὐ γὰρ φορῶν τὴν ὑβριν σῶν εἶδιναι,

Ἦση παλαιά, καὶ νέοις ἐν πράγμασιν.

Ἐγὼ τέως μὲν, ὡσπερ ἵππος ὄσμους,

Tuos honora labores, qui te labefecerunt ;

Da vitæ reliquum nobis et Deo.

1795 Sit hoc templum vitæ tuæ clausula. »

Atque his quidem inflectebat, sed tamen perstabam.

At paulo post solutionem dat Deus.

Venire enim, venire, subito vocati

Ut pacis proposito aliquid operæ navarent,

1800 Ægyptii et Macedones, operarii

Legum et mysteriorum Dei,

Flatum nobis occidentalem et asperum emittentes ;

Quos contra stabat orientalium populus ;

Horridos autem dentes, instar aprorum, exacuates,

770-771 1805 (Ut de tragœdia aliquid delibem),

Torve intuentes, scintillantibus oculis,

Congrediebantur. Inter autem multas disceptationes,

Quas iracundia magis quam ratio commovit,

De meis etiam rebus acerbissime aliquid arriperunt,

1810 Dum leges obtrudunt dudum defunctas,

A quibus maxima ex parte, et manifeste liberi oramus ;

Non mei odio illi quidem, nec quod thronum

Aliis molirentur : sed potius ut incommodarent

His qui me in sedem collocaverant : id quod mihi

1815 Aperte suadebant per secretos indices.

Non enim sibi tolerabiles injurias videri,

Et quæ antiquiores, et quas recentibus factis acciperant.

Ego interea, velut equus inclusus,

1793 Προσεβήρῃς. Vat. προστάκης.

1796 Κλάσις. Schol. τούτοις ἐκαμπτόμην μὲν.

His commovebar.

1802 Φυσῶντας. His verbis Occidentales acer-

bitatis et insolentiae notat, quemadmodum Basilium,

τί δὲ ἡμῖν δυτικῆς ὄψρος; at contra Orientalibus

levitas ab Occidentalibus semper est objecta. Sic

quæque ora, inquit Billius, suos patitur manes.

1804 Ὄσως. Coislinianus codex super lineam scrip-

ptum habet ὄμως.

1810 Νόμους στρέφοντας. Nimirum improbi et

seditioni juvenes contra Gregorium objiciebant cano-

nes, quibus sancitum erat ne quis episcopus ex

una in aliam ecclesiam transferretur; ac propterea

las non esse ut Constantinopolitanam sedi-

ret, qui Sasimorum atque Nazianzi sedes

nuisset. Hanc legem longo jam tempore

tam ait Gregorius, imo etiamsi viguisset

liber ab ea erat Theologus, qui nec Sas-

nec Nazianzi proprie episcopus fuit, ut

demonstratum est.

1813 Ἄλλοις. Coisl. ἄλλῳ. Mox ἐθρον-

Coisl. θρονιστῶν.

1818 Ὅσπερ ἵππος. Hæc similitudo ab Ho-

desumpta est, Iliad. vi, vers. 506. Eadem

similitudo utitur Gregorius in orat. funebri S. Ba-

tom. I, p. 790.

METRICA VERSIO.

Quis pascet ? Ingens te tuus flectat labor.

Nobis, Deoque, da quod est vitæ super.

Mittat sepulcro corpus hoc ædes tuum. »

Hæc commoverent me licet, firmus tamen

Stabam. Dat autem post brevi Deus exitum.

Veniunt repente nam vocati, fœderi

Ut sanciendo jungerent vires suas,

Ægyptiique Macedonesque. operarii

Mysteriorum seduli, et legum Dei,

Inhalitantes hesperium in nos et grave.

A iversa stabat his tumens Phœbo phalanx :

Ergo exacutis dentibus tanquam sues

(Libet imitari nonnihil tragurdiam),

B Torvoque vultu, flammisque oculis, man-

Coeuq, et inter multa, sermo de quibus

Est motus, ira, mente non stata, excitis.

Exasperabant asperè in me quidpiam,

Volvendo leges mortuas pridem, a quibus

Eram ipsi liberi dubio procul :

Odio quidem non tam mei, vel ut in thron-

Alium locarent, quam dolorem ut inurerent

Aliquem his, throno me fixerant qui in pres-

Saltem remotis hoc mihi interdum arbitris

Ipsi asserbant. Non enim nec pristinas

Se ferre posse, nec novas injurias.

Ast ipse, tanquam clausus in stabulis equis

Καίπερ κακοῖς τε καὶ νόσῳ τετρυμμένως,
 1820 Ἐνδον κροαίνων οὐκ ἐπαυσάμην πόδας,
 Καὶ δούλον ἐχρεμέτιζον ἐκ δεσμών βίας,
 Ποθῶν νομάς τε τήν τ' ἐμὴν ἐρημίαν.
 Ἐπι δὲ κινεῖν, ἃ προελπον, ἤξιον
 Ἐρρήξα δεσμὰ, τήν τ' ἀφορμὴν ἀσμένως
 1825 (Οὐκ ἂν πελοῖαιμι τοὺς φιλάρχους οὐποτε.
 Ἐβδελὸν ἔστι, πλὴν ἀληθές) ἤρπασα.
 Καίρως γάρ ἦν μοι, καὶ παρελθῶν εἰς μέσους,
 Τὰδ' εἶπον· « Ἄνδρες, οὐς συνήγαγεν θεός,
 Ὃς ἂν τι βουλεύσηθε τῶν Θεῶ φιλων,
 1830 Τὸ μὲν καθ' ἡμᾶς δευτέρου κείσθω λόγου
 (Μικρὸν γάρ, ὡς γε πρὸς τοσοῦτον σύλλογον,
 Ὅπως ποθ' ἔξει, καὶ μάτην αἰρώμεθα)·
 Ὑμεῖς δὲ πρὸς τι μείζον ὑφούτε φρένα.

A Εἰς ἐν γένεσθε, συνδέθητε ὀφὲ γούν.
 1835 Ἔως τίνος γελώμεθ' ὡς ἀνήμεροι,
 Καὶ τοῦτό μανθάνοντες ἐν, πνέειν μάχην;
 Δότε προθύμως δεξιὰς κοινωνίας.
 Ἐγὼ δ' Ἴωνας ὁ προφήτης γίνομαι.
 Δίδωμι' ἐμαυτὸν τῆς νεῶς σωτηρίαν,
 1840 Καίπερ κλύδωνος τυγχάνων ἀνάττος.
 Ἄρα ντες ἡμᾶς βίψατε κλήρου φορᾶ.
 Κῆτός με δέξετ' ἐκ βυθῶν φιλόξενον.
 Ἐντεῦθεν ἄρξασθ' ὁμονοεῖν· ὀδεύετε
 Πρὸς πάντ' ἐφεξῆς. Θύτος εὐρυχωρίας
 1845 Τόπος καλεῖσθω. Τοῦμόν οὕτως εὐκλεές.
 Ἄν μέχρις ἡμῶν στήτε, τοῦτ' ἐπιτιμίαν
 Μόνον τίθημι, καὶ θρόνων ὕπερμαχεῖν.
 Ἄν οὕτω φρονῆτ', οὐδὲν ἔσται δυσχερές

Quamvis et malis, et morbo attritus essem,
 1820 Intus pulsare terram non cessabam,
 Et serviliter hinciebam ob vincorum violentiam,
 Desiderans pascua ac meam solitudinem.
 Sed postquam ea, quæ dixi, movere instituerunt,
 Rupi vincula, et occasionem libenter arripui
 1825 (Nunquam sane id persuaserim his, qui principatum amant,
 Manifesta res est, sed tamen vera dico),
 Tempus enim nactus eram, et in medium prodicens
 Hæc dixi: « O viri quos hic congregavit Deus,
 Ut aliquid, quod Deo gratum sit, statuatis,
 1830 Quæ quidem ad me spectant, parvi pendite
 (Parvi enim interest, quantum ad tantum cœtum,
 Quo tandem se habeant res meæ modo, ac frustra superbirem).
 Vos autem ad majus quidpiam animum erigite.
 In unum venistis: sero tandem colligamini.
 1835 Usquequæ irridebimur ut inhumani,
 Ac unum id ediscentes, pugnam spirare ꝑ
 Date alacriter communionis dexteras.
 Ego Jonas propheta ero.
 Trado me ipse ad salutem navis,
 1840 Quamvis procellæ nulla in me causa resident.
 Sublatum me sortis exitu projicite.
 Cetus hospitalis me ex profundo excipiet.
 772-773 Hinc incipite unanimes esse: procedite
 Ad omnia deinceps. Latitudinis
 1845 Locus hic vocetur. Gloria hæc erit mea.
 Sin ad me usque perstetis, id unum
 Mulctam esse, et pugnam pro thronis existimo.
 Si ita sentiatis, nihil erit difficile.

1825 Οὐκ ἂν πελοῖαιμι. Nunquam nominibus dominiandi cupidus persuaserim, me hanc episcopatus deponendi occasionem libenter arripuisse.
 1844 Ἐβρυχωρίας. Alludit ad illud Genes. xvi, ubi cum Isaac post multos puleos effossos, de quibus inter ipsum et Palæstinos rixa orta fuerat, Ilium tandem fodisset, de quo nihil jurgii excita-

tum fuisset, proinde latitudinem eum nuncupavit. BILL.

1846-7 Τοῦτ' ἐπιτιμίαν μόνον τίθημι καὶ θρόνων ὕπερμαχεῖν. Sic Coisl. Edit. vero, τοῦτ' ἀτιμία νόμον τίθημι καὶ νόμων ὕπερμαχεῖν. Schol. καὶ θρόνων.
 1848 Δυσχερές. Nihil erit difficile, vel nihil erit molestum, quod cum sequentibus apprime quadrat.

METRICA VERSIO.

licet malis que quassus, et morbo gravi,
 erire pedibus hactenus cupidus solum
 non desinebam, vinclaque ob, serviliter
 hinc ire, ruris pascuum soli expetens.
 lovere at ista cœpit ut primum hæc cohors,
 stringo vincla, traditamque ansam libens
 arripio (non hoc, sat liquet, persuaserim
 cupidus honorum, sed tamen vere loquor);
 empusque nactus commodum, in medio efferro
 æc dicta cœtu: « Vos, viri, quos hic Deus,
 rata statuatis ut suo quæ Numini
 inxist, videte postero de me loco.
 vid namque de me, cœtus hic si maximus
 consideretur, fiat, haud magni interest.
 igitur mentes alius vestras precor:

B Coite in unum, vos amor tandem liget.
 Quosque, sævi ut, et truces, ridebimur,
 Præterque pugnas, omnium ut rerum inscii.
 Dextras amici fœderis date invicem.
 Ego vero Jonæ facinus excelsum æmulor.
 Me pro salute do libens nostræ ratis,
 Licet excitati turbinis causa haud siem.
 Nos sorte captos mergite insano mari.
 Nos hospitalis cetus excipiet. Sic hoc
 Concordiæ vobis initium: pergite
 Ad cuncta deinceps alia. Latitudinis
 Locus hic vocetur. Splendor hinc surget mihi.
 Si stetis in me, dedecus statuum id meum.
 Legem ipse figo: sit ratus legum vigor.
 Hac mente sitis: non erit quidquam arduum.

Οὐδ' ἐθρονίσθην ἔσμενος, καὶ νῦν ἐκὼν
 1850 Ἄπειμι, πείθει καὶ τὸ σῶμ' οὕτως ἔχον.
 Μίαν χρεωστῶ νεκρότη· ἔχει Θεός.
 Ἄλλ', ὦ Τριάς μου, σοῦ προκίδομαι μόνης·
 Γλώσσαν τίιν' ἔξεις εὐμαθῆ συνήγορον,
 Εἰ δ' οὖν ἐλευθέρην τε καὶ ζήλου πλέαν;
 1855 Ἐρῶσθε καὶ μέμνησθε τῶν ἐμῶν πόνων.
 Ταῦτ' εἶπον· οἱ δ' ὠκλαζον· ἐξήειν δ' ἐγὼ
 Μέσος χαρᾶς τε καὶ τινος κατηφείας·
 Χαρᾶς, τὸ παῦλαν τῶν πόνων λαβεῖν τινα·
 Λύπη, τὸ λαὸν ἀγνοεῖν ἢ κείσεται.
 1860 Τίς δ' οὐ σπαράσσει ὄφρανούμενος τέκνων;
 Ἐγὼ μὲν οὕτως· οἱ δ' ἴσασι καὶ Θεός,
 Ἰὸν τοῦ μέσου τὸ λάθριον,

A Νίων εὐσθρος, καὶ σπιλάδας, λόγῳ βῆθους·
 Ἄλλοι λέγουσι ταῦτα, σιγήσω δ' ἐγὼ.
 1865 Οὐ γὰρ σχολή μοι πλεκτὰ γινώσκειν καὶ,
 Τὴν ἀπλότητα καρδίας ἀσχομένῳ,
 Ἐξ ἧς τὸ σώζεσθ', οὐ μόνου πᾶς μοι λόγος.
 Ὅμως τὸδ' οἶδα· πλείον, ἢ καλῶς ἔχει,
 Ἄφωκ τετίμημ' εὐκόλῳ συναινέσει.
 1870 Τοιαῦτα πατρὶς τοῖς φίλοις χαρίζεται.
 Οὕτως ἔχοντα ταῦτα. Πῶς δὲ τὰ κράτους;
 Ἐκυσφ'; ἐκλήθη; ἠφάμην τῆς δεξιᾶς;
 Ἰκεσίους προσήγαγόν τινας λόγους;
 Ἄλλους δὲ πρόσθεαις ἐκ φίλων προουστισίμῃ,
 1875 Τῶν ἐν τέλει μάλιστα, τοῦς μοι φιλίους
 Χρυσὸν δ' ἔραυσα, τὸν δυνάστην τὸν μέγαν,

Non libenter in sede collocatus sum, et nunc libens

1850 Abscedo; quod quidem mihi et corpus ita affectum suadet.

Unam mortem debeo; hæc in Dei manu sita est.

Sed, o Trias mea, de te sola sollicitus sum,

Equam habitura sis linguam tuæ defensionis idoneam,

Aut saltem liberam et zelo flagrantem?

1855 Valete, et memineritis laborum meorum. »

Hæc dixi: illi vero animis fatiscabant: ego autem discessi

Medius inter gaudium et quamdam mœstitiam:

Gaudens, quod aliquam a laboribus requiem acciperem:

Mœrens, quod nescirem, quis esset futurus populi status.

1860 Quis autem non dilaceretur filii orbatus?

Atque ego qui sem sic; illi autem sciunt, et Deus,

Annon plura in tenebris quam in luce versentur,

Annon pernicies juvenum, et corruptelæ, et altæ mentis insidiæ:

Alii hæc dicunt: ego vero tacebo.

1865 Non enim mihi otium est pravas et occultas hominum moitiones scrutari.

Qui simplicitatem cordis excolo,

Ex qua salus: quod solum mihi curæ est.

Sed tamen hoc scio: ultra id quod decet,

Subito decoraverunt me facillima assensione.

1870 Talia amicis patria gratificatur.

Atque hæc quidem se habebant. Sed quid cum Imperatore?

An procubui? an pedibus cecidi, dextramque apprehendi?

An supplicibus verbis usus sum?

An alios ex amicis precatores mihi paravi,

1875 Præsertim ex proceribus, quibus carior eram?

Num aurum effudi, magnum illum dominatorem,

1851 Ἐχει Θεός. Censet Tollius legendum esse
 potius ἔχει. Vide carm. seq. not. in vers. 836.

1856 Ὀκλαζον. Labascabant, animis flectebantur,
 ac deficiebant. Billius, claudicabant, vox parum
 commoda.

1862 Τοῦ μέσου. Schol. φανεροῦ. Μοχ λάθριον.
 Schol. κερυμμένον.

1863 Νέων. Juvenum: at si legamus νεῶν cum
 aliis, vertendum navium. Utraque lectio defendi po-
 test, inquit Billius; juxta hanc posteriorem, Gre-
 gorius simulatam eorum mentem, a quibus episco-
 patu dejectus est, comparat latentibus sub undis

scopulis, qui plerumque nec opinantibus
 exitium afferunt.

1868 Ὅμως τὸδ' οἶδου· κλιῖον. Nihil
 rum plus scio quam expedit, vel, hoc
 quam decreti, et facilius assensum præ-
 pacis concordiaque causa libenti animo
 me consursum dixissem. Boni illi episcopi
 more allecerunt, ut statim, quod dixeram
 barent, mihi que episcopatum abrogarent.
 Ils m'ont soudain pris au mot. BILL. not. 13
 1315.

METRICA VERSIO.

Cepi illibenter hunc thronum: nunc at libens
 Excedo. Corpus me quoque hoc facere admonet.
 Unam ipse mortem debeo: hanc habet Deus.
 Tu sola curam, Trinitas, affers mihi;
 Quæ docta Numen lingua defendet tuum,
 Timore saltem libera et zelo astuans?
 Valet: vobis nec meus labor excidat. »
 Hæc dixi: at illi claudicabant: interim
 Excedo, partim lætus, ac partim dolens:
 Lætus, laborum quod quies contingeret;
 Mœrens, statu quo plebs foret, minime sciens.
 Orbatus etenim prole quis non lugeat?
 Sic ipse. At illos, plusne quid reconditi
 Hic sit, quam apertè, non fugit, non et Deum:

B Scopuli latentés, navium exitium grate.
 Hæc nempe quidam dictitant: taceo astuans.
 Nam nosse scelera subdola haud vobis tæ-
 Quis pura semper culta simplicitas fuit,
 Mater salutis, una quæ curæ est mihi.
 Ast istud est mihi cognitum, et nimium quæ-
 Facilis repente cætus assensit mihi.
 Hoc muneratur patria, quos amat, modo.
 Sic ista. Quinam at me gero cum Præ-
 Genibus flexis dextram attingo ipsius?
 Vocesne quasdam supplices ipsi offero?
 Aliosne mitto, qui me ope ac precibus
 Proceresque præter cæteros, charum quæ-
 Me scirem? An aurum fundo, quod mæ-

ῥήζων τοσούτου μὴ πεσεῖν ἔξω θρόνου ;
 ἄλλων τὰδ' ἔστω τῶν λίαν πολυστροφῶν.
 γὰρ δ', ὡς εἶχον, προστρέχων ἀλουργίδι,
 80 Πολλῶν παρόντων καὶ τὰδε σκοπούμενων ·
 ἄγω τιν', εἶπον, ὦ Βασιλεῦ, αἰτῶ χάριν
 ἢ σὴν, μεγαλόδωρε, πανταξουσίαν.
 χρυσὸν αἰτῶ σ', οὐ πλάκας περιχρόους
 δὲ τραπέζης μουσικῆς σκεπάσματα,
 85 Οὐ πρὸς γένους τιν' ὕψος ἀρχικὸν λαβεῖν
 σοὶ γ', ἄριστε, πλησίον παραστατεῖν.
 ὅτ' ἐστὶν ἄλλων, οἷς μικρὰ σπουδάζεται.
 γὰρ δ' ἑμαυτὸν ἀξίω καὶ μειζρόνων.
 ἢ μοι δοθήτω, μικρὸν εἶξαι τῷ φθόνῳ.
 90 Θρόνους πωθῶμεν, ἀλλὰ πόρρωθεν, σέβειν
 ἐμῆκα πᾶσι καὶ φίλοις μισοῦμενος,

A Τῷ μὴ δύνασθαι πρὸς τι, πλὴν Θεοῦ, βλέπειν.
 Τούτους ἀπαίτει τὴν φίλην συμφωνίαν,
 Τὰ δ' ὄπλα ρυψάτωσαν, ἀλλὰ σὴν χάριν,
 1895 Εἰ μὴ φόβῳ Θεοῦ τε καὶ τιμωρίας.
 Στήσον τρόπιον τῆς ἀναιμάκτου μάχης,
 Ὅς βαρδάρων ἐστῆσας ἀτρεπετον θράσος.
 Ταύτην δ' ἀπαίτει (τὴν πολιὰν δεικνύς θ' ἄμα,
 Καὶ τοὺς ἰδρώτας, οὓς ἐρεύσαμεν Θεῷ),
 1900 Τὸ καρτερεῖν πάσχουσαν εἰς κόσμου χάριν.
 Οἶσθ' ὡς ἔκοντα καὶ θρόνῳ μ' ἐνίδρυσαν.
 Ταῦτ' ἐκρότει μὲν ἐν μέσοις Αὐτοκράτωρ,
 Κροτοῦσι δ' ἄλλοι, καὶ λαμβάνω τὴν χάριν,
 Μόγις μὲν, ὡς λέγουσι, λαμβάνω δ' ὁμοῦς.
 1905 Τί δευτέρον μοι τῷ κακῷ φρονεῖσται;
 Πείθειν ἅπαντας πρὸς τὰδ' ἐδφῶρος ἔχειν,

Mea interesse ducens tanta sede non excidere ?
 Hæc aliis relinquo hominibus valde versutis.
 774-775 Ego autem, ut me habebam, accurro ad purpuram,
 1880 Multis præsentibus, atque hæc spectantibus :
 Atque hæc dico : « Unum aliquid, o rex munificentissime,
 A summa tua potestate impetrare postulo.
 Non aurum a te peto, non tabulas nitentes,
 Non mensæ mysticæ tectoria,
 1885 Non ut propinquorum aliquis sublimi dignitate ornetur,
 Aut tibi, princeps optime, propius astet.
 Hæc aliorum sunt, qui parva in amoribus habent.
 Ego vero me ipse majoribus rebus dignum judico.
 Unum mihi detur, paululum invidiæ cedere.
 1890 Thronos equidem avo, sed procul, colere.
 Delassatus sum odio omnibus ac ipsis etiam amicis esse,
 Quia non possum ad aliud quidquam, quam ad Deum respicere.
 Ab his postula amicam concordiam,
 Atque ut arma projiciant in tuam gratiam,
 1895 Si minus Dei et supplicii metu.
 Erige tropæum incruentæ pugnæ,
 Qui barbarorum compressisti indomitam ferociam.
 Ab hac autem canitie (canitiem simul ostendebam
 Et effusos pro Deo sudores),
 1900 Reposce, ut mundi causa constanter patiat.
 Nosti ut invitum me etiam in sede collocarunt. »
 His quidem applaudebat coram omnibus imperator.
 Applaudunt et alii, et mihi annuitur ;
 Non facile id quidem, ut narrant, sed tamen annuitur.
 1905 Quid deinde in his malis mihi curæ est ?
 Suadere omnibus, ut hæc æquo animo ferant,

9 Προστρέχων. Coisl. προσδραμών. Quod au-
 t, ὡς εἶχον, ut me habebam, id est, ne depo-
 nitum habitu sacro, quo in conciliis et myste-
 ebantur præsules, ita ut cum pallio et impe-
 m adierit, et navem conscenderit, quod ho-
 præ gaudio sui non compotem ostendit.

1882 Μεγαλόδωρε. Coisl. μεγαλόδωρον.
 1898 Ταύτην δ'. Sic Coisl. In editis deest δ'.
 Ibid. πολιάν. Scholiastes πῶλιν. Mox δεικνύς θ'
 ἄμα. Sic Coislinianus et Vaticanus habent codices.
 Editi autem δεικνύς ἄμα.
 1901 Ἐνίδρυσαν. Ita Coisl. Edit. ἐνίδρυσας.

METRICA VERSIO.

sede celsa ne cadam, satago anxius ?
 levisque queis animus, hæc facitent.
 proporo conferens me ad principem
 ista dixi plurimis astantibus :
 uoque quiddam, præpotens princeps, manu
 ali prædite, a te postulo.
 nitentes non peto, non fulgidum
 sacramque vela quæ mensam tegant ;
 propinquis posco præturas meis,
 me princeps, ut tuum cingant latus.
 studio sunt quibus parva, addecent.
 is me censeo dignum bonis.
 ur unum, paululum ut cedam invidiis.
 avemus colere, sed longe siti.
 is jam sum diu charis quoque,

B Spectare possim quod nihil præter Deum.
 Poscas ab illis, sædus ut sanctum colant,
 Atque arma ponant, gratiam saltem in tuam,
 Si non Tonantis hoc volunt, pœnæ et metu.
 Pugnæ incruentæ nobilem palmam feras,
 Quo barbarorum concidit sævus furor
 Pugnante ; posse hanc (hic ego canos meos
 Monstro, et labores, quos Deo donavimus),
 Ut ferre mundi gratia quiddam haud neget.
 Invitus, hoc scis, in throno abs te sum situs. »
 His imperator vocibus plausum dedit,
 Alique pariter : cedit ac votis meis
 Ille, haud libenter, ut ferunt, cedit tamen.
 Quid jam, mederer ut malo, post hæc ago ?
 Hæc ferre placide quemlibet moneo et rogo ?

Μηδ' ἐκτράχλον μηδὲν ἐννοεῖν δλωσ
 Φιτρῶ τε τούμῳ καὶ χόλω μοχθηρίας.
 Ἐθαλπὸν, ἦνουν, τοῖς κακοῖς συνεκρότου
 1910 Τὸ βῆμα, τοὺς ἐξωθι, τοὺς ποίμνης κτελους,
 Ὅσον παλαιὸν καὶ ὅσον προτήλυτον,
 Τοῦ πατρὸς οὐ φέρον γε τὴν ἐρημίαν,
 Ἐπισκόπων τε τοὺς λιαν πεπληγότας.
 Πολλοὶ γὰρ ὡς ἤσθοντο τοῦ βουλευμάτος,
 1915 Φεύγοντες ἔχονθ' ὡς κεραυνίους βολὰς,
 Βύσαντες ὤτα καὶ κροτήσαντες χέρας,
 Ὡς τὴν γε ἔβιν μήποτ' εἰσιδαῖν τῆδε,
 Ἄλλον τιν' ὀψωθέντα τοῖς ἐμοῖς θρόνον.
 Πέρας λόγου · πάρεμι νεκρὸς ἐμπνοος.
 1920 Ἦττημένος (τοῦ θαύματος!) σταφῆφόρος,
 Ἐχων θεὸν τε καὶ φίλους τοὺς ἐνθίουσ

A Ἀντι θρόνου τε καὶ κενὸν φρυγίματος.
 Ἵδρίζετ', εὐθυμεῖτε, πάλλεσθ', ὡ σοφοί,
 Ἰδὴν τίθεσθε τὰς ἐμὰς διαπραξίας
 1925 Ἐν συλλόγοις τε, καὶ πότοις, καὶ βῆμα.
 Κοκκύζετ' ἀλεκτόρειον, ὡς νικηφόροι,
 Ἀγκῶσι πλευράς ἐγκροτούντες, ὀρθοί,
 Ἵψαυγενοῦντες ἐν μέσοις τοῖς ἀφροσιν.
 Ἐνὸς θέλοντος πάντες ἐκρατήσατε ·
 1930 Εἰ μὲν θέλοντος, τοῦ φθόνου ! καὶ τοῦδε μὲ
 Στερεῖτε κομπάζοντες, ὡς ἀπωσμένου ·
 Εἰ δ' οὐ θέλοντος, ἐντρέπεσθε τοὺς κακοίς,
 Χθὲς ἐνθρονισταὶ καὶ διώκται σήμερον.
 Ταῦτ' ἐκφυγῶν, τί ; στήσομαι εἰν ἀγγέλοις.
 1935 Ἐμοῦ δ', ὅπως ἔχει, τίς οὐ βλάψει ἴσον.
 Ἄλλ' οὐδ' ὀνήσει. Συσταλήσομαι θεῷ.

Nec quidquam vehementius omnino cogitent,
 Mei amore et improbitatis odio.
 Palpabam, laudabam, cum improbis conciliabam
 1910 Sacrarium, extraneos, gregis duces,
 Quidquid antiquum et quidquid recens ascitum,
 Non ferens sibi patrem avelli,
 Et ex episcopis eos qui valde perculsi erant.
 Multi enim, ubi sensere quid consilii caperetur,
 1915 Velut ictum fulmineum fugientes abibant,
 Auribus obstructis, manibusque complois,
 Ut nunquam oculis suis rem talem spectarent,
 Quemlibet alium in meam sedem evectum.
 776 777 Finis sermonis : adsum mortuus spirans :
 1920 Victus (rem miram !) corona redimitus,
 Habens Deum et amicos Deo plenos.
 Vice throni et inanis strepitus.
 Exprobrate, gaudete, exsilitate, o sapientes,
 In cantilenam vertite res meas adversas,
 1925 In conventibus, in conviviis, in sacrariis,
 Cantate, ut victiores, gallorum in modum,
 Cubitis latera pulsantes, erecti,
 Verticem tollentes in medio insipientium.
 Unum volentem omnes vicistis ;
 1930 Si quidem volentem, o invidia ! hac me quoque laude
 Spoliatis, gloriantes quasi ejectus fuerim :
 Quod si nolentem, pudeat vos malorum,
 Heri me in sede collocantes, hodie persecutores.
 Hæc fugienti quid fiet ? stabo cum angelis.
 1935 Meam autem, ut se habet, vitam nemo lædet,
 Sed nec juvabit. Contractus cum Deo versabor.

1910 Κτελους. Schol. ἡγεμόνας.
 1921 Φίλους. Ita Coisl. Edit. φίλων.
 1923 Πάλλεσθ'. Sic Coisl. Edit. καὶ πάλλεσθ'.
 1925 Πότοις. Sic legitur cum schol. et arbitramur
 Gregorium ad hæc psalmi LXXVIII, 13, verba
 alludere : *In me pallebant qui bibebant vinum.*
 Edit πόνοις.
 1926 Κοκκύζετ'. Sic Coisl. qui etiam habet ἀλε-

τόρειον pro ἀλεκτόρειον, et περικροτούντες pro ἐκ-
 τούντες.

1930 *Ei μὲν θέλοντος*, etc. Ita fere infra cō
 XI, vers. 26. Ibid. τοῦ φθόνου ! Subaudiendum
 ὡς ante τοῦ.

1931 Ἀπωσμένου. Vat. ἀπωσμένου.
 1934 Ταῦτ' ἐκφυγῶν, τί ; Coisl. ταῦτ' ἐκφ-
 γε. Hæc autem effugiens, stabo cum angelis.

METRICA VERSIO.

Nec cogitare contumax quidquam, mei
 Amore, et ira concitum adversus malos.
 Foveo, vobisque laudibus, applaudo malis,
 Ac præsidæque, et exteris, gregis et duces,
 Veteresque solor, solor et simul advenas,
 Ægre ferentes abstrahi patrem sibi :
 Antistitesque, carpserat quos hinc dolor.
 Plerique siquidem capta consilia ut statim
 Sensere, fugiunt illico, ictum ut fulminis,
 Aurem obstruentes, atque ferientes manus,
 Tam triste ne ipsi cernerent spectaculum,
 Alium insidentem scilicet nostris thronis.
 Vivum cadaver (fnis hic verbis erit),
 Adsum, atque mire victus et victor simul :
 Deumque amicos et Deo charos habens

B Fastus inanis et throni celsi loco.
 Jactate probra, et gaudio, o sciti viri,
 Nunc exsilitate, canite res duras meas,
 In castibus, sacrariis, inter dapes.
 Ut laureati canite, gallorum in modum,
 Cubitique pulsant latera, colla et turgida
 Surrigite, mentis inter exsortes bonæ.
 Uno volente contigit palma omnibus :
 Siquidem volente, quantus hic livor, quod in
 Dum me rejectum dicitis, rapitis mihi :
 Sin at coacto, quin pudet vos criminis ?
 Heri locastis in throno, nunc pellitis.
 Hinc porro fugiens, quidnam agam ? Inlet d
 Degam. Meam jam nemo vitam læserit,
 Ut nec juvabit. Colligam me uni Deo.

Γλώσσαί δέ μοι βέλτωσαν, ὡς αὔραι καναί.
 Καί τῶν κόρος μοι, πολλά μὲν δυσφημίαις
 Βληθέντι, πολλά δ' ἐξόχοις εὐφημίαις.
 1940 Ζητῶ τιν' οἰκεῖν ἐκ κακῶν ἐρημίαν,
 Οὐ μοι τὸ θεῖον νῦν μόνον ζητούμενον,
 Ἐλπίς τε κούφη τῶν ἔνω, γηροτρόφος.
 Ἐκκλησίαις δὲ τί δώσωμεν; τὸ δάκρυον.
 Εἰς τοῦτο γάρ με καὶ συνήγαγεν θεός,
 1945 Πολλὰς ἐλίσσαν τὴν ἐμὴν ζῶν στροφαίς.
 Ἥ ποί προθήσεται; Εἰπέ μοι, Θεοῦ Λόγε·
 Εἰς τὴν ἄσειστον εὐχομαι κατοικίαν,
 Ἐνθα Τριάς μου καὶ τὸ σύγκρατον σέλας,

A Ἦς νῦν ἀμυδραῖς ταῖς σκιαῖς ὑφόμεθα.

IB. Εἰς ἑαυτὸν καὶ περὶ ἐπισκόπων.

Ἦτος μὲν ἐγρῆν, ὡς κακούμενον φέρειν
 Ταῖς τοῦ παθόντος ἐντολαῖς τυπούμενον,
 Οὕτω παθόντα καρτερεῖν καὶ τὸν λόγον,
 Ὡς, ἂν πλείως ὤμεν ἠγωνισμένοι,
 5 Καὶ μισθὸν ἐλπίζωμεν ἐντελέστερον.
 Ὅν γὰρ τέλειος μόχθος, ἐντελέστερος·
 Ὅν δ' οὐ τέλειος, καὶ τὸ ἄθλον ἑλλιπέες.
 Ὡς ἂν δὲ μὴ δόξαιεν οἱ κακοὶ κρατεῖν
 Τὰ πάντα, μηδ' ἦ λείος αὐτοῖς ὁ δρόμος,

Linguae autem mihi, ut inanes aurae effluent.
 Horum me satietas capit, saepe conviciis
 Petitum, saepe eximiis praeconiis.
 1940 Quaero aliquam ab improbis solitudinem incolere.
 Ubi mihi Deus mente sola inquisitus,
 Spesque dulcis caelestium, senectutis nutrix.
 Ecclesiis autem quid dabimus? Lacrymas.
 Ad hoc enim me redegit Deus,
 1945 Vitam meam permultis involvens vicissitudinibus.
 Quonam autem perveniet? Dic mihi, Dei Verbum.
 Precor ut in inconcussam illam habitationem (perveniat),
 Ubi Trias mea et unicum illud lumen,
 Cujus obscuris umbris nunc exaltamur.

778-779 XII. De se ipso et de episcopis'.

Debebam fortasse, ut patienter, cum mihi fieret injuria, pertuli,
 Illius qui passus est, praecceptis obsequens,
 Ita, postquam facta est, etiam verba coercere,
 Ut, perfectum certamen si sustinuero,
 5 Mercedem etiam magis perfectam exspectem.
 Est enim perfectior merces, quorum perfectus labor:
 Quorum autem perfectus labor non est, praemium etiam imperfectum.
 Sed ne videantur mali superare omnia,
 Ac ne levis sit iis et expeditus cursus,

* Scriptum an. 381. — Alias Toll. 1, pag. 4.

1948 Σύγκρατον. Schol. συμπύκν, ὁμόκρατον.
 1949 Ἀμυδραῖς. Ita legimus, ut habetur in marg.
 dit. ἀμυδρῶς.

XII. ARGUMENTUM. Poema istud videtur esse ap-
 pendix et continuatio praecedentis, quod de vita sua
 inscripsit Gregorius, ita ut unum veluti opus censeretur
 possit, imo debeat. Nihil in isto legitur, neque de
 Egyptiis, neque de iis quae Constantinopoli in concilio
 gesta fuerant; nihil de imperatore, nihil de iis
 quae gesserit. Nimirum haec fuisse narrata fuerant
 priori carmine De vita sua. Ea profecto non amiserat,
 si injuriis adhuc recentibus, calamum sumpsisset,
 et ab hoc poemate initium doloris enarrandi fecisset.
 Unum deerat praecedenti; nempe nec malorum
 quae ipsi evenerant, causam, nec quae huic vitio ad-
 benda erant remedia, prosecutus fuerat; id quidem
 sequitur in praesenti. Utrumque opus scriptum paulo

post reditum. Sunt quibus in isto carmine videatur
 nimis acer Gregorius, et ultra legem tendere opus.
 Hos inter Tollius. Vide infra, not. in vers. 1.

1 Ἦτος μὲν ἐγρῆν. « Verum hoc, inquit Tol-
 lius; estque in hisce vir sanctissimus aliquid hu-
 mani passus: optimi quidem consilii atque volun-
 tatis, sed inferendis injuriis aliquanto, quam oportebat,
 mollior, minusque a conviciis et acerbitate,
 quae Christianum dedecet, temperans. Sed haec ejus
 imbecillitas caeteris ipsius praestantissimis donanda
 virtutibus est ac meritis; cogitandumque nimis
 quam difficile esse, cum homo natus sis, hominem
 exuere. » Ita Tollius, sed vide tom. I, Praefat., ubi
 retunditur nimia Tollii in sanctum doctorem acerbitas.

7 Ἐλλιπέες. Designat Gregorius mercedem man-
 cam, quae de Purgatorio potest intelligi.

METRICA VERSIO.

linguae inanes jam fluant, aurae velut.
 rum satur sum, saepe, nunc gravibus probris
 lectus ipse, maximis nunc laudibus.
 ca sola quaero, pervia haud quae sint mallis,
 i mente sola sedulus quaeram Deum,
 icisue caeli spes meos canos alet.
 clesiis at quid dabo? Fletus dabo.
 c namque rector caelitem me compulit,
 m vicibus aevum plurimis versat meum.
 od. Christe, quaeso, pande, ubi mihi desinet?
 te ad ruinam nesciam, ut spero, domum:
 i mea, luce fulgurans una, est Trias,

B Exigua cujus umbra nos effert modo.

XII. DE SEIPSO ET ADVERSUS EPISCOPOS.

(A. B. Caillau interprete.)

Fortasse, passi dira jussis obsequens,
 Ut prava patiens pertuli mundi mala,
 Sic et tenere verba passus debui,
 Fidelis ut perfecta bella sustinens,
 Perfectius queam referre praemium.
 Perfecta merces, quando perfectus labor:
 Si desit at labor, deest et praemium.
 Sed vincere malos cuncta ne credas male,
 Nec cursus his sit expeditus et levis,

10 Ἀντιστατοῦντος οὐδένος, τὸ μὲν πέρασ
 Τούτων παρήσω τῷ τελευταίῳ πυρῖ,
 Ὅ πάντ' ἐλέγχει καὶ καθαίρει σὺν δίκῃ,
 Κἄν λανθάνωμεν ἐνθάδε πλοκαῖς τισιν.
 Αὐτὸς δὲ μικρῶ τοὺς ἔμοις λόγῳ πλῆξω
 15 Φονεῖς· φονεῖς γὰρ οἱ κρίνοντες ἔκτοπα,
 Ψυχῶν ἀθῶων ἐκχέοντες αἵματα,
 Πάντων, ὅσους ἐπλαττον, οὐς ὕκονόμουν.
 Ἐρῶ δ' ἃ λέξω, μηδὲν εὐλαβοῦμενος
 Τὸ λοιδορεῖσθαι, πρᾶγμα ἀπηγορευμένον
 20 Πᾶσιν μὲν, ἔμοι δὲ καὶ πλέον μισοῦμενον.
 Οὐ γὰρ ὀνομαστὶ τοὺς λόγους ποιήσομαι,

10 Nemine resistente, sinem quidem
 Illorum dimittam extremo igni,
 Qui cuncta explorat et juste expurgat,
 Etiamsi hic lateamus quibusdam integumentis.

Ipse vero leni sermone meos feriam
 15 Homicidas : homicidæ enim sunt qui perversa reddunt judicia,
 Animarum innocentium effundentes sanguinem,
 Omnium certe, quoscumque forniavi, quos rexi.
 Dicam autem, quæ dicturus sum, haud metuens ne
 In convicia dilabar, rem omnibus quidem

20 Prohibitam, mihi vero etiam maxime invisam.
 Non enim nominibus appellandis sermones instituum,
 Ne in lucem videar proferre, quæ par est abscondere.
 Sed nec mea oratione omnes æque complectar,
 Ne mihi adeo lingua evagetur.

25 Novi enim multos de quibus vel optima debent prædicari.

Sed si quis est inter malos, aut supra malos,
 Ipse tunc arripiatur et dometur ;
 Secabit quod deterius est, gladius sermonis :
 Et quid hoc ? ostendes : si meam orationem oppugnes,

30 Tui ipsius manifestus apparebis accusator.

780-781 Sic igitur res meæ : seriat me qui volet :
 Jampridem lapidibus aptus et habilis sum.
 Leoni fide. Pardalis animal mansuetum.

11 *Τελευταίῳ πυρῖ.* Sic carm. præc. vers. 1670 :
 Δότω τὸ κρῖνειν τῷ τελευταίῳ πυρῖ. *Rem dijudican-*
dam relinquit extremo igni. Ignem illum indicat, de
 quo Apost. I Cor. III, 13 : *Veram perfecti Christiani*
est deprecari potius, quam imprecari supplicia et pœ-
nas. Ita Tollius, qui genuinum auctoris nostri sensum
 non videtur assecutus. Verba quippe sancti Gregorii
 id unum significant se ab ullo iudicio contra suos
 adversarios profereudo abstinere. Quantum vero
 ab omni imprecatione alienus fuerit vir piissimus,
 liquet satis ex his quæ leguntur infra, carm. XI, ab
 ipso edito, nunc XXI hujus sect., vers. 3 et 4 :

Ἐὶ δ' οὐ δικαίως, προσδέχοιθ' ὄμους Θεός·
 Οὐδὲν γὰρ ὑμῶν οὐδὲ ὡς καθέξομαι.

*Sin autem injuste, accipiat tamen Deus,
 Nihil enim contra vos vel sic imprecabor.*

13 *Κἄν.* Ita Coisl. Edit. ἄν. Ibid. πλοκαῖς τισιν.
Dolis quibus ipsum irretiverant. Vide carmine præ-
 cedenti, vers. 1862, etc.

15 *Φονεῖς.* Ita fere Optatus Milevitanus, lib. II :
Vos vivum facitis homicidium. Latro jugulans dat
de morte compendium.

Dum nullus obstat, exitum illorum quidem
 Ignis reservabo ultimis ardoribus,
 Qui cuncta rimat, purgat æquus et omnia,
 Possimum umbra hic contegi quidam licet.
 At ipse feriant leniter, qui me necant
 Necant enim omnes improbe qui judicant,
 Ausi innocentum sanguinem profundere,
 Quos nempe nostra fluxit et rexit manus.
 Loquar loquenda, nec timebo ne cadam
 In probra, factum quod nefas est omnibus,
 Sed quo videtur nil iniquius mihi.
 Nec jam malignus ipse dicam nomina,

A Τῷ μὴ δοκεῖν ἐλέγχειν, ἃ κρύπτειν χρῄσι.
 Ἄλλ' οὐδὲ πάντων ἐξ ἱστῶ μεμνήσομαι,
 Μὴ μοι τοσοῦτον ἐκδρομήσειε στόμα.

25 Πολλοὺς γὰρ οἶδα καὶ λόγου τοῦ κρείττονος,
 Ἄλλ' ὅστις ἐν κακοῖς τε, καὶ κακῶν πέρα,
 Αὐτὸς κρατεῖσθω, καὶ θαμαζέσθω τὸ νῦν.
 Τεμαί τὸ χειρὸν ἢ μάχαιρα τοῦ λόγου.

Τί τοῦτο; δειξέις· ἂν μάχη πρὸς τὸν λόγον.

30 Αὐτοῦ προδήλως ἐκφανῆς κατήγορος.

Τὸ δ' οὐν ἐμὸν τοιοῦτο· βαλλέτω με τίς·

Πόρρωθέν εἰμι τοῖς λίθοις ἡρμωσμένως·

Θάξομαι λίοντι. Πάρδαλις τῶν ἡμέρων.

17 Ὅσους ἐπλαττον. Sic legendum est.
 Edit. ἐπληττον. Max odes ὕκονόμουν. Coisl.

18 *Μηδέν.* Mallet Tollius μηδέν εἶπαι
 veritatem : *Neminem vero, in his que etiam
 cabo, teritus ne quemquam calumniari et
 enim quemquam nomine designabo. Atten-*
*De vita sua non impigre et peracere
 inverecunde Tollius, et ita designatus
 stringit, ut nominasse opus non fuerit.*
 tom. I, præfat. pag. xvii et seqq.

24 Ἐκδρομήσειε. Coisl. εὐδρομήσειε.

28 *Τεμαί.* Ita fere Hieronymus ad Bonifacium
*rosam namum secars tetentem : timeat qui
 est.*

29 *Τί τοῦτο.* Tollius mallet, εὐ τοῦτο
 ζεῖς. Idem Hieronymus Gregorii discipuli
 gistri sui sententiam imitatus, ad Nepotianum
 bens : *Quando sine nomine contra titulum
 irascitur, accusator sui est.*

30 Αὐτοῦ. Coisl. σαυτοῦ.

33 *Λέοντι.* Ita Coisl. Edit. λέοντα.

METRICA VERSIO.

B Ne prava pandam, condenda quæ sunt
 Imo neque cunctos voce carpat livida,
 Ne nostra nimium lingua discurrat vaga
 Namque scio multos optima dignos nota
 Sed qui malos est inter aut supra mala
 Ille rapiatur et jugo subdet caput ;
 Verbi secabit ensis id quod pejus est.
 Quid hoc ? Aperies ; si meum oppugnet
 Clare apparebis ipse te pandens reum.
 Sic res meæ ; me feriat omnis qui tu
 Pridem petrarum ferre perdidici plagas
 Fidas leoni ; pardalis mitis fera.

πίς τάχ' ἂν σε καὶ φύγοι δεδοικότα.
 Ἐν ἔκτρεπυ μοι, τοὺς κακοὺς ἐπισκόπους,
 δὲν φοβηθεὶς τοῦ θρόνου τὴν ἀξίαν.
 πων τὸ ὕψος, οὐχὶ πάντων δ' ἡ χάρις.
 κώδιον πάρελθε, τὸν λύκον βλέπε.
 τοῖς λόγοις με πείθε, τοῖς δὲ πράγμασι.
 Μισῶ διδάγμαθ', οἷς ἐναντίος βίος.
 χρώματ' αἰνῶν τοῦ τάφου, βδελύττομαι
 ἐνδον ὀδμήν τῶν σεσηπτότων μελῶν.
 ; ταῦτα; καὶ τί ταῦτα; πῶς λόγους ἀεὶ
 ὦν ἀμείνους, οὐχὶ καὶ νῦν εὐστομεῖς;
 Αλγούντος ἔστιν, ἐξερεύεσθαι πάθος
 , φίλοις, γονεῦσι, γείτοσι, ξένοις,
 ὄν, χρόνῳ τε καὶ βίῳ τοῖς ὑστερον.

Aspis exterritum te forsam etiam fugiet.

35 Unum mihi caveto, malos episcopos,

Nihil reveritus solii dignitatem.

Omnium superior locus, at non omnium gratia.

Pellem præteri, lupum inspice.

Ne me verbis suadeas, sed factis.

40 Odi doctrinas quibus vita est contraria.

Colores laudans sepulcri, abominor

Interiorem odorem putrefactorum membrorum.

Quomodo hæc? quid sibi volunt? quomodo qui optima quæque

Semper eloqueris, non etiam nunc benedicis?

45 Dolentis est dolorem suum effundere

Deo, amicis, parentibus, vicinis, hospitibus,

Sin mihi, saltem tempori et sæculo quæ deinceps erunt.

Paulo autem altius repetam sermonem.

Nemo prorsus dicat eos, qui laborant, fructum in hac vita

50 Percipere. Ludificatur quisquis hoc sentit.

Omnia in nocte et tenebris versantur.

Alios enim igne probat, alios in caligine collocat Deus,

Donec ignis hæc omnia collustret.

Alius quidem laboriosam exantlavit vitam,

55 Genens, expers somni, lacrymis tabefaciens membra,

Humique cubans, et arcto utens cibo,

Mente sollicitus in divinis Scripturis scrutandis,

Seque ipsum interioribus flagellis semper atterens.

Quid prætermisi, aut quid feci quod non deceat?

60 Alius juventutis oblectamenta carpsit,

Lusit, cantavit, ventris implevit morbum,

Ὁ κώδιον. Sic carm. seq. vers. 162:

ς ἔστιν ἕκαστος, δις λύκον ἀμφικαλύπτων.

: quisque est, ovis lupum cooperiens.

Ἄ χρώματ'. Sic Matth. xxiii, 27.

αλγούντος ἔστιν. Ita carm. seq. vers. 26:

ιακον ἀλγός ἐστι καὶ ἡσὶ μῦθον ἐνίσπαιν.

ris medicina est vel aeri verba facere.

οἷς ὑστερον. Posteris, posteritati.

ωτίλοι. Ita Coisl. Edit. φωτίζει. Ignis scilicet

A Μικρὸν δ' ἀνοίσω τὸν λόγον πορρωτέρω.

Μηδείς ποτ' εἶπη τοῖς πονοῦσι τι πλέον

50 Ἐντεῦθεν εἶναι. Παίξεθ', ὃς φρονεῖ τάδε.

Ἄπαντ' ἐν νυκτὶ καὶ ζῶν πορεύεται.

Τοὺς μὲν πυροὶ γάρ, τοὺς δ' ἐπιζοφοὶ Θεός,

Ἔως τὸ πῦρ ἅπαντα φωτίζει τάδε.

Ἄλλος μὲν ἐξήντησε μοχθηρὸν βίον,

55 Στένων, ἀϋπνῶν, δάκρυσιν τήκων μέλη,

Χαμυνία τε καὶ τροφῆ στενούμενος,

Καὶ νοῦ μερίμναις, ἐν θεοπνεύστοις Γραφαῖς,

Μάστιξι θ' αὐτὸν ταῖς ἔσω ξαίνων ἀεὶ.

Τί μοι παρῆται; μὴ δέον τί τ' ἔδρασα;

60 Ἄλλος τὰ τερπνὰ τῶν νέων ἐδρέψατο,

Ἐπαιξεν, ἦδε, γαστρὸς ἐπλησεν νόσον,

cet ille Purgatorius, de quo supra vers. 11, ὃ πάντ' ἐλέγχει. Sic et infra, vers. 380, πύρωσις, de examine ignis.

54 Ἄλλος. Se ipsum innuit Gregorius. Quod attinet ad vitæ purioris austeritatem, prævit ipse suis, non secus ac docuit. Vide carm. præc. vers. 1220, etc.

59 Τί τ'. Ita Coisl. Edit. τί δ'.

60 Ἄλλος. Vide carm. præc. vers. 214, etc.

METRICA VERSIO.

et aspis sæpe territum tremens.

caveto; non probos episcopos,

acrati grande nil pendens throni.

s apex, at omnibus non gratia;

pellem, sed lupum caute inspice.

tantum me, sed acui suadeas;

a nolo, vita quis non consonat.

colores laudo, set fœditatem

erret intus corporis jam putridi.

omodo? Quid hæc? Locutus optima

ue, quomodo profaris non bona.

est suum dolorem fundere

nitibus, proximis, parentibus,

us, aut saltem futuro tempori.

B Narranda repetam facta, nunc paulo altius.

Non qui laborat, hic habere præmiium

Dicatur; ista fallitur qui cogitat.

Versantur in nocte et tenebris omnia;

Hos urit, illos dejicit in umbras Deus,

Dum vindice ignis cuncta luce detegat.

Hic in labore traxit improbos dies.

Insomnis et gemens, fatigans sedulis

Membra lacrymis, cubans humi, pastus cibo

Paupere, sacratas usque rimans Litteras,

Et se flagellis semper intus atterens.

A me quid omissum? Quid egi non decens?

Alter juventæ blanda carpsit gaudia;

Cantavit et lusit; gulæ implevit febrem,

Πάσαις ἐφῆκεν ἡδοναῖς, ἀλοθῆσαι
 Κλεῖθρ' οὐκ ἔθηκε, πῶλος ἡνίας ἄτερ.
 Κάπειτα τὸν μὲν συμφοραὶ κατέδραμον·
 65 Οὐ συμφοραὶ μὲν· οὐ γὰρ ἄπτεται σοφῶν
 Τῶνδ' ἐνθάδ' οὐδὲν, ὡς δοκεῖ τοῖς πλείοσιν
 Ἐφ' ὧν δλεῖται καὶ τὸ φαίνεσθαι σοφόν.
 Ὁ δ' εὐδρομῶν ἅπαντα, καὶ τόδ' εὐδρομεῖ,
 Κράτιστος εἶναι τὴν ἀρετὴν νομίζεται.
 70 Λόγου δὲ μάρτυς αὐτὸς, ὃς λέγει τάδε.
 Ἄνω καθήμενόν με τῶν δρωμένων,
 Καὶ νοῦν μόνους μιγνύντα τοῖς νοουμένοις,
 Ἔριψαντα δέξαν, κτῆσιν, ἐλπιδας, λόγους,
 Τὸ μὴ τρυφᾶν τρυφῶντα, καὶ μάζῃ στενή
 75 Βίον γλυκαίνονθ', ὑβρεως ἐλεύθερος,
 (Ἡ πάντα δεῖ σε προσδοκᾶν, κἂν ἦς σοφός).

A Παρ' ἐλπίδας τις τῶν καλῶν ἀποστάσας
 Ἐκδημον ἤγαγε· ὅστις, οὐκ ἔγω λέγειν.
 Εἴτ' οὖν τὸ θεῖον Πνεῦμα, εἰθ' ἀμαρτάνες,
 80 Ὡς ἂν δίκας τίσαιμι τῆς ἐπάρεως;
 Τὸ δ' οὖν πρόδηλον, σύλλογοι τε ποιμένων
 Καὶ λαὸς ὀρθόδοξος, ἀλλ' οὐπω πλατῆς,
 Ἄρτι πρὸς αὐγάς ἡλίου μικρὸν βλέπων
 Ὡς ἂν τις ἔλθοι τῷ λόγῳ παρῆρησία,
 85 Μικρὸν τ' ἀναπνεύσασσι τῶν κύκλῳ κακῶν,
 Ἀλάων τε γλωσσῶν, καὶ πολυσχητοῦς πλάτης,
 Ἐφ' ὧν ἱκαμον οὐκ ἔχοντές τι σιέπης,
 Οἷόν τι ταρπνόν ἐν μέσῳ βᾶτων ῥόδου,
 Ἡ τις μέλαινα βᾶξ ἐν ἁώρῳ βότρουι,
 90 Οὕτω μὲν οὖν ἐπῆλθον εὐσεβῆς ἔξου,
 Ὅρκοις τε καμφθεῖς, καὶ λιταῖς πολυτέλειαις,

Omniibus indulsit voluptatibus, sensibus
 Claustra non imposuit, pullus absque freno :
 Hunc rursus calamitates aggressæ sunt,
 65 Quamquam non calamitates ; nam sapientes non tangit
 Terrenum quidquam, ut multi opinantur,
 Qui in causa sunt, cur qui sapiens est, esse non existimetur.
 Ille prospero in omnibus utens cursu, hoc etiam consequitur
 70 Hujus sermonis testis ipse est, qui hæc dicit.
 Sedebam supra ea, quæ oculis videntur,
 Mentemque his solis, quæ intelliguntur, miscbam ;
 Projeceram gloriam, possessiones, spes, litteras ;
 Deliciæ erant deliciis carere ; arcto pane
 75 Vita dulcescebat ; liber eram ab injuriis
 (Nil certe est, quod non tibi exspectandum sit, etiamsi sapiens sis) ;
 Cum me præter spem aliquis ab his avulsam bonis
 Peregre duxit : quis ille sit, haud debeo dicere.
 Divinusne Spiritus, an peccata mea,
 80 Ut suscepti honoris pœnas darem ?
 Causa autem manifesta exstiter, conventus pastorum,
 Et populus orthodoxus, sed nondum late diffusus,
 Recens radios solis paululum intuitus. (His propositum
 Fuit) ut aliqua doctrinæ libertas accederet,
 85 Paululumque respirent a circumfusis malis,
 Et a loquacibus linguis ac multiplici errore,
 Sub quibus fatiscebant, nihil habentes præsidii,
 Velut suavis aliqua in medio ruborum rosa,
 Aut niger aliquis acinus in racemo necdum maturo.
 90 Sic igitur adveni religiosus hospes,
 Obstinationibus permotus, variisque precibus,

67 Ἐφ' ὧν δλεῖται. Leuv. Qui perfectum sapien-
 tem non ex opinione constituit.
 70 Αὐτός. Ipsemet Gregorius.
 71 Ἄνω, etc. Vide infra carm. xix, vers. 41.
 74 Τὸ μὴ. Tollius legendum putat τῷ μὴ.
 77 Τίς. Basilium intelligit, qui eum Sasimorum
 episcopum creaverat.
 79 Εἴτ' οὐδ'. Ita carm. præced. vers. 395.

80 Ἐπάρεως, elationis.
 85 Κύκλῳ. Tollius legit κυκλῶν, et cum
 Arianorum et Apollinaristarum significari per-
 86 Ἀδλωρ τσ, etc. Vide carm. præced., vers.
 et 601.
 88 Οἷόν τι. Suavissima et elegantissima et
 ratio, qua nescit Tollius, an delicatior veniri
 dari possit.

METRICA VERSIO.

Hæsit voluptati, atque pessulum, carens
 Pullus capistris, sensibus non obdidit.
 Hunc damna rursus obruere tristia,
 Quæ damna non sunt ; namque non tangit sopum
 Terrenum quidquid, sentiunt ut plurimi,
 Quibus fit ut sopus, sopus non audiat.
 Ille bene currens semper, et in hoc optime
 Currit, quod excellens videtur moribus.
 Sermonis ipse testis, ista qui loquor.
 Ponebar ipse res super visibiles,
 Mentem supernis inserens negotiis.
 Projeceram spes, gloriam, bona, litteras,
 Gaudens carere gaudiis ; levis cibus,
 Nec vita tristis : liber a probris eram
 (Nulla tibi non speranda, quamquam sis sopus) ;

B Me quando præter spem aliquis his privum
 Duxit peregre : quis sit ille ? Non licet
 Referre. Sanctus Spiritus, an error meus.
 Ut dignitalis penam adeptæ redderem ?
 Hæc certa ; me impulere pastorum chori
 Manusque plebis orthodoxæ rarior,
 Solis recenter paululum intuens jubar :
 Verbum ut sonare posset undique liberum,
 Gravibus daretur a malis paulum quies,
 Diffugeret error, lingua cessaret loquax ;
 Sub queis fatiscebant, juvante nemine,
 Ut verna duris in rubis rosa, vel nigra
 Adhuc acerbo bacca pendens a botro.
 Sic ergo, sic vere hospes adveni pius,
 Votis coactus, et preces multas sequens,

ἰς ἀντιβῆναι τῶν λίαν καταφρόνων.

Ἐπεὶ δ' ἐπὶ λθον, Καππάδοσαν γῆν λιπῶν,
 ἰπίστεως ἔρεισμα τοῖς πᾶσιν δοκεῖ,
 οὐ λαὸν, οὐδὲν τῶν ἀναγκαίων ἐμοὶ
 αὐτ' ἐστὶν ἐχθρῶν πλάσματα, ψευδεῖς λόγοι,
 ὄνου καλύμματ' ἀστόχως εὐρημένα),
 μᾶς ἔρεσθαι τὰ πῆλοικτα βούλομαι·
 μεῖς γὰρ ἔστε μάρτυρες μόχθων ἐμῶν.
 Ὁ τί σκαῖον, ἢ πρόσαντες, ἢ βλάβην φέρον,
 εἶπον, ἢ ἔπραξα τοῦτ' ἔτος τρίτον;
 ἦν ἐν γε τοῦτο, τῶν κακῶν ἐφεσάμηνη,
 φ' ὧν λιθασθεῖς εἰσόδου προσιμίον
 καρτέρησα. Καὶ γὰρ εὐπεθέστερον
 ὅ Παθόντα τὰ Χριστοῦ με οὕτω καὶ φέρειν.

A Ὅρξ, πένητες οἶα δωροῦνται Θεῷ.
 Καὶ τοῦτο δ' ἐγκλημ', εἰ δοκεῖ, ποιῶμεθα.
 Σῆς μὲν, τίς εἶπεν, ὁστέων, αἰσθητικαὶ
 φρένες. Τόδ' ἔργοις τοῖς ἐμοῖς ἐγκώρισα.
 110 Τὸ χάλκεόν μοι σῶμα φροντίσιν τακῶν
 Ἦδη νένευκεν· ἄλλο δοῦναι δ' οὐκ ἔχω,
 Πλείω χρεωστῶν, κἂν τὰ πάντων εἰσφέρω.
 Τί ἂν πάθοι τις συζυγεῖς σαθρῶ φίλι;
 Ἄλλ' ἀνιτέον μοι πρὸς τὸν ἐξ ἀρχῆς λόγον.
 115 Κέκλημ', ἔπηξα λαὸν ἐν μέσῳ λύκων,
 Ποίμνην ἀνυδρον τοῖς λόγοις ἐπήγασα,
 Ἔσπειρα πίστιν τῷ Θεῷ ριζουμένην,
 Τριάδ' ἔλαμψα τοῖς πρὶν ἔσχοτισμένοις.
 Ὑπὸς τις ἤμην ἐν γάλακτι, φάρμακον

Quibus reluctari hominum fuisset arrogantium.

Postquam autem adveni, terra Cappadocum relicta,

Quæ fidei propugnaculum omnibus videtur,

95 Non plebe, aut re quapiam cui obstrictus essem

(Sunt hæc inimicorum signa et mendacia,

Invidiæ tectoria, imperite iaventa),

Quid postea consecutum sit, scire ex vobis volo :

Vos enim testes laborum meorum

100 Quid sinistrum, aut durum, aut damnosum,

Dixi, aut feci toto hoc triennio?

Nisi unum illud quod improbis peperi,

A quibus lapidatus primo ingressu

Patienter tuli. Magis enim pium,

105 Patientem me ea, quæ Christus passus est, eodem animo perferre.

Vides, quæ Deo offerant pauperes.

784-785 Atque id quidem crimini, si libet, tribuatur.

Vermis est ossium, ut quidam dixit, acrior ad sentiendum

Animus. Atque id quidem rebus meis declaratum.

110 Corpus æreum mihi sollicitudinibus tabefactum

Jam ad terram vergit : aliud autem quod dem, non habeo,

Plura debens, quam ut offerendo ea quæ omnium sunt dissolvam.

Quidnam quis faciat debili amico conjunctus?

Sed redeundum est ad institutum ab initio sermonem.

115 Vocatus sum, firmavi plebem in medio luporum,

Sitientem gregem irrigavi sermonibus,

Fidem seminavi radices in Deo agentem,

Triadis lumen effudi iis, qui prius in tenebris jacebant.

Eram succus quidam lacteus, pharmacum

Καταφρόνων. Ita Coisl. Edit. καχοφρόνων.

Καππάδοσαν γῆν. Id est Καππαδόκων, Cappadocum terra.

Οὐ λαὸν, οὐδὲν. Coisl. οὐ λαδῶν οὐδὲν. Ita præced. vers. 524 et 529.

Ψευδεῖς λόγοι. Ibid. vers. 45.

Ἀστόχως. Imperite. Interpres ἀστόχως levidetur; vertit enim ingeniose: præferret Tollius feliciter, quod scilicet calumnia nimis aperta esset in re tam nota.

Σῆς μέρ. Leuv. Vermem habet ossium, in ille qui tristitia patitur. Supra lib. 1, sect. 2,

car. xxxii, vers. 191, sic habet: Νοῦς ἐμμέριμος, σῆς βιδρώσκων ὁστέα. Mens sollicita, sine est corrodens ossa; et infra car. xix, vers. 63: Ἰός δὲ τὸ ἀνδρὶ μέριμνα. Est autem ærugo sollicitudo homini.

115 *Κέκλημ'.* Interpres legit κέκλημ', et vertit laboravi. Vide infra car. xv, vers. 13.

116 *Ποίμνην ἀνυδρον.* Ita car. præced. vers. 598.

117 *Ἔσπειρα πίστιν.* Elegantissime similitudinem hanc exsecutus est ibid., vers. 1261, etc.

118 *Τριάδ' ἔλαμψα.* Hic Gregorii nostri consultus est, inquit mordax Tollius, et defensa adversus Catilinam patria. Vide infra car. xv, vers. 9, 10.

METRICA VERSIO.

s reluctari esset arrogantia.

arva veni Cappadociæ deserens,

ultra fidei nunc videntur omnibus,

lebis agmen, vel necesse quidpiam

hostium signa sunt mendacia,

s imperita vela perfidi),

leinde factum fuerit, a vobis volo

e, laboris usque nostri testibus.

riste, quæ sinistra, quid damnum ferens

el egi hoc omne per triennium,

ud unum quod peperi non probis,

m cruentas primo ab ingressu petras

re novi? Hoc scilicet magis pium

paria perpepus, et pariter pati.

B Vides, egentes quanta præbeant Deo.

Vertatur illud, si videtur, crimini.

Mens quæ movetur, dixit unus, acrius,

Est vermis ossium; hoc patet rebus meis.

Mi corpus æreum dolore perditum

Jam vergit ad terram. Nihil quod dem, est super,

Heu! plura debens, cuncta profundam licet.

Quid ager connexus debili comiti comes?

Sermonis at cœpti prius repetam caput.

Plebem vocatus a veris texti lupis,

Verbo irrigavi fervidam gregis sitim,

Sevi piam quæ crescit in Deo fidem;

Sitis in unbra Triadis effudi jubar,

In lacte succus quidam eram, atque pharmacum

120 Πειθοῦς βία· καὶ τοὺς μὲν ἤδη δεσμίους,
 Τοὺς δ' ἔγγυς εἶχον, οἱ δ' ἔμελλον αὐτίκα.
 Ἰᾶσιν δὲ θυμὸς ἐκλήθη, τὸ πρὶν ζέων,
 Καὶ φίλτρον ἦδη τῷ λόγῳ συνεκράθη·
 Ἐλπίς δὲ παντὸς, καὶ ῥοπή τις μετρία.
 125 Ῥώμης τόδ' οἶδεν ἄστυ τῆς εὐδαίμονος,
 Καὶ τῆς μάλιστα φημι τὸ πρῶτον γένος,
 Οἷ μ' ἤξιωσαν καὶ λόγου τυχόν τινας.
 Παρ' οἷς πλέον, καὶ μικρὸν εὐκλείας ἔχειν,
 Ἦ πρῶτ' ἐν ἄλλοις τιμίου παντὸς φέρειν·
 130 Καὶ γὰρ τοσοῦτόν εἰσι πάντων κρείσσονες!
 Οὗτοι μὲ καὶ παρόντα εἶχον ἐν λόγῳ,
 Καὶ νῦν ἀπόντος αἰτιῶνται τοὺς καχοῦς.

120 *Suadebat vehementia; atque alios jam constrinxeram,
 Alii prope aderant, alii mox erant adfuturi.
 Omnium autem animus flectebatur, qui prius aestuabat,
 Jamque amorem sibi doctrina conciliaverat:
 Spes autem totius affulgebat ex modica propensione.
 125 Novit id Roma civitas beata,
 Ac ii praesertim qui principatum in ea tenent,
 Qui me fortasse aliquo in loco ac numero habebant.
 Praestat autem apud eos vel paululum existimationis,
 Quam alibi omnium rerum, quae in honore sunt, primas consequi;
 130 Adeo omnes longe superant!
 Hi me et praesentem habebant in pretio;
 Et nunc, quod absim, improbos causantur
 Nihil enim amplius praestare poterant,
 Nec ipse quidquam petebam. O civitas, civitas!
 135 Ut aliquid etiam tragice exclamem.*

*Sed praecleari ac probi collegae mei,
 Invidia rupti (notis Thrasonidas,
 Non enim fert doctrinam agrestis indoles),
 Atque adjutricem capientes infirmitatem meam,
 140 Quam quidem, ut laborum meorum fructum revereri debebant,
 Qui pro Deo vel paulum laborassent;
 Tum etiam invidiam causas, quod tantae sedis potestatem
 786-787 In amoribus, discisso inter decerantes orbe, non haberem.
 Haec igitur arripientes, accedente etiam daemone praesidio,
 145 Illinc me laeto animo amicissimi homines ablegarunt,*

120 Πειθοῦς βία. Vi persuasionis. Sic edit., et est vera lectio. Coisl. κειθοῦς βίατας, sed male, cum deficiat metrum, quanquam in carm. praeced. vers. 1206, legatur πειθοῖ βίατα. Benedictini prave admiserant Coislinianam versionem, quam correximus. CAPILLAE.

124 Ἐλπίς δὲ παντὸς. Idem de toto populo licebat sperare, qui paululum in Gregorium propendebat.
 125 Ῥώμης. Carm. praeced. vers. 15 et 16 sic ait:

Ῥώμη νεουργῆς, εὐγενῶν ἄλλων ἔθνος,
 Κωνσταντίνου πόλις τε, καὶ στήλη κράτους.

Roma nova, nobilium aliorum sedes,
 Urbs Constantini, et imperii columna.

126 Τὸ πρῶτον γένος. Theodosium putat Tollius hic innui imperatorem, a quo se honorifice exce-

A Ἠλίον γὰρ οὐδὲν εἶχον, ἢ τοῦτο, ἔρῃσαι, Οὐδ' αὐτὸς ἦτον οὐδὲν. Ὡ πόλις, πόλις, 135 Ἴν' ἐκδοῦσά καὶ τι καὶ τραγωδικόν. Ἄλλ' οἱ καλοὶ τε κάγαθοὶ συμποίμενες Φθόνῳ βαγένας (ὅτε τοὺς Θρασονίδας· Οὐ γὰρ φέρει παθεῦσαι ἢ ἀγροικία), Καὶ τὴν ἐμὴν λαβόντες ἔχγονον πόνων 140 Ἀρρώστιαν συνεργόν, ἣν αἰδεῖσθ' ἔδει Τοὺς καὶ τι μικρὸν τῷ Θεῷ κεκμηχότας, Τὸ τε θρόνου τοσοῦτου μὴ στέργειν κράτος, Κόσμου βαγένας ἐν μάχῃς μεταίχιμῳ. Ταῦτ' οὖν λαβόντες σὺν ῥοπῇ τοῦ δαίμονος 145 Προὔπεμψαν ἔνθεν ἀσμένως οἱ φίλτατοι,

plum tractatumque refert Theologus, carm. praeced., vers. 1305, etc.

134 Ὡ πόλις. Ita Sophocli. in *Oedip. Col.* ὦ γάμοι, γάμοι. Exclamationes istius modi tragicis sunt familiares.

137 Θρασονίδας. Arrogantes, temerarios.

142 Στέργειν κράτος. Quod tantae sedis dignitatem non amarem. Gregorius enim sic allocutus fuerat episcopos carm. praec., vers. 1671: Ἦμῖν δὲ συγχωρήσατ' ἄθρονον βίον, nobis autem concedite expertem throni vitam, quibus verbis significavit se malle vitam privatam agere, quam sedem Constantinopolitanam occupare: hinc eum e sede sua expellere cupientes causabantur eum, fracto corpore. tanto oneri ferendo imparcem esse, atque etiam eo liberari cupere.

144 Σὺν ῥοπῇ τοῦ δαίμονος. Male interpres, cum saepe Numine.

METRICA VERSIO.

Viva suada. Jamque quosdam strinxeram;
 Hi propius aderant, adfuturi illi cito.
 Cedebat omnium, prius mens exastuans;
 Jamque sibi amorem verba conciliaverant;
 Spes totius erat, vel levis propensio
 Hoc Roma cognovit, beata civitas,
 Ejusque, dico, maxime primum genus,
 Quod forte me nonnulla habebat in loco,
 Laudis ubi parvum praestat assequi gradum,
 Quam primo apud alios honore perfrui;
 Tanto hi priores caeteris sunt iudices!
 Hi me colebant, quando praesens adfui,
 Et nunc, quod absim, crimini vertunt malis.

B Nil amplius enim praeter hoc poteram dare,
 Nil et petebam. O civitas, o civitas!
 Ut ipse quidquam more tragico disseram.
 Sed inelyti probique collegae mei,
 Livore rupti (notis et Thrasonidas,
 Doctrinam enim non fert agrestis indoles),
 Meoque suffulti, laborum filio,
 Languore, quem decebat ab istis coli,
 Qui pro Deo vel pauca fecissent, viris;
 Illudque causas potestas quod throni
 Non mihi placeret, orbe rupto ad praesidium;
 Haec ergo sumentes, juvante daemone,
 Hinc me libenter expulerunt optimi,

Ὅσπερ τιν' ἔγκον ἐκ νεῶς βαρουμένης
 Ῥίψαντες. Ἐν γὰρ φόρτος εὐφρονῶν κακοῖς.
 Ἐπειτ' ἀρούσι χεῖρας, ὡς ἀγνοί, Θεῶ,
 Καὶ δῶρα πέμψουσ' ἐκ φρενὸς καθάρσια,
 150 Καὶ λαὸν ἀγνίσουσι μυστικοῖς λόγοις,
 Οἱ καὶ ἔπεμψαν ἔνθεν ἐκ πονηρίας,
 Οὐ σφόδρ' ἄκοντα. Καὶ γὰρ ἦν αἰσχος μέγα,
 Τούτων τιν' εἶναι τῶν κατήλων πίστειως.
 Ἄν οἱ μὲν ὄντες ἔκγονοι φορογράφων,
 155 Οὐδὲν φρονούντες τοῦ παρεγγράφειν πλεον,
 Οἱ δ' ἐκ τραπέζης, τῶν τ' ἐκεῖσ' ἀγαλμάτων,
 Οἱ δ' ἐξ ἀρότρων. ἤλιψ κακαυμένοι,
 Οἱ δ' ἐκ δικέλλης καὶ σμινύνης πανημέρου·
 Ἄλλοι δὲ κόπην, ἢ στρατῶν λελοπότες,

A 160 Ἄντλον πνέοντες, ἢ τὸ σῶμ' ἐστιγμένοι,
 Λαοῦ κυβερνῆται τε, καὶ στρατηλάται
 Πεφήνας' οὐκ εἴξουσι καὶ μικρὸν ποτε·
 Ἄλλοι δὲ τεχνῶν ἐμπύρων τὴν ἀσβολὴν
 Οὐπω τελείως σαρκὸς ἐκνευιμένοι
 165 Μαστιγίαί τε, καὶ μολῶνων ἄξιοι,
 Πρὶν καὶ τὸ τρίμημ' εἰσενεγκεῖν δεσπότηας,
 Μικρὰν τιν' ἂν εὐρωσι παῦλαν τῶν πόνων,
 Ἐπειθ' ὑπερμαζῶσι, καὶ δήμου τινὰς
 Κλέψαντες, ἢ πείσαντες, ἢ τυραννικῶς,
 170 Ἄνω τρέχουσι, κάρθαροι πρὸς οὐρανὸν,
 Πόλον στρέφοντες, οὐ τὸν ἐκ κόπρων ἔτι,
 Οὐδ' ἐξόπισθεν, ὡς τὸ πρὶν, νενευκότες,
 Αὐτῶν δ' ἔχειν δοκοῦντες τῶν ἄνω κράτος,

Veluti onus quoddam ex gravata nave projicientes.
 Eram enim improbis oneri recta sentiens.
 Postea manus attollent Deo, ut puri ac sancti,
 Et dona pie offerent expiatoria,
 150 Populumque verbis mysticis sanctificabunt,
 Qui me illinc demiserunt improbe,
 Non valde invitum. Erat enim inagnam dedecus
 Inter hos numerari fidei caupones.
 Horum alii nepotes eorum, qui scribæ erant tributorum,
 155 Nihil magis studio habentes, quam ut falsa in rationes referrent ;
 Alii a mensa et a statutis, quæ illic sunt, venerant,
 Alii ab aratris, perusti sole,
 Alii a ligone vel bidente nunquam feriente ;
 Alii remis aut exercitu relictis,
 160 Sentinam redolentes, aut fœdum cicatricibus corpus habeat ;
 Adeo insolentes ut populi gubernatoribus, aut militum ducibus
 Nunquam videantur ulla in re concessuri ;
 Alii ab artium ignem tractantium fuligine
 Nondum plene abluti carne,
 165 Verberones et pistrinis digni,
 Qui antequam pretium dominis suis persolverint,
 Si quam reperiant laborum requiem,
 Statim lasciviunt, et ex plebe aliquos
 Subripientes, aut suadentes, aut tyrannide prementes,
 170 Sursum currunt, ut crabrones in cœlum,
 Axem vertentes non jam luteum,
 Nec capite, ut antea, in terram demisso,
 Videntur sibi etiam cœlestium imperium tenere,

149 Καὶ δῶρα. Id est, oblationes facient, et preces ad Deum pro salute populi.

151 Ἐκ πονηρίας. Improbe. Interpres minus recte, procul ut essem a malitia.

153 Κατήλων πίστειως. Quipe qui a Mammo corrupti fuerant, quosque carni. præc., vers. 156, Χριστεμπόρους appellat.

155 Τοῦ παρεγγράφειν. Id est, plus quam oportet, in libros rationum inferre, vel quod ad summam vectigalis impositi, vel quod ad nomina hominum qui descriptione tributorum non continentur.

157 Οἱ δ' ἐξ ἀρότρων. Ita carm. seq., vers. 400, etc.

160 Τὸ σῶμ' ἐστιγμένοι. Dei Martis hi stigmatae fuerunt, quibus corpus plurimis cicatricibus in bellis ac præliis, veluti notis, compunctum. TOLL.

162 Πεφήνας'. Sic Coisl. Edit. πεφῆν'. Mox εἴξουσι, quod metri causa positum videtur, sed male. In miss. prima manu scriptum videtur εἴξοντες. — Forte legerunt Benediclini κυβερνήταις... στρατηλάταις, quod tamen non innuerunt in notis. CA LLAU.

170 Κάρθαροι πρὸς οὐρανόν. Nota fabula est scarabæi in Jovis sinum volantis, unde excussa post aquilæ ova. Vide Erasm. Chil. tertix centuria vii.

METRICA VERSIO.

ex gravata nave jactantes onus :
 in pondus improbis eram bene sentiens.
 postea, ut puri, Deo tollent manus,
 dona ritu lustrico offerent pia,
 hincque verbis consecrabunt mysticis,
 hinc nefasti hinc expulerunt exulem,
 prorsus invitum. Nihil enim turpius,
 nisi fidei iniquo adesse cauponum choro.
 hinc hi nepotes qui tributa colligunt,
 prius habentes, falsa quam rescribere ;
 a signis atque mensa venerant ;
 jam ex aratris, solis exusti face,
 jam a ligone vel bidente non pigro ;
 et qui relictis navibus vel præliis,

B Sentinam olent, aut membra fœde saucii,
 Nulli videntur militum aut plebis duci
 Cedere parati ob mentis insolentiam ;
 Ab ignearum illi artium fuligine,
 Non fœda prorsus membra sordibus abluti,
 Ceu verberones, atque pistrinis pares,
 Qui debito nondum, ut decet, dominis dato,
 Si quid labori forte detur otium,
 Lasciviunt, vulgigue captantes viros
 Dolo, suasionem, vel tyrannide,
 Sursum volant, petuntque crabrones polum,
 Non jam rotantes ex luto amplius globum,
 Nec ad solum demissi, ut antea, caput,
 Tenere cœli principatum judicant,

Ἄριστερά λαλοῦντες, οὐδὲ τοὺς πόδας
 175 Αὐτῶν ἀριθμεῖν εἰδότες, ἢ τὰς χεῖρας,
 Ἄλλ' οὐ κάκιστα ταῦτα, οὐδ' ἐπισκοπῆς,
 Ὡ λῆστε; μὴ τοσοῦτον ἀρχαίως φρονεῖν,
 Ὡς τηλικούτο πρᾶγμα τιμᾶσθαι κακῶς,
 Μηδ' εἰ λίαν μοι τὸ χθαμαλὸν σπουδάζεται·
 180 Οὐ γὰρ κάκιστον ἡ ἐπισκοπῆ. Χρεῶν
 Πάντως τιν' εἶναι τῶν δ' ἀρίστων, ἐκλέγω
 Τὸν πρῶτον· εἰ δ' οὖν, ἀλλὰ μὴ τὸν Ἰσχατον·
 Εἴπαρ νομίζεσθαι εἰ δέ μοι τὸν λόγον,
 Καὶ νῦν μάλιστα ἐν ζάλῃ γλωσσολογίας,
 185 Καὶ τῶν μεγίστων ἀστέων, καὶ συλλόγων,
 Ὡν καὶ μενόντων ἀσφαλῶς, κέρδος πλείον,
 Καὶ μὴ μενόντων, ἢ βλάβη πληρεστέρα·
 Ὡν δὲ χάριν σοι τοὺς καλοὺς ἐκλεκτέον.

A Μόλις γὰρ ἂν τις τῶν μέσων οὕτω τύχοι,
 190 Εἰ σφόδρ' ἀγωνίζοιτο, τοὺς καλοὺς κρατεῖν.
 Οὕτω γινώσκειν, γνώμονος ἀφευθεστάτου.
 Ἄλλ' οἱ τελῶναι, χ' ἄλιε, ἤξουσί μοι
 Εὐαγγελισταί, καὶ πῆνητες ἐν λόγῳ,
 Κόσμον σαγηνεύσαντες εὐταλαί λόγῳ,
 195 Καὶ τοὺς σοφοὺς λαβόντες εἶσω δικτύων,
 Ὡς ἂν τὸ θαῦμα μείζον ἢ τὸ τοῦ λόγου.
 Καὶ γὰρ πρόχειρον τοῦτο τοῖς πολλοῖς λέγειν,
 Πρὸς οὐδὲ βραχύς μοι καὶ σαφὴς ἄγαν λόγος.
 Δός μοι τὸ πιστὸν τῶν ἀποστόλων ἐνός,
 200 Ἄχαλκον εἶναι, πῆραν οὐκ ἐξημέμον,
 Ἄραβδον, ἡμίγυμνον, ὡς δ' ἀσάνδαλον,
 Ἐφήμερον, πλουτοῦντα ἐλπίδας μόνας,
 Μηδ' εὐπροσήγορόν τιν' εἰς δόξαν λόγῳ,

Inepta effutientes, ac ne suos quidem
 175 Pedes aut manus numerare docti.
 Annox hæc deterrima sunt, episcopatu indigna,
 O bone? Non ita antiqui homines simus,
 Ut male de re tantū momenti judicemus,
 Etai valde mihi arridet id quod humile est :
 180 Nun enim pessima res episcopatus. Sed cum oporteat
 788-789 Omnino aliquem eligi inter optimos, eligo
 Primum; sin minus, saltem non ultimum.
 Si qua meæ sententiæ habenda ratio,
 In hoc præsertim linguarum prurientium æstu,
 185 Et maximarum civitatum et conventuum,
 Quibus in tuto manentibus, summa utilitas percipitur,
 Non manentibus gravissimum detrimentum,
 Hæc propter eligendi tibi sunt boni.
 Vix enim aliquis mediocrium obtinebit:
 190 Etiamsi vehementer contendat, ut bonos superet.
 Ita sentire iudicis est a mendacio remotissimū.
 Sed occurrent mihi publicani et piscatores,
 Evangelistæ, homines eruditione pauperes,
 Qui mundum simplici sermone irretierunt,
 195 Ac sapientes retribus suis exceperunt,
 Ut eo majus sit doctrinæ miraculum.
 Id enim dictu proclive permultis,
 Quos contra brevis mihi, et perspicua admodum responsio.
 Da mihi fidem unius apostoli,
 200 Da qui sine ære sit, nec peram suspensam habeat,
 Sine baculo, seminudus, utpole sine sandaliis
 In diem vivens, sola spe dives,
 Qui nec affabilitate laudem religioni quaeritet,

174 Οὐδὲ τοὺς πόδας. Elegans in homines indoctos adagium.

177 Ἀρχαίως φρονεῖν. Oī ἀρχαίοι, veteres, simpliciores: unde illud, homo antiqua virtute et fide.

182 Τὸν πρῶτον. Inter præstantissimos primas tenentem. Mox Ἰσχατον. Maximum hic tangit, inquit

Tollius, sibi improbe suffectum.

185 Τῶν μεγίστων ἀστέων. Constantinopolitani Antiochiæ: ubi tum temporis gravissimæ erant contentionis animorumque concertationes de sacrosore Meletii.

METRICA VERSIO.

Inepta proferentes, nec suos quidem
 Pedes periti computare vel manus.
 Non prava sunt hæc, bone vir, atque episcopis
 Indigna? Mens non tam senescat, ut malum
 De nobili hoc gradu feramus calculum,
 Valde licet humilis status placeat mihi.
 Non prava res est dignitas episcopi:
 Sed cum legere sit inter optimos opus,
 Primum eligo, vel ad minus non ultimum.
 Si nostra quidquam mens valet, nunc maxime
 Loquacitatis inter æstus garrulæ,
 Et civitatum cœtumque grandium,
 Tute quibus manentibus, multum lucri,
 Sed non manentibus, grave sit incommodum,
 Hinc semper a te seligantur integri

B Vix obtinebit ille qui mediocris est,
 Valde licet contendat, ut vincat bonos:
 Hæc cogitare iudicem verum notat.
 Mi sed aderunt opum aucupes vel piscium
 Evangelistæ, pauperesque spiritu,
 Cepere qui mundum loquela simplici,
 Sophosque retribus prehenderunt suis,
 Ut clarius verbi inde sit miraculum.
 Hoc scilicet proclive dictu plurimis.
 Ad quos simul clara et brevis responsio.
 Detur mihi, precor, fides apostoli;
 Detur vir ære pauper, absque pendula
 Pera, absque baculo, seminudus, utpole
 Sandaliis orbatus; in diem trahat
 Vitam; unica spe dives; haud affabilis

Τοῦ μὴ δοκεῖν θωπεῖαν ἰσχύειν πλέον,
 205 Μῆδ' ἀσχολεῖσθαι πρὸς λόγους ἀλλοτρῖους.
 Τούτων τις ἔστω, καὶ τὰ πάντα δέξομαι,
 Ἄφθογγον, ἀσχορὸν, δυσγενῆ, βοηλάτην.
 Ὁ γὰρ τρόπος κάλυμμα τῆς μοχθηρίας.
 Τούτων τις εἴη, χ' ἀλειούμα βατράχους,
 210 Ἐπειτα δώσωμέν σε ἀγγέλων χοροῖς.
 Ἐν οὖν τι δὸς μοι· μὴ καθήρης δαιμόνων;
 Μὴ λεπρὸν ἐξέλεις, μὴ νεκρὸν τάφου;
 Μελῶν τε πῆξιν μὴ λάβοι παρειμένους;
 Θὰς τῶ κάμνοντι χεῖρα, καὶ στήτω νόσος.
 215 Οὕτω με πείσεις τοῦ λόγου καταφρονεῖν.
 Εἰ δ' ἐκ δυοῖν σοι τοῦ ἑνὸς συγχειμένου,

A Ἐπαινετοῦ τε, καὶ κατηγορουμένου,
 Τὸ μὲν λογίζῃ, τὸ δὲ παρατρέχεις ἐκῶν,
 Κλέπτεις κακούργως τὴν ὁμοίωσιν σφόδρα.
 220 Ματθαῖος ἦν τελώνης, ἀλλὰ τίμιος,
 Οὐχ ὡς τελώνης, ὡς δὲ Πνεύματος γέμων.
 Πέτρος μαθητῶν ἄκρος, ἀλλὰ Πέτρος ἦν,
 Οὐχ ὡς σαγηνεύς, ἀλλ' ὅτι ζήλου πλέως.
 Πείθει με τιμᾶν καὶ τὸ δίκτυον ὁ τρόπος.
 225 Σοῦ δ' ἐκτρέπομαι, κἄν τι τῶν σεμνῶν φέρῃς,
 Τοῦτ' ἔστιν ἡ πάγη τε, καὶ τὸ θήρατρον.
 Γραφεύς τις εἰς ὁ τὰς καλὰς μιμούμενος
 Μορφὰς ἐν ἄλλοις καὶ σπαράγμασιν μόνους.
 Ἡ πᾶν τὸ κάλλος γράφον, ἢ τὸ πᾶν πάρες.

Ne adulatio videatur efficacior,
 205 Nec otium terat in colloquiis non sui ministerii.
 Talem se quis exhibeat, et omnia approbo,
 Linguae nostrae ignarum, deformem, ignobilem, bubulcum;
 Hos enim omnes aevos probitas et mores tegunt.
 Horum si unus sis, et ranas pisceris,
 210 Postea dabimus te angelorum choris.
 Unum igitur aliquod mihi concede. Num a dæmoniis expurgas?
 Num lepra infectum liberas? et mortuum tumulo excritas?
 An membrorum firmitatem per te accipit paralyticus?
 Impone manum aegro, et stet morbus.
 215 Ita mihi suadebis, ut doctrinam contemnam.
 Sed si cum una res constet ex duobus,
 Quorum alterum laudabile, alterum vituperabile,
 Illud recenses, istud prætercurris libens,
 790-791 Comparationem instituis admodum subdole.
 220 Matheus erat publicanus, sed venerabilis,
 Non ut publicanus, sed ut Spiritu plenus.
 Petrus discipulorum caput, sed Petrus erat,
 Non ut piscator, sed ut fidei studio flagrans.
 Suadent mihi mores, ut vel rete venerer.
 225 Te vero aversor, etiamsi quid præclarum præ te feras,
 Quod aliud mihi est quam laqueus et pedica.
 Pictor quidam es qui pulchras imitaris
 Formas in vitiligine et rimis tantum.
 Aut quidquid pulchrum est pinge, aut totum abjice.

205 Πρὸς λόγους ἀλλοτρῖους. Nec tempus terat
 alienis doctrinis prædicandis.
 208 Τῆς μοχθηρίας. Μοχθηρία, in hoc loco nihil
 iud designare videtur, quam infelicitatem sor-
 -isque humilium natalium et opificiorum.
 209 Ἀλειούμα. Non potuit quidquam aptius ve-
 -astiusque in eos dici, qui se inani gloria cum pi-
 -atoribus apostolis comparabant. Nam et ranæ iu-
 -lati delicias hamis capiunt et reticulis: estque
 -oc puerorum aut rusticorum munus, qui piscato-
 -um ea propter affectare non ausint. TOLL.
 210 Ἀγγέλων χοροῖς. Ἄγγελοι hic apostoli sunt,
 -angelii nuntii et præcones.
 217 Ἐπαινετοῦ. Miracula faciendi potestatis.
 id. κατηγορουμένου, incompti, tenuisque sermonis,
 -antiae in dicendo.

222 Πέτρος ἦν. Sed petra Ecclesiae erat.
 225 Κἄν τι τῶν σεμνῶν φέρῃς. Pallium nigrum,
 inquit Tollius. Etenim decipit frons prima multos.
 Capitur scilicet populus exteriori sanctitatis spe-
 -cie, vestitu et gestibus blandiente. Τὰ σεμνὰ igitur
 illa sunt quæ gravitatem habent, aut præferunt,
 præsertim religionis.
 226 Ἡ πάγη. Simulatio scilicet illa gravitatis,
 sanctitatisque, qua vulgus circumveniri solet.
 227 Γραφεύς τις εἰς ὁ. Ita legimus, Tollii con-
 -jecturam probantes. Edit. γραφεύς τις εἰμι.
 228 Ἐν ἄλλοις. Ludit hic, faceteque hypocritas
 illos perstringit, qui infantiam suam exemplo de-
 fendebant apostolorum. Pictoribus igitur illos com-
 -parat, vitia tantum corporis exteriora penicillo ex-
 -primere gnaris, cujusmodi sunt vitiligo et lepra,

METRICA VERSIO.

gloriam verbi, loqui ne blandius
 nisque dictis arguatur ludere.
 talis adsit, et nihil non approbo:
 nescius linguæ, generè, forma carens,
 bulcus; omnem contegit probitas notam.
 fueris ita, pascris et ranas licet,
 x angelorum te asseciam dabimus choris.
 um mihi da. Num propellis dæmonas?
 -gasne lepram, morte raptos excitas?
 cisne robur vinque reddis artibus?
 ro manus impone, morbus et avolet;
 me scientiam docebis spernere.
 it una res constans duabus partibus;

B Hinc æqua sit laus, inde justum dedecus;
 Hoc si recenses, illud omittis libens,
 Mi similitudinem dolose suggeris.
 Matheus a mensa exit, at venerabilis,
 Non exiens inde, at repletus Spiritu.
 Apostolis Petrus caput, sed erat Petrus,
 Non rete mittens, sed tegens zelo fidem:
 Me rete venerari suadet probitas.
 Sed te repello, vel ferentem quid boni,
 Quod est latentis abditus laquei dolus
 Tu pictor es quidam, decoras exprimens
 In carne formas lacera, et in vitiligine.
 Vel omne pulchrum pinge, vel totum abjice.

230 Κάκεινο δ' εἶπ', πῶς ἀπαιδευτοὺς καλεῖς,
 Γοιούτοι ὦν λόγοι τε, καὶ συγγράμματα,
 Ἐν κάμνομεν νοῆσαι καὶ μικρὸν λάθος,
 Οἱ τοῖς λόγοις ἄνωθεν ἐνθεθραμμένοι·
 Εἰς οὗς λόγος τοσοῦτος αὐθις καὶ πόνος,
 235 Ὡς μετὰ πάντα τυγχάνειν πονημάτων
 Γλώσσης τε πάσης, καὶ φρενὸς εὐμαθεστέρας,
 Καρπὸν φερούσης, ὕψος ἐξηγήσεων;
 Πόθεν βασιλεῖς, καὶ πόλεις, καὶ συλλόγους,
 Κατηγοροῦντας, εὐθύνοντας ἐν λόγοις,
 240 Πρὸ βημάτων τε, καὶ θεάτρους ἐν μέσοις,
 Σοφοὺς, νομικοὺς, Ἑλληνας ἀφρωμένους,
 Δημηγοροῦντας, εὐστομοῦντας καίρια,
 Ἐπαιθὸν, ἐξήλεγον ἐν παρήρησι,

A Εἰ μὴ λόγου μεταίχον, οὐ εἰ μὴ θύλακας,
 245 Ἰσως ἂν εἴπῃς, ἐν ῥοπῇ τοῦ Πνεύματος,
 Αἴγων ἀληθῶς· ἀλλὰ τούντεῦθεν σκόπει.
 Σοὶ δ' οὐ μέτασι Πνεύματος; καὶ μὴν φρονεῖς
 Τούτῳ μάλιστα. Πῶς φθονεῖς οὖν τοῦ λόγου
 Τοῖς τοῦτον ἐκζητοῦσιν; ἀλλ' ἦτοι μάτῃ
 250 Δίδως σὺ τοῦτο τῇ φύσει τοῦ Πνεύματος,
 Καὶ τοῖς δικαίοις· τῷ μὲν, ἐμπνεῖν τὸν λόγον,
 Τοῖς δ' ἐμπνεῖσθαι, ἢ κεφῆσαντι σοφοί.
 Οὕτως ἀφύκτως ἐνδῆθι τοῖς σοῖς λόγοις,
 Ὡ ταῦτα λαλῶν σύγε προθύμως, καὶ μόνον,
 255 Ἄ μὴ λαλεῖσθαι κρείσσον, ἀλλ' ἔκδον μέναι.
 Ἄφρων οἶδα πνεῦμα τῶν ἐναγχιαν·
 Καὶ τοῦτο σιγῇ κρείσσον, ἢ λαλεῖν κακῶς.

230 Illud etiam dicito, quomodo rudes et imperitos voces,

Quorum ii exstant libri, eaque scripta,

In quibus vel exilem obscuritatem intelligere, laboris pretium ducimus,

Nos qui jamdudum in literis innutriti sumus;

In quibus illustrandis tot rursus libri et labores suscepti,

235 Ut plena sint omnia lucubrationibus

Linguae omnium, et acutorum ingeniorum,

Fructum sublimi enarratione ferentium?

Quomodo reges, et urbes, et caetus

Accusatores suos, et magna dicendi facilitate valentes

240 Pro tribunalibus, et mediis in theatris,

Sapientes, legum peritos, Graecos superbia tumentes,

Ipsi orationem coram populo habentes, opportune disertis,

Persuasissent, ac libere loquendo convicissent,

Si doctrinae, quam eis denegas, participes non fuissent!

245 Dices forsitan, id praesidio Spiritus factum,

Vera dicens; sed quid inde sequatur, vide.

Annon tu particeps Spiritus? Atqui maxime

Hoc ipso te effers. Quomodo ergo invides sermonem

His qui illum exquirunt? Sed profecto frustra

250 Id tribuis naturae Spiritus,

Et iustis: illi quidem, ut inspiret sermonem,

His autem ut inspiratione id accipiant, unde sapientes visi sunt.

Sic inevitabiliter verbis tuis implicaris,

Qui ea libenter ac solummodo dicit,

792-793 255 Quae satius erat non proferri, sed intus manere.

Mutum esse scio spiritum adversariorum;

Atque illum quidem tacere satius est, quam prave loqui.

quae cutem rimis inarant, albisque squamulis obducunt (et hanc speciem exteriorem ironice *pulchram* appellat); ceterum purum integrumque et vere *pulchrum* corpus exhibere non valentibus.

231 *Τοιούτοι ὦν*. Ita edit. et quidem recte. Coisl. ὦν τοιούτοι, et quidem male, cum deficiat metrum. CAILLAU.

232 *Ἄδθος*. Τὸ λάθος, hic est, quod in maxima rerum graviorum copia, velut leviculum, aliud agentes effugit. Coisl. βάθος.

233 *Ἄνωθεν*. Sic Coisl. Edit. ἄνωθεν.

235 *Μετὰ*. Sic Coisl. Memore edit. ὡς μὲν τὰ.

238 *Πόθεν βασιλεῖς*. Videtur alludere ad gesta

apostolorum, maxime Pauli coram rege Agrippa.

242 *Δημηγοροῦντας*. Ita Coisl. Mox εὐστομοῦντας.

Sic etiam legisse videtur L-uv., quod non disp.

Tollio. Sed mutare noluit contra tu lem codicis.

vero auctoritate codicis Coisl. inani immutavit.

Edit. δημηγοροῦντας... εὐστομοῦντας.

245 *Ἐν ῥοπῇ*. Coisl. ἐν ῥοπῇ.

255 *Ἄ μὴ λαλεῖσθαι*. Calumnias, scilicet, quibus sanctissimos viros impetis, cum eos insular

arguis, qua ipse plenus es: qui, ut puteris sapienter

caelum vituperas. TOLL.

256 *Ἄφρων*. Alludit ad mutum, cui Christus

ejecto demone, loquelam reddidit (Matth. ix. 33).

METRICA VERSIO

Quomodo, precor, rudes et indoctos voces,
 Quorum haec supersunt scripta, necnon codices,
 In quibus laborem ducimus vel exiles
 Umbras subire, nos periti litteris;
 In quos libri tanti, atque tam grandis labor,
 Ut cuncta rursus lucubrationibus
 Sint plena linguae nobilisque spiritus,
 Quae, plurimos sermone fructus afferunt.
 Et quomodo coetus, duces et oppida,
 Litem inferentes, et loqui non inscios.
 Aut in theatro, aut ante sedes iudicium,
 Sophos, peritos juris, et superbia
 Graecos tumentes, hi locuti publice
 Diserta, tempestiva, fortia, libera,

B Suasere, doctrina indigentes, quam negas?
 Fortasse dices: Fecit illa Spiritus;
 Nec falsa dicit. Sed quid hinc sequitur, precor!
 Non particeps tu Spiritus? Et maxime
 Hoc tu superbis. Quomodo verbum invides
 His qui requirunt illud? At tu Flamini
 In gestis incassum referre, vel probis:
 Hoc Flamini, verbum quod afflet mentibus,
 Probis, quod, unde suadet sophi, flatum hauriant.
 Sic implicaris tu tuis sermonibus
 Necesse, qui libenter haec solum proferes,
 Quae non loqui, sed abdere melius foret.
 Mutum esse novi spiritum adversantium,
 Quem satius est tacere, quam prave loqui.

Τῶν μὲν λύσις τὴν γλῶσσαν, ὡ Θεοῦ Λόγε,
 Ὅσοι λαλοῦσιν ἐνδικα, τῶν δὲ καὶ βάρει,
 260 Ὅσοι φυσῶσιν ἀσπίδων σურτήματα,
 Πέμπουσι τ' ἰδὼν ἐνδοθεν ἀδελφοκτόνον.
 Οὕτω μὲν οὖν σύ· τίς δ' ἀπαιδεύτου λόγος
 Ἄλλος γένοιτ' ἄν; ὡς δὲ τ' ἀληθὲς ἔχει,
 Φροεῖν τ' ἄμεινον, συντόμως ἐγὼ φράσω.
 265 Ἦσαν ποτ', ἦσαν εὐμαθεῖς, εἴπερ τινες,
 Οὐκ εὐμαθεῖς δὲ τὸν εὐπρεπῆ πάντως λόγον.
 Ἐχει γὰρ οὕτως· διττὸς ἡμῖν πᾶς λόγος,
 Λέξεις τε, καὶ νοῦς· αἱ μὲν, οἷον ἔκτοθεν
 Ἐσθῆμ', ὁ δ' ἐνδον σῶμα ἡμφιεσμένον.
 270 Καὶ τοῖς μὲν ἄμφω καλὰ, τοῖς δὲ θάτερον·
 Ἡ αἰσχρὸν ἀῤῃς, ὡς μάθῃσις, ἢ φύσις.

A Ἡμῖν δὲ, τοῦ μὲν ἐκτὸς οὐ πολλὸς λόγος,
 Ὅπως ποθ' ἔξει· τοῦ δ' ἔσω λίαν πολὺς.
 Ἐν νῷ γὰρ ἔστιν ἡμῖν ἡ σωτηρία,
 275 Πλὴν ἐκλαλουμένῳ τε, καὶ δηλουμένῳ.
 Πηγῆς τί κέρδος ἔστιν ἐμπεφραγμένης;
 Τί δ' ἠλιακῆς ἀκτίνας, ἦν κρύπτει νέφος;
 Τοιοῦτόν ἐστι νοῦς σοφὸς σιγώμενος,
 Οἷον ῥόδου τὸ κάλλος, ὃ κάλυξ σκίπτει
 280 Οὐκ εὐπρεπῆς· τὸ τερπνὸν ἐκφαίνει δ', ὅταν
 Αὔραις ραγεῖσα τὸν τόκον θεατρίσῃ.
 Εἰ δ' ἦν ἀεὶ τὸ κάλλος ἐσκεπασμένον,
 Οὐδ' ἄν τις ἦρος ἦν χάρις τοῦ τιμίου.
 Οὐδὲν πλέον ζητοῦμεν, ὡς οὕτω λαλεῖν,
 285 Ὡς οἱ δοκοῦσιν εὐτελεῖς τὰ τοῦ λόγου.

At illorum solve linguam, o Dei Verbum,
 Quicumque legitima proferunt; illorum autem etiam aggrava
 260 Quicumque inflant aspidum sibila,
 Et venenum fratricidam corde emittunt.

Sic tu igitur, et quis indocti sermo
 Alius esse possit? quomodo autem veritas se habeat,
 Et quid sentire satius sit, breviter ego edisseram.
 265 Fuere olim, fuere periti, si quipiam alii,
 Non tamen periti splendidæ omnino eloquentiæ.
 Sic enim se res habet. Duplex nobis est sermo,
 Dictiones et sententiæ. Illæ quidem velut exterior
 Sunt amictus: ista ut corpus interius quod vestitur.
 270 Ac alii quidem in utroque laudem merentur, alii in alterutro:
 Aut rursus vitiosa est, ut institutio, ita et natura.
 Nobis autem exterioris sermonis non magna est cura,
 Quo tandem modo se habeat; at interioris plurimum gerimus.
 In sententia enim sita nobis est salus:
 275 Sed tamen in sententia quæ profertur et declaratur.
 Quæ fontis obstructi utilitas?
 Quæ radii solaris, quem abscondit nubes?
 Tale quidpiam est sapiens sententia quæ tacetur,
 Qualis est rosæ pulchritudo quam folliculus tegit
 280 Non decorus: suam tamen suavitatem profert,
 Cum zephyris rupta, fetum educit in lucem.
 Sed si semper id quod pulchrum est tegetetur,
 Nulla jam esset veris, quod tanti facimus, gratia.
 Nihil amplius quærimus, nisi ut ita loquaris,
 285 Ut ii qui sermone simplices existimantur.

265 *Εὐμαθεῖς*. Id est, prophetæ olim et apostoli
 fuere eruditi, omni doctrina sacra imbuti, at non
 omnino ea facundia, eaque splendida eloquentia,
 qua oratores censentur.

266 *Πάντως*. Sic in Coisl. scriptum videtur. Edit.
 πάντες.

269 *Ἐσθῆμ'*. Mentem verbis amicitia, ut corpus
 vestimentis, ait Synesius de Providentia. Mox ὁ δ'
 ἐνδον. Leuv. ita vertit: Hæc vero internum est ali-
 quid simile corpori, quod amictu vestitur.

271 *Ἡ αἰσχρὸν ἀῤῃς*. Tollius legendum vult
 εστ' αἰσχρὸν, nec male.

275 *Πλὴν ἐκλαλουμένῳ*. Scire tuum nihil est,
 nisi te scire hoc scial aller. TOLL.

279 *Ὁ κάλυξ*. Ita Coisl. Edit. sl.

281 *Θεατρίσῃ*. Cum in calathum funditur orbis,
 et lata rubentium foliorum panditur ambitio, ut
 ait D. Hieron. ad Pammachium.

282 *Εἰ δ' ἦν ἀεὶ*. Ita Coisl. Versus hic claudicat
 in editis, uno pede brevior, quod mirum non obser-
 vasse Tollium.

285 *Ὡς οἱ*. Sic Tollius emendandum iudicavit,
 quod in cod. legitur ὅσοι.

METRICA VERSIO.

Tu solve linguas, optimi o Verbum Dei,
 Recte loquentium, sed illorum aggrava
 Qui sibila inflant aspidum, et de pectore
 Lethale fratribus profundunt pharmacum.

Sic ergo tu; nam quis viri sermo rudis
 Diversus esset? Quæ sit autem veritas,
 Quidve melius sit creditu, brevis eloquar.

Fuere quondam cæteros super, viri
 Fuere docti, nec tamen tam splendidæ
 Facundiæ periti. Habet se res ita.

Nobis duplex est sermo: verba scilicet
 Sententiæque: vestis hæc velut externa,
 Ita velut internum quod induitur corpus.
 His competunt ambō, sed alterutrum alteris:

B Improbave rursus mens et institutio.

Nos verba certe externa parvi pendimus
 Quo se modo habeant, plurimi vero intima.

Sententiæ nobis salutem conferunt,
 Quæ proferuntur et palam emissæ sonant.
 Quod fontis obstructi, precor, erit commodum?

Est tale quiddam quæ laet sententia,
 Qualis rosæ fulgor, rudis quem contegit
 Folliculus; at terris olet suaviter.

Cum rupta zephyris jam suum emittit decus.
 Sed tecta semper si venustas permanet,
 Nulla amplius erit læta veris gratia.

Hoc petimus, ut loquaris illorum modo,
 Sermone qui videntur esse simplices;

Εἰ δ' οὖν, παρίστη τὰς ἐκείνων ἐμφάσεις.
 Αὐγῆς ποθῶ τι καὶ μέρος τῆς σῆς λαβεῖν.
 Εἰ μὲν γὰρ οὐδὲν εἶσιν οἱ γεγραμμένοι
 Λόγοι, τοσούτων πῶς ἐπιζῶμην χρόνον
 290 Ἥ πῶς θαλάσσης ψάμμον ἢ ρίθμου μάτην,
 Νύκτας συνάπτων ἡμέραις ἐν τοῖς πόνοις,
 Ὡς ἂν τις ἔλθοι εἰς γε ρυτίδας λόγος;
 Εἰ δ' εἶσιν, ὥσπερ εἶσιν, εὖ γεγραμμένοι,
 Μὴ δῶς ἀράχλαις τῶν δικαίων τούς πόνους
 295 Πέζευέ μοι τὴν λέξιν, ἀγροικοστῆμαι,
 Οὐδὲν διοίσου· οἶδα καὶ βαίνειν κάτω.
 Αἰτὴ τράπεζα πολλάκις μοι φιλέτρα
 Τῆς ὀψοποιῶν χερσὶν ἐξησχήμενης.
 Ἐσθῆς δ' ὁμοίως· ὡς δὲ κάλλος εὐπρεπέος,

A 300 Οὐχ ὁ γράφουσι χεῖρας, ἢ φύσις δ' ἔχει
 Ὁ νοῦς ἀνείτω, καὶ τόδ' ἡμῖν ἀρξέται.
 Οὐδὲν τὸ κομψόν, τοῖς θέλουσι δώσωμεν.
 Μὴ μοι τὰ Σέξτου, μηδὲ Πύρρωνος τέλει·
 Χρυσίππου ἔρρει, μακρὰν δ' Σταγειρίτης.
 305 Μηδὲ Πλάτωνος στέργε τὴν εὐγλωττίαν.
 Ἐπίφον τὸ κάλλος, ὧν τὰ ὄγγματ' ἀποστρέφει.
 Ἐμπροσσοφεί τῆ εὐτελεῖα τοῦ λόγου·
 Ἥμῖν ἀρέσκεις, κἂν ἀπειδέτως λαλήσῃ.
 Διδαξον ἡμᾶς, ὡς θέλεις, διδάσκει δὲ,
 310 Τίς ἡ Τριάς μοι, πῶς ἐνίσταται θεός,
 Καὶ τέμνεται εὐθείς, ἐν σέβας, φύσις μιᾶ,
 Μονὰς, Τριάς τε, ἀγγέλων δὲ τίς φύσις,
 Κόσμου τε διασού, καὶ προνοίας ἐνδοῦ,

Sin minus, mentis illorum illustrationes exhibe.
 Tui enim splendoris velim aliquem igniculum excipere.
 Quod si nihil sunt mandatae scriptis
 Doctrinae, quomodo tandiu operam lusi?
 290 Quomodo maris nequidquam arenam numeravi,
 294-295 Noctes diebus jungens laborando,
 Ut aliquam saltem in rugis doctrinam assequerer?
 Quod si sunt, ut sunt profecto, praecclare scriptae,
 Ne des araneis justorum labores.
 295 Utere pedestri sermone, utero agresti,
 Litem non movebo: scio et ipse humi serpere.
 Tenuis mensa saepe mihi amictus,
 Quam quae manibus coquorum exulta.
 Vestis similiter: quemadmodum et venustas decora,
 300 Non quam manus pinxerunt, sed quam habet natura.
 Sententia assurgat, atque id nobis satis erit.
 Nihil est elegantia: dabimus id volentibus.
 Noli mihi Sexti et Pyrrhonis tricas nectere
 Valeat Chrysippus, procul sit Stagirita;
 305 Sed nec Platonis diligas praecclarum dicendi genus.
 Projice eorum ornamenta, quorum aversaris doctrinam.
 Philosophare in sermonis simplicitate;
 Nobis placebis, etiamsi loquaris imperite.
 Doce nos, ut voles, sed tamen doce,
 310 Quae mea sit Trinitas, quomodo uniatur Deus,
 Ac rursus distinguatur, una res adoranda, una natura,
 Unitas et Trinitas, angelorum quae natura,
 Duplicisque mundi, ac justae providentiae,

286 Ἐμφάσεις. Illustrationes, divinam illuminandi facultatem, qua veluti caelestes radios mentibus nostris immittunt.

290 Θαλάσσης ψάμμον. Vide adagiographos.

294 Μὴ δῶς ἀράχλαις. Id est, ne ita despicias eorum scripta, ut quasi pulvere et situ digna videantur, sicut quae neglecta araneorum telis oppleri solent. Notum est illud, *Nam tui catulli plenus est sacculus araneorum*. TOLL.

295 Πέζευε. Utere humi serpente stylo: non exigo a te sublimem elatamque facundiam. Id.

296 Βαλεῖν κάτω. Scio et ipse me demittere.

299 Ὡς δὲ κάλλος εὐπρεπέος. Cicero in *Perfect*.

orat., cap. 13: *Fucati medicamenta candoris ris omnia repellentur; elegantia modo et non remanebit.*

303 Μὴ μοι τὰ Σέξτου. Gravissima est Gr nostri querela, orat. in *Atham.*, de iis qui ob illa subtiliter disputandi artes in Ecclesiam hebant. Vide tom. I, pag. 393.

306 Τὸ κάλλος. Venustatem orationis eorum

307 Ἐμπροσσοφεί. Tracta mihi res alta a tione pervestigandas, cujusmodi sunt praec obscurissima theologia, seu philosophiae sacra ria, sive ea quae paulo post memorat dogmata.
 314 Ἐν σέβας. Unum nummen.

METRICA VERSIO.

Sin minus, eorum mentis exhibeas facem.
 Splendoris assequi jubar velim tui.
 Si verba chartis scripta ceusentur nihil,
 Qui tandiu ludendo tempus perdidisti?
 Qui supputavi calculos frustra maris,
 Labore longos noctibus jungens dies,
 Adesses ut rugis aliqua scientia?
 Si pulchra vero scripta, ut est certum, nitent,
 Ne des araneis bonorum codices.
 Loquendo sis pedes, vel ore rusticus,
 Pacem tenebo: et nihili gradus humiles placent.
 Est mensa tenuis saepe dulcior mihi,
 Quam quae perita pinguis instruitur manu.
 Talis et amictus: sic venustus est lepor,
 Natura quem dat, non manu qui pingituf.

B Sententia assurgat: satis nobis erit.
 Nihil venustas; id damus volentibus.
 Non necte Sexti, neve Pyrrhonis sinus;
 Chrysippus abeat, sit procul Stagirita;
 Sed nec Platonis diligas facundiam.
 Abjice leporem, quorum alborres dogmata.
 Sermonem simplici velis fieri sopher;
 Nobis placebis inde, rusticus licet.
 Doce, velut libebit, sed tamen doce,
 Quae sit mihi Trias, quo modo unitus Deus
 Distinctus et simul, licet substantia
 Sit una Numenque, Unitas et Trinitas:
 Natura quae sit angelis, quae duplicis
 Sit ordo mundi, quaeve providentia

Κάν πολλά μὴ δίκαια τοῖς πλείστοις δοκῆ·
 315 Ψυχῆς τε, σώματός τε τίς λόγος, νόμων
 Πρώτου τε, δευτέρου τε· σάρκωσις δὲ τίς
 Τοῦ καὶ νοητῶν πλείστον ἐξεστηκότος·
 Καὶ τῶν ἀνίστων μίξις εἰς δόξαν μίαν,
 Νέκρωσις εἰς ἔγερσιν, οὐρανὸς πάλιν,
 320 Ἀνάστασις δὲ, καὶ χρίσις τίνος λόγου,
 Ἥ τίς δικαίος, τίς δ' ἀμαρτωλοῖς βλος·
 Πῶς βεῖ τὰ πάντα, φάσκα μοι, ποῦ δ' ἵσταται
 Εἰ σοὶ τι τούτων ἔτρανώθη Πνεύματι,
 Τὸ σύμπαν, εἴτε καὶ μέσως, εἴτ' ἐνδεῶς,
 325 Ὅσον κεχώρηχ' ἡ κάθαρσις σῆς φρενός.
 Μὴ με στερήσης· εἰ δὲ πάντῃ τυσῶδς εἶ

A Τί χειραγωγεῖς μὴ βλέπων; Ὡ τοῦ σκότους
 Τῷ μὴ βλέποντι χρωμένων διδασκάλω,
 Ὡς εἰς βόθρον πέσωσι ἀγνοίας ἅμα!
 330 Οὗτοι μὲν οὕτως· οἱ δὲ καὶ ἦσσαν κακόν·
 Ἄγνοια γὰρ κακὸν μὲν, ἀλλ' ἦσσαν κακόν.
 Τί δ' ἂν τις εἴποι, καὶ κακῶν μεμνημένος;
 Εἰσὶν γὰρ, εἰσὶν ἀθλιώτεροι τινες,
 Δύστην', ἀπευκτὰ τοῦ βλου κυβεύματα,
 335 Τὴν πίστιν ἀμφιδέξιοι, καιρῶν νόμους,
 Οὐ τοὺς Θεοῦ σέβοντες, Ἐβριποὶ λόγων
 Παλιβροῦντες, ἢ κλάδων μετακλίσεις,
 Θῶπες γυναικῶν, τερπνὰ δηλητήρια,
 Μικροὶ λέοντες, τοῖς κρατούσι δ' αὐ κύνες,

Quamvis multa non justa plurimis videantur :
 315 Animæ corporisque quæ ratio, item legum
 Primæ ac secundæ : quæ illius incarnatio
 Qui longe superat quæcunque intelliguntur :
 Quæ rerum inæqualium in unam gloriam permistio,
 Mors ad resurrectionem, cœlum rursus,
 320 Resurrectionis ac iudicii quænam ratio,
 Aut quæ justis et malis vita :
 Quomodo fluant omnia, dic mihi, et ubi consistant ;
 Si quid horum tibi Spiritus perspicue retexit,
 Sive totum, sive mediocriter, sive paululum,
 325 Quantum pura ad capiendum exstitit anima tua.
 Ne me defraudes ; quod si omnino cæcus es,
 Cur manu ducis non videns ? o tenebras cæcorum
 Non vidente utentium magistro,
 796-797 Ut in foveam simul cadant ignorationis !
 330 Atque ita quidem illi. Sed isti tamen minus malum sunt.
 Ignoratio enim malum quidem est, sed minus malum.
 Quid autem quis dixerit, si improborum fiat mentio ?
 Sunt enim, sunt nefarii quidam,
 Misera et abominanda vitæ ludibria,
 335 In fide alternantes, temporum leges,
 Non Dei colentes, Euripi doctrinæ.
 Hinc illinc fluctuantes, ramorum flexus,
 Adulatores mulierum, dulcia venena,
 Parvis leones, potentibus canes,

314 Κἄν πολλά μὴ δίκαια. Vide supra lib. 1, sect. 1, carm. vi, vers. 20, etc.

328 Τῷ μὴ βλέποντι. Mss. τῶν μὴ βλέπόντων.

334 Τοῦ βλου κυβεύματα. Tesserarum in hac vita factus : qui perquam varii et inconstantes sunt, διὰ τὸ εὐστροφον, non secus ac fortuna domina. Martialis in Apophoretiis :

Cum steterit nullus vultu tibi talis eodem.

Vide infra carm. xxi, vers. 57 et 58.

335 Ἀμφιδέξιοι. Ambigui. Loquitur de episcopis qui modo Arianorum, modo Catholicorum partes sequebantur pro ratione temporum. Sic carm. præc., vers. 708, etc., episcopos dicentes inducit :

Δουλεύουσαν καιροῖς τε καὶ λαῶν πόθοις,
 Ἄελ διδόντες τῷ πνέοντι τὸ σκάφος.

Servimus temporibus, et populorum desideris,
 Semper ratem objicientes vento afflanti.

336 Ἐβριποὶ. Ἐβριπος; ἄνθρωπος, vir inconstans, fide, moribus inæqualis.

337 Κλάδων μετακλίσεις. Id est, qui tam facile ab omni fortuna, quam rami a ventis inoventur. Sic infra, carm. xvii, vers. 19 :

Κλινόμενοι καιροῖσι, δόναξ πολύκαμπτος ἀήταις.
 Temporibus serviens, arundo plurimum ventis agitata.

339 Μικροῖς λέοντες. Sic carm. seq., vers. 81 :

Θῶπες ἐρισθενέων χθαμαλοὶ, χθαμαλοῖσι λέοντες.
 Adulatores potentium demissi, demissisque leones.

METRICA VERSIO.

Justa, licet injusta videantur plurima ;
 Quid mens, quid et corpus, quid et vetusta lex,
 Quid et recentior, quid incarnatio
 Creatæ longe cuncta superantis Dei :
 Qui res in unum dispares coeunt decus,
 Mors et resurgens vita, rursus et polus ;
 Qui iudicandi suscitentur mortui,
 Quæ vita sit futura justis, quæ malis :
 Qui cuncta consistant, precor, vel qui fluant :
 Si quid tibi istorum retexit Spiritus,
 Sultumve, paululumve, seu mediocriter,
 It puritati mentis assequi datum,
 Raudare noli. Si profecto cæcus es,

B Cur non videns ducis manu ? O caliginem
 Doctore non vidente prave utentium,
 Ut simul in imperitiæ foveam cadant !
 Sic illi. At illi sunt minus certe malum :
 Nescire quanquam sit malum, malum est minus.
 Quid, si malorum vera fiat mentio ?
 Sunt namque, sunt nefarii quidam viri,
 Impura nimium sæculi ludibria,
 Circa fidem incerti, colentes temporum,
 Sed non Dei præcepta, doctrinæ Euripi,
 Undæ usque mobiles, vagi usque palinitum
 Flexus, amantes feminarum, dulcia
 Venena, parvis nunc leones, nunc canes

340 Πάσης τραπέζης εὐφραεὶς ἰχνεύμονες,
Θύρας κρατούντων ἐκτρέφοντες, οὐ σοφῶν,
Τὸ πρὸς χάριν τιμῶντες, οὐ τὸ συμπέρον,
Ὅς ἂν κακοῦς ποιῶσι καὶ τοὺς πλησίον.

Εἶπω τι τούτων καὶ σοφῶν, καλεῦσατε ;

345 Ὅς μὲν τις εὐγένειαν, δε δ' εὐγλωττίαν,
Πλοῦτόν τις ἄλλος, δε δε κομπάζει γένος.

Οἱ δ' οὐκ ἔχοντες, ἐξ ὅτου δόξουσι τι,

Ποιοῦσιν αὐτοῦς γνωρίζουσι πονηρίαν.

Σοφῶν δε καὶ τό· οὐ γὰρ εἰδότες λόγων,

350 Γλώσσαν εἶδσαν τῶν λαλιστέρων ὁμῶς.

Εἰ δ' ἦν τις ὀφθαλμῶν καὶ χειρῶν ἔρις,

Καὶ ταῦτ' ἂν ἡμῶν ἐξεκώψατ', ὡ σοφοί!

A Ταῦτ' οὐ πρόδηλος ὕβρις ; οὐ βλάβη σαφής ;
Τούτων ἀνέξεται τίς ; ὡ μυστήριον !

355 Ἦδη σχεδόν τι τῆς ἄτης οἰκουμένης,

Ὅταν λαθόντες ἐκ θεοῦ σωτηρίαν,

Ὅς σφόδρα χρώμαθ' ἀναξίους τοῖς προσώποις !

Βοήσῃ· οὐ ψευδῆ μὲν, ἀλλ' ἤδιστα δέ.

Ἐκνή τις (οἴμοι!) παίζειτ' εὐπραπιστέρα·

360 Νῦν τὰ προσώπια, τὰ πρόσωπα δ' ὑπερμ.

Δισχρὸν μὲν εἰπεῖν, ὡς ἔχει, φράσω δ' ὅμας.

Ταχύνοντες εἶναι τοῦ καλοῦ διδάσκαλοι,

Κακῶν ἀπάντων ἐσμὲν ἐργαστήριον,

Σιγῇ βοῶντες, κἂν δοκῶμεν μὴ λέγειν·

365 εὐ Πρόεδρος ἡ κακία· ποικίτω μὲν εἰς·

340 Cujuslibet mensæ odori venatores,
Januas potentium terentes, non sapientium,
Id quod gratiam conciliat, pluris facientes, quam quod prodest,
Ut et proximos faciant improbos.

Vultis illorum sapientiæ specimena aliquod proferam :

345 Est qui ingenuitatem suam jactat, ille faciundiam,

Alius divitias, hic genus suum.

Ii autem cum non habeant ex quo aliquid videri possint,

Nobilitant se improbitate.

Illud etiam sit ab eis sapienter ; cum loqui nesciant,

350 Linguam pariter ligarunt disertiorum.

Quod si qua esset cum oculis ac manibus contentio,

Hæc quoque a nobis amputassetis, o sapientes !

Annon hæc manifesta injuria ? annon apertum damnuna ?

Quis hæc ferat ? o mysterium !

355 Quamvis jam fere per totum orbem terrarum

Miram a Domino salutem acceperimus,

Quam valde indignis utimur episcopis !

Vociferabor non falsa quidem, sed tamen non jucundissima.

Scena quædam, heu mihi ! agitur speciosior :

360 Hactenus larvæ, deinceps personæ.

Pudet me dicere quomodo se res nostræ habeant ; dicam tamen.

Ordinati ut virtutis doctores sinus,

796-799 Malorum omnium sumus officina,

Tacite clamantes, etsi eloqui non videamur :

365 εὐ Nequitia primas obtinet, laboret nemo :

340 Ἰχνεύμονες. Hesychius : Ἰχνεύται, οἱ νῦν ἰχνεύμονες λεγόμενοι. Aliud est ichneumon, animalculum Ægyptiacum crocodilo inimicissimum, ejusque æmnos explorans. Ii sunt cœnipetæ, laudicœni, cœnarum venatores. TOLL.

345 Ποιοῦσιν αὐτοῦς γνωρίζουσι. Famosos sese reddunt nequitia.

349 Λόγον. Edit. λόγων.

350 Ὅμῶς. Coisl. νόμῳ.

354 Ὁ μυστήριον ! Sic Coisl. Edit. ὡ μυστηρίων.

357 Ὅς σφόδρα. In quos totum carmen sequens et alia scripsit Gregorius. Ibid. ἀναξίως. Vide tom. I, pag. 390.

359 Ὀμοί. Coisl. οἶμα.

360 Νῦν τὰ προσώπια. Sic supra lib. I, carm. xix, vers. 4, de feminis ambitiosius etc.

Ὅσα προσώπειον, κ' οὐχὶ πρόσωπα γίνεσθαι.
Sic ut jam non facies, sed larvas gerit.

364 Δισχρὸν μὲν εἰπεῖν. Coisl. ἀσχηρῶς ὡς ἔχει, φράσω δ' ὅμας. Pudet me, quo le-beas dicere, canam tamen.

364 Σιγῇ βοῶντας. Tale illud Ciceronis in Cæciliam, cap. 6 : Etiam si taceant, scitis. Sic supra, lib. I, sect. 2, carm. 11, vers. 8 calæ facies dicuntur,

Μαχλοσύνης στήλαι τε καὶ οὐ λαλέοντες ἐν
Lascivis monumenta et tacita argumenta.

METRICA VERSIO.

Magnis, venantes naribus apertis dapes ;
Qui non sophorum, sed potentum januas
Terunt, legentes quod placet, non quod prodest,
Ut proximos mali improbe faciant malos.

Vis specimena afferam quod existant sophi ?

Faciundiam unus jactat, alter indolem ;

Exaltat hic opes, ille præclarum genus.

Ii nil habentes unde laudari queant,

Se nobiles reddunt malignis artibus.

Artem notate : cum loqui non calleant,

Loquentium diserta linguas comprimunt.

Si surgeret contra manus et lumina

Bellum, o sophi, secunda vobis hæc forent.

B Non evidens damnun, et patens injuria ?

Quis ista sustinebit ? O mysterium !

Jam quasi per omnes orbis immensi plagas

Tantas salutis spes habentes ex Deo.

Quam prorsus indignos tenemus præsules !

Non falsa clamabo, licet non dulcia.

Heu ! scena quædam luditur spectabilis ;

Nunc larvæ inanes, ora posthac propria.

Hæc me loqui pudet, sed hæc loquar tamen

Jubemur omnis esse doctores boni,

Sumusque cunctorum malorum officina.

Clamore tacito, non loquentes dicimus :

εὐ Primas scelus tenet ; relinquatur labor ;

Κακοὶ γίνεσθε, τοῦτο συντομώτατον,
 Καὶ λόγον ἢ δὲ πράξεις ἴσταται νόμος.
 Μῶλις γάρ ἄν τις ἐκ βίας διδασκάλω
 Νεύσειεν εἰς τὸ κρείσσον· εἰ δ' ἔχοι τύπον
 370 Μοχθηρὸν, ἦλω. Ῥοῦς κατὰ πρᾶνοις τρέχων.
 Τὸ δ' αἴτιον. Βολαῖς μὲν ἡλίου φασὶ
 Κρίνειν νεοτῶν ὄψιν ἀετὸν πανσόφως·
 Ἐξ ὧν νόθον μὲν, καὶ τὸ μὴ, γινώσκειται·
 Καὶ τὸν μὲν ἐξέβριψε, τοῦ δ' ἔστι πατήρ.
 375 Ἥμεῖς δὲ πάντας βράδιως καθίζομεν,
 Ἐν μόνον θέλωσι, λαοῦ προστάτας,
 Οὐδὲν σκοποῦντες τῶν νέων, ἢ τῶν πάλαι,
 Οὐ πρόξεν, οὐ λόγον τιν', οὐ συνουσίαν,
 Οὐδ' ὅσον ἤχον γνωρίσαι νομισματός,
 380 Οὐδὲ χρόνου πύρωσιν ἐνδειγμάτων,

A Ἄλλ' αὐτόθεν φανέντας ἀξίους θρόνων.
 Εἰ γὰρ τόδ' ἴσμεν, ὡς τὸν ἐξελεγμένον
 Χείρω τίθησιν, ὡς τὰ πόλλ', ἐξουσία,
 Τίς ἂν προβάλοιτ' εὐφρονῶν, ἢν ἄγνοε;
 385 Καὶ εἰ τοσοῦτο τὴν ἐμὴν ἔργον μόνην
 Ψυχὴν κυβερνᾷ ἐν βίῳ τρικυμίας,
 Πῶς παντὶ δώσεις ἀχένας λαοῦ τόσου,
 Πλὴν εἰ καταδῦσαι τὸ σκάφος σπουδῆν ἔχεις;
 Πόθεν λίθοι μὲν δυσπρίστοι τῶν καλῶν,
 390 Καὶ γῆς ἀρώματ' οὐ τόπον παντὸς φέρειν,
 Ἴππος δ' ὁ μὲν κάκιστος ἐν μέσῳ πολλῶν,
 Τὸν δ' εὐγενῆ τρέφουσιν οἰκοὶ πλουσίων·
 Ὁ δὲ πρέεδρος βράδιως εὐρίσκειται,
 Μῆδεν πονηθεῖς, πρόσφατος τὴν ἀξίαν;
 395 Ὡ τῆς ταχέως τῶν τρόπων μεταστροφῆς!

Improbi estote, maxime id compendiarium est,
 Et melius : ipsa autem facta legis loco sunt.
 Vix enim quis magistrorum conatibus
 Inclinet in meliora ; sed si habeat exemplar
 370 Vitiosum, captus est. Rivus est per declivia decurrens.
 Causam accipe. Solis, ut ferunt, radiis
 Pullorum oculos aquila valde sapienter probat :
 Ex quibus quid spurium sit, quid non, dignoscatur.
 Atque hunc projicit, illius est parens.
 375 Nos autem facile quoslibet constituimus,
 Si tantum voluerint, populi antistites ;
 Nihil considerantes, non recentia, non antiqua,
 Non actionem, non sermonem ullum, non conversationem,
 Nec tantum morantes, quantum oporteat ad dignoscendum numismatis sonum,
 380 Eos qui non fuerunt tempore, et igne probati,
 Subito judicamus esse dignos thronis.
 Quod si id sciremus eum, qui electus est,
 Potentia plerumque deteriorem fieri,
 Quis cordatus eum, quem non novit, eligeret ?
 385 Quod si tantum opus est meam mentem
 Solam gubernare in his vitæ fluctibus,
 Quomodo cuilibet trades tantæ plebis gubernacula,
 Nisi id studio habeas, ut demergatur navis ?
 Cur, cum lapides pretiosi non facile parabiles sint,
 390 Nec omnis terræ locus aromata ferat,
 Cur, cum equorum pessimorum copia in propatulo sit,
 Generosos autem divitum domus nutriant,
 Antistes facile reperitur, nullo
 Preparatus labore, subito factus ad dignitatem ?
 395 O celerem morum mutationem !

366 Κακοὶ γίνεσθε. Sic Coisl. Edit. κακὸν γίνεσθαι.
 374 Καὶ τὸν μὲν ἐξέβριψε, τοῦ δ' ἔστι πατήρ. Hic
 versus deest apud Tollium, quamvis Latine redditus.
 377 Τῶν πάλαι. Oī πάλαι hic prisci non sunt,
 d qui jam diu fuere catholici Christiani. TOLL.
 381 Ἀξίους. Sed qui ipsi sibi thronis digni vi-
 dentur.

382 Τόδ'. Coisl. τότ'.
 388 Πλὴν εἰ καταδῦσαι. Ita Coisl. Sic etiam
 legit interpres : sed et defendi potest vulgata, πλεῖν
 ἢ καταδῦσαι, inquit Tollius, ut sit interrogationis
 nota post τόσου, et tum vertendum : *navigarene an
 demergi navem mavis ?*
 394 Μῆδεν πονηθεῖς. In Maximum hæc dicta

METRICA VERSIO.

tote perversi ; itur hac brevius via
 melius ; ipsa facta legis sunt loco. s
 m vix juvante verget aliquis in bonum
 ctore ; si malum cadat sed in typum,
 pitur, velutque rivus in præceps ruit.
 fac causa. Radiis splendidi solis, ferunt,
 identer oculos æquila pullorum probat,
 inde quid verum sit, aut quid spurium
 roscat : hoc repellit, illius est parens.
 nos tremendo quoslibet facile throno,
 int modo ipsi, præsulibet imponimus,
 ponderantes quod recens, aut quod vetus,
 verba, non facta, neque vivendi modum,
 quo numismatis queat nosci sonus.
 dum probatos igne temporis, statim

B Episcopali sede dignos credimus.
 Si cauta mens putaret impostum throno
 In pejus ire sæpius potentia,
 Quis sanus ignotum vocaret calculo ?
 Si tantus est meam regere mentem labor
 Hujus minacis inter undas sæculi,
 Qui grande vulgi cuilibet regimen dabis
 Ni subter undas obrui navem velis ?
 Cur, cum lapilli non ubique fulgeant,
 Cum campus omnis non aroma proferat,
 Cum cuncta pessimis scaturiant equis,
 Magnæque solum nutriant fortes domus,
 Labore nullo præsulem reperit manus,
 Non arte perfectum sacra, sed muneri
 Statim apparatus. O promptior conversio !

Πασσῶν κυλίσματ' ἐν κύβοις τὰ τοῦ θεοῦ ·
 Ἡ κωμικὴν πρόσωπον, ἀθρόως τεθὴν
 Τῶν εὐτελεστάτων τε καὶ μικρῶν ἐνί,
 Πέφηνεν ἡμῖν οὗτος εὐσεβῆς νέος.
 400 Πολλὴ τις ἔντως ἡ χάρις τοῦ Πνεύματος,
 Εἴγ' ἐν προφήταις καὶ Σαοὺλ ὁ φιλιταός.
 Χθὲς ἦσθα μίμων καὶ θεάτρων ἐν μέσῳ
 (Τὰ δ' ἐκ θεάτρων ἄλλος ἐξεταζέτω),
 Νῦν αὐτὸς ἡμῖν ἡ εἶνη θεωρεῖα.
 405 Πρώην φιλιππος, καὶ θεῶν πέμπτων κόνιν,
 Ὡς ἄλλος εὐχὰς, ἢ νοήματ' εὐσεβῆ.
 Τὸ δ' αἴτιον, πίπτων τις ἀρματηλάτης,
 Ἡ τις τὰ δευτέρ' ἵππος ἐν δρόμοις φέρων ·
 Ἴππων δ' ἀήρ σοι κοῦφος ἀντετύπτετο,

A 410 Ὡς ἐκ φρενῶν παρόντι καὶ μεμηῆντι ·
 Νῦν εὐσταλῆς τις καὶ βλεῖπων αἰδῶ μόνῃ,
 Πλὴν εἰ λαθῶν που πρὸς τὸ ἀρχαῖον ἔραμος,
 Ὡς λοξὸς, οἶμαι, πτόρθος ἐκφυγῶν βίαν
 Χαίρδς κατευθύνουσαν εἰς ταυτὸν τρέχει.
 415 Χθὲς βητορεύων τὰς δίκας ἀπυμπίαις,
 Στρέφων ἄνω τε καὶ κάτω τὰ τῶν νόμων,
 Ἐξ ὧν ἀπώλλυς, οὐς ἔσωζεν ἡ δίκη,
 Στάθμη δίκαια χρώμενος τῷ πλεῖονι ·
 Νῦν μοι δικάστῃς, καὶ Δανιήλ τις ἀθρόως.
 420 Χθὲς μοι δικάζων σὺν ξίφει γυμνουμένῳ,
 Τὸ βῆμ' ἐποίεις ἔνομον λησστήριον,
 Κλέπτων, τυρανῶν, καὶ πρὸ πάντων τοῖς νόμοις
 Ὡς ἡμερὸς μοι σήμερον! Οὐδ' ἐσθιῆτά τις

Alearum jactus est; in cubis sunt res divinæ :
 Vel larva comica subito imponitur
 Uni alicui ex vilissimis et parvis.
 Nobis hic apparet novus pietatis cultor.
 400 Multa sane est Spiritus gratia,
 400-801 Siquidem inter prophetas etiam Saul dilectissimus.
 Heri versabaris in medio mimorum et theatrorum
 (Quæ post spectacula inquirat alius),
 Nunc ipse nobis novum es spectaculum.
 405 Nuper equorum amator, et Deo pulverem mittens,
 Ut preces alius et pias cogitationes ;
 Illud autem causa est ; auriga quidam cecidit,
 Aut equus in cursu secundas habuit ;
 Te autem levis equorum aer reverberabat,
 410 Ut mente excussus et furentem :
 Nunc autem recte compositus es, solumque vultu præfers pudorem,
 Nisi forte clam ad pristinum recurras,
 Ut ramus, opinor, incurvus, ubi effugit manus
 Vim corrigentem, ad eandem formam redit.
 415 Heri orator jura vendebas,
 Leges sus deque torquens,
 Quibus eos perdebas, quos justitia servabat,
 Regula justa utens plus dantis manu :
 Nunc mihi judex, et quidam subito Daniel.
 420 Heri jus dicens nudato cum ense,
 Tribunal efflictebas legitimum latrocinium,
 Furans, vim faciens, ipsis præsertim legibus :
 Quam blandus es ac comis hodie ! Ne vestem quidem

sunt, qui rerum erat divinarum imperitissimus.
 TOLL. Vide tom. I, pag. 15.

396 Ἐν κύβοις. Vide supra, vers. 334.

399 Εὐσεβῆς νέος. Subito factus homo religiosus.

400 Τοῦ Πνεύματος. Coisl. θαύματος.

403 Τὰ δ' ἐκ θεάτρων. Quæ vero post theatragesseris.

405 Καὶ θεῶν πέμπτων. Non potuit acerbius quidquam dici, nec urbanius. TOLL.

407 Τὸ δ' αἴτιον. Causa, scilicet, mutationis, inquit interpres.

410 Ὡς ἐκ φρενῶν. Qui Pythii Apollinis affantur aura, mente excidunt. Huic equorum auram

comparat Gregorius, quæ illum mente, ut aur curru, excussit. TOLL.

412 Πλὴν εἰ λαθῶν.

Naturam expellas furca, tamen usque recurret
 HORAT. Epist. I, 3

Venusta vero est illa naturæ, cui vis facti ramo comparatio. TOLL. Ibid. τό supplēvit (deerat in edit.

418 Στάθμη δίκαια. Ita Coisl. Edit. δίκαιή· nice, inquit Tollius, qui legendum arbitratur ἐ pro δίκαιῳ. Amussi, seu regula, justis usus plus manu.

METRICA VERSIO.

Est jactus alee, in cubis sunt res Dei :
 Imponitur vix larva subito comica
 Ex parvulis uni vel ex vilissimis ;
 Nobis sacrorum hic cultor apparet novus.
 Non pauca sane Spiritus est gratia,
 Cum sit propheta inter et charus Saul.
 Heri theatris assidebas comicis
 (Quæ facta post scenam, requirant ceteri),
 Nunc ipse nobis es novum spectaculum.
 Amans equos, semper Deoque pulverem
 Mittens, ut alius vota, vel sanctas preces.
 Vis scire causam? Cecidit in præceps datus
 Auriga, vel currendo non primas tulit
 Equus. At equorum aer movebatur levis

B Mente tibi capto, vel furore percito ;
 Sed nunc pudorem fingis ore et moribus,
 Nisi priorem clam recurras ad statum :
 Sic flexus, opinor, rainus ut fugit manus
 Vim corrigentem, pristinum redit in locum.
 Fandi peritus jura vendebas heri
 Orator, instituta legum destruens,
 Quos æquitas servabat, hos perdens male,
 Plus dantis æqua lance causam ponderans :
 Nunc mihi repente judicas, Daniel novus.
 Sententias heri ense nudato ferens,
 Tribunal in legale vertebas scelus,
 Furans, et insultans vel ipsis legibus.
 Quam nunc bonus comisque ! Ne vestes quid

Οὕτως ἀμείβει βραδίως, ὡς σὺ τρόπον.
 425 Χθὲς ἐν χορευταῖς ἐστρέφου θηλυδραῖς,
 Γάμων δὲ κήρυξ ἦσθα Αὐδαῖς ἐν μέσαις,
 Ἰθάκας λυγίζων, καὶ πότιος γαυρούμενος·
 Νῦν σωφρονιστῆς παρθένων καὶ συζύγων·
 Ἄς σου τὸ καλὸν ὑποπτον ἐκ τοῦ πρὶν τρόπου!
 430 Σίμων Μάγος χθὲς, σήμερον Πέτρος Σίμων.
 Φεῦ τοῦ τάχους! φεῦ, ἀντ' ἀλώπεκος λέων!
 Σὺ δ' εἰπέ μοι, βέλτιστε, καὶ πράκτωρ φόρων,
 Ἥ καὶ στρατοῦ τιν' ἐκλεισιπῶς ἀξίαν,
 Πόθεν πένης ὢν, εἴθ' ὑπερβαλὼν Κύρον
 435 Τὸν Μῆδον, ἢ τὸν Κροῖσον, ἢ Μίδα πάροικ,
 Πλήρη τὸν οἶκον θακρῶν κεκτημένος,
 Μετῆλθες εἰς τὸ βῆμα, καὶ κρατεῖς θρόνον,

A Ἐπειτα πάντα συλλαβῶν ἔχεις βίη.
 Τέλος, τυραννῶν καὶ Θεοῦ μυστήριον.
 440 Οἷς οὐδὲ θαρρεῖν προσδέλειεν ἐχρῆν ἴσως;
 Τοὺς μὴ λίαν πόρρωθεν ἠύτρεπταμένους;
 Τὸ λουτρὸν, ἢ κάθαρσις ἐξήμαιψέ σε;
 Μείνον· φανήτω· καὶ τί σοι φθονήσομεν;
 Ἐμὸν τὸ κέρδος· τῷ χρόνῳ τι ὄδός μόνον·
 445 Αἰτῶ σε μικρὰν τοῦ πόθου προδεσμίαν.
 Εἰ δὲ καθαρθεὶς σήμερον δώρω Θεοῦ,
 Βρῦεις τὸν αὐτὸν βόρβορον ἐκ βραθυμίας,
 Πηγῆς μενούσης, ἢ βρῦει τὰ πρὶν κακὰ
 (Ἥ γὰρ πλύσις κάθαρσις οὐ πάντως τρόπου,
 450 Τῶν δ' ἐκφυέντων ἐκ τρόπου βλαστημάτων),
 Σαφῶς τόδ' ἴσθι, πένθιμος ἢ σωτηρία.

Tam facile quis mutet quam tu mores.

425 Heri inter saltatores versabaris effeminatos,
 Ac nuptiarum eras præco medias inter Lydias,
 Cantilenas contorquens, ac computationibus superbiens:
 Nunc autem moderator es virginum ac maritos habentium.
 Quam suspecta virtus tua ex præteritis moribus!

430 Heri Simon Magus; hodie Simon Petrus.
 Heu, celeritatem! heu, vulpis loco, leonem!

Tu vero, dic mihi, o bone, qui tributorum exactor fuisti,
 Aut militarem aliquam dignitatem reliquisti,
 Cur, cum pauper esses, postea superasti Cyrum
 435 Medum, aut Cræsum, aut Midam redivitibus;
 Refertam domum lacrymis possides;
 Transisti ad sacrarium, et thronum possides;
 Deinde omnia per vim occupata retines?

802-803 Tandem et in Dei mysteria tyrannidem exerces,

440 Quæ forsitan ne respicere quidem audere fas erat

illis qui non multo ante præparati fuerant.

At lavacrum, vel expurgatio te immutavit?

Exspecta; manifestum id fiat; et cur tibi invidiamus?

Id mihi placet: tantum tempori des aliquid.

445 Peto a te modicam desiderii dilationem.

Sed si expurgatus hodie Dei dono,
 Scaturis idem cœnum per segnitiam,

Manente fonte, ex quo pristina fluunt mala

(Est enim lavacrum expurgatio, non ipsorum prorsus habituum,

450 Sed eorum, quæ pullularunt ex moribus, germinium),

Scito id perspicue: luctuosa est salus tua.

426 Κήρυξ. Coisl. κόραξ.

427 Λυγίζων. Verbum hoc turpem quamdam et
 dishonestam in cantu, gestuque mollietiam significat.
 OLL. Coisl. λυγίζων.

432 Πράκτωρ. Ita Coisl. Edit. πράκτορος.

434 Ὑπερβαλὼν. Coisl. ὑπερβάλλων.

436 Θακρῶν. Id est, spoliis et bonis quæ vi do-
 gme cum multis possidentium lacrymis in domum
 am congestisti. TOLL.

437 Θρόνον. Coisl. θρόνους.

441 Αἰτῶ πόρρωθεν. Multo ante, id est, disturno
 tempore.

444 Ἐμὸν τὸ κέρδος. Id mihi placet, id est, sic
 me juveris. Ita Toll. qui respuit versionem Leuv.
 quæ sic habet: *Meo consecutus es hoc commodo.*

Sic infra, vers. 502.

445 Τοῦ πόθου. Coisl. τῷ χρόνῳ.

446 Εἰ δὲ καθαρθεὶς. Coisl. εἰ δ' ἐκκαθαρθεὶς.

METRICA VERSIO.

> mutat aliquis, ac agendi tu modum.
 ri movebas perditos saltans choros,
 ꝛco thalami impurisq; Lydiis comes,
 denda cantans, teque jactans potibus:
 nc virginum greges et uxorum regis,
 am dubia virtus pristinis sit moribus!
 i Simon Magus, Petrus hodie Simon.
 i, promptius factum! heu, loco vulpis, leo!
 ic, bone, mihi, tributa quondam colligens,
 dignitate functus olim bellica,
 ante pauper deinde congestis Cyrum,
 sumque vicisti, Midamve copiis;
 stis refertam possidens lacrymis domum,
 ancta transisti, thronum victor tences,

B Et cuncta per vim rapta sedulus occupas?
 In ipsa demum sacra baccharis Dei,
 Quæ vel tueri grande forsitan nefas,
 Non ante multo præparatis tempore.
 Certe lavacrum te vel expurgatio
 Mutavit. Exspecta: probetur res; tibi
 Cur invidendum? Sic mihi placet. Locum,
 Des tempori tantum. Cupido pendeat
 Dilata. Sed si gratia purus Dei,
 Idem scaturis cœnum per socordiam,
 Manente fonte, prima qui genuit mala
 (Lavacrum enim non abluit mores, sed hæc
 Quæ prava produxere mores germina),
 Certum hoc habeto; luctuosa tibi salus.

Πασῶν κυλίεσθαι· ἐν κύβοις τὰ τοῦ Θεοῦ·
 Ἥ κωμικὸν πρόσωπον, ἀθρόως τεθὲν
 Τῶν εὐτελεστάτων τε καὶ μικρῶν ἐνί,
 Πέφηνεν ἡμῖν οὗτος εὐσεβῆς νόος.
 400 Πολλῆ τις ὄντως ἡ χάρις τοῦ Πνεύματος,
 Ἐγὼ ἐν προφήταις καὶ Σαούλ ὁ φιλάτος.
 Χθὲς ἦσθα μέμνον καὶ θεάτρων ἐν μέσῳ
 (Τὰ δ' ἐκ θεάτρων ἄλλος ἐξεταζέτω),
 Νῦν αὐτὸς ἡμῖν ἡ ξένη θεωρία.
 405 Πρώην φιλιππος, καὶ Θεῶ πέμπων κόριν,
 Ὡς ἄλλος εὐχὰς, ἡ νοήματ' εὐσεβῆ.
 Τὸ δ' αἴτιον, πίπτων τις ἀρματηλάτης,
 Ἥ τις τὰ δεύτερ' ἵππος ἐν δρόμοις φέρων·
 Ἴππων δ' ἄφρ σοι κούφος ἀντετύπτετο,

A 410 Ὡς ἐκ φρενῶν πεσόντι καὶ μεμνητόι·
 Νῦν εὐσταλῆς τις καὶ βλέπων αἰδῶ μόνην,
 Πλὴν εἰ λαθῶν που πρὸς τὸ ἀρχαῖον δράμοις,
 Ὡς λοξῆς, οἶμαι, πτόρθος ἐκφυγῶν βίαν
 Χειρὸς καταυθύνουσαν εἰς ταυτὸν τρέχει.
 415 Χθὲς ῥητορεύων τὰς δίκας ἀπειμποδαίς,
 Στρέφων ἄνω τε καὶ κάτω τὰ τῶν νόμων,
 Ἐξ ὧν ἀπώλλυς, οὐκ ἔσωξεν ἡ δίκη,
 Στάθμη δικαίᾳ χρώμενος τῷ πλεονί·
 Νῦν μοι δικαστῆς, καὶ Δανιὴλ τις ἀθρόως.
 420 Χθὲς μοι δικάζων σὺν ξίφει γυμνομένη,
 Τὸ βῆμ' ἔποιεις ἔννομον ληστήριον,
 Κλέπτων, τυραννῶν, καὶ πρὸ πάντων τοῖς νόμοις·
 Ὡς ἡμερὸς μοι σήμερον! Οὐδ' ἐσθῆτά τις

Alearum jactus est; in cubis sunt res divinae :
 Vel larva comica subito imponitur
 Uni alicui ex vilissimis et parvis.
 Nobis hic apparet novus pietatis cultor.
 400 Multa sane est Spiritus gratia,
 300-301 Siquidem inter prophetas etiam Saul dilectissimus.
 Heri versabaris in medio mimorum et theatrorum
 (Quae post spectacula inquirat alius),
 Nunc ipse nobis novum es spectaculum.
 405 Nuper equorum amator, et Deo pulverem mittens,
 Ut preces alius et pias cogitationes ;
 Illud autem causa est ; auriga quidam cecidit,
 Aut equus in cursu secundas habuit ;
 Te autem levis equorum aer reverberabat,
 410 Ut mente excussus et furentem :
 Nunc autem recte compositus es, solumque vultu praefers pudorem,
 Nisi forte clam ad pristinum recurras,
 Ut ramus, opinor, incurvus, ubi effugit manus
 Vim corrigentem, ad eandem formam redit.
 415 Heri orator jura vendebas,
 Leges sus deque torquens,
 Quibus eos perdebas, quos justitia servabat,
 Regula justa utens plus dantis manu :
 Nunc mihi judex, et quidam subito Daniel.
 420 Heri jus dicens nudato cum ense,
 Tribunal efficiebas legitimum latrocinium,
 Furans, vim faciens, ipsis praesertim legibus :
 Quam blandus es ac comis hodie ! Ne vestem quidem

sunt, qui rerum erat divinarum imperitissimus.
 TOLL. Vide tom. I, pag. 15.

396 Ἐν κύβοις. Vide supra, vers. 334.

399 Εὐσεβῆς νόος. Subito factus homo religiosus.

400 Τοῦ Πνεύματος. Coisl. θαύματος.

403 Τὰ δ' ἐκ θεάτρων. Quae vero post theatra gesseris.

405 Καὶ Θεῶ πέμπων. Non potuit acerbius quidquam dici, nec urbanius. TOLL.

407 Τὸ δ' αἴτιον. Causa, scilicet, mutationis, inquit interpretes.

410 Ὡς ἐκ φρενῶν. Qui Pythii Apollinis afflatur aura, mente excidunt. Huic equorum auram

comparat Gregorius, quae illum mente, ut auriga curru, excussit. TOLL.

412 Πλὴν εἰ λαθῶν.

Naturam expellas furca, tamen usque recurret.
 HOMAT. Epist. I, 1, 24

Venusta vero est illa naturae, cui vis facia. Coisl. ramo comparatio. TOLL. Ibid. τό supplevit Coisl. deerat in edit.

418 Στάθμη δικαίᾳ. Ita Coisl. Edit. δικαίᾳ. In nice, inquit Tollius, qui legendum arbitratur δικαίᾳ pro δικαίᾳ. Amussi, seu regula, justii usus plus est iis manu.

METRICA VERSIO.

Est jactus alear, in cubis sunt res Dei :
 Imponitur vix larva subito comica
 Ex parvulis uni vel ex vilissimis ;
 Nobis sacrorum hic cultor apparet novus.
 Non pauca sane Spiritus est gratia,
 Cum sit prophetas inter et charus Saul.
 Heri theatri assidebas comicis
 (Quae facta post scenam, requirant caeteri),
 Nunc ipse nobis es novum spectaculum.
 Amans equos, semper Deoque pulverem
 Mittens, ut alius vota, vel sanctas preces.
 Vis scire causam ? Cecidit in praecipit datus
 Auriga, vel currendo non primas tulit
 Equus. Atque equorum aer movebatur levis

B Mente tibi capto, vel furore percito ;
 Sed nunc pudorem fingis ore et moribus,
 Nisi priorem clam recurras ad statum :
 Sic flexus, opinor, ramus ut fugit manus
 Vim corrigentem, pristinum redit in locum.
 Fandi peritus jura vendebas heri
 Orator, instituta legum destruens,
 Quos aequitas servabat, hos perdens male,
 Plus dantis aequa lance causam ponderans :
 Nunc mihi repente judicis, Daniel movus.
 Sententias heri ense nudato ferens,
 Tribunal in legale vertebas scelus,
 Furans, et insultans vel ipsis legibus.
 Quam nunc bonus comisque ! Ne vestem quidem

ὄπως ἀμείβει βραδίας, ὡς σὺ τρόπου.

425 Χθές ἐν χορευταῖς ἐστρέφου θηλυδραῖς,

Γάμων δὲ κήρυξ ἦσθα Λυδαῖς ἐν μέσαις,

Ἡδὴς λυγίζων, καὶ πότους γαυρούμενος·

Νῦν σωφρονιστὴς παρθένων καὶ συζύγων·

Ἄς σου τὸ καλὸν ὑποπτον ἐκ τοῦ πρὶν τρόπου!

430 Σίμων Μάγος χθές, σήμερον Πέτρος Σίμων.

Φεῦ τοῦ τάχους! φεῦ, ἀντ' ἀλώπεκος λέων!

Σὺ δ' εἰπέ μοι, βέλτιστε, καὶ πράκτωρ φόρων,

Ἡ καὶ στρατοῦ τιν' ἐκλελοιπὸς ἀξίαν,

Πόθεν πένης ὦν, εἴθ' ὑπερβαλὼν Κύρον

435 Τὸν Μῆδον, ἢ τὸν Κροῖσον, ἢ Μίδαυον πόροις,

Πλήρη τὸν οἶκον δακρυῶν κεκτημένος,

Μετῆλθε εἰς τὸ βῆμα, καὶ κρατεῖς θρόνου,

A Ἐπειτα πάντα συλλαβῶν ἔχεις βίη.

Τέλος, τυραννῶν καὶ Θεοῦ μυστήριον.

440 Οἷς οὐδὲ θαρβεῖν προσδέπειν ἐχρήν ἴσως

Τοὺς μὴ λίαν πόρρωθεν ἠύτρεπισμένους;

Τὸ λουτρὸν, ἢ κάθαρσις ἐξήμειψέ σε;

Μείνον· φανήτω· καὶ τί σοι φρονήσομεν;

Ἐμὸν τὸ κέρδος· τῷ χρόνῳ τι ὁδὸς μόνον·

445 Αἰτῶ σε μικρὰν τοῦ πόθου προθεσμίαν.

Εἰ δὲ καθαρθεὶς σήμερον δώρῳ Θεοῦ,

Βρῦεις τὸν αὐτὸν βόρβορον ἐκ βραθυμίας,

Πηγῆς μενούσης, ἢ βρῦει τὰ πρὶν κακὰ

(Ἡ γὰρ πλύσις κάθαρσις οὐ πάντως τρόπου,

450 Τῶν δ' ἐκφυέντων ἐκ τρόπου βλαστημάτων),

Σαφῶς τὸδ' ἴσθι, πένθιμος ἢ σωτηρία.

Tam facile quis mutet quam tu mores.

425 Heri inter saltatores versabaris effeminatos,

Ac nuptiarum eras praeco medias inter Lydias,

Cantilenas contorquens, ac computationibus superbiens:

Nunc autem moderator es virginum ac maritos habentium.

Quam suspecta virtus tua ex praeteritis moribus!

430 Heri Simon Magus; hodie Simon Petrus.

Heu, celeritatem! heu, vulpis loco, leonem!

Tu vero, dic mihi, o bone, qui tributorum exactor fuisti,

Aut militarem aliquam dignitatem reliquisti,

Cur, cum pauper esses, postea superasti Cyrum

435 Medum, aut Cræsum, aut Midam redivitibus;

Refertam domum lacrymis possides;

Transisti ad sacrarium, et thronum possides;

Deinde omnia per vim occupata retines?

802-803 Tandem et in Dei mysteria tyrannidem exerces,

440 Quæ forsitan ne respicere quidem audere fas erat

His qui non multo ante praeparati fuerant.

At lavacrum, vel expurgatio te immutavit?

Exspecta; manifestum id fiat; et cur tibi invidemus?

Id mihi placet: tantum tempori des aliquid.

445 Peto a te modicam desiderii dilationem.

Sed si expurgatus hodie Dei dono,

Scaturis idem cœnum per segnitiam,

Manente fonte, ex quo pristina fluunt mala

(Est enim lavacrum expurgatio, non ipsorum prorsus habituum,

450 Sed eorum, quæ pullularunt ex moribus, germinium),

Scito id perspicue: luctuosa est salus tua.

426 Κήρυξ. Coisl. κόραξ.

427 Λυγίζων. Verbum hoc turpem quamdam et

honestam in cantu, gestuque mollitiem significat.

MLL. Coisl. λιγύζων.

432 Πράκτωρ. Ita Coisl. Edit. πράκτορος.

434 Ὑπερβαλῶν. Coisl. ὑπερβάλλων.

436 Δακρυῶν. Id est, spoliis et bonis quæ vi do-

ne cum nullis possidentium lacrymis in domum

tam congestisti. Toll.

437 Θρόνου. Coisl. θρόνους.

441 Ἄνω πόρρωθεν. Multo ante, id est, diuturno

tempore.

444 Ἐμὸν τὸ κέρδος. Id mihi placet, id est, sic

me juveris. Ita Toll. qui respuit versionem Leuv.

quæ sic habet: *Meo consecutus es hoc commodo.*

Sic infra, vers. 502.

445 Τοῦ πόθου. Coisl. τῷ χρόνῳ.

446 Εἰ δὲ καθαρθεὶς. Coisl. εἰ δ' ἐκκαθαρθεὶς.

METRICA VERSIO.

mutat aliquis, ac agendi tu modum.

425 si movebas perditos saltans choros,

430 eco thalami impurisque Lydiis comes,

435 ienda cantans, leque jactans potibus:

440 ac virginum greges et uxorum regis,

445 im dubia virtus pristinis fit moribus!

450 i Simon Magus, Petrus hodie Simon.

455 i, promptius factum! heu, loco vulpis, leo!

460 sic, bone, mihi, tributa quondam colligens,

465 dignitate lunctus olim bellica,

470 ante pauper deinde congestis Cyrum,

475 sumumque vicisti, Midamve copiis;

480 stis refertam possidens lacrymis domum,

485 sancta transisti, thronum victor tenes,

B Et cuncta per vim rapta sedulus occupas?

In ipsa demum sacra baccharis Dei,

490 Quæ vel tueri grande forsitan nefas,

495 Non ante multo praeparatis tempore.

500 Certe lavacrum te vel expurgatio

505 Mutavit. Exspecta: probetur res; tibi

510 Cur invidendum? Sic mihi placet. Locum,

515 Des tempori tantum. Cupido pendeat

520 Dilata. Sed si gratia purus Dei,

525 Idem scaturis cœnum per socordiam,

530 Manente fonte, prima qui genuit mala

(Lavacrum enim non abluit mores, sed hæc

535 Quæ prava produxere mores germina),

540 Certum hoc habeto; luctuosa tibi salus.

Ὅσῳ τὸ πρὶν μὲν δεξιά γούν ἐλπίδες·
 Νῦν δ' οὐδὲ τοῦτο. Ἐν χάρισμ' ἐνὸς Θεοῦ.
 Ἔστω δὲ μὴ κακὸς τις· ἀρκάσει τόδε ;
 455 Καὶ κηρὸν οἶν στέργομεν, δε τύπους πάλαι
 Τοὺς πρὶν λεανθεῖς, τοὺς καλοὺς μεταγεγραφή.
 Γενοῦ Ζαχαρίας· τοῖς μὲν ἡδικημένοις
 Αἴη πλεῖον, αὐτὸ τὸ κεφάλαιον, εἰ δοκᾷ,
 Μόνον κατάθες· οὐ γὰρ φέρεις τὸ τοῦ νόμου·
 460 Τοῖς δ' αὖ πένησιν εἰσένεγγ', ὅσον θέλεις,
 Καὶ τότε Χριστὸν ἐστασίας ἀξίως.
 Εἰ δ' ἐνδον ἔντων τῶν σκύλων, ἦν μικρὰ δούς
 Πένησιν, οἷσι τυγχάνειν ἐλευθέρως,
 Τὸ θεῖον ἡμῖν πέπρατ', εἰ θέμις λέγειν·
 465 Πῶς γὰρ δίκαιον, τὴν βλάβην μὲν τὴν ἐμὴν

A Ἄλυτον εἶναι, σοὶ δὲ τὸ χάρισμ' ἔχειν,
 Τὸ μὴ δίκας δοῦναι σε τῶν τολμημάτων;
 Ἐχεις χάρισμα ; τῶν δ' ἄλλοτριῶν γενοῦ
 Πόρρωθεν· οὕτως ἡ κάθαρος παντελής.
 470 Εἰ δ', ἦνίξ' ἦσα τοῦ χαρίσματος μέγας,
 Εἶχες τὰ μὴ σά, μηδὲ πάντ' ἐξελπύονου,
 Ὅκνῶ τὸ ἐξῆς, παντὶ δ' ὀλομαι σαφές.
 Ζῆται χάρισμα· νῦν γὰρ οἶδ' ὀρειλίτην,
 Κἂν ὁ θρόνος σε λιαν ὀψήλῳ φέρη.
 475 Ὅν ἡδικήκαμεν γὰρ, οὐχ ὧν πταίομεν,
 Τὸ λουτρὸν ἐξέλαψις. Ὅστε παντελῶς
 Σαυτὸν καθαίρων, ἀλλὰ νυνὶ μὴ γελῶ,
 Ἄλλους καθαίρων αὐτὸς ἐσπιλωμένος·
 Εἰ μὴ μόνῳ σοι τοῦτο ἐκ Θεοῦ γίρας,

Nam prius quidem fausta spes suberant :

Nunc vero ne id quidem. Una est Dei gratia.

Sit autem aliquis non malus ; an id sufficiens ?

455 Ac ceram quidem amamus, cui postquam figuræ jamdudum prius
 Impressæ molliter deletæ sunt, præclaræ imprimuntur.

Fias Zachæus, ac iis, quos defraudasti,

Non plus, sed ipsam tantum sortem, si libet,

Restitue ; non enim poteris ferre quod lege præscribitur :

460 Pauperibus autem tribue, quantum voles,

Et tunc Christum convivio digne excipies.

Sed si intas manentibus spoliis, aut pauca largiendo

Pauperibus, putas te esse liberum,

Divinum numen venale nobis est, si fas id dicere.

465 Quomodo enim æquum sit, ut meum quidem damnatum

Minime solum sit, in te autem gratia hanc vim habeat,

Ut pœnas facinororum non solvas ?

Habes gratiam ? ab his autem, quæ aliorum sunt,

Longe remotus sis : sic integra erit expurgatio.

470 Sed si tum, cum gratia tibi conferebatur,

Habebas non tua, nec omnino ablutus es,

Vereor dicere quod restat, sed cuilibet apertum esse puto.

Quære gratiam : nunc enim te debitorem novi,

Quamvis thronus valde te in altum extulerit.

475 Eorum enim quæ peccavimus, non eorum quæ peccamus

Lavacrum deletio est. Quapropter te ipsum

804-805 Omnino expurga, nec committe ut ridearis,

Dum alios expurgas maculosus ipse :

Nisi tibi soli hoc a Deo concessum sit privilegium,

453 Ἐν χάρισμα. Una gratia, scilicet, baptisma,
 quod non reperitur.

455 Ὅς. Coisl. ὄ.

456 Μεταγεγραφή. Coisl. μεταγεγράφης. Tollius
 legendum putat μεταγεγραφεῖς.

458 Κεφάλαιον. Ipsam saltem summam quam eri-
 puisti.

459 Τὸ τοῦ νόμου. Quod lege præscriptum, qua-

druplum reddere.

464 Πέπρατ'. Leuv. Ipso Numine ad quæ
 abuteris ; mavult Tollius : Omnis de Deo, ejus
 justitia, spes nobis abiit. Actum est de divi-
 sitia.

467 Τὸ. Coisl. τῷ.

475 Ὅδχ ὡν πταίομεν. Id est, non coram
 deinceps post baptisma perpetravimus.

METRICA VERSIO.

namque prius aderat læta spes, sed nunc quidem B
 Defecit ; unum est unius donum Dei.

Non sit malus quis ; hocne sufficiens erit ?

Hanc ceram amamus, quæ figuris pristinis

Prævisque demptis, pulchriores suscipit.

Fias Zachæus, et vafro captis dolo

Non plus, sed ipsam redde sortem, si libet ;

Non poteris etenim ferre quod lex præcipit.

Pauperibus autem da benignus, quod velis,

Christumque meæsis dignus excipias tuis.

Sed si reservans cuncta, paucave conferens

Pauperibus, evadere putas te liberum,

Venalis est nobis, loqui si fas, Deus.

Quid namque justî, si meum minime scelus

B Solvatur, at tanta tibi sit vis gratiæ,

Ut non tuorum criminum pœnam luas.

Est gratia tibi ? Sis præcul fratrum a bonis ;

Nam puritas erit tibi sic integra.

Si factus autem gratiarum particeps

Non prorsus ablutus, poteris non tuis,

Cætera loqui piget ; sed omnis percipit.

Require gratiam : licet enim te thronus

Sublime tollat, debitis, scio, subjaces.

Peccata quondam, non recenter edita

Purgat lavacrum. Temet ergo sordibus

Absterge cunctis, et cachinnos præcave,

Dum sordidatus ipse sordes diluiss,

Ni tale tibi datum sit uni præmiæ,

480 Ὡς ἂ γράφει χεῖρ βασιλέως πρὸς χάριν,
 Τὸ καὶ προσεπαινεῖσθαι σε τῆς τυραννίδος·
 Εἰ δ' οὐδὲ τὸ λουτρὸν ἐκκαθαίρει παντελῶς
 Τοὺς, ὡσπερ εἶπον, τὴν χάριν δεδεγμένους
 (θεὸν γὰρ οὐ ποτ' οὐδέ εἰς σοφίζεται,
 485 Τὸν συνδέοντα καὶ σοφοὺς σοφωτέρους),
 Τίς ἂν καθήραι τῶν μετὰ χρίσιν κακῶν
 Τοὺς αἰδὶς ἐγγρωσθέντας ἰλύος βάθει,
 Καὶ τῆς ἄνωθεν εἰκόνο· τὴν ἀξίαν
 Καθυβρίσαντας ἐρπετῶν ἢ θηρίων
 490 Μορφαῖς, ἀφ' ἧν ποιούμεθα ζηλουμένων;
 Πλάστῃ γὰρ ἄλλος ὁ τρόπος καθίσταται,
 Ὅν ἔργον ἐκρίψαι τε καὶ πόρρω βαλεῖν.
 Οὐδὲν γὰρ ἐστὶ δεύτερον καθάρσιον.

A Ἄπαξ γεγέννημ', εἴτ' ἀνεπλάσθη θεῶ·
 495 Τυχόν τιν' ἄλλην ὑστερον πλασθήσομαι
 Πλάσιν, καθαρθεὶς τῷ φιλοτρόπῳ πυρὶ.
 Νῦν δ' οὐδὲν οἶδα φάρμακον, πλην δακρύων,
 Ἐξ ὧν συνούλωσις μὲν ἔργεται μόγις,
 Οὐλαὶ δ' ὄμως μένουσιν, ὡς ἐμὸς λόγος,
 500 Τῶν πρὶν κακίστων τραυμάτων κατήγοροι.
 Εἰ δ' ἐστὶν, ὅστις καὶ πλεόν θαρρεῖ θεῶ,
 Ἐμὸν τὸ κέρδος· πειθέτω μόνον λέγων.
 Εἴποι τάχ' ἂν τις, ὡς ἐπισκόπων χέρες,
 Τό τ' ἐν μέσῳ κήρυγμα, λουτροῦ τις χάρις,
 505 Ἄς τ' ἐκδοῶμεν, ὡς ἀνάξιοι, μέσας
 Φωνάς, διδόντες τὴν κάθαρσιν τῇ κλισίᾳ,
 Καὶ τῷ τυραννήσαντι δῆθεν Πνεύματι,

480 Velut ea quæ regia manu ad gratiam scribuntur,
 Ut etiam de tyrannide lauderis.
 Quod si nec lavacrum eos omnino expurgat,
 Qui gratiam ita, ut dixi, susceperunt
 (Deo enim nullus unquam verba dedit,
 485 Qui sapientes etiam sapientius constringit),
 Quis a malis post unctionem admissis eos expurgat,
 Qui rursus cœni profundo contaminati sunt,
 Ac cœlestis imaginis dignitatem
 Dedecorant reptilium aut ferarum
 490 Formis, quarum ad exemplum imitando fingimur?
 Est enim habitus fictor alter,
 Quem difficile est eradicare et procul abjicere.
 Nulla enim superest alia lustratio.
 Semel generatus sum, deinde a Deo regeneratus sum:
 495 Forsitan in aliam postremo effingar
 Formam, benefico expiatus igne.
 Nunc autem nullum novi remedium præter lacrymas,
 Quibus quidem vulnera, quanquam non facile, obducuntur,
 Sed tamen cicatrices manent, et equidem arbitror,
 500 Priorum pessimorum vulnerum accusationes.
 Si quis autem est qui plus etiam Deo confidat,
 Id mihi placet: tantum probet id quod asserit.
 Sed forte quis dixerit, episcoporum manus,
 Et promulgationem, quæ palam fit, et quas, ut indigni,
 505 Voces proferimus, esse lavacri gratiam,
 Expiationem attribuentes vocationi,
 Ac Spiritui, scilicet qui tyrannidem exercuit,

481 Τὸ καὶ προσεπαινεῖσθαι. Ita vertit Leuv.
 Ut præter ipsam tyrannidem, qua pœnas omnes respicis, etiam laudem merearis.
 487 Ἐγγρωσθέντας. Coisl. ἐγρωσθέντας.
 495 Τιν' ἄλλην. Sic Coisl. Edit. τὴν ἄλλην.
 496 Φιλοτρόπῳ. Coisl. φιλανθρώπῳ. Vide supra, vers. 11.
 497 Πλὴν δακρύων. Tertullianus De pœnitentiâ, cap. vi: Peccator ante veniam deflere se debet, quia impius pœnitentiæ idem quod periculi et timoris. Abolutionem tamen confessio præcedebat, quam seuebatur conscientiæ purgatio sacrificio et manu acerdotis, ut est apud Cyprianum De lapsis. TOLL.

505 Χέρες. Alludit ad ea quæ in sacrorum ministrorum consecratione observabantur: qui consecrandus erat, prius publico præconio in ecclesia denuntiabatur: postea manus ab episcopis imponebantur.
 505 Ὡς ἀνάξιοι. Qui consecrabantur, indignos se esse profitebantur.
 506 Τῇ κλισίᾳ. Forte melius inclinationi, genuflexioni; genibus enim flexis qui consecrabatur, impositionem manuum accipiebat.
 507 Τυραννήσαντι. Invicta vi animos moventi Spiritui. Videtur ironice dictum.

METRICA VERSIO.

anunque regis scripta sicut gratia,
 tyrannus ut lauderis ob vetitum nefas.
 nec lavacrum prorsus illos abluit,
 si gratiam, ut dixi, receperunt prius
 argutiis enim Deus non fallitur,
 si fallit argutus);
 nis a patris post caput inunctum malis,
 irsus profundo purget immundos luto,
 i polluerunt grande cœlestis decus
 pi, ferarum pelle vel reptantium,
 arum ad rudem zelando formam fingimur.
 m mentis affectus creator alter est,
 cum magnus avulsum labor repellero.
 u rursus alia non manet lustratio.

B Semel creatus, dein reformatus Deo,
 Fortasse tandem formam versus in alteram
 Fingar, benignis expiatus ignibus.
 Nunc quæ medela, quæso, ni vis letuum,
 Restat, quibus curantur haud facile plagæ?
 Adhuc tamen manent cicatrices, quibus
 Accepta male quondam arguuntur vulnera.
 Quod si quis autem est qui magis fidat Deo.
 Lucrum hoc mihi; tantum probet quod asserit.
 Fortasse quidam præsulum dicet manus,
 Plebisque calculum lavacri gratiam,
 Mediasque voces quas parum digni edimus,
 Suffragiis dantes piamen publicis,
 Vinque afferenti Elamini tyrannicam.

Κρίσαι δικαίων και σοφῶν ἐπισκόπων ·
 Οὐκ ὄβριτον οἶμαι τοῦ μύσουσ τι λαμβάνειν,
 510 Ἡ τῆς αὐτῶν λαμπρότητος προσνέμειν.
 Ῥῥον κακοῦ γὰρ ἢ καλοῦ μετουσία ·
 Γνώση δ' ἐκαθεὶν, ὡς ἀληθεύει λόγος.
 Κρέας γὰρ εἰ φαύσειεν ἡγιασμένον
 Ποτοῦ, Μιχαίας φησὶν, ἢ βρωτοῦ τινος,
 515 Οὐκ ἂν ποθ' ἀγνίσαιεν, οὐ φαῦσαν τύχοι ·
 Ἐκ τῶν δ' ἀνάγκων ἀγνὰ κοινοθήσεται.
 Ταῦτ' οὖν ὁ θεὸς Παῦλος εὖ πεπεισμένος,
 Ἐν οἷς τυποῖ Τιμόθειον ἐξ Ἐπιστολῆς,
 Νόμον τίθησι, μὴ προχαίρωσ τὰς χεῖρας
 520 Ἄγειν ἐπ' ἄλλον, μηδὲ κοινοῦσθαι τρόπον ·
 Ἄρχαιν γὰρ ἡμῖν φόρτον οἰκτιῶν κακῶν.

Α Ἔστω δὲ λουτήριον, εἰ δοκεῖ, και τοῦτό σοι.
 Τίς ἐγγυάται τὸν τρόπον, χρόνου δίχα,
 Δεικνύντος, ὡς ἔσμηξε και βάθος χάρισι,
 525 Ἄλλ' οὐκ ἐπιπολῆς, ὡς βαφή τις ἐκ πᾶσι;
 Ἡ λαμπρότης, ἥς και τὸ καλὸν ἐκπλῶν;
 Ἔστω δὲ και τοῦθ' ἡ κάθαρος παντελής ·
 Ὁ βαθμὸς ἡμετέριεν σε · ἀγγελον βλέπω.
 Τοῦτ' οὖν ὁ πιστὸς, και σέθεν ἐμούς νόμος,
 530 Δώσει προθύμως, ἐνδιδούς τῷ δόγματι.
 Ὁ δ' ἐκτὸς οὐδέν' οἶδε, πλὴν εὐδοξίας,
 Ὅρον εἶθεσθαι τοῦ καλοῦ τῆς πίστεως ·
 Ὅς τῶν μὲν αὐτοῦ μηδὲ ἐν λογιζέται,
 Τῶν σῶν δὲ πικρὸς ἴσασται κατήγορος ·
 535 Πῶς τοῦτον, εἰπέ, πείσομεν δόξαν λαβεῖν

Judicio justorum ac sapientium episcoporum.
 Sed potius futurum arbitror, ut piaculi aliquid trahant,
 510 Quam ut de suo ipsorum splendore impertiant.
 Facilior est enim mali communicatio quam boni.
 Quam id verum sit, inde cognosces.

506-507 Nam si caro sanctificata tetigerit
 Potum, inquit Michæas, aut cibum quemdam,
 515 Nunquam sanctificabit, id quod tetigerit :
 At impuris, quæ pura sunt, contaminabuntur.
 Hoc igitur divinus Paulus persuasissimum habens,
 Inter ea, quibus Timotheum informat in Epistola,
 Legem ei præscribit, ne facile manus
 520 Imponat alteri, ejusque moribus contaminetur ;
 Satis enim esse nobis pondus priorum malorum.

Sed esto ; sit hoc etiam tibi, si voles, lavacrum.
 Quis spondeat mores, sine temporis intervallo,
 Quod ostendat gratia abstersos ex imo fuisse,
 525 Nec tantum superficiali, veluti iis quæ herbis tinguntur,
 Inesse splendorem, cujus pulchritudo facile eluitur ?
 Sed esto : sit etiam id perfecta expiatio.
 Immutavit te gradus : angelum video.
 Id igitur fidelis, et qui meas leges colit,
 530 Dabit libenter, præcepto morem gerens.
 Extraneus autem nulla re alia, nisi bona fama,
 Scit bonum fidei dijudicare :
 Qui, cum vitiorum suorum nullum consideret,
 Tuorum acerbus est accusator.
 535 Illic, dicito, quomodo suadebimus, ut aliam admittat opinionem,

511 Ῥῥον. Ita carm. præc., vers. 1759.

514 Μιχαίας. Non Michææ, sed Aggæi, verba hæc
 sunt, quod miror non observatum fuisse (Agg. II,
 13, 14) : Si tulerit homo carnem sanctificatam in ora
 vestimenti sui, et tetigerit de summitate ejus panem,
 aut pulmentum, aut vinum, aut oleum, aut omnem
 cibum, nunquid sanctificabuntur ? Respondentes sa-
 cerdotes dixerunt : Non. Et dixit Aggæus : Si tige-
 rit pollutus in anima ex omnibus his, nunquid conta-
 minabitur ? Et responderunt sacerdotes et dixerunt :

Contaminabitur.

516 Ἄγγα. Coisl. λαν.

520 Μηδὲ κοινοῦσθαι. Manus cito nemini in
 sueris, neque communicaveris peccatis alienis. (I
 v, 22.)

528 Ὁ βαθμὸς. Coisl. οὐ βαθμὸς. Gradus
 episcopalis dignitas est : ἀγγελος autem
 puritatis hominem hic significat.

531 Ὁ δ' ἐκτὸς. Id est gentiles et heretici.
 533 Ὅς. Ita Coisl. Edit. ὡς.

METRICA VERSIO.

Iusta sophorum præsulum sententia.
 Sed hoc futurum crede, quoddam ut sordium
 Ipsi magis trahant, suum quam dent jubar.
 Serpit etenim malum facillius quam bonum.
 Quam vera sint hæc, inde nosces plenius.
 Audi Michææ verba : Si quemdam cibum
 Purgata, dicit, tangat, aut potum caro,
 Non pura reddet illa contactu sui ;
 At pura polluentur impuris simul.
 Hoc divus ergo Paulus apprime sciens,
 Inter ea quæ per scripta Timotheum docet,
 Vetat, prolata lege, ne cito manum
 Imponat, externisque participet malis.
 Satis suorum cniq̄ pondus criminum.

B Sed esto : tibi sit hoc lavacrum, si velis.
 Quæ sponsio morum, absque lapsu temporis
 Quod intus ablutos revelet gratia,
 Nec, tincta velut herbis, limitibus desuper
 Splendore, facile cujus eluitur decus.
 Sed esto : tibi sit integra expiatio.
 Mutatus es gradu : ecce miror angelum.
 Ilud fidelis, qui meas leges colit,
 Dabit libenter, dogmati morem ferens.
 Sed qui foris sunt, non, nisi fama bona,
 Cognoscere fidei bonæ meritum sciunt,
 Qui non videntes propria cæci crimina,
 Tuos acerba voce lapsus arguunt.
 Qua poterimus talem, precor, sententiam

Ἄλλην, παρ' ἣν δεδύκαμεν τῷ πρὶν βίῳ ;
 Πῶς γλώσσαν ἐμφράξομεν, ἢ τίσιν λόγοις ;
 Περιφρονεῖν γὰρ οὐδὲ τοῦτ' ἐμῶν νόμων,
 Οἱ πάντοθεν ξέουσι, ὡς ἀγαμά τι,
 540 Τὸν προστάτην, ὡς μὴ τι τοῦ λαοῦ βλαβῆ.
 Καὶ τοῦτ' ἀφήσω, τὴν χάριν δόξῃ κρατεῖν.
 Πάντες τεθήκασί σ', οὐδ' ὁ μῶμος ἄπτεται.
 Εὐθύς μετ' Ἑλλάν σὺ τῷ σεμνῷ λόγῳ.
 Εἰὼς ὢν ἀπειρος κάμαθῆς ἄνω κάθῃ
 545 Τῶν ἐκπονουμένων τε καὶ ποδουμένων
 Πολλοῖς; τέθηκά γ', εἰγε σοὶ ποδουμένων.
 Τὸ γὰρ φρόνημα οὐδὲ μὲν μαθεῖν εἶ,
 Πείθον τὰ μὴ προσόντα βραδίως ἔχειν.

A Ἄλλ' οὐχὶ τοῦτο· ἄλλ' ἐκεῖνο πᾶς φύγῃς,
 550 Ὅμοῦ μαθητῆς καὶ διδάσκαλος δοκεῖν,
 Θήγοντα θήγων, ὡς ὀδόντες τῶν σῶν,
 Δέον διδάσκειν ἐκμαθόντα τοὺς νόμους·
 Τίς ἢ τοσαύτη σύγχυσις τοῦ πράγματος ;
 Πόθεν τὸ δόγμ' εὐωνον οὕτω γίγνεται ;
 555 Πύκτης μὲν οὐδελ, ὅστις οὐ τὸ πρὶν χέρα
 Προῦδάλλετ', οὐδ' ἐσχέψατ' εὐκαιρον στάσιν.
 Οὐδὲ σταδιεὺς μὴ τῷ πόδε προγουμένασας.
 Αὐλοὺς δὲ τίς ποτ' εὐφρονῶν αὐθήμερον
 Τέτμηκεν, ἐξήσκησεν, ἡγωνίσαστο ;
 560 Γραφεὺς δὲ τίς ποτ' ἄκρος ἠκούσθη ποτὲ,
 Μὴ πολλὰ μίξας χρωμάτων μορφώματα ;

Præter eam, quam ei priore vita injecimus ?
 Quomodo linguam coercebimus, aut quibus v.rbis.
 Hæc omnia aspernari, non meis consonum legibus,
 Quæ præsidem undique, veluti simulacrum quoddam,
 540 Expolliunt, ne quid detrimenti populus accipiat.
 Sed illud etiam concedam, fama fortiorem esse gratiam.
 Mirantur te omnes, nec te Momus quidem audeat tangere.
 Proximus tu post Eliam, si præclara tua ratiocinatio valeat.
 Quomodo ergo superiore in loco sedes, cum inscius et ignarus sis
 545 Eorum quæ elaborantur et exspectantur
 A multis? Quæ quidem mirarer, si a te exspectarentur.
 Animi enim elatio nec sinit ediscere,
 Facile suadens ea te habere quibus cares.
 550-559 Sed hoc tibi vitium non est. At illud quomodo effugies,
 550 Ne simul discipulus et magister videaris,
 Acuentem acuens, ut suum dentes,
 Cum docere deceat, postquam leges didiceris?
 Quæ tanta rerum confusio?
 Unde adeo viluit doctrina?
 555 Nullus quidem pugil, qui non prius manum
 Conseruerit, ac opportunum certamen spectaverit ;
 Nec cursor in stadio, qui non prius pedes exercuerit.
 Quis unquam sanus eodem die tibias
 Secuit, adornavit, decertavit?
 560 Quis suminus pictor unquam auditus est,
 Qui non multas miscuerit colorum species ?

538 Ἐμῶν νόμων. Ut supra, vers. 529, σέβων ἐμῶς νόμους. Νόμος hic disciplinam et institutum vitæ a Gregorio sibi suisque præscriptum significat ; alias et de religione Gregorii, seu vera de sacris sententia accipi possit, Arianorum aliorumque pravus dogmatibus opposita, qui hic extranei, sive οἱ ἐκτός nominantur, ut antea gentiles et Judæi non credentes in Jesum Christum. TOLL.

540 Βλαβῆ. Ita Coisl. Edit. λάβῃ. Ne quid habeat de plebe : nihilominus interpret vertit : Ne quid sit quod populo detrimentum afferat.

541 Τὴν χάριν. Coisl. σὴν.

542 Σ', οὐδ' ὁ μῶμος. Ita edit. Coisl. σ', οὐ μῶμος. Qua lectione versus constare nequit. Tollius inallet ἀπτεται, sed deficeret metrum. Beneficini admiserant Coislinianam lectionem, sed

male, ratione metri, cum quartus pes habeat spondæum ; unde præferenda videtur editorum lectio. CHAILLAV.

547 Οὐδέ. Ita Coisl. Edit. male οὐδέν.

549 Φύγῃς. Coisl. φύγες.

552 Ἐκμαθόντα. Quippe necesse est, ut prius didicerit, qui alio docturus est.

554 Δόγμ'. Sic Coisl. et metrum petit. Edit. δόγμα. Mox εὐωνον. Tam vili pretio comparari posse putavit.

556 Προῦδάλλετ'. Coisl. προῦδαλεν. Mox στάσιν. Id est, opportunam, commodam ad certamen stationem elegerit.

557 Σταδιεὺς μὴ τῷ. Ita Coisl. Edit. οὐδὲ σταδιεὺς μήπω τῷ, quod metro repugnat.

558 Αὐλοῦς. Coisl. ἀλοῦ.

METRICA VERSIO.

utare, moribus prioribus inditam ?
 renare verbis ora quibus tandem modus ?
 contemptus hic legi meæ non consonat,
 huæ præsidem, quoddam velut signum, undique
 ite expolit, ne plebs quid accipiat mali.
 At cedo : fama fortior sit gratia.
 mirantur omnes te ; nec audeat tangere
 Momus. Statim post Eliam, tibi si fides,
 cedis. Alto qui rudis sedes loco,
 otique multorum et laboris nescius ?
 perata sed mirarer a te talia.
 amque tumor animi nil sinit perdiscere,
 e facilliter tenere suadens, quæis cares.

B At non ita est ; sed quo modo vitabis hoc.
 Ne te docentem simul et edoctum geras,
 Acuminans acuminantem, uti suum
 Dentes, peritum quem deceret tradere
 Præcepta. Rerum tanta quæ confusio ?
 Qui facta tantum vilis est scientia ?
 Nullus quidem pugil, nisi prius manum
 Conserat, et opportuna spectet prælia ;
 Nec cursor ullus, nisi pedes exerceret.
 Uno die quis sanus unquam tibias
 Secans, adornavit, et agonem contulit ?
 Quis suminus unquam pictor auditus fuit,
 Quin plurimum genus colorum miscerat.

Ἐρήνητόρευεν δ', ἡ νόσους τίς ἦλασεν,
 Πρὸ πλειόνων λόγων τε καὶ νοσημάτων ;
 Μικροῦ γ' ἂν ἦσαν αἱ τέχνηαι τιμῆματος,
 565 Εἰ τῷ θέλειν ὑπῆρχε τὸ κτᾶσθαι μόνον.

Τὸν δὲ πρόεδρον δεῖ κλειυσθῆναι μόνον
 εἶναι καλὸν τε κάγαθὸν παραυτίκα.
 Καὶ τοῦτ' ἐκείνο· « Πρᾶξις ἐστὶν ἡ φάσις. »
 Χριστὸς κελεύει, καὶ κτίσις παρίσταται.
 570 Καὶ τοῦτο σιγῶ. Πῶς δὲ σὺ βλέπων κάτω
 τοῦτον μένοντα τοῦ θεοῦ παραστάτην,
 Ὑψαυχίνας τε καὶ θρόνων στέργεις κράτος,
 Ἄλλ' οὐχὶ φρίσσεις, οὐδ' ἐπιτρέμεις θρόνοις,
 Μὴ βοῦς ἐλκύνῃς κρείσσονας βοηλάτους ;
 575 Σκέπει γὰρ οὕτως, εἰ σχολή σοι καὶ βλέπειν.

Quis rhetor exstitit, quis medicus,
 Ante plurimas orationes et morbus ?
 Exigui enim essent artes pretii,
 565 Si tantum volenti adesset possessio.
 Antistes vero satis est, ut imperetur
 Bonus esse statim ac probus :
 Atque illud ipsum est proverbium : « Dictum factum. »
 Christus jubet, et astat creata res.
 570 Atque id quidem silebo. Tu vero quomodo videns inferius
 Manentem hunc Dei cultorem.
 Cervicem attollis, et throni potestatem expetis,
 Ac non perhorrescis et contremiscis in throno,
 Ne boves agas bubulco meliores ?
 575 Sic autem considera, si tibi vel considerandi otium est.
 Iste humi cubat et pulvere erosus
 Ac carnes tabefecit vigiliis,
 Psalmodiisque, et noctes diesque stando,
 Et mentis ad Deum ex crassa mole peregrinationibus.
 580 Cur enim sepulcro tota inferatur caro,
 Ut vermibus copiosior sit esca,
 Quos gignit ac nutrit genitos ?
 Idem lacrymarum fontibus diluit maculas,
 Si qua illi vel exigua e luto hujus vitæ
 580-811 585 Inspersa fuerit, quo quilibet, etiam si sapiens sit, impetitur ;
 Carniumque notis est signatus honorandis
 Exarescentium prece et multis laboribus,
 Quibus antiqua me gustatio attrivit
 In terram humilem matrem reversum,

562 Ἐρήνητόρευεν. Coisl. ἐρήνητόρησεν.
 565 Πρὸ πλειόνων. Qui ante plurimas orationes
 habuerit, plurimosque morbos curaverit.
 565 Τὸ κτᾶσθαι μόνον. Coisl. τῷ κτᾶσθαι μόνον,
 si sola voluntas ad eas comparandas sufficeret.
 568 Φάσις. Male edit. φύσις.
 576 Ὁδτος χαμυρῆς. Carpit proterve Gregorium
 Tollius his verbis : Non potest, inquit, sui obli-
 visci vir optimus, et nimium φιλαντος, et hisce quas
 commemorare passim non cessat, ut olim Tullius in
 consulatu suo, partium depulsæ extinctæque Catili-
 nariæ conjurationis decus, gloriolæ ac jactantiæ in-
 strumentis nimis ἐπρημένος.

A Οὗτος χαμυρῆς, καὶ κόνει βεδρωμένος,
 Καὶ σάρκας ἐξέτηξεν ἀγρυπνίαις,
 Ψαλμοῖσιν τε καὶ στάσει νυκθημέρῳ,
 Καὶ νοῦ πρὸς ὕψος ἐκ πάχους ἐκδημίαις.
 580 Τί γὰρ τάφοις δεῖν εἰσφέρειν τε χροῦν διον,
 Σκώληξί τ' εἶναι θαφιλοστέραν τροφήν,
 Γεννῶντα, καὶ τρέφοντα τοὺς γεννωμένους ;
 Καὶ δακρύων ἔσμηξε πηγαῖς τοὺς σπλους,
 Εἰ ποῦ τιν' εἶχε καὶ βραχὺν βανείσματοςιν,
 585 Οἷς βάλλεθ' ὅστις καὶ σοφὸς πηλῶ βίου·
 Τύποις τε σαρκῶν ἐσφράγισται τιμῆσι ;
 Ἐσκληρότων εὐχῆ τε καὶ πολλοί ; πόνοις,
 Οἷς ἡ παλαιὰ γεῦσις ἐτρύχωσέ με
 Εἰς γῆν στραφέντα τὴν ταπεινὴν μητέρα,

579 Ἐκ πάχους. E mole corporis : corpus cum
 mentem degravat, ut ait supra lib. 1, sect. 2, cap.
 xxxii, vers. 35 :
 Νοῦν λεπτὸν ὄγκος ἐκδιώκει γαστέρος.
 Mentis subtilitatem obruit crassities ventris.
 Ergo omnis sanctorum cura fuit, ut corpus ex-
 nuarent. Toll.
 586 Τύποις δὲ σαρκῶν. Intelligit Tollius genu-
 callum, aut vestigia calenæ ferreæ carni impressa.
 588 Γεῦσις. Gustationem pomi in paradiso in-
 nuit, unde nobis laborum omnium origo.
 589 Τὴν ταπεινὴν. Ita Coisl. Edit. καὶ ταπεινὴν.

METRICA VERSIO.

Quis medicus unquam quisve rhetor exstitit,
 Orationes ante vel multas febres ?
 Artes enim non ponderis magni forent,
 Si tibi daretur, modo velis, possessio.
 Antistitem vero juberi sufficit
 Bonum esse protinus probumque moribus :
 Proverbium est hoc : « Fit statim quod dicitur. »
 Christus jubet ; creata res jam prodiit.
 Et id silebo : quomodo sed tu videns
 Infra manentem hunc qui colit sancte Deum,
 Tollis caput, thronique honores expetis,
 Nec contremiscis, nec perhorres in throno,
 Ne forte meliores bubulco agas boves.
 Rem cerne mecum, si vacat tibi ceruere.

B Hic cubat humi corrosus atro pulvere,
 Carnesque tabefecit insomnis manens,
 Canensque psalmos, stansque noctes ac dies,
 Et altius molem super crassam volans,
 Cur nempe tumulo tota mergatur caro,
 Ut copiosior sit esca vermibus,
 Quos gignit ipsa putris et genitos alit ?
 Ille lacrymarum fonte sordes diluit,
 Si quas leves habebat aspersas sibi,
 Fœdatur omnis ut luto vitæ sophus ;
 Signatur et notis honestis carniū,
 Quæ precibus arent, vel labore sedulo,
 Quo me vetus contrivit heu ! gustatio,
 Terræ reversum matris humiles in sinus,

590 Ἔγει τε, παῖνη, καὶ στενοῖς ραχίωμασι,
 Ποθῶν λαβεῖν ἔνδυμα τὴν ἀφθαρσίαν,
 Καὶ γαστρὸς ἕθριον ἔνδεξι καθύβρισι
 Τροφῆν, τὸ θήσκειν μινώμενος καθ' ἡμέραν.
 Τροφὴν γὰρ οἶδεν ἀγγέλων ἀπλήν Θεόν.
 595 Οὗτος πίνης νῦν, ἥ δ' ὅτε ζάπλουτος ἦν·
 Ἄλλ' ἐκβάλῃν ἔστερξε, καὶ κοῦφος πλείει,
 Ἔψας πίνησιν, οὐ βυθῶν, τὸ φορτίον.
 Οὗτος φυγῶν πόλεις τε καὶ δήμου κρότους,
 Καὶ τὴν ζάλην, ἥ πάντα τὰν μέσῳ στρέφει,
 600 Τοῦ νοῦ τὸ κάλλος τῆ Θεῶν συνήρμοσε,
 Μόνος τὰ θεῖα καὶ μόνῳ κοινούμενος.
 Οὗτος τὸ καλὸν σῶμα (πῶς γὰρ οὐ καλὸν

A Τὸ τῶν ἀρίστων) μαργάροις συνέκλεισε,
 Δεσμοῖς σιδηροῖς, λαθρίῳ κοσμημάτι,
 605 Σφίγγας ἑαυτὸν οὐδὲν ἡδικοῦσα,
 Ὡς μήποθ' ἕβριστεῖεν ὦν ἐλεύθερος,
 Καὶ συνδέων αἰσθησὶν αὐτῷ τὴν πλάνην.
 Τοῦτω τὸ Πνεῦμα ἔδειξε γράμματος βάθη,
 Λύσαν τὰ πολλῶν ἐσφραγισμένα φρεσὶ.
 610 Τοιαῦτα κάλλη καὶ σύ μοι φράζειν τὰ σά·
 Οἶκος, γυνὴ σφριγῶσα, τεκνίων ὁδός,
 Κτῆσις, κελυσταὶ, πράκτορες, βοαί, δίκαι,
 Ἄπαντα μεστὰ φροντίδων καὶ πραγμάτων.
 Τράπεζα φλεγμαίνουσα τῶν δοιδίμων
 615 Ταῖς ὄψοποιῶν καὶ κερασμάτων πλοκαῖς,

590 Frigore etiam et fame, atque arctis et laceris vestibus,
 Avens immortalitatis indumentum accipere,
 Ac ventris petulantiam parco reprimit
 Cibo, mortem in memoriam quotidie revocans.
 Cibum enim angelorum non aliud novit nisi Deum.
 595 Hic pauper nunc est : olim autem valde dives erat :
 Sed exonerationem amavit, et levis navigat,
 Postquam onus pauperibus, non profundo projecit.
 Iste fugiens urbes, et populi strepitus,
 Atque aestum illum, quo omnia quæ videmus, agitantur,
 600 Mentis pulchritudinem Deo affixit,
 Solus, et cum solo divina tractans.
 Alius præclarum corpus (quomodo enim non præclarum
 Id quod optimorum est ?) unionibus conclusit,
 Nempe ferreis catenis, occulto ornamento,
 605 Se ipse, nullius malefacti reum
 Constringens, nequando, si liber sit, insolescat,
 Ligansque sensus qui ipsum in errorem impellunt.
 Huic spiritus reterit abdita litteræ,
 Solvens quæ multorum mentibus obsignata sunt.
 610 Talia et tu mihi ornamenta tua edisserere :
 Domus, uxor lasciviens, natorum institutio,
 Possessio, servorum præfecti, exactores, clamores, lites,
 Plena omnia curis et negotiis.
 Mensa turgescens celeberrimorum
 615 Coquorum et temperaturarum artibus,

593 *Μινώμενος*. Ita Coisl. *Mortem in memoriam revocans*. Edit. *μιμούμενος*, metro repugnante. Interpretis inepte : *Quotidie cibum unum petens, nimirum mortem*. Tollius utcumque correxit his verbis :

*Et carnis petulantiam inopia contudit cibi,
 Quotidie mortem æmulatus abstinentia.*

597 *Ἔψας*. Tacite philosophum Cratetem, vel alium, ut quidam volunt, carpere videtur, qui opes in mare abiecit, demergere illas, quam ab iis se lemergi, malle dicitantem. Potuisset enim in egeios multo sapientius illas distribuere. TOLL. Vide supra lib. 1, sect. 2, carm. xxvii, vers. 236.

600 *Συνήρμοσε*. Coisl. *προσάρμοσε*.

604 *Δεσμοῖς σιδηροῖς*. *Tantum religio potuit nudere malorum*. Ita Tollius, qui nihilominus paulo

supra fatetur omnem sanctorum curam fuisse ut corpus extenuarent.

607 *Αἰσθησὶν αὐτῶν*. Ita Coisl. Edit. *αἰσθησὶν αὐτῶν*. Tollius vult legendum *αἰσθήσεων αὐτοῦ πλάνην*. Nec male.

608 *Ἔδειξε*. Sic legendum videtur eum interprete pro *ἐτήξε*. Nec displicet Tollio, qui sequentia nihilominus ita corrigi : *ἔδειξε γραμμάτων βάθη λύσαντι πολλῶν ἐσφραγισμένα φρεσὶ*. Ultima in *ἐσφραγισμένα* producta ob sequentes consonantes. Quod si cui τὸ *ἐτήξε* magis arriserit, pro τούτω τούτων reponendum erit. Ita TOLL., qui textum tantopere non immutasset, si legisset in cod. Coisl. versu sequenti *λύσαν τὰ*, pro *λύσαντα*, ut in editis.

614 *Τράπεζα*. Coisl. *τραπέζουσα*. Mox *δοιδίμων* pro *ἔδοιδίμων*, et quidem bene propter sensum.

METRICA VERSIO.

rigore, fame, scissis et arctis vestibus,
 Æternitatis tunicam avens assumere,
 arcticoque compescit proterviam cibo
 ventris, sepulcri nempe quotidie memor.
 cibum angelorum novit unice Deum.
 hic pauper hodie; ditior quondam fuit.
 sed levis, amans projectionem, navigat,
 pauperes, non in mare, emittens onus.
 hic et plebis refugiens murmura,
 stumque cuncta qui movet terrestria,
 venustas mentis applicuit Deo
 solus, supernis usque cum solo vacans.
 nichilum ille corpus (nempe cur non pulchrum erit

B Quod optimorum est ?) strinxit unionibus,
 Ferri catenis, abditis ornatibus,
 Se criminis nullius innectens reum,
 Ne quando liber, insolenter se gerat,
 Et deviantes sensuum cursus ligans.
 Huic spiritus reterit abdita litteræ,
 Occulta solvens plurimorum mentibus.
 Ostende tales tu mihi ornatus tuos.
 Domus, proterva sponsa, natorum via,
 Opes, duces, tributa, voces, jurgia,
 Curis repleta cuncta vel negotiis.
 Mensa pretiosis usque turgescens cibus,
 Necnon coquorum temperatis artibus,

Γῆς καὶ θαλάσσης καρποφορούντων ἐντέροις
 ('Ἐξ ὧν ὁ νοῦς βαπτίζεται', οὐδ' ἔχει πλάτος),
 Μύροις, γέλωσι, ψαλμάτων συνουλίαις,
 Οἷς κυμάτων δει καὶ ποδὸς ψοφημάτων.
 620 Ἄλλοι δὲ λύσσης ἐμπλεοὶ τῆς συμφύτου,
 Νοσοῦντες, οἰδαίνοντες, ἐστιδωμένοι
 Γυναιξίν, ἄρτι νυμφίοι, τὸ μέτριον,
 Οὐκ ἔλυσαντες παστάδας γαμηλίους,
 Ἥ καὶ πόθοις συζῶντες ἀζύγοις ἔτι,
 625 Πρὶν καὶ παρειάτῃ ἀνδρικῶν κοσμηματι,
 Θριξίν καλύψαι, παντελῶς ἀρτίγυνοι,
 Νέοι τὸ σῶμα, τὸν τρόπον νεώτεροι,
 Ἥ καὶ παλαιῶν ἡμερῶν, πλήρεις κακῶν
 Ἔπειτ' ἀσάρκων εἰσι τέκνων προστάται,
 630 Ἄ πνεῦμα τίκει σαρκὸς ἐξενωμένον.

Α Τιμῆν πάθη μαθόντες, οἷς παπόνθασιν,
 Συνηγόροι σφῶν ἐν κακοῖς ἀλλοτρίοις.
 Διδόντες, ὡσπερ λαμβάνουσι, ἐξουσίαν.
 Οὗτοι μὲν οὕτως· καὶ τάχ' ἂν καὶ βελτίους
 635 Αὐτῶν γινόμενοι, καλύπτονται τοῖς θρόνοις.
 Τὸ γὰρ κρατεῖν τὸν ἄφρονα ποιᾷ χεῖρα.
 Ὅ δ' ἐγκρατῆς ἐστηκεν ἡτιμωμένος,
 Κάτω νενευκῶς, πρὸς θεὸν μόνον βλέπων,
 Στέργων μαθητοῦ χεῖραν, οὐ μὴδ' ἄξιος
 640 Ἴσως μαθητῆς, οὗτος ὁ νῦν διδάσκαλος.
 Εἴπερ τὸ κρατεῖν οὐ τόπω γνωρίζεται.
 Τοιαῦτ' ἐν ἡμῖν ἰσχύειν τὸν βάσκανον!
 Οὕτω σοφίζετ' εὐστόχως πονηρίαις,
 Ὅταν δῆμόν τιν' ἢ πάλιν πλῆξαι θέλῃ.
 645 Πρὸς οἷς ἐκάστου πεῖραται, καὶ σύντομον

Quæ maris et terræ fructus intestinis afferunt
 (Quibus mens ita demergitur, ut explicandi se spatium non habeat);
 Unguenta, risus, cantilenarum concentus,
 Qui cymbala et pedum strepitus requirunt.

620 Alii insito libidinis œstro pleni,
 612-613 Morbo hoc laborantes, turgentes, reudentes
 Mulieribus, recens sponsi, ut moderate loquar,
 Nondum apertis thalamis nuptialibus,
 Vel etiam cum suis innuptis amoribus adhuc degentes.
 625 Priusquam genæ, virili ornamento,
 Pili vestitiæ sint, in prima prorsus lanugine,
 Corpore juvenes, sed magis moribus,
 Vel etiam antiquis diebus pleni, sed malis;
 Postea filiorum non carnalium præsidēs sunt,
 630 Quos spiritus expers carnis parit.
 Honorare discunt pravas affectiones, ex his quas experti sunt,
 Sui ipsorum in alienis malis patroni,
 Licentiam dantes ac vicissim accipientes.

Atque ita quidem illi : quaquam forte meliores
 635 Fierent, sed obstant throni.
 Insipientem enim potestas efficit deteriolem.
 Qui vero continentia præditus est, permanet honoris expers,
 Oculis in terram defixis, solum Deum respiciens,
 Amans discipuli locum, cujus ne dignus quidem
 640 Est discipulus iste, qui nunc magister est.
 Siquidem potestas loco non dijudicatur.
 Tantum apud nos posse invidum!
 Sic insidiatur apte structis nequitiiis,
 Cum populum aliquem, aut urbem vult percutere.
 645 Præter eas tentationes, quas cuique infert, compendiarium

620 Ἄλλοι. Ita Coisl. Edit. ἄλλοι.

621 Οἰδαίνοντες. Coisl. οὐδὲν ἱόντες. Interpres videtur ita legisse, qui jungens οὐδὲν cum νοσοῦντες, vertit : Morbo nullo laborantes.

623 Ἥ καὶ παλαιῶν. Tollio videtur obscurior Leuvenclaii versio, et ipse reddit : Quin potius nequitia senes, scelerum pleni.

631 Τιμῆν πάθη Divus Hieronymus. adversus Iherosolymitanum : Natura hominum est ad clementiam; et in alieno peccato sui miseretur. Toll.

634 Οὕτως. Coisl. οὕτω.

642 Τὸν βάσκανον. Diabolum.

METRICA VERSIO.

Quos terra fructus, vel fretum stomacho ferunt
 (Quæ mergitur mens, nec locum motus habet);
 Unguenta, risus, cantilenarum soni,
 Qui cymbala, strepitusque deposcunt pedum.
 Libidinis alii calentes ignibus,
 Ægri, atque turgidi, nitentes feminis,
 Sponsi recentes, ut loquens teneam modum,
 Nondum reclusa nuptiali janua,
 Adhuc vel innuptis amoribus dati,
 Prius decore quam virili sint genæ
 Piliisque vestitiæ, nova lanugine,
 Corpore quidem, sed moribus juvenes magis,
 Annis vel antiquis repleti, sed malis.
 Non carne natis deinde præsumt filiiis,
 Quos carnis expers spiritus vitæ parit.

B Quæ prava sunt passi, colenda computant,
 Patrocinant sibi malis in exteris,
 Licentiam dantes, ut accipiant datam.
 Tales quidem illi; forte sed puri magis
 Evaderent, ni splendor obstaret throni.
 Nam pejor insanus sit ex potentia.
 Honoris expers sed continens permanet,
 Fixis humi oculis, nil videns præter Deum,
 Discipuli amans locum, videtur cui minor
 Discipulus ille, qui magistrum se gerit :
 Siquidem potestas non loco cognoscitur.
 Ergone malignus tanta nos inter potest!
 Sic perfidis dolos struit versutiis,
 Cum præparat plebem vel urbem perdere.
 Non quemque solum tentat, at brevem

Νόμον δίδωσι πονηρίας τὸν προστάτην ·
 Ἐπειτα χαλκὸς χρυσὸν ἠμψιεσμένους,
 Ἡ καὶ χαμαιλέοντος ἑκστασις χροῶς,
 Πῶγων, κατηφὲς ἦθος, ἀγχένος κλάσις,
 650 Φωνὴ βραχεία, πιστὸς ἑσκευασμένους,
 Νοθεῖν βέβησισμα, πάντα, πλὴν φρενός, σοφός,
 Τὸ πρῶτον ἐν πρώτοις τε τῶν νυνὶ καλῶν,
 Ἐποῦδ τὸ σεπτὸν, ἢ Σαμουὴλ διπλοῖς,
 Σκιμπος ταπεινός, οὐδ' ὄλωσ' δεσμούμενος,
 655 Τὰ πρὸς κάρηνον παρθένων κοσμήματι
 Ἄλωφ περισφιγγῶν τε καὶ σακκούμενος,
 Τὰ πρόσθεν εὐχῆς σύμβολα προκείμενα.

A Πῶς μὴ τι ῥήξω ῥῆμα τῶν ἐμοὶ ξένων;
 Οὐκ ἂν δυναίμην μὴ τι καὶ θυμοῦ φέρειν
 660 Κύθειμ'. Ἐπίσχεσ, ἢ τρυφήν, ἢ τὰς τρίχας.
 Τί καὶ τὰ μὴ σά, καὶ τὰ σά ζητεῖς ἔχειν;
 Χωρὶς τὰ Μουσῶν καὶ Φρυγῶν ὄρισματα.
 Χωρὶς τὰ Μεσσηνίας καὶ Σιλωᾶμ βέματα.
 Τὰ μὲν γὰρ οὐδὲ γευστά· τῶν δὲ καὶ νόσοι
 665 Ἠττώνοτο πρῶτον ἀγγέλω κινουμένων.
 Διπλοῦν φυτεύεις ἀμπέλωνα, δισάσά δὲ
 Σπειρεῖς· τὸ δ' ἔνδυμ' ἐκ δυοῖν ὄφασμένον·
 Τὰ δ' οὐχ ὁμοζυγοῦντα συζυγῆ τίθεις.
 Ἄπηγόρευτο δ', εἴπερ οἶσθα, τῷ νόμῳ

Legem nequitiae instituit praesulem :
 Tum vero aes auro vestitum,
 Aut coloris, ad exemplum chamaeleonis, mutatio,
 Barba, vultus subtristis, colli inflexio,
 650 Tenuis vox, fidelis fabrefactus,
 Lentus incessus, in omnibus, praeter mentem, sapiens,
 Quod quidem primum est inter prima hujus saeculi pulchra;
 Venerandum ephod, et Samuelis diplois,
 Lectus humilis, neque omnino revinctus,
 655 Caput virginum ornamento
 Lineo constringens, et in morem sacci componens,
 814-815 A fronte orationis indicia praefereus.
 Quo pacto non proferam verbum aliquod, mihi alioqui insolens?
 Haud equidem possim, nedum irae ferre
 660 Ludibrium. Aut abstine ab his deliciis, aut capillos exue.
 Cur et quae tua non sunt, et quae tua habere quaeris?
 Separati Mysorum et Phrygum fines.
 Separata Merrae et Siloae fluentia.
 Illa enim non gustanda : ista vero etiam morbos
 665 Vincebant ab angelo prius mota.
 Duplicem plantas vineam, duplicia
 Seminas; indumentum tuum ex duobus est contextum :
 Quae copulanda non sunt, uni iugo submittis.
 Erat interdictum, si nosti, a lege,

649 Πῶγων. Non pictor elegantius hypocritam descripserit. TOLL.

650 Πιστός. Putat Tollius hic aliquid latere vitii. Series enim efflcti ad severitatem exterioris habitus aliud quid requirit. Forte χιτῶν ἑσκευασμένος, sed deflceret metrum.

652 Τὸ πρῶτον. Quod quidem, id est, quae sapientia. Tollius putat hunc versum ad sequentem potius referendum, quam ad antecedentem vocem sapientiae, et ideo sic vertit : Quodque in his, quae nunc pulchra habentur, primum est, ephod venerandum, id est, episcopalis dignitatis insignia, quae nunc omnium animis oculisque pulcherrima rerum videntur.

654 Σκιμπος. Int. Scipionem, minus recte : melius, lectus, vel sella humilis.

655 Κοσμήματι. Coisl. κοσμήματα. Tollius retinet κοσμήματι.

656 Ἄλωφ. Coisl. αλωῶς, et sic videtur legisse aterpres : Valde constringens. Toll. ἄλωφ, a λινούς,

estque lineum reticulum, quo virgines capillos colligebant.

657 Τὰ πρόσθεν. Exterius precatationis signa omnibus proposita.

658 Πῶς μὴ τι ῥήξω ῥῆμα. Sic carm. seq., vers. 19.

660 Ἡ τρυφήν. Τρυφή hic Tollio fictam illam modestiae speciem, vel etiam nigram tunicam significare videtur, cui Maximus, quem hic tacite perstringi proluxioribus liquet e capillis, ἐνδιεδρόπτατο. Non enim coma istius modi philosopho conveniebat Christiano : unde et carm. praec. ea ipsi ablata dicitur, cum ad sedem Constantinopolitanam aspiraret. Vide infra, vers. 686.

662 Χωρὶς τὰ. Frequens hujusce adagii usus apud Gregorium.

663 Τὰ Μεσσηνίας. Mara fons aquae amarae, Exod. xv, 23.

666 Διπλοῦν. Vide Deut. xxiii.

METRICA VERSIO.

Nequitiae legem statuit antistitem.
 Nunc apparenti aes fulget auro mentiens,
 Vel et chamaeleontis incertus color;
 Nunc barba, tristis vultus, inflexus caput,
 Submissa vox, fidelis arte conditus,
 Es lentus, animum praeter omnino sopus,
 Primum quod inter prima nunc fulget bona :
 Ephod verendum, sacra Samuelis toga,
 Humilis nec omni parte vestitus torus;
 Non coronans virginum frontem levi,
 Adisque sacci more componens caput,
 Precationis signa vultu praefereus.

B Qui non loquar verbum, insolens quanquam mihi?
 Nec ista possum ferre, nec ludibrium
 Irae. Voluptatem repellas aut comam.
 Cur vis habere quod tuum, et quod non tuum?
 Sunt limites Phrygum atque Mysorum procul;
 Fluenta Merrae vel Siloae differunt.
 Non haec quidem gustanda; sed motis prius
 Istitis ab angelo recedebat dolor.
 Vineam seris tu duplicem; duplex jacis
 Semen: duobus tunica confatur tua.
 Non copulanda subligas uni iugo.
 A lege, quae mores abhorret duplices,

670 Τὸ πλεκτὸν, ἐκκλίναντι τὸν δισπὸν τρόπον
 Ἄλλος γυναικῶν κόσμος, ἄλλος ἀρρένων.
 Ἄλλο κοινοῦν ὄψος, ἄλλο δ' αἰετῶν.
 Αἰσχρὸν μεγάλων μίμησις ἐν μικροῖς λίαν.
 Μικροπρατὲς γάρ. Οἱ Φαραῶν φαρμακοὶ
 675 Σαφῶς σε πειθέτωσαν ἱστοροῦμενοι.
 Ἄλλ' εἰ τις εἶναι τῶν σερπῶν ἐσπούδακας,
 Μή μοι μόνην τὴν βῆδον εἰς ὄφιν τρέπαιν.
 Ζητῶ τὰ πάντα, κ' εἶναι τὸν μέγαν Ἀραίων.
 Εἰ δ' ἐντάτταται σὺν μάγοις Αἰγυπτίων,
 680 Εἰ κελδὸν, ἐξέσκησον εὐθέως ὄλον.
 Οὐδαὶς φθόνος σοι τῆς καλῆς μιμήσεως.
 Εἰ φαῦλον, ἐκτὸς στήθι· φείσαι τῶν ἐμῶν.
 Ἐμὸν γὰρ ἔσθι, κἂν ὑποκρίνη σοφῶς.

A Ἀποστρεφείς με καὶ σὺ τὴν μίαν ἀμνάδα.
 685 Μοιχεύεται τὸ σῆμα. Τίς Νάθαν φράσει;
 Ῥήξω τὸ φαῖδον προσδραμῶν χιτῶνιον,
 Εἴ που λαβολομῆν· καὶ γὰρ ἐν τούτοις ποτὶ
 Τρυφᾶτε, ὥσπερ βρωμάτων ἐν χεῖροισιν,
 Ὅταν πάθῃτε πλησμονὴν ἐν τιμίοις.
 690 Ῥῆξόν τι καὶ σὺ τῶν ἐμῶν, ἀν του λάβῃ
 Τῶν μαλθακωτέρων τε καὶ νόθων ἐμοί.
 Τούτων τί ἀν γένοιτο ἐνδικώταρον;
 Ἔστω Λάδαν τὰ λευκά· τάπισμα δὲ
 Τοῦ πολλὰ μοχθήσαντός ἐστι παιμένος,
 695 Νυξίν παγέντος, ἤλαψ κεκαυμένου.
 Αἰσχρῶν μὲν οὖν αἰσχιστον ἡ τρόπου πλάσας.
 Ὅμως φύλασσε, καὶ μ' ἐπαινέτην ἔχεις.

670 Id quod duplex est, duplicem animum aversante.
 Alius ornatus mulierum, alius virorum.
 Alia graculorum sublimitas, alia aquilarum;
 Turpis est magnorum in valde parvis imitatio.
 Id enim indecorum est; atque id tibi Pharaonis venefici
 675 Clare persuadebunt, si illorum historiam noveris.
 Si inter sapientes numerari studes,
 Ne mihi solam virgam in serpentem vertas;
 Quæro omnia, atque ut in omnibus magnus sis Aaron;
 Si vero magis Ægyptiis ascriptus es,
 680 Totum protinus exsequere, si id præclarum est;
 Nullam subibis invidiam ob eximiam imitationem;
 Sin autem malum, foris sita; his quæ mea sunt, parce;
 Meum enim esse scias, etiamsi solerter imitaveris.
 Spolias me tu unica ove.
 685 Vestis adulteratur. Quis Nathan arguet?
 Accurrens dilacerabo nigrum indumentum,
 Si vos apprehendam: nam et hæc vobis interdum
 In deliciis sunt, velut viliores cibi,
 Cum vos cepit chariorum satietas.
 690 Mea et tu lacera, si quid arripias
 Quod mollius sit, ac mihi spurium.
 His quid esse possit æquius?
 695 ~~616-617~~ Habeat Laban quæ alba sunt; sint autem maculosa
 Illius pastoris, qui multos labores exaudivit,
 695 Ac nocte obrigit, et per diem sole adustus est.
 Turpium quidem turpissimum est, morum simulatio;
 Sed tamen id custodi, et me laudatorem habebis.

670 Τὸν δισπὸν τρόπον. Coisl. τῶν δισπῶν.
 672 Αἰετῶν. Coisl. ἀετῶν. Sic infra carm. xxxix
 in suos versus, vers. 103.
 675 Αἰσχρὸν. Sic et inops, potentem dum vult
 imitari perit: apud Phædrum lib. 1, De rana bovis
 imitari magnitudinem cupiente TOLL.
 679 Ἐν μάγοις. Coisl. τοῖς μεγάλοις.
 682 Ἐκτὸς στήθι. Extra cancellos consiste, id
 est, ne tibi episcopalem dignitatem arroges. Ibid.
 φείσαι τῶν ἐμῶν, id est, ἔρχεις ἡμετέροιο. Vide
 carm. seq., vers. 11, ubi de cancellis his ab impu-

dentibus hominibus, passim sacram sedem inter
 dentibus, perruptis ac violatis fusius agit. TOLL.
 688 Ἐν. Coisl. τοῖς.
 694 Ποιμὸς. Jacobi Gen. xxxi, 40.
 696 Αἰσχρῶν. Inter turpia turpissimum est
 rum simulatio; hypocrisis malorum pessima. Id
 Juven. in impudicos philosophos. TOLL.
 697 Ὅμως φύλασσε. Scilicet τὴν τρέπουσαν
 Persiste in illa simulatione, ut si non caste, seli-
 caute.

METRICA VERSIO.

Nosti, duplex est quidquid interdicitur.
 Alter virorum cultus, alter femine;
 Alter aquilæ volatus, alter graculi.
 Quod grande, valde parva fingunt turpiter.
 Hoc nempe non decet; probabunt hoc Magi
 Pharaonis illustres sacris annalibus.
 Quod si reponi tu studes inter sophos,
 Mutare solum virgam in anguem ne velis;
 Ut magnus in cunctis Aaron sis, peto:
 Si cum magis locum tenes Ægyptiis,
 Exsequere totum protinus, si sit bonum;
 Nullus imitantem pulchra carpit invidus.
 Recede, si malum, foras. Parsim meis:
 Sunt namque mea; licet dolose sinxeris;

B Me pauperem unica malus spolias ove.
 Adulteratur vestis. Hoc quis arguet
 Nathan? Nigrum accurrens aecabo pallium,
 Si vos prehendam; namque vos hæc sæpius
 Gustatis ultro, viliores ut cibos,
 Cum chariorum vos saturitas cepit.
 Discerpe quod meum est, fortasse mollius
 Invenieris si quid nibique spurium.
 Istis enim quid esse possit æquius?
 Habeat Laban candida; pecus sit discolor
 Pastoris anxios labores qui tulit,
 Radii adustus solis, et noctis gelu.
 Nam turpium est turpissimum, simulatio
 Morum: tene id tamen; tuique præco sum.

Nūn δ' οἶόν ἐστι τοῦτο, καὶ τῆ προσφερές ;
 Ἄρ' ἐστὶ καὶ παῖξαι τι τερπνῶ πλάσματι
 700 Σπουδῆς μεταξύ · καὶ γέλως ἐν θαυροῖς.
 Γαλῆν καθίζει μῦθος εἰσω παστάδος ·
 Νύμφη γὰρ εἶκε, νυμφικῶς ἐσταλαμένη ·
 Ἐδνα, κρότοι, γέλωτες, ἦν λαμπρὸς γάμος.
 Ἡ δ' ὡς ἴδεν μὴν διατρέχοντ' ἐν τῷ μέσῳ,
 705 Νύμφη μὲν ἦν, γαλῆ δέ · τῷ φανέντι γὰρ
 Ἐπιδραμοῦσα δειπνοῦ εἶχεν, οὐ γάμον.
 Τοιοῦτός ἐστι πᾶς νόθος διδάσκαλος.
 Τὸ γὰρ πεφυκὸς οὐ ταχέως μεθίσταται.
 Ἄλλ' εὐστροφὸς τις οὗτος ἐν τοῖς πράγμασι,
 710 Ὅν οὐκ ἐπαινεῖς, ἐντελέξ τε προστάτης

A Τρίβων παλαιῶν καὶ νέων κινήματων ·
 Ὅ δ' εὐσεβῆς μὲν, χρησίμος δ' αὐτῷ μόνῳ.
 Τίς ταῦτά φησιν; ὡς λίαν κακότερος!
 Οὐδεὶς γὰρ ἐστὶν, ὅστις αὐτῷ ζῆ μόνῳ,
 715 Ὅτε' οὐν καλῶν τίς, οὔτε μὴν τῶν χειρόνων.
 Ἄλλ' ὡσπερ οὗτος, οὐ τύχοι σπάσας, ἀήρ
 Ἐβωδίας μετέσχευ, ἢ δυσωδίας,
 Οὔτω τάχιστα τοῖς πέλας ποιούμεθα,
 Καλοῖς μὲν ἦττον, τοῖς κακοῖς δὲ καὶ λίαν.
 720 Μᾶλλον γὰρ εὐμίμητον ἢ πονηρίαν.
 Εἰ δ' οὗτος ἡμῖν καὶ πρόεδρος ὦν τύχοι,
 Εἰ μὲν κάκιστος καὶ πονηρίας πλέως,
 Τοῦτ' ἐσθ' ὁ καὶ νῦν, ῥάμνον ἀρχεῖν τῶν ξύλων ·

Nunc autem quale illud est, et cui simile?
 Licet profecto jucunda quadam fabella ludere
 700 Etiam in re seria: locus est risui in lacrymis.
 Felem collocat fabula in thalamo nuptiali.
 Erat enim sponsæ similis, et, instar sponsæ, ornata:
 Aderant munera sponsalia, plausus, risus; splendidæ erant nuptiæ.
 Illa autem, ut vidit murem transcurrentem in medium,
 705 Sponsa quidem erat, sed felix. Nam in conspectum
 Murem irruens, cœnam habuit, non nuptias.
 Talis est spurius quisque doctor.
 Quod enim natura insitum est, non facile mutatur.
 At iste, quem non laudas, mira est in negotiis
 710 Agilitate, absolutissimusque præses
 Viarum antiquarum, et recentium motuum.
 Alter autem pius quidem est, sed sibi utilis soli.
 Quis hæc ait? quam is est improbus!
 Nam nemo est, qui sibi soli vivat,
 715 Sive ex bonorum sit numero, sive ex malorum.
 Sed quemadmodum aer iste, quidquid traxerit,
 Illius fragrantiae fit, aut fetoris particeps,
 Sic celerrimè exemplis proximorum fingimur,
 Bonorum quidem minus, at malorum ut plurimum.
 720 Facilius enim imitabilis nequitia.
 Quod si is nobis antistes fuerit,
 Qui pessimus sit et nequitiae plenus,
 Id nunc etiam fieri videmus, ut rhamnus lignis imperet;

699 Ἄρ' ἐστὶ. Sic supra lib. 1, sect. 2, carm. VIII, vers. 232, etc.

702 Νύμφη γὰρ εἶκε. Sic legendum videtur. Edit. εἶχε, et Coisl. νύμφην.

708 Τὸ γὰρ πεφυκός.

Naturam expellas furca, tamen usque recurret.

HORAT. Epist. I, x, 24.

710 Ἐρταλῆς. Omnibus numeris absolutus. Coisl. ντολῆς. Ita legit Leuvenclausius, legis antistes.

711 Τρίβων παλαιῶν. Viarum antiquarum; id est, novit hic artes animos tractandi, prout hoc ei illo modo moventur, tam veterum, seu Catholicorum, quam novorum, id est hæreticorum, Ariarum et Apollinaristarum, qui recentiores sunt: c infra, vers. 759. TOLL.

712 Ὅ δ' εὐσεβῆς μὲν. Scilicet Gregorius noster quem ut nimis præfractum et severum ferre non poterant. TOLL.

716 Ἄλλ' ὡσπερ οὗτος. Vide tom. I, pag. 17.

718 Ὅτω τάχιστα. Τὸ ποιούμεθα a ποιῶ hic derivatur, id est, eadem qualitate imbuo, similem reddo, efformo, effingo. In primis hoc in acre locum obtinet. TOLL.

720 Μᾶλλον γὰρ. Sic et supra vers. 511, et lib. I, sect. 2, carm. II, vers. 123, etc.

721 Τύχοι. Coisl. τύχοις.

723 Ῥάμνον. Alludit Gregorius ad illud Jud. ix, 15: Egredietur ignis de rhamno, et devoret cedros Libani.

METRICA VERSIO.

Hoc quale nunc est, quæve comparatio?
 seriis hic fabulam gratam licet
 iscere: risui vel in lacrymis locus.
 nuptialem ponitur fete torum
 sponsæ figuram felix et cultum gerens;
 plausus, cachinni, dona; splendent nuptiæ.
 irruente vero mure forsitan per domum,
 murem quidem, sed felix, in prædam statim
 incidit, habetque prandium, non nuptias.
 talis videtur quisque doctor spurius.
 quod si talis nobis antistes viget,
 iste quem non prædicas, negotiis
 rursatur agilis, et peritus dirigit

B Motus vetustos, et novas præses vias.
 Est sanctus alter, at sibi soli utilis.
 Quis ista dicit? Quam malus! quam perfidus!
 Non est enim, qui vivat unice sibi,
 Sit vel bonos inter, vel inter improbos.
 Sed sicut aer iste, quidquid traxerit,
 Fetoris aut fragrantiae fit particeps,
 Sic proximorum moribus cito fingimur,
 Bonis quidem minus, malis ut plurimum.
 Ad instar etenim flectimur noxæ magis.
 Si talis imponatur antistes gregi,
 Qui sit piaculis repletus pessimis,
 Est cæteras rhamnus gubernans arbores;

Εἰ δὲ κράτιστος, αὖθις ἐν στυλῶ πυρῶς
 725 Ἐγούμενῳ πορεύετ' Ἰσραὴλ μέγας
 Πρὸς ἣν ἅπαντες σπειδόμεν γῆν ἐλπίδος,
 Κἄν μὴ κυκλῶν τις, μὴδ' ἀγοραῖος ὢν τύχοι,
 Πρωτεύς σοφιστῆς εἰς κλοπὰς μορφωμάτων,
 Ἦ καὶ Μελάμπους, ἥ τις ἄλλος ἄσπαστος,
 730 Πᾶσιν τὰ πάντα βράδως τυπούμενος,
 Πρὸς τὴν ἀπάντων ἀθρόαν καταστροφήν.
 Πῶς οὖν ἀχρηστον, εἰπέ μοι, τοῦτον καλαῖς,
 Πρὸς ὃν βλέποντες βελτίους γανοίμεθ' ἄν;
 Ἦ πῶς ἀριστον προστάτην καὶ δεξιόν,
 735 Πρὸς ὃν βλέπων σὺ, τοὺς ἐμοὺς διαπτύεις;
 Τό τοι περιττὸν καὶ πρόσπαντες τοῖς σοφοῖς·

A Τὸ δ' εὐγενὲς μάλιστα πιθανώτατον.
 Ἐκείνος εἴης, ὡς σου φῆν, οὗτος δ' ἐγώ.
 Ἦ καὶ γραφῶν ἀριστος οὗτός σοι δοκεῖ,
 740 Οὐχ ὃς γράφει κινούμεν' ἀπλοῖς χρώμασι.
 Ζεῦξίς τις, ἢ Πολύκλειτος, ἢ τις Εὐφράνωρ,
 Ἄλλ' ὃς μὲν ἀθηραῖς τε καὶ παντασχείας
 Βαφαῖς ἀμορφα σώματ' ἐξέρχεται,
 Ἦν Καλλιμαχος, καὶ Κάλαις ἤσττην, ὡς δοκῶ,
 745 Μόγις γράφοντες εἰκόνας τῶν εἰκόνων;
 Τοιοῦτός ἐστι πᾶς ἀνὴρ πολύτεροπος.
 Ταῦτ' οὖν ὁρῶν ἔκαμνες εὐρεῖν ποιμένα.
 Ὡς μικρὸν ἐσπούδακας! ἔγκαλύπτουμαι.
 Ὅσπερ λογιστὴν ἐσκόπεις τὸν προστάτην.

Quod si optimus, rursus columna ignis
 725 Præeunte, magnus Israel proficiscitur,
 Ad quam omnes properamus terram spei,
 Quamvis non sit in circulis et in foro multum versatus,
 Proteus sophista ad furtivas formarum mutationes,
 730 Aut etiam Melampus, aut alius instabilis,
 Facile se ad omnes formas effingens,
 Quæcunque evenerit subita rerum mutatio.
 Quomodo ergo, dic mihi, inutilem illum vocas,
 In quem intuentes erimus meliores?
 Aut quomodo optimum et gnævum antistitem,
 735 Ad quem tu respiciens, meos despis?
 Nimia profecto garrulitas odiosa est sapientibus;
 Ingenua autem oratio ad persuadendum apposita.
 Sis ille tu, ut tuus fert animus, ego hic ero.
 An pictorum tibi præstantissimus ille videtur,
 740 Non qui viva pingit simplicibus coloribus,
 Ut Zeuxis quidam, aut Polycletus, aut Euphranor.
 Sed qui floridis et nusquam umbrosis
 Coloribus informia exprimit corpora,
 Quales Callimachus et Calais fuere, ut mihi quidem videtur,
 745 Qui vix imagines imaginum efficiebant?
 Talis est omnis homo versutus.
 Hæc si considerares, in inveniendō antistite laborem susciperes.
 At quam parum laborasti! erubesco.
 Veluti ratiocinatorem esse antistitem existimares.

727 *Κυκλῶν*. Sic Coisl. et Leuvenclaius, probatque Tollius. Edit. *κυκῶν, turbulentus*.

729 *Μελάμπους*. Qui et ipse in varias se figuras mutare noverat, ut in fabulis est. TOLL.

730 *Πᾶσιν τὰ πάντα*. Ita carm. præced., vers. 710.

736 *Τό τοι*. Coisl. *τί τοι*. Quid? Num nimia garrulitas, quæ sapientibus est odiosa, an vero ingenua oratio ad persuadendum magis idonea tibi videtur? Vide infra, vers. 765, etc. TOLL.

738 *Σου φῆν*. Coisl. *σύ*. Suspiciatur et quidem recte Tollius legendum *ἐκείνος* εἴη, ὡς *σύ* φῆς, *sic ille quem tu visum* prædicat.

742 *Παντασχείας*. Apricis coloribus. Leuv.

745 *Ἀμορφα*. Anima carentia, quæ corporis for-

ma est et vita, qua destituuntur εἰκόνας τῶν ἰστων. TOLL. Coisl. *ἀμόρφοτα σώματ' ἐργάζεται*.

744 *Καλλιμαχος*. Vide, si vis, Plinium in *Historia naturali*, ubi fuse de pictoribus tractat et scribit.

746 *Πολύτεροπος*. Protei instar mutabilis, id est, quam idem, chamæleon passim colores mutat paulo ante dixit. TOLL.

748 *Ἐγκαλύπτουμαι*. Quod solebant ii facti pudore affliciebantur. TOLL.

749 *Ὅσπερ λογιστήν*. Id est, qui tantum cogitaverit *reditum Ecclesiæ*: cujusmodi bene astutus et vafros esse oportet, ut supra, vers. 745, *εὐστροφῶς ἐν τοῖς πράγμασιν*.

METRICA VERSIO.

Sed si bonus adest, rursus ad lucem novæ
 Ignis columnæ, vadit ingens Israel,
 Ad quam citati perginus terram spei,
 Licet in foro vel circulis non sit frequens,
 Proteus sophista formam ad omnem mobilis,
 Melampus alter, alter aut instabilis,
 Mutatus alternas figuras induens,
 Cum subita rerum venerit conversio.
 Qui, dic mihi, virum vocas inutilem,
 Quo quisque viso fit statim præstantior?
 Gnævumve dicis optimumque præsulem,
 Quem tu videns, repente nostros despis?
 Nam utinam displicet loquacitas sopho,

B Simplex sed est loquela suadendi potens.
 Hunc esse contendo, ille sis tu, si velis.
 An tibi videtur esse pictor inclytus,
 Non qui colore viva pingit simplici,
 Polycletus, aut Euphranor, aut Zeuxis notus?
 Qui floridis vero, nec umbrosis quidem
 Informe corpus exprimit coloribus,
 Callimachus alter et Calais, ut sentio,
 Qui vix imagines dabant imaginum?
 Talis profecto quilibet vir callidus.
 Hæc cogitans, labore multo quæreret
 Antistitem. Sed prob pudor! Quæ tarditas!
 Ratiocinatorem esse credis præsulem.

750 Κύπρων μέλει σοι, μειζόνων δ' ἔμοι λόγος.
 Ἐν ἔστω τοῦδ' ἔργον ἱερέως, καὶ μόνον,
 Ψυχὰς καθαίρειν ἐν βίῳ τε καὶ λόγῳ,
 Ἄνω φέροντα ἐνθέοις κινήμασι,
 Γαλήνῳ, ὀψίνουν τε, τὰς θείας μνάσας
 755 Ἀκηλιδιώτους ἐμφάσεις τυπούμενον,
 Ὅσπερ κάτοπτρον ἔνδοθεν μορφούμενον·
 Ἄγνάς τε πέμπειν προσφορὰς ὑπὲρ τέκνων,
 Ἐως ἂν αὐτοὺς προσφορὰν καταρτίσῃ.
 Τὰ δ' ἄλλ' ἀφείσθω τοῖς τὰδ' ἐντελεσετέροις.
 760 Οὕτως ἂν ἤμιν ἀσφαλῶς ἔχοι βίος.
 Ἐπεὶ δὲ σοι μέγιστον ἢ παρῆρησία,
 Ἐστω μὲν· οὐδ' ἔμοιγε φαίνεται βραχὺ,

A Εἰ σὺν λόγῳ τε χρώμεθα, καὶ μετρίως.
 Ὅμως ἀκουσον, ὡς ἔχει· τοῦ γὰρ σοφοῦ
 765 Πλέον τὸ σιγᾶν, ἢ τὸ σὺν περιτρέχειν.
 Καὶ σοῦ μὲν ἔστι καὶ τὸ θάρσος, ὡς θράσος·
 Τοῦ δ' εὐγένεια καὶ τὸ συντελεῖν λόγον.
 Εἰ που δὲ καιρὸς ἐμπέσει παρῆρησίας,
 Ὅψεις μαχητῆν τὸν πρῶτον, καὶ πηλίκος
 770 Ἐστὶ κατορθῶν, τηλικαῦτα γνωρίσεις.
 Γνώσῃ, τί κέρκωψ, καὶ τί βρυχᾶται λέων,
 Ὅταν τὸ μὲν σὺν ἐκπτύτῃ· ἀνθρώπινον,
 Κάμπτοντος εἰς γῆν τοῦ κακοῦ συνειδίτοσ,
 Ὅ δ' ὦν ἀληπτος λαμβάνηται βρόδιος.
 775 Τρόπου γὰρ οὐδὲν ἔστι πιθανώτερον.

750 Stercora tibi sunt curæ: ego majora curo.
 Unum opus sit sacerdotis, et solum,
 Ut vita et doctrina animas expurget
 Sursum ferendo divinis motionibus,
 Tranquillus, mente sublimis, ac cœlestibus tantum
 755 Sine macula illustrationibus informatus,
 Veluti speculum, cui intus formæ imprimuntur;
 Puras etiam pro filiis oblationes offerat,
 Donec eos munus offerendum perficiat.
 Cætera autem, iis, qui ea tractare idonei sunt, relinquuntur.
 760 Sic sane vita nostra secure traducatur.
 Sed quia permagnum tibi quiddam videtur dicendi libertas,
 Esto sane; nec ego illam parvi facio,
 Si cum ratione et modo illam usurpemus.
 Audi tamen quomodo se res habeat: sapientis
 820-821 765 Præstat silentium tua illa evagatione.
 Tibi confidentia idem est ac temeritas:
 Sua vero illum ingenua verecundia ad finem sermonis faciendum impellit.
 Sin autem tempus contigerit libertatis,
 Videbimus eum, qui mitis est, insignem esse præliatorem, et quantum
 770 Prævaleat, qui ex animo rem agit, tandem senties.
 Nosces quid sit simia blandiens, et quid leo rugiens,
 Quando humana tua expuetur eloquentia,
 Dejiciente in terram mala conscientia,
 Et cum is, qui irreprehensibilis est, facile accipietur.
 775 Moribus enim nihil ad persuadendum efficacius.

751 Ἐν ἔστω τοῦδ' ἔργον. Sic Coisl. Edit. ἐν ἔργον ἔστιν τοῦ.
 753 Φέροντα. Ita Coisl. Edit. φαίνεται.
 758 Προσφορὰν. Divinam oblationem perficiat: Tollius, qui προσφορὰς interpretatur de oblationibus et sacrificiis precum pro populo, qui τέκνα scopi. Προσφέρων vero, inquit, de sacrificio scæ dicitur. Sic et noster carm. præc. vers. 530, οὐδ' ὅσον λατρίαν μίαν θεῷ προσενεγκεῖν, ita quidem, ut vel unum sacrificium Deo offerat.
 763 Et. Coisl. ἦ.
 764 Ὅμως. Coisl. ὁμως δ'. Mox τοῦ γὰρ σοφοῦ. infra, carm. xxxiv, vers. 11, 12.

765 Πλέον. Coisl. πλεον. Mox ἢ τὸ σὺν περιτρέχειν, id est, inani volubilitate verborum huc illuc evagari. Sic Platoni ἡ περιτρέχουσα εἰσαίτια, vulgaris amicitia est, epist. vii. TOLL.
 766 Θάρσος, ὡς θράσος. Θάρσος, in bonis fiducia: θράσος, in malis rebus audacia. TOLL.
 768 Παρῆρησιος. Quo dicendi libertate utendum sit.
 769 Πηλίκος. Coisl. πηλικον ἔστιν ὁ κατορθῶν.
 771 Γνώσῃ, τί κέρκωψ. Sic supra lib. 1, sect. 2, carm. xxviii, vers. 290: Παῦσαι λέοντι μέτρα κέρκωπος φέρων. Noli leonem metiri ex simia.
 772 Τὸ μὲν σόν. Leuvenclaus legit τὸ μέσον.

METRICA VERSIO.

cus tibi, majora sunt curæ mihi.
 5 sacerdotis, sit unum, moribus
 10 toque verbo pura reddere pectora,
 15 es piis ferendo sursum motibus:
 20 quillus, animo celsus, ac cœlestium
 25 iatus almis luminibus splendoribus,
 30 ulum velut, formas quod intus suscipit,
 35 is etiam pro filiis purum offerat,
 40 munus ipsos offerendum præparet.
 45 is tractanda dentur cætera.
 50 nostra sane vita tuto transeat.
 55 l verba magni cum tibi sint libera,
 60 quidem; nec illa parvi pendimus,

B Si ratio, si modus loquentem dirigat.
 Audi tamen, precor, rei statum; sopsus
 Silendo plus, quam tu vagando, prævalet.
 Tibi temeritas est loco fiducia;
 Tacere novit ille præ modestia.
 Si libere tempus loquendi venerit
 Bellator insignis aderit, qui mitis est,
 Quantumque valeat strenuum cor senties.
 Quid simia agnosces, leo vel rugiens,
 Cum conspuetur tua levis facundia,
 Humi mala sternente conscientia,
 Cumque facile acceptus erit expers criminis.
 Nil moribus enim suadet efficacius.

Ὡτως Πάτριον κἀνάθ' ὁ τρίβων ἔχει·
 Ὅπως δὲ λαμπρὸς ἐν μέσοις καθέζεται,
 Ἄλλοτριαν τράπεζαν ἑκκαρπούμενος,
 Περιφρονῶν ἅπαντας, ὡς ἀμβλώματα,
 780 Τοσοῦτον, ὅσον αὐτὸς περιφρονητός,
 Ἐν τοῦτ' ἔχων φρύσγμα λαμπρὸν τῆν πάλιν,
 Ἐφ' ᾧ σε δεῖ καὶ μᾶλλον ἔλλυσθαι κακῶς.
 Πλείους γὰρ οὕτω δημιουργεῖς τοὺς κακοὺς.
 Κἀνθων δὲ τίς ποτ' ἀττικῶν ἄλλου κλέον
 785 Κἀνθωνος ἐζήτησεν ἀγροίκου φέρειν;
 Ἄλλ' ἔστιν, ὡσπερ ἔστι, κἂν οἰκῆ πάλιν.
 Τί ταῦτα; πῶς μὴ ταῦτα συμ-ράττη κακοῖς;
 Πῶς δ' εὐδρομοῦσι μὴ σαφῆς ὁλισθοῦς ἦν;
 Πάτρουσι γὰρ τι καὶ σοφοὶ τῶν οὐ σοφῶν,

A 790 Ὅταν κακοῖς μὲν εὐροῇ τὰ πράγματα,
 Λυπρὸν δ' ἔχωσιν οἱ κατορθοῦντες βίον.
 Ἦ τοῦτ' ἄριστον, ὡσπερ ἐν ζῆλῳ τινί
 Πάντα στρεφούσῃ, μικρὸν ἐκκλινατά τι,
 Πάντων ἄνω τε καὶ κάτω δονουμένω,
 795 Ἐν ἀσφαλεῖ τῆς βραχείας ἡμέρας
 Θέσθαι, τὸ γῆρας δ' ἐν καλῷ στήσαι τίλει.
 Θρόνους μὲν οὖν ἔχουτε, καὶ τυραννίδας,
 Ὑμεῖς, ἔπει καὶ πρῶτα ταῦθ' ὑμῖν δοκί·
 Χαίροιτε, ὑβρίζετε, πατριαρχίας
 800 Κληροῦσθε. Κόσμος ὑμῖν εἰκίτω μέγ·
 Τόπους ἀμείβοιτ' ἐκ τόπων· τοὺς μὲν κἂν
 Βάλλοιτε, τοὺς δ' ὑψοῦτε· ταῦθ' ὑμῖν εἴω.
 Χωρεῖτ'· ἐγὼ δὲ συστραφήσομαι θεῷ,

Sic et in hac parte veterator succumbit;
 Verumtamen inter alios insignis sedet,
 Aliena mensa fruens,
 Despiciens omnes, velut abortus,
 780 Tantum, quantum ipse despiciendus est,
 Unum hoc habens, quo se jactet, inclutam civitatem,
 Qua ipsa de causa tibi male pereundum est.
 Plures enim sic efflicis malos.

Asinus autem quis unquam urbanus pluris alio
 785 Asino, qui rure degit, veri voluit?
 Asinus enim semper est asinus, quamvis in urbe habitet.
 Utquid hæc? quomodo ista pro impiis non faciant?
 Quomodo autem viris probis non certa pernicietas sit?
 Patiuntur enim quidquam sapientes, quod non est sapientium,
 790 Cum malis secundæ res fluunt,
 Et virtutem excolentes tristem agunt vitam.
 Optimum sane illud est, tanquam in tempestate,
 Quæ omnia perturbat, paululum deflectendo,
 Dum omnia sus deque voluntur,
 795 In tuto paucos dies
 Collocare, et senectuti tranquillum finem statuere.
 Thronos quidem igitur habete, et tyrannides,
 Vos, siquidem hæc vobis prima esse videntur.
 Valete, insolentes estote, in patriarchatus
 800 Sortes mittite. Magnus hic mundus vobis cedat,
 Ex aliis in alias sedes migrate; hos dejicite,
 Illos attollite. Hæc vobis grata sunt.
 822-823 Pergite: ego ad Deum convertar,

776 Ὀδῶς. Sic et in hac parte orator tuus, vel
 periculum faciens, superabitur.

778 Ἄλλοτριαν. Nempe Ecclesiæ Constantinopo-
 λιτῆν quam invaserat, fractus carpens.

780 Τοσοῦτον, ὅσον. Tanto omnes, velut abortus,
 habens contemptus, quanto ipse habendus est.

788 Εὐδρομοῦσι. Recto virtutis tramite gradien-
 tibus. Sic enim interpretandum.

799 Χαίροιτε. Ita supra, lib. 1, sect. 2, carm. xv,
 vers. 157, 158.

801 Τόπους ἀμείβοιτ'. Id est, per me vobis
 episcopatus mutare, et ex una in aliam urbem
 ire; licet id mihi vitio verteritis, νόμους σπῆ
 ut carm. præced. De Vita sua ait τοὺς τὰ
 θνητότας, veluti canonibus prohibitum. Non
 severe vobiscum agam, cum hæc leges esse
 Ibid. τοὺς μὲν κἂν, ut me et Paulinum; e
 vero Nectarium et Flavianum.

803 Ἐγὼ δὲ συστραφήσομαι. Vide carm
 vers. 1042 et 1940.

METRICA VERSIO.

Sic ista et in parte veterator deficit;
 Insignis autem cæteros inter sedet
 Lauti apparatu non suæ mensæ fruens;
 Omnes, abortivos velut, faciens nihil,
 Quantum meretur ipse vilis despici,
 Cui nulla claram præter urbem gloria,
 Fatalis unde casus impendit tibi.
 Sic nempe plures improbus facis improbos.
 Quis unquam asellus civitates incolens
 Quæsiit asello pluris esse rustico?
 Est semper id quod est, et urbis incola.
 Quid ista? Quomodo malos non adjuvant?
 Qui non sit inde certa pernicietas bonis?
 Patiuntur unum non sophorum qui sophi,

B Dum rebus improbi fruuntur prosperis,
 Tristisque vitæ pertrahunt recti dies.
 Hoc optimum certe, velut quando furit
 Procella vertens cuncta, cunctaque fluctibus
 Sus deque strident mota, flexu parvulo
 Servare paucos in loco tuto dies,
 Lætumque canis crinibus finem dare.
 Thronos habete, vel tyrannidis decus,
 Præclara vobis ista quando comparent.
 Valete, date vos probra, sortem mittite
 In æolia. Vobis cedat orbis maximus,
 Mutate sedes; alteris stratis humi,
 Tollantur alteri. Ista vobis grata sunt.
 Vos ite; me declectat amplecti Deum,

805 Ἡ πρὶν γενέσθαι μ' ἢ τεκοῦσ' ἔπεσχετο,
 Ἡ κίνδυνοι τε συνῆψαν, καὶ νυκτῶν χάρις.
 Τούτω τε θύσω νοῦ καθαρὰ κινήματα,
 Ἄς γούν ἐφικτὸν, προσλαλῶν μόνῳ καλῶν.
 810 Οἷς εἰ τις ἀχθεθ', εὔρεν, ὃν ζητεῖ, λόγος.
 Τὰ δ' ἄλλα ἐκείθεν, ὦ φίλοι, λελέξετα·
 Πλὴν ἐξιτήριόν τιν', εἰ δοκεῖ, λόγον.
 Βραχὺν μὲν, ἀλλὰ χρησίμον, δέξασθε μου,
 Ἄς οἱ πατρίδας λαμβάνοντες ἐν τέλει
 815 Φωνάς, ἐπισκήψεις τε μνήμης ἀξίας·
 Μεθ' ἃς λόγος τις οὐκέτ' ἐξακουέται,

A Ἡ καὶ πλέον μένουσιν ἐν βᾶθει φρενός.
 Ἄλλον τιν' εἰ λάθοιτε Γρηγόριον, φίλοι,
 Φεῖδοισθε μάλλον· εἰ δὲ μὴ, τὸ δεύτερον,
 820 Εἴητε καλοὶ κάγαθοὶ τοῖς πλησίον,
 Ἵμῖν τε αὐτοῖς, οἱ τέως ὁμόφρονες,
 Ἔως κρατεῖσθε τοῖς ἴσοις παθήμασιν.
 Ἦν τ' αὐτὸς ἐσπούδαζον εἰρήνην, ἀεὶ
 Στέργοιτ', ἀφέντες τὰς ἰδίας ἀβήστας,
 825 Ἵψ' ὧν τὸ κοινὸν ἐκταράσσειτ' ἀόλιως.
 Κἀγὼ παρήσω τοῦμὲν, εἴτε τι πλέον
 Ἄλλων φρονούμεν, εἴτε μ' ὁ μακρὸς χρόνος
 Ποιεῖ τραχύν τε καὶ τὰ πλεῖω δύστροπον,
 Εἴτ' οὔν πεπληγῶς ἐκ μέθης τὸν νοῦν μόνος

Cui vivo et spiro, ad quem unum respicio,
 805 Cui, priusquam nascerer, mea me mater promisit
 Cui pericula me devinxerunt, et noctium gratia.
 Illi consecrabo animi puros motus,
 Quantum fieri poterit, solus cum solo colloquens.
 Hæc ad vos improbos pro bonis :
 810 His si quis offendatur, invenit, quem querit, oratio.
 Cætera autem inde digressis, amici, dicentur.
 Interea velut quamdam discedentis, si videtur, orationem
 Breve quidem, sed utilem, accipite,
 Tanquam paternas excipientes extremas
 815 Voces, et admonitiones memoria dignas :
 Post quas nullus sermo amplius auditur,
 Quo et magis hæreant in ima mente.
 Alium quempiam si acceperitis Gregorium, amici,
 Parcite magis ; si minus, alterum hoc superest :
 820 Estote honesti et boni erga proximos,
 Et erga vosmet ipsos, qui eatenus concordēs estis,
 Quatenus paretis iisdem cupiditatibus.
 Pacem, cuius ego studiosus fui, semper
 Diligite, dimittentes alter alteri infirmitates,
 825 Quibus orbis misere perturbatur :
 Et ego dimittam quod in me peccatum est, sive quid amplius
 Alii sapiamus, sive me grandis ætas
 Efficit asperum et in plerisque morosum,
 Sive ex temulentia mente læsus solus,

06 Ἡ κίνδυνοι. Tempestatis scilicet, ut fusc
 em carmine exponit. Ibid. νυκτῶν χάρις. Ad
 iatis amorem in somniis excitatum se fuisse
 at Gregorius infra carm. XLV. vers. 229.
 07 Τούτω τε θύσω νοῦ. Coisl. τούτω τε θύσω μου.
 08 Ταῦτα πρὸς ὑμᾶς. Ad presbyteros hæc di-
 ur, de quibus fusc agit infra carm. xxx, v. 83, etc.
 09 Οἷς εἰ τις. Coisl. ὡς θ' ὅστις.
 1 Ἐκείθεν. Inde digressis, id est, in alia vita.
 8 Ἄλλον τιν'. His verbis patet nondum Ne-
 um Constantinopolitanæ Ecclesiæ designatum
 e antistitem, cum hæc caneret Gregorius. Sic
 pra carm. vii, vers. 5 et 6 :
 Ἄν ἄλλον εὔσητ' ἀντ' ἐμοῦ, τιμήσατε.
 σεπτὸν ἡμῖν Πνεῦμα τῷ συνηγορῶ.

Si alium pro me reperistis, huic honorem habets.
 Venerabilis mihi Spiritus, cuius partes sustineo.
 823 Ἦν τ' αὐτός. Qua de re infra, carm. xv,
 vers. 35. Exsequitur autem id fuscus carm. præc.,
 cum in Paulini causa, post Meletii mortem, episcopi
 mirifice inter se contenderent, aliumque alii contra
 Gregorii sententiam Antiochiæ episcopum substi-
 tuerent. Vide supra carm. x, ad Constantinopolita-
 nos sacerdotes, ubi, quod neutri se parti vel Orienta-
 talium, vel Occidentalium adjungere voluisset, per
 invidiam sede sua se expulsus queritur. TOLL.
 825 Ἵψ' ὧν τὸ κοινόν. De eorum dissidiis or-
 bem terrarum incenditibus agit infra carm. xvi.
 829 Εἴτ' οὔν πεπληγῶς. Familiare hoc non

METRICA VERSIO.

diro, solum lumen ad quem dirigo,
 nasciturum sancta me vocit parens,
 e periculum vinxit, et noctis favor.
 Cura sacrans quæ moventur spiritu,
 alloquar ego solus, in quantum licet.
 icta vobis, improbi, sicut pro bonis :
 molesta verba, quem querunt, habent.
 nuntur hinc sumptis, amici, cætera.
 abeuentis has loquelas, si placet,
 quidem, sed utiles capescite,
 am paternas colligentes ultimum
 be voces destruendas tempus
 us nihil quod audiatur jam manet :
 PATROL. GR. XXXVII.

B Quo magis in imis stent repostæ mentibus.
 Gregorius alter forte me quis obvius,
 Parcite magis ; sin aliter, hoc unum manet,
 In vos benigni, velut et erga proximos
 Estote, qui fovetis hanc concordiam,
 Quæ turpiter vestræ favet luxurie.
 Hoc semper, a me pacis optatum bonum,
 Amate ; nulla jam memoria sit super,
 Quibus miser turbatur orbis, criminum.
 Libens remitto damna, sive cæteros
 Vincam sagacitate, sive grandior
 Nos reddat ætas moribus nimis asperos,
 Seu mente solus læsus ex vino nimis

830 Μέθη τετρώσθαι τοὺς δόλους οἶμαι.
 Νομίζεσθ', ὡς βούλεσθε. Πλὴν μέμνησθέ μου
 Τοῦ πολλὰ μοχθήσαντος ἐν φθῶν τρόποις,
 Καλὸν δ' ἔχοντος τὸν λογισμὸν προστάτην,
 Τό τ' ἐκλύον με τῶν κακῶν γῆρας τότε.
 835 Οὕτω τάχ' ἂν μοι τῶν φθῶν σπείσαιτό τις,
 Πάλης θανούσης, ἢ φθόνος συνέρχεται.

II. *Εἰς ἐπισκόπους.*

Ὁ θυσίας πέμποντες ἀναιμάκτους, ἱερῆς!
 Ὁ ψυχῶν ταμίαι μεγακύβητες! Ὁ μεγάλοι
 Πλάσμα Θεοῦ χεῖρεςτιν ἐν ὑμετέρῃσι φέροντες!
 Ὁ Θεὸν ἀνθρώποισι μὲν ἔξοχον εἰς ἐν ἄγοντες!

830 Obrutos vino abstemius arbitror.
 Statuite, ut vobis liberit. Verum mei memores estote,
 Qui multa passus sum in amicorum moribus,
 Præclaram vero patronam habens rationem,
 Atque hanc ipsam senectutem, quæ me his solvit malis;
 835 Ita forsitan mihi amicorum quispiam reconciliabitur,
 Exstincta lucta, quam invidia comitatur.

824-825 XIII. *Ad episcopos.*

O qui victimas emittitis incruentas, sacerdotes!
 O animarum custodes inclyti! O qui magni Dei
 Figmentum manibus vestris gestatis!
 O qui hominibus summam Dei majestatem conciliatis!
 5 O mundi fundamenta, vitæ lumen, columenque doctrinæ,
 Initiatores lucidæ et æternæ vitæ,
 Christiferi, solis optimis insidentes,
 Sublimes, theatris gaudentes speciosis,
 Scenobatæ, pedibus innixi ligneis,
 10 Leniter hiscentes in personis alienis,
 In his autem, quæ interioris pietatis sunt, similes omnibus!
 Vos quidem, ludite, ut et luditis non decenter,
 Grandia loquimini, valde futilia agite.
 Equidem etiamsi malum me et exitiosum virum
 15 Omnes simul existimetis, longeque a vestro choro
 Removeatis, ferientes cîtissimis telis,
 Apertis, et quod magis vobis placet, occultis;

* Scriptum an. 384. — Alias Bill. 12, p. 81.

ebriis modo, ut sobrii sibi ipsi videantur, alioque
 vino madidos et bene potos existiment, sed et
 ictero laborantibus, qui cum ipsi flavo colore suf-
 fusi sint, cæteros omnes eodem infectos videre sibi
 videntur.

836 Πάλης θανούσης. Exstincto jam de sede
 Constantinopolitana dissidio quæ invidiæ materia
 fuerat: seu potius civiliter jam mortuo vestro, cui
 invadebatis, Gregorio. Vide carm. præc., vers.
 1851. TOLL.

XIII. ΤΙΤ. *Εἰς. Tres Regg. Πρὸς.*

1 Ἀναιμάκτους. *Absque fuso sanguine.* Ita su-
 pra, carm. x, vers 1.

5 Πλάσμα Θεοῦ. *Qui homines a Deo conditos q̄-
 bernatis.*

4 Μὲν ἔξοχον. *Munus omnium longe præstantis-
 simum.*

6 Μυστοπόλοι. *Int. μυσταγωγοί.*

9 Σκηνοβάται. *Qui prodeunt in scenam.* Ibid
 κάλοισιν, gallis. Nonnius. Gallice échasses.

10 Χάσκαρτες. *Coisl. sup. lin. χάρωντες.*

13 Ἐρδετε. *Vat. ἔρδοιτε.*

METRICA VERSIO.

Vino obrutos arbitrer esse sobrios.
 Pro velle sint res: sitis at memores mei,
 Heu! sæpe charorum probati moribus,
 Gaudentis et sensu patronorum loco,
 Tantisque senio liberante me malis.
 Sic dabit amicus forte mi quis gratiam,
 Cedente lucta, cui manet livor comes.
 XIII. AD EPISCOPOS.
 (Billio interprete.)
 O qui sacra Deo offertis non tineta cruore,
 Clari custodes animarum, qui que Tonantis
 Figmentum manibus regitis mirabile vestris,
 Qui que Deum humano generi sociatis in unum,

B Lux vitæ, fidei columen, fundamina mundi,
 Doctores vitæ, nullo quæ clauditur ævo,
 Christiferi, solis præclaris quique sedetis
 Sublimes, pulchris qui gaudetisque theatris,
 Scenigradi, ligno factis stantes pedibusque,
 Sub larva hiscentes pietatis debile quiddam,
 At reliquis imo similes in pectore prorsus!
 Ludite, si vultis, quæ fœde luditis ipsi,
 Et gravibus verbis contraria cuncta patrate.
 Ast ego, quamvis a vobis in classe nocentum
 Collocer, ac vestra procul arcear ipse caterva,
 Infelixque petar densis sine fine sagittis,
 Perspicuis, tectis, vobis nam gratus istud,

Ἄλλ' ἔμπης τὰ με θυμὸς ἐποτρύνει καὶ ἀνώγει,
 ὄβριζομαι, οὐκ ἐθέλων μὲν, ἀτὰρ λόγον ἔκτοθε ῥήξω
 20 Ψυχῆς, ὡς δτε κύμα βιώμενον ἔνδοθι λάβρω
 Πνεύματι, καὶ σήραγγας ὑποτρέχον, οὐκ ἐπίοπτα
 Καγγλάζει, καὶ πού τι διεκπίπτει δαπέδοιο,
 ῥηγνυμένης ὠδίνος ἀνὰ στόμα. Τόια πέπονθα.
 Οὐ δύναμαι χαδέειν ἐντὸς χόλον· ἀλλὰ δέχεσθε.
 25 Ἐί τινα καὶ θαλέθυμον ἐρῶ λόγον, υἶδον ἀνίης.
 Φάρμακον ἀλεγὸς ἐστὶ καὶ ἤερί μῦθον ἐνισπεῖν.
 Σῶμα μέγα Χριστοῖο, τὸ τίμιον εὐχος ἀνακτος,
 Λαὸς ὅλης γαίης βασιλῆϊος, ἔθνος ἀπιστον,
 Ἦν ὅτ' ἔην. Νῦν αὐτὲ Θεοῦ κτῆαρ ἔνθα καὶ ἔνθα
 30 Σείεται, οἷά τε κύμα πολυσιμαράγοιο θαλάσσης,

A Ἦς φυτὸν ζαμενέσσι· τινασζόμενον ἀνέμοισι.
 Λαὸς ὅδ', ἧ Θεὸς ἦλθεν ἀπ' οὐρανίου θαλάσσης,
 Κύδος ἔδν θνητοῖσιν ἐνὶ σπλάγγουσι κενώσας,
 Καὶ μίχθη μερόπεσσι, Θεὸς βροτὸς εἰς ἔν ἀγερθεῖς.
 35 Καὶ μέγαν ὄνον ἔδωκε παθῶν δέμας, αἱμά τε θεῖον
 Ῥύσιον ἡμετέρης κακίης χέεν, ἀλλὰ τε πολλὰ
 Θύματα, τοὺς μετέπειτα λόγον σπείραντας ἄπασι.
 Καὶ γλυκεροῦ θανάτοιο πικρῆς χερὸς ἀντιάσαντας,
 Ὡς κε λόγῳ τίσωσι Λόγον Θεόν, αἱματι δ' αἶμα.
 40 Τίς δονεῖ τὸδε σῶμα; πόθεν τόσον ἀχθος ἔμοιγε;
 Πῶς δέ τε σὺς μονόφορβος ἐμὴν δηλήσασθ' ἄλωχεν;
 Πῶς μὴν σκοτέεσσα τόσον κλέος ἀμφεκάλυψε;
 Λυσσῆεις, κακοεργὸς, ἐπεὶ, μερόπεσσι μεγαίρων,

Sed tamen quæ me animus incitat et jubet,
 Eloquar, non libens quidem, sed sermonem erumpam
 20 Extra animum, velut cum fluctus intus a vento violenti
 Coactus, et fissuras subiens, occultum edit
 Strepitum, ac alicunde e solo exsilit,
 Per rupti sinus aperturam. Sic ego affectus sum.
 Dolorem intus continere non possum : sed accipite,
 25 Si quem aninorum mordacem, doloris filium, sermonem proferam.
 Doloris medicina est, vel aeri verba facere.
 Magnum Christi corpus, eximium Regis decus,
 Populus, totius orbis princeps, gens præstantissima
 Erat olim. Nunc vero Dei possessio hic et illic
 30 Concutitur, velut fluctus vehementer strepentis maris,
 Aut arbor ventis validis agitata.
 Populus ille, cui Deus venit a cœlesti solio,
 826-827 Gloriam suam in mortalibus visceribus evacuens,
 Ac hominibus mistus est, Deus homo in unum collectus,
 35 Moriensque magnum pretium dedit corpus suum, et sanguinem
 Divinum fudit nostræ nequitiae piaculum, ac multas alias adjecit
 Victimam, eos qui, post illum, verbum omnibus seminarunt,
 Et dulcem mortem ab acerba manu experti sunt,
 Ut verbo Verbum Deum honorarent, et sanguine sanguinem.
 40 Quis hoc corpus quatit ? unde mihi tantum onus ?
 Quomodo aper solitarius meam populatus est vineam ?
 Quomodo nox illunis tantum splendorem cooperuit ?
 Rabidus, maleficus, qui hominibus invidet,

20 Κύμα. Tres Regg. βεῦμα. Mox ἔνδοθι. Sic tres Regg. Edit. ἔκτοθι.

22 Καγγλάζει. Coislinianus codex habet sup. lin. βράζει. Schol. λέγει δὲ τὴν τῶν θερμῶν ὕδατων ἀνάδυσιν. Eruptionem aquarum calidarum dicit quæ violenta illa compressione fiat.

23 Ῥηγνυμένης ὠδίνος. Cum aqua illa latens in visceribus terræ, velut infans intra matris viscera, hinc subito erumpit.

24 Δέχεσθε. Vat. δέχοσθε.

28 Ἔθνος ἀπιστον. Minus recte Billius, gens incredula; vox enim illa ἀπιστον non incredulitatem, sed incredibilem præstantiam significat : quo sensu passim a Gregorio usurpatur : maxime autem illic,

ubi Constantinopolitanam Ecclesiam, quæ olim florentissima fuerat, cum eadem confert Ecclesia, misere tunc sædata, et ab hæreticis occupata. Int. Coisl. περίφαντος καὶ μέγιστος, quod expositionem nostram egregie confirmat. Billius recte primis curis, gens præstantissima.

29 Ἦν ὅτ' ἔην. Olim, jam pridem; ita clarissimus Salvinus, ut notat Muratorius in epigram. in Carterium, olim 39, nunc cxv, vers. 40.

31 Θύματα. Vat. Θάματα.

38 Ἀντιάσαντας. Chig. ἀντιάσαντα.

39 Ὡς κε. Ita tres Regg. et Coisl. Edit. ὡς δέ.

40 Ἀχθος. Regg. tres et Vat. ἀσχος. Cod. 921, sup. lin. δνειδος.

METRICA VERSIO.

At tamen hæc dicam quæ mens mihi dicere nostra
 Imperat, invitus licet hæc, non mente libenti,
 Ut cum fluctus atrox horrendi turbine venti
 Externe impulsus, cæcas subiensque cavernas,
 Æstuat occulte, quiddam tamen exilit illic
 Interdum, angustoque antrorum erumpit ab ore.
 Talia nam patior : nec jam retinere potestas
 Ulla mihi est animi motus, iramque frementem.
 Parcite si quid ego mœrenti pectore dicam,
 Quod vestros animos feriat. Medicina doloris
 Est etenim miserum verbis efferre dolorem.

Ingens corpus erat Christi, Dominique Deique
 Gloria, plebs orbis princeps, incredula quondam
 Natio : nunc autem hinc quatitur possessio summi
 Numinis, hincque graves fluctus velut æquoris alti,
 Aut stirps, quæ validis impellitur undique ventis.

B Plebs hæc, a superis ad quam Moderator olympi
 Sedibus accessit, mortali in viscere summum
 Evacuans decus ipse suum : mortalibus ac se
 Mortalis simul atque Deus conjunxit in unum,
 Atque ingens pretium tolerata morte pendit,
 Fudit et hunc, vitii quo labes pulsa, cruorem,
 Atque alios multos, quos post chorus ille profudit,
 Qui cunctis fidei sparsit pia semina veræ,
 Dulcemque oppetiit per plurima vulnera mortem,
 Ut Verbum coleret verbo, atque cruore cruorem.
 Quis quatit hoc corpus ? Quæ tanti causa doloris
 Est mihi ? Quo pacto vitis populatus honorem
 Est nostræ furibundus aper ? Quæ tanta repente
 Tam claram obduxit laudem caligo, decusque ?
 Scilicet ille furens rabie, versutus et hostis
 Vesanisque in nos odiis accensus et ira,

Ἐξέτι τοῦ ὅτε πρῶτον Ἀδὰμ βάλεν ἐκ παραδείσου, Ἄ Βλάψεν ἀϊδρεῖη σημάτωντορος. Εἰδῶσι μῦθος
 45 Ζωῆς τ' ἀθανάτου, κλέψας δηλήμονι καρπῶ,
 Καὶ πολλοῖς κρατεροῖς τε τινάγμασιν αἰὲν ἀτάξουν,
 Οὐ σθένεν, ὡς ποθέσκειν, ἕλον γένος, οἷσι δῆλοισι
 Γυῖε βάλεῖν (σπινθῆρ δὲ λόγου, καὶ πυρὸς ἀερθεῖς,
 Πᾶσαν ἐπέδραμε γαῖαν ἀοίδιμος, οἱ δὲ δῶκται
 50 Καὶ πλέον ἐστήριξαν ἀεθλοφόροισι παγέντας),
 Δεύτερον εὐρατο μῆχος ἐπέκλωπον. Ὡς στρατὸν ἔγνω
 Καρτερὸν, ἡγητῆρσιν ὀλοῖον ἔμβαλεν ἔχθος.
 Καὶ γὰρ, ἀγοῦ πίπτοντος, ὅλος στρατὸς ἐς χθόνα νεύει.
 Ποντοπόρον δὲ τε νῆα κακὸς πρόηκεν ἀήτης,
 55 Ἡ σκοπέλοισιν ἔαξε, κυβεσθητῆρος ἀτερθεν.
 Ὡς δὲ δόμους τε, πόλεις τε, χόρους, βόας, ἄρματα, πῶυ

Ἡμετέρην κακίην, ὅπως: λαοὶ πρόεδροι.
 Πρόσθε μὲν ἀνδροφόνουσι φυγῆς πολλέθερα τέτακτα,
 60 Καὶ χῶρός τις ἔην ἀποπομπαλοῖς θυέεσι,
 Καὶ τις καὶ πικρῆς καὶ αἵματος ὀστατίοισιν
 Ἥμασιν, οἱ Χριστοῦ κακῶφρονες ἐξεκένωσαν
 Μισθὸν ἀτιμήτοιο κακὸν καὶ τυτθὸν ἔχοντες,
 Οὐ τι μὲν ἐξ ἀέκοντος, ἐπεὶ Θεὸς ἐστὶν ἀληπίος
 65 Χείρασιν, εὖτ' ἐθέληεν· ἀτάρ γε μὲν ἐξεκέωναν.
 Νῦν δ' ἔνα χῶρον Ἰσασι κατ' ἀσθαλίης τε μέρου τε
 Πάντες, ὅσοι ζεῖνοί τε καὶ ἔρκαος ἡμετέροιο,
 Τὸ σπυτὸν τοπάροισι σοφῶν Ἰδοσ, ἔρκαος ἀρίτων,
 Ἡῆμα τὸδ' ἀγγελεψησι χροστοασίησι τεθῆλδς,

Ex quo primum Adam eiecit e paradiso
 45 Et vita æternâ, exitioso fructu decipiens,
 Hic cum multis et validis semper assultibus concuteret,
 Nec posset, ut cupiebat, universum genus dolis suis
 Humi sternere (nam verbi scintilla et fax in altum sublata
 Totum orbem gloriose percurrit, et persecutores
 50 Robur addiderunt iis, quos martyrum triumpho firmaverant),
 Secundam invenit furtivam machinationem. Ut vidit exercitum
 Viribus pollentem, ducibus injectis exitiosum odium.
 Nam, duce cadente, totus exercitus in terram vergit.
 Mare secantem carinam sine gubernatore novius ventus
 55 Precipitem dedit, aut scopulis illisam fregit.
 Sic etiam domos, urbes, choros, boves, currus, greges
 Læsit inscitia rectoris. Hæc dicta sunt iis quibus perspecta est
 Prævitæ nostra, quicunque plebi præsumus.
 Homicidæ olim perfugii urbes dispositæ erant,
 60 Et ager quidam erat emissariis victimis;
 Exstitit etiam postremis diebus ager aliquis acerbitatis
 Et sanguinis, ubi Christi contemptores, pravum et exiguum
 Illius, qui supra pretium est, pretium habentes, effuderunt,
 Non invito quidem Christo; Deus quippe apprehendi non potest
 65 Manibus, nisi ita voluerit; sed tamen effuderunt.
 Nunc autem unum norunt omnes improbitatis et mortis
 Locum, quicunque extranei, et ex nostro ovili,
 Venerandam olim sapientum sedem, septum optimorum,
 828-829 Sacrarium angelicis choris florens,

51 Ἐῖρατο. Duo Regg. et Coisl. εἶρατο.
 56 Ἄρματα, πῶυ. Regius codex 992 ἄρματα
 πῶων, greges ovium.
 57 Ἀϊδρεῖη. Ita Coisl. Edit. ἀϊδρεῖη.
 59 Τέτακτο. Reg. 993 τέτυκτο. Habebant olim
 Judæi civitates ad quas homicidæ perfugiebant.
 Erat etiam rejectitiis victimis suus locus constitu-
 tus, ut hirco emissario desertum: at nunc episco-
 palis sedes sceleratorum omnium ac perditorum
 hominum sedes est. Bill.
 61 Πικρῆς καὶ αἵματος. Ager acerbitatis et san-

guinis. Agrum illum intelligit, qui triginta argenteis,
 quos impii sacerdotes Judæ pro nefario proditiōnis
 præmio persolverunt, in sepulturam peregrinorum
 emptus fuit. Bill. Langus vero allegorice, imo
 inepte hæc interpretatur, quem castigat et refellit
 Billius.

62 Ὀ. Sic Regg. 990 et Coisl. Edit. δ. Ibid. κακῶ-
 φρονες, scelerati homines: duo Regg. et Coisl. κακί-
 φρονες.

69 Βῆμά. Decrat hic versus in versione metrica,
 quod italicis distinctum supplevimus. CAILLAE.

METRICA VERSIO.

Inde ex quo primum paradisi sede beata,
 Pestifero elusum fructu, vitæque perenni
 Depulit infelicem Adamum, cum tempore in omni
 Innumerisq; modis nos exagitansque premeusque,
 Mortalem arte sua prorsus tamen ipse nequiret,
 Id licet ardentem cuperet, prosternere gentem:
 Quin potius fidei igniculus, sublataque in altum
 Fax Verbi totum celebris percurreret orbem
 (Namque etiam hostilis furor, atque immania quæque
 Supplicia addiderant animis nova robora nostris,
 Tormentisque fides gravibus mage fulta vigeat),
 Confestim arte alia est usus. Firmissima vidit
 Ut castra, invictasque acies, funesta dolosus
 Ille odia injectis ducibus rixasque furentes.
 Nam labente cedit totum duce protinus agmen:
 Ac facile evertit vacuum rectore carinam,
 Ant sævi allidit scopulis vis aspera venti:
 Atque domos, urbesque etiam, currusque, chorosque,
 Lanigerosque greges, armenta pinguis perdit,

B Qui regere hæc nescit. Loquor his quibus agnita
 [nostra est]
 Improbitas, populi imperium quicunque tenemus.
 Ante quidem, cædem qui commisisset, habebat,
 In quibus exigeret profugos vitam, oppida quædam.
 Certus erat sacris etiam, quæ prisca solebat
 Lex remove, locus: certus locus atque cruoris
 Christi postremo quem fudit tempore vecors
 Ac scelerata manus, pretium parvumque malum-
 [que]
 Ejus habens, est qui pretio sublimior omni:
 Non tamen inviti (nolentem quippe tenere
 Haud manus ulla queat Dominum), sed sponte ca-
 [t]entis.

At contra omnes hunc, seu nostri, sive profani,
 Sedem unam vitæ norunt et mortis acerbiæ,
 Hanc, quæ doctorum sedes erat ante virorum,
 Et gravium pietate hominum, vitæque probatæ,
 Angelicisque choris florens insigne sacellum,

70 Κιχλίβατην μεσάτην κόσμων δύο, τοῦδε μένοντος, Ἄ
 Τοῦ τε περιπταμένοιο, θεῶν ἔρον, ἡμερῶν τε.
 Ἐν δὲ ἦν. Νῦν αὖτε γελοῖτον, ἤνικα πᾶσιν
 Ἐντὸς ἀληθιστοῦ θύρης δρόμος, ὡς δοκέω μοι
 Κήρυκος βοῶντος ἐν μεσάτοισιν ἀκούειν·

75 Δεῦρ' ἴθ' ὄσοι κακίης ἐπιθήτορες, αἰσχεα φωτῶν,
 Γάστρες, εὐρυτένοντες, ἀναιδέες, ὄφρυδέντες,
 Ζωροπτάται, πλάγχθαι, φιλοκέρτομοι, ἀβροχίτωνες,
 Ψεύσται θ' ὄβρισται τε, θοῶς ἐπίορχοι ὁμοῦντες,
 Δημωδῶροι, κτεάτεσσιν ἐπ' ἄλλοτρίοισιν ἀάπτους
 80 Βάλλοντες παλάμας, φθονεροὶ, δολδέντες, ἄπιστοι,

70 Cancellus, qui inter duos mundos interjecti sunt, alterum manentem,
 Alterum avolantem, et deorum limites et hominum
 Hæc olim. Nunc autem, quod ridiculum est, omnibus patet
 Introitus, janua non clausa, ut videor mihi
 Præconem in medio clamantem audire :

75 « Huc accedite, quotquot pravitatem profitemini, dedecus hominum,
 Hælluones, elatae cervices, impudentes, superbi,
 Mori potores, erronei, contumeliosi, mollibus vestiti,
 Mendaces, petulantes, cito falsum jurantes,
 Populi voratores, in alienas possessiones rapaces
 80 Injicientes manus, invidi, dolosi, infidi,
 Adulatores potentium demissi, demissisque leones,
 Ambigui, volubilis temporis mancipia,
 Polypi in fabulis celebrati propter colorem,
 Recens matrimonio juncti, ferventes, adhuc lanuginem ferentes,
 85 Fures certe naturalis ignis, in oculis flagrantes
 Tenebroso amore, cum apertum fugeritis,
 Ignari caelestium, recens illuminati, fuliginosi,
 Cum spiritu coruscante concurrente malitia.
 Huc accedite confidentes, latum omnibus paratum est solium.
 90 Huc accedite, juveniles manibus inclinate cervices
 Libenter omnibus ; etiam iis, qui non cupiunt, tenduntur.

70 Μεσάτην κόσμων. Ita duo Regg., Coisl. et
 Vat. Edit. male μεμάτην. Juxta Billium per can-
 cellos illos quibus laici a clericis dirimuntur, Gre-
 gorius vult innuere distinctionem mundi hujus
 luxi ac perituri, et alterius certi ac sempiterni.
 angum hic iterum carpit Billius, quippe qui hæc
 e Sanctæ Sophiæ templo dicta putat a Gregorio,
 ut de omnibus templis generatim dicit.

71 Περιπταμένοιο. Ita duo Regii codices et Coisl.
 dit. περιπταμένοιο. Mox θεῶν, deorum : sacerdotes
 telligit.

75 Δεῦρ' ἴθ'. Tota hæc oratio, inquit Billius,
 parulensis constat ironiis. Fingit enim se sceleratissimos
 quosque ad capessendos episcopatus in-
 are, cum tamen hujusmodi homines a tanti mu-
 ris susceptione quam longissime avertere co-
 ur.

79 Ἀάπτους. Ἀπλήστους, ἀπροσίτους. Quas
 io ferat, nocentissimas.

2 Ἀμφίθετοι. Coisl. sup. lin. παλίμβολοι, insta-
 s. Ibid. πολυτρέπτου. Coisl. et Vat. πολυστρέπτου.

Ἄμφιθετοι, καιροῖο πολυτρέπτου θεράποντες,
 Πουλύποδες πέτρῃσιν ἀειδόμενοι χροῖα μύθῳ,
 Ἀρτίγαμοι, ζεῖοντες, ἔτι χροῶντες λουλον,
 85 Ἡ κλέπται φυσικοῦ πυρὸς, φαέεσσιν ἔχοντες
 Ἡερῖην φιλότητα, δὲ ἀμφαδίην ἀλέηθε,
 Νήϊδες οὐρανίων, νεολαμπέες, αἰθαλδέντες,
 Πνεύματι αἰγλήεντι συνερχομένης κακότητος.
 Δεῦρ' ἴτε θαρσαλέοι, πᾶσι θρόνος εὐρύς ἔτοιμος.
 90 Δεῦρ' ἴτε, δεξιτερῆσι νέους κλίνετε τένοντας
 Πᾶσι προφρονέως, καὶ μὴ ποθέουσι τέτανται.

83 Ἀειδόμενοι μύθῳ. Celebrati in fabulis. Bene-
 dictini male polypi in petris colorem imitantes, ubi
 vox μύθῳ prorsus omittitur ; et in notis ἀειδόμενοι,
 sermones mutantes, nunc hæc, nunc illa loquentes, ut
 polypus hærens petris solet colores mutare. CAILLAU.

84 Ἀρτίγαμοι. Id est, episcopi recens creati.

85 Ἡ κλέπται. Ita Coisl. et Reg. 990. Forsan allu-
 dit ad Promethei fabulam qui a poetis ignem cæle-
 stem surripuisse, et hominibus attulisse, fingitur.
 Eos videtur notare, qui licet ab ipso libidinis opere
 abstineant, animo tamen flagitium admittere se
 procacibus oculis ostendunt.

87 Νήϊδες. Seu ἄπειροι, rudes caelestium. Langus
 ineptissime Naiades superum. Ibid. νεολαμπέες, re-
 cens illuminati, sive baptizati : forsan Nectarium
 hic notat, qui nequidem erat baptizatus, cum epi-
 scopus Constantinopolitanus fuit designatus.

91 Τέτανται. Tenduntur nempe δεξιτερῆσι, manus
 ordinantium, quas cuivis nullo discrimine impo-
 nant. Billius : Sponte sua cunctis cervix, etc., quæ
 versio a Gregorii mente et verbis prorsus aliena est.

METRICA VERSIO.

quoque, qui mundos dirimunt, quorum effluit B
 at usque viget, stabilisque in sæcula durat,
 que atque homines discludunt limite certo,
 cios. Talis nimirum erat hic locus olim :
 hic ridiculus contra, discrimine nullo
 quisque haud clausis irrumpit ad intima
 hi jam medio in cœtu ingentique corona
 præco hæc alta videatur dicere voce :
 uc agite, o quoscunque jurat turpissima vita,
 a hominum, ventres, lata cervice, pudoris
 es, fastu tumidi, vinoque madentes,
 es, molli contacti veste, dicaces,
 veri, petulantes, falsa libenter
 es, quibus est infelix præda popollus,

Raptores, infidi homines, quos livor iniquus
 Conficit, oblectantque doli fraudesque malignæ,
 Turpiter excelsis blandi, abjectisque leones,
 Ambigui, ac fictis animis, et temporis usque
 Mancipia, et nunc hæc, nunc rursus adversa lo-
 quentes,
 Polypus ad petras solet ut mutare colores ;
 Connubio nuper juncti, fervente juvena,
 Nativæ aut flammæ fures, ob lumina habentes
 Obscurant Venerem, cum declinatis apertam,
 Cælestis sophiæque rudes quicunque, recensque
 Donati splendore, velut fuligine tincti.
 Dum simul ingreditur vitium cum Flaminc claro.
 Huc agite, intrepidi, latus thronus excipit omnes.
 Huc agite, et juvenile manu dimitte collum.
 Sponte sua cunctis cervix nam tensa regensque

Μάννα πάλιν, ξένος δμβρος · ἅπας κόλποισι λέγοιτε, Α
 Ὅς πλέον, ὅς τ' ἐπιδευέε, ἴην χάριν. Εἰ δ' ἐθέλοιτε,
 Μηδ' ἀγίου φειδοίθε θεοῦδος ἤματος ἀργού.
 95 Ἡ τάχα καὶ παλάμησιν ἐν ἀπλήστοισι πύθοιτο.
 Συνὸς μὲν πάντεσσιν ἀήρ, ξυνή δέ τε γαῖα,
 Συνὸς δ' οὐρανὸς εὐρύς, ἃ τ' οὐρανὸς διμμασι φαίνει,
 Συνή δ' αὖ πόντοιο χάρις, ξυνοί τε θάωκοι.
 Θαῦμα μέγ', οὐδὲ Σαοὺλ χάριτος ξένος, ἀλλ' ὑποφήτης.
 100 Μή τέ τις οὐν ἀροτήρ, μὴ τέκτων, μὴ σκυτοεργός,
 Μὴ θήρην μεθέπων, μὴ τ' ἔμπυρον ἔργον ἐλαύνων,
 Τῆλε μένοι, μὴ δ' ἄλλον ἔχοι σημάτωρα θείον.
 Κρείσσον γὰρ κρατεῖν, ἢ κρατέοντι πιθέσθαι.
 Ἄλλ' ὁ μὲν ἐκ χειρῶν πέλεκυν μέγαν, ὅς δ' ἄρ' ἐχέτην

105 Ῥίφας, ὅς δὲ δορὴν, ὅς δούρεα, ὅς δὲ κωμάρη,
 Ἐνθάδ' ἴοι, θείην δὲ περιθλίβοιθε τράπεζαν,
 Στεινόμενοι, στεινοῦντες. Ὁ δ' ἄλκιμος ἄλλον ἐλαύνει,
 Πολλάκι καὶ τ' ἄριστον, ἐνιδρώσαντα θρόνοις,
 Γηραιὸν, σάρκεσσι τετρυμένον, οὐρανοφοίτην,
 110 Κόσμον ἀτιμάζοντα, Θεοῦ μετὰ μοῖραν ἔχοντα.
 Καὶ νέκυν ἐν ζωοῖσι, θυηπάλον ἐσθλὸν Ἄνακτος.
 Εἰκὼ μὲν τις ἔγραφεν ἀπ' εἰκόνοσ ἀρχετύποι,
 Στησάμενος προπάροικε, πῖναξ δ' ὑπεδέξατο μορφήν
 Ὑμᾶς δ' εἰσορῶν τις, ἐναντίον οἶμον ἰδαίει.
 115 Καὶ τότε μοῦνον δνειαρ ἀπ' ὑμετέρης κακότητος,
 Κήρυξ μὲν δὴ τοῖα βριήπτους. Αὐτὰρ ἔγωγε
 Δείδια μὲν Μωσῆος ἀγακλέος οἶον ἄκουσα,

Rursus manna, imber novus; quisque sinu colligat:
 Si quis minus, si quis amplius, unum et idem donum. Quod si libet,
 Ne sancto quidem diei, parcite, ad exemplum Dei, quieto.
 93 Forte etiam in manibus insatiabilibus putrescat.
 Communis omnibus aer, communis terra,
 Commune latum cœlum, et quæ cœlum omnibus exhibet,
 Communis etiam maris utilitas, et communes throni.
 Miraculum magnum, nec Saul quidem a gratia alienus, sed propheta.
 100 Non igitur arator ullus, non faber, non sutor,
 Non venationi deditus, non igneum opus tractans
 Procul maneat, neque alium habeat divinum ductorem.
 930 931 Præstat enim imperare, quam imperanti parere.
 Sed hic quidem a manibus magnam securim, ille sivam
 105 Projiciens, iste pellem, alius jacula, alius forcipem,
 Iluc accedat: et circa divinam mensam conferti estote,
 Pressi et prementes. Qui fortis est alium pellat,
 Sæpe etiam præstantissimum, quique in thronis exsudavit,
 Senem, carnibus contritum, qui in cœlo versatur,
 110 Mundi contemptorem, cujus pars cum Deo,
 Mortuum inter vivos, optimum Regis sacerdotem.
 Imaginem quis pinxit de imagine primaria,
 Quam ante oculos statuit, ac formam tabula excepit:
 Vos autem qui viderit, contrariam carpat viam.
 115 Hæc una ex vestra nequitia utilitas.
 Atque hæc quidem præco vocalis dixerit. Fgo autem
 Timeo id quod de inclyto Moyse audivi,

93 Ἴην χάριν. Unum aonum. Edit. minus bene,
 ἐμὴν χάριν, mea munera.

105 Πιθέσθαι. Reg. 990 et Coisl. παθεσθαι.

105 Ὅς δούρεα. Duo Regg. οἱ δ' οὐρεα.

112 Εἰκὼ. Coisl. εἰκόνα. Nihil aculeatius acer-
 biusque hæc collatione, inquit Billius in notis, dici
 potest. Paucis enim verbis, quanta esset multorum
 sui temporis episcoporum improbitas luculenter
 exponit. Nam si is qui vitam eorum intuetur, con-
 traria omnino via incedere debeat, nemini dubium
 esse potest, quin turpissima et flagitiosissima sit
 eorum vitæ ratio. Fabius figuram hanc *ratiocina-*
tionem vocat. Atque utinam, pergat Billius, tota
 hæc oratio non in nostra quoque tempora quadra-

ret! Hic autem profecto locum habet illud Horat.
Tantalus a labris sitiens fugientia capiat
Flumina; quid rides? mutato nomine de te
Fabula narratur....

Felicio sane ætas nostra quæ præsules Eccles-
 Gallicanæ tam graviter non potuit inculpate.
 quidem priusquam persecutionis adversus eos
 tumque clerum sæculo xviii pene elapso eorum
 ignis nimium decessisset, eosque mirum in modum
 expurgasset.

114 Οἶμον. Ita Reg. 993. et Vat. Edit. ὠδρον.

116 Βριήπτους. Sic duo Regg. et Coisl. Μάκεδ
 βριήπτους.

117 Ἀγακλέος. Ita duo Regg. et Coisl. Εἰ

METRICA VERSIO.

Prominet, et rursus ex alto pluit æthere manna. B
 Quisque sinu condat, legat hic minus, amplius ille.
 Si libeat vobis, nec sancte parcite luci,
 In qua lex Domini mortalibus otia fecit.
 Forte etiam in manibus cibus hic putrescet avaris.
 Omnibus est tellus communis, et omnibus æther;
 Omnibus est cœlum, convexaque sidera cœli:
 Denique commune est cunctis æquorque, thronique.
 Ipse Saul etiam præstat, res mira, prophetam.
 Ergo nec structor, nec cum sutore colonus,
 Nec faber, atque feris trucibus qui retia tendit,
 Sit procul, atque alio contentus præsule vivat.
 Jura dare est satius, quam danti jura subesse.
 Sed posita hic prospere stiva, posita ille securi,
 Pelle alter, jaculis alius, vel forcipe curva,
 Huc agite, ad sacram et vosmet contrudite mensam,

Quisque premens obnixæ alium, pressusque
 Non alium solio dubitet depellere fortis,
 Sæpe etiam persanctum hominem, canumque sæpe
 Quique thronis insudavit multumque diuque,
 Affixitque suas carnes, et sidera mente
 Incolit, ac mundum calcat, cumque Omnipotenti
 Partem habet, ac vivos homines est mortuus.
 Et probus est summi regisque Deique sacerdos.
 Ante oculos exemplar habet cum pictor, ab-
 Effigiem pingit, formam capit atque tabella:
 Vos autem inspicies adverso tramite quivis
 Ambulet. Ex vitis vestris hæc carpitur una
 Utilitas. Hæc sunt quæ præco dicere possit.
 At mihi quid de Mose canunt oracula sacra
 Dum mecum recolo, gelidus tremor occurrat

Ὅς μόνος νεφέλης εἶσω θεὸν ἔδρακεν ἄντην,
 Τὸς δ' ἄλλους ἐκέλευσεν ὑπὸ προπέδεσσι μένοντας,
 120 Ἄγνοτάτους ἀγνοῖσιν ἐν εἰμασι καὶ τρομέοντας
 Μούνης εἰσαῖν θείης ὁπός. Οὐ γὰρ ἄμεινον
 Οὐδ' αὐτοῖς θήρσσει πατεῖν πέδον οὐρανίοιο,
 Μῆ καὶ βήγγυμένοισιν ὑπὸ σκοπέλοισι δαμῆεν.
 Δειθία δ' αὐτῶν παῖδων Ἀαρῶν μόρον, οἳ ῥα θυηλάς
 125 θέντες ἐπὶ ξείνιοι πυρός, ξείνως καὶ ὄλοντο
 Αὐτίκα, καὶ θυέων χῶρος θανάτοιο τελέσθη,
 Καὶ παῖδες περ ἑόντες Ἀρῶν μεγάλοιο, δάμασθεν.
 Ὡς δὲ καὶ ἠλείθησιν ἐπέχραε λυγρὸς διαθερός,
 ἠλείθεις, ὅτι μάρτυρον ἔχον νόον. Ἢ γὰρ ἑβαλλον
 130 Οὐχ ἱερὰς παλάμας ἱερῶν καθύπερθε λαθῆτων.
 Οὐδὲ μὲν οὐδ' ἠλεῖ χόλον ἔκφυγεν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν

A Οὐχ ὅση γαστήρ παιδῶν ἐχάλεψε δίκαιον,
 Καὶ περ αἰεὶ βρῖσαντα ὄνειδείοις ἐπέεσσιν.
 Εἰ δὲ τόση τοίησιν ἀμαρτάσι μῆνις ἔπεσιν,
 135 Ὅσσα τῆς θεῆς ἐστὶν ἐπὶ πλεόνεσσι κακοῖσι I
 Καὶ σέ, κιβωτὸν ἄνασσαν, ὃς ἤδρασε χειρὶ βεβήλω
 Κλινομένην, θάνεν αἴψα. Θεοῦ δὲ τε νῆδον ἔθηκεν
 Ἄψαυστον παλάμησιν, ἐρείσματα τᾶχθοι τοίχων.
 Τοῦνεκεν ἀτάζω, πίπτω δ' ὑπὸ σεῖο πύδεσσι,
 140 Χριστὲ ἀναξ, μὴ μοὶ τις ἀπαντήσῃεν ἀνίη
 Χαζομένη. Κέκμηκα λύκοις δηλήμοσι ποιμνης,
 Ποιμέσι μαρνάμενος δηρὸν χρόνον. Ἐκ μελέων δὲ
 Ῥικνῶν ἔπατο θυμὸς, ἀναπνεῖω δ' ὄλιγον τι
 Τειρόμενος καμάτοισι, καὶ ἀσχεσιν ἡμέτεροισιν.
 145 Ὡν, οἱ μὲν θώκων ἱερῶν πέρι δῆριν ἔχοντες,

Qui solus intra nubem Deum coram vidit,
 Caeteros autem jussit ad radicem manentes,
 120 Puros in puris vestibibus et trementes
 Solam Dei vocem audire. Non enim tutum erat,
 Vel ipsis feris solum Dei caelestis calcare,
 Ne sub disruptis scopulis perirent.
 Timeo et filiorum Aaronis mortem, qui victimas
 125 Imponentes igni insolito, insolitum et ipsi letum subito
 Subiere, ac victimarum locus eorum morte consecratus,
 Et quamvis filii essent magni Aaronis, percussi sunt.
 Sic et filios Heli funestus oppressit interitus,
 Filios Heli, quoniam voracem habebant mentem. Injiciebant enim
 130 Manus profanas sacris lebetibus.
 Neque vero Heli iram effugit, sed et illum,
 Cum justus esset, filiorum venter non sanctus perdidit,
 Quamvis objurgatoris verbis non pepercisset.
 Sin autem talibus culpis talis ira inest,
 135 Quanto magis metuenda est in uberioribus malis!
 Te quoque, regina arca, qui sustentavit manu profana
 Nutantem, protinus periit. Dei vero templum servabant
 Intactum manibus exteriora murorum praesidia.
 832-833 Idcirco ingemisco et tuis pedibus accedo,
 140 Rex Christe, ne qua mihi occurrat calamitas
 In meo recessu. Lassatus sum cum lupis gregem vastantibus,
 Pastoribus diu decertans. E membris autem
 Curvis evolavit animus, ac paululum respiro
 Fractus laboribus et probris nostris.
 145 Quorum alii de sacris thronis litigantes,

ἀργακλῆος. Μοχ ἄκουσα. Sic tres Regg. Chig., et
 Vat. Edit. ἔκουσα.

125 Ἐστρωιο. Ita tres Regg. et Coisl. Edit. ξένιοι.

134 Τόση. Sic Tres Regg. et Coisl. Edit. τόσοι.

136 Ἀνασσαν. Eo quod Dei simulacrum, et in
 ea residens Deus colebatur.

141 Χαζομένη. Coisl. sup. lin. ἀναχωροῦντι.

142 Ποιμέσι μαρνάμενος. Cum lupis et pasto-
 ribus decertando se fatigatum esse ait Gregorius,
 id est, cum haereticis et illis episcopis, qui invidio
 et infenso in eum animo erant. Ita Gregorius in
 oratione habita coram episcopis c., t. I, pag. 762.
 143 Θυμὸς. Int. Reg. 392, ψυχῆ.

METRICA VERSIO.

ipse etenim solus, penetrata nube, Tonantem
 conspexit: reliquos autem radicibus imis
 montis, et in puro lustratos jussit amictu
 colam audire Dei tremebundo pectore vocem:
 nam ne impune quidem bobusque ovibusque futurum,
 ad promptum exitium, pareret quod saxea moles,
 qua Dei sanctum tetigisset bestia montem.
 Minetiam sancti proles me terret Aronis,
 quia, quia non solum sacris admoverat ignem,
 sed et in solita jacuit quoque morte perempta,
 et eorumque locus mortis locus exstitit idem:
 et pater a natis pestem depellere quivit.
 Minetiam Helidas horrenda morte profana
 stultit ingluvies, quod non dubitasset uterque
 is impuras sacris immittere dextras.
 neque divinam effugit pater optimus iram,

B Sed justum oppressit natorum venter iniquus,
 Quamlibet hos gravibus solitum perstringere verbis.
 Quod si tanta leves noxae est ira secuta,
 Qualis erit, quaeso, cum quis mala pura patrarit?
 Jam qui suppositis arcum sustollere palmis
 Labentem studuit, mox est dimissus in oreum.
 Atque etiam externus paries faciebat ut esset
 Intacta omnino supremi Numinis aedes.
 Ergo oro, et prono quaeso te corpore, Christe,
 Ne qua recedentem noxa me infortunia vexent.
 Deficiunt vires miserum, dum praelia longa
 Consero cumque lupis, et cum pastoribus ipsis.
 Curva animus volucris senio jam membra reliquit.
 Ac quiddam exiguum spiro, tum mole laborum
 Fractus, tum vitiis nostris, probrisque pudendis.
 Pars etenim, sedes ob sacras bella gerentes,

Ἄντια κυμαίνοντες, ἐπασσύτεροισι κακοῖσι
 Βαλλόμενοι, βάλλοντες, ἀτειρέες εἰσὶ μαχηταί,
 Εἰρήνην βόδωντες, ἐφ' αἵμασι κυδιώντες.
 Ὡ; βρελὸν Γεθθαίαν ἀναπλήσαιεν ἀνίην,
 150 Ἐνδίκον ἐδρῆσαν, ἐφ' ἔδρῃ τίσιν ἔχοντες.
 Οἱ δ' ἄρα τοῖς ἐκότερθε μεριζόμενοι, κλονέουσιν
 Ἀντολίην τε δύσιν τε, Θεὸς δ' ἐς σάρκας ἔληξεν,
 Ὦν ἀπο μαρναμένων καὶ οὐνομα καὶ μῦθος ἄλλοις·
 Παῦλος ἐμὸς, Πέτρος δὲ τεός, κείνου δὲ τ' Ἀπολλῶς
 155 Εἰσὶ θεοί. Χριστὸς δὲ μάτην ἤλοισι πέπαρται.
 Οὐ γὰρ ἀπὸ Χριστοῦ καλεῦμεθα, ἐκ μερόπων δὲ,
 Κείνου καὶ χείρεσσι καὶ αἵματι κῦδος ἔχοντες.
 Τῶσος ἔρωσ φαέσσιν ἐπήχλωσεν ἡμετέροισιν,

Α Ἡ δόξης κανεῆς, ἢ κτήσιος. ἢ φθόνος αἰνός,
 160 Τηκεδανός, κακόχαρτος, ἐναίσιμον ἄλλος ἔχουσι!
 Καὶ πρόφασις Τριάς ἐστὶ, τὸ δ' ἀτρεκέλις, ἔχθος ἀπιστοῦ.
 Διπλῶς ἐστὶν ἔκαστος, ὅς λύκον ἀμφικαλύπτων,
 Καὶ χαλκὸς λοχῶν πικρῆν νεπέδεςσιν ἐδωδῆν.
 Τοῖα μὲν ἡγητήρες· ὁ δ' ἔσπαται ἐγγύθι λαός,
 165 Πρόφρονες ἐς κακίην, καὶ ἡγητήρος ἀνευθεν.
 Οὐδέ τις ἐστ' ἀγαθοῦ διάκρισις, οὐδὲ κακοῦ,
 Οὐ πιυντῆς πολιῆς, οὐκ ἀφραδέος νεότητος,
 Οὐ μογεροῦ βίότιο θεουδέος, οὐ μαλακοῦ.
 Εἷς νόμος ἐστὶ, κάκιστον ἔχειν πλέον. Ὡς ἀπίοισι
 170 Κείνος ἀνὴρ, ὃς πρῶτος ἀνήγαγεν ἐνθάδ' ἀλίτριος.
 Αὐτῶν κόσμος εἶσι, αὐτῶν Θεός, ὅσα τ' ἀρίστως

Invicem invadentes, continuis malis
 Percussi et percutientes, indomiti sunt pugnatōres,
 Pacem clamitantes, de sanguine superbientes.
 Utinam Gethæorum morbum, iustum et sedi insitum,
 150 Experiantur, in sede pœnas luentes.
 Alii vero inter utrosque divisi commovent
 Orientem et Occidentem, Deusque in carnes desiit,
 A quibus pugnantibus et nomen et bellam aliis:
 Mihi Paulus, tibi vero Petrus, isti Apollo
 155 Dii sunt. Christus autem frustra clavis transfixus est.
 Non enim a Christo nomen habemus, sed ab hominibus,
 Quamvis illius manibus et sanguine hanc gloriam habeamus.
 Adeo amor oculos obnubilavit nostros
 Aut vanæ gloriæ, aut possessionum, aut vehemens invidia,
 160 Tafefaciens, malis gaudens, justus dolor his qui hoc vitio laborant!
 Prætextus Trinitas est: revera autem odium implacabile.
 Duplex quisque est, ovis lupum cooperiens,
 Et æs piscibus funestam ex insidiis objiciens escam.
 Talia quidem duces: populus autem prope sequitur,
 165 Qui libens in vitium fertur, etiam sine ductore;
 Nec ullum probi discrimen et improbi,
 Prudentis canitiei, et insipientis juventutis;
 Non vitæ ad exemplum Dei laboriosæ, et mollis.
 Una lex est, ut pessimus plus habeat. Pereat
 170 Ille vir qui primus scelestos huc introduxit.
 Illorum sit mundus, illorum Deus, et quæcunque optimos

148 Ἐφ' αἵμασι. Int. Reg. 992, ἐπὶ φόνοις.
 149 Γεθθαίαν ἀναπλήσαιεν ἀνίην. Forte ἀνα-
 πλῆσαιεν. Gethæi, ob captam Dei arcam, in secre-
 tiori natium parte percussi fuerant, ut habetur
 I Reg. v. Vult igitur Gregorius, ait Billius, nullo
 modo congruentius in eos, qui summas dignitates
 Ecclesiæ tanto studio prosequerentur, animadverti
 posse, quam si, ob adeo impotentem et effrenam
 thronorum cupiditatem, eadem quæ Gethæi pœna
 plecterentur, et pro sedibus indigne occupatis, in
 sede, hoc est in ano plecterentur. Vulgatum est

enim illud Scripturæ, per quæ quis peccat, per hæc
 et puniatur.
 152 Θεός δ' ἐς σάρκας ἔληξεν. Deus in carnis
 desiit: in homines. Gen. vi, 3: Non permanebit
 spiritus meus in homine, quia caro est. Billius, De
 relicto ad carnem devolvuntur.
 156 Καλεῦμεθα. Chig. καλοῦμεθα.
 158 Τῶσος. Reg. τῶσων.
 161 Ἐχθος ἀπιστοῦ. Odium incredibile, quale
 existimari non potest. Reg. 990 ἀχθος.
 165 Καὶ χαλκός, etc. Hic versus deest in cod. Chig.

METRICA VERSIO.

Exagitant sese, ut fluctus, feriuntque vicissim,
 Nec sitis hos ardens pugnandi deserit unquam,
 Pœnam clamantes, captantes sanguine laudem.
 Ac Gethæo utinam morbo premerentur, ut æquum est,
 Pœnas ob sedem meritas in sede luentes.
 Ast alii rursum studia in contraria scissi,
 Quaque nitens oritur Phœbus, quaque occidit, orbem
 Concurrunt: Deus in carnes ac desinit illis;
 A quibus et nomen sumit sibi mobile vulgus,
 Et pugnx rabiem. Paulum pro numine duco.
 Tu Petrum, at illi rursum Deus alter Apollo.
 In cruce sic frustra Christus cum sanguine vitam
 Fudit. Ab humanis etenim jam nomen habemus,
 Non autem a Christo, cujus tum sanguine sacro,
 Tum manibus nobis decus est et gloria parva.
 Tanta animos nostros caligine cæcus honoris

B Circumfudit amor, vel opum malezana cupido,
 Vel livor justo crucians mala corda dolore!
 Atque malo veneranda Trias prætextitur isti:
 Sed revera animos stimulat damnosa similtas.
 Quisque tegit mentes sub ovina pelle lupinas,
 Ac velut æs pisces objecta intercipit esca.
 Scilicet ista duces faciunt: plebesque sequuntur,
 In vitium promptæ, dux quamvis nullus adesset.
 Recti delectus nullus vitii que profani,
 Nullus cordati senii, stolidæque juventæ
 Nullus divinæ vitæ luxurque fluentis.
 Lex hæc una viget, quo quis sit pejor, ut idem
 Commoda plura ferat, plures et carpat honores.
 Ille velim misera procumbat morte, scelestis
 Primus ad has quisquis tribuit conscendere sedes.
 Delicias habeant ipsi mundique, Deumque,

Ἔσται ὠσαταίοισιν ἐν ἡμασιν ἀμφιτάλαντα ·
 Οἱ δ' ἀγαθοὶ μογέοιεν ἐτώσια. Τοῖα δικασταί;
 Εὐαθεῖν ἡμετέροισι. Δίκη φυγὰς ἔνθεν ἀπέλθοι.
 175 Ἐν δ' ἄρα πάντα πέλοι, Χριστὸς, βροτὸς, ἥλιος,
 [ἀστὴρ,
 Φῶς, σκότος, ἄγγελος ἐσθλός, Ἐωσφόρος οὐκέτι λάμ-
 [πων.
 Πέτρον δ' Ἰσα φέροιο θεοκτόνος Ἰσκαριώτης,
 Καὶ Σολύμοις ἱεροῖσιν ἀλιτροτάτη Σαμάρεια.
 Ἰσα δ' ἔχοι χρυσός τε καὶ ἄργυρος, ἠδὲ σίδηρος,
 180 Μάργαρος ὀκρυβάντι λίθῳ, πηγαῖς δὲ χαράδραι·
 Πάντα δ' ἅμ' ἀλλήλοισι πεφυρμένα εἰς ἓν ἄγοιτο.
 Ὅς ποτ' ἔην, ὅτ' ἄκοσμος ἔην πρωτόκτιστος ὕλη,
 Κόσμον ἔτ' ὠδίνουσα διακριθὼν οὐ βεβαῶτα.

A Ἦν δ' ὅτε Μωαθίταις νῆδς μέγας οὐ βατὸς ἔην,
 185 Οὐδὲ μὲν Ἀμμανίτησιν, ἐπεὶ στρατὸν ἤκαχον ἦν.
 Ἄλλους δ' ὕδροφόροισιν ἐνηρίθμησεν Ἰησοῦς,
 Καὶ ξυλοφορτηγοῖσιν, ἐπαί βρά μιν ἔξαπάφησαν.
 Ταῦτα κακοῖς. Λεὺλ δὲ γόνων μεγάλοι γέγηραν.
 Σκηνῆς γάρ μιν ἔθηκαν ἐπουρανίης θεράποντα·
 190 Κάνθαδ' ὄροι θυέων τε καὶ οὐδέος, ἠδὲ πόνουο.
 Ἄλλος γάρ τ' ἄλλοισιν ἀνήρ χέρας εἶχον ἐπ' ἔργοις,
 Ὅσσα τ' ἔην νηοῖο καὶ ἔκτοθεν ἐγκονέοντες.
 Καίνοι μὲν τοίοισι νόμοις ἀρετῆς προμάχιζον·
 Ἡμεῖς δ' αὖ κακίῃ γέρα θήκαμεν· ὦ θανάτοιο!
 195 Τίς τάδε θρηνησίε γῶων πολυῦδρις αἰοῖδς;
 Σχέσθε, φίλοι· λήξωμεν ἀτασθαλίῃ μογέοντες·
 Ὅψέ ποτ' εὐαγέεσσι Θεὸς τίοιτο θυηλαῖς.

Manent in novissimis diebus remunerationes:

Boni vero frustra laborent. Talia iudicibus
 Placere nostris. Profuga hinc iustitia abeat.

834-835 175 Unum vero sint omnia, Christus, homo, sol, stella,
 Lumen, tenebrae, bonus angelus, Lucifer non jam splendens.

Petro æqua ferat deicida Iscariotes,
 Sacrisque Solymis scelestissima Samaria.

Æqua autem habeant, aurum et argentum, atque etiam ferrum,
 180 Margarita et asperum saxum, fontes et voragines.

Omnia simul permista in unum colligantur,
 Velut olim erat, cum indigesta primo creata esset materia,
 Mundum adhuc parturiens nondum distincte firmatum.

Moabitibus olim in magnum templum aditus non patebat,
 185 Neque Ammonitis, quia innocuo exercitui male fecerant.

Alios autem iis annumeravit Jesus, qui aquam et ligna
 Ferebant, quia ipsum deceperant.

Hæc malis. Levi autem magni progenies honore est affecta.

Illi enim cœlestis tabernaculi cura commissa;

190 Ab his ordinabantur sacrificia, et locus, et labor.

Alii aliis operibus manus admovebant,

Quæcunque intra templum, et extra, administrantes.

Atque illi quidem talibus legibus pro virtute pugnabant:

Nos autem vitio præmia posuimus. O mortem!

195 Quis hæc deplorat lugendi peritissimus cantor?

Sistite, amici: desinamus nequitia lassati;

Tandem aliquando sanctis Deus colatur victimis.

172 Ἀμφιτάλαντα. Tres Regg., Coisl. et Vat.
 ἀντιτάλαντα. Coisl. sup. lin. ἀντιῶρα. Eiusdem in-
 terpres ἀποκείμενα τοῖς δικαίοις ἀγαθὰ.

179 Χρυσός τε. Tres Regg. et Chig. χαλκός τε.
 182 Ὅτ' ἄκοσμος. Sic Regg. plerique et Coisl.

qui sup. lin. habet ἀτακτος. Edit. ὅτε κόσμος. —
 Mox πρωτόκτιστος. Sic legitur, sed deficere videtur
 metrum, cum penultima ægre possit esse brevis.
 Forte scripserat Gregorius πρωτόκτιστος. CAILLAU.

185 Ἠκαχον. Reg. 991, sup. lin. ἐλόπησαν.

186 Ἄλλους δὲ. Reg. 992 ἄλλοις.

187 Ἐξαπάφησαν. Coisl. sup. lin. ἤπατησαν.

190 Ὅρον θυέωι. Coisl. sup. lin. ὄρισμοι, καὶ

τόπου καὶ πόνου διάκρισις, et loci et laboris discrimen.
 Atque etiam hic lex præscripta erat de sacrificiis, de templo, de labore: tunc etiam ordo sacrificiorum erat, locique et laboris discrimen.

METRICA VERSIO.

Et quæcunque manet justos post fata voluptas:
 At justis vano crucient sua membra dolore.
 Improba iudicibus placet hæc sententia nostris.
 Exsulet hinc Astræa procul. Sint cuncta simulque,
 Christus, homo, lumen, tenebrae, sol, stella, bonus-
 Angelus, et nullos qui jam dat Lucifer ignes. [que
 Æqua ferat Petro Christi mactator ludas:
 Æqua ferat Solymis Samaritis perfida sanctis.
 Argenti pretium ferrique æquetur et auri;
 Sint unum rivi et fontes, adamasque lapisque.
 Denique cuncta simul rursus jungantur, ut olim,
 Tunc cum mundus erat rudis indigestaque moles.
 Ammone non licuit quondam Moaboque creatis
 (Scilicet Isacidum intulerant mala plurima castris),
 Intima divini contingere limina templi.

B Rursus aquis alios Jesus lignisque gerendis
 Addixit, fucum factum sibi questus ab illis.
 At contra magno Levitæ in honore fuere.
 Namque illis comuniis fuit venerabilis arca;
 Atque etiam his certus sacrorumque atque laboris
 Ordo erat; hic etenim hoc, illud tractabat at ille:
 Aique ita tum templi curabant intima, tum quæ
 Extrema. Sic illi virtutem rite colebant:
 At contra (o miseram mortem!) nos præmia turpi
 Constituisse juvat vitio. Quisnam ista peritus
 Lugendi vates, ut tanta tragœdia poscit,
 Deplorare queat? Jam, quæso, sistite, amici,
 Sistite jam, quæso, rabiem, tandemque laboris
 Sit modus et finis, quo nos scelus usque fatigat;
 Tandem aliquando Deo pia grataque sacra feramus.

Εἰ μὲν δὴ πεπθόμην, ὀνησόμεθ'· εἰ δὲ καλύπτοι
 Μῆθον ἐμὸν πολίην τε νέων θράσος, ἢ κολοῦν
 200 Οὐλον ἐπικρῶζοντες ἐμοὶ νέφος ἀφραδίῃσι,
 Μαρτύρομ' ἀθανάτιο Θεοῦ χέτρα, καὶ τὸ κελαινόν
 Ἥμαρ, ὃ τὴν κούφην πυρὶ βόσκειται ἕστατον ὕλην,
 Οὐ μὲν ἐγὼ κείνοισιν ἠμύθρονος, οὐχ ὁμοεργός,
 Οὐδέ τι συμφράδμων, οὐ σύμπλος, οὐ συνοδίτης.
 205 Ἄλλ' οἱ μὲν παρόφην ἐὼν ὄδῳ· αὐτὰρ ἔγωγε
 Ζητῶ Νῶε κιβωτὸν, ὅπως μύρον αἰὼν ἀλύξω.
 Αὐτὰρ ἔπειτα φύγοιμι, κακῶν ἀπο τληθὶ μίμνων,
 Καὶ Σοδόμων πυρόντα πικρὸν καὶ ἀθέσφατον ἠμύθρον,
 Ὃν ὄδε δεσμὸς ἔχει πλάγκτην νέον ἔνδον ἀγείρας,

Εἶσω πᾶς ὄρῳν, γελῶν βίῳτοιο θυέλλιας,
 Αἶ' ῥά τε καὶ πινυῶν αἰσχροῦς κούλουσι πρόσωπα,
 Αἰεὶ τε πραπίδεσσι νοήματα θεῖα χαράσσων,
 Χείροσιν οὐκ ἐπίμικτα, διαυγέα, φωτὶ πελάζων
 Τρισσοφαοῦς θεότητος, ἐπιγομόνοισι πόθοισιν
 215 Ἦλαον ἀθανάτιο Θεοῦ πρὸς θῶκον ἰκοίμην·
 Ἔνθα τε πάντ' ἀναφανδὰ, τὸ δὲ πλεόν Ἰσοτάλαντον
 Τῆμος δ' ἐν χεῖρεσσι Θεοῦ ζυγὸν ὀρθοδίκοιο.
 1Α'. Εἰς αὐτὸν, καὶ πρὸς τοὺς φθοροῦντας, ἢ ἐὶ
 ἀκροστιχίς οὕτως.
 Γρηγορίου ἱερῆος ἀθύρματ' αὐτοῦ αὐτὰρ αὐτὰ.
 Τέρπεσθ', οἱσι φιλῶν, πῆμασιν ἡμετέροις.

Si persuasero, utile id mihi; si vero superet
 Orationem meam et canitiem juvenum audacia, aut graculorum
 200 Nubes mihi sinistrum quid insipientia sua crocicans,
 Testor Dei immortalis manum et horribilem
 Illum diem, qui levem omnem materiam extremo igne depascit.
 Non ego illis aut throni particeps, aut operum,
 Aut consiliorum, non navigationis aut viæ comes.
 205 Sed illi quidem iter suum absolvant: ego vero
 Quæro arcam Noe, ut funestam mortem effugiam.
 Fugiam postea, procul ab improbis manens,
 Sodomorum igneam amaram et infandum imbrem,
 Quorum hoc vinculum tenet errabundam mentem intus colligens,
 210 Intra totus spectans, ridens vitæ procellas,
 Quæ etiam sapientium ora pulvere maculant,
 Semper præcorulis sensa divina sculpens,
 215 Malis non permista, perspicua, luci appropinquans
 Trilucidæ deitatis, ferventibus desideriiis,
 Propitium immortalis Dei ad tribunal accedam:
 Hic autem omnia manifesta, æqua lance
 Tunc in manibus omnia ponderantis justî judicis.

XIV. De seipso et adversus invidios acrostichum carmen.

Gregorii antistitis ludicra et gemitus.

Voluptatem capite, quibus id gratum est, ex malis nostris.

Scriptum an. 381. — Alias Bill. 123, pag. 187.

198 Καλύπτοι. Schol. Coisl. νικᾶ θράσος νεωτέ-
 ρων πολιῶν καὶ λόγον ἐμφρονα, καὶ νέφος κρατεῖ
 κολοῦν ἐπικρῶζον καὶ θορυβοῦν ἀσύνετα.

200 Οὐλον. Int. τὸ πικρὸν, φοβερόν. Mox νέφος.
 Coisl. sup. lin. πλῆθος.

206 Αἰνόν. Tres Regg. ὄρῳν. Reg. 991, sup.
 lin. γαλεπόν.

209 Ὁρ. Scilicet ut, procul ab impiis recedens.
 eorum utar consuetudine, qui mentem ac veluti
 compedibus adstrictam colligerent, atque ipse totus
 intra collectus, etc. — Ita Benedictini. Mallem ego
 vertere: Ab iis rebus, quas habet hoc vitæ vinculum,
 errabundam, id est subtractam mentem intus colli-
 gens. CAILLAN.

XIV. Tit. Carminis hujus titulus in Regio 1227
 dividitur in duas partes, quarum prima hæc est
 ἀκροστιχίς, et duo versus, Γρηγορίου ἱερῆος etc.

Altera autem τοῦ αὐτοῦ εἰς αὐτὸν, καὶ πρὸς τοὺς
 φθοροῦντας, et alii duo versus sequuntur Ἐγὼ
 τι, etc. Leuvenclaius edidit hoc carmen Græce et
 Latine, imo cum duplici versione Latina, stricto
 scilicet et soluta oratione. Summæ et capitales ce-
 jusque versus litteræ in Græco efficiunt hoc ἐπι-
 γον, Γρηγορίου, etc., ut in præfixo titulo. Quo
 quidem in Latina versione imitatus est Leuven-
 claius, ita ut summæ cujusque versus Latini litteræ
 geminos hos efficiant versus, quos suæ versionis
 præfixit.

Gregorii lusus hi præsulis et gemitus hi:
 Queis risum, damnis pascite corda meis.

Hoc facere noluit Billius in sua versione, ut videtur
 infra. Deplorat in hoc carmine Gregorius sui tem-
 poris dissidia et contentiones, quas cum extinguere

METRICA VERSIO.

Si mea dicta queant animos inflectere vestros,
 Id saluti fuerit: sin deteriora valebunt
 Consilia, et juvenum præceps audacia nostros
 Sermones, instar nebulae, obteget atque senectam,
 Obstrepet et sanctis monitis, ut garrula cornix,
 Aeterni testor patris dextramque, diemque
 Qui gravibus flammis paleas exuret inanes,
 Quod socium his non me jungam nec sede, nec
 Consilioque comes nec ero terraque marique [actis,
 Qua vitæ cæpere via, hac insistere pergant:
 Ast ego, qua mortis fugiam tristissima fata,
 Noe arcam quæro. Post ut procul ipse remotus,
 Queis Sodomæ exarsit vitem divinitus imbres:
 Ac mentem a mundo rebus mundi que reducens,

B Interiora vigil spectem, vitæque procellas,
 Quæ prudentem etiam maculant deformiter ora,
 Insequar effuso risu, divinaque sensa,
 Claraque nec permista malis in pectore figens,
 Ac studiis Triadi ferventibus usque propinquans,
 Numinis ad summi veniam tandem ipse tribunal;
 Hic ubi cuncta liquent, æquas judexque bilances
 Christus habens manibus, mortalia ponderat acta

XIV. DE SEIPSO ET ADVERSUS INVIDIOS ACROSTICHUM
 CARMEN.

(Billio interprete.)

Ludicra Gregorii gemitusque antistitis hic sunt,
 Qui volet, huic risum tot mala nostra ferant.

Ἐχει τι κομψὸν ἡμῖν ἡ ληρωδία.
 Ἐκ τῶν ἰαμβῶν ἄλλο μέτρον τικτεται.
 Ἀκροστιχοῖς πρόσθετος, καὶ γνώση σαφῶς
 Γέρων μὲν εἰμι, καὶ κακῶν πολλῶν ἴδρις.
 Ῥυτίς γάρ ἐστι πραγμάτων ἐμπειρία,
 Ἦ δὴ φρόνησιν ὡς τὰ πολλὰ ἐργάζεται.
 Γῆρας δὲ τοῦ μὲν οὐδέπω τόσον κακὸν,
 5 Ὅσον τονῦν, εἰσεῖδεν ἐν μακρῷ χρόνῳ.
 Ῥῆστον δ' ἂν εἴη καὶ μαθεῖν βραχεῖ λόγῳ.
 Ἰσταντ' ἀθέσμως ἀντίοι λαοῦ πρόμοι,
 Ὅπλοισι χόλῳ τε καὶ φθόνῳ πεφραγμένοι,
 Ὑβρι: ζέοντες, ἀγρίου πυρός δίκην,
 10 Ἰστανθ', ὅλη δὲ συσχιδῆς οἴκουμένην.

A Ἐγὼ δ' ὁ κομψὸς (οὐ γὰρ ἐφρόνου μικρὰ),
 Ῥάβδῳ μὲν εἶχον οὐδαμῶς πλήσσειν κακούς·
 (Ἦ παντὸς ἂν τὸδ', ἴσπε, καὶ νῦν ἐπιδράμην·)
 Ὅ δ' ἦν, ἔπραττον· εἰλόμην ἀμφοῖν λίθων,
 15 Σωτήρα τὸν ἀκρογῶνον ἐκμιμούμενος.
 Ἄλλ', ὡς λέουσι·ν ἢ συσι πεφρικῶσι
 Θυμὸν διαιτῶν, ἐν μέσῳ συβῆξεως,
 Ὑβριν τε οὐκ ἔπαυσα, καὶ συνετρίβην.
 Ῥῆον παθεῖν γὰρ, ἢ τι τῶν καλῶν δράσαι.
 20 Μάρτυς μὲν, ἀκμῆ τοῦ παθεῖν κάμων πλέον
 Ἀπηλλάγην τάχιστα δισοῦ κινδύνου.
 Τὴν δ' ὕβριν οὐκ ἔνεστιν εὐπετῶς φέρειν,
 Ἄει παρούσαν ἡμέραν μηκιστάτην.

*Continet quid non illepidum frivolum hoc carmen nostrum.
 Ex versibus iambicis aliud carmen nascitur. Ad primas versuum
 Litteras accede, et intelliges perspicue.*

Senex quidem sum, et malorum multorum gnarus.
 Ruga enim est rerum experientia,
 Quæ prudentiam ut plurimum confert.
 Senectus autem mea non tantum malum,
 5 Quantum nunc, vidit in longo tempore,
 Facillimum autem fuerit id cognoscere brevi oratione.
 Pugnans nefarie oppositi populorum principes,
 Armis iraque et invidia stipati,
 Petulantia ferventes, immitis instar ignis;
 10 Pugnans, et totus divisus est orbis.
 Ego vero scitus (neque enim parva sapiebam),
 Virga quidem nullatenus poteram ferire malos.
 (Nam hoc quovis pretio, ut ipsi nostis, etiam nunc emissem);
 Quod autem penes me erat, faciebam: tenebam utrumque lapidem,
 15 Servatorem, qui lapis est angularis, imitatus.
 Sed, ac veluti si quis leonum aprorumque frementium
 Iracundiam moderari velit, in medio conflictu,
 Petulantiam non repressi, et ipse contritus sum.
 Facilius enim est pati, quam boni aliquid facere.
 20 Equidem martyr si essem, per immanes cruciatus
 Liberarer celerrime altero periculo.
 At facile non est æquo animo ferre injuriam,
 838-839 Quæ semper adest longissimo tempore.

voluisset, adeo nihil profecit, ut in eorum potius
 offensam et odium ob hanc causam incurreret, ab
 eisque de Constantinopolitana sede per summam
 injuriam dejectus sit.

7 Ἀρτίοι. Reg. 1227 ἀντίοι.

9 Πυρός. Leuv. ad marg. θηρός, crudelis instar
 feræ.

11 Μικρὰ. Reg. 1227 μέγα.

14 Εἰλόμην ἀμφοῖν λίθων. Binis lapidibus hære-
 bam, ut, quasi medius lapis, Orientem et Occidentem
 in negotio Antiocheno dissidentes ad concordiam re-
 vocarem.

19 Καλῶν. Quippe facilius lædimur, quam boni

aliquid facimus. Reg. 1227 κακῶν.

20 Ἀκμῆ τοῦ παθεῖν. Equidem si mihi martyrio
 defungi contigerat, hoc solatium haberem, quod
 cruentæ ac celeris mortis beneficio, novis deinceps
 cruciatibus liberarer, nec jam diuturnioribus sup-
 pliciiis locus relinqueretur. Hæc hujus vocis, ἀκμῆ
 τοῦ παθεῖν, vis, quam ignorasse videtur Leuven-
 clausus, qui hunc locum sic reddidit: *Ejus rei testis
 ipse sum, qui dum maxime affligerer, magis etiam
 laborans, tandem celerrime utroque periculo sum
 liberatus.* Hæc prorsus a Gregorii mente aliena.

21 Δισσοῦ. Id est δευτέρου.

25 Ἡμέραν. Reg. 1227 αἰταν.

METRICA VERSIO.

Scitum quid hisce scilicet nugis inest.
 Namque ex iambis alterum prodit genus.
 Acrosticha ista perlege, et liquido scies.
 Senex quidem sum, plurium et non nescius
 Vitæ malorum. Ruga nam rerum parit
 Usum, unde sæpe nascitur prudentia.
 At nostra longo temporis cursu malum
 Haud tale vidit, quale nunc, ætas gravis.
 Noscas ut istud, haud opus longa mora.
 Pugnans nefande principes plebis sacri;
 Hos livor ater, sævus hos armat furor,
 Hos torret, ignis ut rapax ferocia:
 Pugnans et orbis scinditur totus simul.

B At scitus ipse, spiritusque altos gerens,
 Ferire virga nentiquam poteram malos
 (Id namque pretio maxime emissem libens);
 Verum angularis æmulus Christi, duos
 Lapidem tenebam; fas erat solum hoc mihi.
 Ast, ut leones ac truces apros studens
 Lenire, pugnas et graves compescere,
 Obtritus ipse sum miser, nec profui.
 Prodesse namque est, quam pati, magis arduum.
 Martyr subire si dolores horridos,
 Duplici periculo me statim mors solveret.
 At ferre non est prona res injuriam,
 Quæ semper urget. Semper est longum nimis.

Ταυθ' ὅστις οὐκ ἐπίσταται, οὐδ' ἡμῶν πέλας.

25 Ἐν ἔργον αὐτοῖς, αἱ καθ' ἡμῶν διπλόαι
Στήτωσαν εἰς ἐν. Εἰ μὲν ἐξέστην θρόνων,
Τούτου τί μείζον; εἰ δ' ἀπερρίφην ἄκων,
Οἱ ταῦτα πολμήσαντες οἶων ἄξιοι;
Νῦν ἐνθρονίζομαι, αὐριον δ' ἀπόθρονος.
30 Ἄρ' ἄν τις εὖροι τοῦδε καὶ ψευδῆ λόγον;
Χριστὲ, φράσαι τολμῶ τι τῶν ἐν καρδίᾳ.
Ἄγῳσι βασκαίνουσι καὶ λίθοις ἐμοῖς·
Ἰσως τὸ Πνεῦμα βάλλεται, φέρω σαφῶς,
Τὸ Πνεῦμα (ἀκούσαθ'), ὡς Θεός, πάλιν λέγω.
35 Ἐμοὶ Θεός σὺ, καὶ τρίτον βοῶ, Θεός
Τούτ' ἐστι. Βάλλετε, εὐστοχεῖτε τοῖς λίθοις.

A Ἔστι·κ' ἀτρεπτος τῆς ἀληθείας σκοπὸς,
Ροῖζον λόγων τε καὶ βελῶν διαπτύων.
Πατήρ μὲν ἡμῶν ρίζα καὶ πηγὴ καλῶν·
40 Ἐκ τοῦδε φῶς γεννητὸν, Υἱὸς καὶ Λόγος,
Σφράγισμ' ἀνάρχου· Πνεῦμά τ' ἄχρονος φύσις·
Θεός, Θεός μου, καὶ Θεός, τρισηθ' μονάς.
Οὐκ ἔστιν ἐς με ταῦτα κωλύσει λέγειν.
Ἰστω Τριάς μου· καιρὸς οὐ τρέψει λόγον.
45 Σείοιτο πάντα· μὴ τρέποιτ' ἐμοὶ Θεός.
Ἰσον γὰρ ἐν τι, καὶ τὸ πᾶν ἀτιμάσαι.
Φωνὴν ἔχω, πόλις σὺ καὶ λαμπροῦς θρόνος.
Ἰστημι γλῶσσαν· (ὦ καλῆς τυραννίδος!)
Λάμποιμι λύχνος λυχνίας ὑπερτεθείς.

Hæc si quis ignorat, nec certe noster est vicinus.

25 Quod unum ipsis est in usu, suas contra me fraudes
Omnes in unum colligant. Si lubens cessi throno,
Hoc quid majus est? Si autem dejertus sum invitus,
Qui hæc ausi sunt, quid merentur?

Hodie in sede constitutor, cras ejicior.

30 Nam quis hujus rei vel fictam protulerit causam?

Christe, ausim quid dicere, quod latet in corde.

Certaminibus invident et saxi meis;

Fortasse etiam Spiritus impetitur, dicam aperte,

Spiritus (audite), ut Deus, iterum dico.

35 Tu mihi Deus, tertio clamabo, Deus

Ille est. Petite nos, recta dirigite lapides.

Sto immobilis veritatis scopus;

Strepitum verborum ac telorum nihil curo.

Pater quidem nobis radix est et fons bonorum:

40 Ex eo genita lux, Filius scilicet, qui et Verbum.

Sigillum ejus qui principio caret; et Spiritus, temporis expers natura;

Deus, Deus meus, et Deus, trina unitas.

Non est qui prohibere possit, quominus hæc loquar.

Testem appello Trinitatem: nunquam tempus mea immutabit verba.

45 Concutiantur omnia; at nunquam mihi evertatur Deus.

Par crimen est unum, vel totam Trinitatem ignominia afflicere.

Vocem habeo, tu vero urbes et splendidas sedes.

Coerceo linguam (quam præclara illa tyrannis!)

Splendeam velut lucerna supra candelabrum posita;

25 Ἐν ἔργον. Sic Reg. 1227. Recte Billius sic legendum putavit; cujus conjecturam Reg. codex confirmat. *Unum itis in usu contra nos fraudes, etc.* Edit. ἐν ἐνέργοις.

26 Εἰ μὲν ἐξέστην. Ita fere supra, carm. xi, vers. 1930.

33 Ἰσως τὸ Πνεῦμα βάλλεται. Fortasse Spiritus petitur. Hoc est, fortasse hac de causa oppugnor et exagitor, quia Spiritus sancti, cui isti bellum indixerant, divinitatem assero et prædico. BILL. Mox φέρω. Ita legitimus cum Combef. Edit. φέρων. Leuv. verita: *Ac mihi Spiritus etiam petitur, cui hæc omnia accidunt.*

45 Σείοιτο. Reg. 1227, σείοιθ' ἅπαντα.

48 Ἰστημι γλῶσσαν. Billius: Hæc ex adversiorum persona: quæ autem postea parenthesi includuntur, Gregorii sunt, eorum minas irridentis. Rursum hæc verba: *λάμποιμι λύχνος, adversariorum sunt, licet aliter existimet Leuvenclaus, alias dignitatum sedes jactantium: quibus illud postea opponit vir sanctus, in altera vita novos thronos fore (alludens scilicet ad illud Dan. vii, 9: Aspicietbam, et ecce throni positi sunt), Deumque unicuique pro merito honores et dignitates distributurum esse.*

METRICA VERSIO.

Qui nescit ista, prorsus hic degit procul.

Fraudes dolique (solum eis quod est opus),
Jungantur in me. Si lubens cessi throno,
Quid majus est hoc? Pulsus at si sum illibens,
Qua non luendum tam grave est pœna acelus?
In sede statuo hac die: cras hinc cado.
Proferre causam quis, licet fictam, queat?
O Christe, taciti quidpiam audax efferam.
Urunt palæstræ lividos, saxa et mea.
Fortasse petitur Spiritus: aperte loquar,
Iterumque dicam, Spiritus, tanquam Deus.
Nobis Deus tu: ter loquar, nobis Deus
Hoc est: forte jam meum saxi caput.

B Immotus asto dogmatis veri scopus,

Nec verba curans hostium, nec spicula.

Radix bonorum, purus et fons est Pater:

Hoc genita lux est Filius, Verbum Patris,

Sigillum Anarchi, tempore carens Spiritus.

Deus, mihi Deus, ac Deus, trina unitas.

Prohibere non est qui queat sic me loqui.

Non dicta vertet tempus: nil noscat Trias.

Sors cuncta quatiat dura, non vertat Deum.

Par crimen unum spernere est, atque omnia.

Vocem habeo, at urbes et thronos tu splendidos.

Linguam ipse sisto (pulchra vis hæc scilicet!)

Lucerna celso splendeam fixa in loco;

50 Ὀλην καταστράπτουμι τὴν οἰκουμένην.
 Νῦν ταῦτα· μικρὸν ὑστερον καινοὶ θρόνοι,
 Πρώτων τε δευτέρων τε τάξις ἔννομος.
 Ἡ δεινὸν ἦν ἂν ἡ τῆδε δυσπραξία,
 Μὴ τοῦ Θεοῦ στρέφοντος ὑστερον κύβους.
 55 Ἀπασιῶ τοῖς τῆδε προσκεισθαι καλοῖς,
 Σπένδῃ σὺ κόσμῳ τῶδε, τῷ Θεῷ δ' ἐγὼ,
 Ἴν' εὐκόλως φέροισι τὰς ἀθλίας.
 Νῦξ πάντα κρύπτει, ἡμέρα φωτίζεται.
 Ἡ πολλ' ἐμόχθησ', ἀλλ' ὁμως οὐκ ἀξία
 60 Μισθῶν, ὅσοι μένουσι τοὺς Θεῷ φίλους.
 Ἐπρίζεθ' Ἡσαίας, ἀλλ' ἐκαρτέρει.
 Τὸ πῦρ ἐδεξιοῦτο τοὺς τρεῖς ἐν ξένη.

A Ἐρρίπτο θηρσὶν ὁ Δανιὴλ ὡσπερ φίλοις.
 Ῥώμῃ δὲ Παῦλος καὶ Πέτρος νικηφόροι.
 65 Ὁ Πρόδρομος δ' οὐ θῦμα τῆς παρήρσιος;
 Ἰσασιον, ὡς τέθνηκα. Ὡς δ' ἐγὼ, Πάτερ,
 Σὸς εἰμι, κἄν με χεῖροισι στροβεῖν θέλοις.
 IE. *Eis seipsum post reditum ex urbe Constantinopolitana*
πόλεως ἐπάροδοι.
 Ἐρχομαι ἐκ βιότοιο λιπῶν μέγα λαῖμα θαλάσσης.
 Τῇ καὶ τῇ χαλεποῖς πνεύμασι βρασσόμενον.
 Ἐρχομαι ἔχων ὄσ' ἔρεξα, καὶ ὄσ' ἐμόγησ' ἀπολείψας,
 Τοῖς μὲν ὑποτρομέων, τοῖσι δὲ γηθόσυνος.
 5 Οὐδὲν τερπνὸν ἔλειψα, τό κεν ποθέων ἀναχοίμην·
 Τοῖσι μὲν οὐκ ἐθέλων, τοῖς δ' ἐθέλων ἐδάμην.

50 Totum fulgore meo collustrem orbem.
 Hæc quidem nunc : paulo post novi erunt throni,
 Primorum ac secundorum ordo legitimus.
 Aliiter gravis esset in hac vita infelicitas,
 Nisi Deus postea inverteret talos.
 55 Dedignor me vitæ hujus addicere bonis.
 Tu sædus inis cum mundo isto, ego autem cum Deo,
 Ut æquo animo perferam vitæ hujus molestias.
 Nox omnia abscondit, dies in lucem profert.
 Multos sane labores pertuli ; nec tamen digni sunt
 60 Præmiis, quæ manent homines Deo acceptos.
 840-841 Dissecabatur Isaias, sed constanter ferebat.
 Ignis excepit tres juvenes in peregrino solo.
 Objiciebatur feris Daniel tanquam amicis
 Romæ Paulus et Petrus victoriam reportarunt.
 65 Nonne præcursor Domini occisus est ob verum dicendi libertatem ?
 Norunt me mortuum esse. Ego vero, mi Pater,
 Tuus sum, licet me gravioribus adhuc vclis affligere.

XV. *De seipso post reditum ex urbe Constantinopolitana* .

Venio linquens vitæ hujus, ceu magnos fluctus maris
 Hinc inde gravissimis ventis agitato.
 Venio habens quæ perpetravi, et quæ cum labore gessi relinquens :
 His quidem pertimescens, istis vero gaudens.
 5 Nihil jucundum reliqui, cujus desiderio excrucier :
 Ab aliis quidem nolens, ab aliis volens victus sum.

• Scriptum an. 381. — Alias Bill. 58, p. 134.

53 *Hr. dr. Reg. 1227* ἂν ἦν.
 55 *Καλοῖς. Reg. 1227* κακοῖς.
 56 *Σπένδῃ. Reg. 1227* σπένδει. *Leuv. Tu temet*
ut mundo, quasi quoddam sacrificium, offer; ego
Deo consecrabo.
 60 Ὅσοι. Sic mss. Edit. ὅσον. Sic apostolus
 aulus Rom. viii, 18
 62 *Ἐν ξένη.* Ita Vat. Edit. ἐν ξένη.
 63 *Ἐρρίπτο.* Vat. θηρσὶν ὡς φίλοις ὁ Δανιὴλ.
 67 *Σὸς.* Ita Bill. ex conjectura : nec aberravit

vir doctus. Regius enim 1227 habet *σός pro σῶς*,
 quod est in editis. Mox θέλοις pro θέλης.

XV. 1 *Ἐρχομαι.* Scholiastes 991, *ἐξέρχομαι ἀπὸ*
 τοῦ βίου τοῦτου τοῦ πολυμαχέιου, *egredior ex hac vita*
quæ multis exagitur certaminibus.

6 *Τοῖσι μὲν.* Schol. Τοῖς μὲν γὰρ τοῦ βίου κακοῖς
 καὶ μὴ θέλων ἐνέπεσον· τοῖς δὲ ὑπὲρ ἀρετῆς ἀγῶνιν
 ἐθέλων ὑπέκυψα. *In hujus vitæ mala non volens in-*
cidit; labores vero pro virtute libenter suscepi.

METRICA VERSIO.

Igore totum compleam mundum meo.
 ne ista paulo post erunt novi throni,
 dignitatis ordo justus disparis.
 Ave aliter esset rebus hic duris premi,
 si summus olim verteret talos Deus.
 rere fluxæ commodis vitæ abnuo.
 mundo, at ipse cupidus adjungor Deo :
 Iesta facili sufferam ut mente omnia.
 cuncta velat, lumen his affert dies :
 Itos labores pertuli, sed præmiis
 comparandos, quæ Deo charos manent.
 es secari maximus firme tulit.
 epit ignis tres edax juvenculos ;
 isque Daniel jactus est ut mitibus :

B Paulus Petrusque lauream Romæ ferunt.
 Præambulonem dat neci vox libera.
 Ohii ipse, norunt istud : ac tuus tamen
 Sum, Pater, adhuc me gravius affligis licet.

XV. DE SEIPSO POST REDITUM EX URBE CONSTANTINO-
 POLITANA.

(Billio interprete.)

Æquore jam venio vitæ, trucibusque relictis
 Fluctibus, hinc ventus quos gravis hincque movet.
 Quæ feci, hæc habeo : quæ sudavi, illa reliqui :
 Lætus ob hæc, tremulum pectus ob illa gerens.
 Dulce nihil liqui, quod mœsta corde relinquam :
 Cessi invita aliis mente, libente aliis.

Οἶον ἐμοὶ κτάρ ἔσκειν ἐράσμιον, οἷος ἀπ' ἄλλων
Πλοῦτος, θαλπωρῆ λησμοσύνη καμάτων,

Τῆς μεγάλης Τριάδος ξυὸν σέλας, ἦν ἀναφαίνων,
10 Ἄχρι καὶ ἀλλοδαπῶν ἤλυθον εὐπατριδῶν·

Οὐ μὴν πάμπαν ἄρωτος, ἐπὴν λάεσσιν ἐδέχθην,
Ὡς τις ἀλιτήμων. Σὴ, Τριάς, ἦδε χάρις.

Ἐμπαγε μὴ ἀνέφηνα, καὶ ὡς κύκλον περὶ κέντρον
Πάντας ἐπορνούμην βήμασιν εὐσεβίης.

15 Ἦν δρόμος, ἀλλά μ' ἐπεμψε φθόνος καὶ νοῦσος
[ὀπίσσω,

Πολλὰ μάλα φθονερῶν δαιμόνων μεμφόμενον,

Ὅστις ἐμῆς ὠδίνος ἀγνὸν τόκον ἐξετίναξεν,
Ἄρτιπαγῆ, ζωῆς ἑσταάτ' ἐν προθύροις.

Ἦ δ' ἄρ' ἐμῆ Τριάς αὖθις ἀπὸ στομάτων ἀθεμίστων
20 Τέμνεται, ἐν τ' ἀγοραῖς, ἐν τε χοροστασίαις,

Α Καὶ πόρνοι κραταίουσι λόγοι. Τὸ δὲ φάρμακον,
[αἰ αἰ!

Τίς πῆξει Φινεὲς πορνογῶφ παλάμη

Ζηλῆμων ψυχῆν τε καὶ οὐνομα, ἢ τίς ἀρῆξει
Δόγμασιν Ἑβραίοις πλησσομένους ἀδίκους

25 Μωσῆς, ἐκ δ' ὀλέσας Αἰγύπτιον αὐτίκα μῦθον,
Λαῶν πάρ μεγάλην κῦδος ἔχρησι μέγα;

Τίς μὲν δὴν θεότῳ μετὰ φρεσὶν ἦσι βάλῃται,
Μηδὲν ὑποστᾶλλον τῆς μεγάλης Τριάδος

Ἥ ἔτι πυκινῶν τε καὶ εὐσθενέεσσι λόγοισιν,
30 Ἀντιπάλων ἐπέων θυμὸν ἀποσκειδάσει;

Τίς δὲ βελῶν καιροῖσιν ἀκαμπτία πίστιν ἐρύξει,
Ἄτροπος ἐν τρεπτοῖς κάρτεσιν ἱστάμενος;

Μὴ δ' ὡς εὐρίπποιο πολυκλάγκτοιο βέεθρον,
Τῆδε μετακλίνοι ἐνθα καὶ ἐνθα βέων;

Sola mihi possessio erat grata, solæ præ cæteris
Divitiæ, fomentum oblivionem laborum inducens,
Magnæ Trinitatis communis splendor; quam ego exponens,

10 Usque ad exteros etiam porrexi patricios:
Non tamen omnino illæsus; siquidem lapidibus exceptus sum,
Veluti quis facinorosus. Tua vero, o Trinitas, hæc est gratia.
Verumtamen annuntiavi, et veluti circulus circa centrum,
Omnes circumagebam verbis pietatis.

15 Fervebat opus, sed me simul invidia et morbus egerunt retro,
Plurimum invidio nimium succensentem dæmoni,
Qui partus mei sanctum fetum excussit,

Recens compactum, vitæ stantem in vestibulo.

Mea vero Trinitas rursus ab oribus nefandis

20 Scinditur, et in foro, et in choris,

Ac meretricii vincunt sermones. Gladio, heu! heu!

Quis Phinees scortum hoc transfuset scorticida manu

Zelator ex animo et nomine, aut quis suppetias feret

Dogmatibus Hebræis inique conculcatis

25 Moyses, et percutiens Ægyptiacam quam primum doctrinam,

Apud magnum populum magnam comparabit gloriam?

342-343 Quis totam divinitatem cogitationibus suis capiet,

Nihil subtrahens ex magna Trinitate?

Aut quis mensæ prudenti et validissimis argumentis,

30 Adversariorum insanam doctrinam proligabit?

Quis autem belli tempore inflexibilem fidem servabit,

Immobilis stans inter dominantium vidietates?

Nec, velut Euripi multivagi fluentum,

Hanc (fidem) inclinet modo in hanc, modo in illam partem deflectens?

8 Λησμοσύνη. Sic Vat. Edit. λησμοσύνης.

9 Ἀναφαίνων. Schol. ἀναδεικνύων.

14 Ἐπορνούμην. Schol. ἱσπαύδον.

15 Ἦν δρόμος. Id scholiastes de conciliandæ
pacis studio intelligit. Mox φθόνος. Ita Vat. Edit.
πένος.

24 Ἑβραίοις. Vat. Ἑβραίων.

30 Θυμόν. Heg. 991. sup. lin. τὴν μανίαν.

32 Κάρτεσιν. Sup. lin. δεσποτασίας. in manibus
bus dominationibus, imperiis.

33 Βέεθρον. Cuisi. βέρεθρον.

METRICA VERSIO.

A Sola mihi divitiæ, solumque levamen
Curarum, et requies sola laboris erat,
Nempe jubar Triadis, quam monstrans dissita longe
Arva libens adii, nobiliumque choros.
Non tamen omnino incolumis; namque ipse petitus
Sum saxis. Tibi sit gratia, sancta Trias.
Monstravi tamen hanc, verbis pietatis et omnes
Tornabam, ut cum cui circulus elicitor.
Cursus erat: sed me repulit morbusque laborque,
Multum incusantem dæmonis invidiam,
Qui teneros fetus nostros excussit, in ipso
Cum starent vitæ limine jam superæ.
Atque meam Triadem rursum scelerata caterva
Dissecat inque foris, dissecat inque choris,

B Ac doctrina viget petulans. Quis percitus ira
Hanc seriet, sancta confodietque manu?
Nominè quis Phinees et re zelator? Inique
Percussæ fidei quis feret ultor opem?
Quis Moses, Phario figens in dogmate telum,
In populo magno grande decusque ferens?
Quis totum in media deitate mente locabit,
Nil Triadi minuens, nil adimensque sacræ?
Aut prudenti animo contraria dicta refellet,
Et verbis, insit vis quibus ampla satis?
Tempore quis varioque fidem retinebit eam?
Stabit et haud firmis firmus in imperiis:
Nec velut Euripi unda means remeansque subit
Verget in hanc partem, verget in hancque

35 Τίς δὲ μῦθον κρυβέντα τ' ἐρισθενέων ἱερῶν
 Στήσει, τὸς φίλης εἰς ἐν ἄγων προμάχους ;
 Τοῦ μὲν ἐμοὶ πόθος ἦεν, ἐπεὶ Θεὸς ὤδε καλεῖται,
 Χριστὸς ἄκος μερόπων οἷσι νόμοις παθέων,
 Οἷς σταυρῷ συνέδησεν ὁμῶς ἀγαθοῦς τε κακοῦς τε,
 40 Ὅστις ἀνακτορῆς τηλόθεν, ὃς τε πέλας.
 Τοῦνεκα καὶ λίθος ἐστὶν ἐπ' ἀμφοτέροις ἀκρόγωνος,
 Λαοὺς εἰς ἐν ἄγων ἁρμονίῃ φιλήσας.
 Ἦν πόλις· οἱ δὲ με πρόσθεν ἀπεχθήραντες ἔτισαν,
 Οὐ τι' ἐμῆς αἰδῶ θέντο παραιοφασίης.
 45 Ἄθε δὲ μοι Τριάς ἦεν ἀθήριτος, ἦν βελέεσαι
 Βάλλουσιν πυκνολοῖς! Ὁ Τριάς, ἴσχε μῦθον·
 Μηδέ μ' ἀθήρησει κακὸς φθόνος, ἀλλὰ μῶγοις

A Δὸς τέλος ἡμετέροις ἐσθλόν, ἀεζομένη.
 Κλεινὸν Ἀναστασίας χαίροις ἔδος, ἢ ῥα θανοῦσαν
 50 Πίστιν ἐθηκας ἄνω αὐθις ἐμοῖσι λόγοις.
 Σέτο μὲν οὐδὲ θανῶν ἐπιλήσομαι, ἀλλ' ἔμ' ἀριστοῖς
 Στήσομ', ὑπὲρ τεκέων λισσόμενος Τριάδα.
 IΓ'. Ἐνούκιον περὶ τῆς Ἀναστασίας ἐκκλησίας,
 ἣν ἐπέηξατο ἐν Κωνσταντινου πόλει.
 Εὔδοι δὴ γλυκὺν ὕπνον· Ἀναστασίαν δὲ τ' ὄνειρος
 Στήσεν ἐμοῖσι φέρων ἡματιοῖσι πόθοις·
 Ἡ πρώτη λόγον αἰπὺν ἐνὶ προπόδεσσι μένοντα
 Ἦγαγεν ἐς κορυφὴν οὐρεὸς ἀκροτάτην·
 5 Τοῦνεκ' Ἀναστασίαν μιν ἐπέκλησιν καλέουσι
 Νηδόν, ἐμῆς παλάμης ἔργον ἀριστοπότου.

35 Quis vero bellum horridum decertantium sacerdotum
 Comprimat, pacem componens inter charitatis propugnatores?
 Hujus quidem rei mihi desiderium inerat, quando quidem Deus sic jubet,
 Christus medicus hominum suis suppliciorum legibus,
 Quibus in cruce simul colligavit bonos et malos,
 40 Et qui a regno Dei longe, et qui prope erant.
 Quapropter et lapis est utrisque angularis,
 Ambos in unum colligans populos compage amicitiae.
 Hoc, inquam, mihi erat desiderium; sed qui me antea oderant, spreverunt,
 Nec ullam mei rationem habuerunt consilii.
 45 Atque utinam belli expers esset mea Trinitas, quam crebris
 Petunt telis! O Trinitas, siste bellum;
 Nec me jam torvis oculis malus livor aspiciat, sed laboribus
 Da finem prosperum meis, plurium ore praedicata.
 Tu vero, inclitya vale Anastasiae sedes, quae exstinctam
 50 Fidem revocasti per meas sermones.
 Tui, nequidem mortuus, obliviscar, sed simul cum praestantissimis
 Statuam, pro filiis meis supplicans Trinitati.
 XVI. Somnium de Anastasiae ecclesia, quam in urbe Constantini exstruxit*.
 Carpebam dulcem somnum: Anastasiam autem somnium
 Ante oculos meos statuebat, diurnis meis illam exhibens desideriiis.
 Haec prima sublimem doctrinam ad radices sedentem
 Perduxit ad montis cacumen altissimi;
 5 Unde Anastasiam cognomine vocant,
 Hoc templum, laboriosae manus meae opus insigne.

Scriptum an. 381. — Alias Bill. 10, pag. 78.

35 Ἐρισθενέων. Schol. 992 πολεμικῶν. Coisl. φιλομαχῶν.

38 Οἷσι νόμοις παθέων. Christus passionis suae legibus hoc sanxit. Schol. τοὺς ἰδίους παθήμασι.

40 Ὅστις. Alludit ad haec Pauli verba, Ephes. II, 17: Evangelizavit vobis pacem, qui longe fuistis, et pacem his qui prope.

42 Ἁρμονίῃ φιλήσας. Sic mss. Edit. ἁρμονίῃ.

47 Μηδέ μ' ἀθήρησει κακὸς φθόνος. Edit. μηδὲν ἀθήρησει κακὸς μῦθος. Billius legit θρώσει· nos vero legimus ἀθήρησει cum melioris notae codicibus, Reg. 991, Coisl. atque etiam interpretes Graecos secuti. Primi quidem Coisl., καὶ μηκέτι με φθόνος ὁ κάκιτος; λοῖοις ἀθήρησειεν ἑμῶσι, etc., nec jam

me pessimus livor torvis oculis aspiciat, etc.; et Reg. 991, μηδέ με παραβλέψῃ φθόνος ὁ κάκιτος, ἀλλ' αὐζομένη ὄς τοὺς ἐμοὺς πόνοις τέλος χρηστόν. Nec jam sinistre me livor improbus intueatur, sed plurium ore praedicata faustum meis laboribus finem largire.

48 Ἀεζομένη. Aliter, Gregem amplificans.

XVI. TIT. Reg. 992: Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῆν ἐκκλησίαν, Ἀναστασίαν, ἣν ἐπέηξατο ἐν Κωνσταντινου πόλει. Eiusdem in ecclesiam Anastasiam quam in urbe Constantini exstruxit.

3 Λόγον αἰπὺν. Ἰψήλόν, Sublimem doctrinam, fidem. Combefisius. Mox προπόδεσσι. Duo Regg. πραπίδεςσι, et sup. lin. διανοίας.

METRICA VERSIO.

Bella sacerdotum quisnam feralia sistet,
 Inque unum proceres junget amicitiae?
 Hoc ego cum cuperem, namque imperat hoc quoque
 [Christus,
 Nostra suis franget qui mala suppliciiis,
 Quis simul innocuos vinxit turbanque nocentum,
 Quique procul regno, vel prope quisquis erat:
 Unde etiam est utrisque lapis summangulus ipse,
 Qui populos arcta nectit amicitia;
 In me odiis illi prius exarsere, nec ulla
 Consilio fuit his credere cura meo.
 Atque utinam pugnae Trias expers esset! et ipsa
 Nam petitur telus. Praelia siste, Trias;
 Nec quemquam bellum grave vulneret: ipsa labores

B Provehe sed crescens, o veneranda, meos.
 Tuque fidem exstinctam quae per mea verba vocasti
 Ad lucem, vales, dulcis Anastasia.
 Te neque morte jacens tamen obliviscar: et inter
 Eximias statuam, pro grege vota ferens.

XVI. INSOMNIUM DE ANASTASIAE ECCLESIA, QUAM IN URBE CONSTANTINI EXSTRUXIT.
 (Billio interprete.)

Somno ego me dulci dederam, cum luce cupita
 Ante meos oculos venit Anastasia:
 Haerentem quae prima fidem radicibus imis
 Montis ad excelsi culmina summa tulit.
 Unde etiam templum, manus haec quod sedula finxit,
 Hinc traxit sanctae nomen Anastasiae.

Ἔζεσθαι δοκέσσκον ὑπέρθρονος, οὐχ ὑπέροφρος,
 Οὐδὲ γὰρ οὐδὲ θναρ τῶν ἀγνηορίην
 Οἱ δὲ μοι ἀμφοτέρωθεν ὑπεδρόμωντο γεραιοί,
 10 Ποίμνης ἡγεμόνες, ἔγκριτος ἡλικίη.
 Οἱ δ' ἄρ' ὁπότερηστέρας ἐν εἴμασι παμφανόωσιν
 Ἔστασαν, ἀγγελικῆς εἰκόνες ἀγλαῆς.
 Λαοὶ δ' οἱ μὲν ἔχοντο περισταθῶν, ὥστε μέλισσαι,
 Κιγκλίδο; ἦν γὰρ ἀγῶν ἀσσοτέρω πέλαισι.
 15 Οἱ δ' ἱεροὺς προθύροισι περιστρίνοντο βρόντας,
 Οὐασιν ἡδὲ ποσὶν ἴσον ἐπιγόμενοι.
 Ἄλλους δ' αὐτ' ἀγοραὶ τε πολυσχιδέες θ' ἄμ' ἀγυαί,
 Ποσοὶ κροαζόμεναι, πέμπον ἐμοῖσι λόγοις.
 Αἱ δ' ἄρ' ἀπ' ὑψηλῶν τεγῶν εὐκοσμον ἀκούην
 20 Ἄγλαι παρθενικαὶ κλίον ἄμ' ἐσθλογάμοις.

A Καὶ τότε νυκτὸς ἄθυρμα · διακριδὸν ἴστατο λαῖ;
 Μῦθων ἡμετέρων εἰσαταῖν ποθέτων.
 Ὅς μὲν δὴ χθαμαλὸν καὶ ἐπίδρομον ἦτε μῦθον·
 Οὐ γὰρ θναρ νεύειν ἤθελεν, οὐδ' ἔδῃη·
 25 Αὐτὰρ ὅγ' ὀψιθέοντα καὶ εὐστροφον, οἷσι μεμῆται
 Βένθε' ἀνιχνεύειν ἀμφοτέρης σοφίης,
 Ζεῖνης θ' ἡμετέρης τε. Βοῆ δ' ἐκάτερθεν ὄρωρει
 Ἐλκομένοιο λόγου μαρναμένοισι πόθοις.
 Αὐτὰρ ἐμοὶ στομάτων Τριάς ἔρρεεν ἡ μόνωπτος
 30 Λαμπομένη τρισσοῖς κάλλεσιν οἰγομένοισι,
 Φωνῆ τε σιταρῆ, καὶ πνεύματος αἰθομένοιο
 Οἴδματι, καὶ μῦθων ἄλλασιν ἀντιπάλων.
 Καὶ ῥ' οἱ μὲν πάλλοντο, καὶ ἦνεον, οἱ δὲ σιωπῆ
 Θάμβειον, οἱ δὲ λόγῳ τρύζον ἔθ', οἱ δὲ νόφ,

844-845 Sedere mihi videbar solio elatus, sed non supercilio :

Nam ne in somnio quidem grandia sectabar.

Sub me autem ex utraque parte sedebant presbyteri

10 Ovilis duces, ætas selecta.

Ministri in vestibus valde splendidis

Stabant, angelicæ imago claritatis.

Plebs partim effusa erat, instar apum, circa

Cancellos : certatim enim studebant propius accedere :

15 Alii sacris foribus arctabantur affluentes,

Auribus æque ac pedibus properantes.

Alios plateæ, et quæ in multas partes scinduntur viz

Pedibus calcatæ ad meos emittebant sermones.

E tectis altis verecundas aures

20 Inclinabant castæ virgines simul cum gravibus matronis.

Atque id quidem noctis erat ludus : non uno affectus modo stabat

Populus, qui meos audire sermones auebat.

Alii simplicem et facile currentem orationem postulabant :

Non enim sursum respicere volebant, nec didicerant ;

25 Alii vero sublimem et vibrantem, ii nimirum, quibus curæ erat

Abdita utriusque sapientiæ investigare,

Extraneæ et nostræ. Clamor autem utrinque erumpibat,

Distracta pugnantibus inter se studiis oratione.

Mihi vero ex ore fluebat sola adoranda Trinitas

30 Triplici coruscans clarissima pulchritudine,

Voce vehementi, et animi ardentis impetu,

Non sine Incurisibus in contraria dogmata.

Atque hi quidem commovebantur et laudabant : illi silentio

Admirabantur : alii verbis stridebant, alii mente,

8 Ὅραρ. Int. κατ' θναρ, neque in somno colui
 superbiam.

9 Ἐγραιό'. Sic duo Regg. et Coisl. Edit. γεραιοί.

10 Ἐγκριτος. Sic mss. Edit. ἔγκριτος.

11 Παμφανόωσιν. Reg. 990, et Chig. πμπαφ-
 νόωντες.

14 Κιγκλίδοσ. Sic Reg. 990, Chig. et Coisl. Edit.

κιγκλίδοσ. Hiscæ cancellis plebs a concionatore,
 vel etiam a sacerdotum choro arcebat.

17 Πολυσχιδέες. Multiplices vici.

21 Ἄθυρμα. Reg. 990 ἄθροισμα.

23 Kal. Sic habet Codex Reg. 992 et Coisl.
 Editi autem γάρ.

32 Καὶ μύθωρ. Et cum insectatione contrariis
 dogmatum.

34 Θάμβειον. Coisl. sup. lin. ἐξεπλήσσοντο, μ-
 πεbant, mirabantur. Fidei hostes concionantem Gre-
 gorium audientes, triplici modo afficiebantur. A
 animo solo murmurabant : alii verbis etiam
 indignationem testabantur : alii denique aperte
 pugnant. BILL.

METRICA VERSIO.

Sede alta, haud alta considerare mente videbar,
 Nam neque per somnum mente superbus eram.
 Presbyterique graves sellis utrinque sedebant
 Demissis, ætas lecta, ducesque gregis.
 Vestibus in niveis at stabat turba ministra,
 Splendorem referens agminis angelici.
 Plebs vero propius cupiens accedere, partim
 Circa suggestum fusa erat instar apum :
 Pars sese veniens ad limina sacra premebat,
 Auribus appropians, appropiansque pede.
 Multifidique vici, foraque omnia, rursum
 Mittebant alios ad mea dicta greges.
 Denique virginei cœtus, matronæ et honestæ,
 F tectis aures ad mea verba dabant.

B Atque hic ludus erat noctis : cupidusque populus
 Vocis erat nostræ, dispere sed studio.
 Pars etenim sermonem humilem facilemque petebat
 Tollere quod nollet lumen ad alta suum.
 Alto gaudebat rursum pars altera, curæ est
 Cui duplicis sophiæ sensa profunda sequi,
 Externæ ac nostræ. Clamor resonabat utrinque,
 Dum traherent voces æmula vota meas.
 At divina mihi cupido Trias ore fluebat.
 Unum quæ in trino lumine numen habet.
 Atque hanc, et firma voce, et fervente canebat
 Pectore, vi magna dogmata falsa premeans.
 Laudabant alii : pars mirabunda silebat :
 Stridula pars verbis una erat, una animo ;

35 Θνησκούσης ὠδίνος ἀναυδός, οἱ δὲ μάχοντο
 Οἷα καθισταμένου κύματος ἐξ ἀνέμων.
 Πάντα δ' εὐεπίη κατεκλήσειν, εὐφραδέας τε
 Καὶ μύθων ἱερῶν ἴδμονας εὐσεβέων,
 Ἡμετέρους τε νόθους τε, καὶ οἱ μάλα τηλόθι μάνδρης
 40 Τλήμονες εἰδῶλων λάτριες ἀθρανέων.
 Ὡς δὲ βέτρους λιαρῆσιν ὑπ' ἀκτίνεσσι μελαγχθεῖς,
 Οὐτ' ἔμφαξ καθαρῶς ἤρέμα λυόμενος,
 050 ὄλος ὠρίος ἔστι, τὸ μὲν μέλας, ἄλλο δ' ἔρυθρός,
 Ἄλλο δ' ἄρ' αἰθαλέεις, ἔμφακα δ' ἄλλο ἔχει.
 45 Ὡς οἱ θηριώοντο πεπαινομένης κακότητος,
 Ἦδη καὶ ληνοῖς γήθεον εὐρυτέραις.
 Ταῦτ' ἔχον· ἐκ δὲ μοι ὕπνον ἀπὸ βλεφάρων ἐτίναξε
 Ἰήρως ἀλεκτρούων, τῷ δ' ἄμ' Ἀναστασίαν.

Α Φάσμα δὲ φάσματος εἶχον ἐπὶ χρόνον, αὐτὰρ ἔπειτα
 50 Καὶ τὸ φύγε κραδίην ἦχα μαραινόμενον,
 Μοῦνον δ' ἄλγος ἐμεινεν ἐμοί, καὶ γῆρας ἀνιγρόν.
 Ὡ μοι ἐμῆς Τριάδος! ὦ μοι ἐμῶν τεκνῶν!
 Ὡ φθόνη, τίπτε μ' ἔοργας; ἔχεις τόσον· ἄλλο χέρειον
 Μῆ τι βάλῃς ἐπ' ἐμῷ δυσθανεῖ βίωτῳ.
 55 Ἡ μὲν δὴ πολλοῖσιν ἀγαλλομένη μεγάλως τε
 Κάλλεσι δαιδαλέοις ἡ βασιλεια πόλις,
 Νηοῖς οὐρανίοισιν ἀγάλλεται ἔξοχον ἄλλων,
 Νηοῖς, τοῖς ποτ' ἐμοῖς, νῦν γε μὲν ἄλλοις·
 Σὺν τοῖς καὶ μεγάλαυχον ἔδος Χριστοῦ μαθητῶν,
 60 Πλευραῖς σταυροτύποις, τέτραχα τεμνόμενον.
 Ἄλλ' οὐ τόσσος ἐμοίγε πόθος καὶ ἄλγος ἐκείνων,
 Ὅσσος Ἀναστασίας, Βηθλεὲμ ὑστατίης.

35 Mortuo sine voce conatu: alii pugnabant
 Instar fluctus a ventis agitati.
 Omnes autem facundia demulcebat, disertis
 Et sacrorum pictatis dogmatum peritos,
 Nostros et externos, et qui remotissimi ab ovili,
 40 Miseri cultores infirmorum simulacrorum.
 Quemadmodum racemus calidis sub radiis infuscatus
 Neque omnino acerba est uva sensim maturescens,
 Neque omnino maturus est, sed partim niger, partim rubescens,
 Atque aliud seminigrum, aliud acerbum:
 846-847 45 Sic illi decertabant, dum excoqueretur pravitas,
 Prælisque latioribus jam gaudebam.
 Atque equidem sic habebam: mihi autem somnum ex palpebris excussit
 Cantus gallorum, simul atque Anastasiam.
 Simulacrum autem simulacri aliquandiu retinui; sed postea
 50 Ex corde evanuit leniter marcescens.
 Mihique nihil superfuit præter dolorem et tristem senectam.
 O mea Trinitas! o filii mei!
 O invidia, quid in me patrasti? Jam tot et tanta habes: ne quid pejus
 Inferas meæ miserabili vitæ.
 55 Multis quidem ornata magnisque
 Dædaleis monumentis regia civitas,
 Templis cœlestibus supra alias gloriatur,
 Templis aliquando meis, nunc alienis:
 Inter quæ magnifica ædes Christi discipulorum,
 60 Lateribus formam crucis habentibus, in quatuor partes divisa.
 Sed ea non tantum mihi desiderium et dolorem incutiunt,
 Quantum Anastasia, novissima Bethlehem.

35 Θνησκούσης ὠδίνος ἀναυδός. Emoriente loquendi cupiditate, atque, ut ita dicam, prurigine.
 41 Μελαγχθεῖς. Reg. 990 μαλαχθεῖς.
 44 Ἄλλο ἔχει. Tres Regg. et Coisl. ἄλλος, et sup. lin. ἄλλου ἄλλο γ'.
 47 Ταῦτ' ἔχον. Sic se res habebat.
 51 Ἀνιγρόν. Coisl. sup. lin. λυπηρόν, ἀνιγρόν.
 53 Ἐχεις. Reg. 990 ἔχεις.
 60 Σταυροτύποις. Sic Reg. 990, et Coisl. Lateribus cruciformibus quadrifariam sectum. Ita

nostræ basilicæ forma sua solent crucem referre, et in quatuor partes distingui. Edit. σταυροτύπος. Ibidem τεμνόμενον. Duo Regg. κοσμούμενον.

62 Βηθλεὲμ ὑστατίης. Quasi Verbo in ea fidelium mentibus postremo concepto et nato. Combef. ita et Gaulyer. Sic autem, inquit Billius, Anastasiæ templum appellat, quia ut Christus in Bethlehem natus est, sic etiam salutaris ipsius doctrina ab hæreticis oppressa ac velut extincta, in Anastasiæ æde, Gregorii labore ac industria, in lucem revocata est.

METRICA VERSIO.

enique pugnabant alii: nec dispar erat res,
 Quam cum stante oritur sæva procella noto.
 loquium at cunctos mulcebat, sive disertos,
 Seu gnaros rerum quas sacra scripta docent:
 nostros atque nothos, et qui, procul a grege nostro,
 Numina ter miseri robore cassa colunt.
 cta velut Phœbi radiis ardentibus uva,
 Nec prorsus cocta est, nec peracerba manet:
 d partim nigra est, partim quoque tincta robore;
 Partim ἔμφαξ rursum, parte subatra alia:
 hi, dum vitium coqueretur, bella ciebant,
 Prælaque lætus eram jam mage lata videns,
 c ego: sed galli somnum mihi cantus ademit,
 Cumque sopore simul dempsit Anastasiam.

PATROL. GR. XXXVII.

B Ac spectrum-spectri quodam mihi tempore mansit:
 Post etiam hoc liquit pectus inane fuga.
 Ac mihi duntaxat mansit dolor atque senectus.
 Heu mea sancta Trias! Heu mea progenies!
 Quid mihi fecisti, livor? Jam tanta tulisti,
 Ne misero inimitas asperiora precor.
 Dotibus ampla quidem multis urbs regia gestit,
 Multaque, quæ visu sint speciosa, tenet.
 At summum decus ipsius sunt maxima templa,
 Templa ego quæ quondam, nunc alienus habet
 Inter quæ, quod quadruplici crucibusque notato
 Est latere, eximie fulget apostolicum.
 Ast ob ea haud tantus cruciat mea pectora mæror,
 Quantum ob ereptam vexat Anastasiam.

40

Ἦ μὴν πόλλ' ἐμόγησα καὶ εἰν ἄλλ, καὶ κατὰ γαίην, Ἄ Πρόσθε φέροι παρ' ἐμοί, Χριστὸς ἐμὸν λῆθ.
 Ἐχθροῖς, καὶ φίλοις, ποιμέσιν, ἤδ' ἰσχυροῖς,
 65 Νούσφ τε στυγερῇ, καὶ γῆραϊ καμπυλόεντι·
 Οὐτε δὲ πρόσθεν ἐμοί τοῖον ἐπῆλθεν ἄχος.
 Οὐ τόσον Ἀσσυριοῖσιν δε' ἤγετο τῆλόθι πάτρης
 Λαῶς δουριαλῆς, νῆν ἐκλαυσε μέγαν,
 Οὐδὲ μὲν οὐδὲ κιθωτὸν, δε' ἄλλοφύλοισιν ἐμίχθη·
 70 Οὐτ' Ἰακώβ τοπάρος υἷα κλαπέντα φίλον·
 Οὐδὲ λῖς ἡβγένειος ἐπακτήρεσσι δαμέντας
 Σχύμους, οὐδ' ἀγέλην βουκόλιος ἄλλυμένην·
 Οὐδὲ φιλοξείνοιο φυτοῦ καθύπερθε καλιῆν
 Ὅρνις ἀφείς ἀέκων, οὐ πολύπους θαλάμην,
 75 Ὅσσον ἐγὼ νεόπηκτον ὀδύρομαι εἰσέτι καὶ νῦν
 Νῆρον, δν ἄλλος ἔχει καρπὸν ἐμὸν χαμάτων.
 Ἐἴ ποτε σίτο λάθοιτο ἐμὸν κίαρ, εἴτε τι γλώσσα
 Πρὸσθε φέροι παρ' ἐμοί, Χριστὸς ἐμὸν λῆθ.
 Πολλάκι καὶ μεγάλων θυέων δεῖχα, ἤδ' ἰσχυροῖς,
 80 Λαὸν Ἀναστασίας ἤγγισα τῆλε μίτων,
 Στήσας ἐν πραπίθεσσι ἀσώματων ἐνόθι νῆν,
 Δάκρυ ἐπισπένδων φάσμασι θεοστίροισι.
 Ἄζυγος, ὕμνοπλοῖ τε, χοροστασίαι τ' ἐραται·
 Ξείνων, ἡμεδαπῶν, ἐξ ὁπὸς ἀντιθέτου,
 85 Χῆραί τ' ὄρφανικοί τε, ἀλῆμονες, ἀβρανίστοι,
 Λεύσσοντες πρὸς ἐμὰς, ὥστε Θεοῦ, καλέμας,
 Οἴκοι τε γλυκεροί, γηροτρόφοι, οὐ ποτ' ἐγὼ
 Ἀῆσσομαι, οὐδ' ἐθέλω, ὁματέρης φίλης.
 Εἰ δέ τί που καὶ ἐμεῖο παλυτέλετοιο λείπειται
 90 Μνήστις ἐν ὁματέροις, ἤδε χάρις Τριάδι
 Πολλοὶ γὰρ καιροῖσιν ἐπίβροπον ἤτορ ἔχουσιν.
 Ἐν δὲ μόνοις αἰδίς ὁμασσι κουφοτέρων.

Multa mihi terra marique acciderunt molesta,
 Ab inimicis, amicis, pastoribus, lupis,
 65 A tristi morbo et incurva senectute :
 Sed nunquam hactenus tantum dolorem accepi.
 Non sic in Assyriam cum procul a patria duceretur
 Populus captivus magnum dessevit templum,
 Neque etiam arcam, cum Philistæis immista est :
 70 Non Jacob antea surreptum dilectum filium :
 Non leæna generosa occisos a venatoribus
 Catulos, non gregem bubulcus exstinctum :
 Non hospitalli arbori superstructum nidum
 Avis relinquens invita, non polypus thalamum,
 75 Quantum ego recens structum lamentor etiamnum
 Templum, quod alter habet, fructum laborum meorum.
 Si quando tui obliviscatur cor meum, si quid lingua
 Tibi anteponat apud me, Christus mei obliviscatur.
 Sæpe etiam sine magnis sacrificiis, sine mensa
 80 Populum Anastasiæ lustravi longe degens,
 Statuens in corde meo incorporeum intus templum,
 Lacrymasque inter visa divina profundens.
 84-849 Virgines, cantores, chorique amabiles
 Exterorum, et nostrorum alternis psallentes,
 85 Viduæ, orphani, pauperes, infirmi,
 Qui ad meas, tanquam ad Dei, manus respiciebatis,
 Dulcesque domus, senum nutrices, nunquam ego
 Vestri obliviscar, etiamsi velim, amoris.
 Quod si et mei, qui tanta passus sum, aliqua superest
 90 Inter vos recordatio, hoc Triadis beneficium est.
 Multi enim cor habent ex temporibus suspensum,
 Ac levium hominum pudor in solis oculis residet.

69 Ἐμύθη. Quando a Philistæis capta est arca.
 71 Οὐδὲ λῖς. Ita Reg. 993. Edit. οὐ λῖς, ubi
 deficit metrum.
 79 Ἠδέ. Reg. 990, ἡδέ.
 84 Ἐξ ὁπὸς ἀντιθέτου. Ex diversis linguis, Com-
 bel. Interpr. 992, φωνῆς ἀντικειμένης.

90 Ἠδε χάρις. Id est : Pro eo beneficium est
 Trinitari gratias habeo.
 92 Αἰδώς, etc. Ita et infra, sect. 2. cap.
 ad Nomesium, vers. 318. Vulgatum proest
 inquit Billius, Pudor in oculis : alio tamen
 hoc utitur Gregorius, ac multi solent. Quod

METRICA VERSIO.

Multa quidem persæpe tuli terraque marique,
 Hostes, ac nostri, dum mihi bella movent,
 Dum lupus, et pastor, morbusque et curva senecta :
 Ac nondum tantus contudit ossa dolor.
 Non ita Chaldæas cum plebs traheretur ad oras,
 Dessevit Solymæ tecta sacrata Deo ;
 Non ita, cum sanctam cepisset barbarus arcam ;
 Surrepta Isacides non ita prole prius :
 Non ita dessevit catulos lea sæva peremptos,
 Exstinctum pastor non ita morte pecus :
 Non ita flevit avis dejectum ex arbore nidum,
 Pullosque implumes ; non polypus thalamum :
 Quantum ego ploro recens exstructum nunc quo-
 [que templum :
 Quod nunc alter habet, semina nostra metens.
 Si mea mens non te memoret, si lingua prius quid

B Proferat, haud Christus sit memor ipse me.
 Sæpe etiam absque sacris, mensa procul,
 Lustravi nostræ vulgus Anastasiæ :
 [remotis
 Mente mihi fingens delulurum corporis exper
 Mæstaque perfundens fletibus ora meis.
 Virgineos coetus, cantores, agnina chara
 Nostrorum, et tellus quos peregrina tulit
 Pupilli et viduæ, atque vagi, infirmique, ^{usque}
 Cernentes nostras, non secus atque Dei
 Atque domus dulces, canæ altricesque senect
 Vestri, nec cupiens, immemor esse quæ-
 Quod si forte mei mentes oblivio vestras
 Non prorsus teneat, gratia sit Triadi
 Multi namque suum ssectunt ad tempora pe-
 In levium est solis luminibusque pudor.

Κεῖνό γε μὴν ποθέω, σεπτὴ Τριάς, αἰὲν ἄλυστος
Ψυχᾶς ἀρτιφύτοις σελο μένοι θεότης.

95 Χαίρετε, ὦ βασιλῆες, ἐμῶν παθῶν ἐπαρωγοί·
Χαίρε μοι, ἀντολή καὶ δύσι μαρνάμεναι·

Χαίρετέ μοι, ἱερῆς, ἐπ' ἀλλήλοισιν ἰόντες·
Χαίρε, πρόεδρε τύφε· χαίρε, πόλις μεγάλη.

Αὐτὰρ ἐγὼ χθονίων μὲν ὑπέρτερός εἰμι θούκων,
100 Ἰμείρω δὲ μόνου κύδεος ἀθανάτου.

Ἄλλὰ σάω με, σάω με, φιλῆ Τριάς· ὑστάτιον δὲ
Ἵψόμεθ', οὐπερ ἀγνῆς θώκος Ἀναστασίης.

Γρηγορίου γῶος οὗτος Ἀναστασίην ποθέοντος,
Τῆς ποτὲ μιν φθονερῆ νόσφισεν ἀδρανῆ.

A 12. *Περὶ τῶν τοῦ βλου διαφορῶν, καὶ κατὰ
ψευδιερέων.*

Ζωγράφος ἐστὶν ἄριστος, ὃς ἐν πινάκεσσι χαράσσει
Μορφὰς ἀτρεκέας, ἐμπνοα δερκομήνας·

ὅυχ ὃς χρώματα πολλὰ καὶ εὐχροα μὰψ ἐπιμίξας,
Λειμῶνα γραπτὸν δείκνυσιν ἐκ πινάκων.

5 Νῆα δὲ πομπούρειαν ἐπήνεσα, οὐ παρασήμοις
Κάλλεσιν, οὐ πρύμνης ἀνθεσι λαμπομένην·

Ἄλλ' ἦν ναυπηγοῦ χέρες γόμοφοισιν ἄριστα
Δῶκαν πηξάμεναι κύμασι θαρσαλέτην.

Καὶ στρατός ἐστὶν ἄριστος, ἀρήτιος ἀντὶ καλοῖο,

10 Καὶ δόμος αἰγλήεις δεύτερος εὐπαγέος.

Ἵς δὲ βίων βροτέων. Ὁ μὲν ἄμβροτος, ὃν τινα Χριστῶ
Τάρβος ἔχει, πλεκτηῖς ἀλλότριον κακίης,

Illud autem opto, veneranda Trias, ut semper fixa ac nunquam obliviscenda
Animabus recens generatis tua maneat deitas.

95 Valete, o reges, meis in ærumnis adjutores :
Valete, Oriens et Occidens, invicem decertantes :

Valete, sacerdotes, in invicem incurrentes :
Vale, dominator fastus ; vale, magna civitas.

Terrestribus equidem excelsior sum thronis,
100 Ac solius gloriæ immortalis cupidus.

Sed salva me, salva, chara Trinitas : postremo
Videbimus, ubi puræ sit sedes Anastasiæ.

Gregorii hic gemitus Anastasiam desiderantis,
Ex qua illum aliquando invida imbecillitas expulit.

XVII. *De diversis vitæ generibus, et adversus falsos episcopos*.*

Pictor optimus est, qui tabulis exprimit
Sinceras formas, et quasi vivum quiddam intuentes ;
Non qui varios et pulchros colores nequidquam miscens
Pratum pictum ostendit ex tabulis.

5 Navem euntem in mare laudo, non quæ insignibus
Ornamentis, aut puppis floribus cõruscat ;
Sed quam artificis manus clavis optime
Compactam fluctibus tutam commiserunt.

Præstantissimus exercitus est, non qui pulcher, sed qui bellicosus,
10 Et domus renidens firmiter structæ concedit.

Sic se habent hominum vitæ. Alia est immortalis, quam ad Christum
Timor adducit, subdolæ expertem pravitatis,

* Scriptum an. 381. — Alias Bill. 11, pag. 79.

, pudorem in levium oculis situm esse, non hoc
t, eum in hujusmodi hominibus elucere ; in
His enim minus elucet. Verum hoc significare
vidit, homines levitate ac inconstantia laboran-
simul atque amici ex eorum oculis excesserint,
orem omnem et benevolentiam ex animis ejicere
re.
5 Ἄλυστος. Duo Regg. ἀληπτε.

102 Ἀναστασίης. Reg. 990 Ἀναστασίας. Idem
postea Ἀναστασίαν.

XVII. ΤΙΤ. *Περὶ τῶν τοῦ, etc.* Hunc titulum plu-
res Regii codices exhibent. Coisl. et alii solum-
modo εἰς ἐπισκόπους.

9 Ἔστιν ἄριστος ἀρήτιος. Sic Coisl. et Vat. In
Paris. edit. deest ἄριστος...

11 Ἄμβροτος, incorrupta, purissima.

METRICA VERSIO.

recor, o veneranda Trias, de mentibus nunquam B
: teneris Numen possit abire tuum.
mala juvistis, o reges, nostra, valete :
quoque pugnantes Ortus et Occubitus ;
ifices, geritis qui mutua bella, valete :
his mihi, cum fastu præside, magna, vale.
his solis ego sum sublimior, atque
lestis famæ me rapit unus amor.
B, sancta Trias, conserva : postque videbo
ræ ubi sit sedes inclyta Anastasiæ.
Brii hic luctus, mœsta dum mente requirit,
m qua pepulit livor, Anastasiam.

XVII. DE DIVERSIS VITÆ GENERIBUS, ET ADVERSUS
FALSOS EPISCOPOS.

(Billio interprete)

Optimus est pictor, veras vivumque tuentes
Qui scite formas exprimit in tabulis :
Non qui multiplices frustra variosque colores
Miscens, ante oculos florida prata locat.
Hanc ego laudo ratem, non quæ depicta venustus est
Et vario in puppi tincta colore micat :
Artificis sed quæ manibus constructa periti,
Per mare, per fluctus non timet ire graves.
Agminibus pulchris annon Mavortia præstant ?
Non nitida firma est anteferenda domus ?
Sic duplices vitæ. Vita est hæc optima, Christum
Quæ metuens sequitur, crimem et omne fugit.

- Ἐμπεδον, ἀστυφάλικτον, ἀπενθέα. Ὅς δὲ κάκιστος, Ἄ λυθρώπων δ' ἀγαθοῖσι διδοῖ φρένα, τοῖς δὲ κερῖ
Ἐνδοθεν ἀδρανέων, ἔκτοθε κάρτος ἔχων,
15 Ὀξύμορον, φρενοπλήξιν ὁμοῖον, οἷσιν ἅπαντα
Δινηθέντα πέλει ἀστατέουσι νόον.
Τοῖος καὶ Χριστοῖο μεγαλέος ἀρητῆρσι
Θυμός. Ὁ μὲν βροτέου λάτρης ἀισθενέος,
Κλινόμενος καιροῖσι, δόναξ πολύκαμπτος ἀήταις,
20 Παντοῖης κακίης οὐκ ἄκος, ἀλλὰ τύπος
Αὐτὰρ ὁ γε τρομερήσι καὶ εὐαγέσιν παλάμησι
Ἄωρον ἄγει, Χριστοῦ σαρκὶ χαριζόμενος,
Καὶ μεγάλοις παθέσιν, ἅπερ Θεὸς ἐνθάδ' ἀνέτλη,
'Ρύσιον ἀρχηγόνων ἡμετέρων παθέων.
25 Ὁ ζῶει μόνω· καὶ τέρπεται· ὧ βα κιάζει
Θυμὸν ἀπὸ χθονίων ἔγθεν ἀνιστάμενος.

850-851 *Stabilem, insuperabilem, luctu carentem. Alia pessiua est,*

- Intus infirma, exterius robore praedita,
15 Quod cito perit, et simile est mente captis, quibus omnia
Tanquam turbine circumaguntur, cum ipsi mente instabiles sint.
Talis est et Christi, cujus magna est gloria, sacerdotibus
Animus. Hic hominis praepotentis cultor,
Temporibus serviens, arundo plurimum ventis agitata,
20 Vitii omnis non remedium, sed exemplar.
Rursus ille tremulis et sanctis manibus
Donum offert, Christi carne reconciliatus,
Magnisque suppliciis, quae Deus hic pertulit,
Ut nos a malis, quae ab initio generis patimur, liberaret.
25 Huic soli vivit et gaudet: hujus causa abstrahit
Animum a terrestribus hinc assurgens.
Humanis autem bonis non magis animum adjungit, aut malis
Flectitur, quam rigidus lapis adamantinus;
Neque etiam divitias curat, aut magnas sedes,
30 Aut gloriam humanam, quae ultra hanc vitam non trahitur:
Nec regia indutus magnanimi leonis pelle,
Vulpinam intus servitutem abscondit,
Mortuorum vorator, dolosus, improbus, alius in aliis rebus,
In variis nequitiae omnis speciebus latens.
35 Sed mentem puris cogitationibus semper augens,
Jam caelestem etiam Trinitatem attingit,
Cujus imaginem in suo corde impressit,
Unam in tribus luminibus gloriam considerans,
Ac populum puris sacrificiis ad Dei similitudinem informans,
40 Tandem animae victimas incruentas offert.*

13 Ἀστυφάλικτον. Ἀμπαχίητον.

17 Ἀρητῆρσι. Val. ἀροτῆρσι.

18 Ἀισθενέος. Mallem εὐσθενέος, ni repugnaret metrum. Deo siquidem soli convenit primum, cujus aeterna est potentia; minime vero homini, cujus potestas caduca semper et temporaria est. Possis etiam ex ipso Gregorio interpretari, ἐπισθενέος. Sic supra carm. xiii, vers. 81, ὅπως ἐπισθενέων appellat adulatores qui viris potentibus blandiuntur.

23 Μεγάλοις. Ita Val. et Coisl. Edit. μεγάλης.

24 Ῥύσιον. Val. λύσιον.

27 Ἀνθρώπων δ' ἀγαθοῖσι διδοῖ φρένα. Homi-

nibus probis mentem tradit, sese addicit, et tem, etc.

30 Ἐνθάδε κυρομένης. Int. Coisl. χρηρπταντην.

32 Δουλοσύνην. Dolum, fraudem vulpinam pellem praetendere, idem est quod grassari; vulpinam autem praetexere, idem astu rem gerere. Alludit ad Lysandri verbum ad fraudem confugiendum esse, cum nihil proficeret. Bullius.

35 Νεκροδόρος. Hoc est, funebribus a libenter operam, cum interim praecipua nihil curat.

METRICA VERSIO.

Ac firma et luctus expers manet: altera prava,
Debilis interius, robore nixa foris;
Robore nixa brevi, dementibus assimilisque,
Qui verti instabiles omnia mente putant.
Sacrificiis Christi mens et sententia talis.
Hic etenim humanum robur opesque colit,
Temporibus cedens, ut arundo agitalibis auris:
Exemplum vitii, non medicina malis.
At tremulis alter manibus dat dona piisque,
Dum Christi carni sedulus obsequitur,
Et gravibus poenis, quas hic, ut nole malorum
Nos veterum dura solveret, ille tulit:
Cui soli vivit, quo solo gaudet, et ob quem
Distractum hinc animum tollit ad astra levis.

B Atque viris sanctis totum se addicit et
Utque adamas nullis frangitur ipsis
Ingentes non curat opes subselliaque
Non, quod mortale est, serpit humi
Non hic magnanimi contactus pelle
Vulpinum occultat pectore servium,
Improbos, astutus, varius, sua crimina
Mille tegens, pascens seque cadaveribus
Sed pura cunctis inrescens mente dicit
Jam venerandam etiam pertigit ad
In medio cujus sculpsit sibi pectore
Unum dum triplici cernit in igne decem
Divinam et plebem reddens per sacra
Tandem animum mactat sacrificisque

Τῶν μὲν ἐγὼ ποθέων εἰς ἔμμεναι (οὐκ ἐπικεύσω),
 Ἦδη καὶ προθύρων ἐνδοθὶ ταρσῶν ἔχων,
 Ὅς ἴδον ἀστυα ἔργα, κακοῦραφίην τ' ἀλεγεινὴν,
 Ἄψ ἀναχασσάμενος ἐκτὸς ἔθηκα πόδα,
 45 Ἢ μὴν πόλλ' ἐμόγησα καὶ εἰν ἄλλοισιν ἀπίστοις,
 Ὅσιν ἐνὶ γλώσσης ἦχος ἔθ' ἡμετέρης.
 Ἀἴες ἔμοι, κέλων δὲ Τριάς, θεότης νεότητος
 Τοιοῖς ἀλλήλους ξενίσασμεν ξενίοις.
 Ἄλλὰ καὶ ὡς ὑπέειξα, λιπῶν λόγον οὐκέτ' ἀπιστον,
 50 Πάντοθεν ἡμετέροις κύμασι βαλλόμενος.
 Κεῖμ' ἐπίβαιν', ἐπίβαινε, κακὴ φθόνη. Ἢ τάχα δὴ σε
 Σχίσω, καὶ πυμάτοις πείρασι κευθόμενος,
 Καὶ θηρὸς ζοφεροῖσιν ἐνὶ σπλάγγχοισιν ἐερχθεῖς,
 Κήτειος εἰναλλίου, ὡς ποτ' Ἰωνᾶς ἔδου.

Δ 55 Σῶμα μὲν ἐν σπλάγγχοισι νόος δ' ἀδέτοισιν ἐρωαῖς
 Βήσεται, οἱ κ' ἐθέλει, καί περ ἐεργόμενος.
 Τοῦτ' ἀγαθῶν μόνον ἔσται ἐλεύθερον, οὔτε καθεκτόν,
 Ὅθ' ἔλετόν, Χριστῶ νοῦς ἀναειρέμενος.
 Οὐ θνητοῦ βασιλῆος ὀμέστιος, ὡς τοπάρουθεν,
 60 Γρηγόριος, θυλάκῃ ἤρα φέρων ὀλίγην,
 Κεῖμενος ἐν μέσσοισι, κατηφιῶν καὶ ἀναυδο:
 Ἄπνοον ἄσθμα φέρων, δούλια δαινύμενος.
 Οὐχ ἔδρη τίσει με δικαστόλος, ἢ συνέδρω,
 Ἢ χαμαιπετέϊ, πνεύματι μέτρα νέμων.
 65 Οὐδὲ χέρας φονίους προσπύζομαι, οὐδὲ γενέλιον
 Δράζομαι, ὥστ' ὀλίγης ἀντιτυχεῖν χάριτος·
 Οὐδ' ἱερὴν ἐπὶ δαῖτα, γενέλιον, ἢ θανόντος,
 Ἢ τινα νυμφιδίην σὺν πλεόνεσσι θέων,

Horum ego unus esse cum cuperem (non enim celabo),
 Cumque jam in atriis vestigia posuissem,
 Ut vidi nefanda facta, ac malorum miseram machinationem,
 Retrorsum abscedens, pedem extra retuli.
 45 Ac profecto multa etiam passus sum ab aliis infidelibus,
 Quorum aures adhuc mea voce personant.
 Lapides mihi, illorum Trinitas fuit, Deitas recens firmata:
 His nos invicem donis munerati sumus.

852-853 Sed tamen cessi, doctrinam relinquens jam non repulsam,

50 Undique iis, quos nostri movebant fluctibus jaclatus.
 Jaceo; insurge, insurge, livor improbe. Te profecto
 Reprimam, etiamsi extremis in finibus lateam,
 Etiamsi tenebrosis feræ visceribus includar,
 Ceti maritimi, ut olim Jonas in eis inclusus est.

55 Corpus quidem in visceribus; mens vero liberis motibus

Ibit quo volet, etsi clausa.
 Hoc unum ex bonis liberum est, nec cohiberi
 Aut auferri potest, mens ad Christum evecta.

Non jam mortalis regis conviva, ut antea,
 60 Erit Gregorius, utri suo aliquid indulgens jucundi,
 Accumbens in mediis magnatibus, vultu demisso, tacens,
 Sine flatu respirans, serviliter epulans.

Non me sede honorabit iudex, aut æquali,
 Aut humiliori, modum spiritui imponens.

65 Nec manus homicidas osculabor, nec barbam
 Apprehendam, ut minutum aliquid beneficium consequar:
 Neque ad festum convivium, aut natale, aut funebre,
 Aut nuptiale, cum pluribus currens,

54 Παντοδαπιός. Coisl. et Vat. παντοδαπής.

45 Ἀπίστοις. Hæreticis.

47 Ἀἴες ἔμοι. Int. Coisl. Καὶ μοι μὲν λίθων βολαί.
 ἀμοιβήν, ἐκείνοις δὲ θεότης νεωστὶ λαβοῦσα βε-
 ὤων. Ad ipsas pro mercede lapidibus ego sum
 itus: apud ipsos per me divinitas confirmata. Ab
 hæreticis enim Gregorius saxis est petitus in urbe
 constantinopolitana, ut in ipsius Vita legitur.

9 Ἀπίστον. Ἀπιστούμενον.

9 Ἠρετέροις. Nostris: ab iis, scilicet, qui sam-
 nobiscum fidem profitebantur.

2 Σχίσω. Στήσω.

6 Ἐεργόμενος. Sic Coisl. et Reg. 992. Edit.

ἐργύμενος, ubi deficit metrum, et ipsa Græcitas.

60 Θυλάκῃ. Alludit ad Anaxarchi philosophi
 dictum, qui cum, ut sæpius jam diximus, in pila
 saxea, ferreis malleis, jubente Cypriorum tyranno,
 contunderetur: Τυλάκῃ, inquit, Anaxarchi θυλάκων
 corpus significans, nam Anaxarchum non tundis.

62 Δαινύμενος. Int. Coisl. δουλοπρεπῶς εὐωχού-
 μενος.

63 Συνέδρω. Vat. συνέδρων. Μοχ πνεύματι, etc.:
 bene Billius, ut fastum ipse deprimat meum.

65 Φορλούς. Vat. φονεύς.

67 Γενέλιον. Barovius id de Martyrum nata-
 litiis intelligit.

METRICA VERSIO.

um ego cum cuperem numeros augere (fatebor B
 tud enim), atque intra limina jam ipse forem:
 ariarum vidi fraudes atque improba facta,
 ectore commotus terga repente dedi.
 i etiam hæreticos inter, queis nunc quoque nostra
 ox ferit auriculas, purissima dura tuli.
 a mea, illorum fuit at Trias. Hanc ego fixi
 rrdibus, hi contra saxa dedere mihi.
 uoque sic cessi, jam certum dogna relinquens,
 ndique jaclatus fluctibus innumeris.
 jaceo: insulsa, livor nequissime. Sistam
 forte extremis additus orbis agris,
 etiam æquorei tenebrosi pectore ceti
 clusus, Jonas ut prius ante fuit.

Pectore corpus erit clausum: sed libera eurret.
 Mens mea, quam nemo, qui remoretur, erit.
 Libera mens etenim est, quæ vexit ad æthera sese.
 Talisque, hanc ut vis carpere nulla queat.
 Non jam Gregorius mensis accumbere regum
 Adjiciet, folli commota pauca ferens,
 In medio cœtu positus, tristisque silensque,
 Vix spirans, ritu mancipiique epulans:
 Non etiam iudex æqua me sede locabit,
 Aut humili, ut fastum deprimat ipse meum:
 Non jam sanguineis ego palmis oscula jungam,
 Nec barbam, ut quiddam consequar, accipiam.
 Non epulum natale adiens cum pluribus, aut quod
 Funerem est, vel quod connubiale, petens.

Πάντα τὰ μὲν γναθμοῖσιν ἐλώρια, τὰ δ' ἄρ' ὀπηθοῖς
 70 Θήσομαι, ἀρπαλέαις Βριαρέω παλάμαις·
 Ὅψι δὲ φορτίδ' ἄγων, τάφον ἔμπνοον, ἀψ' ἐπὶ δῶμα
 Ἐλθω, τὴν μογερτὴν γαστέρα τειρόμενος.
 Ἄσθμα κόροιο φέρων, ἄλλην ἐπὶ δάϊτα παχείην
 Σπείδων, πρὶν προτέρην ὕδριν ἀποσκεδάσαι.
 75 Οὐδὲ μὲν οὐδὲ πρόεδρος ἴων ἱεροῖς ἐνὶ χώροισι,
 Ἡ μόνος, ἢ πλεόνων εἰς ἦν ἀγειρομένων,
 Φοιγέσομαι οὖσαις τερπνῶ, τὰ Πνεύματος ἔκτοθι ρίψας,
 Ὡς κεν εἴμι πρόφρων, φίλτρον ἔχων πλεόνων,
 Τερπόμενός τε κρῆτοισι, καὶ ἐν θεάτροισι χορεύων,
 80 Κρημνοδάτης ἐπέων ἀντικορυσσομένων,
 Ἀθλοφόροισιν ὁμοῖα, πολυγνάμπτοισί τε λῶσαις,
 Ἡ καὶ μαινομένοις ἀντίπαλ' ἠνύχοις·

Α Οὐ χόλον αἰγμάτων, οὐ σώματος αἰδομένης
 Λύσσαν ἐπιψύξας, οὐ χέρα μαινομένην
 85 Πᾶσιν ἐπ' ἄλλοτρίοισι, λόγου δεσμοῖσι πέδισσι,
 Οὐ ψευδῆ κραδίης δόξαν ἀποσκεδάσας,
 Οὐ τύφον οἰδαίνοντα διδάγμασιν ἐς χθόνα ρίψας
 Οὐ πηγᾶς δακρύων δάκρυον ἐκκαλέσας,
 Ἄλλ' ἐν φάρμακον αἰὼν ἔχων, θηρήτορα τμή;
 90 Θυμὸν, καὶ θανάτου φάρμακον ἀπρεκέως.
 Οὐδέ τί που συνδοῖσιν ὁμόθρονος ἔσομαι ἔγωγε
 Χηκῶν ἢ γερᾶνων ἀκριτα μαρναμένων·
 Ἐνθ' ἔρις, ἐνθα μῦθος τε καὶ ἀσχεα κρυπτὰ πύκτου
 Εἰς ἓνα δυσμενῶν χώρων ἀγειρόμενα.
 95 Τῶνδε γὰρ εἴνεκ' ἔγωγε μέσος χθαμαλοῖσι κτήτων
 Ἥττορος παθῶν, αὐτὸς ἀνουσος ἴων.

Prædam omnem partim buccis meis, partim famulis
 70 Tradam, rapacibus Briarei manibus;
 Ac sero sarcinam, tumulum spirantem, gerens, rursus in domum
 Traham, lassato ventre vexatus,
 Ægre ob satietatem respirans, sed tamen ad aliud pingue convivium
 Properans, antequam prior crapula dissipata sit.
 75 Neque etiam sacris in locis, aut solus,
 Aut cum pluribus in unum convenientibus præses,
 Eloquar grata auribus, quæ Spiritus sunt, foras projiciens,
 Ut prudenter me geram, plurimorum amore alliciens,
 Gaudensque plausibus, et in theatris tripudians,
 80 Funambulus in sermonibus invicem pugnantibus,
 Pugilum imitator, et mille inflexionum dedecoris,
 Aut furentium contra se invicem aurigarum;
 Non iram jaculis figens, non æstuantis corporis
 Rabiem refrigerans, non manum in aliena
 85 Omnia furentem doctrinæ vinculis constringens,
 Non falsam ex cordibus opinionem evellens,
 854 855 Non fastum in:umescentem docendo ad terram prosternens,
 Non fontibus lacrymarum lacrymas excitans,
 Sed unum habens grave pharmacum, venatorem honoris
 90 Animum, vere mortiferum pharmacum.
 Non jam ego in synodis sedulo, collega
 Anserum et gruum inconsiderate decertantium:
 Hic rixa, hic bellum, et probra prius latentia
 In unum congregantur dissidentium locum.
 95 Equidem propter ea sedeo inter plebeios
 Medicus morborum, ipse morbis carens.

71 Ὅψι δὲ φορτίδ'. Comb. legit οὐδὲ δὲ φορτίδ',
 ne sic vertit: *Ne qui navem referam, vitum servit-*
rum gestans, crapula languidum atque obtitulum
ventrem domum reducam ac traham.

75 Ἐών. Val. ἴων.

81 Πολυγνάμπτοισί τε λῶσαις. Coisl. ὕδρισι.
Multis snggillatus plagis ac vicibus.

83 Ὁδ' χόλον. Recte Billius ex conjectura emendavit
 quod prave in Ald. legebatur οὐχ ὄλον. Con-

jecturam Billii codices confirmant.

92 Χηκῶν ἢ γερᾶνων. Concilia gruum et
 anserum vocal ea, in quibus nihil recte, nihil
 ter gerebatur, sed confusis pugnantium inter
 hominum clamoribus omnia perstrepebant.
 Terant pleraque hujus temporis concilia par-
 tularia, in quibus Ariani episcopi concilii
 auctoritatem infringere conabantur. Vide ep-
 Procopium.

METRICA VERSIO.

Cuncta ego partim dente premam, partimque rapaci
 B Servorum turbæ diripienda dabo,
 Atque domum sero repetam, venterque sepulcri,
 Et vino et dapibus languidus, instar erit;
 Vitalesque satur potero vix carpere flatus:
 Cœnam aliam crudus persequar ipse tamen.
 Nec cum præsideam sacris in sedibus ipse,
 Vel solus, vel cum pluribus, illa loquar,
 Quæ non Pneuma oleant, verum illabantur in aures
 Mollia, permultis charus ut esse queam;
 Plausibus et gaudens, mediis saltansque theatris,
 Funigradus vocum, quæ fera bella gerant:
 Non secus ac pugiles, qui colluctantur, et illi,
 Certatim currus quos agitare juvat:
 Non iram exstinguens, rabidi nec corporis æstus,

Non præceps cæca pectus avaritia
 Constringens vinculis, ratio quæ recta ministra
 Non falsum ex animo discutiensque decus
 Non verbis vanum pellens de corde tumorem.
 Non lacrymas lacrymis eliciensque meis:
 Sed medicamen habens unum grave, pectus

Percupidum, ac vere pharmacum exitii.
 Non ego cum gruibus, non anseribusque sed
 In synodis, quæ se marte furenti petunt.
 Hic rixa, hic fera pugna, priusque abscond

Quæ ferale odium parte ab utraque parte
 Propter eos at jecta etenim in sede locati,
 Ægris ut sanus pharmaca ferre queam.

Οὐ γὰρ ἐμῆς πολιτῆς παίζειν, καὶ λάτρην ἀεικῶς

Ἔμμεναι ἀντι θρόνων, ὧν πέρι μαρνάμενοι
Σχίζονται, καὶ κόσμον ὅλον τέμνουσιν ἀθέσμως.

100 Δι' αἰ τῶν μεγάλων ἡμετέρων ἀχέων!

Ταῦτα μὲν, οἷσι φίλον, καὶ κεκώπων κράτος εἶη·

Αὐτὰρ ἐγὼ Χριστοῦ πλήσομαι ἀτρεμέων.

Εἰ δὲ κακὸν λαοῖο θεόφρονος ἦνία βίβηαι,

Ἴτωσαν κεφαλαὶ τῶν ἀποσεισαμένων,

105 Ὅφρα κεν, ὡς θοὸν ἵππον, ἀποπτυστήρα χαλινῶν,

Θυμὸς ἄγοι κρημνοῖς, ἢ σκοπέλοισι φέρων.

Εὐχομαι, ὡς κεν ἅπαντα θεῶ φίλα τοῖσδε μεμῆλοι,

Εἰ δὲ χειρότερα, τηλόθεν οὐατ' ἔχειν.

A. III'. Πρὸς τοὺς ἁθροῦντας.

Ἐξ οὗ θεῶ προσήλθον ἐκλιπῶν βίον,

Πολλάς στροβοῦμαι καὶ κακαὶς τρικυμίας·

Ἄντιπνέει γὰρ ὁ φθόνος, πόρρω θεοῦ

Βαλεῖν θέλων με, καὶ λαβεῖν ἄμύσκοτον.

5 Πόθεν φίλοι μοι δυσμενεῖς, καλοὶ κακοί;

Ἐν εἰσι πάντες ἐξ Ἰσου δρῶντες κακῶς·

Πόθεν λόγον τοσοῦτον ἐκδήμον φέρων

Πόλει τοσαύτη, καὶ τί κλειῖον κεράνας,

Ἦν οἶδα πρώτην τῶν ἀφ' ἡλίου βολῶν,

10 Ὄσθην νόσῳ τε καὶ κακοῖς παραστάταις;

Πύρωσις, οἶμαι, τοῦτο, καὶ στέργω· μόνον

Δόξης τύχοιμι, Χριστὲ, σῆς τῆς ἀφθόου.

Non enim meæ canitiei est ludificari, et indecoram
Servitutum subire pro thronis, de quibus certantes
Scinduntur, et totum orbem per fas et nefas scindunt.

100 Heu! heu! quantis malis premimur!

Atque hæc quidem eorum sint, quibus placent, et cercopum sit potestas:

Ego quietus Christo implehor.

Quod si nefas est populi Deum colentis gubernacula abjicere,

Viderint id eorum duces, qui nos excusserunt,

105 Ut, quemadmodum equum velocem et freni impatientem,

Animi impetus abripiens in præcipitia aut scopulos ferat.

Precor, ut curæ illis sint, quæcunque Deo placent,

Aut si deteriora, procul aures habeam.

XVIII. In invidos.

Ex quo ad Deum accessi relinquens vitam,

Multis jactor et gravibus tempestatibus:

Contra spirat enim invidia, procul a Deo

Pellere volens me, et in eadem rapere tenebras.

5 Unde amici mihi infesti, et boni evasere mali?

Unum sunt omnes pariter agentes prave.

Unde sermonem tantum e longinquo ferens

Urbi tantæ, et quid amplius lucrifaciens,

Quam novi omnium primam, quæ sunt sub solis radiis,

10 Premor morbo et malis, quæ me torquent?

Probatio, arbitror, hoc mihi est, et acquiesco: tantum

Tua, Christe, fruar gloria, invidia carente.

* Scriptum an. 381. — Alias Toll. 5, pag. 82.

101 *Κεκώπων*. Cercopes vocat astutos et veterioris ætatis cuiusdam improbitatis episcopus, qui artibus suis et dolis omnia perturbabant concilia. BILL. *Ἀγορὰ κεκώπων, cercopum cætus*, de conciliabulo icitur. ERASM. in Chiliad.

104 *Ἴτωσαν*. Reg. 992 Ἴτωσαν. Goisl. sup. n. γινωσκέτωσαν.

XVIII. 2 *Πολλάς στροβοῦμαι*. Ita in duobus gitor codicibus Florentinis, id est, *versor, circumagor*: unde et *στροβίλοι, procellæ, fluctus, tempestates, quibus naves in alto jactantur*. TOLL. *Ἐφ' ἡλίου*. Id est, *urbium orientaliū*. Con-

stantinopolis autem Romæ, quæ Occidentis caput, opponitur. TOLL.

11 *Πύρωσις*. Ignis purgans, ut ille fornacis, quo metalla ab immunditiis expurgantur. Tollius fateatur Patrum nonnullos veteris Ecclesiæ credidisse peccata post mortem hujusmodi igne exuri; assertit autem immerito cæteros et in primis D. Augustinum aliter sensisse.

12 *Τῆς ἀφθόου*. Simpliciter hic et prout prima vocis est significatio accipitur, opponiturque invidiosæ sedi Constantinopolitanæ; alias plerumque copiam abundantiamque indicat.

METRICA VERSIO.

n etenim est nostri senii nuno ludere, ser- B.

Proque sacris hominum turpiter esse thronis,
quibus a scissis totus discinditur orbis.

Heu quanta est nostri vis gravitasque mali!

volet hæc faciat, cercopum sitque potestas:
et mea gaudebit mens requieta Deo.

sed si Christicolam est crimen grave linquere
viderit hæc, quæ me depulsi urbe, cohors:

ar equi excussis ut devia currat habenis

scopulos, necis et sit sibi causa suæ.

ego sint ipsi curæ, quæ grata Tonanti:

in malis, sint aures hinc procul opto meæ.

XVIII. IN INVIDOS.

(A. H. Caillau interprete.)

Ex quo datus Deo reliqui sæculum

Jactor feris, heu! sæpe tempestatibus:

Flat namque contra livor, a Deo procul

Expulsum iisdem mergere tenebris volens;

Me cur amici odere? Cur boni mali?

Unum quid omnes sunt agentes improbe.

Qui tanta tantæ verba longinquis ferens

Urbi, omnium nitente sub solis rota

Clarissimæ, quid et lucratus amplius,

Morbo premor malisque me torquentibus?

Ignis probor; acquiesco. Fac modo tua,

Livoris expers, Christe, gloria fruar.

19. *Σχετλιαστικὸν ὑπὲρ τῶν αὐτοῦ παθῶν.*

Πολλάκι Χριστὸν ἀνακτα κακοῖς μογέων μεγάλουσι
 Ἄνοσάμην· καὶ γάρ τις ἀναξ θεράπωντος εὖεικε
 Δούλιον ἐν στομάτεσσι λαλεῦμενον ἡρέμα τρυσηδν,
 Ὃς δὲ πατήρ ἀγαθὸς καὶ ἀφρονος υἱὸς τοιο
 5 Πολλάκις ἀμφαδίων ἐπέων θράσος ἤχ' ὑπέδεκτο,
 Τούνεκα καὶ σὺ λόγουσιν ἐμοῖς, Θεὸς, Ὡαὸς εἴης,
 Οὐδ' τοι ἀπρημένη κραδίη, ἀγανώτατα, πέμψει.
 Βαῖδν ἄκος παθέσσιν ἐρευγομένη φρονὸς ὠδῖς.
 Χριστὲ ἀναξ, τί τόσοις με κακοῖς διέπερασας ἄνωθεν,
 10 Ἐξότα μητρὸς ὀλισθὸν ἐμῆς ἐπὶ μητέρα γαίαν;
 Εἰ μὴ καὶ λαγόνεσσιν ἐνὶ σκοτίῃσι πέδησας,

A Τίπτα τόσοις ἀχέεσσι, καὶ εἰν ἀλλ, καὶ κατὰ γαίαν.
 Ἐχθροῖσιν τε φίλοις τε καὶ ἡγεμόνεσσι κακίστως,
 Ξαίνοις, ἡμεδαποῖς τε καὶ ἀμφαδῶν, ἢ λοχόωσι,
 15 Μύθοις π' ἀντιθέτοις, καὶ λαϊνέαις νυφάδεσι
 Βέβλημαι; τίς ἅπαντα διακριδὸν ἐξαγορεύσει;
 Μοῦνος ἐγὼ πάντεσσιν ἀοιδίμος, οὐδ' ἐπὶ μύθαις,
 Οὐτ' ἐπὶ κάρτει χειρὸς ἔχων περιώσιον ἄλλων,
 Ἄλγεα δὲ στεναχὰς τε περιστάδῶν, ὥστε λείονα
 20 Πάντοθεν ἀμφυλάουσι κακοὶ κύνες, οἰκτρὸν αἷσμα,
 Ἄντολίη τε δῦσει πε. Τάχ' ἂν ποτε καὶ τὸ γένοιτο,
 Ἢ τις ἀνήρ θαλίησι λύων φρένα, ἢ τις ὀδίτης,
 Ἢ τις εὐκρέκτω κιδάρῃ ἐπὶ δάκτυλα βάλλων,
 Φθόγγοις οὐ λαλοῦσιν, ἐμῶν ἀχέων ἀραιστής;

856-857 XIX. *Querela de suis calamitatibus*.

Sæpe Christum regem magnis laborans malis
 Querendo compellavi; rex enim aliquando famuli tulit
 Servile murmur ore leniter pronuntiatum,
 Quemadmodum et bonus pater etiam insipientis filii sui
 5 Sæpe manifestam verborum audaciam leniter excepit;
 Et tu ergo verbis meis, Deus, propitius sis,
 Quæ tibi cor dolens, rex maxime, effundit.
 Paululum ærumnis medetur dolor mentis erumpens.
 Rex Christe, cur me tantis jamdudum oppressisti malis,
 10 Ex quo e matre delapsus sum in terram matrem?
 Si non me in tenebroso matris utero detinuisti,
 Cur tot molestiis, et in mari, et in terra,
 Ab inimicis, ab amicis, a pessimis præsidibus,
 Ab extraneis, a nostratibus, aperte et ex insidiis,
 15 Cur sermonibus adversariorum et lapideis nivibus
 Jactatus sum? Quis cuncta distincte edisserat?
 Solus ego omnium fama celebratus sum, non facundia,
 Non manus robore alios superans;
 Sed circumdantibus me molestiis et doloribus, velut leonem
 20 Undique circum latrant mali canes, tristis sum cantilena
 Orienti et Occidenti; forte etiam illud aliquando evenit,
 Ut conviviis aliquis animum exhilarans, aut quis viator,
 Aut quis citharam canoram digitis pulsans,
 Sonis non distinctis, mearum ærumnarum narrator,

* Scriptum an. 382. — Alias Bill. 6, pag. 73.

XIX. ΤΙΤ. Reg. 995. *Τοῦ αὐτοῦ εἰς ἑαυτὸν μετὰ
 τὴν ἐκδροθον. Ejusdem de se ipso post reditum,
 profecto ab urbe Constantinopolitana.*
 2 *Θεράπωντος.* Duo Regg. *θεράπωντα*, et sup. lin.
 δοῦλον.
 5 *Ἀμφαδίω.* Reg. 990 *ἀμφαδίην.* Reg. 992 *ἀμ-
 φασίω.*
 8 *Βαῖδν ἄκος.* Sic supra Carm. xiii, vers. 20.

10 *Ὀλισθον.* Sic duo Regg. et Coisl. Edit. *ἐκ-
 σθοῦ.*
 15 *Ἐχθροῖσιν τε.* Ita Vat. Duo Regg. *ἐχθρῶ;*
καὶ φίλοις. Sic supra Carm. xvi, vers. 65 et 66.
 18 *Οὐτ' ἐπὶ.* Ita tres Regg. et Coisl. Edit. *αἶψ'.*
Μοχ περιώσιον. Coisl. *περιώσιος.*
 22 *Ἢ τις.* Coisl. *εἰ τις.*
 25 *Ἐκκρέκτω.* Vat. *ἐκκρέκτω.*

METRICA VERSIO.

XIX. QUERELA DE SUIS CALAMITATIBUS.

(*Billio interprete.*)

Sæpe, fatebor enim, in mentem mihi venit iniqua
 Carpere voce Deum. Namque et servile frequenter
 Murmur fert dominus tacito de pectoris manans;
 Durius et si quis soboles fortasse locuta est,
 Fert pater æquo animo, nec justa exæstuat ira.
 Ergo etiam nostras facili, precor, aure querelas
 Accipe, quas mœrens animus sævoque dolore
 Obrutus, æthereum tibi, rex bone, mittit ad axem.
 Eructare suos quædam est medicina dolores.
 Quid me tam dura, Deus optime, mole malorum
 Vexasti, inde ex quo charæ genitricis ab alvo
 Fusus ad humanæ veni spiramina vitæ?
 Non etenim referam quod me caligine densa
 Pressisti in matris gremio, durisque catenis.
 Cur terra et pelago tot dura infestaque rerum
 Spicula vibrarunt in me simul hostica turba.

B Quosque mihi sanctum fœdus sociarat amoris.
 Atque ducum scelerata manus stimulata furore?
 Cur et nostrates, et gens longinqua, palamque
 Et furtim, jaciunt in me adversaria verba,
 Ac miseranda petunt saxorum grandine membra!
 Quis cuncta exacte referat, vivoque colore
 Exprimat, ut tanto non cedant verba dolori?
 Omnibus unus ego notus, non arte loquendi,
 Nec quia corporeo reliquos ego robore vincam:
 Sed me nobilitant genitus, tristesque dolores.
 Ac velut horrendum latratibus usque leonem,
 Undique me rabido morsu petit impia turba,
 Quaque oritur Titan, quaque ignea subtrahit orti
 Lumina. Quinetiam quondam reor esse futurum,
 Ut quis contractæ rugas et seria mentis
 Discutiens epulis, vel iter fortasse capessens,
 Vel citharæ pulsu curarum nubila pellens,
 Fataque nostra canens muta tristissima voce,
 Gregorii nomen memoret: Diocæsariensis,

25 Γρηγορίου μνήσαιτο, τὸν ἔτρεφε Καππαδόχεσσι
 Ἡ Διοκαισαρέων ὀλίγη πόλις. Ἄλλ' ἐπιμοχθὼν
 Ἄλλοις πλοῦτον ὄπασσας ἀπέριτον· υἱάς ἄλλοις
 Ἐσθλοῦς· κάλλιμος ἄλλος, ὃ δ' ἄλκιμος, ὃς δ' ἀγορητής.
 Δὐτέρ μοι κλέος ἐστὶν ἐπ' ἄλγεσιν· εἰς δέ με πάντας
 30 Σῆς γλυκερῆς παλάμης πικροῦς ἐκένωσας ὀστούς.
 Ἄλλος ἰὼδ νέος εἰμί· τὸ δ' αἰτιον οὐκέθ' ὀμοίον.
 Οὐ γὰρ ἀεθλεύσοντά μ' ἄγεις, μάκαρ, ὡς τιν' ἄριστον
 Ἄντιον ἀθλητήρος ἀπήνεος, ἀλκι παπιοθῶς,
 Ἄνευ ἀριστεύσαντι γέρας καὶ κύδος ὀπάσης.
 35 Οὐπω τῶσος ἔγωγ', οὐδ' ἄλγεσι κύδος ἔπεστι.

Λ Ποιήν δ' ἀμπλακίης τίνω τάδε. Τίς δέ θ' ἄμαρτῆς
 Δίζημ' ἐν πλεόνεσσι, ὃ σοι πλεόν ἄχθεται ἄλλων.
 Ἐξέρω πάντεσσι, ὃ μοι νόος ἐντὸς ἔεργε·
 Ἡ τάχα κεν δρῦψιεν ἄμαρτάδα μῦθος ἀναυδος.
 40 Ὀϊόμην, ὅτε δὴ σε φίλον λάχος οἶον ἐδέχμην,
 Πάντ' ἄμυδις βιότοιο ἀφυσγετόν εἰς ἅλα ῥίψας,
 Καὶ νόον ὑψιθιβάнта τῆ θεότητι παλάζων,
 Σαρκὸς νόσφιν ἔθηκα, νόμος δέ μοι ἠγεμόνευε·
 Πάντων μὲν κρατέειν, πάντων δ' ὑπερ αἰθέρα τέμνειν
 45 Χρυσελαῖς πτερόγεσσι· τὸ μοι φθόνον αἰνὸν ἄγειρα,
 Καὶ με κακοῖς ἐπέδησεν, ἀφυκτοτάτησί τ' ἀνίας.

25 Gregorii memor sit, quem enutrivit Cappadocibus
 Diocæsarea, non magna civitas. Sed operosas quidem
 Aliis divitias ingentes largitus es : aliis filios
 Egregios : pulcher alius : fortis ille : hic concionator.
 Mihi autem decus est in ærumnis ; atque in me omnes
 30 Suavis manus tuæ amaras exhausisti sagittas.
 Novus Job ego sum ; at non jam causa similis.
 Non enim me certaturum mittis, beate, veluti fortissimum quemdam
 Crudelis athletæ adversarium, viribus meis confidens,
 35 Nondum tantus ego, nec habent ærumnæ meæ gloriam.
 Pœnam vero peccati hanc persolvo. Quodnam autem delicta
 Tibi inter multa magis aliis displiceat, inquirō.
 Dicam omnibus id quod mens intus includit :
 Fortasse enim peccati vulnus exulceret vox submissa.
 40 Mihi videbar, cum te solum in dilectæ hæreditatis loco amplexus sum,
 Simul omnia vitæ commoda, quasi sordes, in mare projiciens
 Mentemque excelsam tuæ deitati admovens,
 A carne separavi, ducemque legem sequebar ;
 (Putabam) me omnia superaturum, ac supra omnes ærem secaturum
 45 Aureis pennis : id autem mihi vehementem invidiam collegit ;
 Neque malis alligavit, et inevitabilibus molestiis.

26 *Μετρίως*. Vat. πόλις.

30 *Σῆς*. Vat. τῆς.

33 *Ἀπήνεος*. Ita duo Regg. Coisl. et Vat.
 Edit. ἀπήνεος. Mox ἀλκι παπιοθῶς. Hæc interpre-
 tatur Billius, tanquam verba Gregorii de se ipso
 loquentis ac suis viribus confiditis : *Viribus ipse
 meis fultus* ; verum a Gregorii mente longius ab-
 errat. Queritur nimium se a Deo non in arenam
 mitti, tanquam fortem athletam cum crudeli adver-
 sario congressurum, aut quasi athletæ, quem mit-
 tit, fortitudinis securus sit, quem corona donatu-
 rus, ac victorem renuntiaturus sit. Hunc esse ver-
 borum Gregorii sensum fidem facit Int. Coisl. : Οὐ
 γὰρ ὡς ἀθλητὴν με κράτιστον πέμπεις ἐπὶ στάδιον,
 ὡ ἀθλοθέτα μακάριε, τῷ ἀνταγωνιστῇ συμπλακῆσ-
 μένον, ὡς τῇ δυνάμει θαρρῶν τοῦ παλαίουτος, ἵνα
 στεφανώσῃς καὶ ἀνακηρύξῃς νικήσαντα.

37 *Ἀχθεται*. Unus Reg. ἔχθεται.

38 *Ἔεργε*. Reg. 990 et Coisl. ἔεργει.

3) *Δρῦψιεν*. Ita duo Regg., Coisl. et Vat., quæ

lectio melior quam κρύψιεν, videtur, licet eam
 Billius mendosam suspicetur. Is enim sensus est :
Forisitan tacitus sermo recrudescere fecerit peccatum.
 Quod Int. Coisl. confirmat : Ἡ γὰρ ἂν λόγος οὐκ
 ἐκλαλούμενος τὴν ἄμαρτιαν πλεόν ἀναξάνειεν.

41 *Ἀφυσγετόν*. Ita Chig. et Coisl. Edit. male
 ἀφυσγετόν. Reg. unus sup. lin. σαρφετόν. Sic in-
 terpretantur Hesychius et Eustathius in Iliad. xi,
 vers. 495, ubi hæc leguntur :

... Πολλὸν δέ τ' ἀφυσγετόν εἰς ἅλα βάλλει.

42 *Πελάζων*. Vat. πελάσας.

43 *Νόμος*. Ita Chig. Edit. λόγος cum Coisl. *Lit-
 teras duce n habebam ; earum ductu agebar, ut om-
 nibus palmam præriperem, aureisque pennis supra
 omnes æra secarem.*

44 *Τέμνειν*. Reg. 992 ναίειν.

45 *Αἰνόν*. Ita duo Regg., Vat., Coisl. et sup. lin.
 δεινόν. Edit. αἰνόν.

46 *Κακοῖς ἐπέδησεν*. Vat. κακοῖς ἐνέσε ἀφυκτοτά-
 τησιν ἀνίας.

METRICA VERSIO.

Virbs quem Cappadocum populis haud nutrit ingens, B
 cui quibus immensos tribuas bonus æris acer-
 [vos ;
 unt quibus insignem sobolem, formæque nitorem,
 omnibus eloquii, vacuumque timore
 ectus : at ipse mihi nomen famamque parasti
 b vitæ ærumnas obque agmina sæva malorum,
 tque omnes in me fixit tua dextra sagittas.
 ore quidem Jubi crucior, sed dispare causa,
 on etenim clari cujusdam militis instar,
 ribus ipse meis fultus, cum dæmone sævo
 ctor, ut egregie postquam certavero, palmam
 es mihi, succingasque caput victricis corona.
 indum ego sum tantus, nec gloria tanta dolores

Consequitur. Verum scelere me pendere pœnas
 Sentio. Quod vere scelus est ex omnibus illud,
 Quod te præ reliquis tam dura concitat ira ?
 Jam retegani arcanum, quod mens altissima claudit.
 Crimina namque tegit, tacita qui voce fatetur.
 Cum tibi me toluum addixi, penitusque dicavi,
 Cunctaque præsentis calcavi commoda vitæ,
 Excelsamque tibi tollens ad sidera mentem,
 Carnis ab illecebris nexuque et amore removi :
 Cumque animum regeret ratio, doctrinaque sacra
 Omnes ipse mihi longe superare, caputque
 Altius in superas sedes efferre videbar.
 Quæ res invidiam peperit mihi, damnaque multa,
 Ærumnasque graves, queis nulla exsolvere mentem

10. Σχετλιαστικὴν ὑπὲρ τῶν αὐτοῦ παθῶν.

Πολλάκι Χριστὸν ἀνακτα κακοῖς μογῶν μεγάλοισιν
 Ὀνοσάμην· καὶ γὰρ τις ἀναξ θεράπωντος ἐνεικε
 Δούλιον ἐν στομάτεσσι λαλεῦμενον ἡρέμα τρυσηδν,
 Ὡς δὲ πατήρ ἀγαθὸς καὶ ἀφρονος υἱὸς ἔστο
 5 Πολλάκις ἀμφοδίων ἐπέων θράσος ἤχ' ὑπέδεκτο,
 Τοῦνεκα καὶ σὺ λόγοισιν ἐμοῖς, θεός, Ὀλαος εἴης,
 Οὐς τοι ἀκηχεμένη κραδίη, ἀγανώτατε, πέμψει.
 Βαῖνδν ἄκος παθέεσσιν ἐρευρομένη φρενὸς ὠδός.
 Χριστὲ ἀναξ, τί τόσοις με κακοῖς διέπερσας ἀνωθεν,
 10 Ἐξέτα μητρὸς ἐλισσον ἐμῆς ἐπὶ μητέρα γαλαν;
 Εἰ μὴ καὶ λαγόνεσσιν ἐν σκοτίῃσι πέδησας,

A Τίπτε τόσοις ἀχέεσσι, καὶ εἰν ἀλλ, καὶ κατὰ γαῖαν.
 Ἐχθροῖσιν τε φίλοις τε καὶ ἡγεμῖνεσσι κακίωσι,
 Σείνοις, ἡμεδαποῖς τε καὶ ἀμφοδῶν, ἢ λοχῶσι.
 15 Μύθοις τ' ἀντιθέτοις, καὶ λαϊνέαις νιφάδεσι
 Βέβλημαι; τίς ἅπαντα διακριδὸν ἐξαγορεύσει;
 Μοῦνος ἐγὼ πάντασιν δολδιμος, οὐδ' ἐπὶ μύθος,
 Οὐτ' ἐπὶ κάρτει χειρὸς ἔχων περιώσιον ἔλλων,
 Ἄλγεα δὲ στυναχάς τε περιστάδν, ὥστε λείοντα
 20 Πάντοθεν ἀμφοδῶσσι κακῶν κύνες, οἰκτρὸν δαισμα,
 Ἀντολίη τε δύσει τε. Τάχ' ἂν ποτε καὶ τὸ γένοιτο,
 Ἥ τις ἀνήρ θαλίησι λύων φρένα, ἢ τις ὀδίτης,
 Ἥ τις εὐκρέκτω κιθάρῃ ἐπὶ δάκτυλα βέλλων,
 Φθόγγοις οὐ λαλέουσιν, ἐμῶν ἀχέων ἀριστῆ;

856-857 XIX. Querela de suis calamitatibus'.

Sæpe Christum regem magnis laborans malis
 Querendo compellavi; rex enim aliquando famuli tulit
 Servile murmur ore leniter pronuntiatum,
 Quemadmodum et bonus pater etiam insipientis filii sui
 5 Sæpe i manifestam verborum audaciam leniter excepit;
 Et tu ergo verbis meis, Deus, propitius sis,
 Quæ tibi cor dolens, rex maxime, effundit.
 Paululum ærumnis medetur dolor mentis erumpens.
 Rex Christe, cur me tantis jamdudum oppressisti malis,
 10 Ex quo e matre delapsus sum in terram matrem?
 Si non me in tenebroso matris utero delinuiisti,
 Cur tot molestiis, et in mari, et in terra,
 Ab inimicis, ab amicis, a pessimis præsidibus,
 Ab extraneis, a nostratibus, aperte et ex insidiis,
 15 Cur sermonibus adversariorum et lapideis nivibus
 Jactatus sum? Quis cuncta distincte edisserat?
 Solus ego omnium fama celebratus sum, non facundia,
 Non manus robore alios superans;
 Sed circumdantibus me molestiis et doloribus, velut leonem
 20 Undique circum latrant mali canes, tristis sum cantilena
 Orienti et Occidenti; forte etiam illud aliquando evenit,
 Ut conviviis aliquis animum exhilarans, aut quis viator,
 Aut quis citharæ canoram digitis pulsans,
 Sonis non distinctis, mearum ærumnarum narrator,

* Scriptum an. 382. — Alias Bill. 6, pag. 73.

XIX. Τίτ. Reg. 993. Τοῦ αὐτοῦ εἰς ἑαυτὸν μετὰ
 τὴν ἐπάνοδον. Ejusdem de se ipso post reditum,
 profecto ab urbe Constantinopolitana.

2 Θεράπωντος. Duo Regg. θεράπωντα, et sup. lin.
 δούλον.

5 Ἀμφοδίων. Reg. 990 ἀμφοδίην. Reg. 992 ἀμ-
 φασίων.

8 Βαῖνδν ἄκος. Sic supra Carm. XIII, vers. 20.

10 Ὀλιθορ. Sic duo Regg. et Coisl. Fdit. ἔ-
 σθο;

15 Ἐχθροῖσιν τε. Ita Vat. Duo Regg. ἐχθρῶν
 καὶ φίλοις. Sic supra Carm. XVI, vers. 63 et 64.

18 Οὐτ' ἐπὶ. Ita tres Regg. et Coisl. Edit. αἰ.
 Mox περιώσιον. Coisl. περιώσιος.

22 Ἥ τις. Coisl. εἰ τις.

23 Ἐκρέκτω. Vat. ἐκρέκτω.

METRICA VERSIO.

XIX. QUERELA DE SUIS CALAMITATIBUS.

(Billio interprete.)

Sæpe, fatebor enim, in mentem mihi venit iniqua
 Carpere vocē Deum. Namque et servile frequenter
 Murmur fert dominus tacito de pectore manans;
 Durius et si quis soboles fortasse locuta est,
 Fert pater æquo animo, nec justa exæstuat ira.
 Ergo etiam nostras facili, precor, aure querelas
 Accipe, quas mœrens animus sævoque dolore
 Obrutus, æthereum tibi, rex bone, mittit ad axem.
 Eructare suos quædam est medicina dolores.

Quid me tam dura, Deus optime, mole malorum
 Vexasti, inde ex quo charæ genitricis ab alvo
 Fusus ad humanæ veni spiramina vitæ?
 Non etenim referam quod me caligine densa
 Pressisti in matris gremio, durisque catenis.
 Cur terra et pelago tot dura infestaque rerum
 Spicula vibrarunt in me simul hostica turba.

B Quosque mihi sanctum fœdus sociarat amoris,
 Atque ducum scelerata manus stimulata furorē?
 Cur et nostrates, et gens longinqua, palamque
 Et furtim, jaciunt in me adversaria verba,
 Ac miseranda petunt saxorum grandine membra!
 Quis cuncta exacte referat, vivōque colore
 Exprimat, ut tanto non cedant verba dolori?
 Omnibus unus ego notus, non arte loquendi,
 Nec quia corporeo reliquos ego robore vincam:
 Sed me nobilitant genitus, tristesque dolores.
 Ac velut horrendum latratibus usque leonem,
 Undique me rabido morsu petit impia turba,
 Quaque oritur Titan, quaque ignea subtrahit ortū
 Lumina. Quinetiam quondam reor esse futurum,
 Ut quis contractæ rugas et seria mentis
 Discutiens epulis, vel iter fortasse capessens,
 Vel citharæ pulsu curarum nubila pellens,
 Fataque nostra canens muta tristissima voce,
 Gregorii nomen memoret: Diocæsariensis,

25 Γρηγορίου μνήσαιτο, τὸν ἔτρεφε Καππαδόχεσσι
 Ἡ Διοκαισαρέων ὀλίγη πόλις. Ἄλλ' ἐπιμοχθον
 Ἄλλοις πλοῦτον ἔπασσας ἀπειριτον· υἱάς ἄλλοις
 Ἐσθλοῦς· κάλλιμος ἄλλος, ὃ δ' ἄλκιμος, ὃς δ' ἀγορητής.
 Αὐτὰρ ἐμοὶ κλέος ἐστὶν ἐπ' ἄλγεσιν· εἰς δέ με πάντας
 30 Σῆς γλυκερῆς παλάμης πικροῦς ἐκένωσας ὀιστούς.
 Ἄλλος ἰὼδ νέος εἰμί· τὸ δ' αἴτιον οὐκέθ' ὀμοίον.
 Οὐ γὰρ ἀθλευσόντά μ' ἄγεις, μάκαρ, ὡς τιν' ἄριστον
 Ἄντιον ἀθλητῆρος ἀπήνεος, ἀλλὰ πεποιοῦς,
 Ἄς κεν ἀριστεύσαντι γέρας καὶ κῦδος ὀπάσῃς.
 35 Οὐπω τόσσος ἔγωγ', οὐδ' ἄλγεσι κῦδος ἔπεισι.

Λ Ποιήν δ' ἀμπλακίης τίνω τάδε. Τίς δέ θ' ἀμαρτῆς
 Δίξην μ' ἐν πλεόεσσι, ὃ σοὶ πλεόν ἄχθεται ἄλλων.
 Ἐξερέω πάντεσσι, ὃ μοὶ νόος ἐντὸς ἔεργε·
 Ἡ τάχα κεν δρύφειεν ἀμαρτάδα μῦθος ἀναυδος.
 40 Ὀϊόμην, ὅτε δὴ σε φίλον λάχος οἶον ἐδέγμην,
 Πάντ' ἄμυδις βιότιο ἀφυσγετὸν εἰς ἅλα ρίψας,
 Καὶ νόον ὑψιθιδάνα τετὴ θεότῃ πελάζων,
 Σαρκοῦ νόσφιν ἔθηκα, νόμος δέ μοι ἠγεμόνευε·
 Πάντων μὲν κρατέειν, πάντων δ' ὑπερ αἰθέρα τέμνειν
 45 Χρυσείαις πετρύγεσσι· τό μοι φθόνον αἰὼν ἄγειρα,
 Καὶ με κακοῖς ἐπέδησεν, ἀφυκτοτάτῃσι τ' ἀνίαις.

25 Gregorii memor sit, quem nutrivit Cappadocibus
 Diocæsarea, non magna civitas. Sed operosas quidem
 Aliis divitias ingentes largitus es : aliis filios
 Egregios : pulcher alius : fortis ille : hic concionator.
 Mihi autem decus est in ærumnis ; atque in me omnes
 30 Suavis manus tuæ amaras exhaustisti sagittas.
 Novus Job ego sum ; at non jam causa similis.
 Non enim me certaturum mittis, beate, veluti fortissimum quemdam
 Crudelis athletæ adversarium, viribus meis confidens,
 35 Nondum tantus ego, nec habent ærumne meæ gloriam.
 Pœnam vero peccati hanc persolvo. Quodnam autem delicta
 Tibi inter multa magis aliis displiceat, inquirō.
 Dicam omnibus id quod mens intus includit :
 Fortasse enim peccati vulnus exulceret vox submissa.
 40 Mihi videbar, cum te solum in dilectæ hæreditatis loco amplexus sum,
 Simul omnia vitæ commoda, quasi sordes, in mare projiciens
 Mentemque excelsam tuæ deitati admovens,
 A carne separavi, ducemque legem sequebar ;
 (Putabam) me omnes superaturum, ac supra omnes aerem secaturum
 45 Aureis pennis : id autem mihi vehementem invidiam collegit ;
 Neque malis alligavit, et inevitabilibus molestiis.

26 *Πόλις*. Vat. πόλις.

30 *Σῆς*. Vat. τῆς.

33 *Ἀπήνεος*. Ita duo Regg. Coisl. et Vat.
 Edit. ἀπήνιος. Mox ἀλλὰ πεποιοῦς. Hæc interpre-
 tatur Billius, tanquam verba Gregorii de se ipso
 loquentis ac suis viribus confidentis : *Viribus ipse
 meis fultus* ; verum a Gregorii mente longius ab-
 errat. Queritur nimirum se a Deo non in arenam
 mitti, tanquam fortem athletam cum crudeli adver-
 sario congressurum, aut quasi athletæ, quem mit-
 tit, fortitudinis securus sit, quem corona donaturus,
 ac victorem renuntiaturus sit. Hunc esse ver-
 borum Gregorii sensum hîdem facit Int. Coisl. : Οὐ
 γὰρ ὡς ἀθλητὴν με κράτιστον πέμπεις ἐπὶ στάδιον,
 ὡς ἀθλοθέτα μακάριε, τῷ ἀναγωνίστῃ συμπλακῆσ-
 μενον, ὡς τῇ δυνάμει θαρρῶν τοῦ παλαίοντος, ἵνα
 στεφανώσῃς καὶ ἀνακηρύξῃς νικήσαντα.

37 *Ἀχθεται*. Unus Regg. ἔχθεται.

38 *Ἐεργε*. Regg. 990 et Coisl. ἔεργει.

39 *Δρύφειεν*. Ita duo Regg., Coisl. et Vat., quæ

lectio melior quam κρύφειεν, videtur, licet eam
 Billius mendosam suspicetur. Is enim sensus est :
Forssan tacitus sermo recrudescere fecerit peccatum.
 Quod Int. Coisl. confirmat : Ἡ γὰρ ἂν λόγος οὐκ
 ἐκλαλούμενος τὴν ἀμαρτίαν πλεόν ἀναξάνειεν.

41 *Ἀφυσγετόν*. Ita Chig. et Coisl. Edit. male
 ἀφυσγετόν. Reg. unus sup. lin. *σφρφετόν*. Sic in-
 terpretantur Hesychius et Eustathius in Iliad. xi,
 vers. 495, ubi hæc leguntur :

.... Πολλὸν δέ τ' ἀφυσγετόν εἰς ἅλα βάλλει.

42 *Πελάζων*. Vat. πελάσας.

43 *Νόμος*. Ita Chig. Edit. λόγος cum Coisl. *Lit-
 teras duce n habebam ; eam ductu agebar, ut om-
 nibus palmam præriperem, aureisque pennis supra
 omnes aera secarem*.

44 *Τέμνειν*. Regg. 992 *ναιεῖν*.

45 *Αἰόν*. Ita duo Regg., Vat., Coisl. et sup. lin.
 δειόν. Edit. αἰέν.

46 *Κακοῖς ἐπέδησεν*. Vat. κακοῖς ἐνέεσε ἀφυκτο-
 τῆσιν ἀνίαις.

METRICA VERSIO.

Irbs quem Cappadocum populis haud nutrit ingens,
 auct quibus immensos tribuas bonus æris acer-
 unt quibus insignem sobolem, formæque nitorem,
 omnullis decus eloqui, vacuumque timore
 ectus : at ipse mihi nomen famamque parasti
 b vitæ ærumnas obque agmina sæva malorum,
 tque omnes in me fixit tua dextra sagittas.
 ore quidem Jubi crucior, sed dispare causa,
 on etenim clari cujusdam militis instar,
 ribus ipse meis fultus, cum dæmone sævo
 ctor, ut egregie postquam certavero, palmam
 es mihi, succingasque caput victrice corona.
 undum ego sum tantus, nec gloria tanta doloris

B Consequitur. Verum scelorum me pendere pœnas
 Sentio. Quod vere scelus est ex omnibus illud,
 Quod te præ reliquis tam dura concitat ira?
 Jam retegami arcanum, quod mens altissima claudit.
 Crimina namque tegit, tacita qui voce fatetur.
 Cum tibi me totum addixi, penitusque dicavi,
 Cunctaque præsentis calcavi commoda vitæ,
 Excelsamque tibi tollens ad sidera mentem,
 Carnis ab illecebris nexuque et amore removi :
 Cumque animum regeret ratio, doctrinaque sacra
 Omnes ipse mihi longe superare, caputque
 Altius in superas sedes efferre videbar.
 Quæ res invidiam peperit mihi, damnaque multa,
 Ærumnasque graves, quæ nulla exsolvere mentem

18. Σχετλιαστικὸν ὑπὲρ τῶν αὐτοῦ παθῶν.

Πολλάκι Χριστὸν ἀνακτα κακοῖς μογῶν μεγάλοισιν
 Ὀνοσάμην· καὶ γὰρ τις ἀναξ θεράπωντος ἔνεικε
 Δούλιον ἐν στομάτεσσι λαλεύμενον ἡρέμα τρυσμῶν,
 Ὡς δὲ πατὴρ ἀγαθὸς καὶ ἀφρονος υἱὸς ἴστω
 5 Πολλάκις ἀμφαδίων ἐπίων θράσος ἤχ' ὑπέδεκτο,
 Τοῦνεκα καὶ σὺ λόγοισιν ἐμοῖς, θεὸς, Ὀλαος εἴης,
 Οὐς τοι ἀκηχεμένη κραδίη, ἀγανώτατα, πέμψει.
 Βαῖνδ ἄκος παθέεσσιν ἐρευγομένη φρενὸς ὠδῆς.

Χριστὲ ἀναξ, τί τόσοις με κακοῖς διέπερσας ἄνωθεν,
 10 Ἐξέτα μητρὸς ὀλισθὸν ἐμῆς ἐπὶ μητέρα γαλαν;
 Εἰ μὴ καὶ λαγόνεσσιν ἐν σκοτίῃσι πέδησας,

A Τίπτε τόσοις ἀχέεσσι, καὶ εἰν ἄλλ, καὶ κατὰ γαῖαν.
 Ἐχθροῖσιν τε φίλοις τε καὶ ἡγεμόνεσσι κακίστοις,
 Ξεῖνοις, ἡμεδαποῖς τε καὶ ἀμφαδῶν, ἢ λογῶσι,
 15 Μύθοις τ' ἀντιθέτοις, καὶ λαϊνέαις νηράεσσι
 Βέβλημαι; τίς ἅπαντα διακρίδων ἐξαγορεύσει;
 Μοῦνος ἐγὼ πάντεσσιν δολδιμος, οὐδ' ἐπὶ μύθοις,
 Οὐδ' ἐπὶ κάρτει χειρὸς ἔχων περιώσων ἄλλων,
 Ἄλγεα δὲ στεναχὰς τε περισταδῶν, ὥστε λῆοντα
 20 Πάντοθεν ἀμφυλάουσαι κακῶι κύνες, οἰκτρὸν ἔμισμα,
 Ἄντολή τε δύσει τε. Τάχ' ἂν ποτε καὶ τὸ γένοιτο,
 Ἢ τις ἀνὴρ θαλίῃσι λύων φρένα, ἢ τις ὀδίτης,
 Ἢ τις εὐκρέκτω κιθάρῃ ἐπὶ δάκτυλα βάλλων,
 Φθόγγοις οὐ λαλέουσιν, ἐμῶν ἀχέων ἀριστῆ;

856-857 XIX. Querela de suis calamitatibus.

Sæpe Christum regem magnis laborans malis
 Querendo compellavi; rex enim aliquando famuli tulit
 Servile murmur ore leniter pronuntiatum,
 Quemadmodum et bonus pater etiam insipientis filii sui
 5 Sæpe manifestam verborum audaciam leniter excepit;
 Et tu ergo verbis meis, Deus, propitius sis,
 Quæ tibi cor dolens, rex maxime, effundit.

Paululum ærumnis medetur dolor mentis erumpens.

Rex Christe, cur me tantis jamdudum oppressisti malis,

10 Ex quo e matre delapsus sum in terram matrem?

Si non me in tenebroso matris utero detinuisti,

Cur tot molestiis, et in mari, et in terra,

Ab inimicis, ab amicis, a pessimis præsidibus,

Ab extraneis, a nostratibus, aperte et ex insidiis,

15 Cur sermonibus adversariorum et lapideis nivibus
 Jactatus sum? Quis cuncta distincte edisserat?

Solus ego omnium fama celebratus sum, non facundia,

Non manus robore alios superans;

Sed circumdantibus me molestiis et doloribus, velut leonem

20 Undique circum latrant mali canes, tristis sum cantilena
 Orienti et Occidenti; forte etiam illud aliquando evenit,

Ut conviviis aliquis animum exhilarans, aut quis viator,

Aut quis citharam canoram digitis pulsans,

Sonis non distinctis, mearum ærumnarum narrator,

* Scriptum an. 382. — Alias Bill. 6, pag. 73.

XIX. Τίτ. Reg. 993. Τοῦ αὐτοῦ εἰς ἑαυτὸν μετὰ
 τῆρ ἐπάνοδον. Ejusdem de se ipso post reditum,
 profecto ab urbe Constantinopolitana.

2 Θεράπωντος. Duo Regg. θεράπωντα, et sup. lin.
 ὀσλον.

5 Ἀμφαδίων. Reg. 990 ἀμφαδίην. Reg. 992 ἀμ-
 φασίων.

8 Βαῖνδ ἄκος. Sic supra Carm. XIII, vers. 20.

10 Ὀλισθόν. Sic duo Regg. et Coisl. Edit. ἔ-
 σθοζ.

15 Ἐχθροῖσιν τε. Ita Vat. Duo Regg. ἐχθρῶ-
 καὶ φίλοις. Sic supra Carm. XVI, verss. 63 et 64.

18 Οὐδ' ἐπὶ. Ita tres Regg. et Coisl. Edit. οὐ-
 μοχ περιώσων. Coisl. περιώσιος.

22 Ἢ τις. Coisl. εἰ τις.

25 Ἐυκρέκτω. Vat. εὐρρέκτω.

METRICA VERSIO.

XIX. QUERELA DE SUIS CALAMITATIBUS.

(Billio interprete.)

Sæpe, fatebor enim, in mentem mihi venit iniqua
 Carpere voce Deum. Namque et servile frequenter
 Murmur fert dominus tacito de pectore manans;
 Durius et si quis soboles fortasse locuta est,
 Fert pater æquo animo, nec justa exæstuat ira.
 Ergo etiam nostras facili, precor, aure querelas
 Accipe, quas mœrens animus sævoque dolore
 Obrutus, æthereum tibi, rex bone, mittit ad axeni.
 Eructare suos quædam est medicina dolores.

Quid me tam dura, Deus optime, mole malarum
 Vexasti, inde ex quo charæ genitricis ab alvo
 Fusus ad humanæ veni spiramina vitæ?
 Non etenim referam quod me caligine densa
 Pressisti in matris gremio, durisque catenis.
 Cur terra et pelago tot dura infestaque rerum
 Spicula vibrarunt in me simul hostica turba.

B Quosque mihi sanctum fœdus sociarat amoris.
 Atque ducum scelerata manus stimulatata furoris.
 Cur et nostrates, et gens longinqua, palamque
 Et furtim, jaciunt in me adversaria verba,
 Ac miseranda petunt saxorum grandine membra!
 Quis cuncta exacte referat, vivoque colore
 Exprimat, ut tanto non cedant verba dolori?
 Omnibus unus ego notus, non arte loquendi,
 Nec quia corporeo reliquos ego robore vincam:
 Sed me nobilitant gemitus, tristesque dolores.
 Ac velut horrendum latratibus usque leonem,
 Undique me rabido morsu petit impia turba,
 Quaque oritur Titan, quaque ignea subtrahit orbis
 Lumina. Quinetiam quondam reor esse futurum,
 Ut quis contractæ rugas et seria mentis
 Discussiens epulis, vel iter fortasse capessens,
 Vel citharæ pulsu curarum nubila pellens,
 Fataque nostra canens muta tristissima voce,
 Gregorii nomen memoret: Diocæsariensis,

25 Γρηγορίου μνήσαιτο, τὸν ἔτρεφε Καππαδόχεσσιν
 Ἡ Διοκαισαρέων ὀλίγη πόλις. Ἄλλ' ἐπίμοχθον
 Ἄλλοις πλοῦτον ὅσπασσας ἀπείριτον· υἱέας ἄλλοις
 Ἐσθλοῦς· κάλλιμος ἄλλος, ὁ δ' ἄλκιμος, ὅς δ' ἀγορητής.
 Αὐτὰρ ἐμοὶ κλέος ἐστὶν ἐπ' ἄλγεσιν· εἰς δέ με πάντας
 30 Σῆς γλυκερῆς παλάμης πικροῦς ἐκένωσας ὀιστούς.
 Ἄλλος ἰὼδ νέος εἰμὶ· τὸ δ' αἰτιον οὐκέθ' ὁμοῖον.
 Οὐ γὰρ ἀεθλεύσοντά μ' ἄγεις, μάκαρ, ὡς τιν' ἄριστον
 Ἄντιον ἀθλητῆρος ἀπήνεος, ἀλλὰ πεποιωθῶς,
 Ἄς κεν ἀριστεύσαντι γέρας καὶ κύδος ὀπάσσης.
 35 Οὐπω τόσσοις ἔγωγ', οὐδ' ἄλγεσι κύδος ἔπεισι.

Ἄ Ποιήν δ' ἀμπλακίης τίνω τάδε. Τίς δέ θ' ἀμαρτῆς
 Δίζημ' ἐν πλεόνεσσιν, ὅ σοι πλέον ἀχθεταὶ ἄλλων.
 Ἐξερῶ πάντεσσιν, ὅ μοι νόος ἐντὸς ἔργε·
 Ἥ τάχα κεν δρύψειεν ἀμαρτάδα μῦθος ἀναυδοῦς.
 40 Ὀϊόμην, ὅτε δὴ σε φίλον λάχος οἶον ἐδέχμην,
 Πάντ' ἄμυδις βιότοιο ἀφυσγετόν εἰς ἄλα ρίψας,
 Καὶ νόον ὑψιθιδάνατα τετὴ θεόττηι πελάζων,
 Σαρκὸς νόσφιν ἔθηκα, νόμος δέ μοι ἡγεμόνευε·
 Πάντων μὲν κρατέειν, πάντων δ' ὑπερ αἰθέρα τέμνειν
 45 Χρυσείαις πετρύγεσι· τό μοι φθόνον αἰὼν ἄγειρε,
 Καὶ με κακοῖς ἐπέδησεν, ἀφυκτοτάτησι τ' ἀνίαις.

25 Gregorii memor sit, quem enutrivit Cappadocibus
 Diocæsares, non magna civitas. Sed operosas quidem
 Aliis divitias ingentes largitus es : aliis filios
 Egregios : pulcher alius : fortis ille : hic concionator.
 Mihi autem decus est in ærumnis ; atque in me omnes
 30 Suavis manus tuæ amaras exhausisti sagittas.
 Novus Job ego sum ; at non jam causa similis.
 Non enim me certaturum mittis, beate, veluti fortissimum quemdam
 Crudelis athleta adversarium, viribus meis confidens,
 35 Ut vincenti præmium et gloriam largiaris.
 Nondum tantus ego, nec habent ærumnæ meæ gloriam.
 Pœnam vero peccati hanc persolvo. Quodnam autem delicta
 Tibi inter multa magis aliis displiceat, inquirō.
 Dicam omnibus id quod mens intus includit :
 Fortasse enim peccati vulnus exulceret vox submissa.

40 Mihi videbar, cum te solum in dilectæ hæreditatis loco amplexus sum,
 Simul omnia vitæ commoda, quasi sordes, in mare projiciens
 Mentemque excelsam tuæ deitati admovens,
 A carne separavi, ducemque legem sequebar ;
 (Putabam) me omnia superaturum, ac supra omnes aerem secaturum
 45 Aureis pennis : id autem mihi vehementem invidiam collegit ;
 Meque malis alligavit, et inevitabilibus molestiis.

26 Πτόλις. Vat. πόλις.

30 Σῆς. Vat. τῆς.

33 Ἀπήνεος. Ita duo Regg. Coisl. et Vat.
 Edit. ἀπήνεος. Mox ἀλλὰ πεποιωθῶς. Hæc interpretatur
 Billius, tanquam verba Gregorii de se ipso
 loquentis ac suis viribus confidentis : *Viribus ipse
 meis sultus* ; verum a Gregorii mente longius ab-
 errat. Queritur nimium se a Deo non in arenam
 mitti, tanquam fortem athletam cum crudeli adver-
 sario congressurum, aut quasi athletæ, quem mit-
 tit, fortitudinis securus sit, quem corona donatu-
 rus, ac victorem renuntiaturus sit. Hunc esse ver-
 borum Gregorii sensum hinc facit Int. Coisl. : Οὐ
 γὰρ ὡς ἀθλητὴν με κράτιστον πέμπεις ἐπὶ στάδιον,
 ὡ ἀθλοῦτά μακάριε, τῷ ἀναγωνίστῃ συμπλακησό-
 μενον, ὡς τῇ δυνάμει θαρρῶν τοῦ παλαίουτος, ἵνα
 στεφανώσης καὶ ἀνακηρύξῃς νικήσαντα.

37 Ἀχθεταί. Unus Regg. ἐχθεταί.

38 Ἔργε. Regg. 990 et Coisl. ἔργεσι.

3) Δρύψειαι. Ita duo Regg., Coisl. et Vat., quæ

lectio melior quam κρύψειαι, videtur, licet eam
 Billius mendosam suspicetur. Is enim sensus est :
Forsitan tacitus sermo recrudescere fecerit peccatum.
 Quod Int. Coisl. confirmat : Ἥ γὰρ ἂν λόγος οὐκ
 ἐκλαλούμενος τὴν ἀμαρτίαν πλέον ἀναξάνειεν.

41 Ἀφυσγετόν. Ita Chig. et Coisl. Edit. male
 ἀφυσγετόν. Reg. unus sup. lin. *σφραγιστόν*. Sic in-
 terpretantur Hesychius et Eustathius in Iliad. xi,
 vers. 495, ubi hæc leguntur :

... Πολλὸν δέ τ' ἀφυσγετόν εἰς ἄλα βάλλει.

42 Πελάζων. Vat. πιλάσας.

43 Νόμος. Ita Chig. Edit. λόγος cum Coisl. *Lit-
 teras duce n habebam ; earum ductu agebar, ut om-
 nibus palmam præriperem, aureisque pennis supra
 omnes aera secarem.*

44 Τέμνειν. Regg. 992 vaietiv.

45 Αἰθόν. Ita duo Regg., Vat., Coisl. et sup. lin.
 δεινόν. Edit. αἰέν.

46 Κακοῖς ἐπέδησεν. Vat. κακοῖς ἐνέετε ἀφυκτά-
 τησιν ἀνίαις.

METRICA VERSIO.

Urbs quem Cappadocum populis haud nutrit ingens,
 Sicut quibus immensus tibivas bonus æris acer-
 [vos ;
 Sunt quibus insignem sobolem, formæque nitenti,
 Nonnullis decus eloqui, vacuumque timore
 Pectus : at ipse mihi nomen famamque parasti
 Ob vitæ ærumnas obque agmina sæva malorum,
 Atque omnes in me fixit tua dextra sagittas.
 More quidem Jobi crucior, sed dispare causa,
 Non etenim clari cujusdam militis instar,
 Viribus ipse meis sultus, cum dæmone sævo
 Luctor, ut egregie postquam certavero, palmam
 Des mihi, succingasque caput victrice corona.
 Nondum ego sum tantus, nec gloria tanta dolore

B Consequitur. Verum scelerum me pendere pœnas
 Sentio. Quod vere scelus est ex omnibus illud,
 Quod te præ reliquis tam dura concitat ira ?
 Jam retegam arcanum, quod mens altissima claudit.
 Criminina namque legit, tacita qui voce fatetur.
 Cum tibi me totum addixi, penitusque dicavi,
 Cunctaque præsentis calcavi commoda vitæ,
 Excelsamque tibi tollens ad sidera mentem,
 Carnis ab illecebris nexuque et amore removi :
 Cumque animum regeret ratio, doctrinaque sacra
 Omnes ipse mihi longe superare, caputque
 Altius in superas sedes efferre videbar.
 Quæ res invidiam peperit mihi, damnaque multa,
 Ærumnasque graves, queis nulla exsolvere mentem

Ἐὼν κλέος ὄψος' αἶψα, κλέος δὲ σὸν ἐς χθὸν' ἔθηκεν.
 Αἰὲν ἀγνηορήσιν, ἀναξ, κοτίεις μεγάλησι.
 Κεῖνός γε μὴν αἰότε, καὶ ἐσομένοισι γράφοιτε,
 50 Λαοὶ θ' ἠγεμόνας τε, ἀπαχθίας, εὐμενέας τε,
 Πατὴρς ἐμοῦ μεγάλοιο φίλον θρόνον οὐκ ἀθέριξα·
 Οὐκ ἔστ', οὐδ' ἐπόικε, θεοῦ θεσμοισι παλαιαίν.
 Κεῖνός θεσμὸς ἔδωκεν· ἐγὼ δὲ τε χαιρὶ γερατῆ
 Χεῖρα νέην ὑπέρισα, πατὴρς δ' ὑπέριξα λιτῆσι,
 55 Πατὴρς ἐμοῦ, τὸν ἔτισε, καὶ δὲ μάλα τηλέθι μάνθηρς
 Ἄζόμενος πολίην τε καὶ ἥλικα πνεύματος αἰγλήν.
 Αὐτὰρ ἐπεὶ ζωῆς σημάττορι καὶ τὸδ' ἔαδεν
 Ἡμετέρης, ἄλλοις με λόγον καὶ Πνεῦμ' ἀναφῆναι,

Ἐἰνούς, τρηγαλείοισιν, ἀκωνθοφόροισιν ἀρούρας,
 60 Βασιὴ μὲν φεκάς εἰμι, κολῖν δὲ τε λαὸν ἱπῆρα.
 Καὶ τὸδε γ' αὐθις· ἔαδε παλιμπορον ἐνθάδε κίμα
 Νούσῳ τε στυγερῆ, καὶ ἀργαλείαις μελετώναις
 Τηχθέντ' ἐξαπίνης. Ἴδς δὲ τε ἀνδρὶ μέριμα.
 Βαυδὸν δὲ χρόνον ἔσκον ἐμοῖς μελέεσσιν ἀρηγῶν,
 65 Ποιμακικὴν σύριγγα, βρηθῶν ἐσθλὸν ὄπισθα,
 Μὴ τις ἐμοῖς μῆλοισιν ἀσημάντοισιν ἐπιλθὼν
 Ἐχθρὸς, ἔην πλῆσσειν ἀναυδέα γαστέρα φορῶν.
 Αὐτὰρ ἐπεὶ δονέοντο ἀγροί, δονέοντο δὲ λαοί
 Ἡγεμόνος τε ποθῆ, καὶ θέρεσιν οὐλομένοισιν,
 70 Οἱ θεὸν ἀνδρομέοισιν ἐνὶ σπλάγγουσι πατήρα,

Tua me gloria in altum extulit, tua gloria in terram depressit.

Magnis semper audaciis, rex, succenses.

Illud quidem audite et posteris scribite,

50 Populi et præsules, inimici et amici,

Magni patris mei dilectam sedem non contempsi :

Nec licet, nec convenit Dei legibus repugnare.

Lex illi sedem tribuit : ego vero senili manui

Manum juvenilem supposui, ac patris precibus cessi,

55 Patris mei, quem veneratur etiam qui ab ovili longissime remotus,

Reveritus canitiem, et parem spiritus splendorem.

Rursus postquam vitæ nostræ moderatori

Placuit, ut aliis Verbum et Spiritum prædicarem,

Extraneis, asperis, et spinas ferentibus terris,

60 Parva equidem gutta sum, sed tamen magnum populum irrigavi.

Illud autem rursus placuit, ut me subito revertentem huc mitteret,

Tristi morbo et molestis sollicitudinibus

Confectum. Est autem ærugo sollicitudo homini.

Aliquandiu membris meis opem tuli,

65 Pastoritiam fistulam, egregium adiutorem donans,

Ne quis ovibus meis duce carentibus superveniens

Hostis, impudentem ventrem impleret pabulo.

860-861 Cum autem commoverentur duces, commoverentur et populi

Præsidis desiderio, et crudeles ob feras,

70 Qui Deum in humanis visceribus formatum

51 Οὐκ ἀθέριξα. Non contempsi. Billius, recla-
 nante Gregorio, qui se nunquam paternam sedem
 sprevisse testatur, vertit : *Ipsa recusavi sedem,*
sprevisque paternam.

55 Ἐτίσε. Ita tres Regg. et Coisl. Edit. ἔτισε.

57 Ζωῆς σημάττορι. Non alius, ut arbitror,
 quam Basilii, a quo ad episcopatum compulsus
 fuerat, ut Patri opem ferret. Cujus etiam consilio
 et hortatu Constantinopolim se contulit, patre tum
 mortuo.

58 Καλ. Sic Coisl. Prave edit. γάρ.

59 Ἐετροῖς. Extraneis, nempe Constantinopolita-
 nis. Billius, ad ignotas gentes, quasi ad Æthiopas
 et Indos.

63 Τηχθέντ'. Sic tres Regg., Vat. et Coisl. Edit.

τεχθέντ'.

64 Ἐμοῖς μελέεσσιν. Int. Coisl., τοῖς ἐμοῖς
 κνοῖς ὑπερῆδησα, juvenandis filiis meis operam
 pendit.

65 Ποιμακικὴν σύριγγα. Διδασκαλικὴν καὶ
 ἴψα docendo, pastorisque munus ad tempus
 p'endo. Male profecto Billius : *Insigni pastore*
hæc nimirum spectant tempus, quo intermissa
pastorali cura ob ægritudinem, ad eam denno
scoporum plebisque murmure compulsus est, quo
tandem illum ecclesiæ episcopum præfecerunt, qui
necdum contigisse evidenter patet, cum Grego
hæc canebat.

66 Ἐμοῖς μῆλοισιν. Suas oves vocat, quas
 pater commendaverat.

METRICA VERSIO.

Arte quo. Sic me tua gloria vexit in altum,
 Atque eadem rursus me gloria traxit ab alto.
 Nanique tua in mentes semper furit ira superbas.
 At vero, et mihi qui cupitis bene, quique malignum
 In me animum geritis, quid dicam, attendite, queso,
 Et semel acceptum fides committite chartis,
 Omnis ut hoc ætas noscat ventura nepotum.
 Ipsa recusavi sedem sprevisque paternam?
 Naud etenim fas est divina infringere jura.
 Illi lex sedem tribuit, plebemque regendam :
 Ast ego grandævus juvenilia brachia palmis
 Supposui, jussisque patria precibusque putavi
 Cedendum, eximie quem non ego solus amavi,
 Et colui, sed et ille etiam distabat ovili
 Qui procul a nostro, seniumque paremque sene-

[ctus]

B Splendorem venerans anima radiosque mirante
 Ast ubi, qui nostræ moderatur tempora vitæ,
 Jussit, ut e patria Christum regione, sacrumque
 Flamen ad ignotas gentes spinosaque ferrem
 Arva, licet tenuis pluvia sin guttula, magnum
 Auxiliante Deo, populum tamen ipse rigavi.
 At vero ad patrias idem remeare penales
 Me voluit, morbis natum curisque molestis.
 Cura homini porro crux et letale venenum est.
 Exigue fessos recreavi corporis artus,
 Insigni pastore dato, ne præsulæ cassas
 Aggrederetur oves quisquam, raptasque voræ

At postquam plebisque duces, plebsque ipsa
 Cœpit, et incertis animis nutare siveque,
 Oh desiderium ducis, insultumque ferarum,
 Quæ Christo intactæ nato de ventre parentis

Ἐκκοον ἤτορ ἔχουσι νόου δίχα μορφώσαντες,
 Ποῖλοι μὲν τρύζεσκον ἔμολες καθέσσιν ἄπιστοι,
 Καί μ' ὑπεροπλήσει θεοῦδ' ἄλαδν ἀτίζειν,
 Ἥ φάσαν, ἡ νόος εἶχε. Θεῶ γ' ἐμὸν ἄλγος ἐφαινον.
 75 Πολλοὶ δ' αὖ νυχίοισιν ἐμὲ κρίνεσκον ὄνειροις,
 Ζωγράφος ὧν πόθος ἦεν, ἀθύρματα πολλὰ χαράσ-
 [σων
 Ἥ θεὸς ἐξεκάλυπτεν, ἔμολε τέλος ἐσθλὸν ὀπάζων,
 Ὅσρα κα μὴ χαλεπήσι σύν ἔλπωρῃσι δαμείην,
 Ἐξῶδην κακότητα ἐφεσάμενος βίωτοιο.
 80 Τοῦνεκεν αὐχέν' ἔκαμψα, τήν δ' ὑπὸ χεῖρα κρα-
 [ταίην
 Δέσμιος ἔρχομ' ἔγωγε · δίκη δ' ἄλλοισι μεμῆλοι.
 Οὐδὲν δνειαρ ἔμοιγε δικαζομένης βίωτηςος.

A Τῆ νῦν, Χριστὲ, φέροις με, ὅποι φίλον. Ἄλγος καμ-
 [φθην.
 Κητεῖαις λαγέσσι τετρυμένος εἰμὶ προφήτης.
 85 Σοὶ παρέχω ζωῆς τόδε λείψανον. Ἄλλ' ἐλείπει
 Μικρὸν εἶτι πνεύοντα. Τί μ' ἄλγος τόσσον ἐλαύνεις;
 Οὐτ' ἀγαθοῖσι μόνοισι θάνας, Θεὸς, εὔτ' ἐπὶ γαίαν
 Ἥλυθες (ἡ μέγα θαῦμα, θεὸς βροτῶν αἵματι βάλων
 Ψυχὰς ἡμετέρας καὶ σώματα), οὐτε κάκιστος
 90 Μοῦνος ἐγώ. Πολλοῖσι χερεῖοσι κῦδος θπασσας.
 Τρεῖς βίβλοισι τεῆσι μεγακλέες εἰσὶ τελῶναι,
 Ματθαῖός τε μέγας, νηὶ τ' ἐνὶ δάκρυα λείψας,
 Ζαχαρίας τ' ἐπὶ τοῖσιν · ὁ τέτρατος αὐτὸς ἔοιμι.
 Τρεῖς δ' ἄρα λυσιμελεῖς, ὃ τε λέκτριος, ὃς τ' ἐπὶ πηγῆ,
 95 Ἦν τε πνεῦμα ἐπέδρησεν · ὁ τέτρατος αὐτὸς ἔοιμι.

Mente destitunt, cum ipsi cor habeant sine mente,
 Multi submurmurabant meis non creduli morbis,
 Ac populum, qui est ad Dei imaginem, superbe a me contemni,
 Aut dicebant, aut cogitabant. Meum equidem dolorem Deo aperiebam;
 75 Multi etiam de me judicabant ex nocturnis somniis,
 Quorum pictor erat desiderium, ludibria multa effingens;
 Vel Deus hæc illis retegebat, suam mihi præclarum concedens,
 Ut ne molestis spebus domarer, -
 Luctuosum vitæ nactus exitum.
 80 Quæ propter cervicem demisi, ac potentem tuam sub manum
 Captivus confugio, aliis esto iudicii cura.
 Nulla mihi utilitas e iudiciis de mea vita prolatis.
 Nunc igitur, Christe, deducas me, quo placebit. Ærumnis victus sum.
 Sum propheta in ceti visceribus obrutus.
 85 Tibi offero has vitæ reliquias. Miserere
 Paululum adhuc spirantis. Cur me doloribus tantopere exagitas?
 Non solis bonis mortuus es, Deus, cum in terras
 Venisti (grande miraculum, Deus homo sanguine aspergens
 Animas nostras et corpora), neque pessimus
 90 Solus ego sum. Multis pejoribus gloriam tribuisti.
 Tres in libris tuis celebris sunt publicani,
 Magnus Matthæus, et qui in templo lacrymas fudit,
 Post hos Zachæus; quartus ego sim.
 Tres paralytici, et qui in lecto, et qui ad fontem,
 95 Et quam spiritus ligaverat: quartus ego sim.

75 Ὑπεροπλήσει. Coisl. ὑπεροπλήσει.

74 Θεῶ γ' ἐμὸν. Ita legendum; edit. Θεῶ γε μὲν.

Ἦνδ. ἐφαινον. Sic duo Regg. et Coisl. Edit. ἐφαινον.

78 Χαλεπήσι. Coisl. Int. ἵνα μὴ πονηραῖς ἐλπίσι: συναποθάνοιμι, βίου κακὸν ἐπιφερόμενος ἐξ-
 ὄδιον.

81 Δίκη δ' ἄλλοισι. Int. Coisl., Ἄλλοι δὲ τὴ βίου
 μοὶ δικαζέτωσαν, καὶ ἡ τούτων ἔρευνα μελέτω τοῖς
 φιλοπράγμοσιν. Οὐδὲν ἐκ τῆς τοιαύτης πολυπρα-
 γμοσύνης ἐμοὶ τὸ ὄφελος.

86 Μικρὸν. Duo Regg. νεκρὸν.

94 Πηγῆ. Reg. 990 πηγῆν.

METRICA VERSIO.

Amentes mentem eripiunt, mancumque relinquunt; B Reliquias miseræ tenues tibi porrigo vitæ.
 Pars hominum nostris omnino incredula morbis
 Usque meo tacitum lacerabat murmure nomen,
 Meque pium nimio populum contemnere fastu
 Censebat, si non verbis jactabat apertis.
 At cernit nostros, qui cernit cuncta, dolores.
 Judicium de me rursus pars magna ferebat,
 Somnia vana sequens, quæ cuique insana cupido
 Finxerat, ut plerosque solet componere ludos:
 Aut Deus hoc etiam retegebat, dum mihi lætum
 Obtentat suum, ne spes tristissima mentem
 Conficeret, siquidem postremo ætatis in actu
 Me quoque dura nimis premeret incommoda rerum.
 Ergo demissa simplex cervicem potentem,
 Christe, tuam subeo dextram, captivaque tendo
 Brachia. Jus aliis esto vindictaque curæ.
 Nil ego iudicium mundi moror atque tribunal.
 Quocirca me sancta ferat tua, Christe, voluntas,
 Quo me cunque sceret nullo cum murmure pergam.
 En cernis quanto miser obruar ipse dolore,
 Vatis ego ritu premor imo pectore ceti.

Reliquias miseræ tenues tibi porrigo vitæ.
 At miserere, precor, fatigue urgentia tela
 Comprime. Quid tanta me vexas mole dolorum?
 Non etenim his solis, quibus est charissima virtus,
 Christe, salutiferum fudisti in morte cruorem,
 (Tempore quo summa cæli delapsus ab arce
 Venisti in terras, junctus, mirabile dictu!
 Humanæ carni Deus immortalis, et omnes
 Corporis atque animæ detergens sanguine labe);
 Nec mea criminibus sola est mens tincta nefandis:
 Quippe aliis multis, scelerum quos sarcina major
 Curvabat, veniam facilis laudemque dedisti.
 Tres sacra commemorat claros doctrina telonas,
 Matthæum, Zachæum, et qui pia vota precesque
 Fundebat lacrymis divina oppressus in æde:
 His me, sancte, velis, Genitor, subjungere quar-
 tum.
 Corpora tres rursus resoluta habuisse leguntur,
 Qui miser in lecto, prope fontem quique jacebat,
 Atque ea, quam misere vinctam afflictamque tenebat
 Spiritus: his me junge, Pater sanctissime, quartum.

Τρεῖς δὲ σοὶ ἐκ νεκρῶν φάος Ἰδρακον, ὡς γὰρ ἀνωγας·
 Ἄρχοντος θυγάτηρ, χήρης πάϊς, ἐκ δὲ τάφοιο
 Λάζαρος ἠμιδίδικτος· ὁ τέτρατος αὐτὸς ἔοιμι.
 Καὶ νῦν φάρμακ' ἔχοιμ' ὀδυνήφατα, καὶ μετέπειτα
 100 Ζωὴν ἄτροπον, ἐσθλὴ, τεῶν μέγα κύδει γαίων.
 Ποίμνης ἠγεμόνευσα θεόφρονος. Εἰ δὲ λυθείην,
 Ποιμένος οἷδε τύχοιεν ἀρείονος· εἰ δ' ἄρ' ὁμοίου,
 Ἦσσονος ἐν παθέσσει, μακάριτα· οὐ γὰρ εἶκοι
 Τὸν νοῦσων ἐλατῆρα κακοῖς ἀχέσσει παλαίειν.

K'. Νοσοῦντος εὐχὴ πρὸς Χριστόν.

Πῆξόν με, Χριστέ· πῶς ἐλύθη σὸς λάτρις;
 Ὑμνωδὸς ἀργαῖ γλώσσα. Πῶς φέρεις τόδε;
 Ἄλλ' ἄρμωσόν με, μὴ πρόη τὴν σὸν θύτην.
 Ποθῶ πάλιν σῆναί τε καὶ σωτηρίας

Α 5 Κῆρυξ γενέσθαι, καὶ λαὸν καθαρῖσαι·
 Σὺ τὸ σθένος μου, λίσσομαι, μὴ μ' ἐλίπης.
 Εἰ σ' ἐν ζάλῃ προύδωκα, βαλομένην ἔτι.

KA'. Εἰς τὸν ποτηρόν.

Ἄρπασον, ἄρπασον, ἀ- Ἄγσει ταυρόμακ.
 [φθιτέ, με Ἐν νηῶ δὲ μένομι τῶ
 Χειρὸς ἀπ' ἀλλοτρίας· 40 Ἐμπεδος, ὑμνωδίας
 Μηδ' ἔργοις μογίοιμι κα- Μηδέ με τις πωρεῖς ἐ-
 [κοῖς, [ἔρω
 Καὶ Φαραῶ με τρυχοῖ, Ὅμβρος ὑπερθε βίω.
 5 Μηδέ με δουριαλῆ κατ- Χεῖρὶ δ' ἐπισκιάεις τρ-
 [έχοι, [πῆξ
 Χριστέ, σὸς ἀντίπαλος, Πήματα πάντ' ἕλω
 Εἰς Βαβυλῶνά τ' ἄγοι κρα- [ναήν,

Tres ex mortuis lumen, jubente te, viderunt :
 Principis filia, viduae filius, et ex sepulcro
 Lazarus semesus : quartus ego sim.
 Et nunc remedia habeam dolorem pellentia, et postea
 100 Vitam immutabilem, tua, bone, gloria multum exsultans.
 Gregem rexi Dei cultorem. Ubi dissolutus fuero,
 Pastorem illi sortiantur meliorem : aut si similem,
 362-363 Saltem ærumnis inferiorem, o beate ; non enim convenit
 Morborum depulsorem cum malis doloribus decertare.

XX. Oratio ad Christum in morbo.

Consolida me, Christe : quomodo dissolutus est cultor tuus ?
 Quæ te celebrabat, otiosa est lingua. Quomodo id sinis ?
 Verum stabilis me, nec rejicias tuum sacerdotem.
 Cupio rursus stare, et salutis
 5 Esse præco, et populum purgare :
 Te robur meum obsecro, ne me deseras.
 Si te unquam in tempestate prodidi, jaciatur iterum.

XXI. In diabolum.

Eripe, eripe me, o Immortalis,
 Ex aliena manu :
 Nec operibus afflicter malis,
 Nec Pharao me vexet,
 5 Neque me captivum possideat,
 Christe, tuus adversarius,
 Et in Babylonem ducat asperam,

Vulneribus contritum.
 In templo autem maneam tuo
 10 Stabilis, hymnos canens ;
 Neque me igneus Sodomorum
 Imber desuper feriat.
 Manu autem potenti obumbra,
 Mala omnia avertens.

* Scriptum an. 382. — Alias Bill. 109, 110, pag. 180. ** Scriptum an. 382. — Alias Toll. pag. 12.

96 Ἐδρακον. Reg. 990 Ἰδρακον.
 100 Τεῶν. Ita legendum. Edit. male Θεῶν. Ibid.
 γαίων. Ita fere Iliad. 1, vers. 405.
 XX. 2. Φέρεις. Ita legendum. Edit. φέρει.
 XXI. 4 Φαραῶ. Pharao hic spiritalis est, ut et
 mox Babylon, quam miror cur κραναήν appellet,

cum tam facilis ad eam sit aditus. Ita TOLL. II
 tamen mirum : quantumvis enim facilis sit aditus
 ad Babylonem, nihilominus aspera est, et
 servitutis qua premuntur ii qui in eam
 cunctur.

METRICA VERSIO.

Denique tres vita functos ad lumina vitæ
 Vox tua restituit, nigroque extorsit averno.
 Prima resurrexit Jairo prognata parente,
 Tum viduæ proles, tumulo postremus opaco
 Fetidus, et media consumptus parte, repente
 Lazarus exsiliit : tribus his me jungito quartum.
 Atque et nunc dulci medicamine pelle dolores,
 Et vitæ expleto cursu mihi certius ævum
 Annue, neque hilarem semper tua gloria servet.
 Me duce plebs habuit fidei bona pabula sanæ.
 Nunc si corpore mens nostra e carcere migret,
 Præsule, Christe, velim posthac meliore fruatur.
 Quod si non dabitur melior, Deus optime, saltem
 Ille minus duris rerum jactetur in undis.
 Nam qui alios gravibus morbis purgare laborat,
 Non decet hunc hominem gravibus languescere mor- [bis.

B Jam lingua cessat, te canens : cur hoc sinis !
 Ac firmitati redde me : nec me, tibi
 Qui sacra supplex offero, prodas velim.
 Redire vires expeto, præconium
 Salutis ut olivæ, ac Deo plebem expiem.
 Ne, Christe (robur nam meum es), me deseras
 Si te in procellis prodidi, rursus petar.

XXI. IN DIABOLUM.

(A. B. Caillau interprete.)

Eripe ab hoste, precor, Nec duram in Babyl[onem]
 [famulum, [trahat
 Eripe, morte carens. Criminibus dominat[ur]
 Non mala me, crucient Sed morer æde tua [bis]
 [opera, Cantica pulchra can[er]
 Non Pharao noceat. E cœlo neque me qua[er]
 Nec me Christe, jugo Ignea vis Sodomor[um].
 [subigat] Mivalida sed adestom[us]
 Qui tibi bella movet : Cunctaque pelle [bis]

XX. ORATIO AD CHRISTUM IN MORBO. (Billio interprete.)

Me, Chris-te, firma : qui tuus cultor jacet ?

KB'. *Ἰκνήριον.*

Χριστέ, φάος μερόπων, πυρῶει στυλε Γρηγορίου
 Ψυχῆ, πλαζομένη πικρῆς βίτου δι' ἐρήμης,
 Σχῆς Φαραῶ κακόμεντιν, ἀναιδέας ἐργοδιώκτας·
 Καὶ πηλοῦ μ' ἀδέτοιο, καὶ Αἰγύπτου βαρείης
 ὃ Ἐξερούσαις, πληγῆσιν ἀεικαλῆσι δαμάσσαις
 Δυσμενέας, λεινὴν δὲ πόροις ὀδόν. Ἦν δὲ κίχρησιν
 Ἐχθρὸς ἐπισπέρχων, σὺ δὲ μοι καὶ πόντον ἐρυθρὸν
 Τμήξειας, στερεὴν δὲ διεκπεράοιμι θάλασσαν,
 Σπεύδων ἐς χθόνα διαν, ἐμὸν λάχος, ὡσπερ ὑπέστης·
 10 Καὶ ποταμοὺς στήσεας ἀπείρονας, ἀλλοφύλων τε
 Κλίνας θούριον ἔγχος, ἀγάστονον. Εἰ δ' ἐπιδαίην
 Γῆς ἱερῆς, μέλψω σε διηνεκέεσσιν ἐν ὕμνοις.
 Χριστὲ ἀναξ, τί με σαρκὸς ἐν ἄρκυσι ταῖσ' ἐνέδησας;
 Τίπτε βίω κρυόνει, καὶ λυδόνει βερέθρῳ,

A 15 Εἰ ἐτέδν θεός εἰμι, λάχος δὲ σὸν, ὡσπερ ἴχουσα;
 Ἐκ μὲν μοι μελέων σθένος ὤλετο, οὐ δὲ τι γούνα
 Ἔσπεται· ἀλλὰ μ' ἔλυσε χρόνος, καὶ νοῦσος ἀνιγρῆ,
 Τηκεδάνη τε μέριμνα, φίλοι τ' ἀφ' ἑλα φρονέοντες.
 Εἶκειν δ' οὐκ ἐθέλουσιν ἀμαρτάδες, ἀλλ' ἔτι μάλλον
 20 Στείβουσ' ἀδρανέοντα, κύνας δ' ὡς πτώκα λαγῶν,
 Ἦ κεμάδ' ἀμφὶς ἔχουσι, λιλαιόμενοι κορέσασθαι.
 Ἦ στήσον κακότητα καὶ Ἰλαθι, ἦ μ' ὑποδέξαι
 Δηρὸν ἀθλεύοντα, καὶ ἄλγεται μέτρον ἐπέσω,
 Ἦ λήθης νέφος ἐσθλὸν ἐμὰς φρένας ἀμφικαλύπτοι.

ΚΓ'. *Εἰς τὴν ἀναχώρησιν.*

Ἄλλοι μὲν εὐπλοοῦσι τῶν Θεῶ φιλῶν,
 Ἄλλοι δὲ δυσπλοοῦσιν οὐδὲν χεῖρονες.
 Τίς οἶδε τούτων τοὺς λόγους, πλὴν σοῦ, Λόγε;
 Μὴ τοῦ βαδίζειν εὐκολωτέραν τρίβον,

XXII. *Carmen supplex*.

Christe, lumen hominum, qui columna es ignita Gregorii
 Animæ, per triste lujus vitæ desertum vaganti,
 Cohibe Pharaonem meditantem, impudentes operum exactores:
 Meque a luto ad compingendum difficili, et ab Ægypto gravi
 5 Eruc, plagis fœdissimis domans
 Inimicos, facilemque para viam. Quod si me assecutus fuerit
 Hostis persequens, tu vero mihi etiam mare Rubrum
 Scinde, et solidum trajiciam æquor,
 Properans ad terram divinam, meam hæreditatem, ut promisiisti;
 10 Siste immensa flumina, et alienigenarum
 Sterne feroces gladios, gemituum causam. Quod si ascendero
 Ad terram sacram, laudabo te hymnis perennibus.
 864-865 Christe rex, cur me hisce carnis retibus illigasti?
 Cur vitæ asperæ, et luto barathro,
 15 Si vere deus sum, hæreditas tua, ut audivi?
 Ex membris mihi robur abscessit, nec jam me genua
 Sequuntur. Sed dissolvit me tempus et tristis morbus,
 Et tabefaciens sollicitudo, et amici non amica sentientes.
 Cedere autem nolunt peccata, sed adhuc magis
 20 Premunt viribus destitutum, ac veluti canes timidum leporem
 Aut damam circumdant, sese satiare appetentes.
 Vel improbitatem comprime et miserere, vel me suscipe
 Dudum decertantem, et doloribus modum impone,
 Vel meam mentem obliivionis fausta nubes oblegat.

XXIII. *In secessionem* **.

Alii ex hominibus Deo acceptis, prospera utuntur navigatione,
 Alii autem adversa, quamvis nulla re inferiores.
 Quis hujus novit causas, præter te, o Verbum?
 Num incedere per salebrosam et asperam viam,

* Scriptum an. 382. — Alias Bill. 30, pag. 97.

** Scriptum an. 382. — Alias Bill. 115, pag. 181.

XXII. 6 *Κίχρησιν*. Int. καταλάβῃ.
 13 *Χριστέ*. Illic aliud incipit carm. in Reg. 59.

23 *Ἀθλεύοντα*. Regg. 39 et 990 ἀεθλι-
 σαντα.

METRICA VERSIO.

XXII. CARMEN SUPPLEX.

(*Billio interprete.*)

Christe hominum lumen, mentique ignita columna,
 Mortalis vitæ loca per deserta vaganti,
 Tu Pharium regem, et præfectos siste furentes,
 Meque luto, Ægyptoque gravi, bonus extrahere, diris
 Hostes afficiens plagis: iter ac mihi planum
 Da facilis. Quod si me vis inimica sequatur,
 Tu mihi, tu Rubrum pelagus discinde potenti,
 Christe, manu, ut siccis transmittam gressibus
 [æquor,
 Ad terram properans, ejus promissio certa.
 Immensos amnes cohibe: gladiosque micantes,
 Quos in me stringunt hostilia castra, retunde.
 Si sacram attigero terram sedesque beatas,
 Perpetuo ipse tuum celebrabo carmine Numen.
 Cur carnis laqueis tu me, Pater, implicuisti,

B Cur vitæ miseræ, cur cœnosoque barathro,
 Si deus, et vere tua portio dicitur esse?
 Ex membris periit robur mihi: crura labascunt:
 Infregit me morbus atrox, et mœsta senectus,
 Et cura, atque odio qui me insectantur amici.
 Nec tamen improbitas cedit, verum acrius illa
 Instat adhuc, trepido ut lepori cervoque canum vis,
 Exsaturare famem cupiens; tu siste benignis
 Ærumnas facilisque, aut post certamina longa
 Excipe me, quæso: modus atque doloribus adsit.
 Aut nostram obducant nebulosa oblivia mentem.

XXIII. IN SECESSIONEM.

(*Billio interprete.*)

Quidam secundis navigant ventis pii
 Quidam sinisteris, non licet minus probi.
 Cur fiat istud, Christe, præter te, quæst
 Quis scire? Numque calle præstet arduo,

5 Τὸ τὴν προσάντη καὶ τραχεῖαν ἢ πλεόν;
 Ὅμως δ' ἔγωγε τούμῳν, ὡς ἔχω, φράσω.
 Κρείσσον μὲν ἄμφω, καὶ τρέχειν, καὶ πρὸς καλόν.
 Εἰ δ' οὐκ ἔνεστι, τοὺς πόνους ἀσπάζομαι
 Πρὸ τῆς ἀδόξου καὶ κακῆς σωτηρίας.
 10 Ὡς πολλὰ δὴ δεῖ καὶ με πρὸς Θεὸν φέρειν,
 Κάμνοντα σαρκί, πραγμάτων τ' ἐπιδριμαῖς.
 Τί χρὴ παθεῖν με μὴ τυχόντ' ἄμφοιν φίλων;
 Σκαύαζε σαυτὸν ὡς τάχος, πρὸς οὐρανὸν
 Ψυχὴν πετώσας τῷ λόγῳ τὴν τιμῶν.
 15 Μηδὲν περιστόν, ἀλλὰ πᾶν ῥίψας βάρος
 Βίου ματαίου, καὶ κακῶν τῶν ἐνθάδε.
 Ἐγὼ τραπέζης μυστικῆς παραστάτης·
 Ἐγὼ καθαίρων λαόν, ὃν σοὶ προσφέρω,

5 Quam per faciliorem sit utilius?
 Verumtamen ego quid ipse sentiam, eloquar.
 Præstat quidem utrumque, et currere, et commode currere.
 Sin autem utrumque non licet, labores amplector
 Præ turpi et mala salute.
 10 Plurima sane mihi pro Deo ferenda sunt,
 Pati corpore, variisque rerum casibus.
 Quidnam agendum mihi, qui non assequor utrumque quod cupio?
 Para te ipsam protinus, pretiosam
 In cælum animam ratione, quasi pennis erigens.
 15 Nihil supervacuum posside, sed projice omnem sarcinam
 Inanis hujus vitæ, et malorum quarum hic sunt.
 Ego inensæ mysticæ adsto;
 Ego lustrō populum quem tibi offero,
 In incruentis et perfectis doctrinis.
 20 O splendor scaturiens, et fons lucis,
 Ut ipse novi, qui lustrationis indigeo,
 Difficile est purgare cœni inquinamenta.
 Id considerate et pavete, populorum pastores.

866-867 XXIV. *Precatio matutina*.*

Mane porrigo Deo meo dexteras, pollicitus
 Nihil pravum aut facturum aut approbaturum,
 Sed potissimum hunc tibi consecraturum diem,
 Manendo inconcussa mente, et affectibus imperando.
 5 Incutit mihi pudorem senectus, ne malus sim,
 Et mensa cui assisto;
 Voluntas hæc quidem mea est, Christe mi; tu prosperum da exitum.

* Scriptum an. 382. — Alias Bill. 83, pag. 176.

XXIII. 13. *Σκαύαζε*. Cæteri versus hujus poematis iterum leguntur in editis, pag. 197.

23 *Δεινὸν καθαίρειν βορβόρου*. Versus perelegans, inquit Billius, quo demonstratur quanto in periculo versentur, qui animarum curam indigne suscipiunt, et cum ipsi omni vitiorum genere delibuti atque contaminati sint, alienarum tamen malarum purgatores se profitentur, ac medicorum munus impudenter usurpant, ipsi ulceribus scæntes.

XXIV. Τίτ. *Ἐδοχή ἐωθινή*. Vat. πρὸς ἑαυτὸν,

A Ἐν τοῖς ἀναίμοις καὶ τελείοις δόγμασιν.
 20 Ὡ λαμπρότης βλύζουσα, καὶ πηγὴ φάους,
 Ὡς αὐτὸς οἶδα, δισόμενος καθαροῖων,
 Δεινὸν καθαίρειν βορβόρου μολύσματα.
 Σκοπεῖτε καὶ τρέμοιτε, λαῶν ποιμένεζ.

ΚΑ'. *Ἐδοχή ἐωθινή*.

Ὁρθρος δίδωμι τῷ Θεῷ μου δεξιὰς,
 Μηδὲν σκοτώδες ἢ δράσειν ἢ αἰνέσειν,
 Ἄλλ' ὡς μάλιστα σοὶ θύσειν τὴν ἡμέραν,
 Μένων ἀσειστος, καὶ παθῶν αὐτοκράτωρ.
 5 Αἰσχύνομαι τὸ γῆρας, ἂν κάκιστος ὦ,
 Καὶ τὴν τράπεζαν ἧς παραστάτης ἐγὼ.
 Ὁρμὴ μὲν αὕτη, Χριστέ μου· σὺ δ' εὐόδου.

ἐπαυγαζούσης τῆς ἡμέρας. *Ad eundem [scriptum], die dilucente.* Ad marg. *ἐδοχή ἐωθινή*.

3 *Θύσειν*. Combef. ex Reg. θύσαι.

4 *Ἄσειστος*. Ita Vat. Edit. male *ἀστατος*. Duo Regg. *ἀσειστον*.

6 *Τράπεζαν*, etc. Billius vertit: *Fungor munere in qua præsulis*; quod nec habet textus græcus, nec temporari convenit, quo Gregorius carmen hoc scripsit, cum, excusso pastoralis munere, senex privatus sibi vivebat.

METRICA VERSIO.

Quam per viarum prona gressum figere?
 Tamen quod ipse sentio, dicam brevi.
 Utramque præstat, currere, et percommode:
 Si non utrumque mi licet, turpem et malam
 Pono salutem dura post et aspera.
 Me namque multa ferre Christo convenit,
 Patique multa carne, rerum et casibus.
 Miser ego quidnam factitorem, cum non queam
 Utrumque apisci? Protinus te compara,
 Ratioque mentem tollat in cælum tuam.
 Nil, quod redundet, posside, sed sarcinas
 Inanis hujus et mæle vitæ abjice.
 Ego adsto mensæ mysticæ, plebemque ego
 Purgo, incruenta quam tibi per dogmata

B Et plena prorsus, offero flexo pede.
 O lux perennis, lucis et fons unice,
 Quantum ipse novi, cui quoque est lustris opus,
 Purgare sordes est luti gravissimum.
 Hoc cogitantes trenite, sacri præsules.

XXIV. *PRECATIO MATUTINA.*

(*Billio interprete.*)

Hoc mane volo me Deo devincio,
 Quod nec inani quid esseram laude, aut gratam,
 Illi immolabo sed diem hunc quam maxime,
 Firmum tenens ne, et imperans affectibus.
 Pudet senectæ, moribus si sim malis,
 Mensæque, fungor munere in qua præsulis.
 Hæc est voluntas, Christe: da lætum exitum.

ΚΒ. Πρὸς ἐσπέραν θρήνος.

Ἐψευδάμην σε, τὴν ἀλήθειαν, Λόγε,
 Ὡς τὴν παρούσαν ἡμέραν καθαρνίσας.
 Οὐ πάντα φωτεινὸν με νύξ ἐδέξατο.
 Ἥ μὴν προσηξάμην τε καὶ τοῦτ' ὠβόμην·
 5 Ἄλλ' ἔστιν οὐ μοι καὶ προσέπταισαν πόδες.
 Ζόφος γὰρ ἦλθε βάσκανος σωτηρίας.
 Λάμπους τὸ φῶς μοι, Χριστέ, καὶ πάλιν φανείς.

ΚΓ. Δέησις πρὸς Χριστὸν τῇ ἐπαύριον.

Ἐξημίωμαι, Χριστέ, τὴν χθὲς ἡμέραν.
 Χόλος προσῆλθε, καὶ μ' ἐκλίψεν ἄθρόον.
 Τὴν σήμερον λάβοιμι φωτὸς ἡμέραν.

Α Μέννησο σαυτοῦ· μὴ λάθῃς Θεὸν βλέπων.

5 Ὁμώμοκας· μέμνησο τῆς σωτηρίας.

ΚΖ. Θρήνος.

Αἱ αἰ τῶν παθῶν! Τίπτε' ἤλιπεν; ἢ ἄρα μοῦνος
 Σῶν καθαρῶν θυῶν ἄπτομαι οὐχ ὁσίως;
 Ἥ με πυροῖς παθέεσι, καθάρσει, ἢ τύφον ἄλλων
 Ἴσχεις, ἢ με φέρεις γυμνὸν ἐπ' ἀντιπάλῳ;
 5 Ταῦτα μὲν αὐτὸς, ἀναξ, νωμᾶς, Λόγε. Αὐτὰρ ἔγωγε
 Βαῖον ὑπὲρ γαίης ἴσθμα φέρω πύματον.
 Δάκρυα πάντ' ἐκένωσα, γόος δέ μοι ἔργον ἐτύχθη.
 Μέχρι τίνος παλάμαις χεῖμεθ' ἐν ἀσεβέων;
 Ἄλλὰ, μάκαρ, στήσόν με, καὶ εἰ κακὸν, ἀλλ' ἱερῆα,
 10 Μὴ τις ὀλισθήσῃ πῆμασιν ἡμετέροισι.

XXV. *Precatio vespertina*.

Fefelli te, qui veritas es, o Verbum,
 Cum tibi hanc diem consecravi.
 Non omni ex parte purum me nox excepit.
 Equidem id precatus sum, et fore putabam:
 5 Verum alicubi offenderunt pedes.
 Caligo enim venit, quæ invidet salutem.
 Luceas mihi, Christe, qui lux es, iterum illucens.

XXVI. *Precatio postridiana*.

Periit mihi, Christe, hesternus dies.
 Ira obrepsit, et me subito furtim abstulit.
 Fac ut hodiernus sit mihi lucis dies.
 Memineris tui ipsius (Gregori); ne obliviscaris Deum intueri.
 5 Jurejurando te astrinxisti; memor esto salutis.

XXVII. *Luctus*.

Heu, heu! quæ patior! Quid deliqui? num ego solus
 Pura tua sacrificia non sancte tango?
 An me malis, ut igne, Deus purissime, expurgas? an aliorum fastum
 Reprimis? an me nudum incitas in hostem?
 5 Hæc quidem ipse, rex Verbum, gubernas. Ego autem
 Levem super terram et extremum spiritum duco.
 868-869 Lacrymam omnem exhausti, gemitusque mihi operis loco exstitit.
 Usquequo manibus impiorum tenebimur?
 Sed me, beate, confirma, etsi malum, certe sacerdotem,
 10 Ne quis meis calamitatibus corruiat.

* Scriptum an. 382. — Alias Bill. 84, pag. 176.
 *** Scriptum an. 382. — Alias Bill. 29, p. 97.

** Scriptum an. 382. — Alias Bill. 85, pag. 177.

XXV. Τίτ. Θρήνος. Tres Regg. 5μοος.
 4 Προσηξάμην. *Volis expetieram.*
 6 Ζόφος. *Caligo, caliginosus hostis.* Reg. φθόνος.
 Ad marg. ζόφος.
 XXVI. Τίτ. Πρὸς Χριστὸν. Reg. πρὸς Θεόν.
 2 Ἐκλίψεν. Reg. ἔβλαψεν. Vat. pro ἄθρόον habet
 ἀθρόως.
 4 Μέννησο. In edit. huic versui præest titulus
 Εἰς ἑαυτόν. In Vat. sequuntur isti duo versus sine

ulla divisione. Ibid. Θεὸν βλέπων. Reg. βλέπειν Θεόν.
Cave obliviscaris oculos in Deum ferre. Al. βλέπει
 Θεός, *Deus intuetur.* Ita habet Leuvenclaius.

XXVII. 1. Ἠλίπεν. Sic Vat. et Coisl. Edit. mendose ἤλιπεν.

8 Ἀσεβέων. Coisl. εὐσεβέων, quæ lectio si admittatur, intelligenda est de catholicis episcopis quos adversarios expertus erat.

METRICA VERSIO.

XXV. *PRECATIO VESPERTINA.*
(*Billio interprete.*)

Fidem fefelli, Veritas, tibi datam,
 O Christe, pactus hunc diem sacram tibi.
 Accepit haud me lucidum nox undique,
 Licet id precatus, arbitratus et fore.
 At in quibusdam lapsus est mihi pes tamen.
 Venit salutem meæ hostis invidens.
 At, Christe, rursus luceat mi lux tua.

XXVI. *PRECATIO POSTRIDIANA.*
(*Billio interprete.*)

Hesternus, Christe, perditus est dies mihi.
 Obrepsit ira, protinus neque abstulit.
 Sit, quæso, lucis hæc dies mihi dies.

B Tui memor sis: ne Deus fallat tuos
 Oculos. Salutis usque sis memor tuæ.

XXVII. *LUCTUS.*

(*Billio interprete.*)

Heu miseris casus! quoniam scelus ipse patravi?
 Solus an indigne facito sacra, Deus?
 Mene per ærumnas purgas, fastumve aliorum
 Reprimis, ad pugnas instruis aut pugilem?
 Ista quidem tu Rex, sapienter, Christe, gubernas:
 At mihi jam morti proxima membra jacent,
 Omnes effudi lacrymas, sine fine gemisco.
 An sceleratorum sub pede semper ero?
 At fulci me, quæso, malum licet, at tibi mystam:
 Ne quis, conspiciens tot mala nostra, cadat.

Ὄλετο εὖχος ἔμοιγε, καὶ ἄλλα σαρκὸς βλοῖτο.

Ὀψέτ' Ἀναστασίη, λήγε καὶ ἀμπλακίη.

Α? αἱ δάκρυά μοι καταλείβεται, ἔνδοθεν ἤτορ

Παγνοῦται· διπλὴν νοῦσον ἐπίσχεε, ἀναξ·

15 Νοῦσον ἐπίσχεε, ἀναξ, διολώλαμεν. Ἡ ἄρα μούνη

Ὀϊκτος ἀπεκλείσθη σὺ λάτρι Γρηγορίω;

Τέτρωμαι πολλοῖσι κακοῖς καὶ ἄλλοις σαρκὸς·

Σοὶ δὲ, Χριστὲ, χάρις, ὅς με πυροῖς πάθεισιν.

Ἡ στήσον κακότητα, καὶ ἰαθὶ σὺ θεράποντι,

20 Ἡ τὸ δίδου θυμῷ τλήμονι πάντα φέρειν.

ΚΗ'. Ἐλεγειαικόν.

Ὀλβιος ὅστις ἄσαρκον ἔχει βίον, οὐδ' ἐπίμικτον

Εἰκόνι τῇ μεγάλῃ βόρβορον ἀμφέθετο.

Α Παῦρα μὲν οὐρανίοισι νοήμασιν ἔσπετ' ἀνάγκη.

Ἠλέονα δ' ἀντιάει, καὶ ζόφος ἐστὶ νόου.

5 Εἰ ρόλης γένος εἰμι, τί μ' ἀθανάτοισιν ἔσχεις,

Εἰ πνεύσθην θεόθεν, τίπτε με πηλόδετον,

Χριστὲ, φέρεις; γῆρας μὲν ἔδη, καὶ δ' ε' ἀκιδνί·

Ἡ δ' ἔτι λύσσαν ἔχει σάρεξ ἐπανισταμένη

Ἄμφαδον, ἢ λοχόωσα· τὸ δ' ἄλιον, ὅπποτι

10 Οὐρανίων θυέων μὴ καθαρὸν παρέχει.

Ὀρκίζω σε θεοῦ μέγα κράτος, ἤδ' κελαινὸν

Ἡμαρ ἀλιτροβίων, Ἰσχεο μαργουσύνης.

ΚΘ'. Εἰς τὴν ὑπομονήν.

Ἐπεὶ με βάλλεις τῇ νόσῳ πονοῦμενον,

Μικροῖς λόγοις ἄκουε, καὶ παιδαυμ' ἔχε.

Recessit a me gloria; recedant et carnis dolores.

Periit Anastasia: cede etiam, improbitas.

Heu! heu! lacrymæ mihi profluunt, cor intus

Constringitur; duplicem, rex, depelle morbum:

15 Morbum depelle, rex, aut periimus. An ergo soli

Misericordia clausa est cultori tuo Gregorio?

Læsus sum multis malis et carnis doloribus:

Tibi, Christe, gratia, qui me his, quæ patior, expurgas.

Aut improbitatem reprime, et miserere famulo tuo,

20 Aut da omnia constanti animo ferre.

XXVIII. Carmen elegiacum*.

Felix quisquis cœlibem ducit vitam, nec admisto

Imaginem cœlestem circumfudit cœno.

Raro siquidem (caro) cœlestibus sensis paret, et invita:

Plurimum autem obsistit, et caligo est mentis.

5 Si fluxu natus sum, quid me immortalibus æquas?

Si divini status sum spiritus, quid me luto devinctum esse,

Christe, pateris? senectus quidem instat, et membra sunt infirma:

Ipsa etiam adhuc caro rabida bellum movet

Palam, aut insidiatur; et hoc gravius est, quando ministrum

10 Cœlestium victimarum impurum reddit.

Adjuro te, per magnam Dei potentiam, per nigrum

Diem improborum, desiste bello.

XXIX. De patientia**.

Quando quidem me insectaris morbo laborantem,

Pauca hæc verba audi, et doctrinam accipe.

* Scriptum an. 382. — Alias Bill. 111, pag. 180.

** Scriptum an. 382. — Alias Bill. 107, p. 180.

17, 18 Τέτρωμαι... κάθεισιν. Hi versus qui desunt in editis, leguntur in Vat. et Coisl.

18 Φέρειν. Leguntur etiam in Coisl. et uno Regio septem alii versus, quos edidit Murat. pag. 216. Vide infra, carm. LXXXIV.

XXVIII. 1 Ἄσαρκον. Angelicam vitam, carnali libidine puram.

4 Ἠλέονα δ' ἀντιάει. Ita Reg. 992 et Vat. Male edit. αἰτιάει. Mox νόου. Reg. 992, βίου.

5 Εἰ ρόλης. Ita Vat. Edit. ροίλης.

7 Καὶ ἀψε' ἀκιδνά. Vat. ἰθμασ' ἀκιδνά, et sup. lin. βήματα ἀσθενή.

8 Ἡ δ' ἔτι. Edit. et δ' ἔτι.

9 Τὸ δ' ἄλιον ὀππότῃ. Sic legendum est. Edit. autem ἰσπετο.

10 Παρέχει. Al. παρέχει.

11 Θεοῦ. Int. τοῦ οὐτοῦ μέγα.

12 Μαργουσύνης. Int. μανίης.

METRICA VERSIO.

Gloria mi periit: pereat quoque corporis angor.

Peridi Anastasiam: cesset et improbitas.

Heu! lacrymis mædo, pectusque dolore tumescit,

Tu morbum duplicem, rex bone, siste, precor.

Siste, precor, morbum, aut perii, rex maxime; soli

An clausa est venæ janua Gregorio?

Aut mihi te præbe facilem, mala tanta coercens:

Aut præbe, ut firmo pectore cuncta feram.

XXVIII. ELEGIACUM.

(Billio interprete.)

Carne vacat quisquis, felix hic vivit, imago

Cujus et haud crasso cœlica juncta luto est.

Cœlitibus sensis nam raro invitaque paret:

Sæpius obsistit, contenebratque animum.

B Fluxus me genuit: quid me immortalibus æquas?

Æthereus status si mihi, Christe, luto

Cur ego sum vincitus? Scium urget, membraque

[languent.

Quod si carnis adhuc sentio bella mæx,

Insidiasque graves, magis hoc grave, si facit illa

Impuro ut faciam pectore sacra Deo.

Per Christum te adjuro, diem nigrumque malignis.

Bella procax misero parce movere mihi.

XXIX. DE PATIENTIA.

(Billio interprete.)

Me quando sævis obrutum morbis petis,

Mea dicta paucis accipe, et doctrinam habe.

Ἔμοι τὸ κάμνειν κρείσσον, ἢ σοὶ τὸ σθένειν.
 Ἐγὼ μὲν οἶδα τῆ νόσῳ πυρούμενος,
 5 Καίπερ καθαίρειν τοὺς καχοὺς τεταγμένους,
 Κἂν ἤ τι μεῖζον τοῦ πάθους μυστήριον.
 Φρονεῖν γὰρ οὕτω λῶον, ἢ ρυπῶντά τι
 Βλάπτειν ἑμαυτὸν ἐν κενῷ φρυάγματι.
 Σὺ δ' ὢν κάκιστος, οὐδ' ἐπίστη τὴν νόσον ·
 10 Ἦ πόλλ' ἔδει σε δάκρυα σπείλαι Θεῷ,
 Ἴν' ἐκτέμῃς σου τὴν νόσον, πρὶν ἂν θάνῃς.
 Εἰ γὰρ τὸ φῶς τοιοῦτο, τὸ σκότος πόσον ;

A Λ'. Εἰς ἑαυτόν.
 Ἦ πολλά, πολλά γίνεται 40 Πολλοὶ λέγουσι δὲ,
 Μακρῷ βίῳ βροτοῖς. Ἐάνοι, φίλοι τε πίστεως
 Τλητὸν δ' ἅπαν, ὃ κεν φέ- [ροι
 Βίον στρέφων Θεός. Οὐδὲν γὰρ οὕτως οὐποτε
 5 Ἐγὼ γὰρ, ἃς μὲν ἔσχον [έν 15 Ὡς Πνεύματος παθή-
 Ἐένη πόλει πάλας, Θεοῦ βοιωμένου ·
 Λόγῳ πεσόντι σύμμαχον Ὅ καὶ προσάντη τοῖς φί-
 Γλώσσαν φέρων ἐμήν, [λοις
 Ἄλλους λέγοντας αἰνέσω. Τέθεικεν, οἶδαμεν.

Morbo laborare mihi utilius, quam tibi valere.
 Ego enim scio me morbo, tanquam igne, probari,
 5 Licet mundandi improbos mihi munus concessum sit,
 Aut etiam majus quoddam fuerit hujus morbi mysterium.
 870 871 Ita enim arbitrari præstat, quam ut sordibus scatens
 Lætiam me inani jactantis.
 Tu vero cum pessimus sis, nequidem tuum agnoscis morbum ;
 10 Plurimas certe oporteret te lacrymas libare Deo,
 Ut excinderes morbum tuum, priusquam moriaris.
 Si enim talis est lux tua, tenebræ quantæ sunt ?

XXX. De se ipso.

Multa sane, multa eveniunt
 Per longam vitam mortalibus.
 Tolerandum autem quicquid mittit
 Vitam regens Deus.
 5 Namque ego, quas habui
 In extera civitate pugnās,
 Doctrinæ ruenti adjutricem
 Meam præbens linguam,
 Quisquis dixerit, laudabo.

10 Multi autem dicunt
 Inimici, et amici fidei
 Mihi religiose colendæ.
 Nihil enim sic unquam
 Totam commovit terram,
 15 Ut libertas, qua Spiritus
 Palam Deus prædicatur :
 Quod et invisum me amicis
 Effecit, id scimus.

* Scriptum an. 382. — Alias Bill. 160, pag. 243.

XXX. ARGUMENTUM. Relicta Constantinopoli, qua
 in urbe multas gravesque molestias perpeusus fuerat,
 Gregorius in patriam reversus, velut in portu placido,
 novas procellas offendit. Ecclesia Nazianzena adhuc
 pastore destituta erat. Nihil non operæ et studii omi-
 sit, ut vir quidam pius huic Ecclesiæ præficiatur :
 verum obtulere plurimi; quorum alii amicos se præ-
 ferentes, latenter, alii aperte adversabantur. Dolet
 Ecclesiam patris sui laboribus suisque exultantem, ab
 hæreticis, nimirum Eunomianis et Apollinaristis,
 infici et devastari. Quæritur vicinos quosdam episco-
 pos, dum omnia Nazianzi usque adeo turbabantur,
 nullam laborantem Ecclesiam opem ferre, sed otiosos se
 præbere spectatores, imo capere voluptatem et super-
 biam. Quos monet, ut perpetuam incolumitatem sibi
 non polliceantur, remque suam esse cogitent, cum
 paries proximus ardeat. Futurum aliquando quem-
 piam prænuntiat, qui verborum suorum recordetur,
 cum nihil aliud supererit, quam inanis dolor. Tandem

concludit poema, non ut ait Leuvenclaus, acri cum
 admonitione, sed Christum alloquendo, et omnia se
 lubenter admissurum profitendo, modo ipsi benignus
 maneat.

XXX. ΤΙΤ. Εἰς ἑαυτόν. Vat. addit : διάφορον τὸ
 μέτρον. Coisl. ad marg. τοῦτο μέτρον διάφορόν ἐστι.
 2 Βίῳ. Ita Coisl. et Vat. Edit. χρόνῳ.
 5 Φέροι. Coisl. φέρῃ.
 6 Πάλας. Edit. πάδα.

13 Οὐδέν, etc. Nihil unquam sic omnem commo-
 vit terram. His verbis significat Gregorius mirabi-
 lem Constantinopoli factam mutationem, cum in ea
 urbe, quæ metropolis et propugnaculum erat Macé-
 donianorum, Spiritus sancti divinitas, ipsius Gre-
 gorii opera singularique animi fortitudine, publice
 prædicata est.

17 Ὅ καὶ προσάντη τοῖς φίλοις. Billius : Ob id-
 que me liquit favor chari mei gregis. Non loquitur
 Gregorius de grege, qui totus ab ipso pendebat,

METRICA VERSIO.

Ægrum esse melius est mihi, quam sit tibi
 Valere. Morbo nam piari me scio,
 Licet piandos improbos susceperim,
 Ac forte morbi majus est mysterium
 Sed arbitrari præstat id, quam sordibus
 Tinctum quibusdam, noxie turgescere.
 At tu, scelestè, nec tuum morbum vides.
 Nam si videres, lacrymas fundens graves,
 Deum obsecrares, ut tibi radicitus
 Morbum amputaret ante vitæ terminum.
 Si namque lumen tale, quid tandem nigror ?

B XXX. DE SEIPSO.
 (Billio interprete.)
 Permulta certe plurimi Multi canunt, scio,
 Secum trahunt dies : Tam qui fidem rectam
 At ferre quæ mittit Deus, [colunt,
 Vitam regens, decet. Quam quisquis exte-
 Namque ipse quos in [rns.
 [extero Nam talis orbis motio
 Casus solo tuli, Nunquam, reor, fuit,
 Verbis ruentem dum fi- Quam sanctus est cum
 [dem [Spiritus
 Gnauus juvo meis, Dictus Deus palam.
 Laudabo quisquis conci- Ob idque me liquit favor
 [net. Chari mihi gregis.

Καὶ σοί, Μάκαρ, πλείστη
[χάρις
20 Καλῆς ἀτιμίας.
Γαίτης γὰρ εὐκλεέστερον
Τίλιν πάθοι βροτός ;
"Α δ' ἐνθάδ' εὐρον οὐ δο-
[κῶν,
Αὐτὸς φράσω φίλοις,
25 Ὡς ἀν μάθωσιν εὐκόλως ;
Φέρειν φθόγου πάλας.
Θεοῦ μὲν ἦν λόγος πάλαι
Κάλλιστος, ὡς Θεοῦ,
Πάντα προφήτην τίμιον
30 Ἐνίοις μόνοις δοκεῖν,

Τὸ γνῶριμον δὲ ἀτιμον
Ὡς πολλὰ τυγχάνειν.
Ἐγὼ δὲ τοῦτο, καὶ πλέον,
Πέπονθα νῦν σαφῶς.
35 Ἐπεὶ γὰρ ἠκόμην, ξέ-
[νης
Λιπῶν ἔδος χθονός,
Καὶ γῆν πατρίαν ἀσμέ-
[νωσ
Λαόν τε τὸν γλυκύν
Ὡς εἶδον, ὧχ' ὑπέδραμε
40 Κιβωτός, ἡ μόνη
Κόσμου φυγοῦσ' ἐπέκλυσιν
Καλῶς ὀλωλότας.

Α Καὶ τὸν γὰρ, ἐκλειοπότης
Ὅρθου λόγου σχεδόν,
45 Ὑπεξέκλειψε τῷ ξύλπ
Μέγας πῆρ ἐμός,
"Ολλης ὄλον τῆς Τριάδος
Λάτρην καταστήσας.
Τοῦτον κάμνοντ' ἀναρχία,
50 Ναῦν ὧς τιν' ἐν βυθοῖς
Ἐρμηον οἰακοστροφου,
Στρεβλοῦμενον ζάλη
Κακῶν μεγίστων, ἦθελον
(Διθαζέτω με πᾶς,
55 Ὡς ἐκ παλαιού τοῖς λι-
[θοῖς

"Αριστ' ἤρμωσμένον),
Ἦσαι βυθοῦ γὰρ ἦθελον
Κυβερνήτου χειρὶ,
Ὅν ταῖς πνοαῖς ἠπιστάμην
60 Μάλιστ' ἀντιστάμην,
Καίπερ νεωστί χρημάτων
Κράτος δεδεγμένον.
Τάδ' ἦθελον μὲν ὁ φθόνος
Δ' ἀντίφους καλοῖς,
65 Ὡς ἀντέπνευσε τοῖς κα-
[λῶς
Ἄγαν δεδογμένοις.
Πρώτον μὲν οἱ τὰ δεύτερα
Θρόνων λαλογχάτες,

Tibi vero, Beate, maximas grates ago

20 Pro tam præclara ignominia.
Etenim quid illa gloriosius
Contingere potest homini?
Quæ autem hic reperi præter expectationem,
Ipse narrabo amicis,
25 Ut discant æquo animo
Ferre invidiæ luctas.
Deus quidem protulit verbum
Pulcherrimum, quatenus Deus,
Quemlibet prophetam honore dignum
30 Apud solos exteros videri,
Eum autem qui notus est, in nullo pretio
Plerumque esse.
Ego vero istud, et aliquid amplius,
Insigniter expertus sum.
35 Cum enim venissem, peregrinæ
Linquens sedem terræ,
Et solum patrium lubens,
Dulcemque plebem
Ut vidi, statim menti occurrit
40 Arca, quæ sola
Effugit inundationem
Qua mundus juste perit.
Hanc enim (plebem), cum defecisset

miræque afflicebatur, cum sic publice Spiritus sancti divinitatem assereret, sed de quibusdam episcopis, aliisque e clero parum catholicis, a quibus sede sua pulsus est.

30 *Μόνους.* Ita Coisl. Edit. νόμους. Intelligit hæc Christi verba, Luc. iv, 24: *Nemo propheta acceptus est in patria sua.*

31 *Γνώριμον δέ.* Edit. γνῶριμον δ', ubi deficit metrum.

32 *Πολλὰ.* Coisl. τὰ πολλὰ, sed deficit metrum.

Pene vera doctrina,
372 373 45 Servavit ligno
Magnus pater meus,
Totius totam Trinitatis
Cultricem reddens.
Hanc laborantem absque præsole,
50 Velut navem in alto,
Carentem gubernatore,
Jactatam tempestate
Maximorum malorum, volebam
(Lapidibus me petat, quisquis volet,
55 Ut pote jam olim saxis
Egrejie exceptum)
Extrahere, inquam, e gurgite volebam
Gubernatoris manu.
Quem ventis noveram
60 Egrejie resistere posse,
Quamvis recens quæstorium
Munus accepisset.
Id equidem volebam; at invidia,
Quæ adversaria est bonis
65 Obstetit iis, quæ recte
Apprime decreta fuerant.
Primum quidem hi qui secundos
Thronos tenent

33 *Ἐγὼ δέ.* Coisl. addit καί.

35 *ἠκόμην.* Coisl. ἰκόμην.

39 *Ὡς εἶδον, ὧχ'.* Coisl. ὡς μ'.

42 *Καλῶς.* Combef. legendum putat κακῶς.

43 *Καὶ τὸν γὰρ ἐκλειοπότης.* Nemppe, τὸν λαόν.

Ita Coisl. Edit. καὶ τὴν γάρ.

45 *Ὑπεξέκλειψε.* Ita Coisl. *Subduxit naufragio*

ope ligni. Edit. ὑπέκλειψε, ubi deficit metrum.

48 *Καταστήσας.* Coisl. καταρτίσας.

57 *Ἦσαι βυθοῦ.* Coisl. et Vat. ὡσεὶ βυθόν.

METRICA VERSIO.

Oh tale grates dedeeus,
Pendo, Deus, tibi.
Quod namque ferre quis-
[piam
Majus queat decus?
At nactus hic quæ sum
[haud putans,
Cohors sciet favens:
Ut ferre discat leniter
Livoris impetus.
Olim Deus pulcherrime
Dixit, velut Deus,
Quod quilibet vates fere
Sit charus exteris,
Contraque sæpe fiat ut
Sprenatur a suis.

Istud mihi nunc contigit, B
Quiddamque durius.
Nam cum relictis exteris
Reversus urbibus,
Plebemque dulcem et pa-
[trium
Vidi solum lubens,
Hæc arca menti protinus
Occurrit, una quæ
Effugit has undas, quibus
Est mundus obrutus.
Et hanc enim, pene ob-
[ruta
Prorsus pia fide,
Servavit excellens, ope
Ligni, pater meus:

Dum Trinitatis integræ
Hanc ille reddidit
Cultricem. At ipse præ-
[sule
Cassam, velut ratem
Rectore vacuam, turbine
Pressam gravi admo-
[dum.
Malis studebam e maxi-
[mis
(Quisquis volet, petat
Saxis me, ut olim, com-
[mode
Compactus ipse sum),
Imoque trahere per ma-
[num

Rectoris optimi,
Quem posse noram su-
[cibus
Probe resistere:
Munus licet quæsto-
[rium
Subisset hic recens.
Hæc expelebam: livor
[at
Infestus optimis,
His, constituta quæ
[bene,
Malignus obstitit.
Primum, secundos qui
[teneat
Templi sacri thronos,

Λαοῦ πρόεδροι πρεσβύται,
70 Σεμνή γερούσια,
Πεφήνας' ἡμῖν οὐ καλοί.
Τίς ἤλιπσε τότε;
Οἱ μὲν γὰρ αἰδοῦς λειψάνῳ
Βραχεῖ κρατούμενοι,
75 Δισώματοι καὶ δίχροσι,
Χιτῶνες ὡς τινες,
Ἐκτὸς πρὸς ἡμῶν, ἔνδοθεν
Κακῶς πεπηγότες,
Οἷς καὶ χάρις τοῦ λαυθά-
[νειν,
80 Ὡ; ἀφρονες, θέλειν.
Ἦ γὰρ πρόδηλος δουλεία

Χείρων ἀτιμίας.
Οἱ δ' οὐ λάθρα δυσμενεῖς,
Ἄλλ' ἐκφανεῖς ἄγαν,
85 Ἐρυθριῶντες, εἰ κακοὶ
Δοκοῖεν εὐτελεῖς.
Ἦ σαρκολάτραι, καὶ Θεοῦ
Περίφρονες σαφῶς,
Βελεφεγῶρ σέβοντες, οὐ
90 Τὸν ὄντα Δεσπότην.
Ποῦ δὲ τράπεζα μυστική;
Καλῶς διαζέτω.
Ποῦ δ' ἄρτος, ἢ ποῦ χεῖρες,
[α?
Τὸ Πνεῦμα' ἐφελκυσαν

A 95 Ἵμων καρήνοις; Θρύ-
[ψατε,
Κακοὶ, καὶ τὴν χάριν.
Λαὸν δ' ἀφίσω μέμφεως.
Τι γὰρ ξένον τότε,
Τὸν ὄντα τῶν προστατῶν
100 Τισαῦθ' ἀμαρτάνειν;
Μόγις γὰρ ἄν, ἡγουμένον
Σοφῶν, εἶεν καλοί.
Πλὴν οὐ τὰδ' ὄμας, ὦ τέ-
[κνα,
Ἐδίδαξ' ἐγὼ ποτε
105 (Εἰ καὶ χρόνον βραχὺν
[ξένην

Νώμησα ἦνίαν),
Περίφρονεῖν διδασκάλου
Νόμους τε καὶ λόγους.
Ταῦτ' ἦν ἔτι σθένος μοι καὶ
110 Πάσχοντι καρτερεῖν.
Τὸ γὰρ παθεῖν ὡς πλείστα
[τοῦ
Φέρειν διδάσκαλον.
Ἦ δ' ἐξέτηξε καρδίαν
Μάλιστα τὴν ἐμὴν,
115 Ἐκ μ' ἠπάτησαν οἱ
[σοφοὶ
Λαῶν ἐπίσκοποι,
Λόγῳ μὲν ὄντες ἐν φίλοις,
Ἦφου τε τῆς ἐμῆς

Populi praefecti seniores,
70 Venerandi magistratus,
Non fuerunt nobis beneyoli.
Quis hoc futurum credidisset?
Alii quidem pudore quodam
Exiguo continebantur,
75 Duobus corporibus aptae et bicolores
Velut tunicae quaedam,
In speciem pro nobis, intus vero
Male affecti erant.
Quibus etiam habenda est gratia, quod latere,
80 Velut ignari rerum, voluerint.
Manifesta enim servitus
Pejor est ignominia.
Alii autem non clam infesti fuere,
Sed manifesti admodum,
85 Erubescentes, si mali
(Inter malos) minus videantur
O carnis adoratores, et Dei
Manifeste contemptores,
Beelphegor colentes, pro eo
90 Qui verus est Deus!
Ubi sacra est mensa?
Recte disceptet.
Ubi panis, ubi manus, quae

71 Πεφήνας'. Edit. πεφήνασιν, ubi deficit me-
trum. Ibid., οὐ καλοί. Coisl. οἱ καλοί. Benigni nobis
fuere.

78 Πεπηγότες. Coisl. πεπηγόντων.

82 Χείρων ἀτιμίας. Hoc vult, ait Billius, turpius
esse assentiri et blandiri facto animo, quam aperte
odisse et contemnere. Major enim sit injuria, si cui
obsequeris, quem oderis.

83 Οἱ δ' οὐ. Mancus est ille versus, una deficiente
syllaba; forte legendum οἱ δ' οὐχί. CAILLAU.

87 Σαρκολάτραι. Apollinaristas intelligit. Vide
epist. 1 ad Cledonium, et supra lib. 1, sect. 1, carm.
κ vers. 28.

METRICA VERSIO.

Senatus ille splendidus,
Plebique praesidens,
In me fuerunt haud boni.
Quis credidisset hoc?
Quosdam tenebat parvu-
[lus
Adbuc enim pudor,
His vestibus non dispa-
[res,
Color quibus duplex.
Hi fronte pro nobis erant,
At corde non item.
Nos laudo, dementes velut
Latere quod student.
Nam pejor est, quam de-
[decus,
Aperta servitus.
Infesta pars at altera
Erat palam mihi.
Parvum videri nam pudor
His improbis erat.
O sarcolatrae, spernitis
Qui coelicum patrem,
Heroque pro vero datis
Cultum Beelphegor,
Ubi sacra mensa est? In-
[tegre
Sancteque judicet.
Ubi panis, aut haec sunt
[manus,
Quae Spiritum sacrum

B Traxere vobis? Vos quo-
Calcate gratiam. [que
Hic solvo plebem crimi-
[ne.
Mirum quid est enim
Haec si patret, cum praе-
[sules
Sit nacta tam malos?
Vix namque praefectos
[habens
Probos, esset proba.
Quaerquam istud haud,
[nati mei,
Hausistis a patre
(Parumper externam li-
[cet

Plebem ipse rexerim),
Leges magistri dicta-
[que ut
Spernatis improbe.
Perferre sed quiddam ta-
[men
Haec dura fortiter
Nam ferre discit aspera,
Qui multa pertulit.
Quod vero cordis intimos
Rosit sinus mei,
Episcoporum me manus
Decepit inscium.
Verbis favebant nam
[mibi,
Meoque calculo,

Ἦς ἀρβρεπούς τε καὶ φίλης, 120 Εἴπερ τινὸς, λόγῳ, Ἔργῳ δ' ὅπου νενευκότες, Λέγειν τόδ' οὐκ ἐμὸν. Πλήν ἠκατήθην, ὦ Τριάς Ἔμοι λαλουμένη. 125 Ἠ βήματ' ὦ λιθασμά- [των Τε καὶ πόνων ὄλων, Οὐδ' ἐκ νέας ἀσκήσεως Διήνσο' εἰς τόδε! Ἵλωλε πίστις εἰς Θεόν, 130 Ὀλωλε δ' ἐκ βροτῶν. Ποῦ τις μεταστῆ, καὶ τί- [γων Γένηται πλησίον;	Εἰ ταῦτα λύχοι, καὶ τὸ [φῶς, Σκόπει σὺ τὸ σκότος. 135 Δις ἐμπέπαιγμαι, τοῦ- [το καὶ Παθῶν ἐπίσταμαι, Εἴπερ τι κάμολ τοῦ φρο- [νεῖν Μέτεστιν ἐκ Θεοῦ. Ἄλλ' ἐνθακῶν ἤγεγκα (τίς 140 Τόδ' οἶδεν ἢ Θεός;), Θεοῦ τὸ χρηστὸν, εἰ θέμις Φράσαι, μιμούμενος. Μῆτ' οὖν ἀκούειν, μῆθ' [δρῶν Ἵλωλε δοκῶ μόνος	A 145 Τὰ πᾶσι δῆλα καὶ σα- [φῆ, Κόσμου προκείμενα, Ἦς ἐν τὸ χρῶμα γούν μὲνη Τοῦ πρόσθε σώματος, Ἦδη παρειμένου τε, καὶ 150 Πασόντος ἀθλῶς. Εἰ ταῦτ' ἀρεστά τῷ λόγῳ, Διδάξαι, ὦ σοφοί. Ἔμοι γὰρ οὐκ ἀρεστά, καὶ Δίαν δοκαὶ κακά. 155 Ἐντεῦθεν, ὡς περ τει- [χίου ῤαγέντος, ἢ ῥόου, Ἄπας κακῶν εἰσεβρόη Σένων λόγων στορούς·	Ἦν εἰσι καὶ νέαι πλάκες; 160 Κακῶς γεγραμμέ- [ναι. Οἱ τὸν Θεόν μου τὸν μέγαν Οὐκ ἐνδίκους τομαῖς Τέμνουσιν· οἶμοι! τῆ [μίαν Πάντων ὑπερβολῆ 165 Ἄνω τιθέντες, καὶ [μέσον, Κάτω τε τὸ τρίτον. Τέμνουσι δ', ὡς Θεὸν μου, [καὶ Θεοῦ μέγαν βροτῶν, Ἄνουν τιθέντες, ὡς ἐκ 170 Ἄδᾶμ πεπτωκότες,
--	---	---	--

Ut inconcussæ et gratæ,
120 Si quæ alia uspiam; verbo,
Reipsa autem, quo spectarint,
Dicere meum non est.
Verumtamen deceptus sum, o Trinitas
A me prædicata!
125 O sacraria! o lapidationes!
O labores omnes,
Quos a prima exercitatione
Huc usque pertuli!
Periit fides in Deum,
130 Periit ex hominibus.
Quo quis se conferat? et quibus
Jungat se socium?
Si hæc sunt lucernæ et lumen,
Vide tu quid sit caligo.
135 Bis delusus sum, id est
Expertus scio;
Siquidem et mihi quiddam prudentiæ
Concessum est a Deo.
Verum me ipse mordens pertuli (quis
140 Hoc novit præter Deum?)
Dei benignitatem, si fas est
Dicere, imitatus.
Itaque nec audire, nec cernere
Penitus solus videoor,

129 Πιστις εἰς Θεόν. Fides divina.
130 Ἐκ βροτῶν. Fides ex hominibus, id est, fides
humana, ut altero versu dixerat, divinam.
144 Δοκῶ. Coisλ. δοκῶν. Hinc certe insignis quæ-
dam Gregorii probitas elucet, qui contumelias sibi
illatas tacite ferre mavult, quam ut eas pervulgan-
do ansam ullam cuiquam porrigat de ecclesiastico
ordine sinistre existimandi. BILL.
148 Πρόσθε σώματος. Prioris corporis, id est,

145 Quæ omnibus nota et perspicua sunt,
Et mundo exposita,
Ut saltem color maneat
Prioris corporis
Jam dissoluti
150 Et dilabentis misere.
Hæc si consentanea Evangelio,
Docete, viri sapientes.
Mihi enim non talia, imo
Videntur pessima.
155 Dehinc, ac veluti muro
Rupto, aut quodam sumine,
Quilibet malorum effluxit
Ac peregrinorum dogmatum sator:
Ex quibus etiam sunt recentes tabulæ
160 Nefarie scriptæ.
Hi Deum meum magnum
Iniquis sectionibus
Discidunt: he! mihi! unum aliquid
Omnium præstantissimum
165 Summo loco collocantes, deinde medium,
Et inferiori loco tertium.
Quemadmodum autem secant Deum meum,
Sic et Dei eximiam humanitatem,
Mentis expertem hanc facientes, quasi absque mentem
170 Adamus lapsus fuerit,

ejus quod ante erat Ecclesiæ corpus.
152 ὦ σοφοί. Illic perstringit presbyteros, quos
Nazianzi adversarios habebat, quorum nequitia
contigerat, ut Apollinaristæ in Ecclesia Nazianzena
grassarentur.
169 Ἄνουν τιθέντες. Negabant Apollinarista
mentem a Christo assumptam fuisse, quod illius
locum suppleret divinitas, ut hæretici sentiebant.

METRICA VERSIO.

Firmo velut justoque, si Quis alter uspiam. Re quonam tenderent, Non est meum loqui. Deceptus at sum, Trini- [tas, Quam semper eloquor. O saxa cum sacrariis! O et labor meus, Primis ab annis quem tuli Huc usque maximum! Perit fides erga Deum, Et funditus quidem. Quo conferat se quis [piam, Jungatque se quibus?	Hæc si lucernæ, et lumi- [na, Caligo quid, vide. Bis esse lusum me scis: Passus, licet, scio. Nam mentis et quiddam [Deus Summus dedit mihi. Verum labris morsis tuli (Hoc scit Deus), Dei Benignitatem, si loqui Sit fas mihi, sequens. Ego ergo solus non putor Audire, cernere et, Quæ clara cunctis, et Quæ spectat orbis hic:	B Serventur ut saltem [notæ Colorque corporis, Quod dissolutum cerni- [mus, Lapsumque perditæ. Hæc æqua si vos creditis, Sophi, docete me. Iniqua namque esse ar- [bitror, Planeque pessima. Rupto dehinc muro velut, Quodamve sumine, Fluxit novorum dogma- [tum Quivis sator malus,	Tabulæ recentes hinc [quoque Scriptæ nefarie. Illi nempe qui magnum [impie Deum meum secant, Ac Numen illud, celsius Quod rebus omnibus, Prima, secunda, tertia, Proh! sede collocant Hominemque discidunt [Dei, Sicut Deum meum, Mentem negantes, mens [Adæ Non lapsa sit velut:
--	---	--	--

Ἡ, μὴ τελελεως τῷ πάθει
 Σωθῶ, δεδοικότες.
 Χρὴ γὰρ τὸ δέρμα μου μό-
 [νον
 Τυχεῖν σωτηρίας,
 175 Τὰ δ' ἄλλ' ἄτιμα τυγ-
 [χάνειν
 Θεῷ παρειμένα.
 Ὅν καὶ τόδ' ἐστὶ, δεύτερος
 (Οὐκ οἶδ' ὅθεν, καὶ τίς)
 Ἰουδαϊσμός, χιλίων
 180 Ἐτῶν ληρήματα,
 Ἑλληνικῆς ἀμειλίγματα

Μέθης τε καὶ πλάνης· A
 Οἷ καὶ τὸ καλὸν ποιμνιον,
 Ὅσπερ λύκοι βαρεῖς,
 185 Ἐπεισεπρόντες, νη-
 [λεῶς
 Ἐρημον ποιμένος
 Κλέπτουσιν, ἀρπάξουσιν
 [εἰς
 Πόνον ψυχῆς ἐμῆς·
 Ὅς, καίπερ ἄλλου ποι-
 [μνίου
 190 Βακτηρίαν λαβῶν,
 Ὅμως ἀσωμαί, πατρικῶν

Ὅρων μόγων λύσιν.
 Πῶς δ' οὐχί; καὶ τίς με-
 τρώς
 Τούτ' ἂν πάθοι φρονῶν;
 195 Οὐ γὰρ τίς δρῶς, τίς
 [ἤ λίθος
 Μόνον μ' ἐθρέψατο.
 Ψεύστης μὲν εἶην καὶ κα-
 [χός,
 Ἐρῶ δ' ὅμως λόγον.
 Οὐδ' αὐτός, οἶδα, τῆς νόσου
 200 Μένεις ἐλεύθερος,
 Ὅ νῦν ἐποφρυς τοῖς ἐμοῖς

Κακοῖς, ὦ φίλτατε,
 Κἂν ἀσφαλῶς βεβηκέναι
 Καὶ καίριως δοκῆς.
 205 Πῦρ γείτοιο οὖν, καὶ τῆ
 [πέλας
 Ἄπιστον οἰκίαν.
 Κέδρος τινάσσεται, πίτυς
 Τρόπον τίν' ἀσφαλῆς;
 Πόρρωθεν εἶργε τὴν μᾶ-
 [χην,
 210 Εἰ μὴ πέλας ποθεῖς.
 Μεμνήσεται τις τῶν ἐμῶν
 Τούτων λόγων ποτέ,

Aut ne integram ejus cruciatibus
 Salutem consequar, extimescentes.
 Necessè est enim, ut pellis mea sola
 Consequatur salutem,
 876-877 175 Cætera autem prorsus sint ingloria,
 Utpote a Deo neglecta.
 Quæ inter hoc reperitur, alter nempe
 (Udenam, ignoro, et quis)
 Judaismus et mille
 180 Annorum nugæ,
 Ethnicæ abortus
 Temulentix et erroris:
 Qui etiam formosum gregem,
 Velut lupi truces,
 185 Invadentes, crudeliter
 Destitutum pastore
 Dolo abducunt et diripiunt.
 Non sine dolore animæ meæ;
 Qui tametsi alterius gregis
 190 Pedum susceperim,
 Tamen mœrore afflictor, paternorum

Conspiciens laborum dissolutionem.
 Quidni enim? et quis æquo animo
 Hæc ferat, qui mente præditus sit?
 195 Non enim quercus aliqua, vel rupes
 Me solum aluit.
 Mendax quidem videar, aut improbus,
 Dicam tamen verbum:
 Neque tu ipse, id scio, a morbo
 200 Manes immunis,
 Tu, inquam, qui modo superciliosus es in meis
 Malis, o amicissime;
 Quanvis tuto consistere
 Et opportune tibi videaris.
 205 Ignis vicinus est, et proximæ
 Invida res est domui.
 Cedrus quassatur; pinus
 Quonam modo securo?
 Longius arceas pugnam,
 210 Nisi propinquam desideras.
 Recordabitur quispiam verborum
 Horumce meorum aliquando,

176 *Παρσιμένα. Rejecta, non assumpta.*
 179 *Ἰουδαϊσμός.* Apollinaristas notat qui præter
 hæresim illam, qua Christo mentem adinebant, al-
 terum quoque invadere Judaismum et Chiliarum
 errorem renovare conabantur. Quod quidem Gre-
 gorius expressis verbis in secunda *contra Apollina-
 rium* epist., pag. 93, docet: Ἐντεῦθεν αὐτοῖς ὁ δεύ-
 τερος Ἰουδαϊσμός ὤρηται, καὶ ἡ χιλιόετης καὶ λη-
 ρώδης ἐν τῷ παραδείσῳ τρυφή, etc. *Hinc enim illis
 secundus Judaismus manavit, et delira mille anno-
 rum in paradiso voluptas, etc.*
 195 *Τίς.* Sic legendum propter Græcanismum, sed
 male propter metrum quod deficit. Edit. juxta me-
 trum, non juxta linguæ regulas τ. CAILLAU.
 199 *Οὐδ' αὐτός.* Neque tu ipse, etc. Vicinum
 quemdam alloquitur episcopum, qui Nazianzenam
 Ecclesiam turbare sus decem ferri, et Apollinaristas
 grassari conspiciens, non modo nihil opis ad pro-
 pulsandum malum afferebat, verum etiam lætitia

affliciebatur. Hunc vir sanctus admonet, periculum
 esse, ne lues, quæ Nazianzi grassabatur, finitimas
 urbes invadat, et populatur.
 203 *Ἀσφαλῶς βεβηκέναι. Firmo te gradu stare.*
 205 *Πῦρ γείτοιο οὖν, καὶ τῆ πέλας ἀπιστοῦ οἰ-
 κία* Ita Coisl. Billius in codice Sirletano legit: Πῦρ-
 γει τὸν νοῦν, καὶ τῆ πέλας ἀπιστοῦ οἰκία. Cui mederi
 sibi visus est legendo: πύργοι δοιοῦνται, ἡ πέλας
 ἀσειστοῦ οἰκία; *Turres labant, et proxima domusne
 non labat? vel etiam: turres concutiuntur, et pro-
 pinqua domus immota erit? Haud equidem malum
 hæc lectio sensum efficit. Verum longe meliorem
 suppeditat codex Coisl. et optime sententiam Gre-
 gorii explicat. Quod perinde est ac si dixisset cum
 Horatio:*
Nunc tua res agitur, paries cum proximus ardet.
 Atque idipsum est, teste Billio, quod intendit Gre-
 gorius.

METRICA VERSIO.

Aut extimescant plena ne
 Detur salus mihi.
 Nam scilicet pelli salus
 Debetur unicæ:
 Spernenda vero cætera,
 Non sumpta Numini.
 Judaismum præter hæc
 (Haud undenam scio),
 Annosque mille, nil qui-
 [bus
 Nugæ magis, doceat,
 Omentem abortum erapu-
 [lam

Erroris ethnici.
 Gregemque præclarum
 [insuper,
 Tanquam lupi truces,
 Sævo ruentes impetu,
 Pastore privatum
 Raptum dolore non
 [sine
 Cordis gravi mei:
 Alius tametsi qui gregis
 Acceperim pedum,
 Tandem labores mœreo
 Solvi patris mei.

B Æque quis hæc enim fe-
 [rat
 Vel mente præditus?
 Haud namque solum nu-
 [trivit
 Me quercus aut lapis.
 Mendax ego, vir et malus,
 Istud loquar tamen.
 Ne tu quidem morbo ma-
 [nes
 Hoc liber, id scio,
 Amice, qui nunc ob mea
 Es insolens mala:

Gradu licet firmissimo
 Te stare censeas.
 Turres labant, et proxi-
 [ma
 Domusne non labat?
 Quatiturque cedrus: quo-
 [modo
 Pinus nihil timet?
 Pugnam propinquam ni-
 [cupis,
 Hanc pelle longius.
 Versabit olim pectore,
 Quæ dico, quispiam.

Ὅτ' οὐδὲν ἔσται πλεῖον, ἢ Μικρὸν τι, καὶ παρῆλθο· A
 Τὸ δάκνεσθαι μάτην. [μεν
 215 Πλὴν νῦν ἔμοι περιζέει Τὸ τοῦ βίου τραχύ.
 Πολὺς κλύδων κακῶν. Κάκεισε δ' οἶα; χρηστά
 Τί χεῖρον οἴσεις, Χριστέ [μοι,
 [μου; Κἂν ἢ λίαν κακά.
 Πυρρὰς δὲ τί πλεόν; 225 Οὐ γάρ τις κάκει δι-
 Πάντα προθύμως δέξομαι, [πλόη·
 220 Πλὴν ὕαος πέλοις. Μόνη γὰρ ἀπλότης.

ΛΑ'. Πόθος τοῦ θανάτου.

Δις, οἶδα τοῦτο, φεῦ! δις ἔπερνησμένος·
 Εἰ μὲν δικαίως, προσδέχοιθ' ὕμᾶς Θεός·
 Εἰ δ' οὐ δικαίως, προσδέχοιθ' ὕμᾶς Θεός·

Cum nihil supererit
 Quam morderi inaniter.
 215 Interea circa me fervet
 Gravis malorum tempestas.
 Quid durius impones, Christe mi?
 Quo igne purgabis amplius?
 Omnia libenter accipiam,

Οὐδὲν γὰρ ὕμων οὐδέ ὡς καθέξομαι.
 5 Πλὴν ἐκλείοιπα, καὶ ποθῶ λύσιν κακῶν.
 Τῶν μὲν παρόντων εἰμι πάντων ἐμπλεως,
 Πλούτου, πενίας, χαρμονῶν, οὐ χαρμονῶν,
 Δόξης, ἀτιμίας τε, δυσμενῶν, φίλων·
 Τῶν δ' οὐ παρόντων εὐχομαι πείραν λαβεῖν.
 10 Πέρας λόγου· τολμῶ δὲ, καὶ δέχου λόγον·
 Εἰ μηδὲν εἰμι, Χριστέ μου, τίς ἢ πλάσις;
 Εἰ τίμιός σοι, πῶς τόσους ἱλαύνομαι;

ΛΒ'. Περὶ τῆς τοῦ βίου ματαιότητος καὶ ἀπιστίας,
 καὶ κοινοῦ πάντων τέλους.

Ἦθελον ἦε πλεία ταχύπτερος, ἢε χελιδὼν
 Ἐμμεναί, ὡς κε φύγοιμι βροσιῶν βίον, ἢ τιν' ἔρηρον

320 Modo placidus mihi sis.
 Paululum quid superest, et prætergressi sumus
 Hujus vitæ asperitatem.
 Illic autem qualia? prospera erunt mihi,
 Etiamsi forent valde mala.
 225 Non enim ulla hic erit duplicitas,
 Sed sola simplicitas.

XXXI. Desiderium mortis'.

Bis, id scio, heu! bis deceptus sum a vobis :
 Si quidem juste, admittat vos Deus;
 378-379 Sin autem injuste, accipiat tamen Deus.
 Neque enim vel sic quidquam vobis imprecabor.
 5 Verumtamen vires deficiunt, et expeto finem malorum.
 Præsentium quidem omnium rerum satur sum,
 Opum, paupertatis, jucundarum rerum, injucundarum,
 Gloriæ, infamiae, inimicorum, amicorum;
 Absentium autem cupio gustum capere.
 10 Finis hic orationis; audacter loquar, sed audias verbum :
 Si nihil sum, mi Christe, quid me anxisti?
 Si in pretio tibi sum, cur tot malis premor?

XXXII. De vitæ hujus vanitate atque incertitudine, communique omnium finē'.

Optarem vel columba patulis alis volans, vel hirundo
 Esse, ut vitam mortalium fugiam, vel aliquam solitudinem

* Scriptum an. 382. — Alias Bill. 123, pag. 197, et Toll. 41, pag. 93.
 ** Scriptum an. 382. — Alias Bill. 7, pag. 75.

214 Ἢ τὸ δάκνεσθαι μάτην. Quam inanis dolor.
 215 Πλὴν νῦν ἔμοι περιζέει Πολὺς κλύδων κακῶν.

Hos versiculos qui deerant in editis suppeditavit Coisl.

225 Τίς κάκει διπλόη. Coisl. τι διπλοῦν.
 XXXI. ΤΙΤ. Ἄλλο. Horumce versuum Græcum archetypum, inquit Billius, neque ex Italicis neque ex Germanicis bibliothecis eruere potuimus. Tollius, carm. xi, post Lambecium Græce dedit et Latine etiam reddidit.

† Δις ἔπερνησμένος. Πτερνίζειν in lucta est, cum pes subtrahitur, et ita adversarius dejicitur in

terram. Bis autem se deceptum ait Gregorius, primum Constantinopoli, deinde Nazianzi, cum illi episcopum Eulalium constituere vellet, quem ipse probare videbatur, revera autem omni arte resistebat. Vide epist. LXXXIX, ad Bosporium Celsæ episcopum, pag. 77, et carm. præced., vers. 155.

‡ Προσδέχοιθ' ὁμῶς Θεός. Deerat vox ultima in cod. bibliothecæ Cæsareæ, et Lambecio. Tollius et conjectura addidit.

XXXII. ΤΙΤ. Καὶ ἀπιστίας. Deest in Reg. 992. Alt. Reg. περὶ τῆς εὐταλείας τοῦ ἐκτός ἀνθρώπου, et exterioris hominis vilitate.

† Ταχύπτερος. Coisl. sup. lin. ταχύπτερος.

METRICA VERSIO.

Restabit at tum nil nisi Paulum moræ: vitæ aspe- B
 Fructu carens dolor. [ra
 Quid, Christe, mittes du- Transacta tunc erunt.
 [rius? Quid post? Secunda cun-
 Purgabis amplius? [cta mi,
 Placidus modo sis, nil Perquam licet mala,
 [erit Illic enim nihil duplex,
 Quod non feram lu- Nec ulla fraus erit.
 [bens.

XXXI. DESIDERIUM MORTIS
 (Billio interprete.)

Bis, non latet me, fucus est factus mihi :
 Si jure, magnus vos velim assumat Deus :
 Sin autem inique, sic quoque assumat tamen.

Nil imprecari nam libet vobis mali.
 Fractus malorum cæterum finem expeto.
 Omnino rerum sum satur præsentium,
 Census, inopiæ, gaudii, molestiæ,
 Famæ, dedecoris, hostium, et chari gregis.
 Jam capere gustum cupio rerum absentium.
 Audacter istud eloquar, parcas velim.
 Si, Christe, nil sum, quæ tua est hæc fictio?
 Sin charus ipse sum tibi, cur tam premor?

XXXII. DE HUIUS VITÆ VANITATE, ATQUE INCERTITUDINE, COMMUNIQUE OMNIUM FINÈ.
 (Billio interprete.)

O utinam vel hirundo forem, similisque columba
 Labilis ut fugerem miseranda pericula vitæ:

Ναιετάειν θήρεσσιν ὁμέστιος (οἱ γὰρ ἔασιν
 Πιστότεροι μερόπων), καὶ ἡμάτιον βλον ἔλαειν,
 5 Ἡπειθῆ, νήποινον, ἀκηδέα· ἐν τῷδ' ἄθρον
 Μοῦνον ἔχειν, θεότητος ἔβριν νόον, οὐρανοφοίτην,
 Ὡς κε γαληνιώνντι βίψ φάος αἰὲν ἀγείρων.
 Ἥ τιος ἡερίης σκοπιῆς καθύπερθεν ἀερθεῖς,
 Βρονταῖον πάντεσσιν ἐπιχθονίοισιν ἀῖσω·
 10 Ἄνθρωποι θνητοί, ροιῆς γένος, οὐδὲν ἔόντες,
 Οἱ θανάτω ζῶντες, ἐτώσια φυσιώμενοι,
 Μέχρι τίνος ψεύστησι καὶ ἡματιοῖσιν ὄνειροις
 Παίζόμενοι, παίζοντες, ἐπὶ χθονὶ μάψ ἀλάλησθε;
 Ἄθρει δὴ πραπίδεςσι τεαῖς, ἐπὶ πάντας ὀδεύων,
 15 Ὡς καὶ ἐγώ· δὴ γὰρ με θεὸς μέγαν ἔβριν ἔδθηεν
 Ἐσθλῶν τε, στυγερῶν τε, νόος δ' ἐπὶ πάντα φορεῖται.

Α Οὗτος ἔην θαλερός τε καὶ ἀλκιμος, εὐχος ἑταίρων,
 Ὑψιβιβάς, μελέεσσιν ἐριζῶοισι τεθηλῶς.
 Οὗτος κάλλιμος ἦεν, ἑωσφόρος, ὄμματα πάντων
 20 Ἐλκων, εταρός ἄνθος ἐν ἀνδράσιν. Οὗτος ἀγῶσι
 Κῦδιμος· ἔντεσιν οὗτος Ἄρῆιος· οὗτος ἄριστος
 Θηροφόνων σταδίοισι, καὶ οὖρεσι κάρτος ἐγείρων.
 Οὗτος δ' αὖ θαλήσει καὶ εἰλαπίνησι μεμηλῶς,
 Γαίῃ, καὶ πελάγεσσι, καὶ ἡέρι γαστέρα φέρβων,
 25 Νῦν ῥικινύς, καὶ ἀναλκις (ἀπήνηθησεν γὰρ ἅπαντα)
 Γῆρας ἔβη, τὸ δὲ κάλλος ἀπέπτατο· νεκρὰ τὰ γαστρός.
 Βαῖον ἔτ' ἐν μερόπεσσι· τὸ δὲ πλεόν, εἰν ἄδαιο.
 Οὗτος δ' αὖ μῦθοις πνεῖων μέγα παντοδαποῖσιν·
 Οὗτος δ' εὐγενέτης τύμβοις φρονέων μεγάλοισιν,
 30 Ἥ δέλοισι ὀλίγησι νεόγραφον σῆμα λελογχῶς.

Incolere, feris convictor (sunt enim illæ
 Fideliores quam homines), et brevem vitam trahere
 3 Sine luctu, sine ærumnis, sine sollicitudine; atque hoc unum tantummodo
 Dissimile feris habere, mentem Dei gnaram, in cælo assidue versantem,
 Ut tumultus experite vita, lumen æternum acquirerem.
 Vellem etiam aeriam supra speculam evectus
 Instar tonitruī omnibus hominibus clamare:

10 Homines mortales, fluidi seminis genus, qui nihil sumus,

Qui morti viventes, inanibus inflamur,

Usquequo mendaciis et diurnis somniis

Illusi, illudentes, in terra huc et illuc erratis?

Corde tuo considera, omnes percurrrens,

15 Ut et ego: nam me Deus magnum speculatorem posuit

Eorum quæ præclara sunt, et eorum quæ odiosa, ac mens per omnia fertur.

Erat ille validus et fortis, sodalium decus,

Superbe gradiens, membris vividis efflorescens.

Pulcher hic erat, luce resplendens ut lucifer, omnium oculos

20 Trahens, flos veris inter viros. Alius certaminibus

Illustris: armis iste martius: hic præstantissimus

In venatorum stadiis, et in montibus vires depromens.

Ille conviviis et comessionibus deditus,

Terra, et mari, et aere ventrem pascens.

30 Nunc autem rugosus et imbecillus: defluerunt enim omnia:

Senectus subit; avolvit pulchritudo; mortua, quæ ventris sunt.

Paululum adhuc inter homines, majori parte in inferis.

Hic omni scientiarum genere intumescit:

Nobilis ille magnificis sepulcris gloriatur,

30 Aut recens inscriptam parvis tabulis nobilitatem sortitus est.

4 Πιστότεροι. Reg. 990 πιστότατοι.

7 Ἀγείρων. Sic duo Regg. et Coisl. Edit. ἀγείρων.

13 Ἀλάλησθε. Sic Regg. 991, Coisl. et C. ig. Edit. ἀλλάλησθε.

15 Μέγαν. Reg. 990 et 993 μέγας.

18 Τεθηλῶς. Tres Regg., Chig. et Vat. πεπηγῶς, πεπηγγμένος.

25 Ἀπήνηθησεν. Ita Reg. 990. Defluerunt, defluere. Edit. ἀπήνησεν.

27 Βαῖον ἔτ'. Reg. 990. Chig. βαῖον γ'. Ibid. εἰν ἄδαιο, subaud. τόπω vel δόμοις.

METRICA VERSIO.

Aut ego deserto versarer solus in antro,
 Cumque feris agerem, quidquid mihi suppetit ævi
 (Namque fides major, quam sit mortalibus, his est),
 Inque diem traherem vitam, quæ nescia luctus,
 Nescia curarum et pœnæ miserabilis esset:
 Dum tamen hoc uno præstarem nomine brutis,
 Quod mentem æternæ gnaram deitatis haberem,
 Summaque contemptis tendentem ad sidera terris·
 Tranquilla ut vita lucem radiosque perennes
 Colligerem: speculamque adeo subvectus in altam,
 Voce gravis cunctis mortalibus ista sonarem:
 Mortales homines, humenti semine creti,
 Cum nihil omnino sitis, mortique profundæ
 Viventes, fastu mentes infletis inani,
 Semperne in vanis rerum et mendacibus umbris
 Falsi, fallentes, incassum errabitis, illic
 In terris illucque? Animo nam dispice cunctos,
 Meo meo; nam magna mihi rerumque bonarum
 Lævarumque, Deo donante, perita parta est:
 Mens porro facili defertur ad omnia motu.

B Viribus eximiis erat ille, et flore juventæ
 Conspicuus, sociique gregis columenque, decusque
 Altigradus, valido membrorum robore florens.
 Luciferum hic rursus formæ referebat honore,
 Cunctorumque oculos ad se mentesque trahebat
 Inque viris id erat, quod ver in partibus anni.
 Hic bello horrendum Mavortem æquabat et armis,
 Ille palæstrites clarus, venatibus alter
 Nobilis, atque feras doctus prosternere ferro,
 Festivis epulis alius dapibusque vacabat,
 Indomito quærens et ab æquore pabula ventri,
 Et cælo et terra, servus genique gulæque.
 Nunc strati vires, vultum quoque ruga senilem
 Turpis arat, celeri fluxerunt omnia cursu.
 Accessit senium, diffugit grata venustas,
 Atque voluptates carnis, paulumque moratur
 Jam superos apud, at majori ex parte sub orci
 Imperio est, mortique caput submitit acerbæ.
 Hic rursus varia doctrinæ laude tumescit.
 Hic generis splendore sui, magnisque sepulcris,

Οὗτος καρτερόμητις, ἐνὶ πολέεσσι μέγιστος,
 Πανδήμοις στομάτεσσι βρώμενος· οὗτος ἀμετρον
 Πλούτον, τὸν μὲν ἔχων, τὸν δὲ φρεσὶν ἔνδον ἀέξων.
 Οὗτος δ' ὑψιθρόνοιο δίχης πλάστειγχι γέγηθεν.
 35 Οὗτος δ' αἱματόεντι βράκει, δεσμῶ τε καρῆνου
 Γαίης κάρτος ἔχων, καὶ οὐρανὸν αὐτὸν ἀτίλει
 Θνητῶς, ἐν οὐ θνητῆσι μετῆρος ἐλπάρῃσι.

Νῦν τάδε, μικρὸν ἔπειτα κόνις, καὶ πάντες ὁμοιοί,
 Ἀμῶες, σκηπτροφόροι, θῆτες, πλούτῳ κομῶντες·
 40 Εἰς ζόφος, εἰς δὲ δόμος· τόσσον πλέον ὀφρυβάσσει,
 Ὅσσον κλεινοτέρωιο γόου, τύμβου τε τυχῆσαι,
 Οὐνομά τ' ἐν λάεσσι λιπαῖν ἐπιχῆδειον οἰκτροῖς·
 Ὅψ' ἔμν, ἔμπα δὲ πᾶσιν ἴσον θνητοῖσι τάλαντον.

Consiliis ille præstans, ac primas in civitatibus tenens,
 Publica omnium voce decantatus : hic immensus
 Divitias partium possidens, partim animo amplians.
 Hic justitiæ in excelso loco sedentis bilance delectatur.
 35 Hic sanguineo panno et capitis redimiculo
 Orbis imperium gerens, cælum ipsum aspernatur,
 Mortalis inamortalibus spebus sublatus.

Hæc quidem nunc ; paulo post cinis, ac omnes similes,
 Servi, sceptrigeri, mercenarii, divitiis resplendentes ;
 40 Una caligo, una domus : hæc una re præstant superbi,
 Quod insigniorem luctum et tumulum consequuntur,
 Ac funebre nomen in tristibus lapidibus relinquunt :
 Sero quidem, sed tamen æquale omnibus mortuis talentum.
 Ossa omnes infirma, putrefacta, nuda capita.
 45 Desiit fastus. Paupertatem autem labor reliquit : morbus indeprehensus,
 Odium, improbitas, plura habendi cupido, injuria insuperabilis,
 Omnia cum morientibus mortua sunt, omnia silent,
 Donec simul cum resurgentibus, illinc redeant.

Hæc igitur perspicientes, meis parete verbis,
 50 Filii mei : filii enim estis, quatenus plus atraxi spiritus.
 Eia agite, mundum omnem, et quæcunque hic fluitant,
 Projicientes, nequitiæ terreni regis,
 Raptoris alienorum, perniciosi homicidæ,
 Divitias, gloriam, sedes, nobilitatem, bona incerta,
 55 Citissime fugiamus in cælum, ubi multi

33 Τὸν δέ. Vat. τὸν δ' ἐν.
 35 Αἱματόεντι. Id est, πορφυρέῳ, πορφύρᾳ. Hic
 purpura et diademate, etc.
 37 Θνητῆσι. Reg. 990 et Coisl. θνητοῖσι.
 39 Θῆτες. Int. et Coisl. sup. lin. μισθωτοί.
 44 Σεσηρότα. Sup. lin. κεχρηότα, hiantia.
 45 Ἄστρος. Coisl. sup. lin. ἀφανῆς. Jam nec ul-
 lus morbus, nec, etc.

A Ὅστ' ἄγε πάντες ἀφαιρᾶ, σεσηρότα, γυμνὰ κάρηνα.
 45 Ἀῆς τύπος. Πενίην δὲ μέγος λίπα· νοῦσος ἀίστος,
 Ἐχθος, ἀτασθαλίη, πλεόνων πόθος, ἕβρις ἀπειρής,
 Πάντ' ἔθανε φθιμένοισιν ὁμοῦ, καὶ πάντα μέμνηεν,
 Ἄχρις ἂν ἐγρομένοισιν συνέμπορα ἔνθεν ἔκχεται.
 Ταῦτ' οὖν εἰσορῶντας, ἐμοῖς πείθεσθ' ἐπέεσσι,
 50 Παῖδες ἐμοί (παῖδες γάρ, ὅσον πλέον εἴρυσσ πνεῦ-
 [μα],
 Δεῦρ' ἄγε, κόσμον ἅπαντα, καὶ ὅπ' ὅσα τῆδ' ἀλάληται,
 Ἐρίψαντες, κακότητος ἐπιχθονίου βασιλῆος,
 Ἄρπαγος ἀλλοτρίων, δηλήμονος ἀνδροφόνου,
 Πλοῦτον, εὐκλείην, θάμους, γένος, ἔλθον ἄπιστον,
 55 Προτροπᾶδην φεύγωμεν ἐς οὐρανὸν, ἧχι τε πᾶσι

46 Ὑβρις ἀπειρής. Nec gravis contumelia, etc.
 48 Ἄχρις. Duo Regg. et Chig. μέχρις.
 50 Ὅσον. Vat., Reg. 999, ὅσφ. Coisl. Int. καθ-
 σον. Quatenus diutius vixi, ut qui hunc cæli spiritum
 diutius hausserim.
 51 Τῆδ'. Ita Reg. 990 et Vat. Coisl. sup. lin. ἐν-
 ταῦθα. Edit. τῆδ'.
 52 Κακότητας. Vat. κακότητα.

METRICA VERSIO.

Exiguo aut nactus diplomate nobilitatem.
 Consilii primas media tenet alter in urbe,
 Illiusque omnes una præconia voce
 Concelebrant. Alius stulto inflammatus amore
 Condit opes, animoque augendis instat acervis.
 Huic juvat excelso solio dare jura sedentem,
 Atque utrinque pari causas expendere lance.
 Sanguineo hit rursus panno et cervice reincta,
 Imperio totum moderans et legibus orbem,
 Ipsa quoque excelsi contemnit culmina cæli,
 Ac spes mortalis male sana mente perennes
 Concipit et veluti certo sibi plaudit honore.
 Hæc modo : post autem tenuis pulvisculus omnes,
 Omnes sorte pari, servique et sceptras ferentes,
 Pauperes quos dura premit, quos copia rerum
 Effert. Nos omnes eadem caligo domusque
 Excipiet. Nec plus quidquam est in morte superbis,
 Quam mage quod celebri luctu celebrantur eorum
 Funera, magnificumque magis tegit ossa sepulcrum,
 Nominaque in gravibus saxis incisa relinquunt.
 Et quanquam sero : tandem tamen omnibus una
 Sors jacet. Ut morti pensum est fatale tributum

B Ossa infirma sumus cuncti, putredine foeda,
 Et capita horrenda aspectu, spoliataque carne.
 Jam cessat fastus ; jam tristis ærumna laborque
 Pauperiem linquit ; jam nec febris ulla dolorve,
 Nec sævum auditur crimen, nec foeda simulas,
 Nec gravis improbitas, nec habendi plura cupido.
 Omnia nobiscum mors obruit, omnia claudit,
 Donec nos aliud tandem comitentur ad ævum,
 Credita cogetur cum reddere corpora tellus.
 Hæc ita cum se habeant, voces audite monentis,
 O mea progenies ; natos nam dicere possum
 Jure meo, quoniam spatium mihi longius ævi
 Decursum est, foribusque meis mors atra propin-
 [quat].
 Huc agite, hunc mundum, quæque hinc incerta lé-
 [runtur].
 Calcantes, fraudesque malas, quas nectere gaudet
 Terrenus princeps, rapiens aliena, cruento
 Vulneri qui nostro generi pestemque necemque
 Invenit ; celeri vulgi præconia cursu
 Linquentes, fastum generis, subsellia magna,
 Cumque opibus vanis infidæ prospera vitæ.

Κάλλεα μαρμαίροντα φάος περι τρισσὸν ἀφραστον. Α Πόνῳ τέτρυμμαι, πραγμάτων τ' ἐπιδρομῆς.
Οἱ δ' ἄλλοι πεσσοῖσιν εὐκότες ἔνθα καὶ ἔνθα
Πίπτοιεν, πεσσῶν τε κυλίσματι τέρψιν ἔχοιεν.
Ἦ νοφερὴν σκοτόμαιναν εὐδὲς ἐπικείμενοι ὄσοις,
60 Τοίχους ἀμφοφώντες, ἐπ' ἀλλήλοισι δ' ἴοιεν.

ΑΓ. Πρὸς Χριστόν.

Οἱμοι κέκμηκα, Χριστέ μου, πνοῆ βροτῶν!
Οἱμοι μάχης τε καὶ ζάλης τοῦ συζύγου!
Οἱμοι μακρὰς ζωῆς τε καὶ παροικίας,
Τῶν τ' ἔνδοθεν, τῶν τ' ἔκτοθεν παλαισμάτων,
5 Ὑφ' ὧν τὸ κάλλος φθείρεται τῆς εἰκόνης!
Τίς ὄρῳ τοσαύτην πνευμάτων φέροι βίαν;
Τίς ναῦς τοσοῦτοις κύμασι συνεβράχη;

Οἶκον πατρῶν οὐχ ἔκων ἐδεξάμην.
10 Ἐπεὶ δ' ὑπέστην, εἶδον ἐσκεδασμένον.
Φίλοι μ' ἔκαμψαν, νοῦσος ἐτρύχωσέ με.
Λίθοις ἐδέχθην ὡς τις ἄλλος ἀνθεσι.
Λαοῦ κεχῆρωμ', ὧ τὸ Πνεῦμ' ἐνίδρουσε.
Τέκνων τὰ μὲν λέλοιπα, τῶν δ' ἀπεζύγην,
15 Τοῖς δ' οὐ τετίμημ'. Ἦ πατὴρ παναθλοῦ!
Οἱ συνθῆται μου δυσμενεῖς ἐχθρῶν πέτρα,
Οὐδὲ τράπεζαν μυστικὴν δεδοικότας,
Εἰ μή τί γ' ἄλλο, καὶ πόνους τοὺς εἰς τόδε,
Ὅς καὶ πονηροῖς κολλάκις τιμῶν ἔθος.
20 Ὅσο ὕδρευς δόξαν τιν' ἐξιώμενοι.
Ἄλλ' ἐν πνέοντες, τὴν ἐμὴν ἀτιμίαν.

Splendores coruscant circa trinum lumen non enarrabile.

Cæteri vero tesseris similes huc et illuc

Procumbant, et tesserarum motibus delectentur;

382-383 Aut densis tenebris oculos suffusos habentes,

60 Muros palpantes, in se invicem incurrant.

XXXIII. Ad Christum*.

Hei mihi! defatigatus sum, mi Christe, vita mortalium!
Hei mihi! quam luctam et tempestatem a compare perpeusus sum!
O diurnam vitam et incolatum!
O interna et externa certamina,
5 Quibus corrumpitur pulchritudo divinæ imaginis!
Quæ quercus tantam vim ventorum ferat?
Quæ navis tantis cum fluctibus est conflictata?
Labore fractus sum, et negotiorum incursibus.
Domus paternæ curam invitus suscepi.
10 Postquam ad eam accessi, vidi direptam.
Amici me flexere, morbus me absumpsit.
Lapidibus exceptus sum, ut alius quis floribus.
Privatus sum populo, cui Spiritus me præfecerat.
E aliis alios reliqui, ab aliis separatus sum,
15 Alii spreverunt me. O patrem miserrimum!
Collegæ in ministerio infesti mihi sunt plus quam inimici,
Neque mensam mysticam reveriti,
Si nihil aliud, nec labores hactenus exantlatos,
Quos etiam improbi in pretio habere solent:
20 Nec contumeliæ mihi factæ existimationi mederi curant;
Imo unum hoc spirant, dedecus meum.

* Scriptum an. 382. -- Alias Bill. 135, pag. 197.

59 *Σκοτόμαιναν*. Reg. 990, Vat. et Coisl. σκοτομήναν.

60 *Ἐπ' ἀλλήλοισι δ' ἴοιεν*. Sic Regg. tres, Chig. et Coisl. Edit. ἐπ' ἀλλήλοισιν ἴοιεν.

XXXIII. 2 Τοῦ συζύγου. Corpus intelligit.

13 *Ἐνίδρουσε*. Ita Vat. Edit. ἐνίδρουσα. Cui Spiritus divinitatem asserui.

21 *Ἀτιμίαν*. Sequitur in editis aliud carmen tribus constans versibus, qui infra leguntur, carm. LXI, Bill. 93.

METRICA VERSIO.

Empyreas sedes, æternaque regna petamus,
Plurima ubi sanctæ Triadis præstantius omni
Eloquio lumen clarissima lumina cingunt.
Cætera turba hominum talorum more voluta
Huc illucque cadat, damnosaque gaudia captet,
Aut circumfusus oculis caligine densa,
Quærat iter, muros orbataque lumine palpet.

XXXIII. AD CHRISTUM.

(Billio interprete.)

Heu quassa nostra, Christie mi, vis concidit!
Heu quas procellas excitat corpus mihi!
Heu quam incolatus se meus longe extulit!
Quæ patior intus, quæ foris certamina,
Imago supra queis suum perdit decus!

B An quercus unquam pertulit ventos pares?
Ullane tot unquam pertulit fluctus ratis?
Labore fractus langueo, et negotiis.
Curam paternæ non libens subii domus.
Hanc ut subivi, perditam vidi illico.
Flexere amici, morbus afflixit gravis.
Saxis petitus sum miser, quasi floribus.
Hac plebe careo, quam dedit mihi Spiritus.
Natos reliqui, vel relictus ipse sum,
Aut spretus ab eis. O patrem miserrimum!
Infestiores hostibus sunt præsules,
Qui nec verentur mysticam mensam, neque
Quos ego labores hactenus multos tuli,
Persæpe slectunt qui tamen vel pessimos;
Fainæ mederi nec malæ quidquam student;
Unum sed istud. dedecus spirant meum.

ΔΔ'. Εἰς τὴν ἐν ταῖς ῥηστῆλαις σιωπῆν.

Ἰσχεο, γλῶσσα φιλῆ· σὺ δὲ μοι, γραφίς, ἔγγραφε σιγῆς
 ῥήματα, καὶ φθέγγου ὄμμασι τὰ κραδίης.
 Ἦνῆκα σάρκας ἔθησα, Θεοῦ βροτοῖσι παθέσει
 Μύστιν ἄγων θυσίην, ὡς κε θάνω βίωτῳ,
 Ὡς ἡμασι τεσσαράκοντα, νόμοις Χριστοῦ βασιλῆος,
 Ἐὗτε καθαιρομένοις σώμασιν ἔσπετ' ἄχος.
 Πρῶτα μὲν ἀτρεμῆ ἦν ἡδρασα, ὅσος ἀπ' ἄλλων
 Ναιετάων, ἀχλὺν ἀχλὺν ἔφασσάμενος,
 Εἶσω πᾶς ἱαλίς, φρένας ἀκλόπος· αὐτὰρ ἔπειτα

A 10 Ἀνδρῶν εὐαγέων δόγμασιν ἐσπόμενος,
 Χαίλεισι θῆκα θυρετρα. Τῆ δ' αἴτιον, ὡς κε μύστιν
 Μύθων μέτρα φέρειν, παντὸς ἐπικρατέων.
 Καὶ γάρ τις πλεόνεσσιν ἐπ' ἀνδράσι θεῶρον ἀέτρον
 Ἐγγος, παυροτέρους ῥητιδίας δαμάσει,
 15 Καὶ περόντα βέλεμα θς εὐσκοπα τηλέθε βαιῶν,
 Οὐποτε ροιζήσει ἀσκοπον ἀσοσίτερον.
 Νῆα δὲ πομπούρειαν, ἐπὶν μέγα λάιμα περιπρ,
 Πέμπειν θαρσαλέον βαιῶν ὑπὲρ λιμένων.
 Ὅς μὲν γὰρ μικρῶν κρατεῖ, μεγάλων ἀπὸ τῆν
 20 Εἰ ποθ' ὑπερσχήσει, καὶ μάλα περ ποθέων

XXXIV. In silentium jejunii.

Comprime te, lingua chara; tu vero, calame, conscribe silentii
 Verba, et loquere oculis cordis consilia.

Cum carnem adstrinxisti, Dei mortalibus cruciatus
 Mysticum agens sacrificium, ut morerer huic vitæ,

5 Diebus quadraginta, ex lege Christi regis,
 Cum purgatis corporibus accedit medicina,

884-885 Primo quidem quiete mentem firmavi, solus a cæteris hominibus
 Habitans, dolorum nube amictus,

Intra totus collectus, mente immotus: deinde vero

10 Virorum piorum præceptis obsequens,

Labris fores opposui. Hæc autem fuit causa, ut discerem

Verbis modum imponere, ab omnibus me abstinere.

Etenim qui contra plures homines furentem vibraverit

Hastam, pauciores facile superabit,

15 Et qui celerem sagittam procul mittens scopum attigerit,

Nunquam a scopo aberrabit collimans propius.

Navem autem mare secantem, cum magna æquora trajecerit,

Impellet quis confidenter in parvos portus.

Nam qui parva superat, incertum est au magna

20 Sit superaturus, etiamsi vehementer cupiat:

* Scriptum an. 382. — Alias Bill. 53, pag. 123.

XXXIV. ARGUMENTUM. Toto Quadragesimæ tem-
 pore anni 382 silentium sibi imposuerat Gregorius
 in honorem Passionis Christi, carnem excrucians,
 præscriptamque sibi legem accurate servavit, ut toto
 hoc tempore ne verbum quidem protulerit a die vice-
 sima septima Februarii usque ad diem decimam septi-
 mam Aprilis. Cum istud silentium præter consuetu-
 dinem et singulare videretur pluribus, imo e: a multis
 culpigaretur, Gregorius qui id noverat, hoc carmine
 vitæ suæ rationem reddidit. Nimirum cum præ ætate
 ac valetudine, solitis per id tempus afflictationibus
 sævire in corpus suum, et carnem excrucians inedia,
 vigiliis, jejuniis, ciliciis, chameuniis, cæterisque
 asperioris vitæ generibus, quæ a piis hominibus do-
 mando corpori adhibentur, non liceret, constituit per
 totum Quadragesimæ tempus, quod apud Cappadocas
 septem constabat hebdomadibus, domi se continere,
 per id tempus stricti silentii lege sibi præscripta.
 Itaque hoc carmine silentii causas exponit, quanta-
 que mala a lingua oriantur, docet, ut ad eam fre-
 nandam excitetur.

TIT. Er ταῖς ῥηστῆλαις. Sic Coislinianus codex
 et Vaticanus. Edit. ex ῥηστῆλαις.

1 Ἰσχεο. Int. Coisl. παύσαι.

2 Τὰ κραδίης. Coisl. Int. βουλήματα, οὐκ
 dis consilia: nimirum cordis consilia scripto
 manifestantur.

4 Μύστιν ἄγων. Coisl. Int. μυστικῆν τελε-
 στικὴν sacrificium offerens: hoc est, in hoc
 Passionis Christi carnem excrucians.

7 Ἀτρεμῆ. Mss. ἀτρεμῆν.

8 Ἀχλὺν ἀχλὺν ἐφασσάμενος. Combeli-
 rum sedata caligine: nec Billii interpre-
 probat, qui vertit: animi cumque dolore sus-
 tamen favet Coisl. qui sup. lin. ἐνδυσάμενος.

9 Ἐαλίς. Vat. ἐαλίς. Int. Coisl. σπῆ-
 conversus. Mox ἀκλόπος. Schol. Coisl. ἀκλό-
 11 θῆκα θυρετρα. Vat. θυρετρ' ἔθρη.

12 Ἐπικρατέων. Vat. ἐπικράτειν. Schol.
 πείσω τοὺς ἄλλους σιγῆν τῷ ἀρχατέρῳ τῆς
 15 Εὐσκοπα τηλέθε. Vat. εὐστογα τηλέθε.

16 Θαρσαλέον βαιῶν. Sic Reg. 992 et C
 lin. ῥαδίον ἐστὶ. Coisl. Int. ἀκινδυνώτερον
 pro βαιῶν habent βαιῶν. Carminis lex
 petit: sensus vero βαιῶν — Forte, βαιῶ-
 μένα. CAILLAU.

METRICA VERSIO.

XXXIV. IN SILENTIUM JEJUNII.

(Billio interprete.)

Lingua, sile: mutam ad vocem, mea penna, tabellis
 Scribe, oculisque animi concine sensa tui.
 Cum carnem astrinxisti, cupiensque occumbere mundo,
 Supplicii Christi mystica sacra tuli,
 Quadraginta, ferunt Christi ut mandata, diebus,
 Purgatæ carni cum medicina venit:
 Id primum studui, mentem stabilire quiete,
 Solus agens, animi cumque dolore, dies,
 Totam intro mentem referens cogensque: piorum

B Post autem ut sequeretur dogmata sancta
 Portam ori apposui. Si causam quæris, ut
 Parte silens discam voce tenere moderum
 Nam quisquis multos ferro prostraverit locum
 Haud ægri exiguum fuderit ille manum
 Atque scopum quisquis ferit emirus, locum
 Haud unquam propius missa sagitta
 Denique quam duxit spatiosa per æquora
 Ducere non metuet per freta parva ratum
 Parva etenim si quis superet, majorate
 Vincere non certum est, id licet ipse

Ὅς δὲ μέγα προφέρει, τόδ' ἀριφραδὲς, ὡς ἄρα τυτθῶν
 Ἔξει βηθίως, εὔτε θέλησι, κράτος.
 Τούνεκα πάμπαν ἔδησα λόγου μένος. Ἥ γὰρ ἔολπα
 Μηκέθ' ὑποβλύζειν μῦθον ἐμῶν στομάτων.
 25 Ὡς οὐδὲν γλώσσης δλωτέρον ἐστι βροτοσίν·
 Ἴππος ἀεὶ προθέων, ὄπλον ἐτοιμότατον.
 Λεύσσει μὲν τίς ἅπαντα; τὰ δ' ἐν ποσὶ χεῖρες ἔχουσι
 Βαῖά μάλ', οὐδὲ πόδες γαῖαν ἐπῆλθον ὄλην.
 Μόχθος ἀνδροφόνους, μοιχοὶ δὲ τε καὶ τρομέουσι
 30 Λύσσαν ἔην, κλέπτταις ἤμαρ ἀπευκτότατον,
 Πλούτος δ' οὐ κάμότητος· ἔχω τὸ μὲν, ὠλεσα δ' ἄλλο,
 Τόσσα περισφιγγων, ὕσα ῥόον παλάμη.
 Νῆσα', ὁδοιπορῆ ληιστορες· ἄλλος ἀπληστός,
 Ὅμματα πικρὰ φέρων ἄλλοτριούς κτεάνους.

35 Τόσσα φιλοχρύσοισι προσάντα πᾶσιν ἔπεισι,
 Μόχθος χειροτέροις, μόχθος ἀρειοτέροις.
 Γλώσσαν δ' οὐδὲν ἔρυξεν ἐπειγομένην ἐπὶ μῦθον,
 Ὅδ βροτῶς, οὐ νικητῶς, οὐ βῶος, οὐ σκόπελος.
 Ἐγγυς ὁ τοξευτῆς· τόξω δ' ἐπι πικρῶς ὀϊστός·
 40 Νευρῆ κύκλον ἄγει, δάκτυλον ἐν γλυφίσαι.
 Νοῦς ἀπέθηκε βέλεμνα· τὰ δ' ἔπτατο, πάντα δὲ βάλλει,
 Οὐρανίους, χθονίους, ζῶντας, ἐπεσομένους,
 Ὅσσοι μιν δοκέουσι, καὶ οὐ δοκέοντας, ὁμοίως
 Ἐσθλοὺς ἠδὲ κακοὺς, δυσμενεῖας, φίλους,
 45 Τηλόθεν, ἐγγυς ἐόντας· ἀπόσκοπον οὐδὲν ὀϊστῶ.
 Τὴν δὲ τις αἰχμάζων, πρῶτα φέρει σοφίης.
 Πολλὰ μὲν αἰσγρά μάχλοισιν ἐρεῦγεται, ὡς κε γελοῖος
 Αὐτὸς ἐὼν, ἄλλοις βράσμα γέλωτος ἀγῆ,

Qui autem iu magnis excellit, manifestum est fore ut in parvis

Facile, cum voluerit, excellat.

Idcirco penitus constrinxi vim orationis. Sic enim speravi

Jam non exundaturum sermonem ex ore meo.

25 Nihil certe lingua perniciosius est hominibus,

Equus est semper præcurrrens, telum paratissimum.

Quis videt omnia? quæ vero ad pedes sunt, manus tenent,

Eaque paucissima, neque pedes terram peragrarunt universam.

Labor sicariis plurimus, adulteri reformidant

30 Rabiem suam, furibus dies est horrore.

Divitiæ non sunt sine labore: habeo partem, perdidit alteram,

Tantum constringens, quantum quis aquæ prebendat manu.

Navibus et terra iter agentibus prædones imminet; alius insatiabilis

Oculos acerbos conjiciens in alienas opes.

35 Talia omnes auri cupidos incommoda circumveniunt:

Suus labor est pessimis, suus labor optimis.

Nihil autem cohibet linguam loqui properantem,

Non homo, non nix, non torrens, non scopulus.

Prope est sagittarius; in arcu autem letalis sagitta:

40 Nervus orbem agit, digitus in crena.

Mens emisit sagittas: illæ volant, omniaque percutiunt,

Cœlites, terrenos, viventes, posteros,

886 887 Quotquot ab illa cavent, et qui non cavent, pariter

Bonos et malos, amicos et inimicos,

45 Extraneos et proximos: nihil est quod non feriat linguæ sagitta.

Hanc qui domuerit, primas feret sapientiæ.

Multa quidem fœda eructat libidinis, ut, ridiculus

Ipse cum sit, aliis procacem risum moveat

25 Ὡς. Schol. ὄντως.

26 Ὅπλον ἐτοιμότατον. Sicidem Gregorius apud
 urat. epigr. 205, nunc xvi, lib. ii, sect. ii, vers. 12.

27 Λεύσσει γὰρ τίς. Sup. lin. ἀντί· Ὁδὲς θεω-
 ῖ ἅπαντα, nemo videt omnia.

29 Ἀνδροφόνους. Sic Vat. Edit. ἀνδροφόνουσι, ubi
 ficit metrum. Schol. πολὺς. Ibid. τρομέουσι. Sic
 isl. Billius jam recte emendaverat ex conjectura.
 il. τρομέουσι. — Forte legendum μόχθος δ', ob
 em quantitatis. CAILLAU.

37 Οὐδὲν ἔρυξεν. Vat. οὐτις ἔρυξεν.

39 Τοξευτῆς. Ita Vat. Reg. 991, τοξευτήρ. Schol.
 Coisl. τὸ τόξον τείνει, ἐπὶ ταῖς γλυφίσαι δὲ τὰ δάκτυλα.

40 Δάκτυλον. Ita Vat. Coisl. δάκτυλ' ἐπὶ γλυφίσαι.

43 Μιν. Sic Coisl. Edit. μὲν.

45 Ἀπόσκοπον. Schol. τῶ τῆς γλώττης βέλει

οὐδὲν ἀπόβλητον.

48 Αὐτὸς ἐὼν, ἄλλοις. Sic Vat. Edit. αὐτὸς δ',

ἀνθρώποις, etc.

METRICA VERSIO.

non est dubium, quin is qui maxima vicit,
 Vincere perfacili parva labore queat.

30 etiam arcta meis injecti vincula verbis,
 35 e posthac nimia garrulitate cadam.

certe lingua nihil exitialis usquam est;

40 cursor equus semper, tela parata nimis.

45 nia nemo videt: vicinaque solaprehendit

50 ostra manus, totam nec pes obivit humum.

55 homicida labore caret, mæchumque libido

60 erritat: est odio furibus atque dies.

65 labor in censu: teneo amittoque vicissim,

70 t cui compressa stringitur unda manu.

75 uorem terrenum et iter, prædoque cruentus,

80 avidiaque ardens alter amator opum.

B Hæc auri cupidos incommoda cuncta fatigant:

Ærumnas insons denique sousque ferunt.

85 At linguam nemo properantem ad verba repressit,

90 Non nix, non scopulus, non homo, non fluvius.

In promptu jaculator, in arcu sæva sagitta:

95 Circulum et in crena nervus adactus habet.

100 Quas animus misit, volitant feriantque sagittæ

105 Vivos, victuros, cum superisque homines,

Hæc æque incautos et cautos figit, amicos

110 Atque hostes, pravos vulnerat atque bonos:

115 Vicinos, procul et positos, ac denique nil non.

Qui domat hanc, sophiæ culmina prima tenet.

120 Hæc Veneri addictis ructat fœdissima multa,

125 Risum aliis risu dignus ut ipse ferat;

Παλλόμενος, πάλλον τε, καὶ εἰκόνα θέλαν ἀτίζων.

50 Πολλὰ δὲ τῶν κρυπτῶν οὐασιν ἐξεμέει.

Πλλάκι δ' αὐτὴ χόλοιο δυσσάτος ἀγριον ἀφρὸν
Ἐκτὸς ἀποσκεδάει, πᾶσαν ἐπεσβολίην.

Πλλάκι δ' αὐ λόγωντι φέρει χάριν ἐνδοθι θυμῷ,
Καὶ κραδίης ἐτέρης χεῖλεσιν ἄλλα φέρει,

55 Ψεύδ᾽ ἄθ', αἰμυλοῦς τε λόγους, ἀνδροκτασίας τε.

Τίς κεν ἀπαντα λέγοι, τόνδ' ἴσα λυπρὰ πέλει ;
Ἐχθρὸν ἔθῃ· ἐθέλουσα δόμον δόμῳ, ἄστει δ' ἄστῳ

Αὐτίκα, μηδὲν ὄλος γλώσσα πονησαμένη,
Ἀημον κοιρανέοντι, ἀνασσομένοισιν ἀνακτα,

60 Ὅς σπινθήρ καλάμηρ ὄκα βριτιζομένης.

Σύμπλοον, υἷα, τοκῆα, κάσιν, φίλον, εὖνιν, ἀκοίτην,
Πάντας ἐπ' ἀλλήλοισ ὤπλισε βῆιδίως.

Α Τὸν κακὸν, ἐπὶθλὸν ἔθῃκε, τὸν ἐμπαλιν ὤλεσεν ἐπὶθλὸν,

Τοῦτ' ἀνέζευξε πάλιν· τίς δύναθ' ὄσα λόγος ;

65 Βαίη μὲν γλώσσ᾽ ἐστίν, ἀτῆρ σθένος οὐδὲν ἴσσοι·

Αἰθ' ὄφελε θνήσκειν αὐτίκα τοῖσι κακοῖς !

Ἦξιν μὲν δὴ γλώσσα πέλει κακὸν ἀφραδέεσσιν,

Ἐξοχα δ' αὖ μύστασις οὐρανίης θουσίης.

Ὅργανόν εἰμι θεοῖο, καὶ εὐκρέτοις μελέεσσιν

70 Ὕμνον ἀνακτι φέρω, τῷ πᾶν ὑποτρύμει.

Μέλω δ' οὐ Τροίην, οὐκ εὐπλοον οἶά τις Ἄργῳ,

Οὐδὲ σὺς κεφαλήν, οὐ πολλὸν Ἑρακλέα,

Οὐ γῆρ εὐρέα κύκλα ὄσως πελάγεσσιν ἄστρεν,

Οὐκ αὐγὰς λιθάκων, οὐ δρόμον οὐρανίων·

75 Οὐδὲ πτόων μέλω μανίην, καὶ κάλλος ἐγίβει,

Οἶσι λύρη μαλακὸν κρούει· ἀπὸ προτέρων.

Exagitatus et exagitans, atque imaginem divinam edecorans.

50 Plurima autem, quæ silenda essent, auribus evomit.

Sæpe etiam iræ vehementis feram spumam

Extra diffundit, omne conviciorum genus.

Sæpe rursus benevolentiam præfert, insidiante intus animo,

Et cordis alterius labris alia promit,

55 Et mendacia, blandosque sermones, et cædes.

Quis omnia dixerit mala quæ ex ea fluunt ?

Inimicam efficit, si velit, domum domui, civitatem civitati.

Illico ac nullo labore lingua ;

Populum etiam principi, subditis regem,

60 Ut scintilla in stipula subito ventilata.

Socium viæ, filium, patrem, fratrem, amicum, uxorem, matrem,

Omnes intra se armavit facile.

Malum bonum judicavit, et rursus perdidit probum,

Atque hoc retexit iterum : quis possit, quod sermo ?

65 Parva quidem lingua est, verumtamen nihil tantam habet p testatam.

Utinam periret statim iniqua loquentibus !

Omnibus certe exitiosa est lingua stultis,

Maxime vero ministris cœlestis sacrificii.

Organum Dei sum, et bene modulatis carminibus

70 Laudes cano regis, quem omnia pertimescunt.

Canto autem, non ut aliqui, Trojam, non velivolam Argo,

Neque apri caput, non celebrem Herculem,

Non quomodo latissimus terræ orbis coagmentatus fuerit,

Non gemmarum splendorem, non cursum siderum ;

75 Non furentes canto amores, et egregiam formam juvenum,

Quibus molliter resonabat lyra priorum poetarum.

49 Ἀτίζων. Sic Coisl., Vat. et Reg. 992. Edit. ἀτύζων.

50 Κρυπτῶν. Schol. κρύπτεσθαι ἀξίων.

52 Ἐπεσβολίην. Sup. lin. βλασφημίαν.

54 Καὶ κραδίης ἐτέρης. Idem est ac aliud clausum in pectore, aliud promptum in lingua habere. Sall., Catil. 7.

56 Λυπρὰ. Vat. et Coisl. λυγρά.

59 Κοιρανέοντι. Sic Coisl. Edit. κοιρανέοντα.

61 Σύμπλοον. Schol. Coisl. συνέμπορον.

64 Ἀνέζευξε. Coisl. ἀνέτευξε. Schol. ἀνεσχέυασε.

66 Αἰθ' ὄφελε. Schol. Coisl. Regiique 991, et

992, εἶθε νεπέρωτο (γλώσσα) τοῖς ἄδικα λέγουσι.

70 Τῷ πᾶν ὑποτρύμει. Schol. ὑποτρέσσει. G. omnia subdita sunt : cui quodlibet contremiscit.

71 Ἄργῳ. Argo navis ea fuit qua Jason ad vell. aureum rapiendum cum multis clarissimis viris vectus est. Unde etiam Argonautæ dicti.

72 Σὺς κεφαλήν. Intelligit Aprum Caledoniam. Ibid. πολλὸν Ἑρακλέα. Schol. μέγαν παρ' Ἑλλήνων Ἑρακλήν, celebrem apud Græcos Herculem. Coisl. Int. Ἑρακλέος ἀλκήν.

75 Εὐρέα κύκλα. Schol. τὰ πλάτη καὶ τὰ πέρατα.

76 Προτέρων. Schol. τοῖς πάλαι.

METRICA VERSIO.

Vibratus vibrans, simulacrum nobile turpans

Numinis. Auribus hæc plurima tecta vomit.

Sæpe etiam sexcenta levis maledicta profundit,

Quæ, veluti spumam, projicit ira gravis.

Aut rursus ficto blandissima pectore fatur

Atque aliud labris, mente aliudque gerit.

Blanditiis plenas voces, mendacia, fraudes,

Dicere quis linguæ cuncta venena queat ?

Illa domos domibus committit, et urbibus urbes

Protinus, id nullo cumque labore facit ;

Committit populum regi, dominumque subactis,

Ut stipulam incendit mox levis igniculus.

Illa ratis socios, fratres, natosque patresque,

Illa viros armat, participesque tori.

B Illa malum insontem reddit, justumque nocentem

Rursus id invertit : quis, rogo, tanta potest ?

Lingua quidem parva est, at viribus omnia vincit.

O utinam illa malis protinus occideret !

Porro cum stultis fraudem ferat omnibus illa,

Est mage sacrificii exitiosa tamen.

Sum lyra supremi Regis, modulisque canoris

Hunc cano, qui tremulo cuncta pavore quatit.

Non Trojam cano, nec celerem, quidam velut, Argo

Non caput aprinum, aut Amphitryoniaden :

Non etiam æquorei tellus aptetur ut undis.

Non supera ut currant, non lapidum radios.

Non cano vesanos ignes, juvenumque decorem,

Pulsata ut quidam molliter ante lyra.

Μέλπω δ' ὄψιμέδοντα Θεὸν μέγαν, ἡδὲ φαινήης
 Εἰς ἔν ἀγειρομένης λάμπιν ἐμῆς Τριάδος,
 Ἀγγελικῶν τε χορῶν μεγάλους ἐρηγέας ὕμνους
 80 Πησιῶν ἑσταῶτων, ἐξ ὅπως ἀντιθέτου
 Κόσμου θ' ἁρμονίην, καὶ κρείσσονα τῆς παρεούσης,
 Ἦν δοκέω, πάντων εἰς ἔν ἐπειγομένων
 Καὶ Χριστοῦ παθῶν κλέος ἀφθιτον, οἷς μ' ἐθέωσεν,
 Ἀνδρομένη μορφὴν οὐρανίην κεράσας.
 85 Μέλπω μίξιν ἐμήν. Οὐ γὰρ φατὸν ἔργον ἐτύχθη
 Ἔργον, ὅπως πλέχθην θνητὸς ἐπουρανοῖς.
 Μέλπω δ' ἀνθρώποισι Θεοῦ νόμον, ὅσσα τε κόσμου
 Ἔργματα, καὶ βουλὰς, καὶ τέλος ἀμφοτέρων·
 Ὅφρα τὰ μὲν κεύθης σῆσι φρεσὶ, τῶν δ' ἀπὸ τῆλε
 90 Φεύγης, καὶ τρομέης ἡμᾶρ ἐπερχόμενον.
 Τόσων γλώσσαν ἔχω, κιθάρην· φράζεσθ', ἱερῆς,

A Μῆ τι παρακρέξῃ ἔκτροπον ἁρμονίης.
 Γλώσσαν καὶ θύεσσιν ἀγνήν ἀγνοῖσι φυλάξω,
 Οἷσιν Ἄνακτα μέγαν εἰς ἔν ἄγω χθονίοις.
 95 Οὐ γὰρ ἀπ' ἄλλοτρίας γλώσσης, χραντοῦ τε νόοιο
 Πέμψω τῷ καθαρῷ ζωοφόρον θυσίην.
 Εἷς πόρος οὐ γλυκερὸν τε ῥόον καὶ πικρὸν ἀνήσει,
 Εἷματι πορφυρέῳ βόρβορος ἀλλότριον.
 Καὶ πῦρ ξεῖνον δλεσσε θυηπόλου ἐν προτέροισι
 100 Παῖδας, μὴ καθαρῶς ἀπτομένους θυσίης.
 Τῆν δ' ἱερὴν ποτ', ἀκουσα, Θεοῦ μεγάλοιο κιθαρῶν,
 Ὡς καὶ κλινομένη κτεῖνε τὸν ἀψάμενον.
 Ταῦτ' αἰνῶς τρομέω, καὶ δειδία, μὴ τι πάθοιμι,
 Μὴ καθαρῶς καθαρῆς ἀπτόμενος Τριάδος.
 105 Αἴθε δὲ καὶ νόον ἦεν ἀτάσθαλον, ἀστατέοντα
 Τῆ καὶ τῆ, πολλοῖς οἷματι μαψιδίοις

Canto autem summum regem Deum, et splendidæ
 In unum colligatæ fulgorè̄m meæ Trinitatis,
 Angelicorumque chororum præclaros et sonoros cantus,
 80 Qui propius stant, et certatim vocibus Deum celebrant;
 888-889 Canto etiam mundi concentum, et præstantiorem præsentī,
 Quem exspecto, omnibus ad unum finem properantibus.
 Cano Christi passionem gloriam immortalem, quibus me deum effecit,
 Humanam formam cœlesti admiscens.
 85 Cano misturam meam. Non enim verbis exprimi potest, quæ mea sit fabrica,
 Nempe quomodo mortalis adscitus sim cœlestibus.
 Canto hominibus legem Dei, et omnia mundi
 Facinora, et consilia, et finem rei utriusque;
 Ut alia condas in tuis præcordiis, ab aliis autem longe
 90 Fugias, et timeas diem adventantem.
 Tot rerum linguam habeo, ut citharam modulatricem: videte, sacerdotes,
 Ne quid personet absouum a concentu.
 Linguam equidem puris puram sacrificiis servabo,
 Quibus magnum Regem concilio mortalibus.
 95 Neque enim aliena lingua, pollutaque mente
 Offeram purissimo Deo vivificantem hostiam.
 Unus fons non dulcem simul et amaram aquam emittit,
 A veste purpurea alienum est cœuin.
 Ignis alienus sacerdotis perdidit olim
 100 Filios, qui pure non atrectabant sacrificium.
 Imo sacra, ut audivi, magni Dei olim arca
 Occidit eum, qui inclinatam eam tetigerat.
 His magnopere perturbor, et vereor ne quid mihi accidat
 Non pure puram attingenti Trinitatem.
 105 Atque utinam mentem liceret insipientem, vagantem
 Huc atque illuc, multis ac frustraneis conatibus,

80 Πησιῶν ἑσταῶτων. Coisl. Int. οἱ δὲ πλησίον
 ἑστᾶσι τῆς μακαρίας Θεότητος, qui beatæ Trinitatis
 propius assistunt.

85 Μίξιν ἐμήν. Int. Coisl. ὅπως συνεπλάχην θνητὸς
 ὁμοῦ. καὶ ἀθάνατος, quomodo mortalis simul et im-
 mortalis conditus sum. Ibid. οὐ γὰρ φατὸν. Schol.

οὐ γὰρ μικρὸν ἐπλάσεν ἔργον χαλεπὸν εὐρεῖν καὶ
 ἀμύχανον ἀνερμήνευτον γὰρ ὄντω; ἐγὼ δημουργήμα.

88 Βουλὰς. Vat. βουλαί.

98 Εἷματι. Sic mss. Male edit. αἷματι.

99 Θυηπόλου. Coisl. θυηπόλους.

106 Οἷμασι. Sic habet Coisl. in: næ bibliothecæ co-

METRICA VERSIO.

Sed mihi supremus Dominus cantatur, in unum
 Quæque coit Numen ter veneranda Trias:
 Angelicique chori, qui stat prope, carmina læta,
 Hymnique alterna quæ canit ille vice;
 Harmonia et mundi præsens, meliorque futura,
 Quam spero, junget cum ultinia cuncta dies:
 Atque crucis Christi decus admirabile, qua me
 Carne deum juncta cum deitate facit.
 Ac mea præterea canitur mihi mistio. Namque
 Miro opere humanus jungor olympiculis.
 Denique divinas leges cano, factique mundi,
 Quæque pios maneant præmia, quæque malos:
 Virtuti ut studeas, atque omnia crimina vites,
 Ac tua iudicii conterat ossa timor.
 Læc mea lingua can t. Vos, o sacra turba, cavete
 Ne male coninnuum det Iyra vestra sonum.

B Ora ego servabo puris non sordida sacris,
 Quis nostrum supero cum Patre jungo genus.
 Non aliena etenim lingua, nec mente profana,
 Vivificum puro labis obibo sacrum.
 Fons idem haud dulces et amaras proferet undas:
 Purpureæ vestis res aliena lutum.
 Sacrificoque satos olim nova flamma necavit,
 Haud pura facerent quod sacra dia manu.
 Quin quondam labentem etiam qui contigit arcam,
 Præcipiti ad Stygias est nece raptus aquas.
 Hæc ego cum norim, metuo ne sordibus ater,
 Contingens Triadis numina morte cadam.
 Atque utinam et mentem instabilem, nimiumque va-
 lgantem,
 In varias, nulla fruge sequente, vias,

Κάμπτειν τέρματος ἄσσον, ἐπὶ στρεπτήρῃ χαλινῷ,
 Ἥ πάμπαν κατέχειν ἀκλοπον ἐν κραδίῃ
 Μάλλον κε Χριστοῦ μαργακίος ἄσσον ἐλαύνων,
 110 Λάμπητο μαργαυαίς τοῦ μεγάλου φάουσι!
 Νῦν δ' ὁ μὲν οὔτι τόσον τελείει κακὸν ἐνδοθεὶ μίμωνων,
 Κὰν ἀπὸ τῆλε Θεοῦ τυτθὸν ὀδοιπλανέη.
 Οὐδὲ γὰρ εἰ πέτρησιν ἐεργομένη στεγανῆσιν,
 Ἐνδοθεὶ κηχλάζοι φλόξ πυρός, ἢ ἐ βόος,
 115 Ἥ λόχημν πυκινὴν δηλήσατο, ἢ τιν' ἀλωήν ·
 Ζῶει δ' ἡμιθανῆς ἐνδοθεὶ κευθομένη.
 Μῦθος δ' αὖ γλώσσης πολυηχέος εὔτ' ἀπορούση,
 Ἄσχετα μαργαίνει μηκέτ' ἀνατροχάων.
 Ὡς δ' ὅτε τις λοξοῖο ψυῆν πτόρθου παλάμησιν
 120 Ἥχα μετακλίτων ἔμπαλι γύρον ἄγει,

A Αὐτὰρ ὄγ' ὡς μιν εἰαιπε, βίη χερὸς ἑρδίας ἐστῆ,
 Μηκέτ' ἐπὶ προστέρην κλεινόμενος κακίην ·
 Ὡς καὶ ἐγὼ μῦθοιο μὲν εὐτροχάλοιο ἐρωτῆ
 Δερχόμενος στάθμης ἔκτοθε καὶ κανόνος
 125 (Καὶ γὰρ μοι βίος ἦεν, δε' ἦν λόγος), εἶρον ἄρι-
 Φάρμακον · ἔσχον ἴδον ὑψινόφ κραδίη, [στον
 Ὡς κε μάθη τά τε φαντά, τά τ' οὐ φατὰ γλώσσα φ-
 Δέξαθ' ἄλην σιγῆν, δέξεται εὐεπίην. [λάσσειν·
 Τοῦ παντός μιν ἄμερσα · τὸ μέτριον οὐκέτ' ἀτίσει.
 130 Οὐτο; ἀεὶ κείσθω τοῖς ἀμέτροισι νόμος.
 Ἥ μέγα καὶ τόδ' ἔθειαρ, δε' ὠδίνοντα κατῆσχε
 Μῦθον, κρονομένης ἔκτοθε σῆς κραδίης.
 Μῦθψ δαμναμένψ συνδάμναται οἴδμα χλοιο ·
 Οὐ μὲν ρηϊδίως, ἔμπα γε μὴ δαμάσει.

Flectere propius ad metam, adhibito quodam freno.

Aut omnino retinere in corde ab omni fraude tutam!

Utinam et potius ad Christum gloriosum proxime accedens,

110 Colluceret fulgoribus magni luminis!

Nunc autem hæc quidem non tantum perpetrat mali intus manens,

Quamvis paululum procul a Deo aberret.

Neque enim si saxis compressa firmissimis

115 Intus æstuet flamma ignis, vel fluvius,

115 Aut densam sylvam populatur, aut aliquam aream:

Vivit autem media ex parte nortuus, intus absconditus.

At sermo simul atque e garrula lingua eruperit,

Supra modum furit, nec jam revertitur.

890-891 Itaque, velut cum quis obliquum natura ramum manibus

120 Paulatim inflectens in contrariam partem curvat,

Simul atque illum dimisit, vi manus rectus stat,

Nec jam in pristinum revertitur vitium:

Sic et ego præcipitis sermonis impetum

Conspiciens excedere modum et regulam

125 (Etenim mihi quondam tota vita erat in sermone), inveni optimum

Remedium; scilicet compressi totum sermonem excelso pectore.

Ut discat lingua, quæ dicenda, et quæ non dicenda sint, discernere:

Didicit omnino silere, discet recte loqui.

Omni eam eloquio privavi; non jam amplius modum aspernabitur.

130 Hæc semper lex constituta sit immodice loquentibus.

Profecto magna est hæc utilitas, si erumpentem rohibeas

Sermonem, concitato exterius tuo pectore.

Represso sermone, simul æstus iræ sedatur;

Non quidem facile, sed tamen sedabis;

dex. Apud interpretem vero legitur κινήματι. Edit. ἡμασι. Scholiastes autem ἀφρονούonta, ἀτάκτοις ὀρμαίς καὶ ματαίοις κινουμένην.

107 Τέρματος ἄσσορ. Schol. ἀληθείας ἐγγύς.

113 Εἰ πέτρησιν. Mss. ἐν πέτρησιν.

115 Ἥ τιν' ἀλωήν. Vat. ἢ τινα ἀλμυρῆν. Coisl.

Int. ἢ γῆν ἀμπαλόφυτον.

117 Πολυηχέος. Sic Coisl. Edit. πολυχέος. Schol. πολυλόγος, ἀμέτρως.

123 Ὡς καὶ ἐγὼ. Ita Coisl. Bene Billius ex conjectura emendaverat.

127 Μάθη. Vat. μάθοι. Mox τὰ τ' οὐ φατὰ καὶ τὰ τ' οὐ φάντα.

131 Ὀδίνοντα. Sup. lin. Reg. 991, ὀρμώντα.

132 Κρονομένης. Schol. ὠθοῦσης αὐτὸν ἐξ ἑσῆς σῆς καρδίης.

METRICA VERSIO.

Ad metam injecta revocare liceret habena,

Aut etiam prorsus corde tenere meo.

Nam Christo si juncta foret, splendore micaret

Illo, qui magno clarus ab igne venit.

Sed tamen haud tantum damni, dum clausa tenetur,

Efficat, a Christo sit procul illa licet.

Nam neque, si firmis petris solidisque retenta

Perstrepit interne flamma, vel unda minax,

Aut densum nemus, aut vastat plena horrea: verum

Intus dimidia mortua parte, latet.

Ac simul ut sermo patulo manavit ab ore,

Jam furit, ac nulla post revocatur ope.

Curvum ergo ut ramum cultor dum corrigat agri,

Hunc sensim ipse tatus torquet in oppositum:

B Atque ita, vi cessante, manet dum denique rectus

Nec prius in vitium degenerare solet:

Impete sic ego cum ferri mea verba viderem

Uterius, ferret quam modus atque canoem

(Sermo etenim quondam mihi vita erat), omnia rest

Suppressi. Hæc vitio certa medela fuit:

Scilicet ut discat, quæ fanda infandaque, ling

Quæque silet prorsus nunc, bona verba loqui

Compressa est omnino, modum jam lingua temp

Hæc lex immodicis ista sit usque viris.

Utile quin etiam freno compescere linguam,

Cum gravior pectus concitat ira tuum.

Nam lingua donita, fluctus quoque concidit iræ:

Non equidem prompte, concidit ille tamen.

- 135 Ἦν γάρ σφ' οἰδαλέον τε καὶ ἄγρια μαργαίνοντα Ἄ Οὗτος ἐμὸς πλόος ἐστὶ· σὺ δ' ἐς πλόον ἄλλον ἐπειγε.
 Ἄγχις ἀσγαλῶν, ὕβριν ἀποσκεδάσεις.
 140 Ἄλλος ἀπ' ἄλλοιου πνεύματος ὄρμον ἔχει.
 Ἦγεμόνος φθιμένοιο, φάλαγξ παθέων ὑπέειξεν·
 Ἐὶ δ' ἄγα, καὶ λόγον ἄλλον ἐμῆς ἀτοίτε σιωπῆς,
 Ὅστις ἀπεχθαίρων, ὅς τε φίλα φρονέων.
 Πάντα τὰδ' ἠγεσίης Χριστοῦ μεγάλιο ἀνακτος,
 Ἦν ὅτε κάρτος ἔχεσκον ἐν ἠϊθέοισι μέγιστον,
 145 Αὐτὰρ ἔπειτα νόου οἰακος ἡμετέρου.
 Καὶ με Χριστὸς ἀναξ ἦγεν ἐπ' ἀντιπάλῳ,
 Ἐὶ γὰρ μὴ τὸν ἔχεις ἰθύντορα, οὔτε τι σιγῆς,
 155 Στερρότερον ἀδάμαντος ἐνὶ φρεσὶ πίστιν ἔχοντα,
 Οὔτε τι καρτερῆς μελίζονος ἔστ' ὕφελος·
 Τεύχεσ' ἢ τε κρατεροῖς πάντοθε φραζάμενον.
 Καὶ λήμνης στόμα λεπτὸν, ἐπὶν παλάμησιν ἐρυξας,
 Θελοῖς μὲν λογοῖσιν ἐμὸν νόον ἄγνων ἔτευξα,
 Αὐθις ἀπορρήξεις, ἀθρόον ἐκπρορῶσει.
 Γράμματος ἐξ ἱεροῦ Πνεῦμ' ἀναμαζάμενος,
 160 Ὅϊς βίβλων τοπάρουθε πικρὴν ἐξέπτυσον ἄλμην,
 Ἄλλὰ Λόγος κέλεται σε φράντατος, ἐνθεν, ἀριστε,
 Ὅϊς βίβλων τοπάρουθε πικρὴν ἐξέπτυσον ἄλμην,
 Ἀρξάμενον, πάντων οἶδμα κακῶν κατέχειν.
 160 Κάλλος ἐπιπλάστοις χρώμασι λαμπρόμενον.
 Ταῦτά τοι ἡμετέρης μελεδήματα, φίλτατε, σιγῆς·
 Σάρκα δ' ἐμὴν ζελοῦσαν, ἐπεὶ νεότητι τεθήλοισι,
 Ἐκ παλάμης λαλέω, νοῦν ὑποδεξαμένης.
 Πολλοῖς καὶ πυκνοῖς ἔξεν ἐν καμάτοισι.

- 135 Si enim ipsum tumentem et effrenate insanientem
 Comprimas iratus, vitium ipsum dissipabis.
 Duce extincto, agmen perturbationum cedit.
 Sic autem respiraveris a gravi procella.
 Hæc omnia perficiuntur ductu Christi magni regis,
 140 Deinde clavo mentis nostræ.
 Si enim hunc non habueris rectorem, nulla neque silentii,
 Neque abatinentiæ etiam majoris utilitas :
 Et stagni os angustum, si, postquam manibus illud obduxisti,
 Iterum aperies, exundans effluet.
 145 Verum jubet Verbum Dei clarissimum, te hinc, optime,
 Incipientem, omnium fluctus vitiorum cohibere.
 Has nostri meditationes, o charissime, silentii ;
 Calamo eloquor, qui mentis cogitationes excipit.
 Hæc mea navigatio est : tu vero aliam navigationem iucas.
 150 Alius alio vento portam capiat.
 Eia ægite, et aliam mei causam audite silentii,
 Qui inimicum animum geritis, et qui amicum.
 Fuit quondam tempus, cum inter æquales excellere maxime,
 Ac me Christus rex educebat contra adversarium.
 155 Firmiorem adamante in animo fidem habebam
 Armis fortibus undique septus eram.
 892-893 Divinis quidem oraculis meam mentem puram armavi,
 Ex sacris Litteris Spiritum hauriens,
 Quibus primo librorum profanorum amarum expulsi sanguinem,
 160 Pulchritudinem fictis coloribus nitentem.
 Carnem vero meam æstuantem, cum juventute floreret,
 Multis et crebris attrivi laboribus.

- 135 Οἰδαλέον τε. Vat. οἰδαλέοντα.
 136 Ἄγχις. Vaticanus codex ἄγχιος. Μοχ ἀσχα-
 λῶν. Schol. ὀργιζόμενος.
 137 Φάλαγξ. Sic Reg. 991, et Int. Coisl. Edit.
 ἀναξ.
 139 Πάντα τὰδ'. Sup. lin. κατορθοῦνται. Schol.
 ἐνεργεῖται.
 143 Στόμα λεπτόν. Schol. στενέτατον.
 144 Ἀπορρήξεις. Coisl. et Vat. ἀπορρήξαις. Μοχ
 ἐκπρορῶει, id est, nisi frenum linguæ injeceris, idem
 tibi continget ac illi qui angustum stagni os manu
 clausum atque obstructum rursus aperit; statim
 namque confertim aqua omnis effluit.

- 149 Οὔτος ἐμὸς. Vat. οὗτος ἐοὶ πλόος; ἄμμιν. Hæc
 nobis sit navigatio. Μοχ ἐπειγε. Sic 991. Coisl. ἐπι-
 γειν. Vat. ἐπιγεί. Edit. ἐπειγῆ.
 151 Ἐὶ δ' ἄγα. Hic in Reg. 991, Coisl., Vat. aliis-
 que pluribus dividitur, seu potius aliud carmen de
 eodem argumento inscribitur, ἄλλα περὶ τοῦ αὐτοῦ.
 152 Φίλα φρονέων. Schol. λόγου φίλος.
 153 Ἐν ἠϊθέοισι. Schol. ἐν τοῖς ἀνακειμένοις τῷ
 θεῷ.
 156 Τεύχεσι. Sup. lin. δπλοῖς.
 157 Ἐτενξα. Schol. καθώπλισα.
 162 Πυκνοῖς. Reg. 991, πυκνιοῖς. Schol. συνεγέ-
 σι. Idem, κατέτροχον.

METRICA VERSIO.

- Nam tu si tumidam linguam rabidoque furentem
 Impete constringas, ira molesta cadet.
 Extincto ductore lugam gravis ira capessit :
 Ac cito compositis fluctibus unda silet.
 Ista quidem Christi ductum auxiliumque requirunt :
 Quæ clavam teneat post quoque mentis egent.
 Nam nisi dux hæc sit, nec labra silentia quidquam,
 Nec vitæ asperitas, utilitatis habet.
 Atque angusta manu si clausæ ora paludis,
 Ac rursum reseres, prolinus illa fluet.
 Ast hinc te, bone vir, Sermo clarissimus orsum,
 Fluctum omnis vitii sistere rite jubet.
 Cur sileat mea lingua, tibi, charissime, causam
 Exposui : atque manu pectus habente loquor.
- B Hic meus est cursus, dispar tibi eursus, et alter
 Vento alio pulsus littora fida peti.
 Eia age, nunc rationem aliam cur ipse silescam,
 Accipe, chara mihi, quæque inimica, coliors.
 Robore mi quondam juvenilia membra vigebat,
 Inque hostem pugnae me dabat Omnipotens,
 Corde fidem medio magis firmam adamante gerentem
 Instructumque armis undique prævalidis.
 Lustravi sanctis animum sermonibus, hausto
 Flamine, versarem dum sacra scripta manu :
 Quorum ope, quæ libris inerat sanguis profanis,
 Hanc vomui, formæ scititiumque decus
 Ac servens etiam corpus, florente juvena,
 Pluribus edomui, contudit atque labor.

Γαστρὶ μὲν ὕβριν ἔπαυσα κόρου, καὶ γαίτονα λύσσα, Ἀ Γλώσσαν ἔχων ἀδάμαστον, ἔυλαλον, ἧ με τῶσοισι
 Ὅμμα δ' ἐνὶ βλεφαροῖσι πῆξα σαοφροσύνη.
 165 Βρύξα χόλω, καὶ δῆσα μέλι, καὶ κλαῦσα γέλωτα.
 Πάνθ' ὑπέβλεξε Λόγῳ· πάντ' ἔθανεν τὰ πάρος.
 Γαίη, κοῖτος ἔμοι· πλευρῶν ἄχος, εἴματα λυπρά·
 Φάρμακον ἀγρυπνίης, χῶρος ἐμῶν δακρῶν.
 Ἥμασι νῦτον ἔκαμψα, καὶ ὕμνοις παννυχίοισι
 170 Στηλώθην, βροτῆς ἔκνοος εὐπαθίης.
 Ταῦτα πάρος· σάρκες γὰρ ἐπέζον, αἴσι μέμηλεν
 Οὐρανίης ἀνόδου φῶτα μέγαν κατέχειν.
 Καὶ κτεάνων βαρῶν ὕγκον ἀπέπτυσσα, ὡς κεν ἀερθῶ
 Κούφος, ἀποσκευάσας πρὸς Θεὸν ἄχθος ἄπαν.
 175 Nūn δ' ὅτε νοῦσος ἔχει με πικρῆ, καὶ γῆρας ἔκαμ-
 Ἥλθον ἐπ' ἀλλοίην τήνδε δυηπαθίην, [ψεν, 185 Ὄν νῦν πᾶσα θάλασσα, καὶ εὐρέα πείρατα γαίης;
 Πέπληθε, δοφερὸν πένθος ἐμῆς κραδίης.
 Ἄλλὰ λόγος μ' ἐχάλεψεν ἀτάσθαλος· οὐ μὲν ἔγωγε
 Πρὸσθε τὸδ' αἰώμην, ἀλλ' ἐχάλεψεν ὄμμος
 Πᾶσι μ' ἔθηκε φιλοῖσιν ἐπιφθονον. Ὡ φθόνε, καὶ σὺ
 190 Ἐξ ἐμέθεν τι λάθης. Ἰσχεο, γλώσσα φίλη·

Ventri quidem vitium satietatis sustuli, et vicinam rabiens,

Oculos meos palpebris infixi temperantia.

165 Iram cohibui, membra devinxī, et risum deploravi.

Omnia Christo subdita sunt: cuncta priora enecta.

Terra, mihi lectus fuit; carnis medicina vestis aspera;

Vigiliarum remedium adhibui; terra lacrymis meis maduit.

Per diem corpus domabam, hymnis tota nocte desixus,

170 Ut columna stabam, nequidem mente humanam admittens voluptatem.

Hæc prius: fervebat enim caro, cui curæ est

A cœlesti ascensu magnum hominem prohibere,

Et facultatum grave pondus abjeci, ut ferar

Expeditus ad Deum, omni excusso onere.

175 Nunc vero, cum amarus me vexat morbus, et senium curvat,

Inciidi in hæc aliam calamitatem,

Linguam habens indomitam, promptam ad loquendum, quæ tantis

Malis, invidi me semper tradidit manibus.

Neque cujusquam sedes invasi, neque e patria

180 Expuli quemquam, nec fraudem struxi.

Non linguam inimisi contumeliosam: nec quidquam admisi

Nostris sacrificiis indignum: novit Verbum Christus.

Nec præfectum, nec quemquam alium læsi, siquidem omnibus succenseo

Populorum ducibus, de quibus talia prædicantur:

185 Quorum nunc totum mare et lati fines terræ

Pleni sunt; quod acerbum dolorem inurit meo pectori.

Verum improbus sermo mihi nocuit; nec equidem ego

Primum id existimabam: sed tamen mihi nocuit.

Omni tamen mihi conflavit amicorum invidiam. O livor, tu quoque

190 A me aliquid accipias. Comprime te, lingua dilecta;

163 Γαίτονα λύσσα. Int. Coisl. καὶ τὴν ἐξ αὐ-
 τῆς γενομένην μανίαν.

164 Σαοφροσύνη. Temperantia auxilio.

165 Βρύξα χόλω. Ita Vat. et Coisl. Schol. ὠργί-
 σθην κατὰ θυμοῦ, ἐνεβρίμησα. Edit. βρύξα χόλον.

166 Πάντ' ἔθανεν. Schol. γενέκρωται.

167 Πλευρῶν ἄχος. Ita legitur cum domino
 Gaultier. Edit. ἄχος. Nihilominus Schol. εἰς λύπην
 πλευρῶν. Mox εἰς φάρμακον. Ibid. εἴματα λυπρά.
 Sic Coisl. Edit. ἤματα. Billius præfert εἴματα, eique
 sensus videtur postulare, nec non quæ sequuntur.

168 Χῶρος ἐμῶν δακρῶν. Id est, lacrymis meis

stratum meum rigavi.

169 Νῦτον. Sic Coisl. Edit. νῦτα. Schol. ἐξ-
 μασα.

176 Ἀλλοίην. Reg. 991, ἀλλοτρίην.

183 Οὐ σκοπόν. Schol. ἐπίσκοπον ἐβλασφάμην.
 Mox ἐπέλ, etc. Schol. Ἐπεὶ καὶ ἐνώπιον πάντων τῶν
 ἡγεμόνων παρῆρσιάζομαι τὴν ἀλήθειαν, τῶν τὰ τε-
 αὐτα καθ' ἡμῶν φημιζόντων. Quando quidem coram
 omnibus populi præfectis libere et ingenue de iis, quæ
 de nobis prædicantur, veritatem dico.

187 Λόγος. Vat. λόχος.

METRICA VERSIO

Ingluvies compressa mihi est, rabiesque propinqua; B Namque mihi effrenis lingua est, et garrula: per quam
 Pupisque infixit lumina castus amor.
 Fregi iram, membra et vixi, flevisque cachinnum,
 Nullius in solium insilui, tellure nec ullum
 Omnia mortua sunt, quæ mihi chara prius.
 Ejeci patria: fraus neque culta mihi:
 Lectus humusque fuit, laterum dolor, asper amictus:
 Vipereo nullum mordax ego dente petivi.
 Et pepulit somnos iunber ab ore cadens.
 Nec quidquam feci, quod sacra nostra veteret.
 Luce laborabam, divinas nocte canebam.
 Non ego pastorem læsi, non de grege quemquam:
 Laudes, lætitiæ nescia membra gerens.
 Namque etiam in populi serveo bile duces,
 Ante quidem hæc: fervebat enim caro prava, moratur
 De quibus hæc rumor jactat, queis plenaque terra est.
 Quæ mentem ad superas dum studet ire domos.
 Et mare, quæque mihi flentibus ora rigant,
 Quin et opum molem abjeci: mea pondere ut omni
 Sed fraudi mihi sermo malus fuit; haud prius ipse
 Libera mens celeri tendat ad astra gradu.
 Hoc arbitrabar, sed fuit ille tamen.
 At nunc, cum morbo crucior, tristisque senecta,
 Invidiam charæ peperit mihi namque cohortis.
 Damni aliud misera jam fero sorte genus.
 Livor, id a nobis accipe. Lingua, sile;

Βαῖν δ' ἴσχεα, γλῶσσα· τόδ' ἐς τέλος οὐ τε πεδήσω. A 205 Ἄλλά γε δὴ φθόνον ἴσχε, βροτῶν ἄχος, ἐκ δὲ με
 Οὐ τόσον ἐξ ἐμέθεν λήψθ' ὁ μισολόγος. [πικρῶν
 Πυνθάνομ' ὡς Σαμίων τις ἀναξ φθόνον ὡς ἀρέσαιοτο,
 Δείσας εὐδρομίην, μήσαστο τοῖον ἄχος.
 195 Πόρκην, ὃν φιλέεσκε, πατροφίον ἔμβαλε πόντιν·
 Τὸν δ' ὀποδεξάμενον ἰχθύν, ἔδρασε λίνον·
 Ἰχθυόβλος μὲν ἐνακτι, ὁ δ' ὠπάσεν ᾧ θεράποντι
 Τὴν ἀλίην· πόρκης δ' ἰχθύος ἐν λαγόσιν.
 Ἰχθύν μὲν γαστήρ ὀπεδέξατο, χεῖρ δὲ τε πόρκην·
 200 Θαῦμα μέγ'· οὐδ' ἐθέλων εὐρατο κείνος ἄχος.
 Ὡ; καὶ ἐγὼ· μύθη γὰρ ἐμῷ φθόνος ἄγριον αἰεὶ
 Ὅμμα φέρει· σιγῆς βένθος ἐπισπασάμην.
 Τόσσον ἐμοὶ Σαμίω· τόδ' αὖριον οὐ σάφα οἶδα,
 Ἐὶ κακὸν ἢ καλὸν ἀντιάσετε τέλος.

Γλωσσῶν ξερούσας, σὴν ἐπὶ λάμπιν ἄγριος·
 Ἔνθα σε σὺν φαέσσιν ἀειζῶοισι γεραίρων,
 Μέλιφομ' ἀπὸ στομάτων ἦχον ἐναρμόνιον.
 Δέχυσσο καὶ τάδε χεῖρδ' ἐναυδέα, ὡς μὲν ἔχοιτα
 210 Ἡμετέρης σιγῆς μνημόσυνον λαλέον.

ΑΕ'. Ἄλλο.

Τεῖχη, πυλῶνες, κλεῖθρα, συγκλεισσιτέ με·
 Μὴ τι; παρελθὼν ἢ λόγος φῶρ, ἢ βίος
 Κλέψῃ λαθῶν τι τῶν ἐμῶν κειμηλίων,
 Ἥ καὶ τύραννος ἀρπάσῃ βίβλ' ἡμετέρας.
 5 Θεὸς τὸ θησαύρισμα, καὶ Θεοῦ φόβος,

Parumper comprime te, lingua; non enim te perpetuo vincam tenebo.

Non tantum a me consequetur (livor) litterarum osor.

894 895 Audivi quemdam Samiorum regem, ut invidiam placaret,
 Veritum fortunæ cursum, talem sibi doloris materiam excogitasse:

195 Annulum paternum, quem diligebat, projecit in mare:

Piscem, qui eum exceperat, rete ligavit:

Piscator regi, rex vero tradidit coquo suo

Piscem: annulus autem in piscis visceribus repertus est.

Venter quidem piscem, manus vero recepit annulum:

200 Quod mirum valde; ac sic ille nec, quam volebat, invenit molestiam.

Sic et ego: in meos enim sermones, cum infestus livor semper

Oculos ferret, altum silentium traxi.

Hæc mihi ex Samio utilitas; deinceps autem compertum non habeo,

An malus, an bonus contingat finis.

205 Verum, tu livorem comprime, hominum medice (Christe), meque ex amaris

Linguis liberatum ad tuum splendorem perducito:

Ubi te cum luminibus immortalibus adorans,

Concinam ore sonum modulatum.

Accipe vero has manus meæ tacitas litteras, ut habeas

210 Nostri silentii monumentum vocale.

XXXV. De eodem argumento.

Muri, portæ, claustra, concludite me,
 Ne quid subrepens, aut sermo furax, aut vita
 Furetur clam quidpiam mei thesauri,
 Aut tyrannus rapiat violenta manu.
 5 Deus thesaurus meus est, et Dei timor,

Scriptum an. 382. — Alias Toll. 8, pag. 89.

192 Μισολόγος. Litterarum osor, vel osor Christi.
 chol. μισόχριστος.

194 Δείσας. Sic Coisl. Edit. δάσας. Ibid. ἄχος.
 lili ἄχος, remedium. Vide infra, sect. II, carm. III,
 i Vitalianum, vers. 43.

196 Λίνον. Vat. λίνω.
 200. Οὐδ' ἐθέλων. Schol.: Οὐδέ λυπηθῆναι θέλων
 σιτεῦς Σαμίων κελύπητο. Neque rex, quam volebat,
 venit molestiam.

202 Σιγῆς βένθος. Sup. lin. ἄκραν σιγῆν.

203 Σαμίω. Sic Coisl. Reg. 991, sup. lin. τοσοῦ-
 ἰ ἀπὸ τοῦ Σαμίω ὠφέλημα. Mendose edit. Σαμίως.

204 Ἐὶ κακόν, etc. An malus, etc. Polycrates, rex
 Saniorum, tandem ignominiosa morte periit. Gre-
 gorius, qui eum imitatus est, premendo sermonem,
 qui ipsi hominum invidiam conflaverat, addit incer-
 tum esse, an sibi quemadmodum Polycrati, cala-
 mitosus vitæ finis futurus sit. Certe nihil tale con-
 tigit.

205 Ἄχος. Ita Coisl. Sup. lin. ἰατρός, et Schol.
 ὦ λόγε, τῶν ἀνθρώπων μέγα φάρμακον. Edit. non-
 nulli ἄχος.

206 Σίγη. Ita Coisl. Male edit. σὺν.

METRICA VERSIO.

num, lingua, sile: non vincam tenebere semper. B
 Misologo tantum non dabo munus enim.
 Ospera rex Samius metuens, banc reperit artem,
 Livorem ut placidum redderet ipse sibi.
 Mentis pretii lapidem conjecit in undas:
 Hoc capto, piscis retia jacta subit.
 Piscator regi piscem dat, rexque ministro;
 Annulus in medio pectore piscis erat.
 Venter capit piscem, dextra capit atque monile:
 Quæstitionem potuit nec reperire, volens.
 Mihi quod livor semper mea verba malignus
 Infesto spectet lumine, labra silent.
 Lenus ipse imitor Samium. Quisnam exitus autem
 Continget tandem? non mihi scire datum est.

At premere livorem, et sceleratis eripe linguis,
 Ad tua me rapiens lucida tecta, Deus.
 Hic ubi, cum sancta et semper radiante caterva,
 Promam festivos lætus ab ore sonos.
 Hæc cape, muta manus tibi quæ dedit, ut moni
 [mentum

Non mutum mutæ vocis habere queas.

XXXV. DE EODEM ARGUMENTO.

(A. B. Caillau interprete.)

Me claustra, muri, januæ, concludite,
 Ne sermo furax, vita vel clam subrepens,
 Latens thesauri quidpiam tollat mei,
 Rapace vel tyrannus invadat manu.
 Thesaurus est Deus mihi, et Dei timor,

Ἐλπὶς, τε κουφίζουσα τὰς ἀκηδίας·
 Αἱ πολλὰ πολλὰ δὴ με καὶ παρ' ἀξίαν
 Δεδήχασίν τε καὶ σπαράξουσι πλέον,
 Ἦν μὴ σὺ τοῖς κέρκωσιν ἡρεμεῖν φράσης.
 10 Καίπερ δὲ πάσων δεινὰ, καὶ δεινῶν πέρα,
 Τοῦθ' ἐν δέδοικα, μὴ τι τοῖς πολλοῖς κακοῖς
 Χείρων γενομένη· καὶ τὸ γὰρ βλέπτει φρένας.

ΛΓ'. Ἄλλο.

Φθέγγοισθ' ἅπαντες· εὐδρομαίτε τοῖς λόγοις·
 Στροφὰς πλέκοιτε· ἰσχύοιτ' ἀραχνίους
 Δεσμεῖν τὰ κόυφα καὶ περιπλανώμενα.
 Βροντᾶτε βύρσαις· ἀστραπὰς ἔλλυχνίους
 5 Πέμπουσ'· ἐγὼ ἔδησα καὶ πάντῃ λόγον.

Et spes leniens molestias,
 Quæ multæ multum sane me et immerentem
 Momorderunt, et discerpent amplius,
 Si non tu similiis quiescere jubeas.
 10 Quamvis autem dura patiens et plus quam dura,
 Hoc unum timeo, ne multis malis
 Pejor nam : hoc enim lædit mentes.

XXXVI. De eodem argumento*.

Loquimini, omnes; feliciter currat sermo vester;
 Strophas necite; potentes estote araneorum telis
 896-897 Innectere levia et errabunda.
 Tonate pellibus; fulgura lucernarum
 5 Jaculamini: ego ligavi omnino vocem.
 Satiare vos, o speculatores, et tu, invidia.
 Intus loquar, mentem Dei mysteriis
 Informans, maculisque et vagis sensibus
 Detergens, speculum Verbo exhibebo,
 10 Donec perfectas imagines intus recipiat.
 Et hæc silentii litteræ. Si autem tu nolis
 Pluribus me loqui, Mens magna, quid oportet facere?

XXXVII. De eodem argumento**.

Neque me peccatum rapuit, nec ulla lex
 A liberis et a laboribus meis avulsit.
 Trinitas hoc scit, quam prædicavi populo,
 Scintillam accendens antea absconditam.
 5 Invidia autem, et linguam ligarunt sapientes.

* Scriptum an. 382. — Alias Toll. 5, p. 85. ** Scriptum an. 382. — Alias Toll. 6, pag. 27.

XXXV. 9 *Κέρκωσιν*. Simiis; quippe qui gestibus, vestitu, et exteriori specie episcopus referrent, cum revera nil minus essent.

XXXVI. 4 *Βροντᾶτε βύρσαις*. Facetum sane hoc. Inflatæ pelles et vesicæ, si capitibus, ut sit inter ludendum, a pueris incutiantur, bombum edunt: sed ad vera tonitrua ejusdem efficacitæ sunt, atque araneorum tela, catenis ferreis comparata. TOLL.

7 *Ἐρδω λαλήσω*. Alludit hic Theologus ad vetus illud de Aspendio citharista dictum, qui *omnia intus*

canere dicebatur. TOLL.

8 *Πλήρωσ ἀισθήσεωσ*. Vide tom. I, pag. 14 508 et 511.

9 *Ἐν τῷ λόγῳ*. Verbo, vel forte *rationali*.

XXXVII. 5 *Φθόνος δὲ καὶ γλώσσησ*. Mallet Trinitas φθόνος δὲ γλώσσησ ἐμὴν ἔδησεν, καὶ σοφοῖσ, τὴν quis potius legendum putarit: φθόνος δὲ γλώσσησ μου ἔδησαν οἱ σοφοῖσ. Invidia vero hæc orta a gloria quam Gregorio lapidatio, de qua mox, conturbata. TOLL.

METRICA VERSIO.

Et blanda spes duros dolores liniens,
 Qui non merentem plurimi me plurimis
 Punxere telis, meque discerpent magis,
 Nisi ut quiescant simii tu jusseris.
 Sed aspera licet patiar, et plus quam aspera,
 Hoc vereor unum, ne malis multis ego
 Sim pejor : istud namque mentes vulnerat.

XXXVI. DE EODEM ARGUMENTO.

(A. B. Caillan interprete.)

Date verba, cuncti; sermo currat prospere :
 Ligate nodos, et potentes nexibus
 Araneorum incerta vanaque stringite.
 Tonate pellibus : corusca fulgura
 Projicite; vox ligata prorsus est mihi.

B Saturate vos, o curiosi, o lividi.
 Intus loquar, mentem Dei mysteriis
 Formans, situque et sensibus tergens vagis
 Speculi nitorei proferam Verbo Dei,
 Donec fideles suscipiat imagines.
 Hæc litteræ silentii. Si me loqui,
 Mens summa, nolis pluribus, quid nunc agam?

XXXVII. DE EODEM ARGUMENTO.

(Eodem interprete.)

Nec ulla me culpa rapuit, nec ulla lex
 Avulsit a natis vel a laboribus.
 Hoc novit a me prædicata Trinitas,
 In urbe scintillam excitante conditam.
 Livoris hoc : linguamque vinxerunt sophi.

Τί γάρ, μάταιε, κείπερ ἐκκοτισμένους
 Νόσω βαρείαι, τόσσον ἤγειρας κλέος ;
 Οὐκ οἶσθ', ὅσον νῦν τῶν ἀπαιδευτῶν κράτος,
 Ὡς συγγενὲς θράσος τε καὶ μοχθηρία ;
 10 Χοραύειτ', εὐδρομεῖτε, δυσσεδῆς ἄπας.
 Βάλλοιτε, τοξοῦοιτε μὴ πεπραγμένους.
 Σιγῇ βαθεῖα Γρηγόριος πορρωτάτω.
 ΑΠ. Ὕμνος εἰς Χριστὸν μετὰ τὴν σιωπὴν, ἐν εῶ
 Πάσχα.
 Χριστὲ ἀναξ, σὲ πρῶτον, ἐπεὶ λόγον ἤερί δῶκα,
 Ἀθναίων κατέμων, φθέγγουμ' ἀπὸ στομάτων,
 Ἄγνωτάτου ἱερῆος ἀγνῶν θύος, εἰ θέμις εἴπειν,
 Τόνδε λόγον προχέων ἡμετέροιο νόου.
 ἢ Πατροφαῆς, μεγάλοιο νόου Λόγε, φέρτερε μύθου,

A Φωτὸς τ' ἀκροτάτου φῶς ἄκρον, Οἰόγους,
 Εἰκὼν ἀθανάτου Πατρὸς, καὶ σφρηγὶς ἀνάρχου
 Πνεύματι τῷ μεγάλῳ συμφαῆς, εὐρυμέδων,
 Αἰῶνος πείρημα, μεγακλέες, ὀλιόδωρε,
 10 Ὑψίθρον', οὐράνις, πανσθενές, ἄσθμα νόου,
 Νομητὰ κόσμοιο, φερέσβιε, δημοεργῆ
 ὄντων, ἐσομένων. Σοὶ γὰρ ἅπαντα πέλει,
 Ὅς κόσμοιο θέμεθλα, καὶ ὀππόσα ἐστὶ θέλοντος,
 Δησάμενος φορέεις νεύμασιν ἀπλανέως.
 15 Σοὶ μὲν, ἀναξ, Φαῶθων ὑψίθρομος ἄστρα καλύ-
 πτει,
 Κύκλον ὑπερτέλλων Ἐμπυρον, ὡς σὺ νόας.
 Σοὶ ζῶει, φθινύθει τε ἀμοιβαδῆς, ἕμμα τὸ νυκτὸς,
 Μῆνη, πλησιφαῆς αὐθις ἐπερχομένη.

Quid enim, stulte, quamvis obnubilatus
 Morbo gravi, tantam excitasti famam?
 Non noveras quanta nunc indoctorum potentia,
 Quibus cognata audacia et improbitas?
 10 Exsultate, feliciter agite, quotquot impii estis.
 Mittite lapides, sagittis petite inermes.
 Altum silentium; Gregorius abest longissime.

XXXVIII. Hymnus ad Christum post silentium, in Paschate.

Christe rex, te primum, quando quidem sermonem in aerem emisit
 Diu retentum, ore eloquar,
 Sanctissimi sacerdotis sanctum sacrificium, si fas est dicere,
 Hunc sermonem profundens meæ mentis.
 5 O Patris lux, magnæ mentis Verbum, præstantius quovis sermone,
 Summæ lucis lux summa, unigenite Fili,
 Imago æterni Patris, et sigillum principio carentis,
 Cum Spiritu magno collucens, late regnans,
 Sæculorum finis, gloriosissime, opum dator,
 10 Sublimi throno sedens, cælestis, omnipotens, anhelitus mentis,
 Rector mundi, auctor vitæ, opifex omnium
 Quæ sunt, et quæ futura sunt. Tibi enim omnia existunt,
 Quæ mundi fundamenta, et quæcunque sunt, te volente,
 Vinciens administras nutibus immutabilibus.
 15 Per te enim, o rex, sol ille sublimis astra obscurat,
 Orbem igneum supereminens, ut tu mentes beatas.
 Per te vivit et occidit alternis vicibus, lumen noctis,
 Luna, rursus pleno lumine lucens revertitur.

Scriptum an. 382. — Alias Bill. 56, pag. 131.

Ἐκκοτισμένους. Elegans hæc translatio est.
 ubi namque corporis et animæ lumen obnubilant,
 homines luci publicæ subtrahunt. TOLL.
 4 Βάλλοιτε. Vide supra, carm. xii, v. 31, etc.
 XXVIII. ΤΙΤ. Ὕμνος. Sic Reg. 992 et Coisl.
 ἢ ὕμνοι.
 Ἀθναίων. Schol. ἐπιπολύ.
 Φωτὸς τ'. Val. φωτὸς ἀπ'. Mox ἄκρον. Sup. lin.
 κρόν.

8 Εὐρυμέδων. Sic Vat. et Coisl. Schol. παντο-
 κράτωρ. Edit. εὐρυμέδου.
 9 Πείρημα. Schol. τέλος. Int. Coisl. τὸν αἰῶνα
 περιέγων.
 10 Πανσθενές. Sup. lin. ἰσχυρότατον πνεῦμα.
 Schol. παντοῦργον πνεῦμα, νοῦς.
 15 Σοὶ. Schol. παρὰ σοί.
 16 Νόας. Schol. οὐρανίας δυνάμεις.

METRICA VERSIO.

namque morbo obnubilatus tam gravi,
 ne, tantam suscitasti gloriam?
 insciorum noveras potentiam,
 nata queis audacia et malignitas.
 etc, quotquot impii, bene currite.
 inermes et sagittis cædite.
 in silentium: procul Gregorius.

III. HYMNUS AD CHRISTUM POST SILENTIUM, IN
 PASCHATE.

(Billio interprete.)

nam diu quoniam nunc tandem labra resolvit,
 in me, te primum vox mea, Christe, canet;
 tibi puri, si fas est dicere, pura

B Victima de nostro pectore sermo fluet.
 O magnæ mentis Verbum, præstantius omni
 Eloquio, lumen luminis, Unigena:
 Æterni Patris effigies, certumque sigillum,
 Pneumate cum magno luce micansque pari,
 Ævi auctor, fama celebris, donator opumque:
 Halitus et mentis, altithrone, omnipotens:
 Conditor, atque dator vitæ, moderator et orbis,
 Nam tua sunt curæ subdita quæque tuæ;
 Tramite qui recto latè fundamina mundi,
 Atque tuo nutu cuncta ligata geris:
 Tu facis ut Phœbi lux aurea contegat astra,
 Sidera sic, mentes tu velut, exsuperans.
 Tu facis ut noctis lumen vivatque cadatque,
 Detque suum rursus luna novata jubar.

Σοὶ δὲ ζωφόρος τε κύκλος καὶ μέτρα χορείης,

30 Ὅραις μέτρα φέρει ἤπια κίρναμέναις.

Ἄπλανές τε πλάνοι τε παλίμπορον ἀίσσοντες

Ἄστéρες ἠγαθέης εἰσι λόγος σοφίης.

Ἐν φάος εἰσὶν ἅπαντες, ὅσοι νόες οὐρανίωνες
Μέλπουσι Τριάδος ὄξαν ἐπουρανίης.

25 Ἐν βροτὸς αὐ κλέος ἐστίν, ὃν ἄγγελον ἐνθάδ' ἔθηκας

Ἵμνοπόλον τῆς σῆς, ὦ φάος, ἀγλαΐης.

Ἄμβροτέ μοι βροτείε τε, παλιγγενές, ὕψος ἄσαρκον,

Ἵστάτιον θνητῶν πῆμασι σαρκοφόρε,

Σοὶ ζῶ, σοὶ λαλέω, σοὶ δ' ἔμπνοός εἰμι θυγλή,

30 Ἡ μόνῃ κτεάνων λείπει' ἀπ' ἡμετέρων.

Σοὶ καὶ γλώσσαν ἔδησα, καὶ ὄβασι μῦθον ἔλυσα·

Ἀίσσεται ἀλλὰ πόροις ἀμφοτέρ' εὐαγίως.

A Φθέγγομαι, ὅσος' ἐπίκειεν· ἂ δ' οὐ θέμις, οὐδὲ νόμος.

Ἐύσω μαργάρεον, βρόβορον ὠσαμένως,

35 Χρυσὸν ἀπὸ ψαμάθοιο, ῥόδοον κραναῆς ἀπ' ἀκάνθης

Λέξομ' ἀπ' ἀσταχῶν στρον, ἀφείς καλάμην.

Ταῦτά σοι ἡμετέροιο θαλύσια, Χριστέ, πόνοιο

Γλώσσο' ἀπερευγομένη πρῶτον ἀνήψεν ἔπος.

Σήμερον ἐκ νεκῶν Χριστὸς μέγας, ὅσιν ἐμίχθη,

40 Ἐγρετο, καὶ θανάτου κέντρον ἀπεσκέδατο,

Καὶ ζοφεροῦς πικρῶνας ἀμειδίτου ἄδδαο

Ἐρήξατο, καὶ ψυχὰς δάκεν ἐλευθερίην.

Σήμερον ἐκ τύμβοιο θορῶν, μερόπεσσι φαάνθη,

Οἷς γένεθ', οἷσι θάνεν, οἷς ἔγρατ' ἐκ νεκῶν,

45 Ὡς κε παλιγγενέας τε καὶ ἐκ θανάτοιο φυγῶσι,

Σοὶ συναειρώμεσθ' ἐνθὸν ἀνερχομένω.

Per te signifer orbis, et moderata ratio choreæ cœlestis.

30 Anni partibus modum præscribit benigne temperatis.

Fixa etiam, et errantia retro gradientia

Sidera, admirabilem tuam prædicant sapientiam.

Tua lux sunt omnes quæcumque animæ cœlestes

Decantant Trinitatis gloriam cœlestis.

25 Tua enim est gloria homo, quem angelum in hoc mundo constituisti,

Præconem tui, o clarissimum lumen, splendoris.

O immortalis, mortalis propter me, iterum genite, celsitudo incorporea,

Qui postremo ad expianda hominum peccata carnem assumpsisti,

Tibi vivo, tibi loquor, tibi viva sum hostia,

30 Quæ sola ex facultatibus meis linquitur.

Tibi et linguam constrinxi, et nunc auribus sermonem aperui :

Sed præsta, obsecro, ut utrumque pie faciam.

Loquar quæ decent ; quæ autem nefas est, nequidem cogitem.

Effundam margaritam, cœnum depellens,

35 Aurum ex arena, rosam ex aspera spina,

Legam ex aristis triticum, alijiciens stipulam.

Has tibi nostri, Christe, primitias laboris,

Lingua primum eructans obtulit sermonem.

Hodie Christus Dominus ex mortuis, quibus admistus est,

40 Surrexit, et mortis aculeum dissipavit,

Et tenebrosas portas inamœni tartari

Perrupit, et animis libertatem dedit.

Hodie e tumulo prosiiliens, hominibus apparuit,

45 Ut regenerati et a morte profugii,

Una tecum hiuc in cœlum ascendente sustollamur.

19 *Ζωφόρος*. Græci sic appellant zodiacum, qui obliquus est circulus, et duodecim signa cœlestia continet. *Μοx μέτρα χορείης*. Schol. μέτρα κινήσεως, constants motus.

22 *Εἰσι λόγος σοφίης*. Int. Coisl. ἔργον τῆς σῆς σοφίης, τὰς sunt opus sapientiæ. Schol. εἰσι θείης σοφίης λόγοις τε καὶ θελήμασι. Sunt verbis et voluntate divinæ τὰς sapientiæ. Sup. lin. βουλήματι, consilio.

25 *Ἐνθάδ'*. Sup. lin. ἐν τῷδε τῷ κόσμῳ.

27 *Βροτείε τε*. Id est βροτοειδές. *Μοx καλῶν*. Schol. δι' ἐμὰ δέυτερον γεννηθείς.

28 *Πῆμασι*. Schol. πῆμμελήμασι.

29 *Ἐμπνοός*. Sup. lin. ἐμψυχός θυσία.

32 *Πόροις*. Sup. lin. δόξης γενέσθαι ὁσίως.

36 *Λέξομ'*. Sic Coisl. Schol. λέψομαι. Non edit. λέξομ'.

37 *Θαλύσια*. Schol. χαρίστημα.

39 *Σήμερον*. Hic in codice Coisluniano non accipit carmen.

METRICA VERSIO.

Tu facis ut partes moderetur signifer anni,
Tempora temporibus consocietque novis.
Quin etiam in stellis sapientia mira refulget,
Tam fixis, quam quas cernimus ire vagas.
Lux tua sunt omnes, habitant quæ sidera, mentes,
Ac Triadis laudes quæ sine fine canunt.
Gloria rursus homo tua, qui velut angelus abs te
Hic situs est, decus ut cantet et ipse tuum.
Æterne, ac rursus mortalis : corporis expers,
Atque hominum causa post quoque factus homo :
Vivo, loquorque tibi, tibi sum, bone, victima viva,
Omnibus ex opibus sola relicta meis.
Pressa tibi est mea lingua, tibi mea lingua soluta :
Da, precor, ut sancte cedat utrumque mihi.

B Quæ decet, ista loquar : quæ non, nec pectore re-
Depulso fundam margara chara luto,
Vernantemque rosam e spinis, aurumque ab ar-
Et spicis missa farra legam stipula.
Has tibi primitias nostri, bone Ch·riste, laboris
Obtulit hæc primum carmina lingua tibi.
Hac es, Christe, die levibus revocatus ab um-
Atque revidisti spicula dira necis.
Horrendas hac luce fores tua rupit averni
Dextera : libertas est animisque data.
Visus es humanis hodie redivivus : ob illos
Nam satus es, passus, redditus et supers
Ut sursum nati, redivivique astra petamus,
Atque Patris tecum regna beata tui.

Σήμερον αἰγλήεις σε μέγας χορὸς ἀμφιγέγηθεν
 Ἄγγελικὸς, μέλπων ὕμνον ἐπιστέφριον.
 Σήμερον ἤχον ἔπνευσα, μεμυκῶτα χεῖλαι σιγῇ
 50 Λύσας, ἀλλὰ μ' ἔχεις ὕμνοπλόον κιθάρην.
 Νῶ νόον ἔνδον ἔρεξα, λόγῳ Λόγον· αὐτὰρ ἔπειτα
 Ῥέξω καὶ μεγάλῳ Πνεύματι, ἦν ἐθέλη.

Λθ'. Εἰς τὰ Ἐμμέτρα.

Πολλοὺς ὁρῶν γράφοντας ἐν τῷ νῦν βίβω
 Λόγους ἀμέτρους, καὶ βέοντας εὐκόλως,
 Καὶ πλείστον ἐκτρέβοντας ἐν πόνοις χρόνον,
 Ἐν κέρδος οὐδὲν ἢ κατὰ γλωσσαλγία·
 5 Ἄλλ' οὖν γράφοντας καὶ λίαν τυραννικῶς,
 Ὡς μετὰ πάντα τυγχάνειν ληρημάτων,

Hodie magnus et splendidus chorus circa te oblectatur

Angelicus, cantando carmen epinicium.

900-901 Hodie sonum edidi, clausa diu silentio labra

50 Solvens; sed jam me habes instar citharæ ad celebrandas laudes tuas.

Menti mentem intus immolavi, Verbo verbum; postea autem

Sacrificabo et magno Spiritui, si voluerit.

XXXIX. In suos versus.

Plurimos cernens condere hac ætate
 Nullis astricta numeris scripta, et leniter fluentia,
 Multumque temporis his impendere operibus,
 Quorum nullus est fructus, quam vana garrulitas:
 5 Imo cernens eos scribere admodum procaciter,
 Plenaque omnia esse rebus nugatoriis,
 Arena maris, aut muscis Ægyptiis:
 Omnium quidem suavissime consilium unum
 Hoc dedi, ut abjecto quolibet sermone,
 10 Solis a Deo afflatis Scripturis incumberent,
 Ut ii, qui tempestatem fugiunt, in tranquillam se recipiant stationem.
 Nam si tot Scripturæ præbent ansas,
 Illud est, quod tibi, divine Spiritus, visum sapientius,
 Ut sit cujusvis propugnaculum
 15 Vanæ doctrinæ his, qui sinistro animo concitantur.
 Quandonam tu scribens, terrenæ sapientiæ cogitationibus.
 Firmas afferes, o bone vir, rationes?
 Quoniam vero id prorsus impossibile,
 Cum orbis scindatur tot in contrarias partes,
 20 Omnesque fundamentum sui diverticuli

* Scriptum an. 382. — Alias Bill. 162, pag. 248.

48 *Μέλπων ὕμνον ἐπιστέφριον.* Scholiastes interpretatur, ὕμνον ἐπινίκιον ἄδων.

50 *Ἐχεις.* Coisl. ἔχεις.

51 *Ἐρεξα.* Schol. ἔθυσσα.

52 *Ῥέξω.* Schol. ἔθυσω.

XXXIX. 2 *Ἀμέτρους.* Scripta nullis astricta numeris intelligit Gregorius, quibus suos opponit sermones ἔμμέτρους.

6 *Ὡς μετὰ.* Sic Vat. Edit. ὡς μετὰ.

8 *Μίαν.* Vat. τίνα.

9 *Πάντα βίψαντας.* Ita Vat. Edit. πάντ' ἀποβίψας. *Consilium hoc amplexus sum, ut omnem sermonem abjiciens, solis divinitus afflatis Scripturis incumberem.*

10 *Μόνον.* Vat. μόνον.

14 *Ὀρμητήριον.* Hæc vera Gregorii sententia est, qui alibi passim exagitat sua introductam ætate, quasi ex Scripturis *λογομαχίαν*, subtilemque dialecticam simplici subrogatam fidei.

16 *Πότ' ἄν.* Vat. πῶς.

METRICA VERSIO.

Tc chorus angelicus luce hac lætusque micansque
 Victorem cinxit, læta trophæa canens.
 Hac luce insonui, compressaque labra resolvi;
 Ac vice me citharæ, te celebrantis, habes.
 Mente prius mentem cecini: verbo cano Verbum;
 Postmodo Pnema sacrum, si volet, ipse canam.

XXXIX. IN SUOS VERSUS.

(Fed. Morello interprete.)

Plerosque cernens scribere hoc in sæculo
 Opera innumera perleniter fluentia,
 Et plurimum huic tempus labori impendere,
 Quorum est lucellum inane maledicentiæ:
 Atque insolenter edere hos scripta admodum,

B Nugas parent ut meras sudoribus,
 Ægyptias muscas, arenasve æquoris;
 Suavissime omnium hæc stetit sententia,
 Ut quolibet sermone contempto incumberem
 A Numine afflatis voluminibus modo;
 Ut expetit portus, procellas qui fugit.
 Nam si tot ac tantas sacra eloquia exhibent
 Ansas, tibi hic est Spiritus prudentior,
 Ut sit refugium proximum hoc cujuscumque
 Vanæ loquelæ, his qui incitati sunt male.
 Quando exarans tu cogitationibus
 Serpentibus humi, expanderes ratos sonos?
 At cum arduum et difficile prorsus hoc siet,
 Ubi mundus in dissidia tot conscinditur,
 Cum omnes basim diverticuli habeant sui,

Τούτους ἐχόντων τοὺς λόγους συμπροστάτας ·
 Ἄλλην μετῆλθον τῶν λόγων ταύτην ὁδὸν,
 Εἰ μὲν καλὴν γε, εἰ δὲ μὴ γ', ἐμοὶ φίλην ·
 Μέτροις τι δοῦναι τῶν ἐμῶν ποιημάτων.
 25 Οὐχ, ὡς ἂν οἰθεῖεν οἱ πολλοὶ βροτῶν,
 Τῶν πάντα ῥάπτων, δόξαν ἐκκαρπούμενος
 Κενήν, ἧ δὴ λέγεται. Τούναντιον μὲν οὖν
 Τρέχοντα; οἶδα τοὺς ἐμοῖς, οὕτω γράφειν,
 Ἀνθρωπαρεσκεῖν μᾶλλον · οἱ γὰρ πλεονέκεις
 30 Τοῖς σφῶν μέτροις μετροῦσι καὶ τὰ τῶν πέλας,
 Οὔτε προτιμῶν τοῦτο τῶν θείων πόνων ·
 Μὴ μοι τοσοῦτον ἐκπίσει Θεοῦ λόγος!
 Τί οὖν πέπονθα, τοῦτ' ἴσως θαυμάζετε.
 Πρῶτον μὲν ἠθέλησα, τοῖς ἄλλοις καμῶν,

A 35 Οὕτω πεδῆσαι τὴν ἐμὴν ἀμετρίαν ·
 Ὡς ἂν γράφων γε, ἀλλὰ μὴ πολλὰ γράφω,
 Καμῶν τὸ μέτρον. Δεύτερον δὲ τοῖς νέτοις,
 Καὶ τῶν ἴσοι μάλιστα χαίρουσι λόγοις,
 Ὡσπερ τι τερπνὸν τοῦτο δοῦναι φάρμακον,
 40 Πειθοῦς ἀγωγὸν εἰς τὰ χρησιμώτερα,
 Τέχνη γλυκάζων τὸ πικρὸν τῶν ἐντολῶν.
 Φίλει δ' ἀνίσθαί τε καὶ νευρᾶς τόνοις ·
 Εἰ πως θέλεις καὶ τοῦτο · εἰ μὴ τι κλέον,
 Ἄντ' ἑσμάτων σοι ταῦτα καὶ λυρισμάτων.
 45 Παίξειν δέδωκα, εἰ τι καὶ παίξειν θέλεις,
 Μὴ τις βλάβη σοι πρὸς τὸ καλὸν συλωμένῃ.
 Τρίτον παπονηθῶς οἶδα · πρᾶγμα μὲν τυγὼν
 Μικροπρεπὲς τι, πλὴν πέπονθ' · οὐδ' ἐν λόγοις

Hos habeant sermones, qui praesidio sint :
 Ad aliam me contuli, hanc nimirum, sermonum viam,
 Honestam quidem, vel si minus saltem mihi gratam :
 Ut verisibus aliquid impenderem laboris ;
 25 Haud equidem, ut fortasse videbitur plerisque mortalium,
 Per omnia facilitium ac levissimorum, ad gloriam comparandam
 Inanem, quod dici solet. Contra quidem
 Scio eos, qui mea vellicant, dicere, quod ita scribam,
 Me magis hominum auram captare ; nam plerique
 30 Suis ipsorum actibus metiuntur acta proximi :
 302-303 Neque id praefereus sacris laboribus :
 Ne mihi tantopere excidat Dei verbum !
 Quid ergo consilii habui, id forsitan mirabimini.
 Primum quidem volui, cum in aliis operam posuissem,
 35 Sic meam frenare intemperantiam ;
 Ut si scriberem, saltem non multa exararem,
 Difficultate elaborandi carminis. Deinde volui juvenibus,
 Iisque maxime qui sermonibus delectantur,
 Veluti quoddam gratum praebere pharmacum,
 40 Illecebrosis ducens ad utiliora,
 Arte deliniens acerbiter mandatorum.
 Amat etiam tensa remitti chorda :
 Si quo modo velis hoc (probare) : si nihil quidquam amplius,
 Pro cantilenis tibi haec erunt et strepitibus.
 45 Ludum praebui, si ludus tibi placet,
 Ne quid damni tibi accidat honesta quaerenti.
 Tertio me affectum scio ; res quidem fortassis
 Parva videri possit ; verumtamen affectus sum ; nequidem vim dicendi

21 Συμπροστάτας. Vat. σὺν προστάταις.

26 Τῶν πάντα ῥάπτων. Haec jungimus cum προ-
 τῶν. Morel. non recte junxit cum δόξαν.

32 Μοι. Ita Vat. Edit. μοῦ.

35 Θαυμάζετε. Ita Vat. Edit. θαυμάζετι.

35 Ἀμετρίαν. Sic optime Vat., linguae fluxum.
 Edit. ἀμετρίαν.

37 Καμῶν. Vat. λαβῶν.

46 Τὸ καλόν. Ita Vat., quae vera est lectio
 quid damni contingat, dum honesta sectaris, et
 quod honestum est venis. Aliiter συλωμένῃ
 liato, nudato, scilicet laesa pietate, morum
 tegitate, lectione profanorum carminum : ut
 iis delectetur, eaque potius legat, in quibus
 honestati morum fideique adversum occurrat
 mendose καλῶ.

METRICA VERSIO.

Haec genera sermonum, quasi adjuvantia :
 Equidem aliud suscepi iter sermonibus,
 Honestum opinor, sin minus, gratum mihi,
 Laboris ut mei darem aliquid versibus ;
 Non, ut putarent plurimi mortalium,
 Quo gloriam e facillimis adipiscerer
 Vanam, ut solet dici : sed e contrario
 Novi mea utique vellicantes dicere,
 Me scribere, ut placere quae vulgo magis :
 Aliena metiuntur acta nam aliqui suis.
 Nec praefereus istud sacris laboribus.
 Ah! ne excidat tantum Deus mente a mea !
 Affectus ergo ut sim, illud admiramini.
 Primum laborans id operam pro aliis dedi,

B Ligare peccatum meum quo possem ita ;
 Ut si luberet scribere, haud conscriberem
 Multa, elaborans carmen. Inde in gratiam
 Juvenum, atque eorum verba quos juvenum
 Hoc suave volui remedium tibi dare,
 Suadæ illicem, atque maxime sunt commoda.
 Mandata quæ urgent arte, sic deliniens.
 Interdum amat remittier chordæ tonus ;
 Si quæ velis modo hoc probare, nec amplius
 Queris, loco cantus lyrae strepitusque erunt
 Tibi haec dedi ad ludum, tibi nullus si placet.
 Ne noxa quæ subeat honestate videtur.
 Affectus ita sum tertio, ut res forsitan
 Pusilla videatur, tamen meipsam afficit ;

Πλέον δίδωμι τοὺς ξένους ἡμῶν εἶχειν·
 50 Τοῦτοις λέγω δὴ τοῖς κεχρωσμένοις λόγοις
 Εἰ καὶ τὸ κάλλος ἡμῖν ἐν θεωρίᾳ.
 Ὑμῖν μὲν οὖν δὴ τοῖς σοφοῖς ἐπαίξασμεν.
 Ἔστω τις ἡμῖν καὶ χάρις λέοντος.
 Τέταρτον εὔρον τῆ νόσῳ πονοῦμενος
 55 Παρηγόρημα τοῦτο, κύκνος ὡς γέρων,
 Λαλεῖν ἐμυτιῶ τὰ πτερῶν συρρίγματα,
 Οὐ θρήνην, ἀλλ' ἕμνον τιν' ἐξιτήριον.
 Πρὸς ταῦτα νῦν γενώσθε' ἡμῖν, οἱ σοφοί;
 Τῶν ἔνδον. Εἰ δ' ἤτηθηθε, τῶν αὐτῶν λόγων
 60 Πλεῖστον τὸ χρῆμα· καὶ τὰ παιζόντων λόγοι,
 Χωρεῖτε· μακρὸν δ' οὐδὲν οὐδ' ὑπὲρ κόρον.

A Ἄλλ' οὐδ' ἀχρηστον, ὡς ἐγῶμαι πανταλῶς.
 Αὐτοὶ διδάξουσ' οἱ λόγοι θέλοντά σε.
 Τὰ μὲν γὰρ ἐστὶ τῶν ἐμῶν, τὰ δ' ἔκτοθεν.
 65 Ἦ τῶν καλῶν ἐπαινος, ἢ κακῶν φόγος,
 Ἦ δόγματ', ἢ γνώμη τις, ἢ τομαὶ λόγων,
 Μνήμην ἔχουσαι τῇ δέσει τοῦ γράμματος.
 Εἰ μικρὰ ταῦτα, σὺ τέλει τὰ μελίζονα.
 Ηέτρον κακίζεις· εἰκότως, ἀμετρος ὢν,
 70 Ἰαμβοποιὸς, συγγράφων ἀμβλώματα.
 Τίς γὰρ βλέποντα, μὴ βλέπων, ἐγνώρισεν;
 Ἦ τίς τρέχοντι, μὴ τρέχων, συνέδραμε;
 Πλὴν οὐ λέληθας, ὃ φέγεις, ἠνούμενος.
 Ὅ γὰρ κακίζεις, τοῦτό σοι σπουδάζεται,

Majorem, quam nos, infideles habere concesserim:
 50 De ornato illo loquor et florido dicendi genere,
 Quanquam nobis orationis venustus sit in spiritali intelligentia.
 Vobis quidem igitur, ut sapientibus lusimus.
 Nobis autem sit gratia leonis.
 Quarto inveni morbo gravatus
 55 Solatium istud, velut olor senex,
 Loqui mihi ipsi alarum sibilis,
 Non lugubrem cantum, sed canticum in discessu.
 In his modo intelligitis, viri sapientes,
 Intimos animi sensus. Si autem ceditis, ipsorum sermonum
 60 Potissimum res est: et quæ ludentium sunt, sermones.
 Procedite: nihil vero longum, nihil supra satietatem,
 Nihil etiam inutile, ut ego prorsus arbitror.
 Ipsi docebunt te sermones volentem.
 Alia quidem ex meis sunt: alia autem ex profanis;
 65 Aut bonorum laus, aut malorum reprehensio,
 Vel doctrina, vel opinio, vel breves sententiæ,
 904-905 Quæ in memoria facile insideant vinculo litteræ.
 Si hæc parva sunt, tu effice meliora.
 Modos carpis: recte quidem, utpote rudis versuum,
 70 Iamborum scriptor, conscribens miseros versus.
 Quis enim videntem, non videns, agnoverit?
 Aut quis currenti, non currens, concurrat?
 Verum non lates, quod reprehendis, ipse aucupans.
 Quod enim improbas, hoc tibi curæ est,

19 Πλέον. Non plus aliquid fatebor infideles, quam
 habere.
 50 Κεχρωσμένοις. Id est videlicet pictis floridis:
 sermonibus.
 4 Εἰ καί, etc. Morel.: Quamvis quod est, pul-
 chrum sit ob oculos suum; quod qui potest capere
 amat.
 3 Ὑμῖν. Vat. ἡμῶν καὶ χάρις λέοντος, scilicet ut
 tremi devoremur.
 8 Γενώσθε' ἡμῖν. οἱ σοφοί. Aliter: Ignoscite
 is, vos qui sagaces estis ad perspicendum intimos
 ni sensus.
) Εἰ δ' ἤτηθηθε, τῶν. Aliter: Sin vincimini ipsis
 ionibus.

60 Πλεῖστον τὸ χρῆμα. Aliter: Res mira.
 61 Χωρεῖτε. Procedite, capite, savete, vox milita-
 ris, inquit Combesius, usu trita bonis auctoribus.
 Morel. valete: quæ quidem est altera vocis χωρεῖτε
 acceptio, verum hic parum commoda.
 64 Τῶν ἐμῶν. Ex Scripturis.
 66 Ἦ γνώμη. Aut consilium, aut opinio.
 67 Μνήμην ἔχουσαι τῇ δέσει. Memoriae commo-
 da ex astricta oratione.
 73 Οὐ λέληθας. Non lates: nempe perspicuum
 est te aucupari, quod reprehendis. Non bene Mo-
 rel.: Haud latet te.
 74 Σοὶ σπουδάζεται. In hoc operam confers, huic
 rei incumbis.

METRICA VERSIO.

te exteros melius loqui quam nos puto,
 genere sermonis colorati aio,
 visis quod est, pulchrum sit ob oculos suum.
 s at ipsi lusimus sapientibus.
 s sit, ut ferunt, leonis gratia.
 lum, ægritudini meæ solatium
 labore inveni, olor velut senex,
 ens mihi alarum canoris sibilis,
 lugubrem cantum, sed egre-su editum.
 30, eruditi in intimis, cognoscite
 ad hæc: sin ceditis devicti in his
 onibus, res, eloquia ludentium
 e; nil longum, atque satietem supra,

B Nihilque inutile, seu reor. Prorsus quidem
 Ipsa edocebunt dicta te spontaneum.
 Namque e meis hæc sunt; at illa extrinsecus;
 Reprehensio malorum, honestorumve laus:
 Opinio aut sententia, aut tractatum
 Segmenta memorabilia victis litteris.
 Hæc parva si sunt, perfice his majora tu.
 Carpis modos, et jure, careas cum modo,
 Abortiones exarans, iambicus.
 Nam quis videntem, non videns, agnoverit?
 Aut cursitanti haud cursitans occurrerit?
 Verum haud latet te, quando emis, quod deprimis:
 Sed enim tibi est cordi, quod explodis modo,

75 Καὶ σφόδρ' ἀμέτρως, τὸ γράφειν ποήματα.
 Ὅτ' ἂν δ' ἐλέγῃ, πίστις ἀντεισέρχεται,
 Καὶ πεδὸς ἡμῖν ναυαγῶν ὁ φίλτατος.
 Τοιαῦτα τεχνάζεσθε, ὁμοῖοι οἱ σοφοί.
 Ταῦτ' οὐ πρόδηλον ψεύδος, οὐχὶ διπλόη;
 80 Πίθηκος ἡμῖν ἀρτίως, λέων δὲ νῦν.
 Οὕτως ἀλίσκετ' εὐπετῶς δόξης ἔρωσ.

Πλὴν ἰσθὶ πολλὰ καὶ Γραφαῖς μετρούμενα,
 Ὅς οἱ σοφοὶ λέγουσιν Ἑβραίων γένους.
 Εἰ μὴ μέτρον σοὶ καὶ τὰ νεύρων κρούματα,
 85 Ὅς οἱ πάλαι προσῆδον ἐμμελεῖς λόγους,
 Τὸ τερπνόν, οἶμαι, τοῦ καλοῦ ποιούμενοι
 Ὀχημα, καὶ τυπούντες ἐκ μελῶν τρόπους.
 Σαοὺλ σε τοῦτο παισάτω, καὶ πνεύματος
 Ἐλευθερωθεὶς τοῖς τρόποις τῆς κινύρας.

A 90 Τίς οὖν βλάβη σοι, τοῖς νέους δὲ ἡδονῆς
 Σεμνῆς ἀγεσθαὶ πρὸς Θεοῦ κοινωνίας,
 Οὐ γὰρ φέρουσιν ἀθρόαν μετάστασιν.
 Νῦν μὲν τις ἔστω μίξις εὐγενεστέρα.
 Πῆξιν δ' ὅταν τὸ καλὸν ἐν χρόνῳ λάβῃ,
 95 Ὑποσπάσαντας, ὡς ἐρείσματ' ἀψίδων,
 Τὸ κομψόν, αὐτὸ τάγαθόν φυλάξομεν.
 Τοῦτο τὶ ἂν γένοιτο χρησιμώτερον;
 Σὺ δ' οὐ τὰ ἕβα τῷ γλυκεῖ παραρτίεις,
 Ὡ σερμνὲ, καὶ σύνοφρον καὶ συνηγμένε,
 100 Τί οὖν κακίζεις τὴν ἐμὴν εὐμετρίαν,
 Τοῖς σοῖς μέτροις σταθμώμενος τὰ πῶν πᾶσι;
 Χωρὶς τὰ Μυσῶν καὶ Φρυγῶν ὀρίσματα
 Χωρὶς κολοίων κ' ἀετῶν ὑφέματα.

75 Et valde inconcinne, condere poemata.
 Cum autem reprehenderis, fides vicissim subit,
 Et pedes nobis naufragus lepidissimus.
 Talia excogitate, vos sapientes.
 Hæc nonne manifestum mendacium, nonne duplicis animi versutia?
 80 Simia modo nobis, nunc autem leo.
 Sic facile capitur gloriæ desiderium.
 Verum scito plurima etiam in Scripturis esse metro expressa,
 Ut serunt docti ex Hebræorum gente.
 Si tibi metrum non videatur ædium pulsationes,
 85 Ut veteres decantabant concinnos sermones,
 Jucundum, arbitror, adhibendo, tanquam recti
 Vehiculum, et modulis informando mores,
 Saul id tibi persuadeat, a maligno spiritu
 Liberatus modulis citharæ.
 90 Quidnam igitur incommodi tibi videtur, si juvenes per oblectationem
 Honestam ducantur ad Dei societatem?
 Non enim serunt subitam mutationem.
 Nunc quidem statuatur quoddam temperamentum liberalius.
 Postquam vero bonum tempore firmatum fuerit,
 95 Subducentes, velut ex fornicibus fulcimen,
 Quod est leporis, bonum ipsum servabimus.
 Quod isto potest esse utilius?
 Tu vero cibos nonne condis dulcedine,
 Vir rigide, superbo et contracto supercilio?
 100 Quid ergo culpas meam in condendis versibus industriam,
 Tuis modulis perpendens res proximi?
 Seorsum sunt Mysorum et Phrygum limites;
 Seorsum graculorum et aquilarum sublimitates.

75 Ἀμέτρως. *Illeptide, nulla gratia poetica.*
 76 Πίστις ἀντεισέρχεται. *Combesis. : Excusanda
 per ejus simplicitatem incillia.*
 77 Πεδὸς ἡμῖν ναυαγῶν. *Scilicet ita humilis
 stricta oratione, ut ad solutam propius accedat.*
 79 Οὐχὶ διπλόη. *Versutia. Inepte Morel. : Non
 tunica duplex.*

94 Πῆξιν. *Firmitatem, cum bonum per se
 habuerit.*
 96 Τὸ κομψόν. *Quod est deliciarum, oblectamentum
 poetici.*
 102 Χωρὶς τὰ Μυσῶν, etc. *Adagium quod
 recurrit apud Gregorium.*
 103 Χωρὶς κολοίων, etc. *Perstringit quod*

METRICA VERSIO.

Absque modulis cito exarare poemata.
 Cum reprehendis, tum invicem prodit fides,
 Nobisque naufragus pedes charissimus.
 Excogitate talia, o docti et catti.
 Non tunica duplex, lucidum et mendacium est?
 Hic simia est modo, et nunc est leo.
 Sic carpitur amor gloriæ facillime.
 Scito tamen permulta Scriptis in sacris
 Expressa metris, docti ut Hebræi probant.
 Nisi si metrum non duxeris pulsus fidis:
 Ut dicta prisci concinerunt consona,
 Jucunditatem dum, ut reor, facerent rei
 Vehiculum honestæ, et ex modis mores bonos.
 Saul tibi hoc persuadeat, qui a spiritu
 Est liberatus Davidis modulis lyre.

B Cui incommodo tibi est, si honesta gratia
 Juvenes eant communionem ad Numinis?
 Mutationem nam repentinam haud serunt:
 Nunc liberalior benigniorque lex
 Condatur: at enim quando honestum tempus
 Firmatum erit, tracto decore, ut in arcibus
 Fulcimine, ipsum quod bonum est servabimus
 Existere hoc quid fructuosius queat?
 Non tu cibos condire acis dulcedine,
 Severe, contracto supercilio gravi.
 Quid ergo differs pipulo modululos meos,
 Modulo tuo dum examinas res proximi?
 Seorsum Mysorum sunt Phrygumque limites
 Sublimitates gracculi aquilæque eminas.

M'. Πρὸς τοὺς φθονοῦντας.

Δίκη, δικασταί, καὶ νόμοι, καὶ βήματα,
 Ῥομφαία καὶ σὺ τοῖς κακοῖς στιλβουμένη,
 10 Καὶ πάντ' ἐλέγχουσ' ἡμέρα συγγηγόρε,
 Σκόλης ἀπαυστε, παμφάγου πηγαί πυρός,
 5 Ἄκούσασθ' ἡμῶν τῶν κριτῶν, ἀκούσατε.
 Πᾶσι θανοῦσι καὶ φθόνος συνθάπτεται.
 Πρὸς γὰρ τὸ τεῖνον ἡ μάχη· τὸ δ' ἐκ ποδῶν
 Οὐτ' ἀντιπίπτει, καὶ τετίμητ' ἀφθόνης.
 Ἐγὼ δὲ καὶ τέθνηκα, καὶ βασκαίνομαι.
 10 Ὅ πάντ' ἀνατλάς ἐν βίῃ παλαισμάτα.
 Πῶς τοῦτ' ἐλέγω, καὶ τίσι τεκμηρίοις;
 Πάντες βοῶσι, κἂν ἐγὼ δῆσω στόμα.
 Ὡς εἶθ' ἀφῶνος ἦν ἐμῆ δυσπραξία!

A Τὸ τῶν κακῶν κάκιστον, ὡς ἂν μὴ χράνω
 15 Τὴν γλώσσαν, εἴρων ἐν λόγῳ καὶ τοῦνομα.
 Τὸ πλήρες τοῦ θηρίου, το τοῦ φθόνου
 Δεινόν τε καὶ φρικώδες ἐργαστήριον,
 Τὴν τῶν, ὅσ' ἐστὶ, σύντομον στήλην κακῶν
 Ὡ μὴδὲ θείας πρὸς θύρας φοιτητέον,
 20 Ἐμῶν ἀγνισμῶν, καὶ πόνων τῆσδε τριχῆς
 Ἐμῶν λιθασμάτων τε καὶ καθαρμάτων
 Προῦθηξαν. Οἱμοὶ! τίς τάδ' αἰνέσει σοφῶν;
 Ὡ καρδίας κευθμῶσιν ἐμβεδῶς ἐμῆς!
 Ὡ πάντα νωμῶν, καὶ φέρων ἄλλω βίῳ!
 25 Οὗτοι κακῶν με δεῦτερον τεθείκασι
 Καὶ τῶν δ' ἐκεῖθεν οἱ κακοὶ σταίεν πρόσω;
 Αὐτοὶ συνασπίζουσιν ἀλλήλοις κακῶς.

906-907 XL. In invidios'.

Justitia, judices, et leges, et tribunalia,
 Et tu gladius contra impios, coruscans,
 Et omnium examinatrix dies tristis,
 Vernis nunquam quiescens, omnia vorantis fontes ignis,
 5 Audite judices nostros, audite.
 Cum omnibus morientibus et invidia sepelitur.
 Etenim contra id quod resistit, pugnatur: quod autem longe dissitum est,
 Nec obsistit, etiam in magno pretio habetur.
 Ego vero mortuus sum, et tamen invidia premor
 10 Qui quaslibet pertuli in hac vita ærumnas.
 Quomodo id ostendam, et quibus argumentis?
 Omnes clamant, vel si ego os vinxero.
 Atque utinam muta esset mea calamitas!
 Ne, quod malorum est extremum, polluerem
 15 Linguam, inserendo sermonibus vel ipsum nomen.
 Plenam veneno bestiam, invidiæ
 Diram et horribilem officinam,
 Omnium, quæcunque sunt uspiam, compendiarium columnam malorum,
 Cui nequidem ad sacras fores accedere licebat,
 20 Casto meo ministerio, et laboribus hujus canitiei,
 Meis lapidationibus, et piaculis
 Prætulere. Hei mihi! quis hæc sapiens probaverit?
 O qui penetrasti latebras cordis mei!
 O qui cuncta moderaris, et dirigis ad alteram vitam!
 25 Illi me ipsis improbis postposuerunt:
 Num et in altera vita improbi præferentur?
 Ipsi auxiliantur sibi invicem nequiter,

* Scriptum au. 383. — Alias Bill. 166, pag. 251

Apollinaris de grege, qui ægre ferebat juvenes ad pietatem informari Gregorii versibus, ad quorum sublimitatem ipse pertinere non poterat.

XL. 6 Πᾶσι θανοῦσι. Ita fere Horat. lib. II, epist. 1, 12.

.... Invidiam suprema sine domari:

Urit enim fulgore suo qui prægravat artes
 Infra se positas: extinctus amabitur idem.

10 Παλαισμάτα. Quaslibet certamina susti: ui.

16 Θηρίων. Maximum intelligit. Mox φθόνου, diaboli.

21 Καθαρμάτων. Piaculis, lustrationibus. Vat. κηρυγμάτων, concionibus.

22 Τάδ'. Ita Vatic. Edit. male ταῦτ', ubi deficit metrum.

25 Οὔτοι. Vat. ὅτι.

METRICA VERSIO.

XL. IN INVIDIOS.

(Fed. Morello interprete.)

Justitia, leges, judices, tribunal et
 Ensis coruscans ad scelerum metum,
 Examinansque omnia dies tristissima,
 5 Si vermis irrequies, et ignis servidi
 Fontes, querentium audite dicta: judices,
 Audite nos. Livor sepultus funere est.
 Iam prælium est in vim resistantem: at procul
 itum, nec obsistit, et honore maximo
 ecoratur. At me mortuum livor premit,
 10 Qui pertuli in vita tot ærumnas graves.
 Quomodo arguam, et quibus certis notis?
 Vocem offerunt omnes, mihi oclusum ut sit os.

B Si muta mea fuisset infelicitas!
 Ne polluam, quod est malorum pessimum,
 Linguam, inserendo nomen hoc sermonibus.
 Ab his veneno atro redundans bellua,
 Livoris horrenda officina luridi;
 Columna cuncta continens in se mala,
 Cui nullus ad sacras fores aditus patet,
 Casto ministerio, et laboribus hujus pili,
 Afflictioni item meæ, et purgamine,
 Est præposita. Quis, heu, quis hæc sapiens probet?
 O cordis in mei latebris insite,
 Qui cuncta moderans, alteram ad vitam refers
 Hi me improbos inter locarunt infimum:
 An præferentur ævo in altero impii?
 At mutuas præstant sibi operas nequiter,

Πρὸς ἐν βλέποντες, τῶν ὀρώνων τὸ ἀσφαλές.
 Ἐγὼ δ' ἔχοιμι μοῖραν ὤνπερ ἀξιον.
 50 Εἰ δ' ἐνθάδ' οὐδεὶς, Χριστέ μου, σὺ μου μερῖς,
 Ὅν κρεῖσσον, ἢ τὰ πάντα καὶ πάντων, ἔχειν.
 Μόνον βέβαιον κτημάτων κ' ἐλευθερον.
 Τοῦτου μὲν ἡμᾶς; οὐ τις ἐκβαλεῖ φθόνος.

MA'. Πρὸς Μάξιμον.

Τί ταῦτα; τολμᾶς καὶ σὺ, Μάξιμε, γράφειν;
 Γράφειν σὺ τολμᾶς; τῆς ἀναιδέας ὄση!
 Τοῦτ' ἂν ἦδη καὶ κυνῶν ἀνώτερον.
 Τολμητὰ πάντα πάντιν. Ὡ καιροῦ φορᾶς!
 5 Ὡσπερ μύκτης, ἀθρόως ἀνατρέχειν
 Σοφοῦς στρατηγούς, εὐγενεῖς ἐπισκόπους,

A Μηδὲν προμοχθήσαντας εἰς μοῖραν καλοῦ.
 Ἐξ ὧν τί γίνεται; ἀρετῆ κολούεται,
 Μηδὲν πλεόν φέρουσα, τῆς ἀγροικίας
 10 Θάρρος λαβούσης οὐ καλῶς ἀζήμιον,
 Ἄν μικρὰ ἄττα σπερμολογήσῃ ῥήματα.
 Κυβιστάτω τις μὴ μαθῶν, τοξευέτω,
 Πτεροῖς φερέσσω πρὸς νέφη μετάρσιος.
 Ἄρκει τὸ βούλεσθ', οὐδαμοῦ τὸ εἰδέναι.
 15 Μὴ καὶ σὺ μουσόπνευστος ἡμῖν ἀθρόως,
 Ὡσπερ λήγονται τῶν κάλαι σοφῶν τινες;
 Μὴ καὶ σὲ δάφνης ἐξέμηνέ τις κλάδος -
 Ἡ μαντικῶν πέπυκας ὑδάτων ἀφρω,
 Ἐπειτα μέρων ἐδλυσας, ἀμετρος ὧν;
 20 Ὡ τῶν ἀπίστων καὶ νέων ἀκουσμάτων!

Hoc unum spectantes, ut secure thronos possideant.
 Ego vero habeam partem eorum, quæ par est experire.
 50 Si autem hic nemo, tu, mi Christe, eris pars mea,
 Quem habere melius est, quam omnes omnium facultates.
 Hæc sola ex omnibus possessionibus firma est et libera.
 Ab hac nulla nos dejiciet invidia.

908-909 XLI. *Adversus Maximum*.*

Quid hæc? audes et tu, Maxime, scribere?
 Tunc audes scribere? quanta impudentia!
 Hæc profecto major, quam cæterorum canum.
 Omnia quivis audet. O temporis mutatio!
 5 Quemadmodum fungi e terra prodeunt, sic repente prodire cernimus
 Peritos exercitus duces, nobiles episcopos,
 Nullis ante defunctos laboribus, queis tali digni sint honore.
 Ex quibus quid accidit? deteritur virtus,
 Nihil amplius ostentans, quam rusticitas
 10 Audaciam nacta improbe nullo impendio,
 Si pauca quædam effuderit verba.
 Saltet aliquis demittendo caput, qui non didicit, sagittas enittat,
 Pennis ad nubes feratur sublimis.
 Hic satis est velle; nusquam oportet scire.
 15 Num et tu a Musis afflatus es nobis repente,
 Ut referuntur de priscis sapientibus nonnulli?
 Num et te furiosum reddidit lauri quidam ramus?
 An fatidicas subito aquas bibisti,
 Ut subito versus conderes, licet poeticæ ignarus?
 20 O rem incredibilem et inauditam!

* Scriptum an. 383. — Alias Bill. 163, p. 249.

51 Ἡ τὰ. Edit. nonnulli ἢ τὰ.
 53 Ἐκβαλεῖ. Sic legendum. Edit. ἐκβάλλει.
 XLI. 3 Κυνῶν. Cynicorum philosophorum.
 4 Τολμητὰ. Mendose edit. τολμη τὰ.
 6 Ἐπισκόπους. Similes querimonix de episcopis
 occurrunt passim in *Orationibus* Gregorii,
 maxime vero in orat. xxvii, alias 23: *Quid tandem
 est, quod alios quoque unius diei momento sanctos
 fungis, et theologos creas?* Vide, tom. 1, pag. 494,
 num. 9.

10 Ἀζήμιον. Nullo impendio, nullo in litteras
 impenso labore, si pauca quædam. Sic in orat.
 xxxii, alias 26: *Si exiguam quamdam gloriam
 assecuti fuerimus... temere duo aut tria Scripturæ
 verba, eaque imperite et concise perdidicerimus.* Vide
 tom. 1, pag. 594.

14 Ἄρκει. Leuvenclaus: *Satis est saltem velle,
 tamen absit scientia.* Morel.: *Hic velle satis est,
 scire nusquam habet locum.*

METRICA VERSIO.

Hoc intuentes, ut thronos firmant suos.
 Contentus ego sim sorte quam meritum daret.
 Ut nemo juvet hic, Christe, tu pars es mea,
 Quem melius est quam cuncta habere, et omnium.
 Hæc sola firma, libera ut possessio est.
 Invidia nos nulla unquam ab hac dejecerit.

XLI. ADVERSUS MAXIMUM.

(Fed. Morello interprete.)

Quid hoc sibi vult, Maxime: audes scribere?
 Audesne vero scribere? Impudentia
 Quanta est! caninam superat hæc dubio procul.
 Audacia hujus cuncta cunctis plena sunt.
 Tempus citum! Ita repente, fungi ut, prodeunt

B Docti duces exercitus, episcopi,
 Qui nil laboris contulerunt ad decus.
 At inde quid factum est? Minor virtutis est
 Honos, nil quæ habet amplius quam rustica
 Audacia, indemnem assecuta vim male:
 Si pauca quædam verbulæ effluerit.
 Quis saltet non doctus, arcum dirigat,
 Alis feratur nubila ad sublimia.
 Hic velle satis est, scire nusquam habet locum.
 Nunc vero tu afflatus Camænarum cito
 Furor, venis ad nos: ut aliquos prædicant
 Olim catos, an laurea insanire te
 Fecit? Labiane proluisisti saga aqua?
 Et cum sis immodulatus esutis modis,
 Incredibilia, absurda dictaque auribus.

Σαυὸν προφήτης, Μάξιμος λογογράφος !
 Τίς οὐ προφήτης ; τίς καθέξει τὴν χέρα ;
 Πάντων ὁ χάρτης, ἡ γραφὴ καὶ γραβίον.
 Λέγειν, γράφειν, θέατρα συλλέγειν, σύγς
 25 Κρότους ἐγείρειν μηδὲν εὐλαβοῦμενος.
 Βραχεῖς μὲν εἰσι τῶν ἀκούοντων σοφοί·
 Πολλοὶ δὲ Μάξιμοι τε καὶ παράφοροι.
 Τούτοις ἀρέσκειν, τοὺς δὲ σοφοὺς χαίρειν ἔβν,
 Τοὺς ἐμιλευμένους τε καὶ συνηγμένους.
 30 Ἀτόους γελώντων. "Ἄν δ' ἀμύνασαι δέη,
 Τολμητὰ πάντα. Τοὺς σοφοὺς ἔχει θράσος.
 Τὸν Μάξιμον γνώτωσαν ἐκ παρῆρσις.
 Καὶ ἡμῖν ἔστι τοῦ γελᾶν ἔξουσία.
 Τούτου τί βῆσον ἔρρι γελᾶν καὶ πλουσίως ;
 35 Ῥήτωρ μὲν ἴσθι, τοῖς δ' ὑβρίζουσι κύων.

A Οὕτως ὑπάρξει τὸ κρατεῖσθαι μηδένος.
 Πάλιν βοήσομ', ὦ λόγος, καὶ πολλάκις.
 Οὕτω κενώσω τοῦ πάθους, ἀλλὰ βραχύ.
 Γράφειν σὺ τολμᾷς ; εἰπέ μοι, ποῦ καὶ πόθεν
 40 Μαθῶν ; τίνας δὲ χειρὸς ἔργον τὸ γράφειν ;
 'Ἄλλ' οὐ χυῖς οὕτως. Ἥγάπας δ', εἰ σοὶ στενήν
 Μάζαν πορίζοι τὸ λευκὸν τριδώνιον,
 Τό θ' ὕλακόμωρον τοῦ βίου καὶ τοῦ τρόπου.
 Λόγοι δέ σοι τότ' ἦσαν, ὡς ἐννύφω,
 45 Καὶ βουστὴ κύμα, καὶ ζυγὸς θαλασσιόυς.
 Νῦν δ' Ὀρφεὺς ἡμῖν πάντα κινῶν δακτύλοις,
 Ἥ τειχοποιὸς Ἀμφίων ἐκ κρουμάτων.
 Τοιοῦτόν εἰσιν, ἦν τρυφῶσιν, οἱ κύνας.
 Ἥ σοὶ γε μαῖαι τοῦτ' ἐνέπνευσαν θράσος,
 50 Αἰ σαὶ συνεργοί, καὶ λόγων συμπαίστορες,

Saul propheta, Maximus librorum scriptor !
 Quis non propheta ? quis continebit manum ?
 Omnium est charta, etiam anicularum est stylus.
 Dicere, scribere, theatrorum cœtus colligere, tu
 25 Plausus excitare nullatenus es veritus.
 Pauci quidem sunt audientium sapientes,
 Multi autem Maximi et recordes.
 Talibus hi placent, sapientes autem illos valere jubeant,
 Omnes simul collectos ac pro nihilo habitos.
 30 Hi sane illos irrideant : si autem ulcisci oporteat,
 Nihil non audent. Sapientium animos occupat audacia.
 Maximum ex ipsa agnoscant procacia.
 Nunc enim ampla nobis est ridendi materia.
 Hoc quid aptius ad risum movendum vel maximum ?
 35 Orator quidem esto, conviciantibus autem canis.
 Ita flet ut a nemine vincaris.
 910-911 Iterum clamabo, et sæpius, o sermones !
 Sic dolorem levabo, vel modicum.
 Scribere tu audes ? Dic mihi, ubinam et a quo
 40 Didicisti ? ad quam manum spectat scribere ?
 At non ita nuper. Satis erat tibi, si arctum
 Panem suppeditaret album et vile pallium,
 Canina stultaque vivendi ratio et mores.
 Orationes vero tibi tunc erant, quod asino lyra,
 45 Quod bobus fluctus, et jugum animalibus marinis.
 Nunc autem Orpheus nobis es, omnia commovens digitis,
 Aut muros excitans Amphion musicis pulsibus.
 Tale quidpiam sunt, si quando deliciis indulgent, canes.
 An hanc tibi anus injecere audaciam,
 50 Tuæ adjutrices, et in ludendis orationibus sociæ,

28 Τούτοις ἀρέσκειν. Ita locum hunc reddit
 Leuvenclaius : His placeamus. Doctos autem illos
 pro quisquilis habitos omnes valere jubeamus. Ri-
 deant istos hi sane.

31 Τολμητὰ πάντα. Audent quidlibet. Mox τοῦς
 σοφοὺς ἔχει. Ita legendum cum Val., vel τοῖς σο-
 φοῖς ἔστι θράσος, ut edit. ad marg. Male in textu

τοῖς σοφοῖς ἔχεις θράσος.

35 Ἐξουσία. Libera facultas.

40 Τίνας δὲ χειρὸς. Cujusnam manus opus est
 scribere ?

42 Ἀσυνόρ. Ita Val. Sic etiam legit Leuvenclaius.
 Edit. στενόν.

49 Ἥ σοὶ γε μαῖαι. Val. ἡ σοὶ βεβαίως. In marg.

METRICA VERSIO.

Saul propheta Maximusque scriptor est !
 Quis non propheta ? continebit quis manum ?
 Est charta cunctorum, stylus vel aniculæ.
 Dicere, notare, colligere theatra, tu
 et excitare plausum es ullo haud veritus modo.
 Quam parva doctorum audientium est cohors !
 Est Maximi sunt, mente moti et plurimi :
 Tales placent his, qui valere probos jubent.
 Leinde expullos et modestos quoslibet
 irideant ipsi : ultione at si sit opus
 audacia omnibus in soplis, fidensque mens.
 Maximum norint sua ex procacia :
 obis quoque est ridere valde liberum
 hoc quidem facillimum factu quoque est.
 rator esto ditibus : at maledicis

B Canis : inde flet ut manum des nemini.
 Enuntiabo tum, o verba ! sic sæpe ne
 Reddam vacuum ab affectu. At audes scribere
 Panxillulum ? Tu dic mihi, undenam atque ubi
 Edoctus, eccujus manu scriptum est opus ?
 Nam noveras heri hoc, satisque erat tibi
 Si arctam placentam angusta ferret penula,
 Vitaque inepta et moribus laetrata,
 Tunc litteræ fuerant tibi, ut cithara asino,
 Fluctusque bobus, currus et vectoribus.
 Nunc cuncta digitis concitans Orpheus cluet.
 Aut arcis Amphion Agenoreus lyra
 Rector strepente ; sic sibi indulgent canes.
 Audaciam tibi hancne anus infuderant,
 Quæ te adjuvantes, fabulantur et simul ?

Ἄν εἰ σὺ κύκνος, αἶς ἐνηγεῖς μουσικῶν,
 Ὅταν βέωσιν, ὡς ζεφυρος κατὰ πτερῶν
 Αἰραὶς πρᾶλαις ἀσμένως ἀπλωμένων;
 Γράφεις δέ· δὴ τί; καὶ κατὰ τίνος, κύων;
 55 Γράφεις κατ' ἀνδρός, ᾧ γράφειν ἐστὶ φύσις,
 Ἄς ὕδατι βεῖν, καὶ τὸ θερμαίνειν πυρὶ·
 Ἐὼ γὰρ εἰπεῖν, οὐδὲν ἡδισκηχότος,
 Ὅσον δ' ἐφ' ὑμῖν, καὶ μάλισθ' ὄθρισμένῳ.
 Φεῦ τῆς ἀνοίας! ὡς ἀπαλδευτον θράσος!
 60 Ἴππον καλεῖς, βέλτιστε, πρὸς λεῖον δρόμον·
 Λέοντα νύσσεις ἀσθενεστάτῃ χειρὶ.
 Πλὴν εἰ σε τοῦτο θῶμαιν ἐσκέφθαι μόνον,
 Ἄς οὐδ' ὄθριζων ἀξιώθησθαι λόγου,
 Ἐν τοῦτ' ἔχειν γε καὶ σοφὸν δοκεῖς ἔμοι.

A 65 Τίς γὰρ κυνὶ πλέκειτ' ἄν, εὖ φρονῶν, μάτην;

MP. Θρησκός διὰ τῶν αὐτοῦ μύθων, καὶ πρὸς
 Χριστὸν δέησις περὶ λύσεως τοῦ αὐτοῦ βίου.

Γαῖα φλη, καὶ Πόντος, πατρὸς πέδον ἀλλοδαπῆς,
 Καὶ νεότης, πολιτὴ τε βίου δύσι, καὶ περὶ νεότης
 Μῦθοι, μόχθε περισσέ, καὶ οὐδ' ἔτι Πνεῦμα φαινόν,
 Καὶ πτόλιες, σκόπελοι τε, ἐμὸν σκέπας, ὡν ἐπὶ
 [πάντων]

5 Ἠλυθον, Ἰσχανῶν Χριστοῦ θεότητι πελάσσει,
 Πῶς μοῦνος τρηχέλιαν ἔδην ὄδον ἔνθα καὶ ἔνθα,
 Στραφῶν ἀργαλλεῖο βίου τύπον, οὐδ' ἐδυνάστη
 Οὐδ' ὅσον ἐν ποσ' ἐλαφρὸν ἐπὶ χθονὸς ἔχνος ἔρειπαι,
 Ἄλλ' αἰεὶ με μύθοισι μύθοι κέμπουσι κακοῖσιν;

Quarum tu cygnus es, quibus tu accinis quid musicum,
 Cum fluunt, ut favonius per alas
 Auris lenibus jucunde explicatas?
 At enim scribis; quid vero? et contra quem scribis, canis?
 55 Scribis contra virum, cui scribere dedit natura,
 Ut aquae dedit fluere, et igni calefacere:
 Omitto dicere, contra virum, qui te nihil laesit,
 Et quod ad te attinet, qui maxime injuria lacessitus est.
 Heu dementiam! heu insulsam temeritatem!
 60 Equum provocas, vir optime, ad leonem cursum:
 Leonem pugnis maxime imbelli manu.
 Verum si te hoc unum ponamus spectasse,
 Quod nequidem lacessens dignus, cui respondeatur, habereris,
 Hoc unum sapienter fecisse mihi videris.
 65 Quis enim mentis compos, cum cane congregiatur?

XLIII. *Ærumnas suas luctet, Christumque obsecrat ut sibi vitæ finem afferat.*

Amica tellus, et Ponto, patriæ solum, et extraneæ terræ,
 Et juvenus, et canities vitæ occasus, et concili
 Sermones, labor supervacaneæ, et quos peperit lucidus Spiritus,
 Urbes, et scopuli, meum tegumen, quæ quidem omnia
 912-913 5 Subii, me divinitati Christi cupiens adjungere,
 Quoniam modo solus asperam viam hinc et inde percurrî,
 Circumagens ærumnosæ vitæ formam, nec potui
 Ne unum quidem leve unquam in terra vestigium figere,
 Sed semper me labores immittunt in molestos labores?

* Scriptum an. 383. — Alias Bill. 8, p. 76.

βίβλαι. Sic videtur legisse Leuvenclaus: *Nihil certius quam audaciam hanc inspirasse tibi socias tuas, etc.* Edit. ad marg. μᾶλλον.

52 Πτερῶν. Leuvenclaus legit πτερῶν. Nam vertit, *de rupibus.*

53 Ἀπλωμένων. Vat. ἀπλουμένων. Edit. ad marginem: Sic in epistola tertia ad C. leusium: *δταν ἀνώμεν τῶν ζεφύρων τὰς πτέρυγας ἐμπνεῖν ἡδὲ τι καὶ ἐναρμόνιον.* Vide hanc epistolam supra, epist. civ,

pag. 103.

65 Μάτην. Ita Vat. Edit. μάτην.

XLIII. 5 Περὶ νεότης. Coisl. sup. lin. ταχῆς; ἢ ἀφιπτάμενοι, quasi fugaces.

5 Μόχθε. Sice quibus frustra laborant, sicut Spiritus sanctus peperit.

8 Ἐρπίσαι. Reg. 993 ἐρπίσαι.

9 Με μύθοισι μύθοι. Sic omnes codices. In nullis editis dicit μύθοισι.

METRICA VERSIO.

Horum es tu olor, quibus melos dulce accinis,
 Quando, ut favonius, per alas fuderint
 Auris patente lenibus fuis via.
 At scribis, et quid vero? Et in quemnam, canis?
 Tu nempè scribis in virum, cui est insita
 Vis exarandi, ut est fluendi fluxæ aquæ,
 Ignique, gignendi calorem: ut negligam
 Dicere, in eum scripsisse, qui nunquam obfuit
 Quantum est situm in nobis, licet is injuriam
 Acceperit gravem. O inopia mentis! o
 Quam audaciz est sapientia parum capax!
 Tu provocas, o pessime, ad planitiem equum,
 Pugnis leonem dextera imbelli nimis.
 Nisi si putamus cogitasse te hoc solum,
 Quod insolens pluri ipse haud steres,
 Hoc unum habere mi videris consili.
 Quis mente pugnet præditus cum canicula?

B XLIII. *ÆRUMNAS SUAS LUCTET, CHRISTUMQUE OBSEC-
 RAT UT SIBI VITÆ FINEM AFFERAT.*

(Billio interprete.)

Ponto mihi longe charissime, patria tellus,
 Vosque etiam externæ sedes, viridibusque juvenis
 Atque senectæ gravis libitinæ proxima trisul:
 O doctrina nimis vano quæstata labore,
 O etiam doctrina sacri mihi munere parta
 Pneumatis, o urbes atque horrida rupibus ædificæ
 Aeris a nostro pellentia eo pore te: a,
 Omnia quæ subii cupiens me adjungere Christo
 Qui sit ut unus ego salebroso tramite curram,
 Ac mea perpetuis quatiatur vita procellis?
 Nec semel in terris vestigia figere læta
 Concessum est misero: verum perfuncta libet
 Membra, nova rursus cruciantur mole laboris

10 Ἦ σοφίη, σὺ διδάξον ὅθεν τόσον ἄχθος ἔμοιγε. Α Ἄσθμα φέρω, πολλῆσιν ἐλαυνόμενος κακότησι,
 Πῶς μῶγος εὐσεβέεσσι, καὶ οὐ μῶγος ἄλλυμένοισιν ;
 Ἦ ῥά τις ἀμπλακίης ποιῆ τάδε, ἦ ῥα βλοιο
 Ἄνθρακες, ὡς χρυσοῖο καθαίρομένου χροάνοισιν ;
 Ἦ ῥά μ' ὄ λυσσώδης καὶ βάσκανος, οἷά τιν' Ἰώδ,
 15 Ἐς δῆριν καλέει ; Σὺ δ' ἀλείφατι ὄν με παλαιστήν
 Τρίψας, εὖ τε πάροιδε μέγαν γυμνοῖς πρὸς ἀγῶνα,
 Ἦς κεν ἀεθλεύσαντι γέρας καὶ κύδος ὀπάσσης ;
 Ταῦτα μὲν αὐτὸς, ἄναξ, οἶδας, Λόγε. Καὶ γὰρ ἅπαντα
 Κόσμον ἄγεις, μεγάλοισι λόγοις κρυπτοῖσιν ἐλίττων,
 20 Ἄν ὀλίγη τις πάμπαν ἐς ἡμέας ἔρχεται αὐγή,
 Πηλὸν ἔτ' ἐιλυμένους, καὶ δμματα νοθρὰ φέροντας.
 Αὐτὰρ ἐγὼ κέκμηκα βίω, τυτθὸν δ' ἐπὶ γαίης

Δυσμενέων, φίλιων τε, τὸ καὶ περιώσιον ἄλγος.
 25 Τοῦνεκεν αἰάζω, πίπτω δ' ὑπὸ γούνασι σείο.
 Ἄδς λῦσιν βίῳ τοιο νεκρῷ σείο. Ἄδς καμάτοιο
 Ἄμπνευσιν, ζωῆς δέ μ' ἐλαφροτέρης ἐπίβησον,
 Ἦς χάριν ἀσχαλῶ, καὶ κήδεα μυρὶ ἀνέτην.
 Ἄγγελικοῖς δὲ χοροῖσι φέρων πελάσειας ὀδίτην
 30 Οὐρανίου πυλῶνος, ὅθι κλέος ἀστράπτοντος
 Τρισσοῖς ἐν φαέεσσιν ἐνὸς μεγάλιο Θεοῖο.

ΜΓ'. Πρὸς ἑαυτὸν κατὰ πύσιν καὶ ἀπόκρισιν.

Ποῦ δὲ λόγοι περρόντες ; ἐς ἥερα. Ποῦ νεότητος
 Ἄθος ἐμῆς ; διόλωλε. Τὸ δὲ κλέος ; ὦχετ' ἄιστον.

10 O sapientia, tu doce unde tantum mihi onus.
 Quomodo labor piis evenit et nullus labor pereuntibus ?
 Utrum hæc poena quædam peccati, an vitæ
 Experimenta, velut auri fornace purgati ?
 An me rabiidus et invidus, velut Jobum quemdam,
 15 Ad pugnam vocat ? Tu vero tuum me pugilem oleo
 Perfusum rite prius ad magnum illud bellum denudas ac præparas,
 Ut dimicanti præmium et gloriam mihi impertias ?
 Hæc quidem, rex Verbum, ipse nosti. Omnem enim
 Mundum gubernas, magnis eum et arcanis volvens rationibus,
 20 Quarum ad nos tenuis quidam omnino pervenit fulgor,
 Lutum adhuc trahentes, et tardos oculos ferentes.
 Equidem vivendo lassatus sum, et exiguum in terra
 Halitum gero, multis agitatus malis,
 Ab inimicis, atque etiam, quod longe molestissimum est, ab amicis.
 25 Idcirco ingemisco, tuisque genibus accedo.
 Da vitæ solutionem mortuo tuo. Da ex labore
 Respirationem, et me in tranquilliores vitam deduc,
 Cujus causa doleo, et innumeras sollicitudines pertuli.
 Angelicis me choris adijunge viatorem, ducens
 30 Atrium cæleste petentem, ubi gloria coruscantis
 In tribus luminibus unius magni Dei.

XLIII. Ad seipsum per interrogationem et responsionem*.

Ubi alati sermones ? in aerem. Ubi juventutis
 Flos meæ ? periit. Ubi gloria ? ex oculis evanuit.

* Scriptum an. 383. — Alias Bill. 9, p. 77.

13 Χρυσοῖο. Duo Regg. et Coisl. χρυσοῖο.
 14 Οἷά τιν' Ἰώδ. Ita fere supra carm. XIX, vers.
 31, etc.
 21 Πηλὸν ἔτ'. Reg. 990 et Chig. πηλὸν τ'.
 22 Αὐτὰρ ἐγὼ. At ego jam vita deficior.
 25 Πίπτω δ' ὑπὸ. Reg. 990 et Chig. πίπτω ἐπὶ.

28 Ἦς χάριν. Cujus causa doleo. Duo Regg., Vat.
 et Coisl. ἦς ἔνεχ'. Mox ἀνέτην. Ita Reg. 990 et
 Coisl. Male edit. nonnulli ἀνέτην.

XLIII. Tit. Reg. 992 hunc præfert titulum : Τοῦ
 αὐτοῦ ἄλλο εἰς ἑαυτὸν, aliud ejusdem carmen de
 seipso.

METRICA VERSIO.

O Patris æterni Sapientia, dic age, quæso,
 Dic age, tantorum quæ sit mihi causa dolorum.
 Cur labor egregios homines exercet et angit ?
 Impia cur nullo vexatur turba labore ?
 Suppliciosis scelus meritibus tua vindicat ira ?
 An potius purgas animos fornace dolorum,
 Eximere ut sordes fulvo solet ignis ab auro ?
 Anne etiam valido me vis inimica furore,
 Ut Jobum prius, aggreditur, pugnaque lacessit ?
 Tuque tuum pugilem molli perfundis olivo,
 Nudatumque paras ad magnum et nobile bellum,
 Ut postquam illustri tulero certamine palmam,
 Me collaudatum dones mercede perenni ?

Hæc tibi, Christe, quidem sunt cognita. Nam-
 [que gubernas

Arcanis totum sapiens rationibus orbem :
 Quarum pertennes radios lucemque lucemur,
 Dum luteum gerimus corpus, dum lumina tarda.
 Est mihi jam miseris languor gravis occupat artus,
 Jamque animam levis aura tenet, jam pallida mortem

B Intentat mihi mors, confecto mole malorum,
 Queis me inimica phalanx urget, queis me agmen
 [amicum,
 Qui dolor est omni major graviorque dolore.
 Hinc lacrymæ, et medio suspiria pectore manant,
 Atque tuis pedibus supplex advolvor, et oro.
 Da vitæ finem jam magna ex parte perempto,
 Da requiem fesso : levius me transfer ad ævum,
 Quod mihi causa fuit, cur tanta incommoda fortis
 Pertulerim, firmoque ingentes corde dolores :
 Costibus angelicis supera fac jungar in arce,
 Jungar in arce precor felix, ubi gloria magna
 Numinis illius triplici splendore coruscat.

XLIII. AD SEIPSUM PER INTERROGATIONEM ET RESPON-
 SIONEM.

(Billio interprete.)

Sermones ubi sunt ? ubi linguæ verba disertæ ?
 In ventas abiere leves. Ubi læta juvenatus ?
 Fluxit. Ubi mortalis honos et gloria vitæ ?

Ποῦ σθένος εὐπαγέων μέλειν ; κατὰ νοῦτος ἔκχαμψε. Α Ἦ βὰ τις εὐσεβέων, Χριστοῦ φίλος, ἢ βα κάκιστος;
 Ποῦ κτήσις καὶ πλοῦτος ; ἔχει Θεός. Ἄλλα δ' ἀλιτρῶν
 5 Ἀρπαλάει παλάμησι πόρε φθόνος. Οἱ δὲ τοκῆς,
 Ἦδὲ κασιγνήτων ἱερῆ θυάς; ἐς τάφον ἔλθον.
 Μοῦνη μοι πάτρη περιλειπέτο · ἀλλ' ἄρα καὶ τῆς,
 Ὅρσας οἶμα κελαινόν, ὁ βάσκανος ἦλασε δαίμων.
 Καὶ νῦν ξείνος, ἔρημος ἐπ' ἀλλοτρίης ἀλάλημαι,
 10 Ἐλκων ζωὴν τε λυκρῆν, καὶ γῆρας ἀφαυρὸν,
 Ἄθρονος, ἀπολλεθρός, ἀπαις, τεκέσσι μεμηλώς,
 Ζῶων ἡμαρ ἐπ' ἡμαρ ἀσιπλανέεσσι πόδεςσι.
 Ποῖ ῥίψω τόδε σῶμα ; τί μοι τέλος ἀντιβολήσει ;
 Τίς γῆ, τίς δὲ τάφος με φιλόξενος ἀμφικαλύψει ;
 15 Τίς δ' ἔσσοις μινύθουσιν ἐμοῖς ἐπὶ δάκτυλα θήσει,

Ταῦτα μὲν αὖρα φέροι. Τυτῆς φρονὸς ἔδε μεληδόν,
 Εἰ τε τάφῳ δώσει τις ἐμὸν δέμας, ἀπνοον ἄχθος,
 Εἰ τε καὶ ἀκτερεῖστον ἔλωρ θήρεσσι γένοιο,
 20 Θήρεσιν, τὲ κύνεσσιν ἐλώριον, ἢ πετετροῖς,
 Εἰ δ' ἐθέλεις, πυρίκαυστον ἐς ἡέρα χεῖρεσι πάσσοι,
 Ἦὲ κατὰ σκοπέλων μεγάλων ῥίψειας ἀτυμβόν,
 Ἦ ποταμοῖσι πύθοιο, καὶ ὑετήσιν ῥοῦσιν
 Οὐ γὰρ δίστος ἐγὼ μόνος ἔσσομαι, οὐδ' ἀσίνακτος.
 25 Ὡς ὄφελον! πολλοὶς τόδε λῶιον. Ἄλλ' ἔμα πάντα
 Ὑστατον ἡμαρ ἀγει περάτων ἀπο, νεύμασι θεοῖς,
 Εἰ που καὶ σποδιῆ τις, ὀλωλότα θ' ἄψα νοῦσψ.
 Ἐν δὲ τὸδ' αἰάζω, καὶ δεῖδία βῆμα θεοῖο,

Ubi robur membrorum bene compactorum? morbus incurvavit.

Ubi possessiones et divitiæ? Deus habet. Alia autem improborum

5 Rapacibus manibus tradidit invidia. Ubi parentes,

Fratrumque par sacrum? in sepulcrum devenerunt.

914-915 Sola mihi patria restabat: at etiam ab illa me

invidus dæmon, graves procellas excitans, expulit.

Et nunc peregrinus, solitarius in extero solo aberro,

10 Vitam trahens obscuram, et senectutem infamiam,

Sine throno, sine civitate, sine filiis, quorum cura nihilominus me angit,

In diem vivens, pedibus semper errabundis.

Quo projiciam hoc corpus? quis mihi finis occurret?

Quæ terra, quis me tumulus hospitalis operiet?

15 Quis oculis meis morientibus digitos imponet?

Utrum piorum aliquis, Christi amicus, an quidam pessimus?

Atque hæc quidem venti auferant. Est enim parvi animi hæc cura.

Utrum meum corpus sepulcro aliqui mandaturus sit, pondus exanime,

An etiam insepultum feris præda futurum sit,

20 Feris, aut canibus præda, aut volucribus.

Quod si volueris, combustum manibus in aerem sparge,

Aut in altos scopulos non humatum impinge,

Aut in fluminibus putrescat, aut in pluviarum fluentis;

Non enim ego solus ignotus ero, ac non collectus.

25 Atque utinam id fieri posset! id enim multis satius foret. Sed omnes simul

Extrema dies, nutu divino, ab orbis terminis adducet,

Etiamsi quis alieni cinis sit, aut membra morbo consumpta.

In hoc uno ingemisco, ac Dei tribunal formido,

6 Ἠλθον. Vat. ἤλθε.

7 Τῆς. Ita tres Regg., Chig., Vat. et Coisl. Ed. t. τῆ.

11 Ἄπαυς. Sine filiis. Cives Constantinopolitanos intelligit, quorum, postquam urbe discessit, semper curam gessit: vel ἀπαις sine famulo, possit

interpretari. Mox τεκέσσι μεμηλώς, filiorum curam habens.

16 Χριστοῦ. Reg. 990 et Vat. Χριστῶ.

20 Ἐλωριον. Vat. ἀναδέσσει, impudentibus.

21 Ἐθέλεις. Duo Regg. et Coisl. ἐθέλοισ.

METRICA VERSIO.

Abscessit, celerique fuga me perfida liquit.
 Corporeæ vires ubi sunt? Vis aspera morbi
 Fregit eas. Ubi opes? Partim Deus obtinet illas,
 Partim etiam manibus livor sceleratus iniquis
 Tradidit. At gemini fratres, sacrique parentes?
 Mors rapuit, raptosque leves demisit ad umbras.
 Restabat natale solum, sed et hoc quoque sævis
 Fluctibus oppressum stygius me depulit hostis.
 Nuncque prociil patriis disjunctus sedibus erro,
 Infelix agitans ævum, infirmamque sene tam.
 Non mihi jam thronus est, non urbs jucundaque proles,
 Quin potius natis miseri sum causa doloris,
 Inque diem vivo profugus, nec mi datur usquam
 Tuta quies, certa que pedem defigere terra.
 Quo jaciam corpus? Quis me manet exitus ævi?
 Quæ tellus, quinam tumulus teget hospitis ossa?
 Quis porro digitis morientia lumina claudet?
 An quisquam pius, et Christi succensus amore?
 An vitæ horrendum maculis, vitis que perustus?
 Ista quidem levis aura ferat. Nam mente pusilla,
 Atque parum forti quis me non diceret esse,

B Si gravis ista meis hæeret cura medullis,
 Marmoreone aliquis condat mea membra sepulcro,
 An contra tumuli privatum corpus honore
 Præda feris, sævisque avibus, canibusque futu-
 [rum est?
 Quod si etiam libeat, rapidis absumito flammis,
 Et lectos cineres in cælum sparge, vel altos
 Ferreus in scopulos, præruptaque saxa cadaver
 Abjice: vel fluvii etiam putrescat et imbre.
 Non ego divinos oculos ex omnibus unus
 Effugiam, nec, cum mortalis turba cohibet
 Judicis æterni vocem auditura tremendam,
 Solus ego e tanto cœtu numeroque relinquar.
 Atque utinam linquar. Nam tum plerisque latere
 Utilius fuerit, quam tante accedere lucei.
 Verum omnes extrema dies a finibus orbis
 Colliget, atque Dei jussu conjunget in unum,
 Sit licet in cineres quisquam dilapsus et auras,
 Membra que perdidit violenti injuria morbi.
 At subeunt gemitis, subeunt luctusque, pavoreque
 Dum memori verso divinum mente tribunal,

Καὶ ποταμοὺς πυρρύντας, ἀφειγγέα τ' αἰνὰ βέρεθρα. Α
30 Χριστὲ ἀναξ, σὺ δέ μοι πάτερ, σθένος, δίχος, [ἅπαντα,
Σοὶ δ' ἄρ' ἀναψύξαιμι, βίον καὶ κήδε' ἀμείψας.

ΜΔ'. Εἰς τοὺς διαβάλλοντας τοὺς μοναχοὺς,
καὶ εἰς ἐπιπλάστως μονάζοντας.

Πρῶν τις μὲ τρυφᾶν διειπνεῖτο τῶν ἀνοήτων
Καὶ διαβρυστομένων, πλούσιος, ὑψιτένων·
Ἄλλα τε πολλὰ λέγων, καὶ πλουτεῖν κήπον ἔχοντα,
Καὶ ἀπραγμοσύνην, καὶ μετρίαν λιθάδα.
5 Δάκρυα δ' αὖ σιγᾶς, εἶπον, τάλαν, ἤδὲ χαλινὰ

Γαστρός, καὶ γονάτων τραύματα, κάγρυπνῆν,
Οἷς μοναχοὶ νεκροῦσι τὰ σώματα, οἳ γε ἀληθῶς·
Τοὺς γὰρ ἀπαιδεύτους ῥίψομεν ἐς κόρακας.
Πράγματα δ' οἷα δοκεῖς ψυχὴν πάσχειν πολεμοῦσαν
10 Σώματι, καὶ κόσμῳ ἀντικαθεζομένην ;
Οἱ μοναχοὶ τί λέγουσιν, ἀκούσατε, ὦ φιλόκομοι,
Οἱ τῆς προσκαίρου, τῆς μεγάλης ὀφρῦος·
Κέκτησθε, πλουτεῖτε· γάμος, τέκνα, πάντα τὰ τερπνὰ
Ἵμέτερ', εἴτε τι γῆ, εἴτε θάλασσα τρέφει.
15 Ἡμεῖς δ' ἂν πηγῆν, ἢ κηπίον, ἢ μικρὴν αὖραν,
Ἡ σκιὰν ἐκ δένδρων, κτήματ' ἐλαφρότατα,
Σχῶμεν, ἔπειτα τρυφὴν τὸδε φάσκετε. Ἡ καὶ ἀναπνεῖν
Οὐ δεῖ Χριστιανούς, τοῦτ' ἀδικεῖσθε μόνον ;

Et fluvios igneos, et luce carentia horribilia barathra.
30 Rex Christe, tu mihi patria, robur, divitiarum, omnia,
In te requiescam, vita et ærumnis solutus.

XLIV. In monachorum obtrectatores, et ad falsi nominis monachos*.

Nuper quidam me in deliciis vivere contendebat, stultus,
Deliciis ipse perditus, dives, insolens :
Multaque alia dicens, me scilicet divitem esse, ut qui habeam hortum,
Et otium, et parvulum fontem.
5 Cui ego dixi : Lacrymas taces, miser, et frena
Ventris, et genuum vulnera, et vigilias,
916-917 Quibus monachi deterunt corpora, qui vere sunt monachi :
Præposteros enim projiciemus ad corvos.
Quantas autem ærumnas putas subire animam pugnantem
10 Cum corpore, et e regione mundi castra habentem ?
Quid monachi dicant, audite, mundi amatores,
Qui magnum, sed brevi perituum, tollitis supercilium :
Prædia possidetis, opibus affluitis ; nuptiarum, liberi, omnia oblectamenta
Vestra sunt, sive quod terra, sive quod mare alit.
15 Nos vero, si fontem, vel hortulum, vel exiguam auram,
Vel umbrosam nemusculum, possessiones levissimas,
Habemus, statim delicias hoc esse dicitis. An ne quidem respirare
Oportet Christianos ? hoc uno vobis injuriam fieri existimatis ?

* Scriptum an. 383. — Alias Bill. 60, p. 138.

31 Ἀναψύξαιμι. Int. ἀναπαύσασαιμι. In te respi-
rem, vitam hanc, ærumnasque vita meliore com-
mutans.

XLIV. ARGUMENTUM. Conditum est carmen istud
adversus viros profanos maxime, qui, cum ipsi deli-
ciis affluerent, omnibusque indulgerent voluptati-
bus, austeram carpebant monachorum vitam et ipsos
calumniis inurebant, quarum calumniarum species
erat, hos monachos pietatis tantum simulatores, et
introrsus turpes esse. Ipsi etiam res vel levissimas,
et penitus innocuas crimini vertebant, ut si hortum
colerent, si fonte, si arboribus recrearentur. Hos de-
fendit Gregorius hoc carmine ; monachos vero hypo-
critis graviter insectatur. Quare legitimus convenien-
tissimusque nobis visus est titulus, quem plurimi

codices melioris notæ, Regii nempe et Coisl., præ-
ferunt.

ΤΙΤ. Εἰς τοὺς διαβάλλοντας τοὺς μοναχοὺς,
καὶ, etc. Vat. πρὸς λοιδορὸν καὶ σκωπτικὸν πλούσιον.
In contumeliosum et contumacem divitem. Edit. εἰς
ἐπιπλάστως μονάζοντας.

2 Ὑψιτένων. Schol. ὑψαύχην.

3 Πλουτεῖν. Vat. τρυφᾶν.

5 Εἶπον. Schol. πρὸς ὄν ἐγώ.

7 Οἱ γε ἀληθῶς. Schol. 991, οἵτινες ἀληθῶς εἰσι
μοναχοί.

8 Ἀπαιδεύτους. Schol. ἀπειρους. Projiciemus
ad corvos, id est, valere jubemus.

18 Ἀδικεῖσθε. Schol. 991, ἀδίκως λογίζεσθαι.
Alt. Schol. 992, τοῦτο εἰς ἀδικίαν λογίζεσθε.

METRICA VERSIO.

Flammisque undantes fluvios, et tartara nigra.
At tu, Christe, meæ moderator maxime vitæ,
Es patria, et vires, et opes mihi, denique cuncta.
n te utinam emoriar, vitamque atque aspera mu-
[tans.

LIV. IN MONACHORUM OBTRECTATORES, ET AD FALSI
NOMINIS MONACHOS.

(Billio interprete.)

Delicias studio quidam mihi dixerat esse
Mentis inops rectæ, divitiisque tumens :
ulta alia, atque istud referens, ditem esse vo-
[candum,
Cum fonte atque hortis omnia quisquis habet.

B Ast ego : Tunc siles lacrymas, jejunia, noctes
Insomnes, genuum vulnera tunc taces.
Queis veri monachi perimunt sua corpora morte ?
Nam jubeo falsos ipse valere greges.
Jam quid habere putas, queso, pia corda laboris,

Cum carne et mundo dum fera bella gerunt ?
Quid monachi dicant, mundani, audite, tumetque
Queis sed ad exiguos mens nimis alta dies :
Divitiarum vestrarum, thalami, nati, omnia laeta,
Quidquid habet tellus, quidquid et æquor habet.
At fontes nobis si sint, hortique, vel auræ
Exiguæ, aut umbras arbor opaca ferat.
Delicias istud libet appellare. Quid ? I trum
Auras haud fas est ducere Christicolas ?

Εἰς νόμος, εἰς δὲ θεὸς, κλήσις μία· πάντας ὁμοίως
 20 Σωθῆναι Χριστὸς σὰρξ' ἀποδυσαμένους
 Βούλεται. Ἄλλ' ἡμᾶς συναλαύνετε εἰς τὸ τέλειον,
 Ὃς χρεὸς ἀνθρώποις οὐδὲν ὑποσχομένους.
 Εἰ δὲ θεῶν, τοῦτ' αὐτὸς ἐπιστάται, οὐχὶ σὺ κρίνειν
 Ἄξιος ὄντα κακῶν, χείρονα τραύματ' ἔχων.
 25 Ὡς στυγνὸς, ὧ νεανίσσε, καὶ ὠχρὸς, κάλυπτός τοι,
 Αὐχμηρὸς τε κόμην, φεγγόμενός τε μόρις!
 Καὶ ζώνης διαρεῖ τὸ χιτῶνιον, ἢ τε μέλαινα
 Διπλοῖς εὐτάκτως ἔλας' ἔ; ἀστραγάλους.
 Ταῦτ' εἰ μὲν διὰ πίστιν, ὁ πᾶς βίος ἐστὶν ἑλπίχης·
 30 Εἰ δὲ ζωγραφίαν, ἄλλος ἐπαινεσάτω.

Α Μηκέτι μὴτ' ἀρόστρου μελέτω τινὶ, μηδὲ ἐκείλῃ,
 Μηδὲ φόρου δίδωτω, μὴ γονέας τρεφέτω.
 Ἔστω σοὶ πύγων τε βαθὺς, καὶ σάκκιος ἔθος,
 Καυχέν' ἐπιθρόπυκτον, δόγματα καινὰ τίθει.
 35 Ἄν δὲ σολοικίης, καὶ πάντας ὁμοῦ καταλείψῃ,
 Ἄγγελοι· οὐδὲ τρίχας ἰσχὴν ἔχουσ' ἀλίγγῃ.
 Εἰ τις νῦν ἀκάθαρτον ἔχει βίον, ἢ πλεονεκτῆν,
 Ἥ χείρας φονίους, ἢ λαγῶνα μέγαν,
 Μηδὲ μαλῶν τήξει, μὴ δάκρυσσι, μὴτε πόνοισι
 40 Αὐτὴν ἀποσμήχοι, μῦθος ἅπαντα τῶδε·
 Ἄλλὰ βίβλους στρεφέτω, καὶ ῥήματα πάντ' ἀναίψῃ;
 Αἰρεσιαρχεῖτω· τοῦτο λύσις κακίης.

Una lex, unus Deus, vocatio eadem; omnes pariter

20 Salvos fieri Christus carne exutos

Vult. At nos compellit ad perfectissima,

Tanquam nulla re nos usuros hominibus promiserimus.

Si autem Deo (polliciti sumus), hoc ipse novit; nec tu judicare

Dignus es eum qui malus est, cum graviora vulnera habeas.

25 Quid autem? quam moestus es, o juvenis, et pallidus, calce'sque careas!

Quam squalens coma, vixque loquens!

Per zonam effluit tunica, et atra

Vestis composite pendet ad talos.

Hec si quidem ob fidei ardorem fiant, tota vita index est;

30 Si autem per fucum, alius laudet.

Nec jam aratrum curet quisquam, neque lignem,

Neque tributa pendat, nec parentes alat.

Sit tibi modo densa barba, et cilicina vestis;

Collum obterens, nova dogmata seras.

35 Si barbariem spires, et omnes simul lapidibus insecteris,

Angelus eris; non enim crines vim habent exiguam.

Si quis nunc impuram ducit vitam, aut habendi cupidam;

Si sanguinolenta habet manus, aut legionem magnam dæmonum;

Si nec corporis extenuatione, nec lacrymis, nec laboribus

40 Seipsum abstergat; fabula enim omnia hæc sunt:

Sed aliorum libros scrutetur, singula revolvat verba,

Hæreseos sit architectus: hoc ipso ejus improbitas abstergitur.

19 Κλήσις μία. Int. Coisl. ἢ αὐτῇ.

20 Σάρξ'. Vat. πάντ'. Omnibus exutos.

21 Τέλειον. Schol., εἰς τελειότητα.

22 Ὡς χρεὸς, etc. Reg. 991, sup. lin. ὀφειλὴν οὐδεμίαν ἐπαγγελαμένους. Idque severius, ut debuit, a nobis exigitis, qui nihil hominibus promissimus. Sic Int. Coisl., καὶ ὡς χρεὸς ταύτην ἀπαράτητον τελειότητα εἰσπράττετε, καὶ τὰ μὲν ἀνθρώποις ἐποφελόντας.

25 Ὡς στυγνός. Schol. Coisl. τί δὲ ὡς στυγνός.

27 Διπλοῖ. Reg. 991, διαρρεῖ. Schol. διαχίται.

28 Σάκκιος. Schol. τρύχιος.

35 Σολοικίης. Schol. βαρβαρίης.

37 Πλεονεκτῆν. Schol. πλεονεκτικόν.

38 Λαγῶνα. Schol. πνευμάτων, id est, pravorum dæmonum legionem.

39 Τήξει. Schol. νεκρώσει σώματος. Ibid., πόνοι-

σιν. Sic mss. Edit. πένησιν.

40 Ἀποσμήχοι. Schol. ἐκκαθάροσι.

41 Βίβλους. Sic plures codic. s. Edit. βίβλους. Schol. ἀλλοτρῶν πολυπραγμασίαν. In schol. ad verba hæc, ῥήματα πάντ', addit τῆς Γ' φῆς. Si legas βίβλους, sic reddes: Si vitas abstergeris. Illius legerat primum βίβλους pro βίβλους cum interpretaretur carmen istud prosa oratione. Loquitur enim Gregorius, inquit vir doctus, qui hinc inde sententias quasdam excerptit, hæresim instituit. Sed mutata, ut videtur, sententia legit βίβλους, vertendo stricta oratione, sed vitas vitans. Combelsius legendum contendit βίβλους pro voce, inquit, nec metrum respicit et sensus quid enim ad hæresim satores vitas rimari? libros evolvere, vocesque in eis captare, et suo modo depravare quæ sit gloria novitatis.

METRICA VERSIO.

Lædimini hic solum? Lex omnibus una, Deusque: B Tellurem jam nemo colat, tractetque lignem.
 Omnes ex æquo Christus ad astra vocat.
 At nos ad summum virtutis cogitis, ut si
 Debeat humanis nostra caterva nihil.
 Sin Christo, hoc novit: nec, cum sis nequior ipse,
 Nequitia censor dignus es esse neæ.
 Quam moestus pallensque hic est! non calceus ipsi,
 Non coma culta nitet, vixque dat ore sonos.
 Ac zona et tunicam stringit, pallataque vestis
 Composite extremos fertur ad usque pedes!
 Hæc an vera fides pariat, vita indicat omnis:
 Sin fæte fiant, qui vult, illa probet.

Nemo vinctigal pendat, alatque patres.
 Barba tibi sit longa, tibi pro tegmine saccus.
 Cervicemque terens dogmata conde nova.
 Quod si barbariem spires, omnesque lacescit
 Angelus es: tantum barba pilusque potest.
 Moribus impuris si quis nunc est, vel avarus,
 Aut homicida, mali dæmonis atque domus
 Non se per lacrymas, non per jejunia purget.
 Non per sudores: ridiculum istud eniui.
 Sed vitas versans, atque omnia verba revolvit
 Dogmata falsa serat; sic cadat improbitas.

Κόπται σάρκα παχεῖαν ἐν εἰδеси πᾶσιν, ἄριστον
 Εὐχαῖς, νηστεῖαις, φροντίσιν, ἀγρυπνίαις.
 45 Τὸν μὲν γὰρ καθαρὸν, καθαρώτερον εἰκὸς ὑπάρξαι·
 Τὸν δὲ κακὸν, τῆσαι τῆς κακῆς τι μέρος.
 Εἰ δὲ τίς ἐστ' ἐπίπλαστος, ἐμοὶ καὶ τοῦτον ἀρέσκει
 Κόπεισθ' ῥῶστε δίκας τῆς ἀπάτης διδόναι
 Τὰς πᾶσι σάρκας, καὶ γαστέρα δγκονέχουσαν
 50 Ἡ λεπτὴ χωρεῖν εἰσοδος οὐ δύναται.
 ME. Θρήνος περὶ τῶν τῆς αὐτοῦ ψυχῆς καθῶν.
 Δύσμορος οἷα πάθον; τίς μοι γόος ἄξιος ἔσται;
 Τίς πηγὴ δακρῶν ἄρκιος; οἷα μέλι;
 Οὔτε μόνον παίδων τίς εἶν ἐκλαύσατο τόσσον,

A Ἡ κεδῶν τοκέων, τῆ ψιλῆς ἀλόγου,
 5 Οὐ πάτρην γλυκερῆν μαλερῶ πυρὶ τειρωθεῖσαν,
 Οὐ νοῦσιν στρυγερῆ ἄψα τειρόμενα,
 Ὅσσον ἐγὼ ψυχὴν δλοφύρομαι αἰνὰ παθοῦσαν,
 (Φεῦ τάλας!) ὀλλυμένης εἰκόνοσ οὐρανίης.
 Ναὶ γὰρ δὴ μεγάλο Θεοῦ καὶ πλάσμα, καὶ εἰκὼν,
 10 Ἄνθρωπος, Θεὸν εἰς Θεὸν ἐρχόμενος·
 Ὅστις ἄνω νεύσας, καὶ πνεύματι σάρκα πεδήσας,
 Χριστὸν ἔχει ζωῆς ἰαον ἡγεμόνα·
 Κτῆσιν ἔην, γλῶσσάν τε καὶ οὐατα. καὶ νόον αὐτόν,
 Καὶ σθένος, ἐρχομένῳ πάντα διδοὺς βίωτῳ,
 15 Ἀρπάζων κόσμου πολυχανδέος, ὅσα κατεῖχεν
 Ἀρπαξ ἄλλοτριῶν, ἀντιθεοσ Βελίας,

918 919 Afflictare carnem obesam in quovis statu, utilissimum est,
 Precibus, jejuniis, curis, vigiliis.

45 Sic enim, qui purus est, purior fiet :

Qui vero malus, de improbitate deteret aliquam partem.

Si quis autem est virtutis simulator, mihi hunc placet

Castigari, ut poenas det simulationis.

Crassas carnes, et ventrem prominentem

50 Angusta illa porta capere non potest.

XLV. De animæ suæ calamitatibus carmen lugubre *.

Heu miser qualia passus sum! quis mihi dignus erit gemitus?

Quis lacrymarum fons sufficit? Ecquid melos?

Nec filiorum suorum mortem quisquam tantum deshevit,

Nec venerabilium parentum, nec charæ conjugis,

5 Nec dulcem patriam impetuoso igne in cinerem redactam,

Nec tristi morbo membra consumpta,

Quantum ego animam lamentor quæ gravissima passa est,

(Heu miser!) perdita imagine cœlesti.

Nam profecto magni Dei signum, et imago,

10 Homo, a Deo ad Deum perveniens :

Quicumque sursum aspiciens, et spiritu carnem frenans

Christum habet propitium vitæ ducem;

Qui possessionem suam, et linguam, et aures, et ipsam mentem,

Et robur, vitæ omnia venturæ consecrat,

45 Eripitque mundo insatiabili quidquid detinebat

Raptor alienorum, Deo adversarius Belial,

* Scriptum an. 383. — Alias Bill. 5, pag. 68.

43 Ἐν εἰδеси πᾶσιν. In quovis statu, scilicet, bonus sis, an malus. Sup. lin. Coisl. ἐν εἰδеси τῆς ἀρετῆς.

47 Ἀρέσκει. Schol. ἀρετόν. Hunc velim e monachorum numero excludi. Billius illud intelligit de variis asperitatum generibus quibus hypocritam afflicti et ita hypocritæ suæ poenas dare, lubens nemo non videt.

XLV. ARGUMENTUM. Cum abdicata sede Constantinopolitana in Arianum pagum se recepisset Gregorius, illic ad condendos versus animam adjecit, magna que pars carminum ab ipso conditorum illius olitudinis sunt fructus. Sic carmen De virginitate.

Præcepta ad virgines, De animæ suæ calamitatibus, et quæ sequuntur. Billius primo soluta oratione istud vertit, eo quod Gallicis tumultibus carmina, quæ nondum stricta oratione verterat, versibus reddere prohiberetur. Verum postea otio potitus, eadem incudi reddita Latinis versibus edidit.

9 Ναὶ γάρ. Val. καὶ γάρ.

10 Εἰς Θεόν. Ita Reg. 990. Edit. ἐς Θεόν.

12 Ἐχει. Reg. 990 ἔχω.

15 Πολυχανδέος. Mundo insatiabili. Scilicet hunc Gregorius ita nuncupat, ratione peccatorum quos in sinu complectitur, aut multiplicium rerum ac diversarum quas continet.

METRICA VERSIC.

audere per curas, et per jejunia carnem

Utile, perque cruces, excubiasque sacras.

purior hinc etenim efficitur qui crimine purus :

Uacque adimit vitii nonnihil arte malus :

si quis ficto sit pectore, mi placet illum

Tundi. Pœna etenim debita fraudis erit.

pingues nimium carnes ventremque tumentem

Haud capit ætheræ janua parva domus.

V. DE ANIMÆ SUÆ CALAMITATIBUS CARMEN LUGUBRE.

(Billio interprete.)

Heu miser, heu quam dira fero! quæ carmina no-

stris

Æqua malis, luctus quis satis esse queat?

non ita consortemque tœri, charosque parentes

B Flevit, vel sobolis tristia fata suæ :

Aut patrias sedes flammis hostilibus ustas,

Aut etiam morbo perdita membra gravi :

Quantum animæ deploro meæ miserabile fatum :

Effigies perit nam mihi sancta Dei.

Namque homo signum vere est et imago To-

[nantis,

A summo ad summum Numine Numen iens,

Qui sursum spectans, ac carnem mente retundens,

Pro duce habet vitæ præsidioque Deum :

Venturæ vitæ linguam qui donat, et aures,

Et mentem, ac vires, divitiasque suas :

Eripens mundo, Belial quæcunque tenebat,

Quæ juris non sunt qui rapit usque sui :

Ἐς δὲ ταμεία φέρων πολὺ φέρτερα τῶν ἐπὶ γαίης, A
 Τῶν διακλεπτομένων, ἢ καταλυομένων,
 Αὐτὸν ἀθρῆσαι ἀνακτα θεόν, καὶ πνεῦμα γενέσθαι,
 20 Σάρκ' ἀποδυσάμενος καὶ πάχος ἀντίτυπον,
 Ἀγγελικοῦ τε χοροῦ λαγεῖν στάσιν αἰγλήεντος
 Μεζῶν τῶν μεγάλων ἄθλων ἔχων καμάτων
 Μηκέθ' ἄρῶν σκηπῆς ἐλαφρὸν τύπον, ὡς τοπέροισιν,
 Μηδὲ νόμου γραπτῆν εἰκόνα λυομένην,
 25 Αὐτὴν δ' ἀτρακίην καθαροῦ νοδὸς ὀμματα λεύσσων,
 Μέλιπῶν τ' ἐκ στομάτων ἤχον ἑορτάσιον.
 Τοῦτο τέλος βροτῆς ζωῆς κέλει. Ἐς τὸδ' ἀνέλκει
 Τῶν Χριστοῦ παθίων ὕβρις ἐπιχθονίους,
 Ὅς δούλου μορφήν ἀνεδέξατο, καὶ θανάτω
 30 Γεύσατο, καὶ ζωῆς δεύτερον ἠγίασεν,
 Ὅν θεός, ὢν ζωῆς ταμίης, αἰώνος ὑπερθεῖν,
 Εἰκὼν ἀθανάτου πάντοτε Πατρός ὄλη,
 Ὅφρα με δουλοσύνης τε λύση, θανάτοιο τε δεσμῶν,
 Κρείσσονα πρὸς ζῶην ἑμπαλιν ἐρχόμενον.
 35 Ἄλλ' ἐγὼ οὐκ ἐφύλαξα Θεοῦ μυστήρια κεδνὰ,
 Μύστιν ἔχων ψυχὴν οὐρανῆς ἀνόθου,
 Ἄλλὰ κάτω βρίθει με χόρος πάχος, οὐδ' ἐδυνάσθη
 Τλύος ἐξαναδύς, ἐς φάος ἕμμα βαλεῖν.
 Ναὶ βάλον' ἀλλὰ μέσον νέφος ἴστατο ἕσσε καλύπτων
 40 Ἐὰρξ ἐπανισταμένη πνεύματι σὺν χθονίῳ.
 Πολλὰ μὲν ἐν κραδίῳ μελεδήματα ἐνθα καὶ ἐνθα
 Στραωρθεῖται, κενεὰ πλαζόμενιο νόου,
 Χριστὸν ἐκὰς βάλλοντα, θεὸν λόγον (οὐδέχεται γὰρ
 Μίγνυσθαι ψυχῇ νυμφίος ἄλλοτρήν)
 45 Πολλὰ δ' ἐπὶ γλώσση κέταται κακὰ φάρμακ' ὀλέθρου.
 Γλώσσα γὰρ ἀνθρώποις ἡμῶν τῆς κακίης,

Atque in horrea fert longe praestantiora terrestribus,
 Quae furto auferuntur, aut vi subvertuntur,
 Ut ipsam regem videat Deum, et spiritus fiat,
 20 Carne et reluctantante exutus mole,
 Atque in rutilante angelorum choro sedem sortiatur,
 Majora magnis laboribus ferens praemia;
 Nec jam tabernaculi levem, ut olim, speciem aspiciens,
 Aut scriptam legis caducam imaginem,
 25 Sed ipsam veritatem purae mentis oculo intuens,
 Psallensque ore festivos sonos.
 30-321 Hic finis vitae humanae est. Huc homines evehit
 Passionum Christi ignominia,
 Qui servi formam accepit, et mortem
 30 Gustavit, et vitam iterum consecutus est,
 Cum esset Deus, vitam largitor, saeculo antiquior,
 Tota semper immortalis Patris imago,
 Ut me servitute liberaret ac mortis vinculis,
 Meliorem ad vitam rursus pervenientem.
 35 Verum ego non servavi veneranda Dei mysteria,
 Animam habens initiatam caelesti ascensui;
 Sed deorsum me incurvat carnis crassities, nec potui
 Ex luto emergens oculum in lucem tollere.
 Sustuli tamen: sed media stetit nebula oculos operiens,
 40 Caro insurgens cum spiritu terrestri.
 Multae quidem in corde sollicitudines hinc et illinc
 Volvuntur, incassum errante animo,
 Quae Christum procul abigunt, Deum Verbum; non enim amat
 Misceri sponsus animae alienae:
 45 Ac linguae quidem multa insident mortis venena.
 Est enim hominibus linguae dimidium malitiae,

19 Αὐτὸν ἀθρῆσαι. Subaud. ὥστε. Ibid. Θεόν, καὶ. Sic in Coisl. legitur, in quo Θεόν jungitur cum ἀνακτα. Edit. Θεόν γὰρ.

20 Πάχος ἀντίτυπος. Reluctante mole, scilicet, eo quod spiritui adversetur.

30 Καὶ ζωῆς. Et ad vitam iterum rediit.

35 Μυστήρια κεδνὰ. Intelligit Gregorius mysteria, vel potius gratiam ex mysteriis passionis a redemptionis Christi desumentem.

39 Ἰστατο. Reg. 999. Chig. et Coisl. ἴσταται.

45 Κακὰ. Coisl. Vat. λυγρὰ.

METRICA VERSIO.

Horreaque ad, postris, quae sunt obnoxia furi,
 Aut eversa cadunt, haec meliora ferens:
 Scilicet ut spectet Regem, carnisque remota
 Crassities fiat spiritus atque Deus:
 Praemiaque exhausto referens majora labore,
 Perveniat sedes laetis ad angelicas:
 Nec tenues umbras arcæ jam spectet, ut ante,
 Conscriptam fluxæ legis et effligent:
 Sed liquido mentis verum ipsum lumine cernat,
 Festivosque hilari promat ab ore sonos.
 Humanæ hæc vitæ meta est. Huc horrida Christi
 Supplicia, huc homines maxima probra vehunt:
 Qui servi formam sumpsit, mortisque periculum
 Fecit, et ad vitæ lumina innox rediit,
 Cum Deus, et vitæ certissimus arbiter esset,

B Æternique eadem prorsus imago Patris,
 Ut me servitio, me vinculis solveret orci,
 Redderet et vitæ, quæ sme sine manet.
 At mihi non curæ mysteria dia fuerunt,
 Cum superum ascensum mens mea docta ferit
 Sed caro me depressit bumi, nec lumina quivis
 Conjicere in lucem mens onerata luto,
 Aut cum terreno consurgens flamine visum
 Abstulit, opposita nube repente, caro.
 Mille quidem in medio volvuntur pectore curæ,
 Dum vaga mens varias gaudet obire vias,
 Quæ Christum procul ejiciunt. Namque ipse reos
 Jungi animæ, quæ se dat quoque moecha sibi
 Ac rursus in lingua sita sunt permulta venæ
 Dimidium vitii nam cita lingua tenet.

Θυμὸν ἰρευσγαμένην, γυμνὸν κακὸν, ὃς τε μάλιστα
 Ἀδρός ἐπίσειων, ἐκ νόος ἄνδρα φέρει,
 Ἡ δολερὴν κεύθουσα ἐνὶ στήθεσσι νόημα,
 50 Λαία δ' ἄρ' ἐξ ἀπαλοῦ φθεγγομένη στόματος.
 Εἶθε δὲ ἦν τι θύρατρον ἐπ' ὀφθαλμοῖσιν ἐμοῖσιν,
 Ὅσασί τ' οὐκ ἀγαθῶς πάντοσε πεπταμένοις,
 Ὡς τὸ μὲν ἐσθλὸν ὄρῃν τε καὶ εἰσατόντα δέχεσθαι,
 Κλαίεσθαι δὲ κακῶς ἀμφοτέρ' αὐτομάτως.
 55 Χαιρῶν τ' ἔργον ἄριστον ἐς οὐρανὸν αἰὲν ἀείρειν
 Ἄγνάς, καὶ παρέχειν οὐρανόισι νόμοις.
 Ὡς δὲ ποῶν λέναι λειγν ὄδον, οὐκ ἐπ' ἀκάνθας,
 Οὐδὲ κατὰ σκοπέλων, καὶ τρίβον οὐχ ὁσίην.
 Νῦν δὲ θεὸς μὲν ἔδωκεν ἅπαν μέλος ἐσθλὸν ἐπ' ἐσθλαῖς,
 60 Εὐρατο δ' ἡ κακίη ἔπλον ἐμοὶ θανάτου.

Α Τίς νόμος οὗτος ἐμοί; πῶς δέσμιός εἰμι' ἐπὶ γαίης
 Σαρκός; πῶς δ' ἐλαφρῶ πνεύματι σῶμα μίγη.
 Ὅθ' ὄλος εἰμὶ νόος, καθαρὴ γύστις, οὔτε χειρίων
 Χοῦς ὄλος, ἐκ δ' ἀρφῶν ἄλλο τι κάμφοτερον.
 65 Τοῦνεκα καὶ πολέμοιο φέρω κλόνον αἰὲν ἀπαύστου,
 Σαρκός καὶ ψυχῆς ἀντικαθεζομένων.
 Εἰκῶν εἰμι θεοῖο, καὶ ἔλκομαι ἐς κακότητα.
 Κρεῖσσονι μαρναμένου χειρένο· οὐχ ὁσίως·
 Ἡ φεύγω κακότητα, καὶ ἴσταμαι, οὐκ ἀμογητῆ,
 70 Πολλὰ διαβλήτας χειρὶ σὺν οὐρανή.
 Ἔστι γάρ, ἔστιν ἐμοὶ διπλοῦς νόμος· ὧν ὁ μὲν ἐσθλός,
 Ἔσπόμενός τε καλῶ· αὐτὰρ ὁ χειρότερος,
 Ἔσπόμενός τε κακοῖσιν· ὁ μὲν νόος ἔστιν ἔτοιμος
 Πείθεσθαι Χριστῷ, πρὸς φάος ἐρχόμενος·

Dum iram evomit, niolum malum, quæ quidem maxime
 Vehementer ebulliens hominem extra mentem rapit,
 Aut dum abscondit dolosum in corde consilium,
 50 Ac blanda molli ore loquitur.
 Utinam inesset ostium oculis meis,
 Atque auribus non recte semper patentibus,
 Ut quod bonum est videam, et audiendo teneam,
 Et sua sponte utraque malis claudantur.
 55 Manuum opus optimum est, ut semper in cælum tollantur
 Puræ, et cœlestibus legibus addicantur.
 Sic et pedum officium est, ut per viam planam, non per spinas,
 Non per scopulos, iniquumque collem incedant.
 Ac quidem Deus membra omnia dedit bona ad res bonas :
 60 Sed ea mihi in arma mortis malitia convertit.
 Quænam mihi hæc lex? quomodo carnis in terra
 Servus sum? quomodo levi spiritui mistum fuit corpus?
 Nec totus mens sum, pura natura, nec totus pulvis
 Qui pejor est; sed ex utroque aliquid aliud et utrumque.
 65 Quæcirca belli tumultum fero nunquam placabilem,
 Carne et anima contra se decertantibus.
 Imago sum Dei, et trahor ad vitium;
 Dum quod deterius est, inique pugnat cum præstantiore :
 Aut fugio vitium, et sto victor, non sine labore,
 70 Postquam multum cœlesti manu adjutus decertavi.
 Inest enim mihi, inest lex duplex : quarum altera quidem bona
 Bonum sectatur : altera autem deterior
 Sectatur quæ mala sunt : ac ea quidem, quæ mentis est, parata est
 Ad obediendum Christo, gradiens ad lucem :

47 Γυμνὸν κακόν. Apertum malum, iram, furor-
 rem : ira, vehementius accensa, a sanis rationibus
 dejicit hominem, quod vult Gregorius. Apertum
 malum etiam dici potest, eo quod nullam boni spe-
 ciem amittetur, aut præ cæteris omnibus vitiis aperta
 fronte prodeat. Vide supra, lib. i, sect. ii, carm.
 xxv, vers. 85, etc.
 50 Λαία δ' ἄρ'. Chig. λαιά γάρ, etc.
 51 Εἶθε. Val. αἶθε.
 53 Ὅρα τὰ. Forte ὄρα τὰ. Mox εἰσατόντα.
 Sic. Chig., Coisl. et Reg. 990. Edit. εἰσατόντα.

55 Ἐς οὐρανόν. Val. ἐπ' οὐρανόν. Pro αἰέν,
 quod sequitur, Reg. 990 habet αὐτόν. Ita et Coisl.
 sup. lin.
 60 Εὐρατο. Alludit ad hæc Apostoli verba, Rom.
 vii, 10 : Inventum est mihi mandatum, quod erat
 ad vitam, hoc esse ad mortem.
 62 Σῶμα μίγη. Val. σῶμ' ἐμίγη.
 63 Καθαρή. Val. καθαρὰ.
 71 Νόμος. Sic Reg. 990. Edit. νόος. Duplex spiri-
 tus, nempe pars superior et inferior.

METRICA VERSIO.

ram lingua, malum nudum, evomit : iraque rur-
 Cum caluit, mentem cogit abire gradu,
 ut contra occultans vulpinam in pectore fraudem,
 Vulnerat ex molli leniter ore loquens.
 tique utinam in partes volitantibus auribus omnes
 Janua firma foret, luminibusque meis.
 nec ut, quæ bona sunt, audire ac cernere possent :
 Sponte sua ast esset janua clausa malis.
 m nihil est melius, quam puras tollere palmas,
 Hasque dare ætherei legibus usque Dei.
 l etiam melius, plano quam fignere calle,
 Non super aut spinas, saxave dura, pedes.
 nia sed mihi cum dederit Deus, ob bona, mem-
 Hinc tamen improbitas repperit arma necis.

B Quænam hæc lex? Cur me constringunt vincula
 [sum,] Spiritus et socium tam grave corpus habet?
 Nec totus mens sum, nec totus pulvis humusque :
 Pulvere sed consto, mente levique simul.
 Unde etiam dum mens crasso cum corpore pugnat,
 Perpetuos strepitus bellaque sæva fero.
 Numinis effligis cum sim, trabor in mala, dum,
 Deterius, bellum cum meliore gerit : [quod
 Aut vitii labem fugio, magnoque labore
 Post longas pugnas vinco favente Deo.
 Namque duplex mihi lex. Una est bona, recta se-
 [quensque :
 Altera lex rursus prava, sequaxque mali.
 Illa Dei semper jussis obedire parata est,
 Ac lucem, sanctæ lucis amica, petit.

75 Ἄλλος δ' αὖ σαρκός τε καὶ αἵματος, ἔστι δὲ πρόφρων Ἀ
 Δέχουσαι Βελίαν, πρὸς ζῶφον ἐλκόμενος.
 Ἦτοι δ' μὲν χθονίοισιν ἰαίνεται, ὥσπερ ἐπ' ἑσθλοῖς,
 Τοῖς οὐχ ἰστανμένοις, ἀλλὰ παριπταμένοις.
 Καὶ φιλεῖ κώμους τε καὶ ἔχθρα, καὶ κόρον αἰνῶν,
 80 Ἔργων τε σκοτίων ἀσχεα, κερδοσύνας.
 Εὐρείην δ' ὄδον εἰσιν, ἐπ' δ' ἐπιτέρπεται ὀλέθρῳ,
 Ἀφροσύνης ὄνοφερὴν ἀχλὺν ἐφασσάμενος.
 Αὐτὰρ ὄγ' οὐρανίοισιν ἀγάλλεται, ὡς παρῶσι
 Τοῖς ἐλπιζομένοις, καὶ θεὸν οἶον ἔχει
 85 Ἐλπωρῆν βίότιοι· τὰ δ' ἐνθάδε καπνὸν ἄτιμον,
 Ἄλλοθ' ὅπ' ἄλλοιη κείμενα συντυχίη.
 Καὶ φιλεῖ πένην τε καὶ ἄχθρα, καὶ μελεδῶνας
 Ἐσθλάς, καὶ στεινὴν εἰσιν ὄδον βίότιοι.
 Μαρναμένοισι δὲ τοῖσιν ἐπίσκοπον ἦλθεν ἀνωθεν

90 Πνεῦμα θεοῦ μεγάλο, καὶ νόθ' ὄψε χέρα,
 Σώματος ἀργαλέοιο λύσον κλόνον, ἦδ' κλεινῶν
 Κύνδζον παθέων οἰδμ' ἐπανιστάμενον.
 Ἦ δὲ καὶ ὡς λυσσῆεν ἔχει μένος, οὐδ' ἀπολήγει
 Σὰρξ πολέμου, κλίνει δ' ἔνθα καὶ ἔνθα μάχη.
 95 Ἄλλοτε μὲν τε νόφ' χούς δάμναται· ἄλλοτε δ' οὐκ
 Σαρκὶ νόθ' κρατερῆ ἔσπεται οὐκ ἔθλων.
 Ἄλλὰ τὸ μὲν ποθεῖαι, τὸ γὰρ βέλτερον ὁ στυγέει δὲ,
 Ἐρῶν, δουλοσύνην μύρεται ἀργαλέην,
 Πατρός τ' ἀρχεγόνοιο πλάνην, καὶ μητρὸς ἀλιτρῆν
 100 Πάρφρασιν, ἡμετέρας μητέρα μαργροσύνης,
 Καὶ σκολιοῖο θράκοντος ἀτάσθαλον αἰμοδέροιο
 Ψεύδος, ὃς ἀνθρώπων τέρπεται ἀμπλακίας.
 Καὶ ἕυλον, ἦδ' ἐφυτολο βροτῶν δηλήμονα καρπῶν,
 Γεῦσιν τ' οὐλομένην, καὶ θανάτιο πύλας,

75 Altera autem, quæ carnis est et sanguinis, parata est
 Ad excipiendum Belial, dum ad tenebras trahitur.
 Atque hæc quidem terrestribus, ut bonis rebus, delectatur,
 Quæ minime consistunt, sed evanescent.
 Comestationes amat, et rixas, et turpem satietatem,
 80 Et tenebrosorum operum probra et lucra.
 Latam viam carpit, et sua ipsius morte delectatur,
 Insipientiæ densis tenebris induta.
 Illa autem cælestibus delectatur, quasi jam adessent
 Quæ sperantur, ac Deum solum habet
 85 Spem vitæ; præsentia autem vilem æstimat fumum,
 Aliter se habentia, ubi aliud occurrerit.
 Diligit paupertatem, et onera, et curas
 Laudabiles, et per arctam incedit vitæ semitam.
 His autem pugnantibus inspector venit cælitus
 90 Spiritus magni Dei, et menti manum dedit
 Corporis perniciosi solvens tumultum, atque atrorum
 Compescens vitiorum fluctum assurgentem.
 Sed tamen rabidum retinet furorem, nec bello
 Desistit caro, inclinaturque hic et illuc pugna.
 95 Interdum quidem mente caro domatur: rursus alias
 Fortiorem carnem mens sequitur non volens.
 Sed illud quidem concupiscit, quod melius est: quod autem olit,
 Id dum facit, perniciosam deplorat servitutem,
 Et patris primigenii deceptionem et matris nefandam
 100 Transgressionem, quæ prima fuit libidinis nostræ origo,
 Et obliqui ac sanguinem vorantis draconis detestabile
 Mendacium, qui hominum delectatur delictis,
 924-925 Et lignum, et arboris fructum hominibus perniciosum,
 Et gustum suæstium, et mortis januas,

76 Δέχουσαι. Coisl. sup. lin. δέχεσθαι.
 82 Ἀφροσύνης. Insipientiæ. Ita habent Reg.
 990, Coislinianus et Chiggianus codices. Male autem
 legunt edit. εὐφροσύνης, prudentiæ, quæ ad rem hic non pertinet.
 85 Αὐτὰρ ὄγ'. Id est lex spiritus. Mox ὡς παρ-

σοῦσι, Edit. οὐ παρσοῦσι.

89 Ἐπίσκοπον. Id est ἐπιφορον, secundum modum: quo sere sensu Sophocl. in Ajace. v. 991, ἐπίσκοπον μέλος, in rem malam committit cæcæ. Hoc sensu accipitur vox inspector.

METRICA VERSIO.

Excipere at tetrum Beliam lex altera prompta est, B
 Qui miseram in tenebras pertrahit, inque necem.
 Scilicet hæc gaudet terrenis, ac bona credit,
 Quæ mox prætereunt labilis instar aquæ.
 Hæc rixas amat, et quæstus, epulasque, jocosque,
 Nocturnis tenebris dignaque probra tegi:
 Atque via lata graditur, cæcæque laborans
 Stultitia, risum, dum perit ipsa, capit.
 Ast illam oblectant cælestia sola, Deumque
 Unum habet, in quo spes fixerit illa suas:
 Ac vilem tantum reputat præsentia fumum
 Commoda, quæ subsunt casibus innumeris;
 Atque amat et sanctas curas, et pondera, duram
 Pauperiemque, arcta gaudet et ire via.
 Dum vero pugnant, divinus Spiritus ad me

Accessit, menti promptus operumque tuiti,
 Corporis ac solvit strepitus, fluctusque repræ-
 Quos animi nubes moverat atra mei.
 Nec tamen idcirco carnis fera bella quiescunt.
 Sed dubium huc palmæ vertitur hucque de-
 Nunc etenim menti cedit caro, nuncque vitæ
 Mens carnem sequitur, non tamen ipsa libi-
 Namque bonum cupiens, facit id tamen ipsi-
 Servitium lacrymis prosequiturque grave.
 Primigenique patris fraudem, consultaque
 Ex quibus exortum nostra libido trahit.
 Plorat et obliqui mendacia verba draconis,
 Quem lapsus hominum, vita nocensque ju-
 Et ligni fructum, quo gens humana perempti-
 Pestiferum et gustum, mortiferasque fore.

- 105 Γύμνωσιν μελέων τε παναίσιγα, καὶ παραδείσου Ἀ Πνεύματι δὲ πτερρόντι καὶ εἰκόνι χοῦν ὑποστῆται,
 Ἦος φυτοῦ ζωῆς βίβιν ἀτιμοτάτην.
 Ταῦτα νόσ κάμωνων ὀλοφύρεται. Ἡ δὲ νύ μοι σὰρξ
 Δέρχεται ἐς προγόνους, καὶ φυτὸν ἀνδροφόνον,
 Πίσάν τε γλυκερὴν ἀσπάζεται αἰὲν ἐδωδὴν,
 110 Ἦν ὁλοδὸς σαίνων δείκνυσι πικρὸς θφισ.
 Ἡ μὲν καὶ γοῶω, καὶ εὐχολῆσιν ἀνακτα,
 Ὅς πάντων κρατέει, καὶ ζυγὰ πάσι φέρει,
 Λίσσομ' ὑπὲρ ψυχῆς καὶ σώματος, ἀμφοτέροισιν
 Εὐμενέως δικάσαι, καὶ πόλεμον σκεδάσαι,
 115 Κρείσσονι, ἢ θέμις ἐστίν, ὑποκλιναντα χέρειον·
 Τοῦτο γὰρ οὐκ ὀλίγῳ λῶτον ἀμφοτέροις·
 Μὴ χεῖ βριθομένην ψυχὴν ἐπὶ γαίαν ἰδεύειν,
 Ὅσατε μολυβδαίνην ἐς βυθὸν ἔλκομένην,
- 120 Ὡς κηροῖο πυρὶ τηκομένης κακίης.
 Τοιάδε λισσόμενος καὶ φάρμακα σαρκεὶ παχείη
 Πολλὰ φέρω, χαλεπὴν νοῦσον ἀφαρ σκεδάω.
 Καὶ μένος, οἷά τε θηρὸς ἀπιστοτάτοιο, κραταιοῖς
 Δεσμῶσιν κατέχω, οἶδμα κακὸν τρομέων.
 125 Γαστέρι κλειθρα τίθημι, δυσσάλλει θυμὸν ἀνίη·
 Δάπτω, καὶ δακρύων ἐκπροχέω λιθόδαζ.
 Κάμπτω γούνατ' Ἀνακτι τετρυμμένα, νύκτας ἀδπνοῦς
 Ἐλκω, καὶ ρυπῶω πένθοιμον ἔσθος ἔχων.
 Ἄλλων εἰλαπίναι τε, χοροσταταί τε, γέλως τε,
 130 Καὶ κῶμοι, χλοερῆς παίγνιά δ' ἠλικίης.
 Ἄλλοι δ' αὐτ' ἀλόχοις τε καὶ υἱέεσσι γάνονται,
 Καὶ πλοῦτου κρατεροῦ κύδει λυομένην.

105 Turpemque membrorum nuditatem, atque e paradiso
 Et ligno vitæ ignominiosam ejectionem.
 Hæc mens afflicta lamentatur. Nunc autem mihi caro
 Respicit ad primogenitos et homicidam arborem,
 Ac omne semper amplectitur suave edulium,
 110 Quod perniciosus blandiendo monstrat acerbus serpens.
 Atque equidem gemo, et precibus regem
 Qui omnium dominatur, et omnia in statera librat,
 Invoco pro anima et corpore, ut inter utrumque
 Propitius judicet, et bellum sedet,
 115 Melliori, ut æquum est, subjiciens deterius;
 Hoc enim longè utilius est utrique:
 Nec carne depressa in terram anima vergat,
 Veluti plumbi massa in profundum tracta,
 Sed spiritui alis ornato, et imagini cedat caro,
 120 Vitio quasi cera ad ignem liquescente.
 Hæc orans etiam remedia pingui carni
 Multa adhibeo, molestum ut morbum dissipem.
 Robur ejus, ceu feram infidissimam fortibus
 Catenis cohibeo, malum æstum reformidans.
 125 Ventri claustra appono, non facile sanabili dolore animum
 Conficio; et lacrymarum vim profundo.
 Flecto Regi contrita genua: noctes insomnes
 Traho, et sordeseo lugubrem vestem gerens.
 Aliorum sunt comotationes, choreæ, risus,
 130 Comessationes, florentis ludibria ætatis.
 Alii uxoribus et liberis gaudent,
 Et peritura magnarum divitiarum gloria.

- 112 Πᾶσι. Reg. 992 πάντα.
 115 Ἡ θέμις. Coisl. sup. lin. ὡς.
 116 Ὀλίγῳ. Duo Regg. ὀλίγον.
 117 Βριθομένην. Carnis pondere depressam. Ita
 abet Coislinianus et Regius 990. Nonnulli autem
 dit. βριττομένην, quod a Græca lingua prorsus est
 alienum.
 122 Νοῦσον ἀφαρ σκεδάω. Ita Reg. 990, Chig. et

- Vat. Edit. ὄφρα νόσον σκεδάσω.
 126 Ἐκπροχέω. Reg. 990 ἐκπροχέων.
 127 Τετρυμμένα. Ita Reg. 990. Editi. τετρυμμένα.
 130 Χλοερῆς. Ita Vat., Chig., Coisl. et Reg. 990.
 Edit. γλυκερῆς.
 131 Ἀλόχοις τε. Sic Reg. 990, Chig. et Coisl.
 Edit. ἀλόχοισι.
 132 Κύδει. Coisl. κήδει, cura.

METRICA VERSIO.

que sit et fœde nudatus, pulchro et ab horto.
 Et vitæ ligno sit procul actus homo.
 Hæc mens ægra gemit: caro vero prava parentes
 Primigenos spectat, pestiferumque cibum,
 Dulces omnes semper complectitur escas,
 Objectat serpens quas male blandus ei.
 ego gemo, ac Regem obtestor, qui cuncta coerct
 imperio, et recto pondere cuncta librat:
 placido arbitrio componat jurgia carnis
 atque animæ, bellum submoveatque procul:
 pars deterior meliori cedat, ut æquum est,
 loc utrique magis namque salutiferum.
 proreca nec mole gravis mens vergat ad ima,
 e, veluti plumbi massa, profunda perat.

B Sed sibi mens carnem, divinaque subdat imago,
 Ac vitium, ut ceram fervida flamma, liquet.
 Hæc oro, supplexque peto: morbumque prementem
 Ut pellam, carni pharmaca multa fero:
 Atque velut sævum firmis compesco leonem
 Compeditibus, fluctus dum tremo letiferos.
 Impono claustrum ventri, mœrore animumque
 Conficio, et lacrymis os madet omne meis.
 Curvo genu afflicti Regi, somnumque repello:
 Lugubris vestis squalida membra tegit.
 Sunt aliis studio convivia læta, jocique,
 Atque chori, ætatis ludicra florigeræ.
 Conjugibus gaudent alii, natisque opibusque,
 Quorum abit in ventos gloria cuncta leves.

- Ἄλλοι δ' αὖτ' ἀγοραῖς τε καὶ ἄλλοισιν, ἢ δὲ λαστροῖς
 Τέρπονται, καὶ πνεῖν ἐν πόλυσσι μέγα,
 135 Εὐφήμεος τε λόγους καὶ ἱερομένων ὄργυμαδῶν
 Παμπόμοιοι, σοβαροὶ θ' ὑφῆθεν ἐκ σανίδων.
 Πολλὰ γὰρ θνητοὶ πολυσχεδῆς βύτοιο
 Τέρψις· ἐν δὲ κακοῖς κίεραται εὐφροσύνη.
 Αὐτὰρ ἐγὼ τέθνηκα βίῃ, βαῖν δ' ἐπὶ γαίης
 140 Ἄσθμα φέρω· φεύγω δ' ἄστυα καὶ μέροπας.
 Θήρεσι καὶ σκοπέλοισιν ἐμυλῶν, οἷος ἀπ' ἄλλων
 Ναιετάω λυπρὴν βρωγὰ καὶ σχεδῶν·
 Οἰχίτων, ἀπέδελος, ἀνέστιος, ἐπιπῆ μύνη
 Ζῶων, καὶ λώθη πᾶσι πάλω χθονίοις.
 145 Εὐνή μοι στίβας ἔστι, τὴ βήγεια σάκκος ἐρυμνός,
 Καὶ κόνις ἐν θαπέθω δάκρυσι δαυομένη.
- Ἄ πολλοὶ μὲν στενάχουσι σιδηρείοις ὑπὸ δεσμοῖς·
 Ἄλλους δ' αὖ τέφρην πυθάνουμ' εἶδαρ ἔχειν·
 Τοὺς δὲ ποτὶν δακρύουσι μεμιγμένον ἀλγυκίον·
 150 Ἄλλους χειμαρείας βαλλομένους νιπέτι,
 Νύκτας τεσσαράκοντα καὶ ἤματα, δένδρον ἴσα
 Ἐσθάμεναι, κραδίη γῆς ἀπανισταμένους,
 Καὶ θεῶν ὄσων ἔχοντας ἐνὶ φρεσίν· ἄλλος ἔρηκ
 Χεῖλα, καὶ γλώσση θῆκε χαλινὰ φέρον.
 155 Οὐ μὲν πάντα χαλινὰ, ἕμνος δ' ἀνέτη μόνος
 Ἐμπνοον ὡς κισθάρην πνεύματι κρουομένην.
 Καὶ Χριστῷ κεφαλῆν τις ἔην ἀνέθηκε, φύλακτα
 Εὐχῆς εὐαγέος εἰνεν', ἀπερσομένην.
 Ἔμματα δ' ἄλλος ἱππῆς, καὶ ὄβασι θῆκε θύρακ,
 160 Μή τι λάθη πέμψας κέντρον ἰου θανάκ.

Alii foris, et horti, et balneis

Delectantur, et quando magnum in urbibus spirant,

135 Honorificisque sermonibus et sequentium strepitu

Ducuntur, superbiantque ex altis subcellis.

Multa enim sunt mortalibus multiformis vitæ

Oblectamenta: malis autem immiscetur gaudium.

Sed ego mortuus sum vitæ, ac pusillum in terra

140 Spiritum gero: fugio urbes et homines.

926-927 Cum feris et scopulis vivens, solus ab omnibus

Incolo asperam et deformem petram:

Viva cum veste, sine calceis, sine foco, ape sola

Vivens, et omnibus ludibrio sum hominibus.

145 Lectus meus palea est, stragula saccus quo tegor.

Et cinis in pavimento lacrymis rigatus.

Multi quidem ingemiscunt sub vinculis ferreis:

Alios audio pro cibo cinerem habere;

Nonnullos lacrymis amaris potum miscere:

150 Alios hibernis percussos nivibus,
 Quadraginta noctes et dies, instar arborum

Stare, corde e terra assurgentes,

Ac Deum solum in mente habentes: alius

Ligavit labia, et linguam frena imposuit;

155 Non tamen frena omnia, sed solis relaxavit hymnis,

Velut vivam citharam, quam spiritus pulsat.

Eti qui Christo caput suum consecravit, intonsum

Voti pii causa custodiens.

Oculos alius clausit, et auribus posuit fores,

160 Ne quem imprudens mortis aculeum intromittat.

134 Πολλοῖσι. Ita Coisl. Val. πολλοῖσι.

136 Ex caridior. Nempe θρόνων, e celsis thronis.

Recte Billius supervacaneam putat conjecturam amici, qui legere suadebat σατῶν, planstris, curribus.

137 Πολυσχεδῆος. Reg. 900 πολυσχεδῆος.

138 Κακοῖς. Int. Coisl. λυπηροῖς. tristibus, adversis. Non recte Billius, in vitio addictis.

142 Ἐρωγὰς. Quasi terræ vimam, specum, ultro oblatam adiculam.

144 Δώθη. Coisl. Int. πᾶσιν ἀνθρώποις εἰς γέλωτα

καὶ γλεῦθρον προκαίμενος, omnibus hominibus per ludibrio habitus; opprobrium hominum, et aliis plebis: vel etiam quem omnes tanquam leporem rancie aversarentur. Apud Homer. λώθη πᾶσι omnium probris expositum sonat. *Iliad.* iv. 62.

145 Ἐδάκω ἐρυμνός. Durum cilicium, ut niger. Hesych.

146 Δαυομένην. Ita Coisl. Edit. δουμένην, vel εἰ

147 Πολλοὶ μὲν. Spectant hæc ad monacho ardua studia de quibus disserit uberius infra 2, Carm. 1, ad Helletium, alias Bill. 48.

METRICA VERSIO.

Balnea delectant alios, hincque nemusque,
 Altusque in celebri spiritus urbe juvat.
 Laudibus atque suis gaudet, comitumque catervis,
 Ac frontem attollunt desuper e tabulis.
 Multa etenim humano generi sunt gaudia vitæ:
 In vitio addictis fusæque lætitia est.
 Ast ego jam mundo sum mortuus, hincque pusillum
 Jam spiro, atque urbes vito, hominumque ge-
 nus.
 Cum scopulis, truncibusque feris ego dego, dominique
 Petram habeo: hic vite tempora solus ago.
 Non mihi caleus est, non est focus, unica vestis:
 Spe vivo, ut labes sum quoque terrigenis.
 Pro lecto mihi sunt paleæ, pro tegmine saccus,
 Et madidus lacrymas pulvis ob assiduas.

B Ferrea permulti gestantes vincla gemiscunt:
 Est aliis sursum sordidus esca cinis.
 Pocula sunt aliis sctu permixta calenti;
 Altera brumali pars petiturque nive,
 Statque quater denis, velut arbor, recta diebus
 Subvectum ad cœli culmina pectus habens.
 Nilque aliud prorsus, quam Christum, mens
 Linguam alius freno pressa-que labra tenens.
 Sic tamen, ut pateant hymnis, atque, ut lyra
 Pulsentur digitis pneumaticis ætheræ.
 Ast alius, voti ut Christo persolvat honorem,
 Intonsum servat tempus in omne caput.
 Aures atque oculos alius conclusit, ut omnia
 Obseptum stimulis mortis haberet iter.

Τοια μὲν ἐξ ἐμέθεν χοῖ φάρμακα δυσμενέοντι,
 Ἦδη καὶ πολὴν ἄλλαρ ἐμῶν παθῶν.
 Πολλὰ δ' οὐκ ἐθέλοντα καταγιγδεις ἀπρωτόπτοι
 Στραφῶσιν, χαλεποὺς ἀλγεσι τειρόμενον.
 165 Αὐτὰρ δ' οὐτε λόγοις ἐπιπέθεται, οὐτε μύθοισι
 Δέκνεται, οὐτε χρόνῳ κάμπτεται ὀκρυδεις·
 Ἄλλ' αἰεὶ ζωῆς κατεναντίον ὄμμασι τυφλοῖς
 Σπεύδει, καὶ κρημνοῦς, ὡς λεγῶν, κωδέει.
 Εἰ δέ τί που καὶ βαιὸν ὑποείξει Θεοῦ
 170 Δείμασιν, ἢ ἐπόνις, ἢ Θεῶν λογιῶσι,
 Ὅστε φυτὸν παλάμησι μεθελκόμενον κομμένουτο,
 Γυροῦται προτέρην ἔμπαινον κακίην.
 Ὡ μῆλοι, θανάτω βροτῶν γένος! Ὡς ῥα κακοῖσι
 Δαπτόμενοι, μανίῃ τερπόμεθ' ἡμετέρῃ.
 175 Οὐτε λόγον τόντας, ἔν ἐνδοθὶ γινομένοισι

A ὄηκα Θεός, ζωῆς σπέρμα χαριζόμενος·
 Οὐτε νόμον τρομέοντες, ἔν ἐν ποτε λαίνεθσι
 Γράμματι ἀτρεκίην Χριστὸς ὑποσκιάων
 Πλαστὶν ἀναξ ἐχάραξε, καὶ ὕστατον ἐν κραδίησιν
 180 Ἡμετέραις, ἀγλή Πνεύματος εὐαγέος·
 Καὶ Χριστοῦ παθέσσι ἐναντία μητιώοντες,
 Οἴσιν μ' ἐκ παθῶν εὐκυσεν ἀργαλέων,
 Σάρκα λαδῶν, σταυρῶ τε παγείς, πῆξας τε μέλαιναν
 Πλάσματος ἀμπλακίην, καὶ Βελίαο κράτος,
 185 Ὅφρα παλιγγενέες τε καὶ ἐκ τύμβουο θορότες,
 Χριστῷ σὺν μεγάλῳ κῦδος ἔχουμεν ἄνω.
 Πολλὰ μὲν δὴ πᾶσιν ἐπιχθονίοισι Θεοῦ
 Δῶρα, τὰ καὶ γλώσσης κρείττονα ἡμετέρῃς.
 Καὶ γάρ με πληγῆσιν ἀτασθαλίοντα δαμάζων,
 190 Ἐλκει πρὸς ζωὴν, καὶ φίλα μητιῶν.

Talia ego adhibeo inimicæ carni remedia,
 Jamque canities morbis meis opitulatur.
 Multi autem invitum turbines improvisi
 Exagitant difficilibus molestiis vexatum.
 165 Sed tamen caro nec rationibus obtemperat, nec laboribus
 Domatur, nec tempore rabies ejus flectitur:
 Sed semper adversus vitam cæcis oculis
 Festinat, et barathra, ut legio, desiderat.
 Quod si quando paululum cedat Dei
 170 Timori, aut laboribus, aut divinis oraculis,
 Velut arbor manibus retracta cultoris,
 Curvatur primum rursus in vitium.
 Q nos mortales mortis hujus nomine miseros! Quomodo malis
 Dilacerati nostra delectamur insaniam!
 175 Nec rationem honorantes, quam intus nascentibus
 Inseruit Deus, vitæ semen concedens;
 Nec legem expavescentes, quam olim rex Christus,
 Littera veritatem adumbrans, lapideis
 180 Tabulis, ac postremo cordibus nostris
 Spiritus sancti splendore insculpsit;
 Atque etiam Christi passionibus contraria meditantés,
 Quibus me ex perversis perpeccionibus eruit,
 Carnem sumens, cruci affixus, et tetram conficiens
 Figmenti sui nequitiam, et Belix potestatem,
 185 Ut regenerati, et e sepulcro exsistentes,
 Magno cum Christo gloriam cœlestem habeamus.
 Multa quidem omnibus hominibus concessa a Deo
 Dona, quæ linguam nostram superant.
 Nam me et plagis peccantem domando
 190 Ad vitam trahit, et grata largiendo.

163 Πολλὰ δ'. Ita Vat. et Coisl. Edit. πολλά δ'.
 169 Ὑποείξει. Reg. 990 ὑποήξει.
 173 Ὡς. Coisl. sup. lin. πῶς.
 175 Γυροῦται. Coisl. γεινομένοισι.
 177 Λαίνεσσι. Vat. 2 λαίνεσσι.
 182 Ἐλκυσεν. Ex gravissimis calamitatibus eruit.

Vat. et Coisl. ἔρυσεν
 189 Ἀτασθαλίοντα. Ἀτακτοῦντα, ἀμαρτάνοντα,
 proterve, nefarie agentem.
 190 Μητιῶν. Sup. lin. βουλευόμενος. Coisl. μει-
 δῶν. Amice ac leniter arridendo, quæ lectio placet
 Billio.

METRICA VERSIO.

hæc ipse infestæ medicamina porrigo carni,
 Atque ætas etiam fert mihi grandis operum.
 ruin ingens etiam me vis inopina malorum
 Exagitat, variis dilaceratque dolor.
 Non tamen hanc sermo flectit, subiguntve labores,
 Temporis aut tractu mitius ipsa furit:
 Sed vitam adversus semper ruit impete cæco,
 Atque velut legio sola barathra cupit.
 Quod si divino cedat paulum ipsa timori,
 Cedat et ærumnis, eloquiisque Dei:
 agricolæ ut manibus per vim stirps tosta, priorem
 In vitii labem protinus illa redit.
 miserum mortale genus, quod mole malorum
 Atteritur, proprio gaudet et interitu!
 neque nativæ rationis lumen honorat,

B Quod vitæ ætherea semen ab arce datur:
 Nec metuit, verum quæ quondam Christus adum-
 In saxis rigidis jura notata dedit: {brans,
 Nec quæ postremis fixit sanctissimus ille
 Spiritus in nostro pectore temporibus:
 Sed Christi consulta agit contraria pœnis,
 Quis me animi morbis traxit ab horrificis
 Dum carnem sumpsit, fixusque est in cruce, nostras
 Ac noxas, hostis fixit et imperium:
 Ut rursus genito, tumultique e faucibus imis
 Educta in supero sit mihi sede decus {Christi,
 Multa quidem in cunctos homines sunt munera
 Tantaque ut hæc nullus sermo referre queat
 Nos etenim ad vitam trahit, et cum verberat, et cum,
 Verberibus missis, prospera cuncta facit.

Πάντα γὰρ εὐμένοντι νόῳ μερόπεςσι κυβερνᾷ,
 Εἰ καὶ κρυπτὸν ἤης βένθος ἔχει σοφίης,
 Καὶ πολὺς ἡμετέρης γενεῆς ζόφος ἤδ' ἰσοδο
 Ἴσταται ἐν μεσάτῃ, δὴ πέρλωσ' ὀλίγοι
 195 Ὅμμασιν ὀφθαλμοῖσι διαυγέες ἐκ βίοτοιο,
 Καὶ καθαρὸν καθαρῆς ἀπτόμενοι σοφίης.
 Αὐτὰρ ἐμοὶ Χριστὸς περιώστον εὖχος ὀπάξων,
 Πρῶτα μὲν εὐξαμένην νεύθεν ἐκ κραδίης
 Μητέρι ἔωρον ἔδωκε, καὶ ἐκ τοκέων ὑπέδεκτο
 200 Δῶρον, ἐπεὶ τέκνου φέρτερον οὐδὲν ἔχον
 Ἐν πάλι κτεάτεσσιν· ἔπειτα δὲ θεῖον ἔρωτα
 Φάσμασιν ἐνυχλοῖς σῶφρονος ἤχε βίου.
 Εἰ δ' ἄγε, νῦν αἰοῖτε, θεόφρονες· οἱ δὲ βέβηλοι
 Ψυχὰς, ὑμετέραις ὄβασι θέσθε θύρας.
 205 Παῖς μὲν ἐν ἀπαλδί, πᾶσι οὐ μάλα, ἤνικα δὲ φρήν

A Ἐσθλῶν ἤδ' ἐκακῶν εἰκόνας ἐγγράφεται,
 Οὐπω μὲν στεροῖσι νοήμασιν εἶδος ἔχουσα,
 Ἥθεσι δ' ἄλλοτρίοις πρῶτα χαρασσόμενη,
 Αὐτὰρ ἐμοὶ τοκέες νόον ἔγραφον οὐκ ἐκακῶν
 210 Χρῶμασι, τῆς δ' ἀρετῆς ἐσθλὰ ἔκαστα
 Καὶ γὰρ δὴ πάντεσσιν ἐπιχθονοῖσιν ἀγγέλοι
 Ἔσπον, ἐπ' εὐσεβίῃ θυμὸν ἔχοντες ἕνα,
 Ἴσον ὁμοῦ πολεῖ τε καὶ ἤθεσι κωδαιμάσων,
 Ἀνδρομέτης ζωῆς, ἔλθιοι, εὐσθενέες,
 215 Μῆτρα παρατροχάοντες. Ὁ μὲν ποτε πᾶσι πα
 Ἐσθλῶς μεγάλης, ἧς μέγα νῦν κρατῖς
 Οὐκ εἶς, εἴτ' ὄλων προφερέστατος, ἐξ ὄλων τε
 Ποιμὴν, νῦν δὲ πατὴρ, καὶ νομῶν νομῆς.

Omnia enim hominibus animo benevolō gubernat,
 Etsi occultam tenet sapientiae suae altitudinem,
 Ac densae inter genus nostrum et Deum tenebrae
 Intercedunt, quas pauci superant
 195 Acutissimis oculis ex vita perspicaces,
 Et puri puram attingentes sapientiam.
 Ac me quidem Christus honore praecipuo donavit:
 Primo quidem precanti ex intimo corde
 Matri me donum dedit, et a parentibus suscepit
 200 Donum; nihil enim nato praestantius habebant
 In omnibus suis possessionibus. Deinde vero divinum amorem
 Virginitatis immisit visis nocturnis.
 Nunc audite, quicumque pii estis; qui autem profani
 Mentibus, fores vestris auribus apponite.
 205 Tener infans eram, non valde infans, sed qua aetate mens.
 Malorum et bonorum imaginibus imbuitor,
 Nondum solidis cogitationibus formam adeptus,
 Sed alienis ex moribus primo informatur.
 Mentem mihi pingebant parentes non pravis
 210 Coloribus, sed virtutis insignia edocebant.
 Omnibus enim hominibus admirabiles
 Erant, in pietate unanimes,
 Aequales canitiae et praestantissimis moribus,
 Felices, validi, humanae vitae
 215 Modulum superantes. Ille quidem olim procul a magno
 Stabat ovili, cujus nunc magnum tenet gubernaculum,
 220-231 Non ovis, deinde ovium praestantissima, et ex ovibus
 Pastor, nunc vero pater, et pastorum pastor.

195 Ὅμμασιν ὀφθαλμοῖσι. Coisl. Int., οἱ τὸ
 ὄμμα τῆς διανοίας ὀφθαλμοῖσι, qui nempe, ex probis
 moribus, perspicacissima oculorum acie praediti sunt.

200 Τέκνον. Ita Reg. 990, Coisl. et Vat. Edit.
 τέκνον. Idem codices pro ἔχων, quod praefertur
 edit., habent ἔχον. Coisl. sup. liu. ἔχον. Vide supra
 carm. xi, vers. 70.

204 Θέσθε. Reg. 990 θεσθαί.

207 Εἶδος. Sic Reg. 990, Coisl., Chig. et Vat.

Edit. ἤθος.

210 Διδασκομένη. Int. Coisl. ἐδιδάκ
 supra carm. xi, vers. 51, et carm. i, vers. 1

212 Ἐξ εὐσεβίης. Idem pietatis studium et

213 Ἴσον. Chig. ὅλον.

216 Ἦς μέγα. Inde patet Gregorii patris
 in vivis fuisse, cum carmen istud condidit.

217 Ἐξ ὄλων τε. Sic Reg. 990. Edit. ἔξ

METRICA VERSIO.

Omnia nam placidus mortalibus ipse gubernat:
 Abdita sint quamvis tectaque consilia.
 Nam magna inter nos nubes interque Tonantem
 Est sita, quam paucis fas penetrare viris:
 Quis aeternae mentis vitae optima reddit acutam,
 Sordibus et sophiam mens vacuata capit.
 At me praecipuo Christus donavit honore.
 Primum etenim matris me dedit ipse precii:
 Illa autem, nato siquidem nil majus habebat
 Me tibi perpetuum vovit in obsequium.
 Post oculis visum quoddam nox obtulit atra,
 Ex quo animum subit virginitatis amor.
 Haec mentes audite pie, contraque profani
 Occludant aures ad iuca dicta suas.

B Hoc mihi tempus erat vitae, vitaeque bonae
 Parvula quo primum mens simulacra
 Ac solidis nondum firmisque est sensibus
 Sed primum alterius moribus imprimis
 At mihi non pravos indebat uterque color
 Sed virtutis erat doctor uterque parens
 Conspicuos eunctis pietas nam fecerat
 Et concors animus, pectus idemque
 Canitiesque simul, simul et praestantia
 Humanae ac vitae transilire modos,
 Felices validique: pater procul a grege
 Dissitus, imperium qui modo plebis habet
 Non ovis, inde ovium longe optima, post
 Nunc pater, et rector, quod magis laudat

- ὅτι μὲν ἐς πολύκαρπον ἀλῶν ὄρθριος ἔλθων,
 220 Πουλὺ δ' ἀποκρύψας τοὺς προτέρους καμάτιω.
 Ἥ δ' ἱερῶν τοκέων ἱερὸν φυτὸν, εὐαγέος τε
 ῥίζης, καὶ πτόρθων μητέρος εὐαγέων,
 Οὐδὲν ἀτιμότερη προτέρων, αἵ Χριστὸν ἀνακτα
 Δίξαντι, ἧδὲ τάφου λεύσσαν ἀνεγρόμενον·
 225 Βαῖν μὲν πνείοντες ἐπὶ χθονὶ σαρκὸς ἀνάγκη,
 Πλείονα δὲ ζωῆς μοῖραν ἔχοντες ἄνω.
 Τοῖς μὲν ἐγὼν ἀπαλτῶν πλάσθην φρένα, καὶ νεότητος
 Οἷα τυρὸς, ταλάρῳ λάμβανον αἶψα τύπον.
 Καὶ ποτὲ μοι κνώσονται παρίστατο τοῖος θνεῖρος,
 230 Ἐλκων ῥητῖδως ἐς πῶθον ἀφθορῆς.
 Δοῖαι μοι δοκέσκον ἐν εἵμασιν ἀργυροῖσι.
 Στράπτειν παρθενικαὶ πλησίον ἰστάμεναι,
 Ἄμφω μὲν καλά, καὶ ὁμήλικες· ἀμφοτέραις δὲ

Non ille quidem in fertilem vineam mane venerat,
 220 Sed labore primos longe superavit.
 Illa autem piorum parentum pius surculus, et sanctæ
 Radicis ac matris sanctorum ramorum,
 Nihil inferior pristinis, quæ Christum regem
 Exceperant, aut e sepulcro viderant redivivum;
 225 Exiguum quid spirantes in terra carnis necessitate,
 Præcipuam vitæ partem sursum habentes.
 Ab his tenera mens mea firmata, et recens concretus.
 Velut caseus, calathi formam cito suscepi.
 Tum dormienti mihi astitit tale somnium,
 230 Facile trahens ad amorem virginitatis.
 Duæ mihi videbantur in vestibis candidis
 Splendere virgines prope astantes,
 Pulchræ, et æquales ambæ; utrique ornatus erat
 Ornatu carere, quæ quidem pulchritudo feminarum est.
 235 Non aurum collum ornabat, non hyacinthus,
 Nec vestes gerebant tenui stamine sericas,
 Neque ex molli lino tunicæ membra tegebant,
 Neque pictis palpebris oculus coruscabat,
 Nec quæcunque artificiosi homines ad venustatem.
 240 Feminarum invenerunt fomenta libidinis;
 Non flavi cincinnati humeris effusi
 Colludebant levium ventorum flatibus.
 Zona illis præclarum pepulum stringebatur,
 Pedibus usque ad talos demissum.
 245 Velo caput et genas desuper occultabant,
 Humi fixos oculos habebant.
 Pudoris rubor ambas præclarus decorabat,
 Quantum cernere licebat per bene textum velum.

220 Καμάτιω. Ita (Hig., Vat. et Reg. 990. Edit.
 μάτιος.

223 Αἱ Χριστόν. Nempe Martha et Maria, Lazari
 ῥοσες.

229 Ἐκ' εἶδεσι. In formis mulierum.

245 Κρηδέμνω δ' ἐφύπερθε. Desumptum ex Iliad.
 , 184, et xxii, 470. Annotat Eustathius, non solum
 e δεσμὸν κεφαλῆς, vinculum, ligamen capitis, sed

etiam καταπέτασμα πλατύ, velum latius. Sic plane
 accipit Gregorius: quippe velum de quo loquitur,
 caput et genas tegebat; itaque non bene Billius,
 vittis candidatis. Reg. 990 habet καρσίατα pro κα-
 ρήατα.

247 Αἰδός. Reg. 990 αἰδοῦς δ'. Mox idem cum
 Vat. ἐπέτρειε pro ἐπέπρεπε.

248 Ἐθνήτων. Sive καλῶς νενησμένων.

METRICA VERSIO.

i licet ad vitem primis non venerit horis,
 Sudavit primis plus tamen agricolis.
 mater soboles sanctorum sancta parentum,
 atque piæ stirpis surculus eximius:
 nonis haud inferior, quis cernere Christum
 contigit, e tumulo cum redivivus erat;
 sum viventes in terra, carne coacti,
 multo plus autem sedibus in superis.
 s mea mollis ab his ficta est: accepit honestas,
 e caseus calathi, protinus ipsa notas.
 e per hoc visum, somnus dum membra teneret,
 rgineæ vitæ captus amore sui.
 que videbantur binæ mihi stare puellæ
 n procul, insignes vestibis in niveis,
 tales ambæ ac pulchræ: cultuque carce

B His erat, hinc sit enim femina pulchra, decus.
 Non auro collum fulgebat, non hyacintho;
 Non ipsis etiam serica vestis erat.
 Non albis tunicis fulgebant mollia membra
 Splendoremve oculo pupula picta dabat.
 Cuncta aberant, quæ femineo molitur in ore
 Artificum ingenium, pharmaca adulterii.
 Non coma flava super tergum diffusa patebat,
 Ludebatque simul cum ievibus zephyris
 Pulchrum stringebant artissima vincula pepulum,
 lmos velantem corpus adusque pedes.
 Ac vittis caput atque genas adopena gerentes
 Candidulis, terræ lumina fixa dabant:
 Tingebatque etiam pulchro pudor ora rubore,
 Quantum sub velo cernere tunc poteram.

Ζαγῆ δ' ἀμφοτέρῃσι μεμυκῶτα χεῖλα κείτο,
 250 Οἶόν τε δροσισαῖς ἐν καλύκασσι ῥόδου.
 Τὰς μὲν ἐγὼν ὀρέων, μέγ' ἐγῆθεον. Ἢ γάρ ἱρασκον
 Κραίσονας ἡμερῶν. Ἴμμενοι οὐκ ὄλγρον.
 Αἰ δέ με καὶ φιλέσκον, ἐπαῖ σφισι θυμὸν ἰάνθην.
 Χεῖλασιν, υἱά φιλῶν ὡς ἀγαπαζόμεναι·
 255 Καὶ μοι χειρομένῃ· τίνας ἢ πόθεν εἰσι γυναῖκες,
 Ἢ μὲν ἀγγελῶν ἑρη; ἢ δὲ σαοφροσύνην,
 Αἰ Χριστῷ βασιλῆϊ παρασταδὸν ἐστηκυῖαι,
 Κάλλασιν οὐρανῶν τερπόμαδ' ἀζυγῶν.
 Ἄλλ' ἀγε δεῦρο, τέκος, μίξον τῶν ἡμετέρῃσι
 300 Καὶ πραπίθεσσι νόον, καὶ δαῖσιν δαῖδα,
 Ὅφρα σε πικραίνοντα δι' αἰθέρος ὑψιφέρουσαι.
 Στήσωμεν Τριάδος πᾶρ σβλας ἀθανάτου.

Α Ὅς φάμενοι φορέοντο δι' αἰθέρος. Ὅφρα τ' ἱερ
 Ἔσπετ' ἀριπταμέναις. Χ' αἰ μὲν θυμῶς ἐσθ
 265 Δι' ἠδ' ὅδ' ἐμῆ κροθῆ σιμονὸς ἠδύμασιν καὶ
 Τέρπαιτο, καὶ φαινής εἰκόσιν ἀφθορῆς.
 Ἄρτι μοι ἐς φρένα μῦθος ἀγαθῶν, εἴτε νόμος
 Ἐσθλῶν ἢ δὲ κακῶν πηγύνηται ἀρετῆς.
 Καὶ νόος ἡγεμόνευε πόθου, καὶ κάλλος ἐπέφθ
 270 Ὅφιος ἐννουχῆς φαῖνας' ἀριπταμέναις.
 Ὅς δ' ὅτε καρφαλέην καλῶμασιν σπασθῆν ἠδύμασιν
 Ἐνδοθὶ βοσκόμενος, λάμπεται ἑξαιτίας,
 Φίλῃ ὄλγῃ τοπρωῶτων, ἑσπετα δὲ πυρῶς ἐπέφθ
 Ἄσπετος, ὡς καὶ ἐγὼ φάσματι δαυρῶν
 275 Ὅχ' ὕπαιλαμπῶν ἑσπετα, οὐκ εἰς τὴν κίχην;
 Οὐκ εἴς' ἐνὶ ψυχῆς βῆθεσι κροπυόμενος.

Silentio ambarum clausa labia tenebantur,
 250 Veluti in roscidis calyculis rosa.
 Has ego aspiciens plurimum iustabar. Nam illas
 Longe mortalibus praestare mihi persuadebam.
 Illae autem, cum iis animum demulsissem, etiam labris admotis
 Osculabantur me, ut charum filium diligentes :
 255 Ac quaerenti mihi, quae et unde mulieres essent :
 Virginitas, inquit una, temperantia altera,
 Quae Christo regi proxime astantes,
 Pulchritudine caelestium delectamur virginum.
 Verum age, filii, misce tuam nostris
 260 Mentibus mentem et facibus faciem,
 Ut te rutilantem in altum evehentes,
 Statuamus ad lucem Triadis immortalis.
 Sic locuta per aera ferebantur. Meus autem oculus
 Sequebatur evolantes. Atque illae quidem somnium erant,
 265 Sed diu cor meum praeclaris noctis simulacris
 Delectabatur, et lucidae imaginibus virginitatis.
 Jam mihi in pectore sermo colligebatur, tum cum cognitio.
 Boni et mali certius stabilitur,
 Mens regebat desiderium, et pulchritudo subobscura
 270 Visionis nocturnae decenter admodum elucebat.
 Quemadmodum aridam stipulam cum latens scintilla
 Intus depascens subito emicat,
 Parva primum flamma, deinde ingens incendium
 Assurgit ; ita et ego visione accensus
 275 Cito amorem in lucem protuli, et fulgor omnibus apparuit,
 Non jam in animi latebris absconditus.

252 Ἡμερῶν. Humana conditions praestantiones.
 Int. Coisl. ἱσημερῶν γυναικῶν.
 253 Ἰάνθη. Combessius legit ἰάνθην χεῖλασιν,
 absque interposita virgula, et vertit : admotis labiis
 ipsis mulsi animum.
 255 Ἐχειρομένῃ. Vat. ἀναιρομένῃ. Sup. Illa, ut
 in editis.
 256 Ἢ μέρ, etc. Una se esse sibi virginitatem,
 altera temperantiam, prudentiam.

264 Ἐσπετ. Coisl. et Vat. ἕσπετ.
 265 Ἀηθὰ δ'. Ita Chig. Reg. 990 ὀρεθῶν ἰ.
 267 Ἄρτι μοι ἐς φρένα. Ac mihi jam haec
 sermo in mente colligebatur, cum cognitio et
 ac vitiorum hominibus vere planeque impuniti
 270 Ἀριπταμέναις. Eximie. Gloss. ἄρτι
 Aperte, manifeste, etc.

METRICA VERSIO.

Demum ipsis labra alta silentia clausa tenebant,
 Non secus atque calix, quo rosa clausa latet.
 Has cernens (humano etenim praestantior ipsis
 Vultus erat) toto pectore laetus eram.
 Oscula iungebant illae mihi blanda vicissim,
 Non aliter proles quam si utriusque forem.
 At mihi scitanti nomen : « Vocor, illico dixit
 Altera, virginitas, altera sophrosyne,
 Quas Christo astantes capit insaturata voluptas,
 Utraque virgineos dum videt usque choros.
 Ergo, age, nate, tuam nostris conjungere mentem
 Sit studio, lumen luminibusque tuum,
 Ut te splendentem ac rutilum sublimes ferentes,
 Sistamus radios perpetis ad Triadis. »

B Ac tum, me sectante oculis, rapiuntur in
 Aethera : at id visum nil nisi somnus erat
 Ipse diu porro simulacris noctis opacae
 Laetabar, vitae virginumque typis.
 Jam mihi crescebat ratio, quo tempore caecae
 Delectum recti mens vitilique facit ;
 Ac desiderium mea mens ductabat : aperte
 Jamque dabat noctis visio nigra facem.
 Ac velut arentem stipulam cum lectus in
 Devorat igniculus, protinus ipse micat :
 Flamma quidem primo tenuis, mox tollens
 Sic mihi cum visus ureret ossa decor,
 Protinus exoruit sese, cumctisque relinquit
 Ut qui celari non potis esset, amor.

Πρώτα μὲν εὐσιδέεσσιν ὀμίλειον, οἳ γὰ γάμοιο
 Δεσμά φύγον, κόσμου λυόμενοι χθονίου,
 Ἦς Χριστῷ περιόντες ἄμ' ἔσπωνται βασιλῆϊ,
 280 Ἐνθεν ἀπορνύμενοι κύδει σὺν μεγάλῳ.
 Τοῖς μὲν ἐγὼ φέλειον τε καὶ ἀμφιέπων περὶ κῆρι,
 Ἐπίδος ἡγεμόνας εἶχον ἑπουρανίης·
 Αὐτὰρ ἔπειτα γάμοιο βαρύν. ζυγὸν ἐκτὸς ἔθηκα,
 Ἐγὼ γὰρ ἔπειτα γάμοιο βαρύν. ζυγὸν ἐκτὸς ἔθηκα,
 Ἐγὼ γὰρ ἔπειτα γάμοιο βαρύν. ζυγὸν ἐκτὸς ἔθηκα,
 285 Καὶ γὰρ θῆ φύσις μὲν, δεσὰ λάχον οὐρανὸν εὐ-
 [ρὸν
 Ἄζυγίης, παθέων κρείσσονες ἀργαλέων.
 ἰγλήεις πρώτιστα Θεὸς μέγας· ὡς δὲ Θεοῖο
 Δάτρις ὑψιθρόνου πλησίον ἑσταότες·
 ἢ πρώτην ἀκτίνα Θεοῦ καθαροῦ φέροντες.

A 290 Παμφαέες, θνητοῖς φῶτα χαριζόμενοι.
 Ὅσοι δ' ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος εἰς ἓν ἀγερθεν.
 Καὶ δυὰς εἰσι, χόος ἔκγονα μαρναμένου,
 Ζυζυγίην ποδέουσι, καὶ ἐς δέμας εἰσὶν ἑτοίμοι
 Σπείρειν. Ἄλλ' ὁ λόγος κρείσσονα μοῖραν ἄγων.
 295 Σαρκὸς νόσφιν ἔθηκα, πλάκου δ' ἀποείργαθε κό-
 [σμου.
 Ζωῆς δ' ἀθανάτων θῆκ' ἀδέτιο πλάς.
 Ἐνθα μ' ἔπεμπε πόθος μεγαλήτορα, οὐδ' ἐπὶ γαίης·
 Ἐρείδον χθαμαλῆς ἰχνίων ἀδρανέον.
 Ἄλλ' ὥστε γλυκεροῦ γεγευμένος ἢ γάλακτος,
 300 Ἢ μέλιτος, σταθερῆς κείθι χοροστασίης,
 Θύκ' ἔθελον πικρῆς μοι ἔδητύος ἄσπον ἰκέσθαι,
 Θυμοδόρου κακίης ἐνθάδε τικτομένης.

Ac primo quidem plorum consuetudine utebar, qui nuptiarum
 Vincula fugiunt, a terrestri mundo liberi,
 Ut Christum regem animi pennis una sequantur,
 280 Ex hac terra magna cum gloria avolantes.
 Nos ego amans et corde complectens
 Spei caelestis duces habebam ;
 Deinde vero grave matrimonii jugum foras eliminavi,
 Sublimem desiderans virginum partem.
 285 Nam quotquot naturæ latum cælum sortitæ sunt,
 Conjugii graviumque animi expertes sunt perturbationum.
 Primum rutilans magnus Deus ; deinde Dei
 Cultores, sedenti in throno prope astantes,
 Primum puri Dei radium excipientes,
 290 Lucem, qua toti refulgeant, mortalibus porrigentes.
 At qui ex corpore et anima in unum compositi sunt,
 Ac duplici parte constant, terræ reluctantis progenies,
 294-295 Hi conjugium appetunt, et ad corpora parati sunt
 Serenda. Sed Verbum meliorem partem regens,
 295 A carne illam sejungit, atque a fallaci removet mundo,
 Ac liberæ immortalium vitæ prope adjungit.
 Illic desiderio magnanimus ferebar, nec in terra
 Figebam humili imbelles vestigium.
 Cum vero dulce lac aut mel
 300 Intra stabilem illum chorum degustassem,
 Jam nolebam ad acerbum mihi cibum prope accedere,
 Pestiferum animæ vitium, quod in hac vita gignitur.

84 Ἀειθαλέων. Qui florent perpetua virginitate.
 37 Αἰγλήεις. Quasi primus splendor Deus. Tum
 propinquæ virtutes, etc., ut in orat. xxviii,
 creationem exponit. Vide tom. I, pag. 666 et
 1.
 12 Καὶ δυὰς εἰσι, χόος ἔκγονα. Non dubitat
 us quin mendum hic irreperit, nec intelligit
 modo homo dici possit δυὰς, legitque χόος εἰ-
 μαρναμένου. Ita vertit Gaulyer : nullum tamen
 sum est, planaue lectio, et sensus optimus.
 ο potest dici δυὰς, quippe qui ex duobus con-
 anima et corpore. Recte etiam dicuntur homi-

nes χόος ἔκγονα, γεννήματα, ut habet Coisl. Int.
 curmis, luti filii, quibus sit pronum in corpus se-
 minare.

294 Ὁ λόγος. Verbum; aliis ratio. Mox ἄγων.
 Vat., Chig. et Reg. 990 ἔλῶν.

296 Ἀθανάτων. Vat. ἀθανάτου.

297 Ἐνθα μ' ἔπεμπε. Huc me impellebat magna-
 nimum desiderium, etc.

299 Γεγευμένος. Coisl. γεγευσμένος. At ego gu-
 stata stabilis illius chori suavitate, tanquam lacte
 quodam ac melle dulcissimo.

METRICA VERSIO.

ue piæ cœpi me consociare cœteræ.
 e mundum hunc fragilem fugerat, et thalamos :
 ristum volucris sequeretur ad æthera cursu,
 e splendore abiens non sine mirifico.
 go ferventi complectens pectore, habebam
 petuos vitæ cœlitis ipse duces.
 uga connubii procul a me dura removi,
 sineos cupiens lætus adire choros.
 lum ignorant thalamos namque agmina sancta :
 icolas etenim nulla libido premit.
 s est primum superi Dominator olympi :
 expers thalami grex etiam angelicus,
 inis radiis cum summo a Numine totus

B Splendeat, impertis lumina deinde mihi.
 At quibus ex animo natura et corpore constat,
 Eligiemque caro pugnat in ætheream,
 Conjugium exoptant, jaciuntque in carne libenter
 Semina. Sed ratio, dum meliora vehit
 Me procul a carne, ac nullo impostore remotum
 Cœlitibus junxit, virgineisque choris,
 Quo desiderium mentem rapiebat : humique
 Figere non poteram protinus ipse gradum.
 Verum cum lactis gustum mellisve suavis
 Cepissem, fruitur quo sacer ille chorus,
 Escam jam posthac gustare pigebat amaram
 Noxæ, hic quæ paritur, certaue mors animæ est.

Θυδέ τί μοι θαλάιαι τε καί δ' νεότητι μέμηλεν,
 Οὐκ ἔσθως μαλακόν, οὐδέ χλιδῶσα κόμη,
 305 Οὐκ αἰσχρῶν ἐπέων ἀχαρίς χάρις, οὐδέ γέλωτες
 Ἀκρωτέες, σαρκῶς βράσματα δυσμενέος
 Ἴππους, ἦδ' αὖ κυνῶν θηροφόνων ὀμαδῶν
 Ἄλλοισιν παρέηκα, τὰ δ' ἔλθια πάντα τινάζας,
 310 Αὐχέν' ὑπὸ στερεῇ θῆκα σοσροσύνη,
 Ἢ μ' ἐκόμει τ' ἐφιλει τε καί ἐς μέγα κῦδος ἄειεν,
 Ἐν δ' ἐτίθει Χριστοῦ χεῖρσι προφρονέως.
 Ἄλλὰ, Πάτερ, Πατρός τε Λόγος, καὶ Πνεῦμα φαινόν,
 Ζωῆς ἡμετέρης ἔρμα κακοσταθός,
 315 Μή με λίπης χεῖρασσιν ὑπ' ἀργαλίησι δαμῆναι
 Δυσμενέος, τῆς σῆς ἐλπίδος ἀντιπάλου.
 Μῆδ' ὡς νῆα μέλαιναν, ἐϋπλοῦν, ὀρθὰ θέουσαν,
 Ἦδη καὶ λιμένων πλησίον ἱπταμένην,

Α Λαίφρσι πεπταμένοισιν ἐπαίξασα θύελλα
 320 Λευγαλέων ἀνέμων, ἐξακινήσ' ὀπίσω
 Πέμφρειεν παλινόρσων ἐπ' εὐρέα νῦτα βίον,
 Ἐνθα καὶ ἐνθα κακοῖς βρασσόμενον μεγάλως,
 Μῆ που δὲ κρυπτήσι ποτὶ σπιλάδεσσιν ἐάσῃ.
 Τοῖος γὰρ Βελλίου τοῦ φθονεροῦ νόος·
 325 Αἴην ἀπεχθαίρει μερόπων γένος, οἷδ' ἀπὸ γῆ
 Βούλεται οὐρανόσις ἔμμεναι, οὐρανῶθεν
 Αὐτὸς ἔην διὰ μῆτιν ἐπὶ χθόνα τῆδε τιναχθεῖς·
 Δύσμορος, δὲ κρῖντου κάλλεος εὐχος ἔχων
 Ἰέμενος, μεγάλην τε Θεοῦ βασιληίδα τιμῆν,
 330 Ἄντ' ἰφάρους στυγερὴν ἀμφέσαστο πατήρ
 Τοῦνεκα καὶ σκοτίοισιν λαίνεταί αἶψ' ἔρηρ
 Καὶ ζοφερῆς κακίης ἐνθάδε κάρτος ἔχη·
 Διπλοῦς δ' αὖ μορφὴν τελέθει, σκολιὸς τε ἔσθ
 Ἄλλοτ' ἐπ' ἄλλοισιν ἐρχόμενος παγίδα.

Non mihi convivia, et quæ juvenibus curæ esse solent,
 Non mollior vestis, Non effeminata coma,
 305 Non turpium verborum invenustus lepos, non risus
 Immoderati, non inimicæ carnis æstus perniciosi
 Mihi placebant. Sed scopulos, et montes, et hinnientes
 Equos, et canum venaticorum strepitum
 Aliis reliqui, et omnes felicitates projiciens,
 310 Cervicem austeræ submissi virginitati,
 Quæ me excolebat, et amabat, et ad maximum decus provexit,
 Et Christi manibus benevole tradidit.
 At tu, Pater, Patriæque Verbum, et splendide Spiritus,
 Instabilis vitæ nostræ fulcrum,
 315 Ne me sinas sub funestis manibus domari
 Inimici, qui spei in te positæ adversarius est :
 Ne velut navem nigram prospere navigantem, recta currentem
 Jamque prope portum volantem
 Velis expansis irruens tempestas
 320 Funestorum ventorum, subito retrorsum
 Me iterum mittat in lata hujus vitæ spatia,
 Huc et illuc magnis æstuantem malis,
 Aut ad occultos scopulos frangat.
 Talis enim invidi Belizæ mens :
 325 Semper odio habet humanum genus, nec e terra
 Patitur cœlestes fieri, e cœlo
 Ipse ob suum scelus in hanc terram dejectus ;
 Infelix, qui summæ pulchritudinis gloriam
 Ambiens, et supremum regni Dei honorem,
 330 Pro luce invisus coopertus est tenebris.
 936-937 Unde et tenebrosæ semper delectatur operibus,
 Et tenebrosæ nequitix hic imperium habet.
 Duplicis porro formæ est, et cogitationibus tortuosus,
 Ex alio ad alium sese vertens laqueum.

306 *Δυσμενέος*. Sic Coisl., Vat. et Reg. 990.
 Edit. *δυσμενεία*. Coisl. sup. lin. ἐχθράς.
 320 *Λευγαλέων*. Id est, ἀργαλέων.
 328 *Πρώτου*. Ita Vat., Reg. 990, Bill. et Comb.

Vertit etiam Ganlyer, quasi adforet πρώ-
 vis legat ut in elitis, πρώτον.
 330 *Ἀμφέσαστο*. Vat. ἀμφέσαστο, ἐνέσθ.

METRICA VERSIO.

Non epulæ mihi jam, et curat quæ læta juvenus,
 Non mollis vestis luxuriansque coma,
 Non lædi eloquiū lepor illepidusque placebat,
 Non risus petulans, immodiceque procaz.
 Quin aliis montes, et equos scopulosque reliqui,
 Atque canum magnos præcelerisque greges :
 Omniaque excutiens, quæ vulgo magna putantur,
 Colla dedi firmæ subdita sophrosynæ.
 At Pater, atque Patris Verbum, Flamenque supre-
 [num,
 Cujus vita mihi nititur omnis ope,
 Ne sine me, quæso, Belizæ procumbere dextra,
 Cui spem perpotua est frangere cura meam :
 Nec veluti navem, quæ dextro concita vento
 Fortur, et attiguum jam prope litus habet,
 Sæva repente rucens in carbasa passa procella,

B Et ventus miserum rursus in alta ferat
 Æquora, et hinc illincque ingenti mole
 Non secus ac rapidis fluctibus ipse pro
 Funestos ne me ad scopulos teterrimus
 Allidat, siquidem mens ea semper ei
 Nanique homines odit semper, nec susti
 E terra ad sedes scandere sideræas
 Ipse suum ob fastum supera dejectus ab
 Infelix, primum qui decus, atque Dei
 Mente parum sana dum summum affectu
 Ex luce in tenebras decidit horrible
 Unde etiam tenebrosa juvant hunc crum
 Et vitii in terris obtinet imperium.
 Porro forma duplex illi, versutaque me
 Nunc etenim hunc, illum nunc laque

335 Ἦτοι ὁ μὲν σκότος ἐστὶν ὑπέρτατον ἦν δὲ μιν Α Ὀφρα σε σὺν φαέεσσιν ἀειζώοισι γεραίρων,
|εὐρης, 350 Κύδος οὐρανοῦ μοῖραν ἔχοιμι, ἀναξ.
ΜΓ'. Κατὰ σαρκός.

Ἄγγελος ἐς φωτὸς ὄκα μεταστρέφεται,
καὶ β' ἀπαλὸν γελῶν, σαίνει φρένας. Ἐνθα μάλιστα
φρόνιμος, ἀντὶ φάους μὴ θανάτῳ πελάται.
τὴν μὲν γὰρ κακότητα φυγεῖν, καὶ χεῖρονος ἀνδρός·
340 Πολλοὶ γὰρ κακῆ ἔχθεται ἀμφοδίη.
Αἰὼ δ' ὅς λογόντα, καὶ ὅς ἀτίηλον ἐλέγχει,
Πνεύματος ὀδυτάτοις ὄμμασι δερκόμενος.
Ἄλλὰ σώω καὶ γῆρας ἐμὸν πολίον τε κάρηνον,
τέρμα φέροις ζωῆς Ἰλαος, ὡς με πάρος
345 Ἐνδυκέως ἀγάπαζες, ἐπ' ἤματι δ' ἤμαρ ἀριστον
Ἦγες, χρηστοτέρας ἐλπῖσι πρόσθε φέρων·
καὶ μ' ἐκ δυσμενέων τε καὶ ἀργαλέων μελεδῶνων,
Ἐὐδῖον ἐς λιμένα σῆς βασιλείας ἀγοίς,

Σὰρξ ὀλοή, Βελία κακὸφρονος οἶδμα κελαινὸν,
Σὰρξ ὀλοή, παθέων ρίζα πολυσιδέων,
Σὰρξ ὀλοή, κόσμοιο κάτω βειλοντος ἑταίρη,
Σὰρξ ὀλοή, ζωῆς ἀντίπαλ' οὐρανῆς,
5 Σὰρξ ἐχθρῆ φίλη τε, γλυκύς μόθος, ἐσθλὸν ἄπιστον,
Ἄνδροφόνιο φυτοῦ πάντοτε γευομένη·
Βόρβορε, ἰλυόεσσα πέδη, βριθουσα μολυβδῖς,
Θῆρ ἀδάμασθ', ὕλης ἔκγονε μαρναμένης,
Βράσμα κακὸν, καὶ σῆμα τεῆς καὶ δεσμῶς ἀνάσσης.
10 Εἰκόνας οὐρανῆς, τὴν λάχομεν θεοθέν,
Οὐ λήξεις κακότητος ἀναίδεος; οὐχ ὑποείξεις
Πνεύματι καὶ πολιτῇ, δύσμορε, κακοφραδῆς,

335 Caligo is quidem est densissima; sed si illum deprehendas,

Cito in angelum lucis convertitur,
Ac leni risu mentes demulcet. Hic maxime
Prudentis est cavere, ne pro luce in mortem incurrat:
Nequitiam enim fugere est etiam hominis deterioris:
340 Multis namque invisā est manifesta improbitas.
At illum laudo, qui in insidiis latentem detegit
Spiritus acutissimis oculis perspicuens.
Verum, optime Deus, sentium meum et canum hoc caput serva,
Vitæque finem optatum propitium affer; quemadmodum me antea
345 Perbenigne sōvebas, ac diei diem optimum
Jungebas, ad meliorem spem me proferens;
Ac me solutum invisit et molestis sollicitudinibus
In placidum perducas tui regni portum,
Ut te cum immortalibus luminibus laudans,
350 Gloriæ, o Rex, cœlestis partem ipse habeam.

XLVI. *Adversus carnem*.

Caro pernicioσα, Βελίæ malorum inventoris nigra procella,
Caro pernicioσα, vitii multiplicis radix,
Caro pernicioσα, mundi in inferiora ruentis amica,
Caro pernicioσα, vitæ cœlestis inimica:
5 Caro inimica et amica, dulcis labor, bonum infidum,
Quæ de homicida arbore semper degustas:
Cœnum, luteum vinculum, ponderosa plumbi massa,
Fera indomita, materiæ reluctantis soboles,
Æstus exitiose, sepulcrum et vinculum reginæ tuæ,
10 Imaginis cœlestis, quam a Deo sortiti sumus,
Non desistes nequitia impudenti? non cedes
Spiritus et canitiæ, misera et stulta,

Scriptum post an. 333. — Alias Bill. 19, p. 93.

35 Ἐπέρτατον. Coisl. ὑπέρτατα. Edit. male
ὑπατον.
58 Πελάται. Reg. 990, πελάτη.
11 Λοχόντα. Reg. 990, λοχώντα.
5 Ἐνδυκέως. Ἀφειδῶς, impense.
0 Ἐχοιμι. Chig. ἀγοίμι, partem cœlestis gloriæ

traham.
XI.VI. 1 Οἶδμα. Reg. 991. Sup. lin. et Int. κῆμα.
4 Ὀλοή. Duo Regg. θολερή. Mox, οὐρανῆς. Vat.
οὐρανοῦ.
12 Κακοφραδῆς. Ἀνόητα. Chig. κ' ἀφραδῆς, κα-
κοφραδῆς.

METRICA VERSIO.

o ipse quidem est densissima: si tamen illum B
noscas, lucem protinus assimilat,
er ac ridens demulcet corda: cavebit,
i sapiet, tenebras lucis adire loco
vitium fugere est ejusvis pene: relecta
nque odium multis excitat improbitas.
ro hunc ego laudo, oculis qui mentis acutis
ultas hostis prospicit insidias.
nium, canosque meos, pater optime, serva,
facilis vitæ tempora claude mea:
velut tibi charus eram, fausteqe fluebant
res, et cum spe mi meliore, dies:
us exemplumque meis, curisque molestis,
portum regni da properare tui:
n luminibus junctus, quæ nescia fati,
antein laudes tempus in omne tuas.

XLVI. ADVERSUS CARNEM.

(Billio interprete.)

Exitiosa caro, Βελίæ tenebrosa procella,
Exitiosa caro, qua fluit omne scelus,
Exitiosa caro, mundi labentis amica,
Cœlesti ac vitæ prælia dira movens;
Hostis, amica caro, blandissima pugna, bonumque
infidum, vetitos semper edensque cibos;
Cœnum, massa gravis plumbi, limosa catena,
Bellua pugnaci prodita materia,
Pestifer æstus, heræque tuæ vinclum atque sepul-
[erum]
Formæ, quæ supera venit ab arce mihi,
Non vitii finem statues? non improba cedes
Spiritus, et senio quod grave membra premit

Ἦν Χριστὸς παλάμῃσιν ἑαῖς μορφώσατο μούνην,
 Ἦνικ' ἄκοσμον ὕλης κόσμον ἔθηκε λόγῳ,
 15 Καὶ πύματον θεότητι κεράσατο, ὡς κε σώσῃ
 Πλάσμα φιλῶν, ζωῆς κληρονόμον μεγάλης,
 Τειρόμενον παθεῖσιν ἀμεραινόου Βελίαο,
 Καὶ θανάτῳ θανάτου ῥύσατ' ἀπηλεγέας,
 Τοῦνεκεν ἄζεό μοι, καὶ ἴσχεο μαργουσινῶν,
 20 Μῆδ' ἐπ' ἐμῇ ψυχῇ λύσσασιν ἀληκτων ἔχειν.
 Μαρτύρομ' ἀθανάτω θεοῦ χίρα, καὶ τὸ πονηρὸν
 Ἦμαρ, ὃ τὰ θνητῶν ὑστατον εἰς ἐν ἄγει.
 Ὡς σε καταχμῆζων, καὶ ἀλγεσι παντοδαποῖσι
 Κάμπτων, καὶ νεκῶν θήσομ' ἀκιδνοτέρην,
 25 Εἰ μὴ μοι ἐσθῆσιας ἀτασθαλίην τε ῥόν τε,
 Τῶν καθαρῶν Χριστοῦ δραξαμένη θυσιάνων.
 Ἐλθέ μοι, ὡ δακρῶν τε καθάρσει νεῖθε πηγῆ,

A Κάρυπνῆ μογερῆ σώματος ἦδ' ὕου,
 Ὅφρα καταφύξαιεσ ἐμῆν φλόγα, καὶ μωδῶσιν
 30 Ὑψείας παθῶν σπυρεδὸν ἀργαλίων.
 Καὶ γαστήρ, ἀπόπειμα κόρον, καὶ κελμῶν ἔρα
 Γοῦνα κατεσκέχοι, καὶ κόνις εἶδαρ ἐπ.
 Καὶ τρηχὺς ἀπαλοῖσι παρὶ δ' ῥηθείσει τεταῖο
 Σάκκος, ἐμῆς ψυχῆς ἄλαρ ἔλαινομένης.
 35 Ἐλθέ, κατηφύξασα χόδς δεμῆτερα μελήων,
 Ἄλιν ἐπαρχομένης μάλιστα δασομένη.
 Τοῖα μὲν ἀρραδίης ἐμὰ φάρμακα. Σέλο δέ, χε:
 Καὶ ζωῆ καθαρῆ, καὶ βλοσ ἐκ νεκῶν.
 Τίς πρόγονον κακίης τε καὶ αἵματος ἔμαρκα
 40 Δέξασ', ἐπαὶ γεῦσιν μύρατο καὶ ἀπῆρ:
 Τίς σκολὸν βασιλῆα γόος ἐκάθερε Μανασῆ;
 Τίς Δαυὶδ μεγάλης λύσατο ἀμπλακίης;

Quam Christus manibus suis solam firmavit,
 Cum materiam inconditam, verbo exornavit,
 15 Ac postremo cum deitate miscuit, ut me salvum faceret
 Dilectum signentium, magnæ heredem vite,
 20 Vexatum perpressionibus a perditore animarum Belia,
 Et morte sua a crudeli morte erueret?
 Quapropter reverentiam mihi habe, et petulantias compesce,
 25 Nec rabiem perpetuam in animam meam exerce.
 Testor Dei omnipotentis manum, et luctuosum diem
 Qui humana omnia ultimo in unum coget,
 Fore ut te in servitutem redigam, et doloribus omnis generis
 Domem, et mortuis infirmiore reddam,
 30 Ni mihi reprimas protervitatem et profluvium,
 Puram Christi apprehendens simbriam.
 Veni mihi ex imo, fons lacrymarum purgator,
 Et laboriosæ corporis et animi vigilia,
 Ut flammam meam refrigeres, et fessidam
 35 Diluas malorum putredinem vitiorum.
 Et venter, ablega satietatem, et humi jacentia
 Genua obrigescant, et cinis esca sit.
 Atque asper tenera membra operiat
 Saccus, animæ meæ vexatæ propugnaculum.
 40 Veni, atra cura, carnis domitrix,
 Futura supplicia mihi semper ob oculos ponens.
 Talia quidem mea insipientiæ remedia. A te autem, Christe,
 Et pura vita est, et vita ex mortuis.
 Quis progenitorem nostri vitii et generis
 45 Suscepit, postquam gustum ploravit et fraudem?
 Quis nefarium regem genitibus expurgavit Manassem?
 Quis Davidem magno exsolvit sociere?

17 Ἀμεραινόου. Reg. 992, ἀποστεροῦντος τὸν
 νόον. Edit. male, ἀμελαινόου
 18 Ἀπηλεγέας. Sup. lin. ἀποτόμου.
 24 Ἀκιδνοτέρην. Chig. ἀκιδνοτέρον.
 32 Κατεσκέχοι. Sic Val., Coisl., Chig. et Regg.
 Edit. κατησκέχοι.

33 Παρὶ δ' ῥηθείσει. Sic Coisl. Edit. ἠ
 ῥηθείσει.
 36 Ὑποσμένη. Sic tres Regg. et Coisl. Edit.
 σμένη.
 42 Μεγάλης. Duo Regg. et Coisl. μεγά-

METRICA VERSIO.

Quam Christus solam manibus formavit, hylen cum B
 Inmundam ornatum vestit ipse novo:
 Quamque Deus tandem summus sibi miscuit, ut nos
 Quos immortalis fixerat ante manu,
 Servaret, vitiiis oppressos themonis arte,
 Morte sua, et mortis faucibus eriperet.
 Fac igitur jam me vereare, proculque repellas
 Ingliviem, ac cesses bella movere mihi.
 Ætherei dextram testor genitoris, in unum
 Quique humana trahet (nec mora) cuncta diem,
 Quod te ita conciam variorum mole dolorum,
 Exanimi ut jam sis corpore debilior:
 Ni contacta tibi quamprimum simbria Christi
 Pestiferum fluxum comprimat atque scelus.
 Ex imo venias lacrymarum pectore flumen:

Ex animo atque oculis jam fuge, somas. H
 Ut sedes flammam, qua mens exurit arda.
 Fetoremque fuges, quem sibi noxa parit.
 Durescant curvata solo mihi membra, famq
 Pro dapibus lætis sit medicina cinis.
 Sit saccus pro veste mihi, qui pectora purgat
 Atque serat menti, quam caro lædit, opa.
 Cura, veni, carnis domitrix, pæneque pæne
 Fac subeant animum concilianque mens.
 Sic medeor stolidæ carni: at purissima vita.
 Et rediviva, tui est muneris, alma mater.
 Quis generis nostri excepit vitiique parentem
 Ut fraudem luxit prestiferumque cibum?
 Quisnam purgavit lacrymis fletuque Manasse
 Davidis crimen sustulit atque grave!

Τίς χθαμαλήν θρήνοισιν ἰδὼν ἐσάωσε Νινευτ;
 Τίς δ' ἐπὶ παιδί βάλεν δάκρυον ὀπλοτέρῳ;
 45 Τίς χαίρων καθαροῖσιν, ἐκὰς βάλεν οὐδὲ τελώνας;
 Τίς πρόβατον τ' ὤμοις ἐνθετο πλαζόμενον;
 Τίς λεπρὸς ἐκάθηρε, πικρὰς δ' ἀποέργαθε νοῦσους,
 Σώμασι καὶ ψυχῆς ἐσθλὰ χαριζόμενος;
 Σέιο, Μάκαρ, πάδε δῶρα, βροτῶν φάος. Ἄλλ' ἐπιβαίης
 50 Ὀδῆματος ἡμετέρου, καὶ σάλος αἶψα πέσοι.

ΜΖ. Ἐπιείμησις κατὰ τοῦ ἀλόγου τῆς ψυχῆς.

Ἐμπουσα, μαινὰς, ἃ τάλαινα καρδία,
 Ἐμπουσα, μαινὰς, πᾶ φέρῃ ταῖς ἡδοναῖς,
 Περιβλέπουσα πανταχοῦ τὰ πλησίον;
 Ἦ σωφρονήσεις; οὐ κατεργάσῃ τὸ πῦρ

A 5 Ἐκκαῖον ἐν σοὶ τὰς ὀρέξεις τὰς νόθους;
 Οὐ ζωπυρήσεις τὸ λογικόν, τὸ γνήσιον,
 Προσλαμβάνουσα σύμμαχον τὸν θυμικόν;
 Ψυχῇ, τί πάσχεις; τί φρονεῖς παρ' ἀξίαν;
 Οὐκ οἶδας ὡς εἰληγὰς ἠμοχεῖν μόνῃ,
 10 Ὅσπερ τρίπωλον ἄρμα τῶν ἐξευγμένων
 Ἴππων ἀνίσων τυγχανόντων τῇ φύσει;
 Εἰς εὐγενῆς, ἀτακτος εἰς, ἡμερος δὲ εἰς·
 Κ' ἦν μὲν ποτε δῶσαις πῶ θράσει τὰς ἠνίας,
 Σκιρτᾷ, παλαίει, συνταράττει τὸν δρόμον,
 15 Ὅρμῶν ἀβούλωτος, προσλαβὼν δὲ τὸν μέσον,
 Αὐτῷ μεταπαύθαι συμπίπτει, τὸν δ' εὐγενῆ
 Ὡς ἀγχιμάκτων δουλαγωγῆσας ἀγει,
 Σῦρον ἄκοντα καὶ στένοντα τὴν πλάστην·

Quis Niniven servavit humi prostratam, et lamentantem videns?

Quis super filium natu minore lacrymas fudit?

45 Quis puris mentibus gaudens, non tamen publicanos longe rejecit?

Quis ovem errantem humeris reportavit?

Quis leprosos mundavit, et acerbos morbos expulit,
 Corporibus et animabus dona largiens?

Tua sunt, o Beate, haec munera, hominum lumen. At super

50 Fluctus nostros gradere, et statim procella decidet.

340-341 XLVII. *Objurgatio adversus partem animae rationis expertem*.

Empusa, furens, o infelix anima,
 Empusa, furens, quo traheris voluptatibus,
 Circumspiciens undique proxima?
 Non respiceres? non exstingues ignem,
 5 Qui accendit in te spurias cupiditates?
 Non excitabis quod in te ratione praeditum et genuinum est,
 Adjungens sociam pugnae iracundiam?
 Anima, quid pateris? quid sapis quod non decet?
 An nescis soli tibi datum esse regere,
 10 Quasi trigas ad currum junctis
 Equis, qui dissimiles sint natura?
 Unus generosus, alter indomitus, tertius mansuetus:
 Si quando remittas feroci habenas,
 Exsilit, luclatur, perturbat cursum
 15 Abreptus caeco impetu, et adjungens sibi medium,
 Ipsi suadet ut secum conspiret, ac generosum equum
 Velut captivum, in servitutem redigens abigit,
 Trahens invitum ac deplorantem errorem:

Scriptum post an. 383. — Alias Bill. 129, p. 196.

13 *Nineuf.* Duo Regg. Νινευτῆ.

50 *Οιδματος.* Int. κόματος.

KLVII. Τίτ. Ἐπιείμησις. Vat. et alli εἰς τὴν τοῦ ψυχῆν.

Ἐμπουσα. *Empusa*, apud Suidam *spectrum noniacum*, quod ab Hecate immissum miseris crebat, sic dicta, quod uno tantum pede iacet, in varias se formas mutare dicebatur, et nis et voluptatum amans.

6 Τὸ λογικόν. Animam suam monet, ut imperium omne rationi committat, et libidinem compe-scat. Theologus namque hic alludit, aut sequitur Platonis sententiam, qui duas rationis expertes animae facultates, iram et libidinem bigis comparabat, quarum auriga erat ratio.

9 *Οιδας.* Ita Vat. Edit. οἶσα.

16 *Αὐτῷ μεταπαύθαι.* Vat. αὐτῷ τε παύθαι.

METRICA VERSIO.

s tristi Ninivæ dedit abjectæque salutem?
 atorum ob minimum cui maduere genæ?
 s puris gaudens, procul haud tamen ipse telonas
 ovit? Ovem dorso quis tulit atque vagam?
 s lepram, morbos quis profligavit acerbos,
 arnique atque animo commoda magna ferens?
 a tua hæc, hominum lux splendida. Tu mare
 cande igitur: nam mox sæva procella cadet.

I. OBJURGATIO ADVERSUS PARTEM ANIMÆ RATIONIS EXPERTEM.

(Billio interprete.)

mpusa, Mænas, anima ter miserrima,
 σα, Mænas, quo voluptas te trahit,

B Propinqua ubique cupida dum circumspicis?
 Meliusne tibi non consulēs? cupidinum
 Ignem malarum protinus non opprimes?
 Neque rationis excitabis impetum
 Corroboratæ subsidio iracundiæ?
 Quid pateris, anima? Quidque tam indigne sapis?
 Nescisne soli regere quod tibi sit datum
 Currum, trahant quem tres equi, dispar quibus
 Natura data sit? Unus horum est nobilis,
 Alter protervus, ultimus tractabilis.
 Quod si insolenti frena permittas, statim
 Saltat, ferocit, cuncta perturbat, ruens
 Furore caeco, medium et adjungens sibi,
 Efficit ut unum spiret, et equum nobitem
 Captivi ad instar subditum per vim trahit,
 Imo gementem pectore ob cursus vagos:

Χαίρει δ' ἀτάκτως ἀλογωτάτῃ φορᾷ,
 20 Κάτω φερόμενος, ὡς κατὰ κρημνοῦ, βία·
 Κ' οὐδὲν προμηθεῖτ', οὐδ' ἀνακόπτει δρόμον,
 Ἔως ἂν ἐγκύρῃσι ταῖς φέου πύλαις.
 Φθείρων ἑαυτὸν, καὶ σὲ τὴν παναθλίαν.
 Εἰ δὲ φρονολῆς σὴ φύσει ἀηλόγως,
 25 Τῷ δ' εὐγενεῖ χαίρουσα πάλω τὸν δρόμον
 Ἄπαντ' ἐπιτρέψαις, ὡς εὔ εἶδ' εἰ
 Βαίνειν ἐκείνην τὴν πορείαν τὴν ἕνω·
 Μέσω τ' ἐπιπλήξαις, ὥστε δεικνύειν
 Τὸ θυμοειδῆ; εἰς δέον, καὶ συντρέχειν
 30 Τῷ οὖν ἔχοντι· τὸν δ' ἄτακτον εὐτόνως
 Κέντροις θαμάσσοις, τὸν ἕως' ἀφηνίαν.
 Τότε' εὐχερῆς, εὐρυθμὸς ἔσται σοὶ δρόμος,
 Γαληνῶν, ἄλυκος, ἐλπίδος γέμων.

Α Ὅ δ' ἄρ' λογιζομαι, ὡς περ ἴππος εὐγενής,
 35 Νικᾷ, τὸ νικᾶν τῇ φύσει κεκτημένος,
 Ἄσὶ προβαίνων, ἀτρέμας νεύων ἄνω,
 Τὰ τῆς πάντα δυσχερῆ παρατρέχων·
 Οὐδ' ἐνδιδῶσιν ἄχρι θείας λήξεως,
 Σώζων ἑαυτὸν καὶ σὲ τὴν εὐδαίμονα.

ΜΗ'. Εἰς τὸν ἀποθανόντα τῷ κόσμῳ.

Ζῶ καὶ τέθνηκα. Τις σοφὸς συχαίνεται.
 Ψυχὴ τέθνηκα· σὰρξ δὲ μοι σθένειν θέλει.
 Ψυχὴ βίβη· σὰρξ δὲ μοι τεθνηκέτω.

ΜΘ'. Θρήνος.

Ἵμμοι ἔγωγ, ὅτι δὴ με πρὸς οὐρανὸν τῆε θεᾶ
 Χῶρον ἐπειγόμενον, σῶμα τὸδ' ἄμφι τῆε·

Fertur autem temere stultissimo impetu,
 20 Deorsum ruens per vim, quasi per præcipitiam:
 Et nihil sibi providet, nec desistit cursu,
 Donec dilabatur ad orci portas,
 Perdens se ipsum, et te miseram.
 Si autem sapias naturæ tuæ convenienter,
 25 Illi generoso equo lubens cursum
 Omnem permittes, tanquam qui probe norit
 Obire viam illam, quæ sursum ducit:
 Medium autem objurgabis, ut exserat
 Vim suam, ubi oportet, et cursus socium et se adjungat
 30 Qui mente præditus est; petulantem autem continuo
 Calcaribus domabis, nec sines frenos respicere.
 Tunc facilis et expeditus tibi erit cursus,
 Serenus, doloris expertus, spei plenus.
 Sic igitur ratio, velut generosus equus,
 35 Vincit: vincere namque a natura accepit;
 343-343 Semper progrediens, sensim attollens se sursum,
 Omnes vitæ hujus molestias transiliens;
 Nec subsistit, donec ad divinam perveniat sortem,
 Servans se ipsam et te fortunatam.

XLVIII. In mortuum mundo*.

Vivo et mortuus sum. Quis sapiens hæc componat.
 Anima mortuus sum: caro autem robusta esse vult.
 Anima vivat; caro autem mihi moriatur.

XLIX. Luctus**.

Hei mihi! quia me in cælum quod Dei
 Sedes est, properantem, corpus undique tenet!

* Scriptum post an. 383. — Alias Bill. 170, p. 252. ** Scriptum post an. 385. — Alias pag. 95.

24 Ἀηλόγως. Ἀναλόγως, prout natura postulat.
 31 Ἀφηνίαν. Val. ἀφηνίαν, frenum depellere, excutere.

34 Ὅ δ' ἄρ' λογιζομαι. Edit. ὁ γάρ.

36 Ἀτρέμας νεύων ἄνω. Placide supra XLVIII. 3 Ψυχὴ, etc. In editis sequi poematum, quod legitur supra carm. 131

METRICA VERSIO.

Temereque fertur, impetu et bruto, velut
 Prærupta vastum per loca in barathrum ruens.
 Nec prorsus aliquid providet; nec reprimit
 Cursus, averti donec in portas cadat,
 Se, teque miseram ter quater, perdens simul.
 Natura quod si ut postulat, tu sentias,
 Ac mente lætus nobili mandes equo
 Moderamen omne (cœlitum namque hic viam
 Obire novit optime); et medium increpes,
 Ut acritatem commode monstret suam,
 Sociumque cursus præbeat se prædito
 Mente; petulantem ast acribus stimulis domes,
 Abnuere jussa nec sinas, tum denique
 Omnino facilis hic erit cursus tibi,
 Lætus, serenus, spebus et plenus bonis
 Nam ratio, veluti nobilis et præstans equus,

B Vincit; dedit nam vincere huic summum
 Sensim ipsa gradiens semper, et sursum
 Omnesque vitæ transiens molestias.
 Nec ante finem cursui imponit suo,
 Quam te beatam collocet, seque in pœde

XLVIII. IN MORTUUM MUNDO.

(Fed. Morello interprete.)

Sum vivus idem et mortuus. Quisque
 Componat hæc. Carne vigeo, at anima
 Vivat anima: at caro mihi esto mortu

XLIX. LUCTUS.

(Billio interprete.)

Me miseram, caro quem remoratur p
 Ad Dominum cursu dum properata

Ὡδέ πη ἐκβίβεις ἔστι πολυπλανέος βίβωτοιο,
 Καὶ στυγερῆς κακίης, ἥ μ' ἐπέδησε κάτω,
 ἢ Πάντοθεν ἀπροφάτοις περικτυπέουσα μερίμναις,
 Βοσκομέναις ψυχῆς κάλλεα καὶ χάριτας.
 Ἀλλὰ με λύσον, Ἄναξ, λύσον χθονίων ἀπὸ δεσμῶν,
 Καὶ με χορστασίην τάξον ἐς οὐρανίην.

N. Κατὰ τοῦ ποητοῦ εἰς τὴν νόσον.

Ἠλυθες αὔθις ἔμοιγε, δολοπλοῖε ὡς ἐνοήθης,
 Βένθος ἐμῆς κραδίης ἐνδοθι βοσκομένος,
 αὖ πολλοὶ κρατεροὶ τε τινάγμασι τοῦδε βίου,
 Εἰκόνα τὴν ἑρὴν γυνῆ βαλέειν ποθέων·
 Σαρξὶν ἐρισθενέεσσιν ἐνήλαο, καὶ μ' ἐδάϊξας
 Εἰς πόδας ἐκ κεφαλῆς, βεῦματι δεσμὰ λύσας

A Τῷ ξηρὴν ἐδίηνα θεὸς φύσιν, ὡς ἐκέρασσε
 Τῇ ψυχρῇ λιάρην κοσμογόνῃ σοφίῃ,
 Ὡς κεν ἰσοστασίῃ δέμας ἄριον ἄμα φυλάσσοι,
 10 Τὴν δὲ διχοστασίην καὶ βίβωτοιο φύγω.
 Ἠλυθες ἀνδροφόνουσι νοήμασιν, ἐς δ' ἐμὲ, τλήμων,
 Σῆς δνοφερῆς κακίης ἰδὼν ἔχευσας ὄλον.
 Οὐχ ἄλις ἦεν ἔμοιγε βαρύστονα γήραος ἔλκειν
 Ἄλγεα, καὶ σκοπέλων ἄχθρα τρινακρίων·
 15 Ἀλλὰ με καὶ στυγερῆ κατεδάσσατο δάπτρια νοῦσος,
 Τηκεδανὴ μελέων, εἰς ἔτος ἐξ ἔτους.
 Τοῖσιν ἐπαιδέω, καὶ στείνομαι, ὡς ὅτε τις λῆς
 Ἄλκιμος, ἐμπλεχθεὶς ἄρκυσι θηροφόνων.
 Οὐδὲ μύθων ποθέω σκιρτήματα, οὐκ ἐρατεινὴν
 20 Πᾶσιν ὀμηλικίην, οὔτε μὲν εὐθαλίην,

Nec mihi exitus est ex vita erroribus referta,
 Et ex funesta nequitia, quæ me alligavit humi,
 5 Semper improvisis circumstrepens curis,
 Quæ mentis pulchritudinem et gratias depascunt.
 At me solve, Rex, solve terrenis ex vinculis,
 Meque cœlestem in chorum ascribe.

L. *Contra diabolum in morbum*.

Venisti rursus ad me, fraudulente, eo consilio, velut animadverti,
 Ut intimum pectus meum depascaris,
 Et multis validisque impulsioneibus hujus vitæ,
 Imaginem sacram in terram dejicere cupiens;
 5 In carnes robustas insiluisti, et me discerpisti
 A capite ad pedes, vincula solvens humoris
 Quo Deus siccam irrigavit naturam, quemadmodum temperavit
 Frigida calidam, sua mundi procreatrice sapientia,
 Ut æqua temperatio integrum corpus simul servet,
 10 Et inæqualitatem vitæ ego effugiam.
 Venisti lethiferos in me ferens animos, et in me, miser,
 Tuæ tenebræ malitiæ totum effudisti venenum.
 Non sat erat mihi tristissimos senectutis ferre
 Dolores, et gravius scopulis siculis onus:
 15 Sed etiam me acerbissimus et edax absumpsit morbus,
 Tabæ conficiens membra singulis annis.
 944-945 Propterea lugeo et ingemisco, veluti leo quidam
 Fortissimus, implicatus laqueis venatorum.
 Non sermonum desidero lasciviam, nec gratissimam
 20 Omnibus æqualium consuetudinem, nec convivia,

cripium post an. 385. — Alias Bill. 61, pag. 136.

IX. 4 "H μ' ἐπέδησε. Reg. 59, ἥ μ' ἐδησε.
 Τιτ. Κατὰ τοῦ ποητοῦ εἰς τὴν νόσον. Sic
Contra diabolum in morbum. Duo Regg. Εἰς
 ἴσον.
 Ἰς ἐνοήθης. Reg. 991, sup. lin. καθὼς ἐγνώ-
 Schol. ὡς ἐφωρόθης. Coisl. ὡς γούν φήθης.
 μα. Sic Reg. 991. Edit. ἄμμα. Schol. ἵνα διὰ
 κρασίης ἄριον τὸ σῶμα φυλάσση. Cum Aldo
 s φυλάσσοι. Billius et alii pro ἰσοστασίῃ, ἰ-
 ροστασίην, sed nullius codicis auctoritate. —

Crederem legendum esse ἄμμα pro ἄμα, duplicata
 consonante, ut stet metrum, quod, prima brevi,
 deficit. CAILLAU.

10 Φύγω. *Ut fugiam*, id est, *ut fugere discam*.

11 Ἀνδροφόνουσι. Schol. ἀνδροφόνου μοι φέρων
 νοήματα.

14 Τρινακρίων. Ante Gregorium jam Plato et Ci-
 cero idem dixere, nempe senectutem quibusdam
 onus Ætna gravius videri.

19 Σκιρτήματα. Schol. κρότους.

METRICA VERSIO.

is vitæ mihi nec patet exitus ullus,
 vitii, mea quod pectora fixit humi,
 improvisis circumstrepit undique curis,
 ia queis mentis deperit atque decor.
 ibus me solve, pater supreme, catenis,
 eatorum me trahere, sancte, choros.

L. *CONTRA DIABOLUM IN MORBUM.*

(*Billio interprete.*)

scelerate, tuas intelligo fraudes,
 ti ut rodas pectoris ima mei:
 succutiens sexcenta per aspera vitæ,
 m sacram perdere morte cupis;
 i validas carnes, meque eximis ævo,

● PATROL. GR. XXXVII.

B Eximitur vinculis dum pituita suis,
 Qua siccam omnipotens madefecit dextera molem,
 Cum junxit calidis frigida, cuncta creans,
 Scilicet incolume ut corpus concordia servet,
 Ac fugere hinc vitæ dissidium admoneat.
 Ad me lethifera venisti mente, tuæque
 Nequitie virus funditur omne mihi.
 Non satis istud erat, quod jam premor ipse senecta,
 Quæ gravior Siculis dicitur esse jugis:
 Ni me etiam morbus laceret, rediensque quotannis
 In miseram tabem debile corpus agat?
 Hinc edo genitus, atque arctor more leonis,
 Quem venatorum retia firma tenent.
 Non ego vel plausum eloquii, dulcesque sodales,
 Expeto, non epulas, non ego posco dapas.

Οὐκ ἀγορὰς παλίων, οὐκ ἄλσέα, οὐδὲ λωτρὰ,
 Οὐδ' ὄσα τοῦ θαλεροῦ ἀνθεα τοῦδε βίου.
 Ταῦτα γὰρ οὐδὲ πάροικεν ἐμοὶ φιλία, ἐξέστε Χριστὸν
 Ἀγκασάμην, χθονίων τῆλ' ἀπανιστάμενος.
 25 Αἰδέω δ' ὅτι με Χριστοῦ μεγάλοιο λείποιεν
 Ὅμμα ζωοφόρον, ᾧ μέλον, εἴ ποτ' ἔην,
 Ὅς με καὶ ἐν σπλάγχθοισιν ἀγνῆς κύδηνε τεκούσης.
 Καὶ πόντου κρυεροῦ βύσατο, καὶ παθίων.
 Αἰδέω λαοὺ θεόφρονος ἡνία βίψας,
 30 Οὐ μὲν ἀποβρίψας, οὐτι δὲ χερσὶ φέρων·
 Ὅς πρόσθεν μύθοισιν ἀγάλλετο ἡμετέροισιν,
 Ἦνικ' ἀπὸ γλώσσης τρισσὸν Ἐλαμπε σέλας.
 Νῦν γε μὲν, ὡς λιπέμαστος ἐν ἀγκυλίβοισι τεκούσης
 Νηπίαχος θηλήν ἔσπασεν αὐαλέτην

A 35 Χεῖλαισι διψαλοῖσι, πόθον δ' ἐφέσωτο μήτηρ,
 Ὅς ἄρ' ἐμῆς γλώσσης λαὸς ἀπακρέματι,
 Ἰσχανῶν πηγῆς πολλοῖς τὸ πάροικε βροῖσι,
 Ἦς νῦν οὐδ' ἄλιγην ἰκμάδα οὐατ' ἔχει.
 Ἄλλοι μὲν προχέουσι γλυκύν βρόν, οἱ δ' ἄνοισι;
 40 Ἄχυνυτ'· οὐ γὰρ ἐοῦ πατὴρ ἔχουσι λόγῳ.
 Πού μοι παννυχίων μελέων στάσις, οἷς ὑπερέω
 Τοὺς πόδας βεβαῶς, ἔμπνοος ὡστε ἄλσος.
 Ἦ μόνος Χριστῶ ξυνοόμενος, ἢ σὺν ὀμίλῳ,
 Τέρψιν ἔχων ἱερῶν ἀντιθέτων μελέων;
 45 Πού χαμπῶν γονάτων γλυκερὸς πόσις, ἐν περὶ
 Δάμρυα θερμὰ χέον, νοῦν σκοπῆν συνάτη;
 Πού δὲ πενητοκόμοι παλάμαι, περὶ νοῦτον ἐσθλῶ
 Πού τῆξις μελέων οἴχεται ἀδρανῶν;

Non urbium fora, non nemora, non balnea,
 Nec quæcunque hujus dolosæ flores sunt vitæ.
 Hæc enim neque prius mihi grata, ex quo Christum
 Amplexus sum, a rebus terrenis procul assurgens.
 25 Ingemisco autem, quod me Christi Domini deseruit
 Oculus vitalis, cui olim curæ eram, si quando fui,
 Qui me in visceribus castæ matris cohonestavit,
 Et a sævo mari liberavit, et perturbationibus.
 Lugeo, quod sancti populi habenas jecerim,
 30 Non quidem projiciens, sed jam eas præ manibus non habeo :
 Qui populus prius sermonibus nostris exultabat,
 Cum ex ore nostro trinum fulgebat lumen.
 Nunc vero, ut depulsus ab ubere inter brachia genitricis
 Infans siccam sugit mammam
 35 Labiis sitientibus, frustrante aviditate matre ;
 Sic etiam a lingua mea populus pendet,
 Flagrans desiderio fontis pluribus antea fluentis,
 Cujus nunc nec tenuem guttam aures ejus excipiunt.
 Alii quidem dulcem effundunt aquam, ipsi vero audientes
 40 Discruciantur : non enim patris sui audiunt vocem.
 Ubi mihi nocturnorum canticorum statio, quibus sustentans
 Pedes meos stabam vivi instar lapidis,
 Sive solus cum Christo commercium habens, sive in hominum cætu,
 Me oblectans sacrorum cantu alterno carminum ?
 45 Ubi flexorum genuum dulcis labor, quo prius
 Calidas fundebam lacrymas, mentem meam calliginosam intra me colligans !
 Ubi mihi altrices pauperum manus et morborum caratrices ?
 Quo afflictatio infirmorum membrorum abiit ?

28 Παθίων. Schol. νόσων.

29 Βίψας. Hoc loco, inquit Billius, discrimen ponit Gregorius inter βίψας et ἀποβρίψας, jacere et projicere : ac per jacere, nihil aliud significat, quam deponere. Hinc videlicet illud significans se magno quidem dolore affici, quod Constantinopolitanæ Ecclesiæ clavum reliquisset, sed ut id faceret, ob quorundam invidiam præsulum coactum fuisse.

38 Οὐατ'. Schol. οὐατ' αὐτοῦ.

42 Βεβαῶς. Schol. ἔστην.

46 Χέον. Sic Coisl. et Vat. Edit. χέων. ἢ ἀγῶν. Schol. πρὸς ἑμαυτὸν.

48 Μελέων. Schol. μελέων μου. Billius gendum putat pro τῆξις. Nam alioqui, inquit modo quereretur τῆξιν abiisse, cum effectum dicat? Sed hæc ratio non suadet.

METRICA VERSIO.

Non fora, non hortos, non balnea postulo, pulchri
 Denique non vita hæc subdola quidquid habet.
 Nam neque chara habui prius hæc, Christum ut se-
 mel ipse
 Complexus, liqui terrea cuncta procul.
 At gemo, quod Christi me lux jucunda reliquit,
 Cui mea non parvæ curæ erat ante salus :
 Qui me etiam in materno utero decoravit honore,
 Fluctibus insanis eripuitque maris.
 Ingenio, persanctæ quod feci plebis habenas,
 Non tamen abjeci, sed neque jam teneo :
 Plebis, quæ nostris verbis prius exsiliabat,
 Cum canerem Triadis numina sancta meæ.
 At nunc haud secus ac puer a nutrice remotus
 Ora suæ siccis admovet uberibus

B Matris, ac incassum; nam vana est illa
 Sic populus nostro pendet ab ore patris
 Fontis avens, multis qui prodigus ante
 Cujus ne guttam nunc habet ille quod
 Dulcia depromunt alii, sed pectore meo
 Auditor, nec enim verba parentis habet
 Ah! ubi nocturni statio est lætissima ca
 Quo subnitebar non secus atque lapis
 Sermonem vel solus habens cum Nami
 Alterne vel cum pluribus ipse canens
 Dulcis ubi flexi cruris labor; hinc ego
 Pellebam tenebras, fluctibus ora rigant
 Ah! ubi dextra imopes et languida ca

Quoque abiit membris robur ab int

Οὐκέτι μὲν θύεσσιν ἀγνοῖς ἐπὶ χεῖρας αἰερω,
 50 Τοῖς μεγάλοις Χριστοῦ μιγνύμενος πάθεισιν.
 Οὐκέτι δ' ἀβλοφῶροισι φίλην ἴσσημι χορείην,
 Εὐφῆμοισι λόγοις τίμιον αἶμα σέβων.
 Εὐρῶς δ' ἀμφὶ βίβλοισιν ἐμαῖς, μῦθοι δ' ἀτέλειστοι,
 Οἷς τίς ἀνὴρ δώσει τέρμα, φίλα φρονέων;
 55 Πάντ' ἔθανε ζῶντι· βίος δέ μοι ἐστὶν ἀφαι-
 [ρῶς,
 Νῆρς ἀκιδνώτερος, τὴν λίπον ἀρμονίαι·
 Ἄλλ' ἔμπης εἰ καὶ με, βαρῦστονε δαίμων, ἐλαύνεις,
 Οὐ ποτέ σοι κάμψω γούνατ' ἐμῆς κραδίης·
 Ἄλλ' ἔπρωτος, διαμπτος, ἐμὴν ἐς μητέρα γαίαν
 60 Δύσομ'· ἔχοι σκώληξ τὴν ὄφειος δαπάνην.
 Γύπτει δορὴν, ψυχὴ δ' ἄρ' ἀνούτατος· εἰκόνα θεῖην
 Παρστήσω Χριστοῦ, τὴν λάχον, ἀνδροφόνε.

Α Καὶ γὰρ πρόσθε πέδησας ἴωδ' ἔμαγαν, ἀλλ' ἔδαμάσθη,
 Ὡς μιν ἀεθλοθέτης ἐστεφάνωσε μέγας.
 65 Καὶ θῆκεν περιβύτων ἐπὶ κηρύγματι νίκην,
 Πάντα δ' ἔδωκεν ἔχειν διπλά, τὰ οἱ κέδεσας.
 Τοιοῦτος ἐνηεῖς Χριστοῦ νόμος· ἀλλά μ' ἀνωχθὶ
 Ὅψέ περ ἀρτεμείν· σὸς λόγος ἐστὶν ἄκος.
 Λάζαρος ἐν νεκύεσσιν ἐγὼ νέος, ἀλλὰ βόησον,
 70 Ἐγρησο, καὶ ζήτω σοῖσι λόγοισι νέκυς.
 Λυσιμελὴς νέος εἰμὶ δὲ λέκτριος, ἀλλὰ βόησον,
 Πήγγυσο, καὶ κλίην βήσομαι ὄψι φέρων.
 Ἐὼν κλέπτω θυσάνων παλάμαις ἄκος, ἀλλὰ βέβηρον
 Αἵματος ἴσχε τάχος σαρκῆ μαραινομέναις.
 75 Σοὶ δ' ὑποκάμπτωμ' ἔγωγε, τὰν λάχος, ὡς Χανα-
 [ναία,
 Γυρὸν ἔχουσα δέμας, ἀλλ' ἀνάειρέ μ', Ἄναξ.

Non jam amplius ad sancta sacrificia manus attollo,
 50 Magnis Christi admistus passionibus.
 Non jam martyribus gratam statuo choream,
 Honorifica oratione sacrum sanguinem venerans.
 Situs obduxit libros meos, sermones vero sunt imperfecti,
 Quibus extremam manum quis imponet vir amicus?
 946-947 55 Omnia mihi viventi mortua; vita vero mihi infirma,
 Nave infirmior, cujus solutæ sunt compages;
 Verumtamen quamvis me, sævissime dæmon, insecteris,
 Nunquam tibi flectam genua mei cordis:
 Sed illæsus, inflexus, meam matrem terram
 60 Subibo: habeat vermis serpentis reliquias
 Tunde pellem, anima est invulnerabilis; imaginem divinam,
 Quam accepi, Christo representabo, o homicida.
 Etenim magnum olim Jobum constrinxisti, sed superatus es,
 Siquidem hunc magnus certaminis arbiter coronavit,
 65 Ac reddidit celebrem præconio suo victoriam:
 Omnia autem ei duplicavit, quæ dissipaveras.
 Talis benignitatis Christi lex; at me, jube, Christe,
 Licet sero, incolumem esse: sermo tuus medicina est.
 Lazarus ego novus sum inter mortuos; sed clama,
 70 Surge, et vivat verbo tuo mortuus.
 Paralyticus novus ego sum in lecto jacens; sed clama,
 Consolidare, et gradiar lectum humeris ferens.
 E tuis subripere volo simbriis sanitatem, sed tu profluvium
 Sanguinis cohibe statim carnibus marcescentibus.
 75 Tibi inclinor ego, qui tua sum possessio, velut Chananaea,
 Curvum habens corpus; sed tu me, Rex, erige.

Φίλα φρονέων. Schol. ταῦτά μοι φρονέων.
 Ἐχοι σκώληξ. Vermes peredant id quod dia-
 non omnino consumpsertit.
 Ἀνούτατος. Reg. 999, ἀνούστατος. Coisl. sup.
 ἔπρωτος.
 Ἄκος. Schol. ἄκος καὶ σώματος καὶ ψυχῆς,
 ris et animæ medicina.
 Αἵματος. Sic habent Coisl. et Vat. Mendose

in edit. Αἵματος.

75 Ὡς Χαναναία. Videtur Gregorius confundere
 mulierem de qua scribit Lucas, quod erat inclinata,
 nec omnino poterat sursum respicere, cum Chana-
 naea, quacum nihil convenit. Nulla enim mentio
 apud Lucam, quod Chananaea fuerit mulier incli-
 nata.

METRICA VERSIO.

am tollo meas sacra ad purissima palmas,
 cens me Christi supplicis gravibus.
 am martyribus statuo celebrique choreas:
 um nec canitur mors pretiosa mihi.
 itus in libris nostris, monumentaque nostra
 : carent: summam his quis dabit, oro, manum?
 viventi sunt mortua; languida vita est
 mihi, quassata debiliorque rate.
 t exagites miserum, sævissime dæmon,
 i genua inflectam pectoris ipse tibi,
 matrem sed humum inflexusque subibo:
 i serpens rosit, vermis id arripiat.
 : tu pellem, mea mens illæsa manebit;
 em sistam, quam dedit ipse, Deo.

B Tu quoque vinxisti Jobum, sed victus ab illo es,
 Magnus ut hunc lauro cinxit agonothetes,
 Fecit et illustrem sua per præconia palmarum,
 Et quæ tu abstuleras, congeminata dedit.
 Hic mos est, bone Christe, tuus. Tu me ergo valentem
 Esse jube: sermo nam medicina tuus.
 Lazarus exanimis jacco: tu, Surgito, clama.
 Et vitam repetet, quem fera parca tulit.
 Captus ego membris jaceo: tu, Surgito, clama.
 Atque thorum gradiar protinus ipse ferens.
 Furor quam dat opem tua simbria: comprime fluxum,
 Qui macie carnes conficit usque meas.
 Substernor tibi, Christe, velut Chananaea, recurvum
 Corpus habens: tu me surrige, summe parcus.

Πόντος ἄνω, σοὶ δ' ὕπνος ἐπι γλυκὺς· ἀλλὰ τάχιστα Ἄ Παῦροι μὲν μαρόπων κρατερόφρονες, εἰ βαθεῖο
 Ἐγρεο, καὶ στήτω σοῖσι λόγοισι σάλοσ.
 *Ἔστι μὲν ἄλλος ἔμοιγε, καὶ ἄψα νοῦσος ἔχουσα .
 80 Οὐ γὰρ δὴ βροτέων πάμπαν ἀμοιρόμεν,
 Οὐτ' ἐγὼ, οὔτε τις ἄλλος, ἐπεὶ θεὸς ὧδε κλειύει,
 Μὴ τιν' ὑπερθε φέρειν ὄφρυν ἰπουρανοῦ,
 Πάντας δ' ἐς μέγαλοιο θεοῦ λεύσσοντας ἀρωγῆν,
 Χραιοὶ κέντερον ἔχειν κλειόν ἐπ' εὐσεβίῃ.
 85 Ἄλλ' ἔμπης οὐ τόσσον ὀδύρομαι εἰνεκα νοῦσου,
 (Νοῦσος γὰρ νοεῶν καὶ τινα ρύψιν ἔχει,
 *Ἦς πάντας χατέουσι, καὶ δε μάλᾳ καρτερός ἐστι·
 Δεσμὸς γὰρ θνητοῖς καὶ τι μέλαν φορεῖ·)
 *Οσάτιον χθαμαλῶν περιχέδομαι, ἀλγεα πάστων,
 90 Μὴ τις ἀλιότητι πῆμασιν ἡμετέροις.

Τερπῶν τε λυπρῶν τε, λόγον δ' ἐπὶ πάντων ἴσταν
 Εἰ καὶ κρυπτόν ἐῖς βένθος ἔχει σοφίης.
 95 Παλλοὶ δ' εὐσεβέσσιν ἐπιθρώσκουσιν ἀεικεί.
 Ὅς θεολατρεῖς οὐδὲν ἔχουσι γέρας·
 *Ἡ καὶ πάμπαν ἄτιμον ἐνὶ στήθεσσι νόημα
 Ἰσταντ', αὐτομάτην πᾶν τόδε πῆξιν ἔχειν,
 Οὐδὲ θεὸν μεδέοντα βροθῆσια πάντα κυδερόν·
 100 Οὐδὲ γὰρ ἂν τοιοῦσ ὀλακας εἰμι φέρον.
 Τῶν μνησαι, καὶ ἀλακτε τῶν θεράπωντι, μέγα
 Μηδ' ἐπὶ λωδητῶν τίρμα βάλῃς βίβου.
 Ἐδς λάτρις οὗτος ἔγωγε, τοῖς δ' ἐπὶ χεῖρας ἔσ
 Δῶροις, καὶ κεφαλαῖς τῶν ὑποκλινομένων.

Mare assurgit, te vero dulcis occupat somnus; sed celsissime
 Expergiscere, et cesset tuo verbo tempestas.

Est quidem mihi dolor, et membra morbus depascens:

80 Neque enim humanorum affectuum penitus expertes sumus,

Neque ego, nec quisvis alius, quandoquidem sic vult Deus,

Neminem induere supercilium caelestium,

Omnes autem summi Dei intuentes auxilium,

Indigentiam habere instar acrioris stimuli ad pietatem.

83 Verumtamen non tantum lugeo ob morbum

(Morbus enim prudenti quaedam est purgatio,

Qua omnes indigent, vel qui optimus est:

Vinculum enim carnis mortalibus aliquid nigri offert),

Quantum ob infirmos animos anxius sum, dolores patiens,

90 Ne quis concidat calamitatibus meis.

Pauci enim mortalium forti sunt animo, qui a Deo

Accipiant libenter omnes eventus,

948 949 Prosperos aut adversos, summamque in omnibus rationem accipiunt.

Tamen reconditam suae altitudinem habeat sapientiae.

95 Multi enim piis, infirmis ac miseris illudunt,

Quasi pietatis suae nullum habeant praemium:

Aut etiam omnino foedam hanc animo cogitationem

Suscipiunt, fortuitam hanc esse totam mundi compagem,

Nec Deum regem humana omnia administrare;

100 Neque enim rerum nostrarum clavum ita rectorum esse.

Horum infirmorum recordare, et feras operam servo tuo, maxime Deus,

Neque caedo meam sine claudas vitam.

Tuus cultor ego sum, tuis manus immitto

Donis, et capitibus eorum, qui mihi sese inclinant,

80 Βροτέων. Schol. ἀνθρωπίνων παθῶν.

81 Κλειύει. Schol. βούλεται.

82 Ἐπουρανοῦ. Angelo altius supercilium tol-
 lere. Schol. etiam Deo.

86 Ρύψιν. Sup. lin. 991 κάθαρσιν.

95 Λόγον δ' ἐπὶ πᾶσιν ἴσασιν. Summamque in
 omnibus rationem noverint.

94 Et καὶ κρυπτόν, etc. Ita supra, carm. xlv,

vers. 192.

95 Ἀκιδροῖς. Schol. ἀσθενεία.

100 Οὐδὲ γὰρ. Vat. οὐ δαί γὰρ τοιοῦτος.

104 Δῶροις. Observat Billius, et quod
 Gregorius hic δῶροις appellare, quod
 xerat sacrificia, θυεῖσιν. Saep̄ etiam ap-
 gos Græcos, δῶρα, dona, sacrosancta
 accipitur.

METRICA VERSIO.

Urget tempestas, carpunt tua membra soporem,

Evigila, atque tua voce procella cadat.

Hoc quoque me pungit, quod morbis urgeat ipse:

Nam nec ego humanis, nec vacat ullus homo.

Sic etenim jubet Omnipotens: ne turgida fastu

Colla gerat quisnam, par velut æthereis,

Divinum at cuncti auxilium spectemus openique,

Rectique hinc nobis exacuatur amor.

At non tam morbi causa doleoque gemoque

(Quoddam etenim ex morbo noxa piamen habet,

Quo nemo est qui non egeat, licet optimus is sit;

Secum aliquid nigri nam caro nostra trahit):

Quam metuo abjectis, ne quis dum tot mala nostra

Conspicit, offenso corruat inde pede.

B Pauci etenim sunt forti animo, qui libenter

Excipiunt æqua duraque cuncta mar-

Certi, nil fieri sine causa a Numine, que-

Tecta habeant sophiæ sæpe profunda si-

At pernulta malis insultat turba piore-

His tanquam pietas præmia nulla fer-

Aut etiam infame hoc statuunt in per-

Quod casu exstiterit quidquid hic e-

Nec pater æthereus mortalia cuncta ger-

Namque statu, quam sint, res meli-

Sis memor horum, summe Deus, famu-

Nec cum lae meos, rex bone, clas-

Sum famulus totus ipse, tuis immitto

Donis, substrati verticibusque græ-

105 Καὶ κόσων καλέουσιν ἀρηγόνα. Ἰλαθι, Χριστέ· Ἄ
 Εἰ δὲ τ' ἀποκρύπτεις, ὅς σθένος ἀλλοφύρον.
 ἤθε με πάμπαν ἄτιμον ἔχους, Λόγε, μηδ' ἐπίμοχθον,
 Μῆτ' ἀγάλινον ἔγους, μήτε διηπαθέα.
 Ἐντρῶ νόσσε, Μάκαρ, μὴ δούρατι· μήτε με κούφην,
 110 Μηδ' ὑπεραχθομένην νῆα θάλασσα φέροι.
 ἰαὶ κόρος ὑβρίζει, καὶ ἀλγέα νυκτὶ καλύπτει.
 Ἀντιταλαντεύεις τίσιν ἀπημοσύνη.
 Ἐγχεσ ἀγηγορόντά μ', ὑπερμυγέοντ'· ἐλάειρε,
 Ὡς ἐτ' ἐνηείης καιρὸς, ἀριστοδίκαια.
 115 Ἄζομ' ἐμὴν πολιτὴν τε καὶ ἄψα αὐτοδαίκτη,
 Καὶ θυσίας, μογέων πῆμασι, καὶ θεόθεν.
 Ἰλλὰ τί μοι τὰ περισσὰ νόμους θεότητι τίθεσθαι,
 Τῆ με, Χριστέ, φέροις σὸν λάτρην, ὡς ἐθέλοις.

ΝΑ'. *Θρηνητικὸν ὑπὲρ τῆς αὐτοῦ
 ψυχῆς.*

Πολλάκις ἱμερόβεντα νῆα θαλάμοισι προθεῖσα
 Εἰσέτι παρθενικοῖσι νέκυν πόσιν, αἰδομένη περ,
 Ἄρτιγαμος, στίλβουσα, πικρὴν ἀνεδῆλλετ' αὐδὴν,
 Αἰ δὲ νύ οἱ δμῶαὶ καὶ ὀμφήλικες ἔνθα καὶ ἔνθα
 5 Ἰστάμεναι γόσουςιν ἀφροβαδῖς, ἄλλαρ ἀνίης.
 Καὶ μήτηρ φίλον υἷα νεόχρονον, οὐκέτ' ἔοντα
 Μύρετ', ἐπ' ὠδίνεσσι, νέας ὠδίνας ἔχουσα.
 Καὶ τις ἔην πάτρην ὀλοφύρεται, ἣν διέπερσε
 Θούρος Ἄρης· δόμον ἄλλος, ὃν ὠλεσεν οὐρανῆ
 [φλόξ.
 10 Ψυχῆ, σοὶ δὲ γόος τις ἐπάξιος, ἣν κατέπεψεν

105 Et morborum suorum me curatorem vocant. Propitius esto, Christe.
 Si autem te abscondas, da vires, ut præmium reportem.
 Nec me omnino inglorium esse sinas, o Verbum, nec penitus ærumnosum,
 Nec sine freno dimittas, nec nimis calamitatibus oppressum.
 Stimulo punge, o Beate, non hasta: nec meam nimis levem,
 110 Nec nimis onustam navem mare ferat.
 Prosperitas est insolens, et dolores caligine mentem obducunt.
 Exæqua pœnam infirmitati meæ.
 Compescuisti me superbientem, gravissime laborantem miserearis,
 Cum sit adhuc clementiæ tempus, optime iudex.
 115 Revereor meam canitiam, et membra spontaneo cruciату confecta,
 Et sacrificia, tot vexatus calamitatibus, idque divinitus.
 Sed quid ego incassum leges divinitati præscribo?
 Tu me, Christe, servum tuum, quo volueris, feras.

Ll. *Carmen lugubre pro sua anima.*

Sæpe puella in ædibus adhuc virgineis ob oculos ponens
 Mortuum amabilem sponsuum, etsi pudore suffusa,
 Recens nupta, decora, tristem orditur querimoniam,
 Ejusque ancillæ et æquales hinc et illinc stantes,
 5 Vicissim lamentantur, ut leniant mœrorem.
 Mater etiam dilectum filium adhuc imberbem, non jam exstantem,
 950-951 Plorat, post partus dolores, novos dolores habens.
 Et suam quis patriam deliit, quam vastavit
 Mars turbulentus; alius domum de coelo tactam fulmine.
 10 Quis te, anima, dignus erit gemitus, quam occidit

criptum post an. 383. — Alias Bill. 28, pag. 96.

6 *Εἰ δὲ τ' ἀποκρύπτεις.* Val. ἀποκρύπτῃ. Reg. ἀναβάλλῃ. Schol. 991 ἀναβάλλῃ. Sin autem te
 zhas, si longius a me recedas. Ibid. ἀλλοφύρον.
 Val. et Reg. ἀχθοφόρον. Schol. ἴνα φέρω βάρος
 λγεινῶν, da vires ut calamitatum onus feram.
 Ἄτιμον. Coisl. ἄτιτον. Schol. ἀτιμώρητον,
 itum. Ibid. μηδ' ἐπίμοχθον. Schol. 991 μήτε
 ἄως πολυστένακτον.
 Ὑπεραχθομένην. Sic Coisl. Edit. mendose
 ἄχομένην.
 Ἀντιταλαντεύεις. Schol. Reg. 991 ἀντιστα-

θμίζεις τὴν τιμωρίαν ἀσθενείᾳ μου. Exige pœnam
 ad amissionem virium mearum, ita ut mea consulas
 incolumitati.

114 Ὡς ἐτ'. Val. ὡς ἐτ'.
 118 Λάτρην, ὡς ἐθέλοις. Sic Coisl. et Reg. 991.
 Edit. ἐθέλεις.
 Ll. 1 Νέη. Coisl. νεωτέρη. Mox προθεῖσα. Int.
 προβαλοῦσα.
 3 Στίλβουσα. Nuptialibus vestibus tota collucens.
 4 Ol. Deest in Reg. 992.
 7 Ὀδίνεσσι. Unus Regius ὠδίνησι.

METRICA VERSIO.

Et tunc etiam medicus vocor. O Bone, parce: B
 mihi da vires, quæ mala cuncta feram.
 Morsus me sperne, Pater, nec frange labore,
 Me merge malis, nec mihi frena nega.
 Precor, stimulo, non hasta; nec vel onustum
 Edice, aut vacuum me maris unda ferat.
 Itas fastum generat, tenebrasque dolores.
 Iat fluctus lenior aura graves.
 I elatum: nimios miserare labores:
 Ius adhuc veniæ est, arbiter æque, mihi
 Vereor, seque excutientia membra,
 Ora, tot pressus cœlitus ipse malis.
 Ego leges statuo tibi, maxime divum?
 Aus: ut libeat, me, bone Christe, regere.

CARMEN LUGUBRE PRO SUA ANIMA.

(Billio interprete.)

Sæpe suum misere lugeat nova nupta maritum,
 Quem rapit ante diem gravis inclementia fati.
 Tristesque orditur lacrymis perfusa querelas:
 Ac lateri hærentes famulæ, æqualesque vicissim
 In lacrymas gemitusque ruunt, et carmine tristi
 Acria subjiciunt valido fomenta dolori.
 Quin etiam raptum properato funere natum,
 Extulit illacrymans genitrix, tormentaque sæva,
 Quæ sensit pariens, auget graviore dolore.
 Est alius patriam qui sedem hostilibus armis
 Lugeat oppressam, flagrantisque ignibus ædes.
 At, mea mens, quenquam ipse tuis effundere luctum

Ὅλλε θρις, πικρὸν δ' ἐνομόρξατο εἰκόνι λοιγόν;
Δάκρυς, δάκρυ', ἀλιτρί· τό σοι μόνον ἐστὶν βυειαρ.

Λεῖψω μὲν θαλάσσης τε δημηλικήν τε ἱερατεινήν·
Λεῖψω δ' ἀπὸ μύθων τε μέγα κλέος, εὐγενέος τε
15 Αἵματος, ὑφορρόφους τε δόμους, καὶ ἄλθον ἅπαντα·
Λεῖψω δ' ἡελίου γλυκερὸν φάος, οὐρανὸν αὐτὸν,
Τεῖρα παμφανόωντα, τὰ τε χθῶν ἐστεφάνωται·
Ταῦτα μὲν ἐφομῶνοισιν. Ἐγὼ δ' ὑπένευθε καρήνου
Δεσμὰ φέρων, νεκρὸς τε καὶ ἄπνοος, ἐν λεχέσσι
20 Κεῖσομαι, ὕστατοις γόοις γόοντας λαίνων,
Αἶνον ἔχων καὶ φίλερον ἀδέρριτον, οὐκ ἐπὶ θηρόν.
Αὐτὰρ ἔπειτα λίθος τε καὶ ἀμύροτος ἔνδοθι λίσθη·
'Ἀλλὰ καὶ ὡς τούτων μὲν ἐμὸν κέαρ οὐκ ἀλεγειζει,

Κ Μοῦνην δὲ τρομέω καθάρην κλάσσιγγα θεῶν.

25 Ὁ μοι ἐγὼ! τί πάθω; πῶς πεν κακώτερα φέρον
Βέθεσιν, ἢ νεφέεσσι λαθὼν βλον; αἶθε γὰρ ἔην
'Ἀμπλακίης τις χῶρος ἐλευθέρος, ὡς τὸν ἄλλο
Καὶ νοῦσων ἐνάπουσιν, ὅπως φυγὰς ἔθεν ἱαμα
Χέρσφ μὲν τις ἄλυξε πικρὴν ἄλα, ἀπὸ πᾶσι δ' ἔην
30 Καὶ κρυεροῦ νηφετοῦ δόμος σάπης. Ἦ καὶ
'Ἀμφίθετος, πολύχωρος, ἀφικτοτάτη βασιλεια.
'Ἠλίος πυρόντι πρὸς οὐρανὸν ἤλυθε ἄεργα
Μωσῆς παιδοφόνου ποδ' ὑπέφυγε δόγμα τερῶν
Κητελὼν λαγόνων σπότιον μόρον ἄγρος ἰσάει.
35 Καὶ θῆρας Δακίηλ, παῖδες φλόγας, ἀντίπυρ
Τίς λύσις κακώτητος; Ἄναξ, σὺ με, Χριστέ, πα-

Perniciosus serpens, sævumque venenum imagini impressit?
Plora, plora, peccator; hoc unum tibi est remedium.

Linquam convivæ, suavemque æqualium consuetudinem;
Linquam sæcundiæ magnum decus, nobilisque
15 Sanguinis, et domos excelsas, et opes omnes;
Linquam etiam solis lumen amabile, ipsumque cælum,
Lucida sidera, et quæ terram coronant;
Atque hæc quidem venturis postea. Ego autem capite
Fasciis vincio, mortuus et spiritu carens, in lecto
20 Jacebo, luctu extremo lugentes delinens,
Laude et amore citra invidiam perfruens, sed non diu.
Postea lapidæ, et non desinens intus putredo;
Sed tamen his rebus cor meum non tangitur,
Solamque perhorresco puram Dei stateram.

25 Hei mihi! quid faciam, quomodo fugiam pravitatem?
In profundis latitans, an in nubibus? utinam enim
Locus esset a vitiiis liber, ut quidam
A feris et morbis dicitur, ut eo profugus pervenirem!
Terra quidem vitavit aliquis periculosum mare, a clypeo jaculum,
30 Et a frigida nive tegit domus. Vitium autem
Circumpositum est, et late susum, ejusque regnum inevitabile.
Elias igneo in cælum curru evectus fuit:
Moses olim infanticidæ tyranni decretum effugit,
Cæstus Jonas tenebrosam in ventre ceti mortem,
35 Feras Daniel, pueri flammas. Mihi vero
Quæ vitii effugiendi ratio? Rex, tu, Christe, salvum me fac.

15 Λεῖψω μὲν. Hic aliud incipit carmen in Vat. et Reg. 990.

17 Ὑφορρόφους. Sic Coisl. Vat. et Reg. 990. Male scribit ὑφορρόους.

17 Τὰ τε χθῶν. Sic duo Regg., Vat., Chig. et Coisl. Is sup. lin. ἄτινα τῇ γῆ περικύπτει, τὰ τ' οὐρανός.

19 Ἐν λεχέσσι. Int. ἐν τοῖς νεκροῖς.

23 Ὁ μοι. Hic iterum aliud carmen incipit cum hoc titulo, τοῦ ἀποῦ ἔτερον θρηνητικόν. In Vat. ti-

tulus, θρηνοί.

26 Ἄθε. Int. εἶθε.

27 Ὡς τινα θηρώ. Ita fere supra, lib. 1.º carm. xiv, vers. 49, etc.

31 Ἀμφίθετος. Circumfusum est, ac ut Interpres, ἐκατέρωθεν δυναμένη εἰθερέα. In Coisl. Int. θέσπινα.

36 Ἐδώσο. Sequuntur in Vat. et in h.º versus octo qui ad istud carmen non perti-

METRICA VERSIO.

Cæcisib æqualem valeam, quam pestifer anguis
Occidit, formæque Dei miserabile vitæ
Exitumque tulit? Jamjamque erumpite, fletus;
Peccator gravis, illacryma. Namque unica mentem
Hæc ratio curare potest, morboque levare.

Mox linquam dulces epulas, charosque sodales;
Mox decus eloquii, mox nobilitatis honorem,
Magnificasque domos, et opes, et prospera mundi.
Linquam etiam Phœbi præclarum et amabile lumen,
Ac cælum, et liquido fulgentia sidera cælo.
Hæc mea victuris tandem post funera linquam.
Ast ego devincta in lecto cervice jacebo,
Lumine vitali cassus, mœrentia corda
Luctibus extremis satians, et ab omnibus amplas
Undique percipiens laudes non tempore multo
Post lapsis, internoque madens fetore cadaver.
Nostra tamen levis hæc tangit præcordia cura;
Sed divina gravi mentem formidine libra
Concutit. Eheu! quid faciam? quanam arte valebo

B Effugere obscenæ labes et crimina vitæ
Nubibus in densis latitans, cæcisne caret
Atque utinam vitio liber locus esset ab omni
Omnibus ut memorant vacuus morbisque
Sedes esse aliquas, ut eo fugitivus abiret
Vitiantur terra sævi discrimina ponti,
Objectoque gravem clypeo vitaveris hastæ
Arctetur tecto nix caua et frigidus æstus
At vitium late susum est, nec sedibus
Clauditur, ut nulla possit ratione cavere
Elias ignivomo volitavit ad æthera curru
Ac pius edictum Moses crudele tyranni
Fugit, inaudita puerili in pectore fœtum
Qui sinit rabie. Jonas in pectore ceti
Horrendam effugit mortem, faucesque letæ
Eximius vates Daniel, flammamque cælestem
Assyrii juvenes: at qua ratione medebat
Vulneribus magnis animæ, vitiumque cælestem
Non opis hoc nostræ: tu me, Patet opte-

NB. Θρήνος.

Πένονθα βεινά πλείεστα, καὶ δεινῶν πέρα,
 αἰ ταῦθ' ὕψ' ὦν ἤκιστα φόβην παθεῖν.
 Ἄλλ' οὐδὲν οἶόν μ' οἱ κακῶς εἰργασμένοι.
 ἅ μὲν γὰρ ἀχθεῖ· ὦν δ' ἔγραψεν ἡ δίκη
 Βίβλιος σιδηραῖς, οἶδα τὴν μοχθηρίαν.

NF. Ἐτερος θρήνος.

Φίλοι, πολῖται, δυσμενεῖς, ἔχθροί, πρόμυ,
 ἄλλ' οἶδα πληγεῖς· οἶδα, ἄλλ' οὐ φάσκετε·
 ἰδοὶ φέρουσι ταῦτα, οὐ λήσεσθέ με.

NA. Κατὰ τοῦ ποτηροῦ.

Ἠλυθες, ὦ κακοεργέ· νοήματα σέο γινώσκω:

A Ἠλυθες, ὄφρα φάους με φίλης τ' αἰῶνος ἀμέρτης.
 Δύσμαχε, πῶς φάος ἤλθε; ἐὼν ζόφος; οὐκ ἀπατήσεις
 Ψευδόμενος. Πῶς πικρὸν ἐμὸν μῦθον αἰὲν ἀγείρεις,
 ὃ Ἀμφαδίην λοχουὺν τε; τί δ' εὐσεβέεσσι μεγάρεις,
 Ἐξέτι τοῦ ὅτε πρῶτον Ἀδάμ βάλες ἐκ παραδείσου,
 Πλάσμα Θεοῦ, κακίην δὲ σοφὴν ἐλόχησας ἐφετημην,
 Καὶ πικρὴν γλυκερῆ ζωὴν πόρσυνας ἐδώδην;
 Πῶς σε φύγω; τί δὲ μῆχος ἐμοῖς παθέεσσι ἐφεύρω;
 10 Τυτθαῖς μὲν πρῶτιστον ἁμαρτάνειν, οἶα βέεθρον,
 Ἐμπίπτεις κραδίησιν· ἔπειτα δὲ χῶρον ἀνοίγεις
 Εὐρύτερον· μετέπειτα ῥόος θολερός τε μέγας τε
 Ἠλυθες, ἄχρι χάος με λάθει τὸν, ἠδὲ βέεθρον.
 Ἄλλ' ἀποχάζεο τῆλε, τὰς δ' ἐπὶ χεῖρας; ἰάλλοι;

LII. Lamentatio.

Gravia plurima pertuli, et plus quam gravia,
 Et quidem a quibus minime putabam me talia passurum.
 Nihil tamen mihi contingit, quale iis qui me tractarunt improbissime.
 952-953 Nam quas pertuli, effluxere; eorum autem quas scripsit iustitia
 5 In libris ferreis, scio pravitatem.

LIII. Lamentatio alia **.

Amici, cives, infensi, inimici, praesides,
 Multa a vobis passus sum; sat scio, tametsi non fateamini.
 Verum haec libri continent, non latebitis.

LIV. Adversus diabolum ***.

Venisti, malefice; cogitationes tuas cognosco;
 Venisti, ut me lumine et optato zevo defraudes.
 Subdole, quomodo lumen venisti, cum sis tenebrae? non me decipies
 Mentiendo. Quomodo acerbum mihi semper bellum suscitae,
 5 Aperite et insidiis? cur piis invidet.
 Ex quo primum Adamum expulisti e paradiso,
 Figmentum Dei, et nequitia sapiens mandatum elusisti,
 Ac amaram dulci vitae praebuisti escam?
 Quomodo te fugiam, et quod meis malis remedium reperiam?
 10 Parvis quidem primo peccatis, velut fluentum,
 Illaberis pectoribus: deinde campum aperis
 Latiorum; postea turbidus et iugens fluvius
 Irruis, donec tuum me chaos et barathrum absorbeat.
 Sed procul recede, aut manus tuas injice

Scriptum post an. 383. — Alias Bill. 99, p. 178.
 Scriptum post an. 385. — Alias Bill. 20, pag. 93.

** Scriptum post an. 383. — Alias Bill. 100, p. 178.

II. 5 Οἶδα τὴν μοχθηρίαν. Scio quam acerba

LIII. 3 Ms. Vatic. μοι. Coisl. μου.

LIV. 4 Ἀγείρεις. Unus Reg. ἐγείρεις.

METRICA VERSIO.

LII. LAMENTATIO:

(Billio interprete.)

erba multa pertuli, et, quod tetrius,
 aspiciam a quibus prorsus mali.
 is meorum gravior est at hostium.
 ere nam quae pertuli: at, quae ferreo-
 ia libro scelera conscripsit, scio.

LIII. ALIA LAMENTATIO.

(Eodem interprete.)

es, amici, quique me defenditis,
 is aut me, pertuli plagas graves,
 is istud? At libri circumferunt.

LIV. ADVERSUS DIABOLUM.

(Eodem interprete.)

isti, scelerate, tuas intelligo fraudes,
 de recto virtutis tramite pulsum,
 is aetheris, et dulci lumine privos.

B Subdole, cum tenebras superes caligine, quid tu
 Candidus accedens lucem mentiris amicam?
 Nam tua non animum fallent mendacia nostrum.
 Cur me tam saevo exerces sine fine duello,
 Exitiumque mihi et bello moliris aperto,
 Et rem fraude gerens? Quo tanto percitus aestro
 Invidiae aggredoris verae pietatis alumnos,
 Inde ex quo manibus fictum Patris omnipotentis
 Ejecisti Adamum paradisi sede beata,
 Insidiasque bonae struxisti, perfide, legi,
 Vitaque nostra cibo corrupta est dulcis amaro.
 Quo te, quaeso, modo fugiam? Quanam arte dolores
 Ipse meos minuum? Quenam fomenta parabo?
 Tu minimis primo vitiis in pectora nostra
 Influis, ac velut exiguis illaberis undis.
 At simul atque tibi datus est locus, illico magnus
 Irumpis, rapideque fluens latissimus amnis,
 Donec me chaos arripiat barathrumque profundum.
 At vero celeri quamprimum abscedito cursu,
 Atque aliis saevasque manus unguisque nefandos

15 Ἐδνεσιν ἢ πολίεσσιν, ὅσαι θεὸν οὐκ ἐνόησαν.
 Αὐτὰρ ἐγὼ Χριστοῦ λόγος, νηὶς τε τέτυγμαί.
 Καὶ θύος· αὐτὰρ ἔπειτα θεὸς, θεότητι μεγίστης
 Ψυχῆς. Ἄλλ' ὅποιεθε θεῶν, καὶ πλάσματι θεῶν,
 Ἄζόμενος μῆνιν τε Θεοῦ, ψυχῶν τε χορείην
 20 Εὐσεβέων, ἤχόν τε διηνεκέεσσιν ἐν ὕμοις.

NE'. Ἀπετροπή του ποτηροῦ, καὶ τοῦ Χριστοῦ
 ἐπίκλησις.

Φεῦγ' ἀπ' ἐμῆς κραθῆς, δολομήχανε, φεῦγε τάχιστα·
 Φεῦγ' ἀπ' ἐμῶν μελῶν, φεῦγ' ἀπ' ἐμοῦ βίου.
 Κλώφ, ὄρι, πῦρ, Βαλίη, κακίη, μόρε, χάσμα, δρά-
 [κων, θῆρ,
 Νῆξ, λόγε, λύσσα, χάος, βάσκανε, ἀνδροφόνε·
 5 Ὅς καὶ πρωτογόνοισιν ἐμοὶ ἐπὶ λοιγὸν ἔρχας,

A Γεῦσας τῆς κακίης, ὄλιε, καὶ θανάτου.
 Χριστὸς ἀναξ κλέσαι σε φυγεῖν ἐς λαίμα βάλει
 Ἦε κατὰ σκοπέλων, ἢ σκῶν ἀγέλην,
 Ὡς λεγεῶνα πάροιθεν ἀτάσθαλον. Ἄλλ' ὅποιεθε,
 10 Μὴ σε βάλω σταυρῶν, τῶ πᾶν ὑποταγμαί.
 Σταυρὸν ἐμοὶς μελέεσι φέρω, σταυρὸν δὲ καὶ
 Σταυρὸν δὲ κραθῆ· σταυρὸς ἐμὸ τὸ κίος.
 Οὐ λήξεις λοχῶν με, κακόχολε; οὐκ ἐπὶ κρηρῶν
 Οὐ Σόδομα βλέψεις, οὐκ ἄβειον ἀγέλας,
 15 Οἱ μὲν γὰρ θεότητα διατηρήσαντες εἴπον,
 Ἄλλ' ἐπ' ἐμῆν πολιτῆν, ἀλλ' ἐπ' ἐμῆν κραθῆν·
 Αἰεὶ με θνοφεροῖσι νόημασιν, ἐχθρῶν μελέων,
 Οὔτε θεὸν τρομέων, οὔτε θυρηπολίας.
 Οὔτος καὶ Τριάδος νέος ἐπέτο ἔχεται κίρῶν·
 20 Καὶ νῦν τέρμα βλέπει. Βόρβορε, μίμνῃ

15 Gentibus aut oppidis, quæcunque Deum non noverunt.
 Ego autem Christi hæreditas et templum factus sum,
 Et victima : deinde deus, permista divinitati
 Anima. Sed subjicere Deo, et divino sigmento,
 Reveritus iram Dei, et animarum chorum
 20 Piarum, et laudis perpetuæ sonum.

LV. Diabolum a se depellit, ac Christum invocat'.

Fuge a meo corde, dolose, fuge celerrime;
 Fuge a membris meis, fuge a vita mea,
 Fur, serpens, ignis, Bellia, improbitas, mors, vorago, draco, fera,
 Nox, insidiæ, rabies, chaos, invidie, homicida;
 954 955 5 Qui et primis parentibus meis mortem intulisti,
 Propinans eis nequitiam, exitiose, et mortem.
 Jubes Christus rex, ut fugias in maris fluctus,
 Aut per scopulos, aut in porcorum gregem,
 Ut olim legio detestabilis. Cede ergo,
 10 Ne te cruce percutiam, sub qua omnia tremunt.
 Crucem in membris meis sero, crucem in itinere,
 Crucem in corde: crux gloria mea.
 Non desines mihi insidiari, mali otiose inventor? non præcipitias,
 Non Sodomam respicies, non atheorum greges,
 15 Qui magnam deitatem scindendo dissolverunt,
 Sed meam canitiam, sed cor meum?
 Semper me tenebrosis cogitationibus, inimice, infuscas,
 Nec Deum formidans, nec sacrificia.
 Hic animus Trinitatis clarus præco exstitit:
 20 Et nunc finem prospicit. Ne me, o cænose, inficias,

* Scriptum post an. 383. — Alias Bill. 22, pag. 91.

20 Εὐσεβέων. Ita duo Regg. et Coisl. Editi εὐ-
 σεβέων.

LV. 5 Ἐρχας. Ita tres Regg. et Coisl. Edit.
 ἐνῆρας.

12 Κλώος. Hic carmen desinit in Chig. et Reg

992, atque aliud incipit.

13 Οὐ λήξεις. Ad marg. Chig. legitur
 κῶς συνδέσταιται. In Coisl. quoque et aliis
 hoc carmen.

METRICA VERSIO.

Injice, nimirum populis atque urbibus illis
 Ignotum quibus est stellantis numen olympi.
 Namque ego pars Christi, templumque et victima
 [nunc sum :
 Post deus existam, æterno cum niens mea nexu
 Juncta Deo fuerit. Regi jam cede superno,
 Fimentoque Dei. Tibi sit divina pavori
 Ira, chorusque pius, cœlesti lætus in arce
 Divinas celebrans æterna in sæcula laudes.

LV. A SE DEPELLIT DIABOLUM, AC CHRISTUM INVOCAT.

(Billio interprete.)

Ex animo membrisque meis vitæque, dolose,
 Jam fuge, fur, serpens subdole, flamma gravis,
 Improbitas, Bellial, mors, bellua, chasma, dracoque,
 Nox, furor, insidiæ, livide, uox hominum.

B Tu patribus nostris pestem exitimque hinc
 Nam villi gustum mors comitata, viget
 In scopulos Christus rex te jubet ire, gregem
 Porcorum, aut fluctus ire sub æquoribus
 Ut quondam pravam legionem. Diffuge, 20
 Ne cruce, quam motuunt omnia, te letum
 Namque crucem in membris medioque 20

Inque viis : crux est lausque decusque
 Non mihi cessabis laqueos, scelerate, parat
 Non Sodomam, et præceps, conspiciesque
 Qui male non dubitam divinum scindere
 Sed pectusque meum, canitiamque meam
 Per nigra me semper senza inficis, hostis
 Nec sacra, nec Domini numina summa
 Pæco sui sanctæ Triadis, cænose, prop
 Ne me jam fato, spiritus, inficias :

Ὁς καθαρὸς καθαροῖσι συναντήσω φαέσσειν
 Οὐρανόις. Αἴγλαι, δεῦτ' ἐπ' ἐμὴν βιοτήν·
 Τὰς δὲ χέρας τανύω, δέξασθέ με. Χαίρει σὺ, χάσμε·
 Χαίρει, μογηροφόρε· φαίδσο τῶν μετ' ἐμέ.

ΝΖ'. Κατὰ τοῦ αὐτοῦ.

Θεὸν βοῶ. Τί τοῦτο; φεῦγέ μοι τάχος,
 δεῦγ', ὃ κάκιστον θηρίον, βροτοκτόνον,
 Ἴσι μοι διοχλεῖς οὐδὲν ἡδικομημένος;
 Ὦν σῶν σῶν πλήρωσον εἰσελθῶν βάθη.
 Δέξονθ' ἐτοίμως εἰς βυθοὺς πεσούμενον.
 Εμοῦ δ' ἀπόσχου, μὴ σε τῷ σταυρῷ βάλω,
 Ἵν πάντα φρίσσει καὶ τρέμει φόβῳ κράτους.

A NZ'. Κατὰ τοῦ πονηροῦ.
 Φεῦγ' ἀπο τὰς γραμμάς, ὃ βάρβαρε, μὴ με διώχλει.
 Φεῦγε, πονηρὸς ἄπας· Χριστὸς ἐμοὶ γράφεται,
 Μὴ με φύγη τὸ νόημα συνηγμένον· Ἐρρέτε πάντες,
 Οὐδὲ μὴ Χριστὸς ἀγει τῆλ' ἀπὸ τῶν χθονίων.

NH'. Κατὰ τοῦ αὐτοῦ.

Καὶ τοῦτο τῆς σῆς, ὃ κάκιστε, προσβολῆς.
 Τὸν νοῦν ἐφέρπεις εὐστρόφοις ἐλιγμασι,
 Πείθων τὸ λείον ἀρπάσαι τῆς ἡδονῆς.
 Ἄλλ' οὔτι πελοῖσις· τοῦτ' Ἀδὰμ πέπεικέ με.
 5 Εἰς γῆν ἀποστράφηθι, καὶ κάραν πατοῦ.
 Εἰ δ' ἰσχύς ἐστι μικρὸν ἐγγρίψαι ποδί,
 Κρεμῶ σε χαλκοῦν, ὡς βλάβην ὀρῶν φύγα.

Ut puris purus occurram luminibus
 Coelestibus. Divini splendores, vitæ meæ adestote:
 Has manus extendo: suscipite me. Et tu, munde, valeas:
 Vale, ærumnarum ferax; parce post me venturis.

LVI. Adversus eundem'.

Deum inelamo. Quid hoc? fugito mihi celeriter,
 Fugito, pessima bestia, hominum necatrix,
 Quid mihi molesta es, nihil a me læsa?
 Tuorum porcorum ingressa reple ventres.
 5 Excipient libenter in voragine irruentem.
 A me autem abstineto, ne te cruce feriam,
 Quam omnia verentur, ac contremiscunt summo timore.

LVII. Adversus eundem''.

Fuge lineas, barbare, nec me insecteris.
 Fugiat improbus quisque: Christus mihi pingitur,
 Ne me fugiant collectæ cogitationes; valete omnes.
 Quoscunque Christus procul a terrenis non abducit.

956-957 LVIII. Adversus eundem'''.

Et hoc tuæ est, o pessime, impulsiois.
 In mentem irrepis subdolis artibus,
 Suadens molliem arripere voluptatis:
 Verum minime suadebis: hoc Adam suasit mihi.
 5 In terram revertere, ut pedibus caput tuum conteratur.
 Si autem prævaleas, ut tantillum pedi morsum infligas,
 Abeneum te suspendam, ut conspiciens noxam vitem.

Scriptum post an. 333 — Alias Bill. 89, pag. 177. ** Scriptum post an. 333. — Alias Bill. 33, 98. *** Scriptum post an. 383. — Alias Bill. 88, pag. 177.

Αἴγλαι, δεῦτ'. Sic Coisl. Lectio optima, quæ
 litterulæ planum hunc locum efficit. Schol.
 φῶτα θεῖα. Edit. εὔτα.
 Ἰ. Τίτ. Κατὰ τοῦ αὐτοῦ. Vat. κατὰ τοῦ πο-
 ῖ. Edit. ἄλλως.
 βροτοκτόνον. Vat. ἀνδροκτόνον.
 Φόβῳ κράτους. Sic Vat. Leuv. Quam omnia

tanquam imperatricem rerum tremunt. Mendose
 edit. κράτη.

LVII. 4 Ἄγστ. Reg. 990 ἄγη.

LVIII. 2 Ἐφέρεταις. Vat. ὑφέρεταιν.

6 Εἰ δ' ἰσχύς ἐστι. Aliter Leuv. intelligit:
 Quod si tantum erit in me roboris, ut paululum
 pede te proteram.

METRICA VERSIO.

ribus puris quo possim occurrere purus,
 n jubar a supero fulserit axe mihi:
 manus. Quæso, me suscipe, sancta caterva.
 turis post me parcito, munde; vale.

LVI. ADVERSUS EUNDEM.

(Billio interprete.)

amo Christum. Jam celer te proripe:
 scelerate, et carnifex mortalium.
 molestus, læsus haud a me, mihi?
 us imple jam tuis porcis mare:
 te cadentem te sinu capiet suo.
 i me a me, sentias ne ictum crucis,
 pavorē contremiscunt omnia.

B

LVII. ADVERSUS EUNDEM.

(Eodem interprete.)

Sis procul, ac ne me turbes, o barbare; Christum
 Pingo. Procul fugiat concelerata cohors:
 Ne fugiant ea, quæ collegi, sensa, valetō
 Quisquis terrenis pectora fixa geris.

LVIII. ADVERSUS EUNDEM.

(Eodem interprete.)

Tui quoque hoc est impetus, o pessime.
 Mentem retortis nam subis gyris meam,
 Amplexer amens ut voluptates monens.
 At non movebis: hoc Adam suasit mihi.
 Proripe terra; conteram caput tuum.
 At dente sævo si pedem meum petas,
 Pendebis æneus, malum ut cernens lever.

NΘ. Κατὰ τοῦ αὐτοῦ.

Ἄπελθ', ἀπέλθε, θυσμανές, βροτοκτόνε·
 Ἄπελθε, δεινῶν ἔμμα, λυσσῶδες κακόν·
 Ἄπελθε. Χριστὸς ἔνθον, ᾧ φέρων ἔμην
 Ἐυχὴν δέδωκα. Φεῦγ' ἀπειπῶν ὡς τάχος.
 Ἢ ὦθι βοηθεῖτ', ἀγγελοὶ παραστάται!
 ὦθι τυραννίς, καὶ κλοπὴ προσέρχεται.
 Ὄν μ' ἐξέλεσθε, ναί, φίλοι, λιθέζομαι.

Ξ. Κατὰ τοῦ αὐτοῦ.

Ἦλαθες μὲν, ἦλθες, ἔ κάκιστ', ἀλλ' ἰσχύθης.
 Ὡς καπνὸν εἶδον, ἡσθόμην καὶ τοῦ πυρός.
 Ὑσμὴ δριμυία, τοῦ δράκοντος ἔμφασις.
 Σταυρὸν δ' ἐπίστημ', δεσφύλαξ ζωῆς ἐμῆς,
 Ἢ ὦς πάντα κόσμον συνδέων, θεῶ φέρει.

Α Τοῦτον φοβηθεῖς, εἶπε, μὴ πάλιν φανῆς.
 Καλεῖ μ' ἀφραντων ἢ χάρις παραστάτην.
 Πόσον κείζεις δὴ με τοὺς κακοὺς; πόσον;
 Ἐμοὶ θεὸς τέθνηκα, κ' αὐθὺς ἔγρηα.
 10 Αἰδοῦ τὸ λούτρον· εἶξον, ἔ βροτοκτόνε.
 Ὡς ἦδονῆ με πρῶτον ἐκλείας κικρῆ,
 Οὕτω κακῶς με σήμερον κτείνει θέλις.
 Ἄπελθ', ἀπέλθε· τῆς πάλης γὰρ ἡσθόμην.
 Κἂν σὺμ' ἔχῃς μου, τὸν γε νοῦν οὐ πείραμα.

ΞΑ'. Θρήνος.

Εἰκῶν κενούται, τίς βοηθήσει λόγος;
 Εἰκῶν κενούται, δῶρον ἀχράντου θεοῦ.
 Ὑθρίζετε· εἰκῶν· ἀθρομ', ἔ φθόνη, φθόνη,
 Ἄλλοτριος λόγος τα καὶ σαρξίμασι.

LIX. Adversus eundem.

Discede, discede, inimice, homicida:
 Discede, crudelis aspectu, pestiferum malum:
 Discede, intus est Christus, cui meam
 Animam tradidi. Fuge fatiscens quam cito.
 5 Heu! ferte auxilium, angeli astites!
 Heu! tyrannus ac fur accedit.
 Ab his eripite me, vos amici, obsecro.

LX. Adversus eundem.

Venisti quidem, venisti, o pessime, sed repressus es.
 Quasi fumum vidi, mox sensi ignem.
 Olor fetidus, certum draconis indicium.
 Crucem autem attollo, quæ custos est vitæ, meæ,
 5 Quæ universum mandum, ceu vinculo constringens, Deo offert.
 Hanc pertimescens, cede, nec amplius appareas.
 Vocat me purum gratia astitem.
 Quousque malis me premeas? quousque?
 Mihi mortuus est Deus, sed statim a mortuis surrexit.
 10 Verere lavacrum; fuge, homicida.
 Quemadmodum amara me primum decerpisti voluptate,
 Sic crudeliter me hodie vis occidere.
 Discede, discede; aggressionem enim tuam soui.
 Tametsi corpus meum habeas, mente mea non acquiescam.

958-959 LXI. Lamentatio.

Imago divina deletur, quis opem feret?
 Imago divina evanescit, purissimi donum Dei;
 Contumelia afficitur imago divina; uror, invide, invide,
 Alienis verbis et argutiis.

* Scriptum post an. 383. — Alias. Bill. 94, pag. 178. ** Scriptum post an. 355. — Alias Bill. pag. 178. *** Scriptum post an. 383. — Alias Bill. 93, pag. 177.

LIX. Τ τ. Κατὰ τοῦ αὐτοῦ. Edit. Εἰς διάβολον.

Vat. Κατὰ τοῦ πονηροῦ.

7 Ἄρ. Combef. ὦ μ'.

LX. Τ τ. Κατὰ τοῦ αὐτοῦ. Edit. Ἐλλως.

5 Θεῶ φέρει. Sic Vat. Edit. φέρειν.

6 Φαρής. Sic Vat. Edit. φάνεις.

11 Πρῶτον. Vat. πρόσθεν.

12 Κακῶς. Vat. κακοῖς.

LXI. Τ τ. Θρήνος. Edit. Ἄλλω;

4 Σοφίσμασι. Vat. νοήμασι.

METRICA VERSIO.

LIX. ADVERSUS EUNDEM.

(Billio interprete.)

Discede jamjam, carnifex mortalium.
 Discede, vultu sæve, pestis et furens.
 Discede: Christus, cui meam mentem dedi,
 Est intus. Animis concide, et statim fuge.
 Juvate, supplex quæso, me, angeli astites.
 Instat tyrannus dirus, et fur subdolos:
 Eripite ab hujus impetu me, vos precor.

LX. ADVERSUS EUNDEM.

(Eodem interprete.)

Dæmon, me adisti, pessime, at repressus es.
 Ut fumus est mi visus, ignem protinus
 5 nasi: draconem prodidit sciens odor.
 Crucem at, mox quæ præses est vitæ, tibi

B Oppono, mandum quæ Deo totum ligat
 Hanc pertimescens cede, nec rursus reced
 Purum Deus me nam vocat sibi astitem.
 Quousque duris me malis, quæso, premeas?
 Mihi mortem obivit, redditus vitæ est mihi.
 Deus: verere baneum: fuge, carnifex.
 Per læta primum ut facta fraus a te est
 Necare sic me nunc cupis crudeliter.
 Abscede, luclam nam tuam sensi.
 Corpus licet habeas, meus nihil damni est.

LXI. LAMENTATIO.

(Eodem interprete.)

Deleta forma est cœlica; quis opem
 Deleta forma est, maximi munus dei.
 Turpatur illa. Livide hostis, ardeo
 Verbis peregrinis, tuisque fraudibus

5 Πηγή κακῶν, μὴ βλύζει, μὴ ματαία φρήν.
 Εἰ δ' οὖν σὺ, γλῶσσα, μὴ δέχου τὸν βόρβορον.
 Εἰ δ' οὖν σὺ, χεῖρ γε, μὴ δέχου τὰ χεῖρανα.
 Ὅπως ἂν εἰκὼν ἡμῖν ἀφθαρτος μένη.

ΕΒ. Ἰκετήρια εἰς Χριστόν.

Μὴ σου λαβοίμην, μηδέ μου λάθης, Ἄναξ,
 Ἄναξ σοφῶν μέλημα, καὶ τρισσὸν φάος·
 ἣ που λάθῃ με δυσμενῆς συναρπάσας,
 ἑυθιμῶν' ἐς ἔθου, καὶ σκότου πικρὰς πύλας.
 Δεινὸς γάρ ἐστι, καὶ λοχῶν τοῦς σοι φίλους·
 Ὀν, οἶδα, φεύξομαι, εἰ σὺ μου μνήμην ἔχεις,
 υκνῶν ἀεὶ λόγοις τε καὶ νοήμασιν.

A ΕΓ'. Θρηῆνος πρὸς τὸν Χριστόν.
 Οἶμοι προσῆλθε, Χριστέ μου, πάλιν δράκων.
 Οἶμοι προσῆλθε δειλιῶντί μοι ἀφόδρα.
 Οἶμοι γέγευμαι τοῦ ξύλου τῆς γνώσεως.
 Οἶμοι φθονεῖσθαι δ' ὁ φθόνος πέπεικέ με.
 5 Οὐτ' εἰμι θεῖος, καὶ βέβλημ' ἔξω τρυφῆς.
 Ῥομφαία, μικρὸν τὴν κακὴν σθέσον φλόγα,
 Ὡς ἂν πάλιν δέξῃ με τῶν φυτῶν ἔσω
 Χριστῷ συνεισελθόντα ληστήν ἐκ ξύλου.

ΕΔ'. Ἄλλο πρὸς Χριστόν.

Πάλιν προσῆλθεν ὁ δράκων· σοῦ δράσσομαι.
 Δαβὶδ παρέστω, κρουέτω τὴν κινύραν.
 Ἄπελθ', ἀπελθε, πνεῦμα συμπνίγον, κακά.

5 Fons malorum, ne scaturias, ne vana mens;
 Si autem tu, lingua, ne admittas cœnum;
 Sive etiam tu, manus, ne accipias malum.
 Sic fiet ut imago divina nobis incorrupta maneat.

LXII. Supplicatio ad Christum *.

Ne tui obliviscar, neque mei obliviscaris, o Rex,
 Rex sapientium meditatio, et trinum lumen;
 Ne forte clanculum me inimicus corripuens,
 Detrudat in latebras inferni et tristes caliginis portas.
 5 Crudelis enim est, et callide struit insidias tuis amicis.
 Hunc haud dubie effugiam, si tu mei memor sis,
 Fulciens me semper verbis et cogitationibus.

LXIII. Lamentatio ad Christum **.

Hei mihi! Christe mi, accessit ad me rursus draco.
 Hei mihi! accessit ad me multum reformidantem.
 Hei mihi! gustavi ex ligno scientiæ.
 Hei mihi! invideri diabolus mihi persuasit.
 5 Non sum divinus homo, et tamen ejectus sum e paradiso voluptatis.
 O mucro, paululum noxiam exstingue flammam.
 Ut iterum admittar in paradysum.
 Veluti latro qui cum Christo ingressus est de ligno crucis.

LXIV. Alia ad Christum ***.

Iterum accessit draco; te, Christe, stringo.
 David quispiam accedat, et pulset citharam.
 Discede, discede in malam rem, spiritus suffocator.

criptum post an. 383. — Alias Bill. 80, pag. 176. ** Scriptum post an. 383. — Alias Bill. 81, 176. *** Scriptum post an. 383. — Alias Bill. 87, pag. 177.

Μένη. Vat. μένοι.
 II. ΤΙΤ. Εἰς Χριστόν. Duo Regg. εἰς Θεόν,
 præfert Combefisius. Non enim, inquit,
 tus rex est τρισσὸν φάος, trinus splendor,
 eus sic unus et trinus.
 III. 4 Φθονεῖσθαι. Hoc est, inquit Billius,
 meo fidem habui dicenti hac de causa mihi
 scientiæ boni et mali interdictum fuisse,
 Deus divinitatem mihi invideret. Voce φθόνος

diabolum significat Gregorius.
 6 Μικρόν. Sic Vat. Edit. μικρήν.
 8 Χριστῷ. Ita Reg. et Combef. Edit. Χριστόν.
 LXIV. ΤΙΤ. Πρὸς Χριστόν. Reg. κατὰ τοῦ πονη-
 ροῦ.
 2 Κινύραν. Vat. κινύραν, et forte melius pro-
 pter metrum.
 3 Συμπνίγον, κακά. Vat. συμπνίγοις κακούς.
 Ita legit Leuvenclaius qui vertit, malus suffocatio.

METRICA VERSIO.

inanis, fons mali, ne proflue.
 lingua, saltem ne lutum sædum excipe.
 ua, saltem ne malum manus gerat.
 nam sic tibi manebit integra.

LXII. SUPPLICATIO AD CHRISTUM.

(Billio interprete.)

memor sim, tu mei, Rex, sis, memor,
 ophorum cantus, et splendor triplex:
 n profundum tartari furtim Satan,
 te portas, lucis expertes, trahat.
 ille amicis subdole parat tuis
 . Fugiam at illum, memor si sis mei,
 te, consiliisque me semper juves.

B LXIII. LAMENTATIO AD CHRISTUM.
 (Eodem interprete.)

Heu! Christe, serpens rursus ad me ventitat:
 Accedit ad me perditum metu gravi.
 Scientiæ arbor dentibus pressa est mihi.
 Mihi invideri, credidi hosti livido.
 Nam nec deus sum: sede læta et excidi.
 O mucro, paulum comprimas flammam malam,
 Ut rursum in hortum pateat ingressus mihi,
 Cum Christo, ut olim, post crucem, sicario.

LXIV. ALIA AD CHRISTUM.

(Eodem interprete.)

Te stringo, Christe: me draco rursus petit.
 Jessæus adsit, pulset ac lyræ fides.
 Abi in malam rem, suffocator spiritus.

ΣΕ'. Θρήνος.

Εἴ μοι πονήρως εἶχε κράσις σώματος,
 Ψατρῶν ἂν εἶν' εὖρον. Εἰ πένης τις ἦν,
 Τῷ πλουσίῳ προσήλθον· ὄρμη δ' ἐν ζάλῃ·
 Εἰ δ' ἰδικούμην, τοῖς νόμοις καὶ βήματι.
 Ὡς θάμνος δὲ ἐξέσωσεν ἐκ κρημνίσματος.
 Εἰ δὲ σκαλιζέει μ' ὁ φθορεὺς τῆς εἰκόνας,
 Τίς μοι γένοιτ' ἔρυμα, πλὴν σου, Κοίρανε;

ΣΖ'. Ἄλλος πρὸς Χριστόν.

Καινὸν, καινὸν τί τοῦτο, ὦ Θεοῦ Λόγε,
 Καινὸν τί πάσχω; καρδίας ἐμῆς βάθος
 Κενὸν λόγων τε καὶ νοημάτων σοφῶν,

Α Τὸ μὲν πονηρὸν πνεῦμα φεῦγον ὀχρεῖται·
 Ὡς ὄψω δὲ μεσθὴ χώρα μοι τοῦ κρείσσου,
 Πλησόν με τῶν σῶν, μὴ πάλιν ἐλθῶν φόβος,
 Αὐτοῦ με θήσεται χεῖρον ἐργαστηρίων.

ΣΖ'. Εἰς ἑαυτόν.

Ἐξηπάτημαι, Χριστέ μου, τῷ σοι εἶλε
 Θαρραίνει. Ἐπήρθην καὶ κατηνέχθην σῶμα.
 Ἄλλ' αὐθις ὤψωσόν με· καὶ γὰρ τοῦτο μὲν
 Παίζων ἑμαυτόν. Εἰ δ' ἐπαρθείην ἐγώ,
 Ὡς ἄθις πείσομαι πτώμα καὶ συντριμμάς.
 Εἰ μὲν δέχη με· εἰ δὲ μὴ, τίθνημα μὲν.
 Ἔμοι τὸ χρηστὸν ἐξανηλώσω μόνω;

960-961 LXV. *Alia lamentatio* *.

Si mihi male haberet temperamentum corporis,
 Medicum forsitan reperirem. Si pauper essem,
 Divitem adirem. In portum me recipio, cum subit tempestas.
 Si injuriam passus essem, ad leges et tribunalia confugerem,
 Si Stipes quidem me servaret a praecipitio.
 Si autem me supplantet corruptor divinae imaginis,
 Quis mihi praesidio fuerit praeter te, o Rex?

LXVI. *Alia ad Christum* **.

Quid hoc novi, quid novi, o Dei verbum?
 Novi quid accidit mihi? cordis mei profunditas
 Vacua est a verbis, et a cogitationibus sapientibus.
 Malus quidem spiritus aufugiens discessit;
 Verum locus necdum rebus mihi repletus est melioribus.
 Reple me tuis, ne rursus veniens hostis invidus
 Sibi me pejus faciat hospitium.

LXVII. *De se ipso* ***.

Deceptus sum, mi Christo, tibi nimium
 Confidens. Sublatus sum et corrui graviter.
 Verum rursus in altum me tollas; etenim perspexi
 Me a me ipso lusum fuisse. Si autem adhuc elatus fuero,
 Statim cadam, et tali casu ut conterar.
 Si recipis me, bene: sin minus, perii,
 Mihine uni tua benignitas exhausta est?

* Scriptum post an. 383. — Alias Bill. 91, pag. 177. ** Scriptum post an. 383. — Alias Bill. 91, pag. 177. *** Scriptum post an. 383. — Alias Bill. 154, pag. 197.

LXV. Τῷ. Θρήνος. Vat. πρὸς τὸν Χριστόν.
 7 Τίς μοι γένοιτ' ἔρυμα. Ita Vat. Edit. εἰ ἂν
 γένοιτ' ἔρυσμα.

LXVI. ἰ Καινόν, καινόν. Vat. καινόν, κενόν.
 5 Ὀψω δὲ μεσθὴ χώρα. Claudicabat pede uno
 hic versus, quem ope Coisl. conficis sanavimus, restituendo μεσθὴ, quae vox deerat. Edit. ad marg., γέμει.

B 7 Αὐτοῦ με θήσεται. Vat. θήσεται μὲν ἐμὸν
 LXVII. 6 Εἰ μὲν δέχη· εἰ δὲ μὴ. Sic b
 μὲν ποιήσῃ καρπὸν· εἰ δὲ μὴ γέ. Etiam
 fractum, sin autem, etc. Luc. xii, 18.

7 Ἔμοι. Billius legendum patet
 me solo totam tuam benignitatem exhausta
 λώσω, vel exhausta est, ἐξανηλώθη.

METRICA VERSIO.

LXV. ALIA LAMENTATIO.
 (Billio interprete.)

Corpus teneret si meum morbus gravis,
 Medicum vocassem. Si mihi nullae forent
 Opes, adissem divitem: inque turbine
 Portum: atque laesus iudicium subsellia.
 Rientem ab alto forte servasset frutex.
 Corruptor at cum me studeat imaginis
 Dejicere, ni te, Christe, quo niti queam?

LXVI. ALIA AD CHRISTUM.
 (Eodem interprete.)

Novi, novi quid accidit mihi, Dei
 Verbum? novi quid? Intimum sensis meum

B Verbisque prorsus cor vacat prudentis
 Malus quidem se spiritus dedit fugae:
 Virtuti at in me non patet locus. Tuis
 Me, quaeso, compe: lividus ne in me
 Sibi officinam, rursus accedens, struam

LXVII. DE SEIPSO.
 (Eodem interprete.)

Deceptus ego sum, Christe, dum nimium
 Confido: in altum me extuli, et gravi
 Fac, Christe, rursus erigar: lusi me
 Agnosco, memet. Sin adhuc rursus
 Cadam ipse rursus, prorsus et jam
 Si suscipis me: sin minus, naiser
 Exhaustane in me est unico benignitate

ΕΗ'. *Εις εαυτόν.*

γούσιν οἱ μισούντες (ὡς δ' ἔμοι δοκεῖ,
 λέγουσιν οὐ δίκαια·
 κ γὰρ δίκαιον τοὺς φίλους περιφρονεῖν,
 ὅς μὴ θεὸν λέγοιμι,
 ἢ πρόσθε κείται πάντα, καὶ γινώσκειται
 Σαφῶς, ὅξυ βλέποντι)·
 λ' οὖν λέγουσι τῶ φθόνῳ νικῶμενοι,
 φθόνῳ παθῶν δικαίῳ,
 οὐκ τοὺς ἔχοντας, ὥσπερ ἄξιον.
 10 Τί οὖν, ἄθρει, λέγουσι.
 οὐσιν, ὡς αὐτοὶ με τὸν δυσδαίμονα

A

(Καὶ γὰρ δοκοῦσι τοῦτο)
 Κωνσταντίνου βαλόντες ἐκτὸς ἄτατος
 Ἄπωφρώσαν. Εὐγε·
 15 Βαρὺς γὰρ αὐτοῖς, καὶ θράσους ἤμην γέμων.
 Τέμων ὁδοὺς ἀτρέπτους,
 Ἐθῶν πατρώων καὶ νόμων διαφθοραῖς,
 Εἴπερ νόμος τὰ φαῦλα,
 Πλούτου, τύφου τε, θρύψεως, φιλαρχίας,
 20 Τῶν νῦν ἐπικρατούντων.
 Οὕτω γὰρ εἰσι τὴν φρόνησιν ἄθλιοι,
 Ὅστ' οὐ λέγειν ὀκνοῦσιν,
 Ἄ καὶ λεγόντων ἐγκαλύπτεσθ' ἦν πρόπον
 Ἄλλων ἀπεχθαιρόντων.

LXVIII. *Item de se ipso*

Dicunt, qui me oderunt (ut autem mihi videtur,
 Dicunt injuste :
 Quomodo enim æquum amicos despiciere ?
 Ne dicam Deum,
 5 Cui omnia patent, et cognita sunt
 Liquidò, acutum cernenti) ;
 962 963 Verumtamen dicunt invidia victi,
 Invidia affectionum justissima,
 Quippe quæ labefacit quos possidet, ut dignum est.
 10 Quid igitur dicant, considera.
 Dicunt se mihi infelici
 (Etenim id putant),
 Constantini ejecto ex urbe,
 Supercilium abstulisse. Euge ;
 15 Gravis enim ipsis et audaciæ eram plenus,
 Secans vias non tritas,
 Morum paternorum ac legum corruptor,
 Si pro lege habenda sunt vitiosa ;
 Cum divitiæ, fastus, deliciæ, ambitio,
 20 Hominum nostri temporis dominantur.
 Adeo enim sunt mente infelici,
 Ut dicere ipsi non vereantur,
 Quæ audientes erubescere deceret, si dicerentur
 Ab aliis inimicis.

ptum post an. 383. — Alias Toll. 2, pag. 74.

II. ARGUMENTUM. *Primus in lucem emisit istud Græcum Tolleius a se descriptum ex iennensi, et collatum cum duobus bibliothecæ entinæ codicibus, in quorum altero versus æpeta serie ad instar solutæ orationis de in altero autem, qualis hic exhibentur, sic i versus iambici senarii suum sibi Anacreonticæ subjectum. Scriptum Arianzi carmen Gregorio, extremo vitæ suæ tempore, cum negotiis reliquum vitæ suæ tempus divino nsecrasset. Obrectatores suos refellit, qui Nazianzenæ Ecclesiæ præesse recusaret, intur.*
 ε *εαυτόν.* Ita mss. Edit., *Εις εμαυτόν λόγος.*

1 *Οἱ μισούντες.* Coisl., οἱ με μισούντες.
 3 *Πῶς.* Coisl. πῶ.
 8 *Παθῶν δικαίῳ.* Sic orat. xxxvi. Vide tom. I, pag. 637, num. 4.
 9 *Τήκορι.* Coisl. τήκει γάρ.
 14 *Ἄπωφρώσαν.* Elegantissimum hoc verbum est, bene inquit Tolleius : id est, aiunt se, me de superbiæ quasi fastigio, non secus ac de sede Constantinopolitana, dejecisse.
 21 *Ἄθλιοι.* Adeo mente depravati, corrupti, etc.
 22 *Ὅστ' οὐ λέγειν.* Nimirum dignοικον ipsum esse, nec scire vivere, aut tueri dignitatem suam ; verum potius eam dehonore nimis vili cultu. TOLL. Vide tom. I, orat. xlii, pag. 765, num. 24.

METRICA VERSIO.

LXVIII. ITEM DE SEIPSO.

(A. B. Caillau interprete.)

r infensi (videtur ut mihi,
 sta non loquuntur :
 s æquitas, amicos spernere
 e Numen ipsum,
 a sunt aperta, cuncta cui patent
 identi acute) ;
 at livore victi, maxime
 re justa,
 re quos tenet, peredit, ut decet.
 e quid loquantur.
 rbis me fatigatum malis

B

(Talem putant enim me),
 A regis pulsum arcibus, deponere
 Superbiam coactum.
 Namque ego molestus his, et audax, ambulans
 Insueta per viarum.
 Contaminator moris et legis patrum,
 Si prava lex vocanda :
 Cum fastus, argentum, voluptas, ambitus,
 Nostros regant cœvos.
 Sic mente capti insaniunt, ut dicere
 Hæc audeant miselli,
 Quæ si vel hostis dicat, erubescere
 Deceret audientes.

25 Οὕτω τι τυφλὸν ἔστιν ἡ μοχθηρία,
 Καὶ τὸ φρονεῖν βλέπτουσα.
 Οὗτοι μὲν οὖν ἔρροιεν ἐκ μέσου λόγου·
 Οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς ταῦτα,
 26 Ὅθ' οἱ κακῶς λέγοντες, ὁθ' οἱ δεξιῶς;
 30 Ῥέτωσαν ὡς θέλουσιν·
 Γλώττης γὰρ οὐδὲν ἔστιν εὐστροφώτερον·
 Λέγει τι καὶ πρὸς ἡμῶν.
 Πολλοὶ τὰδ' οἱ λέγοντες ἀκριβέστερον,
 Ὡς ἀρθότως λέγοντες.
 35 Ἄ δ' ὀλομ' εἰπὼν τὴν τιμὴν σήσαιν βλάβην,
 Τὰδ' ἔστιν εἰπεῖν κρείσσον·

A Πολὺς γὰρ ἔστιν εἰς τὸ χεῖρον ὁ ἔρρος,
 Κἂν μηδενὸς κινουντος.
 Λέγουσιν, ὡς ἀρθῶν μὲν ἠσώμαθι θρόνον,
 40 Ὡς τῶν, ἀρ' ὧν κατήλθον,
 Τοὺς δ' ἂν πένητας, καὶ σκευὸς καταπέτα,
 Τὰ σφῶν σαφῶς λέγοντες.
 Ὅ γὰρ πέπονθε, τοῦτο καὶ τις οἶσται·
 Ἄλλ' οὐκ ἐγὼ πέπονθα.
 45 Τοῖς μὲν προσήχθη, τῶν δ' ἀπήχθη
 Οὕτω Θεοῦ τυκῶντος.
 Τοῖς μὲν προσήγαγε με θῆμα, ποιμένα,
 Καὶ γλώσσαν αἰτοῦν Πνεῦμα.

25 Sic caeca est improbitas.
 Quae et ipsam mentem laedit.
 Hi igitur facessant e medio sermone .
 Nihil ad nos ista,
 Neque qui male de nobis loquuntur, neque qui bene.
 30 Loquantur, ut volent :
 Lingua enim nihil est volubilius ;
 Dicat quid et contra nos.
 Multi autem sunt, qui de his accuratius loquantur,
 Utpote qui sine invidia loquuntur.
 33 Quae vero crediderim loquens nonnullorum sistere noxam,
 Ea dicere melius est ;
 Plurima enim est in pejus propensio,
 Etiam nemine impellente.
 Aiunt, cum magnis vincar thronis,
 40 Qualis ille est, e quo descendi,
 Me pauperes et tenues despiciere,
 Sua ipsorum clare loquentes.
 33-35 Quod enim quisque sentit, hoc de aliis existimat.
 Sed non sic ego affectus sum.
 45 In his quidem admissus sum, ab illis ejectus, non volens,
 Deo ita informante.
 Ad illos accersivit me populus, pastores,
 Et linguam postulans Spiritus.

27 Ἐρροιεν. Sic supra carm. xi, De Vita sua, vers. 646 :

Οὗτοι μὲν οὖν ἔρροιεν ἐκ μέσου λόγου.

Hi igitur facessant e medio sermone.

29 Ὅθ' οἱ. Ita cod. Coisl., cuius ope feliciter emendatur hic locus, in codicibus Viennensi et Florentinis depravatus, quam iis quae de suo addidit Tollius. Sic autem habet vir eruditus : « In Viennensi codice statim post haec verba sequatur : Ἄ δ' ὀλομαι σιπῶν, etc. ; at in utroque Florentino erat : ὁθ' οἱ δεξιῶς ῥέτωσαν ὡς θέλουσι, cum quatuor sequentibus versiculis. Quare cum carmen hic claudicaret, subijeci de meo et καὶ, addidique illud δεξιῶς e Florentinis codicibus. Recte an secus, tui, Lector, erit arbitrii. »

32 Λέγει. Coisl. λέγει.

37 Πολὺς γὰρ. Ita supra carm. xii, vers. 370.

Ῥῶς κατὰ κρηνοῦς ῥέπει.
 Rivus est per declivis curvas.

Mox ὁ ἔρρος. Ita Coisl. in editis deo-
 39 ἠσώμαθι. Cum me vinci sinam
 accipiam thronos : objiciebant scilicet
 adversarii et invidi Gregorio superbas
 clesiam dignitate inferiorem Coisl.
 contemneret : hujus enim curam eos
 misisse, verum Nazianzi antistitem
 centes. ToLL.

45 Τοῦτο καὶ τις. Coisl. τοῦτο καὶ τις
 45 Τῶν δ' ἀπήχθη οὐκ ἔκω. U
 ἤχθη, οὐκ ἔκω. Fui autem ab illis
 equidem invitus.

46 Τυκῶντος. Deo sic me dirigat
 48 Καὶ γλώσσαν αἰτοῦν. Linguam
 lentem postulans. Sic supra carm. xi.

METRICA VERSIO.

Sic luce captum est crimen, ipsius ut dolis
 Mens ipsa vulneretur.
 Haec ergo turba nostro ab ore sit procul :
 Ad nos quid ista spectant ?
 Quid bene loquentes, quid loquentes et male ?
 Loquantur, ut libebit.
 Nil quippe lingua vertitur velocius :
 Et nos acerba laedat.
 De rebus his sunt qui loquantur rectius,
 Livore non peresi.
 Sed plurimorum quae videntur sistere
 Noxam, referre praestat.

Nam multus in pejora propensus est
 Nullo quidem movente
 Dicunt, thronis cum vincar alis, qui
 A quo recessi nuper,
 Me pauperes, et parvulos contemneret
 Qui res suas loquuntur.
 Quod quisque sentit, hoc putat de se
 Non talis at mihi mens.
 Admissus hic, ejectus hinc, sed non
 Ita Deo jubente.
 Huc me vocavit plebs, episcopi quoque
 Et Flamen os requirens.

ὄν γὰρ ἐχρῆν ἄτριον καταρτίσαι
 50 Στεφῶ βίω, λόγῳ τε,
 ἅλαις καμίντα δογμάτων καταδρομαίς,
 Ἦς οὐ προσήγαγ' ἢ λύσις τοῦ σώματος
 Καθ' ἡμέραν θνήσκοντος.
 Ἦμεν καλοὶ τε κάγαθοι, (τίς ἀντερεῖ;))
 Καὶ Πνεύματος γέμοντες,
 Ἦν στυνδ, καιροῖς τε συβρίπτουμένον
 Κακοῖς κακῶς βλέπουσιν.
 Ἦρόνου θ' ἔδρασμα λαὸν ποιμένος
 60 Τοῦ πρόσθεν οὐτι μεῖζω.
 οὐκ ἐμόν γε, πλὴν ὅσα χρήσει χερσὶς,

Populum enim oportebat ferocem componere
 50 Constanti vita et sermone,
 Multis laborantem confluentium opinionum tempestatibus,
 Ut navem mediis in fluctibus.
 Ad hos non admovit dissolutio corporis
 In diem morientis.
 55 Eramus strenui et boni, (quis negaverit?)
 Et Spiritu pleni;
 Quem nunc in angustiis, temporibusque præcipitatum
 Malis male vident.
 Celsi sedes pastoris populum
 60 Non habet majorem quam antea.
 Verum hoc meum non est, sed opus fuit dextera tua,
 In qua fiduciam habebam.
 Non ignorabam Jonam, qui Dei verbum
 Effugit, sed captus est
 65 Tempestate, sorte, bestia, ventre, ejectione,
 Indeque evasit præco, præco.
 Præterea animus mihi erat, ut qui liber essem
 Thronis et periculis.
 Mente autem frequens ad Dei consortium
 70 Festinabam, quiescebam.
 Postquam autem omnes, velut cadaveris fetore,
 Vultures circumsteterunt me,
 Et populum lacerarunt facilibus scissuris,
 Quomodo traxisti me, Christe,

ἄτριον. Tumultibus et vexationibus Ariano-
 que Apollinaristarum exasperatum, effera-
 vel etiam incultum, longaque negligentia
 n, ut apud Horatium :
 rectis urenda flix innascitur agris. TOLL.
 ἄτρω βίω. Vide similia superius carm. xi,
 2, etc.
 Ἦς οὐ προσήγαγε. Cur his admotus non
 ausa fuit imbecillitas corporis : obtulit quo-
 tmoverer.
 Ἦρ. Sic Coislinianus codex et Int. probatque
 Edit. ἦ μὲν.
 Ἦρονας. Sup. illa. Coisl. γέμοντος.
 κακοῖς κακῶς βλέπουσιν. Corruptus hic lo-
 facile est sanare.
 μένος. Nectarium intelligit, qui non ma-
 lo gaudebat, quam Gregorius, quando huic
 Ecclesie.

Ἦ καὶ τὸ θαρβεῖν εἶχον.
 Οὐκ ἠγγίσουν Ἰωνᾶν, ὃς Θεοῦ λόγον
 Ἐφευγεν, ἀλλ' ἐλήφθη
 65 Κλύδωνι, κλήρω, θηρίῳ, γαστρὶ, βράσει.
 Ἐξ ὧν ὁ κήρυξ, κήρυξ.
 Ἄλλ' εἶχον ὡς τις ὧν ἐλεύθερος
 Ἐθρόνων τε κινδύνων τε.
 Τὸν νοῦν δὲ πυκνὸς εἰς Θεοῦ κοινωνίαν
 70 Ἐσπευδον, ἡσύχαζον.
 Ἐπεὶ δ' ἄπαντας, ὡς νεκροῦ δυσωδίη,
 Γύπας κατέστησάν μου,
 Καὶ λαὸν ἐσπάρασσον εὐώνοις τομαῖς,
 Πῶς ἠγαγές με, Χριστέ,

61 Χρήσει χερσὶς. Nihil hic intelligo, inquit Tol-
 lius; nec mirum: depravatus namque locus est,
 quem sic restitui posse arbitramur. Πλὴν ὅς ἐχρη-
 σεν Θεός, nisi quantum Deus concessit. Mallem εἶναι,
 ὅσα χρήσις χερσὶς, subaudiendo ὦ Χριστέ.

65 Ἐθρίω, γαστρὶ. Mallet Tullius θηρίω γαστρὶ,
 et quidem recte. Ibid. βράσει hic ejectionem in li-
 tus significat.

66 Ἐξ ὧν ὁ κήρυξ, κήρυξ. Ita fere Herodotus,
 Euterpe, cap. 49, ποιῶσι, τὰ ποιῶσι. TOLL.

67 Ἦρ. Coisl. ἦν.

69 Πυκνός. Coisl. πυκνοῦν. Tullius legit in duo-
 bus codicibus Florentinis ἐπυκνοῦν. Forte fuit πυ-
 κνών. Sic supra carm. LXII, vers. 7 :

Πυκνῶν ἀεὶ λόγοις τε καὶ νοήμασι.

Fulciens me semper verbis et cogitationibus.

71 Δυσωδίη. Legendum putat Tullius δυσωδέος,
 fetens cadaver.

METRICA VERSIO.

amque plebem oportebat feram,
 potentis et actu.
 vorantem procellis dogmatum,
 reto carinam.
 lutum corpus huc me protulit,
 rgat ad sepulcrum.
 anus et boni (quis hoc negat?),
 itu repleti;
 c jacentes, casibusque dirutos
 ale tuentur.
 habet plebis, regebat quam prius
 alta sedes.
 nichi, sed dexteræ dandum tuæ,

B Quæ mi spei columna.
 Non nesciebam, verba qui fugit Dei,
 Sed captus est Ionas
 Nimbo, cubis, fera, situ, vomitu quoque,
 Et inde præco, præco.
 Sed inualescebam, velut quidam thronis
 Solutus et periculis.
 At mente properabam ad Dei consortium
 Frequenter et quietus.
 Omnes sed ubi, fetore sicut mortui,
 Cinxere vultures me,
 Plebemque faciliter sciderunt partibus
 Qui, Christe, me vocasti,

75 Ζωῆς χαλινὴ τῆς ἐμῆς καὶ καρδίας ;
 Ἐν γὰρ τόδ' ἐστὶν ἔργον.
 Ὡς Ἀλάζαρὸν με τετραήμερον, τάφων
 Ἐξήγαγες βοήσας.
 Ἄνιστομ', οἱ δ' ἔπηξαν· ἀλλὰ, Χριστέ μου,
 80 Καὶ σάρκα τήνδε πῆξον,
 Ἦν σοὶ γε κέκτημ', ὧ φέρων ζωτὴν ἐμὴν
 Πᾶσάν γ' ἰδοῦσα δῶρον.
 Καὶ λάκκον ἦκησ' ἀγρίων θηρῶν μέσος.
 Εἰ δ' ἔκτασις λόντας
 85 Ἐφραξε χειρῶν [τὸν δ' ἔσωσε Δανιήλ],
 Καὶ νῦν λόντας· σῶζε
 (Τί λοιπὸν, ἢ σπᾶς τοὺς καχοὺς περισκοπεῖν ;
 Ἦτι, μεθ', ὧ κάκιστοι)

A Τοὺς μὲν καταίργους ἐνδίκως τιμωρίας,
 90 Καὶ τοὺς χαλῶν ὀργῆς τι,
 (Τὴν ἀκρατον γὰρ χεῖρα τίς σου ἔξεται,
 Τίτιν μίδς ἐννοίας ;)
 Τοὺς δ' ἀκφοβοίτης, τοὺς δὲ δοξάζεις, Ἄνι,
 Ὅσοι δοξάζουσι σε·
 95 Ἄμυν', ἀμυνα τοὺς φθῶς. Τεθῆκαν
 Ἐπισκοπὴν ποιήσον
 Τῶν πρὸς σὲ χεῖρας εἰδόντων ἀφρην μύθη
 Γελῶσιν οἱ κάκιστοι
 Τὴν σὴν πρόνοιαν, οὐδὲ κριθῆσθ' ἴσας
 100 Δοκοῦσι τῷ φουδῶσαι.
 Τὸ μικρὸν αὐξῶς ποίμνην, καὶ ποιμῆν
 Τὸν μικρὸν ἐκ μεγίστου.

75 Vitæ frenum meæ et pectoris ?
 Tuum enim istud est opus.

966-967 Velut Lazarum me quatruiduanum, sepulcro
 Extraxisti clamans.

Resurgo, hi autem stupent : sed, Christe mi,
 80 Hanc carnem confirma,

Quam tibi acceptam fero, cui offerens vitam meam
 Omnem dono dedi.

Foveam habitavi inter immanes feras.

Si autem extensio manus tuæ
 85 Continuit leones (et servavit Danielem),

Etiam nunc leones adsunt : serva me
 (Quid reliquum, quam ut se ipsi mali circumspiciant ?
 Victi sumus, o pessimi) ;

Hos quidem coerceas justis pœnis,

90 Et illis laxans aliquid iræ tuæ
 (Non temperatam enim manum tuam quis ferat,
 Vel unius pœnam nutus ?)

Illos perterrito : istos glorifica, Rex,
 Quotquot te collaudant.

95 Auxiliare, auxiliare amicis tuis. Perimus ;

Invis eos,
 Qui ad te solum norunt manus tollere.

Rident illi nequissimi
 Tuam providentiam, neque se judicandos unquam
 100 Arbitrantur præ superbia.

Pusillum augeas gregem, et pastorem
 Parvum nunc ex maximo.

77 Hic gravius peccatum esse animadverto. Par-
 rum dubito quin hoc similive modo scripserit Gre-
 gorius :

Ὡς Ἀλάζαρὸν μὲν τετραήμερον τάφων
 Ἐξήγαγες βοήσας·
 Ἀνάστηθ'· οἱ δ' ἔπηξαν, κ. τ. λ.

Hoc sensu : Sicut Lazarum quatruiduanum e sepul-
 cro eduxisti clamans : Resurge ; illi obstupuerunt.
 WESSELYNG. loc. cit.

85 Τὸν δ' ἔσωσε Δανιήλ. Hæc addit
 Ivo, desunt quoque in Coisl.

89 Καταίργους. Ita Coisl. Recte Ivo
 hanc reposuit pro καταίργους.

92 Τίσιν. Ita Coisl. Tollius legit τίσιν
 quod habent mss., quamvis neutrum
 uti nec xplon quod aliis forte occurrit
 possit. Miror non occurrisse τίσιν, quæ
 aisset.

96 Πολύσσον. Coisl. ποιήσαι.

METRICA VERSIO.

Frenum meæ vitæ atque pectoris ? Tua
 Manus peregit istud.
 Ut Lazarum me sepultum, quarto die,
 Clamore suscitasti,
 Resurgo ; cernentes stupent ; sed, Christe mi,
 Huic robur adde carni,
 Quam tibi fero acceptam, meæ cui spiritum
 Vitæ dedi universum.
 Fossa mihi sedes inter immanes feras :
 Si tunc manus prophetarum
 Extenta servavit leones comprimens,
 Et nunc leones ; salva :
 Quid restat ? Annon sese ut aspectent mali ?
 Victi sumus, maligni.)

B Pœnas ab his justas repose ; delictum
 Illis remitte clemens.
 (Nam quis manum non temperatam
 Nutumque vulnerantem ?)
 Hos, rex, timore, gloria illos affice
 Qui laudibus colunt te.
 Opem tuis amicis fer ; mors imminet.
 Invis faustus illos
 Ad te manus solum scientes tollere.
 Rident tuam maligni
 Hi providentiam, nec unquam iudicis
 Minas timent superbi.
 Grex augetur parvus : olim et major
 Fiat minor bubulcus.

ὅ δ' ἂν θέλοντες, κάκ μικροῦ πάλιν μέγας
Τοῖς σοῖς θρόνοις γενοίμην.

58. Δέσις πρὸς τὸν Χριστόν.

Ἐπιστάτα, κλύδων με δεινὸς ἀμφέπει,
ὣν σὸν μαθητὴν. Ἐξέγειραι, πρὶν θάναι.
Ἴνον κέλευσον, καὶ ζάλη τεθνήσκειται.
λμῶ φράσαι τι· Χριστὲ, μὴ πίεζέ με,
Μηδὲ σβέσης με τῷ βάρει τῶν θλίψεων.
ἄλλοὺς ἔχεις γὰρ καὶ κατωτέρους ἐμοῦ,
; ἠλέησας. Μὴ με κρίνης ἀξίως.
ου, κένου δὲ τοῦ ταλάντου τὸ πλεόν.
ἤ τις ὁσοι φόβον ἡμέρας μόνης;
Ἐῖν: προσελθὼ τοῖς κακοῖς βαρούμενος;

Te autem volente, ex parvulo rursus magnus
In tuis soliis officiar.

LXIX. Oratio ad Christum *.

Magister, tempestas me vehemens premit
Tuum discipulum. Expergiscere, priusquam moriar.
Tantum jubeto, et tempestas sedabitur.
Audeo dicere quidpiam; ne me, Christe, premas,
5 Nec me exstinguas afflictionum pondere.
Plurimos enim habes etiam nequiores me,
968-969 Quorum misertus es. Ne me iudices ut promerui.
Exime, exime majorem talenti partem.
Quis vel unius duntaxat ferat onus dicii?
10 Ad quem confugiam malis gravatus?

LXX. Ἄλλα **.

Iterum accessit draco, te prehendō (Christe),
Tene, tene me, ne prodas imaginem tuam,
Ne me, velut a nido avem, hostis abripiat.
Heu! iudicium timeo, et cupio corporis dissolutionem.
5 Persecutionem hic patior, nec habeo ullam vitæ quietem.
Vocas me istinc, nec mihi quidquam est fiducia.
Tuus sum, Christe, serva me, sicut tu ipse voles.

LXXI. Precatio in morbo ***.

Morbo laboro, morbo laboro, et gravor corpore;
Et mea fortasse irrident mala nonnulli
Superbientes, qui cupiunt videre morte sublatum.
Solvuntur artus, debilis est pedum gradus.

riptum post an. 385. — Alias Bill. 82, pag. 176. ** Scriptum post an. 385. — Alias Bill. 172,
52. *** Scriptum post an. 385. — Alias Bill. 98, pag. 178.

Τοῖς σοῖς θρόνοις. Ita supra, carm. xiv,
1, etc.

ταῦτα· μικρὸν ὑστερον καινοὶ θρόνοι
ων τε, δευτέρων τε τάξις ἔνομος.
quidem nunc; paulo post novi erunt throni,
orum ac secundorum ordo legitimus.
1. Τῆς Δέσις πρὸς τὸν Χριστόν. Edit.
ησις, etc.
ωτέρους. Sic unus Regius. Edit. κατωτέρους.

LXX. 1 Πάλιν. Ita incipit carmen supra LXIV.
2 Κράτει, κράτει, etc. Hi duo versus leguntur in
duobus codicibus Regiis in fine poematii LXIV, olim
LXXXVII.

LXXI. Τῆς. Ἐν τῇ ῥόσῳ. Addit Vat. πρὸς Χριστόν.
3 Τῶν σφαγῆ τηρουμένων. Ita Vat., et ex Regiis
Combesisius qui sic reddidit: Qui observant (avent
videre), morte sublatum. In editis deerant hæc verba.
4 Σαθρὰ βάσις. Vat. σαθρὰ βάσις.

METRICA VERSIO.

volente, rursus e parvo tuis
us thronis quiescam.

LXIX. ORATIO AD CHRISTUM.

(Billio interprete.)

is graves me, Christe, discipulum tuum
Soporem pelle, ne miser obruar.
jubeto, et sæva tempestas cadet.
uid audax: o Deus, ne me preme,
malorum mole dura confice.
nam tu sæpe, qui cedant mihi,
dedisti. Ne tuam digne scelus,
magna fac mihi pondus leves.
dieculæ feret onus unius?
s ad quem tot malis me conferam?

PATROL. GR. XXXVII.

B

LXX. ALIA.

(Billio interprete.)

Accessit anguis rursus: amplexor te ego.
Tene, tene me: imaginem haud prodas tuam,
Ne me hostis abripiat, ceu avem de nidulo.
Horresco iudicium, et solutionem amo.
Exagitor hic, vitæque non habeo statum.
Istinc vocas me: nulla mihi fiducia est.
O Christe, sum tuus: ut voles, serva tuum.

LXXI. PRECATIO IN MORBO.

(Billio interprete.)

Morbis laboro, corpore et valde gravor.
Ac forte sunt qui rideant casus meos,
Videre qui vellent feroces mortuum.
Solvuntur artus, languide incedunt pedes,

45

8 Εἰτε ἐγκρατείας ἔργον, εἴθ' ἀμαρτάνων,
 Εἰτε' οὖν πάλη τις (οὐ γὰρ οὐδα), πλὴν χάρις
 Ἐμῷ κυβερνήτῃ γε. Τοῦτό μοι τυχόν
 Ἄμεινόν ἐστιν· ἀλλ' ἐπίσχες τὴν νόσον,
 Ἐπίσχες εἰπών· οὐδ' λόγος σωτηρία.
 10 Εἰ δ' οὐ, δίδου γε, ὡς τὰ πάντα καρτερεῖν,
 Σῆπες τὰ σπυῶν. Συγκράτει τὴν εἰκόνα.
 Ἐκείθεν ἔξεις καὶ τὸν δοῦλον ἄριον.

OB'. *Εἰς τὴν δεξοδον.*

Παρῆλθον ἀνθη, καιρὸς ἤγγικεν θέρου.
 Λευκὴ δέ μοι θριξί, ἢ δ' ἄλλως καλεῖ στάχυν.
 Ἄπῆλθεν ὄμορξ, ἢ τομὴ δὲ πλησίον.
 Ἀηδὸς καταρταί τῶν ἐμῶν ἤδη κακῶν.
 5 Φεῦ ἡμέρας μοι τῆς κακῆς! ἦν ποῦ φύγω;

A Καὶ τίς γένομαι; ὡς εἶος μ' ἀμαρτίας!
 Δέος δ' ἀκανθῶν, καὶ Γομόρρας βοτρίων,
 Πλήρη φωνῆται, Χριστὸς ἦνίκα κρῖτων
 Θεὸς θεοῖ; δίδωσι τὰ πρὸς ἀξίαν,
 10 Χώραν ἐκάστην φωτὸς ὡς ὄψις φέροι,
 Ἐλπίς μία μοι τὰς βραχέας ἡμέρας
 Παλινδρομῆσαι τῇ ποδηγίᾳ, Μάξιρ.

OF'. *Παρακλητικόν.*

Ἐγγύς ἀγῶν βρόττω· κακῶν πλὴν ἐκίρηται,
 Ἦδη καὶ στυγερῆς τίσιν ὄρω κακῆς,
 Τάρταρον ἠερόντα, πύρρος πλόγα, νότα βελτί.
 Τῶν νῦν κρουπομένων, αἰσχρὸς ἐλεγγόμενος.
 5 Ἀλλὰ, Μάκαρ, ἔλδαιρε, καὶ ὄψε παρ' ἐπιβήτων
 Ζωῆς ἡμετέρης λειψάνου εὐμενῶν.

3 Sive inediae id effectus sit, sive peccatorum,
 Sive etiam lucta quaedam, neque enim scio, veruntamen gratias
 Habeo meo rectori. Nam hoc mihi forsitan
 Utilius; at compece morbum,
 Compece verbo: tuum enim verbum est salus.
 10 Si minime id praestas, saltem tribue ut hunc, velut caetera, perferam.
 Tineae habent quod suum est. At tu tuere imaginem tuam.
 Hoc pacto habebis servum integrum.

LXXII. *In exitum vitae.*

Præterierunt flores, tempus messis advenit.
 Canus mihi capillus, et area postulat spicas.
 Immatura esse uva desit, vindemia prope est.
 Torculari jam subjiciuntur mala mea.
 5 Heu diei mihi amaræ! quam quomodo fugiam?
 Quis evadam? quantus me habet timor de peccatis!
 Timor ne spinis, ne Gomorrhæe uvis
 970-971 Plenus appaream, quando Christus iudex
 Deus diis dabit pro dignitate,
 10 Locum lucis cuique ex oculorum iudicio.
 Spes unica mihi restat, ut paucos dies
 Iterum decurram tuo ductu, o Beate.

LXXIII. *Carmen deprecatorium.*

Proximum est vitæ certamen: malam navigationem eregi,
 Jamque odiosæ pravitatis pœnam video,
 Nigrum tartarum, ignis flammam, profundam noctem,
 Rerum nunc occultarum turpitudinem convictam.
 5 Sed, beate, miserere, et faustum concede, quamvis sero,
 Benignus vitæ nostræ reliquum.

* Scriptam post an. 383. — Alias Bill. 102, pag. 179. ** Scriptum post an. 383. — Alias Bill. pag. 98.

LXXII. ΤΙΤ. *Εἰς τὴν δεξοδον.* Vat. πρὸς ταυτὸν, καὶ τὸ γῆρας.

1 Παρῆλθον. Vat. παρῆλθεν.

3 Ἀπῆλθεν ὄμορξ. Deest in Vat.

6 Ἀμαρτίας. Vat. ἀκαρτίας.

9 Td. Ita Vat. et edit. ad marg.; in textu

10 Ὡς ὄψις φέροι. Pro oculorum capite.

LXXIII. 4 Ἐλεγγόμενος. Vitiose in edit. tur ἐλεγχόμενων.

METRICA VERSIO.

Sive hoc inediae fecerint, sive hoc scelus,
 Seu lucta quaedam (nam fugit me hoc), gratiam
 Tamen gubernatori habeo meo. Hoc mihi
 Nam forte melius. At, Deus, morbum preme,
 Sermone siste: nam salus sermo tuus.
 Concede saltem perferam hunc, ut caetera.
 Tineis suum sit: at tuere imaginem.
 Hoc namque habebis integrum servum modo.

LXXII. IN EXITUM VITÆ.

(Billio interprete.)

Jam flos alivit: appetit messis dies.
 Canet capillus: horreum spicas vocat.
 Abcessit onphax: instat at vindemia.
 Premitur meorum jam malorum torcular.
 O quam dies hic mi gravis! Quonam fugam

B Capiam? Quid et agam? Quam metus me in

Uvis Gomorrhæ, criminum atque sentibet.
 Ne plenus exstem, jura cum dicens Dei
 Natus piorum cuilibet sedem dabit
 Pro dignitate, luminis capti et sui.
 Brevis una spes me lactat hæc dieculæ,
 Ad te ut revertar, o Deus, ductu tuo.

LXXIII. CARMEN DEPRECATORIUM.

(Billio interprete.)

Est prope certamen; cursum jam vita per
 Jam pœna est oculos criminis ante me
 Tartara jam video, flammam noctemque
 Probraque, quæ nunc sunt tecta, adsp
 At miseri miserere, Deus, sanctoque lau
 Reliquias vitæ da mihi, quæso, locas.

Πολλὰ πάθον, καὶ τάρβος ἔχα φρενὶ, μὴ με διώκειν Ἀ Νοσοῦμεν, εὐεκτοῦμεν, ἡδοναί, πόνου.
 Τῆς σῆς ἡρέατ', Ἄναξ, αἰνὰ τάλαγα δίκης.
 Ὄσω μὲν τὸν ἔμῳ καὶ τὸς μύρον, ἔγθεν ὀδύσας
 10 Ἐξας προφρονέως πῆμακα θυμοδόροισ.
 Ὑμῖν δ' ἑσομένοις ἐπιτέλλομαι· Ὀδὴν ὄνεταρ
 Τοῦδε βίου. Ζωὴ λίαν ἔχει βίτου.

ΟΔ'. Ἐρὸς Χριστόν.

Τίς ἡ τυραννίς; ἦλθον εἰς βίον· καλῶς.
 Γί ἐκ στροβοῦμαι ταῖς βίου τρικυμταῖς;
 Ἐρῶ λόγον, θρασὺν μὲν, ἀλλ' ὄμως ἔρω.
 Εἰ μὴ σὸς εἶην, ἡδίκημαι, Χριστέ μου.
 Γεννώμεθ', ἐκλυόμεθ', ἐκπληρούμεθα,
 Ἐπῶ, καθεύδω, γρηγορῶ, πορεύομαι,

ΟΕ'. Ἐρὸς Χριστόν.

Ὀίμοι! στενωῦμαι τῷ βίῳ· καὶ τὸ κλέην
 Ζωῆς παρήλθεν, οἶδα, καὶ νεκρὸν πικρῶ·
 Συνεκτριβῆναι δ' ὀδὴ βίαις ποικηρίαι.
 Ἦ τῷ χρόνῳ τι πρόσθεας, ὡ πικρῶ βροτῶν,
 5 Ἦ τῶν κακῶν ὑπόσπα· τοῦτο χρηστέτης.

Multa passus sum, et mente paveo, ne me persequi
 Tuas, Rex, gravia pondera justitiæ incipient.
 Feram quidem meam et ipse mortem, ex hac vita migrans,
 10 Cedens libenter ærumnis animam meam peredentibus.
 Vobis autem, qui venturi estis, hæc mando : Nulla est utilitas
 Hujus vitæ. Ea enim habet vivendi finem.

LXXIV. Supplicatio ad Christum.

Quænam hæc tyrannus? prodii in vitam; bene.
 Quid autem factor decumanis hujus vitæ fluctibus?
 Dicam verbum, audax quidem, tamen dicam.
 Nisi tuus essem, læsum me quererem, Christe mi.
 5 Nascimur, dissolvimur, explemur,
 Dormio, somnum capio, vigilo, ambulo,
 Ægrotamus, valemus, obveniunt voluptates et molestiæ.
 Vario utimur sole, et iis quæ fert tellus,
 Morimur, putrescit caro : hæc sunt etiam brutorum,
 10 Quæ ignobilia quidem, verumtamen culpa vacant.
 Quid igitur mihi amplius est? nihil præter Deum.
 Nisi tuus essem, læsum me quererem, Christe mi.

LXXV. Lamentatio ad Christum.

Hei mihi! premor vitæ angustiis : jam pars major
 Præterit, sat scio, et mortuum spiro;
 972-973 Sed simul conteri non vult malitia.
 Aut tempori adde quiddam, o Christe, qui vita es mortalium,
 5 Aut ex his me malis eripe, hoc tuæ est benignitatis.

Scriptum post an. 383. — Alias Bill. 127, pag 195. * Scriptum post an. 383. — Alias Bill. 96, 478.

Ζωὴ λύσις. Ea enim, quamvis longa, finem
 n est habitura. Reg. 992 ζωὴν, et forte λύ-
 Nihil prodest huic vitæ solutio laboris. Hanc
 excipit altera vita. Vide supra, lib. 1, sect. 2,
 l. XIII, vers. 10.

XIV. 5 *Ferrōμεθ'*. Ortus hominis, interitus et
 igitio, quibus, quod attinet ad corpus, nihil
 utis differt, hic intelligenda videntur. Quod
 Billius, *explemur cibo*, nihil coheret cum aliis.
 Ἐπῶ, καθεύδω. Pene synonyma Gregorio :

Ἐάν καθεύδης, ἡδέως ὑπνώσεις, Cum cubaveris, dul-
 cem capies somnum. COMBER.

8 Ὁρῶν μετασχεῖν ἡλλου. Anni tempestatum
 participes esse, mori, carnem putrescere, hæc etiam
 sunt animantium.

12 Χριστέ μου. In editis sequitur aliud carmen,
 quod legitur supra, partim carm. LII et LIII

LXXV. 5 Ἦ τῶν κακῶν ὑπόσπα. Eripi postulat
 a peccatis, non a rebus adversis. Quare temporis
 inducias postulat ad conterendam iniquitatem.

METRICA VERSIO.

tuli, vereorque, Pater, præludia pœnæ
 sint, quæ patior nunc mala multa, gravis.
 tiam mea fata feram, tumultumque subibo,
 umnis cedens impiger innumeris.
 et venturis hæc mando : Commoda nulla
 i habet hæc : vitam fata sequuntur enim.

LXXIV. SUPPLICATIO AD CHRISTUM.

(Billio interprete.)

nam hæc tyrannus? Prodi in vitam; bene.
 actor ævi fluctibus gravissimis?
 quid ipse proloquar, loquar tamen.
 queror me, Christe mi, ni sim tuus.
 or ævo, solvor, et cibo impleor,
 sopori, vigilo rursus, ambulo,

B Ægroto, valeo, gaudeo, ærumnis premor,
 Varioque sole, commodis terræ et fruor.
 Hinc abeo, putret corpus : hæc pecudum quoque,
 Quæ nec honor ullus, pœna nec culpæ manet.
 Quid igitur his est plus mihi, si non Deus?
 Læsum queror me, Christe mi, ni sim tuus.

LXXV. LAMENTATIO AD CHRISTUM.

(Billio interprete.)

Constringor annis, hei mihi! major quoque
 Pars vitæ abivi, mortuum et spiro : meum
 Verum recusat exteri simul scelus.
 Aut adde quiddam tempori, status hominum.
 Aut deme duris; hoc petit clementia.

Εἰ δ' οὐ θάλλεις, τέθνηκα. Καὶ τί σοι πλεόν;
Εἰ μὴ φιλόθροπον με καὶ τὸ πῦρ μένει.

ΟΓ'. Ἐτερος θρήνος.

Ὀμοί! στενοῦμαι τῷ βίῳ καὶ τῷ τέλει.
Ἐνθάδε ἁμαρτίας, ἀλλ' ἐκεῖθεν ἡ δίκη.
Μέσος φόβων ἱστίηκα πυρωποτάμου.
Σοὶ, Χριστέ, πλεῖον ἢ βίου θαρρῶ πάλαις.
Ἐ εἰ μὲν γὰρ ἦν τι καὶ καθήρασθαι βραχὺ,
Τούτ' ἦν ἄριστον. Εἰ δ' αἶε πλεῖον κακὰ,
Καιρὸς λυθῆναι, πρὶν λάθῃ με χεῖρονα.

ΟΖ'. Προσευχὴ εἰς Χριστόν.

Τέθνηκα τῆδε τῷ τάλαιπῶρῳ βίῳ,

Α Ὅς φέρετ' ἄνω κάτω τε, Εὐρίπου δίκην,
Βέβαιον οὐδὲν, οὐδ' ἐφ' ἡμέραν, ἔχων.
Ζῆσαι δ' ἐκείνῳ τῷ μακρῷ πόθος μ' ἔχει,
Ἐ Ὅς ἔθλα κείται τοῖς κάλ' ἠγωνισμένοις.
Πρὸς ταῦτα χαίρεθ', οἷς φίλα τὰ τοῦ βίου.
Ἐγὼ δὲ χαίρων βίβομαι τὸν Δεσπότην.

Τολμῶ τι λέξαι, ὦ Μάκαρ· τὸ σῶμά σοι
Τὸ σὸν τὸ τῆς σῆς πλάσμα προσρίπτω χερσός·
10 Ὅς λεπτόν, ὡς ὀδωδός, ὡς παρειμένον!
Ἰσοῦ πρόκειται, βλέψον, ἐκλαλοπαμεν.
Καὶ νῦν πάρει, ἔδς χεῖρα, ἡ λῦσον βίου,
Πρὶν καὶ τι χεῖρον συμπασσῆν ἐμοὶ τέλος.
Τί δεῖ πάλιν κακῶν τε, καὶ καθαρῶν;

Si non vis, mortuus sum. Quid ex hoc ad te redibit?
Nisi forte lenis adhuc ignis me manet.

LXXVI. *Alia lamentatio* *.

Hei mihi! constringor vita et exitu:
Hinc mihi peccatum, illinc poena.
Medius sto inter timores ignei fluvii.
In te, Christe, plus habeo fiduciae, quam in meis conatibus.
5 Nam si daretur purgari paululum quid,
Id optinuum esset. Siu autem semper plura sunt mala,
Tempus est ut solvar, priusquam me accipias pejorem.

LXXVII. *Oratio ad Christum* **.

Mortuus sum huic ærumnosæ vitæ,
Quæ sursum ac deorsum fertur, velut Euripus,
Nihil firmum, ne quidem in unum diem habens.
Vivendi autem longævam hanc vitam desiderium me tenet,
5 Quæ proposita est in præmium præclare certantibus.
Interim valete, vos, quibus grata est præsens vita.
Ego vero gaudens videbo Dominum.
Audeo quidpiam dicere, o Beate: tuum tibi corpus,
Tuum tuæ manus fragmentum projicio;
10 Quam tenue, quam fetidum, quam debilitatum!
En jacet, intueri, deficio.
Ades; obsecro, da dextram, vel ab hac vita me libera,
Priusquam pejor mihi contingat exitus.
Quid mihi rursus opus est ærumnis et expiationibus?

* Scriptum post an. 383. — Alias Bill. 97, pag. 178. ** Scriptum post an. 383. — Alias Bill. 97, pag. 181.

7. Τὸ πῦρ. Videtur alludere ad verba Apost. I Cor. iii, 15: *Αὐτός δὲ σωθήσεται, οὕτως ὡς διὰ πυρός, ἴσῃ αὐτὸν αἰώνος ἐρίτ, sic quasi per ignem. Quasi eluenda humanæ fragilitatis delicia igne piculari, quem idcirco φιλόθροπον vocat, benignum, non vero sævum, ut Billius reddit. Ignem proprie intelligunt Latini; Græci vero metaphorice, quod fidei non adversatur, modo vera purgatio sit, et status admittatur medius, in quo animæ, vivorum sacrificiis, elemosynis et precibus juventur.*

LXXVI. 2 Ἡ δίκη. Combef. jungit δίκη cum πυ-

ρωποτάμου, inde ultio ignei fluvii.

3 Πυρωποτάμου. Duo Regg. πλὴν πυρωποτάμου Combef. ex alio Regio παρ', et vertit: *Medius sto constringor ignei fluvii recordatione.*

4 Θαρρῶ. Ita Reg. Edit. θαρρῶν. *In te plus fiducia habeo, quam in hujus vitæ certaminibus.*

7 Καιρὸς λυθῆναι. Vat. καὶ προσλυθῆναι.

LXXVII. 9 Προσρίπτω. *Projicio: nec bene illius offero; vox enim est mortem deprecantis, ædlio.*

12 Ἥ δεστ in editis.

METRICA VERSIO.

Id si recusas, occidi. Quid plus cupis?
Ni forte sævus me manet rogus quoque.

LXXVI. ALIA LAMENTATIO.

(Billio interprete.)

Constringor annis, hei mihi! et vitæ exitu.
Hic noxa: poena rursus ast illic gravis.
Inter timores sto duos, amnem et rogam,
Tibi, Christe, fidens plus, palæstris quam meis.
Nam si expiari mi daretur paululum,
Preclarum id esset. Plura sin semper mala,
Ne pejus in me quid ruat, mori expedit.

LXXVII. ORATIO AD CHRISTUM.

(Billio interprete.)

Jam clausus est huic ultimus dies mihi

B Mundo deorsum volvitur qui, ut Euripus,
Sursumque, firmi nil habens, vel in diem.
Æternæ at illi concupisco vivere,
Quam consequentur, qui probe pugnaverint.
Ad hæc valete, vita queis præsens placet.
Ast ipse herili perfruar visu lubens.
Metu remoto quidpiam loquar: Deus,
En corpus a te conditum hoc tibi offero,
Macrumque, olensque, viribus cassum et sub
En intueri supplicem. Jam elangui
Succurre, vel da morte subduci, prius
Acerbiore quam miser fato cadam.
Malis quid est mi, rursus et lustris opus?
Confectus ipse sum malis; tibi occido;

15 Ὀλωλ', ὀλωλα συμφοραῖς, σοὶ δ' ἄλλοιμαί.
 Ἐν γὰρ θεός μου· σὺ ζῶφον λύεις κακῶν
 Νεκρῶν πνέοντι μικρὸν, ἢ λυπρὸν βίον.

ΟΗ. *Εἰς τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν.*

Ἔργον ἔχεις, ψυχῆ, καὶ μέγα, ἦν ἐθέλης.

Ἐρεῦνα σαυτὴν ἦτις ἦ, καὶ πῆ στρέφῃ.

Ὅθεν προήλθες, καὶ ὅπη στήναι σὲ δεῖ.

Ἢ ζῆν ἔπερ ζῆς τοῦτο, ἦ τι καὶ πλέον.

5 Ἔργον ἔχεις, ψυχῆ, τοῖσδε κάθαιρε βίον.

Ἐὐν νόει μοι καὶ Θεοῦ μυστήρια.

Ἴ ἦν πρὸ παντός, καὶ τί σοι τὸ πᾶν τότε.

Ὅθεν προήλθε, καὶ ὅποι προθήσεται.

Ἔργον ἔχεις, ψυχῆ, τοῖσδε κάθαιρε βίον.

Ὁ Πῶς οἰακίσει καὶ στρέφει τὸ πᾶν Θεός.

A Ἦ πῶς τὰ μὲν πέπηγε, τὰ δ' ἄλλ' ἐκρέει·

Ἦμεῖς δὲ καὶ μάλιστα ἐν στρεπτοῦ βίῳ.

Ἔργον ἔχεις, ψυχῆ· πρὸς Θεὸν οἶον ὄρα.

Τί μοι κλέος τὸ πρόθε, τίς δ' ἡ νῦν ὕβρις·

15 Τί μοι τὸ πλέγμα, καὶ τί μοι βίου τέλος.

Ταῦτ' ἐννοεῖ μοι, καὶ νοδὸς στήσεις πλάνην.

Ἔργον ἔχεις, ψυχῆ· μὴ τι πάθης καμᾶτω.

ΟΘ. *Εἰς τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν.*

Πῆ, θυμὲ, βαίνεις; στήθι. Πῆ φέρῃ, τάλαν;

Αἰ αἰ· γόης κλέπτει σε τοῖς σοφίσμασι.

Μικρὸν προσέρχεται, εἶθ' ὀσοστρέφει πάλιν,

Εἶτ' αὖ προσέρχεται ἔγγυς, ὡς μόσχω λύκος,

5 Σαίνων, ἐφέλων ἀγρίους σκιρτήμασιν,

15 Perii, perii calamitatibus. Sed tibi pereō ;
 Tu enim Deus meus. Tu solve caligine ærumnarum
 Mortuum, qui tenuem adhuc, vel mœstum trahit spiritum.

974-975 LXXVIII. *Ad suam animam.*

Opus habes, anima, et quidem magnum, si volis.

Scrutare te ipsam, quæ sis, et quo tendas,

Unde orta sis, et ubi te consistere oporteat.

Num vita sit, quod hic vivis, an alia sit potior?

5 Habes, anima, quod agas; his purga vitam tuam.

Deum mihi considera et Dei mysteria:

Quid fuerit ante hoc universum, et quid tibi sit hoc universum:

Unde prodierit, et quo progressurum sit.

Habes, anima, quod agas; his purga vitam tuam:

10 Quomodo gubernat et versat hoc universum Deus:

Cur alia quidem fixa sint, alia vero fluxa:

Nos autem maxime in fluxa versamur vita.¹

Habes, anima, quod agas; ad Deum solum respice:

Quæ mihi olim gloria, quanta nunc ignominia:

15 Quis nexus meo cum corpore, et quis mihi vitæ finis:

Hæc mihi attende, et mentis sistes errorem.

Habes, anima, quod agas; ne succumbas labori.

LXXIX. *Ad animam suam.*

Quo tendis, anima? sta. Quo raperis, miserrima?

Heu! heu! impostor furtim te decipit fraudibus,

Paululum accedit, deinde recedit rursus;

Hinc iterum accedit propius, ut ad vitulum solet lupus,

5 Blandiando, lasciviendo trahens diris saltibus,

Scriptum post an. 383. — Alias Bill. 79, pag. 476. — Scriptum post an. 383. — Alias Bill. 90, p. 177.

7 Νεκρῶ πνέοντι μικρὸν ἢ λυπρὸν βίον. Ver-
 hunc, qui deest in edit. Paris., supeditavit Tol-

XXVIII. ΤΙΤ. *Εἰς τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν.* Vat. πρὸς
 etc. Carmen istud pentametrum et tribus iambis
 stat.

Ἦν ἐθέλης. Vat. ἦπερ θέλης.

Ἢ, καὶ πῆ. Vat. εἰ καὶ ποῦ.

4 Εἰ ζῆν. Sic Vat. Si vivere sit id quod vivis. Edit
 ζῆς.

11 Πέπηγε. Sic Vat. Edit. πέπηγες.

LXXIX. 1 Πῆ. Vat. ποῦ. Mox ποῖ pro πῆ. Ibid.
 φέρῃ pro φέρει quod habent editi.

2 Σέ. Vat. μέ. Reg. ad marg. Αἰ αἰ· πάλιν γὰρ
 σχετιάζων ἐν λόγοις.

METRICA VERSIO.

ortuo meus fuga Deus malâ,
 debilem mœstumve spiritum trahit.

LXXVIII. AD SUAM ANIMAM.

(Billio interprete.)

libet, est ingens, mens, tibi prorsus opus.

tare quid sis ipsa, quo perges brevi;

orta sis, ubinamque stare te est opus;

vis id quod vivis, an quid amplius.

stat opus tibi, mens: clue spurcitiem.

Deique cogita mysteria:

ante mundum, mundus hic quid sit tibi:

ortus ipse, quoque tandem profluet.

stat opus tibi, mens: clue spurcitiem.

B Quo Christus orbem volvit et regit modo,

Qui fixa quædam, rursus at quædam fluunt,

Ac nos in ævo maxime fluxo sumus.

Instat opus tibi, mens: sit Deus ante oculos.

Quinam ante splendor mihi, quod et nunc dedecus,

Quis nexus, et quis terminus vitæ mihi;

Hæc cogitando, mentis errorem premes.

Instat opus tibi, mens: aspera cuncta feras.

LXXIX. AD ANIMAM SUAM.

(Billio interprete.)

Quo pergis? Hic sta. Quo ruis, miserrima

Mea mens? Rapit te per suas artes Satan.

Accessit ille ut paululum, refert pedem,

Reditque rursus, ut ad ovem lupus solet,

Trahens, inescans per feros saltus, Dei

Ἔως ἀποσπᾶσαι σε τῶν Θεοῦ νόμων,
Θοίνην ὁδοῦσι τοῖς ὀλεθρίοις λάβη.

II. *Εἰς αὐτόν.*

Αἱ αἰ· γῆς κλέπτει σε τοῖς σοφίσμασι,
Κλέπτει σὲ, κλέπτει, δυσμενής· ἐπιστρέφου
Πρὸς τὸν Λόγον τέλειστα, μὴ πόρρω πείσῃς.
Σταυρῶ περιπλάσθη, καὶ στήσεις βλάβην.

III. *Πρὸς τὸν αὐτοῦ θυμὸν.*

Θυμὲ, βλάβην ἄνω, χθονίων δ' ἐπιλήθεο πάντων,
Μὴ δέ σε νίκησῃ πρὸς κακότητα δέμας.
Τυτὸς μὲν βλος οὗτος, ὁ δ' ἔθλιος, ὡς ἐν ὀστέῳ,
Τέρπεται, ἄλλοι δ' ἄλλος ἔκυρσε τύχη.
5 Μούνης δὲ ζωῆς καθαρῆς βλος ἔμπεδος αἰεὶ,

A Καὶ πολὺς, ὃν ζῶειν ἐστὶν ἀρεϊότερον.

III. *Πρὸς αὐτόν.*

Ἄλλοι χρυσοῦ, οἷδ' ἄργυρον, οἷδε τράπεζαν
Τιμῶσι λιπαρῆν, παίγνια τοῦδε βίου.
Ἄλλοι δ' εὖ σιγῶν καλὰ νήματα, καὶ γύας ἄλλοι
Πυροφόρους, ἄλλοι τετραπόδων ἀγέλας.
5 Αὐτὰρ ἐμοὶ Χριστὸς κλειστός μέγας, ἐν κοίτῃ
Νῦν γυμνῶ καθαρῶς· ἄλλα τε νόστος ἔχει.

III. *Περὶ τῶν δαμονίων πολέμων.*

Εἰ μὴ γλῶσσαν ἔθησα λάλον, καὶ χεῖρα σιγῆς,
Τὸν νοῦν ἀθροίζων εἰς Θεοῦ κοινωνίας,
Ὅσρα κεν ἀγνωστάτοισι νοήμασιν ἄγνων ἄνικτι
Τίωα (καλὸν γὰρ τῆ φρενὸς μόνης ὄδος),

Donec avulsam te a Dei legibus
In epulum perniciosis dentibus excipiat.

LXXX. *Ad se ipsum.*

Hei! hei! praestigiator furtim decipit te fraudibus.
Decipit te furtim, decipit inimicus; confer te
Ad Verbum quantocius, ne procul corruias.
Crucem amplectere, et sis te malum.

976-977 LXXXI. *Ad animam suam.*

Sursum respice, anima, ac terrena omnia obliviscere,
Nec te in vitium corpus inclinat.
Exigua quidem haec vita est, ac dives, velut in somnio,
Delectatur, atque alius in aliam incidit sortem.
5 At solius purae vitae opes sunt stabiles
Et copiosae: hanc vivere melius est.

LXXXII. *De eodem argumento.*

Alii quidem aurum, alii argentum, alii mensam
Colunt opiparam, vitae hujus ludibria.
Alii sericas vestes perito textas, alii agros
Triticici feraces, alii pecorum armenta.
5 Mihi vero Christus magnae opes; hanc mihi videre aliquando contingat
Pure, pura mente. Caetera mundus habeat.

LXXXIII. *De daemonum pugnis.*

Nisi linguam ligassem loquacem et labia silentio,
Mentem colligens in Dei societatem,
Ut purissimis sensibus puram Regem
Venerarer (pulchrum enim est mentis aedus asortificium),

* Scriptum post an. 383. — Alias Bill. 86, pag. 177. ** Scriptum post an. 385. — Alias Bill. 91, 95. *** Scriptum post an. 385. — Alias Murator. 136. **** Scriptum post an. 383. — Alias Murator. 11

6 Σδ. Vat. μδ. Ita Reg. ad marg.
LXXXI. Tit. Πρὸς τὸν αὐτοῦ, etc. Reg. 992,
πρὸς τὴν ψυχὴν.
1 Θυμὲ. Reg. 991, ψυχῆ.
5 Μούνης δὲ, etc. Vat. Μούνης δὲ ψυχῆς καθαρῆς
βλος. *Sola autem animae pura vita stabilis est.*
LXXXII. 1 Ἄλλοι etc. Hi sex versus quos edi-
dit Muratorius, et quibus praefixit hunc titulum

Εἰς τὴν ψυχὴν, in Vat. et Reg. 992, carmini pra-
cedenti subiunguntur absque ulla interpositione.
LXXXIII. 1 *Εἰ μὴ.* Hic dicit poeta suas de
meditationes ansam daemoni male praebuisse.
has sibi strueret insidias; quas, nisi se totum
vinis contemplationibus addidisset, silentium
litudinem secutus, a diabolo non sustinisset.
habet in notis Muratorius.

METRICA VERSIO.

Te donec ipse legibus sanctissimis
Avulsam, in escam dentibus sumat suis.

LXXX. *AD SE IPSUM.*
(Billio interprete.)

Imponit hostis artibus tibi suis;
Imponit, inquam, subdolos: citra moram
Te confer ad Christum, procul ne corruias;
Crucemque, noxam ut comprimas, amplectere.

LXXXI. *AD ANIMAM.*
(Billio interprete.)

Erige te, mea mens, capiant te obliviae mundi:
Nec trahat in vitium te male blanda caro.
Exigua haec vita est: ut somnia, prospera ludunt;
Hac sorte utitur hic, utitur ille alia.
Nil stabile est praeter vitam, quae nescia labis;

B Hanc multo melius vivere; certa manet.

LXXXII. *DE EODEM ARGUMENTO.*
(Bovinio interprete.)

Argentum hic, ille argenteo pretiosus aurum,
Hic lautas inhiat, gaudia vana, dapes;
Est quem sibi juvat depectere serica: sulcos
Laudat frugiferos hic magis, ille greges.
Divitiae tu, Christe, meae, quem cernere pura
Mente utinam liceat; caetera mundus amet.

LXXXIII. *DE DEMONUM PUGNIS.*
(A. B. Caillan interprete.)

Vinxissem nisi labra silens, linguamque loquacem
In unionem colligens mentem Dei,
Ut purum puro venerarer pectore Regem
(Nam sola pulchre mens litatur hostia);

5 Οὐ ποτ' ἄν ἐφρασάμην σχολιοῦ τεχνάσματα θηρῶς, A
 Ἥ μὴν ἐκήρυσσόν τε, καὶ τοῦτ' ὄφρμην.
 Πιλλάκι μοι· καὶ πρόσθεν ἐπήλυθε νυκτι τοικῶς,
 Καὶ φωτὸς αὐθις ἐν πανούργῳ πλάσματι.
 Πάντα γάρ, ὅσ' ἐθέλῃσι, πέλει θανάτοιο σοφιστῆς.
 10 Γεγῶς δ' Ἠρωτεύς εἰς κλοπὰς μορφωμάτων,
 Ὡς κέ τιν' ἤ λοχῶν, ἢ ἀμφαδὸν, ἀνδρα δαμάσση.
 Τρυφή γὰρ αἰτῶν τὰ βροτῶν ἐκπέματα·
 Ἄλλ' οὐπω τοιόνδε ποσόνδε τε τὸ πρὶν ὄπωπα,
 Ὅσος προσῆλθε νῦν ἐμοὶς ἀθλήμασι.
 15 Πλεῖον γὰρ ψυχῆς ὀρόων σέβας ἐντὸς ἐμοῖο,
 Καὶ πλεον ἦρκε τοῦ χόλου τὴν φλεγμονήν.
 Ὡς δ' ὅτε τις λοχῶσα, δυσάλθεός ἐνδοθὶ σαρκός,
 Νόσος σχεθεῖσα φαρμάκοις οὐ καιροῖς,
 Βοσκομένη κευθμῶνας ἀειδέας, οὐ πρὶν ἔληξε.

20 Πρὶν ἀλλαχοῦ βαγεῖσα δοῦναι κινδύνῳ·
 Ἥ· βῶας κρατεροῖσιν ἐρύγμασι τῆς βιασθείς,
 Ἐκεῖ βίησατ', ἀθρόως τ' ἐξερράγη.
 Τοῖος καὶ φθονεροῖο κακὸς μῦθος. Εὐτέ μιν ἔσχον
 Γλώσση, πρὸς ἄλλο τι βλάβος μετεβύθη.
 25 Ὁδ' μὲν ἔλε. Χριστὸς γὰρ ἐπήλυθεν ἄλλαρ ἐμῶ,·
 Ὅς καὶ μαθητὰς ἐκ ζάλης ἐρρύσατο,
 Καὶ πολλοὺς παθέων καὶ δαιμονίων ἀπὸ δεσμῶν
 Ἥλευθέρωσε, τῷ θέλειν διδοὺς χάριν.
 Ἔμπα γε μὴν πειρήσατ', ὅπως πάρος ἀνδροφρόνισι
 30 Δόλοισ ἐκλεψε τὸν γένους ἀρχηγέτην.
 Ἄλλὰ, Μάκαρ, μῦθον ἔσχε, καὶ εὐδιδόντ' αὐ' ἀνωχθὶ
 Σοὶ τὰς ἀνάμους θυσίας πέμπειν ἀεὶ.

ΠΔ'. Θρήνος.

Ἢ ἢ εἰς ἐμοὶς παθέσσι καὶ ἀλγεσιν, ἢ ἐ κάκιστος

5 Nec cognovissem tortuosæ artificia bestiae.
 Aut prædicassem, et artificia esse existimassem.
 Saepe mihi antea supervenit nocti similibus,
 Et lucis rursus sub fraudulenta figura.
 Omnia enim, quæcumque voluerit, efficitur mortis sophista,
 10 Natus Proteus ad effingendas formas,
 Ut aliquem aut insidiis, aut aperte, hominem subigat:
 Deliciae enim illi hominum lapsus.
 Sed nondum talem tantumque antea conspexeram.
 Quantus nunc irrui in mea certamina.
 15 Majorem enim animæ meæ iutus videns religionem,
 Et majori ira effervescebat;
 Ut quando per insidias subrepens, insanabilem intra carnem,
 Morbus compressus medicamentis non opportunis,
 978-979 Depascens latibula non apparentia, non prius cessat,
 20 Quam alio erumpens adducat in discrimen;
 Aut fluctum firmis aggeribus hac parte repressum,
 Illac obnititur, et collectius erumpit.
 Tale et invidi pravam bellum. Quando cum coerceram
 Lingua, ad aliam quamdam noxam efflabebatur.
 25 Non tamen cepit. Christus enim supervenit præsidium meum,
 Qui et discipulos e tempestate eruit,
 Et multos morbis ac dæmonum vinculis
 Liberavit, voluntati dans gratiam.
 Verumtamen tentavit, quemadmodum antea homicidis
 30 Dolis subripuit (humani) generis principem (Adamum);
 Sed, Beate, bellum comprime et tranquillum me jube
 Tibi incrementas semper hostias offerre.

LXXXIV. Lamentatio.

Ne quis aut improbus de calamitatibus doloribusque meis

* Scriptum post an. 385. — Alias Murator. 228.

6 Καὶ τοῦτ' ὄφρμην. Et ἢ siud existimassem, id est, diabolium existimassem hic adesse loco Dei et divi-
 norum ejus consiliorum.

METRICA VERSIO.

Serpentis via nulla dolos cognoscere pravi,
 Vel canere lingua, mente vel discernere.
 Saepe mihi nocti similis superastitit ante,
 Et fraudulenta luce rursus emicans,
 Nam quæcumque volet, mortis sit cuncta sophista,
 Proteus leves natus figuras fingere,
 Fallat ut insidiis hominem, vel vincat aperte;
 Huic scilicet mortalium lapsus placent.
 Sed talis nondum ac tantis surrexerat olim,
 Nunc quantus in mea irrui certamina.
 Sensus namque pios inuis dum crescere mentis
 Videret, effervebat ira sævior:
 Ut morbus carnis subiens infirma dolosus,
 Parumque commodis repressus pharmacis,
 Interiora latens rodit, nec deficit ante
 Quam cedens alio suscitit periculum:

B Aggere vel firmo torrens hac parte repressus,
 Contendit illac fluere, totus et ruit.
 Tale mihi pravus movit bellum invidus: ore
 Frenatus, ad novos recurrere dolos.
 Me tamen haud cepit. Christus nam prospera venit
 Tutela, qui suos ab undis eruit,
 Tristibus et morbis plures orci que catenis
 Exemit, ut bonæ voluntati favens.
 Tentavit tamen, infidis ut fraudibus atrox
 Seduxit ante gentis humanæ caput.
 Comprime sed bellum, Felix, vacuasque cruore
 Me offerre semper hostias jube tibi.

LXXXIV. LAMENTATIO.

(A. B. Caillau interprete.)

Ne quis vel nequam multa me clade dolentem

Τέρπειτ', ἤ τις ἐσθλὸς ἀνάξιος φρένα κούφη.
 Τὸν μὲν γὰρ τις ἔτευξεν ἀρείονα ἐσθλὸν ἀνοῦσον·
 Ὅς δ' οἶδεν καὶ νοῦσον ἀρηγγόνα, ἢ ῥυπύουσι
 5 Φάρμακον, ἢ καθαροῖσι πάλην καὶ κῦδος ἔχουσαν,
 Ἄλλοις κῦδος ἀμοχθον, Ἄναξ, πόρες. Αὐτὰρ ἔμοιγε
 Καὶ τὸ φίλον παθέσσει καὶ ἄλγεσι σέο λαβέσθαι.

ΠΕ'. Ἐπιστρεπτικὴ πρὸς Θεὸν νοῦθησις.

Πῆ σι φέρων Χριστοῦ τόσον ἀπενόσφιτε δαίμων
 Κλεπτόμενον γλώσση τε, καὶ οὐασί, καὶ φάσεισι,
 Θυμὲ τάλαν; ποῦ φωτὸς ἐνηός ἐκτὸς ἐλαύνεις,
 Βρασσομένως τε πόθοισι καὶ ἀργαλαίαις μελεδῶσι,
 5 Καὶ σκιάοντα φόβον τρομέων, ἀπάταις τε λειτουργῶν
 Τηχόμενος, φθινύθων τε χόλου ζέλοντος ἔρωαίς;

Α Μήχεται πλάξω, θυμὲ, νόου στροφάλιγγιν ἀίτην,
 Μηδὲ ταῆς ζωῆς ἐπαλήθεο, σαρκὶ παλάζων
 Σαρκὸς τε σκοτιοῖσι καὶ ἀμφοβίοισι κακοῖσιν.
 10 Πάντα κάτω θονοῖται κακαῖς βρώτοις θυελλίας
 Πάντα χρόνος πεσοῖσιν ὁμοῖα τῆδε κυλίνθη,
 Κάλλος, εὐκλείην, πλοῦτον, κρέτος, ἔλθον ἔπειτα
 Αὐτὰρ ἐγὼ, Χριστοῦ δεδραγμαίνος, οὐποτε λήξω
 Ἐλπιδός, ἔστ' ἂν ὦω Τριάδος σέλας εἰς ἐν ἡμέρῃ
 15 Εὔτε λάχος μεγάλοιο Θεοῦ, σάρκεσσι περὶ
 Εἰκῶν ἢ προτέρη, μιχθήσεται οὐρανόισιν.

ΠΓ'. Παραίνεσις πρὸς ἑαυτὸν.

Κόσμον πόριξε τῷ παρᾶντι τὸν μέγαν,
 Διαπτύων ἅπαντα τῶν τῆδ' εὐκόλως

Belectetur, aut probus facile discruciet animum.
 Est enim, qui probum sine morbis meliorem existimet;
 Hic vero morbum etiam censet adjumento esse, ut qui imperis
 5 Medicinam, et puris luctam et victoriam conferat.
 Aliis victoriam sine labore, Christo, dedisti. Verum mihi
 Gratium est calamitatibus et doloribus te obtinere.

LXXXV. Adhortatio ad se ipsum, ut mentem ad Deum convertat*.

Quo te ferens a Christo tantopere abduxit dæmon,
 Subreptum et lingua, et auribus, et oculis,
 Anime miser? quo tendis extra lucem amabilem,
 Ebulliens desideris et molestis sollicitudinibus,
 5 Et umbram expavescens, ac fraudibus sacerdotum
 Tabescens, bilisque ferventis motibus disperiens?
 Non jam evageris, anime, mentis turbinibus errabundæ,
 Nec vitam tuam obliviscaris, carni adhærens
 Et carnis tenebrosis et apertis malis.
 10 Terrena omnia malis vitæ procellis agitentur:
 Tempus hic omnia veluti tesseras volutet,
 Venustatem, famam, divitias, robur, felicitatem infidam:
 990-991 At ego Christum complectens nunquam desuam
 Sperare, donec Triadis lucem in unum coeuntis videam,
 15 Cum magni Dei hæreditas, carni suæ copulata,
 Imago primæva, cœlestibus miscabitur.

LXXXVI. Admonitio ad seipsum**.

Mundum acquire præsentī magnum,
 Respuens facile omnia quæ hic sunt,

* Scriptum post an. 383. — Alias B. II. 21, pag. 94. ** Scriptum post an. 383. — Alias B. II. 21, pag. 180.

LXXXV. Τῆς πρὸς. Reg. Henr. 2, etc. Cohortatio
 ut mentem ad Deum convertat.

1 Φέρων. Reg. 991 sup. lin. σύρων.

4 Μελεδῶσι. Duo Regg. μελεδῶνας.

5 Αιτουργῶν. Reg. 993 et Colsl. λειτουργῶν.
 Hæreticos intelligit a quibus gravia perpeusus est.

7 Ἀίτητον. Ita duo Regg. et Colsl. Ed. II.
 Hic versus deest in Reg. 992.

16 Οὐρανοῖσιν. Int. οὐρανῆσιν.

LXXXVI. 1 Κόσμον, etc. Ibidem versus
 leguntur in editis, pag. 197.

METRICA VERSIO.

Gaudeat aspiciens, facile vel mereat æquus.
 Morbo aliquis sanctum meliorem absente putavit:
 Patronum hic novit morbum, tum certa malignis
 Pharmaca, tum clarum puris conferre triumphum.
 Palmam aliis facilem tribuisti, Christe; molestos
 Sed per merores mihi te comprehendere gratum.

LXXXV. ADHORTATIO AD SE IPSUM UT MENTEM AD
 DEUM CONVERTAT.

(Billio interprete.)

Quid te tam longe a Christo ferns abstulit hostis,
 O anime infelix, linguam furatus, et aures,
 Atque oculos? Quid tu tam longe a luce vagaris,
 Et desideris fervens, curisque molestis,
 Atque metus vanos metuens, et fraudibus illis,
 Quas tendit sacer ordo tibi noctesque diesque,
 Fabrescena, pectusque ardenti concitus ira?
 Desine jam, mea mens, incerta sede vagari:

B Nec te cœlestis capiant oblivia vitæ,
 Dum carni tete adjungis, vitiiisque propinqua.
 Quæ tibi corporeæ tristis contagio massæ
 Perspicue taciteque parit. Sed enim omnia
 Commoda versentur tumidis gravibusque pro
 Omniaque hic tempus talorum more volutet.
 Divitias, famam, vires, formæque nitorem.
 Quæ dominos persæpe suos malefida relinqunt
 Ast ego sincero complexus pectore Christum
 In spe semper ero, donec mihi cernere det
 Unitæ Triadis clarum et venerabile lumen:
 Cum carni sociata suæ cœlestis imago
 Cœlitis tandem supra jungetur in arce.

LXXXVI. ADMONITIO AD SE IPSUM.

(Billio interprete.)

Magnum per huncce compara mundum
 Hæc cuncta, quæ hic sunt, despiciens pro-

Σκηὴν θεάτρου μελίζονος. Πείθου Λόγω
 Τῷ συμπαγέντι σὴν χάριν. Λέγει δὲ τί ;
 Ἰωμεν ἔνθεν· καὶ γὰρ ἦλθον ἐνθάδε,
 Ἄνω σε θήσω τὸν πεσόνθ' ἀμαρτία.
 Θεὸς καλεῖ. Σπεύδωμεν ἔπτερωμένοι.

ΠΖ'. Περὶ τοῦ πρὸς Θεὸν πόθου.

Μῆτερ ἐμῆ, τί μ' ἔτικτες, ἐπεὶ πολύμοχθον ἔτικτες ;
 Τίπτε με τῷδε βίῳ δῶκας ἀκανθοφόρῳ ;
 μὲν σὺ γ' ἐπέρησας ἀκηδέα, ὡς τις ἀσαρκος,
 Θαῦμα μέγ'· εἰ δ' ἐδάμης, οὐ φιλέουσα τέκας.
 Ἄλλην μὲν τ' ἄλλος τις ἀνὴρ βίοτοιο κέλευθον
 Τέμνει γειομόρος, αὐτὰρ ὁ ποντοπόρος·
 Ἡρολέτης ἄλλος τις, δ' ὁ ἔγγει χεῖρα κορύσσων·
 Καὶ τις ἀοιδούνης Ἔρις, ὁ δ' ἀθλοφόρος.

A Αὐτὰρ ἐμοὶ Θεὸς ἐστὶ λάγος, καὶ ἄλγεα πολλὰ,
 10 Καὶ νόσῳ στυγερῇ τῆδ' ὀλιγοδρανέειν.
 Δάπτε με, δάπτε μ', ἀλιτρέ. Πόσον χρόνον; αὐτίκα
 [γὰρ σε
 Λεῖψω σὺν χαλεποῖς πῆμασι γηθόσυνος.
 Μῆτερ ἐμῆ, τί μ' ἔτικτες, ἐπεὶ Θεὸν οὐτε νοῆσαι,
 Οὐτε φράσαι δύναμαι τόσον, ὅσον ποθέω ;
 15 Βαῖη μὲν τις ἔμοιγε νόου περιλαμψεν ὀπωπᾶς
 Ἰσοφάους Τριάδος λάμψις ἐπουρανίης·
 Τὰ πλεῖον δ' ὑπάλυξεν (ἔχω δ' ἄχος), ὡς στεροπή τις,
 Πρὶν με φάους κορέσαι, ὄκα παριπταμένη.
 Εἰ δέ σε κείθεν ἔλοιμι, φιλῆ Τριάς, οὐκέτι μητρὸς
 20 Μάμφομ' ἐμῆς λαγόνι. Εἰς ἀγαθὸν γενόμην.
 Ἄλλὰ σώω με, σώω με, Θεοῦ Λόγε, ἐκ δέ με πικρῆς
 Τλύος ἐξερύσας, ἐς βίον ἄλλον ἀγοῖς,

Larvam majoris theatri. Pare Verbo Dei Christo,
 Qui naturam humanam assumpsit tui causa. Quid autem ille dicit ?
 5 Discedamus hinc; namque huc veni,
 Ut in sublimi te collocarem, qui lapsus es peccato.
 Deus vocat. Properemus ipsi advolantes.

LXXXVII. De Dei desiderio*.

Mater mea, quid me genuisti, siquidem valde ærumnosum genuisti?
 Quid me hinc vitæ spinarum feraci dedisti?
 Quod si tu illam sine ærumnis, quasi carnis experta, duxisti,
 Res valde mira; sin autem vexata es, non me diligendo genuisti.
 5 Aliam quidem vir aliquis vitæ semitam
 Carpit. Hic terram, hic mare arat;
 Alius venator, hasta alius dextram armat:
 Alius cantandi peritus, alius victor in certamine.
 At mihi Deus hæreditas est, et multæ ærumnæ,
 10 Et tristis morbus, quo hic conficior.
 Discerpe me, discerpe me, sceleste. Quandiu? mox enim te,
 Et graves ærumnas lætus relinquam.
 Mater mea, cur me genuisti, siquidem Deum nec nosse,
 Nec prædicare tantum valeo, quantum cupio.
 15 Pusillus mentis meæ aciem circumfulsit
 Splendor cœlestis Triadis æqualiter lucentis;
 Major autem pars diffugit (quod ego doleo), ut fulgur quoddam,
 Antequam me lumine satiet, cito prætervolans.
 Quod si te alio in ævo comprehendam, chara Trinitas, non jam matris
 20 Meæ uterum incusabo. In bonum natus sum.
 Sed serva me, serva me, Dei Verbum, ac me ex amaro
 Eruens cœno, transfer in aliam vitam

Scriptum post an. 383. — Alias Bill. 27, pag. 95.

LXXXVII. 3 *Εἰ μὲν σὺ γ' ἐπέρησας.* Ita Chig.
 εἰ μὲν δὴ σὺ πέρησας.
Καὶ ρούσῳ, etc. Et tristi morbo confici.
Πόσον χρόνον. Ita tres Regg., Coisl. et Chig.
 πρὸς χρόνον, ad tempus.

13 *Μῆτερ ἐμῆ, τί μ' ἔτικτες.* Illic incipit aliud
 carmen in pluribus codicibus. Alias autem idem
 prosequitur.
 17 *Τὸ πλεῖον δ' ὑπάλυξεν.* Ita duo Regg., Coisl.
 et Chig. In editis deest δ', et male legitur ὑπάλυξιν.

METRICA VERSIO.

am theatri maximi. Pare Deo,
 corpus ob te vestiit. At quid monet?
 exeamus: ipse nam veni huc quoque,
 scelus quem dejicit, sursum locem.
 ammus ergo conciti: Deus vocat.
 LXXXVII. DE DEI DESIDERIO.
 (Billio interprete.)
 annis gravibus cur sum conceptus, et abs te
 tegera vitæ cur datus, o Genitrix?
 si vixisti illæsa ut corporis experta:
 læsa es, mihi lux haud ab amante data est.
 hominum vario grassatur tramite vitæ:
 icola hic, salsas sinit at alter aquas.
 ille manus armat, canit ille peritus:

B Ille pugil, sævas opprimit ille fera.
 At mea sors magnus Deus est, multique dolores,
 Atque gravis morbus, qui mihi membra quatit.
 Ad breve me lacera tempus, scelerate: relinquam
 Nam tecum gaudens aspera cuncta brevi.
 Cur mihi vita data est, nequeam cum volvere mente,
 Nec fari, ut mea fert summa cupido, Deum?
 Parva meis sanctæ Triadis lux fulsit ocellis;
 Amplius at fugit lumina mœsta jubar:
 Non secus ac fulgur, quod sese proripit ante,
 Quam splendore oculis exsaturare queat.
 Ast illi, si te arripiam, Trias, haud jam ego natum
 Me querar. Optanda namque ego sorte satius.
 At mihi sis, quæso, sis, optime Christe, saluti,
 Extractumque gravi transfer ad astra luto,

plant. E...
 un...
 tris...
 e pan...
 r...
 pus...
 tres...
 c...
 n...
 am...
 su...
 su...
 ad...
 billio...
 r...
 ic...

Ἐνθα νόος καθάρως σε φαάντατον ἀμπεχορζεύει,
Μηκέθ' ὕπὸ σκιερῆς κρυπτόμενος νεφέλης.

Α Χρυσῶν φέροντα λιμῶν, Εὐχῆς δίχην ἀμέτρου; Θέλεις λίθους διαυγείς, Πλάτῃ τε γῆς λιπώσης, 20 Καὶ ποικυλίων ἀμειβοῦς, Βοῶν τε καὶ καμῆλων; Οὐ ταῦτα δώσομεν σοι· Λαβὲν γὰρ οὐδέ λῆρον, 'Ἄλλ' οὐτ' ἔμογε' ἀναστῶν. 25 Ἐρήθη γὰρ μερίμνας, 'Ἄφ' οὐ θεῶν προσήλθον, Θέλεις θρόνους τε κ' [ἀρχάς,	Καιροῦ φρόναγμα πίπτοι, 'Ἴν' αὖριον καθεσθῆ; 30 Κάτω βλέποντα πινῶν, 'Ἄλλου τραχηλιώτους, 'Ὅς ἦν παραστάτης σοι, Τυχὸν δὲ καὶ κακῶν τι; Θέλεις γάμψ' δεθῆναι, 35 Πλακεύμασιν ἀνάγκης, Καιροῖς δὲ συστραφῆναι; Θέλεις νόσον γλυκεῖαν, Εὐτεταίας μερίμνας, Εὐτεταίας δ' ἐν εἴσω 40 Δυστακτίαν, τι φρένας
---	--

ΠΗ *Εἰς τὴν αὐτοῦ ψυχὴν στίχοι ἡμίμαβοι.*

Τί σοι θέλεις γενέσθαι; Ψυχὴν ἔμην ἐρωτῶ. Τί σοι μέγ', ἦ τί μακρὸν Τῶν τιμῶν βροτοῖσι; 5 Ζήτησ' ἄν μόνον τι λαμπρὸν, Καὶ δώσομεν προθύμως. Θέλεις τὰ Γύγαιό σοι Τοῦ Αὐδίου γενέσθαι,	Καὶ δακτύλων τυφαννεῖν, 10 Τὴν σφενδόνην ἄλλισσον, Κρύπτουσαν, εἰ κρύπτου- [τα, φαίνουσαν, εἰ φαίνουσα; Θέλεις τὰ Μιδαιῶ σοι Τοῦ πλουσίου θανόντος, 15 Ἐχρυσὸς ἦν τὰ πάντα,
---	--

983-983 Ubi mens pura circa te luce circumducta chorea agit,
Non jam sub umbrosa nube enoperta.

LXXXVIII. Ad suam animam carmen Anacreonticum.

Quidnam tibi vis fieri?
Animam meam interrogo,
Quid tibi magnam, quidve parvum,
Ex his quæ in pretio sunt apud homines?
5 Postula modo quid splendidum,
Et dabimus tibi perlibenter.
Vis tibi, quæ Gyges
Ille Lydius habuit, consequi,
Et annulo regnare,
10 Palam invertens,
Quæ illum tegebat, si ipsa tegebatur,
Et monstrabat, si ipsa monstraretur?
Vis tibi Midæ opes
Qui in divitiis obiit,
15 Cui aurum fiebant omnia,
Aurique afferebant famem,
In pœnam voti insatiabilis?
Vis gemmas pellucidas,
Et jugera pinguis terræ,
20 Et numerosa pecorum armenta,

Tum bonum, tum camolorum?
Non hæc dabimus tibi;
Ea enim accipere nec tibi utile est,
Nec ego præstare possum.
25 Projeci enim omnes curas,
Ex quo ad Deum accessi.
Vis thronos et imperia
Temporis fastum labilem,
Ut crastino die humi sededas,
30 Humiles in terram demittens oculos,
Alio superbiante,
Qui tibi prius astabat,
Forte etiam nequissimus?
Visne conjugio alligari,
35 Mollis et impudica inertia,
Et temporibus circumiagi?
Vis morbum dulcem,
Amplicæ prolis curam?
Felicem fecunditatem si dixeris
40 Infelicem, quid tu dixeris?

* Scriptum post an. 383. — Alias Bill. 120, pag. 182.

24 Κρυπτόμενος. Reg. 39 κρυπτόμενον.
LXXXVIII. Τί τ. *Εἰς τὴν*. Vat. πρὸς τὴν.
11 Κρύπτουσαν. *Quæ tecta eum tegebat.*
12 Φαίνουσαν. *Et detecta eum detegebat.*
14 Τοῦ πλουσίου. *Cui mors ex divitiis oblit.*
Vat. πλουσιού.
15 Ἐχρυσός. Sic Coisl. Edit. χρυστός.
16 Φέροντα. Vat. φέροντι. Coisl. πορίζων, et Vat.
ad marg.
25 Ἀφ' οὐ. Coisl. χρῆστον.
32 Σοί. Coisl. σοῦ.
35 Καιροῖς δὲ συστραφῆναι. Id est, *auram se-*
qui; ex dominantium aulæque rationibus fidem et
mores componere. Gaultier., simulque cum tempore
a ripi. Gallice, passer avec le temps, avec le monde:
sic Apost. I Cor. vii, 29: Tempus breve est: reti-

quum est, ut et qui habent uxores, tanquam non ha-
berent sint: præterit enim figura hujus mundi. Ut-
sit genulius Gregorii sensus, pronuntiet æquus:
tum æstimator.
38 *Εὐτεταίας. Amplicæ prolis, vel probæ.*
39 *Εὐτεταίας. Alter: Probam prolem si dicit*
improbam, quid dicitura es? Atque cum iuicium contem-
bonos malosque, felices et miseros suscipi liber-
cumque ipsa proborum eura morbus sit, quid
proborum et miserorum? Quanta discrimina-
Benedictini, post Billium, male verterunt, ut ve-
tur, punctum interrogativum ponendo post εὐ-
τεταίας, et ante subaudiendo partitiam disjuncti-
ῆ, felicem fecunditatem dicantur aut infelicem? p
dixeris? CAILLAV.

METRICA VERSIO.

Hic tibi mens, non jam tenebrosa condita nube.
Te circum dulces lata agit usque choreas.
LXXXVIII. AD SUAM ANIMAM CARMEN ANACREONTICUM.
(Billio interprete.)
Quidnam tibi requiris? Lydi tibi venire,
Percontor ipse mentem, Per annulumque vorsum
Parvum quid aut quid in- Regno statim potiri,
Tibi videtur esse [gous Qui tectus hunc tegebat,
De rebus hujus ævi? Patensque detegebat?
Tantum petas quid am- Sortem Midæne poscis,
[plum, Cui dives oblit mors,
Daboque perlibenter. Dum quod tenet sit au-
Sortemne Gygis optas [rum;

B Sic aureamque sentit Thronosque tempus
Famem, porique, votum Fastum petis caduca
Miser lucis iniquum? Cernaris ore mastia
Claras cupisne gemmas, Ut cras humi sedere
Terras cupis teraces, Alio superbiante,
Multum pecusque, mul- Astare qui solebat
[tos Tibi, malusque toris
Bovesque cum camelis? Tibi, malusque ligari
Non hæc dabo: tibi nam Tæda cupis ligari.
Nec ista profutura, Philtrisque non pot
Dari quæ nec a me. Sequi levisque temp
Curas enim fugavi, Morbum cupisne du-
Cum me dedi Tonanti. Cura amque prolis am

Θέλεις λόγους βοᾶσθαι,
 Καὶ συλλέγειν θέατρα;
 Ποθεῖς νόμους πιπράσκειν
 Οὐκ ἐνθίκους κλαίσεις;
 45 Φέρειν τε καὶ φέρεσθαι
 Πρὸ βημάτων ἀθέσμων;
 Αἰχμὴν θέλεις τινάσσειν,
 Πνέων ἀρήϊόν τι,
 Καὶ στέμμα τ' ἐξ ἀγώνων,
 50 Θηροκτόνον τε κάρτος;
 Ποθεῖς κρότους ἐν ἄσπει,
 Καὶ χάλκους τυπούσθαι;
 Σκιάν θέλεις ἀνείρων,
 Μεταβρίθουσαν ἄδραν,

55 Ῥοῖζον βέλους ἀνίχνου, Ἄ Σὺν ἀγγέλοις χορεύων;
 Ὑβρον χερὸς κροτούσης;
 Τί γὰρ μέγ' εὐ φρονούσι
 Τῶν σήμερον μὲν ὄντων,
 Ἐς αὐρίων δ' ἀπόντων
 60 Ὄν καὶ κακοῖς μέτ-
 [εστιν,
 Ὄν οὐ συνέρχεται τι
 Ἐνεῦθεν ἐξιοῦσι;
 Τί οὖν; ἐπεὶ τὰδ' οὐχί,
 Τί σοι θέλεις γενέσθαι;
 65 Ἐέλεις θεὸς γενέσθαι;
 Θεὸς, Θεοῦ μεγίστου
 Παραστάτης φαινός,

Πρὸς τὸ πνοὴν κρατεῖσθαι;

Ὁ γὰρ πλέον χρεωστῶ.
 Κὰν πόλλ' ἔχειν βιάζη
 Θέλεις τράπεζαν εἰπνοῦν
 85 Μύρων τε, καὶ μαγεί-
 [ρων
 Σοφίσμασιν περισσοῖς;
 Καὶ βαρβότων χερῶν τε
 Κροτήματ' οὐκ ἀνοίστρα;
 Ἄδρων κλάσεις τε παίδων
 90 Κινουμένων ἀνάνδρων,
 Καὶ παρθένων ἑλιγμοῦς
 Γυμνουμένων ἀθέσμων;

Vis sermonibus celebrari,
 Et conventus agere?
 Vis leges vendere
 Injustis artibus;
 45 Trahere et trahi
 Ad nefanda tribunalia?
 Hastamne cupis vibrare,
 Spirans quid mavortium,
 Et coronam ex certaminibus,
 50 Et ad occidendas feras robur?
 Expetis plausum in urbe,
 Atque aeneus fingi?
 Umbra cupis somniorum,
 Diffluentem aeraem,
 984-985 55 Strepitum sagittæ sine vesti-
 Sonum complosse manus? [gō,
 Quid enim magnum est sapientibus,
 Ex iis rebus, quæ hodie adsunt,
 Et cras aberunt;
 60 Quarum et mali participes sunt,
 Quarum nihil nos comitatur
 Hinc discedentes?
 Quid ergo? quandoquidem hæc non dantur,
 Quid tibi vis dari?
 65 Visne deus fieri,
 Deus, Dei maximi

41 Λόγους βοᾶσθαι. Sermonibus celebrari, ob eloquentiam.

42 Συλλέγειν θέατρα. Leuvenclaius, cogere theatra.

43 Πιπράσκειν. Coisl. et Vat. παράσσειν, quod sequitur Billius: turbare visne leges?

51 Ἐν ἄσπει. Coisl. πολίχνης, oppidis

56 Καρὸς κροτούσης. Manus plaudentis. Vat. χειρός.

Comes splendidus,
 Cum angelis choros ducens?
 Age, progredere, pennas
 70 Celerrimi studii
 In cælum convertens.
 Ego pennas purgabo,
 Ego verbis tollam,
 Ut agilem quamdam avem
 75 Ad æthera deducam.
 Tu vero, dic mihi, nequissima
 Caruncula fetida,
 Quandoquidem sociata tibi sum,
 Ut domina coquo suo,
 80 Quid tibi vis dari,
 Ad vitam servandam?
 Neque enim quidquam amplius debeo,
 Quamvis plurima per vim habere velis.
 Vis mensam fragrantem
 85 Unguentis, et coquorum
 Supervacaneis artibus?
 Vis lyrarum manuumque
 Pulsationes, non sine castro libidinum?
 Vis venustorum fractos notes puerorum,
 90 Effeminata se moventium,
 Saltationes et choreas puellarum
 Inhoneste nudatarum?

59 Ἐς αὐρίων. Vat. τὴν αὐρίων.

69 Ταρσοῦς. Coisl. et Vat. ταρσοῖς ἔξυπτέρου. Age, procede, pennas studii celeriter volutis instructa cælum pete.

72 Καθαίρω. Coisl. καθαίρων. Mox ἐπαίρων.

76 Σὺ δ' εἰπέ. Hic in Vat. aliud carmen incipit cum hoc titulo Ἡρὸς τὸ σῶμα, ad corpus.

81 Πνοήν. Coisl. πνοή.

92 Ἀθέσμων, ἀσέμωνος.

METRICA VERSIO.

In qua boni maline
 Plus sit sitam, fugit me?
 Lingua cupis diserta
 Amplius tenere cœtus?
 Turbare visne leges,
 Artes per haud honestas,
 Simulque ferre, ferri
 Ad tribunal nefandum?
 Vibrare poscis hastam,
 Ardens amore belli:
 Laurumque triumpham
 [lem,
 Ferisque ferre lethum?
 Plausus in urbe quæris,
 Et aream figuram?

Insomni cupis sic
 Umbra, leves et auras:
 Sonum cupis sagittæ,
 Quæ non relinquit ullam
 Viæ notam peractæ:
 Sonum petis, manus
 [quem
 Plaudens solet movere?
 Sanis enim quid ingens
 Horum queat videri,
 Quæ sunt modo, modo
 [non;
 Queis et mali fruuntur:
 Quæ nosque non sequun-
 [tur,

B Mors atra cum rapit nos,
 Hæc ergo cum negen-
 [tur,
 Quidnam tibi requiris?
 Deuste gestis esse,
 Deus Dei supremi
 Fulgore plenus astes,
 Ducens choros beata
 Cum cœlium phalange?
 Age, jam moveto pennas
 Curæ, volaque velox,
 Ac prompta tende sur-
 [sum.
 Pennas ego repurgo:
 Verbis ego veho te;
 Te nam, velut volucrem
 Ad astra celsa mittam.
 Dic ast, olens caro, mi,
 Heram Deus coto me
 Quando meo ligavit,
 Quidnam petis, queas ut
 Vitæ dies tueri?
 Nam stringor hoc ad
 [unum,
 Licet petas ducenta.
 Mensas odore poscis
 Gratas, cocique scitis
 Technis, lyraque pulsus
 Libidinem cieutes,
 Juvenum levesque saltus,

Ἄ τοις πότοις τυποῦσιν
 Ὅσοι φιλοῦσιν ὕδριν,
 95 Τὸν μαινόλην ἐτοίμως
 Ὑποφλέγοντες οἶνον.
 Ταῦτ' εἰ θέλεις παρ' ἡμῶν,
 Ἐχθίς μὲν, ἀγγόνην δέ.
 Τοιαῦτα τοῖς ἀπλήστοις
 100 Ἐγὼ φίλοις περιζῶ.
 Οἰκὸς σε πέτρινός τις
 Αὐτῶροφος καλύπτῃ,
 Ἥ μικρὸν ἔρχον ὤρας,
 Εἰ δέ τι καὶ ποιῆσαι.
 105 Τὸ δ' ἔσθος ἤ χαμῆ-

[λων

Τρίχες, νόμῳ δικαίων,
 Ἥ καὶ δέρος, παλαιᾶς
 Γυμνώσεως κάλυμμα.
 Στιβὰς μὲν ἢ τυχοῦσα,
 110 Ποῦλ, κλάδοι τε θά-
 [μνων
 Ἄπλωμα πορφυροῦν τι,
 Καὶ συμπόταις ἀταρβές.
 Τράπεζα δ' αὐτόθεν σοὶ
 Γλυκὺ πνεύσ' ἀνείσθω,
 115 Ἄ γῆ φιλῆ δίδωσιν
 Ἄτεχνα δῶρα πᾶσιν.
 Ἐπεὶ δ' ἐθήκαμέν σε,
 Καὶ θρέφομεν προθύμως.

Ἄ θέλεις φαγεῖν; ἔχ' ἔρπον.
 120 Ἐχ' ἄλφιτ', εἰ παρήγῃ
 Ἄλις δέ σοι τὸ πέμμα,
 Θύμος δ' ὄν οὐ μετροῦμεν,
 Ἄπραγματευτον ἔσθι·
 Ἐνδεῖα δ' ἄλλο μείζον.
 125 Θέλεις πίνειν; βρῦαι
 [σοι
 Ὑδωρ, κρατῆρ ἀεῖρρος,
 Ποτὸν μέθης ἀποιον,
 Ἀκλήματον γάνυσμα.
 Ζητεῖς δέ καὶ τρυφᾶν τε;
 130 Μῆδ' ἐξίνης φθονεῖ-
 [σθω.

Ἄλλ' οὐ κόπ' ἀραιεῖ; καὶ
 Τετρημένω ποδαί; ἢ
 Πίθω κακῶς ἐπιπλεῖν
 Τὰς ἡδονὰς ἀπλήστοις;
 135 Ἄλλον ποδαί πο-
 [στίν.
 Ἐμοὶ γὰρ οὐ σφαιρῆ π
 Θάλαπιν σίνουπον ἡβῶν,
 Ἦν ὡς ἔρις κρημολεῖ,
 Θέρμη δ' ἐπιταλοῖς,
 140 Ἐγχαλῶπις μετρήσῃ.
 Θέλεις δόμου ἀμείζον
 Χρυσωρόφου, γράτῃ;

Quæ conviviis affingunt,
 Quotquot libidini student,
 95 Lymphatum promptis animis
 Succedentes Bacchum?
 Hæc si requiris a nobis,
 Habebis quidem, sed suspendium.
 Talia insatiabilibus
 100 Ego amicis tribuo.

Domus te saxea quædam,
 Tectum nativum præbens legat,
 Aut tuguriolum, unius opus boræ,
 Si forte opus est aliqua elaboratione.
 105 Vestis autem tibi sit, aut camelorum
 Pili, more justorum,
 Aut pellis, veteris
 Nuditatis tegumentum.
 Lectus aut tibi vulgaris,
 110 Herba, rami virgultorum,
 Mantile purpureum quid,
 Quod conviviæ non horrescant.
 Mensa autem ex his tibi
 Dulce spirans surgat,
 115 Quæ alma tellus dat
 Inelaborata omnibus dona.
 Quoniam autem te discumbere fecimus,

93 Τυποῦσιν. Quæ in conviviis representant.
 98 Ἐχθίς μὲν. Gaulyer. Ἐχθίς. Habebis a me, non hæc quidem, sed suspendium.
 101 Πέτρινός τις. Domus quædam saxea, rupes.
 102 Αὐτῶροφος καλύπτῃ. Vat. αὐτῶροφον καλύπτοι.
 106 Δικαίων. Sanctorum virorum, ut propheta.
 111 Πορφυροῦν τι. Arcta mappa, nigrum quid, et combibonibus intactum, ab eis securum. Forte etiam nuda humus. —Ita Combibonibus, sed male, cum sensus sit evidenter, lectum vulgarem, herbam, virgulta esse loco purpurei tapetis. CAILLAU.

Etiam pascemus libenter.

120-127 Vis comedere? sume panem,
 120 Sume polentam, si adsit;
 Sal autem tibi sit obsonium,
 Et cæpe, quod non metiemur,
 Nullo labore parabile obsonium;
 Fames etiam aliud est obsonium majus.
 125 Vis bibere? sinit tibi
 Aqua, crater semper manans,
 Potus ebrietatem non pariens,
 Sed hilaritatem, cujus non datur Bacchus.
 Vis autem quibusdam frui deliciis?
 130 Aceto non parcatur.
 Sed hæc tibi non sufficiunt?
 E perforato vis
 Dolio nequiter haurire
 Voluptates, quibus expleri non potes?
 135 Alium quære, qui tibi suppeditet.
 Mihi certe non vacat te
 Fovere domesticum hostem,
 Ut, velut anguis frigidus,
 Calore deinde solutus,
 140 In sinu me vulneres.
 Vis amplas domos,
 Aureas, picturas

122 Θύμος δ' ὄν οὐ. Ita Vat. et Gaulyer. Ἐ καὶ θύμον.
 126 Ἀεῖρρος. Ita Coisl. et Gaulyer. Edit. ἀεῖρρος.
 128 Ἀκλήματον γάνυσμα. Leuvenclaus v. mentum e palmis non proveniens.
 130 Φθονεῖσθω. Ita Coisl. Edit. φθονεῖσθω.
 132 Τετρημένω. Ingeniose Gregorius ventrem explebilem comparat dolio perforato, quod in aqua largiter infusa, neque potest implere.
 138 Κρυσωροῖς. Frigore percussus, deinde factus.

METRICA VERSIO.

Qui turpiter movent se:
 Et virginum choreas,
 Quæ corpus indecore
 Nudant suum vocatæ,
 Cum cœnat is cui Venus
 Arridet, ac libenter
 Qui se Baccho perurit?
 Hæc si requiras a me,
 Tibi restis est paratus.
 Hæc do meis amicis,
 Quis nil potest sat esse.
 Rupes domus tibi sit,
 Quæ sponte membra ve-
 [let;
 Aut si labor ferendus,

Hora teratur una.
 Sit vestis aut cameli
 Pili, velut prophetæ,
 Aut nuditas legatur
 Antiqua pelle vili.
 Vulgaris et thronus sit,
 Herbae, frutexque cæsus,
 Sit mappa purpurata,
 Non sæva combiboni.
 Jam mensa dulces spirans
 Sit quod dat alma tellus
 Nullo labore cuivis.
 At quando te locavi,
 Aleris haud gravatim.
 Cibos cupisne? Panem

B Habes, quid aut farinæ.
 Obsonium tibi sal,
 Quantum volesque cæpæ,
 Obsonium laborem
 Quod nescit: alterumque
 Majus, fames laccasens.
 Potum cupisne? Lympha
 Fluit tibi perennis,
 Potus movere mentem
 Qui nescit, et voluptas
 A vitibus remota.
 Si lautius petis quid,
 Negatur haud acetum.
 Sin hæc tibi sat haud
 [sunt,

Sed vis ut effluent
 Vasi male voluptas
 A me ingeratur acetum
 Quæras licet tibi quod
 Ministret ista. Nan
 Domesticum vacat
 Hostem sinu foveri
 Serpentis instar, ut
 Refovero te rigent
 Me vulneres repen
 Amplas domos
 Aurata tigna que
 Pictæque tam per

Καὶ ψηφίδος σοφισμοῦς,
 Κινουμένους σχεδόν τι ·
 145 Πλακός τε λάμψιν
 ἀβράς
 Ἄντιχρον, πολύχρον;
 θέλεις περιβρέουσιν
 Ἐσθῆτα τῶν ἀθίκτων,
 Ἐν δακτύλοις τε πλοῦτον,
 150 Γελώμενόν τε κάλλος
 Τοῖς σωφρονεῖν μαθοῦσιν,
 Ἐμολ δὲ καὶ μάλιστα
 Ἦ κάλλος ἐστὶν εἰσω;
 Τοῖς μὲν κάτω δὴ ταῦτα
 155 Ὑμῖν βροτοῖσι φάσκω,

Οἱ ζῆτε τὸ πρὸς ὦραν,
 Μηδὲν πλέον βλέποντες.
 Τοῖς δ' εὐγενῶς βιοῦσιν,
 Ἐπαξίως τε μοίρας
 160 Τῆς ἐκ Θεοῦ κραθεί-
 [σης
 Ἐφ' πληνῶ πάχει μου
 (Σκόπει πένητος ὄγκον),
 Οἶαν τροφὴν χορηγῶ;
 Διελθέ μοι φλογώδη
 165 Ῥομφαία, ὧ θεόφρον.
 Θείων γενοῦ γειωργός
 Φυτῶν Ἀλόγω θαλλόντων,
 Ὄν μ' ἐστέρησεν ἐχθρός

Α Δι' ἡδονῆς συλήσας.
 170 Εὐλίω πάλιν πρόσελθε
 Ζωῆς ἀεὶ μενούσης.
 Ἦ δ' ἐστὶν, ὡς ἀνεῦρον,
 Γνώσις Θεοῦ μεγίστου,
 Φάους ἐνὸς τριλαμποῦς,
 175 Πρὸς δὲν τὰ πάντα τεί-
 [νει.

Ὅδτω μὲν αὐτὸς αὐτῷ
 Πᾶς τις σοφῶν λαλήσει.
 Ὅς δ' οὐ θέλει λαλήσαι,
 Μάτην βίον παρῆλθεν,
 180 Εἰ περ μάτην παρῆλ-
 [θεν,
 Μὴ σὺν κακῷ μεγίστω.

ΠΘ'. *Εἰς τὴν νόσον.*

Ἦν, ἦν, ἔτ' ἦνθου· ἀλλὰ νῦν εἰμ' ἄχλος ·
 Ὅτε πρὶν ἦρθην, οὔτε νῦν κατεστάλην.
 Ἄνθειν, ἀπανθεῖν, ἄλλο· οὐκ ἄλλος δ' ἐγώ.

Et sculpturae egregia opera,
 Quae moveri pene videntur?
 145 Vis tabulae nitorem elegantis,
 Colorum concentu multiplicique flore collucen-
 [tem?

Vis diffluentem
 Vestem, ex his quae non liceat tangere,
 In digitis magnas opes gestare,
 150 Et pulchritudinem quam irident,
 Qui sapere didicerunt,
 Ego vero maxime,
 Qui solam puto pulchritudinem, quae est interna?
 Haec quidem humi jacentibus verba
 155 Vobis hominibus dico,
 Qui vivitis in horani,
 Nihil ultra intuentes.
 Iis autem, qui honeste vivunt,
 Et digne illa parte,
 160 Quae a Deo immista est
 Lutae meae molis

(Vide pauperis superbiam),
 Qualem cibum subministro?
 Praetergrudere mihi flammivium
 165 Gladium, tu qui divina sapis.
 Divinarum esto colonus
 Plantarum Verbo Dei virentium,
 Quibus me privavit hostis
 Voluptate spolians.
 170 Rursus ad lignum accede
 Vitae semper manentis.
 Haec autem est, ut comperi,
 Maximi Dei cognitio,
 Luminis unius trifulgentis,
 175 Ad quem omnia tendunt.
 Sic ipse secum
 Quisquis sapiens est, loquetur
 Qui autem non vult ita loqui,
 Frustra vitae cursum peragit,
 180 Si modo frustra peregit,
 Ac non maximo suo malo.

388-389 LXXXIX. *In morbum.*

Fuit, fuit, cum florem; sed nunc exarui.
 Neque tunc sublatus, neque nunc animo fractus sum.
 Florere, deflorescere, aliud est; non alius autem ego.

* Scriptum post an. 383. — Alias Toll. 19, pag. 100.

144 *Κινουμένους.* Ita Vat. Edit. κινουμένων.
 145 *Πλακός τε λάμψιν ἀβράς.* Coisl. λάμψιν
 πλακός δ' ἀβηράς.
 148 *Τῶν ἀθίκτων.* Ex his, quae intactae plerum-
 que servantur.
 155 *Βροτοῖσι φάσκω.* Vat. λέγω βροτοῖσι.
 162 (Σκόπει πένητος ὄγκον). Leuvenclaus: Vide

pauperis amplitudinem, qualem his alimoniam sub-
 ministrem, vel vide qualem ego pauper superbus ci-
 bum ministrem.
 171 *Ἄσὶ μενούσης.* Sempiterna.
 176 *Ὅδτω.* Sic Coisl. Edit. οὔτος.
 2 *Ἐρθην.* Nec prius elato sui animo, nec tunc
 sum dejecto.

METRICA VERSIO.

Formae, quae ut ipsas
 Vita frui putare?
 Tabulae decus resurgens
 Vario colore factae?
 Cupisne diffuentes,
 Tangique quas nefas sit,
 Vestes, in annulisque
 Opes habere magnas:
 Formamque, quam, sapit
 [qui,
 Ridetque, despiciatque,
 Prae caeteris ego, qui
 Verum situm decorem
 In mente credo sola?
 Haec verba dico vobis,
 Quorum jacens humi cor

Præsens quod est requi-
 [rit,
 Plus nilque contuetur.
 At vita quae honesta
 Agitur, et ut meretur
 Pars, quam Deus superne
 Carni dedit lutosæ
 (Egentis en tumorem),
 Qualem cibum ministro?
 Fac transeas rubentem
 Ensem, Deum colis qui;
 Sis arborum Dei, quae
 Semper virent, colonus:
 Quis læta me sequentem
 Orbavit asper hostis.
 Adito rursus ævi

Lignum citus perennis,
 Quae notio Tonantis
 Est, ut mihi videtur,
 Qui lumen est trifulgens,
 Quo quidquid est refer-
 [tur.
 Sic quisque mente sana

Secum frequens loque-
 [tur.
 Quod si loqui recuset,
 Frustra dies peregit.
 Frustra quid ipse dico?
 At in malum pertingens

LXXXIX. IN MORBUM.

(A. B. Caillau interprete.)

Florens fui quondam; ecce nunc exarui:
 Nec tunc superbus, mente nec fractus modo.
 Florere, vel non, differunt; sed non ego.

Ἐξ ἱατρῶν πάρειμι τοῦτο καρδίας,
 5 Τὸ μὴ τι, Χριστὲ, ποῦ φέρειν ἀνώτερον,
 Παρ' οὐ τὰ πάντα, καὶ τὸ φαρμάκων σθένος.
 Ἰδοὺ τὰ θερμά. Τὴν κολυμβήθραν ἔχω.
 Ποῦ δ' ἀγγελός μοι; δεῦρο, φαρμάσσαι; ὕδωρ.
 Εἰ δ' οὐ σὺ, Σῶτερ, εἶπες, καὶ παγήσομαι.
 10 Πάληγγμ'· ἔχω τι κέντρον εἰς Θεοῦ φόβον.
 Οἷδ' εὐ πεπονθώς. Ἄλλ' ἐπίσχευς τὴν νόσον.
 Εἰ δ' οὐ φίλον σοι, δός γε καρτερώς φέρειν.
 Ἐξηπόρημαι, Χριστὲ μου· καὶ τί δράσω;
 Κριτῆς μὲν εἰ δίκαιος, ἀλλὰ καὶ πρῶτος.
 15 Ποῦ σου τὸ χρηστόν; ἢ μόνως λελήσμεθα;
 Ἐρρήφην, ἔρρήφην με συγχόφας Σαταν.
 Σὺ δ' ἐκδίδωκας τῷ κακῷ· τίς αἰτία;
 Οὐχὶ πάτησον σκορπίων ἐλπίζομεν;

A Τί ταῦτα, Χριστέ; τοὺς κακοὺς αἰσχύνωμαι,
 21 Καὶ τοὺς ἀρίστους, οὐκ ἔχων στάσι κακῶν.
 Οἱ μὲν γελῶσι, τοὶ δ' ἀλώλασ' ἐπίπτες.
 Καθ' ἡμέραν θνήσκω τε, καὶ λείπω βίον.
 Εἰ μὲν δίκαιος, ὡς κακός, ποῦ χρηστότης;
 Εἰ δ' οὐ δίκαιος, ποῦ ποτ' ἔννομος κρῖσις;
 25 Σκοπὸς τέθειμαι πᾶσι, καὶ τοξόνομα,
 Στήτω ποθ' ἡμῖν ὁ φόβος, στήτω ποτέ.
 Χρόνος, νόσος κέκμηκα, τοὶς φίλων κακοίς.
 Ἄλλ' οὐ θέλω; πρὸς σ' ἔρχομαι. Δίδου χεῖρα.
 Ὅλωλ', ἔλωλα συμφοραῖς· σοὶ δ' ἔλλυμαι.
 30 Σὺ γὰρ Θεός μου. Σὺ ζόφον λύσις κακῶν
 Νεκρῷ πνέοντι μικρὸν, ἢ λυκρὸν βίον.
 Τί τῆδε μοχθῶ τοὺς κακοὺς ἐστιγμένους,
 Φόβου πάλαισμα, καὶ γέλως τοὺς κλειστον;

A medicis hoc lucratus sum.
 5 Scilicet nihil te, Christe, existimare superius,
 A quo omnia, et medicamentorum efficacia.
 En calidas. Piscinam habeo:
 Unde autem mihi angelus? veni, tempera aquam.
 Sin minus, tu, Salvator, loquere, et restituar.
 10 Percussus sum; habeo stimulum ad Dei timorem.
 Novi beneficium. Sed pelle morbum,
 Sin minus gratum tibi, da fortiter ferre.
 Animo defeci, Christe mi; et quid faciam?
 Iudex quidem es justus, sed et mitis.
 15 Ubi tua benignitas? an soli in oblivione sumus?
 Dejecit, dejecit me concidens Satanas.
 Tu vero tradidisti me malo; quæ causa?
 Nonne calcare scorpiones speramus?
 Quid hæc, Christe? malos erubesco,
 20 Et optimos, non habens requiem malorum.
 Illi quidem rident, his autem perierunt spes.
 In diem morior, et linquo vitam.
 Si quidem iuste, ut malus, ubi tua clementia?
 Si autem non iuste, ubi tandem justum iudicium?
 25 Scopus positus sum omnibus, sagittis pector;
 Cesset tandem nobis invidia, cesset tandem.
 Tempore, morbo deficio, amicorum malis.
 At non vis? ad te accedo; da dexteram.
 Perii, perii calamitatibus: tibi vero pereo.
 30 Tu enim Deus meus. Tu caliginem solve malorum
 Mortuo spiranti paululum, aut tristem habenti vitam.
 Quid hic laboro malis constrictus,
 Invidiæ luctatio, ludibrium plurimis?

5 Τὸ μὴ τι. Sic legit Muratorius cum Florentino codice et Salvinio. Mss. Ambr. habet τὸ μὴ τι. Tres istos versus, quos etiam edidit Muratorius, composuisse ipsi videtur Gregorius, postquam medicis frustra conantibus ipsum ab aliquo morbo liberare, Christus eidem restituit salutem pristinam.

17 Τῷ κακῷ. Florent. μ' εἰς κακῶν.

18 Ἐλπίζομεν. Vide Luc. ix, 49.

28 Ἄλλ' οὐ θέλω. Leuvenclaius legit et sic: verum, si vis, Christe. Mox πρὸς σ' ἔρχομαι, et accedo. Ita Florent. Edit. προσέρχομαι. Forte in psit versus iste qui cum rhythmo cæterorum apprimè consonat.

METRICA VERSIO.

Hæc nempe medica contulit manus mihi,
 Nil æstimare, Christe, te super; omnia
 A quo fluunt, virtusque succorum potens.
 Piscina caldas prostat undas offerens.
 Angelus at unde? Temperans aquam veni.
 Sin loquere tu, Salvator, et salus erit.
 Percussus ad Dei timorem suscitior:
 Novi benignum. Pelle æd morbum gravem.
 Sin tibi minus gratum, feram da fortiter.
 Mens, Christe mi, defecit; et quid nunc agam?
 Iudex quidem tu justus, at lenis simul.
 Ubi comitas? Soline derelinquimur?
 Dejecit heu! me dissecans, humi Satan.
 Sed tradidisti me malo. Cur, o bone?
 Calcare nonne scorpiones Ædimus?

B Quid ista, Christe? Tunc malos, tunc optimos
 Ego erubesco, non habens requiem malis.
 Illi quidem rident; at his spes non manet.
 Mors in dies venit, fugit vita in dies.
 Si, quod malus sim, jure, quo clementia?
 Sin absque jure, quo recessit æquitas?
 Cunctis scopus ego sum, sagittis appetor.
 Nobis cadat tandem, malus livor cadat.
 Ætate frangor, febre, charorum malis.
 Te non valente, curro; præbe dexteram.
 Perii malorum mole; sed pereo tibi.
 Tu, mi Deus, tu solve noctem casuum
 Parvum trahenti spiritum, aut mæstos dies.
 Duris quid hic laboro constrictus malis,
 Livoris atri lucta, risus plurimis?

Ἄλλοις τὰ λαμπρὰ τοῦ βίου, λύσεις δ' ἔμοι.

35 Καλεῖς, καλεῖς με. Προστρέχω. Δέδοικα δὲ
τὸ πῦρ, τὸ χάσμα, τὴν ζέσιν τοῦ πλουσίου.

Τίς Ἀβραάμ δώσει με τοῖς κόλποις φέρων;

Ἥ πόλλ' ἀνέτην ἐν βίῳ· τὰδ' ἔλπομαι.

Ἐμ' αὐτόθεν λύσειας, οἷσά μοι τὰδε.

40 Εἰ δ' οὐ λύσειας, φεῦ βίου! φεῦ ἐξόδου!

Τί με κραταῖς, δεσμώτα, τὸν ἐλεύθερον;

Χριστὸς καλεῖ με. Κεῖσο τῆδ' ἐβρίμμενος.

Δέχου με, Σῶτερ. Πλὴν κάθαρσις ἐνδαής.

4. Εἰς τὸν αὐτοῦ καὶ τῶν τοκέων μόρον, τίς
πρῶτος καὶ τίς μετέπειτα ἀπήρσ.

Πρῶτος Καισάρως, ξυῶν ἄγος· αὐτὰρ ἔπειτα

Α Γοργόνιον· μετέπειτα πατὴρ φίλος· οὐ μετὰ θνήσκον
Μήτηρ. Ὡ λυπρὴ παλάμη, καὶ γράμματα πικρὰ
Γρηγορίου! γράψω καὶ ἔμοῦ μόρον, ὄστατιοῦ περ

4A. Εἰς τὸν πάντων αὐτῶν τάφορ.

Ἄδας ὁ μὲν γενέτην τε καὶ υἱέα κυθήμεντας

Κεῦθω Γρηγορίου, εἰς λίθος, ἴσα φάη,

Ἄμφοτέρους ἱερῆας· ὁ δ' εὐπατέρειαν ἐδέγμην

Νόνναν σὺν μεγάλῳ υἱέτι Καισαρίῳ.

5 Τῶς ἐδάσαντο τάφορς τε καὶ υἱέας. Ἥ δὲ πορεία,

Πάντες ἀνω. Ζωῆς εἰς πόθος οὐρανῆς.

Aliis sint splendores vitæ, solutio autem mihi.

990-991 35 Vocas me. Accurro. Timeo autem
ignem, hiatum, et ardorem divitis.

Quis deferet me in sinum Abrahami?

Profecto multa pertuli in vita : alia autem spero.

Si me hinc solveris, tolerabilia sunt ista.

40 Si autem non solveris, heu vita ! heu exitus !

Quid me tenes, captive, liberum ?

Christus vocat me. Jace hic projectus.

Recipe me, Servator. Verum purgatione indigeo.

XC. In sui ipsius et parentum mortem*.

Quo ordine parentes mortui sunt, describit poeta.

Primus Cæsarius, communis dolor : at deinde
Gorgonium ; tum postea pater dilectus ; non multo post
Mater. O tristem manum, et scripturam acerbam
Gregorii ! scribam et meam mortem, ultimi licet.

XCI. In ipsorum omnium sepulcrum**.

Lapis unus patrem et natum inclytos
Tego Gregorios ; unus, inquam, lapis, æqualia lumina,
Utrosque sacerdotes : alter nobilem excepi
Nonnam cum magno filio Cæsario.

5 Sic partiti sunt tumulos et liberos. Quod est ad profectioem,
Omnes sursum. Unus iis amor vitæ cælestis.

* Scriptum post an. 383. — Alias Murator. 120 ~ Scriptum post an. 383. — Alias Murator. 119.

34 Ἄλλοις. Subintellige δὲς, id est, da aliis vitæ
sui splendoribus, mihi vero concede obitum. TOLL.

41 Τί με κραταῖς. Anima loquitur cum corpore,
ait Leuvenclaius, qui vertit : Cur vinculorum inje-
ctor, constrictam me tenes, quæ libera sum.

XC. 2 Ὁδὲ μετὰ θνήσκον. Sic, ut patet ex versione,
egerunt Benedictini, qui emendationis fontem in-
dicare prætermiserunt. Sic pariter antea πατὴρ φί-
λος pro πάτερ φίλος. CAILLAU.

XCI. Τίτ. Εἰς τὸν πάντων. Positum est hoc epi-

taphium utrique Gregorio, patri et filio : item Nonnæ
et Cæsario. Jam enim Gregorio, cum viveret, con-
stitutum erat ut in tumulum paternum corpus suum
inferretur. Hujus autem epitaphii auctorem esse
Gregorium ægre crediderim. Quis enim existimet
Gregorium scripsisse, uti in postremo versu legi-
tur, se ob pietatem suam in cælestem patriam re-
ceptum fuisse? MURATOR.

5 Τῶς ἐδάσαντο. Illic versus in Reg. 991 cum
epigrammate sequenti jungitur absque titulo.

METRICA VERSIO.

Sunt pulchra vitæ cæteris, finis mihi.

Vocas, vocas me ; curro, sed diros tremo
ignes, hiatum divitis, et incendia.

Quis in sinum me collocabit Abrahamæ?

Non pauca vivens pertuli, sed et feram.

Merenda, si me solveris, sunt talia.

Quæ vita, si non solveris, quis exitus?

Quid me tenere vis, captive, liberum?

Tunc me vocat Christus : procumbens hic jace ;

Te, qui lavandus, Christe salvans, suscipe.

IN SUI IPSIUS ET PARENTUM MORTEM. QUO ORDINE
PARENTES MORTUI SUNT, DESCRIBIT POETA.

(A. B. Caillau interprete.)

Cæsarius primo, cunctis dolor : inde sepulta

B Gorgonium. Sequitur genitor : post, mater amata.
O tristem nimum dextram, scriptumque nefastum
Gregorii ! Scribam ipse meam post omnia mortem.

XCI. IN IPSORUM OMNIUM SEPULCRUM.

(A. B. Caillau interprete.)

Nobile par, natum cum patre, æqualia marmor

Unum et idem celo lumina Gregorios,

Ambo sacerdotes. Aliud sub tegmine Nonnam

Cum magna excepi Cæsario sobole.

Sic divisa piis cum natis busta. Profecti

Sursum omnes. Cunctis una cupido poli.

4B. Ἐπιτάφιος καὶ συντομὴ τοῦ αὐτοῦ βίου. A Χριστῷ ζωοδότῃ. Γράψατε ταῦτα λίθοις.
Χριστὸς ἄναξ, τί με σαρκὸς ἐν ἄρκυσι ταῖσδ' ἐνέδη-
{σας ;

Τίποτε με τῶδε βίῳ θήκας ὄπ' ἀντιπέμψῃ ;
Πατρὸς μὲν γενόμεν θεοειδὸς, οὐκ ὀλίγης δὲ
Μητέρος· ἐς δὲ φάος ἤλυθον εὐξαμένης.
5 Ἡύξατο, καὶ μ' ἀνέθηκε Θεῷ βρέφος· ἀφθορίας δὲ
Θερμὸν ἔρωτα χέεν ὕψι ἐμοὶ νυχίη.
Χριστὸς μὲν δὴ τοια· τὰ δ' ὕστατα κύμασι βράσθην,
' Ἀρπαλέαις παλάμαις ἤρκεσα, σῶμα λύθην,
Ποιμέσιν οὐ φιλοῖσι συνέδραμον, ἤϋρον ἄπιστα,
10 Κηρώδην τεκίων, πῆμασι χασσάμενος.
Ὀύτος Γρηγόριος βλος· τὰ δ' ἔπειτα μελήσει

4Γ. Ἄλλο εἰς ἑαυτόν.

Πρῶτα μὲν εὐξαμένη με Θεὸς πόρε μητρι πατρί,
Δεύτερον ἐκ μητρὸς δῶρον ἔδεκτο φίλων.
Τὸ τρίτον αὖ θνήσκοντά με ἀγνὴ ἐσάωσε τράπῃ,
Τέτρατον ἀμφήκη μύθον ἔδωκε Ἀδάμ.
5 Πέμπτον παρθενίη με φίλοις προσπέψατ' ὄνειρος,
' Ἐκτον Βασιλῆϊ σύμκρονος ἱρὰ φέρον.
' Ἐβδομον ἐκ βυθίων με φερίσθιος ἤρκεσε κώπῃ,
' Ὀγδοὸν αὖ νούσους ἐξεκάθηρε χέρας.
Εἰκνaton ὀπλοτέρῃ Τριάδι ἤγαγον, ὧ Ἄνα, Ρώμῃ,
10 Βίβλημαι δέκατον λάσειν ἡδὲ φίλοις

XCII. Epitaphium sui ipsius et compendium ipsius vitæ *.

Christe rex, cur me hisce carnis retibus illigasti ?
Cur me huic vitæ subiecisti inimicæ ?
Patre genitus sum Dei cultore, nec parva
Matre; ipsa precante, in lucem veni.
5 Oravit, et me puerum Deo consecravit : virginitatis autem
Ardentem mihi amorem infudit visio nocturna.
Hæc quidem Christus : postea fluctibus agitated sum :
Rapaces manus pertuli : corpus debilitatum :
Incidit in pastores non amicos : infidelitates expertus sum :
10 Orbatus sum filiis : cessi calamitatibus.
992-993 Hæc vita Gregorii; quæ sequuntur, curæ erunt
Christo vitæ largitori. Inscribe hæc lapidibus.

XCIII. Aliud in se ipsum **.

Primo quidem oranti me Deus concessit matri inclytæ.
Secundo a matre donum accepit gratum.
Tertio deinde morientem me sacra servavit mensa.
Quarto utrinque acuto sermone donavit me Verbum.
5 Quinto virginitas me amicis complexa est somniis.
Sexto cum Basilio unanimis sacra tuli.
Septimo ex profundis gurgitibus vitæ dator eripuit.
Octavo deinde morbis expurgavit manus meas.
Nono juniiori Trinitatem adveni, o Rex, Romæ.
10 Percussus denique lapidibus, etiam ab amicis.

* Scriptum post an. 385. — Alias Bill. 31, pag. 97. ** Scriptum post an. 343. — Alias Murator. 15

XCII. ΤΙΤ. In codice Coisliniano carmen istud jun-
gitur cum carmine xxi hujus sectionis, olim xxx.
3 Θεοειδός. Sup. lin. θεοειδούς.

8 Ἠρκεσε. Sup. lin. ἐδοήθησα. Schol. Coisl.
χερσὶν ἀρπακτικαῖς ἀδικούμενος ἤνεγκα. Sin autem
admittatur Græca interpretatio : ἐδοήθησα ἀρπακτι-
καῖς σπουδαῖς, adjuvi rapacium hominum consilia.
10 Χασσάμενος. Sup. lin. ἀναχωρήσας.

XCIII. ARGUMENTUM. Epigramma istud in regio
codice 1272, triginta duobus versibus constat; ex
quibus Muratorius sex epigrammata confecit. In alio

codice Regio exhibetur cum hoc titulo, ὅσα ἐπι-
μοὶ δυνατός. Quæcunque mihi fecit qui potens
Præclariora vitæ suæ facinora recenset.

1 Πρῶτα. Gregorius supra, in carm. xii, de
sua, vers. 70, se matri oranti divinitus concessit
a Deo scribit.

3 Ἀδ' θνήσκοντα. Sup. lin. in cod., ἐπέψατ'
Quod hic narrat, vix aibi scriptum invenies, ut
Muratorius.

6 Σύμκρονος ἱρὰ. Ita Reg. Murator. ὄνειρος
ἱρὰ, et vertit : Cum Basilio concorditer sacra tu-

METRICA VERSIO.

XCII. EPITAPHIUM SUI IPSIUS ET COMPENDIUM IPSIUS VITÆ. B Qui vitæ dator est. Exprimat ista lapis.
(Bilio interprete.)

Cur carnis laqueis tu me, Pater, implicuisti ?
Cur subsum vitæ huic, quæ mihi bella movet ?
Divino patre sum genitus, sanctaque parente :
Hac mihi lux vitæ namque precante data est.
Oravit, summoque Deo me vocit : at ortus
Est mihi per somnum virginitatis amor.
Ista quidem Christi : post at subiere procellæ :
Rapta mihi bona sunt : fracta dolore caro :
Pastores sensi quales vix crederet ullus,
Orbatusque abii prole, malique gravis.
Gregorii hæc vita est : at Christo postera curæ,

XCIII. ALIUD IN SEIPSUM.

(A. B. Caillau interprete.)

Me primo matri Numen concessit amatæ ;
Munus at inde placens a genitrice tulit.
Dein sacra vicino me mensa retraxit ab orco.
Sermonem hinc Verbum præbuit ancipitem.
Quinto virginitas visis subrisit amicis.
Basilio concors inde, nec inferior.
Eruit ex altis vitæ hinc largitor abyssis.
Octavo morbis dextra lavata mihi.
Deinde nova Triada inveni, Rex maxime, Romæ
Me vel charorum denique saxa petunt.

4Δ'. Ἄλλο.

A

4Γ'. Ἄλλο.

Ἑλλάς ἐμή, νύσσης τε φίλη, καὶ ὄσσα πέπασμαι,
 Καὶ δέμας, ὡς Χριστῷ εἴξατε προφρονέως!
 Εἰ δ' ἱερῆα φίλον με Θεῷ θέτο μητέρος εὐχή,
 Καὶ πατρός παλάμη, τίς φθόνος; ἀλλὰ, Μάκαρ,
 ὃ σοὶς με, Χριστέ, χοροῖσι δέχου, καὶ κύδος ὀπάξοις
 Υἱὸν Γρηγορίου, σὺ λάτρι Γρηγορίου.

4Ε'. Ἄλλο.

Πατὴρ ἐγὼ ζαθέοιο, καὶ ὄνομα καὶ θρόνον ἔσχον
 Καὶ τάφον. Ἄλλὰ, φίλος, μύσειο Γρηγορίου,
 Γρηγορίου, τὸν μητρὶ θεόδοτον ὤπασε Χριστός.
 Φάσμασιν ἐννυχίους δῶκεν ἔρον σοφίης.

Γρηγορίου Νόννης τε φίλον τέκος ἐνόηθε καίται,
 Τῆς ἱερῆς Τριάδος Γρηγόριος θεράπων,
 Καὶ σοφίῃ σοφίης δεδραγμένος, ἤθεός τε
 Ὄλον πλοῦτον ἔχων ἐλπιδ' ἐπουρανίην.

4Ζ'. Ἄλλο.

Τυτθὸν ἐτι ζώεσκαε ἐπὶ χθονί· πάντα δὲ Χριστῷ
 Δῶκαε ἔκων, σὺν τοῖς καὶ πτερρόεντα λόγον.
 Νῦν δ' ἱερῆα μέγαλιν σε, καὶ οὐρανίω χορηγῆ
 Οὐρανὸς ἐντὸς ἔχει, κύδιμε Γρηγόριε.

4Η'. Ἄλλο.

Ἐξ με βρέφους ἐκάλεσσε θεὸς νυχίοισιν ὄνειραις.
 Ἦλυθον ἐς σοφίης πείρατα. Σάρκα λαβῶν

XCIV. *Aliud* *.

Græcia mea, juvenus dilecta, et quæcunque possedi,
 Et corpus, ut Christo cessistis alacriter!
 Quod si sacerdotem charum me Deo statuit matris supplicatio,
 Et patris manus, ecquæ invidia? verum, Beate,
 ὃ Tuis me, Christe, choris insere, et gloriam præsta
 Filio Gregorii, servo tuo Gregorio.

XCV. *Aliud* **.

Patris ego inclyti et nomen et thronum habui,
 Et tumulum. Tu, amice, memento Gregorii:
 Gregorii, quem matri divino munere concessit Christus.
 Nocturnis visis tradidit amorem sapientiæ.

XCVI. *Aliud* ***.

Gregorii Nonnæque charus filius hic jacet,
 Sacræ Triadis Gregorius famulus,
 Et qui sapientia sapientiam apprehendit, et adolescens
 Solas divitiâs habens spem cælestem.

994-995 XCVII. *Aliud* ****.

Paulisper vixisti in terra; omnia autem Christo
 Obtulisti libenter, et cum his voluere eloquium.
 Nunc autem sacerdotem magnum te, et intra cælestem choream
 Cælum habet, inclyte Gregori.

XCVIII. *Aliud* *****.

A puero vocavit me Deus nocturnis somniis.
 Pervenî ad sapientiæ metas. Carnem Verbo

* Scriptum post an. 383. — Alias Murator. 122.
 *** Scriptum post an. 383. — Alias Murator. 123.
 **** Scriptum post an. 383. — Alias Murator. 125.

XCV. 1 Ἐλλάς. Regius codex habet super li-
 neam ὦ Ἀθῆναι ἐμαί.

XCV. 1 Ἐσχὸρ. Non ut episcopus, sed ut vica-
 rius, seu coadjutor.

** Scriptum post an. 383. — Alias Murator. 126.
 **** Scriptum post an. 383. — Alias Murator. 124.

XCVI. Τῖτ. Ἄλλο. Hoc epigramma, et duo quæ
 sequuntur, Gregorio non esse ascribenda suspica-
 tur Muratorius; neque verisimile est tantas sibi lau-
 des virum modestissimum tribuisse.

METRICA VERSIO.

XCIV. ALIUD.

(A. B. Caillau interprete.)

Divitiæ, corpus, mea Græcia, chara juvenus,
 Quam vobis Christo cedere dulce fuit!
 Si mystam matris statuerunt vota, manusque
 Patris, quis livor? Me tamen, alma, choris
 Insere, Christe, tuis, et laudis munera præbe
 Nota Gregorii Gregorio famulo.

XCV. ALIUD.

(A. B. Caillau interprete.)

Ergo habui nomen clari soliumque parentis
 Et tumulum. Memor o sis, bone, Gregorii;
 Gregorii dedit omnipotens quem dextera matri,
 Et nocte attraxit virginitatis amor.

PATROL. GR. XXXVII

B

XCVI. ALIUD.

(A. B. Caillau interprete.)

Gregorii jacet hoc natus Nonnæque sepulcro,
 Sacratæ famulus Gregorius Triadis:
 Qui sophiam sophia primævis sumpsit ab annis
 Et cæli tantum spem reputavit opes.

XCVII. ALIUD.

(A. B. Caillau interprete.)

Vixisti paulum in terris, at cuncta dedisti
 Christo, cumque aliis eloquium voluere.
 Eximium superis cæli te regia mystam
 Nunc tenet in choreis, inclyte, Gregorium.

XCVIII. ALIUD.

(A. B. Caillau interprete.)

Me Deus a puero tacita sub nocte vocavit:
 Prima mihi sophiæ: dum caro corque simul.

Ἥγνισα καὶ κραδίην. Κόσμου φλόγα γυμνός ἄλυξα. Ἀ Τρισσοφαοὺς Θεότητος ὄμνιν εἰλας ἀμυρόντες,
Ἔστην συναρῶν Γρηγορίῳ γενέτη. Γρηγόριον δέξασθ' ἀνάξιον, ἀλλ' ἱερῆα.

ἰθ'. Ἄλλο.

Ἄγγελοι ἀιγλήεντες ἀπειρέσιον κατὰ κύκλον,
Purificavi et cor. Mundi flammam nudus effugi.
Steti coadjutor cum Gregorio genitore.

XCIX. *Aliud*.

Angeli fulgentes immensum per gyrum,
Trilucidam Trinitatem, quæ est unum jubar circumstipantes,
Gregorium recipite indignum, sed sacerdotem.

* Scriptum post an. 383. — Alias Toll. 20, pag. 104.

XCVIII. 4 Gregorius pater senio fractus, episcopi glebat ille, et vix tandem vinci potuit, ut coadjutor, seu coaaron et vicarius parentis fieret.

XCIX. 2 Ὅμν'. Unum, non ὁ μόν, ut male legit Tollius, vocem unam in duas dividendo. Ita Muhl-
infra, sect. 2, carm. xcvi, olim 111.

METRICA VERSIO.

Pura nitent Verbo, vitæ incendia mundi, B Ter claræ Triadis lumen qua cingitur unum,
Adjutorque steti cum patre Gregorio. Gregorium choreis indignum suscipe mystam.
XCIX. ALIUD.
(A. B. Caillau interprete.)
Immensam fulgens cælestis turba per orbem,

TOMH B'. ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΤΕΡΩΝ.

SECTIO II. POEMATA QUÆ SPECTANT AD ALIOS.

A. Πρὸς Ἑλλητίους περὶ τῶν μοναχῶν προειρη- A 5 Οἱ δὲ τοὶ οὗτοι λίην μαλακοὶ καὶ θῶπις ἔσονται
πεικόν. Οὐδὲ γὰρ οὐδὲ λόγῳ κρείσσονι τοῦτο φέλον.
Δίξῃται μὲν ἱμῶν μύθων σθένος οὐκ ἐτ' ἰόντων Οὐ γενεὴν, οὐκ ἔλθον, ὅς ἀφροσιν ὄφρην ἀνάξει,
Ἐξ οὐπερ κόσμῳ τῆδ' ὀλιγοδρανέω, Οὐ βήτης πυρρὴν ἐξέρουσι μέγος,
Σταυρὸν ἀειράμενος, φόρτον γλυκύν, ὅς μ' ἐσώσας, Σαῖο, κασιγνήτου τε μέγα κλέος, ὣν βα πόλης
Καὶ πάντων βροτέων Χριστὸν ἀμειψάμενος. 10 Νωμώνται μεγάλης οἰάσει παλάμης.

996-997 I. *Ad Hellenicum pro monachis exhortatorium*.

Expetis meorum sermonum robur, qui jam nulli sunt,
Ex quo huic mundo mortuus sum,
Crucem tollens, dulcem sarcinam, quæ me salvum fecit,
Et omnibus rebus humanis Christum permutans.
5 Ac mei quidem sermones non valde molles et adulatōres :
Neque enim, neque Verbo præstantiori id amicū.
Non genus, non opes quæ insipientibus supercilium atollunt,
Non facundia tuæ vim igneam efforent,
Tuum, fratrisque magnum decus, quorum civitates
10 Reguntur magnæ gubernaculis manus.

* Scriptum an. 372. — Alias Bill. 84, p. 106.

1. Τῆς Πρὸς Ἑλλητίους. In Reg. 992, εἰς Ἑλλη-
μιον ἐξισωτήν.
2 Ὀλιγοδρανέω. Coisl., Int. νενέχρωμακ.
4 Βροτέων. Int., Coisl. ἀνθρωπίνων.
5 Ὅστι. Chig. et Combef. ὄστι.

6 Λόγῳ κρείσσονι. Aliter *Rectæ rationi*.
9 Κασιγνήτου. Chig. κασιγνήτων.
10 Μεγάλης. Reg. 39, 990, 993, μεγάλης οἰ-
ῆς παλάμης.

METRICA VERSIO.

I. AD HELLENICUM PRO MONACHIS EXHORTATORIUM. B At mihi non tener est, nec qui demulceat aurē
(Billio interprete.) Sermo. Nam verbo ne placet ille quidem.
Quam petis, eloquii nostri vis concidit omnis, Non genus ergo tuum, nec opes, queis pectora tua
Ut fragili mundo mortua vita mea est, Læva, canam, vires eloquii que tui.
Atque crucem, dulcis quæ sarcina, nostra salusque, Non ingens etiam fratris nomenque decusque,
Christo postponens terrea cuncta, tui. Urbes qui magnas, ut regis ipse, regit.

- Ἄλλὰ τὰ μὲν κενεοῖσι λόγοις μελεδήματα κείσθω · Α
 Οἱ δ' ἔμοι, οὔτι φίλοις ἦρα φέρουσ' ὀλίγην,
 Ἄλλὰ σε παρφασίησι θεοῦδέσι πολλὸν ἀρεῖω
 θήσουσιν. Σὺ δέ μοι ἦπιον οἶας ἔχεις.
 15 Ἦ τάχα κρείσσονα μισθὸν ἔμοις ἐπέεσσιν ὀπάσσοις,
 Πλειοῖσιν εὐμενέειν, οὐ δέκα δευομένοις,
 Οὐς μοι χθιζὸν, ἄριστε, ὑπέσχεο, καὶ κατένευσας,
 Οὐκ ὀλίγος ὀλίγῳ μακρὰ χαρίζομενος.
 Ἄλλ' ἄγ' ἐμῶν ἐπέων ἐμπάξω, οὐς ἀπὸ Βίβλων
 20 Φθέγγομαι οὐρανίων, νεῖοθεν ἐκ κραδίης.
 Ἄλλοι μὲν χρυσὸν τε καὶ ἄργυρον, οἱ δὲ τὰ σερῶν
 Δῶρα φέρουσι θεῶν νήματα λεπταλέα.
 Καὶ Χριστῷ θυσίην τις ἀγνήν ἀνέθιχεν ἑαυτοῦ ·
 Καὶ σπένδει σακρῶν ἄλλος ἀγνάς λιθάδας.
 25 Σείο δὲ Χριστὸς ἔχει δῶρον πόδε. Εἰσὶ Θεοῖο
 Λάτριες, οἱσι πόροις πᾶσαν ἐλευθερίην,
 Οἱ κε γαληνίδονται νόφ, φυχαῖς τε τελείαις,
 Πληθὺν ἀγούσιν ἄνω μύστιν ἰπουρανίων,
 Πᾶσι τε Χριστοφόροισιν, ὅσοι χθονός εἰσιν ὑπερβῶν
 30 Ἄζυγέες, κόσμου βαῖδν ἐφαπτόμενοι,
 Ὑμνοῖς παννυχίοισι καὶ ἡματιοῖσιν Ἄνακτα
 Μέλποντες, χθαμαλῶν ἀλλότριαι κτεάνων,
 Οἷς κόσμου μεδέων δειλὸν γένος ἔνθα καὶ ἔνθα
 Παίξει ἐπιχθονίων, ἄλλοσ' ἐπ' ἄλλον ἀγων ·
 35 Οἷον πλοῦτον ἔχοντες ὑπέρτατον, ἐλπίδα κούφην
 Τῶν οὐκ ἄλλυμένων, ἐὼν δέμας ἀμαραγατώσης,
 Πλευρᾶς οὐ χατέοντες, οὐδὲ μεθισταμένων ·
 Οὐδὲ νήη παλάμη παισὶν ἐραιδόμενοι ·
 Οὐδὲ κασιγνήτοισι παποῖθότες, οὐδ' ἐτάροιτιν,
 40 Αἵματι καὶ τέφρῃ αὐριον ἄλλυμένην

Atque hæc quidem vanis sermonibus exercitationes positæ sint ;

Mei autem nec parvam amicis oblectationem afferent,

Sed te divinis præceptis multo meliorem

Reddent. Tu vero mihi placidas aures præbe.

15 Majorem sane dictis meis mercedem rependes,

Si pluribus, quam decem indigentibus, quos mihi

Hæc promisisti, vir optime, et annuisti, benevolus sis,

Non parvus parvo magna gratificans.

Verum age, verbis meis intende, quæ ex Scripturis

20 Proferam divinis, ex intimo corde.

Alii aurum et argentum, alii serica

Tenuiter texta Deo dona asferunt.

Est qui Christo castam se ipsum victimam offerat :

Libat alius puros lacrymarum latices.

25 A te vero Christus habeat donum hoc. Sunt Dei

Cultores, quibus omnem concedas libertatem,

Qui tranquilla mente, animisque perfectis,

Multitudinem sursum evehunt initiatam cælestibus,

Omnibusque Christiferis, quotquot terra superiores sunt

30 Cælibes, mundi vix quidpiam tangentes,

Hymnis nocturnis et diurnis Regem

Celebrantes, a terrenis alieni possessionibus,

998 999 Quibus mundi dominator miserum terrostrium genus

Ludit hoc et illo modo, alias ad alium eas transferens,

35 Has solas habent, quæ supremæ sunt, suavem spem

Eorum, quæ nec pereunt, nec transferuntur.

Costam non appetunt, corpus suum valde amantem,

Nec tenera filiorum manu fulciuntur ;

Nec fratribus confidunt, nec amicis,

40 Sanguini et cineri cras perituris ;

12 Οἶτι. Int. οὐδαμῶς χάριν κομίζουσι μικρὴν.

15 Ἐμοῖς. Sic quatuor Regg. et Coisl. Edit.

ἔμοῦ. Mox duo Regg. ὀπάσσοις.

16 Εὐμενέειν. Legendum forte et melius εὐμε-
 νέων, ἦ.

26 Πόροις. Coisl. sup. lin. παράσχε.

33 Δειλόν. Duo Regg. δειλῶν.

34 Παίξει. Duo Regg. παίζει'.

37 Πλευρᾶς. Assumptam e costa mulierem intel-
 ligit. Int. Coisl. ἐκ πλευρᾶς λεηθείσης γυναικός.

METRICA VERSIO.

Sint etenim vanis curæ sermonibus ista :

Spectat amicorum non meus obsequium.

Sed te consiliis sanctis multo meliorem

Reddet : præbe aures tu modo mi facilem.

Ac cum forte meis hæc pendes præmia dictis,

Bis quinque plures ut bonus ipse juves,

Hæc terna mihi quos, vir optime, luce dedisti,

Parvo dans magnus munera magna mihi.

Et dictis attende meis, quæ pectore ab imo

D. prompta ex libris proloquar æthereis.

Dant alii summo serica fila Deo.

Dant alii summo serica fila Deo.

Christo etiam est pura qui sese mente dicarit,

Est qui perpetuis flatibus ora riget.

Ac vero hoc dona. Christo sunt qui famulentur :

His sit libertas munere plena tuo

B (Qui puris animis tranquilla et mente catervam

Ad cæli ducunt lucida tecta piam),

Christiferisque aliis, qui sunt sine conjuge, cura

Quos etiam et mundi jam prope nulla tenet ;

Hymnis qui Regem nocturnis atque diurnis

Concelebrant, fluxis divitiisque carent.

Quis homines mundi princeps eludere gaudet.

Nunc aliis illas, nunc aliisque ferens :

Cunctarum quibus instar opum spes læta bono-

[rum est,

Perdere quæ nemo, qui capit ipsa, potest :

Qui costam haud quærunt, sua quam caro diligit

[ardens,

Nec sobolem, cujus sustineantur ope :

Qui non confidunt sociis, non fratribus ipsis

Qui cruor est, jamjam disperiensque cinis) ;

Οὐδὲ μέγα πνεύοντες ἐν ἄστροις καὶ πολιτείαις,
 Ἄδρανίων ἀνίμων κάρτεϊ θαρσαλέοι·
 Οὐδὲ μὲν ἰσχανώντες ἀφιπταμένοιο τάχιστα
 Κύδος ἀνδρομέου, τέρψιος ἰνυχιῆς,
 45 Ἄλλὰ Θεῶν πέμποντες ἔλον νόον, ἐκ τε Θεοῦ
 Εὐπαγέος· πέτρης παίσματ' ἀναπτόμενοι·
 Μύσται κρυπτομένης ζωῆς Χριστοῦ διακτος,
 Ὅς κε φαινομένης παμφανέωσι μέγα,
 Διερχόμενοι Τριάδος καθαρὸν σέλας εἰς ἐν ἰούσης,
 50 Καῦθις ἀνοιγομένης ὄμμασιν ἀγνοτάτοις,
 Οὐρανῆς στρατιῆς τε μέγα κλέος, οὐκέτ' ἀμυδροῖς
 Φάσμασιν, οὐδ' ἄλγους ἴχνησιν ἀτρεκίης.
 Ἄλλὰ τὰ μὲν μετόπισθε· τὰ δ' ἐνθάδε, καπνὸς ἀτιμος,
 Ἥ κόνις, οἱ ζῶνι τίσαν ἑκουρανήν.
 55 Ὅν οἱ μὲν σπήλυξιν ἐρημαίαις τε χαμεύνας

Α Τέρπονται σχεδίοις, καὶ στυγέουσι δόμοις,
 Καὶ πολλῶν φεύγουσιν ὀμηγυριν, οὐρανῆς δὲ
 Στέργουσιν σοφῆς σύγγρον ἀτρεμίην.
 Οἱ δὲ σιδηρεῖσιν ἀλυκτοπέδαις μογέουσι,
 60 Τήκοντες κακίην σὺν χοῖ τηκομένην.
 Ἄλλοι δ' αὖ θήρασιν ὁμοῖα δώμασι τυτθῶς
 Εἰρχθέντες, βροτῆς οὐδ' ὄπδς ἠντίασαν.
 Εἴκοσι δ' αὖ νόκτας τε καὶ ἡμέρας μίμον ἄσπι
 Πολλάκι, τῆς Χριστοῦ ἡμῶν καρτερίας.
 65 Αὐχῆσω· ποίμνης τις ἐμῆς εἰς ἦεν ἐκίαν,
 Ἐνθεν ἀφορμηθεὶς ἄστρος εἰς ἄλγους.
 Καὶ γλώσσῃν τις ἔβησε λάλον, καὶ χεῖρα σῆψ,
 Ἐκ δὲ νόου, μεγάλῳ αἶνον ἔθουσε νόμ.
 Καὶ ποῦ τις λυκάθαντας ἔδους ἐρῶ ἐνὶ χώρῳ
 70 Ἐστῶς, καθαρὰς ἐξεπέτασσε χεῖρας·

Nec magna spirant in urbibus et inter cives,
 Debiliorum ventorum robore confidentes.
 Neque etiam inhiant cito avolanti
 Gloriæ humanæ, noctis unius oblectationi :
 45 Sed Deo totam immittunt mentem, atque ad Deum
 Solidam petram rudentes alligant ;
 Discipuli absconditæ regis Christi vitæ,
 Ut, cum illa apparuerit, ipsi valde splendeant,
 Cernentes Triadis purum lumen in unum cocuntis,
 50 Sequere rursus oculis sanctioribus aperientis,
 Cœlestis militiæ magnum decus, non jam
 Obscuris radiis, ac exiguis veritatis vestigiis.
 Sed hæc quidem postea : quæ autem hic habentur, fumus villis,
 Aut cinis, quippe qui vitam cœlestem in pretio habeant.
 55 Horum alii speluncis et lectis humi in deserto
 Sponte paratis delectantur, ac domos oderunt,
 Ac urbium cœtus fugiunt, cœlestisque amant
 Cognatam sapientiæ tranquillitatem.
 Alii ferreis compedibus sese excruciant,
 60 Vitium debilitantes, dum caro debilitatur.
 Alii instar ferarum exiguis tectis
 Inclusi, ne humanis quidem oculis occurrunt.
 Sæpe autem viginti noctes et dies jejuni
 Manent, quod Christi abstinentiæ dimidium est.
 65 Gloriabor : ex his quidam fuit gregis mei ovis,
 Hinc oriundus ex oppido exiguo.
 Est qui linguam loquacem et labia silentio vinciat,
 Ac mente sola magnæ menti laudes immolet.
 Est qui totos annos in loco sacro
 70 Stans, puras extendat manus :

42 *Θαρσαλέοι*. Ita tres Regg. et Coisl. Edit. *Θαρσαλέοι*.
 53 *Μετόπισθε*. Tres Regg. μετόπισθε.
 55 *Σπήλυξιν ἐρημαίαις τε*. Sic habent omnes
 manuscripti codices. Duo autem Regg. ἐρημαίαις. In
 editis perperam scriptum est σπήλυξιν.
 62 *Βροτῆς οὐδ' ὄπδς ἠντίασαν*. Reg. 991, sup.
 lin., οὐδὲ φωνῆς ἀνθρωπίνης ἤκουσαν. *Nequidem ho-*

minis vocem audiunt.

63 Ἄπαστοι. Chig. ἄπαστοι.

64 *Τῆς Χριστοῦ ἡμῶν καρτερίας*. Dimidiâ
parte Christi jejunium imitantes.

66 Ἀφορμηθεὶς. Reg. 991 Int., ἐκ τῆς ἐμῆς
νόμενος χώρας τῆς ἄλγους.

68 *Νόου*. Coisl., Int. ἀπὸ νοῦ μόνου. Mos
 Reg. 993, Θεῶ.

METRICA VERSIO.

Qui cives urbesque inter non mente tumescunt,
 Ventorum nixi robore debiliū :
 Nec decus humanum cupiunt, nocturna voluptas
 Quod velut, ut mulsit corda, repente fugit,
 Sed mentem Christo mittunt, vitæque rudentes
 Ad solidam petram nocte dieque ligant :
 Ac vitam absconsam in Christo ducuntque coluntque,
 Ut rutilum obtineant, hac rutilante, decus :
 Spectantes Triadis radios, quæ cogitur in æc.
 Sequere aperit rursum mentibus egregiis,
 Angelicæ chori decus ingens, amplius haud jam
 Obscure, veri per tenuesque notas.
 Ast hæc posterius : nunc autem fumus inanis,
 Et pulvis sunt hi, quos pia vita juvat :
 Quorum pars specubus gaudet, cubat inque cavernis

B Desertis, odio prosequiturque domos :
 Defugit ac cœtus hominum, dulcesque quietes
 Sancta colit, sophiæ est quæ soror æthereæ.
 Compedibus rursum pars altera vincita laborat,
 Cum carne ut vitium debilitare queat :
 Pars alia exiguis tectis inclusa, ferarum
 Ritu hominem nullum vidit in his latebris.
 Bisque dies denos noctesque impasta remansit
 Sæpius, omnigenis abstinuitque cibis.
 Sit fas magna loqui, nostri pecus unus ovilis
 Horum erat, hinc abiens parvulo ab oppido
 Est etiam linguæ injecit qui vincula loquaci,
 Solo animo laudes personavitque Dei.
 Est etiam in sacris qui totos ædibus annos
 Constiterit, fundens vota precesque Deo.

Οὐδ' ἔγ' ἐπὶ βλεφάροισιν ὑπνον βάλε, θάμβος ἄπιστον! Α
 Ἄλλ' ἐπάγη Χριστῶ, ἔμπνοος ὥστε λίθος.
 Τῷ δὲ κόραξ γέγων τυτθῆς ἐμεριζέτο δαιτὸς
 Λαίψανον· εἰς δ' ἄρ' ἔην ἀμφοτέρους ἄκολος.
 75 Καὶ τις ἀνήρ θείοιο κατ' οὐρεος, ἐνθεν ἀέρθη
 Χριστὸς, δε' ἀνθρώπους λαΐψε πάθος τελέσας,
 Ἐνθα λόγῳ τε νόῳ τε καὶ ἔψαιεν ἀστυφέλικτος,
 Ἐστῶς νιφετῷ βάλλετο καὶ ἀνέμοις·
 Οὐδ' ὑπέικε λιτῆσι περιστάδων ἄλλοθεν ἄλλων
 80 Ἄνδρῶν εὐσεβῶν ἀμφὶς ἑλισσομένων,
 Ἄλλ' ἔχου κρατερῶς Χριστοῦ μεγάλιο ἀνακτος,
 Ἐνθεν ἀναστήσας δὴ νόον ἐκ μερόπων,
 Μέσῳ δ'ε' ἀποψύχοντι δόμον νέον ἀμφίς ἔθηκαν,
 Οὐδ' ἐμπαζομένῳ κηδεμόνος παλάμησ.

85 Ἄ, φρίκος ἦλθεν ἔμοιγε· λόγους πιστοῖσι τετύχθαι
 Τόνδε νόμον μοναχοῖς οὐνοσ καὶ βίον,
 Οὓς πλείστοι μὲν ἴσασιν, ἀτιμάζουσι δὲ παῦροι
 Πλείον θερμότερους ἔμφρονος εὐσεβήσ,
 Εὐτέ τις εὐαγέων ἀνδρῶν κείνιοι παλάσῃ·
 90 Ἡμεδαποῖο νόμου μηδὲν ἐπιστάμενος,
 Πρῶτά μιν εὐμανέως μὲν τοῖς τίουσι δόμοισιν,
 Ἄμφαγαπαζόμενοι πᾶσι τύποις φιλοῖς,
 Καὶ ψυχὰς θείοισι λόγοις, οὓς Πνεῦμ' ἔχάραξεν,
 Ὑψούσιν, φαινήν δαῖτα χαρίζόμενοι·
 95 Αὐτὰρ ἔπειτα, νόμου τις ἀπηγέος ἐν μεσάτοισι
 Μνήσατο, καὶ τοῖον ἐξερέεινεν ἔπος,
 Εἰ καλὴν εὐσεβέεσσι Θεοῦ περὶ πότμον ἐπισπαῖν,
 Ἐλκων κρυπταβίοις ῥήμασι πικρὸν ἔπος.

1000-1001 Is nec palpebris somnum concessit : miraculum incredibile !

Sed Christo defixus est, quasi vivens lapis.

Cum isto vicinus corvus exiguæ partiebatur dapis

Reliquias, unumque erat utrisque frustum.

75 Atque etiam in sacro monte, unde evectus est
 Christus, cum homines reliquit passione expleta,

Vir sermone, et mente, et membris immobilis,

Stans nivibus jactabatur et ventis :

Nec cessit precibus virorum piorum ;

80 Qui eum undique circumstantes amplectebantur ;

Sed fortiter Christo inhaerebat magno regi,

Mentem suam procul a mortalibus attollens :

Donec eo animam afflante novam sedem circumstruxerunt,

Cum jam officiosam manum non sentiret.

85 Ah ! horresco, id quidem ad me fidelibus sermonibus perlatum ;

Hanc legem nonnullis nomine et vita monachis statutam esse,

Quos plerique norunt, vituperant autem pauci,

Ut multo ferventiores, quam prudens ferat pietas ;

Si quis ex sanctis viris ad eos accedat

90 Patriæ illorum legis inscius prorsus,

Primum quidem illum benevole ædibus suis excipiunt,

Ac omnibus amicitiae significationibus prosequuntur,

Et animas divinis verbis, quæ Spiritus exaravit,

Erigunt, splendidam escam apponentes,

95 Postea vero legem aliquis crudelem in medium profert,

Et verbis ambiguis amarulentam responsionem

Eliciens, sic fatur : Num præclarum est piis viris

Pro Deo mortem oppetere ?

74 *Εἰς δ' ἄρ'*. Tres Regg. ἡ δ' ἄρ' ἔην, aut etiam
duobus integrum panem afferbat. Non liquet an de
 Paulo, an de alio quodam eremita Cappadoce loquat
 ur Gregorius.

76 *Χριστὸς*. Mendose edit. Χριστῶ.

78 *Νιφετῶ*. Sic Coisl. Reg. 990 et edit. νηφέτω.

81 *Κρατερῶς*. Coisl. κραταιῶς.

83 *Μέσῳ δ'ε' ἀποψύχοντι δόμον νέον ἀμφίς*, etc.

Hæc interpretatur Billius, ac veluti Gregorius si-
 gnificare voluerit, jam mortuo Stylitæ, de quo lo-
 quitur, parentatum fuisse constructa circa corpus-

culum ædicula ; nihil tamen aliud vult nisi solita-
 rio isti, cum animum pene efflaret, nihilque expete-
 ret, constructum fuisse tuguriolum, quod aeris in-
 juriam arceret. Mox *ἔθηξαν*. Sic tres Regg. Edit.
ἔθηξεν.

84 *Οὐδ' ἐμπαζομένῳ*. Sic Reg. 39, et alii. Int. ἡδῆ
 μὴδ' αἰσθανομένῳ. Edit. ἐπαζομένῳ.

88 *Θερμότερους*. Duo Regg. θερμότερας.

94 *Φαστήρ δαῖτα*. Nimirum escam spiritalem di-
 vinarum Scripturarum.

METRICA VERSIO.

Nec, quod vix credas, clauderat lumina somno,
 Sed, lapsi ut vivens, in prece fixus erat.
 Huicque cibi reliquum donabat corvus : at ambos
 Frustum unum tantum quod relevaret, erat.
 Quin divinum etiam in montem se sustulit aliter,
 In quo Christus humum liquerat, astra petens :
 Hic ubi sermone immotum, membrisque animoque,
 Jactabant venti prægelidæque nives.
 Nec precibus frangi poterat vir ille piorum,
 Qui collo ipsius brachia juncta dabant :
 Sed Christo firme hærebat, mentemque vehabat
 Hinc ad cœlicolæ tecta beata regis :
 Exanimi donec constructa domuncula tandem est,
 Curaret funus cum nihil ipse suum.

B Mens audita horret : monachis, qui nomine reque
 Se monachos præstant, moris id esse viris,
 Quos multi norunt, pauci aspernantur, ut æquo
 Plus acres, pietas quam moderata ferat.
 Cum quis ad hos pietate gravis se contulit, hujus
 Nostratis legis nescius atque rudis,
 Hunc animo primum excipiunt in tecta hiberni,
 Exceptum cunctis officiisque colunt,
 Divinisque animos carant attollere verbis,
 Pellentes cœna splendidiore famem.
 Post quidam in medium prodit, legemque cruentam
 Commemorans, promittit talia verba, rogans :
 An Christi causa pulchrum est accersere mortem,
 Occultis verbis verba cruenta trahens.

Εἰ δ' ὄγ' ἀτῆρεισιν ἐκπινήσειε τελευτήν·

100 Θνήσκουσιν πολλοὶς προφρονέως θανάτοις·

Αὐτοὶ ὅπῃ σφετέρης παλάμης, καὶ γαστρὸς ἀνάγκῃ·

Οἱ δὲ κατὰ σκοπέλων, βένθεσσι τ' ἢ βρόχου,
Μάρτυρες ἀρετικῆς, πολέμου δ' ἄπο καὶ στονόεντος
Καίρουσιν βύθου τοῦδ' ἀπανιστάμενοι.

105 Ἰαθι, Χριστὲ ἀναξ, πισταὶς φρεσὶν ἀφραδέου-
[σιν,

Οἶά τ' ἀπὸ νόσσης πῶλος ἀεθλοφόρος

Τῆλε φέρων ἐὰ γούνα, ποδιουκίητι πεπτιυῖως,

Οὐδὲ χαλινολοῖν ἐνδὸς ἐεργόμενος.

Ἄλλος δ' αὖτ' ἄλλης ἀρετῆς ἐπιτέρπειτ' ἐρωῆ·

110 Σταθμῶν πλειωτέρων, κλειόμενος ἐργατῖναι.

Ἄλλὰ τί μοι ἐὰ ἕκαστα λέγειν; Σπεινήν γάρ ἀταρπὸν

Παύροισιν μερόπων ἐνθάδ' ὀδεομένην

Ἄ Οἶδε διεξελάουσι, καὶ ἀργαλίον πυλεῶνα,

Τῶν ἀγαθῶν πολλοὶς στείβόμενον καμάτοις.

115 Τοῖον μὲν Χριστοῖο λάχος, τοῖον δ' ἀπὸ γαίης

Πατρὶ Χριστὸς ἄγει καρπὸν ἑῶν παθῶν,

Ἔρμα λόγου, λαοῦ δὲ κλέος, κόσμου δὲ θέμεθλον,

Κάλλεσιν οὐρανόις ἀντεπιδεικνύμενον.

Τῶν καὶ ἐμοὶ γένος ἐστὶ φασεφόρον. Ὅμματα τῆκα

120 Ὅ φθόνος. Ἄλλὰ σὺ μοι τοῖσδε φῶλα φρονίαι,

Κληθόνικῃ πρώτιστον ἐνηθῆ, ὅς γε πενηγροῖς

Ζῶει, καὶ Χριστῷ πάντ' ἀνέθηκε φέρων,

Αὐτὸν μὲν πρώτιστον, ἕκαστα δὲ δεῦρ' ἐπέπαστο

Οὐδὲν ἢ ἢ ζωῆ λειπόμενος χθονίη.

125 Μάργαρος ἐν λάεσσιν, ἐν ἀστράσι κροσφῆς

[δαίς,

Εἶλαρ ἐν ὄρησιν, ἐν δὲ φυτοῖσι ῥόδον.

Quod si ille, quia rem nescit, mortem collaudat

(Subjungit): Moriuntur alacriter variis mortibus:

Alii sua ipsorum manu, et ventris necessitate (inedia);

Alii scopulis, et barathris, et laqueis,

Martyres veritatis; et a bello

Ac luctuosa hac vita gaudent se abscedere.

105 Parce, Christe rex, piis animabus insanientibus,

Instar equi victoris, qui ultra metam

1002-1003 Procul effert genua sua, pedibus celerrimis confidens,

Nec frenis intra coerçetur.

Alius aliarum virtutum motibus delectatur:

110 Ut plures mansiones, ita plures operarii.

Sed quid ego singula persequor? arctam enim viam

Quæ paucorum hominum vestigiis hic teritur,

Isti percurrunt, ac difficile atrium,

Multis honorum laboribus calcatum.

115 Talis est Christi hæreditas, talemque de terra

Fructum Christus passionis suæ offert Patri,

Præsidium fidei, populi decus, mundi fundamentum,

Cum cælestibus pulchritudinibus propemodum certans.

Horum etiam mihi lucidum genus videtur. Facessat invidia.

120 Sed tu his benevolam te præbe,

Primum quidem Cleonio, leni homini, qui pauperibus

Vivit, et Christo omnia afferens consecravit;

Primo quidem se ipsum; deinde quæcunque possidebat,

Nihil suæ terrestri vitæ reliquum faciens,

125 Margarita in lapidibus, alter in astris lucifer,

Ver in tempestatibus, rosa in plantis.

99 Ἀτῆρεισιν. Coisl. et duo Regg. αἰδρήσιν,
et sup. lin. ἀπειρίασι.

102 Οἱ δὲ. Ita Regg. 991. Edit. et xat.

103 Ἀρετικῆς. Forte legendum αὐτόχειροι, suo
ipsorum facinore. Certe huiusmodi martyres non
Dei ac veritatis, sed diaboli martyres sunt. Quare
Gregorii verba non nisi ironice dicta, sunt acci-
pienda. Mox στονόεντος. Reg. 990, στονόεντος.

105 Ἀφραδέουσι. Chig. ἀφραδέουσις.

107 Γούνα. Ita Coisl. Edit. γρηνα. Ibid. πορῶν-
ησι. Sic duo Regg. et Coisl. Prave edit. πορῶν-
ησι.

110 Ἐργατῖναι. Schol. ἐργάται.

113 Πυλεῶνα. Schol. προπύλαιον.

118 Κάλλεσιν οὐρανόις. Angelos intelligit.

123 Ἐπέπαστο. Sic duo Regg. et Coisl. ἢ
sup. lin. ἐπέπαστο. Edit. ἐπέστατο.

METRICA VERSIO.

Si genus hoc mortis non prudens ille probarit,

Tum multas mortes, inquiet, isti obeunt.

Pars sibi namque manu vitam eripit, et fame dura:

Pars laqueo, in præceptis pars scopulosos ruit,

Isti, inquam, veri testes, lætique relinquunt

Hanc vitam, et vitæ tristia bella nimis.

Parce piis animis, stolidis tamen, optime Christe,

Carceribus currunt nam procul instar equi,

Qui levibus nimium pedibus confidit, et intra

Curriculum hunc freni vis retinere nequit.

Ast alium rursus virtus iuvat altera. Plures

Namque domus ut sunt, sic varii artifices.

Singula quid vero refero? Nam tramite vitæ

Arcto, rara cohors quem tenet hic hominum,

B Incedunt isti: cælestis et ardua portæ

Limina vix, magno cumque labore, petunt.

Talis sors Christi est: talem fert ille Parenti

Fructum supplicii, quod sine labe tulit:

Subsidium fidei, plebis laus, et basis orbis,

Certans cum cæli mentibus angelicis:

Quorum præclarum genus est mihi. Sit procul omni

Livor. Eis, quæso, summe vir, affer opem:

Cleonio leni primum, qui vivit egenis,

Et Christo prompto pectore cuncta dedit;

Se primo, post quidquid opum censusque tenet

Nil humili ut vitæ liquerit ipse suæ,

Margarus in saxis, in stellis phosphorus alter,

Ver in temporibus, floribus inque rosa;

Καὶ χθονίου ποτ' ἀνακτος ἐν αὐλαῖς κῦδος γαίων,
 Μείζον ἐν ἡμετέρῳ ἔρκει κῦδος ἔχει·
 Χριστῷ γὰρ βασιλῆϊ παριστάται. Αὐτὰρ ἔπειτα,
 130 Πολλὸν ὀμηλικῆς κρείσσονι Εὐλαλίῳ,
 Τὸν ῥα κασιγνήτοιο μέγα σθένος Ἑλλαδίῳ
 Ἥμισυν ἄρτι λιπῶν, ὄψετ' ἀποπτάμενος
 Ἐς χορὸν, ὃν ποθέεσκον· ὃ δ' ἐνθάδε μόνος ἐλείφθη,
 Οὐδὲν ἔχων ὄρααν φέρτερον Ἑλλαδίου.
 135 Μητέρα δ' ἀμφιθέβηκεν ἔτην στυγερῆς ὑπὸ νοῦσου
 Τειρομένην, ὀλίγαις ἐν ψεκάσι βίτου·
 Οἶαν πούλις ὁ μῦθος ἐλεγχόμεν, ἄρκιον εἰπεῖν
 Τοιούτων τεκῶν μητέρα βαῖδν ἔπος.
 Καρτέριον δ' ἑτέρῳ δῶκεν Θεός· ἀλλ' ἄρα καὶ τὸν
 140 Θήσεις σὸν, φιλόστης, εὐμενῶν ἑτάροις·
 Καρτέριον, τοῦ κῦδος ἐν οὐρανίοισι μέγιστον

A Αἶν ἀειρομένου πνεύματι σαρκὸς ἄπο.
 Φείβο καὶ μεγάλου Νικομήδεος, εἰ τιν' ἀκούεις,
 Ὅς ζωὴν βροτέην δῶκεν ἐπουριανῆ,
 145 Καὶ θυσίην μεγάλοιο πατρὸς ζήλωσε παλαίην
 Ἀβραάμ, ἀγνίσσας ὧν τεκῶν θυάδα,
 Σπεύδοντ' ἐς θυσίην ἱερέτ'· καὶ γάμον ἐσθλὸν
 Θήκατ', ἐπεὶ ῥα γάμου κάγαμῆς στέφανος.
 Οὐδ' εἶπεν γαίῃ πτόρθους χόος, ὡς ἄλλοι εἴθη
 150 Γαῖαν ἐς αἰπεινήν, τῆσδε λυθαῖς βιοτῆς,
 Καρπὸν ἀριστεύοντα μετ' ἀνδράσιν, ἠδὲ γυναιξίν,
 Ἀνδράσιν ὑἷα φίλον, θηλυτέραις θυγάτρα,
 Ἥμετέροισι χοροῖσιν ἐδὸν στάχυν ἐγκαταλέξας,
 Ἐλπομαι, ὡς ληγῶν ἄξιον οὐρανίων,
 155 Εὐθαλέας ὄρητας ἀπ' εὐδόμειο φυτοῖο·
 Εἰ δὲ καὶ ὧν τοκῶν κρείσσονας, ἐκ τοκῶν.

Is olim in aula terreni regis honoribus florens,
 Majus in nostro septo decus obtinet.
 Christo enim regi astat. Post eum
 130 Longe æqualibus præstantiori Eulalio,
 Quem fratris Helladii magna virtus
 Nuper dimidium relinquens, discessit avolans
 Ad chorum quem optabat: ille vero solus hic relictus,
 Nihil ob oculos habens melius Helladio.
 135 Is matri suæ assidet tristi morbo
 Afflictæ, in exiguis vitæ guttis:
 Quæ, qualis mulier, si velim enarrare, longior esset oratio, sed sat esto
 Talium filiorum matrem breviter dicere.
 Carterium a Deo alius accepit: sed et illum
 140 Tuum facies, vir optime, sociis favens;
 Carterium, cujus gloria in cœlestibus maxima,
 Ut qui semper a spiritu supra carnem evebatur.
 Parce et magno Nicomedi, si quem nosti,
 Qui vitam terrenam addixit cœlesti,
 1004-1005 145 Ac antiquum magni patris æmulatus est sacrificium
 Abrahæ, par filiorum consecrans,
 Properantes ad sacrificium victimas. Ac nuptias quidem iniit
 Præclaras, siquidem matrimonio et vitæ cœlibi sua corona est:
 Nec terræ reliquit terrestres ramos, ut totus perveniat
 150 Ad excelsam terram, hac vita solutus,
 Fructum excellentem inter viros, et mulieres,
 Dulcem filium inter viros, altam inter mulieres,
 Nostris choris spicam suam inserens,
 Dignam, ut spero, promptuariis cœlestibus,
 155 Florentes ramos ex suaveolenti arbore:
 Quod si et parentibus meliores, id a parentibus venit.

130 *Εὐλαλίῳ*. Eulalios hic fortasse fuit, quem Gregorius Nazianzenæ Ecclesiæ præfecit; Helladius autem, ni fallor, inquit Billius, qui mortuo Basilio Cæsariensi archiepiscopo successit. Aliter Muratorius, qui putat duos exstitisse Helladios, et eum de quo hic loquitur Gregorius eundem esse in cujus honorem exstat Epigramma nostri poetæ, ac juvenem vivere desiisse absque ullo episcopalis muneris

indicio. Vide Murat. 42, nunc epitaph. 57.

135 *Υπό*. Ita duo Regg. Edit. ἀπό.

141 *Καρτέριον*. Vide inferius epigrammata sancti Gregorii in Carterium et Nicomedem.

145 *Ζήλωσε παλαίην*. Ita Coisl., duo Regg. et Chig. Edit. ἐζήλωσε παλαίην.

148 *Ἐπεὶ ῥα*. Schol. ἐπεὶ δὲ. Edit. ἐπειρα.

METRICA VERSIO.

Qui cum terrenis quondam floreret in aula,
 Majus apud nostros nunc habet ipse decus:
 Astat enim Christo regi. Tum deinde, gregem qui
 Exsuperat multis partibus, Eulalio
 Dimidium nuper quem linquens frater ad agmen
 Coelicolum abscessit maximus Helladios.
 Sic autem solus defuncto fratre remansit,
 Nil usquam melius cernere fratre valens:
 Nunquam gravi morbo fractæ afflictæque parenti
 Assidet et nati fungitur officii;
 Quæ qualis mulier, longum est mihi dicere: natis
 Talibus (hoc satis est dicere) digna parens.
 Tu quoque Carterium, licet hunc acceperit alter.
 Ob socios facies, vir celebrande, tuum:
 Carterium, cujus, quia mentem tollit in altum,

B Per magnum decus est inter Olympicolas.
 Sis etiam magno Nicomedi, quæso, benignus,
 Mortalem vitam qui dedit ætherææ,
 Ac fuit Abrahami patris æmulus, ad sacra prompti,
 Dum natos studuit sanctificare duos;
 Connubiumque bonum fecit, lædasque jugales
 Experto palmam vita soluta tulit.
 Terrenos ramos nec terræ liquit, ut ipse
 Sublimes totus posset adire domos:
 Fructum fœmineo in sexu sexuque virili
 Eximium: hanc illis, hunc dedit ipse viris;
 Cœlitibus et sobolem nostris sociavit utramque
 Cœlitibus dignam (sic reor ipse) choris,
 Florentes ramos ab odora stirpe: parentes
 Si superent, matris munus id estque patris.

Ἄλλὰ τὰ μὲν κρατεροὶ Θεοῦ ἐν χεῖρεσι κείσθω,
 Ὃς μέγα ταῖς μεγάλαις ἐλπῖσι τέρμα φέροι.
 Νῦν γὰρ μὲν οἷς τελέσσει πατήρ, πετρὸν οἷα νεοσσοῖς
 160 Αἰετὸς ὠκυπέτης, πλησίον Ἰπτάμενος,
 Ἰθύνει κρότητον, δεῖ ἥερος ἐν λαγόνεσσι
 Δινεύοντ' οὐπώ θαρσαλέη πέτρυγι,
 Πολλὰ μὲν εὐσεβίης παιδεύματα τοῖσιν ὀπάζων,
 Οὐπώ δ' ἤς ἀρετῆς φέρτερον οὐδὲν ἔχων·
 165 Ὃς θεοῖσι λόγοισι, καὶ ἤθεσι τοῦσδ' ἀνέθηκιν,
 Ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων ἐσθλὴν κρειδόμενος,
 Καὶ πενήν ἱερὴν κλήρον πόρνευε μέγιστον,
 Μῆδὲν ὡς καὶ λίποι ὄργανον εὐδοχίης.
 Οὐτως μὲν δὴ σοὶ τοιοῦτος ὄμοσ, εὐχος ἱεροῦ,

Sed hoc in potentis Dei manibus situm sit,
 Qui magnum magnis spebus finem imponit.
 Nunc illis pater, ut pullis velox
 160 Aquila, prope volitans, alas dirigit
 Recens concinnatas, cum in aeris spatii
 Fluctuant nondum fidenti volatu,
 Ac multa quidem illis pietatis praecepta tradit,
 Nondum autem sua ipsius virtute praestantius quidquam tradidit.
 165 Divinis eos verbis et moribus consecravit,
 A teneris unguibus virtutem imprimens,
 Ac sacram pauperiem instar amplissimae hereditatis reliquit,
 Nullum ut relinquat instrumentum prosperitatis.
 Ista quidem sic tibi descripta domus, gloria mea,
 170 Gloria ovilis mei, ex genere mea.
 Neque etiam inter postremos Theogalus, qui in terra
 Consistens, sedes attingit caelestes,
 Mansuetus, dulce loquens, semper sereno vultu
 Ostendens bene affecti spiritus serenitatem.
 175 Nec sanctum, instar mulierum, superbiciei illinens
 Colorem virtutis, pulchritudinem sanctitiam,
 Sed corde metum Deo gratum intus continens,
 Solum occultorum cogitori apparentem.
 Mirum valde quantum qui postremus assiluit
 180 Ad stadium virtutis, priores processerit
 Pernicibus pedibus: amicis autem illis praestantiorem,
 Degustata sapientia, partem vitae ostendit.

157 Ἄλλὰ τὰ μὲν. Sic Coisl. cum tribus Regiis.
 Homericæ locutio. Edit. ἀλλὰ τὸ σὺν.
 160 Ἰπτάμενος. Regg. tres Ἰστάμενος.
 162 Θαρσαλέη. Ita duo Regg. et Chig. Edit. θαρσαλέα.
 165 Ἀνέθηκιν. Schol. διὰ λόγου ἀνέθηκε τῷ Θεῷ.
 168 Λίποι. Interpretes Regius 991: ἵνα μὴδὲν αὐτὸς λίπη τῶν εἰς ἀρετὴν φερόντων ἐφόδιον, ut nihil relinqueret quod ab eis, quæ ad virtutem ducunt, auferret. Coislinianus autem interpretes: ἵνα μὴδὲν τοῖς τέκνοις ὄργανον εἰς κακίης καταλίποι πρόφασι, ut nihil illis relinqueret, quod ipsis nequitia occasio esset.
 169 Τοῖος ὄμοσ, εὐχος. Sic Regii quatuor et alii. Deerat in editis ὄμοσ, quæ vox ad integritatem versus requiritur. Reg. 991, sup. lin. τοιοῦτος ὄ-

A 170 Εὐχος ἐμῆς μάνθηρης, αἵματος ἐξ ἱερῆς,
 Οὐδὲ μὲν ἐν πυμάτοισι θεόγονος, ἀλλ' ἐπὶ γαίης
 Ἰστάμενος, θύκων ἀπτεται ὄργανον,
 Μελιχχος, ἡδυετής, αἰεὶ γλοῦσιν προκόπῃ
 Φαίνων εὐμενέος πνεύματος ἀγλαίην,
 175 Οὐδ' ἐπίπλαστον ὑπερθεῖν, ὁμοίᾳ θεοῦ
 Βάλλων χρωμ' ἀρετῆς, κάλλος ἐλεγγόμενον,
 Ἄλλὰ φόβον πραπίδεςσι Θεῷ φίλον ἐπιθεῖ ἱερῶν,
 Μοῦνη τῷ χρυφῶν ἱερῶν φαινόμενον.
 Θεῦμα μέγ', ὁσαύτιον περ ἐπαίτας σταίικα
 180 Τῆς ἀρετῆς, ὅσον ἐφθασε τοῖς προέμοις
 Καρπαλλμοῖσι πόδεςσι· φίλοις δὲ τε παῖσιν ἐπὶ
 Γευσάμενος σοφίης μάτρων ἔβαλε βίον.

κος. Int. vadis. Sic Coisl. Mox ἄμω προ ἱερῶν
 bet Coisl. cum pluribus aliis.
 175 Χλοδορτε. Schol. ἀνθέοντι καὶ ἱερῶν
 177 Θεῷ. Ita tres Regg. Edit. Θεοῦ.
 178 Κρυφῶν. Reg. 993 κρυφῶν. Coisl. πῶν.
 181 Φίλοις δὲ τε παῖσιν ἀρετῶν. Regg. Chig. πᾶσιν ἀρετῶν. Reg. 991, sup. lin. Int. πᾶσι δὲ φίλοις αὐτοῦ φίλος ἀρετῶν. ἐπιθῶν εἰς τὸν οἰκῶν ἐκασπάσατο τὸν βίον. μαχα δὲ τῶν ἀρετῶν ἀνερχόμενος, ἀμικῶν ἰσχυρῶν ἰσχυρῶν, multos ex ipsis, ad suam ipsam rationem pertraxit, scala virtutum coniciat.
 182 Γευσάμενος. Ita legendum videtur Schol. πικραιμένους. Edit. γευσάμενος.

METRICA VERSIO.

At hæc in manibus divinis sunt sita, magnas
 Qui spes ingenti claudere sine solet.
 Ac teneras natis genitor nunc dirigit alas,
 More aquilæ pullis advolitatque suis:
 Qui nondum armis agitantur in æthere pennis,
 Sed trepido currunt per loca celsa pede.
 Ac praecepta quidem pietatis multa dat ipsis,
 At nullum majus dat pietate sua:
 Divinisque ipsos verbis, sanctisque dicavit
 Moribus, a teneris sedulus unguiculis,
 Pauperiemque ipsis sensus dedit instar opimi,
 Ad sanctum vitæ ne quid abesset iter.
 Hæc tibi nostra domus, mea gloria, gloria ovilis

B Ampla mei: cuncti qui mihi sunt gen
 Nec vero extremos inter laus danda Theo
 Qui stans in terra sidera summa ferit.
 Vir placidus, vir dulciloquus, vultusque
 Quisquam animis flos sit, conspicuum
 Qui non semine fucatum more colorem
 Virtutis monstrat, sanctitiumque decus:
 Sed premit in medio divinum corde tum
 Quem videt is, tectum cui nihil esse
 Qui recti stadium cum sero intraverit, o
 Præterit primos passibus ille tamen:
 Atque ubi gustavit sophiam, tum denique
 Ostendit natis ad meliora viam.

Καὶ νηοῦ μεγάλοιο λίθοι, οὗς Χριστὸς ἔδρασε
 Ἄλλήλοισ ἐρατῇ Πνεύματος ἁρμονίῃ·
 215 Οἱ ζωῆς σπινθήροι μικροῖς ζῶουσιν ἐλαφρὸν
 Τόνδε βίον, γαστρὶ παῦρα χαρίζομενοι
 Ἀρχεκάκῳ, παθῶν δὲ βαρὺν κλόνον, ἧδὲ καλαινὸν
 Ἰστέσιν Βαλίου οἴδμ' ἐπανιστάμενοι,
 Σταθμὰ λόγῳ, σιγῇ δὲ μέτρον, καὶ δεσμὰ γέλωτι,
 220 Οὐασί, καὶ σταθεροῖς ἔμμασι βαλλόμενοι,
 Νήριποι, αὐαλοῖ, πενθήμονες, οιογιῶνες,
 Νεκροὶ ἐπιχθόνιοι, ζῶντες ἄνω πραπίσι,
 Μείζον ἐν ὀφθαλμοῖσι Θεοῦ σέλας αἰὼν ἔχοντες,
 Ψυχῶν τ' εὐσεβῶν κατῆ χοροστασίην.
 225 Παρθενικὰς δὲ γυναίκας, ὄσαι κλείουσιν Ἄνακτα
 Νυμφίον, ἀγνωστάταις μιγνύμενον κραδίαις,
 Δὶ Χριστὴν ἐοικίουσιν ἀκοιμήτοις φάεσσιιν,

Α Οὗτι μαραινόμενας λαμπάδας ἀφάρμενα,
 Τίσας, ἐπεὶ δεδάτηκας ἐμὸν γέρας, εἴ τιν' ἔτιπας,
 230 Αὐλῆς ἡμετέρης ὄμμα φαεινότετον.
 Συνῆ γὰρ πάντεσσι πέλει χάρις, εὐτέ τις ἐθλίῳν
 Ἐσθλὰ πάθη, θεσμῷ κίρναμένης φιλίης.
 Ναὶ μὴν καὶ τῆσιν γε μέγας νόος, ἄρρει θυμῷ
 Ἐπτοούσαις ὁλοερῆν εὖαν ἀπὸ κραδίης.
 235 Ναὶ μὴν καὶ τῆσιν γε περὶ χροὶ σάκκος ἱερῆς,
 Καὶ κόνις ἐν θαπίδῳ, φάρμακα σωφροσύνης·
 Εὐχαὶ τὸ στοναχαί τε φίλαι καὶ νύκτες ἄσπνοι,
 Καὶ πηγαὶ θακρῶν ἐνδοθὶ λειβομένων.
 Γούνατα δ' ἐβρώσαντο, καὶ ἀδρανίης λελθόντα,
 240 Εὐσθενέων Χριστοῦ δραξάμεναί θυσάνω.
 Αἱ δ' ἀπαλαὶ σάρκας τε καὶ εἴματα σιγαλέντα,
 Κάλλος τ' ἐλαρινὸν ὦκα μαραινόμενον,

Magnique templi lapides, quos Christus inter se
 Conglutinavit amabili Spiritus compage.

215 Exiguus vitæ scintillis fugacem hanc vitam
 Traducunt, pauca indulgentes ventri,

Qui malorum est principium, ac vitiorum gravem tumultum, et tenebrosas
 Bellæ reprimunt fluctus insurgentes;

Pondera sermoni, silentio modum, vincula risui,

220 Auribus, et fixis oculis injiciunt,

1008-1009 Sine calceis, sicci, veste lugubri, unam tunicam habentes,
 Mortui in terra, animis in cælo viventes,

Præ oculis semper Dei lumen præstantius habentes,
 Et choros, quos illic piæ animæ agunt.

225 Virgines etiam feminas, quotquot Regem celebrant
 Sponsum, purissimis se cordibus miscentem,

Quæ Christum expectant cum luminibus nunquam emorientibus,
 Ut quæ lampades inextinctas accenderint:

Has profecto honorabis, si quas unquam honorasti, ubi meum illas decus esse
 230 Didicisti, gregis nostri lumen clarissimum.

Si cui enim proborum bene sit, communis est omnium
 Gratia, ex lege lata manantis amicitiae.

Atque illis quidem excelsa mens, ut quæ virili animo
 Projecerint ex corde dolosam Evam.

235 Est etiam illis circa corpus saccus niger,
 Et cinis in pavimento, præsidia pudicitiae:

Plaçant illis preces, et gemitus, et noctes insomnes,
 Et fontes lacrymarum secreto fluentium;

Genua obstruxerunt, et imbecillitatis oblitæ sunt,
 240 Fortiter Christi simbriam apprehedentes.

Delicæ autem carnes et vestes splendide,
 Ac cito marcescens, verna pulchritudo,

216 Γαστρὶ. Coisl. σαρκί. Duo Regg. παῦρα
 γαστρὶ χαρίζομενοι.

217 Ἀρχεκάκῳ. Epithetum ventris quod apud
 Gregorium frequens occurrit. Ibidem κλόνον. Men-
 dose autem habent edit. κλόνον.

221 Πενθήμονες. Duo Regg. πενθήμερονες.

232 Πάθη. Tres Regg. πάθοι. Μὴν κίρναμένη
 Tres quoque Regg. et Chig. κίρναμένης, κίρνα

238 Ἀσιβομένων. Tres Regg. ὀλιβομένων.

240 Θυσάνων. Schol. Coisl. κρασπέδων, ἡ
 δυναμοποιῶν δραξάμενοι ἐλπίδων τοῦ Χριστοῦ.

METRICA VERSIO.

At templi magni pulcherrima saxa, ligavit
 Quæ Christus sancti Pneumatis harmonia;
 Qui mundo exigue vivunt, minimoque favores
 Impendunt carni, qua mala cuncta fluunt:
 Qui motus animi sistunt sævasque procellas,
 Quas Bellæ horrendi vis inimica parit;
 Atque modum imponunt verbis linguaque silenti,
 Risumque, atque oculos, auriculasque premunt.
 Qui pede sunt nudo, duplici sine veste, genuisque
 In terra exanimis, mente poliumque tenent;
 Atque oculo spectant vigili Dominumque, chorosque,
 Felix in supera quos agit urbe cohors.
 Virgineas tu porro acies, præconia Regis
 Quæ sponsique sui, voce animisque canunt,
 Atque oculis Christum expectant in omnibus usque,

B Lampadas accensas in manibusque gerunt,
 Ut decus ipse meum agnosti, complexus honore
 Hanc, nostri gregis est quæ decus omne, color
 Communis cunctis namque est ea gratia, cum
 Est bene; jus istud poscit amicitiae.
 Scilicet his etiam mens maxima; corde virili
 Nam procul a se Evæ subdola censa fugant.
 Scilicet his etiam saccus niger ossibus hæret,
 Inque solo cinis est, arua pudicitiae;
 Charæque insomnes noctes, gemitusque preces
 Et facies calidis fluitibus ipsa madet.
 Ac genibus robur subit, languorque recessit.
 Arrepta ut Christi est simbria firma manu.
 Ac simul et teneræ carnes, et splendida vesis
 Quicque brevi formæ marcet abítque decor.

Ἄμφότερον φύσιός τε καὶ ὀππόσον ἔκτοθι χερσὶν
 Ἄνδρας ἐτρέψαντο εἶδαι μαχλοτέρων,
 245 Εἶξαν ὑπὸ πραπίδεςσι, νόου σθένος ἀνδράσιν ἴσας
 Θεῖναι θηλυτέρας, καὶ δέμας, ὡς σοφίην.
 Οὐ μέγα· καὶ Χριστὸν γὰρ ἀπ' οὐρανοῦ ἀστερόεντος
 Σαρκεὶ σὺν ἀνδρομέτῃ γαίαν ἐπερχόμενον,
 Καὶ τέκον ἡμερίοις ἀγνῆς διὰ μητρὸς ἰόντα
 250 Παρθένου, ὄφρα νόμον ἀνδρόμεον τελέσῃ,
 Ἀχράντοις γονῆσι, καὶ ἐκ τύμβοιο θορόντα
 Ἥματι ἐν τριτάτῳ θερμότεροις πόθοις
 Πρῶται ἐθήσαντο, φίλοις τε ἡγγεῖλαν ἐταίροις,
 Γευόμεναι Χριστοῦ γεύσειν, ἄκος προτέρης.
 255 Πολλὰ μὲν δὴ γαίαν ἐπιπνεύουσιν ἅπασαν,
 Ὅσατιν σωτῆρ μῦθος ἐπιστρέφεται.

A Αἱ μὲν ὀμηγερέες, ξυὸν πόθον ἀμφιέπουσαι
 Οὐρανοῦ ζωῆς, ἰσά τε μέτρα βίου,
 Αἱ δ' ἄρ' εἰς τοκέεσσι παρήμεναι ἀδρανέουσιν,
 260 Ἥ κασιγνήτοις μάρτυσαι σωφροσύνης.
 Αὐτὰρ ἐμοὶ παῦραι μὲν, ἀτὰρ πλεόνεσσιν ἐρίζω,
 Γηθόσυνος Χριστοῦ κάλλεσιν οὐρανοῖς.
 Χρύσεια μὲν Ἀυδίοισι δόμοις ἐχαρίζετο μῦθος
 Ψήγματα, καὶ ποταμοῦ ὀλδοδότιο βόον.
 265 Χρυσοφόροι δ' Ἴνδοῖσι μελαγχρώτεσσιν ἄφυσσον
 Μύρμηκας κοίτης πλοῦτον ἀπὸ ψαμάθου.
 Νεῖλος δ' εὐκάρποισιν ἐπάστων πεδίοισιν
 Ὀριος, Αἴγυπτον βῆκεν ἐρισθενέα.
 Ἄλλος δ' ὀρνίθεσσιν ἀγάλλεται, ὅς δὲ φυτοῖσιν,
 270 Ὅς δὲ λίθοις τερπνοῖς ἐνδοθὶ λαμπομένους.

Tum quæ nativa est, tum quam extrinsecus virorum
 Manu triverunt vultibus meretriciis,
 245 Sub corde cesserunt, quod animi robur æquales viris
 Feminas reddat, ut sapientia, ita et corpore.
 Mirum id non est: nam et Christum e cælo stellifero
 In terram cum carne humana descendentem deduxerunt,
 Et mortalibus genuerunt ex casta matre Virgine
 250 Prodeuntem, ut legem humanam impleteret,
 Intaminato ortu, et ex tumulo exsiliantem
 Die tertio, ob flagrantissima desideria
 Primæ viderunt, et charis nuntiarunt discipulis,
 Et dum Christum gustant, primi id gustus remedium fuit.
 255 Multæ quidem afflant suavem Christo odorem a terra,
 Quantamcunque salutaris peragravit doctrina.
 Aliæ simul congregatæ, commune desiderium profitentur
 Cœlestis vitæ, ac æquales vitæ modos,
 1010-1011 Aliæ suis parentibus assident infirmis,
 260 Aut fratribus pudicitia testibus.
 Paucæ quidem mææ sunt, sed tamen majori numero non cedo,
 Gaudens Christi cœlestibus pulchritudinibus.
 Aurea Lydiorum domibus ramenta largitur
 Fabula, et fluminis felicitatis datoris fluxum.
 265 Auriferæ nigris Indis formicæ divitias
 Hauriebant ex profunda arena.
 Nilus in fertiles irruens campos
 Opportune, Ægyptum præpotentem reddidit.
 Alius avibus gloriatur, alius arboribus,
 270 Iste jucundis lapidibus sponte fulgentibus.

243 Φύσιός τε. Coisl. Int. ὅσον τε φυσικόν, καὶ ὅσον χειροποίητον. Reg. 991 ἐπίπλαστον.
 245 Εἶξαν ὑπὸ. Sic mss. Editi nonnulli ἀπό.
 Schol. εἶξαν αὐταίς, ὑπεχώρησαν. Reg. 993 εἶξεν.
 251 Θορόντα. Coisl. δοξῶντα.
 254 Προτέρης. Priorem gustum interdicti pomi intelligit.
 256 Ἐπιστρέφεται. Sup. lin. 991 ἐπιτρέχει, ἐπιδράμει.
 265 Ἀυδίοισι. Lydia regio est Minoris Asiæ,

Cræso rege et Pactolo aurifero flumine nobilis.
 Unde etiam χρυσοφόρος amnis ille dictus est: de quo vide Fulgent. lib. *Mythologiae*, cap. 2, de Mida rege et Pactolo. BILL.
 263 Ἴνδοῖσι. Indicæ formicæ, ut scribit Plinius, lib. ix. cap. 31, aurum ex cavernis terræ egerunt in parte septentrionalium Indorum, qui Dardæ vocantur. Erutum hoc ab iis tempore hiberno inde furantur æstivo fervore, conditis propter vaporem in cuniculos formicis. BILL.

METRICA VERSIO.

Gam qui natus, quam qui fucatus, et arte
 Partus, fœminæ perpolit ora gregis.
 Cesserunt menti; namque illas corpore fecit,
 Ut sophia, æquales mens bene firma viris.
 Nec mirum: Christum siquidem, cum sedibus altis
 Demissus carnem venit ad ima gerens,
 Humano generi peperit sanctissima Virgo,
 Humanæ legis, sed sine labe, sequax.
 Nec postquam exsiliit superata morte sepulcro
 (Tertius at porro tunc erat ille dies),
 Viderunt primæ (dedit hoc incensa cupido),
 Nuntiaque exitio læta tulere choro;
 Et que ita gustato Christo feliciter ipsi
 Gustato prius est facta medela cibo.
 Nec multæ tales toto versantur in orbe,

B Qua se cunque Dei porrigit alma fides.
 Pars animis paribus incensa cupidine regui,
 Tecta eadem et vitæ par genus usque colit.
 Assidet infirmis pars altera patribus, aut cum
 Fratribus in sancta virginitate manet:
 Ast ego cum paucas habeam, cum pluribus ipse
 Certo tamen, formas lætus ob æthereas.
 Ac ramenta quidem Lydiis dabat aurea tectis
 Fabula: fundebat largus et amnis opes.
 Divitias Indis etiam formica ferebat,
 Quas ipsis auro subula plena dabant.
 Nilus item Phariis dat opes et commoda regnis,
 Pinguia dum lymphis prodigus arva rigat.
 Oblectant alios volucres plantæque virentes,
 Aut lapides, digiti queis, velut igne, micant.

Αὐτὰρ ἐμοὶ πάντων περιώσιον εὐχος ἔδωκε
 Χριστὸς ἀναξ, πολλῶν εὐσεβῶν στέφανον.
 *Ἡ ρ' ἐτεόν' τυθοῖσι θεὸς χάριν αἰὲν ἐπάξει,
 *Ὅσπερ ὕποσχισίη ἐστὶ παλαιότερη
 275 Βηθλεὲμ ἐν προτέροισιν, ἐμῷ νέον ἀστὲρ τυθῶ,
 Τῇ μὲν ἐῆ γέννη, τῷ δ' ἄρ' ἐμοῖσι φίλοις.
 Οὗτός σοι χορὸς ἄλλος ἐμῆς ἀπολάμπεται αἴης,
 Οἶος ἀριστοτόκου πατρίδος ὑμετέρης,
 'Αρμενίης, ἣ πολλὸν ἀριστεύουσ' ἐπὶ γαίης,
 280 Φέρτατον εὐχος ἔχει ἐμοῖγε, φέριστός.
 Τοῖσι χαριζόμενος, βαίην μὲν ἐμοῖγε, φέριστός,
 Σοὶ δ' αὐτῷ μεγάλην ἰσθὶ χάριν παρέχων,
 Στυτῷ, καὶ τεκέασσι, φιλῆ τε δάμαρτι μέγιστον
 Πλοῦτον ἄγων, ζωῆς ἐλπὶθα λαμπρότερης.

A 285 Εἰ δέ τε πού καὶ ἐμῆς, ἐτάρων ἀγανώταται πάντων,
 Τῆς ἀρχαιοτέρης μνήστιν ἔχεις φίλης
 (Οὐ γὰρ ἐν εὐσεβέσσιν ἐμὸν ποτε οὐνομα θῆσθαι,
 Μηδέ μ' ἀτιμάζειν, οὐ γὰρ εἶκα, φίλος
 *Ἄλλ' ἐπ' ἐμοῖς ἐτάροις χάριν καὶ κῆδος ἐπάξει
 290 *Ἔστι δὲ καὶ ἐμὸν πᾶρ κλειόνεσσι λόγος
 Εἰ τοὶ μὴ κλειόνεσσι, σὲ δ' ἄξιον ἀντί νυ πάντων
 *Ἄξισθαι φίλην, ὦ μάκαρ, ἡμετέρην.
 *Ὅσιν ὁμῶς τιμῆ εὐδαε τῶν ὁσίων,
 295 Βασίλειω δὲ μάλιστα, τὸν ἔξοχα Χριστὸς ἔπει,
 *Ὅς μέσος ἀμφοτέρων ἴσταται, εἰς ἐν ἄγων
 *Ἄκρα φίλων, ξυνῷ δὲ πόθω συνέδησαν ἄμεινον
 Τῷ σὺ χαρίζεσθαι πάντα δικαιοτάτος,

Mihi hoc prae omnibus praecipuum decus concessit
 Rex Christus, multorum piorum coronam.
 Verum illud profecto est: parvis Deus semper favet,
 Quemadmodum antiqua fert promissio facta
 275 Bethleemo olim, meo recenter oppidulo:
 Illi in ea nascendo, isti per meos amicos.
 Hic tibi alter chorus ex mea refulget terra,
 Qualis in vestra patria optimorum virorum ferace,
 Armenia, quae cum in toto orbe plurimum excellat,
 280 Praecipuum hoc decus habet caelibum copiam.
 Bene illis faciens, leviter de me, vir praestantissime,
 De te autem optime scias te mereri,
 Dum tibi ipsi, et natis, et dulci conjugii maximum
 Thesaurum paras, spem vitae splendidioris.
 285 Quod si et meae, sodallum omnium suavissime,
 Antiquae memor es amicitiae
 (Non enim inter pios meum unquam nomen inscribam),
 Ne me dedecore afficias, haud enim convenit, amico;
 Sed ob meos amicos beneficium et honorem confer:
 290 Habetur enim et mei aliqua apud plerosque ratio;
 Sin minus a plerisque, te certe prae omnibus decet
 Revereri nostram, o beate, amicitiam.
 Sic enim et omnibus amicis gratissimum facias,
 Quibus pariter placet honor sanctis habitus,
 295 Basilio maxime, quem praecipue Christus honore auget,
 Quique medius inter utrosque stat, in unum coniungens
 1012-1013 Amicos dissitos, meliusque ligat communi amore:
 Huic aequum est ut omnia concedas,

275 *Τυθοῖσι. Parvis vel humilibus Deus semper dat gratiam.*

275 *Βηθλεὲμ ἐν προτέροισιν. Aliter: In primis Bethleem gratia datur ac promissio facta, vel: Bethleem quae inter primas a propheta numeratur, vel meo, inquam, recenter oppidulo, etc. Ibid. ῥέον. Schol. νεωστῆ.*

276 *Τῇ μὲν ἐῆ γέννη. Illi quidem veteri gratia ex generatione Christi. Mox τῷ δ' ἄρ' ἐμοῖσι. Sic tres Regg. et Chig. Edit. τῷ δ' ἄρ' ἐμοῖσι.*

284 *Ἄγων. Συνάγων.*

288 *Ἀτιμάζειν. Id est, ne preces meas aspernit.*
 290 *Ἔστι δὲ καὶ ἐμὸν. Reg. 990 et 993, ἔστι τας καὶ ἐμῶ.*

293 *Ὅδ'. Schol. οὕτως.*

294 *Ὅμῶς. Schol. ὁμοίως.*

295 *Βασίλειω. Ita Reg. 993. Edit. Βασίλειω. Hu liquet carmen istud conditum fuisse, cum adhuc viveret Basilius. Mox ἔξοχα. Reg. 991, sup. ὑπερβαλλόντως, quem summo honore cumulavit.*

297 *Ἄμεινον. Schol. τελειότερον.*

METRICA VERSIO.

At mihi supra alios Christus dedit hoc decus omnes,
 Ut pietatis amans turba sit ampla mihi.
 Quam verum est, quod prisca Dei promissa tulerunt:
 Aspirat parvis Numinis usque favor!
 Urba mea parva licet, Bethlem quoque rite vocatur.
 Edidit illa Deum: hic chara cohorsque Deo;
 Hic alius nostris fulget tibi coetus ab arvis,
 Huic par, qui vestra floret in Armenia;
 Quae gentes cum celsa caput super efferat omnes,
 Virginis summum sunt decus ejus opes.
 His igitur gratum faciens, parvum mihi, magnum
 At tibi, tu munus, magne vir, ipse dabis,
 Ingentes sobolique tuae sociaeque cubilis
 Divitias pariens, quae sine fine manent.

B Quod si etiam priscae memor es fortasse, sodali
 Quo mihi nemo magis dulcia, amicitiae
 (Non etenim sanctos inter mea nomina ponam
 Ne me despicias, quaeque, measque preces.
 Ob socios istud mihi da, quod postulo, munus
 Nam quaedam multis est quoque cura mei:
 Quod si non multis: at te, vir clare, movere
 Jus sanctum nostrae debet amicitiae.
 Omnibus istud erit jucundum prorsus amicis,
 Quos hilarat, sanctis quilibet habetur bonis
 Basilio at supra cunctos, quem Christus bonis
 Quique procul positos jungit amore viros,
 Ac nos communi melius devinxit amore:
 Cui recte facias si nihil ipse neges,

Αἰδόμενος πάτερην τε φίλην, καὶ ἥλικα μῦθον,
 300 Καὶ καθάρως θυσίας, καὶ περρόντα βίον.
 Οἷσιν ἰσω σκηνῆς πάντων ἀδάττιο πόδεςσι
 Δεύτερος ἐξ Ἄαρῶν ἱστάμενος μεγάλου,
 Καὶ θεὸν ὑψιμέδοντα καταντίον ἔμματα λείψων,
 Θητοῦς ἀθανάτῃ μίγνυσι λισσόμενος.
 305 Κείνω μὲν τὰ ἔμοιγε χαρίζεαι, ὅσα δ' ἐκείνω,
 Χριστῷ, τοῦδε χάρις ἐς Πατέρ' ἐστὶ χάρις.
 Λίσσομ' ὑπὲρ ψυχῶν, καὶ οὐρανοῦ βίότιο,
 Λίσσομ' ὑπὲρ μελάνων πνεύματι δαπτομένων.
 Ἄδς χάριν ἡματιοῖσι πόνοις, νυχίῃσι τ' αἰδαῖς·
 310 Ἄδς δὲ χαμευνίῃ, λεπταλέοις τε γόοις,
 Καὶ τρυχίνοις βραχέεσσι, καὶ ἔμμασι τηχομένοισι·
 Ἄδς δὲ νόψ καθαρῷ, ὄδς δ' ἱεροῖσι λόγοις,
 Ὅψρ' ἀρετὴν τίων, ἀρετῆς ὁδὸν ἀμπετάσειας

Α Πλείοσι, καὶ πλεόνων μισθὸν ἔχοις θεόθεν.
 315 Σπείραις δ' ἔνθα μένοντα, καὶ ἀφθιτον ἀμήσατο
 Καρπὸν ἰπουράνιον, πλούσιον ἀντ' ὀλίγων.
 Ἄβδω καὶ πολίην θεοειδέα πατρός ἐμοιο,
 Ἐμπλεον ἀνθρώποις θαύματος ἱστορίην
 Ἄμφοτερον, ἐτέων τε κύκλοισι, καὶ ἤθεσι κεδνοῖς·
 320 Ἐ γοτάτιόν τοι ἔπος φθέγξομαι ἀβρανέων.
 Ποίμνης ἡμετέρης περιφείδω, φείδω ποιμνης,
 Ὡ τέκος, ἡμετέρης, ἧς βὰ περιτρομέω.
 Καὶ γὰρ πόλλ' ἐμόγησα, θεὸς δὲ μοι ἐγγυάλιξε
 Ποιμαίνεω πολλὰς εἰς ἐτέων δεκάδας.
 325 Σοὶ δὲ θεὸς ὁπάσειεν, ὅσ' εὐσεβέεσσιν ὁπάξει,
 Ἄλλα τε καὶ λιπαροῦ γήραος ἀντάσαι·
 Τοῖα πατρός ἐμοιο θεόφρονος, αὐτὰρ ἔγωγε
 Φθέγξομ' ἀφ' ἡμετέρου Γράμματος ἐσθλὸν ἔπος

Reveritus dulcem patriam et communia studia,
 300 Et pura sacrificia, et caelestem vitam,
 Quibus intra tabernaculum omnium pedibus inaccessum
 Alter post magnum stans Aaronem,
 Et Deum in caelo regnantem oculis coram intuens,
 Mortales cum immortali orans conjungit.
 305 Illi gratificaris, quidquid mihi, et quidquid illi,
 Christo, a quo inita gratia initur a Patre.
 Precor pro animabus, et vita caelesti,
 Precor pro membris spiritus fervore consumptis.
 Da beneficium diurnis laboribus et nocturnis cantibus;
 310 Da cubantibus humi, et tenuibus gemitibus,
 Da laceris pannis, et oculis tabefactis,
 Da purae menti, et sacris sermonibus,
 Ut virtutem honorans, virtutis viam aperias
 Multis, et multorum mercedem a Deo habeas.
 315 Sere quae hic manent, et incorruptum metes
 Fructum caelestem, plurima pro paucis.
 Reverere et canitiem Deo similem patris mei,
 Cujus historia hominibus plena miraculo,
 Cum annorum circulis, tum moribus venerandis :
 320 Ἐ Extremum hoc verbum eloquar, fractus viribus.
 Parce gregi nostro; parce gregi,
 O filii, nostro, cujus causa contremisco,
 Nam multa pertuli, deditque mihi Deus
 Per multas annorum decades pascere.
 325 Tibi vero Deus concedat, quaecunque piis concedit,
 Cum alias res, tum etiam ut ad beatam senectutem pervenias.
 Talia pater meus divina sapiens : ego autem
 Eloquar, ex Scripturis nostris bona verba :

307 *Ψυχῶν*. Coisl. μελών.
 309 *Νυχίῃσι τ'*. Ita Coisl. et Reg. Edit. νυχίοι
 αὶ τ'·
 310 *Λεπταλέοις τε γόοις*. Tenuibus, scilicet, ex-
 haustis viribus.
 314 *Τρυχίνοις*. Duo Regg. τρυχίνοις.
 318 *Ἐμπλεον*. Reg. 990 et Coisl. ἐμπλέων. Coisl.

sup. lin. πληρωμένην. Reg. 991, γέμουσαν.
 319 *Ἀμφοτέρω*. Ita Reg. 991. Editi nonnulli
 ἀμφοτέρων. Schol. κατ' ἀμφοτέρα. Coisl. sup. lin.
 κατὰ δύο τρόπους.
 320 *Φθέγξομαι*. Tres Regg. et Chig. φθέγξεται.
 Inducitur pater Gregorii ita loquens.

METRICA VERSIO.

Tum patriam veritus, studia et communia, purae
 Et sacra tum vitae celsa tenentis iter,
 Quis intra scenam, pedibus quae pervia nullis,
 S'ans, ut Aron, munus sacrificique gerens,
 Atque Dei ceruens numen venerabile, jungit
 Mortale aeterno per sua vota genus.
 Quae mihi das, illi, quaeque illi, das quoque Christo;
 Quae Christo dantur, dantur et illa Patri.
 Pro vita aetherea, supplex, pro mentibus oro,
 Pro membris, hausit quae pietatis opus.
 Te moveant noctis cantus, lucisque labores,
 Teque χαμευνίῃ, te gemitusque graves,
 Te saccusque lacer, confactaque lumina fletu,
 Te mentes purae verbaque plena Deo;
 Ut virtutem ornans, plures virtutis amore

B Inflammes, ac sic praemia plura feras :
 Atque peras hic quae remanent, ac semine fructum
 Majorem innumeris partibus ipse metas.
 Te quoque permoveat patris veneranda senectus,
 Mens stupet insignem cujus ad historiam,
 Qui simul est vita, simul et venerabilis annis :
 Ἐ Extremum hoc, fractus debilitate, loquar.
 Parce gregi nostro, filii charissime, nostro
 Parce gregi, pro quo mi quati ossa tremor,
 Pro quo multa tuli, quemque annis pluribus ipse
 Ut regerem, Domini gratia sancta dedit.
 Ac tibi cuncta Deus donet, quae donat amicis,
 Caeteraque, et Pylios cernere posse dies.
 Haec ad te sanctus genitor meus. Ast ego pulchrum
 Sermonem dicam, quem sacra Scripta docent :

« Μέτρα Θεοῦ μέτροισιν ἰσάζεται ἡμετέροισιν ·
 350 Οἷά περ ἀλλήλοισ ἐνθάδε μετρίομεν,
 Τόια διδοὶ μερόπασσι Θεὸς μέγας. » Ἀλλὰ μετροίη
 Κρείσσοσι τὰ κρείσσω νῦν τε καὶ ὑστάτιον·
 Νῦν πᾶσιν ἀνθρώποισι θεμελιον, ἢ κάκιστον,
 Ἥ καλὸν βίωτον βάλλει· ἐφημερίου.
 355 Καὶ τυτθῇ πλάσσιγγι μέγα κτέερ οὐρανόιο
 Σείσεται· ἢ δὲ ῥοπή ἐνθα καὶ ἐνθα φέρει.
 Καὶ Χριστὸς μερόπασσι, φόρου παρεόντος, ἐμίχθη,
 Ἥνικα Καίσαρ ὄλην γαλαν ἀπεγράφετο·
 Καὶ τέλος αὐτὸς ἔδωκε βροτῶ Θεός, ὡς κεν ὀπάσση
 340 Θνητοῖς δουλοσύνης τήνδε παρηγορίην.
 Ἄζωο τὴν Χριστοῦ χάριν, καὶ φείδω λαῶν·
 Ἄζωο, καὶ σὺ γράφη βίβλον ἐς οὐράνιην
 Ἐσθλὴν, ἐσθλὰ γράφων· εἰ δ' ἔμπαιιν, ἄλλος ἐνίστοι·

A Ἔμπα γε μὴν ὁσίως λώϊόν ἐστι γράζειν.
 345 Οὐχ ἄλλο, ὅτι βροτοῖσι βαρὺν ζυγὸν ἔγγασι πρῶτον
 Ἄρχεγγόνου κακίη, καὶ φυτὸν ἀνδροφόνου,
 Βασκανίη τε θράκωντος, ἀτασθαλίη τε γυαιακῆς,
 Γεῦσις τ' οὐλομένη γνώσιος ἀντιπέλου,
 Ἥ με θνητὸν ἔθηκε, καὶ ἐς χθόνα, ἐνθεν ἐτύχθη,
 350 Αὔθις ἀπωσαμένη, λυπρὸν ἔθηκε βίον,
 Ὀδινὰς τε μόθους τε καὶ ἐς πλατὺ νῦτον ἀρούρης
 Κύπτοντα ζῶειν, τειρόμενον καμάτους·
 Ἄλλὰ με καὶ πλεόντοισιν ἀδελφεὸς ἀλγεῖσι δώσει,
 Χοῦς εἷς, ἐν τε ἢ κείμενος ἀμπλακίη·
 355 Οὐ θέμις, οὐδ' ἐπέοικεν, ἐπεὶ πολὺ λώϊόν ἐστι
 Φάρμακον, ἢ ἐκόνον, τοῖς νοσέουσι φέρειν.
 Τοῦτό σοι ἡμετέρη ξεινήτιον, ὦ πανάριστε,
 Πέμπαι δημηλικίη, ὃ χρόνος οὐ θαμάσει,

« Dei mensuræ nostris æquantur mensuris ;
 350 Qualia hic invicem metimur,
 Talia rependit hominibus magnus Deus. » Sed utinam metiatur
 Meliora melioribus hic et in posterum,
 Nunc fundamentum omnibus hominibus vel pessimum,
 Vel bonum in hac mortali vita jacitur ;
 1014·1015 335 Ac exigua bilance magna cæli possessio
 Libratur ; inclinatio autem huc et illuc fert.
 Christus hominibus, cum census haberetur, mistus est.
 Cum Cæsar universam terram describeret :
 Ac vectigal ipse Deus mortali solvit, ut præberet
 340 Mortalibus hoc servitutis solatium.
 Reverere Christi gratiam, et parce populis :
 Reverere, et in libro cælesti scriberis
 Bono, bona scribens : sin aliter, dicat alius quid sentiat ;
 Sed profecto satius est sancte scribere.
 345 Annon satis est, quod mortalibus grave jugum adduxerit prima
 Parentis primi perversitas, et arbor homicida,
 Et draconis invidia, et mulieris peccatum,
 Et gustus perniciosus scientiæ adversariæ,
 Qui me mortalem fecit, et in terram, ex qua formatus sum,
 350 Rursus deturbans, tristem attulit vitam,
 Et dolores et tumultus, ita ut in lato terræ spatio
 Curvatus degam attritus laboribus ?
 Sed me præterea pluribus frater tradet doloribus,
 Qui nunc cinis est, uni obnoxius peccato ?
 355 Nefas id et indecorum : siquidem multo satius est
 Remedium, quam laborem, afferre ægrotantibus.
 Hoc tibi munus nostri, vir præstantissime,
 Mittunt æquales, quod tempus non diructi,

338 Καίσαρ, etc. Reg. 990 γαλαν ὄλην Καίσαρ ἀπεγράφετο.
 345 Ἄλλοις. Coisl. ἄλλοις.
 350 Λυπρὸν ἔθηκε. Tres Regg. et Chig. λυγρὸν ἔδωκε.

354 Ἀμπλακίη. Ita Reg. 995 et Chig. Edit. ἄμπλακίη.
 358 Ὀμηλικίη. Reg. 991, δημηλικία. Nostri ἄμπλακίη, melius forsitan, studiorum socii.

METRICA VERSIO.

« Ponderibus nostris æquantur pondera Christi ;
 Atque ut metimur, non secus ipse facit. »
 At meliora velim melioribus ipse rependat,
 Nuncque, et cum sati venerit hora tui.
 Nunc vel prava homines jaciunt fundamina vitæ
 Mortalis, vel quæ læta futura sibi ;
 Atque Dei parva possessio magna bilance
 Libratur : lanx hinc nunc quoque vergit, et hinc.
 Sequæ homini junxit Christus præsentē tribulo,
 Cum dabat in tabulis nomina quisque sua :
 Vectigalque Deus mortali solvit, acerbi
 Servitii ut nobis hæc medicina foret.
 Gratia te Christi moveat. Scribaris ut ipse
 Lætus in æthereo codice, scribe bona.
 Sin secus, hæc alius referat quæ damna sequentur ;
 Sed tamen est sancte scribere commodius.

B Non satis est, grave prima jugum quod noxa scelusque
 Intulit humanis, plantaque causa necis,
 Infestusque anguis livor, facinusque parentis,
 Prima et quæ nostrum perdidit esca genus :
 Quæ me sub mortis tristissima fata redegit,
 Ac mihi ter misera vivere sorte dedit,
 Ærumnas peperitque graves, ac corpore curvo
 Fecit humum ut fractus membra labore colas
 Sed frater tanto dabit incrementa dolori,
 Terra eadem, noxæ subditus atque pari ?
 Haud docet, haud fas est : namque ægris ferre
 Rectius est, morbos quam cumulare graves.
 Hoc tibi nostra cohors mittit, vir splendide
 Quod non tempus edax seclaque cuncta perire

Εὐχος Ἀρμενίης, Ἑλλήνις, δὲ λάχης αἴψῃ
 360 Στήσαι ἡματέρῃ μέτρα δίκαια φόρων.
 Καὶ στήσαις μεγάλιοι θεοῦ σὺν ἀμύμονι χειρὶ,
 Ὡς κεν ἀγῶς στήσαις, μηδ' ἑτεροκλινέα,
 Κέρδεν οὐχ ὀλοιοὶ δαμεις φρένας. Εἰ γὰρ ἅπασιν
 Ἴσα ταλαντεύσαις, ὄμμα μέγα τρομέων,
 365 Τυτθὴ μὲν πόλις ἐσμὲν, ἀτὰρ πολὺ σεῖο, φέριστε,
 Δώσωμεν ἀνθρώποις, ἢ Διοκαισαρέων,
 Οὐνομα, καὶ πινάκεσσι χαράζομεν· Ἐὐτοῖς ἄριστος,
 Οὗτος δὲ καὶ Μώμου κρείσσονα μέτρα φέρων. »

B. Πρὸς Ἰουλιανόν.

Ὁμορφὴ διψάδα γαζαν ἐπέκλυσεν, δὲ μιν ἔδησεν·
 Ἄλλος τ' ἐξ ὀδάτων ἤρπασε κόσμον ὄλον·

A Καὶ νοῦσοις τις ἄρηξεν, ἢ δ' ἐκ πολέμων ἐσάωσεν,
 Ἄλλος δ' οὐρανόθεν λαὸν ἔθραψε μέγαν.
 5 Σοὶ δὲ θεὸς χεῖρεσσι φόρων ἐνέθηκε τάλαντον,
 Κύδιμ' Ἰουλιανὲ, ὡς τοπάρουθε δίκης,
 Ἄβροτων, ἀκλοπον, ἴσον, ἀοιδιμον. Ἄλλα, φέριστε,
 Φεῖδέο μοι πτωχῶν, φεῖδεο σῆν γραφίδι,
 Οὐδὲ νόσος ἤστρωσε φαγοῦσ' ἀπὸ σάρκα τάλαιναν·
 10 Φεῖδεο, καὶ σὺ γράφῃ οὐρανίαις σελίσι.
 Τοῖα διδοὶ μερόπεσσι θεὸς μέγας ἀντιτάλαντα,
 Οἷά περ ἀνθρώποις ἐνθάδε μετρέομεν.
 Τῷ βροτέῳ συνάρηξον, ἐπεὶ δέμας ἐστὶν ἅπασιν·
 Ἀζάρος ἐν προθύροις, δὲ ψίχας ἀλλοτρίας.
 15 Καὶ Χριστὸς μερόπεσσι, φόρου παρεόντος, ἐμίχθη.
 Ἄζωο τὴν Χριστοῦ ἤλικ' ἰσογραφίην.

Decus Armeniæ, Helleni, qui sortitus es nostræ
 360 Statuere terræ justorum tributorum modos.
 Statue cum magni Dei adjutrice manu,
 Ut sancte jus dicās, nec lancem inclines,
 Lucris haud sanctis mente domitus. Nam si omnibus
 Æqua ponderes, magnum oculum tremens,
 365 Parva quidem urbs sumus, Diocæsarea, sed tamen tuum,
 Præstantissime, hominibus multum prædicabimus
 Nomen, et tabulis insculpemus : « Hic vir optimus,
 Hic jura sic describens, ut nec ipse Momus obtractare possit, »

1016-1017 II. Ad Julianum.

Imbre sitientem terram alluit, qui eum cohibuerat :
 Alius ex aquis mundum universum eripuit :
 Est qui morbos sanaverit, qui in bellis salutem attulerit :
 Alius e cælo magnum nutritivum populum.
 5 Manibus tuis commisit Deus, ut antea justitiæ, ita nunc
 Tributorum libram, inelyte Juliane,
 Inclinationis et fraudis nesciam, æquabilem, perhonorificam, sed
 Parce, vir optime, pauperibus, parce calamo tuo,
 Quos morbus consumpsit, miseram carnem peredens :
 10 His parce, et tu scriberis in cœlestibus tabulis.
 Magnus Deus talia mortalibus rependit pondera,
 Qualia ipsi hominibus hic pendimus.
 Mortali succurre : siquidem corpore omnes induti :
 Lazarus ad januam : da micas alienas.
 15 Christus hominibus, cum census haberetur, permistus est :
 Reverere æqualem Christi ortui descriptionem,

* Scriptum an. 374. — Alias Bill. 49, p. 111.

361 Ἀμύμονι. Unus codex ἀμείνων.
 363 Δαμεις φρένας. Duo Regg. δαμεις φρένα.
 365 Πολύ. Schol. πολὺ καὶ μέγα ἀνακηρύζομεν
 ἀνθρώποις.
 368 Μώμου. Vide supra, lib. 1, sect. 2, carm. 11,
 vers. 246.

II. ARGUMENTUM. Julianus fuerat Gregorii amicus,
 studiosior socius. Huic tributorum imponendorum
 cura a principe commissa fuerat. Veritus Gregorius,
 ne Diocæsariense valetudinarium aliquo tributo pre-
 meret, eum rogat ut in pauperes indulgentius agat.

ΤΙΤ. Πρὸς Ἰουλιανόν. Addunt plures mss. ἐξ-
 ωσθήν.

1 Ἐδησεν. Qui cohibuerat, nempe Elias.
 3 Νοῦσοις. Sic Reg. 990. Combef. legit νοῦσον.
 Male edit. νοῦσος.
 5 Ἐρέθηξεν. Reg. 992 ἐνέθηκε.
 8 Σὴ γραφίδι. Int. διὰ τῆς σῆς γραφίδος.
 9 Τάλαντα. Chig. τάλαινα.
 11 Τοῖα διδοῖ, etc. Ita fere supra carm. præ-
 vers. 329.
 15 Καὶ Χριστὸς. Ibid. vers. 337.

METRICA VERSIO.

D decus Armeniæ, nobis cui lance tributum
 Ut status æqua, sors bene fausta dedit.
 Atque utinam Christi status cum cœlite dextra,
 Ne tua lanx partem vergat in alterutram,
 Mente malis lucris domita. Namque omnibus æquas
 Si teneas lances, Numina summa timens,
 Tos tibi permagnum dabimus nomenque decusque,
 Exiguum nobis sit licet oppidulum,
 c pictum hoc tabulæ gestabant : « Optimus hic vir,
 Hic cujus Momus carpere jura nequit. »

II. AD JULIANUM.
 (Billio interprete.)

Iluit arentes campos, qui junxerat, idem :
 E sævis orbem traxit at alter aquis.

B Est qui depulerit morbum, qui fregerit hostes,
 Paverit et supero millia multa cibo.
 At Deus imposuit tibi nunc, Juliane, tributū
 Lances, justitiæ pondera ut ante dedit,
 Pondera justitiæ certissima. Parcito, quæso,
 Pauperibus, calamo parcito, quæso, tuo.
 Pauperibus, fregit quos vis asperriima morbi.
 Nomen ut obtineat pagina dia tuum.
 Namque eadem nobis Numen cœleste rependit,
 Hic modo metimur qualia nos alii.
 Mortali fer opem : nam cuncti corpus habemus ;
 Da tennes micas, Lazarus ante fores.
 Christus se nobis junxit, cum lecta tributa :
 Hinc animum moveant scripta cœva tuum.

Ἄζω μητέρα σὴν πτωχοτρόφον, εὐσεβὲς αἴμα,
 Καὶ δόμον, ἧς μέλλουσ' εὐμενέειν ἰθάη.
 Ἄζω καὶ τὸν ἐμὸν κλοῦτον, φίλος, ὃν βα πένθησι
 20 Πάντ' ἀπέδωκα φέρων, σταυροφόροισι πόθοις.
 Συνὸς παντοπόροισι λιμῆν, ξυνη δὲ τ' ἀρωγῇ
 Τοῖς ἐπιδουομένοις, ἦδὲ μερὶς κτεάνων.
 Ἡμετέρῃ κτήσις, σὴ δὲ γραφίς. Ἴσον ἔχοιμεν
 Τῆς πτωχοτροφίης μισθόν. Ἄναξ γραφέτω.
 25 Ἡ μὲν δὲ πολλοῖς σε θεὸς μέγας ἐκλήτισσεν,
 Ὅσσατοις ἄλιγους τῶν χθόν' ἐπαρχομένων.
 Δ' ἡμ' ἱερὸν, μῦθοι, κτεάνων σθένος, εἶδος ἀγῆστον.
 Βήμασι κάρτος ἀγειν Ἀυσονίοισι νόμοις.
 Ἄλλ' ἔμπης τότε σοι πάντων πλέον, ἠπιόμητι,

A 30 Χεῖρα θεοῦ φέρειν τοῖς ἀτάφοις κτεν.

Γ'. Πρὸς Βιταλιανὸν παρὰ τῶν υἱῶν.

Ὁ πάτερ, ὃν περ ἔμοιγε θεὸς θεὸν ἐνόησ' ἔλασν,
 Οὐ γεγαῶς γεγαῶτα, καὶ οὐ φθινύθων φθινύθωντα,
 Ὡς κεν ἐπιχθονίοισι γέρας καὶ κύδος ὀπίσθη,
 Ὡς γὰρ ὀμοῦ πάντων γενέτης, κομῆς τε φέρεις
 5 Χριστὸς ἀναξ μέγαστοι νοήμασι κόσμον ἕλκων.
 Ὡς βα καὶ οἷς τεκέσσι πατὴρ θεός. Ἄλλ' ἔπαυσε
 Μῦθον ἐμὸν θελοῖσιν ἐν σπλάγχμοισιν ἄριστον.
 Καὶ τὸ θεοῦ μέγαστοι θεὸς βροτῶν οὐκ ἀπέρις.
 Ὡ θάνεν, ὃν συνέγειρε, καὶ ᾧ θεὸς ἔσταται εἰς.
 10 Ἔσταται ὀστατοῖσιν ἐν ἡμασι πάντας ἰσάχων.

Reverere matrem tuam, pauperum nutricem, plum sanguinem,
 Et domum quam miseris propitia esse didicit :
 Reverere et meas opes, amico, quas pauperibus
 20 Omnes offerens tradidi, studio forendæ crucis.
 Communis navigantibus portus, commune auxilium
 Indigentibus, hæc distributio bonorum.
 Nostra sunt bona, tuus calamus. Æquam habeamus
 Pauperum alimoniz mercedem. Rex ipse scribat.
 25 Jam te Deus magnus pluribus insignivit
 Quæ perpaucis in hac vita contigerunt :
 Sanguis sacer, litteræ, possessionum copia, decora forma ;
 In tribunalibus præpotens, Romanarum legum peritia.
 Sed tamen hoc tibi omnibus anteponendum, vir mansueti consilii,
 30 Manum Dei prætereundæ mortuis insepuldis.

III. Ad Vitalianum*.

O pater, quem mihi Deus deum in hac vita dedit,
 Non genitus genitum, et immortalis mortalem,
 1018-1019 Ut hominibus decus et honorem addat ;
 Nam ut omnium simul genitor, ac rector præstantissimus,
 5 Rex Christus magno consilio cælum torquet,
 Ita sane et suis filiis pater ut deus. Sed excipe
 Optimum meum divinis visceribus sermonem ;
 Quod quidem magni etiam Dei est. Deus mortalem non spernit,
 Cui mortuus est, quem secum suscitavit cuique iterum Deus veniet,
 10 Veniet postremis diebus omnes judicaturus.

* Scriptum an. 375. — Atlas Bill. 52, p. 120.

17 Ἐβουλόθεις αἴμα. Int. εὐμενέστατα. Pia soboles.
 23 Σὴ δὲ γραφίς. Tua descriptio : nostrum est dare bona, tuum autem ea vectigali levare.
 26 Ὅσσατοις ἄλιγους. Quantis perpaucis in hac terra versantes ornavit.
 29 ἠπιόμητι. Reg. 990 ἠπιόμητιν, mansuetum et auxiliarem esse.
 30 Ἀτάφοις. Sic appellat homines diuturnis gravibusque morbis intabescentes et jam magna ex parte mortuos.

III. ARGUMENTUM. Vitalianus ob leves quasdam causas tanto filiorum suorum odio tenebatur, ut eos

nec alloqui, nec videre sustineret. Hujus animi mine filiorum placare nititur Gregorius, qui hoc videtur condidisse post annum 374.

1 Θεός. Patrem suum honoris causa deum tant filii, quod parentes in procreando deum que imitentur : deum autem progenitum se nem vocant, ut eum a sempiterno Deo distinet Bill.

8 Καὶ τὸ θεοῦ. Quasi dicat : Non est quod a tua dignitate, atque auctoritate nobis præbere. Nam ne ipse quidem Christus versus supplices hominum preces aspiciatur.

METRICA VERSIO.

Te moveat tuâ sancta parens, quæ pascit egentes, B
 Atque domus, miseris quæ miserata juvat.
 Te mens et census moveat, quem prorsus ege-
 [nis,

Ut crucifer Christo jungerer, ipse dedi.
 Communis nautis portus, commune juvenam
 Pauperibus, queis pars cedere debet opum.
 Sunt bona nostra, tua est rursus descriptio. No-
 [bis

Sint æqua ex pastis præmia pauperibus.
 Multa quidem sunt quæ divino munere clarum
 Te reddant, dotes vixque tot ullus habet ;
 Nobilitas, formæve decor, facundia, census,
 Legibus et magnum robur in Ausoniis.
 Examines at si tu juveris inque sepultos,
 Hinc decus, hinc major surget honoque tibi.

III. AD VITALIANUM, FILIORUM MONITA (Billio interprete.)

O Pater, hic divum mihi quem reguator d
 Donavit, factum infectus, mortique datum
 Cuttura, nulla timens tenebrose spicula m
 Ut decus ipse daret mortali stirpe creati.
 Cunctorum namque ut genitor rectorque
 Est Deus, immensum qui nutu temperat
 Sic etiam natis pater est deus. Excipe, qu
 Viscere divino, quæ dicam, atque aure
 Namque Dei magni hoc etiam est : nec de
 Gentem hominum, pro qua subiit mortem

Quamque simul secum vitales traxit ad m
 Ad quam etiam rursus supera descendet
 Pendet ut æquali mortalia facta bilanc.

Τίπτε τόσον τεκέσαις τσοῖς ἐπέθρισας ὀδόνα ;
 Πῶς ποιη κακόχαρτος ἐνήλατο σοῖσι δόμοισι ;
 Τίς δ' Ἐρινύς τόσον ἔλθον ἀτάσθαλος ἐξετίναξεν ;
 Ἦτοι μὲν πατέρων ἀγαθῶν ἔφυς, οὐκ ὀλίγος δὲ
 15 Αὐτὸς ἐν ἡμερῖοισι, Θεῶν δὲ γε πάγῃ μέρμηλας,
 Ὅς φίλει φιλέοντας, ἀπαχθαίρει δὲ κακίστους.
 Οὗτος μὲν τοπάρθε Θεοῦ νόμος. Ἀλλὰ τέθηκα,
 Πῶς οὐ θεοστιγέσσιν ὁμοῖα κῦδε' ἀνέτλης.
 Δαμνάμενος πληγῆσιν, ὃ δὴ φάτις, αὐτὸς ἔβην.
 20 Ἄλλοις ἀπροσίπτα βίου φύσις ἄλγε' ἀνεῦρε,
 Γῆ καὶ τῇ δονέουσα βροτῶν γένος. Οὐδέ τις οἶδε,
 Τοῖ' λήξει μέγα κῦμα πολυκλαυέος βιότοιο,
 Ἡ τίς νῆα μέλαιναν ἐὼν ὑποδέξεται ἄρμος.
 Ἄλλον πόντος ἔλεσεν ἀπειριτος, ἣ κλύσε χέρσῃ

Α 25 Ζῶν, ἄτερ σπεῖροιο καὶ εἵματος, οἰκτρὸν ἀλήτην.
 Τὸν πρόσθεν πολυόλοβον· ἃ δ' ἤγετο, κεύθεται ἄλμη
 Ἄλλον θηριῶντα μῦθος κτάνεν, ἣ μιν ἐπεμψε
 Δουριαλῆ χεῖρῃσιν ὑπ' ἀνδροφόνοισιν ἐλόντων.
 Ἄλλον δ' αὖ βασιλῆς ἐνόσφισαν, ὥνπερ ἔχεσκον,
 30 Αὐτῆμαρ χθαμαλὸν τε καὶ διδίων ἀνδρα τιθέντες
 Καὶ τινα ληϊστῆρας ἀπηνέες, ἣ τινα φῶρες
 Ἠματίη κακότητι καὶ ὄρναίσισι δόλοισιν.
 Ἄλλους δ' αὖ μελέων κατεδάσσατο δάπτρια νοῦσος,
 Σοὶ δ' ὦν μὲν κατέλεξα, Θεὸς κατένευσε γαλήνην
 35 Πάντων, καὶ νεύσειεν ἔπ' ὄρμασιν εὐμένεεσσι,
 Πάντα περιφράσσων, τά τε ἔνδοθεν, ὅσσα τ' ἔασιν
 Ἐκτοθεν· οὐ δὲ τίς ἐστι δῦν, καὶ κάρτος ἔπασσεν.
 Ἐν δὲ τῷδ' οὐ κατένευσε, τσοῖς τεκέσιν ἀρήγειν

Cur tam sævum dentem tuis filiis allisisti?
 Quomodo malis gaudens ultio in ædes tuas assiluit?
 Quæ Erynnis infesta tantam felicitatem excussit?
 Ex bonis certe patribus natus es, nec ipse parvo
 15 In pretio es inter mortales, tuique Deus omnino curam gerit,
 Qui diligit diligentes, et odio habet pessimos.
 Atque hæc quidem prius Dei lex erat. Sed miror
 Quomodo tu eadem, ac homines Deo invisī, mala patiaris,
 Tuis ipse, ut vulgo dicitur, percussus plagis.
 20 Aliis vitæ natura improvisas intulit ærumnas,
 Variis modis humanum exagitans genus. Nec quisquam scit
 Quorsum evadat vehemens vitæ errabundæ fluctus,
 Ac nigram suam navem quis excepturus sit portus.
 Alium pontus perdidit immensus, aut ejecit in terram
 25 Vivum, sine frugibus, sine veste, miserum erronem,
 Prius opibus florentem : quæ autem vehebat, operiuntur salo.
 Alius in acie pugnans occisus, aut captivus
 Abductus sub manibus homicidis eorum qui eum comprehenderunt.
 Alium reges spoliaverunt his quæ possidebat,
 30 Eadem die miserum et beatum virum reddentes ;
 Alium latrones immites, aut fures
 Diurna improbitate, vel nocturnis dolis.
 Aliorum membra absumpsit peredens morbus.
 Ab his omnibus, quæ enumeravi, tibi Deus tranquillitatem
 35 Concessit, et concedat oculis benevolis,
 Omnia communiens, et quæ intus, et quæ sunt
 Exterius. Ubi etiam aliqua adest calamitas, robur præbuit.
 Unum autem hoc tibi non concessit, ut filios tuos protegeres

Ὁ δὴ φάτις. Reg. 990 φάσις. Figura prover-
 : suo se gladio jugulare dicitur, qui sibi ma-
 cersit, et propria architectus est miseris.
 Ἐπρ. Ita legendum. Edit. ἐμψ.
 Ολεσσαν. Sic Chig. Edit. ἔλεσαν. Mox κλύσε.
 εἰ. 992. Edit. χλύσε.
 ὄρναίσισι. Sic mss. et Aldus. Edit. men-

dose ὄρναίσισι.

37 Οὐ δὲ τίς. Billius legit οὐ δὲ τίς ἐστὶ δῦν, et
 verit : Nec mærore gravi premeris : verum nihil
 mutandum. Plana est lectio, quam confirmant mss.,
 et oratio magis cohæret : Sicubi infortunii aliquid
 ac molestiæ acciderit, animi robur tribuit.

METRICA VERSIO.

vo quid dente petis tua pignora? Quænam
 lira tuas, pater, insultavit in ædes?
 n felicem sortem procul egit Erinny's?
 et claros habuisti laude parentes,
 mortales inter nomenque decusque
 arvum est, prorsusque Deus teque ac tua
 [curat,
 t usque piis, aversaturque nocentes.
 ante Dei mos hic erat. At stupor ingens
 unde eadem, mentes quæ vexat iniquas,
 a te cruciet, vulgi quodque ore frequenter
 ipse tui sis unus vulneris auctor.
 isa aliis natura incommoda mittit,
 mortales agitans, nunc rursus et illuc :
 ingens vitæ sit finem habitura procella,
 quoque appellet mea littore puppis.
 e cæruleum Stygias detrusit ad undas,
 PATROL. GR. XXXVII.

B Aut vivum in terram ejecit, sed vestis egentem,
 Ac miserum erronem, censu qui maximus ante,
 Naufragio amissis opibus mersisque profundo.
 Illum dura inter certamina, Martia leto
 Vis dedit, aut certe captivum tradidit hosti.
 Fortunis alium princeps spoliavit, eadem
 Luce illum ditem efficiens, opibusque carentem :
 Ac fures alium rursus, sævique latrones,
 Fraudibus obscuris, media vel luce ruentes.
 Denique morbus atrox quorumdam membra peremit.
 At tibi nil horum, divino munere, cessit,
 Quæ memorata mihi, nec posthac accidat oro,
 Sed te conservet Deus interneque forisque ;
 Nec mærore gravi premeris, sed robore polles.
 Unum autem hoc idem minime tibi præbuit, ut
 [tu
 Auxiliere tuæ proli, curaque perenni

Ἦς γλήνην βλεφάροισιν ὑπ' εὐκύκλοισι φυλάσσω,
 40 Ἦς μή τις βιότοιο παρῶν πλόν ὤδ' ἀγορεύσῃ
 « Μοῦνος ἐγὼ κακότητα βίου καὶ κύβε' ἄλυξα. »
 Ἦ Σαμίων ποτ' ἀναξ, σὺ Πολύκρατες, οἷον ἐμήσω;
 Δείσας εὐτυχίης δρόμον ἄσχετον, ἐμβαλες ἄλμη
 Πόρκην, ὃν φιλέσκαες, ὅπως φθόνον ἐξαέρσαιο.
 45 Καὶ τὸν μὲν πάλιν εἶχες, ἀτὰρ μόρον οὐχ ὑπάλυξας.
 Ἦμῶν δ' οὐδὲν ἀποικὸν ἔχει φθόνος. Οὐ μέγα θαῦμα,
 Εἰ τι δόμοις καὶ βαίῳ ἐπήχλυσεν ἡμετέροισιν.
 Ἄχλὺς γὰρ τόδῃ γ' ἐστὶν ἐτήτυμον, τῆς τις ὄρηθ
 Ἰσταμένη τεκίῳν τε μέσῃ καὶ πατρὸς ἀρίστου.
 50 Τίς τὰδε θρηγήσεις γόνων πολυτέρους ἀσιδός;
 Πῶς μῦθον προτέρουσιν ἐδώκαμεν οἷς παθέσσει;

Α Μορφῆς μὲν τις ἔτις ποτ' ἐράσσατο, καὶ κατὰ πρῆ
 Ἦλατο, καὶ μιν ἱσοπυρον ἀπώλεσεν εἶδος ἐπίθῃ.
 Σάρκας δ' οὐ ποθ' ἔας τις ἀπέστυγε. Καίνο δ' ἔπει
 55 Ἦς μήτηρ φίλον υἷα κατέκτανε μαρτυροῦσα.
 Κτείνει μὲν, ὡς τινα θῆρα, τὸ δέρεται ὡς δ' ἐπίθῃ.
 Μύρατο οὐκέτι θῆρα, πᾶν δ' ὑπὸ χερσὶ θαμένα
 Καὶ μήτηρ τεκέσσειν εἰς ἐνὶ φάσανον ἔκει,
 Ἄμφιγολωσαμένη λεγέων καὶ πατρὸς ἔρωτος.
 60 Καὶ τινα θρηγήτηρα κατ' οὐρεος, ἀνὶ ἑλίω
 Ἰσταμένη, ἐδάσαντο θοαὶ κύνας, ἃς φιλέσσει.
 Μῆ σε, πάτερ, τοῦτων τιν' ἀριθμήσειεν ἀσίδῃ
 Μνωόμενος πατέρων κακίης καὶ πῆμα' ἕκαστος
 Ἐνδύμου πολέμοιο, καὶ αἵματος ἀντιβία.

Tanquam pupillam sub palpebris volubilibus custodiens,

1020-1021 40 Ut ne quis vitæ peragens cursum sic loquatur :

« Solus ego vitæ mala et ærumnas effugi. »

O Samiorum quondam rex, Polycrates, quid est quod tibi in mentem venit?

Veritus perpetuum fortunæ cursum, projecis in mare

Annulum, quem diligebas, ut invidiam placares;

45 Ac illum quidem rursus habuisti, sed mortem non effugisti.

A nobis autem nullum habet livor munus quo placetur. Nec valde mirum,

Si quid caliginis domni nostræ leviter effuderit.

Id enim vere caligo est, ac tenebræ quædam,

Mediæ stantes filios inter et patrem optimum.

50 Quis hæc gemenda desinat peritus cantor?

Quomodo prorsus materiam fabulæ dedimus propriis calamitatibus?

Formam quidem suam quis olim adamabat, et in fontem

Insiluit, ipsumque pulchri vultus speculum perdidit.

Suas carnes nemo unquam odio habuit. Istud autem audiui,

55 Quod mulier dilectum filium occiderit, iusanie correpta;

Occidit quidem, ut feram aliquam, eum quem videbat; ubi vero errorem agnovit

Non jam feram deslevit, sed filium suis manibus oppressum.

Suis etiam filiis mater censem insilvit,

Irata ob cubile et amorem patris.

60 Venatorem quemdam in monte pro cerva

Veloci, celeres canes, quos amabat, discerpserunt.

Ne te, pater; hos inter homines numeret cantor,

Dum vitia patrum recenset, et calamitates canit

Domestici belli, et sanguinis in sanguinem armati.

43 Δείσας. Bill. legit δῆσας, et vertit *sistere cursum*.

46 Ἄποιρον. Plesych. δῶρον, λύτρον. Juxta Billium, φθόνος hic accipi debet pro φθονερδῶς δαίμων, et sensus est: Polycrates ille Samiorum tyrannus olim placare invidiam studuit; nec tamen ignominiosæ mortis periculum effugit. Non est itaque mirandum, nos quoque, qui nullo munere invidiam placare studuimus, ipsius spiculum sensitisse. Vide supra lib. II, sect. I, carm. xxxiv, vers. 195, etc.

51 Πῶς μῦθον, etc. Ac veluti dicat: *Nes lacrymis digna, commissum esse a nobis ut veteres poetæ subulurum involueris veram nostram calamitatem tanto*

ante decantaverint.

52 Μορφῆς μὲν τις. Narcissum intellexit cum formæ suæ elegantiam in parissimo speculato spexisset, confestim sui ipsius amore exsereque periit.

58 Μήτηρ, etc. Hæc est Medea, quæ nem maritum novis amoribus animum perspexisset, ut injuriam suam ulcisceretur, audita crudelitate communes liberos occidit.

60 Καὶ τινα θρηγήτηρα. Actæon ille quem sui canes pro cerva discerpserunt. tam. III.

METRICA VERSIO.

Hanc serves: oculi ut servatur pupula chara:
 Ne quisquam, instabilis vitæ dum trajicit undas,
 Jactitet: « Unus ego vitæ adversa omnia fugi. »
 O Samiæ quondam gentis qui sceptrâ tenebas,
 Quam prudens tibi consilium, dum sistere cur-

[sum

Niteris optatæ sortis nimiumque secundæ:
 In mare nam medium, placidus tibi livor ut esset,
 Annulus est jactus, pretio tibi carior omni;
 Atque illo mira ipse quidem ratione potitus
 Rursus es: at non fugisti miserabile fatum.
 Sed nihil a nobis, quo sit minor impetus ejus,
 Livor habet. Non mirum igitur si nonnihil atræ
 Offudit nostris domibus caliginis illa.
 Caligo est etenim hoc vere, tenebræque profundæ,
 Inter progeniem fusæ extimiumque parentem.

Quis satis hæc dedere queat? Cui tanta facultas
 Suppetit, ut possit lacrymas æquare dolori,

B Quod data sit prisca per casus fabula:
 Quidam olim formæ ipse suæ correptus
 In fontem insiluit, pulchrique ex oris in
 Exitium traxit speculo, mortemque per
 Nemo suas ante carnes exhorruit unquam
 At proprium quædam, sic narrant, se
 Sustulit, emota sibi dum spectare videtur
 Mente feram, sævumque in apro defixum
 Reddita post autem menti, natumque
 Conspiciens, gremium lacrymis implevit
 Altera natorum demisit in ilia ferrum
 A patre jura dolens tædæ prostrata juvæ
 Denique venator quidam sub imagine
 Præda fuit canibus, nimium quos
 Hos inter ne te numeret, qui tristia
 Carmina, dum labes memorat, dum cæcæ
 Atque intestini clades certaminis, et
 Sanguinis est inter socios, in carminibus

65 Ἄζου· ἐγώ. Κακίη μὲν ἐμῆ, κακίη δὲ τε πατρός, Α Πέτρος ἐγώ, Φωκάς δὲ κάσις, Χριστοῦ μαθητῆν
 πατὴρ δ' εἰσὶτε μᾶλλον, ἐπεὶ καὶ φέρτερός ἐστιν
 Ἀμφότερον πολὶ τὴν καὶ ἦθεσι κυδαλίμοισιν·
 Ἴ τοι μὴ κακίη γε, δυσωνυμίη δ' ἄλεγεινή,
 Ἥ τε καὶ ἐσθλὸν ἐόντα χαμαὶ βάλα πολλάκι φῶτα.
 Ὅ πολλοὶ μὲν γὰρ ἴσασιν ἀληθεῖα, οὐκ ὀλίγοι δὲ
 ἔξαν ἐποπεύουσι, τὸ σε φράζεσθαι ἄνωγα.
 αὶ γὰρ ἅπαντ' ἐθέλω πάντων κρατέειν γενετῆρα,
 αὶ μάλ' αὖ χωόμενός περ, ἐπεὶ φύσις ὧδε κελεύει,
 αὶ κλέος ἐσθλὸν ἔχοντα μετ' ἀνδράτιν, ὕψι φέρεσθαι.
 Ἔ Πῶς σε, πάτερ, ζεῖνω τις ἐνηέα φῶτα δοκῆσει,
 οὐσάτιον τεκέσσι χολούμενον, οὐδ' ἐφύδουσας,
 ὡς ἦρω ποτ' Ἄνακτι τοιοῦς ἐπὶ γούνασι θεῖναι,
 αὶ κλεινῆσι γέρῃρας ἐπωνυμίησι φανέντας;

80 Κλήσεις. Αὐτὰρ ἔπειτα χόλος, καὶ πάντα λέλασται.
 Τίς, πάτερ, ὡς σὺ, φέριστε, τόσον τεκέσσι ἐοῖσιν
 Ἥπιος ἀρτιγόνοισιν, ἀεζομένοισι δ' ἀπηγῆς;
 Εἰ μὲν δὴ θέμις ἦε Θεῷ βροτῶν ἀντιφαιρῆσθαι.
 Ἥ παῖδας τοκέσσι, τάχ' ἂν τινα μῦθον ἀνεῦρον
 85 Ἥμετέροις παθέσσι ἀρηγῶνα· νῦν δὲ τὸδ' οἶον
 ῥήσομεν ἡμετέρων στομάτων ἔπος. Εἶτε κάκιστοι,
 Σοὶ, πάτερ, εἴτ' ἀγαθοί· τοῦ σπέρματος ὁ στάχυς ἔστω.
 Ἐὖν κλέος οὗτος, ἔγωγε, μακάρτατε, σὸν δὲ τ' ὄνειδος,
 Ἥ καλὸς, ἦε κάκιστος ἐὼν. Τόδε πᾶσι πέφανται,
 90 Στέργειν ἐσθλὸν ἐόντα, κακῶ δ' ὑπὸ χεῖρα ἐραίθειν.
 Οὐδὲ γὰρ ἀρτεμέουσι τὰ φάρμακα, τοῖς δ' ὑπὸ νοῦσου
 Τειρομένοις ἐπάγουσιν ἀκέστορες. Οὐδέ τις δρῦν

65 Vereor ego. Culpa mea est, patris etiam culpa,
 Imo major est patris, quippe qui præstantior sit,
 Et canitie et moribus gravissimis,
 Aut si culpa non est, dedecus certe est luctuosum,
 Quod quidem et probum virum saepe humi stravit.
 70 Multi quidem vera noverunt; at non pauci
 Famam respiciunt, quod quidem velim, consideres.
 Etsi enim valde doleo, tamen, ut meus genitor omnino
 Præstantissimus sit, peropto (id enim natura præscribit),
 Ac eximia gloria florens inter viros inclytos in cælum efferatur.
 75 Quis te, pater, erga extraneos lenem existimet
 Tantopere irascentem filiis quos genuisti,
 1022-1023 Quos, ut genibus imponeres, a Deo postulabas,
 Et in lucem editos gloriosis decorasti appellationibus?
 Petrus ego, Phocas meus frater, Christi discipulorum
 80 Nomina. Verum deinde ira, et omnia oblivioni tradita.
 Quis, pater, ut tu, præstantissime, ita in filios suos
 Recens genitos benignus, et in adultos crudelis existit?
 Si fas esset aut cum Deo mortalem contendere,
 Aut cum parentibus filios, forte aliquem sermonem reperirem,
 85 Nostris calamitatibus adiutorem: sed nunc unum hoc
 Ex ore nostro verbum erumpet. Sive mali,
 Tui sumus, pater, sive boni: seminis esto spica.
 Decus tuum ego et frater sumus, o beatissime, tuumque dedecus,
 Prout boni vel mali sumus. Hæc autem regula omnibus manifesta,
 90 Probum diligere, malum autem manu fulcire.
 Non enim integris remedia, sed his qui morbo
 Premuntur, adhibent medici. Nec quisquam avem

Ἄζου· Reg. 990 Ἄζου.
 Εἴ τοι. Sic Reg. 990. Edit. εἴ τι.
 Πέτρος ἐγώ, etc. Reg. 990 Φωκάς ἐγώ. Ge-
 Phocas inclytos martyres norunt Græci, al-
 Synope in Ponto episcopus, alterum horti-
 Eo tantum nomine discipulos Christi
 ire licet, quod ambo sanguinem suum pro
 fuderint.

85 Ἥμετέροις. Ita Reg. 990. Mendose edit. Par.
 ἡμετέρης.

87 Σπέρματος ὁ στάχυς ἔστω. Nempe, semini
 æquum est spicam ascribere. Adeoque spica, si
 bona est, in gloriam patris, si autem mala, in de-
 decus redundat.

90 Χεῖρα. Reg. 990 χεῖρας.

METRICA VERSIO.

quidem vereor. Culpa est mea, culpa parentis B
 nei, majorque etiam graviorque parentis,
 exsuperat quanto me albaque senecta;
 culpa patris non est, infamia certe est,
 sæpe probos etiam dejecit ad ima.
 enim ut multi norunt, ita magna vicissim
 nimum famam spectat. Quod pectore, queso,
 pater. Nam te cunctos præcellere laude
 in rebus cupio, licet ardeat ira
 (naturæ nam lex hoc fertque jubetque),
 nimum fama celebrem super æthera ferri.
 te placidum externis facilemque putabit,
 in sobolem qui tantas concipis iras,
 undam a Domino votis precibusque petebas,
 ira date posuisti nomina luci?
 so, Phocas frater, quæ discipulorum
 unt Christi; verum furor igneus ortus
 thæis festinum mersit in undis.

Quisnam more tuo, teneræ cum prolis amore
 Flagrarit, post ipse fuit tam sævus adultis?
 Si vel mortalem supero cum rege liceret,
 Cum patre vel sobolem adversis contendere ver-
 [bis]
 Suppeteret fortasse aliquid, quod dicere nossem,
 Casibus et nostris gravibus prætexere. Nunc ast
 Unum illud tantum cuncto promemus ab ore:
 Sive boni simus, genitor, seu crimine sædi,
 Nos tua progenies; sit seminis edita spica.
 Sive malus, sive ipse siem sine crimine vitæ,
 Laus tua sum, rursumque tuum, pater optime,
 [probrum].
 At decet (et nemo est hominum qui nesciat istud),
 Ut virtute graves adamare, ita moribus ægros
 Supposita fulcire manu. Nam pharmaca demum
 Illis adhibere solent medici, quicque corpora morbo
 Fracta jacent, non qui sani rectoque valentes.

Ἐξόμενον κλαθεῖν, καὶ ἤρι ταρσὸν ἰέντα.
 Ἦς δ' ἀπὸ τῆλε πείοντα φίλης ἐλέηρε καλιῆς,
 95 Ἦ γναμπτοῖς δούχεσσι πεπαρμένον ὠμοδόροιο
 Ἴρηκος, καὶ στυγνὸν ὑποτρύζοντα πόδεσσι.
 Σὴ χάρις ὄντα χάριστον εἶς σπλάγγχοις γεραίρων·
 Εἰ δ' ἀγαθὸν, τοῦ πατρὸς ἐμὸς νόμος. Οἱ γὰρ ἄριστοι
 Καὶ ξεινοῖς τελέθουσι προσγνέες. Οὐδέ Θεοιο
 100 Ἦδε χάρις τὸν ἄριστον ἔχειν πέλας, ἀλλὰ κακίῳ
 Εὐμένειν, καὶ χερσὶν ἀπὸ χθονὸς ὕψος' ἀείρειν.
 Οὐδέ γὰρ ἀπώτοισι θάνεν Θεός, εὔτ' ἐπὶ γαίαν
 Ἦλυθε, καὶ θεόττη· ἐν βροτῶν ἀμφὶς ἔπηξεν.
 Ἀλλὰ χαμαιπέτεσσι, καὶ οἱ θάνον ἐξ Ἀδάμοιο.
 105 Οὐχ ἄλεις υἷα νεώτερον, ὡς ἀπὸ πατρὸς
 Πλάγχθη, μαχλοσύνησι πατρώια πάντα λαφύξας.

Α Καὶ μιν λιμὸς ἔπειρεν ἀλήμονα; Ὡς δ' ἐπὶ θῆρα
 Πατὴρ τοῦ παλιννοσσοῦ ἔβη, καὶ γούνασι κάμψθη,
 Αἶψα πατὴρ ἐλέηρε κακὸν πᾶν, αὐγένη χεῖρα;
 110 Πλέξατο, δάκρυα χεῦε, καὶ εἰλαπίνησι γέγραυε
 Καὶ ποιμὴν ὄλων τις, ἡς ἀπομουνοθείης.
 Ἐσθλὸς, λείψεν ἅπαντα, μετ' ἴχνα δ' ἔλυθε κείνη;
 Ἦν δέ μιν ἢ κατὰ πρῶνας ἀπόπροθεν, ἢ κατ' ὄπισθεν
 Πλαζομένην εὐρησιν, εἰς ὠμοῖσιν ἀείρας,
 115 Καρχαλῶν δεκάδεσσι ἐνηρίθμῳσε φέροντι.
 Τοῖος ἐμοῦ Χριστοῦ μέγας νόμος, ὃς χλομαίνοντι
 Εὐμένει πάντεσσι, ὑπερφύλους ἀθερῶζων.
 Πολλάκις ἐξαγορεύεις ἀμαρτάνδος ἀνθρ' ἐσάωσαι
 Μοῦνη, καὶ δακρυόισιν ἀπέκλυσε πῆματα παρῶν
 120 Καὶ ψυχὴν ἐκάθηρε μελαινομένην κακότητων.

Ramo insidentem, aut aeri pennas immittentem,
 Sed procul a dulci nido lapsam miseratur,
 95 Aut curvis unguibus transfixam crudelis
 Accipitris, et sub ejus pedibus tristes edentem.
 Tua gratia est, si malus sim, tuis me visceribus fovere;
 Quod si bonus, mecum facit lex paterna. Optimi enim
 Etiam in extraneos benigni sunt. Nec Dei
 100 Haec gratia est, bonum sibi asciscere, sed pessimo
 Propitium esse, eumque manibus e terra in altum tollere.
 Neque enim propter insontes mortuus est Deus, quando in terram
 Venit, et divinitati suae mortalem naturam conjunxit,
 Sed propter humi abjectos, et ex Adamo mortuos.
 105 At non audisti de juniore filio, quomodo procul a patre
 Aberraverit, patrimonio omni per luxuriam absumpto,
 Eumque fames errabundum oppresserit? At ubi in aedes
 Paternas redux ingressus est, ac genua flexit,
 Statim pater miseratus est malum filium, collo manus
 110 Implicuit, lacrymas fudit, eumque convivio excepit.
 Et bonus pastor quis ovium, si una sola aberraverit,
 Caeteras omnes relinquit, et illius vestigia insequitur;
 1024 1025 Si autem illam per cacumina montium longius, aut in sylvis
 Errantem repererit, suis humeris tollens,
 115 Laetabundus centum charis ovibus annumerat.
 Talis Christi mei magna lex, qui humilibus
 Propitius est omnibus, arrogantes despiciens.
 Saepe sola confessio peccati virum servavit,
 Et amarum lacrymis noxas abstersit,
 120 Et animam malitia denigratam mundavit.

98 Οἱ γὰρ ἄριστοι. Combessius legit ἢ γὰρ ἀρ-
 στοῖς καὶ ξεινοῖ, nec dubitat quin ita scripserit
 Gregorius: Sane optimis etiam extranei solent esse
 benigni; potiori ratione parentes.
 102 Ἀπώτοισι. Insontes, vel eos qui lapsi non
 fuerunt.

106 Λαφύξας. Sic legendum. Edit. male. 12.
 108 Καὶ γούνασι κάμψθη. Ac genibus se
 adoluit.
 115 Καρχαλῶν. Sic Reg. 990. Edit. καρχα-
 λῶν.
 119 Πῆματα. Sic Reg. 990, vel πτώματα.
 edit. πύματα.

METRICA VERSIO.

Nec volucrem quisquam vernanti in fronde seden-
 tem,
 Aut quæ præpetibus liquidum ferit æthera pennis,
 Mæret, sed nido præceps quæ corruit alto,
 Unguibus accipitris vel quæ transfixa cruentis
 Ingemit, et tristes emittit pectore questus.
 - Tum tibi laus dabitur, tuæque in me gratia sese
 Prodet, si vitilis atro tua viscera pandas.
 Nam mihi si pandas veræ probitatis amanti,
 Hoc facis, o genitor, quod iura paterna requirunt.
 Namque prohi externis etiam nec sanguine junctis
 Esse solent blandi ac faciles; nec gratia summi
 Numinis hac in re posita est, ut rite colentem
 Munera justitiæ nexu sibi copulet arcto,
 Sed magis ut facilem se det placidumque colenti,
 Huncque solo manibus trahat in sublime, jacentem.
 Non etenim insontes propter Deum occidit, ad nos
 Cum venit, junxitque meæ sua numina carni:
 Sed propter sones, et quos damnosa parentis

B Culpa Adami leto dederat Stygiæque palæstra,
 Non audis, minor ut natu, genitore relicto,
 Filius, in longe positas abscesserit oras,
 In luxumque opibus patriis ac scorta profusa
 Dira fames miseri vacuos distorserit artus?
 At simul ut patrias humilis remeavit ad aras
 Ac genua inflexit supplex, pater illico præceps
 In veniam, natum manibus complectitur arcto
 Et fundit lacrymas, epulumque instaurat arcto
 Ac bonus opilio, simul ac pecus una vagantem
 A grege, deserto mox illam quærit ovili:
 Quam si per montes, nemorumque per saxa
 Palantem inveniat, sublatam pectore lato
 Fert humeris reliquisque ovibus supera addens
 Hæc Christi lex sancta mei est, qui turpes
 Despiciat, ac pronos animos humilesque
 Saepe gravis noxæ confessio sola salutem
 Attulit, et lacrymæ scelus abstersere cogit
 Candoremque prius vitilis mens atra rursus

Ἐπάξι πολλὰκι τόσσον Ἄναξ μελίσσεται ἀλιτροῖς,
 Ὡς λογίων ἐπάκουσα Θεοῦ, καὶ Πνεῦμα' ἐδίδαξε.
 Τίς Μανασὴ βασιλῆος ἐν ἀνθρώποισι χερσίων ;
 Τίς δ' ἄρ' ἐνι πτωλίεσσι Νίνου μεγάλιο πόλιος ;
 125 Τίς δὲ τελωναῖος ἀμέτρον χερὸς ; ἀλλ' ἄρα καὶ τοὺς
 Χριστὸς ἀναξ ἐλέηρεν ὀδυρομένους κακότητα.
 Ἄλλὰ τί μοι Χριστοῦ, τί δὲ βροτέσιο πόθοιο,
 Τὸν βα φύσις τοκέεσσιν ἐπήξατο ἀμφὶ γενέθλων ;
 Καὶ θῆρες φιλέουσιν ἕδν γόνον, εἴ ποτ' ἄκουσας
 150 Παρθαλίτι· τε σῦας τε βῶν τ' ἀγέλην ἐλικώπων,
 Ὡς ῥα περιτρομέουσι, καὶ ὡς περὶ θῆριν ἔχουσι,
 Θηρσὶ τε καὶ μερόπεσσιν ἀπεχθέσιν ἀντιώνωντες.
 Σοὶ δ' ἄρ' καὶ θηρῶν ὀλωότερος ἔπλετο θυμὸς,
 Καὶ μερόπων. Δάμασον θυμὸν μέγαν· ἦ σέ γε πέτραι
 155 Ἠλίβατοι θρέψαντο, πᾶτερ φιλε, ἦ σε θάλασσα,

Στεβρότερον ἀδάμαντος ἐνὶ φρεσὶ μῆνιν ἔχοντα.
 Ἄλλοι μὲν κτεάτεσσι θεοῖς ἐπι τέρψιν ἔχουσι,
 Σεῖνοι θ' ἡμεδαποὶ τε, θεοῦδές, ἀφραδέοντες.
 Συνὸς γὰρ πάντεσσι λιμὴν χατέουσι τέτυκται
 140 Σὸς δόμος· ἦ δὲ τράπεζα, καὶ ἄλσος Ἀλκινόου.
 Τερπνοτέρη, πλήθουσα φίλοις, πλήθουσα δ' ἐδωδῆς
 Ἡερῶν, χθονίων τε καὶ ὀππῶσα νήχεται ὕδωρ.
 Ἡμεῖς δ' ἡμαρ ἐπ' ἡμαρ ἐπ' ἄλλοτριῆσι θύρησιν
 Αὐαλέοι, κρυεροὶ, καὶ ἀνείμονες, ἐνθα καὶ ἐνθα
 145 Πλαζόμεθ', οὐδέ τις ἐστι δῦξ ἄκος, οὐδὲ πρόσωπον
 Σεῖο, πᾶτερ, λούσσοντες ἐπὶ χρόνον, εὖτ' ἐχολώθης,
 Καὶ μάλα περ ποθέοντες, ὃ καὶ δμῶεσσιν ὀπάξεις
 Πολλάκι, χωόμενός περ, ὃ δὴ πόνοσ. Ἄλλὰ τραπέζαις
 Ἡμεθ' ἐπὶ σχεδίῃσι δυσάμμοροι, οὐδ' ὀλίγας περ,
 150 Λάζαρος ὡς τις ἐκαίνος, ὑπερφιάλοιο τραπέζης

Sæpe septenis vicibus repetitis Rex peccatoribus pepercit,
 Ut ex divinis oraculis audivi, et Spiritus docuit.
 Quis rege Manasse inter homines deterior?
 Quæ inter urbes Nini magna civitate?
 125 Quæ publicani insatiabili manu pejor? verumtamen et hos
 Christus miseratus est, ubi nequitiam defleaverunt.
 Sed quid ego Christi, quid hominis amorem commemoro,
 Quem natura parentibus in progeniem infixit?
 Et feræ amanti fetus suos, si quando audisti
 130 Quomodo pardi, et apri, et boum grex nigris oculis,
 Pro eis contremiscant et decertent,
 Feris et inimicis hominibus occurrentes.
 Tu vero et feras sæva iracundia superas,
 Et homines. Magnos animi motus doma: aut te rupes
 135 Excelsæ aluerunt, pater dilecte, aut mare,
 Qui firmiorem adamante iram pectore geris.
 Alii quidem ex opibus tuis gaudium utilitatemque percipiunt,
 Externi, indigenæ, religiosi, et insipientes.
 Communis enim omnibus indigentibus portus est
 140 Domus tua; mensa autem nemore Alcinoi
 Amœnior, affluens amicis, onusta dapibus
 Ex aere et terra quæsitis, et quæcunque natant in aquis.
 Nos autem quotidie stantes ad alienas fores,
 Arentes, algentes, nudi, huc et illuc
 145 Erramus, nec ullum est nostri mœroris levamen, neque faciem
 Tuam, pater, jam diu cernere licuit, ex quo scilicet iratus es,
 Licet vehementer cupiamus, idque servis tu concedis
 Sæpe, quamvis iratus, quod certe acerbum est. Verum ad mensas
 Consistimus tenues, miseri, nec paucas saltem
 150 Ut ille Lazarus, ex opima mensa

25 Ἀμέτρον χερὸς. Modum nesciens manus,
 ior, inexplebilis.
 26 Ὀδυρομένους. Ita legit Combefisius. Edit.
 ομένους.
 28 Γενέθλων. Reg. 990 γενέθλης.

134 Δάμασον θυμὸν μέγαν. Magnum animum
 coerce.
 145 Ἐπ' ἄλλοτριῆσι. Sic Herv. et Reg. 990.
 In editis deest ἐπ'.

METRICA VERSIO.

nis vicibus, geminatis sæpe, nocenti
 ipotens, ut sacra canunt oracula, parcit.
 em non scelerum superavit mole Manasses?
 us ex cunctis Ninive cui crimine cessit?
 ue quid dextra publicani nequius usquam?
 ien hos etiam Christus, commissa dolentes
 na, donavit venia noxasque remisit.
 go quid Christi, mortales quid loquor ignes,
 patrum natura pares in pectore fixit?
 i quæque suæ sobolis deflagrat amore.
 : vides ut sævus aper, pardusque, bovesque
 nera semper tremulo sint pectore prole?
 : vides ut dura gerant certamina? Nonne
 niul infestasque feras hominesque laces-
 [sant]i?
 sævilita superas hominesque ferasque.
 es irati animi jam comprime motus,
 r: aut aluit rupes te vasta, vel æquor,

B Durum adamante magis retinentem in corde furor
 [rem].
 Ex opibus censusque tuo sua gaudia carpunt
 Indigenæ, externi, stolidique, Deique colentes.
 Nam tua sunt cuivis communis portus egent
 Tecta, tua Alcinoi mensa est jucundior horto,
 Plena viris, epulisque tumens, quas prodiga tellus
 Porrigit, aut aer liquidus, pelagusque ministrat.
 At nos quotidie per tecta aliena vagamur,
 Arentes, vestisque inopes, ac frigore pressi.
 Nec nostris datur ulla malis medicina: cupitam,
 Quoque nihil gravius, faciem jam tempore multo.
 (Ex quo dira tuum pectus circumsidet ira),
 Cernere nec nobis conceditur ulla potestas,
 Quod tamen et servis, licet ira percitus, ipse
 Haud raro tribuis. Verum considerare mensis
 Cogimur exiguis miseranda sorte: nec, ille
 Lazarus ut quondam, micæ de divite mensa

Ἐξόμενον κλαδεῖν, καὶ ἤρει ταρσὸν ἰέντα.
 Ἦς δ' ἀπὸ τῆς πεσόντα φιλῆς ἐλέγχε καλιῆς,
 95 Ἦ γναμπτοῖς ὄνυχας πεταρμένον ὠμοδόροιο
 Ἴρηκος, καὶ στυγνὸν ὀποτρύζοντα κόδεσαι.
 Σὴ χάρις ὄντα κάκιστον εἰς σκλάβηχνοισι γεραίρων
 Εἰ δ' ἀγαθὸν, τοῦ πατρὸς ἐμοὶ νόμος. Οἱ γὰρ ἀριστοὶ
 Καὶ ξείνοις τελέθουσι προσγνέες. Οὐδὲ θεοῦ
 100 Ἦδε χάρις τὸν ἀριστον εἶχειν πέλας, ἀλλὰ κακίᾳ
 Εὐμένειν, καὶ χερσὶν ἀπὸ χθονὸς ὕψος ἀείρειν.
 Οὐδὲ γὰρ ἀπώτοισι θάνεν θεός, εὖτ' ἐπὶ γαίαν
 Ἦλυθε, καὶ θεότῃ: ἔδν βροτῶν ἀμφὶς ἐπῆξεν.
 Ἄλλὰ χαμαπατέεσαι, καὶ οἱ θάνον ἐξ Ἀδάμου.
 105 Οὐκ ἀτεις υἱῆα νεώτερον, ὡς ἀπὸ πατρὸς
 Πλάγῃ, μαχλοσύνησι πατρώϊα πάντα λαφύξας,

Α Καὶ μιν λιμὸς ἑτερεν ἀλήμονα; Ἦ δ' ἐπὶ ὄντι
 Πατρὸς τοῦ παλινοροῦς ἔδην, καὶ γούνα κίβη,
 Αἰψα πατρὸς ἐλέγχε κακὸν πάντῃ, αὐγὴν γέρας
 110 Πάξαστο, δάκρυα χεῖρε, καὶ εὐλατῆρα γέρας
 Καὶ ποιμὴν ὄλων τις, ἴης ἀπομονωθεῖσσι,
 Ἐσθλός, λείψεν ἀπαντα, μετ' ἴχνα δ' ἔθηκεν
 Ἦν δὲ μιν ἢ κατὰ πρῶνας ἀπότροθεν, ἢ πῆλιν
 Πλαζομένην εὐρησιν, εἰς ὠμοισιν ἀείρας,
 115 Καρχαλῶν δεκάδεσσιν ἐνηριθμῆσε φέρας
 Τολος ἐμοῦ Χριστοῦ μέγας νόμος, ἐς γαίαν
 Εὐμένει πάντεσσιν, ὑπερφείλους ἀθερῆεν.
 Πολλάκις ἐξαγόρευσις ἀμαρτάνος ἀνὴρ εὐλατῆ
 Μοῦνη, καὶ δακρύοισιν ἀπέκλυσε πύματα πύματα
 120 Καὶ ψυχὴν ἐκάθηρε μελανομένην κακίᾳ

Ramo insidentem, aut aeri pennas immittentem,
 Sed procul a dulci nido lapsam miseratur,
 95 Aut curvis unguibus transfixam crudelis
 Accipitris, et sub ejus pedibus tristes questus edentem.

Tua gratia est, si malus sim, tuis me visceribus fovere;
 Quod si bonus, mecum facit lex paterna. Optimi enim
 Etiam in extraneos benigni sunt. Nec Dei

100 Hæc gratia est, bonum sibi asciscere, sed pessimo
 Propitium esse, eumque manibus e terra in altum tollere.
 Neque enim propter insontes mortuus est Deus, quando in terram
 Venit, et divinitati suæ mortalem naturam conjunxit,
 Sed propter humi abjectos, et ex Adamo mortuos.

105 At non audisti de juniore filio, quomodo procul a patre
 Aberraverit, patrimonio omni per luxuriam absumpto,
 Eumque famæ errabundum oppresserit? At ubi in ædes
 Paternas redux ingressus est, ac genua flexit,
 Statim pater miseratus est malum filium, collo manus
 110 Implicuit, lacrymas fudit, eumque convivio excepit.
 Et bonus pastor quis ovium, si una sola aberraverit,
 Cæteras omnes relinquit, et illius vestigia insequitur;

1024 1025 Si autem illam per cacumina montium longius, aut in sylvis
 Errantem repererit, suis humeris tollens,
 115 Lætabundus centum claris ovibus annumerat.

Talis Christi mei magna lex, qui humilibus
 Propitius est omnibus, arrogantes despiciens.
 Sæpe sola confessio peccati virum servavit,
 Et amaris lacrymis noxas abstersit,
 120 Et animam malitia denigratam mundavit.

98 Οἱ γὰρ ἀριστοὶ. Combessius legit ἢ γὰρ ἀρ-
 στοῖς καὶ ξείνοις, nec dubitat quin ita scripserit
 Gregorius: Sane optimis etiam extranei solent esse
 benigni; potiori ratione parentes.

102 Ἀπώτοισι. Insontes, vel eos qui lapsi non
 fuerunt.

106 Λαφύξας. Sic legendum Edit. male
 108 Καὶ γούνασι κάμψθη Ac genibus
 adolvit.

115 Καρχαλῶν. Sic Reg. 990. Edit. κα
 119 Πήματα. Sic Reg. 990, vel πύματα
 edit. πύματα.

METRICA VERSIO.

Nec volucrem quisquam vernanti in fronde seden- B Culpa Adami leto dederat Stygiæque p[er]d[ic]t[am]
 tem, Non audis, minor ut natus, genitore reat[us]
 Aut quæ præpetibus liquidum ferit æthera pennis, Filius, in longe positas abscesserit oras.
 Mæret, sed nido præceps quæ cornit alto, In luxumque opibus patriis ac scorta prof[er]it
 Unguibus accipitris vel quæ transfixa cruentis Dira famæ miseri vacuos distorsit artus.
 Ingemit, et tristes emittit pectore questus. At simul ut patrias humilis remeavit ad æ-
 - Tum tibi laus dabitur, tuaque in me gratia sese Ac genua inflexit supplex, pater illico pro-
 Prodet, si vitiiis atro tua viscera pandas. In veniam, natum manibus complectitur.
 Nam mihi si pandas veræ probitatis amanti, Et fundit lacrymas, epulumque instaurat.
 Hoc facis, o genitor, quod jura paterna requirunt. Ac bonus opilio, simul ac pecus una vagi
 Namque probi externis etiam nec sanguine junctis A grege, deserto mox illam quaerit ovili.
 Esse solent blandi ac faciles; nec gratia summi Quam si per montes, nemorumque per
 Numinis hæc in re posita est, ut rite colentem Palantem inveniat, sublatam pectore lato
 Munera justitiæ nexu sibi copulet arcto. Fort humeris reliquisque ovibus supera det
 Sed magis ut facilem se det placidumque colenti, Hæc Christi lex sancta mei est, qui tu
 Huncque solo manibus trahat in sublime.jacentem. Despicit, ac pronos animos humilesque
 Non etenim insontes propter Deus occidit, ad nos Sæpe gravis noxæ confessio sola saluta
 Cum venit, junxitque meæ sua numina carni: Attulit, et lacrymæ scelus abstersere col
 Sed propter sontes, et quos damnosa parentis Candoremque prius vitiiis mens atra t[er]ra

Ἐπτάκι πολλάκι τόσσον Ἄναξ μείλισσεται ἀλιτροῖς,
 Ὡς λογίων ἐπάκουσα Θεοῦ, καὶ Πνεῦμ' ἐδίδαξε.
 Τίς Μανασὴ βασιλῆος ἐν ἀνθρώποισι χερσίων ;
 Τίς δ' ἄρ' ἐνὶ πολλέσσι Νίνου μεγάλου πόλιος ;
 125 Τίς δὲ τελωναῖος ἀμέτρον χερσός ; ἀλλ' ἄρα καὶ τοῦς
 Χριστὸς ἄναξ ἐλέηρεν ὄδυρομένους κακότητα.
 Ἄλλὰ τί μοι Χριστοῖο, τί δὲ βροτέοιο πόθοιο,
 Γόν βα φύσις τοκέεσσιν ἐπήξατο ἀμφὶ γενέθλην ;
 Καὶ θῆρας φιλέουσιν ἕδν γόνον, εἴ ποτ' ἄκουσας
 150 Παράλιός τε σύας τε βοῶν τ' ἀγέλην ἐλικώπων,
 Ὡς βα περιτρομέουσι, καὶ ὡς περὶ δῆριν ἔχουσι,
 ἠρσά τε καὶ μερόπεσσιν ἀπεχθέσιν ἀντιδίωντες.
 οἱ δ' ἄρ' καὶ θηρῶν ὀλωότερος ἐπλετο θυμὸς,
 καὶ μερόπων. Δάμασον θυμὸν μέγαν· ἦ σὲ γε πέτραι
 155 ἠλίβατοι θρέψαντο, πάτερ φίλε, ἦ σε θάλασσα,

Στερρότερον ἀδάμαντος ἐνὶ φρεσὶ μῆνιν ἔχοντα.
 Ἄλλοι μὲν κτεάτεσσι τοῖς ἐπι τέρψην ἔχουσι,
 Ζεῖνοι θ' ἡμέδαποί τε, θεουδέες, ἀφραδέοντες.
 Σουὸς γὰρ πάντεσσι λιμὴν χατέουσι τέτυκται
 140 Σὸς δόμος· ἦ δὲ τράπεζα, καὶ ἄλσος Ἀλκινόου.
 Τερπνοτέρη, πλήθουσα φίλοις, πλήθουσα δ' ἐδωδῆς
 Ἡερῶν, χθονίων τε καὶ ὀππόσα νήχεται ὕδωρ.
 Ἡμεῖς δ' ἡμαρ ἐπ' ἡμαρ ἐπ' ἀλλοτρίῃσι θύρῃσιν
 Αὐαλέοι, κρυεροὶ, καὶ ἀνείμονες, ἐνθα καὶ ἐνθα
 145 Πλαζόμεθ', οὐδέ τις ἐστι δῆς ἄκος, οὐδὲ πρόσωπον
 Σεῖο, πάτερ, λεύσσοντες ἐπὶ χρόνον, εὐτ' ἐχολώθης,
 Καὶ μάλα περ ποθέοντες, ὃ καὶ δμῶεσσιν ὀπάζεις
 Πολλάκι, χωόμενός περ, ὃ δὴ πόνος. Ἄλλὰ τραπέζαις
 Ἡμεθ' ἐπὶ σχεδίῃσι δυσάμμοροι, οὐδ' ὀλίγας περ,
 150 Λάζαρος ὡς τις ἐκεῖνος, ὑπερφιάλοιο τραπέζης

Sæpe septenis vicibus repetitis Rex peccatoribus pepercit,
 Ut ex divinis oraculis audivi, et Spiritus docuit.
 Quis rege Manasse inter homines deterior?
 Quæ inter urbes Nini magna civitate?
 125 Quæ publicani insatiabili manu pejor? verumtamen et hos
 Christus miseratus est, ubi nequitiam deflexerunt.
 Sed quid ego Christi, quid hominis amorem commemoro,
 Quem natura parentibus in progeniem infixit?
 Et feræ amant fetus suos, si quando audisti
 130 Quomodo pardi, et apri, et boum grex nigris oculis,
 Pro eis contremiscant et decertent,
 Feris et inimicis hominibus occurrentes.
 Tu vero et feras sæva iracundia superas,
 Et homines. Magnos animi motus doma: aut te rupes
 135 Excelsæ aluerunt, pater dilecte, aut mare,
 Qui firmiorem adamante iram pectore geris.
 Alii quidem ex opibus tuis gaudium utilitatemque percipiunt,
 Externi, indigenæ, religiosi, et insipientes.
 Communis enim omnibus indigentibus portus est
 140 Domus tua; mensa autem nemore Alcinoi
 Amœnior, affluens amicis, onusta dapibus
 Ex aere et terra quæsitis, et quæcunque natant in aquis.
 Nos autem quotidie stantes ad alienas fores,
 Arentes, algentes, nudi, huc et illuc
 145 Erramus, nec ullum est nostri mœroris levamen, neque faciem
 Tuam, pater, jam diu cernere licuit, ex quo scilicet iratus es,
 Licet vehementer cupiamus, idque servis tu concedis
 Sæpe, quamvis iratus, quod certe acerbum est. Verum ad mensas
 Consistimus tenues, miseri, nec paucas saltem
 150 Ut ille Lazarus, ex opima mensa

Ἄμετρον χερσός. Modum nesciens manus,
 ἤ, inexplebilis.
 Ὀδυρομένους. Ita legit Combessius. Edit.
 λένοις.
 Γενέθλην. Reg. 990 γενέθλης.

134 Δάμασον θυμὸν μέγαν. Magnum animum
 coerce.
 145 Ἐπ' ἀλλοτρίῃσι. Sic Herv. et Reg. 990.
 In editis deest ἐπ'.

METRICA VERSIO.

is vicibus, geminatis sæpe, nocenti
 otens, ut sacra canunt oracula, parcit.
 n non scelerum superavit mole Manasses?
 is ex cunctis Ninive cui crimine cessit?
 e quid dextra publicani nequius usquam?
 n hos etiam Christus, commissa dolentes
 a, donavit venia noxasque remisit.
 o quid Christi, mortales quid loquor ignes,
 atrum natura pares in pectore fixit?
 iudæque suæ sobolis deflagrat amore.
 rides ut sævus aper, pardusque, bovesque
 era semper tremulo sint pectore prole?
 vides ut dura gerant certamina? Nonne
 ul infestasque feras hominesque laces-
 [sant]
 yvilia superas hominesque ferasque.
 irati animi jam comprime motus,
 : aut aluit rupes te vasta, vel æquor,

B Durum adamante magis retinentem in corde furor
 [rem.]

Ex opibus censuque tuo sua gaudia carpunt
 Indigenæ, externi, stolidique, Deique colentes.
 Nam tua sunt cuivis communis portus egent
 Tecta, tua Alcinoi mensa est jucundior horto,
 Plena viris, epulisque tumens, quas prodiga tellus
 Porrigit, aut aer liquidus, pelagusque ministrat.
 At nos quotidie per tecta aliena vagamur,
 Arentes, vestisque inopes, ac frigore pressi.
 Nec nostris datur ulla malis medicina: cupitam,
 Quoque nihil gravius, faciem jam tempore multo.
 (Ex quo dira tuum pectus circumsidet ira),
 Cernere nec nobis conceditur ulla potestas,
 Quod tamen et servis, licet ira percitus, ipse
 Haud raro tribuis. Verum considerare mensis
 Cogimur exiguis miseranda sorte: nec, ille
 Lazarus ut quondam, micas de divite mensa

Υγίαις ἀφαρπάζοντες, ὄμην κούει δαίτια φέροντες.

Πολλοὶ μὲν στυγέουσι τέην χάριν, οὐκ ὀλίγοι δὲ
τίουσιν. Μέγα θαύμα, πατὴρ γέρας υἱέσσι δτιμοί,
Οὐδὲ κοτύλη βραίη τις ἀναψύξει γοάοντας·

155 Ἄλγος ἀρειοτέροις γὰρ ἀρηγόνες εἶσι χερούς.

Ἄλλοι δ' αὖ οἷδ' ἴσασι τίνας, τίνας. Αἰδέομαι γὰρ

Φράζειν καὶ γενετήρα. Δύω γε μὲν εὐμενέουσιν,

Ὅφρα κεν ἦε φύγωσι δύνῃ, ἢ ἄλλαρ ἔχουσι

Πήμασιν ἐν σφετέρουσιν, ὅτ' ἀντία κυμαίνησι

160 Δαίμων, ἀλλοτρήσιν ἔην τίοντες ὀϊζύν.

Εἶπω μετ' ἴσωνα μῦθον· ἀτάρ, πάτερ, Παιος εἶης.

Τόσσον ἄκος παθίσσει κόροισι, μὴ μῦθον ἐρύξῃς.

Ἄλλοις μὲν τεκέσσι πατήρ καὶ ἕπιος ἐσσι,

A Τόσσον, ὅσον τ' ἐπέοικε Θεοῦ Πατρὸς ἐκγυῖα

165 Οὐ φθόνος· οὐ γὰρ τοῖα κασιγνήται μάρτυροι

Θρήνας ἐν θαλάμοισι δροσούδας, ἔργ' ἰδέσθαι

Εὐγενέος παλάμησι, διέπλοσας ἕδεα κινῶ

Θηλυτέρης Χείρωνος· ὑπὸ προσώδοισι γάμο

Ἐσθλοῦς ἄνδρας ἔπασσασ· ἐνὶ πλοίσσιν γάρτοι

170 Μοίραν ἑὼν κτεάνων ἀπαδάσσασ χεῖρ' ἐπεί

Ἡμεῖς δ', οὐδ' σὺ φύτασας ἔης ἀπὸ μητρὸς ἡμῶν

Ἦν σ' εἶ δακρυχέοντα, πάτερ φθε, πολλὰ κτεῖνα

Εὐσεβέος, πάντασιν ἐπιχθονίοισιν ἀγῆτος,

Πρωτογόνουσι υἱέας, δ πατράσιν ἐσσι μέγιστος

175 Τόσσον ἀπαχθαίρεις, καὶ δόματα ἐπέξῃσσι

Ἐσάτιον καίνησιν ἐνηέα θυμὸν ἕδεις,

1026-1027 Micas subripimus, et eadem qua canes esca vescimur.

Multi quidem nos odio habent tua causa, non pauci autem

Amant nos. Res profecto mira : patris gloria sunt filii inglorii,

Quos parva frustula recrearent lugentes :

155 Dolorem namque viris probis afferunt, qui juvare non sufficiunt.

Alii vero, nec qui simus, norunt, quo patre sati. Vereor enim

Dicere genitoris nomen. Duo tamen sunt benevoli,

Ut vel fugiant tristia, vel remedium habeant

In calamitatibus propriis, si quando adversos factus excitarit

160 Dæmon, dum afflictis opem ferunt, sibi ipsis consulentes.

Dicam aliquid majus : verum, pater, propitius sis.

Hanc nostris saltem casibus medelam præbeas, ne verbum repellas.

Aliis quidem natis pater et mansuetus es,

Tantum, quantum par est esse Deo patre procreatum.

165 Haud equidem invidemus ; neque enim fratres decet invidere sororibus.

Aluisti domi teneras filias, muliebria officia docuisti

Nobilis matronæ manibus Chironis femineæ,

Optimis eas informasti moribus ; cum jam adesset tempus conjugii,

Egregios viros dedisti ; in urbibus honoribus anxisti.

170 Partem donorum tuorum tribuisti larga manu.

Nos vero, quos tu genuisti ex una matre optima,

Cujus tu adhuc desiderio fientem, chare pater, quotidie video,

Piissima et cunctis mortalibus miranda,

Nos primogenitos filios, quod parentibus est maximi momenti,

175 Tanto odio prosequeris, et extra domum ejicis,

Quantum ipsis mitem animum exhibuisti.

155 Ἄλγος ἀρειοτέροις. Ita Reg. 990 et Chig.,
quæ lectio feliciter uendum sanat, quam Billii cor-
rectio, ἄλγος ἀμφοτέροις, ut in editis.

157 Δύω γε. Aliquid desiderandum videtur, ut
planior sit sensus.

165 Κασιγνήτησι. Sic Reg. 990. Schol. ἀδελ-
φαίς. Edit. mendose κασιγνήτοισι.

166 Ἐργ' ἐδίδαξας σύγεντός παλάμησι. Sic
verba sunt construenda, nulla interpunctione,

quemadmodum jacent in Regio codice, nisi
gatur Vitaliani filias, non ab ipso patre,
nobilis matrona edoctas fuisse muliebria
filium pollice ducere. Nec bene Billius, hoc
quæ puellas decet, edocuisti, quod profecti
officium non est. Chironem vocat matronam
cui Vitalianus puellas ad virtutem inle-
tradiderat, alludens ad centaurum illum
heroum sui temporis magistrum.

METRICA VERSIO.

Subripimus, canibusque parem nanciscimur escam. B Te facilem, æthereo ut fas est a patre creari

Atque tua causa nos multi odere fugantque :

Multi rursus amant. Res sane mira, parentis

Est honor atque decus proles inhonora jacensque,

Quam lacrymis madidam recreant frustula pauca :

Nam qui mærores nostros tenuare laborant,

Hos ipsos mærore graves magis censet uterque.

Ast alii, nec qui simus, noverere, nec a quo

Patre sati : patris prohibet nam dicere nomen,

Qui subit ora, pudor. Duo sunt tamen, aspera nostra

Quos mala permoveant, ut scilicet hac ratione

Tristia vel fugiant aduersæ nubila solis,

Vel certe in duris (si quid fortasse procellæ

Intulerit dæmon) habeant solatia rebus :

Quisquis enim iuvat afflictos, sibi consulit ipse.

Dicam aliquid majus, sed tu, pater, aure benigna

Excipias mea dicta, precor, nostrisque medelam

Casibus hanc saltem tribuas, ne verba repellas.

Tu reliquæ stirpi, genitor sanctissime, præbes

Haud equidem inuideo ; fratrum namque

Invidiæ haud debent stimulis agitare corda

Tu teneris natis aluisti sedulus annis.

Has tua cura levi docuit deducere filum

Pollice, formavit sanctis has moribus illa

Femineos inter cætos clarissima Chiron.

Connubii cum jam non longe tempus abesset

Post has eximia sociasti laude maritis,

Atque etiam largus donasti parte bonorum.

At nos, quos eadem mater tibi protulit ætas

Femina virtutis specimen, mirandaque cæcis

Quam te nunc etiam plorantem cerno frons

Primi genos natos, quod non leve pondus ætas

Esse solet patribus, tam tu aversaris, et ætas

Nostri odio, miserosque tuis procul ædibus

Quam tu illis semper blandus facilisque

Φθίζομαι οὐκ ἐθέλων μὲν, ἀτὰρ λόγον ἔκτοθε βήξω, A
 ὄφρα με μὴ βήξειεν ἐεργόμενος πραπίδεςσιν.
 Ἦν θάλαμος, καὶ δεῖπνα γαμήλια· πάντα γεγήθει,
 80 Ἔδνα λόγοι θαλάμων καὶ ἀθύρματα τερπνὰ γά-
 μοιο.
 Ἄλλοι μὲν θαλέθοντες ἀφ' αἵματος, οὐκ ὀλίγοι δὲ
 εἰτονες, οἳ τε θνακτος ἐν ἔρκεσι κῦδος ἔχοντες,
 ταῖτα γάμου τίεσκον, ἀγακλειτοὶ θ' ἱερῆς
 ὄγαλς καὶ στεφύεσσιν ὀμοζυγίην συνάγοντες·
 85 Καὶ β' οἱ μὲν πάλλοντο καλὸν περὶ κούρον εἵατροι,
 ἡμφίον ὀμνεύοντες εἰκοῦτα ἔρνεϊ καλῶ·
 κ' δ' ἄρα πρῆβενικὴν ἐλικώπιδα πορσύνεσκον
 ἢς γάμον ἱερόνεντα· πατὴρ δ' ἐπετέρπετο παισίν·
 μεῖς δ', ὡς θήρεσσιν εἰκοῦτες ἤδ' οὖεσσιν,
 90 Ἢ μορφήν ὀλέσαντες ἀπηνεῖ δαίμονος αἴση,

Εἰρχθέντες κατὰ δῶμα κασιγνήτης ἀπάνευθεν,
 Ἡρώμεσθ', ὅτι λυπρὸν ἐσθλομεν ὀδμα βίωο·
 Ὡς θρελον μὴ μητρὸς ἐνὶ σπλάγχνοισι παῖτηναι,
 Ἡὲ θανεῖν ἀτέλεστος ἐν ὀδίνεσι τεκούσης,
 195 Εἰ δὲ πύλας ἐπέρησα, καὶ εἰλικυσα πνεῦμα μὸ-
 [ροιο,
 Κλαυθμὸν ἐμοὶ τὸν πρῶτον ἐμαῦ θανάτοιο γενέσθαι.
 Δάκρυον! οὐκ ἂν ἐγωγε τόσοις ἐνέκυρσα κακοῖσιν.
 Ἐν δὲ τὸδ' αἰάζω περιώσιον. Ἡ γὰρ αἰοῖδς.
 Ἴδρις ἐδὼν, ποθέων τε γάμον καὶ λέκτρον αἰεῖσαι
 200 Αὐτοκασιγνήτης, πάντων ὀλοῦτατε δαίμον,
 Καὶ θαλάμου μελέεσαι πατρὸς χόλον ἐξακέσασθαι.
 Καὶ τοῦδ', ὡς τις ἀλιτρὸς, ἀπὴμπλακον. Ἄλλο; ἀ:σε
 Κάλλος ἐμὸν, ξανθοῖσιν ὑπὸ πλοκάμοισι μέλειαν
 Ὑφρὺν ὑπερτέλλουσαν ὑπ' ἀργυρέησι παρειαῖς.

Loquar haud quidem volens; sed verbum extra efferam,
 Ne me dirumpat compressum in præcordiis.
 Erat thalamus, et cœnæ nuptiales; omnia læta erant,
 180 Munera, sermones connubio digni, jucundaque ludicra nuptiarum.
 Plures exorti nostro sanguine, non pauci
 Vicini, quique in principis ædibus sunt in honore,
 Convivium nuptiarum cohonestarunt, et inclyti sacerdotes
 Votis et coronis conjugium nectentes;
 185 Tripudiabant circa præstantem juvenem socii,
 Sponsum prædicantes egregio similem ramo:
 1028-1029 Matronæ vero puellam formâ pulcherrimam adornabant
 Ad thalamum amabilem; pater autem oblectabatur filiis.
 Nos autem, ac veluti feris similes aut porcis,
 190 Aut amissa forma, crudeli dæmonis fato,
 Ædibus conclusi procul a sorore
 Debacchabamur, quod tristem ingressi essemus vitæ tempestatem:
 O utinam in matris visceribus nunquam compactus essem,
 Aut periissem imperfectus in doloribus genitricis,
 195 Aut, si fores transissem, traxissemque spiritum mortis,
 Ploratus, quem primum, cum nascerer, edidi, idem meæ mortis fuisset
 Lacryma! in tot et tantas nunquam incidissem molestias.
 Unum autem me cruciat supra modum. Quippe cantandi
 Gnarus cum sim, et cuperem nuptias et lectum canere
 200 Sororis meæ, omnium exitiosissime dæmon,
 Et thalami modulationibus iram patris mollire,
 Et ab hoc, ut quis flagitiosus, excidi. Alter cecinit
 Pulchritudinem sororis meæ, flavis sub crinibus nigrum
 Supercilium prominens supra argenteas genas.

Ἠξέω. Sic Reg. 990. Edit. prave βύξω.
 συνάγοντες. Reg. 990 συνάπτοντες.
 ἱερόνεντα. Ita Chig. Edit. ἱερόνετα.
 Εἰ δὲ πύλας, etc. Aut si trajicienda erat vitæ
 hauriendusque spiritus mortis.

196 Τὸν πρῶτον. Sic Reg. 990. Utinam primus
 nascentis ploratus, etiam morientis fetus fuisset!
 Edit. male τὸ.
 203 Κάλλος ἐμὸν. Suxæ sororis pulchritudinem in-
 telligit.

METRICA VERSIO.

loquar ista lubens: sed vox erumpet ab ore
 ven, ut non me rumpat, si mente prematur.
 galis erat, læta et dignissima cœna;
 ætilita plenissima, munera, voces
 o dignæ, jucundaque ludicra multa;
 opinuorum, atque frequens vicinia, quique
 augusta superi dominantur in æde,
 epulum thalami, mystæque sacrati
 m votis nectebant, atque corollis
 t juvenem forma præstante sodales
 , ramo egregio similemque canentes:
 em ad thalamum niveo candore puellam
 mirifico studio matrona parabat;
 b generum et natam, dulcesque hymenæos,
 unc toto captabat gaudia corde.
 reorum ritu, vel more ferarum,
 amissa forma cacodæmonis arte,

B Ædibus inclusi procul a nubente sorore,
 Talia perfusi lacrymis tum dicta dabamus,
 Ortum tam miseræ vitæ afflictæque gementes:
 O. utinam nunquam matris conceptus in alvo,
 Nixibus in mediis vel raptus morte fuisset,
 Vel semel ingresso miserandæ limina vitæ,
 Ortus quæ fuerant, necis hæc lamenta fuissent!
 Tanta etenim non me premerent incommoda re-
 rum.
 Hoc autem supra reliqua omnia perpete luctu
 Me cruciat, quod cum non sim rudis ipse canendi,
 Cumque meæ cuperem thalamos cantare sororis,
 Sicque patris placidam per carmina reddere mentem,
 Hoc quoque non per te licuit mihi, perditæ dæmon.
 Namque meum versu vates decus extulit alter,
 Atque supercilium flavis sub crinibus atrum
 Laudavit, niveasque genas, pulchreque nitentes.

205 Ἐσπερον εἴρυσεν ἄλλος, Ἐωσφόρον ἄλλος ζεῖσεν, Ἄ 220 Ἡμῖν μὲν σὸ δῶμα, φίλην τ' ἀπέκλεισας ὀπωπῆ,
 Οὐδ' ἀγαθὸς τις αἰοῖδός. Ἐγὼ δ' ἀγέραςτος, ἀναυδος, Τὰς δ' ἄρα πᾶσιν ἐθηκας ἀπεχθέας. Οὐκ ἐθέλει γὰρ
 Πένθεος ἐσάμμενος κείμην νέφος. Οὐδ' ὅσον Ἠχώ, Χριστὸς ἀναξ, τεκέων τῷ μὲν πατέρ' ἦπιον εἶναι,
 Ποιμενίας μέλποντος ἐν οὐρασι Πανὸς αἰοῖδᾶς, Τῷ δὲ βαρυφρονόνα· καὶ ἀντιρέποντι ταλάνῳ,
 Ἄκρων ὑστερόφωνον ἀπὸ σκοπέλων χέον αὐδῆν. Πολλάκι στεργομένοισιν ἐπιθροῖθι κακότητι,
 210 Κλαύσω πρωτοτόκων ἐπέων μόρον, οὐκέτι' αἰέσω. 225 Ἐκ πατέρων ἐπὶ παῖδα· ἄγων χόλον γῆς Ἄνεργα
 Ἐρρέτε μοι, βῆδοι πολυηχέες· ἔρρετε, Μούσαι. Ταῦτα μὲν ἐς πόντου πέσοι θυδὸν, ἡμετέρου δὲ
 Τίς χάρις, εἰ μὴ πατὴρ ἐν οὐασι κείσεται αἰοῖδῃ, Ἄωματος ἐκτὸς ἔοι, μὴδ' ἄλγεσιν ἄλγος ἔπειτα.
 Εἴ μου καὶ Ὀρφεῖη τις ἐν Ὀδρυσίοις σκοπέλοισι Καὶ τὸδ' ἄλις τεκέεσσιν ἐπι πρότοισιν Ἐριννίς.
 Ἄδᾶς ἄγοι, καὶ θῆρας ἀπόπροθε, καὶ πετεινά; Σοὶ δὲ, πάτερ, πάντες μὲν ὅσοι τελεῖσθαι τοπίς
 215 Δῶσω καὶ τὸδε σοι, μογαρὲ φθόνα. Λήξαι τ', αἰοῖδαί. 230 Καὶ παῖδες, κοτέουσιν ἀμελιχον ἦτορ ἔχοντι
 Μῆ σοι τοια. φέριστε, Θεός, μὴδ' ὄστις ἐταῖρος Ἐρῆξι γὰρ βίοτοιο πατὴρ μόθος, δν συνέδρασε
 Ἄντιταλαντεύσειε. Δέος δὲ με καὶ τὸδ' ὄρνει. Συζυγῆ τε πόθος τε, κακῆ δ' ἐκέδασεν Ἐνώ.
 200 Ὅσοι ἡμᾶς φίλεις, μέγα φέρτατα, οὐτε θύγατρας, Πάντες δὴ μέγαν οἶκτον ἐνὶ σπλάγχχοισι φέρουα,
 Τὰς νῦν ἐν παλάμῃσι φέρεις, καὶ ὕψο' αἰρείεις. Ἢ τι Θεοῦ βέξαντες ἐπάξιον, ἢ ἐκασθόντες·

205 Hesperum alter cantavit, Luciferum alius cecinit :

Nec bonus quidem cantor. Ego vero spretus, mutus, Mæroris nube opertus jacebam. Nec quantum Echo, Pastoritias cum caneret in montibus Pan cantilenas, E summis rupibus extremam reddebam vocem.

210 Lugebo primogenitorum carminum interitum, neque ultra canam. Valet, libri sonori; valet, Musæ.

Quid proderit canere, si ad aures patris mea non perveniant carmina, Etia mea testudo, vel Orpheica, in Olyrsiis scopulis Lapidés traheret, et seras, et volucres?

215 Dabo etiam hoc tibi, male livor. Cessate, carmina.

Neque tibi, pater optime, talia Deus, nec quisquam socius

Rependat. Timor autem et hic me premit :

Neque nos diligis, præstantissime, neque filias, Quas nunc in manibus gestas, et ad æthera tollis.

220 Nos quidem domo tua prohibuisti, charoque aspectu, Effecisti autem ut illæ omnibus odio sint. Neque enim placet

Christo regi, filiorum ut uni quidem pater mitis sit, Alteri vero asper. Ob hanc causam propendens in contrarium lance, Sæpe filios præ cæteris dilectos afficit malis,

1030-1031 225 E parentibus in filios iram declinans Filius carentis principio.

Hæc quidem in maris profundum mergantur, et a nostra

Domo procul sint, neque dolores dolor excipiat.

Jam satis in filios natu majores desæviit Erinny's.

Tibi vero, pater, omnes, quotquot sunt parentes

230 Et filii, infensi sunt implacabile pectus habenti.

Indignatio enim patris abrumpit vitam, quam colligavit

Thalamus desideriumque, mala autem dissipavit discordia.

Omnes enim magna intimis visceribus miscratione permoventur,

Sive qui Deo quid dignum gessere, sive qui passi sunt;

205 Ἐσπερον, etc. Hesperus et Lucifer una eademque stella est : quæ si mane luceat, appellatur Lucifer; si sero, Vesperus dicitur : quoniam autem clarissima est hæc stella, ideoque duplici ejus nomine pulchritudinem sororis ornat.

215 Εἴ μου. Ita legendum videtur. Edit. εἰ μή. [Ut constet versus, expungendum aut μου, aut τις. Edit.

PATROL.]

216 Ὀστις. Sic Reg. 690 et Herv. Edit. εἰ μή.

225 Ἀντιρέποντι ταλάνῳ. Id est, Christianis æterni Filii contraria rependens parentibus qui filios alios eximie diligunt, alios vero ois sæpe dilectos præ cæteris natos calamitatibus.

METRICA VERSIO.

Hesperon hic rursum cantavit, Phosphoron ille Non etiam vates sat commodus. Ast ego mutus, Spretus, mærorisque adopertus nube, jacebam, Ac neque, Pane velut cantante in montibus, Echo, Ter miser extremas reparabam gutture voces. Mortua, quæ primum peperit, jam carmina luctu Prosequar; impono jam finem versibus ipse. Vos procul ite, libri, procul o procul ite, Canioenæ. Quid juvat in modulos numerosque astringere verba, Si mea non veniant chari genitoris ad aures Carmina, nec duros silices, velut Orphica quondam Testudo, trahat, et volucres, sævosque leones? Hoc quoque munus habe, livor male: carmina cessent.

Non tibi nec superi regnator maximus orbis Talia, nec socius quisquam, pater optime, reddat. Quin metus hic etiam, genitor, me concutit ingens. Nec nos prosequeris, nec rursus amore sorores, Man licet et manibus gestes, et ad æthera tollas.

B Nam nobis tua tecta quidem sunt clausa in Vultus: at his cunctorum odium hac ratione patris Non etenim patrem lenem uni vult Deus esse. Durum alii infensumque animo: vicibusque

[que] Mutatis premit hanc, nimium quæ chara parentibus Progeniem, a patribus vertens ad pignora patris Ast hæc aquoreo mergantur gurgite, tectis Sintque procul nostris mala, nec mala mea

[que] Sit satis hoc, primam sobolem quod vexat Et At, pater, in te ardent ira nati que patres Quod tibi sit durum precibus nec flexile pro Rumpit enim humanam patris indignatio vitam Quam thalamus, quam stringit amor. dirigit

Jam cum omnes ingens subeat miscratione, quæ Dignum aliquid gessere Deo, dignumque talis

235 Ἐξοχα δ' αὖθ' ἱερῆς, ὄσους δῶροισι γεραίρεις, Ἄ
 Καὶ τίεις μεγάροισιν, ἀτιμάξεις δ' ἀπέοντας,
 Πολλάκι καὶ παρεόντας ἐπεὶ σέ γε παραφασίησιν
 Οὐκ ὄλον μαλακῆσι, καὶ εὐμένεσσιν προσώποις,
 Ἄλλ' ὄν καὶ στερεοῖσιν ἐπιστύφουσι λόγοισι.
 240 Γρηγόριος πρῶτιστον ὁμωνυμίη τε βίῳ τε,
 Συζυγέα στομάτεσσιν ἐρευγόμενος θεότητα.
 Βοσπόριος δ' ἄρ', ἔπειτα καὶ Ἀμφίλοχος, μεγα-
 [θύμω,
 Οἷ; ἄρα καὶ στυγερῆ νούσων ὑποδάμνατ' ἀνίη
 Εὐγαίς τε Τριάδος τε σεβάσματι, καὶ θυέσσιν.
 245 Σοὶ δ' οὐτ' εὐχολῆ κάμπτεται φρένας, οὕτε θυηλῆ.
 Οὐδὲ μὲν ἀθλοπόροισι δίδως χάριν, οὐς σὺ γεραίρων
 Εἰς ἔτος ἐξ ἔτους μεγάλῃ καὶ ἀπείρονι χειρὶ,
 Βήμασι, καὶ δῶροισι, καὶ εἰλαπίνῃσι χορελαῖς,

235 Præcipue autem sacerdotes, quos donis cumulas,
 Et honorifice excipis ampla domo, spernis autem absentes,
 Sæpe etiam præsentés, siquidem te sermonibus
 Non tantum blandis, placidoque et benevolo vultu,
 Verum etiam gravibus perstringunt verbis;
 240 Primum quidem Gregorius nomine et vita,
 Qui trinam ore prædicat divinitatem:
 Bosporius autem, deinde et Amphiloachus, viri animo magno præditi.
 Qui gravem morborum pellunt dolorem
 Precibus, Trinitatisque cultu, et sacrificiis.
 245 Tuam vero mentem neque preces flectunt, neque sacrificium;
 Nec martyribus quidem das gratiam, quos tu præniis honoras
 Quotannis munifica et larga manu,
 Altaribus erectis, et donis, et convivalibus choris,
 Ac pluribus cyathis vini fragrantissimi,
 250 Et magnis toris, Dei legem perfringis.
 Præstat enim parva ferentem Deo cor mactare,
 Quam omnibus cum sacrificiis, mente sordida, honorare.
 Neque enim Deo quidquam dignum est, nec quæcunque terra
 Hæc fert mortalibus, et cælum, aut mare.
 255 Etenim omnia Dei sunt: quid extra homo invenerit?
 Solius autem animæ puræ gratum est sacrificium, quo pauper
 Sæpe et divitem longe antecellit.
 Veneror et hoc, pater, magnanimum consilium,
 Quo multos superasti, voluntate Dei.
 260 Non unus tantum miseris mortalibus est ortus,
 Emanans ex carne et sanguine, qualis est hominibus
 Qui hic procreantur et pereunt celerrime:

240 Γρηγόριος. Multiplex vitium constructionis
 in exemplaribus Græcis esse ait Billius; sed nullo
 negotio emendatur, si pro Γρηγορίῳ, quod antea le-
 gebatur, in quo totum est vitium, legamus Γρη-
 γόρος, et certe sic legendum esse constructio pos-
 tulat, et quæ sequuntur, Βοσπόριος δ' ἄρ', ἔπειτα
 καὶ Ἀμφίλοχος. Mox ὁμωνυμίη. Gregorii nomen
 ἐπὶ τοῦ γρηγορεῖν dicitur, id est, *vigilare*.

241 Ἐρευγόμενος. Edit. male ἐρευγομένῳ.
 248 Βήμασι. Altaribus Deo in honorem martyrum
 erectis, et epulis et choreis.
 250 Θεοῦ νόμον. Significat Vitalianum frustra
 martyres colere donis suis, qui odio, quo prosequi-
 tur filios, legem Dei in hac parte contemnit.
 259 Ὑπεννεσίησι. Βουλῆσσι, βουλαῖς. ΠΕΣΤΕΜ.

METRICA VERSIO.

um præsertim illos, faciunt qui sacra Tonanti,
 quos licet et donis oneres, et divite tecto
 excipias, spernis tamen absentesque, frequenter
 t coram: quia te non tantum molliter atque
 re monent blando, sed et aspera verba profundunt:
 regorum primum, vitæque et nomine talem,
 ui Triadis sancto eructat firmissimus ore
 umen adorandum: post Bosporium Amphiloachum-
 [que,
 ni precibus, cultu et Triadis, sacrisque verendis,
 manes morbos frangunt, rabidosque dolores.
 tu nec precibus, nec sacris flecteris ullis,
 c pugiles tua corda movent, quos ipse quotannis
 meribus donans amplis, epulisque chorisque,
 nullis vini dulcis cyathisque torisque,

B Hæc in re præcepta Dei legesque resolvit.
 Præstat pauca Deo pectus mactare ferentem,
 Quam sacra mille offerre, animus si sordeat ater.
 Nil etiam dignum cœlesti numine, non si,
 Quæ mare, quæ cælum, quæ fert humus, omnia
 [jungas.
 Omnia namque Dei; quid enim hæc inveneris extra?
 Una Deo est purum gratissima victima pectus,
 In qua vincit inops opibus persæpe tumentem.
 Hoc quoque consilium, genitor charissime, mirer,
 Ac veneror, superas quo multos Numinis aura.
 Non unus tantum miseris mortalibus ortus
 Contigit, emanans e carne ac sanguine, qualis
 Est hominum, qui pascuntur, rapidæque metuntur
 Falce necis, tenuesquæ citi voluntur ad umbra.

Τοίη μὲν πρώτιστον Ἰπειτα δὲ Πνεύματος ἀγνοῦ,
 Ἐὖτε λασσαμένοισι δι' ὕδατος ἤλυθεν ἀγλή·
 265 Ἡ δὲ τρίτη, δακρύων τε καὶ ἄλγεος ἡμετέροιο,
 Εἰκόν' ἀποξύνουσα μελαινομένην κακότητι.
 Τίτων τὴν μὲν ἔχεις πατέρων ἀπο, τὴν δὲ θεοιο,
 Τῆς δ' αὐτῶς γενέτης, βίωται φάος ἐσθλὸν ὁπάζων.
 Ῥήξας δισμά βίοιο, καὶ ἰλῶος ἐκτὸς ἔθηκας
 270 Σὸν πόδα, καὶ Σοδόμων ἐφυγες πυρρόεσσαν ἀπειλήν·
 Καὶ χθαμαλῶν πεδίων σε φίλη διεδέξατο Σηγῶρ,
 Μηκέτι παπταίνοντα πρὸς ἄστια τεφρωθέντα.
 Πάντων δὲ κτεάνων ἓνα μάργαρον ἐσθλὸν ἰδέξω
 Ἐσχατιῇ, Χριστὸν τε νόον τε σὸν ἀγνὸν ἀγείρας.
 275 Καὶ νεφέλην καθύπερθεν ἐπέσσαο, ἀνδρῶν κέ-
 [σμοῦ]

A Τεμνόμενος χθονίοιο, μέσση δὲ τε τείχος ἔγειρας;
 Γαστέρος ὕβριν ἔπαυσας, ἀπληρώτοιο βερέθροιο
 Θῶκος οὐρρῶντας ἀπέπτυσας, οἰδαλόν τε
 Ὅγκον ἀγνηορῆς κενεαυχία βίβας ἔραζε.
 280 Οἶον σὺ κλέος ἐστὶ θεός μέγας, ἀνδρομέου τε
 Διμῶτος εὐσεβείας μέγ' ἀρειοίνας. Ἐξέεν ἅπαντα
 Σταυρῶ, τῷ προσέπτης ἄγων ληίστορα κέρμα.
 Ὑμνοῖς παννυχίοισι καὶ ἡματιῶσι δοδαίς
 Μέλιπας οὐρανόιο τριλαμπέα πνεύματος ἀγλή.
 285 Ταῦτα μὲν ἐσθλὰ πάτερ, καὶ τέρατος ἴσθη
 [ἀρίστου]
 (Τέρμα δὲ μοι θεός ἐστὶ νοούμενος, οὐκ ἐστὶν ἴσθη·
 Μοῦνος δ' ἐντὸς ἔμεινε χῶλος καὶ ἦδὺς διέθρος,
 Δάπτων, οἷα σίδηρον ἀτερέα λάθροιο ἴσθη,

1032-1033 Talis est primus ortus : deinde alter ex Spiritu sancto,

Cum lustratis per aquam æthereus advenit splendor ;

265 Tertius autem lacrymarum et doloris nostri est,

Imaginem abstersens denigratam crimine.

Ex his primum habes a parentibus, secundum a Deo :

Tertii autem ipse tibi pater es, vitæ lucem optimam præbens.

Rupisti vincula sæculi, et e cæno extraxisti

270 Pedem tuum, et Sodomorum effugisti minas igneas ;

Et planis porrecta spatii te amica excepit Segor,

Non jam circumspicientem civitates in cinerem redactas.

Omnibus tuis possessionibus unam margaritam pretiosam comparasti

In extremum diem, Christum tuamque sanctam mentem consocians.

275 Nubem desuper induisti, seorsum a munde

Terreno divisus, medium parietem attollens.

Habiem ventris coarctasti, inexplebilis gurgitis.

Sedes superbas respuisti, tumidumque

Fastum inanis gloriæ vana jactantem in terram projecisti.

280 Una tibi gloria Deus magnus est, et nobilitate

Generis pietas apud te longe præstantior. Posthabita sunt omnia

Cruci, cui affixisti prædonem hunc mundum.

Hymnis nocturnis et diurnis cantibus

Celebras cœlestis tritucidum spiritus splendorem.

285 Hæc quidem præclara, pater, et tui proxima optinuo

(Finis autem mihi Deus est cognitus, non jam per speculum) ;

Una vero intus mansit ira et dulcis pernicies,

Rodens, veluti indomitum ferrum latens rubigo,

270 Πυρρόεσσαν ἀπειλήν. Id est, horrendos ignes quibus Sodoma absumpta est.

274 Ἐσχατιῇ. In extremum diem. Posset sic reddi : Postremo Christum animique puritatem comparasti.

276 Ἐγείρας. Sic Reg. 990. Edit. ἀγείρας.

280 Ἀνδρομέου τε. His verbis etiam significari potest Vitaliano chariores et majori in pretio fuisse viros pios, quam sanguine conjunctos aut nobiles.

281 Ἐξέρ ἅπαντα. Cessere omnia.

283 Ἡματιῶσι. Reg. 999 ἡματιῶσι.

287 Χῶλος καὶ ἦδὺς διέθρος. Alludit ad verba Hom. Iliad. xviii, 108 :

Καὶ χῶλος, ἦς τ' ἐπέτρε πολυφρονά περ χυτῶν
 Ὅς τε πολὺ γλυκίων μέλιτος καταλειβομένην

Ἀνδρῶν ἐν στήθεσσι ἀέξεται, ἦθτε κενεῶν.

Ira, quæ sapientem aliquando comoritur,

Quæque multo dulcior melle stillante,

Hominum in pectoribus augetur, veluti (sunt)

His verbis Homerus eleganter describit iram

METRICA VERSIO.

Primus hic est nobis ortus : at Pneumatis alter,
 Tum cum purifici lustratis rore lavacri
 Advenit æthereus splendor, qui pectora luce
 Compleat ; extremus lacrymarum est atque do-

[loris,

Effigiem abstersens fuscata crimine turpi.

Primum horum tribuere patres, Deus ipse secun-

[dum ;

Tu tibi postremi pater es, dans optima vite

Lumina ; nam fluxi fregisti vincula mundi,

Atque pedem cæno extraxisti lætus olenti.

Tu Sodomæ horrendos ignes flammisque furentes

Fugisti, profugumque, loco quæ condita plano,

Excepit Segor, non jam ad fumantia tecta

Mœrentes torquentem oculos, nigrasque favillas.

Tu gemmam immensi pretii pro censibus unam

Omnibus in terra cepisti arenis eremi.

Tu Christum atque tuam sociasti fœdere mentem.

B Tu te, genitor, terreno ut ab orbe secares,

Fudisti nubem inferius, murumque locasti.

Tu rabiem ventris, qui non saturabilis unquam

Est gurgis, penitus pressisti, animique tumore

Stravisti, fastumque gravem motusque superbia

Una Deus magnus tibi gloria charior atque

Est tibi vir pietatis amans, quam sanguine jure

Omnia succubuere cruci, qua prædo pepenit

Hic mundus, clavis abs te conflixus acerbis.

Denique splendorem triplicem regnantis olim

Laudibus et cantu celebras noctesque diurnas

Hæc laudanda quidem, et sancio contentans

Sunt, genitor venerande ; Deus mihi terminas

[tem est

Non jam per speculum, sed visu notus aperta

Una sed in medio mansit tibi pectore bilis.

Lætaque pernicies, qua mens arroditur ægra,

Roditur ut scabra positum rubigine ferrum.

Ἡ δὲ χόλη βαρύποτος ἀπιστοτάτοιο δράκοντος,
 290 Ὃς καὶ πρωτογόνους γέυσει βάλεν ἐκ παραδείσου
 Βασιλ. καὶ θεότητος ἐνόσφισεν, ἥς πέσαν αὐτός.
 Ἀλλὰ, πάτερ, δάμασον δεινὸν χόλον. Ἔστι καὶ ἡμῖν
 Χριστὸς ἄναξ, χατέεις δὲ καὶ αὐτὸς εὐμενέοντος.
 Τοῖς σοῖς τεκέεσσι πέλοις, πάτερ, ἀφραδέουσιν,
 295 Ὅσον ἂν ἀρήσαισιν θεὸν σέο πῆμασιν εὐρεῖν,
 Εἰ ποτέ σοι βαρῦμηνης ἀπαντήσειεν ἀνίη.
 Οὐκ οἷος μερόπων γενέτης ἐφους, οὔτε σε μούνον
 Παῖδες ἀνιάζουσιν ἀπειθέες. Εἶδον ἔγωγε
 Πολλάκι καὶ στερεοῖσι κακοῖς εἰκοντα τοχῆα
 300 Παῖδες ἀτασθαλέοντος. Ὅ μὲν πεσσοῖσιν ἔμετρος,
 Ὅς δ' ὀλοοῖσι πότοισι, καὶ αἰθομένοισιν ἔρωσιν,
 Οἷς δῶμον ἐξαλάπαξαν· ὁ δ' ἤλυθε καὶ κατὰ πατρός

A Ἀντιβίους ἐπέσσει, χέρας δ' ἔριπεν Ἐριννύς.
 Ἄλλ' ἔμπης καὶ τοῖσι πατὴρ χόλον ἐσθλὸς ἐπέψε,
 305 Γραπτῶν γὰρ βασιλεία νόμων ἀδίδακτος ἀνάγκη
 Ἡ ῥά τε καὶ τοκέεσσιν ἐφ' οὐράσι θυμὸν λαίνει.
 Πολλὰ μὲν, ὦν λεύσσοισιν, ἐπαῖ δ' ἐθέλουσιν, ἀλευστα
 Πολλὰ δ' ἀνηκούστησαν ἐν οὐασι νοῖσιν ἔχοντες,
 Ὅφρα καὶ μὴ θράσος αἰνὸν ἀπορρήξειεν Ἐλεγχος,
 310 Αἰδῶ τὴν τοκέων ἐσθλὴν ἐπικουρον ἐλέγξας.
 Τίττει γὰρ θράσος ὕβρις, ἐνηεῖ δέ τε φειδῶ,
 Καὶ τεκέεσσι μάλιστα, ἐπαὶ κλέος ἔγγυς ἔχοντες,
 Οὐ χερὸς εἰκαθέουσι βίη, πειθοῦς δέ γε δεσμοῖς.
 Φλόξ καλάμησ τεκέεσσι πατρὸς χόλος αὐτίκα λήγων·
 315 Θυμὸς γλώσσαν ἐφλεξεν, ὁ δ' ἐσθεσεν οἶκτος ὑπο-
 [φθᾶς.

Vel gravis et dura furore versutissimi draconis,
 290 Qui et primos parentes exigua esca e paradiso
 Dejecit, et deitate spoliavit, e qua ipse exciderat.
 Verum, pater, gravem iram comprime. Est et nobis
 Christus rex; indignes autem et tu ipse ejus benevolentia.
 Talis erga filios tuos sis, pater, imprudentes,
 295 Qualem cuperes Deum in tuis calamitatibus experiri,
 Si quando infestus tibi contigerit mœror.
 Non solus mortalium factus es pater, nec te unum
 1034-1035 Filii non obsequentes dolore afficiunt. Vidi egomet
 Saepe pertinacibus cedere flagitiis parentem
 300 Filii scelesti. Alius immodico ludi studio,
 Alius exitiosis computationibus, et fervidis amoribus
 Donum everterant; alius venit et patrem
 Asperis lacessivit verbis: quin et manum furibundus sustulit.
 Et tamen iram in tales filios mitis pater cohibuit.
 305 Scriptis enim legibus superior est nullius magisterio edoctus amor,
 Qui parentum in filios iram placat.
 Multa enim ex iis quæ vident, fingunt sibi non visa;
 Multa dissimulant se audisse, quæ auribus suis exceperunt,
 Ne dira procacitas erumpat ex objurgatione,
 310 Quæ verecundiam parentum auxiliatricem egregiam premit.
 Pariunt enim audaciam probra, lenitas autem modestiam,
 Et filiis maxime, siquidem gloriam præ oculis habent,
 Non manuum viribus cedunt, sed persuasionis vi flectuntur.
 Flamma stipulæ est filiis ira patris statim desinens:
 315 Ira linguam accendit, illam vero exstinxit mansuetudo superveniens.

289 Βαρύποτος. Benedictini post Billium verte-
 rant, quæ immissa tibi est furore versutissimi draco-
 nis, omissa illa verborum oppositione quæ repeti-
 tur inter ἡδύς et βαρύποτος. Ira talis est pernicios,
 at dulcis et gravis simul in mente consurgat. CALI.

301 Αἰθομένοισιν. Reg. 990 ἀσθανομένοισιν.
 304 Ἐπέψε. Sic legendum cum Combelsio, exco-
 mit, digessit; et quidem mox vers. 320, eadem de
 Davide metaphora recurrit: Χόλον καὶ κήδια πέσ-
 σεν. Male edit. ἐπέψε.

305 Γραπτῶν γὰρ βασιλεία νόμων, etc. Neces-
 sitas, id est, necessarius et non cujusquam magiste-
 rio edoctus, sed natura insitus amor, scriptis legi-
 bus, etc.

309 Μὴ θράσος. Monet Gregorius ninium crebris
 objurgationibus filios non esse obruendos, ne ad
 omnem tandem castigationem obdurescant et depo-
 sito pudore contumaces fiant: hinc Apost. Ephes.
 vi, 4: Et vos, patres, nolite ad iracundiam provo-
 care filios vestros.

METRICA VERSIO.

quæ tibi serpentis Stygii est immissa per iram,
 ut primos etiam per pabula pauca parentes
 allidus et sævus viridi deiecit ab horto,
 t, qua lapsus erat, deitate orbavit eadem.
 t, pater, ardentes irarum comprime flammæ.
 et etiam nobis Christus dominusque Deusque,
 t, jus habes opus auxilio sanctoque favore.
 nem te præbe soboli, cum pectore lævo
 scribit officium trahiturque in crimina præceps,
 se Deum qualem ipse tuis in casibus optas,
 qua tibi occurrant adversæ flamina sortis.
 u solus natis vitam lucemque dedisti,
 c te unum luctu proles ad jussa rebellis
 icit, o genitor; vidi persæpe parentem,
 simulante oculo qui nati immanibus ausis
 leret. Hunc juvat ebrietas, hunc alea fallax,
 uc amor et blandæ Veneris damnosa voluptas,

B In quibus evertunt studiis censamque domumque.
 Quin etiam adversis alter configere dictis
 Cum patre non dubitat, dextrasque attollit Erinnyes.
 Et tamen his iram genitor meritasque remittit
 Pœnas. Nam scripta natura valentior omni
 Lege viget, patris irati quæ pectora mollit.
 Multa vident, quæ se fingunt non cernere, multa
 Dissimulant audisse patres, licet auribus hausta,
 Ne tenerum abrumpat reprehensio dura pudorem,
 Auxilium patribus quo nullum firmum usquam est.
 Probra etenim effrontes faciunt, bonitasque mole-
 [stos

Et venia, ac natos præsertim laudis amantes,
 Cogere quos nequeas, verbis sed flectere possis.
 Ira patris, flamma ut stipulæ, mox cedit in auras;
 Quasque dedit linguæ flammæ, miseratio dulcis
 Protinus adveniens exstinxit; lingua minaces

Ἄρην ἐκπρόετκε, νόος δ' ἐφθίγγει ἀρωγὴν.
 Ἄγθει χεῖρας ἄνιρε, καὶ ἀλγεὶ κλαῦσε περισχόν.
 Δαυὶδ, δ; βασιλεῦσι μετέπειπεν Ἀβραμίδῃσι,
 Πῆσι μὲν ἤπειος ἦε, τόσον δέ τε παῖσιν ἰοῖσιν,
 520 Ὡς καὶ πατρφόνοισι χόλον καὶ κήδρα πέσειν.
 Τεχμαίρου βασιλῆϊ τὸν ἀντίαι θωρηχθέντα,
 Ὅζῳ θ' ἤμιόνῳ τε, θανόνθ' ὑπὸ δάσκιον ἕλγν,
 Οὐκ οἷον θρήνοισιν ἐκλαύσατο, ὡς τιν' ἄριστον,
 Ἄλλὰ καὶ ἀγγελίαντι δίκην ἐπέθηκε φονῆος.
 525 Τόνῃ δ', ὦ κακόβουλε, πόσον κακὸν, ἦ τί πε-
 [πονθῶς,
 Ὅδε χόλον ἀδάμαστον ἐνὶ φρεσὶ σῆσιν ἀέξει;
 Ὡστε σε πατρίης ἀπεμέρσαμεν, ὦ ἄνα, τιμῆς·
 Οὐδὲ μὲν ἀσταχύεσσιν ἐπαχράομεν σέο χώρης,

Α Οὐδὲ βοῶν ἀγέλαις, οὐ πώεσιν, οὐδὲ μὲν ἱππῶν·
 330 Οὐδὲ λέχους ἐπέθημεν, δ μὴ φίλον ἀφραδόντα,
 Οὐδὲ δόλον φρασάμεσθα σὺν ἀνδράσι θυμμένεσσιν.
 Ταῦτα γὰρ εἴ τι χόλοιο φέροι, πάτερ, οὐ νεμεπῆ.
 Ἐν σέο παῖσι κακίστονον, ἀρειοτέρου τοκῆος
 Κεῖρονες ἐξεφάνημεν, δς οὐ τινι πρώτα λλοιας
 535 Εἰδός τε μέγεθός τε. Ἀδῶος δ' οὐκ εὐδρόμοις
 Γλώσσα δὲ δεσμὸν ἔχει. Τίπτε' ἔλιτον; ἦ σὺ, φέροντι.
 Οὐκ ἐθέλων τεκέεσσιν ἀρσίονα φύσιν ὀπάσσα;
 Στήσομεν ἐνθάδε μῦθον. Ἄναξ Πάτερ, τί μὲν πῶ-
 Ἀδς χεῖρα, καὶ νεύσειας ἐμοὶ πάτερ' Ὀσον εἶναι.
 340 Ἐνίθε καὶ χεῖρεσσι γενεαῖδος, τῆθε γόνου
 Ἄπτόμεθ', ὥστε θεοῖο. Θεοῦ δ' ὀπὸς ἀντιέσταμα.
 Οὐ γάμον, οὐδὲ γε πλοῦτον ἐοικῶτα, οὐ ὄνον α-

Diras execrationes jactavit, mens autem elocuta est auxilium.
 Levando oneri manus adinovel, et dolore inflicto flet, eumque amplextur.
 David, qui emicuit inter reges ex genere Abrahami,
 Omnibus quidem mitis fuit, adeo autem filiis suis,
 320 Ut et parricidis iram et molestias cobibuerit.
 Conjice ex Absalone, quem contra se regem armatum,
 Vectum mulo, ramoque implicitum sub densa arbore, mortuum
 Non solum acerbissime luxit, ac veluti quempiam optimum,
 Sed etiam mortis nuntio poenam inflixit interfectoris.

525 Tu autem, o pravo utens consilio, quod tam grande malum, aut quid passus es.
 Ut tam indomitum furorem in mente tua teneas ac augneas?
 Neque te paterno fraudavimus, o rex, honore;
 Nec segetes regionis tuae invasimus,
 Nec boum armenta, nec oves, nec equos:
 330 Nec cubile conscendimus, rem nefariam temere ausi,
 Neque fraudem tibi struximus, tuis juncti hostibus.
 Hæc enim si quid iræ excitent, pater, non succensendum est.
 Unum est filiis tuis grave crimen: scilicet præstantissimo patre
 Inferiores apparuimus, qui nemini primas partes reliquit
 1036-1037 335 Forma et proceritate. Expeditus non est nobis sermo:
 Lingua quasi vinculo constricta. Uter peccavit? Ego, an tu,
 Qui noluisti meliorem filiis naturam tribuere?
 Hic dicendi linem faciemus. Rex Pater, Fiii maxime,
 Da dexteram, concede patrem mihi placidum esse.
 340 Ecce inanibus barbam, ecce genua
 Contractamus, ac veluti dei. Dei autem voci occurramus.
 Non nuptias, non magnas opes, non domum splendidam

317 Ἄγθει χεῖρας ἄνιρε. Aliter: Onus aliquod imposuit, vel tollit manum ut feriat, et inflicto vulnere flet, filiumque amplextur. Sed melior versio quæ in textu.
 324 Ἄλλὰ καὶ, etc. Certe qui Absalonis cædem Davidi nuntiavit, capitali supplicio non est affectus. Itaque minus hic animum attendisse videtur noster Gregorius.

332 Εἴ τι χόλοιο. Id est, si quid tale a nobis petratum esset, justa tibi esset irascendi causa, bis autem nullus reprehendendi locus.
 333 Τοκῆος. Sic Reg. 990 et Herv. Edit. = 335 Ἐμῶν. Reg. 990 ἔστιν.
 341 Ὀπός. Sic Reg. 990, id est, φωνῆς, vultus.

METRICA VERSIO.

Projecit voces, ac plurima dira precata est:
 Mens contra auxilium loquitur, dextramque levando
 Fert oneri, nato gemit inflictoque dolore.
 David, Abramidas reges qui claruit inter,
 Omnibus ipse quidem mitis fuit, at mage natis.
 Namque etiam lenem ac facilem se præbuit illi,
 Impia qui contra genitorem sumpserat arma.
 Id rex ille docet, qui postquam Marte nefando
 Cum patre congressus, fugiensque in fronde pe-
 [pendit
 Arboris, et sceleris persolvit sanguine pœnas,
 Non tantum hunc genitor, nato velut orbis honesto,
 Deslevit, verum subita quoque morte peremit
 Illum pertulerat cædem qui primus ad aures.
 • At tu, consiliis lævis impulse, quid, oro,
 Passus es, indomitum tenens ut corde furorem?
 Nam neque qui debetur honos cultusque parenti,
 Hoc te (nec sinat Omnipotens) fraudavimus unquam:

B Nec tua sacrilega vacuavimus horrea dextra,
 Nec pecudes, nec equos tulimus, armenta!
 Nec vitulum conscendimus incestumque cubi
 Hostibus aut juncti fraudem tibi struximus
 Hæc etenim justos irarum patribus æstus
 Ingenerare solent. At nostrum crimen id
 Pergrave, deterior nostrum quod uterque pat
 Exstitit, haud nulli formaque et mole secund
 Quin etiam nobis haud sermo volubilis, atq
 Lingua velut vinctis hæret constricta palato.
 An scelus hoc nostrum pater est venerande, tu
 Qui meliore tuam haud domaveris indole pe
 Hic mihi snis erit dictis. At tu, Pater sis
 Tu, quæso, Fili, placidum mihi redde pare
 En barbam ipse tuam, pater, en genua ipsa
 Non secus atque dei. Divinos ne occulte vul
 Non thalamos, magnas nec opes, nec tecta!

Αἰτέομεν. Δὸς χεῖρα καὶ εὐμένεουσιν ὄπωπην.
 Μητέρα ἐμή, σὺ δ' ἔμοιγε καὶ ἐννυχίοισιν ὄνειροις
 345 Πατρὶ παρισταμένη, λιταῖς χόλον ἐγχερούουσα,
 Μνωμένη λεχέων τε ὁμοζυγίης τ' ἐρατεινῆς,
 Αἴσω σοῖς τεκέεσσι τῶν πόσιν Παιον εἶναι.
 Καὶ μοιγῆς κόρος ἐστὶ, καὶ ἀργαλέου πολέμοιο.
 Εἰ μὲν δὴ πεπίθοιμι, κακῶν ἄλις· εἰ δ' ἀπιθήσῃς,
 350 Καὶ τεκέων Θεός ἐστιν· ἀλησόμεθ' ὡς τοπάροισιν.
 Σὸν κλέος, εἴτε λιποίμεθ' ἀκηδέες, εἴτε θάνοιμεν·
 Δάκρυα πατρὸς ἔχοιμεν ἐς ὕστερον εὐμενέοντος.

Δ'. Παρὰ Νικοβούλου πρὸς τὸν πατέρα.

ὦ πάτερ, εἰ μ' ἔφυσας, βαιῆ χάρις· ἦ γὰρ ἀπάντων

Α Εἷς νόμος οὗτος ἀνωθεν, ὁμῶς μερόπων ἀλόγων τε,
 Κάμπτεσθαι φιλότῃ, λόγου δ' ἰότητι σοφοῖο,
 Τίκτομένους, τίκτοντας· ἐφημέριον βίον ἔλκειν,
 5 Καὶ ζῶειν φθινύθοντας ἐπ' ἀσταχέεσσιν ἔοισιν.
 Ἄλλ' ἔθρεψας ἔπειτα· βῶῶν δέ τε καὶ κρατεροῖσιν
 Οὐθαθ' ὑποσκαίροντες ἀνακρούουσι καρήνοισι
 Μόσχοι· ταὶ δὲ φέρουσι μόνον γλυκερῆς ὑπ' ἀνάγκης
 Ὅρνις δ' ἄπτερα τέκνα, φίλης καθύπερθε καλιῆς,
 10 Ἄμφιπεριτρύζει, καὶ τείρεται ἔνθα καὶ ἔνθα
 Μάστακ' ἀλητεύουσα, τροφὸς κενεῆ καὶ ἀπαστος.
 Φίλτρῳ γὰρ συνέδησε φύσις τοκέας τε γόνους τε,
 Μησαμένη τοκέων τὸδε φάρμακον, ὡς κε βαρῆλας

Poscimus. Da dexteram et benignum aspectum.

Mater mea, tu quoque mihi et in nocturnis somniis

345 Patri astans, precibus iram admiscens,

In memoriam revocans thalamum et conjugium amabile,

Obseca maritum tuum, ut filiis suis benignus sit.

Et cantus fastidium subit, et feri belli.

Si igitur tibi persuadeam, malorum jam satis est: sin autem es inexorabilis,

350 Et filiorum Deus est; errabimus ut antea.

Hæc tua erit gloria, sive relinquamur abjecti, sive moriamur;

Lacrymas parentis benevoli habeamus tandem (mortui).

IV. Nicobuli filii ad patrem.

Quod me genuisti, pater, leve hoc beneficium; omnium enim

Una lex est ab initio, hominum pariter et brutorum,

Ut amore inflectantur, ac sapientis rationis consilio,

Geniti gignentesque brevem hanc vitam propagent,

5 Ac mortui in suis spicis vivant.

Sed me aluisti postea; at boum etiam ubera

Fortibus capitibus subsilientes premunt

Vituli; illæ autem laborem ferunt dulci necessitate.

Avis circum implumes pullos, supra amabilem nidum,

10 Stridorem edit, et huc atque illuc lassatur

Victum quæritans, vacua nutrit et jejuna.

Amore enim natura genitores et genitos colligavit,

Atque hoc remedium excogitavit genitoribus, ut graves

* Scriptum an. 383. — Alias Bill. 50, p. 112.

343 *Εὐμένεουσαν*. Sic Reg. 999. Edit. εὐμένεουσιν.
 348 *Καὶ μοιγῆς κόρος*. Alludit Gregorius ad
 Homerum apud quem sæpe recurrit ista loquendi
 ratio.

IV. ARGUMENTUM. *Nicobulus pater, ad quem sub
 filii Nicobuli persona, carmen hoc condidit Grego-
 rius, vir clarus erat, atque apud Imperatorem gratia
 et auctoritate florens, qui Alypianam Gregorii nostri
 septem duxerat uxorem, ex eaque Nicobulum susce-
 perat. Ille in hoc carmine obtinere a patre suo cona-
 ur, doctrinæ cupiditate flagrans, ut in celebrem quam-
 am academiam mittatur, quo litterarum studiis*

*commodius operam impendere, ac disciplinarum or-
 bem feliciter obire atque absolvere possit, quod quidem
 a patre suo Nicobulus filius est consecutus. Circa
 annum 383 hoc carmen est conditum.*

3 *Λόγου δ' ἰότητι σοφοῖο* Reg. 991, sup. lin.
 τῆ βουλή τοῦ θεοῦ λόγου, divini Verbi consilio.

5 *Καὶ ζῶειν φθινύθοντας*. Quemadmodum semen
 terræ mandatum mortuumque in exoriente spica
 revirescit, ita homines per liberorum procreatio-
 nem quodam modo vitam suam propagant, et mor-
 tui vivunt.

13 *Μησαμένη*. Reg. 991 sup. lin. βουλευσαμένη.

METRICA VERSIO.

xpetimus. Dextram præbe vultusque benignos.
 u quoque tu patris, genitrix mea chara, sopore
 um sua membra fovet, te, deprecor, obijce menti,
 c precibus miscens iram, memoransque cubile
 icundum et lædæ consortia læta jugalis,
 ecte virum votis, ac proli redde benignum.
 cantus subeunt, et sævi lædia belli.
 meus, o genitor, movit tua pectora sermo,
 n satis est quod jam tulimus, nimiumque dolo-

B

IV. NICOBULI FILII AD PATREM.

(*Billio interprete.*)

rigidus mancas surdusque ad carmina nostra
 orum Deus est etiam, nec deserit illos.
 varias miseri, velut ante, vagabimur oras.
 nostri curam abjicias, seu finiat ævi
 spatium nostri, genitor, tua fama laborat.
 saltem nobis placidus post funera, tristes
 ne oculis lacrymas ob raptos projice natos.

Quod tua progenies ego sim, pater optime, parvum
 Munus id esse reor. Non brutis omnibus hic mos
 Atque hominum generi, flagrare libidinis æstu?
 Consilioque Dei vitam capiuntque vicissim
 Dantque aliis, tandemque ipsi post ultima fata,
 Semen ut in spica, redivivo flore virescunt.
 Ast etiam me post aluit tua cura? Quid autem
 Hoc iterum magni? Vituli quoque plena parentis
 Ubera fronte premunt, atque hunc perferre laborem
 Vis adigit, dulcis tamen hæc jucundaque matri.
 Stridula quin etiam prætervolat undique pullos
 Implumes volucris, sequæ hic illicque fatigat,
 Pabula dum proli nutrit impasta requirit.
 Namque patres prolemque sagax devinxit amor
 Natura esimio, patribus commenta medelam,

Κουφοτάτοισι πόθοισιν ελαφρίζωσιν άνις.
 15 Τούνακα και δριμετα νήη περι πόρτακι μήτρ.
 Ως δέ κύων σκυλάκεσσι νέοις, και πτηνή νεοσοΐς
 Δήριον άγει· σικτηή δέ διίσταται άγριόθυμος
 Πάρβαλις εκ φυλόχοιο, συνών δέ τε μαίνεται άλκη,
 Χαίτη δεινδρήσασα, κόρης σέλας, άμυδς δδόντων
 20 Θηγομένων καναχηδών, γένυς δέ τε βάλλεται άφρῶ,
 Ίεμένων τεκέσσιιν άμυνόμεν, ηδ άμῆναι·
 Οΐστρως γάρ τῶδ' έπεισεν άδιδάκτοιςι νόμοισι.
 Σφήκες δ' αῦ πέτρησιν ενήμενοι, ην τιν' Ίδωνται
 Πλησίον, οὔδ' φέροντα κακῶν τεκέσσι νεογνῶς,
 25 Πετρώθεν έγχυμένοι, στρατῶς άθρόος, άμφι πρόσ-
 [ωπα
 Βομβεῦσιν, κέντρως δέ πικρῶς βάλλουσιν όλίτην.
 Έστι και εν βυθίοισι πόθου νόμος, ει έτεῶν γε

A Δελφίς, εινάλιον βασιλεύτατος, ην τιν' Ίθρηι
 Θῆρ' άλλς ηπεδανόσιν επιπλώοντα τέκεσσι,
 30 Ήν γένυν άπλώσας, εΐσω γόνον αῦθις έτετα,
 Λάπτων ὡς τιν' έδητύν, ὅπως μή θηροί γένουτ'
 Οὔδ' ὄγε πριν κευθώμονος άνέπτυσσ φέροντ έπειτα,
 Πριν θηρῶς κρατεροῖσ φυγεῖν σπονδύσσαν άπῆν.
 Τῆμος δ' εκ λαγόνων ὠδῖν' ηρεῦξασο κούρη.
 35 Τῶ μή μοι γένεσιν προφέρειν, και τυτῶν έπῆρ.
 Ήν σύ γε και δμῶεσσι τεοῖς και βουσιν έπίηρ.
 Άλλά τι τῶνδε περισσην έχειν χατέω, πανίμπ.
 Ός βροτῶς, ὡς άγαθοο πατρῶς πῆρις. Άλλ' έπειτα
 Εἰ τινα και δακέθυμον έρω λόγον, οὔδ' έπικείω.
 40 Οὔκ έθέλοντα τέκες με, τεκῶν δ' έθρεφας εντ'
 Ήν δέ τεκῶν μεθῆς με, βοτῶν τέκες άντι βροτῶ.
 Οὔ χρυσῶν ποθέω, οὔδ' άργυρον, οὔδ' τῶ σπῆν

Suavissimis desiderii allevant sollicitudines.

15 Hinc et ferox pro tenera juvenca mater,
 Ut et canis pro teneris catellis, et aves pro pullis,
 1038-1039 Prælium cient : hinc et compuncta erumpit rabida
 Pardalis ex silva, et robur aprorum furit,
 Scis eriguntur instar arboris, ex oculis scintillæ, vapor ex dentibus,
 20 Qui cum stridore exacuuntur, et genæ spuma obruuntur,
 Dum natis auxiliari volunt aut perire :
 Id enim stimulus persuasit legibus quæ non discuntur.
 Vespæ petris insidentes, si quem prope viderint,
 Etiamsi malum teneræ proli non ferat,
 25 E petris effusæ, ut confertus exercitus, circa vultum
 Bombos edunt, acerbisque aculeis feriunt viatorem.
 Viget et in piscibus amoris lex, si vere
 Delphinus, piscium rex, ubi viderit aliquam
 Maris belluam imbecillæ sææ adnatantem soboli,
 30 Suas genas expandit, ac intro prolem iterum suscipit,
 Absorbens illam ut cibum, ne cibum sit belluis :
 Nec prius e latibulo regerit onus incredibile,
 Quam fortis belluæ tristes minas effugerit ;
 Tunc vero e visceribus teneram evomit prolem.
 35 Nec igitur mihi generationem objicias et exiguum alimoniam,
 Quam tu tuis etiam famulis et bobus largiris.
 Verum aliquid hisce præstantius habere cupio, pater optime,
 Ut homo, ut boni parentis filius. Verum ignosce
 Si quem et molestum proferam sermonem, neque celavero.
 40 Non me volentem genuisti, genitum autem necessario aluisti :
 Quod si genitum me dimittis, vile animal pro homine genuisti.
 Non aurum desidero, nec argentum, nec serica

14 Έλαφρίζωσιν. Sic Reg. 991. Edit. ελαφρίζωσιν.

18 Συλόχοιο. Reg. 991 άνίσταται.

27 Βυθίοισι. Ita Chig., quæ lectio melior quoad sensum et metrum. Edit. βυθίοισι. Reg. 991 sup. lin. εν θαλάσση, est in mari, etc.

28 Δελφίς. Mira de delphino Plinius et Aristo-

teles commemorant : de eo tamen, quod Greg. scribit, verbum non faciunt.

39 Δακέθυμον. Mordacem sermonem.

40 Έθέλοντα. Combustius legit έθέλοντα me volens : favent duo Regii.

41 Βοτῶν. Sic duo Regg. et Reg. 991. lat. liu. βοσκημα. Edit. βοτῶν.

METRICA VERSIO.

Scilicet ut curas amor hic levet atque labores.
 Unde etiam mater furibundas concipit iras
 Ob vitulos, avis ob pullos, canis obque catellos
 Aspera bella gerit, rabidique incensa furore
 Pardalis e saltu erumpit ; ruit impete cæco
 Sævus aper ; micat ex oculis vis ignea, setæ
 Horrescunt, seque exacuunt cum murmure dentes,
 Maximus unde vapor manat, spumaque cadente
 Turpatur gena, dum sobolem defendere gestit,
 Aut amat hostili pugnans occumbere ferro.
 Perdoceat hæc philti nullum lex nacta magistrum.
 Quid referam vespas, quæ si quem accedent petris,
 In quibus est ipsis sedes, videre, repente,
 Nil licet ille mali vespis inferre tenellis
 Cogitet, exsiliunt, ingens exercitus, atque
 Horribiles bombos edunt, miserumque cruentant.

B Quin etiam, si vera ferunt, in piscibus ipsi
 Lex viget hæc. Delphinus enim, rex æquorū
 In sobolem si quos immani corpore pisces
 Conspiciat ferri, sua pignora protinus ipse
 Devorat, ac pulso mox egerit illa periclo.
 Ortum igitur jam parce mihi proferre cibum
 O genitor, quem tu famulis pecorique manus
 Amplius his aliquid, mortali sanguine cretus
 Ut qui sim, satus atque bono genitore, requi-
 Da veniam si quid mordacius eloquar : hæc
 Chære parens, vitæ donasti luce volentem.
 Post autem educto lacrymose ad lumina vix
 Legibus impulsus nature, alimenta dedisti.
 Quod si me genitum linquas, erit, o pater, hæc
 Mortalis pro mortali productus in ævum.
 Non aurum argentumque peto, non serica vix

Νήματα, καὶ λιθάσσει μεμιγμένας ἔνδοθεν αὐγάς,
 Θύ γαίαν πολύμετρον ὁμοίᾳ κυμαίνουσαν
 45 Αἰγύπτου πεδίοισιν ἀγασταχύν, οὐ θεραπόντων
 Πληθύν, τετραπόδιον τε. Γάμος δ' ἄλλοισι μεμήλοι
 Ἰψήλῳ, δέσποιναν ἄγων, τιμώμενον ἀχθος·
 Καὶ θρόνος, δὲ παύρους πατέων, πλεόνεσσι πατεῖται,
 Πολλάκι χειροτέροισι, τὸ καὶ πλεόν ἦτορ ὀρίνει.
 50 Ἄλλος γάρ τ' ἄλλοισι τύφος, χθαμαλοὶ δέ τε πάντες,
 Ἐμπεδον οὐδὲν ἔχοντες ἐς αἰρίον, ἄλλοτροῖσιν
 Τερπνοῖς φυσιδῶντες ἀφιπταμένοισι τάχιστα.
 Ἐρρέτω, ὅσσα φέρει πικρὴ βίότιοι θύελλα
 Τῆ καὶ τῆ δονέουσα κόνιν πάντεσσιν ἄπιστον.
 55 Ταῦτα γὰρ ἠπεδαναῖς μὲν ἔτι φρεσὶν ἔδρακον Ἐμπη,ς,

A Καὶ πινυτῶν ἐσάκουσα· χρόνος δέ τι καὶ πλεόν οἶσει,
 Ὅν πάντες ἐνέπουσι διδάσκαλον ἡμερίοισιν.
 Ὡ πάτερ, ἐν ποθέω, μύθων κράτος, ἀντί νυ πάντων.
 Καλὸν μὲν ῥήτρης πυρόεν μένος, ἔν τ' ἀγορῆσιν,
 60 Ἐν τε δικασπολίῃσι, καὶ εὐφήμοισι λόγοισιν.
 Καλὸν δ' ἱστορίας φρήν ἐμπλοεῖ· ἱστορίη γάρ
 Συμπερτὴ σοφίη, πολλῶν νόος· οὐκ ὀλίγον δὲ
 Γραμματικὴ ξύουσα λόγον, καὶ βάρβαρον ἤχην,
 Ἑλλάδος εὐγενέος γλώσσης ἐπίκουρος ἀρίστη·
 65 Καὶ λογικῆς τέχνης τὰ παλαίσματα, οἷς ὑπ' ἀλγῶδες
 Κρύπτεται, ὃ τριφθεῖς δὲ λόγος περιφραντὸν ἔθηκεν·
 Ὅσους τ' ἦθεα κεδνὰ διαπλάσσουν ἄριστοι,
 Ὡς τυρὸν πλεκτοῖσιν εἰδόμενον ταλάροισιν·

Fila, et lapidibus immistos intus splendores,
 Non terram late patentem instar camporum Ægypti
 45 Æstuantem, inundatam, fertilem, non famulorum
 Multitudinem et quadrupedum. Matrimonium aliis curæ sit
 Splendidum, dominam adducens, onus pretiosum :
 Atque tribunal, quod paucos calcans, a pluribus calcatur,
 Iisque sæpe deterioribus, id quod etiam magis stomachum movet.
 50 Alii aliis rebus insolescunt, sed viles et abjecti omnes,
 Nihil stabile habentes in crastinum, alienis
 Oblectamentis superbientes cito avolantibus.

1040-1041 Valeant quæcumque assert acerba vitæ procella,
 Huc et illic agitant cinerem omnibus infidum.

55 Hæc enim tenera quidem adhuc mente perspiciebam tamen,
 Et ex viris prudentibus audiebam ; plura etiam ætas adfret,
 Quam omnes mortalium magistram esse dicunt.
 O pater, unum pro omnibus desidero, doctrinæ præstantiam.
 Præclara rhetoricæ vis ignea, tum in concionibus,
 60 Tum in iudiciis et præconiis.
 Præclara etiam res est historiis mens referta, est enim historia
 Conferta quædam sapientia, mensque multiplex. Nec speruenda
 Grammatica, quæ sermonem et barbarum sonum expolit,
 Nobilissimæ Græcorum linguæ optima adiutrix.
 65 Pulchra etiam artis logicæ certamina, sub quibus primum veritas
 Delitescit, quam trita deinde disputatio in lucem profert.
 Præclara etiam ea quibus bonos mores viri optimi lingunt,
 Velut caseum textili calatho figuratum ;

44 Ὁμοίᾳ κυμαίνουσαν. Quæ camporum Ægypti
 secunditatem adæquet.

47 Τιμώμενον ἀχθος. Sic conjugem appellat, quæ
 quamvis in pretio et honore sit, tamen revera iu-
 cito pondus est. BULL.

48 Παύρους πατέων. Hoc de iis intelligendum,
 quorum virtus illustrissimas quasque dignitates
 promeretur, quique sedes, in quibus collocati sunt,
 pulcherrime implent. Nam ab impiis et sceleratis,
 et Plinius loquitur, calcatur, hoc est, ignominia et
 edecore afficitur. Possis etiam intelligere de iis
 ut imperium assecuti, eo abutuntur, vitamque

amittunt. Edit. male παθέων.

51 Ἄλλοτροῖσιν. Alienas vocat hujus vitæ jucun-
 ditates, eo quod fragiles, nec proprie sint nostræ.

55 Ἠπεδαναῖς. Reg. 991, sup. lin., ἀσθναῖς (sic).
 Int., συνεταῖς.

58 Μύθων κράτος. Sup. lin. Int. λόγων ἰσχύον.

61 Φρήν. Reg. 991, sup. lin., συνέμπορος σοφίης,
 comes sapientiæ. Additur ad marg. πολλῶν νόος ἀν-
 θρώπων, καὶ πλειόνων πραγμάτων εἰκῶν. Mens
 multorum hominum, rerumque plurimarum imago.
 Edit. male, φήν.

64 Γλώσσης. Reg. 990, γλώστη.

METRICA VERSIO.

non ego fulgentes gemmas, non posco lapillos,
 non ego Nilivæ quamplurima jugera terræ,
 arborum magnosque greges, armenta que multa.
 mihi sunt etiam connubia splendida curæ,
 indus honoratum, dominam ducentia. Non me
 blimis solii rapit inflammata cupido,
 sed paucos calcans, multorum ac deteriorum
 pedes (quod ingentes irarum concitat æstus),
 calcatur pedibus. Namque hic re ducitur una,
 alia gaudet, fastuque effertur inani.
 humilis vere mortalis cuncta propago.
 etenim nobis in crastina tempora certi :
 vanos animis nostris aliena timores
 sicra conciliant, celeri labentia cursu.
 igitur valeat quidquid rapidissimus aufert
 non, credibilis nulli, quo pulvis in istam
 e partem citus ejicitur, nunc rursus in illam.
 nec etenim teneræ quantumvis lumine mentis

B Perspexi, narrata sophis, hæc auribus hausi.
 Plura dies etiam secum feret atque docebit,
 Quem vulgo dicunt mortalibus esse magistrum.
 Unam pro cunctis, genitor, rem postulo. Quamnam ?
 Ut mihi contingat doctrinæ excellere laude,
 Maxima rhetoricæ vis est, seu iudice coram
 Certandum tibi sit, seu quid suadere necesse,
 Aut ornare velis aliquem sermone deserto.
 Historia plenum pectus pulcherrima res est.
 Namque ea multorum mens est, ea magnus acervus
 Est sophiæ ; nec grammaticæ laus parva putanda,
 Per quam corrigitur prolatio barbara, per quam
 Auxilium affertur linguæ, sermoque politur.
 Pulchraque præterea logices certamina, per quæ
 Occulitur primo verum, mox eruit illud
 Verborum pugna in lucem, tenebrasque repellit.
 Pulchra etiam per quæ mores effingere norunt
 Docti homines, tanquam caseum, quem sumere texti

Ἡδ' ὄψοσα περὶ φανέντων λεπταῖς τε μερίμναις
 70 Βένθεα διψήσαντες, ὁ μὲν τοῦ, τοῦ δὲ τις ἄλλος,
 Ἄνδρες ἐθήθησαντο σοφοί, βίβλοισι δ' ἔδωκαν·
 Ἡρίων, χθονίων τε καὶ εἰναλίων φύσιν εὔρον,
 Οὐρανίων τ' ἐπὶ πᾶσι θεοῦ νόον ἀφράστοιο·
 Πῶς τόδ' ἄγει, καὶ ποῖ προφέρει, καὶ εἰς ὅτε λήξει
 75 Κόσμος ὅλος πολλοῖσι κεκασμένος ἔνδοθι λόσμοις·
 Ἥ μάθον, ἢ τὰ νόησαν, ἢ μὴ θνητολο νοῆσαι.
 Αὐτὰρ ἐπὶν δὴ ταῦτα διεξέλασσω νεότητι,
 Πνεύματι θειοτέρῳ δώσω φρένας, ὅσσα κέλευσε
 Καλὰ ἀνιγενέων τε καὶ ἐς φάος αἰὲν ὀδεύων,
 80 Καὶ στάθμην βίοτοιο φέρων κινήμασι θεοῖσι,
 Ὡς κεν ἀσσητῆρα, συνέμπορον, ἔγγεμονῆα
 Χριστὸν ἔχων, κούφῃσι σὺν ἐλπίσιν ἔνθεν ἀερθῶ,

A Καὶ ζωῆς καθαρῆς τε καὶ ἀλήτικοιο τύχου,
 Μηκέτ' ἀληθείης ἰσθάλματα τηλόθε λείψων,
 85 Ὡστε δι' ἐσσοπτεροιο καὶ ὕδατος ἀδρανέοντα,
 Αὐτὴν δ' ἀτρεκίην θετεύμενος ὄμμασιν ἀγκί,
 Ἥς πρῶτον πύματόν τε Τριάς θεότης μονόπαι,
 Ἐν φάος ἐν τρισσοῖς ἀμαρύγμασιν ἰσοθέου.
 Δέρκοιο μητρὸς ἐμῆς μήτρων μέγαν, ὅς περι πᾶτων
 90 Μύθοισι πυκινολοῖσι κεκασμένος, οὗς συνέγετο
 Ἐκ περὶ τῶν, γλώσσησι τ' ἐνὶ κλεόνεσι κελίον,
 Ἰστατίον κληῖδα λόγων ποιήσατο, Χριστὸν
 Καὶ βίον αἰπήνεντα. Πρὸς δὲν, πάτερ, ὄμμα πᾶτων
 Εἴ τοι καὶ βαῖδον χαμαλιώτερον· ἀλλὰ μετρείθην
 95 Μέτροισι μεγάλοισι βίον πυκινώροτος ἐπὶ
 Κρεῖσσον δεύτερ' ἔχειν μεγάλων, ἢ πρῶτα πᾶτων

Et quæ subtili mente subtilibusque curis
 70 Rerum profunda vestigantes, alii aliud
 Viri sapientes speculati sunt et litteris tradiderunt,
 Eorum quæ in aere, et in terra, et in mari, et quæ in cælo, naturam
 Indagaverunt, præcipue vero Dei non enarrabilis mentem;
 Quomodo hanc molem regat, et quo perducatur, et quem sinem habiturus sit
 75 Mundus universus multiplici latus ornatu decoratus:
 Aut ea dilicerunt, aut intellexerunt quæ mortalem sapientiam superant.

Hæc autem postquam juvenili ætate percurrero,
 Diviniori Spiritui animum tradam, pulcherrima illa quæ sacris Scripturis condita
 Investigans, et semper in lucem progrediens,
 80 Ac vitæ regulam ex divinis motibus instituens,
 Ut adiutorem, et vitæ comitem, ac ducem
 Christum habens, cum dulci spe hinc evehar,
 Ac puram et æternam vitam consequar,
 Non jam infirma veritatis simulacra procul prospiciens
 85 Velut per speculum et aquam,
 Sed ipsam veritatem contemplans puris oculis,
 Cujus primum ac supremum est, Trias, divinitas uno cultu adoranda,
 Unum lumen in tribus æqualibus splendoribus.

Aspice matris meæ magnum avunculum, qui præ omnibus

1042-1043 90 Varia doctrina ornatus, quam collegit
 Ex orbis terminis, et in diversæ linguæ regionibus sedens,
 Tandem scientiis corouidem imposuit, Christum
 Et vitam sublimem. In hunc, pater, oculos verto,
 Etsi paulo inferius consistendum mihi est; at metiri
 95 Magnis mensuris vitam suam prudentis est viri.
 Præstat secundas habere inter magnos, quam primas inter egenos:

75 *Κεκασμένος*. Reg. 991, sup. lin, κεκοσμένος.
 87 *Πρῶτον πύματόν τε*. Int. ἀρχὴ καὶ τέλος, principium finisque.
 88 *Ἐν τρισσοῖς*. Tres divinos inter se æquales radios vitæ.
 89 *Μήτρων*. Si Gregorius matris Nicobuli avunculus fuit, Nicobulus ergo Gorgoniam matrem ha-

buit. Ibid., ὅς περι πᾶτων. Billius legit τᾶτων, nam vertit:

.... Variis superat mortales artibus omnes:
 Quod quidem viro modestissimo de se loquentis
 potis nomine minime congruit.

92 *Κληῖδα*. Int., σφραγίδα.

93 *Τιταίρω*. Chig. et Reg. 990, τιταίων.

METRICA VERSIO.

Conspicimus speciem calathi; præclaraque rursum B
 Cuncta ea, qua tenui cura, quæ præpete penna,
 Hic maris, hic terræ scrutans penetrabilia, docti
 Conspxere oculis animi librisque dederunt.
 Nam qua natura sit eorum quodque, quod aer
 Continet, et tellus pelagusque, et satellifer axis,
 Invenere, Deique etiam super omnia mentem:
 Ut regat hanc rerum molem, quæ clausula mundi,
 Mundi qui variis ornatibus intus abundat:
 Hæc didicere illi, aut intellexerunt, tametsi
 Humani ingenii superarent illa vigorem.

At postquam hæc juvenis percurrero, Pnenmati
 Tum mage divino studiumque operamque dicabo,
 Quidquid præclari penetrabilibus absidit iunio,
 Vestigans, gradiensque ad lucem jugiter, atque
 Divinis moderans impulsibus omnia vitæ
 Tempora: ut ipse vitæ Christum comitemque ducem-
 (que

Semper habens, læta spe nixus ad æthera loca
 Ac vita fruatur, æternos qui durat in annos:
 Sic nempe ut non jam veri simulacra remoti
 Conspiciam quasi per speculum, vitreasque p-

Sed puris verum ipsum oculis mens lucida
 Cujus sancta Trias caput est finisque supremum
 Sancta Trias, Numen tamen unum prorsus idem
 Inque tribus lux æquideis splendoribus una.

Nonne vides ingens ut matris avunculus hinc
 Qui variis superat mortales artibus omnes,
 Quas sibi collegit binis e finibus orbis,
 Dum plures inter linguas studiosus oberrat.
 Doctrinam tandem Christo obsignavit, et aia
 Vita, ad quam, genitor charissime, lumina læta
 Id quamvis faciam paulo depressius ipse.
 At se mensura magna, magno ac pede debet
 Metiri, quicumque sapit: præstatque secundas
 Ferre inter magnos, quam primas inter egenos

Ἰς ἴππασ' ἀέτοιο κάτω βροχῶντος ὑπερθεν,
 Ἢ χαμαιπετιῶν κορυθῶν ὑπὲρ ἡέρα τέμνειν.
 αὐτα, πάτερ, πόθει, σὺ δὲ μοι τελέσειας ἐέλδωρ.
 100 Ναιλίτομαι· τῆς σῆς δὲ γενειάδος ἄπτομα· ἔγωγε·
 εἰ λίτομαι· κairoτο λαθόμεθα, δν προσιόντα
 ἴσιν ἐλεῖν, ἡταιν δὲ παραθρέξαντα, μάταιον.
 κρὸς φυταλῆς, καιρὸς δὲ τε γαλαν ἀρόσειν·
 κρὸς ποντοποροῦσι λύειν πρυμνήσια νηῶν·
 5 Καιρὸς θηρητηῆρσι κατ' οὔρεα θῆρας ἀναιρεῖν·
 κρὸς δ' αὖ πολέμοιο· τὰ δ' ἄνθεα εἰαρὸς ὤρη
 κτει. Ὡς δὲ λόγων ἔσθ' ὤριος ἀνδράτι καιρὸς,
 νῆα θερμότεροι ψυχῶν πλειουσιν ἔρωτες,
 δὲ τύποις πολλοῖσι χαράσσεται ἔνδοθεν ἦτορ,
 0 Ἄλλὰ νεογράφτοις καλοῖς μούνοισι τέθηλε,

A Καὶ βίξαν βιότοιο νέοι βάλλοντ' ἐπὶ γαίης,
 Ἐσθλὴν τε στυγερὴν τε, τὸ καὶ φράζεσθαι χμεινον.
 Πείθομαι, ἢ τινα μῦθον ἀρεῖονα τοῖσδ' ἐπιθήσω;
 Αἰδέομαι τοὺς σοὺς μύθους, πάτερ, οἷς σὺ γ' ἄριστος
 115 Εὐδρομέων γλώσσάν τε καὶ οὐατα, καὶ νόον ὠκύν
 Ἐν πάντεσσι νόμοισιν ὁμῶς, ἀδέτοις τε δετοῖς τε,
 Οὐδὲ μόγοις πολλοῖσι, τὸ δὲ καὶ θαῦμα περισσόν.
 Οἶδά σε καὶ βασιλεῦσι παριστάμενον μεγάλοισι,
 Καὶ μετ' ἀριστῶν τιμώμενον, εἰ ποτ' ἔην γε,
 120 Ἦνίκα θούριον ἔγχος Ἀχαιμενίδῃσι τίναςσες·
 Καὶ πλοῦτῳ κομῶντα, καὶ αἵματι, καὶ πραπίδεςσιν,
 Εἶδός τε μέγεθός τε· παλαιοτάτοισιν ὁμοῖος
 Αἰακίδῃσιν ἔης, ἢ Αἰτωλῶ Μελεάγρῳ.
 Ἄλλὰ καὶ ὡς μῦθοι σε πλεόν κηΐσαν ἀπάντων,

Quemadmodum et volitare infra aquilam ex alto stridentem,
 Quam supra alaudas humi serpentes aerem secare.
 Hæc, pater, desidero; tu vero mihi vota perfice.
 100 Etiam atque etiam rogo: barbam tuam tango:
 Etiam atque etiam rogo: tempus arripiamus, quod advenicus
 Apprehendere est, præterlapsum quærere inanis opera.
 Tempus plantandi, tempus et terram arandi:
 Tempus navigantibus solvendi navis retinacula:
 105 Tempus venatoribus feras in montibus occidendi:
 Tempus etiam helli: flores vernum tempus
 Parit. Sic et scientiarum opportunum est hominibus tempus,
 Cum calidiora vigent mentium studia,
 Neque multis imaginibus cor intus insculpitur,
 110 Sed bonis tantum ac recens impressis efflorescit,
 Ac radicem vitæ juvenes terræ mandant
 Bonam aut odiosam, quod maxime considerandum est.

Persuadco? an his etiam adjiciam meliora?
 Vereor facundiam tuam, pater, qua tu præstantissimus
 115 Antecellis omnibus lingua, auribus, et acri ingenio,
 In omni pariter dicendi genere, soluto aut stricto,
 Idque non magno labore, quod quidem valde admirabile.
 Scio te et magnis astitisse imperatoribus,
 Et inter strenuos bellatores laudem tulisse, si quis unquam tulit,
 120 Cum terribilem hastam in Persas intorqueres:
 Divitiis quoque splendidum, et sanguine, et pectore,
 Forma et corporis magnitudine: antiquissimis
 Similis es Æacidis, aut Ætolo Meleagro.
 Sed tamen te omnium maxime litteræ celebrarunt,

ἰερύδωρ. Schol. στρουθίων.
 Ποντοποροῦσι. Chig. et Reg. 990, ποντοπό-

Χαράσσεται. Reg. 990 habet χαρίζεται, sed
 pectus scilicet adolescentis est velut tabula
 rasa, in qua optima quæque commodissime
 quæunt. BILL.

ἢ καὶ φράζεσθαι. Quod etiam majorem cau-
 equirit.

Πείθομαι. Sic Reg. 992. Edit. πείθομεν.
 ὁμοῖοισιν. Forte λόγοισιν, et quidem melius.

119 *Εἰ ποτ' ἔην γε.* Græca locutio quæ juxta
 doctum Gaultier solummodo significat *olim, unquam.*
 Vide Hom. *Iliad.* III, 180.

120 *Ἀχαιμενίδῃσι.* Sic ex Achæmene Persarum
 rege, Persæ dicti sunt, contra quos forte militavit
 Nicobulus pater, imperantibus Constantio et Julia-
 no, qui adversus Persas bellum gessere.

121 *Καὶ πλοῦτῳ κομῶντα.* Schol. repetit οἶδά σε.

122 *Ὅμοιος.* Reg. 990 et Chig. ὁμοιον.

124 *Ὡς μῦθοι.* Ita Reg. 990. Male edit. δ;.

METRICA VERSIO.

is ac tenues alte volitare per auras,
 illas, supra quam ferri præstat alaudas.
 r, hæc, inquam, cupio: tu perfice vota.
 r, hæc supplex rogo te, barbamque capesso.
 share parens, properemus carpere tempus:
 nim veniens facile est comprehendere cuivis:
 ut fluxit, labor est jam quærere vanus.
 antandi, certum quoque tempus arandi:
 olvendi navis retinacula nautis:
 iros, tempus cervos in monte necandi:
 am tempus belli; ver denique florum
 i. Studiis sua sic quoque tempora certa:
 ris amor medio dum pectore fervet,
 intus mens est impressa figuris,
 is tantum viret, insculptisque recenter,

'ATROL. Gr. XXXVII.

B Ac bona vel mala jam juvenes fundamina vitæ
 Totius jaciunt. Quo major cura gerenda est,
 Ut bene consultis succedant omnia rebus.

Flectimus? An melius dictis adjungere quiddam
 Est opus? O genitor, tua me doctrina pudore
 Afficit, et præstans facundia. Nam tibi lingua,
 Auresque, et cita mens, prosa versuque feruntur
 Felici cursu, nec id ullo pene labore:
 Quod magis est mirum. Tu magnis regibus olim
 Astabas, tuaque in gravibus læus maxima bellis,
 Cum tua Achæmenidum leto dabat hasta phalangas.
 Tu mente atque opibus multis, tu sanguine claro,
 Corporea tu mole, pater, fornæque decore
 Æacidas veteres æquabas, ac Meleagram.
 Attamen haud tantam pepererunt omnia laudem

- 125 Ἐμπεδον, ἀστυφέλικτον, ἀγήραον, ἀτροπον, Ἄ Καί τινα καὶ σοφίης ἀδαήμονα, πλάττει παῖδ
[ἔσθλόν,
Ἐσπόμενον ποθέοντι λόγους, καὶ θέντα πλάττει
ἽΘνησίους ἀγαθοῖσιν, ὅπως κεχάρητο γόνος.
- 140 Αὐτὰρ ἐγὼ κέλομαι σε τὰ μὲν κἀλλίστην
Ἐσπεσθαι, καὶ χεῖρα φέρειν, πάτερ· εἰ δὲ καὶ
Τερπομένην, παίδων με τῶν ἀπο τῆλ' ἔβη
Ἵς νόθον, εὐγενέος Ῥήνου κρήναια βεβήκει,
Ἦ καθαρῶν ἀετῶν ψευδῆ γόνον ἀκτινέει.
- 145 Ἄδς χάριν, ἧ πατρός ἐστι πλείονη παῖδας
Ἐμπαλιν ἀΐτσουσα παρ' υἱός ἐς γενετήρα·
Κύδος γὰρ τοκέεσσι τέκνων κλέος, ὡς παῖδας
Ἵν τοκέων· ξυνή δὲ χάρις καὶ ξυὴν βεβήκει.
Ἦδῃ καὶ σταδίοισιν ὄλον βίον ἐξενάεισιν.
- 150 Ἄματ' ἀμαρτὰ τιμήσαντες ἀνάρτια, καὶ φροῦδ' ἄμαρτ' ἀμαρτὰ
- 135 Ἄμμιγα τοῖς ἀγαθοῖσιν, ὅπως τὰ κρείσσονα τερ-
[πνοῖς
Φαρμάσσοι, μικρῶ δὲ χερσίωνι νοῦτον ἐλαῦνοι·

125 Stabilem, insuperabilem, senii et mutationis expertem, probum,
Semper annis supervenientibus crescentem.

1044-1045 Paternam hereditatem habere cupio, ut olium lanceam
Spartiatæ, et Pelopis humerum Pelopidæ.

Et sceptrum alii semper a patribus ad filios perveniens :

130 Cecropidæ e terra geniti, super capillos cicadam terræ filiam ferebant.
Sic mihi et formam habere paternam in votis est.

Moveat te desiderium meum. Vidi ego patrem ipsum eximium,

Desideriis natorum etiam non rectis cedentem,

Ut quidam medicus morbi depulsor, jucunda salutiferis

135 Admiscens, ut meliora dulcibus

Temperaret, et aliquid nocivi concedendo, morbum sanaret.

Vidi et sapientiæ imperitum, qui sæpe filio

Obsecundabat litteras sitienti, et bonis studiis annuebat,

A quibus ipse peregrinabatur, ut nato gratiam faceret.

140 Velim ergo, pater, ut præclarissima optanti

Faveas et opem feras ; sin autem pessimis

Delectarer, longe me a filiis tuis ejice,

Ut nothum generosi Rheni aquis convictum,

Aut radiis mendacem germanæ aquilæ sobolem.

145 Da gratiam, quæ patris magis est quam filii, optime,

Utpote, quæ revolvatur a filio ad patrem.

Gloria enim est parentibus filiorum gloria, ut filiis

Suorum parentum . commune decus, et commune delectus.

Alii jam et in stadiis omnes facultates absumpserunt,

150 Satiationibus gaudentes flagitiosis, cæde hominum,

129 Καὶ σκῆπτρον. Schol. καὶ ἄλλο σκῆπτρον.

130 Κεχάρησθαι. Sic Athenienses appellat a Cecropæ eorum rege, et γγενέες, e terra ortos, eo quod cicadas capillis implicatas gestarent, velut e terra, ut cicadæ, exstitissent. Nicobulus ergo doctrinæ et eruditionis patris hæres esse cupit, ut Lacedæmonii, paternæ lanceæ, et Pelopidæ humeri eburnei, ut reges paterni sceptri, et antiqui Athenienses paternæ cicadæ.

131 Καὶ εἶδος ἔχειν. Bill. Est etiam laudi natis patria ora referre. Edit. ἔχει.

134 Ὡς τιν'. Reg. 991 sup. lin. λατρὸν, medicum,

qui jucunda salutiferis admisceret remedium acerbitatem suavitate temperet.

143 Ῥήνον. Auctor est Strabo, cuius et Augustus, quod etiam noster Germani firmat, solitos esse Germanos, infantes natos in Rhenum projicere, si quædam adulterii uxores habebant, ut explorarent essent infantuli, quibus quidem nihil in flumine imminere, si mater innocens esset, tem rea foret, infantuli pessum ibant.

149 Ἦδῃ. Forte, ἄλλοι.

150 Ἄματ' ἀμαρτὰ. Billius legit ἀμαρτὰ

METRICA VERSIO.

Hæc tibi, doctrinæ quam copia maxima, quæ te
Reddidit expertem senii, firmumque, tibi que
Præbuit eximium mansura in sæcula nomen.
Sors tua doctrinæ sors sit mihi, non secus atque
Lancea Spartiatæ, humerus Pelopeius ortis
A Pelope, et sceptrum ad natos a patribus usque
Manans, Cecropidisque velut depicta cicada.
Est etiam laudi natis patris ora referre.

Hæc mea te moveat, pater, haud inhonesta cu-
[pido.

Vidi ego namque patrem soboli non æqua petenti
Cedere nonnunquam, ut medicum jucunda ferentem
Mista salutiferis, quod dulcibus utile rebus
Temperet, ac morbum per pauca nocentia pellat.
Vidi etiam persæpe patrem, cui nonnihil esset

B Doctrinæ ; literarum avido tamen ipse
Cedebat nato, peregrinaque vota bene
Explebat, proli indulgens, præbensque
At mihi tu, genitor, pulcherrima quæ
Annue ; sin vitis mens gaudet lampas
Natorum e numero procul ejice, non
Sed sparius liquidas Rheni comæ
Degeneremve aquilam Phœbi vis igne

Gratia, quam posco, genitor chæris
Est magis quam nati, rediens a prole
Gloria namque patris natorum est
Ut rursus natis est gloria fama parentum
Gratia communis, labes communis
Sunt multi, quibus est sensus deperditus
In stadiis, dum sacrilego male sacra

Θηρῶν τ' ἄλλυμένων κενεόφρονες, ὡς πολίτηται;
 Ἥρα φέρειν, καὶ κῦδος ἔχειν περιώσιον ἄλλων,
 Πανδομοῖς στομάτεσσι βούμενον οὐκ ἐπὶ δηρὸν.
 Ἄλλο, ἀεθλευτήρσι βλον καὶ πλοῦτον ἄρυσσαν,
 155 Ἄμφι κόνιν μογέουσιν ἐτώσια, ἠνιόχοις τε
 Ἀντίπαλ' ἀφραδέουσιν, ὑπ' ἀντιπάλοιςι θεηταῖς,
 Παλλομένοισι ἐκάτερθεν ἐς ἤερα. Ὑβρεσιν ἄλλοι
 Ἀνδρῶν θηλυτέρων πολυκαμπέα τέρψιν ἔχοντες,
 Καὶ μίμων σκιεροῖσι βαπίσμασιν, οἷς ὑπο κόρση
 160 Γυμνοῦται, φορέουσα γελόλιον ἀντὶ γόοιο.
 Τοῖα γὰρ ἀφραδέουσιν, ἔδν βλον ἐν μεσάτοισι
 Παίζοντες κακοεργόν. Ἄ γὰρ μάθων, ἐξεδιδαξαν.
 Καὶ μισθὸς μόνουσι κακῶν οὐ πάσανον ὄξυ,

A Ἄλλ' ἀφρονος, καὶ πλοῦτος, ἐπεὶ παθῶν ἐπαρωγοί.
 165 Ῥεῖα δ' ἀριστεύουσιν ἐν ἀφραδέεσσι κακίστοι.
 Κεῖνοι μὲν δὴ τοῖα· καὶ δ' κτήσαντο κακίστως,
 Χεῖρον ἀπερρῖψαντο. Δίχη δ' ἰθεῖα παρέστη.
 Σοὶ δὲ θεὸς ὀπάσει τάτ' ἔλθει, ὅστις ἀριστος
 Χεῖρ' ὀρέγειν τεκέεσσι, καὶ οἷς दातेσθαι ἀμεινον.
 170 Ἄλλοισιν τὰ περισσὰ, τὰ δ' ἔλθια ἤμιν ὀπάζεις.
 Οὐ γὰρ πόλλ' ἐθέλω, πολλοῦ γε μὲν ἄξιός αὐτὸς
 Ἐμμεναι, ὡς πατέρων μὴ τηλόθε πολλὸν ἐλαύνειν.
 Τίς χάρις, ἦν σὺ πίθηκον ἔχης, βροτοειδέα λώδην,
 Χρυσεῖοισι βρόχοισι δέρην περιγυρωθέντα;
 175 Οὐ γὰρ κόσμος ἀμειψε γελώτων εἶδος ἐλαφρόν.
 Τίς δὲ χάρις κάνθωνι φέρειν χρυσοῖο τάλαντα;

Et belluarum peremptarum inania sectantes, ut civibus
 Oblectamenta præsent, et cæteros antecellant gloria,
 Quæ totius populi ore celebretur non in multum tempus.
 Alii facultates et divitias profuderunt in athletas
 155 Circa pulverem inaniter laborantes, et in aurigas
 Certatim insanientes, coram spectatoribus contraria in studia distractis,
 Verberantibus utrinque aerem. Alii ex turpitudine
 Virorum effeminatorum multiplicem capiunt voluptatem,
 Et ex jocosis mimorum alapis, sub quibus crepitans mala
 160 Nudatur, risum pro luctu movens.
 Ita enim insaniant, vitam suam in medio omnium
 Sceleratam ludificantes. Quæ enim didicere, edocent.
 1046-1047 Atque ipsis solis merces scelerum non est gladius acutus,
 Sed opes, et divitiæ, utpote qui vitiorum adjuutores sunt.
 165 Facile excellunt inter stultos pessimi.
 Illi quidem talia; et quæ pessime compararunt,
 Deterius profundunt. Justa quippe vindicta eos insequitur.
 Tibi vero Deus concedat quæ desideras, qui optime nosti
 Manum porrigere filiis, et quibus largiri melius est.
 170 Alii superflua, nobis autem præstantiora impertire.
 Non enim plurima cupio, sed ut ipse multi pretii
 Simi, nec a parentum virtute longe nimium absim.
 Quæ tibi gloria, si simiam habeas, sœdum animal, sub humana forma,
 Cujus collum aurei torques ambient?
 175 Haud enim ornatus ridiculam futilemque formam inmutavit.
 Quæ etiam gloria asino auri talenta gestare?

...telligit eum quem gladiatores in arena
 lebant ad oblectandos crudelissimos spectato-
 oculos.

16 Ἀφραδέουσι. Chig. ἀφραδέοντες.
 19 Σκιεροῖσι. Reg. 991, sup. lin. στυγεροῖσι.
 οἷς ὑπο κόρση. Sic legendum. Edit. ὑποκόρση.
 990 et Chig. ὑποκόρη. Reg. 991, sup. lin. κ-

3 Καὶ μισθὸς μόνουσι, etc. Id est, ipsi soli
 sceleris mercede, non modo pœnas capite non
 idunt, sed opes etiam ferunt, quia vitia fovent.

167 Ἰθεῖα. Reg. 990, εὐθεῖα.

168 Ὅστις ἀριστος, etc. Schol. Reg. 991, ὅστις
 ἔτοιμος ὑπάρχεις χεῖρα ὀρέγειν τοῖς τέκνοις. Qui ad
 porrigendam filiis auxiliarem manum paratus es.

173 Ἐχης. Reg. 990, ἔχεις.

175 Εἶδος ἐλαφρόν. Int., τὴν διάνοιαν ἐλαφρόν.
 Schol. Reg. 991, οὐ γὰρ ἐπεισακτος ὁ κόσμος ἐνήλ-
 λαξε τὴν ἀφροσύνην τοῦ ἐλαφροῦ τὴν διάνοιαν. Non
 enim adscititius ornatus insipientiam et levitatem
 ipsius inmutavit.

METRICA VERSIO.

gaudent nunc cæde virum, nunc cæde ferarum
 homines, populi ut plausus vanosque favores
 cant, atque exiguos celebrentur in annos.
 is in athletas alii bona cuncta profundunt,
 asque leves, quos sub pugnante corona,
 ue hinc illincque manu feriente vicissim,
 im insanire juvat. Sunt rursus, opes qui
 in feminæis, nunc in probrisque virorum,
 arios animi lusus et gaudia quærunt,
 mpserc suas, dum mimorumque jocosa
 ciunt avidi colaphismata, quis sibi malas
 etegunt illi, sonitus crepitusque cietur,
 pro lacrymis oritur gemituque cachinnus.
 enim stulte peragunt, vitamque scelestam
 io idunt, id quod didicere, docentes.
 s merces scelerum, non horridus ensis
 l opes et divitiæ, quia turpibus illi
 in vitiis præbent, miserumque favorem.

Porro inter stolidos homines et mente carentes
 Perfacile est plausum sceleratæ ferre catervæ.
 Ista quidem faciunt illi, quæque arte parant
 Infanda, post abjiciunt sceleratius: idquo
 Judicio certe supremi Numinis æquo.

At tibi votorum summam Dominator olympi
 Concedat, genitor, soboli qui tendere dextram.
 Atque quibus tua sit melius bona fundere, nosti
 Ipse supervacuis alios, pater optime, dona,
 At nobis ea da facilis, quæ summa putanda.
 Non ego multa volo, pretii sed ut ipse perampli
 Sim potius cupio, ne longe a patribus absim.
 Quæ tibi, dic, quæso, genitor persancte, voluptas
 Hæc erit, humana sub imagine si tibi turpis
 Simia sit, collo innexum quæ funibus aurum
 Gestet? Non etenim species ridenda levisque
 Mutatur, fulvo licet hanc decoraveris auro.
 Quid prodest asinis auri gestare talenta?

Κάνθων καὶ πολύχρυσος ἔων ὀγκηθῶν ἀείδει.
 195 Ἴδὲ χάρις μολίβοιο τετυγμένα φάσγανα κεύθειν
 Ἄργυροῖς χολεοῖσι, τὰ μὴ πολέμοισιν ὄνειαρ.
 180 Τοιοῦτο γὰρ βροτῶδες ἔστιν, ὅτ' ἔκτοθε μοῦνον ἀερθῆ.
 Τίμα λόγου τὸδ' ἄκουε· θεὸς δ' ἐπιμάρτυρος ἔστω.
 Καὶ γὰρ καὶ θεὸς ἔστι Λόγος, θνητοῖσιν ἀνάσπων.
 Ταῦτα, πάτερ, παρ' ἑμαῖο, φύσις, τρόπος, ἄσπετος
 [ἰδρῶς,
 Ἦματὰ τε νύκτας τε διηγεῖς εἰς ἐν ἀγείρην.
 185 Τάλλα δέ μοι παρὰ σείο, θεὸς, χρόνος, ἔλπις
 [ἀρείων,
 Μὴ λήγειν θήγοντα παραφασήσῃσιν ἑταίρων·
 Καὶ γὰρ καὶ δρυτόμῳ πέλεκυς, σθένος ἔστιν ἀριστον.
 Μὴ σύ γε μὴ πόντον περιδεδίθῃ, μὴ σύ γ' ὄδοιο
 Μῆχος, μὴ κτεάνων περιφείδειο, μήτε τευ ἄλλου

A 190 Τῶν ὄσα τὴν μεγάλην ἀρετὴν θνητοῖσιν ἐπι
 [αἰ
 Πολλῶν τοι κτεάνων προφερέστερος εὐχομαι εἶναι
 Πρωτότοκος, καὶ πρῶτος ἐς ὄνομα πατρὸς εἶπας
 Εἴ τινα καὶ τὸδ' ἔχει γενέταις χάριν, ὥστερ' οὐα
 Εἰ δὲ σὲ γ' ἢ κτεάνων αἴρει πόθος, ἢ σὲ γε παῖδες
 195 Θηλυτέρος, μαλακῶς, μητρῴως ἐγγυθε τίμη
 Φῶδ'ε καλᾶμης ἀνίουσα, μαραινόμενη τε τέρσα.
 Φοβέξομαι, οὐκ ἐθέλων μὲν, ἀτὰρ σὺ με καὶ τῶ
 [αἰείας
 Οὐ ποτὲ σοι φιλόπαιδος ἐγὼ, πάτερ, οὐ σὺ μοι ἀνὴρ
 Ἄλλῃ, πάτερ, σὺ παιδί πέλοις θεὸς ἀντι βροτῶν
 200 Μὴ φράξῃς πηγὴν, ποταμὸν μέγαν ὠδίνων
 Μῆδ'ε φάος λύχνιοι θάνοι, λήγοντες ἐλαίου,
 Ἦ φυτὸν οὐ δροσερῆσι παινιζόμενον προχέσται.

Asinus enim, etsi auro coopertus, ruditus edit.
 Neque gloria est plumbo conflatos enses condere
 Argentis vaginis, quorum nulla in bello utilitas.
 180 Talis enim homo est, qui externis bonis tantum effertur.
 Finem orationis hunc audi: Deus autem testis sit.
 Nam et Deus Verbum est, mortalibus imperans.
 Hæc a me, pater, præstanda sunt, natura, mores, indefessus labor,
 Dies ac noctes simul absque ulla intermissione conjungere.
 185 Cætera vero mihi a te accipienda, Deus, tempus, spes melior;
 Nec desinas me acere admonitionibus sodalium:
 Etenim lignorum excisori securis addit robor maximum.
 Ne tu quidem mare perhorrescas, nec viæ
 Longitudinem, nec opibus parcas, nec rei cuiquam,
 190 Quæ magnam mortalibus virtutem augeat.
 Multis sane divitiis præstantiorem me existimo,
 Natu maximus, et primus, ob quem nomine patris appellatus sis,
 Si quam id habet apud parentes gratiam, ut arbitror.
 Si vero te opum rapit cupido, aut filii
 195 Muliebre, molle ac maternum animo desiderium incidens,
 Sicut flamma stipulæ, quæ accensa cito marcescit,
 Eloquar invitus quidem, sed tu me ad id cogis:
 Nunquam ego tibi patris diligentis filios nomen tribuam.
 1048-1049 Verum, pater, filio tuo esto deus pro homine.
 200 Ne obstruas fontem, fluvium magnum parturientem,
 Neque lumen lucernæ exstinguatur deficiente oleo,
 Aut plauta non irrigata secundis imbribus marcescat.

187 Δρυτόμῳ πέλεκυς, etc. Proverbialis locutio, qua significatur cohortationem plurimum valere ad magis ac magis excitandum ejus animum, qui jam sua sponte ad aliquod studium fertur: ὀφέλλει δ' ἀνδρὸς ἐρωτὴν (πέλεκυς), augetque viri robur (securis). *Iliad.* III, 62.

192 Ἐς ὄνομα πατρὸς εἰπὼς, et πρὸς ad nomen patris evahens. Schol. Reg. 991. α. τος ἐγὼ σε πατέρα καλεῖσθαι πεποιήκη.
 194 Αἴρει. Reg. 990 αἴροι.
 198 Σολ. Ἰα Reg. 990, 991 et Cl. ἡ. grave, μολ.

METRICA VERSIO.

Auri namque etiam nummis oneretur asellus,
 More rudis tamen ipse suo. Quid juverit enses
 Ex plumbo factos vagina condere pulchra,
 Ex quibus utilitas in bellis nulla redundat?
 Talis enim est, quisquis verarum cum sit inanis
 Prorsus opum, externis tantum fluxisque superbit.
 Carminis extremum istud erit; testis Deus autem
 Sit mihi. Nam summus rerum sator ille parensque
 Est etiam Sermo, mortalia sceptris gubernans.
 Hæc, pater, hæc a me, mores, natura, laborque,
 Et totas noctes, totis geminare diebus.
 Cætera contingent abs te mihi cuncta. Deusque,
 Et tempus, spes et melior; tu sæpe monendo,
 Ponendoque meos ante ora oculosque sodales,
 Amplius exacues animum. Nam ligna secanti,
 Permagnum robor, vis est permagna securis.
 Ne tibi vel sævi, genitor, discrimina ponti,
 Nec via longa motum pariat. Tu parcere nummis

B Parce tuis, rebusque aliis, quibus incedit
 Quæritur, et tacitis gradibus se tollit in æthera
 Quod multis opibus, multo auro sim tibi
 Dicere non vereor, meque hoc ego nominis
 Primus ego natu fratrum, primusque
 Ad nomen te subvexi, si quis tamen incedit
 Amplior exoritur patribus favor atque
 Exoritur porro, nisi me sententia fallit.
 Quod si te vel opum tenet irrequieta cupido
 Vel natis muliebris amor, mollisque, auro
 Maternus, cito collabens, et stuppea flamma
 Quæ simul, ut nata est, exstinguitur illius
 Non equidem loquar ista lubens, sed tamen
 Nunquam indulgentis patris a me nomen
 Ast mihi sis hominis vice munus, te, pater
 Ne fontem obtures, fluvium qui parturientem
 Nec defectu olei moriatur, quæso, luccentem
 Plantave dispercat, quia non perfusum

Ὁ γὰρ, θρόνον, ἔπαρθε, βόον, φάος, ἔρνος ἀέζων.
 Μητέρα ἐμή, σὺ δ' ἐμῆσι λιταῖς ἐπάργηγε καὶ αὐτῇ,
 205 Ὅψα κεν ἀμφοτέροισι χαρίσσιον ὕμνον ἀείσω
 Μηδὲ μόνον πηλοῖο (τό πέρ τισιν εὐαδὲ λέξαι,
 Φρασσαμένους διὰ σαρκὶ περιτρομέουσι τοκήδες),
 Ἄλλὰ καὶ ἀθανάτων ψυχῶν γενέτας καλέσαιμι.

Ε'. Νικοβούλου πρὸς τὸν υἱόν.

Τέκνον ἔμην, μύθους ποθέων, ποθέεις τὰ φέριστα·
 Καὶ τὸς γὰρ μύθους ἐπιτέρπομαι, οὐς περ ἔδωκε
 Χριστὸς ἄναξ μερόπασσι, βίον φάος, οἶον ἀπ' ἄλλων
 Δύρων ἐπουρανίης ἐξ ἄντρογος. Οὐδὲ γὰρ αὐτὸς
 5 Αἰρόμενος πλῆθισιν ἐπωνυμίησι, γέγηθεν

"Ἄλλο τι πρόσθε Λόγοιο καλεούμενος. Ἄλλ' ἐσάκουε
 Μῦθον ἐμόν. Πατὴρ δὲ παραίφασίς ἐστὶν ἀρίστη,
 Καὶ πολὴ νεότητος ἔχει πλέον. Ἱστορίην γὰρ
 Ὁ χρόνος, ἱστορίη δὲ τέκεν σοφίην πτερόεσσαν·
 10 Τούνεκ' ἐμῶν ἐπέων ἐμπάξω· καὶ γὰρ δμεινον.
 Τέκνον ἔμην, τὰ μὲν ἄλλα Πατὴρ καὶ φέρτερος εἴης·
 Χαίρει γὰρ τε πατὴρ ἡσώμενος υἱέος ἐσθλοῦ,
 Καὶ πλέον ἢ πάντων κρατέων, θελοῖσι νόμοισιν,
 Οἷς τότε πᾶν συνέδησε Πατὴρ μέγας· ἐκ δὲ Λόγοιο
 15 Ἐμπεδον ἐστήριξεν, ἐν κτῆρα ἀμφαγαπάζων.
 Κεῖνό γε μὴν ἐθέλω σε πατρώϊον, ὦ τέκος, ἴσχειν
 Αἰδῶ πλειοτέτην, ἧς νῦν τοκέεσσιν ἐφηναι.
 Παῖς καὶ ἐγὼ γενόμεν ἀγαθοῦ πατρὸς, ἀλλὰ τὸδ' οὐπω

Aperi, ale, riga, fluentum, lumen, plantam augens.
 Mater mea, tu quoque precibus meis ipsa auxiliare,
 205 Ut ambobus gratiarum actionis hymnum concinam;
 Neque tantum luti (quod quibusdam placuit dicere.
 Perspicientibus soli carni metuere parentes),
 Sed et immortalium animarum parentes appellem.

V. Nicobuli patris ad filium.

Fili mi, sermones cupiens, cupis optima;
 Ipse enim delector sermonibus, quos dedit
 Hominibus Christus rex, vitæ lumen, eximium præ cæteris
 Donum ab axe cælesti. Neque enim ille,
 5 Cum multis nominibus appelletur, gaudet
 Alio ullo magis, quam cum Verbum vocatur. Verum audi
 Verbum meum; patris enim est admonitio optima,
 Et senectus plus habet juventute. Peritiam enim
 Tempus, peritia autem sublimem genuit sapientiam.
 10 Quamobrem verba mea amplectere: id etenim melius.
 Fili mi, in cæteris quidem patri tuo præstantior fueris;
 Gaudet enim pater superatus ab egregio filio,
 Et amplius quam si omnes vinceret, sic jubentibus divinis legibus,
 Quibus hæc omnia devinxit Pater magnus; et Verbo etiam
 15 Firmiter stabilivit, suam possessionem magno amore complexus.
 Illud autem volo, ut a patre, fili, habeas
 Majorem verecundiam, quam nunc parentibus ostendisti.
 Filius ego et ipse sum optimo patre natus, sed nunquam

Scriptum an. 383. — Alias Bill. 51, pag. 115.

204 Μητέρα ἐμή. Hinc liquet Nicobuli matrem
 luc in vivis fuisse, cum Gregorius ejus avu-
 us hoc carmen cecinit.

206 Πηλοῖο. Luti, id est, corporis, ex limo terræ
 gmentati.

ARGUMENTUM. Nicobulus pater filio respondet
 carmine, quod ab ipso conditum fuisse credere
 licet, quippe qui literis florens, stricta et so-
 roratione perinde norat scribere, quod carmine
 edenti constat. Votis filii annuit, cujus verba
 lam, ut minus verecunde dicta, carpit, eumque
 caribus monitiis vallat, data, eundi quo vellet,

licentia. Serius anno 385, quo Nicobulus obiit, car-
 men istud scribi non potuit.

Tit. Νικοβούλου, etc. Ald. Νικόχλου, mendose.
 Nicobulus enim in præcedenti carmine testatur
 sibi impositum fuisse nomen patris.

1 Μύθος. Sermones, eloquentiam, scientiam,
 eruditionem, doctrinam.

7 Πατὴρ δὲ παραίφασίς ἐστὶν ἀρίστη. Hom.,
 Iliad. xi, 792; et xv, 404:

..... Ἀγαθὴ δὲ παραίφασίς ἐστὶν ἐταίρου.

..... Optima enim est amici admonitio.

METRICA VERSIO.

em aperi, lucem nutri, plantamque rigare
 sit, ut crescat. Mater mea, tu quoque votis
 iare meis, ut grates solvat utrique
 mea: nec tantum cœni (quod dicere visum est
 ullis, quia conspicerent hunc patribus unum
 metum, ne quid sentirent corpora duri),
 n etiam mentis vos dicam jure parentes.

V. NICOBULI PATRIS AD FILIUM.

(Billio interprete.)

mones cupiens, fili, cupis optima certe:
 ne etiam doctis lætor sermonibus ipse,
 hominum generi Christus donavit, ut essent
 tæ, supero demissum manus ab axe,
 magnificum, et dono præstantius omni.
 eque nominibus cum multis ipse vocetur,
 aliud nomen, quam Verbum, gratius audit.

B Auribus arrectis at tu mea percipe verba.
 Consiliis nihil utilius meliusque paternis.
 Pluraque canities novit quam læta juventus.
 Tempus enim historiæ pater est, materque vicissim
 Historia est sophiæ, levibus quæ pervolvât alis.
 Fac mea sint igitur tibi curæ dicta, nec illa,
 Si tibi consultum cupias, de pectore pone.
 Cætera sis sane præstantior ipse parente;
 Gaudet enim genitor, cum palmam præripit ipsi
 Virtutis sua progenies, majorque voluptas
 Hinc oritur, quam si reliquos præverteret omnes.
 Legibus æthereis id sit, queis maximus orbem
 Constrinxit genitor, stabilique in sede tuctur:
 Tantus amor tenet hunc operis quod traxit in ortum.
 At vero hoc patriis te moribus istud habere,
 Nate, velim, frontis plus ut tibi plusque pudoris
 Insit purpurci, quam nunc conspeximus in te.

Ἦλθεν ἀφ' ἡμετέρων στομάτων ἔπος, οὐδ' ὕπ' ὀδόντι.
 20 Οὐδέ γάρ οὐδέ Θεῷ κεχαρισμένος ἐστίν ὁ μῦθος·
 «ὦ πάτερ, εἰ μ' ἔφυσας, βραὴ χάρις· οὐ γὰρ ἔμοιγε,
 Σῶ δὲ πόθω, σὴ σαρκὶ χαριζόμενός μ' ἐφύτυσας.
 Ἄλλ' ἔθρεψας ἔπειτα· τί γὰρ τέκεις;» Ὡς ἀχάριστος
 φωνή! καὶ κότε μοι λύσις, μεγάλης τε γενέθλης
 25 Φίλτρον μὲν συνέδησα φύσις τοκίας τε γόνους τε,
 Μὴ μόγος ἀμφὶ τέκασσιν ἀπορρήξειε τοκίας,
 Καὶ θανάτῳ τίκτωμεν, ἀκηδίες ὧν τεκόμισθα.
 Τοῦνεκα καὶ μῦθος· αἰὼν ἐοῖς περὶ παῖσι τοκίας
 Ἰστανε', ἥ γὰρ ἑλεξας ἐτήτυμον, ἄχρι μέρου,
 30 Σφῆκας, παρδάλιες τε, βόες, σῦες, ἰχθύες, ὄρνεις,
 Πάντων δ' αὖ περιάλλα βρωτῶν γένος. Εἰ δὲ νόμοισι
 Τότσοις εἰ καθίοιμεν, ὅλος βίος οἴχεται ἄιστος.

Τίς γὰρ ἔθ' οὐῖα προσπτύξεται, ἢ τὰ φέριστα
 Εὐξεται, ἢ κολέοντι λόγους, ἢ ἄλλο τι νέουσι,
 35 Τίς μοῖραν κτεάνων ἀποδάσσειται, ὡς ἔπειτα
 Εἰ χρέος, οὐ χάρις ἐστίν, ὃ κεν πατρός υἱὸς εἴη.
 Καὶ μηδὲν μὲν ἔχων, αἰδοῦς νόμον ἔκδοι βλάη.
 Εὖ δὲ παθῶν, ἀχάριστον ἔχει γλώσσάν τε κόνι.
 Σκέπτεο δ' εἰ κέν σοὶ τις ἀπαντήσειεν ἔχτημον.
 40 Οὐκ οἶον μερόπων ἡμεῖς γένος, ἀλλὰ θεῶν,
 Τῶν δὲ πάρος. Πατέρες δὲ τὰ δευτέρᾳ εἰσι κίβητι
 Ὅργανα τῆς Χριστοῦ Θεοῦ μεγάλοι γενέθλης.
 Γαλαν ἔλεν, δῶκεν δὲ νόον, μιστῶν δ' ἀνέδειξεν
 Ἐν γένος ἀμφοτέρωθεν, ἐπιχθόνιον βασιλῆα,
 45 Σῶμα κακοφρονέοντα, θεῶν θετὸν εὐσεβέοντα.
 Πολλοὶ τὶν τε κακοῖσι κυκώμενον ἔθνα καὶ ἔθνα,

Excidit hujusmodi verbum ore meo, nec dentes attingit;

20 Neque enim, neque Deo gratum est verbum:

«O pater, quod me genueris, levis est gratia; non enim mihi.

Sed tua cupiditati, et tuae carni serviens me procreasti:

1050-1051 Sed aluisti postea: utquid enim generas? Quam ingrata
 Vox! et mundum dissolvit, et magnam procreationem.

25 Amore quidem colligavit natura et parentes et filios,

Ne labor pro filiis susceptus divellat parentes,

Et in mortem gignamus, abjicientes curam filiorum quos genuimus.

Quapropter et grave certamen suis pro filiis parentes

Excipiunt, ut vere dixisti, usque ad mortem,

30 Vespæ, pantheræ, boves, apri, pisces, aves,

Omniū autem maxime mortalium genus. Si autem legibus

His tuis cesserimus, tota vita abit incerta.

Quis enim jam filium complectetur, aut optima

Precabitur, aut desideranti sermones, seu quid aliud obsecundabit?

35 Quis partem honorum dividet, ut par est,

Si debitum est, non gratia, quod a patre filius acceperit,

Ac nihil quidem consecutus, pudoris legem abjecerit,

Beneficio autem affectus, ingrati exhibeat linguam et mentem?

Vide autem ne quis tibi occurrat prudens, et premat:

40 Non hominum tantum genus sumus, sed etiam Dei,

Imo Dei priusquam illorum. Parentes vero secunda sunt filiiis

Instrumenta Christi magni Dei, in procreatione.

Terram sumpsit, mentem ei indidit, condatumque ostendit

Unum genus ex utroque, terrestrem regem,

45 Corpus, cum male vixit, deum adoptivum, cum pietatem colit:

Multisque calamitatibus hinc inde jactatum,

31 *Περὶ ἄλλα.* Schol. περισσώτερον, πρὸς ceteris mortalium genus. Ibid. et δὲ νόμοισιν. Quod si tali ac tanta lege careamus, de tota vita humana actum fuerit. Gaultier.

38 Ἔχοι. Sic Reg. 990. Edit. ἔχειν.

41 *Τὰ δευτέρᾳ.* Sic vertit Gaultier: Patres secundas duntaxat in gignendo partes tantæ vixque cuius Deus maximus Christus ad procreationis instrumenta quædam sunt.

METRICA VERSIO.

Namque etiam præstanti habui virtute parentem: B
 Ast ex ore mihi nunquam vox excidit ista,
 Nec sub dente fuit; nam nec Deus approbat illam:
 «Quod tua sim proles, pater, hoc leve iudicio munus;
 Ob me non tam ctenim vitam lucemque dedisti
 Tu mihi, quam carni indugens, Venerique: quod autem
 Me quoque post aluit tua cura tuique labores,
 Magnumne hoc, abs te cum sim satus, [dum?]

Quam vox hæc ingrata tua est! Ea vincula solvit,
 Quæ mundum stringunt, ea magnum solvit et ortum.
 Philtro nam natura patres cum prole ligavit,
 Ne labor atque graves curæ, quas ferro necesse est
 Pro natis patrios animos abruptat, et atræ
 Gignamus tantum morti, dum cura creatæ
 Haud nos ulla tenet sololis, gignamus Averno.
 Unde etiam ad mortem depugnant usque parentes
 Pro sobole (hoc etenim nil dictum verius abs te),
 Ac fera bella movent vespæ, pardique, bovesque,
 Atque apri, pisces, volucres; super omnia vero
 Gens facit hoc hominum; quod si tot legibus ipsi

B Cedamus, vita omnis abit, vita interit omni
 Equis enim natum jam complectetur, aut optima
 Omnia conceptis optabit prospera votis!
 Doctrinæ cupido quisnam, rerumque siliæ
 Annuet, in partem dabit atque venire letæ
 A patre si quidquid soboles capit, hoc rati
 Debiti habet tantum, non autem mentis
 Cum nihil ipse capit, leges et scita pudor
 Infringit, capiens autem linguaque animæ
 Præbeat ingratiū sese inmemoremque letæ
 Ergo vide ne quis tibi sic occurrat et iust
 Non hominum solum proles, sed Numina
 Nos sumus, atque patres tantum sunt
 Contigit a Christo qui nobis, organa quo
 Sumpsit humum, mentemque dedit, mentemque

Ex utroque genus, terræ quod accepta
 Et caro, cum vitilis totum se traderet, et
 At deus (haud equidem natura, ast mem
 Si studiis animum sanctis addideret
 Pluribus æruinis hinc jactaretur et hinc

Ἦς κεν ἐνὶ πλεόνεσσι ἀχαμπέα θυμὸν ἔχωμεν.

Ἄλλ' οὐπω τις τόσον ἀπὸ φρενὸς ἤλυθεν ἐσθλῆς,

οὐδὲ τόσον νεότητος ἀπηγέος αἵματι βράσθη,

50 Ἦς τὸδ' ἀπὸ στόματος ῥήξαι κακὸν ἀντὶ Θεοῦ·

οὐκ ἐθέλοντά μ' ἔργας, ἐπεὶ δέ μ' ἔργας, ἔτισας·

Ἦν δὲ πλάσας μεθέης με, βοτὸν πλάσας ἀντὶ βροτοῦ.

Δὸς σοφίην, δὸς πλοῦτον, ἐπεὶ πλεόνεσσι ἔδωκας·

Δὸς μέγεθος, καὶ κάλλος, ἐν ἄστεσι πρῶτα φέρεσθαι,

55 θούριον ἔγχος ἔχειν, νοῦσοις δέμας οὐχ ὑποεικτόν,

Ἄλλὰ τε, οἷς μέγας ἄλθος ἐν ἀνθρώποισι μετρεῖται,

Ἦ σήσω θυσίαις τε καὶ εὐχολῆσι γεραίρειν·

Ὡ γὰρ ἐμοῖ τι νέμων, δῆσας ψυχὴν τε δέμας τε,

κύβητος ἱμεύων δὲ παρήγαγες, ὥσπερ ἅπαντα,

10 Ἦς καὶ ἐπιχθονίοισιν ἀοίδιμος, ὦ Μάκαρ, εἶγες.

A Ταῦτα θεοστυγέεσι καὶ ἀφραδέεσι δεδῶσθαι:

Οἷς πλοῦτος θεός ἐστι, κακοῦ πλαστήρος ὀπηδοῖς.

Ἡμεῖς δ' ἐν πάντεσσι θεὸν μέγαν ὑμνεύωμεν,

Ἐσθλοῖς τε συγεροῖς τε· τὸ γὰρ τεκῶν ἐρατεινῶν·

65 Καὶ μετὰ πρῶτον Ἄνακτα ἐπιχθονίους γενετῆρας,

Οἷ με φάους ἐπλησαν, ἀφ' ἧν Τριάς εἰς ἐν ἰούσα,

Καὶ λάμψεπραπίδεσσι ἐμαῖς, καὶ πᾶσι φράνθη.

Σιγήσω κόσμιο κύκλον μέγαν, οὐρανὸν εὐρύν,

Ἵομασι παμφανόωντα διαυγέσι, νῶτα θαλάσσης

70 Ἑρυστῆς Ἰσταμένης τε, τὸ δὴ καὶ θάμβος ἔμοιγε·

Γαῖαν ἐς ὑστερον, ποταμῶν ῥόον, ἥερα πνευστόν,

Ἵορας, ἀνθεα τερπνὰ, βροτιῶν φύσιν, ἡερῶν τε,

Ἵοσσα θεὸς προῦθηγεν ἐμοῖς φάεσσι τράπεζαν·

Ταῦτα πατῆρ μεγάλιο Πατρὸς πάρ' ἔδωκεν ἔμοιγε.

Ut inter plurimas vitæ acerbitates, inconcussum animum habeamus.

Verum nemo hactenus ita mente excidit sana,

Neque adeo ferocis juventutis æstu abreptus est,

50 Ut hanc ore proferret impiam vocem contra Deum :

« Non me volentem creasti, postquam autem procreasti, dedecorasti, ut par erat ;

Si autem formatum me abjeceris, vile pecus procreasti loco hominis.

Da sapientiam, da divitias, siquidem permultis tribuisti :

Da proceritatem, et pulchritudinem, da in urbibus principatum,

55 Da furentem hastam vibrare, da morbis corpus non obnoxium,

Cæteraque, quibus homines magnam felicitatem metiuntur,

Aut desinam sacrificiis te et precibus honorare :

Non enim quid mihi gratificare volens, animam et corpus alligasti,

1052-1053 Sed gloriam quærens produxisti, sicut alia omnia,

60 Ut et mortalibus, o Beate, inclytus sis. »

Talia dicta hominibus Deo invisis et stultis tribuantur,

Quibus divitiæ deus sunt, mali factoris servus.

Nos vero in omnibus Deum magnum celebremus,

Tum bonis, tum invisis : hoc enim decet filios amabiles ;

65 Et post primum Regem terrenos veneremur parentes,

Qui me luce perfuderunt, per quos Trinitas, in unum subsistens,

Et illuxit menti meæ, et omnibus affulsit.

Tacebo magnum mundi orbem, immensum cælum,

Clarissimis luminibus late splendens, superficiem maris

70 Fluxi et immobilis, quod sane mihi stuporem edidit ;

Terram postea, fluviorum cursum, aerem quem spiramus,

Tempora, amœnos flores, terrestrium naturam, et acriorum,

Quæcunque Deus apposuit oculis meis, ut quædam mensam :

Hæc pater a magno Patre accepta mihi dedit.

Ἐθέλοντα. Mallet Combefisius ἐθέλοντι.

Βοτὸρ. Sic Reg. 990. Edit. βροτόν, ut carm.

vers. 41.

Σήσω. Ita Reg. 990. Edit. σχέσω

Κακοῦ πλαστήρος. Viti factoris sequacibus.

Ἑρυστῆς Ἰσταμένης τε. Quod fluxum et im-

mobile est. Edit. prave αὐτῆς.

71 Ἐς ὑστερον. Combef. et Gaultier. ὑστερον,

ἐρυστήθη, vasto sinu, sed nullius codicis auctori-

tate nixi.

72 Ὀρας. Tempestales, anni partes.

METRICA VERSIO.

ret inflexum in multis ut pectus habere.

idum quemquam sic mens bene sana reliquit,

juvenilis enim sic sanguinis abstulit æstus,

ego ut dictum deproneret istud ab ore :

me fluxisti primum. Rex summe, volentem ;

si sum fictus, quis jam miretur honorem

mibi tu dederisque deus? Sin illico fictum

es, hominibus vivum vice fluxeris unum.

Miam, da largus opes (nam sæpe dedisti

his), magnusque ut sim faciesque decora ;

mas ut ubique feram, sim fortis in armis ;

ris gravibus non offensabile morbis,

que felicem quæ vulgus reddere vitam

et, aut a me non jam tibi vicinia posthac

det, non jam fundam tibi vota precesque :

nim mihi me tribuens cum corpore men-

ti, verum cupiens tibi surgere laudem,

re me Parens, ut cætera cuncta creasti,

B Utque tuum nomen clarum mortalibus esset. »

Ast hæc sacrilegis dentur, turbæque profanæ

Ac stolidæ, quæ semper habet pro numine censum,

Fictorique malo famulam se perfida præbet.

Nos vero in rebus lætis rebusque molestis

Numinis æterni præconia sancta canamus

(Namque probæ hoc sobolis munus), tum deinde

Post hunc terrenos omni celebremus honore,

Qui me jucunda compleverunt luce, Triasque

Per quos sancta mihi luxit, cunctisque refulsit.

Orbem ego permagnum mundi cælumque tacebo

Perspicuis radians oculis, æquorque profundum,

Quod fluxum simul ac stabile est, res mira profecto ;

Terram, labentes fluvios, liquidumque silebo

Aera et annorum partes, floresque, hominumque

Naturam et volucrum, quæ denique cuncta supremæ

Apposuit mihi mensam oculis Regnator olympi,

Hausta mihi ac magno genitor dedit ista Parente.

75 Τῆ; μὴ μοι τοιοῖσιν ἀμείβισθαι γενετήρα
 Θαρσαλίως· καὶ θάρσος ἔφυ θράσος, ἐκτεθι μέτρον·
 Μὴ σοὶ τις καὶ τόσος ἀπ' οὐατος ἡμετέρου,
 Τέκνον, θερμότεροιο πατὴρς πάρα μῦθος ἵκηται·
 Εἰ γε φύσις ταχέεσσι πόθον πόρνευε τοκῶν,
 80 Καὶ τὸ φύσις φιλεῖν τοὺς οὐ φιλέοντας ἔρυσε.
 Κρεῖσσον ἀτασθαλόντα φέρειν πατέρ', ἢ παρ' ἄλλων
 Εὐ πάσχειν, θνητοῖς δὲ πατὴρς μόνον ἐς χεῖρα λεύσσειν.
 Εἰ δὲ πένης, φρενοπλήξ τε καὶ οὐ μελλέεσσι πεπηγῶς,
 Τί πρήξεις; οὐ χεῖρα τῆν σπήνωνα παρέξεις;
 85 Οὐκ ὤμοισι τοιοῖσιν ἀειρόμενός μ' ἐκὼς ὄσεις,
 Ὡς Ἀγχισάδης γενετήν ἰδὼν ἐκ πολλέμοιο;
 Ἥ φῆσεις· Τί μ' ἔτευξας, καὶ τί με δούλιον αἰτέεις;

A Δὲ φωνὴν νεπέδεσσι, καὶ ἡρώδης πεπεγῶς,
 Καὶ τοῖς ὄσσα τε γάλαν ἐπιπνεῖται τε καὶ ἔρυσε·
 90 Οὐκ ἐρέει, εἰ Τί μ' ἔτευξας ἀδὲς τέρας, ὅτε
 Ἄλμυρον οὐκ ἔθελον τέμνειν βίον, ἀλλ' αἰτήρ.
 Ὑγρὸν φυσίων, καὶ ἀνάστερον ἤερα λείποναι.
 Ἔργα βόδς ποθέω, καὶ οὐραε, καὶ κλατὶν ὄρα.
 Καὶ ζῶειν μερόπασσιν ὄμῶν βίον, ὡς ταχέεσσι.
 95 Ἥ πᾶσιν νεπέδεσσιν ἄλισθηροῖσιν ἀνάστα.
 Οὐδὲ βίος ποθέοντες ἀδὲς πόρον ἀσφαλῶσιν·
 Οὐκ ἐρέει σχολιοῖς κάμωνν μηρόμασι γαστρί.
 Πικρὸς ὄρις· εἰ Τί μ' ἔτευξας ἐπὶ χθόνα, γαίης.
 Ἥθελον δροῖος ἔμμεν, ἀτὰρ σὺ με γαστρί κούει.

75 Quare, ne mihi talibus gratiam referas parenti
 Licentius faciendo : confidentia enim sit impudentia, si modum excedat ;
 Ne tibi hæc et talis ex aure nostra,
 Fili, præservidi cujusdam patris vox proferatur :
 ε Si natura filii amorem parentum largita est,
 80 Et natura etiam eos diligere qui non diligunt, vetuit.
 Melius est filiiis severum patrem perferre, quam ab aliis
 bene tractari et mortalibus in illius duntaxat manum inspicere.)
 Sin autem pauper, et mente captus, et membris invalidus essem,
 Quid faceres ? non manum tuam pro baculo præberes ?
 85 Non me tuis humeris sublatum procul esferres,
 Quemadmodum Æneas patrem suum sustulit ex hostibus ?
 An diceres : Quid me genuisti, aut quid a me servile ministerium petis ?
 Da vocem piscibus, et aeriis avibus,
 Et omnibus, quæcunque super terram reptant et spirant ;
 90 Non sic Deum alloquetur delphinus : Quid me, o Rex, maris prolem fecisti ?
 Balsam nollem sulcare vitam, semper vagus,
 Humidum hauriens, et aerem obscurum intuens.
 Opera bovis desidero, et montes, et latos humeros,
 Et ducere communem hominibus vitam, ut celer equus,
 1054-1055 95 Quam omnibus lubris piscibus imperare.
 Neque boves cupientes maris iter anguntur :
 Nec dicit obliquis laborans voluminibus ventris
 Dirus serpens : Quid me deturbasti in humum, terram edentem ?
 Mallem erectus esse, verum tu me ventre volutas.

77 Ἄπ' οὐατος ἡμετέρου. Ab aure nostra, id est, quam ego ipse audivi. Versus hic obscurus ; Combustus ita reddit : ἀπ' οὐατος ἵκηται, ab auribus abscedat ejusmodi sermo, θερμότεροιο πατὴρς παρ' ἡμετέρου, a communi amborum ferventiore parente, Deo scilicet. Genuina magis ac lucidior versio D. Gaultyer : Ac videndum tibi est, ne forte illa præservidi cujusdam patris vox ab auribus meis ad tuas proferatur : idem doctissimus interpres, iterum Gallico sermone subjungit : « Mais, mon fils, prenez garde que, pour vous répondre, je ne me serve des paroles que j'ai entendu dire à un père un peu vif : Si la nature a

donné aux pères de l'amour pour leurs enfants même nature nous défend aussi d'aimer ce que nous aimant point. » Duo versus sequuntur idem Gaultyer, sunt ejusdem patris, aut de tasse Nicobuli.
 80 Ἐρυσέ, renuit, recusat.
 82 Θρητοῖς pro υλοῖς, vel subauditur.
 84 Σπήνωνα. Sic legendum. Edit. παρ' ἄλλων.
 88 Καὶ ἡρώδης. Chig. ἡμερόσις.
 97 Ἐπέει. Male edit. ἐπέει.
 98 Ἐτέυξας. Sic Reg. 990 et Chig. Edit.

METRICA VERSIO.

Ergo vicem intrepido ne labem pectore patri
 Ipse feras : audax sit enim temerarius, adsit
 Ni pudor, et justum teneat fiducia metrum.
 Ne quis fervidior nostra tibi mittat ab aure
 Sermonem hunc genitor qui te peratringat acute :
 ε Ut proli natura patrum concessit amorem,
 Sic natura negat, ne quos ab amore remotos
 Cernimus, his animi munus præstemus amici.
 Morosum rigidumque nimis perferre parentem
 Præstat, quam blandis aliis ac lenibus uti.
 Ex manibus pendere patris mortalibus autem
 Unius fas est.) Si pauper mentis inopsque
 Sit pater, ac pedibus nequeat consistere certis,
 Quid facies ? Annon baculi vice fulciet illum
 Dextra tua, et sublatum humeris portabis, ut olim
 Anchisa genitus, Troia flagrans, parentem
 Extulit, ignivomæ necis exemitque periclo.

B An diccs : Cur me fecisti, munus et a me
 Cur servile petis ? Gravior hæc tibi petis
 Aliiibus vocem, vocem da piscibus, his
 Omnibus est sedes quibus in tellure loca
 An dicet delphis : Cur me, Rex summe,
 Fecisti ? Æquoream durum mihi carperet
 Munia posco bovis, montes, latosque reos
 Ipse humeros, atque instar equi jam vobis
 Mortali cum gente hominum, quam quæ
 Æquore sunt pisces regere imperioque
 Non etiam æquoreas cupiens bos nare
 Ingemit, obliquis aut ventris tractibus
 Fessus, ait : Cur sic, quæso, sum conditus
 Ut projectus humi terra depellere cogat
 Ipse famem ? Rectum cupiebam corpus
 At tu me contra prostrato ventre volutas

100 Οὐδὲ κίραξ ἐπεὶ οἶσιν ὁμοῖα δινεύεσθαι
 Χρηζέει, πάντων βασιλεύτατον εἶδος ἀμείψας·
 Στέργει δ', ἦν περ ἑκαστον ἔχει, βίοτοιο κέλευθον.
 Οὐδέ γ' ἔφ' πλάστη ποτ' ἐρεῖ κερραμῆϊον ἔργον·
 ἢ τίπτε' ἐπ' ἐμοὶ βολίζησας ἀεικέα κύκλον, ἀλιτρέ; ;
 105 Ταῦτα μὲν ὥστε τήν κάμφαι φρένα, φιλτατε
 [παίδων,
 Ὡς κε μάθης πλάστιγγα λόγου καὶ σπάρτον ἐφέλλειν,
 Ἡ βίβειν πῶ περισσόν, δ' δ' ἄρκιον ἔστι, καθέξειν,
 Ἢθὲς ῥόφ' νεότητος ἐφιέμεν', ἀλλὰ κατίσχειν.
 Ὁ πλείστον φραστῶν τι μένειν πολὺ λυγρὸν ἔστιν
 10 Ἐνδοθεν, ἢ τιν' ἄφραστον ἐς ἡέρα μῦθον ὀδύειν.
 Ὀδὲς γὰρ πόνος ἐστὶ μένειν ὑπὸ χεῖλεσι μῦθον·
 Ὑ γὰρ ἐχιδναῖός τε γόνος διὰ γαστέρα ῥήξει

A Μητρὸς ἀναβρώσκων, ποιήνῃ πατρὸς οὐλομένοιο.
 Ἥδη δ' αὖ μύθοισι τὸν δειδίξομ' ἔρωτα
 115 Πατρὸς ἐνηεῖη, παιδὸς ὀράσος ἡέρι πάσων.
 Οὐτι μὴ βίοτοιο πέλει τρίβος, ὧ τέκος, οὔτι·
 Οὐδὲ γὰρ οὐδεμὴ πᾶσιν φύσις· ἀλλ' ἢ μὲν ἐσθλή,
 Ἥ δὲ χειροτέρη, θηρσὶν ἀλόγοισιν ὁμοίη·
 Ἄλλη δ' αὖ πλεκτή τε καὶ ἀμφοτέραις ἐπίμικτος.
 120 Ὡς ἄρα καὶ τρισσὸν γαίης σθένος οἶδα γεωργός·
 Εὖσταχυς, ἡδὲ ἀκαρπος, ἀκαυθοφόρος θ' ἅμα σίτη.
 Τρισσὰ δὴ τελέθουσιν ὁδοί, καὶ τέρματα τρισσά.
 Ἥ μὲν γὰρ χθαμαλή, καὶ ἐπιτροχος ἔχγει πολλῶν,
 Εὐρέτη, μαλακὴ τε καὶ ἐς τέλος οἰκτρὸν ἄγρουσα,
 125 Κρημνούς τε, ζοφερούς τε μυχοὺς, καὶ τάρτα-
 [ρον αἰνῶν

100 Neque corvus perinde ac aquilæ per aera circumferri
 Expetit, cum p̄ncipie avium formam mutans;
 Sed amat, quod cuique datum est vitæ genus.
 Nec suo fictori unquam dicet sterile opus:

Quid in me indecoram circumvolvisti rotam, o sceleste?

105 Hæc quidem ad inspectendam mentem tuam, charissime filii,
 Ut discas lancem orationis, funemque contrahere,
 Et abjicere quod superfluum est, quod autem sufficit, retinere,
 Nec impetum juventutis sequi, sed coercere.

Plerumque quidpiam ex iis quæ dicenda sunt, multo melius est

110 latus subsistere, quam verbum aliquod non dicendum in aërem proferri.

Namque nulla est molestia, quod sermo intra labia maneat:

Non enim te dirumpet viperinus fetus, qui ventrem

Matris corrodit, in vindictam patris extincti.

Jam vero tuum verbis humaniter excipiam desiderium

115 Lenitate patris, filii audaciam ventis diffundens.

Non una vitæ semita est, o filii, non una,

Quemadmodum nec una omnibus est natura; sed alia quidem bona.

Alia vero mæta, brutis irrationalibus similis:

Alia rursus ex duabus conflata et permista.

120 Sic etiam et triplicem terræ vim novit agricola:

Alia fertilis, alia sterilis, alia spinarum ferax simul et frumenti.

Ternæ igitur sunt viæ, ternique terminus.

Prima quidem humilis, et trita vestigiis plurimorum,

Lata, et mollis, ac tristem ad finem ducens,

125 Præcipitia, tenebrososque recessus, et sævum Tartarum,

ἢ τίπτε' ἐπ' ἐμοὶ. Quid me tam turpiter tornasti?

ἢ κάμφαι. Reg. 990 κάμφει.

ἢ ῥίψιν. Reg. 990 ῥίπει. Mox Chig. καθέξει,

κathέξειν, εἰ ἄρτιον προ ἄρκιον.

φραστῶν τι. Sic legendum videtur, eum edi-

tra Benedictinorum sententiam, qui ex Reg.

gere voluerunt φραστῶν τι, quod nullam Græ-

rationem habet. Vox φραστῶν per contractio-

ne ponitur pro φραστέων, idque propter nic-

CAILLAU.

Ἐχιδναῖός τε γόνος. Fabula potius quam

vera narratio. Vide Plin., lib. x, cap. 62.

114 Δειδίξομ' ἔρωτα. Δειδίχομαι, human' er ex-
 cipio: πατρὸς ἐνηεῖη, leni admonitione patris, au-
 daces filii animos objurgans. Erravit Billius dedu-
 cendo δειδίξομ' a verbo δεδίσσομυ.

117 Ἄλλ' ἢ μὲν ἐσθλή. Iste versum claudendi
 modus exemplo caret. ΓΑΥΛΥΝΑ.

118 Ὀμοίη. Reg. 990, ὁμοίον (sic).

119 Ἀμφοτέραις. Sic Reg. 990. Edit. autem mi-
 nus bene ἀμφοτέροις

METRICA VERSIO.

ex excelsum volitare per æthera corvus
 ac speciem regalem assumere gestit:
 quodque sub consentum tramite vitæ est.
 aquam sigulo vas fictile dixerit: Ecquid
 ; tornasti, scelerate, minusque decenter?
 ego, natorum longe charissime, dixi,
 ad lancem discas tua pendere verba,
 upervacuis, quod sat sit habere, rese-

[ctis;

iam studeas juvenilem sistere cursum

statim frenos laxare ruenti.

nam permulta habeas, quæ commoda dicta,

at medio pars maxima corde retenta,

non dicendum quiddam deferre sub auras.

inclusum labiis compescere verbum;

in exsilicis lacerabit viscera matris

B Vipereus fetus, pœnam in patris exitiosi.

Nunc autem ipso tuum blando sermone, pudorem

Qui nato injiciat, percellere nitar amorem

Semita non una est vitæ, charissime filii;

Nam neque natura est cunctis mortalibus una:

Verum prima quidem pulchra est ac laude vehenda,

Altera foeda nimis, prorsusque simillima brutis:

Tertia postremo ex istis permista duabus.

Nempe triplex etiam terræ genus atque facultas:

Una ferax spicisque gravis, sterilisque secunda,

Tertia quæ sentes simul et producit aristas.

Sic quoque trina via est, limes trinusque viarum.

Lata una est, humilisque, premit quam plurima

[turba,

Mollisque, et facilis, verum miser exitus illi.

Præcípites scopoli, tenebris horrenda vorago,

Ἦχι πυρὸς ποταμοί, καὶ δαίμονες ἀγριόθυμοι,
 Ψυχῶν τ' οὐλομένων ποιητὴ, καὶ τίσις ἄπαιστος.
 Ἦ δὲ τρηχάλῃ, καὶ ὄρβιος, αὐαλέτ, τε,
 Στεινὴ τε, σχολιὴ τε καὶ ἀμφίερημος ἀπάντη.
 130 Ἀμβατος οὐ πολλοῖσι, καὶ ἐς τέλος ἐσθλὸν ἔχουσα,
 Οὐρανὸν ἀστερόεντα, κλέος μέγα, κάλλι' ἄσπερα,
 Αὐτὴν ἀσπερίην καθάρην, καὶ ἄσκιον ἐσθλόν,
 Ἄχρη καὶ ἀκροτάτοιο φάους ὄρον οὖτιν' ἔχοντος.
 Ἦ δὲ τρίτη, μεσάτη μὲν ὁδὸς, μεσάτη δὲ γ' ἀμοιβῆς.
 135 Ὅβρι λήην μογερῆ, καὶ κύδος οὐ μάλα πολλοῦ.
 Ὄφον κίρναμένου φωτὸς πρὸς νύκτα μέλαιναν.
 Ἀμφιλόκη δ' ἄρα τήν γε σοφοὶ μέζιν καλέουσι.
 Λείη μὲν περὶ ὄντων, ἔσοις νόος ἐστὶ κάκιστος,
 Ψεύσταίς, ἀνδροφόνους, μοιχοῖς, ἐπιόρκον ὀμοῦσιν,

A 140 Ἀνδρογύνους, τοκέων δηλήμοισιν, ἄσπερα
 Γαστροφλοῖσι, λίμνησιν ἀπληρώτασιν ὄμοισι,
 Οἱ θανάτῳ ζῶντες, ἔδον μόνον ἀμπαγαπῶν
 Δυσμενέων κεφαλῶς ὄστος βίος ἀντήσσει.
 Τὴν δ' ἀγαθὴν τέμνουσιν, ὄσοις βίος οὐκ ἔστι
 145 Τρισμακάρες, ζῶντες ἐπὶ χθονὶ σαρκῶς ἐν
 Ἀζυγέτι, κόσμοιο περίφρονες, οὐρανογίται,
 Ἀκτέανοι, κινυροὶ χαμαιευνάδες, οἰογίται,
 Βαῖδιν ἀναπνεύοντες, ἀγάσπορες, ἀσπερίται,
 Κύδος ἐνοῖον ἔχοντες, ἄπαν κλέος ἐνδὸν ἐπὶ
 150 Καὶ πλοῦτον πενήτην τε κατέειπε θεοπόνοισι
 Τοὺς μὲν ἐγὼ τρομέω, καὶ δαίδια νέρθε ἔδωκα
 Ὅς θεὸν ὑψιμέδοντα, δε' ἀνθρώποισι πείθει.
 Καὶ γὰρ πολλὸν ὑπερθε βροτῶν βεβαίην ἐπέειπε

Ubi ignis flumina, et sævi dæmones,
 Animarumque perditarum pœnæ, ac tormentum sempiternum.
 Altera via aspera, et ardua, æstuosa,
 Angusta, et obliqua, ex omni parte præceps,
 130 Non multis pervia, et ad faustum finem dudens,
 Cælum sidereum, magnam gloriam, pulchritudines incorporeas,
 Ad veritatem ipsam puram, nullis involutum umbris bonum,
 1056-1057 Denique usque ad summum lumen, nullum habens terminum.
 Tertia autem media quidem via est, mediam habens mercedem,
 135 Neque valde laboriosa, nec multum gloriosa,
 Velut si lux misceatur cum obscura nocte :
 Sublustrem utique noctem hanc missionem sapientes vocant,
 Pœna quidem via insistent, quibus est mens scelerata,
 Mendaces, homicidæ, adulteri, perjuri,
 140 Cnædi, parricidæ, raptores,
 Ventris amatores, paludibus inexplabilibus similes,
 Qui morti viventes, suum interitum amant :
 Talis vita hostium cervicibus immineat.
 Præclara autem via incedunt, quibus vita non est in terra,
 145 Ter beati, viventes in terra supra carnem,
 Innupti, mundi contemptores, cœli incolæ,
 Inopes, tristes, humi cubantes, unam habentes vestem,
 Modicum quid spirantes, cibo et tecto carentes
 Gloriam unam solam habentes, omnem hic gloriam spernere,
 150 Solasque divitias, paupertatem pati, ac Deum unum intueri.
 Hos ego veneror et tremisco, demissis in terram oculis,
 Ut Deum summum regem, cum ad homines accedit :
 Et enim longe supra mortales secreti sunt omnes.

134 Ὅδός. Ita Reg. 990. Edit. ἑδός.
 138 Ἀείη. Ita Chig. Edit. βείη.
 147 Χαμαιευνάδες. Sic edit. et quidem recte
 propter metrum, cum duæ primæ syllabæ breves
 sint, ut patet ex hoc Homeri versu *Iliad.* xvi, 235,
 ὑποφῆται ἀντιπτόποδες, χαμαιεύνασι. Perperam igitur

tur Benedictini adnuerunt lectionem *Re-*
Cois. ubi sic scribitur χαμαιυνάδες. *Cois.*
 151 Δεδορκώς. Sic Reg. 991. Edit. προ
 153 Ἀπάρτωρ. Ita Reg. 990 et Chig. ἄ
 τες.

METRICA VERSIO.

Orcus atrox, ignis fluvii, sævosque furore
 Dæmones ardentes, animarum pœna malarum,
 Ultioque æternos quæ se protendat ad amnes.
 Arcta secunda via est, squalleusque atque ardua
 [valde,
 Asperaque ac perquam sinuosa atque undique præ-
 [iceps,
 Paucis trita quidem, sed felix exitus illi,
 Sidereum cælum, decus ingens, carne carentes
 Firmæ, verum ipsum purum liquidumque, nec um-
 [bris
 Obiectum, finisque expers lux illa suprema.
 Mercedem, ut media est, mediam postrema repor-
 tat ;
 Nam nec sudores magnos habet illa, nec ampla
 Præmia, lux tenebris v. luti cum jungitur atris :
 Amphilyce a doctis solet hæc mistura vocari.
 Per facilem incedunt, quorum mens crimine gau-
 [det :
 Mendaces, perjuri homines, vetitumque cubile
 Scandentes, dextrasque suas qui cæde cruentant,

B Raptores, atque androgyni, canosque pri-
 Qui perinunt, quique inmodice sunt
 Ac similes stagnis, quæ frustra explet
 Qui morti tantum vivunt gaudentique per
 In capita hæc, quæso, cadat hæc host
 Laudandum at vitæ sulcant iter b
 Vita sita in terra ; felix o terque cater
 Et quater, ætheream quæ vitam in corp
 Quæ tædas thalamosque fugit, nun
 Contemmens, aulis sese cœlestibus in
 Pauperiem quæ sancta colit, macretiq
 Semper humi, vestes nec plures poss
 Quæ paulum quiddam fruitur vitalib
 Obsequiumque negat ventri ; quæ leg
 Cui decus hoc unum est mundi famia
 Spernere ; cui magnus durissima ce
 Atque oculis tantum superum prop
 Hos ego, cujus humi sunt lumina h
 Non secus atque Deum, cum nobis
 Namque super cunctos homines ab

ἰμῆς δ' αὖ μεσάτην ὄδον ἴομεν, οὔτε κακοῖσι
 ὁ Τερπόμενοι, καὶ βαιὸν ἐφαπτόμενοί γε θεοῖο,
 ἢ ἀλόγων τε μέμηλε, καὶ εὐκλείης ἐρατεινῆς,
 ἢ τεκέων, κτεάνων τε, φίλον δ' ὁ τὴν χεῖρας ἴκηται.
 ἴτου δὴ πρῶτιστον ἐμοὶ λόγος ἐστὶ βίοιο,
 οὔτον ἀλήϊστον, κτέαρ ἀκλοπον, ἐσθλὸν ἔχοντος.
 Ὁ εἴ τοι μὴ πάντεσσιν ἐπέδραμον, ὡς ποθέεσκον,
 ἢ δ' ὄλον ἐξεπέρησα λόγων πόρον, ἰστία τείνας
 ἢ γὰρ σοῖς ἐπέεσσ' ἐπιπεῖθομαι, οὐδέ με κλέψε
 ἴος ἐμός· αἶνος γὰρ ἀφ' αἱματός ἐστιν ἀπιστος·
 ἢ λ' ἔμπης τίω γε λόγων κλέος ἔξογον ἄλλων.
 65 Μῦθοι γὰρ βιότοιο θεμελίον, οἳ μ' ἀπὸ θηρῶν
 ἴχισαν, οἷσιν ἔγειρα πόλεις, καὶ πέθμι' ἀνεῦρον,
 ἢ θεὸν ὕμνεῖα μεγαχυδέα, οἷσιν ἀεῖρω

A Τῆς φαινης ἀρετῆς ὑψοῦ κλέος, οἷσι δαμάζω
 Τῆς στυγερῆς κακίης πικρὸν σθένος, οἷσι κεάζω
 170 Κόσμοις, οὐράνιον τε καὶ θεὸς ἐπὶ λῦσιν ὀδεύει
 Ἐνθάδε, καὶ ψυχὴν ἀπὸ σώματος. Ὡς δ' ἀπὸ μορφῶν
 Εἰκόνας, ἕως δὲ βίων τε φύσεις, καὶ τέρματα δισάκ
 Ζώντων τ' ὀλλυμένων τε. Τὰ γὰρ θεὸς ἐξεβίδαξε,
 Καὶ λόγος ἐστήριξε σοφῶν, καὶ πίστις ἔρεισε,
 175 Πῶς δ' ἀγαθῶν ἀρετὴν ἔλκει χρόνος ὑστατοῖσιν
 Ἡμασι, δεῖγμα φέρων γραπτὸν κλέος, ὡς δὲ κακίστων
 Δυσκλείην, στήλησιν ἐν ἀθανάτησι χαράσσω.
 Μῦθοι, καὶ ζῶντι μόνῳ βίος οὐκ ἐπιδουῆς,
 Καὶ λαμπρὸν πνέοντι μέγα στέφος, οὐδὲν ὅμοιον
 180 Ἄνθεσιν εἰαρινοῖσιν ἄμ' ἡοῖ χειρομένοισι,
 Θνήσκουσιν δ' ἀρ' ἔπειτα πρὸ ἡμάτος ὀλλυμένοι.

Nos vero mediam viam ingredimur, neque malis

155 Delectati, et paululum attingentes Deum,
 Quibus et uxorum cura est, et gloria amabilis,
 Et filiorum, et opum, et gratum id omne quod in manus venerit.
 Huius autem vitæ primas tenet, ut mihi videtur, facundia;
 Quippe quæ habeat divitias, et possessiones, quæ nec furto eripit, nec subripi possunt.
 160 Quamvis enim non omnia disciplinarum genera decurrerim, ut cupiebam,
 Neque totum emensus fuerim scientiarum æquor, velis expansis
 (Non enim verbis tuis assentior, neque me seducit
 Laus mea : laus enim a propinquo, parum habet fidei),
 Attamen colo sermonum gloriam præ cæteris omnibus.

165 Vitæ enim sunt fundamentum sermones, qui me a feris
 Secreverunt, quibus urbes extruxi, et leges inveni,
 Et Deum præpotentem celebros, quibus effero
 Ad cælum inclytæ virtutis gloriam, quibus frango
 Tetri vitii sevirum robur, quibus secerno

1058-1059 170 Mundos, cælestemque et eum qui ad interitum vergit
 Illic, et mentem a corpore. Ut vero a formis sejungo
 Imagines, sic etiam et vitarum naturas, et geminos fines
 Viventium et pereuntium. Hæc enim Deus edocuit,
 Et sermo sapientium firmavit, et fides fulcivit : scilicet
 175 Quomodo virtutum bonorum tempus trahat extremis diebus
 Remunerandam illustribus scripturarum monumentis ostendens, et malorum
 Ignominiam in tabulis immortalibus incidens.
 Sermones efficiunt, ut qui solitarius vivit, nullius rei inopia laboret ;
 Et illi qui altum spirat, præclara sunt corona, nequaquam similis
 180 Floribus vernis, qui ad auroram carpuntur,
 Marcescunt autem postea ante diei occasum.

Πόρον. Sic Reg. 990. Edit. πόνον.

Κλέψε. Reg. 990, κλέπει.

Τίω γε. Sic Reg. 990 et Chig. Edit. τίω σε,

o eloquentia, quæ cæteris omnibus præstat.

Ἀεῖρω. Reg. 990, ἀεῖρων, et postea δαμάζων.

174 Ἐρρισε. Reg. 990 et Chig. ἐρριξε.

176 Δεῖγμα φέρων γραπτὸν κλέος, etc. Id est, ostendit litterarum monumentis, quanta justos gloria extremis diebus maneat, et quanta malos ignominia.

METRICA VERSIO.

o medio gradimur nos tramite vitæ,
 æque gaudemus vitiiis, rursusque supremum
 nis Numen digitis contingimus ipsi ;
 uxor, queis est soboles, queis gloria curæ
 ique, et charum quidquid manus utraque ce-
 pit.

iam porro vitæ sibi vindicat huius.
 na et sermo nitidus, me iudice, laudem ;
 enim furto, non vi rapiuntur aperta
 . Quamquam doctrinæ non genus omne
 i, cupiens licet id, nec, carbasa tendens,
 trajeci studiorum sedulus æquor.

e uris dictis haud credo, nec mea mentem
 allet ; suspecta etenim laus cuncta propin-
 qui.

men, o facunda, colo, doctrina, superque
 vello. Nostræ nam sunt fundamina vitæ
 ces. Hi me a brutis secuere ; per illos

B Sunt urbes mihi constructæ, legesque repertæ.

Horum opera miranda Dei præconia pando :

Horum opera laudem tollo virtutis in altum ;

Horum opera vires sceleris compesco malignas

Horum opera binos etiam discernino mundos,

Cælestem a fluxu dirimens, a corpore mentem,

Effigiem a formis, vitæque utriusque per illos

Naturam et geminos vitæ discrimine fines,

Vitæ unum æternæ, necis æternæque secundum

Hæc etenim primum docuit Deus, ac sapientium

Postea fulcivit sermo, postrema fidesque.

Æter : am reddunt famam laudemque bonorum

Sermones literis depicti, itidemque malorum

Dederunt æternum fidissime carmina servant.

Doctrina est soli viventi haud indiga vita,

Atque altum rursus spirantem magna corona,

Floribus haud similis vernis, qui lucis ad ortum

Collecti, ante diem marcent percuntque cadentem.

Μῦθοι· καὶ παθίεσσιν ἄκος μίγα· τοῖσι θαμάζω
 θυμὸν ὑπερζέοντα, νέου νέφους· οἷσιν ἄνίας
 Εὐνάζω, καὶ μέτρον εὐφροσύνησι τίθημι,
 185 Ὅτε λήην μογεροῖσιν ἀτώμενος, οὖτ' ἀγαθοῖσιν
 Αἰρόμενος, ἕτερον δ' ἐτέρω σταθμώμενος ἄλαρ,
 Ἐλπίδ' ἐν ἀργαλίεσσιν, ἐν εὐδωκίᾳ δὲ τάρβος.
 Μῦθος καὶ βασιλῆας ἄγει, καὶ δῆμον ἐφέλκει·
 Ἐν τ' ἀγορῆσι τίθηλε, καὶ ἐν θαλίησιν ἀνάσσει·
 190 Καὶ μῦθον αἰχμάζει, πρὶν δὲ τε φῶτα τίθησι,
 Μαλθᾶσσαν ἀπαλοῖσι καὶ αἰμυλλοῖσι λόγοισι,
 Καὶ κρατερόν περ ἴοντα, πυρὸς μένος οἷα σίδηρον.
 Ὀρφεὶ κιδάρη μῦθος πέλεν, ὥσπερ ἔισκω,
 Πάντας ἔγων μελλέουσιν, ὁμῶς ἀγαθοῦς τε κακοῦς τε·
 195 Ὡς δ' Ἄμφιονή λῦση καὶ λῆας ἔπειθε,
 Ψυχὰς ἀντιτύπους πατρώεας. Οἶδα δὲ Πομποῦ

A Φάρμακον, ὡς λόγος ἔην, ἐν ἐρχομένῳ μετὰ
 Λαρυτιάδῃ πόρε δῶρον, ὅπως κε σέσσιν ἄρῃ·
 Οἷς ἐτάροισι, μηδ' αὐτὸς ἔδοι σοσφόμενα φάρμακα
 200 Μῦθον καὶ Πολύδαμνα κεράσσατο, θέσασθε
 Αἰγυπτίῃ, δῶκεν δ' Ἐλένη ξενίῳ ἐσθλῷ,
 Νῆπυθὸς τ', ἀχολόν τε, κακῶν ἐπιλήθων ἴατρον·
 Καὶ μῶλον στονόεντα, καὶ ἄγρον οἶμα κίοντα
 Παλλᾶκις ἐκπροφυγῶν τις, ἐπεὶ θεὸς ἔλασεν
 205 Τόνα συνεξέσῳσατο, φῶλον κίεαρ, ὅταν ἴδῃ
 Ἦ πλέον, ἢ πλεόνεσσιν ἀγάλλεται ἄλλοις ἴατρον
 Μῦθος γάρ τε βροτοῖς αἰδοῖται ἄδρα τίθη·
 Τεχμαίρου δ' Ὀδοσῆι, τὸν ἐκ πόπτου φέρει
 Ἰουμῶν, καὶ μελλέουσιν τετυρωμένον, αἰμῶν ἴατρον
 210 Μῦθοισιν πυκνοῖσιν ἱεῖσπον ἀντιτύπων
 Παρθενική περ τοῦσ', ἤδεσσατο, καὶ βασιλῆας

Sermones animi motibus sedantis eximia sunt medicina. His compesco

Iram æstuantem, nebulas menti offundentem. His dolores
 Lenio, et lætitiæ modum impono,
 185 Neque nimium adversis dejectus, neque prosperis
 Elatus. Alteri autem ab altero adhibeo remedium,
 Spem in rebus difficilibus, in serenis timorem.
 Sermo ipsos reges, quo vult, impellit, et populos trahit ;
 In foro loquitur, in convivio regnat :
 190 Bellum comprimuit, mansuetum hominem reddit,
 Mollicens teneris blandisque verbis,
 Quamvis ferus sit, velut ignis vis mollit ferrum.
 Orphici cithara, ejus erat eloquentia, ut arbitror,
 Quæ carminis suavitate cunctos traheret, bonos simul et malos ,
 195 Ut etiam Amphionis lyra, quæ saxa permovebat,
 Homines scilicet contumaces et sæceos. Novi etiam Mercurii
 Medicamentum fuisse facundiam, quam iter facienti ad Circeam
 Ulyssi dono dedit, ut in porcos mutatis opem ferret
 Suis sociis, ac ne ipse ederet porcorum escam.
 200 Sermo etiam medicamentum est illud quod miscuit Polydamna, Thonis
 Ægyptia, deditque Helenæ hospitale munus,
 Dolorem sedans, et iræ experta, malorumque omnium oblivionem afferens.
 E luctuosa pugna, et sæva maris tempestate
 Sæpe quis ereptus, cum Deus propitiu fuerit,
 205 Hanc eloquentiam una secum servavit, charam possessionem, solam ex omni
 Qua magis quam plurimis alter delectatur opibus.
 Eloquentia enim venerabilem hominibus hominem reddit.
 Id perspicit ex Ulysse, quem ex undis servatum,
 1000-1061 Nulum et membris fractum, illustrem errorem,
 210 Prudenti oratione supplicem sibi occurrentem,
 Virgo tamen, regis licet filia, reverita est,

196 Πομποῦ. Ἐρμού, Mercurii, deorum legati.
 202 Νηπυθός. Absque dolore, dolore liberans.
 Vide totam hanc fabulam apud Homerum. *Ulyss.*
 iv, 221.

201 Ἐπίη. Chig. ἐπέν.
 210 Αἰκὼν ἀλιτήρ. *Celæi animi* τῶν
 210 Μῦθοισιν πυκνοῖσιν. *Συναρτά* τῶν
 prudenti eloquio.

METRICA VERSIO.

Motibus est ingens animi doctrina medela.
 Hac irarum æstus reprimo, qui turbida nubes
 Sunt animi, urgentes ac luctus sedo, modumque
 Lætitiæ impono, sic scilicet ut neque dura
 Me nimis excrucient, nimium nec prospera tollant :
 Verum utrique ab utroque petam medicamina certa,
 Spem duris adhibens rebus lætisque timorem.
 Doctrina et lingua ducit facundia reges,
 Et populos trahit, inque foris epulisque triumphat.
 Prælia compescit rixasque animosque ferocem
 Mitigat, et verbis emollit stridula blandis,
 Non secus ac ferrum mollit Vulcanius ignis.
 Orphica testudo quid erat nisi sermo disertus,
 Qui simul et recti vitiique trahebat amantes?
 Quid lyra qua quondam durissima saxa movebat
 Amphion, hoc est, obdura et saxea corda?
 Quidnam illud medicamen erat quod duxor Ulyssi

B Mercurius dedit, ad Circeam cum lectis
 Ut sociis et ferret opem, qui membra et
 Induerant, nec porcinis se pascere
 Quid nisi sermo fuit, Thonis quod ad
 Argivæque Helenæ dono dedit hospitale
 Quod luctus irasque graves tollebat, et
 Illico moestitias memori de mente sepelire
 Ac sæpe et miseram stragem sævasque
 Æquoris effugiens placido bene Numen
 Has unus servavit opes, quibus amplexu
 Lætatur, quam multa ad commoda
 Quin etiam venerandum hominem
 Id liquido nobis monstrat Lærtia præ
 Namque ille æquoreis vix tandem
 Nudus, inops ferrum, comatus membra
 Supplicibus verbis movit variisque
 Alcinoο genitore satam, plebique pat-

καίηρασι τ' ἔδειξε, καὶ Ἀλκινόω βασιλῆϊ,
 ἔϊνον, ναυηγόν, πάντων γεραρώτερον ἄλλων.
 Ἰῦθοι, καὶ πλέουσιν ἐπ' ἄμματα πικρὰ φερούσης
 15 Βασκανίης, τελέθουσιν ὑπέρτεροι· οὐ γὰρ ἀρίστοις
) φθόνοσ, οἷς δ' ἀδίκητος ἔση πύφος, οἷδε παλαίειν.
) μῦθοι, μῦθων ἐπιθευέες, ὡς ποθέσκον
) ἀγαθοῖς ἐπέεσιν ἐμὸν λόγον ἰσοφαρίζειν!
 ἄλλὰ τὰ μὲν κατ' ἐμαρψα, τὰ δ' οὐ σθένοσ, ἀλλὰ δὲ

[παιδὸσ

Ο Γλῶσσα φίλη κατέλεξεν ἐπειγομένοισ· πόθοισιν
) πολίης νεότητοσ, ὃ μοι πλέον ἤτορ ἔχειρει.
 Ἄλλ' ἦ μοι, τοκέων τε λιταῖσ καὶ σφισι παθῆσασ,
) ἄφρων, ἀρτεμῶν τε, σὺν ἐλπωρῆσιν ἀρίσταισ,
) ποθέεισ, κομπῆσ δὲ σ' ἄγοι πατρώιοσ ἐσθλόσ.

Δ 225 Καὶ γὰρ ἐσ ἡμετέρην βιοτήν Θεὸσ ὄμματα βάλλει.
 Εἶτε σέ γ' Ἀτθίσ ἔτερψεν ἀηδονίεσ, εἶτε σε τερπνῆσ
 Φοινίκησ κλυτὸν ἄστυ, νόμον ἔδοσ Ἀδωνίειων,
 Εἶτε σ' Ἀλεξάνδροιο πέδον μέγα, ἔνθα τε πολλῶν
 Φορτίδα πλησάμενόσ τισ, ἐὰ πρὸσ δώματ' ἐλαύνει·
 230 Πᾶσα μὲν ὑμετέροισιν ἐπιτροχοσ αἶα πέλοιτο
 Ποσσὶν ἐπειγομένοισ, καὶ ἄνθεα καλὰ φύοιτο,
 Καὶ ποταμοὶ κελαδοῖεν ἐνηέα, πᾶσ δὲ τε πόντοσ
 Νῆα φέροι πνοιῆσιν ἐλαφροτάτησιν ἐσ ὄρμον·
 Δελφίσ δ' εὐδιόωσαν ὑπεῖρ ἄλα, νῦτα φαεινοῖσ
 235 Γυροῖσ εὐγνάμπτοισιν ἐλισσόμενοσ πυμάτοσσι,
 Σκιρτῶσ κατὰ κῦμα τῶν βίον ἡγεμνεύων,
 Ὡσ ποτε καὶ νύτοισιν ἀοιδῶν ἤγαγ' ἀοιδόν.
 Μῦθων δ' ἡγήτηρσιν πέλοισ φάοσ, ἐν πρηνόμοισ δὲ

Phœacibusque ostendit et Alcinoo regi,
 Hospitem naufragum aliis omnibus augustiorem.
 Sermones quoque, in plerosque infestos oculos conjiciente
 215 Invidia, superiores existuit : neque enim optimis
 Livor, sed iis qui inopinata prosperitate tument, solet conflictari.
 O eloquentia, cui laudandæ impar sum, quam cuperem
 Tuæ excellenti facundiaæ parem orationem asferre!
 Verum partim attingi, partim nequeo, partim etiam filii
 220 Lingua charissima percensuit, properantibus desideriiis
 Ex cana juventute, quod mihi acrius animum stimulat.

Itaque, vade age, parentumque precibus et tuis fretus,
 Promptus et validus, cum spe optima,
 Quo ire cupis. Dacelôr autem patris tui te ducat egregius.
 225 Etenim in vitam nostram oculos Deus conjicit.
 Sive te Attica oblectavit luscinia, sive te jucundæ
 Phœniciaæ urbs inclyta, legum sedes Romanarum,
 Sive Alexandri magna civitas, ex qua multis
 Onustam mercibus navem quis agens in suam domum rediit ;
 230 Omnis quidem terra tuis expedita sit
 Pedibus festinantibus, et amœnos flores gignat,
 Et fluvii leni strepitu decurrant, et omnia æquora
 Navem ferant ventis levissimis in portum :
 Delphinus autem tranquillum super mare, sinuosa pulchris voluamina
 235 Versans gyris, et extrema caudæ agmina vertens
 Subsultet inter undas tuam viam dirigens,
 Quemadmodum olim dorso celebrem vexit cantorem.
 Eloquentiaæ magistris sis ipse lux, et inter primos discipulos

Γεραρώτερον. Reg. 990, γεραρώτατον. Edit.
 γεραφώτερον.
 Μῦθων ἐπιθευέες. Ad cujus laudes celebran-
 quentia mihi opus foret.
 Ἀηδονίεσ. Luscinia Attica. Athenas intelligit
) τῆσ λαυδὲ toto orbe celeberrimas.
 Φοινίκησ κλυτὸν ἄστυ. Phœniciaæ urbs in-
) quam velit Phœniciaæ urbem significare Gre-
) non liquet. Tyrus Phœniciaæ metropolis
) in litterarum studiis floruit, sed tantum con-

chylis et purpuræ commercio.

227 Ἀοιδόν. Billius Ariona intelligit, de quo elo-
) gantem fabulam habes apud Herodot., lib. 1.

238 Πέλοισ φάοσ. Sis ipse lux. Te velut oculum
) habeant eloquentiaæ magistris, id est, eximia eloquen-
) tia præditum : sic supra carn. 1, ad Hellenium,
) vers. 229, virginis singulari virtute ornatas appel-
) lat gregis sui lumen clarissimum ; et infra carn. vii,
) vers. 1, Nemesium nuncupat justitiaæ oculum. Cum
) Lysander armis Athenas cepisset, multique eum ad

METRICA VERSIO.

n ostendit, qui quamvis naufragus esset
) spes, splendore tamen super exstitit omnes.
) eloquio livor quoque, lumina sæva
) s homines jaciens ; nam livor iniquus
) ma virtute viris indicere bellum
) his deum, nova quos inopinæ rerum
) as tumidos reddit, nimiumque superbos.
) eloquii vires nervosque requirens,
) perem exæquare tuas ego carmine laudes!
) am arripui : vires cessere quibusdam ;
) aqua mihi nati memoravit amica,
) lesiderio properante juventa,
) res etiam pectus magis excitat. Ergo
) nate, tuis precibus precibusque parentum
) promptus, validus quoque corpore toto,
) na nixus, quo te fert cumque cupido.
) que viæ ductor bonus atque paternus.

B Namque oculis vitam nostram Deus aspicit æquis.
) Attica sive tuam oblectat luscinia mentem,
) Scu magis arridet tibi Berytus, est ubi sedes
) Legibus Ausonii, seu te magis urbs capit illa
) Nomen Alexandri quæ præfert inclyta regis,
) Mercibus innumeris ex qua mercator onustus
) Ad patrios læta remeat post mento penates :
) Terra tuis pedibus rapidis sit pervia cuncta,
) Sit plana et facilis, floresque educat amœnos,
) Dulce sonent fluvii, et blando eum murmure cur-
) rant

Ac levibus ventis ad littora fida carinam
) Equor agat, placidis delphisque supernat undis,
) Et variis gyris caudam huc illicque retorquens
) Exsiliat, teque laud obliquo tramite ducat,
) Ut quondam celebrem gestavit Ariona dorso.
) Eloquii doctis lumen sis ipse magistris,

Αὐτίχ' ἀριθμοῖσιαν ἐμὴν πᾶν, ἴσα τέκεσσι

240 Τίοντες. Κρητήρ δὲ λόγων καὶ πυθμῆνος ἄχρις
Ζωρῆς δευαλέτησιν ἀφύσσοιτο πραπίδεςσι.

Χρῦσα δ' αὖ πικρῆσιν ἐνὶ πινάκεσσι γράζοιτο
Γράμματα σὴ παλάμη, στάζει δ' ἀπὸ κηρία βίβλου.

Εἰ δὲ σύ γ' ἀκρεμύνησιν ὕψήμενος, εἶαρος ὤρη,

245 Τῆμος ὅτε πνοιᾶ γλυκερώτεραι εἰσι βροτοῖσιν

Ἦ πυρῶν βᾶλλοντος ὑπὲρ κρατὸς ἡλίου,

Μύθοισιν μογίοις πυκινῆν φρένα πᾶσαν ἐρείδων,

Τέττιγες λαλαγεῦντες, δμ' ὀρνίθεσσι ἀοδαῖς,

250 Σὼν δέμας ἰδυθρόισιν ἀναψύχοιεν ἀοδαῖς

Ἐς ὄθριν καλῶντες ἀοιδούνησιν ἐπαίρων.

Αὐτῆρ ἐγὼ θοὴν ὥστε φίλοις συρίγμασι πᾶλον,

Καὶ περ θερμὸν ἔοντα, θούτερον ἐς δρόμον ἦσω

A Νίκησιν ἰσχανῶντα μεγακλῆος, ἢ παλαιῆ;

Οἶα γέρων, μεγάλοισιν ἀεθλητῆσι κίεων

255 Ἀμφὶ κόνιν Πισσαῶν ἰπποταμίαισι ἴσων

Παῖδ' ἐμὴν ἐν μεσάτιυ κοτινηφόρον εὐχρησῶν

Οὔτε τινὸς κτεάνων περιφροῖσμαι, ὡς περ κίεων

Οὔτε μόγου τοκέεσσιν εὐκίετος, ὅτε περ κίεων

Τῷ ὄσα τὴν μεγάλην ἀρετὴν θυγατρὶν ἔπει

260 Κρείσσων γάρ παντὴ παντὴ κίεωνται

Οὐ φράξω πηγῆν, ποταμὸν μέγαν ἐνὸς ἔρει

Μτ' ἐφάος λύχνην θάνοι, λήγοντας ἐπίει

Ἐρνος τε προχρῆσιν ἀειζῶσιον ἔπει

Τοῦτο δὲ σοι παρ' ἐμεῖο μέλος περὶ πρῶτον

265 Χριστὸν ἔχοις ἐπέων ἡγήτορα, καὶ βῆτα

Σῶν λόγον, ὃς μύθων προσηρέστατος ἔπει

Protinus connumerent filium meum, perinde ac filios suos

240 Eum honorantes. Poculum autem doctrinae, et ad fundum usque

Merum sitibundis hauriatur pectoribus.

Aureae praeterea in plicatilibus tabulis scribantur

Litterae tuae manus, et fluant favi e tuo libro.

Sin autem tu sub arborum ramis sedens, verno tempore,

1063-1063 245 Tunc, cum aurae gratiores sunt mortalibus,

Aut ardentes radios spargente supra caput sole,

Sermonibus des operam, tota in illis mentis intentione incumbens,

Cicadae garrulae, simul cum avibus canoris,

Tuum corpus suavibus resiciant modulis,

250 Ad pugnam provocantes mutuis concertibus.

Ego vero te amicus sibilis, ac veluti celerem pullum equinum,

Quamvis sponte sua fervidum, ad celeriores cursum excitabo

Victoriae cupidum gloriosum, aut etiam athleta

Veluti senex, qui fortissimos luctatores adhortatur

255 In pulvere Pisaeo eruditus sermonibus,

Filium meum in medio caetu, oleagina redimitum corona videre cupo:

Neque ulli possessionum parcam, ut tu postulas,

Nec labori, quem a parentibus suscipi deceat, nec rei cuiquam

Qua eximiam virtutem homines possint comparare.

260 Praestantior enim est sapiens paupertas divitiis pessimis.

Non obstruam fontem, qui flumen magnum intus continet,

Neque sinam, ut lumen lucinae emoriatur, deficiente oleo:

Planta autem continuis fluentis irrigata crescat.

Istud autem a me discedens carmen habebis.

265 Christum habebas studiorum ducem, et vitae

Vivum sermonem, qui sermonibus praestantior est omnibus.

hanc urbem evertendam hortarentur, negavit committendum esse, ut e duobus Graeciae oculis, hoc est, Lacedaemone et Athenis, alter crueretur.

243 B. G. Iov. Chig. βιβλων.

246 Βάλλοιτος. Mendose edit. βᾶλλοντες. Μοx

ὄπιρ κρατὸς. Ἰπεράνω κεφαλῆς.

249 Ἀναψύχοισιν. Ita Reg. 990. Edit. ἀναψύχειεν.

255 Πισσαῶν. Pulvere Pisaeo, id est, in Olympico pulvere. Bill. : Pisa namque civitas erat in

Elide, Peloponensi regione, juxta Alphæum amnem,

circa quem quinto quoque anno celebratae sunt Iovi sacra quae Olympia dicebantur. etiam hanc urbem Olympiam postea etiam tradit Stephanus. Qui autem in hoc certator exstitisset, oleae ramum ferebat.

264 Περπτηρίσιν. Quo te discedentem

266 Σῶν pro σῶν. Ibid. προσηρέστατος

990. Edit. προσηρέστατος, qui amantissimus

candus praeceteris.

METRICA VERSIO.

Atque inter primos numerent te protinus illi,
Nec minus ad natos te complectantur amentem.

Doctrinae calicem sitibundo pectore ad imum

Fundum usque exhauri, mentemque avidissimus

[imple.

In tabulis, tuae pinget manus, aurea sunt

Equae libro Ilybhei stillet favus undique mellis.

Quod si, vere novo, recubans sub fronde virenti,

Tunc cum purgatae esse solent mortalibus aurae,

Vel caput ardentem cum sol diverberat aestu,

Aldicta studiis omnino mente labores,

Multa cicada tuum corpus volucresque canorae

Dulcisono cantu exhilarent, reparentque labori,

Per socios cantus ad pugnam teque lacessant.

Ast ego praecelerem per sibilis grata caballum,

Atque acrem ad cursum, celerem magis ipse ci-

[tuumque

B Efficiam, cupidum palmae qua gloria summi
Grandaevis aut instar pugilis fractaque senis

Fortibus athletis Pisaeo in pulvere scilicet

Jussa dabo, gravibusque incendam

Natum avco in medio caetu mediisque caetu

Cernere, qui viridi sit tempora cinctus

Non ego vel nummis ullis, ut versibus

Exposcis, parcam, vel digno patre libere

Aut aliis rebus, paritur quibus aurea

Sacrilegis opibus sapiens praecellit

Non fontem claudam, Suvium qui caetu

Non defectu olei lampas tua, nato, per-

Plantaque continuis crescet perfusus

Ast ego te verbis abeuntem prosequor

Eloquii Christus tibi, sit tibi dux quo-

Seruo, sermones qui longe praeterrunt

Μὴ σὺ γ' ἑταιρίσασαι κακὸν καὶ φαῦλον ἑταῖρον·
 Λοιμὸς καὶ κρατεροῖσιν ἐνιχρίμπται μελέεσσιν·
 Οὐτ' ἀρετὴν ὀπάσεις, καὶ ἀσχεοὺς ἀντιβολήσεις.
 270 Σωφροσύνην συνέριθον ἔχοις, καὶ τέρπειο μούνη·
 Μὴ πόθος ἐκκρούσειε πόθον τὸν ἄριστον ἀλιτρός·
 Ἐν, μῦθοιο, νόμιζε, σοφὸν τρόπον ἔμμεν' ἀρείω.
 Εἰ δὲ σὺ γε πλῆσας ἱερὴν φρένα τῶν περ ἑολπας,
 Αὐτίς τοις, κομπὸς δέ σ' ἄγοι περίφαντον ἄπασι,
 275 Πομπὸς δ' ὅσπερ ἴοντι συνέμπορος ἦεν ὁδοῖο.
 Μισθὸς δ' αὖ τοκέεσι χάρις, καὶ ὄνομα ἄριστον.
 Ταῦτά γέ σοι παρ' ἔμειο, τέκος φιλόν· εἰ δὲ Γαδείρων
 Ἠρόσθε περὶν ἀθέλους, καὶ τῇ Θεὸς ἡγεμονεύοι.

A Οὐδὲν ἄπιστον ἔοντα σοφὸν, καὶ βένηα μύθων
 280 Αἰὲν ἀνιχνεύοντα ὑφ' ἡγεμόνεσσιν ἀρίστοις
 Τοίοις, ὄντιν' ἔλεξας ἀφ' αἵματος ἡμετέρου,
 Ὡ τέκος, ἀκροτάτοιο καλοῦ πρὸς τέλσον ἐκέσθαι.

Γ'. Παρανετικὸν πρὸς Ὀλυμπιάδα.

Τέκνον ἐμὸν, τὸ δέ τοι πεμπτήριον ἐσθλὸν ὀπάξω
 Γρηγόριος· πατρός δὲ παραφασίς ἐστὶν ἀρίστη.
 Οὐ χρυσὸς λιθάκεσσι μεμιγμένος, εὐγενέεσσι
 Κόσμος θηλυτέρησιν, Ὀλυμπιάς, οὐδὲ μὲν εἶδος
 5 Χρῶμασι φαρμάσσειν βασιλῆϊον, ἀσχετὴν τερπνῶ,
 Εἶδος ἐπ' εἶδος ἀγούσαν ὀλοῖον. Εἶματα δ' ἄλλαις

Ne vero tu tibi adjungas malum et flagitiosum sodalem :
 Pestis vel validissima invadit membra ;
 Nec virtutem illi dabis, et vitia illius contrahes.
 270 Sapientiam habeto sociam, et illa delectare sola ;
 Ne amore optimum extrudat amor flagitiosus :
 Unam rem crede, nempe morum probitatem doctrina esse meliorem.
 Si vero tu expleveris castam mentem iis, quæ sperasti,
 Rursus revertere, et ductor te reducat conspicuum omnibus,
 275 Ductor ille, scilicet, qui eunti socius fuit viae.
 Merces vero parentibus gratia rependatur, et nomen optimum.
 Hac tibi a me, dilecte fili ; sin autem Gades
 Ultra penetrare velis, et eo Deus tibi dux sit.
 Nequaquam incredibile est virum sapientem, et altos doctrinæ gurgitibus
 280 Semper haurientem sub optimis magistris,
 Qualis ille est quem nominasti ex sanguine nostro,
 O fili, ad summi boni apicem posse pervenire.

1064-1065 VI. Ad Olympiadem .

Filia mea, hoc tibi munus bonum mitto
 Gregorius : Patris autem admonitio est optima.
 Non aurum lapidibus immistum, nobilibus
 Ornamentum est mulieribus, Olympias, neque etiam vultum
 5 Coloribus pingere regalem, turpi oblectantem decore,
 Faciem obducendo perniciosam. Vestes sint aliis

Scriptum an. 384. — Alias Bill. 57, p. 132.

168 Κρατεροῖσιν. Sic Chig. Edit. vitiose κρατε-

172 Ἀρσίω. Chig. ἀρεῖον.

174 Αὐτίς τοις. Rursus revertere, nempe ad nos.
 ε περίφαντον. Ita legendum videtur cum schol.,
 habet etiam περίφανῆ, conspicuum. Edit. περί-

75 Ὅσπερ. Melius quam ὡσπερ, ut in editis.

81 Ἀφ' αἵματος, scilicet, Gregorius.

I. ARGUMENTUM. Hoc carmen, inquit Leuvenus,
 simpliciter in Græco Pareneticum inscribitur.
 uno e regis codicibus is huic carmini præfixus est
 us : Ἐφάμιλλός τις πρὸς ἐπίγαμον παρθένου.
 Ὀλυμπιάδα λεγομένην. Consimilis admonitio ad
 inem nubilem, Olympiadem dictam. Ideo autem
 ibitur ἐφάμιλλος, consimilis adhortatio, quod in
 codice hæc aliam subsequatur adhortationem de
 n argumento, nempe De superfluo mulierum or-

natu, κατὰ γυναικῶν καλλωπιζομένω, Bill. 58, nunc
 xxix, sect. 2, lib. 1, Codex Coisl. habet, πρὸς Ὀλυμ-
 πιάδα, ad Olympiadem, ad cujus nuptias invita-
 tus Gregorius, cum podagra gravatus interesse non
 potuisset, datis epistolis ad Anisium rogavit ut se
 excusaret prætereaque ad ipsam Olympiadem istud
 carmen misit. Quo carmine regulas ac præcepta ei
 tradit, quibus honeste sancteque in matrimonio vivat.
 Hac illa est Olympias, celeberrima diaconissa Ec-
 clesiae Constantinopolitanae, ab omnibus sui temporis
 scriptoribus ob præclaras virtutes decantata. Carmen
 autem Gregorii exeunte anno 384 conditum est, siqui-
 dem Nebridius, cui Olympias nupsit, quocum non
 totos viginti menses habitavit, adhuc in vivis erat
 29 Junii 386.

2 Πατρός δὲ παραφασίς. Ita carm. præc., v. 7.
 5 Βασιλῆϊον. Regalem vultum, id est, divinam
 imaginem.

METRICA VERSIO.

bi qui vitiiis scateat, conjunge sodalem ;
 tu simul firmos pestis gravis occupat artus :
 tu virtutem tribues, sed dedecus ipse
 vitiiis atque inficere profanis.
 pudicitiam semper tibi ; te juvet una ;
 nec tam elidat flammam scelerata cupido.
 doctrina rem semper crede priorem,
 em, studiumque boni, moresque probatos.
 ibi tu mentem rebus compleveris istis,
 speras, idem repetenti patria tecta,
 xstet, comitem qui se tibi junxit eunti.
 ribus merces sit gratia, fama que leta.
 ibi sint a me, proles charissima ; quod si
 leas etiam cupias transnare columnas,

B Illuc sit quoque dux superi tibi Rector olympi.
 Cur ego dididam, si mentis acumine quisquam
 Polleat, et sophiæ noctique diuque recessus
 Imos scrutetur ducibus præstantibus utens,
 Qualem tu quemdam memorasti, sanguine nobis
 Junctum, quin tandem veniat virtutis ad arcem ?

VI. AD OLYMPIADEM.

(Billio interprete.)

Nata mea, hoc pulchrum munus tibi mittitur a me ;
 Nil porro utilius monitis meliusque paternis.
 Non fulvum gemmis junctum radiantibus aurum
 Matronam decorat, variis nec pingere vultum
 Artibus, atque novam formæ superaddere formam.
 Sint aliis pulchræ, Tyrio sint murice tinctæ

Πορφύρεα, χρύσεια, διαλαμπέα, σιγαλόεντα,
 Αἷς οὐδὲν βιώτοιο διαυγέος εὐχος ἔπασσι.
 Σοὶ δὲ σαοφροσύνη τε μέλοι, καὶ κάλλος ἀγῆτεν
 10 Ὅμμασι κευθόμενοι σιν. Ὅδὲ τρέπος, ἀνθος ἄριστον,
 Ἐμπεδόν, ἀστυφάλικτον, ἀοίδιμον εὐχος ἔχουση.
 Ἄξιο μὲν πρῶτιστα θιδόν, μετέπειτα δ' ἀκοίτην,
 Ὁφθαλμὸν βιώτοιο, μούνη δὲ τε θυμὸν λαίλειν·
 15 Καὶ πλέον, ἦν σε πόθοισι τε λειοτέρους ἀγαπάῃη,
 Φίλτρον ἔχων ἀκείαστον, ὁμοφροσύνης ὑπὸ θεσμοῖς.
 Θάψρος ἔχειν μὴ τίσσον, ὅσον πόθος ἀνδρὸς ὀπάξει,
 Ἄλλ' ὅσον ἴσθιν ἰοικῆς, ἔπει κέρως ἴσθιν ἀπάντων.
 Πάντων μὲν κέρως ἔπει· πόθος δ' ἀκέρητος ἀρείων.
 20 Μὴ ποτε θήλυς τοῦσα, ἐς ἀνέρος ὄγκον ἔπειγου.

A Μὴδ' ἔγνος προφῆρειν, μὴθ' εἴματι ἰσθῖν ἔπει
 Μὴ σοφίην· σοφίη δὲ γάμου θεσμός· ἰσθῖναι.
 Πάντα γὰρ ἀμφοτέρωσι βίου ξυνώσται ἔπει.
 Ἐἶκειν μὲν βρομέοντι, ποικειμένῳ δ' ἐπὶ τῷ...
 25 Μύθοισιν μαλακοῖσι, παρρησιαίη δ' ἄριστα.
 Οὐδὲ λειοντακόμος θηρὸς μῆκος εἴνασι ἀξίη,
 Ἄσθμασι βρυχάλοισι χολοῦμαιον, ἀλλὰ κερῖ.
 Κερῖ καταπέφχων, καὶ αἰμυλοῖσι λήμα.
 Μὴ ποτε ἦ θωῆν τιν' ὀνειδίσειας ἀκοίτη.
 30 Καὶ μάλα χωρομένη περ, ἔπει πλέον ἀκείη.
 Μὴδὲ τίλος βουλῆς ἀντιέξον· οὐ γὰρ τοιαύ.
 Δαίμων πολλάκι τέρμα φέρει συμπεράματα.
 Μὴδὲ μὲν ἀδρανήνην· ἦ γὰρ κρατεροῖσι μῆτρα
 Μὴδὲ μὲν αἰνήσειας, ὅν οὐ φίλον ἀνὴρ αἶη.

Purpureæ, aureæ, splendidae, variegatae,
 Quibus nulla vitæ inclinat gloria suppetit.
 Tibi vero pudicitia curæ sit, et pulchritudo miranda
 10 Oculis etiam clausis. Mores autem sunt flos pulcherrimus,
 Firmus, inconvulsus, mulieri cui præclara est fama.
 Venerare primo quidem Deum, deinde vero maritum,
 Oculum vitæ tuæ, tui arbitrium consilii,
 Quem unum diligas, cui soli placere studeas;
 15 Atque etiam impensius, si te ipse amore perfectiore diligit,
 Constantem exhibens affectum, sub legitimi amoris vinculis.
 Libertatem ne habeas tantam, quantum tibi viri cupiditas offert,
 Sed quantum habere par est, siquidem satietas est rerum omnium.
 Omnium, inquam, satietas est; ut autem in amore non subeat fastidium, ne
 20 Ne unquam, cum femina sis, in virilem fastum prorumpas.
 Nec genus proferas, nec ob vestiam elegantiam supercilium tollas,
 Nec ob sapientiam; sapientia autem mulieris est matrimonii legibus pare.
 Omnia enim inter virum et mulierem communia fecit connubii vinculum.
 Cede excandescenti marito, laboranti fer opem,
 25 Blandis verbis, admonitionibusque optimis;
 Neque enim is qui leonis curam gerit, robore iram bellique sodavit
 Estuantia et frementis, sed domat
 Manu permulcens et blandis verbis.
 Nunquam detrimentum ullum exprobes viro
 30 Etiam valde irata: plus enim ipse tibi est quam divitiæ;
 Nec si quid contigerit votis contrarium; non enim æquum est.
 Demonis malitia sæpe animi irrita prudenti suscepta consilio.
1066-1067 Nec vero imbecillitatem exprobes: est enim penes dominum
 Neque laudes quemquam, qui non sit amicus viro tuo,

7 Σιγαλόεντα. Quæ elegantia sua silentium et admirationem inoultant. Hom., Iliad. v, 226. Ἐνία σιγαλόεντα, habenas miro artificio factas.
 8 Διώτοιο διαυγέος. Vitæ inclinat, seu virtutis.
 14 Μούνη δὲ τε θυμὸν λαίλειν. Quo uno animum oblectes.
 16 Δερμοῖς. Coisl. θεσμοῖς.
 19 Ἀρείων. Schol. ἀμείνων δὲ πόθος, οὐ κέρως οὐ

πέπυξ, melior autem ille est amor, quam fastidium.
 29 Ἀκοίτη. Ita Combef. Favet sola σπῆτη. Edit. ἀκοίτην.
 35 Κρατεροῖσι. Schol. οὐκ ἐξουσιάζει. Pauli famillias est gladius. Billius legit κρατεροῖσι enim est, inquit, gladium, quo cinctus alium rimum præstare, infirmitatem compensat.

METRICA VERSIO.

Vestis, purpuræque, quibus nil scilicet offert
 Splendoris prohibas vitæ et præstantia morum.
 Cura pudicitia tibi sit, tibi cura decoris
 Illius oculi quem demirantur ocelli.
 Moribus haud ullus flos est imago lætus honestis,
 Et fama egregia, cunctaque et labe carente.
 Prius Dei numen, posthac venerare maritum,
 Vitæ oculum, et tua qui sapiens consulta gubernat.
 Hanc et semper ames unum, læteris et uno:
 Idque magis, flammam si senseris illius in te
 Ardentes, stabilisque tui conservet amorem.
 Ne tibi sit, quantum cupit hic, fiducia tanta,
 Sed quantum decet ac fas est. Namque omnia tandem
 Tædium ferre solent animis. Non expedit autem
 Conjugis ut saturum capiat fastidia pectus.
 In fastum, mulier cum sis, ne assurge virilem.
 Ne genus et prævos memora: ne pulcher amictus

B Sit tibi vel vani sapientia causa tumoris
 Legibus est thalami sapientia cedere nec
 Cuncta etenim nexus communis reddidit
 Conjugii. Tu cede viro, cum bile movet:
 Atque laboranti fer opem, modique loquax
 Admonituque probò mœrentia pectora læta
 Cum læta sæva furit, rabidaque exarsit
 In robore corporeo dormitor non comprimit
 Sed manibus mulcens domat hanc et uno:
 Ne damnium improperes, quamvis irata
 Pluris enim ille tibi est, quam commoda
 Nec finem adversum votis; namque haud
 Sepe sit ut non sit prudentibus exitus nec
 Consilii, verum male vertant optima
 Nec teneras vires; nam magnum roborem
 Nec, quem non amet ille, virum laudare

5 Παρθένον ἐπέσει καταπτομένη δολοίσι.
 6 αὖ δ' ἄλλως ἐπίκουσιν ἀπλοῦς τρόπος εὐγενέεσσιν
 ἀνδράσιν ἢ δὲ γυναῖξι, μάλιστα δὲ θηλυτέρῃσι.
 7 ἄνδρ' εὐπρόσυνας καὶ ἀλγεα πάντα τίθεσθαι,
 8 ἄνδρ' εὐ μελεδῶνας, ἐπεὶ τόδε οἶκον ἀέξει.
 9 Μῆτις μὲν καὶ σεῖο, τὸ δὲ κράτος ἀνέρος ἔστω
 10 χρομένῃσιν βαίον τι συνάχθεο· καὶ τόδε τερπνὸν
 11 ἄρμακον ἀλγέος ἔστι, φίλων ἄχος. Ὅσα δ' ἔπειτα
 12 θριον εἶδος ἔχουσα, λύειν μελεδήματα θυμοῦ.
 13 ἄνδρ' ἄσφαλῶντι λιμῆν εὐφορῶς ἀκοίτις.
 14 Κερκίς σοί γε μέλοι, καὶ εἰρία, καὶ μελεδῶναι
 15 οἷς ἐν λοίοισι· τῆ δ' ἔκτοθι ἀνδρὶ μέλειτο.
 16 πολὺν ἐκ προθύρων πέμπειν πόδα, μῆδ' ἐπὶ τέρψιν

A Πάνδημον, καὶ ἄκοσμον ὀμήγουριν· ἢ γὰρ κρυβὸς
 Αἰρεῖ κ' αἰδομένησι, τὰ δ' ὄμματα ἡμῶσι μίσσει·
 50 Αἰδῶς δ' οἰχομένη, πάντων γενέτειρα κακίστων.
 Ἐς δ' ἀγαθὰς κέλομαι σε φέρειν πόδα σὺν πιτυτῆσιν,
 Ὅς τινα καὶ λόγον ἐσθλὸν ἐνὶ φρεσὶ σεῖο χαράξῃς,
 Ἥ κακίης δλετήρα τεῆς, ἢ δεσμὸν ἀρίστων.
 Οἶκός σοι, πόλις ἔστι, καὶ ἄλσα. Μὴ ὀράσθαι
 55 Ἄλλοις, ἢ πηοῖσι σαόφροσιν, ἢ δ' ἱερῆι
 Καὶ πολιῇ νεότητος ἀρείονι· μῆδὲ γυναῖξι
 Ταῖς ὀπόσαις αὐχὴν τε πολὺς, καὶ δῆμιον εἶδος·
 Μῆδὲ μὲν εὐσεβέεσσιν, ὅσους πόσις ἐκτός ἐέργει,
 Καὶ μάλα περ τίουσα. Τί τοι τόσον ἐστὶν θυελαρ,
 60 Ὅσασιον πόσις ἐσθλῆς, ἐπὶ μόνον ἀμφοραπάξῃς;

35 Per comparationem verbis perstringens versutis.
 Nam alioqui etiam decet morum simplicitas nobiles
 Viros et mulieres, sed præsertim feminas.
 Communes voluptates et dolores omnes habeas,
 Communes etiam curas, siquidem hoc rem familiarem adauget.
 40 Consilium quidem da: verum auctoritas penes maritum esto.
 Dolente marito paululum simul doleas; istud enim gratum
 Levamen doloris est, amicorum dolor. Cito autem postea
 Serenam faciem exhibens, depelle curas animo.
 Marito enim in mœrorem prolapso commodissimus portus est uxor.
 45 Radio da operam, et lanæ, et versare in meditatione
 Divinorum oraculorum: externa autem negotia viro curæ sint.
 Ne crebro limine pedem efferas, nec ad festa
 Publica, aut ad inconditam turbam: id enim pudorem
 Adimit etiam verecundis et oculos oculis miscet:
 50 Pudoris autem jactura omnium genitrix est flagitiorum.
 Ad honestos autem cœtus jubeo te pedem ferre cum prudentibus,
 Ut aliquem egregium sermonem tuo pectori insculpas,
 Quo vel vitia tua deleantur, vel arctius sit vinculum virtutum.
 Domus tibi instar urbis sit et nemorum. Ne videaris
 55 Ab aliis, quam a propinquis, iisque sapientibus, et a sacerdote,
 Et senectute juventute præstantiori: neque etiam a mulieribus
 Quibus collum sublime et meretricia facies;
 Imo nec a piis quidem viris, quos maritus a domo arcet,
 Quamlibet eos honore prosequaris. Quid enim tantæ tibi est utilitatis,
 60 Quantæ maritus probus, quem solum unice amaveris?

ἰλισσα δέ. Sic legendum monet Billius, ut
 sui numerus constet. In editis deest δέ, et
 t versus.
 ἄχος. Ita legendum pro ἄκος, ut ex præce-
 rsu patet. Vult Gregorius, inquit Billius,
 esse commodiorem dolori medicinam, quam
 n condolentiam.

45 Κερκίς, etc. Ita lib. 1, sect. 2, carm. 11, vers.
 320, 321.

49 Κ' αἰδομένησι. Sic Coislinianus. Male edit.
 καιομένησι.

50 Αἰδῶς δ' οἰχομένη. Schul., καὶ οἰχομένης
 αἰδῶς, τὰ κακίστα πάντα τίκτεται. Pudore autem
 deposito, flagitia omnia enascuntur.

METRICA VERSIO.

ermone notans pungensque maritum.
 Ias etiam sit oportet femina simplex,
 am, sed plus mulier: majoribus ipsa
 ianc etenim studiis incumbere laudem.
 ætitiæque omnes, sævique dolores,
 omnes charo cum conjugē curæ;
 is his veluti gradibus se tollit in altum.
 e quid placeat, sed sit sententia victrix
 hanc contra nimium contendere noli.
 n luctu, paulum quoque contrahere frontem,
 luctus te da: nam mœror amici
 e solet dulcis medicina doloris.
 vultum sumens cum mente serenum,
 nimi curas luctusque revelle.
 est uxor statio benefida marito.
 o, arguto tibi sit cum pectine tela,
 am teneat meditatio mentem
 iux externa negotia curet.
 a, pedem nisi raro efferre caveto·
 VOL. GR. XXXVII.

B Nec tu publica festa, inhonestos nec pete cœtus:
 Namque verecundis etiam de fronte ruborem
 Hæc adimunt, oculisque procacia lumina jungunt;
 Extincto porro subeunt mala cuncta pudore.
 Ad sanctos autem jubeo te tendere cœtus,
 Dum prudens matrona tibi se jungat cuncti,
 Egregium medio sermonem ut pectore condas,
 Quo tua vel virtus crescat, vel noxa necetur.
 Urbs tibi sint ædes: tibi sint viridaria læta.
 Non cerni. Excipio claros castosque propinquos,
 Atque sacerdotem, et senium juvenilibus annis
 Utilius multo ac melius. Quin, nata, monebo
 Hoc quoque, feminei ut vites consortia sexus,
 Si qua sit extenta cervice atque ore procaci.
 Nemo sit usque adeo sanctus, mea nata, piusque,
 Cui pateant aditus ad te, si forte maritus
 Oderit hunc, nolisque suis admittere lectis.
 Quæ tibi tanta ferat, dic, sodes, commoda quisquam,
 Quanta feret thalami socius ferventer amatus?

Αἴην μὲν φρονεῖν, λίην δὲ τε μὴ βλαμναίνειν.
 Αἰνώ θηλυτέρας, τὰς ἄρσενες οὐδὲ ἴσασι.
 Μηδὲ μὲν ἢ ἐπὶ δαίτα γαμφλιον, ἢ ἐ γενέθλιον
 Σπυδεῖν, ἐνθα πόθοι τε, χοροῦσπιτία τε, γέλωσ τε,
 63 Καὶ χάρις οὐ χαρίεσσα· τὰ γὰρ καὶ σώφρονα θέλγει,
 Ὡς ἀκτις κηροῦ διατσοῦσα τήχυστα.
 Μηδὲ μὲν οικιδίους τε πότους κατὰ δώματ' ἐγείρειν
 Ἄνεργος ἢ παρεόντος ἀμύμονος, ἢ ἀπαόντος.
 Γαστήρ μέτρα φέρουσα τάχ' ἂν παθέσσι ἀνάσση.
 70 Τὴν δ' ἄθυρον τρομέω μὲν ἐγὼ, τρομέει δὲ ἀκοίτης.
 Μηδὲ παρείδων σκιρτήμασι πάλαιο μάχλοισ,
 Ἥτι χόλω πλήθοντι· τὸ γὰρ μερόπασσιν ἐνεῖδος,
 Θηλυτέρας δὲ μάλιστα, καὶ ἔκτροπον εἶδος ἔσθκεν.
 Ὁσάτα κόσμον ἔχει τὸν ἀμάργαρον, ἐσθλὰ δέχεσθαι

A 75 Ἔφηματα, τοῖς δὲ κακοῖσι νόσ κληῖται
 Οἰκταὶ τε κλειταὶ τε, σαφόρονες εἰσιν ἀπαι:
 Ἐτάροι δ' ἀγνὸν ἔρευθος ὀμβόυγι παρθένας
 Σπιδεῖν ὑπὸ βλεφάροισι· δίδου δ' ὀρώσων ἐκ
 Ὅμματα πηρὰ ἔχουσα, καὶ ἐς χθόνα ἔρρι:
 80 Γλώσσαν ἔχουσι ἀχάλινον, αἰ πόσιν ἐρθεῖ
 Γλώσσα καὶ ἀπταίστοισι κακὸν βόλε πάλαι
 Σιγῆν λώδων ἔστιν, ὅτ' ἐς λόγον ἔργον ἐπι:
 Ἥ λαλείν, καιροῦ λόγον κλεινὸς ἔστρομ.
 Μῦθος αἰ ποθέοιτο. Πόδες δ' ὑπέρποσιον ἴσ:
 95 Ἔυσται σωφροσύνης· καὶ ἰθυσαν ἴσ:
 Καὶ τὸ δέγου. Μὴ σαρκὸς ἔχειν ἀδέμαστο
 Μηδ' αἰεὶ λεχέσσι χαρίζετο. Πῆθε σίνεστο
 Ἥμασιν ἀγνωστότοισι φέραν χάριν. Ὡς γῆ

Animo quidem sis excelso, verum ne insoleras.
 Feminas eas laudo, quas viri nequidem norunt.
 Nec ad nuptiale convivium, nec ad natale
 Properes, ubi et amores, et choreæ, et cachinni,
 65 Et facetiæ infacetæ : hæc enim vel pudicum pectus demulcent.
 Ut radius solis ceram penetrans citissime.
 Nequidem privatas computationes domi excita
 Sive præsentem marito laudabili, sive absente.

1068-1069 Venter modum tenens fortasse cupiditatibus imperaverit.
 70 Heliuonem autem pertimesco ego, pertimescit et maritus.
 Neque etiam genarum subsultationibus palpites lascivis,
 Vel iræ æstu : hoc enim hominibus turpe,
 Mulieribus autem maxime, et formæ venustatem labefactat.
 Aures ornatum habeant, non in margaritis, sed in eo situm ut optima
 75 Excipiant verba, pravis autem animi clavis imponatur.
 Sic et apertæ, et clausæ, pudicæ sunt aures.
 Fundat autem egregium marito ruborem virgineus pudor
 Tuis sub palpebris ; ad aspectum hominis erubescas,
 Oculos habens cæcos, et in terram supercilium demittens.
 80 Si linguam habueris effrenatam, marito semper invisâ fies.
 Lingua procat et innocentibus sæpe noxam intulit.
 Silere melius est, etiam cum ad loquendum res compellit,
 Quam loqui, cum tempus sermone prohibet indecoro.
 Sermonis tui semper desiderium relinque. Pedes autem superbe gradientes
 85 Mentuntur pudicitiam ; etiam gressibus inest libido.
 Et hoc accipe. Ne carnis indomitum habeas impetum,
 Nec quovis tempore lecto geniali indulgeas. Suade marito
 Ut sacrorum dierum rationem habeat. Sic enim æquum est

61 Αἴην μὲν φρονεῖν. Ita fere eodem carm. II, 353-355.

62 Θηλυτέρας. Coisl. θηλυτέρον.

64 Πόθοι. Ita ms. Billius mavult πότοι.

69 Ἀνάσση. Coisl. ἀνάσσει.

78 Δίδου, etc. Incutias te conspicientibus pu-
 rem. Int. Coisl. ἴνα καὶ τοὺς ὀρώσων παρασκευάσῃς

ἐρρυθρῶν, ut et te videntes ad erubescen-
 paret.

82 Σιγῆν λώδων ἔστιν. Int. κρηπίδα
 καιροῦ λέγειν ἐπιγόντος, ἢ λαλείν ἰστροῦ
 ἀκοσμον, ἀποκλειόντος. Præstat silere.
 tempus postulat ut loquaris, quam quæ-
 honestum loqui, cum prohibet.

METRICA VERSIO.

Alto animo sis ipsa, licet non mente superba.
 Hæc mihi laudatur mulier, quam turba virilis
 Omnino ignorat. Fuge connubialia festa,
 Atque dapes natalitias, ubi vina bibuntur
 Largius, atque chori regnant, turpesque cachinni,
 Ac lepor illepidus : quæ vel castissima mulcent
 Pectora, tamque cito penetrant, quam fervida ceram
 Lux Phœbi penetrare solet. Sed et ipsa caveto,
 Ne præsentem viro, vel eodem absente, lyæo
 Des operam, inque tuis agites convivia lectis.
 Forte queat venter rabidos compescere motus,
 Dum modico gaudet victu : at si frena recuset.
 Indomitusque ruat, timeo hunc, timet huncque ma-
 ritus.

Ne gena subsultet lascivis motibus unquam,
 Aut ira tumefacta gravi. Nam dedecus istinc
 Femina virque trahunt : at majus et illa ; sit inde
 Fœda etenim facies, turpique simillima monstro.
 Jam suus auriculis mundus quoque constet, ut illæ,

B Quæ bona sunt tantum excipiant, adversæ
 Sint castæ et foribus clausæ, et rursus
 Virgineum læta sociato funde pudorem
 Adque hominum aspectus tingat ruborem
 Ut tibi sint cæci, et fixi tellure labora.
 Quinetiam linguæ nisi frenum impone
 Coniugis offendes animum ; mala ple-
 Innocens etiam peperit male prodiga
 Præstat, cum verbis locus est temperat
 Mittere quam vocem, cum vox et lingua

Fac tua vox cupidas semper labatur
 Quin pes elate gradientes negat esse
 Pectora : namque etiam est in gressu
 Hoc quoque consilium capias, charis-
 Effrenis ne te carnis trahat impetus
 Tempore nec lecti genialis gaudia
 Ipsa virum dirtis moveas, ut tempus
 Sic colat, ut Veneris procul absit

ἰκόνα τὴν μεγάλου Θεοῦ θεσμοῖς ὑποκείναι,
 Ἐἶ καὶ θεσμὸν ἔδωκε γαμήλιον Ὑἱὸς ἄσαρκος,
 μετέρῃ γενεῇ, καὶ πλάσματι χειρὸς ἀρχῶν·
 ; κεν ἀπερχομένοι καὶ ἐρχομένοι γενέθλη
 ἰκῆται μερόπων τρεπτὸν γένος, οἷα βέθερον
 πατον ἐκ θανάτου, καὶ ἰστάμενον τεκέεσσιν.
 Ὡς ἄλλὰ τί μοι τὰ ἕκαστα διακριδὸν ὧδ' ἀγορεύειν;
 ἃ δ' ἔγωγε παραφασίην, καὶ τῆς μέγ' ἀμείνω.
 τί τοι, ὦ χαρίεσσα, Θεοῦδοσις. Ἦδε προκείσθω
 τὸς σοι μύθοιο καὶ ἔργματος ἔμπνοος εἰκὼν,
 ἡτέρῃ Χειρωνίς, ὑπὸ προπόδεσσι γάμοιο,
 Ἦσ' ἐκ πατρὸς ἔδεκτο καὶ ἔπλασεν ἦθεσι κεδνοῖς·

Α Ἀὐτοκασιγνήτη μέγ' ἀμύμονος ἀρχιεροῦς
 Ἄμφιλόχου, τὸν ἔπεμψε Θεῶν, θέκλῃ γε σὺν ἀγνῇ,
 Ἄγγελον ἀτρεχίης ἐριχθεῖα, κύδος ἐμείο.
 Κ' εἴ τιν' ἐμῆς πολιτῆς ὑψίφρονα μῦθον ἔδέξω,
 105 Τὸν κέλομαι παραίδωον σε φίλοις κευθμῶσι φυ-
 [λάσσειν,
 Ὡς δ' ἂν καὶ πόσιν ἐσθλὸν ἐρίπτολιν ἐξακέσαιο,
 Εἰ τοι καὶ μέγ' αὐχον, ὑπέρτερον εὐχὸς ἔχουσα.
 Νῦν μὲν σοι τὸδ' ἔδωκα κεμήλιον. Εἰ δὲ τὸ λῶστον,
 Καὶ τεκέων τεκέεσσι πέλοις πολὺκαρπος ἀλώη,
 110 Ὡς καὶ πλειότεροι Θεὸς μέγας ὕμνειοιτο,
 Τῶπερ δὴ γενόμεσθα, καὶ ᾧ θεμὶς ἔνθεν ὀδεύει.

Imaginem magni Dei legibus divinis parere,
 90 Tametsi legem conjugalem dederit Filius carnis expers
 Nostro generi, hominibus, quos condidit, opem ferens;
 Ut videlicet aliis decedentibus, aliis succedentibus, generatio
 Decurrat, volubile genus hominum, instar fluvii,
 Fragile per mortem, et stabile per generationem filiorum.

95 Sed quid ego hæc sigillatim persequor?
 Novi ego ipse admonitionem, et quidem hac nostra longe præstantiorem.
 Est tibi, o elegantissima, Theodosia. Hæc tibi proposita sit
 Omnis sermonis et actionis vivum exemplar:
 Femina Chironis, sub radicibus matrimonii,
 100 Quæ te a patre suscepit, et optimis imbuat moribus;
 Germana soror longe innocentissimi præsulis
 Amphilochoii, quem ad Deum misi cum sancta Thecla,
 Magnanimum veritatis præconem, decus meum.
 Si quem etiam sublimem senectutis meæ sermonem excepisti,
 1070-1071 105 Hunc jubeo te in imis animi latebris condere,
 Quo et maritum egregium civem sanaveris,
 Quamvis magna jactantem, præstantius ipsa decus habens.
 Nunc quidem hoc tibi do munus. Si quid vero majus cupis,
 Fias sicut vitis abundans, natosque natorum videas,
 110 Ut et a pluribus magnus celebretur Deus,
 Cui et nascimur, et ad quem æquum est, ut hinc properemus.

κηται μερόπων, etc. Ita lib. 1, sect. 2,
 vers. 126, etc.

ἡθεῖς. Edit. Θεοῦδοσις. Int. Coisl., ἔχεις,
 τῇ γυναικῶν, δωρεὰν ἐκ Θεοῦ σοι φοιτή-
 ἰδες, ο mulierum pulcherrima, donum ex
 rum egregiam mulierem, a qua instituta
 πρίας Nomen tamen proprium esse, atque
 scribendum videtur Θεοῦδοσις. Int. Coisl.
 προκείσθω, ἡ θαυμασία, λέγω, Χειρωνίς.
 carum. III, vers. 168.

προπόδεσσι γάμοιο. Interpres Coislinia-
 ὕψος τοῦ γάμου τὰς ἀρχάς, sub ipsis ma-

trimonii initiis.

101 Ἀὐτοκασιγνήτη. Schol., πανυγνησιωπάτη,
 σύνναμος.

102 Τὸν ἔπεμψε. Quem ad Deum misi, etc. Num
 mortem Amphilochoii significat Gregorius, et qui-
 dem Seleuciæ, ubi ædes sacra sanctæ Theclæ, in
 quam ipse Gregorius secesserat?

106 Ὡς δ'. Ita Coisl. Edit. ὧν.

107 Εἰ τοι. Ita Coisl. Edit. εἴ τι.

108 Εἰ δὲ τὸ λῶστον. Schol. εἰ δὲ καὶ τὸ βέλτι-
 στον βούλοιο λαβεῖν.

METRICA VERSIO.

s placitis nam debet imago
 mana quamvis de stirpe creatis
 em dederit Patris unica Proles,
 ut nobis, manibus quos linxerat ipse:
 abscedunt, alii veniuntque, trahatur
 minum, violenti fluminis instar,
 instabilis, stabilisque obpignora rur-

quid ego verbis includere pergo?
 i longe præstantius isto.

puella, Theodosia. Hæc tibi viva
 perisque omnis fac prostet imago,
 us, Chiron quod priscus ephebis:
 iam quæ te formavit honestis
 itochii soror omni labe carentis,

B Quem cœli misi Domino cum virgine Thecla,
 Præconem veri celebrem, mihi dulce decusque.
 Quod si quando meus venit tibi gratus ad aures
 Sermo, velim hunc animi condas penetralibus

Sic etenim, quamvis jactantem magna, maritum
 Sanaris, decus ipsa ferens præstantius illo.
 Hoc nunc te magno donavi munere. Sin tu
 Majus adhuc poscis, precor hoc tibi Numine ab
 [alto,

Area natorum sis ut secunda feraxque,
 Quo plures magni celebrent præconia Regis,
 Quo geniti sumus, ad quem etiam hoc properamus
 [ab ævo.

Z. Πρὸς Νεμέσιον.

Ὅμμα δίης μύθων τε, Νεμέσιε, δε τοπάρουθεν
 Βήμασι ἰουδαίοις, φέρων κλέος ἐκ βασιλῆος,
 Πρώτοις Ἀύσονιοις τε νόμων μέγα κάρτος ὑπάδων,
 Ἐξ ὅπως ἀντιπάλοιο καὶ ἤσσονα μύθων ἐλέγγων,
 Ὡς Ὑστατον ἀντέλλεις θώκων ὑπερ ἡγαθέοισι
 Καππαδόκοισι, θέμιστος ἀπάργματα σῆς ἀναφαίνων·
 Ἄλλοι μὲν μολεψῆσιν, ἐριγδούποισι τ' αἰδαίς,
 Καὶ ῥήτρην πυρέσσων ἀπὸ στομάτων προχλόντες
 Τὴν σὴν, ἥ βα σὺ πάντας ἀπέπροθε πολλὸν ἰθνηκας,
 10 Ἐν κλέος ὀνειδίειν, ἐπαι πλεόνεσσι λόγοισιν
 Ἄρκιος, ἦν ἐθέλωσι διακρίδων ἐξαγορεύειν,

Α Ὅσα ῥόδος μεγάλιο μεριζόμενος παρὰ μὴν
 Ἄλλοι δ' εὖ γραφίθεσσι μετῆρον ὑπὲρ ῥήτων
 Ἡ χαλκῷ χρονοῖς τε Νεμέσιον ἐν μεσῆτι·
 15 Στήσαντες πτολλέσσων ἀναυθία, ἐν πᾶσι
 Ἄστια κυδαίνουεν, ἐπαι κλέος ἐπείσιν ἰσθία
 Ἡγεμόνων καὶ εἰδος ὀρώμενον ἰσοπέσσων
 Αὐτὰρ ἐγὼ (θῆ γὰρ με θεός μέγας ἔβρον ἔθῃ
 Οὐρανόων, χρονοῖων τε, νόος δ' ἐπαι πάντα πᾶσι
 20 Βένθε' ἀνιχνεύων μεγάλου σὴν ἰσθία
 Φθέρησμαι, ἄσο' ἐπείσιν θυρεῖων ἰσθία
 Ἄγγελον ἀρετικῆς ἐριγδέας, τὴν ἔκ μεσῆτι
 Οἱ κόσμον γλυκερῆσι θεοῦ θέσαντι σῆσι
 Οὐτε λόγοις κρατεροῖσι παυθῆσαι, εὖ ἔπαι

VII. Ad Nemesium.

O lumen justitiæ et eloquentiæ, Nemesi, qui antea
 Jure dicendo integritate laudes ab imperatore ferens,
 Romanis primum legibus magnum robur præbuiti,
 Voce adversa causas iniquas refellens,
 5 Nunc autem appares super tribunalia apud insignes
 Cappadocas, justitiæ tuæ primitias ostendens :
 Alii quidem cantibus, et sonoris carminibus,
 Facundiam, seu igneam dicendi vim, ore prædicantes
 Tuam, qua tu omnes longe post te reliquisti,
 10 Gloriam tuam celebrent, siquidem pluribus orationibus
 Unus sufficis, si sigillatim gesta tua velint referre,
 Veluti dissectus in plures partes alveus magni fluminis.
 Alii rursus pictum in tabula sublimem attolentes,
 Aut ære exsculptum fuscumve Nemesium in mediis
 15 Statuentes civitatibus mutum eum qui facundissimus est,
 Urbes ornent : ornamento enim urbibus sunt egregiorum
 Præfectorum statuæ conspectæ posteris.
 Verum ego (etenim sic Deus magnus gnarum effecit
 Cælestium humanarumque rerum, et mens per omnia fertur,
 20 Profundissima scrutans cum sancti Spiritus luce),
 Eloquar, quæ virum sacerdotem decet eloqui,
 Præconem veritatis insignem, discipulum eorum
 Qui mundum universum suavis Dei retribus exceperunt,
 Neque confisi verbis potentibus, nec divitiarum

* Scriptum an. 384. — Alias Bill. 62, p. 140.

VII. ΑΝΘΩΜΕΚΤΥΜ. Nemesius, vir eloquentia et
 requitate clarus, in multis reipublicæ muneribus ma-
 gna cum laude versatus fuerat; verum in ethnicismi
 cano hærebat. Hunc, ut abjectis impiis erroribus,
 christianam religionem amplectatur, Gregorius hoc
 carmine hortatur, in quo Gentilium errores late pro-
 sequitur. Gregorii studium irritum non fuisse epist.
 olim 184, nunc 200, ad Nemesium argumento est.
 Exstat opus philosophi christiani nomine Nemesii,
 quod quoniam Nemesio, de quo hic agitur, as-
 cribatur, nihil vetat, ut loquitur Tillemontius,
 tom. IX, pag. 607. Non ante annum 384 scriptum
 videtur hoc carmen.

ΤΙΤ. Νεμέσιον. Vat. Reg. 992, εὖ
 ἄργοντα Ἑλληνα.

4 Ἠσσονα μύθων. Schol. τὴν ἰσθία
 causas.

5 Ἀντέλλεις. Mss. ἀντέλλεις. Vat.
 6 Καππαδόκοισι. Vat. Καππαδοκίαι
 γματα. Sup. lin. Coisl. ἀπαρχίς.

11 Ἐθέλωσι. Sic cod. Coislinianus.
 Edit. autem ἐθέλωσι.

18 Ἀὐ γὰρ με θεός μέγας ἔβρον ἔθῃ
 pra lib. 2, sect. 4, carm. xxxii, vers.

23 Ἀἴσαντο. Schol. ἡλίεσσων. Vat.

METRICA VERSIO.

VII. AD NEMESIUM.

(Billio interprete.)

O lux justitiæ, lux doctrinæque Nemesi,
 qui prius ad sacre Themidis subsella magnum
 Nomen et eximias laudes a rege ferebas,
 Caudicusque dabas Romanis legibus ingens
 Robur, jura tuens, sclerataque verba refellens,
 At nunc Cappadocum præses clarissime gentis,
 Justitiæ ipse tuæ nobis libamina monstras;
 Carminibus doctis alii, cantuque sonoro,
 Ac facunda etiam promentes pectore verba,
 Eloquium, quo tu mortales præteris omnes,
 Ac laudum celebrent præconia sancta tuarum.
 Sufficis unus enim multis sermonibus unus,

B Distinctim si quisque velit tua gesta referre
 Non secus ac magni fluvii divisa lacu
 Te rursus in tabulis mutam, licet et
 Altera pars sublimè ferat, vel cadit
 Urbibus in mediisque locet, decorat
 Oppida: quippe ducum facies vel cadit
 Venturis conspecta viris decus urbium
 Ast ego (namque mihi divino munere
 Inaque nosse datum est, ac mea)

Flaminis ætheri scrutans cum heri
 Hæc loquar, effari quæ debet sacris
 Ac veri celebris præcon, discipulus et
 A quibus est captus divinis retribus
 Cum neque potterent opibus, ac

Κάρτεϊ φουσίωντες, ἀγακλέες, οὔτι πάροιθεν,
 φρα τις ἔδ' εἴησι· Θεοῦ κράτος ἐστὶ Λόγιοι.
 Ἄλλ' ἄγε, τοῖσδ' ἐπέεσσι δίδου φρένα, καὶ γλυκε-
 [ροῖσι,
 ψυβίοις ἐπίεσι τόσον χρόνον οὐδ' ὑποσχῶν,
 χάρις ἐστ' ἐπίπλαστος, ὁμοίως εἶδеси μάχλοισ,
 Βαῖον ἐμοῖσι λόγοισιν ὑποκλίνας ἀκουήν,
 κάλλος νόος ἐστίν, ἀνέκπλυτον, ἀστυφέλικτον,
 μασιν ἀγνωστόισι διαυγέα φῶς' ἀμαρύσων.
 ἄρ' ὀϊστεύσαι τετὴν φρένα Χριστοῦς ἀνωθεν,
 μεσάτην τρώσειεν ἀναψύχοντι βελέμνῳ,
 Ἀμφοτέρους κεν ἔρωτας ἐποπτεύων ἐκάτερθεν,
 ἦς κέντρον Ἄνακτος, ὅσον γλυκερώτερόν ἐστιν.
 μοι πολλῶν τε κάρη, καὶ ἄψφα ρικνὰ

A Ἐκλίνθη βίότιοι πρὸς ἔσπερον ἀλγινόντος.
 Πολλοὺς μὲν λυπροῖσιν ἐμὸν κέαρ ἀντεβόλησε,
 40 Πολλοὺς δ' αὖ τερπνοῖσιν ἀμοιβαδὶς ὠκυμόροισιν.
 Ἄλλ' οὐπω τοῖόνδε, τοσόνδε τε κῦδος ὄπωπα,
 Ὅσσον ἐπουρανίῳ Θεοῦ θεότητι πελάσσαι.
 Οἶον ἐμοὶ φίλον ἔσχε λόγων κλέος, οὐς συνάγειμεν
 Ἄντολή τε Δύσις τε καὶ Ἑλλάδος εὖχος, Ἄθῆναι.
 45 Τοῖς ἐπι πόλλ' ἐμόγησα πολὺν χρόνον· ἀλλὰ καὶ
 [αὐτοὺς
 Πρηνέας ἐν θαπέδῳ Χριστοῦ προπάροιθεν ἔθηκα,
 Εἰζαντας μεγάλοιο Θεοῦ Λόγῳ, ὅς ῥα καλύπτει
 Πάντα φρενὸς βροτῆης τρεπτὸν πολυειδέα μῦθον,
 Τόσσον, ὅσον Φαέθων ὑψίδρομος ἀστέρας ἄλλους.
 50 Τοῦνεκ' ἐμῶν ἐπέων ἐμπάζεο. Καὶ γὰρ ἄμεινον

25 *Potentia tumidi, neque antea illustres,
 Ut quis hic dicat : Victoria est Dei Verbi.*

1072-1073 *Sed age, ad hæc verba animum attende, et tu qui blandis
 Inanibusque verbis tam longo tempore aures præbuiisti,
 Quorum fictitius est lepor, et similis vultui mulieris adulteræ,
 30 Paululum meis sermonibus præbeas auditum,
 Quorum decor, qui nec marcescere nec labefactari potest, mens est,
 Oculis purissimis clarissimum lumen infundens.
 Si enim feriret tuam Christus mentem cœlitus,
 Et in medio corde sigeret refrigerantem sagittam,
 35 Utrumque amorem considerans seorsim,
 Nosceres, quanto stimulus Regis dulcior sit.
 Jam quidem mihi canum caput, et membra rugis arata
 Inclinata sunt ad vesperum vitæ ærumnosæ.
 Multa quidem mala cor meum expertum est,
 40 Multas etiam vicissim jucunditates, licet brevissimas.
 Sed nondum ullam talem tantamque gloriam vidi,
 Quanta est illa, cœlestis Dei divinitati adhærere.
 Sola mihi chara fuit eloquentiæ gloria, quam mihi compararunt
 Ortus et occasus, et Græciæ decus Athenæ;
 45 In hujus studio multum diuque laboravi : sed et ipsam
 Pronam in terra ad pedes Christi prostravi,
 Cedentem magno Dei Verbo, quod obscurat
 Omnes humanæ mentis sinuosos multiformesque sermones,
 Non minus quam sol in altum currens cætera sidera.
 50 Quapropter ad mea verba attende. Etenim id melius :*

ἐκπλυτον, ἀστυφέλικτον. Reg. 994, sup.
 ραντον, ἀκίνητον, ἀσειστον. Schol., νοῦς
 καθαρῶτατος.
 τροπὴ Ἄνακτος. *Nosceres stimulus divini
 maanlum præbet stimulus terreni amoris.
 οὔ κέντρον χοῖκου. Vide supra, lib. 1,
 carm. 1. vers. 588, ubi quatuor iidem*

versus leguntur.

37 Ἦδη μοι πολλῶν. Vid. lib. 2, sect. 1, carm.
 1, vers. 305.

45 Οἶον. Vid. ibid. vers. 96.

48 Τρεπτόν. Vat. στρεπτόν.

50 Ἄμεινον. Schol. ἄξιον.

METRICA VERSIO.

arum nec haberent antea nomen,
 Christo Domino laus tota daretur.
 , versibus his animum adjuce, dulcia
 [quique,
 miculas ad carmina sæpe dedisti,
 ctitius lepor est, nec vultibus impar
 æ jura tori sacra resolvunt,
 isper nostris sermonibus aurem,
 est, sensus deleri nescius unquam,
 uris clarissima lumina fundens.
 m supera feriat si Christus ab arce
 medio figat tibi corde sagittam,
 nspiciens utrumque oculatus amorem,
 onini stimulus mage dulcis, habebis
 Ipse quidem canenti vertice jam sum,
 osa mihi jam membra propinquant ;

B Atque, et multa, diu vivendo, tristia sensi,
 Et rursum jucunda habui permulta, sed illa
 Temporis haud longo spatio durantia : verum.
 Nondum oculis patuit tam fulgida gloria nostris,
 Quanta sit, ad Triadis venerandæ accedere numen
 Sola meum ardenti pectus stimulavit amore
 Doctrina, Argolicæ quam gloria gentis Athenæ
 Quæsivere mihi, solisque occasus et ortus :
 In qua multum operæ posui durosque labores
 Tempore non parvo subii. Sed et hæc quoque
 [Christi
 Ante pedes humilem pronamque jacere coegi,
 Divino Verbo cedentem, quod sinuosa
 Et varia humanæ mentis legit omnia verba,
 Non secus ac reliquos sol igneus oculis ignæ.
 Ergo, ego quæ dicam (namque id magis utile), cætra

Οὐ θέμις, οὐδ' ἐπέοικε θεοῦ βροτῶν ἐκγεγαῶτα,
 Οὐρανόιο Λόγοιο καλὴν καὶ ἀφθιτον εἰκό,
 Τὴν νοερὴν, νοερῶν τε δαίμονα, ὑψικέλευθον,
 Εἰδώλοιο κενεοῖσιν ὑποκλίνεσθαι ἀθέτμος
 55 Εἰναλίων, χθονίων τε καὶ ἑρλιῶν πετατηῶν,
 Ὑλῆς σκιδναμένης ἰνδάλμασιν οὐτιδανοῖσι,
 Παίγμασι σῆς παλάμης, ἰψῆ καὶ σῆτι καμουῖσης,
 Ὅν τὸ μὲν ἔστι σεβάσμα, τὸ δ' ἤμισυ καίτ' ἀγέραστον.
 Οὐδὲ μὲν οὐρανόιοι (τὰ μὴ θεοί, ἐκ δὲ θεοῖο
 60 Κτιστορο; ἐξεγένοντο, καὶ εἰ μέγα κύδος ἔχουσι),
 Μήνη τ' ἡλίω τε, καὶ ἀστρασιν οἱ βα πόλοιο
 Κόσμοσ. Ὅδ' οὐρανόιο φορευόμενον ἀσπατον εἶδος
 Κυκληθῶν, πολλοῖσι κεκασμένον ἰνδοθι κόσμοιο,

Α Κήρυξ ἀγαλόφωνοσ ἀναυδοῖσι ἴμμασι ἔργω.
 65 Ἥ τὸδε πᾶν συνέπηξε, καὶ ἀρμονίῃ κέει
 Ὑφρα κα δερκομένοιοισιν ἀδερκία φῶτα ἔειπε.
 Καὶ γάρ τις δόμον αἰπῶν ὄρων, δωμήτοιο
 Καλ ναῦσ ναυπηγοῖο διάγγελοσ οὐ κείτοιο.
 Τὴνη δ', ὡ θεοποιῆ, νέων πάτερ οὐρανόιο.
 70 Ἥδη καὶ στυγεροῖσι σεβάσμασι γούνοισι
 Δαίμοσιν ἀψύχοιοι, κακοῦσ τ' ἀγαθοῦσ τ' ἐπίο.
 Οἱ πάντεσ τελέθοιοσι καχοῖ, καὶ πλάσμασι
 Δυσμενεῖσ, φθονεροῖ, φιλοδαίμοιοσ, ἀγροῖσ
 Σαρκοχαρεῖσ, κνίστησι γεγηθόιοσ, ἰνδοθιο.
 75 Οὗσ Χριστοῖσ, μεγάλιο θεοῦ Λόγοσ, εἶπε
 Ἀνδρομίοιοσι τύποισιν ἀδμήσ θεοῖ, ὡσιν ἔειπε

Nec fas est, nec decet hominem a Deo procreatum,
 Cœlestis Verbi egregiam et immortalem imaginem,
 Intelligentia præditam, rerumque intelligibilium gnaram, in sublime tendentem.
 Inanibus simulacris inclinari nefarie
 55 Piscium, belluarum, et avium quæ secant aera,
 Materię fluxæ imaginibus vilissimis,
 Ludicris manus tuæ, rubigine et lineæ laborantis,
 Quorum pars pro numine habetur, pars vero altera jacet in gloria.
 Sed ne cœlestibus quidem corporibus (nec enim sunt dii, sed Dei
 60 Rerum conditoris sunt opificia, etsi magnam habeant gloriam),
 Lunæ, soli et stellis, quæ cœli
 Sunt ornamentum. Illud autem immensum cœli spatium, quod volvitur
 In orbem, pluribus ornatum interne mundis,
 Prædicat splendore suo mutis verbis artem,
 1074-1075 65 Quæ hanc rerum universitatem compegit, et miro concentu
 Ut visibilibus invisibilia homines intelligant.

Etenim amplam quis aspiciens domum, protinus architectum ianuetur,
 Et navis fabricatorem suum annuntiat tacita voce.
 Tu vero, o pictor deorum, novorumque artifex cœlitum,
 70 Jam vanis idolis genua flexisti,
 Dæmonibus inanibus, bonosque ac malos appellas,
 Quamvis omnes mali sint, et egregii figmenti
 Hostes, invidi, dæmonum amici, crudeles,
 Carnibus gaudentes et nidore sacrificiorum, lutulentis,
 75 Quos Christus, magni Dei Verbum, quando apparuit
 In humana forma, invicti roboris Deus, longe fugavit

56 Οὐτιδανοῖσι. Schol. ἀσθενεῖσι, *infirmis*.

57 Καμουῖσης. Vat. male καμουῖσης.

58 Ἀγέραστον. Schol. ἀτιμον.

59 Οὐδὲ μὲν οὐρανόιοι, etc. *Sed ne cœlestibus quidem corporibus, lunæ, soli, etc. sine crimine homo potest sese prosternere.*

63 Κεκασμένον. Ita Val., Reg. 991 et Coisl. Edit. κεκασμένος.

67 Δωμήτοιο. Mss. et Coisl. δωμήτοιο.

70 Στυγεροῖσι σεβάσμασι. Coisl. sup. lin. μα-

ταλοῖσ εἰδώλοιοσ.

71 Ἀψύχοιοι. ! Vat. ἀψύχοιοσ τε. E 1 Cor. xii, 2, *idola gentium vocat mutas*

72 Πλάσματοσ ἐσθλοῦ. Egregii figmenti hominis.

73 Φιλοδαίμοιοσ. Coisl. φιλοδαίμοιοσ. ἰνδοθιο. *Non etiam impuris dubitasti flectere cœli. Gentes, mulierosi, libidinosi, aut falsis diis convenit.*

METRICA VERSIO.

Haud decet, haud fas est hominem, qui Numinis B
 [iugens
 Est opus, et superi Verbi immortalis imago,
 Prædita mente, capax superarum gnarago rerum,
 Altigrada, idolis sese substernere vanis
 Horum, quæ tellus habet, et quæ pontus et aer,
 Materię fluxæ simulacris vilibus, arte
 Atque manu factis, cuius rubigo laborem
 Conficit, atque illo lineæ pascuntur edaces :
 Quorum pars summo colitur pro numine, rursum
 Pars inhonora jacet ; sed nec cœlestibus ipsis
 (Quæ quamvis insigne habeant decus, haud tamen
 [ipsa
 Numina sunt, supero sed tantum a numine facta),
 Lunæque, et Phæbo, atque astris, quæ nobile cœli
 Sunt decus : aut ipsi se denique sternere cœlo,
 Quod motu nunquam cessante agitur in orbem,

Atque intus variis ornatibus undique
 Eximia præco celebris, tacitus licet.
 Omnia quæ fecit, nexu quoque junctis
 Ut mortale genus per res, quas lumina
 Corporis, hæc capiat quæ sunt fugientis.
 Namque etiam quisquis magnas consuetudines
 Exstructorem oculis sibi protinus obstitit
 Auctoremque suum celebrat sine voce
 Ac tu cœlicolum pater effectorque petis
 Non etiam impuris dubitasti flectere cœli
 Dæmonibus, quos et pravosque homines
 Cum mala sit tota illa cohors, infestis
 Genti hominum, invidiæque atro
 Sævæque, carnis amans, gaudens et
 Quam Christus, cum se mortali
 Criminis ostendit, supera virtute

Ἀγρὸν δὴ κρατίοντας ἐπὶ χθόνα· αἵματι σεμνῷ
Αἵματα λύσεν ἀλιτρά, νόου δ' ἀνέδειξε θηλήην
Τὴν κρυπτήν τοπάραιθε, φαινομένην ὀλίγοισιν.

80 Οὐ μέγα· καὶ γὰρ ἐγὼ, Χριστοῦ λάχης, οὐνομα
[σεπτὸν

Πολλάκι μούνον ἔειπον· ὁ δ' ὄψετο τηλόθι δαίμων
Γρύζων, ἀγαλῶν τε, βοῶν σθένος Ὑψιμέδοντος.

Ἡ σταυροῦ μέγαιλο χαράγματι μηδὲ μένοντι
Ἡέρα μέσσον ἔγραψα, τύπος δ' ἔστηκε τρόπαιον,
Ἰς ὡς τοπαρος Μωσῆος ἀγακλέος ἐν παλάμῃσιν.

Ἦθελον ἡερίης σκοπιῆς καθύπερθεν ἀεθελίς,
ῥοπαλον πάντεσσιν ἐπιχθονίοισιν ἀῦσαι·

Ἰνθρωποι θνητοί, καὶ τέκτονες οὐδὲν ἔόντων,
ἔχρι τίνος ψεύσῃσι καὶ ἡματιόισιν ὄνειροις

A 90 Παιζόμενοι, παίζοντες, ἐπὶ χθονὶ μάψ ἀλόγησθε;
Λάτριες εἰδῶλων κενόφρονες, οἱ παθέεσσι

Ἄλκαρ ἐοῖς μήσασθε θεοῦ στήσασθαι ἀλιτροῦς,
Ψεύστας, ἀνδροφόνους, σχολιοῦς, ἐπιλορχον ἰμοῦντας.

Ἄρπαγας, ἀνδρογύνους, μοιχοῦς, ἐπιθήτορας ἀνδρῶν.
95 Ἄθρει δὴ πρῶτιστον ὄσ' ἔπλετο μαργουσῆσι,

Ταῦρος, κύκνος, χρυσὸς, ὄφις, πόσις, ἀρκτος, ἅπαντα
Ἔσσα μιν ὠκὺς ἄνωγεν ἔρωος, κοῦρός τ' ἀλαπαδνός,

Ἦς αὐτοὶ γ' ἐνέπουσι θεῶν πλαστῆρες ἀκιδνῶν.

Οὐκ οἶον, παθέων δὲ καὶ αὐτῶν ἰρὰ σέδεσθε,

100 Ἄλλους δ' αὐτ' ἄλλοισι κακοῖς ἐπι κάρτος ἔχον-
[τας·

Ἦς μὴ μούνον ἄτιτον ἅπαν κακῶν, ἀλλὰ καὶ ἐσθλῶν

Ἔμμεναι, ὡς βα Θεῶ κεχαρισμένον, ὃς τόδ' ἔτισε.

Cum diu in terra sceptrum tenuissent; sanguine sacro
Sanguinem sustulit infandum, ac cordis ostendit sacrificium,
Occultum antea et cognitum perpaucis.

80 Nec mirum: nam et ego, pars Christi, nomen venerandum

Sæpe cum solum pronuntiavi, procul effugit dæmon

Stridens, gemens, clamans virtutem Omnipotentis:

Sæpe etiam magnæ crucis signum, nequidem in tabula,

Sed per medium aerem descripsi, et sola figura crexit trophæum,

85 Ut olim illustris Moysis manibus (contigit in formam crucis compositis).

Vellem in sublimi specula collocatus,

Hæc omnibus hominibus verba intonare:

Homines mortales, et fabricatores eorum qui nihil sunt,

Quousque tandem falsis et diurnis somniis

90 Decepti et decipientes, in terra temere errabitis?

Sunt idolorum cultores, qui vitiiis

Subsidium hoc vestris excogitastis, deos statuendo flagitiosos,

Mendaces, homicidas, perversos, perjuros,

Raptores, cinædos, adulteros, pædicones.

95 Perspice quot formas induerit illorum: princeps, ut libidini serviret:

Fit taurus, olor, anrum, serpens, maritus, ursus, omnia

Quæcunq; illi celer jusserit amor, et puer infirmus,

Ut ipsi dicitant deorum fictores imbecillum.

Neque hoc solum, sed etiam vitiiis ipsis sacra instituitis,

100 Deosque colitis alios aliis vitiiis principatum habentes:

1076-1077 Sicque non tantum impunitum quodlibet scelus, sed etiam laudabile

Habetur, utpote gratum Deo, qui scelus illud coluit.

Ἄματα. Intelligit sanguinem victimarum quas
homines dæmoniiis immolabant.

Γρύζων. Coisl. τρίζων. Ibid. Ὑψιμέδοντος.
διώκοντος.

Ἰσταυροῦ. Pius crucis signandæ ritus contra
um verbis significantioribus adstrui non

Mox μηδὲ μένοντι. Schol. οὐδὲ φαινόμενου.

Ἠερίης. Hic versus cum aliis quinque legi-
ra, lib. 2, sect. 4, carm. xxxii, vers. 9, etc.

90 Ἀλόγησθε. Edit. male ἀγάγησθε.

92 Ἄλκαρ. Schol. βοήθημα.

93 Ἀνδροφόνους. Coisl. πατροφόνους. Vide etiam
supra, lib. 1, sect. 2, carm. ii, vers. 493, etc.

96 Πόσις. Schol. ἀνὴρ.

99 Παθῶν δὲ καὶ αὐτῶν. Schol. ἀλλὰ καὶ πα-
θέων ὑμῶν ἰερὰ ποιήσαντες σέδεσθε.

102 Κεχαρισμένον. Edit. κεχαρισμένον.

METRICA VERSIO.

cum longo sceptrum tenuisset in orbe: B
neque infandos puro augustoque cruores
et ostendit mentis venerabile sacrum,

ante, et pauci omnino quod cernere pos-
[sent.

um: namque ipse etiam, sors incluta
[Christi,

psius vel solo nomine sæpe,

et eieci, stridentes atque gementes,

etque Dei robur dominantis olympo:

medium signo crucis ipse notavi,

que tulit typus hic ex hoste triumphum,

in manibus sacra pro gente precentis.

et ut excelsam in speculam subvectus, ad
[omnes

o gente satos possim ista tonare?

omines, horum auctoresque fabrique,

int, semperne insomnia falsa sequentes,

s, ac ludentes, errabitis ima

gente haud sana simulacra colentes?

Nam vitiiis favor ut vestris accederet, atque

Promptius auxilium, divos finxistis iniquos,

Mendaces, cædis constrictos crimine, vafros,

Falsum jurantes, raptores, androgynosque,

Jura resolventes thalami, rabieque nefanda

Miscentes sese pueris, generique virili.

Cerne mihi quotnam formas, qui primus eorum est

Induat, ardenti Veneris dum capitur igni?

Nunc taurus, nunc albus olor, nunc cæruleus anguis,

Nunc aurum, ursusve efficitur, nunc denique quid-
[quid

Vult amor, infirmusque puer; sic dicitis ipsi,

Imbecilla juvat quos fingere numina dextra.

Nec solum id, sed quod pejus graviusque putan-
[dum est,

Ipsa quoque infanda sacratis crimina noxa,

Atque aliis alium vitiiis qui præsit habetis:

Scilicet ut crimen non tantum vindice pœna

Sit vacuum, sed et obtineat laudemque decusque,

Ut gratum acceptumque deo, cultumque ab eodem.

Σκέπτεό μοι στρατὸν ἄλλον ἀγακλείτων ἐπικούρων,
 Ἰθυφάλους, κερδόντας, ἀναύχενας, ἡμιδράκοντας,
 105 Θῆρας, θηρομυγέεις τε, γελῶλλον εἶδος ἔχοντας.
 Τοιοῦς παῖδας ἴδουεν, ἐπεὶ καὶ τοια εἰδούσι·
 Τοιοὶ καὶ ταλάνουεν ἀρηγόνες οἳσι φίλοισι·
 Τοίων κἀντιτύχουεν, ἐπὴν κέ τις ἐχθρὸς ἴκηται,
 Ὡς κείνοι σφετέροισιν ἀρηγόνες εἰσι κακοῖσιν.

110 Ἄλλὰ τί μοι τὰ ἕκαστα διακριθὼν ἐξαγορεύουσιν,
 Γλώσσης ἐξ ἱερῆς ἀμαρεύματα τοια χέουσι;
 Ἐν δ' ἐνὶ πᾶσι μέγιστον· ἀτὰρ λόγον ἕλος ἐρεῖβοι.
 Ἡμῖς μὲν μεγάλῃσι βίβλοις, θείοις δ' ὑποφήταις,
 Καὶ πύματον Χριστοῦ διάκτορος ἔγαθέοισι,
 115 Πνεύματι αἰγλήεντι χαρασσομένοισι νόημα,

A Καὶ κραδίαις καθαρήσι θεῶν μέγαν εἰσορῶντα
 (Ἦ μόνῃ θεότητος ἀειδέας ἔστι λαβέσθαι),
 Ἰδρίας οὐρανίων, θεολαμπέας, ἕψι θόνου,
 Ὅσον ἐφημεροῖσι Θεοῦ βατὸν ἐνάδ' ἔδωκε
 120 Οὐ γὰρ θηϊδίως νεφέλης διαδέριεται ἕρμα
 Καὶ λίαν εὐγλήνοιο· τὸ δὲ πλεόν, ὑστατον ἔχει
 Μισθὸς γάρ τε πόδοιο, πόδου τέλος ἀνυβόητο.
 Ἵμῖν δ' εἰ μὲν ἕασιν ἐπαισχέας, ὅσον ἕασιν,
 Μύθοις ὑμετέροισι, σεβάσμασι τ' οὐλομέναι.
 125 Τρισμάχαρες θνητοὶ καὶ τεράκις, οἳ ἐκ
 Οὕτε τι σύμφωνός εἰσι, νόμον θ' οὐκ εἰσὶν ἔχοντες
 Οὓτους γὰρ βουμοῖσιν, ἐπικλεῖσσι τ' ἐν ἕρματι
 Τίετε πανδήμοισιν, ἀγακλαίταις θ' ἐπικράταις.

Perpende mihi aliam aciem praetatorum defensorum,
 Ithyphalos, cornutos, sine collo, media parte corporis dracones,
 105 Feras, ex variis feris mistos, ridiculam habentes formam.

Tales habeant filios, qui talia colunt numina:

Tales suis sint auxiliatores amicis:

Tales etiam et ipsi sortiantur defensores, si cuius hostis supervenerit,

Quemadmodum illi dii propriis ipsorum auxiliatores sunt vatis.

110 Sed quid mihi haec singula singillatim recensere,

Et sacro ex ore tantas spurcicias effundere?

Unum autem in omnibus maximum est. Verba mea clavus fulciat.

Nos quidem sacrosanctis Libris, divinisque prophetis,

Ac postremo Christi internuntii oraculis,

115 Per Spiritus sancti splendorem insculptis in mente,

Et puris cordibus magnum Deum videntibus

(Quia sola ratione deitatem invisibilem fas est apprehendere).

Nos, inquam, rerum caelestium periti, divinitus collustrati, ad superna contemplantur.

Quantum fas est hominibus in hac mortali vita versantibus Deum agnoscere.

120 Non enim facile nubem penetrat oculus hominis

Quamlibet acutum cernentis. Uberior autem postea erit nobis cognitio.

Merces enim desiderii est metam desiderii consequi.

Vobis autem, siquidem dii sunt tam pudendi, quam sunt

Sermonibus vestris, cultuque flagitioso,

125 Ter quaterque beati homines, qui nec malis

Ullo modo assentiuntur, sed legem, qua puniuntur, statuerunt.

Quales enim aris concinnisque hymnis

Frequentibus colitis et famosis hecatombis,

104 Ἰθυφάλους. Hæc explicare pudor non sinit.
 Ibid. κερδόντας. Pana forsân intelligit qui cornutus
 ab antiquis pingebatur. Vido Clement. Parænet. ad
 Ethnicos.

108 Ἐπὴν κέ τις. Ita Coisl. Male edit. ἐπὴν
 κεν.

111 Ἀμαρεύματα. Vat. ἀμαρεύματα.

112 Ἐνὶ πᾶσι. Schol. ἐπὶ. Ibid. λόγον ἕλος
 ἐρεῖβοι. Sic Coisl. Edit. λόγος. Combefisius legit
 λόγον ἕλος ἔχειρει, idque putat proverbium, quod
 Gregorio familiare. Schol. ὁ σταυρὸς ὄργουλη, cruz

verba mea dirigat. Billius videtur les
 et intellexisse Verbum, cum sic vertit
 tione: Mudo Verbum orationem mea
 fulciat.

125 Ἐπαισχέας. Ita Vat. Edit. ἐπαι
 ἐπονείδιστοι, εἰ μὲν ἐπικρατούσαν αἰ
 μύθοι. Turpes, si veri sunt qui de diis
 mones.

128 Ἀγακλαίταις. Schol. μεγάλας
 gnis sacrificiis.

METRICA VERSIO.

Prodeat ante oculos tibi nunc exercitus alter,
 Claræ suppetiæ, cornuti, semidracones,
 Ithyphali obsceni, colli exsortesque, feræque,
 Equæ feris misti variis, ridenda gerentes
 Ora. Quid hic dicam? Sua pignora talia cernant,
 Talia quandoquidem stulte venerantur: amicis
 Tale ferant ipsi auxilium, capiantque vicissim,
 Arma infesta animosque gerens cum venerit hostis,
 Ad mala quale ferunt ipsis sua numina robur.

Singula sed quid ego nunc prosequor, atque

Spurcicias tantas ex ore effundere pergo?
 Unum autem cuncta exsuperat: clavus mea dicta
 Fulciat. Nos etenim per dia volumina, perque
 Divinos vates, per Christi denique sanctos
 Discipulos, mentem qui sacro flamine gestant

B Exsculptam, Dominum purgato corde
 (Quæ summi est ratio capiendi Numina
 Notitiam rerum superarum luminis hæc
 Traximus ætheri, ad superas et tendit
 Terrigenis quantum hic alto Dominantibus
 Est data cognitio. Trans nubem cernit
 Difficile est, oculus quantumvis cernit
 Quod superest, manet innocuas post hæc
 Votorum merces etenim est pia carperet
 At si vobis sunt tam turpia numina,
 Turpes sermones, quæ sunt cultus
 Felices homines ac terque quaterque
 Qui pravis assensum haud dant turpibus
 Sed merita plectunt commissa piaculis
 Nam quales aris, hymnisque frequenter
 Concinnis ipsi colitis, clarisque hecatombis

Πολίται δειπνον ἔθικαν ἀμετροβόις κοράκεσσι.

130 Εἰ δ', ὡς θειολόγοισιν ἐφεύαδεν ὀμετέροισιν
(Εἰσι γάρ, εἰσι καὶ ὕμιν ὑποφραστήρες αἰοιδῆς),
Ταῦτα μὲν ἔστιν αἰσῆμα κενόν, καὶ θεσμὸς αἰοιδῆς
Τερπνῆς, μὴ γυμνὸν μέτρον σὺν παίστορι μύθῳ,
Αὐτοῖς δ' αὖ νόος ἔστιν ὑφεϊμένος εἰδεῖ μάχῳ
135 Σεμνότερος, πινυτοῖσιν ὀρώμενος, ἀμφιπρόσω-
[πος.
'Ερμᾶς διγλυφός, οἶα πρόσω τὸ μὲν, ἄλλο δ' ὀπισθεν,
'Αθρεῖ κἀνάθε μοι λόγον ἄτροπον, ὥσπερ ὄλω·
'Ἐστὶ καὶ ἡμετέροισι διπλοῦς λόγος, ἔνδοθε σεπτῷ
Πνεύματος, ἧς δ' ἄρ' ὕπερθε, χαράγματος ἡγαθέοιο
140 Ἄμφω, ὁ μὲν παύροισιν, ὁ δὲ πλεόνεσσι θεητός.

Α Οἶομαι, ὡς κεν ἔχωσι σοφοὶ πλεον, ἢ λαβόντες
Μόχθῳ κατέσχωσι. Τὸ δ' οὐ σχετὸν, ὅτι τάχιστον.
'Ἄλλ' ἔμπης μύθοισιν ἐμοῖς καὶ σῶμα φαινόν,
Ψυχὴν ἀμφὶς ἔχον θεοειδέα διπλὸν εἶμα,
145 Πορφύρεον, μαλακοῖο διεκφανὲς ἀργυρέοιο,
Αἰσχός δ' οὐδὲν ἔπεστιν, ὁ μοι θεὸν ἀμφικαλύπτει.
Αἰδέομαι θεότητος ἔχων ἰήτορα μῦθον.
Τὶς Σκύλλης σκοπέλους σε διεκπλώνοντα κελεύει
Σπεύδειν εἰς Ἴθάκην, μὴ πως πάρος ἐνθάδ' ἔλθαι;
150 Τὶς δ' ὅλοφν σε Χάρυβδι ἀπηνέα; τίς δ' ἐπὶ
[πηγῆν
Τῆς καθαρῆς θεότητος, ἐν λυτοῖς δηθύνοντα;
'Ἰλὺς πρόσθ' ἐπέδησε, τὸ δ' ἔκφυγεν ἀγλαὸν ὕδωρ.

Sæpe tales longævis escam præbuerunt corvis.

130 Si autem, ut theologis placet vestris

(Sunt enim etiam apud vos sacrorum interpretes canticorum),

Hæc quidem sunt inanis cantilena, et lex musicæ

Suavis, juncto carmine cum jocosa fabula,

Ipsis vero subest latens sub specie meretricia verborum sensus

135 Honestior, prudentibus viris conspicuus, bifrons,

Velut Hermes cum duplici vultu pius, alio a fronte, alio a tergo,

Vide et hic ineluctabile veritatis argumentum, ut arbitror;

1078-1079 Est etiam apud nos duplex sensus divinæ Scripturæ, unus internus

Et spiritalis, alter vero externus; structuræ admirabilis

140 Uterque est sensus: ille quidem a paucis, iste vero a pluribus percipitur.

Id ita esse arbitror, ut sapientes cæteris aliquid amplius habeant, aut accipientes

Cum labore, caute retineant. Non enim studiose retinetur id quod cito comparatur.

Verum sermonibus nostris suum etiam est corpus splendidum,

Animam circumdans divinam quasi duplici veste,

145 Purpurea, molli pellucida argento (splendore);

Turpe autem nullatenus est velum, quod mihi Deum contegit.

Me sane puderet, ad deitatis cognitionem, ducem habere fabulam.

Quis te Scyllæ scopulis adnavigare compellit,

Ut properes ad Ithacam, cum periculum sit ne antea pereas, quam illuc perveneris

150 Quis te cogit perniciosam et immitem Charybdim trajicere? quis tibi ad fontem

Purissimæ divinitatis properanti suadet cæno immorari?

Luto autem inhærebis, et effugiet te limpida aqua.

29 Δείπνον. Schol. δειπνον ἑαυτοῦς. Id est, ex-
no supplicio affecerunt. Sensus est: Quanta
arditas, adulteros et impios, ut Jovem, fures
Mercurium, etc., pro diis colere! Cum in opti-
republica hujusmodi criminibus constricti ex-
no supplicio plectantur.

14 Υποφραστήρης. Schol. ὡδῆς ποιητά.

15 Υφεϊμένος. Coisl. ὑψημένος.

7 Λόγον ἄτροπον. Ratio qua subverti nequit.

0 Ἄμφω. Uterque sensus, tam spiritalis et in-
squam externus, admirabilis est structuræ.

1 Ὅς κεν. Ita Vat. Edit ὅς κεν.

2 Τάχιστον. Vat. τάχιστα.

3 Σῶμα. Vat. ὄμμα.

144 Διπλὸν εἶμα. Schol. καθάπερ διπλὸν ἱμά-
τιον, φαινόμενον διὰ μαλακοῦ καὶ λαμπροῦ τοῦ ἐνδύ-
ματος.

146 Αἰσχός. Schol. αἰσχύνῃ δὲ οὐδεμία πρόσ-
εστι τοῦ λόγου τῷ σώματι, ὃ τὸν θεὸν περικα-
λύπτει.

147 Ἰήτορα μῦθον. Schol. ἡγεμόνα ἔχειν ψευ-
δος, ductorem habere mendacium.

149 Μή πως. Schol. μή πως διαφθορῆς πρὶν τὴν
Ἰθάκην καταλαβεῖν. Ne pereas priusquam ad Itha-
cam pervenias.

152 Ἐπέδησε. Sic Coisl. Edit. ἀπέδησε. Schol.
πρῶτον κατέσχε.

METRICA VERSIO.

sæpe epulum corvis prædamque dedere.
ut theologis vestris placet (et quoque vobis
tenim exponant sacræ qui sensa canonæ),
idem nil sunt aliud, nisi cantus inanis,
modi dulcis, fabellæ carmine misto,
subest formæ petulanti sensus honestus
spectent qui (mente valent), vultu velut Her-

pictus, cernens a fronte retroque.

que, quod nequeat subverti, conspice dictum.

etiam in nostris gemina est sententia Libris.

eræ externus cortex, dat spiritus illam:

na hæc paucis, multis spectabilis illa:

ut sophia clari majora reportent

a, quam reliqui, vel quod sudore paravunt,

B Majore id studio servant. Nam spernere quisque

Id solet, exiguo quod colligit ipse labore.

Atamen in nostris et splendida littera verbis,

Et divina itidem mens est, geminataque vestis,

Purpurea, argento pellucens undique molli:

Turpe nec est quidquam, mihi quod Dominumque,

[Deumque

Contegat. Ipse etenim suffunderet ora pudore,

Fabula si ferret deitati ficta medelam.

Quis te adigit Scyllæ scopulos tranare? Charybdim

Quis te adigit crudelem, Ithacæ dum tendis ad oras?

Ante etenim fortasse furens te oppresserit æquor.

Quis jubet in putri gressum te figere cæno,

Dum liquidam angustæ properas deitatis ad undam?

Aute luto hærebis miser, ac te limpida lympha

Φράζεό μοι καὶ τοῦτον ἐπίφρονα μῦθον ἄριστον·
Οἱ πλείους κακίους, καὶ ἡγήτηρος ἀνευθεῖν
155 Πρόφρονες εἰς κακίην. Τυτθὸν δ' ἐπὶ λῶν ὀδεύει.
Σχελὸν βῶν, ἔργον ἔμοιγε· τὸ δ' ἐς πρᾶνός, ὡς μάλ'
[ἐλαφρόν.

Εἰ δὲ θεοὺς στήσεις ἀτασθαλῆς μεδόντας,
Ἦρην μῦθου δυοφερῶτο λύσαι ζῶπον ἔμφρονι μῦθῳ,
Μυθόλατριν διέπερσας ἐπιστόμων φαίεσσιν.
160 Ἄλλὰ τί μοι πλεόνων; σὺ δὲ μοι λόγον αὐτὸν ἄλυξον
Ἄμφιδετον, πινυτός περ ἑὼν καὶ ἄλλον ἐλέγχειν.
Εἰ μῦθοι τὰδ' ἔασιν, ἰδρύματα βίβων ἔραζε.
Τίς χάρις, αἰσχος ἀπιστῶν τοῖς κτεάτεσσι γεραίρειν,
Ἵν δὲ θεῶν γενετήρα, βίου θ' ἡγήτορ' ἀτίξιν;

A 165 Εἰ μὴ μῦθος, ἐφελκε τοῖς φαίεσσι καλῶν
Ἄζόμενος πολήσιν ὁμοῖα μυθολογεῖν,
Τερπομέναις κύλιξι φιλαις, καὶ νυξὶν ἀσπῶν.
Ταῦτα μὲν ἐς πόντοιο πέτρῃ βυθὸν, ὡσπερ ἑὼν
Μοῖρῃ πλειοτέρῃ. Χριστὸς γὰρ ἄπαντα κατέ-
170 Ἐκ παράτων ἐπὶ πείραθ' ἑαῖς παλάμησιν
Ἄς ποτ' ἐπὶ σταυροῖο μαγακλέος ἐξεπίτασται.
Εἰ δ' ὅτι καὶ διὰ μητρὸς ἔμοι θεὸς φλύθεν ἐπὶ
Παρθενικῆς, ἀδέτιοι, νόμοις καινοῖσι γενέσται.
Καὶ θάνα, καὶ νεκρῶσσι μίγη, καὶ ἀνέδραμεν ἑὼν
175 Ἵρα φέρων παθέσσειν ἑμοῖς, ὃν βίβων ἔραζε
Τοῦτό σοι ἔστιν ἄκοσμον, ἐπὶ καθαροῖσι θεῶσι.
Ἐκ καθαρῶν γεγαῶσι διδῶς σέβας, ὡ φιλώσται.

Perpende mihi et hoc sapientissimum atque optimum verbum :

Maxima pars hominum prava est, et absque duce
155 Prona in vitium. Pauci autem ad virtutem tendunt.
Sistere fluminis cursuum, res certe difficilis : in primum autem ferri, perfacile est.
Itaque si divos statuas, qui sceleris sint principes,
Priusquam obscuræ fabulæ caliginem solveris prudenti sermone,
Fabulæ cultorem perdes verborum superficie deceptum.
160 Sed quid mihi pluribus opus est? Hoc te ipse mihi extrica argumento,
Quo te circumligatum premo, quamvis solers sis ad alium arguendum.
Si fabulæ hæc sunt, statuas deorum tuorum projice in terram.
Quid te juvat turpitudinem, quæ a fide abhorret, tuis opibus honorare,
Tuum vero Deum, patrem et vitæ auctorem aspernari?
165 Si fabula tibi non sunt dii tui, obducito oculis tuis velum,
Erubescens fabulas comminisci, perinde ac vetulæ,
Quæ delectantur poculis noctibusque insomnibus.
Hæc quidem ad maris vadum labantur, ut jam perit
Pars maxima. Christus enim omnia occupavit,
170 Ab orbis finibus ad usque fines terræ colligans suis manibus,
Quas quondam in cruce gloriosa expandit.
Sic autem, quia et mihi Deus prodiit e casta matre
1080-1081 Virgine, innupta, nova et inaudita lege generationis,
Et mortuis junctus est, et rursus rediit ad vitam,
175 Ut morderetur mihi vitium laboranti, quem prostraverat peccatum :
Si hoc tibi videtur inhonestum, utpote qui pueros deos
Ex puris procreatos colis, o vir amans decoris

153 Ἐπίφρονα. Schol. σοφώτατον λόγον, ὃ ἀρι-
στα.

154 Οἱ πλείους κακίους. Schol. 991, πλείους
ἑὼν ἀνθρώπων κακοί.

159 Διέπερσας. Schol. ἀπόλεσας τοῖς φαινομένοις
ἐξαπατώμενον.

161 Ἄμφιδετον. Vat. ἀμφιδεταν. Edit. ἀμφὶ δὲ
τόν.

163 Χάρις. Schol. ἡδονή.

164 Ἵν. Forte ὄν.

165 Εἰ μὴ μῦθος, ἐφελκε τοῖς. Ita Schol. εἰ μὴ
μῦθος σοι τὰ σεβάσματα, ἐπιτίθει καλύπτραν σοῖς

ὀφθαλμοῖς. Edit. pessime ἐφέλκεται ὄς.

170 Ἐκ παράτων ἐπὶ πείραθ' ἑαῖς. Ita Schol.
editis deest τὰ πείραθ'.

173 Ἀδέτιοι. Schol. ἀνάνδρου. Μοι γὰρ
Schol. παραδόξοις.

175 Ἵρα φέρων. Opem fere s.

177 Ὁ φιλόκοσμος. O vir amans decoris. Ita
Gregorius falsorum deorum cultorem. — Ἐπὶ
σήμερον, etc., junxit cum verbis sequentibus
nedictini autem cum præcedentibus. Attendit
et judicet, quanquam ego libentius Billio esse
præberem. CAILLAU.

METRICA VERSIO.

Disjunct. Quin tu perpendas hoc quoque dictum :
Maxima pars hominum prava est, ac vel duce nullo,
Labilis in vitium : rara est quæ tramite recto
Incedat, teneatque viam quæ ducit ad astra.
Difficile est amnis rapidos compescere cursus :
At contra facilis per pronum volvitur idem.
Quod si tu divos statuas, si numina fingas,
Quæ vitio et sceleri præsent, prius ipse necaris
Mytholatram, sequitur dum lucida promptaque
[sensa,

Prudenti quam tu tenebras sermone fugaris,
Fabula queis legitur. Sed enim quid pluribus uti
Nunc opus est verbis? Sic tecum disputo, vita,
Si potes, hos laqueos te constringentis utrinque
Sermonis, licet ingenii tibi tanta facultas
Suppetat, ut possis aliena refellere dicta.
Si divum statuæ nil sunt, nisi fabula mendax,
Has prosterne solo. Quid opes expendere magnas

B Attinet, ut labem, quam nemo credat, honeste
Contemnasque Deum vitæ fontemque ducem.
Sin nihil est ficti, quod, quæ sunt lucida, vitæ
Quin vetulis vereare eadem confingere, gaudere
Quæ cyathis, et amant insomnes ducere noctem.
Ista quidem ponto pereant demersa profundi.
Parte velut magna jam disperieris. Suis nam
Christus ad extremos fines a finibus orbis
Omnia collegit manibus, conjuncta tenetque
In cruce quas pendens et dira morte tenebat.
Sin tu, quod Christus per castæ membra per
Venerit, ignaræque viri thalamique jugalis.
Ortus more novo, et morti concesserit atræ.
Ac superas rursum sese revocarit ad oras,
Ut mea curaret sic vulnera, quem fera pro
Stravit humi, turpe hoc censes (nam tibi
Puris orta colis, vir cultor amansque decore)

Puris orta colis, vir cultor amansque decore

Σήμερον, οὐτι πάροιθεν, ἐμὸν μύθων ἐπάκουσον,
 Οὐς μοι Χριστὸς ἐπέουσεν, ἐμὸς Θεὸς ἐμπεδόμυθος.
 190 Ἔστι μὲν οὐκ ὀλίγοισι καὶ δὲ λόγος, ὡς ἀπὸ
 [κόλπων
 Παρθενικῶν βλάστησε Θεὸς βροτὸς, ὃν συνέπηξε
 Πνεῦμα Θεοῦ μεγάλου, ναῦν ναὴν ἀγνὴν ἐγείρων.
 Μήτηρ γὰρ Χριστοῦ ναὸς, Χριστὸς δὲ Λόγιος.
 Ὡς γὰρ θέσμιον ἦεν, ἐπεὶ φύσιν οὐλόμενος θῆρ
 185 Ἡμετέρην ἐφέπεσσε παραιδασίης ὑπὸ πικρῆς,
 Θειοτέρου βροτοῦ φυῆ κακίην ἀκέσασθαι,
 Καὶ σῆσαι κράτος αἰνὸν ἀθυσμοτάτοιον δράκοντος.
 Τοῦνεκα νηδὺν ἀμειψε, τὸ δ' ἤμισυ τίσει γενέθλης
 Ἡμετέρης, τὸ δ' ἔλοιπεν, ὃ μιν τέκε παρθένος ἀδμήης.

A 190 Αὐτὰρ ἐπεὶ μιν ἐπήξε, καὶ ἐν σπλάγχθοισι θέωσεν,
 Ἐκ δ' ἀγαγε προφύωσθε τελειομένοιο χρόνιο·
 Τῆμος σάρκα παχέϊαν ἐφέσαστο, πλήσε δὲ νηδὺν
 Ἐκ καθαρῆς θεότητος, ἀναξ Λόγος. Ἀμφοτέρων δὲ,
 Εἷς Θεὸς ἦεν ἔμοιγε. Τὸ γὰρ φθιτὸν ὧχ' ὑπέδειξεν
 195 Ἀθανάτω πλήσαντι. Θάψεν δ' ἐθέλων, ὀλίγον τι
 Τύμβω παρθέμενος πλεκτὸν δέμας, ὡς κεν ἀναστάς
 Ἐκ νεκῶν παλίνωστος, ἀναστήσειε θανόντας,
 Ἐλκων οἷα μάγνησσα λίθος τόνδεντα σίδηρον.
 Πᾶσι γὰρ ἀνδρομέοισιν ὄλον μ' ἀνεδέξατο Χριστὸς.
 200 Σάρκα λαβὼν, τόκον, εἶδος, ὕδριν, τάφον, εὐχῶς,
 [ἔγερσιν.
 Τῶς μὲν ῥ' ὕμετέροιο λόγου σχέθον ἀσχετον ἐρμήν.

Hodie, quamvis antea non fueris, excipe verba mea

Quæ mihi Christus inspiravit, Deus meus nescius fallere.

180 Versatur in ore non paucorum hic sermo, scilicet e sinu

Virginis ortum esse Deum hominem, quem coagmentavit

Spiritus magni Dei, templo templum sanctum extruens.

Mater enim Christi templum, Christus autem Verbi.

Sic enim constitutum erat, quoniam nostram pestifer serpens

185 Naturam tenebat sub iniqua transgressione,

Divinioris hominis natura, vitio medelam afferre,

Et vincere grave imperium infandissimi draconis.

Quam ob rem sinum virginis subiit, dimidiamque honoravit generationis

Nostræ partem, alteram reliquit, quatenus hunc peperit virgo intacta.

190 Postquam autem illum condidit, et in visceribus deitate implevit,

Eduxit in lucem, peracto tempore (quo in utero gestandus erat),

Tunc crassam carnem induit, et implevit templum

Pura divinitate, rex Verbum. Utraque autem natura

Unus erat mihi Deus. Mortalis enim natura statim sublita est

195 Immortali implenti. Porro mortuus est volens, ad breve aliquod tempus

Tumulo commendans corpus sibi innexum, ut exurgens

Ex mortuis redivivus, ad vitam revocaret mortuos,

Trahens illos, ut magnes lapis validissimum ferrum.

Nam cum omnibus, quæ sunt hominis, totum me assumpsit Christus,

200 Carnem assumens, partum, formam, contumeliam, sepulcrum, gloriam, resurrectionem.

Sic orationis vestræ effrenatum impetum coerceo,

179 Ἐμπεδόμυθος. Schol. ἀληθινός. Ille desinit
 hii versio, et sequitur Federicus Morellus.

181 Θεὸς βροτὸς. Ita Schol. Reg. 991, et quidem
 te, neque necesse est cum Morello supplere,
 ἢ, *Natusque Dei.*

87 Στήσαι. Ita Coisl. Edit. θῆσαι.

88 Ἀμειψε. Schol. διῆδε.

89 Ὅ. Id est καθ' ὃ. *Quatenus eum virgo innupta
 erit. Quod autem ait dimidiam generationis no-
 stræ partem, alia relicta, honoratam fuisse, signi-
 ficat in Christi humanitatis procreatione nullam
 inis operam intercessisse, et eum, salva matris*

integritate, modo inaudito natum fuisse. Morellus
 haud recte, *dimidia sobolis mortalitatis parte relicta,*
 etc., ac veluti de ipsa substantia hæc dixisset Gre-
 gorius.

190 *Θέωσεν. Deitate replevit, deificavit:* nimirum
 Verbum ipsum se in matris sinu deitate implevit,
 se ipso humanitatem imbuuit.

195 Ἀμφοτέρων. Reg. 991, ἀμφοτέρα.

194 ὧχ'. Ita Coisl., et sup. lin. ταχέως. Mss.
 ὧχα. Edit. male οὐχ.

198 Τόνδεντα. Coisl. στονόεντα.

201 Τῶς. Schol. οὕτως.

METRICA VERSIO.

prius auditos sermones excipe nostros,
 mihi spiravit, qui nescit fallere, Christus.
 edibile est multis visu, productus ut hic sit
 nis e sinibus natusque Dei atque homo verus;
 ta Dei templo quem alti compergit aura,
 ucto templo insigni castoque decore.

enim Christi templum, Christus quoque Verbi
 [est.

ne ratum fuit, insectans fera bellua postquam
 num ingenium excessu perverit iniquo,
 orta hominis natura atque indole recta
 enti vitio præsentem adhibere medelam,
 e et injusti vires virusque draconis.

rea subiit casti penetralia ventris
 a et sobolis mortalitatis parte relicta,
 um prolis nostræ decoravit honore,
 us hunc peperit castissima virgo parensque.
 s at sanctus construxit corporis artus,

B Visceraque implevit divino numine pura,
 Et mox edidit in lucem mensum orbe peracto.
 Tum natus solidæ gestavit pondera carnis:
 Et Verbum regnans pura deitate replevit
 Augustum templum. Mihi sed Deus unus utrumque
 [est.

Nam mortalis homo non cessit Numinis auctu
 Æterni, subiitque volens atrociam mortis
 Spicula, mandavitque arcto sua membra sepulcro.
 Ut tres post lucis victa morte resurgens,
 Fato jam functos sævo revocaret ab orco,
 Heraclius lapis ut solet ad se adducere ferrum.
 Totum etenim sorte humana me Christus honorat,
 Carne, ortu, forma, cum morte, sepulcro et ho-
 [nore

Vigue resurgendi. Sic vestræ tela loquelæ
 Irrita reddeham, quos multum dedecus urge
 Immerito dirum nobis indicere bellum:

Οὐ τόσον αἰσχος ἔχοντες, ἐμοὶ μέθον αἰῶν ἔθεισθε,
 Βήρορον οὐχ ὀρώντες, ἐμῶν βανίλων ἀλέγοντες.
 Εἰ δ' ἐθέλεις ἐτεδὼν γῶναι λόγον, οὐατ' ὑποσχῶν,
 203 Οἶσα μὲν, ὡς πλεόνεσσιν ἀφανεία ταῦτ' ἀγορεύσω
 (Οὐ γὰρ ἐνὶ πλεόνεσσιν ἔλος λόγος, οἱ κενεῆσιν
 Ἐσπόμενοι δόξουσιν, ἐπητυμῆς ἀλόγησαν),
 Ἄλλ' ἔμπης ἐρέω λόγον ἔμπαθον, οὐδ' ἐπιχεύσω,
 Καὶ μάλα περ ποθίωον βίον ἀργυρον. Οὐδὲν ἄκοσμον,
 210 Πλὴν συγεργῆς κακίης· ἀρετῆ δέ τε μῦθον ἀρι-
 [στον.
 Τάλλα δ' ἄρ' ἐν μεσάτω τε κακῶν ἀγαθῶν τε τέτυκται,
 Ἡμετέρης ἰότητος ἀπήφορα, εὐ μὲν ἔχοντα
 Τοῖς ἀγαθοῖς, τοῖς δ' αὖτε κακοῖς, καὶ λίαν ἄκοσμα.

A Ὅν ἐν καὶ τὸδ' ὄπασα ἐμῆς μυστήριον ἔειπε,
 215 Ἐβθεος ἀθανάτου συνερχομένου μέλει.
 Οὐδὲ γὰρ ὡς συγγέων ταῦτε βροτῶν, ἦς θέληται
 Μάρτυρα, καὶ μεδέοντα κάτω, καὶ εὐρῆς ἄκαρ-
 205 ὄντ' ἂν μιν φιλέων, συγεργῆν πόρον γαίης.
 Ἥ λῆξον μύθοιο, θεοῦ δ' ἀπόπαιες νόμι.
 220 Εἰ τοι μὴ καθαρῆς διὰ νηδίας ἐς φῶς ἦξαι
 Οὐ καθαρὸς. Καθαρὸν γὰρ ἀλώσαμον οὐκοῦν ἔστι
 Εἰ δ' ἐθέλεις, καὶ ἀναγνος εἶσι τόκος. Ἄλλὰ τῶν
 Πλῆσιν ἐσφρονέουσιν ἀριφραδέες· οἷς ἐν ἐπιπέ-
 Ἄκτις ἡελίοιο, φέρει φάος· οἷς ἀκμήθη
 225 Εὐδύμοιο μύροιο χάρις, πνεύσει τήχη.
 Ἄλλ' οὐδ' ἡελίοιο μολύσματα, οὐδὲ μύροιο

Vos qui tanta turpitudine scatentes, acerbum mihi bellum indixistis;
 Coenum vestrum non videntes, meas guttulas maligne observatis.

Si autem cupis audire sermonem, aures praebens,
 205 Scio equidem multis displicere, quae dicam
 (Non enim in pluribus integra est ratio, qui vanis
 Haerentes opinionibus, veritatem non curant) :
 1082-1083 Verumtamen eloquar, quod certissimum est, nec abscondam,
 Cum maxime desiderem vitam puram. Nihil inhonestum est
 210 Praeter vitium odio dignum: virtus vero sola bonum est exitium.
 Caetera vero omnia in medio honorum et malorum posita sunt,
 E nostra voluntate pendentia, eaque bene vertunt
 Bonis, malis autem fiunt omnino turpia.
 Ex quibus et unum illud vidi, meae mysterium materiae,
 215 Figura Dei immortalis accedente membris.
 Neque enim quasi odio habens Deus creavit hominem, suae divinitatis
 Testem, regemque terrae, et gloriam Regis supremi:
 Neque etiam ipsum amans, miseram ei praebuisset generationem.
 Desine igitur verba facere, et a Deo averte cogitationem.
 220 Si ex impura alvo in lucem prodisti,
 Purus utique non es. Purum enim capi non potest ab impuro.
 Si vis autem, esto, impurus sit partus. Verumtamen istud
 Cunctis mente praeditis manifestum est; ad quos accesserit
 Radius solis, avertit lucem; et quibus immista est
 225 Optinii unguenti fragrantia, redolent citissime.
 Sed nec solem ullae sordes, nec unguentum

203 Ἀλέγοντες. Schol. καχομηγάνως.
 206 Ὀλος λόγος. Integer animi sensus. Combef.
 209 Ἀργυρον. Sic Coisl., Vat., Reg. 991. Schol.
 καθαρὸν καὶ φίλον θεοῦ. Edit. ἀργυρον.
 212 Ἰότητος. Sic Coisl., Vat., et sup. βουλήs.
 Combefisius legit ἡμετέρης θεότητος, ut in editis.
 Sic vocat Gregorius, inquit Combefisius, facultatem
 voluntatis et arbitrii, quod ea ad Deum accedamus,
 et quadam analogia dii simus et dicamur.
 214 Ὁρ ἔρ. Schol. 991, ὦν ἐν καὶ τοῦτο εἰσραχα,
 τῆς ἐμῆς ὕλης λέγω τὸ θαυμαστὸν μυστήριον, εἰθους
 ἀθανάτου συνερχομένου τοῖς μέλεσιν, καὶ νοῦ ἀλλοῦ
 ὀλιγοῦ μγγυμένου πηλῶ, quibus et unum illud intel-
 ligo, mirabile, inquam, meae substantiae mysterium,

forma immortali cum membris conueniens,
 quae experta est materiae, materiali una
 Coisl. μορῆς ἀθανάτου σαφῆ συνερχο-
 ἔνωσιν.
 217 Ἀναγνος. Schol. πτίσωνος.
 219 Ἡ λῆξορ. Schol. τοίνυν πνεύσει τῆ
 γίας, καὶ ἀπόχου κατηγορεῖν τοῦ θεοῦ
 ἀντιλογίας.
 220 Ἡλῶς. Sic Reg. 991, Vat. et Coisl.
 ἦλθεν. Schol. 99, ἦ σὺ γε μὴ διὰ καθαρῆς
 εἰς φῶς ἐλθῶν, οὐ καθαρὸς ὑπάρχεις.
 221 Ἐθέλεις. Codex Coislinianus ἔθέλεις.
 Scholiastes ἔστω καὶ ἀναγνος τόκος ἐμῶν
 purus ortus noster.

METRICA VERSIO.

Cum non cernatis quantus vos gurgis inundet,
 De me sollicitis multae est mea guttula curae.
 Sin verum studeas sermonem noscere, praebe
 Auriculam. Scio non multis mea dicta placere
 (Non enim apud plures sermo valet integer, ha-
 [rent
 Qui vanis sensis, vera ratione remota);
 Eloquar at stabile hoc verbum; sed non reticebo,
 Candorem cupiam vitae licet. At nihilo, uno
 Excepto tristi vitio, ornatu caret omni:
 Optima sed virtus palmam sibi vindicat una.
 Caetera at in medio sistunt rectique malique,
 A nostro arbitrio pendentia, quae bene vertunt
 Rectis atque piis, sed pravos nulla decet res.

B E quibus ista mei vidi mysteria caeni,
 Quando immortalis mens iuncta est animae
 Non odio sedenim finxit mortalia corda
 Testis homo quia nam divini Numinis, ha
 Princeps in terris animantum est, lausque
 Haudque ab amante suo donatus origo
 Aut nugas mitte, atque Dei tibi notio
 Si minus ex alvo pura processit ad auram
 Luminis, haud purus. Nam impuro partu
 Non est fas. Si vis, impurus sit quoque
 Hoc tamen est cunctis clarum prudentibus
 Solis fert radius lucem: quos gratia ob
 Perfudit suavis, soliti sunt mox bene ole
 Ast nil pollutum solem inquinat, aut

Ἄπτεται. Ὡς ῥα θεὸς καθαρῆς διὰ μητρὸς ἀδείσας, A
 Οὐτ' αὐτὸς σπλάγγχοισι φορῶντο, καὶ τὰ κάθηρην.
 Ὡς ἄρα καὶ θανάτοιο θανῶν κράτος ἐξαλάπαξεν ·
 230 Οὐτ' αὐτὸς θανάτω τι παθῶν, Λόγε, καὶ τὸν ὀλέσας.
 Ὅστος ἐμὸς λόγος ἐστὶ · τῆ δὲ γλῶσσ' ἀδάμαστον
 Ἦν δ' ἔην· νῦν αὖτε δαμάζω. Ὡδ' ἀγορεύει
 Χριστὸς ἐμὸς· γλῶσσαν δὲ τῆν εὐφημον ἐγείροισ.
 Εἶαρ ἔβη, τὸ δὲ χεῖμα παρέδραμε, λαμπρὰ δ' ἄρ' αἴθρη.
 235 Δεῦρ' ἴτε, καὶ μοι φωτὸς ἀπειρεσίου κορέσασθε.
 Μέχρι τίνος σκοτειοῖσιν ἐνὶ κευθμῶσι δέδεσθε;
 Καίρὸς ἔδ', ὃν πάρος ὄμιν ὑπέσχετο Πνεῦμα φαινόν.
 ἰεῦρ' ἴτε, καὶ ζῶοιτε, νέον δ' ὑπόδεχθε καθαυμῶν.
 ἰῆξάτ', αἰδοῖπόλοι, καὶ λήξατε, μαινόμενοι τε

240 Δαίμονες, ἐμπνεῖοντες ἀθεσμοτάτοισιν αἰδοῖαις.
 Ὀρφεὺς θήρας ἄγοι, Πέρση δ' Ἀσκραῖος αἰεδοί
 Ἡσιόδου, Τροίην δὲ καὶ ἄλγεα κλεινὸς Ὀμῆρος.
 Μουσαῖός τε Λίνος τε θεῶν ἀπο μέτρα φέροισιν,
 Ὅλ' ῥα παλαιστάτησιν ἐπικλέες εἰσὶν αἰδοῖαις.
 245 Ἑρμῆς ὁ τρισάριστος ἐμοῖς ἐπέσσειν ἀρήγοι,
 Οὐδ' ἐθέλων, σταυρὸν δὲ σέβοι μέτροισι Σίβυλλα,
 Τῆς μεγάλης θεότητος ἐλαυνόμενοι βελέσσειν ·
 Οὐδὲν ἐπιστρέφομαι, καὶ εἰ τινες ἄσσαν ἔκοισιντο,
 Οὐ θεοθεν, Βίβλων δὲ παρακλέψαντες ἐμεῖο.
 250 Οἱ μὲν γὰρ καὶ πάμπαν ἀλαμπέες, οἱ δ' ὀλίγον τε
 Ἄστεροπὴν πάλλουσαν ἐσέδραχον, ὥκα δ' ἄμερθεν.
 Τοῦνεκεν εἴξατ' ἐμοιογε, καὶ ὀψέ περ εὐ φρονέοντες.

Inquinant. Sic Deus per puram matrem prodians
 Neque ipse visceribus eius scedatus est, sed etiam ipsa expurgavit.
 Sic igitur et mortis moriens imperium sustulit;
 230 Nec ipse a morte aliquid perpressus es, Deus Verbum, eam opprimens.
 Hæc mea oratio est: tua autem lingua indomita
 Olim erat; nunc ergo eam comprime et sile. Sic jubet
 Christus meus; linguam vero tuam ad bona verba excites.
 Ver advenit, hyems præterit, splendida est serenitas.
 235 Huc adeste, et immenso lumine vos exsatiemini.
 Quousque tandem in tenebrosis latebris vincti jacebitis?
 Tempus illud est, quod olim vobis pollicitus est Spiritus sanctus.
 Huc adeste, et vivite, novamque suscipite expiationem.
 Desinite, cantores, desinite, inquam, insani
 240 Dæmones, qui spiratis nefandissimos cantus.
 Orpheus feras ducat, Persi Ascræus canat
 Hesiodus, Trojam et prælia inclytus Homerus.
 Musæus et Linus carmina, quibus deos celebrarunt, efferant,
 Qui antiquissimis celebres sunt cantibus.
 1084-1085 245 Mercurius ille ter maximus orationi meæ opem ferat
 Etiam repugnans; crucem carminibus suis veneretur Sibylla,
 Magni numinis agitati ambo spiculis:
 Nihil curo, etsi nonnulli propius ad veritatem accesserint;
 Nec enim id divinitus: verum ex Libris nostris suffurati sunt.
 250 Alii siquidem ex ipsis omnino expertes luminis; alii vero parum quid
 Micantem fulgorem inspexere, cito autem privati sunt.
 Quocirca cedite mihi, tandem aliquando, licet sero sapientes.

232 Νῦν. Vat. νῦν δ'. Mox ἀγορεύει. Schol.
 εὔει.
 242 Ἡσιόδου. Hesiodus libellum, cui titulus,
 era et Dies, ad Persen fratrem scripsit.
 243 Μουσαῖος. Musæus antiquissimus poeta. Li-
 Orphei præceptor fuit, primusque, ut multi
 sunt, a Phœnice ad Græcos litteras attulit.
 245 Ἑρμῆς. Mercurius, Trismegistus, quem
 ne Mercurium ter maximum dicunt. In dialogo
 Asclepius introducitur, Deum unum omnino
 natur rerum omnium conditorem, erroreque
 tur parentum suorum qui superstitiones idolo-
 g. invenerunt.

248 Τυρές. Ita Vat. Schol. τινὲς Ἑλλήνων. Edit.
 τινός.
 249 Παρακλέψαντες. Ita mss. Edit. παραβλά-
 ψαντες. Clemens Alexandrinus in libris *Stroma-
 tum* innumera sacræ Scripturæ loca profert, quæ
 ethnici scriptores in sua volumina transtulerunt.
 251 Πάλλουσα. Schol. πλησιάζουσα. Obser-
 vandum est Gregorium pro certis non habere, nec
 habenda esse quæ de Christi mysteriis a Mercurio
 et Sibyllis dicta profert. Etenim *nostri Judæis credita
 sunt eloquia divina*. Præterea monumenta, quibus
 continentur Trismegisti, Sibyllarum et aliorum
 oracula de Christo, non tantum dubiæ sunt fidei,

METRICA VERSIO.

at. Sic Deus ad puræ qui viscera matris
 venit, non his maculatur, purgat ad illa.
 uus et mortis vim debellavit acerbam:
 Verbum est perpressum a morte, sed hanc
 [abolavit.
 c ratione loquor: tua sed lingua indomita olim
 fuit hæc, compeascatur modo. Christus Jesus
 atur meus: Eia, age, linguam urge ad bona verba.
 t hyems, ver accessit, cœlumque serenum est.
 , rogo, adeste, et non finitum lumen avete.
 iam usque in tenebris antrorum vincla geretis?
 us adest vobis quod Flamen dixerat almum.
 rogo, adeste mihi, et stadium percurrite vitæ:
 ralatitium purgandi admittite ritum.
 ite, o vales; genii, cessate furcentes,

B Qui fescenninos cantus spirare soletis.
 Orpheus armenta abducit, Persæ sua cantet
 Ascræus metra, Trojam et prælia magnus Homerus.
 Musæusque, Linusque, deum modulamina promant,
 Quorum est antiquo celebratum carmine nomen.
 Versibus his nolens faveat ter maximus Hermes.
 Prisca crucis numeris veneretur signa Sibylla:
 Numinis excelsi stimulatī sic ambo sagittis,
 Ocuis anticipent aliis contingere verum;
 Non valde moveor, nec enim divinitus id fit,
 At quia nostra oculis legere volumina limis.
 Namque alii prorsus caligant carcere cæco,
 At quidam ad tempus lucem videre micantem;
 Sed tenebris cito damnati. Ergo cedite tandem,
 Cedite mi, cuncti modo qui respiscere vultis.

Φοῖβος μαντεύοιτο θεῶν μῆρον οὐκέτ' ἐόντων·
 Αὐτοπάτωρ, ἀλόχευτος, ἀμήτωρ ἐστὶν ἐκείνος,
 253 Ὅστις ἐμὴν διέπειρε κακὴν μένος, ὕστατ' αἰδῶν·
 Κασταλίη τε Δάφνη τε, δρυὶς μαντεύματα κείθω,
 Μυχέτ' ἄριστεύοντα μετ' ἀνδράσιν ἀφραδέεσσι·
 Δαίμων τ' Αἰγύπτιοι, θεὸς κενεργόρος, Ἄμμων,
 Βραγχίδαί δ' ἐπὶ γοῖσι, καὶ ἄφρυνόεις Ἐπίδαυρος·
 260 Καὶ τελεταὶ κρυπταὶ τε καὶ ὄμμασιν ἀντίκυσται,
 Κλεινῆς ἐν προτέραιοισιν Ἐλευσίνος ἀσχεα νυκτὸς
 Αὐλῶν τε Φρυγίων μανιτικός ἐκτομος ἔχθρ,
 Δικταῖοι Κορύβαντες, ἐνὸπλῖα μαργαίνοντες,
 Βάχχοι τ' ἀμφὶ γόνον Σεμελίθιον οὐρερίζονται·

A 265 Καὶ νυχθὶς Ἐκάτης κακὰ φάσματα, ὡς ἐκείνη
 Μιθραίου κακὰ Ἴργα, καὶ ὄργια οὐκέτ' ἄποστα·
 Γαλλαιῆς Κυβέλης ὀλολύγματα, ὅσα τε Νείων
 Καρποδότῃν τίλουσιν ἐν ἀσχεσιν ἀνδρογόνου,
 Ἴσίδος, Ὀσϊριδὸς τε μυκτῆματα διακρύβοντα,
 270 Καὶ Σάραπις, ξύλον αὔον, ἔχων δολιχὸν μῆλον,
 Καὶ μόσχος πολύσαρκος Ἄπις, καὶ Μερμηρὶ βουρ
 Καὶ σὺ, Λάκαινα τάλαινα, διασταδῶν, ἐνθα καὶ ἐπὶ
 Τερμομένων μάλιστα νέων ἐπιβώμιος ἀκτῆ,
 Καὶ Γετικὸς Ζάμολξις ὄπισθεύων δι' ὀμῶν·
 275 Πάντα θεῶν Ταύρων τε κακῆ ξείνοισι βυρῆ
 Καὶ Προσύμνοιο καλοῖο θεὸς φάλλον ἀμορατικῶν

Apollo vaticinetur deorum mortem jam extinctorum :
 Ipse sui pater, haud ex uxore, sine matre ille est,
 253 Qui perniciosum meum subvertit robur, postremo cantu :
 Castalia, Daphne, quercusque oracula jaceant,
 Nec jam auctoritate valeant apud homines stolidos :
 Dæmon Ægypti, deus vaniloquus, Ammon,
 Branchidæ insuper his, et superciliosus Epidaurus :
 260 Sacrificia occulta et oculis patentia,
 Famosæ in primis Eleusinæ noctis obscœnitates,
 Tibiarumque Phrygiarum furorem ciens, exsectionis sonus,
 Dictæi Coryhantes, in armis insanientes,
 Bacchantes circa prolem Semeles in montibus errantes :
 265 Et nocturnæ Ilectæe perniciose spectra, ut etiam templi
 Mithræi scelerata facinora, atque Orgia nemini jam ignota :
 Gallæe Cybeles ululatus, et omnia quibus Nilum
 Frugum datorem colunt turpissimi et effeminati homines :
 Isis, Osiridisque mugitus luctuosi,
 270 Et Serapis, lignum aridum, exitiosam exhibens fabulam,
 Et vitulus obesissimus Apis, et Memphitarum amentia :
 Et tu, Lacæna misera, ad cujus aram, hinc inde
 Verberibus se invicem prosciudebant juvenes,
 Et Geticus Zamolxis sagittam mittens per turbam ;
 275 Deorum et Tauro Scytharum exitiosum hospitibus sacrificium :
 Et Prosymni formosi deus Priapum adamans

sed spuria prorsus esse inter doctos convenit. —
 Quid de Sibyllis sentiendum, fusius dicemus in
Historia gallica scriptorum ecclesiasticorum a D.
 Ceillier prius emissa, a nobis autem aucta et typis
 iterum subjecta (CAILLAU).

254 *Αὐτοπάτωρ*, etc. Christi epitheta sunt hæc
 in fæcto Apollinis vaticinio. *Αὐτοπάτωρ*, quod in
 carnatione vicem patris ipse suppleverit, ac sibi
 ipse corpus formaverit. Quod enim in symbolo
 Spiritui sancto tribuitur, hoc passim græci scripto-
 res, et in eis Gregorius, Filio et Verbo ascribunt, a
 quo ut sustentatum, sic etiam formatum sit sanc-
 tum corpusculum, faveatque istud Prov. IX, 1 :
Sapientia ædificavit sibi domum. Ibid. *ἀλόχευτος*,
haud ex uxore, vel non ex semine. ut bene Suidas ;
 male Morellus, *haud genitus.* *Genitus* quippe Chri-
 stus, ut Deus et Verbum, generatione æterna a
 Patre, cujus est unigenitus Filius : *genitus* quoque
 ut homo, generatione temporali ex Maria Virgine.
 256 *Κείθω.* Schol. *παπαύσθω.*

259 *Καὶ ἄφρυνόεις.* Suspicatur Combescis
 gorium scripsisse ἄφρυνόεις, *anguine specie*
tem referens ; quidquid sit, per Epidaurum
 care videtur *Æsculapium.*

274 *Ζάμολξις.* Zamolxis, unicus Cætarum
 erat, ad quem proficisci existimabant eos
 vita decederent. Nonnunquam etiam sorte
 aliquot deligebant quos de rebus suis Zamol-
 nuntios mitterent ; quos, post indata quæ
 nuntiata cupiebant, in sublimis jactatos, ex-
 crepabant, atque ita interfectos recta ad La-
 xidem proficisci credebant. Zamolxin autem
 dan putant Pythagoræ servum fuisse, quæ
 Gelas ad cultiorem vitam reduxisset, ab his
 numine est habitus. Herodot., lib. iv. De
 fabulis Ætlicorum jam satis dictum in præ-
 secundam orat. *contra Julianum.* Eadem præ-
 nihil necesse est, nec vacat, nec decet. Videri
 pag. 168, etc. Ibid. *δι' ὀμῶν.* Schol. *ἐκ τῶν*
βουρ, per turbam.

METRICA VERSIO.

Divum obitum falsorum vaticinetur Apollo.
 Ipse sui pater, haud genitus, genitricis et exsors :
 Perdidit ille micam viam pravani, dum ultima cantat.
 Castalia et Daphne, quercusque oracula cessent,
 Quæ pretio stultis hominum non amplius ullo ;
 Ægypti genius, numen vesanum, futilis Ammon,
 Branchidæ super hisce, superciliumque Epidauri,
 Et genera arcana, atque oculis subjecta sacrorum,
 Pervulgatæ noctis Eleusinæ probra quondam,
 Tibiæ et insano Phrygiæ vox semivirilis ;
 Dictæi Corybantes, in armis prosilientes,
 Et Bæchi cultores montivagi Di-nysi.

B Nocturnæque Herates mala mostellaria, nec
 Mithræi fani scelera, orgiaque haud mea
 Et Gallæe Cybeles ululatus : qui veneratur
 Nilum frugiferum cum semiviro comitatu ;
 Isis, Osiridisque mugitus visque dolorem
 Arida ligna tenens Serapis, quæ fabula loca
 Atque Apis ille saginatus bos, stultaque Me
 Tu Lacedæmonii altaris vigor heu nimis aure
 Sanguine casorum flagris juvenum maculæ
 Et Geticus Zamolxis, qui jaculatur in ager
 Taurorum populorum et inhospita victimæ
 Et Prosymni pulchri deus ustus amore Pri

Δουράτεον, μάχλη τε Κύπριν τίουσα ἑορτή
 Κερδαλή, καὶ Λίνδος ἐφυσρίζουσ' ἱεροῖσι·
 Τάντ' ἔθανε Χριστοῦ μεγακλέος αἵματι σεπτῶ,
 180 Ἀρχηγόνου τε νέου τε, τὸ δὴ καὶ θαῦμα μέγιστον.
 Ἐμπεδόκλεις, σὲ μὲν αὐτίκ' ἐτώσια φυσιώνατα,
 ἰαὶ βροτῶν Αἰτναίου πυρὸς κρητῆρες ἔδειξαν,
 Ἄνδραλ' ἀποθράσσαντες ἐλαφρονόοιο θεοῦ
 Ἄλκεια, καὶ σε βροτοῖσιν ἐπαισχέα πᾶσιν ἔθηκον,
 85 Κύδεος ἱμερόντα δι' ἄλματος αἰνομόροιο.
 Ἰρακλῆς, Ἐμπεδότιμε, Τροφώνιε, λήξατε μύθων,
 αἰ σύ γ' Ἀρισταῖοι κενεαυχέος ὄφρὺς ἀπιστε.
 Ἴμεῖς μὲν θνητοί, καὶ οὐ μάκαρες, παθέεσσι,
 κῶν ἀποπλήξαντες ἐπιχρόνοισι δόλοισι,
 10 Μύθοις ὕμεδαποῖσι νόθον κλέος ἀρπάξαντες.

A Χριστὸς δ' οὐτ' ὀλίγησι περίγραφος ἔπλετο φωναῖς,
 Οὔτε μιν ἡμάλδυνε βέων χρόνος, οἳά τε καπνὸν
 Ἥέρος ἐν λαγόνεσσιν αἴστωθέντα τάχιστα.
 Τοῖος γὰρ ψαφαροῖο κλέους νόμος, αὐτίκα πίπτειν,
 295 Ἄλλ' αἰεὶ πάντεσσιν αἰδιδίμος εἰσέτι μάλλον,
 Αἰὲν ἐπερχομένοισιν ἀεζόμενος λυκάδασι.
 Πείθομαι, ὡς ποτε γαῖαν ὄλην δεσμοῖσι καθέξειν.
 Ὡς γὰρ θέσφατόν ἐστι· λόγος δ' ἐπὶ ἔργον ὀδεύει.
 Ἄλλὰ τὸ μὲν μέγαλοιο Θεοῦ ἐν γούνασι κείσθω.
 300 Αὐτὰρ ἐγὼ, τὰ με Χριστὸς, ἐμὸν φάος, ἐξεδίδα-
 [ξεν,
 Ἐξέρω, μύθοιο θεμελίια πάντ' ἀναφαίνων
 Ἡμετέρου, θεότητα, Θεοῦ κτίσιν, οἰακα παντὸς,
 Ὡ κόσμον μέγαλοιο Θεοῦ Λόγος αἰὲν ἐλίττει·

Lignum, et impudicum in Veneris honorem festum,
 Quæstuosum tamen, et Lindus convicia miscens sacris:
 1086-1087 Omnia periere magni Christi sanguine venerando
 280 Antiqui et novi, quod maxime mirandum est.

Empedocles, te quidem statim inaniter tumentem,
 Et mortalem Ætnæi ignis crateres prodiderunt,
 Soleas ejicientes levissimi dei
 Æreas, et apud omnes homines infamem reddiderunt,
 285 Te, qui immortalem gloriam appetebas per fumestum saltum
 Hercules, Empedotime, Trophonie, cessate a fabulis;
 Tu quoque, Aristæe superbe, supercilio incredibili.
 Vos quidem homines esse, non deos, quæ passi estis ostendunt:
 Paululum stuporem injicientes fraudibus temporariis,
 290 Commentis vestratium, adulterinam gloriam arripuistis.
 Christus vero neque paucorum hominum circumscriptus fuit vocibus,
 Neque ipsius famam obscuravit elapsum tempus, instar fumi,
 Qui in aere confestim dissipatur.
 Talis enim infirmæ gloriæ lex est, ut statim decidat,
 295 Verum Christus semper apud omnes etiam nunc est celebrior,
 Semper lætibus crescentis annis.
 Confido fore, ut aliquando totum orbem vinculis suis constringat.
 Sic enim divinitus prænunçiatum est; vaticinium autem in opus prodiit.
 Sed hoc in Dei arbitrio positum sit.
 300 Ego autem, quæ me Christus, lumen meum, edocuit,
 Narro, nostræ fundamenta omnia manifestans
 Doctrinæ, nempe deitatem, orbis a Deo creationem, clavumque universum,
 Quo mundum magni Dei Verbum semper administrat.

7 Μάχλη. Vat. μάχλην.
 1 Ὀφρὺς ἀπιστε. Schol. ἀπιστα μεγαλαυχού-
 , incredibilia superbe jactitans.
 1) Ἀποπλήξαντες. Sic Coisl., at sup. lin. πάλ-
 ; Schol. μικρὸν ἐν ἀνθρώποις κалίζοντες, καὶ
 ἔξαπατήσαντες, μύθοις τε καὶ πλάσμασιν.
 ἀποπλάζοντες ἐπιχρόνοισι δόλοισι. Sensim in-
 errore longævi temporis, diuturnis interim
 bus errore seducentes. Editi nonnulli ἀπολά-

ξαντες.
 290 Ὑμεδαποῖσι. Sic Coisl. Edit. ἡμεδαποῖσι.
 291 Οὐτ'. Sic. Coisl. Edit. οὐτ'.
 294 Ψαφαροῖο. Schol. ἀσθενοῦς.
 296 Αἰὲν ἐπερχομένοισιν. Ita supra carm. iv.
 vers. 126.
 299 Ἐν γούνασι. In genibus Dei sunt. Verba
 sunt hominis divinæ providentiæ sese submittentis.
 Loquendi modus apud Homerum frequens.

METRICA VERSIO.

i, et quæ Cypriam venerantur festa pudenda, B At Christi exiguis describi vocibus alma
 ia, et Lindus sacris petulantius utens; Majestas nequit: haudque fluens tempus rapit illum,
 hæc pereunt Christi submersa cruce, Ceu fumum, aerias qui disturbatur in auras.
 juvenis, quæ sunt miracula summa. Extemplo sed enim ruere omnis fictus honos vult:
 edocles vano te inflatum mente timore, Illa magisque magisque Dei nunc gloria claret,
 æstus flammæ mortalem esse probarunt, Clarior et semper ventientes crescit in annos.
 oleas æris regeunt sine mente dei, atque Credo equidem fore, ut hic sibi vinciat omnem
 n cunctis statuunt mortalibus ægris, Tellurem; hoc oracla ferunt, et sermo ad opus fert.
 ecut appeteres per saltum perniciosum. Hoc tamen excelsi est positum in virtute Tonantis.
 Empedotime, Trophoni, ponite nugas, Interea quæ me Christus, mea luxque salusque,
 incredule Aristæe, alte, superciliose, Edocuit, dicam, fundamina cuncta revelans
 ortales affectibus, haudque beati, Doctrinæ nostræ, deitatem, conditum, opusque
 us consistentes in fraudibus altis, Numinis, et clavum mundi, quo cuncta reguntur,
 spurio decore a rumore Pelasgo. Nempe Dei Verbo magni, nutu omnia cujus

Καὶ τὰ δ' ἐπιδρομάδην, ὀλιγόστιχον εὐρέα μῦθον,
 305 Ὡς νόμος ἐστὶν ἔμοιγε· τὰ δ' ἔκτοθι ῥίψα Γαδείρων.
 Ἄλλὰ, φίλων δ' ἄριστε Νεμέσιε, τοῦτο δίδεξο
 Δῶρον ἐμῆς φιλίης. πάντων γλυκερώτερον ἄλλων,
 Μοῦνον ἀφ' ἡμετέρων κτεάτων, καὶ μούνον ἔμοιγε,
 310 Γηραλέαις πετερυγεσσιν δι' ἐμπίπτησιν ἀήτης·
 Οὐδ' ἄρ' ἀηδονίδος στυγρὸν μέλος, ἤνικα χεῖμα
 Δεσμὰ φέροι πάντεσσι, καὶ ὀρνίθεισιν ἄοιδος,
 Ἄλλὰ Χριστοφόρων στομάτων θεοτευχία μαλ' ἔτι·
 Τῇ νῦν τοῦτο φέροις ἐμέθεν λάχος ἀντί νυ πάντων,
 315 Οἷσιν ἐμῆν πολιτῆν τε φίλην καὶ νοῦσον ἔτισας,
 Καὶ μῦθον πετρίεντα, τὸν κλέος· ἦ μέγα θαῦμα,
 Καὶ πάντων καθύπερθε, πρὶν ὀφθαλμοῖσιν ἰδέσθαι.

Α Αἰδώς γὰρ μερῶσιν ἐν ὄμμασιν. Εἰ μὴ ἴδῃ.
 Τοῖσδε λόγοις πετρίεντα διδοὺς πλὴν ἡμετέρων.
 320 Τρισμάκαρ, ἡγεσίης καὶ τέρατος. Εἰδέναι.
 Καὶ σε τόνον σφίλειεν ὁ βάσιππος ὄμμασιν.
 Οὐκ ἰδέων πάντεσσι ἐνα βροτῶν ἴδων εἶνα.
 Γρηγορίου τὸδε σοὶ μνημῆτον ἐσθλὸν ἔπειτα.
 Ἦ τάχα κεν μετόπισθεν ἐμὸν λόγον αἰτήσῃ.
 325 Ἐξ ὀλίγου σπινθῆρος ἐς ἤερα περὶν εἶνα.
 Ὅφρα τις ὡδ' εἴπῃσι· Νεμέσιος ὀρνιθῶν.
 Καππαδόκοισι τάλαντα δίκης ἰθὺς τάλαντα.
 Οὐ χρυσὸν δολέοντα, καὶ ἄργυρον, οὐδὲ μὲν τι.
 Εὐγενέτας, πετρίεντα, δαίδαμον εὖρος ἔργα.
 330 Ὅφρα δ' ἄγων πλουτέω γὰρ ἀνοῦστατος εἶνα.

Et hæc cursim, paucis versibus, amplam materiam perstrinxi,
 305 Ut mihi notis est : quæ vero sunt Gregorum fabulæ, ultra Gades præci.
 Tu autem, o amicorum præstantissime Nemesi, hoc accipe
 Donum mei in te amoris, omnibus aliis jucundius,
 Quod solum ex meis facultatibus mihi superest,
 Non cygni arguti mortem suam deplorantis cantum,
 310 In seniles pennas cum incidit ventus;
 Nec lusciniæ tristes modulos, cum hyems
 Vincula injicit omnibus, etiam avibus canoris,
 Verum ex Christifero ore manantem, a Deo conditam cantionem :
 Hanc igitur a me accipias, quam rependo vicem pro omnibus,
 315 Quibus meam senectutem tibi charam et morbum honorasti,
 1088-1089 Et eloquentiam alio præditam, qua ipse præcellis : quod
 Et omnia superat, priusquam oculis me vidisses.
 Pudor enim hominibus est in oculis. Quod si tu pareas
 Verbis meis cito avolantibus, ad effectum ea perdentes,
 320 O ter Beate, ductu et sine. Sin autem reluctaris,
 Et te usque adeo fallit invidus oculo malo,
 Non sustinens ab omni parte quemquam hominem esse beatum,
 Gregorii certe hoc te præclarum monumentum sequatur.
 Forsitan postea orationem meam laudaveris,
 325 Ex parva scintilla in ærem faciem attollens.
 Ut quis ita dixerit : Nemesis magnanimus,
 Qui apud Cappadocas iudicia integerrime exercuit,
 Non aurum fallax, non argentum, nequidem etiam equos
 Generosos, pernicitatis gloria florentissimos,
 330 Discedens abstulit : opibus enim non penetrabilis fuit ; sed pro omnibus

305 Τὰ δ' ἔκτοθι. Schol. τὰ τῶν Ἑλλήνων μυθο-
 λογήματα.
 310 Γηραλέαις. Sic Coisl. Male edit. γηρακλέαις.
 Μοῦν δε'. Edit. male ἐτ'.
 312 Ἀοιδῶς. Sic mss. Edit. δοιδῶς.
 313 Χριστοφόρων στομάτων. Schol. Χριστοφό-
 ρων στόματος.
 315 Καὶ νοῦσον ἔτισας. Id est, morbo laboran-
 tem honorasti.
 317 Καὶ πάντων καθύπερθε. Schol. καὶ πάντων

ἐγὼ σοὶ ὑπέρτερος, πρὶν, etc., et ei
 tibi præstantior videbar, quamvis me
 318 Αἰδώς γάρ. Pudor enim, et asperitas
 moris.
 319 Πτερυγεσσιν. Ita Vat., Coisl. et edit.
 In textu πετρίεντα. Ibid. διδοὺς κλέος, unde
 nem dederis. Schol. τὸ ἐνεργῶν αὐτῶν πρὶν
 Int. Coisl. περιδόμενος.
 320 Ἠγεσίης. Schol. ὀδύγλας.

METRICA VERSIO.

Pendent, consistunt semper, vivuntque caduntque. B Si pergas quæ cœpisti pede, si munitor
 Latus hic est sermo parvo comprehensus in orbe ;
 Cætera, seu mihi mos, extra ipsa Gadiræ remitto.
 Maxime amicorum, jucunde Nemessi, sit tibi carmen,
 Munus amicitiaæ nostræ, quo haud gratius ullum :
 Et potior nostri pars est hæc sola peculi :
 Hoc cape, non suavem cantum exspirantis oloris,
 Cum senio tardas afflavit spiritus alas ;
 Lusciniæ nec triste melos, cum bruma rigore
 Cuncta suo vinculis stringit, genus alitumque ;
 Verum Christicolæ sacra quæ modulau. Ina linguæ
 Concedit Deus : unde refers hanc pro omnibus unam,
 Chære, vicem, qui canitum morbumque senilem
 Alloquiumque meum tanto dignatus honore es,
 (Ingens quod decus est tibi, quod mirabile valde,
 Quo nihil est supra, virtutique antest omni),
 Ante tibi ex facie fuerim quam notus et ore.
 Namque oculis habitat pudor in mortalibus. At tu

Si pergas quæ cœpisti pede, si munitor
 Sponte tua parere velis sermonibus equis
 Ter felix hoc proposito atque hoc fine fer
 Sin tua cultura se non accommodat
 Transversumque te agat cum lumine
 Qui non vult mortalem esse omni ex par
 Hæc te Gregorii monumenta sequantur
 Forte sequens laudare queas mea dicta
 Scintilla ex tenui ingentem si lampada
 Ut quidam merito de te ferat ista mep
 En virtute gravis meritisque Nemesis
 Æqua, dices, qui Cappadocum modo pro
 Atque idem justo trutinæ se examine
 Non auri vis, non argenti sacra fames
 Sollicitavit opum majorum ; sed nec
 Præstantesque aliis genere et levitate
 Vesano appetit fastu, atque cupiditate
 At pro divitiis, et gazis delicisque

ργαρον ἀγλήντα, μέγαν ληίστατο Χριστόν,
πάντων κρατέουσιν, ἐμὸν γένος (εὐχομ' ἔγωγε),
παδόχαι. Σὺ δ' ἔμοιγε καὶ οὐρανόιαις σελίδεσσιν,
νῦν ἡμετέρησι, σὺν ἡμετέροισι γραφεῖσιν.

H. Πρὸς Σέλευκον.

αἶρειν κελεύω τὸν καλὸν τε κάγαθόν
Σέλευκον, εὐγενοῦς βίχης κλάδον·
κεῖν δὲ καὶ εὐχομαι τῷ σῶ βίῳ,
ἡμασί τε καὶ τρόποις φρονεῖν μέγα.
κῶτον μὲν οὖν φόβον τε καὶ πόθον ἔχε
θεὸς γάρ, πᾶσιν ἀρχὴ καὶ τέλος,
εὖ φρονῶσι, γίγνεται παντὸς βίου.

Margaritam splendidam, comparavit Christum magnum,
Quo mortales omnes antecellunt mei (hoc enim ego nomine glorior),
Cappadoeces. Tu vero, Nemesi, utinam caelestibus paginis,
Ut nunc nostris, nobiscum inscribaris.

VIII. Ad Seleucum.

Salvere jubeo præclarum et egregium
Filiū Seleucum, nobilis radice ramum:
Gaudere et ipse cupio vita tua,
Disciplinisque et moribus gloriari.
5 Primum quidem igitur timorem et amorem habeto
Dei. Deus enim principium et finis, omnibus
Qui recte sapiunt, est totius vitæ.
Deinde vero, mores excole, fili;
Esto mansuetus, humilis, temperans, firmus, suavis,
10 Livoris expers, justus, strenuus, sapiens,
Gravis, amans laboris, constans, modestus.
Ornamentum enim istud est tum juvenum, tum senum,
Non tam nummis quam moribus
Dives esse. Hoc namque tuum est. Nam divitiæ
1090-1091 15 Fallaces ludunt avaritiæ morbo laborantes;
Nunc his, nunc illis arridere natæ,
Infidelis scorti morem imitando,
Quod plures procos variis artibus fallit,
His adsunt, illos fugiunt, adhærent
20 Aliis, nemini autem bona fide.

iptum incerto tempore. — Alias Bill. 123, p. 190.

ARGUMENTUM. Billius, Leuvenklaius, aliique
Gregorii editores et interpretes, carmen ad
Gregorio vindicant, ejusque in eo dictionis
gnoscent. Alii contra, quorum in numero
refisius, illud Gregorio adimunt, Amphilo-
ribuunt, et quod mirum videri possit, in eo
collumum desiderat Combefisius. Suam
confirmat plurimorum codicum auctori-
tibus Amphilochoii nomen præfert hoc car-
eleucum. Præterea objicit, quod gravissi-
auctorem hujus carminis cum Gregorio de
brorum sacræ Scripturæ non consentire.
ipturæ libros spectat, nullum discrimen,
olo situm est, quod in poemate ad Seleu-

cum, libri Esther et Apocalypsis meminit, de quibus
alio in loco silet. Nihil igitur causæ est, cur Gregorio
adimamus carmen, quod ipsi tam multorum codicum
numero confirmatur, alias Gregorio dignum, ejusque
verbis reseruum.

ΤΙΤ. Πρὸς Σέλευκον. Coisl. Τοῦ ἀγίου Ἀμφιλο-
χίου, ἐπισκόπου Ἰκονίου, ἐπιστολὴ πρὸς Σέλευκον.
Vat. Ἀμφιλοχος πρὸς Σέλευκον, καὶ ταῦτα δοκεῖ
μοι θεολόγου τυγχάνειν φρονός, ὡς παρ' Ἀμφιλο-
χίου γραφέντα.

1 Κελεύω. Ita Coisl. Edit. κελεύων.

4 Φρονεῖν. Coisl. φρονῶν.

15 Νόσον. Mallet Combefisius τὸν φιλόπλουτον
νόσον, anaram mentem.

METRICA VERSIO.

hic baccam radiantem, numen lesu
lemma hac superat patrium genus omnes
que adeo sese jactantibus absit),
i. Summus faxit Deus, ut tabulis sint
ua nominibus rata nomina nostris.

VIII. AD SELEUCUM.

(Billio interprete.)

ibeo plurimum pulchrum et bonum
eucum, nobili stirpe editum:
ipse rursus ob vitam tuam
ipio, propter et studia optima.
te Numinis sancti metus
ente præditis namque integra
TROL. GR. XXXVII.

B Origo vitæ est omnis, et finis, Deus.
Post, nate, mores excole, ac placidus, stude.
Atque humilis esse, continens, dulcis, gravis,
Livore purus, strenuus, justus, sopsus,
Custus, operosus, temperans, æquabilis.
Hoc namque juveni pariter ac seni est decus,
Non tam esse nummis divitem, quam moribus.
Hoc namque nostrum est: census at contra solet
Mentes avaras ludere, atque illis modo
Favere, nunc his rursus (insidæ sequens
Meretricis astus, quæ procos fallax suos,
Hunc hoc, et illum dispari ludit modo),
His nunc et illis junctus, hos, illos fuga
Linquens, sequensque, neminem at fucum citra.

Τὸ γὰρ βέλαιον οὐκ ἔχει πλοῦτος φύσις,
 Λάβροις θαλάσσης κύμασιν εἰκασμένη,
 Κυρτουμένοις, πίπτουσιν, ἀστάτιφ φαρῆ.
 Σὺ τοίνυν, ὦ παῖ, τοῖς τέρποις πλουτῶν ἀεὶ,
 25 Θησαυρὸν ἔξεις, οὐ κλοπαῖς συλούμενον,
 Οὐ συκοφάνταις ἐν μέσῳ προκείμενον,
 Οὐδ' αὖ τυράννων χερσὶν ἐξαντιλούμενον,
 Ἡ βαρβάρων ὄπλοισιν ἐκπορθούμενον,
 Μένοντα δ' Ἴνδον τῶν ἀσωμάτων δόμων.
 30 Ψυχῆς ταμείος ἀσφαλῶς τηρούμενον,
 Ὅν οὔτε λάβρον ἐσθιεὶ πυρὸς μένος,
 ἠδ' αὖ καλύψει κύμα ποταμοῦ σάλου.
 Τοῦτον μὲν ὄντως ὄντα ὄν καὶ γνήσιον
 Ἠλοῦτον φυλάττων, σμῆχε τοῖς μαθήμασι,
 35 Βίβλοις ποιητῶν, ἱστορικῶν συγγράμμασι,
 Καὶ ταῖς τρεχούσαις βητόρων εὐγλωττίαις,

A Λεπταῖς τε μερίμναις φιλοσόφων ἀσκήμασι,
 Τούτοις δ' ἄπασιν ἐμφρόνως ἐντύχησε,
 Σοφῶς ἀπάντων συλλέγων τὸ χρήσιμον,
 40 Φεύγων δ' ἐκάστου τὴν βλάβην κεκριμένος
 Σοφῆς μελίττης ἔργον ἐκμιμούμενος,
 Ἥτις ἐφ' ἄπασιν ἀνθεσι καθιζάνει,
 Ἴρυγᾶ δ' ἐκάστου πανσόφως τὸ χρήσιμον,
 Αὐτὴν ἔχουσα τὴν φύσιν διδάσκαλον.
 45 Σὺ δ' ἐκ λογισμοῦ, τῶν μὲν ἀφθόκως ἐπέπ
 Τῶν ὠφελούντων· εἰ δέ τι βλάβην φέροι,
 Συναῖς τὸ φαῦλον, ὀξέως ἀφίπτασο.
 Ὀκύτερος γάρ ἐστιν ἀνθρώποις ὁ νόος.
 Ὅσθ' ὅσα μὲν αὐτοῖς εἰς ἀρετὴν ἐργάμα
 50 Ἵγμνοῦσιν αὐτὴν ἐγγράφῃ, καὶ τῶν μὲν
 Κακίαν ψέγουσι, ταῦτα σὺ σπουδῆ μαθὼν,
 Καὶ νόον φύλασσε, καὶ χάριν τῆς λέξεως.

Nihil enim habet stabile opum natura ;
 Vehementibus similis est maris fluctibus,
 Qui in orbem attonantur, et dilabuntur instabili motu.

Tu igitur, o fili, si moribus ditiescas semper,
 25 Thesaurum habebis, qui nec furtis exspoliabitur,
 Nec sycophantis in medio propositus erit,
 Nec tyrannorum manibus exhaustietur,
 Nec barbarorum armis diripietur,
 Sed manentem intra incorporeas domos,
 30 In animæ promptuarii tuto reconditum,
 Quem nec vehemens ignis vis devorabit,
 Nec obruet fluctus marinæ tempestatis.
 Has quidem reapse tuas et germanas
 Opes custodiens, expoli mentem studii,
 35 Libris poetarum, historicorum commentariis,
 Volubili oratorum facundia,
 Subtilibus philosophorum meditationibus te exercens.
 His omnibus prudenter incumbe,
 Sapienter e cunctis colligens quæcunque sunt utilia,
 40 Vitans solerter quidquid in singulis est noxium,
 Argutæ apis industriam imitatus,
 Quæ quibuslibet floribus insidet,
 Et decerpit de singulis sapientia singulari quod est utile.
 Ipsam naturam habens magistram.
 45 Tu vero mente præditus, largiter decerpe
 Ex iis quæ sunt utilia : si autem quid detrimentum affert,
 Cognita rei pravitate, celeriter avola.
 Velocior enim est hominis mens.
 Quapropter, quæcunque ab iis ad virtutis laudem
 50 Ac celebrationem præscripta sunt, aut contra
 Ad vitii reprehensionem, hæc tu sollicitè discas,
 Et sensum retineas, et elegantiam dictionis.

32 Καλύψει. Ita Vat. Edit. καλύπτει.

34 Σμῆχε. Scilicet animus, veluti rubiginem
 quamdam in ortu contraxit, quæ postea bonis ar-
 tibus et disciplinis eximenda sit.

38 Ἐμφρόνως ἐντύχασε. Hæc ο
 gas.

40 Κεκριμένος. Acri, solerti iudicio.

METRICA VERSIO.

Nam firmitatis nil habent opes, maris
 Similes profecto fluctibus, motu levi
 Quos ferri in altum cernimus, labi et cito.
 Si dives ergo, nate mi, sis moribus,
 Thesaurum habebis, prædo quem non auferat,
 Nec sycophantæ pestilens morsus petat,
 Trucis tyranni nec manus exhauriant,
 Nec barbarorum sæva diripiat phalanx,
 Sed maneat intra corpore vacantes domos,
 Habet ubi tuta nostra mens æraria :
 Rabidæque quem non dira vis flammæ vorat,
 Nec tumidus operit fluctus insani maris.
 Ilas, cum tuæque sint opes, fidæ et tibi,
 Serva, bonisque disciplinis expoli,
 Historica scripta perlegens, vineta et metris,
 Colensque studia sedulo eloquentiæ,

B Et tradiderunt quæ sophi subtiliter.
 At ista, quæso, cuncta fac cautos leps
 Prudenter ex his colligens quod utile
 Fugiensque quidquid noxium est, a r
 Apis æmulari cura sit sapientiam,
 Quæ flore in omni sessitans, ex sing
 Idonee carpit, esse quod videt usat,
 Natura quamvis doceat hanc tantum
 Ratione sed tu præditus, carpe afa
 Utilia quæ sint ; si quid est damnum
 Statim atque vitium noveris, celer s
 Mentis volatu nil enim perniciosus
 Ubi cunque laudes ergo virtutis car
 Vitiumve damnant in libris illi s
 Hoc diligenter percipe, ac mentem
 Serva, leporis quidquid et verbis in

Α δ' εἰς θεοὺς ἔγραφαν ἐν λήρῃ πλατεῖ,
 ἰύθους ἀπέμους, δαιμόνων διδάγματα,
 ἢ Μύθους γέλωτος ἀξίους καὶ διακρούων,
 αὐθ' ὡς βρόχους τε καὶ πάγας ἀποστρέφου.
 ἰμῶν δ' ἀναγνοὺς, τοὺς θεοὺς, καὶ τοὺς λόγους,
 οὖς γελοίους, καὶ λόγους ἔρασμίους,
 κταφρόνει μὲν τῶν φιληθόνων θεῶν,
 ἰλόγους δὲ τιμῶν, ὥσπερ ἐξ ἑνὸς φυτοῦ,
 εἰ τὰς ἀκάνθας φεύγε, καὶ ῥόδον δρέπου.
 Καὶ τῶν μὲν ἔξω σοὶ λόγων οὗτος νόμος
 εἰς τὸς. Οἷς δὲ πᾶσαν ἀρμόττει νέμειν
 οὐδὴν, ἐροῦμεν, ἀλλὰ μικρὸν ὕστερον.
 Ἐκεῖνο γάρ σοι πρῶτον εἰπεῖν βούλομαι·
 γειν κατάκρον τῶν κακῶν ὀμιλλας.
 τὰς ἐν αὐταῖς ἡδονάς, χρῆ τῶν νέων.

Α Πολλοὶ γὰρ εἰσιν, ὥσπερ εἰς βοσκήματα,
 Ψώρας γέμοντα καὶ νοσήματός τινος,
 70 Οἱ τοὺς νέους πειρῶσι τοὺς ἀπλουτέρους
 Παρατριβόμενοι τ' ἐν ὄλῳ πανουργίας,
 Ὡσπερ νόσου θέλουσι τῆς πονηρίας
 Αὐτοὺς ἀναπιμπλῆν, ὥστε τῇ τῶν πλειόνων
 Κοινωνίᾳ, σφῶν τοῖς κακοῖς ἐπισκοπεῖν.
 75 Τούτους φυλάττου· καὶ γὰρ, ὡς Παῦλος δοκεῖ,
 Φθείρουσιν ἢ ἢ χρῆσθ' ὀμιλλαι κακαί.
 Ναὶ μὴν ἐκεῖνο σφόδρα σοὶ τηρητέον·
 Μίσει θεάτρων, θηρίων, ἰπποδρόμων
 Ἄσεμνον ὕδην, δύσεριν κακῶν θέαν,
 80 Βίου ματαιότητας, ὕδραν ἡδονῶν,
 Ἄνδρῶν ἀσελγῶν ἀπρεπῆ μαθήματα,
 Οἷς οὐδὲν ἔστιν αἰσχρὸν, ἢ τὸ σωφρονεῖν.

Quæ autem de diis scripserunt nugaciter,
 Fabulas inhonestas, dæmoniorum doctrinas,
 1092-1093 55 Figmenta risu digna et lacrymis,
 Hæc velut decipulas et laqueos aversare.
 Utrumque autem legens, et deos ipsorum et orationes,
 Deos ridiculos, et orationes amabiles,
 Aspernare quidem libidinosos deos,
 60 Orationes autem pluris faciens, quasi ex uno frutice,
 Et spinas caveto, et rosas legito.
 Atque hæc de profanis litteris sit tibi lex
 Optima. Quibus autem studiis omnem par sit impendere
 Curam, dicemus non multo post.
 65 Hoc enim te primum monere volo :
 Fugere summopere malorum commercia,
 Et omnes quas habent, oblectationes, debet juvenis.
 Plures enim sunt, instar pecudum
 Scabie et morbo laborantium,
 70 Qui juvenes tentant simpliciores,
 Et affricantes sese versuta fraude,
 Velut morbo volunt suæ pravitatis
 Eos replere, quo criminum plures
 Socios habentes, malis suis caliginem offundant.
 75 Ab his tu caveto; etenim, ut Paulus docet,
 Corruptunt mores bonos colloquia prava.
 Quin etiam, illud tibi magnopere cavendum :
 Odio habeto theatrorum, belluarum, ludorum equestrium
 Obscenos cantus, crudele gladiatorum spectaculum,
 80 Vitæ vanitates, hydram voluptatum,
 Hominum lascivorum inhonestas disciplinas
 Quibus nihil est turpe quam sapere.

ἰ λήρῃ πλατεῖ. *Nugaciter, meras insignes-*
 ἰ ῥόδον. Sic Coisl. Edit. ῥόδων.
 ἰ γων. Ita Coisl. Edit. λόγον.
 ἰ ταις. Vat. αὐταῖς.
 ἰ τς τῇ τῶν πλειόνων κοινωνίᾳ. Ut plurimo-
 etate.
 ἰ σκοπεῖν. *Caliginem offundant, id est, sce-*

lerum suorum aspectum eripiant.
 76 Φθείρουσιν. Versus hic est Menandri ab Apo-
 stolo laudatus, I Cor. xv, 33.
 77 Τηρητέον. Coisl. πονητέον.
 79 Δύσεριν κακῶν θέαν. Dura cædis spectacula,
 gladiatorum cum bestiis depugnantium, contentio-
 sum malorum spectaculum, cum quisque partibus
 studens, de clientis, ut sua, digladiatur victoria.

METRICA VERSIO.

sed quæ de deis nugaciter,
 fœda, dæmones quorum patres,
 digna lacrymis, risu et simul,
 solosa retia, ut laqueos fuge.
 cum tu legeris, cum numina,
 20nda, risu at hæc dignissima,
 divos tu quidem, studia at colens
 ab una ut atque eadem plantula,
 etis floridas rosas lege.
 profanis litteris lex optima
 quibusnam at plurimum studii dare
 ipse paulo post dicam tibi.
 monendus es mihi primum. Decet
 improborum fugere cœtus noxios,
 et id quod prorsus est læti situm.

B Sunt namque multi, more qui pecudum scatent
 Fœdaque scabie, gravibus et morbis simul,
 Juvenesque tentant, simplices si quos vident,
 Seque affricantes subdole his, illud student,
 Ut pravitatis hos suæ morbo impleant.
 Cur istud autem? criminum quo plurimos
 Socios habentes, obtegan labes suas.
 Hos tu caveto; nam, velut Paulo placet,
 Colloquia moris prava corruptunt bonos.
 Quin illud etiam maxime observes velim
 Theatra quem dant, circus, et truces feræ.
 Cantum malorumque horreas spectaculum,
 Et vana vitæ, gaudii Lernam improbi,
 Hominum indecora studia lascivi gregis,
 Qui castitate turpe nil deimpta putant,

Οὐ μὲν γὰρ αὐτῶν, ἀτχύνης ὑπέρβεται,
 Τέχνην ἔχουσι, τὸ φρονεῖν ταῖς ὕβρεσι,
 85 Μῖμοι γελῶν, κονδύλοις εἰδοσμένοι,
 Αἰδῶν ταμόντες τοῖς ξυροῖς πρὸ τῶν τριχῶν,
 Ἄσελγῆς αἰσχρότητος ἐργαστήριον,
 Οἷς πάντα πάσχειν καὶ ποιεῖν, ἃ μὴ θέμις,
 Ἐν ταῖς ἀπάντων ἔβησι, τέχνης μέρος.
 90 Ἄλλοι δ', ἐκείνων ἔθνος ἀθλιώτερον,
 Τῶν ἀρρένων τὴν δόξαν ἐξορχοῦμενοι,
 Μελῶν λυγισμοῖς συγκατακλώντες φύσιν,
 Ἄνδρες, γυναῖκες, ἀρρένες θηλυδραῖαι,
 Οὐκ ἄνδρες, οὐ γυναῖκες, ἀψευδέι λόγῳ.
 95 Τὸ μὲν γὰρ, οὐ μένουσι· τὸ δ', οὐκ ἐφάσαν.
 Ὅ μὲν γὰρ ἔστιν, οὐ μένουσι τῷ τρέπῳ·
 Ὅ δ' αὖ κακῶς θέλουσιν, οὐκ αἰσὶν φύσει.
 Ἄσωτίας αἰνιγμα, καὶ γρίφος παθῶν,

Alii enim ex ipsis, turpitudinis administri,
 Artem hanc habent, ut se efferant ob turpia,
 85 Mimi rerum ridicularum, pugnorum ictibus assurti,
 Pudorem resecantes novaculis ante ipsos crines,
 Lasciva turpitudinis officina,
 Quibus omnia perpeti et facere, quæ nefanda sunt,
 In omnium oculis, artis est genus.
 90 Alii rursus, his natio adhuc infelicio,
 Masculorum gloriam exuentes,
 Membrorum gestibus lascivis simul frangentes naturam.
 1094-1095 Viri, mulieres pariter, et mares effeminati;
 Iuvo nec viri, nec feminae, si vera dicere velimus.
 95 Nam viri quidem, jam non sunt, nec consequuntur ut fiant feminae.
 Quod enim viri sunt, non manent animo;
 Quod autem rursus esse nequiter volunt, non sunt natura.
 Lasciviae quoddam ænigma sunt, et griphus libidinum,
 Viri cum mulieribus, mulieres cum viris.

100 Quid autem dixerit aliquis de turpium cantilenarum morbis,
 De carminibus pectoris robur effeminantibus,
 De tibiis, de choreis n. retretriciarum bacchationum,
 Quibus etiam præmia tribuunt viri ter infelices?
 Hæcne igitur laudibus, visu et gaudio,
 105 Annon potius lacrymis et gemitibus sunt digna?
 Risus hic regnat, natura corrumpitur,
 Et multiplex flamma cupiditatum accenditur.
 Conduntur theatra rebus spurcissimis
 Ut non jam occulte morbi turpitudinis grassentur.
 110 Sed præmia proposita sint accleratis disciplinis.
 Ab his tu abhorreas, ne iniquas pupillas:
 Vita omnes oculorum corruptelas,
 Quo serves mihi pupillas virgines.
 Præcipue autem fugias cruenta spectacula

88 Καὶ ποιεῖν. Ita Coisl. Edit. παθεῖν.
 91 Δόξαν. Ad marg. Vat. ἔριν. Ibid. ἐξορχοῦμε-
 νοι. Ita Coisl. Edit. ἐξορχοῦμενον.
 96 Τῷ τρέπῳ. Ita Vat. Moribus. Mendose edit.,
 τῶν.
 98 Καὶ γρίφος παθῶν. Sagena vitiorum.

A Ἄνδρες γυναῖκα, καὶ γυναῖκες ἀνδρῶν.
 100 Τί δ' ἂν λέγοι τις ἀσμάτων αἰσχρότων
 Μέλη τε θηλύοντα καρδίας τόνοι,
 Αἰλοῦς, χορείας πορνικῶν βακχυμάτων,
 Οἷς καὶ γέρας νέμουσιν οἱ τρισάθλιοι;
 Ταῦτ' οὖν ἐπαίων, καὶ θέας, καὶ τέρψας.
 105 Ἥθ' ἀκρῶν τε καὶ στεναγμῶν ἔρα;
 Γέλωις τυραννεῖ, καὶ φύσει μοιχεύεται.
 Καὶ παικλῆ φλόξ ἡδονῶν ἐξάπτεται.
 Καὶ κτεῖται θέατρα ταῖς ἀτιμίαις,
 Ἥθ' ἢ μὴδ' ἄλλα τὰς νόσους ἀσχημονεῖν,
 110 Ἄλλ' ἄθλα κείσθαι τῶν κακῶν μετρίαια
 Σὺ δὲ βελύττου ταῦτα, μὴ χράνης κόρας.
 Φεύγων ἀπάσας ὀμμάτων διασθοράς,
 Ἦς δ' ἂν φυλάττης τὰς κόρας μοι παθίνας.
 Πλέον δὲ φεύγε τὰς μταιφόνους εἰς

100 Αἰσχρῶν. Ita Coisl. Mendose edit. αἰ-
 108 Ταῖς ἀτιμίαις. Coisl., τῆς ἀτιμίας.
 109 Ἥθ' ἢ μὴδ' ἄλλα. Ut non jam
 turpitudō, sed aperte grassetur.
 113 Ἦς δ'. Coisl., ὡς ἔν, etc. Hic B.
 Gregorius alludere ad istud quod

METRICA VERSIO.

Probrī administri. Quidam enim hoc, art's loco,
 Habent, ut animos turpia ob quæque efferant:
 Scurræ, feriri mos quibus pugnorum ictibus,
 Quibus ante epitis sectus est crines pudor:
 Schola fæditatis omnis, et lasciviae,
 Queis artis est pars, perpeti et facere omnia,
 Idque ante visus omnium, quæ non licet.
 At rursus alii, natio infelicio,
 Famam decusque turpiter marium exuunt,
 Sexum et virilem flexibus cum corporis
 Frangunt: simul sunt feminae, et simul mares:
 Non masculi, non feminae, falsa haud loquor.
 Nam nec manent jam masculi, nec feminae
 Fiunt. Nec etenim, moribus quod sunt, manent:
 Natura rursus, esse quod student, negat;
 Ænigma luxus, ac griphus libidinum,

B Et feminis viri, viris et feminæ.
 Quid cantionum turpium verbos loquor
 Versusque, nervos pectoris qui emolliat
 Quid tibiisque, quid choros bacchantium
 Quibus ampla miseri pensitant quoque p.
 Hæc suntne laude, suntne visu, et gaudio.
 An digna potius lacrymis et luctibus?
 Dominantur illic risus, ac stuprum sub
 Natura, flamma crescit et libidinum.
 Ac fæditatis improbi quoque construat
 Theatra, morbus abdite ut non jam
 Grassetur, arti præmium at constet
 Hæc execrato, pupillas nec tu infice.
 Quodcumque labem visui accersit, si fr.
 Oculos ut ipse virgines serves tuos.
 At belluonum, venter est quitus dæ

15 Τῶν γαστριμάργων, ὧν θεός ἡ κοιλία.
οἷλοι γὰρ ὄντες γαστρός, αἰσχιστοῦ νόσου
Ἰπηρετοῦσι τοῖς κακοῖς προστάγμασιν.
18 ὡς πικρὰ δέσποινα τῶν λοιπῶν μελῶν,
Ἰνδον κάθηται, θηροὶ πωλοῦσα μέλη,
Ἡ Λαύρωσ κατεσθλοῦσα τὰ τιμήματα·
Ἰστὴρ ἄσωτος θηρίων εἰς γαστέρα
Ἰρανικῶς ὠθοῦσα συγγενῆ μέλη,
Ἰπῶν κάθηται τῶν παθῶν ἀγνώμονες
Ἰδρες θεαταὶ· κἄν μὲν ἀνθρώπος φύγη
Ἰθῆρας, στένουσιν, ὡς πλείον τῶν θηρίων
Ἰχθύντες αὐτοὶ, καὶ μάτην καθήμενοι.
Ἰρὸς δ' ἀλόγος, καὶ στόνον μυκωμένου,
Ἰρὸν βοῶντος, καὶ κόνιν ἀμωμένου,
Ἰρὸς θεατῶν ἕψεως οἴκτος ἅπας
Ἰδραπέτευσσε, καὶ σὺν ἡδονῇ κρότος

A Μέγιστος, ἦν ἴδωσιν αἵματος ροῆς.
Καίρουσι γὰρ βλέποντες, ἃ θρηγείν ἔδει,
Καὶ θηρίοις νέμουσιν εὐνοίας ῥοπήν,
Καὶ τοῖς ἐλοῦσιν ἐγκελεύονται πλέον,
135 Θήγοντες ὀργὰς, ὡσπερ ἐμφοροῦμενοι,
Καὶ σάρκας ἀνδρῶν θηροὶ συμμασσόμενοι.
X' οἱ μὲν κακοὶ πρατῆρες οἰκείων μελῶν,
Τροφῆς τε δοῦλοι, καὶ πάλιν θηρῶν τροφή,
Ζῶντες συνητοὶ, καὶ θανόντες ἄθλιοι,
140 Τοιοῦτον ἔσχον τοῦ βίου πικρὸν τέλος.
Μελῶν δὲ τὰ μὲν ἐντέθαιπται θηρίοις,
Τὰ δ' ὑπ' ἔδοῦσι νηλεῶς δαρδάπτεται,
Ἡμισπάρακτα δ' ἄλλα ποικίλαις στροφαῖς
Ἄττει παρασπαίροντα, καὶ φυγῆς ἔτι
145 Καίρῳ νομίζει, καὶ δρόμον φαντάζεται.
Μὴ δὲ μαίνης ὄμμα σὸν θαμάτων

115 *Helluonum, quorum deus venter est.*
Nam cum mancipia sint gulæ, turpissimi morbi
Subserviunt sceleratis maadatis.
Gula enim, velut acerba domina cæterorum membrorum,
Intus sedet, feris bestiis vendens membra sua,
120 *Avide vorans pretia :*
Venter nimirum luxuriosus in bestiarum ventres
Tyrannice detrudens cognata sibi membra.
Horum sedent vitiorum improbi
Spectatores viri; et si quispiam homo fugerit
125 *Feras, gemunt, ac veluti magis quam feræ,*
Delusi ipsi sint, et frustra sedeant.
Si autem captus sit homo, et arcte mugiat,
Acerbe clamet, et pulverem aggerat,
Ex omnium spectatorum oculis commiseratio penitus
130 *Aufugit, et cum oblectatione plausus*
1096-1097 *Maximus sit, si viderint sanguinis rivulos.*
Lætantur enim ea spectantes, quæ spectando flere oporteret;
Ipsis etiam feris benevolentiam exhibent,
Et si quem corripuerint, eas incitant magis,
135 *Iræ exacuentes, tanquam si ipsi saturandi essent,*
Et carnes hominum cum bestiis comesturi.
Atque illi quidem scelesti venditores suorum membrorum,
Cibique mancipia, et vicissim futuri ferarum cibus,
Viventes odio digni, et post mortem miseri,
140 *Talem nanciscuntur, et tam acerbum vitæ finem.*
Membra autem partim sepulta sunt in belluis,
Partim dentibus crudeliter dilaniantur,
Partim semilacerata variis motibus
Subsultant palpitantia, et fugæ semper esse adhuc
145 *Tempus putant, cursumque sibi effingunt.*
Noli sædare oculos tuos spectaculorum

Itarchum de homine insigniter impudenti
eum non κόρας, sed πόρνας in oculis ha-
ρη namque utrumque significat.
r Ἰδωσιν. Ita Coisl. Mox αἵματος. Edit.,
ἰμάτων.

133 *Νέμουσιν εὐνοίας ῥοπήν. In ipsas feræ*
quadam benevolentia propendent.
136 *Συμμασσόμενοι. Vat. συμμαχόμενοι.*
144 *Παρασπαίροντα. Coisl. περισπεύροντα.*

METRICA VERSIO.

igias plus adhuc spectacula.
ventri serviunt, quo turpior
bus ullus, jussaque explent improba.
n at iste dominus ut ferus omnium,
atque membra dividit feris,
lose devorans: venter nimis
n alvum belluarum immanium
idens membra vi tyrannica.
ntes improbi spectant viri,
im fugerit quisquam impetum,
ipsi, quam feræ, lusi magis,
edentes: sin virum fera cepit,
quiddam mugiat miser, et gravi
planctu pulverem sparsum aggeret,
oculis omnis excedit dolor,
ausus gaudio cum maximo

B Junctus, cruoris rivulos si viderint.
Nam, digna quæ sunt lacrymis, læti vident,
Faventque trucibus bestiis corde effero,
Ac forte si quem ceperint, magis incitant
Magisque, et acuunt impetus, ipsi velint,
Carne saturandi, belluisque opem ferunt.
Ac venditores improbi carnis suæ,
Victusque servi, rursus et victus feris,
Vita execrandi, post necem miserissimi.
Hoc sine sævo terminant vitæ dies.
At membra quædam belluæ venter tenet,
Quædam premuntur dente crudeli nimis,
Semilacerata rursus at quædam undique
Saliunt, adhucque palpitant, adhuc fugam.
Fugæque cursum cogitant, vane licet.
Iædare diris visibus tua lumina

Ἄμῶν μολυσμοῖς, μηδὲ γυμνοῦς εἰσροῶς
 Ἄνδρας θανόντας, θηρία πεπλησμένα,
 Τάφους τρέχοντας, συγγενεὶς δ' ἐγκειμένους.

140 Καὶ μὴν, τὸ πολλὰς μᾶλλον ἡμερώτερον
 Δοκοῦν, θέαμα πωλικῶν ἱπποδρόμων,
 Καὶ τοῦτο λοιμὸς ἐστὶ καὶ ψυχῶν νόσος.
 Πόλεις διασπῆ, δῆμον εἰς στάσις φέρει,
 Μαχὰς διδάσκει, λοιδορον θήγει στόμα,
 155 Τέμνει πολιτῶν φίλτρα, συγκρούει γένη,
 Καταισχύνει γέροντας, ἐκμαίνει νέους.
 Ἐχθρὰς ἀνάπτει φιλάτων, πατεῖ νόμους.
 Κακῶν δὲ τούτων ἄλγιον τάλμῃ κακόν·
 Κινεῖ γόγγας τοῖς μανεῖσι συμμάχους,
 160 Νίκτης βοηθοῦς, καὶ τρέφει νόσω νόσον.
 Ἐπὲν γὰρ ἱκκαυθῶσιν εἰς θερμὴν ἔριν,
 Πρὸς τοῦς γόγγας εὐθύς αὐτοῖς ὁ δρόμος.

A Oī d' αὐ καλοῦσι δαιμόνων ποτηρίαν
 Συνεργὸν αὐτοῖς πτωμάτων, συντριμμάτων,
 165 Φθῶν· κακὸς γὰρ δαιμόνων χεῖρ ἔστι
 Οὐκοῦν ἔναργως, καὶ τὸ δόξαν ἡμερον,
 Ἐριστιῶν θέαμα τῶν ἱπποδρόμων,
 Ψυχῶν διελθρὸς ἐστὶ, σωμάτων μάρτυρ,
 Καὶ πρὸς γὰρ τούτους χρημάτων σαφὲς ἔδειξται
 170 Πόσους μὲν οἴκους ἀθρόως κατέσκαπται!
 Πόσους προσαιτεῖν πλουσίους ἠνάγκαται!
 Πόσας δὲ τὸ πρὶν εὐνομούμενας πόλεις
 Ἄρῃν καθελεῖν! Ὡς γὰρ ἠδῶσα στάσις,
 Φόνους δυναστῶν ἔχρανε δήμου χεῖρας,
 175 Χίτρωσεν ἀνδρῶν τὰς πόλεις νόμῳ ἔσκαπται!
 Πῦρ καὶ σιδηρὸς τὰς πόλεις ἐκείματο,
 Σφαγαῖς κολάζων τὰς σφαγὰς, φόνους φόνους
 Τίς οὖν θεοσθαί σωφρόνων ἀνέζηται

Crudelum iniquationibus, nec nudos intuearis
 Homines mortuos, ipsorum carnibus saturatas feras,
 Sepulcra viva, quae propinquos conditos habeant.

150 Quia etiam illud quod pluribus magis humanum
 Videtur, spectaculum equestrium certaminum,
 Et ipsum pestis est, et animarum morbus.
 Urbes distrahit, plebem ad seditionem concitat,
 Pugnas docet, maledicam acuit linguam,
 155 Dissecat civium amicitias, committit familias inter se,
 Probro afficit senes, in furorē adigit juvenes,
 Inimicitias inter charissimos accendit, proterit leges.
 Hisce malis majus adhuc moliri audent malum :
 Suscitāt praestigiatōres furiosis hominibus pugnae socios,
 160 Ad victoriam reportandam adjutores, et alit morbo morbum.
 Ubi enim exarserunt in fervidam contentionem,
 Ad praestigiatōres statim se conferunt.

Illi vero rursus daemonum implorant nequitiam
 Adjutricem ipsis, ad disturbanceones, ad collisiones,
 165 Ad caedes perpetrandas ; malis enim delectatur daemonum exercitus.
 Manifeste ergo, illud quod videtur mite ac humanum esse,
 Contentiosum spectaculum certaminum equestrium,
 Animarum est perniciēs, corporum pugna,
 1000-1000 Et praeterea certissimum rei familiaris detrimentum.

170 Quot enim domos subito prostravit?
 Quot homines divites cibum mendicare coegit?
 Quot urbes antea legibus optime constitutas
 Funditus evertit? Etenim quasi pubescens seditio,
 Caedibus potentium inquinavit populi manus,
 175 Viduavit urbes civibus acie gladii,
 Flamma et ferro urbes assumpsit,
 Caedibus puniens caedes, et mactationibus.
 Quis igitur sapiens intueri sustineat

147 Μηδὲ γυμνοῦς εἰσροῶς. Vat. εἰσροῶν. Coisl.
 μηδὲ γυμνάσης ὄρῶν.
 148 Πεπλησμένα. Ita Coisl. Edit. πεπληγμένα.
 149 Συγγενεῖς δ' ἐγκειμένους. Ita Coisl. Edit.
 συγγενεῖς δὲ κειμένους.

152 Ψυχῶν. Sic Vat. et Coisl. Edit.
 153 Εἰς στάσις. Coisl. εἰς στάσις.
 171 Πόσους προσαιτεῖν. Hic versus
 Coisl. iniano.
 175 Εἰσροῦς. Vat. in marg. ἔρως.

METRICA VERSIO.

O nate, parce : nec viros nudos vide
 Letho jacentes, ac feras nexas simul,
 Sepulcra cursu concita, affines humi.
 Quin circus etiam, mitius spectaculum
 Quamvis priori nemo non existimet,
 Est pestis animae, morbus et necem ferens.
 Divellit urbes, vulgus in partes secat,
 Docetque pugnas, et ciet convicia.
 Cives, propinquos dirimit, et senibus probrum
 Infert, furore pectora et juvenum ferit,
 Ad odia amicos excitat, leges premit.
 Malis et hisce perpetrat majus malum :
 Socios furore percitis magos movet,
 Quo palma veniat, ac malo nutrit mahum.
 Ardere coepit pugna nam postquam semel,
 Tum quisque propero tendit ad magos pede.

B Pravos at illi daemones statim vocant
 Lapsus ut ipsis, vulnera et caedes ferant
 Gaudet malis nam daemonum manu
 Cursus equestris hinc liquet spectant
 Quamvis putetur blandulum et mite
 Pestem esse mentis, corporum et p
 Opibusque damnum maximum ferant
 Quotnam repente prorsus evertit
 Quotnam ad petendam divites stup
 Quotnam ante sanctis legibus plebs
 Delevit? Etenim rixa pubescens ven
 Procerum errore plebis infecit ma
 Urbesque, facta caede, vacuavit ur
 Ac civitates funditus flamma abster
 Ferrumque, plectens caedibus cae
 Quis ergo magicam mente non esse

Γοητείας ἄμιλλαν, οὐχ ἴππων τάχος,
 180 Στάσιν φόνον τίκτουςαν, ἀστέων νόσον;
 Σὺ δ' ἀντι τοῦτων, χαίρει τοῖς μαθήμασιν,
 Ἐξ ὧν ὅτι κράτιστον ἀσκήσεις πρόπον.
 Ἐπὶν δὲ τὸν νοῦν μετρίως προγουμάσης,
 Ὡς ἐν παλαίστρᾳ, ποικίλοις συγγράμμασιν,
 185 Αὐταῖς ἐνάθλει ταῖς θεοπνεύστοις Γραφαῖς,
 Διτῶν Διαθηκῶν συλλέγων πλοῦτον μέγαν,
 Τῆς μὲν Παλαιᾶς, τῆς δὲ καὶ Καινῆς ἀσί.
 Καινὴ γὰρ ἐστὶν δεύτερον γεγραμμένη,
 Καὶ τὴν μετ' αὐτὴν μηκέθ' ἔξουσα τρίτην.
 190 Ταῦταῖς ἄπασαν ἀσμένως σπουδὴν νέμει,
 Ἰαρ' ὧν μαθήσῃ χρηστὸν ἐξασκεῖν τρόπον,
 καὶ τὸν γ' ἀληθῆ, καὶ μόνον Θεὸν σέβειν.
 Ἰονὰς γάρ ἐστι καὶ Τριάς ἀάδιος,

Δ Πατὴρ σὺν Υἱῷ καὶ πανάγῳ Πνεύματι,
 195 Τριάς προσώποις εὐκρινῆς, Μονὰς φύσι.
 Μήτ' οὖν ἀριθμῶ συγγένης ὑποστάσεις,
 Μήτ' αὖ Θεὸν σὺ προσκυνῶν τέμνης φύσιν.
 Μία Τριάς γὰρ, εἰς Θεὸς παντοκράτωρ.
 Τοῦτ' ἐστὶ λεπτὸν εὐσεβὲς μυστήριον.
 200 Στενὴ γὰρ δυτικῶς τῆς ἀληθείας ὁδὸς,
 Ἄτραπὸς, ἀμφίκριμνος, ἐκτεθλιμμένη,
 Ἦς ἐξολισθήσαντες ἐξ ἐναντίων,
 Κατεβράβησαν εἰς βαθύκριμνον πλάνην,
 Σαβέλλιος μὲν πρὸς Ἰουδαίους βλέπων,
 205 Εἰδωλολάτρας δ' Ἄρειος μιμούμενος.
 Ὁ μὲν προσώπων συγγέων ὑπόστασιν,
 Ὁ δ' αὖ μερίζων δυσσεβῶς τὴν οὐσίαν.
 Σὺ δ' ἀκλινῶς φύλασσε τὴν μέσσην ὁδὸν,

Magicae artis concertationem, non equorum velocitatem,
 180 Seditationem, quæ cædes parit, civitatum morbum?
 Horum tu loco, delecteris optimis disciplinis,
 Quibus utilissime excoles animum.
 Ubi autem, quantum satis sufficiat, mentem exercueris,
 Tanquam in palæstra, variis litteris,
 185 Tum demum graviter incumbere afflatis sancto Spiritu Libris,
 Geminorum Testamentorum ingentes colligens divitias,
 Veteris scilicet, et alterius quod semper est Novum.
 Novum enim est secundo loco scriptum,
 Et jam post se non habiturum tertium.
 190 His omnem alacriter diligentiam impende,
 Ex quibus disces optimos excolere mores,
 Verumque et solum Deum religiose venerari.
 Unitas enim est et Trinitas æterna,
 Pater cum Filio et sanctissimo Spiritu,
 195 Trinitas personis distincta, Unitas natura.
 Quapropter nec numero confundas hypostases (personas);
 Neque rursus Deum adorans divides naturam.
 Una enim Trinitas, unus Deus omnipotens.
 Subtile istud est religiosum mysterium.
 200 Angusta enim reapse est veritatis semita,
 Via trita, utrimque præceps, et coarctata,
 De qua exorbitantes hinc et inde oppositis viis,
 Detrusi sunt in profundum ac præcipitem errorem,
 Sabellius quidem ad Judæos respiciens,
 205 Et Arius idolorum cultores imitatus:
 Ille personarum confundens proprietates,
 1100-1101 Iste autem impie dividens essentialiam;
 Tu vero indeclinabiliter mediam teneto viam,

2 Ἀσκήσεις. Ita Coisl. quibus, quod optimum bonos mores comparabis. Edit. ἀσκήσει.
 8 Δεύτερον. Coisl. δεύτερα.
 9 Μετ' αὐτήν. Ita Coisl. Edit. μεθ' αὐτήν.
 3 Τριάς ἀάδιος. Ita Coisl. Edit. Τριάς ἡ.
 4 Πανάγῳ. Coisl. παναγίῳ.
 1 Φύσιν. Naturam: in Billii versione natu- quod profecto mendum est in oscitantiam raphi refundendum. Absit enim ut doctissi-

mo interpreti error gravissimus ascribatur.
 200 Ὁρτωρ. Sic Vat. Edit. ὄτωρ.
 202 Ἐξ ἐναντίων. Vat. ἀπ' ἐναντίων.
 203 Κατεβράβησαν. Confracti sunt, procedentes in profundum erroris abyssum.
 206 Ὑπόστασιν. Hypostasim, quæ personarum proprietates est, qua vere existunt, subsistunt.
 207 Ὁ δ' αὖ. Sic Vat. Edit. ὁ δ' οὖν.

METRICA VERSIO.

ire pugnam (non enim cursus equis
 ianda), cædes quæ parit, morbum urbium.
 rebus his studia bonarum te artium
 , tuos quæ dirigent mores probe.
 lone plurima mentem ut tuam,
 n palæstra, senseris jam exercitam,
 Hæbora Litteris gnauus sacris.
 ue magnas Fœderis carpens opes,
 n Vetustum est illud, hoc semper Novum:
 , secundo proditum namque est loco,
 it sequetur alterum ullum tertium.
 ne studium Litteris tribuas libens.
 e mores ex quibus disces bonos,
 ue, solum et rite venerari Deum.
 namque est Unitas et Trinitas,

B Cum Patre Natus, Flamen et sanctissimum:
 Natura simplex, at triplex hypostasis.
 Miscere trinas ergo personas cave
 In unum: itemque sciindere naturas fuge.
 Supremus etenim Trinitas una est Deus.
 Subtilis ista dogmatis summa est pii.
 Nam veritatis arcta revera est via,
 Utrinque præceps semita, et stricta admodum:
 Qua deviantes hinc et hinc, Sabellius,
 Inopsque mentis Arius, lapsu horrido
 Franguntur: alter nempe Judæis favens,
 Idololâtras alter at contra æmulans:
 Personam in unam contrahens ille impie
 Cœleste Numen, hic secans essentialiam.
 Index at tu semitam mediam tene,

Ὡς χρῆ, διαιρῶν, καὶ συνάπτων ὡς θέμις.

210 Συνάπτεται γὰρ ἡ Τριάς ἀτυγχύτως,

Ὡσπερ κ' ἀτμήτως ἡ Μονὰς χωρίζεται.

Ἡ γὰρ φύσις, ἀτμητος, αἱ δ' ὑποστάσεις

Ἄει μένουσι παντελῶς ἀσύγχυτοι.

Τούτων φύλαξ μοι διαμένεις τῶν δογμάτων,

215 Καὶ γνήσιος μὲν ἐργάτης τῶν ἐντολῶν,

Σοφὸς δ' ἀπάσαις μυστικαῖς θεωρίαις,

Ἄει προκόπτων, μή ποτ' ἐκφυσώμενος.

Μαίζων ἐπανθήσει γὰρ οὕτως ἡ χάρις.

Ὁρᾷς ὁ πιστὸς Μωϋσῆς, ὁ τοῦ Θεοῦ

220 Ἄνθρωπος, εἰκὼν τοῦ κατ' ἀρεθὴν βίου,

Ὅπως ἄπασαν ἐκμαθῶν Αἰγυπτίων

Σοφίαν τὰ πρῶτα, κἄν βαθεῖ πλοῦτω τραφεῖς,

Ἐκὼν φυγὰς τε καὶ πένης ἐτίγινετο,

Κἄν ταῖς ἐρήμοις τῆς ἐν Αἰγύπτῳ τρυφῆς

Α 225 Θῆσαν τράπεζαν ποιμένων ἡλλάττα,

Δόξης τυράννων προκρίνας σκληρὸν βίον,

Ἔως τελείων ἄξιος θεαμάτων

Κριθεὶς, μέγιστον ἀγγέλου μυστήριον

Εἶδε, φανέντος ἐν πυρὶ φλογὸς βίτου.

230 Εἶτ' ἀξιώθεις καὶ Θεοῦ πρῶτον ὅτι

Φωνῆς ἀκοῦσαι, καὶ λαβῶν ἐξουσίαν,

Λαῶ στένοντι δούλειον λύει ζυγόν,

Ἄρχει τε παντὸς τοῦ γένους, ψῆφον Θεοῦ.

Λαβῶν τοσούτων ἕψος οὐκ ἐπαίρεται.

235 Ἄλλ' ἰσχυρότερον καὶ βραβύγλωσσόν τινα

Φησὶν ἑαυτὸν, ἀσθενῆ τ' εἶναι λέγων,

Ὡς ἐν φρονῶν ταπεινὸν, ἰσχυρὸς μὲν,

Τούτου φύλαττα τοῦ βίου τῆν εἰκόνα,

Μορφῶν σεαυτὸν τῷ τρόπῳ τοῦ Μωϋσέως.

240 Καὶ τῆν μάθησιν τῶν παρ' Ἑλλήνων

Ut oportet dividens, et conjungens ut fas est.

210 Conjuncta enim est Trinitas absque confusione,

Quemadmodum absque sectione Unitas distinguitur.

Natura enim secari nequit; personæ autem

Semper manent prorsus inconfusæ.

Horum custos tu mihi maneat dogmatum,

215 Et divinatorum observantissimus mandatorum,

Sapiens autem in omnibus arcanis contemplationibus,

Semper proliciens, nunquam inflatus:

Majior enim tibi sic continget gratia.

Vides, quomodo Moyses ille fidelis, Dei

220 Homo, specimen et exemplar religiose vitæ,

Cum prius omnem perdidicisset Ægyptiorum

Sapientiam, licet in maximis opibus educatus.

Sponte sua exsul et pauper factus sit,

Et in desertis, cum Ægyptiorum delictis

225 Servilem pastorum mensam commutaverit,

Gloriæ regum præponens asperum vitæ genus,

Donec perfecta ac sublimia dignus cernere

Judicatus, magnum angeli mysterium

Vidit, qui sese ostendit illi in flamma ardentis rubi.

230 Deinde dignus habitus, qui Dei tunc primum

Vocem audiret, et accepta potestate,

Populo afflicto servile solvit jugum,

Et præfuit universæ genti, calculo Dei.

Nactus tantam sublimitatem, non extollitur;

235 Verum impedita lingua et tardiloquum quemdam hominem

Appellat se ipse, atque etiam infirmum esse dicit,

Ut submisso de se sentiens, fortis maneat.

Hujus tu serva vitæ normam,

Conformans te ipse ad mores Moysis.

240 Disciplinam ethnicarum doctrinarum,

211 Ἐ' ἀτμήτως. Coisl. non habet x'.

218 Ἐκάρθησει. Effloret.

225 Θῆσαν. Val. θέσαν. Θῆσα τράπεζα, idem est, ait Billius, quod μισθωτή, mercenaria.

228 Ἀγγέλου. Coisl. ἀγγέλου.

232 Λαῶ στένοντι. Ita Coisl. Edit. 1644

235 Ἀσθενῆ τ' εἶναι. Coisl. ἀσθενῆ τ' εἶναι.

METRICA VERSIO.

Scidens, ut est fas, copulans ut convenit.

Confusa nec enim copula est Triadis sacræ,

Nec unitatis sectilis disjunctio.

Natura namque haud scinditur, at hypostases

Confusionis prorsus expertes manent.

Sis firmus horum dogmatum custos velim.

Divina quæ lex imperat, fac sedulus,

Cunctasque discite mysticas theorias,

Subiunde crescens, nec tumens lastu tamen:

Sic major etenim gratia existet tibi.

Videane Mosem, servulum fidum Dei,

Probitatis omnis specimen, atque imaginem?

Nonne Phariorum cum prius sapientiam

Didicisset omnem, regia altus in domo,

Sponte fugitivus, pauper et sponte existit,

Sequensque rura, dapibus Ægypti omnibus

B Pastoris inopem prætulit mensam, ac

Regale calcans, maluit vitam asperam,

Admissus ingens donec ad spectaculum.

Tandem ipse vidit angeli mysterium.

Qui se intuendum dederat ardenti in rubi

Post consecutus gratiam hanc, ut Ne

Dicta aure caperet primum, hanc et vult

Populo ut gementi solveret jugum grave

Suosque regeat calculo ætherei Pans.

Ad culmen istud vectus haud attonitur.

Verum indisertum se statim et blasum

Ac destitutum robore, ut de se infine

Dum sentit, hinc vim servet et robar

Hujus tuere sedulus vitæ typum,

Mosem æmulando, Mosis et mores pro

Ac disciplinas, quæ vident Græco

Ὡπερ δικαστής, ἔννομον ψήφον φέρων,
 Ὑπηρετεῖσθα τάξον, ὡς ἔστι πρέπον,
 Ἐφ' ἧ τῶν ἀληθῶν δογμάτων παρρησία,
 Ἐφ' ἧ πανσόφῳ τε τῶν Γραφῶν θεωρία.
 145 Καὶ γὰρ δίκαιον τὴν σοφίαν τοῦ Πνεύματος,
 Ἀνωθεν οὖσαν, ἐκ Θεοῦ τ' ἀφίγμένην,
 ἔσποιναν εἶναι τῆς κάτω παιδείουσεως,
 Ὡπερ θεραπεύειν, μὴ μάτῃν φυσωμένης,
 Ὑπηρετεῖν δὲ κοσμίως εἰθισμένης.
 50 Τῇ τοῦ Θεοῦ γὰρ ἡ κάτω δουλεύετω.)
 Πλὴν ἄλλ' ἔκείνο προσμαθεῖν μάλιστα σοὶ
 ροσῆκον· οὐχ ἅπαντα βίβλος ἀσφαλής,
 Ἰσχυρὸν ὄνομα τῆς Γραφῆς κεκτημένη.
 Ἰσὺν γὰρ, εἰσὶν ἔσθ' ὅτε ψευδώνυμοι
 15 Βίβλοι· τινὲς μὲν ἔμμεσοι, καὶ γείτονας,
 ἢ ἄν τις εἴποι, τῶν ἀληθείας λόγων·

Α Αἱ δ' αὖ νόθοι τε καὶ λαν ἐπισημαίεζ·
 Ὡς παράσημα καὶ νόθα νομίσματα,
 Ἄ βασιλέως μὲν τὴν ἐπιγραφὴν φέρει,
 260 Κίβδηλα δ' ἔστι, ταῖς ὕλαις δολοῦμενα·
 Τούτων χάριν σοι τῶν θεοπνευστων ἐρῶ
 Βίβλων ἐκάστην· ὡς δ' ἂν εὐκρινῶς μάθῃς·
 Τὰς τῆς Παλαιᾶς πρῶτα Διαθήκης ἐρῶ.
 Ἡ Πεντάτευχος τὴν Κτίσιν, εἰτ' Ἐξοδον,
 265 Λευιτικὸν δὲ τὴν μέσσην ἔχει βίβλον,
 Μεθ' ἣν Ἀριθμοὺς, εἶτα Δευτερονόμιον.
 Τούτοις Ἱησοῦν προστίθει, καὶ τοὺς Κριτάς.
 Ἐπειτα τὴν Ῥούθ, Βασιλειῶν τε τέσσαρας
 Βίβλους, Παραλειπομένων δὲ γε ἑνωρίδα·
 270 Ἐσδρας ἐπ' αὐταῖς πρῶτος, εἰθ' ὁ δεῦτερος.
 Ἐξῆς στιχηρὰς πέντε σοι βίβλους ἐρῶ·
 Στεφθέντος ἄλλοις παικιδῶν παθῶν Ἰώδ,

Tanquam iudex, consonam legibus sententiam ferens,
 Subservire jubeto, ut par est,
 Verorum dogmatum libertati,
 Et sapientissimæ Scripturarum meditationi.
 245 Etenim æquum est sapientiam Spiritus,
 Quæ cœlestis est et a Deo profecta,
 1102-1103 Dominam esse terrenæ disciplinæ,
 Velut ancillæ, ne frustra infletur,
 Sed ministrare convenienter assuescat.
 250 Sapientiæ enim divinæ terrena serviat.
 Præterea autem istud scire maxime tibi
 Convenit : non omnis liber pro certo habendus,
 Qui venerandum Scripturæ nomen præfert.
 Sunt enim, sunt (ut nonnunquam fit) inscripti falsis nominibus
 255 Libri : nonnulli quidem intermedii sunt ac vicini,
 Ut ita dixerim, veritatis doctrinæ ;
 Alii vero spurii et magnopere periculosi,
 Velut falso signata et spuria numismata,
 Quæ regis quidem inscriptionem habent,
 260 Sed tamen notha sunt, et vitiosa materie confecta.
 Propterea tibi divino afflatus Spiritu recensebo
 Singulos libros : atque ut rem perspicue noveris,
 Libros Veteris Testamenti primum referam.
 Pentateuchus continet Genesim, deinde Exodum,
 265 Leviticum, qui medius est liber,
 Post quem Numerus, postremo Deuteronomium.
 His adde Josue et Judices ;
 Postea Ruth, et Regum quatuor
 Libros, Paralipomenon par unum ;
 270 Secundum hos, Esdras primus et secundus.
 Exinde versu conditos quinque tibi libros commemorabo :
 Coronati certaminibus variarum calamitatum librum Jobi ;

ἢ Παρρησία. Defensionī.
 ἢ Φυσωμένης. Ita cod. Coislīnianus, et Com-
 us. Edit. φυσωμένης.
 Προσμαθεῖν. Coisl. προμαθεῖν.
 Φέρει. Coisl. ἔχει.

262 Βίβλων. Ita edit. et quidem bene. Coisl.
 contra metrum βίβλων.
 263 Πρῶτα. Coisl. πρώτης.
 265 Ἐχει βίβλων. Coisl. βίβλον ἔχεις.
 269 Ἐνωρίδα. Binos libros.

METRICA VERSIO.

ut æquum calculum ferens, jube,
 et æquum est, instar ancillæ, obsequi
 sionī dogmatis verissimi,
 etque sacræ paginæ. Justum est enim
 dia sancti Spiritus, quæ cœlite
 cit aulæ, venit et summo a Deo,
 nina præstet inferre sapientiæ,
 eque ritu discat hæc non turgidum
 ere fastum, jussa sed prompte exsequi.
 : superæ nam decet certe inferani.
 Hud etiam convénit te discere :
 us omnis est liber, sacri Libri
 te nomeni quisquis augustum gerit.
 imque, falsum qui gerant nomen, libri.
 edii, ab illis dissiti laud sane procul,
 se veros nullus est qui denegat ;

B Ac rursus alii sunt nothi atque noxii,
 Adulterinos cernere est nummos velut,
 Inscriptionem regiam qui cum gerant,
 Nothi tamen sunt, ære, non auro editi.
 Ipse ergo sacri Codicis pandam tibi
 Omnes libellos ; quoque noscas planius,
 Primum Vetusti Fœderis dicam libros.
 In Pentateucho Genesim habes, et Exodum,
 Leviticumque, sede qui media est situs,
 Numeros ; secunda Lex locum alterum obtinet.
 His adde Iesum ; mox sequuntur Judices,
 Ruth deinde, Regum quatuor libri simul :
 Paralipomenon adjice his libros duos :
 At geminus Esdræ sequitur hos statim liber.
 Tum quinque versu conditos libros habes,
 Job cui palæstræ plurimæ cingunt caput,

Ψαλμῶν τε βιβλον, ἑμμελὲς ψυχῆς ἄκος,
 Τρεῖς δ' αὖ Σολομῶντος τοῦ σοφοῦ, Παροιμίαι,
 275 Ἐκκλησιαστήν, Ἄσμα τε τῶν ἁγμάτων.
 Ταύταις προφήτας προστίθει τοὺς δώδεκα,
 Ὅσην πρῶτον, εἶτ' Ἀμῶν τὸν δεύτερον,
 Μιχαῖαν, Ἰωήλ, Ἀβδῖαν, καὶ τὸν τύπον
 Ἰωνῶν αὐτοῦ τοῦ τριτμήρου πάθους
 280 Ναοῦμ μετ' αὐτοῦς, Ἀβδακούμ, εἶτ' Ἰννατον
 Σοφονίαν, Ἀγγαῖόν τε καὶ Ζαχαρίαν,
 Διούνομόν τε ἄγγελον Μαλαχίαν.
 Μεθ' οὗς προφήτας μάνθανε τοὺς τέσσαρας,
 Περὶ ῥησιαστήν τὸν μέγαν Ἡσαίαν,
 285 Ἰερεμίαν τε συμπαθῆ, καὶ μυστικὸν
 Ἰεζακιήλ, Ἰσχατον δὲ Δανιήλ,
 Τὸν αὐτὸν ἔργοις καὶ λόγοις σοφώτατον.

Psalmorum etiam librum, modulatum animæ remedium;

Tres libros sapientis Salomonis, Proverbia,

275 Ecclesiastem, et Canticum canticorum.

His jungito duodecim prophetas,

Osee primum, deinde Amos secundum,

Michæam, Joel, Abdiam, et Jonam

Typum trium dierum passionis;

280 Nabum post ipsos, Abacuc, deinde nonum

Sophoniam, Aggæum, et Zachariam,

Binominemque angelum Malachiam.

Post hos disce prophetas adhuc esse alios quatuor,

Intrpidum magnam Isaiam.

1104-1105 285 Jeremiam ad misericordiam propensum, et mysticum

Ezechielem, postremum Danielem,

Eundem factis et verbis sapientissimum.

His addunt Esther nonnulli.

Novi Fœderis nunc mihi tempus est libros numerandi.

290 Evangelistas recipias quatuor tantum,

Matthæum, deinde Marcum, cui Lucam tertium

Addens, numera Joannem tempore

Quartum, sed primum sublimitate doctrinæ.

Tonitruum enim illium merito hunc appello,

295 Quippe qui magna voce insonuit Dei Verbum.

Recipias etiam Lucæ librum secundum,

In quo narrat Res gestas per orbem ab apostolis.

Vas deinde addito electionis,

Gentium præconem, apostolum

300 Paulum, qui sapienter scripsit Ecclesiis

Epistolas bis septem, ad Romanos unam,

Cui jungendæ sunt ad Corinthios duæ,

expromenda.

296 *Τὴν δευτέραν.* Ita Coisl. et Val. :

δεύτερον.

297 *Τῶν καθολικῶν.* Id est, librum

apostolorum communiter, universim,

quemadmodum Epistolæ *catholicæ* dicuntur

quod ad omnes Ecclesias scriptæ sint, nec

aliquam privatim, ut Epistolæ ad Rom.

Ephesios, etc.

301 *Ῥωμαίων.* Coisl. Ῥωμαίους.

METRICA VERSIO.

Et mentis ægræ pharmacum Psalmos sacros,

Salomonis etiam tres libros, Parœmias,

Ecclesiastem, canticorum Cantica.

His ter quaternos iunge jam vates simul,

Oseam, et Amos, atque Michæam insuper,

Quartumque Joel, Abdiam, Jonam, typum

Reversi ad auras tertio a letho die,

Nabum, Abacucque, qui loco nono insidet,

Sophoniam, et Aggæum, Zachariam, ultimum,

Nomen duplex cui est, angelum Malachiam.

Post hos prophetæ disce qui sint quatuor :

Non trepidus ore primus est Isaias,

Alter Jeremias condolens, et mysticus

Ezechiel inde, et ultimo Daniel loco,

Rebusque, dictis et simul, mire sagax.

B Sunt qui libellum his copulent sanctæ E.

Nunc jam Recentis audias Pacti libro

Evangelistas quatuor solum cape.

Matthæus omnes anteit, Marcus statim.

Lucasque sequitur, quarta Ioanni datur

Sedes; at aliis est prior, si dogmata

Spectes. Vocatur iure nam tonitruum

Proles: Dei nam maxime insonuit *Ἀδὲν*

Lucæ quoque librum iungito his *ῥωμαίων*

Apostolorum Gesta qui fusc canit.

Electionis adde vas, Apostolum,

Qui præco celebris gentium semper fuit

Scripsitque scite Litteras quatuordecim

Ad Christianos, civibus Romæ unicam,

Bimaris Corinthi scripsit ad cives duas

Τὴν πρὸς Γαλάτας τε, καὶ τὴν πρὸς Ἐφεσίους, μεθ' ἣν Ἀ Νόθον λέγουσιν. Οὗτος ἀφευδέστατος
 Τὴν ἐν Φιλιπποῖς, εἰτα τὴν γεγραμμένην
 305 Κολοσσαεῦσι, Θεσσαλονικεῦσι δύο,
 Δύο Τιμοθέῳ, Τίτῳ δὲ καὶ Φιλεμόνι,
 Μίαν ἑκατέρῳ, καὶ πρὸς Ἑβραίους μίαν.
 Τινὲς δὲ φασὶ τὴν πρὸς Ἑβραίους νόθον,
 Οὐκ εὖ λέγοντες· γνησία γὰρ ἡ χάρις.
 310 Ἐἴεν, τί λοιπόν; Καθολικῶν Ἐπιστολῶν
 Τινὲς μὲν ἑπτὰ φασιν, οἱ δὲ τρεῖς μόνας
 Χρῆναι δέχεσθαι, τὴν Ἰακώβου μίαν,
 Μίαν δὲ Πέτρου, τὴν τ' Ἰωάννου μίαν.
 Τινὲς δὲ τὰς τρεῖς, καὶ πρὸς αὐταῖς τὰς δύο
 315 Πέτρου δέχονται, τὴν Ἰουδα δ' ἐβδόμην.
 Τὴν δ' Ἀποκάλυψιν τὴν Ἰωάννου πάλιν
 Τινὲς μὲν ἐγκρίνουσιν, οἱ πλείους δὲ γε

Κανὼν ἂν εἴη τῶν θεοπνεύστων Γραφῶν,
 320 Αἷς εἰ σὺ πεισθῆς, ἐκφυγεῖς κόσμου πάγας,
 Ματαιώτητα δ' ἐλπίδων φήσεις κάτω,
 Πλοῦτον δὲ τὸν φεύγοντα θαψίλει χερὶ
 Σπείραις πένησιν, ἀσφαλὲς μένων θέρος.
 Ἐν οὐρανοῖς γὰρ τὸ σπαρὲν θησαυριεῖς.
 325 Χριστῷ δ' ἔποιο τῷ σοφῷ Θεοῦ Λόγῳ.
 Ὡ τρισμακάριστος, ὦ τρισόλιθος σὺ γε,
 Πολλοῖς γέρουσι καὶ νέοις ἀστὴρ φανείς·
 Λάμπει γὰρ ἀστρων μᾶλλον εὐσεβῆς βίος.
 Καὶ σε πραφητῶν, μαρτύρων, ἀποστόλων
 350 Χορὸς περιστάς, ὡσπερ οἰκεῖον μέλος,
 Στέφει προπέμπτων ἐπινίκιον κρότον.
 Τρυγῶν δ' ἀπαυστον δόξαν, ἠσθῆθη τότε,

Una ad Galatas, et una ad Ephesios, post quam

Una ad Philippenses, item ea quæ scripta est

305 Ad Colossenses, ad Thessalonicenses duæ,

Duæ Timotheo, Tito et Philemoni,

Una unicuique, et ad Hebræos una.

Nonnulli autem dicunt epistolam ad Hebræos esse spuriam,

Nec recte dicunt. Genuina enim est gratia.

310 Quidquid sit, quid superest? Catholicas epistolas

Nonnulli quidem septem numerant, alii autem tres duntaxat

Recipiendas esse aiunt, Jacobi unam,

Unam Petri, et Joannis unam.

Quidam autem tres (Joannis Epistolas), ac præterea duas

315 Petri recipiunt, et unam Judæ, quæ septima est.

Apocalypsim autem Joannis

Quidam quidem admittunt, pars vero major

Spuriam asserunt. His certissimus

Canon tibi sit divinarum Scripturarum;

320 Quibus si obsecutus fueris, effugies mundi laqueos,

Inanes spes projecies humi,

Divitias fugaces larga manu

1106-1107 Effundes pauperibus, unde certissima te manet messis.

In cœcis enim, quod sic seminas, condis.

325 Christum sequere, sapiens Dei Verbum,

O ter beate, o ter felix tu,

Pluribus tum senibus, tum juvenibus tanquam astrum micans,

Splendet enim ipsis sideribus clarius pia vita.

Et te prophetarum, martyrum, apostolorum

330 Chorus circumstans, velut proprium membrum,

Cinget corona, præmittens triumphalem plausum.

Tu vero carpens immortalem gloriam, tunc lætaberis,

304 Τὴν. Ita Coisl. Edit. τοῖς.

309 Γρηγορία γὰρ ἡ χάρις. Paulum enim omnino
 nit.

315 Ἐβδόμη. Hæc omnes epistolas vere cano-
 nas Scripturæ partes agnovit Gregorius. Verum
 cum non affirmat de Apocalypsis libro. Illius quippe
 sic dubitabant plures, an inter Scripturæ libros
 censenda esset Apocalypsis; nec Ecclesiæ judicio
 definita erat. Nunc, cum communi Ecclesiæ con-
 sensu in canonicorum librorum numerum recepti

sint, tum Apocalypsis, tum alii ex Veteri Testa-
 mento libri nonnulli, quos omittit auctor carminis,
 de iis jam dubitare nefas esset. Vide supra, lib. 1,
 sect. 1, carm. XII, ubi eosdem libros recenset Gre-
 gorius.

320 Ἐκφυγεῖς. Coisl. ἐκφυγεις.

321 Πήσεις. Coisl. ρήσεις.

325 Ἀσφαλὲς μένων θέρος. Tutissimam exspe-
 ctans messem.

527 Ἀστήρ. Vat. et Coisl. φωστήρ.

METRICA VERSIO.

latis et unam misit, unamque incolis
 hesi, Philippis et Colossis unicam,
 essalonicæ civibus binas, duas
 notheo, et unam cum Tito Philemoni,
 amque Hebræis denique, atque hanc ultimam,
 dam licet sint qui notham hanc esse asserant,
 ore ducti: tota nam Paulum sapit.
 tat catholicas Litteras dicam ut tibi.
 esse septem dictitant quidam: negant
 vere quidam suscipi plures tribus,
 nnis unam, Petri et Jacobi unicam.
 nnis alii tres volunt, binas Petri
 ipi, et Judæ septimam. Rursum librum,
 ana rerum detegit qui plurima,
 dam inscendum Codici sacro asserunt:

B Nothum esse major pars ait rursus altera.

Canon hic sacrati certus est voluminis;

Cui si obsecutus, labilis mundi plagas

Fugies, inanes spesque projecies humi,

Opesque fluxas uberi sparges manu

Pauperibus, unde tuta te messis manet.

Nam semen istud condis in cœlo tuum.

Christum et sequaris sedulus, Verbum Dei,

O te, beatum, terque felicem et quater,

Ut qui juvenibus ac senum irradiat regi:

Pia vita sole clarius namque emicat.

Ac te prophetæ, martyres, apostoli,

Hinc ambientes hincque te, membrum ut sum,

Cingent coronis, et tuas palmas canent,

Ac tum perennem gloriam carpens, choros

Μίσος χορευῶν ἀγγέλων στεφφόρος.

Ἐβρώσο, καὶ μέμνησο τῶν γεγραμμένων.

355 Τὴν σεμνότητος, ἀγνείας τ' ἀσκήσεως

Ἐμφυχον εἰκόνα, πίστεώς τε σπραγίδα,

Α Ὀλυμπιάδα πρόσεται τὴν θεῖαν τέτη.

Ἦν ἐθλήθησα, Σέλευκε, μαθεῖν τὸν ἀρθροβλήθη.

Τρεῖς ἑκατοντάδας ἴσθι, τόσας δεκάδας, μονάδας τε.

340 Αἰαί γάρ σε, τέκος, Τριάδος φίλον ἄγραμμά.

Inimistis angelis chorus ducens, corollis redimitus.

Vale et memor esto quæ hic scripta sunt.

355 Honestatis, castitatis, pietatis

Vivam imaginem, ædeique signaculum

Saluta nomine meo Olympiadem materteram tuam.

Si cupis, Seleuce, scire numerum iamborum,

Tres centurias esse scito, tres decadas, tres monadas.

340 Semper enim te, illi, Trinitatis amicum esse desidero.

357 Τὴν θεῖαν. Materteram, sorte amitam : nam vox utrumque significat. Coisl. τὴν θὴν τετθίδα, nutricem tuam.

340 Εἶμαι. In col. Coisl. Carmen istud hoc versu clauditur : Τῷ συνταλατῆ τῶν καλῶν θεῶν χάρις, qui quidem non est Gregorii, sed librarii, qui ab-

soluto opere agit Deo gratias : nimirum in extremum istud est carmen. — Notandum est iamborum numerum non adduci a Gregorio tuor ultimos, qui salutabones tantum esse CALLAU.

METRICA VERSIO.

Ducensque sanctis eum angelis, lætaberis.
Vale, hæcque scripta ne tuæ menti excidant.
Gravitatis omnis, castitatis, et pie
Vitæ tabellam, præditam ingenti fide,
Velim salutes nomine meo Olympiam.

Scire, Seleuce, cupis quot iambica carmina
Tres sunt centuriæ, decades tres, ac monades
Opto etenim Trias ut tibi sit charissima se-

ORDO RERUM

QUÆ IN HOC TOMO CONTINENTUR.

S. GREGORIUS THEOLOGUS, ARCHIEPISCOPUS CONSTANTINOPOLITANUS.

PRÆFATIO A. B. CALLAU.

Articulus I. — De invento Maurinorum codice.

Art. II. — De novum editis a Maurinensibus editione Gregorii operibus.
Art. III. — De Benedictinorum in præparanda methodo.
Art. IV. — De adhibitis in edendo hoc volumine

EPISTOLÆ S. GREGORII.

Epistola I. — Basilio sodali. 21
II. — Eisdem. 21
III. — Evagriō. 23
IV. — Basilio. 25
V. — Eisdem. 27
VI. — Eisdem. 30
VII. — Cæsario. 31
VIII. — Basilio. 34
IX. — Amphilochio. 35
X. — Candidiano. 35
XI. — Gregorio Nysseno. 42
XII. — Nicobulo. 43
XIII. — Amphilochio. 46
XIV. — Cæsario. 46
XV. — Loliano. 47
XVI. — Eusebio episcopo Casarea. 50
XVII. — Eisdem. 51
XVIII. — Eisdem. 51
XIX. — Basilio. 54
XX. — Cæsario. 54
XXI. — Sophronio præfecto. 55
XXII. — Eisdem. 58
XXIII. — Cæsario. 58
XXIV. — Themistio. 59
XXV. — Amphilochio. 59
XXVI. — Eisdem. 62
XXVII. — Eisdem. 62
XXVIII. — Eisdem. 62
XXIX. — Sophronio præsid. 63
XXX. — Philagrio. 60
XXXI. — Eisdem. 67
XXXII. — Eisdem. 70
XXXIII. — Eisdem. 74
XXXIV. — Eisdem. 75
XXXV. — Eisdem. 78

XXXVI. — Eisdem. 78
XXXVII. — Sophronio. 78
XXXVIII. — Themistio. 79
XXXIX. — Sophronio. 79
XL. — Basilio Magno. 82
XLI. — Ad Casarienses. 85
XLII. — Eusebio Samosatensi episcopo. 87
XLIII. — Ad episcopos. 90
XLIV. — Eusebio Samosatensi. 91
XLV. — Basilio. 94
XLVI. — Eisdem. 95
XLVII. — Eisdem. 95
XLVIII. — Eisdem. 96
XLIX. — Eisdem. 102
L. — Eisdem. 102
LI. — Nicobulo. 101
LII. — Eisdem. 107
LIII. — Eisdem. 110
LIV. — Eisdem. 110
LV. — Eisdem. 110
LVI. — Theclæ. 111
LVII. — Eisdem. 111
LVIII. — Basilio. 114
LIX. — Eisdem. 118
LX. — Eisdem. 119
LXI. — Aerio et Alypio. 119
LXII. — Amphilochio. 123
LXIII. — Eisdem. 125
LXIV. — Eusebio Samosatensi. 126
LXV. — Eisdem. 127
LXVI. — Eisdem. 130
LXVII. — Iuliano. 131
LXVIII. — Eisdem. 134
LXIX. — Eisdem. 134
LXX. — Eutropio. 134

LXXI. — Eisdem. 134
LXXII. — Gregorio Nysseno. 134
LXXIII. — Eisdem. 134
LXXIV. — Eisdem. 134
LXXV. — Vitaliano. 134
LXXVI. — Gregorio Nysseno. 134
LXXVII. — Theodoro. 134
LXXVIII. — Theocteo. 134
LXXIX. — Simplicio. 134
LXXX. — Eudoxio theol. 134
LXXXI. — Gregorio Nysseno. 134
LXXXII. — Alypio. 134
LXXXIII. — Eisdem. 134
LXXXIV. — Eisdem. 134
LXXXV. — Eisdem. 134
LXXXVI. — Eisdem. 134
LXXXVII. — Philagrio. 134
LXXXVIII. — Nectario archiepiscopo Constantinopolis. 134
LXXXIX. — Bosphorio Cæsario. 134
XC. — Procopio. 134
XCI. — Nectario archiepiscopo Constantinopolis. 134
XCII. — Philagrio. 134
XCIII. — Sophronio præfecto. 134
XCIV. — Amozonio. 134
XCV. — Leontio. 134
XCVI. — Hypatio. 134
XCVII. — Herculiano. 134
XCVIII. — Ad eos qui in administrant. 134
XCIX. — Homophronio. 134
C. — C. Gigantio. 134
CI. — Ad Cledonium presbiterum. 134
CII. — Ad eundem. 134

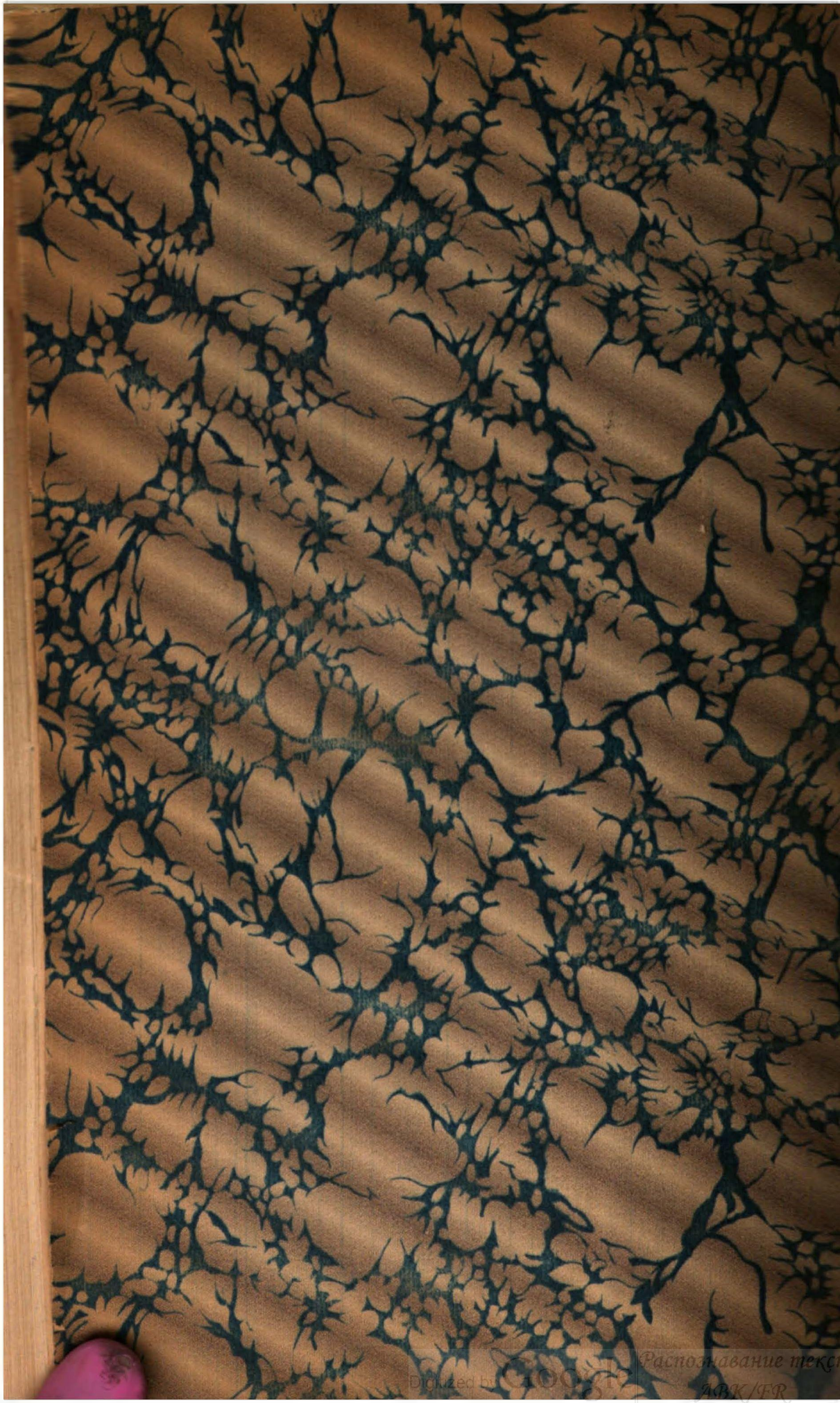
CIII. — Palladio.	202	CL. — Asterio.	255	CXCVIII. — Nemesio.	323
CIV. — Olympio.	203	CLI. — Nectario.	255	CXCIX. — Eidem.	326
CV. — Eidem.	206	CLII. — Theodoro.	258	CC. — Eidem.	327
CVI. — Eidem.	206	CLIII. — Bosporio Coloniensi	259	CCI. — Eidem.	327
CVII. — Cleodono	207	CLIV. — Olympio.	259	CCII. — Ad Nectarium Constantino-	330
CVIII. — Eidem.	207	CLV. — Asterio.	262	politatum.	330
CIX. — Eidem.	207	CLVI. — Eidem.	263	CCIII. — Valentiniano.	331
CX. — Palladio.	207	CLVII. — Theodoro.	263	CCIV. — Adelphio.	338
CXI. — Eulatio.	210	CLVIII. — Eulatio.	266	CCV. — Eidem.	339
CXII. — Celeusio.	210	CLIX. — Theodoro.	266	CCVI. — Eidem.	359
CXIII. — Eidem.	210	CLX. — Eidem.	267	CCVII. — Jacobo.	345
CXIV. — Eidem.	210	CLXI. — Eidem.	267	CCVIII. — Eidem.	346
CXV. — Theodoro.	211	CLXII. — Eidem.	267	CCIX. — Castori.	346
CXVI. — Eulatio.	211	CLXIII. — Eidem.	270	CCX. — Eidem.	347
CXVII. — Eidem.	214	CLXIV. — Timotheo.	271	CCXI. — Cyriaco.	347
CXVIII. — Eidem.	214	CLXV. — Eidem.	274	CCXII. — Sacerdoti.	350
CXIX. — Palladio.	214	CLXVI. — Eidem.	275	CCXIII. — Eidem.	350
CXX. — Helladio.	214	CLXVII. — Helladio.	278	CCXIV. — Eidem.	350
CXXI. — Theodoro.	215	CLXVIII. — Photio.	278	CCXV. — Eidem.	351
CXXII. — Eidem.	215	CLXIX. — Strategio.	278	CCXVI. — Eudocio.	351
CXXIII. — Eidem.	218	CLXX. — Palladio.	279	CCXVII. — Eidem.	354
CXXIV. — Eidem.	218	CLXXI. — Amphilochio.	279	CCXVIII. — Eidem.	355
CXXV. — Olympio.	218	CLXXII. — Helladio.	282	CCXIX. — Helladio.	358
CXXVI. — Eidem.	219	CLXXIII. — Postumiano.	282	CCXX. — Eidem.	359
CXXVII. — Helladio.	222	CLXXIV. — Eudoxio rhetori.	285	CCXXI. — Homophronio.	362
CXXVIII. — Procopio.	222	CLXXV. — Eidem.	285	CCXXII. — Thecla.	362
CXXIX. — Eidem.	223	CLXXVI. — Eidem.	287	CCXXIII. — Eidem.	365
CXXX. — Eidem.	226	CLXXVII. — Eidem.	287	CCXXIV. — Africano.	367
CXXXI. — Olympio.	226	CLXXVIII. — Eidem.	290	CCXXV. — Ellebicho.	370
CXXXII. — Saturnino.	227	CLXXIX. — Eidem.	294	CCXXVI. — Anysio.	370
CXXXIII. — Victori.	227	CLXXX. — Eidem.	295	CCXXVII. — Urso.	370
CXXXIV. — Eidem.	250	CLXXXI. — Saturnino.	295	CCXXVIII. — Pansophio.	371
CXXXV. — Sophronio præfecto.	250	CLXXXII. — Gregorio Nysseno.	295	CCXXIX. — Eidem.	371
CXXXVI. — Modario exercitus duci.	251	CLXXXIII. — Theodoro episcopo.	298	CCXXX. — Theodosio vel Theodoro.	371
CXXXVII. — Eidem.	254	CLXXXIV. — Amphilochio.	302	CCXXXI. — Eusebio amico.	374
CXXXVIII. — Bosporio Colontensi	254	CLXXXV. — Nectario.	303	CCXXXII. — Diocli.	375
CXXXIX. — Theodoro.	255	CLXXXVI. — Eidem.	306	CCXXXIII. — Ablabio.	375
XL. — Olympio.	258	CLXXXVII. — Endoxio.	306	CCXXXIV. — Olympiano	378
XLI. — Eidem.	259	CLXXXVIII. — Stagirio.	307	CCXXXV. — Adamantio.	378
XLII. — Eidem.	243	CLXXXIX. — Eustochio sophistæ.	307	CCXXXVI. — Libanio sophistæ.	379
XLIII. — Eidem.	243	CXC. — Eidem.	310	CCXXXVII. — Macedonio.	379
XLIV. — Eidem.	246	CXCI. — Eidem.	314	CCXXXVIII. — Monachis.	379
XLV. — Veriano.	247	CXCII. — Stagirio.	314	CCXXXIX. — Epiphania.	382
XLVI. — Olympio.	250	CXCIII. — Procopio.	315	CCXL. — Meletio.	382
XLVII. — Asterio.	251	CXCIV. — Eidem.	318	CCXLI. — Abugrio.	385
XLVIII. — Eidem.	254	CXCV. — Gregorio præsid.	318	CCXLII. — Petro.	385
XLIX. — Georgio.	255	CXCVI. — Ecebolio.	319	CCXLIII. — Evagrio monacho.	385
<i>Titulum de S. Gregorii testamento.</i>	387	CXCVII. — Gregorio Nysseno.	322	CCXLIV. — Ad Basilissam.	386
TAMENTUM S. GREGORII.	389	XXXI. — Hymnus alius.	310		
<i>Titulum de S. Gregorii carminibus.</i>	395	XXXII. — Hymnus vespertinus.	311		
MINA S. GREGORII.	398	XXXIII. — Actio gratiarum.	314		
HER I. — Poemata theologica.	398	XXXIV. — Actio gratiarum actio.	315		
TIO I. — Poemata dogmatica.	398	XXXV. — Precatio ante Scripturæ lectionem.	318		
— De Patre.	398	XXXVI. — Precatio ante iter suscipiendum.	318		
— De Filio.	402	XXXVII. — Actio de prospero itinere precatio.	319		
— De Spiritu sancto.	407	XXXVIII. — Actio precatio.	322		
— De mundo.	415	SECTIO II. — Poemata moralia.	322		
— De Providentia.	425	I. — In laudem virginittatis.	322		
— De eodem argumento.	450	II. — Præcepta ad virgines.	328		
— De substantiis mente præditis.	458	III. — Exhortatio ad virgines.	651		
— De anima.	446	IV. — Ad virginem.	639		
— De Testamentis et Adventu Christi.	435	V. — Ad monachos in monasterio degentes.	641		
— De Incarnatione adversus Apollinarium.	465	VI. — De pudicitia.	643		
— De Christi Incarnatione.	470	VII. — De castitate.	647		
— De veris Scripturæ libris.	471	VIII. — Comparatio vitarum.	650		
— Patriarchæ filii Jacob.	475	IX. — De virtute.	667		
— Plagæ Aegypti.	475	X. — De virtute.	680		
— Moysis Decalogus.	475	XI. — Dialogus cum mundo.	751		
— Eliæ et Elisæi miracula.	478	XII. — De naturæ humanæ fragilitate.	754		
— Epigramma in templum Eliæ, quod appel-	479	XIII. — De eodem argumento.	754		
— De Christi genealogia.	479	XIV. — De humana natura.	755		
— Discipuli Christi duodecim.	487	XV. — De exterioris hominis vilitate.	766		
— Miracula Christi secundum Matthæum.	487	XVI. — De vitæ itineribus.	774		
— Miracula Christi secundum Marcum.	491	XVII. — Variorum vitæ generum beatitudines.	782		
— Miracula Christi secundum Lucam.	491	XVIII. — De vita humana.	786		
— Miracula Christi secundum Joannem.	494	XIX. — De eodem argumento.	787		
— Parabolæ Christi et ænigmata secundum Mat-	495	XX. — De desiderio.	788		
— Parabolæ Christi secundum Marcum.	495	XXI. — De morte charorum.	790		
— Parabolæ Christi secundum Lucam.	498	XXII. — De falsis amicis.	790		
— Parabolæ Christi secundum omnes evangeli-	498	XXIII. — De eodem argumento.	790		
— Tempestas a Christo sedata.	506	XXIV. — Dialogus adversus eos qui frequenter jurant.	790		
— Hymnus ad Deum.	507	XXV. — Adversus iram.	814		
— Hymnus alius ad Deum.	507	XXVI. — In nobilem male moratum.	851		
		XXVII. — De eodem argumento.	854		
		XXVIII. — Adversus opum amantes.	856		
		XXIX. — Adversus mulieres se nimis ornantes.	861		

XXX. — Versus iambici acrostichi secundum omnes alphabeti litteras sic dispositi, ut quilibet iambicus in adhortationem aliquam desinat.	907
XXXI. — Disticha sententiæ.	910
XXXII. — Alia generis ejusdem sententiæ.	915
XXXIII. — Tetrasticha sententiæ.	927
XXXIV. — Definitiones minus exactæ.	946
XXXV. — De philosophica paupertate.	966
XXXVI. — De eodem argumento.	966
XXXVII. — De patientia.	966
XXXVIII. — De eodem argumento.	968
XXXIX. — De fortuna et p. ovidentia.	968
XI. — De rerum humanarum vanitate.	969
LIBER II. — <i>Pœmata historica.</i>	970
SECTIO I. — <i>De seipso.</i>	970
I. — De rebus suis.	970
II. — Gregori jusjurandum.	1018
III. — Itinerarium Constantinopolitanum.	1020
IV. — De seipso.	1022
V. — Ad p. ebrum Anastasæ.	1022
VI. — Ad eundem.	1024
VII. — Vale ad amicos dictum.	1024
VIII. — In invidios.	1026
IX. — In eodem.	1026
X. — Ad Constantinopolitanos sacerdotes, et ipsam urbem.	1028
XI. — De vita sua.	1030
XII. — De seipso et de episcopis.	1065
XIII. — Ad episcopos.	1227
XIV. — De seipso et adversus avidos acrostichum carmen.	1245
XV. — De seipso post reditum ex urbe Constantinopolitana.	1250
XVI. — Sermon de Anastasiæ ecclesia, quam in urbe Constantinensi exstruxit.	1254
XVII. — De diversis vitæ generibus, et adversus falsos episcopos.	1262
XVIII. — In invidios.	1270
XIX. — Quæra de suis calamitatibus.	1272
XX. — Oratio ad Christum in morbo.	1279
XXI. — In diabolum.	1279
XXII. — Carmen supplex.	1282
XXIII. — In secessionem.	1282
XXIV. — Precatio matutina.	1285
XXV. — Precatio vespertina.	1286
XXVI. — Precatio postridiana.	1286
XXVII. — Luctus.	1286
XXVIII. — Carmen elegiacum.	1287
XXIX. — De patientia.	1287
XXX. — De seipso.	1289
XXXI. — Desiderium mortis.	1289
XXXII. — De vitæ hujus vanitate atque incertitudine, communicque omnium sine.	1509
XXXIII. — Ad Christum.	1505
XXXIV. — In silentium jejunii.	1507
XXXV. — De eodem argumento.	1525
XXXVI. — De eodem argumento.	1525
XXXVII. — De eodem argumento.	1525
XXXVIII. — Hymnus ad Christum post silentium in Paschate.	1526
XXXIX. — In suos versus.	1550
XI. — In invidios.	1558
XII. — Adversus Maximum.	1559
XIII. — Ærumnas suas luget, Christumque obsecrat ut sibi vitæ finem afferat.	1545
XIV. — Ad seipsum per interrogationem et responsum.	1546
XV. — In monachorum obrectatores, et ad falsi nominis monachos.	1550
XVI. — De animæ suæ calamitatibus carmen lu-	

gubre.	
XI.VI. — Adversus carnem.	
XI.VII. — Objurgatio adversus partem animæ expertem.	
XI.VIII. — In mortuum mundo.	
XLIX. — Luctus.	
I. — Contra diabolum in morbum.	
LI. — Carmen lugubre pro anima sua.	
LII. — Lamentatio.	
LIII. — Lamentatio alia.	
LIV. — Adversus diabolum.	
LV. — Diabolum a se depellit, ac Christum.	
LVI. — Adversus eundem.	
LVII. — Adversus eundem.	
LVIII. — Adversus eundem.	
LIX. — Adversus eundem.	
IX. — Adversus eundem.	
LXI. — Lamentatio.	
LXII. — Supplicatio ad Christum.	
LXIII. — Lamentatio ad Christum.	
LXIV. — Lamentatio alia ad Christum.	
LXV. — Alia lamentatio.	
LXVI. — Alia ad Christum.	
LXVII. — De seipso.	
LXVIII. — Item de seipso.	
LXIX. — Oratio ad Christum.	
LXX. — Alia oratio.	
LXXI. — Precatio in morbo.	
LXXII. — In exitu vitæ.	
LXXIII. — Carmen deprecatorium.	
LXXIV. — Supplicatio ad Christum.	
LXXV. — Lamentatio ad Christum.	
LXXVI. — Alia lamentatio.	
LXXVII. — Oratio ad Christum.	
LXXVIII. — Ad suam animam.	
LXXIX. — Ad animam suam.	
LXXX. — Ad seipsum.	
LXXXI. — Ad animam suam.	
LXXXII. — De eodem argumento.	
LXXXIII. — De demonum pugnis.	
LXXXIV. — Lamentatio.	
LXXXV. — Adhortatio ad seipsum, ut melius convertat.	
LXXXVI. — Admonitio ad seipsum.	
LXXXVII. — De Dei desiderio.	
LXXXVIII. — Ad suam animam carmen.	
LXXXIX. — In morbum.	
XC. — In sui ipsius et parentum mortem.	
XCI. — In ipsorum omnium sepulcrum.	
XCII. — Epitaphium sui ipsius et eorum vitæ.	
XCIII. — Aliud in seipsum.	
XCIV. — Aliud.	
XC.V. — Aliud.	
XCVI. — Aliud.	
XC.VII. — Aliud.	
XC.VIII. — Aliud.	
XC.IX. — Aliud.	
SECTIO II. — <i>Pœmata quæ spectant ad</i>	
I. — Ad Hellenium pro monachis	
II. — Ad Julianum.	
III. — Ad Vitalianum.	
IV. — Nicolai filii ad patrem.	
V. — Nicolai patris ad filium.	
VI. — Ad Olympiadem.	
VII. — Ad Nemesium.	
VIII. — Ad Seleucum.	

FINIS TOMI TRICESIMI SEPTIMI.

Parisii. — Ex Typis J. P.

Это цифровая копия книги, хранящейся для потомков на библиотечных полках, прежде чем ее отсканировали сотрудники компании Google в рамках проекта, цель которого - сделать книги со всего мира доступными через Интернет.

Прошло достаточно много времени для того, чтобы срок действия авторских прав на эту книгу истек, и она перешла в свободный доступ. Книга переходит в свободный доступ, если на нее не были поданы авторские права или срок действия авторских прав истек. Переход книги в свободный доступ в разных странах осуществляется по-разному. Книги, перешедшие в свободный доступ, это наш ключ к прошлому, к богатствам истории и культуры, а также к знаниям, которые часто трудно найти.

В этом файле сохранятся все пометки, примечания и другие записи, существующие в оригинальном издании, как минимум о том долгом пути, который книга прошла от издателя до библиотеки и в конечном итоге до Вас.

Правила использования

Компания Google гордится тем, что сотрудничает с библиотеками, чтобы перевести книги, перешедшие в свободный доступ, в цифровой формат и сделать их широкодоступными. Книги, перешедшие в свободный доступ, принадлежат обществу, а мы лишь хранители этого достояния. Тем не менее, эти книги достаточно дорого стоят, поэтому, чтобы и в дальнейшем предоставлять этот ресурс, мы предприняли некоторые действия, предотвращающие коммерческое использование книг, в том числе установив технические ограничения на автоматические запросы.

Мы также просим Вас о следующем.

- Не используйте файлы в коммерческих целях.
Мы разработали программу Поиск книг Google для всех пользователей, поэтому используйте эти файлы только в личных, некоммерческих целях.
- Не отправляйте автоматические запросы.
Не отправляйте в систему Google автоматические запросы любого вида. Если Вы занимаетесь изучением систем машинного перевода, оптического распознавания символов или других областей, где доступ к большому количеству текста может оказаться полезным, свяжитесь с нами. Для этих целей мы рекомендуем использовать материалы, перешедшие в свободный доступ.
- Не удаляйте атрибуты Google.
В каждом файле есть "водяной знак" Google. Он позволяет пользователям узнать об этом проекте и помогает им найти дополнительные материалы при помощи программы Поиск книг Google. Не удаляйте его.
- Делайте это законно.
Независимо от того, что Вы используете, не забудьте проверить законность своих действий, за которые Вы несете полную ответственность. Не думайте, что если книга перешла в свободный доступ в США, то ее на этом основании могут использовать читатели из других стран. Условия для перехода книги в свободный доступ в разных странах различны, поэтому нет единых правил, позволяющих определить, можно ли в определенном случае использовать определенную книгу. Не думайте, что если книга появилась в Поиске книг Google, то ее можно использовать как угодно и где угодно. Наказание за нарушение авторских прав может быть очень серьезным.

О программе Поиск книг Google

Миссия Google состоит в том, чтобы организовать мировую информацию и сделать ее всесторонне доступной и полезной. Программа Поиск книг Google помогает пользователям найти книги со всего мира, а авторам и издателям - новых читателей. Полнотекстовый поиск по этой книге можно выполнить на странице <http://books.google.com/>

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>